

הזוהר המתורגם - ספר בראשית

• פרשת בראשית • פרשת נח • פרשת לך לך • פרשת וירא • פרשת חיי שרה • פרשת
תולדות • פרשת ויצא • פרשת וישלח • פרשת וישב • פרשת מקץ • פרשת ויגש אליו • פרשת
ויחי

פרשת בראשית

טו. טז. טז. יז. יח. יח. יט. כ. כ. כא. כא. כ.
ב. כב. כג. כד. כד. כה. כה. כו. כז. כז. כח. כח.
ח. כט. כט. ל. ל. לא. לב. לג. לג. לד. לה. ל.
ה. לו. לו. לז. לז. לח. לח. לט. מ. מ. מא. מא. מב. מ.
ב. מג. מג. מד. מד. מה. מה. מו. מו. מז. מז. מח. מח. מט.
מט. נ. נ. נא. נב. נב. נג. נג. נד. נד. נה. נה. נו. נו.
נז. נז. נח. נח. נט.

פרשת נח

נט. ס. ס. סא. סא. סב. סג. סג. סד. סד. סה. סה. סו.
סו. סז. סז. סח. סח. סט. סט. ע. עא. עא. עב. עב. ע.
ג. עג. עג. עד. עד. עה. עה. עו. עו.

פרשת לך לך

עז. עז. עח. עח. עט. עט. פ. פב. פב. פג. פג. פד. פד.
פה. פה. פו. פו. פז. פז. פח. פח.פט. צ. צא. צא. צב.
צב. צג. צג. צד. צה. צה. צו.

פרשת וירא

צז. צז. צח. צח. צט. צט. ק. ק. קא. קב. קב. קג. קג. קד.
קד. קה. קה. קו. קו. קז. קז. קח. קח. קט. קט. קי. קי.
א. קיא. קיב. קיב. קיג. קיג. קיד. קיד. קטו. קטו. קטז.
קטז. קיז. קיז. קיח. קיח. קיט. קיט. קכ. קכ.

פרשת חיי שרה

קכא קכב קכג קכד קכה קכו .
קכז קכח קכט קכ קל קלא קל
א קלב קלג קלד .

פרשת תולדות

קלז קלה קלו קלז קלח קלט .
קמ קמא קמב קמג קמד ק
מד קמה קמו :

פרשת ויצא

קמז קמח קמט קנ קנא קנ
ב קנג קנד קנה קנו קנז ק
נז קנח קנט קס קסא קסב קסב :
קסג קסד קסה :

פרשת וישלח

קסו קסז קסח קסט קע קע :
עא קעב קעג קעד קעה קעז :
עו קעז קעח קעט .

פרשת וישב

קעט קפ קפא קפב קפג קפד ק
פד קפה קפו קפז קפח קפט ק
צ קצא קצב קצג .

פרשת מקץ

קצג קצד קצה קצו קצז קצח :
קצט ר רא רב רג רד ר :
ה .

פרשת ויגש אליו

רה רו רז רח רט רי ריא .

פרשת ויחי

ריב ריב: ריג ריג: ריד ריד: רטו רטו: רטז רטז: ריז.
ריז ריח: ריח ריח: ריט ריט: רכ רכ: רכא רכא: רכב רכב: רכ.
ג רכג רכד: רכה רכה: רכו רכו: רכז רכז: רכח רכח: רכט:
רל רל: רלא רלא: רלב רלב: רלג רלג: רלד רלד: ר.
לה רלה רלו: רלז רלז: רלח רלח: רלט רלט: רמ רמ:
רמא רמא: רמב רמב: רמג רמג: רמד רמד: רמה רמה: רמו:
רמו רמו: רמז רמז: רמח רמח: רמט רמט: רנ רנ: רנא.

בראשית

פרשת

דף טו ע"א

(דף טו ע"א) (נ"א בראשית בחכמתא דמלכא גליף וכו) הוֹרְמְנוּתָא דְמַלְכָא, גְלִיף גְלוּפִי (נ"א גליפו) בְּטְהִירוּ עֲלָאָה בּוֹצִינָא דְקִרְדִּינוּתָא, וְנַפִּיק גּוֹ סְתִים דְסְתִימוּ מְרִישָא (נ"א מרזא) דְאִיִּין סוֹיִף קוּטְרָא (פירוש עשו) בְּגוּלְמָא, נְעִיץ בְּעִזָּא לָא חָוֹר וְלָא אוֹכֶם וְלָא סוּמְק וְלָא יְרוּק וְלָא גּוּן כָּלִל, כַּד (נ"א הדר) מְדִיד מְשִיחָא עֲבִיד גּוּנִין לְאִנְהָרָא, לְגוּ בְּגוּ בּוֹצִינָא נַפִּיק (נ"א ונפיק) חַד נְבִיעוּ דְמְנִיָּה אֲצַטְבְּעוּ גּוּנִין לְתַתָּא. סְתִים גּוֹ סְתִימִין דְרָזָא דְאִיִּין סוֹיִף בְּקַע וְלָא בְּקַע אֲוִירָא דִילִיָּה לָא אֲתִיִּידַע כָּלִל, עַד דְמָגוּ דְחִיקוּ דְבְּקִיעוּתִיָּה נְהִיר (כ"א) נְקוּדָה חֲדָא סְתִימָא עֲלָאָה, בְּתַר הֵהִיא נְקוּדָה לָא אֲתִיִּידַע כָּלִל, וּבְגִין כַּד אֲקִרִי רֵאשִׁית מְאָמַר קְדָמָאָה דְכָלִל:

בְּרֵאשִׁי [נ"א: בראשית בחכמת המלך חקק] רְצוֹן הַמְּלִךְ חֲקַק חֲקִיקוֹת בְּאוּר
עֲלִיוֹן נִיצוּץ חֲזֵק, וְיִצָּא תוֹדָה נְסִתֵר הַנְּסִתֵרִים מְרֵאשׁ [נ"א: מסוד] הָאִיִּין
סוֹיִף עֲשׂוֹן בְּגִלְמִים נְעוּץ בְּטַבְּעָת, לָא לָבָן וְלָא שְׁחַר וְלָא אָדָם וְלָא יָרֵק
וְלָא גּוּן כָּלִל. כְּשִׁמְדָּד מְדִידָה, עֲשָׂה צוּרוֹת לְהָאִיר. לְפָנִים בְּתוֹדָה הַמְּאוּר
יִצָּא מְעַן אֶחָד שְׁמִמְנוּ נִצְבְּעוּ הַצּוּרוֹת לְמִטָּה. נְסִתֵר תוֹדָה הַנְּסִתֵרִים שֶׁל
סוּד הָאִיִּין סוֹיִף בְּקַע וְלָא בְּקַע אֶת הָאוּר שְׁלוֹ לָא נוֹדַע כָּלִל, עַד
שְׁמִתוֹדָה דְחִק הַבְּקִיעָה שְׁלוֹ מְאִירָה נְקִדָּה אַחַת נְסִתֵרַת עֲלִיוֹנָה אַחַר
אוֹתָהּ נְקִדָּה לָא נוֹדַע כָּלִל, וְלָכֵן נְקִרְאֵת רֵאשִׁית, הַמְּאָמַר הָרֵאשׁוֹן שֶׁל
הַכָּל.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים "אֵת" הַשָּׁמַיִם "וְאֵת" הָאָרֶץ רֵאשִׁי תִיבִין אֱהוּיָהּ
 דְּבִיהַ אֲתַבְּרִיאוּ שְׁמִיא וְאָרְעָא אִיָּה בִיהַ אֲתַבְּרִיאוּ שְׁמִיא וְיָהּ בִּיהַ
 אֲתַבְּרִיאת (אתבריאו) אָרְעָא וְכָל מָה דְאִית בָּהּ וְהוּא יְהִיב תִּיאוּבְתָא בְּכָל
 אֵילָנִין וְעֵשְׂבִין דִּי בְּאָרְעָא וְהוּא מָה שְׁאֲמָרוּ אֵין לָךְ כָּל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב מִלְּמִטָּה
 שְׂאִין מְמוּנָה עָלְיוּ מִלְּמַעְלָה וְשׁוּמַר אוֹתוֹ שְׁמַכָּה אוֹתוֹ וְאוּמַר לוֹ גְּדַל
 שְׁנַאֲמַר (איוב ל"ח) הִיִּדְעַת חוֹקוֹת שָׁמַיִם אִם תְּשִׁים מְשֻׁטְרוּ בְּאָרֶץ : (עד כאן
 מההשמטות) :

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים "אֵת" הַשָּׁמַיִם "וְאֵת" הָאָרֶץ, רֵאשִׁי תִבּוֹת
 אֱהוּיָהּ, שְׂבוּ נִבְרָאוּ שְׁמַיִם וְאָרֶץ. אִיָּה - בּוּ נִבְרָאוּ הַשָּׁמַיִם. וְיָהּ - בּוּ
 נִבְרָאָה הָאָרֶץ וְכָל מָה שְׁיֵשׁ בָּהּ. וְהוּא נִתֵּן תְּשׁוּקָה בְּכָל הָאֵילָנוֹת
 וְהָעֵשְׂבִים שְׁבָאָרֶץ, שְׁהוּא מָה שְׁאֲמָרוּ, אֵין לָךְ כָּל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב מִלְּמִטָּה
 שְׂאִין מְמוּנָה עָלְיוּ מִלְּמַעְלָה וְשׁוּמַר אוֹתוֹ, שְׁמַכָּה אוֹתוֹ וְאוּמַר לוֹ גְּדַל,
 שְׁנַאֲמַר (איוב לח) הִיִּדְעַת חֻקוֹת שָׁמַיִם אִם תְּשִׁים מְשֻׁטְרוּ בְּאָרֶץ :

(דניאל יב) וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהָרוּ כְּזֹהֵר הַרְקִיעַ וּמִצְדִּיקֵי הַרְבִּים כְּפּוֹכְבִּים
 לְעוֹלָם וָעֶד. זֹהֵר סְתִימָא דְסְתִימִין, בְּטֵשׁ אֲוִירָא דִילִיָּה (דמטי ולא מטי) (נ"א
 ואנהיר) בְּהַאי נְקוּדָה (ס"א נהורא) וּכְדִין אֲתַפְּשֵׁט הַאי רֵאשִׁית וְעֵבִיד לִיהַ
 הִיכְלָא לִיקְרִיָּה וּלְתוֹשְׁבֵיחֲתִיָּה (יקרא להיכליה ולתושבחתא). (נ"א וליקריה ולהיכליה
 ולתושבחתיה). תַּמּוֹן זֶרַע זֶרַע דְקוּדְשָׁא לְאוּלְדָא לְתוֹעֵלְתָא דְעֵלְמָא, וְרָזָא דָא
 (ישעיה ו) זֶרַע קֹדֶשׁ מִצְבֹּתָהּ. זֹהֵר דְזֶרַע זֶרַע לִיקְרִיָּה, כְּהַאי זֶרַע דְמִשְׁי
 דְאַרְגָּוִין טַב דְאֲתַחֲפִי לְגוּ וְעֵבִיד לִיהַ הִיכְלָא דְאִיהוּ תוֹשְׁבֵיחֲתָא דִילִיָּה
 וְתוֹעֵלְתָא דְכֵלָא. בְּהַאי רֵאשִׁית בָּרָא הוּא סְתִימָא דְלָא אֲתִיִּדַע לְהִיכְלָא
 דָא. הִיכְלָא דָא אֲקִרִי אֱלֹהִים, וְרָזָא דָא בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים.

(דניאל יב) וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהָרוּ כְּזֹהֵר הַרְקִיעַ וּמִצְדִּיקֵי הַרְבִּים כְּפּוֹכְבִּים
 לְעוֹלָם וָעֶד. הַזֹּהֵר הַנְּסֻתָּר שֶׁל הַנְּסֻתָּרִים הִכָּה בְּאִוִיר שְׁלוֹ [שהגיע ולא הגיע]
 [והאיר] בְּנְקוּדָה זוּ [אור], וְאֵז הַתְּפִשְׁטָה הָרֵאשִׁית הַאֵת, וְעֵשָׂה לוֹ הִיכְלָ
 לְכְבוֹדוֹ וּלְתוֹשְׁבֵיחֲתוֹ, [כבוד להיכלו ולשבחו] [נ"א: ולכבודו ולהיכלו ולתושבחתו], שְׁ
 זֶרַע זֶרַע קֹדֶשׁ לְהוֹלִיד לְתוֹעֵלְתַּת הָעוֹלָם, וְזֶה סוּד (ישעיה ו) זֶרַע קֹדֶשׁ
 מִצְבֹּתָהּ. זֹהֵר שְׁזֶרַע זֶרַע לְכְבוֹדוֹ, כְּמוֹ זֶרַע הַמִּשְׁי הַזֶּה שֶׁל אֲרָגְמָן טוֹב
 שְׁמֵתִכְסָּה לְפָנִים וְעוֹשָׂה לוֹ הִיכְלָ שְׁהִיא תוֹשְׁבֵיחֲתוֹ וְתוֹעֵלְתַּת לְכָל.
 בְּרֵאשִׁית הַזֶּה בָּרָא אוֹתוֹ נְסֻתָּר שֶׁלֹא נוֹדַע אֵת הַהִיכְלָ הַזֶּה. הִיכְלָ זֶה
 נְקֻרָא אֱלֹהִים, וְסוּד זֶה - בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים.

זֶהר דְּמַנִּיחַ כְּלָהוּ מֵאַמְרוֹת אֶתְבְּרִאוּ בְּרָזָא דְאַתְפְּשֻׁטוּתָא דְנִקּוּדָה דְזֶהר סְתִימָא דָא. אִי בְּהַאי כְּתִיב בְּרָא, לִית תְּנוּהָא דְכְּתִיב, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, זֶהר רָזָא דָא בְּרֵאשִׁית קַדְמָאָה דְכָלָא שְׁמִיחַ אַהִיחַ שְׁמָא קַדִּישָׁא גְּלִיפָא בְּסִטְרוֹי (נ"א נהיר ונ"א בגלפא נהיר) אֱלֹהִים. גְּלִיפָא בְּעִטְרָא (נ"א בגלופא דעיטרא) אֲשִׁיר הִיכְלָא טְמִיר וְגַנְיֹז, שְׂרִיאוּתָא דְרָזָא דְרֵאשִׁית. אֲשִׁיר רֵאשִׁישׁ דְנִפְיָא מְרֵאשִׁית.

הַזֶּהר שְׁמֵנֵנוּ כָּל הַמְּאֻמְרוֹת נִבְרָאוּ בְּסוּד הַתְּפֻשְׁטוּת שֶׁל הַנִּקְדָּה שֶׁל הַזֶּהר הַנִּסְתָּר הַזֶּה. אִם בְּזֶה כְּתוּב בְּרָא, אִין תְּמִיחַה, שְׁכְּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. זֶהר זֶה סוּד בְּרֵאשִׁית, הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַכֹּל, שְׁמוֹ אֶהֱיָה, שֵׁם קָדוֹשׁ חָקוּק בְּצִדּוֹ [נ"א מאיר, בחקיקה מאיר] אֱלֹהִים, חָקוּק בְּעִטְרָה [נ"א: בחקיקת העטרה] אֲשִׁיר הִיכְלָא נִסְתָּר וְגַנְיֹז, הָרֵאשִׁית שֶׁל סוּד שֶׁל רֵאשִׁית אֲשִׁיר רֵאשִׁישׁ שְׂיוּצָא מְרֵאשִׁית.

דף טו ע"ב

וְכַד (דף טו ע"ב) אֶתְתַּקֵּן לְבַתֵּר נִקּוּדָה וְהִיכְלָא (בסדרא) (כסדרא) כְּחֻדָּא, כְּדִין בְּרֵאשִׁית כְּלִיל (ראשית) רֵאשִׁיתָא עֲלָאָה בְּחֻכְמָתָא. לְבַתֵּר אֶתְחַלֵּף גְּוֹן הַהוּא הִיכְלָא וְאֶקְרִי בֵּית. [נ"א ומיניח אתחדש היכלא] נִקּוּדָה עֲלָאָה אֶקְרִי רֵאשִׁישׁ. כְּלִיל דָּא בְּדָא בְּרָזָא בְּרֵאשִׁית, כַּד אִיהוּ כְּלָא כְּחֻדָּא בְּכָלְלָא חֻדָּא עַד לָא הָוִי יִשׁוּבָא בְּבֵיתָא, כִּיּוֹן דְּאִזְדַּרְע לְתַקּוּנָא דְיִשׁוּבָא כְּדִין אֶקְרִי אֱלֹהִים טְמִירָא סְתִימָא:

וְכִשְׁהַתְּתַקֵּן לְאַחַר הַנִּקְדָּה וְהִיכְלָא [כסדר] כְּאַחַד, אִזּוּ בְּרֵאשִׁית כּוּלָּל רֵאשִׁית, רֵאשִׁית עֲלִיוֹנָה בְּחֻכְמָה. אַחַר כַּד הַתְּחַלֵּף גְּוֹן אוֹתוֹ הִיכְלָא וְנִקְרָא בֵּית. [נ"א: וממנו התחדש ההיכל] נִקְדָּה עֲלִיוֹנָה נִקְרָא רֵאשִׁישׁ, כּוּלָּל זֶה בְּזֶה בְּסוּד בְּרֵאשִׁית, כְּשֶׁהַכֹּל הוּא יַחַד, בְּכָלְלָא אַחַד, כְּשִׁטְרָם הָיָה יִשׁוּבָא בְּבֵית. כִּיּוֹן שְׁנַזְרַע לְתַקּוּן הַיִּשׁוּבָא, אִזּוּ נִקְרָא אֱלֹהִים טְמִיר נִסְתָּר.

זֶהר סְתִימָא וְגַנְיֹז כַּד בְּנִין (ס"א עד דבנין) בְּגַוְיָה לְאוּלְדָא וּבֵיתָא קִימָא בְּפִשְׁטוֹ דְתַקּוּנָא דְאַנּוֹן זְרַע קָדֵשׁ. וְעַד לָא אֶתְעַדִּיאַת וְלָא אֶתְפֻּשֵׁט פִּשְׁטוֹ דְיִשׁוּבָא לָא אֶקְרִי אֱלֹהִים, אֶלָּא כְּלָא בְּכָלְלָא בְּרֵאשִׁית, לְבַתֵּר דְאַתְתַּקֵּן בְּשְׁמָא (בלק ר"ב) דְאֱלֹהִים אֶפִּיק אַנּוֹן תּוּלְדִין מֵהַהוּא זְרַעָא דְאִזְדַּרְע בֵּיהּ. מֵאן הַהוּא זְרַעָא, אַנּוֹן אֶתְנוּן גְּלִיפּוֹן רָזָא דְאוּרִייתָא דְנִפְיָא מֵהַהִיא נִקּוּדָה.

זהר נסתר וגנוז כְּשֶׁבָנִים [ס"א עד שבנים] בתוכו להוליד, והביט קים
בפשיטות של תקון של אותם זרע קדש, ועד שלא הוסרה ולא
התפשטה התפשטות הישוב, לא נקרא אלהים, אלא הכל בכלל של
בראשית. אחר שהתתקן בשם של אלהים, הוציא אותם תולדות
מאותו זרע שזרע בו. מי הוא אותו זרע? אלו אותיות חקוקות סוד
של התורה שיצאו מאותה נקדה.

ההיא נקודה זרע בגו ההוא היכלא רזא (ני"א זרעא) דתלת נקודין חל"ם,
שור"ק, חיר"ק. ואתכלילו דא בדא ואתעבידו רזא חדא. קו"ל דנפיק
בחבורא חדא. בשעתא דנפק, נפקת בת זוגיה בהדיה דכליל כל אתון.
דכתיב א"ת השמי"ם, קול ובת זוגו. האי קול דאיהו שמי"ם איהו אהי"ה
בתראה. זהר דכליל כל אתון וגוונין, פגוונא (ני"א זרעא) דא.

אותה הנקדה זרעה בתוך אותו היכל סוד [זרע] של שלשה נקודות:
חל"ם, שור"ק, חיר"ק. ונכללו זה בזה ונעשו סוד אחד. קו"ל שיוצא
בחבור אחד, בשעה שיוצא, יוצאת עמו בת זוגו שכוללת כל האותיות,
שפתוב א"ת השמי"ם, קול ובת זוגו. הקול הזה שהוא שמי"ם (תפארת),
הוא אהי"ה אחרון. הזהר שכולל כל האותיות והגונים כמו [ני"א: זרע]
זה.

עד הכא יהוה אלהינו יהוה, אליו תלתא דרגין לקבל רזא דא עלאה
בראשית ברא אלהים. בראשית רזא קדמאה. ברא רזא סתימא
לאתפשטא מתמן כלא. אלהים רזא לקיימא כלא לתתא. את השמי"ם,
דלא לאפרשא לון דכר ונוקבא כחדא.

עד כאן, יהוה אלהינו יהוה, אלו שלש דרגות כנגד הסוד הזה העליון
בראשית ברא אלהים. בראשית - סוד ראשון. בר"א - סוד נסתר
להתפשט משם הכל. אלהיים - סוד לקים הכל למטה. את השמי"ם -
שלא להפרידם זכר ונקבה כאחד.

א"ת כד נטיל אתון פלהון כללא (פקודי רל"ד) דכלהו אתון אנון רישא
וסופא. לבתר אתוסף ה"א לאתחברא פלהו אתון בה"א ואתקרי אפי"ה.
ועל דא (נחמיה ט) ואת"ה מחיה את כלם. (כ"ח א) את רזא אדני והכי אקרי.
השמי"ם דא יהו"ה רזא עלאה.

א"ת - כְּשֶׁלֹקַח הָאוֹתִיּוֹת כָּלָם, הַכָּלָל שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵם רֹאשׁ וְסוֹף.
אֲחֵר כִּדּוּם מִתּוֹסֵף ה"א לְהִתְחַבֵּר כָּל הָאוֹתִיּוֹת עִם ה"א, וְנִקְרָא אֲתִי"ה,
וְעַל זֶה (נַחֲמִיָּה ט) וְאֲתִי"ה מְחִיָּה אֶת כָּלָם. אֵת - סוֹד אֲדַנִּי וְכִדּוּם נִקְרָא.
הַשְּׂמִים - זֶה יְהוּ"ה סוֹד עֲלִיוֹן.

וְאִתּוֹ תִּקְוֵנָא דְכֵר וְנִקְבָּא. וְאִתּוֹ רְזָא וְיְהוּ"ה, וְכֹלָא חַד. הָאֲרָץ דָּא אֱלֹהִים
כְּגוֹוֵנָא עֲלָאָה לְמַעְבַּד פִּירִין וְאִיבִין. שְׂמָא דָּא כְּלִילָא בְּתַלְתּוּ דּוּכְתִי, וּמִתְּמֹן
אֲתַפְרֵשׁ שְׂמָא דָּא לְכַמָּה סְטֵרִין. עַד הֵכָּא רְזָא דְסִתְרָא דְסִתְרִין דְגִלְיָד וּבְנֵי
וְקִיָּים בְּאַרְחַ סְתִים בְּסִתְרָא דְחַד קָרָא. מִכָּאן וְלְהֲלָאָה

וְאִתּוֹ - תִּקְוֵנָא זְכָר וְנִקְבָּה. וְאִתּוֹ - סוֹד וְיְהוּ"ה, וְהַכָּל אֶחָד. הָאֲרָץ - זֶה
אֱלֹהִים כְּדִגְמַת עֲלִיוֹן, לַעֲשׂוֹת פְּרוֹת וְאִבִּים. שֵׁם זֶה כָּלּוֹל בְּשִׁלְשָׁה
מְקוֹמוֹת, וּמִשָּׁם נִפְרָד שֵׁם זֶה לְכַמָּה צְדָדִים. עַד כָּאן סוֹד שֶׁל סִתְרָא
הַסְתָּרִים שֶׁחֻקָּה וּבְנָה וְהַעֲמִיד בְּדִרְזָא נְסִתְרָא בְּסִתְרָא שֶׁל פְּסוּק אֶחָד.
מִכָּאן וְלְהֲלָאָה :

השלמה מההשמטות (סימן ב)

מִתְנַתִּין קְטוּרֵי רִמָּאֵי הוֹרְמֵנֵי דְבוּרֵי קְרִיבּוֹ שְׂמֵעוּ מָאן מְנַכּוֹן דְסָלִיק
וְנַחֲתִית מָאן כְּנֵשׁ רוּחָא בִידּוּי יְקוּם וְיִנְדַע בְּשַׁעֲתָא דְסָלִיק בְּרַעוּתָא דְרִישָׁא
חִינּוּרָא לְמַעְבַּד יְקָרָא לִיקְרִיָּה סָלִיק חַד טְהִירוֹ סְתִימוּ בְרִישָׁא דְכֹלָא נָשֵׁב
בְּהָ וְאַפִּיק קוּמְרִין טְהִירוֹ מִתְחַבְּרֵן כְּחַדָּא כֹּלָא וְסָלִיקוּ וְנַחֲתוּ וְאַתְּעֵבִיד
כֹּלָא חַד וְהָהוּא טְהִירוֹ סְתִימוּ כִּד נָשִׁיב בְּהָ וְאַנְהִיר אֶקְרִי אַהֲיִיָּה הָהוּא
טְהִירוֹ סִלְקָא וְנַחֲתָא וְזָרִיק זִיקִין נְצִיצִין וְאַנְשִׁיב בְּהָ (וְאַפִּיק בְּהָ) וְאַפִּיק חַד
חִילָא טְמִירָא וְאַיְקְרִי שְׂמִיָּה אֲשֶׁר אַהֲיִיָּה בְּגִלְיָפוֹ טְמִיר וְסְתִים אֵינּוֹן
קוּמְרִין טְהִירוֹ דְאַתְחַבְּרוּ מְגוֹ חַד טִינְרָא סְתִים נְפִקִי (נִפְקוּ) בְּגִלּוּפָא בְּחִילָא
דְהָהוּא טְהִירוֹ עֲלָאָה וְאַיְקְרִי יְהוּ"ה.

מִשְׁנָה, קְשָׁרִים רָמִים, שָׁרִים מוֹשְׁלִים בְּמִשְׁשָׁלָה, קְרִבּוֹ וְשְׂמֵעוּ. מִי
מִכָּם שְׂעֵלָה וְיָרַד, מִי כְּנֵס רוּחַ בִּידּוּ, יְקוּם וְיִדַע, בְּשַׁעָה שְׂעֵלָה בְּרַצוֹן
שֶׁל הָרֹאשׁ הַלְבָן לַעֲשׂוֹת כְּבוֹד לְכְבוֹדוֹ, עֲלָה אֹר אֶחָד נְסִתְרָא בְּרֹאשׁ שֶׁל
הַכָּל, נָשֵׁב בְּהָ וְהוֹצִיא קְלָפוֹת מְאִירוֹת מִתְחַבְּרוֹת הַכָּל כְּאַחַד, וְעָלוּ
וְיָרְדוּ וְנַעֲשֶׂה הַכָּל אֶחָד, וְאוֹתוֹ אֹר נְסִתְרָא כְּשִׁנְשֵׁב בְּהָ וְהָאִיר נִקְרָא
אַהֲיִיָּה. אוֹתוֹ אֹר עֲלָה וְיָרַד וְזָרַק נִיצוֹצוֹת וְנָשֵׁב בְּהָ, וְהוֹצִיא כַח טְמִיר
אֶחָד, וְנִקְרָא שְׂמוֹ אֲשֶׁר אַהֲיִיָּה. בְּחֻקִּיקָה טְמִירָה וְנְסִתְרָתָא, אוֹתָם
קְלָפוֹת מְאִירוֹת שֶׁהִתְחַבְּרוּ מִתּוֹךְ סִלְעָא אֶחָד נְסִתְרָא, יִצְאוּ בְּחֻקִּיקָה בְּכַח
שֶׁל אוֹתוֹ אֹת עֲלִיוֹן, וְנִקְרָא יְהוּ"ה.

תו נָשִׁיב בָּהּ וְאֶפִּיק זִיקִין נְצִיצִין זְרָקִין לְכָל עֵיבֵר וְאֶפִּיק חַד חִילָא טְמִירָא נְצִיץ לְכָל סֶטֶר וְאִיקָרִי א"ל (חסד). תו הֵהוּא טְמִירָא טְהִירוּ סְתִים נָשֵׁב בָּהּ וְסִלְקָא וְנַחְתָּא וְסִלִּיק בְּאֶלְף וּמֵאֲתָן קִיטוּרִין דְּנוּרָא וְאֶפִּיק חַד חִילָא טְמִירָא וְאִיקָרִי אֱלֹהִים וְדָא גְבוּרָה. מֵהֵאִי מִתְּפַשְׁטוֹן חִילִין טְמִירִין לְהִטִּין לְכָל סֶטֶר מְנַהוֹן דִּי מִתְּקַנְן בְּתִיקוּנֵי יָאוֹת וּמְנַהוֹן דִּי מִתְּקַנְן בְּתִיקוּנֵי אַחְרָא.

עוד נָשִׁיב בָּהּ וְהוֹצִיא זִיקִים נוֹצְצִים זוֹרְקִים לְכָל עֵבֵר, וְהוֹצִיא כַח אֶחָד טְמִיר שֶׁנוֹצֵץ לְכָל צַד וְנִקְרָא א"ל. עוד אוֹתוֹ אֹר טְמִיר נִסְתָּר נָשֵׁב בָּהּ, וְעָלָה וְיָרַד וְעָלָה בְּאֶלְף וּמֵאֲתִים קְשׁוּרִים שֶׁל אֵשׁ, וְהוֹצִיא כַח אֶחָד טְמִיר וְנִקְרָא אֱלֹהִים, וְזוֹ הַגְּבוּרָה. מִזֶּה מִתְּפַשְׁטִים כַּחוֹת טְמִירִים לוֹהֲטִים לְכָל צַד, מֵהֵם שֶׁמִּתְּקַנִּים בְּתִיקוּנֵי יָפִים, וּמֵהֵם שֶׁמִּתְּקַנִּים בְּתִיקוּנֵי אַחֲרִים.

תו נָשִׁיב בָּהּ וְאֶפִּיק חַד חִילָא טְמִירָא דְאִיתְקָרִי יְהוּ"ה מִדַּת רַחֲמִים וְאִיקָרִי שְׁמִים (תַּפְאֲרֵת), וְקִימָא בֵּין תְּרִין חִילִין דְאִיקָרוּן צְבֹאוֹת מֵהֵאִי נִפְקִין (נִפְקִין) (נִפְקִין) כָּל חִילִין וְכָל מְשִׁירִין עֵילָאִין כָּל חַד וְחַד לְזַנְיָה לְקִימָא וְלִהְנַהֲגָא עֲלֵמִין עָלֶיהָ כְּתִיב (תַּהֲלִים פ"ד) יִי צְבֹאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בּוֹטַח בָּךְ: (עַד כֹּאן מֵהַהֲשַׁמְטוֹת) בְּרָא שְׁמִית, בְּרָא שְׁמִית, מְקַצָּה הַשְּׁמִים וְעַד קִצָּה הַשְּׁמִים, שְׁמִית סִטְרִין דְּמִתְּפַשְׁטוֹן מְרִזָּא עֲלָאָה בְּאֲתַפְּשֻׁטוֹתָא (נִי"א מִשְׁלֵשׁ נִקּוּדוֹת) דְּבְרָא מְגוֹ נִקּוּדָה קְדָמָאָה. בְּרָא אֲתַפְּשֻׁטוֹתָא דְחַד (נִי"א מְגוֹ) נִקּוּדָה דְלַעֲלָא. וְהִכָּא אֲגִלִּיף רְזָא שְׁמָא דְאַרְבְּעִין וּתְרִין אֲתָנוּן: (דְּנִי"א יב) וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהִירוּ, כְּגוֹנָא דְתַנּוּעֵי (נִי"א דְטַעֲמִי) דְּמִנְגְּנִי, וּבְנִגּוּנָא דִּילְהוֹן אֲזִלִּין אֲבַתְרִיָּהוּ אֲתָנוּן וְנִקּוּדֵי, וּמִתְּנַעֲנְעוּן אֲבַתְרִיָּהוּ כְּחִיילִין בְּתַר מְלַכִּיהוֹן. (תַּקּוּנִים כ"ד) גּוּפָא אֲתָנוּן, וְרוּחָא נִקּוּדֵי. כְּלָהוּ נְטִלוּ בְּמִטְלַנְיָהוֹן בְּתַר תַּנּוּעֵי (נִי"א טַעֲמִי) וְקִימִי בְּקִיּוּמִיָּהוּ. כַּד נְגוּנָא דְטַעֲמִי נְטִיל, נְטִילִי אֲתָנוּן וְנִקּוּדֵי אֲבַתְרִיָּהוּ. כַּד אִיהוּ פְּסִיק אֲנוּן לָא נְטִלִין וְקִימִי בְּקִיּוּמִיָּהוּ.

עוד נָשִׁיב בָּהּ וְהוֹצִיא כַח טְמִיר אֶחָד שֶׁנִּקְרָא יְהוּ"ה, מִדַּת רַחֲמִים, וְנִקְרָא שְׁמִים. וְעוֹמֵד בֵּין שְׁנֵי חִילוֹת שֶׁנִּקְרָאִים צְבֹאוֹת. מִזֶּה יֵצֵאוּ כָּל הַחִילוֹת וְכָל הַמַּחֲנוֹת הָעֲלִיוֹנִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְמִינוֹ לְקִים וְלִהְנַהֲיֵג אֶת הָעוֹלָמוֹת, עָלֶיו כְּתוּב (תַּהֲלִים פד) ה' צְבֹאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בּוֹטַח בָּךְ: בְּרָא שְׁמִית, בְּרָא שְׁמִית, מְקַצָּה הַשְּׁמִים וְעַד קִצָּה הַשְּׁמִים, שֶׁשָּׂה צְדָדִים שֶׁמִּתְּפַשְׁטִים מְסוּד עֲלִיוֹן בְּהַתְּפַשְׁטוֹתָא (נִי"א: מִשְׁלֵשׁ נִקּוּדוֹת) שֶׁבְרָא מִתּוֹךְ נִקְדָּה רֵאשׁוּנָה. בְּרָא הַתְּפַשְׁטוֹת שֶׁל נִקְדָּה אַחַת שֶׁלְמַעְלָה. וְכֹאן נִחְקַק סוּד הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתֵּים אֲוִתִּיּוֹת. (דְּנִי"א יב) וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהִירוּ, כְּדָגְמַת תַּנּוּעוֹת (נִי"א: טַעֲמִים) שֶׁמִּנְגְּנוֹת, וּבְנִגּוֹן שֶׁלְהֵם הוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם אֲוִתִּיּוֹת וְנִקְדוֹת וּמִתְּנַעֲנְעִים אַחֲרֵיהֶם, כְּמוֹ חִילִים אַחֲרֵי מְלָכִים. הַגּוּף אֲוִתִּיּוֹת, וְהָרוּחַ נִקְדוֹת. כְּלָם נוֹסְעִים בְּמִסְעוֹתֵיהֶם אַחַר הַתַּנּוּעוֹת

ועומדים במקומם. כשנגון הטעמים נוסע, נוסעות האותיות והנקודות אחריהם. כשהוא פוסק, הם אינם נוסעים ועומדים במקומם.

והמשפילים יזהירו, אתוון ונקודי. כזהר נגונא דטעמי. הרקיע אתפשטותא דנגונא כגון אנון דמתפשטי בפשיטו ואזלו בנגונא. ומצדיקי הרבים אנון פסוקי דטעמי דפסקי במטלניהון דבגין כד אשתמע מלה. יזהירו אתוון ונקודי ונהרין כחדא במטלנין (במטלניהון) ברזא דסתימו במטלנותא (נייא באנון) כאנון שבילין סתימין. מהאי אתפשט כלא. והמשפילים יזהירו כזהר הרקיע אנון קיימין וסמכין דההוא אפריון. המשפילים אנון קיימין וסמכין עלאין דאנון מסתכלי בסכלתנו בכל מה דאצטריד ההוא (כט א) אפריון וסמכין (נייא דביה) דיליה. סתרא דא כמא דאת אמר, (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל. יזהירו, דאי לא יזהירו ולא נהרין לא זכלין לעיינא ולאסתכלא בההוא אפריון בכל מה דאצטריד.

והמשפילים יזהרו - אותיות ונקודות. כזהר - נגון הטעמים. הרקיע - התפשטות הנגון כמו אלה שמתפשטים בהתפשטות והולכים בנגון. ומצדיקי הרבים - אותם פסוקי הטעמים שפוסקים במסעותיהם, שבגלל כד נשמע הדבר. יזהירו אותיות ונקודות, ומאירים כאחד במסעות בסוד של סתר במסע פאותם שבילים נסתרים. מזה מתפשט הכל. והמשפילים יזהרו כזהר הרקיע - אותם עמודים ואדנים של אותו אפריון. המשפילים - אותם עמודים ואדנים עליונים שהם מסתכלים בהשכל בכל מה שצריך אותו אפריון ואדנים שלו. הסתר הזה כמו שנאמר (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל. יזהרו - שאם לא יזהירו ולא מאירים, לא יכולים לעין ולהסתכל באותו אפריון בכל מה שצריך.

דף טז ע"א

כזהר הרקיע ההוא דקיימא (דף טז ע"א) על גבי אנון משפילים דכתיב ביה (יחזקאל א) ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא. זהר דההוא (דחוא) נהיר לאורייתא. זהר דנהיר לאנון ראשי דההיא חיה, ואנון ראשי אנון משפילים דנהרין תדיר ומסתכלן לההוא רקיע לההוא נהירו דנפיק מתמן, ודא איהו נהירו דאורייתא דנהיר תדיר ולא פסיק.

כזהר הרקיע - אותו שעומד על גבי אותם המשפילים, שכתוב בו (יחזקאל א) ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא. זהר שפמאיר

לתורה, זהר שְׁמַאִיר לְאוֹתָם רֵאשִׁים שֶׁל אוֹתָהּ חֵיה, וְאוֹתָם רֵאשִׁים
הֵם מְשֻׁכְּלִים שְׁמַאִירִים תְּמִיד וּמְסֻתְּפָלִים לְאוֹתוֹ רְקִיעַ לְאוֹתוֹ הָאוֹר
שְׁיוֹצֵא מִשָּׁם, וְזֶהוּ אוֹר הַתּוֹרָה שְׁמַאִיר תְּמִיד וְלֹא פּוֹסֵק.

(ב)

(סימן)

מההשמטות

השלמה

ספר הבהיר

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה מֵאֵי דְכֻתִּיב וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ, מֵאֵי מִשְׁמַע הִיְתָה,
שְׁכַבְר הִיְתָה. וּמֵאֵי תְּהוֹ, דְּבַר הַמִּתְּהָא אֶת בְּנֵי אָדָם. וּמֵאֵי בְּהוּ, דְּבַר שְׁיֵשׁ בּוּ מִמֶּשׁ, דְּכֻתִּיב
בְּהוּ, בּוּ הוּא. עַל שֵׁם מֵאֵי דְכֻתִּיב (קהלת ז) גַּם אֶת זֶה לַעֲמַת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. בְּרָא בְּהוּ וְשֵׁם
מְקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם. בְּרָא תְּהוֹ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּרָע. בְּהוּ בְּשָׁלוֹם דְכֻתִּיב (איוב כה) עוֹשֶׂה שְׁלוֹם
בְּמִרוֹמָיו. מְלַמֵּד שְׁמִיכָאֵל שֶׁר יְמִינוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִיָּם וּבְרָד. וְגַבְרִיאֵל שֶׁר שְׁמָאלוֹ,
אֵשׁ. וְשֶׁר שְׁלוֹם בִּינֵיהֶם מְכַרְיעַ וְהִינּוּ דְכֻתִּיב עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו. וּמְנַלְ דְּבְהוּ שְׁלוֹם,
דְכֻתִּיב (ישעיה מה) עוֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרָא רָע, הָא כִּי צַד רָע מִתְּהוֹ וְשְׁלוֹם מִבְּהוּ, בְּרָא תְּהוֹ וְשֵׁם
מְקוֹמוֹ בְּרָע, שְׁנַאֲמַר עוֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרָא רָע. בְּרָא בְּהוּ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם שְׁנַאֲמַר עוֹשֶׂה
שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו. ע"כ : (עד כאן מההשמטות)

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, מַה זֶה שְׁכַתּוֹב וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ? מַה מִּשְׁמִיעַ
הִיְתָה? שְׁכַבְר הִיְתָה, וּמַה זֶה תְּהוֹ? דְּבַר הַמִּתְּהָא אֶת בְּנֵי אָדָם. וּמַה
זֶה בְּהוּ? דְּבַר שְׁיֵשׁ בּוּ מִמֶּשׁ, שְׁכַתּוֹב בְּהוּ - בּוּ הוּא, עַל שֵׁם מַה שְׁכַתּוֹב
(קהלת ז) גַּם אֶת זֶה לַעֲמַת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. בְּרָא בְּהוּ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ
בְּשָׁלוֹם. בְּרָא תְּהוֹ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּרָע. בְּהוּ בְּשָׁלוֹם, שְׁכַתּוֹב (איוב כה) עוֹשֶׂה
שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו. מְלַמֵּד שְׁמִיכָאֵל שֶׁר יְמִינוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - מִיָּם
וּבְרָד, וְגַבְרִיאֵל שֶׁר שְׁמָאלוֹ - אֵשׁ. וְשֵׁם שְׁלוֹם בִּינֵיהֶם מְכַרְיעַ, וְהִינּוּ
שְׁכַתּוֹב עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו. וּמְנִינְ לָנוּ שְׁבְּהוּ שְׁלוֹם? שְׁכַתּוֹב (ישעיה מה)
עוֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרָא רָע, הָא כִּי צַד? רָע מִתְּהוֹ, וְשְׁלוֹם מִבְּהוּ. בְּרָא תְּהוֹ
וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּרָע, שְׁנַאֲמַר עוֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרָא רָע. בְּרָא בְּהוּ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ
בְּשָׁלוֹם, שְׁנַאֲמַר עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו :

וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ וּבְהוּ וְגו', הִיְתָה (ל"ט ב) דִּי יִקָּא מְקַדְמַת דְּנָא, תְּלָגָא גּו'
מֵיָא. נְפָקָא מִנָּה זִוְהָמָא בְּהָהוּא חִילָא דְתְּלָגָא בְּמֵיָא, וְאַקִּישׁ בְּהָ אֲשָׂא
תְּקִיפָא וְהוּהָ בְּהָ פְסוּלָת, וְאַתְעַדִּיאַת וְאַתְעַבִּידַת תְּהוּ"ו מֵאַתְר (נ"א מדורא)
דְּזוּהָמָא. קִינָא דְפְסוּלָת. וּבְהוּ"ו בְּרִירוֹ דְאַתְבְּרִיר מְגוּ פְסוּלָת וְאַתְיִישֵׁב בְּהָ
חֲשָׁד, רְזָא דְאַשָׂא תְּקִיפָא. וְהָהוּא חֲשָׁד דְחָפִי (חפ"י) עַל גְּבִי הָהוּא תְּהוּ"ו עַל
גְּבִי הָהוּא פְסוּלָת וְאַתְתְּקַנַּת מִינָּה.

וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ וּבְהוּ וְגו', הִיְתָה דְוִקָא מְקַדְמַת לְזָה, שְׁלַג בְּתוּדָ
הַמִּים. יְצָאָה מִמֶּנָּה זְהָמָא בְּאוֹתוֹ כַּח שְׁלַג בְּמִים, וְהִכָּה בְּהָ אֵשׁ
חֲזָקָה וְהִיְתָה בְּהָ פְסוּלָת, וְהוֹסְרָה וְנַעֲשֶׂתָה תְּהוּ"ו מִמְּקוֹם [מדור]
הַזְהָמָה, קִין הַפְּסוּלָת. וּבְהוּ"ו - בְּרִירוֹ שְׁהַתְּבַרַר מִתּוּדָ פְסוּלָת וְהַתְּיִישֵׁב בְּהָ

החֲשֵׁד, הַסּוּד שֶׁל אֵשׁ חֲזָקָה. וְאוֹתוֹ חֲשֵׁד כֶּסֶה עַל אוֹתוֹ תַּהֲיִי עַל גְּבִי אוֹתָהּ פְּסֻלַּת וְהַתְּקַנָּה מִמֶּנּוּ.

וְרוּחַ אֱלֹהִים, רוּחַ קוֹדֶשׁ דְּנִפְיָק מֵאֱלֹהִים חַיִּים וְדָא מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם. בְּתֵר דְּהַאי רוּחַ נָשִׁיב אֲבָרִיר דְּקִיקוּ חַד מְגוּ הַהוּא פְּסוּלַת כְּטִיסָא דְּזוּהָמָא. כַּד אֲבָרִיר וְאַצְנִיף וְאַצְרִיר זְמָנָא וְתֵרִין עַד דְּיִשְׁתַּאֲר הַהוּא זוּהָמָא דְּלִית בֵּיה זוּהָמָא כְּלָל, כַּד הַאי תַּהוּ אֲבָרִיר וְאַצְרִיר נֶפֶק מִיְנִיה (מַלְכִים א יט) רוּחַ גְּדוּלָה וְחֲזָק מְפָרַק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים (צו ל' ע"א) הַהוּא דְּחֻמָּא אֱלִיהוּ. אֲבָרִיר בְּהוּ וְאַצְרִיר וְנֶפֶק מִיְנִיה רַעַשׁ דְּכְתִיב, (מַלְכִים א יט) וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ. וְאַבְרִיר חֲשֵׁד וְאַכְלִיל בְּרָזָא דִּילִיה אֵשׁ דְּכְתִיב וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ. אֲבָרִיר רוּחַ וְאַתְּכְלִיל בְּרָזָא דִּילִיה (יתרו פ"א ב ותיקון ל"ח) קוּל דְּמָמָה דְּקָה.

וְרוּחַ אֱלֹהִים - רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁיִּצְאָה מֵאֱלֹהִים חַיִּים, וְזוֹ מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם. אַחַר שֶׁרוּחַ זֶה נִשְׁבָּה, נִבְרָרָה דְּקִיקוּת אַחַת מִתּוֹךְ אוֹתָהּ פְּסֻלַת כְּמוֹ שְׂבִיב הַזְּהָמָה. כְּשֶׁנִּבְרָרָה וְנִצְנָפָה וְנִצְרָפָה פַּעַם וּפַעַמִּים, עַד שֶׁנִּשְׁאָרָה אוֹתָהּ זְהָמָה שְׂאִין בָּהּ כְּלָל זְהָמָה, כְּשֶׁהִתְהוּ הַזֶּה נִבְרָר וְנִצְרָף, יִצָּא מִמֶּנּוּ רוּחַ גְּדוּלָה וְחֲזָק מְפָרַק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים, אוֹתוֹ שֶׁרָאָה אֱלִיהוּ. נִבְרָר בְּהֵם וְנִצְרָף, וְיִצָּא מִמֶּנּוּ רַעַשׁ, שְׂכָתוּב (שם) וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ. וְנִבְרָר חֲשֵׁד וְנִכְלָל בְּסוּד שְׁלוֹ אֵשׁ, שְׂכָתוּב וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ. נִבְרָר הָרוּחַ וְנִכְלָל בְּסוּד שְׁלוֹ קוּל דְּמָמָה דְּקָה.

תַּהֲיִי אֶתֵר דְּלִית בֵּיה גִּוּוֹן וְלֹא דִּיוֹקְנָא וְלֹא אֶתְכְּלִיל בְּרָזָא דְּדִיוֹקְנָא. הַשְׁתָּא אִיהוּ בְּדִיוֹקְנָא כַּד מְסַתְּכְּלוּ בֵּיה לִית לִיה דִּיוֹקְנָא כְּלָל. לְכַלָּא אִית לְבוּשָׂא לְאַתְלַבְּשָׂא בַר הַאי. (דאֶתְחַזִּי בֵּיה וְלִיתִיה כֻּלָּל וְלֹא הוּי).

תַּהֲיִי - מְקוּם שְׂאִין בּוֹ גִּוּוֹן וְלֹא דְמוּת וְלֹא נִכְלָל בְּסוּד הַדְמוּת, עֲכָשׁוּ הוּא בְּדְמוּת, כְּשֶׁמְסַתְּכְּלִים בּוֹ אִין לוֹ דְמוּת כְּלָל. לְכַל יֵשׁ לְבוּשׁ לְהַתְּלַבֵּשׁ פְּרֻט לְזֶה [שְׁנֵרָאָה בּוֹ וְאִינְנוּ כֻּלָּל וְלֹא הִיָּה].

בַּהֲיִי לְהַאי אִית לִיה צִיּוּרָא וְדִיוֹקְנָא אֲבָנִין מְשַׁקְעִין גּוֹ גְּלִיפָא (נ"א קליפה) דְּתַהוּ נִפְקִי גּוֹ גְּלִיפָא דְּמְשַׁקְעִין תַּמּוֹן. וּמִתַּמּוֹן מְשַׁכִּי תוֹעֵלְתָא לְעֵלְמָא בְּצִיּוּרָא דְּלְבוּשָׂא, מְשַׁכִּי תוֹעֵלְתָא מְעִילָא לְתַתָּא וְסֻלְקָא מִתַּתָּא לְעֵילָא. וְעַל דָּא נְקוּבִין וּמְפּוֹלְמִין, הֵינִי תַלְיִין בְּאַוּרָא. לְזַמְנִין תַּלְיִין בְּאַוּרָא דְּסֻלְקִי מִתַּמּוֹן לְעֵילָא. לְזַמְנִין מְטַמְרִין בְּיוֹמָא דְּעֵיבָא וּמְפִיקִי מִיֵּין מְגוֹ תַּהוּמָא לְאַתְזָנָא

תה"ו מתפמן דהא כדיו חדוה ושטותא (ני"א ושעתא) דקא (ני"א דלא) אתפשט
תהו בעלמא.

בה"ו - לזה יש ציור ודמות אבנים שקועות בתוך החקיקה [ני"א: קלפה]
של תהו יוצאים מתוך חקיקה השקועה שם, ומשם מושכים תועלת
לעולם בציור של לבוש, מושכים תועלת מלמעלה למטה, ועולה
ממטה למעלה, ועל זה הם נקובים ומפלמים, [חלונות] אלה תלויים
באור. לפעמים תלויים באור שעולים משם למעלה, ולפעמים הם
מתחבאים ביום המענן, ומוציאים מים מתוך התהום להזין את
התה"ו משם, שהרי אז חדוה ושטות [ני"א: ושעה] [שאיך] שמתפשט התהו
בעולם.

חשד הוא אשא אוכמא תקיף בגוון. אשא סומקא תקיף בחיזו. אשא
ירוקא תקיף בציור. (פקודי רמ"ג ותרומה קכ"ח) אשא חיוורא גוון דכליל כלא.
חשד תקיף בכל אשין ודא אתקיף לתה"ו. חשד הוא אשא ולא איהו
אשא חשוכא בר כד אתקיף לתהו, ורזא דא (בראשית כז) ותכהינה עיניו
מראות ויקרא את עשו וגו'. חשד פני רע שמסביר אנפין לרע, וכדיו אקרי
חשד דשרי עליה לאתקפא ליה. ורזא דא וחשד על פני תהום.

חשד הוא אש שחורה חזקה בגוון. אש אדמה חזקה במראה. אש
ירקה חזקה בציור. אש לבנה, הגון שכולל הכל. חשד חזק בכל
האשים, וזה מחזק את התה"ו. חשד הוא אש, ולא אש חשוכה, פרט
למתי שמחזקת את התהו, וזה סוד (בראשית כז) ותכהינה עיניו מראות
ויקרא את עשו וגו'. חשד פני רע שמסביר פנים לרע, ואז נקרא חשד
שחורה עליו לחזק אותו, וזהו סוד וחשד על פני תהום.

רוי"ח הוא קול דשארי על בהו ואתקיף ליה ואנהיג ליה בכל מה דאצטריף.
ורזא דא (תהלים כט) קול יי על המים. וכן רוח אלהים מרחפת על פני המים.
אבניו משקען גו תהומי דנפקי מייא מנהון. ועל דא אקרוין פני המים. רוח
אנהיג ואתקיף לאנון פנים פני תהום, דא כמה דאצטריף ליה ודא כמה
דאצטריף ליה. תה"ו עליה שריא שם שד"י. בה"ו עליה שריא שם
צבאו"ת. חשד עליה שריא שם אלהים. רוח עליה שריא שם ידו"ד.

רוי"ח הוא קול ששורה על בהו, ומחזק אותו ומנהיג אותו בכל מה
שצריך, וזה סוד (תהלים כט) קול ה' על המים. וכן רוח אלהים מרחפת
על פני המים. אבנים שקועות בתוך התהומות שמהם יוצאים מים,
ועל זה נקראו פני המים. רוח מנהיגה ומחזקת לאותם פנים, פני

תְּהוּם, זֶה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לוֹ וְזֶה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לוֹ. תְּהִי, עָלֶיךָ שׁוֹרָה שֵׁם
שְׁדִי. בְּהִי, עָלֶיךָ שְׁרוּי שֵׁם צְבָאוֹת. חֲשֶׁד, עָלֶיךָ שְׁרוּי שֵׁם אֱלֹהִים.
רוּחַ, עָלֶיךָ שְׁרוּי שֵׁם יְהוִיָּה.

רוּחַ חֲזָק מְפָרֵק הָרִים לֹא בְרוּחַ יי וְגוֹי שְׁמָא דָּא לֹא הוּי בֵּיהּ, דְּהָא שְׁדִי
שְׁלֵטָא עָלֶיהָ בְּרָזָא (דְּסִתְרָא) דְּתַהוּ.

רוּחַ חֲזָק מְפָרֵק הָרִים לֹא בְרוּחַ הִי וְגוֹי, שֵׁם זֶה אֵין בּוֹ, שְׁהֵרִי שְׁדִי
שׁוּלֵט עָלֶיךָ בְּסוּד [שֶׁל סִתְרָא] תְּהוּ.

דָּף טז ע"ב

וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בְּרַעַשׁ יי דְּהָא שֵׁם צְבָאוֹת שְׁלֵטָא בֵּיהּ בְּרָזָא דְּבַהוּ.
וְעַל דָּא אֶקְרִי בַּהוּ רַעַשׁ דְּלָאוּ אִיהוּ בְּלֹא רַעַשׁ. וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בְּאֵשׁ יי
דְּהָא שְׁמָא דְּאֱלֹהִים שְׁלֵטָא בֵּיהּ מְסֻטְרָא דְּחֲשֶׁד. וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמִמָּה
דְּקָה הִכָּא אֲשֶׁתְּכַח שֵׁם יְדוּ"ד. אַרְבַּע פְּרָקִין הִכָּא דְּאֵנוּן פְּרָקִי גּוּפָא וְאַבְרִין
יְדִיעוּן דְּאֵנוּן אַרְבַּעָה וְאֵנוּן תְּרִיסַר וְהִכָּא שְׁמָא גְּלִיפָא

וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בְּרַעַשׁ הִי, שְׁהֵרִי שֵׁם צְבָאוֹת שׁוּלֵט בּוֹ בְּסוּד הַבַּהוּ,
וְעַל כֵּן נִקְרָא הַבַּהוּ רַעַשׁ, שְׁאֵינוֹ בְּלֹא רַעַשׁ. וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בְּאֵשׁ
הִי, שְׁהֵרִי שֵׁם אֱלֹהִים שׁוּלֵט בּוֹ מִצַּד הַחֲשֶׁד. וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמִמָּה
דְּקָה. כָּאן נִמְצָא שֵׁם יְהוִיָּה. אַרְבַּעָה פְּרָקִים כָּאן, שְׁהֵם פְּרָקִי הַגּוּף
וְאִיבְרִים יְדוּעִים שֶׁל אוֹתָם אַרְבַּעָה, וְהֵם שְׁנַיִם עֶשֶׂר, וְכָאן שֵׁם חֲקוּק
שֶׁל שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אוֹתוֹת שֶׁנִּמְסַר לְאֵלֵיהוּ בְּמַעְרָה.

השלמה מההשמטות (סימן כו)
רְבִי בְּנִימֵן לֵוִי, מְצֵאתִי כְּתוּב שֵׁם בֶּן יי"ב אוֹתוֹת יְהִי וְהִי וְהִי וְהִי וְהִי : תְּהִי
בְּמִסְפָּר קָטָן עִם גִּי אוֹתוֹת גִּימְטְרִיָּא שִׁי שִׁי"ד שְׁדִי. בַּהוּ בְּמִסְפָּר קָטָן
גִּימְטְרִיָּא צְבָאוֹת כְּזֶה בִּי בִיָּה בַּהוּ. חֲשֶׁד בְּמִסְפָּר קָטָן עִם הַכּוֹלֵל גִּימְטְרִיָּא
אֱלֹהִים. רוּחַ בְּמִסְפָּר קָטָן עִם הַכּוֹלֵל בְּגִימְטְרִיָּא יְהוִיָּה בְּמִסְפָּר קָטָן. רַעַשׁ
בְּמִסְפָּר קָטָן עִם הַכּוֹלֵל גִּימְטְרִיָּא בַּהוּ. קוֹל דְּמִמָּה דְּקָה בְּמִסְפָּר קָטָן עִם
הַכּוֹלֵל יְהוִיָּה וְיִיב יוֹתֵר כְּנֶגֶד שֵׁם יי"ב הַנְּמָסַר לְאֵלֵיהוּ בְּמַעְרָה. וְכֵן דְּקָה
בְּמִסְפָּר קָטָן עִם הַשְּׁלֵשָׁה אוֹתוֹת גִּימְטְרִיָּא יב"ק נִלְעַד"ן : (עַד כָּאן מִהַהֲשַׁמְטוֹת)
דְּתְרִיסַר אֲתוּוֹן דְּאֲתַמְסַר לְאֵלֵיהוּ בְּמַעְרָה (מַה שְׁנַדְפַּס כָּאן בַּדְּפּוּס מִנְטוּבָה קְרִימוּנָה
לוֹבְלִין וְכֵתִיב אֲפִרְיוֹן וְכוּ' עַד סְתִימִין דְּלֹא אֲתַגְּלִיין, לְפָנֵינוּ הוּא לְקַמֵּן בַּדָּף כֵּט עִי"א וְדָף לִי עִי"ב) (דף

טז ע"ב), (בראשית א) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. מהכא איהו שירותא לאשכחא גניזין היך אתברי עלמא בפרט. דעד הכא הוה בכלל. ובתר אתהדר כלל. למהוי כלל ופרט וכלל. עד הכא הוה כלא תלייא באוירא מרזא דאין סוף, כיון דאתפשט חילא בהיכלא עלאה רזא דאלהים, כתיב ביה אמירה (דכתיב) ויאמר אלהים. דהא לעילא לא כתיב ביה אמירה בפרט. ואף על גב דבראשית מאמר הוא, אבל לא כתיב ביה ויאמר.

רבי בנימן לוי, מצאתי כתוב שם בן י"ב אותיות יה וְה וְה וְה וְה : תה"ו במספר קטן עם ג' אותיות גימטריא ש' ש"ד שד"י. בהו במספר קטן גימטריא צבאות כזה ב' ב"ה בהו. חשך במספר קטן עם הכולל גימטריא אלהים. רוח במספר קטן עם הכולל בגימטריא יהו"ה במספר קטן. רעש במספר קטן עם הכולל גימטריא בהו. קול דממה דקה במספר קטן עם הכולל יהו"ה וי"ב יותר כנגד שם י"ב הנמסר לאליהו במערה. וכן דקה במספר קטן עם השלשה אותיות גימטריא יב"ק. גלעד"ן, ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. מכאן היא הראשית למצא גנזים איך נברא העולם בפרט. שעד כאן היה בכלל, ואחר כך חזר להיות כלל, להיות כלל ופרט וכלל. עד כאן היה הכל תלוי באויר מסוד אין סוף. כיון שהתפשט הכח בהיכל העליון הסוד של אלהים, כתיב בו אמירה, ויאמר אלהים. שהרי למעלה לא כתיב בו אמירה בפרט, ואף על גב שבראשית הוא מאמר, אבל לא כתיב בו ויאמר.

דא ויאמר איהו קיימא למשאל ולמנדע. ויאמר חילא דאתרם וארמותא בחדשאי (ויחי רל"ד ב) מרזא דאין סוף ברזא (נ"א ברישא) דמחשבה. ויאמר אלהים השתא (לעיל ט"ו ע"ב) אוליד ההוא היכלא ממה דאתעדיאת מזרעא דקדש, ואוליד בחדשאי. וההוא דאתילד (דאתיילד) אשתמע לבר. מאן דאוליד ליה אוליד בחדשאי דלא אשתמע כלל, כיון דנפק מניה, מאן דנפק, אתעביד קול דאשתמע לבר.

ויאמר הנה הוא עומד לשאל ולדעת. ויאמר, כח שהתרומם והרמתו בחדשאי מסוד אין סוף בסוד [נ"א: בראש] המחשבה. ויאמר אלהים. עכשו הוליד אותו ההיכל ממה שהוסר מזרע של קדש והוליד בחדשאי. וההוא שמתילד, נשמע בחוץ מי שהוליד אותו. הוליד בחדשאי שלא נשמע כלל. כיון שיצא ממנו מה שיצא, נעשה קול שנשמע בחוץ.

יהי אור. כל מה דנפק ברזא דא נפק. (רל"ב) יהי על רזא דאבא ואמא דאיהו י"ה. ולבתר אתהדר לנקודה קדמאה, למהוי שירותא לאתפשטא למלה אחרא אור. ויהי אור, אור דכבר הוה. אור דא רזא סתימא אתפשטותא דאתפשט ואתבקע מרזא דסתרא דאויר עלאה סתימא. בקע

בְּקִדְמִיתָא וְאַפִּיק חַד נְקוּדָה סְתִימָא מְרָזָא דִּילִיה. דְּהָא אִין סוּף בְּקַע
מְאוּרָא דִּילִיה וְגַלִּי הָאִי נְקוּדָה י. כִּיּוֹן דְּהָאִי י אֲתַפְּשֵׁט, מַה דְּאֲשַׁתָּאָר
אֲשַׁתְּכַח אֹר מַהֲהוּא רָזָא דְּהָהוּא אֹרִי סְתִימָאָה.

יְהִי אֹר - כֹּל מַה שְׂיֻצָא בְּסוּד זֶה יֻצָא. יְהִי - עַל סוּד שֶׁל אֲבָא וְאִמָּא,
שֶׁהוּא י"ה. אַחַר כֵּן חֲזַר לְנִקְדָה הָרְאשׁוֹנָה לְהִיּוֹת רֵאשִׁית לְהַתְּפַשֵּׁט
לְדַבֵּר אַחַר אֹר. וַיְהִי אֹר - אֹר שְׂכַבֵּר הָיָה. אֹר זֶה סוּד נְסֻתָר,
הַתְּפַשֵּׁטוֹת שֶׁהַתְּפַשֵּׁטָה וְנִבְקָעָה מִסוּד שֶׁל סֵתֵר הָאֹרִי הָעֲלִיוֹן הַנְּסֻתָר.
בְּקַע בְּתַחֲלָה וְהוֹצִיא נְקֻדָה נְסֻתָרָת אַחַת מִסוּד שְׁלוֹ, שְׁהָרִי אִין סוּף
בְּקַע מְאוּרִי שְׁלוֹ וְגַלְהָ נְקֻדָה זֹו י. כִּיּוֹן שְׂיִי זֹו הַתְּפַשֵּׁטָה, מַה שְׂנֻשְׂאָר
נִמְצָא אֹר מֵאוֹתוֹ סוּד שֶׁל אוֹתוֹ אֹרִי נְסֻתָר.

כִּד אֲשַׁתְּכַח מְנִיה נְקוּדָה קְדָמָאָה י, אֲתַגְלִי לְבַתֵּר עֲלִיהָ (נח ס"ה ע"א) מְטִי וְלֹא
מְטִי. כִּיּוֹן דְּאֲתַפְּשֵׁט נְפִק וְאִיהוּ הוּא אֹר דְּאֲשַׁתָּאָר מְאוּרִי. וְהִינוּ אֹר דְּכַבֵּר
הוּוּ, וְהָא קִימָא. נְפִק וְאֲסַתְּלַק וְאֲתַגְנִיז וְאֲשַׁתָּאָר חַד נְקוּדָה מְנִיה לְמַהוּי
מְטִי תְּדִיר בְּאוֹרַח גְּנִיזוּ בְּהֵיִא נְקוּדָה מְטִי וְלֹא מְטִי. נְהִיר בֵּיה בְּאוֹרַח
נְקוּדָה קְדָמָאָה דְּנִפְק מְנִיה. וּבְגִין כֵּן כִּלָּא אַחִיד דָּא בְּדָא. נְהִיר בְּהָאִי
וּבְהָאִי.

כְּשֶׁנִּמְצָאָה מִמְּנוּ נְקֻדָה רֵאשׁוֹנָה, יי הַתְּגַלְתָּה אַחַר כֵּן עֲלִיו, הִגִּיעַ וְלֹא
הִגִּיעַ. כִּיּוֹן שֶׁהַתְּפַשֵּׁט, יֻצָא, וְהוּא הוּא הָאוֹר שְׂנֻשְׂאָר מְאוּרִי, וְהִינוּ אֹר
שְׂכַבֵּר הָיָה, וְזֶה עוֹמֵד. יֻצָא וְהַסְתַּלַּק וְנִגְנִז, וְנֻשְׂאָרָה נְקֻדָה אַחַת מִמְּנוּ
שְׂתַהֲיָה מְגִיעָה תְּמִיד בְּדֶרֶךְ גְּנִיזוֹת בְּאוֹתָהּ נְקֻדָה, מְגִיעַ וְלֹא מְגִיעַ.
מְאוּרִי בּוּ בְּדֶרֶךְ נְקֻדָה רֵאשׁוֹנָה שְׂיֻצָאָה מִמְּנוּ, וְלִכֵּן הַכֹּל אַחוּזֵי זֶה בְּזֶה,
מְאוּרִי בְּזֶה וּבְזֶה.

כִּד סְלִיק כִּלָּא סְלִיקִין וְאֲתַאֲחִדוּן בֵּיה וְאִיהוּ מְטִי וְאִגְנִיז בְּאַתֵּר דְּאִי"ן סו"ף
וְכִלָּא חַד אֲתַעְבִּיד. הַהוּא נְקוּדָה דְּאוֹר, אֹר אִיהוּ. וְאֲתַפְּשֵׁט וְנְהִירוּ בֵּיה
שְׁבַע אֲתוּוֹן דְּאֲלָפָא בֵּיתָא וְלֹא אֲקַרִישׁוּ וְלַחִים הוּוּ. נְפִק חַשְׁדָּ לְבַתֵּר וְנִפְקוּ
בֵּיה שְׁבַע אֲתוּוֹן אַחֲרָן דְּאֲלָפָא בֵּיתָא וְלֹא אֲקַרִישׁוּ וְקִימוּ לַחִים. נְפִק רְקִיעַ
דְּאַפְרִישׁ מַחְלוֹקֵת דְּתַרִין סְטָרִין וְנִפְקוּ בֵּיה תְּמַנְיָא אֲתוּוֹן אַחֲרֵינוּ. כִּדִּין
כ"ב. דְּלָגוּ שְׁבַע אֲתוּוֹן דְּהָאִי סְטָרָא וְשְׁבַע דְּהָאִי סְטָרָא, וְאֲתַגְלִיפוּ כְּלָהוּ
בְּהֵהוּא רְקִיעַ וְהוּוּ קִימִי לַחִים. אֲקַרִישׁ הַהוּא רְקִיעַ וְאֲקַרִישׁוּ אֲתוּוֹן
וְאִגְלִימוּ וְאֲתַצִּיירוּ בְּצִיּוּרֵיהוּ. וְאִגְלִיף תַּמָּן אוֹרֵיִתָא לְאַנְהָרָא לְבַר.

כְּשֶׁעוֹלָה, הַכֹּל עוֹלִים וְנִאֲחִזִים בּוּ, וְהוּא מְגִיעַ וְנִגְנִז בְּמְקוֹם אִי"ן סו"ף,
וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה אַחַד. אוֹתָהּ נְקֻדַת אוֹר, הִיא אוֹר. וּמִתְּפַשֵּׁט וּמְאוּרִים בּוּ

שְׁבַע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל אִיב וְלֹא קָרְשׁוּ, וְלַחִים הָיוּ. יֵצֵא חֶשֶׁד אַחַר כָּד, וְיֵצֵאוּ בּוֹ שְׁבַע אוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹת שֶׁל הָאִיב וְלֹא נִקְרְשׁוּ, נִקְרְשׁוּ וְעוֹמְדִים לַחִים. יֵצֵא רִקִיעַ שֶׁהִפְרִיד מִחֻלְקַת שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים, וְיֵצֵאוּ בּוֹ שְׁמוֹנֶה אוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹת. אִז כִּיב. דְּלָגוּ שְׁבַע אוֹתִיּוֹת שֶׁל צַד זֶה וְשְׁבַע שֶׁל צַד זֶה, וְנִחְקְקוּ כָלֶם בְּאוֹתוֹ רִקִיעַ, וְהָיוּ עוֹמְדִים לַחִים. נִקְרְשׁ אוֹתוֹ רִקִיעַ, וְנִקְרְשׁוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְהִתְגַּלְמוּ וְהִצְטִירוּ בְּצִיּוּרֵיהֶם, וְנִחְקְקָה שֵׁם הַתּוֹרָה לְהָאִיר הַחוּצָה.

יְהִי אֹר דְּהוּא אֵל גְּדוֹל רְזָא דְנַפִּיק מְאוּר קְדָמָא. וְיְהִי רְזָא דְחֶשֶׁד דְאֶקְרִי אֱלֹהִים אֹר דְאֶתְכַלִּיל שְׁמַאֲלָא בְיַמִּנָא. וְכַדִּין מְרְזָא דְאֵל הָוִי אֱלֹהִים, אֶתְכַלִּיל יַמִּנָא בְשְׁמַאֲלָא (לִי"א ע"א) וְשְׁמַאֲלָא בְיַמִּנָא

יְהִי אֹר - שֶׁהוּא אֵל גְּדוֹל סוּד שֶׁיֵּצֵא מְאוּר רֵאשׁוֹן. וְיְהִי - סוּד שֶׁל חֶשֶׁד שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים, אֹר שֶׁנִּכְלָל שְׁמַאֲלָא בְיַמִּין. וְאִז מְסוּד שֶׁל אֵל יֵשׁ אֱלֹהִים, נִכְלָל יַמִּין בְּשְׁמַאֲלָא וְשְׁמַאֲלָא בְיַמִּין.

וְיִרְא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב דָּא עֲמוּדָא דְאֶמְצָעִיתָא כִּי טוֹב אֲנֵהִיר עֵילָא וְתִתָּא וְלְכָל שְׁאָר סְטָרִין בְּרְזָא יְדוּ"ד שְׁמָא דְאֶחִיד לְכָל סְטָרִין. וְיִבְדֵּל אֱלֹהִים וְגו' אֶפְרִישׁ מִחֻלּוֹקַת לְמַהוּי כְּלָא שְׁלִים.

וְיִרְא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב - זֶה עֲמוּד הָאֶמְצָעִי. כִּי טוֹב - הָאִיר מַעֲלָה וּמַטָּה וְלְכָל שְׁאָר הַצְּדָדִים בְּסוּד יְהוּ"ה, הַשֵּׁם שֶׁאוֹחֵז אֶת כָּל הַצְּדָדִים. וְיִבְדֵּל אֱלֹהִים וְגו' - הִפְרִיד מִחֻלְקַת לְהִיּוֹת הַכָּל שְׁלֵם.

השלמה מההשמטות (סימן א)
כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית א') וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם וּכְתִיב וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב. תָּא חֲזִי הָאִי אֹר דְּלִתְתָּא כַּד נָהִיר מִחֵילָא דְאֶתְיִיחִיב לִיה מְטוֹב דְּלַעִילָא וּבְגִין כַּד מְנַן יְמוֹת הַחֲמָה שְׁס"ה מ"ט שְׁבוּעִים, מְנַהוֹן לְקַבֵּל הָאִי דְרָגָא דְצָדִיק דְאִיקְרִי טוֹב וְאִיהוּ שְׁבִיעִי, וְיִנִּיק מְנִיָּה הָאִי שְׁמִשָּׂא דְלִתְתָּא. שְׁבַע שְׁבוּעִים שְׁבַע זְמַנִּין לְקַבֵּל שְׁבַע שְׁבוּעִין ז' זְמַנִּין דְאִיהוּ יִנִּיק מְאִימָא עֲלָאָה דְאֶקְרִי יוֹבְלָא, וְלְקַבֵּלָה שְׁנֵי יוֹבֵל דְלִתְתָּא אֶשְׁתְּאַרוּ מִשְׁס"ה כִּיב יוֹמִין לְקַבֵּל כִּיב אֶתְנוּן דְאֹרִיתָא דְעֲלָמָא תִּתְתָּא אֶתְקִיִים עֲלֵיָהוּ.

כְּתוּב (בְּרֵאשִׁית א') וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם, וְכְתוּב וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב. בָּא רְאָה, אֹר זֶה שְׁלֵמָטָה, כְּשֶׁמְאִיר מִכַּח שְׁנַתָּן לוֹ מִהַטּוֹב שְׁלֵמָעֵלָה, וְלָכֵן מְנַן יְמוֹת הַחֲמָה שְׁלֵשׁ מְאוֹת וְשָׁשִׁים וְחֲמִשָּׁה,

אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע שָׁבוּעוֹת. מֵהֶם כָּנֻגַד דְּרָגָה זֶה שֶׁל צְדִיק שֶׁנִּקְרָא טוֹב, וְהוּא שְׁבִיעִי, וְיוֹנֵק מִמֶּנּוּ הַשְּׁמַשׁ הַזֶּה שֶׁלְמִטָּה. שְׁבַע שָׁבוּעוֹת שֶׁבַע פְּעָמִים, כָּנֻגַד שְׁבַע שָׁבוּעוֹת שֶׁבַע פְּעָמִים, שֶׁהוּא יוֹנֵק מֵהָאֵם הָעֲלִיוֹנָה שֶׁנִּקְרָאת יוֹבֵל, וְכָנֻגַד שְׁנוֹת יוֹבֵל שֶׁלְמִטָּה. נִשְׁאָרוּ מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים וְחֲמֵשֶׁה עֶשְׂרִים וְשָׁנַיִם יָמִים, כָּנֻגַד עֶשְׂרִים וְשֵׁתִים אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

דָּהָא צְדִיק דְלַעֲיָלָא תּוֹרָה שֶׁבְכָתָב אִיקָרִי וְכַד אֲשַׁתְּלִימוּ אִינוּן שְׁסִי'ה יוֹמִין תִּיַיְבִין תְּנַיִינוֹת לְקַבְּלָא מֵהָאֵי דְרָגָא דְטוֹב דְהָאֵי דְרָגָא וְכַל אִינוּן שְׁבַע דְרָגִין עֲלָאִין תִּיַיְבִין תְּנַיִינוֹת לְקַבְּלָא מֵאִמָּא עִילָאָה וְהָאֵי דְרָגָא דְסִיְהָרָא דְשִׁלְטָא בְּלִילָא יִנְקָא מֵהָאֵי דְרָגָא דְאִקָרִי שְׁכִינְתָא תַתָּאָה דִּינְקָא מֵהָאֵי צְדִיק וּבְגִין דְהָהוּא (צְדִיק) אֲמַלִי לָהּ מֵהֵנְהוּ תַפְנוּקִין עִילָאִין וְיִנְקָא מִנִּיהּ (אִיקָרִי) סִיְהָרָא.

שְׁהִי צְדִיק שֶׁלְמַעַלָה נִקְרָא תּוֹרָה שֶׁבְכָתָב, וְכִשֶׁהֲשַׁתְּלִמוּ אוֹתָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים וְחֲמֵשֶׁה יָמִים, שְׁבַע שְׁנֵי לְקַבְּלָא מִדְרָגָה זֶה שֶׁל טוֹב, שֶׁדְרָגָה זֶה וְכַל אוֹתוֹ שְׁבַע דְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת שְׁבוֹת שְׁנֵי לְקַבְּלָא מִן הָאֵם הָעֲלִיוֹנָה, וְהַדְרָגָה הַזֶּה שֶׁהִלְבְּנָה שֶׁשׁוֹלְטָת בְּלִילָה יוֹנֵקת מֵהַדְרָגָה הַזֶּה שֶׁנִּקְרָאת שְׁכִינָה תַחְתּוֹנָה, שֶׁיוֹנֵקת מֵאוֹתוֹ צְדִיק. וּבְגִלָל שְׁאוֹתוֹ צְדִיק מִמְלָא אוֹתָהּ מֵאוֹתָם תַפְנוּקִים עֲלִיוֹנִים וְיוֹנֵקת מִמֶּנּוּ, (נִקְרָאת) לְבָנָה.

דְכָמָה דְהָאֵי סִיְהָרָא תַתָּאָה לִית לָהּ נְהוֹרָא מְגַרְמָה אֶלָּא מֵאֵי דְאֲתִיַיְהִיב לָהּ מִן שְׁמַשׁ, הַכִּי נָמִי הָהוּא דְרָגָא דְלַעֲיָלָא וְהָאֵי דְרָגָא אִיקָרִי יִמָּא דְחֲכָמָתָא לְעִילָא וְקִיַיְמִי תְרִיסָר שְׁבַטִין עֲלָאִין קְדִישִׁין תְּלַתָּא לְצַפּוֹנָא וְתַלְתָּא לְדְרוֹמָא וְתַלְתָּא לְמַעְרָבָא וְתַלְתָּא לְמַדִּינְחָא, וְהָאֵי יִמָּא דְחֲכָמָתָא עֲלִיָהּ.

שְׁכָמוּ שֶׁהִלְבְּנָה הַתַּחְתּוֹנָה הַזֶּה אִין לָהּ אוֹר מְעַצְמָה אֶלָּא רַק מֵה שְׁנֵינָתָן לָהּ מֵהַשְּׁמַשׁ, כִּד גַּם אוֹתָהּ דְרָגָה שֶׁלְמַעַלָה, וְדְרָגָה זֶה נִקְרָאת יָם הַחֲכָמָה לְמַעַלָה. וְעוֹמְדִים שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבַטִים עֲלִיוֹנִים קְדוּשִׁים, שְׁלֹשָׁה לְצַפּוֹן וְשְׁלֹשָׁה לְדְרוֹם, וְשְׁלֹשָׁה לְמַעְרָב וְשְׁלֹשָׁה לְמִזְרָח, וְיָם הַחֲכָמָה הַזֶּה עֲלֵיהֶם.

וְלְקַבְּלִיהוּן לְתַתָּא יִיב שְׁבַטִין קִיַיְמִין סַחְרִנִי מְדַבְּחָא כְּהָאֵי גּוֹוֹנָא. וְלְקַבְּלָא הָאֵי דְרָגָא עֶבֶד שְׁלֵמָה יִמָּא לְתַתָּא עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר בְּקָר. וְהָאֵי יִמָּא לְעִילָא אִיקָרִי יִיִם מֵאֵי טַעְמָא אִקָרִי יָם אֶלָּא בְּגִין הָהוּא דְרָגָא דְצְדִיק

דְּאִמְלֵי לְהַאי יוֹם אֶקְרִי יוֹם דְּכְתִיב (בראשית א') וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם
וַיְכַתֵּב (תהלים צ"ז) אוֹר זְרוּעַ לְצַדִּיק, וְהַאי נְהִיר בְּרִזָּא דְשִׁמְא קְדִישָׁא דְבֵיהּ
אִמְלֵי לְהַאי יוֹם דְּאֶקְרִי הִיא תַּתְּאָה (בתראה דשמא קדישא). הַדָּא הוּא דְּכְתִיב
(קהלת א') כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם כִּי־לֹא יָשׁוּב הַיָּם אֶל הַנְּחָלִים
בְּגִין דְּכָל תַּפְנוּקִין נַפְקִין מִנִּיהּ הַנְּחָלִים אֵלֶיךָ חֲמִשׁ דְּרָגִין דְּעַמִּיהּ הוֹלְכִים
אֶל הַיָּם לְאִמְלֵי (לממלי) לָהּ וְהַאי דְּרָגָא אֶקְרִי בֵּת שֶׁבַע וְכַד נְהִיר הַאי צַדִּיק
לְהַאי דְּרָגָא בְּרִזָּא דְשֶׁבַע שְׁבוּעִין שֶׁבַע זְמַנִּין שְׁמִשָּׂא תַּתְּאָה נְהִיר בְּרִזָּא
דְשֶׁבַע שְׁבוּעִין שֶׁבַע זְמַנִּין לְסִיְהָרָא.

וּכְנַגְדָּם לְמַטָּה שְׁנַיִם עֶשְׂרִי שְׁבַטִים עוֹמְדִים סְבִיב הַמְזֻבָּח כְּדָגְמָה הָאֵת.
וּכְנַגְדָּם הַדְּרָגָה הַזֹּאת עָשָׂה שְׁלֹמֹה הַיָּם שְׁלֹמֹה עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עֶשְׂרִי בְּקָר,
וְהַיָּם הַזֶּה לְמַעַלְהָ נִקְרָא יוֹם. מַה הַטַּעַם נִקְרָא יוֹם? אֵלֶּא מְשׁוּם אוֹתָהּ
דְּרָגָה שֶׁל צַדִּיק שְׁמִמְלֵאת הַיָּם הַזֶּה נִקְרָא יוֹם, שְׁכַתּוּב (בראשית א')
וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם, וְכַתּוּב (תהלים צז) אוֹר זְרוּעַ לְצַדִּיק, וְזֶה מְאִיר
בְּסוּד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שְׁבוּ מִמְלָא לַיָּם הַזֶּה שְׁנִקְרָא הִיא תַּחְתּוֹנָה
(אחרונה של השם הקדוש). זֶהוּ שְׁכַתּוּב (קהלת א') כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶת הַיָּם,
וְכָל זֶה דְּרָגָת הַצַּדִּיק שְׁנִקְרָאת כָּל, מְשׁוּם שֶׁכָּל הַתַּפְנוּקִים יוֹצְאִים
מִמֶּנּוּ. הַנְּחָלִים אֵלֶיךָ חֲמִשׁ הַדְּרָגוֹת שְׁעִמּוֹ, הוֹלְכִים אֶל הַיָּם לְמַלְא
אוֹתָהּ, וְזוֹ הַדְּרָגָה נִקְרָאת בֵּת שֶׁבַע. וְכַשְׁמֵאִיר הַצַּדִּיק הַזֶּה לְדְרָגָה הַזֹּאת
בְּסוּד שֶׁל שְׁבַע שְׁבוּעוֹת שֶׁבַע פְּעַמִּים הַשְּׁמִשׁ הַתַּחְתּוֹנָה מְאִירָה בְּסוּד
שֶׁל שְׁבַע שְׁבוּעוֹת, שֶׁבַע פְּעַמִּים לְלִבְנָה.

בְּגִין כִּד שְׁנַת הַלְבָּנָה שְׁנִיָּה יוֹמִין, מִיִּט שְׁבוּעִין מְנַהוֹן לְקַבֵּל הַאי דְּרָגָא
שְׁבִיעָאָה יִמָּא עֵילְאָה דְנְהָרָא מְצַדִּיק בְּמִיִּט שְׁבוּעִין נְהוֹרִין עֵלְאִין אֲשַׁתְּאָרוּ
תְּרִיסָר יוֹמִין לְחוּשְׁבֹן שְׁנִיָּה לְקַבְלֵי יוֹם שְׁבַטִין דְּסַחְרֵינִי הַאי יִמָּא לְמִיטָר
מְטָרָת מְשַׁכְּנָא בְּתְרִיסָר תְּרַעִין עֵלְאִין דְאִית בִּירוּשְׁלַיִם עֵילְאָה (ומאורחא)
וְאוֹרְחָא דְאִינוֹן תְּרַעִין עֵלְאִין יִנְקִין אִינוֹן שְׁבַטִין מְאִימָא תַּתְּאָה כָּל חַד
לְסַטְרִיהּ כְּדָקָא חֲזִי לִיהּ הַדָּא הוּא דְכְתִיב (יחזקאל מ"ח) שְׁעַר יְהוּדָה אֶחָד וְעַל
דָּא כְּתִיב (ישעיה מ"ג) כָּל הַנְּקָרָא בְּשִׁמִּי דָּא דְרָגָא דְצַדִּיק דְנְהִיר בְּחִילָא דְשִׁמִּי
וְלְכַבּוּדִי בְּרִאֲתִיו לְאַנְהָרָא לְהַהוּא אֲתֵר דְאֶקְרִי כְּבוּדִי בְּרִאֲתִיו, וְדָא יִמָּא
דְחֻכְמָתָא דְאֶקְרִי כְּבוּדִי הִי דְאֲתַגְלִי בְּמִשְׁכְּנָא.

מְשׁוּם כִּד שְׁנַת הַלְבָּנָה שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְחֲמִשִּׁים וְחֲמִשָּׁה יָמִים, אַרְבַּעִים
וְתִשְׁעָה שְׁבוּעוֹת, מֵהֶם כְּנַגְדָּם הַדְּרָגָה הַשְּׁבִיעִית הַזֹּאת הַיָּם הַעֲלִיּוֹן,
שְׁמֵאִירָה מְהַצַּדִּיק בְּתִשְׁעָה וְאַרְבַּעִים שְׁבוּעוֹת אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים. נְשַׁאָרוּ
תְּרִיסָר יָמִים לְחוּשְׁבֹן שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְחֲמִשִּׁים וְחֲמִשָּׁה עֶשְׂרִי
שְׁבַטִים שְׁסָבִיב הַיָּם הַזֶּה לְשִׁמּוֹר מְשַׁמְרָת הַמְשַׁכְּנִין בְּתְרִיסָר שְׁעָרִים
עֲלִיוֹנִים שְׁיִשׁ בִּירוּשְׁלַיִם הַעֲלִיּוֹנָה, (ומדרד) וְדָרְדָּר אוֹתָם שְׁעָרִים עֲלִיוֹנִים
יוֹנְקִים אוֹתָם שְׁבַטִים מְאִמָּא תַּחְתּוֹנָה, כָּל אֶחָד לְצַדּוֹ כְּרִאוּי לוֹ, זֶהוּ
שְׁכַתּוּב (יחזקאל מח) שְׁעַר יְהוּדָה אֶחָד, וְעַל זֶה כְּתוּב (ישעיה מג) כָּל הַנְּקָרָא

בְּשָׁמַי, זוֹ דְרַגַּת צְדִיק שְׁמַאִיר בְּפֶתַח שָׁמַי. וְלִכְבוֹדֵי בְּרָאֲתִיו - לְהַאִיר
לְאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁנִקְרָא כְּבוֹדֵי בְּרָאֲתִיו, וְזֶהוּ יָם הַחֲכָמָה שְׁנִקְרָא כְּבוֹד
ה' שְׁנִתְגַּלָּה בְּמִשְׁכָּן.

יִצְרָתִיו דָּא רְזָא דְיוֹם דְּלִתְתָּא דְּאִיהוּ לְקַבֵּל כְּיִל דְּלַעִילָא וְעַל דָּא כְּתִיב
(ישעיה מ"ה) יוֹצֵר אוֹר וְהָאִי צְדִיק דְּלַעִילָא לָא כְּתִיב בֵּיהּ יִצְרָה עַד דְּיִתְגַּלֵּי
עֲבִידְתִּיהּ לְתַתָּא וְנִהִיר עַלְמָא תַּתָּאָה מְנִיהּ. אָף עֲשִׂיתִיו דָּא סִיְהָרָא לְתַתָּא
הָדָא הוּא דְכְּתִיב וּבּוֹרָא חֲשֵׁךְ כַּד אֲתַחֲבְרוּ כְּדִין עוֹשֶׂה שְׁלוֹם שְׁלָמָא
לְעַלְמָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (בראשית א') וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד. כְּדִין
יְחוּדָא לְעִילָא יְחוּדָא לְתַתָּא שְׁלָמָא לְעִילָא שְׁלָמָא לְתַתָּא.

יִצְרָתִיו - זֶה סוּד הַיּוֹם שְׁלַמְטָה שֶׁהוּא כְּנֻגַד כָּל שְׁלַמְעָלָה, וְעַל כֵּן כְּתוּב
(שם מה) יוֹצֵר אוֹר. וּבְצְדִיק הַזֶּה שְׁלַמְעָלָה לָא כְּתוּב בּוֹ יִצְרָה, עַד
שְׁיִתְגַּלָּה מַעֲשֵׂהוּ לְמַטָּה וּמַאִיר לְעוֹלָם שְׁלַמְטָה מְמַנּוּ. אָף עֲשִׂיתִיו - זוֹ
הַלְבֵּנָה לְמַטָּה, זֶהוּ שְׁכָתוּב וּבּוֹרָא חֲשֵׁךְ. כְּשֶׁהִתְחַבְּרוּ, אָז עוֹשֶׂה שְׁלוֹם,
שְׁלוֹם לְעוֹלָם, זֶהוּ שְׁכָתוּב (בראשית א) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד. וְאָז
יְחוּד לְמַעְלָה יְחוּד לְמַטָּה, שְׁלוֹם לְמַעְלָה שְׁלוֹם לְמַטָּה.

כְּגוֹוְנָא דָּא יוֹסֵף לְתַתָּא דְּהָא אֶחָיד בְּצְדִיק דְּלַעִילָא, וְכַד אֲשַׁתְּלִים לְתַתָּא
אוֹסִיף שְׁלָמָא בְּכֻלְהוּ עַלְמִין וּבְכָל יוֹמִין עַלְאִין. כְּתִיב הִכָּא (בראשית ט"ל) וַיְהִי
כְּדַבְּרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וּכְתִיב הַתָּם (תהלים ס"ח) בְּרוּךְ יְיָ יוֹם יוֹם יַעֲמוֹס
לָנוּ בְּגִין דְּלָא (כד לא) שָׁמַע לָהּ לְאֲשֶׁת פּוֹטִיפָר יוֹם יוֹם, כְּדִין יוֹמִין עַלְאִין
בְּשְׁלָמָא וּבְרַכְתָּא בְּכֻלְהוּ עַלְמִין. (בראשית א') וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאוֹרוֹת
בְּרַקִיעַ הַשָּׁמַיִם תִּמְנוּ תְּגִינְן אָמַר רַבִּי יִצְחָק מֵאִי דְכְּתִיב (שיר השירים ד') כָּלֹךְ
יָפָה רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵין בָּךְ תָּא חֲזִי כְּשֶׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלְמוֹ
עֲשָׂאוּ מְאוֹרוֹ הָאוֹר הַנִּצָּצֵל לְמַעְלָה וּבְרָא אֶת הַשָּׁמַיִם מְאוֹרוֹ רַקִיעַ (האור)
הָרֵאשׁוֹן שֶׁהִכִּינוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבְרָאוּ בְּתַחֲלִילָה וְאוֹתוֹ הַרַקִיעַ הוֹלִיד
כָּל שְׁאָר הַשָּׁמַיִם (נ"א הרקיעים) שְׁנִתְהוּוּ מְמַנּוּ.

כְּמוֹ זֶה יוֹסֵף לְמַטָּה, שְׁהִירִי אַחוּז בְּצְדִיק שְׁלַמְעָלָה. כְּשֶׁמְשַׁתְּלֵם לְמַטָּה,
מוֹסִיף שְׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וּבְכָל הַיָּמִים הָעֲלִיוֹנִים. כְּתוּב כָּאן (שם טל)
וַיְהִי כְּדַבְּרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם, וְכְתוּב שָׁם (תהלים סח) בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם
יַעֲמֹס לָנוּ. מְשׁוּם שֶׁלֹּא שָׁמַע לְאֲשֶׁת פּוֹטִיפָר יוֹם יוֹם, אָז יָמִים
הָעֲלִיוֹנִים בְּשְׁלוֹם וּבְרַכּוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאוֹרֹת
בְּרַקִיעַ הַשָּׁמַיִם (בראשית א), שָׁם שְׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה זֶה שְׁכָתוּב
(שיר ד) כָּלֹךְ יָפָה רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵין בָּךְ בָּא? רָאָה, כְּשֶׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא אֶת עוֹלְמוֹ, עֲשָׂאוּ מְאוֹרוֹ הָאוֹר הַנִּצָּצֵל מְלַמְעָלָה, וּבְרָא אֶת

השמים מאותו רקיע הראשון שהכינו הקדוש ברוך הוא ובראו
בתחלה, ואותו הרקיע הוליד כל שאר הרקיעים שנתהוו ממנו.

ואמר רב יהודה אמר רב אותו הרקיע הוליד כל המאורות מאותו האור
שמקבל (מלמעלה) למעלה וכשבא הקדוש ברוך הוא אותו רקיע נטל
הקדוש ברוך הוא את המאורות והניחם באותו רקיע הנקרא רקיע
השמים, ואותו רקיע נתהווה מן השמים דאמר רבי יהודה אמר רב
הרקיע העליון הוליד את השמים אשר תחתיו, והשמים הולידו האי רקיע
ונקרא רקיע השמים ונטל הקדוש ברוך הוא הני מאורות ונתנם בו. הדין
הוא דכתיב (בראשית א') ויתן אותם אלהים ברקיע השמים.

ואמר רב יהודה אמר רב, אותו הרקיע הוליד כל המאורות מאותו
האור שמקבל מלמעלה, וכשבא הקדוש ברוך הוא אותו רקיע, נטל
הקדוש ברוך הוא את המאורות והניחם באותו רקיע הנקרא רקיע
השמים, ואותו רקיע נתהווה מן השמים. שאמר רבי יהודה אמר רב,
הרקיע העליון הוליד את השמים אשר תחתיו, והשמים הולידו את
הרקיע הזה, ונקראו רקיע השמים, ונטל הקדוש ברוך הוא המאורות
הללו ונתנם בו. זהו שכתוב (בראשית א) ויתן אתם אלהים ברקיע
השמים.

אמר רבי יצחק עשה הקדוש ברוך הוא הני מאורות והניחם ביד (נ"א בזה)
הרקיע להיות ממשלה על הארץ ולהשתמש בהם הבריות ושניהם נתנו
אורם בשנה. אמרה הלבנה אין נאה להשתמש ולהתנהג בשני כתרים
בשנה. מה עשה הקדוש ברוך הוא המעיט אותה והיינו הכפרה של שעיר
ראש חודש שנאמר בו (במדבר כ"ח) תטאת ליי.

אמר רבי יצחק, עשה הקדוש ברוך הוא המאורות הללו והניחם בזה
הרקיע להיות ממשלה על הארץ ולהשתמש בהם הבריות, ושניהם
נתנו אורם בשנה. אמרה הלבנה, אין נאה להשתמש ולהתנהג בשני
כתרים בשנה. מה עשה הקדוש ברוך הוא? המעיט אותה, והיינו
הכפרה של שעיר ראש חודש שנאמר בו (במדבר כח) תטאת לה'.

אמר רבי יעקב ובכמה אתר תנינן דא ולא אתיישבא בלבאי עניינא, פד
אתא רב נחמן אתו ושילוחו, משמען אמר (נ"א כמשמעו). אמר רבי יהודה
לרבי יעקב כלום אתה רוצה לעבור על דברי תביריך, אשתיק.

אמר רבי יעקב, בכמה מקומות שנינו את זה, ולא התניש בלבבי הענין.
כשבא רב נחמן, באו ושאלו אותו. אמר כמשמעו. אמר רבי יהודה
לרבי יעקב, כלום אתה רוצה לעבר על דברי חבריך? שתק.

רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא אתא למחמי לרבי אלעזר חתניה (שם ע"ד)
נפקת ברתיה ושקלת ידוהי לנשקא להון, ואמר לה לכי ומעטי את עצמך
מקמיה בעליך דאיהו קדישא. שמע רבי אלעזר. אמר, כען ידענא אנא
מדברנא מלה חד דאיהי מרגלא יקירא דאתמר על סיהרא כדתנין
דקודשא בריה הוא אמר לסיהרא לכי ומעטי את עצמך דחשבה סיהרא
דלא אתייהיב שולטנא לה, אמר ליה חמוהי, אנא כד שמענא וכד הוה
מסודר בלבאי ובגין דלא אעבר על דעתוהי דחבראי שתקתי.

רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא בא לראות את רבי אלעזר חתנו.
יצאה בתו ולקחה ידיו לנשק אותם. אמר לה, לכי ומעטי עצמך מלפני
בעליך, שהוא קדוש. שמע רבי אלעזר ואמר, עכשו ידעתי, אני נזכר
בדבר אחד, שהיא מרגלית יקרה שנאמר על הלבנה, כמו ששנינו
שהקדוש ברוח הוא אמר ללבנה לכי ומעטי את עצמך, שחשבה
הלבנה שלא נתן לה שלטון. אמר לו חמיו, כד אני שמעתי וכד הוה
מסדר בלבאי, וכדי שלא לעבר על דעת חברי שתקתי.

פתח רבי אלעזר ואמר (דברים ל"ג) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביי מגן
עזרך ואשר חרב גאותך, אמר רבי אלעזר וכי גאותן של ישראל בחרב
הוא, לאו הכי, דהא חרב לעשו אתייהבת דכתיב (בראשית כ"ז) ועל חרבך
תחיה אלא הכי שמענא מאבוי דאלין תלמידי חכמים דכד שמעין מלה
ולא אתישיבא בלבהון ואינון מגיחי קרבא דין עם דין פאינון מגיחי קרבא
בחרבא ובעיין לקטלא דין לדין עלה. ומלה דא דקא אמרי חברנא כד היא
וכד גזרנא ברזא דמתניתין דילן.

פתח רבי אלעזר ואמר, (דברים לג) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה'
מגן עזרך ואשר חרב גאותך. אמר רבי אלעזר, וכי גאותם של ישראל
בחרב הוא? לא כד! שהרי החרב נתנה לעשו, שכתוב (בראשית כז)
ועל חרבך תחיה. אלא כד שמעתי מאבי, שאלו תלמידי חכמים, שכאשר
שומעים דבר ולא מתישב בלבם, והם עורכים קרב זה עם זה פאותם
עורכי קרבות בחרב, ורוצים להרג זה את זה עליה, ודבר זה שאמרו
חברינו כד היא, וכד גזרנו בסוד משנתנו.

דָּכַד בָּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְשִׁמְשָׁא וּלְסִיְהָרָא גְזֹר עַל שְׁמִשָּׁא לְמַהוּי שׁוּלְטָנָא דְעֵשׂוּ וְעַל סִיְהָרָא לְמַהוּי בְּעֵלְמָא דִּין שׁוּלְטָנָא דִּיעֵקֵב וּמִנִּי עֲלִיהוֹן תְּקִיפִין רַבְרַבִּין עַד דִּיִּיתוֹן תְּרִין אוּמִיָּיא אֱלִין וְהוּא רַבְרַבָּא דְאַתְמָנִי עַל סִיְהָרָא בְּגִין אוּמָה דִּיעֵקֵב בְּעָא מִן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּיתִיִּיב שׁוּלְטָנָא לְסִיְהָרָא בְּעֵלְמָא דִּין כְּלוּמַר אוּמָה דִּיעֵקֵב. אֲמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכִי מָה אָנָּא בְּעִי אוּמָה דִּיעֵקֵב (חֲסֵר כֹּאן). אֲלָא בְּעֵלְמָא דְאַתִּי לְשִׁלְטָאָה בְּהוּ עַל כָּל אוּמִיָּיא אֲבַל בְּעֵלְמָא דִּין לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עֲצָמָךְ וְהַשְׁתַּעֲבָדִי בְּגִלוּתָא לְמַזְכִּי לָךְ בְּעֵלְמָא דְאַתִּי.

שְׁפָאֲשֵׁר בָּרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶת הַלְבָנָה, גְזֹר עַל הַשֶּׁמֶשׁ לִהְיוֹת שְׁלֹטוֹן שֶׁל עֵשׂוּ, וְעַל הַלְבָנָה לִהְיוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׁלֹטוֹן שֶׁל יַעֲקֹב, וּמִנֵּה עֲלֵיהֶם גְּדוּלִים וְתְקִיפִים עַד שֶׁיָּבֹאוּ שְׁתֵּי הָאֻמוֹת הַלְלוּ, וְאוֹתוֹ גְּדוֹל שֶׁהִתְמַנֶּה עַל הַלְבָנָה בְּשִׁבִיל הָאֵמָה שֶׁל יַעֲקֹב, רְצָה מִן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁיִּנְתֵּן שְׁלֹטוֹן לְלְבָנָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּלוּמַר לְאֵמָה שֶׁל יַעֲקֹב. אֲמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכִי מָה אֲנִי צָרִיךְ אֵמָה שֶׁל יַעֲקֹב (חֲסֵר כֹּאן). אֲלָא בְּעוֹלָם הַבָּא, וְלִשְׁלֹט בְּהֵם עַל כָּל הָאֻמוֹת, אֲבַל בְּעוֹלָם הַזֶּה לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עֲצָמָךְ וְהַשְׁתַּעֲבָדִי בְּגִלוּת לְזָכוֹת אוֹתָךְ לְעוֹלָם הַבָּא.

וְכֵד אֶתוּ אוּמָה דִּיעֵקֵב וְאַתְרַעְמוּ קַמִּיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַל דְּאַתְנַטְל מְנַהוֹן שׁוּלְטָנָא וְאַתִּיִּיב לְעֵשׂוּ. אֲמַר לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכִי מָה אֶתוֹן בְּעָאן שׁוּלְטָנָא בְּעֵלְמָא דִּין דְּהָא אָנָּא עֲרַבְנָא לְשִׁלְטָאָה לְכוּ לְעֵלְמָא דְאַתִּי עַל כָּל אוּמִיָּיא וּבְגִין כְּדָּ הִבִּיאוּ כְּפָרָה עָלִי כְּלוּמַר עַל אוֹתָהּ הַבְּטָחָה שֶׁאֲנִי עָרַב לְכוּ וְהִבִּיאוּ כְּפָרָה וְהִתְעַסְקוּ בְּתוֹרָה וְעָלִי לְתַת לָכֶם שְׂכָר טוֹב וְעָלִי לְהַשְׁלִיט אֶתְכֶם עַל כָּל הָעַמִּים שֶׁעַל מְנַת כֵּן מִיַּעֲטִיתִי אֶת הַיָּרֵחַ בְּעוֹלָם אֶתָּא רַבִּי יוֹסִי וּנְשָׁקִיָּה בְּרִישִׁיָּה וְקָרָא לְבְרִיתִיהּ וְאָמַר לֵהּ קוּטְפִינָא דְנַהוּרִיתָא וּבּוֹצִינָא דְאַתְפְּרָשָׁא בְּטַבּוּן אִית גַּבְדָּ, זַכָּאָה אָנְתּ וְזַכָּאָה חוּלְקִיךְ וְזַכָּאָה חוּלְקִי דְזַכִּינָא לְמַחְמִי כְּדָּ.

וּכְשָׁבֹאוּ אֵמָה שֶׁל יַעֲקֹב וְהִתְרַעְמוּ לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל שֶׁנִּטַּל מֵהֶם הַשְׁלֹטוֹן וְנִתֵּן לְעֵשׂוּ, אֲמַר לְהֵם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: וְכִי מָה אַתֶּם רוֹצִים שְׁלֹטוֹן בְּעוֹלָם הַזֶּה? שְׁהֲרִי אֲנִי עָרַב לְהַשְׁלִיט אֶתְכֶם לְעוֹלָם הַבָּא עַל כָּל הָאֻמוֹת, וְלָכֵן הִבִּיאוּ כְּפָרָה עָלִי. כְּלוּמַר, עַל אוֹתָהּ הַבְּטָחָה שֶׁאֲנִי עָרַב. לְכוּ וְהִבִּיאוּ כְּפָרָה וְהִתְעַסְקוּ בְּתוֹרָה, וְעָלִי לְתַת לָכֶם שְׂכָר טוֹב, וְעָלִי לְהַשְׁלִיט אֶתְכֶם עַל כָּל הָעַמִּים, שֶׁעַל מְנַת כֵּן מִיַּעֲטִיתִי אֶת הַיָּרֵחַ בְּעוֹלָם. בָּא רַבִּי יוֹסִי וּנְשָׁקוּ בְּרִישִׁיָּה וְקָרָא לְבִתּוֹ וְאָמַר לֵהּ, כְּלִי הַגְּדוֹל שֶׁל הָאוֹר וְהַמְנוּרָה שֶׁנִּחְלַקָּה בְּטוֹבוֹת יֵשׁ לָךְ. אֲשֶׁרִיךְ וְאֲשֶׁרִי חֲלַקְדָּ, וְאֲשֶׁרִי חֲלַקִּי שְׁזַכִּיתִי לְרֵאוֹת כְּדָּ.

רבי יונתן אמר זכו ישראל דנהיר לון קודשא בריך הוא ולית אנו צריכים
לבוצינא אחרא דכתיב (ישעיה ס') והיה לך יי לאור עולם. אמר רבי אבהו,
כיון שנתחלף להו שולטנא אינון מונין חושבנא לסיהרא דבה מנהגת נוהג
כצאן יוסף ומום אין בך דלא אשתכח בה גרעונה בגין מועדין וזמנין עייכ:
(עד כאן מההשמטות)

רבי יוחנן אמר, זכו ישראל שהאיר להם הקדוש ברוך הוא ואינם
צריכים למאור אחר, שכתוב (ישעיה ס') והיה לך ה' לאור עולם. אמר
רבי אבהו, כיון שנתחלף להם השלטון, מונים חשבון ללבנה שבה
מנהגת נהג כצאן יוסף. ומום אין בך - שלא נמצא בה חסרון בשביל
מועדים וזמנים:

ויקרא אלהים וגו', מהו ויקרא, קרא וזמין לאפקא מהאי אור שלים
דקיימא באמצעיתא, חד נהירו דאיהו יסודא דעלמא דעליה קיימין עלמין.
ומההוא אור שלים עמודא דאמצעיתא אתפשט יסודא חי עלמין דאיהו
יום מסטרא דימינא. ולחשך קרא לילה, קרא וזמין ואפיק מסטרא דחשך
חד נוקבא סיהרא דשולטא בליליא ואקרי לילה רזא דאדניי אדון כל
הארץ. עאל ימינא בההוא עמודא שלים דבאמצעיתא כליל ברזא
דשמאלא, וסליק לעילא עד נקודה קדמאה ונטיל ואחיד (ד' י' י' ע"א) תמן
מלה (נ"א חילא) דתלת נקודין חל"ם שור"ק חיר"ק זרע קדש. דהא לית
זרעא דאזרע בר ברזא דא, ואתחבר כלא בעמודא דאמצעיתא. ואפיק
יסודא דעלמא, ובגין כך אקרי כל דאחיד לכלא בנהירו דתיאובתא.

ויקרא אלהים וגו'. מהו ויקרא? קרא והזמין להוציא מהאור השלם
הזה שעומד באמצע אור אחד שהוא יסוד העולם שעליו עומדים
העולמות. ומאותו אור שלם, עמוד האמצעי, התפשט יסוד חי
העולמים, שהוא יום מצד הימין. ולחשך קרא לילה - קרא והזמין
והוציא מצד החשך נקבה אחת, הלבנה ששולטת בלילה ונקראת
לילה, הסוד של אדניי, אדון כל הארץ. נכנס הימין באותו העמוד
השלם שבאמצע כלול בסוד השמאל, ועלה למעלה עד נקודה ראשונה,
ולוקח ואוחז שם דבר [נ"א: כח] של שלש נקודות: חול"ם שור"ק חיר"ק
זרע קדש. שהרי אין זרע שניזרע מלבד בסוד הזה, והתחבר הכל
בעמוד האמצעי והוציא יסוד העולם, ולכן נקרא כל, שאוחז את הכל
באור ההשתוקקות.

שמאלא להיט בתוקפא וארח, בכולהו דרגין ארח ריחא. ומההוא להיטו
דאשא אפיק ההיא נוקבא סיהרא. וההוא להיטו הנה חשך בגין דהנה
מחשך. ותרין סטרין אלן אפיקו תרין דרגין אלן חד דכר וחד נוקבא.

יְסוּדָא אַחיד בְּעִמּוּדָא דְאַמְצְעִיתָא מֵהֵוּא תּוֹסַפֵּת נְהוּרָא דְהוּהּ בֵּיהּ, דְכִיּוֹן דְהֵהוּא עִמּוּדָא דְאַמְצְעִיתָא אֲשֶׁתִּילִים וְעִבִיד שְׁלָם לְכָל סְטָרִין, כְּדִין אֲתוּסַף בֵּיהּ נְהִירוֹ מְעִילָא וּמְכַל סְטָרִין בְּחֻדְוָה דְכֻלָּא בֵּיהּ. וּמֵהֵוּא תּוֹסַפֵּת דְחֻדְוָה נְפִיק יְסוּדָא דְעֻלְמִין וְאַקְרִי מוּסָף. מֵהֵכָא נְפָקִין כָּל חֵיילִין לְתַתָּא וְרוּחִין וּנְשָׁמַתִּין קְדִישִׁין בְּרָזָא יְדוּיָד צְבָאוּיָת, אֵל אֱלֹהֵי הַרוּחוֹת.

הַשְׁמַאל לוֹהֵט בְּכַח וּמְרִיחַ, בְּכָל הַדְּרָגוֹת מְרִיחַ רִיחַ. וּמֵאוּתוֹ לֵהִט שֶׁל אֵשׁ הוּצִיָּאָה אוֹתָהּ נִקְבָּה הַסֵּהר, וְאוּתוֹ הִלְהִט הָיָה חֲשָׁךְ, בְּגִלְלֵי שְׁהִיָּה מִחֲשָׁךְ. וּשְׁנֵי הַצְּדָדִים הִלְלוּ הוּצִיָּאוּ שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלְלוּ, אַחַד זָכָר וְאַחַד נְקִבָּה. הַיְסוּד אַחוּז בְּעִמּוּד הָאֲמֻצְעִי מֵאוּתָהּ תּוֹסַפֵּת אוֹר שְׁהִיָּתָהּ בּוֹ. שְׁפִינּוֹן שְׁאוּתוֹ עִמּוּד הָאֲמֻצְעִי הַשְּׁתֵּלָם וְעֵשָׂה שְׁלוֹם לְכָל הַצְּדָדִים, אִזּוּ נוּסָף בּוֹ אוֹר מְלֻמְעָלָה וּמְכַל הַצְּדָדִים בְּחֻדְוָה שְׁהַכֵּל בּוֹ, וּמֵאוּתָהּ תּוֹסַפֵּת שֶׁל חֻדְוָה יֵצֵא יְסוּד הַעוֹלָמִים וְנִקְרָא מוּסָף. מִכָּאֵן יֵצֵאוּ כָּל הַצְּבָאוֹת לְמַטָּה וְרוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת קְדוּשׁוֹת בְּסוּד יְהוּיָה צְבָאוּיָת, אֵל אֱלֹהֵי הַרוּחוֹת.

לֵילָה אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, מְסַטְרָא דְשְׁמַאלָא מֵהֵוּא חֲשָׁךְ. וּבִגִּין דְהֵהוּא חֲשָׁךְ תִּיאוּבִיתִיָּה לְאַתְכְּלָלָא בְּיַמִּינָא וְחַלְשׁ תּוֹקֶפִיָּה, אֲתַפְּשֵׁט מְנִיָּה הָאִי לֵילָה. כִּד שְׂאֲרֵי לְהַתְּפַשֵּׁטָא הָאִי לֵילָה עַד לֹא אֲסַתֵּימִים, הֵהוּא חֲשָׁךְ עַל וְאַתְכְּלִיל בְּיַמִּינָא וּבְיַמִּינָא אַחִיד לִיָּה, וְאַשְׁתָּאֵר בְּגִרְעוֹ הָאִי לֵילָה. וּכְמָה דְחֲשָׁךְ תִּיאוּבִיתִיָּה לְאַתְכְּלָלָא בְּאוֹר הַכִּי לֵילָה תִּיאוּבִיתִיָּה לְאַתְכְּלָלָא בְּיוֹם. חֲשָׁךְ גִּרַע נְהוּרִיָּה, וּבִגִּין כִּד אֲפִיק דְרָגָא בְּגִרְעוֹ וְלֹא בְנְהִירוֹ. חֲשָׁךְ לֹא נְהִיר אֲלָא כִּד אֲתַכְּלִיל בְּאוֹר. לֵילָה דְנִפְק מְנִיָּה לֹא נְהִיר אֲלָא כִּד אֲתַכְּלִיל בְּיוֹם. גִּרְעוֹ דְלֵילָה לֹא אֲשֶׁתִּילִים אֲלָא בְּמוּסָף. מֵה דְאַתּוּסַף הֵכָא גִרַע הֵכָא.

לֵילָה אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ מִצַּד שֶׁל הַשְׁמַאל מֵאוּתוֹ חֲשָׁךְ. וּבִגִּלְלֵי שְׁתַּאוּת אוֹתוֹ הַחֲשָׁךְ לְהַתְּכַלֵּל בְּיַמִּין וְנַחֲלֵשׁ כַּחוּ, הַתְּפַשֵּׁט מִמְּנוֹ הַלֵּילָה הַזֶּה. כְּשֶׁמִּתְחִיל לְהַתְּפַשֵּׁט הַלֵּילָה הַזֶּה כְּשֶׁעֲדִין לֹא הִסְתֵּימִים, אוֹתוֹ חֲשָׁךְ נִכְנָס וְנִכְלָל בְּיַמִּין, וְהַיַּמִּין אוֹחֵז אוֹתוֹ וְנִשְׁאֵר בְּחִסְרוֹן הַלֵּילָה הַזֶּה. וּכְמוֹ שְׁתַּאוּת הַחֲשָׁךְ לְהַכְלִיל בְּאוֹר, כִּד הַלֵּילָה תִּתְּאוּתוֹ לְהַכְלִיל בְּיוֹם. הַחֲשָׁךְ גִּרַע אוֹרוֹ, וְלִכֵּן הוּצִיָּא דְרָגָה בְּחִסְרוֹן וְלֹא בְּאוֹר. הַחֲשָׁךְ לֹא מֵאִיר, אֲלָא כְּשֶׁנִּכְלָל בְּאוֹר. לֵילָה שְׁיֻצָּא מִמְּנוֹ לֹא מֵאִיר אֲלָא כְּאֲשֶׁר נִכְלָל בְּיוֹם. חִסְרוֹן הַלֵּילָה לֹא מִשְׁתַּלֵּם אֲלָא בְּמוּסָף. מֵה שְׁנוּסָף כָּאֵן - נִגְרַע כָּאֵן.

בְּמוּסָף הָיָה רָזָא דְנִקּוּדָה עֲלָאָה וְרָזָא דְעִמּוּדָא דְאַמְצְעִיתָא בְּכָל סְטָרִין, וּבִגִּין כִּד אֲתוּסַף בֵּיהּ תְּרִין אֲתוּוֹן. בְּלִילָא גִרְעוֹ בֵּיהּ אֵלִין תְּרִין.

כְּדוּן קָרָא כְּתִיב וַיִּקְרָא וַגְּרַע מִנִּיהַ (וי"ו) וַיִּי (וי"ז) וַכְּתִיב קָרָא לַיְלָה. הֵכָא רָזָא דְשִׁמְא דְשִׁבְעִין וַתְּרִין אַתְּוּן גְּלִיפָא דְכְּתָרָא עֲלָאָה :

בְּמוֹסָף הִיָּה בּוֹ סוּד שֶׁל הַנִּקְדָּה הָעֲלִיּוֹנָה וְסוּד שֶׁל עֲמוּד הָאֲמָצְעִי בְּכָל הַצְּדָדִים, וְלָכֵן נוֹסְפוּ בּוֹ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. בְּלַיְלָה נִגְרָעִים מִמֶּנּוּ שְׁנֵי אֱלֹהִים, וְאִזְּ קָרָא כְּתוּב וַיִּקְרָא, וַגְּרַע מִמֶּנּוּ וַיִּי, וְכְתוּב קָרָא לַיְלָה. כָּאֵן סוּד שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת חֻקוֹת שֶׁל כְּתָר עֲלִיוֹן.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְגו', הֵכָא בְּפֶרֶט רָזָא לְאִפְרָשָׁא (בין) (תְּרוּמָה קַמִּיט ע"ב) מִיּוֹן עֲלָאִין לְתַתְּאִי (לְתַתְּאִין) בְּרָזָא דְשִׁמְאָלָא. (נ"א וַאֲתַבְרִי) הֵכָא מַחְלוּקַת בְּרָזָא דְשִׁמְאָלָא. דְּעַד הֵכָא רָזָא דְיִמִּינָא הוּא, וְהֵכָא הוּא רָזָא דְשִׁמְאָלָא, וּבְגִין כֶּד אֲסָגִיאוּ מַחְלוּקַת (נ"א בין) בְּגִין דָּא לְיִמִּינָא. יִמִּינָא אִיהוּ שְׁלִימָא דְכָלָא, וּבְגִין כֶּד בְּיִמִּינָא כְּתִיב כָּלָא דְהָא בִּיהַ תְּלִינָא כָּל שְׁלִימוֹ. כֶּד אַתְּעַר שְׁמָאָלָא אַתְּעַר מַחְלוּקַת. וּבִהַהוּא מַחְלוּקַת אַתְּתַקֵּף אֲשָׁא דְרוּגְזָא וְנִפְיָק מִנִּיהַ מַהֵהוּא מַחְלוּקַת גִּיהֶנְס. וְגִיהֶנְס בְּשִׁמְאָלָא אַתְּעַר וְאַתְּדַבֵּק.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְגו'. כָּאֵן בְּפֶרֶט הַסוּד לְהַפְרִיד בֵּין מַיִם עֲלִיּוֹנִים לְתַתְּוֹנִים בְּסוּד הַשְּׁמָאָל. [נ"א וַנְּבְרָאָה] כָּאֵן מַחְלוּקַת בְּסוּד הַשְּׁמָאָל. שְׁעַד כָּאֵן סוּד הַיְמִין הוּא, וְכָאֵן הוּא סוּד הַשְּׁמָאָל, וְלָכֵן הִרְבּוּ מַחְלוּקַת [בין] בְּגִלְלָא זֶה לְיִמִּין. הַיְמִין הוּא שְׁלִמּוֹת הַכָּל, וְלָכֵן בְּיִמִּין כְּתוּב הַכָּל, שְׁהָרִי בּוֹ תְּלוּיָה כָּל הַשְּׁלִמּוֹת. כְּשִׁמְתַּעוּרָר שְׁמָאָל, מְתַעוּרָרַת מַחְלוּקַת, וּבְאוּתָהּ מַחְלוּקַת מְתַחַזְקַת אֵשׁ הַרְגוּ, וַיּוּצֵא מִמֶּנָּה מְאוּתָהּ מַחְלוּקַת גִּיהֶנְס. וְגִיהֶנְס מְתַעוּרָר בְּשִׁמְאָל וְנִדְבֵּק.

חֻכְמַתָּא דְמִשָּׁה בְּהָא אֲסַתְּכָל וּבְעוּבָדָא דְבְּרָאשִׁית אֲשַׁנַּח. בְּעוּבָדָא דְבְּרָאשִׁית הָוָה מַחְלוּקַת שְׁמָאָלָא בְּיִמִּינָא, וּבִהַהוּא מַחְלוּקַת דְּאַתְּעַר בִּיהַ שְׁמָאָלָא נִפְקַ בִּיהַ גִּיהֶנְס וְאַתְּדַבֵּק בִּיהַ. עֲמוּדָא דְאֲמָצְעִיתָא דְאִיהוּ יוֹם תְּלִיתַי עָאֵל בִּינִיָּהוּ וְאַפְרִישׁ מַחְלוּקַת וְאַסְכִּים לְתְּרִין סְטָרִין. וְגִיהֶנְס נְחִית לְתַתְּא. וּשְׁמָאָלָא אַתְּכְּלִיל בְּיִמִּינָא וְהָוָה שְׁלָמָא בְּכָלָא.

חֻכְמַתּוֹ שֶׁל מוֹשֶׁה, בְּזֶה הַסְּתַכָּל וּבְמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית הַשְּׁגִיחַ הַתְּבוּנָן. בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית הֵיטָה מַחְלוּקַת שְׁמָאָל עִם יְמִין, וּבְאוּתָהּ מַחְלוּקַת שְׁהַתְּעוּרָר בּוֹ הַשְּׁמָאָל, יָצָא בּוֹ גִּיהֶנְס וְנִדְבֵּק בּוֹ. הַעֲמוּד הָאֲמָצְעִי שֶׁהוּא יוֹם שְׁלִישִׁי, נִכְנַס בִּינִיָּהֶם וְהַפְרִיד הַמַּחְלוּקַת וְהַסְכִּים לְשְׁנֵי צְדָדִים. וְגִיהֶנְס יָרַד לְמַטָּה. וּשְׁמָאָל נִכְלָל בְּיִמִּין, וְהִיָּה שְׁלוֹם בְּכָל.

פְּגוּוֹנָא דָא מְחֻלְקֵת קֶרַח בְּאַהֲרֹן שְׂמָאלָא בְּיַמֵּינָא. אֶסְתַּפֵּל מִשָּׁה בְּעוֹבְדָא דְבְּרָאשִׁית. אָמַר לִי אֲתַחֲזִי לְאַפְרָשָׁא מְחֻלְקֵת בֵּין יַמֵּינָא לְשְׂמָאלָא. אֲשֶׁתִּדַּל לְאַסְפָּמָא בִּינֵיהוּ. וְלֹא בְּעֵי שְׂמָאלָא וְאֲתַקֵּף קֶרַח בְּתוֹקְפִיהּ. אָמַר וְדָאִי גֵיהֶנֶם בְּתוֹקְפָא דְמְחֻלְקֵת שְׂמָאלָא אֶצְטְרִיךְ לְאַתְדַּבְּקָא (ס״א לעילא ולאתכללא בימינא) הוּא לָא בְּעֵי לְאַתְדַּבְּקָא לְעִילָא וְלְאַתְפַּלְלָא בְּיַמֵּינָא, וְדָאִי יַחוּת לְתַתָּא בְּתוֹקְפָא דְרוּגְזָא דִּילֵיהּ.

כְּמוֹ זֶה מְחֻלְקֵת קֶרַח בְּאַהֲרֹן, שְׂמָאל בְּיַמֵּין. הֶסְתַּפֵּל מִשָּׁה בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. אָמַר לִי, רְאוּי לְהַפְרִיד מְחֻלְקֵת בֵּין יַמֵּין וּשְׂמָאל. הֶשְׁתַּדַּל לְהַסְפִּים בִּינֵיהֶם. וְלֹא רָצָה הַשְׂמָאל, וְהִתְחַזַּק קֶרַח בְּחֻזְקוֹ. אָמַר, וְדָאִי גֵיהֶנֶם בְּפִחַ שֶׁל הַמְחֻלְקֵת שְׂמָאל צְרִיךְ לְהִתְדַּבֵּק [למעלה ולהכלל בימין] הוּא לֹא רָצָה לְהִדְבֵּק לְמַעַלָּה וּלְהַפְלִיל בְּיַמֵּין, וְדָאִי יָרַד לְמַטָּה בְּכַח הַרְגֵז שְׁלוֹ.

וְעַל דָּא לָא בְּעֵי קֶרַח לְאַסְפָּמָא הָאִי מְחֻלְקֵת בֵּינָא דְמִשָּׁה בְּגִין דְלֹא הָוָה לְשֵׁם שְׂמִים וְלֹא חֵישׁ לִיקְרָא דְלְעִילָא וְאַפְחִישׁ עוֹבְדָא דְבְּרָאשִׁית. כִּינּוּן דְחָמָא מִשָּׁה דְהָוָה מְפָחִישׁ עוֹבְדָא דְבְּרָאשִׁית וְאַתְדַּחָא אִיהוּ לְבַר, כְּדִין וַיַּחַר לְמִשָּׁה מְאֹד.

וְעַל זֶה לֹא רָצָה קֶרַח לְהַסְפִּים מְחֻלְקֵת זוּ בֵּינָא מִשָּׁה, בְּגִלְל שְׁלֹא הָיָה לְשֵׁם שְׂמִים, וְלֹא חֵשׁ לְכַבּוֹד שֶׁלְמַעַלָּה וְהִכְחִישׁ מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. כִּינּוּן שְׂרָאָה מִשָּׁה שֶׁהִכְחִישׁ מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית וְנִדְחָה הוּא הַחוּצָה, אַזּוּ וַיַּחַר לְמִשָּׁה מְאֹד.

דף יז ע"ב

וַיַּחַר לְמִשָּׁה עַל דְאַפְחִישׁוּ לִיהּ דְלֹא אֶסְפִּים הָוָה מְחֻלְקֵת. מְאֹד עַל דְאַפְחִישׁוּ עוֹבְדָא דְבְּרָאשִׁית. וּבְכֻלָּא אֶפְחִישׁ (דף יז ע"ב) קֶרַח בְּעִילָא וּבְתַתָּא. דְכְּתִיב, (במדבר כו) בְּהַצּוֹתֶם עַל יְיָ, הָא תַתָּא וְעִילָא. וְעַל דָּא אֲתַדְּבֵק כְּמָה (במה) דְאַתְחֲזִי לִיהּ.

וַיַּחַר לְמִשָּׁה - עַל שֶׁהִכְחִישׁוּ אוֹתוֹ שְׁלֹא הִסְפִּים לְאוֹתָהּ מְחֻלְקֵת. מְאֹד - עַל שֶׁהִכְחִישׁוּ מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. וּבְכֻלָּא הִכְחִישׁ קֶרַח - בְּמַעַלָּה וּבְמַטָּה, שְׁפָתוֹב (במדבר כו) בְּהַצּוֹתֶם עַל ה'. הָרִי לְמַטָּה וּלְמַעַלָּה. וְעַל זֶה נִדְבֵּק כְּמוֹ [במה] שְׂרָאוּי לוֹ.

מחלוקת דאדתתקון פגוונא דלעילא וסליק ולא נחית ואתקיים בארץ מישר, דא מחלוקת דשמאי והלל. וקודשא בריך הוא אפריש בינייהו ואספיק לון. ודא הנה מחלוקת לשם שמים. ושמים אפריש מחלוקת. ועל דא אתקיים (עלמא). ודא הנה פגוונא דעובדא דבראשית. וקרח בעובדא דבראשית אפריש בכלא. ופלוגתא דשמים הנה. ובעא לאפריש מלי דאורייתא. ודאי באדתדבקוהא דגיהנם הנה. ועל דא אתדבק בהדיה.

מחלקת שהתתקנה כמו שלמעלה, ועולה ולא יורדת, ומתקיימת בדרך ישר - זו מחלקת של שמאי והלל. והקדוש ברוך הוא הפריד ביניהם והספיק להם, וזו היתה מחלקת לשם שמים. ושמים הפרידו מחלקת, ועל זה התקיים. וזה היה כמו שמעשה בראשית. וקרח במעשה בראשית הכחיש את כל, ומחלקת של שמים היתה. ורצה להכחיש דברי תורה. ודאי היה בהתדבקות הגיהנם, ועל זה נדבק בו.

ורזא דא בספרא דאדם. חשד פד אתער אתער בתוקפיה וברא ביה גיהנם ואתדבק בהדיה בההוא מחלוקת. כיון דשכיד רוגזא ותוקפא, אתער מחלוקת פגוונא אחרא, מחלוקת דרחימו. ותרין מחלוקת הוו. חד שירותא וחד סיומא. ודא איהו ארחוהו דצדיקיא שירותא דלהון בקשיו וסופא דלהון בנייחא. קרח הנה שירותא דמחלוקת פנים רוגזא ותוקפא ואתדבק בגיהנם. שמאי סופא דמחלוקת פד רוגזא בנייחא אצטריך לאתערא מחלוקת דרחימו ולאסכמא על ידא דשמים.

וסוד זה בספרו של אדם. כשחשד מתעורר, מתעורר בכחו וברא בו גיהנם ונדבק אתו באותה מחלקת. כיון ששוכד הרגז והכח, מתעוררת מחלקת בגנו אחר, מחלקת של אהבה. ושתי מחלוקות היו, אחת ראשית ואחת סיום. וזוהי דרך הצדיקים - ראשית שלהם בקשי, וסוף שלהם במנוחה. קרח היה ראשית המחלקת כפי רגזו וכח ונדבק בגיהנם. שמאי הסוף של המחלקת. כשרגז שכד, צריך לעורר מחלקת של אהבה ולהסכמה על ידי השמים.

ורזא דא יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל, דא מחלוקת קדמא אתערו דרוגזא ותוקפא בעא לאפריש ואתער גיהנם עד דרוגזא ותוקפא אצטנו. וכדין ויעש אלהים את הרקיע וגוי אתער מחלוקת דרחימו וחביבו וקיומא דעלמא. וברזא דא מחלוקת שמאי והלל. דתורה שבעל פה עאלת ברחימו גבי תורה שבכתב והווי בקיומא שלים.

וְזֶה סוּד יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְּדִיל. זֶה מִחְלֶקֶת רֵאשׁוֹנָה, הַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁל רִגְזוֹ וְכַח רְצָה לְהַפְרִיד, וְהַתְּעוֹרָר גִּיהֶנָם עַד שֶׁהִרְגִזוּ וְהִכְחַ הַצְּטַנְנוּ. וְאִזּוֹ וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הַרְקִיעַ וְגוֹ', הַתְּעוֹרָרָה מִחְלֶקֶת שֶׁל אֶהְבָּה וְחִבִּיבוֹת וְקִיּוּם הָעוֹלָם, וּבְסוּד זֶה הַמִּחְלֶקֶת שֶׁל שְׂמַאי וְהִלֵּל, שֶׁתּוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה נִכְנָסָה בְּאֶהְבָּה לְתוֹרָה שְׂבִכְתָּב וְהָיוּ בְּקִיּוּם שְׁלֵם.

הַבְּדִלָּה אִיהוּ וְדָאֵי בְּשִׂמְאַלָּא. כְּתִיב הֶכָּא הַבְּדִלָּה, וַיְהִי מִבְּדִיל וְכְתִיב וַיִּבְדֵּל, וְכְתִיב הֵתָם (במדבר טו) הַמְעַט מִכֶּם כִּי הַבְּדִיל וְגוֹ', וְכְתִיב (דברים ו) בְּעֵת הַהִיא הַבְּדִיל יְיָ אֶת שִׁבְט הַלְוִי. דְּהָא וְדָאֵי לִית הַבְּדִלָּה אֶלָּא בְּשִׁנֵי בְּאַתֵּר שְׂמַאֲלָא. וְאִי תִימָא הַבְּדִלָּה בְּשִׁנֵי אִיהוּ וְדָאֵי אֶמְאִי הַבְּדִלָּה בְּלִוֵי דְּאִיהוּ תְּלִיתָאָה. הַבְּדִלָּה בְּשִׂמְעוֹן אֶצְטְרִיךְ דְּאִיהוּ שְׁנֵי. אֶלָּא, אָף עַל גַּב דְּלִוֵי אִיהוּ תְּלִיתָאָה. לְדַעְתָּא דִּי־עֻקֵּב שְׁנֵי הָוָה. וְלַעוֹלָם בְּשִׁנֵי הָוָה, וְכֹלָא בְּאַרְחַ מִיִּשְׂרָאֵל בְּאַרְחַ שְׁלֵים כְּדָקָא יֵאוֹת.

הַבְּדִלָּה הִיא וְדָאֵי בְּשִׂמְאַל. כְּתוּב כְּאֵן הַבְּדִלָּה - וַיְהִי מִבְּדִיל, וְכְתוּב וַיִּבְדֵּל, וְכְתוּב שֵׁם (שם טו) הַמְעַט מִכֶּם כִּי הַבְּדִיל וְגוֹ', וְכְתוּב (דברים ו) בְּעֵת הַהִיא הַבְּדִיל ה' אֶת שִׁבְט הַלְוִי. שְׁהָרִי וְדָאֵי אֵין הַבְּדִלָּה אֶלָּא בְּשִׁנֵי בְּמָקוֹם שְׂמַאֲלָא. וְאִם תִּאמַר הַבְּדִלָּה הִיא בְּשִׁנֵי וְדָאֵי, לְמָה הַבְּדִלָּה בְּלִוֵי שְׁהוּא שְׁלִישִׁי? הַבְּדִלָּה צְרִיךְ בְּשִׂמְעוֹן שְׁהוּא שְׁנֵי! אֶלָּא, אָף עַל גַּב שְׁלִוֵי הוּא שְׁלִישִׁי, לְדַעְתָּא יַעֲקֹב הָיָה שְׁנֵי, וְלַעוֹלָם בְּשִׁנֵי הָיָה, וְהַכֹּל בְּדָרְדָּר יִשְׂרָאֵל בְּדָרְדָּר שְׁלֵם כְּרָאוּי.

הַבְּדִלָּה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת בֵּין אֲנוֹן דְּשְׁלִיטִין בְּיוֹמֵי חוֹל לְשַׁבַּת. וְכַד נִפְיֵק שַׁבַּת סְלִקָא מְגִיְהֶנָם חַד סְטָרָא מְעִינָא בִּישָׂא (ס"א טסירא ממנא בישא) דְּבַעָא לְשַׁלְטָאָה בְּשַׁעְתָּא דְּאֶמְרִין יִשְׂרָאֵל (תהלים ז) וּמְעַשָּׂה יְדִינּוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וְנִפְיֵק מֵהָוָה דְּרָגָא דְּאֶקְרִי שְׂמַאֲלָא (נ"א שאולה) וּבְעֵי לְאַתְעֲרָבָא בְּזַרְעָא דִּישְׂרָאֵל וְלְשַׁלְטָאָה עָלֵיהוּ יִשְׂרָאֵל.

הַבְּדִלָּה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת בֵּין אוֹתָם שְׁשׁוֹלְטִים בְּיַמֵי הַחֹל לְשַׁבַּת. וְכְשִׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבַּת, עוֹלָה מְגִיְהֶנָם צַד אַחַד מְעִין הַרְעָה [ס"א משחית ממנה רע] שְׁרוּצָה לְשַׁלְטָאָה בְּשַׁעָה שְׁיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים (תהלים ז) וּמְעַשָּׂה יְדִינּוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וַיּוֹצֵא מֵאוֹתָהּ דְּרָגָה שְׁנִקְרָאת שְׂמַאֲלָא [שאול], וְרוּצָה לְהַתְעַרְבַּ בְּזַרְעָא שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלְשַׁלְטָאָה עַל יִשְׂרָאֵל.

וְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֵי עֹבְדֵי בְּהֵדָס וּבַיִּין וְאֹמְרֵי הַבְּדֵלָה, וְאֶת־פֶּרֶשׁ מִנִּייהוּ, וּמֵאִיךְ
הֵהוּא סִטְרָא וְעָאֵל לְדוּכְתִּיָּה בְּשֵׁאוֹל אֶתֶר דְּקֶרַח וְסִיעֵתִיָּה תַמְּוֹן דְּכְתִיב,
(במדבר יט) וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאוֹלָה. וְאֲנוּן לֹא נַחְתִּי תַמְּוֹן עַד
דְּעֲבָדֵי יִשְׂרָאֵל הַבְּדֵלָה מְנַהוּן דְּכְתִיב, (במדבר יט) הַבְּדֵלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה וְגו'.

וְיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים מַעֲשֵׂה בְּהֵדָס וַיִּין וְאֹמְרֵים הַבְּדֵלָה, וְנִפְרַד מֵהֶם, וּמֵךְ
אוֹתוֹ צַד וְנִכְנָס לְמִקּוּמוֹ בְּשֵׁאוֹל, בְּמִקּוּם שְׁקֶרַח וְעֵדָתוֹ שָׁם, שְׁפִתּוֹב
(במדבר יט) וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאוֹלָה. וְהֵם לֹא יוֹרְדִים לְשָׁם
עַד שְׁעוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל הַבְּדֵלָה מֵהֶם, שְׁפִתּוֹב (שס) הַבְּדֵלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה וְגו'.

וּלְעוֹלָם הַבְּדֵלָה בְּשִׁנֵי דְאִיְהוּ שְׁמֵאלָא בְּשִׁירוּתָא וְתוֹקְפָא וְרוּגְזָא דְאֶתְעַר
שְׁמֵאלָא בְּמַחְלוּקַת עַד לֹא שְׁכִיךְ בְּנִיחָא וְאֶתְבְּרִי בֵּיה גִיְהֵנָם. (יח ב) כְּדִין
אֶתְבְּרִיאוּ כָּל אֲנוּן מְלֵאכִים דְּקֶטְרָגִי לְמֵאֲרִיְהוּן לְעִילָא וְאָכִיל לֹוֹן נוֹרָא
וְאֶתְוֹקְדוּ. וְכֹן כָּל שְׁאָר אֲנוּן דְּמַתְבְּטְלִי וְלִית לֹוֹן קִיוְמָא וְאֶתְאָכְלוּ בְּנוֹרָא.
כְּגוֹוְנָא דָא קֶרַח לְתַתָּא. וְכֵלָא כְּגוֹוְנָא דָא.

וּלְעוֹלָם הַבְּדֵלָה הִיא בְּשִׁנֵי, שְׁהוּא שְׁמֵאל בְּרֵאשִׁית וְרָגְזוּ שְׁמַעוֹרֶר
הַשְּׁמֵאל בְּמַחְלֶקֶת, עֵדִין שְׁלֵא שׁוֹכֵךְ בְּמִנוּחָה, וְנִבְרָא בּוֹ גִיְהֵנָם. אַז
נִבְרָאוּ כָּל אוֹתָם מְלֵאכִים שְׁמִקְטְרָגִים לְרַבּוֹנָם לְמַעְלָה, וְאָכְלָה אוֹתָם
הָאֵשׁ וְנִשְׂרְפוּ, וְכֹן כָּל שְׁאָר אֵלָה שְׁמַתְבְּטְלִים, וְאִין לָהֶם קִיוִם וְנִאָכְלוּ
בְּאֵשׁ. כְּמוֹ זֶה קֶרַח לְמַטָּה, וְהַכֹּל כְּמוֹ זֶה.

יְהִי רְקִיעַ אֶתְפֹּשֵׁט פְּשִׁיטוֹ דָא מִן דָא. אִיל קֶטְפָא יְמִינָא אִיל גְּדוֹל אֶתְפֹּשֵׁט
פְּשִׁיטוֹ מִן גּוֹ מִינָא לְאֶשְׁתְּלֵמָא שְׁמָא דָא אִיל וְלֵאֶתְכֵלְלָא בְּהוּא פְּשִׁיטוֹ
דָא בְּדָא, וְאֶתְפֹּשֵׁט מֵאֵל אֱלֹהִים הַיִּים אֵלִין אֶתְפֹּשֵׁטוֹ וְאֶתְהַפְּכוּ לְמַהוּי
מִיין תַּתְּאִין יַמִּיָּה הוּא פְּשִׁיטוֹ דְאֶתְפֹּשֵׁט בְּשִׁנֵי, מִיין עֵלְאִין הַיִּים זֶה
הַיִּים גְּדוֹל. הַיִּים מִיין עֵלְאִין, הַפּוּכָא דְאֵלִין אֶתְוֹן יַמִּיָּה מִיין תַּתְּאִין.
כִּיּוֹן דְאֶתְתַּקְנוּ אֶתְעַבִּידוּ כֵלָא כֵלָלָא חֲדָא וְאֶתְפֹּשֵׁט שְׁמָא דָא בְּכַמָּה דוּכְתִיבִי.

יְהִי רְקִיעַ - הַתְּפֹשֵׁט הַתְּפֹרְדוֹת זֹו מְזוֹ. אִיל - כְּתָף שֶׁל יְמִין אִיל גְּדוֹל
הַתְּפֹשֵׁט הַתְּפֹרְדוֹת מִתּוֹךְ הַמַּיִם לְהַשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם הַזֶּה אִיל וְלְהַתְּכֵלְלָא
בְּאוֹתָהּ הַתְּפֹרְדוֹת זֶה בְּזֶה, וְהַתְּפֹרְד מֵאֵל אֱלֹהִים הַיִּים. אֵלָה הַתְּפֹרְדוֹ
וְהַתְּהַפְּכוּ לְהִיּוֹת מִים תַּחְתּוֹנִים יַמִּיָּה, אוֹתָהּ הַתְּפֹרְדוֹת שְׁהַתְּפֹשֵׁט
בְּשִׁנֵי. מִים עֵלְיוֹנִים הַיִּים, זֶה הַיִּים גְּדוֹל. הַיִּים מִים עֵלְיוֹנִים. הַהַפְּךְ
שֶׁל הָאוֹתִיוֹת הָאֵלָה יַמִּיָּה, מִים תַּחְתּוֹנִים. כִּיּוֹן שְׁהַתְּתַקְנוּ, נַעֲשׂוּ הַכֹּל
כֵּלָל אַחַד וְהַתְּפֹרְד שֵׁם זֶה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

דף יח ע"א

מיין עלאין דכורין. ומיין תתאין נוקבי. בקדמיתא הוו מים במים, עד דאתפרשו לאשתמודעא מיין עלאין ותתאין, דא אלהים (נ"א מיין עלאין). ודא אדנ"י (נ"א מיין תתאין). ודא ה' עילאה וה' תתאה. מה כתיב ויעש אלהים את הרקיע. אתפשטותא דא נטל שמא דא אלהים מיין עלאין. ומיין (דף יח ע"א) תתאין אדנ"י. ועם כל דא כיון דאשתלימו מיין דכורין במיין נוקבין, שמא דאלהים אתפשט בכלא.

מים עליונים זכרים, ומים תחתונים נקבות. בתחלה היו מים במים, עד שנפרדו, להכיר מים עליונים ותחתונים, זה אלהים [מים עליונים]. וזה אדנ"י [מים תחתונים]. וזו ה' עליונה וה' תחתונה. מה כתוב? ויעש אלהים את הרקיע. התפשטות זו לקח שם זה אלהים מים עליונים, ומים תחתונים אדנ"י. ועם כל זה, כיון שהשתלמו מים זכרים במים נוקבים, שם אלהים התפשט בכל.

ואף על גב דאפריש בין מיין עלאין לתתאין, מחלוקת לא אתבטל עד יום תליתאי ואספכים מחלוקת ואתישב כלא בדוכתיה פדקא יאות. ובגין מחלוקת דא אף על פי דאיהו קיומא דעלמא לא כתיב כי טוב בשני, דלא אשתלים עובדא. מיין עלאין ומיין תתאין הוו כחדא ולא הוו תולדין בעלמא עד דאתפרשו ואשתמודעו. ובגין כך עבדו תולדין.

ואף על גב שהפריד בין מים עליונים לתחתונים, מחלקת לא התבטלה עד יום שלישי, והסכמה המחלקת, והכל התישב במקומו פראוי. ובגלל מחלקת זו, אף על פי שהוא קיום העולם, לא כתוב כי טוב בשני, שלא השתלם המעשה. מים עליונים ומים תחתונים היו כאחד, ולא היו תולדות בעולם עד שנפרדו ונודעו, ולכן עשו תולדות.

ועם כל דא אף על גב דהבדלה הוי בשני ומחלוקת ביה הנה, יום תליתאי אספכים בכלא דהוא שמא דאיגלף בגליפוי (ס"א יהוה) הנה לאסתכמא מיין עלאין ומיין תתאין ה' עלאה, ה' תתאה, ו' בינייהו. לאשתלמא בתרין סטרין. וסימנא דא מי הירדן מיין עלאין קמו נד אחד. מיין תתאין נחתו לימא. וישראל אזלי באמצעיתא.

ועם כל זה, אף על גב שהבדלה הייתה בשני והמחלקת בו הייתה - יום השלישי הספים בכל, שהוא שם שנחקק בחקיקתו [ניהו"ה] הו"ה להספים בין מים עליונים ומים תחתונים. הי עליונה הי תחתונה, וי ביניהם להשלים בשני צדדים. וסימן זה מי הירדו, מים עליונים, קמו נד אחד. מים תחתונים ירדו לים, וישראל הלכו באמצע.

חמש רקיעין כתיבי הקא וחי העולמים אזיל בהו ואנהיג בהו וכלהו כליקן דא בדא. ואלמלא האי מחלוקת דאסתפם על ידי דאמצעייתא לא אתכלילו ולא אשתיירו [נ"א אתיירו]. חמש מאה שניו אנון דאילנא דחיי דביק בהו למעבד אבין ותולדיו לעלמא וכל מימיו דבראשית דנגדיו ואתמשכן מבראשית אתפלגו תחותיו על ידיה. ודוד מלכא נקיט פלא ואיהו פליג לבתר דכתיב, (שמואל ב ו) ויחלק לכל העם לכל המון וגו' וכתיב, (תהלים קד) תתן להם ילקוטון וכתיב, (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף וגו'.

חמשה רקיעים כתוב כאן, וחי העולמים הולך בהם ומנהיג בהם, וכלם כלולים זה בזה. ואלמלא מחלקת זו שהספמה על ידי האמצע, לא נכללו ולא השתיירו [נ"א נתישרו] זה בזה. חמש מאות שנים הם שעץ החיים דבק בהם לעשות פרות ותולדות לעולם, וכל מימי בראשית ששופעים ונמשכים מבראשית נחלקו תחתיו על ידו, ודוד המלך לקח הכל, והוא חלק אחר כך, שכתוב (שמואל ב ו) ויחלק לכל העם לכל המון וגו', וכתוב (תהלים קד) תתן להם ילקוטון, וכתוב (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף וגו'.

בשעתא דאתער מחלוקת בתוקפא דשמאלא, אסגי ואתקף הורפילא דטיפסא ונפקו מתמן טסירין ואקרישו מיד בלא לחותא כלל והווי דכר ונוקבא. ומנהון אתפרשו זיינו בישין לזנייהו, והקא תקיפו דרוח מסאבא בכל אנון תוקפין טסירין. ואנון רזא דערלה. אליו אתקפו בזיינו תקיפין, חד אפע"ה וחד נח"ש ותרווייהו חד. אפע"ה אוליד (ס"א לשבעין) לשבעא שניו בחבורא חדא, אתהדר כלא לשבע שניו דנחש.

בשעה שמתחלקת מתעוררת בחזק השמאל, מתרבה ומתחזקת שלהבת הדינים, ויצאו משם קלפות, ונקרשו מיד בלי לחות כלל, והיו זכר ונקבה. ומהם נפרדו מינים רעים למיניהם, וכאן התקיפות של רוח הטמאה בכל אותן קלפות חזקות, והם סוד הערלה. אלה התחזקו במינים חזקים, אחד אפע"ה ואחד נח"ש, ושניהם אחד.

אָפּעֶה מוֹלִיד [לשבעים] לְשֶׁבַע שָׁנִים בְּחִבּוּר אֶחָד. חוֹזֵר הַכֹּל לְשֶׁבַע שָׁנִים
שֶׁל נָחֹשׁ.

הָכָא אִיהוּ רְזָא דְגִיְהֵנְס דְאֶקְרִי בְּשֶׁבַע שָׁמְהוֹן. יֵצֵר הָרַע בְּשֶׁבַע שָׁמְהוֹן אֶקְרִי.
וּבְכַמָּה דְרָגִין אֲתַפְּשֵׁט מְסָאָבוּ מֵהָכָא לְעֵלְמָא וְכֹלָא מְרָזָא דְשָׁמְאֵלָא, טַב
וּבִישׁ וְאִיהוּ יְשׁוּבָא דְעֵלְמָא. הָכָא שָׁמָא גְלִיפָא דְתַמְנֵי סָרִי אֲתוּוֹן מְמַנָּא עַל
גְּשָׁמֵי רְצוֹן נְדָבָה וּבְרָכָה יְשׁוּבָא דְעֵלְמָא :

כָּאן הוּא סוּד הַגִּיְהֵנְס שֶׁנִּקְרָא בְּשֶׁבַע שָׁמוֹת. יֵצֵר הָרַע נִקְרָא בְּשֶׁבַע
שָׁמוֹת. וּבְכַמָּה דְרָגוֹת הִתְפַּשְׁטָה הַטְּמָאָה מִכָּאן לְעוֹלָם, וְהַכֹּל מִסוּד
הַשְּׁמַאל טוֹב וְרַע, וְהוּא יְשׁוּב הָעוֹלָם. כָּאן שֵׁם חֲקוּק שֶׁל שְׁמוֹנֶה עָשָׂר
אוֹתִיּוֹת מְמַנֶּה עַל גְּשָׁמֵי רְצוֹן נְדָבָה וּבְרָכָה יְשׁוּב שֶׁל הָעוֹלָם.

(ר"ת יהו"ה) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּ הַיָּמִים וְגו' בְּאֶרֶח קו לְמַהוּי בְּאֶרֶח מִישָׁר.
דְּהָא מְרָזָא דְהֵיִא נִקוּדָה קְדָמָאָה נִפְק כְּלָא בְּסִתִּימוּ. עַד דְּמָטִי וְאֲתַכְנִישׁ
לְהִיכְלָא עֲלָאָה וּמִתַּמָּן נִפִּיק בְּקוּ מִישָׁר לְשָׂאָר דְרָגִין. עַד דְּמָטִי לְהֵוּא אֲתֵר
חַד דְּכַנִּישׁ כְּלָא בְּכֹל דְכֵר וְנוֹקְבָא. וּמֵאן אִיהוּ חֵי עֲלָמִין.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּ הַיָּמִים וְגו'. בְּדָרְךָ קו לְהִיּוֹת בְּדָרְךָ יְשָׁרָה, שְׁהֵרִי
מִסוּד שֶׁל אוֹתָהּ נִקְדָּה רְאשׁוֹנָה הַכֹּל יֵצֵא בְּנִסְתֵּר, עַד שֶׁהִגִּיעַ וְהִתְכַּנֵּס
לְהִיכְלָא עֲלִיוֹן, וּמִשָּׁם יֵצֵא בְּקוּ יֵשֵׁר לְשָׂאָר הַדְּרָגוֹת, עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְאוֹתוֹ
מְקוּם אֶחָד שְׁכוּנִס הַכֹּל בְּכֹל שֶׁל זְכָר וּנְקֵבָה. וּמִיְהוּ? חֵי הָעוֹלָמִים.

הַיָּמִים דְנִפְקִי מְלַעִיל מֵאֵת ה' עֲלָאָה. מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם ו' זַעֲיָרָא. וְעַל דָּא ו'וּ
חַד שָׁמַיִם וְחַד מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. כְּדִין וְתַרְאָה הִיבְשָׁה דָּא ה' תַּתְּאָה. דָּא
אֲתַגְלִי. וְכֹל שָׂאָר אֲתַכְפְּסִי. וּמִגּוּ הָאִי בְּתַרְאָה אֲשַׁתְּמַע בְּסוּכְלַתְנֵנוּ הֵוּא
דְאֲתַכְפְּסִי.

הַיָּמִים שְׁיּוּצָאִים מְלַמְעֵלָה מֵה' הָעֲלִיוֹנָה. מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם ו' קִטְנָה. וְעַל
זֶה ו'וּ, אֶחָד שָׁמַיִם וְאֶחָד מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. אִזּוּ וְתַרְאָה הִיבְשָׁה, זֹו ה'
תַּחְתּוֹנָה. זֶה הַתַּגְלָה, וְכֹל הַשָּׂאָר הִתְכַּפְּסָה. וּמִתּוֹךְ הָאֲחֵרוֹנָה הַזֹּו נוֹדַע
בְּשֶׁכֶל אוֹתוֹ שֶׁהִתְכַּפְּסָה.

אַל מְקוֹם אֶחָד בְּגִין דְּהִכָּא הוּא קְשׁוּרָא דִּיחֻדָּא דְעֵלְמָא עֲלָאָה יְהוּיָהּ אֶחָד וּשְׂמוּ אֶחָד (תְּרוּמָה קַלֵּד ע"א) תְּרִין יְחֻדִין חַד דְעֵלְמָא עֲלָאָה לְאַתְיַחְדָּא בְּדִרְגוּי, וְחַד דְעֵלְמָא תִּתְאַה לְאַתְיַחְדָּא בְּדִרְגוּי. קְשׁוּרָא דִּיחֻדָּא דְעֵלְמָא עֲלָאָה עַד הִכָּא אִיהוּ. חֵי עֲלָמִין תַּמּוֹן אֲתַבְּסִים וְאַתְקֻשֵׁר עֲלָמָא עֲלָאָה בִּיחֻדָּא דִּילִיהּ. וּבְגִין כֹּד אֶקְרִי מְקוֹם אֶחָד. כָּל דִּרְגִין וְכָל שְׂיִיפִין מִתְכַּנְשִׁין תַּמּוֹן וְהוּי כְּלֵהוּ בֵּיה חַד בְּלָא פִירוּדָּא כְּלָל. וְלִית דִּרְגָא דְאַתְיַחְדוֹן תַּמּוֹן בִּיחֻדָּא חַד אֲלָא הַאי, וּבֵיה אֲתַכְּסִין כְּלֵהוּ בְּאַרְח סְתִים בְּתִיאֻבְתָּא חַד. עַד הִכָּא בְּדִרְגָא דָּא אֲתִיחַד עֲלָמָא דְאַתְגְּלִיָּא בְּעֵלְמָא דְאַתְכְּסִיָּא.

אַל מְקוֹם אֶחָד, בְּגִלְל שְׂכָאן הוּא קְשֵׁר הִיחֻד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן. יְהוּיָהּ אֶחָד וּשְׂמוּ אֶחָד. שְׁנֵי יְחֻדִים, אֶחָד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן לְהִתְיַחַד בְּדִרְגוּתֵיו, וְאֶחָד שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לְהִתְיַחַד בְּדִרְגוּתֵיו. קְשֵׁר הִיחֻד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן הוּא עַד כָּאן. חֵי הָעוֹלָמִים שֶׁם מִתְבַּשֵּׂם, וְנִקְשֵׁר הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן בִּיחֻד שְׁלוֹ, וְלָכֵן נִקְרָא מְקוֹם אֶחָד. כָּל הַדִּרְגוֹת וְכָל הָאִיבָרִים מִתְכַּנְסִים שָׁם, וְנִהְיִים כְּלָם בּוֹ אֶחָד, בְּלִי פְרוּד כְּלָל. וְאִין דִּרְגָה שְׂמִתְיַחַדְתָּ שֶׁם בִּיחֻד אֶחָד אֲלָא זֶה, וּבּוֹ מִתְכַּסִּים כְּלָם בְּדִרְגָּה נִסְתֵּר בְּהַשְׁתַּוְקוּת אַחַת. עַד כָּאן בְּדִרְגָה זֶה מִתְיַחַד הָעוֹלָם הַנִּגְלָה בְּעוֹלָם הַנִּסְתֵּר.

דף יח ע"ב

עֲלָמָא דְאַתְגְּלִיָּא אֲתִיחַד אוֹף הִכִּי לְתַתָּא, וְעֲלָמָא דְאַתְגְּלִיָּא אִיהוּ עֲלָמָא דְתַתָּא'ה. (ישעיהו ו) וְאַרְאֶה אֶת יְיָ (שְׁמוֹת כד) וְיִרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר יד) וְכְבוֹד יְיָ נִרְאָה (במדבר יז) וְיִרְא כְבוֹד יְיָ (יחזקאל א) כְּמִרְאֶה הַקְּשֵׁת וְגו' כֹּן מִרְאֶה הַנִּגְהָ סְבִיב הוּא מִרְאֶה דְמוֹת כְּבוֹד יְיָ. וְדָא אִיהוּ רְזָא וְתִרְאֶה הַיִּבְשָׁה. (יחזקאל א) כְּמִרְאֶה הַקְּשֵׁת זֶה חֵי עֲלָמִין. וְזֶהוּ אֶת קְשֵׁתִי נִתְתִּי בְּעֵנִין דָּא מְלָכוֹת. נִתְתִּי מִן יוֹמָא דְאַתְבְּרִי עֲלָמָא. בְּיוֹמָא (דף יח ע"ב) דְעִיבָא דְאַתְחִזִּי קְשֵׁת (דאֲתַעַר שְׂמַלְא לְאַתְתַּקְפָּא). מִרְאֶה דְמוֹת כְּבוֹד ה' אֲתַעַר שְׂמַלְא לְאַתְתַּקְפָּא. נִפְקַת רְחַל וְתַקֵּשׁ בְּלִדְתָּהּ. מִיכָא"ל בְּסִטְרָא דָּא, רְפָא"ל בְּסִטְרָא דָּא, גְּבִרְיָא"ל בְּסִטְרָא דָּא. וְאַנּוֹן גְּוֹנִין דְאַתְחִזִּין בְּהֵהוּא דְמוֹת חִיּוֹר וְסוּמְק וְיִרוּק.

הָעוֹלָם הַנִּגְלָה מִתְיַחַד גַּם כֹּן לְמַטָּה, וְעוֹלָם הַנִּגְלָה הוּא עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. (ישעיהו ו) וְאַרְאֶה אֶת ה', (שְׁמוֹת כד) וְיִרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, (במדבר יד) וְכְבוֹד ה' נִרְאָה, (שם יז) וְיִרְא כְבוֹד ה', (יחזקאל א) כְּמִרְאֶה הַקְּשֵׁת וְגו', כֹּן מִרְאֶה הַנִּגְהָ סְבִיב הוּא מִרְאֶה דְמוֹת כְּבוֹד ה'. וְזֶהוּ סוּד וְתִרְאֶה הַיִּבְשָׁה. (שם) כְּמִרְאֶה הַקְּשֵׁת - זֶה חֵי הָעוֹלָמִים. וְזֶהוּ אֶת קְשֵׁתִי נִתְתִּי בְּעֵנִין, זֶה מְלָכוֹת, נִתְתִּי מִיּוֹם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם. בְּיוֹם מְעַנּוֹן כְּשִׁנְרָאִית הַקְּשֵׁת

[כשמתעורר השמאל להתגבר], מראה דמות כבוד ה' מתעורר השמאל להתגבר. יוצאת רחל ותקש בלדתה. מיכאל בצד זה, רפאל בצד זה, גבריאל בצד זה, והם הגונים שנראים באותה דמות - לבן ואדם וירק.

כן מראה הנגה סביב. נהירו דאתפסייא בגלגולא דחיוו דעינא. הוא מראה דמות כבוד יי. גוונין דאתיחדא יחודא תתא לפים יחודא דאתיחד יחודא דלעילא. יי אלהינו יי. גוונין סתימין דלא אתחזון ואתקשרן אל מקום אחד יחודא חדא בעלאה. גוונין בקשת לתתא לאתיחדא בהו. חוור סומק וירוק בגוונין סתימין. ואנון יחודא אחרא רזא ושמו אחד. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יחודא דלתתא. יחודא עלאה (דברים ו) שמע ישראל יהוה יהוה אלהינו יהוה אחד. דא לקביל דא. יקוו מדידו דקו ומשחתא. הכא שית תיבין. והכא שית תיבין.

כן מראה הנגה סביב, האור שהתפסה בגלגול מראה העין, הוא מראה דמות כבוד ה'. הגונים שהתחדו היחוד התחתון הם לפי יחוד שהתחד יחוד עליון. ה' אלהינו ה'. גונים נסתרים שלא נראים ומתקשרים אל מקום אחד יחוד אחד בעליון, הגונים בקשת למטה להתיחד בהם. לבן אדם וירק כמו גונים נסתרים. והם יחוד אחר, סוד ושמו אחד. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד - היחוד שלמטה. יחוד עליון - (דברים ו) שמע ישראל יהוה יהוה אלהינו יהוה אחד. זה כנגד זה. יקוו - מדידות של קו ומדה. כאן שש תבות, וכאן שש תבות.

משחתא בוצינא דקרדינותא דכתוב, (ישעיה מ) מי מדד בשעלו מים. ודא איהו יקוו המים. הכא שעורא דיוצר עלמין (בראשית כג ע"א) יו"ד ה"א וא"ו ה"א, קדו"ש קדו"ש קדו"ש דא איהו יקוו המים. יי צבאות. דא איהו אל מקום אחד ברזא דשמא דא. מלא כל הארץ כבודו. דא ותראה היבשה. רזא גליפא שמא דחודא כוז"ו במוכס"ז כוז"ו.

מדידת הניצוץ החזק, שכתוב (ישעיה מ) מי מדד בשעלו מים. וזהו יקוו המים. כאן שעור של יוצר העולמות יו"ד ה"א וא"ו ה"א. קדו"ש קדו"ש קדו"ש - זהו יקוו המים. ה' צבאות - זהו אל מקום אחד בסוד של שם זה. מלא כל הארץ כבודו - זה ותראה היבשה. סוד הקיקת שם היחוד כוז"ו במוכס"ז כוז"ו.

תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב וְגוֹי הַשְּׂתָא אֶפִיקַת חֵילָא בְּאֲנוּן מִיּוֹן דְּאֶתְכַנְשׁוּ
לְאַתֵּר חָד וְנִגְדִין בְּגוּוּיָה גּוֹ טְמִירוֹ סְתִימָאָה. וְנִפְקִין בְּגוּיָה טְמִירוֹן עֲלֵאִין
וְחִיילִין קְדִישִׁין. דִּי כָּל אֲנוּן בְּנִי מְהִימְנוּתָא מְתַקְנָן לוֹן בְּתַקּוּנָא
דְּמְהִימְנוּתָא בְּהֵיא פּוֹלְחָנָא דְּמֵאֲרִיהוֹן.

תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב וְגוֹ, כָּאֵן הוֹצִיאָה כַּח בְּאוֹתָם מִים שְׁהֶתְכַנְּסוּ
לְמָקוּם אֶחָד וְשׁוֹפְעִים בְּתוֹכוֹ תוֹדֵ טְמִירוֹת נְסִתְרָת, וְיוֹצְאִים בְּתוֹכוֹ
טְמִירוֹס עֲלִיוֹנִים וְצְבָאוֹת קְדוּשִׁים, שְׁכָּל אוֹתָם בְּנִי הָאֲמוּנָה מְתַקְנִים
אוֹתָם בְּתַקּוּן הָאֲמוּנָה בְּאוֹתָה עֲבוּדַת רְבוּנָם.

וְרָזָא דָּא (תהלים קד) מְצַמִּיחַ חֲצִיר לְבַהֲמָה וְגוֹי דָּא בְּהֵמָה דְּרַבִּיעָאָה עַל אֶלְפָּ
טוּרִין וּמְגַדְלִין לָהּ בְּכָל יוֹמָא הַהוּא חֲצִיר. וְחֲצִיר דָּא אֲנוּן מְלֶאכְכִין שְׁלִיטִין
לְפּוּס שְׁעֵתָא דְּאֶתְבְּרִיאוּ בְּשַׁנִּי וְקִימִין לְמִיכְלָא דְּהֵיא בְּהֵמָה. בְּגִין דְּאִית
אֲשָׂא אֶכְלָא אֲשָׂא.

וְזֵה סוּד (תהלים קד) מְצַמִּיחַ חֲצִיר לְבַהֲמָה וְגוֹי. זֶה בְּהֵמָה שְׂרוּבְצַת עַל
אֶלְפָּ הָרִים, וּמְגַדְלִים לָהּ בְּכָל יוֹם אוֹתוֹ חֲצִיר, וְחֲצִיר הַזֶּה, אוֹתָם
מְלֶאכְכִים שְׁלִיטִים לְפִי שְׁעָה שְׁנַבְרָאוּ בְּשַׁנִּי וְעוֹמְדִים לְמֶאכְכֵּל שֶׁל
הַבְּהֵמָה הַזֶּה. בְּגִלְל שֵׁישׁ אֵשׁ אוֹכְלַת אֵשׁ.

וְעֵשֶׂב לְעֲבוּדַת הָאָדָם עֵשֶׂב דָּא אֵלִין אוֹפְנִין וְחִיּוֹת וְכְרוּבִים. דְּכִלְהוּ מְתַקְנָן
גּוֹ תַקּוּנֵיהוּ וְקִימִין לְאַתְתַּקְנָא בְּשְׁעֵתָא דְּבְנֵי נְשָׂא אֶתְנִין לְפּוֹלְחָנָא
דְּמֵאֲרִיהוֹן בְּקֶרְבְּנֵיהוֹן וּבְצִלוֹתָא דְּדָא אִיהוּ עֲבוּדַת הָאָדָם. וְעֵשֶׂב דָּא
אֲזִדְמֹן וְאַתְעַתֵּד לְעֲבוּדַת הָאָדָם לְאַתְתַּקְנָא בְּתַקּוּנֵיהּ כְּדָקָא יָאוּת. וְכַד
אֲנוּן מְתַתְּקִין בְּהֵיא עֲבוּדַת הָאָדָם, לְבַתֵּר מְנִייהוּ נִפְקִי מְזוּנֵי וְטֶרְפִין
לְעֵלְמָא דְּכְתִיב (תהלים קד) לְהוֹצִיא לְחַם מִן הָאָרֶץ. וְדָא אִיהוּ עֵשֶׂב מְזִרִיעַ
זֶרַע, דְּהָא חֲצִיר לָא מְזִרִיעַ זֶרַע אִיהוּ אֶלָּא אֲזִדְמֹן לְמִיכְלָא דְּאֲשָׂא קְדִישָׂא.
וְעֵשֶׂב לְתַקּוּנָא דְּעֵלְמָא.

וְעֵשֶׂב לְעֲבוּדַת הָאָדָם - עֵשֶׂב זֶה הָאוֹפְנִים הָאֵלָה וְחִיּוֹת וְכְרוּבִים,
שְׁכָּלִם מְתַקְנִים תוֹדֵ תַקּוּנֵיהֶם וְעוֹמְדִים לְהֶתְתַּקְּן בְּשְׁעָה שְׁבְנֵי אָדָם
בְּאִים לְעֲבוּדַת רְבוּנָם בְּקֶרְבְּנֵיהֶם וּבְתַפְלָה, שְׁזוּהִי עֲבוּדַת הָאָדָם. וְעֵשֶׂב
זֶה מְזִמֹן וּמוֹכֵן לְעֲבוּדַת הָאָדָם לְהֶתְתַּקְּן בְּתַקּוּנוֹ כְּרָאוּי. וְכִשְׁהֶם
מְתַתְּקִים בְּאוֹתָה עֲבוּדַת הָאָדָם, אַחַר כֵּן יוֹצְאִים מֵהֶם מְזוּנוֹת וְטֶרְפִין
לְעוֹלָם, שְׁכַתּוּב (ש) לְהוֹצִיא לְחַם מִן הָאָרֶץ. וְזוּהוּ עֵשֶׂב מְזִרִיעַ זֶרַע,
שְׁהֵרִי חֲצִיר לָא מְזִרִיעַ זֶרַע, אֶלָּא מְזִדְמֹן לְמֶאכְכֵּל שֶׁל אֵשׁ קְדוּשָׁה, וְעֵשֶׂב
לְתַקּוּן הָעוֹלָם.

וְכָל דָּא לְהוֹצִיא לַחֵם מִן הָאָרֶץ. כָּל תְּקוּנָיו דְּבִנְי נֶשֶׁא דְקָא מִתְקַנָּא לְהָא
עֵשֶׁב אֶרֶץ. דְּפוֹלְחָנָא דְלֵהוֹן לְמֵאֲרִיְהוֹן לְסַפְקָא עַל יְדִיהוֹן מִהֵיא אֶרֶץ
טְרַפִּי וּמְזוּנֵי לְהָא עֲלָמָא וּלְאַתְבְּרָכָא בְּנֵי נֶשֶׁא מְבָרְכֵן דְלַעִיל (דלעילא). עֵץ
פְּרִי עוֹשֶׂה פְּרִי. דְרָגָא עַל דְרָגָא דְכָר וְנוֹקְבָא. (בראשית לג ע"א) כְּמָה דְעֵץ פְּרִי
אַפִּיק חֵילָא דְעֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי, אוּף הָכָא אַפִּיק אִיהוּ. וּמָאן אִיהוּ אֱלִין אֲנוּן
כְּרוּבִים וְתַמְרוֹת. מֵאֵי תַמְרוֹת. אֱלִין אֲנוּן דְסַלְקֵי בְתַנְנָא דְקַרְבְּנָא,
וּמִתְתַקְנֵי בְהֵדִיָּה וְאַקְמֵן (נ"א ואקרו) תַמְרוֹת עֵשֶׂן. וְכִלְהוּ קִיַּיְמִין בְּתַקּוּנֵיהוּ
לְעַבּוּדַת הָאָדָם, מַה דְלֹא קִיַּיְמָא כֵּן חֲצִיר דְהָא אֲתַעְתַּד לְמִיכַל דְכְתִיב, (איוב
מ) הִנֵּה נָא בְּהֵמוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ חֲצִיר כְּבֹקֵר יֹאכֵל. עֵץ פְּרִי עוֹשֶׂה פְּרִי
דִּיּוֹקְנָא דְכָר וְנוֹקְבָא. וְדַמּוּת פְּנִיָּהּ פְּנֵי אָדָם. אֱלִין לָאו אֲנוּן כְּאֲנוּן
כְּרוּבִים. אֱלִין אִפִּי רְבֵרְבֵן בְּדִיקְנָא חֲתִימָא. כְּרוּבִים אִפִּי זוּטְרֵי כְּרַבִּיּוּן. פְּנֵי
אָדָם כָּל (ד"ו) דִּיּוֹקְנֵין כְּלִילֵן בְּהוּ. בְּגִין דְאֲנוּן אִפִּין רְבֵרְבֵין וּמְצַטִּיִּרֵין בְּהוּ
צִיּוּרֵין גְּלִיפִין כְּגִלוּפֵי שְׂמָא מְפָרֵשׁ בְּאַרְבַּע סְטְרֵי דְעֲלָמָא מְזַרְ"ח מְעַרְ"ב
צְפוּ"ן וְדְרוּ"ם.

וְכָל זֶה לְהוֹצִיא לַחֵם מִן הָאָרֶץ. כָּל הַתְּקוּנִים שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁמִּתְקַנִּים
אֶת עֵשֶׁב הָאָרֶץ הַזֶּה, שֶׁעַבּוּדְתָם לְרַבּוֹנָם לְסַפֵּק עַל יָדָם מֵאוֹתָהּ אֶרֶץ
טְרַף וּמְזוּנוֹת לְעוֹלָם הַזֶּה וּלְהַתְבָּרֵךְ בְּנֵי אָדָם מְבָרְכוֹת שֶׁל מַעֲלָה. עֵץ
פְּרִי עוֹשֶׂה פְּרִי - דְרָגָה עַל דְרָגָה, זְכָר וְנוֹקְבָה. כְּמוֹ שֶׁעֵץ פְּרִי מוֹצִיא כַּח
שֶׁל עֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי, גַּם כָּאן הוּא מוֹצִיא, וּמִיְהוּ? אֵלֶּה אוֹתָם כְּרוּבִים
וְתַמְרוֹת. מַה זֶה תַמְרוֹת? אֵלֶּה אוֹתָם שֶׁעוֹלִים בְּעֵשֶׂן הַקְּרָבֵן
וּמִתְתַקְנִים יַחַד עִמּוֹ וּמְעַמִּידִים [וּנְקָרָאִים] תַמְרוֹת עֵשֶׂן, וְכִלְסֵם קִיַּיְמִים
בְּתַקּוּנֵיהֶם לְעַבּוּדַת הָאָדָם, מַה שֶׁלֹּא קִיַּיְמֵם כֵּן הַחֲצִיר, שֶׁהֵרִי מוֹכֵן
לְמֵאֲכָל, שֶׁכְּתוּב (איוב מ) הִנֵּה נָא בְּהֵמוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ חֲצִיר כְּבֹקֵר
יֹאכֵל. עֵץ פְּרִי עוֹשֶׂה פְּרִי - דְמּוּת זְכָר וְנוֹקְבָה. וְדַמּוּת פְּנִיָּהּ פְּנֵי אָדָם,
אֵלֶּה אֵינָם כְּאוֹתָם כְּרוּבִים. אֵלֶּה פְּנִים גְּדוֹלוֹת בְּדַמּוּת חֲתוּמָה.
כְּרוּבִים, פְּנִים קְטַנוֹת כְּמוֹ תִינּוֹקוֹת. פְּנֵי אָדָם, כָּל הַדְּמִיּוֹת כְּלוּלוֹת
בְּהֵם. בְּגִלְלֵם שֶׁהֵם פְּנִים גְּדוֹלוֹת וּמְצַטִּיִּרִים בְּהֵם צִיּוּרִים חֲקוּקִים כְּמוֹ
חֲקִיקוֹת שֶׁם הַמְּפָרֵשׁ בְּאַרְבַּע צְדָדֵי הָעוֹלָם, מְזַרְ"ח מְעַרְ"ב צְפוּ"ן
וְדְרוּ"ם.

מִיכָא"ל רְשִׁים רְשִׁימוֹ לְצַד דְרוֹם. וְכָל אֲנָפִין מְסַתְּפְלִין לְגַבִּיָּה. פְּנֵי אָדָם
פְּנֵי אֲרִי"ה פְּנֵי שׁוּ"ר פְּנֵי נֶשֶׁ"ר. אָדָם אִיהוּ דְכָר וְנוֹקְבָא, וְלֹא אֲקָרִי אָדָם
בְּרֵ הָנִי וּמִנִּיָּה אֲצַטִּיִּרֵן צִיּוּרֵין דְרַכְבּ אֱלֹהִים רַבּוֹתִים דְכְתִיב, (תהלים סח)
רַכְבּ אֱלֹהִים רַבּוֹתִים אֲלֵפֵי שָׁנָן.

מִיכָא"ל רוֹשֵׁם רוֹשֵׁם לְצַד דְרוֹם, וְכָל הַפְּנִים מְסַתְּפְלִים אֱלִיוּ. פְּנֵי
אָדָם, פְּנֵי אֲרִי"ה, פְּנֵי שׁוּ"ר, פְּנֵי נֶשֶׁ"ר. אָדָם הוּא זְכָר וְנוֹקְבָה, וְלֹא

נִקְרָא אָדָם פָּרֵט לְאֵלֶּהָ. מְצֻטֵּיִרִים צִיּוּרִים שֶׁל רֶכֶב אֱלֹהִים רְבוּתִים,
שְׁפָתוֹב (תהלים סח) רֶכֶב אֱלֹהִים רְבוּתִים אֶלְפֵי שְׁנָאן.

דף יט ע"א

שְׁנָאן כָּלְלָא דְכִלְהוּ צִיּוּרִין שׁוֹיִר נְשׁוּיִר אַרְיִיָּה. וְ דָא אִיהוּ אָדָם (דף יט ע"א)
פְּשִׁיטוּ דְאֵתְכִלִּיל כְּחֻדָא (עקב רעד ע"א) בְּרָזָא דְכֵר וְנוֹקְבָא, וְכִלְהוּ אֶלְפִין וְרַבְבוּן
כְּלָהוּ. נְפָקִי מֵהֵנִי רָזָא שְׁנָאָן. וּמֵהֵנִי דִיּוֹקְנִין מִתְפָּרְשִׁין כָּל חַד וְחַד
בְּסֻטְרֵיהוּ כְּמָה דְאֵתְחַזִּי לוֹן.

שְׁנָאן כָּלְלָא שֶׁל כָּל הַצִּיּוּרִים, שׁוֹיִר נְשׁוּיִר אַרְיִיָּה. וְ זֶהוּ אָדָם,
הַתְּפִשְׁטוּת שְׁנִכְלָלָה כְּאֶחָד בְּסוּד זְכָר וְנוֹקְבָה. וְכָל הָאֶלְפִים וְרַבְבוּת,
כָּלִם יוֹצְאִים מֵהַסּוּד הַזֶּה שְׁנָאָן. וּמֵהַדְּמִיּוֹת הִלְלוּ נִפְרָדִים כָּל אֶחָד
וְאֶחָד בְּצִדֵיהֶם כְּמוֹ שְׂרָאוּי לְהֵם.

וְאֵלִין אֲנוּן דְקָא מְשַׁלְבֵן חַד בְּחַד וְכִלִּיל חַד בְּחַד לְמַהוּי כָּל חַד וְחַד כְּלִילָן
בְּחֻבְרִיָּה, שׁוֹיִר נְשׁוּיִר אַרְיִיָּה אָדָם אֵתְנַהֲגֵן (בא מג ע"ב) בְּרָזָא דְאַרְבַּע שְׁמָהוּ
גְלִיפָאוּן סְלָקִין לְאֵתְנַהֲגָא וּלְאֵסְתַּכְפְּלָא.

וְאֵלֶּה הֵם שְׁמֵשְׁלָבִים אֶחָד בְּאֶחָד, וְכִלּוּלִים אֶחָד בְּאֶחָד, לְהִיּוֹת כָּל
אֶחָד וְאֶחָד כְּלוּל בְּחֻבְרוֹ. שׁוֹיִר נְשׁוּיִר אַרְיִיָּה אָדָם מִתְנַהֲגִים בְּסוּד
שֶׁל אַרְבַּעַה שְׁמוֹת חֻקּוּקִים עוֹלִים לְהַתְנַהֵג וּלְהַסְתַּכְּלָא.

סְלִיק לְאֵתְנַהֲגָא וּלְאֵסְתַּכְפְּלָא שׁוֹר לְאַנְפֵי אָדָם. סְלִיק שְׁמָא חַד מִתְעַטְרָא
מְחַקְקָא בְּרָזָא דְתַרְוִין גְּוֹנִין וְאִיהוּ אִ"ל. כְּדִין אֵתְהַדֵּר לְאַחֹרָא וְכוּרְסִיָּה
חֻקִּיק וְגְלִיף לִיָּה. וְאֵתְרָשִׁים לְאֵתְנַהֲגָא בְּרָזָא דְשְׁמָא דָא.

עוֹלָה לְהַתְנַהֵג וּלְהַסְתַּכְּלָא שׁוֹר אֶל פְּנֵי אָדָם. עוֹלָה שֵׁם אֶחָד מִתְעַטְרָא
מְחַקְקָא בְּסוּד שֶׁל שְׁנֵי גְּוֹנִים, וְהוּא אִ"ל. אִז חוּזַר לְאַחֹר, וְהַכְּסָא חוּקִיק
וְגוֹלְף אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם לְהַתְנַהֵג בְּסוּד הַשֵּׁם הַזֶּה.

סליק לאתנהגא ולאסתפכלא (יתרו פ ע"ב, תצא רפא ע"ב) נֶשֶׁר לְאַנְפֵי אָדָם. סליק שְׂמָא אַחְרָא מִתְעַטְרָא מִחֻקָּא בְרַזָּא דְתַרְוֵי אַנְפֵי גְוֹנִין לְאַתְנַהֲרָא וּלְאַסְתַּלְקָא בְּסַלְיָקוֹ בְּעַטְוֵרָא דְלַעֲיִלָא וְאִיהוּ גְדוּל. כְּדִין אַתְהֵדֵר לְאַחֹרָא וְכוּרְסִיָּה חֻקִּיק וְגַלְיָף לִיָּה וְאַתְרֵשִׁים לְאַתְנַהֲגָא בְרַזָּא דְשְׂמָא דָא.

עוֹלָה לְהַתְנַהֵג וּלְהַסְתַּכֵּל נֶשֶׁר אֶל פְּנֵי הָאָדָם. עוֹלָה שֵׁם אַחֵר, מִתְעַטֵּר מִחֻקֵּי בְּסוּד שֶׁל שְׁנֵי פָּנִים גְּוָנִים לְהִיטֵי מוֹאֵר וְלַעֲלוֹת בְּעַלְיָה בְּעַטְוֵר שְׂלֵמַעְלָה, וְהוּא גְדוּל. אַזְ חוּזֵר לְאַחֹר, וְהַפְּסָא חוּקֵי וְגוֹלְף אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם לְהַתְנַהֵג בְּסוּד הַשֵּׁם הַזֶּה.

סליק לאתנהגא ולאסתפכלא אריה לאנפי אדם. סליק שְׂמָא אַחְרָא מִתְעַטְרָא מִתְחַקֵּקָא בְרַזָּא דְתַרְוֵי אַנְפֵי גְוֹנִין לְאַתְתַּקְפָּא וּלְאַתְנַשְׂרָא בְּתוּקָפָא וְאִיהוּ גְבוּר. כְּדִין אַתְהֵדֵר לְאַחֹרָא וְכוּרְסִיָּה חֻקִּיק וְגַלְיָף לִיָּה וְאַתְרֵשִׁים לְאַתְנַהֲגָא בְרַזָּא דְשְׂמָא דָא.

עוֹלָה לְהַתְנַהֵג וּלְהַסְתַּכֵּל אַרְיָה אֶל פְּנֵי אָדָם. עוֹלָה שֵׁם אַחֵר מִתְעַטֵּר מִתְחַקֵּק בְּסוּד שֶׁל שְׁנֵי פָּנִים גְּוָנִים לְהַתְחַזֵּק וּלְהַתְיַשֵּׁר בְּתוּקָף, וְהוּא גְבוּר. אַזְ חוּזֵר לְאַחֹר, וְהַפְּסָא חוּקֵי וְגוֹלְף אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם לְהַתְנַהֵג בְּסוּד הַשֵּׁם הַזֶּה.

אָדָם אִסְתַּכֵּל בְּכַלְהוֹ וְכַלְהוֹ סַלְקִין וּמְסַתַּכְלִין בֵּיהּ. כְּדִין כְּלָהוּ אַצְטִיֵּרוּ בְּגַלְיָפֵיהוּ בְּצִיּוּרָא דָא בְרַזָּא דְשְׂמָא חַד דְאַקְרִי נוּרָא. וְכִדִּין כְּתִיב עַלְיָהוּ (יחזקאל א) וּדְמוֹת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, כְּלָהוּ כְּלִילָן בְּהַאי דִּיּוּקָנָא. וְהַאי דִּיּוּקָנָא כְּלִיל לוֹן.

אָדָם מְסַתַּכֵּל בְּכָלָם, וְכָלָם עוֹלִים וּמְסַתַּכְלִים בּוּ. אַזְ כָּלָם הַצְטִיֵּרוּ בְּחֻקֵּיהֶם בְּצִיּוּרָא זֶה בְּסוּד שֵׁם אֶחָד שְׂנַקְרָא נוּרָא. וְאַזְ כְּתוּב עַלְיָהֶם (יחזקאל א) וּדְמוֹת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. כָּלָם כְּלוּלִים בְּדְמוֹת הַזֶּה. וְהַדְמוֹת הַזֶּה כּוֹלֵלֵת אוֹתָם.

וְעַל רַזָּא דָא אַקְרִי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא (נחמיה ט) הָאֵל הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא. דְהָא שְׂמָהּ אֵלִין גְּלִיפִין אֲנוּן לְעִיל (לעילא) בְרַזָּא דְרַתִּיכָא עַלְאָה, כְּלִילָא בְּאַרְבַּע אַתְוֹן יְדוּ"ד דְאִיהוּ שְׂמָא דְכְּלִיל כְּלָא. דִּיּוּקָנִין אֵלִין מִחֻקֵּין גְּלִיפִין בְּכוּרְסִיָּא. וְכוּרְסִיָּא גְלִיפָא מְרַקְמָא בְּהוּ חַד לְמִינָא וְחַד לְשְׂמָאֵלָא וְחַד לְקָמָא וְחַד לְאַחֹרָא רְשִׁימָא בְּאַרְבַּע סְטֵרִין דְעַלְמָא.

ועל סוד זה נקרא הקדוש ברוך הוא (נחמיה ט) האל הגדול הגבור והנורא. שהרי השמות הללו חקוקים הם למעלה בסוד המרכבה העליונה, כלולה בארבע אותיות יהו"ה, שהוא השם שכולל הכל. דמיות האלה מחקקות וגלופות בכפא, והכפא חקוק מרקם בהם, אחד לימין ואחד לשמאל ואחד לפנים ואחד לאחור, רשום בארבעת צדדי העולם.

ברסיי א כד סלקא רשימא בארבע דיוקניו אליו, אליו ארבע שמחו עליו נטליו להאי ברסיי, וברסיי אתכליל בהו עד דנקטא ולקטא נפשו וענוגין דכסופין. כיון דנקטא ולקטא אנון ענוגין וכסופין, נחתא מלייא, כאילנא דמלייא ענפין לכל סטר ומלי אבין (איבין). כיון דנחתא (דנחתא) נפקי אליו ארבע דיוקניו מצטיירין בציורייהו גליפו מנהרין נציצין מלהטין. ואנון זרעין זרעא על עלמא, כדיו אתקרי, עשב מזריע זרע, עשב דאנון זרעין זרעא על עלמא.

הכפא, כשהוא עולה, רשום בארבע הדמיות הללו. ארבעה השמות העליונים הללו לוקחים את הכפא הזה, והכפא נכלל בהם, עד שלוקח ולוקט נפשות וענוגים של כסופים. כיון שלוקח ולוקט אותם ענוגים וכסופים, יורד מלא כמו עץ שמלא ענפים לכל צד ומלא פרות. כיון שהוא יורד, יוצאים ארבע הדמיות הללו מצירים בציוריהם חקוקים מאירים נוצצים מלהטים, והם זורעים זרע על העולם, ואז נקרא עשב מזריע זרע, העשב שהם זורעים זרע על העולם.

דף יט ע"ב

נפקא (כיון) דיוקנא דאדם דכליל כל דיוקניו. כדיו כתיב עץ פרי עושה פרי למינו. אשר זרעו בו על הארץ. לא אפיק זרעא אלא לתועלתא. על הארץ אשר זרעו בו דייקא. מכאן דלית רשו לבר נש לאפקא זרעא מניה לבטל. חציר (ני"א דשא) (רזא) דהכא לאו איהו מזריע זרע. ובגין כך אתבטל ולא קיימא בקיומא (י"ט ב', מ"א) כהני אחרניו, דלית ליה דיוקנא לאצטיירא ולא תגלפא בדיוקנא וציורא כלל. אלא אתחזון ולא אתחזון. כל אנון דלא אצטיירו בציורא ודיוקנא לית לון קיומא. קיימי לפום שעתא ואתאכילו באשא דאכלא אשא ומהדרין כמדלקדמין וכו' בכל יומא. (ויחי רט"ו) בר נש לתתא אית ליה דיוקנא וציורא, ולא איהו בקיומא כגוונא דהני דלעילא. ציורא ודיוקנא דלעיל (דלעלא). מצטיירין בציוריהון כמה דהוין בלא מלבושא אחרא לאצטיירא. ובגין כך אנון בקיומא תדיר. ציורא דאדם

לְתַתָּא מְצַטְיִירִין בְּצִיּוּרֵיהוּ בְּמַלְבוּשָׁא וְלֹא כְּגוֹנוֹנָא (בגוונא) אַחְרָא, וּבְגִין כְּדָּ
קִיִּימִין בְּקִיּוּמָא זְמַן וְעַדָּן. וּבְכָל לֵילִיא וְלֵילִיא מִתְפַּשֵּׁט רוּחָא מֵהַאי
מַלְבוּשָׁא וְסַלְקָא (לעלא). וְהָהוּא אִשָּׁא דְאַכְלָא אַכִּיל לֵיהּ. וּבִתְרַת אֶתְהַדְר
כְּמַלְקָדְמִין וּמְצַטְיִירִין בְּלְבוּשֵׁיהוּ. וּבְגִין כְּדָּ לִית לֹון קִיּוּמָא כְּאַנוּן דִּיּוֹקְנִין
דְּלַעִיל. וְעַל דָּא כְּתִיב, (אִיכָה א) חֲדָשִׁים לְבָקָרִים. בְּנֵי נֶשָׂא דְאַנוּן חֲדָשִׁים בְּכָל
יּוֹמָא וְיוֹמָא. (דף יט ע"ב) מְאִי טַעְמָא, רַבָּה אֶמוּנָתְדָּ, רַבָּה אִיהוּ וְלֹא זְעִירָא.

כִּיּוֹן שְׂיוּצָאֵת דְּמוּת אָדָם שְׂכּוּלָלֵת כָּל הַדְּמִיּוּת, אַז כְּתוּב עַץ פְּרִי עֵשָׂה
פְּרִי לְמִינוּ אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ עַל הָאָרֶץ. לֹא מוֹצִיא זָרַע אֱלֹא לְתוּעֵלֶת, דְּוָקָא
עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ. מִכָּאן שְׂאִין רְשׁוּת לְבֹן אָדָם לְהוֹצִיא זָרַע מִמֶּנּוּ
לְבִטְלָה. הַחֲצִיר [טו] שֶׁל כָּאן אֵינוֹ מְזַרְיַע זָרַע, וְלָכֵן הִתְבַּטַּל וְלֹא עוֹמֵד
בְּקִיּוּמוֹ כְּמוֹ הָאֲחֵרִים הָאֵלֶּה, שְׂאִין לוֹ דְּמוּת לְהַצְטִיר וְלְהַחֲקִיק בְּדְמוּת
וְצִיּוּר כָּלָל. אֱלֹא נִרְאִים וְלֹא נִרְאִים. כָּל אוֹתָם שְׂלֹא הַצְטִירוּ בְּצִיּוּר
וּדְמוּת, אֵין לָהֶם קִיּוּם. עוֹמְדִים לְפִי שְׁעָה וְנֶאֱכָלִים בְּאִשׁ אוֹכְלֵת אִשׁ,
וְחוֹזְרִים כְּמוֹ קָדָם וְכֵן בְּכָל יוֹם. בֶּן אָדָם לְמַטָּה יֵשׁ לוֹ דְּמוּת וְצִיּוּר,
וְאֵינוֹ בְּקִיּוּם כְּמוֹ שֶׁל אֵלֶּה שְׂלַמְעֵלָה. צִיּוּר וּדְמוּת שְׂלַמְעֵלָה מְצַטְיִירִים
בְּצִיּוּרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהֵיוּ בְּלִי מַלְבוּשׁ אַחַר לְהַצְטִיר, וְלָכֵן הֵם בְּקִיּוּם
תְּמִיד. הַצִּיּוּר שֶׁל אָדָם לְמַטָּה, מְצַטְיִירִים בְּצִיּוּרֵיהֶם בְּמַלְבוּשׁ וְלֹא בְּגוֹן
אַחַר. וְלָכֵן עוֹמְדִים בְּקִיּוּם שֶׁל זְמַן וְעַדָּן, וּבְכָל לַיְלָה וְלַיְלָה מִתְפַּשֵּׁט
רוּחַ מֵהַמַּלְבוּשׁ הַזֶּה וְעוֹלָה [למעלה]. וְאוֹתָהּ אִשׁ אוֹכְלֵת, אוֹכְלֵת אוֹתוֹ.
וְאַחַר כְּדָּ חוֹזְרִים כְּמוֹ מִקְדָּם וּמְצַטְיִירִים בְּלְבוּשֵׁיהֶם, וְלָכֵן אֵין לָהֶם
עֲמִידָה כְּמוֹ הַדְּמִיּוּת הַלְלוּ שְׂלַמְעֵלָה, וְעַל זֶה כְּתוּב (אִיכָה א) חֲדָשִׁים
לְבָקָרִים, בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם חֲדָשִׁים בְּכָל יוֹם וְיוֹם. מָה הַטַּעַם רַבָּה
אֶמוּנָתְדָּ? רַבָּה הִיא וְלֹא קִטְנָה.

רַבָּה אֶמוּנָתְדָּ וְדַאי רַבָּה דִּיכְלָא לְנִטְלָא כָּל בְּנֵי עַלְמָא וְלֹא כְּלָלָא לֹון בְּגוּוּה
עֲלָאָה וְתַתָּאָה. אַתְר רַב וְסִגִּי אִיהוּ דְּכָלִּיל כְּלָא וְלֹא אֶתְמַלְיָא יַתִּיר. וְרָזָא
דָּא (קַהֲלַת א) כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינְנוּ מְלֵא וְגוֹי אֲזִלִּי לְגַבֵּי
יַמָּא וְיַמָּא נְטִיל לֹון וְאַכִּיל לֹון בְּגוּוּה וְלֹא אֶתְמַלְיָא. וּבִתְרַת אֶפִּיק לֹון
כְּמַלְקָדְמִין וְאַזְלִי. וּבְגִין דָּא רַבָּה אֶמוּנָתְדָּ.

רַבָּה אֶמוּנָתְדָּ, וְדַאי גְדוּלָה, שְׂיִכּוּלָה לְקַחַת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם וְלְהַכְלִילָם
בְּתוֹכָהּ עֲלִיוֹנָה וְתַתָּוֹנָה. מְקוּם גְדוּל וְרַב הוּא שְׂכּוּלִל הַכָּל וְלֹא
מִתְמַלָּא יוֹתֵר, וְסוּד זֶה - (קַהֲלַת א) כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם
אֵינְנוּ מְלֵא וְגוֹי. הוֹלְכִים לַיָּם, וְהַיָּם לוֹקַח אוֹתָם וְאוֹכֵל אוֹתָם בְּתוֹכוֹ,
וְלֹא מִתְמַלָּא. אַחַר כְּדָּ הוּא מוֹצִיא אוֹתָם כְּמוֹ מִקְדָּם וְהוֹלְכִים, וּבְגִלְל
זֶה רַבָּה אֶמוּנָתְדָּ.

בְּיוֹמָא דְאֵתְיָב כִּי טוֹב כִּי טוֹב תֵּרִי זְמַנִּי. בְּגִין דְּיוֹמָא דְאֵתְיָב לְתַרְיָן סְטֵרִין וְאַפְרִישׁ מַחְלֻקָתָא. אָמַר לְהַאי סְטֵרָא כִּי טוֹב וְלְהַאי סְטֵרָא כִּי טוֹב וְאַסְכִּים בִּינֵיהוּ. וּבְגִין כְּדָא אֵית בֵּיהּ תֵּרִין זְמַנִּין וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר. הֲכָא רָזָא דְשָׂמָא דְאַרְבַּע אֲתוּוֹן גְּלִיפָא מַחְקָקָא סְלִיק לְתַרְיָסָר אֲתוּוֹן בְּאַרְבַּע דְּיוֹקְנִין בְּאַרְבַּע סְטֵרִין רְשִׁים עַל כּוֹרְסֵיָא קְדִישָׁא:

בְּיוֹם זֶה כְּתוּב כִּי טוֹב כִּי טוֹב פְּעַמִּים. בְּגִלְל שְׂוִים הִזָּה אַחוּז לְשַׁנֵּי צְדָדִים וּמְפָרִיד מַחְלֻקָתָא, אָמַר לְצַד זֶה כִּי טוֹב וְלְצַד זֶה כִּי טוֹב, וּמְסַכִּים בִּינֵיהֶם. וְלָכֵן יֵשׁ בּוֹ פְּעַמִּים וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר. כָּאֵן הַסּוּד שֶׁל שָׁם שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת חֲקִיקָה מַחְוֻקָקָת עוֹלָה לְשִׁתִּים עֲשָׂרָה אוֹתִיּוֹת בְּאַרְבַּע דְּמִיּוֹת בְּאַרְבַּע צְדָדִים רְשִׁים עַל הַכֶּסֶף הַקְּדוּשׁ.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרוֹת וְכוּ'. מְאֹרֵת חֶסֶר. דְּאֲתַבְּרִי אֲסַכְרָה לְרַבֵּי. דְּבַתֵּר דְּאֲתַגְנִיז נְהִירוֹ אוֹר קְדָמָא. אֲתַבְּרִי קְלִיפָה לְמוֹחָא, וְהֵיִא קְלִיפָה אֲתַפְּשֵׁט וְאַפִּיק קְלִיפָה אַחְרָא. כִּיּוֹן דְּנִפְקַת סְלִקָא וְנַחְתָּא מְטַת לְגַבֵּי אֲנִפִּי זּוּטְרִי, בְּעָאֵת לְאֲתַדְבָּקָא בְּהוּ וְלֹא צְטִיירָא בְּגוּוֹיָהוּ וְלֹא בְּעָאֵת לְאַפְרָשָׁא מְנִיָּהוּ, אַפְרָשׁ לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִתְמָן וְנַחֲתִית לָהּ לְתַתָּא, כְּדָ בְּרָא אָדָם בְּגִין לְאֲתַקְנָא הַאי בְּהַאי עֲלָמָא.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֵת וְכוּ'. מְאֹרֵת חֶסֶר, שְׁנַבְרָאָה אֲסַכְרָה לְתִינּוּקוֹת. שְׁאַחַר שְׁנַגְנִז אוֹר שֶׁל אוֹר הָרַאשׁוֹן, נְבָרָאָה קְלִפָה לְמוֹחַ, וְאוֹתָהּ קְלִפָה מִתְפַּשְׁטֵת וּמוֹצִיאָה קְלִפָה אַחְרָת. כִּיּוֹן שְׂוִיצָאֵת, עוֹלָה וְיִוֹרְדָת, מְגִיעָה לְגַבֵּי פְּנִים קְטַנּוֹת, רוּצָה לְהַתְּדַבֵּק בָּהֶם וְלְהַצְטִיר בְּתוֹכָם, וְלֹא רוּצָה לְהַפְרִד מֵהֶם, מְפָרִיד אוֹתָהּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשֵׁם וּמוֹרִיד אוֹתָהּ לְמִטָּה, כְּשֶׁבְּרָא אָדָם כְּדִי לְתַקּוֹן זֶה בְּעוֹלָם הִזָּה.

כִּיּוֹן דְּחַמַּת לְחַוָּה דְּקָא מִתְּדַבְּקָא בְּסְטֵרוֹי דְּאָדָם דְּשַׁפִּירוּ דְּלַעֲלֵילָא וְחַמַּת דְּיוֹקְנָא שְׁלִים, פְּרַחָא מִתְמָן, וּבְעָאֵת כְּמַלְקָדְמִין לְאֲתַדְבָּקָא בְּאַנְפּוֹי זּוּטְרִי. אֲנוּן נְטְרִי תֵּרִעִין דְּלַעֲלֵיל לָא שְׁבָקוּ לָהּ. נְזַף קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהּ וְאַטִּיל לָהּ בְּשַׁפּוּלֵי יָמָא. וְנִתְבַּת תְּמָן עַד דְּחַטָּא אָדָם וְאַנְתִּיתִיהּ. כְּדִין אַפִּיק לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁפּוּלֵי יָמָא, וְשִׁלְטָא עַל כָּל אֲנוּן רַבֵּי אַפִּי זּוּטְרָא דְּבִנֵּי נְשָׂא דְּאֲתַחְזוּן לְאַעֲנֵשָׁא בְּחוּבֵי דְּאַבוּהוֹן. וְאַיְהִי אֲזֵלָא מְשַׁטְטָא בְּעֲלָמָא. קְרִיבַת לְתַרְעֵי גּוֹן עֵדוֹן דְּאַרְעָא וְחַמַּת כְּרוּבִים נְטְרִי תֵּרִעֵי דְּגוֹן עֵדוֹן וְנִתְבָּא תְּמָן לְגַבֵּי הַהוּא לְהַט הַחֶרֶב בְּגִין דְּהִיא נְפָקַת מִסְטֵרָא דְּהִהוּא לְהַט.

כִּיּוֹן שְׁרָאָתָה אֵת חַוָּה דְּבוּקָה בְּצִדוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁל יָפִי שֶׁל מַעְלָה וְרָאָתָה דְּמוֹת שְׁלָמָה, פְּרַחָה מְשֵׁם, וְרָצָתָה כְּמוֹ מְקַדָּם לְהַתְּדַבֵּק בְּפְנֵים

קטנות. אותם שומרי השערים שלמעלה לא נתנו לה. נזף בהם הקדוש ברוך הוא והטיל אותה בשפולי הים, וישבה שם עד שחטא אדם ואשתו. אז הוציא אותה הקדוש ברוך הוא משפולי הים, ושולטת על כל אותם תינוקות פנים קטנות של בני אדם שראויים להענש בחטאי אבותיהם, והיא הולכת ומשוטטת בעולם. מתקרבת לשערי גן עדן שבארץ ורואה כרובים, שומרי שערי גן העדן, ויושבת שם אצל אותו להט החרב, בגלל שהיא יצאה מצד אותו להט.

בשעתא דההוא להט אתהפך ערקת ומשטטת בעלמא ואשתכחת רביי דאתחזון לאתענשא וחיכת בהו וקטילת לון. ודא איהו (פקודי רמח ע"ב) בגרועו דסיהרא דאזעירת נהורא ודא מארת פד אתיליד קין לא יכלא לאתדבקא ביה. לבתר אתקריבת בהדיה ואולידת רוחין וטיסין.

בשעה שמתהפך אותו להט, בורחת ומשוטטת בעולם, ומוצאת תינוקות שראויים להענש, וצוחקת בהם והורגת אותם. וזהו בפגימת הלבנה שהקטינה את אורה, וזה מארת. כשנולד קין לא יכלה להתדבק בו. אחר כך התקרבה אליו והולידה רוחות ושדים ומעופפים.

אדם מאה ותלתין שגין שמש ברוחין נוקבין, עד דאתת נעמה ומגו שפירו דילה טעו בני האלהים בתרה עז"א ועז"ל ואולידת מנייהו. ומנה אתפשטו רוחין בישין ושדין בעלמא, דאיהי אזלת ומשוטטת בליליא (נ"א בלילית) ואזלת בעלמא וחיכת (נ"א וחייכו) בבני נשא ועבדי לון דאושדון קרי. ובכל אתר דאשכחן בני נשא ניימין יחידאין בביתא שרן עליהו ואחידן לון ומתדבקן בהו ונטלי מנייהו תאובתא ואולידן מנייהו. ותו (יא ע"א) פגעין ביה במרעין ולא ידע. וכל דא בגרועו דסיהרא.

אדם שמש מאה ושלשים שנים עם רוחות נקבות, עד שבאה נעמה, ומתוך יפנה טעו אחריה בני האלהים עז"א ועז"ל, והולידה מהם. וממנה התפשטו רוחות רעות ושדים בעולם, שהיא הולכת ומשוטטת בלילה [נ"א: עם לילית] והולכת בעולם וצוחקת [נ"א וצוחקות] בבני אדם ועושות להם שישפכו קרי. ובכל מקום שנמצאים בני אדם ישנים יחידים בבית, שורות עליהם, ואוחזות ונדבקות בהם, ולוקחות מהם תאנה ומולידות מהם, ועוד פוגעות בו במחלות, והוא לא יודע. וכל זה בפגימת הלבנה.

מֵאֲרֵת כַּד אֶתְתַּקַּנְתְּ סִהְרָא, אֶתְהַפְּכֵן אֶתְנוּן (תהלים יח) אִמְרַת יִי צְרוּפָה. מִגֵּן
הוּא לְכֹל הַחוּסִים בּוֹ. מִגֵּן הוּא עַל כָּל אֲנוּן רוּחִין בִּישִׁין וְקִסְטִירִין
דְּמִשׁוּטְטִי בְּעֵלְמָא בְּגִרְיֵעוּ דִּילָה לְכֹל אֲנוּן דִּיאַחִידֵן בִּיהַ בְּהִמְנוּתִיהַ
דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא.

מֵאֲרֵת, כְּשֶׁמִּתְתַּקַּנְתְּ הַלְבָנָה, מִתְהַפְּכוֹת הָאוֹתִיּוֹת (תהלים יח) אִמְרַת הִי
צְרוּפָה מִגֵּן הוּא לְכֹל הַחוּסִים בּוֹ. מִגֵּן הוּא עַל כָּל אוֹתָם רוּחוֹת רְעוֹת
וּמְזִיקִים שְׁמִשׁוּטְטִים בְּעוֹלָם בְּפִגְיַמְתָּה לְכֹל אוֹתָם שְׁאַחוּזִים בּוֹ
בְּאִמוּנַת הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ הוּא.

שְׁלֹמֹה מִלְכָּה כַּד נְחִית לְעֵמְקָא דְאַגּוּזָא דְכְּתִיב, (שיר השירים ו) אֶל גִּנַּת אֲגוּז
יִרְדְּתִי, נָטַל קְלִיפָּה דְאַגּוּזָא וְאַסְתַּפַּל בְּכָל אֲנוּן קְלִיפִין וַיִּדַע (נ"א : וַאֲסַתְכַל דְּכַל
אֲנוּן לֹא נִבְרָאוּ אֵלָּא מֵעִינוּגָא) דְּכָל אֲנוּן עֲנוּגִין דְּהִנְהוּ רוּחִין קְלִיפִין דְאַגּוּזָא לָאו
אִיהוּ אֶלָּא לְאַתְדַּבְּקָא בְּבִנֵי נֶשְׁאָא (נ"א : וְלֹאֲסַטָּאֵה) וְלֹאֲסַתָּאב לֹון דְכְּתִיב, (קהלת
ב) וְתַעֲנִיגוֹת בְּנֵי אָדָם שְׂדֵה וְשְׂדוֹת.

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, כְּשֶׁיִּרְדַּ לְעֵמְקַתְּ הָאֲגוּז, שְׁכַתוּב (שיר ו) אֶל גִּנַּת אֲגוּז יִרְדְּתִי,
לְקַח קְלִיפַתְּ אֲגוּז וְהִסְתַּפַּל בְּכָל אוֹתָן קְלִיפוֹת, וַיִּדַע [נ"א : וַאֲסַתְכַל שְׁכַל אוֹתָם
לֹא נִבְרָאוּ אֵלָּא מֵעִנוּגָא] שְׁכַל אוֹתָם עֲנוּגִים שְׁל אוֹתָם רוּחוֹת קְלִיפוֹת הָאֲגוּז
אִינוּ אֶלָּא רַק לְהַדְבִּיק בְּבִנֵי אָדָם [נ"א : וְלֹאֲסַתָּא] וְלֹאֲסַמָּא אוֹתָם, שְׁכַתוּב
(קהלת ב) וְתַעֲנִיגוֹת בְּנֵי הָאָדָם שְׂדֵה וְשְׂדוֹת.

דף כ ע"א

תו תַּעֲנוּגִי בְּנֵי אָדָם דְּמִתְעַנְגִי בְּשִׁינְתָּא דְלִילָא, נְפָקָא מִנִּיְהוּ שְׂדֵה וְשְׂדוֹת.
וְכֹלָא אֲצִטְרִידָה קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא לְמַבְרִי בְּעֵלְמָא וְלֹאֲתַקְנָא עֵלְמָא בְּהוּ.
וְכֹלָא מוּחָא לְגוּ וְכֹמָה קְלִיפִין חִפְיָא לְמוּחָא. וְכָל עֵלְמָא כְּהֵאִי גּוּוּנָא עֵילָא
וְתַתָּא מְרִישׁ רְזָא דְנִקְוּדָה עֵלְאָה עַד סוּפָא דְכָל דְרָגִין. כְּלָהוּ (דף כ ע"א) אִיהוּ
דָּא לְבוּשָׁא לְדָא, וְדָא לְדָא. דָּא מוּחָא לְגוּ מוּחָא וְקְלִיפָּה (ס"א מוּחָא) רוּחָא.
דָּא לְגוּ מוּן דָּא. וְדָא לְגוּ מוּן דָּא. עַד דָּאֲשַׁתְּכַח דְּהֵאִי קְלִיפָּה לְהֵאִי וְהֵאִי
לְהֵאִי.

עוּד, תַּעֲנוּגִי בְּנֵי אָדָם שְׁמִתְעַנְגִים בְּשִׁנְתְּ הַלִּילָה יוּצָא מֵהֶם שְׂדֵה
וְשְׂדוֹת, וְהַכֹּל הַצְּטִרְדָה הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ הוּא לְבְרָא בְּעוֹלָם וְלֹאֲתַקִּין בְּהֶם
אֶת הָעוֹלָם, וְהַכֹּל מִחַ מִבְּפָנִים, וְכֹמָה קְלִיפוֹת חוּפּוֹת עַל הַמִּחַ. וְכָל
עוֹלָם כְּמוֹ זֶה, מֵעֵלָה וּמִטָּה מִרָאשׁ סוּד הַנִּקְדָּה הַעֲלִינָה עַד סוּף כָּל

הדַּרְגוֹת. כָּלֵם הֵם זֶה לְבוֹשׁ לָזָה, וְזֶה לָזָה. זֶה מִחַ לְתוֹךְ מִחַ וּקְלִפָּה רֹיחַ. זֶה לְפָנִים מְזָה, וְזֶה לְפָנִים מְזָה, עַד שֶׁנִּמְצָא שָׁזָה קְלִפָּה לָזָה וְזֶה לָזָה.

נְקוּדָה קְדָמָאָה הָיָה נִהְיָו פְּנִימָאָה דְלִית לִיהָ שְׁעוּרָא לְמַנְדַּע זְכִיכוּ וְדַקִּיקוּ וְנִקְיוֹ דִּילִיהּ. עַד דְּאִתְפְּשֵׁט פְּשִׁיטוּ. וְהָהוּא פְּשִׁיטוּ דְהָהִיא נְקוּדָה אִתְעֵבִיד חַד הֵיכְלָא לְאִתְלַבֵּשָׂא הָהִיא נְקוּדָה נִהְיָו דְלֵא יַדִּיעַ לְסִגְיָאוּ זְכוּכָא דִּילִיהּ.

נְקָדָה רֵאשׁוּנָה הִיתָה אֹר פְּנִימֵי שְׁאִין לוֹ שְׁעוּר לְדַעַת הַזְדַּכְכוּת וְדַקִּיקוֹת וְנִקְיוֹת שְׁלוֹ, עַד שֶׁהִתְפְּשֵׁטָה מִמֶּנּוּ הִתְפְּשֵׁטוֹת, וְאוֹתָהּ הִתְפְּשֵׁטוֹת שֶׁל אוֹתָהּ נְקָדָה נַעֲשִׂית הֵיכָל אֶחָד לְהִתְלַבֵּשׂ אוֹתָהּ נְקָדָה, אֹר שְׁלֵא יְדוּעַ לְגַדְל הַזְכוּךְ שְׁלוֹ.

הֵיכְלָא דְאִיהוּ לְבוֹשָׂא לְהָהוּא נְקוּדָה סְתִימָא אִיהִי נִהְיָו דְלִית לִיהָ שְׁעוּרָא. וְעַם כָּל דָּא לָאו דַּקִּיק וְזְכִיךְ אִיהוּ כְּהָהִיא נְקוּדָה קְדָמָאָה טְמִיר וְגַנְיָז. הָהוּא הֵיכְלָא אִתְפְּשֵׁט פְּשִׁיטוּ אֹר קְדָמָאָה. וְהָהוּא פְּשִׁיטוּ אִיהוּ לְבוֹשָׂא לְהָהוּא הֵיכְלָא דַּקִּיק וְזְכִיךְ פְּנִימָאָה יַתִּיר.

הֵהֵיכָל שְׁהוּא לְבוֹשׁ לְאוֹתָהּ נְקָדָה נְסִתְרָת הִיא אֹר שְׁאִין לוֹ שְׁעוּר, וְעַם כָּל זֶה לֹא דַּקִּיק וּמְזַכֵּךְ הוּא כְּמוֹ אוֹתָהּ נְקָדָה רֵאשׁוּנָה טְמִירָה וְגַנְיָזָה. אוֹתוֹ הֵהֵיכָל הִתְפְּשֵׁט הִתְפְּשֵׁטוֹת אֹר הִרְאִשׁוּן, וְאוֹתָהּ הִתְפְּשֵׁטוֹת הִיא לְבוֹשׁ לְאוֹתוֹ הֵיכָל דַּקִּיק וּמְזַכֵּךְ פְּנִימֵי יוֹתֵר.

מִכָּאֵן וּלְהִלָּאָה אִתְפְּשֵׁט דָּא בְּדָא וְאִתְלַבֵּשׂ דָּא בְּדָא. עַד דְּאִשְׁתַּכַּח דָּא לְבוֹשָׂא לְדָא וְדָא לְדָא. דָּא מוֹחָא וְדָא קְלִיפָּה. וְאִף עַל גַּב דְּדָא לְבוֹשָׂא. אִתְעֵבִיד אִיהוּ מוֹחָא לְדַרְגָּא אַחְרָא. וְכֵלָא כְּגוּוֹנָא דָּא אִתְעֵבִיד הַכִּי לְתַתָּא. עַד כִּי בְּצֻלָּם דָּא אִיהוּ בְּרַשׁ בְּהָאֵי עֲלָמָא מוֹחָא וּקְלִיפָּה רֹיחָא וְגוּפָא. וְכֵלָא אִיהוּ תְקוּנָא דְעֲלָמָא.

מִכָּאֵן וְהִלָּאָה הִתְפְּשֵׁט זֶה בְּזָה וְהִתְלַבֵּשׂ זֶה בְּזָה, עַד שֶׁנִּמְצָא זֶה לְבוֹשׁ לָזָה, וְזֶה לָזָה. זֶה מִחַ וְזֶה קְלִפָּה. וְאִף עַל גַּב שְׁזָה לְבוֹשׁ, נַעֲשֶׂה הוּא מִחַ לְדַרְגָּה אַחְרָת. וְהַכֵּל כְּמוֹ זֶה נַעֲשֶׂה כְּדֵ לְמַטָּה, עַד כִּי בְּצֻלָּם זֶה הָאָדָם הוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִחַ וּקְלִפָּה, רֹיחַ וְגוּף, וְהַכֵּל הוּא תְקוּנָה שֶׁל הָעוֹלָם.

כַּד הוֹת סִיְהָרָא בְּשִׁמְשָׁא בְּדַבְּקוּתָא חֲדָא, הוֹת סִיְהָרָא בְּנִהִירוֹ. כִּיּוֹן
דְּאַתְפְּרָשָׁא מִן שְׁמִשָׁא וְאַתְפְּקֵדַת עַל (כּל) חִילָהָא, אֲזַעִירַת גְּרָמָה, אֲזַעִירַת
נְהוּרָא. וְאַתְבְּרוֹן קְלִיפִין עַל קְלִיפִין לְגַנְיִזוֹ דְּמוּחָא. וְכֹלָא תְּקוּנָא דְּמוּחָא.
וְעַל דָּא יְהִי מְאֵרַת חֲסֵר (כְּתִיב). וְכֹל דָּא לְתַקּוּנָא דְּעֵלְמָא. וְדָא הוּא דְּכְתִיב
לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ :

כְּשֶׁהִיְתָה הַלְבָנָה עִם הַשֶּׁמֶשׁ בְּדַבְּקוּת אַחַת, הִיְתָה הַלְבָנָה בְּאוֹר. כִּיּוֹן
שְׁנַפְרָדָה מִהַשֶּׁמֶשׁ וְהִפְקְדָה עַל כָּל חִילוּתֶיהָ, הִקְטִינָה אֶת עֲצָמָה,
הִקְטִינָה אֶת אוֹרָהּ, וְנִבְרְאוּ קְלִפּוֹת עַל קְלִפּוֹת לְגַנְיִזוֹת הַמּוּחַ. וְהַכֹּל
תְּקוּן שֶׁל הַמּוּחַ. וְעַל זֶה יְהִי מְאֵרַת חֲסֵר. וְכֹל זֶה לְתַקּוּן הָעוֹלָם, וְזֶהוּ
שְׁפָתוֹב לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים וַיַּעַשׂ רְבוּיָא וְתַקּוּנָא דְּכֹלָא כְּדָקָא
יְאוּת. אֶת שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים בְּקַדְמִיתָא בְּחַבּוּרָא חֲדָא. רְזָא דָּא שְׁמָא
שְׁלִים כְּחֲדָא יְהוּיָהּ אֱלֹהִים אֶף עַל גַּב דְּלָא אִיהוּ בְּאַתְגְּלִיא אֶלָּא בְּאַרְח
סְתִים. הַגְּדוֹלִים דְּאַתְבְּרִיאוּ (נִיָּא דְּאַתְרַבִּיאוּ) בְּשִׁמְשָׁא דָּא כְּדָא לְאַתְקַרִי בְּהוּ
שְׁמָא דְּכֹלָא. מִצַּפָּץ מִצַּפָּץ אֵלִין שְׁמֵהוּן עֵלְאִין דְּתַלְיִסֵר מְכִילוֹ דְּרַחֲמִי.
הַגְּדוֹלִים, אֵלִין אֲתַרְבִּיאוּ וְסִלְקִין לְעֵילָא. בְּגִין דְּאַנּוֹן עֵלְאִין מְרָזָא עֵלְאָה
וְסִלְקִין לְתוֹעֵלְתָא דְּעֵלְמָא דְּאַתְקִימָא בְּהוֹן עֵלְמִין. כְּגוּוּנָא דָּא שְׁנֵי
הַמְּאוֹרוֹת תְּרוּוּיָהוּ כְּחֲדָא סְלִיקוּ בְּרַבּוּתָא חֲדָא.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאוֹרֹת הַגְּדוֹלִים. וַיַּעַשׂ - רְבוּיָא וְתַקּוּן שֶׁל הַכֹּל
כְּרָאוּי. אֶת שְׁנֵי הַמְּאוֹרֹת הַגְּדוֹלִים - בְּהַתְחַלָּה בְּחַבּוּר אַחַד. סוּד זֶה
הַשֵּׁם הַשְּׁלֵם יַחַד הוּיָהּ אֱלֹהִים, אֶף עַל גַּב שְׂאִינוּ בְּגִלּוּי אֶלָּא בְּדַרְדְּרָא
נְסִתָּר. הַגְּדוֹלִים - שְׁנַבְרָאוּ [נִיָּא : שְׁנַתְגַּדְלוּ] בְּשֵׁם זֶה כְּזֶה לְהַקְרָא בְּהֵם הַשֵּׁם
שֶׁל הַכֹּל. מִצַּפָּץ מִצַּפָּץ אֵלּוּ שְׁמוֹת עֵלְיוֹנִים שֶׁל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת
הַרְחֲמִים. הַגְּדוֹלִים - אֵלּוּ הַתְּגַדְלוּ וְעוֹלִים לְמַעְלָה, בְּגִלְל שְׁהֵם עֵלְיוֹנִים
מִסוּד עֵלְיוֹן, וְעוֹלִים לְתוֹעֵלְתָּ הָעוֹלָם שְׁמֵקִים בְּהֵם הָעוֹלָמוֹת. כְּמוֹ זֶה
שְׁנֵי הַמְּאוֹרֹת, שְׁנִיָּהֶם כְּאַחַד עוֹלִים בְּגַדְלוֹת אַחַת.

לֹא אֲתִיּוּשְׁב סִיְהָרָא לְגַבֵּי שְׁמִשָׁא. דָּא אַכְסִיף מְקַמֵּי דָּא. סִיְהָרָא אֲמָרָה (שִׁיר
הַשִּׁירִים א) אֵיכָה תִרְעָה. שְׁמִשָׁא אֲמָרָה (ש) אֵיכָה תִרְבִּיץ בְּצִהָרִים. שְׁרָגָא
זַעִירָא אֵיכָדִין צִהִיר בְּצִהָרִים. (ש) שְׁלֵמָה אֲהִיָּה כְּעוֹטְטִיָּה אֵיכָדִין בְּכִסּוּפָא.
כְּדִין אֲזַעִירַת גְּרָמָה לְמַהוּי רִישָׁא לְתַתָּאִי. דְּכְתִיב צָאִי לָךְ בְּעַקְבֵי הַצֹּאֵן.
אֲמַר לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, זִילִי וְאַזְעִירִי גְרָמָךְ.

לא התִישָׁבָה הַלְבָנָה אֶצֶל הַשֶּׁמֶשׁ. זוֹ הַתְּבִישָׁה מִלְפָּנַי זֶה. הַלְבָנָה אָמְרָה
(שיר א) אֵיכָה תִרְעָה. הַשֶּׁמֶשׁ אָמְרָה (ש) אֵיכָה תִרְבִּיץ בְּצַהֲרִים. נַר קָטָן
אֵיךְ מֵאִיר בְּצַהֲרִים? (ש) שְׁלֵמָה אֶהְיָה כְּעֵטִיהַ, אֵיךְ אֶהְיָה בְּבוֹשָׁה? אֲזִי
הַקְטִינָה עֲצָמָה לְהִיּוֹת רֹאשׁ לַתַּחְתּוֹנִים, שְׁפָתוֹב צָאִי לְךָ בְּעַקְבֵי הַצֶּאֱנוּ.
אָמַר לָהּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְכִי וְהַקְטִינִי אֶת עֲצָמְךָ.

וּמִתְמַן לִית לָהּ נְהוּרָא בְּרַ מְשֻׁמָּשָׁא. דְּבִקְדָמִיתָא הוּוּ יִתְבִי כְּחֻדָּא בְּשִׁקוּלָא.
לְבַתֵּר אֲזַעִירַת גְּרָמָה בְּכָל אֲנוּן דְּרִגְוִין דִּילָהּ, אַף עַל גַּב דְּאִיהִי רִישָׁא עַלְיָהּוּ.
דְּהָא לִית אֲתַתָּא בְּרַבּוּיָא בְּרַבְעָלָהּ כְּחֻדָּא. אֶת הַמְּאֹר הַגְּדוֹל יְהוּיָהּ. וְאֶת
הַמְּאֹר הַקָּטָן אֱלֹהִיִּים סוּף כָּל דְּרִגְוִין סוּפָא דְּמַחְשָׁבָה. בְּקְדָמִיתָא
אֲתַרְשִׁים אִיהוּ לְעִילָא בְּאֲתוֹנוּ דְּשִׁמְא קְדִישָׁא, אֶת רְבִיעָא דִּילָהּ. וּלְבַתֵּר
אֲזַעִירַת גְּרָמָה לְאֲתַקְרִי בְּשִׁמְא דְּאֱלֹהִים.

וּמְשֻׁם אֵין לָהּ אֹר, רַק מִהַשֶּׁמֶשׁ. שְׁבַהֲתַחְלָה הָיוּ יוֹשְׁבִים כְּאֶחָד
שְׁקוּלִים, אַחַר כֵּן הַקְטִינָה אֶת עֲצָמָה בְּכָל אוֹתָם דְּרִגּוֹת שְׁלָהּ, אַף עַל
גַּב שְׁהִיא רֹאשׁ עַלְיָהֶם, שְׁהִרִי אֵין אִשָּׁה בְּגַדְלוֹת רַק עִם בְּעָלָהּ כְּאֶחָד.
אֶת הַמְּאֹר הַגְּדוֹל - יְהוּיָהּ. וְאֶת הַמְּאֹר הַקָּטָן - אֱלֹהִיִּים, סוּף כָּל
הַדְּרִגּוֹת, סוּף הַמַּחְשָׁבָה. בַּהֲתַחְלָה נִרְשָׁם הוּא לְמַעְלָה בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל
הַשֶּׁם הַקְדוֹשׁ הָאוֹת הַרְבִּיעִית שְׁלוֹ, וְאַחַר כֵּן הַקְטִינָה עֲצָמָה לְהַקְרָא
בְּשֵׁם שֶׁל אֱלֹהִים.

וְעִם כָּל דָּא סִלְקָא לְכָל סְטָרִין לְעִיל בְּאֶת ה' בְּחַבּוּרָא דְּאֲתוֹנוּ דְּשִׁמְא
קְדִישָׁא. לְבַתֵּר אֲתַפְּשֻׁטוּ דְּרִגְוִין מַסְטָרָא דָּא וּמַסְטָרָא דָּא. דְּרִגְוִין דְּאֲתַפְּשֻׁטוּ
מַסְטָרָא דְּלְעִיל (דְּלַעֲלָא) אֶקְרוּן מְמַשְׁלַת הַיּוֹם. דְּרִגְוִין דְּאֲתַפְּשֻׁטוּן מַסְטָרָא
דְּתַתָּא (דְּלַתַתָּא) אֶקְרוּן מְמַשְׁלַת הַלַּיְלָה. וְאֶת הַכּוֹכָבִים שְׁאָר חִילִין (חִיילִין)
וּמִשִּׁירְיִין דְּלִית לוֹן חוּשְׁבְּנָא דְּכֻלְהוּ תַלְיִין בְּהַהוּא רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם חִי
הַעוֹלָמִים. דְּכַתִּיב וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בְּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. לְהַאִיר עַל הָאָרֶץ.
דָּא אָרֶץ עֲלָא לְתַתָּא כְּדוּגְמָא דָּא חִי הַעוֹלָמִים. וְדָא לְהַאִיר עַל הָאָרֶץ דָּא
אָרֶץ תַּתָּא כְּדוּגְמָא דְּלְעִיל.

וְעִם כָּל זֶה עוֹלָה לְכָל הַצְּדָדִים לְמַעְלָה בְּאוֹת ה' בְּחַבּוּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל
הַשֶּׁם הַקְדוֹשׁ. אַחַר כֵּן הַתְּפִשְׁטוּ דְּרִגּוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה. הַדְּרִגּוֹת
שֶׁהַתְּפִשְׁטוּ מִצַּד שְׁלֵמָה נִקְרְאוּ מְמַשְׁלַת הַיּוֹם, וְהַדְּרִגּוֹת שֶׁהַתְּפִשְׁטוּ
מִצַּד שְׁלֵמָה נִקְרְאוּ מְמַשְׁלַת הַלַּיְלָה. וְאֶת הַכּוֹכָבִים - שְׁאָר הַצְּבָאוֹת
וְהַמַּחְנוֹת שְׁאֵין לָהֶם חֲשָׁבוֹן, שְׁכָלָם תְּלוּיִים בְּאוֹתוֹ רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם חִי
הַעוֹלָמִים, שְׁפָתוֹב וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בְּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. לְהַאִיר עַל

הָאֶרֶץ - זוֹ אֶרֶץ הָעֲלִיּוֹנָה לְמִטָּה, כְּדָגְמָא זוֹ חַי הָעוֹלָמִים. וְזֶה לְהָאִיר
עַל הָאֶרֶץ, זוֹ אֶרֶץ הַתְּחִיּוֹנָה כְּדָגְמָא שְׁלַמְעָלָה.

דָּף כ ע"ב

מְלָכוּתָא דְדוּד. אֲתַתְּקֵן בְּיוֹמָא דָּא (וּדָא הוּא) רְגֵלָא וְסִמְכָא רְבִיעָא
דְכוּרְסִיָּא, אֲתַתְּקֵנוּ אֲתָנוּן וְאֲתִישְׁרוּ עַל דְּוִכְתִּיָּהּ. וְעַם כָּל דָּא, עַד יוֹם
שְׁתִּיתָא דְאֲתַתְּקֵן דְּיוֹקְנָא דְאָדָם תְּקוּנָא כְּדָקָא יָאוּת לָא אֲתִישְׁב
בְּדוּכְתִּיָּהּ. וְכִדִּין אֲתַתְּקֵן כּוּרְסִיָּא עֲלָא וְכוּרְסִיָּא תְּתָא. וְעַלְמִין כְּלָהוּ
אֲתִישְׁבוּ בְּדוּכְתִּיָּהּ. וְאֲתָנוּן כְּלָהוּ אֲתַתְּקֵנוּ (דָּף כ ע"ב) עַל גְּלַגְלוּי בְּפִשְׁטוּ
דְטוּפְסִירָא דְקוּטְרָא.

מְלָכוּת דְדוּד הַתְּתַקְנָה בְּיוֹם זֶה [נוֹזַח הוּא] רְגֵל וְתַמִּיכָה רְבִיעִית שֶׁל הַפְּסָא,
הַתְּתַקְנֵנוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהַתִּישְׁרוּ עַל מְקוֹמָן. וְעַם כָּל זֶה, עַד הַיּוֹם הַשְּׁשִׁי
שֶׁהַתְּתַקְנָה דְמוֹת הָאָדָם תְּקוּן כְּרָאוּי, לָא הַתִּישְׁב בְּמְקוֹמוֹ, וְאִז
הַתְּתַקֵּן פְּסָא עֲלִיוֹן וְכִסָּא תְּחִתּוֹן, וְהָעוֹלָמוֹת כְּלָם הַתִּישְׁבוּ בְּמְקוֹמָם,
וְכָל הָאוֹתִיּוֹת הַתְּתַקְנֵנוּ עַל גְּלַגְלֵיהֶם בְּהַתְּפִשְׁטוֹת שֶׁל תְּפִיסַת הַקְּשֶׁר.

וְיוֹמָא רְבִיעָא אִיהוּ יוֹמָא מְאִיס מְבוֹנִים כְּמָא דְאֵת אֲמֵר (תְּהַלִּים קִיח) אָבֹן
מְאִסוּ הַבוֹנִים. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) בְּנֵי אֲמִי נִחְרוּ בִּי. דְּהָא
נְהוּרָא דָּא אֲזַעִירַת גְּרָמָה וְנְהִירוּ דִּילָהּ. וְקִלְפִין אֲתַקְנוּ עַל דְּוִכְתִּיָּהּ. כָּל
אֲנוּן נְהוּרִין דְנְהָרָן כְּלָהוּ תְּלִין בְּהָאִי רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם לְאֲתַקְנָא בְּהוּ כּוּרְסִיָּא
דְדוּד.

וְיוֹם רְבִיעִי הוּא יוֹם מְאוּס מְבוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהַלִּים קִיח) אָבֹן מְאִסוּ
הַבוֹנִים. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (שִׁיר א) בְּנֵי אֲמִי נִחְרוּ בִּי. שֶׁהָרִי אוֹרָה זוֹ הַקְּטִינָה
עֲצָמָה וְהָאוּר שֶׁלָּהּ, וְהַקְּלָפוֹת נִתְּקֵנוּ עַל מְקוֹמָם. כָּל אוֹתָם הַמְּאוּרוֹת
שֶׁמְאִירִים, כְּלָם תְּלוּיִים בְּרְקִיעַ הַשְּׁמַיִם הַזֶּה לְהַתְּקִין בְּהֵם פְּסָא דְדוּד
(מְלָכוּת).

אֵלִין נְהוּרִין מְצִיָּרָן צִיּוּרָא דְלִתְתָא לְאֲתַקְנָא צִיּוּרָא דְכְּלָהוּ דְאֲנוּן בְּכָלְלָא
דְאָדָם צִיּוּרָא פְּנִימָא. דְכָל צִיּוּרָא פְּנִימָא אֲקָרִי הַכִּי. וּמִהַכָּא כָּל צִיּוּרָא
דְאֲתַכְלִיל בְּאֲתַפְּשְׁטוּ דָּא אֲקָרִי אָדָם. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (יִחְזַקְאֵל לָה) אָדָם
אֲתָם. אֲתָם קְרוּיִן אָדָם וְלֹא שְׁאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת.

המאורות הללו מצירים ציור שלמטה להתקין ציור של כלם שהם בכלל של אדם, ציור פנימי. שכל ציור פנימי נקרא כד. ומכאן שכל ציור שנכלל בהתפשטות זו נקרא אדם. זהו שפתיב (יחזקאל לד) אדם אתם, אתם קרויים אדם ולא שאר עמים עפויים.

וכל רוחא אקרי אדם. רוחא דסטר קדישא גופא דיליה לבושא (דאדם) איהו. ועל דא כתיב, (איוב 5) יתרו סוף עה, וריש עו) עור ובשר תלבישני וגו' בשרא דאדם לבושא איהו. ובכל אתר כתיב בשר אדם, אדם לגו. בשר לבושא דאדם גופא דיליה. טסירין דלתתא דאתהתד בהתוכא דרוחא דא. אצטיירו מניה ציורין דאתלבשו בלושא אחרא. כגון ציורא דבעירי דכין (דברים יד) שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי ויחמור וגו' אנון דבעין לאתכללא בלושא דאדם ההוא רוחא פנימאה דאנון סטרין (סייא ציורין), סליק בההוא שמה דאתקרי בה גופא דיליה לבושא דההוא שמה בשר שור. שור איהו פנימאה דההוא גופא. בשר דיליה לבושא. וכן כלהו.

וכל רוח נקראת אדם. רוח של צד קדשה גופו הוא לבוש [של אדם], ועל זה כתוב (איוב 5) עור ובשר תלבישני וגו'. בשר של אדם הוא לבוש. ובכל מקום כתוב בשר אדם, אדם לפנים. בשר, לבוש האדם גופו. רוחות שלמטה שנתכים בהתנד של רוח זו הצטירו ממנו ציורים שהתלבשו בלוש אחר, כמו ציור של בהמות טהורות, (דברים יד) שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי ויחמור וגו'. אותם שצריכים להכלל בלוש של אדם, אותו רוח פנימי של אותם צדדים [סייא ציורים] עולה באותו שם שנקרא בו גופו לבוש של אותו שם בשר שור. שור הוא פנימי של אותו גוף. הבשר שלו לבוש, וכן כלם.

כגוונא דא בסטרא אחרא מסאבא, רוחא דאתפשט בשאר עמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות נפקא מסטרא דמסאבו לאו איהו אדם. ובגין כד לא סליק בשמה דא. שמה דההוא רוחא טמא לא סליק בשמה דאדם ולית ביה חולקא. גופא דיליה לבושא דההוא טמא בשר טמא יטמא לגו בשר לבושא דיליה, בגין כד בעוד דשרי ההוא רוחא בההוא גופא אתקרי טמא. נפק רוחא מההוא לבושא לאו אקרי טמא ולא סליק ההוא לבושא בשמה.

כמו זה בצד האחר הטמא, רוח שהתפשטה בשאר עמים עובדי עפויים יוצאת מצד טמאה שאינו אדם. ומשום כד לא עולה בשם זה. השם של אותו רוח טמא לא עולה בשם של אדם ואין בו חלק. הגוף שלו לבוש של אותו טמא, בשר טמא יטמא לתוד בשר לבוש. משום כד,

בְּעוֹד שְׁשׁוּרָה אוֹתוֹ רוּחַ בְּאוֹתוֹ גּוֹף נִקְרָא טָמֵא. יוֹצֵא רוּחַ מְאוֹתוֹ
הַלְבוּשׁ - לֹא נִקְרָא טָמֵא וְלֹא עוֹלָה אוֹתוֹ לְבוּשׁ בְּשֵׁם.

טְסִירִין לְתַתָּא דְאַתְהַתְּדָּ בְּהַתּוּכָא דְרוּחָא דָּא. אֲצִטְיִירָן מְנִיָּה צִיּוּרִין
דְאַתְלַבְּשׁוּן בְּלְבוּשָׁא אַחְרָא כְּגוֹן צִיּוּרֵי בְּעִירֵי מְסַאֲבִי. וְאוּרִייתָא פְּתַח בְּהוּ
(וּיקְרָא יֵא) וְזֶה לְכֶם הַטָּמֵא. כְּגוֹן חֲזִיר וְעוֹפֵי וּבְעִירֵי דְהַהוּא סְטְרָא רוּחָא
סָלִיק בְּהַהוּא שְׁמָא גּוּפָא לְבוּשָׁא דִילֵיהּ. וְגוּפָא בְּשֵׁר חֲזִיר אֶקְרִי. חֲזִיר לְגוֹ
בְּשָׂרָא לְבוּשָׁא דִילֵיהּ. וּבְגִין כְּדָּ אֵלִין תְּרִין סְטְרִין מִתְפָּרְשׁוּן. אֵלִין אֲתַכְּלִילוּ
בְּרִזָּא דְאַדָּם. וְאֵלִין אֲתַכְּלִילוּ בְּרִזָּא דְטָמֵא. כֹּל זִינָא אֲזִיל לְזִינִיָּה וְאַתְהַדְּר
לְזִינִיָּה.

הַרוּחוֹת לְמַטָּה שְׁנַתְּכִים בְּהַתּוּדָּ שֶׁל רוּחַ זֶה מְצִטְיָרִים מִמֶּנּוּ צִיּוּרִים
שְׁמַתְלַבְּשִׁים בְּלְבוּשׁ אַחַר כְּמוֹ צִיּוּרֵי בְּהֵמוֹת טָמְאוֹת, וְהַתּוּרָה פְּתַח
בְּהֵם (וּיקְרָא יֵא) וְזֶה לְכֶם הַטָּמֵא. כְּגוֹן הַחֲזִיר וְעוֹפוֹת וּבְהֵמוֹת שֶׁל אוֹתוֹ
הַצֵּד, רוּחַ עוֹלָה בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם הַגּוֹף הַלְבוּשׁ שֶׁלוֹ. וְהַגּוֹף נִקְרָא בְּשֵׁר
חֲזִיר, חֲזִיר לְתוּדָּ בְּשֵׁר הַלְבוּשׁ שֶׁלוֹ. וְלִכֵּן שְׁנֵי הַצִּדָּדִים הִלְלוּ נִפְרָדִים.
אַלֶּה נִכְלְלוּ בְּסוּד אָדָּם, וְאַלֶּה נִכְלְלוּ בְּסוּד שֶׁל טָמֵא. כֹּל מִין הוֹלֵדָּ
לְמִינוֹ וְחוּזָר לְמִינוֹ.

נְהוּרִין עֲלֵאִין דְקָא מְנַהֲרִין נְהוּרִין בְּהַהוּא רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם וְכוּי לְאַצְטִיירָא
לְתַתָּא צִיּוּרִין כְּדְקָא חֲזִי. דְכְּתִיב וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בְּרְקִיעַ הַשְּׁמַיִם וְגוּי.
וְלִמְשׁוּל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. שְׁלֹטְנוֹ דְתַרְוִין נְהוּרִין דָּא אִיהוּ שְׁלֹטְנוֹ כְּדְקָא חֲזִי.

הַמְּאוּרוֹת הָעֲלִיוֹנִים שְׁמַאֲרִים, מְאֲרִים בְּאוֹתוֹ רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם וְכוּי,
לְצִיר לְמַטָּה צִיּוּרִים כְּרָאוּי, שְׁכַתּוּב וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בְּרְקִיעַ הַשְּׁמַיִם
וְכוּי וְלִמְשׁוּל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. שְׁלֹטוֹן שֶׁל שְׁנֵי אוֹרוֹת אֵלוֹ זֶהוּ שְׁלֹטוֹן
כְּרָאוּי.

מְאוּר גְּדוֹל שְׁלֹטְנוֹ בִּימְמָא. מְאוּר קָטָן שְׁלֹטְנוֹ בְּלִילֵיא. וְרִזָּא דָּא מְהַכָּא
שְׁלֹטְנוּתָא דְדְכוּרָא בִּימְמָא לְמַנְאָה (נִיָּא לְמַלְאָה) בִּיתִיָּה דְאַצְטְרִיָּד וְלֹאֲעֲלָא
בִּיה טְרַפָּא וּמְזוּנָא. כִּיּוֹן דְעָאֵל לִילֵיא וְנוֹקְבָא נְקִיט כְּלָא לִית שׁוּלְטָנוֹ
דְבִיתָא בְּרַ בְּנוֹקְבָא, דְהָא כְּדִין שְׁלֹטְנוֹ דִילָהּ (וְלֹא דְדְכוּרָא) דְכְּתִיב, (מְשַׁלִּי לֹא)
וְתַקֵּם בְּעוֹד לִילָהּ וְתִתֵּן טְרַף לְבִיתָהּ. הִיא וְלֹא הוּא. מְמַשְׁלַת הַיּוֹם
דְדְכוּרָא. מְמַשְׁלַת הַלַּיְלָה דְנוֹקְבָא. (מְאוּר גְּדוֹל דָּא הוּא שְׁמַשָּׁא וְאִית בִּיה תְּרִין עֶשֶׂר
פְּתַחֲנִין. אִית בִּיה תְּרֵי עֶשֶׂר שַׁעֲתֵי. וְשְׁמַשָּׁא שְׁלִיט עַל יוּמָא. מְאוּר קָטָן אִית בִּיה תְּרֵי עֶשֶׂר פְּתַחֲנִין וְדָא
סִיְהָרָא וְשַׁלְטָא עַל לִילֵיא. וְלִילֵיא אִית בִּיה תְּרִיסַר שַׁעֲתֵי. וְעַל דָּא בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה יֵי אַחַד וְשְׁמוֹ אַחַד.
שְׁמַשָּׁא וְתְרִיסַר פְּתַחֲנִין אֲתַעֲבִידוּן יִיג מְכִילָן דְרַחֲמֵי. לִיל סִיְהָרָא וְתְרִיסַר פְּתַחֲנִין וְאֲתַעֲבִידוּן יִיג

ואתעבידו שמשא וסיהרא חד. ויום ולילה אחד. הדא הוא דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד ורזא דא לעילא). וְאֵת הַכּוֹכָבִים. כִּיּוֹן דְנוֹקְבָא פְקִידַת בֵּיתָא וְאֵתְכַנְיִסַת לְבַעְלָה לִית שׁוֹלְטָנוּ לְבֵיתָא אֲלָא לְעוֹלְמָתָן דְאִשְׁתְּאָרְן בְּבֵיתָא לְאֵתְקַנָּא כָּל תְּקוּנֵי בֵּיתָא. וּבְתֵר אֵתְהֵדֵר בֵּיתָא לְשִׁלְטָנוּ דְדְכוּרָא בִּימְמָא כְּלָא כְּדָקָא חֲזִי:

המאור הגדול שלטונו ביום, מאור קטן שלטונו בלילה. וסוד זה, מכאן שלטון הזכר ביום לצוות [נ"א: למלא] לביתו בכל מה שצריך ולהכניס בו טרף ומזון. כיון שנקנס הלילה והנקבה לוקחת הכל, אין שלטון הבית - רק בנקבה, שהרי אז השלטון שלה [ולא של הזכר], שפתיב (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה. היא ולא הוא. ממשלת היום של הזכר, וממשלת הלילה של הנקבה. [מאור גדול זהו השמש, ויש בו שנים עשר פתחים, יש בו שנים עשרה שעות, ושמש שולט על היום, המאור הקטן יש בו שנים עשר פתחים, וזו הלבנה, ושולטת על הלילה, ובלילה יש שנים עשרה שעות, ועל זה ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, השמש ושנים עשר פתחים נעשים שלש עשרה מדות הרחמים, ליל הלבנה ושנים עשר פתחים ונעשו שלשה עשר, ונעשו השמש והלבנה אחד, ויום ולילה אחד, זהו שכתוב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, וסוד זה למעלה]. וְאֵת הַכּוֹכָבִים - כִּיּוֹן שֶׁהִנְקֵבָה פּוֹקֶדֶת אֶת הַבַּיִת וּמִתְכַנְיִסַת לְבַעְלָה, אִין שִׁלְטוֹן לְבֵיתָא אֲלָא רַק לְעֲלָמוֹת שְׁנַשְׂאָרוּ בְּבֵיתָא לְהִתְקִין כָּל תְּקוּנֵי הַבַּיִת, וְאַחַר כֵּן חוּזֵר הַבַּיִת לְשִׁלְטוֹן הַזָּכָר בַּיּוֹם, וְהַכֹּל כְּרָאוּי.

דף כא ע"א

ויעש אלהים את שני המאורות. דא מאור ודא מאור. בגין כך אנון נהורין דסלקי לעילא אקרון מאורי אור. ואנון נהורין דנחתו לתתא אקרון מאורי אש דאנון דרגין לתתא ושלטי כל יומוי דחול. ועל דא כד נפיק שבתא מברכין על שרגא דהא אתיהיב לון רשו לשלטאה. אצבען דבר נש אנון סתרא דדרגין ורזין דלעילא, ואית בהו פנימאין ואחוריים. אחוריים אנון לבר ואנון רמז לטופרין דאצבען. ובגין כך אית (דף כא ע"א) רשו לאסתכלא בטופרין במוצאי שבת דהא נהרין מההוא שרגא ונהרין מההוא אש לשלטאה.

ויעש אלהים את שני המארות. זה מאור וזה מאור. משום כך אותם מאורות שעולים למעלה נקראים מאורי אור, ואותם מאורות שיורדו למטה נקראים מאורי אש, שהם דרגות למטה ושלטים כל ימי החול. ועל כן, כשהשבת יוצאת, מברכים על נר, שהרי נתנה להם רשות לשלט. האצבעות של בן אדם הם סתר של דרגות וסודות שלמעלה, ויש בהם פנימיים ואחוריים. אחוריים הם לחוץ, והם רמז לצפריני האצבעות. ולכן יש רשות להסתכל בצפרינים במוצאי שבת, שהרי מאירים מאותו הנר ומאירים מאותה אש לשלט.

אליו אתחזיין, אצבען לגו לא אית רשו לאתחזייא בההוא שרגא דהא מלעילא נהרין ואקרון פנים פנימאין. ורזא דא וראית את אחורי ופני לא יראו. דלא יסתכל בר נש במוצאי שבת באצבען לגו בשעתא דאמר בורא מאורי האש. (שבת ל"ג) וראית את אחורי אליו פנים דלבר דאתרמיזו בטופרי. (ס) ופני לא יראו אליו אצבען לגו. אליו שלטי בשבתא ואליו שלטי בחול.

אלה נראים. אצבעות של בפנים אין רשות להראות באותו נר, שהרי מלמעלה מאירים ונקראים פנים פנימיות. וזה סוד וראית את אחורי ופני לא יראו. שלא יסתכל בן אדם במוצאי שבת באצבעות לפנים בשעה שאומר בורא מאורי האש. וראית את אחורי - אלו פנים של בחוץ שתרמזו בצפרנים. (ס) ופני לא יראו - אלו האצבעות לפנים. אלה שולטים בשבת, ואלה שולטים בחל.

וביומא דשבתא קודשא בריך הוא שליט בלחודוי באנון פנים פנימאין על פורסי (ה) יקריה וכלהו אתכלילן ביה ושלטנותא דיליה איהו. ובגין כך אחסין נייחא לכל עלמין. וירתין ירותא דיומא דא עמא קדישא דאקרון עמא חד בארעא. מאורי אור מסטרא דקימנא דאיהו אור קדמאה דהנה ביומא קדמאה. דביומא דשבתא נהרין אנון מאורי אור בלחודייהו ושלטין. ומנייהו נהרין פלהו לתתא.

וביום השבת הקדוש ברוך הוא שולט לבדו באותם פנים פנימיים על פסא כבודו, וכלם נכללים בו והשלטון הוא שלו. ולכן מוריש מנוחה לכל העולמות, ויורשים ירשה זו העם הקדוש הזה שנקראים עם אחד בארץ. מאורי אור מצד הימין שהוא אור ראשון שהיה ביום הראשון. שביום השבת מאירים אותם מאורי אור בלבדם ושולטים, ומהם מאירים כלם למטה.

וכד נפיק שבתא גניזין (אנון) מאורי אור דלא אתגליין. ומאורי האש שלטין כל חד וחד על דוכתייהו. אימתי שלטין במוצאי שבת עד מעלי יומא דשבתא. ועל דא אצטריכו לאתנהרא מההוא שרגא במוצאי שבת.

וכשיוצאת שבת, ננזים [אותם] מאורי אור שלא מתגלים, ומאורי האש שולטים כל אחד ואחד על מקומם. מתי שולטים במוצאי שבת?

עד ערב יום השבת. ועל זה צריכים להיות מוארים מאותו הַנֶּר
בְּמוֹצָאי שַׁבָּת.

וְהַחִיּוֹת רְצוּא וְשׁוּב. דָּלָא יָכִיל עֵינָא לְמִשְׁלַט בְּהוּ בְּגִין דְּאֲנוּן רְצוּא וְשׁוּב.
חִיּוֹת דְּאֲתַגְלִיין אֲנוּן דְּהֵהוּא אוֹפֵן קָאִים בְּגוּוֹיֵיהוּ, וּמֵאן אִיהוּ דָּא מִטְטֵרוּן
דְּאִיהוּ רַב וְיָקִיר מִשְׁאָר אֵלִין (נ״א חִיילין), וְעֵלְאָה חִמְשׁ מָאָה פְּרָסִי. חִיּוֹת
דְּמִטְמָרן אֲנוּן (רביעא) תַּחְוֹת תְּרִין אֲתָנוּן עֲלָאִין דְּאֲתַכְסִיין. י״ה אֲתָנוּן
שְׁלִיטִין עַל ו״ה. אֵלִין רְתִיכָא לְאֵלִין. וְהֵהוּא טְמִירָא לְכָל טְמִירִין דְּלָא
אֲתִידַע כְּלָל שְׁלִיט עַל כְּלָא וְרָכִיב עַל כְּלָא. חִיּוֹת דְּאֲתַגְלִיין אֲנוּן לְתַתָּא
תַּחְוֹת אֵלִין עֲלָאִין דְּמִטְמָרן, וְאֲתַנְהָרוּ מִנִּיְהוּ, וְנִטְלִין בְּגִינֵיהוּ.

וְהַחִיּוֹת רְצוּא וְשׁוּב, שְׁלָא יָכֹלָה הָעֵין לְשַׁלֵּט בְּהֵם בְּגִלְל שְׁהֵם רְצוּא
וְשׁוּב. חִיּוֹת שְׁמַתְגְלוֹת הֵם שֶׁל אוֹתוֹ הָאוֹפֵן נִמְצָא בְּתוֹכָם, וּמִיְהוּ זֶה?
מִטְטֵרוּן, שְׁהוּא גְדוֹל וְנִכְבֵּד מִשְׁאָר אֵלָה [נ״א הַצְּבָאוֹת], וְעֲלִיּוֹן חִמְשׁ
מֵאוֹת פְּרָסוֹת. חִיּוֹת שְׁמַתְגְלוֹת הֵן [רְבוּצוֹת] תַּחַת שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת עֲלִיוֹנוֹת
שְׁמַתְכְּסוֹת. י״ה אוֹתִיּוֹת שׁוֹלְטוֹת עַל ו״ה. אֵלָה מְרַכְבָּה לְאֵלָה. וְאוֹתוֹ
הַטְּמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים שְׁלָא נוֹדַע כְּלָל שׁוֹלֵט עַל הַכָּל וְרוֹכֵב עַל הַכָּל.
הַחִיּוֹת שְׁמַתְגְלוֹת הֵם לְמַטָּה תַּחַת אֵלָה הָעֲלִיוֹנוֹת שְׁנַסְתְּרוֹת וּמוֹאֲרוֹת
מֵהֶן, וּמִתְנַהֲגִים בְּגִלְלָם.

חִיּוֹת עֲלָאִין כְּלָהוּ כְּלִילָן (בראשית לג ע״ב) בְּרַקִּיעַ הַשְּׁמַיִם. וְעֲלִיְהוּ כְּתִיב יְהִי
מְאֹרֹת בְּרַקִּיעַ הַשְּׁמַיִם וְהִיוּ לְמֵאוֹרוֹת בְּרַקִּיעַ הַשְּׁמַיִם. כְּלָהוּ תַלְיִין בְּהֵהוּא
רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם. רְקִיעַ שְׁעַל גְּבִי הַחִיּוֹת דָּא הֵהוּא דְכְּתִיב, (יחזקאל א) וְדָמוֹת עַל
רֹאשֵׁי הַחִיָּה רְקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח דָּא הֵהוּא קְדָמוֹן (נ״א ה' קדמאה).

הַחִיּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת כְּלָן כְּלוֹלוֹת בְּרַקִּיעַ הַשְּׁמַיִם, וְעֲלִיְהֵם כְּתוּב יְהִי
מְאֹרֹת בְּרַקִּיעַ הַשְּׁמַיִם, וְהִיוּ לְמֵאוֹרוֹת בְּרַקִּיעַ הַשְּׁמַיִם. כְּלָם תְּלוּיִים
בְּאוֹתוֹ רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם. הָרְקִיעַ שְׁעַל גְּבִי הַחִיּוֹת, זֶה אוֹתוֹ שְׁכָתוּב (יחזקאל
א) וְדָמוֹת עַל רֹאשֵׁי הַחִיָּה רְקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח. זֶה אוֹתוֹ קְדָמוֹן [נ״א: ה'
הקדמון].

דְּהָא מִתְמָן וְלְהֵלְאָה לִית מָאן דְּיָכִיל לְאַסְתְּכָלָא וּלְמַנְדַּע. מֵאִי טַעְמָא
מְשׁוּם דְּאִיהוּ סְתִים בְּמַחְשְׁבָה. וּמַחְשְׁבָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא טְמִירָא
סְתִימָא עֲלָאָה. מַחְשְׁבָה דְּבַר נֶשׁ בְּכָל עֲלָמָא (ס״א לא יכיל) לְאַתְדַּבְּקָא וּלְמַנְדַּע
לָהּ. מִלִּין דְּתַלְיִין בְּמַחְשְׁבָה עֲלָאָה לִית מָאן דְּיָכִיל לְאַתְדַּבְּקָא לוֹן. מַחְשְׁבָה

(עלאה) ממש על אחת כמה וכמה. לגו מן מחשבה מאן איהו דעביד רעיוני.
דהא לית סוכלתנו למשאל כל שפן למנדע.

שהרי משם והלאה אין מי שיכול להסתכל ולדעת. מה הטעם? משום
שהוא נסתר במחשבה, ומחשבת הקדוש ברוך הוא טמירה ונסתרת
עליונה. מחשבת בן האדם בכל העולם [לא יכול] להתדבק ולדעת אותה.
דברים התלויים במחשבה עליונה אין מי שיכול להשיג אותם.
המחשבה [עליונה] ממש על אחת כמה וכמה. לפנים מהמחשבה מיהו
שעושה רעיונות? שהרי אין השפלה לשאל, וכל שפן לדעת.

אין סוף לית ביה רשומא כלל ולא תליא שאלתא ביה ולא רעיונא
לאסתכלותא דמחשבה כלל. מגו סתימא דסתימא, מריש נחיתו דאין
סוף, נהיר נהירו דקיק ולא ידע. סתים בסתימו (נייא ברשימו) כחודא
דמחטא. רזא סתימא דמחשבה לא ידע עד דאתפשט נהירו מניה. באתר
דאית ביה רשימין דאתוון כלהו. מתמן נפקו.

באין סוף אין בו רשם כלל, ושאלה לא תלוינה בו, ולא רעיון
להסתכלות המחשבה כלל. מתוך נסתר הנסתר, מראש תחתית של
האין סוף, מאיר אור דקיק ולא ידע, נסתר בסתר [נייא ברשם] כחד
המחט. סוד נסתר של המחשבה לא ידע, עד שמתפשט ממנו אור.
במקום שיש בו רשומים של כל האותיות, משם יוצאים.

בריש כלא. א רישא וסופא דכל דרגין. רשימו דאתרשים ביה דרגין כלהו.
ולא אקרי אלא אחד. לאחזאה דאף על גב דאית ביה דיוקנין סגיאין לאו
איהו אלא חד. ודאי איהו את דעלאין ותתאין תליין ביה. ראשיתא
דאל"ף טמירו דרזא דמחשבה עלאה. וההוא אתפשטו דההוא רקיע
עלאה כלא סתים בההוא רישא. בגין דכד נפיק א' מהאי רקיע בדיוקנא
דרזא דרישא דמחשבה נפקא. בההוא אמצעייתא דאל"ף שית דרגין כלין
ביה רזא דכלהו חיות טמירין עלאין (ס"א דסליקו) (ס"א דתליין) מגו מחשבה.

בראש הכל. א ראש וסוף של כל הדרגות. הרשם שנגרשים בו כל
הדרגות, ולא נקרא אלא אחד. להראות שאף על גב שיש בו דמיות
רבות, אינו אלא אחד. ודאי היא האות שעליונים ותחתונים תלויים
בה. ראשית של אל"ף, סתר של סוד המחשבה העליונה. ואותה
התפשטות של אותו רקיע עליון, הכל נסתר באותו הראש. בגלל
שכשיוצאת א' מרקיע הזה, בדמות של סוד ראש המחשבה יוצאת.

באותו אמצע של אל"ף כלולים בו שש דרגות, סוד של כל החיות
הנסתרות העליונות [ס"א שעולות] [ס"א שתלויות] מתוך המחשבה.

חד נהירו דנהיר ואתגניז. דהא נהירו דאת (ט) דבראשית (ס"א ב' דבראשית).
חום היום דהנה אברהם יתיב פתח האהל דאיהי פתחא מתתא לעילא.
וחום היום נהיר על ההוא פתחא ונהרא מתמן.

אור אחד שמאיר ונגנו, זה אור של אות ט של בראשית. חם היום
שהיה יושב אברהם פתח האהל, שהוא פתח מלמטה למעלה, וחם
היום מאיר על אותו פתח ומאיר משם.

תנינא נהירו דאזיל לאתחשקא לעת פנות ערב. רזא דצלותא דיצחק
לאתקנא האי דרגא דכתיב, (בראשית כד) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות
ערב. אסתכלותא דערב וחשוךן פלהו לגביה. בהאי פנות ערב ואסתכל נ"א
אסתחו יעקב בההוא ממנא דעשו.

שני, אור שהולך להיות חשוך לעת פנות ערב. הסוד של תפלת יצחק
להתקין דרגה זו, שכתוב (בראשית כד) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות
ערב. הסתכלות של ערב, וחשוכים כלם אצלו. בפנות הערב הזה
הסתכל יעקב באותו ממנה של עשו.

דף כא ע"ב

תליתאה נהירו דכליל תרין (דף כא ע"ב) אליו. נהירו דנהיר באסוותא. רזא
דכתיב ביעקב (בראשית לב) ויזרח לו השמש וגו'. ודאי כד אתכליל בההוא
פנות ערב. מכאן ולהלאה והוא צולע על ירכו. דא איהו נצח ישראל. על
ירכו ירכו כתיב ולא ירכיו, דא דרגא רביעאה. דלא (קעא א) אתנבי בר נש
מתמן עד דאתא שמואל, ועליה כתיב, (שמואל א טו) וגם נצח ישראל וגו',
כדין אתקן דהנה חלשא מכד אסתפן יעקב אבינו בממנא דעשו. (תקונים
כ"ה) ויגע בכף ירכו כד אתא לגבי דיעקב נטל תוקפא מההוא פנות ערב
בדינא תקיפא. ויעקב הנה אתכליל ביה ולא יכיל ליה. וירא כי לא יכול
לו ויגע בכף ירכו. נטל תוקפא דדינא מתמן. בגין (קמו א, קסו א, קעא א) דינרשא
איהו לבר מגופא. דיעקב גופא הנה, וגופיה הנה כליל ברזא דתרין דרגין
ברזא דאקרי אדם. פיון דנטל תוקפא לבר מגופא, מיז ותקע כף ירד
יעקב.

שְׁלִישִׁי, אֹר שְׂכֹלֶל שְׁנֵי אֱלֹהִים, אֹר שְׂמַאִיר בְּרַפּוּאָה, סוּד הַפְּתוּב בְּיַעֲקֹב (בראשית לב) וַיִּזְרַח לֹו הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹי'. וְדַאִי כְּשֶׁנִּכְלַל בְּאוֹתוֹ פְּנוֹת עָרֵב. מִכָּאֵן וְהִלָּאָה וְהוּא צִלַּע עַל יָרְכוֹ. זֶהוּ נִצַּח יִשְׂרָאֵל. עַל יָרְכוֹ, יָרְכוֹ כְּתוּב וְלֹא יָרְכוֹ, זֶה דְרָגָה רְבִיעִית, שְׁלֹא הִתְנַבֵּא אִישׁ מִשָּׁם עַד שְׁבָא שְׂמוּאֵל, וְעָלְיוֹ כְּתוּב (שמואל א טו) וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל וְגוֹי'. אַז נִתְקַן שֶׁהָיָה חֲלָשׁ כְּשֶׁהִסְתַּכֵּן יַעֲקֹב אֲבִינוֹ עִם הַמְּמַנָּה שֶׁל עֵשָׂו. וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ. כְּשֶׁבָא אֶצֶל יַעֲקֹב, לָקַח כַּח מְאוֹתוֹ פְּנוֹת עָרֵב בְּדִין הַקְּשָׁה. וַיַּעֲקֹב הָיָה נִכְלַל בּוֹ וְלֹא יָכַל לֹו. וַיִּרְא כִּי לֹא יָכַל לֹו וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ. לָקַח תִּקְוָה הַדִּין מִשָּׁם, בְּגִלְל שְׁיָרָד הוּא מְחוּץ לַגּוֹף. שְׁיַעֲקֹב הָיָה גּוֹף, וְגוּפוֹ הָיָה כְּלוּל בְּסוּד שֶׁל שְׁתֵּי דְרָגוֹת בְּסוּד שְׁנִקְרָא אָדָם. כִּיִּן שְׁלָקַח תִּקְוָה מְחוּץ לַגּוֹף, מִיַּד - וַתִּקַּע כַּף יָרָד יַעֲקֹב.

וְלֹא אֶתְנַבֵּי בַר נֶשׁ מִתְמַן עַד דְּאֶתָּא שְׂמוּאֵל. וְעַל דָּא נִצַּח יִשְׂרָאֵל כְּתוּב בֵּיהּ כִּי לֹא אָדָם הוּא. יְהוֹשֻׁעַ אֶתְנַבֵּי מְהוּדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה דְּכְתוּב (במדבר כז) וְנִתְּתָה מְהוּדָה עָלָיו. הוּד. וְדָא דְרָגָא חֲמִישִׁיָּהּ. נִצַּח יָרְכָא שְׂמַאֵל דְּיַעֲקֹב. וּבְגִין כַּד אֶתָּא דוּד וְכִלִּיל לִיָּה בְּיַמִּינָא דְּכְתוּב, (תהלים יו) נְעִימוֹת בְּיַמִּינָךְ נִצַּח. יַמִּינָךְ לֹא כְּתוּב אֶלָּא בְּיַמִּינָךְ. מֵאִי טַעְמָא אֶתְחַלֵּשׁ יָרְכָא דְּיַעֲקֹב, בְּגִין דְּאֶתְקַרַב בֵּיהּ סֵטֶר מְסַאֲבָא וְנִקִּיט תוֹקְפָא מְנִיָּה וְאֶתְעַכַּב עַד שְׂמוּאֵל, וְעַל דָּא (שמות קיא ע"א) אֶתָּא לְאֶדְכָּרָא דְּדָא אִיהוּ יָרְכָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּכְתוּב וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל. וְעַל דָּא כָּל מִלּוֹי הוּוּ בְּדִינָא בְּשִׁירוֹתָא וּבְסוּפָא.

וְלֹא הִתְנַבֵּא אִישׁ מִשָּׁם עַד שְׁבָא שְׂמוּאֵל, וְעַל זֶה נִצַּח יִשְׂרָאֵל כְּתוּב בּוֹ, כִּי לֹא אָדָם הוּא. יְהוֹשֻׁעַ נִתְנַבֵּא מְהוּדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שְׁכְּתוּב (במדבר כז) וְנִתְּתָה מְהוּדָה עָלָיו. הוּד. וְזֶה דְרָגָה חֲמִישִׁית. נִצַּח - יָרָד שְׂמַאֵל שֶׁל יַעֲקֹב. וְלָכֵן בָּא דוּד וְכִלִּיל אוֹתוֹ בְּיַמִּין, שְׁכְּתוּב (תהלים טז) נְעִמּוֹת בְּיַמִּינָךְ נִצַּח. יַמִּינָךְ לֹא כְּתוּב אֶלָּא בְּיַמִּינָךְ. מָה הַטַּעַם נִחְלָשָׁה יָרָד יַעֲקֹב? בְּגִלְל שֶׁהִתְקַרַב אֵלָיו צַד הַטְּמָאָה וְלָקַח מִמֶּנּוּ כַּח, וְהִתְעַכַּב עַד שְׂמוּאֵל. וְעַל זֶה בָּא לְהַזְכִּיר שֶׁזֶהוּ יָרָד שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁכְּתוּב וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה כָּל דְּבָרָיו הָיוּ בְּדִין בְּרַאשִׁית וּלְבַסוּף.

וְתוֹ קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא כְּלִיל לִיָּה לְבַתֵּר בְּהוּד. אֵימְתִי לְבַתֵּר דְּמִשַּׁח מְלָכִין. וְעַל דָּא שְׁקִיל אִיהוּ (תרומה קמח ע"א) כְּמִשָּׁה וְאֶהְרֹן. מָה מִשָּׁה וְאֶהְרֹן בְּתָרִין סְטָרִין דְּלַעֲיִלָּא, אָף הוּא לְתַתָּא כְּגוּוֹנָא דְּאֵנוּן תָּרִין סְטָרִין. וּמֵאֵן אֵנוּן. נִצַּח וְהוּד. כְּגוּוֹנָא דְּמִשָּׁה וְאֶהְרֹן דְּלַעֲיִלָּא. וְכִלְהוּ דְּרָגִין אַחִידוֹן דָּא בְּדָא דְּכְתוּב, (תהלים צט) מִשָּׁה וְאֶהְרֹן בְּכִהְנִיּוֹ וּשְׂמוּאֵל בְּקוֹרְאֵי שְׁמוֹ. דְּהָא שִׁית סְטָרִין אֶתְכַלִּילוּ וְאַחִידוֹן דָּא בְּדָא.

ועוד, שהקדוש ברוך הוא כלל אותו אחר כך בהוד, מתי? לאחר שמשח מלכים. ועל זה הוא שקול כמשה ואהרן. מה משה ואהרן בשני צדדים שלמעלה - גם הוא למטה כמו שאותם שני הצדדים, ומי הם? נצח והוד, כמו שמשח ואהרן שלמעלה. וכל הדרגות אחוזות זו בזו, שכתוב (שם צט) משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו. שהרי ששה צדדים נכללו ואחוזות זו בזו.

כמה דאלין אחידן משה ואהרן ושמואל, אוף הכי אחידן (ס"א דא בדא) יעקב משה ויוסף. יעקב מאריה דביתא. מית יעקב נטל משה ביתא ומני לה בחייו. יוסף על ידי דיעקב ומשה הנה צדיק. (ותרווייהו לא שמשו ביתא אלא ביוסף בגין דהוה צהק).

כמו שאלה אחוזים, משה ואהרן ושמואל - כך גם אחוזים יעקב משה ויוסף. יעקב בעל הבית. מית יעקב - נטל משה את הבית, וצוה אותה בחייו. יוסף על ידי יעקב ומשה היה צדיק. (ושניהם לא שמשו הבית אלא ביוסף, בגלל שהיה צדיק).

יעקב ביוסף נטל ביתא דכתיב, (בראשית לו) אלה תולדות יעקב יוסף. משה לא שמש בה עד דנטל ליה ליוסף. כד נפקת שכנתא מן גלותא לא זכיל לאזדווגא בה אלא ביוסף דכתיב, (שמות יג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו. אמאי כתיב עמו. אלא גופא לא אזדווג בנוקבא עד דאזדווג בהדי ברית. ועל דא משה נטל ליה ליוסף עמיה. כיון דהוה עמיה שמש בנוקבא כדקא יאות. ובגין כך יעקב משה ויוסף כחדא אזלי.

יעקב ביוסף לקח את הבית, שכתוב (בראשית לו) אלה תולדות יעקב יוסף. משה לא שמש בה עד שלקח אותו את יוסף. כשיצאה השכינה מהגלות, לא יכול להזדווג בה, רק ביוסף, שכתוב (שמות יג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו. למה כתוב עמו? אלא גוף לא מזדווג בנוקבה עד שזדווג עם הברית. ועל זה משה לקח לו את יוסף עמו. כיון שהיה עמו, שמש בנוקבה כראוי. ולכן יעקב משה ויוסף הולכים כאחד.

יעקב מית וגופיה אעלו ליה בארעא קדישא. יוסף מית גופיה לא אתקבר בארעא קדישא אלא גרמוי. משה (מית) לא האי ולא האי. אמאי. אלא יעקב בעלה קדמאה דמטרוניתא הוה. מית יעקב אזדווגא ביה במשה. ובעד דהוה משה בהאי עלמא מני לה כדקא יאות ואיהו הוה בעלה תננינא. יעקב אעילו ליה לארעא קדישא גופיה שלים בגין דאיהו גופא.

יוסף גרמוי ולא גופיה בגין דגרמין אנון חיילין ומשרין דלעילא וכלהו נפקי מההוא צדיק. וצדיק צבאות אקרי. מאי טעמא, בגין דכל צבאות ומשרין עלאין מניה נפקין. ועל דא גרמוי דאנון צבאות אעלו בארעא.

יעקב מת, וגופו הכניסו אותו לארץ הקדושה. יוסף מת, גופו לא נקבר בארץ הקדש, אלא עצמותיו. משה [מת] - לא זה ולא זה, למה? אלא יעקב בעלה הראשון של הגבירה היה. מת יעקב - הזדוּגה במשה. ובעוד שמשה היה בעולם הזה, צוה אותה כראוי, והוא היה בעלה השני. את יעקב הכניסו לארץ הקדושה כשגופו שלם, בגלל שהוא גוף יוסף - עצמותיו ולא גופו, בגלל שעצמות הם צבאות ומחנות שלמעלה, וכלם יוצאים מאותו צדיק. והצדיק נקרא צבאות. מה הטעם? בגלל שכל צבאות ומחנות עליונים יוצאים ממנו, ועל זה עצמותיו, שהן צבאות, נכנסו לארץ.

משה הוה לבר ולא עאל תמן לא גופיה ולא גרמוי אלא אעלת שכונתא בארעא. בטר דמית משה ואתהדרת לבעלה קדמאה ודאי איהו יעקב. מכאן נוקבא דאתנסיבת בתרין, בההוא עלמא אהדרת לקדמאה. משה הוה לבר כיון דבעלה קדמאה הוה בארעא.

משה היה בחוץ, ולא נכנס לשם לא גופו ולא עצמותיו. אלא נכנסה השכינה לארץ. אחר שמשה מת וחזרה לבעלה הראשון, ודאי הוא יעקב. מכאן נקבה שנשאת לשנים באותו העולם, היא חוזרת לראשון. משה היה בחוץ, כיון שבעלה הראשון היה בארץ.

דף כב ע"א

משה זכה בחייו מה דלא זכה ביה יעקב. יעקב שמש בה בההוא עלמא, משה בהאי עלמא. ואי תימא דגריעו דמשה הוה. לאו הכי. אלא כד נפקי ישראל ממצרים מסטרא דיובלא הוה. וכל אנון שתין רברבן מעלמא עלאה הוו. (דף כב ע"א) ובההוא דיוקנא אזלו במדברא וחד מנהון לא עלאו בארעא. אלא בגיהון תולדין דלהון כדקא חזי דאנון תקונא דסיהרא. וכל עובדי ארעא תקונא דסיהרא הוה.

משה זכה בחייו מה שלא זכה בו יעקב. יעקב שמש בה באותו עולם, ומשה בעולם הזה. ואם תאמר שזה היה החסרון של משה - לא כד! אלא כשיצאו ישראל ממצרים, מצד היובל היה, וכל אותם ששים

רבוא היו מעולם העליון. ובאותה הדמות הלכו במדבר, ואחד מהם לא נכנס לארץ, אלא בניהם תולדותיהם פראוי, שהם תקונו הלבנה, וכל מעשי הארץ היו תקונו הלבנה.

משה שמש בסיהרא בעוד דאיהו בגופא ומני לה לרעותיה. כד אתפטור מהאי עלמא סליק בסליקו עלאה ברוחא קדישא ואתהדר ברוחא ליובלא עלאה ותמן אתדבקו באנון שיתין רבוא דהווי דיליה. מה דלא הוה כן לייעקב דהוא אתהדר ברוחא לגו שמטה מה דלא הוה כן בחייו (בגין) כיון דביתא אחרא הוה ליה.

משה שמש בלבנה בעוד שהוא בגוף וצוה אותה לרצונו, וכשנפטור מהעולם הזה, עלה בעליה עליונה ברוח הקדש, וחזר ברוח ליובל העליון (בינה), ושם נדבק באותם ששים רבוא שהיו שלו. מה שלא היה כן לייעקב, שהוא חזר ברוח לתוך השמטה מה שלא היה כן בחייו, כיון שבית אחר היה לו.

וארעא קדישא בתקונא (דעלמא נ"א דלתתא) אתתקנת בחילא דלעילא. ועל דא לא אתחזון למהוי בלהו כחדא. אנון דעלמא עלאה הווי בלחודייהו בלהו ברוחא. ואנון דעלמא תתאה הווי בלחודייהו בלהו בגופא. ולא אתחזון למהוי אליון ואליון גו סיהרא. אלא אליון גו סיהרא. ואליון לבר. לנהרא אליון מגו אליון. וכלהו דעאלו בארעא דיוקנא דקדמאי הווי. ולא הווי בסליקו עלאה פנותייהו. בגין דלא יהא דרא ולא הוה מקדמת דנא כאנון קדמאי דאתחזיא להוון זיו יקרא דמאריהוון אפיו באפיו.

וארץ הקדושה נתתקנה בתקונו (העולם שלמטה) בכח שלמעלה. ועל זה לא ראוי להיות כלם כאחד. אלה של העולם העליון היו לבדם כלם ברוח, ואלה של העולם התחתון היו כלם לבדם בגוף, ולא ראויים להיות אלה ואלה בתוך הלבנה, אלא אלה תוך הלבנה ואלה בחוץ, להאיר אלה מתוך אלה. וכלם שנכנסו בארץ, דמות הראשונים היו, ולא היו בעליה עליונה כמותם, בגלל שלא יהיה דור ולא היה מקדם כמו אותם ראשונים שנראה להם זיו כבוד רבונם פנים בפנים.

יעקב שמש בנשוי בגופא. לבתר אתדבק רוחא ברוחא. משה אתפרש מאתניה ושמש כד איהו בגופא בההוא רוחא קדישא. לבתר אתדבק רוחא ברוחא עלאה טמירא דלעילא. וכל דרגין הווי מתדבקו בלהו כחדא. רוחא דמשה דיובלא איהו גופיה דשמטה. רוחא דיעקב לאתדבקא

בְּשִׁמְטָה, גּוֹפִיָּה דְנִשְׁוִי הָוָה בְּהַאי עֲלָמָא. כָּל אֲנוּן נְהוּרִין עֲלָאִין בְּדִיוקְנָא דְלַהוּן לְתַתָּא בְּאַרְעָא (נ"א בדיוקנא דלהון לתתא מנהון בדיוקנא דלהון לתתא בארעא) וְכִלְהוּ תַלְיִין בְּרַקִיעַ הַשְּׁמַיִם. הֵכָא רְזָא דְתַרְיִן שְׁמָהוּן כְּלִילָן כְּחַדָּא וְשְׁכֻלָּא דְלַהוּן תַּלְתָּא וְאַתְהַדְרִין לְחַד דָּא לְקַבֵּל דָּא. וְאַיְהוּ שְׁמָא גְלִיפָא מַחְקָקָא כְּלִילָן בְּהַאי בְּרְזָא דְמַהִימְנוּתָא:

יַעֲקֹב שְׁמִשׁ בְּנִשְׁוִתִּיו בְּגוּף, אַחַר כֶּךָּ נִדְבַק רִיחַ בְּרוּחַ. מִשֶּׁה נִפְרַד מֵאַשְׁתּוֹ וְשִׁמְשׁ כְּשֶׁהוּא בְּגוּף בְּאוֹתָהּ רִיחַ קְדוּשָׁה. אַחַר כֶּךָּ נִדְבַק רִיחַ בְּרוּחַ עֲלִיוֹנָה טְמִירָה שֶׁל מַעְלָה, וְכֹל הַדְּרָגוֹת הָיוּ נִדְבָקִים כֵּלָן כְּאַחַד. רִיחוֹ שֶׁל מִשֶּׁה הִיא מֵהַיּוֹבֵל, גִּיפּוֹ מֵהַשְּׁמִטָּה. רִיחוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְהַתְּדַבֵּק בְּשִׁמְטָה. גּוּף שֶׁל נִשְׁוִתִּיו הָיָה בְּעוֹלָם הַזֶּה. כָּל אוֹתָם מְאוּרוֹת עֲלִיוֹנִים בְּדַמּוֹת שְׁלֵהֶם לְמַטָּה בְּאַרְץ [נ"א: בדממותם למטה מהם בדממותם למטה בארץ], וְכֹלָם תַּלְוִיִּים בְּרַקִיעַ הַשְּׁמַיִם. כָּאֵן סוּד שֶׁל שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּלוּלִים כְּאַחַד וְתַקּוּנָם שְׁלֵשָׁה, וְחוּזְרִים לְאַחַד זֶה כְּנֶגֶד זֶה. וְהוּא שֵׁם גְלוּף חֲקוּק כְּלוּלִים בְּסוּד זֶה שֶׁל הָאֱמוּנָה.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם (תהלים כה) סוּד יֵי לִירְאִיו וְגו' פֶּתַח הַהוּא סְבָא דְסָבִין וְאָמַר, שְׁמַעוֹן שְׁמַעוֹן מָאן הוּא דְאָמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם. (וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים) מֵאִי נִיְהוּ הֵכָא הַאי אֱלֹהִים. אַדְהֵכִי פֶּרַח הַהוּא סְבָא דְסָבִין וְלֹא חֲמָא לִיהַ. וְכִמָּה דְשִׁמְעַר רַבִּי שְׁמַעוֹן דְהִנּוּה קָרִי לִיהַ שְׁמַעוֹן וְלֹא רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לְחַבְרָיו וַדַּאי הַאי הוּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְאֲתַמַּר בֵּיהַ (דנִיאל ו) וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִיב. הָא כְּעָן אִיְהוּ שְׁעַתָּא לְמַפְתַּח בְּהַאי רְזָא. דְוַדַּאי הֵכָא אִיתַ רְזָא דְלֹא אֲתִיְהִיב רְשׁוֹ לְאַתְגְּלִיא. וְכְעָן מְשִׁמַּע דְרְשׁוּתָא אֲתִיְהִיב לְאַתְגְּלִיא.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם. סוּד הִי לִירְאִיו וְגו' (תהלים כה). פֶּתַח אַתּוּ זְקוֹן הַזְּקִנִים וְאָמַר: שְׁמַעוֹן שְׁמַעוֹן, מִי הוּא שְׁאָמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם? מִיְהוּ כָּאֵן אֱלֹהִים זֶה? בֵּין כֶּךָּ פֶּרַח אוֹתוֹ זְקוֹן הַזְּקִנִים וְלֹא רָאָה אוֹתוֹ. וְכִמּוֹ שְׁשִׁמְעַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁהִיָּה קוּרָא לוֹ שְׁמַעוֹן וְלֹא רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לְחַבְרָיו: וַדַּאי זֶהוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁנֶאמַר בּוֹ (דנִיאל ו) וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב. הָרִי כְּעַת זֹהִי שְׁעַתָּה לְפִתְחָ בְּסוּד הַזֶּה, שְׁוַדַּאי יֵשׁ כָּאֵן סוּד שֶׁלֹּא נִתֵּן רְשׁוֹת לְהַתְּגַלּוֹת, וְכְעַת מְשִׁמַּע שְׁנַתְּנָה רְשׁוֹת לְהַתְּגַלּוֹת.

פֶּתַח וְאָמַר לְמַלְכָּא דְהוּהָ לִיְהַ כְּמָה בְּנִינִין לְמַבְנִי. וְהוּהָ לִיְהַ אוּמְנָא. וְהוּהָ אוּמְנָא לֹא הוּהָ עֶבֶד מְדַעַס אֲלָא מְרִשׁוֹ דְמַלְכָּא כְּמָא דְאַתְ אָמַר, (מְשַׁלִּי ח) וְאַהִיָּה אֲצִלוֹ אָמוֹן. מַלְכָּא וַדַּאי אִיְהוּ חֲכָמָה עֲלָאָה לְעִילָא. וְעַמוּדָא דְאַמְצַעִיתָא (אִיְהוּ) מַלְכָּא לְתַתָּא. אֱלֹהִים אוּמְנָא לְעִילָא וַדַּא אִימָא עֲלָאָה. אֱלֹהִים אוּמְנָא לְתַתָּא וַדַּא שְׁכִינְתָּא (תַקּוּנִים ע"ב דף צ"א א) דְלְתַתָּא.

פֶּתַח וְאָמַר, (משל) לְמַלְךְ שֶׁהָיוּ לוֹ כַּמָּה בְּנֵינִים לְבָנוֹת וְהָיָה לוֹ אִמּוֹ, וְאוֹתוֹ אִמּוֹ לֹא הָיָה עוֹשֶׂה דְבַר אֶלָּא מִרְשׁוֹת הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר (משלי ח) וְאֵהְיָה אֶצְלוֹ אִמּוֹן. הַמֶּלֶךְ הוּא וְדָאֵי חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה לְמַעְלָה, וְעַמּוּד הָאֲמָצְעִי [הוּא] מֶלֶךְ לְמַטָּה. אֱלֹהִים אִמּוֹן לְמַעְלָה, וְזוֹ אִם הָעֲלִיוֹנָה. אֱלֹהִים אִמּוֹן לְמַטָּה, וְזוֹ שְׁכִינָה שְׁלֹמָטָה.

וְאַתָּתָא לִית לָהּ רֶשׁוּי לְמַעְבַּד מִדְעָם בְּלֹא רִשׁוּת בְּעֵלְהָ. וְכָל בְּנֵינֵינוּ דְהוּוּ בְּאַרְח אֲצִילוּתָא הָוָה אִמְר אַבִּיָא בְּאַמִּירָה לְגַבֵּי אַמִּיָא יְהֵא כְּדִין וְכְדִין, וּמִיָּד הָוָה. כְּמָא דְאַתְ אִמְר וְיִאמְר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וְיְהִי אֹר. וְיִאמְר הָוָה אִמְר לְאַלְהִים, יְהִי אֹר. מְאִירִי דְבְנֵינָא אִיהוּ אוֹמֵר וְאוֹמְנָא עֲבִיד מִיָּד. וְהָכִי כָּל בְּנֵינֵינוּ בְּאַרְח אֲצִילוּתָא הָוָה אִמְר יְהִי רְקִיעַ, יְהִי מְאֹרֵת, וְכֹלְאָ אֲתַעְבִּיד מִיָּד. כְּדִ מְטָא לְעֵלְמָא דְפְרוּדָא דְאִיהוּ עוֹלָם הַנְּבֻדָּלִים, אִמְר אוֹמְנָא לְמְאִירִי בְּנֵינָא נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצִלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ. אִמְר מְאִירִי בְּנֵינָא וְדָאֵי טַב הוּא לְמַעְבַּד לִיה. אֲבָל עֲתִיד הוּא לְמַחֲטִי קַמְךָ בְּגִין דְאִיהוּ כְּסִיל הִדָּא הוּא דְכְתִיב, (משלי י) בֵּן חָכָם יִשְׁמַח אָב וּבֵן כְּסִיל תּוֹגַת אִמּוֹ.

וְלֹאֲשָׁה אֵין רִשׁוּת לְעִשׂוֹת דְבַר בְּלִי רִשׁוּת בְּעֵלְהָ, וְכָל הַבְּנֵינִים שֶׁהָיוּ בְּדָרְךְ אֲצִילוּת, הָיָה אוֹמֵר אַבִּיָא בְּאַמִּירָה לְאַמִּיָא, יְהִיָּה כְּזָה וְכְזָה, וּמִיָּד נְהִיָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְיִאמְר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וְיְהִי אֹר. וְיִאמְר, הָיָה אוֹמֵר לְאַלְהִים יְהִי אֹר. בְּעַל הַבְּנִין הוּא אוֹמֵר, וְהָאִמּוֹן עוֹשֶׂה מִיָּד. וְכָד כָּל הַבְּנֵינִים בְּדָרְךְ אֲצִילוּת הָיָה אוֹמֵר יְהִי רְקִיעַ, יְהִי מְאֹרֵת, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה מִיָּד. כְּשֶׁהֲגִיעַ לְעוֹלָם הַפְּרוּד, שֶׁהוּא עוֹלָם הַנְּבֻדָּלִים, אִמְר הָאִמּוֹן לְבַעַל הַבְּנִין, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצִלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ. אִמְר בְּעַל הַבְּנִין, וְדָאֵי טוֹב הוּא לְעִשׂוֹתוֹ, אֲבָל עֲתִיד הוּא לְחַטָּא לְפָנֶיךָ בְּגִלְל שֶׁהוּא כְּסִיל. זְהוּ שְׁכִתּוּב (שם י) בֵּן חָכָם יִשְׁמַח אָב וּבֵן כְּסִיל תּוֹגַת אִמּוֹ.

דף כב ע"ב

אִיהִי אִמְרָה בְּתֵר דְחוּבִיָּה תִלְיָא בְּאַמִּיָא וְלֹא בְּאַבִּיָא אֲנָא בְּעִינָא לְמַבְרִי לִיה בְּדִיוֹקְנָא דִּילִי. הִדָּא הוּא דְכְתִיב וְיִבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ וְלֹא בְּעָא לְאַשְׁתַּתְּפָא בִּיה אַבִּיָא. בְּזִמְנָא דְחָב מַה כְּתִיב (דף כב ע"ב) (ישעיה ט) וּבְפִשְׁעֵכֶם שִׁלְחָה אִמְכֶם. אִמְר מְלִכָא לְאַמִּיָא וְלֹא אִמְרִית לְךָ דְעֲתִיד הוּא לְמַחֲטִי. בְּהָוָה זְמָנָא תְרִיךְ לִיה וְתִרִיךְ אִמָּא עִמִּיה. וּבְגִין דָּא כְּתִיב, (משלי י) בֵּן חָכָם יִשְׁמַח אָב וּבֵן כְּסִיל תּוֹגַת אִמּוֹ. בֵּן חָכָם, דָּא אָדָם דְאִיהוּ בְּאַרְח אֲצִילוּת. וּבֵן כְּסִיל, דָּא אָדָם דְבְרִיאָה.

היא אמרה, אחר שחטאו תלוי באמ"א ולא באב"א, אני רוצה לברא אותו בדמות שלי. זהו שכתוב ויברא אלהים את האדם בצלמו, ולא רצה לשתף בו אב"א. בזמן שחטא מה כתוב? (ישעיה ג) ובפשעיתכם שלחה אפכם. אמר המלך לאמ"א, ולא אמרתי לך שעתיד הוא לחטא!! באותו זמן גרש אותו וגרש את אמו עמו. ולכן כתוב (משלי י) בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו. בן חכם - זה אדם שהוא בדרך אצילות. ובן כסיל - זה אדם של בריאה.

קמו בלהו חברי"א ואמרו רבי רבי, וכי אית פירוודא בין אב"א ואמ"א דמסטר"א דאב"א איהו באר"ח אצילות ומסטר"א דאמ"א בבריאה. אמר לון חברי"א חברי"א לאו הכי הוא, דהא אדם דאצילותא דכר ונוקבא הנה מסטר"א דאב"א ואמ"א. ודא איהו ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. יהי אור מסטר"א דאב"א, ויהי אור מסטר"א דאמ"א. ודא איהו אדם דו פרצופין.

קמו כל החברים ואמרו, רבי רבי, וכי יש פרויד בין אב"א ואמ"א, שמצד של אב"א הוא בדרך אצילות ומצד האמ"א בבריאה? אמר להם, חברים חברים, לא כך זה, שהרי אדם של אצילות זכר ונקבה ה"ה מצד אב"א ואמ"א, וזהו ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. יהי אור מצד האב"א, ויהי אור מצד האמ"א. וזהו אדם דו פרצופים.

אבל להאי לית ביה צלם ודמות. אלא אמא עלאה הנה ליה חד פנויי דסליק לחושבון אלהים. וההוא פנוי איהו אור וחשך. ובגין ההוא חשך דהנה בההוא פנוי, אמר אבא דעתיד למחטי לאדם דאצילות (נ"א דבריאה) דאיהו אור לבוש עלא"ה (נ"א עליון).

אבל לזה אין בו צלם ודמות, אלא אם העליונה ה"ה לה פנוי אחד שעולה לחשבון אלהים, ואותו פנוי הוא אור וחשך. ובגלל אותו חשך שה"ה באותו פנוי, אמר אבא שעתיד לחטא לאדם של אצילות [נ"א: של בריאה] שהוא אור לבוש עליון [נ"א: עליון].

והאי איהו אור דברא קודשא בריך הוא ביום ראשון דגנוז לצדיקיא. וההוא חשך דאתברי ביומא קדמאה לרשיעי"א כמא דאת אמר, (שמואל א ב) ורשעים בחשך ידמו, ובגין ההוא חשך דהנה עתיד למחטי לההוא אור, לא בעא אבא לאשתתפא ביה. ובגין דא אמר נעשה אדם בצלמנו ההוא אור. כדמותנו ההוא חשך דאיהו לבושא לאור. כגוונא דגופא דאיהו

לְבוּשָׁא לְנִשְׁמַתָּא הָדָא הוּא דְכָתִיב, (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תִּלְבָּיִשְׁנִי. חָדוּ כְּלָהוּ וְאָמְרוּ זַכָּא חוּלְקָנָא דְזַכִּינָא לְמִשְׁמַע מַלְיָן דְּלֵא אֲשַׁתְּמַעוּ עַד כְּעוֹן.

וְזִהוּ הָאוּר שְׂבָרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שְׁגִנְזוּ אוֹתוֹ לְצַדִּיקִים. וְאוֹתוֹ חֲשָׁד שְׂנֵבְרָא בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן לְרִשְׁעִים, כְּמוֹ שְׂנֵאָמַר (שְׁמוּאֵל א ב) וְרִשְׁעִים בְּחֲשָׁד יִדְמוּ, וּבְגִלְל אוֹתוֹ חֲשָׁד שְׁהִיָּה עֲתִיד לְחַטָּא לְאוֹתוֹ אוֹר, לֹא רָצָה אָבָא לְהַשְׁתַּתֵּיף בּוֹ. וּבְגִלְל זֶה אָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ - אוֹתוֹ הָאוּר. כְּדַמוּתֵנוּ - אוֹתוֹ חֲשָׁד, שֶׁהוּא לְבוּשׁ לְאוֹר, כְּמוֹ שְׁגוּף הוּא לְבוּשׁ לְנִשְׁמָה. זֶהוּ שְׂכַתוֹב (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תִּלְבָּיִשְׁנִי. שְׁמַחוּ כֻלָּם וְאָמְרוּ, אֲשֶׁרִי חֻלְקָנוּ שְׂזַכִּינוּ לְשִׁמְעַ דְּבָרִים שְׁלֵא נִשְׁמַעוּ עַד עֲתָה.

פְּתַח עוֹד רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר (דְּבָרִים לב) רְאוּ עֲתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאִין אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ'. אָמַר חֲבָרִיָּא שְׁמַעוּ מַלְיָן עֲתִיקִין דְּבַעֲינָא לְגַלְאָה בְּתַר דְּאֲתִיָּהִיב רְשׁוּ עֲלָאָה לְמִימַר. מֵאִי נִיְהוּ דְּאָמַר רְאוּ עֲתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא. אֲלֵא דָא הוּא עֵילַת עַל כָּל עֲלָאִין. הֵהוּא דְּאֲתַקְרִי עֲלֵת הָעֲלוֹת עֲלֵת מַאֲלִין עֲלוֹת. דְּלֵא יַעֲבִיד חַד מַאֲלִין עֲלוֹת שׁוּם עוֹבְדָא עַד דְּנִטִּיל רְשׁוּת מִהֵהוּא דְּעֲלִיָּה. כְּמָה דְּאוּקִימָנָא לְעִילָא בְּנַעֲשֶׂה אָדָם.

פְּתַח עוֹד רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, (דְּבָרִים לב) רְאוּ עֲתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאִין אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ'. אָמַר, חֲבָרִים שְׁמַעוּ דְּבָרִים עֲתִיקִים שְׂרַצִּיתִי לְגַלְוַת אַחַר שְׁנַתְנָה [ל] רְשׁוּת עֲלִיּוֹנָה לוּמַר. מִי זֶה שְׂאָמַר רְאוּ עֲתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא? אֲלֵא זֶהוּ עֲלֵת עַל כָּל הָעֲלִיּוֹנִים, אוֹתוֹ שְׂנַקְרָא עֲלֵת הָעֲלוֹת, עֲלֵת מִהָעֲלוֹת הָאֵלָה, שְׁלֵא יַעֲשֶׂה אַחַד מִהָעֲלוֹת הַלְלוּ שׁוּם מַעֲשֶׂה עַד שְׂיַקַּח רְשׁוּת מֵאוֹתוֹ שְׁעֲלִין, כְּמוֹ שְׂבַאֲרָנוּ לְמַעֲלָה בְּנַעֲשֶׂה אָדָם.

נַעֲשֶׂה וְדָאִי. עַל תְּרִין אֲתַמָּר. דְּאָמַר דָּא לְהֵהוּא דְּלְעִילָא מִיְנִיָּה נַעֲשֶׂה. וְלֵא עֲבִיד מְדַעַם אֲלֵא בְּרִשׁוּ וְאֲמִירָה מִהֵהוּא דְּלְעִילָא מִיְנִיָּה. וְהֵהוּא דְּלְעִילָא מִיְנִיָּה לֹא עֲבִיד מְדַעַם עַד דְּנִטִּיל עֲצָה מִחֲבָרִיָּה. אֲבָל הֵהוּא דְּאֲתַקְרִי עֲלֵת עַל כָּל עֲלוֹת דְּלִית לְעִילָא מִיְנִיָּה וְלֹא לְתַתָּא שׁוּה לִיָּה. כְּמָא דְּאֲתַתְּ אָמַר, (וישעיה מ) וְאֵל מִי תִדְמִיוֹנִי וְאֲשׁוּה יֵאמַר קְדוּשׁ. אָמַר רְאוּ עֲתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאִין אֱלֹהִים עִמָּדִי, דְּנִטִּיל עֲצָה מִיְנִיָּה. כְּגוּוֹנָא דְּהֵהוּא דְּאָמַר וִיאָמַר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם.

נַעֲשֶׂה וְדָאִי. עַל שְׁנַיִם נְאָמַר. שְׂאָמַר זֶה לְאוֹתוֹ שְׁלַמְעֵלָה מְמַנּוּ נַעֲשֶׂה. וְלֹא עוֹשֶׂה דְּבַר אֲלֵא בְּרִשׁוּת וְאֲמִירָה מֵאוֹתוֹ שְׁלַמְעֵלָה מְמַנּוּ. וְאוֹתוֹ שְׁלַמְעֵלָה מְמַנּוּ לֹא עוֹשֶׂה דְּבַר עַד שְׁלוּקַת עֲצָה מִחֲבָרוֹ. אֲבָל אוֹתוֹ שְׂנַקְרָא עֲלֵת עַל כָּל עֲלוֹת, שְׂאִין לְמַעֲלָה מְמַנּוּ וְלֹא לְמַטָּה שׁוּה לוֹ, כְּמוֹ

שָׁנְאָמַר (ישעיה מ) וְאֵל מִי תִדְמִיּוּנִי וְאַשׁוּהָ יֹאמַר קְדוֹשׁ. אָמַר, רְאוּ עֵתָה
כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאִין אֱלֹהִים עִמָּדִי, שְׁלֹקַח מִמֶּנּוּ עֲצָה, כְּמוֹ שְׁאוֹתוֹ
שָׁאמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם.

קָמוּ כָּלֵהוּ חֲבֵרֵיָא וְאָמְרוּ רַבִּי הֵב לָנָא רְשׁוֹ לְמַלְלָא בְּהַאי אֲתֵר. אָמְרוּ וְהָא
לֹא אוֹקְמַת לְעֵילָא דְעֵלוֹת הָעֵלוֹת אָמַר לְכַתְּיָר נַעֲשֶׂה אָדָם. אָמַר לֹון הוּו
שְׁמַעִין אוֹדְנִיכּוּ מַה דְּפוּמְכוֹן מִמְלָן. וְהָא לֹא אָמְרִית לְכוּ הַשְׁתָּא דְאִית
דְּאֲתַקְרִי עֲלֵת הָעֵלוֹת וְלֹאוּ אִיהוּ הַהוּא דְּאֲתַקְרִי עֲלֵת עַל כָּל עֵלוֹת. דְּלַעֲלַת
עַל כָּל עֵלוֹת לִית לִיה תְּנַיִנָא דְנָטִיל עֲצָה מִנִּיה דְאִיהוּ יְחִיד קָדָם כָּלָא וְלִית
לִיה שׁוֹתְפָא.

קָמוּ כָּל הַחֲבֵרִים וְאָמְרוּ, רַבִּי, תֵּן לָנוּ רְשׁוֹת לְדַבֵּר בְּמָקוֹם זֶה. אָמְרוּ,
וְהָרִי לֹא בְּאַרְתָּ לְמַעְלָה שְׁעֵלַת הָעֵלוֹת אָמַר לְכַתְּיָר נַעֲשֶׂה אָדָם? אָמַר
לָהֶם, הָיוּ שׁוֹמְעִים אֲזִינִיכֶם מַה שְׁפִיכֶם מְדַבֵּר! וְהָרִי לֹא אָמְרִיתִי לָכֶם
עַכְשָׁיו שְׂיֵשׁ מִי שְׁנִקְרָא עֲלֵת הָעֵלוֹת, וְזֶה אֵינּוּ אוֹתוֹ שְׁנִקְרָא עֲלֵת עַל כָּל
עֵלוֹת, שְׁלַעֲלַת עַל כָּל עֵלוֹת אִין לוֹ שְׁנִי שְׁלֹקַח מִמֶּנּוּ עֲצָה, שְׁהוּא יְחִיד
לְפָנֵי הַכֹּל, וְאִין לוֹ שְׁתָּף.

וּבְגִין דָּא אָמַר רְאוּ עֵתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאִין אֱלֹהִים עִמָּדִי דְנָטִיל עֲצָה
מִנִּיה, דְלֹא אִית לִיה תְּנַיִנָא וְלֹא שׁוֹתְפָא וְלֹאוּ חוּשְׁבָנָא. דְאִית אֲחַד בְּשִׁתּוּף
כְּגוֹן דְּכַר וְנוֹקְבָא וְאַתְמָר בְּהוֹן (ישעיה נא) כִּי אֲחַד קְרִאתִיו אֲבָל אִיהוּ חַד
בְּלֹא חוּשְׁבָן וְלֹא שְׁתּוּף. וּבְגִין דָּא אָמַר וְאִין אֱלֹהִים עִמָּדִי. קָמוּ כָּלֵהוּ
וְאַשְׁתַּטְּחוּ קַמִּיה וְאָמְרוּ זְכָאָה בְּרַ נֶשׁ דְּמֵאֲרִיה אֶסְתַּכְּסָם עַמִּיה לְגַלְאָה רְזִין
טְמִירִין דְלֹא הוּו מִתְגַּלְיִין לְמַלְאָכֵיָא קְדִישֵׁיָא.

וְלָכוּ אָמַר רְאוּ עֵתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאִין אֱלֹהִים עִמָּדִי, שְׁלֹקַח מִמֶּנּוּ
עֲצָה, שְׁאִין לוֹ שְׁנִי וְלֹא שְׁתָּף וְלֹא חֲשְׁבוֹן. שְׂיֵשׁ אֲחַד בְּשִׁתּוּף כְּמוֹ זְכָר
וּנְקֵבָה, וְנֹאמַר בְּהֶם (שם נא) כִּי אֲחַד קְרִאתִיו, אֲבָל הוּא אֲחַד בְּלִי חֲשְׁבוֹן
וְלֹא שְׁתּוּף, וְלָכוּ אָמַר וְאִין אֱלֹהִים עִמָּדִי. קָמוּ כָּלֵם וְהַשְׁתַּטְּחוּ לְפָנֵיו
וְאָמְרוּ, אֲשֶׁרִי הָאִישׁ שְׁרַבּוֹנוּ מִסְכִּים עִמּוֹ לְגֵלוֹת סוּדוֹת טְמִירִים שְׁלֹא
הָיוּ מִתְגַּלְיִים לְמַלְאָכִים קְדוֹשִׁים.

אמר לון חברייה, אית לן לאשלא קרא, דכמה רזין טמירין אית בהאי קרא. (דברים לב) אני אמית ואחיה וגוי אני אמית ואחיה בספירן. אחיה מסטרא דימינא חיי. ומסטרא דשמאלא מותא. ואי לא אסתכמן תרווייהו בעמודא דאמצעיתא לא אתקיים דינא. דאנון במותב תלתא פחדא. ולזמנין (דף כג ע"א) אסתכמו תלתא למעבד דינא, וייתי י"ד (ימינא) דאיהי פשוטה לקבל שבים דאיהו ידו"ד יו"ד הי"א וא"ו הי"א. ודא שכנתא אתקרי יד ימין מסטרא דחס"ד. יד שמאל מסטרא דגבורה. יד ידו"ד מסטרא דעמודא דאמצעיתא. כד בר נש תב בתיובתא האי יד שזיב ליה מן דינא. אבל כד דן עלת על כל העלות אתמר ביה ואין מידי מציל.

אמר להם, חברים, יש לנו להשלים הפסוק, שפמה סודות טמירין יש בפסוק הזה (דברים לב) אני אמית ואחיה וגוי. אני אמית ואחיה - בספירות. אחיה - מצד של הימין חיים, ומצד השמאל מות. ואם לא מספיקים שניהם עם עמוד האמצעי, לא מתקיים הדין, שהם במושב שלשה כאחד. ולפעמים מספיקים שלשה לעשות דין, ויבא י"ד [ימין] שהיא פשוטה לקבל שבים, שהוא יהו"ה יו"ד הי"א וא"ו הי"א. וזו שכנה נקראת יד ימין מצד החס"ד. יד שמאל מצד הגבורה. יד יהו"ה מצד עמוד האמצעי. כשבין אדם שב בתשובה, היד הזו מצילה אותו מהדין. אבל כשדן עלת על כל העלות, נאמר בו ואין מידי מציל.

ועוד תלת זמנין אתמר בהאי קרא אני אני אני. דאית בהון א' א' א' י' י' י'. דאתרמיזו ביו"ד הי"א וא"ו הי"א, יו"ד הי"א וא"ו הי"א. ואית בהון ג' ווין ו' ו' ו' - ואחיה ואני ואין דאתרמיזו באלין שמקו. ועם כל דא דהאי קרא הא אוקמוה חברייה לגבי אלהים אחרים. כמא דאת אמר ראו עתה כי אני אני הוא, דא קודשא בריך הוא ושכינתיה דאתמר בהו אני וה"ו. ואין אלהים עמדי דא סמא"ל ונח"ש. אני אמית ואחיה, אני אמית בשכינתתי למאן דאיהו חייב. ואני אחיה בה למאן דאיהו זכאי. ואין מידי מציל דא י"ד ידו"ד דאיהו יהו"ה, יו"ד הי"א וא"ו הי"א ואיהו כוז"ו במוכס"ז כוז"ו וכלא קשוט. אבל מה דאתמר לעילא עלת עלת על כל העלות. והאי רזא לא אתמסר לך כל חפימא ונביאה (נ"א אבל מה דאתמר לעילא על עלאה דאיהו על העלות האי רזא לא אתמסר אלא לכל חכימא ונביאה).

ועוד, שלש פעמים נאמר בפסוק זה אני אני אני, שיש בהם א' א' א' י' י' י', שנתרמיזו ביו"ד הי"א וא"ו הי"א וא"ו הי"א. ויש בהם שלש ווים, ו' ו' ו' - ואחיה ואני ואין - שנתרמיזו בשמות האלה. ועם כל זה שהרי בארו את הפסוק הזה החברים אצל אלהים אחרים, כמו שנאמר ראו עתה כי אני אני הוא - זה הקדוש ברוך הוא ושכינתו שנאמר בהם אני וה"ו. ואין אלהים עמדי - זה סמא"ל ונח"ש. אני אמית ואחיה - אני אמית בשכינתתי למי שהוא רשע, ואני אחיה בה את מי שהוא צדיק. ואין מידי מציל - זה י"ד יהו"ה שהוא יהו"ה

יו"ד הי"א וא"ו הי"א, והוא כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, והכל אמת. אבל מה שנתבאר למעלה עלת העליון שהוא עלת על כל העלות, והסוד הזה לא נמסר לכל חכם ונביא [נ"א אבל מה שנאמר למעלה על עליון שהוא על העלות, הסוד הזה לא נמסר אלא לכל חכם ונביא].

תא חזי כמה עלות אנון סתימין דאנון מתלבשין ואנון מורכבין בספירן, וספירן מרכבה לגבייהו, דאנון טמירין ממחשבתא דבני נשא, ועלייהו אתמר (קהלת ה) כי גבוה מעל גבוה שומר וגו'. נהורין מצוחצחין אליו על אליו. ואליו דמקבלין אנון חשוכין מאחרנין דעלייהו דמקבלין מנייהו. ועלת (על כל) העלות לית נהורא קיימא קמיה דכל נהורין מתחשכון קמיה.

בא ראה כמה עלות הם נסתרים שהם מתלבשים והם מרכבים בספירות, והספירות מרכבה להם, שהם טמירים ממחשבת בני אדם, ועליהם נאמר (קהלת ה) כי גבוה מעל גבוה שומר וגו'. אורות מצחצחים אלה על אלה. ואלה שמקבלים הם חשוכים מאחרים שעליהם שמקבלים מהם. ולעלת [על כל] העלות אין אור עומד לפניו, שכל האורות חשוכים לפניו.

השלמה מההשמטות (סימן ל"ג)
ז"יין מאי עבידתיה, כמנן ימי השבוע. ללמדך שכל יום יש לו כח. ומאי עבידתיה הכא ללמדך שכשם שיש חכמה גדולה באזן לאין תכלית, כך יש הכח ההוא בכל האברים, ומאי אברים, שבע שיש באדם. דכתיב כי בצלם אלהים עשה את האדם. ע"כ: (עד כאן מההשמטות)

ז"יין, מה מעשהו? כמנן ימות השבוע, ללמדך שכל יום יש לו כח. ומה מעשהו כאן? ללמדך שכשם שיש חכמה גדולה באזן לאין תכלית, כך יש הכח ההוא בכל האברים. ואיזה אברים? שבע שיש באדם, שכתוב (בראשית ט) כי בצלם אלהים עשה את האדם:

רעיא מהימנא השלמה מההשמטות (סימן ד) אמר ליה בוצינא קדישא בתר דאמר (בראשית א) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו מאי ניהו דאמר לבתר ויברא אלהים את האדם בצלמו, אמר ליה מה דאוקמוה על דא מארי מתניתין דמנהון אמרו (הוא) נברא ומנהון (אמרו) לא נברא וקודשא בריך הוא ברא ליה, דכתיב (בראשית א) ויברא אלהים את האדם בצלמו.

רעיא מהימנא אמר לו, מנורה הקדושה, אחר שאמר (בראשית א) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, מהו שאמר אחר כך ויברא אלהים את האדם בצלמו? אמר לו, מה שבארו

על כך בעלי המשנה, שמהם אמרו נברא, ומהם אמרו לא נברא, והקדוש ברוך הוא ברא אותו, שכתוב (שם) ויברא אלהים את האדם בצלמו.

אמר ליה אי הכי איהו לא יהיב חלקא ביד חד מנייהו ולא אתעביד בדיוקנא דילהון אלא באיקוניו דמלכא בצלמו כדמותו דאיהו צלם ודמות תבניתו. אמר הכי אשתמודע. אמר חס ושלום. אלא אנא אימא דאתברי בכלא ואשליטיה על כלא. דאי הנה יהיב כל חד חולקיה בזמנא דהנה פעסיה עליה כל חד הנה נטיל חולקיה מניה, כי במה נחשב הוא.

אמר לו, אם כך הוא, לא יתן חלק ביד אחד מהם ולא נעשה בדמות שלהם, אלא באיקוניו של המלך, בצלמו כדמותו, שהוא צלם ודמות תבניתו. אמר, כך נודע? אמר, חס ושלום, אלא אני אומר שנברא בכל והשליטו על הכל, שאם היה כל אחד נוטן בו חלקו, בזמן שהיה פועס עליו כל אחד היה נוטל חלקו ממנו, כי במה נחשב הוא?

אלא קודשא בריך הוא ברא ליה כל חד בדיוקניה, דא מלכות קדישא דאיהי תמונת כל, דבה אסתכל קודשא בריך הוא וברא עלמא וכל ברין דברא בעלמא וכלל בה עלאין ותתאין בלא פירודא כלל וכלל בה עשר ספירו וכל שמיהו וכנויין והויין ועלת כל כלא דאיהו אדון על כלא ולית אלהא בר מניה ולא אשתכח בכל עלאין ותתאין פחות מניה. בגין דאיהו קשר דכלהו שלימו דכלהו לקיימא ביה ומלכותו בכל משלה. ובגין דלא אשתכח עלת על כלא בעלאין ותתאין פחות מניה אפילו בחד מנייהו (אתקריאת) אתקריבת אמונת ישראל. ומסטרך דעלת על כלא אתמר בה (דברים ד') כי לא ראיתם כל תמונה. אבל מסטרך דשאר עמין אתמר בהו (בה) (במדבר י"ב) ותמונת יי גביט.

אלא הקדוש ברוך הוא ברא אותו כל אחד בדמותו, זוהי מלכות הקדושה שהיא תמונת כל, שבה הסתכל הקדוש ברוך הוא וברא את העולם וכל הבריות שברא בעולם, וכלל בה עליונים ותחתונים בלי פירוד כלל, וכלל בה עשר ספירות, וכל השמות והכנויים וההגיות, ועלת על הכל שהוא אדון על הכל, ואין אלוה מבלעדיו, ולא נמצא בכל העליונים והתחתונים פחות ממנו. בגלל שהוא קשר של כלם והשלמות של כלם, לקים בו ומלכותו בכל משלה. ובגלל שלא נמצא עלת על הכל בעליונים ובתחתונים פחות ממנו אפילו באחד מהם, היא (נקראת) התקרבה אמונת ישראל. ומצד של עלת על הכל נאמר בה (דברים ד) כי לא ראיתם כל תמונה. אבל מצד של שאר העמים נאמר בהם (בה) (במדבר יב) ותמונת ה' גביט.

אתא בזצינא קדישא ושאר חברייה ואשתטחו קמיה ואמרו כען לית מאן דיכיל למיטל מיניה חולקיה דלא יהיב ליה חד מעלמא אלא בורא עלמין עלת על כלא, וביה תלייא עונשיה או אגריה ולא במלאך ושרף ולא בשום בריה דעלמא ובגין דא אוקמוה רבנן דמתניתין המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם. ע"כ: (עד כאן מההשמטות)

בא המנורה הקדושה ושאר החברים והשתחויו לפניו ואמרו, כעת אין מי שיכול לטל ממנו את חלקו, שלא נתן לו אחד מהעולם, אלא בורא העולמות עלת על הכל, ובו תלוי ענישו או שכרו, ולא במלאך ושרף

ולא בשום ברירה מהעולם, ובגלל כך פרשוה חכמי המשנה, המשנה שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם: ע"כ.

דבר אחר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, הא אוקמוה חברייא על מלאכי השרת דאנון אמרי האי קרא. אמר להו בטר דהווי ידעין מה דהוה ומה דעתיד למהוי ואנון הווי ידעין דעתיד למחטי אמאי בעו למעבד ליה. ולא עוד אלא דעזא ועזאל הווי מקטרגי עליה בזמנא דאמר שכונתא לקודשא בריך הוא נעשה אדם, אמרו מה אדם ותדעהו. מה את בעי למברי אדם, ותדעהו דעתיד למחטי קמך באתתא דיליה דאיהי חשך. דאור (מ"י דף כ"ח) איהו דכורא וחשך נוקבא שמאלא חשך דבריאה. בההוא זמנא שכונתא אמרת לון בהאי דאתון מקטרגין אתון עתידים למנפל. כדכתיב ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה וגו' (חשקו בהו) וטעו בהון ואפיל לון שכונתא מקדושה דלהון. אמרו חברייא רבי רבי, אדהכי (נ"א אי הכי) עזא ועזאל לא הווי משקרין במלולייהו. דודאי בנוקבא עתיד אדם למחטי. אמר להו הכי אמרה שכונתא אתון אזדמנתון לקטרגא קדמי יתיר מחילא דמרומא, אי אתון הויתון שפירין מאדם בעובדייכו יאות לכו לקטרגא עליה. אבל איהו עתיד למחטי באתתא חדא, אתון בנשין סגיאיין. חבתיכון יתיר מבני נשא כמה דכתיב ויראו בני האלהים את בנות האדם וגו', את בת האדם לא נאמר, אלא את בנות האדם. ולא עוד אלא אם אדם חב הא אקדים ליה תשובה לאהדרא למאריה לאתקנא במה דחב. אמרו ליה חברייא (רבי רבי) אי הכי אמאי פולי האי. אמר רבי שמעון לחברייא אי לא דהוה הכי דברא קודשא בריך הוא יצרא טבא ובישא דאנון אור וחשך לא הוה זכו וחובה לאדם דבריאה. אלא (בגין) דאתברי מתרווייהו, ובגין דא (דברים ט) ראה נתתי לפניך היום את החיים וגו'. אמרו ליה פולי האי אמאי. ולא הוה שפיר דלא אתברי דלא למיחב ולגרמא כל מה דגרים לעילא ולא הוה ליה לא עונש ולא שכר.

דבר אחר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו - הרי פרשוה החברים על מלאכי השרת שהם אומרים את הפסוק הזה. אמר להם, אחר שהיו יודעים מה שהיה ומה שעתיד להיות והם היו יודעים שעתיד לחטא, למה רצו לעשות אותו? ולא עוד, אלא שעזא ועזאל היו מקטרגים עליו בזמן שאמרה שכונה לקדוש-ברוך-הוא נעשה אדם. אמרו, מה אדם ותדעהו? מה אתה רוצה לברא אדם, ותדעהו שעתיד לחטא לפניך באשתו שהיא חשך? שאור הוא זכר, וחשך נקבה, שמאל חשך של בריאה. באותו זמן אמרה להם השכינה: בזה שאתם מקטרגים, אתם עתידים לנפל, כמו שכתוב ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טבת הנה וגו'. [חשקו בהם] וטעו בהם, והפילה אותם השכינה מקדשתם. אמרו החברים, רבי רבי, בין כך [נ"א: אם כן], עזא ועזאל לא היו משקרים בדבריהם, שודאי בנקבה עתיד אדם לחטא. אמר להם, כך אמרה השכינה: אתם הזדמנתם לקטרג לפני יותר מצבא המרום.

אם אתם הייתם יפים מאדם במעשיכם, נאה לכם לקטרג עליו, אבל הוא עתיד לחטא באשה אחת, ואתם בנשים רבות. החבה שלכם יותר מבני אדם, כמו שכתוב ויראו בני האלהים את בנות האדם. את בת האדם לא נאמר, אלא את בנות האדם. ולא עוד, אלא אם אדם חוטא, הרי מקדים לו תשובה לחזר לרבונו לתקן במה שחטא. אמרו לו החברים, [רבי רבי], אם כך, למה כל זה? אמר רבי שמעון לחברים, אם לא היה כך שברא הקדוש ברוך הוא יצר טוב ורע, שהם אור וחשך, לא היתה זכות וחובה לאדם של בריאה, אלא [בגלל] שנברא משניהם, ולכן [דברים ל] ראה נתתי לפניך היום את החיים וגו'. אמרו לו, כל זה למה? ולא היה יפה שלא נברא ושלא לחטא ולגרם כל מה שגרם למעלה, ולא היה לו לא ענש ולא שכר?!

דף כג ע"ב

אמר לון מן הדין הנה ליה למברייה כך. בגין דאורייתא בגיניה אתבריאת דכתיב בה עונשא לרשיעייא ואגרא לצדיקייא ולא הוה אגרא לצדיקייא ועונשא לרשיעייא אלא בגין אדם דבריאה (ישעיה מה) לא תהו בראה לשבת יצרה. אמרו ודאי כען שמענא מה דלא שמענא עד השתא, דודאי לא ברא קודשא בריך הוא מלתא דלאו איהו צריך. ולא עוד אלא אורייתא דבריאה (דף כג ע"ב) איהו לבושא דשכינתא. ואי אדם לא הוה עתיד למברי (למחטי) הנות שכינתא בלא כסויא כגוונא דעני. ובגין דא כל מאן דחב כאלו אפשיט לשכינתא מלבושהא. והאי איהו עונשא דאדם.

אמר להם, מן הדין היה לו לבראו כך, בגלל שהתורה בגללו נבראה, שכתוב בה ענש לרשעים ושכר לצדיקים, ולא היה שכר לצדיקים וענש לרשעים אלא בגלל אדם של בריאה, (ישעיה מה) לא תהו בראה לשבת יצרה. אמרו, ודאי כעת שמענו מה שלא שמענו עד עכשו, שודאי לא ברא הקדוש ברוך הוא דבר שלא צריך, ולא עוד, אלא התורה של בריאה היא לבוש השכינה, ואם אדם לא היה עתיד להבראת [לחטא], היתה השכינה בלי כסוי כמו עני. ולכן כל מי שחטא, כאלו הפשיט לשכינה את מלבושיה, וזהו ענש האדם.

וכל מאן דמקיים פקודין דאורייתא כאלו הוא לביש לשכינתא בלבושהא. ובגין דא אוקמוה בכסויא דציצית (ותפלין) (שמות כב) כי היא כסותו לבודהא היא שמלתו לעורו במה ישכב בגלותא והא אוקמוה. תא חזי, חשך איהו אוקמו דאורייתא אור חירו דאורייתא.

וְכָל מִי שֶׁמְקִים מְצוֹת הַתּוֹרָה, כְּאֵלוּ הַלְבִּישׁ לְשִׁכְנָה אֶת מַלְבוּשֶׁיהָ.
וְלָכֵן פְּרִשׁוּהָ בְּכֶסֶף הַצִּיצִית [ותפלין] (שמות כב) כִּי הִיא כְּסוּתָהּ לְבִדָּה הוּא
שֶׁמֶלְתּוֹ לָעָרׁוּ בְּמָה יִשְׁכָּב, בְּגָלוּת? וְהִרִי פְּרִשׁוּהָ. בֵּא רְאֵה, חֲשׂוֹךְ הוּא
שָׁחַר שֶׁל הַתּוֹרָה, אֹרֶךְ הַלְבָּן שֶׁל הַתּוֹרָה.

השלמה מההשמטות (סימן ה)

חֲנוּרֵי דְאוֹרֵייתָא וְכַד אִיהוּ אֹר מִתְלַבֵּשׁ בַּחֲשֵׁךְ אֲתַמַּר בְּאוֹרֵייתָא (שיר השירים א) שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנֹאנָה וְכַד אֲסַתְּלַק מִתַּמָּן אֹר דְאִיהוּ חֲנוּרֵי אֲמַרָה אֶל תְּרֹאוּנִי שְׂאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת וְאוֹרֵייתָא כְּגוֹוֹנָא דְבֵת עֵינָא דְאִיהִי אוֹכְמָא וְשִׁפְיָא בְּאוֹר דְנִהִיר בָּהּ וּבְגִין דָּא בֵּת עֵינָא וְאוֹר דְנִהִיר בָּהּ אֲמַרָה (תהלים כז) יְיָ אוֹרִי וְיִשְׁעֵי מִמִּי אִירָא אוֹרִי אֹר יְיָ דְאִיהִי בֵּת עֵין וְתִרִין גִּוְנִין אִית לִיהּ אֹר מְלָגָא וְחֲשֵׁךְ מְלָבֵר לְמַהוּי שְׁלֹטָא בְּהוּ עַל כָּל קְלוּסִין (קליפין) הֲדָא הוּא דְכְּתִיב (תהלים ק"ג) וּמְלָכוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה. בְּלָבוּשָׁא דְאוֹר אִיהִי שְׁלִיטַת עַל כָּל אֵינוֹן דְאֲתַמַּר בְּהוֹן (שמות י"י) וְלָכֵל בְּנִי יִשְׂרָאֵל הִיָּה אֹר בְּמוֹשְׁבוֹתָם וּבְלָבוּשָׁא אוֹכְמָא שְׁלִיטַת עַל חֲיִיבֵיָא דְאֲתַמַּר בְּהוֹן (שמואל א' ב') וְרִשְׁעִים בַּחֲשֵׁךְ יְדָמוּ.

לָבֵן שֶׁל הַתּוֹרָה, וְכִשְׂאוֹתוֹ אֹר מִתְלַבֵּשׁ בַּחֲשֵׁךְ, נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנֹאנָה. וְכִשְׂמִתְעַלָּה מִשָּׁם אֹר שֶׁהוּא לָבֵן, אוֹמַרְת אֶל תְּרֹאוּנִי שְׂאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת, וְהַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁבֵּת עֵין, שֶׁהִיא שְׁחוֹרָה וְיָפָה בְּאוֹר שְׂמֵאִיר בָּהּ, וְלָכֵן בֵּת עֵין וְהָאוֹר שְׂמֵאִיר בָּהּ אֲמַרָה ה' אוֹרִי וְיִשְׁעֵי מִמִּי אִירָא. אוֹרִי - אֹר יְיָ, שֶׁהִיא בֵּת עֵין, וְשִׁנֵּי גִוְנִים יֵשׁ לָהּ - אֹר מְבַפְנִים וְחֲשֵׁךְ מְבַחוּץ, לְהִיּוֹת שׁוֹלֵט בָּהֶם עַל כָּל הַקְלוּסִים [קלפות]. זֶהוּ שְׁכַתוֹב (תהלים קג) וּמְלָכוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה. בְּלָבוּשׁ שֶׁל אֹר הִיא שׁוֹלֵטַת עַל כָּל אוֹתָם שְׂנֵאֲמַר בָּהֶם (שמות י') וְלָכֵל בְּנִי יִשְׂרָאֵל הִיָּה אֹר בְּמוֹשְׁבוֹתָם, וּבְלָבוּשׁ שָׁחַר שׁוֹלֵטַת עַל הַרִשְׁעִים שְׂנֵאֲמַר בָּהֶם (שמואל א ב') וְרִשְׁעִים בַּחֲשֵׁךְ יְדָמוּ.

וְעוֹד אֹר אִיהוּ מְסֻטְרָא דִּימִינָא דְאִיהוּ אֹר יוֹם קְדָמָא דְאֲתַמַּר בֵּיהּ (בראשית א') יְהִי אֹר דָּא אַבְרָהָם וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם. חֲשֵׁךְ מְסֻטְרָא דְשְׂמֵאֲלָא דְאֲתַמַּר בֵּיהּ בִּיצְחָק (בראשית כ"ז) וַתִּכְהִין עֵינָיו מִרְאוֹת וְלַחֲשֵׁךְ קָרָא לִילָה יַעֲקֹב דְאֲתַלְבֵּשׁ מִתְרוּיָהוּ בְּאוֹר דִּימִינָא וּבַחֲשֵׁךְ דְשְׂמֵאֲלָא וּבְתִרְוּיָהוּ עֲמוּדָא דְאֲמַצְעִיתָא אִיהוּ עֲמוּד. (שמות י"ג) עֲמוּד הָעֵן יוֹמָם וְעֲמוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לְפָנֵי הָעָם. עֵן מְסֻטְרָא דִילִיָּהּ מִיָּא, חֲשֵׁךְ מְסֻטְרָא דִילִיָּהּ אֲשָׁא עֲמוּד אִיהוּ שְׁלוֹם בִּינִיָּהוּ. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב (איוב כ"ה) עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו וְכַד אִיהוּ בְּאֲמַצְעִיתָא (שמות יד) וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה, לֹא קָרַב מִיָּא לְאֲשָׁא וְלֹא אֲשָׁא לְמִיָּא דְאִיהוּ אֲפָרִישׁ בִּינִיָּהוּ. וְדָא אִיהוּ מַחְלוּקַת בֵּית הַלֵּל וּבֵית שְׂמֵאִי שֶׁהִיא לְשֵׁם שְׂמֵים וְלִקְבֻלְיָהוּ תִרִין אֲמוּרָאֵי דְרִקִיעָא מִיכָּאֵל וְגַבְרִיאֵל וְשָׂר שְׁלוֹם מְכַרְיַע בִּינֵיהֶם דְאִיהוּ נוֹרִיא"ל, אוֹרִיאֵל

אֶתְקַרִי מִסְטָרָא דִּימִינָא נֹרִיאל מִסְטָרָא דְשִׁמְאֵלָא וְאִיהוּ אָדָם דְלִתְתָא
מִטְטְרוּיָן שְׁמִיָּה שְׁלִיט עַל כָּל מְאָרִי מִתְנִיתִין הִדָּא הוּא דְכְתִיב (בְּרֵאשִׁית א')
וַיֵּרְדוּ בְּדַגַּת הַיָּם אֵלָיו תִּלְמִידֵי חֲכָמִים דְּמִתְרַבֵּין בְּגִמְא דְאֹרִייתָא דִּירְתִי
מִתַּמָּן נֶפֶשׁ חַיָּה.

וְעוֹד, אֹרֵךְ הוּא מְצַד הַיָּמִין (דסח), שֶׁהוּא אֹרֵךְ שֶׁל יוֹם רֵאשׁוֹן שְׁנָאֲמַר בּוֹ
יְהִי אֹרֵךְ, זֶה אֲבָרְהָם, וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹרֵךְ יוֹם. חֲשֵׁךְ מְצַד הַשְּׁמָאל,
שְׁנָאֲמַר בּוֹ בְּיֶצְחָק (שם כז) וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מִרְאוֹת, וְלִחֲשֵׁךְ קָרָא לְיָלָה.
יַעֲקֹב שֶׁהָיָה לְבוּשׁ מְשֻׁנִּיָּהם בְּאֹרֵךְ שֶׁל יָמִין וּבְחֲשֵׁךְ שֶׁל שְׁמָאל,
וּבְשֻׁנִּיָּהם עֲמוּד הָאֲמָצְעִי הוּא עֲמוּד. עֲמוּד הָעֵגֶן יוֹמָם וְעֲמוּד הָאֵשׁ
לַיְלָה לְפָנֵי הָעָם. הָעֵגֶן מְצַד שְׁלוֹ מִים. הַחֲשֵׁךְ מְצַד שְׁלוֹ אֵשׁ. עֲמוּד הוּא
שְׁלוֹם בְּיָנִיהֶם. זֶהוּ שְׁכָתוּב (אִיּוֹב כח) עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו. וּכְשֶׁהוּא
בְּאֲמָצֵעַ - וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה. לֹא קָרַב הַמַּיִם לְאֵשׁ, וְלֹא
אֵשׁ לְמַיִם, שֶׁהוּא מְפָרִיד בְּיָנִיהֶם. וְזוֹהִי מַחְלָקַת בֵּית הַלֵּל וּבֵית שְׁמַאי
שֶׁהִיא לְשֵׁם שְׁמַיִם, וּכְנֻגָּדָם שְׁנֵי אֲמוּרָאִים שֶׁל הַרְקִיעַ, מִיכָאֵל
וְגַבְרִיאֵל, וְשֵׁר שְׁלוֹם מְכָרִיעַ בְּיָנִיהֶם, שֶׁהוּא נֹרִיאל. אֹרִיאל נִקְרָא
מְצַד הַיָּמִין, נֹרִיאל מְצַד הַשְּׁמָאל, וְהוּא אָדָם שְׁלֵמָטָה, מִטְטְרוּיָן
שְׁמוֹ, שׁוֹלֵט עַל כָּל בְּעָלֵי הַמְּשֻׁנָּה. זֶהוּ שְׁכָתוּב (בְּרֵאשִׁית א') וַיֵּרְדוּ בְּדַגַּת
הַיָּם, אֵלָיו תִּלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁמִתְרַבֵּים בְּמִי הַתּוֹרָה, שְׁיִוְרְשִׁים מִשֵּׁם
נֶפֶשׁ חַיָּה.

וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם אֵלָיו מְאָרִי דְזִכְוֹן דְּבִזְכוּתָהוֹן פְּרַחִין לְעֵילָא וַיֵּרְתִין מִתַּמָּן
רוּחָא דְאִיהוּ עוֹף יַעֲוֹפֵף בְּגִדְפִין בְּפִקוּדִין דְעֵשָׂה. וּבִבְהֵמָה אֵלָיו עֲמִי הָאֲרָץ
דְאֶתְמַר בְּהוֹן (בְּמִדְבַר י"ד) אֵל תִּירָאוּ אֶת עַם הָאֲרָץ כִּי לַחֲמִנּוּ הֵם. (עַד כֹּאן
מִהַהֲשִׁמְטוֹת) (וְאִי צְלוּתָא לֹא אִיהִי שְׁלִימָא כִּמְהַ מְלֹאכִי חֲבֵלָה רִדְפִין אֲבִתְרָה כִּמְהַ דֹּאֵת אֲמֵרוֹ,
(אִיכָּה א') כֹּל רִדְפִיָּה הַשִּׁיגוּהּ וְגוֹי. וּבְגִין דֹּא מְצַלִּין (תְּהֵלִים עח) וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עוֹן דֹּא סְמַאל דֹּאִיהוּ
נַחֵשׁ. וְלֹא יִשְׁחִית דֹּא מִשְׁחִית. וְהִרְבֵּה לְהַשִּׁיב אִפּוֹ דֹּא אָף. וְלֹא יַעִיר כֹּל חֲמַתּוֹ דֹּא חֲמָה. בְּגִין דֹּא
יִרְדְּפוּן בְּתַר צְלוּתָא. וְכִמְהַ מְלֹאכִי חֲבֵלָה תִלְיִין מְנִייהוּ. שְׁבַעַה מִמֶּנּוּ אֲנוּן וְתִלְיִין מְנִייהוּ שְׁבַעַיִן. וּבְכֹל
רְקִיעָא וְרְקִיעָא אֲנוּן מְקַטְרְגִין וְתִלְיִין מְנִייהוּ עֶשְׂרָה אֲלָף רְבוּא. וְאִי צְלוּתָא סְלֻקָּא שְׁלִימָא בְּעֻטּוּפֵא
דְמַצוּהָ וְתִפְלִין עַל רִישָׁא וְדִרְעָא' אֲתִמַּר בְּהוּ (דְּבָרִים כח) וְרֹאוּ כֹל עַמֵּי הָאֲרָץ כִּי שֵׁם יְדוּיִד נִקְרָא עֲלֵיךְ
וִירָאוּ מִמֶּךָ. שֵׁם יִי אֹוקְמוּהָ דֹּאִיהִי תִפְלִין דְרִישָׁא. וּמֵאֵן דְחֹזִי שֵׁם יְדוּיִד עַל רִישָׁא' בְּצְלוּתָא דֹּאִיהִי
(יְדוּיִד) אֲדַנִּיִּי מִיד כִּלְהוֹן בְּרַחִין. הִדָּא הוּא דְכְתִיב' (תְּהֵלִים צא) יִפּוֹל מִצַּדְךָ אֲלָף (וּגו).

וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם - אֵלָיו בְּעָלֵי זְכוּת, שְׁבִזְכוּתָם פּוֹרְחִים לְמַעְלָה, וַיִּוְרְשִׁים
מִשֵּׁם רוּחַ שֶׁהוּא עוֹף יַעֲוֹפֵף בְּכַנְפֵיָם בְּמַצּוֹת עֵשָׂה. וּבִבְהֵמָה - אֵלָיו עֲמִי
הָאֲרָץ שְׁנָאֲמַר בָּהֶם (בְּמִדְבַר יד) אֵל תִּירָאוּ אֶת עַם הָאֲרָץ כִּי לַחֲמִנּוּ הֵם.
ע"כ. (וְאִם תִּפְלָה אִינְהָ שְׁלֵמָה, כִּמְהַ מְלֹאכִי חֲבֵלָה רִדְפִים אַחֲרֵיהּ, כִּמּוֹ שְׁנָאֲמַר (אִיכָּה א') כֹּל
רִדְפִיָּה הַשִּׁיגוּהּ בֵּין הַמְּצָרִים, וְלִכּוֹן מִתְפַּלְלִים (תְּהֵלִים עח) וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עוֹן - זֶה סְמַאל' שֶׁהוּא
נַחֵשׁ. וְלֹא יִשְׁחִית - זֶה הַמְּשֻׁנָּה. וְהִרְבֵּה לְהַשִּׁיב אִפּוֹ - זֶה אָף. וְלֹא יַעִיר כָּל חֲמַתּוֹ - זֶה חֲמָה, כְּדִי
שְׁלֵא יִרְדְּפוּ אַחֲרֵי תִפְלָה. וְכִמְהַ מְלֹאכִי חֲבֵלָה תִלְיִים מְהֵם. שְׁבַעַה מְמַנִּים הֵם, וְתִלְיִים מְהֵם
שְׁבַעַיִם, וּבְכֹל רְקִיעַ וְרְקִיעַ הֵם מְקַטְרְגִים, וְתִלְיִים מְהֵם עֶשְׂרֵת אֲלָפִים רְבוּא. וְאִם תִּפְלָה עוֹלָה
שְׁלֵמָה בְּעֻטּוּף שֶׁל מְצוּהָ וְתִפְלִין עַל הָרֵאשׁ וְהַזְרוּעַ, נֹאֲמַר בָּהֶם (דְּבָרִים כח) וְרֹאוּ כֹל עַמֵּי הָאֲרָץ כִּי
שֵׁם יְהוּיָהּ נִקְרָא עֲלֵיךְ וַיֵּרְאוּ מִמֶּךָ. שֵׁם הִי פְרִשׁוּהָ שֶׁהִיא תִפְלִין שֶׁל רֵאשׁ. וּמִי שְׁרֹאָהָ שֵׁם יְהוּיָהּ עַל

הראש בתפלה שהיא אדניי (יהו"ה), מיד כלם בורחים. זהו שכתוב (תהלים צא) יפול מצדד אף וגו'.

השלמה מההשמטות (המשך)
כך נהוּרָא איהו (תהלים ל"ג) רננו צדיקים ביי וְדָא דְרָגָא דְצָדִיק חֵי עֲלָמִין
ומתמן רנה וביה פורקנא הָדָא הוּא דְכְתִיב (ירמיה כ"ג) צֶמַח צְדִיק וְדָאִי
דְאִיהוּ עֲשִׂירָאָה וְצָדִיק נְטִיל מְשֻׁמָּלָא וְעִמּוּדָא דְאִמְצָעִיתָא מִימִנָא הָדָא
הוּא דְכְתִיב (דברים ל"ג) מִימִינוּ אֵשׁ דֵּת לְמוּ.

כְּשֶׁהָאֹר הוּא, רננו צדיקים בה', וזו דְרָגָה שֶׁל צְדִיק חֵי הַעוֹלָמִים,
ומשם רנה ובו הגאָלָה. זהו שכתוב (ירמיה כג) צֶמַח צְדִיק, וְדָאִי שֶׁהוּא
עֲשִׂירִי, וְצָדִיק נוֹסֵעַ מְשֻׁמָּל, וְעִמּוּד הָאִמְצָע מִימִין. זהו שכתוב
מִימִינוּ אֵשׁ דֵּת לְמוּ.

תָּא חֲזִי כָּל אֲתוּוֹן אִינוּן מְסֻטָּרָא דְאֲתוּוֹן דְאֹרִייתָא דְכָלִּילָן בְּשִׁכְיִנְתָּא
וְצָדִיק אִיהוּ נְטִיל לְשֻׁמָּלָא קָץ חֵי דְאִיהוּ יִצְחָק בְּהַפּוּדָא חֵי עֲלָמִין קְשִׁיר
בְּשֻׁמָּלָא וְשִׁכְיִנְתָּא תַּתְּאָה מְסֻטָּרָא דְשֻׁמָּלָא אֲתָמַר בָּהּ וְהָאֲרָץ הֵיטָה
מְסֻטָּרָא דִּימִינָא תוּהוּ וְבָהּ בּוּ הוּא מְסֻטָּרָא דְעִמּוּדָא דְאִמְצָעִיתָא וְחֻשְׁדָּא
עַל פְּנֵי תְהוּם דָּא שִׁכְיִנְתָּא תַּתְּאָה וּמָאן גְּרִים לִיָּה (לה) הָאִי אֵלָא קוּדְשָׁא
בְּרִידָא הוּא קוּדְסָא דְבְּרָא עֲלָמָא הָוָה סְתִים יְהוּ"ה לְבַתֵּר אֲתַפְּשֻׁטָּת ה' לְתַתָּא
וְאֲתָמַר בָּהּ וְהָאֲרָץ הֵיטָה תוּהוּ וְבָהּ וְרָזָא דְמֶלֶךְ אֵלָה "תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם"
וְהָאֲרָץ בְּהַבְּרָאָם בְּה' בְּרָאָם הָרִי לָךְ דְהוּא לְבוּשָׁהָ תוּהוּ.

בֹּא רָאָה, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵן מְצַד אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שְׁפִלּוֹלוֹת בְּשִׁכְיִנְהָ,
וְצָדִיק נוֹסֵעַ מְשֻׁמָּל, קָץ חֵי שֶׁהוּא יִצְחָק בְּהַפּוּדָא חֵי הַעוֹלָמִים קְשִׁיר
בְּשֻׁמָּל, וְשִׁכְיִנְהָ תַּחְתּוֹנָה מְצַד שֻׁמָּל נְאָמַר בָּהּ וְהָאֲרָץ הֵיטָה. מְצַד
הֵימִין תוּהוּ וְבָהּ, בּוּ הוּא מְצַד עִמּוּד הָאִמְצָעִי. וְחֻשְׁדָּא עַל פְּנֵי תְהוּם - זו
שִׁכְיִנְהָ תַּחְתּוֹנָה. וּמִי גְרַם לָהּ אֵת זֶה? אֵלָא הַקְּבִ"ה קוּדְסָא שֶׁבְּרָא אֵת
הַעוֹלָם הָיָה נְסֻתֵר יְהוּ"ה, אַחַר כֵּן הִתְפַּשְׁטָה ה' לְמַטָּה, וְנְאָמַר בָּהּ
וְהָאֲרָץ הֵיטָה תוּהוּ וְבָהּ, וְסוּד הַדְּבָר - אֵלָה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאֲרָץ
בְּהַבְּרָאָם, בְּה' בְּרָאָם. הָרִי לָךְ שֶׁהִיָּה לְבוּשָׁהָ תוּהוּ.

ובגין דָּא כִּי לֹא הִמְטִיר יְיָ אֱלֹהִים עַד לֹא הָוָה נְחִית נְבִיעוּ עֲלֵהּ בְּגִין דְאָדָם
אִין דְהוּא בְּעֵלָה לְעֵילָא סְתִים בְּאִין עַד דְאֲתַפְּשֻׁטָּה' מִן יְהוּ"ו דְאִיהוּ בִּינָה
דְאִיהוּ מְקוּרָא דְנְבִיעוּ דְאִיהִי נְקוּדָה סְתִימָא וּמִתְמָן וְהִשְׁקָה אֵת כָּל פְּנֵי
הָאֲדָמָה וְקוּדְסָא דְנְחִתָּת הָוָה קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא בּוּנִה עוֹלָמוֹת וּמְחַרִּיבָן,
בְּגִין דָּא הָוָה נְבִיעוּ נְחִית בְּהוּא זְמַנָּא הוּא שִׁירוּתָא מְחֻסָּד הָדָא הוּא

דְּכַתִּיב (תהלים פ"ט) אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה וּבְגִין דָּא לֹא תוֹהוּ בְּרָאָה לְשֶׁבֶת יִצְרָה וְאִתְּמַר בֵּיה לֹא טוֹב הִיּוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ דְּלֹא תוֹהוּ בְּרָאָה.

ובגלל זה לא המטיר ה' אֱלֹהִים, עֲדִין לֹא הָיָה יוֹרֵד הַשֶּׁפַע שְׁלָהּ בְּגִלְל שְׁאָדָם אִין, שְׁהָיָה בְּעֵלְהָ נְסֻתָּר בְּאִין. עַד שְׁהִתְפַּשֵּׁט ה' מִן יַהֲיִי, שְׁהוּא בִּינָה, שְׁהוּא מְקוֹר הַשֶּׁפַע, שְׁהִיא נִקְדָּה נְסֻתָּרָת, וּמִשָּׁם הַשֶּׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאָדָמָה. וְקִדְּם שְׁיִרְדָּה הָיָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹנֵה עוֹלָמוֹת וּמַחְרִיבֵן, בְּגִלְל זֶה הָיָה הַשֶּׁפַע יוֹרֵד בְּאוֹתוֹ זְמַן הִיא רֵאשִׁית מַחֲסָד, זֶהוּ שְׁכַתוֹב (תהלים פט) אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה. וּבְגִלְל זֶה לֹא תוֹהוּ בְּרָאָה לְשֶׁבֶת יִצְרָה, וְנִאֲמַר בֵּיה לֹא טוֹב הִיּוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ, שְׁלֹא תוֹהוּ בְּרָאָה.

ובזמנא דהוה תוהו אמר אֱלֹהִים לְנַח קֶץ כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנֵי וְגוֹי קֶץ דִּיִּצְחָק דְּאִתְּמַר בֵּיה כִּי אוֹתָךְ רֵאשִׁיתִי צְדִיק לְפָנֵי דְאִי אֲנִתְּ הוּיִת בְּעֵי רַחְמֵי עֲלִייהוּ לֹא אִתְּחַרְבוּ וְאִיהוּ הָוָה אָמַר לִיה בְּרַמְזוּ בְּגִין דִּיבְעֵי רַחְמֵי עֲלִייהוּ וְלֹא יָמוֹת מְשִׁיחַ דְּאִיהוּ מְסֻטְרָא דְשִׁמְאֵלָא.

ובזמן שהיה תוהו, אמר אֱלֹהִים לְנַח, קֶץ כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנֵי וְגוֹי, קֶץ שֶׁל יִצְחָק שְׁנֵאֲמַר בּוֹ כִּי אִתְּךָ רֵאשִׁיתִי צְדִיק לְפָנֵי, שְׁאִם אִתְּהָ הִיִּת מְבַקֵּשׁ רַחְמִים עֲלֵיהֶם, לֹא נִחְרְבוּ. וְהוּא הָיָה אוֹמֵר לוֹ בְּרַמְזוּ כְּדִי שְׁיִבְקֵשׁ רַחְמִים עֲלֵיהֶם, וְלֹא יָמוֹת מְשִׁיחַ שְׁהוּא מְצַד הַשְּׁמַאל.

אמר ליה והא בונה עולמות ומחריבן קודם דאתברי עלמא הוה אלא מגיד מראשית אחרית דקודשא בריך הוא הוה במחשבתיה כל דרין דהוה בונה ואתחריבו קודם דאתבריאו חזא דהוה עבדין עובדין דיתחריבו וכיון דברא חשב פאלו חריב לון ודא ממליל עד סוף יומין דאלין תולדין בישין והוה גרמין דנהר יחרב ויבש יחרב בבית ראשון ויבש בבית שני נביעו דיליה בתרין עלמין שכונתא עלאה ושכונתא תתאה ולנח אתגלייא מה דהוה ומה דעתיד למהווי ולא בעא רחמי עליהו עד דאתא משה ובעא רחמי דעתידין הווי ישראל דלא יפקון אלא חד מעיר ושנים ממשפחה מסטרא דגבורה דהווי דיינין ויתחזר עלמא לתהו.

אמר לו, והרי היה בונה עולמות ומחריבן קודם שנברא העולם? אלא מגיד מראשית אחרית, שהקדוש ברוך הוא היה במחשבתו כל הדורות שהיה בונה, ונחרבו קודם שנבראו. ראה שהיו עושים מעשים שיחרבו, וכיון שברא, חשב פאלו החריבם, וזה מדבר עד סוף הימים שאלה תולדות רעות, והיו גורמים דנהר יחרב ויבש. יחרב בבית

ראשון, ויבש בבית שני. הנביעה שלו בשני עולמות, שכינה עליונה ושכינה תחתונה. ולנח התגלה מה שהיה ומה שעתיד להיות, ולא בקש עליהם רחמים, עד שבא משה ובקש רחמים, שעתידים היו ישראל שלא יצאו אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה, מצד הגבורה שהיו דנים, והחזר העולם לתהו.

ובגין דבעא משה רחמין עליהו שמאל דוחה ולא יפקון ביה ישראל וימין מקרבא דאיהי ימינא מטי כלפי חסד ומשה בגין דיהב גרמיה עליהו יהב תוקפא לדרגיה דאיהו עמודא דאמצעיתא דאיהי אורייתא דאתייהיבת בימינא הדא הוא דכתיב (דברים ל"ג) מימינו אש דת למו ובגין דא פורקנא ביה תליא הדא הוא דכתיב (בראשית מ"ט) לא יסור שבט מיהודה עד כי יבא שילה דאיהו משה בחושבנא.

ובגלל שמשה בקש עליהם רחמים, השמאל דוחה ולא יצאו בה בני ישראל, וימין מקרבת שהיא ימין מטה כלפי חסד. ומשה, בגלל שנתן עצמו עליהם, נתן תקף לדרגתו, שהיא עמוד האמצעי, שהיא תורה שנתנה בימין. זהו שכתוב (דברים לג) מימינו אש דת למו, ובגלל זה הגאלה תלוייה בו. זהו שכתוב (בראשית מט) לא יסור שבט מיהודה, עד כי יבא "שילה", שהוא משה בחשבון.

יסוד צדיק ביה סו"ד תהא שמאל דוחה אף על גב דאוקימנא ביה (בראשית מו) כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה ששים ויש בגין דאתקשר בשמאלא וימין מקרבת בגין דתליא מניה עמודא דאמצעיתא דס"ו אינון ששים מסכתות ושיתא סדרי משנה דאתייהיבו מגבורה דאיהי שמאלא ששים גבורים אתקריאו דנטלן מגבורה דתמן אורייתא דבעל פה דאיהי שכינתא תתאה כללא דס' מסכתות ושיתא סדרי משנה דתורה שבכתב לפומא לא גלי בגין דעתידה שמאל דאיהי פומא לאדחיא.

יסוד צדיק בו סו"ד תהא שמאל דוחה, אף על פי שפרשנו בו כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה ששים ויש, בגלל שנקשר בשמאל, וימין מקרבת כי תלוי ממנה עמוד האמצעי, שששים ויש הם ששים מסכתות, וששה סדרי משנה שנתנו מגבורה שהיא שמאל. ששים גבורים נקראו שנוסעים מגבורה, ששם תורה שבעל פה, שהיא שכינה תחתונה, כלל של ששים מסכתות וששה סדרי משנה. שתורה שבכתב, לפה לא התגלתה, בגלל שעתיד שמאל, שהיא פה, להדחות.

וּבְגִין כֶּךָ אִיהוּ סְתִים הֶכִי פּוֹרְקָנָא בְּלָבָא וּפּוֹמָא דְאִיהוּ גְלִיָּיא לֹא אֶתְגְּלִי
פּוֹרְקָנָא וּבְגִין דְּכֹלָא תִלְיָיא בְּיַמִּינָא אָמַר הַנְּבִיא (ישעיה נ"ג) וּזְרוּעֵי יָי עַל מִי
נִגְלָתָה עַל מִי וְדָאִי דְאֶתְמַר בֵּיה (איכה ב) מִי יִרְפָּא לָךְ הִדָּא הוּא דְכַתִּיב (איכה
ב) מְיִיה אֶעִידֶךָ מְיִיה אֶדְמָה לָךְ (שמות ג) וְאָמְרוּ לִי מָה שְׁמוֹ בְּמִיָּה יִיְתִי זְמַנָּא
וּבְמִיָּה אֶסּוּוּתָא הִדָּא הוּא דְכַתִּיב (איכה ב) מָה אֲשׁוּה לָךְ וְאֶנְחַמְךָ וְגוֹ' מִי
יִרְפָּא לָךְ, דְּמִשָּׁה אִיהוּ מָה שְׁמוֹ וּבִיה תִּהְיֵא נְחַמְתֶּךָ וּבְגִין דָּא כְּפֹל קוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא שְׁמִיה מִשָּׁה מִשָּׁה חַד עַל פּוֹרְקָנָא קְדָמָה וְחַד עַל בְּתַרְיִיתָא
וּבְגִין דָּא (שמות יד) אֲזִי יִשִּׁיר מִשָּׁה אֲזִי שֵׁר לֹא נֶאֱמַר אֱלֹא אֲזִי יִשִּׁיר.

וְלָכֵן הוּא מְסִתִּיר כֶּךָ הַגְּאֵלָה בְּלָב, וְהִפָּה שְׁהוּא גְלוּי לֹא מְתַגְּלָה
הַגְּאֵלָה, וּבְגִלְל שְׁהַפֵּל תְּלוּי בְּיַמִּין, אָמַר הַנְּבִיא (ישעיה נג) וּזְרוּעֵי ה' עַל מִי
נִגְלָתָה. עַל מִי וְדָאִי, שְׁנַאֲמַר בֵּיה מִי יִרְפָּא לָךְ, זֶהוּ שְׁכַתּוּב (איכה ב) מְיִיה
אֶעִידֶךָ מְיִיה אֶדְמָה לָךְ, וְאָמְרוּ לִי מְיִיה שְׁמוֹ, בְּמִיָּה יָבֵא הַזִּמּוֹן, וּבְמִיָּה
תָּבֵא רְפוּאָה. זֶהוּ שְׁכַתּוּב (שם) מָה אֲשׁוּה לָךְ וְאֶנְחַמְךָ וְגוֹמַר, מְיִי יִרְפָּא
לָךְ, שְׁמִשָּׁה הוּא מְיִיה שְׁמוֹ וּבוֹ תִּהְיֵא נְחַמְתֶּךָ. וּבְגִלְל כֶּךָ כְּפֹל הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא שְׁמוֹ מִשָּׁה מִשָּׁה, אֶחָד עַל גְּאֵלָה הִרְאֵשׁוּנָה, וְאֶחָד עַל
הָאֲחֵרוּנָה, וּבְגִלְל זֶה אֲזִי יִשִּׁיר מִשָּׁה. אֲזִי שֵׁר לֹא נֶאֱמַר, אֱלֹא אֲזִי יִשִּׁיר.

עֲשִׂירָאָה בְּתַפְלָה וְדָא שְׁכִינְתָּא עֲלָה אֶתְמַר (תהלים י"ז) תִּפְלָה לְדוּד שְׁמַעָה יִי
צְדָק וְדוּד בְּרוּחַ קוּדְשָׁא אָמַר בְּאַחֲרִית יוֹמִין דְּגְלוּתָא, אָמַר עַל יִשְׂרָאֵל
(תהלים י"ז) בְּחִנְתָּ לְבִי פְקַדְתָּ לִילָה. וְלִית לִילָה אֱלֹא גְלוּת וְאִיּוֹב מָה דְאָמַר
כּוּלָּא הוּא מְשַׁל עַל יִשְׂרָאֵל דְאָמַר (איוב ז) כֹּלָה עֲנֹן וַיִּלְדֵּךְ, וְשִׁטּוֹן בַּעַל לְקַטְרָגָא
לִיה וְאָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (איוב לה) אִיּוֹב לֹא בִדְעַת יַדְבָּר אוּף בִּיעֶקֶב בְּגִין
דְּחִזָּא בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא דוּחְקָא דְגְלוּתָא (עד כאן מההשמטות)

עֲשִׂירִי בְּתַפְלָה, וְזוֹ שְׁכִינָה, וְעֲלִיָּה נֶאֱמַר (תהלים יז) תִּפְלָה לְדוּד שְׁמַעָה ה'
צְדָק. וְדוּד בְּרוּחַ הַקְּדוּשׁ אָמַר בְּאַחֲרִית הַיָּמִים שְׁלַ גְלוּת, אָמַר עַל
יִשְׂרָאֵל (שם) בְּחִנְתָּ לְבִי פְקַדְתָּ לִילָה, וְאִין לִילָה אֱלֹא גְלוּת, וּמָה שְׁאָמַר
אִיּוֹב הַפֵּל הָיָה מְשַׁל עַל יִשְׂרָאֵל שְׁאָמַר כֹּלָה עֲנֹן וַיִּלְדֵּךְ, וְהַשִּׁטּוֹן רָצָה
לְקַטְרָג לּוֹ, וְאָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִיּוֹב לֹא בִדְעַת יַדְבָּר. אִי בִיעֶקֶב
כֶּךָ, בְּגִלְל שְׁרָאָה בְּרוּחַ קְדוּשׁוֹ אֶת דְּחַק הַגְּלוּת: ע"כ.

וַיַּעֲקֹב בְּגִין דְּחִמָּא בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא דוּחְקָא דְגְלוּתָא בְּתַרְאָה בְּסוּף יוֹמִיָּיא
(בראשית כח) וַיִּפְגַּע בְּמַקּוֹם וַיִּלֶן שָׁם כִּי בַא הַשֶּׁמֶשׁ וּבַא לֵילִיא דְגְלוּתָא וְאָמַר (בראשית לב)
וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיִּצָּר לוֹ. וּפְלִיג עֲמָא קְדִישָׁא בְּגְלוּתָא לְגִי סְטְרִין. כְּמָא
דְאֶתְ אָמַר, (בראשית לג) וַיִּשָּׂם אֶת הַשִּׁפְחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשׁוֹנָה בְּרִישָׁא
בְּגְלוּתָא דְאָדוּם, וְאֶת לֵאָה וַיַּלְדֶּיהָ אַחֲרוֹנִים. וְאֶת רָחֵל וְאֶת יוֹסֵף

אֲחֵרוֹנִים. וּבִגִּין דְּחָמָא בְּתַר כֵּן עֲנִיּוֹתָא וְצַעְרָא דְלַהוֹן אָמַר (בראשית כח)
וּשְׁבַתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי וְאָמַר וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְד לְלַבֵּשׁ.

וַיַּעֲקֹב, בְּגִלְל שְׂרָאָה בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ דְּחַק שֶׁל הַגְּלוּת הָאֲחֵרוֹנָה בְּסוּף
הַיָּמִים, [אמר (בראשית כח) ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, ובא הלילה של הגלות, ואמר]
(שם לב) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ. וַחֲלַק אֶת הָעַם הַקְּדוֹשׁ בְּגִלְלוֹת
לְשִׁלְשָׁה צְדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (שם לג) וַיֵּשֶׁם אֶת הַשְּׂפָחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן
רֵאשֵׁנָה, בְּרֵאשׁ בְּגִלְלוֹת אָדוּם. וְאֶת לֵאָה וַיַּלְדֶּיהָ אֲחֵרוֹנִים וְאֶת רַחֵל וְאֶת
יוֹסֵף אֲחֵרוֹנִים. וּבְגִלְל שְׂרָאָה אַחַר כֵּן עֲנִיּוֹת וְצַעַר שִׁלְהֶם, אָמַר (שם כח)
וּשְׁבַתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי. וְאָמַר, וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְד לְלַבֵּשׁ.

וְדוֹד בְּגִין גְּלוּתָא אָמַר (שמואל ב ז) רָעַב וְעֵינַי וְצָמָא בְּמַדְבָּר, בְּגִין דְּחָמָא
שְׂכִינְתָא חֲרָבָה יְבֵשָׁה הָיָה נָטִיל צַעְרָא בְּגִינְהָ. לְבַתֵּר דְּחָמָא דְהַדְרִין
יִשְׂרָאֵל (בתשובה) בְּחֻדְוָה, תִּקְוִין עֶשֶׂר מֵינֵי נְגוּנִין. וּבְסוּף כְּלָהוּ אָמַר (תהלים קב)
תִּפְלָה לַעֲנִי כִי יַעֲטוּף (נ"א תקין י' מיני תילים, ובסוף כלהו תפלה לדוד הטה יי אזנד ענני.
חדא דכלהו צלותין דבגינייהו מתעטפין קדם מלכא. ולא הוו עאלין עד דייעול צלותא דעני אמר
תפלה לעני כי יעטוף) וְהִיא צְלוּתָא דְעֵטוּף כָּל צְלוּתִין קְדָמָהּ עַד דְיִיעוּל צְלוּתָא
דִּילָיָה. בְּגִין דָּא אַקְדִּים עֲנִי לְכַלְהוּ.

וְדוֹד, בְּגִלְל הַגְּלוּת אָמַר (שמואל ב יז) רָעַב וְעֵינַי וְצָמָא בְּמַדְבָּר. בְּגִלְל שְׂרָאָה
שְׂכִינְתָא חֲרָבָה יְבֵשָׁה, הָיָה נוֹטֵל צַעַר בְּגִלְלָהּ. אַחַר שְׂרָאָה שִׁישְׂרָאֵל
חוֹזְרִים [בתשובה] בְּחֻדְוָה, תִּקְוִין עֶשֶׂר מֵינֵי נְגוּנִים, וּבְסוּף כְּלָם אָמַר
(תהלים קב) תִּפְלָה לַעֲנִי כִי יַעֲטוּף [נ"א: תקו עשרה מיני תלים, ובסוף כלם תפלה לדוד
הטה ה' אזנד ענני, אחת שכל התפלות שבגללן מתעטפים לפני המלך, ולא היו נכנסות עד שתכנס
תפלת העני, אמר תפלה לעני כי יעטוף], וְהִיא תִּפְלָה שְׁעוּטְפַת כָּל הַתִּפְלוֹת לְפָנֶיהָ
עַד שְׁתַּכְנַס תִּפְלָתוֹ, לְכֹן הַקְּדִים עֲנִי לְכָלִם.

מֵאֵן צְלוּתָא דְעֵנִי. דָּא צְלוּתָא דְעַרְבִית דְאִיהִי רְשׁוּת בְּפָנֵי עֲצָמָה בְּלָא בְעֵלָה.
וּבִגִּין דְאִיהִי בְּלָא בְעֵלָה אִיהִי עֲנִיָּיהָ יְבֵשָׁה (ברשות כל אינש) וְצַדִּיק עֲנִי יְבֵשׁ דָּא
זְרַעָא דְיַעֲקֹב דְאִיהוּ בְּרֵשׁוֹת כָּל אוֹמִין דְעֵלְמָא וְדַמְיָא לְצְלוּתָא דְעַרְבִית
דְאִיהִי לִילְיָא דְגְלוּתָא.

מֵהִי תִּפְלַת הָעֲנִי? זֹאת תִּפְלַת עַרְבִית שֶׁהִיא רְשׁוּת בְּפָנֵי עֲצָמָה בְּלִי בְעֵלָה,
וּמִשׁוּם שֶׁהִיא בְּלִי בְעֵלָה, הִיא עֲנִיָּה וְיְבֵשָׁה, וְצַדִּיק עֲנִי יְבֵשׁ זֶה זְרַע
יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּרֵשׁוֹת כָּל אַמּוֹת הָעוֹלָם, וְדוּמָה לְתִפְלַת עַרְבִית שֶׁהִיא
לִילָה שֶׁל הַגְּלוּת.

וּצְלוֹתָא דְשַׁבַּת אִיהִי צְדָקָה לְעַנִּי כְּמָה דְאוּקְמוּהָ מְאִרֵי מִתְנִיתִין שְׁמֵשׁ
בְּשַׁבַּת צְדָקָה לְעַנִּים (דענייִם מתנחמי בארח דשמשא בשבתא) דשבתא. וּבְגִין דָּא צָרִיךְ
בְּרַנְשׁ לְמַהוּי אִיהוּ כְּעַנִּי לְתַרְעָא דְמַלְכָא בְּצְלוֹתָא דְעַמִּידָה בְּכָל שִׁית יוֹמִין
דְּחוּל בְּגִין שְׂכִינְתָא. וּמִתְעַטֵּף לָהּ בְּעֵטוּפָא דְמַצּוּה דְצִיצִית כְּעַנִּי. וְיִהְיֶה
בְּתַפְלִין כְּאַבְיוֹן לְגַבֵּי תַרְעָא דְאִיהוּ אַדְנִי. דְהִכִּי סָלִיק לְחוּשְׁבִּין הִיכְ"ל.
וְדָא אִיהוּ אַדְנִי שְׁפַתֵי תַפְתַּח.

וּתְפִלַּת שַׁבַּת הִיא צְדָקָה לְעַנִּי, כְּמוֹ שְׂבַארוּהָ בְּעַלֵי הַמְשָׁנָה, שְׁמֵשׁ
בְּשַׁבַּת צְדָקָה לְעַנִּים [שענייִם מתנחמים בדרך של שמש של שבת]. וְלִכְּן צָרִיךְ אָדָם
לְהִיּוֹת כְּמוֹ עַנִּי לְשַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּתַפְלַת עַמִּידָה בְּכָל שִׁשִּׁת יָמֵי הַחֹל בְּשִׁבִיל
הַשְּׂכִינָה, וּמִתְעַטֵּף לָהּ בְּעֵטוּף שֶׁל מַצּוּה שֶׁל צִיצִית כְּמוֹ עַנִּי, וְיִהְיֶה
בְּתַפְלִין כְּמוֹ אַבְיוֹן אֲצֵל הַשַּׁעַר שֶׁהוּא אַדְנִי. שְׁפַךְ עוֹלָה לְחֻשְׁבוֹן
הִיכְ"ל. וְזֶהוּ אַדְנִי שְׁפַתֵי תַפְתַּח.

וְכַד אֲפַתַח פּוּמִיָּה בְּצְלוֹתָא דְעַרְבִית נִשְׂרָא קָא נְחִית בְּיוֹמִין דְּחוּלָא לְקַבְלָא
בְּגַדְפָּהָ צְלוֹתָא דְלִילָא. וְדָא נוֹרִיא"ל אֲתַקְרִי אוֹרִיא"ל מְסַטְרָא דְחֶסֶד, וְנוֹרִיא"ל
מְסַטְרָא דְגְבוּרָה דְאִיהוּ נוֹר דְלִיק, דְאֲתַמַּר בֵּיהּ (דניאל 8) נְהַר דִּינוֹר
וְגו'.

וּכְשֶׁפּוֹתַח פִּיו בְּתַפְלַת עַרְבִית, נוֹחַת נֶשֶׁר בְּיַמֵי הַחֹל לְקַבֵּל בְּכַנְפָיו תַּפְלַת
הַלֵּילָה. וְזֶה נוֹרִיא"ל נִקְרָא אוֹרִיא"ל מִצַּד שֶׁל חֶסֶד, וְנוֹרִיא"ל מִצַּד
שֶׁל גְבוּרָה, שֶׁהוּא נֵר דּוֹלֵק, שְׁנַאֲמַר בּוֹ (דניאל 8) נְהַר דִּינוֹר וְגו'.

וּבְצְלוֹתָא דְשַׁחְרִית אַרְיָה נְחִית לְקַבְלָא צְלוֹתָא בְּדְרוּעוּי וְגַדְפוּי דְאַרְבַּע
גַּדְפוּי (ס"א אית) לְכָל חַיָּה דָּא מִיכָאֵל. וּבְצְלוֹתָא דְמִנְחָה שׁוֹר נְחִית לְקַבְלָא
(נ"א צלותא) בְּקַרְנוּי וְגַדְפוּי וְדָא גְבַרִיאֵל. וּבְשַׁבַּת נְחִית קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגוֹ
אַבְהוֹן לְקַבְלָא בֵּת יַחֲידָא דִילִיָּה בְּהוֹן. וְדָא רְזָא דְשַׁבַּת שׁי בֵּית יַחֲידָא
דִילִיָּה. בְּהַהוּא זְמַנָּא חִינוּן עֲלָאִין דְאֲתַקְרִיאוּ בְּשֵׁמָא דִּי פְתַחִין וְאַמְרִין
(תהלים כד) שָׂאוּ שְׁעָרִים רְאשֵׁיכֶם וְהִנְשָׂאוּ פְתַחֵי עוֹלָם.

וּבְתַפְלַת שַׁחְרִית אַרְיָה נְחִית לְקַבֵּל תַּפְלָה בְּזְרוּעוֹתָיו וּכְנָפָיו, שְׂאֲרַבַּע
כְּנָפִים [יש] לְכָל חַיָּה, זֶה מִיכָאֵל. וּבְתַפְלַת מִנְחָה שׁוֹר נְחִית לְקַבֵּל [נ"א:
תפלה] בְּקַרְנוּי וּכְנָפָיו, וְזֶה גְבַרִיאֵל. וּבְשַׁבַּת נְחִית הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּשִׁלְשֵׁת הָאָבוֹת לְקַבֵּל הַבֵּת יַחֲידָה שְׁלוֹ בְּהֶם, וְזֶה סוּד שֶׁל שַׁבַּת, שׁי
בֵּת יַחֲידָה שְׁלוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן הַחִיּוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת שְׁנִקְרָאוּ בְּשֵׁם שֶׁל יי,
פּוֹתַחִים וְאוֹמְרִים, (תהלים כד) שָׂאוּ שְׁעָרִים רְאשֵׁיכֶם וְהִנְשָׂאוּ פְתַחֵי
עוֹלָם.

דף כד ע"א

בההוא זמןא מתפתחין שבעה היכלין. היכל קדמאה היכלא דאהבה. תננינא היכלא דיראה. תליתאה היכלא דרחמי. (תקונים כב). רביעאה היכלא דנבואה דאספקלריאה דנהרא. (דף כד ע"א) חמישאה היכלא דנבואה דאספקלריאה דלא נהרא. שתיתאה היכלא דצדק. שביעאה היכלא דדיין.

באותו זמן נפתחים שבעה היכלות. היכל הראשון - היכל האהבה. שני - היכל היראה. שלישי - היכל הרחמים. רביעי - היכל הנבואה באספקלריה המאירה. חמישי - היכל הנבואה באספקלריה שאינה מאירה. ששי - היכל הצדק. שביעי - היכל הדין.

ועלייהו אתמר בראשית ברא שי"ת. אלהים היכלא שביעאה. והכי אנון ז' היכלין לתתא ולקבלייהו שבעה קלין דהבו ליי'. וי"ח אזכרות דביה, דבהון שט קודשא בריך הוא ביי"ח עלמין (תהלים סח) ברכב אלהים רבותים אלפי שנאן דאנון י"ח רבון עלמין וכמה נטורי תרעין אית להיכלין דמקבלין צלותין, וכל צלותא לא תיעול אלא במדה במשקל. ולית מאן דקאים קמי תרעא דצלותא. ועליה אתמר (תהלים קכו) לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער. דאיהי תרעא דמלכא. בגין דצלותא איהי מצוה ודא שכונתא. ואורייתא דא קודשא בריך הוא. לא צריך הפסקה בינייהו. וצריך לסלקא תורה ומצוה ברחימו ודחילו.

ועליהם נאמר בראשית - ברא שי"ת. אלהים היכל שביעי. וכך הם שבעה היכלות למטה, וכנגדם שבעה קולות של הבו לה', ושמונה עשרה אזכרות שבהן משוטט הקדוש ברוך הוא בשמונה עשר עולמות (תהלים סח) ברכב אלהים רבותים אלפי שנאן, שהם שמונה עשר רבוא עולמות, וכמה שומרי שערים יש להיכלות שמקבלים תפלות, וכל תפלה לא תכנס אלא במדה במשקל, ואין מי שעומד לפני שער התפלה, ועליו נאמר (שם קכו) לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער, שהיא שער המלך. בגלל שתפלה היא מצוה, וזו שכונה, והתורה זה הקדוש ברוך הוא - לא צריך ביניהם הפסקה. וצריך להעלות תורה ומצוה באהבה ויראה.

דְּכַל פְּקוּדֵי דְעֵשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה כְּלֵהוּ תַלְיִין מִן שָׁם יְדוּ"ד. כְּמָה דְאֻקִּימְנָא רְזָא דָא שְׁמִי עִם יִיָּה שְׁסִיָּה מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְזֶה זְכָרִי עִם וִיָּה רַמִּיחַ מְצוֹת עֵשָׂה. וְהָא הֲכָא שְׁסִיָּה וְרַמִּיחַ. וְאַנּוּן רַמִּיחַ תִּיבִין בְּקָרִיאת שְׁמַע וְאַתִּיָּהִיבוּ מְרַחִימוּ (דַּאת י) וְדַחִילוּ דְאֵת ה'. וּבְגִין דָּא תַקִּינוּ הַבוּחַר בְּעַמּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה וְאַנּוּן כְּלִילָן בְּאַבְרָהָם דְאַתְמַר בֵּיה זָרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבֵי.

שְׁכַל מְצוֹת עֵשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה כְּלָן תַּלְוִיּוֹת מִשָּׁם יְהוּ"ה. כְּמוּ שְׁבַאֲרָנוּ סוּד זֶה שְׁמִי עִם יִיָּה - שְׁסִיָּה מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְזֶה זְכָרִי עִם וִיָּה - רַמִּיחַ מְצוֹת עֵשָׂה. וְהָרִי כָּאן שְׁסִיָּה וְרַמִּיחַ, וְהֵם רַמִּיחַ תַּבוֹת שְׁבַקְרִיאת שְׁמַע, וְנִתְּנוּ מְאַהֲבָה [שֶׁל אוֹת י"] וְיִרְאָה שֶׁל אוֹת ה'. וְלָכֵן תַּקִּינוּ הַבוּחַר בְּעַמּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה, וְהֵם כְּלוּלִים בְּאַבְרָהָם, שְׁנֵאמַר בּוּ זָרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבֵי.

השלמה מההשמטות (סימן ו)
זָרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבֵי. לִית מָאן דְקָאִים קָמִיה תַרְעָא דְצְלוֹתָא וְעֲלִיה אַתְמַר (תַּחֲלִים קכ"ז) לֹא יְבוֹשׁוּ כִי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בְּשַׁעַר דְאִיהוּ תַרְעָא דְמַלְכָּא בְּגִין דְצְלוֹתָא אִיהִי מְצוּהָ וְדָא שְׁכִינְתָּא וְאוֹרִייתָא דָּא קוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא וְלֹא צְרִידָּהּ הַפְּסָקָה בִּינֵייהוּ וְצְרִידָּהּ לְסַלְקָא תוֹרָה וּמְצוּהָ בְּדַחִילוּ וְרַחִימוּ דְכַל פְּקוּדֵי דְעֵשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה כְּלֵהוּ תַלְיִין מִן שָׁם יְהוּ"ה כְּמָה דְאֻקִּימְנָא רְזָא דָּא שְׁמִי עִם יִיָּה שְׁסִיָּה מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וְזֶה זְכָרִי עִם וִיָּה רַמִּיחַ מְצוֹת עֵשָׂה וְהָא הֲכָא רַמִּיחַ וְשְׁסִיָּה וְאַיְנוּן רַמִּיחַ תִּיבִין בְּקָרִיאת שְׁמַע וְאַתִּיָּהִיבוּ מְרַחִימוּ וְדַחִילוּ דְאֵת ה' וּבְגִין דָּא תַקִּינוּ הַבוּחַר בְּעַמּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה וְאַיְנוּן כְּלִילָן בְּאַבְרָהָם דְאַתְמַר בֵּיה (ישעיה מ"א) זָרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבֵי.

זָרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבֵי. אִין מִי שְׁעוּמַד לְפָנֵי שַׁעַר הַתַּפְּלָה, וְעֲלִיו נֵאמַר (שם קכ"ז) לֹא יְבוֹשׁוּ כִי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בְּשַׁעַר, שֶׁהוּא שַׁעַר הַמְּלָךְ, בְּגִלְל שְׁתַּפְּלָה הִיא מְצוּהָ, וְזוֹ שְׁכִינָה, וְתוֹרָה זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא צְרִידָּהּ בִּינֵיהֶם הַפְּסָקָה, וְצְרִידָּהּ לְהַעֲלוֹת תוֹרָה וּמְצוּהָ בִּירְאָה וְאַהֲבָה, שְׁכַל מְצוֹת עֵשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה תַּלְוִיּוֹת מִשָּׁם יְהוּ"ה, כְּמוּ שְׁבַאֲרָנוּ סוּד זֶה שְׁמִי עִם יִיָּה - שְׁסִיָּה מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה זְכָרִי עִם וִיָּה - רַמִּיחַ מְצוֹת עֵשָׂה, וְהָרִי כָּאן מְאֲתִים וְשְׁמוּנָה וְאַרְבָּעִים, וְשֶׁלֶשׁ מְאֲוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים, וְהֵן מְאֲתִים וְשְׁמוּנָה וְאַרְבָּעִים תַּבוֹת שְׁבַקְרִיאת שְׁמַע, וְנִתְּנוּ מְאַהֲבָה וְיִרְאָה שֶׁל אוֹת ה', וּמְשׁוּם כֵּן תַּקִּינוּ הַבוּחַר בְּעַמּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה, וְהֵם כְּלוּלִים בְּאַבְרָהָם שְׁנֵאמַר בּוּ (ישעיה מא) זָרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבֵי.

תְּפִילִין אֵינּוּן עוּז דְאַתִּיָּהִיבוּ מִירְאָה דְאִיהוּ לְשִׁמְאָלָא וְדָא פְּחַד יַצְחָק דְתַמּוּן כָּל מְקַטְרִגִין סְלָקִין לְמַתְבַּע כָּל דִּינִין וּבְגִין דָּא (ישעיה סב) וּבְזָרוּעַ עוּזוּ,

דא תפילין י"ה ביראה ו"ה באהבה ה' הוא דכתיב (תהילים ל"א) אהבו את
י' כל חסידיו תא חזי (ס"א ת"ת) יהו"ה כליל כלל ובגין דא אתמר בייעקב
(בראשית כט) והנה יהו"ה נצב עליו דאיהו עמודא דאמצעייתא לבתר
דאתקם. (כתוב בדפוס עד בדיוקנא דמאה ודאי) דכד צלותא דיליה סלקא לעילא
פרוזה נפיק מרקייעין ויימא ה'בו יקרא לדיוקנא דמלכא ולית תרעא
דקאים קמיה האי צלותא, (תהילים נ"א) אדני שפתי תפתח לאפקא מזונא
לבגין קדישין דבהאי היכלא תמן מזונא.

תפילין הן עז שנתנו מיראה שהיא לשמאל, וזה פחד יצחק, ששם כל
המקטרגים עולים לתבע כל הדינים, ולכן ובזרוע עזו - זה תפילין, י"ה
ביראה, ו"ה באהבה. זהו שפתיב (תהילים לא) אהבו את ה' כל חסידיו.
בא ראה, יהו"ה כולל הכל, ולכן נאמר בייעקב והנה יהו"ה נצב עליו,
שהוא עמוד האמצעי לאחר שהוקם. [כתוב בדפוס, עד בדמות של רבנו ודאי]
שפאשר תפלתו עולה למעלה, הפרוזה יוצא מן הרקיעים ויאמר ה'בו
כבוד לדיוקן המלך, ואין שער שעומד לפני התפלה הזו. אדני שפתי
תפתח - להוציא מזון לבנים הקדושים, שבהיכל הזה שם המזון.

בני חיי ומזוני מסטרא דעמודא דאמצעייתא דאיהו (שמות ה) בני בכורי
ישראל ואיהו עץ החיים דנפיק מחיים דלעילא ואיהו אילנא דמזון לכולא
ביה ובגין דשכינה אינון ישראל לתתא, חיים דילה אורייתא, מזונא דילה
צלותא דחשיבא לקרבנא. ובגלותא אתמר לגבי ישראל (בראשית לב) הבה לי
בנים ושכינתא איהי קרבנא לקודשא בריך הוא דמקבל לה בימינא
ושמאלא וגופא ויחודא דיליה עמה בצדיק דאיהו אות תפילין ושבת
וימים טובים.

בנים חיים ומזונות מצד עמוד האמצעי, שהוא בני בכרי ישראל, והוא
עץ החיים שיוצא מהחיים שלמעלה, והוא העץ שבו מזון לכלם. ובני
השכינה הם ישראל למטה, החיים שלה תורה, המזון שלה תפלה,
שחשובה פקרבון, ובגלות נאמר אצל ישראל הבה לי בנים, ושכינה
היא קרבן לקדוש-ברוך-הוא שמקבל אותה בימין ושמאל וגוף,
ויחודו עמה בצדיק, שהוא אות תפילין ושבת וימים טובים.

ואית למשאל למה מצלאן לקודשא בריך הוא בכמה דרגין, זמנין מצלין
ליה בספירה ידיעא ובמדה ידיעא לזמנין צלותא לימינא ה' הוא
דאתמר הרוצה להחכים ידרים. לזמנין לשמאלא, ה' הוא דאתמר
הרוצה להעשיר יצפין, לזמנין דאבא ואימא לימינא ולשמאלא אינון
לזמנין לעמודא דאמצעייתא לזמנין לצדיק כל צלותא סלקא לדרגא ידיעא
אלא ודאי יהו"ה איהו בכל ספירה וספירה וצלותא איהי שכינתא.

וַיֵּשׁ לְשֹׂאֵל, לָמָּה מִתְפַּלְלִים אֶל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַמָּה דְרָגוֹת?
לְפַעֲמִים מִתְפַּלְלִים אֵלָיו בְּסִפְיָרָה יְדוּעָה וּבִמְדָּה יְדוּעָה, לְפַעֲמִים תִּפְלָה
לְיָמִין - זֶהוּ שְׁנַאֲמַר הַרוּצָה לְהַחֲפִים יְדָרִים, לְפַעֲמִים לְשִׂמְאַל - זֶהוּ
שְׁנַאֲמַר הַרוּצָה לְהַעֲשִׂיר יֶצְפִּין, לְפַעֲמִים שֶׁל אָב וְאִם הֵם לְיָמִין
וּלְשִׂמְאַל, וּלְפַעֲמִים לְעֲמוּד הָאֲמָצְעִי, לְפַעֲמִים לְצַדִּיק, כָּל תִּפְלָה עוֹלָה
לְדִרְגָּה יְדוּעָה. אֲלָא וְדָאֵי יְהוֹיָה הוּא בְּכָל סִפְיָרָה וּסִפְיָרָה, וּתִפְלָה הִיא
שְׂכִינָה.

בְּזִמְנָא דְבַעֲי לְרַחֲמָא עַל עַלְמָא סְלִיקַת בִּימִינָא וּבְזִמְנָא דְבַעֲי לְמַעְבַּד דִּינָא
בְּעַלְמָא סְלִיקַת בְּשִׂמְאַלָּא וְכוּלָּא לְגַבֵּי יְהוֹיָה דְאִיהוּ בְּכָל אֲתֵר וּבְגִין דָּא
זֵאת תּוֹרַת הָעוֹלָה עוֹלָה לְיָי וְדָא צְלוּתָא דְאִיהִי שְׂכִינְתָּא קָרְבָּן לְיָי וְדָא
צְלוּתָא דְאִיהִי קָרְבָּנָא דִּילִיָּה וְכַד סְלִיקָא לְגַבֵּיהִי צְרִיךְ לְאַכְלָלָא עִמָּה כָּל
סִפְיָרָן דְלִית קְדוּשָׁה פְּחוּת מֵעֲשָׂרָה. (עד כאן מההשמטות)

בְּזִמְנָן שְׂמַבְקֵשׁ לְרַחֵם עַל הָעוֹלָם עוֹלָה בְּיָמִין, וּבְזִמְנָן שְׂמַבְקֵשׁ לְעֲשׂוֹת
דִּין בְּעוֹלָם עוֹלָה בְּשִׂמְאַל, וְהַכֵּל אֶל יְהוֹיָה שֶׁהוּא בְּכָל מְקוֹם, וְלָכֵן זֵאת
תּוֹרַת הָעֵלָה, עוֹלָה לְהַי, וְזוֹ תִּפְלָה שֶׁהִיא שְׂכִינָה קָרְבָּן לְהַי, וְזוֹ תִּפְלָה
שֶׁהִיא קָרְבָּנוֹ, וּכְשֶׁעוֹלָה אֵלָיו, צְרִיךְ לְהַכְלִיל עִמָּה אֶת כָּל הַסִּפְיָרוֹת,
שְׂאִין קְדוּשָׁה פְּחוּת מֵעֲשָׂרָה: ע"כ.

יִשְׂרָאֵל דְסָלִיק בְּיוּ"ד ה"א וּא"ו ה"א. וְרָזָא דְמַלְכָּה יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַחְשְׁבָה
לְהַבְרָאוֹת. מַחְשְׁבָה חֲשׂ"ב מ"ה, וּבִיָּה תִשְׁכַּח שְׂמָא קְדִישָׁא. וּבְגִין יַעֲקֹב
דְאִיהוּ יִשְׂרָאֵל אֲתָמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּדִיוֹקְנָא דְמֵאֲרִיָּה.

יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹלָה בְּיוּ"ד ה"א וּא"ו ה"א, וְסוּד הַדְּבָר - יִשְׂרָאֵל עָלָה
בְּמַחְשְׁבָה לְהַבְרָאת. מַחְשְׁבָה - חֲשׂ"ב מ"ה, וּבוֹ תִמְצָא אֶת הַשֵּׁם
הַקָּדוֹשׁ. וּמְשׁוּם שְׂיַעֲקֹב שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל, נֶאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת
הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּדַמּוֹת רַבּוֹנוֹ.

בְּנֵי חַיִּי וּמְזוּנֵי מְסֻטְרָא דְעֲמוּדָא דְאֲמָצְעִיתָא. דְאִיהוּ בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל.
וְאִיהוּ עֵץ הַחַיִּי"ם, וְאִיהוּ אֵילָנָא דְמְזוּזָ"ן לְכֻלָּא בֵּיה. וּבְגִין דָּא אֲנוּן יִשְׂרָאֵל
מְזוּנָא דִּילִיָּה צְלוּתָא דְחֲשִׁיבָא לְקָרְבָּנָא. וּבְגִלוּתָא אֲתָמַר (בראשית ל) הָבָה לִי
בְּנִים וְאִם אֵין מִתָּה אָנֹכִי. וּשְׂכִינְתָּא אִיהִי קָרְבָּנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
מִינֵיהִ בְּיָמִינָא וּשְׂמַלְאָא וְגוּפָא. וְכַד סְלִיקָא לְגַבֵּיהִי צְרִיךְ לְאַכְלָלָא עִמֵּיהִ כָּל
עֲשָׂר סִפְיָרָן. דְלִית קְדוּשָׁה פְּחוּת מֵעֲשָׂרָה דְאִיהוּ קְדוּשָׁה דִּילִיָּה. וּבְגִין דָּא
כַּד בַּר נֶשׁ בְּעֵי לְסְלִיקָא צְלוּתִיה בְּכָל תְּנוּעִיה. (אז) (אי) חִיוּיָא בְּעֵי לְקֻטְרָגָא

לְצִלוֹתָא, צָרִיךְ לְמַעַבְד לִיה קִירְטָא, וְרָזָא דְמַלְה זַרְקָא מִקַּף שׁוֹפֵר הוּלְדֵי סְגוּלְתָא :

בְּנִים חַיִּים וּמְזוֹנוֹת מְצַד עֲמוּד הָאֲמֻצְעִי, שֶׁהוּא בְּנִי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל. וְהוּא עֵץ הַחַיִּיִּים, וְהוּא עֵץ שְׁמֹזוּיָן בּוֹ לְכָל. וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל הִם הַמְּזוּן שְׁלוֹ תַּפְלָה שְׁנַחֲשֶׁבֶת לְקַרְבָּן. וּבְגָלוֹת נֹאמֵר (בְּרַאשִׁית ל) הִבָּה לִי בְּנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֲנֹכִי. וְשִׁכְיָנָה הִיא קַרְבָּן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ בְּיָמֵינוּ וְשִׁמְאֵל וְגוֹף. וְכִשְׁעוּלָה אֵלָיו, צָרִיךְ לְהַכְלִיל עִמָּה כָּל עֵשֶׁר הַסְּפִירוֹת, שְׂאִין קְדֻשָׁה פְּחוֹת מֵעֵשֶׁר, שֶׁהוּא קְדֻשָׁתוֹ. וְלָכֵן כְּשֶׁבֵן אָדָם רוֹצֵה לְהַעֲלוֹת תַּפְלָה בְּכָל תְּנוּעָתוֹ, [א] נְחַשׁ רוֹצֵה לְקַטְרֵג לְתַפְלָה, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ מְקַלֵּעַ, וְסוּד הַדְּבָר - זַרְקָא מִקַּף שׁוֹפֵר הוּלְדֵי סְגוּלְתָא.

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר עֲלָאִין שְׁמַעוּ. תַּתְּאִין אַתְּכֶנְשׁוּ. אֵלִין מְאֲרֵי מְתִיבְתָא דְלַעֲיָלָא וְתַתָּא. אֵלִיהוּ בְּאוּמָאָה עֲלֵךְ טוֹל רְשׁוֹ וְנַחֲיִית הָכָא, דְּהָא קַרְבָּא סְגִיָּאָה אֲזַדְמֵן. חֲנוּיָךְ מִמֶּנָּא נַחֲיִית הָכָא, אֲנִתּוֹ וְכָל מְאֲרֵי מְתִיבְתָא דְתַחְחוֹת יָדֵךְ. דְּלָא לִיקְרָא דִּילִי עֲבִידְנָא, אֵלָא לִיקְרָא דְשִׁכְיָנְתָא.

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, עֲלִיוֹנִים שְׁמַעוּ, תַּחְתּוֹנִים הִתְכַּנְּסוּ, אֵלָה מוֹרֵי הַיְשִׁיבָה שְׁלַמְעֵלָה וְשְׁלַמְטָה. אֵלִיהוּ, בְּשַׁבּוּעָה עֲלֵיךְ, קַח רְשׁוֹת וְרַד לְכָאן, שְׁהַרִי קַרְבַּ גְּדוֹל הַזְּדִמֵן. חֲנוּךְ הַמְּמַנָּה, רַד לְכָאן אַתָּה וְכָל מוֹרֵי הַיְשִׁיבָה שְׁתַּחַת יָדֵךְ, שְׁלָא לְכַבּוּדִי עֲשִׂיתִי, אֵלָא לְכַבּוּד הַשִּׁכְיָנָה.

פְּתַח כְּמִלְקָדְמִין וְאָמַר. זַרְקָא וְדָאִי בְּמִיתָךְ לְסַלְקָא צְלוֹתָא לְהַהוּא אַתְרֵי יְדִיעַ, כְּמָה דְּהַהִיא אַבְנָא דְקִירְטָא דְאֲזַדְרִיקַת לְאַתְרֵי יְדִיעַ, הַכִּי צָרִיךְ לְסַלְקָא מַחֲשַׁבְתִּיהָ בְּצְלוֹתִיהָ בְּהַהִיא תַּנָּא אַבּוֹן מוֹכְלָלַת וּמַעוּטְרַת. דְּאַתְתָּמַר בָּהּ כָּל הַזִּיקָף זִיקָף בְּשֵׁם דְּצָרִיךְ לְסַלְקָא לָהּ תַּמָּן.

פְּתַח כְּמִקְדָּם וְאָמַר, זַרְקָא וְדָאִי. בְּבוֹאֵךְ לְהַעֲלוֹת תַּפְלָה לְאוֹתוֹ מְקוּם יְדוּעַ. כְּמוֹ שְׂאוֹתָהּ אַבּוֹן הַקָּלַע שְׁנַזְרָקָה לְמְקוּם יְדוּעַ, כְּךָ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּתַפְלָה בְּאוֹתוֹ כְּתֵר אַבּוֹן מְכַלְלַת וּמַעֲטָרַת, שְׁנֹאמֵר בָּהּ כָּל הַזִּיקָף זִיקָף בְּשֵׁם, שְׁצָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ לְשֵׁם.

וּבְהַהוּא (אַתְרֵי דְסַלִּיק) לָהּ לְגַבִּי בַעֲלָה אֲפִילוֹ נְחַשׁ כְּרוּךְ עַל עַקְבוֹ לֹא יִפְסִיק. אַף עַל גַּב דְּאַתְתָּמַר בִּיה וְאַתָּה תְּשׁוּפְנּוּ עֵקֶב. הַהִיא אַבּוֹן דְּאִיהִי י' דְּיַעֲקֹב דְּאַתְתָּמַר בָּהּ (בְּרַאשִׁית מֵט) מִשָּׁם רוֹעָה אַבּוֹן יִשְׂרָאֵל לֹא יִפְסִיק. וְצָרִיךְ לְסַלְקָא (נִי"א לַה) עַד אֵין סוּף. וְכַד נַחֲיִית לָהּ אַתְתָּמַר בִּיה כָּל הַפּוֹרְעַ כּוֹרַע בְּבְרוּךְ, דְּצָרִיךְ

לְנַחֲתָא (נ"א לה) עַד אֵין תְּכַלִּית, וְלֹא יַפְסִיק (נ"א לה) מְנִיָּה לֹא לְעִילָא לֹא לְתַתָּא.

וּבְאוּתוֹ מְקוּם שְׁמַעְלָה אוֹתָהּ לְבַעְלָהּ, אֶפְלוּ נַחֲשׁ כְּרוּדְךָ עַל עֵקְבוֹ לֹא יַפְסִיק, אֶף עַל גֵּב שְׁנַאֲמַר בּוֹ וְאַתָּה תְּשׁוּפְנּוּ עֵקֵב. אוֹתָהּ הָאֲבֹן שֶׁהִיא י' שֶׁל יַעֲקֹב, שְׁנַאֲמַר בָּהּ (בראשית מט) מִשָּׁם רָעָה אֲבֹן יִשְׂרָאֵל, לֹא יַפְסִיק. וְצָרִיד לְהַעֲלוֹתָהּ [נ"א אותה] עַד אֵין סוּף. וְכִשְׁמוּרִיד אוֹתָהּ, נֶאֱמַר בּוֹ כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּכָרוּדְךָ, שְׁצָרִיד לְהוֹרִידָהּ עַד אֵין תְּכַלִּית, וְלֹא יַפְסִיק [נ"א: אותה] מִמֶּנּוּ לֹא לְמַעַלָּה וְלֹא לְמַטָּה.

לְזַמְנִין אִיהוּ בַּעֲלָהּ ו' בְּצַדִּיק בְּשִׂית פְּרָקִין דְּתַרְיִן שׁוֹקִין נַחַת לְגַבְהָ בְּתַרְיִן שׁוֹקִין. לְזַמְנָא אִיהוּ בַּעֲלָהּ ו' בְּתַרְיִן (נ"א דרועין) שִׂית פְּרָקִין דְּסְלִיקַת לְגַבְהָ בְּתַרְיִן דְּרוּעִין. לְזַמְנִין אִיהוּ בֶן אֲבָא וְאֲמָא בֶן י"ה צָרִיד לְסַלְקָא. (ס"א לה לעילא וכד) לְעִילָא לְה'. וְכַד סְלִיקַת תַּמָּן לְזַמְנִין אִיהִי בְּהַפּוּכָא ו' וּבִין י' י' כְּגוּוֹנָא דָּא א צָרִיד לְסַלְקָא לְגַבְיָה דְּאַתְמָר בָּהּ (תהלים קיח) אֲבֹן מְאָסוּ הַבּוֹנִים הֵיתָה לְרֵאשׁ פְּנָה.

לְפַעְמִים בַּעֲלָהּ הוּא ו' בְּצַדִּיק בְּשִׂישָׁה פְּרָקִים שֶׁל שְׁתֵּי שׁוֹקִים יוֹרֵד אֵלֶיהָ בְּשְׁתֵּי שׁוֹקִים. לְפַעְמִים בַּעֲלָהּ הוּא ו' בְּשְׁתֵּי [נ"א זרועות], שִׂישָׁה פְּרָקִים שְׁעוּלָה אֵלָיו בְּשְׁתֵּי זְרוּעוֹת. לְפַעְמִים הוּא בֶן אֲבָא וְאֲמָא, בֶן י"ה, צָרִיד לְהַעֲלוֹת [לה למעלה וכאשר] לְמַעַלָּה לְה'. וְכִשְׁעוּלָה שָׁם, לְפַעְמִים הִיא בְּהַפּוּדְךָ ו' וּבִין י' י' כְּמוֹ זֶה א צָרִיד לְהַעֲלוֹתָהּ אֵלָיו, שְׁנַאֲמַר בָּהּ (תהלים קיח) אֲבֹן מְאָסוּ הַבּוֹנִים הֵיתָה לְרֵאשׁ פְּנָה.

דף כד ע"ב

וְכַד אִיהִי סְלִיקַת לְעִילָא, בְּרִישָׁא דְכָל רִישֵׁין סַלְקָא. וּבְגִינָה מְלֶאכְיָא אֲמַרִין (דף כד ע"ב) אֵי"ה מְקוּם כְּבוֹדוֹ. וְכַד סְלִיקַת לֹא' (לעילא) כְּגוּוֹנָא דָּא א, אִיהִי תַגָּא בְּרִישָׁא דְאִי עֶטְרָה עַל רִישִׁיהָ כְּתִיר. וְכַד נַחֲתָא נְקוּדָא לְתַתָּא וְאַתְעֶטְרַת נְחִיתַת בֵּיהּ כְּגוּוֹנָא דָּא (נ"א קמץ). וְכַד סְלִיקַת אֲתַקְרִי תַגָּא בְּרִזָּא דְטַעְמִי. וְכַד נְחִיתַת אֲתַקְרִיאת נְקוּדָה. וְכַד מְתִיחַד עֲמָה אִיהִי (אתקריאת אות) ז' כְּלִילָא מְנִיָּה אוֹת בְּרִי"ת דְּאִיהוּ שְׁבִיעָא דְכָלָא.

וְכִשְׁהִיא עוּלָה לְמַעַלָּה, בְּרֵאשׁ כָּל הָרֵאשִׁים הִיא עוּלָה, וּבְגִלְלָהּ הַמְלֶאכִים אוֹמְרִים אֵי"ה מְקוּם כְּבוֹדוֹ. וְכִשְׁעוּלָה לֹא' [למעלה] כְּמוֹ זֶה א, הִיא כְּתֵר בְּרֵאשׁ שֶׁל אִי עֶטְרָה עַל רֵאשׁוֹ כְּתִיר. וְכִשְׁיּוֹרְדַת נְקוּדָה

לְמִטָּה וּמִתְעַטָּרֶת, יוֹרֶדֶת בָּהּ כְּמוֹ זֶה [א קמא]. וּכְשֶׁעוֹלָה נִקְרָאת כְּתָר
בְּסוּד הַטְּעָמִים, וּכְשִׁיּוֹרֶדֶת נִקְרָאת נִקְדָּה. וּכְשֶׁמִּתְיַחַד עִמָּה הִיא [נִקְרָאת
אוֹת] ז', הִיא כְּלוּלָה מִמֶּנּוּ אוֹת בְּרִי"ת, שֶׁהוּא שְׁבִיעֵי שָׁל הַכֹּל.

וּבּוֹדָאי הָאֵי אֲבָנָא הִיא בְּנִיָּא דְכָל עֲלָמִין. וּבְגִין דָּא (דְּבָרִים כה) אָבּוֹן שְׁלִימָה
וְצָדֵק יִהְיֶה לָּךְ. אִיהִי מִדָּה בֵּין כָּל סְפִירָה. וּסְפִירָה דְכָל סְפִירָה. (נ"א וכל
ספירה) בָּהּ סְלִיקַת לְעֵשֶׁר. שִׁיעוּר דִּילָהּ וּבָהּ (נ"א ו' בה) אֶתְעַבִּידַת אִמָּה עֵשֶׁר
אֲמוֹת אוֹרְךָ בֵּין כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה. וְרָזָא דְמַלְּהָ עֵשֶׁר אֲמוֹת אוֹרְךָ הַקָּרֵשׁ
וּבֵין כָּלָא מֵאָה. אִיהוּ י' בֵּין פָּרֶק וּפָרֶק עֵשֶׁר זְמָנִין סִלְקָא לְמִדָּה. (מארי)
דְּמֵאָה אִמָּה.

וּבּוֹדָאי שְׁאָבּוֹן זֶה הִיא בְּנִין כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְלָכֵן (דְּבָרִים כה) אָבּוֹן שְׁלִמָה
וְצָדֵק יִהְיֶה לָּךְ. הִיא מִדָּה בֵּין כָּל סְפִירָה, וּסְפִירָה שָׁל כָּל סְפִירָה, [נ"א:
וכל ספירה] בָּהּ עוֹלָה לְעֵשֶׁר, הַשְּׁעוּר שְׁלָהּ. וּבָהּ נַעֲשִׂית אִמָּה עֵשֶׁר אֲמוֹת
אוֹרְךָ בֵּין כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה. וְסוּד הַדְּבָר - עֵשֶׁר אֲמוֹת אוֹרְךָ הַקָּרֵשׁ,
וּבֵין הַכֹּל מֵאָה. י' הִיא בֵּין פָּרֶק וּפָרֶק עֵשֶׁר פְּעָמִים עוֹלָה לְמִדָּה [בעל] שָׁל
מֵאָה אִמָּה.

כָּל מִדָּה וּמִדָּה אֶתְקָרִי עוֹלָם. וְאַנּוּן י"ו שִׁיעוּר וּמִדָּה. ו' שְׁקָל י' מִדָּה דִּילִיָּה.
וְשִׁיעוּרָא דְּמִדָּה חֲמֵשׁ אֲמוֹת אוֹרְךָ וְחֲמֵשׁ אֲמוֹת רַחֲב. וְאַנּוּן לְקַבֵּל שִׁיעוּרָא
דְּכָל רְקִיעַ דְּמִהֲלָךְ ת"ק אוֹרְכִיָּה וְת"ק פּוֹתִיָּיָה. וְאַנּוּן ה"ה. הָרִי לָךְ שִׁיעוּר
קוּמָה בְּאַתְוּוֹן ידו"ד. דָּאֵת ו' אִיהוּ רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. חֲמֵשׁ רְקִיעֵין דִּילִיָּה ה' ה'
אֵלִין אֶתְקָרִיאוּ ה' שָׁמַיִם ה' חֲמֵשׁ רְקִיעֵין דְּכֻלְיָן בְּשָׁמַיִם. חֲמֵשׁ עֲלָאִין
שָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם. וְאַנּוּן ה"ה חֲמֵשׁ בְּחֲמֵשׁ. ו' רְקִיעַ שְׁתִּיתָאָה לוֹן. י' שְׁבִיעָאָה
לוֹן י' שְׁבַעַה בְּשַׁבְּעָה וְסִלְקִין י"ד. וְהָכִי אַנּוּן אֲרַעִין שְׁבַעַה עַל גְּבִי שְׁבַעַה
כְּגֻלְדֵי בְּצָלִים. וְכֻלְהוּ רְמִיזוֹן בְּתָרִין עֵינִין. י' אֶתְקָרִי עוֹלָם קָטָן. ו' עוֹלָם
אֲרִיז, וְכָל מָאן דְּבַעֵי לְמִשְׁאֵל שְׁאֵלְתִין לְגַבֵּי עוֹלָם אֲרִיז צְרִיז לְאַרְכָּא בֵּיָה.
וְכָל מָאן דְּשָׂאִיל בְּעוֹלָם קָצֵר צְרִיז לְקַצָּרָא. וְעַל דָּא אוֹקְמוּהָ בְּמִקּוּם
שְׁאֲמָרוּ לְקַצֵּר אִין אָדָם רִשְׁאֵי לְהָאֲרִיז.

כָּל מִדָּה וּמִדָּה נִקְרָאת עוֹלָם, וְי"ו הֵם שִׁיעוּר וּמִדָּה. ו' שְׁקָל, י' מִדָּה
שְׁלָהּ. וְשִׁיעוּר הַמִּדָּה חֲמֵשׁ אֲמוֹת אוֹרְךָ וְחֲמֵשׁ אֲמוֹת רַחֲב. וְהֵם כְּנֻגָד
שִׁיעוּר שָׁל כָּל רְקִיעַ שְׁמִהֲלָךְ חֲמֵשׁ מְאוֹת אֲרָכּוֹ וְחֲמֵשׁ מְאוֹת רַחֲבּוֹ, וְהֵם
ה"ה. הָרִי לָךְ שִׁיעוּר קוּמָה בְּאוֹתִיוֹת יְהו"ה. שְׁאוֹת ו' הוּא רְקִיעַ
הַשָּׁמַיִם. חֲמִשָּׁה רְקִיעִים שָׁלוּ ה' אֵלָה נִקְרָאוּ ה' שָׁמַיִם. ה' חֲמִשָּׁה
רְקִיעִים שְׁכֻלּוּלִים בְּשָׁמַיִם, חֲמִשָּׁה עֲלִיוֹנִים שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם. וְהֵם ה"ה
חֲמֵשׁ עִם חֲמֵשׁ. ו' רְקִיעַ שְׁשֵׁי לָהֶם. י' שְׁבִיעֵי לָהֶם. י' שְׁבַעַה בְּשַׁבְּעָה
וְעוֹלָם י"ד. וְכֵן הֵם הָאֲרָצוֹת שְׁבַעַה עַל גְּבִי שְׁבַעַה כְּמוֹ גֻלְדֵי בְּצָלִים,

וְכֻלָּם רְמוּזִים בְּשֵׁתֵי עֵינַיִם. יי נִקְרָא עוֹלָם קָטָן, וי עוֹלָם אֲרֻךְ. וְכֻלָּ מִי שְׂרוּצָה לְשָׂאֵל שְׂאֵלוֹת לְעוֹלָם אֲרֻךְ, צָרִיךְ לְהֶאֱרִיךְ בּוֹ. וְכֻלָּ מִי שֶׁשׂוֹאֵל בְּעוֹלָם קָצֵר, צָרִיךְ לְקַצֵּר. וְעַל זֶה בְּאֵרוֹ, בְּמָקוֹם שֶׁאֶמְרוּ לְקַצֵּר - אֵין אָדָם רִשָּׁאי לְהֶאֱרִיךְ.

לְקַצֵּר בְּצִלוֹתָיו (במדבר יב) אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ. בְּנִקּוּדָה דִּי. לְהֶאֱרִיךְ (מסטרא דארות ו). וְלְהִתְנַפֵּל (דברים ט) (באת פ' וכולא פ'יו). וְאֶתְנַפֵּל לְפָנֵי יי כְּרֵאשׁוֹנָה מִי יוֹם וּמִי לֵילָה כְּלָא (חז). מִיִּים יי נִקּוּדָה בְּאֶמְצַע אֶתְעֵבִיד מִיִּים מִסְטְרָא דְחֶסֶד צָרִיךְ לְאֶרְכָּא בְּצִלוֹתָא וּבְשֵׁמָא קִדִּישָׁא וְסָלִיק יְדוּיִד בְּרַבִּיעַ (וצרִיךְ) לְאֶרְכָּא בְּתַנּוּעָה דָּא דְאִיהוּ רְזָא דְתַקִּיעָה. לְקַצֵּר מִסְטְרָא דְשִׁבְרִים בִּינוּנִי, לָא בְּקַצִּירוֹ וְלָא בְּאֶרִיכוֹ. בְּתַרּוּעָה דְעַמּוּדָא דְאֶמְצַעִיתָא דְאִיהִי שְׁלִשְׁתָּ דְתַרּוּוּיָהּ שְׁקַל הַקֵּדֶשׁ.

לְקַצֵּר בְּתַפְלוֹת - (במדבר יב) אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ. בְּנִקּוּדָה שְׁל יי לְהֶאֱרִיךְ [מצד של אות ו]. וְלְהִתְנַפֵּל - (דברים ט) [באות פ', והכל פ'יו] וְאֶתְנַפֵּל לְפָנֵי ה' כְּרֵאשׁוֹנָה אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לַיְלָה. הַכֹּל [אחד]. מִיִּים, יי נִקּוּדָה בְּאֶמְצַע נְעֻשִׁית מִיִּים מְצַד הַחֶסֶד צָרִיךְ לְהֶאֱרִיךְ בְּתַפְלָה וּבְשֵׁם הַקִּדּוּשׁ, וְעוֹלָה יְהוּיָה בְּרַבִּיעַ [וצרִיךְ] לְהֶאֱרִיךְ בְּתַנּוּעָה זֹו שֶׁהוּא סוּד הַתַּקִּיעָה. לְקַצֵּר מְצַד הַשִּׁבְרִים. בִּינוּנִי - לָא בְּקַצּוֹר וְלָא בְּאֶרִיכוֹת, בְּתַרּוּעָה שְׁל הַעַמּוּד הָאֶמְצַעִי שֶׁהִיא שְׁלִשְׁתָּ, שְׁשֻׁנִיהֶם שְׁקַל הַקֵּדֶשׁ.

לְקַבֵּיל רַבִּיעַ דְּסָלִיק אִיהוּ חוֹלָם, שְׁבָרִים לְקַבֵּיל שְׁבָא. דָּא בְּעָא לְסַלְקָא קָלָא וְדָא בְּעָא לְנַחְתָּא לָהּ. וּבְגִין דָּא אֲנוּן שְׁבָרִים בְּחִשָּׁאי שְׁכִינְתָּא תַתְּאָה וְקָלָא לָא יִשְׁתַּמַּע כְּמָא דְאֶתְ אֶמֶר, (שמואל א א) וְקוֹלָהּ לָא יִשְׁמַע. תַרּוּעָה דָּא שְׁלִשְׁתָּ אַחִיד בְּתַרּוּוּיָהּ. וְאִית כְּגוּוּנָא דְרַקִּיעַ הַמְּאָרִיךְ בֵּיהּ תִּיבָהּ וְאִיהִי נִקּוּדָה חִירִיק כְּגוּוּנָא דְחָלָם. לִית נִקּוּדָה דְלִית כְּגוּוּנָא דִילָהּ בְּטַעֲמִי. סְגוּל לְגַבֵּי סְגוּלָתָא. שְׁבָא לְגַבֵּי זְקָף גְּדוּל. כְּלָהּ תַשְׁכַּח לוֹן נִקּוּדֵי לְגַבֵּי טַעֲמִי לְמָאן דִּידַע רְזִין טְמִירִין. פְּתַח וְאֶמֶר זְרַקָא מְקַף שׁוּפְרָ הוּלְדָּ סְגוּלָתָא. (פּתח נקודת ימין יי מלך. נקודת סגול שמאלא יי מלך. באמצעיתא יי ימלוך לתתא. רבי אחא אמר יי מלך דא עלמא עלאה. יי מלך דא תפארת. יי ימלוך דא ארון הברית):

כְּגוּד רַבִּיעַ שֶׁהוּא עוֹלָה חָלָם. שְׁבָרִים כְּגוּד שְׁבָא. זֶה צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת קוֹל, וְזֶה צָרִיךְ לְהוֹרִיד אוֹתוֹ. וְלָכֵן אוֹתָם שְׁבָרִים בְּחִשָּׁאי שְׁכִינָה תַתְּוֹנָה, וְקוֹל לָא יִשְׁמַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל א א) וְקוֹלָהּ לָא יִשְׁמַע. תַרּוּעָה זֹו שְׁלִשְׁתָּ אַחוּז בְּשֻׁנִיהֶם. וַיֵּשׁ כְּמוֹ הַרְקִיעַ הַמְּאָרִיךְ בּוֹ תִבָּהּ, וְהִיא נִקּוּדָה חִירִיק כְּמוֹ חָלָם. אֵין נִקּוּדָה שְׂאִין כְּמוֹתָהּ בְּטַעֲמִים. סְגוּל אֵל סְגוּלָתָא. שְׁבָא אֵל זְקָף גְּדוּל. כְּלָם תַמְצָא לָהֶם נִקּוּדוֹת אֶצֶל הַטַּעֲמִים לְמִי שִׁידַע סוּדוֹת טְמִירִים. פְּתַח וְאֶמֶר, זְרַקָא מְקַף שׁוּפְרָ

הוֹלֵךְ סְגוּלָתָא. [פתח נקדת ימין ה' מלך, נקדת סגול שמאל ה' מלך, באמצע ה' ימלוך למטה, רבי אחא אמר, ה' מלך זה עולם עליון, ה' מלך זה תפארת, ה' ימלוך זה ארון הברית].

השלמה מההשמטות (סימן) (מא)
תֵּאנָא עֲמוּד אֶחָד מִן הָאֲרָץ עַד לְרַקִּיעַ וְצַדִּיק שָׁמוּ עַל שְׁם הַצַּדִּיקִים
וְכַשְׂיִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים מִתְגַּבֵּר וְאִם לָאוּ מִתְחַלֵּשׁ וְהוּא סוּבַל כָּל הָעוֹלָם
דְּכָתִיב (משלי י') וְצַדִּיק יִסוּד עוֹלָם. וְאִם חָלַשׁ לֹא יוּכַל לְהִתְקַיֵּים הָעוֹלָם. עַד
כֵּן : (עד כאן מההשמטות)

שְׁנִינוּ, עֲמוּד אֶחָד מִן הָאֲרָץ עַד לְרַקִּיעַ וְצַדִּיק שָׁמוּ עַל שְׁם הַצַּדִּיקִים,
וְכַשְׂיִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים - מִתְגַּבֵּר, וְאִם לָאוּ - מִתְחַלֵּשׁ, וְהוּא סוּבַל כָּל
הָעוֹלָם, שְׁפָתוֹב (משלי י') וְצַדִּיק יִסוּד עוֹלָם, וְאִם חָלַשׁ, לֹא יוּכַל לְהִתְקַיֵּים
הָעוֹלָם : ע"כ.

השלמה מההשמטות (סימן) (ז)
מְדַרְשׁ רוּת : הַצַּדִּיק אֲבָד כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יָבֵא הַשְּׁפַע אֲבָד וְעָלִיו נֶאֱמַר (ישעיה
י"ט) וְנָהָר יִחַרֵּב וַיִּבֶשׁ וּבִיעַת הַבְּרָכָה נֶאֱמַר (תהלים ה') כִּי אֶתָּה תִּבְרָךְ צַדִּיק
בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק :

הַצַּדִּיק אֲבָד - כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יָבֵא הַשְּׁפַע אֲבָד, וְעָלִיו נֶאֱמַר (ישעיה יט) וְנָהָר
יִחַרֵּב וַיִּבֶשׁ. וּבִיעַת הַבְּרָכָה - (תהלים ה) כִּי אֶתָּה תִּבְרָךְ צַדִּיק, בְּרָכוֹת
לְרֹאשׁ צַדִּיק : ע"כ.

השלמה מההשמטות (סימן) (ח)
סִפְרַ הַבְּהִיר : תֵּנָא עֲמוּד אֶחָד מִן הָאֲרָץ עַד לְרַקִּיעַ וְצַדִּיק שָׁמוּ עַל שְׁם
הַצַּדִּיקִים וְכַשְׂיִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים מִתְגַּבֵּר וְאִם לָאוּ מִתְחַלֵּשׁ וְהוּא סוּבַל כָּל הָעוֹלָם
דְּכָתִיב (משלי י') וְצַדִּיק יִסוּד עוֹלָם וְאִם חָלַשׁ לֹא יוּכַל לְהִתְקַיֵּים הָעוֹלָם ע"כ :
(עד כאן מההשמטות)

לְמַדְנוּ, עֲמוּד אֶחָד מִן הָאֲרָץ עַד לְרַקִּיעַ וְצַדִּיק שָׁמוּ עַל שְׁם הַצַּדִּיקִים,
וְכַשְׂיִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים - מִתְגַּבֵּר, וְאִם לָאוּ - מִתְחַלֵּשׁ, וְהוּא סוּבַל כָּל הָעוֹלָם,
שְׁפָתוֹב (משלי י') וְצַדִּיק יִסוּד עוֹלָם. וְאִם חָלַשׁ, לֹא יוּכַל לְהִתְקַיֵּים
הָעוֹלָם : ע"כ.

אֱלֹהַ תְּיֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ (ר"ת תה"ו) הָאֵל אֲוִקְמוּהָ כָּל אֲתֵר דְּכַתִּיב אֱלֹהַ פָּסַל אֶת הָרָאשׁוֹנִים וְאֵלִין תְּיֹלְדִין דְּתַהוּ דְאֲתֵרְמִיזוּ בְּקִרְא תְּנַיִנָא וְהָאָרֶץ הִיְתָה תַהוּ. וְאֵלִין אַנוּן דְאֲתֵרְמֵר דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרָא עֲלָמִין וּמַחְרִיבֵן. וּבְגִין דָּא אֲרַעָא הָוָה תּוֹהָה וּבוֹהָה. אִיךְ בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלָמִין לְחַרְבָּא לֹון. שְׁפִיר הָוָה דְלָא לְבָרִי לֹון. אֱלֹהַ וְדַאי הִכָּא אִיכָּא רְזָא. מַאי אִיהוּ וּמַחְרִיבֵן. דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא יִשְׁצִי עוּבְדֵי יְדוּי. וְלֹא עוּד אֱלֹהַ דָּא שְׁמִיָּא אֲתֵרְמֵר בְּהוּ (ישעיה נא) כִּי שְׁמַיִם כְּעָשׂוֹן נִמְלְחוּ וְגוֹי. אִם כֹּן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד וּמַחִי.

אֱלֹהַ תְּיֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ (ר"ת תה"ו), הָרִי פְּרִשׁוּהָ, כָּל מְקוֹם שְׁפָתוֹב אֱלֹהַ - פָּסַל אֶת הָרָאשׁוֹנִים. וְאֱלֹהַ תְּיֹלְדוֹת שֶׁל תַּהוּ שְׁנַרְמִזוּ בְּפָסוֹק הַשְּׁנִי וְהָאָרֶץ הִיְתָה תַהוּ, וְאֱלֹהַ הֵם שְׁנַתְבָּאָר שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹרָא עוֹלָמוֹת וּמַחְרִיבֵן. וְלָכֵן הָאָרֶץ הִיְתָה תּוֹהָה וּבוֹהָה, אִיךְ בּוֹרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹלָמוֹת לְחַרְרִיבֵם? יִפְהַ הָיָה שְׁלֹא לְבָרָא אוֹתָם! אֱלֹהַ וְדַאי כָּאן יֵשׁ סוּד. מַה זֶה וּמַחְרִיבֵן? שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לָא יִשְׁמִיד אֶת מַעֲשֵׂי יְדִיו, וְלֹא עוּד, אֱלֹהַ זֶה הַשְּׁמַיִם שְׁנַאֲמֵר בְּהֵם (ישעיה נא) כִּי שְׁמַיִם כְּעָשׂוֹן נִמְלְחוּ וְגוֹי. אִם כֹּן, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה וּמַכֶּה!?

אֱלֹהַ רְזָא דְמַלְהָ כְּדִין הוּא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרָא עֲלָמָא וּבְרִיָּה בְּאוּרִיָּתָא כְּמָה דְאֲוִקְמוּהָ בְּרִאשִׁית, דְאֲתֵרְמֵר בְּהָ (משלי ח) יִי קִנְנִי רִאשִׁית דְּרַכּוּ. וּבְהַאי רִאשִׁית בְּרָא יְת שְׁמִיָּא וְיְת אֲרַעָא וְאִיהִי סְמִיךְ לֹון בֵּיהָ. בְּגִין דְּבְרִית כְּתִיב בֵּיהָ בְּבִרְיָא שְׁיִית. וְאֲתֵרְמֵר בֵּיהָ (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וְגוֹי. וְאֵלִין אַנוּן דְאֲתֵרְמֵר בְּהוּן (תהלים קטו) הַשְּׁמַיִם שְׁמַיִם לִי וְגוֹי. וְאִיהִי אָרֶץ חַחִיִּים כְּלִילָא מְשַׁבַּע אֲרַעִין דְּעֲלִיָּהוּ אֲמֵר דְּוּד מְלַכָּא (תהלים קיו) אֲתַהֲלֵךְ לִפְנֵי יְיָ בְּאַרְצוֹת חַחִיִּים.

אֱלֹהַ סוּד הַדְּבַר, כְּךָ הוּא שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָא אֶת הָעוֹלָם וּבְרָא אוֹתוֹ בְּתוֹרָה, כְּמוֹ שְׁבַאֲרוּהָ בְּרִאשִׁית, שְׁנַאֲמֵר בְּהָ (משלי ח) ה' קִנְנִי רִאשִׁית דְּרַכּוּ. וּבְרִאשִׁית הַזֶּה בְּרָא אֶת הַשְּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְהוּא סְמִיךְ אוֹתָם בְּהָ, בְּגִלְל שְׁבְרִית כְּתוּבָה בּוּ בְּבִרְיָא שְׁיִית, וְנַאֲמֵר בְּהָ (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וְגוֹי. וְאֵלֹו הֵם שְׁנַאֲמֵר בְּהֵם (תהלים קטו) הַשְּׁמַיִם שְׁמַיִם לְה' וְגוֹי. וְאָרֶץ חַחִיִּים הִיא כְּלוּלָה מְשַׁבַּע אֲרַצוֹת, שְׁעֲלִיָּהֶם אֲמֵר דְּוּד הַמְּלָךְ (שם קיו) אֲתַהֲלֵךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת חַחִיִּים.

וּבְרָא שָׁמַיָא וְאֶרְעָא (דף כה ע"א) בְּתַרְיָה עַל תְּהוּי, וְלִית תַּמָּן יְסוּדָא דְאִיהוּ
בְּרִיית דְסַמִּיד לֹון. בְּגִין דָּא קוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא בְּעָא לְמִיתָן אֹורִייתָא
לְאוּמִין דְעֵלְמָא עוּבְדֵי כּוּכְבִּים וּמַזְלוֹת דְאִיהוּ בְּרִית מִלְּהָ מַמְשׁ, וְלֹא בְּעוּ
לְקַבְּלָא לִיה, וְאַשְׁתְּאַרְת אֶרְעָא חֲרַבָּה וּיְבִשָּׁה.

וּבְרָא שָׁמַיָּם וְאֶרֶץ אַחַר כֶּךָּ עַל תְּהוּ, וְאִין שָׁם יְסוּד שְׁהוּא בְּרִיית
שְׁסוּמִיד אֹוְתָם, לְכֹן רְצָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַת תּוֹרָה לְאַמּוֹת הָעוֹלָם
עוּבְדֵי עַפּוּיִים, שְׁהוּא בְּרִית מִלְּהָ מַמְשׁ, וְלֹא רְצוּ לְקַבְּלָהּ, וְנִשְׁאַרְהָ
הָאֶרֶץ חֲרַבָּה וּיְבִשָּׁה.

וְדָא אִיהוּ יְקוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוּם אֶחָד וְתַרְיָה הַיְבִשָּׁה. יְקוּוּ
הַמַּיִם דָּא אֹורִייתָא. אֶל מְקוּם אֶחָד אֵלִין יִשְׂרָאֵל. בְּגִין דְנִשְׁמַתִּייהוּ תַלְגִּין
מִהֵהוּא אֶתֶר דְאַתְמָר בֵּיה בְּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְקוּמוֹ. כְּבוֹד יְיָ שְׁכִינְתָּא תַתְּיָא.
מִמְקוּמוֹ שְׁכִינְתָּא עֲלָא. וְכִינּוֹן דְאַנוּן נִשְׁמַתִּייהוּ מִתַּמָּן, שְׂרִיא עֲלִייהוּ וְדָאי
יְדוּיִד וְאַתְמָר בְּהוֹן (דְּבָרִים לֵב) כִּי חִלַּק יְיָ עַמּוֹ. וְדָא אִיהוּ יְקוּוּ הַמַּיִם אֶל
מְקוּם אֶחָד.

וְזֵהוּ יְקוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוּם אֶחָד וְתַרְיָה הַיְבִשָּׁה. יְקוּוּ
הַמַּיִם - זֹו הַתּוֹרָה. אֶל מְקוּם אֶחָד - אֵלִין יִשְׂרָאֵל, מְשׁוּם שְׁנִשְׁמוּתִיהֶם
תַּלְוִיּוֹת מֵאוּתוֹ מְקוּם שְׁנַאֲמָר בּוּ בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְקוּמוֹ. כְּבוֹד ה' -
שְׁכִינָה תַחַתוֹנָה. מִמְקוּמוֹ - שְׁכִינָה עֲלִיוֹנָה. וְכִינּוֹן שְׁאוּתָם נִשְׁמוּתִיהֶם
מַמְשׁ, שׁוֹרָה עֲלִיהֶם בְּנִדְאֵי יְהוּיָה, וְנַאֲמָר בְּהֶם (דְּבָרִים לֵב) כִּי חִלַּק ה'
עַמּוֹ. וְזֵהוּ יְקוּוּ הַמַּיִם אֶל מְקוּם אֶחָד.

וְאוּרִייתָא אִיהִי יְשׁוּבָא דְעֵלְמָא. וְאוּמִין דְעֵלְמָא עוּבְדֵי כּוּכְבִּים וּמַזְלוֹת
דְלָא קַבִּילוּ לָהּ אֶשְׁתְּאַרוּ חֲרַבִּין וּיְבִשִּׁין. וְדָא אִיהוּ דְקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא בְּרָא
עֲלָמִין וּמַחֲרִיבּוֹן אֵלִין דְלָא נְטָרִי פְּקוּדֵי אֹורִייתָא, לָא דִישְׁצִי אִיהוּ עוּבְדוּי
כְּמָה דְחֻשְׁבִּין בְּנֵי נְשָׂא. וְלָמָּה יִשְׁצִי לֹון לְבָנוּי דְאַתְמָר בְּהוֹן בְּהַבְּרָאָם בְּה'
בְּרָאָם. וְאֵלִין אֲנוּן דְמַתְּגִירִין מֵאוּמִין דְעֵלְמָא. בְּגִינִייהוּ נִפְלַת ה' זְעִירָא
דְאַבְרָהָם בְּאֶלְף חֲמִישָׁאָה דְהוּא ה'. דְאִיהוּ חֲרַב וּיְבִשׁ. חֲרַב בְּבֵית רֵאשׁוֹן
וּיְבִשׁ בְּבֵית שְׁנִי.

וְהַתּוֹרָה הִיא יְשׁוּבָה הָעוֹלָם. וְאַמּוֹת הָעוֹלָם, שְׁהֶם עוּבְדֵי עַפּוּיִים, שְׁלֹא
קַבִּילוּ אוֹתָהּ, נִשְׁאַרוּ חֲרַבִּים וּיְבִשִּׁים, וְזֵהוּ שְׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹרָא
עוֹלָמוֹת וּמַחֲרִיבּוֹן, אֵלָה שְׁלֹא שׁוּמְרִים מְצוּוֹת הַתּוֹרָה. לֹא שִׁישְׁמִיד
הוּא מַעֲשִׂיו כְּמוֹ שְׁחוּשְׁבִים בְּנֵי אָדָם. וְלָמָּה יִשְׁמִיד אוֹתָם אֶת בְּנֵיו,
שְׁנַאֲמָר בְּהֶם בְּהַבְּרָאָם, בְּה' בְּרָאָם? וְאֵלָה אוֹתָם שְׁמַתְּגִירִים מֵאַמּוֹת

העולם, בגללם נפלה ה' קטנה של אברהם באלף החמישי שהוא ה',
שהוא חרב ויבש. חרב בבית ראשון, ויבש בבית שני.

ומשה בגין דבעא לאעלא גיורין תחות גדפוי דשכינתא וחשיב דהווי מאלין
דאתבראו בה' והב בהון את ה' דאברהם, גרמו ליה ירידה כמא דאת
אמר, (שמות לב) לך רד כי שחת עמך. בגין דלא קבילו לאת ה' בדחילו דיו"ד
וברחימו דה'. נחית איהי מדרגיה דאיהו ו'.

ומשה, משום שרצה להכניס גרים תחת כנפי השכינה, וחשב שהיו
מאלה שנבראו בה' ונתן בהם אות ה' של אברהם, גרמו לו ירידה,
כמו שנאמר (שמות לב) לך רד כי שחת עמך. משום שלא קבלו את האות
ה' ביראה של יו"ד ובאהבה של ה', הוא נרד מדרגתו שהוא ו'.

ואת ו' נחתת עמיה בגין דלא יתאביד בינייהו דעתיד איהו ברזא דגלגולא
לאתערבא בינייהו בגלותא בין ערב רב דאנון נשמתיהו מסטרא דאלין
דאתמר בהון (ישעיה נא) כי שמים כעשן נמלחו וגו'. ואלין אנון דלא בעא נח
רחמי עליהו. ואתמר בהון וימחו מן הארץ בגין דהווי מאלין דאתמר בהון
(דברים כה) תמחה את זכר עמלק. ומשה לא אסתמר מנייהו ואפיל ה'
בינייהו. ובגין דא איהו לא יעול לארעא דישראל עד דיתוב ה' לאתרה.
ובגין דא נחת איהו מדרגיה, ונחית ביה ו'. ובגין דא ה' נפלת, ו' יוקים לה,
ו' דמשה.

ואות ו' ירדה עמו כדי שלא יאבד ביניהם, שעתיד הוא בסוד הגלגול
להתערב ביניהם בגלות בין ערב רב, שהם נשמותיהם מצד אלה
שנאמר בהם (ישעיה נא) כי שמים כעשן נמלחו וגו'. ואלה אותם שלא
בקש נח רחמים עליהם, ונאמר בהם וימחו מן הארץ, בגלל שהיו
מאלה שנאמר בהם (דברים כה) תמחה את זכר עמלק. ומשה לא נשמר
מהם, והפיל ה' ביניהם, ולכן הוא לא יפנס לארץ ישראל עד שתשוב
ה' למקומה. ולכן נרד הוא מדרגתו, ונרד בו ו'. ולכן ה' נפלה, ו' יקים
אותה, ו' של משה.

ובגין דה"א זעירא ה' דאברהם דאיהי דהבראם אתעזר איהו בגינה,
ואתמר ביה (ישעיה סג) מוליד לימין משה וגו' ואפיק לה מתמן בחילא דו'
ואייתי לה עמיה. מיד שריא עליה י"ה ואשתלים אומא (דאתמר) (שמות יז)
כי יד על פס ים מלחמה ליי וגו'. מאי מדר דר. דא משה דאתמר ביה (קהלת
א) דור הולך ודור בא. והא אוקמוה דלית דור פחות מס' רבוא. ודא משה

דִּאֲתָמַר בֵּיה דְאֲנִתָּתָא חָדָא יִלְדָה סִי רְבּוּא בְכָרְס אַחַת. (במדבר קמ"ט) וְחָמֵשׁ מִיָּנִין אֲנָוּן בְּעָרְב רַב וְאֲנָוּן (ס"י נג"ע ר"ע) נִפְּלִים גִּבּוֹרִים עֵינְקִים רִפְּאִים עֵימְלָקִים. וּבְגִינִיָּהּ נִפְּלַת הִי זְעִירָא מֵאֲתָרְהָא. בְּלַעַם וּבְלָק מִסְטָרָא דְעֵמְלָק הוּוּ. טוֹל עֵיִם מִן בְּלַעַם לִיִּק מִן בְּלָק אֲשֶׁתָּאֵר בְּבַל (בראשית יא) כִּי שָׁם בְּלַל הִי שְׁפַת כָּל הָאָרֶץ. וְאֵלִין אֲנָוּן דְאֲשֶׁתָּאֵרוּ מֵאֵלִין דְאֲתָמַר בְּהוּן (בראשית ז) וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם, וּמֵאֵלִין דְאֲשֶׁתָּאֵרוּ מִנְהוּן בְּגִלוּתָא רְבִיעָאָה אֲנָוּן רִישֵׁין בְּקִיּוּמָא סָגִי. וְאֲנָוּן קִיּוּמִין עַל יִשְׂרָאֵל כְּלִי חָמָס. וְעַלִּיָּהּ אֲתָמַר (בראשית ו) כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנִיָּהֶם, אֵלִין אֲנָוּן עֵמְלָקִים.

וּמִשׁוּם שְׁהִ"א קִטְנָה, הִי שֶׁל אֲבָרְהָם, שֶׁהִיא שֶׁל הַבְּרָאָם, נִקְטָן הוּא בְּגִלְלָה, וְנֶאֱמַר בּוֹ (ישעיה סג) מוֹלִיד לִימִין מֹשֶׁה וְגוֹי. וְהוֹצִיא אוֹתָהּ מִשָּׁם בְּכַח שֶׁל ו' וְהִבִּיא אוֹתָהּ עִמּוֹ. מִיַּד שְׁרָתָה עָלָיו י"ה וְנִשְׁלַמָּה הַשְּׁבוּעָה, [שנאמר] (שמות יז) כִּי יָד עַל כָּס יָה מִלְחָמָה לַה' וְגוֹי. מַה זֶה מְדַר דָּר? זֶה מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (קהלת א) דוֹר הַלֵּךְ וְדוֹר בָּא. וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ שְׁאִין דוֹר פְּחוֹת מִשְׁשִׁים רְבּוּא, וְזֶה מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ שְׁאֵשׁה אַחַת יִלְדָה שְׁשִׁים רְבּוּא בְכָרְס אַחַת. וְחִמְשָׁה מִיָּנִים הֵם בְּעָרְב רַב, וְהֵם: נִפְּלִים גִּבּוֹרִים עֵינְקִים רִפְּאִים עֵימְלָקִים. וּבְגִלְלָם נִפְּלָה הִי קִטְנָה מִמְקוּמָהּ. בְּלַעַם וּבְלָק הֵיוּ מִצַּד שֶׁל עֵמְלָק. תִּקַּח עֵיִם מִן בְּלַעַם, לִיִּק מִן בְּלָק, יִשְׂאָר בְּבַל, (בראשית יא) כִּי שָׁם בְּלַל הִי שְׁפַת כָּל הָאָרֶץ. וְאֵלָה אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאָרוּ מֵאוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם ז) וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם. וּמֵאֵלָה שֶׁנִּשְׁאָרוּ מֵהֶם בְּגִלוּת רְבִיעִית, הֵם רְאִשִׁים בְּקִיּוּם רַב, וְהֵם מְעַמִּידִים עַל יִשְׂרָאֵל כְּלִי חָמָס, וְעַלִּיהֶם נֶאֱמַר (שם ו) כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנִיָּהֶם. אֵלָה אוֹתָם עֵמְלָקִים.

נִפְּלִים עַלִּיָּהּ אֲתָמַר (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טוֹבוֹת הָנָה. וְאֵלִין אֲנָוּן מִיָּנָא תְּנִינָא מֵאֵלִין נִפְּלִים מְלַעִילָא. דְּכַד בְּעָא קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא לְמַעְבַּד אָדָם דְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ וְגוֹי. בְּעָא לְמַעְבַּד לִיה רִישָׁא עַל עֵלְאִין לְמַהוּי אִיהוּ פְּקִיד עַל כְּלָהּ. וּלְמַהוּי אֲנָוּן פְּקִידִין עַל יְדוּי. כְּגוֹוָנָא דִּיּוֹסָף דְאֲתָמַר בֵּיה (בראשית מא) וַיִּפְקֹד פְּקִידִים עַל הָאָרֶץ. אֲנָוּן (לעיל כ"ג א) בְּעוּ לְקִטְרָגָא לִיה וְאָמְרוּ (תהלים ה) מַה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְגוֹי דְעֵתִיד לְמַחֲטִי קִמְדָּ. אָמַר לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא אִי אֲתוּן הוּיָתוּן לְתַתָּא כְּנוֹתִיָּה, יִתִּיר הוּיָתוּן חֲבִין מִנִּיהּ. מִיַּד וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם וְגוֹי חֲשָׁקוּ בְּהוּן וְקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא אֲפִיל לוֹן לְתַתָּא בְּשִׁלְשָׁלָאן.

הַנִּפְּלִים, עַלִּיהֶם נֶאֱמַר (שם) וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טוֹבוֹת הָנָה. וְאֵלָה הֵם מִן שְׁנֵי מַהֲנִפְּלִים הָאֵלָה מְלַמְעֵלָה. שְׁכָּשְׂרָצָה הַקְּדוּשׁ בְּרִידָא הוּא לַעֲשׂוֹת אָדָם, שְׁאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ וְגוֹי, רָצָה לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ רֵאשׁ לְכָל הָעֲלִיוֹנִים לַהּיּוֹת מִמֶּנָּה עַל כָּלָם וְשִׁיָּהּוּ מִתְּמַנִּים עַל יְדוּ, כְּמוֹ שְׁיּוֹסָף שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם מא) וַיִּפְקֹד פְּקִידִים עַל

הָאָרֶץ, הֵם רָצוּ לְקַטְרוֹגוֹ וְאָמְרוּ (תהלים ה) מָה אֲנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְגוֹ', שְׁעֵתִיד לַחֲטָא לְפָנֶיךָ. אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אִם אַתֶּם הֵייתֶם לְמִטָּה כְּמוֹתוֹ, הֵייתֶם חוֹטְאִים יוֹתֵר מִמֶּנּוּ. מִיד - וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם וְגוֹ', חִשְׁקוּ בָהֶם, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִפִּילָם לְמִטָּה בְּשִׁלְשָׁאוֹת.

דף כה ע"ב

וְאֵנוּן (דף כה ע"ב) עֲזָ"א וְעֲזָ"ל דְּמַנְיִיהוּ נִשְׁמַתְהוּן דְּעָרְב רַב דְּאֵנוּן נְפִילִים דְּאִפִּילוּ גְרַמְיִיהוּ לְזָנוֹת בְּתֵר נְשִׂיא דְּאֵנוּן טְבָאן. וּבְגִין דָּא אִפִּיל לֹון קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא מְעַלְמָא דְּאֵתִי דְּלָא יְהֵא לֹון חוּלְקָא תַּמָּן וְיַהִיב לֹון אֲגַרְיִיהוּ בְּהֵאִי עֲלָמָא כְּמָא דְּאֵתִי אָמַר, (דברים ז) וּמִשְׁלַם לְשׁוֹנְאִיו אֶל פְּנֵיו לְהֶאֱבִידוֹ וְגוֹ'.

וְהֵם עֲזָ"א וְעֲזָ"ל, שְׁמֵהֶם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעָרְב רַב, שְׁהֵם הַנְּפִילִים, שֶׁהִפִּילוּ עֲצָמָם לְזָנוֹת אַחֵר נְשִׂים שֶׁהֵן טוֹבוֹת, וְלָכֵן הִפִּילָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִהָעוֹלָם הַבָּא שְׁלָא יְהִיָּה לָהֶם חֶלֶק שָׁם, וְנָתַן לָהֶם שְׂכָרָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ז) וּמִשְׁלַם לְשׁוֹנְאִיו אֶל פְּנֵיו לְהֶאֱבִידוֹ וְגוֹ'.

גְּבוּרִים מִינָא תְּלִיתָאָה עֲלִיָּיהוּ אֶתְמַר הֵמָּה הַגְּבוּרִים וְגוֹ' אֲנָשֵׁי הַשָּׁם. וְאֵנוּן מִסְטָרָא דְּאֵלִין דְּאֶתְמַר בְּהוּן (בראשית יא) הִבָּה נִבְנָה לָנוּ עִיר וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם. וּבְנִין בְּתִי כְּנִסְיוֹת וּמִדְרָשׁוֹת וְשׁוּיִין בְּהוּן סִפְר תּוֹרָה וְעֵטְרָה עַל רִישׁוֹי, וְלָא לְשָׁמָא דִּי, אֶלָּא לְמַעַבְד לֹון שָׁם. הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם, וּסְטָרָא אַחְרָא מִתְגַּבְרִין עַל יִשְׂרָאֵל דְּאֵנוּן כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא. וְגִזְלִין לֹון וְאֶתְבָּרַת עֲבִידָתָא וְעֲלִיָּיהוּ אֶתְמַר (בראשית ז) וְהַמִּים גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל הָאָרֶץ.

הַגְּבוּרִים - מִין שְׁלִישֵׁי, עֲלִיָּהֶם נֶאֱמַר (בראשית ז) הֵמָּה הַגְּבוּרִים וְגוֹ' אֲנָשֵׁי הַשָּׁם, וְהֵם מְצַד אֱלֹה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם יא) הִבָּה נִבְנָה לָנוּ עִיר וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם. וּבּוֹנִים בְּתִי כְּנִסְיוֹת וּמִדְרָשׁוֹת, וְשָׁמִים בָּהֶם סִפְר תּוֹרָה וְעֵטְרָה עַל רִישׁוֹ, וְלָא לְשָׁם ה', אֶלָּא לְעִשׂוֹת לָהֶם שָׁם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם. וְצַד אַחֵר מִתְגַּבְרִים עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם כְּעַפְרָא הָאָרֶץ, וְגִזְלִים אוֹתָם וּמִתְבַּטְּלַת הָעֲבוּדָה, וְעֲלִיָּהֶם נֶאֱמַר (שם ז) וְהַמִּים גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל הָאָרֶץ.

רפאים מינא רביעאה. אם יחזון לישראל בדוחקא מתרפין מנייהו. ואית לון רשוי לשזבא לון ולא בעאן. ומתרפין מאורייתא ומאלין דמשפתדליון בה למעבד טוב עם עובדי כוכבים ומזלות. עליהו אתמר (ישעיה כו) רפאים בל יקומו, בזמנא דייתי פקידה לישראל אתמר בהון (ישעיה כו) ותאבד כל זכר למו.

הרפאים - מין רביעי, אם יראו את ישראל בדחק, מתרפין מהם, ויש להם רשות להצילם ולא רוצים. ומתרפין מהתורה ומאלה שמשפתדלים בה לעשות טוב עם עובדי כוכבים ומזלות. עליהם נאמר (ישעיה כו) רפאים בל יקמו. בזמן שתבא פקידה לישראל, נאמר בהם (שם) ותאבד כל זכר למו.

ענקים מינא חמישאה דאנון מזלזליון לאליון דאתמר בהון (משלי א) וענקים לגרגרותיך. ועלייהו אתמר (דברים ב) רפאים יחשבו אף הם פענקים שקילין דא לדא. אליו אנון דאהדרו עלמא לתהו ובהו. ורזא דמלה (דבגנייהו) חרב בי מקדשא והארץ היתה תהו ובהו דאיהי עקרא וישובא דעלמא. מיד דייתי אור דאיהו קודשא בריך הוא יתמחון מן עלמא ויתאבדון. אבל פורקנא לאו איהי תליא אלא בעמלק עד דיתמחי דביה אומאה והא אוקמוה.

הענקים - מין חמישי, שהם מזלזלים לאותם שנאמר בהם (משלי א) וענקים לגרגרותיך, ועליהם נאמר (דברים ב) רפאים יחשבו אף הם פענקים. שקולים זה לזה. אלה אותם שמחזירים את העולם לתהו ובהו. וסוד הדבר, [שבגללם] נחרב בית המקדש והארץ היתה תהו ובהו, שהיא עקר וישוב העולם. מיד כשיבא האור, שהוא הקדוש ברוך הוא, ימחו מן העולם ויאבדו. אבל הגאלה אינה תלויה אלא בעמלק עד שימחה, שבו השבועה, והרי פרשוה.

דבר אחר אלה תולדות השמים וגו' אליו אנון דאתמר בהון (שמות לב) אלה אלהיך ישראל. ביומא דיתמחין אליו כאלו ההוא יומא עביד קודשא בריך הוא שמיא וארעא הדא הוא דכתיב, (בראשית ב) ביום עשות יי אלהים ארץ ושמים. בההוא זמנא יהא קודשא בריך הוא עם שכינתיה ויתחדש עלמא הדא הוא דכתיב, (ישעיה סו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו' דא איהו ביום עשות.

דבר אחר אלה תולדות השמים וגו', אלה אותם שנאמר בהם (שמות לב) אלה אלהיך ישראל. ביום שימחו אלה, כאלו אותו יום עשה הקדוש

ברוך הוא שמים וארץ. זהו שכתוב (בראשית ב) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. באותו זמן יהיה הקדוש ברוך הוא עם שכנתו ויתחדש העולם, זהו שכתוב (ישעיה סו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו'. זהו ביום עשות.

בהוא זמנא ויצמח יי אלהים מן האדמה כל עץ נחמד וגו'. אבל בקדמיתא עד דיתמחון אליו לא נחית מטרא דאורייתא. וישראל דדמין לעשבים ולאילניו לא יצמחון. ורזא דמלה וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה וגו', בגין דאדם אין דאנון ישראל בבי מקדשא לעבוד את האדמה בקרבניו.

באותו זמן, ויצמח ה' אלהים מן האדמה כל עץ נחמד וגו'. אבל בהתחלה, עד שימחו אלה, לא יורד גשם של התורה, וישראל שדומים לעשבים ולאילנות לא יצמחו, וסוד הדבר - וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה וגו'. בגלל שאדם אין לעבד את האדמה, שהם ישראל בבית המקדש לעבד את האדמה בקרבנות.

דבר אחר וכל שיח השדה, דא משיח ראשון טרם יהיה בארעא. וכל עשב השדה טרם יצמח דא משיח שני. ולמה בגין דלית תמן משה למפלח לשכינתא דעליה אתמר ואדם אין לעבוד את האדמה. ורזא דמלה (בראשית מט) לא יסור שבט מיהודה דא משיח בן דוד. ומחוקק מבין רגליו דא משיח בן יוסף. עד כי יבוא שיליה דא משה חשבון דא כדא. וליו יקה"ת עמים, אתוון ולו"י קה"ת.

דבר אחר, וכל שיח השדה - זה משיח ראשון - טרם יהיה בארץ. וכל עשב השדה טרם יצמח - זה משיח שני. ולמה? משום שאין שם משה לעבד את השכינה, שעליו נאמר ואדם אין לעבד את האדמה. וסוד הדבר - (בראשית מט) לא יסור שבט מיהודה - זה משיח בן דוד. ומחוקק מבין רגליו, זה משיח בן יוסף. עד כי יבא שיליה - זה משה. חשבון זה כזה. ולו יקה"ת עמים - אותיות ולו"י קה"ת.

דבר אחר וכל שיח השדה אליו צדיקיא דאנון מסטרא דצדיק חיי עלמין. שיח ש' חי. ש תלת ענפין דאילנא ואנון ג' אבהו ומן חיי עלמין. לשון אחר וכל עשב השדה ע"ב ש"ן. תלת עליו דאנון ש יאהדונה"י. ואנון ע"ב ענפין דתליין בהון בחושבון ע"ב. כלהו לא אתאחדין באתרא דאיהי שכנתא עד

דַּיִתִּי הַהוּא דְאֶקְרִי אֲדָ"ס דְאִיהוּ יוֹ"ד ה"א וּאִיוּ ה"א. וְדָא אִיהוּ וְאֲדָ"ס
אִין לְעִבּוּד אֶת הָאֲדָמָה.

דְּבַר אַחַר, וְכָל שִׁיחַ הַשְּׁדָה - אֵלוּ הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם מְצַד שֶׁל צְדִיק חַיִּי
הַעוֹלָמִים. שִׁיחַ - שִׁי חִי. שֶׁ שְׁלֶשֶׁת עֲנָפֵי הָאֵילָן, וְהֵם שְׁלֹשָׁה אָבוֹת וּמִן
חַיִּי עוֹלָמִים. לְשׁוֹן אַחַר וְכָל עֵשֶׂב הַשְּׁדָה - עֵיב שִׁי"ן. שְׁלֹשָׁה עָלִים
שֶׁהֵם שֶׁ יֵאֱהָדוּנָה"י, וְהֵם עֵיב עֲנָפִים שֶׁתְּלוּיִים בָּהֶם בְּחֻשְׁבוֹן עֵי"ב. כָּלֵם
לֹא נֶאֱחָזִים בְּמָקוֹם שֶׁהִיא שְׁכִינָה עַד שְׁיָבֵא אוֹתוֹ שְׁנִקְרָא אֲדָ"ס, שֶׁהוּ
יוֹ"ד ה"א וּאִיוּ ה"א. וְזֶהוּ וְאֲדָ"ס אִין לְעִבּוּד אֶת הָאֲדָמָה.

דף כו ע"א

וּבְגִין דָּא אֲתַמַּר בֵּיהּ וְכָל עֵשֶׂב הַשְּׁדָה טָרַם יִצְמַח עַד דְּיִצְמַח צְדִיק. וּמִנִּיָּה
(תהלים פה) אָמַת מְאָרְץ תִּצְמַח דְאֲתַמַּר בֵּיהּ (דניאל ח) וְתִשְׁלַךְ אָמַת אֶרְצָה.
וְתִלְמִידֵי חֲכָמִים דְאֵנוּן דְשָׂאִין לֹא צְמַחִין בְּגִלּוּתָא עַד דְאָמַת מְאָרְץ תִּצְמַח,
וְדָא מֹשֶׁה דְאֲתַמַּר בֵּיהּ (מלאכי ב) תּוֹרַת אָמַת הִיְתָה בְּפִיהוּ דְלֹא יֵהָא מֵאן
דְּדָרִישׁ לְשִׁכְיִנְתָּא כְּוִתִּיהּ. וּבְגִין דָּא וְאֲדָס אִין לְעִבּוּד. וּמִיָּד דְאִיהוּ יִיְתִי,
מִיָּד וְאִ"ד יַעֲלֶה מִן (דף כו ע"א) הָאֲרָץ אִ"ד מִן אֲדַנִּי סָלִיק לִיהּ וְיֵאֲתַעֲבִיד
בֵּה אֲדוֹן כָּל הָאֲרָץ. מִיָּד וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה מִנִּיָּה אֲתִשְׁקִין יִשְׂרָאֵל
לְתַתָּא בְּעֵי אֲנָפִין דְאֹרִייתָא. דְּבַר אַחַר וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאֲרָץ תְּרַגּוּמוֹ וְעִנְנָא
יִסְתַּלַּק מִן אֶרְעָא. הֵהִיא דְאֲתַמַּר בֵּיהּ (שמות מ) כִּי עָנָן יִי עַל הַמִּשְׁכָּן וְגו', וּבִיָּה
מִתְשַׁקֵּין תִּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּאֶרְעָא בְּהֵהוּא זְמַנָּא:

וְלָכוּ נֶאֱמַר בּוֹ וְכָל עֵשֶׂב הַשְּׁדָה טָרַם יִצְמַח, עַד שְׁיִצְמַח צְדִיק. וּמִמְנוּ
(תהלים פה) אָמַת מְאָרְץ תִּצְמַח, שְׁנֶאֱמַר בּוֹ (דניאל ח) וְתִשְׁלַךְ אָמַת אֶרְצָה.
וְתִלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁהֵם דְשָׂאִים, לֹא צוֹמַחִים בְּגִלּוּת עַד שְׁאָמַת מְאָרְץ
תִּצְמַח, וְזֶה מֹשֶׁה שְׁנֶאֱמַר בּוֹ (מלאכי ב) תּוֹרַת אָמַת הִיְתָה בְּפִיהוּ, שֶׁלֹּא
יְהִיָּה מִי שְׁדוֹרֵשׁ אֶת הַשְּׁכִינָה כְּמוֹתוֹ, וּבְגִלּוּל זֶה וְאֲדָס אִין לְעִבּוּד. וּמִיָּד
שֶׁהוּא יָבֵא, מִיָּד - וְאִ"ד יַעֲלֶה מִן הָאֲרָץ. אִ"ד מִן אֲדַנִּי עוֹלָה לּוֹ וְיֵאֲתַעֲבִיד
וְנַעֲשֶׂה בֵּה אֲדוֹן כָּל הָאֲרָץ. מִיָּד - וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי כָּל הָאֲדָמָה, מִמְנוּ
מִשְׁקִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה בְּשַׁבְעִים פָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה. דְּבַר אַחַר וְאֵד יַעֲלֶה
מִן הָאֲרָץ, תְּרַגּוּמוֹ עָנָן יַעֲלֶה מִן הָאֲרָץ. אוֹתָהּ שְׁנֶאֱמַר בֵּיהּ (שמות מ) כִּי
עָנָן ה' עַל הַמִּשְׁכָּן וְגו', וּבּוֹ מִשְׁקִים תִּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּאֶרְץ בְּאוֹתוֹ זְמַן.

וַיִּצַּר יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִשְׂרָאֵל. בְּהֵהוּא זְמַנָּא קוּדְשָׁא בְּרִין הוּא
צִיַּר לוֹן בְּצִיּוּרֵין דְעֵלְמָא דִּין וְעֵלְמָא דְאַתִּי. וַיִּצַּר בְּהֵהוּא זְמַנָּא קוּדְשָׁא

בְּרִיךְ הוּא עֵייל לֹון בְּשָׁמַיָּה בְּצִיּוֹרָא דְּבִי יוֹדִיין יי יי וי בִּינְיָהוּ דְּאַנּוֹן סְלָקִין לְחֻשְׁבוֹן יְהוּ"ה. וְיִהוּן מְצוּיָרִין בְּאַנְפוּי בְּאַנְפִּין דִּילְהוֹן בְּתָרִין יוֹדִיין בְּחוּטְמָא דִּילְהוֹן בְּאֵת וי. וּבְגִין דָּא אָמַר קָרָא (במדבר כג) כִּי מֵרֵאשׁ צוּרִים אָרְאֵנוּ. אֲלִין אַנּוֹן צִיּוֹרִין דְּשָׁמָא קְדִישָׁא. וְיִהוּן מְצוּיָרִין בְּאַנְפִּיָּהוּ בְּתָרִין לוֹחִין יְקִירִין דְּאַנּוֹן יי יי דְּאִיָּהוּ וי חֲרוּת עֲלֵיָּהוּ. וְעוֹד צִייר לֹון לְכָל דּוֹר בְּבֵת זוּגִיָּה עֲלָאָה דָּא יי"ה וְאַנּוֹן וי חוֹדָא דְּתַרְוּוּיָּהוּ. וְצִייר לֹון בְּאַנּוֹן דְּצִיּוֹרָא דְּלַעֲיָלָא דְּאִיָּהוּ יִשְׂרָאֵל עֲמוּדָא דְּאֲמַצְעִיתָא כְּלִיל שְׁכִינְתָּא עֲלָאָה וְתַתָּאָה דְּאַנּוֹן קָרִיאת שְׁמַע עֲרַבִית וְקָרִיאת שְׁמַע שְׁחַרִית וְעֲלֵיָּהוּ אֲתָמַר עֲצָם מְעַצְמֵי וּבִשְׂרָ מִבְּשָׂרֵי.

וְיִצְרָ ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם - אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתוֹ זְמַן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צִייר אוֹתָם בְּצִיּוֹרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. וְיִצְרָ, בְּאוֹתוֹ זְמַן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִכְנִיסָם בְּשִׁמּוֹ בְּצִיּוֹר שֶׁל שְׁנֵי יוֹדִיין יי יי, וי בִּינְיָהֶם, שְׁהֵם עוֹלִים לְחֻשְׁבוֹן יְהוּ"ה. וְיִהוּן מְצִיָּרִים בְּפָנָיו בְּפָנִים שְׁלֵהֶם בְּשְׁנֵי יוֹדִיין בְּחֻטְם שְׁלֵהֶם בְּאוֹת וי. וְלָכֵן אָמַר הַכְּתוּב (במדבר כג) כִּי מֵרֵאשׁ צוּרִים אָרְאֵנוּ. אֵלּוּ אוֹתָם צִיּוֹרִים שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְיִהוּן מְצִיָּרִים בְּפָנֵיהֶם בְּשְׁנֵי לוֹחוֹת נִכְבְּדִים, שְׁהֵם יי יי, שְׁוֵי הוּא חֲרוּת עֲלֵיהֶם. וְעוֹד צִייר אוֹתָם לְכָל דּוֹר בְּבֵת זוּגוֹ הָעֲלִיּוֹנָה, זוּ יי"ה, וְוֵי הֵם הַיְחוּד שֶׁל שְׁנֵיהֶם. וְצִייר אוֹתָם בְּאוֹתָם שֶׁל צִיּוֹר שְׁלֹמְעֵלָה, שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל עֲמוּד הָאֲמַצְעִי, כּוֹלֵל שְׁכִינָה עֲלִיּוֹנָה וְתַחְתּוֹנָה, שְׁהֵם קָרִיאת שְׁמַע עֲרַבִית וְקָרִיאת שְׁמַע שְׁחַרִית, וְעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר עֲצָם מְעַצְמֵי וּבִשְׂרָ מִבְּשָׂרֵי.

וּמִיד בְּהָהוּא זְמַנָּא נָטַע לֹון לְיִשְׂרָאֵל בְּגִנְתָּא דְּעֵדוֹן קְדִישָׁא הָדָא הוּא דְּכְתִיב וַיִּטַע יי (כ"ח א) אֱלֹהִים אֲבִיָּא וְאַמִּיָּא. גִּין דָּא שְׁכִינְתָּא תַתָּאָה. עֵדוֹן דָּא אֲמָא עֲלָאָה. אֶת הָאָדָם דָּא עֲמוּדָא דְּאֲמַצְעִיתָא. אִיָּהִי תְהָא נָטַע דִּילִיָּה, בֵּת זוּגִיָּה וְלֹא תְזוּז מִנִּיהָ לְעֵלָם. וְתְהָא עֲדוּנָא דִּילִיָּה. וְיִשְׂרָאֵל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטַע לֹון בְּהָהוּא זְמַנָּא נָטַעָא קְדִישָׁא בְּעֵלְמָא כְּמָא דְּאֵת אָמַר, (ישעיה ס) נֶצַר מְטַעֵי מְעַשֵׂי יָדֵי לְהַתְּפָאָר:

וּמִיד בְּאוֹתוֹ זְמַן נָטַע אֶת יִשְׂרָאֵל בְּגִן הָעֵדוֹן הַקְּדוֹשׁ. זֶהוּ שְׁכִינְתוֹב וַיִּטַע ה' אֱלֹהִים, אֲבִיָּא וְאַמִּיָּא. גִּין - זוּ הַשְׁכִּינָה הַתַּחְתּוֹנָה. עֵדוֹן - זוּ הָאֵם הָעֲלִיּוֹנָה. אֶת הָאָדָם - זֶה הָעֲמוּד הָאֲמַצְעִי. הִיא תְהִיָּה נָטַע שְׁלוֹ בֵּת זוּגוֹ, וְלֹא תְזוּז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם, וְתְהִיָּה הָעֵדוֹן שְׁלוֹ. וְיִשְׂרָאֵל נָטַע אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ זְמַן נָטַע קְדוֹשׁ בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (ישעיה ס) נֶצַר מְטַעֵי מְעַשֵׂה יָדֵי לְהַתְּפָאָר.

וַיִּצְמַח יְהוֹיָה אֱלֹהִים. אָבָא וְאָמָא. כָּל עֵץ נְחֻמָּד דָּא צְדִיק. וְטוֹב לְמַאְכֵּל
דָּא עֲמוּדָא דְאִמְצָעִיתָא דְבֵיהּ הוּא זְמִין (נ"א זמינא) מְזוּן לְכֹלָא דְכֹלָא בֵּיהּ.
וְלֹא אֶתְפְּרִינְס צְדִיק אֶלָּא מְנִיה וּשְׂכִינְתָּא מְנִיה, וְלֹא צְרִיכִין לְתַתְּאִין (דִּילְהוּן).
אֶלָּא כּוֹלְהוּ נְזוּנִין לְתַתְּא עַל יְדִיהּ. דְּבַגְלוּתָא לֹא הָוּה לְשְׂכִינְתָּא וּלְחִיִּי
עַלְמִין מְזוּנָא אֶלָּא בְּחִיִּי בְּרַכָּאן דְּצִלוּתָא. אָבֵל בְּהֵוּא זְמָנָא אִיהוּ יְהֵא
מְזוּנָא לְכֹלָא.

וַיִּצְמַח יְהוֹיָה אֱלֹהִים - אָבָא וְאָמָא. כָּל עֵץ נְחֻמָּד - זֶה צְדִיק. וְטוֹב
לְמַאְכֵּל - זֶה הָעֲמוּד הָאִמְצָעִי, שְׁבוּ הוּא מְזַמֵּן מְזוּן לְכֹל, שֶׁהַכֹּל בּוֹ.
וְלֹא מִתְפְּרִינְס הַצְדִּיק אֶלָּא מִמֶּנּוּ וּשְׂכִינָה מִמֶּנּוּ, וְלֹא צְרִיכִים אֶת
הַתְּחַתּוּנִים [שְׁלֵחַם], אֶלָּא כֻּלָּם נְזוּנִים לְמַטָּה עַל יְדוֹ. שֶׁבַּגְלוּת לֹא הָיָה
לְשְׂכִינָה וּלְחִיִּי הָעוֹלָמִים מְזוּן אֶלָּא בְּחִיִּי בְּרַכּוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה. אָבֵל
בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה מְזוּן לְכֹל.

וְעֵץ הַחַיִּים דְּהוּא אֵילָנָא דְחִיִּי יְהֵא נְטִיעַ בְּגוּ גְנֻתָא דְאִתְמַר בֵּיהּ (בְּרֵאשִׁית א)
וְלִקְחָה גַם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וַחֵי לְעוֹלָם. וּשְׂכִינְתָּא לֹא שְׁלֻטָא עֲלֵהּ אֵילָנָא
דְּסֻטְרָא אַחְרָא דְאֵנוּן עֲרַב רַב דְאֵנוּן (סוֹף תְּצֵא) עֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע. וְלֹא תִקְבֵּל
בָּהּ עוֹד טָמֵא הָדָא הוּא דְכֹתִיב, (דְּבָרִים לב) יִי בְּדָד יִנְחֲנוּ וְאִין עֲמוּ אֵל נְכָר.
וּבְגִין דָּא לֹא מְקַבְּלִין גְּרִים לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ. וַתְּהֵא שְׂכִינְתָּא כְּגַפְנָא דְלֹא
מְקַבְּלָא נְטִיעָא מִמִּינָא אַחְרָא.

וְעֵץ הַחַיִּים, שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים, יְהֵא נְטוּעַ בְּתוֹךְ הַגֵּן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בְּרֵאשִׁית
א) וְלִקְחָה גַם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וַחֵי לְעוֹלָם. וְעַל הַשְּׂכִינָה לֹא שׁוֹלֵט הָעֵץ
שֶׁל צֶדֶק אַחֵר, שֶׁהֵם עֲרַב רַב שֶׁהֵם עֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע, וְלֹא תִקְבֵּל בָּהּ
עוֹד טָמֵא. זֶהוּ שֶׁכֹּתוּב (דְּבָרִים לב) ה' בְּדָד יִנְחֲנוּ וְאִין עֲמוּ אֵל נְכָר. וְלִכּוֹן
לֹא מְקַבְּלִים גְּרִים לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ, וַתְּהֵא הַשְּׂכִינָה כְּמוֹ גֶפֶן שֶׁלֹּא
מְקַבְּלַת נְטִיעַ מִמִּין אַחֵר.

וְיִשְׂרָאֵל יְהוֹן כָּל עֵץ נְחֻמָּד לְמַרְאָה. וַיִּתְחַזֵּר עֲלֵיהוּ שׁוֹפְרָא דְאִתְמַר בֵּיהּ
(אֵיכָה ב) הַשְּׁלִיחַ מִשְׁמִים אֶרֶץ תְּפֹאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. וְעֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע אֲדַחֲוִין
מְנִיִּיהוּ וְלֹא מִתְדַבְּקִין וְלֹא מִתְעַרְבִין בְּהוֹן. דְּהֵא אִתְמַר בְּיִשְׂרָאֵל וּמֵעֵץ
הַדְּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ דְאֵנוּן עֲרַב רַב. וְגַלִּי לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא
דְּבִיּוֹס אֲכָלוּ מִמֶּנּוּ גְרָמוּ דְאָבְדוּ ב' אָבְדִין דְאֵנוּן בֵּית רֵאשׁוֹן וּבֵית שְׁנִי. דָּא
אִיהוּ כִּי בִיּוֹס אֲכָלְדָּ מִמֶּנּוּ מוֹת תְּמוֹת ב' פְּעֻמִּים. וְאֵנוּן גְּרִימוּ דְצְדִיק יַחְרַב
וַיִּבֶשׂ בְּבֵית רֵאשׁוֹן דְאִיהִי שְׂכִינְתָּא עֲלָאָה, וּבְבֵית שְׁנִי דְאִיהִי שְׂכִינְתָּא
תְּתַאָּה. דָּא אִיהוּ (ישעיה יט) וְנָהָר יַחְרַב וַיִּבֶשׂ. וְנָהָר דָּא (נ"א ו) יַחְרַב בְּה' תְּתַאָּה
בְּגִין דְאִסְתַּלַּק מְנִיה נְבִיעוּ דִּי לְאִין סוֹף.

וְיִשְׂרָאֵל יִהְיוּ כָּל עֵץ נֶחֱמָד לְמַרְאֵהוּ, וַיִּחְזַר עֲלֵיהֶם יָפִי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (איכה ב) הַשְּׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע נִדְחִים מֵהֶם, וְלֹא מִתְדַבְּקִים וְלֹא מִתְעַרְבִים בָּהֶם, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל וּמַעַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, שֶׁהֵם עֲרַב רַב. וּגְלַה לָּהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁבְיוֹם אֲכָלוּ מִמֶּנּוּ, גָּרְמוּ שֶׁאֲבָדוּ שְׁתֵּי אַבְדוֹת, שֶׁהֵם בֵּית רֶאשׁוֹן וּבֵית שְׁנִי. זֶהוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת, פְּעָמִים. וְהֵם שֶׁגָּרְמוּ שֶׁצָּדִיק יִחָרַב וַיִּבֶשׁ בְּבֵית רֶאשׁוֹן, שֶׁהִיא שְׂכִינָה עֲלִיוֹנָה, וּבְבֵית שְׁנִי, שֶׁהִיא שְׂכִינָה תַּחְתּוֹנָה. זֶהוּ (ישעיה יט) וְנָהָר יִחָרַב וַיִּבֶשׁ. וְנָהָר זֶה יִחָרַב בְּה' תַּחְתּוֹנָה, בְּגִלְל שֶׁתִּסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ שֶׁפַּע הִי לְאִין סוּף.

דף כו ע"ב

וּמִיָּד דִּיפְקוּן יִשְׂרָאֵל מִן גְּלוּתָא עֲמָא קְדִישָׁא לְחוּד, מִיָּד נָהָר דְהוּהוּ חָרַב וַיִּבֶשׁ אֶתְמָר בֵּיהּ וְנָהָר יוֹצֵא מַעְדָן דָּא ו' לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְנָהָר דָּא עֲמוּדָא דְאֶמְצַעִיתָא. יוֹצֵא מַעְדָן דָּא אֶמָא עֲלָאָה, לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן דָּא שְׂכִינָתָא תַּתְּאָה. דְּבַהּהוּא זְמַנָּא אֶתְמָר בְּמִשָּׁהּ וּבְיִשְׂרָאֵל (ישעיה נח) אַז תִּתְעַנֵּג עַל יְיָ בְּעַנְיָה דְאִיהוּ עִי עֵדָן נִי נָהָר גִּי גֵן. וְאֶתְקִיִּים קָרָא (שמות טו) אַז יִשְׁיֵר מִשָּׁהּ וְגוֹי (דף כו ע"ב) שֶׁר לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא יִשְׁיֵר. וְאֶתְהַפֵּד לְעֲרַב רַב עֲנִיָּג לְנִיָּע וּלְאֹמִין דְּעֲלָמָא עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת כְּגוֹנוֹנָא דְפִרְעָה וּמְצַרְאֵי דְפִרְחָ בְּהוֹן שְׁחִין אֲבַעְבוּעוֹת. אֲבָל לְיִשְׂרָאֵל יְהֵא עֲנִיָּג.

וּמִיָּד כְּשִׁיצָאוּ יִשְׂרָאֵל מִהַגְּלוּת, הָעַם הַקְּדוֹשׁ לְחוּד, מִיָּד נָהָר שֶׁהָיָה חָרַב וַיִּבֶשׁ נֶאֱמַר בּוֹ וְנָהָר יֹצֵא מַעְדָן, זֶה ו', לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְנָהָר - זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצַעִי. יוֹצֵא מַעְדָן - זֶה אֶמָא הָעֲלִיוֹנָה. לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן - זֶה שְׂכִינָה תַּחְתּוֹנָה. שֶׁבְאֹתוֹ זְמַן נֶאֱמַר בְּמִשָּׁהּ וּבְיִשְׂרָאֵל (שם נח) אַז תִּתְעַנֵּג עַל ה'. בְּעַנְיָה, שֶׁהוּא עִי עֵדָן, נִי נָהָר, גִּי גֵן. וְיִתְקִים הַכְּתוּב (שמות טו) אַז יִשְׁיֵר מִשָּׁהּ וְגוֹי. שֶׁר לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא יִשְׁיֵר. וְיִתְהַפֵּד לְעֲרַב רַב עֲנִיָּג לְנִיָּע, וּלְאֹמִוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי עֲבוּדִים, כְּמוֹ שֶׁפִּרְעָה וְהַמְצַרִים שֶׁפִּרְחָ בָּהֶם שְׁחִין אֲבַעְבוּעוֹת, אֲבָל לְיִשְׂרָאֵל יְהִי עֲנִיָּג.

וְדָא אִיהוּ וְנָהָר יוֹצֵא מַעְדָן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וּמִשָּׁם יִפְרֵד וְהָיָה לְאַרְבַּעָה רְאשִׁים. דְּאֲנוּן חֲסִיד דְרוּעָא יְמִינָא. וּבַהּהוּא זְמַנָּא הָרוּצָה לְהַחֲכִים יְדָרִים. וּמַחְנָה מִיכָא"ל אֶתְשַׁקֵּין מִנִּיהּ וְעַמִּיהּ מִטָּה יְהוּדָה וּתְרִין שְׁבֻטִין. גְּבוּרִיָּה דְרוּעָא שְׁמָא לָא. וּבַהּהוּא זְמַנָּא הָרוּצָה לְהַעֲשִׁיר יְצִפִין. וּמַחְנָה גְּבוּרִיָּה לְאֶתְשַׁקֵּין מִנִּיהּ וְעַמִּיהּ מִטָּה דָן וּתְרִין שְׁבֻטִין. נְצִיחַ שׁוֹקָא יְמִינָא וּמִנָּה אֶתְשַׁקֵּין מִשְׁרִיָּא דְנוּרִיָּא לְעַמִּיהּ מִטָּה רְאוּבֵן וּתְרִין שְׁבֻטִין עַמִּיהּ.

הו"ד שוקא שְמאלא דְעָלָה אַתְמָר לְיַעֲקֹב (בראשית לב) וְהוּא צוֹלַע עַל יָרְכוּ
וּמְנִיָּה אַתְשֶׁקִינּוּ מְשַׁרְיָא דְרַפְאֵל דְאִיהוּ מְמַנָּא עַל אַסּוּתָא דְגְלוּתָא וְעַמִּיָּה
מִטָּה אַפְרִים וּב' שְׁבֻטִין.

וְזֵהוּ וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדוֹן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה
רְאשִׁים, שְׁהֵם חֶסֶד זְרוּעַ יָמִין. וּבְאוֹתוֹ זְמַן הָרוּצָה לְהַחֲפִים יְדָרִים,
וּמַחְנָה מִיכָא"ל מְקַבֵּל מְמַנּוּ, וְעַמּוֹ מִטָּה יְהוּדָה וּשְׁנֵי שְׁבֻטִים. גְּבוּרִיא"ל
זְרוּעַ שְׁמָאל. וּבְאוֹתוֹ זְמַן הָרוּצָה לְהַעֲשִׂיר יֵצְפִין, וּמַחְנָה גְּבוּרִיא"ל
מְקַבֵּל מְמַנּוּ, וְעַמּוֹ מִטָּה דָן וּשְׁנֵי שְׁבֻטִים. נְצִי"ח שׁוֹק יָמִין, וּמְמַנּוּ מְקַבֵּל
מַחְנָה שֶׁל נוֹרִיא"ל, וְעַמּוֹ מִטָּה רְאוּבֵן וּשְׁנֵי שְׁבֻטִים עַמּוֹ. הו"ד שׁוֹק
שְׁמָאל, שְׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר לְיַעֲקֹב (בראשית לב) וְהוּא צוֹלַע עַל יָרְכוּ, וּמְמַנּוּ
מְקַבֵּל מַחְנָה רַפְאֵל, שֶׁהוּא מְמַנָּה עַל רְפוּאֵת הַגְּלוּת, וְעַמּוֹ מִטָּה
אַפְרִים וּשְׁנֵי שְׁבֻטִים.

דְּבַר אַחַר וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאשִׁים אֵלִין אַנּוּן אַרְבָּעָה דְנִכְנְסוּ
לְפָרְדֵּס. חַד עָאל בְּפִישׁוּיָן דְאִיהוּ פִי שׁוּנָה הַלְכוֹת. תְּנַיִנָּא עָאל בְּגִיחוּיָן.
וְתַמָּן הוּא קְבוּרָה הַהוּא דְאִתְמָר בֵּיהּ (ויקרא יא) כָּל הוֹלֵךְ עַל גַּחוֹן, גְּבוּרִיא"ל
גְּבַר אֵל עָלֶיהָ אַתְמָר (איוב א) לְגַבְרָא אֲשֶׁר דָּרְכוּ נִסְתַּרְהָ וַיִּסְדֹּף אֱלֹהִים בְּעַדּוֹ. וְלֹא
יָדַע גְּבַר יַת קְבוּרָתֶיהָ עַד יוֹמָא הַדִּין דְאִתְגַּלְיָא תַּמָּן. וְדָא אִיהוּ רְמִז
וּלְחַפְיָמָא בְּרַמְיָא. תְּלִיתָא עָאל בְּחַדְקִי"ל חַד קַל וְדָא לִישְׁנָא חַדִּידָא קְלָא
לְדַרְשָׁא. רְבִיעָא עָאל בְּפַרְ"ת דְאִיהוּ מוֹחָא דְבֵיהּ פְּרִיָּה וּרְבִיעָה. בְּן זוּמָא
וּבְן עֲזָאִי דְעָאלוּ בְּקִלְפִין דְאוּרִיתָא הוּוּ לְקָאוֹן בְּהוֹן. רַבִּי עֲקִיבָא (פסודי רנ"ד
ע"א) דְעָאל בְּמוֹחָא אַתְמָר בֵּיהּ דְעָאל בְּשָׁלֵם וְנִפְק בְּשָׁלֵם.

דְּבַר אַחַר וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאשִׁים - אֵלָה אוֹתָם אַרְבָּעָה
שְׁנִכְנְסוּ לְפָרְדֵּס. אַחַד נִכְנְס בְּפִישׁוּיָן, שֶׁהוּא פִי שׁוּנָה הַלְכוֹת. הַשְׁנֵי
נִכְנְס בְּגִיחוּיָן, וְשֵׁם הוּא קְבוּרָה, אוֹתוֹ שְׁנֶאֱמַר בּוּ (ויקרא יא) כָּל הוֹלֵךְ עַל
גַּחוֹן. גְּבוּרִיא"ל - גְּבַר אֵל, עָלִיו נֶאֱמַר (איוב א) לְגַבְרָא אֲשֶׁר דָּרְכוּ נִסְתַּרְהָ
וַיִּסְדֹּף אֱלֹהִים בְּעַדּוֹ. וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁהִתְגַּלְתָּה
שָׁם, וְזֵהוּ רְמִז, וְדִי לְחַכְיָמָא בְּרַמְיָא. שְׁלִישִׁי נִכְנְס בְּחַדְקִי"ל - חַד קַל,
וְזוֹ לְשׁוֹן מַחְדָּדֵת קְלָה לְדַרְשָׁה. רְבִיעִי נִכְנְס בְּפַרְ"ת, שֶׁהוּא הַמַּח, שְׁבוּ
פְּרִיָּה וּרְבִיעָה. בְּן זוּמָא וּבְן עֲזָאִי שְׁנִכְנְסוּ לְקִלְפוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, הֵיוּ
לוֹקִים בָּהֶם. רַבִּי עֲקִיבָא שְׁנִכְנְס בְּמַח, נֶאֱמַר בּוּ שְׁנִכְנְס בְּשָׁלוֹם וַיֵּצֵא
בְּשָׁלוֹם.

(אמר רבי אלעזר, אבא, יומא חד הוינא בני מדרשא, ושאלו חברייא מאי ניהו דאמר רבי עקיבא
לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שמא תסתכנון גרמיכו דכתיב, (תהלים
קא) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. אדהכי הא סבא דסבין קא נחית אמר לון רבנן, במאי קא
תשתדלו. אמרו ליה ודאי בהא דאמר רבי עקיבא לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש וכו'. אמר לון ודאי

רזא עלאה אית הכא. והא אוקמוה במתיבתא עלאה. ובגין דלא תטעון נחיתנא לכו ובגין (דאתגליא) רזא דא בינייכו דאיהי רזא עלאה טמירא מבני דרא.

[אמר רבי אלעזר, אבא, יום אחד הייתי בבית המדרש, ושאלו החברים, מהו שאמר רבי עקיבא לתלמידיו, כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שמא תסתכנו בעצמכם, שכתוב (תהלים קא) דבר שקרים לא יכון לנגד עיני; בין כך הנה זקן הזקנים. ירד ואמר להם, רבנן, במה אתם משתדלים? אמרו לו, ודאי בזה שאמר רבי עקיבא לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש וכו'. אמר להם, ודאי סוד עליון יש כאן, והרי פרשה בשיבה העליונה, וכדי שלא תטעו ירדתי לכם, וכדי לגלות סוד זה ביניכם, שהוא סוד עליון טמיר מבני הדור].

בודאי אבני שיש טהור אנון דמנהון מיין דכיין נפקין. ואנון רמיזין באת א רישא וסופא. ו' דאיהו נטוי בינייהו איהו עץ החיים. מאן דאכיל מניה וחי לעלם. ואלין ב' יודיין אנון רמיזין בוויצר. ואנון תרין יצירות. יצירה דעלאין ויצירה דתתאין. ואנון חכמה בראש וחכמה בסוף. תעלומות חכמה. ודאי אנון תעלומות מחכמה עלאה דתחות כתר עלאה.

[בודאי אבני שיש טהור הם שמהם יוצאים מים זכים, והם רמוזים באות א' בראש ובסוף. ו' שהוא נטוי ביניהם הוא עץ החיים. מי שאוכל ממנו - וחי לעולם. ושני היודיים האלה רמוזים בוויצר, והם שתי יצירות, יצירה של העליונים ויצירה של התחתונים. והם חכמה בראש וחכמה בסוף. תעלומות חכמה. ודאי הם תעלומות מחכמה עליונה שתחת כתר עליון].

ואנון לקבל ב' עיינין דבהון (שמות יח א) תרין דמעין נחתו בימא רבא. ואמאי נחתו. בגין דאורייתא מתרין לוחין אלין הוה משה נחית לישראל. ולא זכו בהון ואתברו ונפלו. ודא גרים אבודא דבית ראשון ושני. ואמאי נפלו בגין דפרח ו' מנייהו דאיהו ו' דויצר. ויהיב לון אחרנין מסטרא דעץ הדעת טוב ורע דמתמן אתייהבת אורייתא באסור והתר מימינא חיי ומשמאלא מותא.

[והם כנגד שתי עינים שבהם שתי דמעות יורדות לים הגדול. ולמה ירדו? בגלל שהתורה משני הלוחות הללו היה משה מוריד לישראל, ולא זכו בהם, ונשברו ונפלו, וזה גרם אבדן בית ראשון ושני. ולמה נפלו? בגלל שפרח ו' מהם, שהוא ו' של וויצר, ונתן להם אחרים מצד של עץ הדעת טוב ורע, שמשם נתנה תורה באסור והתר. מימין חיים, ומשמאל מות].

דף כז ע"א

ובגין דא אמר רבי עקיבא לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים. לא תהוו שקילין אבני שיש טהור (נ"א דאנון ב' יודין דויצר חכמה עלאה וחכמה תתאה) לאבנין אחרנין דאנון חיי ומותא דמתמן (קהלת י) לב חכם לימינו. ולב כסיל לשמאלו. ולא עוד אלא אתון תסתכנון גרמייכו. בגין דאלין דעץ הדעת טוב ורע אנון בפרודא. ואבני שיש טהור אנון ביחודא בלא פירודא כלל. ואי תימרון דהא אסתלק עץ החיים מנייהו ונפלו ואית פירודא בינייהו. דובר שקרים לא יכון לנגד עיני דהא לית תמן פירודא לעילא. דאלין דאתברו מאנון הוו. אתו לנשקא (דף כז ע"א) ליה פרח ואסתלק מנייהו).

[ולכן אמר רבי עקיבא לתלמידיו, כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים. לא תהיו שוקלים אבני שיש טהור (נ"א: שהם שני יודיין של וויצר, חכמה עליונה וחכמה תחתונה) לאבנים אחרות שהן חיים ומות, שמשם (קהלת י) לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. ולא עוד, אלא אתם תסתכנו עצמכם, בגלל שאלה של עץ הדעת טוב ורע הם בפרוד, ואבני שיש טהור הן ביחוד בלי פרווד

כלל. ואם תאמרו שהרי הסתלק עץ החיים מהם ונפלו ויש ביניהם פרוד - דבר שקרים לא יכון לנגד עיני, שהרי אין שם פרוד למעלה. שאלה שנשברו היו מאלה. באו לנשק אותו, פרח והסתלק מהם].

דבר אחר ונהר יוצא מעדן. בודאי לעילא בעץ חיים תמן לית קליפין נוכראין הדיא הוא דכתיב, (תהלים ה) לא יגורף רע. אבל בעץ דלתתא אית קליפין נוכראין ודאי. ואיהו נטוע בגנתא דעדן דזעיר אפין. דאיהו חנוף מטטרוו דגן דלעילא. דקודשא בריה הוא לית תמן ערטומא, למיהוי תמן נפתל ועקש. ובגין דא ונהר יוצא וגו' ויכילנא למימר במטטרוו יוצא מעדן מעדון דיליה. להשקות את הגן גן דיליה פרידס (תיקון כ"ד) דיליה דתמן עאלו בן עזאי ובן זומא ואלישע. וקליפין דיליה מסטרא דא טו"ב ומסטרא דא רע. ודיא אסור והתר כשר ופסול טומאה וטהרה.

דבר אחר ונהר יצא מעדן - בודאי למעלה בעץ החיים שם אין קלפות נכריות. זהו שכתוב (תהלים ה) לא יגורף רע. אבל בעץ שלמטה יש בודאי קלפות נכריות, והוא נטוע בגן עדן של זעיר אנפין, שהוא חנוף, מטטרוו"ן, שגן העדן העליון של הקדוש ברוך הוא אין שם ערבוב של קלפות להיות שם נפתל ועקש. ובגלל זה ונהר יצא מעדן וגו', ויכלנו לומר במטטרוו"ן יצא מעדן - מעדון שלו. להשקות את הגן - הגן שלו, הפרידס שלו שנכנסו לשם בן עזאי ובן זומא ואלישע. וקלפות שלו מצד זה טו"ב ומצד זה רע. וזה אסור והתר, כשר ופסול, טמאה וטהרה.

קם חד סבא ואמר רבי רבי הכי הוא ודאי. אבל עץ חיים לא אתקרי איהו. אלא הכי הוא רזא דמלה וייצר חד יצירה דטוב וחד יצירה דרע. דא איהו עץ הדעת טוב ורע. עץ דא אדם זעירא מסטרא דחיים מניה ומסטרא דמותא מניה. תמן ב' יצירות דיליה דאנון אסור והתר, ועליה אתמר וייצר יי אלהים את האדם עפר מן האדמה.

עמד זקן אחד ואמר, רבי רבי, כך זה ודאי! אבל עץ החיים הוא לא נקרא. אלא כך הוא סוד הדבר, וייצר - יצירה אחת לטוב ויצירה אחת לרע. זה עץ הדעת טוב ורע. עץ זה אדם קטן, מצד החיים ממנו ומצד המות ממנו. שם שתי יצירות שלו שהם אסור והתר, ועליו נאמר וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה.

ויפח באפיו נשמת חיים. דא שכונתא עלאה. עדן תיובתא. ועלה אתמר ועץ החיים בתוך הגן דא עמודא דאמצעיתא. הגין שכונתא תתאה. תלת קטירין אנון נשמתא רוחא נפשא לגביה. ובהון ויהי האדם לנפש חיה.

דאיהו מפיו ממש אתקרי לשכינתא דאיהי נשמת חיים. מיד דאמר מלין אליו סליק לעילא. אמר רבי שמעון חבריא בודאי מלאכא הוה. ובודאי סמיך אית לנא מפל אתר.

ויפח באפיו נשמת חיים - זו שכינה עליונה. עדן - תשובה. ועליה נאמר ועץ החיים בתוך הגן. זה העמוד האמצעי. הגין שכינה תחתונה. שלשה קשרים הם, נשמה רוח ונפש אצלו, ובהם ויהי האדם לנפש חיה, שהוא ממש מפיו נקרא לשכינה שהיא נשמת חיים. מיד שאמר דברים אלו, עלה למעלה. אמר רבי שמעון, חברים, בודאי זה היה מלאך, ובודאי תומך יש לנו מפל מקום.

פתח קרא אבתריה: ויקח יי אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן וגו'. ויקח מאן נטיל ליה. אלא נטיל ליה מד' יסודין דאתמר בהון ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. אפריש ליה מנהון ושוי ליה בגנתא דעדן.

פתח הפסוק אחריו: ויקח ה' אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן וגו'. ויקח - מאין לקח אותו? אלא לקח אותו מארבעה יסודות שנאמר בהם ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. הפרידו מהם, ושם אותו בגן עדן.

כגוונא דא יעבד קודשא בריהו הוא לבר נש דאתברי מד' יסודין. בזמנא דתב בתיובתא ומתעסק באורייתא. קודשא בריהו הוא נטיל ליה מתמן. ועלייהו אתמר ומשם יפרד. אפריש נפשיה מתאונה דילהון ושוי ליה בגנתא דיליה דאיהי שכינתא. לעבדה בפקודין דעשה. ולשמרה בפקודין דלא תעשה. אי זכה לנטרא לה איהו יהא רישא על ד' יסודין. ואתעביד נהר דאתשקין על ידיה ולא על ידא אחרא ואשתמודעין ביה דאיהו רבון ושליט עליהו.

כמו זה יעשה הקדוש ברוך הוא לבן אדם שנברא מארבעה יסודות. בזמן ששב בתשובה ומתעסק בתורה, הקדוש ברוך הוא נוטלו משם, ועליהם נאמר ומשם יפרד. הפריד נפשו מתאותם, ושם אותו בגן שלו שהיא שכינה, לעבדה - במצוות עשה, ולשמרה - במצוות לא תעשה. אם זכה לשמר אותה, הוא יהיה ראש על ארבעה יסודות, ויעשה נהר שמשקים על ידו ולא על ידי אחר, ומפירים בו שהוא רבון ושולט עליהם.

וְאִי עֶבֶר עַל אֲוֵרֵי־יִתְאֵ אֲתִשְׁקִיין מִמְרִירו דְּאֵילְנָא דְּרַע דְּאִיהוּ יִצְר הָרַע. וְכָל אֲבָרִין דְּאֵנוּן מִדִּי יִסּוּדִין אֲתִמְר בְּהוֹן (שְׁמוֹת א) וְיִמְרֵרו אֶת חֵיִיהֶם וְגוֹי וְיִמְרֵרו בְּמִרְירו דְּמָרָה. וְלִגְבֵי אֲבָרִין קִדְיִשִׁין דְּגוּפָא דְּאֵנוּן מִסְטָרָא דְּטוֹב עֲלֵיִהוּ אֲתִמְר (שְׁמוֹת טו) וְיִבּוֹאוּ מִרְתָּה וְלֹא יִכְלוּ לְשִׁתּוֹת מִים מִמָּרָה וְגוֹי. כְּגוֹן דָּא אֲמָרוּ מִאֲרִי מִתְנִיתִין וְיִמְרֵרו אֶת חֵיִיהֶם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה בְּקוּשְׁיָא. בְּחוּמָר בְּקַל וְחוּמָר. וּבְלִבְנִים בְּלִבּוֹן הִלְכְתָּא. וּבְכָל עִבּוּדָה בְּשִׂדָה דָּא בְּרִיתָא. אֶת כָּל עִבּוּדְתֶם וְגוֹי דָּא מְשֻׁנָּה.

וְאִם עֶבֶר עַל הַתּוֹרָה, הֵם מְשֻׁקִים מִמְרִירוֹת הָעֵץ שֶׁל רַע שֶׁהוּא יִצְר הָרַע. וְכָל הָאִיבָרִים שֶׁהֵם מְאָרְבְּעָה יִסּוּדוֹת, נֹאמֵר בָּהֶם (שְׁמוֹת א) וְיִמְרֵרו אֶת חֵיִיהֶם וְגוֹי. וְיִמְרֵרו - בְּמִרְירוֹת שֶׁל מָרָה. וְלִגְבֵי אִיבָרִים קִדּוּשִׁים שֶׁל הַגּוֹף שֶׁהֵם מִצַּד הַטּוֹב, עֲלֵיהֶם נֹאמֵר (שֵׁם טו) וְיִבּוֹאוּ מִרְתָּה וְלֹא יִכְלוּ לְשִׁתּוֹת מִים מִמָּרָה וְגוֹי. כְּגוֹן זֶה אֲמָרוּ בְּעֵלֵי הַמְשֻׁנָּה, וְיִמְרֵרו אֶת חֵיִיהֶם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה - בְּקוּשְׁיָא. בְּחוּמָר - בְּקַל וְחוּמָר. וּבְלִבְנִים - בְּלִבּוֹן הִלְכָה. וּבְכָל עִבּוּדָה בְּשִׂדָה - זוּ בְּרִיתָא. אֶת כָּל עִבּוּדְתֶם וְגוֹי - זוּ מְשֻׁנָּה.

אִם תִּיבִין בְּתִיבְתָא אֲתִמְר בְּהוֹן (שְׁמוֹת טו) וְיִוְרְהוּ הִי עֵץ. וְדָא עֵץ חַיִּים וּבִיָּה וְיִמְתְּקוּ הַמַּיִם. וְדָא מְשָׁה מְשִׁיחַ דְּאֲתִמְר בִּיָּה (שְׁמוֹת יז) וּמִטָּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ. מְטִיָּה דָּא מִטְטָרוֹן מִסְטָרִיָּה חַיִּים וּמִסְטָרִיָּה מִיתָה. כִּד אֲתַהֲפֵךְ לְמִטָּה אִיהוּ עֶזֶר מִסְטָרָא דְּטוֹב. כִּד אֲתַהֲפֵךְ לְחוּיָא אִיהוּ כְּנַגְדוֹ. מִיָּד (שְׁמוֹת ד) וְיָנֵס מְשָׁה מִפְּנֵיו.

אִם שְׁבִים בְּתִשׁוּבָה, נֹאמֵר בָּהֶם (שֵׁם טו) וְיִוְרְהוּ הִי עֵץ, וְזֶה עֵץ חַיִּים, וּבוֹ וְיִמְתְּקוּ הַמַּיִם. וְזֶה מְשָׁה מְשִׁיחַ, שֶׁנֹּאמֵר בּוֹ (שֵׁם יז) וּמִטָּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ. מְטִיָּה זֶה מִטְטָרוֹן, מִצַּדוֹ חַיִּים וּמִצַּדוֹ מִיתָה. כְּשֶׁמְתַהֲפֵךְ לְמִטָּה הוּא עֶזֶר מִצַּד הַטּוֹב. כְּשֶׁמְתַהֲפֵךְ לְנַחֲשׁ הוּא כְּנַגְדוֹ. מִיָּד (שֵׁם יד) וְיָנֵס מְשָׁה מִפְּנֵיו.

דף כז ע"ב

וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְסָר לִיָּה בִּידָא דְּמְשָׁה וְאִיהוּ אֲוֵרֵי־יִתְאֵ דְּבַעַל פָּה דְּבִיָּה אֲסוּר וְהִתֵּר. מִיָּד (לְעִילוֹ ע"ב) דְּמַחָא בִּיָּה בְּטִינְרָא נְטִל לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּידָה. וְאֲתִמְר בִּיָּה (שְׁמוֹת ב כג) וְיִרְד אֱלִיוּ בְּשִׁבְט לְמַחָא לִיָּה בִּיָּה. וְשְׁבִ"ט אִיהוּ יִצְר הָרַע חוּיָא. וְכִלְא אִיהוּ בְּגִלוּתָא מְחִמַּת דִּילִיָּה. וְעוֹד וּמְשָׁם יִפְרֵד. זְכָאָה אִיהוּ בֵּר נֶשׁ דְּאֲשִׁתְּדֵל בְּאֲוֵרֵי־יִתְאֵ. דְּבִזְמָנָא דְּנָטִיל לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ

הוא מהאי גופא מדי יסודין, אתפרש מתמן ואזיל למהוי רישא בד' (דף כז ע"ב) חינון ואתמר בהון על כפיים ישאונך וגו' :

והקדוש ברוך הוא מסרו ביד משה, והיא תורה שבעל פה, שבה אסור והתר. מיד שהכה בו בסלע, לקח אותו הקדוש ברוך הוא בידו, ונאמר בו (שמואל ב כג) וירד אליו בשבט, להכות אותו בו. ושב"ט הוא יצר הרע נחש, והכל הוא בגלות מחמתו. ועוד, ומשם יפרד. אשרי האיש שישתדל בתורה, שבזמן שיקח אותו הקדוש ברוך הוא מהגוף הזה מארבעה יסודות, נפרד משם והולך להיות ראש בארבע חיות, ונאמר בהם על כפיים ישאונך וגו'.

ויצו יי אלהים וגו' הא אוקמוה לית צו אלא עבודה זרה דמתמן אלהים אחרים ואיהי בכבד. דמינה תכבד העבודה דאיהי עבודה זרה ליה והכבד כועס. והא אוקמוה כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה דא איהו ויצו. על האדם דא שפיכות דמים כמא דאת אמר, (בראשית ט) באדם דמו ישפך. ודא מרה חרבא דמלאך המות כמא דאת אמר, (משלי ה) ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות. לאמר דא גלוי עריות ודא טחול עליה אתמר (משלי ל) אכלה ומחתה פיה וגו' דטחול לית ליה פומא וערקין ואתשקיא מעכירו דדמא אוכמא דכבד ולא אשכחנא ליה פומא. ודא איהו אכלה ומחתה פיה וגו'. כל שופכי דמים ממרה אנון. דערקין דדמא דלבא מיד דחזאון מרה בלהון ברחיו קדמה.

ויצו ה' אלהים וגו', הרי פרשוה אין צו אלא עבודה זרה, שמשם אלהים אחרים, והיא בכבד, שממנה תכבד העבודה, שהיא עבודה זרה לו, והכבד כועס. והרי פרשוה, כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה. זהו ויצו. על האדם - זו שפיכות דמים, כמו שנאמר (בראשית ט) באדם דמו ישפך. וזו מרה, החרב של מלאך המות, כמו שנאמר (משלי ה) ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות. לאמר - זה גלוי עריות, וזה טחול, עליו נאמר (שם ל) אכלה ומחתה פיה וגו', שלטחול אין פה וערקים, ומשקה מעכירות הדם השחר של הכבד, ולא מצאנו לו פה. וזהו אכלה ומחתה פיה וגו'. כל שופכי דמים הם ממרה, שערכי הדם של הלב, מיד כשרואים מרה, כלם בורחים מלפניה.

ועריין בלהו אתכסין בחשוכא בדם אוכמא דטחול. מאן דעבר על שפיכת דמא ועבודה זרה וגלוי עריות גליא נשמתיה בכבד מרה טחול ודיינין ליה בגיהנם ותלת ממנו עליהו משחית אף וחימה. ט"ו עריין אנון כחשבו י"ה. ושית אחרנין כחשבו ו'. קדם דגלו ישראל בגלותא ושכינתא עמהון. מני קודשא בריך הוא לישראל (ויקרא יח) ערות אמך לא תגלה. ודא גלותא

אִיהוּ גְלוּי עֲרוֹתָהּ דְשְׂכִינְתָא הָדָא הוּא דְכְתִיב, (ישעיה ג) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שְׁלַחַה אִמְכֶם. וְעַל גְלוּי עֲרִיּוֹת גְלוּ יִשְׂרָאֵל וּשְׂכִינְתָא בְּגְלוּתָא. וְדָא אִיהִי עֲרוֹה דְשְׂכִינְתָא. וְהֵאֵי עֲרוֹה אִיהִי לִילִית אִמָּא דְעֵרֵב רַב. וְעֵרֵב רַב אֲנוּן עֲרִיּוֹת דִּילָהּ וְעֲרִיּוֹת דְיִשְׂרָאֵל דְלַעֲיֵלָא דְעֲלִיָּה אֲתָמַר (ויקרא יח) עֲרוֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה.

וְכָל הָעֲרִיּוֹת מִתְכַּפְּסִים בְּחֻשְׁךָ בְּדָם שְׁחַר שֶׁל הַטְּחוּל. מִי שֶׁעוֹבֵר עַל שְׂפִיכוֹת דָּמִים וְעִבּוּדָה זָרָה וְגְלוּי עֲרִיּוֹת, גּוֹלָה נִשְׁמָתוֹ בְּכַבֵּד מְרָה טְחוּל, וְדָנִים אוֹתוֹ בְּגִיּהָנָם. וּשְׁלֹשָׁה מִמֵּנִים עֲלִיהֶם - מִשְׁחִית אָף וְחִמָּה. טִ"ו עֲרִיּוֹת הֵם כְּחֻשְׁבוֹן י"ה, וְשֵׁשׁ אַחֲרֵים כְּחֻשְׁבוֹן ו'. לְפָנַי שְׁגָלוּ יִשְׂרָאֵל בְּגְלוּתָהּ וּשְׂכִינְתָהּ עִמָּם, צָוָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל, (ויקרא יח) עֲרוֹת אִמָּךְ לֹא תִגְלֶה. וְהַגְּלוּת הַזֹּאת הִיא גְלוּי עֲרוֹת הַשְּׂכִינָה. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (ישעיה ג) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שְׁלַחַה אִמְכֶם. וְעַל גְלוּי עֲרִיּוֹת גְלוּ יִשְׂרָאֵל וּשְׂכִינְתָהּ בְּגְלוּתָהּ, וְזֹהִי עֲרוֹת הַשְּׂכִינָה. וְעֲרוֹה זֶה הִיא לִילִית, אִמָּם שֶׁל עֵרֵב רַב. וְעֵרֵב רַב הֵם עֲרִיּוֹת שְׁלָהּ וְעֲרִיּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁלַמְעֵלָה, שֶׁעָלְיוֹ נֶאֱמַר (ויקרא יח) עֲרוֹת אָבִיךָ וְגו' לֹא תִגְלֶה.

וְאֲנוּן אֶפְרַיִשִׁין בֵּין ה' ה' דְלָא אֲתִקְרִיב ו' בִּינֵייהוּ הָדָא הוּא דְכְתִיב, (אחרי מות ע"ד) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֶה. וְאֲנוּן שְׂכִינְתָא עֲלָאָה וְתַתָּאָה. דְּבַזְמָנָא דְעֵרֵב רַב דְאֲנוּן (סי' נג"ע ר"ע) נִפְּלִים גִּבּוֹרִים עִמְּלִקִים רִפְּאִים עֵינְקִים בֵּין ה' ה', לִית רְשׁוֹ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְקִרְבָּא בִּינֵייהוּ. וְרָזָא דְמַלְחָה (ישעיה יט) וְנָהָר יַחֲרַב וְיִבֵּשׁ יַחֲרַב בְּה' עֲלָאָה וְיִבֵּשׁ בְּה' תַתָּאָה. בְּגִין דְלָא יִתְפָּרְנְסוּן עֵרֵב רַב מִן ו' דְאִיהוּ עֵץ הַחַיִּים. וּבְגִין דָּא לִית קְרִיבוֹ לִו' בֵּין ה' ה' בְּזַמְנָא דְעֵרֵב רַב בִּינֵייהוּ.

וְהֵם הַפְּרִידוּ בֵּין ה' ה' שֶׁלֹּא תִתְקַרֵב ו' בִּינֵיהֶם. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (שם) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֶה. וְהֵם שְׂכִינָה עֲלִיוֹנָה וְתַתְּחוּנָה. שְׂבַזְמָן שֶׁהָעֵרֵב רַב, שְׁהֵם: נִפְּלִים גִּבּוֹרִים עִמְּלִקִים רִפְּאִים עֵינְקִים, בֵּין ה' ה', אִין רְשׁוֹת לְקוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא לְהִתְקַרֵב בִּינֵיהֶם, וְסוּד הַדְּבָר - (ישעיה יט) וְנָהָר יַחֲרַב וְיִבֵּשׁ. יַחֲרַב בְּה' עֲלִיוֹנָה, וְיִבֵּשׁ בְּה' תַתְּחוּנָה. כְּדִי שְׁלֹא יִתְפָּרְנְסוּן עֵרֵב רַב מִן ו' שֶׁהִיא עֵץ הַחַיִּים. וְלָכֵן אִין הִתְקַרְבוּת לִו' בֵּין ה' ה' בְּזַמְנָן שֶׁעֵרֵב רַב בִּינֵיהֶם.

וְלִית רְשׁוֹ לָאֵת י' לְקִרְבָּא בְּה' תִנְיִנָא הָדָא הוּא דְכְתִיב עֲרוֹת כְּלָתְךָ לֹא תִגְלֶה. וְאֲנוּן אֶפְרַיִשׁוֹ בֵּין ו' לְה' עֲלָאָה הָדָא הוּא דְכְתִיב עֲרוֹת אִשְׁתְּ אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה. דִּי אִיהוּ אָב. ה' אָם. ו' בֵּן. ה' בַּת. וּבְגִין דָּא מְנִי לְגַבִּיָּהּ ה' עֲלָאָה. עֲרוֹת אִשְׁתְּ אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה. עֲרוֹת אַחוּתְךָ בַּת אָבִיךָ דָּא ה' תַתָּאָה. אֵת בַּת

בְּנֵה וְאֵת בֵּית בִּתְּהָ אֲנֹנִי הִיא הִיא דְּאֲנֹנִי תוֹלְדִין דְּהִי. עֲרֹת אַחֵי אַבִּיךָ דָּא יוֹיֵד דְּאִיהוּ תוֹלְדָה דְּאֵת יִי וְאִיהוּ אַח לְוַאִיו.

וְאִין רְשׁוּת לְאוֹת יִי לְהִתְקַרֵּב לְהִי הַשְּׁנִיָּה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב עֲרֹת פְּלִתָּךְ לֹא תִגְלֶה. וְהִם הִפְרִידוּ בֵּין וִי לְהִי הַעֲלִיוֹנָה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב עֲרֹת אִשְׁתְּ אַבִּיךָ לֹא תִגְלֶה. שְׂיִי הִיא אַב, הִי אִם, וִי בֵּן, הִי בֵּית. וְלִכֵּן צָוָה אֱלֹוִי הִי עֲלִיוֹנָה. עֲרֹת אִשְׁתְּ אַבִּיךָ לֹא תִגְלֶה. עֲרֹת אַחוֹתְךָ בֵּית אַבִּיךָ - זֶו הִי תַחְתּוֹנָה. אֵת בֵּית בְּנֵה וְאֵת בֵּית בִּתְּהָ - הִם הִיא הִיא, שְׁהִם תוֹלְדוֹת שְׁל הִי. עֲרֹת אַחֵי אַבִּיךָ - זֶו יוֹיֵד, שְׁהוּא תוֹלְדָה שְׁל אוֹת יִי, וְהוּא אַח לְוַאִיו.

סוֹף סוֹף בְּזִמְנָא דְּעֵרֵב רַב מְעוֹרְבִין בְּיִשְׂרָאֵל לִית קְרִיבוּ וְיַחְוּדָא בְּאַתְוֹן שְׁם יְדוּיֵד, וּמִיָּד דִּיתְמַחוּן מְעַלְמָא אֲתַמְר בְּאַתְוֹן דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (זְכַרְיָה יד) בְּיוֹם הַהוּא יְהִיָּה יְדוּיֵד אַחַד וּשְׁמוֹ אַחַד. וּבְגִין דָּא אָדָם דְּאֲנֹנִי יִשְׂרָאֵל אֵית לוֹן יַחְוּדָא בְּאוּרִייתָא דְּאַתְמַר בְּהָ (מְשַׁלִּי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בְּהָ. וְאִיהִי מְטְרוֹנִיתָא מְלִכּוּיִת. דְּמִסְטְרָהָ אֲתַקְרִיאוּ יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים. וּבְגִין דָּא אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא טוֹב הִיּוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אַעֲשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנִגְדּוֹ דָּא מְשֻׁנָּה אֲתַתָּא דְּהַהוּא נַעַר וְאִיהוּ (נִיָּא וְאִיהוּ) שְׁפָחָה דְּשְׁכִינְתָּא. וְאִי זְכוּ יִשְׂרָאֵל אִיהִי עֵזֶר לוֹן בְּגִלוֹתָא מְסֻטְרָא דְּהִתֵּר טְהוֹר כְּשֵׁר. וְאִי לֹאוּ אִיהִי כְּנִגְדּוֹ מְסֻטְרָא דְּטִמָּא פְּסוּל אָסוּר. טְהוֹר הִתֵּר כְּשֵׁר אִיהוּ יֵצֵר הַטוֹב. פְּסוּל טִמָּא אָסוּר אִיהוּ יֵצֵר הַרָע.

סוֹף סוֹף בְּזִמְן שְׁעֵרֵב רַב מְעַרְבִים בְּיִשְׂרָאֵל, אִין קְרִבָּה וְיַחְוּד בְּאוֹתִיּוֹת שְׁם יְהוּיָה. וּמִיָּד שְׁיַמְחוּ מְהַעוֹלָם, נְאָמַר בְּאוֹתִיּוֹת שְׁל הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ הוּא (זְכַרְיָה יד) בְּיוֹם הַהוּא יְהִיָּה יְהוּיָה אַחַד וּשְׁמוֹ אַחַד. וְלִכֵּן אָדָם, שְׁהִם יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ לְהֵם יַחְוּד בִּתְּוֹרָה, שְׁנַאָמַר בְּהָ (מְשַׁלִּי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בְּהָ, וְהִיא הַגְּבִירָה מְלִכּוּיִת, שְׁמַצְדָּה נִקְרָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים. וְלִכֵּן אָמַר הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא טוֹב הִיּוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אַעֲשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנִגְדּוֹ. זֶו מְשֻׁנָּה, אֲשַׁתּוּ שְׁל אוֹתוֹ נַעַר, וְהוּא [וְהִיא] שְׁפָחָת הַשְּׁכִינָה. אִם זְכוּ יִשְׂרָאֵל - הִיא עוֹזֶרֶת לְהֵם בְּגִלוֹת מַצַּד שְׁל הִתֵּר טְהוֹר כְּשֵׁר. וְאִם לֹא - הִיא כְּנִגְדּוֹ מַצַּד שְׁל טִמָּא פְּסוּל אָסוּר. טְהוֹר הִתֵּר וְכְשֵׁר הוּא יֵצֵר הַטוֹב. פְּסוּל טִמָּא אָסוּר הוּא יֵצֵר הַרָע.

דף כח ע"א

וְאַתְתָּא דְּאֵית לָהּ דָּם טוֹהַר וְדָם נְדָה מְסֻטְרָא דְּמְשֻׁנָּה אִיהִי שְׁוִיָּא לִיָּה וְלֹאוּ אִיהִי בֵּית זוּגִיָּה יַחְוּדָא דִּילִיָּה. דְּלִית יַחְוּדָא עַד דְּעֵרֵב רַב יַתְמַחוּן מְעַלְמָא.

ובגין דא (לעיל כו ע"ב) אתקבר משה לבר מארעא קדישא. וקבורתא דיליה משנה איהי ולא ידע גבר ית קבורתיה עד יומא הדין. קבורתא דיליה משנה דשולטא על מטרוניתא דאיהי קבלה למשה. ומלכא ומטרוניתא (דף כח ע"א) מתפרשא מבעלה. בגין דא (משלי ל) תחת שלש רגזה ארץ וכוי תחת עבד פי מלוך דא איהו עבדא ידיעא. ושפחה דא משנה. ונבל פי ישבע לחם דא ערב רב, עם נבל ולא חכם.

ואשה שיש לה דם טהר ודם נדה מצד של המשנה היא שמה אותו ואינה בת זוגו, היחוד שלו, שאין יחוד עד שערב רב ימחו מהעולם. ולכן נקבר משה מחוץ לארץ הקדושה, וקבורתו היא משנה, ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה. קבורתו משנה ששולטת על הגבירה, שהיא קבלה למשה ומלך. וגבירה מתפרדת מבעלה. ולכן (משלי ל) תחת שלוש רגזה ארץ וכוי תחת עבד פי מלוך - זהו עבד הידוע. ושפחה - זו משנה. ונבל פי ישבע לחם - זה ערב רב. עם נבל ולא חכם.

עוד פתח ואמר. ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה וכל עוף השמים. ווי לעלמא דאנון אטימין לבא וסתימין עיינין דלא מסתכלין ברזי דאורייתא ולא ידעין. דודאי חית השדה ועוף השמים אנון עמי הארץ. ואפילו באלין דאנון נפש חיה לא אשתכח עזר בהון (בגלותא) לשכינתא בגלותא ולא למשה דאיהו עמה. דבכל זמנא דגלת שכינתא לא זז מנה.

עוד פתח ואמר, ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים. אוי לעולם שהם אטומי לב וסתומי עינים שלא מסתכלים בסודות התורה ולא יודעים. שודאי חית השדה ועוף השמים הם עמי הארץ, ואפלו באלו, שהם נפש חיה, לא נמצא בהם עזר [בגלות] לשכינה בגלות, ולא למשה שהוא עמה, שבכל זמן שגלתה שכינה לא זז ממנה.

אמר רבי אלעזר והא מאן יהיב עובדא דאדם בישראל ובמשה. אומר ליה ברי ואנת אמרת הכי וכי לא אוליפת (ישעיה מו) מגיד מראשית אחרית. אומר ליה הכי הוא ודאי. ובגין דא משה לא מית ואדם אתקרי איהו. ובגיניה אתמר בגלותא בתראה ולאדם לא מצא עזר אלא פלהו כנגדו. וכן עמודא דאמצעיתא אתמר ביה ולאדם לא מצא עזר דאפיק שכינתיה מן גלותא הדא הוא דכתיב (שמות ב) ויפן כה וכה וירא פי אין איש. ומשה איהו בדיוקניה ממש דאתמר ביה לא מצא עזר כנגדו.

אמר רבי אלעזר, והרי מי נתן מעשה של אדם בישראל ובמשה? אמר לו: בני, ואתה אמרת כן? וכי לא למדת (ישעיה מו) מגיד מראשית אחרית! אמר לו, כן הוא ודאי. ולכן משה לא מת, והוא נקרא אדם, ובגללו נאמר בגלות האחרונה ולאדם לא מצא עזר, אלא כלם כנגדו. וכן נאמר בעמוד האמצעי ולאדם לא מצא עזר שיוציא שכינה מהגלות. זהו שכתוב (שמות ב) ויפן כה וכה וירא כי אין איש. ומשה הוא בדמותו ממש, שנאמר בו לא מצא עזר כנגדו.

בההוא זמנא ויפל יי אלהים תרדמה על האדם. יי אלהים אבא ואמא. תרדמה דא גלותא דאתמר ביה (בראשית טו) ותרדמה נפלה על אברם. ארמי ליה על משה ויישן. לית שינה אלא גלותא. ויקח אחת מצלעותיו. מצלעותיו דמאן. אלא מאלין עולמין דמטרוניתא נטלו אבא ואמא חד מנייהו ואיהו סטרא חורא. יפה כלבנה. ויסגור בשר תחתנה, דא בשר דאתמר ביה בשגם הוא בשר בשר דמשה סומק. ועליה אתמר פני משה כפני חמה. ובגין דא (שיר השירים ו) יפה כלבנה ברה כחמה.

באותו זמן ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם. ה' אלהים - אבא ואמא. תרדמה - זו הגלות, שנאמר ביה (בראשית טו) ותרדמה נפלה על אברם. הפילו על משה ויישן. אין שנה אלא גלות. ויקח אחת מצלעותיו - מצלעותיו של מי? אלא מאותם עלמות של הגבירה נטלו אבא ואמא אחד מהם, והוא צד לבן, יפה כלבנה. ויסגור בשר תחתנה - זה בשר שנאמר בו (שם ו) בשגם הוא בשר. בשר של משה אדם, ועליו נאמר פני משה כפני חמה, ולכן (שיר ו) יפה כלבנה ברה כחמה.

דבר אחר ויסגר בשר בעאן לאגנא בה עליה הדא הוא דכתיב ויסגר ה' בעדו. דבר אחר ויסגר כמא דאת אמר, (לא ע"א) (שמות כה) לעומת המסגרת, מסגרת מתקיימת, דבה מטרוניתא (יחזקאל מו) יהיה סגור ששת ימי המעשה:

דבר אחר ויסגר בשר - רצו להגן עליו בה. זהו שכתוב ויסגר ה' בעדו. דבר אחר ויסגר - כמו שנאמר (שמות כה) לעמת המסגרת, מסגרת מתקיימת, שבה הגבירה (יחזקאל מו) יהיה סגור ששת ימי המעשה.

ויבן יי אלהים את הצלע, הכא (תצא רפ ע"ב) אתרמיז רזא דיבוס דאמרו ביה כיון שלא בנה שוב לא יבנה, הדא הוא דכתיב, (דברים כה) אשר לא יבנה את בית אחיו. אבל לגבי קודשא בריך הוא, אתמר ביה ויבן יי אלהים אבא

וְאָמַר בְּנֵי לֵה לְגִבִּיּה הָדָא הוּא דְכְתִיב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' . וְי' דָּאִיהוּ בֶן יִי"ה
אָבָא וְאָמַר . עֲלֵיִהוּ אֲתָמֶר וַיְבֹן יְי' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלֶע . אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם
דָּא עֲמוּדָא דְאֲמַצְעִיתָא . וַיְבִיאָהּ אֶל הָאָדָם אֵייתִי לִיּה לְגִבִּי צֵלַע דְנָטִיל מִן
ה' עוֹלִימָא דִילָהּ .

וַיְבֹן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלֶע . כָּאֵן נֶרְמָז סוּד הַיְבוּס , שְׁאֲמָרוּ בּו , כִּיּוֹן שְׁלֵא
בְּנָה , שׁוּב לֹא יְבָנָה . זֶהוּ שְׁכָתוּב (דְּבָרִים כה) אֲשֶׁר לֹא יְבָנָה אֶת בֵּית אַחִיו .
אָבָל לְגִבִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נֹאמֶר בּו וַיְבֹן ה' אֱלֹהִים . אָבָא וְאָמַר
בּוֹנִים אוֹתָהּ אֱלִיו . זֶהוּ שְׁכָתוּב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' . וְי' שְׁהוּא בֶן יִי"ה ,
אָבָא וְאָמַר , עֲלֵיהֶם נֹאמֶר וַיְבֹן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלֶע . אֲשֶׁר לָקַח מִן
הָאָדָם - זֶה הַעֲמוּד הָאֲמַצְעִי . וַיְבִיאָהּ אֶל הָאָדָם - הַבִּיא אוֹתוֹ אֶל הַצֵּלֶע
שְׁלָקַח מֵה' , הַעֲלָמָה שְׁלָהּ .

וְעֵלָה אֲתָמֶר (זְכַרְיָה ב) וְאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נֶאֱמַר יְי' חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב . וַיְבַגֵּן דָּא
בְּטוֹרָא דָּא אֲתַבְּנִי בֵּי מְקַדְשָׁא . עַל יְדָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהֵא קְיָימָא (מִי"י
דף קי"ט) לְדָרֵי דְרִין . וְעֵלִיָּה אֲתָמֶר (חַגִּי ב) גְּדוּל יְהִיָּה כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן
מִן הָרֵאשׁוֹן . דְּקַדְמָאָה אֲתַבְּנִי עַל יְדָא דְבַר נֶשׁ וְהֵאֵי עַל יְדָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא . וַיְבַגֵּן דָּא (תְּהִלִּים קכז) אִם ה' לֹא יְבָנָה בֵּית שְׁוֹא עֲמְלוֹ בּוֹנִיו בּו .

וְעֵלִיָּה נֹאמֶר (זְכַרְיָה ב) וְאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נֶאֱמַר ה' חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב . וְלָכֵן בְּהַר
זֶה יְבָנָה בֵּית הַמְּקַדֵּשׁ עַל יְדֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא , יְהִיָּה קָיָם לְדוֹרֵי
דוֹרוֹת , וְעֵלִיו נֹאמֶר (חַגִּי ב) גְּדוּל יְהִיָּה כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן מִן
הָרֵאשׁוֹן . שְׁהֵרֵאשׁוֹן נְבָנָה עַל יְדֵי אָדָם - וְזֶה עַל יְדֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא .
וְלָכֵן (תְּהִלִּים קכז) אִם ה' לֹא יְבָנָה בֵּית שְׁוֹא עֲמְלוֹ בּוֹנִיו בּו .

וְכֵן אֲתָמֶר בְּמִשָּׁה וַיְבֹן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלֶע . כְּמָא דְאֲתָא אֲמֶר , (שְׁמוֹת כו)
וּלְצֵלַע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִי . צֵלַע וְדָאֵי מִסְטָרָא דְחֶסֶד חוֹר מִתַּמָּן אֲתַקְרִיאַת
סִיְהָרָא . וַיְסַגֵּר בְּשֶׁר תַּחְתָּנָה (תִּיקוֹן כ"א וְכ"י ע"ב) בְּשֶׁר דָּאִיהוּ סוּמְקָא מִסְטָרָא
דְּגִבּוּרָה וְאֲתַכְלִיל בְּתַרְוּוּיָהּ . בְּהֵהוּא זְמַנָּא (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) שְׁמַאלוֹ תַּחַת
לְרֵאשִׁי וַיְמִינִי תַּחְבֵּקֵנִי .

וְכֵן נֹאמֶר בְּמִשָּׁה וַיְבֹן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלֶע , כְּמוֹ שְׁנֹאמֶר (שְׁמוֹת כו) וּלְצֵלַע
הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִי . צֵלַע וְדָאֵי מִצַּד שֶׁל חֶסֶד לְבָן , מִשָּׁם נִקְרֵאת לְבָנָה .
וַיְסַגֵּר בְּשֶׁר תַּחְתָּנָה - בְּשֶׁר שְׁהוּא אָדָם מִצַּד הַגִּבּוּרָה וְנִכְלָל בְּשִׁנְיָהֶם .
בְּאוֹתוֹ זְמַן (שִׁיר ב) שְׁמַאלוֹ תַּחַת לְרֵאשִׁי וַיְמִינִי תַּחְבֵּקֵנִי .

זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי דא שכנתא נערה המארסה לגבי
עמודא דאמצעיתא אתמר בה זאת הפעם וגו' אנא ידענא דאיהי עצם
מעצמי ובשר מבשרי. לזאת ודאי יקרא אשה מסטרא עלאה דאיהי
אמ"א. כי מאיש לקחה זאת, מסטרא דאב"א דאיהו י'. וכן משה
בדיוקנא דיליה לתתא.

זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי - זו שכנה נערה המארסה
לעמוד האמצעי, נאמר בה זאת הפעם וגו' אני ידעתי שהיא עצם
מעצמי ובשר מבשרי. לזאת ודאי יקרא אשה - מצד עליון שהיא
אמ"א (בינה). כי מאיש לקחה זאת - מצד של אב"א (חכמה) שהוא י'. וכן
משה בדמותו למטה.

דף כח ע"ב

בההוא זמנא יזכו ישראל כל חד וחד לבת זוגיה. ודא איהו דכתיב, (יחזקאל
לו) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם וכתיב, (יואל א) ונבאו
בניכם ובנותיכם וגו' ואלין (דף כח ע"ב) אנון נשמתין חדתין דעתידין למהוי
על ישראל. כמה דאוקמוה אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף ואז
החדשות יבואו.

באותו זמן יזכו ישראל כל אחד ואחד לבת זוגו, וזהו שכתוב (יחזקאל
לו) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם, וכתוב (יואל א) ונבאו
בניכם ובנותיכם וגו', ואלו הם נשמות חדשות שעתידין להיות על
ישראל, כמו שפרשנוה אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף, ואז
החדשות יבואו.

בההוא זמנא מתעברין ערב רב מעלמא, ואתמר בישראל ובמשה כל חד
בבת זוגיהו ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבששו. דאתעבר
ערוה מעלמא דאלין אנון דגרמו גלותא, ערב רב ודאי.

באותו זמן יעברו ערב רב מהעולם, ונאמר בישראל ובמשה, כל אחד
בבת זוגו, ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבששו. שתעבר
ערוה מהעולם, שאלה הם שגרמו גלות, ערב רב ודאי.

וְעַל־יְהוָה אֶתְמַר. וְהִנָּחֵשׁ הָיוּ עָרוֹם מְכַל חַיֵּת הַשָּׂדֶה וְגוֹי עָרוֹם לָרַע מְכַל חַיִּון דְּאוּמִין דְּעֵלְמָא עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת. וְאֲנוּן בְּנוֹי דְנִחָשׁ הַקְדְּמוֹנֵי דִפְתֵי לְחֹה. וְעָרַב רַב וְדַאי אֲנוּן הוּוּ זִוְהֶמָא דְאַטִּיל נָחֵשׁ בְּחֹה. וּמִהֵיא זִוְהֶמָא נִפְק קִין וְקִטְל לְהָבֵל רוּעָה צֶאן דְאַתְמַר בִּיהַ בְּשֶׁגֶם הוּא בְּשָׂר בְּשֶׁגֶם זֶה הָבֵל. בְּשֶׁגֶם וְדַאי אִיהוּ מִשְׁיָה וְקִטְלִיל לִיהַ וְאִיהוּ הָוָה בְּרָא בּוֹכְרָא דְאַדָם.

וְעַל־יְהוָה נֶאֱמַר וְהִנָּחֵשׁ הָיָה עָרוֹם מְכַל חַיֵּת הַשָּׂדֶה וְגוֹי. עָרוֹם לָרַע מְכַל חַיִּוֹת שֶׁל אֲמוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי עֲבוּרִים, וְהֵם בְּנֵי הַנָּחָשׁ הַקְדְּמוֹנֵי שֶׁפָּתְחָה אֶת חוּהָ. וְעָרַב רַב וְדַאי הֵם הָיוּ זִוְהֶמָא שֶׁהִטִּיל נָחֵשׁ בְּחוּהָ, וּמֵאוֹתָהּ זִוְהֶמָא יָצָא קִין וְהָרַג אֶת הָבֵל רוּעָה צֶאן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשֶׁגֶם הוּא בְּשָׂר. בְּשֶׁגֶם זֶה הָבֵל. בְּשֶׁגֶם וְדַאי הוּא מִשָּׂה. וְהָרַג אוֹתוֹ, וְהוּא הָיָה בֶן בְּכוֹר שֶׁל אָדָם.

וְעַם כָּל דָּא מִשָּׂה בְּגִין לְכַסְאָה עַל עַרְיִיתָא דְאַבוּהֵי נָטַל בֵּת יִתְרוֹ דְאַתְמַר בִּיהַ (שׁוֹפְטִים א) וּבְנֵי קִינֵי חוֹתָן מִשָּׂה, וְהָא אוּקְמוּהָ אֲמַאי אֶתְקַרֵי קִינֵי שֶׁנִּפְרַד מִקִּין. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (שׁוֹפְטִים ד) וְחִבֵּר הַקִּינֵי נִפְרַד מִקִּין. וּלְבַתֵּר בְּעָא לְאַהֲדָרָא עָרַב רַב בְּתִיבְתָא לְכַסְאָה עַרְיִיתָא דְאַבוּהֵי. דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְחַשְׁבָה טוֹבָה מְצַרְפָּה לְמַעֲשָׂה, וְאָמַר לִיהַ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְגַזְעָא בִישָׂא אֲנוּן, תְּסַתְמַר מִנִּיּהוּ. אֵלִין אֲנוּן חוּבָה דְאַדָם דְאַמַר לִיהַ וּמַעֲץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ. אֵלִין אֲנוּן חוּבָה דְמִשָּׂה וּיִשְׂרָאֵל.

וְעַם כָּל זֶה, מִשָּׂה, כְּדֵי לְכַסּוֹת עַל עַרְוֹת אָבִיו, לְקַח אֶת בֵּת יִתְרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שׁוֹפְטִים א) וּבְנֵי קִינֵי חוֹתָן מִשָּׂה. וְהֵרִי פְרִשׁוּהָ, לְמָה נִקְרָא קִינֵי? שֶׁנִּפְרַד מִקִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ד) וְחִבֵּר הַקִּינֵי נִפְרַד מִקִּין. אַחַר כֵּן רָצָה לְהַחְזִיר עָרַב רַב בְּתִיבְתָא לְכַסּוֹת אֶת עַרְוֹת אָבִיו, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַרְף מְחַשְׁבָה טוֹבָה לְמַעֲשָׂה, וְאָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: הֵם מְגַזְעֵי רַע, תִּשְׁמַר מֵהֶם. אֵלֶּה הֵם חֲטָא שֶׁל אָדָם שֶׁאֵמַר לוֹ וּמַעֲץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ. אֵלֶּה הֵם חֲטָא שֶׁל מִשָּׂה וּיִשְׂרָאֵל.

וּבְגִינֵיהוּ גָלוּ יִשְׂרָאֵל בְּגְלוּתָא וְאַתְתְּרַכוּ מִתְמֹן הַדָּא הוּא דְכְתִיב וַיִּגְרַשׁ אֶת הָאָדָם. וְאָדָם יִשְׂרָאֵל וְדַאי. וּמִשָּׂה בְּגִינֵיהוּ אֶתְתְּרַךְ מֵאַתְרֵיהַ וְלֹא זָכָה לְמִיעַל בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. דְּבְגִינֵיהוּ עֵבֵר מֵאַמַר דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְחָב בְּסַלַע דְמַחָא בִּיהַ דְלֹא אָמַר לִיהַ אֵלָא (בְּמִדְבָר כ) וְדִבְרַתְסֵם אֵל הַסַּלַע וְאֲנוּן גְּרַמוּ. וְעַם כָּל דָּא מְחַשְׁבָה טוֹבָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשָׂה דְאִיהוּ לֹא קָבִיל לוֹן וְיָהִיב בְּהוֹן אוֹת בְּרִית אֵלָא לְכַסְאָה עַרְיִיתָא דְאַבוּהָ. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לִיהַ (בְּמִדְבָר יד) וְאַעֲשֵׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גָדוֹל וְעַצוּם מִמֶּנּוּ. וּבְגִינֵיהוּ אָמַר (שְׁמוֹת לב) מִי אֲשֶׁר חֲטָא לִי אֶמְחַנְנוּ מִסַּפְרֵי, דְאֲנוּן מְזַרְעָא

דְּעַמְלֵק דְּאִתְמַר בֵּיהּ (דברים כה) תִּמְחָה אֶת זֵכֶר עַמְלֵק וְאֲנוּן גִּרְמָא לְתַבְרָא
תַּרְיִן לִוְחִין דְּאִוְרִייתָא. וּמִיד.

וּבְגִלְלָם גְּלוּ יִשְׂרָאֵל בְּגִלוֹת וְגִרְשׁוֹ מִשָּׁם. זֶהוּ שְׁכֵתוֹב וַיִּגְרֶשׁ אֶת הָאָדָם.
וְאָדָם יִשְׂרָאֵל בְּוֹדָאֵי. וּמִשָּׁה בְּגִלְלָם גִּרֶשׁ מִמְקוֹמוֹ וְלֹא זָכָה לְהַכְנִס
לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁבַגְלָלָם עִבֵר עַל מֵאִמְרֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְחָטָא בְּסַלְע
שְׁהִפָּה בּוֹ, וְלֹא אָמַר לוֹ אֱלֹא רַק (במדבר כ) וְדִבְרַתְּם אֶל הַסַּלְע, וְהִם
גִּרְמוּ. וְעַם כָּל זֶה, מִחֲשֻׁבָּה טוֹבָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה,
שֶׁהוּא לֹא קִבֵּל אוֹתָם, וְנָתַן בְּהֵם אוֹת בְּרִית אֱלֹא לְכַסּוֹת עֲרוֹת אֲבִיו.
וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ (שם יד) וְאֶעֱשֶׂה אִתְּךָ לְגוֹי גְּדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ,
וּבְגִלְלָם אָמַר (שמות לב) מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי אֶמְחִנּוּ מִסַּפְרִי, שְׁהִם מְזַרְע
עַמְלֵק שְׁנֵאֲמַר בּוֹ (דברים כה) תִּמְחָה אֶת זֵכֶר עַמְלֵק, וְהִם גִּרְמוּ לְשִׁבֵר אֶת
שְׁנֵי הַלוֹחֹת שֶׁל הַתּוֹרָה.

וּתְפַקְחָנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיִּדְעוּ יִשְׂרָאֵל כִּי עֲרוּמִים הִם בְּטוֹנָא דְּמַצְרַיִם דְּהוּוּ
בְּלֹא אוֹרִייתָא וְאִתְמַר בְּהוּ (יחזקאל טו) וְאֶת עֲרוֹם וְעָרְיָה. וְאִיּוֹב בְּגִין דָּא
אָמַר ב' זְמַנֵּי (אִיּוֹב א) עֲרוֹם יִצְאֵתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעֲרוֹם אָשׁוּב שָׁמָּה. מַה דְּהוּוּ
מִשְׁׁי"ה אֶתְהַפֵּד לְעַרְב רַב לְשִׁמְיָה וְלִשְׁנֵינָה. אָשׁוּב שָׁמָּה הֲכֹא רְמִיז דְּעֵתִיד
לְאִתְחַזְרָא בִּינֵיהוּ בְּגִלוֹתָא בְּתַרְאָה וְאִזִּיל בִּינֵיהוּ לְשִׁמְיָה וְאִיהוּ אָמַר
(אִיּוֹב א) ה' נָתַן וְה' לָקַח יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ.

וּמִיד - וּתְפַקְחָנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיִּדְעוּ יִשְׂרָאֵל כִּי עֲרוּמִים הִם. בְּשַׁעְבוּד
שֶׁל מַצְרַיִם שְׁהִיוּ בְּלֵי תוֹרָה, וְנֵאֲמַר בְּהֵם (יחזקאל טו) וְאֶת עֲרוֹם וְעָרְיָה.
וְאִיּוֹב בְּגִלְלָל זֶה אָמַר פְּעַמִּים (אִיּוֹב א) עָרִם יִצְתִּי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרִם אָשׁוּב
שָׁמָּה. מַה שְׁהִיָּה מִשְׁׁי"ה, הַתְּהַפֵּד לְעַרְב רַב לְשִׁמְיָה וְלִשְׁנֵינָה. אָשׁוּב
שָׁמָּה - כָּאֵן רְמִיז שְׁעֵתִיד לְחֹזֵר בִּינֵיהֶם בְּגִלוֹת הָאֲחֵרוֹנָה, וְהוֹלֵךְ בִּינֵיהֶם
לְשִׁמְיָה, וְהוּא אָמַר (שם) ה' נָתַן וְה' לָקַח יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ.

וּבְזִמְנָא דְּאִתְבְּרוּ תַּרְיִן לִוְחִין דְּאִוְרִייתָא. וְאִוְרִייתָא דְּעַל פֶּה אִתְמַר בְּהוּוּ
וְיִתְפְּרוּ עֲלֵה תְּאֵנָה. אִתְכַּפְּסוּ בְּכַמָּה קְלִיפִין מְעַרְב רַב בְּגִין כִּי עֲרוּמִים הִם
דְּלֹא יִתְגַּלִּי עֲרִיתֵיהוּ. וְכַסּוּיָא דִּילְהוּן כְּנָפֵי צִיצִית וּרְצוּעֵין דְּתַפְּלִין.
עֲלִייהוּ אִתְמַר. וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתַנּוֹת עוֹר וַיִּלְבִּישֵׁם. אֲבָל
לְגַבֵּי צִיצִיּוֹת וְיִתְפְּרוּ עֲלֵה תְּאֵנָה. וַיַּעַשׂוּ לָהֶם חַגּוּרוֹת דָּא אִיהוּ (תהלים מה)
חַגּוּר חֲרָבָד עַל יַרְדָּ גִבּוֹר. וְדָא קְרִיאַת שְׁמַע דְּאִתְמַר בֵּיהּ (תהלים קמט)
רוֹמְמוֹת אֵל בְּגִרוֹנִם וְגו'. דָּא הוּא וַיַּעַשׂוּ לָהֶם חַגּוּרוֹת:

וּבְזֶמַן שֶׁנִּשְׁבְּרוּ שְׁנֵי לוחות התורה, ותורה שבעל פה, נאמר בהם ויתפרו עליה תאנה. התכסו בכמה קלפות מערב רב משום כי עירמם הם, שלא תתגלה ערותם. וכסוי שלהם כנפי ציצית ורצועות התפלין, עליהם נאמר ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם. אבל לגבי ציצית - ויתפרו עליה תאנה ויעשו להם חגרת. זהו (תהלים מה) חגור חרבך על ירך גבור, וזו קריאת שמע שנאמר בה (שם קמט) רוממות אל בגרונם. זהו ויעשו להם חגרת.

וישמעו את קול ה' אלהים וגוי כד קריבו לטורא דסיני. הדיא הוא דכתיב (דברים ד) השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש וגוי וערב רב מיתו. ואנון הווי דאמרו למשה (שמות כ) ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות ואשכחו אורייתא. ואלין אנון עמי הארץ דאתמר בהון (דברים כו) ארור שוכב עם כל בהמה בגין דאנון מסטרא דההוא חויא דאתמר ביה ארור אתה מכל הבהמה.

וישמעו את קול ה' אלהים וגוי, כשקרבו להר סיני. זהו שכתוב (דברים ד) השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש וגוי. וערב רב מתו. והם היו שאמרו למשה (שמות כ) ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות, ומצאו את התורה. ואלה הם עמי הארץ שנאמר בהם (דברים כו) ארור שכב עם כל בהמה, בגלל שהם מצד אותו שנאמר בו ארור אתה מכל הבהמה.

דף כט ע"א

והא כמה ערבובין אנון בישין בעירן וחיוון. אבל אית ערבוביא מסטרא דנחש. ואית ערבוביא מסטרא דאוימי עובדי פוכבים ומזלות דדמו לחיוון ובעירן דחקלא. ואית ערבוביא מסטרא דמזיקין דנשמתן (דף כט ע"א) דחייביא אנון מזיקין דעלמא ממש. ואית ערבוביא דשדים ורוחין ולילין וכלא מעורבבין בישראל. ולא אית בכלהו לטייא פעמלק דאיהו חיויא בישא אל אחר. איהו גלוי לכל עריין דעלמא רוצח איהו ובת זוגיה סם מות עבודה זרה. וכלא סמא"ל. ואית סמא"ל ואית סמא"ל, ולאן בלהו שויין. אבל ההוא סטרא דחיויא איהו לטייא על כלא.

והרי כמה הם ערב רב רעים בהמות וחיות, אבל יש ערב רב מצד של הנחש, ויש ערב רב מצד של אמות עפויים שדומים לחיות ובהמות השדה, ויש ערב רב מצד של מזיקים, שנשמתם של רשעים הם מזיקים של העולם ממש, ויש ערב רב של שדים ורוחות ולילין, והכל

מְעַרְבָּבִים בְּיִשְׂרָאֵל, וְאִין בְּכֻלָּם מְקַלְל פְּעַמְלָק, שְׁהוּא נְחַשׁ רַע אֵל אַחַר. הוּא גְלוּי לְכָל הָעַרְיֹת שֶׁל הָעוֹלָם, רוֹצֵחַ הוּא, וּבֵת זִיגוּ סַם מְוֹת עֲבוּדָה זָרָה, וְהַכֵּל סַמְאִ"ל. וַיֵּשׁ סַמְאִ"ל וַיֵּשׁ סַמְאִ"ל, וְלֹא הַכֵּל שְׁוִים. אָבֵל אוֹתוֹ צַד שֶׁל הַנְּחַשׁ הוּא מְקַלְל עַל הַכֵּל.

וַיִּקְרָא יְיָ אֱלֹהִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אַיְכָּה. הֲכָא רְמִיז לִיה דְּעֵתִיד לְחֶרְבָּא בֵּי מְקַדְּשָׁא וּלְמַבְכֵי בְּהַ אַיְכָּה. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (אֵיכָה א) אַיְכָה יֹשְׁבֵי בְּדָד אִי"י כ"ה. וּלְזַמְנָא דְאֵתִי עֵתִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבַעֲרָא כָּל זִיגִין בְּיִשְׁוִין מְעַלְמָא פְּדְכְּתִיב, (ישעיה כה) בְּלַע הַמּוֹת לְנֹצַח. פְּדִין תָּב כִּלְא לְאֵתְרִיהַ פְּדְכְּתִיב, (זכריה יד) בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד: בְּרֵאשִׁית

וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אַיְכָּה. פֶּאן רְמִיז לוֹ שְׁעֵתִיד לְחֶרֶב בֵּית הַמְּקַדָּשׁ וּלְבָכוֹת בּוֹ אַיְכָּה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (אֵיבֵא) אַיְכָה יֹשְׁבֵי בְּדָד. אִי"י כ"ה. וְלַעֲתִיד לְבֵא עֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא לְבַעֲרָא כָּל הַמִּינִים הָרָעִים מִהָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (ישעיה כה) בְּלַע הַמּוֹת לְנֹצַח. וְאֵז שֶׁב הַכֵּל לְמַקוֹמוֹ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (זכריה יד) בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד.

תְּנִינָן כָּל שְׁלֵמָה דְאֵתְמַר בְּשִׁיר הַשִּׁירִים בְּמַלְכָּא דְשְׁלָמָא דִּילִיה. בְּמַלְךְ (ס"א בְּנוֹקְבֵי מַלְכָּא) סְתָם בְּנוֹקְבָא. מְלָה (נ"א מַלְךְ) תַּתְּאָה בְּעַלְאָה. וְרָזָא דְמְלָה דִּירְתָא תַּתְּאָה לְעַלְאָה תַּרְוִוִּיהוּ כְּחַד. וְהִינּוּ בִּי"ת דְכְּתִיב, (הַאֲזִינוּ רַצָּא א) (מַשְׁלִי כַד) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בֵּית. וְכְתִיב (שִׁיר הַשִּׁירִים ג) אֶפְרַיִן עָשָׂה לוֹ הַמְּלָךְ שְׁלֵמָה מְעַצֵּי הַלְבָנוֹן. אֶפְרַיִן דָּא תַּקוּנָא דְעַלְמָא תַּתְּאָה מְעַלְמָא עַלְאָה.

שְׁנִינּוּ, כָּל שְׁלֵמָה שְׁנֵאמַר בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, בְּמַלְךְ שְׁהַשְׁלוּם שְׁלוֹ, בְּמַלְךְ [ס"א בְּנוֹקְבֵי הַמַּלְךְ] סְתָם בְּנוֹקְבָה מְלָה [מַלְךְ] תַּחְתּוֹנָה בְּעַלְיוֹנָה. וְסוּד הַדְּבָר - דִּירָה תַּחְתּוֹנָה לְעַלְיוֹנָה שְׁתִּיחָן כְּאֶחָת. וְהִינּוּ בִּי"ת, שְׁפָתוֹב (מַשְׁלִי כַד) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בֵּית. כְּתוּב (שִׁיר ג) אֶפְרַיִן עָשָׂה לוֹ הַמְּלָךְ שְׁלֵמָה מְעַצֵּי הַלְבָנוֹן. אֶפְרַיִן זֶה תַּקוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן מִהָעוֹלָם הָעַלְיוֹן.

דְּעַד לָא בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַלְמָא הָוָה סְתִים שְׁמִיה בִּיה וְלֹא (נ"א הוּה) הוּא שְׁמִיה סְתִים בְּגוֹיָה חַד וְלֹא קִימָא מְלָה (וְהוּא הוּה בְּלַחְדוּי) עַד דְּסָלִיק בְּרַעוּתָא (דְּמַחְשְׁבָה לְקִימָא כֻלָּא בְּמַטוּן דְּסַמִּיטְרָא) לְמַבְרֵי עַלְמָא וְהוּה רְשִׁים וּבְנֵי וְלֹא קִימָא, עַד דְּאֵתְעַטֵּף בְּעַטוּפָא חַד דְּזִיחָרָא (עֲלָה דְּמַחְשְׁבָה) וּבְרָא עַלְמָא (נ"א יְמִינָא דְּעַלְמָא קְדַמָּה) (נ"א שְׁמִים). וְאַפִּיק (אֵילִינִי) אֶרְזִין עַלְאִין רְבֵרְבִין מִהָהוּא נְהוּרָא (נ"א וְזִיּוּא רַבָּא) זִיחָרָא עַלְאָה (נ"א חַד דְּזַהַר יְמִינָא עֲלָה), וְשׁוּי רְתִיכּוֹ עַל תַּרְוִין וְעֶשְׂרִין אֶתְוֹן רְשִׁימִין אֶתְגְּלִיפוּ בְּעֶשֶׂר אֶמִירוֹן וְאֶתְיִשְׁבוּ. הֲדָא הוּא

דְּכָתִיב מֵעֲצֵי הַלְבָּנוֹן. וְכָתִיב, (ויצא קסב ב) (תהלים קד) אֲרִזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע (דהא מאלין עביד ההוא אפריון).

שְׁעַד שְׁלֹא בְּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִיָּה נִסְתָּר בּוֹ שְׁמוֹ, וְלֹא [היה] הוּא שְׁמוֹ נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ אֶחָד, וְלֹא עָמַד דָּבָר, [והוא היה בלבדו] עַד שְׁעָלָה בְּרָצוֹן [של המחשבה להעמיד הכל בשביל סממנים] לְבָרָא עוֹלָם, וְהִיָּה רְשׁוּם וּבְנוּי וְלֹא עוֹמֵד, עַד שֶׁהִתְעַטֵּף בְּעֵטוֹף אֶחָד שֶׁל זֶהר [עליון של מחשבה] וּבְרָא עוֹלָם [נ"א: ימין של העולם הקדמון], וְהוֹצִיא [אילנות] אֲרִזִּים עֲלִיוֹנִים גְּדוֹלִים מְאוֹתוֹ הָאוֹר [וזיו גדול] זֶהר עֲלִיוֹן [נ"א: אחד של זהר ימין העליון], וְשֵׁם מְרַכְּבָתוֹ עַל עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, שֶׁנֶּחֱקְקוּ בְּעֶשֶׂר אֲמִירוֹת וְהִתְיַשְּׁבוּ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב מֵעֲצֵי הַלְבָּנוֹן, וְכָתוּב (תהלים קד) אֲרִזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע. [שהרי מאלו עשה את האפריון ההוא].

עֲשֵׂה לּוֹ הַמְּלֶךְ שְׁלֹמֹה, לּוֹ לְגִרְמִיָּה, לּוֹ לְתַקוּנִיָּה, לּוֹ לְאַחֲזָאָה יְקָרָא עֲלָאָה. לּוֹ לְאוֹדְעָא דְאִיהוּ חַד וּשְׁמִיָּה חַד כְּמָה דְאֵתְ אֲמַר, (זכריה יד) (יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד וכתוב) (תהלים פג) וַיִּדְעוּ כִּי אַתָּה שְׁמֶךָ יְיָ לְבַדְּךָ.

עֲשֵׂה לּוֹ הַמְּלֶךְ שְׁלֹמֹה. לּוֹ - לְעֲצָמוֹ, לּוֹ - לְתַקוּנוֹ, לּוֹ - לְהִרְאוֹת כְּבוֹד עֲלִיוֹן, לּוֹ - לְהוֹדִיעַ שֶׁהוּא אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יד) (יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד, וכתוב) (תהלים פג) וידעו כי אתה שמך ה' לבדך.

בְּמִטּוֹן דְּקַלְפוּי. קִסְטוֹרִין יְדִיעָא. נְטִיף לְסִטְרָא דָּא לְעִילָא. נְטִיף לְמִינָא. סִטְרָא לְשִׁמְאָלָא. נְחִית לְתַתָּא. וְכֹן לְאַרְבַּע זְוִיִּין. מְלָכוֹ אֲתַפְרֵשׁ לְעִילָא וְתַתָּא וּלְאַרְבַּע זְוִיִּין לְמַהוּי חַד. נִהְרָא עֲלָאָה נְחִית לְתַתָּא. וְעָבִיד לִיהַ יִמָּא רַבָּא. כְּמָה דְאֵתְ אֲמַר, (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינְנוּ מָלֵא. דִּהָא הוּא כְּנִישׁ כְּלָא וְשְׂאִיב לִיהַ בְּגוּיָה. כְּמָא דְאֵתְ אֲמַר (שיר השירים ב) אֲנִי חֲבַצְלַת הַשָּׂרוֹן שׁוֹשֶׁנֶת הָעֲמֻקִּים. וְאִין שָׂרוֹן אֵלָא אֲתַר יִמָּא רַבָּא דְשְׂאִיב כָּל מִימִין דְּעֲלָמָא דְאֲפִיק וְשְׂאִיב וְנִהִיר (ועאלין ביה. בגיני כד דא אפיק ודא שאיב, נהיר) דָּא בְּדָא בְּאוֹרְחִין יְדִיעֵן (נחלייא כפן עלויה). וְכִדִּין עֲלִיָּהוּ כְּתִיב, (משלי כד) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת. וְעַל דָּא בַּיִת בְּרָא שִׁית. (נ"א ועל דא בית דעלמא מלך סתם) (בית עלאה אתבני בחכמה. וכן תתאה אוף הכל). אֲבָל בַּיִתָּא עֲלָאָה רַבְרָבָא יִשׁוּבָא דְעֲלָמָא. מְלֶךְ סְתָם בַּיִתָּא תַתָּאָה. (תהלים סג) וְהַמְּלֶךְ יִשְׁמַח בְּאַלְהִים, (כד אתער גבורה) עֲלָאָה לְאַחַדָּא בֵּיהַ תַּחּוֹת רִישִׁיָּה וּלְקַרְבָּא לִיהַ בְּחֻדְוָה לְמַהוּי כְּלָא חַד. וְהַמְּלֶךְ יִשְׁמַח בְּאַלְהִים חַדוֹ נִהוֹרָא דְאֲפִיק (נ"א בנהורא) (דנהורא) דְנִפְיִק בְּחַד שְׂבִילָא טְמִיר וְגִנְזוּ וְעִיִּיל בֵּיהַ (בי, תרין) דְאֵנוּן חַד וְעַל דָּא עֲלָמָא אֲשֶׁתְכָלַל בְּקִיּוּמָא שְׁלִים.

בהגיע ההפאה, היכלות ידועים, נוטה לצד זה למעלה. נוטה לימין. סוטה לשמאל. יורד למטה. וכן לארבעה קצוות. מלכות נפרדה למעלה ולמטה ולארבעה קצוות להיות נהר עליון אחד יורד למטה, ועושהו לים הגדול, כמו שנאמר (קהלת א) כל הנחלים הלכים אל הים והים איננו מלא. שהרי הוא פונס הכל ושואב אותו לתוכו, כמו שנאמר (שיר ב) אני חבצלת השרון שושנת העמקים. ואין שרון אלא מקום הים הגדול ששואב כל מימי העולם, שמוציא ושואב ומאיר [ונכנסים בו, משום כך זה מוציא וזה שואב, מאיר] זה בזה בדרךכים ידועות [נחלים רעב עליו], ואז פתוב עליהם (משלי כד) בחכמה יבנה בית, ועל זה בית בראשית [נ"א: ועל זה בית של העולם מלך סתם] [בית עליון נבנה בחכמה, וכן אף כך התחתון]. אבל בית עליון הגדול - ישוב העולם. מלך סתם - בית תחתון. (תהלים סג) והמלך ישמח באלהים, [כשמתעוררת גבורה] עליונה לאחז בו תחת ראשו ולקרבו בחדנה להיות הכל אחד. והמלך ישמח באלהים - שמחה, אור [באור] [שמאיר] שהוציא בשביל אחד טמיר וגנוז ונכנס בו בשנים שהם אחד, ועל זה העולם נתקן בקיום שלם.

דף כט ע"ב

והמלך ישמח באלהים עלמא (נ"א נהרא עלאה) תתאה חדי בעלמא עלאה (נ"א סתימא ההוא דשדר) עמיקא (חדו דנגיד ונפיק באן אתר חדי. באלהים. ביה חדי. ביה שדר) חיים לכלא. חיי מלכא אקרין. דא עקרא (דף כט ע"ב) דביתא. ביתא דא בני ביתא דעלמא. ובני עלמא. ודא הוא בראשית ברא אלהים ב' ראשית. ראשית חכמה פד פניש כלא לגויה ואתעביד ימא רבא לשאבא פלא.

והמלך ישמח באלהים - עולם [אור עליון] התחתון שמח בעולם העליון [נ"א: נסתר אותו ששלח] עמק [שמחה ששופעת ויוצאת באיזה מקום שמח? באלהים, בו שמח, בו שולח] חיים לכל. נקראים חיי המלך. זה עקר הבית. בית זה בונה בית של העולם ובונה העולם. וזהו בראשית ברא אלהים, ב' ראשית. ראשית חכמה פשפונס הכל לתוכו ונעשה ים גדול לשאב הכל.

ימא דקאפו מימוי. שאיב כל מימין דעלמא. וכניש לון לגויה. ומיין אזלין ושאטין ואתאבון ביה. ודא נפיק מגו עלאה. וסימניה דרזא דא (איוב לח) מבטן מי יצא הקרח דמימוי גלידין ביה לשאבא אחרנין.

ים שקפאו מימיו שואב כל מימות העולם וכונס אותם לתוכו, והמים הולכים ושטים ונשאבים בו, וזה יוצא מתוך העליון. וסימן של הסוד

הָזָה - (איוב לח) מִבֶּטֶן מִי יֵצֵא הַקֶּרַח, שְׁמִימֵי גְלוּדִים (קפואים) בּוֹ לְשֶׁאֵב אַחֲרִים.

האי קרח (לקמן נב א) ימא דקפא לא נגדין מימוי. אלא בשעתא דתוקפא דדרום מטי לגביה ומקריב ליה בהדיה. כדן מיא דהו גלידין בסטרא דצפון משתרו ונגדין. דהא מסטרא דצפון גלידי מיא ומסטרא דדרום משתרו. ונגדין לאשקאה כל אנון חיות ברא כמא דאת אמר (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי וגוי ואלין אקרוו הרי בתר טורין דפירוודא. דכלהו משתקיין כד סטרא דדרום שארי לקרבא בהדיה. וכדן מיא נגדין. ובחילא דא עלאה דנגיד כלא הו ברבו בחדו.

הקרח הזה ים שקופא, לא שופעים מימיו אלא בשעה שחזק הדרום מגיע אליו ומקרב אותו אצלו, ואז המים שהיו גלודים בצד הצפון מפשירים ושופעים, שהרי מצד הצפון המים מגלידיים, ומצד הדרום הם מפשירים ושופעים להשקות כל אותן חיות השדה, כמו שנאמר (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי וגוי, ואלו נקראים הרי בתר, הרי הפרוד. שכלם משקים כשצד דרום מתחיל לקרב אליו, ואז המים שופעים. ובכח עליון זה ששופע, הכל הם בגדלה ובשמחה.

כד מחשבה סליק ברעו (חדוה) מטמירא דכל טמירין. מטי (ואתנגיד) מגנייה חד נהר. (כתרא טמירא) וכד מתקרבין דא בדא בחד שביל דלא ידיע לעילא ותתא והכא הוא ראשיתא דכלא. ובי מלך סתם מהאי ראשיתא אשתכלל ודמי דא לדא. (ובחילא דא) ברא אלהים את השמים, (סתמא נקודה סתימא דנגדין מימוי ונפקין ברא) (נייא בתר דנפקין בדא) (ונייא נהרא דנפיק בה"א עלאה) (ונייא נהורא דנגיד ואפיק בדא) ואפיק קול מגנייה. ודא אקרי קול השופר. והיינו ברא אלהים את השמים (ואיהו) דאיהו קול השופר (נייא ואיהו השופר). ושמם שליטין בחיי המלך עלאה על ארעא. וסימניך בן ישי חיי על האדמה. דחיים תליין בון ישי. (ובוא"ו נגדין ליה). ובהו שליט בכלא. וארעא מיניה אתזנת. הדא הוא דכתיב ואת הארץ. וא"ו דאתוסף לשלטה במזוני על ארעא.

כשמחשבה עולה ברצון [של חדוה] מטמיר של כל הטמירים, מגיע [ושופע] מתוכו נהר אחד [כתר טמיר], וכשמתקרבים זה בזה בשביל אחד שלא ידוע למעלה ולמטה, וכאן הוא ראשית הכל. ובי מלך סתם, מהראשית הזאת נתקן ודומה זה לזה. [ובכח זה] ברא אלהים את השמים [סתם נקדה נסתרת ששופעים מימיה ויוצאים החוצה] [נייא: אחר שיוצאים בזה] [ונייא נהר שיוצא בה"א עליונה] [אור ששופע ויוצא בזה] ומוציא קול מתוכו, וזה נקרא קול השופר. והיינו ברא אלהים את השמים [והוא] שהוא קול השופר [נייא: והוא השופר]. ושמם שולטים בחיי המלך העליון על הארץ.

וְסִימֹן לְדָבָר - בֶּן יִשְׂרָאֵל עַל הָאֲדָמָה. שֶׁהַחַיִּים תְּלוּיִים בְּבֶן יִשְׂרָאֵל וְנֹבְאִיו
מִשְׁפִּיעִים לוֹ. וְבָהֶם שׁוֹלֵט בְּכָל, וְהָאֲרֶז נִזְוֵינִי מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וְאֵת
הָאֲרֶז. וְאִיו הַתּוֹסֵפָה לְשֵׁלֵט בְּמִזְוֹנוֹת עַל הָאֲרֶז.

אִיִּת לְעִילָא וְהוּא חֵילָא דְכָלְלָא דְעֵשְׂרִין וְתֵרִין אֲתוּוֹן דְאַפִּיק אִיִּת א' ת'
אַלְהִים דָּא וְיָהִיב לְשָׁמַיִם כְּמָא דְאֵת אָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ
אִמּוּ בְיוֹם חֲתוּנָתוֹ. וְהֵינּוּ אֵת הַשָּׁמַיִם לְאַכְלָלָא דָּא בְּדָא וְלַחְבְּרָא לוֹן דָּא
בְּדָא לְאַתְקִימָא כְּחֵדָא בְּאֵנוֹן חַיִּי מְלָכָא מְלָךְ סֵתִם לְאַתְזָנָא מִיְנֵיהּ שָׁמַיִם.
וְאֵת הָאֲרֶז חֲבוּרָא דְדָכַר וְנוֹקְבָא דְאַתְגְּלִיפוּ בְּאַתְוֹן רְשִׁימִין. וְחַיִּי מְלָכָא
דְאַתְנַגִּידוּ מִן שָׁמַיָא דְשָׁמַיִם נְגִדִין לוֹן לְקִימָא אֲרַעָא וְכָל אַכְלוּסִין דִּילָהּ.

אִיִּת לְמַעְלָה, וְהוּא כַּח שֶׁל כָּל עֵשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיוֹת שֶׁהוֹצִיא אִיִּת
א' ת' אֱלֹהִים זֶה, וְנָתַן לְשָׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר א) בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ
אִמּוּ בְיוֹם חֲתוּנָתוֹ. וְהֵינּוּ אֵת הַשָּׁמַיִם - לְהַכְלִיל זֶה בְּזֶה וְלַחְבֵּר אוֹתָם
זֶה בְּזֶה לְהַתְקִים כְּאַחַד בְּאוֹתָם חַיִּי הַמְּלָךְ, מְלָךְ סֵתִם, לְהַזִּין מִמֶּנּוּ
שָׁמַיִם. וְאֵת הָאֲרֶז - חֲבוּרָא שֶׁל זָכַר וְנוֹקְבָא שֶׁנֶּחְקְקוּ בְּאוֹתֵיוֹת רְשׁוּמוֹת,
וְחַיִּי הַמְּלָךְ שֶׁנִּשְׁפָּעוּ מֵהַשָּׁמַיִם, שֶׁהַשָּׁמַיִם מִשְׁפִּיעִים לָהֶם לְקִים אֵת
הָאֲרֶז וְכָל אוֹכְלוּסִיָּהּ.

וְרָזָא דְאַלְהִים עֲלָאָה עֲבַד שָׁמַיִם וְאֲרֶז לְקִימָא. וְאַפִּיק לוֹן כְּחֵדָא בְּחֵילָא
דְלְעִילָא רֵאשִׁיתָא דְכָלְלָא. כְּגוֹוֵנָא דָּא רָזָא עֲלָאָה נְחִית לְתַתָּא. וְהֵאֵי בְּתַרְאָה
עֲבִיד שָׁמַיִם וְאֲרֶז לְתַתָּא.

וְסוּד שֶׁל אֱלֹהִים עֲלִיוֹן עָשָׂה שָׁמַיִם וְאֲרֶז לְקִימָא. וְהוֹצִיא אוֹתָם כְּאַחַד
בְּכַח שֶׁלְמַעְלָה הֵרֵאשִׁית שֶׁל הַכָּל. כְּמוֹ זֶה סוּד עֲלִיוֹן יוֹרֵד לְמַטָּה.
וְהֵאֲחֵרוֹן הֵזָה עָשָׂה שָׁמַיִם וְאֲרֶז לְמַטָּה.

וְרָזָא דְכָלְלָא ב' תֵּרִין עֲלִמִין נִינְהוּ וּבְרָאוּ עֲלִמִין. דָּא עֲלִמָא עֲלָאָה וְדָא עֲלִמָא
תַּתָּאָה. דָּא כְּגוֹוֵנָא דְדָא. דָּא בְּרָא שָׁמַיִם וְאֲרֶז. וְדָא בְּרָא שָׁמַיִם וְאֲרֶז. וְעַל
דָּא ב' תֵּרִין עֲלִמִין נִינְהוּ. דָּא אֲפִיק תֵּרִין עֲלִמִין. וְדָא אֲפִיק תֵּרִין עֲלִמִין,
וְכָלְלָא בְּחֵילָא דְרֵאשִׁיתָא עֲלָאָה.

וְסוּד שֶׁל הַכָּל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם וּבְרָאוּ עוֹלָמוֹת, זֶה הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן וְזֶה
הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. זֶה כְּמוֹ זֶה. זֶה בְּרָא שָׁמַיִם וְאֲרֶז, וְזֶה בְּרָא שָׁמַיִם
וְאֲרֶז. וְעַל זֶה שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם. זֶה הוֹצִיא שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְזֶה הוֹצִיא שְׁנֵי
עוֹלָמוֹת, וְהַכָּל בְּכַח שֶׁל הֵרֵאשִׁיתָא הָעֲלִיוֹנָה.

נחית עלאה בתתאה ואתמלייא בארח דחד דרגא דשרי עלה. כגוונא דההוא שביל סתים וטמיר וגניז לעילא. בר דחד שביל דקיק. וחד ארח. ההוא דלתתא ארח כמא דאת אמר, (משלי ד) וארח צדיקים כאור נוגה. וההוא דלעילא שביל דקיק כדכתוב, (איוב כח) נתיב לא ידעו עיט. ורזא דכלא (ישעיה מג) הנותן בים דרד ובמים עזים נתיבה. וכתוב, (תהלים עז) בים דרד ושבילך במים רבים. עלמא עלאה כד אתמלייא ואתעברא כנוקבא דמתעברא מן דכורא אפיקת תרין בגין כחד, דכר ונוקבא, ואנון שמים וארץ כגוונא עלאה.

יורד העליון בתחתון ומתמלא בדרד של דרגה אחת ששורה עליה. כמו שאותו שביל נסתר וטמיר וגניז למעלה, פרט לשביל אחד דקיק. ודרד אחת. אותו שלמטה דרד, כמו שנאמר (משלי ד) וארח צדיקים כאור נגה. ואותו שלמעלה שביל דקיק, כמו שכתוב (איוב כח) נתיב לא ידעו עיט. וסוד של הכל - (ישעיה מג) הנותן בים דרד ובמים עזים נתיבה. וכתוב (תהלים עז) בים דרד ושבילך במים רבים. העולם העליון, כשמתמלא ומתעבר מן נקבה שמתעברת מן הזכר, מוציאה שני בנים כאחד, זכר ונקבה, והם שמים וארץ כמו שלמעלה.

ממימיו דשמיא אתזן ארעא ומימיו אשתדן בגווה, אלא דעלאי דכר ותתאי נוקבא. ותתאי מן דכורא אתזנן. ומיין תתאין קראו לעלאין כנוקבא דפתיחא לדכורא ושדת מיא לקבל מיא דדכורא למעבד זרעא. ונוקבא מן דכורא אתזנת. הדא הוא דכתוב ואת הארץ בתוספת וייו כמה דאתמר.

ממימי השמים נזוגית הארץ ומימיו נשפכים לתוכה, אלא שעליונים זכר ותחתונים נקבה. והתחתונים נזוגים מן הזכר. ומים תחתונים קוראים לעליונים כנקבה שפתוחה לזכר ושופכת מים כנגד מים של הזכר לעשות זרע. והנקבה נזוגית מן הזכר. זהו שכתוב ואת הארץ בתוספת וייו, כמו שנאמר.

דף ל ע"א

כתיב, (ישעיה מ) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו'. אתוון אתחקקו (דף ל ע"א) בעובדא דכלא. בעובדא דעלאה ובעובדא דתתאה. לבתר אתרשימו אתוון ואתחקקו בקרא. ב' בראשית ברא. א' אלהים את. ב'

ראשית בְּרָא וְדָאִי. כְּמָה דְאִתְמַר בִּיִּית בְּרָא וְדָאִי בְּחִילָא עֲלָאָה (בתקיפו דרזא דאנון אתוון). ב' נוקבא. א' דְכַר. כְּמָה דְב' בְּרָא וְדָאִי בְּחִילָא דְלַעֲלָא. הַכִּי א' אֲפִיק אֲתוּוֹן הַשְּׁמַיִם כְּלָלָא דְעֵשְׂרִין וּתְרֵתִין אֲתוּוֹן. ה' אֲפִיק שְׁמַיִם לְמִיָּהָב לִיָּה חַיִּין (נ"א ולאשקאה) וּלְאֲשַׁרְשָׁא לִיָּה.

כְּתוּב (ישעיה מ) שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בְּרָא אֱלֹהִים וְגוֹ'. הָאוֹתִיּוֹת נִחְקְוּ בְּמַעֲשֵׂה שֶׁל הַכֹּל, בְּמַעֲשֵׂה שֶׁל הָעֲלִיּוֹן וּבְמַעֲשֵׂה שֶׁל הַתַּחְתּוֹן. אַחַר כֵּן נִרְשְׁמוּ הָאוֹתִיּוֹת וְנִחְקְוּ בְּכַתוּב. ב' בְּרָאשִׁית בְּרָא. א' אֱלֹהִים אֶת. ב' רֵאשִׁית בְּרָא וְדָאִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בִּיִּית בְּרָא, וְדָאִי בְּכַח עֲלִיּוֹן. ב' נִקְבָּה. א' זָכַר. כְּמוֹ שֶׁב' בְּרָא וְדָאִי בְּכַח שְׁלֻמְעֵלָה, כֵּן א' הוֹצִיא אוֹתִיּוֹת הַשְּׁמַיִם כְּלָלוֹת שֶׁל עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. ה' הוֹצִיא שְׁמַיִם לְתַת לָהֶם חַיִּים [ולחשקות] וּלְהַשְׂרִישׁ אוֹתוֹ.

וְאֶת הָאָרֶץ. ו' אֲפִיק הָאָרֶץ לְמִיָּהָב לָהּ מְזוּנָא וּלְאִתְקַנָּא לָהּ וּלְמִיָּהָב לָהּ סְפוּקָא דְאִתְחַזֵּי לָהּ. וְאֶת הָאָרֶץ, דְּנִטִּיל וְאִי אִיִּית כְּלָלָא דְעֵשְׂרִין וּתְרֵין אֲתוּוֹן וּמִתְזֵן אֲרַעָא. וְאֲרַעָא כְּלִיל לֹוֹן לְגִנוּוָה כְּמָא דְאִתְ אֲמַר, (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם. וְהֵינּוּ רְזָא וְאֶת הָאָרֶץ. דְּכַנִּישׁ כְּלָא לְגִנוּוָה וְקַבְלִית לֹוֹן הָאָרֶץ נִטְלָא הָאָרֶץ. וְאִיִּית דָּא שְׁמַיִם וְאָרֶץ כְּחֻדָּא. אִיִּית הַשְּׁמַיִם רְזָא דְשְׁמַיִם וְאָרֶץ כְּחֻדָּא (הארץ נטלית ו).

וְאֶת הָאָרֶץ - ו' הוֹצִיאָה הָאָרֶץ לְתַת לָהּ מְזוּן וּלְהַתְקִינָהּ וּלְתַת לָהּ סְפוּק שְׂרָאוּי לָהּ. וְאֶת הָאָרֶץ - שְׁלַקַּח וְאִיִּית אִיִּית כְּלָלוֹת שֶׁל עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְהָאָרֶץ נְזוּנִית. וְהָאָרֶץ כּוֹלֶלֶת אוֹתָם לְתוֹכָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶת הַיָּם. וְהֵינּוּ סוּד וְאֶת הָאָרֶץ. שְׁכוֹנֶסֶת הַכֹּל לְתוֹכָהּ וּמְקַבֶּלֶת אוֹתָם הָאָרֶץ, לְקַחָהּ הָאָרֶץ. וְאִיִּית - זֶה שְׁמַיִם וְאָרֶץ כְּאֶחָד. אִיִּית הַשְּׁמַיִם - סוּד שֶׁל שְׁמַיִם וְאָרֶץ כְּאֶחָד.

וְקַבִּילַת לֹוֹן לְאִתְזַנָּא. מְטוֹן מְלָה בְּקוּלְפוּי שְׂכִיחִי. קוּסְטְרָא דְקוּטְרָא בְּאֲרַעָא שְׂכִיחִי. כֵּן אֲשָׁא דְמְלַהֲטָא נְגִיד וְאִתְעַר מְשַׁמְאֵלָא אֲחִיד בְּהָ וְסִלְקָא תְנַנָּא כְּמָא דְאִתְ אֲמַר (שמות יט) וְהָרַסִּינִי עֵשֶׂן כֵּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' בְּאֵשׁ. דָּא אֲשָׁא וְדָא תְנַנָּא. וְכַתִּיב, (שמות יט) וְאֶת הָהָר עֵשֶׂן. מְגוֹ דְאֲשָׁא כֵּן נְחִית אֲחִידוֹן דָּא בְּדָא תְנַנָּא בְּאֲשָׁא. וְכַדִּין בְּסִטְר שְׁמַאֲלָא קִיִּימָא כְּלָא. וְהֵינּוּ רְזָא (ישעיה מח) אֶף יָדִי יִסְדָּה אֲרֶץ. וְיִמִּינִי טַפְחָה שְׁמַיִם. בְּחִילָא דְיִמִּינָא לְעִילָא. כִּי הָאִי גּוּוֹנָא אֲתַעְבִּידוּ שְׁמִיָּא דְאִיָּהוּ דְכַר. וְדְכַר מְסִטְרָא דְיִמִּינָא קָא אֲתִי וְנוֹקְבָא מְסִטְרָא דְשְׁמַאֲלָא. (לעיל א ע"ב). (ישעיה מ) שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בְּרָא אֱלֹהִים. עַד הַכָּא אֲסַתְלֶקוּ מִלִּין דְלָא לְשַׁאֲלָא כְּדִלְעִילָא. דְחֻכְמָה אֲשַׁתְכַּלִּיל מֵאִין וְלָא קִיִּימָא לְשַׁאֲלָא דְסִתִּים וְעַמִּיק לִית דְיִקוּם בִּיָּה. כִּיּוֹן דְאִתְפִּשֵׁט נְהוּרָא עַמִּיקָא נְהוּרִיָּה קִיִּימָא בְּשַׁאֲלָתָא אֶף עַל גַּב

דַּאִיְהוּ סְתִים מְכָלָא דְלִתְתָא. וְקָרְאן לִיה עַל פּוּם שְׂאִילְתָא מִיִּי. מִי בְרָא אֱלֹה.

וּמְקַבְּלַת אוֹתָם לְהִזִין. הִגַּעַת הַדְּבַר בְּהַפְּאָתוֹ מְצוּיִים. הֵיכַל הַקְּטָרֶת מְצוּי בְּאַרְץ. כְּשֶׁאֵשׁ לוֹהֶטֶת, שׁוֹפְעַת וּמִתְעוֹרְרַת מִשְׂמַאל שְׂאוּחֹז בְּהָ וְעוֹלָה עֵשׂוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יט) וְהָרַסִינִי עֵשׂוֹן כְּלוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' בְּאֵשׁ. זֶה אֵשׁ וְזֶה עֵשׂוֹן. וְכִתּוּב (שֵׁם) וְאֵת הָהָר עֵשׂוֹן. מִתּוֹךְ שֶׁאֵשׁ כְּשִׁינְיָרְדֶת, אֲחוּזִים זֶה בְּזֶה עֵשׂוֹן בְּאֵשׁ, וְאֵז הַכֹּל עוֹמֵד בְּצַד הַשְּׂמַאל, וְהִינּוּ סוּד (ישעיה מ) אֶף יָדֵי יִסְדָּה אֶרֶץ. וְיִמִּינֵי טַפְחָה שְׂמִים, בְּכַח שֶׁל הִימִין לְמַעְלָה. כְּמוֹ כֵן נַעֲשׂוּ שְׂמִים שְׁהֵם זָכָר. וְזָכָר בָּא מִצַּד הִימִין, וְנִקְבָּה מִצַּד הַשְּׂמַאל. (ישעיה מ) שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בְרָא אֱלֹה. עַד כָּאן עָלוּ הַדְּבָרִים שֶׁלֹּא לְשֶׁאֵל כְּשֶׁלְּמַעְלָה. שְׁחִכְמָה נִתְקַנָּה מֵאִין וְלֹא עוֹמֶדֶת לְשֶׁאֵלָה שְׁנִסְתַּרְתָּ וְעַמְקָה אִין שִׁיעַמַּד בְּהָ. כִּיּוֹן שֶׁהִתְפַּשֵּׁט אֹר עֲמֵק, אֵז אֹרוֹ עוֹמֵד לְשֶׁאֵלָה אֶף עַל גַּב שְׁהוּא נִסְתַּר מֵהַכֹּל שְׁלִמְטָה, וְקוֹרְאִים לוֹ עַל פִּי שְׁאֵלָה מִי. מִי בְרָא אֱלֹה.

וְהִינּוּ רָזָא דְקַאֲמָרָן (לְקַמּוֹן פַּה עִיב) (אִיּוֹב לח) מְבַטָּן מִי יִצָּא הַקְּרַח. מְבַטָּן מִי וְדַאִי (יִצָּא הַקְּרַח) הַהוּא דְקִיִּימָא לְשֶׁאֵלְתָא. וְלִית לְשֶׁאֵלָה מַה לְעִילָא מַה לְתַתָּא. אֱלֹא לְשֶׁאֵלָה אֲתַר דְנִפְקוֹן לְמַנְדַּע. וְלֹא לְמַנְדַּע לִיה. דְהָא לֹא יְכַלִּין. אֱלֹא קִיִּימָא לְשֶׁאֵלְתָא וְלֹא לְמַנְדַּע בִּיה.

וְהִינּוּ סוּד שְׂאֲמָרְנוּ (אִיּוֹב לח) מְבַטָּן מִי יִצָּא הַקְּרַח. מְבַטָּן מִי וְדַאִי [יִצָּא הַקְּרַח], אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד לְשֶׁאֵלָה. וְאִין לְשֶׁאֵל מַה לְמַעְלָה וּמַה לְמַטָּה, אֱלֹא לְשֶׁאֵל מְקוּם שְׁיּוּצָאִים לְדַעַת, וְלֹא לְדַעַת אוֹתוֹ, שְׁהָרִי לֹא יְכוּלִים. אֱלֹא עוֹמֵד לְשֶׁאֵלָה וְלֹא לְדַעַת בּוּ.

בְּרַאשִׁית ב' רַאשִׁית. רַאשִׁית מְאָמַר הוּא. אוֹ נִימָא דְבְּרַאשִׁית אִיהוּ מְאָמַר. אֱלֹא עַד לֹא נִפְיֵק וְאִתְפַּשֵּׁט חִילִיָּה (לְעִיל טו עִיב) וְכֹלָא סְתִים בִּיה. בְּרַאשִׁית אִיהוּ וּמְאָמַר אִיהוּ. כִּיּוֹן דְנִפְיֵק וְאִתְפַּשֵּׁט מִנִּיה חִילִין, רַאשִׁית אֶקְרִי וְהוּא מְאָמַר בְּלַחֲדוּדִי. מִיִּי שְׂאִילְתָא הַהוּא דְבְּרַא אֱלֹה. לְבַתַּר כֹּד אִתְפַּשֵּׁט וְאִשְׁתְּכַלֵּל אִתְעַבִּיד יִים וּבְרַא לְתַתָּא. וְכֹלָא עַבִּיד כְּהַהוּא גּוֹנָא מִמֶּשׁ דְלַעִילָא. דָּא לְקַבֵּל דָּא וְדָא כְּגוֹנָא דְדָא. וְתִירוּיָהוּ ב'.

בְּרַאשִׁית ב' רַאשִׁית, רַאשִׁית מְאָמַר הוּא. אוֹ נִאֲמַר שְׂבְּרַאשִׁית הוּא מְאָמַר. אֱלֹא עַד שֶׁלֹּא יִצָּא וְהִתְפַּשֵּׁט כְּחוֹ וְהַכֹּל נִסְתַּר בּוּ, בְּרַאשִׁית הוּא וּמְאָמַר הוּא. כִּיּוֹן שֶׁיִּצָּא וְהִתְפַּשֵּׁטוֹ מִמֶּנּוּ צְבָאוֹת, נִקְרָא רַאשִׁית, וְהוּא מְאָמַר בְּלַבְדוּ. מִיִּי שְׁאֵלָה אוֹתוֹ שְׂבְּרַא אֱלֹה. אַחַר כְּשֶׁהִתְפַּשֵּׁט

וְהִשְׁתַּכְּלַל, נַעֲשֶׂה יָיִם וּבָרָא לְמַטָּה. וְהִכַּל עֲשֵׂה כְּמוֹ אוֹתוֹ מִמַּשׁ
שְׁלַמְעֵלָה. זֶה כְּנִגְדֵּי זֶה וְזֶה כְּמוֹ זֶה, וּשְׁנִיָּהֶם בִּי.

כְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבוֹ. בְּמִסְבוֹ לְאַתֵּיּיִשְׁבָּא בְּמַלְכוֹ תִּתְּנָהּ.
בְּרָזָא דְהַהוּא חֲבָרוּתָא וְתַפְנוּקָא דְהַהוּא חֲבִיבוּתָא דְבַעְדָּן עֲלָאָה בְּהַהוּא
שְׁבִיל דְסִתִּים וְגַנְיָז וְלֹא אֲתִידַע וְאֲתַמְלִיָּא מִנִּיהּ וְנִפְקָא בְּנַחֲלִין יְדִיעָן. נְרַדִּי
נָתַן רִיחוֹ דָּא מְלָכָא תִּתְּנָהּ. דְּבָרָא עֲלָמָא לְתַתָּא כְּגוֹנָא דְלַעֲיָלָא וְסָלִיק
רִיחָא טְבָא עֲלָאָה לְשִׁלְטָאָה וְלַמְעַבְדֵּי וְיִכִּיל וְשִׁלִּיט וְנִהִיר בְּנַהוּרָא עֲלָאָה.

כְּתוּב (שִׁיר א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבוֹ. בְּמִסְבוֹ - לְהִתְיַשֵּׁב בְּמַלְכוּת תַּחְתּוֹנָה.
בְּסוּד שֶׁל אוֹתָהּ חֲבָרוּת וְתַפְנוּק שֶׁל אוֹתָהּ חֲבִיבוּת שְׁבַעְדָּן הָעֲלִיּוֹן
בְּאוֹתוֹ שְׁבִיל שְׁנִסְתָּר וְגַנְיָז וְלֹא נוֹדַע, וּמִתְמַלֵּא מִמֶּנּוּ וְיוֹצֵא בְּנַחֲלִים
יְדוּעִים. נְרַדִּי נָתַן רִיחוֹ - זֶה מֶלֶךְ תַּחְתּוֹן. שְׁבָרָא עוֹלָם שְׁלַמְטָה כְּמוֹ
שְׁלַמְעֵלָה, וּמַעֲלָה רִיחַ טוֹב עֲלִיּוֹן לְשִׁלְטֵי וְלַעֲשׂוֹת, וְיִכּוֹל וְשׁוֹלֵט וּמְאִיר
בְּאוֹר עֲלִיּוֹן.

בְּתַרְיִן גְּוֹנִין אֲתַבְרִי עֲלָמָא, בְּיַמִּינָא וּבְשִׁמְאַלָּא בְּשִׁתָּא יוֹמִין עֲלָאִין. שִׁתָּא
יוֹמִין אֲתַעֲבִידוּ לְאַנְהָרָא כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שְׁמוֹת לֹא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עֲשֵׂה יְיָ
אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְאַלְיִן כְּרוֹן אֲרַחֲיוֹן וְעַבְדוֹ שִׁתִּין נוֹקְבִין לְתַהוּמָא
רְבָא. וְאַנּוֹן שִׁתִּין נוֹקְבִין לְאַעֲלָאָה מִיָּא דְנַחֲלִי גוֹ תַהוּמָא. וְעַל דָּא (הַא תַּנִּינּוּ)
הַשִּׁתִּין מִשְׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית נִבְרָאוּ וְאַנּוֹן הוּוּ שְׁלַמָּא דְעֲלָמָא :

בְּשִׁנֵּי גְּוִנִים נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּיַמִּין וּבְשִׁמְאַל, בְּשֵׁשֶׁת יָמִים עֲלִיּוֹנִים. שֵׁשֶׁת
יָמִים נַעֲשׂוּ לְהָאִיר, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (שְׁמוֹת לֹא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עֲשֵׂה ה' אֶת
הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְאַלֶּה חֲפָרוּ דְרָכִים וְעֲשׂוּ שְׁשִׁים נְקָבִים לְתַהוּם
רְבָה, וְאוֹתָם שְׁשִׁים נְקָבִים לְהַעֲלוֹת מִי הַנַּחֲלִים לְתוֹדַת הַתַּהוּם. וְעַל זֶה
[הַרִי שְׁנִינּוּ] הַשִּׁתִּין מִשְׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית נִבְרָאוּ, וְהֵם הֵיוּ שְׁלוֹם הָעוֹלָם.

דף ל ע"ב

וְהָאָרֶץ הִיְתָה תַהוּ וְבַהּ סוֹסְפִיתָא דְקַמְרִי גוֹ קוֹלְטוּי דְהוּוּ בְּקַדְמִיתָא וְלֹא
אֲתַקְיִימַת. הִיְתָה כְּבָר וּלְבַתֵּר אֲתַקְיִימַת. בְּאַרְבְּעִין וּתְרִין אֲתַנּוּן אֲתַגְלִיף
עֲלָמָא וְאֲתַקְיִימַת. וְכִלְהוּ עֲטוּרָא דְשְׁמָא קְדִישָׁא. כַּד מְצַטְרַפִּין סְלָקִין (דף ל
ע"ב) אֲתַנּוּן לַעֲיָלָא וְנַחְתִּין לְתַתָּא מִתְעַטְרוּן בְּעַטְרִין בְּאַרְבַּע סְטְרֵי עֲלָמָא
וְיִכִּיל עֲלָמָא לְאַתְקִימָא. וְאַלְיִן אֲתַקְיִימִין בְּעוֹבְדוּי דְעֲלָמָא (נ"א דמלכא).

טופסרא דקילטא בהני שכחי (כחותמא) דגושפנקה. עאלו ונפקו את ואת
ואתברי עלמא. עאלו גו חותמא ואצטרפו ואתקיים עלמא.

והארץ היתה תהו ובהו, הפסלת הטמונה בתוך קליטתו שהיתה
בהתחלה ולא התקיימה. היתה כבר ואחר כך התקיימה. בארבעים
ושתיים אותיות נחקק העולם והתקיים, וכלם עטור של השם הקדוש.
כשמצטרפות, עולות באותיות אותיות למעלה ויורדות למטה,
מתעטרות בעטרות בארבעת צדדי העולם ויכול העולם להתקיים.
ואלה מתקיימים במעשי העולם [נייא: המלך]. הדפוס של הקליטה באלה
מצויים כחותם החותמת. נכנסו ויצאו את ואת ונברא העולם. נכנסו
לתוך החותם והצטרפו והתקיים העולם.

בקולפי דחויא רברבא מחו ועאלו תחות נוקבי דעפרא אלף וחמש מאה
אמין. לבתר תהומא רבא הוה סליק בחשוכא וחשוכא חפי כלא. עד דנפך
נהורא (לעיל טו א) ובקע בחשוכא ונפך ואתנהיר דכתוב, (איוב יב) מגלה
עמוקות מני חשך ויוצא לאור צלמות.

במקל של הנחש הגדול הכו ונכנסו תחת נקבי העפר אלף וחמש מאות
אמות. אחר כך תהום רבה היתה עולה בחשך, והחשך פשה הכל, עד
שיצא אור ובקע בחשך ויצא והאיר, שכתוב (איוב יב) מגלה עמוקות מני
חשך ויצא לאור צלמות.

מא אתקלו בתיקלא אלף וחמש מאה באצבעאן. תלת נטיפו גו תיקלא.
פלגו מנייהו לקיומא ופלגו דעאלו לתתא. אליו סלקין ואליו נחתין. כיון
דסליקו בסליקו דידא. קאים תיקלא באורח מישר ולא סטא לימינא
ולשמאלא. הדא הוא דכתוב, (ישעיה מ) מי מדד בשעלו מים וגו'.

מים נשקלו במשקל אלף וחמש מאות באצבעות. שלש נטפו לתוך
המשקל. חצי מהם לקיום, וחצי שנכנסו למטה. אלו עולים ואלו
יורדים. כיון שעלו בעלית היד, עמד המשקל בדרך ישר ולא סטה
לימין ולא לשמאל. זהו שכתוב (ישעיה מ) מי מדד בשעלו מים וגו'.

כלא הוה ביה בארעא סתים ולא אתגלייא. וחילא ותקפא ומא גלידין
בגווה ולא נגידו ולא אתפשטו. עד דאנהיר עלה נהורא דלעילא ונהורא
מחאת בקולטוי ואשתריאו חילה. הדא הוא דכתוב ויאמר אלהים יהי
אור. ויהי אור. דא הוא אור קדמא עלאה דהוה מקדמת דנא.

הכל הִיָּה בְּאֶרֶץ נִסְתָּר וְלֹא הִתְגַּלָּה, וְכַח וְתִקְוָה וּמִיָּם קִפּוּאִים בְּתוֹכָהּ, וְלֹא זָרְמוּ וְלֹא הִתְפַּשְׁטוּ, עַד שֶׁהָאִיר עָלֶיהָ הָאֹר שֶׁלְמַעַלָּה, וְהָאֹר הִכָּה בְּקִרְיָשָׁה וְהִפְשִׁירוּ צְבָאוֹתֶיהָ. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר. זֶהוּ אֹר רֵאשׁוֹן עָלְיוֹן שֶׁהִיָּה מִקֶּדֶם לְכוּ.

וּמֵהֵכָא נִפְקוּ כָּל חִילִין וְתוֹקֵפִין. וְאַרְעָא אֲתַבְּסַמַּת וְאַפִּיקַת חִילָהָא לְבַתֵּר. כִּינּוּן דְנְהִיר (וּנְחִית) הָנָה אֲסַתְלַק נְהוּרִיה מְסִיפֵי עֲלֵמָא עַד סִיפֵי עֲלֵמָא. כִּד אֲסַתְכַּל בְּחֵיבֵי עֲלֵמָא אֲתַגְנִיז וְאַתְטַמִּיר וְלֹא נִפִּיק אֲלָא בְּשִׁבְלֵי סְתִימִין דְלֵא אֲתַגְלִין:

וּמִכָּאן יֵצְאוּ כָּל הַצְּבָאוֹת וְהַכְּחוֹת, וְהָאֶרֶץ הִתְבַּשְׂמָה וְהוֹצִיָּאָה צְבָאוֹתֶיהָ אַחֵר כִּד. כִּינּוּן שֶׁהָאִיר (וַיִּרְדּוּ), הִיָּה עוֹלָה אֹרֹו מְסוּף הָעוֹלָם עַד סוּף הָעוֹלָם. כְּשֶׁהִסְתַּכַּל בְּרִשְׁעֵי הָעוֹלָם, נִגְנְזוּ וְנִטְמָן, וְלֹא יֵצֵא אֲלָא בְּשִׁבְלֵי הַנִּסְתָּרִים שֶׁלֹּא הִתְגַּלוּ.

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב. תִּנּוּן כָּל חֲלָמָא דְקִיּוּמָא בְּקִיּוּמָא דְכִי טוֹב שֶׁלְמָא הוּא לְעִילָא וְתַתָּא. חֲמֵי אֲתַנּוּן כְּפוּם אֶרְחוּי כָּל חַד וְחַד. חֲמָא ט' טב לִיָּה טב לְחַלְמִיָּה דְהָא אֹרִייתָא פְּתַח בֵּיה כִּי טוֹב. נְהִיר מְסִיפֵי עֲלֵמָא לְסִיפֵי עֲלֵמָא. ט' טב. טוֹב הוּא, טב נְהִירוּ בְּאַשְׁלָמוּתָא.

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב. שְׁנִינוּ, כָּל חָלוּם שְׁעוּמִד בְּקִיּוּם שֶׁל כִּי טוֹב, שְׁלוּם הוּא לְמַעַלָּה וְלַמַּטָּה. רָאָה אוֹתִיּוֹת, כְּפִי דְרָכּוּ כָּל אֲחַד וְאַחַד. רָאָה ט' - טוֹב לוֹ, טוֹב לְחָלוּמוֹ, שֶׁהִרִי הִתּוֹרָה פְּתַחָה בּוֹ כִּי טוֹב. מְאִיר מְסוּף הָעוֹלָם לְסוּף הָעוֹלָם. ט' טוֹב. טוֹב הוּא טוֹב אֹר בְּשִׁלְמוּת.

ט' תְּשִׁיעָא דְכֻלָּא. אֶת דְּאַתְנַהִיר מַעֲלָאָה רֵאשִׁיתָא וְאַתְכַּלִּיל בֵּיה וְאַתְעַבִּיד בְּסִתִּימוֹ דְנִקּוּדָה רְזָא דִי דְהִיא נִקּוּדָה חֲדָא. וי מְחִילִיה נִפִּיק. בֵּיה אֲתַעַבִּיד שְׁמִים. כִּד אֲסַתְיִים בְּנִקּוּדָה חַד וְאַתְגְּנִיז גּוֹ, אֲתַנְהִירָא בִי. מְנִיָּה נִפְקוּ עֲלָאָה וְתַתָּאָה. עֲלָאָה טְמִירָא. תַּתָּאָה אֲתַגְלִיָּא בְּרְזָא דְתִרְיָן. וְקִיּוּמָא בְּחִילָא דְלְעִילָא.

ט' תְּשִׁיעֵי שֶׁל הַכֹּל. אוֹת שְׁמֵאִיר מְעֲלִין רֵאשִׁית וְנִכְלָל בּוֹ וְנַעֲשֶׂה בְּסִתֵּר שֶׁל נִקּוּדָה סוּד שֶׁל יי שֶׁהִיא נִקּוּדָה אַחַת. וי מִכְחוֹ יֵצֵא. בּוֹ נַעֲשׂוּ שְׁמִים. כְּשֶׁהִסְתִּים בְּנִקּוּדָה אַחַת וְנִגְנְזוּ פְּנִימָה, הָאִירָה בִי. מְמַנָּה יֵצְאוּ עָלְיוֹן

וּתְחַתּוֹן. עֲלִיוֹן טָמִיר. הַתְּחַתּוֹן גְּלוּי בְּסוּד שֶׁל שָׁנִים, וְעוֹמֵד בַּפֶּחַ שְׁלֹמֶעֱלָה.

וְדָא הוּא טו"ב. אֵלִין תְּלַת אֲתוֹן טו"ב אֲתַפְּלִלוּ לְבַתֵּר לְצַדִּיקָא דְעֵלְמָא דְכָלִּיל כְּלָא לְעֵילָא וְתַתָּא כְּמָא דְאֵת אָמַר, (ישעיה ג) אָמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. בְּגִין דְּנִהֲרוּ עֲלָאָה כְּלִילָא בֵּיהּ דְּכַתִּיב, (תהלים קמה) טוֹב יִי לְכָל וְרַחֲמִיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו. לְכָל כְּתִיב דָּא סְתָמָא דְּמִלָּה בְּגִין לְאַנְהָרָא יוֹמָא חַד דְּנִהֲרִיר לְכָלֵּא. עֲלָאָה עַל כְּלָא. עַד כָּאן סְתָמָא דְּמִלִּין.

וְזִהוּ טו"ב. שְׁלֹשׁ הָאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ טו"ב נְכֹלְלוּ אַחַר כֶּךָ לְצַדִּיק הָעוֹלָם שְׁכֹלֵל הַכֹּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) אָמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. בְּגִלְל שְׁאֹר עֲלִיוֹן כְּלוּל בּוֹ, שְׁכַתּוֹב (תהלים קמה) טוֹב הִי לְכָל וְרַחֲמִיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו. לְכָל כְּתוּב, זֶה סְתָם שֶׁל הַדָּבָר בְּשִׁבִיל לְהַאֲרִיר יוֹם אֶחָד שְׁמַאֲרִיר לְכָל, עֲלִיוֹן עַל הַכֹּל. עַד כָּאן סְתָם הַדְּבָרִים.

השלמה מההשמטות (סימן ז"ד)
לְמָה בֵּיִית דּוֹמָה לְאָדָם שְׁנוּצָר בְּחֻכְמָה שְׁסִתּוּם מְכָל צַד וּפְתוּחַ מְלֻפְנֵיו וְהֶאֱלֹף פְּתוּחָה מְאַחֲרֵיו רּוֹצֵה לּוֹמַר כִּי הִיא פְּתוּחָה לְקַבֵּל מִן הַכֶּתֶר וַיֵּשׁ לָהּ פְּתַח לְהַשְׁפִּיעַ לְאַחֲרִים. (עד כאן מההשמטות)

לְמָה בֵּיִית דּוֹמָה? לְאָדָם שְׁנוּצָר בְּחֻכְמָה, שְׁסִתּוּם מְכָל צַד וּפְתוּחַ מְלֻפְנֵיו, וְהֶאֱלֹף פְּתוּחָה מְאַחֲרֵיו. רּוֹצֵה לּוֹמַר, כִּי הִיא פְּתוּחָה לְקַבֵּל מִן הַכֶּתֶר, וַיֵּשׁ לָהּ פְּתַח לְהַשְׁפִּיעַ לְאַחֲרִים: ע"כ.

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים. רָזָא דְּרֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם חִלָּה תְּרִימוּ תְּרוּמָה. דָּא חֻכְמָה עֲלָאָה דְּאִיהִי רֵאשִׁית. בִּי בֵּיתָא דְּעֵלְמָא לְאֲתַשְׁקָאָה מִהֵוּא נִהָר דְּעֵיִל בֵּיהּ. רָזָא דְּכַתִּיב וְנִהָר יוֹצֵא מֵעֵדן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְנִהָר דְּאֲכַנְיֵשׁ כְּלָא מַעוּמְקָא עֲלָאָה וְלָא פְּסִיקוּ מִימּוֹי לְעֵלְמִין לְאֲשַׁקָּאָה לְגַנְתָּא.

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים - סוּד שֶׁל רֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם חִלָּה תְּרִימוּ תְּרוּמָה. זֶה חֻכְמָה עֲלִיוֹנָה שֶׁהִיא רֵאשִׁית. בִּי בֵּית הָעוֹלָם לְהִיּוֹת מְשֻׁקָּה מְאוּתוֹ נִהָר שְׁנִכְנֵס בּוֹ, סוּד הַכֶּתֶת וְנִהָר יוֹצֵא מֵעֵדן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְנִהָר - שְׁכּוֹנֵס אֶת הַכֹּל מִהָעֵמֶק הָעֲלִיוֹן וְלֹא פּוֹסְקִים מִימּוֹי לְעוֹלָמִים לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן.

וְהָיָה עִמָּךָ עֲלֵאָה בֵּית רֵאשׁוֹן בְּרֵאשִׁית אֲסִתִּימוּ בֵּיה אֲתוּוֹן בְּחַד שְׁבִיל דְּקִיק דְּגִנְיָו בְּגוּיָהּ. וּמַגּוּ הָהוּא עוּמְקָא נְפָקוּ תַרְיֵן חִילִין דְּכְתִיב אֶת הַשָּׁמַיִם. שְׁמַיִם לֹא כְּתִיב אֶלָּא הַשָּׁמַיִם. מַגּוּ הָהוּא עוּמְקָא דְסִתִּים מִכְּלָא. וְאֶת הָאָרֶץ סִתִּימָא דָּא אֲפִיק לְהַאי אָרֶץ.

וְאוֹתוֹ עִמָּךְ עֲלִיוֹן בֵּית רֵאשׁוֹן, בְּרֵאשִׁית, הַסִּתִּימוּ בּוֹ הָאוֹתִיּוֹת בְּשְׁבִיל דְּקִיק אֶחָד שְׁגִנוּ בְּתוֹכּוֹ. וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ הֶעֱמַק יֵצְאוּ שְׁנֵי כַחוֹת, שְׁכַתוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם. לֹא כְּתוֹב שְׁמַיִם אֶלָּא הַשָּׁמַיִם, מִתּוֹךְ אוֹתוֹ עִמָּךְ הִנְסִתָּר מֵהַכֹּל. וְאֶת הָאָרֶץ - סִתָּר זֶה הוֹצִיא אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת.

דף לא ע"א

אָבֵל בְּכֻלָּא דְשָׁמַיִם הָוָה. וּנְפָקוּ כְּחֻדָּא מִתְּדַבְּקָא בְּסִטְרוֹי דָּא בְּדָא. כֹּד אֲתַנְהִיר רֵאשִׁיתָא דְכֻלָּא, שְׁמַיִם נְטֹלוּ לָהּ וְאוֹתִיבוּ לָהּ בְּאַתְרָהּ, דְּכְתִיב וְאֶת הָאָרֶץ. וְאֶת מִכְּלָא דְאַתְוּוֹן דְּאֵנוּן אִיִּת. כֹּד אֲתַהֲדֵרֵת אֲרַעָא לְמִיתַב בְּאַתְרָהּ וְאַתְפָּרֵשׁ (דף לא ע"א) מִסִּטְרוֹי דְשָׁמַיִם, הֵוֹת תּוֹהָה וּבוֹהָה לְאַתְדַבְּקָא בְּשָׁמַיִם כְּחֻדָּא (נ"א כקדמיתא) בְּקֻדְמִיתָא. בְּגִין דְחֻמַּת לְשָׁמַיִם נְהִירִין וְהִיא אֲתַחֲשֻׁכַת. עַד דְנַהוֹרָא עֲלָאָה נְפַק עֲלֵהּ וְאַנְהִיר לָהּ וְתַבַּת בְּאַתְרָהּ לְאַסְתַּכְּלָא בְּשָׁמַיָא אֲפִין בְּאֲפִין. וּכְדִין אֲתַתְּקִנַת אֲרַעָא וְאַתְבַּסְמַת.

אָבֵל בְּכֻלָּל שְׁל הַשָּׁמַיִם הִיְתָה. וְיֵצְאוּ כְּאֶחָד דְּבוּקָה בְּצִדּוֹ זֶה בְּזָה. כְּשֶׁהֲאִיר רֵאשִׁית הַכֹּל, שְׁמַיִם לְקַחוּ אוֹתָהּ וְהוֹשִׁיבוּ אוֹתָהּ בְּמִקּוּמָהּ, שְׁכַתוֹב וְאֶת הָאָרֶץ. וְאֶת - כָּלֵל הָאוֹתִיּוֹת שְׁהִם אִיִּת. כְּשֶׁחֲזָרָה הָאָרֶץ לְשַׁבַּת בְּמִקּוּמָהּ וְנִפְרְדָה מִצִּד הַשָּׁמַיִם, הִיְתָה תּוֹהָה וּבוֹהָה לְדַבֵּק בְּשָׁמַיִם כְּאֶחָד כְּמוֹ [כבתיחלה] בְּהִתְחַלָּה, מְשׁוּם שְׁרָאָתָה אֶת הַשָּׁמַיִם מְאִירִים וְהִיא חֲשׂוּכָה. עַד שְׁאוּר עֲלִיוֹן יֵצֵא עֲלֵיהּ וְהֲאִיר לָהּ, וְשָׁבָה בְּמִקּוּמָהּ לְהַסְתַּכְּלָא בְּשָׁמַיִם פְּנִים בְּפְנִים. וְאִזּוּ הִתְתַּקְּנָה הָאָרֶץ וְהִתְבַּשְׂמָה.

נְפַק נְהוֹרָא בְּסִטְרָא יְמִינָא (לעיל י"ז) וְחֲשׂוּכָא בְּסִטְרָא שְׁמַאלָא. וְאַפְרִישׁ לוֹן לְבַתָּר בְּגִין לְאַתְכַּלְלָא דָּא בְּדָא. הַדָּא הוּא דְכְתִיב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוּר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וְאִי תִימָא הָוָה הִבְדִּילָהּ מִמֶּשׁ. לָא. אֶלָּא יוֹם אֲתִי מִסִּטְרָא דְנְהוֹרָא דְאִיהוּ יְמִינָא. וְלִילָהּ מִסִּטְרָא דְחֲשׂוּכָא דְאִיהוּ שְׁמַאלָא. וְכֹד נְפָקוּ כְּחֻדָּא אֲפִישׁ לוֹן. וְהִבְדִּילָהּ הָוָה מִסִּטְרוֹי לְאַסְתַּכְּלָא אֲפִין בְּאֲפִין וְלְאַתְדַבְּקָא דָּא בְּדָא לְמַהוּוּ כְּלָא חַד.

יָצָא אֹר בְּצַד יָמִין וְחֹשֶׁךְ בְּצַד שְׂמָאל, וְהִפְרִידָם אַחַר כֵּן כְּדֵי לְהַפְלִיל
זֶה בְּזֶה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וְאִם תֹּאמַר
שֶׁהִיְתָה מִמֶּשׁ הַבְּדִלָה - לֹא! אֲלֵא הַיּוֹם בָּא מִצַּד הָאֹר שֶׁהוּא יָמִין,
וְלִילָה מִצַּד הַחֹשֶׁךְ שֶׁהוּא שְׂמָאל, וְכִשְׂיִצְאוּ כְּאַחַד, הִפְרִיד אוֹתָם.
וְהַבְּדִלָה הִיְתָה מִצַּדוֹ לְהַסְתַּכֵּל פָּנִים בְּפָנִים וּלְהַדְבִּק זֶה בְּזֶה לְהִיּוֹת
הַכֵּל אֶחָד.

וְאִיהוּ אֶקְרִי יוֹם וְקְרִי לַיָּהּ יוֹם. וְאִיהִי קְרִי לַיָּלָה כְּמָא דְאַתְּ אָמַר וַיִּקְרָא
אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם וְגו'. מֵהוּ וְלַחֹשֶׁךְ. דָּא חֹשֶׁךְ דְּאַחִיד לְלַיָּלָה דְלִית לָהּ
נְהוּרָא מְגֻרְמָה (ס"א וְהִיא אֶתְקִרִי לַיָּלָה דְכַתִּיב וְלַחֹשֶׁךְ קִרָא לַיָּלָה בְּגִין דְאַחִיד בַּה חֹשֶׁךְ וְלִית לָהּ
נְהוּרָא מְגֻרְמָה) וְאַף עַל גַּב דְאַתְּ מְסַטְרָא דְאַשָּׂא דְאִיהִי חֹשֶׁךְ. אֲבָל חֹשֶׁךְ עַד
דְאַתְּנְהִיר מְסַטְרָא דְיוֹם, יוֹם נְהִיר לְלַיָּלָה, וְלַיָּלָה לֹא נְהִיר עַד זְמַנָּא דְכַתִּיב,
(תְּהִלִּים קִלְט) וְלַיָּלָה כְּיוֹם יֵאִיר כְּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה.

וְהוּא נְקָרָא יוֹם וְקוֹרָא לוֹ יוֹם, וְהִיא נְקָרָא לַיָּלָה, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר וַיִּקְרָא
אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם וְגו'. מֵה זֶה וְלַחֹשֶׁךְ? זֶהוּ הַחֹשֶׁךְ שְׁאוּחוֹ אֶת הַלַּיָּלָה
שְׁאִין לָהּ אֹר מְעַצְמָה (וְהִיא נְקָרָא לַיָּלָה, שְׁכַתוֹב וְלַחֹשֶׁךְ קִרָא לַיָּלָה, בְּגַלְל שְׁאוּחוֹ בַּה
הַחֹשֶׁךְ וְאִין לָהּ אֹר מְעַצְמָה). וְאַף עַל גַּב שְׁבָאָה מִצַּד שֶׁל הָאֵשׁ שֶׁהִיא חֹשֶׁךְ.
אֲבָל חֹשֶׁךְ, עַד שְׁמוּאֵר מִצַּד הַיּוֹם, יוֹם מְאִיר לְלַיָּלָה, וְלַיָּלָה לֹא מְאִיר
עַד זְמַן שְׁפָתוֹב (תְּהִלִּים קִלְט) וְלַיָּלָה כְּיוֹם יֵאִיר כְּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר קִפְּץ בְּקַדְמֵיתָא וְדַרְשׁ (שֵׁם כֹּט) קוּל יֵי עַל הַמַּיִם אֶל הַכְּבוֹד הַרְעִים
יֵי עַל מַיִם רַבִּים. קוּל יֵי דָא קוּל עֲלָאָה דְמִמְנָא עַל הַמַּיִם דְנִגְדִין מִדְרָגָא
לְדְרָגָא עַד דְמִתְכַּנְשִׁי לְאַתֵּר חַד בְּכַנּוּפִיָּא חַדָּא. הַהוּא קוּל עֲלָאָה מְשִׁדֵּר
לְאַנוּן מִיִּין בְּאַרְחֵייהוּ כָּל חַד וְחַד כְּפִיּוֹם אֶרְחִיָּה. כְּהִיא גִּנְנָא דְמִמְנָא עַל מִיָּא
לְשִׁדֵּר לוֹן לְכָל אֶתֵּר וְאַתֵּר כְּדַחֲזִי לַיָּהּ. כֵּן קוּל יֵי מִמְנָא עַל מִיָּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר קִפְּץ בְּתַחֲלָה וְדַרְשׁ, (שֵׁם כֹּט) קוּל ה' עַל הַמַּיִם אֶל הַכְּבוֹד
הַרְעִים ה' עַל מַיִם רַבִּים. קוּל ה' - זֶה קוּל עֲלִיוֹן שְׁמִמְנָה עַל הַמַּיִם
שְׁשׁוּפְעִים מִדְרָגָה לְדְרָגָה עַד שְׁמִתְכַּנְסִים לְמִקּוּם אֶחָד בְּכַנּוּס אֶחָד.
אוֹתוֹ קוּל עֲלִיוֹן שׁוֹלַח אֶת אוֹתָם הַמַּיִם בְּדַרְכָּם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי
דְרַכּוּ. כְּמוֹ בְעַל הַגֶּן הַזֶּה שְׁמִמְנָה עַל מַיִם לְשַׁלְּחָם לְכָל מְקוּם וּמְקוּם
כְּרָאוּי לוֹ, כֵּן קוּל ה' מִמְנָה עַל הַמַּיִם.

אֶל הַכְּבוֹד הַרְעִים כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (אִיּוֹב כו) וְרַעַם גְּבוּרֹתָיו מִי יִתְבוּנוּ. דָּא
סְטְרָא דְאַתְנָא מִן גְּבוּרָה וְנִפְקָא מִיָּנִיָּה. דְבַר אַחַר א"ל הַכְּבוֹד הַרְעִים דָּא

יְמִינָא דְנִפְקָא מִנִּיהַ שְׁמַאלָא. ה' עַל מַיִם רַבִּים. ה' דָּא חֲכַמִּיהַ עֲלָא
דְאִקְרִי יו"ד (עדן דקיימא) עַל מַיִם רַבִּים עַל הַהוּא עוֹמְקָא סְתִימָאָה דְנִפְקִי
מִנִּיהַ כְּמָא דְאֵת אֲמַר (תהלים עז) וּשְׁבִילָךְ בְּמַיִם רַבִּים.

אַל הַכְּבוֹד הִרְעִים - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כו) וְרַעַם גְּבוּרָתוֹ מִי יִתְבוֹנֵן. זֶה
צַד שֶׁבָּא מִגְּבוּרָה וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ. דְּבַר אַחַר אֵל הַכְּבוֹד הִרְעִים - זֶה הַיָּמִין
שְׂיוֹצֵאת מִמֶּנּוּ שְׁמַאל. ה' עַל מַיִם רַבִּים - ה' זֶה חֲכַמָּה עֲלִיוֹנָה
שְׁנִקְרֵאת יו"ד. עַל מַיִם רַבִּים - עַל אוֹתוֹ עֵמֶק נִסְתָּר שְׂיוֹצֵא מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים עז) וּשְׁבִילָךְ בְּמַיִם רַבִּים.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פְּרִישׁ פְּלוּגְתָּא וְאֲמַר. פֶּתַח קָרָא וְאֲמַר כְּתִיב, (שמות כה) לְעַמַּת
הַמְּסַגֶּרֶת תִּהְיֶינָה הַטְּבָעוֹת בְּתִים לְבָדִים. מָאן הַהוּא מְסַגֶּרֶת, דָּא הוּא
אֲתַר סְגִיר דְּלָא פְּתִיחָא בַּר בְּשִׁבִיל חַד דְּקִיק דְּאֲתִידַע בְּגִיזוֹ לְגַבִּיהַ.
וּבְגִינִיהַ אֲתַמְלִי וְרָשִׁים תִּרְעִין לְאֲדֻלְקָא בּוֹצִינִין. וּבְגִין דְּאִיהוּ אֲתַר גְּנִיז
וְסִתִּים אִקְרִי מְסַגֶּרֶת וְדָא הוּא עֲלֵמָא דְאֲתִי. וְהַהוּא עֲלֵמָא דְאֲתִי אֲתִקְרִי
מְסַגֶּרֶת.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פְּרִישׁ אֶת הַמַּחְלֶקֶת וְאֲמַר, פֶּתַח הַפְּסוּק וְאֲמַר כְּתוּב (שמות
כה) לְעַמַּת הַמְּסַגֶּרֶת תִּהְיֶינָה הַטְּבָעוֹת [ע] בְּתִים לְבָדִים. מִי אוֹתָהּ מְסַגֶּרֶת?
זֶהוּ מְקוֹם סְגוּר שֶׁלֹּא פְּתוּחַ חוּץ מֵאֲשֶׁר בְּשִׁבִיל דְּקִיק אַחַד שֶׁנּוֹדַע
בְּגִיזוֹת אֲצֵלוֹ, וּבְגִלְלוֹ הַתְּמַלָּא וְרָשִׁים שְׁעָרִים לְהַדְּלִיק נְרוֹת. וּבְגִלְלוֹ
שֶׁהוּא מְקוֹם גְּנִיז וְנִסְתָּר, נִקְרָא מְסַגֶּרֶת, וְזֶהוּ הָעוֹלָם הַבָּא. וְאוֹתוֹ
הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא מְסַגֶּרֶת.

תִּהְיֶינָה הַטְּבָעוֹת אֵלֶיךָ עֲזָקָאן עֲלֵאִין דְּאֲתַאחְדוּן דָּא בְּדָא מִנָּא מְרוּחָא
וְרוּחָא מֵאֲשָׁא וְאֲשָׁא מִמִּנָּא. כְּלַהוּן אֲתַאחְדוּן דָּא בְּדָא וְנִפְקוּן דָּא מִן דָּא
בְּהִנִּי (ס"א כהני) עֲזָקָאן, וְכַלְהוּן מְסַתְּפְלוּן לְגַבִּי הַהוּא מְסַגֶּרֶת. דְּבִיהַ מְתַאחַד
לְהַהוּא נְהָרָא עֲלָא לְאֲשֶׁקָּאָה לוֹן וְאֲתַאחְדוּן בִּיהַ.

תִּהְיֶינָה הַטְּבָעוֹת - אֵלוֹ טְבָעוֹת עֲלִיוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱחָזוּ זֹו בְּזוֹ, מִיִּם מְרוּחַ, וְרוּחַ
מֵאֲשָׁא, וְאֲשָׁא מִמִּיִּם. כְּלָם נֶאֱחָזוּ זֹו בְּזוֹ וְיוֹצֵאִים זֹו מִזֹּו בְּטְבָעוֹת הַלְלוֹ,
וְכָלָם מְסַתְּפְלוּ לְאוֹתָהּ מְסַגֶּרֶת, שְׁבָה נֶאֱחָזוּ לְאוֹתוֹ אוֹר עֲלִיוֹן
לְהִשְׁקוּתָם וְנֶאֱחָזִים בּוֹ.

בְּתִים לְבָדִים. הִנִּי עֲזָקָאן מְלֵאִין (עילאין) אֲנוּן בְּתִים וְאֲתַרִּין לְבָדִים דְּאֲנוּן
רְתִיכִין דְּלִתְתָּא. בְּגִין דְּדָא אֲתִי מְסַטְרָא דְאֲשָׁא. וְדָא מְסַטְרָא דְמִנָּא. וְדָא

מסִטְרָא דְרוּחָא וְכֵן פְּלִהוּ בְּגִין לְמַהוּי רְתִיכָא לְאַרוּנָא. וְעַל דָּא מָאן דְּמִקְרַב יִקְרַב בְּאַלְיֵי בְּדִים וְלֹא בְּמָה דְלָגוּ. לֵד דְּאֵמְרִין נְזִירָא, סְחֹר סְחֹר לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב. בְּרֵ אֲנוּן דְּאַתְחִזּוּן לְשִׁמְשָׁא לָגוּ. לוּן אֲתִיְהִיב רְשׁוּתָא לְאַעְלָאָה לְשִׁמְשָׁא וְלִקְרָבָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (במדבר א) וְהִזָּר הַקָּרֵב יוֹמֵת. בֵּית דְּבְרָאשִׁית רַבְרָבָא. רַבִּי יוֹסִי שְׂאִיל לִיה. וְאָמַר הָאֵי שִׁיתָא יוֹמֵי בְּרָאשִׁית דְּקָא תְּנִינָן מָאן אֲנוּן. אָמַר לִיה הֵינְנו דְּכְתִיב (תהלים קד) אַרְזֵי לְבָנוּן אֲשֶׁר נָטַע. כְּמָה דְּאַלְיֵי אַרְזֵי נְפָקִין מִן לְבָנוּן. הֵכִי נְמֵי אֲנוּן שִׁיתָא יוֹמֵינֵן נְפָקִין מִן בְּרָאשִׁית.

בְּתִים לְבְדִים - הַטְּבָעוֹת הַלְלוּ הֵם עֲלִיוֹנִים, בְּתִים וּמְקוֹמוֹת לְבְדִים שֶׁהֵם מְרַכְּבוֹת שְׁלֹמֶטָה, בְּגִלְל שְׁזָה בָּא מִצַּד הָאֵשׁ, וְזֶה מִצַּד הַמַּיִם, וְזֶה מִצַּד הַרוּחַ, וְכֵן כָּלֵם, כְּדֵי לְהִיּוֹת מְרַכְּבָה לְאַרוּן. וְעַל זֶה, מִי שֶׁמִּתְקָרֵב, מִתְקָרֵב בְּבְדִים הַלְלוּ וְלֹא בְּמָה שֶׁלְּפָנִים. לֵד לֵד אֲוִמְרִים לְנְזִיר סָבִיב סָבִיב, לְכָרֵם אֵל תִּתְקָרֵב. פְּרִט לְאַלוּ הָרְאוּיִים לְשִׁמְשׁ בְּפָנִים, לְהֵם נִתְּנָה רְשׁוּת לְהַעֲלוֹת, לְשִׁמְשׁ וְלִקְרַב, וְעַל זֶה כְּתוּב (במדבר א) וְהִזָּר הַקָּרֵב יוֹמֵת. בִּי שֶׁל בְּרָאשִׁית הִיא גְדוּלָּה. רִי יוֹסִי שְׂאֵל אוֹתוֹ וְאָמַר, שֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרָאשִׁית הַלְלוּ שֶׁשְׁנֵינּוּ מָהֵם? אָמַר לוֹ, הֵינּוּ מַה שֶׁכְּתוּב (תהלים קד) אַרְזֵי לְבָנוּן אֲשֶׁר נָטַע. כְּמוֹ שֶׁהָאַרְזִים הַלְלוּ יוֹצְאִים מִן לְבָנוּן, כֵּן גַּם אוֹתָם שֶׁשָּׁה יָמִים יוֹצְאִים מִן בְּרָאשִׁית.

דף לא ע"ב

וְאַלְיֵי שִׁיתָא יוֹמֵינֵן עֲלָאִין קָרָא פְּרִישׁ לוּן דְּכְתִיב, (דברי הימים א כט) לֵד לֵד יֵי הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְגוֹי. כִּי כָל דָּא צְדִיק. בְּשִׁמְיָם דָּא תְּפָאֶרֶת. וּבְאַרְצָא דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּתַרְגוּמוֹ דֵּי אַחִיד בְּשִׁמְיָא וּבְאַרְעָא. כְּלוּמַר דִּיסוּדָא דְּעֲלָמָא דְּאַקְרִי כָּל, אִיהוּ אַחִיד בְּתְּפָאֶרֶת דְּאַקְרִי שְׁמִים, וּבְאַרְצָא (דף לא ע"ב) דְּאַקְרִי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

וְשֵׁשֶׁת הַיָּמִים הָעֲלִיוֹנִים הַלְלוּ, הַפְּסוּק פִּרְשׁ אוֹתָם, שֶׁכְּתוּב (דברי הימים א כט) לֵד לֵד הִי הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְגוֹי. כִּי כָל - זֶה צְדִיק. בְּשִׁמְיָם - זֶה תְּפָאֶרֶת. וּבְאַרְצָא - זֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ תְּרַגּוּמוֹ: שְׂאוּחַז בְּשִׁמְיָם וּבְאַרְצָא. כְּלוּמַר, שֶׁיְסוּד הָעוֹלָם שֶׁנִּקְרָא כ"ל, הוּא אוּחַז בְּתְּפָאֶרֶת שֶׁנִּקְרָא שְׁמִים, וּבְאַרְצָא שֶׁנִּקְרָאת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

וְעַל דָּא בְּרָאשִׁית, בִּי רְאשִׁית הִיא (חכמה, כמה דתרגם יונתן בראשית בחכמתא) בְּגִין דְּאִיהִי תְּנִינָא לְחוּשְׁבְּנָא וְאַקְרִי רְאשִׁית. בְּגִין דְּהָאֵי כְּתָרָא עֲלָאָה טְמִירָא

היא קדמאה. ועל דלא עייל בחושבנא, תננינא הוי ראשית. בגין דא ב' ראשית. ועוד כמה דחכמה עלאה איהי ראשית. חכמה תתאה ראשית נמי הויא. ועל דא לית לאפרשא ב' מן ראשית.

ועל זה בראשית. ב' ראשית היא [חכמה, כמו שתרגם יונתן בראשית בחכמה] בגלל שהיא שניה לחשבון, ונקראת ראשית בגלל שפותר עליון זה טמיר הוא ראשון. ועל שלא נכנס בחשבון, הראשית הוא שני. בגלל זה ב' ראשית. ועוד, כמו שחכמה עליונה היא ראשית, גם כך חכמה תחתונה גם היא ראשית, ולכן אין להפריד ב' מן ראשית.

בראשית מאמר קרינן ליה וְהָכִי הוּא. וְשִׁיתָ יוֹמִין נִפְקִין מִיְנָה וְאִתְּכַלִּין בִּיהּ. וְאֵלִין אֶקְרוּן כְּגוֹנוֹנָא דְאֵלִין אֶחְרַנִּין. בְּרָא אֱלֹהִים. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן. מֵאִי לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן לְאִשְׁקָא וּלְקַיֵּמָא לִיהּ וּלְאִסְתַּכְּלָא בִּיהּ בְּכֹל מַה דְאֶצְטְרִיךְ. אֱלֹהִים אֱלֹהִים חַיִּים, דְּמִשְׁמַע בְּרָאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים וְדָאֵי עַל יְדֵי דְהָהוּא נְהָרָא בְּגִין לְאִפְקָא כְּלָא וּלְאִשְׁקָא כְּלָא.

לבראשית קוראים לו מאמר וכך זה. וששה ימים יוצאים ממנו ונכללים בו, ואלה נקראים כמו שאלה האחרים. ברא אלהים - זהו שכתוב ונהר יצא מעדן להשקות את הגן. מה זה להשקות את הגן? להשקותו ולקיים אותו ולהסתכל בו בכל מה שצריך. אלהים - אלהים חיים, שמשמע בראשית ברא אלהים ודאי על ידי אותו נהר כדי להוציא הכל ולהשקות הכל.

את השמים חבורא דכר ונוקבא כדקא חזי. לבתר האי. ביה אתברי עלמא לתתא. ביה זיהב חילא לכלא.

את השמים - חבור זכר ונקבה פראוי. אחר כך בו נברא העולם למטה, בו נתן כח לכל.

השלמה מההשמטות (סימן) כי"ח
ומנא לן דשמים הוי קודשא בריך הוא, דכתיב (מלכים א' ח') ואתה תשמע השמים. אטו שלמה מתפלל אל השמים שישמעו תפלתו, אלא שנקרא שמן על שמו. ולמה נקרא שמים אלא שהוא עגול כמו ראש ומלמד שמים מימינו ואש משמאלו והוא באמצע שא מים, מאש וממים ומכניס ביניהם שלום, בא האש ומצא מצדו מדת האש. בא מים ומצא מצדו מדת המים

וְהִינּוּ (איוב כ"ה) עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, מֵאֵי שָׁמַיִם מְלַמֵּד שְׁגִבֵל הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֵשׁ וּמִיָּם וּטְפָחוֹן זֶה בְּזֶה וְעֵשָׂה מִהוֹן רֹאשׁ לְדַבְּרֵי שְׁנֵאֲמַר (תהלים
קיי"ט) רֹאשׁ דְּבָרָךְ אֲמַת. ע"כ. (עד כאן מההשמטות)

וּמִנֵּי לָנוּ שְׁשֵׁמַיִם הֵם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? שְׁכָתוֹב (מלכים א ח) וְאַתָּה
תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. הָאֵם שְׁלֵמָה מִתְפַּלֵּל אֶל הַשָּׁמַיִם שִׁישְׁמְעוּ תִפְלֵתוֹ?
אֵלָּא שְׁנִקְרָא שָׁמֶן עַל שְׁמוֹ. וְלָמָּה נִקְרָא שָׁמַיִם? אֵלָּא שֶׁהוּא עָגֹל כְּמוֹ
רֹאשׁ, וּמְלַמֵּד, הַמִּיָּם מִיָּמִינוֹ וְאֵשׁ מִשְׁמְאֵלוֹ וְהוּא בְּאֲמָצֵעַ, שָׂא מִיָּם,
מֵאֵשׁ וּמִמִּיָּם, וּמִכְנִיס בֵּינֵיהֶם שְׁלוֹם. בָּא הָאֵשׁ וּמְצָא מְצָדוֹ מִדַּת הָאֵשׁ.
בָּא מִיָּם וּמְצָא מְצָדוֹ מִדַּת הַמִּיָּם, וְהִינּוּ (איוב כה) עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו.
מִהֵם הַשָּׁמַיִם? מְלַמֵּד שְׁגִבֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵשׁ וּמִיָּם וּטְפָחוֹן זֶה
בְּזֶה, וְעֵשָׂה מִהוֹן רֹאשׁ לְדַבְּרֵי, שְׁנֵאֲמַר (תהלים קיט) רֹאשׁ דְּבָרָךְ אֲמַת:
ע"כ.

אִיִּת הַשָּׁמַיִם דְּמִשְׁמַע דְּשָׁמַיִם אֲפִיקוּ אֶת בְּחִילָא דְרָזָא דְאַלְהִים חַיִּים בְּתַר
דְרֵאשִׁית אֲפִיק לֵיה.

אִיִּת הַשָּׁמַיִם, שְׁמִשְׁמַע שְׁהַשָּׁמַיִם הוֹצִיאוּ אֶת, בְּכַח שֶׁל סוּד אֱלֹהִים
חַיִּים אַחַר שְׁרֵאשִׁית הוֹצִיָא אוֹתוֹ.

כִּינּוּן דְהַאי אֲפִיק כְּלָא וְכְלָא אֲתִישֵׁב בְּדוּכְתִיָּה כְּחַד. עֲזָקָא דָא בְּתַרִּיתָא
אֲתַעֲבִידַת רֵאשִׁית. וּבְהַאי רֵאשִׁית אֲפִיק נְהוֹרִין עֲלָאִין וְשָׂרִי נְהָרָא וְשָׂרִי
מִיָּא לְנִגְדָא לְקַבְּלָא לְתַתָּא. וְעַל דָּא בְּרֵאשִׁית וְדָאִי בְּרֵא אֱלֹהִים. בֵּיה בְּרֵא
עֲלָמָא תַתָּאָה. בֵּיה אֲפִיק נְהוֹרִין. בֵּיה יְהִיב חִילָא לְכָלָא.

כִּינּוּן שְׁזֵה הוֹצִיָא הַכֹּל, וְהַכֹּל הִתְיַשֵּׁב בְּמִקוּמוֹ כְּאֶחָד, טַבְעַת זֹו
הָאֲחֵרוֹנָה נְעֵשְׂתָה רֵאשִׁית, וּבְרֵאשִׁית הַזֹּו הוֹצִיָא אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים,
וְהַשְּׂרָה אוֹר וְהִתְחִילוּ מִיָּם לְהַשְׁפִּיעַ כְּנִגְדָא לְמַטָּה. וְעַל זֶה בְּרֵאשִׁית וְדָאִי
בְּרֵא אֱלֹהִים. בּוּ בְּרֵא עוֹלָם הִתְחַתּוֹן, בּוּ הוֹצִיָא מְאוֹרוֹת, בּוּ נִתְּן כַּח
לְכָל.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר עַל דָּא כְּתִיב, (ישעיה ו) הִיִּתְפָּאֵר הַגִּרְזֹן עַל הַחוּצָב בּוּ. שְׁבַחָא
דְּמָאוּ, לָאו דְּאוּמָנָא הוּא. כְּדָ בְּהַאי רֵאשִׁית בְּרֵא אֱלֹהִים עֲלָאָה אֶת
הַשָּׁמַיִם. שְׁבַחָא דְּמָאוּ דְּאַלְהִים הוּא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי הָאִי דְּכָתִיב, (דברים ד)
אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרוּבִים אֵלָיו. קְרוּבִים. קְרוּב מִבְּעֵי לֵיה. אֵלָּא אֱלֹהִים

עֲלֵאָהּ. אֱלֹהִים דְּפַחַד יִצְחָק. אֱלֹהִים בְּתִרְאָה. וּבְגִינֵי כֶּד קְרוּבִים (לקמן קלה א) וּגְבוּרוֹת סְגִיאוֹן אֲנוּן דְּנִפְקִין מִחַד וְכִלְהוּ חַד.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עַל זֶה כְּתוּב (ישעיה י) הִיִּתְפָּאֵר הַגִּרְזָן עַל הַחֹצֵב בּוֹ. הַשֵּׁבַח שֶׁל מִי - לֹא שֶׁל הָאֱמֹן הוּא? כֶּד בְּרֵאשִׁית הָאֵת בְּרֵא אֱלֹהִים עֲלִיוֹן אֵת הַשָּׁמַיִם - הַשֵּׁבַח שֶׁל מִי? שֶׁל אֱלֹהִים הוּא! אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זֶה שֶׁכְּתוּב (דברים ד) אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרוּבִים אֲלָיו. קְרוּבִים! קְרוּב צְרִיד לְהִיּוֹת! אֵלֶּא אֱלֹהִים עֲלִיוֹן. אֱלֹהִים שֶׁל פַּחַד יִצְחָק. אֱלֹהִים אַחֲרוֹן. וּמִשׁוּם כֶּד כְּתוּב קְרוּבִים, וּגְבוּרוֹת רַבּוֹת הֵם שְׁיוּצָאִים מֵאֶחָד וְהַכֹּל אֶחָד.

השלמה מההשמטות (סימן כ"ט)
וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ. בְּזִמְנָא דְקוּדְשָׁא בְרִידָא הוּא הָהּ בְּאֵלִין קְלִיפִין הָהּ בּוֹנָה עֲלָמִין וּמְחַרְיָבָן וְהָא אִוְקְמוּהָ דְלִית הַשְּׁפָעָה בְּכָל עֲלָמִין, וְנִהַר דְּאִיהוּ צְדִיק יַחֲרַב וַיִּבֶשׂ בְּתַרְיִן עֲלָמִין, בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי. וְאִית מָאן דְּאָמַר דְּסָלִיק בְּמַחְשַׁבְתִּיהָ לְמַבְנֵי עֲלָמִין וְלִהְחַרְיָבָן. וְאָמַר דִּין מְהַנְיִין לִי וְדִין לֹא מְהַנְיִין לִי. אֵלִין דְּאַתְמָר בְּהוֹן אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאֶרֶץ מְהַנְיִין לִי. וְאַחֲרָנִין דְּאַתְמָר בְּהוֹן וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ וּבְהוֹ דְאַחֲזִי עַל עֲלָמִין דְּסָלִיק בְּרַעוּתִיהָ לְמַבְנֵי לוֹן וְלֹא עֵבִיד לוֹן עֲלִיהוּ אִתְמָר תְּהוֹ וּבְהוֹ. וּבְזִמְנָא דְקוּדְשָׁא בְרִידָא הוּא בְּאֵלִין קְלִיפִין אִתְמָר בִּיהָ (איכה ג) סְפוּתָהּ בְּעֵנִי לָךְ מֵעֵבֹר תִּפְלָה.

וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ (בראשית א). בְּזִמְנֵן שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָהּ בְּקַלְפוֹת הָאֵלֶּה, הָהּ בּוֹנָה עוֹלָמוֹת וּמְחַרְיָבָן, וְהָרִי הַקִּימוֹ שְׁאִין הַשְּׁפָעָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְנִהַר שֶׁהוּא צְדִיק יַחֲרַב וַיִּבֶשׂ בְּשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. וַיֵּשׁ מִי שְׁאִוְמַר שְׁעֵלָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ לְבְנוֹת עוֹלָמוֹת וְלִהְחַרְיָבָן, וְאָמַר זֶה מוֹעִיל לִי וְזֶה לֹא מוֹעִיל לִי. אֵלֶּה שְׁנֵאֲמַר בְּהֵם אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאֶרֶץ - מוֹעִילִים לִי, וְהָאֲחֵרִים שְׁנֵאֲמַר בְּהֵם וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ וּבְהוֹ, שְׁמַרְאָה עַל עוֹלָמוֹת שְׁעֵלָה בְּרִצּוֹנוֹ לְבְנוֹתָם וְלֹא עָשָׂה אוֹתָם - עֲלִיהֶם נֶאֱמַר תְּהוֹ וּבְהוֹ. וּבְזִמְנֵן שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּקַלְפוֹת הַלְלוּ, נֶאֱמַר בּוֹ (איכה ב) סְכַתְּ בְּעֵנִי לָךְ מֵעֵבֹר תִּפְלָה.

תְּהוֹ וְחֻשְׁדָּא עֲלִיהוּ אִתְמָר (שמות י"ד) וַיְהִי הָעֵנָן וְהַחֹשֶׁךְ וְאֵלִין קְלִיפִין דְּאֲגוּזָא, מוֹחָא מְלַגְאוֹ דְּתַלְיָא (דתלת) לְדִי סְטָרִין דָּא יְהוּ"ה דְּאִיהוּ לֹא קְבִיל מִסְאָבוֹ, כְּמָה דְּאַתְ אָמַר (ירמיה כ"ג) הֲלֹא כֹה דְּבַרִּי כָּאֵשׁ נָאִם יי. מָה אֲשָׂא לֹא מְקַבֵּל טוּמְאָה הֲכִי שְׁמִיָּה לֹא מְקַבֵּל טוּמְאָה. וּבְזִמְנָא דְּמִתְגַּבְרִין אֵלִין קְלִיפִין וְאַתְבְּרוּן מֵאֲגוּזָא, צְלוּתָא דְּאִיהִי שְׁכִינְתָא אֲדַנִּי, סְלִקָא לְגַבִּי בְּעֵלָה

דְּאִיהוּ יְהוּיָה וְסֻלִיקַת כּוּלָּהּ, דְּבִזְמַנָּא דְּאִיהוּ מִתְכַּסִּי מִינָהּ בְּאֵלִין קְלִיפִין,
אִיהִי אֲתַקְרִיאת עֲנִיָּה יְבֻשָּׁה וְלִית לָהּ אֶלָּא מָה דִּי־הֲבִין עֲבָדִין בְּחֻשָּׁאֵי.

תְּהוּ וְחֻשְׁדָּ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שמות יד) וַיְהִי הָעָנָן וְהַחֹשֶׁךְ, וְאֵלּוּ קִלְפוֹת
הָאֲגוּז. הַמַּח מִבְּפָנַיִם שְׁתֵּלּוּי [של שלש] לְאַרְבַּעַת צְדָדִים זֶה יְהוּיָה, שֶׁהוּא
לֹא מְקַבֵּל טְמֵאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כג) הֲלוֹא כֹה דִבַּרְתִּי כְּאִשׁ נְאֻם ה'.
מָה אִשׁ לֹא מְקַבֵּל טְמֵאָה, כִּדְ שָׁמוּ לֹא מְקַבֵּל טְמֵאָה. וּבִזְמַן
שְׁמִתְגַּבְּרוֹת הַקִּלְפוֹת הִלְלוּ וְנִשְׁבְּרוֹת מִהָאֲגוּז, הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא שְׂכִינָה,
אֲדַנְיָי, עוֹלָה לְבַעֲלָהּ שֶׁהוּא יְהוּיָה, וּמַעֲלָה הַכֹּל. שְׁבִזְמַן שֶׁהוּא מִתְכַּסֶּה
מִמֶּנָּה בְּקִלְפוֹת הִלְלוּ, הִיא נִקְרֵאת עֲנִיָּה יְבֻשָּׁה, וְאִין לָהּ אֶלָּא מָה
שְׁנוֹתָנִים עֲבָדִים בְּחֻשָּׁאֵי.

וּבַהּ הוּא זְמַנָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַפְּשֵׁט מֵאֵלִין קְלִיפִין אֲתַמַּר (ישעיה ל)
וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרִיךְ וְהִיוּ עֵינֵיךְ רוֹאוֹת אֶת מוֹרִיךְ. וּמָה דְּהוּהוּ יְבֻשָּׁה אֲתַמַּר
בָּהּ, מְלֵא כָּל הָאֲרֶץ כְּבוֹדוֹ. וְאֲתַקְרִיאת בְּרַכָּה דִּילִיָּה, קְרַבְנָא דִּילִיָּה, עוֹלָה
דִּילִיָּה, דְּאוּקִיד כָּל אֵלִין קְלִיפִין. וְסֻלִיקַת לְגַבִּיָּה קְטֻרֶת. קְשׁוּרָא דִּילִיָּה,
עוֹלָה דִּילִיָּה, דְּכַתִּיב (ויקרא ו') זֹאת תִּזְרֹת הָעוֹלָה, הִיא הָעוֹלָה בְּצִלוֹתָא
דְּשַׁחְרִית, הִיא הָעוֹלָה לְגַבִּיָּה בְּצִלוֹתָא דְּמִנְחָה בְּכַמָּה רִיחִין וּבּוֹסְמִין דְּגוֹן
עֲדוֹן דְּאִיהִי גוֹן דְּאוּרִיָּתָא. הֲדָא הוּא דְּכַתִּיב, (שיר השירים ד) גוֹן נְעוּל אַחוֹתִי
כְּלָה, סְתִימָא דְּלֹא אֲתַפְּתַחַת אֶלָּא לְגַבִּי בַּעֲלָהּ.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן שְׁמִתְפְּשֵׁט הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִן הַקִּלְפוֹת הִלְלוּ, נֶאֱמַר
(ישעיה ל) וְלֹא יִכְנַף עוֹר מוֹרִיךְ וְהִיוּ עֵינֵיךְ רוֹאוֹת אֶת מוֹרִיךְ. וּמָה שְׁהִיָּתָה
יְבֻשָּׁה, נֶאֱמַר בָּהּ (שם ו) מְלֵא כָּל הָאֲרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְנִקְרֵאת הַבְּרַכָּה שְׁלוֹ,
הַקְּרָבָן שְׁלוֹ, עוֹלָה שְׁלוֹ שְׁשׁוּרָף כָּל הַקִּלְפוֹת הִלְלוּ. וְעוֹלָה אֶל הַקְּטֻרֶת
הַקְּשׁוּרָא שְׁלוֹ, הָעוֹלָה שְׁלוֹ, שְׁכַתּוּב (ויקרא ו') זֹאת תִּזְרֹת הָעֹלָה. הִיא הָעֹלָה
- בְּתַפְלַת שַׁחְרִית, הִיא הָעֹלָה - אֵלּוּ בְּתַפְלַת מִנְחָה בְּכַמָּה רִיחֹת
וּבְשָׁמִים שֶׁל גוֹן עֲדוֹן, שֶׁהִיא גוֹן הַתּוֹרָה. זֶהוּ שְׁכַתּוּב (שיר ד) גוֹן נְעוּל אַחוֹתִי
כְּלָה. סְתוּמָה שְׁלֹא נִפְתַּחַת אֶלָּא רַק לְבַעֲלָהּ.

וְכִד יִיְתִי בַּעֲלָהּ (תהלים נ"א) אֲדַנְיָ שְׁפַתִּי תִפְתַּח דְּאִיהִי בְּבֵא עֲלָאָה אֲתַפְּתַחַת
לְגַבִּיָּה כְּתִרִין (בתרין) סְמִכִין קְשׁוּט וְקַבִּילַת לִיָּה בְּתִרִין דְּרוּעִין, הֲדָא הוּא
דְּכַתִּיב (שיר השירים ב) שְׁמֵאלוֹ תַחַת לְרַאשֵׁי וַיִּמִּינֹו תַחַבְּקֵנִי. יְהוּיָה נְחִית
לְגַבִּיָּה וְדָא הוּא רְזָא אֲמִין (דאמין) גִּימְטְרִיא יֵאֱהוּדוֹנָה"י דְּאִיהוּ חֲבוּרָא
דְּתִרִין שְׁמָהוּן בְּאַתְוּוֹן. וּבְגִין דָּא גְדוּל הָעוֹנָה אֲמִין יוֹתֵר מִן הַמְּבְרַךְ בְּזְמַנָּא
דְּאִינוּן תִּרִין בְּרִישָׁא דְּצַדִּיקָא.

וְכַשִּׁיבָא בְעֵלְהָ, (תהלים נא) אֲדַנִּי שְׁפַתִּי תִפְתַּח, שְׁהוּא דָלֶת עֲלִיזָה נִפְתַּחַת
אֲלִיו כְּתָרִים [בשני] עֲמוּדֵי אֶמֶת (נצח והוד) וּמִקְבֵּלֶת אוֹתוֹ בְּשֵׁתֵי זְרוּעוֹת.
זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שיר ב) שְׁמָאלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי וַיִּמְיֵנוּ תַחֲבָקְנִי. יְהוֹי"ה יוֹרֵד
אֵלֶיךָ, וְזֶהוּ סוּד אֲמִ"ן גִּימְטְרִיָא יֵאֱהֹדוּנָה"י, שְׁהוּא חֲבוּר שְׁנֵי שְׁמוֹת
בְּאוֹתֵיזוֹת, וְלָכֵן גְּדוֹל הָעוֹנָה אֲמִן יוֹתֵר מִהַמְבָרָךְ, בְּזִמְן שְׁהִם שְׁנַיִם
בְּרֵאשׁ הַצְּדִיקִים.

אָבֵל כִּד אֵינוֹן בְּרִישָׁא דְחִיבֵיָא כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל אֲמַרַת לְגַבִּיָּהוּ (שיר השירים
א') אֵל תִּרְאוּנִי שְׁאֲנִי שְׁחַרְחַרְתָּ מֵאֲלִין דְּשַׁרְיִין לְפַתְאָה לְבַנֵּי נְשָׂא כְּמָה דְהוּ
מִפְתִּין לְיִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא בְּשִׁית שְׁעַתִּין, הֲדָא הוּא דְכְתִיב (שמות ל"ב) וַיֵּרָא הָעַם
כִּי בִשֵׁשׁ מִשֶּׁה לָרְדַת מִן הָהָר. וְאוֹקְמוּהָ מֵאֵי כִי בִשֵׁשׁ, אֲלָא בְּשִׁית שְׁעַתִּין
עֲבָדוּ יֵת עַגְלָא בְּגִין לְאַפְרָשָׂא לֹון מְשַׁבַּע. הֲדָא הוּא דְכְתִיב (שמות י"ב) אֲדָ
בְיוֹם הָרֵאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שָׂאֵר, אֲדָ חֲלֵק בֵּין שֵׁשׁ לְשַׁבַּע.

אָבֵל כְּשֵׁהִם בְּרֵאשׁ הָרְשָׁעִים, כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל אוֹמַרַת לָהֶם, (שם א) אֵל
תִּרְאוּנִי שְׁאֲנִי שְׁחַרְחַרְתָּ, מֵאֲלָה שְׁשׁוּרִים לְפַתוֹת לְבַנֵּי אָדָם, כְּמוֹ שְׁהִיוּ
מִפְתִּים אֵת יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא בְּשֵׁשׁ הַשְּׁעוֹת. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שמות לב) וַיֵּרָא הָעַם
כִּי בִשֵׁשׁ מִשֶּׁה לָרְדַת מִן הָהָר, וּבְאֵרוּהָ, מַה זֶה בִּשֵׁשׁ? אֲלָא בְּשֵׁשׁ שְׁעוֹת
עָשׂוּ אֵת הָעַגְלָא, כְּדִי לְהַפְרִידֵם מְשַׁבַּע. זֶה שְׁכָתוֹב אֲדָ בְיוֹם הָרֵאשׁוֹן
תִּשְׁבִּיתוּ שָׂאֵר. אֲדָ - חֲלֵק בֵּין שֵׁשׁ לְשַׁבַּע.

וּבְגִין דָּא אֲמַרַה כְּנִסַּת לְיִשְׂרָאֵל שְׁשׁוּפְתֵנִי הַשְּׁמֵשׁ גְּרָמוֹ דְאַסְתִּלַּק מִנִּי וַי
דְּאִיָּהוּ הַשֵּׁשׁ וְאוֹר הַשֵּׁשׁ דְּהוּהָ נְהִיר בְּסַתְרָא דְשִׁית תִּיבִין דְּאֵינוֹן (דברים ו)
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד, בְּנֵי אֲמִי נַחְרוּ בִי, נִיחַר גְּרוּנָם דְּבִטְלוּ קְרִית
שְׁמַע דְּאַתְמַר בֵּיהָ (תהלים קמ"ט) רוּמְמוֹת אֵל בְּגְרוּנָם, וּבְגִין דָּא שְׁמוּנֵי נוּטְרָה
אֵת הַכְּרָמִים, דְּאֵינוֹן שְׂאֵר אוּמִין עָרַב רַב. וּבְגִין דָּא כְּרָמֵי שְׁלִי לֹא נְטַרְתִּי
וּבְגִין דָּא אֵינוֹן עָרַב רַב מְצַלִּיחִין בְּכֻלָּא.

וְלָכֵן אֲמַרַה כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, שְׁשׁוּפְתֵנִי הַשְּׁמֵשׁ. גְּרָמוֹ שְׁהַסְתִּלַּק מִמִּנִּי וַי
(תפארת), שְׁהוּא הַשֵּׁשׁ, וְאוֹר הַשֵּׁשׁ שְׁהִיָּה מֵאִיר בְּסַתְרָא שְׁלֵשׁ תִּבּוֹת,
שְׁהִם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, בְּנֵי אֲמִי נַחְרוּ בִי, נַחַר גְּרוּנָם
שְׁבִטְלוּ קְרִיאַת שְׁמַע, שְׁנַאֲמַר בְּהָ (תהלים קמ"ט) רוּמְמוֹת אֵל בְּגְרוּנָם, וְלָכֵן
שְׁמִנֵי נְטַרְתִּי אֵת הַכְּרָמִים, שְׁהִם שְׂאֵר אֲמוֹת עָרַב רַב. וְלָכֵן כְּרָמֵי שְׁלִי
לֹא נְטַרְתִּי, וְלָכֵן אוֹתָם עָרַב רַב מְצַלִּיחִים בְּכֻלָּא.

כְּתוּנֹת עוֹר חֲשׂוּכִין דְּעֵינִין דְּאַתְמָר בְּהוֹן (בראשית כ"ז) וְתַכְהִין עֵינֵינוּ מֵרְאוֹת, לְאַסְתַּכְּלָא לְאַלִּין דְּאַתְמָר בְּהוֹן (יחזקאל א') נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וְאַרְאֵה מֵרְאוֹת אֱלֹהִים דְּאֵינוֹן חֲמֵשׁ אֹר דְּעוֹבְדָא דְּבְרָאשִׁית כְּתוּנֹת אֹר אֵינוֹן. וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְהוֹ. וְהָאֶרֶץ הוּא חַד. תְהוֹ תְרִין. בְּהוֹ תִלַּת. חֲשָׁד אַרְבַּע. תְהוֹם חֲמֵשׁ. וְאַרְבַּע אֵינוֹן דְּכָלִּילָן בְּגוּפָא וְאֵינוֹן אַרְבַּע יְסוּדִין דְּאֵינוֹן קְלִיפִין דְּאַגּוּזָא, וּבְגִין דָּא וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְהוֹ. וְאוּקְמוּהָ הִיְתָה מִקְדָּמַת דְּנָא, דְּהַכִּי אַרְחָא דְּקְלִיפִין דְּמִקְדָּמִין לְמוֹחָא.

כְּתוּנֹת עוֹר חֲשׂוּכִי הָעֵינִים, שְׁנֵאמַר בָּהֶם (בראשית כ"ז) וְתַכְהִין עֵינֵינוּ מֵרְאוֹת, לְהַסְתַּכֵּל עַל אוֹתָם שְׁנֵאמַר בָּהֶם (יחזקאל א') נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וְאַרְאֵה מֵרְאוֹת אֱלֹהִים, שְׁהֵם חֲמֵשׁ פְּעָמִים אֹר שְׁבַמְעֵשָׁה בְרָאשִׁית, כְּתוּנֹת אֹר הֵם. וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְהוֹ. וְהָאֶרֶץ - הָרִי אַחַד, תְהוֹ - שְׁנַיִם, בְּהוֹ - שְׁלֹשָׁה. חֲשָׁד - אַרְבָּעָה. תְהוֹם - חֲמֵשָׁה. וְאַרְבָּעָה הֵם שְׁכּוֹלִים בְּגוּף, וְהֵם אַרְבָּעָה יְסוּדוֹת שְׁהֵם קְלִפּוֹת הָאֵגוּז, וְלָכֵן וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְהוֹ. וּבְאַרוּחָה הִיְתָה - מִקְדָּם לָכֵן, שְׁכָד דְּרָדְדָה הַקְּלִפּוֹת שְׁקוּדָמוֹת לַמַּח.

וְרוּחַ אֱלֹהִים דָּא רוּחָא דְּמְשִׁיחָא, דְּמִיד דִּיהָא מְרַחֶפֶת עַל אַנְפֵי מִיָּא דְּאוּרִייתָא מִיד יְהָא פּוּרְקָנָא, הָדָא הוּא דְּכְתִיב (בראשית א') וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. וַיִּשְׁלַחְהוּ יי אֱלֹהִים, מִיד (למשיחא) מְשִׁיחָא דְּהוּא בְּגִנְתָּא דְּעָדוֹן בְּמָה דְּאַתְמָר בֵּיהּ וַיִּשְׁלַחְהוּ מְגוֹן עָדוֹן מְעָדוֹן דִּילֵיהּ. וְאַמְאִי לְעַבּוֹד אֶת הָאֲדָמָה דְּאִיהִי שְׁכִינְתָּא בְּגִין דָּא וַיִּשְׁלַחְהוּ מִיד, דְּיַפּוּק מִתְּמָן.

וְרוּחַ אֱלֹהִים - זוֹ רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, מִיד שְׁתַּהָא מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי מִי הַתּוֹרָה, מִיד תְהִיָּה גְאֵלָה. זְהוֹ שְׁכִינְתּוֹ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. וַיִּשְׁלַחְהוּ ה' אֱלֹהִים, מִיד [ולמשיח] אֶת הַמְּשִׁיחַ שְׁהִיָּה בְּגוֹן עָדוֹן, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר בּוֹ (בראשית א') וַיִּשְׁלַחְהוּ [וגו'] מְגוֹן עָדוֹן, מְעָדוֹנוֹ, וְלָמָּה? לְעַבֵּד אֶת הָאֲדָמָה, שְׁהִיא שְׁכִינָה. בְּגִלְלָה זֶה וַיִּשְׁלַחְהוּ, מִיד שְׁיַצֵּא מִשָּׁם.

וַיִּשְׁכֹּן מִקְדָּם לְגוֹן עָדוֹן אֶת הַכְּרוּבִים דְּאֵינוֹן מְשִׁיחַ בְּן דָּוִד וּמְשִׁיחַ בְּן יוֹסֵף דְּמְשַׁכָּא רוּחָא דְּמְשִׁיחָא דְּאַתְמָר בֵּיהּ, וְרוּחַ אֱלֹהִים דָּא שִׁילִיָּה הָהוּא דְּאַתְמָר בֵּיהּ וְאַצְלָתִי מִן הָרוּחַ, דְּהַכִּי סְלִיק שִׁילָה מְשָׁה בְּחוּשְׁבָּנָא. וַיִּשְׁכֹּן מִקְדָּם, דְּאַקְדִּים שִׁילָה לְתַרְוּוּיָהוּ בְּגִין דִּיהָא מְרַחֶפֶת עַל אַנְפּוּי דְּאוּרִייתָא וּפּוּרְקָנָא בֵּיהּ תְלִיָּא וְהָא אוּקְמוּהָ.

וַיִּשְׁכֹּן מִקְדָּם - לְגוֹן - אֶת הַכְּרוּבִים, מְשִׁיחַ בְּן דָּוִד וּמְשִׁיחַ בְּן יוֹסֵף שְׁמוּשָׁד רוּחַ הַמְּשִׁיחַ, שְׁנֵאמַר בּוֹ וְרוּחַ אֱלֹהִים, זֶה שִׁילִיָּה, אוֹתוֹ שְׁנֵאמַר בּוֹ (במדבר יא) וְאַצְלָתִי מִן הָרוּחַ, שְׁכָד עוֹלָה שִׁילָה כְּחֻשְׁבוֹן מְשָׁה.

וַיִּשְׁכַּן מִקֶּדֶם, שְׁמֵקָדִים שִׁילָה לְשִׁנְיָהֶם, כְּדֵי שְׁתַּהַיְיָה מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי
הַתּוֹרָה, וְהִגְאֵלָה תְּלוּיָהּ בּוֹ, וְהָרִי פְּרִשׁוּיָהּ.

וְאֵת לַהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת מִיַּד יְהִי בִּידֶיהָ. וַיִּמְאֵי נִיהוּ, מִטָּה מִטְט"רוֹן
דְּאִתְהַפֵּד מִמִּטָּה לְנַחֵשׁ וּמִנַּחֵשׁ לְמִטָּה. וְעוֹד מִטָּה דָא שְׂכִינְתָא תַתְּאָה וְאִם
זְכוּ יִשְׂרָאֵל כְּלַפֵּי חֶסֶד לִימִינָא וַיִּפְקוּן בְּרַחֲמֵי. וְאִם לָאוּ מִטָּה כְּלַפֵּי חוּבָה
לְסִטְרָא דְגִבּוֹרִיָּה דְתַמּוֹן נַחֵשׁ, אֵל אַחַר. דְּתַבַּע לְשִׁפּוּד דְמָא וְאִתְקַטִּיל
מְשִׁיחַ וְסִגְיָאִין מִיִּשְׂרָאֵל. וּבִגִּין דָּא אִתְמַר (רוֹת ג') שְׂכִבִי עַד הַבֶּקֶר דְּאִיהוּ
בְּקֶר דְּאַבְרָהָם דִּיהָא מִטָּה כְּלַפֵּי חֶסֶד וּבִגִּין דָּא וְאֵת לַהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת
וְכֹלָא לְשִׁמּוֹר אֵת דְּרָדָּךְ עַץ הַחַיִּים דְּאִיהִי אֹרִייתָא דְּאִתְמַר בָּהּ עַץ חַיִּים
הִיא וְאִיהִי אֹרִייתָא דְּבַעַל פָּה. אִם זְכָה בְּרִנְשׁ, אִיהִי סַם חַיִּים דִּילִיָּהּ. וְאִם
לָאוּ, הִיא מִתְהַפֶּכֶת לִיָּה לְסַם הַמּוֹת. וְהָא אֹקְמוּהָ מְאִרִי מִתְנִיתִין הַכִּי,
כְּגוֹנָא דְּמִטָּה דְּאִתְהַפֵּד לְנַחֵשׁ וּמִנַּחֵשׁ לְמִטָּה. וּבְזַמְנָא הַהוּא יִתְמַחוּן מִן
עֲלָמָא כָּל אֵינוֹן דְּאִתְמַר בְּהוֹן (שְׁמוֹת ז') וַיַּעֲשׂוּ כֵן חֲרֻטוּמֵי מְצָרִים בְּלִטְיָהֶם:
(עַד כֹּאן מִהַשְׁמַטוֹת)

וְאֵת לַהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, מִיַּד יְהִיָּה בְּיָדוֹ, וּמַהוּ? הַמִּטָּה. מִטְטְרוּיִן
מִתְהַפֵּד מִמִּטָּה לְנַחֵשׁ וּמִנַּחֵשׁ לְמִטָּה. וְעוֹד, מִטָּה זֹו שְׂכִינָה תַחַתּוֹנָה,
וְאִם זְכוּ יִשְׂרָאֵל - כְּלַפֵּי חֶסֶד, לְיָמִין, וַיִּצְאוּ בְּרַחֲמֵי. וְאִם לָאוּ - מִטָּה
כְּלַפֵּי חוּבָה, לְצַד הַגִּבּוֹרָה, שְׁשֵׁם הַנַּחֵשׁ אֵל אַחַר שְׂמִבְקֵשׁ לְשִׁפּוּד דָּם,
וְנַהֲרַג מְשִׁיחַ וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל, וְלִכּוֹן נֶאֱמַר (רוֹת ג') שְׂכִבִי עַד הַבֶּקֶר, שֶׁהוּא
בְּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם שִׁיְהִיָּה מִטָּה כְּלַפֵּי חֶסֶד. וּבִגְלַל זֶה וְאֵת לַהֵט הַחֶרֶב
הַמִּתְהַפֶּכֶת, וְהַכֹּל כְּדֵי לְשִׁמּוֹר אֵת דְּרָדָּךְ עַץ הַחַיִּים, שֶׁהִיא תּוֹרָה, שְׁנֶאֱמַר
בָּהּ (מִשְׁלִי ג') עַץ חַיִּים הִיא, וְהִיא תּוֹרָה שְׁבַעַל פָּה. אִם זְכָה אָדָם - הִיא
סַם חַיִּים שְׁלוֹ, וְאִם לָאוּ - הִיא מִתְהַפֶּכֶת לוֹ לְסַם הַמּוֹת. וְהָרִי פְּרִשׁוּיָהּ
בְּעֲלֵי הַמְּשִׁנָּה כְּדֵי, כְּמוֹ שֶׁהַמִּטָּה שֶׁהִתְהַפֵּד לְנַחֵשׁ וּמִנַּחֵשׁ לְמִטָּה. וּבְאֹתוֹ
זְמַן יִמְחוּ מִן הָעוֹלָם כָּל אוֹתָם שְׁנֶאֱמַר בָּהֶם (שְׁמוֹת ז') וַיַּעֲשׂוּ כֵן חֲרֻטֵי
מְצָרִים בְּלִטְיָהֶם:

תּוֹסֵפֶת בְּרֵאשִׁיית בְּרִיא רְמוֹ לְכַתְּיָר חֲכַמִּיהָ. אֱלֹהִים רוֹמֵז לְבִינָיָהּ. אִיית רוֹמֵז
לְגִדּוּלָיָהּ וּגְבוּרָיָהּ. הַשְּׁמִי"ם דָּא הוּא תַפְּאָרִית. וְאִיית רוֹמֵז לְנִצְיָח הוֹי"ד יְסוּי"ד. הָאָרִיץ
רוֹמֵז לְמַלְכוּיָת: (עַד כֹּאן תּוֹסֵפֶת)

בְּרֵאשִׁיית בְּרִיא, רְמוֹ לְכַתְּיָר חֲכַמִּיהָ. אֱלֹהִים רוֹמֵז לְבִינָיָהּ. אִיית
רוֹמֵז לְגִדּוּלָהּ וּגְבוּרָיָהּ. הַשְּׁמִי"ם זֶהוּ תַפְּאָרִית. וְאִיית רוֹמֵז לְנִצְיָח
הוֹי"ד יְסוּי"ד. הָאָרִיץ רוֹמֵז לְמַלְכוּיָת: עַד כֹּאן הַתּוֹסֵפֶת.

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה מֵאֵי דְכְתִיב וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ, מֵאֵי מִשְׁמַע הִיְתָה, שְׁכַבְר הִיְתָה. וּמֵאֵי תְּהוֹ, דְּבַר הַמִּתְּהַא אֶת בְּנֵי אָדָם. וּמֵאֵי בְּהוֹ, דְּבַר שְׁיֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ, דְּכְתִיב בְּהוֹ, בּוֹ הוּא. עַל שֵׁם מֵאֵי דְכְתִיב (קהלת ז) גַּם אֶת זֶה לַעֲמַת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. בְּרָא בְּהוֹ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם. בְּרָא תְּהוֹ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּרַע. בְּהוֹ בְּשָׁלוֹם דְכְתִיב (איוב כה) עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו. מְלַמֵּד שְׂמֵכָאֵל שֶׁר יְמִינוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִיָּם וּבְרָד. וְגַבְרִיאֵל שֶׁר שְׂמָאֵלוֹ, אֵשׁ. וְשֶׁר שָׁלוֹם בְּיַנְיָהֶם מְכַרְיַע וְהֵינּוּ דְכְתִיב עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו. וּמְנַלְן דְּבְהוֹ שָׁלוֹם, דְכְתִיב (ישעיה מה) עוֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבּוֹרָא רַע, הָא כִּיְצַד רַע מִתְּהוֹ וְשָׁלוֹם מִבְּהוֹ, בְּרָא תְּהוֹ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּרַע, שְׂנַאֲמַר עוֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבּוֹרָא רַע. בְּרָא בְּהוֹ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם שְׂנַאֲמַר עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו ע"כ: (עד כאן מההשמטות)

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר. (ויאמר אלהים למי הוא אומר אינו אומר אלא לאחרים. יהי לעיל כב) אור לעולם הזה. ויהי אור לעולם הבא). וְדָא (דא) אִיהוּ נְהוֹרָא דְּבְרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּקִדְמִיתָא. וְהוּא נְהוֹרָא דְּעִינָא. וְהוּא נְהוֹרָא דְּאַחְזִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם קְדָמָא וְהוּי חֲזִי בֵּיה מְסִיפִי עֲלָמָא וְעַד סִיפִי עֲלָמָא. וְהוּא נְהוֹרָא דְּאַחְזִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדוּד וְהוּא מְשַׁבַּח וְאָמַר (תהלים לא) מָה רַב טוֹבָדָךְ אֲשֶׁר צִפְנַתָּ לִירְאִיךָ. וְהוּא נְהוֹרָא דְּאַחְזִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִשָּׁה וְחֲמָא בֵּיה מְגַלְעַד וְעַד דָּן.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר. [ויאמר אלהים, למי הוא אומר? אינו אומר אלא לאחרים, יהי אור לעולם הזה, ויהי אור לעולם הבא]. וְזֶהוּ הָאֹר שְׁבָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתַחֲלָה, וְהוּא אֹר הָעֵינָן, וְהוּא אֹר שְׁהֲרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאָדָם הָרָאשׁוֹן וְהִיא רֹאָה בּוֹ מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּף הָעוֹלָם, וְהוּא אֹר שְׁהֲרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְדוּד, וְהִיא מְשַׁבַּח וְאָמַר (תהלים לא) מָה רַב טוֹבָדָךְ אֲשֶׁר צִפְנַתָּ לִירְאִיךָ. וְהוּא הָאֹר שְׁהֲרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה וְרָאָה בּוֹ מְגַלְעַד וְעַד דָּן.

וּבְשַׁעֲתָא דְחֲמָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּיקוּמוֹן תְּלַתָּא דְרִין חֲיִיבִין. וְאַנּוֹן דְרָא דְאַנּוֹשׁ וְדָרָא דְטוֹפְנָא וְדָרָא דְפִלְגָה (נייא גניז ליה) בְּגִין דְלֹא יִשְׁתַּמְשׁוּן בֵּיה, וְיִהָב יִתְיָה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִשָּׁה וְאִשְׁתַּמְשׁוּ בֵּיה תְּלַת יָרְחִין דְּאַשְׁתַּאֲרוֹן לִיה מִיּוֹמֵי עֲבוּרָא דִּילִיה. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (שמות ב) וַתִּצְפְּנֶהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים.

וּבְשַׁעָה שְׁרָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁיַעֲמָדוּ שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת שֶׁל רְשָׁעִים, וְהֵם, דוֹר אָנוֹשׁ, וְדוֹר הַמְּבּוּל, וְדוֹר הַפְּלָגָה - גְּנִז אֹתוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁתַּמְשׁוּ בּוֹ, וְנָתַן אֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה וְהִשְׁתַּמְשׁוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים שְׁנִשְׁאָרוּ לוֹ מִיּוֹם עֲבוּרוֹ, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (שמות ב) וַתִּצְפְּנֶהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים.

וּבִתְרֵי תַלְתֵי יָרְחִין עָאֵל קָמִי פְרַעָה נְטִיל לִיה קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מְנִיה. עַד
דְּקָאִים עַל טוֹרָא דְסִינֵי לְקַבְּלָא אוֹרֵייתָא וְהָדָר לִיה הֵהוּא נְהוֹרָא
וְאַשְׁתַּמֵּשׁ בִּיה כָּל יוֹמוֹי. וְלֹא יִכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִקְרַב בְּהַדִּיה עַד דְּיָהֵב
מִסּוּהָ עַל אֲנַפּוּי כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (שמות לה) וַיִּירָאוּ מִגֹּשֶׁת אֱלֹוֹי. וְאַתְעֻטֵּף
בִּיה כְּטַלִּית. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים קד) עוֹטָה אֹר כְּשַׁלְמָה.

וְאַחַר שְׁלֵשָׁה יָרְחִים נִכְנַס לְפָנֵי פְרַעָה, לְקַח אוֹתוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִמְּנוּ, עַד שֶׁעָמַד עַל הַר סִינֵי לְקַבְּלָא אֶת הַתּוֹרָה, וְהַחֲזִיר לוֹ אוֹתוֹ הָאֹר
וְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כָּל יָמָיו. וְלֹא יִכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְקְרַב אֱלֹוֹי, עַד שֶׁנָּתַן מִסּוּהָ
עַל פָּנָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם לד) וַיִּירָאוּ מִגֹּשֶׁת אֱלֹוֹי. וְהַתְעֻטֵּף בּוֹ כְּטַלִּית.
זֶהוּ שְׁכַתוּב (תהלים קד) עוֹטָה אֹר כְּשַׁלְמָה.

יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר. כָּל מָה דְאַתְמַר בִּיה וַיְהִי הוּא בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא
דְאַתִּי. אָמַר רַבִּי יִצְחָק אֹר דְּבָרָא קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּעוֹבְדָא דְבְרָאשִׁית
הָהּ סָלִיק נְהוֹרִיָּה מְסִיפֵי עֵלְמָא עַד סִיפֵי עֵלְמָא וְאַתְגְּנִיז.

יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר. כָּל מָה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְהִי - הוּא בְּעוֹלָם הָזֶה וּבְעוֹלָם
הַבָּא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֹר שֶׁבָרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית,
הָיָה עוֹלָה אֹרוֹ מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּף הָעוֹלָם וְנִגְנִז.

דף לב ע"א

מֵאִי טַעְמָא אֲתַגְּנִיז. בְּגִין דְּלֹא יִתְהַנּוּן מְנִיה חֲיִיבֵי עֵלְמָא. וְעֵלְמִין לֹא
יִתְהַנּוּן בְּגִינֵיהוֹן. וְהוּא טְמִיר לְצַדִּיקָא, לְצַדִּיק דִּיקָא (דף לב ע"א) דְכְּתִיב,
(תהלים צ) אֹר זָרוּעַ לְצַדִּיק וְלִישְׂרֵי לֵב שְׂמַחָה וְכַדִּין יִתְבַּסְּמוּן עֵלְמִין וַיְהוּן
כְּלֹא חַד. וְעַד יוֹמָא דִּיהָא עֵלְמָא דְאַתִּי הוּא טְמִיר וְנִגְנִיז.

מָה הַטַּעַם שֶׁנִּגְנִיז? כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ מִמְּנוּ רְשָׁעֵי הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָמוֹת לֹא
יִהְיוּ בְּגִלְלָם. וְהוּא שְׂמִיר לְצַדִּיקִים, לְצַדִּיק דִּיקָא, שְׁכַתוּב (תהלים צ)
אֹר זָרַע לְצַדִּיק וְלִישְׂרֵי לֵב שְׂמַחָה. וְאִזּוֹ יִתְבַּשְּׂמוּ הָעוֹלָמוֹת וַיְהִיוּ כְּלָם
אֶחָד. וְעַד הַיּוֹם שֶׁיְהִי הָעוֹלָם הַבָּא, הוּא נִסְתָּר וְנִגְנִיז.

הֵהוּא נְהוֹרָא נִפְק מִגּוֹ חֲשׂוּכָא דְאַתְגְּלָפָא בְּקַלְפוּי דְטְמִירָא דְכְּלָא. עַד
דִּמְהֵהוּא נְהוֹרָא דְאַתְגְּנִיז אֲתַגְּלִיף בְּשִׁבִיל חַד טְמִירָא לְחֲשׂוּכָא דְלַתְתָּא

ונהורא שארי ביה. מאן חשוכא דלתתא. ההוא דאקרי לילה דכתיב ביה
ולחשך קרא לילה.

אותו אור יצא מתוך החשך שנחקק במטה שנסתר מכל, עד שמאותו
אור שנגנז, נחקק בשביל אחד טמיר לחשך שלמטה. והאור שרוי בו.
מיהו החשך שלמטה? אותו שנקרא לילה, שכתוב בו ולחשך קרא
לילה.

ועל דא תנינו מאי דכתיב, (איוב יב) מגלה עמוקות מני חשך. רבי יוסי אומר
אי תימא מחשך סתים אתגליין. הא חזינו דטמירין אנון כל אנון פתרין
עלאין וקרין עמוקות. מהו מגלה. אלא כל אנון טמירין עלאין לא
אתגליין אלא מגו ההוא חשוכא דאיהו ברזא דליליא. (ויחא כלא חד ברזא דוהיה
אור הלבנה כאור החמה בדרגא חדא ועד יומא דייתי הוא גנוז וטמיר (שייך לעיל בשטה ב)) תא
חזי, כל אנון עמיקין סתימין דנפקי מגו מחשבה וקלא נטיל לון לא
אתגליין עד דמלה מגלה לון. מאן מלה היינו דבור.

ועל זה שנינו, מה זה שכתוב (איוב יב) מגלה עמוקות מני חשך? רבי יוסי
אומר, אם תאמר מחשך נסתר התגלו, הרי ראינו שנסתרים הם כל
אותם פתרים עליונים וקוראים עמוקות. מהו מגלה? אלא כל אותם
נסתרים עליונים לא התגלו אלא מתוך אותו חשך שהוא בסוד הלילה
[והכל יהיה אחד בסוד של והיה אור הלבנה כאור החמה בדרגה אחת, ועד היום שיבא הוא גנוז
וטמון]. בא ראה, כל אותם עמקים נסתרים שיוצאים מתוך מחשבה
וקול לוקח אותם, לא מתגלים עד שדבור מגלה אותם. מה הדבר?
הינו דבור.

והאי דבור אקרי שבת. ובגין דשבת אקרי דבור, דבור דחול אסור בשבת.
(גליון מהרש"ב וכך הוה עביד רבי שמעון כד חמי לאמיה דהות משתעיא הוה אמר לה, אמא, שתוקי,
שבת הוא ואסיר). בגין דדבור דא בעיא לשלטאה ולא אחרא. והאי דבור
דאיהו אתי מסטרא דחשך מגלה עמוקות מגויה. ומשמע מני חשך. ההוא
דאתי מסטרא דחשך דכתיב מני דייקא.

וזה הדבור נקרא שבת, ובגלל ששבת נקרא דבור, דבור של חל אסור
בשבת. [וכך היה עושה רבי שמעון, כשהיה רואה את אמו שהיתה מדברת, היה אומר לה, 'אמא, שתקי, שבת היום ואסור', בגלל שדבור זה צריך לשלט ולא אחר. ודבור
זה שהוא בא מצד החשך, מגלה עמוקות מתוכו. ומשמע מני חשך,
אותו שבא מצד החשך, שכתוב מני דייקא.

יָשֵׁב רַבִּי בּוֹן וְדָרַשׁ מָהוּ דְכִתְיִב (ישעיה מה) יוֹצֵר אוֹר וּבּוֹרָא חֲשֵׁךְ. אֵלֶּא אוֹר שְׁיֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ כְּתִיב בּוֹ יִצְיָרָה. חֲשֵׁךְ שְׁאִין בּוֹ מִמֶּשׁ כְּתִיב בּוֹ בְּרִיאָה כְּמָה דְאֵת אָמַר (עמוס ד') יוֹצֵר הָרִים וּבּוֹרָא רוּחַ. אִי בְּעִית אִימָא אוֹר שְׁיֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ, כְּתִיב בּוֹ עֲשִׂיהָ. דְכִתְיִב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. וְאִין הֲוִיָה אֵלֶּא עֲשִׂיהָ וְקָרִי בִּיהָ יִצְיָרָה. חֲשֵׁךְ דְלֹא הָוָה בִּיהָ עֲשִׂיהָ אֵלֶּא הַבְּדֵלָה וְהַפְּרָשָׁה קָרִי בִּיהָ בְּרִיאָה כְּמָה דְאֵת אָמַר הַבְּרִיא פְּלוּנִי וְכוּ'. אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה מָהוּ דְכִתְיִב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר וְלֹא אָמַר וְהָיָה. מְשַׁל לְמַלְךְ שְׁהִיָה לוֹ חַפֵּץ נְאֻהָ וְהַקְצָהוּ עַד שְׁזִימֵן לוֹ מְקוֹם וְשִׁמְהוּ שְׁם הַדָּא הוּא דְכִתְיִב יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר שְׁכַבְרָה הָיָה. ע"כ : (עד כאן מההשמטות)

יָשֵׁב רַבִּי בּוֹן וְדָרַשׁ, מָהוּ שְׁכַתּוּב (ישעיה מה) יוֹצֵר אוֹר וּבּוֹרָא חֲשֵׁךְ? אֵלֶּא אוֹר שְׁיֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ כְּתוּב בּוֹ יִצְיָרָה, חֲשֵׁךְ שְׁאִין בּוֹ מִמֶּשׁ כְּתוּב בּוֹ בְּרִיאָה, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (עמוס ד') יוֹצֵר הָרִים וּבּוֹרָא רוּחַ. אִם תִּרְצָה אָמַר, אוֹר שְׁיֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ כְּתוּב בּוֹ עֲשִׂיהָ, שְׁכַתּוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, וְאִין הֲוִיָה אֵלֶּא עֲשִׂיהָ, וְקוֹרָא בּוֹ יִצְיָרָה. חֲשֵׁךְ שְׁלֹא הָיָה בּוֹ עֲשִׂיהָ אֵלֶּא הַבְּדֵלָה וְהַפְּרָשָׁה, קוֹרָא בּוֹ בְּרִיאָה, כְּמוֹ שְׁאֵתָה אָמַר הַבְּרִיא פְּלוּנִי וְכוּ'. אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, מָהוּ שְׁכַתּוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, וְלֹא אָמַר וְהָיָה? מְשַׁל לְמַלְךְ שְׁהִיָה לוֹ חַפֵּץ נְאֻהָ וְהַקְצָהוּ, עַד שְׁזִימֵן לוֹ מְקוֹם וְשִׁמְהוּ שְׁם. זֶהוּ שְׁכַתּוּב יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, שְׁכַבְרָה הָיָה :

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אִי הָכִי מָאִי דְכִתְיִב וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֲשֵׁךְ. אָמַר לִיָהּ, אוֹר אֶפִּיק יוֹם וְחֲשֵׁךְ אֶפִּיק לַיְלָה. לְבִתֵּר חֲבֵר לֹון כְּחֻדָּא וְהוּוֹ חַד דְכִתְיִב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֵר יוֹם אֶחָד. דְלִילָה וַיְהִי יוֹם אֶקְרוֹן חַד. וְהָאִי דְכִתְיִב וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֲשֵׁךְ (דאפריש מחלוקת) דָּא בְּזִמְנָא דְגְלוּתָא דְאִשְׁתַּכַּח פְּרוּדָא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם כֵּן, מָהוּ שְׁכַתּוּב וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֲשֵׁךְ? אָמַר לוֹ, אוֹר הוֹצִיא יוֹם וְחֲשֵׁךְ הוֹצִיא לַיְלָה, אִמַר כֵּן חֲבֵר אוֹתָם כְּאֶחָד וְהָיוּ אֶחָד, שְׁכַתּוּב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֵר יוֹם אֶחָד. שְׁלִילָה וַיְהִי יוֹם נִקְרָאִים אֶחָד. וְזֶה שְׁכַתּוּב וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֲשֵׁךְ, [שחפריד מחלקת] זו בְּזִמְנָן שְׁלֵגוּת שְׁנִמְצָא פְּרוּד.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק עַד הָכָא דְכּוּרָא בְּאוֹר וְנוֹקְבָא בְּחֲשׂוֹכָא. לְבִתֵּר מִתְחַבְּרָן כְּחֻדָּא לְמָהוּי חַד. בְּמָאִי אִתְפְּרָשָׁאן לְאִשְׁתְּמוּדְעָא בֵּין נְהוּרָא וּבֵין חֲשׂוֹכָא. מִתְפְּרָשׁוּן דְרַגְיִן וְתַרְוּוּיָהוּ כְּחַד הוּוֹ. דְהָא לִית נְהוּרָא אֵלֶּא בְּחֲשׂוֹכָא וְלִית חֲשׂוֹכָא אֵלֶּא בְּנְהוּרָא. וְאִף עַל גַּב דְּאִנּוּן חַד אִתְפְּרָשׁוּן בְּגוּוּנִין וְעַם כֹּל דָּא אִנּוּן חַד דְכִתְיִב יוֹם אֶחָד.

אמר רבי יצחק, עד כאן זכר באור ונקבה בחשך. אחר כך מתחברים
כאחד להיות אחד. במה נפרדים להפיר בין אור ובין חשך? מתפרדות
הדרגות, ושניהם הם כאחד, שהרי אין אור אלא בחשך, ואין חשך
אלא באור. ואף על גב שהם אחד, נפרדים בגונים, ועם כל זה הם
אחד, שפתיב יום אחד.

רבי שמעון אמר על ברית עלמא אתברי ואתקיים דכתיב, (ירמיה לג) אם לא
בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת. מאן ברית דא צדיק
יסודא דעלמא דאיהו רזא דזכור. ועל דא עלמא קיימא בברית יומם
ולילה כחדא דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא
שמת. חקות שמים דנגדין ונפקין מעדן עלאה.

רבי שמעון אמר, על הברית העולם נברא והתקיים, שפתיב (ירמיה לג)
אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת. מי הברית?
זה צדיק יסוד העולם, שהוא סוד של זכור. ועל זה העולם עומד
בברית יומם ולילה כאחד, שפתיב אם לא בריתי יומם ולילה חקות
שמים וארץ לא שמת. חקות שמים וארץ הם ששופעים ויוצאים
מעדן העליון.

פתח ואמר, (שופטים ה) מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות הי וגוי.
מקול מחצצים דא קול יעקב. מחצצים כמא דאת אמר, (שמואל א יז) איש
הפינים. בין משאבים דאיהו יתיב בין אנון דשאבין מיא מלעילא והוא
נטיל בתרין סטרין וכליל להון בגויה.

פתח ואמר, (שופטים ה) מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות הי
וגוי. מקול מחצצים - זה קול יעקב. מחצצים - כמו שנאמר (שמואל א
יז) איש הפינים. בין משאבים - שהוא יושב בין אותם ששאבים מים
מלמעלה, והוא נוטל בשני צדדים וכולל אותם בתוכו.

שם יתנו צדקות יי. תמן הוא אתר מהימנותא לאתדבקה. שם יתנו
צדקות יי. תמן ינקין צדקות יי ושאבין. צדקות פרזונו (בישראל) דא צדיק
דעלמא דאיהו קיים וקדיש, ואיהו שאיב ונטיל כללא ומפזר לגבי ימא רבא
אנון מיין עלאין. בישראל, דישראל ירתו קיים דא. ויהביה לון קודשא
בריך הוא ירותת עלמין.

שָׁם יִתְנוּ צְדָקוֹת ה' - שָׁם הוּא מְקוֹם הָאֱמוּנָה לְהִתְדַבֵּק. שָׁם יִתְנוּ צְדָקוֹת ה' - שָׁם יוֹנְקִים צְדָקוֹת ה' וְשׂוֹאֲבִים. צְדָקַת פְּרִזּוֹנוֹ בְּיִשְׂרָאֵל - זֶה צְדִיק הָעוֹלָם שֶׁהוּא בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְהוּא שׂוֹאֵב וְנוֹטֵל הַכֹּל וּמַפְזֵר לְיָם הַגְּדוֹל אוֹתָם מִיָּם עֲלִיּוֹנִים. בְּיִשְׂרָאֵל - שִׁישְׂרָאֵל יִרְשׁוּ בְּרִית הַזֶּה, וְנָתַן לָהֶם הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא יִרְשֵׁת עוֹלָמִים.

כִּינּוּ דְיִשְׂרָאֵל שֶׁבָקוּ לִיה דְּהוּוּ גְזָרִין וְלֹא פְרָעִין. מַה כְּתִיב, (שׁוֹפְטִים ה) אֲזַ יִרְדּוּ לְשַׁעְרִים עִם יְיָ. יִרְדּוּ לְשַׁעְרִים, אֲנֹנִן שְׁעָרֵי צְדָק הוּוּ יִתְבִּין לְתַרְעֵי וְלֹא עֲאֲלִין לָגוֹ. וּבְהַהוּא זְמַנָּא (דף לב ע"ב) כְּתִיב, (שׁוֹפְטִים ב) וַיַּעֲזְבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְיָ וְגו'. עַד דְּאֵתַת דְּבוּרָה וַיְנַדְיַבַת לוֹן בְּהַאי כְּמַה דְכְּתִיב, (שׁוֹפְטִים ה) בְּפָרוּעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וְגו'.

כִּינּוּ שִׁישְׂרָאֵל עֲזָבוּ אוֹתוֹ, שֶׁהִיוּ מְלִים וְלֹא פוֹרְעִים, מַה כְּתוּב? (שׁוֹפְטִים ה) אֲזַ יִרְדּוּ לְשַׁעְרִים עִם ה'. יִרְדּוּ לְשַׁעְרִים - אוֹתָם שְׁעָרֵי צְדָק הִיוּ יוֹשְׁבִים לְשַׁעְרִים וְלֹא נִכְנְסִים פְּנִימָה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן כְּתוּב (שׁוֹפְטִים ב) וַיַּעֲזְבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' וְגו'. עַד שֶׁבָּאָה דְבוּרָה וְהִכְרִיחָה אוֹתָם בְּזֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ה) בְּפָרוּעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.

וְעַל דָּא כְּתִיב חֲדָלוּ פְרִזּוֹן בְּיִשְׂרָאֵל. חֲדָלוּ פְרִזּוֹן, דָּא הוּא פְרִזּוֹנוֹ דְקָא אֲמָרוּ. חֲדָלוּ פְרִזּוֹן, קַיִים קַדִּישָׁא דְלֹא אֲתַפְרְעוּן. (שׁוֹפְטִים ה) עַד שֶׁקָּמְתִי דְבוּרָה שֶׁקָּמְתִי אִם בְּיִשְׂרָאֵל. מַאי אִם. אֲלֵא אֲנָא נְחִתִּית מִיִּין עֲלֵאִין מְעִילָא לְקַיִמָא עֲלֵמִין, בְּיִשְׂרָאֵל סַתָּם לְעִילָא וְתַתָּא, לֹא חֲזָאָה דְעֵלְמָא לֹא אֲתַקַּיִים אֲלֵא עַל קַיִמָא דָּא. וְרָזָא דְכֵלָא (מְשַׁלִּי י) וְצְדִיק יִסוּד עוֹלָם כְּתִיב, (לד לד עז ע"א).

וְעַל זֶה כְּתוּב חֲדָלוּ פְרִזּוֹן בְּיִשְׂרָאֵל. חֲדָלוּ פְרִזּוֹן - זֶהוּ פְרִזּוֹנוֹ שֶׁאֲמָרְנוּ. חֲדָלוּ פְרִזּוֹן - בְּרִית הַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא פְרָעוּ. (שׁוֹפְטִים ה) עַד שֶׁקָּמְתִי דְבוּרָה שֶׁקָּמְתִי אִם בְּיִשְׂרָאֵל. מַה זֶה אִם? אֲלֵא אֲנִי הוֹרְדִתִּי מִיָּם עֲלִיּוֹנִים מְלַמְעָלָה לְקַיִים אֶת הָעוֹלָמוֹת. בְּיִשְׂרָאֵל - סַתָּם לְמַעְלָה וְלַמַּטָּה. לְהִרְאוֹת שֶׁהָעוֹלָם לֹא מִתְקַיִים אֲלֵא עַל בְּרִית זוֹ. וְסוּד הַכֹּל - (מְשַׁלִּי י) וְצְדִיק יִסוּד עוֹלָם כְּתוּב.

תּוֹסַפְתָּא תְּנִינָן מִל וְלֹא פְרָע אֶת הַמִּילָה כְּאִילוּ לֹא מִל. בְּגִין דְּתַרְיִן דְרַגִּין אֲנֹנִן מִילָה וּפְרִיעָה. זְכוֹר וְשְׂמוֹר. צְדִיק וְצְדִק. דְּכַר וְנוֹקְבָא. אוֹת בְּרִית דָּא יוֹסֵף וּבְרִית דָּא רַחֵל. וְאַצְטְרִיד לְחַבְרָא לוֹן. וּבְמָה מְחַבֵּר לוֹן. כַּד אִיהוּ גְזִיר וּפְרִיעַ. וּמֵאֵן דְּגְזִיר וְלֹא פְרִיעַ כְּאֵלוּ עָבְדוּ בִּינְיָהוּ פְרוּדָא, (עד כאן תּוֹסַפְתָּא)

שְׁנֵינוּ, מִלְּוֹלָא פְּרַע אֶת הַמִּילָה, כְּאֵלּוּ לֹא מִלְּ. בְּגִלְל שְׁשִׁיתֵי דְרָגוֹת הוּן :
מִילָה וּפְרִיעָה. זְכוֹר וְשִׁמּוֹר. צְדִיק וְצַדִּיק. זְכָר וּנְקֵבָה. אוֹת בְּרִית זֶה
יוֹסֵף, וּבְרִית זוֹ רַחֵל, וְצָרִיף לְחַבְרָם. וּבְמָה מְחַבֵּר אוֹתָם? כְּשֶׁהוּא גוֹזֵר
וּפּוֹרֵעַ. וּמִי שְׁגוֹזֵר וְלֹא פּוֹרֵעַ, כְּאֵלּוּ עָשׂוּ בֵּינֵיהֶם פְּרוּד. (עד כאן התוספתא).

תֵּלֶת נִפְקֵי מִחַד. חַד בְּתֵלֶת קִיּוּמָא עָל בֵּין תְּרִין. תְּרִין וְנִקּוּן לְחַד, חַד וְנִיק
לְכַמָּה סְטֵרִין. כְּדִין כְּלֹא חַד. הֵדָא הוּא דְכַתִּיב וַיְהִי עֶרְב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד
יוֹם דְּעֶרְב וּבֹקֶר כְּלִיל כְּחַדָּא. הֵינּוּ רְזָא דְבְרִית יוֹמָם וְלַיְלָה וּבִיָּה כְּלֹא חַד :

שְׁלֹשָׁה יוֹצְאִים מֵאֶחָד. אֶחָד בְּשִׁלְשָׁה עוֹמֵד נִכְנָס בֵּין שְׁנַיִם. שְׁנַיִם
מִיְנִיקִים לְאֶחָד. אֶחָד מִיְנִיק לְכַמָּה צְדִדִים, וְאִזּוּ הַכֹּל אֶחָד. זֶהוּ שְׁכַתּוּב
וַיְהִי עֶרְב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד. יוֹם שֶׁל עֶרְב וּבֹקֶר כּוֹלֵל כְּאֶחָד, הֵינּוּ סוּד
שֶׁל בְּרִית יוֹמָם וְלַיְלָה, וּבוֹ הַכֹּל אֶחָד.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְּדִיל בֵּין מַיִם לְמַיִם. רַבִּי
יְהוּדָה אָמַר שְׁבַעַה רְקִיעִים אֲנֹנּוּ לְעֵילָא. וְכִלְהוּ קִיּוּמָא בְּקִדּוּשְׁתָּא עֲלָאָה.
וּשְׁמָא קִדִּישָׁא בְּהוּ אֲשַׁתְּכַלֵּל. וְדָא רְקִיעָא הוּא בְּאֲמָצְעוֹת מַיָּא.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְּדִיל בֵּין מַיִם לְמַיִם. רַבִּי
יְהוּדָה אָמַר, שְׁבַעַה רְקִיעִים הֵם לְמַעְלָה, וְכֹלֶם עוֹמְדִים בְּקִדְשָׁה
עֲלִיוְנָה, וְהֵשֶׁם הַקָּדוֹשׁ נִתְקַן בָּהֶם. וְרְקִיעַ זֶה הוּא בְּאֲמָצְעַת הַמַּיִם.

דָּא רְקִיעַ קִיּוּמָא עַל גְּבֵי חִיּוּתָא אֲחֶרְנִין. וְאִיהוּ אֲפָרִישׁ בֵּין מִיּוֹן עֲלָאִין
לְמִיּוֹן תַּתָּאִין. וּמִיּוֹן תַּתָּאִין קָרְאִין לְעֲלָאִין. וּמֵהָאִי רְקִיעַ שְׁתָּאן לֹון. דָּא
הוּא דְמִפְרִישׁ בֵּינֵיהוּ. בְּגִין דְּכִלְהוּ מַיָּא בִּיָּה כְּלִילָן. וּלְבַתֵּר נְחִית לֹון לְהִנִּי
חִיּוּתָא וְשִׁאֲבִין מִתַּמּוֹן.

רְקִיעַ זֶה עוֹמֵד עַל גְּבֵי חִיּוֹת אַחֲרוֹת, וְהוּא מִפְרִיד בֵּין מַיִם עֲלִיוְנִים
לְמַיִם תַּחְתּוֹנִים. וּמַיִם תַּחְתּוֹנִים קוֹרְאִים לְעֲלִיוְנִים. וּמֵהָרְקִיעַ הַזֶּה
שׁוֹתִים אוֹתָם. זֶהוּ שְׁמִפְרִיד בֵּינֵיהֶם, מְשׁוּם שְׁכָל הַמַּיִם כְּלוּלִים בּוֹ.
וְאַחַר כֵּן מוֹרִיד אוֹתָם לְחִיּוֹת הַלְלוּ וְשׁוֹאֲבִים מִשָּׁם.

כְּתִיב, (שיר השירים ד) גֵן נְעוּל אַחוֹתַי כָּלָה גַל נְעוּל מַעֲנֵן חֲתוּם. גֵן נְעוּל, דְּכִלְא אֶסְתִּים בֵּיה. דְּכִלְא אֶתְכִלִּיל בֵּיה. גַּל נְעוּל, דְּהֵהוּא נְהַר נְגִיד וְנִפְיָק וְעֵייל בֵּיה וְכִלִּיל וְלֹא אֶפִּיק וְקִרְשֵׁי מִיָּא בֵּיה וְקִיּוּמִי. מֵאֵי טַעְמָא בְּגִין דְּרוּחַ צְפוֹן נָשִׁיב בְּאֲנוּן מִיָּא וְאֶתְקִרִישׁוּ וְלֹא נִפְקִי לְבַר עַד דְּאֶתְעֵבִיד קֶרַח (לעיל כט ב) וְאֶלְמָלֵא סִטְרָא דְּדָרוּם דְּאֶקִּישׁ תִּתְקַפִּיָּה דְּהֵאֵי קֶרַח לֹא נִפְקִי מִנִּיה מִיָּא לְעֵלְמִין.

כְּתוּב (שיר ד) גֵן נְעוּל אַחוֹתַי כָּלָה גַל נְעוּל מַעֲנֵן חֲתוּם. גֵן נְעוּל - שְׁהַכֵּל נִסְתָּר בּוֹ, שְׁהַכֵּל נִכְלָל בּוֹ. גַּל נְעוּל - שְׁאוֹתוֹ נְהַר שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְנִכְנָס בּוֹ וְכוֹלָל וְלֹא מוֹצֵא, וְהַמִּים קוֹפְאִים בּוֹ וְעוֹמְדִים. מָה הַטַּעַם? בְּגַלְל שְׁרוּחַ צְפוֹן נוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתָם הַמִּים וְקוֹפְאִים, וְלֹא יוֹצְאִים הַחוּצָה עַד שְׁנַעֲשֶׂה קֶרַח, וְאֶלְמָלֵא צַד הַדָּרוּם שְׁמִשְׁבֵּר כְּחוֹ שֶׁל הַקֶּרַח הַזֶּה, לֹא יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ מִים לְעוֹלָמִים.

וְחִיזוּ דְּהֵהוּא רְקִיעָא עֲלָאָה כְּחִיזוּ דְּהֵאֵי קֶרַח דְּמִתְקַרְשָׁא וּמְכַנִּיס בְּגוּיָה כָּל אֲנוּן מִיּוֹן. כְּדָּהוּא עֲלָאָה דְּעֲלִיָּה כְּנִישׁ כָּל אֲנוּן מִיּוֹן וְאַפְרִישׁ בֵּין מִיּוֹן עֲלָאִין לְמִיּוֹן תַּתְּאִין. וְהֵאֵי דְּאֶמְרוּן יְהִי רְקִיעַ בְּתוּדָה הַמִּים. בְּמַצִּיעוּת. לֹאוּ הֲכִי. אֲלֵא יְהִי כְּתִיב. הֵהוּא דְּהוּי מִנִּיה בְּמַצִּיעוּת מִיָּא הוּי. וְאִיהוּ לְעִיל דְּקִיּוּמָא עַל רִישָׁא דְּחִיּוּתָא.

וּמִרְאָה אוֹתוֹ רְקִיעַ עֲלִיוֹן כְּמִרְאָה הַקֶּרַח הַזֶּה שְׁקוּפָא וּמְכַנִּיס בְּתוֹכוֹ כָּל אוֹתָם הַמִּים, כְּדָּהוּא אוֹתוֹ עֲלִיוֹן שְׁעֲלִיו כּוֹנֵס כָּל אוֹתָם מִים, וּמְפָרִיד בֵּין מִים עֲלִיוֹנִים לְמִים תַּחְתּוֹנִים. וְזֶה שְׁאֶמְרֵנוּ יְהִי רְקִיעַ בְּתוּדָה הַמִּים. בְּאֶמְצַע. לֹא כְּדָּהוּא, אֲלֵא כְּתוּב יְהִי. אוֹתוֹ שְׁהִיָּה מִמֶּנּוּ, בְּאֶמְצַע הַמִּים הַזֶּה, וְהוּא לְמַעְלָה שְׁעוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַחִיּוֹת.

אֲמַר רַבִּי יִצְחָק אֵית קְרוּמָא בְּמַצִּיעוּת מַעוּי דְּבַר נֶשׁ דְּאִיהוּ פְּסִיק מִתְתָּא לְעִילָא וְשְׂאִיב מַעִילָא וְיַהִיב לְתַתָּא. כְּדָּהוּא גְּוֹנָא דָּא רְקִיעַ אִיהוּ בְּאֶמְצַעִתָּא וְקִיּוּמָא עַל אֲנוּן חִיּוּתָא דְּלְתַתָּא. וְאִיהוּ פְּרִישׁ בֵּין מִיּוֹן עֲלָאִין לְתַתָּאִין. תָּא חֲזִי, אֲנוּן מִן אֲעָדוּ וְאוֹלִידוּ חֲשׂוּכָא. וְעַל רְזָא דָּא כְּתִיב, (שמות כו) וְהִבְדִּילָהּ הַפְּרוּכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים.

אֲמַר רַבִּי יִצְחָק, יֵשׁ קְרוּם בְּאֶמְצַע מַעוּי שֶׁל בֶּן אָדָם שְׁמִפְסִיק מְלֻמְטָה לְמַעְלָה, וְשׂוֹאֵב מְלֻמְעָלָה וְנוֹתֵן לְמַטָּה. כְּדָּהוּא הַרְקִיעַ הוּא בְּאֶמְצַע, וְעוֹמֵד עַל אוֹתָן הַחִיּוֹת שְׁלֻמְטָה, וְהוּא מְפָרִיד בֵּין מִים עֲלִיוֹנִים לְתַחְתּוֹנִים. בֵּא רְאָה, אוֹתָם מִים הָרוּ וְהוֹלִידוּ חֲשֵׁךְ, וְעַל סוּד זֶה כְּתוּב (שמות כו) וְהִבְדִּילָהּ הַפְּרוּכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים.

רבי אבא פתח (תהלים קד) המקרה במים עליותיו וגו' במים אליו מיון עליון
דכלא דבהו תקין ביתא כמא דאת אמר, (משלי כד) בחכמה יבנה בית
ובתבונה יתכונן.

רבי אבא פתח, (תהלים קד) המקרה במים עליותיו וגו'. במים - אלו מים
עליונים של הכל שבהם תקין בית, כמו שנאמר (משלי כד) בחכמה יבנה
בית ובתבונה יתכונן.

השם עבים רכובו. רבי ייסא סבא פליג עבים עיב י"ם. עב דאיהו חשד
שמאלא דקיימא על ים דא. המהלך על פני רוח דא רוחא דמקדשא
עלאה. ורזא דא (שמות כה) שנים פרוכים זהב. כתיב (תהלים יח) וירכב על פרוכ
ויעוף וידא על פני רוח. וירכב על פרוכ חד לבתר איגלי על פני רוח ועד
דהאי אתער לא אתגלי בהאי.

השם עבים רכובו - רבי ייסא הזקן חלק עבים עיב י"ם. עב שהוא
חשד, שמאל שעומד על ים זה. המהלך על פני רוח - זו רוח של
המקדש העליון, וזה סוד (שמות כה) שנים פרוכים זהב. כתוב (תהלים יח)
וירכב על פרוכ ויעוף וידא על פני רוח. וירכב על פרוכ אחד, אחר כך
נגלה על פני רוח. ועד שזה מתעורר, לא מתגלה בזה.

רבי יוסי אמר כתיב, (איוב כח) ומים תכן במדה. במדה ממש אתקין להו כד
מטון לגווה. ואנון תקווא דעלמא כד מטו מסטרא דגבורה. אמר רבי אבא
כך הו קדמאי אמרי כד הו מטאן להאי אתר מרחשן שפנון דחכימין ולא
אמרין מדי בגין דלא יתענשו.

רבי יוסי אמר, כתוב (איוב כח) ומים תכן במדה. במדה ממש התקין
אותם כשהגיעו לתוכה, והם תקון העולם כשהגיעו מצד הגבורה.
אמר רבי אבא, כך היו הראשונים אומרים כשהיו מגיעים למקום
הזה, מרחשות שפתי החכמים ולא אומרים דבר, כדי שלא יענשו.

רבי אלעזר אמר את קדמא דאתוון הוה שטיא על אנפוי דקיטרא דכנא ואתעטר מלרע מלעילא וסליק (דף לג ע"א) ונחית ומיא מתגלפי בגלופייהו ומתיישבן בדוכתייהו ואתכלילו חד בחד. וכן אתוון פלהו פלילו דא בדא ומתעטרן דא בדא עד דאתבני עלייהו בניינא ויסודא.

רבי אלעזר אמר, אות ראשונה של האותיות היתה משוטטת על פני קשר זך, ומתעטרת מלמטה ומלמעלה, ועולה ויורדת, ומים נחקקים בחקיקתם ומתישבים במקומם, ונכללו אחד באחד. וכן כל האותיות כלן כלולות זו בזו ומתעטרות זו בזו, עד שנבנה עליהן בנגן ויסוד.

וכד אתבניאו פלהו ואתעטרו. הוה מיין עלאין מתערבין במיין תתאין ונאפיקו ביתא דעלמא (ועל דא אפיקו תרין נהורין חד דאקרי ארץ ונהורא דאקרי שמים) ועל דא ב' אתחזי ברישא ומיין סלקין ונחתין עד דהאי רקיע הוה ואפריש לון. ומחלוקת הוה בשני דביה אתברי גיהנם דאיהו נורא דדליק כמא דאת אמר, (דברים ט) אש אוכלה הוא. וזמין לאשראה על רישייהו דחייבנא.

וכשנבנו כלם והתעטרו, היו מים עליונים מתערבים במים תחתונים, והוציאו בית של העולם (ועל זה הוציאו שני אורות, אחד שנקרא ארץ, ומאור שנקרא שמים), ועל זה ב' נראית בראש, ומים עולים ויורדים עד שהיה הרקיע הזה שהפריד אותם. ומחלקת היתה בשני, שבו נברא גיהנם, שהוא אש שדולק, כמו שנאמר (דברים ט) אש אוכלה הוא, ועתיד לשרות על ראש הרשעים.

אמר רבי יהודה מהכא כל מחלוקת דאיהו לשם שמים סופה להתקיים. דהא הכא מחלוקת דאיהו לשם שמים הוה ושמים בהאי אתקיים. לבתר דא דכתוב ויקרא אלהים לרקיע שמים וגו'. בקטפירא דעיליתא בקסטטייהו שכחי ואתקיימו. דהא תנינן כתיב, (שמות כו) והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים דייקא, דהא איהו רקיע דמפרש בגו באמצעיתא.

אמר רבי יהודה, מכאן כל מחלקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים. שהרי כאן מחלקת שהיא לשם שמים היתה, והשמים בזה התקיימו. לאחר זה שכתוב ויקרא אלהים לרקיע שמים וגו'. בהבדלות שבמעלות, במדתם מצויים והתקיימו, שהרי שנינו, כתוב (שמות כו) והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים דוקא, שהרי הוא רקיע שמפריד בתוך האמצע.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב לְבַתֵּר יִקְוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד. מִתַּחַת
הַשָּׁמַיִם מִמַּשׁ. אֶל מְקוֹם אֶחָד. לְאַתֵּר דְּאֶקְרִי אֶחָד. וְאִיהוּ יִסְתַּתְּאָה דְּהָא
אִיהוּ אֲשֻׁלִים לְאֶחָד. וּבְלֹא אִיהוּ לֹא אֶקְרִי אֶחָד. וּמִשְׁמַע דְּכְתִיב יִקְוּוּ דְּבִיָּה
מִתְּכַנְשִׁין כְּלָהוּ מִיָּא כְּמָא דְּאֶתְ אֶמֶר, (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם
וְגו'.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב אַחַר כֶּדֶּי יִקְוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד.
מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם מִמַּשׁ. אֶל מְקוֹם אֶחָד - לְמְקוֹם שְׁנֵי קְרָא אֶחָד, וְהוּא יִסְתַּתְּאָה
תַּחְתּוֹן, שְׁהֵרִי הוּא מְשֻׁלִים לְאֶחָד, וּבְלֹעֲדֵיו לֹא נִקְרָא אֶחָד. וּמִשְׁמַע
שְׁכְּתוּב יִקְוּוּ, שְׁבוּ כָּל הַמַּיִם מִתְּכַנְשִׁים, כְּמוֹ שְׁנֵי אֶמֶר (קהלת א) כָּל
הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם.

רְבִי יִיסָא אֶמֶר אֶל מְקוֹם אֶחָד, דְּאִיהוּ אֶתֵּר דְּכְתִיב בִּיָּה (ישעיה נד) וּבְרִית
שְׁלוּמִי לֹא תִמוּט. דְּהָא אִיהוּ נָטִיל כְּלֵא וְשְׁדֵי בִימָא וּבִיָּה אֶתְתַּקְנַת אֶרְעָא
דְּכְתִיב וְתִרְאָה הִיבְשָׁה דְּאִיהוּ אֶרְצָא. כְּמָא דְּאֶתְ אֶמֶר וְיִקְרָא אֱלֹהִים
לִיבְשָׁה אֶרְצָא.

רְבִי יִיסָא אֶמֶר, אֶל מְקוֹם אֶחָד - זֶהוּ מְקוֹם שְׁכְּתוּב בּוֹ (ישעיה נד) וּבְרִית
שְׁלוּמִי לֹא תִמוּט. שְׁהֵרִי הוּא נוֹטֵל הַכֹּל וְזוֹרֵק בֵּינֵם, וּבוֹ מִתְּתַקְנַת
הָאֶרְצָא, שְׁכְּתוּב וְתִרְאָה הִיבְשָׁה. זֹהִי אֶרְצָא, כְּמוֹ שְׁנֵי אֶמֶר וְיִקְרָא אֱלֹהִים
לִיבְשָׁה אֶרְצָא.

אֲמַאי אֶקְרִי יְבֻשָׁה. אֶמֶר רְבִי יִצְחָק הִינּוּ דְּכְתִיב (דברים טו) לָחֶם עוֹנֵי לָחֶם
עֲנֵי כְּתִיב. וּבְגִין דְּאִיהוּ לָחֶם עֲנֵי אֶקְרִי יְבֻשָׁה. וְשְׂאִיב בְּגוֹוָה כָּל מֵימִין
דְּעֻלְמָא וְאִיהוּ יְבֻשָׁה הוּי. עַד דְּאֶתֵּר דְּאִיהוּ אֲמַלִּי לָהּ וּכְדִין נִגְדִין מִיָּא אֹרַח
דְּאֵנוּן מְקוֹרוֹת.

לְמָה נִקְרָאת יְבֻשָׁה? אֶמֶר רְבִי יִצְחָק, הִינּוּ מַה שְׁכְּתוּב (דברים טו) לָחֶם
עֲנֵי. לָחֶם עֲנֵי כְּתוּב. וּבְגִלְלָהּ שְׁהוּא לָחֶם עֲנֵי נִקְרָא יְבֻשָׁה, וְשׂוֹאֵב בְּתוֹכָהּ
כָּל מֵימֵי הָעוֹלָם, וְהִיא הִתְתָּה יְבֻשָׁה, עַד שְׁמִקְוֹם זֶה מִמְּלֵא אוֹתָהּ, וְאִז
שׂוֹפְעִים מִיָּם דְּרִדְּ אוֹתָם הַמְּקוֹרוֹת.

וּלְמַקְוָה הַמַּיִם קְרָא יָמִים דְּאִיהוּ בֵּית כְּנִישׁוֹת מֵינּוּ דְּלַעִילָא דְּתַמְנוּ
מִתְּכַנְשִׁין כָּל מִיָּא וּמִתַּמְנוּ נִגְדִין וְנִפְקִין.

וּלְמִקּוֹה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים - זֶהוּ בֵּית כְּנוֹס הַמַּיִם שְׁלִמְעֵלָה, שְׁשָׁם כָּל
הַמַּיִם מִתְכַּנְּסִים וּמִשָּׁם שׁוֹפְעִים וְיוֹצְאִים.

השלמה מההשמטות (סימן לייב)
שְׁבִיעֵי הַיָּם בְּמִזְרְחוֹ שֶׁל עוֹלָם וּמִשָּׁם בָּא זֶרְעַם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּי חוּט הַשְּׂדֵרָה
מְשׁוּדָּה מִן הַמּוֹחַ שֶׁל אָדָם וּבֵּא לְאֵמָה וּמִשָּׁם הוּא הַזֶּרַע דְּכִתִּיב (ישעיה מ"ג)
מִמִּזְרַח אֲבִיָּא זֶרְעָה, כְּשֵׁי־יִשְׂרָאֵל טוֹבִים מְזֵה הַמְּקוֹם אֲבִיָּא זֶרְעָה יִתְחַדֵּשׁ
לָהּ זֶרַע חֲדָשׁ, וּכְשֵׁי־יִשְׂרָאֵל רְעִים מִן הַזֶּרַע שֶׁכָּבֵר בָּא לְעוֹלָם דְּכִתִּיב (קהלת א)
הוֹלִיךְ וְדוֹר בָּא. דוֹר שֶׁכָּבֵר בָּא. וּמֵאֵי מִמְּעַרְבֵי אֲקַבְּצֵהּ, מֵאוֹתָהּ מְדָה שְׁנוּטָה
תְּמִיד לְמַעְרָב. וְלָמָּה אֵיךְרִי מַעְרָב, מִפְּנֵי שְׁשָׁם מִתְעַרְב כָּל הַזֶּרַע. מִשָּׁל לָמָּה
הַדְּבָר דּוֹמָה, לָבוֹן מִלָּד שֶׁהִיָּה לוֹ כְּלָה נְאֻה וְצִנּוּעָה בְּחִדְרוֹ, וְהִיָּה לוֹקַח מִבֵּית
אָבִיו עוֹשֵׂר וּמִבֵּית לָהּ תְּמִיד וְלוֹקַחַת הַכֹּל וּמִצְנַעַת אוֹתוֹ תְּמִיד וּמַעְרַבֶת
הַכֹּל. לְסוּף יַמִּים בִּיקֵשׁ לְרֵאוֹת מָה אֶסְפֵּי וּמָה קִיבֵץ הֵינּוּ דְכִתִּיב וּמִמְּעַרְבֵי
אֲקַבְּצֵהּ. וּמֵאֵי נִיהוּ בֵּית אָבִיו דְּכִתִּיב מִמִּזְרַח אֲבִיָּא זֶרְעָה מְלִמַּד שֶׁמִּמִּזְרַח
מִבֵּית וְזוֹרַע בְּמַעְרָב וְאַחַר כֵּן הוּא מְקַבֵּץ מָה שֶׁזֶרַע. ע"כ: (עד כאן מההשמטות)

שְׁבִיעֵי הַיָּם בְּמִזְרְחוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמִשָּׁם בָּא זֶרְעַם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כִּי חוּט
הַשְּׂדֵרָה מְשׁוּדָּה מִן הַמּוֹחַ שֶׁל אָדָם וּבֵּא לְאֵמָה, וּמִשָּׁם הוּא הַזֶּרַע, שְׁכִתוּב
(ישעיה מ"ג) מִמִּזְרַח אֲבִיָּא זֶרְעָה. כְּשֵׁי־יִשְׂרָאֵל טוֹבִים - מְזֵה הַמְּקוֹם אֲבִיָּא
זֶרְעָה, יִתְחַדֵּשׁ לָהּ זֶרַע חֲדָשׁ. וּכְשֵׁי־יִשְׂרָאֵל רְעִים - מִן הַזֶּרַע שֶׁכָּבֵר בָּא
לְעוֹלָם, שְׁכִתוּב (קהלת א) דוֹר הוֹלִיךְ וְדוֹר בָּא. דוֹר שֶׁכָּבֵר בָּא. וּמֵהוּ מִמְּעַרְבֵי
אֲקַבְּצֵהּ? מֵאוֹתָהּ מְדָה שְׁנוּטָה תְּמִיד לְמַעְרָב. וְלָמָּה נִקְרָא מַעְרָב? מִפְּנֵי
שְׁשָׁם מִתְעַרְב כָּל הַזֶּרַע. מִשָּׁל לָמָּה הַדְּבָר דּוֹמָה? לָבוֹן מִלָּד שֶׁהִיָּתָה לוֹ
כְּלָה נְאֻה וְצִנּוּעָה בְּחִדְרוֹ, וְהִיָּה לוֹקַח מִבֵּית אָבִיו עוֹשֵׂר וּמִבֵּית לָהּ
תְּמִיד, וְלוֹקַחַת הַכֹּל וּמִצְנַעַת אוֹתוֹ תְּמִיד וּמַעְרַבֶת הַכֹּל. לְסוּף יַמִּים
בִּיקֵשׁ לְרֵאוֹת מָה אֶסְפֵּי וּמָה קִיבֵץ. הֵינּוּ שְׁכִתוּב (ישעיה מ"ג) וּמִמְּעַרְבֵי
אֲקַבְּצֵהּ. וּמֵה הוּא בֵּית אָבִיו? שְׁכִתוּב מִמִּזְרַח אֲבִיָּא זֶרְעָה. מְלִמַּד
שֶׁמִּמִּזְרַח מִבֵּית, וְזוֹרַע בְּמַעְרָב, וְאַחַר כֵּן הוּא מְקַבֵּץ מָה שֶׁזֶרַע: ע"כ.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא מְקוֹה הַמַּיִם דָּא צְדִיק. דְּכִד מְטָא לְמִקּוֹה הַמַּיִם כְּתִיב וַיֵּרָא
אֱלֹהִים כִּי טוֹב וּכְתִיב, (ישעיה ג) אָמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב. (וכן אור קדמאה טוב אקרי.
וכן כלהו כתיב בהו כי טוב. בר יומא תניינא דלא כתיב ביה כי טוב). רַבִּי יוֹסִי אָמַר יִשְׂרָאֵל
מְקוֹה אִיהוּ. דְּכִתִּיב, (ירמיה יז) מְקוֹה יִשְׂרָאֵל יֵי.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, מְקוֹה הַמַּיִם זֶה צְדִיק. שְׁכֵשְׁמַגִיעַ לְמִקּוֹה הַמַּיִם, כְּתוּב
וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב, וּכְתוּב (ישעיה ג) אָמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב. (וכן אור ראשון

נקרא טוב, וכן בכלם כתוב כי טוב, פרט ליום השני שלא כתוב בו כי טוב] רבי יוסי אָמַר, יִשְׂרָאֵל הוּא מְקוּוֹה, שְׁפָתַיבּ (ירמיה יז) מְקוּוֹה יִשְׂרָאֵל ה'.

רבי חייא אָמַר דָּא צַדִּיק. הִינוּ דְכַתִּיב קָרָא יַמִּים. בְּגִין דְנַחֲלִין וּמְבוּעִין וּנְהָרִין כְּלָהוּ נְטִיל לֹון וְאִיהוּ מְקוּרָא דְכְלָא וְאִיהוּ נְטִיל כְּלָא בְּגִינֵי כְּדָ יַמִּים. וְעַל דָּא וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב וּכְתִיב, (ישעיה ג) אָמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב.

רבי חייא אָמַר, זֶה צַדִּיק, הִינוּ מֵה שְׁפָתַיבּ קָרָא יַמִּים. מְשׁוּם שְׁנַחֲלִים וּמְעִנּוֹת וּנְהָרוֹת, אֶת כְּלָם הוּא נְטִיל, וְהוּא הַמְקוּר שֶׁל הַכֵּל וְהוּא נְטִיל הַכֵּל. מְשׁוּם כְּדָ יַמִּים. וְעַל זֶה וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב, וּכְתִיב (ישעיה ג) אָמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב.

וּבְגִין דְאֶתְרָשִׁים אִיהוּ אֶפְרִישׁ בֵּין יוֹמָא קְדָמָא לְתַלְתָּא וְלֹא אֶתְמַר כִּי טוֹב בְּגוּיָהוּ. דְהָא בְיוֹמָא תַלְתָּא עֲבָדַת אַרְעָא אִיבִין מַחִילָא דְהָאִי צַדִּיק. דְכַתִּיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשָׂא הָאֶרֶץ דְשָׂא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זֶרַע עַץ פְּרִי. מֵאִי עַץ פְּרִי. דָּא עַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע דְאִיהוּ עֲבִיד אִיבִין וּפְרִין. עוֹשֶׂה פְּרִי דָּא צַדִּיק יְסוּד דְעֶלְמָא.

וּמְשׁוּם שְׁהוּא נְרָשִׁם, הַפְּרִיד בֵּין יוֹם רֵאשׁוֹן לְשְׁלִישִׁי וְלֹא נֶאמַר כִּי טוֹב בְּיָנִיהֶם, שְׁהָרִי בְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי עֲשֶׂתָה הָאֶרֶץ פְּרוֹת מִכַּח הַצַּדִּיק הַזֶּה, שְׁפָתַיבּ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשָׂא הָאֶרֶץ דְשָׂא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זֶרַע עַץ פְּרִי. מֵה זֶה עַץ פְּרִי? זֶה עַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע, שְׁהוּא עוֹשֶׂה אֲבִים וּפְרוֹת. עוֹשֶׂה פְּרִי - זֶה צַדִּיק יְסוּד עוֹלָם.

לְמִינוּ דְכָל בְּנֵי נְשָׂא דְאִית לֹון רוּחָא קְדִישָׂא. דְאִיהוּ אִיבָא דְהָהוּא אִילְנָא רְשִׁים בְּהוּ רְשִׁמָא לְמִינוּ. וּמֵאִי אִיהוּ, בְּרִית קְדִישׁ בְּרִית שְׁלוֹם. וּבְנֵי מְהִימְנוּתָא לְמִינוּ, לְמִינוּ עֲאֲלִין וְלֹא מִתְפָּרְשִׁין מִנִּיהּ. וְצַדִּיק עוֹשֶׂה פְּרִי הוּא. וְהָהוּא אִילְנָא אֶתְעַבְּרַת וְאֶפִּיקַת הָהוּא פְּרִי לְמִינוּ. לְמִינוּ דְהָהוּא עוֹשֶׂה פְּרִי דִּיהוּ כְּפוֹתִיהּ.

לְמִינוּ - שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם שְׂיִשׁ לָהֶם רוּחַ קְדוֹשָׁה, שְׁהוּא פְּרִי שְׁאוֹתוֹ אִילָן רוּשִׁים בְּהֶם רְשׁוּם לְמִינוּ. וּמֵה הַרְשָׁם? זֶהוּ בְּרִית קְדִישׁ בְּרִית שְׁלוֹם. וּבְנֵי הָאֶמוּנָה לְמִינוּ, לְמִינוּ נְכַנְסִים וְלֹא נִפְרָדִים מִמֶּנּוּ, וְצַדִּיק עוֹשֶׂה פְּרִי הוּא. וְאוֹתוֹ אִילָן מִתְעַבֵּר וּמוֹצִיא אוֹתוֹ פְּרִי לְמִינוּ, לְמִינוּ שֶׁל אוֹתוֹ עוֹשֶׂה פְּרִי שְׂיָהִיָּה כְּמוֹתוֹ.

זכאה חולקיה מאן דדמי לאמיה ולאבוי. ועל כן רשימא קדישא ביומא
תמינאה בגין דידמי לאמיה. (בגין דהיא דרגא תמינאה וההיא נפשא דפרח מנה אצטריכת
לאתחזאה קמה לתמינא יומין) וכד אתפרעת ואתגלייא רשימא קדישא בגין
דידמי לאבוי. ועל דא עץ פרי דא אמא. עושה פרי דא ברית קדש אבוי.
למינו דידמי ליה ואתרשים ביה.

אשרי חלקו של מי שדומה לאמו ולאביו, ועל כן רשם הקדוש ביום
השמיני כדי שידמה לאמו [בגלל שהיא דרגה שמינית, ואותה נפש שפרחה ממנה צריכה
להראות לפניו לשמונה ימים]. וכשנפרע ומתגלה רשם הקדוש כדי שידמה
לאביו. ועל זה עץ פרי - זו אם. עושה פרי - זו ברית קדש אביו. למינו
- שידמה לו וירשם בו.

דף לג ע"ב

אשר זרעו בו על הארץ. זרעו בו. זרע בו מבעי ליה. מאי זרעו בו. אלא זרע
וא"ו בו. על הארץ הכי הוא ודאי. דהא ההוא זרעא אשדי על ארעא. זכאה
חולקיהון דישראל דאנון קדישין ודמין לקדישין. ועל דא ודאי כתיב,
(ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים. כלם צדיקים ודאי. דהא מהני נפקו ולהני
דמין. זכאין אנון בעלמא דין ובעלמא דאתי. (דף לג ע"ב)

אשר זרעו בו על הארץ - זרעו בו? זרע בו צריך להיות! מה זה זרעו
בו? אלא זרע וא"ו בו. על הארץ - כך הוא ודאי, שהרי אותו זרע זרק
על הארץ. אשרי חלקם של ישראל שהם קדושים ודומים לקדושים,
ועל זה ודאי כתוב (ישעיה סח) ועמך כלם צדיקים. כלם צדיקים ודאי,
שהרי מאלה יצאו ולא לה דומים. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.

אמר רבי חייא כתיב, (ירמיה י ונא) עושה ארץ בכחו. מאי עושה ארץ (בכחו.
עשה ארץ מבעי ליה. אלא עושה ודאי תדיר ומתקן קודשא בריך הוא להאי ארץ) דא קודשא
ברוך הוא לעילא. בכחו דא צדייק. מכין תבל בחכמתו. תבל דא ארץ
דלתתא. בחכמתו דא צדק דכתיב והוא (תהלים ט) ישפוט תבל בצדק. עושה
ארץ דא קודשא בריך הוא, דהוא מתקין ארעא ומתקין ארחוי. ובמה.
בכחו כדקאמרן.

אמר רבי חייא, כתוב (ירמיה י ונא) עשה ארץ בכחו. מה זה עשה ארץ?
[בכחו? עשה ארץ צריך להיות, אלא עושה ודאי תמיד, ומתקן הקדוש ברוך הוא את הארץ הזו]
זה הקדוש ברוך הוא למעלה. בכחו - זה צדיק. מכין תבל בחכמתו.
תבל - זו ארץ שלמטה. בחכמתו - זה צדק, שכתוב (תהלים ט) והוא
ישפט תבל בצדק. עשה ארץ - זה הקדוש ברוך הוא שמתקין ארץ
ומתקין דרכיה, ובמה? בכח, כפי שאמר רנו.

רבי יהודה אמר באתנון גליפו דרבי אלעזר אית קוטרין דאתנון כ"ב
קטירין כחדא. תרין אתנון דא סליק ודא נחית ודסליק נחית ודנחית
סליק. וסימן דא (ישעיה מה) א"ף ב"ף א"ל.

רבי יהודה אמר, באותיות חקוקות של רבי אלעזר יש קשרי
האותיות עשרים ושתים קשורים כאחד. שתי אותיות, זו עולה וזו
יורדת, ושעולה יורדת ושירידת עולה. וסימן זה - (ישעיה מה) א"ף ב"ף
א"ל.

רבי יוסי אמר טיפסא דשיקלא באמצעיתא קיימא. וסימן (ויקרא יט) במדה
במשקל וגו'. משקל לישן דקיימא באמצעיתא. ורזא דא (שמות ל) שקל
הקדש כתיב. ומאזנים ביה קיימן ואתקלו. מאן מאזנים כמא דאת אמר,
(ויקרא יט) מאזני צדק. וכלהו קיימין במשקל בשקל הקדש. רבי יהודה אמר
בשקל הקדש דא רוח הקדש.

רבי יוסי אמר, הלשון של משקל עומד באמצע, וסימן - (ויקרא יט)
במדה במשקל וגו'. משקל - לשון שעומד באמצע. וזה סוד (שמות ל)
שקל הקדש כתוב. ומאזנים עומדים בו ונשקלו. איזה מאזנים? כמו
שנאמר (ויקרא יט) מאזני צדק, וכלם עומדים במשקל בשקל הקדש. רבי
יהודה אמר, בשקל הקדש - זו רוח הקדש.

אמר רבי יצחק כתיב, (תהלים לג) בדבר יי שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם.
בדבר יי שמים נעשו. אליו שמיא דלתתא דאתעבידו בדבר שמים דלעילא.
ברוח. דאפיק קלא עד דמטי לההוא נהר דנגיד ונפיק ולא פסקין מימיו
לעלמין. וברוח פיו כל צבאם. כלהו תתאי קיימין ברוח דאיהו דכר. (תהלים
קד) משקה הרים מעליותיו מפרי מעשיך תשבע הארץ. משקה הרים
מעליותיו. מאן עליותיו כדקאמרן. דכתיב, (תהלים קד) המקרה במים
עליותיו. מפרי מעשיך תשבע הארץ. רזא דההוא נהר דנגיד ונפיק לתתא
הדא הוא דכתיב עושה פרי אשר זרעו בו וגו' והא אתמר:

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּתוּב (תהלים לג) בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָּל צְבָאָם. בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ - אֵלוּ שָׁמַיִם שְׁלֹמֶטָה שֶׁנִּעְשׂוּ בְּדָבָר שָׁמַיִם שְׁלֹמֶעֱלָה. בְּרוּחַ - שֶׁהוֹצִיא קוֹל עַד שֶׁהִגִּיעַ לְאוֹתוֹ נָהַר שֶׁשׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְלֹא פּוֹסְקִים מִימּוֹ לְעוֹלָמִים. וּבְרוּחַ פִּי כָּל צְבָאָם - כָּל הַתַּחֲתוֹנִים עוֹמְדִים בְּרוּחַ שֶׁהוּא זָכָר. (שם קד) מִשְׁקָה הָרִים מַעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרִי מַעֲשֵׂיךָ תִּשָּׁבַע הָאָרֶץ. מִשְׁקָה הָרִים מַעֲלִיּוֹתָיו, מַה זֶה עֲלִיּוֹתָיו? כִּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, שְׁכַתוֹב (שם) הַמְּקָרָה בְּמִים עֲלִיּוֹתָיו. מִפְּרִי מַעֲשֵׂיךָ תִּשָּׁבַע הָאָרֶץ - סוּד שֶׁל אוֹתוֹ נָהַר שֶׁשׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא לְמַטָּה. זֶהוּ שְׁכַתוֹב עֲשֵׂה פְרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ וְגו', וְהָרִי נִתְבָּאֵר.

יְהִי מְאֹרֶת בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאֲרִיר עַל הָאָרֶץ. יְהִי מְאֹרֶת חֶסֶד. רַבִּי חִזְקִיָּה אוֹמֵר מְאֹרֶת דְּשָׂרְיָא בֵּיה תּוֹקְפָא דְדִינָא. קִילְטָא דְדִינָא. רַבִּי יוֹסִי אָמַר יְהִי מְאֹרֶת לְתַתָּא אִיהִי סִיְהָרָא דְבַה תִּלְיָא אֲסַכְרָה לְרַבִּי עֲלֵמָא. וּבַה תִּלְיָא מְאֹרֶת. בְּגִין דְּאִיהִי נְהוֹרָא זוֹטְרָא מְכָל נְהוֹרִין. וְזַמְנִין דְּאִתְחַשְׁכָּא וְלֹא מְקַבְּלָא נְהוֹרָא.

יְהִי מְאֹרֶת בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאֲרִיר עַל הָאָרֶץ. יְהִי מְאֹרֶת, חֶסֶד. רַבִּי חִזְקִיָּה אוֹמֵר, מְאֹרֶת שְׁשׁוּרִים בּוֹ תִקְףֵי הַדִּין, קְלוּטֵי הַדִּין. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, יְהִי מְאֹרֶת - לְמַטָּה. הִיא הַלְבָנָה שְׂבָה תִלּוּיָהּ אֲסַכְרָה לְתִינּוּקוֹת הָעוֹלָם, וּבַה תִּלּוּי מְאֹרֶת, בְּגִלְלָה שֶׁהִיא מְאֹרֶת קָטָן מְכָל הַמְּאֹרֹת, וְלִפְעָמִים שֶׁנִּחְשְׁכֶת וְלֹא מְקַבְּלֶת אוֹר.

בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם. דָּא הוּא רַקִּיעָא דְאִיהוּ כְּלָלָא דְכָלְהוּ. בְּגִין דְּנִטִּיל כָּל נְהוֹרִין וְהוּא נְהִיר לְהַאֲרִי נְהוֹרָא דְלֵא נְהָרָא (וְהִיא תִלְיָא בֵּיה בְּגִין דְּאִתְדַבֵּק בַּה הוּא מְאֹרָה וּבֵיה תִלְיִין לְתַתָּא כֹּל אֲנֹן זַיְינִין אַחֲרֵינִין בְּגִין זַעִירוֹ דְנְהוֹרָא).

בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם - זֶהוּ רַקִּיעַ שֶׁהוּא כְּלָלוֹת שֶׁל כָּלָם, בְּגִלְלָה שֶׁנוֹטֵל כָּל הַמְּאֹרֹת, וְהוּא מְאִיר לְמְאֹרֶת הַזֶּה שֶׁאִינוֹ מְאִיר (וְהִיא תִלּוּיָהּ בּוֹ בְּגִלְלָה שֶׁנִּדְבַקָה בַּה אוֹתָהּ מְאֹרָה, וּבּוֹ תִלּוּיִים לְמַטָּה כֹּל אוֹתָם מִיָּנִים אַחֲרֵים בְּגִלְלָה הַקְּטַנַּת הָאוֹר).

רַבִּי יִצְחָק אָמַר וְאֶפִּיק (נִיָּא וְאֶפִּילוֹ) הַאִי רַקִּיעָא דְלֵא נְהִיר. וְקָרִינֵן לֵיה מְלָכוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאָרֶץ הַחַיִּים. הַשָּׁמַיִם אִיהוּ (דְנְהִיר) הַאִי רַקִּיעַ. בְּגִינֵי כֵּן יְהִי מְאֹרֶת חֶסֶד ו'. מֵאִי טַעְמָא דְהָא בְּלָא וְאִי מוֹתָא הוּא בְּעֲלָמָא.

רבי יצחק אמר, והוציא [ואפלו] את הרקיע הזה שלא מאיר. וקוראים לו מלכות שמים וארץ ישראל וארץ החיים. השמים הוא [שמאיר] הרקיע הזה, משום כך יהי מארת חסר ו'. מה הטעם? שזה בלי וא"ו מות הוא בעולם.

יהי מארת פלא ביה תליא לאכללא לילית בעלמא. כתיב, (איוב ג) קטן וגדול שם הוא. וכתיב, (ישעיה לג) כי אם שם אדיר יי לנו. ועל דא כתיב, (ישעיה לה) אך שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח.

יהי מארת - הפל תלוי בו להכליל לילית בעולם. כתוב (איוב ג) קטן וגדול שם הוא. וכתיב (ישעיה לג) כי אם שם אדיר ה' לנו. ועל זה כתוב (שם לד) אך שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח.

רבי אלעזר אמר יהי מארת. אספקלריאה דלא נהרא מגרמה. אלא על דא דנהורין עלאין דנהרין לה פעששיתא דלקטא נהורא דנהיר. כתיב, (יהושע ג) הנה ארון הברית אדון כל הארץ. הנה ארון דא אספקלריאה דלא נהרא. הברית אספקלריאה דנהרא. הנה ארון דא היא מארת. ארון תיבותא לאעלאה בגויה תורה שבכתב. הברית דא שמשא דנהיר לה. ואיהי ברית בהדיה ארון הברית דייקא. אדון כל הארץ. הברית דאיהו אדון כל הארץ.

רבי אלעזר אמר, יהי מארת - אספקלריה שלא מאירה מעצמה, אלא על ידי אורות עליונים שמאירים לה כמו עששית שמקבלת אור שמאיר. כתוב (יהושע ג) הנה ארון הברית אדון כל הארץ. הנה ארון - זו אספקלריה שאינה מאירה. הברית - אספקלריה המאירה. הנה ארון - זוהי מארת. ארון - תבה להכניס בתוכה תורה שבכתב. הברית - זו השמש שמאירה לה, והיא ברית יחד עם ארון הברית דוקא. אדון כל הארץ - הברית שהוא אדון כל הארץ.

דף לד ע"א

ובגין דהאי ארון איהו אדון. בגין שמשא דנהיר לה ונהיר לכל עלמא. הכי אתקרי (דף לד ע"א) ומניה נקטא שמא. ואתקרי האי ארון אדון ברזא דאל"ף

דְּלִיַּת נוֹיִן יוֹ"ד. כְּמָה דְּאִמְרִינָן צְדִיק וְצַדִּיק כְּדָ אֲדוּיִן אֲדַנְיִי דָא בְּדָא תְּלִינָן.

וּמְשׁוּם שְׁהָאָרוֹן הִזָּה הוּא אָדוֹן, בְּגִלְלַת הַשְּׁמַשׁ שְׁמַאיְרָה לָהּ וּמַאיְרָה לְכָל הָעוֹלָם כְּדָ נִקְרְאָת, וּמִמְנֵוּ לְקַחְתָּה אֶת הַשֵּׁם. וְנִקְרְאָה הָאָרוֹן הִזָּה אָדוֹן בְּסוּד שְׁלֵ אֲלִיָּף דְּלִיַּת נוֹיִן יוֹ"ד. כְּמוֹ שְׁאִמְרֵנוּ צְדִיק וְצַדִּיק, כְּדָ אֲדוּיִן אֲדַנְיִי זֶה בְּזָה תְּלִוּיִים.

תָּא חֲזִי, כְּכָבִים וּמְזֻלוֹת בְּבְרִית קִימִין דְּאִיהוּ (שְׁמַשׁ דְּקַמְרוֹן וְזָה) רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם דְּרִשְׁמִין בִּיהּ וּגְלִיפִין בִּיהּ כְּכָבִים וּמְזֻלוֹת וּבִיהּ תְּלִינָן לְאַנְהָרָא. רַבִּי יִיסָא סָבָא הָוָה אָמַר הָכִי יְהִי מְאֵרַת דְּתְלִיָּא בְּרְקִיעַ הַשְּׁמַיִם וְדָא סִינְהָרָא דְּתְלִיָּא בִּיהּ. כִּינּוֹן דְּכְתִיב וְהָיוּ לְמְאֹרוֹת הָא שְׁמַשָּׁא (כַּאֵן חֲסֵר) וּלְמוֹעֲדִים דְּהָא זְמַנְיָא וְחִגִּין יְרַחֲוּן וְשַׁבְּתֵי בְּהוּ תְּלִיָּאֵן וְהוּ.

בָּא רָאָה, כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת עוֹמְדִים בְּבְרִית, שְׁהוּא [שְׁמַשׁ שְׁאִמְרֵנוּ וְזָה] רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם, שְׁרִשׁוּמִים וְחִקּוּקִים בּוֹ כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת וּבּוֹ תְּלִוּיִים לְהָאִיר. רַבִּי יִיסָא הִזְקֵן הִזָּה אֹמֵר כְּדָ, יְהִי מְאֵרַת שְׁתְּלִוּיִים בְּרְקִיעַ הַשְּׁמַיִם, וְזוֹ הִלְבְּנָה שְׁתְּלִוּיָהּ בּוֹ. כִּינּוֹן שְׁכְּתוּב וְהָיוּ לְמְאֹרוֹת - הָרִי הַשְּׁמַשׁ. וּלְמוֹעֲדִים - שְׁהָרִי זְמַנִּים וְחִגִּים חֲדָשִׁים וְשַׁבְּתוֹת תְּלִוּיִים בְּהֵם וְהוּיִים.

וְכֹלָא בְּעֵבִידְתָּא קְדָמָאָה עֲלָאָה. דְּשְׁמִיָּה קְדִישָׁא אֲתַאֲחִיד בִּיהּ. וְאִיהוּ הוּא כְּלָא. שְׁבַעָה כְּכָבִי אֲנוּן לְקַבֵּל שְׁבַעָה רְקִיעִין וְכֹלְהוּ מְדַבְּרֵי עֲלָמָא. וְעֲלָמָא עֲלָאָה עֲלִיָּהּ. וְתַרְוִין עֲלָמִין נִינְהוּ עֲלָמָא עֲלָאָה וְעֲלָמָא תַּתְּאָה. תַּתְּאָה כְּגוּוֹנָא דְּלַעִילָא דְּכְתִיב, (דְּבַר הַיָּמִים א טו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. מְלֻךְ עֲלָאָה. וּמְלֻךְ תַּתְּאָה. (תַּנִּינּוֹ) כְּתִיב יְיָ מְלֻךְ יְיָ מְלֻךְ יְיָ מְלֻךְ לְעוֹלָם וָעֶד. יְיָ מְלֻךְ לְעִילָא. יְיָ מְלֻךְ בְּאִמְצַעִיתָא. ה' יְמֻלּוּךְ לְתַתְּאָה. רַבִּי אַחָא אָמַר יְיָ (נִיָּא דָא חֲכַמָּה עִילָאָה) מְלֻךְ דָּא עֲלָמָא עֲלָאָה דְּאִיהוּ עֲלָמָא דְּאִתִּי. יְיָ מְלֻךְ דָּא תַּתְּאָרַת יִשְׂרָאֵל. יְיָ יְמֻלּוּךְ דָּא אָרוֹן הַבְּרִית (נִיָּא רַבִּי אַחָא אָמַר יְיָ מְלֻךְ דָּא חֲכַמָּה עִילָאָה. יְיָ מְלֻךְ דָּא עֲלָמָא עִילָאָה דָּאִתִּי. יְיָ יְמֻלּוּךְ דָּא תַּתְּאָרַת יִשְׂרָאֵל).

וְהַסֵּל בְּמַעֲשֵׂה רֵאשׁוֹן עֲלִיוֹן שְׁשֻׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ נֶאֱחָז בּוֹ, וְהוּא הוּא הַכֹּל. שְׁבַעָה כּוֹכָבִים הֵם כְּנֻגְדַת שְׁבַעָה רְקִיעִים, וְכֹלָם מִנְהִיגֵי הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם עֲלִיוֹן עֲלֵיהֶם. וְשְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם - עוֹלָם עֲלִיוֹן וְעוֹלָם תַּתְּחוּן. תַּתְּחוּן כְּמוֹ שְׁלַמְעֵלָה, שְׁכְּתוּב (דְּבַר הַיָּמִים א טו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. מְלֻךְ עֲלִיוֹן וּמְלֻךְ תַּתְּחוּן. [שְׁנִינּוֹ] כְּתוּב ה' מְלֻךְ ה' מְלֻךְ ה' יְמֻלּוּךְ לְעוֹלָם וָעֶד. ה' מְלֻךְ לְמַעֲלָה. ה' מְלֻךְ - בְּאִמְצַע. ה' יְמֻלּוּךְ - לְמַטָּה. רַבִּי אַחָא אָמַר, ה' [נִיָּא]:

זו החכמה העלינה] מִלֶּךְ - זֶה עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַבָּא. ה' מִלֶּךְ - זו תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. ה' יִמְלֹךְ - זֶה אֲרוֹן הַבְּרִית [נ"א: ר' אחא אמר, ה' מלך זו חכמה עליונה, ה' מלך זה עולם העליון שהוא עולם הבא, ה' ימלוד זו תפארת ישראל].

אֵתָא זְמַנָּא אַחְרָא דְדוּד וְאַהֲדַר לוֹן מִתְתָּא לְעִילָא. וְאָמַר (תהלים י) יי מִלֶּךְ עוֹלָם וְעַד. יי מִלֶּךְ לְתַתָּא. עוֹלָם בְּאִמְצַעִיתָא. וְעַד לְעִילָא. דִּתְמֹן וִיעוּדָא וְקִיּוּמָא וְאַשְׁלִימוּתָא דְכָלָא. מִלֶּךְ לְעִילָא יִמְלֹךְ לְתַתָּא.

בָּא זְמַן אַחַר דְדוּד וְהִזְיַר אוֹתָם מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְאָמַר (תהלים י) ה' מִלֶּךְ עוֹלָם וְעַד. ה' מִלֶּךְ - לְמַטָּה. עוֹלָם - בְּאִמְצַע. וְעַד - לְמַעְלָה. שְׁשָׁם הַתְנוּעָדוֹת וְקִיּוּם וְשְׁלֵמוֹת הַכֹּל. מִלֶּךְ - לְמַעְלָה. יִמְלֹךְ - לְמַטָּה.

רַבִּי אָבָא אָמַר כָּל הַנִּי מְאֻרוֹת כְּלָהוּ מִתְחַבְּרֵן בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם. לְהַאֲרִי עַל הָאֲרֶץ לְאַנְהָרָא עַל אֲרַעָא. מָאן הוּא רַקִּיעָא דְנָהִיר עַל אֲרַעָא. הוּי אִימָא דָּא נְהַר דְנָגִיד וְנָפִיק מֵעֵדֹן דְכִתִּיב וְנָהַר יוֹצֵא מֵעֵדֹן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן.

רַבִּי אָבָא אָמַר, כָּל הַמְאֻרוֹת הַלְלוּ, כְּלָם מִתְחַבְּרִים בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם. לְהַאֲרִי עַל הָאֲרֶץ - לְהַאֲרִי עַל הָאֲרֶץ. מִיָּהוּ הַרְקִיעַ שְׁמַאֲרִי עַל הָאֲרֶץ? הוּי אוֹמַר, זֶה נְהַר שְׁשׁוּפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֹן, שְׁכַתוּב וְנָהַר יוֹצֵא מֵעֵדֹן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן.

תָּא חֲזִי, כִּיּוֹן דְסִיְהָרָא שְׁלֵטָא וְאַתְנַהֲרִי מֵהָהוּא נְהָרָא דְנָגִיד וְנָפִיק. כָּל אַנּוּן שְׁמִיָּא דְלַתְתָּא וְחִילִיָּהוּן כְּלָהוּן אִתּוּסְפֹן נְהוּרָא. וְכַכְבִּיָּא דְמִמֶּנּוּן עַל אֲרַעָא כְּלָהוּ שְׁלֵטִין וּמְגַדְלִין צְמַחִים וְאִילָנִין. וְעַלְמָא אִתְרַבִּי בְּכָלָהוּ. וְאַפִּילוּ מִיָּא וְנוּנִי יָמָא כְּלָהוּ בְרַבּוּ יִתִיר. וְכַמָּה גְרַדִּינִי נִימוּסִין שְׁאֲטוֹן בְּעַלְמָא. בְּגִין דְכָלָהוּ בְּחֻדְוָה בְרַבּוּ חִילָא. כִּד חֻדְוָה הוּא בְבִי מְלָכָא אִפִּילוּ אַנּוּן מְבִי תְרַעִי. וְאַפִּילוּ אַנּוּן מְדַבִּי טְרַנְשִׁי (נ"א טרטישי). כְּלָהוּ חֻדּוֹן וְשְׁטָאן בְּעַלְמָא. וְרַבִּי דְעַלְמָא בְּעִיּוֹן לְאַסְתְּמָרָא.

בָּא רָאָה, כִּיּוֹן שְׁהִלְבְּנָה שׁוֹלֵטֹת וּמוֹאֲרֶת מְאוּתוֹ הָאוּר שְׁשׁוּפֵעַ וְיוֹצֵא, כָּל אוֹתָם הַשָּׁמַיִם שְׁלֵמְטָה וְצַבְאוֹתֵיהֶם, כְּלָם נוֹסְפִים בְּאוּר. וְכוֹכְבִים הַמְמַנִּים עַל הָאֲרֶץ, כְּלָם שׁוֹלֵטִים וּמְגַדְלִים צְמַחִים וְעֵצִים, וְהָעוֹלָם מִתְגַּדֵּל בְּכָלָם, וְאַפִּילוּ מִים וְדָגֵי הַיָּם כְּלָם בְּגַדְלוֹת יִתְרָה. וְכַמָּה שְׁלוּחֵי הַדִּין מְשׁוּטְטִים בְּעוֹלָם, בְּגַלְל שְׁכָלָם בְּחֻדְוָה וּבְגַדְלוֹת יִתְרָה. כְּשֶׁהַחֻדְוָה הִיא בְּבֵית הַמֶּלֶךְ, אִפִּילוּ אוֹתָם מְמַנִּי הַשְּׁעָרִים, וְאַפִּילוּ אוֹתָם

מבית ממני הנשים [נ"א מזיקים], כלם שמחים ומשוטטים בעולם.
ותינוקות העולם צריכים להשמר.

רבי אחא אמר. ויתן אותם אלהים ברקיע השמים. וכד פלהון קיימין ביה
פדין חדוותא דא עם דא, פדין סיהרא אזעירת נהורא מקמי שמשא. כל
מה דנטיל בגין לאנהרא לה הדא הוא דכתיב להאיר על הארץ.

רבי אחא אמר, ויתן אתם אלהים ברקיע השמים. וכשכלם עומדים
בו, אז חדוה זה עם זה, ואז הלבנה מקטינה אורה מלפני השמש, וכל
מה שנוטל פדי להאיר לה. זהו שכתוב להאיר על הארץ.

רב יצחק אמר פתיב, (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה
יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. מאן שבעת הימים. אליו אנון שבעת
יומין דבראשית. רבי יהודה אמר אליו אנון שבעת ימי המלואים. מלואים
נדאי. בגין דההוא זמנא אתבסם עלמא ואתהדר באשלמותיה ולא
אתפגים סיהרא בגין חויה בישא דכתיב ביה (משלי טו) ונרנן מפריד אלוף.
ואימתי יהא דא בזמנא דכתיב, (ישעיה כה) בלע המות לנצח. וכדין פתיב,
(זכריה יד) ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד:

רבי יצחק אמר, פתוב (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור
החמה שבעתים כאור שבעת הימים. מה זה שבעת הימים? אלה
אותם שבעת ימי בראשית. רבי יהודה אמר, אלה אותם שבעת ימי
המלואים. מלואים נדאי. משום שאותו זמן התבשם העולם וחוזר
בשלמותו, ולא נפגמת הלבנה בגלל הנחש הרע שכתוב בו (משלי טו)
ונרנן מפריד אלוף. ומתי יהיה זה? בזמן שכתוב (ישעיה כה) בלע המות
לנצח. ואז פתוב (זכריה יד) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

דף לד ע"ב

ישרצו המים שרץ נפש חיה למינה. אמר רבי אלעזר אליו מיין תפתאין
דרחשין זיינין פגוונא דלעילא. אנון עלאי ואנון תפתאי. רבי חייא אמר
עלאי אפיקו נפש חיה. ומאי ניהו. דא נפש דאדם קדמאה כמה דאת אמר
ויהי האדם לנפש חיה. ועוף יעופף על הארץ אליו שליחי עלאין דאתחזון
לבני נשא בחיזו דבר נש. משמע דכתיב יעופף על הארץ. בגין דאית אחרנין
דלא אתחזון אלא ברוחא ממש לפום סכלתנו דבני נשא. (דף לד ע"ב)

יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם שֶׁרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלּוּ מַיִם תַּחְתּוֹנִים שְׂרוּחֵשִׁים מִיָּנִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעַלָּה. אוֹתָם עֲלִיוֹנִים וְאוֹתָם תַּחְתּוֹנִים. רַבִּי חִיָּיא אָמַר, עֲלִיוֹנִים הוֹצִיאוּ נֶפֶשׁ חַיָּה, וּמָה הוּא? זֶה הַנֶּפֶשׁ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ - אֵלּוּ שְׁלִיחִים עֲלִיוֹנִים שֶׁנֶּרְאִים לְבְנֵי אָדָם כְּמַרְאֵה אָדָם. מִשְׁמַע שֶׁכְּתוּב יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, הֵיּוֹת שֶׁיֵּשׁ אַחֲרַיִם שֶׁלֹּא נֶרְאִים אֲלָא בְּרוּחַ מִמֶּשׁ לְפִי שֶׁכָּל בְּנֵי הָאָדָם.

בְּגִינֵי כֶּךָ לֹא כְּתִיב בְּאֵלֶיךָ לְמִינָהוּ כְּאֲנוּן אַחֲרָיִךְ דְּכְתִיב בְּהוּ וְאֵת כָּל עוֹף כְּנָף לְמִינָהוּ, בְּגִין דְּאֵלֶיךָ לֹא מְשַׁנְיִין מִמִּינֵיהוּ לְעֵלְמִין כְּהִנֵּי אַחֲרָיִךְ דְּלֹא כְּתִיב בְּהוּ לְמִינָהוּ. וְאֵי תִּימָא אֵית בְּהוּ דְּמְשַׁנְיִין דָּא מִן דָּא. הֵכִי הוּא וְדָאֵי דְהָא אֵית בְּהוּ דְּמְשַׁנְיִין אֵלֶיךָ מֵאֵלֶיךָ בְּגִינֵי כֶּךָ כְּתִיב וּמִשָּׁם יִפְרֹד :

לְכוּן לֹא כְּתוּב בְּאֵלּוּ לְמִינָהוּ כְּמוֹ אוֹתָם אַחֲרַיִם שֶׁכְּתוּב בְּהֵם וְאֵת כָּל עוֹף כְּנָף לְמִינָהוּ, הֵיּוֹת שֶׁאֵלּוּ לֹא מְשַׁנְיִים מִמִּינֵיהֶם לְעוֹלָמִים כְּאַחֲרַיִם הִלְלוּ שֶׁלֹּא כְּתוּב בְּהֵם לְמִינָהוּ. וְאִם תֵּאמַר, יֵשׁ בְּהֵם שֶׁמְשַׁנְיִים זֶה מִזֶּה - כֶּךָ זֶה בּוֹדָאֵי! שְׁהִרִי יֵשׁ בְּהֵם שֶׁמְשַׁנְיִים אֵלָּה מֵאֵלָּה. מִשׁוּם כֶּךָ כְּתוּב וּמִשָּׁם יִפְרֹד.

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִים הַגְּדוֹלִים. אֵלֶיךָ לְוַיְתֵן וּבֵת זִוְגוּ. אֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרֹמְשֶׁת. דָּא נֶפֶשׁ דְּהֵיָא חַיָּה דְּאֵיָהִי רֹמְשֶׁת לְדִי סְטְרִי עֵלְמָא. וּמֵאֵן אֵיָהִי חַיָּה דְּאֵיָהִי רֹמְשֶׁת. הוּי אֵימָא דָּא לִילִית. אֲשֶׁר שֶׁרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵיהֶם. דְּמִיין מְגַדְלִין לוֹן. דְּכַד אֲתֵי סְטְרָא דְּדְרוּם שְׂרָאן מִיין וְנִגְדִין לְכָל סְטְרִין וְאַרְבֵּי יַמָּא אֲזֵלִין וְעִבְרִין כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (תהלים קד) שֶׁם אֲנִיּוֹת יִהְלְכוּן לְוַיְתֵן זֶה יִצְרָתָה לְשַׁחֵק בּוּ.

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִים הַגְּדוֹלִים - אֵלּוּ לְוַיְתֵן וּבֵת זִוְגוּ. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרֹמְשֶׁת - זֶה נֶפֶשׁ אוֹתָהּ הַחַיָּה שֶׁהִיא רֹמְשֶׁת לְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם. וּמִי הִיא הַחַיָּה שֶׁהִיא רֹמְשֶׁת? הוּי אוֹמַר זֶה לִילִית. אֲשֶׁר שֶׁרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵיהֶם - שֶׁהַמַּיִם מְגַדְלִים אוֹתָם. שֶׁכְּשֶׁבָא צַד הַדְּרוּם, מִפְּשִׁירִים הַמַּיִם וְשׁוֹפְעִים לְכָל הַצְּדָדִים, וְאֲנִיּוֹת הַיָּם הוֹלְכִים וְעוֹבְרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) שֶׁם אֲנִיּוֹת יִהְלְכוּן לְוַיְתֵן זֶה יִצְרָתָה לְשַׁחֵק בּוּ.

וְאֵת כָּל עוֹף כְּנָף לְמִינָהוּ. כְּמָה דְּאֵת אָמַר (קהלת י) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֵת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפָיִם יִגִּיד דְּבָר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר כְּלָהוֹן מִשִּׁית גְּדָפִין וְלֹא מְשַׁנְיִין

לְעֹלָמִין. וּבְגִינֵי כֶּדֶף כְּתִיב לְמִינְהוּ. מֵאֵי לְמִינְהוּ. לְזֵינָא דְלַעִילָא. וְאַלִּין טֹאטֹן וְשֹׁאטֹן עֲלָמָא בְּשִׂית וְחֻמָּאן עוֹבְדִין דְּבְנֵי נְשָׂא וְסֻלְקִין לוֹן לְעִילָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (קהלת י) גַּם בְּמִדְעָךְ מִלְךְ אֵל תִּקְלָל וְגוֹי.

וְאֵת כֹּל עוֹף כְּנָף לְמִינְהוּ - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת י) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפָיִם יִגִּיד דְּבָר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כֻּלָּם מִשֵּׁשׁ כְּנָפָיִם וְלֹא מִשֵּׁתָנִים לְעוֹלָמִים, וּמִשׁוּם כֶּדֶף כְּתוּב לְמִינְהוּ. מַה זֶה לְמִינְהוּ? לְמִין שְׁלֹמֶעֱלָה, וְאַלְהָה טָסִים וּמִשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם בְּשֵׁשׁ, וְרוֹאִים מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם וּמַעֲלִים אוֹתָם לְמַעֲלָה, וְעַל זֶה כְּתוּב (שם) גַּם בְּמִדְעָךְ מִלְךְ אֵל תִּקְלָל וְגוֹי.

רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר הַרוּמְשֵׁת, הַשׁוֹרְצָת מִבְּעֵי לִיָּה. אֵלָּא כְּדָא מְרִינָן רַמְשׁ לִילָא. וְעַל דָּא (תהלים קד) בּוֹ תִרְמוֹשׁ כֹּל חֵיתוֹ יַעַר. דְּכִלְהוּ שְׁלֻטָּאן בְּשַׁעֲתָא דְּאִיָּהֵי שְׁלֻטָּא. וּפְתַחִין שִׁירְתָּא בְּתַלְתַּת סְטָרִין דְּפִלְגוּ לִילָא. וְזִמְרֵי שִׁירְתָּא וְלֹא מִשְׁתַּכְּכִי. וְעַל אֵלִין כְּתִיב, (ישעיה סב) הַמְזַכִּירִים אֶת ה' אֵל דְּמִי לְכֶם.

רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, הַרְמֵשֵׁת? הַשׁוֹרְצָת צְרִיךְ לְהִיּוֹת! אֵלָּא כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, רוּמְשׁ לִילָה. וְעַל זֶה (תהלים קד) בּוֹ תִרְמוֹשׁ כֹּל חֵיתוֹ יַעַר. שְׁכֻלָּם שׁוֹלְטִים בְּשַׁעֲהָ שְׁהִיא שׁוֹלְטָת, וּפּוֹתַחִים שִׁירָה בְּשִׁלְשָׁה צְדָדִים שֶׁל חֲצוֹת הַלֵּילָה, וּמְזַמְרִים שִׁירָה וְלֹא שׁוֹקְטִים, וְעַל אֵלּוּ כְּתוּב הַמְזַכִּירִים אֶת ה' אֵל דְּמִי לְכֶם,

רַבִּי שְׁמַעוֹן קָם וְאָמַר מִסְתַּכֵּל הוֹינָא, דְּכַד בְּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַבְרִי אָדָם, אֲזַדְעִזְעוּ כֹּל עֲלָאִין וְתַתְּאִין. וְיוֹמָא שְׁתִּיתָאָה הוּא סְלִיק בְּדַרְגוּי עַד דְּסֻלְקָא רְעוּתָא עֲלָאָה וְנִהִיר שִׁירוּתָא דְּכָל נְהוּרִין. וּפְתַח תַּרְעָא דְּמִזְרַח דְּהָא מִתַּמָּן נְהוּרָא נְפִיק. וְדָרוּם אַחְמִי תוֹקְפִי דְּנְהוּרָא דְּיָרִית מִרִישָׁא וְאַתְתַּקַּף בְּמִזְרַח. מִזְרַח אֲתַקִּיף לְצַפּוֹן וְצַפּוֹן אֲתַעַר וְאַתְפִּשֵׁט וְקָרִי בְּחִיל סָגִי לְמַעְרָב לְמַקְרָב וְלֹא שְׁתַּתְּפָא בְּהַדִּיָּה. כְּדִין מַעְרָב סֻלְקָא בְּצַפּוֹן וְאַתְקַשֵּׁר בֵּיהּ. לְבַתֵּר דָּרוּם אֲתִנָּא וְאַחִיד בְּמַעְרָב. וְסַחֲרִין לִיָּה דָּרוּם וְצַפּוֹן דְּאֲזִלִּין גְּדָרֵי גִנְתָּא. כְּדִין מִזְרַח קָרִיב בְּמַעְרָב וּמַעְרָב שְׁרִיָּא בְּחֻדְוָה וּבְעֵאת מְכֻלְהוּ וְאָמַר נַעֲשֵׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדַמוּתֵנוּ. דְּלְהוּי כְּגוֹוֹנָא דָּא בְּאַרְבַּע סְטָרִין וְעִילָא וְתַתְּא. וּמִזְרַח אֲתַדְבֵּק בְּמַעְרָב וְאַפִּיק לִיָּה. וְעַל דָּא תְּנִינָן אָדָם מֵאַתֵּר דְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ נִפְק.

עֲמַד רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, מִסְתַּכֵּל הֵייתִי, שְׁכַשְׁרָצָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָרָא אָדָם, הַזְדַּעְזְעוּ כֹּל הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְיוֹם הַשְּׁשִׁי הִיָּה עוֹלָה בְּדַרְגוּתֵינוּ, עַד שְׁעֵלָה רְצוֹן עֲלִיוֹן וְהֵאִיר תַּחֲלָה כֹּל הָאוֹרוֹת. וּפְתַח שַׁעַר

הַמְזַרְחַת, שֶׁהָרִי מִשָּׁם יוֹצֵא הָאוֹר. וְהַדְרוֹם הָרָאָה חֲזָקִי הָאוֹר שֶׁיִּרְשׂ מֵרֵאשׁ וְהַתְחִיזָק בַּמְזַרְחַת. מִזְרַח חֲזָק אֶת הַצֶּפֶן, וְהַצֶּפֶן הַתְעוֹרֵר וְהַתְפִּישׁט, וְקָרָא בְּחֵיל גְּדוֹל לְמַעַרְב לְהַתְקַרֵּב וּלְהַשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ. אִזּוּ מַעַרְב עָלָה בַּצֶּפֶן וְנִקְשֶׁר בּוֹ. אַחֲרַי כִּדְ בָּא הַדְרוֹם וְאַחֲזוּ בַּמַּעַרְב, וְסוּבְבוּ אוֹתוֹ דְרוֹם וְצֶפֶן, שֶׁהֵם גְּדָרֵי הַגֶּן. אִזּוּ הַמְזַרְחַת קָרַב לְמַעַרְב, וּמַעַרְב שָׁרָה בְּחֻדָּה וּבִקְשׁ מִכָּלֶם, וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדַמוֹתֵנוּ. שִׁיְהִיָּה כְּמוֹ זֶה בְּאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים וּמַעְלָה וּמַטָּה. וּמִזְרַח נִדְבַק בַּמַּעַרְב וְהוֹצִיא אוֹתוֹ. וְעַל זֶה שְׁנִינּוּ, שֶׁאָדָם יֹצֵא מִמְּקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

תּוֹ נַעֲשֶׂה אָדָם. קוֹדֶשׁא בְּרִידָה הוּא אָמַר לְאֱלֹהִים תִּתְּנֵנִי דְאֵתוֹ מִסְטָרָא דְלַעֲיָלָא. רְזָא דְשִׁמְאָ דָּא דְסָלִיק אָדָם. אָדָם מִרְזָא סְתִימָא עֲלָאָה. אָדָם רְזָא דְאֵתוֹנוּ. דְהָא אָדָם כָּלִיל לְעִילָא וְכָלִיל לְתַתָּא. אָדָם אֶחָד לְעִילָא לְעִילָא. סְתִימָא דְאִיְהִי סְ מִלְסָרְבָּה הַמְשָׁרָה. ד' תִּתְּנָה דְסְתִימָא בַּמַּעַרְב. וְדָא כָּלִיל דְלַעֲיָלָא וְתַתָּא. אֵתְתִקוֹן לְעִילָא אֵתְתִקוֹן לְתַתָּא.

עוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לְתַחְתּוֹנִים הַלְלוּ שְׁבָאוֹ מִצַּד שְׁלַמְעֵלָה. סוֹד הַשֵּׁם הַזֶּה שְׁעוֹלָה אָדָם. אָדָם מִסוֹד נִסְתָּר עֲלִיוֹן. אָדָם סוֹד הָאוֹתִיּוֹת. שֶׁהָרִי הָאָדָם כָּלוּל לְמַעְלָה וְכָלוּל לְמַטָּה. אָדָם אֶחָד לְמַעְלָה לְמַעְלָה. סְ נִסְתָּר שֶׁהִיא סְ מִלְסָרְבָּה הַמְשָׁרָה. ד' תַּחְתּוֹן שְׁנִסְתָּר בַּמַּעַרְב. וְזֶה כָּלִיל שְׁלַמְעֵלָה וְשְׁלַמְטָה. נִתְקוֹן לְמַעְלָה וְנִתְקוֹן לְמַטָּה.

אֱלֹהִים אֵתוֹנוּ כִּד נַחְתָּא לְתַתָּא כְּלָהוּ כְּחֻדָּא בְּאַשְׁלַמוֹתֵיהָ אֲשַׁתְּכַח דְכָר וְנוֹקְבָא. וְנוֹקְבָא בְּסִטְרוֹי אֵתְדִבְקַת. עַד דְאַפִּיל עֲלוּיָה שְׁנַתָּא וּדְמוּדָה. וְהָהּ רַמִּי בְּאַתְרַי דְבִי מִקְדָּשָׁא לְתַתָּא.

כְּשִׁירְדוּ הָאוֹתִיּוֹת הַלְלוּ לְמַטָּה כָּלֶם כְּאֶחָד בְּשְׁלַמוֹתוֹ, נִמְצָא זָכָר וְנוֹקְבָה, וְנוֹקְבָה נִדְבְּקָה בְּאַחוּרֵי, עַד שֶׁהַפִּיל עֲלִיו תַּרְדֵּמָה וַיִּשׁוּ, וְהָיָה מִטַּל בְּמִקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה.

וְנִסְר לִיָּה קוֹדֶשׁא בְּרִידָה הוּא וְתִקִּין לָהּ כְּמָה דְמִתְקַנִּין לְכָלָה וְאַעֲלָא לִיָּה. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב וַיִּקַּח אֶחָת מִצְלָעוֹתָיו וַיִּסְגּוֹר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה. וַיִּקַּח אֶחָת דְיִיקָא. בְּסִפְרֵי קְדָמָי אֲשַׁכְּחָנָא (וַיִּקְרָא יֵט ע"א) דָּא לִילִית קְדָמִיתָא דְהוֹת עֲמִיָּה וְאַתְעַבְרַת מִנִּיָּה וְלָא הוֹת לְקִיבְלִיָּה עֵזֶר כְּמָה דְכְּתִיב וּלְאָדָם לֹא מִצָּא עֵזֶר כְּנַגְדּוֹ. מֵאִי עֵזֶר סָמָךְ. עַד הֵהִיא שְׁעַתָּא דְכְּתִיב לֹא טוֹב הִיּוֹת הָאָדָם

לְבַדוֹ אַעֲשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנִגְדּוֹ. תָּא חֲזִי אָדָם בַּתְּרָאָה דְּכֻלָּא הוּוּ. הֲכִי אֲתַחֲזִי
לְמִיתִי עַל עֲלָמָא שְׁלִים.

וְנִסֵּר אוֹתוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְתִקֵּן אוֹתָהּ כְּמוֹ שְׂמֵתִקְנִים אֶת הַכֶּלֶה
וְהַכְּנִיסָהּ אֵלָיו. זֶהוּ שְׂפָתוֹב וְיִקַּח אַחַת מִצְלָעֵתֵינוּ וְיִסְגֵר בְּשָׂר תַּחֲתֵנָה.
וְיִקַּח אַחַת דְּוִקָא. בְּסַפְרֵי הָרֵאשׁוֹנִים מְצֵאנוּ, זֶה לִילִית רֵאשׁוֹנָה
שְׁהִיתָה עִמּוֹ וְהַתְעַבְרָה מִמֶּנּוּ, וְלֹא הָיָה כְּנִגְדּוֹ עֵזֶר, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב וְלֹא אָדָם
לֹא מְצֵא עֵזֶר כְּנִגְדּוֹ, מַה זֶה עֵזֶר, ? סַמָּךְ, עַד אוֹתָהּ שְׁעָה שְׂפָתוֹב לֹא טוֹב
הַיּוֹת הָאָדָם לְבַדוֹ אַעֲשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנִגְדּוֹ, בֵּא רֵאָה, אָדָם אַחֲרוֹן הַכֹּל
הָיָה, שְׂפָךְ רֵאוּי לְהַבִּיא שְׁלוֹם עַל הָעוֹלָם,

דף לה ע"א

תו אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן כְּתִיב וְכָל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה טָרָם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשְּׂדֵה
טָרָם יִצְמַח כִּי לֹא הַמְטִיר יְיָ אֱלֹהִים עַל הָאֶרֶץ וְגוֹי. וְכָל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה אֵלָיו
(דף לה ע"א) אֵילָנוֹן רַבְרַבִּין לְנִטְיעוֹ לְבַתֵּר וְהוּוּ זְהִירִין.

עוֹד אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, כְּתוּב וְכָל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה טָרָם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ וְכָל עֵשֶׂב
הַשְּׂדֵה טָרָם יִצְמַח כִּי לֹא הַמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאֶרֶץ וְגוֹי. וְכָל שִׁיחַ
הַשְּׂדֵה - אֵלוֹ עֵצִים גְּדוֹלִים שְׁנִנְטְעוּ אַחַר כֶּךָ וְהִיוּ קִטְנִים.

תָּא חֲזִי, אָדָם וְחוּהָ דָא בְּסַטְרָא דְדָא אֲתַבְרִיאוּ. מֵאֵי טַעְמָא לָא אֲתַבְרִיאוּ
אֲנַפִּין בְּאֲנַפִּין. בְּגִין דְּכְתִיב כִּי לֹא הַמְטִיר יְיָ אֱלֹהִים עַל הָאֶרֶץ וְזוּוּגָא לָא
אֲשַׁתְּכַח בְּתַקוּנָהּ כְּדָקָא יָאוּת. וְכַד אֲתַתְּקֵנוּ הָאֵי דְלִתְתָא וְאֲתַהֲדְרוּ אֲנַפִּין
בְּאֲנַפִּין כְּדִין אֲשַׁתְּכַח לְעִילָא.

בֵּא רֵאָה, אָדָם וְחוּהָ זֶה בְּצַד זֶה נְבָרָאוּ. מַה הַטַּעַם לָא נְבָרָאוּ פְּנִים
בְּפְנִים? בְּגִלְל שְׂפָתוֹב כִּי לֹא הַמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאֶרֶץ, וְהַזְוּוּג לֹא
נִמְצָא בְּתַקוּנָהּ כְּרֵאוּי. וְכַשְׁנִתְקַנְהָ זֶה שְׁלֵמָטָה וְחֲזָרוּ לְהַיּוֹת פְּנִים
בְּפְנִים, כֵּן נִמְצָא לְמַעְלָה.

מְנַלָּן מִן הַמְשָׁכּוֹן דְּכְתִיב, (שְׁמוֹת מ) הוֹקֵם הַמְשָׁכּוֹן בְּגִין דְּמִשְׁכָּן אַחֲרָא אֲתַקֵּם
עִמִּיהָ. וְעַד לָא אֲתַקֵּם לְתַתָּא לָא אֲתַקֵּם לְעִילָא. אוּף הַכָּא כְּדִ אֲתַתְּקֵם
לְתַתָּא אֲתַתְּקֵם לְעִילָא. וּבְגִין דְּעַד כְּעוֹן לָא אֲתַתְּקוֹן לְעִילָא לָא אֲתַבְרִיאוּ

אנפין באנפין. וקרא אוכח דכתיב כי לא המטיר יי אלהים על הארץ.
ובגיני כך ואדם אין דלא הוה בתקונייה.

מנין לנו? מן המשכן, שכתוב (שמות מ) הוקם המשכן, היות שמשכן
אחר הוקם עמו. ועד שלא הוקם למטה, לא הוקם למעלה. גם כאן
כשהוקם למטה, הוקם למעלה. ומשום שעד עכשו לא התתקן
למעלה, לא נבראו פנים בפנים, והפסוק מוכיח, שכתוב כי לא המטיר
הי אלהים על הארץ. ומשום כך ואדם אין, שלא היה בתקונו.

וכד אשתלימת חנה אשתלים אדם. וקדם לכן לא אשתלים. ורזא דא דעד
כען לא אית את סמך בפרשתא. ואף על גב דחברייה אמרו. אבל סמך דא
עזר. ודא עזר דלעילא דאתהדר לעילא אנפין באנפין דכר ונוקבא.
אשתמוך דא לקבל דא ודאי. (תהלים קיא) סמוכים לעד לעולם עשויים באמת
וישר. סמוכים, דא דכר ונוקבא דאנון סמוכים כחדא (נ"א דאנון סמוכים עולם
תתאה בעולם עלאה דעד לא אתתקן עולם תתאה לא אתתקן ההוא עולם דקאמרן) (האי עולם דקא
אמרן תליא בעולם דלתתא וכד לא אתתקן עולם דלתתא לא אתתקן ההוא עולם דקא אמרן).

וכשנשלמה חנה, נשלים אדם, וקדם לכן לא נשלים. וזה הסוד שעד
עכשו אין אות סמך בפרשה, ואף על גב שהחברים אמרו, אבל סמך
זה עזר, וזה עזר שלמעלה שחזר למעלה פנים בפנים זכר ונקבה,
נסמך זה כנגד זה בודאי, (תהלים קיא) סמוכים לעד לעולם עשויים
באמת וישר. סמוכים - זה זכר ונקבה שהם סמוכים כאחד [נ"א: שהם
סמוכים עולם תחתון בעולם עליון, שעד שלא נתקן העולם שלמטה, לא נתקן אותו העולם שאמרנו]
[העולם הזה שאמרנו תלוי בעולם שלמטה, וכשלא נתקן עולם שלמטה, לא נתקן אותו עולם
שאמרנו].

כי לא המטיר יי אלהים על הארץ. דהא דא בדא סמך. עולם דא תתאה
כד אתתקן ואתהדרו אנפין באנפין ואתתקנו אשתכח סמך לעילא. דהא
מקדמת דנא לא הוה עובדא בתקונא (נ"א עולם בתיקונייה) בגין דלא המטיר יי
אלהים על הארץ ודא בדא תליא.

כי לא המטיר הי אלהים על הארץ, שהרי זה בזה סמוך. ועולם זה
התחתון, כשנתקנו וחזרו להיות פנים בפנים ונתקנו, נמצא סמך
למעלה, שהרי מקדם לכן לא היה המעשה בתקון [נ"א: עולם בתקונו],
משום שלא המטיר הי אלהים על הארץ, וזה בזה תלויים.

מה כתיב בתריה ואד יעלה מן הארץ דא תקוּנא דלתתא לבתר והשקה את כל פני האדמה. ואד יעלה מן הארץ דא תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא. דבר אחר מאי טעמא לא המטיר בגין דלא אשתכח תקוּנא דייעלה מן הארץ. ועל דא מן ארעא תתאה אתער עובדא לעילא.

מה כתוב אחריו? ואד יעלה מן הארץ, זה תקוּן שלמטה. אחר כך, והשקה את כל פני האדמה. ואד יעלה מן הארץ - זו השתוקקות הנקבה לזכר. דבר אחר, מה הטעם לא המטיר? בגלל שלא נמצא תקוּן שיעלה מן הארץ. ועל זה מן הארץ התחתונה התעורר מעשה למעלה.

תא חזי, תננא סליק מן ארעא בקדמיתא. ועננא אתער. וכלא אתחבר לבתר דא בדא. כגוּנא דא תננא דקרבנא אתער מתתא ועביד שלימו לעילא ואתחבר כלא דא בדא ואשתלימו כגוּנא דא לעילא. אתערוותא שרי מתתא ולבתר אשתלים כלא. ואלמלא דכנסת ישראל שריא באתערוותא בקדמיתא, לא אתער לקבלה ההוא דלעילא. ובתיאובתא דלתתא אשתלים לעילא.

בא ראה, עשן עולה מן הארץ בהתחלה וענן מתעורר, והכל מתחבר אחר כך זה בזה. כמו זה עשן הקרבן מתעורר מלמטה ועושה שלמות למעלה, ומתחבר הכל זה בזה, ונשלמים כמו זה למעלה. התעוררות מתחילה מלמטה, ואחר כך הכל נשלם. ואלמלא שפנסת ישראל מתחילה בהתעוררות בהתחלה, לא יתעורר כנגדה אותו שלממעלה. ובהשתוקקות שלמטה נשלם למעלה.

רבי אבא אמר אמאי כתיב ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע. עץ החיים הוא תנינן דמהלך חמש מאה שנין הוה. וכל מימיו דבראשית מתפלגין תחותיו. עץ החיים במציעות דגנתא ממש והוא נטיל כל מימיו דבראשית ומתפלגין תחותיו.

רבי אבא אמר, למה כתוב ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע? עץ החיים הרי שנינו שמהלך חמש מאות שנים היה, וכל מימי בראשית נחלקים תחתיו. עץ החיים ממש באמצע הגן, והוא לוקח כל מימי בראשית ונחלקים תחתיו.

דְּהָא הֵהוּא נְהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק הוּא שְׂרִיא עַל הֵהוּא גִּנְתָּא וְעֵייל בֵּיה וּמִתְמָן
מִתְפַּלְגִּין מִזָּא לְכַמָּה סְטָרִין. וְנָטִיל כְּלָא הֵהִיא גִּנְתָּא. וּלְבַתַּר נָפְקִי מִינָהּ
וּמִתְפַּלְגִּין לְכַמָּה נְחָלִין לְתַתָּא כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (תהלים קד) יִשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ
שְׂדֵי. כְּמָה דְנִפְקִין מִהֵהוּא עֲלֵמָא עֲלָאָה וְאַשְׁקִי לְאַנוּן טוֹרִין עֲלָאִין
דְּאַפְרָסְמוּנָא דְכָּזָא. לְבַתַּר כַּד מְטָאן לְעַץ הַחַיִּים מִתְפַּלְגִּין תַּחֲוֹתוֹי בְּכָל
סְטָר כְּפוּם אַרְחוּי.

שְׁהָרִי אוֹתוֹ נְהָר (בינה) שְׁשׁוּפֵעַ וְיוֹצֵא, הוּא שׁוֹרָה עַל אוֹתוֹ הֶגֶן וְנִכְנָס בּוֹ,
וּמִשָּׁם נִחְלָקִים הַמַּיִם לְכַמָּה צְדָדִים. וְאוֹתוֹ הֶגֶן לוֹקַח הַכֹּל, וְאַחַר כֵּן
יוֹצֵאִים מִמֶּנָּה וְנִחְלָקִים לְכַמָּה נְחָלִים לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד)
יִשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שְׂדֵי. כְּמוֹ שֶׁיוֹצֵאִים מֵאוֹתוֹ עוֹלָם עֲלִיוֹן וּמִשְׁקָה אֶת
אוֹתָם הָרִים עֲלִיוֹנִים שֶׁל אַפְרָסְמוֹן זָד. אַחַר כֵּן כְּשֶׁמִּגִּיעִים לְעַץ
הַחַיִּים, נִחְלָקִים תַּחֲתָיו בְּכָל צֶד כְּפִי דְרַכּוֹ.

וְעַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע אֲמַאי אַקְרִי הָכִי. דְּהָא עַץ דָּא לָאו אִיהוּ בְּאִמְצַעִיתָא.
אֲבָל עַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע מְאִי הוּא. אֲלָא בְּגִין דְּיִנְקָא מִתְרִין סְטָרִין וְיִדַּע לֹון
כְּמָאן דְּיִנְיִק מִתְקָא וּמְרִירָא. וּבְגִין דְּיִנְקָא מִתְרִין סְטָרִין וְיִדַּע לֹון וְשְׂרִיא
בְּגוּוֹיָהּוּ אַקְרִי הָכִי טוֹב וְרַע. וְכָל אֲנוּן נְטִיעִין שְׂרִיין עֲלֵיהּוּ.

וְעַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע - לְמָה נִקְרָא כֵּן, שְׁהָרִי עַץ זֶה אֵינוֹ בְּאִמְצַעִי אֲבָל
עַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע מֵהוּ? אֲלָא בְּגִלְל שְׁיִוְנֵק מְשַׁנֵּי צְדָדִים וְיִוְדַע אוֹתָם
כְּמִי שְׁיִוְנֵק מִתּוֹק וּמֵר, וּבְגִלְל שְׁיִוְנֵק מְשַׁנֵּי צְדָדִים וְיִוְדַע אוֹתָם וְשׁוֹרָה
בְּתוֹכָם נִקְרָא כֵּן טוֹב וְרַע. וְכָל אוֹתָם נְטִיעוֹת שׁוֹרִים עֲלֵיהֶם.

דף לה ע"ב

וּבִיה אַחֲרֵיהּ נְטִיעִין אַחְרָנִין עֲלָאִין וְאַנוּן אַקְרוּן אַרְזֵי לְבָנוֹן. מָאן אֲנוּן וְלַעִיל
לֵא א) אַרְזֵי לְבָנוֹן. אֲנוּן שִׁית יוֹמִין עֲלָאִין שְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית דְּקֶאֱמָרָן. אַרְזֵי
לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע. נְטִיעוֹת וְדָאִי דְאַתְקִימוּ לְבַתַּר. מְכָאן וּלְהֵלָאָה סְמָךְ מְאִי
הִיא וְיִסְגוּר בְּשֶׁר תַּחֲתָנָה. בְּסִטְרוֹי הָוָה. וְהָוָה דָּא בְּסִטְרוֹי דְדָא. וְדָאִי עֲקָרוֹן
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁתִּיל (דף לה ע"ב) לֹון בְּאַתְרָא אַחְרָא וְאַתְהִדְרוּ אֲנַפִּין
בְּאַנְפִּין לְקִיוּמָא. כְּגוּוֹנָא דָּא סְמִיכָן עֲלֵמִין. עֲקָרוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁתִּיל
לֹון בְּאַתְרָא אַחְרָא וְאַתְקִימוּ בְּקִיוּמָא שְׁלִים.

וּבוֹ אַחוּזִים נְטִיעוֹת אַחְרוֹת עֲלִיוֹנוֹת, וְהֵם נִקְרָאִים אַרְזֵי הַלְבָנוֹן. מִי
הֵם אַרְזֵי לְבָנוֹן? אוֹתָם שְׁשֵׁה יָמִים עֲלִיוֹנִים, שְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית

שְׁאֲמַרְנוּ. אֲרִזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע, נְטִיעוֹת וַדַּאי שֶׁהִתְקִימוּ אַחַר כָּךְ.
מִפֶּאֱן וְהִלָּא סְמִיךְ. מִהִי וַיִּסְגֹר בְּשׂוֹר תַּחֲתֶינָהּ? בְּצִדּוֹ הִיָּתָה, וְהִיָּה זֶה
בְּצִד זֶה. וַדַּאי עָקַר אוֹתָם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשָׂתַל אוֹתָם בְּמִקּוֹם
אַחֵר, וְחִזְרוּ לְהִיּוֹת פָּנִים בְּפָנִים לְקִיּוּם. כְּמוֹ זֶה סְמוּכִים הָעוֹלָמוֹת.
עָקַר אוֹתָם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשָׂתַל אוֹתָם בְּמִקּוֹם אַחֵר וְהִתְקִימוּ
בְּקִיּוּם שְׁלָם.

וְאָמַר רַבִּי אֲבָא מְנַלן דְּאָדָם וְחִוְהָ נְטִיעִין הוּו. דְּכַתִּיב, (ישעיה ס) נֶצֶר מְטַעֵי
מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְפָּאֵר. מַעֲשֵׂה יָדַי דִּיִּיקָא. דְּלֹא אֲשַׁתְּדֵלוּ בְּהוֹן בְּרִיִּין אַחֲרֵינִין.
וְכַתִּיב, (ישעיה יז) בְּיוֹם נְטַעְךָ תִּשְׁגְּשְׁגִי דְּבַהֲהוּא יוֹמָא דְּאֲתִנְטַעוּ בְּעֵלְמָא
סְרַחוּ. תִּנְן הַנְטִיעוֹת כְּקִרְנֵי חֲגָבִים הוּו וְנַהוֹרָא דְּלַהוֹן דְּקִיק וְלֹא הוּו נְהַרִין.
כִּיִּוֹן דְּאֲתִנְטַעוּ וְאֲתִתְקִנוּ. אֲתִרְבִּיאוּ בְּנַהוֹרָא וְאֲקִרוּן אֲרִזֵי לְבָנוֹן. וְאָדָם
וְחִוְהָ עַד דְּאֲתִנְטַעוּ לֹא אֲתִרְבִּיאוּ בְּנַהוֹרָא וְלֹא סְלִיקוּ רִיחָא וַדַּאי. אֲתַעְקְרוּ
וְאֲשַׁתִּילוּ וְאֲתִתְקִנוּ כְּדָקָא יְאוֹת:

וְאָמַר רַבִּי אֲבָא, מִנִּין לָנוּ שְׁאָדָם וְחִוְהָ הִיוּ נְטוּעִים? שְׁכַתוּב (ישעיה ס)
נֶצֶר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְפָּאֵר. דְּוָקָא מַעֲשֵׂה יָדַי, שְׁלֹא הִשְׁתְּדֵלוּ בְּהֵם
בְּרִיּוֹת אַחֲרוֹת, וְכַתוּב (שם יז) בְּיוֹם נְטַעְךָ תִּשְׁגְּשְׁגִי. שְׁבְאוֹתוֹ יוֹם שְׁנִנְטַעוּ
בְּעוֹלָם, סְרַחוּ. שְׁנִינוּ, הַנְטִיעוֹת הִיוּ כְּקִרְנֵי חֲגָבִים וְאוֹרָם דְּקִיק וְלֹא
הִיוּ מְאִירִים. כִּיִּוֹן שְׁנִנְטַעוּ וְנִתְקִנוּ, הִתְרַבּוּ בְּאוֹר וְנִקְרְאוּ אֲרִזֵי לְבָנוֹן.
וְאָדָם וְחִוְהָ עַד שְׁנִנְטַעוּ, לֹא הִתְרַבּוּ בְּאוֹר וְלֹא הָעֵלוּ רִיחַ בְּוַדַּאי. נַעְקְרוּ
וְנִשְׁתִּלוּ וְנִתְקִנוּ כְּרִאוּי.

וַיֵּצֵאוּ יְיָ אֱלֹהִים. הָא תְּנִינָן לִית צוֹ אֶלְא עֲבוּדָה זָרָה. יְיָ זֶה בְּרַכַּת הַשֵּׁם.
אֱלֹהִים אֵלּוּ הַדִּיִּינִין. עַל הָאָדָם זֶה שְׁפִיכַת דְּמִים. לֹאמַר זֶה גְלוּי עֲרִיוֹת. מִכָּל
עֵץ הָגֵן וְלֹא גִזַּל. אֲכַל תֹּאכַל וְלֹא אֲבָר מִן הַחַי וְשִׁפִּיר.

וַיֵּצֵאוּ ה' אֱלֹהִים. הָרִי שְׁנִינוּ, אֵין צוֹ אֶלְא עֲבוּדָה זָרָה. ה' - זֶה בְּרַכַּת
הַשֵּׁם. אֱלֹהִים - אֵלּוּ הַדִּיִּינִים. עַל הָאָדָם - זֶה שְׁפִיכַת דְּמִים. לֹאמַר - זֶה
גְלוּי עֲרִיוֹת. מִכָּל עֵץ הָגֵן - וְלֹא גִזַּל. אֲכַל תֹּאכַל - וְלֹא אֲבָר מִן הַחַי,
וַיִּפָּה.

מִכָּל עֵץ הָגֵן אֲכַל תֹּאכַל. דְּשִׁרְיָא לִיה כִּלְא דְּלִיכְלִינְהוּ בִּיחּוּדָא. דְּהָא חֲזִינָן
אֲבָרְהֵם אֲכַל, יִצְחָק וַיַּעֲקֹב וְכָל נְבִיאִים אֲכָלוּ וְחִיוּ. אֲבָל אֵילָנָא דָא אֵילָנָא
דְּמוֹתָא אֵיהוּ (כְּמָה דְּכַתִּיב וּמַעַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ) מֵאֵן דְּנָטִיל לִיה

בְּלַחֲדוּי מַיִית. דְּהָא סַמָּא דְּמוֹתָא נְטִיל (בגין דאיהו מפריש ליה מן חיון). וְעַל דָּא
כִּי בְיוֹם אֲכַלְדָּ מִמְּנוּ מוֹת תְּמוֹת בְּגִין דְּקָא פְּרִישׁ נְטִיעִין.

מִכַּל עֵץ הֶגְן אֲכַל תֹּאכַל - שְׁהֲתִיר לוֹ הַכֹּל לְאֲכָלָם יַחַד. שְׁהֲרִי רְאִינוּ
אֲבָרְהָם אֲכַל, יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְכָל הַנְּבִיאִים אֲכָלוּ וְחָיו. אֲבָל עֵץ זֶה, עֵץ
הַמָּוֹת הוּא [כמו שכתוב ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו]. מִי שֶׁנֹּוֹטְלוֹ לְבַדּוֹ - מֵת,
שְׁהֲרִי סַם הַמָּוֹת נְטִיל [בגלל שהוא מפרידו מהחיים]. וְעַל זֶה כִּי בְיוֹם אֲכַלְדָּ
מִמְּנוּ מוֹת תְּמוֹת, בְּגִלְל שְׁמִפְרִיד הַנְּטִיעוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה שְׂאִיל לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, הָא דְתַנִּינָן אָדָם הָרֵאשׁוֹן מוֹשֵׁד בְּעַרְלָתוֹ
הָוָה, מָאִי הוּא. אָמַר לִיה דְּפְרִישׁ בְּרִית קִדְשׁ מְאֲתָרִיה וּמְחַלְקִיה. וְדָאִי
מוֹשֵׁד בְּעַרְלָה הָוָה. וְשִׁבְק בְּרִית קִדְשׁ וְדָבַק בְּעַרְלָה וְאֲתַפְתָּהּ בְּמַלְה דְנַחֲשׁ.
וּמְפָרִי הָעֵץ דָּא אֲתַתָּא. לֹא תֹאכַל מִמְּנוּ בְּגִין דְּכַתִּיב, (משלי ה) רְגֵלֶיהָ יוֹרְדוֹת
מָוֹת שְׂאוֹל צַעְדֶיהָ יִתְמוֹכוּ. וּבִהָאִי הָוִי פְּרִי, דְּהָא בְּאַחְרָא לָא הָוִי פְּרִי. כִּי
בְיוֹם אֲכַלְדָּ מִמְּנוּ מוֹת תְּמוֹת. בְּגִין דָּא אֵילְנָא דְּמוֹתָא הָוִי כְּדִקְאֲמָרָן.
דְּכַתִּיב רְגֵלֶיהָ יוֹרְדוֹת מָוֹת : (והנחש היה ערום מכל חית השדה) רַבִּי יוֹסִי אָמַר הָאִי
אֵילְנָא דְּקָא אֲמָרָן הָוָה מִתְּשַׁקִּי מְלַעֲיָלָא וְאֲתַרְבִּי וְהָוָה חֲדִי כְּמָא דָּאֲתַתָּא אָמַר
וְנָהָר יוֹצֵא מַעַדָן לְהַשְׁקוֹת אֶת הֶגְן. הֶגְן דָּא אֲתַתָּא. וְנָהָר דָּא הָוָה עָיִל בֵּיהָ
וְאַשְׁקִי לִיה וְהָוָה כְּלָא חַד (וכדין יי אחד ושמו אחד). דְּהָא מִתְּפָן וּלְתַתָּא אִיהוּ
פִּירוּדָא דְּכַתִּיב וּמִשָּׁם יִפְרֹד.

רַבִּי יְהוּדָה שְׂאִיל אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן, זֶה שְׁשִׁנִּינוּ, אָדָם הָרֵאשׁוֹן הָיָה מוֹשֵׁד
בְּעַרְלָתוֹ, מַה זֶה? אָמַר לוֹ, שְׁהֲפְרִיד בְּרִית קִדְשׁ מִמְּקוֹמוֹ וּמְחַלְקוֹ, וְדָאִי
שְׁהֵיָה מוֹשֵׁד בְּעַרְלָה. וְעֵזַב בְּרִית קִדְשׁ וְדָבַק בְּעַרְלָה וְהִתְפַּתָּה בְּדַבַּר
הַנַּחֲשׁ. וּמְפָרִי הָעֵץ - זֶה אִשָּׁה. לֹא תֹאכַל מִמְּנוּ - בְּגִלְל שְׁכַתוּב (משלי ה)
רְגֵלֶיהָ יוֹרְדוֹת מָוֹת שְׂאוֹל צַעְדֶיהָ יִתְמוֹכוּ. וּבִזְזָה הָיָה פְּרִי, שְׁהֲרִי בְּאַחַר
לֹא הָיָה פְּרִי. כִּי בְיוֹם אֲכַלְדָּ מִמְּנוּ מוֹת תְּמוֹת - בְּגִלְל שְׁעַץ הַמָּוֹת הָיָה,
כְּמוֹ שְׂאֲמָרָנוּ שְׁכַתוּב רְגֵלֶיהָ יוֹרְדוֹת מָוֹת. [והנחש היה ערום מכל חית השדה] רַבִּי
יוֹסִי אָמַר, הָאֵילָן הַזֶּה שְׂאֲמָרָנוּ הָיָה מְשַׁקָּה מְלַמְעָלָה, וְהִתְגַּדַּל וְהָיָה
שְׁמַח, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר וְנָהָר יוֹצֵא מַעַדָן לְהַשְׁקוֹת אֶת הֶגְן. הֶגְן זֶה אִשָּׁה.
וְנָהָר זֶה הָיָה נְכַנְס בֵּיהָ וּמְשַׁקָּה אוֹתָהּ וְהָיָה הַכֹּל אֶחָד [ואז ה' אחד ושמו
אחד]. שְׁהֲרִי מִשָּׁם וּלְמַטָּה הוּא פִּירוּד, שְׁכַתוּב וּמִשָּׁם יִפְרֹד.

וְהַנְּחֹשׁ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר דָּא יִצַּר הָרַע. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר נַחֲשׁ מִמֶּשׁ. אֲתוּ
לְקַמִּיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר לוֹן וְדָאִי כְּלָא חַד. וְסַמָּאִיל הָוָה וְאֲתַחֲזִי עַל
נַחֲשׁ וְצוּלְמִיָּה. דְנַחֲשׁ דָּא אִיהוּ שְׁטוֹן וְכֹלָא חַד.

והנחש, רבי יצחק אמר זה יצר הרע. רבי יהודה אמר נחש ממש. באו לפני רבי שמעון. אמר להם, ודאי הכל אחד, וסמא"ל היה, ונראה על נחש וצלמו. שנחש זה הוא שטן, והכל אחד.

תנינא בההיא שעתא נחת סמא"ל מן שמיא רכיב על נחש דא וצולמיה הוי חמאון כל ברין וערקון מניה. ומטו לגבי אתתא במליו וגרימו מותא לעלמא. ודאי בחכמה אייתי סמא"ל לוטין על עלמא וחבל אילנא קדמא דברא קודשא בריה דא ומלה דא הוי תלי על סמא"ל עד דאתא אילנא אחרא קדישא דאיהו יעקב ונטל מניה ברקאון דלא יתברך סמא"ל לעילא ועשו לתתא. דהא יעקב דוגמא דאדם הראשון הנה (ושפריה) דייעקב שופריה דאדם הראשון הנה. ועל דא כמה דמנע סמא"ל ברקאון מאילנא קדמא. הכי נמי מנע יעקב דאיהו אילנא דוגמא דאדם מסמא"ל ברקאון מלעילא ומתתא. ויעקב דידיה נטיל בכלא. ועל דא (בראשית לב) ויאבק איש עמו.

שנינו, באותה שעה ירד סמא"ל מהשמים רכוב על נחש זה, וצלמו היו רואים כל הבריות ובורחים ממנו. והגיעו לאשה בדברים וגרמו מות לעולם. ודאי בחכמה הביא סמא"ל קללות על העולם, וחבל את האילן הקדמון שברא הקדוש ברוך הוא בעולם, ודבר זה היה תלוי על סמא"ל, עד שבא אילן אחר קדוש, שהוא יעקב, ונטל ממנו ברכות שלא יתברך סמא"ל למעלה ועשו למטה. שהרי יעקב דגמת אדם הראשון היה [ויפיו], שיעקב יפיו של אדם הראשון היה. ועל זה, כמו שמנע סמא"ל ברכות מהאילן הראשון, כך גם מנע יעקב שהוא אילן, דגמת אדם מסמא"ל, ברכות מלמעלה ומלמטה. ויעקב לקח את שלו בכל, ועל זה (בראשית לב) ויאבק איש עמו.

כתיב והנחש היה ערום דא יצר הרע דא מלאך המות. ובגין דנחש איהו מלאך המות גרם מותא לכל עלמא. ודא הוא רזא דכתיב, (בראשית ו) קץ כל בשר בא לפני. דא הוא קצא דכל בשרא דנטיל נשמתא לכל בשרא ואקרי הכי.

כתוב והנחש היה ערום, זה יצר הרע, זה מלאך המות. ומשום שהנחש הוא מלאך המות, גרם מות לכל העולם. וזהו סוד שכתוב (שם ו) קץ כל בשר בא לפני. זהו קץ של כל בשר שנוטל הנשמה לכל בשר, ונקרא כך.

נשמת הזכר, מן הזכר. ונשמת הנקבה, מן הנקבה. והיינו דקא אזיל נחש בתרה דחנה. אמר, הואיל ונשמתה מן הצפון אסיתנה מהרה. ומאי הסתה הוה, משום דבא עליה. שאלו תלמידיו, עובדא היכי הוה. אמר להם, סמ"אל הרשע קשר עם כל צבאות מעלה על רבו. משום דאמר קודשא בריך הוא, ורדו בדגת הים ובעוף השמים. אמר, היאך אוכל להחטיאו ולגרשו מלפניו. ירד עם כל חילותיו וביקש לו בארץ חבר כמותו ומנו נחש, והיה לו דמות גמל. רכב עליו ובא לו אצל האשה. אמר לה, אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן. אמר אבקש יותר ואוסף, כדי שתגרע היא. אמרה, לא מנענו אלא מעץ הדעת אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותו. והוסיפה ב' דברים, אמרה מפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו, ולא נאמר לה אלא מעץ הדעת. ואמרה, לא תגעו פן תמותו.

נשמת הזכר מן הזכר, ונשמת הנקבה מן הנקבה, והיינו שהלך הנחש אחרי חנה. אמר: הואיל ונשמתה מן הצפון, אסיתנה מהרה. ומה ההסתה שהיתה? משום שבא עליה. שאלו תלמידיו: איך היה המעשה? אמר להם: סמ"אל הרשע קשר עם כל צבאות מעלה על רבו, משום שאמר הקדוש ברוך הוא ורדו בדגת הים ובעוף השמים. אמר, היאך אוכל להחטיאו ולגרשו מלפניו? ירד עם כל חילותיו וביקש לו בארץ חבר כמותו. ומי הוא? נחש, והיה לו דמות גמל. רכב עליו ובא לו אצל האשה. אמר לה: אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן. אמר, אבקש יותר ואוסף, כדי שתגרע היא. אמרה: לא מנענו אלא - מעץ הדעת אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותו. והוסיפה שני דברים. אמרה, מפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו, ולא נאמר לה אלא מעץ הדעת. ואמרה, לא תגעו בו פן תמותו.

מה עשה סמ"אל הרשע הלך ונגע באילן והוה האילן צוח ואמר (תהלים ל"ו) אל תבואני רגל גאונה ויד רשעים אל תנידני, אל תגע בי. שנאמר ויד רשעים אל תנידני. הלך ואמר לאשה, הרי נגעתי באילן ולא מתי, אף את תגעני באילן ולא תמותי. הלכה האשה ונגעה באילן וראתה מלאך המות בא כנגדה, אמרה אולי עכשיו אני מתה, והקדוש ברוך הוא עושה לו אשה אחרת ונותנה לאדם הריני גורמת לו שיאכל עמי אם נמות, נמות שנינו. ואם נחיה, נחיה שנינו. ולקחה מפריו ונתנה גם לבעלה, נתפקחו עיני שניהם וקהו שניו. אמר לה מהו זה שהאכלתני שקהו שני, כך קהו שני כל הבריות. ישב לו בדין אמת שנאמר (תהלים ט"ו) ישבת לכסא שופט צדק. קרא לאדם ואמר לו, למה ברחת מפני. אמר לו, את קולך שמעתי בגן ורעדו עצמותי ואירא כי עירום אנכי ואחבא. כי עירום אנכי, מפעלי. כי עירום אנכי, מצויי. כי עירום אנכי, ממעשי ואחבא.

מה עשה סמא"ל הרשע? הלך ונגע באילן, והיה האילן צונח ואומר: (תהלים לו) אל תבואני רגל גאונה ויד רשעים אל תנדני, אל תגע בי, שנאמר ויד רשעים אל תנדני. הלך ואמר לאשה: הרי נגעתי באילן ולא מתי, אף את תגעני באילן ולא תמותי. הלכה האשה ונגעה באילן, וראתה מלאך המות בא כנגדה. אמרה: אולי עכשו אני מתה, והקדוש ברוך הוא עושה לו אשה אחרת ונותנה לאדם, אלא הריני גורמת לו שיאכל עמי. אם נמות - נמות שנינו, ואם נחיה - נחיה שנינו. ולקחה מפריה ונתנה גם לבעלה. נתפקחו עיני שניהם וקהו שניו. אמר לה: מה שהאכלתני שקהו שני? כך קהו שני כל הבריות. ישב לו בדין אמת, שנאמר (שם ט) ישבת לכסא שופט צדק. קרא לאדם ואמר לו: למה ברחת מפני? אמר לו: את קלך שמעתי בגן, ורעדו עצמותי, ואירא כי עירם אנכי ואחבא. כי עירם אנכי - מפעלי. כי עירם אנכי - מצויי, כי עירם אנכי - ממעשי, ואחבא.

מה היה לבושו של אדם עור של צפורן, והפשיטו מעליו. ראה עצמו ערום, שנאמר מי הגיד לך כי עירום אתה. אמר אדם לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, כשהייתי לבדי שמא חטאתי לך, אלא האשה שהבאת לי היא הדיחה אותי מדברך. שנאמר האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ. אמר לה הקדוש ברוך הוא, לא דיין שחטאת אלא שהחטאת לאדם. אמרה לפניו רבוננו של עולם, הנחש השיאני לחטוא לפניך. הביא שלשתן וגזר עליהן גזרות דין ט' קללות ומות והפיל סמא"ל ואת הפת שלו ממקום קדושתן מן השמים, וקצץ רגליו של נחש ואיררו מכל חיה ומכל בהמה ופקד עליו שיהיה מפשיט את עורו אחר שבע שנים. ע"כ: (עד כאן מההשמטות)

מה היה לבושו של אדם? עור של צפורן, והפשיטו מעליו. ראה עצמו ערום, שנאמר מי הגיד לך כי עירום אתה. אמר אדם לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, כשהייתי לבדי שמא חטאתי לך, אלא האשה שהבאת לי היא הדיחה אותי מדברך, שנאמר האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ. אמר לה הקדוש ברוך הוא: לא דיין שחטאת, אלא שהחטאת לאדם? אמרה לפניו: רבוננו של עולם, הנחש השיאני לחטא לפניך. הביא שלשתם וגזר עליהם גזרות דין. תשעה ושלשים קללות ומות, והפיל סמא"ל ואת הפת שלו ממקום קדושתם מן השמים, וקצץ רגליו של נחש, ואררו מכל חיה ומכל בהמה, ופקד עליו שיהיה מפשיט את עורו אחר שבע שנים: ע"כ.

דף לו ע"א

ויאמר אל האשה אף. רבי יוסי אמר. באף פתח ואף אטיל בעלמא. אמר לה (דף לו ע"א) לאתתא באילנא דא ברא קודשא בריהו הוא עלמא ונדאי. אכלו מניה והייתם פאלהים יודעי טוב ורע. דהא איהו הכי הוי אלהים שמייה עץ הדעת טוב ורע. ועל דא והייתם פאלהים יודעי וגוי.

ויאמר אל האשה אף. רבי יוסי אמר, באף פתח ואף הטיל בעולם. אמר לה לאשה, באילן זה ברא הקדוש ברוך הוא ונדאי את העולם, אכלו ממנו והייתם פאלהים יודעי טוב ורע. שהרי הוא כן הוא אלהים שמו עץ הדעת טוב ורע, ועל זה והייתם פאלהים ידעי וגוי.

אמר רבי יהודה לא אמר הכי. דאלו אמר באילנא דא ברא קודשא בריהו הוא עלמא, יאות הוה. כי הוא פגרוון בידי החוצב בו. אבל לא אמר אלא מאילנא דא אכל קודשא בריהו הוא וכדין ברא עלמא, וכל אומן סני לחבריה, אכלו מניה ואתון תהון בראו עלמין. ועל דא כי יודע אלהים כי ביום אכלכם ממנו וגוי ובגין דאיהו ידע דא אפקיד לכו עליה דלא תיכלו מניה.

אמר רבי יהודה, לא אמר כן, שאלו אמר באילן זה ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, נאה היה, כי הוא פגרוון בידי החוצב בו. אבל לא אמר אלא, מאילן זה אכל הקדוש ברוך הוא ואז ברא את העולם, וכל אמן שוין את חברו, אכלו ממנו ואתם תהיו בוראי עולמות. ועל זה כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו וגוי, ומשום שהו ידע את זה, צוה אתכם עליו שלא תאכלו ממנו.

אמר רבי יצחק בכלא מלילו שקרא. בשירותא דאמרו שקרא הוה. דכתיב אף כי אמר אלהים לא תאכל מפל עץ הגן. ולא הכי. דהא כתיב מפל עץ הגן אכל תאכל וכלהו שרא ליה.

אמר רבי יצחק, בכל דברו שקר. בתחלה שאמרו שקר היה - שכתוב אף כי אמר אלהים לא תאכלו מפל עץ הגן, ולא כן, שהרי כתוב מפל עץ הגן אכל תאכל, וככל התיר לו.

אמר רבי יוסי הא תנינן דפקיד ליה קודשא בריה הוא על עבודה זרה דכתיב ויצו. יי על ברפת השם. אלהים על הדינין. על האדם על שפיכת דמים. לאמר על גלוי עריות. וכי כמה אינשי הוו בעלמא דאיהו אצטריף דא. אלא ודאי כלא על האי אילנא הנה.

אמר רבי יוסי, הרי שנינו שצוה אותו הקדוש ברוך הוא על עבודה זרה, שכתוב ויצו. ה' - על ברפת השם. אלהים - על הדינים. על האדם - על שפיכות דמים. לאמר - על גלוי עריות. וכי כמה אנשים היו בעולם שהוא צריך זה? אלא ודאי הכל על האילן הזה הנה.

בגין דביה אחידן כל אלן פקודין. דכל מאן דנטיל ליה בלחודוי עביד פרישו. ונטיל ליה באוכלוסין דלתתא דאחידן ביה. ונטיל עבודה זרה ושפיכות דמים וגלוי עריות. עבודה זרה באנון רבבי ממנו. שפיכות דמים בהאי אילנא תליין דאיהו בסטר גבורה. וסמא"ל אתפקד על דא. גלוי עריות אשה היא ואנתתא אקרי. ואסיר לזמנא לאנתתא בלחודתא אלא עם בעלה דלא יהא חשיד בגלוי עריות. ועל דא בכלהו אתפקד בהאי אילנא. כיון דאכל מניה בכלהו עבר, דהא כלא אחיד ביה.

משום שבו אחוזים כל המצוות הללו. שכל מי שנוטל אותו בלבדו, עושה פרוד. ונוטל אותו באוכלוסים שלמטה שאחוזים בו, ונטל עבודה זרה ושפיכות דמים וגלוי עריות. עבודה זרה באותם גדולים ממנים. שפיכות דמים תלויים באילן הזה שהוא בצד גבורה. וסמא"ל ממנה על זה. גלוי עריות אשה היא, ואשה נקראת, ואסור לזמן את האשה בלבדה אלא עם בעלה שלא יהיה חשוד בגלוי עריות. ועל זה בכלם הצטוו באילן הזה. כיון שאכל ממנו, עבר בכלם, שהרי הכל אחוז בו.

רבי יהודה אמר ודאי מלה דא הכי הוא. דאסיר לאתיחדא עם אנתתא בלחודתא אלא אם כן בעלה עמה. מה עבד ההוא רשע. אמר הא מטיתי להאי אילנא ולא מתי אוף את קריב ומטי בינדן ביה ולא תמות. ומלה דא הוא אוסיף לה מגרמיה.

רבי יהודה אמר, ודאי דבר זה כן הוא, שאסור להתיחד עם אשה בלבדה אלא אם כן בעלה עמה. מה עשה אותו רשע? אמר, הרי הגעתי לאילן הזה ולא מתתי, גם את קרבי וגעי בינדן ולא תמותי. ודבר זה הוא הוסיף לה מעצמו.

מִיָּד וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב וְגוֹ'. בַּמָּה חֲמַאת. אָמַר רַבִּי יֶצְחָק הֵהוּא אֵילָנָא
(שדח) סְלִיק רִיחִין כְּמָא דְאֵתְ אָמַר, (בראשית כז) כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ יְיָ. וּבְגִין
הֵהוּא רִיחַ דְּהוּהוּ סְלִיק חֲמַדַּת לִיהּ לְמִיכַל מְנִיהּ. רַבִּי יוֹסִי אָמַר רְאִייהּ הוּהוּ.
אָמַר לִיהּ רַבִּי יְהוּדָה וְהָא כְּתִיב וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם. אָמַר לִיהּ הָאִי
רְאִייהּ בְּשִׁיעוּרָא דְאֵילָנָא נְקֻטַּת לִיהּ (נ"א שיעורא דלבא הות) דְּכִתִּיב וַתֵּרָא הָאִשָּׁה
דְּיִיקָא:

מִיָּד וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב וְגוֹ'. בַּמָּה רְאֵתָה? אָמַר רַבִּי יֶצְחָק, אוֹתוּ
אֵילָן [שדח] הֶעֱלָה רִיחוֹת, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (בראשית כז) כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ
ה'. וּבְגִלָּל אוֹתוּ רִיחַ שְׁהִיָּה עוֹלָה, חֲמַדָּה אוֹתוּ לְאָכֵל מִמֶּנּוּ. רַבִּי יוֹסִי
אָמַר, רְאִייהּ הִיתָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, וְהָרִי כְּתוּב וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי
שְׁנֵיהֶם? אָמַר לוֹ, רְאִייהּ זֹו בְּשִׁיעוּר שֶׁל הָאֵילָן לְקַחָה אוֹתוּ [נ"א: שיעור הלב
היתח], שְׁכַתוּב וַתֵּרָא הָאִשָּׁה דְּוִקָא.

וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב. חֲמַאת וְלֹא חֲמַאת. כִּי טוֹב. חֲמַאת כִּי טוֹב וְלֹא
אֲתִישְׁבֵת בֵּיהּ. מַה כְּתִיב לְבַתֵּר וַתִּקַּח מִפְּרִיָו וְלֹא כְּתִיב וַתִּקַּח מִמֶּנּוּ. וְהִיא
אֲתִדְבַקַת בְּאַתֵּר דְּמוֹתָא. וּגְרִימַת לְכָל עֲלָמָא מוֹתָא. וְאַפְרִישַׁת חַיֵּי מִן
מוֹתָא. וּבְחוּבָא דְּא גְרִים פְּרִישוּתָא לְאַפְרָשָׁא אֲתִתָּא מִבְּעֵלָה. דְּהָא קוּיִל
מִדְּבוּר לֹא מִתְפָּרֶשׁוּן לְעֲלָמִין. וּמֵאן דְּמִפְרִישׁ קוּל מִדְּבוּר אֲתִתָּא לֹא יְכִיל
לְמַלְלָא. וְכִיּוֹן דְּאֲשִׁתְקַל מְנִיהּ מְלוּלָא אֲתִיְהִיב לְעַפְרָא.

וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב - רְאֵתָה וְלֹא רְאֵתָה. כִּי טוֹב - רְאֵתָה כִּי טוֹב וְלֹא
הִתִּישְׁבֵת בּוֹ. מַה כְּתוּב אַחַר כֵּד? וַתִּקַּח מִפְּרִיָו, וְלֹא כְּתוּב וַתִּקַּח מִמֶּנּוּ.
וְהִיא נְדַבְקָה בְּמִקוֹם הַפְּוֹת, וְגִרְמָה לְכָל הָעוֹלָם מוֹת. וְהַפְרִידָה חַיִּים
מִמּוֹת, וּבְחֻטָּא זֶה גֵרַם פְּרוּד לְהַפְרִיד אִשָּׁה מִבְּעֵלָה, שְׁהָרִי קוּל מִדְּבוּר
לֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. וּמִי שְׁמִפְרִיד קוּל מִדְּבוּר, מִתְאַלֵּם וְלֹא יְכוּל
לְדַבֵּר. וְכִיּוֹן שְׁנֵטַל מִמֶּנּוּ דְּבוּר, נִתָּן לְעַפְרָא.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כְּתִיב, (תהלים לט) נֶאֱלַמְתִּי דוּמְיָה הַחֲשִׁיתִי מִטוֹב וּכְאֲבִי
נֶעְכַּר. נֶאֱלַמְתִּי דוּמְיָה. הָאִי קָרָא כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ בְּגִלוּתָא. מֵאִי טַעְמָא
בְּגִין דְּקוּל מִדְּבַר לִיהּ לְדְבוּר. כִּיּוֹן דְּאִיהִי בְּגִלוּתָא קוּל אֲתִפְרֶשׁ מִיָּנָה וּמְלָה
לֹא אֲשַׁתְּמַע וְעַל דְּא נֶאֱלַמְתִּי דוּמְיָה וְגוֹ'. מֵאִי טַעְמָא בְּגִין דְּהַחֲשִׁיתִי מִטוֹב
דְּלֹא אֲזִיל קוּל בְּהִדָּה. וְיִשְׂרָאֵל אָמְרִי (תהלים סה) לֵךְ דוּמְיָה תְהִלָּה. מֵאִי
דוּמְיָה, דְּא תְהִלָּה לְדוּד. דְּאִיהִי דוּמְיָה בְּגִלוּתָא וּשְׁתִּיקָא בְּלֹא קוּל. אָמַר
רַבִּי יֶצְחָק מֵאִי לֵךְ. בְּגִינְךָ אִיהִי דוּמְיָה וּשְׁתִּיקָא דְּאֲסִתְלַקָּא מִנָּה קוּל.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּתוּב (תהלים לט) נִאֲלַמְתִּי דוּמְיָה הַחֲשִׁיתִי מְטוֹב וּכְאֲבִי נֶעְכָּר. נִאֲלַמְתִּי דוּמְיָה, פָּסוּק זֶה אָמְרָה אוֹתוֹ כְּנִסְתִּי יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּת. מָה הַטַּעַם? בְּגַלְל שְׁקוֹל מְנַהִיג אֶת הַדְּבֹר, כִּיּוֹן שֶׁהִיא בְּגָלוּת. קוֹל נִפְרָד מִמֶּנָּה, וְדְבֹר לֹא נִשְׁמַע, וְעַל זֶה נִאֲלַמְתִּי דוּמְיָה וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? בְּגַלְל שֶׁהַחֲשִׁיתִי מְטוֹב, שֶׁלֹּא הוֹלֵךְ קוֹל אֶתָּה. וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים (שם סה) לֵךְ דוּמְיָה תְהַלֵּה. מָה זֶה דוּמְיָה? זֶה תְהַלֵּה לְדוֹד, שֶׁהִיא דוּמְיָה בְּגָלוּת וְשׁוֹתֶקֶת בְּלִי קוֹל. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מָה זֶה לֵךְ? בְּגַלְלֵךְ הִיא דוּמְיָה וְשׁוֹתֶקֶת שֶׁהִסְתַּלַּק מִמֶּנָּה קוֹל.

השלמה (ישעיה נ"ה) ובָּלֹא מְחִיר יִין וְחֶלֶב, מָה עֲנִין זֶה אֶצֶל זֶה. אֶלֶּא מְלַמֵּד שֶׁהִינִן הוּא פֶּחַד וְחֶלֶב הוּא חֶסֶד. וּמִפְּנֵי מָה הַזְּכִיר יִין תְּחִילָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קְרוֹב אֵלֵינוּ יוֹתֵר, יִין וְחֶלֶב סִלְקָא דְעֵתֵךְ, אֶלֶּא אֵימָא דְמוֹת יִין וְחֶלֶב. ע"כ. (עד כאן מההשמטות)

וּבְלֹא מְחִיר יִין וְחֶלֶב (ישעיה נה). מָהוּ יִין וְחֶלֶב? מָה עֲנִין זֶה אֶצֶל זֶה? אֶלֶּא מְלַמֵּד שֶׁהִינִן הוּא פֶּחַד, וְחֶלֶב הוּא חֶסֶד. וּמִפְּנֵי מָה הַזְּכִיר יִין תְּחִילָה? מִפְּנֵי שֶׁהוּא קְרוֹב אֵלֵינוּ יוֹתֵר. יִין וְחֶלֶב עוֹלָה עַל דְעֵתֵךְ? אֶלֶּא אָמַר, דְמוֹת יִין וְחֶלֶב: ע"כ.

דף לו ע"ב

וּתְקַח מִפְּרִי הָא תְּנִינָן סַחֲטָה עֲנָבִים וַיְהִיבַת לִיה וּגְרִימוֹ מוֹתָא לְכָל עֲלָמָא. דְּהָא אֵילָנָא דָּא בִּיה שְׂרִיָּא מוֹתָא. וְהוּא אֵילָנָא דְשִׁלְטָא בְּלִילִיָּא. (דף לו ע"ב) וְכַד אִיהִי שְׁלִטָא כָּל בְּנֵי עֲלָמָא טַעְמוֹ טַעְמָא דְמוֹתָא. אֶלֶּא אֲנוּן בְּנֵי מְהִימְנוּתָא מְקַדְמֵי וַיְהִיבּוּ לִיה נִפְשֵׁיהוּ בְּפִקְדוֹנָא. וּבְגִין דְּאִיהוּ בְּפִקְדוֹנָא. אֲתַהֲדְרוּ נִפְשָׁאן לְאֲתְרֵיהוּ. וְעַל דָּא (תהלים צב) וְאֲמוּנָתֵךְ בְּלִילוֹת, כְּתִיב. וְתִפְקַחְנָה עֵינֵי שְׂנִיָּהֶם. רַבִּי חִיָּיא אָמַר דְּהָא אֲתַפְקָחוּ לְמַנְדַּע בִּישׁוּן דְעֲלָמָא מָה דְלֹא יָדְעוּ עַד הַשְּׁתָּא. כִּיּוֹן דִּידְעוּ וְאֲתַפְקָחוּ לְמַנְדַּע בִּישׁ. כְּדִין יָדְעוּ כִּי עָרוּמִים הֵם. דְּאֲבָדוּ זְהָרָא עֲלָאָה דְהִנּוּה חֲפִי עֲלֵיהוּ וְאֲסִתְלַק מִנֵּיהוּ. וְאֲשִׁתְּאָרוּ עָרוּמִים מִנִּיה. וַיִּתְפְּרוּ עֲלֵה תְּאֲנָה. אֲתַדְּבָקוּ לְאֲתַחְפָּאָה בְּאֲנוּן צוּלְמִין דְּהָהוּא אֵילָנָא דְאֶכְלוּ מִנִּיה דְאֶקְרוּן טְרַפִּי דְאֵילָנָא. וַיַּעֲשׂוּ לְהֵם חֲגוּרוֹת. רַבִּי יוֹסִי אָמַר כִּיּוֹן דִּידְעוּ מֵהָאֵי עֲלָמָא וְאֲתַדְּבָקוּ בִּיה. חֲמוּ דְהָאֵי עֲלָמָא מִתְּדַבֵּר עַל יְדָא דְאֲנוּן טְרַפִּין דְאֵילָנָא. וְעַבְדוּ לְהוֹן תּוֹקְפָא לְאֲתַתְּקָפָא בְּהוּ בְּהָאֵי עֲלָמָא. וּכְדִין יָדְעוּ כָּל זַיִינֵי חֲרָשִׁין דְעֲלָמָא. וּבְעוּ לְמַחְזֵר זַיִינֵין בְּאֲנוּן טְרַפִּי אֵילָנָא בְּגִין לְאֲגָנָא עֲלֵיהוּ.

ותקח מפריו, הרי שנינו ששחטה ענבים ונתנה לו, וגרמו מות לכל העולם. שהרי אילן זה בו שורה המות, והוא אילן ששולט בלילה. וכשהיא שולטת, כל בני העולם טועמים טעם מות. אלא אותם בני האמונה מקדימים ונותנים לה נפשם בפקדון. ובגלל שהוא בפקדון, חוזרות הנפשות למקומם, ועל זה (תהלים צב) ואמונתך בלילות כתוב. ותפקחנה עיני שניהם. רבי חי'א אמר, שהרי נפקחו לדעת רעות העולם מה שלא ידעו עד עכשו. כיון שיידעו ונפקחו לדעת רע, אז ידעו כי עירמם הם, שאבדו זהר עליון שהיה מכסה עליהם והסתלק מהם, ונשארו ערמים ממנו. ויתפרו עלה תאנה - נדבקו להתכסות באותם צלמים של אותו אילן שאכלו ממנו שנקראים עלים של האילן. ויעשו להם חגרת - רבי יוסי אמר, כיון שיידעו מהעולם הזה ונדבקו בו, ראו שהעולם הזה מנהג על ידי אותם עלים של האילן, ועשו להם חזק להתחזק בהם בעולם הזה. ואז ידעו כל מיני כשפים של העולם, ורצו לחגור כלי זין באותם עלים של האילן כדי להגן עליהם.

רבי יהודה אמר כדין תלת עאלו בדינא ואתדנו. ועלמא תתאה אתלטגיא. ולא קיימא בקיומיה בגין זוהמא דנחש עד דקיימו ישראל בטורא דסיני. לבתר אלביש לון קודשא בריך הוא בלבושין דמשכא אתהני מנייהו הדא הוא דכתיב כתנות עור. בקדמיתא הוה כתנות אור דהוה משתמשין בהו בעלאין דלעילא. בגין דמלאכי עלאין הוה אתגין לאתהנא מההוא נהורא. הדא הוא דכתיב, (תהלים ח) ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו. והשתא דחבו כתנות עור. דעור אתהני מנייהו ולא נפשא.

רבי יהודה אמר, אז נכנסו שלשה בדין ונדונו, והעולם התחתון התקלל ולא עמד בקיומו בגלל זהמת הנחש, עד שעמדו ישראל בהר סיני. אחר כך הלביש אותם הקדוש ברוך הוא בלבושים שהעור נהנה מהם. זהו שכתוב כתנות עור. בתחלה היו כתנות אור שהיו משתמשים בהם בעליונים שלמעלה, משום שמלאכי השרת היו באים להנות מאותו האור. זהו שכתוב (שם ח) ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו. וכעת שחטאו - כתנות עור, שהעור נהנה מהם ולא הנפש.

לבתר אולידו ברא קדמאה ברא דזוהמא הנה. תרין אתו עלה דחנה ואתעברת מנייהו ואולידת תרין. דא נפק לזיגיה ודא נפק לזיגיה. ורוח דילהון אתפרשו, דא לסטרא דא ודא לסטרא דא. דא דמי לסטרוי ודא דמי לסטרוי. מסטרא דקין כל מדורין דסטרא דזיגין בישין ורוחין ושדין וחרשין אתגין. מסטרא דהבל סטרא דרחמי יתיר ולא בשלימו. חמר טב בחמר ביש. ולא אתתקון בהדיה עד דאתא שת ואתיחסו מניה כל אנון

דָּרִין דְּזָכָאֵי עֲלָמָא וּבִיָּה אֲשֵׁתִיל עֲלָמָא. וּמְקִין אֲתִיין כָּל אַנּוּן חֲצִיפִין וּרְשָׁעִים וְחֲיִיבֵי עֲלָמָא.

אַחַר כֶּד הוֹלִידוּ בֵּן רֵאשׁוֹן. בֵּן שֶׁל הַזְּהֻמָּה הָיָה. שְׁנַיִם בָּאוּ עַל חֲנֹה וְהִתְעַבְּרָה מֵהֶם וְהוֹלִידָה שְׁנַיִם, זֶה יָצָא לְמִינוּ וְזֶה יָצָא לְמִינוּ, וְרוּחַ שְׁלָהֶם נִפְרְדּוּ זֶה לְצַד זֶה וְזֶה לְצַד זֶה. זֶה דּוֹמָה לְצַד שְׁלוֹ, וְזֶה דּוֹמָה לְצַד שְׁלוֹ. מְצַד שֶׁל קִין כָּל הַמְדוֹרִים שֶׁל צַד שֶׁל הַמִּינִים הָרְעִים וְרוּחוֹת וְשָׂדִים וּכְשָׁפִים בָּאִים, וּמְצַד שֶׁל הָבֵל שֶׁל רַחֲמִים יוֹתֵר וְלֹא בְשִׁלְמוֹת. יֵין טוֹב בֵּינָן רַע. וְלֹא נִתְקַן עִמּוֹ עַד שֶׁבָּא שֵׁת וְהִתְיַחֲסוּ מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת שֶׁל צְדִיקֵי עוֹלָם, וּבּוֹ נִשְׁתַּל הָעוֹלָם. וּמְקִין בָּאוּ כָּל אוֹתָם חֲצוּפִים וּרְשָׁעִים וּרְשָׁעֵי הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּשַׁעֲתָא דְחָב קִין הָוָה מִסְתַּפֵּי. בְּגִין דְחֲמָא קַמִּיה זַיְנֵי מְשַׁרְיִין מְזַיְנִין וְאֲתִיין לְקַטְלָא לִיה. וְכֹד אֶהְדֵּר בְּתַשׁוּבָה מֵאֵי קָאֵמַר הוּן גְּרִשְׁתְּ אוֹתִי הַיּוֹם מַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתֵּר. מֵאֵי מִפְּנֵיךָ אֶסְתֵּר. אֵלָּא אֶהָא סְתִיר מִבְּנֵינָא דִּילִי. רַבִּי אַבָּא אָמַר כְּמָא דְאֵתְ אָמַר, (תַּהֲלִים כֵּב) וְלֹא הִסְתִּיר פְּנָיו מִמֶּנּוּ (שְׁמוֹת א) וַיִּסְתֵּר מִשֶּׁה פְּנָיו. וְעַל דָּא וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתֵּר מֵאֲנּוּן פְּנִים דִּילְךָ אֶהָא נִסְתֵּר דְלָא יִשְׁגַּחוּן בִּי. וְעַל דָּא וְהָיָה כָּל מוֹצָאֵי יַהֲרַגְנִי:

אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר, בְּשַׁעָה שְׁחָטָא קִין, הָיָה פּוֹחַד, בְּגִלְל שְׁרָאָה לְפָנָיו מִיַּי מַחֲנוֹת מְזַיְנִים וּבָאִים לְהַרְגֵי אוֹתוֹ. וּכְשִׁחֲזַר בְּתַשׁוּבָה, מַה אָמַר? הוּן גְּרִשְׁתְּ אֶתִּי הַיּוֹם מַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתֵּר. מַה זֶה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתֵּר? אֵלָּא אֶהָיָה נִסְתֵּר מִהַבְּנִין שְׁלִי. רַבִּי אַבָּא אָמַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תַּהֲלִים כֵּב) וְלֹא הִסְתִּיר פְּנָיו מִמֶּנּוּ. (שְׁמוֹת א) וַיִּסְתֵּר מִשֶּׁה פְּנָיו. וְעַל זֶה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתֵּר, מֵאוֹתָם הַפְּנִים שֶׁלְךָ אֶהָיָה נִסְתֵּר שְׁלֹא יִשְׁגַּחוּ בִּי. וְעַל זֶה וְהָיָה כָּל מוֹצָאֵי יַהֲרַגְנִי.

וַיִּשָּׂם ה' לְקִין אוֹת לְבַלְתֵּי וְגו'. מֵאֵי אוֹת. אוֹת אֶחָד מֵעֲשָׂרִין וַיִּתְּרִין אֲתָנוּן דְּאוֹרִיָּתָא יְהַב עֲלֵיהָ לְאַגְנָא עֲלֵיהָ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מֵאֵי דְכְּתִיב וַיְהִי בְהִיוֹתָם בְּשָׂדֵה. מֵאֵי בְּשָׂדֵה. דָּא אֲתַתָּא. וְעַל דָּא קָם וּקְטִיל לִיה. דְּהָא מְסַטְרָא דָּא יָרִית לְקַטְלָא מְסַטְרָא דְסַמְא"ל דְּגָרִים מוֹתָא לְכָל עֲלָמָא. וְקַיִי קִין לְהָבֵל עַל נוֹקְבִיָּה. רַבִּי חִיָּיא אָמַר הָא חֲזִינָן דְּכְּתִיב וַיִּחַר לְקִין מֵאֲד וַיִּפְּלוּ פְּנָיו עַל דְּלָא אֲתַקְבִּיל קַרְבְּנִיהָ. אָמַר לִיה הֲכִי הוּא וְכֹלָא הָוָה לְקַבְּלִיהָ.

וַיִּשָּׂם ה' לְקִין אוֹת לְבַלְתֵּי וְגו'. מַה זֶה אוֹת? אוֹת אֶחָת מֵעֲשָׂרִים וַיִּתְּרִים וַיִּשְׁתִּים אוֹתֵיָת הַתּוֹרָה נִתְּנוּ עֲלָיו לְהַגּוֹ עֲלָיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶה

שְׁפָתוֹב וַיְהִי בַּהֲיוֹתָם בְּשֹׁדָה, מַה זֶה בְּשֹׁדָה? זוֹ הָאִשָּׁה. וְעַל זֶה קָם וְהָרַג אוֹתוֹ. שְׁהָרִי מִצַּד זֶה יָרַשׁ לְהָרַג מִצַּד שֶׁל סַמְאִ"ל שְׁגָרַם מוֹת לְכָל הָעוֹלָם. וְקָנָא קִין בְּהַבֵּל עַל הַנִּקְבָּה שְׁלוֹ. רַבִּי חֵיִיא אָמַר, הָרִי רְאִינוּ שְׁפָתוֹב וַיַּחַר לְקִין מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו, עַל שֶׁלֹּא הִתְקַבֵּל קָרְבָּנוֹ. אָמַר לוֹ, כִּךְ הוּא, וְהַכֵּל הָיָה לְנִגְדּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה מֵאֵי דְכִתְיִב הֲלֵא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תִיטִיב לִפְתַּח חֲטָאֵת רוּבִי. אֲלָא הֲכִי קֵאָמַר הֲלֵא אִם תִּיטִיב עוֹבְדֵי שְׂאֵת. מֵאֵי שְׂאֵת. כְּדִכְתְּיִב (בְּרַאשִׁית מֵט) יִתֵּר שְׂאֵת דְּהָא בּוֹכְרָא שְׁבַחָא אֵית לִיה בְּכֻלָּא תְּדִיר. וְתִלְיָא בְּעוֹבְדוֹהִי. וְעַל דָּא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת. וְאִם לֹא תִיטִיב לִפְתַּח חֲטָאֵת רוּבִי.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶה שְׁפָתוֹב הֲלֵא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תִיטִיב לִפְתַּח חֲטָאֵת רוּבִי? אֲלָא כִּךְ אָמַר, הֲלֵא אִם תִּיטִיב מְעַשֵּׂיךְ, אִזְ שְׂאֵת. מַה זֶה שְׂאֵת? כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (בְּרַאשִׁית מֵט) יִתֵּר שְׂאֵת. שְׁהָרִי לְבַכּוֹר יֵשׁ שְׁבַח יִתֵּר בְּכָל תְּמִיד, וְתִלּוּי בְּמַעֲשָׂיו. וְעַל זֶה אִם תִּיטִיב שְׂאֵת, וְאִם לֹא תִיטִיב לִפְתַּח חֲטָאֵת רוּבִי.

דף לז ע"א

מֵאֵי לִפְתַּח. דָּא פִתְחָא (דף לז ע"א) דְלַעֲלֵילָא דְמִנְיָה נְפָקִין דִּינִין עַל עוֹבְדֵין בִּישִׁין דְעֵלְמָא. פִּתַּח כְּמָא דְאֵת אָמַר (תְּהֵלִים קִיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעְרֵי צְדָק. וְלֵהוּא פִתַּח, חֲטָאֵת רוּבִי דָא מְלֵאךְ הַמּוֹת. וְהוּא זְמִין לְאֵתְפָרְעָא מִינְךָ.

מַה זֶה לִפְתַּח? זֶהוּ פִתַּח שְׁלִמְעָלָה שְׁמִמְנוּ יוֹצְאִים דִּינִים עַל מְעַשִׂים רְעִים שֶׁל הָעוֹלָם. פִּתַּח, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (תְּהֵלִים קִיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעְרֵי צְדָק. וְלֵאֲוֹתוֹ פִתַּח - חֲטָאֵת רוּבִי, זֶה מְלֵאךְ הַמּוֹת, וְהוּא עֲתִיד לְהַפְרַע מִמֶּךָ.

תָּא חֲזִי, בְּרַאשׁ הַשָּׁנָה אֲתִילִיד אָדָם. בְּרַאשׁ הַשָּׁנָה וְדַאי רָזָא לְעֵילָא וְתַתָּא. רַאשׁ הַשָּׁנָה לְעֵילָא. רַאשׁ הַשָּׁנָה לְתַתָּא. (סוֹף כִּי תִצֵּא) בְּרַאשׁ הַשָּׁנָה עֲקָרוֹת נְפָקְדוֹת. מְנַלְן דְּבְרַאשׁ הַשָּׁנָה הָוָה. דְּכִתְיִב, (בְּרַאשִׁית כֵּא) וַיִּי פָקַד אֶת שָׂרָה וַיִּי דִּיִּיקָא דָּא רַאשׁ הַשָּׁנָה. וּבְגִין דְּנִפִיק אָדָם מְרַאשׁ הַשָּׁנָה (ד"א וּנְפִיק) נְפִיק בְּדִינָא וְעֵלְמָא קִיִּימָא בְּדִינָא. וּבְגִינֵי כִךְ לִפְתַּח וְדַאי. חֲטָאֵת רוּבִי בְּגִין לְאֵתְפָרְעָא מִינְךָ. וְאֵלִיךְ תִּשׁוּקְתוֹ עַד דְּתִשְׁתַּצִּי.

בא ראה, בראש השנה נולד אדם. בראש השנה ודאי סוד למעלה ולמטה. ראש השנה למעלה. ראש השנה למטה. בראש השנה עקרות נפקדות. מנין לנו שבראש השנה זה היה? שכתוב (בראשית כא) וה' פקד את שרה. וה' דוקא זה ראש השנה. ומשום שאדם יצא בראש השנה [ויצא] בדין, והעולם עומד בדין, ומשום כך לפתח ודאי. חטאת רבץ - כדי להפריע ממך. ואליך תשוקתו - עד שתשמיד.

ואתה תמשול בו. רזא הוא דכתוב, (נחמיה ט) ואתה מחיה את כלם. מכאן אמרו לא שליט קודשא בריך הוא אלא בזמנא דישתצון חייבי עלמא. ועל דא כיון דמלאך המוות ישצי לון. כדון קודשא בריך הוא שליט עלוי דלא פוק לאבאשא עלמא דכתוב ואתה תמשל בו (בתיובתא) ואתה דייקא.

ואתה תמשל בו - סוד הוא, שכתוב (נחמיה ט) ואתה מחיה את כלם. מכאן אמרו, לא שולט הקדוש ברוך הוא אלא בזמן שישמדו רשעי העולם. ועל זה, כיון שמלאך המוות ישמיד אותם, אז הקדוש ברוך הוא שולט עליו שלא יצא להרע לעולם, שכתוב ואתה תמשל בו (בתשובה). ואתה דוקא.

אמר רבי יצחק בקוטר דפלגא קפסירא (קסטירא) שכית. רבי יהודה אמר ואתה תמשל בו בתיובתא. רבי יוסי אמר כד הוו אנון דרין דקין אזלין בעלמא הוו מטרטשי ארעא והוו דמין לעלאי ותתאי. אמר רבי יצחק עז"א ועז"א"ל כד נפלו מאתר קדושתיהו מלעילא, חמו בנת בני נשא וחתאו ואולידו בנין, ואלין הוו נפילים דכתוב הנפילים היו בארץ.

אמר רבי יצחק, בקשר של המחלקת המושל מצוי. רבי יהודה אמר, ואתה תמשל בו - בתשובה. רבי יוסי אמר, כשהיו אותם דורות של קין הולכים בעולם, היו מחלקים את הארץ, והיו דומים לעליונים ותחתונים. אמר רבי יצחק, עז"א ועז"א"ל, כשנפלו ממקום קדשתם מלמעלה, ראו בנות בני אדם וחתאו והולידו בנים. ואלה היו נפילים, שכתוב והנפילים היו בארץ.

רבי חייא אמר בנוי דקין הוו בני אלהים. דהא כד אתא סמא"ל על חנה אטיל בה זיהמא ואתעברת ואולידת לקין. וחיזו דיליה לא הות דמי לשאר בני נשא. וכל אנון דאתין מסטרא דיליה לא הוו אקרון אלא בני האלהים.

רבי חייא אָמַר, בְּנֵי קִינָן הָיוּ בְּנֵי אֱלֹהִים, שֶׁהָרִי כְּשָׂבָא סַמְאִיל עַל חֲוָה, הָטִיל בָּהּ זֶהְמָה וְהִתְעַבְרָה וְהוֹלִידָה אֶת קִינָן, וְהִמְרָאָה שָׁלוּ לֹא הָיָה דוֹמָה לְשָׂאֵר בְּנֵי אָדָם, וְכָל אוֹתָם שָׂבָאוּ מֵהֶצֶד שָׁלוּ, לֹא הָיוּ נִקְרָאִים אֱלָא בְּנֵי הָאֱלֹהִים.

רבי יהודה אָמַר וְאֶפִּילוּ אֲנוּן (בני) נְפִילִים הָכִי אֶקְרוּן. הֵמָּה הַגְּבוּרִים. שְׂתִין הָיָה בְּאַרְעָא כְּחוּשְׁבֹן דְּלַעֲיָלָא. כְּתִיב הֵכָא הֵמָּה הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר מַעוֹלָם וְכְתִיב הֵתָם (שיר השירים ג) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר הֵמָּה הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר מַעוֹלָם מִמֶּשׁ. מַעוֹלָם דִּיִּיקָא. אֲנִשֵּׁי הַשֵּׁם, מֵאִי שֵׁם דָּא הוּא עוֹלָם דְּקֶאֱמָרָן. אֲנִשֵּׁי הַשֵּׁם דִּיִּיקָא. כְּתִיב הֵכָא אֲנִשֵּׁי הַשֵּׁם וְכְתִיב הֵתָם (ויקרא כד) בְּנִקְבוּ שֵׁם, וְכְתִיב, (ויקרא כד) וַיִּקְבוּ בֶן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת הַשֵּׁם.

רבי יהודה אָמַר, וְאֶפִּילוּ אוֹתָם [בני] נְפִילִים כְּדִן נִקְרָאִים, הֵמָּה הַגְּבוּרִים. שְׁשִׁים הָיוּ בְּאַרְץ כְּחֻשְׁבֹן שְׁלֹמֹעַלָה. כְּתוּב כְּאֵן הֵמָּה הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר מַעוֹלָם, וְכְתוּב שֵׁם (שיר ג) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר, הֵמָּה הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר מַעוֹלָם מִמֶּשׁ. מַעוֹלָם דְּוִקָא. אֲנִשֵּׁי הַשֵּׁם, מֵהוּ שֵׁם זֶה? הוּא עוֹלָם שְׁאֶמְרָנוּ. אֲנִשֵּׁי הַשֵּׁם דְּוִקָא. כְּתוּב כְּאֵן אֲנִשֵּׁי הַשֵּׁם, וְכְתוּב שֵׁם (ויקרא כד) בְּנִקְבוּ שֵׁם, וְכְתוּב (שם) וַיִּקְבוּ בֶן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת הַשֵּׁם.

השלמה מההשמטות (סימן ל"ו)
רבי חייא אָמַר מַעוֹלָם דָּא הוּא, וְגוּבְרִין גְּבָרִין דְּסִטְרָא בִישָׂא הוּא, דְּכְתִיב אֲנִשֵּׁי הַשֵּׁם. אֲנִשֵּׁי שֵׁם לֹא כְּתִיב, אֱלָא אֲנִשֵּׁי הַשֵּׁם כְּגוֹוֹנָא דָּא כְּתִיב, זְכוֹר רַחֲמִיךָ יְיָ וְחִסְדִּיךָ כִּי מַעוֹלָם הֵמָּה, מַעוֹלָם וְדָאִי נָטַל לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִינוּן אֲבָהוֹן קְדָמָאִי לְמַהוּי רְתִיכָא קְדִישָׁא לְעִילָא. אָמַר רַבִּי יֶצְחָק מַעוֹלָם דָּא אִיהוּ מִטָּתוֹ שְׁלֹשְׁלֵמָה דְּכְתִיב וְכוּ' : (עד כאן מההשמטות)

רבי חייא אָמַר, מַעוֹלָם זֶה הָיוּ, וְגְבָרִים גְּבוּרִים שֶׁל צַד הִרְעָה הָיוּ, שְׁכְּתוּב (בראשית ו) אֲנִשֵּׁי הַשֵּׁם. אֲנִשֵּׁי שֵׁם לֹא כְּתוּב, אֱלָא אֲנִשֵּׁי הַשֵּׁם. כְּמוֹ זֶה כְּתוּב (תהלים כה) זְכוֹר רַחֲמִיךָ ה' וְחִסְדִּיךָ כִּי מַעוֹלָם הֵמָּה. מַעוֹלָם וְדָאִי לָקַח אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהֵם הָאֲבוֹת הַרְּאִשׁוֹנִים לְהִיּוֹת מְרַכְּבָה קְדוּשָׁה לְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי יֶצְחָק, מַעוֹלָם - זֶהִי מִטָּתוֹ שְׁלֹשְׁלֵמָה, שְׁכְּתוּב וְכוּ' : ע"כ.

רבי חי'יא אָמַר מַעוֹלָם מִמֶּשׁ הוּוּ. וּמַעוֹלָם דְּלַתְתָּא נָטַל לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּמָא דְאַתְּ אָמַר (דא הוּוּ וגוּבְרִין גְּבַרן דַּסְטְרָא בִישָׁא הוּוּ דַכְתִּיב אַנְשִׁי שֵׁם אַנְשִׁי הַשֵּׁם לֹא כְּתִיב אֲלֵא אַנְשִׁי שֵׁם כְּגוֹוְנָא דַא כְּתִיב) (תְּהֵלִים כה) זְכֹר רַחֲמֵיךָ יְיָ וַחֲסִדֵיךָ כִּי מַעוֹלָם הִמָּה. מַעוֹלָם וְדַאי. וּמַעוֹלָם דְּלַתְתָּא נָטַל לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְאַנּוּן אֲבָהוּן קְדָמָי לְמַהוּי רְתִיכָא קְדִישָׁא לְעִילָא. אוּף הִכָּא הִמָּה הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר מַעוֹלָם. מַעוֹלָם וְדַאי נָטַל לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. רַבִּי יִצְחָק אָמַר מַעוֹלָם (וּמַאי הוּא) דַּא מְטָתוּ שְׁלִשְׁלֹמָה דְכְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ג) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ. רַבִּי אַחָא אָמַר כְּלָהוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶקְרוּן (דִּיא לִיג דַּהּ אַד לֹא אַתְּבַסְמַת). (חֲסַר כַּאן עֵיין סוּף הַסְפֵּר) :

רבי חי'יא אָמַר, מַעוֹלָם מִמֶּשׁ הוּוּ, וּמַעוֹלָם שְׁלִמְטָה לְקַח אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר [זֶה הוּוּ, וּגְבוּרִים גְּבוּרִים שֶׁל צַד הִרְעָה הוּוּ, שְׁכַתוּב אַנְשִׁי שֵׁם, וְלֹא כְּתוּב אַנְשִׁי הַשֵּׁם, אֲלֵא אַנְשִׁי שֵׁם, כְּמוֹ זֶה כְּתוּב] (תְּהֵלִים כה) זְכֹר רַחֲמֵיךָ ה' וַחֲסִדֵיךָ כִּי מַעוֹלָם הִמָּה. מַעוֹלָם וְדַאי. וּמַעוֹלָם שְׁלִמְטָה לְקַח אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהֵם אָבוֹת רַאשׁוֹנִים לְהִיּוֹת מְרַכְּבָה קְדוּשָׁה לְמַעְלָה. גַּם כָּאן הִמָּה הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר מַעוֹלָם. מַעוֹלָם וְדַאי לְקַח אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מַעוֹלָם [וּמַהוּ? זֶה מְטָתוּ שְׁלִשְׁלֹמָה, שְׁכַתוּב (שִׁיר ג) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ. רַבִּי אַחָא אָמַר, כְּלָם נִקְרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים [שְׁהָרִי עֵדִין לֹא הִתְבַּשְׁמָה].

דף לז ע"ב

תּוֹסֵפֶת אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ ז"ל בְּשַׁעֲתָא דְבִרְאָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַדָּם בְּרָא לִיהּ בְּגִינְתָּא דְעֵדן וְצוּהוּ עַל שְׁבַע מִצְוֹת. חָב וְאַתְגְּרֵשׁ מִגִּינְתָּא דְעֵדן. וְתַרִּי מִלְּאֲכִי שְׁמִיָּא עֲזָא וְעֲזָאֵל אָמְרוּ קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֱלוֹ הוּוּינָא אֲנִי בְּאַרְעָא הוּוּינָא זַכָּאִין. אָמַר לְהוּוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכִי אַתְנוּן זְכָלִין עַל יִצְרָא בִישָׁא, אָמְרוּ קַמִּיהּ זְכָלִין. מִיָּד אֲפִיל לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּמָא דְאַתְּ אָמַר הַנְּפִילִים הִיוּ בְּאַרְצָא וְכְּתִיב הַגְּבוּרִים וְגו'. וּבְשַׁעֲתָא דְנַחְתוּ לְאַרְעָא עָאֵל בְּהוּ יִצְרָא בִישָׁא שְׁנֶאֱמַר וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בְּחָרוּ, חָבּוּ וְאַתְעֲקְרוּ מִקְדוּשְׁתֵּיהוּ, (עַד כַּאן הַתּוֹסֵפֶת)

אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה, בְּשַׁעֲתָא שְׁבִרְא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, בְּרָא אוֹתוֹ בְּגֵן עֵדן וְצוּהוּ אוֹתוֹ עַל שְׁבַע מִצְוֹת. חָטָא וְגֵרַשׁ מִגֵּן עֵדן, וְשִׁנֵּי מִלְּאֲכִי שְׁמִים, עֲזָא וְעֲזָאֵל, אָמְרוּ לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא : אֱלוֹ הוּוּינָא אֲנִי בְּאַרְצָא, הִיינָנו צְדִיקִים. אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא : וְכִי אַתֶּם יְכוּלִים עַל יִצְרָא הַרְעָה? אָמְרוּ לְפָנֵינוּ : יְכוּלִים. מִיָּד הִפִּיל אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר הַנְּפִילִים הִיוּ בְּאַרְצָא, וְכְּתוּב הַגְּבוּרִים. וּבְשַׁעֲתָא שְׁיִרְדוּ לְאַרְצָא נִכְנַס בְּהֵם יִצְרָא הַרְעָה, שְׁנֶאֱמַר וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בְּחָרוּ. חָטָאוּ וְנִעְקְרוּ מִקְדְּשֵׁתָם. ע"כ הַתּוֹסֵפֶת.

תָּא חֲזִי, כְּלָהוֹן נְטִיעֵן הוּוּ סְתִימִין רְשִׁימִין דְּקִיקִין בְּאַתְרָא חֲד. לְבַתֵּר עֶקְרוֹן
קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא וְאַשְׁתִּיל לֹון בְּאַתֵּר אַחְרָא וְאַתְקִימוּ. רַבִּי יִיסָא שְׁאַל
מֵאִי דְכְּתִיב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרֹא אֱלֹהִים אָדָם בְּדַמוֹת אֱלֹהִים
עָשָׂה אוֹתָם זָכַר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם. אָמַר לִיה רַבִּי אַבָּא רַזָּא עֲלָאָה
הוּא. תְּנִינָן תְּלַת סְפָרִין פְּתִיחוֹן בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה חֲד דְּצַדִּיקִים גְּמוּרִים (דף לו ע"ב)
וְכוּי סֵפֶר עֲלָאָה דְּהָא מְנִיָּה נֶפֶק כְּלָא. נֶפֶיק מְנִיָּה כְּתִיבָה. סֵפֶר אֲמֻצְעִיתָא
כְּלָלָא דְּעִילָא וְתַתָּא (ס"א ספר דאיהו כללא דלעילא ותתא ואחיד לכל סטרין רזא וכו) (כפי
זוה התקון נמצא בשני ספרי היד) (ואחיד לכל סטרין רזא דאדם קדמאה, ספר תליתאה דאקרי (נ"א
ואקרי) תורה) דְּתוֹרָה שְׁבַכְתָּב אָדָם קְדַמְאָה. סֵפֶר (ס"א תליתאה) דְּאַקְרִי תּוֹלְדוֹת
אָדָם וְדָא אִיהוּ דְּצַדִּיקִים גְּמוּרִים. הֲדָא הוּא דְּכְּתִיב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם
דָּא צַדִּיק וְדָאִי דְּעֵבִיד תּוֹלְדוֹת.

בֹּא רָאָה, כָּל הַנְּטִיעוֹת הָיוּ נְסֻתָרִים רְשׁוּמִים דְּקִיקִים בְּמָקוֹם אַחַד.
אַחַר כֵּן עֶקֶר אוֹתָם הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשִׁתַּל אוֹתָם בְּמָקוֹם אַחַר
וְהִתְקִימוּ. רַבִּי יִיסָא שְׁאַל, מַה זֶה שְׁכַתוּב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם בְּיוֹם
בְּרֵא אֱלֹהִים אָדָם בְּדַמוֹת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ זָכַר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ
אֹתָם? אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, זֶה סוּד עֲלִיוֹן. שְׁנִינוּ, שְׁלֹשָׁה סְפָרִים נִפְתְּחוּ
בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה, אַחַד שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים וְכוּי. סֵפֶר עֲלִיוֹן שְׁהָרִי מְמַנּוּ
יוֹצֵא הַכֹּל, מְמַנּוּ יוֹצֵאת כְּתִיבָה. סֵפֶר אֲמֻצְעִי כְּלָלוֹת שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה
[ספר שהוא כללות שלמעלה ולמטה ואוחז לכל הצדדים סוד וכו'] [ואוחז לכל הצדדים סוד של
אדם הראשון, ספר שלישי שנקרא [נ"א ונקרא] תורה] שְׁתוֹרָה שְׁבַכְתָּב אָדָם הָרֵאשׁוֹן.
סֵפֶר שְׁלִישִׁי שְׁנַקְרָא תּוֹלְדוֹת אָדָם, וְזֶהוּ שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים. זֶהוּ
שְׁכַתוּב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם, זֶה צַדִּיק (יסוד), וְדָאִי שְׁעוּשָׁה תּוֹלְדוֹת.

בְּיוֹם בְּרֵא אֱלֹהִים אָדָם בְּדַמוֹת אֱלֹהִים. דְּהָא וְדָאִי כְּדִין אֲתַתְּקוֹן כְּלָא
לְעִילָא וְתַתָּא וְאַתְקִימוּ בְּדוּגְמָא חֲדָא. זָכַר וּנְקֵבָה בְּרָאָם סְתָם חֲד
אַתְכְּלִיל בְּחֲד. מִתְנִיתִין (ד"א וכו) כְּתִיב, (משלי יח) מְגִדֵּל עוֹז שֵׁם יִי בּוֹ יְרוּץ
צַדִּיק וְנִשְׁגָּב. דָּא הוּא סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם דְּרַהִיט בְּהוּא מְגִדֵּל (צו ב). הָאִי
מְגִדֵּל מֵאִי עֲבִידְתִּיה. אֶלָּא דָּא הוּא מְגִדֵּל דְּוֹד. וְדָא הוּא מְגִדֵּל עוֹז שֵׁם יִי.
וְכְּלָא חֲד. הֲכָא יְדִיעָא לְבַנֵּי מְהִימְנוּתָא דָּא הוּא וְדָאִי סֵפֶר תּוֹלְדוֹת. (אית דלא
גרסו) (אדם לבני מהימנותא סודו מגדל עוז שם יי בו ירוץ צדיק ונשגב יהו"ה צדיק) (אדם לבני
מהימנותא). וְאָמַר רַבִּי אַבָּא (לקמן נה ב) סֵפֶר וְדָאִי (נחתו) (נחית) לִיה לְאָדָם
הָרֵאשׁוֹן. וּבִיה הָוָה יְדַע חֲכַמְתָּא עֲלָאָה. וְסִפְרָא דָּא מְטָא לְבַנֵּי אֱלֹהִין
חֲפִימֵי דָּרָא. וּמֵאֵן דְּזָכִי לְאַשְׁגַּחָא בִּיה יְדַע בִּיה חֲכַמָּה עֲלָאָה. וּמִשְׁגִּיחוּן
בִּיה וְיְדַעִין בִּיה. וְסִפְרָא דָּא נְחִית לִיה מְאִרִי דְּרִזִּין. וְתַלַּת שְׁלִיחוֹן מְמַנּוּ
קַמִּיה. וּבְשַׁעְתָּא דְּנֶפֶק אָדָם מְגִנְתָּא דְּעֵדוֹן אַחִיד בְּהוּא סִפְרָא. כַּד נֶפֶיק
(מיניה) טָאס מְנִיָּה (לתרעא) צְלִי וּבְכִי קַמִּי מְאִרִיה וְאַתִּיבוּ לִיה כְּמִלְקַדְמִין.
בְּגִין דְּלָא תַתְּנִישִׁי חֲכַמְתָּא מְבַנֵּי נִשְׂא וְיִשְׁתַּדְּלוּן לְמַנְדַּע לְמְאִרִיהוּן.

בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אֶדָם בְּדַמוֹת אֱלֹהִים, שְׁהָרִי וְדָאִי אֲזוּ נִתְקַן הַכֹּל לְמַעַלְהָ וּמִטָּה, וְהִתְקַיְמוּ בְּדַגְמָה אַחַת. זְכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם, סֵתָם אֶחָד נִכְלָל בְּאַחַד. מְשֻׁנָּה, כְּתוּב (מְשַׁלֵּי יח) מְגִדֵּל עַל שֵׁם ה' בּוֹ יְרוּץ צְדִיק וְנִשְׁגָּב. זֶהוּ סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אֶדָם שְׂרָץ בְּאוֹתוֹ מְגִדֵּל. הַמְגִדֵּל הַזֶּה מַה מַּעֲשֵׂהוּ? אֵלֶּא זֶהוּ מְגִדֵּל דָּוִד, וְזֶהוּ מְגִדֵּל עַל שֵׁם ה', וְהַכֹּל אֶחָד. כָּאִן יָדוּעַ לְבִנֵי הָאֱמוּנָה זֶהוּ וְדָאִי סֵפֶר תּוֹלְדוֹת [נִישׁ שְׁלֵא גוֹרְסִים] אֶדָם. לְבִנֵי הָאֱמוּנָה סוּדוּ מְגִדֵּל עַל שֵׁם ה' בּוֹ יְרוּץ צְדִיק וְנִשְׁגָּב. יְהוּיָה צְדִיק] אֶדָם לְבִנֵי הָאֱמוּנָה. (רֵאָה צִיּוֹר לְמַעַלְהָ). וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, סֵפֶר וְדָאִי יָרַד לוֹ לְאֶדָם הָרֵאשׁוֹן, וּבּוֹ הָיָה יוֹדֵעַ חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה. וְסֵפֶר זֶה הִגִּיעַ לְבִנֵי אֱלֹהִים חֲכָמֵי הַדּוֹר, וּמִי שֶׁזָּכָה לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, יָדַע בּוֹ חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה. וּמִתְבּוֹנְנִים בּוֹ וְיוֹדְעִים בּוֹ. וְסֵפֶר זֶה הוֹרִיד אוֹתוֹ בַּעַל הַסּוּדוֹת וְשִׁלְשָׁה שְׁלִיחִים מִמֵּינִים לְפָנָיו. וּבְשַׁעָה שְׂיֻצָא אֶדָם מִגֵּן עֵדֶן, אַחַז בְּאוֹתוֹ סֵפֶר. כְּשִׂיֻצָא [מִמֵּנוּ] טַס מִמֵּנוּ [לְשַׁעַר], הִתְפַּלֵּל וּבְכָה לְפָנֵי רְבוּנוּ, וְהִשִּׁיבּוּ לוֹ אוֹתוֹ כְּמוֹ מִקְדָּם, כְּדִי שְׁלֵא תִשְׁכַּח חֲכָמָה מִבְּנֵי אֶדָם וְיִשְׁתַּדְּלוּ לְדַעַת אֶת רְבוּנָם.

וְכֹן תִּנְיָנוּ סֵפֶר הָהוּא לִיָּה לְחִנוּךְ. וְדָא סֵפֶר מֵאַתֵּר דְּסֵפֶרָא דְּתּוֹלְדוֹת אֶדָם הָהוּא. וְדָא הוּא רְזָא דְּחֲכָמָתָא. דְּהָא מֵאַרְעָא אֲתִנְטִיל הָדָא הוּא דְּכְתִיב וְאֵינְנוּ כִּי לְקַח אוֹתוֹ אֱלֹהִים. וְהוּא הַנֶּעַר. כְּדְכְתִיב, (מְשַׁלֵּי כ"ב) חִנוּךְ לְנֶעַר עַל פִּי דְרַכּוֹ.

וְכֹן שְׁנִינוּ, סֵפֶר הָיָה לוֹ לְחִנוּךְ, וְזֶה סֵפֶר מִמְקוֹם שֶׁל סֵפֶר שֶׁל תּוֹלְדוֹת אֶדָם הָיָה, וְזֶהוּ סוּד הַחֲכָמָה, שְׁהָרִי מֵהָאֶרֶץ נָטַל. זֶהוּ שְׁכָתוּב וְאֵינְנוּ כִּי לְקַח אוֹתוֹ אֱלֹהִים. וְהוּא הַנֶּעַר, שְׁכָתוּב (מְשַׁלֵּי כב) חִנוּךְ לְנֶעַר עַל פִּי דְרַכּוֹ.

וְכֹל גְּנָזֵי עֲלָאִי אֲתַמְסְרֵן בִּידֵיהָ. וְדָא מְסִיר וְיָהִיב וְעֵבִיד שְׁלִיחוּתָא. וְאֶלְף (לְקַמּוֹ נו) מִפְּתַחֵן אֲתַמְסְרֵן בִּידֵיהָ. וּמֵאַה בְּרַכָּאן נָטִיל בְּכֹל יוֹמָא וְקָשִׁיר קָשִׁירִין לְמֵאַרְיָה. מַעֲלָמָא נָטִיל לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְשִׁמוּשֵׁיהָ הָדָא הוּא דְּכְתִיב כִּי לְקַח אוֹתוֹ אֱלֹהִים.

וְכֹל גְּנָזִים עֲלִיוֹנִים נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ. וְזֶה מְסִיר וְנָתַן וְעָשָׂה שְׁלִיחוּת, וְאֶלְף מִפְּתַחוֹת נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ. וּמֵאַה בְּרַכּוֹת לֹקַח בְּכֹל יוֹם וְקוּשֵׁר קָשִׁירִים לְרְבוּנוּ. הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַח אוֹתוֹ מֵהָעוֹלָם לְשִׁמְשׁ אוֹתוֹ. זֶהוּ שְׁכָתוּב כִּי לְקַח אוֹתוֹ אֱלֹהִים.

ומן דא אַתמסר ספרא דאקרי ספרא דחנוד. בשעתא דאחיד ליה קודשא בריך הוא אַחמי ליה כל גנזי עלאי. אַחמי ליה אילנא דחיי בגו מציעות גנתא וטרפוי וענפוי. וכלא חמינן בספריה. זפאין אנון חסידי עלאין דחכמתא עלאה אתגלי להו ולא אתנשי מנייהו לעלמין כמא דאת אמר, (תהלים כה) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם:

ומזה נמסר ספר שנקרא ספרו של חנוד. בשעה שאחזי אותו הקדוש ברוך הוא, הראה לו כל גנזים עליונים. הראה לו עץ החיים באמצע הגן והעלים שלו וענפיו, והכל ראינו בספרו. אשרי אותם חסידים עליונים שחכמה עליונה התגלתה להם ולא נשכחה מהם לעולמים, כמו שנאמר (תהלים כה) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם.

ויאמר יי לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר וגו'. (חסר) רבי אהא אמר בההוא זמנא הנה ההוא נהרא דנגיד ונפיק, אפיק רוחא עלאה מאילנא דחיי ואריק באילנא (דשרייה ביה מותא) (מאילנא דמותא) ואתמשכון רוחין בגווייהו דבני נשא יומין (זמנין) סגיאין. עד דסלקו בישין ואתעתדו לפתח. כדין אסתלק רוחא עלאה מההוא אילנא בשעתא דפרח נשמתין בבני (מבני) נשא הדא הוא דכתיב לא ידון רוחי באדם לעולם. למיהב לעולם בשעתא דפרחו נשמתין בבני נשא.

ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר וגו'. רבי אהא אמר, באותו זמן היה אותו נהר ששופע ויוצא, מוציא רוח עליונה מעץ החיים ומוריק באילן (ששורה בו המות) (מעץ המות), ונמשכות רוחות לתוך בני אדם ימים (זמנים) רבים, עד שעלו רעות והתנצבו לפתח. אז הסתלקה רוח עליונה מאותו אילן בשעה שפרחו נשמות בבני [מבני] אדם. זהו שכתוב לא ידון רוחי באדם לעולם. לתת לעולם בשעה שפרחו נשמות בבני אדם.

בשגם הוא בשר רבי אלעזר אמר (דבי רבי אלעזר אמה) (לקמן צ"ח ע"א) בשגם דא משה. דאיהו נהיר לסיהרא. ומחילא דא קיימין בני נשא בעלמא יומין (זמנין) סגיאין. והיו ימיו מאה ועשרים שנה, רמו למשה דעל ידיה תורה אתיהיבת. וכדין יריק (ס"א זריק) חיון לבני נשא מההוא אילנא דחיון. וכך הנה. אלמלא דחבו ישראל הדא הוא דכתיב (שמות לב) חרות על הלחות, חרות ממלאך המות. דהא אילנא דחיי הנה משיך לתתא.

בשגם הוא בשר, רבי אלעזר אמר, (בישיבתו של רבי אלעזר אמרו) בשגם זה משה, שהוא מאיר ללבנה, ומכח זה עומדים בני אדם בעולם ימים

(זמגים) רבנים. והיו ימיו מאה ועשרים שנה - רמז למשה, שעל ידו נתנה תורה. ואז מוריק [זורק] חיים לבני אדם מאותו עץ החיים. וכך היה. אלמלא שחטאו ישראל. זהו שפתוב (שמות לב) חרות על הלחות. חרות ממלאך המוות. שהרי עץ החיים היה מושך למטה.

דף לח ע"א

ועל דא בשג"ם דאיהו בשר קיימא מלה לארקא (לא תרחקא) רוחא דחיי. בשגם אחיד לתתא אחיד לעילא. ועל דא תנינן משה לא מית אלא אתכניש (דף לח ע"א) מעלמא והוה נהיר לסיהרא. דהא שמשא אף על גב דאתכניש מעלמא לא מית אלא עאל ואנהיר לסיהרא. כך משה. דבר אחר בשגם הוא בשר במשיכו דרוחא בבני נשא זמנא רבה אתהדר למיהוי בשר לאתמשכא בתר גופא ולא שתדלא בעובדין דהאי עלמא.

ועל בשג"ם שהוא בשר עומד הדבר להריק (להרחיק) רוח של חיים. בשגם אחוז למטה, אחוז למעלה. ועל זה שנינו משה לא מית, אלא התכנס מן העולם והיה מאיר ללבנה, שהרי השמש, אף על גב שמתכנס מן העולם, לא מית, אלא נכנס ומאיר ללבנה, כך משה. דבר אחר בשגם הוא בשר - במשיכת הרוח בבני אדם זמן רב, חוזר להיות הבשר להמשך אחר הגוף ולהשתדל במעשי העולם הזה.

אמר רבי יצחק כל (לקמן נה ב דרין דאשתכללו משת כלהו צדיקי וחסידים. לבתר התפשטו ואולידו ואוליפו אומנותא (וחכמתא)) דעלמא לשצאה ברומחין וסייפין. עד דאתא נח ואתקין לון תקוונא דעלמא ולמפלח ולא תקנא ארעא. דהא בקדמיתא לא הוו זרעין וחדין. לבתר אצטריכו להאי דכתיב עוד כל ימי הארץ וגו'.

אמר רבי יצחק, כל (הדורות שגתקנו משת, כלם צדיקים וחסידים. אחר כך התפשטו והולידו, ולמדו אמנות (וחכמה)) העולם להרג ברמחים ובחרבות. עד שבא נח והתקין להם תקוון העולם ולעבד ולתקן את הארץ. שהרי בהתחלה לא היו זרעים וקוצרים, אחר כך הצטרכו את זה, שפתוב עוד כל ימי הארץ וגו'.

רבי אלעזר אמר זמין קודשא בריך הוא לתקנא עלמא ולא תקנא רוחא בבני נשא בגין דיורכון יומין לעלמין הדא הוא דכתיב, (ישעיה סה) כי כימי העץ ימי עמי וגו' וכתיב, (שם כה) בלע המות לנצח ומחה יי אלהים דמעה

מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי יי דבר : עד כאן אשתכללו
מילין מפאן ולהלאה תקונא דפרשתא : בראשית

רבי אלעזר אומר, עתיד הקדוש ברוך הוא לתקן עולם ולהתקין רוח
בבני אדם כדי שיאריכו ימים לעולמים. זהו שכתוב (ישעיה סה) כי כימי
העץ ימי עמי וגו'. וכתוב (שם כה) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים
דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר. עד
כאן נתקנו הדברים. מפאן והלאה תקון הפרשה. בראשית

אמר רבי שמעון, הא תנינן דכד ברא קודשא ברוך הוא עלמא גליף בגילופי
דרזא דמהימנותא גו טהירין ברזין עלאין. וגליף לעילא וגליף לתתא וכלא
ברזא חדא. ועביד עלמא תתאה כגוןא דעלמא עלאה. ודא קאים לקביל
דא. למהוי כלא חד ביחודא חדא. ובגין כך קודשא ברוך הוא גליף גליפי
דאתון עילא ותתא. ובהו ברא עלמין.

אמר רבי שמעון, הרי שנינו, שכשברא הקדוש ברוך הוא את העולם,
חקק בחקיקות של סוד האמונה תוך אורות בסודות עליונים וחקק
למעלה וחקק למטה, והכל בסוד אחד. ועשה עולם תחתון כמו
שעולם העליון. וזה עומד כנגד זה להיות הכל אחד ביחוד אחד. ולכן
הקדוש ברוך הוא חקק חקיקות של אותיות למעלה ולמטה, ובהם
ברא את העולמות.

ותא חזי, כגוןא דעבד קודשא ברוך הוא עלמא הכי נמי ברא ליה לאדם
קדמאה. פתח ואמר, (הושע ו) והמה כאדם עברו ברית וגו'. דהא קודשא
ברוך הוא אעטר ליה בעטרין עלאין. וברא ליה בשית סטרין דעלמא.
למהוי שלים בכלא. וכלא זעאן ודחלן מקמיה. דהא פד אתברי אדם
אתברי בדיוקנא עלאה. והוו מסתכלן בההוא דיוקנא וזעאן ודחלן
מקמיה. ולבתר אעיל ליה קודשא ברוך הוא בגנתא דעדן לאתעדנא תמן
בעדונין עלאין. והוו מלאכין עלאין סחרין ליה ומשמשין קמיה. ורזין
דמריהון הוו אודעין ליה.

ובא וראה, כמו שעשה הקדוש ברוך הוא את העולם, כך גם ברא את
אדם הראשון. פתח ואמר, (הושע ו) והמה כאדם עברו ברית. שהרי
הקדוש ברוך הוא עטר אותו בעטרות עליונות, וברא אותו בששה
צדדים של העולם להיות שלם בכל, וככלם זעו ופחדו מלפניו. שהרי
כשבברא אדם, נברא בדמות עליונה, והיו מסתכלים באותה דמות
וזעים ופחדים מלפניו. ואחר כך הכניסו הקדוש ברוך הוא בגן עדן

להתעדות שם בעדוניהם עליונים, והיו מלאכים עליונים משמשים לפניו
וסובבים אותו, וסודות רבונם היו מודיעים לו.

תא חזי, בשעתא דאעיל ליה קודשא בריה הוא לגנתא דעדו, הנה חמי
ואסתפל מתמון כל רזין עלאין וכל חכמתא. בגין למנדע ולאסתפל
ביקרא דמריה.

בא ראה, בשעה שהכניס אותו הקדוש ברוך הוא לגן עדו, הנה רואה
ומסתפל משם כל הסודות העליונים וכל החכמה כדי לדעת
ולהסתפל בכבודו רבונו.

שבעה היכלין מדורין אנון לעילא דאנון רזא דמהימנותא עלאה. ושבעה
היכלין אנון לתתא (כגוונא דלהון חד לקביל חד. שבעה מדורין דהיכלין אנון לתתא) כגוונא
דלעילא. ואנון שית כגוונא עלאה וחד טמיר וגניז איהו לעילא. וכל אלין
אנון ברזא עלאה. בגין דכל הני היכלין אית בהו כגוונא דלעילא. ואית
בהו כגוונא דלתתא. למיהוי כליל בדיוקנא דרזא דלעילא ובדיוקנא דרזא
דלתתא, ובהו הנה דיוריה דאדם.

שבעה היכלות מדורים הם למעלה, שהם סוד האמונה העליונה.
ושבעה היכלות הם למטה [כמו שהם אחד כנגד אחד, שבעה מדורים של היכלות הם
למטה] כמו שלמעלה. והם ששה כדגמא עליונה, ואחד טמיר וגנוז הוא
למעלה. וכל אלה הם בסוד עליון, משום שכל ההיכלות הללו יש בהם
כמו שלמעלה, ויש בהם כמו שלמטה, להיות פולל בדמות של הסוד
שלמעלה ובדמות של הסוד שלמטה, ובהם היה דיורו של אדם.

דף לח ע"ב

ולבתר דאתתרוך מגנתא דעדו אתקין לון קודשא בריה הוא לנשמיתהון
דצדיקיא לאשתעשעא בהו כדקא חזי מזינא דיקרא עלאה. וכל חד וחד
אתתקון כגוונא דלעילא וכגוונא דלתתא כמה דאוקימנא. היפלא קדמא.
אתר דאיהו מתתקון לתתא למיהוי כגוונא דלעילא. והא אתערין חברייא
נמוסי דגנתא דעדו כמה דאיהו ברזא עלאה (דאיהו מתקון לגו, גו טמירא דרזא
דלתתא גניז וסתים מכל) (נייא ואיהו מתתקון לגו וסתים מכולא) ולא שלטא ביה עינא. בר
נשמיתהון דצדיקיא. למיהוי (דף לח ע"ב) גליפן לעילא ותתא. ולאסתפל
מתמון ברזא דמריהון ובענוגא דלעילא.

ולאחר שגרש מגן עדן, התקין אותם הקדוש ברוך הוא לנשמות הצדיקים להשתעשע בהם כראוי מזיו של הכבוד העליון, וכל אחד ואחד התתקן כמו שלמעלה וכמו שלמטה כמו שפרשנו. היכל ראשון - מקום שהוא נתקן למטה להיות כמו שלמעלה. והרי העירו החברים הנהגות גן עדן כמו שהוא בסוד עליון [שהוא נתקן לבפנים תוך סתר של הסוד שלמטה גנוז ונסתר מכל] [נ"א: והוא נתקן לבפנים ונסתר מהכל] ולא שולטת בו העין, פרט לנשמות הצדיקים, להיות חקוקים למעלה ולמטה ולהסתכל משם בסוד רבונם ובענוג שלמעלה.

ואליו אנו צדיקים דלא אחלפוי יקרא דמריהון בגין דחלא אחרא. כתיב, (משלי יב) אשת חיל עטרת בעלה, רזא דמהימנותא לאתדבבא בר נש במריה ולדחלא מניה תדיר ולא יסטי לימינא ושמאלא. והא אוקימנא דלא יהו בר נש בתר דחלא אחרא דאקרי אש"ת זנוג"ם. ובגין כד כתיב, (משלי ז) לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה.

ואלה אותם צדיקים שלא החליפו כבוד רבונם בשביל יראה אחרת. כתוב (משלי יב) אשת חיל עטרת בעלה, סוד האמונה להדבק בן אדם [ברבונ] ולפחד ממנו תמיד ולא יסטה לימין ולשמאל. והרי בארנו שלא ילך בן אדם אחר יראה אחרת שנקראת אש"ת זנוג"ם. ולכן כתוב (שם ז) לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה.

היכלא דא קאים בדיוקנא דרזא עלאה. בגין דכד נשמתינ דצדיקיא נפקי מהאי עלמא, עאלין גו אלין היכלין די בגנתא דעדן דלתתא. ותמן (עאלין) יתבין כל חד וחד כל ההוא זמנא דאצטריכא נשמתא למיתב תמן.

היכל זה עומד בדמות של סוד עליון, היות שפשנשמות הצדיקים יוצאות מן העולם הזה, נכנסים לתוך ההיכלות הללו שבגן עדן שלמטה, ושם [נכנסים] יושבים כל אחד ואחד כל אותו זמן שצריכה הנשמה לשבת שם.

ובכל היכלא והיכלא אית דיוקנין כגוונא (עלאה) דלעילא ודיוקנין כגוונא (תתאה) דלתתא. ותמן אתלבשת נשמתא בלבושין כגוונא דהאי עלמא. ואתעדנת תמן כל ההוא זמנא דאצטריכת עד דמטי זמנא לסלקא לאתר עלאה כמה דאצטריד. ומגו ההוא מאנא דאתלבשת ביה חמאת דיוקנין עלאין לאסתכלא ביקרא דמריהון.

וּבְכֹל הַיְכָל וְהַיְכָל יֵשׁ דְּמִיּוֹת כְּמוֹ [עליון] שְׁלֹמֶעֱלָה וּדְמִיּוֹת כְּמוֹ [למטה] שְׁלֹמֶטָה. וְשֵׁם מִתְלַבֶּשֶׁת הַנְּשֻׁמָּה בְּלְבוּשֵׁים כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִתְעַדְנֶת שֵׁם כָּל אוֹתוֹ זְמַן שְׁצָרִיכָהּ, עַד שֶׁמִּגִּיעַ הַזְּמַן לַעֲלוֹת לְמָקוֹם עֲלִיּוֹן כְּמוֹ שְׁצָרִיךְ. וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ בְּגַד שֶׁהַתְּלַבְּשָׁה בוֹ, רוֹאֶה דְּמִיּוֹת עֲלִיּוֹנוֹת לְהַסְתַּכֵּל בְּכַבוֹד רַבּוֹנִים.

בְּהַאי הַיְכָלָא אֵית נְהוּרִין עֲלָאִין לְאַסְתַּכְּלָא. בְּנִשְׁמַתְהוֹן דְּאַנּוֹן גִּיּוּרִין דְּאַתְגִּיירוּ קִיּוּמִין תַּמָּן וְעָאֲלִין תַּמָּן לְאַסְתַּכְּלָא בִּיקְרָא עֲלָאָה וּמִתְלַבְּשׁוֹן תַּמָּן בְּלְבוּשָׁא חֲדָא דְנְהוּרָא דְנְהִיר וְלֹא נְהִיר. וְהַהוּא הַיְכָלָא מְקַפָּא מְאֵבּוֹן טָבָא וְדַהְבָּא.

בְּהַיְכָל הַזֶּה יֵשׁ מְאוּרוֹת עֲלִיּוֹנִים לְהַסְתַּכֵּל, וְנִשְׁמוֹת אוֹתָם הַגְּרִים שֶׁהַתְּגִירוּ עוֹמְדוֹת שֵׁם וְנִכְנָסוֹת שֵׁם לְהַסְתַּכֵּל בְּכַבוֹד הָעֲלִיּוֹן, וּמִתְלַבְּשׁוֹת שֵׁם בְּלְבוּשׁ אֶחָד שֶׁל אֹר שְׁמַאִיר וְלֹא מְאִיר. וְאוֹתוֹ הַיְכָל מְצַפֶּה מְאֵבּוֹן טוֹבָה וְזָהָב.

וְתַמָּן אֵיהוּ פִּתְחָא חֲדָא דְנְחִית לְקַבֵּל פִּתְחָא דְגִיּהֲנָם. מִתַּמָּן מְסַתַּכְלָן בְּכָל אַנּוֹן חִיבֵי (דִּישְׂרָאֵל) (נִי"א דְעוּבְדֵי עֲבוּדָה זְרָה) דְּלֹא עָאֲלוּ בְּבְרִית קִיּוּמָא קְדִישָׁא וְאַתְתַּרְכוּ בְּאַנּוֹן מְלֶאכִי חֲבֵלָה דְטַרְדֵי לוֹן בְּנוּרָא דְדְּלִיק. וְאַנּוֹן חֲמָאן וְחֲדָאן עַל דְּאַתְגִּיירוּ.

וְשֵׁם הוּא פִּתְחָא אֶחָד שְׁיֹרֵד כְּנֶגֶד פִּתְחָא הַגִּיּהֲנָם. מִשָּׁם מְסַתַּכְלִים בְּכָל אוֹתָם רְשָׁעִים [שֶׁל יִשְׂרָאֵל] [שֶׁל עוּבְדֵי עֲבוּדָה זְרָה] שֶׁלֹּא נִכְנָסוּ בְּבְרִית הַקְּדוּשָׁה וְגִרְשׁוּ בְּאוֹתָם מְלֶאכִי חֲבֵלָה שְׁטוּרְדִים אוֹתָם בְּאִשׁ שְׁדוּלְקַת. וְהֵם רוֹאִים וְשִׁמְחִים עַל שֶׁהַ תְּגִירוּ.

וְתַלְתַּת זְמַנִּין בְּיוֹמָא נְהִרִין מְגוֹ נְהִירוֹ עֲלָאָה וּמִשְׁתַּעֲשָׁעוֹן תַּמָּן. וְעֵילָא מְנַהוֹן עוּבְדֵיהּ וְאַנְקְלוּס גִּיּוּרָא וּשְׁאַר גִּיּוּרִין דְּאַתְגִּיירוּ. כְּגוּוֹנָא דָּא לְעֵילָא פֶּד זְכָאן לְסַלְקָא נִשְׁמַתְהוֹן לְאַתְעַטְרָא תַּמָּן:

וְשֶׁלש פְּעָמִים בְּיוֹם מוּאָרִים מִתּוֹךְ אֹר עֲלִיּוֹן וּמִשְׁתַּעֲשָׁעִים שֵׁם. וּמִעֲלֵיהֶם עוּבְדֵיהּ וְאוּנְקְלוּס הַגֵּר וּשְׁאַר הַגְּרִים שֶׁהַתְּגִירוּ. כְּמוֹ זֶה לְמַעַלָּה כְּשִׁזְכִּים לְהַעֲלוֹת נִשְׁמַתָּם לְהַתְעַטֵּר שֵׁם.

היכלא תננינא. היכלא דא קיימא לגו מהאי היכלא קדמא, והאי (פתחא) איהו סמיד לגו מערתא) (נייא היכלא סמיד למערתא) דאבון. והאי היכלא נהיר מקדמא. הקא אית כל אבנין יקירין דמקפון ליה.

היכל שני. היכל זה עומד לפני מהיכל הראשון הזה, וזה [הפתח הוא סמוך לתוך המערה] [נייא: היכל סמוך למערה] של האבות. וההיכל הזה מאיר יותר מהראשון. כאן יש כל אבנים יקרות שמצפות אותו.

בגו דהאי היכלא, אית נהירו חד כליל מפל גוונין ואיהו נהיר מעילא לתתא. בהאי היכלא קיימין (כל) אנון דסבלו יסורין ומרעין בהאי עלמא בגין לאתתקנא. והווי מודן ומשבחו למריהון כל יומא. ולא הווי מבטלין צלותיהו לעלמין.

בתוך ההיכל הזה יש אור אחד כלול מפל הגונים, והוא מאיר מלמעלה למטה. בהיכל הזה עומדים [כל] אלו שסבלו יסורים ונחלאים בעולם הזה כדי להתתקן, והיו מודים ומשבחים לרבונם בכל יום, ולא היו מבטלים תפלותיהם לעולמים.

לגו מהאי היכלא קיימין כל אנון דמקדשין (בכל יומא) בכל חילא שמא דמריהון ואתיבו אמן יהא שמייה רבא מברך בכל חילא. ואלין אנון קיימין לגו בגו האי היכלא. וההוא נהורא דכליל כל גוונין נהיר לון. מההוא נהירו קיימין וחקמן נהורין אחרנין דאתאחדון ולא אתאחדון בגווייהו. ועילא מנהון משיח דאיהו עאל וקאים בינייהו ונחית לון.

לפנים מההיכל הזה עומדים כל אלו שמקדשים [בכל יום] בכל הפח שם רבונם, ועונים אמן יהא שמייה רבא מברך בכל הפח. ואלה הם עומדים לפני ולפנים בהיכל הזה. ואותו אור שכולל כל הגונים מאיר להם. מאותו האור עומדים ורואים מאורות אחרים שנאחזים ולא נאחזים בתוכם. ומעליהם משיח, שהוא נכנס ועומד ביניהם ומנחם אותם.

איהו נטיל מהאי היכלא ועאל בהיכלא תליתאה ותמן כל אנון בני מרעין וכאבין יתיר וכל אנון דרדקי דבי רבן דלא אשלימו יומין. וכל אנון דעצבין על חרוב בי מקדשא (ואושידו) והווי אושדין דמעין. בלהון קיימין בההוא היכלא, ואיהו מנחם לון.

הוא נוסע מההיכל הזה ונכנס. בהיכל השלישי, ושם כל אותם בני חלאים וכאבים קשים, וכל אותם תינוקות של בית רבן שלא השלימו ימיהם, וכל אותם העצובים על חרבן בית המקדש [ושפכו] והיו שופכים דמעות. כלם עומדים באותו היכל, והוא מנחם אותם.

ונטיל מהאי היכלא ועאל בהיכלא רביעאה, ותמן כל אנון אבלי ציון וירושלם וכל אנון קטולי דשאָר עמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות. ואיהו שרי ובכי. (דף לט ע"א) וכדין כל אנון נשיאין דזרעא דדוד כלהו אחידן ביה ומנחמין ליה.

ונוסע מההיכל הזה ונכנס. בהיכל הרביעי, ושם כל אותם אבלי ציון וירושלים וכל אותם שנהרגו על ידי שאר העמים עובדי עפויים. והוא שוהה ובוכה. ואז כל אותם נשיאים של זרע דוד, כלם אוחזים בו ומנחמים אותו.

שארי תננינות ובכי עד דקלא נפיק ומתאחד בההוא קלא וסליק לעילא ואשתיה תמן עד ריש גרמא. וכד נחית נחתין עמיה כמה נהורין וזיוין מנהרין לכל אנון היכלין ואסוותא ונהורא לכל אנון קטולין ובני מרעין ומכאובין דסבילו עמיה דמשיתח.

מתחיל פעם שניה ובוכה, עד שיוצא קול, ונאחז באותו קול ועולה למעלה ושוהה שם עד ראש חדש. וכשיורד, יורדים עמו כמה אורות וזיוים מאירים לכל אותם היכלות ורפואה ואור לכל אותם ההרוגים ובני חלאים ומכאובים שסבלו עם המשיח.

וכדין פורפירא לביש. ותמן חקיקין ורשימין כל אנון קטולי דשאָר עמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות בההוא פורפירא. וסליק ההוא פורפירא לעילא ואתחסק תמן גו פורפירא עלאה דמלכא. וקודשא בריך הוא זמן לאלבשא ההוא פורפירא ולמידן עמין דכתיב, (תהלים קי) דין בגוים מלא גויות. עד די אתא ונחים לון ונחתין עמיה (כמה) נהורין ועדונין לאתעדנא וכמה מלאכין ורתיכין עמיה. כל חד וחד במלבושא (נייא ובידא דכל חד וחד מלבושא) לאתלבשא בהו כל אנון נשמתין דקטולין ותמן מתעדנין כל ההוא זמנא דאיהו סליק ונחית.

וְאִזּוּ לֹבֵשׁ לְבוּשׁ מַלְכוּת. וְשֵׁם חֲקוּקִים וּרְשׁוּמִים כָּל אוֹתָם הַרוּגִים שֶׁל שְׂאֵר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוּרִים בְּאוֹתָהּ פּוֹרְפִיָּה, וְעוֹלָה אוֹתָהּ פּוֹרְפִיָּה לְמַעַלָּה, וְנַחֲקֵק שֶׁם תּוֹךְ הַפּוֹרְפִיָּה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲתִיד לְלַבֵּשׁ אוֹתָהּ פּוֹרְפִיָּה וְלָדוֹן עַמִּים, שְׂכָתוֹב (תְּהִלִּים קי) יָדִין בְּגוֹיִם מְלֵא גִוִּיּוֹת. עַד שֶׁבֵּא וּמְנַחֵם אוֹתָם, וְיִוְרְדִים עִמּוֹ (כִּמָּה) מְאֹרוֹת וְעֵדוּנִים לְהַתְעַדָּן, וְכַמָּה מְלֵאכִים וּמְרַכְּבוֹת עִמּוֹ. כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּמַלְבוּשׁ [נ"א: וּבִיד כֵּל אֶחָד וְאֶחָד מַלְבוּשׁ] לְהַתְלַבֵּשׁ בָּהֶם כָּל אוֹתָם נְשָׁמוֹת הַהַרוּגִים, וְשֵׁם מְתַעַדְנִים כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוּא עוֹלָה וְיִוְרֵד.

לְגוֹ מֵהָאִי הֵיכְלָא קַיְיִמִי גוֹ דְרָגָא עֲלָאָה אֲנוּן עֲשָׂרָה רַבְרַבִּין מִמְּנָן (כְּגוּן) רַבִּי עֲקִיבָא וְחַבְרַוִי. וְכִלְהוּ סִלְקִי בְּסִלְקוֹ. גוֹ אֲסַפְקִלְרִינְאָה דְלַעֲלִילָא, וְנִהְרִין בְּזִיו יְקָרָא עֲלָאָה. עֲלִייהוּ כְּתִיב (ישעיה סד) עֵינִן לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים זֹולְתָּךְ יַעֲשֶׂה לְמַחְכָּה לוֹ :

לְפָנִים מֵהֵיכַל הַזֶּה עוֹמְדִים תּוֹךְ דְרָגָה עֲלִיּוֹנָה אוֹתָם עֲשָׂרָה גְדוֹלִים מִמְּנִים (כִּמָּה) רַבִּי עֲקִיבָא וְחַבְרַוִי. וְכִלְסֵם עוֹלִים בְּעֲלִיָּה תּוֹךְ אֲסַפְקִלְרִינְאָה שֶׁלְמַעַלָּה וּמְאִירִים בְּזִיו כְּבוֹד עֲלִיוֹן. עֲלִיהֶם כְּתוּב (ישעיה סד) עֵינִן לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים זֹולְתָּךְ יַעֲשֶׂה לְמַחְכָּה לוֹ.

בְּהֵיכְלָא חֲמִישָׁאָה קַיְיִמִין כָּל אֲנוּן מְאִרִיהוּן דְתִיּוּבְתָא שְׁלִימְתָא דְתַבּוּ מַחְטְאִיהוּן וְאֲתַנְחֵמוּ בָּהּ וְנִפְקַת נִשְׁמַתִּיהוּ בְּדַכְּיוֹ (וְכֵל אֲנוּן מְאִרִיהוּן דְתִיּוּבְתָא) וְכֵל אֲנוּן דְקַדִּישׁוֹ שְׁמָא דְמְרִיהוּן וְקַבִּילוּ עֲלִייהוּ מוֹתָא. וּבִתְרַעָא דְהָאִי הֵיכְלָא (פְּתַח) קָאִים מְנַשֶּׂה מֶלֶךְ יְהוּדָה דְקַבִּיל לִיה קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּתִיּוּבְתָא שְׁלִימְתָא וְחֲתַר לִיה חֲתִירָא לְקַבְּלָא לִיה.

בְּהֵיכַל הַחֲמִישִׁי קַיְיִמִים כָּל אוֹתָם בְּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה שֶׁשָּׁבוּ מִחֲטָאֵיהֶם וְהִתְנַחְמוּ בָּהֶם וְנִשְׁמַתָּם יִצְאָה בְּטַהֲרָה, (וְכֵל אוֹתָם בְּעֲלֵי תְשׁוּבָה) וְכֵל אֵלוֹ שֶׁקַּדְשׁוֹ שֵׁם רְבוּנָם וְקַבְּלוּ עֲלֵיהֶם מוֹת. וּבְשַׁעַר הֵיכַל הַזֶּה (פְּתַח) עוֹמֵד מְנַשֶּׂה מֶלֶךְ יְהוּדָה שֶׁקַּבְּלוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְחֲתַר לוֹ חֲתִירָה לְקַבְּלוֹ.

וּלְגוֹ מֵהָאִי הֵיכְלָא קַיְיִמִין כָּל אֲנוּן מְאִרִיהוּן דְתִיּוּבְתָא תְּקִיפָא. דְנִשְׁמַתְהוּן נִפְקַת בְּשַׁעֲתָא דְאֲתַמְרְמוֹ עַל עוֹבְדֵיהוּן. וְאֵלִין מְתַעַדְנִין בְּעֵדוּנָא עֲלָאָה בְּכֵל יוּמָא וְיוּמָא. וְתַלְתַּת זְמַנִּין בְּיוּמָא נִהִירוּ עָאֵל בְּהוּא הֵיכְלָא דְמְתַעַדְנִין בִּיהַ כָּל חַד וְחַד כְּדָקָא חֲזִי לִיה. וְכֵל חַד נְכוּהַ מְנַהִירוּ דְחוּפָּה דְחַבְרִיָּה בִּין לְתַתָּא בִּין לַעֲלִילָא. הָאִי הֵיכְלָא קַיְיִמָא עַל אֲנוּן הֵיכְלֵי תַתָּאִי. וְאֲפִילוּ

צדיקים גמורין לא יכלין לאעלאה בגו (ההוא) האי היכלא ולמיקם ביה. והאי איהו דרגא עלא על כלא (ביה) בר דרגא דחסידי דאיהו דרגא עלא על כלא:

ולפנים מהיכל זה עומדים כל אותם בעלי תשובה שלמה, שנשמתם יצאה בשעה שהתמרמרו על מעשיהם. ואלו מתעדנים בעדון עליון בכל יום ויום. ושלוש פעמים ביום אור נכנס באותו היכל שמתעדנים בו כל אחד ואחד כראוי לו, וכל אחד נכוה מאור של החפה של חברו, בין למטה בין למעלה. ההיכל הזה עומד על אותם היכלות תחתונים, ואפלו צדיקים גמורים לא יכולים להכנס לתוך (ההוא) ההיכל הזה ולעמד בו. וזוהי דרגה עליונה על הכל (בו), פרט לדרגת החסידים שהיא דרגה עליונה על הכל.

היכלא שתיתא היכלא דא היכלא דחסידי. היכלא דא היכלא עלא על כלא. והאי הוא היכלא דקיימא על כלא. היכלא דמינא לית מאן דיקים ביה. אלא אנון חסידים קדישין וכל אנון דמרחמי למריהון ברחימו סגי. ולפתחא דהאי היכלא קיימא כל אנון דמיחדי יחודא דמריהון בכל יומא. ואליו עליון בהאי היכלא וזמינין לסלקא בקדמיתא.

היכל ששי. היכל זה הוא היכל החסידים. היכל זה הוא עליון על הכל. וזוהי היכל שעומד על הכל. היכל הימין אין מי שיעמד בו, אלא אותם חסידים קדושים וכל אותם שאוהבים את רבונם באהבה רבה. ולפתח ההיכל הזה עומדים כל אלו שמיחדים יחוד של רבונם בכל יום. ואלה נכנסים בהיכל הזה ועתידים לעלות בראשונה.

ועילא מהאי פתחא אברהם ימינא דקודשא בריך הוא. ולפתחא אחרא קיימא יצחק דאתעקד על גבי מדבחא והוה קרבנא שלים קמיה דקודשא בריך הוא. ולפתחא אחרא לגו קיימא יעקב שלימא ותריסר שבטין סחרניה ושכינתא על רישיהו.

ומעל הפתח הזה אברהם, ימין הקדוש ברוך הוא. ולפתח אחר עומד יצחק שנקד על גבי המזבח והיה קרבן שלם לפני הקדוש ברוך הוא. ולפתח אחר לבנים עומד יעקב השלם, ושנים עשר שבטים סביבו, ושכינה על ראשיהם.

וְכַד יִשְׂרָאֵל בְּעֵקֶוּ אֶתְעָרוּ תִלְתַּת אַבְהֵן וּמִתְעָרִי לָהּ לְשִׁכְיִנְתָּא לְאַגְנָא עַלְיִיהּ.
וְכַדִּין אִיהִי סְלֵקָא וְאֶתְעֵטְרָא לְעֵילָא וְאַגְנָא עַלְיִיהּ דִּישְׂרָאֵל. וְכִמָּה דְאִית
הֵיכְלִין לְתַתָּא בְּגִנְתָּא דְעָדוּ, הֵכִי נְמִי לְעֵילָא אִית הֵיכְלִין מִתְקַנְן דְאֲנוּן רְזָא
דְמַהִימְנוּתָא. וְכָל (אֲנוּן) הֵנִי הֵיכְלִין כְּלָהּ מִתְקַשְׁרוּן וּמִתְעֵטְרוּן בְּחַד הֵיכְלָא
דְאִיהּ

וְכַשִּׁישְׂרָאֵל בְּצָרָה, מִתְעוֹרְרִים שְׁלֶשֶׁת הָאֲבוֹת וּמְעוֹרְרִים אֶת הַשְּׂכִינָה
לְהִגּוֹן עַלְיֵהֶם. וְאִזּוּ הִיא עוֹלָה וּמִתְעֵטְרָת לְמַעְלָה וּמִגְנָה עַל יִשְׂרָאֵל. וְכִמוּ
שְׂיֵשׁ הֵיכְלוֹת לְמִטָּה בְּגוֹן עָדוּ, כְּדָּ גַם לְמַעְלָה יֵשׁ הֵיכְלוֹת מִתְקַנְיִם שְׁהִם
סוּד הָאֲמוּנָה. וְכָל [אִיתָם] הֵהֵיכְלוֹת הִלְלוּ מִתְקַשְׁרִים וּמִתְעֵטְרִים בְּהֵיכַל
אַחַד שְׁהוּא :

דף לט ע"ב

הֵיכְלָא שְׁבִיעָאָה וְהֵאִי הֵיכְלָא אִיהּ גְּנִיז וְסִתִּים מְכַל שְׁאָר הֵיכְלִין.
בְּאֲמֻצְעֵיתָא דְהֵאִי הֵיכְלָא קָאִים חַד עֲמוּדָא (דף לט ע"ב) דְאִיהּ בְּגוֹנוּן
סְגִיָּאִין יְרוּק חָנוּר סוּמְק אֹוכְס. וְכַד נִשְׁמַתִּין סְלֵקִין אֲנוּן עֲאֲלִין גּוֹ הֵאִי
הֵיכְלָא. מָאן דְאֶתְחַזִּי לְהֵאִי גְּנוּן סְלִיק בֵּיהּ. וּמָאן דְאֶתְחַזִּי לְהֵאִי גְּנוּן סְלִיק
בֵּיהּ. כָּל חַד וְחַד כְּדָקָא חֲזִי לִיהּ.

הֵיכַל הַשְּׁבִיעִי. וְהֵיכַל זֶה גְּנוּז וְנִסְתָּר מְכַל שְׁאָר הֵהֵיכְלוֹת. בְּאֲמֻצְע
הֵהֵיכַל הַזֶּה עוֹמֵד עֲמוּד אַחַד שְׁהוּא בְּגוֹנִים רַבִּים : יְרוּק, לָבָן, אָדָם,
שְׁחֹר. וְכַשְׁנִשְׁמוֹת עוֹלוֹת, הֵן עוֹלוֹת לְתוֹדַת הֵהֵיכַל הַזֶּה. מִי שְׁרָאוּי לְגוֹן
הַזֶּה עוֹלָה בּוֹ, כָּל אַחַד וְאַחַד כְּרָאוּי לוֹ.

וְאֲלִין שִׁית הֵיכְלִין אֲנוּן לְמַדוּרָא כְּדָאֲמָרוּן. וְשְׁבִיעָאָה לָאוּ אִיהּ לְמַדוּרָא.
וְשִׁית כְּלָא בְּרְזָא דְשִׁת. וְעַל דָּא כְּתִיב בְּרָא שִׁית. שִׁית דְרָגִין לְעֵילָא שִׁית
דְרָגִין לְתַתָּא וְכִלָּא רְזָא חֲדָא.

וְשִׁשֶׁת הֵהֵיכְלוֹת הִלְלוּ הֵם לְמַדוּר כְּפִי שְׁאֲמָרְנוּ, וְהַשְּׁבִיעִי אִינוּ לְמַדוּר.
וְשִׁשׁ הַכֹּל בְּסוּד שֶׁל שֵׁשׁ. וְעַל זֶה כְּתוּב בְּרָא שִׁית. שֵׁשׁ דְרָגוֹת לְמַעְלָה
וְשֵׁשׁ דְרָגוֹת לְמִטָּה, וְהַכֹּל סוּד אַחַד

תָּא חֲזִי, בְּרֵאשִׁית. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר תַּרְיַן בְּתֵינָן הוּוּ, בֵּית רֵאשׁוֹן וּבֵית שְׁנִי.
דָּא עֲלָאָה וְדָא תַתָּאָה. תַּרְיַן הַהִיָּין אֲנוּן, דָּא עֲלָאָה וְדָא תַתָּאָה וְכִלְהוּ חַד.
ב' עֲלָאָה פְּתַחַא תַרְעִין לְכֹל סְטָרָא. דְּהָכִי הוּא דְכֻלִּיל דָּא בְּדָא. רֵאשִׁית.
כְּדִין הוּא רֵאשִׁית לְאֲעֵלָא בְּחוּשְׁבָּנָא דְבַנְיָנָא.

בֵּא רֵאָה, בְּרֵאשִׁית. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שְׁנֵי בְּתֵימִים הָיוּ, בֵּית רֵאשׁוֹן וּבֵית
שְׁנִי. זֶה עֲלִיוֹן וְזֶה תַתְּחוֹן. שְׁנֵי הַהִיָּין הִם. זֶה עֲלִיוֹן וְזֶה תַתְּחוֹן, וְכֻלָּם
אֶחָד. ב' הַעֲלִיוֹן פּוֹתַח שְׁעָרִים לְכֹל צַד. שְׁכַךְ הוּא - שְׁכּוֹלֵל זֶה בְּזֶה.
רֵאשִׁית. אַז הוּא רֵאשִׁית לְהַפְּנִס בְּחֻשְׁבוֹן הַבְּנִין.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵאשִׁית דָּא כְּלָלָא דְיוֹקְנָא (ד"א דדיוקנא) דְכָל
דְיוֹקְנִין כְּלִילֵן בֵּיהּ. דָּא רְזָא דְכְּתִיב, (יחזקאל א) הוּא מְרָאָה דְמוֹת כְּבוֹד יְיָ,
חִיזוּ דְאַתְחִזּוּן בֵּיהּ שִׁית אַחֲרֵנִין. וְדָא הוּא בְּרֵאשִׁית בְּרָא שִׁית.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּרֵאשִׁית זֶה כְּלָלוֹת הַדְּמוֹת (של הדמות) שְׁכָל
הַדְּמִיּוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ. זֶהוּ סוּד הַפְּתוּב (יחזקאל א) הוּא מְרָאָה דְמוֹת כְּבוֹד
ה'. מְרָאָה שְׁנָרְאִים בּוֹ שְׁשֵׁה אַחֲרִים. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית בְּרָא שִׁית.

תָּא חֲזִי, כַּד עָאֲלִין בְּהַאי חִיזוּ שִׁית גְּוֹוְנִין, הִיא אַתְקִינַת גְּרָמָא לְאַחֲזָאָה
לוֹן וְלִמְפַעֵל בְּהוּ אוּמְנוּתָא דְעֲלָמָא. וְאִי תִימָא דְהַאי אוּמְנוּתָא דְעֲלָמָא
מְדַרְגָּא דָּא הוּא. כְּתִיב בְּרָא שִׁית. שְׁבַחַא דְשִׁית אִיהוּ דְעַבְדֵי אוּמְנוּתָא
בְּהַאי.

בֵּא רֵאָה, כְּשֶׁנִּכְנְסִים בְּמְרָאָה הַזֶּה שְׁשֵׁה גְּוֹנִים, הִיא מִתְקִינָה עֲצָמָה
לְגִלוּתָם וְלִפְעַל בְּהֵם אֲמָנוּת הָעוֹלָם. וְאִם תֵּאמַר שְׁהַאֲמָנוּת הַזֹּאת שֶׁל
הָעוֹלָם הִיא מְדַרְגָּה זוֹ - כְּתוּב בְּרָא שִׁית. שְׁבַח שֶׁל הַשְּׁשֵׁה הוּא שְׁעוֹשִׂים
אֲמָנוּת בְּזֶה.

רַבִּי יוֹסִי פְּתַח (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) הַנְּצָנִים נִרְאוּ בְּאַרְצָא עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר
נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ. הַנְּצָנִים (נראו בארץ) דָּא הוּא רְזָא דְשִׁית דְרָגִין (גליון הרש"י) עֲלָה
וְאִיהִי שְׁבִיעָאָה. וְאֲלִין אֲנוּן שִׁית דְרָגִין דְרָגָא דְאַבְרָהָם וְדְרָגָא דְיִצְחָק
וְדְרָגָא דְיַעֲקֹב וְיִכְיִיָּן וּבּוֹעֵיזוּ וְיוֹסִיף כְּלָהוּ אַתְחִזּוּ בְּאַרְעָא דְכְּתִיב נִרְאוּ
בְּאַרְצָא. בְּאַרְצָא דָּא הִיא קַרְתָּא קְדִישָׁא דְאַרְצָא יִשְׂרָאֵל. נִרְאוּ בְּאַרְצָא, בְּגִין
דְאַנוּן דְיוֹקְנִין לְאַתְחִזּוּתָא בְּהַאי דְרָגָא. עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ, דְהָא כְּדִין מְשַׁבַּח
וּמְהַדֵּר כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים ט) לְמַעַן יִזְמַרְךָ כְּבוֹד וְלֹא יָדוּם. וּבְגִין כְּךָ
אֶקְרִי מְזִמּוֹר כְּמָה דְתַנִּין דְכְּתִיב מְזִמּוֹר לְדוֹד דְשִׁאֲרִית עֲלִיהָ שְׁכִינְתָּא

בְּרִישָׁא. וְדָא הוּא עֵת הַזְמִיר הַגִּיעַ. רַבִּי חֵיָא אָמַר דְּהָא כְּדִין מָטָא זְמַנָּא לְשַׁבְחָא.

רַבִּי יוֹסִי פְתַח, (שם ב) הַנְּצָנִים נִרְאוּ בְּאַרְצָא עֵת הַזְמִיר הַגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ. הַנְּצָנִים (נראו בארץ) - זֶהוּ סוּד שֶׁל שֵׁשׁ דְּרָגוֹת [עליה והיא שביעית, ואלו הם שש דרגות, דרגת אברהם, דרגת יצחק ודרגת יעקב, ויכנין ובעיני ויוסי"ף, כלן נראות בארץ, שכתוב נראו בארץ, בארץ זוהי קריה קדושה של ארץ ישראל]. נִרְאוּ בְּאַרְצָא - מְשׁוּם שְׁאוֹתָן דְּמִיּוֹת לְהַגְלוֹת בְּדִרְגָה הַזֹּאת. עֵת הַזְמִיר הַגִּיעַ - שְׁהָרִי אֵז מְשַׁבַּח וְחוֹזֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ל) לְמַעַן יִזְמְרֶךָ כְּבוֹד וְלֹא יִדָּם. וְלָכֵן נִקְרָא מְזִמּוֹר, כְּמוֹ שֶׁשְּׁנִינוּ שְׁפָתוֹב מְזִמּוֹר לְדוֹד, שְׁשָׂרְתָה עָלָיו שְׁכִינָה בְּרֵאשׁ. וְזֶהוּ עֵת הַזְמִיר הַגִּיעַ. רַבִּי חֵיָא אָמַר, שְׁהָרִי אֵז הַגִּיעַ זְמַן לְשַׁבְחָא.

רַבִּי אַבָּא אָמַר עֲלָמָא עֲלָאָה סְתִים וְכָל מְלוֹי סְתִימִין. בְּגִין דְּקִימָא בְּרָזָא עֲלָאָה יוֹמָא דְּכָל יוֹמִין (רומא דכל רומין). וְכַד בְּרָא וְאַפִּיק, אַפִּיק אֲלֵין שִׁית. וּבְגִין דְּאִיהוּ סְתִים דְּכָל מְלוֹי סְתִימִין, אָמַר בְּרָא שִׁית בְּרָא שִׁית יוֹמִין עֲלָאִין. וְלֹא אָמַר מָאן בְּרָא לְהוֹן. בְּגִין דְּאִיהוּ עֲלָמָא עֲלָאָה סְתִימָא.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן נִסְתַּר וְכָל דְּבָרֵיו נִסְתַּרִים, מְשׁוּם שְׁעוֹמֵד בְּסוּד עֲלִיּוֹן יוֹם שֶׁל כָּל הַיָּמִים [הרום של כל הרומים]. וְכִשְׁפָּרָא וְהוֹצִיא, הוֹצִיא אֶת הַשֵּׁשֶׁה הָאֵלוּ. וּבְגִלְלָא שְׁהוּא נִסְתַּר, שְׁכָל דְּבָרֵיו נִסְתַּרִים, אָמַר בְּרָא שִׁית, בְּרָא שֵׁשֶׁה יָמִים עֲלִיּוֹנִים. וְלֹא אָמַר מִי בְּרָא אוֹתָם, מְשׁוּם שְׁהוּא עוֹלָם עֲלִיּוֹן נִסְתַּר.

וּלְבַתֵּר גְּלִי וְאָמַר לֵן עֲבִידְתָּא תַּתְּאָה. וְאָמַר מָאן בְּרָא לִיה, בְּגִין דְּאִיהוּ עֲלָמָא דְּקִימָא בְּאַתְגְּלִיא. וְאָמַר בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְלֹא כְּתִיב בְּרָא סְתִים (ד"א בארץ סתים) בְּרָא אֶת הַשָּׁמַיִם. בְּגִין דְּאִיהוּ עֲלָמָא בְּאַתְגְּלִיא וְאָמַר בְּרָא אֱלֹהִים, אֱלֹהִים וְדָאִי שְׁמָא בְּאַתְגְּלִיא. קַדְמָאָה בְּסְתִימָא דְּאִיהוּ עֲלָאָה. תַּתְּאָה בְּאַתְגְּלִיא. לְמַהוּי תְּדִיר עוֹבְדָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא סְתִים וְגִלְיָא. וְרָזָא דְּשְׁמָא קְדִישָׁא הִכִּי הוּא סְתִים וְגִלְיָא. אֶת הַשָּׁמַיִם לְאַסְגָּאָה שְׁמִים תַּתְּאִי לְתַתְּא. וְאֶת הָאָרֶץ לְאַכְלָלָא אָרֶץ דְּלַתְּתָא. וְלֹאֲסָגָאָה (לה) כָּל עוֹבְדָהָא כְּגוֹנוֹנָא דְּלַעִילָא:

וְאַחַר כֶּךָ גְּלָה וְאָמַר [להם] הַמַּעֲשֶׂה הַתַּחְתּוֹן, וְאָמַר מִי בְּרָא אוֹתוֹ, מְשׁוּם שְׁהוּא עוֹלָם שְׁעוֹמֵד בְּהַתְּגַלּוֹת. וְאָמַר, בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְלֹא כְּתוּב בְּרָא נִסְתַּר [בדרך נסתר] בְּרָא אֶת הַשָּׁמַיִם, מְשׁוּם שְׁהוּא עוֹלָם בְּהַתְּגַלּוֹת. וְאָמַר בְּרָא אֱלֹהִים, אֱלֹהִים וְדָאִי שֵׁם בְּהַתְּגַלּוֹת. הָרֵאשׁוֹן בְּנִסְתַּר שְׁהוּא עֲלִיּוֹן. הַתַּחְתּוֹן בְּהַתְּגַלּוֹת. לְהִיּוֹת

תמיד מעשה הקדוש ברוך הוא נסתר ונגלה. וסוד של השם הקדוש
כך הוא נסתר ונגלה. את השמים - לרבות שמים תחתונים למטה.
ואת הארץ - להכליל ארץ שלמטה ולרבות כל מעשיה כמו שלמעלה.

והארץ היתה תהו ובהו כדקאמרו. והארץ דא ארץ עלאה דלית לה נהורא
מגרמה. היתה. בקדמיתא כבר הות כדקא יאות. והשתא תהו ובהו וחשד.
היתה דייקא. לבתר אזעירת גרמה ואזעירת נהורא. תהו ובהו וחשד ורוח
ארבע יסודי עלמא דאשתכללו בה.

והארץ היתה תהו ובהו, כמו שאמרנו. והארץ - זו ארץ העליונה שאין
לה אור משל עצמה. היתה - בהתחלה כבר היתה כראוי, ועכשו תהו
ובהו וחשד. היתה דוקא. אחר כך הקטינה את עצמה והקטינה את
אורה. תהו ובהו וחשד ורוח - ארבעה יסודות העולם שנתקנו בה.

דף מ ע"א

דבר אחר ואת הארץ כדקאמרו לאסגאה ארעא דלתתא דאיהי אתעבידת
בכמה מדורין (נהורין) כלא כגוונא עלאה. ודא הוא והארץ היתה תהו ובהו
וחשד ורוח. אליו אנון מדורי ארעא. ארץ. אדמה. גיא. נשיה. ציה. ארקא.
תבל. וגדול שבכולם תבל דכתיב, (תהלים ט) והוא (דף מ ע"א) ישפוט תבל
בצדק.

דבר אחר ואת הארץ - כפי שאמרנו, לרבות ארץ שלמטה שהיא
נעשתה בכמה מדורים [אורות] הכל כמו שלמעלה. וזהו והארץ היתה
תהו ובהו וחשד ורוח. אלו אותם מדורי הארץ: ארץ, אדמה, גיא,
נשיה, ציה, ארקא, תבל. וגדול שבכלם תבל, שפתיב (תהלים ט) והוא
ישפט תבל בצדק.

אמר רבי יוסי מאן הוא ציה. אמר ליה דא הוא אתר דגיהנם כמא דאת
אמר ציה וצלמות. ורזא דא כתיב, (ד"א דכתיב) (במלת) וחשד על פני תהום.
דא רזא אתר דגיהנם. דא הוא ציה אתר דמלאך המות כדקאמרו דאיהו
מחשיד אנפיהו דבריתא. ודא הוא אתר דחשד עלאה.

אמר רבי יוסי, מהי ציה? אמר לו, זהו מקום הגיהנם, כמו שנאמר ציה וצלמות. וסוד זה כתוב [שכתוב] (במלת) וחשד על פני תהום. זה סוד מקום הגיהנם. זהו ציה, המקום של מלאך המות, כפי שנאמרנו, שהוא מחשיד את פני הבריות. וזהו מקום של חשד עליון.

תהיו דא נשייה דלא אתחזייה בה חיזו כלל עד דאתנשי מפלא. ועל דא אתקרי נשייה. ובהו דא ארקא אתר דלא אתנשי. רבי חייא אמר דא גיא. ורוח אלהים מרחפת דא לקבל תבל דאתזון מרוח אלהים, וכלא פחד הוא.

תהיו זה נשייה שלא נראה בה מראה כלל עד שנשפח מהכל, ועל זה נקראת נשייה. ובהו זו ארקא, מקום שלא נשפח. רבי חייא אמר, זה גיא. ורוח אלהים מרחפת - זה כנגד תבל שנזון מרוח אלהים, והכל הוא פאחד.

בגוונא דא אית לארץ עלאה. שבעה מדורין אנון לעילא דרגא על דרגא ובכלהו מדורין מלאכי עלאי אליו על אליו. הכי נמי לתתא. וכלא אחיד דא בדא למהוי פלא חד. שבעה מדורין אנון לעילא. והא ארץ עלאה אחידת לון וכלהו קיימין בה. ובכלהון קיימא תושבחתא דקודשא בריהו הוא. דרגין פרישון דא מן דא. ואתרין פרישון דא מן דא:

כמו זה יש לארץ העליונה, שבעה מדורים הם למעלה דרגה על דרגה, ובכל המדורים מלאכים עליונים אלה על אלה. כך גם למטה. והכל אחוז זה בזה להיות הכל אחד. שבעה מדורים הם למעלה, והרי ארץ העליונה אוחזת אותם וכלם עומדים בה, ובכלם נמצאת תשבחת להקדוש ברוך הוא. דרגות נפרדות זו מזו, ומקומות נפרדים זה מזה.

מדורא קדמאה לתתא הוא אתר בי חשוד דלא נהיר. והוא מתתקון למדורי רוחי וקסטירי ועלעולי תקיפין דלא אתחזין. ולא אית ביה נהורא ולא חשוכא ולא דיוקנא כלל. ותמן לא ידעין ביה ידיעא כלל דלאו ביה צורה גו כלל כורסייא (סורטא).

מדור ראשון למטה הוא מקום בית חשוד שלא מאיר, והוא מתקון למדורי רוחות וסערות חזקות שלא נראים. ואין בו אור ולא חשוד ולא דמות כלל. ושם לא יודעים בו ידיעה כלל, שאין בו צורה תוד כלל הכפסא [הרשם].

ועל ההוא אַתֵּר מִמֶּנָּה חֵד מְלֹאכָא טְהֵרִיאַל שְׁמִיָּה. וְעַמִּיָּה שְׁבַעִין מִמֶּנָּן
מְעוֹפְפִין. וְאַתְּמַחִין מְזִיקֵי שְׁבִיבִין (דעלייהו) וְלֹא קִיִּמִּין וְלֹא אֶתְחַזִּין וְלֹא
מִשְׁתַּפְּחִי. וְכֹד אֶתִּי צַפְרָא כְּלֵהוּ (יט א) מִתְּחַדְּשֵׁן וְלֹא קִיִּמִּי. כֹּד מְטָאן לְגַבִּי
הֵהוּא (דהאי) אַתֵּר אֲבָדִין וְלֹא מִשְׁתַּפְּחִין וְעֵאלִין בְּחֵד נֹקְבָא דְתֵהוּמָא וְלֹא
אֶתְחַזִּין. כֹּד אֶתְרַמֵּישׁ לִילְיָא אֶתְמַחִין מֵאַנּוּן שְׁבִיבִין עַד דְּמִטֵּי צַפְרָא :

ועל אותו מקום מִמֶּנָּה מְלֹאךְ אֶחָד וְשְׁמוֹ טְהֵרִיאַ"ל. וְעַמּוֹ שְׁבַעִים
מִמֵּינִים מְעוֹפְפִים. וְנִמְחִים מְזִיקֵי הַשְּׁלֵהּבוֹת [שעליהם] וְלֹא עוֹמְדִים וְלֹא
נִרְאִים וְלֹא נִמְצָאִים. וְכִשְׁבָּא הַבְּקָר, כָּלֵם מִתְּחַדְּשִׁים וְלֹא עוֹמְדִים.
כְּשִׁמְגִיעִים לְאוֹתוֹ מְקוֹם, אֲוֹבְדִים וְלֹא נִמְצָאִים, וְנִכְנָסִים בְּנֻקְבָּא אֶחָד
שֶׁל הַתְּהוֹם וְלֹא נִרְאִים. כְּשִׁנְחַשְׁדָּ הַלִּילָה, נִמְחִים מֵאוֹתָן שְׁלֵהּבוֹת עַד
שְׁמִגִיעַ הַבְּקָר.

מְדוֹרָא תְּנַיִנָּא הוּא אַתֵּר דְּנָהִיר יִתִּיר וְאִיְהוּ חֲשׂוּדָּ. אֲבָל לָא חֲשׂוּדָּ כְּהֵהוּא
קְדָמָאָה. וְהוּא מִתְּתַקֵּן לְמְדוֹרֵי מְלֹאכִין עֵלְאִין דִּי מִמֶּנָּן עַל עוֹבְדֵיהוֹן דְּבְנֵי
נְשָׂא וְלִמְסֻטֵי (ד"יֵא לִמְסֻטֵי) לְהוֹן בְּהֵהוּא אֲרַח בִּישָׂא דְאַנּוּן אֲזִלִּין. וְהֵהוּא אַתֵּר
אֶתְחַזִּי יִתִּיר מִן קְדָמָאָה. וְאֵלִין מְלֹאכִין אִית לְהוֹן קְרָבָא (קורבא) עִם בְּנֵי
נְשָׂא וּמִתְזַנְּן (ומתהנו) מְרִיחָא וּבוֹסְמָא דְלִתְתָא לְסַלְקָא בְּתוֹעֵלְתָא וְלֹאֲנָהֲרָא
יִתִּיר.

מְדוֹר הַשְּׁנִי הוּא מְקוֹם שְׁמַאִיר יוֹתֵר וְהוּא חֲשׂוּדָּ, אֲבָל לָא חֲשׂוּדָּ כְּמוֹ
אוֹתוֹ רֵאשׁוֹן. וְהוּא מִתְּקֵן לְמְדוֹרִים שֶׁל מְלֹאכִים עֵלְיוֹנִים שְׁמִמֵּינִים עַל
מְעֵשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם וְלִהְסִיטָם [להסוותם] בְּאוֹתָהּ דְּרָךְ רְעָה שֶׁהֵם הוֹלְכִים.
וְאוֹתוֹ מְקוֹם נִרְאָה יוֹתֵר מִן הָרֵאשׁוֹן. וְלִמְלֹאכִים הַלְלוּ יֵשׁ קָרֵב [קרבה]
עִם בְּנֵי אָדָם וְנִגְזוֹנִים [ונחנים] מְרִיחַ וּבִשָּׁם שְׁלִמְטָה לְעֵלוֹת בְּתוֹעֵלְתָּ
וְלִהְאִיר יוֹתֵר.

וְעַלְיָהוּ חֵד מִמֶּנָּה קְדוּמִיאַל שְׁמִיָּה. וְאֵלִין פְּתַחִין שִׁירְתָּא וּמִשְׁתַּפְּכִי וְאֲזִלִּין
לוֹן. וְלֹא אֶתְחַזִּין עַד דְּיִשְׂרָאֵל לְתַתָּא פְּתַחִי וְאִמְרֵי שִׁירְתָּא. כְּדִין קִיִּמִּין
בְּדוּכְתֵיָּהוּ וְאֶתְחַזִּין נְהִירִין יִתִּיר. תְּלַת זְמַנִּין בְּיוֹמָא מְקַדְּשֵׁי קְדוּשְׁתָּא. וְכֹד
יִשְׂרָאֵל עֲסָקֵי בְּאוּרִיִּתָּא כְּלֵהוֹן טָאסִין וְסִהְדֵי (אנון) סִהְדוּתָא לְעִילָא.
וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֵיִיס עַלְיָהוּ :

ועליהם מִמֶּנָּה אֶחָד שְׁשֵׁמוֹ קְדוּמִיאַ"ל. וְאֵלָה פּוֹתַחִים בְּשִׁירָה
וְשׁוֹכְכִים וְהוֹלְכִים לְהֵם, וְלֹא נִרְאִים עַד שְׁיִשְׂרָאֵל לְמִטָּה פּוֹתַחִים

ואומרים שירה, ואז עומדים במקומם ונראים מאירים יותר. שלש פעמים ביום מקדשים קדשה. וכששיראל עוסקים בתורה, כלם טסים ומעידים [הם] עדות למעלה, והקדוש ברוך הוא מרחם עליהם.

מדורא תליתאה הוא אתר דשביבין וקטורין. ותמן נגידו דנהר דינור דנגיד ונפיק דאיהו בי מוקדא דנפשייהו דרשיעיא. דמתמן נחית אשא על רישייהו דרשיעיא, ותמן מלאכי חבלה דטרדי להו.

מדור שלישי הוא מקום של להבות ותמרות עשן, ושם השפעה של נהר דינור ששופע ויוצא, שהוא בית המוקד לנפשות הרשעים, שמשם יורדת אש על ראשי הרשעים, ושם מלאכי חבלה שטורדים אותם.

ותמן אשתכח דלטוריאי עלייהו דישראל לזמנין ולאסטאה לון. בר בזמנא דנסבי אסוותא לדחייא ליה. וחד ממנא עלייהו מסטרא דשמאלא כלהו מסטרא דחשד כמה דאת אמר וחשד על פני תהום. וסמאל חייבא אשתכח תמן:

ושם נמצאת לשון הרע על ישראל לפעמים ולהסטות אותם, פרט לזמן שלוקחים רפואה לדחות אותו. וממנה אחד עליהם מצד השמאל, כלם מצד החשד, כמו שנאמר וחשד על פני תהום. וסמאל הרשע נמצא שם.

דף מע"ב

מדורא רביעאה הוא אתר דנהיר. ותמן הוא נהירו למלאכי עלאי די בסטר ימינא. ופתחו שירתא וסיימי ולא אזלין לאעברא פהגי קדמאי (דף מע"ב) דפתחין שירתא ומתוקדן ומתעברן בנור דליק ותבין ומתחדשין כמלקדמין. והגי קיימין בדוכתייהו ולא מתעברן. והגי מלאכי דרחמי דלא משננין לעלמין.

מדור רביעי הוא מקום שמאיר, ושם הוא אור למלאכים עליונים שבצד ימין, ופותחים בשירה ומסיימים, ולא הולכים לעבור פאלו ראשונים שפותחים בשירה ונשרפים ועוברים באש דולקת, ושבים

ומתחדשים כמקדם. ואלה עומדים במקומם ולא מתבטלים. ואלה
מלאכי רחמים שלא משתנים לעולמים.

ועלייהו כתיב, (תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות וגוי ואלין עבדין
שליחותיהו בעלמא ולא אתחזון לבני נשא בר בחזווא או בסטרא אחרא
(לידא) בסכלתנו סגי. וחד מלאכא ממנא עלייהו פדאל שמיה. וביה פתיחין
מפתחן דרחמי לאנון דתייבין לגביה דמאריהון. ופתחין תרעין לאעברא
צלותהון ובעותהון:

ועליהם כתוב (תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות וגוי. ואלה עושים
שליחותם בעולם ולא נראים לבני אדם, פרט למראה או בצד אחר
בשכל רב. ומלאך אחד ממנה עליהם, ששמו פדאל. ובו פותחים
מפתחות הרחמים לאותם ששבים לרבונם, ופותחים שערים להעביר
תפלותיהם ובקשותיהם.

מדורא חמישאה הוא מדורא דנהיר בנהירו יתיר מכלהו קדמאי. ואית
ביה מלאכין מנהון אשא ומנהון מא. לזמנין אשתכחו ברחמי ולזמנין
אשתכחו בדינא. אלין בסטרא דא ואלין בסטרא דא. לזמנין נהרין אלין
וחשכין אלין. ואלין ממנו לזמרא למאריהון. אלין בפלגות ליליא. ואלין
פד סליק נהורא. וחד ממנא עלייהו קדשיאל שמיה.

מדור חמישי הוא מדור שמאיר באור יותר מכל הקודמים, ויש בו
מלאכים, מהם אש ומהם מים. לפעמים הם נמצאים ברחמים,
ולפעמים נמצאים בדין. אלה בצד זה ואלה בצד זה. לפעמים אלה
מאירים ואלה חשוכים, ואלה ממנים לזמר לרבונם. אלה בחצות
הלילה, ואלה כשעולה האור. וממנה אחד עליהם ששמו קדשיאל.

פד אתפלג ליליא ואתער רוח צפון וקודשא בריך הוא אתי (ס ע"ב)
לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן. כדין רוח צפון אקיש ומטא לאנון
דממנו בפלגות ליליא לזמרא. וכלהו מזמרין ופתחין שירתא. וכד אתי
צפרא ומתחבר קדרותא דצפרא בנהורא. כדין בלהו אחרנין אמרין
שירתא. וכל ככבי רקיעא וכל שאר מלאכין (דלתתא) מסייעין לון כמה
דכתיב, (איוב לח) ברו יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים. עד דישראל נטלי
שירתא ותושבחתא אבתרייהו:

כְּשֶׁנֶחֱלַק הַלֵּילָה בַּחֲצוֹת וּמִתְעוֹרֵר רוּחַ צָפוֹן וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ עִם הַצְּדִיקִים בְּגֹן עֵדוֹ, אִזּוֹ רוּחַ צָפוֹן מְקִיֶּשֶׁה וּמְגִיעָה לְאוֹתָם הַמְּמַנִּים בַּחֲצוֹת הַלֵּילָה לְזַמֵּר, וְכֻלָּם מְזַמְּרִים וּפּוֹתְחִים בְּשִׁירָה. וְכִשְׁמֻגִיעַ הַבִּקֵּר וּמִתְחַבֶּרֶת קִדְרוֹת הַבִּקֵּר בְּאוֹר, אִזּוֹ כָּל הָאֲחֵרִים אוֹמְרִים שִׁירָה, וְכֻלָּם כּוֹכְבֵי הַרְקִיעַ וְכֻלָּם הַמְּלַאכִים [שלמטה] מְסִיעִים לָהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרֹן יַחַד כְּכֹבֵי בִקֵּר וַיִּרְיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. עַד שִׁישָׂרְאֵל נוֹשָׂאִים שִׁירָה וְתִשְׁבַּחוֹת אַחֲרֵיהֶם.

מְדוֹרָא שְׁתִּיתָאָה הוּא מְדוֹרָא עֲלָאָה קָרִיב לְמַלְכוֹ שְׁמִיָּא. וּבִיהַ אַרְבִּין וְנִהְרִין וְנִחְלִין דְּמִתְפַּלְגִין מִן יָמָא וְכַמְּה נִוְנִין אֲנוּן דְּמִרְחִשׁוֹן לְאַרְבַּע סְטְרֵי עֲלָמָא. וְעֵילָא מְנַהוֹן סְרַכִין מְמַנִין. וְיַחַד מְמַנָּא עַלִייהוּ וְאוֹרִיאֵל שְׁמִיָּה. וְהוּא מְמַנָּא עַל כָּל אֱלִין תַּתְּאִין.

מְדוֹר שְׁשִׁי הוּא מְדוֹר עֲלִיוֹן קְרוּב לְמַלְכוֹת הַשְּׁמַיִם, וּבִין אֲנִיּוֹת וְנִהְרוֹת וְנִחְלִים שְׁנַחֲלִיקִים מִן הַיָּם וְכַמְּה דְגִים הֵם שְׁמִרְחִשִׁים לְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם. וּמַעֲלִיָּהֶם שְׂרִים מְמַנִים, וּמְמַנָּה אֶחָד עֲלֵיהֶם וְשְׁמוֹ אוֹרִיאֵ"ל, וְהוּא מְמַנָּה עַל כָּל אֱלֹהֵי הַתַּחְתּוֹנִים.

וְכֻלְהוּ נְטָלֵי בְּשַׁעֲתֵי וְרַגְעֵי כַּד נְטָלֵי אַרְבֵּי לְסַטְרָא דָּא וְלְסַטְרָא דָּא. כַּד נְטָלֵי אַרְבֵּי לְסַטְרָא (דְרוֹם) מְזַרְחַ מְמַנָּא דְקִיָּמָא עַלִייהוּ לְהַהוּא סַטְרָא הוּא מִיכָא"ל דְּאֵתָא מִימִינָא. וְכַד נְטָלֵי אַרְבֵּי לְסַטְרָא צָפוֹן מְמַנָּא דְקִיָּמָא עַלִייהוּ לְהַהוּא סַטְרָא הוּא גְבַרִיאֵל דְּאֵתֵי מְסַטְרָא דְשְׁמָאֵלָא. וְכַד נְטָלֵי אַרְבֵּי לְסַטְרָא (מְזַרְחַ) דְרוֹם הָא תַּמָּן אִיהוּ מְמַנָּא דְקִיָּמָא עַלִייהוּ לְהַהוּא סַטְרָא רְפָאֵל (נִיָּא אוֹרִיאֵל) שְׁמִיָּה וְהוּא לִימִינָא. וְכַד נְטָלֵי אַרְבֵּי לְסַטְרָא מְעַרְבַּ מְמַנָּא דְקִיָּמָא עַלִייהוּ לְהַהוּא סַטְרָא הוּא אוֹרִיאֵל (נִיָּא רְפָאֵל) וְאִיהוּ לְבַתְרָאָה :

וְכֻלָּם נוֹסְעִים בְּשַׁעוֹת וְרַגְעִים כְּשֶׁנוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. כְּשֶׁנוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד [דְרוֹם] מְזַרְחַ, הַמְּמַנָּה שְׁעוֹמֵד עַלִיָּהֶם לְאוֹתוֹ צַד הוּא מִיכָא"ל שְׁבָא מִימִין. וְכְשֶׁנוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד צָפוֹן, הַמְּמַנָּה שְׁעוֹמֵד עַלִיָּהֶן לְאוֹתוֹ צַד הוּשׁ גְבַרִיאֵל שְׁבָא מְצַד הַשְּׁמָאֵל. וְכְשֶׁנוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד [מְזַרְחַ] דְרוֹם, הַרִי שֵׁם הוּא הַמְּמַנָּה שְׁעוֹמֵד עַלִיָּהֶם לְאוֹתוֹ צַד רְפָאֵ"ל [נִיָּא: אוֹרִיאֵ"ל] שְׁמוֹ, וְהוּא לִימִין. וְכְשֶׁנוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד מְעַרְבַּ, הַמְּמַנָּה שְׁעוֹמֵד עַלִיָּהֶם לְאוֹתוֹ הַצַּד הוּא אוֹרִיאֵ"ל [נִיָּא רְפָאֵ"ל] וְהוּא לְאַחַרְוֹנָה.

מְדוֹרָא שְׁבִיעָאָה הוּא מְדוֹרָא עֲלָאָה עַל כֹּלָא. וְתַמְן לָא אֲשַׁתְּכַחוּ בְּר
נִשְׁמַתְהוֹן דְּצַדִּיקִיָּא דְתַמְן מִתְעַדְנִין בְּהוּא זִיְהִרָא עֲלָאָה. וּמִתְעַדְנִין
בְּעַדוֹנִין וְתַפְנוּקִין (עֲלָאָה) עֲלָאִין. וְתַמְן לָא אֲשַׁתְּכַחוּ בְּר אֲנוּן זְכָאִין. וְגַנְזִי
שְׁלוֹם וּבְרָכָה וּנְדָבָה. כֹּלָא הוּא כְּגוֹנוֹנָא עֲלָאָה וְהָא אָמְרוּ חֲבַרְיָא.

מְדוֹר שְׁבִיעֵי הוּא מְדוֹר עֲלִיוֹן עַל הַכֹּל, וְשֵׁם לֹא נִמְצְאִים, רַק נִשְׁמוֹת
הַצְּדִיקִים שֵׁשׁ מִתְעַדְנִים בְּאוֹתוֹ זֶהָר עֲלִיוֹן, וּמִתְעַדְנִים בְּעַדוֹנִים
וְתַפְנוּקִים עֲלִיוֹנִים. וְשֵׁם לֹא נִמְצְאִים, רַק אוֹתָם זְכָאִים, וְגַנְזִי שְׁלוֹם
וּבְרָכָה וּנְדָבָה. הַכֹּל הוּא כְּגוֹן עֲלִיוֹן, וְהָרִי אָמְרוּ הַחֲבַרְיִים.

כְּדִין הוּא לְאַרְצָא דְלִתְתָא בְּשַׁבְעָה מְדוֹרִין. וְכִלְהוּ כְּגוֹנוֹנָא דְלַעִילָא. וּבְכִלְהוּ
אִית זִינִין כְּחִיזוּ בְּנֵי נֶשָׂא. וְכִלְהוּ מוֹדוֹן וּמִשְׁבַּחַן לְקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא. וְלִית
מָאן דְּיַדַּע יְקָרִיָּה כְּאֲנוּן דְּאֲנוּן בְּמְדוֹרָא עֲלָאָה. וְאֵלִין חֲזָאוּן יְקָרִיָּה כְּדָקָא
יְאוֹת לְמַפְלַח לִיה וּלְשַׁבְחָא לִיה וּלְאֲשַׁתְּמוּדַע יְקָרִיָּה.

אִז הוּא בְּאַרְצָא שְׁלִמְטָה בְּשַׁבְעָה מְדוֹרִים, וְכֹלָם כְּמוֹ שְׁלִמְעֵלָה. וּבְכֹלָם
יֵשׁ מִינֵים כְּמִרְאָה בְּנֵי אָדָם, וְכֹלָם מוֹדִים וּמִשְׁבַּחִים לְקוּדְשָׁא בְּרִידָא-
הוּא, וְאִין מִי שְׁיֹדַע אֶת כְּבוֹדוֹ כְּאוֹתָם שְׁהִם בְּמְדוֹר הָעֲלִיוֹן. וְאֵלָה
רוּאִים אֶת כְּבוֹדוֹ כְּרֹאֵי לְעַבְדוֹ וּלְשַׁבְּחוּ וּלְהַפִּיר אֶת כְּבוֹדוֹ.

דף מא ע"א

וְעֲלָמָא דָּא עֲלָאָה דְאִיהוּ תִּבְלָא לָא קִיִּימָא בְּקִיּוּמִיהָ אֵלָא בְּגִינִיהוֹן
דְּצַדִּיקִיָּא דְאֲנוּן גּוֹפִין קְדִישִׁין. (דף מא ע"א) כְּגוֹנוֹנָא דְלַעִילָא לָא קִיִּימָא הֵהוּא
מְדוֹרָא שְׁבִיעָאָה אֵלָא לְנִשְׁמַתְהוֹן דְּצַדִּיקִיָּא. הֵכִי נִמִּי הָאִי מְדוֹרָא
שְׁבִיעָאָה לְתַתָּא לָא קִיִּימָא אֵלָא לְגוֹפִיָּהוֹן דְּצַדִּיקִיָּא. לְמַהוּי כֹּלָא חַד דָּא
כְּגוֹנוֹנָא דְדָא. (בְּזֶהָר גְּדוֹל דְּפוֹס מְנוֹטוּבָה קְרִימוּנָה לּוּבְלִין מִתְחִיל כַּאן וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים כּוֹי אִמְרוּ
רְבִי יִצְחָק שְׁהוּא בְּזֶהָר קֶטֶן לְקַמֵּן בְּדָף מֵהָ ע"ב)

וְעוֹלָם הָעֲלִיוֹן הִזָּה, שְׁהוּא תִּבְלָא, לָא עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ, אֵלָא רַק בְּשִׁבִיל
הַצְּדִיקִים שְׁהִם גּוֹפִים קְדוֹשִׁים כְּמוֹ שְׁלִמְעֵלָה לָא עוֹמֵד אוֹתוֹ מְדוֹר
שְׁבִיעֵי אֵלָא לְנִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים. כְּדָ גַם הַמְדוֹר הַשְּׁבִיעֵי הִזָּה לְמִטָּה לָא
עוֹמֵד אֵלָא לְגוֹפִיָּהֶם שֶׁל הַצְּדִיקִים, לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד זֶה כְּמוֹ זֶה.

תָּא חֲזִי, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁבַעַה מְדוֹרִין אֲנוּן דְּקֶאֱמָרוּ. וּבְגוֹ אֲנוּן אִית זִי
 הֵיכְלִין מֵאֲנוּן רַזִּי מְהִימְנוּתָא לְקַבֵּל זִי רְקִיעִין עֲלָאִין. וּבְכָל הֵיכְלָא וְהֵיכְלָא
 אִית רוּחִין עֲלָאִין. הֵיכְלָא קְדָמָאָה הָכָא אִית רוּחָא דְאֲתַמְנָא עַל נְשַׁמְתָּהוּן
 דְּגָרִין דְּאֲתַגְיִירוּ. וְרַחֲמִיאל שְׁמִיָּה. וְאִיהוּ נָטִיל לֹון וְאֲתַהֲנוּן מְזִיו יְקָרָא
 דְּלַעֲיָלָא. הֵיכְלָא תַנְיִנָא אִית רוּחָא חָדָא אֲהִינָאל שְׁמִיָּה. וְדָא קִיִּמָא עַל
 כָּל אֲנוּן נְשַׁמְתִּין דְּרַבִּי דְלָא זָכוּ בְּהַאי עֲלֵמָא לְמַלְעִי בְּאוּרִיָּתָא. וְאִיהוּ
 קִיִּמָא עֲלֵיָּהוּ וְאוּלִיף לֹון. הֵיכְלָא תְלִיתָאָה בְּהַאי אִית רוּחָא חָדָא
 אֲדַרְהִינָאל שְׁמִיָּה. וְאִיהוּ קִיִּמָא עַל נְשַׁמְתָּהוּן דְּאֲנוּן דְּאֲהֲדְרוּ בְּתִיבָתָא
 וְלָא אֲהֲדְרוּ. כְּגוֹן דְּחֲשִׁיבוּ וְעַד לָא אֲהֲדְרוּ בְּהוּ מִיתוּ. אֲלִין טְרַדִין לֹון
 בְּגִיָּהֲנָם. וְלִבְתַר עֲאֲלִין לֹון לְהַאי רוּחָא מְמַנָא וְנָטִיל לֹון. וְחֲמָדוֹן לְאֲתַהֲנָאָה
 מְזִיו יְקָרָא דְמֵאֲרִיָּהוּן וְלָא אֲתַהֲנוּן. וְאֲלִין אֲקָרוּן בְּנִי בְּשֵׁר. וְעֲלֵיָּהוּ כְּתִיב,
 (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָּל בְּשֵׁר
 לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יי: הֵיכְלָא רְבִיעָאָה הָכָא קִיִּמָא חַד רוּחָא גַדְרִיָּהֲאֵל
 (נ״א גַּהֲדַהֲא״ל) שְׁמִיָּה. דָּא קִיִּמָא עַל כָּל אֲנוּן נְשַׁמְתִּין דְּקָטוּלִי דְשָׂאָר עַמִּין
 (עוּבַדִּי כּוּכְבִּים וּמְזֻלוֹת) לְעֲאֲלָא לֹון גּוֹ פּוֹרְפִירָא דְמַלְכָא. וְאֲתַרְשִׁימוּ תַמָּן עַד
 יוּמָא דְיִנְקוּם לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְכְּתִיב, (תהלים קי) יָדִין בְּגוֹיִם מְלָא
 גּוֹיֹת מַחֵץ רֹאשׁ עַל אֲרֶץ רַבָּה: הֵיכְלָא חֲמִישָׁאָה הָכָא קִיִּמָא חַד רוּחָא
 דְּאֲקָרִי אֲדִירִיָּאל וְדָא קִיִּמָא עַל כָּל אֲלִין נְשַׁמְתִּין (חֲסַר) (הֵיכְלָא שְׁתִּיתָאָה צְדָקִיָּאל
 הֵיכְלָא שְׁבִיעָאָה מִיכָא״ל) (נ״א דַּחְסִידִי) (דַּאֲחִידוֹן בְּתִיבָתָא) דְּאֲתַקִּיִּמוּ בְּהֵהוּא סְטָרָא.
 וְאֲלִין אֲנוּן לְעִילָא מְפֻלְּהוּ דִּי בְּמְדוֹרָא דָּא עֲלָאָה עַל כָּלָא וּמִיכָא״ל (שְׁמִיָּה)
 רַב מְמַנָּא (עֲלִיָּהוּ) עַל כָּלָהוּ קִיִּמָא (דְּקִיִּמִין) בִּיָּה. וְכַמָּה אֲלָף וְרַבְּבוֹן כָּלָהוּ
 קִיִּמִין תַּחֲוֹתִיָּה בְּהֵהוּא סְטָרָא. וְתַמָּן מִתְעַדְנִין אֲנוּן נְשַׁמְתִּין דְּחֲסִידִי
 בְּהֵהוּא נְהוּרָא עֲלָאָה דְּנַגְדָא מְעֲלָמָא דְּאֲתִי.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁבַעַה מְדוֹרִים הֵם שְׁאֲמָרְנוּ, וּבְתוֹכָם יֵשׁ
 שְׁבַעַה הֵיכְלוֹת מְאוֹתָם סוּדוֹת הָאֲמוּנָה כְּנֶגֶד שְׁבַעַה רְקִיעִים עֲלִיוֹנִים.
 וּבְכָל הֵיכָל וְהֵיכָל יֵשׁ רוּחוֹת עֲלִיוֹנוֹת. הֵיכָל רֵאשׁוֹן, כָּאֵן יֵשׁ רוּחַ
 שְׁהֲתַמְנָה עַל נְשָׁמוֹת הַגָּרִים שְׁהֲתַגְיִירוּ וּשְׁמוֹ רַחֲמִיא״ל, וְהוּא נוֹשֵׂא
 אוֹתָם וְנִהְנִים מְזִיו הַכְּבוֹד שְׁלִמְעָלָה. הֵיכָל שְׁנִי, יֵשׁ רוּחַ אֶחָד שְׁשֵׁמוֹ
 אֲהִינָא״ל, וְזֶה עוֹמֵד עַל כָּל אוֹתָם נְשָׁמוֹת הַתִּינוּקוֹת שְׁלֹא זָכוּ בְּעוֹלָם
 הַזֶּה לְעַסֵּק בְּתוֹרָה, וְהוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וּמְלַמֵּד אוֹתָם. בְּהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי
 יֵשׁ רוּחַ אֶחָד בְּשֵׁם אֲדַרְהִינָא״ל, וְהוּא עוֹמֵד עַל נְשָׁמוֹת אוֹתָם שְׁחֲזְרוּ
 בְּתַשׁוּבָה וְלֹא חֲזְרוּ. כְּגוֹן שְׁחֲשִׁבוּ, וּבְטָרָם חֲזְרוּ בָּהֶם מִתּוֹ. אֵלֶּה
 טוֹרְדִים אוֹתָם בְּגִיָּהֲנָם, וְאַחַר כֵּן מְעֲלִים אוֹתָם לְרוּחַ הַמְּמַנָּה הַזֶּה
 וְנוֹשֵׂא אוֹתָם. וְחוֹמְדִים לְהַנּוֹת מְזִיו כְּבוֹד רַבּוֹנָם וְלֹא נְהָנִים. וְאֵלֶּה
 נְקָרָאִים בְּנֵי בְּשֵׁר, וְעֲלֵיהֶם כְּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי
 שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָּל בְּשֵׁר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר ה'. הֵיכָל רְבִיעִי, כָּאֵן
 עוֹמֵד רוּחַ אֶחָד וּשְׁמוֹ גַדְרִיָּהֲא״ל [נ״א: גַּהֲדַהֲא״ל]. זֶה עוֹמֵד עַל כָּל אוֹתוֹן
 נְשָׁמוֹת שֶׁל הַרוּגִי שְׂאָר הָעַמִּים [עוּבַדִּי עֲכוּ״ם] לְהַעֲלוֹתָם לְתוֹךְ לְבוֹשׁ
 מַלְכוּת שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְנִרְשָׁמִים שָׁם עַד הַיּוֹם שְׁיִנְקָם אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרִיךְ
 הוּא, שְׁכְּתוּב (תהלים קי) יָדִין בְּגוֹיִם מְלָא גּוֹיֹת מַחֵץ רֹאשׁ עַל אֲרֶץ רַבָּה.
 הֵיכָל חֲמִישִׁי, כָּאֵן עוֹמֵד רוּחַ אֶחָד שְׁנַקְרָא אֲדִירִיא״ל, וְזֶה עוֹמֵד עַל

כָּל הַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ. [נ"א: של חסידים שאחזו בתשובה] שְׁעִמְדוּ בְּאוֹתוֹ הַצַּד,
וְאֵלֶּה הֵם מֵעַל כָּלֶם שְׁבִמְדוֹר הִזָּה הֶעָלִיוֹן עַל הַכֹּל, וּמִיכָאֵ"ל [שמו]
מִמֶּנָּה גְדוֹל [עליהם] עַל כָּלֶם עוֹמֵד [שעומדים] בּוֹ. וְכַמָּה אֲלָפִים וּרְבֻבוֹת
כָּלֶם עוֹמְדִים תַּחְתָּיו בְּאוֹתוֹ הַצַּד. וְשֵׁם מִתְעַדְנוֹת אוֹתוֹ נְשָׁמוֹת
הַחֲסִידִים בְּאוֹתוֹ אוֹר עָלִיוֹן שְׁשׁוּפֵעַ מִהָעוֹלָם הַבָּא.

תָּא חֲזִי (חסר כאן היכל ו' ז): אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵאן הוּא דִּידַע לְסַדְרָא צְלוֹתָא
(קמיה) דְּמַרְיָה כְּמִשָּׁה. בְּשַׁעֲתָא דְּאַצְטְרִיךְ לִיה לְסַדְרָא צְלוֹתִיה בְּאַרְיִכוֹת
סַדְר. וּבְשַׁעֲתָא דְּאַצְטְרִיךְ לִיה לְקַצְרָא הָכִי נָמִי.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִיֵּהוּ שְׂיֻדַּע לְסַדְר תַּפְּלַת רַבּוֹנוּ כְּמוֹ מִשָּׁה?
בְּשַׁעֲהָ שְׁהַצְטְרִיךְ לוֹ לְסַדְר תַּפְּלָתוֹ בְּאַרְיִכוֹת - סַדְר. וּבְשַׁעֲהָ שְׁהַצְטְרִיךְ
לוֹ לְקַצְרָא - גַּם כֵּן.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן הָא אֲשַׁכְּחָנָא בְּסַפְרֵי קַדְמָאֵי סְדוּרָא דְרַזִּי דְרַזִּין בְּקִשּׁוּרָא
חָדָא. זְמַנִּין דְּאַצְטְרִיךְ לְסַדְרָא צְלוֹתִיה כְּדָקָא יְאוּת. וְלִקְשָׁרָא קִשְׁרִין
לְבִסוּמֵי לְמַאֲרִיָּה כְּדָקָא יְאוּת. וְלִמְנַדַּע לִיחָדָא יְחִוּדָא שְׁלִימָתָא לְמִקְרַע
רְקִיעִין וְלֹאֲפַתְחָא תַרְעִין וּפְתַחִין דְּלֹא יְהֵא מָאן דִּימְחִי בִּידֵיהּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הֲרֵי מְצָאנוּ בְּסַפְרֵי הַקְּדָמוֹנִים סְדוּר שֶׁל סוּדֵי
הַסּוּדוֹת בְּקִשָּׁר אֶחָד. לְפַעְמִים שְׁצָרִיךְ לְסַדְר תַּפְּלָתוֹ כְּרָאוּי וְלִקְשָׁר
קִשְׁרִים לְבִשָּׁם אֶת רַבּוֹנוּ כְּרָאוּי, וְלַדַּעַת לִיחָד יְחִוּד שְׁלָם לְקַרַע
רְקִיעִים וּלְפַתַח שְׁעָרִים וּפְתַחִים שְׁלֹא יְהִיָּה מִי שְׂיִמְחָה בִּידוֹ.

זְכָאִין אַנוּן צְדִיקָא דְאַנוּן יְדַעֵי לְמַפְתֵּי לְמַאֲרִיהוֹן וּלְבִטּוּלֵי גְזָרִין
וְלֹאֲשַׁרְרָא שְׁכִינְתָּא בְּעַלְמָא וּלְנַחְתָּא בְּרַכָּאן וּלְמַעְדֵי מַאֲרִיהוֹן דְּדִינִין דְּלֹא
יִשְׁלַטוּן בְּעַלְמָא. קָם רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר (תהלים קו) מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת יְיָ וְגוֹי.
מֵאן יִגְלִי עַפְרָא מְעִינֵךְ אַבְרָהָם חֲסִידָא יִמְיָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּגַלִּי לָךְ
רְזָא דְרַזִּין. וְשָׂרִיאת צְלוֹתִין בְּעַלְמָא. וְאַתְגַּלְיִין לָךְ הִיכְלֵי דְמַלְכָּא עֲלָאָה.

אֲשַׁרְיָהֶם הַצְּדִיקִים שְׂיֻדַּעִים לְפַתּוֹת אֶת רַבּוֹנָם וּלְבִטֵּל גְּזָרוֹת
וְלִהְשָׁרוֹת שְׁכִינָה בְּעוֹלָם וּלְהוֹרִיד בְּרָכוֹת, וּלְהַסִּיר אֶת בְּעַלֵּי הַדִּין שְׁלֹא
יִשְׁלַטוּ בְּעוֹלָם. קָם רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה' וְגוֹי.
מִי יִגְלֵה עֶפֶר מְעִינֵיךְ אַבְרָהָם הַחֲסִיד, יִמִּין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁגַלְהָ
לָךְ סוּד הַסּוּדוֹת וְהַתְחַלְתָּ תַּפְּלוֹת בְּעוֹלָם, וְהַתְגַּלְוּ לָךְ הִיכְלוֹת הַמְּלָךְ
הֶעָלִיוֹן.

דף מא ע"ב

שְׁבַעַה הַיְכָלוֹת קִדְיָשִׁין אָנוּן. וְאָנוּן קִיְיָמִין בְּתַרְעִין בְּקִיּוּמָא. וּבְכָל חַד וְחַד
עָאֵל (דף מא ע"ב) צְלוּתָא דְיַחְוּדָא (ד"א ל"ג דמריה) דְמָאן דְיַדַע לְבְסוּמִי לְמַאֲרִיה
וּלְיַחְוּדָא יַחְוּדָא בְשְׁלִימוֹ. דְיַדַע לְאַעְלָא בְכְלָהוּ וּלְקִשְׂרָא קִשְׂרִין אֵלִין בְּאֵלִין
רוּחָא בְרוּחָא. רוּחָא תַתְּאָה בְרוּחָא עֲלָאָה כְּתִיב, (ישעיה כו) יִי בְצַר פְּקֻדוֹתָ
צְקוֹן לַחֲשׁ מוֹסְרָךְ לָמוֹ : (עיין בפרדס בשער היכלות הקדושות והיכלותהתמורות).

שְׁבַעַה הַיְכָלוֹת קְדוּשִׁים הֵם, וְהֵם עוֹמְדִים בְּשַׁעְרִים בְּקִיּוּם. וּבְכָל אֶחָד
וְאֶחָד נִכְנָסוֹת תַּנְפְּלוֹת הַיַּחְוּד [של רבונן] שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְבִשְׁם לְרַבּוֹנוֹ וּלְיַחְוּד
יַחְוּד בְּשְׁלֵמוֹת, שֶׁיּוֹדֵעַ לְהַפְּנִס בְּכָל הַהֵיכָלוֹת וּלְקִשֵׁר קִשְׂרִים אֵלוֹ
בְּאֵלוֹ, רוּחַ בְּרוּחַ, רוּחַ תַּתְּחוֹנָה בְּרוּחַ עֲלִיוֹנָה. כְּתוּב (ישעיה כו) ה' בְּצַר
פְּקֻדוֹתָ צְקוֹן לַחֲשׁ מוֹסְרָךְ לָמוֹ.

הַיְכָלָא קְדָמָאָה כְּתִיב, (שמות כד) וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבַנְתַּת הַסְּפִיר וּכְעֶצֶם
הַשְּׁמַיִם לְטַהַר. רְזָא דְרְזִין (ד"א אית) רוּחַ דְּאֶקְרִי סְפִירָא. כְּסִפִּירוֹ דְּאָבּוֹן טְבָא
נְצִיץ לְתַרְיִן סְטֵרִין. נְהוּרָא חַד סְלִיק וְנַחֲתִית. וְהוּא נְהוּרָא חָנוּר נְצִיץ לְכָל
סְטֵר עֵילָא וְתַתָּא וּלְאַרְבַּע סְטֵרִי עֲלָמָא. נְהוּרִיה תַּלְיִין סְתִים וְגַלְיָא.

הַיְכָל הָרֵאשׁוֹן. כְּתוּב (שמות כד) וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבַנְתַּת הַסְּפִיר
וּכְעֶצֶם הַשְּׁמַיִם לְטַהַר. סוּד הַסּוּדוֹת רוּחַ שְׁנַקְרָאת סְפִיר. כְּסִפִּיר שֶׁל
אָבּוֹן טוֹבָה נוֹצְצַת לְשֵׁנֵי צְדָדִים. אֹר אֶחָד עוֹלָה וְיֹרֵד. וְאוֹתוֹ אֹר לְבָן
נוֹצֵץ לְכָל צַד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם. אֹרוֹ תְלוּי נְסִתָּר
וְגַלּוּי.

מְנְהוּרָא דָא מְתַפְּרָשִׁין ד' נְהוּרִין לְד' סְטֵרִין. וּכְלָהוּ נְהוּרִין חַד נְהוּרָא.
כְּבוּצִינָא דְשַׁרְגָא דְדְלִיק וְנְצִיץ נְהוּרִין לְחִיזוֹ דְעֵינִין דְבְּנֵי נְשָׂא. וְאָנוּן נְהוּרִין
דְשַׁרְגָא סְלִקִין וְנַחֲתִין אֲזֵלִין וְתִיַיבִין מְגוֹ הוּא אֲשָׂא דְנְהוּרָא דְשַׁרְגָא
דְדְלִיק וּכְלָהוּ חַד נְהוּרָא. הַכִּי נָמִי אֵלִין. וְנְצִיץִין כְּלָהוּ נְהוּרִין כְּחִיזוֹ דְנַחֲשָׂא
בְּטִישָׂא בְּסוּמְקָא כְּמָה דְאַתְמָר (יחזקאל א) וְנוֹצְצִים כְּעֵין נַחֲשֵׁת קָלָל. דָא הוּא
לְיַמִּינָא.

מְהוּרָא הַזֶּה נְפָרְדִים אַרְבַּעָה אֹרוֹת לְאַרְבַּעָה צְדָדִים, וְכֵלֶם מְאִירִים
אֹר אֶחָד כְּמִנּוֹרַת הַנֵּר שְׁדוּלֵק וְנוֹצֵץ אֹרוֹת לְמַרְאָה עֵינֵי בְנֵי אָדָם.

ואתם אורות הַנֶּר עֹלָיִם וַיִּוְרְדִים, הוֹלְכִים וְשָׁבִים מִתּוֹךְ אוֹתָהּ אֵשׁ
שֶׁל אֹר הַנֶּר שְׂדוּלֶק, וְכֻלָּם אֹר אֶחָד. כִּד גַּם אֱלֹהִים. וְכֻלָּם הַמְאֹרוֹת
נוֹצְצִים כְּמוֹ מְרָאָה שֶׁל נְחֹשֶׁת מְלֻטָּשֶׁת בְּאָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א)
וְנוֹצְצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלֵל. זֶהוּ לְיָמִין.

לְשִׁמְאֵל אֵית רִיחָא דְאַקְרִי לְבָנָה. וְדָא אֶתְכְּלִיל בְּרוּחָא קְדָמָהּ וְעָאֵל דָּא
בְּדָא. נְהוּרִיה סוּמְק וְחִנוּר כְּחָדָא. בְּגִין דְנִפְקָא מֵאֲנוּן נְהוּרִין קְדָמָיִן. כִּד
אֶתּוּ נְהוּרִין דְדָא מְטוּ בְנְהוּרִין קְדָמָיִן וְאֶתְכְּלִילוּ בֵּיהּ וְאֲנוּן חַד. וְאֶתְחַזֵּן
נְהוּרִי קְדָמָיִ בְּלַחֲוֵיִיהוּ. וְלֹא אֶתְגְּלִין אֲנוּן אֶחְרָנִין וְלֹא אֶתִּידְעוּ דְעָאֵלוּ
בְּגוּוִיִּיהוּ וְאֶתְטַמְרוּ בֵּיהּ. כְּמָא דְאֶתְ אֶמַר (בראשית מא) וְלֹא נוֹדַע כִּי בָּאוּ אֵל
קְרַבְנָהּ וְגוֹ'. וְדָא הוּא רִיחָא בְּרוּחָא דְאֲנוּן חַד. נְהוּרִין בְּנְהוּרִין דְאֲנוּן חַד.
וְהָא אֲנוּן תְּרִין תְּרַעִין (רקיעין) תִּתְבְּאִין מֵאֲנוּן רְקִיעִין דְאַקְרוּן (ס"א שמים) שְׁמִי
הַשָּׁמַיִם (רקיע).

וְלְשִׁמְאֵל יֵשׁ רִיחַ שְׁנַקְרָא לְבָנָה, וְזֶה נְכָלֵל בְּרוּחַ הָרֵאשׁוֹן וְנִכְנָס זֶה בְּזֶה.
אוּרוֹ אָדָם וְלָבָן כְּאֶחָד, מְשׁוּם שְׁיֹצֵא מֵאוֹתָם מְאֹרוֹת רֵאשׁוּנִים.
כְּשֶׁבָאִים הַמְאֹרוֹת שֶׁל זֶה, מְגִיעִים בְּאוֹרוֹת הָרֵאשׁוּנִים וְנִכְלָלִים בּוֹ
וְהֵם אֶחָד. וְנִרְאִים הַמְאֹרוֹת הָרֵאשׁוּנִים לְבָדָם, וְלֹא מִתְגַּלִּים
הָאֲחֵרִים הִלְלוּ וְלֹא נוֹדְעוּ שֶׁנִּכְנָסוּ לְתוֹכָם וְנִסְתַּתְּרוּ בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(בראשית מא) וְלֹא נוֹדַע כִּי בָּאוּ אֵל קְרַבְנָהּ וְגוֹ'. וְזֶהוּ רִיחַ בְּרוּחַ שְׁהֵם אֶחָד.
מְאֹרוֹת בְּמְאֹרוֹת שְׁהֵם אֶחָד. וְכֵאֵן הֵם שְׁנֵי שְׁעָרִים [רקיעים] תִּתְחַזְּקִים
מֵאוֹתָם רְקִיעִים שְׁנַקְרָאִים שְׁמִי הַשָּׁמַיִם [רקיע].

מִתְרִין רִיחִין אֵלִין מְנַצְצִין אֶתְבְּרִיאוּ אֲנוּן אוֹפְנִין דְאֲנוּן קְדִישִׁין. דְדִינְיִיהוּ
כְּדִינְא דְחִיּוֹת כְּדְכְתִיב, (יחזקאל א) מְרָאָה הָאוֹפְנִים וּמַעֲשֵׂיהֶם וְגוֹ'. וְדָא הוּא
דְכְתִיב וּדְמוֹת הַחִיּוֹת מְרָאִיהוֹן כְּגַחְלֵי אֵשׁ בּוֹעֵרוֹת כְּמְרָאָה הַלְפִידִים הִיא
מִתְהַלְקֶת בֵּין הַחִיּוֹת. מָאן הִיא, דָּא רִיחָא קְדִישָׁא אֶתְר דְנִפְקוּ מִנֶּיהּ וְאִיהִי
נְהִיר לֹון. דְכְתִיב וְנוֹגַהּ לְאֵשׁ וּמִן הָאֵשׁ יוֹצֵא בְּרַק.

מְשִׁנֵּי הָרוּחוֹת הַמְנַצְצִים הִלְלוּ נְבְרָאוּ אוֹתָם הָאוֹפְנִים שְׁהֵם קְדוּשִׁים,
שְׁדְמוֹתָם כְּדְמוֹת הַחִיּוֹת, כְּמוֹ שְׁכְתוּב (יחזקאל א) מְרָאָה הָאוֹפְנִים
וּמַעֲשֵׂיהֶם וְגוֹ'. וְזֶהוּ שְׁכְתוּב וּדְמוֹת הַחִיּוֹת מְרָאִיהֶם כְּגַחְלֵי אֵשׁ בְּעֵרוֹת
כְּמְרָאָה הַלְפִידִים הִיא מִתְהַלְקֶת בֵּין הַחִיּוֹת. מִי הִיא? זֶה רִיחַ קְדוּשָׁה,
מְקוּם שְׁיֹצֵאוּ מִמֶּנּוּ וְהִיא מְאִירָה לָהֶם, שְׁכְתוּב וְנוֹגַהּ לְאֵשׁ וּמִן הָאֵשׁ
יוֹצֵא בְּרַק.

פֶּד אֶתְכֹלֵל רוּחָא בְרוּחָא נְפִיק מְנַיְהוּ נְהִירוּ דְחַד חִיּוּתָא רְמוּז (נ"א רמ"א)
עַל ד' אֹפְנִין. וְהָא דְיוֹקְנָא דִּילֵיהּ כְּאַרְיָה שְׁלִיט עַל אֶלְפָּה וּתְלַת מְאָה רְבּוּא
דְּאוֹפְנִין אֶחָרְנִין. גְּדַפְהָא דְנִשְׂרָא הָאִי אֶתְמַנָּא עַל (כ"ל) אֲנוּן אֹפְנִים. בְּד'
גְּלַגְלִים נְטִלִין כָּל חַד וְחַד מְאֻנוּן אַרְבַּע. בְּכָל גְּלַגְלָא וְגְלַגְלָא תְלַת סְמְכִין.
וְאֲנוּן תְּרִיסַר סְמְכִין בְּד' גְּלַגְלִין. רוּחָא דָּא שְׁלֵטָא עַל כָּלָא. מְהֵכָא נְפָקוּ.
וְדָא רוּחָא קַיִמָּא לְכֹלְהוּ. (ד"א ו"הא) מִינָה אֶתְזָנוּ.

כְּשֶׁנְּכַלֵּל רוּחַ בְּרוּחַ, יוֹצֵא מֵהֶם אוֹר שֶׁל חַיָּה אַחַת רְמוּז [מטל] עַל אַרְבַּעַה
אוֹפְנִים. וְהָרִי דְמוּתוֹ כְּאַרְיָה שׁוֹלֵט עַל אֶלְפָּה וּשְׁלֵשׁ מְאוֹת רְבּוּא שֶׁל
אוֹפְנִים אֲחֵרִים. כְּנִפְי הַנֶּשֶׁר הַזֶּה הִתְמַנֶּה עַל כָּל אוֹתָם אוֹפְנִים.
בְּאַרְבַּעַה גְּלַגְלִים נוֹסְעִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְאוֹתָם אַרְבַּעַה. בְּכָל גְּלַגְל
וְגְלַגְל שְׁלֵשָׁה עֲמוּדִים. וְהֵם שְׁנַיִם עֶשֶׂר עֲמוּדִים בְּאַרְבַּעַה גְּלַגְלִים. רוּחַ
זוֹ שׁוֹלֵטָת עַל הַכֹּל. מְכָאן יֵצֵאוּ. וְרוּחַ זוֹ עוֹמְדָת לְכֹלָם, וְהָרִי מְמַנֶּה
נְזוּנִים.

אֵלִין ד' (ד"א ל"ג אוֹפְנִים) ד' אֲנָפִין לְכָל חַד וְחַד. וְכָל אֲנוּן אֲנָפִין אֶסְתְּכִין
לְאַרְבַּע סְטָרִין דְּהֵהוּא חִיּוּתָא דְקַיִמָּא עֲלֵייהוּ. כֶּד נְטִלִין אֵלִין אַרְבַּע תְּחוֹת
הֵהוּא חִיּוּתָא. עֲאֻלוּ דָּא בְּדָא וּמְשַׁלְבֵן דָּא בְּדָא כְּמָא דְאַתְּ אֲמַר, (שְׁמוֹת כ"ו ו"ל)
מְקַבִּילוֹת הַלוּלָאוֹת אִשָּׁה אֶל אַחוּתָהּ. לְאַתְּכֹלֵלָא חַדָּא בְּחַדָּא וּלְאַעְלָא דָּא
בְּדָא. כֶּד נְטִלִין אֲנוּן גְּלַגְלִין אֲשֶׁתְּמַע קַל נְעִימוּתָא בְּכָל אֲנוּן חִילִין דְּלִתְתָּא
לְזִינְיָהוּ.

אַרְבַּעַה [האוֹפְנִים] הִלְלוּ, אַרְבַּע פְּנִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וְכָל אוֹתָם פְּנִים
מְסַתְּכֵלִים לְאַרְבַּעַה צְדָדִים שֶׁל אוֹתָהּ הַחַיָּה שְׁעוֹמְדָת עֲלֵיהֶם.
כְּשֶׁנוֹסְעִים הָאַרְבַּעַה הִלְלוּ תַּחַת אוֹתָהּ הַחַיָּה, נְכַנְסִים זֶה בְּזֶה
וּמְשַׁלְבִים זֶה בְּזֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כ"ו ו"א) מְקַבִּילַת הַלֵּלָאֵת אִשָּׁה אֶל
אַחֶתָהּ, לְהִתְכַלֵּל אַחַת בְּאַחַת וּלְהַכְנִס זֶה בְּזֶה. כְּשֶׁנוֹסְעִים אוֹתָם
גְּלַגְלִים, נִשְׁמַע קוֹל נְעִימוּת בְּכָל אוֹתָם צְבָאוֹת שְׁלֵמָטָה לְמִינֵיהֶם.

תְּחוֹת הַיְכָלָא דָּא מִתְפָּרְשִׁין חִילִין לְבַר לְכַמָּה סְטָרִין דְּרַקִּיעִין דְּלִתְתָּא עַד
דְּמָטוּ לְכַכְבָּא דְּשַׁבְּתָאִי. כֹּלְהוּ אֶסְתְּכִין לְהַיְכָלָא דָּא. מִתְמָן אֶתְזָנוּ. כָּל
אֵלִין דִּי בְּהַיְכָלָא דָּא כֹּלְהוּ אֶסְתְּכוּ לְהֵהוּא רוּחָא דְכַתִּיב, (יחזקאל א) אֶל אֲשֶׁר
יְהִיָּה שְׁמָה הַרוּחַ לְלֶכֶת יִלְכוּ לֹא יִשְׁבוּ בְּלִכְתָּן. וְדָא הוּא הַיְכָלָא דְאַקְרִי
לְבַנַּת הַסְּפִיר.

תַּחַת הַיְכָל זֶה נְפָרְדִים צְבָאוֹת הַחוּצָה לְכַמָּה צְדָדִים שֶׁל רַקִּיעִים
שְׁלֵמָטָה, עַד שְׁמַגִּיעִים לְכוּכָב שֶׁל שַׁבְּתָאִי. כֹּלָם מְסַתְּכֵלִים לְהַיְכָל זֶה.

מִשֵּׁם נְזוּנִים. כָּל אֱלֹה שְׁבִהִיכֵל זֶה כֻּלָּם מְסַתְּפָלִים לְאוֹתָהּ רוּחַ,
שְׁפָתוֹב (יחזקאל א) אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לְלֶכֶת יִלְכוּ לֹא יִסְבוּ
בְּלִכְתּוֹ. וְזֶהוּ הֵיכֵל שְׁנִקְרָא לְבַנַּת הַסְּפִיר.

דף מב ע"א

רוּחָא דָא דְכָלִיל רוּחָא אַחְרָא תְנַיִנָא סְלָקָא וְנַחְתָא נְהוּרִיה דְלָא שְׂכִיף
(שבק) לְעֵלְמִין כְּנוּרָא דְשִׁמְשָׁא גּוּ מִיָּא. לִית מָאן דְקָאִים עֲלִיהּ. בְּרַעוּתִיה
דְבֵר נֶשׁ זָכָא, בְּהֵוּא צְלוּתָא דְעָלַת בְּהֵוּא הֵיכְלָא וְסְלָקָא לְקִשְׂרָא
קִשְׂרִין בְּשִׁלְמוֹ בְּשִׁרוּתָא (דף מב ע"א) דְרוּחַ (נ"א דנהורא) דָא כְּדָקָא חֲזִי. כְּדִין
נְהוּרָא אֲתַעֲטֹף בֵּיהּ וְחָדִי בֵּיהּ וְסְלָקָא עִמָּה לְאַתְקִשְׂרָא בְּקִשְׂוִרָא דְהֵיכְלָא
תְנַיִנָא. לְאַתְכְּלָלָא רוּחָא דְכָלִיל בְּרוּחָא אַחְרָא עֲלָאָה דְעֲלִיהּ.

רוּחַ זֶה הַכּוֹלֵל רוּחַ אַחֲרָת שְׁנֵיהּ עוֹלָה וְיורֶדֶת, אוֹרָה שְׁלֵא שׁוֹכֵף [עו"ב]
לְעוֹלָמִים כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ בְּתוֹךְ הַמַּיִם. אֵין מִי שְׁעוֹמֵד עָלֶיהָ, פֶּרֶט לְרַצוֹן
שֶׁל אִישׁ צָדִיק בְּאוֹתָהּ תִּפְלָה שְׁנִכְנָסֶת בְּאוֹתוֹ הֵיכֵל וְעוֹלָה לְקִשֶׁר
קִשְׂרִים בְּשִׁלְמוֹת בְּתַחֲלָה שֶׁל הָרוּחַ [האור] הַזֶּה כְּרָאוּי. אִזּוּ הָאוֹר מְתַעֲטֵף
בֵּיהּ וְשִׁמַּח בֵּיהּ, וְעוֹלָה עִמָּה לְהַתְקַשֵּׁר בְּקִשֶׁר שֶׁל הֵיכֵל הַשְּׁנִי, לְהַתְכַּלֵּל
רוּחַ שְׁכּוֹל בְּרוּחַ אַחֲרָת עֲלִיוֹנָה שְׁעֲלִיו.

וְרוּחָא דָא דְכָלִיל כָּלִיל בֵּיהּ הֵהִיא חִיּוּתָא וְכָל אֲנוּן אוֹפְנִין וְגִלְגְּלִין
וְאַתְאַחְדוּן בֵּיהּ כְּנוּרָא דְאַתְאַחְדָא אֲשָׁא בְּמִיָּא, וּמִיָּא בְּאֲשָׁא. דְרוּם בְּצַפּוֹן,
צַפּוֹן בְּדְרוּם. מְזָרַח בְּמַעֲרָב, וּמַעֲרָב בְּמְזָרַח. הַכִּי אֲתַאחְדוּן כְּלָהוּ דָא בְּדָא
וְאַתְקִשְׂרוּן דָא בְּדָא. הֵהִיא רוּחָא סְלָקָא לְאַתְקִשְׂרָא. וְהֵהִיא חִיּוּתָא
אַסְתְּכִיָּא לְעִילָא לְגַבֵּי הֵיכְלָא תְנַיִנָא וְאַסְתְּכִיָּין דָא בְּדָא.

וְרוּחַ זֶה שְׁכּוֹלֵל, כּוֹלֵל בֵּיהּ אוֹתָהּ חִיָּה וְכָל אוֹתָם אוֹפְנִים וְגִלְגְּלִים,
וְנִאֲחָזִים בּוֹ כְּמוֹ שְׁנִאֲחָזִים אִשׁ בְּמַיִם וּמַיִם בְּאֵשׁ, דְרוּם בְּצַפּוֹן, צַפּוֹן
בְּדְרוּם, מְזָרַח בְּמַעֲרָב, וּמַעֲרָב בְּמְזָרַח. כִּי נִאֲחָזִים כֻּלָּם זֶה בְּזֶה
וְנִקְשְׂרִים זֶה בְּזֶה. אוֹתָהּ רוּחַ עוֹלָה לְהַתְקַשֵּׁר, וְאוֹתָהּ חִיָּה מְסַתְּפָלַת
לְמַעְלָה אֶל הֵיכֵל הַשְּׁנִי, וּמְסַתְּפָלִים זֶה בְּזֶה.

בְּאַמְצַעִיתָא דְהֵיכְלָא דָא נְעִיץ חַד עֲמוּדָא דְסְלָקָא עַד אֲמַצַּעִיתָא דְהֵיכְלָא
אַחְרָא. וְאִיהוּ נְקִיב וְנְעִיץ (נ"א נתיב נעיץ) מִתְתָּא לְעִילָא לְאַתְדַּבְּקָא רוּחָא

בְּרוּחָא וְכֵן עַד לְעֵילָא מְכַלְהוּ. לְמַהוּי כְּלָהוּ רוּחָא חֲדָא כְּמָא דְאֵת דְאֵמַר,
(קהלת ג) וְרוּחַ אֶחָד לְכָל:

בְּאִמְצַע הַהִיכָל הַזֶּה נְעוּץ עֲמוּד אֶחָד שְׁעוּלָה עַד אִמְצַע הַהִיכָל הָאֲחֵר,
וְהוּא נְקוּב וְנְעוּץ [נ״א: נתיב נעוץ] מְלִמְטָה לְמַעְלָה לְהַדְבֵק רוּחַ בְּרוּחַ, וְכֵן
עַד לְמַעְלָה מְכַלְמַס לְהֵיוֹת כְּלָם רוּחַ אַחַת, שְׁנַאֲמַר (קהלת ג) וְרוּחַ אֶחָד
לְכָל.

הִיכְלָא תְנַיִנָא כְּתִיב, (שמות כד) וַיִּכְעֹצֶם הַשָּׁמַיִם לְטוֹהַר. הֵכָא אִיהוּ הַהוּא
רוּחָא דְאֶקְרִי זֶהַר. וְקִימָא בְּחַוּוּרְתָא תְדִיר. דְלָא אֲתַעְרְבוּ גּוֹוְנוּ בְּאֶחְרָא.
וְאִיהוּ עֵצִים דְלָא אֲשַׁתְּנִי לְעֵלְמִין. דָּא לָאוּ אִיהוּ בְּאֲתַגְלָא הֵכִי לְאֲתַנְצָצָא
כְּאֶחְרָא. דָּא קָשִׁי לְאֲתַגְלָא. כְּסִתִּימוּ דְעִינָא דְכַד מְתַגְלָא אֲזִדְהַר וְנִצְיָץ
בְּגִלְגוּלָא. וְדָא אוּף הֵכִי. בְּגִין דְכַד הַהוּא רוּחָא קְדַמָּה סְלִקָא מְגִלְגַל
בְּגִלְגוּלָא וְגַלִּי לִיהָ, וְאֲתַקְשֵׁר בְּהַדְיָה בְּקִשּׁוּרָא דְחַוּוּרְתָא דְעִינָא גּוֹ גּוֹוֹ
אֶחְרָא דְאִיהוּ דְקִיק מִינִיהָ דְשָׁאֲרֵי עֲלוּי.

הִיכָל שְׁנִי. כְּתוּב (שמות כד) וַיִּכְעֹצֶם הַשָּׁמַיִם לְטוֹהַר. כָּאֵן הוּא אוּתוּ רוּחַ
שְׁנַקְרָא זֶהַר, וְעוּמַד בְּלָבָן תְּמִיד שְׁלָא יִתְעַרְבוּ גּוֹוְנוּ בְּאֶחְרָא, וְהוּא עֵצִים
שְׁלָא מְשַׁתְּנָה לְעוּלְמִים. זֶה אִינוּ בְּהַתְּגֻלוֹת כְּדָ לְהַתְּנוּצָץ כְּמוֹ הָאֲחֵר.
זֶה קָשָׁה לְהַתְּגֻלוֹת. כְּמוֹ סִתְרָא הָעִין שְׁכַשְׁמַתְּגֻלְתָּ, זוֹהַרְתָּ וְנוֹצְצָת
בְּגִלְגוּל. וְגַם זֶה כְּדָ. מְשׁוּם שְׁכַשְׁאוּתוּ רוּחַ רָאשׁוֹן עוּלָה, מְגִלְגַל בְּגִלְגַל
וּמְגִלָּה אוּתוּ, וְנִקְשֵׁר יַחַד אֲתוּ בְּקִשּׁוּר שֶׁל לָבָן הָעִין תּוֹדָ גּוֹוֹ אֲחֵר שְׁהוּא
דְקִיק מְמַנּוּ שְׁשׁוּרָה עֲלוּי.

מְתַגְלָא רוּחָא דָּא מְגוּ רוּחָא דְלִתְתָא. נְהוּרָא דְלִתְתָא אֲסַחַר לְגִלְגָּלָא (נ״א
וגלגל) נְהוּרָא דָּא וְאֲתַנְהִיר. וְלָא יִכִּיל לְאֲתַנְהִירָא עַד דְאֲחִיד תַּתְתָּא בִּיהָ
וְאֲתַקְשֵׁר בְּהַדְיָה וְכַדִּין אֲנְהִיר. וְאֲחִיד בְּנְהוּרָא דְלִתְתָא (ד״א ל״ג דְהוּה נְהִיר)
דְהוּא כְּלִיל וְלָא אֲשַׁתְּנִי כְּלָל. אֶלָּא אֲתַגְלָא בְּגִינִיהָ בְּגִלְגוּלָא דִּילִיהָ. וְכַד
נְהוּרָא דָּא מְתַגְלָא נְטִיל נְהוּרָא אֶחְרָא לְסִטְרָא שְׁמָלָא וְאֲתַגְלָא בְּהַדְיָה
וְאֲסַתְחַר עֲמִיהָ. וְרָזָא דָּא כְּתִיב, (שיר השירים ז) חֲמוּקֵי יִרְכִּיזָּ כְּמוֹ חֲלָאִים
מְעֵשָׂה יְדֵי אֲמֵן. זְכָאָה אִיהוּ מָאן דְיַדְע לְגִלְגָּאָה (נ״א לְגִלְגָּא) נְהוּרִין. רוּחָא
אֶחְרָא אֲתַכְלִיל בְּהַדְיָה וְאֲסַתְחַר (וְאֲנְהִיר) וְנְהִיר סַחְרִינִיהָ בְּגוֹוֹן תַּכְלָא וְחַוּוּר.
הַהוּא חַוּוּר אֲתַקְשֵׁר בְּחַוּוּר דָּא. וְהַהוּא תַּכְלָא אֲתַקְשֵׁר בְּסוּמְקָא דְנְהוּרָא
תַּתְתָּא דְלְסִטְרָא שְׁמָלָא. וְאֲתַכְלִילוּ דָּא בְּדָא וְהוּוּ חַד. וְאֶקְרוּן עֵצִים
הַשָּׁמַיִם. וְכָל מַה דְלִתְתָא וְהַהוּא הִיכְלָא דְלִתְתָא כְּלָא אֲתַכְלִיל הֵכָא. וּבְגִין
דְכָלָא אֲתַכְלִיל הֵכָא אֲתַקְרִי עֵצִים הַשָּׁמַיִם.

רוח זו מתגלגלת מתוך רוח שלמטה. האור שלמטה סובב לגלגל [וגלגל] האור הזה ומאיר. ולא יכול להאיר עד שאוחז בו התחתון ונקשר עמו ואז מאיר, ואוחז באור שלמטה [שהיה מאיר] שהוא כלול ולא משתנה בכלל, אלא מתגלה בגללו בגלגול שלו. וכשאור זה מתגלגל, נוטל אור אחר לצד שמאל ומתגלגל עמו ומסתובב עמו. וזה סוד הכתוב (שיר ז) חמוקי ירכיז כמו חלאים מעשה ידי אמן. אשרי מי שידע לגלות [וגלגל] מאורות. רוח אחרת נכללת עמו ומסתובב [ומאיר] ומאיר סביבו בגון תכלת ולבן. אותו לבן נקשר בלבן הזה, ואותו תכלת נקשר באדם של האור התחתון שלצד שמאל, ונכללים זה בזה ונהיים אחד, ונקראים עצם השמים. וכל מה שלמטה ואותו היכל שלמטה, הכל נכלל כאן. והיות שהכל נכלל כאן, נקרא עצם השמים.

מכלל דנהורין אליו אתבריאו אנון שרפים דשית גדפין כמא דאת אמר (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד. בלהו בשש. בגין דכלהו מעצם השמים. אליו אנון דאוקידו לאנון דלא חיישי על יקרא דמאריהון. ורזא דאשתמש בתגא חלף. מאן דקארי ותני שית סדרי משנה דא הוא מאן דידע לסדרא ולקשרא קשורא יחודא דמאריה כדקא יאות. אליו אנון דמקדשין שמא קדישא דמאריהון בכל יומא תדיר.

מכלל שאורות הללו נבראו אותם שרפים של שש כנפים, כמו שנאמר (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד. כלם בשש, משום שכלם מעצם השמים. אלה הם ששורפים את אלה שלא חוששים על כבוד רבונם. וסוד שהמשתמש בכתר חולף. מי שקורא ושונה ששה סדרי משנה, זהו מי שידע לסדר ולקשר קשור של יחוד של רבונו כראוי. אלה אותם שמקדשים השם הקדוש של רבונם בכל יום תמיד.

כד מתגלגלן נהורין נפק מנייהו נהירו דחד חיותא. דאיהי קיימא ורמא על די חיוון שליטין על קמאי דכלילו לון בגווייהו. ובאלין כד נטלין אתכפין שרפים תתאי נחשים דנפקי מגו ההוא נחש שרף דגרים מותא לכל עלמא.

כשמתגלגלים האורות, יוצא מהם אור של חיה אחת, שהיא עומדת ומטלת על ארבע חיות השליטות על הראשונות שכוללות אותם בתוכם. ובאלה כשנוסעים, כופים השרפים תחתונים נחשים שיוצאים מתוך אותו נחש שרף שגורם מות לכל העולם.

אליו חיוון אנפי נֶשֶׁר מְסַתְּפָלוּ לְגַבֵּי הַהוּא חִיּוּתָא נִשְׂרָא עֲלָא דְעֲלִיָּהוּ, כְּמָא דְאֵת אָמַר, (משלי ל) דְרִךְ הַנֶּשֶׁר בְּשָׁמַיִם. רוּחָא דָא שְׁלֵטָא עַל כָּלָא. הֵהִיא חִיּוּתָא דְרַמִּיז (נ"א דרמיה) עַל כָּלָהוּ אֶסְתְּפִיָּא לְעִילָא וְכָלָהוּ לְגַבֵּיהּ (ד"א לגבה).

אֵלֶּה הַחַיּוּת פְּנֵי נֶשֶׁר, מְסַתְּפָלוּת אֶל אוֹתָהּ חִיָּה הַנֶּשֶׁר עֲלִיוֹן שְׁעִלְיָהֶם, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (משלי ל) דְרִךְ הַנֶּשֶׁר בְּשָׁמַיִם. רוּחַ זֶה שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל. אוֹתוֹ הַחִיָּה שְׁרוּמָזוֹת [נ"א שמטלת] עַל כָּלָם, מְסַתְּפָלוּת לְמַעְלָה, וְכָלָם אֵלֶיהָ [נ"א: אצל].

כָּלָהוּ כַּד נָטְלוּ מְזִדְעִזְעִין כְּמָה חִיָּלוֹן. מְנַהוֹן נְהִירִין. מְנַהוֹן מְתַתְּבְּרִי (נ"א מסתכרי מקמיהו) מְקִיּוּמִיהוֹן (מימיהו) וְאוֹקִידוֹן לֹון בְּנִירָא וְאֵתִין וּמְתַחַדְשֹׁן כְּמַלְקָדְמִין. כָּלָהוּ עֲאֵלִין תַּחֲוֹת הַהוּא חִיּוּתָא מְסַתְּפִרִין תַּחֲוֹת גְּדַפְּהָא לְאֶכְלָלָא לֹון לְעִילָא.

כְּשֶׁכָּלָם נוֹסְעִים, מְזִדְעִזְעִים כְּמָה צְבָאוֹת. מְהֵם מְאִירִים, מְהֵם מְשַׁתְּבְּרִים [נ"א: מסתכרים מלפניהם] מְקִיּוּמִים [מימיהם] וְשׁוֹרְפִים אוֹתָם בְּאֵשׁ, וּבְאִים וּמְתַחַדְשִׁים כְּמַקְדָּם. כָּלָם נְכַנְסִים תַּחַת אוֹתָהּ חִיָּה, וּמְסַתְּפִרִים תַּחַת כְּנִפְיָה לְהַכְלִילָם לְמַעְלָה.

דף מב ע"ב

אֲנוּן ד' חִיּוּן (דף מב ע"ב) סְלָקִין כַּד רוּחָא אֲזַדְהַר בְּגוֹ הַהוּא חִיּוּתָא. אַרְבַּע גְּלַגְלִין לְכָל חַד וְחַד. גְּלַגְלָא חָדָא אֶסְתְּכִי לְסִטְר מְזָרַח. תַּלְתַּת סְמְכִין נְטָלוּן לִיָּה וְאֶסְתְּכִין לְאֶמְצָעִיתָא. וְגַלְגְּלָא חָדָא אֶסְתְּכִי לְסִטְר מְעָרֵב, וְתַלְתַּת סְמְכִין נְטָלוּן לִיָּה וְאֶסְתְּכִין לְאֶמְצָעִיתָא. וְגַלְגְּלָא חָדָא אֶסְתְּכִי לְסִטְר דְרוּם. וְתַלְתַּת סְמְכִין נְטָלוּן לִיָּה וְאֶסְתְּכִין לְאֶמְצָעִיתָא. וְגַלְגְּלָא אַחְרָא אֶסְתְּכִי לְסִטְר צְפוֹן וְתַלְתַּת סְמְכִין נְטָלוּן לִיָּה וְאֶסְתְּכִין לְאֶמְצָעִיתָא. וְכָלָהוּ סְמְכִין תְּרִיסַר נְטָלוּן מְגוֹ אֶמְצָעִיתָא. וְהַהוּא אֶמְצָעִיתָא סְגִיר וּפְתַח. וְכָל גְּלַגְלָא וְגַלְגְּלָא כַּד נְטָלָא קָלָא אֶשְׁתַּמַּע בְּכָלָהוּ רְקִיעִין.

אוֹתוֹן אַרְבַּע חַיּוּת עוֹלוֹת כְּשֶׁרוּחַ זֹוֹהֶרֶת לְתוֹךְ אוֹתָהּ הַחִיָּה. אַרְבַּעַה גְּלַגְלִים לְכָל אַחַת וְאַחַת. גְּלַגְלָא אַחַד מְסַתְּפָל לְצַד מְזָרַח, וּשְׁלֵשָׁה עַמּוּדִים נוֹשָׂאִים אוֹתוֹ וּמְסַתְּפָלוּם לְאֶמְצָע. וְגַלְגְּלָא אַחַד מְסַתְּפָל לְצַד

מֵעָרֵב, וּשְׁלֹשָׁה עֲמוּדִים נוֹשָׁאִים אוֹתוֹ וּמִסְתַּכְּלִים לְאֲמֻצֵּעַ. וְגִלְגַּל אַחַר מִסְתַּכֵּל לְצַד דָּרוֹם, וּשְׁלֹשָׁה עֲמוּדִים נוֹשָׁאִים אוֹתוֹ וּמִסְתַּכְּלִים לְאֲמֻצֵּעַ. וְגִלְגַּל אַחַר מִסְתַּכֵּל לְצַד צָפוֹן וּשְׁלֹשָׁה עֲמוּדִים נוֹשָׁאִים אוֹתוֹ וּמִסְתַּכְּלִים לְאֲמֻצֵּעַ. וְכָל שְׁנַיִם עֶשֶׂר הָעֲמוּדִים נוֹשָׁאִים מִתּוֹךְ הָאֲמֻצֵּעַ, וְאוֹתוֹ הָאֲמֻצֵּעַ סָגוּר וּפְתוּחַ. וְכָל גִּלְגַּל וְגִלְגַּל כְּשֶׁנוֹסֵעַ, קוֹל נִשְׁמָע בְּכָל הָרְקִיעִים.

אֵלֶּיךָ אֲרַבֵּעַ חִיּוֹן (ד"א דלעילא) כִּלְהוּ (מתלבשו) (ס"א אשתלבו) דָּא בְּדָא. וְעֵאלִין אֲנוּן אוֹפְנִים דְּלִתְתָּא בְּגוֹ אֵלִין חִיּוֹן דְּלֵעִילָא כְּלִילָן אֵלִין בְּאֵלִין, רוּחָא דָּא דְּאִתְכְּלִיל בְּאֲנוּן רוּחִין מְלַהֲטָא וְסִלְקָא לְאִתְאַחַדָּא לְעִילָא וְקִיּוּמָא לְאִתְאַחַדָּא וְלִאִתְקַשְׂרָא בְּרַעוּתָא דְּבַר נֶשׁ זְכָאָה בְּהֵיא צְלוּתָא דְּצִלִּי. דְּכַד סִלְקָא וְעֵאלַת בְּהֵיא הִיכְלָא נְטִיל כְּלָא וְכִלְהוּ נְטִילִין בְּהֵדָּה וְאִתְכְּלִילוּ דָּא בְּדָא עַד דְּאִתְכְּלִילוּ בְּהֵיא רוּחָא. וְהֵיא רוּחָא נְטִילָא בְּרַעוּתָא דְּקִשׁוּרָא דְּיַחוּדָא דְּצְלוּתָא דְּמִיחַדָּא כְּלָא עַד דְּמִטּוּ כִּלְהוּ לְהִיכְלָא תְּלִיתָאָה כְּלִילָן דָּא בְּדָא כְּדִקְדָּמָא, אֲשָׁא בְּמִיָּא, וּמִיָּא בְּאֲשָׁא. רוּחָא בְּעַפְרָא, וְעַפְרָא בְּרוּחָא. מְזַרְחַ בְּמַעְרַב, מְעָרַב בְּמְזַרְחַ. צָפוֹן בְּדָרוֹם, דָּרוֹם בְּצָפוֹן. וְהִכִּי הֵינִי כִּלְהוּ מִתְקַשְׂרִין דָּא בְּדָא וּמִתְאַחַדִּין דָּא בְּדָא וּמְשַׁלְבִין דָּא עִם דָּא. וְכֹן כְּמָה חִיילִין וּמְשַׁרְיִין דְּאִתְאַחַדוּ (נ"א דנחתל) לְתִתָּא וְאִתְעָרְבוּ בְּאֲנוּן תְּתָאִי עַד דְּמִטּוּ לְכַבָּא דְּצִדְקָא וְתַמָּן כְּמָה מִמָּן עַל עֲלָמָא.

אֵלוּ הָאֲרַבֵּעַ חִיּוֹת [שלמעלה] כִּלְהוּ מִתְּלַבְּשוֹת [משתלבות] זו בְּזוֹ, וְנִכְנָסִים אוֹתָם אוֹפְנִים שְׁלֵמָטָה לְתוֹךְ הַחִיּוֹת הַלְלוּ שְׁלֵמְעָלָה כְּלוּלִים אֵלָה בְּאֵלָה. רוּחַ זֶה שְׁנִכְלָלָה בְּאוֹתָן רוּחוֹת, לוֹהֲטָת וְעוֹלָה לְהַאֲחִזוּ לְמַעְלָה וְעוֹמְדָת לְהִתְאַחַד וְלִהְתַּקְשֵׁר בְּרַצוֹן הַאִישׁ הַצַּדִּיק בְּאוֹתָהּ תַּפְלָה שְׂמֵתַפְלַל. שְׂכַשְׂעוּלָה וְנִכְנַסַת בְּאוֹתוֹ הִיכַל, לוֹקַח הַכֹּל, וְכֹלָם נוֹטְלִים יַחַד עִמָּה וְנִכְלְלוּ זֶה בְּזֶה עַד שְׂנִכְלְלִים בְּאוֹתָהּ רוּחַ. וְאוֹתָהּ רוּחַ נוֹטְלַת בְּרַצוֹן שֶׁל קֶשֶׁר הַיַּחּוּד שֶׁל הַתַּפְלָה שְׂמִיחַדַת הַכֹּל, עַד שְׂכֹלָם מְגִיעִים לְהִיכַל הַשְּׁלִישִׁי כְּלוּלִים זֶה בְּזֶה, כְּמוֹ הַרְאִשׁוֹנִים אֲשֶׁר בְּמִים, וּמִים בְּאֵשׁ, רוּחַ בְּעַפְרָא, וְעַפְרָא בְּרוּחַ. מְזַרְחַ בְּמַעְרַב, מְעָרַב בְּמְזַרְחַ, צָפוֹן בְּדָרוֹם, וְדָרוֹם בְּצָפוֹן. וְכֹךְ כֹּל הַלְלוּ מִתְקַשְׂרִים זֶה בְּזֶה, וְנִאֲחִזִּים זֶה בְּזֶה וּמְשַׁלְבִים זֶה בְּזֶה. וְכֹךְ כְּמָה צְבָאוֹת וּמַחְנוֹת שְׂנִאֲחִזוּ [נ"א: שירדו] לְמַטָּה וְהִתְעָרְבוּ בְּאוֹתָם תַּחְתּוֹנִים עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְכוֹכַב צַדִּיק, וְשֵׁם כְּמָה מִמֵּינִים עַל הָעוֹלָם.

וְכַד רוּחָא דָּא דְּאִתְכְּלִיל (ד"א אתכליל) מְכִלְהוּ וְכִלְהוּ כְּלִילָן בֵּיהּ. סִלְקִי וְאִתְאַחַד וְעֵאל בְּגוֹ הִיכְלָא תְּלִיתָאָה עַד דְּאִתְאַחַד בְּרוּחָא דְּתַמָּן בְּגוֹ הֵיא הֵיא עֲמוּדָא דְּקִיּוּמָא בְּאֲמֻצֵּעִיתָא. וְכִדִּין כְּלָא אֲשֵׁתִלִּים עַד הִכָּא כְּדִקָּא יְאוּת. וְכִלְהוּ רוּחָא חָדָא כְּלִיל מְכִלָּא וְשְׁלִים מְכִלָּא כְּמָא דְּאִתְ אֲמַר וְרוּחַ אֲחַד לְהֵנָּה. הִכָּא הַכְּרָעָה לְאִתְדַבְּקָא בְּמֵאֲרִיָּה:

וּכְשֶׁרוּחַ זֶה שֶׁנִּכְלָל מִכֻּלָּם וְכֻלָּם כְּלוּלִים בּוֹ, עוֹלָה וְנֶאֱחָז וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַהִיכָל הַשְּׁלִישִׁי עַד שֶׁנֶּאֱחָז בְּרוּחַ שֶׁל שָׁם בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הָעֲמוּד שֶׁעוֹמֵד בְּאֲמִצָּע, וְאֵז הַכֹּל בְּשִׁלְמוֹת עַד כָּאן כְּרֵאוּי. וְכֻלָּם רוּחַ אֶחָד כְּלוּל מִהַכֹּל וְשֵׁלֶם מִהַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרוּחַ אֶחָד לְהִנָּח (לכל). כָּאן הַכְרִיעָה לְהַדְבִּיק בְּרַבּוֹנוּ.

הִיכְלָא תְּלִיתָא. הִיכְלָא דָא אִיהוּ הִיכְלָא דְהוּא רוּחָא דְאֶקְרִי נְגָה, רוּחָא דָא אִיהוּ דְכִינְיָא בְּרִיר מְכֻלְהוּ. לִית לִיה גְּווֹן דְאֶתְחִיזִי בֵּיה לָאו חֲנוּר וְלָאו יְרוּק וְלָאו אוּכְס וְלָא סוּמְק. וּבְגִין כֶּד אֶקְרִי טוּחַר. דְכִינְיָא בְּרִירָא מְכֻל אֱלִין תְּתַאֲיוּ. וְאָף עַל גַּב דְאִיהוּ דְכִינְיָא מְכֻלָּא, לָא אֶתְחִיזִי עַד דְאֱלִין תְּתַאֲיוּ מִתְּגַלְגְּלוּ וְאֶחִידָן (נִי"א וּכְרֵאוּ) בֵּיה וְעֲאֲלִין בְּגוּיָה (נִי"א בֵּיה). כִּינְוֹן דְעֲאֲלִין בְּגוּיָה כְּדִין אֶתְחִיזִי נְהוּרִיָּה וְלָא גְּווֹן חַד מְכֻלְהוּ.

הִיכָל שְׁלִישִׁי. הִיכָל זֶה הוּא הִיכָל שֶׁל אוֹתוֹ רוּחַ שֶׁנִּקְרָא נְגָה. רוּחַ זֶה הוּא טְהוֹר, בְּרוּר מְכֻלָּם. אִין בּוֹ גְּוֹן שֶׁנֶּרְאָה בּוֹ, לָא לְבָן וְלָא יָרֵק וְלָא שְׁחַר וְלָא אָדָם, וְלָכוֹ נִקְרָא טְהוֹר. טְהוּרָה בְּרוּרָה מְכֻל הַתְּחַתּוֹנִים הִלְלוּ. וְאָף עַל גַּב שֶׁהוּא טְהוֹר מִהַכֹּל, לָא נֶרְאָה עַד שֶׁהַתְּחַתּוֹנִים הִלְלוּ מִתְּגַלְגְּלִים וְאוּחִזִּים (נִי"א: וּכְרֵאוּ) בּוֹ וְנִכְנָסִים בְּתוֹכוֹ [בּוֹ]. כִּינְוֹן שֶׁנִּכְנָסִים בְּתוֹכוֹ, אֵז מֶרְאָה אֶת אוֹרוֹ, וְלָא גְּוֹן אֶחָד מְכֻלָּם.

כִּד אֶשְׁתַּלִּים הַאי רוּחָא מְכֻלְהוּ תְּתַאֲיוּ, אֶפִּיק מִנִּיה נְהוּרָא דְכֻלִּיל בְּתַלְתָּא נְהוּרִין. אֲנוּן תְּרִין נְהוּרִין סְלֻקִין וְנֶחְתִּין וְנֶצְצִין. בְּהוּא נְצוּצָא אֶתְחַזוּן עֶשְׂרִין וְתְרִין נְהוּרִין מְשַׁנְיִין דָּא מִן דָּא וְכֻלְהוּ חַד נְהוּרָא. וְעֲאֲלִין בְּגוֹ הַהוּא חַד נְהוּרָא. וְהַהוּא נְהוּרָא כְּלִיל לוּן.

כְּשֶׁנִּשְׁלַם רוּחַ זֶה מְכֻל הַתְּחַתּוֹנִים, יוּצֵא מִמֶּנּוּ אוֹר שֶׁכְּלוּל בְּשִׁלְשָׁה מְאוּרוֹת. אוֹתָם שְׁנֵי מְאוּרוֹת עוֹלִים וְיוֹרְדִים וְנוֹצְצִים. בְּאוֹתוֹ נֶצְנוּץ נֶרְאִים עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אוֹרוֹת מְשַׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְכֻלָּם אוֹר אֶחָד. וְנִכְנָסִים בְּאוֹתוֹ הָאוֹר הָאֶחָד. וְאוֹתוֹ הָאוֹר כּוֹלֵל אוֹתָם.

וְלָא נְהִיר, בְּרַבּוּ מְנָא דְאֱלִין נְהוּרִין דְלִתְתָּא סְלֻקִין וְהוּא רְעוּתָא דְצְלוּתָא נְטִיל לְכֻלְהוּ. כְּדִין הַהוּא נְהוּרָא נְפִיק מְגוֹ הַהוּא רוּחָא. אֶתְנְהִיר הַהוּא נְהוּרָא וְאֶפִּיק אֱלִין תְּרִין נְהוּרִין נֶצְצִין וְאֶתְחַזוּן כְּחוּשְׁבָן כִּיב אֶתְנוּן דְאוּרִיתָא. לְבַתַּר מִתְּהַדְרִין וְכֻלְלוּן בְּהוּא נְהוּרָא.

וְלֹא מֵאִיר פָּרַט לְזָמַן שֶׁהָאֲוֵרוֹת הִלְלוּ שְׁלֹמֹה עֹלָיִם. וְאוֹתוֹ רְצוֹן שֶׁל הַתְּפִלָּה נוֹשֵׂא אֶת כָּלֶם. אִזּוֹ אוֹתוֹ אֹר יוֹצֵא מִתּוֹךְ אוֹתָהּ רוּחַ. מֵאִיר אוֹתוֹ הָאֹר וּמוֹצֵיא שְׁנֵי הָאֲוֵרוֹת הַנוֹצְצִים הִלְלוּ, וְנִרְאִים כְּחֻשְׁבוֹן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. אַחַר כֵּן חוֹזְרִים וְנִכְלָלִים בְּאוֹתוֹ הָאֹר.

כָּל אֲנוֹן נְהוֹרִין תַּתְּאִי (בִּאֲנוֹן נְהוֹרִין) כְּלִהוֹן כְּלִילָן בְּהִנֵּי נְהוֹרִין (תַּתְּאִין) וְכִלְהוֹ בְּנְהוֹרָא דָּא. הָאִי נְהוֹרָא אִיהוּ כְּלִיל בְּגוֹ הַהוּא רוּחָא. וְהַהוּא רוּחָא קִיִּמָּא בְּהִיכְלָא תַּלְיִתָּא דָּא. וְלֹא קִיאִים לְאַתִּישְׁבָּא אֶלָּא בְּגוֹ הִיכְלָא רְבִיעָא דִּתְאֹבְתִיָּה לְסִלְקָא לְגוּיָהּ.

כָּל אוֹתָם הָאֲוֵרוֹת תַּחְתּוֹנִים [בִּאֲוֵתָם אֲוֵרוֹת], כָּלֶם כְּלוּלִים בְּאֲוֵרוֹת הִלְלוּ [תַּחְתּוֹנִים], וְכָלֶם בְּאֹר הִזָּה. הָאֹר הִזָּה כְּלוּל בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הָרוּחַ, וְאוֹתוֹ הָרוּחַ עוֹמֵד בְּהִיכָל הַשְּׁלִישִׁי הִזָּה, וְלֹא עוֹמֵד לְהִתְיַשֵּׁב אֶלָּא בְּתוֹךְ הַהִיכָל הָרְבִיעִי שֶׁהִשְׁתַּוְּקוּתוֹ לְעֵלוֹת לְתוֹכוֹ.

דף מג ע"א

אֵלִין נְהוֹרִין דְּנִפְקוּ מְגוֹ הַהוּא רוּחָא כַּד מְנַצְצִין מִתְחַבְּרָן כְּלִהוֹ נְהוֹרִין דְּנִצְצוּן. בְּשַׁעְתָּא דְּנִפְקִי מְגוֹ הַהוּא נְהוֹרָא חֲדָא וְדַחְקִין (מִיָּא וּדְחִיין) לְאַתְנַצְצָא. נִפְקִי מִנֵּיִהוּ חַד חִיּוֹתָא קְדִישָׁא רְבִרְבָּא דִּיוֹקְנָהָא כְּחִיּוֹ דְּכָל אֲנוֹן (דף מג ע"א) שְׁאָר חִיּוֹתָא דִּיוֹקְנָא דְאַרְיָה וְדִיוֹקְנָא דְנִשְׁר כְּלִילָן כְּחֲדָא וְאַתְעֵבִידוּ בְּהַ חַד דִּיוֹקְנָא מִנֵּיִהוּ.

הַמְּאֲוֵרוֹת הִלְלוּ שְׁיִצְאוּ מִתּוֹךְ אוֹתָהּ הָרוּחַ, כְּשֶׁנוֹצְצִים מִתְחַבְּרִים כָּל הַמְּאֲוֵרוֹת הַנוֹצְצִים. בְּשַׁעַת שְׁיִוְצְאִים מִתּוֹךְ אוֹתוֹ אֹר אֶחָד וְדוֹחְקִים וְדוֹחִים לְהִתְנוּצֵץ. יוֹצֵאת מֵהֶם חִיָּה אַחַת קְדוּשָׁה גְדוּלָּה, דְּמוּתָהּ כְּמֵרָאָה שֶׁל כָּל אֵלוֹ שְׁאָר הַחַיּוֹת. דְּמוּת אֲרִיָּה וְדְמוּת נִשְׁר כְּלוּלִים כְּאַחַד, וְנַעֲשׂוּ בְּהַ דְּמוּת אַחַת מֵהֶם.

תַּחֲוֹת הָאִי חִיּוֹתָא אִית ד' אוֹפְנִין עֲלָאִין (חִיּוֹ דְלִהוֹן) כְּחִיּוֹ דְּתַרְשִׁישׁ מְרַקְמֵן בְּכִלְלוֹ דְּכָל גְּוֹנִין. וְשִׁית מְאָה אֶלְף רְבּוּא (רְבִרְבּוּ) כְּלִהוֹ בְּגוֹוִיָּהּ. וְאֵלִין ד' אוֹפְנִים בְּתַמְנָא גְּדַפִּין כְּלִהוֹ. וְכִלְהוֹ נִפְקִין מְגוֹ נְהִירוֹ דְּהַהוּא חִיּוֹתָא דְּשִׁלְטָא עֲלֵיהוּ. בְּשַׁעְתָּא דְּנִצְיָ הַהוּא נְהוֹרָא מְפָקָא חִיּוֹלִין חִיּוֹלִין אֵלִין.

תחת החיה ה את יש ארבעה אופנים עליונים כמראה תרשיש מרקם
בכלילות כל הגונים. ויש מאות אלף רבוא [גדולים] כלם בתוכם.
וארבעה האופנים הללו כלם בשמונה כנפים, וכלם יוצאים מתוך אור
אותה החיה ששולטת עליהם. בשעה שנוצץ אותו האור, מוציאה
צבאות צבאות הללו.

ואליון ד' דתחיתה קיימין בד' סטרין דעלמא בד' אנפין כל חד וחד. תרין
אנפין מסתכלן לגבי ההוא חיותא. ותרין אנפין מחפין בגדפיהו מאנון
נהורין דנצצן דלא יכלין לאסתכלא.

וארבעה אלה שתחיתה עומדים בארבעת צדדי העולם בארבע פנים
כל אחד ואחד. שתי פנים מסתכלות לאותה החיה, ושתי פנים
מכסות בכנפיהם מאותם אורות שנוצצים שלא יכולים להסתכל.

בכל זמנא דנטלי אליון בד' גלגליו (דייא ותריסר) (ותרין) סמכין פקדמאי
אתעביד מההוא זיעא דלהון כמה חיילין ומשרין דכלהו משבחין ומזמרי
דלא משתככי לעלמין. ולאלין לית לון שעורא.

בכל פעם שנוסעים אלה בארבעה גלגלים [דייא ושנים עשר] [ושנים] עמודים
כראשונים נעשה מאותה הזעה שלהם כמה צבאות ומחנות שכלם
משבחים ומזמרים שלא שוקטים לעולמים. ולא אלה אין להם שעור.

ארבע פתחין אית להיכלא דא לארבע סטרין דעלמא. עשר ממנו בכל
פתחא ופתחא. ובזמנא דכלהו די בגו היכלין דלתתא. ואנון היכלין סלקין
ברעו דצלותא דכייא. כלהו פתחין פתחין. עד דכלילן כלהו אליון באליון.
ומשלבין אליון באליון. ועאלין כלהו ממנו גו ממנו. משרין גו משרין.
אופנים בחיות וחיות באופנים. באליון אופנים, נהורין בנהורין רוחא
ברוחא. עד דעאלו ברוחא דא.

ארבעה פתחים יש להיכל הזה לארבעת צדדי העולם. עשרה ממנים
בכל פתח ופתח. ובזמן שכלם שבתוך ההיכלות שלמטה, ואותם
היכלות עולים ברצון של תפלה זכה, כלם פותחים פתחים עד
שנכללים כלם אלה באלה, ומשלבים אלה באלה, ונכנסים כל
הממנים לתוך ממנים, מחנות בתוך מחנות, אופנים בחיות וחיות

בְּאוֹפְנִים. בְּאוֹפְנִים הִלְלוּ מְאוֹרוֹת בְּמְאוֹרוֹת, רוּחַ בְּרוּחַ, עַד שְׁנַכְנְסִים
בְּרוּחַ זוּ.

בְּהִיכְלָא דָא אֵית דּוּכְתָא חָדָא כְּחִיזוּ דְדִהֲבָא דְנַצִּיץ. וְתַמְן גְּנִיזוּן כְּמָה
חִיילין וּמְשָׁרְיִין דְלָא סְלִקוּן וְלֹא מִתְעַטְרִין לְעִילָא אֶלָּא בְּשַׁעְתָּא דְכָל אֲלִין
קְשָׁרִין קְשִׁירָן וְהִיכְל נְטִיל לְאִתְעַטְרָא כְּלִהוּן נְפִקוּן מְלִיין בְּדִינָא. וְאֶקְרוּן
מְאִרֵי תְרִיסִין. שְׁלִיחָן בְּעֶלְמָא מְגוּ מְאִרֵי דִינִין דִּי בְּהִיכְלָא רְבִיעָא. בְּהֵאֵי
דּוּכְתָא תְלִיין בְּאַרְבַּע סְטֵרִין שִׁית מְאָה אֶלְף רְבוּון מְגִינִים דְדִהֲבָא לְכָל
סְטֵר וְסְטֵר. וְכֹן לְתַתָּא מְנִייהו שׁוּרִין מְקַפְן וְאֲנוּן שְׁתִּין.

בְּהִיכְל הַזֶּה יֵשׁ מְקוּם אֶחָד כְּמֵרְאָה זָהָב שְׁנוּצִץ, וְשֵׁם גְּנוּזִים כְּמָה
צְבָאוֹת וּמַחְנוֹת שְׁלֹא עוֹלִים וְלֹא מִתְעַטְרִים לְמַעְלָה, אֶלָּא רַק בְּשַׁעָה
שְׁכַל אֵלֶּה קוֹשְׁרִים קְשָׁרִים, וְהִיכְל נוֹסַע לְהִתְעַטֵּר. כְּלָם יוֹצְאִים
מְלֵאִים בְּדִין, וְנִקְרָאִים מְחִזִּיקֵי מְגִנִים. שְׁלוּחִים בְּעוֹלָם מִתּוֹךְ בְּעִילֵי
הַדִּין שְׁבִהִיכְל הַרְבִּיעֵי. בְּמְקוּם זֶה תְּלוּיִים בְּאַרְבַּעַה צְדָדִים שֵׁשׁ מֵאוֹת
אֶלְף רְבוּא מְגִנִים שֶׁל זָהָב לְכָל צֶד וְצֶד. וְכֹן לְמַטָּה מֵהֶם חוֹמוֹת
מְקִיפוֹת, וְהֵם שְׁשִׁים.

וְכָל הַנֵּי מְגִינִים כְּלִהוּ מְגִיחִין קְרָבִין סִיפִין וְרוּמְחִין לְבַר בְּכָל אֲנוּן שְׁלִיחֵי
דִּינִין דְּעֶלְמָא עַד דְּמָטוּ דְרָגִין בְּדְרָגִין לְכַכְבָּא דְמֵאֲדִים. וְכַדִּין הִיכְלָא סְלִקָּא
וְאִתְעַטְרַת בְּהֵוָה רוּחָא בְּכָל אֲנוּן חִיילין וְאִשְׁתַּאֲרַת הֵוָה דּוּכְתָא
בְּאַתְרֵיהּ. וְהֵוָה דּוּכְתָא אֶקְרִי תָּא הַרְצִים. אֲנוּן שְׁלִיחִין מְרַהֲטֵי לְאַשְׁלָמָא
דִּינִין וּפְרַעֲנִין בְּכָל סְטֵרֵי עֶלְמָא.

וְכָל הַמְּגִנִים הִלְלוּ נְלַחְמִים קְרָבוֹת בְּחִרְבוֹת וּרְמַחִים, פְּרִט לְכָל אוֹתָם
שְׁלוּחֵי הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, עַד שְׁמִגִיעֵים דְרָגוֹת בְּדְרָגוֹת לְכוּכַב מְאֲדִים.
וְאִזּוּ הִיכְל עוֹלָה וּמִתְעַטֵּר בְּאוֹתָהּ רוּחַ בְּכָל אוֹתָם צְבָאוֹת, וְנִשְׁאָר
אוֹתוֹ מְקוּם בְּמְקוֹמוֹ. וְאוֹתוֹ מְקוּם נִקְרָא תָּא הַרְצִים. אוֹתָם
הַשְׁלוּחִים רְצִים לְהַשְׁלִים דִּינִים וּפְרַעֲנִיּוֹת בְּכָל צְדָדֵי הָעוֹלָם.

בְּד סְלִקָּא צְלוֹתָא נְטִיל כָּל הַנֵּי נְהוּרִין וּמְשָׁרְיִין וְקְשָׁר קְשָׁרִין וְאִתְכְּלִילוּ
כְּלִהוּ כְּחָדָא. עַד דְּאִתְקְשַׁר רוּחָא בְּרוּחָא וְאֲנוּן חַד. וְעָלוּ גוּ הֵוָה עֲמוּדָא
לְאִתְכְּלָלָא בְּרוּחָא דְהִיכְלָא רְבִיעָא. זְכָאָה חוּלְקִיָּה מֵאן דִּידַע רְזָא
דְמֵאֲרִיָּה וְאֲרִים דְגִלְיָה בְּאַתֵּר דְאַצְטְרִיָּךְ.

כְּשֶׁעוֹלָה תִּפְלָה, נוֹשָׂאת כָּל הַמְּאוֹרוֹת הַלְלוּ וְהַמְּחַנּוֹת, וְקוֹשֶׁרֶת
קְשָׁרִים וְנִכְלָלִים כָּלֶם כְּאֶחָד, עַד שֶׁנִּקְשָׁר רֹיחַ בְּרוּחַ וְהֵם אֶחָד.
וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ אוֹתוֹ עֲמוּד לְהַכְלִיל בְּרוּחַ שֶׁל הַהִיכָל הַרְבִּיעִי. אֲשֶׁרִי
חִלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ סוּד רְבוּנוֹ וּמְרִים דְּגָלוֹ בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ.

וְתָא חֲזִי כִּלְא אֲצֻטְרִיךְ דָּא לְדָא וְדָא לְדָא לֹא שְׁלֵמָא דָּא עִם דָּא וְלֹא תִּנְהַרָּא
דָּא בְּדָא עַד דְּסָלִיק כִּלְא לְאַתְר דְּאֲצֻטְרִיךְ שְׁלִימוֹ. מִתְּתָא בְּקִדְמִיתָא
וּמְלַעִילָא לְבִתְר. וְכִדִּין אִיהוּ שְׁלִימוֹ בְּכָל סְטְרִין וְאֲשִׁתְּלִים כִּלְא כְּדָקָא
יָאוּת. מָאן דִּי יֵדַע רְזִין אֵלִין וְעֵבִיד שְׁלִימוֹ. דָּא אִיהוּ מִתְּדַבֵּק בְּמֵאֲרִיָּה וּבִטְוִיל
כָּל גְּזָרִין קְשִׁין. וְאִיהוּ אֲעֻטֵר לְמֵאֲרִיָּה וּמְשִׁיד בְּרַכָּאן עַל עֲלָמָא. וְדָא אִיהוּ
בְּר נֶשׁ דְּאֶקְרִי צְדִיקָא עֲמוּדָא דְּעֲלָמָא וְצְלוֹתִיהָ לֹא אֶהְדֵּר רִיקְנִיָּא
וְחוּלְקִיָּה בְּעֲלָמָא דְּאַתִּי, וְאִיהוּ בְּחוּשְׁבוֹן בְּנֵי מְהִימְנוּתָא.

ובא וראיה, הכל צריך זה לזה וזה לזה להשלים זה עם זה ולהאיר זה
בזה, עד שעולה הכל למקום שצריך שלמות. מלמטה בהתחלה, ואחר
כך מלמעלה, ואז השלמות היא בכל הצדדים ונשלים הכל כראוי. מי
שיודע הסודות הללו ועושה שלמות, זהו שמתדבק ברבונו ומבטל כל
הגזרות הקשות, והוא מעטר את רבונו ומושיב ברכות על העולם. וזהו
אדם שנקרא צדיק עמוד העולם, ותפלתו לא חוזרת ריקם, וחלקו
בעולם הבא, והוא בחשבון בני האמונה.

תָּא חֲזִי כָּל הַנִּי הִיכְלִין וְכָל הַנִּי חִיּוּתָא וְכָל הַנִּי חִילִין וְכָל הַנִּי נְהוּרִין וְכָל
הַנִּי רוּחִין כִּלְהוּ אֲצֻטְרִיכוֹ דָּא לְדָא. בְּגִין לֹא שְׁתִּלְמָא מִתְּתָא. וְלֹא שְׁתִּלְמָא
לְבִתְר מְלַעִילָא. אֵלִין הִיכְלִין אֲנוּן מִתְּדַבְּקִין דָּא בְּדָא.

בא ראה, כל ההיכלות הללו וכל החיות הללו וכל הצבאות הללו וכל
האורות הללו וכל הרוחות הללו צריכים זה לזה, כדי להשתלים
מלמטה ולהשתלים אחר כך מלמעלה. ההיכלות הללו הם מתדבקים
זה בזה.

דף מג ע"ב

וְכִלְהוּ כְּגוֹנוֹנִין דְּלַעִילָא (נ"א דעינא) מִתְּדַבְּקִין דָּא עִם דָּא. כָּל מַה דִּי בְּגוֹוִיָּהוּ
אֲנוּן כְּהוּא חִיזוּ דְּמִתְחַזְּיָא (צו א, סב) בְּסִתִּימוֹ כִּד מִתְּגַלְגְּלָא עֵינָא וְאִתְחַזְּיָא

ההוא זֶהְרָא נְצִיץ. וְההוא מַה דְּלָא אֶתְחַזֵּי (ביה) בְּההוא גְּלוּלָא. אֵיהוּ הֵהוּא רֹחַא דְּשֻׁלְטָא עַל כְּלָא. וּבְגִין כְּדָ קִימָא דָא בְּדָא דְרָגִין עַל דְרָגִין (וּדְרָגִין עַל דְרָגִין) עַד דְּאֶתְעֵטֵר כְּלָא (דְּרָ מַג עֵיב) כְּדָקָא יָאוּת.

וְכֻלָּם כְּמוֹ הַגּוֹנִים שְׂלֻמְעֵלָה [של העין] דְּבוּקִים זֶה עִם זֶה. כָּל מַה שְׂבִתוּכֶם הִם כְּאוֹתוֹ מֵרָאָה שְׂנֵרָאָה בְּסִתְרָא כְּשִׁמְתַגְלַגְלַת הָעֵין וְנֵרָאָה אוֹתוֹ זֶהֱרָא נְצִיץ. וְאוֹתוֹ מַה שְּׁלָא נֵרָאָה בְּאוֹתוֹ גְּלוּלָא, הוּא אוֹתָהּ רוּחַ שְׂשׁוּלְטַת עַל הַכֹּל. וְלָכֵן עוֹמֵד זֶה בְּזֶה דְרָגוֹת עַל דְרָגוֹת עַד שְׂמִתְעֵטֵר הַכֹּל כְּרָאוּי.

וְתָא חֲזִי אֲלֻמְלָא כָּל אֲנוּן גּוֹוִינִין דְּעֵינָא דְּאֶתְחַזֵּינִין, כְּדָ אֶסְתִּים עֵינָא וְאֶתְגְּלַגְלָא בְּגְלַגְלָא לָא אֶתְחַזֵּינִין אֲנוּן גּוֹוִינִין דְּזֶהְרָן. וְאֲלֻמְלָא אֲנוּן גּוֹוִינִין, לָא אֶתְדַבֵּק הֵהוּא דְּסִתִּים דְּשֻׁלְטָא עֲלֵיהוּ. אֶשְׂתַּכַּח דְּכֻלָּא תְּלִיָא דָא בְּדָא וְאֶתְקִשֵׁר דָא בְּדָא כְּדָ אֶתְכְּלִיל כְּלָא כְּחֻדָא בְּהִיכְלָא תְּלִיתָאָה. וְרַעוּתָא דְּצֻלוּתָא סֻלְקָא לְאֶתְעֵטֵרָא בְּהִיכְלָא רְבִיעָאָה. כְּדִין כְּלָא חֻדָּ. וְרַעוּתָא חֻדָּא וְקִשׁוּרָא חֻדָּא. הֵכָא הִשְׁתַּחֲוָּאָה לְאֶתְרַצָּאָה בְּמֵאֲרִיָּה :

וּבֵא וְרָאָה, אֲלֻמְלָא כָּל אוֹתָם גּוֹנִים שֶׁל הָעֵין שְׂנֵרָאִים, כְּשִׁנְסִתְמַת הָעֵין וּמִתְגְּלַגְלַת בְּגְלַגְלָא, לָא נֵרָאִים אוֹתָם הַגּוֹנִים שְׂזוּהֲרִים, וְאֲלֻמְלָא אוֹתָם גּוֹנִים לָא נִדְבֵק אוֹתוֹ הַנְּסִתֵּר שְׂשׁוּלְטַת עֲלֵיהֶם. נִמְצָא שֶׁהַכֹּל תְּלוּי זֶה בְּזֶה וְנִקְשֵׁר זֶה בְּזֶה כְּשִׁנְכְּלֵל הַכֹּל כְּאֶחָד בְּהִיכְלָא הַשְּׁלִישִׁי. וְרַצוֹן הַתְּפִלָּה עוֹלָה לְהִתְעֵטֵר בְּהִיכְלָא הַרְבִּיעִי. וְאִזְ הַכֹּל אֶחָד וְרַצוֹן אֶחָד וְקִשׁוּר אֶחָד. כְּאִן הִשְׁתַּחֲוָּאָה לְהִתְרַצוֹת לְרַבּוֹנוּ.

הִיכְלָא רְבִיעָאָה, הִיכְלָא דָא אֵיהוּ מְשַׁנְיָא מְכֻלָּהוּ. אַרְבַּע הִיכְלִין לְדָא. דָא לְגוּ מוֹן דָא וְכֻלָּהוּ חֻדָּ הִיכְלָא. הֵכָא אֵיהוּ רוּחָא דְּאֶקְרִי זְכוּת, בְּאַתְרָא דָא מִתְהַפֵּד זְכוּת דְּכָל בְּנֵי עֲלָמָא. רוּחָא דָא נְטִיל כְּלָא. מְנִיָּה נִפְקוּ שְׂבַעִין נְהוּרִין כְּלָהוּ מְנַצְצִין. וְכֻלָּהוּ בְּעַגוּלָא דְּלָא מִתְפַּשְׁטִי כְּאֵלִין אַחְרָנִין. מִתְדַבְּקִין דָא בְּדָא וְנֵהִירִין דָא בְּדָא אַחִידוֹן דָא בְּדָא. כָּל זְכִינִין דְּעֲלָמָא קִמְי אֵלִין נְהוּרִין קִימִין. מְכֻלָּהוּ נִפְקִי תְּרִין נְהוּרִין שְׂקוּלִין כְּחֻדָּא דְּקִימִי קִמְיָהוּ תְּדִירָא.

הִיכְלָא הַרְבִּיעִי. הִיכְלָא זֶה הוּא מְשַׁנְיָא מְכֻלָּם. אַרְבַּעַת הִיכְלוֹת לְזֶה, זֶה לְפָנִים מְזָה, וְכֻלָּם הִיכְלָא אֶחָד. כְּאִן הוּא רוּחַ שְׂנֵקְרָא זְכוּת. בְּמִקּוּם זֶה מִתְהַפֵּד הַזְּכוּת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. רוּחַ זֶה נוֹשֵׂאת הַכֹּל. מְמַנְה יוֹצְאִים שְׂבַעִים אוֹרוֹת כְּלָם נּוֹצְצִים. וְכֻלָּם בְּעַגוּלָא שְׂלָא מִתְפַּשְׁטִים כְּמוֹ הָאַחֲרִים הַלְלוּ. מִתְדַבְּקִים זֶה בְּזֶה וּמֵאֲרִים זֶה בְּזֶה, אַחוּזִים זֶה בְּזֶה.

כָּל זְכוֹת הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת לְפָנֵי הַמְּאֹרוֹת הַלְלוּ. מִכֶּלֶם יוֹצְאִים שְׁנֵי
מְאֹרוֹת שְׁקוּלִים כְּאֶחָד שְׁעוֹמְדִים לְפָנֵיהֶם תָּמִיד.

לְקַבֵּל אֱלֹהֵי אֲנוּן שְׁבַעֵי רַבְרָבוֹ מִמֶּנּוּ לְבַר דְּסַחְרִין כָּל (הַנִּי) (ד"א אֲנוּן) אַרְבַּע
הַיְכָלוֹ. שְׁבַעֵי נְהוֹרִין אֱלֹהֵי וְתַרְי נְהוֹרִין דְּקִימִין קַמִּיָּהוּ כְּלָהוּ פְּנִימָאִין גּוֹ
לְגוֹ. וְרָזָא דָא דְכְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) בְּטַנְדָּ עֲרַמַת חֲטִים סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים.

כְּנָגַד אֱלֹהֵי שְׁבַעֵים מִמְּנִים גְּדוֹלִים שְׁבַחוּץ שְׁסוּבְבִים אֶת כָּל אַרְבַּעַת
הַהֵיכָלוֹת הַלְלוּ. שְׁבַעֵים אֹרוֹת אֱלֹהֵי וְשְׁנֵי אֹרוֹת שְׁעוֹמְדִים לְפָנֵיהֶם,
כֶּלֶם פְּנִימִיִים לְפָנִים וְלַפְּנִים, וְזֶה סוּד הַכְּתוּב (שִׁיר ז) בְּטַנְדָּ עֲרַמַת חֲטִים
סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים.

לְקַמֵּי נְהוֹרִין אֱלֹהֵי עֲאֲלִין כָּל זְכוֹ. וְכָל עוֹבְדִין דְּעֲלֵמָא לְאֲתַדְנָא. תַּרְיִן נְהוֹרִין
אֱלֹהֵי אֲנוּן סְהַדִּי סְהַדוּתָא. בְּגִין (דְּאֲנוּן) דְּאִית שְׁבַעָה עֵינֵי יֵי דְמִשְׁטָטִי בְּכָל
אַרְעָא (ס"א כו כל) כָּל מַה דְּאֲתַעְבִּיד בְּעֲלֵמָא אֲתַרְשִׁים בְּהַהוּא עוֹבְדָא מִמֶּשׁ
וְהַהוּא זְכוּתָא מִמֶּשׁ וְקִימִי בְּקִיּוּמִיָּהוּ. וְאֱלֹהֵי תַרְיִן נְהוֹרִין חֲמָאן בְּהוּ
וּמְסַתְּפָלְן וְסְהַדִּי קַמֵּי אֱלֹהֵי עֵי נְהוֹרִין. אֱלֹהֵי עֵי גְזַרִי גְזַרִין וְדִינֵי דִינֵין הוּ
לְטַב הוּ לְבִישׁ. וְהָכָא אִיהוּ אֲתַר דְּזְכוּתָא.

לְפָנֵי הָאֹרוֹת הַלְלוּ נְכַנְסִים כָּל הַזְכוֹת וְעַל כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם לְהַדוּן.
שְׁנֵי הָאֹרוֹת הַלְלוּ מְעִידִים עֲדוֹת, מְשׁוּם [שְׁהַם] שְׁיִשׁ שְׁבַע עֵינֵי הֵי
שְׁמִשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאֲרָץ, [כו כל] וְכָל מַה שְׁנַעֲשָׂה בְּעוֹלָם נְרָשָׁם בְּאוֹתוֹ
מַעֲשָׂה מִמֶּשׁ וְאוֹתָהּ זְכוּת מִמֶּשׁ וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם. וְשְׁנֵי הָאֹרוֹת הַלְלוּ
רוּאִים בְּהֶם וּמְסַתְּפָלִים וּמְעִידִים לְפָנֵי שְׁבַעֵים אֹרוֹת הָאֱלֹהֵי. אֱלֹהֵי
שְׁבַעֵים גּוֹזַרִי גְזַרוֹת וְדָנִים דִּינִים, הוּ לְטוֹב הוּ לְרַע. וְכָאן הוּא מְקוּם
הַזְכוּת.

רוּחָא דָא בֵּיה אֲתַרְשִׁימו אֲתָנוּן תְּלַת דְּאֲנוּן (קִנְט ע"א) יְה"ו, דְּכַד אֱלֹהֵי אֲתָנוּן
מִתְּדַבְּקוֹן בְּהַאי אֲתַר בְּאֲתַדְּבָקוּתָא דְּדְּכוּרָא וְנוֹקְבָא כְּדִין אֲתַרְשִׁימו בֵּיה
וְלֹא אֲתַעְדוּן מִתְּמָן. לְבַתַּר נִפְק חַד נְהוֹרָא נְהִיר לְאַרְבַּע סְטְרִין. הַאי נְהוֹרָא
אֲפִיק תְּלַת אֲחַרְנִין דְּאֲנוּן תְּלַת בְּתֵי דִינָא דְּדִינִין דִּינִין אֲחַרְנִין בְּמִלִּין
דְּעֲלֵמָא בְּעוֹתְרָא בְּמִסְכְּנוֹ בְּמַרְעֵין בְּשְׁלִימוֹ בְּכָל אֲנוּן שְׁאָר מִלִּין דְּעֲלֵמָא
אֲתַדּוּן בְּהוּ. חַד הַיְכָלָא לְאֲנוּן עֵי קְדָמָאִי לְגוֹ. תְּלַתָּא לְאֱלֹהֵי תְּלַתָּא אֲחַרְנִין.

רוּחַ זו בֵּיה נְרָשְׁמוֹ שְׁלֵשׁ אוֹתִיּוֹת שְׁהֵם יְה"ו. שְׁכַשְׁהוֹתִיּוֹת הַלְלוּ
נְדָבָקוֹת בְּמְקוּם הַזֶּה בְּהַדְּבָקוֹת שֶׁל זְכָר וּנְקֵבָה, אִזּוּ נְרָשְׁמִים בּוֹ וְלֹא

מסתלקים משם. אחר כך יוצא אור אחד שמאיר לארבעה צדדים. האור הזה מוציא שלשה אחרים שהם שלשה בתי דין שדנים דינים אחרים בדברי העולם - בעשר, בעני, במחלות, בשלמות בכל אותם שאר דברים שהעולם נדון בהם. היכל אחד לאותם שבעים ראשונים לפנים. שלשה לאותם שלשה האחרים.

סלקא האי רוחא וכליל כל אנון דלתתא. ואפיק חד חיוותא קדישא מתלהטא ועיילין לה כעיני אינשא לאשגחא באלף אלפין ורבוא רבוון חיילין מאריהון דדינא. בלהו נטלין פתקין ופתחין וסגרו בעלמא ואשלימו דינא.

עולה הרוח הזו וכוללת כל אלו שלמטה, ומוציאה חיה קדושה אחת מתלהטת, ויש לה עינים כמו עיני אדם להשגיח באלף אלפים ורבוא רבבות צבאות בעלי הדין. כלם לוקחים פתקים ופותחים וסוגרים בעולם ומשלימים דין.

תחות האי חיוותא די שרפים מלהטון בלהו כחזור ושושן ושביבי דאשא. סלקין עיב גלגליו לכל חד מלהטון באשא. כד נטלין אתעביד נהר חד די נורא. אלף אלפין משמשין לההוא נורא, מתמן נפקי כמה חיילין. כד גלגליו נטלין. כמה אנון רבוא רבוון דיקומוון מנייהו בגו ההוא נורא. תחות היכלא תננינא נפקי חיילין דמזמרין ואתגין לקרבא הכא ואתוקדון בלהו.

תחת החיה הזו ארבעה שרפים לוהטים, כלם ככפתור ופרח ושביבי אש. עולים שבעים ושנים גלגלים לכל אחד מלהטים באש. כשנוסעים, נעשה נהר אחד של אש. אלף אלפים משמשים לאותה האש, ומשם יוצאים כמה צבאות. כשהגלגלים נוסעים, כמה הם רבוא רבבות שיעמדו מהם בתוך אותה האש. תחת ההיכל השני יוצאים צבאות שמזמרין ובאים להתקרב כאן וכלם נשרפים.

כל אנון (סט א) ממנו דעלמא דאתמנון לשלטאה מהכא נפיק דינהון לשלטאה מגו ההוא רוחא דאתרשים בתלת אתוון. ומהכא מעברין קיומייהו מעלמא ואתדנו בהאי נורא דנגיד ונפיק. דלא אתמסר בהאי היכלא. בגין דאתרשימו בתלת (ד"א תלת) אתוון הכא האי רוחא אתכליל בהו. ההיא חיוותא אפיק חיילין ומשרין דלית להון חושבנא.

כָּל אוֹתָם מִמֵּי הָעוֹלָם שֶׁהִתְמַנּוּ לְשֹׁלֵט, מִכָּאן יוֹצֵא דֵינָם לְשֹׁלֵט מִתּוֹךְ אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁנֶּרְשָׁמָה בְּשֹׁלֵשׁ אוֹתִיּוֹת. וּמִכָּאן מַעֲבִירִים קִיּוּמָם מִהָעוֹלָם וְנִדְוָנִים בְּאֵשׁ הַזֶּה שֶׁשׁוֹפְעֵת וְיוֹצֵאת. הַכֹּל נִמְסָר בְּהִיכָל הַזֶּה. מִשׁוּם שֶׁנֶּרְשָׁמוּ בְּשֹׁלֵשׁ אוֹתִיּוֹת כָּאן, הָרוּחַ הַזֶּה נִכְלָלָת בָּהֶם. אוֹתָהּ הַחֲיָה מוֹצִיָּאָה צְבָאוֹת וּמַחֲנוֹת שָׂאִין לָהֶם חֲשָׁבוֹן.

דף מד ע"א

כָּל דֵּינִין דְּעֵלְמָא מֵהַאי הִיכְלָא נִפְקִי הֵן לְטַב הֵן לְבִישׁ. בַּר (קפא ע"א) תְּלַת בְּנֵי חַיִּי וּמְזוֹנֵי. דְּלֵא אֲתִיּוּב רְשׁוּ בְּאַתְרָא דָּא. דְּהָא בְּהַהוּא נָהַר עֲלָאָה דְּכָל נְהוּרִין נִגְדִין מֵיָה קִיּוּמָא מְלָה. בְּאַמְצְעִיתָא (דף מד ע"א) דְּהִיכְלָא דָּא הוּא אֲתַר מִתְקַנָּא לְקַבֵּל רוּחָא דְּלַעֲיָלָא בְּגוּ רוּחָא דָּא וְדָא סְלָקָא בְּהוּ.

כָּל דֵּינֵי הָעוֹלָם יוֹצֵאִים מִהִיכָל הַזֶּה, הֵן טוֹב וְהֵן לָרַע, פֶּרֶט לְשֹׁלֵשָׁה - בְּנִים, חַיִּים וּמְזוֹנוֹת, שֶׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת בְּמָקוֹם הַזֶּה. שְׁהָרִי בְּאוֹתוֹ נָהַר עֲלִיוֹן שֶׁכָּל הָאוֹרוֹת שׁוֹפְעִים מִמֵּנּוּ הַדְּבָר עוֹמֵד. בְּאַמְצַע הִיכְלָל הַזֶּה הוּא מְקוֹם מִתְקוֹן כְּנֶגֶד הָרוּחַ שֶׁלְּמַעְלָה בְּתוֹךְ הָרוּחַ הַזֶּה, וְזוֹ עוֹלָה בָּהֶם.

תְּרִין עֶשֶׂר פְּתַחִין אֲנוּן לְהִיכְלָא דָּא. בְּכָל פְּתַחָא וּפְתַחָא כָּל אֲנוּן סָרְכִין וּמִמֵּנּוּ דְּאֲנוּן מִכְרִזִי לְאוֹדְעָא לְתַתָּא כָּל אֲנוּן דֵּינִין דְּזַמִּינִין לְנַחְתָּא לְתַתָּא. כְּמָא דְּאַתְ אָמַר, (דניאל ד) קוֹרָא בְּחִיל וְכֹן אָמַר גּוֹדוּ אֵילָנָא וְגוּ.

שְׁנַיִם עֶשֶׂר פְּתַחִים הֵם לְהִיכָל הַזֶּה. בְּכָל פְּתַח וּפְתַח כָּל אוֹתָם שָׂרִים וּמִמֵּנִים שְׁמִכְרִיזִים לְהוֹדִיעַ לְמַטָּה כָּל אוֹתָם הַדֵּינִים הָעֲתִידִים לְרִדָּת לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ד) קוֹרָא בְּחִיל וְכֹן אוֹמַר קַצְצוּ הָאֵילָן.

וּמִגּוֹ כְּרוּזֵי אֵלִין נְטִלֵי מְלָה כָּל מְרִיהוּן דְּגִדְפִין עַד דְּאוֹדְעֵי מְלָה לְרַקִּיעַ וּקְבַח א) דְּחַמָּה. וּמִתְמַן כַּד נִפְיָק שְׁמִשָּׂא נִפְיָק מְלָה וְאַתְשִׁטְיָא בְּעֵלְמָא עַד דְּמִטֵּי לְהַהוּא חִיוּיָא דְּרַקִּיעָא (קכ"ה א) דְּכָל כְּכַבֵּי דְּרַקִּיעָא גְּלִידוּ בֵּיה דְּאִיהוּ בְּאַמְצְעִיתָא דְּרַקִּיעָא.

ומתוך הכרוזים הללו לוקחים דבר כל בעלי הכנפים, עד שמודיעים
הדבר לרקיע של חמה. ומשם, כשיוצאת השמש, יוצא דבר ומשוטט
בעולם עד שמגיע לאותו הנחש של הרקיע שכל כוכבי הרקיע קפואים
בו, שהוא באמצע הרקיע.

ושמעין מלה ונקטין לה אנון סרכין דתחות (שמיא) (ד"א שמשא) ואנון דממן
על ההוא חיויא ומתמן אתפשט לעלמא. ואפילו רוחין ושדין ואפילו עופי
שמיא מודעי ליה בעלמא. פרוזין תבין וסתמין פתחין. לא סלקא
(לאסתלקא) רוחא ברוחא עד דכלהו רוחין תתאי כלהו חד בהדי (רוחא בתר)
האי רוחא וכלהו אתכלילן ועאלין דא בדא עד דאתעביד כלא חד.

ושומעים הדבר, ולוקחים אותו השרים שתחת (השמים) השמש, ואותם
שממנים על אותו הנחש, ומשם זה מתפשט לעולם. ואפילו רוחות
ושדים ואפילו עופות השמים מודיעים אותו בעולם. הכרוזים שבים
וסותמים פתחים. לא עולה [להסתלק] רוח ברוח עד שכל הרוחות
התחתונות כלם אחד יחד עם (הרוח אחרי) הרוח הזו, וכלם נכללים
ונכנסים זה בזה עד שנעשה הכל אחד.

בר נש כד איהו בבי מרעיה הקא אתדון הו לחיים הו למות. חיון תלייא
לעילא אי אתדון הקא לחיים יחיי חיון מלעילא ואי לא, לא יחיון. זכאה
חולקיה מאן דאתדבק במאריה ויעיל ונפיק. הקא קידה באנפין בארעא
לאתגברא על דינא. על האי היכלא אתמר (דברים לב) אל אמונה ואין עול
וגוי: היכלא חמישא. היכלא דא היכלא דברקא זהיר. דאיהו רוחא
דמזהיר נהיר לאנון תתאי. רוחא דא איהו כליל ופתח וסגיר נהיר ונציץ
לכל סטרין. מנציצו דא נהיר חד נהורא פעין ארגונוא. נהורא דא כליל כל
(ד"א כלל) גונון דנהרין. נהורא חוור ואיכם סומק וירוק. אתכלילן אליון
באליון. אתרקים חוור בסומק. אוכם בירוק. לבתר חוור באיכם ואתעביד
חד חיוותא מרקמא ואתכליל בה ירוק וסומק. דיוקנהא כדיוקנא דבר נש
דכליל כל דיוקנין.

כשבו אדם נמצא בבית חליו, כאן נדון הו לחיים הו למות. החיים
תלויים למעלה. אם נדון כאן לחיים - נותנים חיים מלמעלה. ואם
לא - אז לא נותנים. אשרי חלקו של מי שנדבק ברבונו ונכנס ויוצא.
כאן קידה על אפים בארץ להתגבר על הדין. על ההיכל הזה נאמר
(דברים לב) אל אמונה ואין עול וגוי. היכל החמישי. היכל זה היכל הברק
שזוהר, שהוא רוח שמזהיר ומאיר לאותם התחתונים. רוח זו היא
כלולה ופותחת וסוגרת, מאירה ונוצצת לכל הצדדים. מנצנוץ זה

מֵאִיר אֹר אֶחָד כְּעֵין הָאֲרָגְמָן. הָאֹר הַזֶּה כּוֹלֵל כָּל [כּלל] הַגְּוֹנִים שְׂמַאִירִים. אֹר לָבָן וְשָׁחַר, אָדָם וְיָרֵק. נִכְלָלִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה. נִרְקָם לָבָן בְּאָדָם, שָׁחַר בְּיָרֵק. אַחַר כֵּן לָבָן בְּשָׁחַר. וְנַעֲשִׂית חִיָּה אַחַת מִרְקָמַת, וְנִכְלָל בָּהּ יָרֵק וְאָדָם. דְּמוּתָהּ כְּדְמוּת אָדָם שְׂכּוֹלֵל כָּל הַדְּמִיּוֹת.

מִיָּנָה נִפְקֹד ד' סְמִכִין דְּאֲנוּן חִיוּן רַבְרָבָן עַל אֵלִין דְּלִתְתָּא. חַד אֶקְרִי אוּפָן דְּאִיהוּ תְרִין. בְּגִין דְּכַד אֲתַחֲזִי הָאִי אֲתַנְהִיר אַחְרָא בְּגוּוִיָּה. דְּבִיק דָּא בְּדָא. עֵאל דָּא בְּדָא. לְבַתֵּר עֵאל אַחְרָא דָּא בְּדָא וְאֲתַחֲזִין ד' רִישֵׁין לְד' סְטָרִין דְּעֵלְמָא וְכִלְהוּ חַד גּוּפָא. וְאֵלִין אֲנוּן דְּכַתִּיב בְּהוּ (יחזקאל א) כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוּפָן בְּתוֹדָה הָאוּפָן, וְכִלְהוּ אֵלִין קְשִׁירִין דָּא בְּדָא. כְּחִיזוּ (נ"א דחזיון) דְּחִיוּן עֵלְאִין דְּלֵא מִתְפָּרְשֵׁן לְעֵלְמִין. הָאִי חִיוּתָא דְּאַרְבַּע גּוּוִין מִרְקָמָן אַחִידוּ אֵלִין בְּאֵלִין לְד' סְטָרִין. מִהֲכָא כַּד נִטְלָא חִיוּתָא דָּא נִטְלָא לְתִרִין סְטָרִין.

מִמְנָה יֵצְאוּ אַרְבַּעַה עֲמוּדִים שְׁהִם חִיוּת גְּדוּלוֹת עַל אֵלֶּה שְׂלֵמְטָה. אַחַד נִקְרָא אוּפָן שְׁהוּא שְׁנִים. מְשׁוּם שְׂכַשְׁנָרְאָה זָה, מֵאִיר אַחַר בְּתוֹכוֹ. דְּבוּק זָה בְּזָה. נִכְנַס זָה בְּזָה. אַחַר כֵּן נִכְנַס אַחַר זָה בְּזָה, וְנִרְאִים אַרְבַּעַה רְאִשִׁים לְאַרְבַּעַה רוּחוֹת הָעוֹלָם, וְכֻלָּם גּוּף אַחַד. וְאֵלֶּה הֵם שְׂכַתוּב בְּהֵם (יחזקאל א) כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוּפָן בְּתוֹדָה הָאוּפָן. וְכֻלָּ אֵלֶּה קְשׁוּרִים זָה בְּזָה, כְּמִרְאָה חִיוּת הָעֲלִיוֹנוֹת שְׂלֵא נִפְרָדוֹת לְעוֹלָמִים. חִיָּה הַזֶּה שֶׁל אַרְבַּעַה גּוּנִים מִרְקָמִים אַחוּזִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה לְאַרְבַּעַה רוּחוֹת. מִכָּאן שְׂכַשְׁנוּסְעַת חִיָּה הַזֶּה, הִיא נוֹסְעַת לְשְׁנֵי רוּחוֹת.

הָאִי רוּחָא דְּבִרְקָא אֲתַכְלִיל בְּתִרִין רוּחִין. רוּחָא דָּא דְּבִרְקָא אֶפִיק חַד חִיוּתָא וְכֻלָּ אֲנוּן נְהוּרִין. רוּחָא אַחְרָא אֲתַנְהִיר מְנִיָּה דְּאֶקְרִי רוּחָא מְלַהֲטָא נְהִרִין מְנִיָּה תְרִין נְהוּרִין דְּאֲנוּן אַרְבַּע. וְאֵלִין נְהוּרִין מִתְהַפְּכִין בְּגוּוִין. וְהִכָּא אִיהוּ (בראשית א) לְהַט הַחֲרֵב הַמִּתְהַפֵּכֵת. אֵלִין אֲנוּן נְהוּרִין דְּמִתְהַפְּכִין שְׁנָנָא דְּחֲרָבָא (וּאֵלִין גְּלִיף) וְאֵלִין קִיִּימִי עַל הִיכְלָא דְּלִתְתָּא. בְּגִין דְּהָאִי לְהַט הַחֲרֵב קִיִּימָא עַל אֲנוּן ע' נְהוּרִין דְּבִי דִינָא. מִהֲכָא כָּל אֲנוּן דְּיִינִין דְּדִיִּינִי דִינָא חֲרָבָא תְלִיָּא עַל רִישֵׁיהוּ מְלַעִילָא.

הָרוּחַ הַזֶּה שֶׁל הַבְּרָק נִכְלָלֵת בְּשְׁתֵּי רוּחוֹת. רוּחַ זֶה שֶׁל הַבְּרָק מוּצִיָּאָה חִיָּה אַחַת וְכֻלָּ אוֹתָם הָאוּרוֹת. רוּחַ אַחְרָת מְאִירָה מִמְנָה, שְׂנִקְרָאת רוּחַ מְלַהֲטָת, מְאִירִים מִמְנָה שְׁנֵי אוּרוֹת שְׁהִם אַרְבַּעַה. וְהָאוּרוֹת הַלְלוּ מִתְהַפְּכִים בְּגוּוִים. וְכָאן הוּא (בראשית א) לְהַט הַחֲרֵב הַמִּתְהַפֵּכֵת. אֵלוּ אוֹתָם מְאִירִים שְׂמִתְהַפְּכִים שְׁנִינּוֹת הַחֲרֵב, [וּאֵלֶּה חוֹקִים] וְאֵלֶּה עוֹמְדִים עַל הַחִיָּקֵל שְׂלֵמְטָה, מְשׁוּם שְׂלֵהֵט הַחֲרֵב הַזֶּאת עוֹמְדָת עַל אוֹתָם שְׂבָעִים אוּרוֹת שֶׁל בֵּית הַדִּין. מִכָּאן, כָּל אוֹתָם דְּיִנִּים שְׂדָנִים דִּין, חֲרָב תְּלוּיָה עַל רִאשָׁם מְלַמְעָלָה.

האי להט החרב דאלין אנון נהורין דלסטר שמאלא אפיקו חד חיותא אחרא דקיימא על די דלא קימי בקיומיהו תרי מימינא ותרי משמאלא. כד רוחא דחיותא האי עאל באלין. נציץ מנייהו תרי ניצוצין מלהטון. ונפקי מהאי היכלא לבר ומתהפכי תדיר. אלין ניצוצין (נגב) מלהטון לזמנין נוקבי לזמנין גוברי לזמנין רוחין לזמנין עירין קדישין.

להט החרב הוא של אלה הם אותם אורות שלצד שמאל הוציאו חיה אחת אחרת שעומדת על ארבע שלא עומדים בקיומם, שנים מימין ושנים משמאל. כשרוח החיה הוא נכנסת באלה, נוצץ מהם שני ניצוצות לוקטים, ויוצאים מההיכל הזה החוצה ומתהפכים תמיד. הניצוצות הללו לוקטים. לפעמים נקבות לפעמים זכרים. לפעמים רוחות ולפעמים מלאכים קדושים.

מאי טעמא בגין דכד אתכליל האי חיותא בחיותא קדמאה, מגו תקיפו דאתכלילן דא בדא, נפקא חד נוצא מלהטא תדיר דלא אתדעד לעלמין, ושאטא ואזלא אבתרייהו דאינון תרין ניצוצין.

מה הטעם? משום שכשנכללת החיה הוא בחיה הראשונה, מתוך החזק שנכללים זה בזה יוצא ניצוץ אחד לוקט תמיד שלא דועך לעולמים, ושט והולך אחריהם של אותם שני ניצוצות.

דף מד ע"ב

והשתא אינון גוברין ועבדין שליחותא בעלמא, ועד לא מסיימי מתדעכי (כדין) וההוא ניצוצא בטש בהו (דף מד ע"ב) ונהיר לון ואתחדשון כמלקדמין ואינון נוקבי ואזלי ושאטון ועד לא מסיימי מתדעכי. והאי ניצוצא בטש בהו ונהיר לון ואתהדרן כמלקדמין, בגין דההוא ניצוצא כליל מפלא כליל מד' גונון ובגין דא אינון מתהפכין לכל הני גונון.

ועכשו הם זכרים ועושים שליחות בעולם. ועד שלא מסיימים מתדעכים [אז], והניצוץ הזה מכה בהם ומאיר להם, ומתחדשים כמקדם, והם נקבות, והולכות ומשוטטות. וטרם שמסיימות הן דועכות. וניצוץ זה מכה בהם ומאיר להם וחוזרים כמקדם, משום

שְׁאוֹתוֹ נִיצוֹץ כְּלוּל מֵהַכֵּל, כְּלוּל מֵאַרְבָּעָה גּוֹנִים, וְלָכֵן הֵם מֵתְהַפְּכִים
לְכָל הַגּוֹנִים הַלָּלוּ.

רוּחָא דָא אֲתִכְלִיל בְּרוּחָא אַחְרָא כְּדִקְאֻמְרוּן וְאַתְחִזִּין תְּרִין כְּחָדָא, וְלֹא
כְּאַחְרָנִין קְדָמָאִין דְּכִד אֲתִכְלִיל דָּא בְּדָא לֹא אֲתַחֲזִי בְּרַחֵד. וְהִכָּא אֲתַחֲזִין
תְּרִין וְקִימִי בְּחַבִּיבוּתָא כְּלִילָן מִכְּלָהוּ תַתְּאִי, וְאַף עַל גַּב דְּאֲנוּן תְּרִין אֲנוּן
חַד. כְּד אֲתַפְּשֵׁט (נִי"א בַר דַּאֲתַפְּשֵׁט) רוּחָא בְּרוּחָא וְאַתְחִזִּין בְּחַבִּיבוּתָא כְּלִילָן
מִכְּלָהוּ תַתְּאִי, וְדָא (דִּי"א דָא) הוּא רְזָא דְכַתִּיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) שְׁנֵי שְׂדֵיךְ כְּשְׁנֵי
עֲפָרִים תְּאוּמִי צְבִיָּה הַרְוְעִים בְּשׁוֹשְׁנִים.

רוּחַ זֶה נִכְלָל בְּרוּחַ אַחֵר, כְּמוֹ שְׁאֻמְרוֹנוּ, וְנִרְאִים שְׁנַיִם כְּאַחַד, וְלֹא
כְּאַחֲרִים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁכְּשֶׁנִּכְלָלִים זֶה בְּזֶה לֹא נִרְאִים פְּרֵט לְאַחַד. וְכֹאן
נִרְאִים שְׁנַיִם, וְעוֹמְדִים בְּחַבִּיבוּת כְּלוּלִים מִכָּל הַתַּחֲתוֹנִים. וְאַף עַל גַּב
שֶׁהֵם שְׁנַיִם, הֵם אֶחָד. כְּאֲשֶׁר מִתְּפַשֵּׁט [פְּרֵט כְּשֶׁהַתְּפַשֵּׁט] רוּחַ בְּרוּחַ וְנִרְאִים
בְּחַבִּיבוּת כְּלוּלִים מִכָּל הַתַּחֲתוֹנִים, וְזֶהוּ [וְזֶה] סוּד שְׁכַתוֹב (שִׁיר ד) שְׁנֵי
שְׂדֵיךְ כְּשְׁנֵי עֲפָרִים תְּאוּמִי צְבִיָּה הַרְוְעִים בְּשׁוֹשְׁנִים.

וְכִד תְּרִין רוּחִין מִתְּפַשֵּׁטוֹן דָּא בְּדָא בְּחַבִּיבוּתָא כְּדִין אֲתַהֲדֵר הַאי הִיכְלָא
וְאַקְרִי הִיכְל אֶהְבָּה הִיכְלָא דְרַחֲמִימוּתָא, הִיכְלָא דָּא קָאִים תְּדִיר בְּקִיּוּמִיָּה,
אֲתַגְנִיז בְּרְזָא דְרְזִין לְמֵאן דְּאַצְטְרִיךְ לְאַתְדַּבְּקָא בֵּיה. וְהִכָּא כְּתִיב, (שִׁיר
הַשִּׁירִים ז) אֲתַנן אֶת דְּוִדִּי לְךָ. לְבַתֵּר כְּד נְהַרִין תְּרִין רוּחִין דְּאֲנוּן חַד נְפָקִי כְּמָה
חִיילִין לְכַמָּה סְטָרִין אֲלָפִין וְרַבּוּן דְלִית לֹון שִׁיעוּרָא, מְנַהוֹן אֲקָרוּן
דְּוִדָּאִים. מְנַהוֹן גְּפָנִים. מְנַהוֹן רְמוֹנִים. עַד דְּמָטוּ כְּמָה חִיילִין לְבַר עַד הַהוּא
כְּכַבָּא דְאַקְרִי נְגָה וְכְלָהוּ בְּחַבִּיבוּ דְלָא מִתְּפַרְשִׁין לְעֵלְמִין, בְּהִכָּא כְּתִיב, (שִׁיר
הַשִּׁירִים ח) אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאַהֲבָה בּוֹז יְבוּזוּ לוֹ. הִכָּא (דִּי"א כְּתִיב)
הַשְׁתַּחֲוֶאֶה וּפְרִישׁוּ דִידִין לְאַתְדַּבְּקָא בְּרַחֲמִימוּ דְמֵאֲרִיָּה :

וְכְשֶׁשְׁנֵי רוּחוֹת מִתְּפַשֵּׁטִים זֶה בְּזֶה בְּחַבִּיבוּת, אִז חוּזַר הִיכְל זֶה וְנִקְרָא
הִיכְל אֶהְבָּה, הִיכְל הָאֶהְבָּה. הִיכְל זֶה עוֹמֵד תְּמִיד בְּקִיּוּמוֹ, וְנִגְנֵז בְּסוּד
הַסּוּדוֹת לְמִי שֶׁצְרִיךְ לְהַתְדַּבֵּק בּוֹ. וְכֹאן כְּתוּב (שֵׁם ז) אֲתַנן אֶת דְּוִדִּי לְךָ.
אַחַר כֵּן, כְּאֲשֶׁר מְאִירִים שְׁנֵי רוּחוֹת שֶׁהֵם אֶחָד, יוֹצְאִים כְּמָה צְבָאוֹת
לְכַמָּה רוּחוֹת, אֲלָפִים וְרַבּוֹת שְׁאִין לָהֶם שְׁעוֹר. מֵהֶם נִקְרָאִים
דְּוִדָּאִים, מֵהֶם גְּפָנִים, מֵהֶם רְמוֹנִים, עַד שֶׁמְגִיעִים כְּמָה צְבָאוֹת הַחוּצָה
עַד אוֹתוֹ כּוֹכַב שֶׁנִּקְרָא נְגָה. וְכָלֶם בְּחַבִּיבוּת שְׁלֵא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים.
וְכֹאן כְּתוּב (שֵׁם ח) אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאַהֲבָה בּוֹז יְבוּזוּ לוֹ.
כֹּאן [כְּתוּב] הַשְׁתַּחֲוֶאֶה וּפְרִישׁוּת יְדִים לְהַתְדַּבֵּק בְּאַהֲבַת רְבוּנוּ.

היכלא שְׁתִּיתָאָהּ הָכָא הוּא רוחא דְאֶקְרִי חוּיִט הַשְּׁנִי, רְזָא דְכְּתִיב, (שיר השירים ד) כְּחוּט הַשְּׁנִי שְׁפִתוֹתֶיךָ, הַאִי הַיְכָלָא (היכלא דאקרי) אֶקְרִי הַיְכָל הָרְצוֹן, הָכָא רוחא דְאִיהוּ רְעוּא דְכָל הַנִּי רוּחִין תְּתַאֲוִן רְהִטִין אֲבַתְרִיהּ לְאַתְדַּבְקָא בֵּיהּ בְּנִשְׁיָקָה בְּרַחֲמֵימוֹתָא.

היכל שְׁשִׁי. כָּאן הוּא רוּחַ שְׁנֶקְרָא חוּיִט הַשְּׁנִי, סוּד הַכְּתוּב (שם ד) כְּחוּט הַשְּׁנִי שְׁפִתוֹתֶיךָ. הַהֵיכָל הַזֶּה [היכל שנקרא] נֶקְרָא הַיְכָל הָרְצוֹן. כָּאן רוּחַ שְׁהוּא רְצוֹן שְׁכָל הַרוּחוֹת הַתְּחַתּוֹנוֹת הַלְלוּ רְצִים אֲחֶרֶיהּ לְהַדְבִּק בָּהּ בְּנִשְׁיָקָה בְּאַהֲבָה.

הַאִי רוּחָא אֲתַכְּלִיל בְּשִׁית. וְקִיִּמָּא בְּשִׁית. אֲתַכְּלִיל בְּשִׁית דְּלִתְתָּא בְּהַדְיָה. וְקִיִּמָּא בְּשִׁית עֲלֵאִין. וּבְגִין כִּד הַאִי רוּחָא אֲפִיק תְּרִיסַר נְהוּרִין כְּלִילָן כְּלָהוּ מִתְתָּא וּמְלַעֲיָלָא, הַנִּי תְּרִיסַר נְהוּרִין אֲנוּן חֲדוּן לְסִלְקָא לְעִילָא וּלְקַבְלָא כָּל אֲנוּן דְּלִתְתָּא.

רוּחַ זֶה נְכָלל בְּשֵׁשׁ, וְעוֹמֵד בְּשֵׁשׁ. נְכָלל בְּשֵׁשׁ שְׁלֹמֹטָה יַחַד עֲמוּ, וְעוֹמֵד בְּשֵׁשׁ עֲלִיוֹנִים. וְלָכֵן רוּחַ זֶה מוֹצִיא שְׁנִים עֶשֶׂר אֹרוֹת כְּלוּלִים כְּלָם מְלֻמְטָה וּמְלַמְעָה. שְׁנִים עֶשֶׂר הָאֹרוֹת הַלְלוּ הֵם שְׁמַחִים לְעֵלוֹת לְמַעְלָה וּלְקַבֵּל כָּל אֵלוּ שְׁלֹמֹטָה.

הַיְכָלָא דָּא דְאִיהוּ רְצוֹן רְעוּא דְכָלָא, מָאן דְּקִשֵּׁר קִשְׁרִין, וְסִלִּיק לוֹן הָכָא, דָּא הוּא דְאֲפִיק רְצוֹן מִיִּי בְּחַבְיָבוּתָא. בְּגוּ הַיְכָלָא דָּא אֲתַכְּנִישׁ מִשָּׁה בְּרַחֲמֵימוּ דְנִשְׁיָק נְשִׁיקֵי רַחֲמֵימוֹתָא. הַאִי הוּא הַיְכָלָא דְמִשָּׁה. רוּחָא דָּא רוּחָא דְרַחֲמֵימוֹתָא, רוּחָא דְיַחוּדָא דְאֲמִשֵּׁיךְ רַחֲמֵימוּ לְכָל סְטְרִין.

הַיְכָל זֶה שְׁהוּא רְצוֹן, רְצוֹן הַכָּל, מִי שְׁקוֹשֵׁר קִשְׁרִים וּמַעְלָה אוֹתָם לְכָאן, זֶהוּ שְׁמַפִּיק רְצוֹן מֵהִי בְּחַבְיָבוּת. בְּתוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה נֶאֱסַף מִשָּׁה בְּאַהֲבָה, שְׁנוּשֵׁק נְשִׁיקוֹת אֲהֲבָה. זֶהוּ הַהֵיכָל שֶׁל מִשָּׁה. רוּחַ זֶה רוּחַ הָאֲהֲבָה. הַרוּחַ שֶׁל הַיַּחוּד שְׁמַמְשִׁיךְ אֲהֲבָה לְכָל הַצְּדִדִים.

וְאֲנוּן (ד"א אנון) תְּרִיסַר נְהוּרִין סִלְקִין וְלַהֲטִין. מְנַצְּצוּ דְלָהוּן נְפִיקֵי אַרְבַּע חִיּוֹן קַדִּישִׁין רַחֲמֵי דְאַהֲבָה, אֲלִין אֶקְרוּן חִיּוֹת גְּדוּלוֹת לְאַתְחַבְרָא אֲנוּן זוּטִי לְאַתְנַפְלָא בְּהוּ, דְכְּתִיב, (תהלים קד) חִיּוֹת קִטְנוֹת עִם גְּדוּלוֹת.

ואותם שָׁנִים עֶשֶׂר אֲוֹרוֹת עוֹלָיִם וְלוֹהֲטִים. מִהֲנִצְנוֹץ שְׁלֵהֶם יוֹצְאוֹת
אֲרִבַּע חַיֹּת קְדוֹשׁוֹת אוֹהֲבֵי הָאֱהָבָה. אֵלֶּה נִקְרָאִים חַיֹּת גְּדוֹלוֹת
לְהִתְחַבֵּר אוֹתָם קְטָנוֹת לְהִכָּלֵל בָּהֶם, שְׁפָתוֹב (תהלים קד) חַיֹּת קְטָנוֹת
עִם גְּדוֹלוֹת.

אֵלֶּיךָ אֶחֱיִדּוֹ דָּא בְּדָא לְדִי סְטָרִין, כְּפִי אֶגְוֹזָא דְּמִתְחַבְּרָא לְדִי סְטָרִין, וּבִגִּין כְּדָ
אֶקְרִי הִיכְלָא דָּא, גְּנַת אֶגְוֹז דְּכִתִּיב, (שיר השירים ו) אֶל גְּנַת אֶגְוֹז יִרְדְּתִי, מֵאֵי
אֶל גְּנַת אֶגְוֹז, בְּגִינִיָּה דְּגְנַת אֶגְוֹז יִרְדְּתִי דְּאִיְהוּ הִיכְלָא דְּרַחֲמֵינוּ לְאֶתְדַבְּקָא
דְּכוּרָא בְּנוֹקְבָא.

אֵלֶּיךָ אֶחֱוֹזוֹת זֹו בְּזוֹ לְאֶרְבַּע צְדָדִים, כְּמוֹ אֶגְוֹז שְׁמִחְבֵּר לְאֶרְבַּע
צְדָדִים, וְלָכֵן נִקְרָא הִיכָל זֶה גְּנַת אֶגְוֹז, שְׁפָתוֹב (שיר ו) אֶל גְּנַת אֶגְוֹז
יִרְדְּתִי. מַה זֶה אֶל גְּנַת אֶגְוֹז? מִשׁוֹם גְּנַת אֶגְוֹז יִרְדְּתִי, שֶׁהוּא הִיכָל
הָאֱהָבָה לְהִתְדַבֵּק זְכָר בְּנוֹקְבָא.

אֵלֶּיךָ אֲרִבַּע מִתְפָּרְשׁוֹן לְתַרְסֵר, תְּלַת תְּלַת לְכָל סְטָר. כָּל אֲנוּן תִּתְּנָאֵי כְּלִילָן
בְּהוּ. וּבְהוּ קִיָּמִין רוּחִין בְּרוּחִין נְהוּרִין בְּנְהוּרִין, כְּלִהוּ אֵלֶּיךָ בְּאֵלֶּיךָ עַד
דְּאֶתְעַבִּידוּ חַד. וּכְדִין הָאֵי רוּחָא דְּכָלִּיל מְכָלְהוּ סְלִקָא לְאֶתְעַטְרָא (נ"א
לֵאחֲרָא) בְּרוּחָא דְּלַעִילָא הָהוּא דְּאֶקְרִי שְׁמִי"ם וְזִמִּין לִיָּה לְאֶתְחַבְּרָא
בְּהִדְיָה, כִּיּוֹן דְּאֶתְקִשְׁרוּ כְּלִהוּ דְּלִתְתָּא בְּהִדְיָה אֲמַר (שיר השירים א) יִשְׁקֵנִי
מִנְשִׁיקוֹת פִּיְהוּ, וּכְדִין אִיְהוּ חֲדוּהָ לְאֶתְקִשְׁרָא רוּחָא בְּרוּחָא וּלְאֶשְׁתַּלְמָא
דָּא בְּדָא, כְּדִין אִיְהוּ שְׁלִימוּ בְּחַבְּוֹרָא חֲדָא.

אֵלֶּה הָאֲרִבַּע נִפְרָדִים לְשָׁנִים עֶשֶׂר, שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ לְכָל צַד. כָּל אוֹתָם
תִּתְּנוּנִים כְּלוּלִים בָּהֶם. וּבָהֶם קִיָּמִים רוּחוֹת עִם רוּחוֹת, אֲוֹרוֹת עִם
אֲוֹרוֹת. כָּלֶם אֵלֶּה עִם אֵלֶּה עַד שְׁנַעֲשִׂים אֶחָד. וְאִזּוּ רוּחַ זֶה שְׁכָלוּל
מִכָּלֶם עוֹלָה לְהִתְעַטֵּר [לְהִתְעוֹרֵר] בְּרוּחַ שֶׁל מַעְלָה, אוֹתוֹ שְׁנִקְרָא שְׁמִי"ם,
וּמִזִּמִּין אוֹתוֹ לְהִתְחַבֵּר עִמוֹ. כִּיּוֹן שְׁנִקְשְׁרוּ כָּלֶם שְׁלִמְטָה יְחַד עִמוֹ, אֲמַר
(שם א) יִשְׁקֵנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיְהוּ. וְאִזּוּ חֲדוּהָ הִיא לְהִתְקַשֵּׁר רוּחַ בְּרוּחַ
וּלְהִשְׁתַּלֵּם זֶה בְּזֶה, וְאִזּוּ הִיא הַשְּׁלֵמוֹת בְּחַבְּוֹר אֶחָד.

[דף מה ע"א](#)

כִּיּוֹן דְהַאי רוּחָא אֶתְחַבֵּר בְּהַדְיָה וְאַשְׁתַּלֵּים דָּא בְּדָא וְאַתְנַהִירוּ דָּא בְּדָא
בְּכָל שְׁלִימוּ כְּדָקָא חֲזִי בְּהַאי רְעוּתָא דְצַלִי בְּר נֶשׁ זְכָאָה דְסַלִיק פּוֹלָא כְּדָקָא
חֲזִי, (דף מה ע"א) עַד הַהוּא אֶתֶר לְחַבְרָא רְחִימוּ דָּא בְּדָא, כְּדִין (ד"א שמיא אתחבר
ברוחא דא ברחימו בשלימו באנהרותא מתדבקו דא בדא, כדיו) כֹּל אֲנוּן הִיכְלִין וְכָל אֲנוּן
רוּחִין דְאַתְכְּלִילוּ בְּהַאי כֹּל חַד וְחַד מְאֲנוּן רוּחִין וְהִיכְלִין דְאַנוּן בְּכָלְלָא
דְשָׁמִים כֹּל חַד וְחַד נְטִיל הַהוּא הִיכְלָא וְהַהוּא רוּחָא (באתר) דְאַתְחֲזִי לִיה
לְאַתְחַבְרָא בְּהַדְיָה וְלְאַשְׁתַּלְמָא בְּהַדְיָה כְּדָקָא יְאוּת. (ד"א בגין דההוא רוחא
שתינתא דאקרי שמיא רוחא קדישא לעילא נטיל היכלא דא רוחא דא דאקרי רצוין סליק לון
לגבייהו בההוא יחודא. והכי אתחברו רצון לאתנשקא) (כן צ"ל הרש"ב) (נ"א בגין דההוא רוחא
שתינתא דאקרי רצון סליק לון לגבייהו בההוא יחודא והכי אתחברו שמים דאיהי רוחא קדישא
לעילא נטיל היכלא דא רוחא דא דאקרי רצון לאתנשקא) דָּא בְּדָא. לְאַתְחַבְרָא דָּא בְּדָא
לְאַשְׁתַּלְמָא דָּא בְּדָא. וְרָזָא דָּא (בראשית כט) וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וְגו'.

כִּיּוֹן שְׁרוּחַ זֶה מֵתְחַבֵּר עִמּוֹ וְנִשְׁלָמוּ זֶה בְּזֶה וּמְאִירִים זֶה בְּזֶה בְּכָל
הַשְּׁלֵמוֹת כְּרָאוּי בְּרָצוֹן זֶה שְׁמֵתְפַלֵּל בֶּן אָדָם צְדִיק שְׁמַעְלָה הַכֹּל כְּרָאוּי
עַד אוֹתוֹ מְקוֹם לְחַבֵּר אֶהְבֶּה זֶה בְּזֶה, אָז [שמים מתחבר ברוח זה באהבה בשלמות
בהארה מתדבקים זה בזה, ואז] כֹּל אוֹתָם הִיכְלוֹת וְכָל אוֹתָם רוּחוֹת שְׁנִכְלָלוּ
בְּזֶה, כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מְאוֹתָם רוּחוֹת וְהִיכְלוֹת שְׁהִים בְּכָלְלָ שֶׁל שְׁמִים,
כֹּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל אוֹתוֹ הִיכָל וְאוֹתוֹ רוּחַ שְׁרָאוּי לוֹ לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ
וְלְהַשְׁתַּלֵּם עִמּוֹ כְּרָאוּי. [משום שהרוח הששי הזה שנקרא שמים רוח קדוש למעלה, נוטל
היכל זה, הרוח הזה שנקרא רצוין מעלה אותם אליהם באותו יחוד, וכך מתחברים רצון להתנשק]
[נ"א: משום שאותו רוח ששי שנקרא רצון מעלה אותם אליהם באותו יחוד, וכך מתחברים שמים,
שהוא רוח קדוש למעלה, נוטל היכל זה רוח זה שנקרא רצון להתנשק] זֶה בְּזֶה, לְהִתְחַבֵּר
זֶה בְּזֶה, לְהַשְׁתַּלֵּם זֶה בְּזֶה. וְזֶה סוּד (בראשית כט) וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וְגו'.

אַבְרָהָם דְאִיהוּ יְמִינָא לְעִילָא נְטִיל (ד"א ל"ג היכלא דקאמרון) (היכל אהבה) רוּחָא
דְאֶקְרִי אֶהְבִּיָּה לְאַתְקֻשְׂרָא דָּא בְּדָא לְאַתְחַבְרָא דָּא בְּדָא לְמַהוּי חַד
וְסִימְנִיָּךְ (בראשית יב) הִנֵּה נָא יְדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יִפֹּת מְרָאָה אֶת. וְשִׁפִּירוּ דְאַתְתָּא
בְּאֲנוּן שְׂדִים.

אַבְרָהָם שְׁהוּא יְמִין לְמַעְלָה נוֹטֵל [ההיכל שאמרנו] [היכל אהבה] רוּחַ שְׁנִקְרָא
אֶהְבִּיָּה לְהִתְקַשֵּׁר זֶה בְּזֶה, לְהִתְחַבֵּר זֶה בְּזֶה לְהִיּוֹת אֶחָד, וְסִימְן לְדַבֵּר
- (שם יב) הִנֵּה נָא יְדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יִפֹּת מְרָאָה אֶת. וַיִּפִּי שֶׁל הָאִשָּׁה בְּאוֹתָם
שְׂדִים.

יְצַחֵק דְאִיהוּ שְׁמַאֲלָא נְטִיל הַהוּא הִיכְלָא (פקודי רנ"ו א דבי דינא דכל דינין מתערין
מתמן רוחא דאקרי זכותא לאתחברא דא בדא ולאשתלמא דא בדא למהוי כלא חד כדקא יאות.
שאר נביאים נטליו תרין היכלין (ד"א דלתתא)), תְּרִין רוּחִין נוֹגִיָּה וְזֶה"ר, בְּרָזָא
דְכְּתִיב, (שיר השירים ז) חֲמוּקֵי יִרְכִיזוּ וְגו' לְאַתְקֻשְׂרָא אֵלִין בְּאֵלִין לְמַהוּי חַד.

יִצְחָק שֶׁהוּא שְׂמַאל, נָטַל אוֹתוֹ הַיְכָל נְטִיל שְׁכַל הַדֵּינִים מִתְעוֹרְרִים, מִשֶּׁם הָרוּחַ שֶׁנִּקְרָאת זְכוּת לַהֲתַחֲבֵר זֶה בְּזֶה וְלַהֲשִׁיב זֶה בְּזֶה לְהִיּוֹת הַכֹּל אַחַד כְּרַאוּי, שֶׁאֵר הַנְּבִיאִים נִטְלוּ שְׁנֵי הַיְכָלוֹת (שְׁלֵמָטָה)). שְׁנֵי רוּחוֹת נִגְיָה וְזֶה"ר, בְּסוּד הַכְּתוּב (שִׁיר ז) חֲמוּקֵי יִרְכִיזוּ וְגו', לְהַתְקַשֵּׁר אֵלֶּה בְּאֵלֶּה לְהִיּוֹת אֶחָד.

יוֹסֵף הַצְּדִיק עֲמוּדָא דְעֵלְמָא (פְּקוּדֵי רַחֵם א) נָטִיל הַיְכָלָא דְסַפִּיר רוּחָא דְאַקְרִי לְבַנְתַּי הַסַּפִּיר, וְאַף עַל גַּב דְּכַתִּיב, (שְׁמוֹת כד) וְתַחַת רִגְלָיו, בְּגִין יִקְרָא דְמִלְכָא, וְהָכִי הוּא וְדָאִי. וְלִבְתֵּר עֲמוּדָא דָא נָטִיל יְתִיר דְאִיהוּ רְזָא דְרָזִין בְּאַתֵּר דְהַיְכָלָא שְׁבִיעָאָה. עַד הָכָא מִתְחַבְּרָן דְרָגִין וּמִתְחַבְּרָן דָא בְּדָא לְאַשְׁתַּלְמָא דָא עִם דָא לְמַהוּי פְּלֵהוּ חַד. כְּלָא כְּדָקָא חֲזִי. וְכִדִּין (מַלְכִים א יח) יִי הוּא הַאֲלֵהִים וְגו'. זְכָאָה חוּלְקִיָּה בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאֵתִי מָאן דִּינְדַע לְקַשְׁרָא לֹון וְלֹאֲתַדְבָּקָא בְּמֵאֲרִיָּה. הָכָא הַפְּרָעָה (דִּי"א ל"ג בְּהַכְרַעָה הַכָּא וּמוֹסִיף הוּוִי"ן) וְהַשְׁתַּחֲוָּאָה, וְקִידָה, וּפְרִישׁוֹ דְכַפִּינֵן, וּנְפִילָה דְאַפִּין לְאַמְשָׁכָא רְעוּתָא דְרוּחָא עֲלָאָה נְשַׁמְתָא דְכָל נְשַׁמְתִּין דְאִיהוּ תַלְיָא לְעֵילָא עַד אִין סוּף. (דִּי"א ל"ג סוּף) דְמַנְיָה נְפִקֵי נְהִירוֹ וּבְרַכָּאן לְאַשְׁלָמָא כְּלָא מְלַעִילָא כְּדָקָא יָאוּת. וְלְמַהוּי כְּלָא בְּשִׁלְמוֹ מִתְתָּא וּמְלַעִילָא וְכָל אֲנַפִּין נְהִירוֹ בְּכָל סְטֵרִין כְּדָקָא יָאוּת. כְּדִין כָּל גְּזָרֵי דִינִין מִתְבַּטְּלִין וְכָל רְעוּתָא אֲתַעֲבִיד לְעֵילָא וְתַתָּא. וְעַל דָא כְּתִיב, (יִשְׁעִיָּה מַט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אֲתָה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֲתַפְּאֵר. וְכַתִּיב, (תְּהִלִּים קמד) אֲשֶׁרִי הָעַם שִׁפְכָה לוֹ אֲשֶׁרִי הָעַם שְׁיִי אֱלֹהִיו: הַיְכָלָא שְׁבִיעָאָה הַיְכָלָא דָא לָאו בִּיָּה דִּיוֹקְנָא מִמֶּשׁ, כְּלָא אִיהוּ בְּסַתִּימוֹ וְגו' (דִּי"א גו) רְזָא דְרָזִין, פְּרוּכְתָא דְפְרִיסָא (דִּי"א פְרִיסָא) קִיַּיְמִין פְּלֵהוּ הַיְכָלִין דְלָא לְאַתְחַוָּאָה תְרִין כְּרוּבִים (דִּי"א ל"ג דָא מִן דָא קִיַּיְמִין), לְגוֹ מִן דָא קִיַּיְמָא פְּפּוּרְתָא דִּיוֹקְנָא דְקִדְשׁ קוּדְשִׁין, בְּגִין כְּךָ הַיְכָלָא דָא אַקְרִי קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים. הַאי קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים אֲתֵר מִתְתַּקְנָא לְהַהוּא נְשַׁמְתָא עֲלָאָה כְּלָלָא דְכְּלָלָא עֲלָמָא דְאֵתִי לְגַבֵּי הַאי (נִי"א עֲלָמָא) עֲלָאִי.

יוֹסֵף הַצְּדִיק עֲמוּדָא הָעוֹלָם נָטִיל הַיְכָלָא שֶׁל סַפִּיר, הָרוּחַ שֶׁנִּקְרָאת לְבַנְתַּי הַסַּפִּיר, וְאַף עַל גַּב שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת כד) וְתַחַת רִגְלָיו, בְּשִׁבִיל כְּבוֹד הַמְּלָךְ. וְכֵן הוּא בְּוֹדָאִי. וְאַחַר כְּךָ הָעֲמוּדָא הַזֶּה נָטִיל יוֹתֵר, שֶׁהוּא סוּד הַסּוּדוֹת, בְּמִקּוֹם שֶׁל הַיְכָלָא שְׁבִיעָאָה. עַד כָּאן מִתְחַבְּרוֹת דְרָגוֹת וּמִתְחַבְּרִים זֶה בְּזֶה לְהַשְׁתַּלֵּם זֶה עִם זֶה לְהִיּוֹת כְּלָם אֶחָד. הַכֹּל כְּרַאוּי. וְאַז הִי הוּא הַאֲלֵהִים וְגו'. אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא מִי שִׁיּוּדַע לְקַשְׁרָם וְלְהַדְבִּק בְּרַבּוֹנוֹ. כָּאן הַכְּרִיעָה [בְּהַכְרַעָה כָּאן וּמוֹסִיף הוּוִי"ן] וְהַשְׁתַּחֲוָּאָה וְקִידָה וּפְרִישׁוֹת כְּפִים וּנְפִילַת אֲפִים לְהַמְשִׁיךְ רְצוֹן הָרוּחַ הָעֲלִיּוֹן, נְשַׁמְתַּי כָּל הַנְּשַׁמּוֹת, שְׁתַּלּוּי לְמַעְלָה עַד אִין סוּף, שְׁמַמְנוּ יוֹצְאִים אוֹרוֹת וּבְרַכּוֹת לְהַשְׁלִים הַכֹּל מְלַמְעָלָה כְּרַאוּי וְלְהִיּוֹת הַכֹּל בְּשִׁלְמוֹת מְלַמְטָה וּמְלַמְעָלָה, וְכָל הַפְּנִים מְאִירוֹת בְּכָל הַצְּדָדִים כְּרַאוּי. וְאַז מִתְבַּטְּלִים כָּל גְּזָרֵי הַדִּין, וְכָל הַרְצוֹן נַעֲשֶׂה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְעַל זֶה כְּתוּב (יִשְׁעִיָּה מַט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אֲתָה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֲתַפְּאֵר. וְכַתִּיב (תְּהִלִּים קמד) אֲשֶׁרִי הָעַם שִׁפְכָה לוֹ אֲשֶׁרִי הָעַם שְׁהִי אֱלֹהִיו. הַיְכָלָא שְׁבִיעָאָה. בְּהַיְכָלָא זֶה אִין בּוֹ

דמוות ממַש, הכל הוא בְּנִסְתָּר וְגו' [תוּד] סוּד הַסוּדוֹת, הַפְּרָכֶת שֶׁפְּרוּסָה
[פרוסה], כָּל הַהִיכָלוֹת עוֹמְדִים שֶׁלֹּא יִתְרָאוּ שְׁנֵי כְרוּבִים [ד"א זה מזה
עומדים]. לְפָנִים מְזָה עוֹמְדֵת כְּפָרֵת, דְּמוֹת שֶׁל קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, וְלָכֵן הֵיכַל
זֶה נִקְרָא קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים. קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים הַזֶּה מְקוּם מִתְקַן לְאוֹתָהּ
נִשְׁמָה עֲלִיוֹנָה, כָּלֵל שֶׁל כָּל הָעוֹלָם הַבָּא לְגַבִּי [עולם] הָעֲלִיוֹנִים הַלְלוּ.

דָּהָא כַּד מִתְחַבְּרֵן כְּלֵהוּ רוּחֵי דָּא בְּדָא וְאַשְׁתְּלִימוּ דָּא עִם דָּא כְּדָקָא חֲזִי,
כְּדִין אֲתַעֲר רוחא עֲלָאָה נִשְׁמַתָּא דְכֻלָּא לְגַבִּי עֵילָא סְתִימָא דְכָל סְתִימִין,
לְאַתְעָרָא עַל כֻּלָּא לְאַנְהָרָא לֹון מְעֵילָא לְתַתָּא. וְלֹא שְׁלָמָא לֹון לְאַדְלָקָא
בוֹצִינִין.

שְׁהֵרִי כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים כָּל הַרוּחוֹת זֶה בְּזֶה וְנִשְׁלָמִים זֶה בְּזֶה כְּרָאוּי, אֲזִי
מִתְעוֹרֵר רוּחַ עֲלִיוֹן נִשְׁמַת הַכֹּל כְּלָפִי מְעֵלָה נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים,
לְהַתְעוֹרֵר עַל הַכֹּל וּלְהַאִיר לָהֶם מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה, וּלְהַשְׁלִים אוֹתָם
לְהַדְלִיק גִּירוֹת.

דף מה ע"ב

וְכַד כֻּלָּא [נ"א איהו] בְּשִׁלְיָמוּ בְּנִהִירוּ דְכֻלָּא וְנִחִית נִהִירוּ עֲלָאָה, כְּדִין הָאִי
הֵיכְלָא שְׁבִיעָאָה אִיהוּ הֵיכְלָא סְתִימָאָה בְּסְתִימֹו דְכֻלָּא לְקַבְּלָא הַהוּא קֹדֶשׁ
הַקְּדוּשִׁים נִהִירוּ דְנִחִית וְלֹא תִמְלִיָּא מִתַּמֵּן כְּנוֹקְבָא דְמִתְעַבְּרָא מִן דְּכוּרָא
וְאַתְמְלִיָּא, וְלֹא אֲתִמְלִיָּא אֶלָּא מֵהָאִי הֵיכְלָא דְמִתְתַּקְנָא לְקַבְּלָא הַהוּא
נִהִירוּ עֲלָאָה, וְרָזָא דָּא הֵיכְלָא שְׁבִיעָאָה אִיהוּ אֲתֵר דְּחַבְּוּרָא דְזוּוּגָא,
לְאַתְחַבְּרָא שְׁבִיעָאָה בְּשְׁבִיעָאָה לְמַהוּי [דף מה ע"ב] כֻּלָּא חַד שְׁלִימוּ [ד"א חד]
כְּדָקָא חֲזִי.

וְכִשְׁהַכֹּל [נ"א: הוא] בְּשִׁלְמוֹת בְּאוֹר שֶׁל הַכֹּל וְיִוְרַד אוֹר עֲלִיוֹן, אֲזִי הֵהִיכַל
הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה הוּא הֵיכַל נִסְתָּר בְּסְתָר הַכֹּל, לְקַבֵּל אֶת אוֹתוֹ קֹדֶשׁ
הַקְּדוּשִׁים אוֹר שְׁיִוְרַד, וּלְהַתְמַלֵּא מִשָּׁם כְּמוֹ נִקְבָּה שְׁמִתְעַבְּרַת מִן הַזָּכֵר
וּמִתְמַלֵּאת, וְלֹא מִתְמַלֵּאת אֶלָּא מֵהֵיכַל זֶה שְׁמִתְקַן לְקַבֵּל אוֹתוֹ אוֹר
עֲלִיוֹן. וְזֶה סוּד הֵהִיכַל הַשְּׁבִיעִי, הוּא מְקוּם שֶׁל חַבְּוּר הַזּוּוּג לְהַתְחַבֵּר
שְׁבִיעִי בְּשְׁבִיעִי, לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד שְׁלִמוֹת [אחת] כְּרָאוּי.

וּמֵאֵן דִּידַע לְקַשְׂרָא יְחוּדָא דָּא זְכָאָה חוּלְקִיָּה רַחִים לְעֵילָא רַחִים לְתַתָּא
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא [איהו] גָּזִיר וְאִיהוּ מְבִטֵּל. סְלָקָא דְעַתִּין דְּאִיהוּ מְקַטְרָגָא

בְּמַאֲרִיָּה, לֹא־הָכִי, אֲלֵא בְּגִין דְּכַד אִיהוּ קְשִׁיר קְשִׁירִין וַיִּדַע לִיחַדָּא יחודָא
וְכָל אֲנָפִין נְהִירִין וְכָל שְׁלִימוֹ אֲשֵׁתְכַח וְכָלֹא אֲתַבְּרָכָא כְּדָקָא יָאוּת, כָּל דִּינִין
מִתְעַבְּרִין וּמִתְבְּטְלִין וְלֹא אֲשֵׁתְכַח דִּינָא בְּעֵלְמָא. זְפָאָה חוּלְקִיָּה בְּעֵלְמָא דִּין
וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי. דָּא הוּא לְתַתָּא דְכְּתִיב בֵּיהּ (מְשַׁלִּי י) וְצַדִּיק יִסּוּד עוֹלָם דָּא
הוּא קִיּוּמָא דְעֵלְמָא. בְּכָל יוֹמָא קֹאֲרִי עֲלוּי כְּרוּזָא (ישעיה מא) וְאַתָּה תְּגִיל בִּי
בְּקִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל תַּתְּהַלֵּל.

ומי שִׁיּוּדַע לְקִשְׁר יחוד זֶה - אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ, אֶהוּב לְמַעְלָה וְאֶהוּב לְמַטָּה,
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר וְהוּא מְבַטֵּל. הֵי־עֵלָה עַל דְּעַתְדָּךְ שֶׁהוּא מְקַטְרֵג
בְּרַבּוֹנוֹ? לֹא כֵּן! אֲלֵא מְשׁוּם שְׂכַשְׁהוּא קוּשֵׁר קְשִׁירִים וַיּוֹדַע לִיחַד יחוד
וְכָל הַפְּנִים מְאִירוֹת, וְכָל הַשְּׁלֵמוֹת נִמְצְאוּת, וְהַכֹּל מִתְבְּרָךְ כְּרֹאוּי, כָּל
הַדִּינִים מְסַתְּלָקִים וּמִתְבְּטְלִים וְלֹא נִמְצָא דִּין בְּעוֹלָם. אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ
בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ לְמַטָּה, שְׂכַתּוּב בּוֹ (מְשַׁלִּי י) וְצַדִּיק יִסּוּד
עוֹלָם. זֶהוּ קִיּוּם הָעוֹלָם. בְּכָל יוֹם קוֹרָא עֲלוּי הַכְּרוּז, (ישעיה מא) וְאַתָּה
תְּגִיל בְּהִי בְּקִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל תַּתְּהַלֵּל.

כְּגוֹוְנָא דָּא קְרַבְנָא (דִּיא לִיג דָּא) סְלָקָא תְּנַנָּא וּמְסַתְּפָקִין (דִּיא בִּיה) כָּל חַד וְחַד
כְּדָקְחָזִי לִיָּה, וְכַהֲנִי בְּרַעוּתָא וְלוֹאִי בְּבִסִּימוֹ דְּשִׁירְתָּא. דָּא אֲתַכְּלִיל בְּדָא,
וְעֵיִלִי הֵיכְלָא בְּהֵיכְלָא רֹחַא בְּרוּחָא עַד דְּמִתְחַבְּרִין בְּדוּכְתִּיָּהוּ כְּדָקָא חָזִי
לִיָּה שְׁיִיפָא בְּשִׁיפָא וְאַשְׁתְּלִימוֹ דָּא בְּדָא וְאַתִּיחַדוֹ דָּא בְּדָא עַד דְּאַנּוֹן חַד
(דִּיא לִיג) (ואתנהרין) וְנִהְרִין דָּא בְּדָא.

כְּמוֹ זֶה קְרַבְנָן [זֶה] עוֹלָה עֲשׂוֹן, וּמְסַתְּפָקִים [בּוֹ] כָּל אַחַד וְאַחַד כְּרֹאוּי לוֹ,
וְכַהֲנִים בְּרַצוֹן, וְלוֹיִם בְּנַעֲימוֹת הַשִּׁירָה. זֶה נִכְלָל בְּזָה, וְנִכְנָסִים הֵיכְל
בְּהֵיכְל, רֹחַ בְּרוּחַ, עַד שְׂמִתְחַבְּרִים בְּמִקּוּמָם כְּרֹאוּי לוֹ אֵיבֵר בְּאֵיבֵר
וּמְשַׁתְּלָמִים זֶה בְּזָה, וּמִתִּיחַדִּים זֶה בְּזָה, עַד שֶׁהֵם אַחַד [ונאורים].
וּמְאִירִים זֶה בְּזָה.

כְּדִין נְשַׁמְתָּא עֲלָאָה דְּכָלֹא אֲתָא מְלַעֲיָלָא וְנִהִיר לוֹן, וְהוּוּ נְהִירִין כְּלַהוּ
בּוֹצִינִין בְּשְׁלִימוֹ כְּדָקָא חָזִי, עַד דְּהֵהוּא נְהוֹרָא עֲלָאָה אֲתַעַר וְכָלֹא אֲעִיל
לְגַבֵּי קִדְשׁ הַקְּדָשִׁים, וְאַתְּבְּרָכָא וְאַתְּמַלִּיא כְּבִירָא דְּמִיין נְבַעִין וְלֹא פְּסָקִין,
וְכַלְהוּ. מִתְבְּרָכָאן לְעִילָא וְתַתָּא.

אֲזַ הַנְּשָׁמָה הַעֲלִיּוֹנָה שֶׁל הַכֹּל בָּאָה מְלַמְעָלָה וּמְאִירָה לָהֶם, וְכָל הַנִּירוֹת
מְאִירִים בְּשְׁלֵמוֹת כְּרֹאוּי, עַד שְׁאוֹתוֹ אֹר עֲלִיוֹן מִתְעוֹרֵר, וְהַכֹּל נִכְנָס
אֶל קִדְשׁ הַקְּדָשִׁים, וּמִתְבְּרָךְ וּמִתְמַלֵּא כְּבָאָר שֶׁל מִים נוֹבְעִים וְלֹא
פוֹסְקִים, וְכָלֵם מִתְבְּרָכִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

הָכָא רָזָא דְרָזִין, הַהוּא דְלָא אֲתֵיידַע וְלָא אָעִיל בְּחוּשְׁבָנָא. רְעוּתָא דְלָא אֲתַפְס לְעֵלְמִין בְּסִים לְגוּ לְגוּ בְּגוּוּיָהוּ, וְלָא אֲתֵיידַע הַהוּא רְעוּתָא וְלָא אֲתַפְס לְמַנְדַע (ד"א ל"ג) (ל) וּכְדִין כְּלָא רְעוּתָא חָדָא עַד אֵין סוּף וְכְלָא אִיהוּ בְּשִׁלְמוֹ מִתְתָא וּמְלַעִילָא וּמְגוּ לְגוּ. עַד דְּאֲתַעְבִּיד כְּלָא חָד. הַאי רְעוּתָא לָא אָעִיל לְגוּ אָף עַל גַּב דְּלָא אֲתֵיידַע עַד דְּכְלָא אֲשַׁתְּלִים וְאֲתַנְהִיר בְּקַדְמִיתָא בְּכֻלְהוּ סְטָרִין. כְּדִין בְּסִים הַהוּא רְעוּתָא (ד"א ל"ג) (לכלא) וְלָא (ד"א דלא) אֲתַפְס לְגוּ בְּגוּ בְּסִתִּימוֹ, וּכְדִין זְכָאָה חוּלְקִיָּה מָאן דִּיתַדְבֵּק בְּמַאֲרִיָּה בְּהֵיא שְׁעָתָא, זְכָאָה אִיהוּ לְעֵילָא זְכָאָה אִיהוּ לְתַתָּא עָלִיָּה כְּתִיב, (משלי כג) יִשְׁמַח אַבִּיד וְאִמְדָּ וְתִגְל יוֹלְדָתָד.

כָּאן סוּד הַסּוּדוֹת אוֹתוֹ שְׁלֵא נוֹדַע וְלֹא נִכְנַס בְּחֻשְׁבוֹן, רְצוֹן שְׁלֵא נִתְפָּס לְעוֹלָמִים מִמְּתִיק לְפָנֵי וְלְפָנִים בְּתוֹכָם. וְלֹא נוֹדַע אוֹתוֹ רְצוֹן וְלֹא נִתְפָּס לְדַעַת [לנן]. וְאִזּוּ הַכֹּל רְצוֹן אֶחָד עַד אֵין סוּף, וְהַכֹּל הוּא בְּשִׁלְמוֹת מְלֻמְטָה וּמְלֻמְעָלָה וּמְלֻפְנֵי וְלְפָנִים, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה הַכֹּל אֶחָד. הַרְצוֹן הַזֶּה לֹא נִכְנַס פְּנִימָה, אָף עַל גַּב שְׁלֵא נוֹדַע, עַד שֶׁהַכֹּל נִשְׁלַם וּמַאֲיר בְּהִתְחַלָּה בְּכֹל הַצְּדָדִים. אִזּוּ מִמְּתִיק אוֹתוֹ רְצוֹן [לכל] וְלֹא [שלא] נִתְפָּס לְפָנֵי וְלְפָנִים בְּנִסְתָּר. וְאִזּוּ אֲשֶׁרֵי חֻלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁנִּדְבֵּק בְּרַבּוֹנוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, אֲשֶׁרֵי לְמַעַלָּה וְאֲשֶׁרֵי לְמַטָּה, עָלָיו כְּתוּב (משלי כג) יִשְׁמַח אַבִּיד וְאִמְדָּ וְתִגְל יוֹלְדָתָד.

תָּא חֲזִי, כִּיּוֹן דְּכֻלְהוּ אֲשַׁתְּלִימוֹ דָּא בְּדָא וְאֲתַקְשְׁרוּ דָּא בְּדָא בְּקַשׁוּרָא חָדָא וְנִשְׁמַתָּא עֲלָאָה נְהִיר לֹון מִסְטָרָא דְלַעִילָא, וְכֻלְהוּ נְהוּרִין אֲנוּן בּוֹצִינָא חָדָא בְּשִׁלְמוֹ, כְּדִין רַעוּא חָדָא דְּמַחְשְׁבָה (ד"א במחשבה) אֲתַפְס (ד"א לנן) לְגוּ דְנְהִירוֹ דְסֻלִיק עַל כְּלָא וּבְגוּ לְגוּ בְּהַהוּא רְעוּתָא בְּמַחְשְׁבָה אֲתַפְס) נְהִירוֹ דְלָא אֲתַפְס וְלָא אֲתֵיידַע בְּרַ הַהוּא רְעוּ דְּמַחְשְׁבָה תְּפִיס וְלָא יָדַע מַה תְּפִיס אֶלָּא דְּאֲתַנְהִיר וְאֲתַבְּסִים הַהוּא רְעוּ דְּמַחְשְׁבָה וְאֲתַמְלִיָּא כְּלָא וְאֲשַׁתְּלִים כְּלָא וְאֲתַנְהִיר וְאֲתַבְּסִים כְּלָא כְּדָקָא יָאוּת. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים קמד) אֲשֶׁרֵי הָעַם שִׁכְּחָה לֹו וְגוּ'.

בֹּא רְאֵה, כִּיּוֹן שֶׁכֻּלָּם נִתְקַנּוּ זֶה בְּזֶה וְנִקְשְׁרוּ זֶה בְּזֶה בְּקַשְׁרָא אֶחָד, וְהִנְשַׁמָּה הָעֲלִיוֹנָה מְאִירָה לָהֶם מִצַּד שֶׁל מַעַלָּה, וְכֹל הָאוּרוֹת הֵם גַּר אֶחָד בְּשִׁלְמוֹת, אִזּוּ רְצוֹן אֶחָד שֶׁל הַמַּחְשְׁבָה [במחשבה] נִתְפָּס (ד"א לפני ולפנים, שאור שעולה על הכל ובפני לפני באותו רצון נתפס במחשבה) אוֹר שְׁלֵא נִתְפָּס וְלֹא נוֹדַע, פָּרַט לְאוֹתוֹ רְצוֹן שֶׁהַמַּחְשְׁבָה תּוֹפְסֵת וְלֹא יוֹדַעַת מַה תּוֹפְסֵת, אֶלָּא שְׁמַאֲיר וּמִתְמַתֵּק אוֹתוֹ רְצוֹן הַמַּחְשְׁבָה. וְהַכֹּל מִתְמַלֵּא וְהַכֹּל נִשְׁלַם וּמַאֲיר וּמִתְבַּשֵּׂם הַכֹּל כְּרָאוּי. וְעַל זֶה כְּתוּב (תהלים קמד) אֲשֶׁרֵי הָעַם שִׁכְּחָה לֹו וְגוּ'.

מֵאֵן דְּזָכִי לְאַתְדַּבְקָא בְּמַאֲרִיָּה כְּהַאי גְּוֹנָא, יְרִית עֲלֵמִין כְּלָהוּ, רְחִימָא
לְעִילָא רְחִימָא לְתַתָּא, צְלוֹתִיָּה לָא אֶהְדְּרָא רִיקְנִיָּא, דָּא אֶתְחַטֵּי קַמִּי
מַאֲרִיָּה כְּבָרָא קַמִּי אָבוּי וְעֵבִיד לִיָּה רְעוּתָא בְּכָל מַה דְּאַצְטְרִיךְ, וְאַימְתִּיָּה
שְׁלִיט עַל כָּל בְּרִיין אִיהוּ גְזִיר וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֵבִיד. עֲלִיָּה כְּתִיב, (אִיּוּב
כב) וְתַגְזֵר אֲמַר וְיָקָם לְךָ וְעַל דְּרַכִּיךְ נְגַה אֹר :

מִי שְׂזוּכָה לְהַדְבִּיק בְּרַבּוֹנוּ כְּמוֹ זֶה, יוֹרֵשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת. אָהוּב
לְמַעַלְהָ וְאָהוּב לְמַטָּה. תְּפִלָּתוֹ לֹא חוֹזֶרֶת רִיקָם. זֶה מִתְחַטֵּא לְפָנֵי
רַבּוֹנוּ כְּמוֹ בֶן לְפָנֵי אָבוּי וְעוֹשֶׂה לוֹ רְצוֹן בְּכָל מַה שְׂצָרִיךְ, וְאַימְתוֹ
שׁוֹלְטָת עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת. הוּא גּוֹזֵר וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם. עֲלִיו כְּתוּב
(אִיּוּב כב) וְתַגְזֵר אֲמַר וְיָקָם לְךָ וְעַל דְּרַכִּיךְ נְגַה אֹר.

דף מו ע"א

(נדפס בריש זהר חדש) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר וְגוֹ'. אֲמַר רַבִּי יִצְחָק
מִכָּאן דְּעָקְרוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְהַנִּי נְטִיעֵן (ד"א ושתיל לון משמע דכתיב יהי. רבי
יהודה אומר אור שכבר היה תנן, משמע דכתיב ויהי אור, והיה לא כתיב אלא ויהי. וכד אסתכל
קודשא בריך הוא באנון דרין דרשיעייא. גניז ליה לצדיקייא הדא הוא דכתיב, (תהלים צו) אור זרוע
לצדיק ולישרי לב שמחה והא אתמר, ויאמר אלהים יהי אור, הדא הוא דכתיב, (ישעיה מא) מי העיר
ממזרח וגו'. וירא אלהים את האור כי טוב. מאי ראה, אמר רבי חייא כדקאמרן חמא בעובדייהו
דרשיעייא וגניז ליה. רבי אבא אמר וירא אלהים את האור כי טוב לגנוז אותו. וירא אלהים את
האור), (נ"א ושתיל לון דכתיב ויהי אור מאי משמע אור שכבר היה אור. רבי יהודה אומר אור לא
נאמר אלא ויהי לומר שכבר היה וכתוב אור זרוע לצדיק וגו' והאי הוא דכתיב מי העיר ממזרח וגו'.
וירא אלהים את האור ויבדל אמר רבי יצחק כדאמרן דחמא בעובדייהון דרשיעייא וגניז ליה. רבי
אבא אמר חמא) דְּסָלִיק נְהוּרִיָּה מְסִיפֵי עֲלֵמָא עַד סִיפֵי עֲלֵמָא, וְכִי טוֹב הוּא
(דף מו ע"א) לְאַגְנָזָא לִיָּה דְלָא יְהֵנוֹן מִנִּיָּה חֲיִיבֵי עֲלֵמָא.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר וְגוֹ'. אֲמַר רַבִּי יִצְחָק, מִכָּאן שְׁעָקֵר
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַנְּטִיעוֹת הַלְלוּ [ושתל אותם, ממשמע שכתוב יהי, רבי יהודה
אומר, אור שכבר היה שנינו, ממשמע שכתוב ויהי אור, לא כתוב והיה אלא ויהי, וכשהסתכל
הקדוש ברוך הוא באותם דורות של רשעים, גניז לצדיקים, זהו שכתוב (תהלים צו) אור זרע לצדיק
ולישרי לב שמחה, והרי נאמר ויאמר אלהים יהי אור, זהו שכתוב (ישעיה מא) מי העיר ממזרח
וגו', [וירא אלהים את האור כי טוב, מה ראה? אמר רבי חייא כפי שאמרנו, ראה במעשי הרשעים
וגנוז אותו, רבי אבא אמר, וירא אלהים את האור כי טוב לגנוז אותו, וירא אלהים את האור], [נ"א :
ושתל אותם, שכתוב ויהי אור, מה משמיע אור? שכבר היה אור, רבי יהודה אומר, אור לא נאמר
אלא ויהי, לומר שכבר היה, וכתוב אור זרע לצדיק וגו', וזהו שכתוב מי העיר ממזרח וגו', וירא
אלהים את האור ויבדל, אמר רבי יצחק כמו שאמרנו, שראה במעשי הרשעים וגנוז אותו, רבי אבא
אמר ראה] שסלק אורו מסוף העולם ועד סוף העולם, וכי טוב הוא לגנוז כדי שלא יהנו ממנו רשעי
העולם.].

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב דָּלָא יִשְׁתַּכַּח בֵּיה רִתְחָא,
כְּתִיב הֶכָּא כִּי טוֹב וּכְתִיב הֶתֶם (במדבר כד) כִּי טוֹב בְּעֵינַי יִי לְבָרַךְ אֶת יִשְׂרָאֵל,
וְסוּפָא דְקָרָא (ד"א אוכח) וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, וּבְגִין כֶּךָ לֹא
אֲשַׁתְּכַח בֵּיה רִתְחָא וְאָף עַל גַּב דְּשִׁיתָף לֹון קוּדְשָׁא בְרוּךְ הוּא כְּחֻדָּא.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, שְׁלֵא יִמְצָא בּוֹ
רִתְחָא. כְּתוּב כָּאֵן כִּי טוֹב, וְכְתוּב שָׁם (במדבר כד) כִּי טוֹב בְּעֵינַי ה' לְבָרַךְ
אֶת יִשְׂרָאֵל, וְסוּף הַפְּסוּק [מוכח] - וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ.
וְלָכֵן לֹא נִמְצְאָה בּוֹ רִתְחָא, וְאָף עַל גַּב שְׁשִׁיתָף אוֹתָם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
כְּאָחַד.

תָּא חֲזִי, נְהִירוֹ עֲלָא לְמַהוּי נְהִיר הַאי אוֹר. וּמַהוּא נְהִירוֹ חֲדוּ לְכֻלָּא בֵּיה.
וְהוּא יְמִינָא לְאַתְעֵטְרָא גּוּלְפוּי (נ"א גליפי) גְּלִיפִין בְּהִדְיָה וְהָא אִתְמַר. כְּתִיב,
(תהלים לא) מָה רַב טוֹבָךְ אֲשֶׁר צִפְנַתָּ לִירְאִיךָ פְּעֻלַת לְחוּסִים בְּךָ. מָה רַב טוֹבָךְ
דָּא אוֹר קְדָמָא דְגִנְיָ קוּדְשָׁא בְרוּךְ הוּא, לִירְאִיךָ לְצַדִּיקִים לְאַנּוּן דְחִלִּי
חֲטָאָה כְּדַקְאֲמָרוּ.

בֵּא רָאָה, הָאוֹר עֲלִיוֹן לְהִיּוֹת מְאִיר הָאוֹר הַזֶּה, וּמֵאוֹתוֹ אוֹר שְׁמַחָה
לְכָל בּוֹ. וְהוּא יְמִין לְהַתְעַטֵּר חֻקִּיקוֹתֵינוּ [חקוקיו] חֻקִּיקִים יַחַד אִתּוֹ, וְהָרִי
נְאָמַר. כְּתוּב (תהלים לא) מָה רַב טוֹבָךְ אֲשֶׁר צִפְנַתָּ לִירְאִיךָ פְּעֻלַת לְחוּסִים
בְּךָ. מָה רַב טוֹבָךְ - זֶה אוֹר רֵאשׁוֹן שְׁגִנְזָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. לִירְאִיךָ -
לְצַדִּיקִים, שְׁהֵם יִרְאִי חֲטָא כְּמוֹ שְׁאֲמָרְנוּ.

השלמה מההשמטות (סימן ל"ז)
וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר, וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן שְׁנֵי אוֹרִים הִגְדוּלִים הָיוּ, דְּכְתִיב
וַיְהִי אוֹר. וְעֲלִיוֹ נְאָמַר כִּי טוֹב. וְלִקְחָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָאָחַד וּגְנָזוּ
לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבֵא דְכְתִיב מָה רַב טוֹבָךְ אֲשֶׁר צִפְנַתָּ לִירְאִיךָ פְּעֻלַת
לְחוּסִים בְּךָ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם. מְלַמֵּד שְׁאוֹר הָרֵאשׁוֹן אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָּה
לְהַסְתַּכַּל בּוֹ דְכְתִיב וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל
אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. רָאָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, רָאָה
טוֹב מְאֹד, מְזַהֵר וּבְהִיר.

וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁנֵי אוֹרוֹת הִגְדוּלִים הָיוּ,
שְׁכְּתוּב וַיְהִי אוֹר, וְעֲלִיוֹ נְאָמַר כִּי טוֹב. וְלִקְחָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָאָחַד
וּגְנָזוּ לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבֵא, שְׁכְּתוּב (תהלים לא) מָה רַב טוֹבָךְ אֲשֶׁר צִפְנַתָּ
לִירְאִיךָ פְּעֻלַת לְחוּסִים בְּךָ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם. מְלַמֵּד שְׁאוֹר הָרֵאשׁוֹן אֵין כָּל
בְּרִיָּה יְכוּלָּה לְהַסְתַּכַּל בּוֹ, שְׁכְּתוּב וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וַיֵּרָא

אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. רְאֵה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, רְאֵה טוֹב מְאֹד מְזַהֵר וּבֹהֵר.

וְלָקַח מֵאוּרוֹ הַטּוֹב וְכָלֵל שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת הַחֲכָמָה וּנְתָנוּ לְעוֹלָם
הַזֶּה. וְהִינּוּ דְכַתִּיב (משלי ד) כִּי לָקַח טוֹב נְתַתִּי לָכֶם תּוֹרַתִי אֶל תַּעֲזוּבוּ. הַיּוֹ
אוֹמֵר אוֹצְרָה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבַעֵל פָּה. וְאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם יִשְׁמְרוּ
זֹאת הַמִּצְוָה בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׂזֹאת הַמִּצְוָה נְחֻשְׁבֶת בְּכָלֵל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהִיא
תּוֹרָה שֶׁבַעֵל פָּה. יִזְכּוּ לַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא הַטּוֹב הַגָּנוּז.

וְלָקַח מֵאוּרוֹ הַטּוֹב, וְכָלֵל שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת הַחֲכָמָה, וּנְתָנוּ
לְעוֹלָם הַזֶּה, וְהִינּוּ שְׁכָתוּב (משלי ד) כִּי לָקַח טוֹב נְתַתִּי לָכֶם תּוֹרַתִי אֶל
תַּעֲזוּבוּ. הַיּוֹ אוֹמֵר: אוֹצְרָה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבַעֵל פָּה. וְאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, אִם יִשְׁמְרוּ זֹאת הַמִּצְוָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁ אֵת הַמִּצְוָה נְחֻשְׁבֶת בְּכָלֵל
הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהִיא תּוֹרָה שֶׁבַעֵל פָּה, יִזְכּוּ לַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא
הַטּוֹב הַגָּנוּז.

וּמֵאֵי נִיהוּ עוֹזוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, דְכַתִּיב (חבקוק א) וְנִגַּה כְּאוֹר תִּהְיֶה.
עֲתִיד הַנִּגְוָה שֶׁנִּלְקַח מֵהָאוֹר הָרֵאשׁוֹן לְהִיּוֹת כְּאוֹר, אִם יִקְיִמוּ בְּנֵי הַתּוֹרָה
וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי לְהוֹרוֹתָם. וְכַתִּיב (משלי א) שְׁמַע בְּנִי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאֶל
תִּיטוֹשׁ תּוֹרַת אִמְךָ. וְכַתִּיב (חבקוק א) קִרְנִים מִיָּדוֹ לוֹ וְשֵׁם חֲבִיּוֹן עֲזָה, וּמֵאֵי
חֲבִיּוֹן עֲזָה. אֲלֵא אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁגָּנַז וְהַחֲבִיא שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ל"ד) צַפְנֶנְתָּ לִירְאִיךָ,
וְזֶה שֶׁנִּשְׁאָר לָנוּ. (תהלים ל"ד) פְּעַלְתָּ לְחוֹסִים בָּךְ, אוֹתָם שְׁחוּסִים בְּצַלְךָ בְּעוֹלָם
הַזֶּה וְשׁוֹמְרִים תּוֹרַתְךָ וּמְקַיְימִים מִצְוֹתֶיךָ וּמְקַדְּשִׁים שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל
וּמְיַחֲדִים בְּסֵתֶר וּבְגִלּוֹי, שֶׁנֶּאֱמַר, נִגְדַּד בְּנֵי אָדָם.

וּמֵהוּ הוּא עֲזָה שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? שְׁכָתוּב (חבקוק א) וְנִגַּה כְּאוֹר תִּהְיֶה.
עֲתִיד הַנִּגְוָה שֶׁנִּלְקַח מֵהָאוֹר הָרֵאשׁוֹן לְהִיּוֹת כְּאוֹר, אִם יִקְיִמוּ בְּנֵי
הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי לְהוֹרוֹתָם. וְכַתוּב (משלי א) שְׁמַע בְּנִי מוֹסֵר
אָבִיךָ וְאֶל תִּטְשׁ תּוֹרַת אִמְךָ, וְכַתוּב (חבקוק א) וְקִרְנִים מִיָּדוֹ לוֹ, וְשֵׁם
חֲבִיּוֹן עֲזָה. וּמֵהוּ חֲבִיּוֹן עֲזָה? אֲלֵא אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁגָּנַז וְהַחֲבִיא, שֶׁנֶּאֱמַר
צַפְנֶנְתָּ לִירְאִיךָ. וְזֶה שֶׁנִּשְׁאָר לָנוּ - פְּעַלְתָּ לְחוֹסִים בָּךְ, אוֹתָם שְׁחוּסִים
בְּצַלְךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְשׁוֹמְרִים תּוֹרַתְךָ וּמְקַיְימִים מִצְוֹתֶיךָ, וּמְקַדְּשִׁים
שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל וּמְיַחֲדִים בְּסֵתֶר וּבְגִלּוֹי, שֶׁנֶּאֱמַר נִגְדַּד בְּנֵי אָדָם.

אָמַר רַבִּי רְחוּמַאי, מְלַמֵּד שֶׁהִיא אוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל וְתוֹרָה אוֹרָה. שֶׁנֶּאֱמַר,
(משלי ו) כִּי גַר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר, וְאָמַר גַּר זֶה מִצְוָה. וּמִצְוָה זֶה תּוֹרָה שֶׁבַעֵל

פה. אור, זו תורה שבכתב. אלא מתוך שכבר נתקיים האור קרי לה אור. משל למה הדבר דומה לאדם צנוע בספי הבית אף על פי שיום הוא ואור גדול בעולם, אין אדם רואה בתוך ביתו אלא אם כן הכניס בו נר. נר תורה שבעל פה, אף על פי שהיא נר, צריכה לה תורה לפרק קושיותיה ולבאר סודותיה. ומאי ניהו יראת יי, זה האור הראשון.

אמר רבי רחומאי, מלמד שהיא אורה לישראל, ותורה אורה, שנאמר (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור. ואמר נר - זו מצוה, ומצוה - זו תורה שבעל פה. אור - זה תורה שבכתב. אלא מתוך שכבר נתקיים האור, קורא לו אור. משל למה הדבר דומה? לאדם צנוע בספי הבית, אף על פי שיום הוא ואור גדול בעולם, אין אדם רואה בתוך ביתו אלא אם כן הכניס בו נר. נר - תורה שבעל פה. אף על פי שהיא נר, צריכה לה תורה לפרק קושיותיה ולבאר סודותיה, ומי הוא? יראת ה', זה האור הראשון.

דאמר ר' מאיר מהו דכתיב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור ולא אמר ליה ויהי כן. מלמד שהאור ההוא גדול ואין כל בריה יכולה להסתכל בו. גנזו הקדוש ברוך הוא לצדיקים לעתיד לבא והיא מדת כל סחורה שבעולם והיא כח אבן יקרה שקורין סחרת. ודר ועל מה היא מדת דר, אלא מלמד שלקח הקדוש ברוך הוא מזיוה אחת מאלפים, ובנה ממנה אבן יקרה נאה ומקושטת וכלל בה כל המצות.

שאמר רבי מאיר, מהו שכתוב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, ולא אמר לו ויהי כן? מלמד שהאור ההוא גדול, ואין כל בריה יכולה להסתכל בו, גנזו הקדוש ברוך הוא לצדיקים לעתיד לבא, והיא מדת כל סחורה שבעולם, והוא כח אבן יקרה שקורין סחרת ודר. ועל מה היא מדת דר? אלא מלמד שלקח הקדוש ברוך הוא מזיוה אחת מאלפים, ובנה ממנה אבן יקרה נאה ומקושטת, וכלל בה כל המצוות.

בא אברהם וביקש כחו לתת לו, נתנו לו אבן יקרה זו ולא רצה אותה, זכה ונטל מדתו שנאמר (מיכה ז) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. בא יצחק וביקש כחו ונתנו לו, ולא רצה בה. זכה ונטל מדתו שהיא מדת הגבורה דהיינו הפח"ד. דכתיב (בראשית ל"א) וישבע יעקב בפחד אביו יצחק.

בא אברהם וביקש כחו לתת לו, נתנו לו אבן יקרה זו ולא רצה אותה. זכה ונטל מדתו, שנאמר (מיכה ז) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. בא יצחק וביקש כחו, ונתנו לו ולא רצה בה. זכה ונטל מדתו, שהיא מדת

הגבורה, דהיינו הפחד, שפֶּתוּב (בראשית לא) וישָׁבַע יַעֲקֹב בַּפֶּחַד אָבִיו יַצְחָק.

בא יַעֲקֹב וְרָצָה בָּהּ וְלֹא נִתְּנוּהוּ לוֹ, אָמַר לִיהּ הוּאִיל וְאַבְרָהָם מְלַמֵּעֵלָה וַיִּצְחָק לְמַטָּה, אֵתָה תִּהְיֶה בְּאִמְצַע וְתִכְלֹל שְׁלֹשֶׁתָם דְּכַתִּיב תִּתֵּן אֲמַת לְיַעֲקֹב. וּמֵאֵי אִמְצַע, הֵינּוּ שְׁלוֹם. וְהָא כְּתִיב תִּתֵּן אֲמַת לְיַעֲקֹב, אֲמַת וְשְׁלוֹם חַד הוּי. כְּמָה דְאֵתָ אָמַר (אסתר ט') דְּבַרִי שְׁלוֹם וְאֲמַת (ישעיה ט"ל) כִּי שְׁלוֹם וְאֲמַת יִהְיֶה בֵימֵי וְהֵינּוּ דְכַתִּיב (ישעיה נ"ח) וְהֵאכְלֵתִידָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִידָ. דְהֵינּוּ נַחֲלָה גְמוּרָה דְאֵיתָ לִיהּ הַחֲסִיד וְהַפֶּחַד וְהֵאֲמַת וְהַשְׁלוֹם. וְלִפְיָדָ אָמַר (תהלים קי"ח) אָבִן מְאִסוּ הַבּוֹנִים הֵיְתָה לְרֵאשׁ פִּינָה.

בא יַעֲקֹב וְרָצָה בָּהּ וְלֹא נִתְּנוּהוּ לוֹ. אָמַר לוֹ, הוּאִיל וְאַבְרָהָם מְלַמֵּעֵלָה וַיִּצְחָק לְמַטָּה, אֵתָה תִּהְיֶה בְּאִמְצַע וְתִכְלֹל שְׁלֹשֶׁתָם, שְׁפֶתוּב תִּתֵּן אֲמַת לְיַעֲקֹב. וּמָהוּ הָאִמְצַע? הֵינּוּ שְׁלוֹם, וְהֵרִי כְּתוּב תִּתֵּן אֲמַת לְיַעֲקֹב? אֲמַת וְשְׁלוֹם הֵם אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ט) דְּבַרִי שְׁלוֹם וְאֲמַת, (ישעיה לט) כִּי יִהְיֶה שְׁלוֹם וְאֲמַת בְּיָמַי, וְהֵינּוּ שְׁפֶתוּב (שם נח) וְהֵאכְלֵתִידָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִידָ. דְהֵינּוּ נַחֲלָה גְמוּרָה שְׁיֵשׁ לוֹ הַחֲסִיד וְהַפֶּחַד וְהֵאֲמַת וְהַשְׁלוֹם. וְלִפְיָדָ אָמַר (תהלים קיח) אָבִן מְאִסוּ הַבּוֹנִים הֵיְתָה לְרֵאשׁ פִּנָּה.

אָבִן מְאִסוּ אַבְרָהָם וַיִּצְחָק שְׁבָנוּ אֶת הָעוֹלָם, הֵיְתָה עֵתָה לְרֵאשׁ פִּינָה. וְלָמָּה מְאִסוּ בָּהּ וְהֵלֵא נֶאֱמַר (בראשית כ"ו) יַעֲקֹב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֵרַתִּי מִצּוֹתַי חֲקוֹתַי וְתוֹרוֹתַי. מֵאֵי מִשְׁמֵרַתִּי, אָמַר מִדַּת חֲסִיד. כָּל יָמֵי הַיּוֹת אַבְרָהָם בְּעוֹלָם לֹא הוֹצֵרְכָתִי אֲנִי לַעֲשׂוֹת מִלְּאכְתִּי, שְׁהֵרִי אַבְרָהָם עָמַד שָׁם בְּמִקּוּמִי. וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֵרַתִּי, בְּמִדָּה זֹה הֵיְתָה מִלְּאכְתִּי שְׁאֲנִי מְזַכֶּה אֶת הָעוֹלָם כְּלוֹ וְאֶפְּלוּ נִתְּחִיבוּ, אֲנִי מְזַכֶּה אוֹתָם. וְעוֹד מְשִׁיבָם וּמְבִיא בְּלָבָבָם לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אֲבִיהֶם. כָּל זֶה עָשָׂה אַבְרָהָם וּכְתִיב (בראשית כ"א) וַיִּטַּע אֲשֶׁל בְּבֵאֵר שָׁבַע. סִידֵר לַחֲמוֹ וּמִיָּמִיו לְכָל בְּאֵי עוֹלָם וְהִיא מְזַכֶּה וּמְדַבֵּר עַל לֵבָם, לְמִי אֲתָם עוֹבְדִים, עֲבָדוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאֶרֶץ. וְהִיא דוֹרֵשׁ לָהֶם, עַד שֶׁהָיוּ בָּאִים וְשָׁבִים.

אָבִן מְאִסוּ - אַבְרָהָם וַיִּצְחָק, שְׁבָנוּ אֶת הָעוֹלָם, הֵיְתָה עֵתָה לְרֵאשׁ פִּנָּה. וְלָמָּה מְאִסוּ בָּהּ, וְהֵלֵא נֶאֱמַר (בראשית כו) יַעֲקֹב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֵרַתִּי מִצּוֹתַי חֲקוֹתַי וְתוֹרוֹתַי? מָה זֶה מִשְׁמֵרַתִּי? אֲמַרָה מִדַּת חֲסִיד: שְׁכָל יָמֵי הַיּוֹת אַבְרָהָם בְּעוֹלָם לֹא הִצְרַכְתִּי אֲנִי לַעֲשׂוֹת מִלְּאכְתִּי, שְׁהֵרִי אַבְרָהָם עָמַד שָׁם בְּמִקּוּמִי. וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֵרַתִּי - בְּמִדָּה זֹה הֵיְתָה מִלְּאכְתִּי, שְׁאֲנִי מְזַכֶּה אֶת הָעוֹלָם כְּלוֹ, וְאֶפְּלוּ נִתְּחִיבוּ אֲנִי מְזַכֶּה אוֹתָם. וְעוֹד מְשִׁיבָם וּמְבִיא בְּלָבָבָם לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אֲבִיהֶם. כָּל זֶה עָשָׂה אַבְרָהָם, וּכְתוּב (שם כא) וַיִּטַּע אֲשֶׁל בְּבֵאֵר שָׁבַע. סִידֵר לַחֲמוֹ וּמִיָּמִיו

לְכֹל בָּאֵי עוֹלָם, וְהָיָה מִזְכָּה וּמִדְבַר עַל לֵבָם: לְמִי אַתֶּם עוֹבְדִים? עַבְדוּ אֶת ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ! וְהָיָה דוֹרֵשׁ לָהֶם, עַד שֶׁהָיוּ בָּאִים וְשָׁבִים.

וּמִנֵּן לָנוּ שְׂאֵף הַחַיִּבִים הָיָה מִזְכָּה, שֶׁנֶּאֱמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם וְאַבְרָהָם הָיָה יְהוָה וְגו'. אֲלֵא אֲזַכְּהוּ שִׁיבְקֵשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים וַיִּזְכֶּה. וְכִי אֶפְשֶׁר לוֹמַר שֶׁלֹּא יָדַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יָכֹל לְהַנְצִיל. אֲלֵא זְכוּתוֹ קָאָמַר. מִכָּאֵן אָמְרוּ בָּא לִטְהַר מְסִיעֵינּוּ אוֹתוֹ. בָּא לִטְמֵא פוֹתְחִין לוֹ מֵאֵי פוֹתְחִין לוֹ, אוֹתָן הַפְּתוּחִים תָּמִיד. מִצוֹתַי חֲקוּתַי וְתוֹרוֹתַי, אָמַר, הוֹאִיל וְלֹא חֲפַצְתִּי בָּהּ אֲשַׁמֵּר מִצוֹתַיָּהּ. מֵאֵי תוֹרוֹתַי, אֲלֵא אֶפְלוּ הוֹרָאוֹת וּפְלִפּוּלִים שְׁמוּרִים לְמַעַלָּה, הוּא יָדַעַם וּפְלִפְלֵל וְקִיָּמָם.

וּמִנֵּן לָנוּ שְׂאֵף הַחַיִּבִים הָיָה מִזְכָּה? שֶׁנֶּאֱמַר (שם יח) הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם, וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהוָה וְגוֹמַר. אֲלֵא אֲזַכְּהוּ שִׁיבְקֵשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים וַיִּזְכֶּה. וְכִי אֶפְשֶׁר לוֹמַר שֶׁלֹּא יָדַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יָכֹל לְהַנְצִיל? אֲלֵא זְכוּתוֹ הוּא אָמַר. מִכָּאֵן אָמְרוּ, בָּא לְטְהַר - מְסִיעֵינּוּ אוֹתוֹ. בָּא לְטְמֵא - פוֹתְחִים לוֹ. מַה זֶה פוֹתְחִים לוֹ? אוֹתָם הַפְּתוּחִים תָּמִיד. מִצוֹתַי חֲקוּתַי וְתוֹרוֹתַי - אָמַר, הוֹאִיל וְלֹא חֲפַצְתִּי בָּהּ, אֲשַׁמֵּר מִצוֹתַיָּהּ. מַה זֶה תוֹרוֹתַי? אֲלֵא אֶפְלוּ הוֹרָאוֹת וּפְלִפּוּלִים שְׁמוּרִים לְמַעַלָּה הוּא יָדַעַם וּפְלִפְלֵל וְקִיָּמָם.

וּמֵאֵי מִשָּׁם רוּעָה אָבֹן יִשְׂרָאֵל, הֵוֵי אוֹמֵר צֶדֶק הָעֲלִיוֹן. וּמֵאֵי הָאוֹר הַגָּדוֹל הַצָּפוֹן, הֵינֵנו סוֹחֲרֵת. וְהָאָבֹן שֶׁדָּרָה לְמִטָּה הַיְמָנָה נִקְרָאת דָּר, וּמֵאֵי הוּא מִיָּדוּ לוֹ, הֵינֵנו חֲמֵשׁ אֲצַבְּעוֹת שֶׁל יָד יָמִין: (עד כאן מההשמטות)

וּמַה זֶה מִשָּׁם רוּעָה אָבֹן יִשְׂרָאֵל? הֵוֵי אוֹמֵר, צֶדֶק הָעֲלִיוֹן. וּמַה הָאוֹר הַגָּדוֹל הַצָּפוֹן? וְהֵינֵנו סוֹחֲרֵת. וְהָאָבֹן שֶׁדָּרָה לְמִטָּה הַיְמָנָה נִקְרָאת דָּר, וּמַה הוּא? מִיָּדוּ לוֹ, הֵינֵנו חֲמֵשׁ אֲצַבְּעוֹת שֶׁל יָד יָמִין: ע"כ מההשמטות.

וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בִקְרַיּוֹם אֶחָד. וַיְהִי עָרֵב מִסְטָרָא דְחֻשְׁדָּא, וַיְהִי בִקְרַיּוֹם מִסְטָרָא דְאוֹר, וּמִגּוֹ דְאֵנוּן מִשְׁתַּתְּפִי כְּחֵדָא כְּתִיב יוֹם אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מֵאֵי טַעְמָא בְּכֹל יוֹמָא וַיּוֹמָא כְּתִיב וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בִקְרַיּוֹם. לְמַנְדַּע דְהָא לִית יוֹם בְּלֵא לִילָה וְלִית לִילָה בְּלֵא יוֹם וְלֹא אֲבַעוֹן לְאַתְפְּרָשָׁא.

וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בִקְרַיּוֹם אֶחָד. וַיְהִי עָרֵב - מִצַּד הַחֻשְׁדָּא. וַיְהִי בִקְרַיּוֹם - מִצַּד הָאוֹר. וּמִתּוֹךְ שֶׁהֵם מִשְׁתַּתְּפִים כְּאֶחָד, כְּתוּב יוֹם אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה

אמר, מה הטעם בכל יום ויום פתוב ויהי ערב ויהי בקר? לדעת שהרי אין יום בלי לילה ואין לילה בלי יום, ולא צריכים להפרד.

אמר רבי יוסי שהוא יום דנפק אור קדמא אתפשט בכלהו יומי, דכתיב בכלהו יום. אמר רבי אלעזר משמע דכתיב בכלהו בקר, ולא בקר אלא מסטרא דאור קדמא. רבי שמעון אמר יומא קדמא אזיל עם בלהו וכלהו ביה, בגין לאחזאה דלאו בהו פירוודא וכלא חד.

אמר רבי יוסי, אותו היום שניצא אור ראשון, התפשט בכל הימים, שפתוב בכלם יום. אמר רבי אלעזר, משמע שפתוב בכלם בקר, ואין בקר אלא מצד של אור ראשון. רבי שמעון אמר, יום ראשון הולך עם כלם, וכלם בו, כדי להראות שאין בהם פרווד והכל אחד.

ויאמר אלהים יהי אור, יהי (ד"א ל"גאור) אתפשטותא דהאי אור לתתא, ואלין אנון מלאכין דאתבריאו ביומא קדמא אית לון קיומא לאתקיימא לסטר ימינא. וירא אלהים את האור כי טוב. את לאתכללא אספקלריאה דלא נהרא עם אספקלריאה דנהרא דאתמר (ד"א ביה) כי טוב. אמר רבי אלעזר את לאתכללא (ד"א לאכללא) ולאסגאה בלהו מלאכין דאתיין מסטרא דאור דא, וכלהון נהרין כקדמיתא בקיומא שלים:

ויאמר אלהים יהי אור, תהיה התפשטות האור הזה למטה, ואלה הם המלאכים שנבראו ביום הראשון, יש להם קיום להתקיים לצד ימין. וירא אלהים את האור כי טוב, את - לכלל את האספקלריה שלא מאירה עם אספקלריה מאירה, שנאמר [ב] כי טוב. אמר רבי אלעזר, את - לכלל ולהכליל ולרבות את כל המלאכים שבאים מצד האור הזה, וכלם מאירים כבתחלה בקיום שלם.

יהי רקיע בתוך המים, אמר רבי יהודה בהאי אתפרשו (בראשית לב ב, יז ב) מיין עלאין ממין תתאין. רקיע פשיטותא דמיין והא אתמר. ויהי מבדיל בין מיין עלאין לתתאין:

יהי רקיע בתוך המים. אמר רבי יהודה, בזה נפרדו מים עליונים ממים תחתונים. רקיע - התפשטות המים, והרי נאמר. ויהי מבדיל - בין מים עליונים לתחתונים.

ויעש אלהים את הרקיע. בסגיאנו עלאה. ויהי רקיע לא כתיב, אלא ויעש, דאסגי ליה ברבו סגיא. אמר רבי יצחק בשני אתברי גיהנם לחיבי עלמא, בשני אתברי מחלוקת. בשני לא אשתלים ביה עבידתא, ובגין כך לא כתיב ביה כי טוב, עד דאתא יום תליתאה ואשתלים ביה עבידתא, בגין כך כי טוב תרי זמני, חד על אשלמות עבידתא דיום שני, וחד לגרמיה. ביום תליתאי אתתקון יום שני ואתפרש ביה מחלוקת. וביה אשתלימו רחמי על חיבי גיהנם. ביומא תליתאה משתכין שביבין דגיהנם. בגיני כך אתכליל ביה יום שני ואשתלים ביה.

ויעש אלהים את הרקיע - במעלה עליונה. ויהי רקיע לא כתוב, אלא ויעש, שהגדיל אותו בגדלות רבה. אמר רבי יצחק, בשני נברא גיהנם לרשעי העולם. בשני נבראה מחלקת. בשני לא נשלם בו המעשה, ולכן לא כתוב בו כי טוב, עד שבא יום שלישי ונשלם בו המעשה. משום כך כי טוב פעמים, אחד על השלמת המעשה של יום שני, ואחד לעצמו. ביום השלישי התתקון היום השני ונבדלה בו מחלקת, ובו השתלמו רחמים על רשעי הגיהנם. ביום השלישי משתככים שלהבות הגיהנם. משום כך נכלל בו שני ונשלם בו.

רבי חייא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון, אמר ליה האי אור ביום ראשון וחשך ביום שני ואתפרשו מנא ומחלוקת הוה ביה, אמאי לא אשתלים ביום ראשון דהאי ימינא כליל לשמאלא, אמר ליה על דא הוה מחלוקת, ותליתאה בעי למיעל בינייהו לאכרעא ולאסגאה בהו שלם:

רבי חייא הוה יושב לפני רבי שמעון. אמר לו, אור זה ביום ראשון, וחשך ביום שני, ונפרדו המים ומחלקת היתה בו, למה לא נשלם ביום הראשון, שהרי ימין כולל את השמאל? אמר לו, על זה היתה מחלקת, ושלישי רצה להכניס ביניהם להכריע ולהרבות בהם שלום.

תדשא הארץ דשא, אתחברותא דמיין עלאין בתתאין למעבד פירין. מיין עלאין (ד"א פירין ורביין) ועבדי איבין, ותתאי קראן לון לעלאין כנוקבא לגבי דכורא, בגין דמיין עלאין דכורין ותתאי נוקבין.

תדשא הארץ דשא - התחברות של מים עליונים בתחתונים לעשות פרות. מים עליונים [ד"א פרים ורבים] ועושים פרות, והתחתונים קוראים להם לעליונים כנוקבה לזכר, משום שמים עליונים זכריים, ותחתונים נקביים.

רבי שמעון אמר כל דא הוא לעילא והוא לתתא. אמר רבי יוסי אי הכי אלהים דקא אמרו (ד"א אמר) מאן אלהים, (ד"א ל"ג אלא אלהים סתם) אלהים חיים לעילא, ואי תימא לתתא אלהים סתם. אלא לתתא איהו תולדות, (דף מו ע"ב) כמה דאת אמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ואמרין בה' בראם, וההוא (ס"א דלעילא) לעילא אבהו דכלא הוא איהי עבידתא, ועל דא ארעא עבדת תולדות, דהא היא מתעברא פנוקבא מן דכורא.

רבי שמעון אמר, כל זה הוא למעלה והוא למטה. אמר רבי יוסי, אם כך, אלהים שאמרנו [ד"א אמר] מי האלהים? [ד"א אלא אלהים סתם] אלהים חיים למעלה. ואם תאמר אלהים למטה סתם, אלא למטה הוא תולדות, כמו שאמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. ואמרנו בה' בראם. ואותו [שלמעלה] למעלה אביהם של הכל הוא, היא העשייה, ועל זה הארץ עושה תולדות, שהרי היא מתעברת פנוקבה מן הזכר.

רבי אלעזר אמר כל חילין הוו בארעא ולא אפיקת חילהא ואנון תולדותיה עד יום (חמישי) הששי דכתיב תוצא הארץ נפש חיה, ואי תימא והא כתיב ותוצא הארץ דשא. אלא אפיקת תקון חילהא לאתיישבא כדקא יאות וכלא הנה גניז בה עד דאצטרך. דהא בקדמיתא כתיב צדייא וריקניא כתרגומו, ולבתר אתתקנת ואתיישבת וקבילת זרעא ודשאין ועשבין ואילנין כדקא יאות, ואפיקת לון לבתר. ומאורות הכי נמי לא שמשו נהורא דלהון עד דאצטרך:

רבי אלעזר אמר, כל הצבאות היו בארץ, ולא הוציאה את כחה, והם תולדותיה, עד יום [חמישי] הששי, שכתוב תוצא הארץ נפש חיה. ואם תאמר, והרי כתוב ותוצא הארץ דשא אלא? הוציאה תקון פחותיה כדי להתישב כראוי, והכל היה גנוז בה עד שהצטרף. שהרי בהתחלה כתוב שוממה וריקה כתרגומו, אחר כך נתקנה והתישבה וקבלה זרע ודשאים ועשבים ואילנות כראוי, והוציאה אותם אחר כך. והמאורות גם כן לא שמשו אורות שלהם עד שהצטרף.

יהי מארת ברקיע השמים (ד"א מארת כתיב חסר), לאכללא חו"א בישא דאטיל זוהמא ועבד פירוודא דלא משמש שמשא בסיהרא. מארת לווטין, ועל דא גרים דאתלטויא ארעא דכתיב ארורה האדמה, ובגין כך מארת כתיב, (דח) יהי מארת דא סיהרא. רקיע השמים דא שמשא, ותרווייהו בכללא חדא לאזדווגא לאנהרא עלמין לעילא ותתא. משמע דכתיב על הארץ ולא כתיב בארץ דמשמע לעילא ותתא, חושבן דכלא בסיהרא הוא.

יהי מארת ברקיע השמים [מארת כתוב חסר], להכליל נחש הרע שהטיל זחמה ועשה פרוד שהשמש לא משמש עם לבנה. מארת - קללות. ועל זה גרם שהתקלה הארץ, שפנתוב ארורה האדמה. ולכן מארת פתוב אחד. יהי מארת - זו הלבנה. רקיע השמים - זו השמש. ושניהם בכלל אחד להזדוג להאיר העולמות למעלה ולמטה. ממשמע שפנתוב על הארץ ולא כתוב בארץ, שמשמע למעלה ולמטה, חשבון של הכל בלבנה הוא.

רבי שמעון אמר גימטריאות וחשבון תקופות ועבורין כלא הוא בסיהרא, דהא לעילא לאו איהו. אמר ליה רבי אלעזר ולא והא כמה חושבנין ושיעורין קעבדי חברייא. אמר ליה לאו הכי, אלא חושבנא קיימא בסיהרא ומתמן יעול בר נש למנדע לעילא. אמר ליה והא פתיב והיו לאותות ולמועדים. אמר ליה לאתת פתיב חסר. אמר ליה הא פתיב והיו, אמר ליה הוין פלהון דיהוון ביה, כאספוקא דא דאתמלייא מכלא, אבל חושבנא דכלא בסיהרא הוא.

רבי שמעון אמר, גימטריאות וחשבון תקופות ועבורים - הכל הוא בלבנה, שהרי למעלה אינו. אמר לו רבי אלעזר, ולא!! והרי כמה חשבונות ושעורים עושים החברים? אמר לו, לא כד! אלא החשבון עומד בלבנה, ומשם יפנס האדם לדעת למעלה. אמר לו, והרי פתוב והיו לאתת ולמועדים? אמר לו, לאתת פתוב חסר. אמר לו, הרי פתוב והיו? אמר לו, הויות כלם שיהיו בו, כאוצר זו שמתמלא מהכל. אבל החשבון של הכל הוא בלבנה.

תא חזי, נקודה חד אית ומתמן שירותא לממני, דהא מה דלגו דההיא נקודה לא אתידע ולא אתייהב לממני, ואית נקודה לעילא סתים דלא אתגליא כלל ולא אתידע ומתמן שירותא לממני כל סתים ועומקא. הכי נמי אית נקודה לתתא דאתגליא, ומתמן הוא שירותא לכל חושבנא ולכל מנין, ועל דא הכא הוא אתר לכל תקופות וגימטריאות ועבורין וזמנין וחגי ושבת. וישראל דדבקי בקודשא בריה הוא עבדי חושבן לסיהרא ואנון דבקיין ביה וסלקין ליה לעילא, דכתיב, (דברים ד) ואתם הדבקים בני אלקיכם וגו'.

בא ראה, יש נקודה אחת ומשם הראשית למנות, שהרי מה שלפנים של אותה נקודה לא נודע ולא נתן למנות, ויש נקודה למעלה נסתרת שלא התגלתה כלל ולא נודעה, ומשם הראשית למנות כל נסתר ועמק. כך גם יש נקודה למטה שהתגלתה, ומשם הוא ראשית לכל

חֲשַׁבּוֹן וּלְכֹל מַנְיָן, וְעַל זֶה כָּאֵן הוּא הַמְּקוֹם לְכֹל הַתְּקוּפוֹת
וְהַגִּימָטְרִיאוֹת וְהַעֲבוּרִים וְהַזְמַנִּים וְחֻגִים וְשַׁבָּתוֹת. וַיִּשְׂרָאֵל שְׂדֵבְקִים
בְּקָדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עוֹשִׂים חֲשַׁבּוֹן לְלִבָּנָה, וְהֵם דְּבָקִים בּוֹ וּמַעֲלִים
אוֹתוֹ לְמַעֲלָה, שְׁפָתוֹב (דְּבָרִים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם וְגו'.

יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם שְׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הָא אוֹקְמוּהָ דְאַנּוּן מִיַּין
רְחִישׁוּ וְאוֹלִידוּ כְּגוֹוֹנָא דְלַעֲיָלָא וְהָא אֲתַמְר. וְעוֹף יַעֲוֹפֵף עַל הָאָרֶץ. יַעֲוֹף
מִבְּעֵי לֵיהּ, מַהוּ יַעֲוֹפֵף.

יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם שְׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲרִי פְּרִשׁוּהָ שְׂאוֹתָם
מִיָּם רְחִישׁוּ וְהוֹלִידוּ כְּמוֹ שְׁלַמְעֵלָה, וְהֲרִי נְאֻמְר. וְעוֹף יַעֲוֹפֵף עַל הָאָרֶץ -
יַעֲוֹף צְרִיד לְכַתְּב, מַה זֶה יַעֲוֹפֵף?

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן רְזָא הוּא. וְעוֹף דָּא מִיכָא"ל דְּכַתְּיב, (ישעיה ו) וַיַּעַף אֱלִי אֶחָד
מִן הַשְּׂרָפִים. יַעֲוֹפֵף (ד"א ל"ג יַעֲוֹף מִבְּעֵי לֵיהּ אֵלָא) דָּא גְּבַרְיָא"ל דְּכַתְּיב, (דְּנִיאל ט)
וְהָאִישׁ גְּבַרְיָאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּחִזּוֹן בְּתַחֲלָה מוֹעֵף בִּיעֵף. (ד"א ל"ג וְדָא הוּא יַעֲוֹפֵף),
עַל הָאָרֶץ (נ"א דָּא אֵלִיהוּ דַּאשְׁתַּכַּח תְּדִיר בַּאֲרַעָא וְלֹא מִסְטְרָא דַּאבָּא וְאִמָּא אֲשַׁתְּכַח דַּאִיהוּ (ס"א
וְאִיהוּ טַאס עֵלְמָא) בְּד' טַאסִין דְּכַתְּיב, (מַלְכִים א יח) וְרוּחַ ה' יִשְׂאֵךְ עַל אֲשֶׁר לֹא אֲדַע. וְרוּחַ ה' חַד.
יִשְׂאֵךְ תְּרִין. עַל אֲשֶׁר תֵּלֵת, לֹא אֲדַע אַרְבַּע. עַל פְּנֵי דָּא מִלְּאֵךְ הַמּוֹת) דְּהוּא (אֵית דְּלֹא גְרַסִי) חֲשׁוּךְ
אַרְעָא. עַל פְּנֵי (נ"א אַחְשִׁיד פְּנֵי עֵלְמָא וְכַתְּיב בִּיהּ וְחֲשַׁךְ עַל פְּנֵי תְּהוּם), רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם.
כְּדָאֲמָרוּן עוֹלָה וּמִסְטִין וְכו'.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, סוּד הוּא, וְעוֹף זֶה מִיכָא"ל, שְׁפָתוֹב (ישעיה ו) וַיַּעַף אֱלִי
אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים. יַעֲוֹפֵף - [ד"א יַעֲוֹף צְרִיד לו, אֵלָא] זֶה גְּבַרְיָא"ל, שְׁפָתוֹב
(דְּנִיאל ט) וְהָאִישׁ גְּבַרְיָאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּחִזּוֹן בְּתַחֲלָה מְעֵף בִּיעֵף. [ד"א וְזֵהוּ
יַעֲוֹפֵף]. עַל הָאָרֶץ - [זֵה אֵלִיהוּ שְׁנַמְצָא תְּמִיד בַּאֲרַץ וְלֹא מִצַּד שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא הוּא, נִמְצָא שֶׁהוּא
(טַס אֵת הָעוֹלָם) בַּאֲרַבַּע טִיסוֹת, שְׁכַתּוֹב וְרוּחַ ה' יִשְׂאֵךְ עַל אֲשֶׁר לֹא אֲדַע, וְרוּחַ ה' אַחַת, יִשְׂאֵךְ שְׁתַּיִם,
עַל אֲשֶׁר שְׁלֹשׁ, לֹא אֲדַע אַרְבַּע, עַל פְּנֵי זֵה מִלְּאֵךְ הַמּוֹת] שְׁהוּא [מַחְשִׁיד הָאָרֶץ, עַל פְּנֵי מַחְשִׁיד פְּנֵי
הָעוֹלָם, וְכַתּוֹב בּוֹ וְחֲשַׁךְ עַל פְּנֵי תְּהוּם], רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם - כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּנוּ עוֹלָה וּמִסְטִין
וְכו'.

אָמַר רַבִּי אַבָּא וְהָא מִלְּאֵךְ הַמּוֹת בְּשַׁנֵּי אֲתַבְּרִי. אֶלָּא עַל הָאָרֶץ דָּא רְפָא"ל
דַּאִיהוּ מְמַנָּא לְאַסְוּוֹתָא דְאַרְעָא דְבְּגִינְיָה אֲתַרְפִּיאַת אַרְעָא וְקַיִים בְּרַ נֶשׁ
עָלָה וְרַפִּי לְכֹל חִילִיָּה. עַל פְּנֵי רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם דָּא אוֹרִיא"ל, וְכֹלָא הוּא בְּקָרָא.

אמר רבי אבא, והרי מלאך המות בשני נברא? אלא על הארץ זה רפא"ל, שהוא ממנה על רפואת הארץ, שבגללו נרפאת הארץ, וקיים בו אדם עליה ומרפא לכל כחו. על פני רקיע השמים - זה אוריאל. והכל הוא בפסוק.

דף מז ע"א

ובגין כך פתיב בתריה ויברא אלהים את התנינים הגדולים. אמר רבי אלעזר (ד"א הא אוקימנא אליו לוייתן ובת זוגו). אליו אנון שבעין ממנו רברבו על שבעין עמין, ובגין כך אתבריאו כלהו למהוי שליטאן על ארעא. ואת כל נפש החיה הרומשת אליו אנון ישראל דאנון (דף מז ע"א) נפש ודאי דההוא חיה ואקרון גוי אחד בארץ. אשר שרצו המים למיניהם דאנון משתדליו באורייתא. ואת כל עוף כנף למיניהו אליו צדיקיא דבהון ובגין כך אנון נפש חיה. דבר אחר ואת כל עוף כנף כדקא אתמר אליו אנון (לעיל לד א) שלוחי עלמא.

ולכן פתיב אחריו ויברא אלהים את התנינים הגדלים. אמר רבי אלעזר (ד"א הרי בארנו אלו, לוייתן ובת זוגו) אלה הם שבעים ממנים גדולים על שבעים העמים, ולכן נבראו כלם להיות שולטים על הארץ. ואת כל נפש החיה הרמשת - אלה הם ישראל שהם נפש ודאי של אותה חיה, ונקראים גוי אחד בארץ. אשר שרצו המים למיניהם - שהם משתדלים בתורה. ואת כל עוף כנף למיניהו - אלה הצדיקים שבהם, ולכן הם נפש חיה. דבר אחר, ואת כל עוף כנף - כמו שנאמר, אלה הם שלוחי העולם.

אמר רבי אבא נפש חיה דאנון (ד"א אנון) ישראל, בגין דאנון בני דקודשא בריך הוא (ד"א בנין לקודשא בריך הוא) ונשמתיחון קדישין מניה אתיין. נפשאן דשאר עמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות מאן אתר הוא. אמר רבי אלעזר מאנון סטרי שקמאלא דמסאבי לון אית לון נשמתיין. ובגין כך כלהו מסאבין, ומסאבין למאן דקרב בהדיהו:

אמר רבי אבא, נפש חיה שהם [הם] ישראל, משום שהם בני הקדוש ברוך הוא (ד"א בנין לקדוש ברוך הוא) ונשמתיחון קדושות שלהם באות ממנו. נפשות שאר העמים עובדי עפויים מאיזה מקום הם? אמר רבי אלעזר, מאותם צדידי השמאל שמטמאים אותם יש להם נשמתיין, ולכן כלם טמאים ומטמאים מי שקרב עמם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְגוֹי כְּלֵהוֹן שְׂאֵר חִיוּן אַחֲרָיִךְ כָּל חַד
וְחַד כְּפוּם זַיְנִיה, וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הָאִי מְסִייעַ לְמָה דְאָמְרוּן נֶפֶשׁ חַיָּה אֵלֶיךָ
יִשְׂרָאֵל דְאֵנוּן נֶפֶשׁ חַיָּה קְדִישָׁא עֲלָא. בְּהֵמָה וְרִמָּשׁ וְחִיתוּ אֶרֶץ אֵלֶיךָ שְׂאֵר
עֲמִין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת דְלָאוּ אֲנוּן נֶפֶשׁ חַיָּה אֵלָא (ד"א ערלה)
בְּדִקְאֲמוֹן :

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְגוֹי - כָּל שְׂאֵר הַחַיּוֹת הָאֲחֵרוֹת
כָּל אַחַת וְאַחַת כְּפִי מִיָּנָה. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה מְסִייעַ לְמָה שְׂאֲמָרוּנוּ
שְׁנֵפֶשׁ חַיָּה אֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל, שְׁהִים נֶפֶשׁ חַיָּה קְדוּשָׁה עֲלִיוֹנָה. בְּהֵמָה וְרִמָּשׁ
וְחִיתוּ אֶרֶץ - אֵלֶיךָ שְׂאֵר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שְׂאִינְס נֶפֶשׁ חַיָּה,
אֵלָא [ד"א ערלה] כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּנוּ.

השלמה מההשמטות (סימן כה)
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נִתְּתִי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֹרַע זֹרַע לְקַבֵּל דְרָגָא דְבִינְיָה
דְאֶקְרִי אֱלֹהִים דְכִיּוֹן דְאִימָא עֲלָא חֲמָאָת לֹון שְׁלֵמִין יְהִיב לֹון תְּפִנוּקִין
מְלַעֲיָלָא לְאַתְקִימָא בְּעֲלָמָא. תָּא חַזִּי, אָדָם קְדָמָא קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא
יְהִיב לִיה כָּל עֵשֶׂב זֹרַע זֹרַע וְלֹא יְהִיב לִיה רְשׁוֹ לְמִיכָל בְּעִירִי וְעוֹפֵי שְׂמַיָא,
בְּגִין דְגַלִּי קַמִּיה דְהוּא זְמִין לְאַתְפְּתָא בְּהֵוָה נְחֹשׁ דְאִיהוּ עֵרוֹם מְכַל חַיַּת
הַשָּׂדֶה אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲרַחֲקִינִיה מִנִּיה וְלֹא יְהִיב לִיה עֵסֶק בֵּיה
וְלֹא בְּעִירִי וְלֹא בְּעוֹפֵי בְּגִין דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲרִים לִיה לְבַר נֶשׁ מְכָשׁוּל
מְקַמִּיה, מְאִים יִתְקַיִם בְּעֲלָמָא.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נִתְּתִי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֹרַע זֹרַע - כְּנֶגֶד הַדְרָגָה שֶׁל
בֵּינָה שְׁנִקְרָאָת אֱלֹהִים. שְׁפִיּוֹן שְׁהֵאִם הָעֲלִיוֹנָה רְאָתָה אוֹתָם שְׁלֵמִים,
נִתְּנָה לָהֶם תְּפִנוּקִים מְלַמְעָלָה לְהִתְקַיֵּם בְּעוֹלָם. בָּא רְאָה, לְאָדָם
הַרְאֵשׁוֹן נִתְּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל עֵשֶׂב זֹרַע זֹרַע, וְלֹא נִתְּן לוֹ רְשׁוֹת
לְאָכֹל בְּהֵמוֹת וְעוֹפּוֹת הַשָּׁמַיִם, מְשׁוּם שְׁגִלוּי לְפָנָיו שְׁהִיה עֲתִיד
לְהִתְפַּתּוֹת בְּאוֹתוֹ נְחֹשׁ שְׁהוּא (בראשית א) עֵרוֹם מְכַל חַיַּת הַשָּׂדֶה. אָמַר
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲרַחֲקִי אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, וְלֹא יְהִיב לוֹ עֵסֶק עֲמוֹ וְלֹא עִם
הַבְּהֵמוֹת וְלֹא עִם הָעוֹפּוֹת, מְשׁוּם שְׁהֵקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָרִים לְאָדָם
מְכָשׁוּל מְלַפְנֵיו אוּלֵי יִתְקַיִם בְּעוֹלָם.

אָבֵל כִּד אֲתָא נַח דְאֶקְרִי צְדִיק מָה כְּתִיב בֵּיה (בראשית ח') וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה
וְהָא אוּקִימָנָא הָהוּא מִזְבֵּחַ דְאֶקְרִיב בֵּיה אָדָם הַרְאֵשׁוֹן. וּמֵאִי טַעְמָא וַיִּבֶן
בְּגִין דְחִיבֵי עֲלָמָא עֲבָדֵי בָּהּ פְּגִימוֹ. אֲתָא נַח וְקָרִיב הָהוּא מִזְבֵּחַ בְּבַעֲלָה
הַדָּא הוּא דְכְתִיב וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ חֲסֵר, כִּד חֲמָא קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא

דַּאתְקָרִיב הֵהוּא מְזַבַּח וְקָרִיב הֵנְהוּ בְעִירֵי דְכֵיִי יְהֵב לִיה רְשׁוּ לְמִיכַל בְּלַהּוּ
בְעִירֵי. מֵאֵי טַעְמָא, בְּגִין דַּאתְקִיף בְּהֵהוּא בְרִית עֵץ הַחַיִּים, וְקָרִיב לִיה בְּעֵץ
הַדְּעַת וְעֵבֶד יַחֲוֹדָא בְּקַדְמֵיתָא אֶלָּא דְלַבְתַּר אַתְפְּתָא דְבַעַא לְמַבְדֵּק בְּהֵהוּא
חוּבָה וְלֹא לַאֲתַדְבֵּק בֵּיה וְאַפִּילוּ הֵכִי לֹא אֲשַׁתְּזִיב מִנִּיה וְנִצִּיב הֵהוּא כְּרָמָא.

אַבְל כְּשֶׁבֵּא נַח, שְׁנִקְרָא צְדִיק, מַה כְּתוּב בּוּ? (בראשית ח) וַיָּבֹן נַח מְזַבַּח
לֵה'. הֲרִי פְרִשְׁנוּ אוֹתוֹ הַמְזַבַּח שֶׁבּוֹ הַקָּרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן. וּמַה הַטַּעַם
וַיָּבֹן? מִשׁוּם שְׂרָשְׁעֵי הָעוֹלָם עָשׂוּ בָּהּ פָּגָם, בָּא נַח וְהַקָּרִיב אוֹתוֹ מְזַבַּח
לְבַעֲלָהּ. זֶהוּ שְׁכַתּוּב וַיַּעַל עֹלֹת בַּמְזַבַּח, חֶסֶר. כְּשֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׁנִקְרַב אוֹתוֹ מְזַבַּח וְהַקָּרִיב אוֹתָם בְּהַמּוֹת טְהוֹרוֹת, נִתֵּן לוֹ רְשׁוּת
לְאָכַל כָּל הַבְּהֵמוֹת, מַה הַטַּעַם? מִשׁוּם שֶׁהוּא הַחֲזִיק בְּאוֹתוֹ בְּרִית עֵץ
הַחַיִּים וְקָרַב אוֹתוֹ לְעֵץ הַדְּעַת, וְעָשָׂה יַחֲוֹד כְּבָרֵאשׁוֹנָה, אֶלָּא שְׂאֲחַר כֶּדֶף
הַתְּפִתָּה שְׂרָצָה לְבַדֵּק אֶת אוֹתוֹ הַחֲטָא וְלֹא לְדַבֵּק בּוֹ, אֶפְלוּ כֶּדֶף לֹא נִצַּל
מִמֶּנּוּ וְהִצִּיב אוֹתוֹ כְּרָם.

תָּא חֲזִי, אָדָם דְּזַמִּין לַאֲתַפְתָּא בְּאֵילָנֵי לֹא יְהֵב לִיה אֵילָנֵי וְאַרְחֻקִּינְהוּ
מִנִּיה דְּהָא לֹא אֲדַכֵּר לוֹן אֶלָּא דְּאִיהוּ עֵבֶד גְּרַמִּיה חוּל וְנִצִּיב הֵהוּא כְּרָמָא
דְּאֶקְרִי בֵּית יִשְׂרָאֵל. בְּקַדְמֵיתָא אֲשַׁתְּלִים בֵּיה וְחַפְיָא עָלֶיהָ (וּאֲשַׁתְּזִיב)
אֲשַׁתְּזִיב בָּהּ. וּמֵאֵן אִיהִי בֵּית יִשְׂרָאֵל דָּא תִּיבָה דְּאֶקְרִי אַרוֹן הַבְּרִית.
וְהַשְׁתָּא כֶּדֶף בַּעַא לְמַבְדֵּק, מַה כְּתִיב (בראשית ט) וַיִּשֶׁת מִן הַיַּיִן, כְּמַה דַּאֲתָ
אַמְר, וְתִקַּח מִפְּרִי. לְבַתַּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֶהְלָה. גְּלִי הֵהוּא פְּרָצָה בְּקַדְמֵיתָא
בְּגוּ מִשְׁכְּנֵיהָ בְּגוּ לְגוּ. וְאִי לֹא הֵהוּא מְדַבְּחָא דְּאִגִּינַת עָלֶיהָ מִשׁוּם דַּאֲתַדְבֵּק
בָּהּ בְּקַדְמֵיתָא הָוָה נִתְפָּס מִיַּד. וְעַם כָּל דָּא כֶּדֶף לֹא עֵבֶד לִיה אֶלָּא לְמַבְדֵּק,
כְּסִי עָלֶיהָ אוֹרִייתָא וְלֹא פְּרַסְמִיה כְּמַה דְּפְרַסְס לְאָדָם. וְהֵהוּא מְדַבְּחָא הוּא
כְּפָרָה עָלֶיהָ.

בֵּא רְאָה, אָדָם שְׁעָתִיד לְהַתְּפֹתוֹת בְּאֵילָנוֹת, לֹא נִתֵּן לֹא אֵילָנוֹת
וְהַרְחִיק אוֹתָם מִמֶּנּוּ, שְׁהֲרִי לֹא הִזְכִּירָם, אֶלָּא שְׁעָשָׂה אֶת עֲצָמוֹ חֹל,
וְנִטַּע אוֹתוֹ כְּרָם שְׁנִקְרָא בֵּית יִשְׂרָאֵל. בְּתַחֲלָה נִשְׁלַם בּוֹ וְכִסָּה עָלָיו נִצַּל
[וְנִצַּל] בּוֹ. וּמִי הִיא בֵּית יִשְׂרָאֵל? זֶה תִּבְּה שְׁנִקְרָאת אַרוֹן הַבְּרִית. וְעַכְשָׁו
כְּשֶׁרָצָה לְבַדֵּק מַה כְּתוּב? (בראשית ט) וַיִּשֶׁת מִן הַיַּיִן, כְּמוֹ שְׁנִאֲמַר וְתִקַּח
מִפְּרִי. אַחַר כֶּדֶף וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֶהְלָה, גְּלָה אוֹתָהּ פְּרָצָה כְּבָרֵאשׁוֹנָה בְּתוֹךְ
מִשְׁכְּנֵנוּ לְפָנֵי וּלְפָנֵים. וְאִם לֹא אוֹתוֹ מְזַבַּח שְׁהִגּוּ עָלָיו מִשׁוּם שְׁנִדְבֵּק בּוֹ
בְּתַחֲלָה, הָיָה נִתְפָּס מִיַּד. וְעַם כָּל זֶה, כְּשֶׁלֹּא עָשָׂה אוֹתוֹ רַק לְבַדֵּק,
כְּסִתָּה עָלָיו הַתּוֹרָה וְלֹא פְּרַסְמָה אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁפְרַסְס אֶת הָאָדָם, וְאוֹתוֹ
מְזַבַּח כְּפָרָה עָלָיו.

תָּא חֲזִי, מְזַבַּח שֶׁל בַּיִת עוֹלָמִים הוּא תִּלְתִּין וּתְרִין עַל תִּלְתִּין וּתְרִין אָמָה (וְהִיא) הִיא רְמִיזָא בְּתֵרִין וּתְלַתִּין נְתִיבוֹת פְּלִיאוֹת חֲכָמָה. דְּהָא חֲכָמָה תִּתְּאָה אַקְרִי, עָלָה אָמָה וְכֹנֶס אָמָה, זֶהוּ יְסוּ"ד לְקַבֵּל (צַדִּיק) צַד"ק דְּלַעֲיֵלָא דְהָא כְּגוֹנָא דְכוּלְהוּ דְרָגִין אִית בָּהּ וְכֻלְהוּ אֲתַחֲזִיין בָּהּ דְהָא מְרָאָה אַקְרִי.

בֵּא רְאֵה, מְזַבַּח שֶׁל בַּיִת עוֹלָמִים הָיָה שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם עַל שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם אָמָה, וְהִיא רְמוּזָה בְּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם נְתִיבוֹת פְּלִיאוֹת חֲכָמָה, שְׁהָרִי חֲכָמָה תַּחֲתוּנָה נִקְרָאת. עָלָה אָמָה נְכֹנֶס אָמָה - זֶהוּ יְסוּד, כְּנֶגֶד [צַדִּיק] צַדִּיק שְׁלַמְעֵלָה, שְׁהָרִי כְּמוֹ שֵׁישׁ בָּהּ אֶת כָּל הַדְּרָגוֹת וְכֻלָּם נִרְאִים בָּהּ, שְׁהָרִי נִקְרָאת מְרָאָה.

עָלָה חֲמֵשׁ וְכֹנֶס אָמָה, זֶהוּ סוּבֵב לְקַבֵּל הֵהוּא דְרָגָא דְאֲתַדְבֵּק בָּהּ דְאִיהוּ סוּבֵב לְהֵהוּא מְזַבַּח הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) וַיִּמְיֵנו תַּחֲבֻקֵנִי דְהָא מִיְסוּ"ד עַד הֵהוּא דְרָגָא חֲמֵשׁ דְרָגִין אִינוּן.

עָלָה חֲמֵשׁ וְכֹנֶס אָמָה - זֶהוּ סוּבֵב, כְּנֶגֶד אוֹתָהּ דְרָגָה שְׁנַדְבֵּק בָּהּ, שְׁהִיא סוּבֵבֶת אֶת אוֹתוֹ הַמְזַבַּח. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שִׁיר ב) וַיִּמְיֵנו תַּחֲבֻקֵנִי, שְׁהָרִי מִיְסוּד עַד אוֹתָהּ דְרָגָה חֲמֵשׁ דְרָגוֹת הוּן.

עָלָה שְׁלֹשׁ וְכֹנֶס אָמָה, אֵלּוּ קֶרְנוֹת לְקַבֵּל אִינוּן תִּלְתָּא דְרָגִין דְאֲתַיִין לָהּ מְנַיִיחוּ תְּקִיפוּ עֲלָאָה וְשִׁפְעוּ. וּבְגִין כֶּךָ דָּוִד שְׁנַמְשַׁח בְּקֶרֶן נִמְשָׁכָה מְלָכוּתוֹ בְּגִין דְאִיהוּ בְּאִינוּן קֶרְנוֹת הַמְזַבַּח תְּקִיפוּ דְמַדְבַּחָא עֲלָאָה.

עָלָה שְׁלֹשׁ וְכֹנֶס אָמָה - אֵלּוּ קֶרְנוֹת, כְּנֶגֶד אוֹתָן שְׁלֹשׁ דְרָגוֹת שְׂרָאוֹ לָהּ מִהֶם הִתְקַף הָעֲלִיוֹן וְשִׁפְעוּ, וּמִשׁוּם כֶּךָ דָּוִד שְׁנַמְשַׁח בְּקֶרֶן, נִמְשָׁכָה מְלָכוּתוֹ, מִשׁוּם שֶׁהוּא בְּאוֹתָן קֶרְנוֹת הַמְזַבַּח, תְּקַף הַמְזַבַּח הָעֲלִיוֹן.

תָּא חֲזִי, אַרְבַּע קֶרְנוֹת, אָמָה עַל אָמָה אִית בֵּיהּ בְּמְזַבַּח, בְּגִין דְאִיהוּ כְּסֵא דָּוִד יוֹם רְבִיעָאִי לְתַת לָהּ שִׁפְעוּ מֵאִינוּן שְׁלֹשׁ אַמּוֹת לְאִינוּן אַרְבַּע קֶרְנוֹת. וְכַד הוּוּ מְקַרִּיבִין כְּהֵנִי מִסְטָרָא דְחֲסִ"ד עֲלַת הַתְּמִיד לְגַבֵּי מְזַבַּח הוּוּ מְקַרִּיבִין לֵיהּ הֵהוּא אֲתָרָא דְאַקְרִי מְזַבַּח. וְכַד הוּוּ עֲבָדִין מְתַנּוֹת מִדְּמָא דְעוֹלָה הוּוּ סְלָקִין וְהוּוּ אֲזֵלִין בְּהֵהוּא סוּבֵב דְאִיהוּ דְרָגָא דִּידְהוּ וְחוּלְקִיָּה דְאֲבוּהוּן דִּיהֵבִין שְׁתֵּי מְתַנּוֹת שְׁהוּן אַרְבַּע לְקַבֵּל הֵהוּא אֲתָרָא דְאַקְרִי עוֹלָה.

בא ראה, ארבע קרנות אמה על אמה יש במזבח, משום שהיא פסא דוד, יום הרביעי לתת לה שפע מאותן שלש אמות לאותן ארבע קרנות. וכשהיו מקריבים הכהנים מהצד של חסד עולת התמיד אצל המזבח, היו מקריבים אותו לאותו המקום שנקרא מזבח (מלכות). וכשהיו עושים מתנות מדם העולה, היו עולים והיו הולכים באותו הסובב שהוא הדרך שלם וחלק אביהם, ונותנים שתי מתנות שהן ארבע כנגד אותו מקום שנקרא עולה.

ולקבל שתי מתנות דההוא בוכרא דנטיל תרין חולקין הדא הוא דכתיב (בראשית כה) ויעקב איש תם יושב אהלים רחמי ודינא ונסיב ההוא צדיק תרין חולקין דידיה הדא הוא דכתיב (דברי הימים א ה) נתנה בכרתו ליוסף ותרין חולקין דאבוי ונסיב פלא האי כ"ל ואמלי לההוא אתרא דאקרי ים. הדא הוא דכתיב, (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים.

וכנגד שתי מתנות של אותו בכור שנוטל שני חלקים. זהו שכתוב (בראשית כה) ויעקב איש תם יושב אהלים, רחמים ודין, ולקח אותו צדיק שני חלקים שלו. זהו שכתוב (דברי הימים א ה) נתנה בכרתו לבני יוסף, ושני חלקים של אביו, ולקחה הפל כל הזאת, וממלא אותו מקום שנקרא ים. זהו שכתוב (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים.

האי מזבח העולה הנה גביה, הא (האי) ט' אמות לקבל ט' דרגין דאיכא עד צדיק תשיעאה דכולא טו"ב ודאי. ואיהו כבגין אוצר רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה הדא הוא דכתיב ויבן יי אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה. והאי מזבח עלאה היא אשתו דאדם דלעילא ובגין כד אקרי מזבח עולה כמה דאת אמר (יהושע ג) ארון הברית ודא פנסת ישראל ואקרי מזבח מאי טעמא אקרי הכי בגין דכד בני עלמא לא מכשרן עובדייהו איהי דבחה לון הדא הוא דכתיב (ויקרא כ"ו) והפתי אתכם אף אני. דהא כל מאני קרבא דמלכא בידיה אתמסרו הדא הוא דכתיב (שיר השירים א) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה. ובגין כד אורייתא שלימתא קודשא בריך הוא והבה לון לישראל למזכי בה לחיי עלמא לאשתזבא מדינוי דההוא מזבח. מה דלית רשוי לגברא אחרא לקרבא לגבה.

זה מזבח העולה הנה אצלו. תשע אמות הללו כנגד תשע דרגות שיש עד הצדיק התשיעי של הפל, טוב ודאי, והיא כבגין אוצר, רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה. זהו שכתוב (בראשית ב) ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה. והמזבח העליון הזה הוא אשתו של אדם שלמעלה, ולכן נקרא מזבח העולה, כמו שנאמר (יהושע ג) ארון

הַבְּרִית, וְזוֹ כְּנִסְתַּי יִשְׂרָאֵל, וְנִקְרְאת מִזְבֵּחַ. מָה הַטַּעַם נִקְרְאת כֹּדֶן?
מִשׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר בְּנֵי הָעוֹלָם אֵין מַעֲשִׂיהֶם כְּשֵׁרִים, הִיא זֹבַחַת אוֹתָם.
זֶהוּ שְׁכָתוּב (ויקרא כו) וְהַכִּיתִי אֶתְכֶם אֲף [גם] אֲנִי, שֶׁהָרִי כָּל כְּלֵי הַקֶּרֶב
שֶׁל הַמִּלֻּךְ נִמְסְרוּ בַיָּדָה. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שיר א) הִנֵּה מִטָּתוֹ שָׁלְשָׁלְמָה שְׁשִׁים
גְּבָרִים סָבִיב לָהּ. וְלָכֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן לְיִשְׂרָאֵל תּוֹרָה שְׁלֵמָה
לְזָכוֹת בָּהּ לַחַיִּי עוֹלָם וּלְהַנְצִיל מִדֵּין אוֹתוֹ הַמִּזְבֵּחַ, מָה שְׁאֵין רְשׁוֹת
לְאִישׁ אַחַר לְקָרֵב אֵלֶיהָ.

וְכִי תִימָא הָא חֲמִינָא מִשֶׁה קָרִיב לְגַבְהָ שְׁבַעָה יוֹמִין בְּקִדְמִיתָא, תָּא חֲזִי
כְּתִיב (שיר השירים ב') שְׁמָאלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי וַיִּמִּינִי תַחְבֵּקֵנִי. הָאִי קָרָא עַל (רנ"ח
ע"ב) כְּנִסְתַּי יִשְׂרָאֵל אֶתְמַר כֹּדֶן אִיהִי שְׁרִיָּא בְּאַרְעָא בְּכָל אֵינֻן שְׁבַעָה יוֹמִין
כְּלָהוּ בְשָׁלְמִימוֹ הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (ויקרא ח') שְׁבַעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת יַדְכֶם וּבְגִין
כֹּדֶן אֶקְרוּן שְׁבַעַת יָמֵי הַמְּלוּאִים דִּיִּקָּא.

וְאִם תִּיאַמַר, הָרִי רְאִינוּ שְׁמִשֶׁה קָרֵב אֵלֶיהָ שְׁבַעָה יָמִים בְּהַתְחַלָּה - בָּא
רְאָה, כְּתוּב (שיר ב) שְׁמָאלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי וַיִּמִּינִי תַחְבֵּקֵנִי. הַפְּסוּק הַזֶּה
נֶאֱמַר עַל כְּנִסְתַּי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהִיא שׁוֹרָה בְּאַרְץ הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל אוֹתָם
שְׁבַעָה יָמִים כָּלִם בְּשָׁלְמוֹת. זֶהוּ שְׁכָתוּב (ויקרא ח) שְׁבַעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת
יַדְכֶם, וְלָכֵן נִקְרְאִים שְׁבַעַת יָמֵי הַמְּלוּאִים דְּוִקָּא.

וּמִשֶׁה דְּאִיהוּ לְוֵי מִסְטָרָא דָּא קָרִיב בְּקִדְמִיתָא לְגַבֵּי הָאִי מִזְבֵּחַ. הִדָּא הוּא
דְּכְּתִיב שְׁמָאלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי מֵאִי רֵאשִׁי אֶלָּא בְּרִישָׁא כֹּדֶן אֶתְדַבְּקַת הָאִי
מִזְבֵּחַ בְּהֵוָה עוֹלָה שְׁמָאלוֹ אֶתְקָרִי בְּקִדְמִיתָא, וְעַם כָּל דָּא אֶתְעָרוּ חֲבַרְיָא
בְּחִלּוּק לָבָן שְׁאֵין בּוֹ אִימָרָא שִׁימֵשׁ. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית ל') מְחֻשׁוֹף
הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל הַמְּקֻלוֹת. בְּגִין דָּאָף עַל גַּב דְּאִיהוּ מִסְטָרָא דְּדִינָא אֶתְלַבֵּשׁ
בְּחֻסָּיִד וְקָרִיב לְגַבְהָ וְאֶתְעָר חֻסָּיִד עֲלָהָה בְּעֲלָמָא.

וּמִשֶׁה שֶׁהוּא לְוֵי, מִצַּד זֶה הוּא קָרֵב בְּתַחֲלָה לְמִזְבֵּחַ הַזֶּה. זֶהוּ שְׁכָתוּב
שְׁמָאלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי. מָה זֶה רֵאשִׁי? אֶלָּא בְּרֵאשִׁי, כְּשֶׁנִּדְבְּקַת מִזְבֵּחַ הַזֶּה
בְּאוֹתָהּ עוֹלָה, שְׁמָאלוֹ הִיא נִקְרְאת בְּתַחֲלָה. וְעַם כָּל זֶה הָעִירוּ
הַחֲבַרְיִים, בְּחִלּוּק לָבָן שְׁאֵין בּוֹ אִמָּרָא שִׁמֵּשׁ, זֶהוּ שְׁכָתוּב (בראשית ל)
מְחֻשׁוֹף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל הַמְּקֻלוֹת. מִשׁוּם שְׁאָף עַל גַּב שֶׁהוּא מִצַּד הַדֵּין,
הַתְּלַבֵּשׁ בְּחֻסָּד וְקָרֵב אֵלֶיהָ, וְהָעִיר חֻסָּד עֲלִיוֹן בְּעוֹלָם.

וּמֵאִי קָרִיב פֶּר בְּרִישָׁא תְּמִיד שֶׁל שְׁחַר עוֹלָה וְדָאִי. וּלְבַתָּר קָרִיב פֶּר חֲטָאת
לְמִיּהָב שְׁלָמָא בֵּין הָהוּא פֶּר חֲטָאת וְאֶהְרֹן דְּחָב לְגַבְהָ כֹּדֶן עֶבֶד עֲגָלָא (ס"א)

עולה) וְדָא כְּנִסְתַּי יִשְׂרָאֵל וְהַחֲטָאת לְקַבְּלָהּ אִיהוּ. וְדָא פֶּר כֹּהֵן מְשִׁיחַ כַּד אִיהוּ
חַב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ מִה דְלָא אִית בְּגִבְרַי אַחְרָא אֶלְא נּוֹקְבִיתָא לְחֲטָאת וּלְבִתְרָא
קָרִיב עוֹלָה לְגִבְיָהּ. כִּיּוֹן דְאִתְקָרִיב עוֹלָה לְגַבֵּי הַאי מִזְבֵּחַ כַּדִּין מְלוֹאִים הוּא.
מְלוֹאִים לְעִילָא מְלוֹאִים לְתַתָּא וְכִלְהוּ עֲלֵמִין בְּחֻדְוָה, דְהָא מְטָרוֹנִיתָא
אִתְחַבְרַת בְּבַעֲלָהּ וְכַדִּין קָרִיב לְגַבֵּי הַהוּא מִזְבֵּחַ אִיל הַמְלוֹאִים.

וּמַה הַקָּרִיב? פֶּר בְּרֵאשִׁי תְמִיד שֶׁל שַׁחַר עוֹלָה וְדָא, וְאַחַר כֶּן הַקָּרִיב
פֶּר חֲטָאת, לְתַת שְׁלוֹם בֵּין אוֹתוֹ פֶּר חֲטָאת וְאַהֲרֹן שֶׁחֲטָא לָהּ כְּשֶׁעָשָׂה
עֵגֶל, וְזוֹ כְּנִסְתַּי יִשְׂרָאֵל, וְהַחֲטָאת הִיא כְּנִגְדָּה. וְזֶה פֶּר כֹּהֵן מְשִׁיחַ
כְּשֶׁהוּא חֲטָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ, מִה שְׂאִין בְּאִישׁ אַחַר, אֶלְא נִקְבָּה לְחֲטָאת,
וְאַחַר כֶּן מְקָרִיב עוֹלָה אֵלָיָהּ. כִּיּוֹן שֶׁהַקָּרְבָּה עוֹלָה לְמִזְבֵּחַ הַזֶּה, אִז
מְלוֹאִים הִיא. מְלוֹאִים לְמַעַלָּה מְלוֹאִים לְמַטָּה. וְכֹל הָעוֹלָמוֹת
בְּשִׁמְחָה, שֶׁהֵרִי הַגְּבִירָה הִתְחַבְּרָה עִם בַּעֲלָהּ, וְאִז מְקָרִיב לְאוֹתוֹ מִזְבֵּחַ
אֶת אִיל הַמְלָאִים.

וְיִהְיֶה מִהֵוּא דְמָא עַל תְּנוּדָא אוֹדְנָא דְאַהֲרֹן בְּגִין דְתַהוּי רְכִיכָא לְמִשְׁמַע
בְּרִכְיֹו וְלֹא בְקִשְׁיֹו. וְיִקְבֵּל מְלִי דְאוֹרִייתָא דְלָא לְאַפְרָדָא תּוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה
מִתּוֹרָה שְׁבַכְתָּב וְלֹא שְׁלֵמָא עֲלֵמִין כִּלְהוּ וְכֹן לְבָנָיו. וּפְקִיד לֹון דִּיתְבוּן
בְּהֵוּא תְרַעָא דְהֵוּא אֶהֱל לְמִיטְר הֵוּא אֶתְרָא דְלָא יִתְקָרַב עָרַל וְטָמֵא
וְיִשְׁתַּלְמֹון (כִּלְהוּ) כִּלְהוּן שְׁבַעָה יוֹמִין עֲלָאִין וְיִסְתַּלְקוּן בְּהֵוּא דְרָגָא דְחִס"ד
דְאִיהוּ מִתְתָּא לְעִילָא שְׁבִיעָאָה דְהָא אִינוּן בְּקַדְמִיתָא אֶתְדְּבָקוּ בְּהֵוּא
פְתַח אֶהֱל מוֹעֵד וּלְבִתְרָא אֶסְתַּלְקוּ לְעִילָא. וּלְבִתְרָא מַה כְּתִיב וְיִמִּינוּ תַחְבִּיקְנִי
הַדָּא הוּא דְכְתִיב (וַיִּקְרָא ט') וְיִהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מִשָּׁה לְאַהֲרֹן וּפְקִיד לִיה
לְמִיסַב הֵוּא עֵגֶל דְחַב בִּיה וְיִקְרְבִינִיה לְגַבִּיהּ הֵוּא מִזְבֵּחַ וְאִיהוּ הַוָּה
כְּסִיף לְקָרְבָא לְגַבִּיהּ דְדַחִיל מְשַׁלְהוּבוֹי.

וְנוֹתָן מֵאוֹתוֹ דָּם עַל תְּנוּדָא אֲזֹן אַהֲרֹן כְּדִי שְׁתַּהֲיָה רֶכֶה לְשִׁמְעַ בְּרִכּוֹת,
וְלֹא בְקִשִׁי. וְיִקְבֵּל דְבָרֵי תּוֹרָה, שְׁלֵא לְהַפְרִיד בֵּין תּוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה
מִתּוֹרָה שְׁבַכְתָּב, וְלִהְשָׁלִים כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְכֹן לְבָנָיו. וְצֹנָה אוֹתָם שִׁישְׁבוּ
בְּאוֹתוֹ הַשְּׁעַר שֶׁל אוֹתוֹ הָאֶהֱל, לְשִׁמּוֹר אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁלֵא יִקְרַב עָרַל
וְטָמֵא, וְיִשְׁתַּלְמֹון כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים הָעֲלִיוֹנִים, וְיַעֲלוּ בְּאוֹתָהּ דְרָגַת
הַחֲסָד שֶׁהִיא שְׁבִיעֵי מְמַטָּה לְמַעַלָּה, שֶׁהֵרִי הֵם בְּתַחֲלָה נְדְבָקוּ בְּאוֹתוֹ
פְתַח אֶהֱל מוֹעֵד, וְאַחַר כֶּן הִתְעַלּוּ לְמַעַלָּה. וְאַחַר כֶּן מַה כְּתוּב? וְיִמִּינוּ
תַחְבִּיקְנִי. זֶהוּ שְׁכְתוּב (וַיִּקְרָא ט) וְיִהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מִשָּׁה לְאַהֲרֹן,
וְצֹנָה אוֹתוֹ לְקַחַת אוֹתוֹ עֵגֶל שֶׁחֲטָא בּוֹ וְיִקְרִיבוּ לְאוֹתוֹ מִזְבֵּחַ, וְהוּא
הִיָּה מִתְבַּיֵּשׁ לְהַקָּרִיב אֵלָיָהּ, שֶׁפָּחַד מְשַׁלְהוּבוֹתֶיהָ.

אָמַר לִיהוָה מֹשֶׁה (שם) קָרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת חֲטָאתְךָ בְּקַדְמִיתָא וְהַב מֵהָהוּא דְמָא בְּאִינוּן קָרְנוֹת בְּגִין דְחָב בְּקַדְמִיתָא לְגַבְיֵיהוּ וּמִנַּע מִנְהוֹן בְּרַכָּאָן וּלְבַתֵּר (שם) וְאֵת הַדָּם יִצַק אֶל יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ לְאַצְקָא בָּהּ הֵהוּא יִסּוּד. מֵאִי יִצַק כְּמָה דְאֵת אָמַר (מלכים א' ז') וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוֹצֵק.

אָמַר לוֹ מֹשֶׁה (שם), קָרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת חֲטָאתְךָ - בְּתַחֲלָה, וְתֵן מֵאוֹתוֹ דָּם עַל אוֹתָם קָרְנוֹת, מִשּׁוּם שְׁחָטָא בְּתַחֲלָה אֶצְלָם וּמִנַּע מֵהֵם בְּרַכּוֹת, וְאַחַר כֵּן (שם) וְאֵת הַדָּם יִצַק אֶל יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ, לְצַקֵּת בָּהּ אוֹתוֹ יִסּוּד. מַה זֶה יִצַק? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א' ז') וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוֹצֵק.

וּלְבַתֵּר קָרִיב לְהֵהוּא מִזְבֵּחַ הֵהוּא עוֹלָה וְעַבַד בְּקַדְמִיתָא רֵאשׁ וּלְבַתֵּר רֵגֶל. וּלְבַתֵּר עַל יִשְׂרָאֵל קָרִיב שְׁעִיר עִזִּים דְּהָא מֵהֵהוּא סִטְרָא דִּי צָר הָרַע אֲתַדְּבִקוּ בְּעִבּוּדָה זָרָה וּלְבַתֵּר עֲגָל וְכַבֵּשׁ לְעוֹלָה. תָּא חֲזִי בְּקַדְמִיתָא עֲגָל לְחֲטָאת כִּינּוּן דְּקָרִיב לִיהוָה בְּשִׁלְמוֹת לְגַבְיֵיהוּ אִמִּיהָ לְבַתֵּר קָרִיב לִיהוָה לְגַבְיֵיהוּ אָבוּי. הִדָּא הוּא דְכֹתִיב לְעוֹלָה, וּלְבַתֵּר שׁוֹר וְאֵיל לְשִׁלְמוֹת דְּהָא שְׁלָמָא בְּכֻלְהוּ עֲלָמִין וְהָאִי שׁוֹר דְּסִטְרָא דְשִׁמְאָלָא.

וְאַחַר כֵּן הַקָּרִיב לְאוֹתוֹ מִזְבֵּחַ אוֹתָהּ עוֹלָה, וַעֲשֵׂה בְּתַחֲלָה רֵאשׁ, וְאַחַר כֵּן רֵגֶל, וְאַחַר הַקָּרִיב עַל יִשְׂרָאֵל שְׁעִיר עִזִּים, שְׁהָרִי מֵאוֹתוֹ הִצַּד שֶׁל צֶדֶק הָרַע נִדְּבָקוּ בְּעִבּוּדָה זָרָה. וְאַחַר כֵּן עֲגָל וְכַבֵּשׁ לְעוֹלָה. בָּא רֵאשׁ, בְּהַתְחָלָה עֲגָל לְחֲטָאת. כִּינּוּן שֶׁהַקָּרִיב אוֹתוֹ בְּשִׁלְמוֹת אֶל אָמוֹ, אַחַר כֵּן הַקָּרִיב אוֹתוֹ לְאָבוּי. זֶהוּ שְׁפָתוֹב לְעֵלָה. אַחַר כֵּן, שׁוֹר וְאֵיל לְשִׁלְמוֹת, שְׁהֵינָה שְׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְשׁוֹר זֶה שֶׁל צֶדֶק הַשְּׁמָאָל.

וְאֵילוֹ דִּי צַחֲקָא לָא עַבְדִּין דִּינָא אֶלָּא לְשִׁלְמוֹת שְׁלָמָא לְעֵילָא שְׁלָמָא לְתַתָּא וּכְדִין קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא פְּתַח עֲלִיָּהוּ (תהלים קל"ג) הֵינָה מֵה טוֹב וּמֵה נְעִים שְׁבַת אַחִים גַּם יַחַד. שְׁבַת שְׁבַת אַחִים יְמִינָא וּשְׁמָאָלָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. גַּם לְאַכְלָלָא לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל יַחַד. צְדִיק כָּלָא בְּיַחְוּדָא (שלימא) שְׁלִימָתָא כְּדִין מֵה כְּתִיב כְּשִׁמּוֹן הַטוֹב עַל הָרֵאשׁ יוֹרֵד עַל הַזִּקּוֹן כִּינּוּן דְּאֲתַחְבְּרוּ דְּכָר וְנוֹקְבָא שְׁלִים בְּגִין כֵּן כְּשִׁמּוֹן הַטוֹב עַל הָרֵאשׁ בְּקַדְמִיתָא עֲתִיקָא דְּכוּלָּא רִישָׁא דְּכָל רִישִׁין.

וְאֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק לָא עוֹשִׂים דִּין אֶלָּא לְשִׁלְמוֹת, שְׁלוֹם לְמַעְלָה שְׁלוֹם לְמַטָּה, אִזְ הַקְדוּשׁ בְּרִידָה הוּא פְּתַח עֲלִיָּהֶם, (תהלים קל"ג) הֵינָה מֵה טוֹב וּמֵה נְעִים שְׁבַת אַחִים גַּם יַחַד. שְׁבַת אַחִים - יְמִין וּשְׁמָאָל, מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. גַּם - לְהַכְלִיל אֶת כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל. יַחַד - צְדִיק, הַכָּל בְּיַחְוּד שְׁלָם [משלם]. וְאִז מֵה כְּתוּב? כְּשִׁמּוֹן הַטוֹב עַל הָרֵאשׁ יוֹרֵד עַל הַזִּקּוֹן. כִּינּוּן שֶׁהַתְּחַבְּרוּ זְכָר

וּנְקָבָה שְׁלָם, מְשׁוּם כִּדְ פֶשֶׁמוֹ הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ, בְּהִתְחַלָּה הָעֵתִיק שֶׁל
הַכֹּל, רֹאשׁ כָּל הָרֹאשִׁים.

יִוָּרַד עַל הַזָּקֵן דָּא חֶסֶד וּגְבוּרָה וְתַפְאֶרֶת דְּכוּלָּהּוּ אֶקְרוּן זָקֵן. (בראשית כ"ד)
וְאַבְרָהָם זָקֵן. (שם כ"ה) וַיְהִי כִי זָקֵן יִצְחָק. (שם מ"ח) וַעֲיִנֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזָּקֵן.
עַל פִּי מְדוּתָיו. דָּא צְדִיק וְאִיהִי פִי מְדוּתָיו. וּלְבַתָּר כְּטַל חֶרְמוֹן שְׁיִוָּרַד עַל
הַרְרֵי צִיּוֹן. אֲלֵינוּ שְׁבַע הָרִים דְּאֶקְרוּן הַרְרֵי צִיּוֹן. כִּי שָׁם צְוָה יי אֶת הַבְּרָכָה.
כִּיּוֹן דְּאֶתְחַבְּרוּ. חַיִּים עַד הָעוֹלָם דָּא עֵץ חַיִּים בְּהִיּוּבָה עוֹלָם. וְכָל דָּא בְּגִין
הִנְהוּ קֶרְבָּנֵינוּ דְּמִתְעַרְוּ טִיבוֹ לְעִילָא וְתַתָּא.

יִוָּרַד עַל הַזָּקֵן - זֶה חֶסֶד וּגְבוּרָה וְתַפְאֶרֶת, שְׁכָלָם נִקְרְאוּ זָקֵן. (בראשית כד)
וְאַבְרָהָם זָקֵן. (שם כה) וַיְהִי כִי זָקֵן יִצְחָק (גבורה). (שם מח) וַעֲיִנֵי יִשְׂרָאֵל
(תפארת) כָּבְדוּ מִזָּקֵן. עַל פִּי מְדוּתָיו - זֶה צְדִיק, וְהוּא פִי מְדוּתָיו. וְאַחַר
כֵּן, כְּטַל חֶרְמוֹן שְׁיִוָּרַד עַל הַרְרֵי צִיּוֹן - אֵלּוּ שְׁבַע הָרִים שְׁנִקְרְאוּ הַרְרֵי
צִיּוֹן. כִּי שָׁם צְוָה ה' אֶת הַבְּרָכָה - כִּיּוֹן שֶׁהִתְחַבְּרוּ. חַיִּים עַד הָעוֹלָם -
זֶה עֵץ חַיִּים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. וְכָל זֶה מְשׁוּם אוֹתָם קֶרְבָּנוֹת שְׁמַעוֹרְרִים
טוֹב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וּלְבַתָּר הֵכִי כְּהֵנִי דְּמַסְטְרָא דְּחֶסֶד קֶרְבִּין לְגַבִּיּה דְּהִיּוּבָה מְזַבְּחָ מָה דְּלִית
רְשׁוֹ לְגַבְרָא אַחְרָא לְקֶרְבָּא. וְנִכְסִין נִכְסֵי קוּדְשֵׁין בְּצַפּוֹנָא דְּמְזַבְּחָ, בְּגִין
דְּבִסְטְרָא צְפוֹנָא דְּאִית בָּהּ, כִּד קָרִיב גְבוּרָה לְגַבִּיּה עֲבָדָא אֵינּוֹן נוֹקְמִין, בְּגִין
כֵּן עֲבָדִין כְּהֵנִי שְׁלֵמָא בְּעֵלְמָא דְּלָא יְתוּקָד עֲלֵמָא בְּשִׁלְהוּבֵי דְּמְזַבְּחָ. וְכֵדִין
חַיִּים נְחִיתִין לְעֵלְמָא הַדָּא הוּא דְּכְתִיב (מלאכי ב') בְּרִיתִי הִיְתָה אִתּוֹ חַיִּים
וְהַשְּׁלוֹם. מֵאֵי טַעְמָא חַיִּים בְּגִין דְּהוּא עֲבָד שְׁלוֹם.

וְאַחַר כֵּן הַכְּהֵנִים שְׁמַצְד הַחֶסֶד קֶרְבִּים לְאוֹתוֹ מְזַבְּחָ, מָה שְׁאִין
רְשׁוֹת לְאִישׁ אַחַר לְקֶרְבֵי, וְנִשְׁחַטִּים שְׁחִיטַת הַקִּדְשִׁים בְּצַפּוֹן הַמְזַבְּחָ,
מְשׁוּם שְׁבַצְד צְפוֹן שְׁיִשׁ בָּהּ כְּשֶׁקֶרְבָּה גְבוּרָה אֵלֶיהָ, עוֹשָׂה אֶת אוֹתוֹן
נְקֻמוֹת, מְשׁוּם כֵּן עוֹשִׂים הַכְּהֵנִים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, שְׁלֵא יִשְׁרָף הָעוֹלָם
בְּשִׁלְהוּבֵי הַמְזַבְּחָ, וְאִזּוּ יוֹרְדִים חַיִּים לְעוֹלָם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (מלאכי ב')
בְּרִיתִי הִיְתָה אִתּוֹ חַיִּים וְהַשְּׁלוֹם. מָה הַטַּעַם חַיִּים? מְשׁוּם שֶׁהוּא
עוֹשֶׂה שְׁלוֹם.

וְכֵהִנֵּי עֲבָדִין שְׁלוֹם בְּקֶרְבָּנָא מֵאֵי קֶרְבָּנָא לְבָן וְאָדוּם. חֶלֶב וְדָם. חֶלֶב לְקַבֵּל
הֵהוּא דְּרָגָא שׁוּפְרָא דְּכוּלָּא. חֶלֶב הָאֲרָץ מִתְרַגְּמִין שׁוּפְרָא דְּאֲרַעָא. דָּם
לְקַבֵּל הֵהוּא דְּרָגָא דְּאֶקְרִי נֶפֶשׁ דְּכְתִיב (ירמיה נ"א) נִשְׁבַּע יי צְבָאוֹת בְּנַפְשׁוֹ

(עמוס ו' נשבע יי בנפשו). וְבַר נָשׁ כַּד קָרִיב הָאֵי דָמָא כְּאֵילוּ מִקָּרִיב נִפְשִׁיהָ הָדָא
הוּא דְכִתְיַב (ויקרא יז') כִּי הַדָּם הוּא בְּנִפְשׁ יִכְפֹּר.

וְכִהְנִים עוֹשִׂים שְׁלוֹם בְּקִרְבָּן. מֵהוּ הַקִּרְבָּן? לָבֵן וְאָדָם, חֶלֶב וְדָם. חֶלֶב
כְּנֶגֶד אוֹתָהּ דְרָגָה שֶׁל יָפִי שֶׁל הַכֹּל. חֶלֶב הָאֶרֶץ תִּרְגוּמוֹ יָפִי הָאֶרֶץ. וְדָם
כְּנֶגֶד אוֹתָהּ הַדְרָגָה שֶׁנִּקְרָאת נֶפֶשׁ, שְׁפָתוֹב (ירמיה נא) נִשְׁבַּע ה' צְבָאוֹת
בְּנִפְשׁוֹ [עמוס ו' נשבע ה' בנפשו]. וְבֵן אָדָם, כְּשֶׁמִּקְרִיב דָּם זֶה, כְּאֵלוּ מִקָּרִיב
נִפְשׁוֹ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (ויקרא יז') כִּי הַדָּם הוּא בְּנִפְשׁ יִכְפֹּר.

וּבְגִין כֶּף אֲזַהַר לֹון אוֹרִייתָא, מֵאֵן דִּיכּוֹל מֵהוּא חֶלֶב וְדָם דְמִקְרָבִין מְנִיהָ
לְמִדְבָּחָא יִשְׁתַּצִּי מֵהוּא מִדְבָּחָא, הָאֵי דְכִתְיַב וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַהִיא
מֵעַמִּיהָ. מֵאֵי טַעְמָא בְּגִין דְהוּא לִיהָ לְמִקְרָבִיהָ לְהוּא חֶלֶב עַל מִדְבָּחָא
וְהוּא דָם בְּיָסוּד לְאֲכָלְלָא מִדַּת יוֹם בְּלִילָהּ וּמִדַּת לִילָהּ בְּיוֹם.

וּמִשׁוּם כֶּף הַזְהִירָה אוֹתָם הַתּוֹרָה, מִי שֶׁיֵּאֱכַל מֵאוֹתוֹ חֶלֶב וְדָם שְׁמַמְנוּ
מִקָּרִיבִים לְמִזְבֵּחַ, יִכָּלֶה מֵהַמִּזְבֵּחַ הַהוּא. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ
הַהִיא מֵעַמִּיהָ. מָה הַטַּעַם? מִשׁוּם שֶׁהִיא לוֹ לְהַקְרִיב אֶת אוֹתוֹ חֶלֶב עַל
הַמִּזְבֵּחַ, וְאוֹתוֹ דָם בְּיָסוּד, לְהַכְלִיל מִדַּת יוֹם בְּלִילָהּ וּמִדַּת לִילָהּ בְּיוֹם.

וּבְעוֹלֹת הַתְּמִיד דְאִיהִי כָלְלָא דְכוּלָּא לְכַפֵּרָא עַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא
תַעֲשֵׂה הַנִּתְקַן לַעֲשֵׂה. מֵאֵי טַעְמָא בְּגִין דְהָא אֶרְבָּא (ס"ת אתרא) דְרָגָא דְעוֹלָה
עֲשֵׂה אִיהוּ. וְעַבְדִּין לִיהָ מִתְּנוֹת לְאֲכָלְלָא לְהוּא אֶתְרָא דְאֶקְרִי כ"ל
וּלְיִשְׂרָאֵל.

וּבְעוֹלֹת הַתְּמִיד שֶׁהִיא כָלְלוֹת שֶׁל הַכֹּל, לְכַפֵּר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַל עֲשֵׂה
וְעַל לֹא תַעֲשֵׂה הַנִּתְקַן לַעֲשֵׂה. מָה הַטַּעַם? מִשׁוּם שֶׁהָאֵנִיחָ [מקום] הַזֶּה
דְרָגָה שֶׁל עוֹלָה עֲשֵׂה הִיא, וְעוֹשִׂים לָהּ מִתְּנוֹת לְהַכְלִיל לְאוֹתוֹ מְקוֹם
שֶׁנִּקְרָא כָל וּלְיִשְׂרָאֵל.

וּלְאֵן אֶתְרָא יְהִיבִין אֵינּוֹן מִתְּנוֹת. הָדָא בְּקִרְוֹן מְזִרְחִית צְפוֹנִית לְאֶתְעָרָא
מְזִרְחָ דְאִיהוּ רַחֲמֵי וּלְאֶתְעָרָא צְפוֹן בְּחֻדוֹהָ לְגַבִּיחָ דְהוּא מְזִבְחָ. וּלְבַתְרָ
בְּקִרְוֹן מְעַרְבִית דְרוֹמִית לְאֲכָלְלָא הוּא מְזִבְחָ דְאֶקְרִי מְעַרְבָּ בְּדָרוֹם דְאִיהוּ
חֶסֶד. וּבְגִין כֶּף כָּלָא הָדָא מִתְּנָה הָדָא הוּא דְכִתְיַב שְׁמָאלוֹ תַחַת לְרֵאשֵׁי
וְיַמִּינוֹ תַחֲבַקְנִי. שְׁמָאלוֹ דְמְזִרְחָ דְאִיהוּ צְפוֹן תַּחַת לְרֵאשֵׁי בְּקַדְמִיתָא. וְהָדָר
וְיַמִּינוֹ תַחֲבַקְנִי דְאִיהוּ חֶסֶד.

ולאיזה מקום נותנים אותן מתנות? אחת בקרן מזרחית צפונית לעורר המזרח, שהוא רחמים. ולעורר הצפון בשמחה אליו של המזבח ההוא, ואחר כך בקרן מערבית דרומית, להכליל אותו מזבח שנקרא מערב בדרום שהוא חסד, ולכן הפל מתנה אחת. זהו שפתוב (שיר ב) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. שמאלו - של מזרח שהוא צפון. תחת לראשי - בתחלה. ואחר כך וימינו תחבקני - שהוא חסד.

דבר אחר מאי טעמא דלא יהבין מתנה בקרן דרומית מזרחית, צפונית מערבית. דהא ההוא קרן דרומית מזרחית איהו בקדמיתא פד סלקין כהניא בההוא כבש דבדרום סטרא וחולקא דידיהו דאיהו חס"ד. ואמרין כל פניות שאתה פונה איהו אלא דרף ימין למזבח בגין לחברן סטרא דמזרח בההוא מזבח והוה ליה לכהנא למיהב מתנה בקדמיתא בההוא קרן דרומית מזרחית דהאי איהו קדמא לאינון דרגין ולא עוד אלא דאתער לגבה חס"ד בקדמיתא. הא אתערו חברייא ואמרין בגין דכתיב (ויקרא ד) אל יסוד מזבח העולה מן יסוד למזבח של עולם (ס"א עולה) כלומר קרב יסוד דאיהו צדיק לגבה, וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד.

דבר אחר, מה הטעם שלא נותנים מתנה בקרן דרומית מזרחית, צפונית מערבית? שהרי אותה קרן דרומית מזרחית היא בתחלה, כשעולים הכהנים באותו כבש, שבדרום הצד והחלק שלהם שהוא חסד. ואומרים, כל פנות שאתה פונה, אינו אלא דרף ימין למזבח, כדי לחבר צד המזרח לאותו מזבח, והיה לו לכהן לתת מתנה בתחלה באותה קרן דרומית מזרחית, שהרי הוא ראשון לאותן דרגות, ולא עוד, אלא שהתעורר אליה חסד בתחלה. הרי העירו החברים ואמרו, משום שפתוב (ויקרא ד) אל יסוד מזבח העלה - מן יסוד למזבח של עולם (ס"א עלה). כלומר, קרב יסוד שהוא צדיק אצלה. וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד.

תא חזי, כתיב ביה ביהודה (בראשית ל"ז) לכו ונמכרנו לישמעאלים. ובגין דאיהו חב לגבי ההוא יסוד ואפרשיה מההוא ארץ עלאה ויהב עצה למזבן יתיה. בגין כך בההוא חולקא דידיה לא הוה ליה יסוד. והכי תנינן מה הוה חולקיה דיהודה הר הפית ולשכיו בעזרות. ומה היה חולקיה דבנימן דאיהו צדיק לתתא אולם והיכל ובית קדש הקדשים ורצועה נפקא מחולקיה דיהודה דאיהי כלפי מזרח דהא דגלו נמי ממזרח הוה ונכנסה בחולקיה דבנימן. ועלה אתבני מדבחא דהא מדבחא חולקיה דיהודה הוה כדאוקימנא (בראשית ל') ותעמד מלדת דקיימא כורסייא על סמכוהי והוא סמכא רביעאה לקבל כנסת ישראל דאיהי רביעאה וכתוב בה (תהלים קי"ח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

בא ראה, כתוב ביהודה (בראשית לו) לכו ונמכרנו לישמעאלים. ובגלל שהיא חטא אל אותו היסוד והפרידו מאותה ארץ עליונה ונתן עצה למכר אותו, משום כך באותו חלק שלו לא היה לו יסוד. וכך שנינו, מה היה חלקו של יהודה? הר הבית ולשכות ועזרות. ומה היה בחלקו של בנימין, שהוא צדיק למטה? אולם והיכל ובית קדש הקדשים. ורצועה יוצאת מחלקו של יהודה שהיא כלפי מזרח, שהרי גם דגלו היה ממזרח, ונכנסה לחלקו של בנימין, ועליה נבנה המזבח, שהרי המזבח חלקו של יהודה היה, כפי שבארנו (בראשית כט) ותעמד מלדת, שעמד הפסא על עמודיו, והוא תומך הרביעי (מלכות), כנגד כנסת ישראל שהיא רביעית, וכתוב בה (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

ודוד בריה אחיד ביה בההוא מזבח כדאוקימנא ברזא דמהימנותא ובנימין הצדיק מצטער עליו לקרבא יתה לגביה, הדא הוא דכתיב (דברים ל"ג) חופף עליו כל היום. בגין כך זכה בנימין הצדיק לתתא ונעשה אושפיזא לגבור"ה הדא הוא דכתיב (דברים ל"ג) ובין כתפיו שכן דאיהו חולקיה במערב והשתא שכינתא בין תרין צדיקים. צדיק לעילא יוסף הצדיק. לתתא בנימין. האי בעלה דמטרוניתא והאי אושפיזא. בגין כך כתיב (תהלים ק"ג) מושיבי עקרת הבית דא עלמא דאתפלגא (ס"א דאתגלייא) דא שכינתא תתאה דאיהי עקרת הבית. עיקרא דהאי עלמא רחל בין תרין צדיקים לעילא ותתא.

ודוד, בנו אחז באותו מזבח, כמו שבארנו בסוד האמונה, ובנימין הצדיק מצטער עליו לקרב אותה אליו. זהו שכתוב (דברים לג) חופף עליו כל היום. משום כך זכה בנימין הצדיק למטה, ונעשה מארח לגבורה, זהו שכתוב ובין כתפיו שכן, שהוא חלקו במערב, ועכשו שכינה בין שני צדיקים. צדיק למעלה - יוסף הצדיק, למטה - בנימין. זהו בעל הגבירה, וזה המארח. לכן כתוב (תהלים ק"ג) מושיבי עקרת הבית, זה עולם שמתפלגה [ס"א שמתגלה], זו שכינה תחתונה שהיא עקרת הבית. עקר העולם הזה רחל בין שני צדיקים למעלה ולמטה.

בגין כך אתקרי בי מקדשא בית עולמים. מזבח של בית עולמים הנה באחסנתיה דבנימין. אבל כד שרייא שכינתא באחסנתיה דיוסף בשילה לא קארי לה בית עולמים דהא עולם הו"ד לעילא ותתא אם הבנים שמחה דא שכינתא בגין כך הלוייה.

לכן נקרא בית המקדש בית עולמים. המזבח של בית עולמים היה בירשתו של בנימין, אבל כששרתה שכינה בירשתו של יוסף בשילה,

לא קורא לה בית עולמים, שהרי עולם הוד הוא למעלה ולמטה. אם הבנים שמחה - זו שכניה, ולכן הלוייה.

תא חזי כד אידבון ההוא צדיק למצרים בנימן אחוהי הוה צדיק לתתא ונטל אתריה דלא לאתפגמא ולאינון עשרה בנין דהווי ליה קרא לון על שמייה דההוא צדיק כדאוקמוה חברייא בלע על שם שנבלע בין האומות בגין כד תנינן היסוד היה מהלך על פני כל המערב ועל פני כל הצפון אוכל במזרח חצי אמה ובדרום חצי אמה בגין דחולקיה דבנימן הוה מערב בגין כד אית ליה יסוד דהא הוא שליט הוה לגבי ההוא צדיק יסוד עולם אבל בחולקיה דיהודה דאיהו מזרח לא הוה ליה יסוד דהא איהו ארחיקיה מניה דיהב עצה למזבניה למצרים.

בא ראה, כשנמכר אותו צדיק למצרים, בנימין אחיו היה צדיק למטה, ונטל מקומו שלא להפגם, ולאותם עשרה בנים שהיו לו קרא להם על שמו של אותו צדיק, כמו שפרשו החברים. בלע - על שם שנבלע בין האמות. לכן שנינו, היסוד היה מהלך על פני כל המערב ועל פני כל הצפון, אוכל במזרח חצי אמה ובדרום חצי אמה, משום שחלקו של בנימין היה במערב, לכן יש לו יסוד, שהרי הוא היה שליט אל אותו צדיק יסוד עולם, אבל בחלק של יהודה שהוא מזרח, לא היה לו יסוד, שהרי הוא הרחיקו ממנו, שנתן עצה למכרו למצרים.

תא חזי סדרא דדגלים הרי הוא סחריני ההוא מדבחא דעולה דאקרי משכנא. יהודה ודסמיכין ליה במזרח. ומאן סמיכין יששכר דאגין עליה בחילא דאורייתא. ולבתר זבלון דסמיך ליששכר דיהב לון מלאי וחילא לאתעסקא באורייתא. אפרים ומנשה ובנימן למערב. ראובן ודסמיכין ליה בדרום דן ודסמיכין ליה בצפון.

בא ראה, סדר הדגלים הרי הוא סביב אותו מזבח העולה שנקרא משכן. יהודה והסמוכים לו במזרח. ומי הסמוכים? יששכר שמיגן עליו בכת התורה. ואחר כך זבולון שסמוך ליששכר, שנתן להם מלאי וכח להתעסק בתורה. אפרים ומנשה ובנימן למערב. ראובן והסמוכים לו בדרום. דן ושסמוכים לו בצפון.

ותא חזי פתיב ביה בההוא צדיק (בראשית ל"ו) והוא נער את בני בלחה וכתיב בבני לאה (שם) וישנאו אותו בגין כד תנינן האי יסוד היה מהלך על פני כל המערב דהא חולקיה דאחוי דנטר ההוא אתרא ודבנוי הוה. ועל פני

כָּל הַצָּפוֹן בְּגִין דְּהִנְהוּ דְהוּ שָׂרְאָן בְּצָפוֹן לָא הוּוּ שְׁנַאֲיִן לִיה. אוֹכֵל בְּמִזְרַח
חֲצִי אִמָּה. בְּגִין דְּעֵבֵד יְהוּדָה פִּלְגּוּ הַצֵּלָה וְאָמַר מָה בְּצַע וְלֹא שֶׁבַק (וּלֹ)
לְמַקְטְלִיה. וּבְדָרוֹם חֲצִי אִמָּה בְּגִין דְּרֵאוּבֵן אָמַר (בראשית ל"ז) לְהַצִּיל אוֹתוֹ
מִיָּדָם וְגַד נָמִי דְהוּהוּ שְׂרִי תַמּוֹן לָא הוּהוּ סָנִי לִיה.

ובא וראה, כתוב בַּאוֹתוֹ צָדִיק (בראשית לו) וְהוּא נֶעַר אֶת בְּנֵי בִלְהָה,
וְכִתּוּב בְּבְנֵי יֵאָה וַיִּשְׁנְאוּ אוֹתוֹ. לְכֹן שְׁנִינוּ, הִיְסוּד הַזֶּה הִיָּה מְהֻלָּךְ עַל
פְּנֵי כָּל הַמְּעָרָב, שְׁהָרִי חֶלֶק אַחִיו שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ מְקוֹם וְשָׁל בְּנָיו הִיָּה.
וְעַל פְּנֵי כָּל הַצָּפוֹן, מְשׁוּם שֶׁאֵלוֹ שְׁהִיוּ שְׂרוּיִים בְּצָפוֹן לָא הִיוּ שׁוֹנְאִים
אוֹתוֹ. אוֹכֵל בְּמִזְרַח חֲצִי אִמָּה, מְשׁוּם שֶׁיְהוּדָה עָשָׂה חֲצִי הַצֵּלָה. אָמַר
(ס) מָה בְּצַע, וְלֹא הַשְּׂאִיר [אוֹתָם] לְהַרְגֵם אוֹתוֹ. וּבְדָרוֹם חֲצִי אִמָּה, מְשׁוּם
שְׂרֵאוּבֵן אָמַר לְהַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם. וְגַם גַּד שְׁהִיָּה חוֹנָה שָׁם, לָא הִיָּה
שׁוֹנָא אוֹתוֹ.

תָּא חֲזִי כְּמָה עֲקִימִין אֵינּוֹן בְּנֵי נִשָּׂא דְלָא בְּעָאן לְאַשְׁתַּדְּלֵי בְּאַרְחָא דְחִי
דְּאוּרִית לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבָנוּי וְאַזְהַר לֹון עֲלָה וְאָמַר (יהושע א') וְהִגִּיתָ
בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה דְלִית לָךְ רִשׁוֹ לְאַפְרָשָׁא יוֹם מְלִיָּלָה. וּבְגִין כִּי יְהוּדָה אָף עַל
גַּב דְּחוּלְקִיָּה וְעַדְבִּיָּה הָוָה מְעָרָב דְּאִיְהוּ לַיְלָה כַּד הָוָה שְׂאֵרֵי סַחְרִיָּה הַהוּא
מְשַׁכְּנָא אֲתַדְּבַק בְּמִזְרַח דְּאִיְהוּ יוֹם וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְמָז לִיה וְאָמַר לִיה
(דברים ל') וּבַחֲרַתְּ בַּחַיִּים דְּלָא לְאַפְרָשָׁא יוֹם מְלִיָּלָה וּמֵאֵן דְּפָרִישׁ לֹון גְּרִים
מוֹתָא. וּבַהֲהוּא חוּבָה מִיתוּ בְּנוּי בְּגִין דְּחַבִּילוּ אוֹרְחִיהוֹן וְלָא דְבִיקוּ יוֹם
בְּלִיָּלָה בְּגִין דְּלָא אֲשַׁתְּדְּלוּ כְּדָקָא חֲזִי לְחַבְרָא חוּוּרָא בְּסַמְקָא בְּגִין לְכַפְרָא
הַהוּא חוּבָה דִּילִיָּה דְאַפְרִישׁ לֹון בְּקַדְמִיתָא.

בֵּא רְאָה בְּמָה עֲקִמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שְׁלֹא רוּצִים לְהַשְׁתַּדְּל בְּדָרְךָ הַחַיִּים
שְׁהוּרִישׁ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָנוּי, וְהַזְהִיר אוֹתָם עֲלֵיהָ וְאָמַר (יהושע א)
וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה, שְׂאִין לָךְ רִשׁוֹת לְהַפְרִיד יוֹם מְלִיָּלָה. וְלְכֹן
יְהוּדָה, אָף עַל פִּי שְׁחֻלְקוֹ וְגוּרְלוֹ הִיָּה מְעָרָב, שְׁהוּא לַיְלָה, כְּשֶׁהִיָּה
שׁוּרָה סָבִיב אוֹתוֹ הַמְּשַׁכְּוֹ, נְדַבֵּק בְּמִזְרַח שְׁהוּא יוֹם. וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא רְמָז לֹו וְאָמַר לוֹ (דברים ל) וּבַחֲרַתְּ בַּחַיִּים. שְׁלֹא לְהַפְרִיד יוֹם מְלִיָּלָה.
וּמִי שְׁמַפְרִיד אוֹתָם גּוֹרֵם לְמוֹת, וּבְאוֹתוֹ חֲטָא מִתּוֹ בְּנָיו, מְשׁוּם
שֶׁהַשְּׁחִיתוֹ דְרָכָם וְלֹא חַבְרוּ יוֹם עִם לַיְלָה, מְשׁוּם שְׁלֹא הַשְׁתַּדְּלוּ כְּרֵאוּי
לְחַבְרָ לָבֹן עִם אָדָם כְּדִי לְכַפֵּר אוֹתוֹ חֲטָא שְׁלוֹ, שְׁהַפְרִידָם בְּתַחֲלָה.

כַּד זָבִין לְהַהוּא צָדִיק דְאַקְרִי יוֹם דְאַפְרָשִׁיָּה מִכְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל דְאַקְרִי לַיְלָה.
וְרְמָז לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְקַרְבָּא מִזְרַח בְּמְעָרָב וְאָמַר לִיה (במדבר ב')
וְהַחוּנִים קְדָמָה מִזְרַחָה דְגַל מַחֲנֵה יְהוּדָה לְקַרְבָּא מִזְרַח לְמְעָרָב לְמִיָּהָב
לִיה שְׁפַע בְּרַכָּאָן מְלַעֲלָא.

כְּשֶׁמָכַר אֶת אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁנִּקְרָא יוֹם, שֶׁהִפְרִידוֹ מִכְּנֻסֵי יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּקְרָאת לֵילָה. רָמַז לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקָרֵב מִזֶּרֶח בְּמַעְרָב, וְאָמַר
לוֹ, (במדבר ב) וְהַחֲנִים קִדְמָה מִזֶּרְחָה דָּגַל מַחֲנֵה יְהוּדָה, לְקָרֵב מִזֶּרֶח
לְמַעְרָב לְתֵת לוֹ שִׁפְעַת בְּרָכוֹת מִלְּמַעְלָה.

וּבְנֵי יוֹסֵף וּבְנֵימֹן אֵף עַל גֵּב דְּבִנְיָמֹן הָיָה מִתְדַבֵּק בְּמִזְרָח, רָמַז לִיה קוֹדֵשׁ
בְּרִיךְ הוּא לְמִשְׁרֵי בְּמַעְרָב לְקָרֵב אֶת כְּנֻסֵי יִשְׂרָאֵל לְגַבֵּי צַדִּיק כְּלֵא בְּאֶרֶץ
מִיִּשְׂרָאֵל הָיָה דְּכִתִּיב (הושע י"ד) כִּי יִשְׂרָאֵל דָּרְכֵי יְיָ וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָם.
וְרֵאוּבֵן דֹּאֲתַדְבֵּק בְּסִטְרָא דְחֶסֶד יִשְׂרָאֵל בְּדִרְוֹמָא. וְדָן בְּגִין לְכַפֵּרָה הָיָה
חוֹבָא דְעֵגְלָה דִּיקְבְּלוּ בְּנוֹי וְאִיהוּ מִסִּטְרָא דְצַפּוֹנָא יִשְׂרָאֵל לְצַפּוֹנָא לְכַפֵּרָה
הָיָה חוֹבָה.

וּבְנֵי יוֹסֵף וּבְנֵימֹן, אֵף עַל גֵּב שְׁבִנְיָמִין הָיָה נִדְבֵּק בְּמִזְרָח, רָמַז לוֹ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְחַנוּת בְּמַעְרָב לְקָרֵב כְּנֻסֵי יִשְׂרָאֵל לְצַדִּיק הַכֹּל
בְּדִרְוֹם יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (הושע י"ד) כִּי יִשְׂרָאֵל דָּרְכֵי ה' וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָם.
וְרֵאוּבֵן שֶׁנִּדְבֵּק בְּצַד הַחֶסֶד, יַחֲנֶה בְּדִרְוֹם. וְדָן, כְּדִי לְכַפֵּר עַל אוֹתוֹ חֲטָא
הָעֵגְלָה שֶׁיִּקְבְּלוּ בְּנוֹי, וְהוּא מִצַּד הַצָּפוֹן, יַחֲנֶה בְּצַפּוֹן לְכַפֵּר עַל אוֹתוֹ
חֲטָא.

בְּגִין כֶּף כְּתִיב בַּיָּם שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה עֲשָׂרָה עַל עֲשָׂרָה (מלכים א' ז') וְקוֹ שְׁלֹשִׁים
בְּאֵמָה יָסוּב. כְּלֵא בְּרִזָּא דְחֶכְמָתָא. כְּתִיב בֵּיה עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עֲשָׂר בְּקָר
שְׁלֹשָׁה פּוֹנִים צַפּוֹנָה וְשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים יָמָה וְשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים נֶגְבָה וְשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים
מִזְרָחָה וְהֵימָּה מִלְּמַעְלָה הָיָה יָמָה דְחֶכְמָתָא אֲתַתְּקוּן בֵּיהוּ.

מִשּׁוּם כֶּף כְּתוּב בַּיָּם שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה עֲשָׂרָה עַל עֲשָׂרָה, (מלכים א' ז') וְחוּט
שְׁלֹשִׁים בְּאֵמָה יָסוּב. הַכֹּל בְּסוּד הַחֶכְמָה. כְּתוּב בּוֹ (שם) עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם
עֲשָׂר בְּקָר שְׁלֹשָׁה פּוֹנִים צַפּוֹנָה וְשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים יָמָה וְשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים נֶגְבָה
וְשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים מִזְרָחָה וְהֵימָּה מִלְּמַעְלָה. אוֹתוֹ יָם שֶׁל חֶכְמָה נִתְּקוּן
בֵּיהֶם.

תָּא חֲזִי כֶּד הוּוּ עֲבָדִין כְּהִנְיָא הָיָה חֲטָאת לְכַפֵּרָה חוֹבִין דְּלֵא תַעֲשֶׂה הָיָה
דְּאִית בֵּיהוּ כְּרֵת. וְעוֹלָה לְכַפֵּרָה עַל מֵאן דְּלֵא עֲבִיד מְצוֹת עֲשֶׂה אֲתִי וּמֵהָיָה
סִטְרָא אֲתִי עוֹלָה דְּאִיהוּ זָכָר. וְכִתִּיב (שמות כ') זָכֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבֹּת מְצוֹת
עֲשֶׂה וּבְגִין כֶּף אָנוּ מְקַרְיָבִין בְּשַׁבֹּת תִּרְוִן אֲמַרִין דְּמוֹסָף עוֹלָה בְּגִין דְּבֵהָיָה
דִּימִינָא אֲתוֹסָף לְהָיָה צַדִּיק נְהִירוֹ דְּעִתִּיקָא קִדִּישָׁא.

בא ראה, כְּשֶׁהָיוּ עוֹשִׂים הַכְּהֻנִּים אֶת אוֹתָהּ חֲטָאת, לְכַפֵּר עַל עֲבֹרוֹת
שֶׁל לֹא תַעֲשֶׂה זֶה הָיָה, שְׂיֵשׁ בָּהֶם כְּרַת. וְעוֹלָה בָּאָה עַל מִי שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה
מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּמֵאוֹתוֹ צַד בָּאָה הָעוֹלָה שֶׁהִיא זָכָר, וְכַתוּב (שְׁמוֹת כ) זָכוֹר
אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת - מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְלָכֵן אָנוּ מְקַרְיָבִים בְּשַׁבַּת שְׁנֵי כַּבָּשִׂים,
שֶׁל מוֹסֵף עוֹלָה, מְשׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ שֶׁל הַיָּמִין נִתְּוֶסֶף לְאוֹתוֹ צְדִיק אֹר
מִהַעֲתִיק הַקָּדוֹשׁ.

כִּד אֲתַדְבֵּק בְּכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל דְּאִיֵּהי שְׁמֹר לֹא תַעֲשֶׂה בְּגִין כִּד אֵית בֵּיה בְּשַׁבַּת
עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה דְּאֵית בֵּיה כְּרַת דְּהָא מֵאן דְּעֵבֵד פְּגִימוּ בְּהָהוּא אֲתֵרָא
דְּאִקְרִי לֹא תַעֲשֶׂה וְאִפְרִישׁ זְווגָא דִּילְהוֹן אֲשֶׁתְּצִי מִתְּמָן נִפְשָׁא דִּילֵיהּ. וּמֵאן
אִיֵּהוּ, מֵאן דְּעֵבִיד עוֹבְדִין דְּחוֹל בְּשַׁבְּתָא בְּקִדְשׁ דְּאֲתַדְבֵּק בְּשַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹן
וְכִלְהוּ עֲלֵמִין בְּחֻדְוָה בְּנֵהִירוּ אֲבַל מֵאן דְּלֹא עֵבִיד אֲלֵא בְּשַׁגְּגָה מְקַרִּיב
חֲטָאת לְקַבֵּל הָהוּא דִּרְגָא דְּמִזְבֵּחַ.

כְּשֶׁנִּדְבַּק עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא שְׁמֹר, לֹא תַעֲשֶׂה. מְשׁוּם כִּד יֵשׁ
בְּשַׁבַּת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה שְׂיֵשׁ בּוֹ כְּרַת, שֶׁהָרִי מִי שֶׁעוֹשֶׂה פְּגָם בְּאוֹתוֹ
מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא לֹא תַעֲשֶׂה, וּמִפְּרִיד אֶת הַזְּווג שֶׁלָּהֶם, נִכְרַתְתָּ מִשֵּׁם
נִפְשׁוֹ, וּמִיֵּהוּ? מִי שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים שֶׁל חַל בְּשַׁבַּת, בְּקִדְשׁ שֶׁנִּדְבַּק בְּשַׁבַּת
בְּשַׁבְּתוֹן, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּחֻדְוָה בְּאוֹרָה. אֲבַל מִי שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה אֲלֵא
בְּשַׁגְּגָה, מְקַרִּיב חֲטָאת כְּנֶגֶד אוֹתָהּ דִּרְגַת מִזְבֵּחַ.

וּבְרֵאשׁ חוֹדֵשׁ דְּאִיֵּהוּ חֲדָתוֹתָא דְּסִיְהָרָא אָנּוּ מְקַרְיָבִין (בְּמַדְבַּר כ"ח) פְּרִים בְּנֵי
בְּקָר שְׁנַיִם דְּהָא מְסֻטְרָא דְּפָרָה אֲדוּמָה תְּמִימָה אָתוּ וְאִינוּן לְעִילָא
לְאֲשַׁלְמָא פְּגִימוּ דִּילָהּ וּלְמִיָּהֵב לָהּ שְׁפַע עַל חַד תְּרִין מֵהָהוּא אֲתֵר דְּאִקְרִי
עוֹלָה וְאֲתוֹסָף בְּהָהוּא זְמַנָּא נֵהִירוּ לְסִיְהָרָא אֵיל אַחַד לְקַרְבָּא לָהּ אֵילוּ
דִּי צַחֲק (שִׁיר הַשִּׁירִים ב') שְׁמֵאלוּ תַחַת לְרֵאשֵׁי כַּבָּשִׂים בְּנֵי שְׁנָה שְׁבַעָה לְחַבְּקָא
לָהּ יְמִינָא וְשְׁבַעָה דְּכָרִין אֲתַקְרָבִין בֵּיה תְּמִימִים שְׁלַמִּין בְּכוֹלָא וְאָנּוּ מְקַרְבִּין
שְׁעִיר עִזִּים אַחַד לְחֲטָאת דְּהָאֵי חֲטָאת מֵהָאֵי סְטֵרָא דְּפָר חֲטָאת אֲתֵי
דְּכַתִּיב שְׁמֹר. וְשְׁמֹר לֹא תַעֲשֶׂה אִיֵּהוּ וְאָנּוּ מְקַרְבִּין שְׁעִיר חֲטָאת דְּאֲתֵי עַל
לֹא תַעֲשֶׂה.

וּבְרֵאשׁ חוֹדֵשׁ בְּהַתְּחַדְּשׁוֹת הַלְּבָנָה אָנוּ מְקַרְיָבִים (בְּמַדְבַּר כח) פְּרִים בְּנֵי
בְּקָר שְׁנַיִם, שֶׁהָרִי מִצַּד שֶׁל פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה בָּאוּ, וְהֵם לְמַעַלָּה
לְהַשְׁלִים אֶת הַפְּגָם שֶׁלָּהּ וְלִתֵּת לָהּ שְׁפַע אַחַד עַל שְׁנַיִם מֵאוֹתוֹ מְקוֹם
שֶׁנִּקְרָא עוֹלָה, וְנוֹסֵף בְּאוֹתוֹ זְמַן אֹר לְלִבְנָה. וְאֵיל אַחַד - לְהַקְרִיב לָהּ
אֵילוּ שֶׁל יְצַחֲק, (שִׁיר ב) שְׁמֵאלוּ תַחַת לְרֵאשֵׁי, כַּבָּשִׂים בְּנֵי שְׁנָה שְׁבַעָה,
לְחַבְּק אוֹתָהּ בְּיָמִין, וְשְׁבַעָה זְכָרִים נְקַרְבִּים עִמָּהּ, תְּמִימִים שְׁלַמִּים

בכל, ואנו מקריבים שעיר עזים אחד לחטאת. שחטאת הזו באה מצד זה של פר החטאת, שכתוב שמור, ושמור לא תעשה הוא, ואנו מקריבים שעיר חטאת שבא על לא תעשה.

במוסף דינה בראש חודש דאתי לכפרה על טומאת מקדש וקדשיו דכתיב (יחזקאל מג) ולא יטמאו עוד בית ישראל שם קדשי דלא יתקרב בכנסת ישראל ערל וטמא. אבל מוסף דשבת ליכא לקרבא בגין דהא אתגלי עתיקא קדישא ונהיר בההוא רצון לכלהו עלמין וכלא אשתכח בנהירו, דהא שבת בלא דינא כלל איהו ולא שליט חוייא עקימא וכהני מסטרא דחס"ד נכסין יתיה בצפונא דמזבח ואפילו ישראל יכלין למעבד, בר דלית לון רשו למקרב לההוא למזבח לקרבא אבל למיכס שרי.

במוסף שלה בראש חודש, שבא לכפרה על טמאת מקדש וקדשיו, שכתוב (יחזקאל מג) ולא יטמאו עוד בית ישראל שם קדשי, שלא יתקרב לכנסת ישראל ערל וטמא. אבל מוסף של שבת אין להקריב, משום שהרי התגלה העתיק הקדוש, ומאיר באותו רצון לכל העולמות, והכל נמצא בהארה, שהרי שבת היא בלי דין כלל, ולא שולט הנחש העקם. וכהנים מצד החס"ד שוחטים אותו בצפון המזבח, ואפילו ישראל יכולים לעשות, פרט לזה שאין להם רשות לקרב לאותו מזבח להקריב, אבל לשחט מתר.

ובצפונא איהו אתריה דההוא שעיר דהא שעיר מצפונא יניק ואנו מקרבין דמא למדבחה ועבדין די מתנות על די קרנות בגין לאקפא לה מפל סטרין דלא יתקרב מאן דלא חזי לקרבא לקדש הקדשים והאי חטאת דעבדין מניה קדש הקדשים, איהו דלא יתער סטרא דמסאבא מניה בעלמא.

ובצפון הוא מקומו של אותו שעיר, שהרי שעיר יונק מצפון, ואנו מקריבים דם למזבח, ועושים ארבע מתנות על ארבע קרנות כדי להקיפו מפל הצדדים, שלא יתקרב מי שלא ראוי לקרב לקדש הקדשים. וחטאת זו שעושה ממנה היא קדש הקדשים, שלא יתעורר צד הטמאה ממנו בעולם.

ותא חזי בעולה בי מתנות שהן ארבע רזא דיחודא דמתניח עולה במזבח. אבל חטאת ארבע מתנות דלאו אינון אלא לנטרא ולאקפא אינון גבורין דאינון מסטרא דגבורה לההוא מטה פורסייא קדישא ולא שלמא ההוא פגימו דעבדו בה. ומאן דגרים לון לבני נשא למעבד ההוא חובה מסטרא

דְּשַׁעִיר אֶתִי, בְּגִין כֶּד חֲטָאת יַחִיד שְׁעִירָה וְחֲטָאת נְשִׂיא שְׁעִיר, וְחֲטָאת כֹּהֵן
מְשִׁיחַ פָּר, כּוֹלְהוּ מִסְטָרָא דְשִׁמְאָלָא.

ובא וראה, בעולה שתי מתנות שהן ארבע, סוד היחוד שמתיחד עולה
במזבח. אבל חטאת ארבע מתנות, שאינם אלא לשמר ולהקיף אותם
גבורים שהם מצד הגבורה, לאותו מטה פסא קדוש, ולהשלים אותו
פגם שעשו בה. ומי שגרם לבני אדם לעשות אותו חטא, בא מצד
השעיר, לכן חטאת יחיד שעירה, וחטאת נשיא שעיר, וחטאת כהן
משיח פר. הכל מצד שמאל.

ולזמנין קריב יחיד כשבה לקבל כנסת ישראל וכלהו שאר מצות. אלא
בעבודה זרה דצבור מקרבין פר לעולה ושעיר לחטאת וההוא חטאת חסר
איהו בלא אלף. בגין דאיהו גרועות סגיא דהא חטאת לישנא דגריעא
הוא דכתיב (מלכים א' א') והייתי אני ובני שלמה חטאים. וכל חד עז בת שנתו
מסטרָא דשִׁמְאָלָא. וההוא פר דורון לעילא איהו לצדיק דאפרידו ההוא
ארוֹן מההוא ברית. ושעיר לחטאת לקבל כנסת ישראל דמנעו מינה
ברכאון. ועם כל דא יחיד כד חב בכלהו מצות לא תעשה דאית בהו כרת.
שעירת עזים בעי לקרבא לכתחלה, אלא כד לית ליה דיקריב כשבה.

ולפעמים מקריב יחיד כשבה כנגד כנסת ישראל וכל שאר המצוות.
אלא בעבודה זרה של צבור מקריבים פר לעולה ושעיר לחטאת,
ואותו חטאת הוא חסר בלי אלף, משום שהוא חסרון גדול, שהרי
חטאת הוא לשון של חסרון, שכתוב (מלכים א' כ) והייתי אני ובני שלמה
חטאים. וכל אחד עז בת שנתו, מצד השמאל. ואותו הפר דורון הוא
למעלה לצדיק, שהפרידו אותו ארון מאותה ברית, ושעיר לחטאת
כנגד כנסת ישראל שמנעו ממנה ברכות. ועם כל זה, כשיחיד חטא
בכל מצוות של לא תעשה שיש בהם כרת, צריך להקריב שעירת עזים
לכתחלה, אלא כשאין לו שיקריב כשבה.

ותא חזי כנסת ישראל רביעית היא ליומי ובגין כד ד' מתנות בעיא, וסליק
ההוא ריח ניחח מאינון אמרין. וכדין נייחא לכנסת ישראל ולא עבדת
נוקמין דהא בשוגג הוה. (במדבר כ"ח) ובחודש הראשון דאיהו ארבעה על
עשר עבדין פסח בגין דיהוי דכיר לן לעלם הוא פסח דעבד קודשא בריך
הוא לישראל, דקטל ההוא טלה ואפיק שכירתא וישראל מאתרא מסאבא
ואתחבר ארבעה בעשור כנסת ישראל אתחברא בעשור דאיהו צדיק
ורמיז אתריה בעשר. וכדין פסח ליי,

ובא וראה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל היא רְבִיעִית לַיָּמִים, וְלָכֵן צְרִיכָה אֲרֻבַּע מִתְנֹנֹת, וְעוֹלָה אוֹתוֹ רֵיחַ נִיחּוּחַ מֵאוֹתָם כְּבָשִׂים, וְאִזּוּ יֵשׁ נֶחֱת רוּחַ לְכֶנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא עוֹשָׂה נְקֻמוֹת, שֶׁהָרִי זֶה הִיָּה בְּשׁוֹגֵג. (במדבר כח) וּבַחֲדָשׁ הָרֵאשׁוֹן - שֶׁהוּא אֲרֻבָּעָה עַל עֶשֶׂר עוֹשִׂים פֶּסַח, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה זִכָּר לָנוּ לְעוֹלָם אוֹתוֹ פֶּסַח שֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. שֶׁהִכָּה אֶת אוֹתוֹ טָלָה, וְהוֹצִיא הַשְּׂכִינָה וְיִשְׂרָאֵל מִמְּקוֹם טָמֵא, וְהִתְחַבֵּר אֲרֻבָּעָה עִם עֶשֶׂר, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִתְחַבְּרָה בְּעֶשֶׂר שֶׁהוּא צְדִיק, וְרִמּוּז מְקוֹמוֹ בְּעֶשֶׂר, וְאִזּוּ פֶּסַח לֵה'.

וּבְגִין כֵּן מֵאֵן דְּאִיהוּ טְהוֹר וְיִסְתַּלַּק מִנִּיהַּ הֵהוּא עֲרָלָה וְיִתְחַזֵּי רְשִׁימָא קְדִישָׁא דְצְדִיק דְּאִיהוּ י' בֵּיה וְלֹא קָרִיב פֶּסַח לִי (דאיהו) כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְצְדִיק דְּהוּא חֲזִי לְקָרְבָּא לְמִקְדָּשָׁא וְלֹא עֲרַל וְטָמֵא, דְּאִי לֹא קָרִיב אִית בֵּיה כְּרַת. וּמֵאִי טַעְמָא דְּהָא כָּל אוֹרִייתָא לֹא אִית בֵּיה אֶלָּא עַל מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. מֵאִי (ומאי) טַעְמָא בְּפֶסַח וּמִילָה דְּאִינוּן מְצוֹת עֲשֶׂה כְּרַת. אֶלָּא בְּגִין דְּדִרְגָּא קַא גְּרִים דְּאִיהוּ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּאִיהוּ פֶּסַח, וְאִקְרִי (אקרי) מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, בְּעִיָּא לְאִתְחַבְּרָא בְּעֲשֶׂה וְלֹא תִכְלֹלָא בֵּיה מִדַּת לִילָה בְּיוֹם.

וְלָכֵן מִי שֶׁהוּא טְהוֹר וְסִלְקָה מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ עֲרָלָה, וְיִרְאֶה רֶשֶׁם קְדוֹשׁ שֶׁל צְדִיק, שֶׁהוּא י' בּו, וְלֹא הִקְרִיב פֶּסַח לֵה', כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְצְדִיק, שֶׁהוּא רְאוּי לְקָרְבַּ לְמִקְדָּשׁ וְלֹא עֲרַל וְטָמֵא. שְׂאֵם לֹא הִקְרִיב, יֵשׁ בּו כְּרַת. וּמָה הַטַּעַם? שֶׁהָרִי בְּכָל הַתּוֹרָה אֵין כְּרַת אֶלָּא עַל מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, מָה (ומה) הַטַּעַם בְּפֶסַח וּמִילָה, שֶׁהֵם מְצוֹת עֲשֶׂה, יֵשׁ כְּרַת? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַדְּרָגָה גּוֹרֶמֶת שֶׁהִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא פֶּסַח, וְנִקְרָאת [נקראת] מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, צְרִיכָה לְהִתְחַבֵּר עִם עֲשֶׂה וְלִהְכָלִּיל בּו מִדַּת לִילָה עִם יוֹם.

וּמֵאֵן אִיהוּ דָּא צְדִיק, דְּאִיהוּ מִילָה וּמְצוֹת עֲשֶׂה וְאִתְכָּלִּיל בְּמְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה מִדַּת יוֹם בְּלִילָה. וְאִי לֹא אִתְגַּזֵּר בְּרַ נֶשׁ לֹא אִתְחַזֵּי לְקָרְבָּא לּוֹן, בְּגִין כֵּן קִיִּימָא מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה עֲלִיהּ וְדִיִּינַת לִיהּ בְּכְרַת, דְּלֹא יִיעוֹל נְפִשִׁיהּ לְמִקְדָּשָׁא. וְכֵן בְּפֶסַח בְּעִיָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְאִתְחַבְּרָא בְּבַעֲלָהּ וְאִי לֹא עֲבִיד בְּרַ נֶשׁ וְלֹא קָרִיב פֶּסַח לִי, קִיִּימָא עֲלִיהּ וְדִיִּינַת לִיהּ וְלֹא אֶפִּיקַת יִתִּיהּ מִתְחוֹת יְדָא דְּפִרְעָה וְאִשְׁתַּצִּיאת נְפִשִׁיהּ מֵאִתְרָא קְדִישָׁא, וְאִשְׁתַּאֲרַת בְּאִתְרָא מְסֻאָבָא בְּמִצְרַיִם. דְּהָא יִשְׂרָאֵל אִי לֹא עֲבִידוּ הִנֵּי תִרְיוּן פְּקוּדִין לֹא נִפְקוּ מִתַּמָּן.

ומיהו, ? זה צדיק, שהיא מילה ומצות עשה, ונכלל במצות לא תעשה מִדַּת יוֹם בְּלִילָה. וְאִם לֹא נִמּוּל בְּן אָדָם, לֹא רְאוּי לְהִקְרִיב אוֹתָם, לָכֵן

עוֹמְדַת מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה עָלָיו, וְדָנָה אוֹתוֹ בְּכָרֶת, שֶׁלֹּא תִכְנַס נַפְשׁוֹ לְמִקְדָּשׁ. וְכֵן בְּפֶסַח צְרִיכָה כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל לְהִתְחַבֵּר עִם בַּעֲלָהּ. וְאִם בֶּן אָדָם לֹא עוֹשֶׂה וְלֹא מְקַרֵּב פֶּסַח לֵה', הִיא עוֹמְדַת עָלָיו וְדָנָה אוֹתוֹ, וְלֹא מוֹצִיָּאָה אוֹתוֹ מִתַּחַת יַד פְּרָעָה, וְנִכְרְתֶת נַפְשׁוֹ מִמְּקוֹם קְדוּשׁ, וְנִשְׁאַרֶת בְּמִקוֹם טְמֵאָה בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָרִי אִם לֹא עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל שְׂתֵי מִצּוֹת אֵלוֹ, לֹא יֵצְאוּ מִשָּׁם.

וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב (דברים י"ז) שְׁמֹר אֶת חֲדָשׁ הָאֲבִיב וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח לַיְי אֱלֹהֶיךָ. שְׁמֹר, כְּלָלָא דְנוֹקְבָא לֹא תַעֲשֶׂה. אֶת, כְּלָלָא דְכוֹלָא. חֲדָשׁ הָאֲבִיב דְּהָא בְּהֵוָה שְׁעֵתָא שְׁעוֹרָה אֲבִיב וּמְקַרְבִּין מִנִּיהּ עוֹמֵר עֲשִׂירִית הָאִיפָה מִמְּחֶרֶת הַשְּׁבִת אִיהוּ, וְסַפְרִין שְׁבַע שְׁבוּעִין שְׁלָמִין לְאַסְתַּלְקָא לְעִילָא וּלְקַבְלָא מְאִינוּן חֲמִשִּׁין יוֹמִין עֲלָאִין דְּאִימָא עֲלָאָה אוֹרִייתָא. דְּאִקְרִי לְחַם דְּכְתִיב (משלי ט') לְכוּ לַחֲמוּ בְּלַחְמִי.

וְלָכֵן כְּתוּב (דברים י"ז) שְׁמֹר אֶת חֲדָשׁ הָאֲבִיב וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח לֵה' אֱלֹהֶיךָ. שְׁמֹר - כְּלָלוֹת שְׁל נְקֻבָּה, לֹא תַעֲשֶׂה. אֶת - כְּלָלוֹת שְׁל הַכֹּל. חֲדָשׁ הָאֲבִיב - שְׁהָרִי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁעוֹרָה אֲבִיב, וּמְקַרְבִּים מִמֶּנּוּ עוֹמֵר עֲשִׂירִית הָאִיפָה מִמְּחֶרֶת הַשְּׁבִת הִיא, וְסוֹפְרִים שְׁבַע שְׁבוּעוֹת שְׁלָמִים לְעָלוֹת לְמַעֲלָה, וּלְקַבֵּל מֵאוֹתָם חֲמִשִּׁים יָמִים עֲלִיוֹנִים שְׁל הָאִם הַעֲלִיוֹנָה תוֹרָה שְׁנִקְרָאת לְחַם, שְׁכְּתוּב (משלי ט') לְכוּ לַחֲמוּ בְּלַחְמִי.

וְאַנּוּ מְקַרְבִּין בְּיוֹמָא דְּחֲמִשִּׁין דְּאִתִּייהִב בֵּיהּ אוֹרִייתָא שְׂתֵי הַלְחָם, תוֹרָה שְׁבַכְתָּב וְתוֹרָה שְׁבַעל פָּה. וְנִחִית טִיבוּ דְעִתִּיקָא קְדִישָׁא דְּאִימָא עֲלָאָה בְּאִינוּן שְׁבַע שְׁבוּעִין שְׁלִימִין בְּכוֹלָא. וְכֹל חַד מְאִינוּן שְׁבַע דְּרִגִין כְּלִיל בְּשְׁבַעָה כְּדִאוּקִימָנָא בְּרָזָא דְּמַהִימְנוּתָא. בְּגִין כֶּךָ (דברים ט"ז) שְׁמֹר אֶת חֲדָשׁ הָאֲבִיב וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח לַיְי, קָרִיב לוֹן בְּיַחְוּדָא. דְּהָא בֵּיהּ אֶפְקֵד מִמִּצְרַיִם לִילָהּ, וְתִשְׁלִים לְהֵאִי דְּרָגָא דְּאִקְרִי לִיל שְׁמוֹרִים, וְתִקְרִיב דְּכוּרָא לְגַבְהָ וְתִתְקַרֵי לִילָהּ שְׁלִימָא.

וְאַנּוּ מְקַרְבִּים בְּיוֹם הַחֲמִשִּׁים שְׁנִתְנָה בוּ תוֹרָה שְׂתֵי הַלְחָם, תוֹרָה שְׁבַכְתָּב וְתוֹרָה שְׁבַעל פָּה, וְיִוֹרֵד חֶסֶד שְׁל הַעֲתִיקָא הַקְּדוּשׁ שְׁל הָאִם הַעֲלִיוֹנָה (בִּינָה) בְּאוֹתָם שְׁבַעָה שְׁבוּעוֹת שְׁלָמִים בְּכֹל, וְכֹל אַחַת מֵאוֹתוֹן שְׁבַע דְּרָגוֹת כְּלוּלָה בְּשְׁבַעָה, כְּפִי שְׁבַעָרְנוּ בְּסוּד הָאֶמוּנָה. לָכֵן שְׁמֹר אֶת חֲדָשׁ הָאֲבִיב וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח לֵה'. הַקָּרֵב אוֹתָם בְּיַחְוּד, שְׁהָרִי בוּ הוֹצִיָּאָד מִמִּצְרַיִם לִילָהּ, וְתִשְׁלִים אֶת הַדְּרָגָה הַזֹּאת שְׁנִקְרָאת לִיל שְׁמוֹרִים, וְתִקְרִיב זְכוֹר אֵלֶיהָ וְתִקְרָא לִילָהּ שְׁלָם.

וְתָא חֲזִי נַעֲרָה בְּתוּלָה עַד לֹא אֶתְקָרִיב דְּכוּרָא לְגַבְהָ אֶקְרִי נַעַר, לְבַתֵּר אֶקְרִי נַעֲרָה. הַדָּא הוּא דְכֶתִיב (דְּבָרִים כ"ב) וְנָתַנּוּ לְאָבִי הַנַּעֲרָה, שְׁלִימָא דִּיִּיקָא. וְדָא אִיהוּ כַּד אֶשְׁתַּכַּחַת שְׁלִימָא וְלֹא אֶתְקָרִיב מֵאֵן (ס"א לְמֵאֵן) דְּלֹא אֶתְחַזִּי. אוּף הֵכָא בְּקַדְמִיתָא לִיל שְׁמוּרִים לְבַתֵּר, הַלֵּילָה הַזֶּה לֵי, כַּד אֶתְקָרִיב זֶה לְזֹאת. בְּגִין כַּד לֹא אֶתְחַזִּי לְאֶתְקָרְבָא בְּהֵוָה פֶּסַח עָרַל וְטָמֵא.

ובא תראה, נערה בתולה, עד שלא קרב אליה זכר, נקראת נער. אחר כך נקראת נערה. זהו שכתוב (דברים כב) ונתנו לאבי הנערה, שלמה דיקא. וזהו כשנמצאת שלמה, ולא התקרב מי [למי] שלא ראוי. אף כאן, בתחלה ליל שמורים, אחר כך הלילה הזה לה', כשמתקרב זה לזאת, ולכן לא ראוי להתקרב לאותו פסח ערל וטמא.

וְדָמָה טְעוּן מִתְּנָה אַחַת דִּיִּיקָא, כְּמָה דָּא אָמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ו') אַחַת הִיא יוֹנְתִי תַמְתִּי אַחַת הִיא לְאִמָּה. הִיא נְטֹרֶת בְּנֵהָ דְלֹא יִסְתַּאֲבוּן בְּנַמּוּסֵיהוּ יִשְׂרָאֵל, בְּגִין כַּד שְׁבִטִי יְהִי נִפְקוּ מִתַּמָּן וְאֶתְחַבְּרַת יו"ד בְּה"א וְלֹא בְּאַתֵּר אַחְרָא כְּמָה דְעֵבְדוּ אֵינוּן. אֲבָל כַּד נִפְקוּ מִבְּבַל דְאַסְתָּאבוּ תַמָּן, סְאִיבוּ מִקְדָּשָׁא. בְּגִין כַּד חוּיָא שְׁלִיט בְּהוּ וְלֹא אֶשְׁתַּכַּח שׁוּלְטָנוּתָא לְיִשְׂרָאֵל בְּהֵוָה זְמַנָּא, בְּגִין דְסְאִיבוּ מִקְדָּשָׁא בְּנָשִׁים נְכָרִיּוֹת. מִכָּאֵן מֵאֵן דְמִסְאֵב גְרַמִּיָּה לְתַתָּא, מִסְאֵב לְעִילָא. וּמֵאֵן דְקִדִּישׁ גְרַמִּיָּה לְתַתָּא מִקְדָּשׁ לְעִילָא. וְעַל דָּא רְאוּיָן הוּוּ דִיִּתְעַבַּד לְהוּ נִיסָא בְּהֵוָה שְׁעֵתָא דְנִפְקוּ מִבְּבַל כְּשְׁעֵתָא דְנִפְקוּ מִמְצָרִים. אֲלֵא דְגָרִים חוּבָא.

וְדָמָה טְעוּן מִתְּנָה אַחַת דִּיקָא, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שִׁיר ו') אַחַת הִיא יוֹנְתִי תַמְתִּי אַחַת הִיא לְאִמָּה. הִיא שׁוּמְרַת אֶת בְּנֵיהָ יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא יִתְטַמְּאוּ בְּמִנְהֻגֵיהֶם, מְשׁוּם כַּד שְׁבִטִי יְהִי יִצְאוּ מִשָּׁם, וְהִתְחַבְּרָה יו"ד בְּה"א, וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר, כְּמוֹ שְׁעָשׂוּ הֵם. אֲבָל כְּשִׁיִּצְאוּ מִבְּבַל, נְטַמְּאוּ שָׁם וְטַמְּאוּ הַמִּקְדָּשׁ, מְשׁוּם כַּד הִנְחֹשׁ שָׁלַט בְּהֵם, וְלֹא נִמְצָא שְׁלִטוֹן לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ זְמַן, מְשׁוּם שְׁטַמְּאוּ אֶת הַמִּקְדָּשׁ בְּנָשִׁים נְכָרִיּוֹת. מִכָּאֵן, מִי שְׁמַטְמָא אֶת עַצְמוֹ לְמַטָּה, הוּא טָמֵא לְמַעְלָה. וּמִי שְׁמַקְדֵּשׁ עַצְמוֹ לְמַטָּה, מִקְדָּשׁ לְמַעְלָה. וְעַל כַּד הָיוּ רְאוּיִים שְׁיַעֲשֶׂה לְהֵם נִס בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁיִצְאוּ מִבְּבַל כְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁיִצְאוּ מִמְצָרִים, אֲלֵא שְׁגָרַם הַחֲטָא.

ובחמשה עשר לירחא קדמא חולקא דאברהם דאיהו קדמא ו אחיד בדרגא דחסי"ד. אנו מקריבין לקודשא בריהו תרין פרים לאוספא תרין חולקין לדרגא דחסד מעתיקא קדישא. איל אחד לקבל דרגא דיצחק ובעינן איל לישנא דתקיפו, בגין דחולקא דידיה תקיפו מנא. ובעינן דיסתפם ההוא דרגא דגבור"ה בחסד עלאה למעבד טיבו עם כל

ישראל. ולא תפרא מאינון דעאקין לון ולא סחרא ליה סטרא דמיין, האי דכתיב (בראשית ל) מחשוף הלבן.

ובחמשה עשר לחדש הראשון החלק של אברהם, שהוא ראשון ואחוז בדרגת חסד, אנו מקריבים לקדוש-ברוך-הוא שני פרים, להוסיף שני חלקים לדרגת חסד מהעתיק הקדוש. איל אחד כנגד דרגת יצחק, וצריך איל, לשון של תקיפות, משום שחלקו חזק המים. וצריך שתסכים אותה דרגת הגבורה עם חסד עליון לעשות חסד עם כל ישראל, ולהפירע מאותם שמציקים להם, ולהקיפו צד המים. זהו שכתוב (בראשית ל) מחשוף הלבן.

שבעה כבשים תמימים. לקבל פלהו דרגין דישתלמון ביה. וכן בכל יומא ויומא שבעה אמרין ביומא קדמא דכולהו שבעה יומין עלאין כל חד אשתלים ברזא דשבע ויהון שבע שבתות תמימות לקבלא נהירו עלאה דאורייתא. שעיר חטאת לכפרה על סאיבו דמקדשא ולא יהא ליה רשו לההוא שעיר לערבבא ולא לאסטנא על ישראל. (במדבר כ"ח) וביום הבפורים בהקריבכם מנחה חדשה. לקבל דרגא דיעקב דהא כדין אשתלים עלמא ואתחדש. ואנו מנינו שבע שבועין בגין לחברא פלא ביובלא עלאה דיחבא להאי ברא בוכרא עטרה דאורייתא דאתפלילת במ"ט אנפין ונפקא מחכמה עלאה באינון חמשין שערי בינה. ואתייהיבת להאי ברא בוכרא על ידי דמשה דאחיד נמי בהאי דרגא הדא הוא דכתיב (שיר השירים ג) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, במלכא דשלמא פלא דיליה. (והא) דהא אוקימנא דהאי דרגא שלים מכל סטריין ושלים אקרי ברזא דמהימנותא דכתיב (בראשית כ"ה) ויעקב איש תם. ביום חתונתו. דא כד אתייהיבת (אורייתא). וביום שמחת לבו. כד אתבני בי מקדשא :

שבעה כבשים תמימים - כנגד כל הדרגות שישתלמו בו. וכן בכל יום ויום שבעה כבשים, ביום הראשון של כל שבעת הימים העליונים, כל אחד נתקן בסוד של שבע, ויהיו שבע שבתות תמימות לקבל את האור העליון של התורה. שעיר חטאת לכפר על טמאת המקדש, ולא תהיה רשות לאותו שעיר לערבב ולא להסטין על ישראל. (במדבר כח) וביום הבפורים בהקריבכם מנחה חדשה - כנגד דרגת יעקב, שהרי אז נתקן העולם והתחדש, ואנו מונים שבעה שבועות כדי לחבר הכל ביובל העליון, שנותנת לבן הבכור הזה עטרה של תורה שנקללת בארבעים ותשעה פנים, ויצאה מחכמה העליונה באותם חמשים שערי בינה, ונתנה לבן הבכור הזה על ידי משה שאחוז גם בדרגה זו. זהו שכתוב (שיר ג) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, במלך שהשלוס כלו שלו. [והרי] שהרי בארנו שדרגה זו שלמה מכל הצדדים, ושלם נקרא בסוד האמונה, שכתוב (בראשית כה) ויעקב איש תם. ביום חתונתו - זה כשנתנה [תורה]. וביום שמחת לבו - כשנבנה בית המקדש.

תא חזי כתיב בחדש השלישי דאתחבר האי דרגא דאקרי שלישי בחדש
והיא חתונתו, על דא כתיב (שמות י"ט) ויחן שם ישראל נגד החר. האי דרגא
ברא בוכרא. נגד החר לקבל ההוא הר דאתידע דאיהו זעיר מכל טוריא
דלעילא דאיהו רם ונשא פד אתחבר לעילא ואקרי הר סיני דהא ז' טורין
וז' יומין וז' ארצות ברא קודשא בריך הוא בעלמא דאינון לקבל שבעה
יומין עלאין ולא בחר מפלהו למיהב אורייתא אלא בהר סיני דאיהו רזא
דפנסת ישראל, ובגים כנרת נמי דאתי מתמן תכלת דדמי לכסא הכבוד.
פנסת ישראל. כנרת דא צדי"ק והאי ים דכנרת הוא פדאיקמוה חבריאי.

בא ראה, כתוב (שמות יט) בחדש השלישי, שהתחברה דרגה זו שנקראת
שלישי בחדש, והיא חתונתו, על זה כתוב (שם) ויחן שם ישראל נגד
החר. דרגה זו הבן הבכור. נגד החר - כנגד אותו הר שנודע שהוא קטן
מכל ההרים שלמעלה, שהוא רם ונשא כשמתחבר למעלה, ונקרא הר
סיני. שהרי שבעה הרים ושבעה ימים ושבוע ארצות ברא הקדוש ברוך
הוא בעולם, שהם כנגד שבעה ימים עליונים, ולא בחר מכלם לתת
תורה אלא בהר סיני, שהוא הסוד של פנסת ישראל, וגם בגים כנרת,
שבא משם תכלת, שדומה לכסא הכבוד. פנסת ישראל כנרת זה
הצדיק, וזהו ים כנרת, כפי שפרשו החברים.

כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, ובשעה שרוח צפונית מנשבת בו
מנגן מאליו. ודוד קם למלעי באורייתא חצות לילה לאתחברא בפנסת
ישראל. ובארץ ישראל שביעאה דכולא נקודה אמצעיתא דארעא תתאה,
בחר קודשא בריך הוא דאיהי לקבל נקודה עלאה.

כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, ובשעה שרוח צפונית מנשבת
בו, מנגן מאליו, ודוד קם לעסק בתורה בחצות הלילה להתחבר עם
פנסת ישראל. ובארץ ישראל השביעית של הכל, הנקדה האמצעית
של ארץ התחתונה בחר הקדוש ברוך הוא שהיא כנגד הנקדה
העליונה.

מאי טעמא ביה בהר סיני דלעילא למיהב ביה אורייתא שבכתב וסימניך
בהאי ארון למיהב ביה ברית, בגין דבהאי ארון מונחין כל גניזין טבין,
ותורה שבכתב דאקרי ברית ביה מונחא. וכל מאני קרבא דמלכא בידיה
אתמסרו, וכלהו עלמין דלתתא מינה נקין. זכו ישראל למיטר אורייתא
כדיו יהבת לון כל טיבו דעלמא. ואי לא כדיו יסרת לון, הדא הוא דכתיב
(ויקרא כ"ו) ויסרתי אתכם אף אני, דא פנסת ישראל. וכד תחבר באנ"י דל"ת

דִּילָה אֶקְרִי אֲדַנְיִי וְדַיִינָא לְעִלְמָא. בְּגִין כְּדָּ כְּתִיב (דְּבָרִים ד') וְזֹאת הַתּוֹרָה
אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה. בְּזֹאת אֶתִּיחֵיבֵת אוֹרֵייתָא.

מָה הַטַּעַם בּוּ בְּהַר סִינַי שְׁלַמְעֵלָה לָתֵת בּוּ תוֹרָה שְׁבִכְתָּב, וְסִימְנִידָּ
בְּאֵרוֹן זֶה לָתֵת בּוּ בְּרִית? מִשּׁוּם שְׁבִאָרוֹן זֶה מְנַחִים כָּל הַגְּנֹזִים
הַטּוֹבִים, וְתוֹרָה שְׁבִכְתָּב, שְׁנִקְרָאת בְּרִית, מְנַחַת בּוּ, וְכָל כְּלֵי הַקֶּרֶב
שֶׁל הַמִּלֻּךְ נִמְסְרוּ בְיָדֶיהָ, וְכָל הָעוֹלָמוֹת שְׁלַמְטָה יוֹנְקִים מִמֶּנָּה. אִם זָכוּ
יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹר הַתּוֹרָה, אִזּוּ נֹתַנְתָּ לָהֶם כָּל טוֹב הָעוֹלָם, וְאִם לֹא, אִזּוּ
מִיִּסְרַת אוֹתָם. זֶהוּ שְׁכָתוּב (וַיִּקְרָא כו) וַיִּסְרַתִּי אֶתְכֶם אֶף אֲנִי. זֹו כְּנֹסֶת
יִשְׂרָאֵל. וְכִשְׁתַּחֲבַר בְּ"אֲנִי" דְלִית שְׁלָה, נִקְרָאת אֲדַנְיִי, וְדָן אֶת הָעוֹלָם.
לְכֹן כְּתוּב (דְּבָרִים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה. בְּ"זֹאת" נִתְּנָה תּוֹרָה.

תָּא חֲזִי אוֹרֵייתָא שְׁבִכְתָּב צְדִיק אֶקְרִי, וּמוֹנַח בְּזֹאת דְּהֵאִי בְּרִית מְנַחָא
בֵּיהּ, דְּכְתִיב אֵרוֹן הַבְּרִית בְּגִין דְּמוֹנַח בֵּיהּ בְּרִית דְּאִיהוּ צְדִיק בְּגִין כְּדָּ
וְזֹאת הַתּוֹרָה אֶתְחַבֵּר וְאִיוּ בְּזֹאת וְכִדִּין אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה סָם חֲיִין לְעִלְמָא.
דְּהֵא אֵילְנָא דְחֲיִי אֶתְדַבֵּק בָּהּ. וְכִד לֹא מְכַשְׁרִין בְּנֵי נְשָׂא עוֹבְדֵיהוּ, אֶסְתַּלֵּק
וְאִיוּ מְזֹאת. וְכִדִּין כְּתִיב (וַיִּקְרָא י"ד) זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְצוֹרָע, וְזֶהוּ חֲשׁוּב
כְּמַת.

בֹּא רְאֵה, תּוֹרָה שְׁבִכְתָּב נִקְרָאת צְדִיק, וּמְנַחַת בְּזֹאת, שְׁבִרִית זֹו מְנַחַת
בּוּ, שְׁכָתוּב אֵרוֹן הַבְּרִית, מִשּׁוּם שְׁמַנְחַת בּוּ בְּרִית שְׁהוּא צְדִיק. וְלְכֹן
וְזֹאת הַתּוֹרָה, הַתַּחֲבַר וְאִיוּ עִם זֹאת, וְאִזּוּ - אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה, סָם חֲחִיִּים
לְעוֹלָם, שְׁהֲרִי עַץ חֲחִיִּים נְדַבֵּק בָּהּ. וְכִשְׁמַעֲשִׂי בְּנֵי אָדָם אֵינָם כְּשָׂרִים,
מְסַתַּלֵּק וְאִיוּ מְ"זֹאת", וְאִזּוּ כְּתוּב (וַיִּקְרָא יד) זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְצוֹרָע,
וְזֶהוּ חֲשׁוּב כְּמַת.

וְכְתִיב (בַּמִּדְבָּר י"ט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֶהֱל אֶסְתַּלֵּק וְ" מְזֹאת וְעֶבֶד
הֵאִי אֶהֱל נֹקְמִין, הֵיִינוּ דְכְתִיב (שם) זֹאת חֲקַת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צְוָה יי. וְבְגִין
דְּלֹא אֶתְחַבֵּר וְ" בְּה', גְּרָמוּ דְסָאִיבוּ מְקַדְשָׁא וְגְרִימוּ לֹון מוֹתָא. דְּהֵא מֵאן
דְּאֶפְרִישׁ לֹון, גְּרִים מוֹתָא לְנַפְשִׁיהּ, עַד דְּאֶתַת פְּרָה וְכַפְרָה עַל בְּנָה. וְעֶבֶדִין
מִינָה הַזָּאָה עַל טְמֵאֵי מֵתִים.

וְכְתוּב (בַּמִּדְבָּר יט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֶהֱל. הַסְתַּלְקָה וְ" מְזֹאת,
וְעוֹשָׂה הָאֶהֱל הַזֶּה נְקָמוֹת. הֵיִנוּ מָה שְׁכָתוּב (שם) זֹאת חֲקַת הַתּוֹרָה
אֲשֶׁר צְוָה ה'. מִשּׁוּם שְׁלֹא הַתַּחֲבַר וְ" עִם ה', גְּרָמוּ שְׁטַמְאוּ הַמְקַדֵּשׁ
וְגְרָמוּ לָהֶם מִיתָה, שְׁהֲרִי מִי שְׁמַפְרִידָם גוֹרָם מִיתָה לְנַפְשׁוֹ, עַד שְׁבִאָה
פְּרָה וְכַפְרָה עַל בְּנָה, וְעוֹשִׂים מְמֹנָה הַזָּאָה עַל טְמֵאֵי מֵתִים.

זאת התורה דלא אתחבר בה וא"ו עד דעבדו הזאה לאינון כלי מדון. וילבתר (דברים ד) וזאת התורה אשר שם וגו' חיים אתדבק בה. (דברים ל"ג) וזאת הברכה, ברכה אתדבק בה בהאי זאת. אבל כל אתר דתשפח באורייתא זאת התורה בלא וא"ו, בגין חובה (ויקרא י"ג) זאת תורת נגע צרעת. (ויקרא י"ד) זאת התורה לכל נגע הצרעת (במדבר ה) זאת תורת הקנאות. בגין דסאיבו גרמיהון וסאיבו מקדשא. (ויקרא ו) זאת תורת העולה, לא כתיב ביה וא"ו עד דיעבדו לה שלימו בני אהרן לחברא לזאת לבעלה. (ויקרא ו) וזאת תורת המנחה, לא אתיאי על חטא, דהא נדבה היא. או דאתיאי עם עולה והא עבדא עולה שלימו. (ויקרא ו) זאת תורת החטאת אתיאי על חטא דסאיבו להאי זאת.

זאת התורה, שלא התחבר לה וא"ו עד שעשו הזאה לאותם כלי מדון, ואחר כך (דברים ד) וזאת התורה אשר שם וגומר. חיים נדבקו בה, (שם ל) וזאת הברכה. ברכה נדבקה ב"זאת" הזו. אבל כל מקום שתמצא בתורה "זאת התורה" בלי וא"ו, זה בגלל חטא. (ויקרא יג) זאת תורת נגע צרעת. (שם יד) זאת התורה לכל נגע הצרעת. (במדבר ה) זאת תורת הקנאות. משום שטמאו את עצמם וטמאו המקדש. (ויקרא ו) זאת תורת העולה, לא כתוב בו וא"ו, עד שיעשו לה בני אהרן שלמות לחבר את זאת לבעלה. (שם ו) וזאת תורת המנחה - לא בא על חטא, שהרי היא נדבה, או שבאה עם עולה, והעולה הרי עושה שלמות. (שם) זאת תורת החטאת - בא על חטא שטמאו את "זאת".

וזאת תורת האשם בגין דלא עבדו כל כך פגימו, ובגין כך אתיאי דכורא ולא נוקבא (ויקרא ז) וזאת תורת זבח השלמים בגין דאתיין לשלמא אתחבר בה וא"ו. (שם) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת, בגין חטאת דאית בקרא, וחוטא אחד יאבד טובה הרבה. דא אוקימנא (רס"א ע"א) בכל אתרא וא"ו מוסיף על ענין ראשון.

(ויקרא ז) וזאת תורת האשם - משום שלא עשו כל כך פגם, ולכן באה זכר ולא נקבה. (שם) וזאת תורת זבח השלמים, משום שבאה לשלום, מתחבר עמה וא"ו. (שם) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת - בגלל חטאת שיש בפסוק, וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, זה פרשנו בכל מקום - וא"ו מוסיף על ענין ראשון.

וזאת התורה אשר שם וגו' מאי טעמא וא"ו, הא לא אמר זאת בקדמיתא, אמאי כתיב וזאת, בגין סם חיים דאתדבק בה. (דברים ל"ג) וזאת הברכה,

בגין ברכה אף על גב דלא כתיב זאת בקדמיתא, או מלה על מה דיייתי. אבל בכולהו מאי טעמא לא כתיב וזאת. בגין דלא אתדבק וא"ו. והאי דכתיב וזאת תורת האשם בגין דכתיב לעיל זאת תורת החטאת, וא"ו מוסיף על ענין ראשון. בגין קד אתייהיבת אורייתא בהאי זאת.

וזאת התורה אשר שם וגומר, מה הטעם וא"ו, הרי לא אמר זאת בתחלה? למה כתיב וזאת? משום סם החיים שנדבק בה. (דברים לג) וזאת הברכה - בשביל ברכה, אף על גב שלא כתוב זאת בתחלה, או דבר על מה שיבא, אבל בכלם מה הטעם לא כתיב וזאת? משום שלא נדבק וא"ו. וזהו שכתוב (ויקרא ז) וזאת תורת האשם, משום שכתוב למעלה (שם ו) וזאת תורת החטאת, וא"ו מוסיף על ענין ראשון, משום קד נתנה תורה ב'זאת'. ומשום קד כתיב (שם כו) אף אני

ובגין קד כתיב (ויקרא כ"ו) אף אני אעשה זאת, אסלק מינה וא"ו ותעביד בהו נוקמין וכולהו קרבניו אתיין לקרבא להאי זאת לעילא בהאי שלישי. ואנו מקרבין בהאי יומא תרין פרים במוסף, לאוספא ליה תרין חולקין. איל אחד, לאתחברא ליה אילא דגבור"ה. שבעה אמרין לקבל כולהו דרגין דיחדון בהאי הלולא. שעיר עזים, לכפרא על דסאיבו מקדשא חייבין דלתתא. (במדבר כ"ט) בחדש השביעי, לקבל דרגא דיצחק דיתחבר ביה כנסת ישראל בתרין פרים. האי דכתיב (בראשית ח') ותנח התיבה בחדש השביעי בשבעה עשר, דאתוספא כנסת ישראל דאיהי שביעית על עשר סמיכא לעשרה. בגין קד פר אחד לאוספא ליה חילא דאימא עלאה למידון עלמא. אבל תרין לא, בגין דלא יכיל עלמא למסבל דינא תקיפא.

אעשה זאת, אסלק ממנה וא"ו ותעשה בהם נקמות, וכל הקרבנות באים לקרב את ה' את"ו למעלה בשלישי הזה, ואנו מקריבים ביום זה שני פרים במוסף, להוסיף לה שני חלקים. איל אחד לחבר לה הפח של גבורה, שבעה כבשים כנגד כל הדרגות שישמחו בהלולא הזו, שעיר עזים לכפר על שטמאו המקדש הרשעים שלמטה. (במדבר כט) ובחדש השביעי - כנגד דרגת יצחק שיתחבר עם כנסת ישראל בשני פרים. זהו שכתוב (בראשית ח) ותנח התיבה בחדש השביעי בשבעה עשר, שהתוספה כנסת ישראל, שהיא שביעית על עשר סמוכה לעשרה. משום קד פר אחד, להוסיף לו כח האמא העליונה לדון את העולם. אבל שנים לא, משום שהעולם לא יכול לסבל את הדין הקשה.

איל אחד, גבורה דיליה לישנא דתקיפו, (תהלים כ"א) אילותי לעזרתי חושה. והאי איל תשפח בכולהו מוספין, דמוסיפין חילא דגבורה עלייהו. בר משבתא דאית ביה ניחא, ולית ביה דינא כלל. דאתגלייא עתיקא קדישא

חידו וטבאן לכולהו עלאין (ס"א עלמיו). (במדבר כ"ח) כבשים בני שנה, למיהב חילא לכולהו דרגין. שעיר עזים דלא יתחזי סאיבו במקדשא ביוםא דדינא ובהאי יומא אתחבר גבורה עלאה בדינא תתאה דראש חודש למידן עלמא.

איל אחד - הגבורה שלו, לשון של תקיפות, (תהלים כב) אילותי לעזרתי חושה, והאיל הזה תמצא בכל המוספים, שמוסיפים כח וגבורה עליהם, פרט לשבת שיש בה מנוחה ואין בה דין כלל, שמתגלה העתיק הקדוש שמחה וטובות לכל העליונים (עולמים). (במדבר כח) כבשים בני שנה - לתת כח לכל הדרגות. שעיר עזים - שלא תראה טמאה במקדש ביום הדין, וביום זה מתחברת הגבורה העליונה בדין התחתון של ראש חודש לדון את העולם.

תא חזי גבורה דינא קשיא, כנסת ישראל דינא רפיא. אך חובת היום פר אחד, בגין דיכיל עלמא למסבל. ובגין כד בריש ירחא תרין פרים דהיא כפרה. בעשרה לירחא לקבל דרגא דמשה, במוסף דיליה פר בן בקר אחד, דלא אתוסף ביה דינא כל כד בגין דהוא יומא דכפרה. איל אחד תקיף, לתברא רשיעי עלמא, ובעינן למעבד נייחא לשככא רגזא. כבשים שבעה, לאוספא לכולהו דרגין. שעיר עזים אחד, אתוסף הכא בחובת היום לכפרא על סואבת מקדשא, בגין דקודשא בריך הוא מלעילא מכפר כלא. ולא ישתאר סאיבו בעלמא.

בא ראה, גבורה דין הקשה, כנסת ישראל דין הרפה, אך חובת היום פר אחד כדי שהעולם יוכל לסבל, ולכן בראש חודש שני פרים, שהיא כפרה. בעשרה לחודש כנגד דרגת משה. במוסף שלו פר בן בקר אחד, שלא נוסף בו דין כל כד, היות שאותו יום הוא של כפרה. איל אחד תקיף לשבר את הרשעים של העולם, וצריך לעשות נחת לשכד הרגז. כבשים שבעה להוסיף לכל הדרגות. שעיר עזים אחד התוסף כאן בחובת היום לכפר על טמאת המקדש, משום שהקדוש ברוך הוא למעלה יכפר על הכל ולא תשאר טמאה בעולם.

בגין כד, חד ביוםא, לכפרא קדש הקדשים חד זמנא בשתא, בגין דלא אשתכח כל כד סאיבו תמן. וחד לברא, למזבח החיצון, דלא ישתכח סאיבו בעלמא. בחמשה עשר לירחא לקבל דרגא דאהרן דאחיד בהו"ד ואסתלק נמי בחס"ד.

משום כך אחד ביום, לכפר קדש הקדשים פעם אחת בשנה, כדי שלא תמצא שם טמאה כל כך, ואחד בחוץ למזבח החיצון שלא תמצא טמאה בעולם. בחמשה עשר לחדש כנגד דרגת אהרן שאחוז בהוד, והתעלה גם בחסד.

ובגין כך בהאי זמנא אפילו עם כל אומין דעלמא עביד קודשא בריהו הוא טיבו. בגין דאתוסף חס"ד דאהרן עם חס"ד דאברהם ואינון מקרבין ביה בשבעה יומין קרבנין עלוון, בגין דיחדו כוליה עלמא בחדוותא דישראל. ע' פרים לקבל ע' אומין עובדי כוכבים ומזלות דעלמא, וביומא קדמאה פרים שלשה עשר. לאחזאה דלאו אינון פדאי לאתקיימא בעלמא, אלא בטיבו דקודשא בריהו הוא, דאית ביה תליסר מכילן דרחמי.

ולכו בזמן זה אפלו עם כל אמות העולם עושה הקדוש ברוך הוא חסד, משום שמתוסף חסד של אהרן עם חסד של אברהם, והם מקריבים בו בשבעה ימים קרבנות עולות, כדי שישמחו כל העולם בשמחת ישראל. שבעים פרים כנגד שבעים אמות עובדי כוכבים ומזלות העולם, וביום הראשון פרים שלשה עשר, להראות שאינם פדאים להתקים בעולם אלא בטובו של הקדוש ברוך הוא שיש בו שלש עשרה מדות של רחמים.

אלים שנים למהוי תקיפו לההוא דרגא דחס"ד עלאה על חד תרין ממה דמקרבין בכולהו מוספין בגין דהאי חגא איהו לקבל דרגא דאהרן דאחיד בדרגא שתיתאי. ואקרי יום שתיתאי. יומא דקודשא בריהו הוא אלף שנין. ובההוא יומא זמין קודשא בריהו הוא לאוספא על חד תרין טיבו לעמיה. הדיא הוא דכתוב (שמות ט"ז) והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו, אז והיה משנה על אשר ילקטו יום יום, ובכלהו דרגין דלעילא אתוסף ברבאו.

אילים שנים, שתהיה תקיפות לאותה דרגה של חסד עליון על אחד שנים ממה שמקריבים בכל המוספים, משום שחג זה הוא כנגד דרגת אהרן, שאחוז בדרגה ששית. ונקרא יום הששי. יומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנים. ובאותו יום עתיד הקדוש ברוך הוא להוסיף על כל אחד שנים חסד לעמו. זהו שכתוב (שמות טז) והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו, אז - והיה משנה על אשר ילקטו יום יום, ובכל הדרגות שלמעלה נוספות ברכות.

ובההוא יומא ייתי מלכא משיחא ויתקרי חג האסיף דיכניש קודשא בריך
הוא ביה גלותא דעמיה, הדא הוא דכתיב (ישעיה י"א) והיה ביום ההוא
יוסף יי שנית ידו לקנות את שאר עמו. ויתקרי חג הסכות, דכלהו שבעה
דרגין חפייין על ישראל כסופה ובגין כך כולהו ענני כבוד אזלין עם ישראל
במדברא בזכותא דאהרן בגין כך י"ד אמרין בכל יומא.

ובאותו יום יבא מלך המשיח ויקרא חג האסיף, שיכנס הקדוש ברוך
הוא בו הגלות של עמו. זהו שכתוב (ישעיה י"א) והיה ביום ההוא יוסף
ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו. ויקרא חג הסכות, שכל שבע
הדרגות מכסות על ישראל כמו סכה, ולכן כל ענני הכבוד הולכים עם
ישראל במדבר בזכות אהרן, ולכן ארבעה עשר כבשים שבכל יום.

ובשבעה יומין הא שבעתים וינהיר שבעתים נהירו דשמשא. וקודשא בריך
הוא ירחם על עלמא ושעיר עזים אחד חטאת לכפרא על סאיבו מקדשא
דסאיבו אומי עלמא עובדי כוכבים ומזלות ביומא תנינא לקבל דרגא
דיצחק. ביומא תליתאה לקבל דרגא דייעקב. ביומא רביעאה לקבל דרגא
דיוסף. ביומא חמישאה לקבל דרגא דמשה. ביומא שתיתאה לקבל דרגא
דאהרן:

ובשבעה ימים - הרי שבעתים, ויאיר שבעתים אור השמש, והקדוש
ברוך הוא ירחם על העולם. ושעיר עזים אחד לחטאת - לכפר על
טמאת המקדש שטמאו אמות העולם עובדי כוכבים ומזלות. ביום
השני כנגד דרגת יצחק. ביום השלישי כנגד דרגת יעקב. ביום הרביעי
כנגד דרגת יוסף. ביום החמישי כנגד דרגת משה. ביום הששי כנגד
דרגת אהרן.

ותא חזי בהאי חגא ובחגא דפטריו, שבעה יומי דכלילן כולהו יומין
דלעילא בהו. מה דלית כן בשאר חגין דמקרבין בהו מוסף, אלא היינו
דאוקימנא ברזא דמהימנותא (בראשית ל') מחשוף הלבו אשר על המקלות,
די לכל אינון שבעה שבעה דרגין אסחר לון בסטר דחס"ד חגא דפטריו,
לקבל אברהם דאתי מחס"ד בגין כך כולהו דרגין תמן. דהא לכולהו דרגין
אסחר יעקב שלימא לסטר דחס"ד. האי חגא לקבל דרגא דאהרן דאחיד
בחסד, כולהו עמיה.

ובא וראה, בחג זה ובחג המצות שבעה ימים שכלולים בהם כל
הימים שלמעלה, מה שאין כן בשאר חגים שמקריבים בהם מוסף,
אלא הינו מה שפרשנו בסוד האמונה, (בראשית ל) מחשוף הלבו אשר על

המקלות, שלכל אותם שבעה שבע דרגות מקיפות אותם בצד החסד, החג של המצות כנגד אברהם שבא מחסד, לכן כל הדרגות שם, שהרי את כל הדרגות מקיף יעקב השלם לצד של חסד. החג הזה כנגד דרגתו של אהרן שאחוז בחסד, כלם עמו.

דבר אחר, בגין דכולהו דרגין וכולהו זכאין, כד נפקו ישראל ממצרים קודשא בריך הוא אתגלי תמן בכתרוי וזמין למעבד כן ביומי דיייתי משיחא. בגין כך פולהו כתרין רמיזין הכא והכא ונטליו על חד תרין שבע ברכאן הכא מהתם. והתם על חד שבעה משאר מוספין, הדא הוא דכתיב (מיכה ז) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. כיום צאתך הוה ליה למימר. מאי כימי. דכולהו יומין עלאין אודמנו התם ואודמנו הכא. בגין כך נפלאות נפלאות, חמשין פלאות. דהא נ' תרעין דבינייה פתח קודשא בריך הוא לאפקא לון מתמן. ובגיני כך באורייתא אדכר יציאת מצרים נ' זמנין לקבל נ' תרעין כדן יעביד ליומי משיחא. ומאי אראנו. אלא אראנו לההוא סבא דחזא בקדמיתא דכתיב (שמות י"ד) וירא ישראל את היד הגדולה. כדן זמין למחזי פורענותא דאדום.

דבר אחר - משום שכל הדרגות וכל הצדיקים, כשיצאו ישראל ממצרים, הקדוש ברוך הוא התגלה שם בכתרים שלו, ועתיד לעשות כן בזמן ביאת המשיח. משום כך כל הכתרים רמוזים כאן וכאן, ונוטלים על אחד שנים שבע ברכות כאן משם. ושם על אחד שבעה משאר המוספים, זהו שכתוב (מיכה ז) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. כיום צאתך היה לו לומר! מה זה כימי? שכל הימים העליונים הזדמנו לשם והזדמנו לכאן, משום כך נפלאות, נ' פלאות, חמשים פלאות, שהרי חמשים שערי בינה פתח הקדוש ברוך הוא להוציא אותם משם, ולכן מזכרת בתורה חמשים פעמים יציאת מצרים, כנגד חמשים שערים, כך יעשה לימות המשיח. ומה זה אראנו? אלא אראנו את אותו הזקן שראה בראשונה, שכתוב (שמות יד) וירא ישראל את היד הגדולה, ואז עתיד לראות את הפרענות של אדום

דבר אחר, דבגינהון דשבעה צדיקייא, זמין קודשא בריך הוא לאעברא לךל אומין דעלמא ולא ישתאר בעלמא אלא קודשא בריך הוא בלחודוי וישראל גוי אחד בגין כך הכא שבעה יומין. תא חזי, דבגין כך מתמעטין והולכין. וביומא תמינאה שלטין ישראל לחודדיהו בעלמא ומקריבין פר אחד איל אחד, רזא דיחודא. שבעה כבשים לקבל שבעה דרגין. שעיר עזים, אף על גב דבההוא זמנא יעבריניה קודשא בריך הוא מעלמא, עם כל דא ישתאר מניה דלא יתבטלון מפריה ורביה. ובההוא זמנא יפקון מים חיים מחכמה עלאה (זכריה י"ד) חצים אל היס הקדמוני דא חסד עלאה

וְחֻצִים אֶל הַיָּם הָאֲחֵרוֹן דָּא גְבוּרָה תִּתְּנָה וּגְבוּרָה עֲלָא. בְּקִיץ וּבְחֹרֶף
בְּסֻטְרָא דְאַשָּׁא וּבְסֻטְרָא דְמִיָּא. דְּלֹא יִשְׁתַּאֲר דִּינָא בְּעֲלָמָא אֲלֵא כְּלֵא רַחֲמֵי
וְחִיִּים וְחִירוֹ בְּעֲלָמָא :

דְּבַר אַחַר - שְׁבַשְׁבִּיל שְׁבַעַת הַצְּדִיקִים עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר
אֶת כָּל אַמּוֹת הָעוֹלָם, וְלֹא יִשְׁאַר בְּעוֹלָם אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ
וַיִּשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד. מִשּׁוּם כִּדּוֹן שְׁבַעַת יָמִים. בֵּא רְאֵה שְׁמִשּׁוּם כִּדּוֹן
מִתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים, וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי שׁוֹלְטִים יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ בְּעוֹלָם
וּמְקַרִּיבִים פֶּר אֶחָד, אֵיל אֶחָד, סוּד הַיְחֻוּד. שְׁבַעַת כְּבָשִׂים - כְּנָגֵד שְׁבַע
דְּרָגוֹת. שְׁעִיר עִזִּים - אֵף עַל גֵּב שְׂבָאוֹתוֹ זְמַן יַעֲבִירנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִן הָעוֹלָם, עִם כָּל זֶה יִשְׁאַר מִמֶּנּוּ שְׁלֵא יִתְבַּטְּלוּ מִפְּרִיָה וּרְבִיָה. וּבִבְאוֹתוֹ
זְמַן יֵצְאוּ מִיָּם חִיִּים מִחֻכְמָה הָעֲלִיוֹנָה, (זְכַרְיָה יד) חֻצִּים אֶל הַיָּם
הַקְּדוּמוֹנִי - זֶה חֶסֶד עֲלִיוֹן, וְחֻצִּים אֶל הַיָּם הָאֲחֵרוֹן - זוֹ גְבוּרָה תַּחְתּוֹנָה
וּגְבוּרָה עֲלִיוֹנָה. בְּקִיץ וּבְחֹרֶף - בְּצַד הָאֵשׁ וּבְצַד הַמַּיִם. שְׁלֵא יִשְׁאַר דִּין
בְּעוֹלָם, אֲלֵא הַכֹּל רַחֲמִים וְחִיִּים וְחַרוֹת בְּעוֹלָם.

וְתָא חֲזִי בְּהַאי חֲנָא עֲבָדִין נְסוּדָה הַמַּיִם. נְבִיעַ דְּחֶסֶד בְּאִינוֹן שְׁתִּין מִשְׁשֵׁת
יָמֵי בְּרֵאשִׁית, וְכוּלְהוּ שְׁבַעַת יוֹמִין עֲלָאִין מְקַבְּלִין מֵאִינוֹן מִיָּם חִיִּים
דְּנִפְקִין מִירוּשְׁלַיִם עֲלָא טְמִירָא. וּבִבְאוֹן אֲתֵר רְמִיז לְאִינוֹן מִיָּם חִיִּים,
בְּאִינוֹן שְׁתִּין. וְחֻסִּידֵי וְצְדִיקֵי חֲדָאֵן בְּהַאי הַלוּלָא, בְּגִין דְּרְמִיזָא לְהַהוּא
טִיבוּ דְּזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַעַבְד כִּד יַעֲבֵר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סְאִיבו
מֵאַרְעָא דִּיחֲתוֹן אִינוֹן מִיָּם חִיִּים טְהוּרִים בְּאִינוֹן שְׁתִּין, בְּהַהוּא מְזַבְּח
עֲלָא הַהוּא יָם הָאֲחֵרוֹן. וְאִינוֹן תְּלַתָּא לֹגִין מִיָּם יִיח בְּצִים לְקַבֵּל צְדִיק
דְּאֶקְרִי חִיִּי הָעוֹלָמִים, וְעַל יְדִיה מִיָּם נְחִתִּין בְּאִינוֹן שְׁתִּין.

וּבֵא רְאֵה, בְּחַג הַזֶּה עוֹשִׂים נְסוּדָה הַמַּיִם, שְׁפַע שֶׁל חֶסֶד בְּאוֹתָם שְׁתִּים
מִשְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, וְכָל שְׁבַעַת הַיָּמִים הָעֲלִיוֹנִים מְקַבְּלִים מֵאוֹתָם
מִיָּם חִיִּים שְׁיוּצָאִים מִירוּשְׁלַיִם הָעֲלִיוֹנָה הַטְּמִירָה. וּבְאִיזָה מְקוֹם
רְמִיז עַל אוֹתָם מִיָּם חִיִּים? בְּאוֹתָם שְׁתִּים, וְחֻסִּידִים וְצְדִיקִים
שְׁמַחִים בְּהַלוּלָא הַזֶּה, מִשּׁוּם שְׁרוּמִז לְאוֹתוֹ הַטּוֹב שְׁעֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לַעֲשׂוֹת כְּשִׁיעֲבִיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַטְּמָאָה מִן הָאָרֶץ, שְׁיִרְדּוּ
אוֹתָם מִיָּם טְהוּרִים בְּאוֹתָם הַשְׁתִּים בְּאוֹתוֹ מְזַבְּח עֲלִיוֹן, יָם הָאֲחֵרוֹן,
וְהֵם שְׁלֵשָׁה לְגִים מִיָּם, שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בִּיצִים, כְּנָגֵד צְדִיק שְׁנַקְרָא חִי
הָעוֹלָמִים, וְעַל יְדוֹ הַמַּיִם יוֹרְדִים בְּאוֹתָם שְׁתִּים.

וְתָא חֲזִי הַלֵּל הַזֶּקֶן כִּד הָוָה חֲדִי בְּהַאי הַלוּלָא אָמַר אִם אֲנִי כָּאֵן הַכֹּל כָּאֵן.
וְאִם אֵין אֲנִי כָּאֵן מִי כָּאֵן. הוּא רְמִיז וְאָמַר אִי שְׁכִינְתָּא דְּאֶקְרִי אֲנִי שְׁרִיָּא
כָּאֵן. הַכֹּל כָּאֵן הַהוּא אֲתֵרָא דְּאֶקְרִי כָּל דְּאֲתִי לְאִזְדוּגָא בָּהּ. וְאִם אֵין אֲנִי

כָּאן מִי כָּאן. דְּהָא לָא חֲשִׁיבָא טִיבוּ שְׁלִימָא בְּגִין דְּשְׂכִינְתָא לָא שְׂרִייא
בְּאַרְעָא קְדִישָׁא. אֲבָל כִּד יִשְׁתַּלְמוּ אִינוּן פְּרִים כְּדִין כְּתִיב (ישעיה י"ב)
וּשְׂאֲבַתְסֵם מֵיִם בְּשִׁשׁוֹן מִמְעֵינֵי הַיְשׁוּעָה. מֵאן אִינוּן. שִׁית מְעֵינֵי דְאִינוּן
מְרִיקִין בְּהָאֵי יְשׁוּעָה וּכְדִין עֲלָמָא כּוֹלִיָּה בְּחֻדְוָה בְּגִין דְּנִפְקָא שְׂכִינְתָא מִבִּין
הָהוּא סְאִיבוּ דְשָׂאָר עֲמִין, בְּגִין כְּדָ (במדבר כ"ט) בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תְהִיָּה
לְכֶם.

ובא וראה, כְּשֶׁהֲלַל הִזְקוּ הָיָה שְׂמִיחַ בְּהַלּוּלָא הַזֶּה, אָמַר, אִם אֲנִי כָּאן -
הַכֹּל כָּאן, וְאִם אֵין אֲנִי כָּאן - מִי כָּאן? הָיָה רוּמִזוּ וְאוּמַר, אִם שְׂכִינָה
שְׂנַקְרָאת אֲנִי שׁוֹרָה כָּאן - הַכֹּל כָּאן, אוֹתוֹ מְקוּם שְׂנַקְרָא כֹּל שְׂבִיָּה
לְהַזְדַּוּג בֵּיהּ. וְאִם אֵין אֲנִי כָּאן - מִי כָּאן? שְׁהֲרִי לָא חֲשׁוּב טוֹב שְׁלָם,
מְשׁוּם שְׂשְׂכִינָה לָא שׁוֹרָה בְּאַרְצָה הַקְּדוּשָׁה. אֲבָל כְּשִׁיִּשְׁתַּלְמוּ אוֹתָם
פְּרִים, אָז כְּתוּב (ישעיה יב) וּשְׂאֲבַתְסֵם מֵיִם בְּשִׁשׁוֹן מִמְעֵינֵי הַיְשׁוּעָה. מִי
הֵם? שְׂשֵׁה מְעֵינֹת שְׂמְרִיקִים בִּישׁוּעָה הַזֹּאת, וְאִזְּ הַעוֹלָם כְּלוּ בְּחֻדְוָה,
מְשׁוּם שְׂשְׂכִינָה יוֹצֵאת מִתּוֹךְ אוֹתָהּ טְמֵאת שְׂאָר הָעַמִּים, מְשׁוּם כְּדָ
(במדבר כט) בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לְכֶם.

תָּא חֲזִי עֶשֶׂר נְטִיעוֹת עֲרֵבָה וְנִסּוּף הַמִּים הִלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי. שְׂאָר מְלִי
דְאוּרִייתָא תּוֹרָה. וְהִכָּא הִלְכָה. מֵאֵי טַעְמָא, אֲלָא בְּגִין דְּהָאֵי אֲתֵרָא דְאֶקְרִי
הַר סִינִי, תּוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה אוֹלִיפֵת לִיהּ לְמִשָּׁה לְקִשְׂרָא קִשְׁרִין דְּמַהִימְנוּתָא.
אִינוּן עֶשֶׂר נְטִיעֵין דְּנִצְבֵי קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, דְּהָא אֲחִיד לֹון בְּהֵהוּא אֲתֵרָא
דְאֶקְרִי עֲרֵב שְׂבִיעִית וְיַעֲבֹדוּן פְּרִי בְּהֵהוּא בֵּית סָאָה, בְּגִין דְּאִייתִי מְזוֹנָא
לְעֲלָמָא בְּהָאֵי שְׂבִיעִית. דְּלִית לֹון מְזוֹנָא אֲלָא מֵהֵהוּא שְׂתָא שְׂתִיתָאָה
דְּזִרְעִין בֵּיהּ זִרְעִין, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (הושע י') זִרְעוּ לְכֶם לְצַדִּיקָה קִצְרוּ לְפִי
חֶסֶד, מַה דְּזִרְעִין יְהִי לְהֵהוּא אֲחֵרָא דְאֶקְרִי צַדִּיקָה שְׁלִימָה, וּכְדִין וּקִצְרוּ
לְפִי חֶסֶד כְּדִין יְהִי טִיבוּ עֲלָאָה. וּמֵאן אִיהוּ לְפִי חֶסֶד דָּא אֲבֵרְהֶם.

בא ראה, עֶשֶׂר נְטִיעוֹת, עֲרֵבָה וְנִסּוּף הַמִּים - הִלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי, שְׂאָר
הַדְּבָרִים שֶׁל הַתּוֹרָה - תּוֹרָה, וְכָאן הִלְכָה. מַה הַטַּעַם? אֲלָא מְשׁוּם
שְׂמִינִי זֶה שְׂנַקְרָא הַר סִינִי, תּוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה לְמִדָּה אֶת מִשָּׁה לְקִשְׁרָא
קִשְׁרִי הָאֲמוּנָה. אוֹתוֹן עֶשֶׂר נְטִיעוֹת שְׂנִטְעַה הַקְּדוּשָׁה בְּרִידָה הוּא, שְׂאֲחִז
אוֹתוֹן בְּאוֹתוֹ מְקוּם שְׂנַקְרָא עֲרֵב שְׂבִיעִית, וְיַעֲשׂוּ פְּרִי בְּאוֹתוֹ בֵּית סָאָה,
כְּדִי שְׂיָבֵא מְזוֹן לְעוֹלָם בְּשְׂבִיעִית הַזֶּה, שְׂאִין לְהֵם מְזוֹן אֲלָא מֵאוֹתָהּ
שְׂנָה שְׂשִׁית שְׂזוֹרְעִים בֵּיהּ זִרְעִים. זֶהוּ שְׂכְּתוּב (הושע י') זִרְעוּ לְכֶם לְצַדִּיקָה
וּקִצְרוּ לְפִי חֶסֶד. מַה שְׂזוֹרְעִים יְהִיָּה לְאוֹתוֹ מְקוּם שְׂנַקְרָא צַדִּיקָה
שְׂלָמָה, וְאִזְּ וּקִצְרוּ לְפִי חֶסֶד, אִזְּ יְהִיָּה טוֹב הָעֲלִיוֹן. וּמִי הוּא לְפִי חֶסֶד?
זֶה אֲבֵרְהֶם.

וְתָא חֲזִי לְתַתָּא שְׁבַעָה עֲבִידוֹן אִית בִּינִיהוֹן. זְרִיעָה לְקַבֵּל אִימָא עֲלָאָה, הִדָּא הוּא דְכְתִיב (בראשיתמ"ז) הָא לָכֶם זֶרַע. קְצִירָא לְקַבֵּל דְרָגָא דְאֲבָרְהָם הִדָּא הוּא דְכְתִיב וְקָצְרוּ לְפִי חֶסֶד. דִּישָׁא בְחָרוּץ לְקַבֵּל דְרָגִיָּה דִּיצְחָק דְעֵבִיד דִּינָא וְאֲפָרִישׁ תִּכּוֹן מִהֵוּא בָר. דִּינָא אֲפָרִישׁ מְנִיָּה וְעֵבִיד דִּינָא בְרִשְׁעֵי עֲלָמָא וְכִדִּין אִינְהוּ כְּמוּץ לְפָנֵי רוּחַ. וְהָאֵי רוּחַ דָּא דְרָגָא דִּינְעֻקָב דְכְתִיב (בראשית מ"ה) וַתַּחֲי רוּחַ יַעֲקֹב, וְלְקַבְלִיָּה זֹרִיָּה וְהוּא מוּץ לְאֲשָׁא אֲתִיָּיָהִיב לְמִיכָל. טוּחִין לְקַבֵּל דְרָגָא דְמִשָּׁה. לִישׁ לְקַבֵּל דְרָגָא דְאֲהֶרוֹן. אוּפִיָּה לְקַבֵּל דְרָגָא דְצִדִּיק וְאֲתַעֲבִיד לְחַיִּים בִּידוֹ דְצִדִּיק בְּהֵוּא אוּר דְאִית בְּצִיּוֹן, הִדָּא הוּא דְכְתִיב (תהלים קל"ו) נֹתַן לָחֶם לְכֹל בִּשְׂר. בְּקַדְמִיתָא לְכִ"ל וְלִבְתֵּר לְהֵוּא אֲתֵר דְאֲקָרִי בְּשֵׁר וּמָאֵי לָחֶם דָּא קִיּוּמָא.

בֵּא רְאָה, לְמִטָּה שְׁבַעָה מַעֲשִׂים יֵשׁ בִּינִיהֶם. זְרִיעָה - כְּנַגְדָּא הָאֵם הַעֲלִיּוֹנָה, זֶהוּ שְׁכָתוּב (בראשית מו) הָא לָם זֶרַע. קְצִירָה - כְּנַגְדָּא דְרָגַת אֲבָרְהָם, זֶהוּ שְׁכָתוּב [ו] קָצְרוּ לְפִי חֶסֶד. דִּישָׁה בְחָרוּץ - כְּנַגְדָּא דְרָגַת יֶצְחָק, שְׁעוּשָׁה דִּין וּמְפָרִיד תִּבְּוּ מֵאוּתוֹ בָר. דִּין מְפָרִיד מְמָנוּ, וְעוּשָׁה דִּין בְּרִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וְאִזּוּ הוּא (תהלים לה) כְּמוּץ לְפָנֵי רוּחַ. וְרוּחַ הַזֶּה זֶה הַדְרָגָה שֶׁל יַעֲקֹב, שְׁכָתוּב (בראשית מה) וַתַּחֲי רוּחַ יַעֲקֹב, וְכַנְגְדוֹ זֹרָה. וְאוּתוֹ הַמִּץ נִתָּן לְאִשׁ לְמִאֲכָל. טוּחִין - כְּנַגְדָּא דְרָגַת מִשָּׁה. לֵשׁ - כְּנַגְדָּא דְרָגַת אֲהֶרוֹן. אוּפָה - כְּנַגְדָּא דְרָגַת צִדִּיק, וְנַעֲשָׂה לָחֶם בִּידוֹ שֶׁל צִדִּיק בְּאוּתוֹ אוּר שֵׁישׁ בְּצִיּוֹן. זֶהוּ שְׁכָתוּב (תהלים קלו) נֹתַן לָחֶם לְכֹל בִּשְׂר. בְּתַחֲלָה לִ"כִּל", וְאַחַר כֵּן לְאוּתוֹ מְקוּם שְׁנִקְרָא בְּשֵׁר. וּמָה זֶה לָחֶם? זֶה הַקִּיּוּם.

וּבְהָאֵי שְׁתָּא שְׁבִיעִיתָא לָא עֲבִידוֹן עֲבִידָתָא, אֲלָא אֲכָלִין הֵוּא לָחֶם דְּאֲתִיָּיָהִיב לְהוּ מִשְׁתָּא שְׁתִּיתָאָה. וְכוּלְהוּ עֲלָמִין בְּחֻדְוָה נִיחִין וְכוּלְהוּ מִסְכְּנֵי וְעִתִּירֵי פוּלְהוּ שׁוּין בְּהָאֵי אֲתֵר, דְּהָא פוּלְהוּ תַתָּאֵי מְהָאֵי שְׁתָּא שְׁבִיעִיתָא מִתְּזַנִּין. וְאִי בָר נֵשׁ עֲבִיד בְּאִינוּן פִּירִין סְחוּרְתָא. הָאֵי דְאֲתָרָא דְעִנְיֻתָא מְנַע מְנִיָּה בְּרַכָּאוֹ, בְּגִין כֵּן מְנַע מְנִיָּה בְּרַכָּאוֹ. וּבְעֵי בָר נֵשׁ לְאֲחֻזָּא דְהָאֵי אֲרַעָא קְדִישָׁא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָּה הוּא אִית לָהּ נִיחָא בְּבַעֲלָהּ וְקוּדְשָׁא בְּרִידָּה הוּא יְהִיב לָחֶם לְהָאֵי כִ"ל. וְכִ"ל לְהֵוּא אֲתָרָא דְאֲקָרִי בְּשֵׁר מְבִשְׂרֵי, וְלִית לָהּ נְהוּרָא מְדִילָהּ אֲלָא הִנְהוּ סְפִיחֵי דְשְׁתִּיתָאָה דְאֲזַדְרַעוּ בָּהּ מִמִּילָא.

וּבְשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית הַזֶּה לָא עוֹשִׂים מְלָאכָה, אֲלָא אוֹכְלִים אוּתוֹ לָחֶם שְׁנַתָּן לָהֶם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁית, וְכֹל הָעוֹלָמוֹת נָחִים בְּחֻדְוָה. וְכֹל הָעֲנִיִּים וְהָעֲשִׂירִים, כְּלָם שׁוּיִם בְּמְקוּם זֶה, שְׁהִרֵי כֹל הַתַּחְתּוֹנִים נְזוּנִים מִשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הַזֶּה. וְאִם אָדָם עוֹשֶׂה סְחוּרָה בְּאוּתָם פְּרוּת, הַמְּקוּם הַזֶּה שֶׁל עֲנִיּוֹת מוּנַע מְמָנוּ בְּרַכּוֹת, וְלָכֵן מוּנַע מְמָנוּ בְּרַכּוֹת. וְצִרִידָּא אָדָם לְהֵרָאוֹת שְׁלָאֲרֵץ הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה שֶׁל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּדָּה הוּא יֵשׁ נַחַת עִם בְּעֻלָּהּ, וְהַקְּדוּשָׁה בְּרוּדָּה הוּא נֹתַן לָחֶם לְכֹל הַזֶּה, וְ"כִלִּי" לְאוּתוֹ מְקוּם

שְׁנִקְרָא (בראשית ב) בְּשֵׁר מִבְּשָׂרִי, וְאִין לָהּ אֹר מְשָׁלָה, אֶלָּא אוֹתָם סְפִיחֵי
הַשְּׂשִׁית שְׁנִזְרְעוּ בָּהּ מִמִּילָא.

וּבְעֵי בְר נֶש בְּהֵהוּא עֲרַב שְׁבִיעִית לְמַעַבְד עֲבִידְתָּא דְאַרְעָא בְּאִינוּן עֶשֶׂר
נְטִיעוּן אֲשֶׁתְּלִימוּ בָּהּ דְּתַתְּיַחַד הָאִי אַרְעָא בְּהוּ, וְלֹא תַתְּפָרֵשׁ מְנִייהוּ
וְתַתְּקָרִי אֶף הִיא נְטִיעָה, נְצִיבוּ דְנָצַב קוּדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא. בְּגִין דְלֹא יִתְמַנַּע
מִינָהּ הֵהוּא טִיבוּ דְאִית לָהּ עִם בְּעֵלָהּ, נִיחָא בְּשְׁבִיעִית. בְּגִין כִּד אָדָם
בְּיוֹמָא שְׁתִּיתָאָה אֲתַבְּרִי וְאִזְדוּגַת עֲמִיה בֵּת זֹגִיָּה לְאַתְעֲנָגָא בְּשַׁבְּתָא,
וְהִשְׁתָּא אִזְדוּגַת צְדִיק בְּשִׁיתָאָה לְמִיָּהב נְהִירוּ לְהָאִי הֵר סִינִי.

וְצָרִיד אָדָם בְּאוֹתוֹ עֲרַב שְׁבִיעִית לְעִשׂוֹת מְלֹאכְתָּהּ הָאֶרֶץ בְּאוֹתוֹן עֶשֶׂר
נְטִיעוֹת שְׁהִשְׁתְּלִמוּ בָּהּ, שְׁתַּתְּיַחַד הָאֶרֶץ הִזוּ עֲמָהֶם וְלֹא תִפְרַד מֵהֶם,
וְאֶף הִיא תִקְרָא נְטִיעָה, נְטִיעָה שְׁנִטְעָה הַקְּדוּשָׁה בְּרוּדָהּ הוּא, כְּדִי שְׁלֹא
יִמְנַע מִמְּנָה אוֹתוֹ טוֹב שְׂיֵשׁ לָהּ עִם בְּעֵלָהּ מְנוּחָה בְּשְׁבִיעִית. וְלָכֵן נִבְרָא
אָדָם בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי, וְהִזְדוּגָה עֲמוּ בֵּת זֹגִו לְהַתְעַנֵּג בְּשַׁבְּתָא, וְעַכְשָׁו הִזְדוּגָה
צְדִיק עִם שְׂשִׁי לְתַת אוֹר לְהֵר סִינִי הַזֶּה.

וְתָא חֲזִי, הֵר חוֹרֵב אֲתַקְרִי כִּד אִזְדוּג עֲמִיה וְאִיו. וְאִי בְּנֵי נֶשָׁא מְפָרִישִׁין
וְאִיו מִינָהּ, אֲקָרִי חֲרַב לִי, דְּהָא חֲרַב כְּתִיב, וְעַבְדָּא נּוֹקְמִין. בְּגִין כִּד הִלְכָה
לְמִשָּׁה מְסִינִי תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה דִּיכְלָלוּן יְתָה בְּאִינוּן עֶשֶׂר נְטִיעוּן עֲרַב
שְׁבִיעִית, וְיִיתִי מְזוֹנָא לְעֵלְמָא בְּשְׁבִיעִית. דְּהוּא אֲתַרָּא דְלִית לָהּ נְהוּרָא
אֶלָּא מָה דְאַתְיָהִיב לָהּ מֵהֵהוּא וְאִיו.

וּבֹא וּרְאֵה, הֵר חוֹרֵב נִקְרָא כְּשִׁמְזוּג עֲמוּ וְאִיו, וְאִם בְּנֵי אָדָם
מְפָרִידִים וְאִיו מְמַנָּה, נִקְרָא חֲרַב לָהּ, שְׁהֲרִי כְּתוּב חֲרַב, וְעוֹשָׂה
נְקָמוֹת, לָכֵן הִלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה, שְׂיִכְלָלוּ אוֹתָהּ עִם
אוֹתָם עֶשֶׂר נְטִיעוֹת עֲרַב שְׁבִיעִית, וְנִבְא מְזוֹן לְעוֹלָם בְּשְׁבִיעִית, שְׁהוּא
מְקוּם שְׂאִין לוֹ אוֹר אֶלָּא מָה שְׁנַתָּן לוֹ מֵאוֹתוֹ וְאִיו.

וְתָא חֲזִי יִשְׂרָאֵל כִּד עַבְדוּ עֲגָלָא וְאַפְרִישוּ בְּרַכְאָן מֵהָאִי הֵר חוֹרֵב דְאַפְרִישוּ
מִנִּיהּ וְאִיו וְקִצִּיצוּ בְּנְטִיעוֹת בְּאִינוּן נְטִיעוּן, מָה כְּתִיב (שְׁמוֹת ל"ג) וְיִתְנַצְּלוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת עֵדִים מֵהֵר חוֹרֵב. הֵהוּא עַדִּי עֲלָאָה, תְּפִלִּין דְרִישָׁא וְדְרוּעָא
דְשׁוּוּיִין בְּיַד כְּהֵה אֲעֲדִיאוּ מְנַהוּן. וּמֵאֵן אֲתֵר אֲתִיָּהִיב לוֹן, מֵהֵר חוֹרֵב כִּד
אִזְדוּג בָּהּ וְאִיו. וְהִשְׁתָּא (מְשִׁלִּי ט"ז) וְנִרְגָן מְפָרִיד אֶלּוּף וְאַתְעֲרוּ עֲלֵיהוֹן חֲרַב.

ובא וראה, כְּשֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵגֶל, וְהִפְרִידוּ הַבְּרָכוֹת מֵהָר חוֹרֵב הַזֶּה, שֶׁהִפְרִידוּ מִמֶּנּוּ וְאִיוּ וְקִצְצוּ בְּנִטְיָעוֹת, בְּאוֹתָן נִטְיָעוֹת מֵהַ כְּתוּב: (שמות לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדָיִם מֵהָר חוֹרֵב. אוֹתוֹ תִּכְשִׁיט עֲלֵיוֹן, תִּפְלִין שֶׁל רֹאשׁ וְזֵרוּעַ שְׁשָׁמִים בְּיַד כְּהֵה הִסִּירוּ מֵהֶם, וּמֵאִיזָה מְקוֹם נָתַן לָהֶם? מֵהָר חוֹרֵב, כְּשֶׁהִזְדוּג עִמָּהּ וְאִיוּ. וְכָעֵת (משלי טז) [ו] נִרְגָן מִפְּרִיד אֱלוֹף, וְעוֹרְרוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַחֶרֶב.

בְּגִין כֶּךָ בְּנֵי לֵוִי דְעָבְדוּ לַיהוָה לְהָאֵי אֲתָרָא, אֲתִפְרְעוּ מִנְהוֹן. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב (שמות ל"ב) וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִי לִי אֵלֵי וַיֵּאָסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי, דְּהָא לֹא עָבְדוּ פְּרוּדָא אֶלָּא לַיהוָה. וְאָמַר לוֹן מֹשֶׁה (שמות ל"ב) כֹּה אָמַר יְיָ עֲבְרוּ וְשׁוּבוּ מִשַּׁעַר לְשַׁעַר בְּמַחֲנֶה, בְּגִין דְּהָאֵי כִּי"ה יְהִיבַת לוֹן רְשׁוּתָא לְמַעְבָּד דִּינִין וּמֵאֵן אִיהוּ כִּי"ה, דָּא הֵר חוֹרֵב וּבְגִין כֶּךָ קִטְלוּ מִנְהוֹן כְּשֶׁלְּשֶׁת אֶלְפֵי אִישׁ, שְׁלֶשֶׁת לֹא אֲתָמַר, אֶלָּא כְּשֶׁלְּשֶׁת לְקַבֵּל הִנְהוּ תִלְתָּא דְרַגְוִין דְּהוּוּ מְלִינִין לְהָאֵי בְּאֵר. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב (בראשית כ"ט) וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֶשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עֲלֶיהָ. בְּגִין דְּאִינוּן גְּרָמוּ דִּי־סִתְּלָקוֹן מִינְהָ וְהָא אוּקְמוּהָ.

מְשׁוּם כֶּךָ, בְּנֵי לֵוִי שְׁעָשׂוּ לַיהוָה לְמְקוֹם זֶה, נִפְרְעוּ מֵהֶם, זֶהוּ שְׁכָתוּב (שמות לב) וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִי לֵה אֵלֵי, וַיֵּאָסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי. שְׁהָרִי לֹא עָשׂוּ פְּרוּד, אֶלָּא לַיהוָה. וְאָמַר לָהֶם מֹשֶׁה, כֹּה אָמַר ה' עֲבְרוּ וְשׁוּבוּ מִשַּׁעַר לְשַׁעַר בְּמַחֲנֶה. מְשׁוּם שֶׁ"כֹּה" הַזֹּאת נִתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת דִּינִים. וּמִיָּהוּ כֹּה? זֶה הֵר חוֹרֵב, וְלָכֵן הִרְגוּ מֵהֶם כְּשֶׁלְּשֶׁת אֶלְפֵי אִישׁ. שְׁלֶשֶׁת לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא כְּשֶׁלְּשֶׁת, כְּנֶגֶד אוֹתָן שְׁלֹשׁ דְּרָגוֹת שְׁהִיוּ מִמְּלָאוֹת אֶת הַבְּאֵר הַזֶּה. זֶהוּ שְׁכָתוּב (בראשית כט) וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֶשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עֲלֶיהָ, מְשׁוּם שֶׁהֶם גְּרָמוּ שִׁי־סִתְּלָקוּ מִמְּנָה, וְהָרִי בְּאֵרוּהָ.

בְּגִין כֶּךָ פְּקִידַת לֵיהּ הָאֵי תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה לְמֹשֶׁה עַל אִינוּן עֶשֶׂר נִטְיָעוֹן וְעַרְבָּה דְּיִקְיָפוֹן לְהָאֵי מְזַבַּח בְּאִינוּן עַרְבֵי נַחַל לְקַבֵּל תְּרִין דְּרַגְוִין דְּמְקִיפִין לְעִילָא דְּאִינוּן נְצִיחַ הו"ד. וְכִדִּין יַעֲבְדוּן נְסוּדָּה הַמִּים מְאִינוּן מִים חַיִּים דְּאֲתִינִין עַל יְדֵי דְּצַדִּיק וְלֹא יִמְנְעוּן מֵהָאֵי מְזַבַּח טִיבוּ עֲלָאָה.

מְשׁוּם כֶּךָ צוֹתָה תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה הַ אֵת אֶת מֹשֶׁה עַל אוֹתָן עֶשֶׂר נִטְיָעוֹת וְעַרְבָּה, שְׁיִקְיָפוּ אֶת הַמְּזַבַּח הַזֶּה עִם אוֹתָם עַרְבֵי נַחַל, כְּנֶגֶד שְׁתֵּי דְרָגוֹת שְׁמְקִיפִים לְמַעְלָה, שְׁהֶם נְצַח וְהוֹד, וְאִזּוּ יַעֲשׂוּ נְסוּדָּה הַמִּים אוֹתָם מִים חַיִּים שְׁבָאִים עַל יְדֵי צַדִּיק, וְלֹא יִמְנְעוּ מִמְּזַבַּח הַזֶּה הַטוֹב הָעֲלִיוֹן.

וְתָא חֲזִי כָּל שְׂאָר יוֹמֵי דְשִׁתָּא בְּהַאי מְזַבְּחַ עֲבָדִין נְסוּדָּה הֵיִן, רְמִיזוּ לְדִינָא דְעֵייל בְּהַ לְמִידָן עֲלָמָא. אֲבָל בְּחַג עֲבָדִין אוּף בְּמִים חַיִּים. דְּהָא חַיִּים וְנִהִירוּ אֶתְוֹסָף בְּהַהוּא זְמַנָּא (ישעיה י"א) כִּי מְלָאָה הָאֲרָץ דְּעָה אֶת יְיָ כְּמִים לַיִם מְכַסִּים.

ובא וראיה, כָּל שְׂאָר יָמוֹת הַשָּׁנָה עוֹשִׂים בְּמִזְבֵּחַ הַזֶּה נְסוּדָּה הֵיִן, רוֹמְזוּ לְדִין שְׁנַכְנַס בְּהַ לְדוֹן אֶת הָעוֹלָם. אֲבָל בְּחַג עוֹשִׂים אִף בְּמִים חַיִּים, שְׁהֵרִי חַיִּים וְאוֹר נוֹסָף בְּאוֹתוֹ זְמַן, (ישעיה י"א) כִּי מְלָאָה הָאֲרָץ דְּעָה אֶת ה' כְּמִים לַיִם מְכַסִּים.

עֲשֵׂרָה פְּעָמִים נִמְנוּ יִשְׂרָאֵל, אַחַת בִּירִידָתוֹ לְמַצְרַיִם דְּכָתִיב (בראשית מ"ו) כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִמָּה וְכוּ' (וגו'). וְאַחַת בְּעֲלִיָּתוֹ דְּכָתִיב (שמות י"ב) כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי. וְשָׁנִים בְּחוּמְשׁ הַפְּקוּדִים וְשָׁנִים בִּימֵי שְׂאוּל, א' בְּבִזְק וְא' בְּטִלָּאִים, וְא' בִּימֵי דָּוִד (שמואל ב' כ"ג) וְיִתְּנוּ יוֹאָב אֶת מִסְפֵּר הָעָם אֶל הַמֶּלֶךְ. וְא' בִּימֵי עֶזְרָא (עזרא ב') כָּל הַקְּהָל כָּאֶחָד. וְא' לְעֲתִיד לְבָא (ירמיה ל"ג) עוֹד תִּעְבְּרֶנָּה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנֵה.

עֲשֵׂר פְּעָמִים נִמְנוּ יִשְׂרָאֵל: אַחַת בִּירִידָתָם לְמַצְרַיִם, שְׁפָתוֹב (בראשית מו) כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִמָּה וְגוֹמֵר. וְאַחַת בְּעֲלִיָּתָם, שְׁפָתוֹב (שמות יב) כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי. וְשָׁתִיבִים בְּחוּמְשׁ הַפְּקוּדִים. וְשָׁתִיבִים בִּימֵי שְׂאוּל, אַחַת בְּבִזְק וְאַחַת בְּטִלָּאִים. וְאַחַת בִּימֵי דָּוִד, (שמואל ב' כד) וְיִתְּנוּ יוֹאָב אֶת מִסְפֵּר מִפְּקֹד הָעָם אֶל הַמֶּלֶךְ. וְאַחַת בִּימֵי עֶזְרָא, (עזרא ב') כָּל הַקְּהָל כָּאֶחָד. וְאַחַת לְעֲתִיד לְבָא, (ירמיה לג) עוֹד תִּעְבְּרֶנָּה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנֵה.

אֲשֵׁרֵי אָדָם מְצָא חֲכָמָה, דָּא אָדָם עֲלָאָה דְאֲשֵׁרֵי עֲלוּי טִיבוּ דְעֲתִיקָא. אִימְתִי, כְּדִ מְטָא חֲכָמָה כְּמָה דְאֵת אֲמֵר (משלי י"ח) מְצָא אִשָּׁה מְצָא טוֹב וַיִּפֶּק רְצוֹן מֵי. דָּא רַעְוָא דְעֲתִיקָא וְמָאֵי אִיהוּ הַאי חֲכָמָה, דָּא חֲכָמָה זְעִירָא דְהִיא רְבִרְבָּא בְּאַתְחֻבְרוּתָא לְעִילָא. מְצָא, מָאֵי מְצָא כְּגוֹן דְאֲשֵׁתְכַחַת בְּכִלָּא. וְאָדָם יִפִּיק תְּבוּנָה דְבְּעֵי לְעֵינָא וְלֹאֲסִתְכִלָּא וְלֹאֲפִקָא מְעוּמְקָא עֲלָאָה תְּבוּנָה, לְאַנְהָרָא לְהַאי חֲכָמָה. וְעַל יְדֵי דְמָאן אֲתַנְהִירַת עַל יְדֵי עֲלָאָה דְמְפִיק רְצוֹן מְלֵעִילָא לְאַנְהָרָא לְהַ:

אֲשֵׁרֵי אָדָם מְצָא חֲכָמָה - זֶה אָדָם הָעֲלִיּוֹן שֶׁהִשְׁרָה עָלָיו הַטוֹב שֶׁל הָעֲתִיק (כתר), אִימְתִי. כְּשֶׁמְגִיעָה הַחֲכָמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יח) מְצָא אִשָּׁה טוֹב וַיִּפֶּק רְצוֹן מֵה'. זֶה הַרְצוֹן שֶׁל הָעֲתִיק. וּמַהִי הַחֲכָמָה הַזֹּאת? זוֹ חֲכָמָה זְעִירָה שֶׁהִיא גְדוֹלָה בְּהַתְחַבְּרוּת לְמַעֲלָה. מְצָא, מָה זֶה

מָצָא? כְּמוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ בְּכָל. וְאָדָם יִפְיֵק תְּבוּנָה - שְׁצָרִיף לְעֵין וּלְהִסְתַּכֵּל
וּלְהוֹצִיא מִהַעֲמֵק הָעֵלְיוֹן תְּבוּנָה לְהַאִיר לְחֻכְמָה הַזֹּאת, וְעַל יְדֵי מִי הִיא
נְאוּרָה? עַל יְדֵי הָאָדָם הָעֵלְיוֹן שֶׁמִּפְיֵק רְצוֹן מִלְמַעְלָה לְהַאִיר לָהּ:

השלמה מההשמטות (סימן לח)
שְׁבַע צוּרוֹת קְדוּשׁוֹת יֵשׁ לוֹ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא וְכוּלָן כְּנֻגָדוֹ בְּאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר
בְּצִלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אוֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אוֹתָם. וְאֵלוֹ הֵן שׁוֹק יָמִין
וּשְׂמָאל. יָד יָמִין וּשְׂמָאל גּוּף וּבְרִית הָרִי שֵׁשׁ. וְהִיא אֲמֵרֶת שְׁבַעָה. שְׁבַע הָיוּ
בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבֶשֶׁר אֶחָד.

שְׁבַע צוּרוֹת קְדוּשׁוֹת יֵשׁ לוֹ לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְכָלן כְּנֻגָדוֹ בְּאָדָם,
שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) בְּצִלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אוֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אוֹתָם. וְאֵלוֹ
הֵן: שׁוֹק יָמִין וּשְׂמָאל, יָד יָמִין וּשְׂמָאל, גּוּף וּבְרִית - הָרִי שֵׁשׁ. וְהִיא
אֲמֵרֶת שְׁבַעָה? שְׁבַע הֵם בְּאִשְׁתּוֹ, (שם ב) וְהָיוּ לְבֶשֶׁר אֶחָד.

מְשַׁל לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה, לְמַלְךְ שֶׁעָלָה בְּלָבוֹ לִיטַע בְּגִנוֹ תִשְׁעָה אֵילָנִין זְכָרִים
וְהָיוּ כָּלם דְּקָלִים, אָמַר כְּשִׂיְהִיוּ כָּלם מִין אֶחָד, אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּים. מָה
עָשָׂה, נִטַע אֶתְרוּג בִּינֵיהֶם וְהוּא אֶחָד מֵאוֹתָן הַתִּשְׁעָה שֶׁעָלָה בְּלָבוֹ לְהִיּוֹת
זְכָרִים וְאֶתְרוּג מְאִי הָיוּ, נִקְבָּה וְהִינּוּ דְכָתִיב (ויקרא כ"ג) פְּרִי עֵץ הַדֶּר כַּפֹּת
תִּמְרִים (ע"כ).

מְשַׁל לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה? לְמַלְךְ שֶׁעָלָה בְּלָבוֹ לִטַע בְּגִנוֹ תִשְׁעָה אֵילָנוֹת
זְכָרִים, וְהָיוּ כָּלם דְּקָלִים. אָמַר, כְּשִׂיְהִיוּ כָּלם מִין אֶחָד, אִי אֶפְשָׁר
לְהִתְקַיֵּים. מָה עָשָׂה? נִטַע אֶתְרוּג בִּינֵיהֶם, וְהוּא אֶחָד מֵאוֹתָם הַתִּשְׁעָה
שֶׁעָלָה בְּלָבוֹ לְהִיּוֹת זְכָרִים. וְאֶתְרוּג מָה נִהְיָה? נִקְבָּה, וְהִינּוּ שְׁכָתוֹב
(ויקרא כג) פְּרִי עֵץ הַדֶּר כַּפֹּת תִּמְרִים:

זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם. אֶפְשָׁר לומר כֵּן וְהִיא כְּתִיב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם
בְּצִלְמוֹ בְּצִלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אוֹתוֹ וְגו' וְאַחַר כֵּן אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֻגְדוֹ. וַיִּקַּח
אֶחָת מִצִּלְעוֹתָיו וַיִּסְגַּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה. אֶלָּא אֵימָא, דְכָתִיב יִצְיָרָה וְכָתִיב בְּהֵן
עָשִׂיהָ וְכָתִיב בְּהֵן בְּרִיאָה. עָשִׂיהָ דְכָתִיב זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אוֹתָם, בְּעֵת הַרְכִּיב
הַנְּשִׂמָה עַל הַגּוּף וְאַסְף הַכֹּל. וּמִנְלָן דְהָאִי יִצְיָרָה לִישְׁנָא דְאֶסוּפִי הוּא
דְכָתִיב, וַיִּצָּר יְיָ אֱלֹהִים כָּל חַיֵּת הַשָּׂדֶה וְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּבְאֵל אֶל הָאָדָם,
וְהִינּוּ דְכָתִיב עַל הָאָדָם זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם וַיִּבְרָךְ אוֹתָם (ע"כ).

זָכַר וּנְקָבָה בְּרָאִים (בראשית ה). אֲפֹשֶׁר לומר כֵּן? וְהָרִי פָתוּב (שם א) וַיִּבְרָא
אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ וְגוֹמֵר, וְאַחַר כֵּן
(שם) אָעָשָׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. וַיִּקַּח אַחַת מִצְלָעָתָיו וַיְסַגֵּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה.
אֲלָא אָמַר, שְׁפָתוֹב יִצְיָרָה, וְכָתוּב בָּהֶן עֲשִׂיָה, וְכָתוּב בָּהֶן בְּרִיאָה.
עֲשִׂיָה, שְׁפָתוֹב זָכַר וּנְקָבָה בָּרָא אֹתָם, בְּעֵת הַרְכִּיב הַנְּשָׂמָה עַל הַגּוֹף
וְאֶסֶף הַכֹּל. וּמִנִּין לָנוּ שְׂיִצְיָרָה זֶה הִיא לְשׁוֹן אֶסוּף הוּא שְׁפָתוֹב (שם ב)
וַיִּצַּר ה' אֱלֹהִים וְגוֹי כָּל חַיֵּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּבְאֵ אֶל
הָאָדָם, וְהִינּוּ שְׁפָתוֹב עַל הָאָדָם - זָכַר וּנְקָבָה בָּרָא אֹתָם. וַיִּבְרָךְ אֹתָם.

בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אוֹתוֹ בְּכָל אַבְרָיו וְכָל חֲלָקָיו, וְהָא אֲמַרִינָן וַאֲיוּ וּלְמָה
הוּא דוֹמָה לְעוֹטָה אור כְּשֶׁלְמָה וְהָאִי וַאֲיוּ אֵינָה אֲלָא שֵׁשׁ קְצוֹת. אָמַר
לֵיה, בְּרִית מִיָּלָה וְזוּגוֹ שֶׁל הָאָדָם חֲשָׁבִינָן אַחַד. שְׁתֵּי יָדָיו ג'. רַאשׁוֹ וְגוֹפוֹ
ה'. שְׁתֵּי שׁוֹקָיו ו'. וּכְנֶגְדָם כְּמוֹתָם בְּשָׁמַיִם דְּכָתִיב (קהלת ז') גַּם אֵת זֶה לְעַמַּת
זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. וְהִינּוּ יָמִים (שמות ל"א) כִּי שְׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֵת הַשָּׁמַיִם
וְאֵת הָאָרֶץ וְלֹא אָמַר בְּשֶׁשֶׁת יָמִים מְלַמֵּד שְׁכָל יוֹם וַיּוֹם יֵשׁ לוֹ כְּחוֹ (ע"כ) : (עד
כאן מההשמטות) השלמה מההשמטות המשרז הנ"ל

בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ. בְּכָל אַבְרָיו וּבְכָל חֲלָקָיו, וְהָרִי אָמַר, וַאֲיוּ
לְמָה הוּא דוֹמָה? (תהלים קד) לְעוֹטָה אור כְּשֶׁלְמָה, וְהָרִי וַאֲיוּ אֵינָה אֲלָא
שֵׁשׁ קְצוֹת. אָמַר לוֹ, בְּרִית מִיָּלָה וְזוּגוֹ שֶׁל אָדָם חֲשׁוּבִים אַחַד. שְׁתֵּי
יָדָיו שְׁלֶשֶׁה. רַאשׁוֹ וְגוֹפוֹ חֲמִשָּׁה. שְׁתֵּי שׁוֹקָיו שֶׁשֶׁה. וּכְנֶגְדָם כְּמוֹתָם
בְּשָׁמַיִם, שְׁפָתוֹב (קהלת ז) גַּם אֵת זֶה לְעַמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. וְהִינּוּ
יָמִים, (שמות לא) כִּי שְׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, וְלֹא
אָמַר בְּשֶׁשֶׁת יָמִים, מְלַמֵּד שְׁכָל יוֹם וַיּוֹם יֵשׁ לוֹ כְּחוֹ : ע"כ מההשמטות.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וְגוֹי. פְּקוּדָא דָּא לְאַתְעֲסָקָא בְּהָאִי עֲלָמָא בְּפְרִיָה
וּרְבִיָה וּלְמַעַבְדַּ תּוֹלְדִין לְאַתְפִּשְׁטָא שְׁמָא קְדִישָׁא לְכָל סְטָרִין וּלְמַלְקֻט
רוּחִין וּנְשָׁמָתִין לְמַהוּי יִקְרָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיָדָה הוּא עֵילָא וְתַתָּא. דְּכָל מָאן
דְּלֹא אֲתַעֲסַק בְּפְרִיָה וּרְבִיָה אֲזַעִיר דִּיּוֹקְנָא דְמָרִיָה דְלֹא אֲשַׁתְּכַח בְּהָאִי
עֲלָמָא. וְגָרִים דְלֹא שְׂרִיָא שְׁכִינְתָא בְּהָאִי עֲלָמָא דְכְּמָה דְאַתּוֹסְפִין רוּחִין
וּנְשָׁמָתִין, הַכִּי אֲתוֹסֵף לְנַחְתָּא (נ"א דוגמתא) בְּהָאִי עֲלָמָא זִיו יִקְרָא דְמַלְכָּא
דְּכָתִיב (משלי י"ד) בָּרַב עַם הַדָּרַת מֶלֶךְ וּבְאֶפְסֵ לֹאִם מַחֲתַת רְזוּן.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וְגוֹמֵר. מְצוּהָ זֶה לְהַתְעַסֵּק בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּפְרִיָה
וּרְבִיָה וְלַעֲשׂוֹת תּוֹלְדוֹת, שְׂיִתְפִּשֵׁט הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ לְכָל הַצְּדָדִים, וּלְלָקֻט
רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת, שְׂיִהְיֶה כְבוֹד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה. שְׁכָל
מִי שֶׁלֹּא מִתְעַסֵּק בְּפְרִיָה וּרְבִיָה, מְקַטִּין אֵת הַדְּמוּת שֶׁל רְבוּנוֹ שֶׁלֹּא

ימצא בעולם הזה, וגורם שלא תשרה שכונה בעולם הזה. כמו שמתוספות רוחות ונשמות, כך מתוסף לרדת [ני"א : דגמא] לעולם הזה כבוד המלך, שכתוב (משלי יד) ברב עם הדרת מלך ובאפס לאם מחתת רזון.

הדרת מלך דא זיו יקרא דמלכא דאתוסף לנחתא בהאי עלמא, מחתת רזון דא זעירו דדיוקנא דמלכא דאזעיר מהאי עלמא, הכי אזעיר מעילא. דהא ההוא זיוא לא נחית, ואתחשב על ההוא בר נש כאילו אושיד דמין דגרע דיוקנא דלתתא כגוונא דלעילא דכתיב כי בצלם אלהים עשה את האדם, ואיהו אזעיר צלם אלהים לתתא, ודמות ודיוקנא לעילא. ועל דא אצטריך בר נש לאתעסקא בפריה ורביה ולמעבד צלם אלהים לאסגאה יקרא דיי בכל סטריין : (עד כאן מההשמטות)

הדרת מלך - זה זיו כבוד המלך שמתוסף לרדת לעולם הזה. מחתת רזון - זה הקטנת דמות המלך שמקטין מהעולם הזה, כך מקטין גם למעלה, שהרי אותו זיו לא יורד, ונחשב על אותו אדם כאילו שפד דמים, שגרע הדמות שלמטה כמו שלמעלה, שכתוב (בראשית ט) כי בצלם אלהים עשה את האדם. והוא מקטין צלם אלהים למטה והדמות ודיוקן למעלה, ולכן צריך אדם להתעסק בפריה ורביה ולעשות צלם אלהים להגדיל כבוד ה' בכל הצדדים: ע"כ מההשמטות.

רעיא מהימנא

השלמה מההשמטות (סימן לח) פקודא דא לקיים פריה ורביה לקיים בן ובת. בגין דאב תמן יי, ואם תמן ה', בן תמן ו', בת תמן ה'. ואב ואם דלית לון בן ובת, גם יי לא שריא עליהו, וכגוונא דא בעובדא דבראשית אמר פרו ורבו. פרו מסטרא דימינא ורבו מסטרא דשמאלא דביה ברא אלקים כלא, וברא דא עמודא דאמצעיתא. את הארץ דא שכונתא. ואמאי צריך ד', באב ואם בן ובת. בגין דהא אתקדשו ואתברכו בשלש קדושות ושבע ברכאן דאינון יי, צריכין למהוי ד' אתוון דשריין עליהו עשרה, למהוי בר נש רשות היחיד למאריה, דרחבו ד' וגבהו יי. ומאן דמתעסק באורייתא ובמצוה בדחילו וברחימו דמאריה באתר דיראה שריא תמן יי, באתר דאהבה שריא תמן ה'. באתר דתורה שריא ו', ובאתר דמצוה שריא ה'. באתר דמחשבה דאתמר בה (שמואל ב ז) וזאת תורת האדם, כליל מפלא. שריא ביה יו"ד ה"א וא"ו ה"א. (תהלים קכ"ז) אם יי לא לבנה בית שוא עמלו בוניו בו, מאי שוא עמלו בוניו בו, אינון סמא"ל ונחש ע"כ : (עד כאן מההשמטות)

מצוה זו לקיים מצות פריה ורביה לקיים בן ובת, משום שאב שם יי, ואם שם ה', בן שם ו', בת שם ה', ואב ואם שיש להם בן ובת, גם ה' לא שורה עליהם. וכמו זה במעשה בראשית אמר (בראשית א) פרו ורבו, פרו מצד הימין, ורבו מצד השמאל, שבו ברא אלהים הכל, וברא זה עמוד האמצעי, את הארץ - זו שכונה. ולמה צריך ארבע, באב ואם בן

ובת? משום שהרי התקדשו והתברכו בשלש קדשות ושבע ברכות שהם י', צריכות להיות ארבע אותיות ששורות עליהם עשרה, להיות אדם רשות היחיד לאדונו, שרחבו ארבעה וגבהו עשרה. ומי שמתעסק בתורה ובמצוה ביראה ובאהבת אדונו, במקום יראה שרויה שם י', במקום אהבה שרויה שם ה', במקום תורה שרויה ו', ובמקום מצוה שרויה ה', במקום המחשבה שנאמר בה (שמואל ב יט) וזאת תורת האדם, כלול מהכל, שורה בו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, (תהלים קכז) אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. מה זה שוא עמלו בוניו בו? אלו סמא"ל ונחש: ע"כ מההשמטות.

נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, דאתכליל בשית סטרין כליל מפלא פגוונא דלעילא, בשייפי מתקנו ברזא דחכמתא פדקא יאות פלא תקונא עלאה. נעשה אדם רזא דכר ונוקבא פלא בחכמתא קדישא עלאה. בצלמנו כדמותנו לאשתכללא דא בדא למיהוי (ד"א ל"ג חד) הוא יחידאי בעלמא שליט על פלא:

נעשה אדם בצלמנו כדמותנו - שנכלל בששה צדדים כלול מהכל כמו שלמעלה, באיברים מתקנים בסוד החכמה פראוי, הכל תקון עליון. נעשה אדם - סוד של זכר ונקבה, הכל בחכמה קדושה עליונה. בצלמנו כדמותנו - להתתקן זה בזה להיות [דחא] הוא יחידאי בעולם שליט על הכל.

וירא אלהים את כל אשר עשה (ד"א כלל) והנה טוב מאד, הכא אתתקון מה דלא אתמר כי טוב בשני בגין דאתברי ביה מותא, והכא אתמר והנה טוב מאד. ואזלא כמה דאמרי חבריאי והנה טוב מאד זה מות.

וירא אלהים את כל אשר עשה [ד"א כלל] והנה טוב מאד - כאן נתקן מה שלא נאמר כי טוב בשני, משום שבו נברא המות. וכאן נאמר והנה טוב מאד, והולכים כמו שאמרו החברים, והנה טוב מאד - זה המות.

וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, וכי לא חמא ליה קודם. אלא פלא חמא ליה קודשא בריך הוא, ומאן דאמר את כל, לאסגאה כל דרין דייתון לבתר כן, וכן כל מה דיתחדש בעלמא בכל דרא ודרא עד לא ייתון לעלמא. אשר עשה, דא כל עובדין דבראשית, דתמן אתברי יסודא ועקרא לכל מה דייתי ויתחדש בעלמא לבתר כן. ובגין כך חמא ליה קודשא בריך הוא עד לא הוה ושוני פלא בעובדא דבראשית. יום הששי,

מאי שְׁנָא בְּכֹלְהוּ יוֹמֵי דְלָא אֲתִמְר בְּהוּ ה"א, אֵלָא הָכָא כַּד אֲשַׁתְּכַלְל עֲלֵמָא
אֲתַחֲבַרְת נִיקְבָא בְּדִכּוּרָא בְּחַבּוּרָא חַד, ה' בְּשֵׁשִׁי (ד"א דאיהו ס"א יסוד) לְמַהּוּי
כְּלָא חַד. וַיְכַלּוּ, אֲשַׁתְּכַלְלוּ כְּלָא חַד (ד"א כחד). אֲשַׁתְּכַלְלוּ מְכַלָּא וְאֲשַׁתְּלִימוּ
בְּכַלָּא:

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, וְכִי לֹא רָאָה אוֹתוֹ
קִדְּם? אֵלָא הַכֹּל רָאָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וַיִּמָּה שְׁאֲמַר אֶת כָּל - לְרַבּוֹת
כָּל הַדּוֹרוֹת שְׁיָבֹאוּ אַחַר כֶּךָ, וְכֹן כָּל מָה שְׁיִתְּחַדֵּשׁ בְּעוֹלָם בְּכָל דּוֹר
וְדוֹר בְּטָרַם שְׁיָבֹאוּ לְעוֹלָם. אֲשֶׁר עָשָׂה - זֶה כָּל מַעֲשֵׂי בְּרֵאשִׁית שְׁשָׁם
נִבְרָא יִסּוּד וְעֵקֶר לְכָל מָה שְׁיָבֹא וַיִּתְּחַדֵּשׁ בְּעוֹלָם לְאַחַר מִכָּן. וּמִשּׁוּם
כֶּךָ רָאָה אוֹתוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שֶׁלֹּא הָיָה, וְשֵׁם אֶת הַכֹּל בְּמַעֲשֵׂה
בְּרֵאשִׁית. יוֹם הַשֵּׁשִׁי - מָה שׁוֹנָה בְּכָל הַיָּמִים שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהֶם ה"א?
אֵלָא כָּאֵן כְּאֲשֶׁר נִתְקַן הָעוֹלָם, הַתְּחַבְּרָה הַנִּקְבָּה בְּזִכְר בְּחַבּוּר אַחַד. ה'
בְּשֵׁשִׁי [שְׁהוּא] [יִסּוּד] לְהִיּוֹת הַכֹּל אַחַד. וַיְכַלּוּ - נִתְקַנּוּ הַכֹּל אַחַד [כאחד].
נִתְקַנּוּ מִהַכֹּל וְהַשְׁתַּלְּמוּ בְּכָל.

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח (תהלים לא) מָה רַב טוֹבָךָ
אֲשֶׁר צִפְנַתָּ לִירְאִיךָ פְּעֻלַּת לַחֹסִים בְּךָ נֶגְדַּ בְּנֵי אָדָם. תָּא חַזִּי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא בְּרָא לְבַר נֶשׁ בְּעֲלָמָא, וְאֲתַקִּין לֵיהּ לְמַהּוּי שְׁלִים בְּפּוֹלְחָנִיהּ וְלֹאֲתַתְּקַנָּא
אַרְחוּי, בְּגִין דִּיזְכִּי לְנַהוּרָא עֲלָאָה דְגִנְזוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְצַדִּיקֵינָא כְּמָא
דְאֵת אֲמַר, (ישעיה סד) עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זּוֹלַתְךָ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ.

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (תהלים לא) מָה רַב
טוֹבָךָ אֲשֶׁר צִפְנַתָּ לִירְאִיךָ פְּעֻלַּת לַחֹסִים בְּךָ נֶגְדַּ בְּנֵי אָדָם. בֵּא רָאָה,
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָא אָדָם בְּעוֹלָם וְהִתְקִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת שְׁלִים
בְּעַבּוּדָתוֹ וְלִתְקַן אֶת דְּרָכָיו כְּדִי שְׁיִזְכֶּה לְאוֹר הָעֲלִיּוֹן שְׁגִנּוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְצַדִּיקִים, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (ישעיה סד) עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זּוֹלַתְךָ
יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ.

השלמה מההשמטות (סימן ט"ל)
יֵשֵׁב רַבִּי בְּרַכְיָה וְדַרְשׁ מָאי הָאֵי דְקָא אֲמַרִּין כָּל יוֹמָא הָעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא
יִדְעִין מָאי קָאֵמַר, הָעוֹלָם הַבָּא מִתְרַגֵּם עֲלֵמָא דְאֵתִי מְלַמֵּד שְׁקוּדָם
שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם עֲלָה בְּמַחֲשָׁבָה לְבְרוּא אֹר גְּדוּל לְהָאִיר וְנִבְרָא אֹר גְּדוּל
שְׁאִין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָה לְשְׁלוּט בּוּ, צָפָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁאִין יְכוּלִין
לְסוּבְלוּ לְקַח שְׁבִיעֵי וְשֵׁם לָהֶם בְּמִקּוּמוֹ וְהַשְׁאָר גִּנְזוּ לְצַדִּיקִים לְעַתִּיד לְבֵא.
אֲמַר אִם יִזְכּוּ בְּזֶה הַשְׁבִּיעֵי וַיִּשְׁמְרוּהוּ, אֲתֵן לָהֶם זֶה לְעוֹלָם אַחֲרוֹן. וְהֵינְנוּ
דְכַתִּיב, הָעוֹלָם הַבָּא. שְׁכַבְרָא בָּא מִקּוּדָם שְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית. הַדָּא הוּא

דְּכַתִּיב, (שם ל"א) מָה רַב טוֹבָדָּךְ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירְאִיךָ פְּעֻלַּת לְחוּסִים בְּךָ נֶגֶד בְּנֵי
אָדָם : (עד כאן מההשמטות)

יֵשֶׁב רַבִּי בְּרִכְיָה וְדָרַשׁ, מַה זֶה שְׁאַנּוּ אוֹמְרִים כָּל יוֹם הָעוֹלָם הֵבֵא, וְלֹא
יִוָּדְעוּ מָה אָמַר, הָעוֹלָם הֵבֵא מִתְרַגֵּם עֲלֵמָא דְאֵתִי (העולם הבא), מְלַמֵּד
שְׂקָדָם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם עֲלֵה בְּמַחְשְׁבָה לְבָרָא אוֹר גְּדוֹל לְהָאִיר, וְנִבְרָא
אוֹר גְּדוֹל שְׁאִין כָּל בְּרִיָּה יִכּוֹלָה לְשַׁלֵּט בּוֹ. צָפָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
שְׁאִינָם יִכּוֹלִים לְסַבְּלוֹ, לְקַח שְׂבִיעֵי וְשֵׁם לָהֶם בְּמִקוֹמוֹ, וְהִשְׁאָר גִּנְזוֹ
לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא. אָמַר, אִם יִזְכּוּ בְּזֶה הַשְּׂבִיעֵי וַיִּשְׁמְרוּהוּ - אֵתֵן
לָהֶם זֶה לְעוֹלָם אַחֲרוֹן, וְהִינּוּ שֶׁפְּתוּב הָעוֹלָם הֵבֵא, שְׂכָבָר בָּא מִקָּדָם
שֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב (תהלים לא) מָה רַב טוֹבָדָּךְ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ
לִירְאִיךָ פְּעֻלַּת לְחוּסִים בְּךָ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם : ע"כ מההשמטות.

וּבַמָּה (ס"א זכי בר נש) יִזְכִּי לִיָּה לְבַר נֶשׁ לְהֵהוּא נְהוּרָא, בְּאוֹרֵייתָא. דְּכָל מָאן
דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא בְּכָל יוֹמָא יִזְכִּי לְמַהוּי לִיָּה חוּלְקָא בְּעֲלָמָא דְאֵתִי,
וַיִּתְחַשֵּׁב לִיָּה כְּאֵלוּ בְּאִנֵּי עֲלָמִין, דְּהָא בְּאוֹרֵייתָא אֲתַבְּנִי עֲלָמָא וְאִשְׁתַּכְּלַל
הָדָא הוּא דְכַתִּיב, (משלי א) יִי בְּחַכְמָה יִסַּד אֲרָץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה, וְכַתִּיב,
(משלי ח) וְאֶהְיָ אֶצְלוֹ אֲמוֹן וְאֶהְיָ שַׁעֲשׂוּעִים יוֹם יוֹם וְכָל דְּאִשְׁתַּדַּל בְּהַ
שְׂכָלִיל עֲלָמִין וְקִיָּים לִיָּה.

וּבַמָּה יִזְכֶּה הָאָדָם לְאוֹתוֹ הָאוֹר? בְּתוֹרָה. שְׂכָל מִי שֶׁמְשַׁתַּדַּל בְּתוֹרָה
בְּכָל יוֹם, יִזְכֶּה לְהִיּוֹת לוֹ חֵלֶק בְּעוֹלָם הֵבֵא, וַיִּחַשֵּׁב לוֹ כְּאֵלוּ בְּנֵה
עוֹלָמוֹת, שֶׁהָרִי בְּתוֹרָה נִבְּנָה הָעוֹלָם וְנִתְקַן. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב (משלי א) ה'
בְּחַכְמָה יִסַּד אֲרָץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה, וְכַתוּב (שם ח) וְאֶהְיָ אֶצְלוֹ אֲמוֹן
וְאֶהְיָ שַׁעֲשׂוּעִים יוֹם יוֹם. שְׂכָל מִי שֶׁמְשַׁתַּדַּל בְּהַ, מִתְקַן עוֹלָמוֹת
וּמְקִיָּים אוֹתָם.

דף מז ע"ב

וְתָא חַזִּי, בְּרוּחָא עֲבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלָמָא, וּבְרוּחָא מִתְקַיֵּמָא, רוּחָא
דְּאֵנוּן דְּלַעָאן בְּאוֹרֵייתָא, וְכָל שְׁכָן רוּחָא דְהֶבֶל דְרַבִּי דְבִי רַב. מָה רַב טוֹבָדָּךְ
דָּא טוֹבָא דְאִתְגַּנְיָז. לִירְאִיךָ לְאֵנוּן דְחֲלִי חֲטָאָה. פְּעֻלַּת לְחוּסִים בְּךָ. מֵאִי
פְּעֻלַּת דָּא עוֹבְדָא דְבְּרֵאשִׁית. רַבִּי אַבָּא אָמַר דָּא גֵּן עֵדֶן, דְּהָא בְּאוֹמְנוּתָא
עֲבִיד לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאֲרַעָא כְּגוּוֹנָא דְלַעִילָא. לְאִתְתַּקְפָּא בִּיָּה
צַדִּיקֵיָא (דף מז ע"ב) הָדָא הוּא דְכַתִּיב (תהלים לא) פְּעֻלַּת לְחוּסִים בְּךָ, נֶגֶד בְּנֵי
אָדָם, דְּהָא הוּא נֶגֶד (בני) אָדָם. וְאַחֲרָא נֶגֶד עֲלָאִין קְדִישִׁין. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן

גן עדן לעילא ונגד בני אדם הוי (ואפילו אחרא נגד בני אדם הוי) לאתפנשא ביה צדיקיא דעבדי רעותא דמאריהון.

ובא וראה, ברוח עשה הקדוש ברוך הוא את העולם וברוח הוא עומד, רוח של אלו שעוסקים בתורה, וכל שכן רוח של הבל תינוקות של בית רבן. מה רב טובך - זה הטוב שנגנז. ליראיך - לאותם יראי חטא. פעלת לחוסים בך - מה זה פעלת? זה מעשה בראשית. רבי אבא אמר, זה גן עדן, שהרי באמנות עשה אותו הקדוש ברוך הוא בארץ כמו שלמעלה, לחזק בו את הצדיקים. זהו שכתוב (תהלים לא) פעלת לחוסים בך נגד בני אדם. שהרי הוא נגד [בני] אדם, והאחר נגד עליונים קדושים. אמר רבי שמעון, גן העדן למעלה ונגד בני אדם הוא, [ואפלו האחר הוא נגד בני אדם] להתפנס בו צדיקים שעושים רצון רבונם.

ויכלו, דכלו עובדין דלעילא ועובדין דלתתא. השמים והארץ לעילא ותתא. רבי שמעון אמר עובדא ואומנותא דאורייתא שבכתב ועובדא ואומנותא דתורה שבעל פה. וכל צבאם אליו פרטי דאורייתא אפין דאורייתא שבעים פנים לתורה. ויכלו, דאתקיימו ואשתכללו דא בדה. שמים וארץ פרט וכלל. וכל צבאם, רזי דאורייתא דכיאן דאורייתא מסאבן דאורייתא.

ויכלו - שכלו מעשים שלמעלה ומעשים שלמטה. השמים והארץ - למעלה ולמטה. רבי שמעון אמר, מעשה ואמנות התורה שבכתב ומעשה ואמנות תורה שבעל פה. וכל צבאם - אלה פרטי התורה, פנים של התורה, שבעים פנים לתורה. ויכלו - שהתקיימו ונתקנו זה בזה. שמים וארץ - פרט וכלל. וכל צבאם - סודות התורה, טהרות שבתורה וטמאות שבתורה.

השלמה מההשמטות (סימן) (מי)
שמיני מאי הוי, יש לו להקדוש ברוך הוא צדיק אחד בעולם וחביב לו מפני שמקיים כל העולם כלו והוא יסודו והוא מכלכלו ומצמיחו ומגדלו ומשמחו. אהוב וחביב למעלה, נורא ואדיר למטה. מתוקן ומקובל למעלה, מתוקן ומקובל למטה. והוא יסוד הנפשות כלם.

שמיני מה הוא? יש לו לקדוש-ברוך-הוא צדיק אחד בעולם וחביב לו, מפני שמקיים כל העולם כלו, והוא יסודו, והוא מכלכלו ומצמיחו ומגדלו ומשמחו, אהוב וחביב למעלה, נורא ואדיר למטה, מתקן ומקבל למעלה, מתקן ומקבל למטה, והוא יסוד הנפשות כלם.

אִמְרַתְּ שְׂמִינִי וְאִמְרַתְּ יִסּוּד הַנִּפְשׁוֹת כֻּלָּם, וְהָא כְּתִיב וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת וַיִּנְפֹּשׁ. אֵין שְׁבִיעִי הוּא, אֶלָּא מְשׁוּם דְּמִכְרִיעַ בִּינִייהוּ, וַיֵּשׁ אֵינוֹן תְּלַת לְרַע וּתְלַת לְעִיל, וְהוּא דְאֶכְרַע בִּינִייהוּ. וּמֵאֵי טַעְמָא אֶקְרִי שְׁבִיעִי, וְכִי הוּא בְּשְׁבִיעִי, לֹא. אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁבֶת בְּשֶׁבֶת בְּאוֹתָהּ הַמְּדָה. דְּכְתִיב (שְׁמוֹת ל"א) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת וַיִּנְפֹּשׁ. מְלַמֵּד שֶׁכָּל יוֹם וַיּוֹם יֵשׁ לוֹ מֵאֲמַר אֶחָד שֶׁהוּא אָדוֹן לוֹ, לֹא מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִבְרָא בּוֹ, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא פּוֹעֵל בְּעוֹלָם פְּעוּלָה הַמְּסוּרָה לוֹ בִּידוֹ.

אִמְרַתְּ שְׂמִינִי, וְאִמְרַתְּ יִסּוּד הַנִּפְשׁוֹת כֻּלָּם, וְהֵרִי כְּתוּב וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת וַיִּנְפֹּשׁ? כִּן שְׁבִיעִי הוּא אֶלָּא מְשׁוּם שֶׁמִּכְרִיעַ בִּינִייהֶם, וַיִּשְׁנֶם שְׁלֹשׁ לְמִטָּה וְשְׁלֹשׁ מִמַּעַל, וְהוּא שֶׁמִּכְרִיעַ בִּינִייהֶם. וּמָה הַטַּעַם נִקְרָא שְׁבִיעִי? וְכִי הוּא בְּשְׁבִיעִי? לֹא, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁבֶת בְּשֶׁבֶת בְּאוֹתָהּ הַמְּדָה, שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹת ל"א) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת וַיִּנְפֹּשׁ. מְלַמֵּד שֶׁכָּל יוֹם וַיּוֹם יֵשׁ לוֹ מֵאֲמַר אֶחָד שֶׁהוּא אָדוֹן לוֹ, לֹא מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִבְרָא בּוֹ, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא פּוֹעֵל בְּעוֹלָם פְּעוּלָה הַמְּסוּרָה לוֹ בִּידוֹ.

פְּעָלוֹ כֻּלָּם פְּעוּלְתָם וְקִימוֹ מַעֲשֵׂיהֶם לְבַד, בְּא יוֹם הַשְּׁבִיעִי וּפְעָל פְּעוּלְתוֹ. שְׁמַחוּ כֻּלָּם וְאֵף הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁגִּדְלָה נִשְׁמָתוֹ, דְּכְתִיב וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת וַיִּנְפֹּשׁ. וּמֵאֵי הוּא שְׁבִיתָה זֶה דְּלֹא הוּא בְּה מְלֹאכָה, וְהוּא הַנְּחָה. דְּכְתִיב שֶׁבֶת. מְשַׁל לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה, לְמַלְךְ שֶׁהוּי לוֹ שְׁבַעָה גְנוֹת, וּבִגְן הָאֶמְצָעִי מַעֲוֵן נָאָה נוֹבַע מִמְּקוֹר מַיִם חַיִּים, גִּי מִימֵינוֹ וּגִי מִשְׁמָאלוֹ. וּמִיד שְׁפוּעַל בְּעוֹלָם, אִז מִתְּמָלֵא וּשְׁמַחִים כֻּלָּם. וְאוֹמְרִים לְצַרְכְּנוֹ הוּא מִתְּמָלֵא וְהוּא מְשַׁקָּה אוֹתָם וּמְגַדְלָם וְהֵם מְמַתִּינִין וְשׁוֹבְתִין וְהוּא מְשַׁקָּה אֶת הַשְּׁבַעָה. וְהָא כְּתִיב (ישעיה מ"ג) מִמְּזָרְחַ אָבִיא זֶרְעֶךָ וְהוּי חַד מִנְהוֹן וּמְשַׁקָּה לִיָּה. אֶלָּא אֵימָא הוּא מְשַׁקָּה אֶת הַלֵּב וְהַלֵּב מְשַׁקָּה אַחַר כִּן כֻּלָּם. וּמֵאֵי נִיחוּ מְדָה שְׁבִיעִית הוּי אוֹמֵר זֶה מִדַּת טוֹבוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

פְּעָלוֹ כֻּלָּם פְּעוּלְתָם וְקִימוֹ מַעֲשֵׂיהֶם לְבַד - בְּא יוֹם הַשְּׁבִיעִי וּפְעָל פְּעוּלְתוֹ. שְׁמַחוּ כֻּלָּם, אֵף הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁגִּדְלָה נִשְׁמָתוֹ, שְׁכְּתוּב וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת וַיִּנְפֹּשׁ. וּמָהִי שְׁבִיתָה זֶה? שְׁאֵין בְּה מְלֹאכָה, וְהִיא מְנוּחָה, שְׁכְּתוּב שֶׁבֶת. מְשַׁל לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה? לְמַלְךְ שֶׁהוּי לוֹ שְׁבַעָה גְנוֹת, וּבִגְן הָאֶמְצָעִי מַעֲוֵן נָאָה נוֹבַע מִמְּקוֹר מַיִם חַיִּים, שְׁלֹשָׁה מִימֵינוֹ וּשְׁלֹשָׁה מִשְׁמָאלוֹ, וּמִיד שְׁפוּעַל בְּעוֹלָם אִז מִתְּמָלֵא, וּשְׁמַחִים כֻּלָּם וְאוֹמְרִים: לְצַרְכְּנוֹ הוּא מִתְּמָלֵא. וְהוּא מְשַׁקָּה אוֹתָם וּמְגַדְלָם, וְהֵם מְמַתִּינִים וְשׁוֹבְתִים, וְהוּא מְשַׁקָּה אֶת הַשְּׁבַעָה. וְהֵרִי כְּתוּב (ישעיה מ"ג) מִמְּזָרְחַ אָבִיא זֶרְעֶךָ, וְהִנֵּה אֶחָד מֵהֶם מְשַׁקָּה אוֹתוֹ? אֶלָּא אֲמַר, הוּא

משקה את הלב, והלב משקה אחר כן כלם. ומהי מדה שביעית? הוי
אומר, זו מדת טובו של הקדוש ברוך הוא.

מאי טעמא אמר את שבתותי, ולא אמר את שבתתי. משל למה הדבר
דומה, למלך שהיה לו כלה נאה וכל שבוע ושבוע מזמינה יום אחד להיות
עמו. והמלך יש לו בנים נאים ואהובים אמר להם הואיל וכן שמחו אתם
גם כן ביום שמחתי כי אני בשלכם אני משתדל ואתם גם כן הדרו אותו.
ומאי זכור ושמור זכור לזכר ושמור לנקבה. מאי טעמא (ויקרא י"ט) ומקדשי
תיראו. שמרו עצמכם מהרהור, כי מקדשי קדוש הוא למה (ויקרא כ) כי אני
?? מקדשכם, אני בכל צד. ע"כ: (עד כאן מההשמטות)

מה הטעם אמר את שבתתי ולא אמר את שבתתי? משל למה הדבר
דומה? למלך שהיה לו כלה נאה, וכל שבוע ושבוע מזמינה יום אחד
להיות עמו, והמלך יש לו בנים נאים ואוהבים, אמר להם: הואיל וכן,
שמחו אתם גם כן ביום שמחתי, כי אני בשלכם אני משתדל, ואתם
גם כן הדרו אותו. ומה זה זכור ושמור? זכור לזכר, ושמור לנקבה.
מה הטעם (ויקרא יט) ומקדשי תיראו? שמרו עצמכם מהרהור, כי
מקדשי קדוש הוא. למה? (שם כ) אני ה' מקדשכם, אני ה' בכל צד: ע"כ
מההשמטות.

ויכל אלהים ביום השביעי דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי, וביה
אשתכלל עלמא דאיהו קיומא דכלא. מלאכתו אשר עשה ולא כל
מלאכתו, דהא תורה שבכתב אפיק כלא בתוקפא דכתב דנפיק מחכמתא.
תלת זמנין הכא ביום השביעי. ויכל אלהים ביום השביעי. וישבות ביום
השביעי. ויברך אלהים את יום השביעי. הא תלת. ויכל אלהים ביום
השביעי, דא תורה שבעל פה, דעם יום השביעי דא אשתכלל עלמא כדקא
אמרן.

ויכל אלהים ביום השביעי - זו תורה שבעל פה שהוא יום שביעי, ובה
נתקן העולם שהוא קיום של הכל. מלאכתו אשר עשה, ולא כל
מלאכתו, שהרי תורה שבכתב הוציאה הכל בתקף של כתב שיוצא
מחכמה. שלש פעמים כאן ביום השביעי: ויכל אלהים ביום השביעי.
וישבות ביום השביעי. ויברך אלהים את יום השביעי. הרי שלש. ויכל
אלהים ביום השביעי - זו תורה שבעל פה, שעם יום השביעי הזה
נתקן העולם כמו שאמרנו.

וּשְׁבוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, דָּא יְסוּדָא דְעֵלְמָא. בְּסַפְרָא דְרַב יִיבָא סְבָא דָּא
יּוֹבְלָא וְעַל כֶּךָ כְּתִיב הֲכָא מִכָּ"ל מְלֹאכְתּוֹ דְכֻלָּא נִפְיֵק מִנִּיהּ. וְאַנּוּ דָּא יְסוּדָא
כְּדֻקְאָמְרוֹן דְהָא נִיחָא בֵּיהּ הֵן הַתִּיר מִכֻּלָּא.

וּשְׁבוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי - זֶה יְסוּד הָעוֹלָם. בְּסַפְרוֹ שֶׁל רַבִּי יִיבָא הִזְקוּן זֶה
יּוֹבֵל. וְעַל כֶּךָ כְּתוּב כָּאן מִכָּל מְלֹאכְתּוֹ, שֶׁהַכֹּל יֵצֵא מִמֶּנּוּ. וְאַנּוּ זֶה יְסוּד,
כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ, שֶׁהָרִי מְנוּחָה בּוֹ הֵיטֵה יוֹתֵר מִהַכֹּל.

וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. דָּא כְּהוּ גְדוֹל דְמַבְרַךְ לְכֻלָּא וְהוּא נָטִיל
בְּרִישָׁא דְתַנּוּ כְּהוּ נוֹטֵל בְּרֵאשׁ, וַיְבָרְכֵהוּ בֵּיהּ שְׂרִיין לְבָרְכָא וְאַקְרִי שְׁבִיעִי.
רַבִּי יִיסָא סְבָא אָמַר הֵנִי תַרִּי חַד בֵּי יְסוּדָא דְעֵלְמָא אִיהוּ, וְחַד בְּעַמּוּדָא
דְאֲמָצְעִיתָא. (ד"א ל"ג) (אבל הני תלת חד במעלי שבתא דליליא וחד דיומא וחד דעלמא דאתי
דאיהו שבת הגדול).

וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי - זֶה כְּהוּ גְדוֹל שְׁמַבְרַךְ אֶת הַכֹּל וְהוּא
נוֹטֵל בְּרֵאשׁ, שְׁשֻׁנֵינוּ כְּהוּ נוֹטֵל בְּרֵאשׁ, וּבּוֹ הַבְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת לְבָרְךָ,
וְנִקְרָא שְׁבִיעִי. רַבִּי יִיסָא הִזְקוּן אָמַר, הַשְּׁנַיִם הַלְלוּ - אֶחָד הוּא בֵּי יְסוּד
הָעוֹלָם וְאֶחָד בְּעַמּוּד הָאֲמָצְעִי [ד"א אבל שלשת אלה אחד בערב שבת של לילה, ואחד
של היום, ואחד של העולם הבא שהוא שבת הגדול],

וְכֹן (ד"א ל"ג ויקדש) אוֹתוֹ, לְמָאן, לְהַהוּא אַתְר דְאֵת קַיִימָא בֵּיהּ שְׂרִיא כְּמָא
דְאֵת אָמַר, (שמואל ב טו) וְהִרְאֵנִי אוֹתוֹ וְאֵת נְוָהוּ. וּבְהַאי אַתְר שְׂרִיין כָּל
קְדוּשִׁין לְעִילָא (ד"א דלעילא), וְנִפְקִי מִנִּיהּ לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל לְמִיָּהב לָהּ תַפְנוּקָא
לְחַם פִּנְג, וְאִזְלָא הָא כְּמָה דְכְתִיב, (בראשית מט) מֵאֲשֶׁר שְׂמִנָה לְחֶמּוֹ וְהוּא יִתֵּן
מֵעֲדֵנֵי מְלֶךְ, מֵאֲשֶׁר דָּא קַיִים שְׁלִים דְהֵן (ד"א ל"ג) (ליה) לְחַם עוֹנֵי אֶתְהִדֵּר
לְמַהוּי לְחַם פִּנְג. וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדֵנֵי מְלֶךְ. מָאן מְלֶךְ, דָּא כְּנִסַת יִשְׂרָאֵל. הוּא
יְהִיב (ד"א לה) כָּל תַּפְנוּקִין דְעֵלְמִין, וְכָל קְדוּשִׁין דְנִפְקִין מִלְעִילָא מְהַאי אַתְר
נִפְקִין. וְעַל דָּא וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ, הַהוּא אֵת קַיִימָא.

וְכֹן [ויקדש] אוֹתוֹ, אֵת מִי? אֵת אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁאוֹת הַבְּרִית בּוֹ שׁוֹרָה, כְּמוֹ
שְׁנֵאמַר (שמואל ב טו) וְהִרְאֵנִי אוֹתוֹ וְאֵת נְוָהוּ. וּבְמְקוֹם זֶה שׁוֹרִים כָּל
הַקְדוּשִׁים לְמַעַלָּה [שלמעלה] וַיּוֹצֵאִים מִמֶּנּוּ לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל לְתַת לָהּ
תַפְנוּק לְחַם עֵנַג, וְהוּלֵךְ זֶה כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (בראשית מט) מֵאֲשֶׁר שְׂמִנָה לְחֶמּוֹ
וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדֵנֵי מְלֶךְ. מֵאֲשֶׁר - זֶה קַיִים שְׁלִים. שְׂמִנָה לְחֶמּוֹ - [מה] שְׁהִיָּה
[לחם עניג, חוזר להיות לחם עניג]. וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדֵנֵי מְלֶךְ - מִי הַמְּלֶךְ?
זוֹ כְּנִסַת יִשְׂרָאֵל, הוּא נוֹתֵן לָהּ כָּל תַּפְנוּקֵי הָעוֹלָם, וְכָל הַקְדוּשִׁים

שְׂיוּצָאִים מְלַמְעָלָה, מֵהַמְקוֹם הַזֶּה יוּצָאִים. וְלָכֵן וַיִּקְדַּשׁ אֶת־ו, אֶת־ו -
אוֹת הַבְּרִית.

כִּי בּו שְׁבֵת. בֵּיה נִיחָא דְכָלָא, (ד"א ביה נייחא) דְעֵלְאִין וְתַתְאִין. בֵּיה שְׁבֵתָא
(ד"א אתייהא) לְנִיחָא. אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים מְכַלְלָא דְזְכוּר נִפְקָא שְׁמוֹר לְאֶתְקַנָּא
עֲבִידְתָּא דְעֵלְמָא. לַעֲשׂוֹת דָּא אוֹמְנָא דְעֵלְמָא. לְמַעַבְד עֲבִידְתָּא דְכָלָא. (ס"א
אשר ברא אומנא אצטריד לעלמא וכל עבידתא דכלא).

כִּי בּו שְׁבֵת - בּו מְנוּחַת הַכֹּל [ד"א בו מנוחה] שְׁלַעֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. בּו
שְׁבֵת [ד"א באה] לְמְנוּחָה. אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים - מְכַלְלָא שֶׁל זְכוּר יוּצָא שְׁמוֹר
לְהַתְקִין מַעֲשֵׂה הָעוֹלָם. לַעֲשׂוֹת - זֶה אֲמֵן הָעוֹלָם, לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה שֶׁל
הַכֹּל. [ס"א אשר ברא אמן צריד לעולם וכל המעשה של הכל].

תּו פְּרִישׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן מְלָה וְאָמַר, כְּתִיב, (דברים ז) שׁוֹמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסָד.
שׁוֹמֵר דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הַבְּרִית דָּא יִסּוּדָא דְעֵלְמָא. וְהַחֲסָד דָּא אֲבָרָהָם,
דְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא שׁוֹמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסָד, וְאֶקְרִי שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל, דָּא הוּא
נְטִיר פְּתִיחָא דְכָלָא, בֵּיה תַלְיִין כָּל עֲבִידָן דְעֵלְמָא וְדָאִי, אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים
לַעֲשׂוֹת, לְשַׁכְּלָל לְאֶתְקַנָּא כָּלָא כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא וְלֹאֲפָקָא רוּחִין וְנִשְׁמָתִין
(קדישין לעלמא), וְאֶפִּילוּ רוּחִין וְשַׁדִּין.

עוֹד פְּרִישׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶת הַדְּבָר וְאָמַר, כְּתוּב (דברים ז) שׁוֹמֵר הַבְּרִית
וְהַחֲסָד. שׁוֹמֵר - זֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הַבְּרִית - זֶה יִסּוּד הָעוֹלָם. וְהַחֲסָד -
זֶה אֲבָרָהָם, שְׁכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא שׁוֹמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסָד. וְנִקְרָאת שׁוֹמֵר
יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שׁוֹמֵר הַפְּתִיחַ שֶׁל הַכֹּל, בּו תְּלוּיִים כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם וְדָאִי.
אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת - לְשַׁכְּלָל לְהַתְקִין הַכֹּל כָּל יוֹם וְיוֹם וְלֹהוּצִיא
רוּחֹת וְנִשְׁמוֹת, וְאֶפִּילוּ רוּחֹת וְשַׁדִּים.

וְאִי תִימָא דְלָאו אֲנוּן תְּקוּנָא דְעֵלְמָא. לָאו הָכִי. דְהָא אֲנוּן לְתַקּוּנָא דְעֵלְמָא
הוּוּ וְלֹאֲלִקָּאָה בְּהוּ לְחַיִּיבֵי עֵלְמָא דְאֲנוּן אֶזְלִין לְקַבְּלֵיהוּ לְאוֹכְחָא לְהוּ.
וּמֵאִי דְאֶזִּיל לְשִׁמְאָלָא אֶתְאַחִיד בְּסִטְרָא שְׁמָאֲלָא לְקַבְּלֵיהוּ (ס"א לקי בהו)
בְּגִינֵי כֶּד לְתַקּוּנָא הוּוּ.

וְאִם תִּאמַר שְׂאִינְס תְּקוּן הָעוֹלָם - לֹא כֶּד! שְׁהָרִי הֵם הִיוּ לְתַקּוּן הָעוֹלָם
וְלֹהֲלִקוֹת בְּהֵם רְשָׁעֵי הָעוֹלָם, שְׁהֵם הוֹלְכִים כְּנִגְדָם לְהוֹכִיחַ אוֹתָם. וּמִי
שְׁהוֹלֵךְ לְשִׁמְאָל, נֶאֱחָז בְּצַד הַשְּׁמָאֵל כְּנִגְדָם [לוקה בהם], לָכֵן הֵם לְתַקּוּן.

דף מח ע"א

תא חזי, מה פתיב בשלמה (שמואל ב ז) והוכחתי בשבט אנשים ובנגעי בני אדם. מאן (קסט ע"ב) נגעי בני אדם. אליו אנון מזיקין. תא חזי, בשעתא דאתבריאן אתקדש יומא ואשתארו רוחא בלא גופא. ואלין אנון ברין דלא (דף מח ע"א) אשתכללו (ד"א ל"ג) (ולא אתייסדו) ומסטר שמאלא אנון זיהמא דדהבא, ועל דא בגין דלא אשתכללו ואנון פגימין, שמא קדישא לא שריא בהו ולא אתדבקו ביה, ודחילו דלהון משמא קדישא איהו וזעין ודחליו מניה, ושמא קדישא לא שריא באתר פגים.

בא ראה מה פתיב בשלמה, (שמואל ב ז) והוכחתי בשבט אנשים ובנגעי בני אדם. מי הם נגעי בני אדם? אלה אותם המזיקים. בא ראה, בשעה שנבראו, התקדש היום ונשארו רוח בלי גוף, ואלו הם בריות שלא נתקנו [ולא התיסדו], ומצד שמאל הם זהמת הזהב. ועל זה, משום שלא נתקנו והם פגומים, השם הקדוש לא שורה בהם ולא נדבקו בו, והפחד שלהם הוא מהשם הקדוש וזעים ופוחדים ממנו, והשם הקדוש לא שורה במקום פגום.

ותא חזי האי בר נש דאתפגים דלא שבק בר בהאי עלמא, כד נפק מניה לא אתדבק בשמא קדישא (לעיל יג א) ולא עאלין ליה בפרגודא, בגין דאיהו פגים ולא אשתלים, ואילנא דאתעקר בעינא נטיעא זמנא אחרא, בגין דשמא קדישא אשתלים בכל סטרין. ופגימו לא אתדבק ביה לעלמין.

ובא וראה, האדם הזה שנפגם, שלא השאיר בן בעולם הזה, כשיוצא ממנו, לא נדבק בשם הקדוש ולא מכניסים אותו לפרגוד, משום שהוא פגום ולא נשלים. ועץ שנעקר צריך נטיעה פעם אחרת כדי שהשם הקדוש ישלם בכל הצדדים, וחסרון לא ידבק בו לעולמים.

ותא חזי הני ברין פגימין אנון מעילא ומתתא, ובגיני כד לא מתדבקו לעילא ולא מתדבקו לתתא. ואלין דכתיב בהו אשר ברא אלהים לעשות דלא אשתלימו עילא ותתא. ואי תימא הא רוחין אנון אמאי לאו (ד"א אשתלימו) לעילא, אלא כיון דלא אשתלימו לתתא בארעא לא אשתלימו לעילא. וכלהו מסטר שמאלא קא אתיין ומתפסיין מעינא דבני נשא וקיימי לקבליהו לאבאשא לון. תלת לון כמלאכי השרת. ותלת לון כבני נשא. (לעיל כה א) והא אוקמוה.

ובא וראה, הבריות הללו פגומים הם מלמעלה ומלמטה, ולכן לא נדבקים למעלה ולא נדבקים למטה. ואלה שכתוב בהם אשר ברא אלהים לעשות, שלא נשלמו למעלה ולמטה. ואם תאמר, הרי רוחות הם, למה לא נשלמו למעלה? אלא כיון שלא נשלמו למטה בארץ, לא נשלמו למעלה. וככלם באים מצד שמאל ומכסים מעיני בני אדם, ועומדים כנגדם להרע להם. בשלש הם כמו מלאכי השרת, ובשלש הם כמו בני אדם, והרי בארוה.

בְּתַר דְּאַתְבְּרִיאוּ רוּחִין (ד"א ל"ג אטמרו) אֲשֶׁתְּאַרוּ אֲנוּן רוּחִין בְּתַר רַחֲמֵי דְנוּקְבָא דְתַהוּמָא רַבָּא לִילְיָא דְשַׁבְּתָא וְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא, כִּיּוֹן דְנַפְק קְדוּשַׁתָּא דְיוֹמָא וְלֹא אֲשֶׁתְּלִימוּ, נַפְקוּ לְעֵלְמָא וְשִׁטָּאן לְכָל סְטְרִין, וּבְעֵינָא עֵלְמָא לְאַתְנַטְרָא מְנִייהוּ. דְהָא כְּדִין כָּל סְטְר שְׁמַאלָא אֲתַעַר, וְאַשָּׁא דְגִיּהֲנָם מְלַהֲטָא, וְכָל אֲנוּן דְבַסְטְר שְׁמַאלָא אֲזֵלִין וְשִׁטָּאן בְּעֵלְמָא. וּבְעָאן לְאַתְלַבְּשָׁא בְּגוּפָא וְלֹא יִכְלִין. כְּדִין בְּעֵינָא לְאַסְתְּמְרָא מְנִייהוּ, וְאַתְקִינוּ שִׁיר דְפְגָעִים בְּכָל שַׁעְתָּא דְדַחֲלִין דְלַהוּן שְׂרִיָּא בְּעֵלְמָא.

אחר שנבראו רוחות [ד"א נטמנו], נשארו אותם רוחות אחר הרחמים של נקב תהום רבה ליל השבת ויום השבת. כיון שיצאה קדשת היום ולא השלמו, יצאו לעולם ומשוטטים לכל הרוחות, וצריך העולם להשמר מהם, שהרי אז מתעורר כל צד שמאל, ואש הגיהנם לוהטת, וכל אותם שבצד שמאל הולכים ומשוטטים בעולם. ורוצים להתלבש בגוף ולא יכולים, ואז צריכים להשמר מהם, והתקינו שיר של פגעים בכל שעה שפחד שלהם שרוי בעולם.

תָּא חֲזִי, כִּד אֲתַקְדַּשׁ יוֹמָא בְּמַעְלֵי שַׁבְּתָא סוּפַת שְׁלוֹם שְׂרִיָּא וְאַתְפְּרִיסַת בְּעֵלְמָא. מָאן סוּפַת שְׁלוֹם, דָּא שַׁבְּתָא, וְכָל רוּחִין וְעֵלְעוּלִין וְשַׁדִּין וְכָל סְטְרָא דְמִסְאַבֵּי כְּלָהוּ טְמִירִין וְעָאֲלִין בְּעֵינָא דְרִיחֲמֵי דְנוּקְבָא דְתַהוּמָא רַבָּא. דְהָא כִּיּוֹן דְאַתְעַר קְדוּשַׁתָּא עַל עֵלְמָא, רוּחַ מְסַאֲבָא לֹא אֲתַעַר בְּהִדְיָה. וְדָא עָרִיק מְקַמֵּיה דְדָא.

בא ראה, כשמתקדש היום בערב שבת, ספת שלום שורה ונפרסת בעולם. מי זו ספת שלום? זו שבת. וכל רוחות וסערות ושדים וכל רוחות הטמאה, כלם נטמנים ונכנסים בעין הרחמים של נקב תהום רבה. שהרי כיון שמתעוררת קדשה על העולם, רוח הטמאה לא מתעוררת אתו, וזה בורח מלפני זה.

וְכִדִּין עֲלָמָא בְּנִטְרִיּוֹ עֲלָאָה וְלֹא בְּעִינָן לְצִלְאָה עַל נְטִירוֹ כְּגוֹן שׁוֹמֵר אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַד אָמוֹן. דְּהָא דָּא בְּיוֹמָא דְּחֹול אֲתַתְּקוֹן דְּעֲלָמָא בְּעִיָּא נְטִירוֹ. אֲבָל בְּשַׁבַּת סוֹכֶת שְׁלוֹם אֲתַפְרִיסָא עַל עֲלָמָא וְאֲתַנְטִיר בְּכָל סְטֵרִין. וְאַפִּילוּ חִיִּיבֵי גִיּהֶנֶם נְטִירוֹן אֲנוּן, וְכֹלָא בְּשִׁלְמָא אֲשֶׁתַּכְחָא עֲלָאִין וְתַתְּאִין, וּבְגִין כְּדָּ בְּקִדּוּשָׁא דְּיוֹמָא מְבָרְכִין הַפּוֹרֵס סִכַּת שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַם. אֲמַאי עַל יְרוּשָׁלַם, אֲלֵא דָּא הִיא מְדוּרָא דְּהִיא סִכָּה. וּבְעִינָא לְזַמְנָא לְהִיא סִכָּה דְּאֲתַפְרִסֶת עֲלָנָא וְלִמְשָׂרָא עֲמָנָא וְלִמְהוּי (ד"א מְגִינָא) עֲלָנָא כְּאֲמַאי דְּשָׂרְיָא עַל בְּנִין, וּבְגִין דָּא לֹא דְּחִלּוֹן מִכָּל סְטֵרִין, וְעַל דָּא הַפּוֹרֵס סוֹכֶת שְׁלוֹם עֲלֵינוּ.

וְאִזְ הָעוֹלָם בְּשִׁמְיָה עֲלִיוֹנָה, וְלֹא צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל שְׁמִיָּה כְּמוֹ שׁוֹמֵר אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַד אָמוֹן, שְׁהֵרִי זֶה הִתְקַן לְיוֹם חֹל כְּשֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ שְׁמִיָּה. אֲבָל בְּשַׁבַּת נְפָרְסֶת סִכַּת שְׁלוֹם עַל הָעוֹלָם, וְנִשְׁמֵר בְּכָל הָרוּחוֹת, וְאַפִּילוּ רִשְׁעֵי הַגִּיּהֶנֶם שְׁמוּרִים הֵם, וְהַכֹּל נִמְצָאִים בְּשְׁלוֹם - הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וְלָכֵן בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם מְבָרְכִים הַפּוֹרֵס סִכַּת שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַם. לְמָה עַל יְרוּשָׁלַם? אֲלֵא זֶהוּ מְדוּרָא שֶׁל אוֹתָהּ סִכָּה, וְצָרִיךְ לְזַמֵּן אֶת אוֹתָהּ סִכָּה שֶׁנִּפְרְסָה עֲלֵינוּ וְלִשְׁרוֹת עֲמָנוּ, לְהִיּוֹת [מְגִינָה] עֲלֵינוּ כְּמוֹ אִם שְׁשׂוּרָה עַל הַבְּנִים, וְלָכֵן לֹא בּוֹחֲדִים מִכָּל הָרוּחוֹת, וְלָכֵן הַפּוֹרֵס סִכַּת שְׁלוֹם עֲלֵינוּ.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְּיִשְׂרָאֵל מְבָרְכִין וּמְזַמְנִין לְהֵאִי סִכַּת שְׁלוֹם אוֹשְׁפִיזָא קְדִישָׁא וְאַמְרֵי הַפּוֹרֵס סִכַּת שְׁלוֹם, כְּדִין קְדוּשָׁתָא עֲלָאָה נְחִתָּא וּפְרִיסֶת גְּדַפְהָא עֲלִיָּהוּ דְּיִשְׂרָאֵל וּמְכַסֵּיא לּוֹן כְּאֲמַאי עַל בְּנִין, וְכָל זֵינִין בִּישְׁוֹן אֲתַכְּנִישׁוּ מִעֲלָמָא, וְיִתְבִּי יִשְׂרָאֵל תַּחוֹת קְדוּשָׁתָא דְּמֵאֲרִיָּהוֹן, וְכִדִּין דָּא סִכַּת שְׁלוֹם יְהִיב נִשְׁמַתִּין חֲדָתִין לְבִנְהָא, מַאי טַעְמָא בְּגִין דְּבִיָּה נִשְׁמַתִּין שָׂרְיָן (ס"א דְּכִדִּין זְמַן זְוּגָא וְנִטְלַת נִשְׁמַתִּין וְבֵה שְׂרִיָּין) וּמְנִיָּה נְפָקִין. וְכִינּוּ דְּשָׂרְיָא וּפְרִיסֶת גְּדַפְהָא עַל בְּנְהָא. אֲרִיקַת נִשְׁמַתִּין חֲדָתִין לְכָל חַד וְחַד.

בֵּא רָאָה, בְּשַׁעֲהַ שְׁיִשְׂרָאֵל מְבָרְכִים וּמְזַמְנִים אֶת סִכַּת הַשְּׁלוֹם הַאֵת אוֹרְחַת קְדוּשָׁה, וְאוֹמְרִים הַפּוֹרֵס סִכַּת שְׁלוֹם, אִזְ קְדֻשָּׁה עֲלִיוֹנָה יוֹרְדַת וּפּוֹרְסַת כְּנַפְיָה עַל יִשְׂרָאֵל, וּמְכַסָּה אוֹתָם כְּמוֹ אִם עַל הַבְּנִים. וְכָל הַמִּינִים הָרַעִים מִתְּכַנְסִים מִהָעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֵים תַּחַת קְדֻשַׁת רְבוּנָם. וְאִזְ סִכַּת הַשְּׁלוֹם הַזֶּה נוֹתֵנַת נִשְׁמוֹת חֲדָשׁוֹת לְבָנֵיהָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבִּיה שְׂרוּיּוֹת הַנִּשְׁמוֹת [ס"א שֶׁאִזְ זְמַן הַזְוּג, וְנִטְלַת נִשְׁמוֹת וְהוֹן שׁוּרוֹת בֵּה] וּמְנִיָּה יוֹצְאוֹת. וְכִינּוּ שְׁשׂוּרָה וּפּוֹרְסַת כְּנַפְיָה עַל בְּנֵיהָ, מוֹרִיקָה נִשְׁמוֹת חֲדָשׁוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

דף מח ע"ב

תו אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן עַל דָּא תְּנִינָן שַׁבַּת דְּוִגְמָא דְעֵלְמָא דְאֵתִי אִיהוּ, הַכִּי הוּא וְדָאִי, וְעַל דָּא שְׁמִיטָה וְיֹבֵל דְּוִגְמָא דָּא בְּדָא. וְשַׁבַּת וְעֵלְמָא דְאֵתִי הַכִּי הוּא. וְהָהוּא תּוֹסַפֵּת דְּנִשְׁמַתָּא מְרֻזָּא דְזָכוֹר קָא אֲתִיָּא עַל הָאִי סַפְתָּ שְׁלוֹם דְּנִטְיָל (דף מח ע"ב) מְעֵלְמָא דְאֵתִי וְדָא תּוֹסַפֵּת יַהֲבַת לְעֵלְמָא קְדִישָׁא. וּבְהָהוּא תּוֹסַפֵּת חֲדָאן וְיִתְנָשִׁי מִנִּיָּהוּ כָּל מַלְיָן דְּחֹל וְכָל צַעְרִין וְכָל עֲאֻקִּין כְּמָא דְאֵתִי אָמַר (ישעיה יד) בְּיוֹם הַנִּיחַ יִי לָךְ מַעֲצָבָךְ וּמְרַגְזָךְ וּמִן הַעֲבָדָה הַקְּשָׁה וְגו'.

עוֹד אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עַל זֶה שְׁנִינוּ, שַׁבַּת דְּגִמָּא שֶׁל עוֹלָם הִבָּא הִיא. כִּדְ זֶה וְדָאִי. וְעַל זֶה שְׁמִטָּה וְיֹבֵל דְּגִמָּא זֶה בְּזֵה. וְשַׁבַּת וְעוֹלָם הִבָּא כִּדְ הוּא. וְאוֹתָהּ תּוֹסַפֵּת נִשְׁמָה, מִסוּד שֶׁל זָכוֹר הִיא בְּאֵה עַל סַפְתָּ הַשְּׁלוֹם הַזֶּאת שְׁלוֹקַחַת מִהָעוֹלָם הִבָּא. וְהַתּוֹסַפֵּת הַזֶּה אֵת נוֹתְנַת לְעַם הַקְּדוֹשׁ. וּבְאוֹתָהּ תּוֹסַפֵּת הֵם שְׁמִחִים, וְנִשְׁכָּחִים מֵהֵם כָּל דְּבָרֵי הַחֹל, וְכָל צַעַר וְכָל הַצָּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יד) בְּיוֹם הַנִּיחַ הִי לָךְ מַעֲצָבָךְ וּמְרַגְזָךְ וּמִן הַעֲבָדָה הַקְּשָׁה וְגו'.

וּבְלִילְיָא דְשַׁבְּתָא בְּעֵי בַר נֶשׁ לְאַטְעָמָא מְכַלָּא, בְּגִין לְאַחֲזָאָה דְהָאִי סַפְתָּ שְׁלוֹם מְכַלָּא אֲתַכְלִילַת, וּבְלִבְדָּ דְלָא יִפְגִּים מִיכְלָא חֲדָא לְיוֹמָא, וְאִית דְּאֻמְרֵי תַרְוִין, לְתַרְוִין סְעוּדַתִּי אֲחֲרָנִין דְּיוֹמָא, וְשִׁפִּיר. וְכָל שְׁכּוֹן אִי סְלִיק יִתִּיר לְיוֹמָא וְיִכִּיל לְמַטְעַם מִמִּיכְלִין אֲחֲרָנִין וְלִזְעִירֵי בְּתַרִּי תְּבַשְׂלִין סְגִיָּא, וְאוּקְמוּהָ חֲבַרְיָא.

וּבְלִיל שַׁבַּת צְרִיךְ אָדָם לְטַעַם מִהַכֹּל כְּדִי לְהַרְאוֹת שְׁסַפְתָּ שְׁלוֹם הַזֶּה אֵת נְכַלְלָה מִהַכֹּל, וּבְלִבְדָּ שְׁלָא יִפְגִּם מִמֶּכֶל אֶחָד לְיוֹם, וְיֵשׁ אוּמְרֵים שְׁנִיִּים, לְשִׁתִּי הַסְּעוּדוֹת הָאֲחֵרוֹת שֶׁל הַיּוֹם, וְיִפְהָ. וְכָל שְׁכּוֹן אִם מַעֲלָה יוֹתֵר לְיוֹם וְיִכֹּל לְטַעַם מִמֶּכֶל אֲחֵרִים. וְלִקְטִינִים בְּשִׁנֵּי תְּבַשְׂלִים מְסַפִּיק. וּבְאֵרוּהָ הַחֲבַרִים.

גַּר שֶׁל שַׁבַּת לְנִשְׁי עֵמָא קְדִישָׁא אֲתִיָּהִיבַת לְאַדְלָקָא, וְחֲבַרְיָא הָא אָמְרוּ דְאִיהִי כְּבִתָּה בּוֹצִינָא דְעֵלְמָא וְאַחֲשִׁיכַת לִיהָ כּוֹי וְשִׁפִּיר. אֲבָל רְזָא דְמִלָּה. הָאִי סַפְתָּ שְׁלוֹם מְטְרוֹנִיתָא דְעֵלְמָא הִיא וְנִשְׁמַתִּין דְאֵנוּן בּוֹצִינָא עֲלָאָה בְּהָ שְׁרִיין. וְעַל דָּא מְטְרוֹנִיתָא בְּעִיָּא לְאַדְלָקָא, דְהָא בְּדוּכְתָּהָ אֲתַאֲחַדַת וְעַבְדַת עוֹבְדָא.

נר של שבת נתן להדליקה לנשות העם הקדוש. והרי אמרו החברים, שהיא כבתה נרו של עולם והחשיכה אותו וכו', ויפה. אבל סוד הדבר - סבת שלום זו היא גבירת העולם, ונשמות שהם נרות עליונים בהם שורות. ועל זה הגבירה צריכה להדליק, שהרי במקומה נאחזת ועושה מעשה.

ואתתא בעיא בחדוה דלבא ורעותא לאדלקא בוצינא דשבת, דהא יקרא עלאה היא לה וזכו רב לגרמה למזכי לבנין קדישין דיהון בוצינא דעלמא באורייתא ובדחלתא, ויסגון שלמא בארעא, ויהיבת לבעלה אורכא דחיו, בגין קד בעיא לאזדהרא בה.

ואשה צריכה בחדות הלב ורצון להדליק נר שבת, שהרי כבוד עליון הוא לה, וזכות גדולה לעצמה לזכות לבנים קדושים שיהיו נר העולם בתורה וביראה וירבו שלום בארץ, ונותנת לבעלה חיים ארכים. לכן צריכה להזהר בה.

תא חזי, שבת ליליא ויומא זכור ושמור איהו כחדא, ועל דא פתיב זכור את יום השבת לקדשו וכתוב שמור את יום השבת, זכור לדכורא שמור לנוקבא וכלא חד. זכאין אנון ישראל חולקיה דקודשא בריך הוא עדביה ואחסנתייה עלייהו כתיב, (תהלים קמד) אשרי העם שפכה לו אשרי העם שיי אלקיו.

בא ראה, שבת לילה ויום, זכור ושמור הוא כאחד, ועל זה פתיב זכור את יום השבת לקדשו, וכתוב שמור את יום השבת. זכור לזכר, שמור לנקבה, והכל אחד. אשריהם ישראל חלקו של הקדוש ברוך הוא, גורלו וירשתו, עליהם פתיב (תהלים קמד) אשרי העם שפכה לו אשרי העם שהי אלהיו.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ב)
רבי חנינא פריש כל חד על קיומא. ששון חד. שמחה תרין. חתן תלת. כלה ארבע. גילה דיצה אהבה אחוה שלום וריעות י' כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם. ע"כ : (עד כאן מההשמטות)

רבי חנינא פֿרש כל אָחד על עֶמְדוֹ. שְׁשׁוֹן - אָחַד. שְׁמֹחָה - שְׁתֵּימָּה. חֲתָן - שְׁלֹשׁ. כֹּלָה - אַרְבַּע. גִּילָה, דִּיצָה, אַהֲבָה, אַחְוָה, שְׁלוֹם וְרַעוּת - עֶשֶׂר, כַּנְגֵד עֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת שְׁבָהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם : ע״כ מההשמטות.

וַיְבֹן יי אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלַע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם וְגו'. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כְּתִיב, (איוב כח) אֱלֹהִים הִבִּין דְּרַכָּה וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ. הָאִי קָרָא גְוֹנִין סְגִיִּין אֵית בֵּיהּ. אֵלָּא מַהוּ אֱלֹהִים הִבִּין דְּרַכָּה. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר וַיְבֹן יי אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלַע דָּא תוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה דְאֵית בֶּה דְרַךְ, כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה מג) הַנּוֹתָן בַּיָּם דְרַךְ, בְּגִינֵי כֹד אֱלֹהִים הִבִּין דְרַכָּה.

וַיְבֹן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלַע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם וְגו'. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּתוּב (איוב כח) אֱלֹהִים הִבִּין דְּרַכָּה וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ. בְּפִסּוּק הַזֶּה יֵשׁ גְּוֹנִים רַבִּים, אֵלָּא מַה זֶה אֱלֹהִים הִבִּין דְּרַכָּה? כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר וַיְבֹן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלַע, זֹו תוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה שְׁיֵשׁ בֶּה דְרַךְ, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (ישעיה מג) הַנּוֹתָן בַּיָּם דְרַךְ. מִשׁוּם כֹּד אֱלֹהִים הִבִּין דְרַכָּה.

וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ. מֵאֵן מְקוֹמָהּ, דָּא תוֹרָה שְׁבַכְתָּב דְאֵית בֶּה דְעַת. (דעת ותבונה כחד אזלו) יי אֱלֹהִים שֵׁם מְלֵא לְאַתְקֵנָא לֶה בְּכֹלָא. וְעַל דָּא אַתְקֵרִיאַת חֲכָמָה וְאַתְקֵרִיאַת בִּינָה. בְּגִין דְהוּא בְּשֵׁם מְלֵא יי אֱלֹהִים בְּכֹלָא בְּשְׁלִימוֹ בְּתַרִּי שְׁמָהוּ.

וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ, מִי מְקוֹמָהּ? זֹו תוֹרָה שְׁבַכְתָּב שְׁיֵשׁ בֶּה דְעַת. (דעת ותבונה הולכים כאחד), ה' אֱלֹהִים, שֵׁם מְלֵא לְהַתְקִין לֶה בְּכֹל, וְעַל זֶה נִקְרָא חֲכָמָה וְנִקְרָא בִּינָה, מִשׁוּם שְׁהִיָּה בְּשֵׁם מְלֵא - ה' אֱלֹהִים, בְּכֹל בְּשַׁלְמוֹת בְּשַׁנֵּי הַשְּׁמוֹת.

אֶת הַצֵּלַע דָּא אֶסְפְּקֵלְרִיאַה דְלֵא נִהְרָא כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (תהלים לה) וּבְצִלְעֵי שְׁמֹחוּ וְנִאֶסְפוּ. אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם, בְּגִין דְהָא מִתוֹרָה שְׁבַכְתָּב נְפֻקַת. לְאִשָּׁה, לְאַתְקֵשְׂרָא בְּשַׁלְהוּבָא דְסִטְר שְׁמַלְא, דְהָא אֹרִייתָא מְסִטְרָא דְגְבוּרָה אַתְיְהִיבַת. לְאִשָּׁה, לְמַהוּי (נח ע' א) אֵשׁ ה' קִטִּיר כְּחֻדָּא.

אֶת הַצֵּלַע - זֹו אֶסְפְּקֵלְרִיָּה שְׁלֵא מְאִירָה, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (תהלים לה) וּבְצִלְעֵי שְׁמֹחוּ וְנִאֶסְפוּ. אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם - מִשׁוּם שְׁהִרֵי מִתוֹרָה שְׁבַכְתָּב יִצְאָה. לְאִשָּׁה - לְהַתְקֵשֶׁר בְּשַׁלְהַבַת שֶׁל צַד שְׁמַל, שְׁהִרֵי הַתוֹרָה מְצַד הַגְּבוּרָה נִתְנָה. לְאִשָּׁה - לְהִיּוֹת אֵשׁ ה' קְשׁוּרָה כְּאָחַד.

וַיְבֹאֶהָ אֶל הָאָדָם. בְּגִין דְּלֹא בְעֵינָא לְאַשְׁתַּכַּח בְּלַחוּדָהּ אֶלָּא לְאַתְּכַלְלָא וּלְאַתְחַבְרָא בְּתוֹרָה שְׂבֻכְתָּב. כִּינּוּ דְאַתְחַבְרַת בְּהִדְיָה הוּא זְוֹן לָהּ וַיִּתְקַן לָהּ וַיִּתֵּן לָהּ מַה דְאַצְטְרִיךְ הֵינְנוּ דְכְתִיב וְאֵת הָאָרֶץ וְהָא אֹקִימְנָא. מִכָּאן אֹלִיפְנָא מָאן דְאַנְסִיב בְּרִתִּיהָ עַד לָא תִיעוּל לְבַעְלָהּ, אָבוּהָ וְאִמָּהּ מִתְקַנִּין לָהּ וַיְהִינּוּ לָהּ כָּל מַה דְאַצְטְרִיךְ, כִּינּוּ דְאַתְחַבְרַת בְּבַעְלָהּ הוּא זְוֹן לָהּ וְהוּא יִתֵּן לָהּ מַה דְבְעֵינָא.

וַיְבֹאֶהָ אֶל הָאָדָם - מְשׁוּם שֶׁלֹּא צָרִיכָה לְהִמָּצֵא לְבַדָּהּ, אֶלָּא לְהִתְכַלֵּל וּלְהִתְחַבֵּר בְּתוֹרָה שְׂבֻכְתָּב. כִּינּוּ שֶׁהִתְחַבְּרָה עִמּוֹ, הוּא זְוֹן אֶתָּה וַיִּתְקַן אוֹתָהּ וַיִּתֵּן לָהּ מַה שְּׁצָרִיךְ, הֵינְנוּ מַה שְּׁכֹתוּב וְאֵת הָאָרֶץ, וְהָרִי בְּאַרְנוּ. מִכָּאן לְמַדְּנּוּ, שְׁמִי שְׁמִשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ, עַד שֶׁלֹּא תִכְנִס לְבַעְלָהּ, אָבִיהָ וְאִמָּהּ מִתְקַנִּים אוֹתָהּ וְנוֹתְנִים לָהּ כָּל מַה שְּׁצָרִיךְ. כִּינּוּ שֶׁהִתְחַבְּרָה בְּבַעְלָהּ, הוּא זְוֹן אוֹתָהּ וַיִּתֵּן לָהּ מַה שְּׁצָרִיךְ.

תָּא חֲזִי, בְּקַדְמִיתָא כְּתִיב וַיְבֹן יְיָ אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע. דְּאַבָּא וְאַמָּא אֲתַקִּינוּ לָהּ (בכ"ד קשוטין. ויבאה בגי' כ"ד) וַיִּלְבַּתֵּר וַיְבִיאָהּ אֶל הָאָדָם (ועאלא ליה בחמש קלין ירמיה כה) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים) לְאַתְקַשְׁרָא כְּלָא כְּחֻדָּא וּלְאַתְחַבְרָא חַד בְּחַד. וְהוּא יְהִיב (ליה) מַה דְאַצְטְרִיךְ.

בֹּא רְאֵה, בְּתַחֲלָה כְּתוּב וַיְבֹן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע, שְׂאֲבָא וְאַמָּא הִתְקִינוּ לָהּ [בעשרים וארבעה קשוטים, ויבאה בגימטריא עשרים וארבע]. וְאַחַר כֵּן וַיְבֹאֶהָ אֶל הָאָדָם. [והכניס אותה בחמשה קולות, ' ירמיה כה) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים] לְהִתְקַשֵּׁר הַכֹּל כְּאַחַד וּלְהִתְחַבֵּר אֶחָד בְּאַחַד. וְהוּא נוֹתֵן [לה] מַה שְּׁצָרִיךְ.

דף מט ע"א

דְּבַר אַחַר אֱלֹהִים הִבִּין דְרַפָּה, כַּד בְּרַתָּא בְּבִי אֲמָא, הִיא אֲסַתְּכַלָּא בְּכָל יוֹמָא בְּכָל מַה דְבְעֵינָא בְּרַתָּה דְכְתִיב, (איוב כח) אֱלֹהִים הִבִּין דְרַפָּה, כִּינּוּ דְחַבְרַת לָהּ בְּבַעְלָהּ הוּא יְהִיב לָהּ כָּל מַה דְבְעֵינָא וַיִּתְקַן עוּבְדָּהּ, הִדָּא הוּא דְכְתִיב וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ (והאי קרא ברזין עלאין אתקשר) (דף מט ע"א) (ד"א האי קרא על חכמתא עלאה אתמר ואתקשר ברזין עלאין, דהא נקודה קדמאה לית מאן ידיע בה כלל, אבל אלהים הבין דרכה דא עלמא דאתי, והו"א דא טמירא דכל טמירין סתימא דאקרי הו"א ולא ידיע בשמא).

דָּבַר אַחַר אֱלֹהִים הִבִּין דְּרָפָה - כְּשֶׁהִבַּת בְּבֵית אִמָּא, הִיא מְסִתְפַלֵּת
בְּכָל יוֹם בְּכָל מָה שֶׁבִּתָּה צְרִיכָה, שְׁפָתוֹב (איוב כח) אֱלֹהִים הִבִּין דְּרָפָה.
כִּינּוּן שֶׁהִתְחַבְּרָה בְּבַעֲלָהּ, הוּא נוֹתֵן לָהּ כָּל מָה שֶׁצְּרִיךְ וַיִּתְקַן מַעֲשֵׂיהָ.
זֶהוּ שְׁפָתוֹב וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ [ופסוק זה נקשר בסודות עליונים] [ד"א פסוק זה
נאמר על חכמה העליונה ונקשר בסודות עליונים, שהרי בנקדה הראשונה אין מי שיודע בה כלל,
אבל אלהים הבין דרכה, זה העולם הבא, והו"א זה הטמיר מכל הטמירים, הנסתר שנקרא הו"א
ולא ידוע בשם].

כְּתִיב וַיִּצַר יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם. הֵכָא אֲשֶׁתְּכַלֵּל בְּכֹלָא בְּיַמֵּינָא וּבְשִׁמְאַלָא,
וְהָא אֹקִימָנָא דְאַתְּכַלִּיל בְּיַצַר הַטּוֹב, אֲבָל וַיִּצַר יְיָ אֱלֹהִים בְּיַצַר טוֹב
וּבְיַצַר רָע.

כְּתוּב וַיִּצַר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם. כָּאן נִתְקַן הַכֹּל בְּיַמֵּין וּבְשִׁמְאַל,
וְהָרִי בְּאַרְנוֹ שֶׁנְּכַלֵּל בְּיַצַר הַטּוֹב, אֲבָל וַיִּצַר ה' אֱלֹהִים - בְּיַצַר טוֹב וַיִּצַר
רָע.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ג)
ס"א יַצַר טוֹב וַיִּצַר רָע דְּאִיהוּ חֲדוּה וְאִיִּיתִי לָהּ לְגַבִּיָּה, וּלְעִילָא סְטָרָא
דְּצַפּוֹן מִמֶּשׁ דְּאִיהוּ חֲדוּה בְּלֹא זֹהֲמָא דְיַצַר הָרַע אֲחִיד בִּיה (נ"א בה).
בְּקִדְמִיתָא דְכְּתִיב שְׁמַאלוֹ תַּחַת לְרֵאשִׁי וּלְבַתֵּר וַיִּמְיֵנוּ תַּחְבְּקֵנִי וְאַתְיִיְהִיבַת
בֵּין יַמֵּינָא לְשִׁמְאַלָא (נ"א ושמאל) (לאתזנא) וְעַל דָּא וַיִּצַר (יי אלהים שם מלא לגבי
תרין סטרין אליו. את האדם וכו') (עד כאן מההשמטות)

ס"א יַצַר טוֹב וַיִּצַר רָע שֶׁהוּא חֲדוּה וּמְבִיא אוֹתָהּ אֵלָיו, וּלְמַעַלָּה צַד
הַצַּפּוֹן מִמֶּשׁ, שֶׁהוּא חֲדוּה בְּלִי זֶהֲמָה שֶׁהִיִּצַר הָרַע אֲחִינוּ בּוֹ [בה].
בְּתַחֲלָה, שְׁפָתוֹב (שיר ב) שְׁמַאלוֹ תַּחַת לְרֵאשִׁי, וְאַחַר כֵּן וַיִּמְיֵנוּ תַּחְבְּקֵנִי,
וְנִתְּנַת בֵּין יַמֵּין לְשִׁמְאַל [ושמאל] [להזון], וְלָכֵן וַיִּצַר ה' אֱלֹהִים, שֶׁם מְלֹא
לְגַבִּי שְׁנֵי צַדִּדִּים אֵלּוּ. אֶת הָאָדָם וְכוּ': ע"כ מההשמטות.

אִמָּא, אֶלָּא יַצַר טוֹב לִיה לְגַרְמִיָּה. יַצַר הָרַע לְאַתְעָרָא לְגַבִּי נִוְקְבִיָּה. (ס"א)
ומסטר שמאל אתער תדיר לגבי נוקבא), רְזָא דְמַלְהָ מְכָאן אֹלִיפְנָא דְצַפּוֹן אֲתַעַר
תְּדִיר לְגַבִּי נִוְקְבָא וְאַתְקַשֵּׁר בְּהַדְּהָ וּבְגִין כֵּן אֲתַקְרִיאַת אִשָּׁה.

לָמָּה, אֶלָּא יַצַר טוֹב לוֹ לְעַצְמוֹ, יַצַר הָרַע לְעוֹרֵר אֵלָיו אֶת נְקֻבַתוֹ [ס"א]
ומצד שמאל מתעורר תמיד לנקבה]. סוּד הַדְּבַר, מְכָאן לְמַדְנוּ שֶׁצַּפּוֹן מְתַעוֹרֵר
תְּמִיד לְנִקְבָה וְנִקְשֵׁר עִמָּה, וְלָכֵן נִקְרֵאת אִשָּׁה.

וְתָא חֲזִי, יֵצֵר טוֹב וְיֵצֵר הָרַע בְּגִין דְּאֲתִיִּהֶבֶת נֹקְבָא בִּינֵיהוּ (נ״א דנוקבא אתכלילת בהו) וְאֲתִקְשְׁרָא בְּהַדִּיִּהוּ, וְלֹא מִתְקַשְׁרָא עַד דְּיֵצֵר הָרַע אֲתֵעֵר לְגַבְהָ וּמִתְקַשְׁרָן דָּא בְּדָא. וְכִיּוֹן דְּמִתְקַשְׁרָן דָּא בְּדָא, כְּדִין אֲתֵעֵר יֵצֵר טוֹב דְּאִיהוּ חֲדוּהָ וְאִיִּתִּי לָהּ לְגַבְיָהּ (וכדין אתייהבת בינייהו לאתקנא, ועל דא וייצר יי אלהים שם מלא לגביה יצר טוב ויצר רע) (ד״א ולעילא סטרא דצפון ממש דאיהי חדוה בלא זוהמא דיצר הרע אחיד בה בקדמיתא, דכתיב, (שיר השירים ב) שמאלו תחת לראשי ולבתר וימינו תחבקני, ואתייהבת בין ימינא ושמאלא לאתזנא, ועל דא וייצר יי אלהים שם מלא לגבי תרין סטרין אלין).

ובא וראיה, יצר טוב ויצר הרע, משום שהנקבה נתנה ביניהם [נ״א שנקבה נכללת בהם] והתקשרה עמם, ולא מתקשרת עד שיצר הרע מתעורר אליה ומתקשרים זה בזה. וכיון שמתקשרים זה בזה, אז מתעורר יצר הטוב שהוא חדוה ומביא אותה אליו, [ואז נתנת ביניהם לתקן, ועל זה וייצר ה' אלהים שם מלא אליו יצר טוב ויצר רע] [ד״א ולמעלה צד הצפון ממש שהיא חדוה בלי זהמה, שיצר הרע אוחוזה בה בתחלה, שכתוב (שיר ב) שמאלו תחת לראשי, ואחר כך וימינו תחבקני, ונתנה בין ימין ושמאל להזון, ועל זה וייצר ה' אלהים, שם מלא לגבי שני הצדדים הללו].

את האדם הא אוקימנא. אבל דכר ונוקבא כחדא (ד״א ולא הו) מתפרשן למהוי אפין באפין. מה פתיב עפר מן האדמה השתא קיימא לאתקנא. תא חזי אתתא כד אתחברת בבועלה, אתקריאת על שם בעלה, איש אשה, צדייק צדייק, איהו עופר ואיהי עפר. (ד״א ל״ג) (וכדין) איהו צבי ואיהי צביה (ד״א כמא דאת אמר) (יחזקאל כ) צבי היא לכל הארצות.

את האדם, הרי בארנו, אבל זכר ונקבה כאחד, [ולא היו] נפרדים להיות פנים בפנים. מה פתיב? עפר מן האדמה. עכשו עומד להתקין. בא תראה, כשאשה מתחברת בבועלה, היא נקראת על שם בעלה. איש אשה. צדייק צדייק. הוא עפר והיא עפר. [ואז] הוא צבי והיא צביה, כמו שנאמר (יחזקאל כ) צבי היא לכל הארצות.

פתיב, (דברים טז) לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח יי אלהיך אשר תעשה לך. אצל מזבח, וכי לעילא מניה או באתר אחרא מאן שרייה. אלא הא אוקימנא (קפ״ב ע״ב) אשר דא בעלה דאתתא (ד״א ה״א) אתקריאת על שום בעלה אשרה. (נ״א הה הם אשר ה״א) ועל דא פתיב, (מלכים ב ג) לבעל ולאשרה. בגין כך פתיב לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח יי אלקיך. לקבל (נ״א אשרה) אתר דההוא מזבח יי, דהא מזבח יי איהו קיימא על דא, ועל דא לקבלה לא תטע לך אשרה אחרא.

כְּתוּב (דברים טו) לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצֵל מִזֵּבַח ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לְךָ. אֲצֵל מִזֵּבַח - וְכִי לְמַעַלְהָ מִמֶּנּוּ אוּ בְּמִקּוֹם אַחֵר מִי הִתִּיר? אֲלֵא הָרִי בְּאַרְנוֹ, אֲשֶׁר זֶה בַּעֲלָה, שֶׁהָאִשָּׁה הִיא נִקְרָאת עַל שֵׁם בַּעֲלָה אֲשֶׁרָה [נ"א: הרי הם אשר ה"א], וְעַל זֶה כְּתוּב (מלכים ב כג) לִבְעַל וְלֹאֲשֶׁרָה. מִשׁוּם כֶּדֶן כְּתוּב לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצֵל מִזֵּבַח ה' אֱלֹהֶיךָ, כִּנְגֹד הַמִּקּוֹם שֶׁל אוֹתוֹ מִזֵּבַח ה', שֶׁהָרִי מִזֵּבַח ה' הוּא עוֹמֵד עַל זֶה, וְעַל זֶה כִּנְגֹדָה לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֶׁרָה אַחֶרֶת.

תָּא חֲזִי, בְּכָל אֶתֶר כָּל אַנּוּן פְּלַחֵי שְׁמֵשׂא אֶקְרוּן עוֹבְדֵין לִבְעַל, וְאַנּוּן דְּפִלְחִין לְסִיְהָרָא אִיקְרוּן עוֹבְדֵי אֲשֶׁרָה, וְעַל דָּא לִבְעַל וְלֹאֲשֶׁרָה, וְאֲשֶׁרָה אֲתִקְרִי עַל שׁוּם בַּעֲלָה אֲשִׁיר. אִי הָכִי אֲמַאי אֲתַעְבֵּר שְׁמָא דָּא. אֲלֵא אֲשֶׁרָה עַל שׁוּם דְּכְתִיב (בראשית ל) בְּאֲשֶׁרִי כִי אֲשֶׁרוּנִי בְּנוֹת וְהוּא (ד"א הא) דְּלֵא אֲשֶׁרוּהָ שְׁאָר עַמִּין וְקִימָא אַחֶרָא תַּחֲוֹתָהּ, וְלֹא עוֹד אֲלֵא דְכְתִיב (איכה א) כָּל מִכְבְּדֵיהָ הִזְלוּהָ, וּבְגִין כֶּדֶן (נ"א אתעביד) אֲתַעְבֵּר שְׁמָא דָּא, וּבְגִין דְּלֵא יִתְתַקְפוּן אַנּוּן דְּעוֹבְדֵי שְׁאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, וְקִרְיָן מִזֵּבַח דְּאִיהוּ מֵאֲדָמָה, דְּכְתִיב, (שמות כ) מִזֵּבַח אֲדָמָה וְגו' בְּגִינֵי כֶּדֶן עֶפֶר מִן הָאֲדָמָה.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מְקוֹם, כָּל אוֹתָם עוֹבְדֵי הַשְּׁמֵשׁ נִקְרָאִים עוֹבְדִים לִבְעַל, וְאֵלוּ שְׁעוֹבְדִים לְלִבְנָה נִקְרָאִים עוֹבְדֵי אֲשֶׁרָה. וְלָכֵן לִבְעַל וְלֹאֲשֶׁרָה. וְאֲשֶׁרָה נִקְרָאת עַל שֵׁם בַּעֲלָה אֲשִׁיר. אִם כֶּדֶן, לְמָה נִתְבַטַּל הַשֵּׁם הַזֶּה? אֲלֵא אֲשֶׁרָה עַל שֵׁם שְׁכָתוּב (בראשית ל) בְּאֲשֶׁרִי כִי אֲשֶׁרוּנִי בְּנוֹת, וְהוּא [הר"ן] שְׁלֵא אֲשֶׁרוּהָ שְׁאָר הָעַמִּים וְעוֹמְדַת אַחֶרֶת תַּחֲתֶיהָ. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׁכָתוּב (איכה א) כָּל מִכְבְּדֵיהָ הִזְלוּהָ, וְלָכֵן [נעבד] נִתְבַטַּל הַשֵּׁם הַזֶּה, וְכִדִּי שְׁלֵא יִתְחַזְּקוּ אוֹתָם שְׁעוֹשִׂים שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְקוֹרְאִים מִזֵּבַח שֶׁהוּא מֵאֲדָמָה, שְׁכָתוּב (שמות כ) מִזֵּבַח אֲדָמָה וְגו'. מִשׁוּם כֶּדֶן עֶפֶר מִן הָאֲדָמָה.

וְיִפַּח בְּאַפּוֹ נִשְׁמַת חַיִּים. (מלה אתכליל אבל ויפח באפיו) אֲתַכְלִיל נִשְׁמַת חַיִּים בְּהֵהוּא עֶפֶר, כְּנוֹקְבָא דְּמִתְעַבְרָא מִן דְּכוּרָא דְּהָא מִתְחַבְּרוּ וְאֲתַמְלִיֵּא הָאִי עֶפֶר מִכְּלָא, וּמַאי אִיהוּ, רוּחִין וְנִשְׁמַתִּין. וְיֵהִי הָאָדָם לְנַפְשׁ חַיָּה, הַשְּׁתָא אֲתַתְּקוּ וְקִיִּים אָדָם לְאֲתַקְנָא וְלִמְיוֹן לְנַפְשׁ חַיָּה.

וְיִפַּח בְּאַפּוֹ נִשְׁמַת חַיִּים - [דבר נכלל, אבל ויפח באפיו] נִכְלְלָה נִשְׁמַת חַיִּים בְּאוֹתוֹ עֶפֶר, כְּנוֹקְבָה שְׁמִתְעַבְרָת מִן הַזְּכָר, שֶׁהָרִי מִתְחַבְּרִים וּמִתְמַלֵּא הָעֶפֶר הַזֶּה מֵהַכֵּל, וּמָהוּ? רוּחוֹת וְנִשְׁמוֹת. וְיֵהִי הָאָדָם לְנַפְשׁ חַיָּה - כָּאֵן הִתְתַּקְּוּ וְקִיִּים אָדָם לְהִתְקִין וְלִזְיוֹן אֶת הַנַּפְשׁ חַיָּה.

אמר ליה (שיר השירים ז') לכה דודי נצא השדה לכו להקדוש ברוך הוא לטייל
 ואל אשב תמיד במקום אחד ומאי ל"ב אמר ליה, אם כן בן זומא מבחוץ
 ואתה עמו ל"ב הוא (והוא) שלשים ושתים והיו סתומים ובהם נברא
 העולם. ומאי שלשים ושתים אמר ליה ל"ב נתיבות משל למלך שהיה
 יושב בחדרי חדרים ומנן החדרים ל"ב. ולכל אחד מן החדרים יש נתיב
 נאה למלך זה להפנס (הכל) בחדרו על דרך נתיבות. אמר, לא נאה לו שלא
 לגלות פניו ומשכנותיו וגנזיו וחמודותיו. אמרת לא. מה עשה, נגע בבת
 וכלל בה כל הנתיבות ומלבושיה והרוצה להפנס (ס"א להסתכל בעיניה) בפנים,
 יסתכל הנה. ונשאה למלך.

אמר לו, לכה דודי נצא השדה, לכו לקדוש-ברוך-הוא לטייל, ואל אשב
 תמיד במקום אחד. ומה זה לב? אמר לו, אם כן, בן זומא מבחוץ
 ואתה עמו. ל"ב הוא [והוא] שלשים ושתים, והיו סתומים ובהם נברא
 העולם. ומהו ל"ב? אמר לו, שלשים ושתים נתיבות. משל למלך
 שהיה יושב בחדרי חדרים, ומנן החדרים שלשים ושתים, ולכל אחד
 מן החדרים יש נתיב, נאה למלך זה להפנס [הכל] בחדרו על דרך
 נתיבות. אמר, לא נאה לו שלא לגלות פניו ומשכנותיו וגנזיו
 וחמודותיו? אמרת לא. מה עשה? נגע בבת וכלל בה כל הנתיבות
 ומלבושיה, והרוצה להפנס [ס"א להסתכל בעיניה] בפנים, יסתכל הנה.
 ונשאה למלך.

גם נתנה לו במתנה. ולפעמים קורא אותה באהבתו, (בת) אחותי כי ממקום
 אחד היו ולפעמים קורא אותה בתי, כי בתו היא. ולפעמים קורא אותה
 אמי. ועוד כי אין דין אם אין חכמה, שהרי נאמר (מלכים א' ה') ויי נתן חכמה
 לשלמה. ואחר כך דן את הדין על מתכונתו דכתיב (מלכים ג') וישמעו כל
 ישראל את המשפט וגו' כי ראו כי חכמה אלהים בקרב וגו'.

גם נתנה לו במתנה, ולפעמים קורא אותה באהבתו [בת] אחותי, כי
 ממקום אחד היו, ולפעמים קורא אותה בתי, כי בתו היא, ולפעמים
 קורא אותה אמי. ועוד, כי אין דין אם אין חכמה, שהרי נאמר (מלכים
 א ה) ויה נתן חכמה לשלמה. ואחר כך דן את הדין על מתכונתו, שכתוב
 (שם ג) וישמעו כל ישראל את המשפט וגומר, כי ראו כי חכמת אלהים
 בקרב וגומר.

וּמָה חֲכָמָה נִתֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁלְמוֹהָ. שְׁלֹמֹה נִשָּׂא שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּדֹאמְרֵינוּ, כָּל שְׁלֹמֹה שֶׁבִּשְׂרֵי הַשִּׁירִים קִדָּשׁ, לְבַד מֵאַחַד. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹאִיל וְשִׁמְךָ כְּשָׁמִי, אֲשִׁיא לְךָ בֵּיתִי. וְהָא נְשׂוּאָה הִיא, אָמַר לִי, בְּמִתְנָה נִתְּנָה לוֹ הַשֵּׁם. וַיִּי נִתֵּן חֲכָמָה לְשִׁלְמוֹהָ וְלֹא פִירֶשׁ. וְהִיכֵן פִּירֶשׁ, לְהֵלֵךְ. כִּי רָאוּ כִי חֲכָמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט (נִיִּיא וּמֵאִי מִשְׁפָּט אֵלָּא כֹּל זְמַן שְׂאֲדָם עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט חֲכָמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ) וּמֵאִי לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט, הָוִי אוֹמֵר שְׂאוּתָה חֲכָמָה שְׁנִתְּנָה אֱלֹהִים וְשֶׁהִיא עִמּוֹ בְּחֻדְרוֹ, הִיא בְּקִרְבּוֹ. זֹאת עוֹזְרָתוֹ וּמְקַרְבָּתוֹ וְאִם לֹא מִרְחַקְתּוֹ וְלֹא עוֹד אֵלָּא מִיִּסְרָתוֹ דְּכִתִּיב (וַיִּקְרָא כ"ו) וַיִּסְרָתִי אֶתְכֶם אֶף אֲנִי : (עַד כֹּאן מֵהַהִשְׁמָטוֹת)

וּמָה חֲכָמָה נִתֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁלְמוֹהָ? שְׁלֹמֹה נִשָּׂא שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׂאָנוּ אוֹמְרִים, כָּל שְׁלֹמֹה שֶׁבִּשְׂרֵי הַשִּׁירִים קִדָּשׁ לְבַד מֵאַחַד. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוֹאִיל וְשִׁמְךָ כְּשָׁמִי, אֲשִׁיא לְךָ בֵּיתִי, וְהִרִי נְשׂוּאָה הִיא. אָמַר לוֹ, בְּמִתְנָה נִתְּנָה לוֹ הַשֵּׁם, וְהִי נִתֵּן חֲכָמָה לְשִׁלְמוֹהָ, וְלֹא פִירֶשׁ. וְהִיכֵן פִּירֶשׁ? לְפָנָיו, כִּי רָאוּ כִי חֲכָמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט. [וּמָה זֶה מִשְׁפָּט? אֵלָּא כֹּל זְמַן שְׂאֲדָם עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט, חֲכָמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ] וּמָה זֶה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט? הָוִי אוֹמֵר, שְׂאוּתָה חֲכָמָה שְׁנִתְּנָה אֱלֹהִים וְשֶׁהִיא עִמּוֹ בְּחֻדְרוֹ, הִיא בְּקִרְבּוֹ. זֹאת עוֹזְרָתוֹ וּמְקַרְבָּתוֹ, וְאִם לֹא - מִרְחַקְתּוֹ, וְלֹא עוֹד אֵלָּא מִיִּסְרָתוֹ, שְׁכָתוּב (וַיִּקְרָא כו) וַיִּסְרָתִי אֶתְכֶם אֶף אֲנִי : ע"כ מֵהַהִשְׁמָטוֹת.

וַיְבֹן יְיָ אֱלֹהִים, אוֹף הִכִּי נָמִי בְּשֵׁם מְלֵא, דְּהָא אַבָּא וְאַמָּא אֲתִקִּינוּ לָהּ עַד לֹא אֲתִת לְבַעְלָהּ. אֶת הַצֵּלַע כְּמָא דְּאֶתְ אָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) שְׁחוּרָה אֲנִי וְנִאֲוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם, אֲסַפְּקִלְרָאָה דְּלֹא נְהָרָא, אֲבַל אַבָּא וְאַמָּא אֲתִקִּינוּ לָהּ לְאִתְפִּיִסָּא בַּעְלָהּ בְּהַדָּה.

וַיְבֹן ה' אֱלֹהִים. אֶף כָּאן גַּם כֵּן בְּשֵׁם מְלֵא, שְׁהִרִי אַבָּא וְאַמָּא הִתְקִינוּ אוֹתָהּ עַד שֶׁלֹּא בָּאָה לְבַעְלָהּ. אֶת הַצֵּלַע, כְּמוֹ שְׁנִאָמַר (שִׁיר א) שְׁחוּרָה אֲנִי וְנִאֲוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם, אֲסַפְּקִלְרָאָה שְׁלֹא מֵאִירָה. אֲבַל אַבָּא וְאַמָּא הִתְקִינוּ לָהּ שְׂיִתְפִּיִסָּא בַּעְלָהּ עִמָּה.

וַיְבָאָה אֶל הָאָדָם. מֵהֲכָא אוֹלִיפְנָא דְּבַעָאן אַבָּא וְאַמָּא דְּכֻלָּהּ לְאֶעְלָה בְּרִשׁוּתִיָּה דְּחֻתָּן. כְּמָא דְּאֶתְ אָמַר, (דְּבָרִים כב) אֶת בֵּיתִי נִתְּנִי לְאִישׁ הַזֶּה וְגוֹ'. מְכָאן וְאִילָךְ בַּעְלָהּ יִיתִי לְגַבְהָ, דְּהָא בֵּיתָא דִּילָהּ הוּא דְּכִתִּיב, (בְּרֵאשִׁית כט) וַיְבֹא אֵלֶיהָ. וַיְבֹא גַם אֶל רַחֵל, בְּקִדְמִיתָא וַיְבָאָה אֶל הָאָדָם דְּעַד הֲכָא אִית לְאַבָּא וְלְאַמָּא לְמַעַבְד, לְבַתֵּר אִיהוּ יִיתִי לְגַבְהָ וְכָל בֵּיתָא דִּילָהּ הוּא, וַיִּטּוֹל רִשׁוֹת מִיְנָה.

וַיְבֹאֶהָ אֶל הָאָדָם, מִכָּאן לְמִדְנוּ שְׁצָרִיכִים אָבָא וְאִמָּא שֶׁל הַכֶּלֶה
לְהַכְנִיסָהּ בְּרִשׁוּתוֹ שֶׁל הַחֶתֶן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כ"ב) אֶת בְּתִי נָתַתִּי
לְאִישׁ הַזֶּה וְגו'. מִכָּאן וְאֵילָךְ בְּעֵלְהָ יָבּוּא אֵלֶיהָ, שֶׁהָרִי הַבֵּית הוּא שְׁלָהּ,
שְׁפָתוֹב (בְּרֵאשִׁית כ"ט) וַיְבֹא אֵלֶיהָ. וַיְבֹא גַם אֶל רַחֵל. בְּהִתְחַלָּה וַיְבֹאֶהָ אֶל
הָאָדָם, שְׁעַד כָּאן יֵשׁ לְאָבָא וּלְאִמָּא לַעֲשׂוֹת, אַחֵר כִּדּוּ הוּא יָבָא אֵלֶיהָ,
וְכָל הַבֵּית שְׁלָהּ הוּא, וַיִּטַּל רִשׁוּת מִמֶּנָּה.

דף מט ע"ב

וְעַל דָּא אֲתַעֲרְנָא דְכְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית כ"ח) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֶּן שָׁם, דְּנָטִיל רִשׁוּ
בְּקִדְמִיתָא. מִכָּאן אֲוֹלִיפְנָא דְמָאן דְּמִתְחַבֵּר (דף מט ע"ב) בְּאֲנִתְתִּיהָ בְּעֵי לְמַפְגַּע
לָהּ וּלְבִסְמָא לָהּ בְּמַלְיוֹן, וְאִי לָאוּ לָא (קמח ב) יָבִית לְגַבְהָ. בְּגִין דִּיהֵא רְעוּתָא
דְלֵהוֹן כְּחִדָּא בְּדָלָא אָנִיסוּ.

וְעַל זֶה הָעֵרְנוּ, שְׁפָתוֹב (ש"ס כ"ח) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֶּן שָׁם, שֶׁנָּטִיל רִשׁוּת
בְּהִתְחַלָּה. מִכָּאן לְמִדְנוּ, שְׁמִי שְׁמִתְחַבֵּר בְּאֲשֵׁתוֹ, צָרִיד לְבַקֵּשׁ מִמֶּנָּה
וּלְשַׁמַּח אוֹתָהּ בְּדְבָרִים, וְאִם לֹא - שְׁלֵא יִלוֹן אֲצֵלָהּ, כְּדִי שְׁיִהְיֶה רְצוֹן
שְׁלָהּם כְּאֶחָד בְּלֹא אָנִס.

וַיִּלֶּן שָׁם כִּי בָא הַשֹּׁמֵשׁ, לְאַחֲזָאָה דְאַסִּיר לִיהּ לְבַר נֶשׁ לְשִׁמְשָׁא עֲרִסְיָה
בִּימָמָא. וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מְרֻאָשׁוֹתָיו, הֲכָא אֲוֹלִיפְנָא דְאַפִּילוּ
יְהוֹן לְמַלְכָּא עֲרִסִי דְדִהָבָא וּלְבוּשֵׁי יָקָר לְמִיבֵת בְּהוּ וּמְטְרוֹנִיתָא תְּתַקִּין לִיהּ
עֲרִסָא מִתְתַקֵּן בְּאֲבָנִין, יִשְׁבּוּק דִּילִיהּ וַיְבִית בְּמָה דְאִיהִי תְּתַקִּין דְכְּתִיב
וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא.

וַיִּלֶּן שָׁם כִּי בָא הַשֹּׁמֵשׁ, לְהִרְאוֹת שְׁאָסוּר לוֹ לְאָדָם לְשִׁמְשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם.
וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מְרֻאָשֵׁתוֹ, כָּאן לְמִדְנוּ שְׁאֲפִלוּ יְהִיו לְמַלְכָּד
מִטּוֹת זָהָב וּלְבוּשֵׁי כְבוֹד לְלוֹן בְּהֵם, וְהַמְלִכָּה תְּתַקִּין לוֹ מִטָּה מְתַקְנָת
מְאֲבָנִים - יַעֲזֹב אֶת שְׁלוֹ וַיִּלֶּן בְּמָה שֶׁהִיא תְּתַקִּין, שְׁפָתוֹב וַיִּשְׁכַּב
בַּמָּקוֹם הַהוּא.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב הֲכָא וַיִּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפַּעַם וְגו'. הָא בְּסִימּוֹ דְמַלְיוֹן
לְאִמְשָׁכָא עֲמָה חֲבִיבוּתָא, וּלְאִמְשָׁכָא לָהּ (עמ"ה) לְרְעוּתִיהָ לְאֲתַעֲרָא עֲמָה
רְחִימוּתָא. חֲמִי כְּמָה בְּסִימִין אֲנוּן מַלְיוֹן, כְּמָה מְלִי דְרְחִימוּתָא אֲנוּן, עֲצָם

מעצמי ובשר מבשרי, בגין לאחזקה לה דאנון חד ולא אית פירודא בינייהו בכלא.

בא ראה מה כתוב כאן, ויאמר האדם זאת הפעם וגוי. הרי ערבות של הדברים להמשיך עמה חביבות ולהמשיך אותה (עמה) לרצונו לעורר עמה אהבה. ראה כמה ערבים אותם דברים, כמה דברי אהבה הם, עצם מעצמי ובשר מבשרי, כדי להראות לה שהם אחד ואין פרויד ביניהם בכל.

השתא שרי לשבחא לה. לזאת יקרא אשה דא היא דלא ישתפח פנותה. דא היא יקרא דביתא כלהון נשין גבה כקופא בפני בני נשא. אבל לזאת יקרא אשה שלימו דכלא לזאת ולא לאחרא. כלא הוא מלי רחמוותא כמא דאת אמר, (משלי לא) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה: על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד, כלא לאמשכא לה ברחימו ולא תדבקא בהדה, כיון דאתער לגבה כל מלין אליו, מה כתיב והנחש היה ערום וגוי. הא אתער יצר הרע לאחרא בה בגין לקשרא לה בתיאובתא דגופא ולא תערא לגבה מלין אחרנין דיצר הרע אתענג בהו.

עכשו מתחיל לשבח אותה - לזאת יקרא אשה. זו היא שלא ימצא כמותה, זוהי כבוד הבית, כל הנשים לפניו כקוף בפני אדם. אבל לזאת יקרא אשה - שלמות הכל. לזאת ולא לאחרת. הכל הוא דברי אהבה, כמו שנאמר (משלי לא) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה. על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד, הכל להמשיכה באהבה ולהדבק עמה. כיון שעורר אליה כל הדברים הללו, מה כתוב? והנחש היה ערום וגוי. הרי התעורר יצר הרע לאחז בה כדי לקשרה בתאות הגוף ולעורר אליה דברים אחרים שיצר הרע מתענג בהם.

עד לבתר מה כתיב ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאנה הוא לעינים ותקח מפריו ותאכל, קבילת ליה ברעותא ותתן גם לאישה עמה (ויאכל) הא כדן היא אתערא לגביה בתיאובתא (נייא בתאובתא) לאתערא (נייא למיהב) ליה רעותא ורחימו, דא מלה לאחזקה עובדא לבני נשא כגוונא דלעילא.

עד שלאחר כך מה כתוב, ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאנה הוא לעינים, ותקח מפריו ותאכל. קבלה אותו ברצון, ותתן גם

לְאִישָׁה עִמָּה [וַיֵּאכֵל]. הָרִי אִזּוּ הִיא הִתְעוֹרְרָה אֵלָיו בְּתַאֲוָה לְהִתְעוֹרֵר [לְתַת] לוֹ רְצוֹן וְאַהֲבָה, זֶה דְבַר לְהִרְאוֹת מַעֲשֵׂה לְבַנֵּי אָדָם כְּמוֹ שֶׁלְמַעֲלָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אִי הָכִי בְמַאי נֹקִים לִיָּה לְעִילָא יִצְרַר הָרַע דְּאַחִיד בְּהַ בְּנוֹקְבָא, אָמַר לִיָּה, הָא אֲתַעְרָא אֵלָיִן לְעִילָא וְאֵלָיִן לְתַתָּא יִצְרַר טוֹב וְיִצְרַר רַע. יִצְרַר טוֹב מִיְמִינָא וְיִצְרַר רַע מִשְׂמַאלָא, וְשְׂמַאלָא לְעִילָא אַחִיד בְּנוֹקְבָא לְקִשְׂרָא לְהַ כְּחֻדָּא (נ"א לַאֲתַקְשֵׁרָא בִּיהַ) בְּגוּפָא כְּמַא דְּאַתָּת אָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) שְׂמַאלוֹ תַחַת לְרַאשֵׁי וְגוֹ', וְעַל דָּא מְלִין אֲתַפְרִשׁוּן לְעִילָא וְתַתָּא עַד הַכָּא, מְכָאן וְלְהִלָּאָה מְלִין בְּזוּטְרָא (נ"א בְּזוּטָא) דְּזִיפְתָּא לְזַעִירִיהַ דְּטִינְקִין לְפְרִשָׁא מְלָה, וְהָא אֲתַעְרוּ בִּיהַ חֲבַרְיָא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כֹּד, בְּמָה נַעֲמִיד אוֹתוֹ לְמַעֲלָה יִצְרַר הָרַע שְׂאוּחִז בְּנוֹקְבָה? אָמַר לוֹ, הָרִי הִתְעוֹרְרוּ אֵלָיו לְמַעֲלָה וְאֵלָיו לְמַטָּה, יִצְרַר טוֹב וְיִצְרַר רַע. יִצְרַר טוֹב מִיְמִין, וְיִצְרַר רַע מִשְׂמַאל. וְשְׂמַאל לְמַעֲלָה אוּחִז בְּנוֹקְבָה לְקִשְׂרָה [לְהִתְקַשֵּׁר בַּה] כְּאַחַד בְּגוּף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר ב) שְׂמַאלוֹ תַחַת לְרַאשֵׁי. וְעַל זֶה דְּבָרִים הִתְפָּרְשׁוּ לְמַעֲלָה וְלְמַטָּה עַד כָּאן. מְכָאן וְלְהִלָּאָה מְלִים שֶׁל קִטְנוֹת [נ"א: בְּשַׂרְף] שֶׁל זֶפֶת לְקִטְנִים שֶׁבְּעִירִיסוֹת לְפָרֵשׁ הַדְּבַר, וְהָרִי נִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַחֲבַרִים.

רַבִּי שְׁמַעוֹן הָוָה אֲזִיל לְטַבְרָיָה, וְהוּוּ עִמָּיהַ רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי חֲזִיָּא. אֲדַהֲכִי חֲמוֹ לִיָּה לְרַבִּי פְּנַחֶס דְּהָוָה אֲתִי. כִּיּוֹן דְּאַתְחַבְּרוּ כְּחֻדָּא, נַחְתּוּ וְיִתְבוּ תַחֲוֹת אֵילָנָא חַד מְאִילָנֵי טוֹרָא. אָמַר רַבִּי פְּנַחֶס הָא יִתְיַבְנָא, מְאֵלָיִן מְלִי מַעֲלִיתָא דְּאַתָּת אָמַר בְּכֹל יוֹמָא בְּעִינָא לְמַשְׁמַע.

רַבִּי שְׁמַעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ לְטַבְרָיָה, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי חֲזִיָּא. בֵּין כֹּד רָאוּ אֶת רַבִּי פְּנַחֶס שֶׁהָיָה בָּא. כִּיּוֹן שֶׁהִתְחַבְּרוּ כְּאַחַד, יָרְדוּ וַיִּשְׁבּוּ תַחַת אֵילָן אֶחָד מְאִילָנֵי הָהָר. אָמַר רַבִּי פְּנַחֶס, הָרִי יִשְׁבְּנוּ, מְאוֹתָם דְּבָרִים מְעַלִּים שְׂאֲתָהּ אוֹמַר בְּכֹל יוֹם אָנוּ רוֹצִים לְשַׁמְעַ.

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר (בְּרַאשִׁית יג) וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו מִנְּגֹב וְעַד בֵּית אֵל עַד הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אֶהְלֶה בְּתַחֲלָה בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעֵי. וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו, לְמַסְעוֹ מִבְּעֵי לִיָּה. מְאִי לְמַסְעָיו. אֶלָּא תִרִין מְטַלְנִין אָנוּן. חַד דִּידִיָּה וְחַד דְּשְׂכִינְתָּא. דְּהָא כֹּל בַּר נֶשׁ בְּעֵי לְאַשְׁתַּכְּחָא דְּכַר וְנוֹקְבָא בְּגִין לְאַתְקַפָּא מְהִימְנוּתָא. וְכִדְיוֹן שְׂכִינְתָּא לָא אֲתַפְרִשָׁא מְנִיָּה לְעֶלְמִין.

פֶּתַח רַבִּי שְׁמֵעוֹן וְאָמַר, (בראשית יג) וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו מִנֶּגֶב וְעַד בַּיִת אֵל עַד הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אָהֳלָה בְּתַחֲלָה בֵּין בַּיִת אֵל וּבֵין הָעֵי. וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו? לְמִסְעוֹ צָרִיךְ לְהִיּוֹת! מָה זֶה לְמִסְעָיו? אֵלֶּא שְׁנֵי מִסְעוֹת הֵם, אֶחָד שָׁלוֹ וְאֶחָד שֶׁל הַשְּׂכִינָה, שְׁהָרִי כָּל בֶּן אָדָם צָרִיךְ לְהַמְצִיא זְכָר וּנְקֵבָה כְּדֵי לְחַזֵּק הָאֱמוּנָה, וְאִזּוֹ הַשְּׂכִינָה לֹא נִפְרָדַת מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים.

וְאִי תִימָא מָאן דְּנָפִיק לְאוֹרְחָא דְלָא אֲשַׁתְּכַח דְּכַר וְנוֹקְבָא, שְׂכִינְתָא אֲתַפְרָשָׁא מִנִּיהּ. תָּא חֲזִי, הָאִי מָאן דְּנָפִיק לְאוֹרְחָא (קסח א) יִסְדֵּר צְלוּתָא קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּגִין לְאַמְשָׁכָא עֲלֵיהּ שְׂכִינְתָא דְמָרִיָּה עַד לֹא יְפוּק לְאוֹרְחָא בְּזִמְנָא דְאֲשַׁתְּכַח דְּכַר וְנוֹקְבָא. כִּיּוֹן דְּיִסְדֵּר צְלוּתִיהּ וְשִׁבְחִיהּ וְשְׂכִינְתָא שְׂרִיָּא עֲלֵיהּ יְפוּק. דְּהָא שְׂכִינְתָא אֲזִדְוּוּגַת בְּהַדְיָה. בְּגִין דְּיִשְׁתְּכַח דְּכַר וְנוֹקְבָא. דְּכַר וְנוֹקְבָא בְּמִתָּא. דְּכַר וְנוֹקְבָא בְּחַקְלָא. הָדָא הוּא דְכַתִּיב, (תהלים פה) צִדְקָ לִפְנֵי וַיְהִלֵּךְ וַיִּשֶׁם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו.

וְאִם תִּאמַר, מִי שְׂיֻצָא לְדֶרֶךְ שְׁלֵא נִמְצָא זְכָר וּנְקֵבָה, הַשְּׂכִינָה נִפְרָדַת מִמֶּנּוּ? בָּא רְאָה, מִי שְׂיֻצָא לְדֶרֶךְ יִסְדֵּר תַּפְלָה לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עֲלָיו שְׂכִינַת רַבּוֹנוֹ עַד שְׁלֵא יֵצֵא לְדֶרֶךְ, בְּזִמְן שְׁנִמְצָא זְכָר וּנְקֵבָה. כִּיּוֹן שֶׁיִּסְדֵּר תַּפְלָתוֹ וְשִׁבְחָיו וְשְׂכִינָה שׁוֹרָה עֲלָיו - יֵצֵא, שְׁהָרִי הַשְּׂכִינָה הַזֵּדוּגָה עִמוֹ, כְּדֵי שְׂיִמְצָא זְכָר וּנְקֵבָה. זְכָר וּנְקֵבָה בְּעִיר, זְכָר וּנְקֵבָה בְּשָׂדֶה. זֶהוּ שְׁכָתוּב (תהלים פה) צִדְקָ לִפְנֵי וַיְהִלֵּךְ וַיִּשֶׁם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו.

דף נ ע"א

תָּא חֲזִי, כָּל (דף נ ע"א) זְמַנָּא דְּבַר נֶשׂ אֲתַעֲבַב בְּאוֹרְחָא (בכל חיליה) בְּעֵי לְנִטְרָא עוֹבְדוּי. בְּגִין דְּזוּוּגָא עֲלָא לֹא יִתְפָּרֵשׁ מִנִּיהּ וְיִשְׁתְּכַח פְּגִים בְּלֹא דְכַר וְנוֹקְבָא. בְּמִתָּא אֲצַטְרִיךְ כַּד נּוֹקְבִיָּה עֲמִיָּה, כָּל שְׁכֹן הָכָא דְזוּוּגָא עֲלָא אֲתַקְשְׂרַת בֵּיהּ. וְלֹא עוֹד אֵלֶּא דְהָא זוּוּגָא עֲלָא נְטִיר לִיהּ בְּאוֹרְחָא וְלֹא מִתְפָּרֵשׁ מִנִּיהּ עַד דִּיתוּב לְבֵיתִיהּ.

בָּא רְאָה, כָּל זְמַן שְׁכֹן אָדָם מִתְעַבֵּב בְּדֶרֶךְ, [בכל כחו] צָרִיךְ לְשַׁמֵּר מַעֲשָׂיו כְּדֵי שֶׁהַזּוּג הָעֲלִיּוֹן לֹא יִפְרֹד מִמֶּנּוּ, וְיִמְצָא פְּגִים בְּלִי זְכָר וּנְקֵבָה. בְּעִיר צָרִיךְ כְּשֶׁנִּקְבְּתוֹ עִמוֹ, כָּל שְׁכֹן כָּאן שֶׁזּוּג הָעֲלִיּוֹן נִקְשֵׁר בּוֹ. וְלֹא עוֹד, אֵלֶּא שֶׁהַזּוּג הָעֲלִיּוֹן הֵזֶה שׁוֹמֵר אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיִּשְׁוּב לְבֵיתוֹ.

בְּשַׁעֲתָא דְעָאל לְבֵיתִיהּ בְּעָא לְחַדְתָּא דְבֵיתָהּ (בֵּיתִיהּ). בְּגִין דְדְבִיתָהּ גְרָמָא לִיהּ הָהּ זְוּגָא עֲלָא. כִּינּוּ דְאֶתָּא לְגַבְהָ בְּעֵי לְחַדְתָּא לָהּ בְּגִין תְּרִין גּוּוּנֵי. חַד בְּגִין חֲדוּתָא דְהֵיא זְוּגָא חֲדוּתָא דְמַצָּה הִיא וְחֲדוּתָא דְמַצָּה חֲדוּתָא דְשְׂכִינְתָּא אִיהּ.

בְּשַׁעֲה שְׂנַכְנַס לְבֵיתוֹ צְרִיךְ לְשַׁמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ [בֵּיתוֹ], מְשׁוּם שְׂאִשְׁתּוֹ גְרָמָה לוֹ אוֹתוֹ זְוּג עֲלִיוֹן. כִּינּוּ שְׂבָא אֵלֶיהָ, צְרִיךְ לְשַׁמַּח אוֹתָהּ מְשׁוּם שְׁנֵי טַעֲמִים. אַחַד מְשׁוּם חֲדוּת אוֹתוֹ זְוּג, חֲדוּת הַמַּצָּה הִיא, וְחֲדוּת הַמַּצָּה חֲדוּת הַשְּׂכִינָה הִיא.

וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְאֶסְגִי שְׁלוֹם סְתָם (לְתַתָּא) (נִי"א לְאֶתְתָּא) הִדָּא הוּא דְכֹתִיב, (אִיּוּב ה) וַיִּדְעַתְּ כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ, וּפְקַדְתָּ נְוֶךְ וְלֹא תַחֲטָא. וְכִי אֵי לֹא פְקִיד לְאֶתְתִּיהּ חֲטָא אִיהּ. הַכִּי הוּא וְדַאי. בְּגִין דְגֵרַע יִקַּר זְוּגָא עֲלָא דְאֶזְדוּגַת בֵּיהּ וּדְבִיתָהּ גְרָמָא לִיהּ. וְחַד דְאֵי מִתְעַבְרָא אֶתְתִּיהּ זְוּגָא עֲלָא אֶרִיקַת בֵּהּ נִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא דְהֵיא בְרִית אֶקְרִי בְרִית דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. וְעַל דָּא בְּעֵי לְכַוְנָא בְּחֲדוּתָא דָּא כְּמָה דְבְּעֵי בְּחֲדוּתָא דְשִׁבְתָּ (דְאֶנּוּן חֲכִימִין) דְאִיהּ זְוּגָא דְחֲכִימִין. וְעַל דָּא וַיִּדְעַתְּ כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ דְהֵיא שְׂכִינְתָּא אֶתְנָא עֲמָךְ וְשָׂרְיָא בְּבֵיתְךָ. וְעַל דָּא (אִיּוּב ה) וּפְקַדְתָּ נְוֶךְ וְלֹא תַחֲטָא. מֵאֵי וְלֹא תַחֲטָא. לְשַׁמְשָׂא קָמִי שְׂכִינְתָּא חֲדוּתָא דְמַצָּה.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׂמַרְבֵּה שְׁלוֹם סְתָם [לְמַטָּה] [נִי"א : לְאִשָּׁה]. זֶהוּ שְׂכִינְתּוֹב (אִיּוּב ה) וַיִּדְעַתְּ כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ וּפְקַדְתָּ נְוֶךְ וְלֹא תַחֲטָא. וְכִי אִם לֹא פּוֹקֵד אֶת אִשְׁתּוֹ זֶה חֲטָא? כִּי זֶה בּוֹדֵאֵי! מְשׁוּם שְׂגוּרַע כְּבוֹד זְוּג הָעֲלִיוֹן שְׂהֶזְדוּגָה בּוֹ וְאִשְׁתּוֹ גְרָמָה לוֹ. וְאַחַד - שְׂאִם אִשְׁתּוֹ מִתְעַבְרַת, הַזְוּג הָעֲלִיוֹן מְרִיק בֵּהּ נִשְׁמָה קְדוּשָׁה, שְׂהֵרִי הַבְּרִית הַזֹּה נִקְרָאת בְּרִית הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא. וְעַל זֶה צְרִיךְ לְכַוְנָא בְּחֲדוּתָא זֹה כְּמוֹ שְׂצָרִיךְ בְּחֲדוּת הַשִּׁבְתָּ [שֶׁל אוֹתָם חֲכִמִים], שְׂהוּא זְוּג הַחֲכָמִים. וְעַל זֶה וַיִּדְעַתְּ כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ, שְׂהֵרִי הַשְּׂכִינָה בָּאָה עֲמָךְ וְשׂוֹרָה בְּבֵיתְךָ. וְעַל זֶה (ש) וּפְקַדְתָּ נְוֶךְ וְלֹא תַחֲטָא. מֵה זֶה וְלֹא תַחֲטָא? לְשַׁמְשָׂא לְפָנֵי הַשְּׂכִינָה חֲדוּתָא דְמַצָּה.

כְּגוּוּנָא דָּא תְּלַמִּידי חֲכָמִים דְמִתְפָּרְשׁוּן מִנְשִׁייהוּ כָּל אַנּוּן יוֹמִין דְשַׁבְתָּא בְּגִין לְאֶתְעַסְקָא בְּאוֹרֵייתָא. זְוּגָא עֲלָא אֶזְדוּג בְּהוּ וְלֹא מִתְפָּרְשָׂא מִנִּייהוּ בְּגִין דִּישְׁתַּכַּח דְכַר וְנוֹקְבָא. כִּינּוּ דְעָאל שְׁבַת בְּעֵינֵי תְּלַמִּידי חֲכָמִים לְחַדְתָּא לְדְבִיתָהּ בְּגִין יִקַּר זְוּגָא עֲלָא. וְלְכַוְנָא לְבִייהוּ בְּרַעוּתָא דְמֵאֶרִייהוּן כְּמָה דְאֶתְמַר.

כְּמוֹ זֶה תִּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁפּוֹרְשִׁים מִנְשׂוֹתֵיהֶם כָּל אוֹתָם יְמֵי הַשָּׁבוּעַ כְּדֵי לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, הַזּוּג הָעֲלִיּוֹן נִזְדוּג בָּהֶם וְלֹא נִפְרָד מֵהֶם כְּדֵי שִׁימְצֵא זָכַר וְנִקְבָּה. כִּיּוֹן שֶׁנִּכְנַסְתָּ שֶׁבֶת, צָרִיכִים תִּלְמִידֵי חֲכָמִים לְשִׁמַּח אֶת נִשְׂוֹתֵיהֶם מִשׁוּם כְּבוֹד הַזּוּג הָעֲלִיּוֹן, וְלִכּוֹן לִבְס בְּרִצּוֹן רַבּוֹנִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

כְּגִוּוֹנָא דָא, הָאִי מֵאֵן דְּאִתְתִּיָּה בְּיוֹמֵי מְסַאָבוּ דִּילָהּ וְנָטִיר לָהּ כְּדָקָא יְאוּת. כָּל אֲנוּן יוֹמִין זְוִיגָא עֲלָאָה אֲזִדּוּג בְּהִדְיָה דִּישְׁתַּכַּח דְּכָר וְנוֹקְבָא. כִּיּוֹן דְּאִתְדָּכִיֵּאת אִתְתִּיָּה בְּעֵי לְחִדְתָּא לָהּ חִדּוּה דְּמִצּוּה חִדּוּה עֲלָאָה. וְכִלְהוּ טַעְמֵי דְּקָא אֲמָרוּן בְּחַד דְּרָגָא סְלָקִין. סְתַמָּא דְּמִלָּה כָּל אֲנוּן בְּנֵי מְהִימְנוּתָא בְּעֵיין לְכִוּוֹנָא לְבָא וְרַעוּתָא בְּהָאִי.

כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁאֲשֵׁתוֹ בִּימֵי טְמֵאָתָה וְשׂוֹמֵר אוֹתָהּ כְּרֵאוּי, כָּל אוֹתָם הַיְמִים הַזּוּג הָעֲלִיּוֹן מִזְדוּג עִמּוֹ שֶׁיִּמְצֵא זָכַר וְנִקְבָּה. כִּיּוֹן שֶׁאֲשֵׁתוֹ נִטְהַרְתָּ, צָרִיךְ לְשִׁמַּח אוֹתָהּ שֶׁמִּחַת מִצּוּה חִדּוּה עֲלִיוֹנָה. וְכָל הַטַּעְמִים שֶׁאֲמָרְנוּ עוֹלָם בְּדִרְגָּה אַחַת. סְתַמּוֹ שֶׁל דְּבָר - כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָאֲמוּנָה צָרִיכִים לְכוֹן לֵב וְרִצּוֹן בְּזֶה.

וְאִי תִימָא אִי הָכִי שֶׁבְחָא הוּא דְּבָר נֶשׁ כְּדֵי נְפִיק לְאַרְחָא יְתִיר מִן בֵּיתִיהּ בְּגִין זְוִיגָא עֲלָאָה דְּאֲזִדּוּגַת בְּהִדְיָה. תָּא חֲזִי, בְּזִמְנָא דְּבָר נֶשׁ הוּא בְּבֵיתִיהּ, עֲקָרָא דְּבֵיתָא דְּבֵיתִיהּ. בְּגִין דְּשְׂכִינְתָּא לֹא אִתְעֵדִי מִן בֵּיתָא בְּגִין דְּבֵיתִיהּ. כְּמָה דְּתַנִּין דְּכְתִיב, (בְּרֵאשִׁית כד) וַיְבִיאָהּ יִצְחָק הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ, דְּשָׂרְגָא אֶתְדַלְקַת, מֵאִי טַעְמָא בְּגִין דְּשְׂכִינְתָּא אֶתְתָּ לְבֵיתָא.

וְאִם תִּאמַר, אִם כֵּן, שֶׁבַח הוּא שֶׁל הָאִישׁ כְּשִׁיּוּצָא לְדָרְךָ יוֹתֵר מֵאֲשֵׁר בְּבֵיתוֹ, מִשׁוּם הַזּוּג הָעֲלִיּוֹן שֶׁמִּזְדוּגַת עִמּוֹ - בֹּא רְאֵה, בְּזִמְן שֶׁבֶן אָדָם הוּא בְּבֵיתוֹ, עֲקָר הַבַּיִת אֲשֵׁתוֹ, מִשׁוּם שֶׁשְׂכִינָה לֹא זֹזָה מִהַבַּיִת מִשׁוּם אֲשֵׁתוֹ, כְּמוֹ שֶׁשְׂנִינּוּ, שְׁכָתוּב (בְּרֵאשִׁית כד) וַיְבִיאָהּ יִצְחָק הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ, שְׁנַר הַדְּלִיקָה. מָה הַטַּעַם? מִשׁוּם שֶׁהַשְּׂכִינָה בָּאָה לְבֵיתָא.

רְזָא דְּמִלָּה אֲמָא עֲלָאָה לֹא אֲשִׁתְּכַחַת גְּבֵי דְּכוּרָא אֲלָא בְּזִמְנָא דְּאִתְתַּקְנַת בֵּיתָא וְאִתְחַבְּרוּ דְּכָר וְנוֹקְבָא, כְּדִין אֲמָא עֲלָאָה אֲרִיקַת בְּרַכָּאן לְבְרוּכֵי לוֹן. כְּגִוּוֹנָא דָא אֲמָא תִּתְאַה לֹא אֲשִׁתְּכַחַת לְגְבֵי דְּכוּרָא אֲלָא בְּזִמְנָא דְּאִתְתַּקְנַת בֵּיתָא וְאִתִּי דְּכָר לְגַבְהַ דְּנוֹקְבִיָּה וְאִתְחַבְּרוּ כְּחִדָּא כְּדִין אֲמָא תִּתְאַה אֲרִיקַת בְּרַכָּאן לְבְרוּכֵי לוֹן.

סוד הדבר - האם העליונה לא נמצאת אצל הזכר אלא בזמן שנתקן הבית והתחברו זכר ונקבה, ואז האם העליונה מוריקה ברכות כדי לברך אותם. כמו זה האם התחוננה לא נמצאת אצל הזכר אלא בזמן שהתתקן הבית, ובא הזכר לנקבה שלו והתחברו כאחד. אז האם התחוננה מוריקה ברכות לברך אותם.

ועל דא בתרי נוקבין אתעטר דכורא בביתיה כגוונא דלעילא. והיינו רזא דכתיב, (בראשית מט) עד תאות גבעות עולם. האי ע"ד תיאובתא דגבעות עולם ביה. נוקבא עלאה לאתקנא ליה ולאעטרא ליה ולברכא ליה. נוקבא תתאה לאתחברא ביה ולאיתנא מניה.

ועל זה הזכר מתעטר בביתו בשתי נקבות כמו שלמעלה. וזהו סוד הכתוב (שם מט) עד תאות גבעות עולם. הע"ד הזה, תאות של גבעות עולם בו. נקבה עליונה לתקן אותו ולעטר אותו ולברך אותו, נקבה התחוננה להתחבר בו ולהזון ממנו.

וכגוונא דא לתתא פד דכורא אינסיב, תאות גבעות עולם לגביה ואתעטר בתרי נוקבי חד עלאה וחד תתאה. עלאה לארקא עליה ברכאן. תתאה לאיתנא מניה ולאיתחברא בהדיה. ובר נש בביתיה תאות גבעות עולם לגביה ואתעטר בהו.

וכמו זה למטה, כשזכר נשא, תאות גבעות עולם אליו, ומתעטר בשתי נקבות - אחת עליונה ואחת תחוננה. העליונה להוריק עליו ברכות, והתחוננה להזון ממנו ולהתחבר עמו. וכן אדם בביתו תאות גבעות עולם אליו ומתעטר בהם.

דף נע"ב

פד נפיק בארחא לאו הכי. אימא עלאה אתחברת בהדיה ותתאה אשתארת. פד תב לביתיה בעי לאתעטרא בתרי נוקבי פדקאמרן. אמר רבי פנחס אפילו בקליפי סנפורי קטרא לא פתחי (דף נע"ב) עטרא קמד.

כְּשִׁיּוֹצֵא לְדָרֶךְ לֹא כָּד. הָאִם הָעֲלִינָה מִתְחַבֵּרַת עִמוֹ, וְהִתְחַתְּוֹנָה
נִשְׁאַרְתָּ. כְּשֶׁשָׁב לְבֵיתוֹ, רוֹצֵה לְהִתְעַטֵּר בְּשֵׁתֵי נְקֻבוֹת כְּפִי שְׂאֲמָרְנוּ.
אָמַר רַבִּי פְּנִיחָס, אֶפְלוּ בְּקִלְפוֹת בְּקֶשֶׁר שֶׁל סְפִירִים לֹא פּוֹתְחִים פְּתִיחוֹן
לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כְּגוֹוֹנָא דָּא אוֹרִייתָא קָאִים בֵּין תְּרֵי בְּתִים, כְּמָה דְכְּתִיב,
(ישעיה ח) לְשָׁנֵי בְּתֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. חַד סְתִימָא עֲלָאָה. וְחַד אֲתַגְלִיא וְתִיר.
(סתיםא) עֲלָאָה (דא) קוֹל גְּדוֹל דְכְּתִיב, (דברים ה) קוֹל גְּדוֹל וְלֹא יִסָּף. וְהֵאִי קוֹל
פְּנִימָאָה אִיהוּ דְלֹא אֲשַׁתְּמַע וְלֹא אֲתַגְלִיא. וְדָא הוּא כַּד נְבִיעַ בֵּי גְרוֹן אֲפִיק
(ביה) ה' בְּחֻשָּׁאֵי וְנְבִיעַ תְּדִיר וְלֹא פֶסֶק. וְאִיהוּ דְקָה פְּנִימָאָה דְלֹא אֲשַׁתְּמַע
לְעֲלָמִין.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּמוֹ זֶה הִתּוֹרָה עוֹמְדַת בֵּין שְׁנֵי בְּתִים, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב
(ישעיה ח) לְשָׁנֵי בְּתֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. אֶחָד נְסִתֵּר עֲלִיוֹן, וְאֶחָד גְּלוּי יוֹתֵר.
[הנסתר] הָעֲלִיוֹן [זח] קוֹל גְּדוֹל, שְׁכַתּוּב (דברים ה) קוֹל גְּדוֹל וְלֹא יִסָּף. וְהַקּוֹל
הַפְּנִימִי הַזֶּה הוּא שֶׁלֹּא נִשְׁמַע וְלֹא מִתְגַּלֶּה. וְזֶהוּ כְּשֶׁנוֹבַע בֵּית הַגְּרוֹן,
יוֹצֵאת [בז] ה' בְּחֻשָּׁאֵי, וְתַמִּיד נוֹבֵעַ וְלֹא פּוֹסֵק. וְהוּא דִק פְּנִימִי שֶׁלֹּא
נִשְׁמַע לְעוֹלָמִים.

וּמַהֲכָא נִפְקָא אוֹרִייתָא דְאִיהוּ קוֹל יַעֲקֹב. וְהֵאִי אֲשַׁתְּמַע (ד"א דאשתמע)
דְּנִפְקָא (ד"א נפקא) מִהֵיא דְלֹא אֲשַׁתְּמַע. וְלִבְתֵּר אֲתַאֲחִיד דְבִיּוֹר בְּהִדִּיָּה וְנִפְק
לְבַר מִחִילִיָּה וּמִתְקַפִּיָּה. וְקוֹל דְיַעֲקֹב דְאִיהוּ אוֹרִייתָא אֲחִיד בֵּין תְּרֵי נְקֻבֵי.
אֲחִיד בְּהֵאִי פְּנִימָאָה דְלֹא אֲשַׁתְּמַע. וְאֲחִיד בְּהֵאִי דְלְבַר דְאֲשַׁתְּמַע.

וּמַכָּאן יוֹצֵאת הִתּוֹרָה שְׁהִיא קוֹל יַעֲקֹב. וְזֶה נִשְׁמַע [שנשמע] שְׁיּוֹצֵא [יוצא]
מֵאוֹתָה שֶׁלֹּא נִשְׁמַעַת, וְאַחַר כֵּן הַדְּבִיר נֶאֱחָז עִמוֹ וְיוֹצֵא הַחוּצָה מִכְּחוֹ
וּמִתְקַפּוֹ. וְקוֹל שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהוּא תּוֹרָה, אוֹחֵז בֵּין שְׁתֵּי נְקֻבוֹת. אוֹחֵז
בְּפְנִימֵי הַזֶּה שֶׁלֹּא נִשְׁמַע, וְאוֹחֵז בְּזֶה שֶׁבְּחוּץ שֶׁנִּשְׁמַע.

תְּרִין אֲנוּן דְלֹא אֲשַׁתְּמַעוּ וְתְרִין אֲנוּן דְאֲשַׁתְּמַעוּ. תְּרִין דְלֹא אֲשַׁתְּמַעוּ, דָּא
הוּא חֲכָמָה עֲלָאָה סְתִימָאָה דְקִימָא בְּמַחְשְׁבָה דְלֹא אֲתַגְלִיא וְלֹא אֲשַׁתְּמַע.
לְבַתֵּר נִפְקָא וְאֲתַגְלִיא זְעִיר בְּחֻשָּׁאֵי דְלֹא אֲשַׁתְּמַע הֵהוּא דְאֲקָרִי קוֹל גְּדוֹל
דְּהוּא דִק וְנִפְיק בְּחֻשָּׁאֵי.

שְׁנַיִם הֵם שְׁלֹא נִשְׁמָעִים, וְשְׁנַיִם שֶׁנִּשְׁמָעִים. שְׁנַיִם שְׁלֹא נִשְׁמָעִים זֶה הִיא חֲכָמָה הַעֲלִיּוֹנָה הַנִּסְתָּרָת שְׁעוֹמֶדֶת בַּמַּחְשָׁבָה שְׁלֹא מִתְגַּלֶּה וְלֹא נִשְׁמָעֶת. אַחֵר כִּף יוֹצֵאת וּמִתְגַּלֶּה מְעַט בַּחֲשָׁאִי, שְׁלֹא נִשְׁמָע אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא קוֹל גָּדוֹל, שֶׁהוּא דִק וְיוֹצֵא בַּחֲשָׁאִי.

תָּרִין אֲנוּן דְּאִשְׁתַּמְעוּ, אֲנוּן דְּנִפְקִי מִהֶכָּא קוֹל דְּיַעֲקֹב וְדַבּוּר דְּאִתְאַחִיד בְּהִדְיָה. הַאי קוֹל גָּדוֹל דְּאִיהוּ בַּחֲשָׁאִי וְלֹא אִשְׁתַּמְעוּ. אִיהִי בֵּינֵית לְחֲכָמָה עֲלָאָה. וְכָל נוֹקְבָא בֵּינֵית אֶקְרִי. וְהַאי דַּבּוּר בְּתַרְאָה אִיהוּ בֵּית לְקוֹל דְּיַעֲקֹב דְּאִיהוּ אוֹרֵייתָא. וְעַל דָּא אוֹרֵייתָא שְׂרָא בְּבֵינֵית. בֵּינֵית רֵאשִׁית.

שְׁנַיִם הֵם שֶׁנִּשְׁמָעִים, אוֹתָם שְׁיוֹצֵאִים מִכָּאן הַקוֹל שֶׁל יַעֲקֹב וְדַבּוּר שֶׁנִּשְׁמָעוּ עִמּוֹ. הַקוֹל הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁהוּא בַּחֲשָׁאִי שְׁלֹא נִשְׁמָע, הִיא בֵּית לְחֲכָמָה הַעֲלִיּוֹנָה, וְכָל נִקְבָּה נִקְרָאת בֵּינֵית. וְהַדַּבּוּר הַאֲחֵרוֹן הַזֶּה הוּא בֵּית לְקוֹל שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהוּא תוֹרָה. וְעַל כֵּן הַתוֹרָה מִתְחִילָה בְּבֵינֵית, בֵּינֵית רֵאשִׁית.

פִּתַח וְאָמַר בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים, הֵינְנו דְּכָתִיב וַיְבֹרֵךְ יְיָ אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע. אֶת הַשָּׁמַיִם הֵינְנו דְּכָתִיב וַיְבִיֵאֶה אֶל הָאָדָם. וְאֶת הָאָרֶץ כְּמָא דְּאִתְּ אָמַר וְעַצֵּם מְעַצְמִי. וְדַאי הַאי אִיהִי אָרֶץ הַחַיִּים.

פִּתַח וְאָמַר, בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים, הֵינְנו שְׁכָתוּב וַיְבֹרֵךְ ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע. אֶת הַשָּׁמַיִם, הֵינְנו שְׁכָתוּב וַיְבִיֵאֶה אֶל הָאָדָם. וְאֶת הָאָרֶץ, כְּמֹו שֶׁנִּשְׁמָע עַצֵּם מְעַצְמִי. וְדַאי זֶה הִיא אָרֶץ הַחַיִּים.

תו פִּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר (תהלים ק) נָאִם יְיָ לֹאדוֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד אֲשִׁית אוֹיְבֵיךָ הַדָּם לְרַגְלֵיךָ. נָאִם יְיָ לֹאדוֹנִי, דְּרַגָּא עֲלָאָה לְדַרְגָּא תַתְּאָה קְאָמַר שֵׁב לִימִינִי, לְאִתְקַשְׂרָא מְעַרְבִית בְּדַרְוֵמִית שְׁמַאלָא בְּיַמִּינָא. בְּגִין לְתַבְרָא חִילִיָּהוֹן דְּשָׂאָר עַמִּין עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת. נָאִם יְיָ לֹאדוֹנִי, נָאִם יְיָ דָּא יַעֲקֹב. לְאִדוֹנִי דָּא (יהושע ג) אֲרוֹן הַבְּרִית אָדוֹן כָּל הָאָרֶץ. דְּבַר אַחֵר נָאִם יְיָ דָּא יוֹבְלָא. לְאִדוֹנִי דָּא שְׁמִיטָה. דְּכָתִיב בָּהּ (שמות כא) אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדוֹנִי. שֵׁב לִימִינִי דְּהָא יַמִּינָא בְּיוֹבְלָא שְׂרָא. וְשְׁמִיטָה בְּעֵי לְאִתְקַשְׂרָא בְּיַמִּינָא.

עוֹד פִּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, (תהלים ק) נָאִם ה' לֹאדוֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד אֲשִׁית אוֹיְבֵיךָ הַדָּם לְרַגְלֵיךָ. נָאִם ה' לֹאדוֹנִי - הַדְּרַגָּה הַעֲלִיּוֹנָה לְדַרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה אוֹמְרָת שֵׁב לִימִינִי, לְקַשֵּׁר מְעַרְבִית בְּדַרְוֵמִית, שְׁמַאל בְּיַמִּין,

כְּדֵי לְשַׁבֵּר אֶת פֶּחֶם שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. נֶאֱמַר ה' לֹא־דָנִי - נֶאֱמַר ה' זֶה יַעֲקֹב. לֹא־דָנִי - זֶה (וַיְהוּשֶׁע ג) אַרְוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. דָּבָר אַחֵר נֶאֱמַר ה' - זֶה יוֹבֵל. לֹא־דָנִי - זֶה שְׁמִטָּה, שְׁפָתוֹב בְּה (שְׁמוֹת כ"א) אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדָנִי. שֵׁב לִימִינִי - שְׁהַרֵי הַיָּמִין מִתְחִיל בַּיּוֹבֵל, וּשְׁמִטָּה צְרִיךְ לְקַשֵּׁר בְּיָמִין.

תָּא חֲזִי, שְׁמִיטָה דָּא לֹא אֶתְקַשֵּׁר בְּקִיּוּמָא שְׁלִים בְּיָמִינָא וּבְשִׁמְאֵל מִיּוּמָא דְאַשְׁתַּכַּחַת, כִּד בְּעִינָא לְאַתְקַשֵּׁרָא אוֹשֵׁיט דְרוּעָא שְׁמֵאֵלָא לְקַבְּלָהּ וּבְרָא עֲלֵמָא דִין. וּבְגִין דְהוּא מְסֻטְרָא דְשִׁמְאֵלָא לִית בֵּיה קִיּוּמָא עַד זְמַנָּא דְאַלְף שְׁבִיעָאָה. דְבִהוּא יוּמָא לְחוּד אֶתְקַשֵּׁר כְּדִין בְּיָמִינָא. וּכְדִין תְּהוּי בִין יָמִינָא וּשְׁמֵאֵלָא בְּקִיּוּמָא שְׁלִים וַיִּשְׁתַּכַּחוּן שְׁמִים חֲדָשִׁים וְאַרְץ חֲדָשָׁה וּכְדִין לֹא תַעֲדִי מִתַּמָּן לְעֵלְמִין.

בֹּא רְאֵה, שְׁמִטָה זוֹ לֹא נִקְשְׁרַת בְּקִיּוּם שְׁלִים בְּיָמִין וּבְשִׁמְאֵל מִיּוּם שְׁנַבְרָאֵת. כְּשִׁרוּצָה לְהַתְקַשֵּׁר, הוֹשֵׁיט זְרוּעַ שְׁמֵאֵל כְּנַגְדָּהּ וּבְרָא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבְגִלְלָה שְׁהוּא מְצַד שְׁמֵאֵל, אִין בּוֹ קִיּוּם עַד הַזְּמַן שֶׁל הָאֲלָף הַשְּׁבִיעִי, שְׁבִאוֹתוֹ יוּם לְחוּד מִתְקַשֵּׁר אֲזוּ בְּיָמִין. וְאֲזוּ תְהִיָּה בִין הַיָּמִין וְהַשְּׁמֵאֵל בְּקִיּוּם שְׁלִים, וַיִּמְצְאוּ שְׁמִים חֲדָשִׁים וְאַרְץ חֲדָשָׁה, וְאֲזוּ לֹא תִזוּז מִשָּׁם לְעוֹלָמִים.

אִי הֵכִי בְּמֵאִי נּוֹקִים שֵׁב לִימִינִי. אֶלָּא עַד זְמַנָּא יִדְעָא דְכְּתִיב עַד אֲשִׁית אוֹיְבִיךָ הַדּוּם לְרַגְלִיךָ וְלֹא תִדִיר. אֲבָל בְּהוּא זְמַנָּא לֹא תַעֲדִי מִתַּמָּן לְעֵלְמִין דְכְּתִיב, (ישעיה נד) כִּי יָמִין וּשְׁמֵאֵל תִּפְרוּצִי לְמַהוּי כֹּלָא חַד.

אִם כֵּן, בְּמָה נַעֲמִיד שֵׁב לִימִינִי? אֶלָּא עַד זְמַן יְדוּעַ, שְׁפָתוֹב עַד אֲשִׁית אוֹיְבִיךָ הַדּוּם לְרַגְלִיךָ, וְלֹא תִמִיד. אֲבָל בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא תִזוּז מִשָּׁם לְעוֹלָמִים, שְׁפָתוֹב (ישעיה נד) כִּי יָמִין וּשְׁמֵאֵל תִּפְרוּצִי, לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד.

תָּא חֲזִי, אֶת הַשְּׁמִים דָּא שְׁכִינְתָּא עֲלָאָה. וְאֶת הָאָרֶץ דָּא שְׁכִינְתָּא דְלִתְתָּא בְּאַתְחַבְרוּתָא דְדָכֵר וְנוֹקְבָא כְּחֲדָא. וְהָא אֶתְמַר כְּמָה דְאַתְעֵרוּ בֵּיה חַבְרִיָּא עַד כְּעוֹן.

בֹּא רְאֵה, אֶת הַשְּׁמִים - זֶה שְׁכִינָה עֲלִיוֹנָה (בִּינָה). וְאֶת הָאָרֶץ - זֶה שְׁכִינָה שְׁלֵמָטָה בְּהַתְחַבְרוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאַחָד, וְהַרֵי נֶאֱמַר כְּמוֹ שְׁהַעִירוּ בּוֹ הַחֲבָרִים עַד עַכְשָׁו.

בְּעוֹן (ד"א בעא) לְמִיזֹל. קָמוּ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מְלַח הֶכָּא גַבְוּן. פִּתְחֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן
וְאָמַר, תְּרִי קְרָאֵי כְּתִיבֵי, (דברים ד) כִּי יִי אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכֵלָה הוּא. וְכִתְיֵב
הֵתֵם (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בֵּינֵי אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם. הֲנִי קְרָאֵי
אוֹקִימָנָא לְהוּ בְּכַמָּה אֲתֵר וְאַתְעָרוּ בְּהוּ חֲבַרְיָא. תָּא חֲזִי, כִּי יִי אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ
אוֹכֵלָה הוּא, הָא אֲתֵמַר מְלַח דָּא בְּגוּ חֲבַרְיָא דְאִית אֲשָׁא אֲכֵלָא אֲשָׁא
(ואיתאשא) וְאָכִיל לָהּ וְשָׂצִי לָהּ. בְּגִין דְאִית אֲשָׁא תְקִיפָא מֵאֲשָׁא וְאוֹקִמוּהָ.

רְצוּ [רצה] לְלַכֵּת. קָמוּ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּבַר כָּאן אֶצְלָנוּ. פִּתְחֵי רַבִּי
שְׁמַעוֹן וְאָמַר, שְׁנֵי פְסוּקִים כְּתוּבִים, (דברים ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכֵלָה
הוּא, וְכִתוּב שֵׁם (שם) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם.
אֵת הַפְּסוּקִים הַלְלוּ בְּאַרְנוֹ אוֹתֶם בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וְהַחֲבִירִים הֵעִירוּ
בָּהֶם. בֵּא תְרָאָה, כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכֵלָה הוּא, הֲרִי נְאֻמַּר הַדְּבַר הַזֶּה
בְּתוֹךְ הַחֲבִירִים שְׁיֵשׁ אֵשׁ אוֹכֵלָת אֵשׁ, [ויש אש] וְאוֹכֵלָת אוֹתָהּ וּמְשַׁמֵּדָהּ
אוֹתָהּ, הֵיזוֹת שְׁיֵשׁ אֵשׁ חֲזָקָה מֵאֵשׁ, וּפְרָשׁוּהָ.

אָבֵל תָּא חֲזִי, מֵאֵן דְּבַעֵי לְמַנְדַּע חֲכָמַתָּא דִּיחֻוּדָא קְדִישָׁא. יִסְתַּכַּל
בְּשִׁלְהוּבָא דְסִלְקָא מְגוּ גְחֻלְתָּא. אוּ מְגוּ בּוֹצִינָא דְדִלִיק. דְּהָא שְׁלְהוּבָא לָא
סִלְקָא אֵלָא (דף נא ע"א) כִּד אֲתֵאֲחִיד בְּמִלְחָה גְסָה (נ"א אחרא).

אָבֵל בֵּא רְאָה, מִי שְׂרוּצָה לְדַעַת חֲכָמַת הַיְחוּד הַקְדוּשׁ, יִסְתַּכַּל
בְּשִׁלְהַבַּת שְׁעוּלָה מִתּוֹךְ הַגְּחֻלָּת אוּ מִתּוֹךְ נֵר שְׂדוּלִיק. שְׁהֲרִי הַשְּׁלְהַבַּת
לֹא עוּלָה אֵלָא כְּשִׁנְאָחֻזַּת בְּדַבְרֵי גֵס [אחר].

תָּא חֲזִי, בְּשִׁלְהוּבָא דְסִלְקָא אִית תְּרִין נְהוּרִין. חַד נְהוּרָא חוּוּרָא דְנְהִיר.
וְחַד נְהוּרָא דְאֲתֵאֲחִיד בָּהּ אוֹכְמָא אוּ תְכָלָא. הַהוּא נְהוּרָא חוּוּרָא אִיהוּ
לְעִילָא וְסִלְקָא בְּאוּרַח מִישוּר. וְתַחֲוּתִיָּה הַהוּא נְהוּרָא תְכָלָא אוּ אוֹכְמָא
דְאִיהוּ כְּרִסְיָא לְהַהוּא חוּוּרָא.

בֵּא רְאָה, בְּשִׁלְהַבַּת שְׁעוּלָה יֵשׁ שְׁנֵי אוּרוֹת. אֶחָד אוּר לְבָן שְׁמַאִיר,
וְאֶחָד אוּר שְׁנַאָחֻז בָּהּ שְׁחַר אוּ תְכָלָת. אוֹתוֹ אוּר לְבָן הוּא לְמַעַלָּה
וְעוּלָה בְּדַרְדְּרָא יִשְׂר, וְתַחֲתִיּוֹ אוֹתוֹ אוּר תְכָלָת אוּ שְׁחַר שְׁהוּא כְּסָא לְאוֹתוֹ
לְבָן.

וְהָיָה נְהוֹרָא חוּוּרָא שְׁאֲרֵי עֲלוּיָהּ וְאֲתַאֲחִידוּ דָּא בְּדָא לְמַהוּי כְּלָא חַד.
וְהָיָה נְהוֹרָא אוּכְמָא אוּ גִוּוּן תְּכִלָּא דְאִיהוּ לְתַתָּא הוּא פְּרִסְיָא דִּיקָר
לְהָיָה חוּוּרָא. וְעַל דָּא רְזָא דְתְּכִלָּתָא. וְהָיָה פְּרִסְיָא תְּכִלָּא (א) אוּכְמָא
אֲתַאֲחִד בְּמִלָּה אַחְרָא לְאֲתַדְלִקָּא דְהוּא מִתְּתָא וְהָיָה אֲתַעַר לִיָּה
לְאֲתַאֲחִדָּא בְּנְהוֹרָא חוּוּרָא (ס"א עֲלָאָה).

וְאוֹתוֹ אוּר לְבָן שׁוּרָה עֲלוּי, וְנֶאֱחָזִים זֶה בְּזֶה לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד. וְאוֹתוֹ
אוּר שְׁחַר אוּ גִוּוּן תְּכִלָּת שְׁהוּא לְמִטָּה הוּא כְּסָא כְּבוֹד לְאוֹתוֹ לְבָן, וְעַל
זֶה סוּד הַתְּכִלָּת. וְכִסָּא זֶה תְּכִלָּת שְׁחַר נֶאֱחָז בְּדָבָר אַחַר לְהַדְלִק, שְׁהוּא
מְלִמְטָה, וְהָיָה מְעוּרָר אוֹתוֹ לְהֶאֱחָז בְּאוּר הַלְבָן [הַעֲלוּיָן].

וְדָא תְּכִלָּא אוּכְמָא לְזִמְנִין אֲתַהֲדָר סוּמְקָא. וְהָיָה נְהוֹרָא חוּוּרָא דְעֲלוּיָהּ
לֹא אֲשַׁתְּנִי לְעֲלִמִין דְּהָא חוּוּרָא הוּא תְּדִיר. אֲבָל הָאִי תְּכִלָּא אֲשַׁתְּנִי לְגִוּוּנִין
אֲלוּי. לְזִמְנִין תְּכִלָּא אוּ אוּכְמָא. וְלְזִמְנִין סוּמְקָא. וְהָאִי אֲתַאֲחִיד לְתַרְיָן
סְטָרִין. אֲתַאֲחִיד לְעִילָּא בְּהָיָה נְהוֹרָא (ס"א עֲלָאָה) חוּוּרָא. אֲתַאֲחִיד לְתַתָּא
בְּהָיָה מְלָה דְתַחֲוִיתוּי דְמִתְקַנָּא בִּיָּה לְאַנְהָרָא (מִלִּין דְשׁוּיִין לִיָּה לְאֲדֻלְקָא)
וְלְאֲתַאֲחִדָּא בִּיָּה.

וְהַתְּכִלָּת הַשְׁחַר הַזֶּה לְפַעְמִים חוּזָר לְהִיּוֹת אָדָם. וְאוֹתוֹ אוּר לְבָן שְׁעֲלוּי
לֹא מִשְׁתַּנָּה לְעוֹלָמִים, שְׁהָרִי הוּא תְּמִיד לְבָן, אֲבָל תְּכִלָּת זֶה מִשְׁתַּנָּה
לְגִוּוּנִים הַלְלוּ. לְפַעְמִים תְּכִלָּת אוּ שְׁחַר, וְלְפַעְמִים אָדָם, וְזֶה נֶאֱחָז לְשַׁנִּי
צְדָדִים. נֶאֱחָז לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ אוּר [עֲלוּיָן] לְבָן. נֶאֱחָז לְמִטָּה בְּדָבָר הַהוּא
שְׁתַּחֲתִיּוֹ שְׁמִתְקוֹן בּוֹ לְהָאִיר [דְּבָרִים שְׁמַיִם לוֹ לְהַדְלִיק] וְלְהֶאֱחָז בּוֹ.

וְדָא אֲכָלָא תְּדִיר וְשְׂצִי לְהָהוּא מְלָה דְשׁוּיִין לִיָּה. דְּהָא בְּכָל מַה דְּאֲתַדְבֵּק
בִּיָּה לְתַתָּא וְשְׂרִיָּא עֲלוּי הָהוּא נְהוֹרָא תְּכִלָּא שְׂצִי לִיָּה וְאֲכִיל לִיָּה. בְּגִין
דְּאוּרְחוּי הוּא לְשִׁיֻּצָּאָה וְלְמַהוּי אֲכִיל. דְּהָא בִּיָּה תְּלִיָּא שְׂצוֹ דְכְּלָא מוֹתָא
דְכְּלָא. וּבְגִינִי כְּדִ אִיָּהִי אֲכִיל כָּל מַה דְּאֲתַדְבֵּק בִּיָּה לְתַתָּא.

וְזוֹ אוּכְלָת תְּמִיד וּמִשְׁמִידָה לְאוֹתוֹ דְּבָר שְׁשְׁמִים לָהּ. שְׁהָרִי בְּכָל מַה
שְׁנַדְבֵּק בּוֹ לְמִטָּה וְשׁוּרָה עֲלוּי, אוֹתוֹ אוּר תְּכִלָּת מִשְׁמִיד אוֹתוֹ וְאוּכַל
אוֹתוֹ, מְשׁוּם שְׁדָרְכּוֹ הִיא לְהִשְׁמִיד וְלְהִיּוֹת אוּכַל, שְׁהָרִי בּוֹ תְּלוּיָהּ
הַשְׁמִידָת הַכֹּל, מְוֹת שֶׁל הַכֹּל. וְלָכֵן הִיא אוּכְלָת כָּל מַה שְׁנַדְבֵּק בָּהּ
לְמִטָּה.

וְהָיָה נְהוֹרָא נְהוֹרָא חוֹרָא דְשָׂרְיָא עֲלוּי לָא אָכִיל וְלֹא שְׂצִי לְעֵלְמִין וְלֹא אֲשַׁתְּנִי נְהוֹרִיָּה. וְעַל דָּא אָמַר מְשֶׁה כִּי יֵי אֱלֹהֵיךְ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא. אוֹכְלָה וְדָאֵי. אָכִיל וְשְׂצִי כָּל מַה דְשָׂרְיָא תְּחוֹתוּי. וְעַל דָּא אָמַר יֵי אֱלֹהֵיךְ וְלֹא אֱלֹהֵינוּ. בְּגִין דְּמִשֶּׁה בְּהָהוּא נְהוֹרָא חוֹרָא דְלַעֲיִלָּא הָוָה דְלֹא שְׂצִי וְלֹא אָכִיל.

וְאוֹתוּ אוֹר לְבָן שְׂשׁוֹרָה עֲלוּי לָא אוֹכֵל וְלֹא מְשַׁמֵּיד לְעוֹלָמִים וְלֹא מְשַׁתְּנָה אוֹרוֹ, וְעַל זֶה אָמַר מְשֶׁה כִּי ה' אֱלֹהֵיךְ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא. אוֹכְלָה וְדָאֵי. אוֹכֵל וּמְשַׁמֵּיד כָּל מַה שְׂשׁוֹרָה תְּחַתְּיוּ. וְעַל זֶה אָמַר ה' אֱלֹהֵיךְ וְלֹא אֱלֹהֵינוּ, מְשׁוּם שְׂמִשָּׁה בְּאוֹתוּ אוֹר לְבָן שְׂלַמְעֵלָה הָיָה שְׂלַא הַשְּׁמִיד וְלֹא אָכֵל.

תָּא חֲזִי, לִית לִיה אֲתַעְרוּתָא לְאֲתַדְלָקָא הַאי נְהוֹרָא תְּכֵלָא לְאֲתַחְדָּא בְּנְהוֹרָא חוֹרָא, אֶלָּא עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל דְאֲנֹן מִתְּדַבְּקוֹן בֵּיה תְּחוֹתוּי.

בֹּא רְאֵה, אִין לוֹ הַתְּעוֹרְרוֹת לְהַדְלֵק הָאוֹר הַתְּכֵלֶת הַזֶּה לְהַתְּאַחַד בְּאוֹר לְבָן אֶלָּא עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל שְׂהֵם נִדְבָּקִים בּוֹ תְּחַתְּיוּ.

וְתָא חֲזִי, אֶף עַל גַּב דְּאֲרַחֲיָה דְהַאי נְהוֹרָא תְּכֵלָא אוֹכְמָא לְשִׁצְצָה כָּל מַה דְאֲתַדְבֵּק בֵּיה תְּחוֹתוּי. יִשְׂרָאֵל מִתְּדַבְּקוֹן בֵּיה תְּחוֹתוּי וְקִימָן בְּקִיּוּמָא הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (דְּבָרִים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בֵּי אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים. בֵּי אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא אֱלֹהֵינוּ (אֵלָּא בֵּי אֱלֹהֵיכֶם). בְּהָהוּא נְהוֹרָא תְּכֵלָא אוֹכְמָא דְאָכִיל וְשְׂצִי כָּל מַה דְאֲתַדְבֵּק בֵּיה תְּחוֹתִיה. וְאַתֶּן מִתְּדַבְּקוֹן בֵּיה וְקִימִי. דְכְּתִיב חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם.

וּבֹא וְרְאֵה, אֶף עַל פִּי שְׂדֵרְךָ שֶׁל הָאוֹר תְּכֵלֶת וְשַׁחַר הַזֶּה לְהַשְּׁמִיד כָּל מַה שְׂנִדְבֵּק בּוֹ תְּחַתְּיוּ, יִשְׂרָאֵל נִדְבָּקִים בּוֹ תְּחַתְּיוּ וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּם. זֶהוּ שְׂכָתוּב (דְּבָרִים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים. בְּה' אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא אֱלֹהֵינוּ [אֵלָּא בְּה' אֱלֹהֵיכֶם], בְּאוֹתוּ אוֹר תְּכֵלֶת שַׁחַר שְׂאוֹכֵל וּמְשַׁמֵּיד כָּל מַה שְׂנִדְבֵּק בּוֹ תְּחַתְּיוּ, וְאַתֶּם מִתְּדַבְּקִים בּוֹ וְקִימִים, שְׂכָתוּב חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם.

וְעַל נְהוֹרָא חוֹרָא, שְׂרִיָּא לְעִילָא נְהוֹרָא סְתִימָא דְאֶקִּיף לִיה. וְרָזָא עֲלָאָה הָכָא. וְכֵלָא תְּשַׁכַּח בְּשִׁלְהוּבָא דְסִלִּיק וְחִכְמָתִין דְעֵלְיוֹנִין בֵּיה. אֲתָא רַבִּי פְּנַחֵס וּנְשַׁקִּיה. אָמַר בְּרִידְ רַחְמָנָא דְאֵיעֲרַעְנָא הָכָא. אֲזָלוּ עֲמִיה דְרַבִּי פְּנַחֵס תְּלַת מִלִּין.

ועל האור הלָבֵן שְׂרוּי לְמַעַלָּה אֹר נִסְתַּר שְׂמֻקִּיף אוֹתוֹ, וְסוּד עֲלִיוֹן כָּאֵן. וְהַכֵּל תִּמְצָא בְּשִׁלְהֶבֶת שְׁעוֹלָה וְחֻכְמוֹת שֶׁל הָעֲלִיוֹנִים בָּהּ. בָּא ר' פִּנְחָס וּנְשָׁקוּ. אָמַר, בְּרוּךְ הַרְחֵמֵן שֶׁנִּפְגְּשָׁנוּ כָּאֵן. הִלְכוּ עִם רַבִּי פִּנְחָס שְׁלֹשָׁה מִיָּלִין.

אַהֲדָרוּ רַבִּי שְׂמַעוֹן וְחִבְרֵיֵיא. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן הָא דְאָמְרוּן רָזָא דְחֻכְמָתָא אִיהוּ בִּיחודָא קַדִּישָׁא. דְבִגִּין כְּדָּ ה"א בְּתַרְאָה דְשְׂמָא קַדִּישָׁא אִיהוּ נְהוּרָא תַכְלָא אוּכְמָא דְאֶתְאַחִיד בִּיהוּ"ו דְהוּא נְהוּרָא חוּרָא דְנְהִיר.

חֲזָרוּ רַבִּי שְׂמַעוֹן וְהַחֲבָרִים. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, זֶה שְׂאֲמָרְנוּ סוּד הַחֻכְמָה הוּא בִּיחוד הַקְּדוּשׁ שְׂמֻשׁוּם כְּדָּ ה"א אַחֲרוּנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ הוּא אֹר תַכְלָת שְׁחַר שְׁנַאֲחִז בִּיהוּ"ו, שֶׁהוּא אֹר לָבֵן שְׂמַאִיר.

תָּא חֲזִי, לְזַמְנִין הָאִי נְהוּרָא תַכְלָא ד'. וּלְזַמְנִין ה'. אֶלָּא בְּזַמְנָא דְלָא מִתְדַבְּקוּן בִּיהּ יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא לְאֶדְלָקָא לִיהּ לְאֶתְאַחֲדָא בְּנְהוּרָא חוּרָא, אִיהוּ ד'. וּלְזַמְנָא דְמִתְעַרֵּי לִיהּ לְאֶתְחַבְּרָא עִם נְהוּרָא חוּרָא כְּדִין אַקְרִי ה'. מְנַלְן דְכְּתִיב, (דְּבָרִים כב) כִּי יִהְיֶה נְעִרָה בְּתוּלָה, נְעַר כְּתִיב בְּלָא ה'. מֵאִי טַעְמָא בְּגִין דְלָא אֶתְחַבְּרַת בְּדְכוּרָא. וּבְכָל אֶתֶר דְלָא אֶשְׁתַּכְּחוּ דְכַר וְנוּקְבָא, ה"א לָא אֶשְׁתַּכַּח וְסִלְקָא מִתַּמָּן וְאֶשְׁתַּאֲר ד'.

בֵּא רָאֵה, לְפַעְמִים הָאֹר הַתַּכְלָת ד', וּלְפַעְמִים ה'. אֶלָּא בְּזַמְן שְׁלָא נְדַבְּקִים בּוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה לְהַדְלִיק אוֹתוֹ לְהַאֲחִז בְּאֹר הַלָּבֵן הוּא ד', וּלְפַעְמִים שְׂמַעוֹרָרִים אוֹתוֹ לְהַתְחַבֵּר עִם הָאֹר הַלָּבֵן, אַז נְקָרָא ה'. מְנִין לָנוּ? שְׁכָתוּב (שֵׁם כב) כִּי יִהְיֶה נְעִרָה בְּתוּלָה. נְעַר כְּתוּב בְּלִי ה', מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁלָא הַתְחַבְּרָה בְּזָכַר, וּבְכָל מְקוּם שְׁלָא נִמְצְאִים זָכַר וְנִקְבָּה, ה"א לָא נִמְצְאָת וְעוֹלָה מְשָׁם, וְנִשְׁאֲר ד'.

דף נא ע"ב

דְּהָא אִיהִי כָּל זַמְנָא דְאֶתְחַבְּרַת בְּנְהוּרָא חוּרָא דְנְהִיר אַקְרִי ה'. דְּהָא כְּדִין כָּלָא אֶתְחַבְּרַת כְּחֻדָּא. אִיהִי אֶתְדַבְּקַת בְּנְהוּרָא חוּרָא, וְיִשְׂרָאֵל מִתְדַבְּקוּן בָּהּ (ד"א ל"ג לַתַּתָּא) וְקִיִּימָא תַּחוּתָּהּ לְאֶדְלָקָא לָהּ. וּכְדִין כָּלָא חַד. וְדָא הוּא רָזָא דְקַרְבְּנָא. דְתַנְנָא דְסִלִּיק אֶתְעַר לִיהּ לְהָאִי נְהוּרָא תַכְלָא לְאֶדְלָקָא. וְכַד אֶתְדַלֵּק אֶתְחַבְּרַת (דף נא ע"ב) בְּנְהוּרָא חוּרָא וְשִׁרְגָא דְלִיק בִּיחודָא חַד.

שְׁהָרִי הַיָּא כָּל זְמַן שְׁמִתְחַבֵּרֵת בְּאוֹר הַלֵּבֶן שְׁמַאִיר נִקְרָאת ה', שְׁהָרִי אֲזֵי הַכֹּל מִתְחַבֵּר כְּאַחַד. הַיָּא נִדְבָקֵת בְּאוֹר הַלֵּבֶן, וַיִּשְׂרָאֵל נִדְבָקִים בָּהּ [למטה] וְעוֹמְדִים תַּחְתֶּיהָ לְהַדְלִיק אוֹתָהּ, וְאֲזֵי הַכֹּל אַחַד. וְזֶהוּ סוּד הַקֶּרְבֵן, שֶׁהַעֲשׂוֹן שְׁעוֹלָה מְעוֹרֵר אוֹתוֹ לְאוֹר הַתְּכֵלֶת הַזֶּה לְהַדְלִיק. וְכִשְׁנִדְלַק, מִתְחַבֵּר בְּאוֹר הַלֵּבֶן, וְהֵנָּה דוֹלֵק בְּיַחְוֵד אַחַד.

וּבְגִין דְּאַרְחִיחֵיהּ דְּהַיָּא נְהוּרָא תִּכְלָא לְשִׁיזְעָא וּלְמַהוּי אֲכִיל כָּל מַה דְּאַתְדַּבֵּק בֵּיהּ תַּחְוֹתִיהּ. כִּד רַעְנָא אֲשֶׁתִּפַּח וּשְׂרָגָא דְלִיק בְּחַבּוּרָא חַד כְּדִין כְּתִיב, (מלכים א יח) וַתִּפּוֹל אִשׁ ה' וַתֹּאכַל אֶת הָעוֹלָה וְגו'. וְכִדִּין אֲתִיידַע דְּהַיָּא שְׂרָגָא דְלִיק בְּחַבּוּרָא חַד וְקִשּׁוּרָא חַד. נְהוּרָא תִּכְלָא אֲתִיידַבֵּק בְּנְהוּרָא חוּרָא וְאִיהוּ חַד. אֲכִיל תַּחְוֹתִיהּ תַּרְבִּין וְעֵלּוּן. דְּמִשְׁמַע דְּהַיָּא לֹא אֲכִיל (נ"א וְאִיהוּ וְעֵלּוּן דְּהַיָּא לֹא אֲכִיל) תַּחְוֹתִיהּ, אֲלֵא בְּזִמְנָא דְּאִיהוּ סְלִיק (נ"א דְלִיק) וְכִלָּא אֲתִקְשֵׁר וְאֲתִחַבֵּר בְּנְהוּרָא חוּרָא. וְכִדִּין שְׁלֵמָא דְּעֵלְמִין כְּלָהוּ, וְכִלָּא אֲתִקְשֵׁר בְּיַחְוֵד חַד.

וּמִשּׁוּם שְׂדִרְכּוֹ שֶׁל הָאוֹר הַתְּכֵלֶת הַזֶּה לְהַשְׁמִיד וּלְהִיּוֹת אוֹכֵל כָּל מַה שְׁנִדְבָּק בּוֹ תַּחְתֵּיו. כְּשֶׁרְצוֹן נִמְצָא וְנֵר דוֹלֵק בְּחַבּוּר אַחַד, אֲזֵי כְּתוּב (מלכים א יח) וַתִּפּוֹל אִשׁ ה' וַתֹּאכַל אֶת הָעֹלָה וְגו'. וְאֲזֵי נוֹדַע שְׁאוֹתוֹ נֵר דוֹלֵק בְּחַבּוּר אַחַד וְקִשּׁוּר אַחַד. אוֹר תִּכְלֵת נִדְבָּק בְּאוֹר לֵבֶן וְהוּא אַחַד. אוֹכֵל תַּחְתֵּיו חֲלָבִים וְעוֹלוֹת שְׁמִשְׁמַע שְׁזָה לֹא אוֹכֵל [נ"א : וְהוּא וְעוֹלוֹת שְׁהָרִי לֹא אוֹכֵל] תַּחְתֵּיו, אֲלֵא בְּזִמְנָא שֶׁהוּא עוֹלָה [דוֹלֵק] וְהַכֹּל נִקְשֵׁר וּמִתְחַבֵּר בְּאוֹר הַלֵּבֶן, וְאֲזֵי הוּא שְׁלוֹם הָעוֹלָמִים כְּלָם, וְהַכֹּל נִקְשֵׁר בְּיַחְוֵד אַחַד.

וּלְבַתֵּר דְּסִיִּים לְשִׁיזְעָא תַּחְוֹתִיהּ הַיָּא נְהוּרָא תִּכְלָא, מִתְדַּבְּקוּן בֵּיהּ תַּחְוֹתִיהּ כְּהֵנִי וְלִיּוֹאֵי וַיִּשְׂרָאֵל. אֲלִין בְּחֻדָּה דְּשִׁיר. וְאֲלִין בְּרַעוּתָא דְּלֵבָא וְאֲלִין בְּצִלוּתָא. וְשְׂרָגָא דְלִיק עֲלֵייהוּ. וְאַתְדַּבְּקוּ נְהוּרִין כְּחַד וּנְהִירִין עֲלֵמִין וּמִתְבָּרְכִין עֲלֵאִין וְתַתְּאִין.

וְאַחַר שְׁסִיִּים לְהַשְׁמִיד תַּחְתֵּיו אוֹר תִּכְלֵת זֶה, מִתְדַּבְּקִים בּוֹ תַּחְתֵּיו כְּהֵנִים לְוִיִּים וַיִּשְׂרָאֵל. אֲלֵהּ בְּחֻדּוֹת הַשִּׁיר, וְאֲלֵהּ בְּרַצוֹן הַלֵּב, וְאֲלֵהּ בְּתַפְלָה. וְנֵר דוֹלֵק עֲלֵיהֶם. וְנִדְבָקִים הָאוֹרוֹת כְּאַחַד וּמַאִירִים הָעוֹלָמוֹת, וּמִתְבָּרְכִים עֲלֵיוֹנִים וְתַתְּוֹנִים.

וְכִדִּין וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּיַי אֲלֵהִיכֶם חִיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם. וְאַתֶּם, אַתֶּם מִבְּעֵי לֵיהּ. אֲלֵא וִי לְאוֹסְפָא עַל תַּרְבִּין וְעֵלּוּן דְּאַנּוּן מִתְדַּבְּקִין בֵּיהּ וְאֲכִלִין וְשִׁזְעָא. וְאַתֶּן מִתְדַּבְּקוּן בֵּיהּ בְּהַיָּא נְהוּרָא תִּכְלָא אוֹכְמָא דְּאַכְלָא וְאַתֶּן קִימִין

הָדָא הוּא דְכָתִיב חַיִּים כְּלַכְּס הַיּוֹם. (ס"א ותכלת וארגמן), כָּל גְּוֹוֵינִין טָבִין לְחַלְמָא, בְּרַ מִתְכַּלָּא דְאִיהוּ אָכִיל וְשַׁצֵּי תַדִּיר. וְאִיהוּ אֵילָנָא דְבִיָּה מוֹתָא וְשָׂרְיָא עַל עֲלָמָא תַתְּאָה. וּבְגִין דְכַלָּא שָׂרְיָא תַחֲוֹתִיָּה אִיהוּ אָכִיל וְשַׁצֵּי.

וְאִזּוּ וְאַתְּם הַדְּבָקִים בְּהַי אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכְּס הַיּוֹם. וְאַתְּם? אַתְּם צָרִיד לְכַתְּבִי! אֶלָּא וי - לְהוֹסִיף עַל חֲלָבִים וְעוֹלוֹת שְׁהִם נִדְבָקִים בּוֹ וְאוֹכְלִים וּמְשַׁמִּידִים, וְאַתְּם מִתְדַבְּקִים בּוֹ בְּאוֹתוֹ אֹר תְּכַלֶּת שְׁחַר שְׁאוֹכְלֶת וְאַתְּם קִימִים. זֶהוּ שְׁכַתּוֹב חַיִּים כְּלַכְּס הַיּוֹם. [ס"א ותכלת וארגמן] כָּל הַגְּוֵוִינִים טוֹבִים לְחֵלוֹם, חוּץ מִתְכַּלֶּת שְׁהוּא אוֹכֵל וּמְשַׁמִּיד תַּמִּיד, וְהוּא אֵילָן שֶׁבּוֹ מוֹת וְשׁוֹרָה עַל הָעוֹלָם הַתַּחֲתוֹן. וּמְשׁוֹם שֶׁהַכֵּל שׁוֹרָה תַחֲתֵיו, הוּא אוֹכֵל וּמְשַׁמִּיד.

וְאִי תִימָא הָכִי נְמִי שָׂרְיָא בְּשַׁמְיָא לְעֵילָא וְכַמָּה חִילִין אֲנוּן לְעֵילָא וְכַלְהוּ (שְׁצִי וְאִכִּיל) קִימִי. תָּא חֲזִי, כָּל אֲנוּן דְלְעֵילָא בְּהַהוּא נְהוֹרָא תְכַלָּא אַתְּכַלָּן. אַבְל תַּתְּאִי לָאוּ הָכִי דְאֲנוּן מְלָה גְסָה עֲלָמָא (נ"א אַחֲרָא לַתַּתָּא עַל מַה) דְקִימָא וְשָׂרְיָא עֲלֵיהּ. וּבְגִין כֶּד אָכִיל וְשַׁצֵּי לוֹן. וְלִית לָהּ מְלָה אַחֲרָא לַתַּתָּא בְּעֲלָמָא דְלָא אֲשַׁתְּצִי. בְּגִין דְנְהוֹרָא תְכַלָּא שַׁצֵּי לְכָל מַה דְקִימָא עֲלֵיהּ.

וְאִם תֵּאמַר כֶּד, גַּם שׁוֹרָה בְּשַׁמִּים לְמַעְלָה, וְכַמָּה צְבָאוֹת הֵם לְמַעְלָה, וְכַלְס [מְשַׁמִּידִים וְאוֹכְלִים] קִימִים. בְּאִ רְאֵה, כָּל אוֹתְם שְׁלַמְעָלָה בְּאוֹתוֹ אוֹר תְּכַלֶּת נְכַלְלִים, אַבְל הַתַּחֲתוֹנִים לֹא כֶד, שְׁהִם דְבַר גְּס, הָעוֹלָם [נ"א: אַחַר לַמַּטָּה עַל מַה] שְׁעוֹמֵד וְשׁוֹרָה עֲלֵיו. וְלָכֵן אוֹכֵל וּמְשַׁמִּיד אוֹתְם. וְאִין לָהּ דְבַר אַחַר לְמַטָּה בְּעוֹלָם שְׁלֹא יִשְׁמַד, מְשׁוֹם שְׁאוֹר הַתְּכַלֶּת מְשַׁמִּיד כָּל מַה שְׁעוֹמֵד עֲלֵיו.

בְּאַרְבְּעִין וְחֲמִשׁ גְּוֵוִינִי זִינִי נְהוֹרִין אַתְּפְּלִיג עֲלָמָא. שְׁבַעָה מִתְפַּלְגִין לְשַׁבְעָה תְּהוּמִין. כָּל חַד בְּטַשׁ בְּתַהוּמָא דִילִיָּה וְאַבְנִין מִתְגַּלְגְּלִין בְּגוֹ תְּהוּמָא. וְעֵייל הַהוּא נְהוֹרָא בְּאֲנוּן אַבְנִין וְנִקְבַּ לּוֹן. וּמִזָּא נְפָקוּ בְּהוּ וְשַׁקְעִין כָּל חַד וְחַד עַל תְּהוּמָא וְחַפִּיָּא לַתְּרִין סְטָרִין.

בְּאַרְבְּעִים וְחֲמִשָּׁה גְּוֵוִינִים שְׁל מִינֵי אוֹרוֹת נְחַלְקָה הָעוֹלָם. שְׁבַעָה נְחַלְקִים לְשַׁבְעָה תְּהוּמוֹת. כָּל אַחַד מִכֵּה בְּתַהוּם שְׁלוֹ, וְאַבְנִים מִתְגַּלְגְּלוֹת בְּתוֹד הַתְּהוּם, וְנִכְנַס אוֹתוֹ אוֹר בְּאוֹתְם אַבְנִים וְנִקְבַּ אוֹתְם, וּמִים יוֹצְאִים בְּהֵם, וְשׁוֹקְעִים כָּל אַחַד וְאַחַד עַל הַתְּהוּם וּמְכַסֶּה לְשַׁנִּי צְדָדִים.

נִפְקוּ מֵאֵל בְּאֵנוֹן נוֹקְבִין וְעָל נְהוֹרָא וּבִטְשׁ לְאַרְבַּע סְטְרֵי תְהוּמָא.
מִתְגַּלְגֵּלָא נְהוֹרָא בְּחִבְרָתָהּ וְאַעְרָעוּ בְּחַד וּפְלִגִין מִיּוֹן וְאַחִידוּן כָּל אֲנוֹן שְׁבַעָה
בְּשַׁבְּעָה תְהוּמֵי. וְכָרְאוּ (ס"א שְׂרָאוּ) בְּחִשּׁוּכֵי תְהוּמָא. וְחִשּׁוּכֵי אֲנוֹן אֲתַעְרְבִי
בְּהוּן. וְסִלְקִין מֵאֵל וְנַחְתִין וּמִתְגַּלְגֵּלִין בְּאֵנוֹן נְהוֹרִין. וְאַתְעַרְבוּ כְּחֻדָּא
נְהוֹרִין וְחִשּׁוּכִין וּמִיּוֹן וְאַתְעַבְדוּ מִנְיֵיהוּ נְהוֹרִין דְּלֹא אֲתַחֲזִאן חִשּׁוּכָאן.

יוֹצְאִים מִיָּם בְּאוֹתָם נְקָבִים, וְנִכְנַס אֹר וּמְכָה לְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הַתְּהוּם.
מִתְגַּלְגֵּל הָאֹר בְּחִבְרָתוֹ, וּפּוֹגְשִׁים בְּאַחַד, וְנִחְלְקִים הַמַּיִם, וְאוֹחֲזִים כָּל
אוֹתָם שְׁבַעָה בְּשַׁבְּעָה תְהוּמוֹת, וְכוּרִים [שׁוּרִים] בְּחִשּׁוּכִים שֶׁל הַתְּהוּם.
וְהַחִשּׁוּכִים הִלְלוּ מִתְעַרְבִים בָּהֶם, וְעוֹלִים הַמַּיִם וְיוֹרְדִים וּמִתְגַּלְגֵּלִים
בְּאוֹתָם מְאוֹרוֹת. וּמִתְעַרְבִים כְּאַחַד אֹרוֹת וְחֻשְׁדֵּי וּמַיִם, וְנַעֲשׂוּ מֵהֶם
אוֹרוֹת שֶׁלֹּא נִרְאִים חִשּׁוּכִים.

בִּטְשׁ כָּל חַד בְּחִבְרִיהָ. וּמִתְפַּלְגִין לְשַׁבְּעִין וְחֻמְשׁ צְנוּרֵי תְהוּמָא וּבְהוּן נִגְדוּן
מֵאֵל. כָּל צְנוּרָא וְצְנוּרָא סְלִיק בְּקִלְיָהּ (וְאַתְזַעְזַעוּ) וְאַזְדַּעְזַעוּן תְהוּמִין. וְכַד
הָהוּא קְלָא אֲשַׁתְּמַע, כָּל תְהוּמָא קָרִי לְחִבְרִיהָ וְאָמַר פְּלִיג מִימָדָּ וְאַעוּל בְּדָ.
הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (תְהֵלִים מֵב) תְהוּם אֶל תְהוּם קוּרָא לְקוּל צְנוּרֵיָּדָּ.

כָּל אֶחָד מֵכָּה בְּחִבְרוֹ, וְנִחְלְקִים לְשַׁבְּעָה וְחֻמְשָׁה צְנוּרוֹת שֶׁל הַתְּהוּם,
וּבָהֶם זוֹרְמִים מַיִם. כָּל צְנוּר וְצְנוּר עוֹלָה בְּקוּלוֹ, וְהַתְּהוּמוֹת
מְזַדְדַעְזַעִים. וְכִשְׂאוֹתוֹ קוּל נִשְׁמַע, כָּל תְהוּם קוּרָא לְחִבְרוֹ וְאוֹמַר: חִלְק
מִימָדָּ וְאַפְנִס בְּדָ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תְהֵלִים מֵב) תְהוּם אֶל תְהוּם קוּרָא לְקוּל
צְנוּרֵיָּדָּ.

תַּחוֹת אֵלִין תְּלַת מְאָה (נ"א וּשְׁתִין) וְתִמְנִין (וּחֻמְשָׁה) גִידִין. מְנַהוֹן חוּוֹרִין מְנַהוֹן
אוּכְמִין מְנַהוֹן סוּמְקִין. אֲתַכְּלִילוּ דָּא בְּדָא וְאַתְעַבְדוּ גְנוּן חַד. אֲנוֹן גִידִין
אֲתַרְקִימוּ בְּשַׁבַּע עֶשְׂרֵה רְשָׁתוֹת. וְכָל חַד רְשָׁת גִידִין אֲקָרִי (אֲתַקִימוּ)
אֲתַרְקִימוּ דָּא בְּדָא וְנַחְתִין בְּשַׁפּוּלֵי תְהוּמֵי. תַּחוֹת אֵלִין. תְּרִין רְשָׁתִין
קִיִּימִין כְּחִיזוּ דְפִרְזָלָא. וְתִרִין רְשָׁתִין אֲחֻרְנִין כְּחִיזוּ דְנַחֲשָׂא.

תַּחַת אֵלָה שְׁלֹשׁ מְאוֹת [וּשְׁשִׁים] וּשְׁמוֹנִים [וּחֻמְשָׁה] גִידִים. מֵהֶם לְבָנִים
וּמֵהֶם שְׁחָרִים וּמֵהֶם אֲדָמִים. נִכְלְלוּ זֶה בְּזֶה וְנַעֲשׂוּ גְנוּן אֶחָד. אוֹתָם
גִידִים נִרְקְמוּ בְּשַׁבַּע עֶשְׂרֵה רְשָׁתוֹת, וְכָל אֶחָת נִקְרְאת רְשָׁת גִידִים.
[הַתְּקִימוּ] נִרְקְמוּ זֶה בְּזֶה וְיוֹרְדִים בְּתַחֲתֵית הַתְּהוּם. תַּחַת אֵלָה עוֹמְדוֹת
שְׁתֵּי רְשָׁתוֹת כְּמִרְאֵה הַבְּרָזֵל, וּשְׁתֵּי רְשָׁתוֹת אַחֲרוֹת כְּמִרְאֵה הַנְּחֻשָׁת.

תָּרִין פְּרָסוֹן קִימִי עֲלֵיהוּ חַד מִימִנָּא וְחַד מִשְׁמַלָּא. כָּל אֲנוֹן רִשְׁתִּין מִתְחַבְּרָן כְּחַדָּא וּמִיִּין נְחַתִּין מֵאֲנוֹן צְנוּרִין וְעֲאֲלִין בְּאֲלִין רִשְׁתִּין. אֲנוֹן תָּרִי פְּרָסוֹן חַד בְּרִסְיָא דְרִקִיעָא אוֹכְמָא, וְחַד בְּרִסְיָא דְרִקִיעָא סִסְגוֹנָא. אֲלִין תָּרִין פְּרָסוֹן כַּד אֲנוֹן סְלָקִין סְלָקִין (בְּחַד) בְּהֵוֹא בְּרִסְיָא דְרִקִיעָא אוֹכְמָא. וְכַד נְחַתִּין נְחַתִּין בְּהֵוֹא בְּרִסְיָא דְרִקִיעָא סִסְגוֹנָא.

שְׁנֵי כְּסָאוֹת עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם, אֶחָד מִיְמִין וְאֶחָד מִשְׁמַלָּל. כָּל אוֹתוֹן רִשְׁתוֹת מְחַבְּרוֹת כְּאֶחָד, וּמִים יוֹרְדִים מֵאוֹתָם צְנוּרוֹת וְנִכְנָסִים בְּרִשְׁתוֹת הָאֵלָה. אוֹתָם שְׁנֵי כְּסָאוֹת, אֶחָד כְּסֵא שֶׁל רִקִיעַ שְׁחַר, וְאֶחָד כְּסֵא שֶׁל רִקִיעַ תַּחַשׁ. שְׁנֵי הַכְּסָאוֹת הֵלְלוּ, כְּשֶׁהֵם עוֹלִים, עוֹלִים [בְּאֶחָד] בְּאוֹתוֹ כְּסֵא שֶׁל הַרְקִיעַ הַשְּׁחַר. וְכִשְׁיּוֹרְדִים, יוֹרְדִים בְּאוֹתוֹ כְּסֵא שֶׁל רִקִיעַ הַתַּחַשׁ.

דף נב ע"א

אֲלִין תָּרִין פְּרָסוֹן חַד מִימִנָּא וְחַד מִשְׁמַלָּא. וְהֵוֹא בְּרִסְיָא דְרִקִיעָא אוֹכְמָא מִימִנָּא. וְהֵוֹא בְּרִסְיָא דְרִקִיעָא סִסְגוֹנָא מִשְׁמַלָּא. (דף נב ע"א) כַּד סְלָקִין בְּבְרִסְיָא דְרִקִיעָא אוֹכְמָא, מְאִידָּ בְּרִסְיָא דְרִקִיעָא שְׁמַלָּא וְנְחַתִּין בִּיהּ.

שְׁנֵי הַכְּסָאוֹת הֵלְלוּ, אֶחָד מִיְמִין וְאֶחָד מִשְׁמַלָּל. וְאוֹתוֹ כְּסֵא שֶׁל הַרְקִיעַ הַשְּׁחַר מִיְמִין, וְאוֹתוֹ כְּסֵא שֶׁל רִקִיעַ הַתַּחַשׁ מִשְׁמַלָּל. כְּשֶׁעוֹלִים בְּכְסֵא שֶׁל הַרְקִיעַ הַשְּׁחַר, מִנְמִידָּ הַכְּסֵא שֶׁל רִקִיעַ שְׁמַלָּל וְיוֹרְדִים בּוֹ.

מִתְגַּלְגְּלִין פְּרָסוֹן חַד בְּחַד (ס"א נחתי ונקטין) נִקְטִין כָּל אֲנוֹן רִשְׁתִּין בְּגוּוֹיָהוּ וְעֲאֲלִין לוֹן בְּשִׁפּוּלָא דְתַהוּמָא תַתְּאָה. קָאִים חַד בְּרִסְיָא וְסְלִיק לְעֵילָא מִכָּל אֲנוֹן תַּהוּמִי. וְקָאִים בְּרִסְיָא אַחְרָא לְתַתְּא דְכָל תַּהוּמִי. בִּין תָּרִין פְּרָסוֹן אֲלִין מִתְגַּלְגְּלִין כָּל אֲנוֹן תַּהוּמִי. וְכָל אֲנוֹן צְנוּרִין אֲתַנְעָצוּ בִּין תָּרִין פְּרָסוֹן אֲלִין.

מִתְגַּלְגְּלִים הַכְּסָאוֹת אֶחָד בְּאֶחָד, [יוֹרְדִים וְלוֹקְחִים] לוֹקְחִים כָּל אוֹתוֹן הַרִשְׁתוֹת לְתוֹכָם וּמְכַנְיָסִים אוֹתָם לְתַחַתִּית הַתַּהוּם הַתַּחַתוֹנָה. עוֹמְד כְּסֵא אֶחָד וְעוֹלָה לְמַעְלָה מִכָּל אוֹתָם הַתַּהוּמוֹת, וְעוֹמְד כְּסֵא אַחַר לְמַטָּה שֶׁל כָּל הַתַּהוּמוֹת. בִּין שְׁנֵי כְּסָאוֹת אֵלוּ מִתְגַּלְגְּלִים כָּל אוֹתָם תַּהוּמוֹת. וְכָל אוֹתָם צְנוּרוֹת נִנְעָצוּ בִּין שְׁנֵי הַכְּסָאוֹת הֵלְלוּ.

שְׁבַעֵין וְחֲמִשָּׁה (ד"א ל"ג נהורין) צְנוּרִין אֲנוּן. שְׁבַעַה אֲנוּן עֲלָאֵי דְכֻלָּא. וְכָל אֲנוּן
אֲחֲרֵינִין אֲחִידִן בָּהּ. וְכֻלְהוּ נְעִיצֵי בְּגִלְגְלוּי דְהָאֵי כְּרִסְיָא בְּסִטְרָא דָא.
וְנְעִיצֵין בְּגִלְגְלוּי דְהָאֵי כְּרִסְיָא בְּסִטְרָא דָא.

שְׁבַעֵים וְחֲמִשָּׁה [אורות] צְנוּרוֹת הֵם. שְׁבַעַה הֵם עֲלִיוְנִים שֶׁל הַכֹּל, וְכָל
אוֹתָם אֲחֵרִים אֲחוּזִים בָּהֶם, וְכֻלָּם נְעוּצִים בְּגִלְגְלֵי הַפֶּסַח הַזֶּה בְּצַד
הַזֶּה, וְנְעוּצִים בְּגִלְגְלֵי הַפֶּסַח הַזֶּה בְּצַד הַזֶּה.

בְּהוּן מִיּוֹן (נ"א בתהומיא) סְלָקִין וְנִחְתִּין. אֲנוּן דְנִחְתִּין כְּרָאן בְּתַהוּמֵי וּבְקַעֵי
לוֹן. אֲנוּן דְסְלָקִין עֲלָאֵין בְּאֲנוּן נוֹקְבֵי אֲבָנִין וְסְלָקִין וּמְלִיּוֹן לְשֶׁבַע יַמִּין. עַד
כָּאן שְׁבַעַה גְּוֹנֵי נְהוּרִין בְּרִזָּא עֲלָאֵה.

בָּהֶם [נ"א: בתהומות] מִיָּם עוֹלִים וְיוֹרְדִים. אוֹתָם שְׁיוֹרְדִים כּוֹרִים
בְּתַהוּמוֹת וּבוֹקְעִים אוֹתָם. אוֹתָם שְׁעוֹלִים נִכְנָסִים בְּאוֹתָם נִקְבֵי
הָאֲבָנִים, וְעוֹלִים וּמְמַלְאִים לְשֶׁבַעַת הַיָּמִים. עַד כָּאן שְׁבַעַה גְּוֹנִים שֶׁל
אוֹרוֹת בְּסוּד עֲלִיוֹן.

שְׁבַעַה נְהוּרִין אֲחֲרֵינִין מִתְפַּלְגִין לְשֶׁבַעַה יָמִים. וְיִמָּא חַד כְּלִיל לוֹן. הַהוּא
יִמָּא חַד, אִיהוּ יִמָּא עֲלָאֵה דְכֻלְהוּ שְׁבַע יַמִּין כְּלִילִין בֵּיה. שְׁבַעַה נְהוּרִין אֵלִין
עֲאֵלִין לְגוּ הַהוּא יִמָּא וּמְחֵאן לִיה לִימָא (לשבעין) לְשֶׁבַעַה סְטֵרִין. וְכָל סְטֵרָא
וְסִטְרָא אֲתַפְּלַג לְשֶׁבַעַה נְחֵלִין. כְּדַכְתִּיב, (ישעיה יא) וְהִכָּהוּ (שמות רמב ב) לְשֶׁבַעַה
נְחֵלִים וְגו'. וְכָל נְחֵלָא וְנְחֵלָא אֲתַפְּלַג לְשֶׁבַעַה נְהוּרִין. וְכָל נְהוּרָא וְנְהוּרָא
אֲתַפְּלַג לְשֶׁבַעַה אֲרַחִין. וְכָל אוֹרְחָא וְאוֹרְחָא אֲתַפְּלַג לְשֶׁבַעַה שְׁבִילִין. וְכָל
מִימּוּי דִימָּא כְּלֵהוּן עֲאֵלִין לְגוּוֹיָהוּ.

שְׁבַעַה אוֹרוֹת אֲחֵרִים נְחֵלְקִים לְשֶׁבַעַה יָמִים, וְיָם אֶחָד כּוֹלֵל אוֹתָם.
אוֹתוֹ הַיָּם הָאֶחָד הוּא יָם הָעֲלִיוֹן שֶׁכָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים כְּלוּלִים בּוֹ. שְׁבַעַה
אוֹרוֹת הִלְלוּ נִכְנָסִים לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַיָּם וּמִכֵּים בּוֹ לִיָּם [לשבעים] לְשֶׁבַעַה
צְדָדִים. וְכָל צַד וְצַד נְחֵלְק לְשֶׁבַעַה נְחֵלִים, כְּפִתּוּב (ישעיה יא) וְהִכָּהוּ
לְשֶׁבַעַה נְחֵלִים וְגו'. וְכָל נְחֵל וְנְחֵל נְחֵלְק לְשֶׁבַעַה נְהוּרוֹת, וְכָל נְהוּר וְנְהוּר
נְחֵלְק לְשֶׁבַע דְרָכִים, וְכָל דְרָךְ וְדְרָךְ נְחֵלְקֵת לְשֶׁבַעַה שְׁבִילִים, וְכָל מִימֵי
הַיָּם כְּלָם נִכְנָסִים לְתוֹכָם.

שְׁבַע נְהוֹרִין סִלְקִין וְנִחְתִּין לְשִׁבְעָה סְטָרִין. שְׁבַע נְהוֹרִין עֲלָאִין עֲלָאִין לְגוּ יָמָא. שְׁתָּא אֲנוּן וּמַחַד עֲלָאָה נְפָקִי. כְּמָה דְנָטִיל יָמָא הָכִי פְּלִיג מִימּוּי לְכָל אֲנוּן יָמִין. לְכָל אֲנוּן נְהוֹרִין. חַד תְּנִינָא לְתַתָּא בְּסִטְר שְׁמָאֲלָא שְׁאֵט בְּכָל אֲנוּן נְהוֹרִין אֲתִי בְּסִטְר קְשָׁקְשׁוּי בְּלֵהוּן תְּקִיפִין כְּפַרְזָלָא וּמְטִי לְשִׁאָבָא וְשָׂאִיב אֲתָרָה. וְכָל אֲנוּן נְהוֹרִין אֲתַחְשְׁכוּן קַמִּיהָ. פּוּמִיָּה וְלִישְׁנִיָּה מְלַהֲטָא אֲשָׂא (חַדוּד דְלִישְׁנִיָּה) חַדוּד לִישְׁנִיָּה כְּחַרְבָּא תְּקִיפָא.

שְׁבַע אֲוֹרוֹת עוֹלָם וְיִוְרְדִים לְשִׁבְעָה צְדָדִים. שְׁבַע אֲוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים נְכַנְסִים לְתוֹךְ הַיָּם. שְׁשָׁה הֵם, וּמַעְלִיּוֹן אֶחָד יוֹצֵאִים. כְּמוֹ שְׁנוּטֵל הַיָּם, כִּד מְחַלֵּק מִימּוּי לְכָל אוֹתָם יָמִים, לְכָל אוֹתָם נְהוֹרוֹת. תְּנִין אֶחָד לְמַטָּה בְּצַד שְׁמָאֲלָא שְׁט בְּכָל אוֹתָם נְהוֹרוֹת בָּא בְּצַד. קְשָׁקְשׁוּי בְּלָם חֲזָקִים כְּבַרְזָל, וּמַגִּיעַ לְשָׂאִב, וְשׂוֹאִב מְקוּמָה. וְכָל אוֹתָם הָאוֹרוֹת נְחֻשְׁכִים לְפָנָיו. פִּיו וְלִשְׁוֹנוֹ לוֹהֲטִים אֵשׁ. [חַד לְשׁוֹנוֹ] מְחַדְדַת לְשׁוֹנוֹ כְּחַרְבַּ חֲזָקָה.

עַד דְּמְטִי לְמִיעַל לְמַקְדָּשָׁא גּוּ יָמָא וְכִדִּין סָאִיב מְקַדְּשָׁא וְאֲתַחְשְׁכוּן נְהוֹרִין. וְנְהוֹרִין עֲלָאִין סִלְקִין מִן יָמָא. כִּדִּין יָמָא מְתַפְלְגִין מִימּוּי בְּסִטְר שְׁמָאֲלָא וְיָמָא קָאֲפִי וְלֹא נְגַדִין מִימּוּי. וְעַל דָּא רְזָא דְמַלְכָּה כְּמָה דְכְּתִיב וְהִנְחֹשׁ הָיָה עָרוֹם מִכָּל חֵית הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ אֱלֹהִים. רְזָא דְחוּיָא בִישָׂא נְחִית מְתַתָּא לְעִילָא (ס"י מעילא לתתא) וְהוּא שְׁאֵט עַל אֲפִי מִיּוֹן מְרִירָן. וְנְחִית לְאֲפִתִּי לְתַתָּא עַד דִּיפְלוֹן גּוּ רְשֵׁתוּי.

עַד שְׁמַגִּיעַ לְהַכְּנֵס לְמַקְדָּשׁ לְתוֹךְ הַיָּם, וְאִזּוּ מְטַמָּא אֶת הַמַּקְדָּשׁ וְהָאוֹרוֹת נְחֻשְׁכִים, וְאוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים עוֹלָם מְהִיִּם. וְאִזּוּ נְחַלְקִים מִימּוּי הַיָּם בְּצַד שְׁמָאֲלָא, וְהַיָּם קוּפָא וּמִימּוּי לֹא זוֹרְמִים. וְעַל זֶה סוּד הַדְּבָר, כְּמוֹ שְׁכְּתוּב וְהִנְחֹשׁ הָיָה עָרוֹם מִכָּל חֵית הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהִים. סוּד הִנְחֹשׁ הָרַע יוֹרֵד מְלַמְטָה לְמַעְלָה [ס"י מלמעלה למטה], וְהוּא שְׁט עַל פְּנֵי הַיָּם הַמְרִירִים, וְיוֹרֵד לְפִתּוֹת לְמַטָּה עַד שְׁיִפְלוּ לְתוֹךְ רְשֵׁתוּ.

הָאִי חוּיָא הִיא מוֹתָא דְעֲלָמָא. וְהוּא עָאֵל בְּמַעוּי דְסִתִּים דְבַר נֶשׁ, הוּא לְסִטְר שְׁמָאֲלָא. וְאִית חוּיָא אֲתָרָא דְחִיִּי בְּסִטְר יָמִינָא. תְּרוּוּיָהוּ אֲזִלִּי עַמִּיָּה דְבַר נֶשׁ. כְּמָה דְאוּקְמוּהָ.

הִנְחֹשׁ הָיָה הוּא מוֹת שְׁבַעוֹלָם, וְהוּא נְכַנְס בְּמַעוּי הַנְּסִתָּרִים שֶׁל הָאָדָם. הוּא לְצַד שְׁמָאֲלָא. וְיֵשׁ נְחֹשׁ אַחַר שֶׁל הַחַיִּים בְּצַד יָמִין. שְׁנִיָּהֶם הוֹלְכִים עִם בְּנוֹ הָאָדָם כְּמוֹ שְׁבַאֲרִנוּהָ.

מִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה דָּהָא כָּל שְׂאֵר חַיִּין דְּחַקְלָא לִית בְּהוּ חַפְּיִים לְאַבְאָשָׁא כְּהַאי. בְּגִין דְּאִיהוּ זִוְהֶמָּא דְּדִהֶבָּא. וְוִי לְמַאן דְּאִתְּמַשֵּׁיךְ אֲבַתְרִיָּה. דְּאִיהוּ גְרִים לִיָּה מוּתָא וּלְכָל דְּאִתְּיִין אֲבַתְרִיָּה. וְהָא אוּקְמוּהָ. אָדָם אִתְּמַשֵּׁיךְ אֲבַתְרִיָּה לְתַתָּא וְנַחֲתִית לְמַנְדַּע בְּכָל מַה דְּלַתְתָּא. כְּמַה דְּנַחֲתִית, הִכִּי אִתְּמַשֵּׁיךְ רַעוּתִיָּה וְאַרְחוּי אֲבַתְרִיָּהוּ עַד דְּמַטִּין לְהַאי חוּזְיָא וְחַמוּ תִּיאוּבַתִּיָּה דְּעֵלְמָא וְשָׂטוּ אַרְחוּי בְּאַתְרֵי דָּא. כְּדִין קָם וְאִתְּמַשֵּׁיךְ אִיהוּ אֲבַתְרִיָּהוּ דְּאָדָם וְאִתְּתִיָּה וְאִתְּדַבֵּק בְּהוּ וְגְרִים לְהוּ מוּתָא וּבְכָל דְּרִי דְּאִתְּוּ אֲבַתְרִיָּה. עַד דְּמַטוּ יִשְׂרָאֵל לְטוּרָא דְּסִינַי לֹא פָּסַק זִוְהֶמָּא דִּלְיָה מִעֵלְמָא. וְהָא אִתְּמַר. כִּיִּין דְּחַטוּ וְאִתְּדַבְּקוּ בְּאִילָנָא דְּשָׂרְיָא בִּיָּה מוּתָא לְתַתָּא. מַה כְּתִיב וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל יְיָ אֱלֹהִים מִתְּהַלֵּךְ בְּגִין. מִהֵלֶךְ אֵין כְּתִיב כָּאן. אֱלָא מִתְּהַלֵּךְ.

מִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה, שְׂהַרִי כָּל שְׂאֵר חַיִּוֹת הַשָּׂדֶה אֵין בְּהֵם חֲכָם לְהַרְעָה כְּמוֹ זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זֶהֱמַת הַזֶּהָב. אוֹי לְמִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֲרָיו, שֶׁהוּא גוֹרֵם לוֹ מוֹת וּלְכָל מִי שֶׁהוֹלֵךְ אַחֲרָיו, וְהַרִי בְּאַרְנוּהָ. אָדָם נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו לְמַטָּה וְיֹרֵד לְדַעַת בְּכָל מַה שֶׁלְּמַטָּה. כְּמוֹ שְׂיֹרֵד, כִּדְּ נִמְשָׁךְ רְצוֹנוֹ וְדַרְכּוֹ אַחֲרֵיהֶם, עַד שֶׁמִּגִּיעִים לְנַחֲשׁ הַזֶּה וְרוֹאִים תַּאֲוֹת הָעוֹלָם וְדַרְכּוֹ שְׂטִיִּים בְּמַקּוֹם זֶה. אִזְּ קָם, וְהוּא נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי אָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְנִדְבֵּק בְּהֵם, וְגָרַם לָהֶם מוֹת וּלְכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁבָּאוּ אַחֲרָיו. עַד שֶׁהִגִּיעוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר סִינַי, לֹא פָּסְקָה זֶהֱמַתּוֹ מִהָעוֹלָם, וְהַרִי נִתְבָּאֵר. כִּיִּין שֶׁחָטְאוּ וְנִדְבְּקוּ בְּעֵץ שְׂשׂוּרָה בּוֹ מוֹת לְמַטָּה, מַה כְּתוּב? וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל ה' אֱלֹהִים מִתְּהַלֵּךְ בְּגִין. מִהֵלֶךְ אֵין כְּתוּב כָּאן, אֱלָא מִתְּהַלֵּךְ.

דף נב ע"ב

תָּא חֲזִי, עַד לֹא חָטָא אָדָם, הָוָה סָלִיק וְקָאִים בְּחַכְמָה דְּנִהִירוֹ עֲלָאָה. וְלֹא הָוָה מִתְּפָרֵשׁ מֵאִילָנָא דְּחַיִּי. כִּיִּין דְּאִסְגִּי תִיאוּבַתָּא לְמַנְדַּע וּלְנַחֲתָא לְתַתָּא, אִתְּמַשֵּׁיךְ אֲבַתְרִיָּהוּ, עַד דְּאִתְּפָרֵשׁ מֵאִילָנָא דְּחַיִּי. וְיַדַּע רַע וְשִׁבְק טוֹב. וְעַל דָּא כְּתִיב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חֲפָץ רָשָׁע אֶתָּה לֹא יִגְוֹרֵךְ (דף נב ע"ב) רַע. מֵאן דְּאִתְּמַשֵּׁיךְ בְּתַר רַע, לִית לִיָּה דִּירָה עִם אִילָנָא דְּחַיִּי.

בֹּא רְאֵה, עַד שֶׁאָדָם לֹא חָטָא, הִזְהָ עוֹלָה וְעוֹמֵד בְּחַכְמַת הָאוּר הָעֲלִיּוֹן וְלֹא הִזְהָ נִפְרָד מֵעֵץ הַחַיִּים. כִּיִּין שֶׁהִגְדִּיל תַּאֲוֹתוֹ לְדַעַת וּלְרַדַּת לְמַטָּה, נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיהֶם עַד שֶׁנִּפְרָד מֵעֵץ הַחַיִּים, וְיַדַּע רַע וְעִזַּב הַטוֹב. וְעַל זֶה כְּתוּב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חֲפָץ רָשָׁע אֶתָּה לֹא יִגְרָךְ רַע. מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֲרָיו, אֵין לוֹ דִּירָה עִם עֵץ הַחַיִּים.

ועד לא חטאו הווי שמעין קלא מלעילא והווי ידעי חכמתא עלאה וקיימי בקיומא דזיהרא עלאה ולא דחלי. כיון דחטאו אפילו קלא דלתתא לא הוי יכלין למיקם ביה. כגוונא דא עד לא חבו ישראל בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני אתעבר מנייהו זיהמא דהאי חיויא. דהא כדן בטול יצר הרע הוה מעלמא ודחו ליה מנייהו. וכדן אתאחידו באילנא דחיי וסלקו לעילא ולא נחתו לתתא.

ועד שלא חטאו, היו שומעים קול מלמעלה והיו יודעים חכמה עליונה ועומדים בקיום של זהר העליון ולא פוחדים. כיון שחטאו, אפילו קול שלמטה לא יכלו לעמד בו. כמו זה, עד שלא חטאו ישראל, בשעה שעמדו ישראל על הר סיני נתבטלה מהם זהמת הנחש הזה, שהרי אז בטול יצר הרע היה מהעולם ודחו אותו מהם, ואז נאחזו בעץ החיים ועלו למעלה ולא ירדו למטה.

כדן הווי ידעין וחמאן אספקלריאן עלאין ואתנהרין עינייהו וחדאן למנדע ולמשמע. וכדן חגר לון קודשא בריה הוא חגורין דאתוון דשמיה קדישא דלא ייכול לשלטאה עלייהו האי חויה ולא יסאב לון כקדמיתא. כיון דחטאו בעגל אתעבר מנייהו כל אנון דרגין ונהורין עלאין. ואתעברו מנייהו אנון חגירו מזיינין דאתעטרו משמא עלאה קדישא. ואמשיכו עלייהו חויה בישא כמלקדמין וגרמו מותא לכל עלמא. ולבתר מה פתיב (שמות לג) וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו.

אז היו יודעים ורואים אספקלריות עליונות, ועיניהם אורו ושמחים לדעת ולשמע. ואז חגר להם הקדוש ברוך הוא חגורות של אותיות שמו הקדוש שלא יוכל לשלט עליהם הנחש הזה ולא יטמא אותם כמו קדם. כיון שחטאו בעגל, בטלו מהם כל אותן דרגות ואורות עליונים, ובטלו מהם אותן חגורות מזינות שהתעטרו מהשם העליון הקדוש, והמשיכו עליהם נחש הרע כמו מקדם וגרמו מות לכל העולם. ואחר כך מה כתוב? (שמות לד) וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו.

תא חזי, מה פתיב בקדמיתא (שמות יד) וירא ישראל את היד הגדולה וכלהו חמאן זהרין עלאין ומתנהרין באספקלריא דנהרא דכתוב, (שמות כ) וכל העם רואים את הקולות. ועל ימא הווי חמאן ולא דחלין דכתוב, (שמות טו) זה אלי ואנוהו. לבתר דחטו, פני הסרסור לא הווי יכלין למחמי דכתוב (שמות לה) וייראו מגשת אליו.

בא ראה מה כתוב בתחלה [שמות יד], וירא ישראל את היד הגדלה. וכלם רואים אורות עליונים ומאירים באספקלריה שמאירה, שכתוב, (שם ט) וכל העם ראים את הקולת. ועל היס היו רואים ולא פוחדים, שכתוב (שם טו) זה אלי ואנוהו. אחר שחטאו, פני הסרסור לא היו יכולים לראות, שכתוב (שם לד) וייראו מגשת אליו.

תא חזי, מה כתיב בהו (שמות לג) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. דאתעבר מנייהו אנון מזיין (דאתחברו בהו ד"א דאתחגרו בהו) בטורא דסיני בגין דלא ישלוט בהו ההוא חוץ בישא. פיון דאתעבר מנייהו מה כתיב, (שמות לג) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה.

בא ראה מה כתוב בהם, (שם לג) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, שבטלו מהם אותם כלי זין [שהתחברו בהם] [שהתחגרו בהם] בחר סיני כדי שלא ישלט בהם נחש רע. פיון שבטלו מהם מה כתוב? (שם) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה.

אמר רבי אלעזר מאי האי קרא לגבי האי. אלא פיון דידע משה דאתעברו מנייהו דישראל אנון זיין עלאין, אמר הא ודאי מפאן ולהלאה חוץ בישא ייתי לדיירא בינייהו, ואי יקום מקדשא הכא בינייהו, יסתאב. מיד ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה. בגין דחמא משה דהא כדין ישלוט חוץ בישא מה דלא הוה מקדמת דנא.

אמר רבי אלעזר, מה הפסוק הזה אל זה? אלא פיון שידע משה שבטלו מישראל אותם כלי זין עליונים, אמר, הרי ודאי מפאן ולהלאה נחש רע יבא לדור ביניהם, ואם יקום כאן מקדש ביניהם - יטמא. מיד - ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה. כי ראה משה שהרי אז ישלט נחש רע מה שלא היה מקדם לזה.

וקרא לו אהל מועד, וכי לא הוה בקדמיתא אהל מועד. אלא בקדמיתא אהל סתם, השתא אהל מועד. מאי מועד. רבי אלעזר אמר לטב. ורבי אבא אמר לביש. רבי אלעזר אמר לטב מה מועד דאיהו יום חדוה דסיקרא דאתוספא ביה קדושה (מה מועד) לא שלטא ביה פגימותא. אוף הכא קרא לה בשמא דא לאחזאה דהא אתרחיק (חויא) אהל מנייהו ולא אתפגים ועל דא וקרא לו אהל מועד כתיב.

וְקָרָא לוֹ אֱהָל מוֹעֵד, וְכִי לֹא הָיָה בַּהֲתַחֲלָה אֱהָל מוֹעֵד? אֲלֵא בַּהֲתַחֲלָה אֱהָל סִתָּם, וְכַעַת אֱהָל מוֹעֵד. מַה זֶה מוֹעֵד? רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר לְטוֹב, וְרַבִּי אֲבָא אָמַר לְרַע. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר לְטוֹב - מַה מוֹעֵד שֶׁהוּא יוֹם חֲדָוָה שֶׁל הַלְבָנָה שֶׁנִּתְּוֹסְפָה בּוֹ קִדְשָׁה. [מה מועד] לֹא שׂוֹלְטָת בּוֹ חֶסְרוֹן, גַּם כָּאֵן קָרָא לָהּ בְּשֵׁם זֶה, לְהַרְאוֹת שֶׁהָרִי הִתְרַחַק [נחש] אֱהָל מִבִּינֵיהֶם וְלֹא נִפְגָּם, וְעַל זֶה וְקָרָא לוֹ אֱהָל מוֹעֵד כְּתוּב.

וְרַבִּי אֲבָא אָמַר לְבִישׁ דְּהָא בְּקִדְמִיתָא הָוָה אֱהָל סִתָּם כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה לג) אֱהָל בַּל יִצְעֹן בַּל יִסַּע יִתְדוֹתָיו לְנִצַּח. וְהַשְׁתָּא אֱהָל מוֹעֵד. בְּקִדְמִיתָא לְמִיּהָב חִיִּין אַרוּפִין לְעֵלְמִין דְּלָא יִשְׁלוּט בְּהוּ מוֹתָא. מִכָּאֵן וְלְהֵלְאָה אֱהָל מוֹעֵד כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (איוב ט) וּבֵית מוֹעֵד לְכָל חִי. הַשְׁתָּא אֲתִיִּיְהִיב בֵּיהּ זְמַנָּא וְחִיִּין קְצוּבִין לְעֵלְמָא. בְּקִדְמִיתָא לֹא אֲתַפְּגִים, וְהַשְׁתָּא אֲתַפְּגִים. בְּקִדְמִיתָא חֲבָרוּתָא וְזוּוּגָא דְסִיְהָרָא בְּשִׁמְשָׁא דְלָא יַעֲדוּן. הַשְׁתָּא אֱהָל מוֹעֵד זְוּוּגָא דְלֵהוּן מְזִמֹן לְזִמֹן. וּבְגִינֵי כֵּד וְקָרָא לוֹ אֱהָל מוֹעֵד מַה דְּלָא הָוָה קוּדָם.

וְרַבִּי אֲבָא אָמַר לְרַע - שֶׁהָרִי בַּהֲתַחֲלָה הָיָה אֱהָל סִתָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג) אֱהָל בַּל יִצְעֹן בַּל יִסַּע יִתְדוֹתָיו לְנִצַּח, וְעַכְשָׁו אֱהָל מוֹעֵד. בַּהֲתַחֲלָה לְתַת חִיִּים אַרְכִּים לְעוֹלָמִים שְׁלֹא יִשְׁלַט בָּהֶם מוֹת, מִכָּאֵן וְהֵלְאָה אֱהָל מוֹעֵד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ט) וּבֵית מוֹעֵד לְכָל חִי. עַכְשָׁו נִתָּן בּוֹ זְמַן וְחִיִּים קְצוּבִים לְעוֹלָם. בַּהֲתַחֲלָה לֹא נִפְגָּם, וְעַכְשָׁו נִפְגָּם. בַּהֲתַחֲלָה חֲבָרוּתָא וְזוּוּגָא שֶׁל הַלְבָנָה בְּשִׁמְשָׁא שְׁלֹא יִסוּרוּ, עַכְשָׁו אֱהָל מוֹעֵד, הַזְוּוּגָא שֶׁלָּהֶם מְזִמֹן לְזִמֹן. וְלָכֵן קָרָא לוֹ אֱהָל מוֹעֵד מַה שְׁלֹא הָיָה קוּדָם.

השלמה מההשמטות (בין סימן מד - מה)

תוֹסֵפְתָא תוֹסֵפְתָא אָמַר לִיה רַבִּי אֶלְעָאִי הַשִּׁיךְ לַדָּף נִיב עִיב שׁוּרָה לִיב דְרַבִּי שְׁמַעוֹן הוּוּ יִתִּיב תַּמְצָא בַּחֲלֵק הַשְּׁלִישִׁי דָּף קַסִּיב עִיב

וְהָאָדָם יָדַע וְכוּ' וְכִי לֹא אֲשַׁתְּמוּדַע עַד מֵאֵמֶר וְתוֹסֵף לְלֶדֶת הַשִּׁיךְ לַדָּף נִיב עִיב קוּדָם מֵאֵמֶר וְהָאָדָם יָדַע וְכוּ' תַּמְצָא בַּתְּקוּנִים תְּקוּן סִיט מֵהָף קִיִּיד עִיב עַד קִיִּיז עִיב.

מִן וְתוֹסֵף לְלֶדֶת עִם הַמֵּאֵמֶרִים הַנִּמְשָׁכִים אַחֲרָיו עַד מֵאֵמֶר וְתוֹסֵף וְכוּ' תֵּא חֲזִי הַבֵּל אִיהוּ הַלֵּב בַּתְּקוּן הַנּוֹזֵכַר לְעֵיל מִדָּף קִיִּיג עִיב עַד קִיִּיד עִיב.

מִן וְתוֹסֵף וְכוּ' תֵּא חֲזִי הַבֵּל הַנּוֹזֵכַר לְעֵיל עִם מֵאֵמֶרִים אַחֲרֵים עַד זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם שֵׁם מִדָּף קִיִּיז עִיב עִיב עַד קִיִּיחַ עִיב.

דף נג ע"א

מן זה ספר הנזכר לעיל עד תיבות בשערא בגוונין דשערא וכו' סוף תקון ע' בהגהה דף קל"ו ע"ב (עד כאן מההשמטות)

רבי שמעון הנה יתיב ליליא חד ולעי באורייתא. והווי יתבי קמיה רבי יהודה ורבי יצחק ורבי יוסי. אמר רבי יהודה הא כתיב, (שמות לג) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, וקאמרינן דגרמו מותא עליהו מההוא זמנא ולעילא, ושלטי בהו ההוא חו"א בישא דאעדו ליה מנייהו בקדמיתא. ישראל תינח. יהושע דלא חטא, אעדי (ד"א אתעדו) מניה ההוא זיינא עלאה דקביל עמהון בטורא דסיני או לא. (דף נג ע"א)

רבי שמעון הנה יושב לילה אחד ועוסק בתורה, והיו יושבים לפניו רבי יהודה ורבי יצחק ורבי יוסי. אמר רבי יהודה, הרי כתוב (שמות לג) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, ואמרנו שגרמו מות עליהם מאותו זמן ומעלה, ושולט בהם אותו נחש רע שהסירו אותו מהם בתחלה. נניח ישראל, אבל יהושע שלא חטא, בטל [יתבטל] ממנו אותו כלי זין עליון שקבל עמוס בהר סיני או לא.

אי תימא דלא אעדי (ד"א אתעדו) מניה, אי הכי אמאי מית כשאר בני נשא. אי תימא דאתעדו מניה, אמאי. והא לא חטא. דהא איהו עם משה הנה בשעתא דחבו ישראל. ואי תימא (ד"א ל"ג דהא) דלא קביל ההוא עטרא בטורא דסיני כמה דקבילו ישראל, אמאי.

אם תאמר שלא בטל ממנו, אם כן, למה מת כשאר בני אדם? אם תאמר שהוסר ממנו - למה? והרי לא חטא, שהרי הוא היה עם משה בשעה שחטאו ישראל? ואם תאמר שלא קבל אותה עטרה בהר סיני כמו שקבלו ישראל - למה?

פתח ואמר, (תהלים יא) כי צדיק יי צדקות אהב ישר יחזו פנימו. האי קרא אמרו ביה חבריאי מאי דקאמרו. אבל כי צדיק יי, צדיק הוא ושמיה צדיק, ובגיני כן צדקות אהב. ישר, איהו ישר. כמה דאת אמר צדיק וישר. ועל דא יחזו פנימו כל בני עלמא ויתקנו ארחייהו למיהד בארח מישר כדקא גאות. תא חזי, כד דאין קודשא בריה הוא עלמא לא דן ליה אלא לפום רובן דבני נשא.

פתח ואמר, (תהלים י) כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו. בפסוק זה אמרו החברים מה שאמרו. אבל כי צדיק ה', צדיק הוא ושמו

צדיק, ולכן צדקות אהב. ישר - הוא ישר, כמו שנאמר צדיק וישר.
ועל זה יחזו פנימו, כל בני העולם, ויתקנו דרכיהם ללכת בדרך ישרה
כראוי. בא ראה, כשדן הקדוש ברוך הוא את העולם, אינו דן אותו
אלא לפי רב בני האדם.

ותא חזי, כד חב אדם באילנא דאכל מניה, גרם לההוא אילנא דשרי ביה
מותא לכל עלמא. וגרים פגיומו לאפרשא אתתא מבעלה. וקאים חובה
דפגיומו דא בסיהרא עד דקיימו ישראל בטורא דסיני. כיון דקיימו ישראל
בטורא דסיני אתעבר ההוא פגיומו דסיהרא וקיימא לאנהרא תדיר.

ובא וראה, כשחטא אדם בעץ שאכל ממנו, גרם לאותו עץ ששורה בו
המות לכל העולם, וגרם פגם להפריד אשה מבעלה, ועמד חטא הפגם
הזה בלבנה עד שעמדו ישראל בהר סיני. כיון שעמדו ישראל בהר
סיני, בטל מהם אותו פגם הלבנה, ועמדה להאיר תמיד.

כיון דחבו ישראל בעגלא, תבת כמלקדמין סיהרא לאתפגמא. ושלטא
חויא בישא ואחיד בה ומשיד לה לגביה. וכד ידע משה דחבו ישראל
ואתעבר מנייהו אנון זיינין קדישין עלאין, ידע ודאי דהא חויא אחיד ביה
בסיהרא לאמשכא לה לגביה ואתפגימת. כדיון אפיק לה לבר.

כיון שחטאו ישראל בעגל, שבה הלבנה להפגם כמו מקדם, ושלט
הנחש הרע ואחז בה ומשיד אותה אליו. וכשידע משה שחטאו ישראל
והוסר מהם אותם כלי זין קדושים עליונים, ידע ודאי שהרי הנחש
אחז בלבנה להמשיכה אליו ונפגמה, ואז הוציא אותה החוצה.

וכיון דקיימא לאתפגמא אף על גב דיהושע קאים בעטרא דזיינין דיליה,
כיון דפגימי שריא בה ואתהדרת כמה דאתפגימת בחובא דאדם, לא זכיל
בר נש לאתקיימא. בר משה דהנה שליט בה ומותיה הנה בסטרא אחרא
עלאה. ועל דא לא הנה רשו בה לקיימא ליהושע תדיר ולא לאחרא. ועל
כך אהל מועד קרי ליה. אהל דהא שריא ביה זמן קציב לכל עלמא.

וכיון שעמדה להפגם, אף על גב שיהושע עמד בעטרה של כלי הזין
שלו, כיון שהפגם שרה בה וחזרה כמו שנפגמה בחטא של אדם, לא
יכול אדם להתקיים, פרט למשה שהיה שולט בה, ומותו היה בצד
אחר עליון. ועל זה לא היה רשות בה לקיים את יהושע תמיד ולא

אחר. ועל כן אהל מועד קראו לו. אהל, שהרי שורה בו זמן קצוב לכל העולם.

ועל דא רזא דמלה, אית ימינא לעילא ואית ימינא לתתא. אית שמאלא לעילא ואית שמאלא לתתא. אית ימינא לעילא בקדשה עלאה. ואית ימינא לתתא דאיהו בסטרא אחרא. אית שמאלא לעילא בקדשה עלאה לאתערא רחימותא לאתקשרא סיהרא באתר קדישא לעילא לאתנהרא. ואית שמאלא לתתא דאפריש רחימותא דלעילא ואפריש לה מלאנהרא בשמשא ולא תקרבא בהדיה. ודא הוא סטרא דחויא בישא.

ועל זה סוד הדבר - יש ימין למעלה ויש ימין למטה. יש שמאל למטה ויש שמאל לעילא. יש ימין למעלה בקדשה עליונה, ויש ימין למטה שהוא בצד האחר. יש שמאל למעלה שהוא בקדשה עליונה לעורר אהבה לקשר את הלבנה במקום קדוש למעלה להאיר, ויש שמאל למטה שמפריד אהבה שלמעלה, ומפריד אותה מלהאיר בשמש ולהתקרב אליו, וזהו צד של הנחש הרע.

דכד שמאלא דא דלתתא אתערת כדן משיך לה לסיהרא ואפריש לה מלעילא ואתחשכת נהוראה ואתדבקת בחויא בישא. וכדן שאיבת מותא לתתא לכלא ואתדבקת בחויא ואתרחקת מאילנא דחויא.

שפששמאל הזה שלמטה מתעורר, אז מושך את הלבנה ומפריד אותה מלמעלה ונחשך אורה ונדבקת בנחש הרע, ואז שואבת מות למטה לכל ונדבקת בנחש ומתרחקת מעץ החיים.

ועל דא גרים מותא לכל עלמא. ודא הוא דכדן אסתאבת מקדשא עד זמן קציב דאתקנת סיהרא ותבת לאנהרא ודא הוא אהל מועד. ועל דא יהושע לא מית אלא בעיטא של נחש דא דקריב ופגים משפנא כדקדמיתא. ודא הוא רזא דכתיב, (שמות לג) ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. דאף על גב דאיהו נער לתתא לקבלא נהורא, לא ימיש מתוך האהל. כמה דאתפגים דא הכי נמי אתפגים דא. אף על גב דזינא קדישא הנה ליה. כיון דאתפגים סיהרא הכי הוא ודאי לא אשתזיב בלחודוי מניה מההוא גוונא ממש.

ועל זה גרם מות לכל העולם. וזהו שאז נטמא המקדש עד זמן קצוב שנתקנה הלבנה ושבה להאיר, וזהו אהל מועד. ועל זה יהושע לא מת

אָלֶּא בְּעֵטְיוֹ שֶׁל הַנְּחֹשׁ הִזָּה שְׁקֵרָב וּפְגָם אֶת הַמְּקֻדָּשׁ כְּמוֹ קֹדֶם. וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב (שְׁמוֹת ל) וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן נוּן נֶעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל. שְׂאֵף עַל גֵּב שֶׁהוּא נֶעַר לְמִטָּה לְקַבֵּל אוֹר, לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל. כְּמוֹ שֶׁנִּפְגָּם זֶה - כֶּךָ גַּם נִפְגָּם זֶה, אֵף עַל גֵּב שְׂכָלֵי זֵין קְדוֹשׁ הִיָּה לוֹ. כִּיּוֹן שֶׁנִּפְגָּמָה הַלְּבָנָה, כֶּךָ הוּא וְדָאֵי לֹא נִצָּל לְבַדּוֹ מִמֶּנּוּ מֵאוֹתוֹ גְּוֹן מִמֶּשׁ.

דף נג ע"ב

תָּא חֲזִי, כְּגוֹוְנָא דָא כִּיּוֹן דְּחַב אָדָם נְטִל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְנִיָּה אַנּוּן זַיִינֵי אַתְּוּוֹן נְהִירִין קְדִישִׁין דְּאֵעֵטֵר לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְכִדִּין דְּחִלוּ וַיִּדְעוּ דְּהָא אֲתַפְּשִׁטוּ מְנִיָּיהוּ הָדָא הוּא דְּכַתִּיב וַיִּדְעוּ כִּי עֲרוּמִים הֵם. בְּקִדְמִיתָא הוּוּ מִתְּלַבְּשָׁן בְּאַנּוּן כְּתָרֵי יָקָר מְזַיִינִין דְּאַנּוּן חִירוּ מִכְּלָא. כִּיּוֹן דְּחַבּוּ אֲתַפְּשִׁטוּ מְנִיָּיהוּ. וְכִדִּין יִדַע דְּהָא מוֹתָא קָרִי לוֹן. וַיִּדְעוּ דְּאֲתַפְּשִׁטוּ מִחִירוּ דְּכְלָא. וְגִרְמוּ מוֹתָא לוֹן וּלְכָל עֲלָמָא (דף נג ע"ב), וַיִּתְּפְרוּ עֲלֵה תֵאֲנָה הָא (לו ב) אוֹקִימְנָא דְּאוֹלִיפּוּ כָּל זַיִינֵי חֲרָשִׁין וְקוֹסְמִין וְאַחִידוּ בְּהָאֵי דְּלִתְתָא כְּמָה דְּאַתְמָר. וְהֵהִיא שְׁעֵתָא אֲתַגְרַע זְקִיפּוּ וְקוֹמָה דְּאָדָם מָאָה אַמִּין. וְכִדִּין אֲתַעְבִּיד פְּרוּדָא וְקָאִים אָדָם בְּדִינָא וְאַתְלַטִּיא אֲרַעָא וְהָא אוֹקִימְנָא:

בֵּא רָאָה, כְּמוֹ זֶה, כִּיּוֹן שְׁחָטָא אָדָם, נְטִל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ אוֹתָם כְּלֵי זֵין, אוֹתִיּוֹת מְאִירוֹת קְדוֹשׁוֹת שְׁעֵטֵר אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאִזּוּ פְּחֻדוֹ, וַיִּדְעוּ שְׁהֲרֵי הִתְפָּשְׁטוּ מֵהֶם. זֶהוּ שְׁכַתּוּב וַיִּדְעוּ כִּי עֲרוּמִים הֵם. בְּהִתְחַלָּה הָיוּ מִתְּלַבְּשִׁים בְּאוֹתָם כְּתָרֵי כְּבוֹד מְזַיִינִים שֶׁהֵם חֲרוּת מִהֶכֶל. כִּיּוֹן שְׁחָטָאוּ, הִתְפָּשְׁטוּ מֵהֶם, וְאִזּוּ יִדְעוּ שְׁהֲרֵי הַמּוֹת קוֹרָא לְהֶם, וַיִּדְעוּ שְׁהִפְשִׁטוּ מִחֲרוּת הַכָּל, וְגִרְמוּ מוֹת לְהֶם וּלְכָל הָעוֹלָם. וַיִּתְּפְרוּ עֲלֵה תֵאֲנָה. הָרִי פְּרָשְׁנוּ שְׁלַמְדוּ כָּל מִינֵי כְּשָׁפִים וְקוֹסְמִים וְנֶאֱחָזוּ בְּזֶה שְׁלַמְטָה, כְּמוֹ שְׁנִתְבְּאַר. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִגְרַעָה הַזְּקִיפּוֹת וְקוֹמַת הָאָדָם מָאָה אַמּוֹת. וְאִזּוּ נַעֲשֶׂה פְּרוּד, וְעַמַּד אָדָם בְּדִין וְהִתְקַלְלָה הָאָרֶץ, וְהָרִי בְּאַרְנוּ.

וַיִּגְרַשׁ אֶת הָאָדָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לֹא יִדְעָנָא מָאן עֲבִיד תְּרוּכִין לְמָאן. אִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד תְּרוּכִין לְאָדָם אִי לֹא. אֲבָל מְלָה אֲתַהֲפִיד וַיִּגְרַשׁ אֶת, אִיִּית דְּיִיקָא. וּמָאן גִּרַשׁ אֶת, הָאָדָם וְדָאֵי גִרַשׁ אֶת. וּבְגִין דָּא כְּתִיב וַיִּשְׁלַחְהוּ יְיָ אֱלֹהִים מִגֹּן עֵדֶן. אַמַּאי וַיִּשְׁלַחְהוּ, בְּגִין דְּגִרַשׁ אָדָם אֶת כְּדִקְאֻמְרוּ. וַיִּשְׁכּוּ, אִיָּהוּ אֲשֶׁרִי לוֹן בְּאַתֵּר דָּא דְּאִיָּהוּ גְרִים וְסִתִּים אוֹרְחִין וְשְׁבִילִין וְאֲשֶׁרִי דִינִין עַל עֲלָמָא וְאַמְשִׁיד לְוֹטִין מִהֵהוּא יוֹמָא וְלַעֲלָא.

וַיִּגְרַשׁ אֶת הָאָדָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא יִדְעָתִי מִי עָשָׂה גְרוּשֵׁין לְמִי, אִם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה גְרוּשִׁים לְאָדָם אִם לֹא. אָבֵל הַדְּבָר הַתְּהַפֵּךְ, וַיִּגְרַשׁ אֶת, אִיִּת דְּוֹקָא, וּמִי גִרַשׁ אֶת? הָאָדָם. הָאָדָם וְדַאי גִרַשׁ אֶת, וְלָכֵן כָּתוּב וַיִּשְׁלַחְהוּ ה' אֱלֹהִים מִגֵּן עֵדֶן. לָמָּה וַיִּשְׁלַחְהוּ? מִשּׁוּם שֶׁגִרַשׁ אָדָם אֶת, כְּפִי שֶׁבְּאַרְנוּ. וַיִּשְׁכֵּן - הוּא הַשָּׂרָה אוֹתָם בְּמִקוּם זֶה. שֶׁהוּא גֵרָם וְסִתָּם דְּרָכִים וְשִׁבְלִים וְהַשָּׂרָה דִּינִים עַל הָעוֹלָם, וְהַמְּשִׁיךְ קַלְלוֹת מֵאוֹתוֹ יוֹם וְיָמָעְלָה.

וְאֵת לַהֵט הַחֲרָב הַמִּתְהַפֶּכֶת, כֹּל אֲנוּן דְּשָׂרְיִין בְּקוֹזְפֵי דִינִין עַל עֲלָמָא, דְּמִתְהַפְּכִין לְגוֹנִין סְגִיֵּאִין בְּגִין לְאַתְּפָרְעָא מֵעֲלָמָא. לְזַמְנִין גּוֹבְרִין לְזַמְנִין נְשִׁין לְזַמְנִין אֲשָׁא מְלַהֲטָא וְלְזַמְנִין רוּחִין דְּלִית מָאן דְּקָאִים בְּהוּ. וְכֹל דָּא לְשִׁמּוּר אֶת דְּרָךְ עַץ הַחַיִּים דְּלֹא יוֹסִיפוּן לְאַבְּאֲשָׁא כְּקִדְמִיתָא. לַהֵט הַחֲרָב, אֲנוּן דְּמְלַהֲטָאן אֲשָׁא וְקוֹסְטִירִי עַל רְאִישֵׁיהוּן דְּרִשְׁיַעֲיָא וְחִיבֵיָא. וּמִתְהַפְּכִין גּוֹנִין לְכַמָּה זַיִינִין לְפּוּם אֲרַחֲיֵיהוּ דְּבְנֵי נֶשָׂא. וְעַל דָּא לַהֵט כְּמָא דְּאֵת אָמַר (מִלְּאכִי א) וְלַהֵט אוֹתָם הַיּוֹם הַבֵּא וְגוֹ' וְהָא אֲתַמָּר. הַחֲרָב דָּא חֲרַב לַה' כְּמָא דְּאֵת אָמַר, (יִשְׁעִיָה לַה) חֲרַב לַה' מְלֵאָה דָם וְגוֹ'.

וְאֵת לַהֵט הַחֲרָב הַמִּתְהַפֶּכֶת, כֹּל אֱלוֹ שֶׁשְׂרוּיִים בְּזוֹרְקֵי הַדִּינִים עַל הָעוֹלָם, שְׂמִתְהַפְּכִים לְגוֹנִים רַבִּים כְּדִי לְהַפְּרַע מֵהָעוֹלָם. לְפַעְמִים אֲנָשִׁים וְלְפַעְמִים נָשִׁים. לְפַעְמִים אִשׁ לוֹהֲטָת וְלְפַעְמִים רוּחוֹת שְׂאִין מִי שְׁיַעֲמַד בָּהֶם. וְכֹל זֶה לְשִׁמּוּר אֶת דְּרָךְ עַץ הַחַיִּים שֶׁלֹּא יוֹסִיפוּ לְהַרְעַ כְּמִקְדָּם. לַהֵט הַחֲרָב - אֱלוֹ שְׂמִלְהֲטִים אִשׁ וְתַלְגִּינִים עַל רְאִישֵׁי הַרְשָׁעִים וְהַחוּטָאִים. וְהַגּוֹנִים מִתְהַפְּכִים לְכַמָּה מִינִים לְפִי דְּרָכֵי בְנֵי הָאָדָם, וְעַל זֶה לַהֵט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִלְּאכִי א) וְלַהֵט אֶתְּם הַיּוֹם הַבֵּא וְגוֹ', וְהָרִי נֶאֱמַר. הַחֲרָב - זֶה חֲרַב לַה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יִשְׁעִיָה לַד) חֲרַב לַה' מְלֵאָה דָם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לַהֵט הַחֲרָב (אֲפִילוּ) כֹּל אֲנוּן קִסְטֵרִין דְּלִתְתָּא דְּמִתְהַפְּכִין מְדִיוֹקְנָא לְדִיוֹקְנָא כְּלָהוֹן מְמַנֵּן עַל עֲלָמָא לְאַבְּאֲשָׁא וְלֹאֲסִטְאָה לוֹן לְחִיבֵי עֲלָמָא דְּעֵבְרִין עַל פְּקוּדֵי דְּמֵאֲרִיָּהוּן.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לַהֵט הַחֲרָב - [אֲפִילוּ] כֹּל אוֹתָם הַמְּמַנִּים שְׁלִמְטָה שְׂמִתְהַפְּכִים מְדָמוֹת לְדָמוֹת, כְּלָם מְמַנִּים עַל הָעוֹלָם לְהַרְעַ וְלַהֲסִטוֹת אֶת רְשָׁעֵי הָעוֹלָם שְׁעוֹבְרִים עַל מְצוּוֹת רַבּוֹנָם.

תָּא חַזִּי, כִּינֵן דְּחַב אָדָם אֲמִשְׁיָךְ עֲלֵיהּ כְּמָה זַיִינִין בִּישֵׁין וְכַמָּה גְרִדִּינִי נְמוּסִין וְדַחִיל מְכַלְהוּ וְלֹא יָכִיל לְקַיֵּימָא עֲלֵיהּ. שְׁלֵמָה יַדַּע חֲכְמַתָּא עֲלָאָה

וְשׂוּי לִיָּה קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא עֵטְרָא דְּמַלְכוּתָא וְהוּו דְּחִלו מְנִיָּה כֹּל עֲלָמָא.
כִּינן דְּחָב אֲמִשִּׁיךְ עֲלֵיה כֶּמָּה זַיְינִין בִּישִׁין וְכֶמָּה גְּרַדִּינִי נְמוּסִין וְדַחִיל
מִכְּלָהוּ וְכַדִּין יִכִּילו לְאַבְּאֶשָּׂא לִיָּה וּמָה דְּהוּוּ בִּידֵיה נְטָלו מְנִיָּה.

בֹּא רְאֵה, כִּינן שְׂאָדָם חֲטָא, הַמְּשִׁיךְ עֲלֵיו כֶּמָּה מִינִים רְעִים וְכֶמָּה בְּעֲלִי
דִּינִים, וּפְחַד מְכַלָּם וְלֹא יִכַּל לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם. שְׁלֵמָה יָדַע חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה,
וְשֵׁם לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֵטְרַת מַלְכוּת, וְכֹל הָעוֹלָם הִיָּה פּוֹחַד מִמֶּנּוּ.
כִּינן שְׂחֲטָא, הַמְּשִׁיךְ עֲלֵיו כֶּמָּה מִינִים רְעִים וְכֶמָּה בְּעֲלִי דִּינִים, וּפְחַד
מְכַלָּם, וְאִזּו יִכְלוּ לְהִרְע לוֹ. וּמָה שְׁהִיָּה בִּידּוֹ לְקַחוּ מִמֶּנּוּ.

וְעַל דָּא בְּמָה דְּאִזִּיל בְּר נֶשׁ וּבְהַהוּא אֲרַחָא דְּאֵתְדַבֵּק בֵּיה, הַכִּי מְשִׁיךְ עֲלֵיה
חִילָא מִמֶּנָּה דְּאִזִּיל לְקַבְּלֵיה. כִּךְ אָדָם הוּוּ מְשִׁיךְ עֲלֵיה חִילָא אֲחָרָא
מִסָּאָב. דְּסָאִיב לִיָּה וּלְכָל בְּנֵי עֲלָמָא.

וְעַל זֶה, בְּמָה שְׁהוּלֵךְ בֶּן אָדָם וּבְאוֹתָהּ הַדְּרִיךְ שְׁנַדְּבַק בָּהּ, כִּךְ מוֹשֵׁךְ
עֲלֵיו כֹּחַ מִמֶּנָּה שְׁהוּלֵךְ כְּנַגְדּוֹ. כִּךְ אָדָם הִיָּה מוֹשֵׁךְ עֲלֵיו כֹּחַ טָמָא אַחַר
שְׂטָמָא אוֹתוֹ וְאֵת כֹּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

תָּא חֲזִי, כִּד חָב אָדָם מְשִׁיךְ עֲלֵיה חִילָא מִסָּאָבָא וְסָאִיב לִיָּה וּלְכָל בְּנֵי
עֲלָמָא. וְהֵאִי הוּא חוּיָא בִּישָׂא דְּאִיָּהוּ מִסָּאָב וְסָאִיב עֲלָמָא. דְּתַנִּין כִּד אֲפִיק
נְשָׁמַתִּין מִבְּנֵי נֶשָׂא, אֲשֶׁתְּאָר מְנִיָּה גּוּפָא מִסָּאָב וְסָאִיב בֵּיתָא. וְסָאִיב לְכָל
אֲנוּן דְּמִקְרָבִין בֵּיה. הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב, (בַּמִּדְבָר יט) הַנּוֹגַע בְּמַת וְגוּ'. וְעַל דָּא
כִּינן דְּאִיָּהוּ נְטִיל נְשָׁמַתָּא וְסָאִיב גּוּפָא כִּדִּין אֲתִיָּהִיב רְשׁו לְכָל אֲנוּן סְטָרִי
מִסָּאָבָן לְשָׂרְיָא עֲלוּי. דְּהֵא הַהוּא גּוּפָא אֲסִתְּאָב מִסְטָרָא דְּהַהוּא חוּיָא
בִּישָׂא דְּשָׂרְיָא עֲלוּי. וְעַל דָּא בְּכָל אֲתַר דְּהַהוּא חוּיָא בִּישָׂא שְׂאֲרִי מִסָּאָב לִיָּה
וְאֲסִתְּאָב.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁחֲטָא אָדָם, מְשִׁיךְ עֲלֵיו כֹּחַ טָמָאָה וְטָמָא אוֹתוֹ וְאֵת כֹּל בְּנֵי
הָעוֹלָם, וְזֶהוּ נְחֹשׁ הָרַע שְׁהוּא טָמָא וּמִטָּמָא אֵת הָעוֹלָם. שְׁשִׁנִּינוּ,
כְּשֶׁמוּצִיא נְשָׁמוֹת מִבְּנֵי הָאָדָם, נֶשְׂאָר מִמֶּנּוּ גּוּף טָמָא, וּמִטָּמָא אֵת
הַבֵּית וּמִטָּמָא אֵת כֹּל אֵלָה שְׁמַתְקָרְבִים אֵלָיו. זֶהוּ שְׁכַתּוּב (בַּמִּדְבָר יט)
הַנּוֹגַע בְּמַת וְגוּ'. וְעַל זֶה, כִּינן שְׁהוּא נּוֹטֵל נְשָׁמָה וּמִטָּמָא אֵת הַגּוּף, אִזּו
נִתְּנָה רְשׁוֹת לְכָל אוֹתָם צְדָדִים טָמָאִים לְשָׂרוֹת עֲלֵיו, שְׁהֲרִי אוֹתוֹ הַגּוּף
נְטָמָא מִן הַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ הַנְּחֹשׁ הָרַע שְׁשׁוּרָה עֲלֵיו. וְעַל זֶה, בְּכָל מְקוֹם
שְׂאוֹתוֹ נְחֹשׁ הָרַע שׁוּרָה, מִטָּמָא אוֹתוֹ וְנִטָּמָא.

וְתָא חֲזִי, כֹּל בְּנֵי עֲלָמָא בְּשַׁעֲתָא דְנִיַּיְמִי עַל עֲרִסְיָהּוּ בְּלִילְיָא, וְלִילְיָא פְּרִישׁ
גְּדַפְהָא עַל כֹּל בְּנֵי עֲלָמָא טַעְמֵי טַעְמָא דְמוֹתָא. וּמְגוֹ דְטַעְמֵי טַעְמָא דְמוֹתָא
הַאי רוּחָא מְסַאֲבָא שְׁטִיָּא עַל עֲלָמָא וְסָאִיב (על) עֲלָמָא (ד״א ל״ג בגו קפטרָא דִּילִיה) וְשְׁרִיָּא עַל יְדוּי דְבַר נֶשׁ וְאַסְתָּאב.

ובא וראה, כל בני העולם בשעה שישנים על מטותיהם בלילה, והלילה פורש כנפיו על כל בני העולם, טועמים טעם המות. ומתוך שטועמים טעם מות, רוח הטמאה הזו שטה על העולם ומטמאת [את] העולם [ד״א בתוך האהל שלו], ושורה על ידי האיש ונטמא.

וְכַד אֲתַעַר וְאֲתַהַדֵּר לִיה נֶשְׁמַתִּיהָ, בְּכֹל מָה דְיִקְרַב בִּידוּי כְּלָהוּ מְסַאֲבִי,
בְּגִין דְשְׁרִיָּא עֲלִיָּהּוּ רוּחַ מְסַאֲבָא. וְעַל דָּא לָא יִסַּב בְּר נֶשׁ מְנוּי לְאַלְבָּשָׂא
מִמָּאן דְלָא נְטִיל יְדוּי. דְהָא אֲמַשִּׁיד עֲלִיהָ הַהוּא רוּחַ מְסַאֲבָא וְאַסְתָּאב.
וְאִית לִיה רְשׁוּ לְהַאי רוּחַ מְסַאֲבָא לְשְׁרִיָּא בְּכֹל אֲתַר דְאַשְׁתַּכַּח רְשִׁימוּ
מְסַטְרִיהָ.

וכשמתעורר ונשמתו חוזרת אליו, בכל מה שיקרב בידו - הכל נטמא, כי שורה עליהם רוח טמאה. ועל זה לא יסב בר נש מנוי ללבש ממין שלא נטל ידיו, שהרי המשיך עליו אותו רוח טמאה ונטמא. ויש רשות לרוח הטמאה הזו לשרות בכל מקום שנמצא רשם מצדו.

דף נד ע״א

וְעַל דָּא לָא יִטוּל יְדוּי בְּר נֶשׁ מִמָּאן דְלָא נְטִיל יְדוּי בְּגִין דְאַמְשִׁיד עֲלִיהָ
הַהוּא רוּחַ מְסַאֲבָא וְקַבִּיל לִיה הַאי דְנִטְל מִנָּהּ מְנִיהָ וְאִית לִיה רְשׁוּ לְשְׁרִיָּא
עֲלוּי (דף נד ע״א) דְבַר נֶשׁ. בְּגִין כֶּךָ בְּעֵי בְר נֶשׁ לְאַסְתַּמְרָא בְּכֹל סְטְרוּי מְסַטְרָא
דְהַאי חוּיָא בִישָׂא דְלָא יִשְׁלוּט עֲלוּי. וְזַמִּין קוּדְשָׂא בְּרִיָּד הוּא לְעֲלָמָא דְאַתִּי
לְאַעְבְּרָא לִיה מְעֲלָמָא. הַדָּא הוּא דְכְתִיב, (זכריה יג) וְאֵת רוּחַ הַטּוֹמְאָה אֲעַבִּיר
מִן הָאָרֶץ (וכדיון) (ד״א וכתיב) (ישעיה כב) בְּלַע הַמּוֹת לְנֶצַח וְגו׳:

ולכן לא יטל אדם ידיו ממין שלא נטל ידיו, משום שהמשיך עליו אותו רוח טמאה וקבלו זה שנטל מים ממנו, ויש לו רשות לשרות על האדם. לכן צריך אדם להשמר בכל צדדיו מצד הנחש הרע הזה שלא ישלט עליו, ועתיד הקדוש ברוך הוא לעולם הבא לבטלו מן העולם. זהו שכתוב (זכריה יג) ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ, ואז כתוב (ישעיה כב) בלע המות לנצח וגו'.

וְהָאָדָם יָדַע אֶת חֲוֵה אֲשֶׁתוֹ וְגו'. רַבִּי אֲבָא פָתַח (וְאָמַר) (קְהֵלֶת ג) מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעוֹלָה הִיא לְמַעַלָּה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיּוֹרְדֶת הִיא לְמַטָּה לְאַרְצָךְ. הָאִי קָרָא כְּמָה גְּוֹנִין אִית בֵּיה. וְהִכִּי הוּא כָּל מְלוּי דְאֹרִייתָא כְּמָה גְּוֹנִין בְּכָל חַד וְחַד וְכִלְהוּ יָאוֹת וְהִכִּי אֲנוּן. וְכָל אֹרִייתָא מִתְפָּרְשָׁא בְּשִׁבְעִין אֲנָפִין. לְקַבִּיל שְׁבַעִין סְטָרִין וְשִׁבְעִין עֲנָפִין. וְהִכִּי הוּא בְּכָל מְלָה וּמְלָה דְאֹרִייתָא. וְכָל מְאִי דְנִפְיֵק מִכָּל מְלָה וּמְלָה כְּמָה גְּוֹנִין אֲתִפְרָשׁוּן מִנִּיה לְכָל סְטָרִין.

וְהָאָדָם יָדַע אֶת חֲוֵה אֲשֶׁתוֹ וְגו'. רַבִּי אֲבָא פָתַח וְאָמַר, (קְהֵלֶת ג) מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעוֹלָה הִיא לְמַעַלָּה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיּוֹרְדֶת הִיא לְמַטָּה לְאַרְצָךְ. לְפָסוּק הַזֶּה יֵשׁ כְּמָה גְּוֹנִים, וְכֵן הוּא כָּל דְבָרֵי הַתּוֹרָה יֵשׁ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּמָה גְּוֹנִים, וְכִלְמָס נְאוֹתִים וְכָךְ הֵם. וְכָל הַתּוֹרָה מִתְפָּרְשֶׁת בְּשִׁבְעִים פְּנִים כְּנֶגֶד שְׁבַעִים צְדָדִים וְשִׁבְעִים עֲנָפִים, וְכָךְ הוּא בְּכָל דְבָר וְדָבָר שֶׁל הַתּוֹרָה. וְכָל מָה שְׁיִוצֵא מִכָּל דְבָר וְדָבָר, כְּמָה אֲפָנִים מִתְפָּרְשִׁים מִמֶּנּוּ לְכָל הַצְּדָדִים.

תָּא חֲזִי, כַּד בַּר נֶשׁ אָזִיל בְּאַרְחָ קְשׁוּט, הוּא אָזִיל לִימִינָא, וְאַמְשִׁיךְ עָלֶיהָ רוּחָא קְדִישָׁא עֲלָאָה מְעִילָא. וְהָאִי רוּחַ סְלִיק בְּרַעוּתָא קְדִישָׁא לְאַתְאַחְדָּא לְעִילָא וּלְאַתְדַּבְּקָא בְּקְדוּשָׁה עֲלָאָה דְלֹא אֲתַעֲדִי מִנִּיה. וְכַד בַּר נֶשׁ אָזִיל בְּאַרְחָ בִּישׁ וְסֻטִי אַרְחוּי, הוּא אֲמֻשִׁיךְ עָלֶיהָ רוּחַ מְסֻאָבָא דְלִסְטֵר שְׁמַאלָא, וְסָאִיב לִיה וְאַסְתָּאב בֵּיה. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (וִיקְרָא יא) וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם. אֲתָא לְאַסְתָּאבָא מְסֻאָבִין לִיה.

בֵּא רָאָה, כְּשֶׁבֶן אָדָם הוֹלֵךְ בְּדַרְךְ אָמַת, הוּא הוֹלֵךְ לְיָמִין וּמִמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ קְדוּשָׁה עֲלִיוֹנָה מְלַמְעָלָה, וְרוּחַ זוֹ עוֹלָה בְּרַצוֹן קְדוּשׁ לְהֶאָחוֹז לְמַעַלָּה וּלְהַדְבִּיק בְּקְדוּשָׁה עֲלִיוֹנָה שְׁלֵא תְזוּז מִמֶּנּוּ. וְכִשְׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדַרְךְ רָעָה וְסוּטָה בְּדַרְכָּיו, הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּחַ טְמָאָה שְׁלִצְד שְׁמַאלָא, וּמִטְמָא אוֹתוֹ וְנִטְמָא בּוֹ, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (וִיקְרָא יא) וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם. בֵּא לְהַטְמָא - מְטְמָאִים אוֹתוֹ.

וְתָא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְבַר נֶשׁ אָזִיל בְּאַרְחָ קְשׁוּט וְאַמְשִׁיךְ עָלֶיהָ רוּחָא קְדִישָׁא עֲלָאָה וְאַתְדַּבִּיק בֵּיה, בְּרָא דִּיּוֹלִיד וְיַפּוּק מִנִּיה לְעֲלָמָא, הוּא מְשִׁיךְ עָלֶיהָ קְדוּשָׁה עֲלָאָה, וְיֵהָא קְדִישׁ בְּקְדוּשָׁה דְמֵאַרְיָה. כְּמָה דְכָתִיב, (וִיקְרָא כ) וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוּשִׁים וְגו'. וְכַד אִיהוּ אָזִיל בְּסֻטֵר שְׁמַאלָא, וְאַמְשִׁיךְ עָלֶיהָ רוּחַ מְסֻאָבָא וְאַתְדַּבִּיק בֵּיה, בְּרָא דִּיפּוּק מִנִּיה לְעֲלָמָא הוּא אֲמֻשִׁיךְ עָלֶיהָ רוּחַ מְסֻאָבִין וְיִסְתָּאב בְּמְסֻאָבוֹ דֵּהֵהוּא סְטָרָא.

ובא וראה, בשעה שבו אדם הולך בדרך אמת ומושיף עליו רוח קדשה עליונה ונדבק בה, הבו שיליד ויצא ממנו לעולם הוא ממשיך עליו קדשה עליונה ויהיה קדוש בקדשת רבונו, כמו שכתוב (שם כ) והתקדשתם והייתם קדשים וגו'. וכשהוא הולך בצד שמאל וממשיך עליו רוח טמאה ונדבק בו, הבו שייצא ממנו לעולם הוא ממשיך עליו רוח טמאה ויטמא בטמאת אותו הצד.

ועל דא פתיב מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה. פד איהו באתדבקות ימינא סלקא היא לעילא. וכד איהו באתדבקות שמאלא ההוא סטר שמאלא דאיהו רוח מסאבו נחית מעילא לתתא ושוי דיוריה בבר נש ולא אעדי מניה. וברא (ומה) דאוליד ביהווא (רוח) מסאבו איהו הוי בריה מההוא רוח מסאב איהו ההוא ברא.

ועל זה כתוב, מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה. וכשהוא בהדבקות הימין, היא עולה למעלה. וכשהוא בהדבקות השמאל, אותו צד שמאל שהוא רוח טמאה יורד מלמעלה למטה, ושם דיורו בבו האדם ולא זו ממנו. והבו [ומה] שיליד באותה [רוח] טמאה הוא נהיה בנו מאותו רוח הטמאה הוא אותו הבן.

אדם אתדבק בההוא רוח מסאב ואיתתיה אתדבקה ביה בקדמיתא ונטלת וקבילת ההוא זוהמא מניה אוליד בר. האי ברא ברא דרוח מסאבא איהו. ועל דא תרין בנין הוי. חד מההוא רוח מסאב וחד פד תב אדם בתיובתא. ובגיני כד האי מסטרא מסאבא. (ודא ד"א והאי) מסטרא דכ"א.

אדם נדבק באותו רוח טמא, ואשתו נדבקה בו בהתחלה, ולקחה וקבלה אותה זהמה ממנה הוליד בן. בן זה הוא בן של רוח הטמאה. ועל זה שני בנים הם - אחד מאותו רוח טמא, ואחד כששב אדם בתשובה. ולכן זה מצד הטמאה, [וזה] מצד הטהרה.

רבי אלעזר אמר בשעתא דאטיל נחש ההוא זוהמא בה בחנה קבילת ליה. וכד אשתמש עמה אדם אולידת תרין בנין. חד מההוא סטרא מסאבא וחד מסטרא דאדם. והוי דמי הבל בדיוקנא דלעילא וקין בדיוקנא דלתתא. ובגין כד אתפרשו ארחייהו דא מן דא. ודאי קין ברא דרוח מסאבא הנה דאיהו חו"א בישא. (והבל ברא דאדם) הנה. ובגין דקין אתא מסטרא דמלאך המות קטיל ליה לאחוי. והוא בסטרא דיליה. ומניה כל מדורין בישין ומזיקין ושדיו ורוחין אתין לעלמא.

רבי אלעזר אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁהֵטִיל נְחֹשׁ אוֹתָהּ זֶהֱמָה בְּחֹנָה, הִיא קִבְּלָה אוֹתוֹ, וְכִשְׁשָׁמֵשׁ עָמָה אָדָם, הוֹלִידָה שְׁנֵי בָּנִים - אֶחָד מֵאוֹתוֹ צַד טָמֵא, וְאֶחָד מֵצַד שֶׁל אָדָם. וְהֵבֵל הָיָה דוֹמָה בְּדַמּוֹת עֲלִיוֹנָה, וְקִיָּן בְּדַמּוֹת תַּחְתּוֹנָה, וְלָכֵן דִּרְכֵיהֶם נִפְרְדּוּ זֶה מִזֶּה. וְדַאי שֶׁקִּיָּן הָיָה בֶן שֶׁל רוּחַ הַטְּמֵאָה שֶׁהוּא הַנְּחֹשׁ הָרַע [והבל בן של אדם] הָיָה. וּבְגִלְל שֶׁקִּיָּן בָּא מֵצַד שֶׁל מְלֶאֶךְ הַמְּנוֹת, הָרַג אֶת אָחִיו, וְהוּא בְּצִדּוֹ, וּמִמֶּנּוּ כָּל הַמְּדוֹרִים הָרָעִים וּמִזִּיקִים וְשָׂדִים וְרוּחוֹת בָּאִים לְעוֹלָם.

דף נד ע"ב

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, קִיָּן, קִיָּנָא דְּמְדוֹרִין בִּישׁוּן דְּאָתוּ מִסְטָרָא דְּמִסְאָבָא לְעֵלְמָא. וְלִבְתַּר אֵייתִיאוּ קַרְבָּנָא. דָּא אַקְרִיב מִסְטָרָא דִּילִיָּה וְדָא אַקְרִיב מִסְטָרָא דִּילִיָּה. הָדָא הוּא דְּכַתִּיב וַיְהִי מִקֶּץ יָמִים וַיָּבֵא קִיָּן מִפְּרִי הָאֲדָמָה וְגוֹי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר וַיְהִי מִקֶּץ יָמִים, מֵאֵי מִקֶּץ יָמִים, דָּא הוּא קֶץ כָּל בְּשָׂר. וּמֵאֵן אִיהוּ דָּא מְלֶאֶךְ הַמְּנוֹת. וְקִיָּן מֵהָהוּא קֶץ יָמִים אֵייתִי קַרְבָּנָא. דִּיִּיקָא דְּקֶאֱמַר מִקֶּץ יָמִים וְלֹא אָמַר מִקֶּץ יָמִין. וּבְגִין כְּדָּ כְּתוּב בְּדִנְיָאֵל (דְּנִיָּאֵל יב) וְאַתָּה לָּךְ לְקַץ וְתַנּוּחַ וְתַעֲמוּד לְגוֹרְלָךְ. אָמַר לִיָּה לְקַץ הַיָּמִים אוֹ לְקַץ הַיָּמִין. אָמַר לִיָּה לְקַץ הַיָּמִין. וְקִיָּן מִקֶּץ הַיָּמִים אֵייתִי, (דף נד ע"ב)

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, קִיָּן - קִיָּן שֶׁל מְדוֹרִים רָעִים שֶׁבָּאוּ מֵצַד הַטְּמֵאָה לְעוֹלָם. וְאַחַר כֵּן הִבִּיאוּ קַרְבָּן. זֶה הַקְּרִיב מֵצַד שְׁלוֹ, וְזֶה הַקְּרִיב מֵצַד שְׁלוֹ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וַיְהִי מִקֶּץ יָמִים וַיָּבֵא קִיָּן מִפְּרִי הָאֲדָמָה וְגוֹי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, וַיְהִי מִקֶּץ יָמִים, מַה זֶּה מִקֶּץ יָמִים? זֶהוּ קֶץ כָּל בְּשָׂר. וּמִיָּהוּ זֶה? מְלֶאֶךְ הַמְּנוֹת. וְקִיָּן מֵאוֹתוֹ קֶץ יָמִים הִבִּיאוּ קַרְבָּן. דִּיִּיקָא שֶׁאָמַר מִקֶּץ יָמִים וְלֹא אָמַר מִקֶּץ יָמִין. וְלָכֵן כְּתוּב בְּדִנְיָאֵל (דְּנִיָּאֵל יב) וְאַתָּה לָּךְ לְקַץ וְתַנּוּחַ וְתַעֲמוּד לְגוֹרְלָךְ. אָמַר לוֹ, לְקַץ הַיָּמִים אוֹ לְקַץ הַיָּמִין? אָמַר לוֹ, לְקַץ הַיָּמִין. וְקִיָּן הִבִּיאוּ מִקֶּץ הַיָּמִים.

וַיָּבֵא קִיָּן מִפְּרִי הָאֲדָמָה. כְּמָא דְּאָתָּה אָמַר וּמִפְּרִי הָעֵץ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מִפְּרִי הָאֲדָמָה כְּמָא דְּאָתָּה אָמַר, (ישעיה ג) אוֹי לְרָשָׁע רָע כִּי גִמּוּל יִדְּיוֹ וְגוֹי. (כי פרי מעלליהם יאכלו. פרי מעלליהם יאכלו דא מלאך המות יאכלו) (נייא גמול ידיו דא מלאך המות. יעשה לו דאתמשך) עֲלִיָּיהוּ וַיִּתְּדַבֵּק בְּהוּ לְקַטְלָא לֹון וּלְסָאָבָא לֹון. וְעַל דָּא קִיָּן אַקְרִיב מִסְטָרָא דִּילִיָּה.

וַיָּבֵא קִיָּן מִפְּרִי הָאֲדָמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִפְּרִי הָעֵץ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִפְּרִי הָאֲדָמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג) אוֹי לְרָשָׁע רָע כִּי גִמּוּל יִדְּיוֹ וְגוֹי נְכִי

פרי מעלליהם יאכלו, פרי מעלליהם יאכלו זה מלאך המות יאכלו]. [גמול ידיו זה מלאך המות, יעשה לו שנמשך] עליהם וידבק בהם להרג אותם ולטמא אותם. ועל זה קין הקריב מצדו.

והבל הביא גם הוא מבכורות לאסגאה סטרא עלאה דאתיא מסטר קדוששתא (ד"א מסטרא קדישא). ובגיני כך וישע יי אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה. לא קביל (לוו) (ד"א ליה) קודשא בריך הוא. ועל דא ויחר לקין מאד. ויפלו פניו דהא לא אתקבילו אנפוי, אנון אנפין דסטרוי וקביל ליה להבל. ובגיני כך כתוב ויהי בהיותם בשדה. בשדה דא אתתא. כמא דאת אמר (דברים כב) כי בשדה מצאה, וקין קני על נוקבא יתירה דאתילידת עם הבל דכתיב ותוסף ללדת והא אתמר:

והבל הביא גם הוא מבכורות - לרבות הצד העליון שבא מצד הקדשה [מצד קדוש], ולכן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה. לא קביל אותם [אותו] הקדוש ברוך הוא. ולכן ויחר לקין מאד ויפלו פניו. שהרי לא התקבילו פניו, אותם פנים של צדו, וקבל את הבל. ולכן כתוב ויהי בהיותם בשדה. בשדה זו האשה, כמו שנאמר (דברים כב) כי בשדה מצאה. וקין קנא על הנקבה היתרה שנולדה עם הבל, שכתוב ותוסף ללדת, והרי נאמר.

הלא אם תיטיב שאת כמה דאתמר. אבל שאת כדאמר רבי אבא שאת תסתלק לעילא ולא תיחות לתתא. אמר רבי יוסי האי מלה השתא אתמר ויאות הוא. אבל הכי שמענא שאת יסלק מינד וישבוק לך אתדבקותא דא דרוח מסאבא.

הלוא אם תיטיב שאת, כמו שנאמר. אבל שאת כמו שאמר רבי אבא, שאת תעלה למעלה ולא תרד למטה. אמר רבי יוסי, דבר זה פעת נאמר ונאה הוא, אבל כך שמעתי, שאת יעלה ממך ויעזב לך הדבקות זו של רוח הטמאה.

ואי לא לפתח חטאת רובץ. מאי לפתח דא דינא עלאה דאיהו פתחא דכלא כמא דאת אמר (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק. חטאת רובץ ההוא סטרא דאתדבקת ביה ואתמשכת עלך? והא נטיר לך לאתפרעא מנד כתרגומא.

ואם לא - לפתח חטאת רובץ. מה זה לפתח? זה הדין העליון שהוא הפתח של הכל, כמו שנאמר (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק. חטאת

לְבַץ - אוֹתוֹ הֵצֵד שְׁנֵדְבָקָה בּוֹ וְנִמְשָׁךְ עָלָיו, יִשְׁמַר אוֹתוֹ לְהַפְרַע מִמֶּךָ, כְּתִרְגוּמוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְקָטִיל קִין לְהָבֵל, לָא הָוּה יָדַע הֵיךְ (נפיק) (ד״א יפיק) נְשַׁמְתִּיה מִנִּיה. וְהָוּה נְשִׁיךְ לִיה בְּשִׁינִיה כְּחוּיָא. וְהָא אוֹקְמוּהָ חֲבָרְיָא. בֵּיה שַׁעֲתָא לֵייט לִיה קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. וְהָוּה אָזִיל לְכָל סְטָרִי עֲלָמָא, וְלָא הָוּה אֲתֵר דְמִקְבֵּל לִיה. עַד דְאַטְפַּח עַל רִישִׁיה וְתָב קָמִי מְאָרִיה. וְקָבִילַת לִיה אַרְעָא בְּמַדוּרָא לְתַתָּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בָּא רָאָה, בְּשַׁעָה שְׁקִין הָרַג אֶת הָבֵל, לָא יָדַע אֵיךְ יוֹצִיא [ויצאת] נְשַׁמְתוֹ מִמֶּנּוּ, וְהָיָה נוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ בְּשִׁנּוֹ כְּנַחֲשׁ, וְהָרִי בְּאָרוּהָ הַחֲבָרִים. בְּאוֹתָהּ הַשַּׁעָה קָלְלוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהָיָה הוֹלֵךְ לְכָל צְדִדֵי הָעוֹלָם, וְלָא הָיָה מְקוּם שְׁמִקְבֵּל אוֹתוֹ, עַד שְׁטַפַּח עַל רִאשׁוֹ וְשָׁב לְפָנֵי רְבוּנוֹ, וְהָאָרֶץ קָבְלָה אוֹתוֹ בְּמַדוּר הַתַּחְתּוֹן לְמַטָּה.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר אַרְעָא קָבִילַת לִיה לְמִיָּהדָּ בְּהָ דְכְּתִיב וַיִּשָּׂם יְיָ לְקִין אוֹת. רַבִּי יִצְחָק אָמַר לָאוּ הֵכִי. אֶלָּא לְתַתָּא קָבִילַת לִיה אַרְעָא בְּמַדוּרָא חֲדָא דְתַחְתּוֹתָהּ דְכְּתִיב הִן גְּרִשְׁתָּ אוֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה גּוֹרֶשׁ. אֲבָל לְתַתָּא לָא גּוֹרֶשׁ. וּבָאֵן אֲתֵר קָבִילַת לִיה אַרְעָא, בְּאֶרְקָא. וְכָל אֲנוּן דְדִירִי תַמָּן עֲלִיהוֹן כְּתִיב (ירמיה ה') יֵאבְדוּ מְאָרְעָא וּמִתַּחְתּוֹת שְׁמִיָּא אֶלָּה. וְתַמָּן שׁוּי מְדוּרִיהָ. וְהֵינּוּ דְכְּתִיב וַיִּשָּׁב בְּאֶרֶץ נוֹד קְדָמַת עֵדֶן.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הָאָרֶץ קָבְלָה אוֹתוֹ לְלַכְתָּ בְּהָ, שְׁכָתוֹב וַיִּשָּׂם ה' לְקִין אוֹת. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, לָא כֵּן, אֶלָּא לְמַטָּה קָבְלָה אוֹתוֹ הָאָרֶץ בְּמַדוּר אַחַד שְׁתַּחְתִּיָּה, שְׁכָתוֹב הִן גְּרִשְׁתָּ אֶתִּי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה גּוֹרֶשׁ, אֲבָל לְמַטָּה לָא גּוֹרֶשׁ. וּבְאִיזָה מְקוּם קָבְלָה אוֹתוֹ הָאֲדָמָה? בְּאֶרְקָא, וְעַל כָּל אֶלָּה שְׁדָרִים שָׁם כְּתוּב (ירמיה ה') יֵאבְדוּ מִן הָאָרֶץ וּמִתַּחַת הַשָּׁמַיִם הָאֵלָּה. וְשָׁם שָׁם אֶת מְדוּרוֹ, וְהֵינּוּ שְׁכָתוֹב וַיִּשָּׁב בְּאֶרֶץ נוֹד קְדָמַת עֵדֶן.

תּוֹסֵפֶת כִּינּוּ דְאָמַר קִין גְּדוֹל עוֹנֵי מְנַשָּׂא, מַחַל לִיה קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא פְּלִגּוּ מֵעוֹנֵשִׁיהָ. בְּגִין דְגָזַר עֲלִיהָ בְּקַדְמִיתָא וְאָמַר לִיה נַע וְנָד תְּהִיָּה בְּאֶרֶץ וְהַשְׁתָּא אֲשַׁתָּאֵר בְּנוֹד בְּלַחְדוּי. הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּצָּא קִין מִלְּפָנֵי ה', וְגו'; כְּלוּמַר דְכַד נָפַק מִן קַדְסֵי ה' הָוּה בְּגִין לְמַהוּי נָד בְּאֶרְעָא וְלָא נַע.

כִּינּוֹן שְׁאֵמַר קִינּוֹ גְדוֹל עֹנֵי מִנְשׂוּא, מַחֲל לֹה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲצִי מֵעֲנֵשׂוּ. מִשׁוּם שְׁגִזֵר
עָלָיו בְּהִתְחַלָּה וְאָמַר לֹה נֵעַ וְנָד תִּהְיֶה בְּאֶרֶץ, וְעֲכָשׂוּ נִשְׁאָר בְּנוֹד בְּלִבְדוֹ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב
וַיֵּצֵא קִינּוֹ מִלְפָּנֵי ה' וְגו'. כְּלוֹמַר, שְׁכַשְׁיָצָא מִלְפָּנֵי ה' הָיָה בְּשִׁבִיל לְהִיּוֹת נָד בְּאֶרֶץ וְלֹא
נֵעַ.

וְעוֹד אָמְרוּ כַּד נִפְקָ קִינּוֹ מִן קָדָם ה' אָמַר לֹה אָדָם בְּרִי מָה אֲתַעְבִּיד עַל דִּינָךְ. אָמַר לֹה קִינּוֹ
אָבָא כְּבָר אֲתַבְּשֶׁרִית דְּמַחֲל לִי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּנוֹד בְּלַחוּדוּי. אָמַר לֹה הֵיאֵךְ הוּא. אָמַר
לֹה בְּגִין דְּתַבִּית וְאוֹדִית קַמִּיה. אָמַר אָדָם וְכִי דִין הוּא רַב וְתַקִּיף חֵילָא דְתַשׁוּבָה וְאָנָא לֹא
יְדִיעַת. שְׁרָא לְשַׁבְחָא לְמַרְיָה וְלֹאֻדָּאָה לִיָּה פִתַח וְאָמַר, (תְּהֵלִים צב) מְזִמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת
טוֹב לְהוֹדוֹת לָהּ; כְּלוֹמַר טוֹב לְשַׁבְחָא וְלֹאֻתְבָּא וְלֹאֻדָּאָה קַמִּיה קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא. (עַד כֹּאן
תּוֹסַפְתָּא)

וְעוֹד אָמְרוּ, כְּשִׁיָּצָא קִינּוֹ מִלְפָּנֵי ה', אָמַר לֹה אָדָם: בְּנִי, מָה נַעֲשֶׂה עַל
דִּינָךְ? אָמַר לֹה קִינּוֹ: אָבָא, כְּבָר הִתְבַּשְׂרִיתִי שְׁמַחֲל לִי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּנוֹד בְּלִבְדוֹ. אָמַר לֹה: הֵיאֵךְ הוּא? אָמַר לֹה: מִשׁוּם שְׁחָטָאתִי וְהוֹדִיתִי
לְפָנָיו. אָמַר אָדָם: וְכִי זֶהוּ גְדָל וְחִזְקָ כַּח הִתְשׁוּבָה וְאָנִי לֹא יְדַעְתִּי!!
הִתְחַיֵּל לְשַׁבַּח לְרַבּוֹנוֹ וְלְהוֹדוֹת לֹה. פִתַח וְאָמַר (תְּהֵלִים צב) מְזִמּוֹר שִׁיר
לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת לָהּ. כְּלוֹמַר, טוֹב לְשַׁבַּח וְלָשׁוּב וְלְהִתְוֹדוֹת
לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. עַד כֹּאן הַתּוֹסַפְתָּא.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק מֵהֵיכָא שְׁעֵתָא דְקָטִיל קִינּוֹ לְהַבֵּל, דְּאֲתַפְרֵשׁ (ד"א אַתְפֵּרֵשׁ)
אָדָם מֵאֲתַתִּיה. תְּרִין רוּחִין נוֹקְבִין הִיוּ אֲתֵינּוּ וּמְזַדְּוֹגֵן עַמִּיה, וְאוֹלִיד רוּחִין
וְשִׁדִין דְּשָׂאטוֹן בְּעֵלְמָא. וְלֹא תַקְשִׁי לָךְ הַאי. דְּהָא בַר נֶשׁ כַּד אִיהוּ בְּחַלְמִיה
אֲתֵינּוּ רוּחִין נוֹקְבִין וְחִיִּיכוֹן עַמִּיה וּמִתְחַמְמָן מִנִּיה וְאוֹלִידִין לְבַתֵּר. וְאֵלִין
אֲקֵרוּן נְגַעֵי בְּנֵי אָדָם. וְלֹא מִתְהַפְּכוֹן אֵלָא לְדִיוֹקְנֵי בְּנֵי נִשְׂאָ. וְלִית לֹוֹן שְׁעָרִין
בְּרִישָׁא. וְעַל דָּא כְּתִיב בְּשִׁלְמָה (שְׁמוּאֵל ב' ז) וְהוֹכַחְתִּיו בְּשִׁבְטֵי אֲנָשִׁים וּבְנִגְעֵי
בְּנֵי אָדָם. וְאֵפִילוֹ כְּהַאי גִּוּנָא רוּחִין דְּכוּרִין אֲתֵינּוּ לְנִשְׂי עֵלְמָא וּמִתְעַבְּרוּן
מִנִּיהוּ וְאוֹלִידוֹן רוּחִין. וְכִלְהוֹן נְגַעֵי בְּנֵי אָדָם אֲקֵרוּן.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁהַרְגָ קִינּוֹ אֶת הַבֵּל, שְׁנַפְרַד [נַפְרַד] אָדָם
מֵאֲשֵׁתוֹ, שְׁתֵּי רוּחֹת נְקֻבוֹת הִיוּ בְּאוֹת וּמְזַדְּוֹגוֹת עַמּוֹ, וְהוֹלִיד רוּחֹת
וְשִׁדִים שְׁמִשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם. וְזֶה לֹא יִקְשֶׁה לָךְ, שְׁהַרִי בֶן אָדָם כְּשֶׁהוּא
בְּחִלּוֹמוֹ, בְּאוֹת רוּחֹת נְקֻבוֹת וְצוֹחֲקוֹת עַמּוֹ וּמִתְחַמְמוֹת מִמֶּנּוּ
וּמוֹלִידוֹת אַחַר כֶּךָ, וְאֵלָה נְקֵרָאִים נְגַעֵי בְּנֵי אָדָם, וְלֹא מִתְהַפְּכִים אֵלָא
לְדַמְיּוֹת בְּנֵי אָדָם, וְאֵינּוּ לָהֶם שְׁעָרוֹת בְּרִישָׁא. וְעַל זֶה כְּתוּב בְּשִׁלְמָה
(שְׁמוּאֵל ב' ז) וְהוֹכַחְתִּיו בְּשִׁבְטֵי אֲנָשִׁים וּבְנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם. וְאֵפִילוֹ כְּמוֹ זֶה
רוּחֹת זְכָרִים בְּאִים לְנִשְׁוֹת הָעוֹלָם, וְהוּן מִתְעַבְּרוֹת מֵהֶם וּמוֹלִידוֹת
רוּחֹת. וְכִלְסֵם נְקֵרָאִים נְגַעֵי בְּנֵי אָדָם.

דף נה ע"א

בְּתֵר מֵאָה וּתְלָתִין שָׁנִין אֶתְלַבֵּשׁ אָדָם (דף נה ע"א) בְּקִינוּיָא וְאֶתְחַבֵּר בְּאַתְתִּיהָ
וְאוֹלִיד בֵּר וְקָרָא שְׁמִיהָ שֵׁית. רָזָא דְסוּפָא דְאֶתְוּוֹן בְּקִיטְרִי גְלִיפּוֹן. רַבִּי
יְהוּדָה אָמַר רָזָא דְרוּחָא דְאֶתְאַבִּיד דְאֶתְלַבֵּשׁ בְּגוּפָא (דארעא) אַחֲרָא בְּעֵלְמָא
הָדָא הוּא דְכָתִיב כִּי שֵׁת לִי אֱלֹהִים זָרַע אַחֲרַי תַּחַת הַבֶּל.

אַחַר מֵאָה וּשְׁלוּשִׁים שָׁנִים הִתְלַבֵּשׁ אָדָם בְּקִנְיָה וְהִתְחַבֵּר בְּאַשְׁתּוֹ,
וְהוֹלִיד בֵּן וְקָרָא שְׁמוֹ שֵׁית. סוּד שֶׁל סוּף הָאוֹתִיּוֹת בְּקִשְׁרִים חֲקוּקִים.
רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, סוּד שֶׁל רוּחַ שְׁאוּבֶדֶת שְׁמֵתְלַבֵּשׁת בְּגוּף [של הארץ] אַחֲרַי
בְּעוֹלָם, זֶהוּ שְׁכָתוּב כִּי שֵׁת לִי אֱלֹהִים זָרַע אַחֲרַי תַּחַת הַבֶּל.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה כְּתִיב וַיֹּלֶד בְּדַמּוֹתָיו (ע"י בסי"ט) כְּצֵלְמוֹ מִשְׁמַע דְּבִנְיָן אַחֲרָנִין
לֹא הוּוּ (בדממותו כצלמו ומלה דא הוא) בְּדִיוֹקְנָא דִּילֵיהּ. וְדָא בְּדַמּוֹתוֹ כְּצֵלְמוֹ
בְּתִיקוּנָא דְגוּפָא וּבְתִיקוּנָא דְנִפְשָׁא בְּאַרְחַ מִישָׁר. (נ"א ומלה דא הוא כמה דאתמר.
ואמר רבי אבא משמיה דרבי ייסא) כְּמָה דְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מִשְׁמִיהָ דְרַב יִיבָא סָבָא
בְּנִין אַחֲרָנִין בְּאַתְדַּבְּקוּתָא דְזוּהַמָּא דְנַחֲשׁ וְהָהוּא דְרַכִּיב בֵּיהּ דְאִיהוּ סַמְאֵל
הוּוּ. וּבְגִינֵי כֶּף לֹא הָוָה בְּדִיוֹקְנָא דְאָדָם. וְאִי תִימָא הָא אַמְרַת דְהַבֶּל
מִסְטָרָא אַחֲרָא הָוָה. הֵכִי הוּא. אַבְל תְּרוּוּיְהוּ לֹא הוּוּ בְּדִיוֹקְנָא דְלִתְתָא.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתוּב וַיֹּלֶד בְּדַמּוֹתָיו כְּצֵלְמוֹ, מִשְׁמַע שְׁבָנִים אַחֲרִים
לֹא הָיוּ [בדממותו כצלמו, ודבר זה הוא] בְּדַמּוֹתוֹ. וְזֶה בְּדַמּוֹתוֹ כְּצֵלְמוֹ, בְּתַקּוּן
הַגּוּף וּבְתַקּוּן הַנֶּפֶשׁ בְּדֶרֶךְ יֶשֶׁר. [נ"א: ודבר זה הוא כמו שנאמר, ואמר רבי אבא משם
רבי ייסא] כְּמוֹ שְׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מִשָּׁם רַבִּי יִיבָא הַזֶּקֶן, בְּנִים אַחֲרִים
בְּהִתְדַבְּקוּת זְהַמַּת הַנַּחֲשׁ, וְאוֹתוֹ שְׂרוּכְבַּ עָלָיו, שְׁהוּא סַמְאֵ"ל הָיוּ, וְלִכּוֹן
לֹא הָיָה בְּדַמּוֹת אָדָם. וְאִם תֵּאמַר, הָרִי אַמְרַת שְׁהַבֶּל הָיָה מִצַּד אַחֲרַי
- כֶּף הוּא! אַבְל שְׁנִיחָם לֹא הָיוּ בְּדַמּוֹת שְׁלֵמָטָה.

אָמַר (ד"א ליה) רַבִּי יוֹסִי וְהָא כְּתִיב וְהָאָדָם יָדַע אֶת חֲנוּהָ אֲשֶׁתוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד
אֶת קַיִן. וְלֹא (ד"א אמר ליה הכי הוא. אבל תרווייהו לא הוּוּ בדיוקניה. דלא) כְּתִיב וַיֹּלֶד
אֶת קַיִן. וְאִפִּילוּ בְּהַבֶּל לֹא כְּתִיב וַיֹּלֶד אֶלְא וַתּוֹסֵף לָלֶדֶת אֶת אַחִיו אֶת
הַבֶּל. וְדָא הוּא רָזָא דְמַלְאָה. אַבְל בְּהַאי מַה כְּתִיב, וַיֹּלֶד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצֵלְמוֹ.

אמר [לו] רבי יוסי, והרי כתוב והאדם ידע את חנה אשתו ונתהר ויתלד את קין, ולא [די"א אמר לה כך הוא, אבל שניהם לא היו בדמותו, שלא] כתוב ויולד את קין. ואפלו בהבל לא כתוב ויולד, אלא ותסוף ללדת את אחיו את הבל. וזהו סוד הדבר. אבל בזה מה כתוב? ויולד בדמותו כצלמו.

רבי שמעון אמר מאה ותלתין שנין אתפרש אדם מאתתיה. וכל אנון מאה ותלתין שנין הנה אוליד רוחין ושדין בעלמא. בגין ההוא חילא דזוהמא דהנה שאיב ביה. כיון דחסיל מניה ההוא זוהמא, תב וקני (דאעדו) לאנתתיה ואוליד בר. כדון כתיב ויולד בדמותו כצלמו.

רבי שמעון אמר, מאה ושלושים שנים נפרד אדם מאשתו, וכל אותם מאה ושלושים השנים הנה מוליד רוחות ושדים בעולם בגלל אותו כח הזהמה שהיה שאוב בו. כיון שחסל ממנו אותה הזהמה, שב וקנא את אשתו והוליד בן. אז כתוב ויולד בדמותו כצלמו. [שעבר]

תא חזי, כל בר נש דאזיל לסטר שמאלא וסאיב ארחוי, כל רוחי מסאבי משיד על גרמיה ורוח מסאב אתדבק ביה ולא אעדי מניה. ואתדבקוּתא (דיליה) דההוא רוחא מסאב הוי בהאי בר נש ולא באחרא. ובגיני כד אתדבקוּתא דלהון לאו איהו אלא באנון דמתדבקין בהו. זכאין אנון צדיקא דאזלי בארח מישר ואנון זכאי קשוט ובניהון זכאין בעלמא ועלייהו כתיב, (משלי ב) כי ישרים ישכנו ארץ.

בא ראה, כל בן אדם שהולך לצד שמאל ומטמא את דרכיו, כל רוחות הטמאה מושד על עצמו, ורוח טמאה נדבקות בו ולא זזה ממנו, והתדבקוּת [של] אותה רוח טמאה יהיה באיש הזה ולא באחר, ולכן התדבקוּתם אינה אלא באלה שנדבקים בהם. אשרי הצדיקים שהולכים בדרך ישרה, והם צדיקי אמת, ובניהם צדיקים בעולם, ועליהם כתוב (משלי ב) כי ישרים ישכנו ארץ.

אמר רבי חייא מאי דכתיב ואחות תובל קין נעמה. מאי איריא הכא דקאמר קרא דשמה נעמה. אלא בגין דטענין בני נשא אבתרה ואפילו רוחין ושדין. רבי יצחק אמר אנון בני האלהים עזא ועזאל טעו בתרה.

אמר רבי חייא, מה שקתוב ואחות תובל קין נעמה, מה קרה כאן שהכתוב אמר ששמה נעמה? אלא משום שטעו בני אדם אחריה

וְאַפְלוּ רוּחוֹת וְשָׂדִים. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אוֹתָם בְּנֵי הָאֱלֹהִים עָזָא וְעָזָאל
טָעוּ אַחַר רִיָּה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר אֲמֵן שֶׁל שְׂדִים הֵנּוּ. דְּמַסְטָרָא דְקִין נִפְקֵת. וְהִיא אֶתְמַנֵּת
עַל לֵילִיא (עַם לֵילִית) בְּאַסְכְּרָה דְרַבִּי. אָמַר לִיה רַבִּי אָבָא וְהָא אָמַר מִר דְּהִיא
אֶתְמַנֵּת לְחַיִּיכָא בְּבִנֵי נָשָׂא. אָמַר לִיה הָכִי הוּא וְדָאִי דְהָא אִיהִי אֶתְיִית
וְחַיִּיכָאֵת בְּהוּ בְּבִנֵי נָשָׂא, וְלִזְמַנִּין דְּאוּלִּידַת רוּחִין בְּעֵלְמָא מְנִייהוּ וְעַד כָּאן
אִיהִי קַיִימַת לְחַיִּיכָא בְּהוּ בְּבִנֵי נָשָׂא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אֲמַם שֶׁל הַשְּׂדִים הִיְתָה שְׂיִצְאָה מִצַּד קִין, וְהִיא
הֶתְמַנְתָּה עַל הַלֵּילָה [עַם לֵילִית] בְּאַסְכְּרָה שֶׁל תִּינוּקוֹת. אָמַר לוֹ רַבִּי אָבָא,
וְהָרִי אָמַר מִר שֶׁהִיא הֶתְמַנְתָּה לְצַחֵק בְּבִנֵי אָדָם? אָמַר לוֹ, כֶּדָּ הוּא
וְדָאִי, שְׁהָרִי הִיא בָּאָה וּמְצַחֵקֵת בְּהֵם בְּבִנֵי אָדָם, וְלִפְעָמִים מוּלִידָה
רוּחוֹת בְּעוֹלָם מֵהֵם, וְעַד עַכְשָׁו הִיא עוֹמְדַת לְצַחֵק בְּבִנֵי אָדָם.

אָמַר לִיה רַבִּי אָבָא וְהָא אֲנוּן מִתִּין (קל א) כְּבִנֵי נָשָׂא, מָאִי טַעְמָא אִיהִי
קַיִימַת עַד הַשְּׂתָא. אָמַר לִיה הָכִי הוּא. אָבַל לֵילִית וְנַעְמָה וְאַגְרַת בֵּת מַחְלַת
דְּנִפְקַת מִסְטָרָא דְלֵהוֹן כְּלֵהוּ קַיִימוֹת עַד דִּיבַעַר קוּדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא, רוּחַ
מִסְאָבָא מְעֵלְמָא דְכְּתִיב (זכריה יג) וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אָבָא, וְהָרִי הֵם מִתִּים כְּבִנֵי אָדָם, מָה הַטַּעַם הִיא עוֹמְדַת
עַד עַכְשָׁו? אָמַר לוֹ, כֶּדָּ זֶה! אָבַל לֵילִית וְנַעְמָה וְאַגְרַת בֵּת מַחְלַת שְׂיִצְאָה
מֵהַצַּד שְׁלֵהֵם, כְּלָן קַיִימוֹת, עַד שְׂיַבַעַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּדָּ הוּא רוּחַ הַטְּמָאָה
מִן הָעוֹלָם, שְׂפָתוֹב (זכריה יג) וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן וְוִי לוֹן לְבִנֵי נָשָׂא אֲנוּן דְּלֵא יְדַעִין וְלֵא מְשַׁגְיַחִין וְלֵא
מִסְתַּכְּלִין וְכֵלְהוּ אֶטִימִין דְּלֵא יְדַעִין כְּמָה מְלִיָּא עֵלְמָא מְבַרְיִין מְשַׁנְיִין
דְּלֵא אֶתְחַזוֹן וּמְמַלִּין סְתִימִין. דְּאֶלְמֵלָא (יהיב) אֶתְיִיב רְשׁוּ לַעֲינָא לְמַחְזִי,
יְתַמְהוּ בְּנֵי נָשָׂא הִיךְ יְכַלִּין לְאֶתְקַיִימָא בְּעֵלְמָא.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא
מְשַׁגְיַחִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים וְכֵלְם אֶטוּמִים, שֶׁלֹּא יוֹדְעִים כְּמָה מְלֵא
הָעוֹלָם מְבַרְיִוֹת מְשֻׁנוֹת שֶׁלֹּא נִרְאוֹת וּמְדַבְּרִים נִסְתָּרִים. שְׂאֶלְמֵלָא [נתן]
נִתְּנָה רְשׁוֹת לַעֲיִן לְרְאוֹת, יְתַמְהוּ בְּנֵי אָדָם אִיךְ יְכוּלִים לְהִתְקַיֵּם
בְּעוֹלָם.

תָּא חֲזִי, הָאֵי נַעֲמָה אִמָּא דְשִׁדְיָן הֵוֹת. וּמִסְטָרָה אֲתִיָּין כָּל אַנּוּן שְׁדִין
דְּמִתְחַמְמָן מִבְּנֵי נָשָׂא וְנִטְלֵי רוּחַ תִּיאֻבְתָּא מְנִיָּהּ וְחִיִּיכְתּוּ בְּהוּן דְּעֵבְדֵי לוֹן
בְּעֵלֵי קָרְיִין. וּבְגִין דְּבַעַל קָרִי אֲתִי מִסְטָרָא דְרוּחַ מְסֻאָבָא, בְּעֵי לְאַסְחָא
גְרַמִּיהָ לְאַתְדַּכָּא מְנִיָּהּ. וְהָא אוֹקְמוּהָ חֲבַרְיָא:

בֹּא רְאֵה, נַעֲמָה הַזֹּה, אִם הַשְּׂדִים הֵיִתְהוּ, וּמִצְדָּה בָּאִים כָּל אוֹתָם שְׂדִים
שְׁמִתְחַמְמִים בְּבְנֵי אָדָם וְלוֹקְחִים מֵהֶם רוּחַ תִּיאֻוָּה, וְצוֹחֶקֶת בְּהֶם,
שְׁעוֹשִׂים אוֹתָם בְּעֵלֵי קָרִי. וּבְגִלְל שְׁבַעַל קָרִי בָּא מִצְד שֶׁל רוּחַ הַטְּמָאָה,
צְרִיף לְרַחֵץ עֲצָמוֹ לְהַטְהֵר מִמֶּנּוּ. וְהִרִי בְּאַרוּהָ הַחֲבַרְיִים:

זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם לְדִיוֹקְנֵי. אֲמַר רַבִּי יִצְחָק אַחְמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא
לְאָדָם דִּיוֹקְנֵי דְכָל אַנּוּן דְרִין דִּיִּיתוּן לְעֵלְמָא. וְכָל חֲפִימֵי עֵלְמָא וּמְלָכֵי
עֵלְמָא דְזְמִינִין לְקִיָּמָא עֲלֵיָּהּ דִּישְׂרָאֵל. (כד) מְטָא לְמַחְמֵי דְוֹד מְלָכָא
דִּישְׂרָאֵל דְאַתִּיָּלִיד וּמִית. אֲמַר לִיָּהּ (דִּיִּיא לִיִּג אִמַר וְכוּ) (קמ א, קסח א) מְשֻׁנִּין דִּילִי
אוּסִיף) אוּזִיף לִיָּהּ עֵי שְׁנִין. וְגִרְעוּ מֵאָדָם עֵי שְׁנִין וְסֻלִיק לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיף
הוּא לְדוּד.

זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם - לְדִמְיוֹתָיו. אֲמַר רַבִּי יִצְחָק, הִרְאָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּף
הוּא לְאָדָם דְּמִיּוֹת שֶׁל כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת שְׁיַבְאוּ לְעוֹלָם, וְכָל חֲכָמֵי
הָעוֹלָם וּמְלָכֵי הָעוֹלָם שְׁעֵתִידִים לְעַמֵּד עַל יִשְׂרָאֵל. הַגִּיעַ לְרֵאוֹת אֶת
דְּוֹד מְלָךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁנּוֹלַד וּמִית. אֲמַר לוֹ, [אִמַר] מֵהַשְּׁנַיִם שְׁלִי [אוּסִיף] אֵלּוּהָ
לוֹ שְׁבַעִים שְׁנַיִם. וְגִרְעוּ מֵאָדָם שְׁבַעִים שְׁנַיִם וְהַעֲלָה אוֹתָם הַקְּדוּשׁ
בְּרוּף הוּא לְדוּד.

דף נה ע"ב

וְעַל דָּא שְׁבַח דְּוֹד וְאֲמַר (תהלים צב) כִּי שְׁמַחְתִּנִּי (דף נה ע"ב) ה' בְּפַעֲלָךְ בְּמַעֲשֵׂי
יְדֶיךָ אֲרַנֶּן. מֵאֵן גָּרַם לִי חֲדוּהָ (בהאי) בְּעֵלְמָא, פְּעֵלְךָ דָּא הוּא אָדָם קְדַמְאָה
דְּאִיָּהּ פְּעֵלוֹ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא, וְלֹא פְּעֵלוֹ דְּבִשְׁרָא וְדָם. מַעֲשֵׂה יְדִיו
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא וְלֹא מִבְּנֵי נָשָׂא. וְעַל דָּא גְרַעֵי אַנּוּן שְׁבַעִין שְׁנִין מֵאָדָם,
מֵאֲלָף שְׁנִין דְּהוּהָ לִיָּהּ לְאַתְקִיָּמָא בְּהוּ. וְאַחְמֵי לִיָּהּ קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא כָּל
חֲפִימֵי דְרָא וְדָרָא. עַד דְּמְטָא לְדַרְיָה דְרַבִּי עֲקִיבָא. וְחֲמֵי אוּרִיָּיתָא דִּידִיָּהּ
וְחֲדִי. חֲמֵי מִיתְתִּיָּהּ וְעַצִּיב. פְּתַח וְאֲמַר (תהלים קלט) וְלִי מַה יִּקְרוּ רַעִיף אֵל
מַה עֲצָמוֹ רַאשִׁיָּהֶם:

ועל זה שבח דוד ואמר, (תהלים צב) כי שמחתני ה' בפעלך במעשי ידיך ארנו. מי גרם לי חדוה בעולם [הזה]! פעלך, זהו אדם הראשון שהוא פעלו של הקדוש ברוך הוא, ולא פעלו של בשר ודם, מעשה ידיו של הקדוש ברוך הוא ולא מבני אדם. ועל זה גרעו אותם שבעים שנים מאדם מאלף שנים שהיו לו להתקיים בהם. והראה לו הקדוש ברוך הוא כל חכמי דור ודור, עד שהגיע לדורו של רבי עקיבא, וראה תורה שלו ושמת. ראה מיתתו והתעצב. פתח ואמר, (תהלים קלט) ולי מה יקרו רעיד אל מה עצמו ראשיהם.

זה ספר, ספר ודאי. והא (לעיל לו ב) אוקימנא דכד הוה אדם בגנתא דעדן נחית ליה קודשא בריך הוא ספרא על ידא דרזיאל מלאכא קדישא ממנא על רזי עלאין קדישין וביה גליפין גלופי עלאין וחכמה קדישא. ושבעין ותריין זיני דחכמתא הוו מתפרשון מניה לשית מאה ושבעין גליפין דרזי עלאי.

זה ספר - ספר ודאי. והרי בארנו, כשהיה אדם בגן עדן, הוריד לו הקדוש ברוך הוא ספר על ידי המלאך רזיאל הקדוש הממנה על הסודות העליונים הקדושים, ובו חקוקים חקיקות עליונות וחכמה קדושה, ושבעים ושנים מיני חכמה היו מתפרשים ממנו לשש מאות ושבעים חקיקות של סודות עליונים.

באמצעיתא דספרא גליפא דחכמתא למנדע אלף וחמש מאה מפתחו דלא אתמסרו לעלאי קדישי. וכלהו אסתומו ביה בספרא עד דמטא (דייא ליה לאדם, כיון דמטא) לגבי דאדם, (מניה) הוו מתכנשי מלאכי עלאי למנדע ולמשמע. והוו אמרי (תהלים נז) רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך.

באמצע הספר חקיקת החכמה לדעת אלף וחמש מאות מפתחות שלא נמסרו לעליונים קדושים, וכלם נסתרים בספר, עד שהגיע נלו לאדם, כיון שהגיע) אצל אדם, ממנו היו מתכנסים מלאכים עליונים לדעת ולשמע, והיו אמרים (שם נז) רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך.

בה שעתא אתרמיז לגביה הדרניאל מלאכא קדישא ואמר ליה, אדם, אדם, הוי גניז יקרא דמארך דלא אתיהיב רשותא לעלאי למנדע ביקרא דמרך בר אנת. והנה עמיה טמיר וגניז ההוא ספרא עד דנפק אדם מגנתא דעדן. דהא בקדמיתא הוה מעיין ביה ומשתמש כל יומא בגינזיא דמריה

וְאֵתְגַלִּיין לִיה רְזִין עֲלָאין מַה דְּלֵא יִדְעוּ שְׁמַשִּׁי עֲלָאין. כִּינן דְּחֶטָא וְעֵבֶר עַל פְּקוּדָא דְמֵאֲרִיה פֶּרַח הֵהוּא סְפָרָא מְנִיה. וְהָהּ אָדָם טַפַּח עַל רִישׁוּי וּבְכִי וְעָאֵל בְּמִי גִיחוּן עַד קְדָלִיה וּמִיָּא עֲבָדִין גּוֹפִיה חֲלָדִין חֲלָדִין וְאִשְׁתַּנִּי זִיוִיה.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נְרַמְזוּ אֱלִיו לְהִדְרִינֵיא יִל הַמְלָאָה הַקְדוּשָׁה, וְאָמַר לוֹ: אָדָם, אָדָם, גְּנוּ אֶת כְּבוֹד רַבּוֹנְךָ, שְׁלֵא נִתְּנָה רְשׁוּת לְעֲלִיּוֹנִים לְדַעַת בְּכָבוֹד רַבּוֹנְךָ פְּרִט לָךְ. וְהָיָה הַסֵּפֶר הַהוּא שְׁמוֹר וְגִנּוּזוּ עִמּוֹ עַד שְׁיִצָּא אָדָם מִגֶּן עֵדֶן. שְׁהֲרִי בְּהִתְחַלָּה הָיָה מְעִין בּוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ כָּל יוֹם בְּגִנְזֵי רַבּוֹנוֹ, וְהִתְגַּלְּלוּ לוֹ סוּדוֹת עֲלִיּוֹנִים מַה שְׁלֵא יִדְעוּ שְׁמַשִּׁים עֲלִיּוֹנִים. כִּינן שְׁחֶטָא וְעֵבֶר עַל מִצּוֹת רַבּוֹנוֹ, פֶּרַח מְמַנּוּ אוֹתוֹ הַסֵּפֶר, וְהָיָה אָדָם טוֹפַח עַל רִאשׁוֹ וּבּוֹכָה, וְנִכְנַס בְּמִי גִיחוּן עַד צְנָאוֹ, וְהַמִּים עוֹשִׂים אֶת גּוֹפוֹ נִקְבִים נִקְבִים וְהִשְׁתַּנָּה זִיוו.

בְּשַׁעֲתָא הֵהִיא רְמִזוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְרַפְּאֵל וְאֶתִיב לִיה הֵהוּא סְפָרָא וּבִיָּה הָהּ מִשְׁתַּדֵּל אָדָם וְאַנַּח לִיה לִשְׁת בְּרִיה וְכֵן לְכָל אַנּוּן תּוֹלְדוֹת עַד דְּמִטָּא לְאַבְרָהָם וּבִיָּה הָהּ יִדַע לְאַסְתַּכְּלָא בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיה וְהָא אֶתְמַר. וְכֵן לְחֲנוּךְ אֶתִיָּהֵב לִיה סְפָרָא וְאַסְתַּכְּלָא מְנִיה בִּיקְרָא עֲלָאָה:

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה רְמִזוּ הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא לְרַפְּאֵל, וְהִשִּׁיב לוֹ אוֹתוֹ הַסֵּפֶר, וּבּוֹ הָיָה אָדָם עוֹסֵק וְהִנִּיחוּ לִשְׁת בְּנוֹ, וְכֵן לְכָל אוֹתָם צְאָצְאִים, עַד שְׁהִגִּיעַ לְאַבְרָהָם, וּבּוֹ הָיָה יוֹדַע לְהִסְתַּכְּלָא בְּכָבוֹד רַבּוֹנוֹ, וְהֲרִי נֶאֱמַר. וְכֵן לְחֲנוּךְ נִתֵּן לוֹ הַסֵּפֶר וְהִסְתַּכְּלָא מִמֶּנּוּ בְּכָבוֹד הָעֲלִיּוֹן.

סְתֵרֵי תוֹרָה

הַשְּׁלֵמָה מֵהַהִשְׁמַטוֹת (סִימָן ט) וַיּוֹלֵד בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת אוֹלִיפְנָא מֵהֵקָא דְאַחֲרִינָן לֹא הוּוּ בְּדִיוֹקְנָא דִּילִיה וְדָא בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ אֶתְעַבִּיד בְּתִיקוּנָא דְגּוֹפִיה וּבְתִיקוּנָא דְנַפְשָׁא בְּאוֹרַח מִישַׁר כְּדָקָא יֵאוּת.

וַיּוֹלֵד בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת. לְמַדְנּוּ מִכָּאן, שְׁהֶאֱחָרִים לֹא הִיוּ בְּדַמּוּת שְׁלוֹ, וְזֶה בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ נַעֲשֶׂה, בְּתַקּוּן הַגּוֹף וּבְתַקּוּן הַנַּפֶּשׁ, בְּדָרְךָ יֵשֶׁר כְּרָאוּי.

תַּא חֲזִי נְחֹשׁ אֶטִּיל זֹהֲמָא בְּחִנָּה וְהֵהוּא זֹהֲמָא הָהּ מִכְּשֵׁפָא בְּמַעְהָא וְלֹא יָכִיל לְאַצְטִיירָא בְּגִין דְּעַד לֹא חֶטָא אָדָם הוּוּ אֶתְוּוֹן בְּאַלְפָּא בִּיתָא מִתְתַּקְנִי בִּיה וְאֶתְצִיירָן בִּיה בְּהֵאִי עֲלָמָא עַד דְּמִטָּת לְאֵת כִּיף אֶתְתַּקְנוּ דְּכָר וְנוֹקְבָא בְּחֻבִּיבּוֹ בְּגִנְתָּא וּמְלָאכִי עֲלָאִי קִמְיִיהוּ מִיַּד אַבְאִישׁ לְסַמִּיאַל בְּרַקִּיעָא וְנַחַת וְרַכָּב עַל נְחֹשׁ תַּקִּיף וְאַחֲזִי קַמִּיה מִיָּא אֶתְעַרְבוּ אֶתְוּוֹן כְּדִין אֶתְחַבֵּר סַמִּיאַל בְּהֵהוּא נְחֹשׁ וְאֶתְעַבִּידוּ חַד, וְנִטְלוּ אֶתְוּוֹן וְעַבִּידוּ מִתְמָן וְהִלָּאָה אוּמְנוּתָא בִּישָׂא בְּאֶתְוּוֹן צִיִּד צִיִּיד וְהִינּוּ צִיִּץ וְצִדּוֹ לְהוּ בְּפִתּוּיָא בִּישָׂא וְעַבְדוּ אוּמְנוּתָא וְתִיר בְּאֶתְוּוֹן קִיִּר אוּמְנוּת דְּשִׁקְרָא בְּגִין דְּאֶתְהַדְרוּ לְאַפְּכָא (לְהַפְכָא) אֶתְוּוֹן

בְּאוֹמְנוּתָא בִּישָׁא. קו"ף דְּלֵא זְכִיל לְקוּימָא דְלִית לָהּ רְגְלִין קוּפָא קַמִּיהּ בְּנִי נִשָּׂא לִית לִיהּ קוּימָא.

בֵּא רְאֵה, הַנְּחָשׁ הַטִּיל זְהֻמָּה בְּחֻנָּה, וְאוֹתָהּ זְהֻמָּה הִיָּתָה מְכַשְׁפֵּשֶׁת בְּמַעֲיָהּ וְלֹא זְכָלָה לְהַצְטִיר, מִשּׁוּם שֶׁעַד שֶׁלֹּא חָטָא אָדָם, הָיוּ אוֹתוֹת הָא"י מִתְקַנִּים בּוֹ וּמִצְטִיָּרִים בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְאוֹת כ"ף, נִתְקַנּוּ זְכָר וּנְקֵבָה בְּחִבּוּבוֹת בְּגוֹן, וּמִלְאָכִים עֲלִיוֹנִים לְפָנֶיהֶם. מִיָּד הִרְע לְסַמְא"ל בְּרַקִּיעַ, וְיָרַד וָרָכַב עַל נְחָשׁ חֲזַק וְנִרְאָה לְפָנָיו. מִיָּד הִתְעַרְבוּ הָאוֹתוֹת, וְאָז הִתְחַבֵּר סַמְא"ל עִם אוֹתוֹ הַנְּחָשׁ וְנַעֲשׂוּ אֶחָד, וְלָקְחוּ אוֹתוֹת, וְעָשׂוּ מִשָּׁם וְהִלָּאָה אֲמָנוּת רְעָה בְּאוֹתוֹת צ"ד צ"ד, וְהִינּוּ צ"ץ, וְצָדוּ אוֹתָם בְּפִתּוּי רַע, וְעָשׂוּ אֲמָנוּת יִתְרָה בְּאוֹתוֹת ק"ר, אֲמָנוּת שֶׁל שְׁקָר, מִשּׁוּם שֶׁחֲזְרוּ לְהַפְדֵּי אוֹתוֹת בְּאֲמָנוּת רְעָה. קו"ף, שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד, שָׂאִין לוֹ רְגְלִים. קוּף לְפָנֵי בְּנֵי אָדָם אֵין לוֹ קוּיִם.

רִי"ש רַע, אֵלִין אֲתַהֲפְכוּ בְּאוֹמְנוּתָא בִּישָׁא עַל דְּנַפְלוּ אָדָם וְאֲתַתִּיָּהּ וּבְאֵלִין אֲתַנּוּן ק"ר אוֹלִידוּ בְּנִין וְלֹא הוּוּ בְּקוּימָא בְּדִיל זֹהֻמָּא דְנְחָשׁ דְּאֲשַׁתְּאִיב בְּחֻנָּה מֵהוּוּא זֹהֻמָּא מִמֶּשׁ אֲתַלִּיד קִין וּבְגִין דָּא אֲשַׁתְּכַח קְטוּלָא בְּגִין דְּנְחָשׁ אוֹמְנוּתָא דִּילִיהּ קְטוּלָא הוּוּא וְאֲתַעֲכְבוּ אֲתַנּוּן עַד הַכָּא.

רִי"ש, רַע אֵלוּ הִתְהַפְּכוּ בְּאֲמָנוּת רְעָה עַד שֶׁנִּפְלוּ אָדָם וְאֲשַׁתּוֹ, וּבְאוֹתוֹת הִלְלוּ ק"ר הוֹלִידוּ בְּנִים וְלֹא הָיוּ בְּקוּיִם בְּשִׁבִיל זְהֻמַּת הַנְּחָשׁ שֶׁנִּשְׁאַבָּה בְּחֻנָּה, מֵאוֹתָהּ זְהֻמָּה מִמֶּשׁ נוֹלַד קִין, וְלָכֵן נִמְצָא הַהֲרָג, מִשּׁוּם שֶׁאֲמָנוּת הַנְּחָשׁ הִיא הַרְגָה, וְהִתְעַכְּבוּ הָאוֹתוֹת עַד כָּאן.

בְּשַׁעֲוֵתָא דְתַב אָדָם בְּתִיבְתָא וְאֲהָדָר כְּמִלְקַדְמִין לְשִׁמְשָׁא בְּנוֹקְבִיָּה מֵה כְּתִיב וַיּוֹלַד בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ דָּא הָוָה מִתִּיקוּנָא דְרוּחָא וְגוּפָא כְּדָקָא יְאוֹת וּכְדִין כְּתִיב (קַהֲלַת ה') יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ וְאֲהָדָרוּ אֲתַנּוּן בְּשִׁירוּתָא דְשִׁי"ן וְתִי"ו דְכְּתִיב (בְּרַאשִׁית ד') כִּי יִשַׁת לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל שֶׁת הוּוּא בְּצִלְם וּדְמוּת דְקַדְמָאֵי לָאו הִכִּי וּמֵהַכָּא אֲתַבְּנִי עֲלֵמָא בְּגוֹנָא אַחֲרָא דְאַלְפָא בֵּיתָא, קִינָן וּמֵהַלְלָאֵל יָרַד, אֲתַוְסַף לְאַתְקָנָא סִידוּרָא דְעֲלֵמָא בְּשַׁבַּע קְטָרִין סְגֻלְגְלוֹ.

בְּשַׁעֲוֵתָא שֶׁאָדָם שָׁב בְּתִשׁוּבָה וְחִזַּר כְּמוֹ קִדְם לְשִׁמְשׁ עִם נְקֻבָּתוֹ, מֵה כְּתוּב? וַיּוֹלַד בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ, זֶה הָיָה מִתְקוּן שֶׁל רוּחַ וְגוּף כְּרַאזִי, וְאָז כְּתוּב (קַהֲלַת ח) יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ, וְחִזְרוּ הָאוֹתוֹת בְּהִתְחַלָּה שֶׁל שִׁי"ן וְתִי"ו, שֶׁכְּתוּב (בְּרַאשִׁית ד') כִּי יִשַׁת לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל. שֶׁת הוּוּא בְּצִלְם וּדְמוּת, שֶׁהֲרַאשׁוּנִים לֹא כָד, וּמִכָּאן נִבְנְהָ הָעוֹלָם בְּגוֹן אַחֵר שֶׁל אֲלָפָא בֵּיתָא. קִינָן וּמֵהַלְלָאֵל יָרַד, נוֹסַף לְתַנּוּן סִדוּר הָעוֹלָם בְּשַׁבַּע קְשָׁרִים.

שְׁבַע אֲרָצוֹת אֵינּוּן דָּא לְעִילָא מִן דָּא כְּמָה דְאֵינּוּן שְׁבַעָה רְקִיעֵין דָּא לְעִילָא מִן דָּא וְאֵינּוּן אֲרָץ אֲדָמָה אֲרָקָא גִיָּא נִשְׁיָה צִיָּה תִבֵּל. תִּבֵּל לְעִילָא מִכְּלָהּ, דְכְּתִיב (תְּהִלִּים ט) וְהוּוּא לְשִׁפּוֹט בְּצִדִק כִּד נִפְק אָדָם מִגִּנְתָּא דְעָדוֹן וְאֲתַתְּרַד מִתְּמִן אֲתַרְמִי לְהוּוּא דְאִיקְרִי אֲרָץ וְאִיהוּ אֲתַר חֲשׂוּד דְלִית תְּמִן נְהִירוֹ כְּלָל וְלֹא מִשְׁמֵשׁ כְּלוּם וְכִינָן דְאָדָם עָאֵל תְּמִן דְחִיל דְחִילוֹ סִגִּי וְלֵהִט הַחֲרֵב הַמְתִּיחֶפְכֵת הָוָה מִלְּהֻטָא בְּכָל סְטָרִין גּוֹ אֲרָץ.

שבע ארצות הן זו למעלה מזו, כמו שאותם שבעה רקיעים זה למעלה מזה, והם: ארץ, אדמה, ארקא, גיא, נשיה, ציה, תבל. תבל היא למעלה מכלם, שכתוב (תהלים ט) והוא ישפט תבל בצדק. כשיצא אדם מגן עדן וגרש משם, הוא נזרק לאותה שנקראת ארץ, והוא מקום חשוף שאין שם אור כלל ולא משמש כלום. כיון שאדם נכנס לשם, הוא פחד פחד גדול, ולהט החרב המתהפכת היתה לוחטת בכל הצדדים בכל הארץ.

כיון דנפק שבת והרהר תשובה אפיק קודשא בריה הוא ליה להווא אתר דאקרי אדמה דכתיב (בראשית ג) לעבוד את האדמה, בהאי אית נהירו דנהיר ודיוקניו דכבניא ומזל, ותמן יומא וציוריו דבני נשא עלאין גברין דנפקו מאדם במאה ותלתין שניו דקא הוה משמש ברוחי נוקבי ואינון עציבין תדיר, תליא בהו חדוה ואלין משטטי ונפקי לעלמא דא ומתהפכן לסטרא בישא ומתהדרן תמן וצלאן צלותא ומתיישבן בדוכתייהו תמן, וזרעין זרעין בריחיו, ואכלי. וחטין לית תמן ולא חד מזי מיני תבוואה.

כיון שיצאה שבת והרהר תשובה, הוציא אותו הקדוש ברוך הוא לאותו מקום שנקרא אדמה, שכתוב (בראשית ג) לעבד את האדמה. בזאת יש אור שמאיר ודמיונות של כוכבים ומזלות, ושם יום, וציורים של בני אדם עליונים, גברים שיצאו מאדם במאה ושלושים השנים שהיה משמש עם רוחות נקבות, והם תמיד עצובים, שאין בהם חדוה, ואלה משוטטים ויוצאים לעולם הזה ומתהפכים לצד רע, וחוזרים לשם ומתפללים תפלה, ומתיישבים במקומם שם, וזרעים זרעים ברחים ואוכלים, ואין שם חטים. ולא אחד מזי מיני תבוואה.

בהאי אתר אתיליד קין והבל, כיון דחטא קין אחית ליה קודשא בריה הוא מההוא אתר דאקרי אדמה כתיב (בראשית ד) הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה מההוא אתר דאקרי אדמה והייתי נע ונד בארץ בגין דתמן אתדחא ואתתרף.

בזה המקום נולדו קין והבל, כיון דחטא קין הוריד אותו הקדוש ברוך הוא לאותו מקום שנקרא אדמה, שכתוב (שם ד) הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה, מאותו מקום שנקרא אדמה. והייתי נע ונד בארץ, משום ששם נדחה וגרש.

והיה כל מוצאי יהרגני בההוא להט החרב המתהפכת ונהו דחיל והרהר תשובה וסליק ליה קודשא בריה הוא לארקא והוה תמן ואוליד בניו בארקא ובארקא אית נהירו דנהיר מגו שמשא, וזרעין זרעין ונטעין אילניו ולית תמן חטין ולא מאינון שבע זיני תבוואה. כל אינון דתמן אינון מתולדין דקין ואינון בתרין רישין מנהון גברין עלאין ומנהון גברין זעירין ולית בהו דעתא שלים כשאר בני נשא דהכא, לזמניו אינון זכאין ואתהדרן לסטרא טבא ולזמניו אתהדרן לסטרא בישא ומולידיו ומתין כשאר בני נשא.

והיה כל מוצאי יהרגני - אותה להט החרב המתהפכת, והיה פוחד, והרהר תשובה, והעלה אותו הקדוש ברוך הוא לארקא, והיה שם והוליד בנים בארקא, ובארקא יש אור שמאיר מתוך השמש, וזרעים זרעים ונטעים אילנות, ואין שם חטים ולא מאותם שבעה מיני תבוואה. כל אותם ששם הם מתולדות קין, והם עם שני ראשים, מהם גברים עליונים ומהם גברים קטנים, ואין בהם דעת שלמה כשאר בני אדם

שָׁפֵאן. לַפְעָמַיִם הֵם צְדִיקִים וְחוֹזְרִים לְצַד הַטּוֹב, וְלַפְעָמַיִם חוֹזְרִים לְצַד הָרָע, וּמוֹלִידִים וּמֵתִים כְּשֶׁאֵר בְּנֵי הָאָדָם.

אָדָם הוּא בְּאָדָמָה (וּאֲרַקָא) עַד דְּאוֹלִיד שְׁתַּי וּמֵתָמָן סָלִיק לְעֵילָא ד' דְּרָגִין וְסָלִיק לְהַאי אֲתֵר דְּאֲקָרִי תַבְל וְדָא תַבְל אִיהוּ עֲלָאָה דְכֻלְּהוּ דְרָגִין. כִּיּוֹן דְּסָלִיק סָלִיק לְאֲתֵר בֵּית מִקְדָּשָׁא דְּאֲקָרִי בְּאִינוּן שְׁמֵהוּ דְהוּא דִּיּוֹרִיָּה בְּה אֲרָץ אֲדָמָה דְהַכִּי אֲקָרִי דְלִיג אָדָם תְּלַת דּוּכְתֵי גֵיא, נְשִׂיָּה, צִיָּה, גֵיא אִיהוּ אֲתֵר וְדוּכְתָא סְגִי כְּהַאי פּוֹתֵנָא וְאֲרַכָּא דְגִיָּהֲנָם בְּגֵיא וּנְשִׂיָּה וְצִיָּה אֲתֵבְדְרוּ דְבָנוּ מְגֻדְלָא וְאוֹלִידוּ תָמָן עַל דְּאֲרָגִיזוּ לְמַלְכָּא עֲלָאָה בְּגִין דָּא קָרִיב לְנוֹרָא דְדִלִיק.

אָדָם הִיָּה בְּאָדָמָה [וּאֲרַקָא], עַד שְׁהוֹלִיד שְׁתַּי, וּמִשָּׁם עָלָה לְמַעְלָה אַרְבַּע דְּרָגוֹת, וְעָלָה לְמִקּוּם הַזֶּה שְׁנִקְרָא תַבְל. וְתַבְל זֶה הִיא הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת. כִּיּוֹן שֶׁעָלָה, עָלָה לְמִקּוּם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שְׁנִקְרָא בְּאוֹתָם שְׁמוֹת שְׁדִיּוֹרוֹ הִיָּה בְּהֵם, אֲרָץ אֲדָמָה כְּדֵן נִקְרָא. דְּלֵג אָדָם שְׁלֵשָׁה מְקוֹמוֹת - גֵיא, נְשִׂיָּה, צִיָּה. גֵיא הוּא אֲתֵר וּמִקּוּם גְּדוֹל כְּמוֹ רְחֵב וְאֲרָץ הַגִּיָּהֲנָם. בְּגֵיא וּנְשִׂיָּה וְצִיָּה הִתְפָּרוּ אוֹתָם שְׁבָנוּ מְגֻדְלָא וְהוֹלִידוּ שָׁם עַל שְׁהֲרָגִיזוּ אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן, לְכֹן זֶה קָרוֹב לְאֵשׁ הַדּוּלְקָת.

וְאִית בְּנֵי נְשָׂא יְקִירֵי בְּכָל עוֹתֵרָא וְעַפְרוֹת זָהָב וְאַבְנֵין יְקִירִין מְאֹן דְּעָאֵל תָּמָן וְהוּא מֵתַבְל בְּחִמֵּידוֹ דְּהוּא עוֹתֵרָא יְהִיבִין לֵיה וְסָלִיק לְזַמְנִין דְּדוּכְתָא דְּאֲקָרִי נְשִׂיָּה כְּגוֹן דְּאֲתֵנְשׁוּ תָמָן וְנַחֲתִית לְהַאי גֵיא וְלֹא יָדַע אֲתֵר דְּהוּא מֵתָמָן. גֵיא דָּא הוּא בְּאַמְצָעוּתָא דְּעֵילָא וְתֵתָא וְדָא אִיקָרִי גֵיא בְּן הַנוֹם. וְרַצוּעָה חֲדָא נְפָקָא מֵתָמָן לְעֵילָא לְהַאי תַבְל וְאִיקָרִי אוּף הַכִּי גֵיא בְּן הַנוֹם וְתָמָן פְּתַח דְּגִיָּהֲנָם.

וְיֵשׁ בְּנֵי אָדָם נְכַבְּדִים בְּכָל עֵשֶׁר וְעַפְרוֹת זָהָב וְאַבְנֵים יְקָרוֹת. מִי שְׁנַכְנַס לְשָׁם וְהִיָּה מֵתַבְל, בְּחִמְדַת אוֹתוֹ הָעֵשֶׁר נוֹתֵנִין לוֹ, וְלַפְעָמַיִם עוֹלָה לְמִקּוּם שְׁנִקְרָא נְשִׂיָּה, מִשׁוּם שְׁנִשְׁכַּח שָׁם. יוֹרֵד לְגֵיא הִיָּה וְלֹא יוֹדַע אֶת הַמִּקּוּם שֶׁהִיָּה מִשָּׁם. גֵיא הוּא בְּאַמְצָע שֶׁל מַעְלָה וּמִטָּה, וְזֶה נִקְרָא גֵיא בְּן הַנֶּסֶם, וְרַצוּעָה אַחַת יוֹצֵאת מִשָּׁם לְמַעְלָה לְתַבְל הַזֹּאת, וְנִקְרָאת אֵף כְּדֵן גֵיא בְּן הַנֶּסֶם, וְשָׁם פְּתַח הַגִּיָּהֲנָם.

אִינוּן בְּנֵי נְשָׂא דְתָמָן כּוֹלְהוּ דְדַעֵי חֲרָשִׁין וְחַפְמָאן יְקִירִין וְתָמָן זֹרְעֵי וְנִטְעֵי אֵילָנִין וְלִית תָּמָן חֲטִין וְלֹא חַד מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים. בְּנְשִׂיָּה אִית בְּנֵי נְשָׂא כּוֹלְהוּ קִטְיַעִין זְעִירִין וְלִית לְהוֹן חוֹטְמִין בְּרִ תְּרִין נוֹקְבִין דְּנַפִּיק בְּהוּ רִוְחָא וְכָל מַה דְּעַבְדִּי מִנְד מִשְׁתַּכְּחִי וְעַל דָּא אִיקָרִי נְשִׂיָּה וְזֹרְעֵי וְנִטְעֵי אֵילָנִין וְלִית תָּמָן חֲטִין וְלֹא מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים.

אוֹתָם בְּנֵי אָדָם שְׁשָׁם, כְּלָם יוֹדְעִים כְּשָׁפִים וְחַכְמוֹת נְכַבְּדוֹת, וְשָׁם זוֹרְעִים וְנוֹטְעִים עֲצִים, וְאִין שָׁם לֹא חֲטִים וְלֹא אַחַד מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים. בְּנְשִׂיָּה יֵשׁ בְּנֵי אָדָם כְּלָם קִטְוֵעִים קִטְנִים, וְאִין לְהֵם חֲטָמִים, פֶּרֶט לְשִׁנֵי נְקָבִים שְׁיוֹצֵאת בְּהֵם רִוְחָא, וְכָל מַה שְׁעוֹשִׂים מִנְד שׁוֹכְחִים, וְעַל כְּדֵן נִקְרָאת נְשִׂיָּה, וְזוֹרְעִים וְנוֹטְעִים עֲצִים, וְאִין שָׁם חֲטָים וְלֹא מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים.

צִיָּה אִיהוּ אֲתֵר כְּשִׁמְיָה בֵיה יְבִשׁוּתָא בְּכוֹלָא וְתָמָן בְּנֵי נְשָׂא שְׁפִירוּ בְּחִיזוּ וּמְגוּ דְאִיהוּ צִיָּה כְּדֵן יָדַעֵי אֲתֵר דְּמִקּוּרָא דְמִיּוּן נְבַעִין עָאֵלִין תָּמָן וְלְזַמְנִין דְּסָלְקִין מְגוּ אֲתֵר דְּמִיָּא וְסָלְקִין

להאי תבל ואינון בני מהימנותא נתיר מבני נשא אחרנין ובינייהו דיוורין טבין ועותרא סגי וזרעי מגו יבשותא דהתם ונטעי אלנין ולא מצליחין ותיאובתא דילהון לבני נשא דהכא. ומכלהו לית דאכלי נהמא כד (ס"א בר) אליו דהכא דבתבל הכא לעילא מפל אליו תבל וכתוב (תהלים ט) והוא ישפוט תבל בצדק.

צ"ה הוא מקום כשמו, יש שם יבש של הכל, ושם בני אדם יפים למראה, ומתוך שהיא ציח, כשיודעים מקום של מקור מים נובעים, נכנסים לשם, ולפעמים שעולים מתוך המקום של המים ועולים לתבל הזו, והם בני אמונה יותר מבני אדם אחרים, וביניהם דיורים טובים ועשר רב, וזרעים מעט מתוך היבש של שם, ונוטעים עצים ולא מצליחים, ותשוקתם לבני אדם של כאן, ומכאן אין אוכלי לחם - כמו [רק] אלה שכאן בתבל, כאן מעל כל אלה תבל, וכתוב (תהלים ט) והוא ישפוט תבל בצדק.

כגוונא דכל אליו ארעאן אית בהאי תבל וכל אליו שמיהן אית לה אוף הכי בגין דאיהי שביעאה אית הכא כגוונא דאינון דוכתי תחומין ודוכתי הכא ואיקרי כל חד וחד כגוונא דההוא דוכתא דלתתא. וכל אליו בדיוורין דבני נשא משניין אליו מאליו (תהלים ק"ד) מה רבו מעשיך יי כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך ע"כ: (עד כאן מההשמטות)

כמו שכל אלו הארצות יש בתבל ה את, וכל אלה השמות יש להם אף כך, משום שהוא שביעי, יש כאן כמו של אותם מקומות תחומים ומקומות כאן, ונקרא כל אחד ואחד כמו שאותו מקום שלמטה, וכל אלה בדיוורים של בני אדם משנים אלה מאלה, שכתוב (שם קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך: ע"כ מההשמטות.

זכר ונקבה בראם. רבי שמעון אמר רזין עלאין אתגליין בהני תרי קראי. זכר ונקבה בראם, למנדע יקרא עלאה רזא דמהימנותא דמגו רזא דנא אתברי אדם. תא חזי ברזא דאתבריאו שמים וארץ אתברי אדם. בהו כתיב אלה תולדות השמים והארץ (בהבראם). באדם כתיב זה ספר תולדות אדם. בהו כתיב בהבראם. באדם כתיב ביום הבראם. זכר ונקבה בראם. מהכא (אוליפנא) כל דיוקנא דלא אשתכח ביה דכר ונוקבא לאו איהו דיוקנא עלאה כדקא חזי. וברזא דמתניתין אוקימנא.

זכר ונקבה בראם. רבי שמעון אמר, סודות עליונים התגלו בשני הפסוקים הללו. זכר ונקבה בראם לדעת הכבוד העליון, סוד האמונה, שמתוך סוד זה נברא אדם. בא ראה, בסוד של שמים וארץ נברא אדם, בהם כתוב אלה תולדות השמים והארץ [בהבראם]. באדם כתוב זה ספר תולדות אדם. בהם כתוב בהבראם, ובאדם כתוב ביום הבראם. זכר ונקבה בראם. מכאן, כל דמות שלא נמצא בה זכר ונקבה, אינה דמות עליונה כראוי, ובסוד המשנה בארנו.

תָּא חֲזִי, בְּכֹל אֲתֵר דְּלֵא אֲשֵׁתְכֹחוּ דְּכֹר וְנוֹקְבָא כְּחֻדָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
לֹא שׁוּי מְדוּרְיָה בְּהֵוּא אֲתֵר. וּבְרַכָּאן לֹא אֲשֵׁתְכֹחוּ אֶלְא בְּאֲתֵר דְּאֲשֵׁתְכֹחַ
דְּכֹר וְנוֹקְבָא. דְּכֹתִיב וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמֵם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָם.
וְלֹא כְּתִיב וַיְבָרֶךְ אוֹתוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ אָדָם. דְּאֶפִּילוּ אָדָם לֹא אֶקְרִי אֶלְא
דְּכֹר וְנוֹקְבָא כְּחֻדָּא.

בֵּא רְאֵה, בְּכֹל מְקוּם שְׁלֵא נִמְצְאִים זְכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד, הַקְדוּשׁ בְּרִיךְ
הוּא לֹא שָׁם אֶת מְדוּרוֹ בְּאוֹתוֹ הַמְקוּם, וְהַבְּרָכוֹת לֹא נִמְצְאוֹת רַק
בְּמְקוּם שְׁנִמְצְאִים זְכָר וּנְקֵבָה, שְׁכָתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמֵם
אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָם, וְלֹא כְּתוּב וַיְבָרֶךְ אוֹתוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ אָדָם.
שְׁאֶפִילוּ אָדָם לֹא נִקְרָא אֶלְא זְכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִיּוֹמָא דְּאֲתַחְרַב בֵּי מְקַדְשָׁא בְּרַכָּאן לֹא אֲשֵׁתְכֹחוּ בְּעֵלְמָא
וְאֲתַאֲבִידוּ בְּכֹל יוֹמָא. דְּכֹתִיב, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אֲבָד. מֵאִי אֲבָד, אֲבָד בְּרַכָּאן
דְּהוּוּ שְׁרִיין בֵּיהּ כְּמָה דְּכֹתִיב, (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק. וְכֹתִיב, (ירמיה ז)
אֲבָדָה הָאֲמוּנָה. כְּגוֹנָא דָּא כְּתִיב וַיְבָרֶךְ אֹתָם וְכֹתִיב וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אֱלֹהִים.
מִשְׁׁיׁת אֲתֵיחְסוּ כָּל דְּרִי עֵלְמָא וְכָל אַנּוּן צַדִּיקִי קִשׁוּט דְּהוּוּ בְּעֵלְמָא.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִיּוֹם שְׁנַחְרַב בֵּית הַמְּקֻדָּשׁ לֹא נִמְצְאוֹת בְּרָכוֹת
בְּעוֹלָם, וְהֵם אוֹבְדוֹת בְּכֹל יוֹם, שְׁכָתוּב (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אֲבָד. מָה אֲבָד?
אֲבָד הַבְּרָכוֹת שְׁהִיוּ שׁוֹרוֹת בּוֹ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק.
וְכֹתוּב (ירמיה ז) אֲבָדָה הָאֲמוּנָה. כְּמוֹ זֶה כְּתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתָם, וְכֹתוּב וַיְבָרֶךְ
אֹתָם אֱלֹהִים. מִשְׁׁיׁת הִתֵּיחְסוּ כָּל דְּוֹרוֹת הָעוֹלָם וְכָל אוֹתָם צַדִּיקִי
אֲמַת שְׁהִיוּ בְּעוֹלָם.

דף נו ע"א

אָמַר רַבִּי יוֹסִי אֶלִּין אֲתָנוּן בְּתַרְאִין דְּהוּוּ בְּאוּרִייתָא (לאשתכחא) אֲשֵׁתְכֹחוּ
בְּתֵר דְּעֵבֵר אָדָם עַל אֲתָנוּן דְּאוּרִייתָא כְּלָהוּ (בסדר תשר"ק. ובגין כך קרא להווא
ברא דאיהו כדמותו (דף נו ע"א) בצלמו ש"ת דאנון קיומא דאתוון). וּבִתְיֹבִיתְיָה (ס"א
ובתיאובתיה) לְקַמֵּי מְאֲרִיָּה אֶחִיד בְּאֶלִּין תַּרְיִן. וּמְכַדִּין אֲתַהֲדְרוּ אֲתָנוּן לְמַפְרַע
בְּסֻדְרֵי תִּשְׁרִי"ק.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָאוֹתִיּוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת הִלְלוּ שְׁהִיוּ בִּתְוֹרָה [להמצא] נִמְצְאוּ
אַחַר שְׁעֵבֵר אָדָם עַל אוֹתִיּוֹת הַתְּוֹרָה כְּלָם [בסדר תשר"ק, ולכן קרא לאותו הבן

שהוא כדמותו כצלמו ש"ת, שהם קיום האותיות]. ובתשובתו [ובתשוקתו] לפני רבונו
אחו בשני אלה, ומאז חזרו האותיות למפרע בסדר תשר"ק.

ובגין דא קרא לההוא ברא דאתיליד ליה דאיהו בדמותו בצלמו ש"ת
דאנון סיומא דאתון. ולא אתתקנו אתון עד דקיימו ישראל על טורא
דסיני. וכדין אהדרו אתון על תקונייהו פיומא דאתבראו שמים וארץ.
ואתבסם עלמא וקימא על קיומיה.

ולכו קרא לאותו בן שנולד לו שהוא בדמותו בצלמו ש"ת, שהם סיום
האותיות. ולא נתקנו האותיות עד שעמדו ישראל על הר סיני, ואז
חזרו האותיות על תקונם פיוס שנבראו שמים וארץ, והתבסס
העולם ועמד על קיומו.

רבי אבא אמר יומא דעבר אדם על פקודא דמאריה, בעיניו שמים וארץ
(לאתגפא) לאתעקרא מאתרייהו. מאי טעמא בגין דאנון לא קיימו אלא על
ברית דכתיב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא
שמתי. ואדם עבר ברית שנאמר (הושע ו) והמה כאדם עברו ברית. ואלמלא
דגלי קמי קודשא בריה הוא דזמינין ישראל לקיימא על טורא דסיני
לקיימא האי ברית, לא אתקיים עלמא (דיו). רבי חזקיה אמר כל מאן
דאודי על חטאיה, קודשא בריה הוא שביק ליה ומחיל על חוביה.

רבי אבא אמר, ביום שעבר אדם על מצות רבונו, רצו שמים וארץ
[להנגף] להעקר ממקומם. מה הטעם? משום שהם לא עמדו רק על
הברית, שכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ
לא שמתי. ואדם עבר ברית, שנאמר (הושע ו) והמה כאדם עברו ברית.
ואלמלא שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שעתידים ישראל לעמד על הר
סיני לקיים את הברית ה את, לא התקיים העולם [הזה]. רבי חזקיה
אמר, כל מי שמודה על חטאו, הקדוש ברוך הוא מניח לו ומחיל לו
על חטאו.

תא חזי, כד ברא קודשא בריה הוא עלמא, עבד האי ברית וקימא עליה
עלמא. מנלן דכתיב (בראשית) ברא שית, דא ברית דעלמא קימא עליה. שית
דמניה נגידין ונפקא ברקאן לעלמא ועליה אתברי עלמא. ואדם עבר על
האי ברית ואעבר ליה מאתריה (ס"א מעמיה).

בא ראה, כְּשֶׁבָרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה בְרִית זוֹ וְהֶעֱמִיד עָלֶיהָ אֶת הָעוֹלָם. מִנִּין לָנוּ? שְׁפָתוֹב [בראשית], בָּרָא שֵׁית. זוֹ הַבְּרִית שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיהָ. שֵׁית שְׁמֹמְנוּ שׁוֹפְעִים וְיוֹצְאִים בְּרָכוֹת לְעוֹלָם, וְעָלֶיהָ נִבְרָא הָעוֹלָם. וְאַדָּם עָבַר עַל הַבְּרִית הַזֹּאת וְהֶעֱבִירָהּ מִמְּקוֹמָהּ [ס"א מעמו].

האי ברית אַתְרֵמִיזַת בְּאֵת יו"ד אֶת זְעִירָא עֲקָרָא וְיִסוּדָא דְעֲלָמָא. כִּד אֹלִיד בַּר, אֹדִי עַל חֲטָאוֹ וְקָרָא שְׁמִיהָ שֵׁית. וְלֹא אֲדַכֵּר בֵּיהּ יו"ד לְמַהוּי שֵׁית, בְּגִין דְּעֵבֵר עָלֶיהָ. וּבְגִין כֶּף קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא (מחכא) מִיְנִיהָ אֲשֵׁתִיל עֲלָמָא וְאַתְיִיחְסוּ כָּל דְרֵי זְכָאָה דְעֲלָמָא (משת).

בְּרִית זוֹ נִרְמְזָה בְּאֵת יו"ד, אֹת קִטְנָה עֲקָרָא וְיִסוּד הָעוֹלָם. כְּשֶׁהוֹלִיד בּוֹ, הוֹדָה עַל חֲטָאוֹ וְקָרָא שְׁמוֹ שֵׁית, וְלֹא הִזְכִּיר בּוֹ יו"ד לְהִיּוֹת שֵׁית, מְשׁוּם שֶׁעֵבֵר עָלָיו. וְלָכֵן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא [מכאן] מִמְּנוֹ שֶׁתֵּל אֶת הָעוֹלָם, וְהִתְיַחְסוּ כָּל דְּוֹרוֹת צְדִיקֵי הָעוֹלָם [משת].

וְתָא חֲזִי, כִּד קָיִימוּ יִשְׂרָאֵל עַל טוֹרָא דְסִינֵי, עָאֵל בֵּין תְּרִין אֲתוּוֹן אֵלֵינוּ רְזָא דְבְרִית. וּמָאן אִיהוּ בִי"ת. וְעָאֵל בֵּין תְּרִין אֲתוּוֹן דְּאֲשֵׁתָאֲרוּ וְיָהִיב לֵיהּ לְיִשְׂרָאֵל. וְכִד עָאֵל בִּי"ת רְזָא דְבְרִית בֵּין תְּרִין אֲתוּוֹן אֵלֵינוּ דְאֲנוּן שִׁי"ן תִּי"ו (עאלו) וְאַתְעֵבִידוּ שְׁבִי"ת. כְּמָא דְאֵתָא אִמֵּר, (שמות לא) וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבִת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבִת לְדוֹרוֹתֵם בְּרִית עוֹלָם. כְּמָא דְהוּא שִׁירוּתָא דְעֲלָמָא לְאַתְיִיחְסוּ בְּהוּ כָּל דְרֵי עֲלָמָא מֵאֵלֵינוּ תְּרִין אֲתוּוֹן שִׁי"ת הוּוּ תִלְיִין עַד דְּאֲשֵׁתְכֻלְל עֲלָמָא כְּדָקָא יָאוּת וְעָאֵל בִּינֵיהוּ בְּרִית קְדִישָׁא וְאַשְׁתְּכֻלְל בְּשִׁלְמוֹ וְאַתְעֵבִידוּ שְׁבִי"ת.

ובא וְרָאָה, כְּשֶׁעֲמָדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינֵי, נִכְנַס בֵּין שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלְלוּ סוּד הַבְּרִית, וּמִיְהוּ? בִּי"ת. וְנִכְנַס בֵּין שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת שְׁנַשְׁאָרוּ, וְנִתְּן אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל. וְכִשְׁנִכְנַסָּה בִּי"ת, סוּד הַבְּרִית, בֵּין שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלְלוּ, שְׁהֵם שִׁי"ן תִּי"ו, [נכנסו] וְנִעֲשׂוּ שְׁבִת, כְּמוֹ שְׁנַאֲמֵר (שמות לא) וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבִת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבִת לְדוֹרוֹתֵם בְּרִית עוֹלָם. כְּמוֹ שְׁהִיא רְאֵשִׁית הָעוֹלָם לְהִתְיַחֵס בְּהֵם כָּל דְּוֹרוֹת הָעוֹלָם מִשְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלְלוּ שִׁי"ת, הִיוּ תִלְוִיִּים עַד שֶׁנִּתְקַן הָעוֹלָם כְּרָאִי וְנִכְנַס בִּינֵיהֶם הַבְּרִית הַקְדוֹשׁ, וְנִתְקַן בְּשִׁלְמוֹת וְנִעֲשָׂה שְׁבִי"ת.

אִמֵּר רַבִּי יוֹסִי אֵלֵינוּ תְּרִין אֲתוּוֹן אֲשֵׁתְכֻלְלוּ בְּאֵת בִּי"ת וְכִד (אתהדר אתוון למפרע מן יומא דאתייליד שת אהדרו אתוון בכל דרא ודרא עד דמטי ישראל לטורא דסיני ואתתקנו.)

אמר רבי יוסי, אלו שתי האותיות הללו נתקנו באות ביי"ת, וכשחזרו האותיות למפרע מיום שנולד ש"ת, חזרו האותיות בכל דור ודור עד שהגיעו ישראל להר סיני ונתקנו.

אמר רבי יהודה לתתא אתהדרו. ובכל דרא ודרא הוה גפיף עלמא באתון ולא מתישבין בדוכתייהו. כד אתייהבת אורייתא לישראל אתתקון כלא (נ"א אתון כלהו אתתקנו) (כאן שיך מאמר בסתרי אותיות בזוהר חדש דף י, ובדפוס ויניציאה דף יג ב' ויחי אדם כו' ע"ש) רבי אלעזר אומר ביומי אנוש הוו חכימין בני נשא בחכמה דחרשין וקוסמין ובחכמתא למעצר לחילי דשמיא. ולא הוה בר נש מיומא דנפק אדם מגנתא דעדן ואפיק עמיה חכמתא דטרפי אילנא דאשתדל בה. דהא אדם ואתתיה ואנון דנפקו מניה עד דאתא אנוש, שביקו לה.

אמר רבי יהודה, למטה חזרו. ובכל דור ודור היה מחבק העולם באותיות ולא מתישבים במקומם. כשנתנה התורה לישראל, הכל נתקן [נ"א: כל האותיות נתקנו]. רבי אלעזר אומר, בימי אנוש היו האנשים חכמים בחכמה של כשפים וקוסמים ובחכמה לעצר את חילות השמים. ולא היה בן אדם מיום שיצא אדם מגן עדן והוציא עמו חכמה של העלים של האילן שהתעסק בה. שהרי אדם ואשתו, ואותם שיצאו ממנו עד שבא אנוש, עזבו אותה.

כד אתא אנוש חמא לון וחמא חכמתהון משנגין (ס"א משטיין) עלאין. ואשתדלו בהון ועבדין (בה) עבידתין וחרשין וקוסמין ואוליפו מנהון עד דאתפשטת ההיא חכמתא בדרא דמבול. וכלהו הוו עבדי עבידתיהו לאבאשא.

כשבא אנוש, ראה אותם וראה את חכמתם משנה [ס"א משטה] את העליונים, ועסקו בהם ועשו [בהם] מעשים וכשפים וקוסמים ולמדו מהם, עד שהתפשטה אותה חכמה בדור המבול. וכלם היו עושים מעשיהם להרע.

והווי מתתקפי לגבי נח באנון חכמתו. ואמרי דלא יכיל דינא דעלמא לאשראה עלייהו, דהא אנון עבדי חכמתא לדחייא לכל אנון מארי דדינא. ומאנוש שריאו כלהו לאשתדלו באלין חכמתו הדא הוא דכתיב אז הוחל לקרא בשם יי.

וְהָיוּ מִתְחַזְּקִים כָּל־פִּי נֹחַ בְּאוֹתָן חֲכָמוֹת, וְאוֹמְרִים שֶׁלֹּא יָכוֹל דִּין הָעוֹלָם לְשֵׁרוֹת עֲלֵיהֶם, שֶׁהָרִי הֵם עוֹשִׂים חֲכָמָה לְדַחוֹת אֶת כָּל אוֹתָם בְּעֵלֵי הַדִּין. וַיִּמָּאֲנוּשׁ הַתְּחִילוּ כָּל־ם לְהִתְעַסֵּק בְּחֲכָמוֹת הַלָּלוּ. זֶהוּ שִׁכְתוֹב אַז הוֹחֵל לְקַרֵּא בְּשֵׁם ה'.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר כָּל אֲנוּן זָכָאִין דְּהוּוּ בְּהוּ לְבַתֵּר בְּהֵוּא דָּרָא, כְּלֵהוּ הוּוּ מִשְׁתַּדְּלֵי לְמַחָאָה בְּהוּ (נ"א בְּגִין דְּלֹא אֶתְעַנְשׁוּ עֲלֵיהוּ) כְּמוֹ יָרַד מִתּוֹשְׁלַח וְחֲנוּדָּ. וְלֹא יָכִילוּ. עַד דְּאֶתְפְּשְׁטוּ חֲיִיבִין מְרַדִּי בְּמֵאֲרִיָּהוּן וְאָמְרִי (אִיּוֹב כ"א) מַה שְׂדֵי כִי נַעֲבָדְנוּ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּל אוֹתָם צְדִיקִים שֶׁהָיוּ בִּינֵיהֶם אַחַר אוֹתוֹ הַדּוֹר, כְּלָם הָיוּ מִשְׁתַּדְּלִים לְמַחֹת בָּהֶם [נ"א: כְּדִי שֶׁלֹּא יִעֲנְשׁוּ עֲלֵיהֶם], כְּמוֹ יָרַד מִתּוֹשְׁלַח וְחֲנוּדָּ, וְלֹא יָכִילוּ, עַד שֶׁהִתְפַּשְׁטוּ רְשָׁעִים הַמּוֹרְדִים בְּרַבּוֹנָם, וְאָמְרוּ (אִיּוֹב כ"א) מַה שְׂדֵי כִי נַעֲבָדְנוּ.

דף נו ע"ב

וְכִי הָאִי טַפְשׁוּתָא הוּוּ קָא אָמְרִי. אֶלָּא בְּגִין דְּהוּוּ יָדְעֵי כָּל אֲנוּן חֲכָמָתוֹן וְכֵלְהוּ מִמֶּנּוּ דְּעֵלְמָא דְּאֶתְפְּקְדוֹן עֲלֵיהוּ וְהוּוּ מְרַחֵצוֹן בְּהוּ. עַד דְּאֶתִּיב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֵלְמָא כְּדָקָא הָוָה. דְּהָא (דף נו ע"ב) בְּקִדְמִיתָא הָוָה מִים בְּמִים. וְלְבַתֵּר אֶתִּיב לִיהַ לְעֵלְמָא כְּדָקְדָמִיתָא. וְלֹא אֶתְחַרֵּיב מִכְּלָא. דְּהָא בְּרַחֲמִין אֲשַׁגַּח עֲלֵיהוּ. דְּכַתִּיב, (תהלים כ"ט) יִי לְמַבּוּל יֹשֵׁב. וְלֹא כְּתִיב אֱלֹהִים.

וְכִי הַטְפְּשׁוֹת הַזֹּאת הֵם הָיוּ אוֹמְרִים? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים כָּל אוֹתָם הַחֲכָמוֹת וְכָל אוֹתָם הַמְּמַנִּים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהִפְקִדוּ עֲלֵיהֶם וְהָיוּ סוֹמְכִים עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁהִשִּׁיב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם כְּשֶׁהָיָה. שֶׁהָרִי בִּתְחִלָּה הָיָה מִים בְּמִים, אַחַר כֵּן הִשִּׁיב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם כְּבִתְחִלָּה, וְלֹא נִחְרַב מִהַכֵּל, שֶׁהָרִי בְּרַחֲמִים הִשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, שִׁכְתוֹב (תהלים כ"ט) ה' לְמַבּוּל יֹשֵׁב, וְלֹא כְּתוֹב אֱלֹהִים.

בְּיוֹמוֹי דְּאָנוּשׁ אֶפְלוּ יְנוּקֵי דְּהֵוּא (יומא) דָּרָא כְּלֵהוּ הוּוּ מִשְׁגַּחְוֹן בְּחֲכָמָתָאן עֲלֵאִין וְהָיוּ מִסְתַּכְּלִין בְּהוּ. אָמַר רַבִּי יִיסָא אִי הֵכִי טַפְשִׁין הוּוּ דְּלֹא הוּוּ יָדְעִין דְּזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹאִיִּתְאַה עֲלֵיהוּ מִי טוֹפְנָא וַיִּמּוֹתוֹן בְּהוּ.

בימי אנוש אפלו תינוקות של אותו [היום] הדור היו משגיחים בחכמות עליונות והיו מסתכלים בהם. אמר רבי ייסא, אם כך, טפשים היו שלא היו יודעים שעתיד הקדוש ברוך הוא להביא עליהם מי מבול וימותו בהם?

אמר רבי יצחק מנדע ידעי. אבל אחידו טפשותא בלבדיהו. דאנון הוו ידעי ההוא מלאכא דממנא על אשא וההוא דממנא על מנא והוו ידעין למעצר לון דלא יכלין למעבד דינא עלייהו. ואנון לא הוו ידעי דקודשא בריך הוא שליט על ארעא ומניה ייתי דינא על עלמא.

אמר רבי יצחק, ידוע היו יודעים, אבל אחזו טפשות בלבם. שהם היו יודעים אותו מלאך הממנה על אש ואותו הממנה על המים, והיו יודעים לעצר אותם שלא יוכלו לעשות דין עליהם. והם לא היו יודעים שהקדוש ברוך הוא שולט על הארץ וממנו לבא דין על העולם?

אלא הוו חמאן דעלמא אתפקד בידי דאנון ממנו ובהו כל מלי עלמא. ובגיני כך לא הוו מסתכלן ביה בקודשא בריך הוא ולא משגיחין בעבידתיה. עד דארעא אתחבלת. ורוח קודשא אכריז בכל יומא ואמר (תהלים קד) יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם. ואוריך קודשא בריך הוא לון כל ההוא זמנא דאנון זכאין ירד ומתושלח וחנוך קיימין בעלמא. כיון דאסתלקו מעלמא, וכדין אנחית קודשא בריך הוא דינא עלייהו ואתאבידו כמא דאת אמר, (בראשית ז) וימחו מן הארץ (כאן שייך מאמר בז"ח דף ס"ו ובדפוס וניציאה מ"ב אי ע"ש):

אלא היו רואים שהעולם הפקד בידי אותם ממנים, ובהם כל דברי העולם, ולכן לא היו מסתכלים בקדוש-ברוך-הוא ולא משגיחים במעשיו עד שהארץ נשחתה. ורוח הקדש מכריזה בכל יום ואומרת: יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם. והקדוש ברוך הוא האוריך להם כל אותו הזמן שאותם צדיקים, ירד ומתושלח וחנוך, קיימים בעולם. כיון שהסתלקו מהעולם, אז הוריד הקדוש ברוך הוא דין עליהם ונאבדו, כמו שנאמר (בראשית ז) וימחו מן הארץ.

ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אותנו אלהים. רבי יוסי פתח (שיר השירים א) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. האי קרא אתמר. אבלתא חזי, כך ארחוי דקודשא בריך הוא. בשעתא דבר נש אתדבק ביה והוא אשרי

דיוריה עליה. ויודע דלבתר יומין יסרח. אקדים ולקייט ריחיה טב מניה
וסליק ליה מעלמא.

ויתנהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אתו אלהים. רבי יוסי פתח,
(שיר א) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. פסוק זה נאמר. אבל בא
ראה, כך דרכו של הקדוש ברוך הוא - בשעה שבו אדם נדבק בו והוא
משנה דיורו עליו ויודע שאחר ימים הוא יסרח, מקדים ולקייט ריחו
הטוב ממנו ומסלק אותו מהעולם.

הדא הוא דכתיב עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. עד שהמלך דא קודשא
ברוך הוא. במסבו דא ההוא בר נש דאתדבק ביה ואזיל בארחוי. נרדי נתן
ריחו, אנון עובדין טבין דביה דבגינהון יסתלק מעלמא עד דלא מטא
זמניה.

זהו שכתוב עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. עד שהמלך - זה הקדוש
ברוך הוא. במסבו - זה אותו בן אדם שנדבק בו והולך בדרכיו. נרדי
נתן ריחו - אותם מעשים טובים שבו שבגללם יסתלק מהעולם בטרום
הגיע זמנו.

ועל דא הנה שלמה מלכא אמר (קהלת ח) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר
יש צדיקים וגוי. יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, כמה
דאוקימנא דבגין דעובדיהון טבין קודשא ברוך הוא סליק לון מעלמא (בגין
דלא יסרחו יחיו). ומגו רחימותא בהו מסלק להון) עד לא מטא זמניהו. ועביד בהון
דינין. ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים דקודשא ברוך
הוא אוריך לון יומין ואוריך רוגזיה בהו. וכל דא כמה דאתמר. אליו בגין
דלא יסרחון. ואליו בגין דלהדרו לגביה. או בגין דיפוק מניהו בגין דמעלי.

ועל זה היה שלמה המלך אומר (קהלת ח) יש הבל אשר נעשה על הארץ
אשר יש צדיקים וגוי. יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים
- כמו שבארנו, שבשביל מעשים טובים הקדוש ברוך הוא מסלקם
מהעולם [כדי שלא יתקלקלו יחיו], ומתוך אהבתו בהם מסלק אותם] בטרום הגיע
זמנם, ועושה בהם דינים. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה
הצדיקים - שהקדוש ברוך הוא מאריך להם ימים ומאריך בהם את
רגזו, וכל זה כמו שנתבאר. אלה שבביל שלא יתקלקלו, ואלה כדי
שיחזרו אליו, או כדי שיצאו מהם בנים מעלים.

תָּא חֲזִי חֲנוּךְ זִכָּא הוּהּ. וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא חָמָא לִיה דְיִסְרַח לְבַתְרָ. וְלָקִיט לִיה עַד לָא יִסְרַח. הִדָּא הוּא דְכְתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ו) וְלָלַקוּט שׁוֹשְׁנִים. בְּגִין דְיִהְיֵי רִיחָא טַב לְקִיט לֹון קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא עַד לָא יִסְרַחוּ. וְאִינְנוּ כִי לָקַח אוֹתוֹ אֱלֹהִים. וְאִינְנוּ, לְאַרְכָּא יוֹמִין כְּשָׂאָר בְּנֵי נְשָׂא דְהוּוּ אוֹרְכֵי יוֹמִין. מֵאֵי טַעְמָא בְּגִין דְלָקַח לִיה קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא עַד לָא מָטִי זְמַנִּיה.

בֵּא רָאָה, חֲנוּךְ הִיָּה צְדִיק, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רָאָה שְׂאֲחֵר כְּדֵי יְקַלְקֵל, וְלָקַח אוֹתוֹ בְּטָרִם יְקַלְקֵל. זֶהוּ שְׂכָתוּב (שִׁיר ו) וְלָלַקוּט שׁוֹשְׁנִים. מִשׁוּם שְׁנוּתֵנִים רִיחַ טוֹב, לֹוֹקַח אוֹתָם הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּטָרִם יְקַלְקֵלוּ. וְאִינְנוּ כִי לָקַח אוֹתוֹ אֱלֹהִים. וְאִינְנוּ - לְהֶאָרִיךְ יָמִים כְּשָׂאָר בְּנֵי אָדָם שְׁהִיוּ מְאָרִיכִים יָמִים. מָה הַטַּעַם? כִּי לָקַח אוֹתוֹ הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּטָרִם הִגִּיעַ זְמַנּוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר חֲנוּךְ נָטִיל לִיה קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מְאַרְעָא וְאַסְקִיָּה לְשָׂמִי מְרוּמִים וְאַמְסֵר בִּידֵיהּ כָּל גְּנָזֵי עֲלָאִין (לעיל לז ב) וּמִיָּה מִפְתָּחוֹן סְתָרֵי גְלִיפִין דְּבָהוּ מִשְׁתַּמְשִׁי מְלָאכֵי עֲלָאִי וְכִלְהוּ אֶתְמַסְרוּ בִּידֵיהּ. וְהָא אוֹקִימְנָא: וְיִרָא יְיָ כִי רַבָּה רַעַת הָאָדָם בְּאַרְצָא וְכָל יֶצֶר מַחְשְׁבוֹת לְבוֹ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חֲפָץ רָשָׁע אֶתָּה לֹא יְגוּרְךָ רַע. הָאִי קָרָא אֶתְמַר וְאוֹקִימוּהָ. אֲבַלְתָּא חֲזִי, מֵאֵן דְּאֶתְדַּבֵּק בִּיֶצֶר הָרַע וְאֶתְמַשִּׁיד אֲבַתְרִיָּה וְיִסְתַּאֲב הוּא וְיִסְאָבוֹן לִיה כְּמָה דְּאֶתְמַר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָטְלוּ אֶת חֲנוּךְ וְהִעֲלָהוּ לְשָׂמִי מְרוּמִים, וּמְסֵר בִּידֵיו כָּל הַגְּנָזִים הָעֲלִיוֹנִים וְחִמְשָׁה וְאַרְבַּעִים מִפְתָּחוֹת סְתָרִים חֲקוּקִים שְׂבָהֶם מִשְׁתַּמְשִׁים מְלָאכִים עֲלִיוֹנִים, וְכִלְסֵם נִמְסְרוּ בִּידּוֹ, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ. וְיִרָא ה' כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם בְּאַרְצָא וְכָל יֶצֶר מַחְשְׁבַת לְבוֹ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חֲפָץ רָשָׁע אֶתָּה לֹא יְגוּרְךָ רַע. פְּסוּק זֶה נֶאֱמַר וּבְאַרְנוּהוּ. אֲבַל בֵּא רָאָה, מִי שְׁנַדְבֵּק בִּיֶצֶר הָרַע וְנִמְשָׁד אַחֲרָיו, יִטְמָא הוּא וְיִטְמָאוּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שְׁנַתְבָּאָר.

דף נז ע"א

כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם, כָּל בִּישׁוּן הוּוּ עֵבְדִי, וְלֹא אֲשַׁתְּלִים חוּבִיָּהוּ עַד דְּהוּוּ אוֹשְׁדִין דְּמִין לְמַגְנָא עַל אַרְעָא. וּמֵאֵן אֲנוּן דְּהוּוּ מְחַבְּלִין אַרְחִיָּהוּ עַל אַרְעָא. הִדָּא הוּא דְכְתִיב רַק רַע כָּל הַיּוֹם. כְּתִיב הִקָּא רַק רַע (דף נז ע"א) וְכְתִיב הִתָּם (לֹא יְגוּרְךָ רַע, וְכְתִיב) (בְּרַאשִׁית לח) וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי יְיָ.

כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם - כָּל הָרְעוּת הִיוּ עוֹשִׂים, וְלֹא נִשְׁלַם חֲטָאִים עַד שֶׁהָיוּ שׁוֹפְכִים דָּמִים לְחַנּוּם עַל הָאָרֶץ. וּמִי הֵם שֶׁהָיוּ מִשְׁחִיתִים דְּרָכָם עַל הָאָרֶץ? זֶהוּ שֶׁכְּתוּב רַק רַע כָּל הַיּוֹם. כְּתוּב כְּאוֹן רַק רַע, וְכְתוּב שֶׁם (לֹא יִגְרַד רַע, וְכְתוּב) (בְּרֵאשִׁית לח) וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינַי ה'.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי וְכִי רַע לֹאוֹ אִיהוּ רָשָׁע. אָמַר לִיה, לֹא. רָשָׁע אֶפְלוֹ אָרִים יְדִיה לְגַבֵּי חֲבָרִיה, אֶף עַל גֵּב דְּלֹא עֶבֶד לִיה מִיַּדִּי אֶקְרִי רָשָׁע. כְּמָה דְכְתִיב, (שְׁמוֹת 15) וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לָמָּה תִּפְּה רַעְדָּ. הַכִּיתָ לֹא כְּתִיב אֶלֶּא תִּפְּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי רַע אִינוֹ רָשָׁע? אָמַר לוֹ, לֹא. רָשָׁע - אֶפְלוֹ הָרִים יָדוֹ עַל חֲבָרוֹ, אֶף עַל גֵּב שֶׁלֹּא עָשָׂה לוֹ דְּבָר, נִקְרָא רָשָׁע, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹת 15) וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לָמָּה תִּפְּה רַעְדָּ. הַכִּיתָ לֹא כְּתוּב, אֶלֶּא תִּפְּה.

אָבֵל רַע לֹא אֶקְרִי אֶלֶּא מֵאֵן דְּמַחְבֵּל אֶרְחִיה וְסָאִיב גְּרַמִּיה וְסָאִיב אֶרְעָא וַיְהִיב חִילָא וְתוֹקְפָא לְרוּחַ מְסַאָבָא דְאֶקְרִי רַע דְכְתִיב רַק רַע כָּל הַיּוֹם. וְלֹא עָאֵל (סו ט א) בְּפִלְטָרִין וְלֹא חֲמִי אֶפִּי שְׁכִינְתָא. בְּגִין דְּבַהֲאִי אֶסְתַּלַּק שְׁכִינְתָא מֵעֲלָמָא.

אָבֵל רַע לֹא נִקְרָא אֶלֶּא מִי שֶׁמִּשְׁחִית דְּרָכּוֹ וּמְטַמָּא עֲצָמוֹ וּמְטַמָּא אֶת הָאָרֶץ, וְנוֹתֵן כַּח וְחִזְק לְרוּחַ הַטְּמָאָה שֶׁנִּקְרָאת רַע, שֶׁכְּתוּב רַק רַע כָּל הַיּוֹם. וְלֹא נִכְנַס בְּפִלְטָרִין וְלֹא רוּאָה פְּנֵי שְׁכִינָה, מְשׁוּם שֶׁבְּזָה מְסַתַּלַּקֵת שְׁכִינָה מִן הָעוֹלָם.

מִנְלָן מִיַּעֲקֹב. דְּכֵד אֶסְתַּלַּק שְׁכִינְתָא מִנִּיה חָשִׁיב דְּבַבְנוּהִי הָוָה פִּיסוּל דְּבְגִינִיִּיהוּ אֶתְתַּקֵּף בְּעֲלָמָא רוּחָא מְסַאָבָא וְגִרַע נְהוּרָא מִן סִיְהָרָא וּפְגִים לָהּ. וְאִי תִימָא אֶמְאִי. בְּגִין דְּדָא סָאִיב מְקַדְשָׁא וְאֶסְתַּלַּקָא שְׁכִינְתָא מֵעֲלוּי דְיַעֲקֹב. כָּל שְׁכֵן הָהוּא דְמְסַאָב אֶרְחִיה וְסָאִיב גְּרַמִּיה דְהוּא אֶתְקִיף לִיה לְרוּחָא מְסַאָבָא. וּבְגִין כְּדָ כֵד אֶסְתַּאָב אֶקְרִי רַע.

וּמִנְיָן לָנוּ? מִיַּעֲקֹב. שֶׁכְּשֶׁהִסְתַּלַּקָה מִמְּנוֹ שְׁכִינָה, חָשִׁב שְׁיֵשׁ פְּסוּל בְּבָנָיו שֶׁבְּגִלְלָם הִתְחַזְּקָה בְּעוֹלָם רוּחַ הַטְּמָאָה וְנִגְרַע הָאוֹר מִהִלְבְּנָה וּפְגִים אוֹתָהּ. וְאִם תֹּאמַר לָמָּה? מְשׁוּם זֶה מְטַמָּא אֶת הַמְּקַדָּשׁ וְהִסְתַּלַּקָה שְׁכִינָה מֵעַל יַעֲקֹב. כָּל שְׁכֵן אוֹתוֹ שֶׁמְטַמָּא דְרָכּוֹ וּמְטַמָּא עֲצָמוֹ שֶׁהוּא מְחַזְּקֵת אֶת רוּחַ הַטְּמָאָה, וְלָכֵן כְּשֶׁנְּטַמָּא נִקְרָא רַע.

תא חזי, כד בר נש אסתאב לא יתפקד מעם קודשא בריהו הוא לטב. ובכל זמנא אתפקיד מההוא דאתקרי רע לביש. הדיא הוא דכתיב, (משלי יט) ושבע יליו בל יפקד רע, כד אזיל בארח מישר, כדין בל יפקד רע. ועל דא כתיב רק רע כל היום. וכתיב לא יגורף רע. ודיא אקרי רע ולא אקרי רשע. וכתיב (תהלים כג) גם כי אלף בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי :

בא ראה, כשבן אדם נטמא, לא נפקד מן הקדוש ברוח הוא לטוב, ובכל פעם נפקד מאותו שנקרא רע לרע. זהו שכתוב (משלי יט) ושבע יליו בל יפקד רע. כשהולך בדרך ישר, אז בל יפקד רע. ועל זה כתוב רק רע כל היום, וכתוב לא יגרף רע. וזה נקרא רע ולא נקרא רשע. וכתוב (תהלים כג) גם כי אלף בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי.

וינחם יי כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו. רבי יוסי פתח (ישעיה ה) הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה. הוי מושכי העון אליו בני נשא דחטאן קמי מאריהון בכל יומא, ואתדמן בעינייהו אנון חובין דאנון כחבלי השוא. וחשבין דההוא עובדא דעבדין וההוא חובא דעבדין דלאו איהו כלום ולא אשגח בהו קודשא בריהו הוא. עד דעבדין לההוא חובא תקיף ורבי פעבות העגלה דאיהו תקיף דלא יכיל לאשתצאה.

וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו. רבי יוסי פתח, (ישעיה ה) הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה. הוי מושכי העון - אלו בני אדם שחוטאים לפני רבונם בכל יום, ונדמים בעיניהם אותם חטאים שהם כחבלי השוא, וחושבים שאותו מעשה שעשו ואותו חטא שעשו שאינו כלום, ולא משגיח בהם הקדוש ברוח הוא עד שעושים את אותו חטא חזק וגדול כעבות העגלה, שהוא חזק שלא יוכל להתכלות.

ותא חזי כד עביד קודשא בריהו הוא דינא בחיבי עלמא, אף על גב דאנון חטאן קמי קודשא בריהו הוא וארגזין ליה כל יומא. לא בעי לאובדא להו מעלמא. וכד אשגח בעובדיהון אתנחם עלייהו על דאנון עובדי ידוי ואוריף לון בעלמא.

ובא וראה, כשעושה הקדוש ברוח הוא דין ברשעי העולם, אף על גב שהם חטאו לפני הקדוש ברוח הוא והרגיזו אותו כל יום, אינו רוצה

לֹאבֵד אוֹתָם מִהֶעוֹלָם. וְכִשְׁמִשְׁגִּיחַ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, מִתְנַחֵם עֲלֵיהֶם עַל שֶׁהֵם מַעֲשֵׂי יָדָיו וּמֵאָרִיךְ לָהֶם בְּעוֹלָם.

וּבְגִין דְּאֲנוּן עוֹבְדֵי יָדָיו נְטִיל נְחָמָה וְאֲתַנְחֵם עֲלֵיהֶם וְחִיֵּיהוּ עֲלֵיהֶם. וְכֵד בְּעֵי לְמַעַבְד בְּהוּ דִּינָא כְּבִיכּוֹל עֲצִיב (ד"א ל"ג חדוון לא תיעול קדמוהי) דְּכִיּוֹן דְּעוֹבְדֵי יָדָיו אֲנוּן, עֲצִיב עֲלֵיהֶם. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (דניאל ו) וְדַחְוּוֹן לָא הִנְעֵל קְדָמוּהִי.

וּבְגִלְל שְׁהֵם מַעֲשֵׂי יָדָיו, נוֹטֵל נְחָמָה וּמִתְנַחֵם עֲלֵיהֶם וְחָס עֲלֵיהֶם. וְכִשְׁרוּצָה לַעֲשׂוֹת בְּהֵם דִּין, כְּבִיכּוֹל הוּא עֲצוּב [ד"א שמחות לא יכנסו לפניו]. שְׁכִיּוֹן שְׁהֵם מַעֲשֵׂי יָדָיו, הוּא עֲצוּב עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ו) וּשְׁמַחוֹת לֹא הִכְנִיס לְפָנָיו.

כְּתִיב, (ס"א והא כתיב) (תהלים צו) הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עוֹז וְחֻדְוָה בְּמִקּוֹמוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי תָא חֲזִי, וְיִתְעַצֵּב אֶל לְבוֹ כְּתִיב. אֶל לְבוֹ עֲצִיב וְלֹא לְאַתְר אֶחָרָא. לְבוֹ כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (שמואל א ב) כְּאֶשֶׁר בְּלִבֵּי וּבְנַפְשֵׁי יַעֲשֶׂה. רַבִּי יֶצְחָק אָמַר וַיִּנְחָם יי כְּמָא דְאַתְּ אָמַר (שמות לב) וַיִּנְחָם יי עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דָּבַר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ. רַבִּי יִיסָא אָמַר לְטַב. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר לְבִישׁ. רַבִּי יִיסָא אָמַר לְטַב, כְּמָה דְאַתְּמַר דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְחִים עַל דְּאֲנוּן עוֹבְדֵי יָדָיו וְחִיֵּיס עֲלֵיהֶם. וְיִתְעַצֵּב בְּגִין דְּאֲנוּן חֲטָאן קַמִּיה.

כְּתוּב [ס"א והרי כתוב] (תהלים צו) הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עוֹז וְחֻדְוָה בְּמִקּוֹמוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בַּא רְאָה, וְיִתְעַצֵּב אֶל לְבוֹ כְּתוּב. הוּא הִתְעַצֵּב אֶל לְבוֹ וְלֹא לְמִקּוֹם אַחֵר. לְבוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל א ב) כְּאֶשֶׁר בְּלִבֵּי וּבְנַפְשֵׁי יַעֲשֶׂה. רַבִּי יֶצְחָק אָמַר, וַיִּנְחָם ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) וַיִּנְחָם ה' עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דָּבַר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ. רַבִּי יִיסָא אָמַר לְטוֹב. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר לְרַע. רַבִּי יִיסָא אָמַר לְטוֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְנַחֵם עַל אוֹתָם מַעֲשֵׂי יָדָיו וְחָס עֲלֵיהֶם. וְיִתְעַצֵּב, מְשׁוּם שֶׁהֵם חוֹטְאִים לְפָנָיו.

וְרַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר לְבִישׁ דְּכֵד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי לְאוּבְדָא לְחִיֵּיבֵי עֲלֵמָא נְטִיל נִיחוּמִין עֲלֵיהֶם וְקַבִּיל נִיחוּמִין. כְּבִיכּוֹל כְּמָאן דְּמִקְבֵּל נִיחוּמִין עַל מַה דְּאָבִיד. כִּיּוֹן דְּקַבִּיל נִיחוּמִין וְדָאִי דִּינָא אֲתַעְבֵּד וְלֹא תִלְיָא מְלִתָּא בְּתַשׁוּבָה.

וְרַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר לְרַע, שְׁכִשְׁרוּצָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹאבֵד רְשָׁעֵי הָעוֹלָם, נוֹטֵל עֲלֵיהֶם נְחִימִים וּמִקְבֵּל נְחִימִים, כְּבִיכּוֹל כְּמִי שֶׁמִּקְבֵּל נְחִימִים עַל מַה שֶׁאָבֵד. כִּיּוֹן שֶׁמִּקְבֵּל נְחִימִים, וְדָאִי נַעֲשֶׂה דִין, וְלֹא תִלּוּי הַדְּבַר בְּתַשׁוּבָה.

אימתי תליא בתשובה, עד לא קביל תנחומין עליהו. הא קביל תנחומין עליהו לא תליא מלתא בתשובה כלל ודינא אתעביד. וכדין אוסיף דינא על דינא, ואתקיף (לקמן עב) לההוא אתר דדינא, למעבד דינא ואוביד לון לחיביא מן עלמא. וכלא בקרא דכתיב וינחם יי. קבל תנחומין. ולבתר ויתעצב אל לבו. יהב תוקפא לדינא למעבד דינא.

אימתי זה תלוי בתשובה? עד שלא קבל עליהם תנחומים. הרי שקבל עליהם תנחומים, אז הדבר כבר לא תלוי בתשובה כלל והדין נעשה. ואז מוסיף דין על דין ומחזק את אותו מקום הדין לעשות דין, ומאבד את הרשעים מהעולם, והכל בפתוב, שפתוב וינחם ה', קבל תנחומים. ואחר כך ויתעצב אל לבו, נתן פח לדין לעשות דין.

דף נו ע"ב

רבי חייא אמר וינחם יי כי עשה את האדם בארץ. נטל תנחומין וחדוה, כד עבד קודשא בריך הוא לאדם בארעא דאיהו כגוונא עלאה וכל מלאכי עלאי משבחון ליה לקודשא בריך הוא כד חמו ליה בדיוקנא עלאה ואמרו (דף נו ע"ב) (תהלים ח) ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו. לבתר כד חטא אדם אתעצב קודשא בריך הוא על דחטא. דיהב פתחון פה למלאכי השרת דאמרו קמיה בקדמיתא כד בעא למברי ליה, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו.

רבי חייא אמר, וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ - נטל תנחומים וחדוה. כשעשה הקדוש ברוך הוא את האדם בארץ, שהוא כדגמא עליונה, וכל המלאכים העליונים משבחים את הקדוש ברוך הוא כשראו אותו בדמות עליונה, ואמרו (תהלים ח) ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו. אחר כך כשחטא אדם, התעצב הקדוש ברוך הוא על שחטא. שנתן פתחון פה למלאכי השרת שאמרו לפניו בתחלה כשרצה לברא אותו, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו.

אמר רבי יהודה ויתעצב אל לבו בגין דבעי למעבד בהו דינא שנאמר (דברי הימים ב ב) בצאת לפני החלוצ ואומרים הודו ליי כי לעולם חסדו. ואמר רבי יצחק אמאי לא כתיב הכא כי טוב. אלא בגין דאוביד עובדי ידוי קמיייהו דישראל. כגוונא דא כד הוו ישראל עברין ימא. אתו מלאכי עלאי למימר שירה קמיה קודשא בריך הוא בההוא ליליא. אמר ליה קודשא בריך הוא

ומה עובדי ידי טבעין בימא ואתון אמרין שירה. כדין (שמות יד) ולא קרב
זה אל זה כל הלילה. אוף הקא בכל זמנין דאיבוד רשיעיא איהו מעלמא
כדין עציבו אשתכח עליהו.

אמר רבי יהודה, ויתעצב אל לבו, כי רצה לעשות בהם דין, שנאמר
(דברי הימים ב כ) בצאת לפני החלוץ ואמרים הודו לה' כי לעולם חסדו.
ואמר רבי יצחק, למה לא כתוב כאן כי טוב? אלא משום שהאבד
את מעשי ידיו מפני ישראל. כמו זה כשהיו ישראל עוברים את הים,
באו מלאכים עליונים לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא באותו
לילה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: ומה מעשי ידי טובעים בים,
ואתם אמרים שירה!! אז (שמות יד) ולא קרב זה אל זה כל הלילה. גם
כאן, בכל הפעמים של אבוד רשעים מהעולם, אז נמצאת עליהם
עצבות.

רבי אבא אמר בשעתא דחב קמי קודשא בריך הוא אדם ועבר על פקודי,
כדין אשתכח עציבו קמיה. אמר ליה קודשא בריך הוא אדם ווי דחלשת
חילא עלאה. בהאי שעתא אתחשכת נהורא חד. מיד תריך ליה מגנתא
דעדן.

רבי אבא אמר, בשעה שחטא אדם לפני הקדוש ברוך הוא ועבר על
מצותו, אז נמצאה עצבות לפניו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: אדם,
אוי שהחלשת את הכח העליון. בשעה זו נחשף מאור אחד. מיד גרש
אותו מגן עדן.

אמר ליה אנא אעלית לך לגנתא דעדן לקרבא קרבנא. ואת פגימת מדבחה
דלא אתקרב קרבנא. מפאן ולהלאה לעבוד את האדמה. וגזר עליה מיתה.
וחס עליה קודשא בריך הוא וגניז ליה בשעתא דמית סמיך לגנתא.

אמר לו: אני הכנסתי אותך לגן עדן להקריב קרבן, ואתה פגמת את
המזבח שלא נקרב הקרבן!! מפאן והלאה - לעבד את האדמה. וגזר
עליו מיתה. וחס עליו הקדוש ברוך הוא וגניזו בשעה שמת סמוך לגן.

מה עבד אדם עבד מערתא חדא ואתטמר בה הוא ואתתיה. מנא ידע. אלא
חמא חד נהורא דקיק עייל בההוא אתר דנפיק מגנתא דעדן ותאב
תיאובתיה לקבריה. ותמן הוא אתר סמוך לתרע דגנתא דעדן.

מה עשה אדם? עשה מערה אחת והסתתר בה הוא ואשתו. מאיפה ידע? אלא ראה אור דקיק אחד שנכנס באותו מקום שיוצא מגן עדן, והתאווה תאוותו לקברו, ושם הוא מקום סמוך לשער גן עדן.

תא חזי, לא אסתלק בר נש מעלמא עד דחמי ליה לאדם הראשון. שאיל ליה על מה אזיל מעלמא והיך נפיק. הוא אמר ליה ווי דבגינד נפקנא מעלמא. והוא אתיב ליה ברי אנא עברית על פקודא חדא ואתענשית בגינה. חמי את כמה חובין וכמה פקודין דמארך עברת.

בא ראה, לא מסתלק אדם מהעולם עד שיראה את אדם הראשון. שואל אותו: על מה הלך מהעולם ואיך יצא? הוא אומר לו: אוי שבגללך יצאתי מהעולם. והוא משיב לו: בני, אני עברתי על מצוה אחת ונענשתי בשבילה, ראה אתה כמה חטאים וכמה מצוות של רבונך עברת.

אמר רבי חייא עד כדו יומא קאים אדם הראשון וחזי באבהו תרין זמנין ביומא ואודי על חובוי. ואחמי לון ההוא אתר דהנה ביה ביקרא עלאה. ואזיל וחמי כל אנון צדיקייא וחסידי דנפקו מניה וירתו לההוא יקרא עלאה דבגנתא דעדן. ואבהו פלהון אוזון ואמרין (תהלים לו) מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון.

אמר רבי חייא, עד היום הזה עומד אדם הראשון ורואה את האבות פעמים ביום ומודה על חטאו, ומראה להם את אותו מקום שהיה בו בכבוד עליון, והולך ורואה כל אותם הצדיקים וחסידים שיצאו ממנו וירשו את אותו כבוד עליון שבגן עדן. וכל האבות מודים ואומרים, (תהלים לו) מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון.

רבי ייסא אמר פלהו בני עלמא חמאן ליה לאדם הראשון בשעתא דמסתלקי מן עלמא, לאחזאה סהדותא דבגין חובוי דבר נש איהו אסתלק מעלמא ולא בגיניה דאדם. כמה דתנינן אין מיתה בלא חטא. בר אנון תלתא דאסתלקו בגין ההוא עיטא דנחש הקדמוני. ואלין אנון, עמרם לוי ובגמיון. ואית דאמרי אוף נמי ישי. דלא חבו ולא אשתכח עליהו חובא דימותון ביה, בר דאדפר עליהו ההוא עיטא דנחש כדאמרן.

רבי ייסא אמר, כל בני העולם רואים את אדם הראשון בשעה שמתלקים מהעולם, להראות עדות שמשום חטאי האיש הוא מסתלק מהעולם ולא בגללו של אדם, כמו ששנינו אין מיתה בלא חטא, פרט לאותם שלשה שהסתלקו בעטיו של נחש הקדמוני, ואלה הם: עמרם, לוי ובנימין. ויש אומרים גם ישי. שלא חטאו, ולא נמצא בהם חטא שימותו בו, רק שנזכרה עליהם אותה עצת הנחש, כמו שבארנו.

תא חזי, פלהון דרין דהווי ביזמוי דנח פלהו אפשיטו חובין על עלמא באתגליא לעיניהון דכלא. רבי שמעון הוה אזיל יומא חד בפילי דטבריה, חמא בני נשא דהוי מקטרי בקיטרא דקשתא בקולפא דקנסיר. אמר ומה חובא דא באתגליא לארגזא למריהון. יהיב עינוי בהו ואתרמיו לגו ימא ומיתו.

בא ראה, כל הדורות שהיו בימי נח, כלם הפשיטו חטאים על העולם בגלוי לעיני כל. רבי שמעון היה הולך יום אחד בשערי טבריה. ראה בני אדם שהיו קושרים בקשר הקשת בכדי חרס. אמר, ומה חטא זה בגלוי להרגיז את רבונם? נתן עינו בהם ונזרקו לתוך הים ומתו.

תא חזי, כל חובא דאתעביד באתגליא דחי לה לשכינתא מארעא וסליקת דיורה מעלמא. אליו הווי אזליו ברישא זקוף ועבדי חוביהו באתגליא ודחו לה לשכינתא מעלמא. עד דקודשא בריך הוא דחא לון ואעביר לון מניה. ועל דא כתיב (משלי כה) הגו רשע לפני מלך וגוי הגו סגים מכסף וגוי:

בא ראה, כל חטא שנעשה בגלוי, דוחה את השכינה מהארץ ומסלק את דיורה מן העולם. אלה היו הולכים בראש זקוף ועושים חטאים בגלוי, ודחו את השכינה מהעולם, עד שהקדוש ברוך הוא דחה אותם והעביר אותם ממנו. ועל זה כתוב (משלי כה) הגו רשע לפני מלך וגוי, הגו סגים מכסף וגוי.

דף נח ע"א

ויאמר יי לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר וגוי. אמר רבי אלעזר תא חזי, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא עבד להאי עלמא לאשתמשא

(דף נח ע"א) כְּגוֹנוֹנָא דְלַעֲיִלָא. וְכַד בְּנֵי עֲלָמָא אֲנוּן זַכָּאִין דְאֶזְלִי בְאַרְח מִיִּשְׂרָאֵל, קוֹדֶשָׁא בְרִידָא הוּא אֲתַעֲר רוחא דְחַיִּי דְלַעֲיִלָא עַד דְמָטוּ אֲנוּן חַיִּין לְאַתְר דִּיעֻקֵּב שְׂרָיָא בֵּיהּ.

וַיֹּאמֶר ה' לֹא יָדוּן רוּחִי בְּאָדָם לְעֵלְמָא בְּשִׁגְמָא הוּא בְּשָׂר וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֲלַעְזָר, בֵּא רֵאָה, כְּשֶׁבְרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ כְּמוֹ שְׁלַמְעֵלָה, וְכִשְׁבְּנֵי אָדָם הִם צְדִיקִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר רוּחַ חַיִּים שְׁלַמְעֵלָה, עַד שֶׁמִּגִּיעִים אוֹתָם חַיִּים לְמָקוֹם שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ שְׂרוּי בּוֹ.

וּמִתַּמָּן נִגְדֵי אֲנוּן חַיִּין עַד דְאֲתַמְשִׁידָא הַהוּא רוּחָא לְהַאי עוֹלָם דְדוֹד מְלָכָא שְׂרָיָא בֵּיהּ. וּמִתַּמָּן נִגְדֵי בְרַכָּאן לְכֻלְהוּ אֲנוּן תַּתְּאִי. וְהַהוּא רוּחָא עֲלָאָה אֲתַנְגִּיד וְאֲתַמְשִׁידָא לְתַתְּא וַיְכַלִּין לְאַתְקִימָא בְּעֲלָמָא. וּבְגִינֵי כְּדָא לְעוֹלָם חֲסִדוֹ דָּא הוּא עוֹלָם דְדוֹד מְלָכָא. וּבְגִין כְּדָא כְּתִיב לְעֵלְמָא בְּלָא וְאִיּוֹ. דְהָא כַּד (אִיְהוּ) הַהוּא רוּחָא אֲתַנְגִּיד לְהַהוּא עוֹלָם, מִתַּמָּן נִפְקֵי בְרַכָּאן וְחַיִּין לְכֻלָּא לְאַתְקִימָא. הַשְׁתָּא דְחָבוּ בְּנֵי נֶשָׂא אֲסַתְלַק כְּלָא. בְּגִין דְלָא יִמְטִי הַהוּא רוּחָא דְחַיִּי לְהַאי עוֹלָם לְאַתְהַנָּאָה מִנִּיהּ תַּתְּאִי וְלְאַתְקִימָא בֵּיהּ. בְּשִׁגְמָא הוּא בְּשָׂר בְּגִין דְלָא יִתְרַק הַאי רוּחָא לְהַאי עוֹלָם. מֵאִי טַעְמָא דְלָא לְאַסְגָּאָה נְחֹשׁ תַּתְּאָה. דְדִרְגִין דִּיתַתְּקֹף בֵּיהּ (ד"א ל"ג וּבַעֲיִנָן) רוּחָא דְקָדוּשָׁא דְלָא יִתְעַרֵב בְּרוּחַ מְסֻבָּב.

וּמִשָּׁם שׁוֹפְעִים אוֹתָם חַיִּים, עַד שֶׁנִּמְשַׁכֶּת אוֹתָהּ רוּחַ לְעוֹלָם הַזֶּה שְׁדוֹד הַמְּלֻךְ שְׂרוּי בּוֹ, וּמִשָּׁם שׁוֹפְעוֹת הַבְּרָכוֹת לְכֻל אוֹתָם הַתַּחְתּוֹנִים. וְאוֹתָהּ רוּחַ עֲלִיוֹנָה שׁוֹפְעַת וְנִמְשַׁכֶּת לְמִטָּה, וַיְכַלִּים לְהַתְקִים בְּעוֹלָם. וּמִשׁוּם כְּדָא לְעוֹלָם חֲסִדוֹ, זֶהוּ עוֹלָם שֶׁל דוֹד הַמְּלֻךְ, וְלָכֵן כְּתוּב לְעֵלְמָא בְּלִי וְאִיּוֹ. שְׁהֲרִי כְּשִׁאוֹתָהּ רוּחַ שׁוֹפְעַת לְאוֹתוֹ עוֹלָם, מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת וְחַיִּים לְכֻל לְהַתְקִים. עַכְשָׁו שְׁחֻטְאוּ בְּנֵי אָדָם, הִסְתַּלַּק הַכֹּל, בְּשִׁבִיל שֶׁלֹּא יִגִּיעַ אוֹתוֹ רוּחַ חַיִּים לְעוֹלָם זֶה לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ הַתַּחְתּוֹנִים וְלְהַתְקִים בּוֹ. בְּשִׁגְמָא הוּא בְּשָׂר - כְּדִי שֶׁלֹּא תִשְׁפַּע זֶה הַרוּחַ לְעוֹלָם הַזֶּה. מָה הַטַּעַם? שֶׁלֹּא לְהַרְבּוֹת נְחֹשׁ הַתַּחְתּוֹן. שְׁדִרְגוֹת שֶׁיִּתְחַזֵּק בּוֹ (וּצְרִיכִים) רוּחַ שֶׁל קְדוּשָׁה שֶׁלֹּא יִתְעַרֵב בְּרוּחַ טְמֵא.

בְּשִׁגְמָא הוּא בְּשָׂר דָּא נְחֹשׁ קְדַמָּאָה דִּיתַבְרַךְ בְּגִין כְּדָא הוּא בְּשָׂר כְּמָא דְאֲתָא אָמַר, (בְּרַאשִׁית ו') קֶץ כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנֵי וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן דָּא מְלַאךְ הַמּוֹת. וְהֵיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אוֹרִיכוּ דְקוֹסְטִירָא דְקִיטְרָא:

בְּשֵׁגֶם הוּא בֶּשֶׁר - זֶה נָחַשׁ הַקְּדָמוֹנִי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ. מִשּׁוּם כֶּף הוּא בֶּשֶׁר,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ו) קֶץ כָּל בֶּשֶׁר בָּא לְפָנַי. וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, זֶהוּ
מִלֵּאדָּה הַמְּנוּת. וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה - הַמְּתַנָּה שֶׁל מִגְדָּל
הַמְּקִשָּׁר.

הַנְּפִילִים הָיוּ בְּאֶרֶץ. תָּנִי רַבִּי יוֹסִי אֵלִין עֲזַ"א וְעֲזַ"ל. כְּמָה דְאִתְמַר דְּאִפִּיק
(ד"א דאפיל) לֹון קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא מִקְדוּשָׁתָא דְלַעֲלֵלָא. וְאִי תִימָא וְהִידָּה יְכָלוּ
לְאִתְקִימָא בְּהָאֵי עֲלָמָא. אָמַר רַבִּי חִיָּיא אֵלִין הוּוּ מֵאֲנוּן דְכַתִּיב וְעוֹף
יְעוֹפֵף עַל הָאֶרֶץ. וְהָאֵה אִתְמַר דְאֵלִין אִתְחַזּוּ לְבִנֵי נְשָׂא כְחַזּוּ דְלַהוּן. וְאִי
תִימָא הִידָּה יְכָלוּ לְאִתְהַפְּכָא. הָאֵה אִתְמַר דְאִתְהַפְּכוּ לְכַמָּה גְּוֹנִין וּבִשְׁעֵתָא
דְנַחְתִּי אֲגִלִּימוּ בְּאִוִירָא דְעֲלָמָא וְאִתְחַזּוּן כְּבִנֵי נְשָׂא.

הַנְּפִילִים הָיוּ בְּאֶרֶץ. שָׁנָה רַבִּי יוֹסִי, אֵלוּ עֲזַ"א וְעֲזַ"ל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
שְׁהוּצִיא [ד"א שהפיל] אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִהַקְּדוּשָׁה שֶׁלְמַעְלָה. וְאִם
תֹּאמַר, אֵיךְ יְכָלוּ לְהִתְקַיֵּם בְּעוֹלָם הַזֶּה? אָמַר רַבִּי חִיָּיא, אֱלֹהִים הָיוּ
מֵאוֹתָם שֶׁכְּתוּב וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאֶרֶץ. וְהָרִי נֶאֱמַר שֶׁאֱלֹהִים נִרְאִים לְבִנֵי
אָדָם כְּמִרְאֵה שְׁלֵהֶם. וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ יְכָלוּ לְהִתְהַפֵּד? הָרִי נֶאֱמַר
שֶׁמִּתְהַפְּכִים לְכַמָּה גְּוֹנִים. וּבִשְׁעָה שֶׁיִּרְדוּ, הִתְלַבְּשׁוּ בְּאִוִיר הָעוֹלָם
וְנִרְאוּ כְּבִנֵי אָדָם.

וְהִנֵּי עֲזַ"א וְעֲזַ"ל דְמַרְדּוֹ לְעֵילָא וְאִפִּיל לֹון קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְאֲגִלִּימוּ
בְּאֶרֶעָא וְאִתְקִימוּ בֵּיהּ וְלֹא יְכִילוּ לְאִתְפַּשְׁטָא מִנִּיהּ. וּלְבַתֵּר טְעוּ בַתֵּר נְשִׂי
עֲלָמָא. וְעַד כְּעַן יוֹמָא דָּא אֲנוּן קִיִּימֵי וְאוֹלְפֵי חֲרָשִׁין לְבִנֵי נְשָׂא וְאוֹלִידוּ בְּנִין
וְקָרוּ לְהוּ עֲנָקִים גְּבָרִין. וְאֲנוּן נְפִילִים אֲקָרוּן בְּנֵי אֱלֹהִים. וְהָאֵה אִתְמַר.

וְעֲזַ"א וְעֲזַ"ל הִלְלוּ שֶׁמַּרְדּוֹ לְמַעְלָה וְהִפִּילֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְהִתְלַבְּשׁוּ בְּאֶרֶץ וְהִתְקִימוּ בָּהּ, וְלֹא יְכָלוּ לְהִתְפַּשְׁטָא מִמֶּנּוּ, וְאַחַר כֶּף טְעוּ
אַחַר נְשׁוֹת הָעוֹלָם. וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם קִיִּימִים וּמְלַמְּדִים כְּשִׁפִּים לְבִנֵי
אָדָם, וְהוֹלִידוּ בְּנִים, וְקָרְאוּ לָהֶם עֲנָקִים גְּבּוּרִים. וְאוֹתָם נְפִילִים
נִקְרְאוּ בְּנֵי אֱלֹהִים, וְהָרִי נִתְבָּאֵר.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ו)
אָמַר רַבִּי רְחוּמָאֵי כְּבוֹד וְלֵב הָרִי הוּן אֶחָד אֶלָּא שְׁכַבּוּד נִקְרָא עַל שֵׁם מַעְלָה
וְלֵב אִתְקַרֵּי עַל שֵׁם פְּעוּלַת מְטָה. וְהִיִּינוּ כְּבוֹד הַשֵּׁם וְהִיִּינוּ לֵב הַשְּׂמִים. מָאִי
נִיהוּ (ישעיה ו) מִלֵּא כָּל הָאֶרֶץ כְּבוֹדוֹ אֶלָּא כָּל אוֹתָהּ אֶרֶץ שֶׁנִּבְרָאת בְּיוֹם
רֵאשׁוֹן שֶׁהוּא לְמַעְלָה כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִלֵּאָה מְכַבּוּד הַשֵּׁם וּמָאִי נִינְהוּ

חכמים דכתיב (משלי ג') כבוד חכמים ינחלו וכתיב (יחזקאל ג') ברוך כבוד יי
ממקומו.

אמר רבי רחומאי, כבוד וילב הרי הם אחד, אלא שכבוד נקרא על שם
מעלה, וילב נקרא על שם פעלת מטה, והינו כבוד השם, והינו לב
השמים. מה הוא (ישעיה ו) מלא כל הארץ כבודו? אלא כל אותה ארץ
שנבראת ביום ראשון, שהיא למעלה כנגד ארץ ישראל, מלאה מכבוד
השם, ומה הם? חכמים, שכתוב (משלי יג) כבוד חכמים ינחלו, וכתוב
(יחזקאל ג) ברוך כבוד ה' ממקומו.

ומאי הוי כבוד זה. משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו מטרוניתא
בחדרו שכל חייליו משתעשעין בה והיו לה בנים ובאים כל היום לראות
פני המלך ומברכין אותו אמרו לו אנה אמנו אמר להם לא תוכלו לראותה
עתה. אמרו ברוכה תהא בכל מקום שהיא. ומאי דכתיב ממקומו מפלל
דליכא דידע את מקומו משל למטרוניתא שבאה ממקום רחוק ולא ידעו
מאין באה עד שראו שהיא אשת חיל נאה והגונה בכל מעשיה, אמרו זאת
נדאי מן האור נלקחה כך במעשיה האירה את העולם. שאלו אותה מאין
את אמרה להם ממקומי אמרו אם כן גדולים אנשי מקומך ברוכה תהיי
ומבורך מקומך.

ומה היה הכבוד הזה? משל למה הדבר דומה? למלך שהיתה לו גבירה
בחדרו שכל חייליו משתעשעין בה, והיו לה בנים, ובאים כל היום
לראות פני המלך ומברכין אותו. אמרו לו: אנה אמנו? אמר להם:
לא תוכלו לראותה עתה. אמרו: ברוכה תהא בכל מקום שהיא. ומה
שכתוב ממקומו, מפלל שאין יודע את מקומו. משל לגבירה שבאה
ממקום רחוק ולא ידעו מאין באה. עד שראו שהיא אשת חיל נאה
והגונה בכל מעשיה, אמרו: זאת נדאי מן האור נלקחה, כי במעשיה
האירה את העולם. שאלו אותה: מאין את? אמרה להם: ממקומי.
אמרו: אם כן, גדולים אנשי מקומך, ברוכה תהיי ומברך מקומך.

וכי אין כבוד יי אחד מצבאותיו לא גרע אמאי מברכין ליה. אלא משל
למה הדבר דומה, לאיש שהיה לו גן נאה וחוץ לגן בקרוב ממנו חתיכת
שדה. ואם השקה הגן בתחלת שקיותו הלכו להם המים על כל הגן. אך
אותה חתיכה של שדה שהיא אינה דבוקה, אף על פי שהכל אחד הוא
לפיכך פתח לה מקום והשקה לה לבדה. (עד כאן מההשמטות)

וכי אין כבוד ה' אחד מצבאותיו לא גרע, למה מברכים אותו? אלא משל למה הדבר דומה? לאיש שהיה לו גן נאה, וחוץ לגן בקרוב ממנו חתיכת שדה, ואם השקה הגן בתחלת שקיותו - הלכו להם המים על כל הגן, אך אותה חתיכה של שדה שהיא אינה דבוקה, אף על פי שהכל אחד הוא, לפיכך פתח לה מקום והשקה אותה לבדה: ע"כ מההשמטות.

ויאמר יי אמהה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה. רבי יוסי פתח (ישעיה נה) כי לא מחשבותי מחשבותיכם.

ויאמר ה' אמהה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה. רבי יוסי פתח, (ישעיה נה) כי לא מחשבותי מחשבותיהם.

תא חזי, כד בר נש בעי לנקמא מאחרא שתיק ולא אמר מידי. דאילו אודעיה יסתמר ולא יכיל ליה. אבל קודשא בריך הוא לאו הכי עביד. לא עביד דינא בעלמא עד דאכריז ואודע להו זמנא תרין ותלתא. בגין דלא איתאי דימחי בידיה דיימא ליה מה עבדת ולא יסתמר מניה ולא יכיל לקיימא קמיה.

בא ראה, כשבן אדם רוצה לנקם מאחר, הוא שותק ולא אומר דבר. שאם יודיע לו, ההוא ישמר ולא יוכל לו. אבל הקדוש ברוך הוא לא עושה כן, לא עושה דין בעולם עד שמכריז ומודיע להם פעם פעמים ושלוש, כי אין מי שימחה בידו שיאמר לו מה עשית, ולא ישמר ממנו ולא יוכל לעמד לפניו.

תא חזי, ויאמר יי אמהה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה. אודע לון על ידא דנח ואתרי בהון כמה זמנין ולא שמעי. בתר דלא שמעו, אייתי עליהון דינא ואוביד לון מעל אפי ארעא.

בא ראה, ויאמר ה' אמהה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה. הודיע להם על ידי נח והתרה בהם כמה פעמים ולא שמעו. אחר שלא שמעו, הביא עליהם דין והאביד אותם מעל פני הארץ.

תָּא חֲזִי מַה כְּתִיב בֵּיהּ בְּנַח וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ (ס' א) נַח לְאֹמֶר זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשָׂנוּ. (זה מקומו בדף ס' ובתוס' בהגהת האר"י) (ס"א אמאי הכא לאמר. ואמאי זה. אלא לאמר דא אתתא. זה דא צדיק. רמז דקודשא בריך הוא קרא ליה לנח נייחא דארעא. לאמר. מאי לאמר. אלא אתר דא קרי ליה נח ומאן איהו ארעא קדישא. לאמר זה ינחמנו עבד ליה קודשא בריך הוא לתתא כגוונא עילאה. כתיב הכא זה ינחמנו וכתוב התם (ישעיה כה) זה יי קוינו לו. זכאין אנון צדיקייא דרשימין ברשימו דגושפנקא דמלכא עילאה למהוי בשמיה רשימין. ואיהו שוי שמהן בארעא כדקא יאות. כתיב ויקרא את שמו נח, וכתוב, (בראשית כה) ויקרא שמו יעקב. אמאי לא כתיב את. אלא התם דרגא (חדא) והכא דרגא אחרא. כמא דאת אמר (ישעיה ו) ואראה את ה'. ואראה יי לא כתיב אלא את יי. אוף הכא ויקרא שמו יעקב דרגא דיליה קודשא בריך הוא ממש קרי ליה יעקב. אבל הכא א"ת, לאכללא שכינתא).

בא ראה מה כתוב בנח, ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו.
[למה כאן לאמר, ולמה זה? אלא לאמר זו האשה, זה זה צדיק, רמז שהקדוש ברוך הוא קרא לנח, מנוחת הארץ, לאמר, מה זה לאמר? אלא מקום זה קורא לו נח, ומיהו? ארץ הקדושה, לאמר זה ינחמנו, עשה אותו הקדוש ברוך הוא למטה כדגמא עליונה, כתוב כאן זה ינחמנו, וכתוב שם (ישעיה כה) זה ה' קוינו לו. אשרי הצדיקים שרשומים ברשם של חותמת המלך העליונה להיות רשומים בשמו, והוא שם שמות בארץ כראוי. כתוב ויקרא את שמו נח, וכתוב (בראשית כה) ויקרא את שמו יעקב, למה לא כתוב את? אלא שם דרגא [אחת], וכאן דרגא אחרת, כמו שנאמר (ישעיה ו) ואראה את ה', ואראה ה' לא כתוב אלא את ה', גם כאן ויקרא שמו יעקב דרגתו ממש, הקדוש ברוך הוא קרא לו י קב, אבל כאן א"ת להכליל את השכינה.]

דף נח ע"ב

מְנָא הָוָה יוֹדַע. אֶלְא בְּשַׁעֲתָא דְלֵיִט קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלָמָא דְכְּתִיב אַרְוֵרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרָךְ. אָמַר אָדָם קָמִי (דף נח ע"ב) קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם עַד מְתִי יְהִי עֲלָמָא בְּלִטְוִיתָא. אָמַר לִיהּ עַד דִּיתְיִלִּיד לָךְ בֵּין מְהוּל כְּגוֹנָא דִּילָךְ. וְהוּוּ מְחַפָּאן עַד שַׁעֲתָא דְאֲתִיִּלִּיד נַח. וְכִיּוֹן דְאֲתִיִּלִּיד (נח ט ב) חָמָא לִיהּ גְזִיר רְשִׁים בְּאֶת קְדִישָׁא. וְחָמָא שְׂכִינְתָא מְתַדְבְּקָא בְּהַדִּיהּ. כְּדִין קָרָא שְׂמִיָּה עַל מָה דְעֵבִיד לְבַתָּר.

מַאיִפּה הָיָה יוֹדַע? אֶלְא בְּשַׁעֲתָא שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָלֵל אֶת הָעוֹלָם, שְׂכִינְתוֹב אַרְוֵרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרָךְ, אָמַר אָדָם לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עַד מְתִי יְהִיָּה הָעוֹלָם בְּקָלְלָהּ? אָמַר לוֹ: עַד שְׂיִנְלִיד לָךְ בֵּין מְהוּל כְּמוֹתָךְ. וְהִיוּ מְחַפָּים עַד שַׁעֲתָא שְׂנוּלִיד נַח. וְכִיּוֹן שְׂנוּלִיד, רָאָה אוֹתוֹ מְהוּל רְשׁוּם בְּאוֹת הַקְדֶּשׁ, וְרָאָה שְׂכִינָה דְבוּקָה עִמוֹ, וְאָז קָרָא אֶת שְׁמוֹ עַל מָה שַׁעֲשָׂה אַחַר כָּךְ.

בְּקִדְמִיתָא לָא הָוּוּ יוֹדְעֵי לְמַזְרַע וּלְמַחְצָד וּלְמַחְרָשׁ וְהוּוּ עֲבָדֵי פּוֹלְחָנָא דְאַרְעָא בִּידְיָהּ. כִּיּוֹן דְאֲתָא נַח אֲתַקִּין אוּמְנוּתָא לְהוּוּ וְכָל מְאֲנִין (צו ב) דְצָרִיכִין לְתַקְנָא אַרְעָא לְמַעַבַּד פִּירִין. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשָׂנוּ

ומעצבון ידינו, מן האדמה. דאיהו אפיק ארעא ממה דאתלטטיא. דהו זרעיו חטיו וקצרו גוביו ודרדריו. ובגיני כד פתיב איש האדמה.

בתחלה לא היו יודעים לזרע ולקצר ולחרוש, והיו עושים עבודת האדמה בידיהם. כיון שבא נח, התקין אמונות להם וכל הפלים שצריכים לתקן את האדמה לעשות פרות. זהו שכתוב זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה. שהוא הוציא את הארץ ממה שהתקלה שהיו זרעים חטים - וקוצרים קוצים ודרדרים. ולכן כתוב איש האדמה.

רבי יהודה אמר איש האדמה כמא דאת אמר, (רות א) איש נעמי. בגין דאקרי צדיק ואפיק לה לארעא בקרבנא דעבד ממה דאתלטטיא דכתיב לא אוסוף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם. ובגין דא אקרי איש האדמה. ועל דא קרא ליה שמא על מה דייתי.

רבי יהודה אמר, איש האדמה, כמו שנאמר (רות א) איש נעמי. משום שנקרא צדיק והוציא את הארץ בקרבן שעשה ממה שהתקלה, שכתוב לא אסוף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם. ולכן נקרא איש האדמה, ועל זה קרא לו שם על מה שיבא.

רבי יהודה פתח (תהלים מו) לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ. האי קרא אוקמוהו ואתמר. אבל לכו חזו וגו'. (מאי חזו כמא דאת אמר, ישעיה כא) חזות קשה הוגד לי. בעובדוי דקודשא בריך הוא אתגלי נבואה עלאה לבני נשא. אשר שם שמות בארץ. שמות ודאי דהא שמא גרים לכלא (והוא לשון שממון) דאלו הוו מפעלות יוד הא ואו הא שם קיום בארץ, אבל בגין דהוו מפעלות שמא דאלהים שם שמות בארץ.

רבי יהודה פתח, (תהלים מו) לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ. פסוק זה הקימוהו ונתבאר. אבל לכו חזו וגו' [מה זה חזו? כמו שנאמר (ישעיה כא) חזות קשה הגד לי, במעשי הקדוש ברוך הוא נגלתה נבואה עליונה לבני אדם, אשר שם שמות בארץ שמות ודאי, שהרי השם גורם לכל] [והוא לשון שממון]. שאלו היו מפעלות יו"ד הי"א וא"ו הי"א - שם קיום בארץ, אבל משום שהיו מפעלות השם של אלהים - שם שמות בארץ.

אמר ליה רבי חייא השתא אתערת להאי. לאו, אנא הכי אמינא ליה. בגין דבין שמא דא ובין שמא דא כללא הוא שבחא. אבל אנא אמינא ליה כמה

דַּאֲתַעְרוּ חֲבָרְיָא דְשׁוּי שְׁמָהוּן. שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ שְׁמוֹת מִמֶּשׁ (שם בארץ ואמאי בגין לאשתמשא בהו עלמא ולמהוי קיומא בעלמא).

אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּיא, כְּעֵת הַתְּעוֹרְרֶת לָזֶה? לֹא כִּדְ אֲנִי אֲמַרְתִּי לוֹ, מִשׁוּם שְׁבִין שָׁם זֶה וּבִין שָׁם זֶה הַכֹּל הוּא שְׁבַח. אֲבָל אֲנִי אֲמַרְתִּי לוֹ כְּמוֹ שֶׁהֵעִירוּ הַחֲבָרִים שְׁשָׁם שְׁמוֹת. שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ, שְׁמוֹת מִמֶּשׁ [שם בארץ, ולמה? בשביל להשתמש בהם העולם ולהיות קיום בעולם].

רַבִּי יִצְחָק אָמַר כֹּלָא הוּא. וְאֶפְּלוּ מַה דְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה שְׁפִיר קָאָמַר. דְאֶלוּ יְהֵא עֲלָמָא בְּשֵׁמָא דְרַחֲמֵי יְתַקִּים עֲלָמָא, אֲבָל בְּגִין דְאֲתַבְּרִי עֲלָמָא עַל דִּינָא וְקִיָּמָא עַל דִּינָא שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ וְשְׁפִיר הוּא דְאֶלְמָלָא כִּדְ לֹא יָכִיל עֲלָמָא לְאֲתַקִּימָא מִקַּמֵּי חוּבִיהוֹן דְבִנֵּי נָשָׂא.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הַכֹּל הוּא, וְאֶפְּלוּ מַה שְׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה - יִפְּהָ אָמַר. שְׁאֶלוּ הָעוֹלָם יְהִיָּה בְּשֵׁם הַרַחֲמִים, יְתַקִּים הָעוֹלָם. אֲבָל מִשׁוּם שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא עַל דִּין וְעוֹמֵד עַל דִּין, שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ, וְיִפְּהָ הוּא, שְׁאֶלְמָלָא כִּדְ לֹא יוּכַל הָעוֹלָם לְהַתְקִים מִלְּפָנֵי חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם.

תָּא חֲזִי, נַח כִּד אֲתִיילִיד קָרוֹן לִיָּה עַל שְׁמָא דְנַחְמָה (נח, נייחאליה, נייחא לעלמא, נייחא לאבהו, נייחא לבנין, נייחא לעלאין, נייחא לתתאין, נייחא לעלמא דין, נייחא לעלמא דאתי) וְלַהֲוִי (ד"א ולמהוי) שְׁמָא גָרִים. אֲבָל (נ"א לגבי) קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָאוּ הָכִי. נַח בְּהַפּוּדָא אֲתוּוֹן חוֹן כְּמָא דְאֵת אָמַר וְנַח מְצָא חוֹן.

בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁנּוֹלַד נַח קָרְאוּ לוֹ עַל שֵׁם שֶׁל נַחְמָה [נח נוח לו, נוח לעולם, נוח לאבות, נוח לבנים, נוח לעליונים, נוח לתחתונים, נוח לעולם הזה, נוח לעולם הבא] וְשִׁיְהִיָּה [ולהיות] הַשֵּׁם גּוֹרָם. אֲבָל לְגַבֵּי הַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא לֹא כִּד. נַח בְּהַפּוּדָא אוֹתִיּוֹת - ח"ן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְנַח מְצָא חוֹן.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי חוֹן הֵינּוּ נַח. בְּצַדִּיקֵינָא שְׁמִיָּהוֹן גָּרִים לְטַב. בְּחִיָּיבָא שְׁמִיָּהוֹן גָּרִים לְבִישׁ. בְּנַח כְּתִיב וְנַח מְצָא חוֹן בְּעִינֵי יִי. בְּעַר בְּכוֹר יְהוּדָה אֲתַהֲפְכוּ אֲתוּוֹי לְבִישׁ. עֵיר רִיעַ. רַע בְּעִינֵי יִי.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, חוֹן הֵינּוּ נַח. בְּצַדִּיקִים, הַשֵּׁם שְׁלָהֶם גּוֹרָם לְטוֹב. בְּרַשָּׁעִים, הַשֵּׁם שְׁלָהֶם גּוֹרָם לְרַע. בְּנַח כְּתוּב וְנַח מְצָא חוֹן בְּעִינֵי ה'. בְּעַר בְּכוֹר יְהוּדָה הֲתַהֲפְכוּ אוֹתִיּוֹתָיו לְרַע. עֵיר רִיעַ. רַע בְּעִינֵי ה'.

תָּא חֲזִי, כִּינּוּ דְאִתְיִילִיד נַח חֲמָא עוֹבְדֵיהוֹן דְּבִנְי נְשָׂא דְאֲנוּן חֲטָאן קִמִּי
קוּדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא, וְהָהּ גְּנִיז גְּרַמְיָה וְאִשְׁתַּדַּל בְּפוֹלְחָנָא דְמַאֲרִיָּה. בְּגִין דְּלֹא
לְמַהֲדָהּ בְּאוֹרְחֵיהוֹן. וְכִי תֵאמֵר בְּמָה אִשְׁתַּדַּל. בְּהָהוּא (ל"ז ב) סִפְרָא דְאָדָם
וְסִפְרָא דְחַנוּדָהּ וְהָהּ אִשְׁתַּדַּל בְּהוּ לְמַפְלַח לְמַרְיָה.

בֹּא רְאֵה, כִּינּוּ שְׁנוּלֵד נַח, רְאֵה אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם שֶׁהֵם חוֹטְאִים
לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהָיָה גוֹיָז עֲצָמוֹ וְעֵסֶק בְּעִבּוּדֵי רַבּוֹנוֹ כְּדִי לֹא
לְלַכֵּת בְּדַרְכָּם. וְכִי תֵאמֵר, בְּמָה הוּא עֵסֶק? בְּאוֹתוֹ סִפְרָא שֶׁל אָדָם וְסִפְרָא
שֶׁל חַנוּדָהּ. וְהָיָה עוֹסֵק בְּהֵם לְעַבֵּד אֶת רַבּוֹנוֹ.

תָּא חֲזִי, דְּהֲכִי הוּא דְהָא נַח מְנָא הָהּ יָדַע לְקָרֵב קַרְבָּנָא לְמַרְיָה. אֶלָּא בְּגִין
דְּאִשְׁפַּח חֲכָמְתָא עַל מָה מְתַקִּיִּים עֲלָמָא וְיָדַע דְּעַל קַרְבָּנָא מְתַקִּיִּים.
וְאִלְמָלָא קַרְבָּנָא לֹא הוּוּ קִיָּיִמִי עֲלָיִי וְתַתְּאִי.

בֹּא רְאֵה שְׂכָדָהּ הוּא, שְׁהָרִי מְאִיפָה יָדַע נַח לְהַקְרִיב קַרְבָּן לְרַבּוֹנוֹ? אֶלָּא
מְשׁוּם שְׂמִצָּא חֲכָמָה עַל מָה הָעוֹלָם עוֹמֵד, וְיָדַע שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל
הַקַּרְבָּן, וְאִלְמָלָא הַקַּרְבָּן לֹא הָיָה עוֹמֵדִים עֲלֵיוֹנִים וְתַתְּוֹנִים.

רַבִּי שְׁמַעוֹן הָהּ אָזִיל בְּאַרְחָא וְהוּוּ עֲמִיָּה רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיָּה וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי
חִיָּיא. עַד דְּהוּוּ אָזִיל, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאַבוּהִי אַרְחָא מְתַקְנָא קָמֵן בְּעִינָן
לְמִשְׁמַע מִלֵּי דְאוֹרִיָּיתָא. פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר (קַהֲלַת י) גַּם בְּדַרְדְּרָהּ כְּשֶׁהִסְכֵּל
הוֹלֵךְ לְבוֹ חֶסֶר וְגוֹי. כִּד בַּר נָשׁ בְּעֵי לְאַתְקַנָּא אַרְחִיָּה קִמִּי קוּדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא.
עַד לֹא יְפוּק לְאַרְחָא בְּעֵי לְאַמְלָכָא בִּיָּה וּלְצַלִּי קִמִּיָּה עַל אַרְחִיָּה. כְּמָה
דְּתַנִּינָן דְּכַתִּיב, צִדְקָא לְפָנָיו יְהִלֵּךְ וְיִשֵּׁם לְדַרְדְּרָהּ פְּעַמָּיו. דְּהָא שְׂכִינְתָא
לֹא אִתְפָּרְשָׂא מִנִּיהָ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ בְּדַרְדְּרָהּ וְהָיָה עֲמוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי
חִיָּיא. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאַבּוֹ, הַדַּרְדְּרָהּ מְתַקְנַת
לְפָנֵינוּ, רוֹצִים לְשִׁמְעַ דְּבַרִּי תוֹרָה פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, (קַהֲלַת י) וְגַם
בְּדַרְדְּרָהּ כְּשֶׁהִסְכֵּל הוֹלֵךְ לְבוֹ חֶסֶר וְגוֹי. כְּשֶׁבֶן אָדָם רוֹצֵה לְתַקּוֹן דְּרַכּוֹ לְפָנֵי
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לְדַרְדְּרָהּ צְרִידָהּ לְהַמְלִיךְ בּוֹ וּלְהַתְפַּלֵּל לְפָנָיו
עַל דְּרַכּוֹ, כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינּוּ שְׂכָתוֹב (תַּהֲלִים פה) צִדְקָא לְפָנָיו יְהִלֵּךְ וְיִשֵּׁם לְדַרְדְּרָהּ
פְּעַמָּיו. שְׁהָרִי הַשְּׂכִינָה לֹא נִפְרְדַת מִמֶּנּוּ.

דף נט ע"א

ומאן דאיהו לא מהימנא במריה, מה כתיב (דף נט ע"א) ביה וגם בדרך קשהסכל הולך לבו חסר. מאן לבו. דא קודשא בריך הוא דלא יהו עמיה בארחה וגרע מן סייעתייה בארחה. בגין דההוא בר נש דלא מהימן ביה במאריה עד לא פויק בארחה לא בעי סיעתא דמאריה.

ומי שלא מאמין ברבונו, מה כתוב בו? וגם בדרך שהסכל הלך לבו חסר. מי זה לבו? זה הקדוש ברוך הוא שלא ילך עמו בדרך וגורע מסיועו בדרכו. משום שאותו בן אדם שלא מאמין ברבונו, עד שלא יצא לדרך לא בקש את סיוע רבונו.

ואפילו בארחה פד איהו אזיל לא אשתדל במלי דאורייתא. ובגיני כך לבו חסר דלא אזיל בהדיה דמריה ולא אשתכח בארחה. ואמר לכל סכל הוא, אפלו פד שמע מלה דמהימנותא דמאריה, הוא אמר דטפשותא הוא לאשתדלא ביה. כהאי דשאילו לבר נש (דח) על את קיימא דרשימו בבשריה דבר נש. ואמר לאו איהו מהימנותא. שמע רב ייבא סבא ואסתפל ביה ואתעביד תלא דגרמי. ואנן בהאי אורחה בסייעתא דקודשא בריך הוא בעינן למימר מלי דאורייתא.

ואפלו בדרך קשהוא הולך, לא עוסק בדברי תורה, ולכן לבו חסר, שאינו הולך יחד עם רבונו ולא נמצא בדרכו. ואמר לכל סכל הוא - ואפלו כששומע דבר אמונה של רבונו, הוא אומר שזו טפשות לעסק בזה. כמו זה ששאלו לבן אדם על אות הברית שרשמו בבשר האדם, ואומר שלא דבר אמונה הוא. שמע זאת רבי ייבא הזקן והסתפל בו, ונעשה גל של עצמות. ואנו בדרך היו בסייעתא דקודשא ברוך הוא רוצים לומר דברי תורה.

פתח ואמר (תהלים פו) הורני ?? דרפך אהלך באמתך יחד לבבי ליראה שמך. האי קרא קשיא. דהא תנינן פלא היא בידא דקודשא בריך הוא, בר למהוי זכאה או חייבא. ודוד היך תבע דא מעם קודשא בריך הוא. אלא דוד הכי קאמר. הורני ?? דרפך. ההוא ארח מישור ומתקנא לגלאה עיני ולמנדע ליה, ולבתר אהלך באמתך איהו בארח קשוט ולא אסטי לימינא ולשמאלא. יחד לבבי מאן לבבי. כמא דאת אמר (תהלים עג) צור לבבי וחלקי. וכל דא אנא תבע ליראה את שמך. לאתדבקא בדחלתך,

לְאַסְתַּמְרָא אֹרְחֵי כְּדָקָא יָאוּת. לִירְאָה שְׂמָד אֶתְר חוּלְקֵי דְבִיָּה שְׂרִיא
דְּחַלְתָּא לְמַדְחַל.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים פו) הוֹרְנִי ה' דְּרַכְךָ אֶהְלֵךְ בְּאַמְתֶּךָ יַחַד לְבָבִי לִירְאָה
שְׂמָד. פְּסוּק זֶה קֶשֶׁה, שְׁהָרִי שְׁנִינּוּ, הַכֹּל בְּיַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חוּץ
מִלְּהִיּוֹת צְדִיק אוֹ רָשָׁע. וְדוּד אֵיךְ תִּבַּע אֶת זֶה מִהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא?
אֵלָּא דְּוֹד כֶּךָ אָמַר, הוֹרְנִי ה' דְּרַכְךָ - אוֹתָהּ דְּרַךְ מִישׁוּר וּמִתְקַנֵּת לְגַלוּת
עֵינֵי וְלִדְעַת אוֹתוֹ. אַחַר כֶּךָ אֶהְלֵךְ בְּאַמְתֶּךָ - אֵלְךָ בְּדְרַךְ אֶמֶת וְלֹא
אֶסְטָה לְיָמִין וְלִשְׂמָאל. יַחַד לְבָבִי - מַה זֶה לְבָבִי? כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שם עג)
צוּר לְבָבִי וְחֻלְקִי. וְכֹל זֶה אֲנִי מְבַקֵּשׁ לִירְאָה אֶת שְׂמָד. לְהַדְבִּק
בְּיִרְאָתְךָ, לְשָׁמַר אֶת דְּרַכֵּי כְּרִאוּי. לִירְאָה שְׂמָד - מְקוֹם חֻלְקֵי שְׂבוּ
שְׂרוּיָה הִירְאָה לִירְאָה.

תָּא חֲזִי, כָּל בַּר נֶשׁ דְּדַחֵיל לִיָּה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂרִיא עֲמִיָּה מְהִימְנוּתָא
כְּדָקָא יָאוּת דְּהָא הֵהוּא בַר נֶשׁ שְׁלִים בְּפּוֹלְחָנָא דְּמָרִיָּה. וּמָאן דְּלֹא שְׂרִיא
בִּיָּה דְּחַלְתָּא דְּמָרִיָּה לָא שְׂרִיא עֲמִיָּה מְהִימְנוּתָא וְלֹא אוּיָּהוּ כְּדֵאי לְמַהוּי
לִיָּה חוּלְקָא בְּעַלְמָא דְּאַתִּי.

בֹּא רְאֵה, כָּל בֶּן אָדָם שְׂרִיא אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂרוּיָה עֲמוֹ
הֶאֱמוּנָה כְּרִאוּי, שְׁהָרִי אוֹתוֹ אָדָם הוּא שְׁלִים בְּעַבּוּדַת רְבוּנוּ. וּמִי שְׁלֹא
שְׂרוּיָה בּוֹ יִרְאֵת רְבוּנוּ, לֹא שְׂרוּיָה בּוֹ אֶמּוּנָה, וְאֵינּוּ כְּדֵאי לְהִיּוֹת לוֹ
חֻלְקָא לְעוֹלָם הַבָּא.

תּוּ פְּתַח וְאָמַר, (משלי ד) וְאַרְח צְדִיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם.
זְכָאִין אַנוּן צְדִיקָא בְּעַלְמָא דִּין וּבְעַלְמָא דְּאַתִּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי
בִיקְרִיָּהוּן.

עוּד פְּתַח וְאָמַר, (משלי ד) וְאַרְח צְדִיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן
הַיּוֹם. אֲשֶׁרִיָּהֶם הַצְּדִיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא רוּצָה בִּיקְרָם.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב וְאַרְח צְדִיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ. מֵאִי כְּאוֹר נֹגַהּ. כְּהֵהוּא
נְהוּרָא דְּנְהִיר דְּבְרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעוּבְדָא דְּבְרָאשִׁית, דָּא הוּא דְּגִנְיָז
לוֹן לְצְדִיקָא לְעַלְמָא דְּאַתִּי. הוֹלֵךְ וְאוֹר דְּאִיָּהוּ סְלִיק בְּנְהוּרִיָּה תְּדִיר וְלֹא
גָרַע מִנִּיָּה. אֲבָל בְּחִיבָא מַה כְּתִיב, (משלי ד) דְּרַךְ רָשָׁעִים כְּאֶפְלָה, לֹא יִדְעוּ
בְּמָה יִכְשְׁלוּ. לֹא יִדְעוּ, וְכִי לֹא יִדְעוּ. אֵלָּא חִיבָא אֲזִילִי בְּעַקִּימוּ דְּאַרְחָא

בְּהַאי עֲלָמָא. וְלֹא בְּעָאן לְאַסְתַּכְלָא דְזַמִּין (ד"א ל"ג ל"ו) קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
לְמִידָן לְהוּ בְּהוּא עֲלָמָא וְלֹאֲעֲלָאָה לֹון בְּדִינָא דְגִיְהִנְס. וְאַנּוּן צְוּוּחִין
וְאַמְרִין וְוִי לֹן דְלֹא אֹורִיכְנָא אֹודְנִין וְלֹא אֲצִיְתְנָא בְּהוּא עֲלָמָא. וּבְכָל
יּוֹמָא אֲמַרִי וְוִי דָא (רלז ב).

בֹּא רֵאָה מַה כְּתוּב, וְאַרְח צְדִיקִים כְּאוֹר נְגַה. מַה זֶה כְּאוֹר נְגַה? כְּמוֹ
אוֹתוֹ הָאוֹר הַמַּאִיר שֶׁבְּרֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, זֶהוּ
שְׁגָנוֹ לְצְדִיקִים לְעוֹלָם הַבָּא. הוֹלֵךְ וְאוֹר - שֶׁהוּא עוֹלָה בְּאוֹרוֹ תְּמִיד
וְלֹא גוֹרַע מִמֶּנּוּ. אֲבָל בְּרִשְׁעִים מַה כְּתוּב? (שם) דְּרִךְ רִשְׁעִים כְּאֶפְלָה לֹא
יִדְעוּ בְּמָה יִכְשְׁלוּ. לֹא יִדְעוּ - וְכִי לֹא יוֹדְעִים? אֶלָּא רִשְׁעִים שֶׁהוֹלְכִים
בְּדְרִךְ עֲקָמָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא רוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל [להם] שְׁעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְדוֹן אוֹתָם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם וְלְהַכְנִיסָם בְּדִין גִּיְהִנְס. וְהֵם
צוּוּחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי לָנוּ שֶׁלֹּא הִרְכַּנְנוּ אֲזַנִּים וְלֹא הִקְשַׁבְנוּ בְּאוֹתוֹ
עוֹלָם. וּבְכָל יוֹם אוֹמְרִים: וַיִּ לָנוּ!

תָּא חֲזִי, זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַנְהָרָא לֹון לְצְדִיקִינָא לְעֲלָמָא דְאַתִּי,
וְלְמִיְהִב לֹון אֲגַר חוּלְקָהוֹן אַתְר דְּעִינָא לֹא שְׁלֵטָא לְמִיָּקָם עֲלִיהָ כְּמָא דְאַתְר
אַמְר, (ישעיה טד) עֵין לֹא רֵאָתָה אֱלֹהִים זוֹלְתָךְ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ. וְכַתִּיב, (ישעיה
טו) וַיִּצְאוּ וַרְאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפּוֹשְׁעִים בִּי. וְכַתִּיב, (מלאכי ג) וְעִסוּתָם
רִשְׁעִים כִּי יִהְיוּ אֲפֹר תַּחַת כְּפוֹת רְגְלֵיכֶם. זְכַאִין אֲנּוּן צְדִיקִינָא בְּעֲלָמָא דִּין
וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי. עֲלִיָּהוּ כְּתִיב (ישעיה ט) צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ. וְכַתִּיב,
(תהלים קמ) אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנִיךָ. בְּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם
אַמֵּן וְאַמֵּן (חסר):

בֹּא רֵאָה, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַאִיר לְצְדִיקִים לְעוֹלָם הַבָּא וְלְתַת
לְהֵם שְׁכַר חֲלָקָם, מְקוֹם שְׁעֵין לֹא שׁוֹלְטָת לְעַמְד עֲלִיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(ישעיה טד) עֵין לֹא רֵאָתָה אֱלֹהִים זוֹלְתָךְ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ. וְכַתוּב (שם טו)
וַיִּצְאוּ וַרְאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפּוֹשְׁעִים בִּי. וְכַתוּב (מלאכי ג) וְעִסוּתָם
רִשְׁעִים כִּי יִהְיוּ אֲפֹר תַּחַת כְּפוֹת רְגְלֵיכֶם. אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְעוֹלָם הַבָּא. עֲלִיָּהֶם כְּתוּב (ישעיה ט) צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ. וְכַתוּב
(תהלים קמ) אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנִיךָ. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם
אַמֵּן וְאַמֵּן:

דף נט ע"ב

(דף נט ע"ב) אלה תולדות נח, רבי חניא פתח (ישעיה ס) ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. זכאין אנון ישראל דמשתדלי באורייתא, וידעי ארחיו דאורייתא, דבגינה יזכו לעלמא דאתי.

אלה תולדות נח. רבי חניא פתח, (ישעיה ס) ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. אשריהם ישראל שעוסקים בתורה ויודעים דרכי התורה שבגללה יזכו לעולם הבא.

תא חזי, כל ישראל אית לון חולקא לעלמא דאתי. מאי טעמא בגין דנטרין ברית דעלמא אתקיים עליה. כמא דאת אמר, (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. ועל דא ישראל דנטרי ברית וקבילו ליה אית לון חולקא בעלמא דאתי.

בא ראה, לכל ישראל יש חלק לעולם הבא, מה הטעם? משום ששומרים הברית שהעולם עומד עליה, כמו שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. ועל זה, ישראל ששומרים הברית וקבילו אותה, יש להם חלק לעולם הבא.

ולא עוד אלא בגין כך אקרון צדיקים. מכאן אוליפנא כל מאן דנטיר האי ברית דעלמא אתקיים עליה. אקרי צדיק. מנא לן מיוסף. בגין דנטר ליה לברית עלמא, זכה דאקרי צדיק. ועל כך ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

ולא עוד, אלא משום כך נקראו צדיקים. מכאן למדנו, כל מי ששומר הברית הזו שהעולם עומד עליה, נקרא צדיק. מנין לנו? מיוסף. משום ששמר את ברית העולם זכה שנקרא צדיק. ועל כך ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

רבי אלעזר אמר, אלה בכל אתר פסל את הראשונים תנינו וכו'. מה פתיב
לעילא בפרשתא דבראשית (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן
ומשם יפרד וגו'. ההוא נהר דנגיד ונפיק ועייל לגנתא ואשקי ליה משקיו
דלעילא ועביד ליה נייחא ועביד איבין ורבי זרעין. והוא פדין נייחא לכלא.
ודא נייחא ליה לגנתא. ודא עביד נייחא ביה (נייא לגנתא. וגנתא נייחא ביה). כמא
דאת אמר (בראשית ג) כי בו שבת. וכתוב, (בראשית ב) וישבות ביום השביעי.
ודא רזא דמלה דא עביד תולדות ולא אחרא.

רבי אלעזר אמר, אלה - בכל מקום פסל את הראשונים. שנינו וכו'.
מה פתיב למעלה בפרשת בראשית? (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות
את הגן ומשם יפרד וגו'. אותו הנהר ששופע ויוצא ונכנס לגן ומשקה
אותו מהשקאה שלמעלה, ועושה לו נחת ועושה פרות ומגדל זרעים,
הוא אז נוח לכל. וזה נוח לגן. וזה עושה מנוחה בו [נייא: לגן, והגן נח בו],
כמו שנתאמר (שם) כי בו שבת, וכתוב וישבות ביום השביעי. וזה סוד
שדבר זה עושה תולדות ולא אחר.

תא חזי (כח ב כגוונא דא נח לתתא. קיימא קדישא הוה דוגמא דלעילא. ועל דא אקרי אישהאדמה.
ורזא אוליפנא, דהא נח אצטריך לתיבה לאתחברא בה. ולקיימא זרעא דכולא דכתיב לחיות זרע.)

בא ראה, כמו זה נח למטה הברית הקדוש היה דגמא שלמעלה, ועל
זה נקרא איש האדמה. וסוד למדנו, שהרי נח הצטרף לתבה להתחבר
עמה ולקיים זרע של הכל, שפתיב לחיות זרע.

מאן תיבה. דא (דא) (לג ב) ארון הברית. ונח ותיבה לתתא הכי הוו פדוגמא
(דא) דלעילא. נח פתיב ביה ברית דכתיב והקימותי את בריתי אתך וגו'.
ועד דאתקיים ביה ברית לא עייל לתיבותא. דכתיב והקימותי את בריתי
אתך ובאת אל התיבה. וכדין הוה תיבה ארון הברית. תיבה ונח פלא
כגוונא דלעילא. ובגין דהאי ברית לעילא הוא עביד תולדות. כגוונא דא
נח (דנייא לתתא) איהו עביד תולדות. בגיני כך (כמא דאת אמר) אלה תולדות נח.

מי זו התבה? [זא] ארון הברית. ונח והתבה למטה כך הם כמו דגמא
[זא] שלמעלה. בנח פתיב ברית, שפתיב והקימותי את בריתי אתך. ועד
שהתקיים בו ברית לא נכנס לתבה, שפתיב והקימותי את בריתי אתך
ובאת אל התבה. ואז היתה התבה ארון הברית. [זא] תבה ונח, הכל
כמו שלמעלה. ובגלל שהברית הזאת למעלה, הוא עושה תולדות. כמו
זה נח [למטה] הוא עושה תולדות. משום כך [כמו שנאמר] אלה תולדות נח.

נח איש צדיק. הכי הוא ודאי כגוונא דלעילא. ועל דא (משלי ו) וצדיק יסוד עולם כתיב. וארעא על דא אתקיימת. דהא איהו עמודא דעלמא קיימא עליה. ומאן איהו דא צדיק. ונח אקרי צדיק לתתא. ורזא (נ"א דא) דכלא, את האלהים התהלך נח, דייקא, דלא אתפרש מניה לעלמין. ולמהוי הוא בארעא כגוונא דלעילא איש צדיק יסודא דעלמא. ברית שלום שלמא דעלמא. איש האדמה ודאי. ועל דא (בראשית ו) ונח מצא חן בעיני יי.

נח איש צדיק, כך הוא בודאי כמו שלמעלה. ועל זה כתיב (משלי ו) וצדיק יסוד עולם. והארץ מתקיימת על זה, שהרי הוא העמוד שהעולם עומד עליו, ומיהו? זה צדיק, ונח נקרא צדיק למטה. וסוד [נ"א: זה] של הכל - את האלהים התהלך נח. דוקא. שלא נפרד ממנו לעולמים, ושיהיה הוא בארץ כמו שלמעלה איש צדיק יסוד העולם. ברית שלום, שלום של העולם. איש האדמה ודאי. ועל זה (בראשית ו) ונח מצא חן בעיני ה'.

תמים היה בדורותיו. מאי בדורותיו, אליו אנון דנפקו מניה. הוא אשלים לכלהו. והוא הוה שלים מכלהו. תמים היה דאתייליד מהול דכתיב התהלך לפני והיה תמים. בדורותיו ולא בדורין דעלמא דהא מניה נפקו (תולדות בעלמא).

תמים היה בדירתיו, מה זה בדירתיו? אלה אותם שיצאו ממנו. הוא השלים את כלם, והוא היה שלם מכלם. תמים היה - שנולד מהול, שכתוב התהלך לפני והיה תמים. בדירתיו - ולא בדורות של העולם, שהרי ממנו יצאו [תולדות בעולם].

דף ס ע"א

תא חזי, נח אתחזי מיומא דאתברי עלמא למהוי בתיבה בחבורא חד ולמייעל בה, ועד לא אתחברו כחדא לא הוה עלמא כדקא יאות, לבתר מה כתיב, (בראשית ט) ומאילה נפצה כל הארץ. מהו נפצה. כמה דאת אמר, (בראשית ב) ומשם יפרד. דמתמן אשתכח פרודא ואתבדרו תולדות לכל סטרין וכלא חד כדוגמא חדא. בגיני כך אלה תולדות נח. אלה ודאי. דהא יסודא דעלמא איהו דעביד (דף ס ע"א) תולדות לקיימא בארעא. אתא רבי אבא ונשקיה. אמר אריא בחיליה טינגרא נקיב ותבר. כך הוא ודאי. ותא חזי, משיעורא דתיבותא אוף נמי הכי הוא.

בא ראה, נח ראוי היה מיום שנברא העולם להיות בבתבה בחבור אחד להפניס בה, ועד שלא התחברו כאחד, לא היה העולם כראוי. אחר כך מה כתוב? (שם ט) ומאלה נפצה כל הארץ. מהו נפצה? כמו שנאמר (שם ב) ומשם יפרד. משם נמצא פרוד והתפזרו תולדות לכל הצדדים והכל אחד כדגמא אחת. משום כך אלה תולדות נח. אלה ודאי. שהרי יסוד העולם הוא שעושה תולדות לקיים בארץ. בא רבי אבא ונשקו. אמר, אריה בכחו נוקב סלע ושובר. כך זה בודאי. ובא וראה, משעור התבה גם כך זה.

תוספתא

למה נח נח תרי זמני. אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תרין רווחין. רווחא חד בעלמא דין ורווחא חד בעלמא דאתי. והכי תשכח בכלהו צדיקי משה משה, יעקב יעקב, אברהם אברהם, שמואל שמואל, שם שם. בר מיצחק דלא כתיב ביה כמה דכתיב בהו. בגין דיצחק בשעתא דאתקרב על גבי מדבחה נפקת נשמתיה דהות ביה בהאי עלמא. וכיון דאתמר ביה באברהם, ברוד מחיה המתים תבת ביה נשמתיה דעלמא דאתי. בגין דא תשכח דלא יחד קודשא ברוד הוא שמיה אלא על יצחק בגין דאתחשב כמת ועל דא רמוז קרא ואמר (איוב ז) הן בקדושו לא נאמין וגו'.

למה נח נח פעמים? אלא כל צדיק וצדיק שבעולם יש לו שתי רווחות - רווח אחת בעולם הזה, ורווח אחת בעולם הבא. וכך תמצא בכל הצדיקים: משה משה, יעקב יעקב, אברהם אברהם, שמואל שמואל, שם שם. פרט ליצחק שלא כתוב בו כמו שכתוב בהם, משום שיצחק, בשעה שנקרב על גבי המזבח, יצאה נשמתו שהיתה בו בעולם הזה. וכיון שנאמר באברהם ברוד מחיה המתים, שבה אליו נשמתו של העולם הבא. משום זה תמצא שלא יחד הקדוש ברוד הוא את שמו אלא על יצחק, משום שנחשב כמת. ועל זה רמוז הכתוב ואמר (איוב ט) הן בקדשו לא נאמין וגו'.

דבר אחר אלה תולדות בגין דהנה צדיק שבח ליה תרי זמני. תמים היה בדורותיו, אבל בדרין אחרניו אינו נחשב לכלום, כמו דרא דאברהם ודרא דמשה ודרא דדוד. דבר אחר חמי מאי עבד בדרא דכלהו חייבים, קל וחומר אלו היה בדרא דכלהו צדיקים: (עד כאן תוספתא)

דבר אחר אלה תולדות, משום שהיה צדיק שבח אותו פעמים. תמים היה בדרתיו, אבל בדורות אחרים אינו נחשב לכלום, כמו דורו של אברהם ודור משה ודור דוד. דבר אחר, ראה מה עשה בדור שפלים רשעים, קל וחומר אלו היה בדור שפלים צדיקים. עייך התוספתא

רבי אלעזר פתח (תהלים מו) לכו חזו מפעלות (בדפוס קרימונא אלקים, ועיי מ"ש לעיל נח ב) יי אשר שם שמות בארץ. האי קרא הא אתמר ואוקמוה. אבל לכו חזו, מאי חזו. כמא דאת אמר, (ישעיה כא) חזות קשה הוגד לי. בעובדוי

דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא עֲבִיד, אֲתַגְלִי נְבוּאָה עֲלָאָה לְבְנֵי נְשָׂא. אֲשֶׁר שְׁם שְׁמוֹת, שְׁמוֹת וְדַאי, דְּהָא שְׁמָא גְרַיִם לְכֻלָּא.

רְבִי אֶלְעָזָר פְּתַח, (תהלים מו) לְכוּ חֲזוּ מִפְעֻלוֹת ה' אֲשֶׁר שְׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ. הַפְּסוּק הַזֶּה הָרִי נִתְבָּאָר, וּבְאֶרְוֵהוּ. אֲבָל לְכוּ חֲזוּ, מַה זֶה חֲזוּ? כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (ישעיה כא) חֲזוֹת קֶשֶׁה הִגֵּד לִי. בְּמַעֲשָׂיו שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מִתְגַּלְהָה נְבוּאָה עֲלִיוֹנָה לְבְנֵי אָדָם. אֲשֶׁר שְׁם שְׁמוֹת - שְׁמוֹת וְדַאי, שְׁהָרִי הַשֵּׁם גּוֹרֵם לְכֻלָּ.

כְּתִיב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נַח לְאִמְרוֹ זֶה וְגוֹי אִמְאִי הֶכָא לְאִמְרוֹ. וְאִמְאִי זֶה. אֶלְא (הובא לעיל דף נח א' לשון זה) לְאִמְרוֹ דָּא אֲתַתָּא. זֶה דָּא צְדִיק. (רמזו כמו דקודשא בריך הוא קרא ליה נח ניחא דארעא. לאמר, מאי לאמר. אלא אתר דא קרי ליה נח. ומאן איהו ארעא קדישא. לאמר זה ינחמנו ממעשנו וגו'. עבד ליה קודשא בריך הוא לתתא כגוונא עלאה) (נ"א זה דא צדיק וכן נח (לאמר, נח) דא צדיק. לאמר דא נוקבא. בגין דלא מתפרשן דא מן דא. אמר רבי יצחק לאמר דא ארעא קדישא) (וזה אמת) (כצ"ל באמת בהגהת ד"א. הרש"ב) כְּתִיב הֶכָא זֶה יִנְחַמְנוּ, וְכִתִּיב הֵתֵם (ישעיה כה) זֶה יִי קוֹיְנוּ לוֹ. זְכַאִין אֲנוּן צְדִיקָא דְרִשְׁיָמִין בְּרִשְׁיָמוֹ דְּגוֹשְׁפִּנְקָא דְּמִלְכָּא לְמַהוּי בְּשָׁמִיָּה רִשְׁיָמִין וְאִיהוּ שְׁוִי שְׁמָהוּן בְּאַרְעָא כְּדָקָא יְאוּת.

כְּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נַח לְאִמְרוֹ זֶה וְגוֹי, לְמַה כָּאן לְאִמְרוֹ? וְלְמַה זֶה? אֶלְא לְאִמְרוֹ זֶה הָאֵשֶׁה. זֶה זֶה צְדִיק. [רמזו כמו שהקדוש ברוך הוא קרא לו נח, מנוחת ה' ארץ, לאמר, מה זה לאמר? אלא מקום זה קרא לו נח, ומי הוא? ארץ הקדושה, לאמר זה ינחמנו ממעשנו וגו', עשה אותו הקדוש ברוך הוא למטה כדגמא עליונה]. [נ"א: זה זה צדיק, וכן נח (לאמר, נח) זה צדיק, לאמר זו נקבה, משום שלא נפרדים זה מזה, אמר רבי יצחק, לאמר זו ארץ הקדושה] (וזה אמת). כְּתוּב כָּאן זֶה יִנְחַמְנוּ, וְכִתוּב שְׁם (ישעיה כה) זֶה ה' קוֹיְנוּ לוֹ. אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְּדִיקִים שְׂרִשׁוּמִים בְּרִשְׁם שֶׁל חוֹתְמַת הַמְּלֶךְ לְהִיּוֹת בְּשָׁמוֹ רִשׁוּמִים, וְהוּא שְׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ כְּרָאוּי.

כְּתִיב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נַח. וְכִתִּיב, (וישב קפו ב) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. אִמְאִי לָא כְּתִיב אֶת. אֶלְא הֵתֵם דְּרַגָּא אַחְרָא (ד"א חדא) וְהֶכָא דְּרַגָּא אוֹחְרָא. (נ"א את, כמה דאת אמר ואראה את יי) כְּדִכְתִּיב, (ישעיה ו) וְאֶרְאָה אֶת יי. וְאֶרְאָה יי לָא כְּתִיב אֶלְא אֶת יי. אוֹף הֶכָא בְּנַח וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נַח. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב דְּרַגָּא דִּילֵיהּ, קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא מִמֶּשׁ קָרָא לֵיהּ יַעֲקֹב. אֲבָל הֶכָא אֶת לְאִתְּפִלְלָא שְׁכִינְתָּא. (נ"א דהיא דרגא אחרא לתתא):

כְּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נַח, וְכִתוּב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. לְמַה לָּא כְּתוּב אֶת? אֶלְא שְׁם דְּרַגָּה אַחְרָת [ד"א אחת] וְכָאן דְּרַגָּה אַחְרָת, [נ"א: את, כמו שנאמר ואראה את ה'] כְּכִתוּב (שם ו) וְאֶרְאָה אֶת ה'. וְאֶרְאָה ה' לָא כְּתוּב אֶלְא אֶת ה', גַּם כִּדְּ בְּנַח וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נַח. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב - דְּרַגָּה שְׁלוֹ

הקדוש ברוך הוא ממש קראָה לו יַעֲקֹב. אָבֵל כָּאֵן אֶת - לְהַכְלִיל אֶת
הַשְּׂכִינָה [נ"א: שהיא דרגה אחרת למטה].

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נח וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח (תהלים קיב) טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמְלוֹה
יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט. טוֹב אִישׁ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְאֶקְרִי טוֹב. כְּמָה
דְּכִתְיִב, (תהלים קמה) טוֹב ה' לְכָל. וְכִתְיִב, (שמות טו) ה' אִישׁ מְלַחֵמָה. לְהֵאִי כָּל
חוֹנֵן וּמְלוֹה. לְאַתְר דְּלִית לֵיה מְדִילֵיה. וְהוּא אֶתְר מְנִיָּה אֶתְזֵן יְכַלְכֵּל
דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט, דְּהָא הוּא דְּבַר לֹא אֶתְזֵן אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט כְּמָה דְּאֶתְר אֶמַר
(תהלים פט) צִדְקָ וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כְּסָאָד.

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נח וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים קיב) טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמְלוֹה
יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט. טוֹב אִישׁ - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרָא טוֹב,
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קמה) טוֹב ה' לְכָל, וְכָתוּב (שמות טו) ה' אִישׁ מְלַחֵמָה. לְכָל
הַזֶּה חוֹנֵן וּמְלוֹה, לְמָקוֹם שֶׁאֵין לוֹ מִשְׁלוֹ, וְאוֹתוֹ מְקוֹם נְזוּן מְמַנּוֹ.
יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט - שֶׁהָרִי אוֹתוֹ דְּבַר לֹא נְזוּן אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פט) צִדְקָ וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כְּסָאָד.

דְּבַר אַחַר טוֹב אִישׁ, דָּא צְדִיק דְּכִתְיִב, (ישעיה ג) אֶמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב כִּי פְּרִי
מַעֲלָלֵיהֶם יֹאכְלוּ. רַבִּי יוֹסִי אֶמַר דָּא נַח דְּכִתְיִב נַח אִישׁ צְדִיק. רַבִּי יֶצְחָק
אֶמַר דָּא שְׁבַחָא דְשִׁבְתָּ, דְּבִיָּה פָּתַח טוֹב, דְּכִתְיִב, (תהלים צב) טוֹב לְהוֹדוֹת לַה'.

דְּבַר אַחַר טוֹב אִישׁ - זֶה צְדִיק, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) אֶמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב כִּי
פְּרִי מַעֲלָלֵיהֶם יֹאכְלוּ. רַבִּי יוֹסִי אֶמַר, זֶה נַח, שֶׁכָּתוּב נַח אִישׁ צְדִיק.
רַבִּי יֶצְחָק אֶמַר, זֶה הַשְּׁבַח שֶׁל הַשִּׁבְתָּ שֶׁבּוֹ פָּתַח טוֹב, שֶׁכָּתוּב (תהלים צב)
טוֹב לְהוֹדוֹת לַה'.

רַבִּי חִיָּיא אֶמַר כֹּלָּא חַד וְכֹלָּהוּ מְלָה חָדָא אֶמְרוּ. וְדָא עֲבִיד תּוֹלְדוֹת בְּעֵלְמָא.
תּוֹלְדוֹת דְּעֵלְמָא מֵאן אֲנוּן. אֲלִין נִשְׁמַתְהוּן דְּצְדִיקָא דְאֲנוּן אִיבָא דְעוֹבְדוּי
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶמַר בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְתַעֲטֵר
בְּעֵטְרוֹי, מְתַעֲטֵר מַעֲלָא וּמִתְתָּא. מַעֲלָא מֵאֶתְר דְּעַמִּיקָא דְכֹלָּא. מְתַעֲטֵר
מִתְתָּא בְּמָה. בְּנִשְׁמַתְהוּן דְּצְדִיקָא. כְּדִין אֶתּוֹסֵף חַיִּים מַעֲלָא וּמִתְתָּא.
וְאֶתְכְּלִיל אֶתְר מְקוּדְשָׁא מְכָל סְטָרִין וּבִירָא אֶתְמַלְיָא וַיִּמָּא אֲשִׁתְּלִים,
וְכִדִּין יְהֵב לְכֹלָּא.

רַבִּי חִיָּיא אֶמַר, הַכֹּל אַחַד, וְכֹלָּם אֶמְרוּ דְּבַר אַחַד. וְזֶה עוֹשֶׂה תּוֹלְדוֹת
בְּעוֹלָם. תּוֹלְדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מִי הֵם? אֵלּוּ נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם פְּרִי

מעשי הקדוש ברוך הוא. רבי שמעון אמר, בשעה שהקדוש ברוך הוא מתעטר בעטרותיו, מתעטר מלמעלה ומלמטה, מלמעלה ממקום שלעמק הכל. מתעטר מלמטה במה? בנשמות הצדיקים. ואז נוספים חיים מלמעלה ומלמטה, ונכלל מקום המקדש מכל הצדדים, והבאר מתמלאת והים נשלים, ואז נותן לכל.

דף ס ע"ב

כתיב, (משלי ה) שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך. אמאי (הכא) בורך בקדמיתא ולבתר בארך. דהא בור לא אקרי אלא ריקניא דלא נביע. באר מיין דנבעין. אלא פלא אתר חד הוא. אלא אתר דמספני (נייא דמסכנותא) אחידן ביה אקרי בור. דלית ליה מדיליה אלא מה דינהבין בגויה. ומאן איהו דליית. לבתר אתעביד באר דאיהו נביע ומליא (דייא דמליא) מכל סטריין. ומאן איהו הייא. אתמליא מעילא (דף ס ע"ב) ונביע מתתא. אתמליא מעילא כמה דאמרן. ונביע מתתא מנשמתהון דצדיקיא.

כתוב (משלי ה) שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך. למה [כאן] בורך בתחלה ואחר כך בארך? שהרי בור לא נקרא אלא ריק שאינו נובע. באר - מים שנובעים? אלא הכל מקום אחד הוא. אלא מקום שהעניים [נייא שהעני] אחוזים בו נקרא בור, שאין לו משלו אלא מה שנותנים לתוכו, ומיהו? דלית. אחר כך נעשה באר שהוא נובע ומלא [שמתמלא] מכל הצדדים, ומיהו? הייא. מתמלאת מלמעלה ונובעת מלמטה. מתמלאת מלמעלה כמו שאמרנו, ונובעת מלמטה מנשמות הצדיקים.

דבר אחר שתה מים מבורך, דא דוד מלכא דכתיב ביה (שמואל ב כג) מי ישקני מים מבור בית לחם. אית מאן דיימר, ונוזלים דא יצחק. מתוך דא משה דאיהו באמצעיתא. בארך דא אהרן דאתקרי באר מים חיים. ודוד מלכא דאתחבר עמהון. ונוזלים דא אברהם. מתוך, דא יעקב דאיהו באמצעיתא. בארך דא יצחק דאקרי באר מים חיים. הא בהאי קרא אשתכח רתיכא קדישא עלאה מאבהו. ודוד מלכא אתחבר עמהון.

דבר אחר, שתה מים מבורך - זה דוד המלך, שכתוב בו (שמואל ב כג) מי ישקני מים מבאר בית לחם. ונוזלים - זה אברהם. מתוך - זה יעקב, שהוא באמצע. בארך - זה יצחק, שנקרא באר מים חיים. הרי בפסוק הזה נמצאת המרכבה הקדושה העליונה מהאבות. ודוד המלך

התחבר עמם. יש מי שיאמר, ונוזלים - זה יצחק. מתוך - זה משה, שהוא באמצע. בארץ - זה אהרן, שנקרא באר מים חיים, ודוד המלך שהתחבר עמם.

תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא לאו איהו אלא פד עייל רוחא בה ואשדת מיא לקבלא מיין עלאין דכורין. כך פנסת ישראל לא אתערת תיאובתא לגבי קודשא בריך הוא, אלא ברוחא דצדיקא דעאלין בגווה. וכדין נבעין מיא מגווה לקבלא מיין דדכורא. וכלא אתעביד תיאובתא חדא (ס"א וצבורא חדא) וצרוךא חדא וקשורא חדא. ודא הוא רעוא דכלא וטיולא דמטייל קודשא בריך הוא בנשמיתהון דצדיקיא.

תשוקת הנקבה לזכר אינה אלא פאשר נכנסת בה רוח ושופכת מים כנגד המים העליונים הזכריים. כך פנסת ישראל לא מעוררת השתוקקות לקדוש-ברוך-הוא אלא ברוח הצדיקים שנכנסים בתוכה, ואז נובעים מים מתוכה כנגד מי הזכר. והכל נעשה תשוקה אחת [ואגדה אחת] וקשור אחד. וזהו רצון של הכל והטיול שהקדוש ברוך הוא מטיל עם נשמות הצדיקים.

תא חזי, כל אנון תולדות דגנתא דעדן לא נפקין מצדיק. אלא פד עייל בהאי תיבה בחבורא חדא. וכלא גניזין בה. ולבתר מינה נפקין. אוף הכא נח איש צדיק לא אפיק תולדות למפרי בעלמא עד דעאל לתיבה ואתפנש כלא בה והו גניזין בה. ולבתר מנה נפקו למפרי בעלמא ולא תקיימא בארעא. ואלמלא דנפקו מגו תיבה לא אתקיימו בעלמא. וכלא פגוונא דלעילא. מגו תיבה נפקי לעילא. מגו תיבה נפקי לתתא. דא פגוונא דא. (מגו) והכא אתקייים עלמא ולא מקדמת דנא. דבגיני כך פתיב ונוזלים מתוך בארץ. וכתוב ויולד נח שלשה בנים (אמר רבי יהודה וגו' ככתוב בדף סב א) :

בא ראה, כל אותן תולדות גן העדן לא יוצאים מצדיק אלא כשנכנס בתיבה הזו בחבור אחד, והכל גנוזים בה, ואחר כך יוצאים ממנה. גם כאן נח איש צדיק לא הוציא תולדות לפרות בעולם עד שנכנס בתיבה, והתפנסו הכל בה והיו גנוזים בה, ואחר כך יצאו ממנה לפרות בעולם ולהתקיים בארץ. ואלמלא שיצאו מתוך התיבה, לא התקיימו בעולם. והכל כמו שלמעלה - מתוך תבה יוצאים למעלה, מתוך תבה יוצאים למטה, זה כמו זה. [מתוך] וכאן התקיים העולם ולא מקדם לזה, שמשום כך פתיב ונוזלים מתוך בארץ, וכתוב ויולד נח שלשה בנים.

ותשחת הארץ לפני האלהים. אמר רבי יהודה פיון דכתיב ותשחת הארץ
אמאי לפני האלהים. אלא פיון דעבדו חוביהון באתגליא לעיניהון דכלא
פדיו לפני האלהים פתיב.

ותשחת הארץ לפני האלהים. אמר רבי יהודה, פיון שכתוב ותשחת
הארץ, למה לפני האלהים? אלא פיון שעשו חטאיהם בגלוי לעיני
הכל, אז פתוב לפני האלהים.

רבי יוסי אמר אנא אפכא אמרית. ותשחת הארץ לפני האלהים.
בקדמיתא לפני האלהים דלא הוה עבדי באתגליא. לפני האלהים עבדו
ולא לפני בני נשא. ולבסוף עבדו באתגליא הדיא הוא דכתיב ותמלא הארץ
חמס. דלא הוה אתר בכל ארעא דלא הוה באתגליא. ובגין כד בתרי גווי
אמר קרא.

רבי יוסי אמר, אני אמרתי הפוך. ותשחת הארץ לפני האלהים -
בהתחלה לפני האלהים, שלא היו עושים בגלוי. לפני האלהים עשו
ולא לפני בני אדם. ולבסוף עשו בגלוי. זהו שכתוב ותמלא הארץ
חמס, שלא היה מקום בכל הארץ שלא היה בגלוי, ובגלל כד אמר
הפסוק בשני גוויים.

אלה תולדות נח. רבי אבא אמר מיומא דעבר אדם על פקודא דמריה כל
בני עלמא דאתילידו לבתר אקרון בני האדם. ולא לשבחא אקרון הכי.
אלא כמאן דאמר בנוי דההוא דעבר על פקודא דמריה. פיון דאתא נח,
אקרון בני עלמא על שמייה דנח. תולדות נח לשבחא. דקאים לון בעלמא.
ולא תולדות דאדם דאעבור לון מעלמא וגרים מותא לכלהו.

אלה תולדות נח - רבי אבא אמר, מיום שעבר אדם על מצות רבונו,
כל בני האדם שנולדו אחר כד נקראו בני האדם. ולא לשבח נקראו
כד, אלא כמו שאמר בנו של אותו שעבר על מצות רבונו. פיון שפא
נח, נקראו בני העולם על שם נח. תולדות נח לשבח. שהעמידם בעולם.
ולא תולדות אדם שהעבירם מהעולם וגרם מות לכלם.

אמר ליה רבי יוסי, אי הכי, הא פתיב לבתר וירד יי לראות את העיר ואת
המגדל אשר בנו בני האדם. בני האדם פתיב ולא פתיב בני נח. אמר ליה
בגין דאדם (דחטא דייא חטא) קמי מריה טב ליה דלא אברי ולא יכתוב עליה
האי קרא.

אמר לו רבי יוסי, אם כך, הרי כתוב אחר כך, וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם. בני האדם כתוב, ולא כתוב בני נח. אמר לו, משום שאדם [שחטא ד"א חטא] לפני רבונו, טוב לו שלא נברא ולא יכתב עליו הכתוב פסוק זה.

אלא תא חזי, כתיב (משלי י) בן חכם ישמח אב. כד ברא טב, כל בני עלמא דכרין ליה לאבוי לטב. וכד איהו ביש, כלא דכרין ליה לאבוי לביש. אדם בגין דחטא ועבר על פקודא דמריה, כד אתו אנון דמרדו במריהון מה כתיב אשר בנו בני האדם בנוי (ע"ה א) דאדם קדמאה דמרד במריה ועבר על פקודיה. ובגיני כך אלה תולדות נח. אלה ולא קדמאי. אלה דנפקו ועאלו גו תיבה ואפיקו תולדין לעלמין ולא תולדות אדם דנפק מגנתא דעדן ולא אפיק לון מתמן.

אלא בא ראה, כתוב (משלי י) בן חכם ישמח אב. כאשר הבן טוב, כל בני העולם זוכרים את אביו לטוב. וכשהוא רע, כלם זוכרים את אביו לרע. אדם, משום שחטא ועבר על מצות רבונו, כשבאו אותם שמרדו ברבונו מה כתוב? אשר בנו בני האדם. אדם הראשון שמרד ברבונו ועבר על מצותו, ולכן אלה תולדות נח. אלה ולא הראשונים. אלה שיצאו ונכנסו לתוך התבה והוציאו תולדות לעולמים. ולא תולדות אדם שיצא מגן עדן ולא הוציא אותם משם.

דף סא ע"א

תא חזי, אלו אפיק אדם תולדות מגנתא דעדן, לא ישתצון לדרי דרין. ולא אתחשד נהורא דסיהרא לעלמין. וכלהו הווי קיימין לעלמין. ואפילו מלאכי עלאי לא קיימי קמיהו בנהורא וזיוא וחכמתא. כמא דאת אמר בצלם אלהים ברא אותו. אבל כיון דגרים (דף סא ע"א) חטאה ונפק איהו מגנתא דעדן ועבד תולדות לבר. לא אתקיימו בעלמא ולא הוי כדקא חזי.

בא ראה, אלו הוציא אדם תולדות מגן עדן, לא היו משמדים לדורי דורות, ולא נחשד אור הלבנה לעולמים, וכלם היו קיימים לעולמים, ואפלו מלאכים עליונים לא עמדו לפניהם באור וזיו וחכמה, כמו שנאמר בצלם אלהים ברא אותו. אבל כיון שגרים החטא ויצא מגן עדן ועשה תולדות בחוץ, לא התקיימו בעולם ולא היו כראוי.

אמר רבי חזקיה וכי היך יכלין למעבד תולדות תמן דהא אלמלא לא אתמשיך עליה יצר הרע וחסא אתקיים איהו בעלמא בלחודוי ולא יעביד תולדות. כגוונא דא אלמלא דחבו ישראל בעגלא ואמשיכו עליהו יצר הרע לא עבדו (במדבר קפט א) תולדות לעלמין ולא ייתו דרין אחרנין לעלמא.

אמר רבי חזקיה, וכי איך יכלו לעשות תולדות שם, שהרי אלמלא לא נמשך עליו יצר הרע וחסא, יתקיים הוא בעולם לבדו ולא יעשה תולדות? כמו זה אלמלא שחסאו ישראל בעגל והמשיכו עליהם יצר הרע, לא יעשו לעולמים תולדות ולא יבאו דורות אחרים לעולם.

אמר ליה אלמלא לא חסא אדם לא עביד תולדות כגוונא דא מסטרא דיצר הרע. אבל עביד תולדות מסטרא דרוחא קדישא. דהשתא לא עביד תולדות אלא מסטרא דיצר הרע. ובגין דכל תולדות דבני נשא בלהו מסטרא דיצר הרע, בגין כך לית לון קיום. ואי אפשר לון לאתקיימא, דסטרא אחרא אתערב בהו. (ז"ח ל"ג ואפשר לון בסטרא אחרא).

אמר לו, אלמלא לא חסא אדם, לא יעשה תולדות כמו זה מצד של יצר הרע, אבל יעשה תולדות מצד של רוח הקדש. שעכשו אינו עושה תולדות אלא מצד היצר הרע, ומשום שכל תולדות בני האדם כלם מן הצד של יצר הרע, לכן אין להם קיום, ואי אפשר להם להתקיים, שהצד האחר מערב בהם [ואפשר להם בצד האחר].

אבל אלמלא לא חסא אדם ולא אתתרך מגנתא דעדן. הוה עביד תולדות מסטרא דרוח קודשא דקדישין כמלאכי עלאין קיימין לדרי דרין כגוונא דלעילא. כיון דחסא ואוליד בנין לבר מגנתא דעדן, ולא זכה לאפקא לון מגנתא, לא אתקיימו אפלו לאשתרשא בעלמא דא. עד דאתא נח דאיהו צדיק ועאל בתבה. ומן תבה נפקו כל דרין דעלמא. ומתמן אתבדרו לכל ארבע רוחי עלמא. (שייך לקמן ריש סב):

אבל אלמלא לא חסא אדם ולא גרש מגן עדן, היה עושה תולדות מצד של רוח הקדש, שקדושים כמלאכים עליונים עומדים לדורי דורות כמו שהיה למעלה. כיון שחסא והוליד בנין מגן עדן ולא זכה להוציאם מן הגן, לא התקיימו אפלו להשתרש בעולם הזה, עד שבא נח, שהוא צדיק, ונכנס בתבה, ומהתבה יצאו כל דורות העולם, ומשם התפזרו לכל ארבע רוחות העולם.

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה. אֲמַאי נִשְׁחָתָה. בְּגִין כִּי הִשְׁחִית כָּל בֶּשֶׂר אֶת דְּרָכּוֹ, כִּמָּה דְאִתְמַר. רַבִּי חֵיִיא פִּתַח קָרָא וְאָמַר (יונה א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדְּרָכָם הָרָעָה.

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה. לָמָּה נִשְׁחָתָה? מִשּׁוּם כִּי הִשְׁחִית כָּל בֶּשֶׂר אֶת דְּרָכּוֹ, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. רַבִּי חֵיִיא פִּתַח פְּסוּק וְאָמַר, (יונה א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדְּרָכָם הָרָעָה.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְּבִנֵי נֶשָׂא זָכָאן וְנָטְרִי פְקוּדֵי דְאֹרִייתָא, כְּדִין אַרְעָא אֲתַתְקַפַּת, וְכָל חִידוֹ אֲשַׁתְּכַחַת בָּהּ. מַאי טַעְמָא בְּגִין דְּשְׂכִינְתָּא שְׂרִיא עַל אַרְעָא. וְכְדִין כְּלָא עֲלָאִי וְתַתָּאִי בְּחֻדְוָה. וְכַד בְּנֵי נֶשָׂא מְחַבְּלֵן אַרְחִייהוּ וְלָא נָטְרִי פְקוּדֵי אֹרִייתָא וְחָטְאוּן קַמִּי מְאֹרִייהוּן, וְכְדִין כְּבִיכּוֹל דְּחִינִין לָהּ לְשְׂכִינְתָּא מְעֻלְמָא וְאֲשַׁתְּאַרְת אַרְעָא מְחַבְּלָא. דְּהָא שְׂכִינְתָּא אֲתַדְחִיִיא וְלָא שְׂרִיא עָלָהּ וְכְדִין אֲתַחְבַּלַת. מַאי טַעְמָא אֲתַחְבַּלַת. בְּגִין דְּשְׂרִיא רוּחָא אַחְרָא עָלָהּ דְּמְחַבְּלָא עֲלֵמָא. וְעַל דָּא אֲמַרִינֵן דִּישְׂרָאֵל יְהִיבֵי עוֹז לְאֱלֹהִים דְּמִקְיָמִין עֲלֵמָא. אֱלֹהִים דָּא שְׂכִינְתָּא.

בֵּא רְאֵה, בְּשַׁעְתָּא שְׂבִנֵי אָדָם זֹכִים וְשׁוֹמְרִים אֶת מְצֻוֹת הַתּוֹרָה, אֲזַי הָאָרֶץ מְתַחַזְקַת וְנִמְצָאֵת בָּהּ כָּל הַשְּׂמֻחָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה עַל הָאָרֶץ. וְאִזּוּ הַכֹּל, עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, בְּחֻדְוָה. וְכַשְׂבְּנֵי אָדָם מְשַׁחִיתִים דְּרָכֵיהֶם וְלָא שׁוֹמְרִים אֶת מְצֻוֹת הַתּוֹרָה וְחוּטְאִים לְפָנֵי רַבּוֹנָם, אֲזַי כְּבִיכּוֹל דּוֹחִים אֶת הַשְּׂכִינָה מִהָעוֹלָם, וְנִשְׁאַרְת הָאָרֶץ מְשַׁחִתָּת, שְׁהֵרִי הַשְּׂכִינָה נִדְחָתָה וְלָא שׁוֹרָה עָלֶיהָ, וְאִזּוּ הִיא נִשְׁחָתָת. מָה הַטַּעַם נִשְׁחָתָת? מִשּׁוּם שֶׁשׁוֹרָה רוּחַ אַחְרֵת עָלֶיהָ שְׂמַחְבַּלַת אֶת הָעוֹלָם. וְעַל זֶה אֹמְרִים, שְׂיִשְׂרָאֵל נוֹתְנִים עוֹז לְאֱלֹהִים שְׂמַעְמִידִים אֶת הָעוֹלָם. אֱלֹהִים זֶה שְׂכִינָה.

וְאִם חֶסֶד וְשָׁלוֹם אֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁתַּכְּחוּ חֵיִיבִין מָה כְּתִיב, (תהלים ו) רוּחָהּ עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים וְגוֹי מְשׁוּם דְּרִשְׁתָּהּ הִכִּינוּ לְפַעְמֵי. כִּפְּפָ נִפְשֵׁי בְּסַבְת חֲמָס וְשִׁנְאָת חֲנָם. כְּרוּ לְפָנֵי שׁוֹחָה וְגוֹי כְּגוֹוֹנָא דְדוֹר הַמְּבוּל דְּבְגִין חֲמָס דְּהוֹת בִּינִיהוּן הוּהּ בִּינִיהוּן שְׁנָאָה וְדַבְּבוּ.

וְאִם חֶסֶד וְשָׁלוֹם אִם יִשְׂרָאֵל יִמְצָאוּ רְשָׁעִים, מָה כְּתוּב? (תהלים ו) רוּחָהּ עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים וְגוֹי, מְשׁוּם שֶׁרִשְׁתָּהּ הִכִּינוּ לְפַעְמֵי. כִּפְּפָ נִפְשֵׁי, בְּסַבְת חֲמָס וְשִׁנְאָת חֲנָם. כְּרוּ לְפָנֵי שׁוֹחָה וְגוֹי, כִּמוֹ שֶׁבְּדוֹר הַמְּבוּל, שְׂמַשׁוּם הַחֲמָס שֶׁהָיָה בִּינֵיהֶם, הִיָּתָה בִּינֵיהֶם שְׁנָאָה וְאִיבָה.

יכול אף בארעא דישׂראל כּוּ. וְהָא תַּנְיִן אַרְעָא דִישׂראל לֹא שְׂרִיא עֲלֵהּ רוּחָא אַחְרָא וְלֹא מְמַנָּא אַחְרָא בַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחֲדוּדִי. תָּא חֲזִי, דְאַרְעָא דִישׂראל הִכִּי הוּא דְלֹא שְׂרִיא עֲלֵהּ (פד ע"ב) מְמַנָּא וְלֹא שְׂלִיחָא אַחְרָא בַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחֲדוּדִי. אֲבָל שְׁעֵתָא חֲדָא שְׂרִיא עֲלֵהּ לְחַבְלָא בְּנִי נָשָׂא. מְנַלן מְדוּד דְכְּתִיב, (דברי הימים א כא) וַיֵּרָא דָּוִד אֶת מַלְאָךְ יְיָ וַחֲרַבּוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַם וּכְדִין אֶתְחַבְּלַת אַרְעָא.

יכול אף באַרְעָא דִישׂראל כּוּ? וְהִרִי שְׁנִינּוּ שְׂאָרְךָ יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוּרָה עֲלֵיהּ רוּחַ אַחְרָת וְלֹא מְמַנָּה אַחַר חוּץ מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלַבְדּוּ. בָּא רָאֵה שְׂאָרְךָ יִשְׂרָאֵל כִּדָּהּ הִיא שְׁלֹא שׁוּרָה עֲלֵיהּ מְמַנָּה וְלֹא שְׂלִיחַ אַחַר פְּרִט לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ- הוּא לְבָדּוּ, אֲבָל שְׁעָה אַחַת שׁוּרָה עֲלֵיהּ לְהַשְׁחִית אֶת בְּנֵי הָאָדָם. מְנִין לָנוּ? מְדוּד, שְׁכָתוּב (דברי הימים א כא) וַיֵּרָא דָּוִד אֶת מַלְאָךְ ה' וַחֲרַבּוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַם, וְאִזּוּ נִשְׁחַתָּה הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אֶפְלוּ בְּהֵיחִיא שְׁעֵתָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָוָה. כְּתִיב הִכָּא מַלְאָךְ יְיָ. וְכְתִיב הִתָּם (בראשית מח) הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי. וְכְתִיב (שמות יד) וַיִּסַּע מַלְאָךְ הָאֱלֹהִים. הוּן לְטַב וְהוּן לְבִישׁ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁלִיט עֲלֵהּ. לְטַב בְּגִין דְלֹא אֶתְמַסְרָא תַּחֲוֹת שְׂאָר מְמַנּוּ, וְכָל דְיִירִי עֲלֵמָא יְכַסְפּוֹן מִן עוֹבְדֵייהוּ. לְבִישׁ בְּגִין דְלֹא יַחֲדוּן אֲנוּן לְשִׁלְטָאָה עֲלֵהּ. וְאִי תִימָא (ד"א ל"ג לא) וְהָא כְּתִיב, (איכה א) כִּי רָאִתָּה גוֹיִם בָּאוּ מִקְדְּשָׁהּ וַחֲרִיבוּ בֵיתָא וְאִי לָאוּ שְׁלִטִין אֲנוּן מְמַנּוּ לֹא אֶתְחַרַב מִקְדְּשָׁא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֶפְלוּ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה. כְּתוּב כִּי אֲנִי מַלְאָךְ ה', וְכְתוּב שָׁם (בראשית מח) הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל אֹתִי, וְכְתוּב וַיִּסַּע מַלְאָךְ הָאֱלֹהִים. הוּן לְטוֹב הוּן לְרַע שׁוֹלֵט עֲלֵיהּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. לְטוֹב - מְשׁוּם שְׁלֹא נִמְסְרָה תַּחַת שְׂאָר הַמְּמַנִּים, וְכָל דְיִירִי הָעוֹלָם יִתְבַּיְשׁוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם. לְרַע - כִּדִּי שְׁלֹא יִשְׁמַחוּ אֱלֹהִים לְשִׁלְטַת עֲלֵיהּ. וְאִם תֵּאמַר, וְהִרִי כְּתוּב (איכה א) כִּי רָאִתָּה גוֹיִם בָּאוּ מִקְדְּשָׁהּ, וְהִחְרִיבוּ בֵיתָה. וְאִם לֹא שׁוֹלְטִים אוֹתָם מְמַנִּים, לֹא נַחְרַב הַמִּקְדָּשׁ!

תָּא חֲזִי, כְּתִיב כִּי אֶתָּה עֲשִׂיתָ וְכְתִיב עֲשֵׂה יְיָ אֶת אֲשֶׁר זָמַם. תָּא חֲזִי, כְּתִיב וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחַתָּה. נִשְׁחַתָּה וְדָאִי כְּמָה דְאַתְמַר. הִכִּי נְמִי (יונה ג) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדֶּרֶךְ הָרָעָה. דְהָא כְּדִין אַרְעָא קָרְאת לְעִילָא וְסַלְקָא בְּסַלְיָהּ עֲלָאָה וּמְקַשְׁטָא אֲנַפְהָא. כְּנוֹקְבָא דְמְקַשְׁטָא לְגַבֵּי דְכוּרָא. הִכִּי נְמִי אַרְעָא. דְהָא גְדִילַת בְּנִין זְכָאִין לְמַלְכָּא.

בא ראה, כתוב כי אתה עשית, וכתוב (שם ב) עשה ה' אשר זמם. בא ראה, כתוב וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה. נשחתה ודאי, כמו שנאמר. כך גם (יונה ג) וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרךם הרעה. שהרי אז הארץ קוראת למעלה ועולה בעליה עליונה ומקשטת פניה כנקבה שמתקשטת אל הזכר, כך גם הארץ, שהרי גדלה בנים צדיקים למלך.

דף סא ע"ב

והכא דלא תבו דרא דטופנא מה פתיב וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה וגו' פאתתא דאסתאבת ואסתירת אנפחא מבעלה. ובזמנא דאסגיאוו חובי בני נשא באתגליא, ארעא שויתא אנפחא כנוקבא דלית לה כסופא מכלא כמה דאת אמר, (ישעיה כב) והארץ חנפה תחת יושביה. ועל דא וירא כי נשחתה ודאי. מאי טעמא בגין כי השחית כל (דף סא ע"ב) בשר את דרכו על הארץ.

ועכשו שלא שבו דור המבול מה כתוב? וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה, כאשה שנטמאה והסתירה פניה מבעלה. ובזמן שמתרבים חטאי בני האדם בגלוי, הארץ שמה פניה כנקבה שאין לה בושה מכל, כמו שנאמר (ישעיה כד) והארץ חנפה תחת יושביה. ועל זה וירא כי נשחתה ודאי. מה הטעם? משום כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ.

רבי אלעזר אזל לגביה דרבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמוי. כיון דחמא ליה אתקין ליה תופסיתא (ס"א טופסיסא) דקומרא במטון דקולפא ויתיבו. אמר ליה חמוי אפשר דשמעת מאבוך האי דכתיב (איכה ב) עשה יי אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם.

רבי אלעזר הלך אל רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמוי. כיון שראה אותו, התקין לו שטיח של כסוי במוטות של עץ, וישבו. אמר לו חמוי, אפשר ששמעת מאביך זה שכתוב (איכה ב) עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם?

אמר ליה הא אוקמוה חבריא. בצע אמרתו, דבזע פורפירא דיליה. אשך צנה מימי קדם, דהא פורפירא פקיד לה מאנון יומי קדמאי עלאי, וביומא דאתחריב בי מקדשך בזע לה. בגין דהאי פורפירא איהי יקרא דיליה ותיקונא דיליה ובזע ליה.

אמר לו, הרי פרשוה החברים, בצע אמרתו - שקרע האדרת שלו. אשך צנה מימי קדם - שהרי אותה האדרת צנה מאותם ימים ראשונים עליונים, וביום שחרב בית המקדש קרע אותה, משום שהאדרת הזו היא כבודו ותקונו, וקרע אותה.

אמר ליה עשה יי אשר זמם. וכי מלכא חשיב (קודם) לאבאשא לבנוי עד לא ייתון למחטי. אמר ליה למלכא דהנה ליה מאן יקר, ובכל יומא הנה דחיל עליה דלא יתבר והנה מסתפל ביה ותקין בעינוי. ליומין אתא בריה וארגיז ליה למלכא, נטל מלכא ההוא מאן יקר ויתבר ליה. הדא הוא דכתיב עשה יי אשר זמם.

אמר לו, עשה ה' אשר זמם, וכי מלך חושב (קדם) להרע לבניו עד שלא יבאו לח א?! אמר לו, (משל) למלך שהיה לו כלי יקר, ובכל יום היה פוחד עליו שלא ישבר והיה מסתפל בו ומצא חן בעינוי. לימים בא בנו והרגיז את המלך. לקח המלך אותו כלי יקר ושבר אותו. זהו שכתוב עשה ה' אשר זמם.

תא חזי, מן יומא דאתבגי בי מקדשא הנה קודשא בריך הוא מסתפל ביה וחביב עליה סגי והנה דחיל עליהו דישראל דיחטון ויחרב בי מקדשא. וכן בכל זמנא דהנה אתי לגבי בי מקדשא הנה לביש ההוא פורפירא. לבתר דגרמו חובין וארגיזו קמי מלכא אתחריב בי מקדשא ובזע ההוא פורפירא (דייא גריס הס ההוא פורפירא ואתחריב בי מקדשא) הינו דכתיב עשה יי אשר זמם.

בא ראה, מיום שנבנה בית המקדש היה הקדוש ברוך הוא מסתפל בו וחביב עליו הרבה, והיה פוחד על ישראל שיחטאו ויחרב בית המקדש. וכך בכל פעם שהיה בא אצל בית המקדש, היה לובש אותה אדרת. אחר שגרמו החטאים והרגיזו לפני המלך, נחרב בית המקדש וקרע אותה האדרת [קרע אותה האדרת ונחרב בית המקדש]. הינו שכתוב עשה ה' אשר זמם.

בַּצַּע אִמְרָתוֹ וְגו' (האי אמרתו בקדמיתא יתבא בראש אמיר, והא אתעטרו עטרא לרישא ואילן נאה לפניו, ואיהי מימי קדם ודאי, וכדין עציבו קמיה בבתי בראי ודאי והן (ישעיה לג) אראלם צעקו חוצה. (ישעיה כב) ויקרא יי צבאות ביום ההוא וגו') הִיִּינוּ בְּזִמְנָא דְאִתְחַרְיַב בֵּי מְקַדְשָׁא. אָבֵל בְּזִמְנָא אַחְרָא לִית חֲדוּה קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּזִמְנָא דְאִתְאַבְיָדוּ חִיִּיבֵי עֲלָמָא וְאַנּוֹן דְאַרְגִּיזוּ קַמִּיהָ הָדָא הוּא דְכָתִיב, (משלי יא) וּבִאֲבֹד רְשָׁעִים רָנָה. וְכֵן בְּכָל דְרָא וְדָרָא דְעֵבִיד דִּינָא בְּחִיִּיבֵי עֲלָמָא. חֲדוּה וְתוֹשְׁבַתָּא קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

בַּצַּע אִמְרָתוֹ וְגו' (האמרתו הזו בתחלה ישבה בראש אמיר, והרי התעטרו עטרה לראש ואילן נאה לפניו, והיא מימי קדם ודאי, ואז עצבות לפניו בבתי החיצונים ודאי, (ישעיה לג) והן אראלם צעקו חצה, (שם כב) ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא וגו'). הִיִּינוּ בְּזִמְן שְׁנַחֲרַב בֵּית הַמְּקֹדֶשׁ. אָבֵל בְּזִמְן אַחַר אֵין חֲדוּה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ זִמְן שְׂאוּבָדִים רְשָׁעֵי הָעוֹלָם וְאוֹתָם שְׁהַרְגִּיזוּ לְפָנָיו. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (משלי יא) וּבִאֲבֹד רְשָׁעִים רָנָה. וְכֵן בְּכָל דוֹר וְדוֹר שְׁעוֹשָׂה דִין בְּרְשָׁעֵי הָעוֹלָם, חֲדוּה וְתוֹשְׁבַתָּא לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וְאִי תִימָא הָא תְּנִינָן דְלִית חֲדוּה קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּדֵי אִיהוּ עֵבִיד דִּינָא בְּחִיִּיבָא. אֵלָא תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְאִתְעֵבִיד דִּינָא בְּחִיִּיבָא, חֲדוּוֹן וְתוֹשְׁבַתָּא קַמִּיהָ עַל דְאִתְאַבְיָדוּ מְעֲלָמָא. וְהִנֵּי מִיִּלֵּי כְּדֵי מְטָא הֵהוּא זִמְנָא (קיי ב, קכא ב) דְאִוְרִיךְ לוֹן וְלֹא תֵאבֹן לְגַבִּיּה מְחוּבִּיּהוּ. אָבֵל אִי אִתְעֵבִיד בְּהוּ דִינָא עַד לֹא מְטָא זְמַנְיָהוּ, (ועד דלא אשתלים חובביהו, כמא דאת אמר, (בראשית טו)) כִּי לֹא שָׁלַם עוֹן הָאֱמוּרִי עַד הֵנָּה, כְּדִין לִית חֲדוּה קַמִּיהָ וּבְאִישׁ קַמִּיהָ עַל דְאִתְאַבְיָדוּ.

וְאִם תִּיאַמַר, הִרִי שְׁנִינּוּ שְׁאִין חֲדוּה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהוּא עוֹשֶׂה דִין בְּרְשָׁעִים אֵלָא? בֵּא רְאֵה, בְּשַׁעָה שְׁנַעֲשֶׂה דִין בְּרְשָׁעִים, חֲדוּוֹת וְתוֹשְׁבַתָּא לְפָנָיו עַל שְׁנֵאֲבָדוּ מִהָעוֹלָם. וְהַדְּבָרִים הַלְלוּ כְּשֶׁמִּגִּיעַ אוֹתוֹ זִמְן שְׁהִמְתִּין לָהֶם וְלֹא שָׁבוּ אֵלָיו מִחֲטָאֵיהֶם. אָבֵל אִם נַעֲשֶׂה בָהֶם דִין עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּם, [ועד] שֶׁלֹּא נִשְׁלַם חֲטָאָם, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (בראשית טו) כִּי לֹא שָׁלַם עוֹן הָאֱמוּרִי עַד הֵנָּה, אִזְ אֵין חֲדוּה לְפָנָיו, וְרַע לְפָנָיו עַל שְׁנֵאֲבָדוּ.

וְאִי תִימָא אִיהוּ עַד לֹא מְטוּ זְמַנְיָהוּ אֲמַאי עֵבִיד בְּהוּ דִינָא. אֵלָא אַנּוֹן גְּרַמִּין בִּישָׂא לְגַרְמִיּהוּ. דְהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא עֵבִיד בְּהוּ דִינָא עַד לֹא מְטָא זְמַנְיָהוּ. אֵלָא בְּגִין דְמִשְׁתַּתְּפִי בְּהַדְּיָהוּ דִּישְׂרָאֵל לְאֲבָאֲשָׁא לוֹן. וּבְגִין כְּדֵי עֵבִיד בְּהוּ דִינָא וְאוּבִיד לוֹן מְעֲלָמָא בְּלֹא זִמְנָא. וְדָא הוּא דְאֲבָאִישׁ קַמִּיהָ. וּבְגִין כְּדֵי אֲטַבַּע מְצָרָאֵי בִּימָא. וְאוּבִיד שְׁנֵאִיְהוֹן דִּישְׂרָאֵל בִּימֵי יְהוֹשֻׁפֵט. וְכֵן כְּלָהוּ. דְהָא בְּגִינֵיהוֹן דִּישְׂרָאֵל אִתְאַבְיָדוּ בְּלֹא זִמְנָא.

ואם תאמר, למה עושה בהם דין טרם שהגיע זמנם? אלא הם גרמו רע לעצמם, שהרי הקדוש ברוך הוא אינו עושה דין בטרם מגיע זמנם, אלא משום שמשתתפים עם ישראל להרע להם, ולכן עושה בהם דין ומאבדם מהעולם בלא הזמן. וזהו שרע לפניו. ולכן הטביע מצרים בים והאביד שונאי ישראל בימי יהושפט, וכן כלם, שהרי משום ישראל נאבדו לפני זמנם.

אבל כד אשתלים זמנא דאוריך לון ולא תבו. כדין חדוה ותושבחתא קמיה על דאתאבידו מעלמא. בר בזמנא דאתחריב בי מקדשא. דאף על גב דאשתלים זמנא דלהון דארגיזו קמיה, לא הוה חדוה קמיה. ומההוא זמנא לא הוה חדוה לעילא ותתא :

אבל כשהשלים הזמן שחפה להם ולא שבו, אז חדוה ותשבחת לפניו על שאבדו מהעולם, פרט לזמן שחרב בית המקדש, שאף על גב שהשלים הזמן שלהם שהרגיזו לפניו, לא היתה חדוה לפניו. ומאותו זמן לא היתה חדוה לפניו למעלה ולמטה.

כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה וגו'. רבי יהודה אמר הני ארבעים יום וארבעים לילה מאי עבידתיהו. אלא ארבעים יום לאלקאה חייבי עלמא וכתוב, (דברים כה) ארבעים יפנו לא יוסיף, לקבל ארבע סטרי עלמא לכל חד עשרה. בגין דבר נש מארבע סטרי עלמא אתברי. ועל דא ומחיתי את כל היקום. ואצטריך ארבעים לאלקאה ולא תמחי עלמא.

כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה וגו'. רבי יהודה אמר, ארבעים יום וארבעים לילה הללו, מה מעשיהם? אלא ארבעים יום להלקות רשעי העולם, וכתוב (דברים כה) ארבעים יפנו לא יוסיף, כנגד ארבעה רוחות העולם, לכל אחד עשרה. משום שכן אדם נברא מארבעה רוחות העולם, ועל זה ומחיתי את כל היקום. וצריך ארבעים להלקות ולמחות את העולם.

רבי יצחק הוה שכיח קמיה דרבי שמעון אמר ליה האי קרא (דקאמרי) דכתיב ותשחת הארץ (דף סב ע"א) לפני האלהים. אי בני נשא חטאו ארעא במה. אמר ליה בגין דכתיב כי השחית כל בשר את דרכו כמה דאתמר. כגוונא דא (ויקרא יח) ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה. אלא בני נשא חטאו ואי תימא ארעא במה, אלא עקרא דארעא בני נשא אנון. ואנון מחבלין ארעא והיא אתחבלת. וקרא אוכח דכתיב וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ.

רבי יצחק הוה מצוי לפני רבי שמעון. אמר לו פסוק זה [שאמרו] שכתוב ותשחת הארץ לפני האלהים. אם בני אדם חטאו - הארץ במה חטאה? אמר לו, משום שכתוב כי השחית כל בשר את דרכו, כמו שניאמר. כמו זה, (ויקרא יח) ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה. אלא בני אדם חטאו. ואם תאמר, הארץ במה? אלא עקר הארץ הם בני האדם, והם משחיתים את הארץ והיא נשחתת, והכתוב מוכיח, שכתוב וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ.

תא חזי, כל חטאוי דבר נש כלהו חבלותא דיליה תליין בתשובה. וחטאה דאושיד זרעא על ארעא ומחבלא ארחיה ואפיק זרעא על ארעא, מחביל ליה ומחביל ארעא. ועליה כתיב, (ירמיה ב) נכתם עונך לפני. וכתיב ביה (תהלים ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרד רע. בר בתשובה סגי. וכתיב, (בראשית לח) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יי ומיתתהו יי והא אתמר.

בא ראה, כל חטאי האדם כלם, השחתתם תלויה בתשובה. והחטא של שופד זרע על הארץ ומשחית דרכו ומוציא זרע על הארץ - משחית אותו ומשחית את הארץ, ועליו כתוב (ירמיה ב) נכתם עונך לפני, וכתוב בו (תהלים ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרד רע. פרט לתשובה גדולה. וכתוב (בראשית לח) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' ומיתתהו ה', והרי נתבאר.

אמר ליה אמאי דאין קודשא בריך הוא עלמא במיא ולא באשא ולא במלה אחרא. אמר ליה רזא הוא דהא אנון חבילו ארחייהו בגין דמיין עלאין ומיין תתאין לא אתחברו דכר ונוקבא כדקא יאות. ומאן אלין מיין עלאין בינה. ומיין תתאין מלכות. ה"א עלאה ה"א תתאה. וכד אנון מחבלין, אסתלק ייו דהוא דכר, ואשתאר ה"א בה"א (ומיין במיין. מאן אנון דחבילו ארחייהו, כגוונא דא מיין דכורין ונוקבי. ועל דא אתדנו במיא במה דאנון חבו. ומיין הו רתיחן ופשטו משכא מנייהו כמה דחבילו ארחייהו במיין רתיחן. דינא לקבל דינא. הדא הוא דכתיב) נבקעו כל מעיינות תהום רבה, הא מיין תתאין. וארובות השמים נפתחו דא מיין עלאין. מיין עלאין ותתאין.

אמר לו, למה דן הקדוש ברוך הוא את העולם במים ולא באש ולא בדבר אחר? אמר לו, סוד הוא, שהרי הם השחיתו דרכם בשביל שמים עליונים ומים תחתונים לא התחברו זכר ונקבה כראוי. [ומי הם המים העליונים? בינה, ומים תחתונים מלכות, היא עליונה היא תחתונה, וכאשר הם משחיתים, נסתלק י"ו, שהוא זכר, ונשאר ה"א בה"א ומים במים]. מה הם השחיתו דרכם, כמו זה מים זכריים ונקביים. ועל זה נדונו במים, במה שהם חטאו. והמים היו רותחים ופושטים מהם את העור, כמו שהשחיתו דרכם במים רותחים. דין כנגד דין. זהו שכתוב נבקעו כל מעינות תהום רבה. הרי מים תחתונים. וארבת השמים נפתחו - זה מים עליונים. מים עליונים ותחתונים.

רבי חייא ורבי יהודה הוו אזלי בארמא. ומטו לגבי טורין רברבו ואשכחו ביני טוריא גרמי בני נשא דהוו מאנון בני טופנא. ופסעו תלת מאה פסיען בגרמא חדא. תנוהו. אמרו היינו דאמרו חברנא דאנון לא הוו מסתפי מדינא דקודשא בריך הוא כמה דכתיב, (איוב כא) ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו. מה עבדו. הוו סתימין ברגליהו מבועי תהומא. ומיין נפקין רתיחו ולא זכילו למיקם בהו, עד דהוו נשמטין ונפלו בארמא ומיתין:

רבי חייא ורבי יהודה היו הולכים בדרך, והגיעו להרים גדולים, ומצאו בין ההרים עצמות בני אדם שהיו מאותם בני המבול, ופסעו שלש מאות פסיעות בעצם אחת. תמחו. אמרו, הינו מה שאמרו חברינו שהם לא היו פוחדים מדין הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב (איוב כא) ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו. מה עשו? היו סותמים ברגליהם את מעינות התהום, ומים רתוחים יוצאים ולא יכלו לעמד בהם, עד שהיו נשמטים ונופלים בארץ ומיתים.

ויולד נח שלשה בנים וגו'. אמר רבי חייא לרבי יהודה תא ואימא לך מלי דשמענא בהאי. מתל לבר נש דאעיל לנוקבא דמעריא (ד"א איבא דמעאה) בזמנא חדא. ונפקי תרין או תלתא בנין. (כל) חד מתפרשא מאחרא בארחוי בעובדוי. דא זכאה ודא חייבא ודא בינוני. אוף הכא נמי תלת קטרי דרוחא אזלין ושטאן ואתכלילן בתלת עלמין.

ויולד נח שלשה בנים וגו'. אמר רבי חייא לרבי יהודה, בא ואמר לך דברים ששמעתי בזה. משל לאדם שמכניס לנקבה שמתעברת (ד"א פרי מעיה) בפעם אחת, ויצאו שנים או שלשה בנים. [כל] אחד נפרד מאחר

בְּדַרְכֵי בְּמַעֲשָׂיו. זֶה צַדִּיק וְזֶה רָשָׁע וְזֶה בֵּינוֹנִי. אִף גַּם כָּאן שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל רוּחַ הַחַיִּים וְשָׂטִים וְנִכְלָלִים בְּשְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת.

תָּא חֲזִי, נִשְׁמָתָא נִפְקָאת וְאָעִיל בֵּין טוֹרֵי פְּרוּדָא וְאִתְחַבַּר רוּחָא בְּנִשְׁמָתָא. נְחִית לְתַתָּא אִתְחַבַּר נֶפֶשׁ בְּרוּחַ וְכִלְהוּ (אזלי ד"א נחתין) וּמִתְחַבְּרִין דָּא עִם דָּא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה נֶפֶשׁ וְרוּחַ כְּלִילָן דָּא עִם דָּא. נִשְׁמָתָא שְׂרָא בְּאַרְחוּי דְּבַר נֶשׁ. (והאי) וְהִיא מְדוּרָא טְמִירָא דְּלָא אִתִּידַע אִתְרָהָא.

בֵּא רְאָה, נִשְׁמָה יוֹצֵאת וְנִכְנָסֶת בֵּין הָרִי פְּרוּד, וּמִתְחַבְּרַת הָרוּחַ בְּנִשְׁמָה. יוֹרְדַת לְמַטָּה, מִתְחַבְּרַת הַנֶּפֶשׁ בְּרוּחַ, וְכִלְס [הולכים ד"א יורדים] וּמִתְחַבְּרִים זֶה עִם זֶה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֶפֶשׁ וְרוּחַ כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה. הַנִּשְׁמָה שׁוֹרָה בְּדַרְכֵי שֶׁל בֶּן אָדָם, [וזה] וְהוּא מְדוּרָא נִסְתָּרָא שְׁלֵא נּוֹדַע מְקוּמוֹ.

אֲתָא בַּר נֶשׁ לְאִתְדַכְּפָא, מְסִייעִין לִיהּ בְּנִשְׁמָתָא קְדִישָׁא וְדַכְּאן לִיהּ וּמְקַדְּשִׁין לִיהּ וְאִקְרִי קְדוּשָׁה. לֹא זָכָה וְלֹא אֲתִי לְאִתְדַכְּפָא, תִּרְיִן דְּרַגִּין פְּתִיחִין דְּאֲנוּן נֶפֶשׁ וְרוּחִים בֵּיהּ. נִשְׁמָתָא קְדִישָׁא לִית בֵּיהּ (סיועא דלעילא ודא כפום ארחיה). וְלֹא עוֹד אֵלָּא דְּאִי יִסְתָּאב מְסִיבִין לִיהּ. וְסִיּוּעָא דְּלַעִילָא אֲעֵדִיו מִיָּנִיָּה. מְכָאן וְלִהְלָאָה כָּל חַד לְפּוּם אֲרַחִיָּה.

בֵּא בֶּן אָדָם לְהִטְהַר - מְסִייעִים לוֹ בְּנִשְׁמָה קְדוּשָׁה וּמְטַהְרִים אוֹתוֹ וּמְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ וְנִקְרָא קְדוּשָׁה. לֹא זָכָה וְלֹא בֵּא לְהִטְהַר - שְׁתֵּי דְרָגוֹת פּוֹתְחִים, שְׁהִם נֶפֶשׁ וְרוּחַ בּוֹ. אֵין בּוֹ נִשְׁמָה קְדוּשָׁה [סיועא שלמעלה, וזה כפי דרכו]. וְלֹא עוֹד, אֵלָּא שְׂאֵם יִטְמָא - מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. וְהִסִּיּוּעַ שְׁלַמְעֵלָה מְסִירִים מִמֶּנּוּ. מְכָאן וְלִהְלָאָה כָּל אַחַד לְפִי דְרַכּוֹ.

תּוֹסַפְתָּא קְטוּרֵי רַמְאֵי, דְּקַסְטוּרֵי דְּהוּסְטְרָא (ס"א דההוא סטרא) אָנוּ פְּתִיחוּן עֵינֵינוּן פְּתִיחוּן אוּדְנֵינוּן. קַל מִן קַלְיָא נְחִית מַעֲלָא לְתַתָּא. מִתְבַּר טוֹרִין וְטַנְרִין. מָאן אָנוּן דְּחִמָּאן וְלֹא חִמָּאן. אֲטִימִין אוּדְנֵינוּן. סְתִימִין עֵינֵינוּן. לֹא חִמָּאן וְלֹא שְׁמַעִין לֹא יִדְעוּן בְּסַכְלִתְנוּ, חַד דְּכִלְיָא בְּתַרְיִן בְּגוּוּיָהּ. דְּחִינֵינוּ לִיהּ לְבַר.

קְשׁוּרִים רַמִּים שֶׁל הִיכְלֵי הַהִיכָלוֹת [של אותו צד] אָנוּ פְּתוּחֵי עֵינֵינִים, פְּתוּחֵי אָזְנֵינִים. קוֹל מִהַקּוֹלוֹת יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, מִשְׁבַּר הָרִים וְסִלְעִים. מִי הֵם שְׂרוּאִים וְלֹא רוּאִים? אֲטוּמֵי אָזְנֵינִים, סְתוּמֵי עֵינֵינִים, לֹא רוּאִים וְלֹא שׁוֹמְעִים, לֹא יוֹדְעִים בְּשִׁכְלִי, אַחַד שְׁכָלוֹל בְּשָׁנִים בְּתוֹכָם. דּוֹחִים אוֹתָם הַחוּצָה.

אנו מתדבקין בין (ס"א ביה) באנו תרי, חד אומנא דאומנא לא שרנא (ס"א שוויף) בגווייהו. לא עאלין בין ספרי קדישין. כל אנו דאומנא דא לא (דף סב ע"ב) שרנא בגווייהו לא אכתבו בספרי דכרנניא אתמחון מספרא דחיי כמא דאת אמר (תהלים ט) ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו.

הם נדבקים בין [ס"א בן] באותם שנים, האחד אמן האמנים לא שורה [ס"א שמים] בתוכם. לא נכנסים בין ספרים קדושים. כל אלו של אמן זה לא שורה בתוכם, לא נכתבו בספר הזכרונות ונמחים מספר החיים, כמו שנאמר (תהלים ט) ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו.

ווי לון פד יפקון מהאי עלמא ווי לון (לחיייהו). מאן יתבע לון פד יתמסרון בידא דדומה ויתוקדון בנורא דדליק ולא יפקון מניה בר בריש ירחי ושפתי כמא דאת אמר, (ישעיה ס) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר יי. לבתר כרוזא דבסטר צפון אכריז עליהו ואמר (תהלים ט) ישובו רשעים לשאולה וגוי. כמה חבילי טריקין אתפנשו עליהו בארבע סטרין. אשא מלהטא בגי בן הנם.

אוי להם כשיצאו מהעולם הזה. אוי להם [לחיייהם]. מי יתבע אותם פאשר ימסרו בידי דומה וישרפו באש שדולקת ולא יצאו ממנה רק בראשי חדשים ושבתות, כמו שנאמר (ישעיה ס) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר הי. אחר כך כרוז שבצד צפון מכריז עליהם ואמר, (תהלים ט) ישובו רשעים לשאולה וגוי. כמה אגדות של יסורים יתפנסו עליהם בארבעה צדדים. אש לוחטת בגיא בן הנום.

תלת זמנין ביומא מתפקדון (ס"א מתוקדון). ולא עוד אלא בזמנא דישראל אתיבו בקול רם אמן יהא שמיה רבא מברך, קודשא בריך הוא אתמלי רחמין וחיס על כלא. ורמיז למלאכא דממנא על תרעי דגיהנם סמריאל שמיה ותלת מפתחון בידיה ופתח תלת תרעין דבסטר מדברא וחמאן נהורא דהאי עלמא. אתא תננא דנורא וסתים אורחין.

שלוש פעמים ביום מתפקדים [נשרפים]. ולא עוד, אלא בזמן שישראל עונים בקול רם אמן יהא שמיה רבא מברך, הקדוש ברוך הוא מתמלא רחמים וחס על הכל, ורומז למלאך הממנה על שערי הגיהנם, ששמו סמריאל, ושלשה מפתחות בידו, ופותח שלשה שערים שבצד המדבר, ורואים את אור העולם הזה. בא עשן של אש וסותם הדרכים.

כדין תלת ממנן דתחות ידיהו תלת מגרופין מנשבין בידיהו ואתיבו תננא לאתרייהו ורווחין לון שעתא ופלגות שעתא. ולבתר תייבין לאשייהו. וכן תלת זמנין ביומא ובכל זמנין דאמרי ישראל אמן יהא שמיה רבא מברך וכיו אנו רווחין לון. זכאין אנו צדיקניא דאורחיהו מנהרא בהוא עלמא לכל סטרין כמא דאת אמר, (משלי ד) ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום (עד כאן לשון התוספתא):

ואז שלשה ממנים שתחת ידיהם שלש מגרפות, מנשבים בידיהם ומחזירים עשן למקומם, ונותנים להם רוחה שעה וחצי. ואחר כך

שְׁבִים לָאֵשׁ שְׁלָהֶם. וְכִךְ שָׁלַשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם. וּבְכָל זְמַן שְׁאוּמְרִים
יִשְׂרָאֵל אָמֵן יְהִי שְׁמִיהַ רַבָּא מְבָרַךְ וְכוּ', מְרוֹחִים לָהֶם. אֲשֶׁרִיהֶם
הַצְּדִיקִים שְׁדַרְכָּם מְאִירָה בְּאוֹתוֹ עוֹלָם לְכָל הַצְּדִידִים, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר
(משלי ד) וְאַרְחַ צְדִיקִים כְּאוֹר נֹגֵה הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נֶכּוֹן הַיּוֹם. (עד כאן
התוספתא).

רבי אבא אמר, בגינהם אית מדורין על מדורין תננינן תליתאין עד שבע.
והא אוקמוה חבריא. וזכאין אנון צדיקא דאנון מסתמרין מחובי
חייבא ולא אזלי בארחייהו ולא מסתאבי בהו. וכל מאן דאסתאב כד
אזיל לטהוא עלמא, נחית לגינהם. ונחית עד מדורא תתאה.

רבי אבא אמר, בגינהם יש מדורים על מדורים, שניים שלישיים, עד
שבע. והרי בארוה החברים. ואשרי הצדיקים שהם נשמרים מחטאי
הרשעים ולא הולכים בדרךיהם ולא נטמאים בהם. וכל מי שנטמא,
כשהולך לאותו עולם יורד לגינהם, ויורד עד המדור התחתון.

ותרין מדורין אנון דסמיכין דא עם דא שאול ואבדון. מאן דנחית לשאול
דיינין ליה תמן ומקבל ענשיה וסליקו ליה למדורא אחרא עלאה. וכן
דרגא בתר דרגא עד דאנון סלקין ליה. אבל מאן דנחית לאבדון לא סלקין
ליה לעלמין. ובגין כך אקרי אבדון דהא אביד הוא מפלא.

ושני מדורים הם שסמוכים זה עם זה - שאול ואבדון. מי שיורד
לשאול, דנים אותו שם ומקבל ענשו, ומעלים אותו למדור עליון אחר.
וכן דרגה אחר דרגה, עד שהם מעלים אותו. אבל מי שיורד לאבדון,
לא מעלים אותו לעולמים, ולכן נקרא אבדון, שהרי אבוד הוא מהכל.

תא חזי נח זכאה, הנה אתרי בבני דריה ולא הוו שמעי ליה. עד דקודשא
ברוך הוא אייתי עליהו דינא דגינהם. מאי דינא דגינהם אשא ותלגא.
מייא ואשא. דא צנינא ודא רתיחא. וכלהו בדינא דגינהם אתדנו
ואתאבידו מעלמא. ולבתר אתקיים עלמא כדקא חזי ליה. ועאל נח בתבה
ואעיל בה כל זינא וזינא (ד"א מברין) דעלמא. ודאי נח עץ עושה פרי הנה.
ונפקו מן תבה כל זייני עלמא כגוונא דלעילא.

בא ראה, נח הצדיק הנה מתרה בבני דורו, ולא היו שומעים לו, עד
שהקדוש ברוך הוא הביא עליהם דין הגינהם. מהו דין גינהם? אש
ושלג, מים ואש. זה צונן וזה רותח. וכלם נדונו בדין הגינהם ואבדו

מהעולם, ואחר כך התקיים העולם כראוי לו. ונכנס נח בתבה והכניס בה כל מין ומין [מבריות] העולם. ודאי נח עץ עשה פרי הנה. ויצאו מהתבה כל מיני העולם כמו שלמעלה.

תא חזי, כד האי עץ עושה פרי אתחבר בעץ פרי כל אנון זיינין דלעילא חיוון רברבון וזעירו וכמה זיינין וכל חד לזיניה כמא דאת אמר, (תהלים קד) חיות קטנות עם גדולות. כגוונא דא נח בתבה. וכלהו נפקו מן תיבותא ואתקיים עלמא כגוונא דלעילא. ובגיני כך נח איש האדמה אקרי. נח איש צדיק אקרי והא אוקמוה.

בא ראה, כשעץ זה עושה הפרי, מתחבר בעץ פרי כל אותם מינים שלמעלה חיות גדולות וקטנות, וכמה מינים כל מין למינו, כמו שנאמר (תהלים קד) חיות קטנות עם גדולות. כמו זה נח בתבה. וכלם יצאו מהתבה, והתקיים העולם כמו שלמעלה. ולכן נח נקרא איש האדמה. נח נקרא איש צדיק. והרי בארוה.

רבי חייא אמר תלת מאה שנין עד לא אתי טופנא הוה נח אתרי בהו על עובדיהון ולא הוו שמעין ליה. עד דקודשא בריהו הוא אשלים זמנא דאוריף לון ואתאבידו מעלמא.

רבי חייא אמר, שלש מאות שנה עד שלא בא המבול היה נח מתרה בהם על מעשיהם ולא היו שומעים לו, עד שהקדוש ברוך הוא השלים הזמן שחפה להם ואבדו מהעולם

תא חזי, מה פתיב לעילא ויהי כי החל האדם לרוב על פני האדמה ובנות ילדו להם. והוו אזלון ערטילאין לעיניהון דכלא. מה פתיב, (בראשית ו) ויראו בני האלהים את בנות האדם וגו'. ודא הוה יסודא ועקרא למיגד בחוביהון עד דגרים לון לאשתצאה מעלמא. ובגין כך אתמשכאן בתר יצר הרע ובגזעוי ושרשוי. ודחו מהימנותא קדישא מבינייהו. ואסתאבו (נייא ואיתאבידו) כמה דאתמר. בגין כך קא כל בשר בא לפני, לאלפא קטיגוריא עליהו:

בא ראה מה פתוב למעלה, ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה ובנות ילדו להם. והיו הולכים ערמים לעין כל. מה פתוב? (בראשית ו) ויראו בני האלהים את בנות האדם וגו'. וזה היה יסוד ועקר להמשך בחטאם עד שגרים להם להשמד מהעולם, ולכן נמשכו אחר יצר הרע

וּבְגִזְעוֹ וּבְשִׁרְשׁוֹ וְדָחוּ אֶת הָאֲמוּנָה הַקְדוּשָׁה מִבִּינֵיהֶם, וְנִטְמְאוּ נַמְיָא:
[ונאבדו] כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. לָכֵן קֹץ כָּל בֶּשֶׂר בָּא לִפְנֵי - לְלַמֵּד קְטוּגוּרָה עֲלֵיהֶם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל נֹחַ קֹץ כָּל בֶּשֶׂר בָּא לִפְנֵי.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֹץ כָּל בֶּשֶׂר בָּא לִפְנֵי.

השלמה מההשמטות (סימן י)
רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר זָכָא חוּלְקִיָּהוּן דְּיִשְׂרָאֵל דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתֵרְעִי
בְּהוֹן וְיָהּ לְהוֹן אוֹרִייתָא קְדִישָׁא וְאַזְהַר לוֹן וְיָהּ לוֹן עֵיטָא לְאַסְתְּמָרָא
מְעִילָא וְתַתָּא בְּגִין דְּלֹא יִשְׁלוּט בְּהוּ בְּרִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאַיְנוּן יַדְעִי
לְדַחֵיָּא מְנִייהוּ כָּל מְקַטְרָגִין וְכָל קְסָטְרִין בְּגִין דִּיהוֹן חוּלְקָא דְעַדְבִּיָּה
וְאַחְסִנְתִּיהָ כְּמָא דְאֵת אָמַר (דברים ל"ב) כִּי חָלַק יי עֲמוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נִחְלָתוֹ.

רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, אֲשֶׁרִי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְרַצָּה בָּהֶם הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא וְנָתַן לָהֶם תּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, וְהִזְהִיר אוֹתָם וְנָתַן לָהֶם עֶצֶה
לְהִשְׁמַר מִמְעַלָּה וּמִמַּטָּה כִּדִּי שְׁלֹט בָּהֶם - רַק הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְהֵם יוֹדְעִים לְדַחוֹת מֵהֶם כָּל הַמְקַטְרָגִים וְכָל הַרוּחוֹת, כִּדִּי שִׁיְהִיו
חֶלֶק גּוֹרְלוֹ וִירִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) כִּי חָלַק ה' עֲמוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל
נִחְלָתוֹ.

תָּא חֲזִי בְיוֹמָא דְרֵאשׁ הַשָּׁנָה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְתִיב בְּדִינָא עַל עֲלָמָא וְכָל
בְּנֵי עֲלָמָא יְתִבִי בְּחוּשְׁבָּנָא וְלֹא אֵית מָאן דְּלֹא עָאֵל בְּחוּשְׁבָּנָא וְסַפְרִין דְּחִיין
וּמִתִּין פְּתִיחֹן בְּהוּא יוֹמָא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין דְּאֲתֵרְעִי בְּהוּ יָהּ לוֹן
עֵיטָא לְאַשְׁתַּזְבָּא מִכָּל קְטְרוּגִין דְּלַעִילָא דְּאַיְנוּן אֲתַמְנֹן וְכוּן בְּכָל זְמַנָּא
דְּדִינָא שְׂרִיָּא עַל עֲלָמָא. בְּהַאי יוֹמָא אֲזַדְמֵן יִשְׂרָאֵל לְאַתְעָרָא רַחֲמֵי
עֲלֵיהוּ וּבְמָה בְּשׁוֹפָר. דְּהָא קֵלָא דְנַפִּיק סְלִיק לְעִילָא וְאַתְעָר שׁוֹפָר דְּלַעִילָא
כְּדִין (מתערי) אֲתַעְרוּ רַחֲמֵי מֵאַתְרֵיהוּ וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָם מְפוֹרְסֵיָּא
דְּדִינָא וְיְתִיב בְּכוֹרְסֵיָּא דְרַחֲמֵי וְרַחֲמֵי עֲלֵיהוּ דְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲתִיְהִיב רְשׁוֹ
לְמַקְטְרָגָא.

בֹּא רְאֵה, בְיוֹם שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל
הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יוֹשְׁבִים בְּחֻשְׁבוֹן, וְאִין מִי שֶׁלֹּא נִכְנַס בְּחֻשְׁבוֹן,
וְסַפְרֵי חַיִּים וּמִתִּים נִפְתְּחִים בְּאוֹתוֹ יוֹם. וּבְגִלְלַת שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
הִתְרַצָּה בָּהֶם, נָתַן לָהֶם עֶצֶה לְהַנְצִיל מִכָּל הַקְטְרוּגִים שֶׁל מְעַלָּה שֶׁהֵם
הִתְמַנּוּ, וְכוּן בְּכָל זְמַן שֶׁהִדִּין שׁוֹרָה עַל הָעוֹלָם. בְיוֹם זֶה מְזַמְנִים יִשְׂרָאֵל

לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וּבְמָה? בְּשׁוֹפָר, שֶׁהַקּוֹל הַזֶּה שְׂיוֹצֵא עוֹלָה לְמַעַלָּה וּמְעוֹרֵר שׁוֹפָר הָעֲלִיּוֹן, אִזּוֹ מְתַעוֹרְרִים רַחֲמִים מִמְּקוֹמָם, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָם מִכִּסֵּא דָין וַיּוֹשֵׁב בְּכִסֵּא רַחֲמִים וּמְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִתְּנָת רְשׁוּת לְמַקְטָרֵג.

וַיִּשְׂרָאֵל יִתְּבִי קָמִי קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא בְּתִיּוּבְתָא וְתִקְעִי שׁוֹפָר (וּמְתַעֲרִי) וְאַתְעָרוּ רַחֲמֵי דְהָא הַהוּא קְלָא דְנִפְיָק אֲתַעְרוּתָא דְרַחֲמֵי אִיהוּ וְכַדִּין דְלְטוֹרָא לֹא יָכִיל לְקַיֵּמָא קָמִי כּוֹרְסֵיָא דְרַחֲמֵי דְהָא לֹא אֲתִי מֵהַהוּא סְטָרָא וְלֹא אֲשַׁתְּכַח קְטִיגוֹרְיָא.

וַיִּשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתִשׁוּבָה וְתוֹקְעִים בְּשׁוֹפָר [וּמְעוֹרְרִים] וּמְתַעוֹרְרִים רַחֲמִים, שֶׁהָרִי אוֹתוֹ קוֹל שְׂיוֹצֵא הוּא הַתַּעוֹרְרוֹת הַרַחֲמִים, וְאִזּוֹ הַמְלָשִׁין לֹא יָכוֹל לְעַמֵּד לְפָנֵי כִסֵּא הַרַחֲמִים, שֶׁהָרִי לֹא בָּא מֵאוֹתוֹ צַד וְלֹא נִמְצָא קְטִיגוֹרְיָא.

בְּיוֹמָא דְכַפּוּרֵי דְאִיהוּ חֲתִימָא דְדִינָא וְקַיֵּימִי יִשְׂרָאֵל בְּקְדוּשַׁתָּא דְמְרִיָּהוּ בְּהַהוּא יוֹמָא בְּגִין דְלֹא יִקְרַב דְלְטוֹרָא לְמַקְדָּשָׁא יְהִיבִין לִיהּ שְׁעִיר דְאֲתִי מְסַטְרָא דְרוּחָא מְסַאָבָא וְהוּא מְסַאָבָא וְרוּחַ מְסַאָבָא אֲתַהֲנִי בֵּיהּ (וְהוּא) הוּא אֲתַעֲסַק בֵּיהּ וְלֹא אֲתַקְרַב לְמַקְדָּשָׁא לְסַאָבָא (מְסַאָבָא) וְכַדִּין אֲנַפִּין נְהִירִין וַיִּשְׂרָאֵל מִשְׁתַּזְבִּין מִנִּיהּ.

בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁהוּא חֲתִימַת הַדִּין, וַיִּשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בְּקְדוּשַׁת רְבוּנָם, בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּדִי שְׁלֹא יִקְרַב מְלָשִׁין לְמַקְדָּשׁ, נוֹתְנִים לוֹ שְׁעִיר, שְׂבֵא מְצַד רוּחַ הַטְּמֵאָה וְהוּא טְמֵא, וְרוּחַ טְמֵאָה נִהְנֶה מִמֶּנּוּ. [וְהוּא] הוּא מְתַעֲסַק בוֹ, וְלֹא מְתַקְרַב לְמַקְדָּשׁ לְטְמֵא, וְאִזּוֹ הַפְּנִים מְאִירוֹת, וַיִּשְׂרָאֵל נְצוּלִים מִמֶּנּוּ.

דף סג ע"א

בְּזִמְנָא אַחְרָא כְּדִי סָגִי (סַגִּיּוֹ) חוּבֵי בְנֵי נֶשָׂא הָאִי דְלְטוֹרָא בְּשַׁעֲתָא דְדִינָא אֲתַעֲרַעַר עַל חוּבֵי עַלְמָא כְּדִין אִיהוּ אֲתִי וְאַשְׁתְּכַח דְלְטוֹרָא קָמִי קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וַיִּסְתַּאֲב מִקְדָּשָׁא וְכָל אֲנַפִּין עֲצִיבִין וְדִינָא אֲשַׁתְּכַח וְעַל דָּא (בְּרַאשִׁית וי) קָץ כָּל בְּשָׂרָא בָּא לְפָנֵי, בָּא לְפָנֵי וְדָאִי לְמַתְבַּע חוּבֵי עַלְמָא בְּגִין דְאִינוּן גְּרָמוּ: (עַד כֹּאן מֵהַחֲשַׁמְטוֹת) (אַהֲדַרְנָא לְמַלְחָה קְדַמָּה קָץ כָּל בְּשָׂרָא בָּא לְפָנֵי. בָּא לְפָנֵי וְדָאִי בְּגִין דִּאֲנוּן גְּרָמוּ). רַבִּי יְהוּדָה פְּתַח (תְּהֵלִים לט) הוֹדִיעֵנִי יְיָ קִצֵּי וּמִדַּת יָמֵי מָה הִיא אֲדַעָה מָה

חַדַּל אָנִי. אָמַר (לעיל נד א) דָּוִד קָמִי קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, תִּרְיִן קִצִּין אֲנֹו, חַד לְיִמִּינָא וְחַד לְשִׁמְאַלָא, וְאֲנֹו תִּרְיִן אוֹרְחִין לְמִיּהָד בְּהוּ בְּנֵי נֶשְׂא לְהוּא עֲלָמָא. קַץ לְיִמִּינָא דְכְּתִיב, (דניאל יב) לְקַץ הַיָּמִין, וְקַץ לְשִׁמְאַלָא דְכְּתִיב, (איוב כח) קַץ שָׁם לְחֻשְׁדָּא וְלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר (אבן אופל וצלמות. מאי ולכל תכלית הוא חוקר, מאן הוא חוקר. אלא ההוא קץ לשמאלא דמחשיך אפיהון דברייתא) מְאִי וְלְכָל תַּכְלִית, בְּזִמְנָא דְדִינָא שְׂרִיא עַל עֲלָמָא לְשִׁיבְרָא אֲבָן אוֹפֵל וְצִלְמוֹת. קַץ שָׁם לְחֻשְׁדָּא. דָּא מְלֵאדָּא הַמּוֹת, דָּא נְחֻשׁ, קַץ כָּל בְּשָׂר, קַץ שָׁם לְחֻשְׁדָּא, דְהָא מְסֻטְרָא דְהַתּוּכָא דְדַהֲבָא קִאֲתִי. וְלְכָל תַּכְלִית בְּזִמְנָא דְדִינָא שְׂרִיא עַל עֲלָמָא הוּא חוֹקֵר לְמַהוּי קְטִיגוֹרָיא לְעֲלָמָא לְאַחֲשָׁכָא אֲפִיהוֹן דְּבְרִייתָא וְכוּ'. (דף סג ע"א) קַץ לְיִמִּינָא כְּדִקְאֲמָרוֹן דְכְּתִיב לְקַץ הַיָּמִין.

בְּזִמְנָן אַחַר, כְּשֶׁרְבִים חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם, הַמְלָשִׁין הִזָּה בְּשַׁעַת הַדִּין מְתַעוֹרָר עַל חֲטָאֵי הָעוֹלָם, אִזּוּ הוּא בָּא, וְנִמְצָאת הַלְשָׁנָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהַמְקֻדָּשׁ נִטְמָא, וְכָל הַפְּנִים עֲצוּבוֹת וְנִמְצָא הַדִּין, וְעַל זֶה (בראשית ו) קַץ כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנַי, בָּא לְפָנַי וְדָאִי, לְתַבַּע חֲטָאֵי הָעוֹלָם מְשׁוּם שְׁהֵם גְּרָמוֹ: (עיי"כ מההשמטות). [חזרנו לדבר הראשון, קץ כל בשר בא לפני, בא לפני ודאי, משום שהם גרמו]. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים לט) הוֹדִיעֵנִי ה' קִצִּי וּמִדַּת יָמֵי מָה הִיא אֲדַעָה מָה חַדַּל אָנִי. אָמַר דָּוִד לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: שְׁנֵי קִצִּים הֵם, אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לְשִׁמְאַל, וְהֵם שְׁתֵּי דְרָכִים לְלַכֵּת בְּהֵם בְּנֵי אָדָם לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם. קַץ לְיָמִין - שְׁכַתוּב (דניאל יב) לְקַץ הַיָּמִין. וְקַץ לְשִׁמְאַל - שְׁכַתוּב (איוב כח) קַץ שָׁם לְחֻשְׁדָּא וְלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר [אבן אפל וצלמות, מה זה ולכל תכלית הוא חוקר? מי הוא החוקר? אלא אותו קץ לשמאל שמחשיך פני הבריות]. מַהוּ וְלְכָל תַּכְלִית? בְּזִמְנָן שְׂשֻׁרוּי הַדִּין עַל הָעוֹלָם לְהַשְׁמִיד - אֲבָן אוֹפֵל וְצִלְמוֹת. קַץ שָׁם לְחֻשְׁדָּא - זֶה מְלֵאדָּא הַמּוֹת, זֶה נְחֻשׁ. קַץ כָּל בְּשָׂר, קַץ שָׁם לְחֻשְׁדָּא, שְׁהָרִי מִצַּד שֶׁל הַתּוּכָא הַזֶּה הוּא בָּא. וְלְכָל תַּכְלִית - בְּזִמְנָן שְׂדִין שְׂרוּי עַל הָעוֹלָם, הוּא חוֹקֵר לְהִיּוֹת קְטִיגוֹר לְעוֹלָם לְהַחֲשִׁיד פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת. קַץ לְיָמִין, כְּמוֹ שְׁאֲמָרְנוּ שְׁכַתוּב לְקַץ הַיָּמִין.

אָמַר לִיָּה קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא לְדִנְיָאֵל וְאַתָּה לְךָ לְקַץ וְתַנּוּחַ. אָמַר לִיָּה מְנוּחָה בְּהָאֵי עֲלָמָא אוֹ בְּהוּא עֲלָמָא, אָמַר לִיָּה בְּהוּא עֲלָמָא כְּמָא דְאַתָּה אָמַר יְנוּחוּ עַל מְשֻׁכְּבוֹתָם. (דניאל יב) (ותעמוד לגורלך לקץ הימין. אמרו ליה לאן אתר דהא לא ידענא מה יהא עלי בההוא עלמא. אמר ליה ותנוח). אָמַר לִיָּה בְּזִמְנָא דִּיקוּמוֹן מְעַפְרָא אִיקוּם בִּינְיָהוּ אוֹ לָאו. אָמַר לִיָּה וְתַעֲמֵד. אָמַר לִיָּה הָא יְדַעְנָא דִּי יְקוּמוֹן כְּתוּת כְּתוּת, מְנַהוֹן דְּזַכָּאֵי קְשׁוּט וּמְנַהוֹן דְּחִיבֵי עֲלָמָא, וְלָא יְדַעְנָא עִם מָאן מְנַהוֹן אִיקוּם. אָמַר לִיָּה לְגוֹרְלָךְ. אָמַר לִיָּה הָא אֲמַרְתָּ וְאַתָּה לְךָ לְקַץ. אִית קַץ לְיִמִּינָא וְאִית קַץ לְשִׁמְאַלָא, וְלָא יְדַעְנָא לָאוֹ קַץ. לְקַץ הַיָּמִין אוֹ לְקַץ הַיָּמִים. אָמַר לִיָּה לְקַץ הַיָּמִין.

אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְדִנְיָאֵל: וְאַתָּה לְךָ לְקַץ וְתַנּוּחַ. אָמַר לוֹ: מְנוּחָה בְּעוֹלָם הִזָּה אוֹ בְּעוֹלָם הַהוּא? אָמַר לוֹ: בְּעוֹלָם הַהוּא, כְּמוֹ

שְׁנֵאמַר יְנוּחוּ עַל מְשֻׁכְבוֹתֵם. (דניאל יב) [ותעמד לגורלך לקח הימין, אמר לו, ' לאיזה מקום, שהרי לא ידעתי מה יהיה עלי באותו עולם? אמר לו, ותנוח]. אָמַר לוֹ: בְּזִמְנוֹ שְׂיָקוּמוּ מִהַעֲפָר, אָקוּם בְּיָנְיָהֶם אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ: וְתַעֲמַד. אָמַר לוֹ: הֲרִי יִדְעָתִי שְׂיָקוּמוּ פְתוֹת פְתוֹת, מֵהֶם שֶׁל צְדִיקֵי אֲמַת וּמֵהֶם שֶׁל רְשָׁעֵי הָעוֹלָם, וְלֹא יִדְעָתִי עִם מִי מֵהֶם אָקוּם. אָמַר לוֹ: לְגוֹרְלֶךָ. אָמַר לוֹ: הֲרִי אֲמַרְתָּ וְאַתָּה לֹדֶךָ לְקַח. יֵשׁ קֶחַ לְיָמִין וְיֵשׁ קֶחַ לְשְׂמָאל, וְלֹא יִדְעָתִי לְאִיזָה קֶחַ, לְקַח הַיָּמִין אוֹ לְקַח הַיָּמִים? אָמַר לוֹ: לְקַח הַיָּמִין.

אויף הָכָא דָּוִד אָמַר לִיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (תהלים לט) הוֹדִיעֲנִי יְיָ קִצִּי. מָה אִיהוּ חוֹלֵק עֲדָבִי. וְלֹא נָח דְעֵתִיָּה עַד דְאַתְּבַשֵּׁר דִּיהוּי לְיָמִינָא דְכַתִּיב, (תהלים קי) שָׁב לְיָמִינִי. תָּא חֲזִי, אויף קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לִיהּ לָנַח קֶחַ כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנֵי. מָאן אִיהוּ. דָּא קֶחַ דְאַחְשָׁדָּא אֲפִייהוּ דְבְּרִייתָא דְאִיהוּ קֶחַ כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנֵי. מָכָאן אוֹלִיפְנָא חִיבֵי עֲלֵמָא מְקַדִּימִין לִיהּ וּמְשַׁכְּן לִיהּ עֲלֵייהוּ לְאַחְשָׁכָא לִוּן. דְכִינּוֹן דִּיהֲבֵי לִיהּ רְשׁוּתָא נְטִיל נְשִׁמְתָא. וְלֹא נְטִיל עַד דִּיהֲבֵי לִיהּ רְשׁוּתָא. וְעַל דָּא בָּא לְפָנֵי לְמִיטַל רְשׁוּ לְאַחְשָׁכָא אֲפִייהוּ דְבָנֵי עֲלֵמָא. וּבְגִינֵי כֶּדֶּ וְהִנְנִי מְשַׁחִיתֶם אֶת הָאָרֶץ. וְעַל דָּא עֵשָׂה לָדָּ תַבַּת עֲצֵי גוֹפֵר בְּגִין לְאַשְׁתַּזְבָּא וְלֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה עֲלֵדָּ.

גַּם כָּאן דָּוִד אָמַר לְקוּדְשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, (תהלים לט), הוֹדִיעֲנִי ה' קִצִּי, מָהוּ חֵלֶק גּוֹרְלִי. וְלֹא נָחָה דְעֵתוֹ עַד שֶׁהִתְבַּשֵּׁר שְׂיָהִיָּה לְיָמִין, שְׁפַתּוֹב (שם קי) שָׁב לְיָמִינִי. בָּא רָאָה, גַּם הַקּוּדְשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ לָנַח, קֶחַ כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנֵי. מִיְהוּ? זֶה הַקֶּחַ שֶׁמְחַשֵּׂיד פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת, שֶׁהוּא קֶחַ כָּל בְּשָׂר, בָּא לְפָנֵי. מָכָאן לְמַדְנֵי שֶׁרְשָׁעֵי הָעוֹלָם מְקַדִּימִים וּמוֹשְׁכִים אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְהַחְשִׂיד לָהֶם. שְׁפִינּוֹן שְׁנוֹתָנִים לוֹ רְשׁוּת, הוּא נוֹטֵל אֶת הַנְּשִׁמָּה, וְלֹא נוֹטֵל עַד שְׁנוֹתָנִים לוֹ רְשׁוּת, וְעַל זֶה בָּא לְפָנֵי לְטַל רְשׁוּת לְהַחְשִׂיד פְּנֵי בְנֵי הָעוֹלָם. וְלָכֵן וְהִנְנִי מְשַׁחִיתֶם אֶת הָאָרֶץ. וְעַל זֶה עֵשָׂה לָדָּ תַבַּת עֲצֵי גֹפֶר, כְּדֵי לְהַנְצִיל, וְלֹא יוֹכֵל לְשַׁלֵּט עֲלֵידָּ.

תָּא חֲזִי, תְּנִינּוֹן בְּזִמְנָא דְמוֹתָא אִית בְּמַתָּא אוֹ בְּעֵלְמָא (נ״א דאֲתִייהֵיב רְשׁוּ לְמַלְאךְ הַמּוֹת לְחַבְלָא). לָא יִתְחַזִּי בַר נֶשׁ בְּשׁוּקָא. בְּגִין דְאִית לִיהּ רְשׁוּ לְמַחְבְּלָא לְחַבְּלָא כְּלָא. בְּגִינֵי כֶּדֶּ אָמַר לִיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי לָדָּ לְאַסְתַּמְרָא וְלֹא תַחֲזִי גְרַמְדָּ קַמֵּי דְמַחְבְּלָא דְלָא יִשְׁלוּט עֲלֵדָּ.

בָּא רָאָה, שְׁנִינּוֹ, בְּזִמְנוֹ שְׂיֵשׁ מוֹת בְּעִיר אוֹ בְּעוֹלָם [נ״א: שְׁנַתְנָה רְשׁוּת לְמַלְאךְ הַמּוֹת לְהַשְׁחִית] לָא יִרְאָה אָדָם בְּשׁוּק, מְשׁוּם שְׂיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְמַשְׁחִית לְהַשְׁחִית הַכֹּל. מְשׁוּם כֶּדֶּ אָמַר לוֹ הַקּוּדְשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲתָה צָרִיד לְהַשְׁמַר, וְלֹא תִרְאָה אֶת עַצְמְךָ לְפָנֵי הַמְּשַׁחִית שְׁלֹא יִשְׁלַט עֲלֵידָּ.

וְאִי תִימָא מָאן יְהִיב הָכָא מְחַבְּלָא. דְּהָא מִיּוֹן הוּוּ וְאִתְגַּבְּרוּ. תָּא חֲזִי, לִית לָךְ דִּינָא בְּעֵלְמָא אוּ כְּדִ אִתְמַחִי אוּ כְּדִ אִתְמַסֵּר עֲלֵמָא בְּדִינָא, דְּלֵא אֲשֵׁתְכֹחַ הֵהוּא מְחַבְּלָא דְאֲזִיל בְּגוּ אֲנוּן דִּינִין דְּאִתְעֵבִידוּ בְּעֵלְמָא. אוּף הֵכִי הָכָא טוֹפְנָא הָהּ, וּמְחַבְּלָא אֲזִיל בְּגוּ טוֹפְנָא. וְאִיהוּ אֶקְרִי הֵכִי דְאִתְכַּלִּיל בְּשִׂמְא דָּא. וְעַל דָּא אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְנַח לְטַמְרָא גְרַמִּיה וְלֵא יִתְחַזִּי בְּעֵלְמָא.

וְאִם תִּאמַר, מִי נָתַן כָּאן מְשֻׁחִית, שְׁהֲרִי מִים הִיוּ וְהִתְגַּבְּרוּ? בֵּא רְאֵה, אִין לָךְ דִּין בְּעוֹלָם אוּ כְּשִׂמְכָה אוּ כְּשִׂנְמָסֵר הָעוֹלָם בְּדִין, שְׁלֵא נִמְצָא אוֹתוֹ הַמְשֻׁחִית שְׁהוּלָךְ בְּתוֹךְ אוֹתָם הַדִּינִים שְׁנַעֲשִׂים בְּעוֹלָם. גַּם כָּאן בְּמַבּוּל כְּדִ הִיָּה, וְהַמְשֻׁחִית הוּלָךְ בְּתוֹךְ הַמַּבּוּל. וְהוּא נִקְרָא כְּדִ, שְׁנִכְלָל בְּשִׂם הִיָּה. וְעַל זֶה אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנַח לְשִׁמְרָא עֲצָמוּ וְלֵא יִתְרָאֵה בְּעוֹלָם.

וְאִי תִימָא הָאִי תִיבּוּתָא אִתְחַזִּי בְּגוּ הָאִי עֲלֵמָא וּמְחַבְּלָא אֲזִיל בְּגוּוִיהָ. כָּל זְמַנָּא דְּלֵא יִתְחַזִּי אֲפִי דְּבֵר נֶשׁ קָמִי מְחַבְּלָא לֵא יִכִּיל לְשִׁלְטָאָה עֲלֵיהָ. מְנַלְן מִמְצָרִים דְּכִתִּיב, (שְׁמוֹת יב) וְאִתְּם לֵא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בְּקָר. מֵאִי טַעְמָא בְּגִין דְּאִיהוּ אֲשֵׁתְכֹחַ וְיִכִּיל הוּא לְחַבְּלָא. וְלֵא אֲצִטְרִיךְ לְאִתְחַזְּאָה קָמִיהָ. בְּגִין כְּדִ הָהּ גְּנִיז נַח וְכָל אֲנוּן דְּעַמִּיהָ בְּתִיבּוּתָא. וּמְחַבְּלָא לֵא יִכִּיל לְשִׁלְטָאָה עֲלֵיהָ:

וְאִם תִּאמַר, הֲרִי הִתְבָּה הִזֵּי נְרָאִית בְּתוֹךְ הָעוֹלָם הִיָּה וְהַמְשֻׁחִית הוּלָךְ בְּתוֹכוֹ? כָּל זְמַן שְׁלֵא נְרָאִים פְּנִי אָדָם לְפָנֵי הַמְשֻׁחִית, לֵא יִכִּיל לְשִׁלְטָא עֲלֵיו. מְנִין לְנוּ? מִמְצָרִים, שְׁכִתּוּב (שְׁמוֹת יב) וְאִתְּם לֵא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בְּקָר. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁהוּא נִמְצָא וְהוּא יִכִּיל לְהִשְׁחִית, וְלֵא צְרִיךְ לְהִתְרָאוֹת לְפָנֵיו. לְכֹן הִיָּה גְּנוּז נַח וְכָל אֵלוּ שְׁעִמוּ בְּתוֹךְ הִתְבָּה, וְהַמְשֻׁחִית לֵא יִכִּיל לְשִׁלְטָא עֲלֵיהֶם.

רַבִּי חֲזִיָּא וְרַבִּי יוֹסִי הוּוּ אֲזִילֵי בְּאַרְחָא. אֲעֲרַע בְּהִנֵּי טוּרֵי דְּקַרְדּוּ, חָמוּ רְשִׁימִין בְּקִיעִין בְּאַרְחָא דְּהוּוּ מִן יוּמֵי דְּטוֹפְנָא. אָמַר לִיהָ רַבִּי חֲזִיָּא לְרַבִּי יוֹסִי הִנֵּי בְּקִיעִין דְּהוּוּ מִיּוּמוֹי דְּטוֹפְנָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁבִיק לֹון לְדַרְי דְּרִין בְּגִין דְּלֵא יִתְמַחִי חוּבִיָּהוּן דְּרְשִׁיעִיא קָמִיהָ.

רַבִּי חֲזִיָּא וְרַבִּי יוֹסִי הִיוּ הוֹלְכִים בְּדַרְךְ. פְּגָשׁוּ בְּאוֹתָם הֲרִי אַרְרֵט. רָאוּ רְשׁוּמִים בְּקִיעִים בְּדַרְךְ שְׁהִיוּ מִיּוּמֵי הַמַּבּוּל. אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא לְרַבִּי יוֹסִי,

הַבְּקִיעִים הִלְלוּ שְׁהִיוּ מִימֵי הַמַּבּוּל וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַשָּׂאִירָם לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, כִּי שָׁלָא יִמָּחֶה חֲטָאִים שֶׁל הַרְשָׁעִים לְפָנָיו.

דְּכָף אֲרַחֲוֵי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְזַכָּאֵין דְּעִבְדִין רְעוּתִיהָ, בְּעֵי דִידְכֶרוּן לְהוּ לְעִילָא וְתַתָּא וְלֹא יִתְנַשֵּׁי דוּכְרָנִיהוּן לְדַרְי דְרִין לְטַב. כְּגוּוֹנָא דָא לְרַשִׁיעֵי יֵא דָלָא עִבְדִין רְעוּתִיהָ, בְּגִין דָּלָא יִתְנַשֵּׁי חוּבֵייהוּ וְלֹא דְכָרָא עֲנִשֵׁיהוּ וְדְכָרְנִיהוּן לְבִישׁ לְדַרְי דְרִין. הֵיִינוּ דְכַתִּיב, (יִרְמִיָּה ב) נִכְתָּם עֲוֹנָךְ לְפָנַי וְגו'.

שְׂפָךְ דְרָךְ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לְצַדִּיקִים שְׁעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ - רוּצָה שְׂיִזְכְּרוּ אוֹתָם לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה וְלֹא יִשְׁכַּח זְכָרָם לְדוֹרֵי דוֹרוֹת לְטוֹב. כְּמוֹ זֶה לְרַשָּׁעִים שְׂפָךְ עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ - כִּי שָׁלָא יִשְׁכַּח חֲטָאִים, וְלֹא יִזְכְּרוּ עֲנִשֵׁיהֶם וְזְכָרוֹנָם לְרַע לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, הֵיִינוּ שְׂכַתּוּב (יִרְמִיָּה ב) נִכְתָּם עֲוֹנָךְ לְפָנַי וְגו'.

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר (ישעיה ו) צְהַלֵי קוֹלְךָ בֵּת גְּלִים הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה עֲנִיָּה עֲנִתוֹת. הָאֵי קָרָא אוּקְמוּהָ חֲבַרְיָא. אָבֵל הָאֵי קָרָא עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲתָמַר. צְהַלֵי קוֹלְךָ בֵּת גְּלִים, בְּרִיתִיהָ דְאַבְרָהָם אָבִינוּ הִכִּי אוּקְמוּהָ בֵּת גְּלִים כְּדַכְתִּיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) גַּל נְעוּל. גְּלִים אֲנוּן נְהוּרִין דְמִתְכַּנְּשִׁי וְאַזְלֵי וְעַאלִין לְגוּוֹה וּמְלִיִין לָהּ כְּדַכְתִּיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) שְׁלַחֲךָ פְּרָדָס רְמוֹנִים.

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (ישעיה ו) צְהַלֵי קוֹלְךָ בֵּת גְּלִים הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה עֲנִיָּה עֲנִתוֹת. פְּסוּק זֶה פְּרָשׁוּהוּ הַחֲבַרִים. אָבֵל פְּסוּק זֶה נְאָמַר עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. צְהַלֵי קוֹלְךָ בֵּת גְּלִים - בֵּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, כִּי פְּרָשׁוּהָ בֵּת גְּלִים, כְּכַתּוּב (שִׁיר ד) גַּל נְעוּל. גְּלִים הֵם מְאֹרוֹת שְׂמִתְכַּנְּסִים וְהוֹלְכִים וְנִכְנָסִים לְתוֹכָהּ וּמְמַלְאִים אוֹתָהּ, כְּכַתּוּב (שם) שְׁלַחֲךָ פְּרָדָס רְמוֹנִים.

דף סג ע"ב

הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה כְּמָא דְאֵתְ אָמַר (איוב ד) לִישׁ אוּבַד מְבַלֵי טָרְף. לִישׁ דְכַר. לַיְשָׁה נוּקְבָא. אֲמַאי אֲקָרִי לִישׁ, אֵי מְשׁוּם (מְשַׁלֵי ו) דְכַתִּיב לִישׁ גְּבוּרָה בְּבַהֲמָה, אוּ מְשׁוּם דְכַתִּיב לִישׁ אוּבַד מְבַלֵי טָרְף. אֲלָא פְּלָא אִיהוּ לִישׁ גְּבוּרָה תַתָּאָה וְדָאֲתֵי מְגֻבּוּרָה עֲלָאָה. לִישׁ אוּבַד מְבַלֵי טָרְף, בְּשַׁעֲתָא דְאֲנוּן נְחַלִין מְסַתְלָקִין וְלֹא עַאלִין לְגוּוֹה, כְּדִין אֲתַקְרִי לַיְשָׁה דְאַבִּידַת מְבַלֵי טָרְף. דְכַתִּיב לִישׁ אוּבַד מְבַלֵי (דף סג ע"ב) טָרְף וּבְגֵי לְבִיא יִתְפָּרְדּוּ.

הקשיבי לישה, כמו שנאמר (איוב ד) ליש אבד מבלי טרף. ליש - זכר. ליש - נקבה. למה נקרא ליש? אם משום שכתוב (משלי ט) ליש גבור בבהמה, או משום שכתוב ליש אבד מבלי טרף. אלא הכל הוא ליש, גבורה תחתונה שבאה מגבורה עליונה. ליש אבד מבלי טרף - בשעה שאותם נחלים מסתלקים ולא נכנסים לתוכה, אז נקראת לישה שאובדת מבלי טרף, שכתוב ליש אבד מבלי טרף ובני לביא יתפרדו.

ומה דאמר לישה היינו ענייה ענתות מסכנא דמסכנותא כמה דאת אמר, (ירמיה א) מן הכהנים אשר בענתות וכתוב, (מלכים א ב) ענתת לך על שדיך. מאי איריא. אלא כל זמנא דדוד מלכא הוה קים, אסתלק אביתר בעותרא ובכלא. לבתר אמר ליה שלמה ענתות לך על שדיך.

ומה שאמר לישה, הינו ענייה ענתות, עני של עניות, כמו שנאמר (ירמיה א) מן הכהנים אשר בענתות, וכתוב (מלכים א ב) ענתת לך על שדיך. מה משמיענו? אלא כל זמן שהמלך דוד היה קים, עלה אביתר בעשר ובכל. אחר כך אמר לו שלמה, ענתת לך על שדיך.

אמאי קרי ליה שלמה הכי. אלא אמר ליה ביומך הוה אבא במסכנו והשתא לך על שדיך. השתא אית לומר אמאי אקרי אביתר ענתות. אי תימא דהוה מן ענתות, הא תנינן דכתוב, (שמואל א כב) וימלט בן אהד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר. והוא מנוב הוה, דהא נוב עיר הכהנים הוה. ואף על פי דאמרו דהיא נוב היא ענתות ואמאי לה אקרי ענתות בגין דנחתת למסכנו ואתאביד קרתא על ידא דשאול ואתאבידו כהני. אלא ענתות כפר הוה, ולא הוה נוב, ועל דא קרי ליה אביתר ענתות, בגין דאמר (מלכים א ב) וכי התענית בכל אשר התענה אבי. ומקרית דנוב הוה, ועל מסכנו דדוד דהוה ביומוי אקרי ליה הכי.

למה קרא לו שלמה כך? אלא אמר לו, בימך היה אבא בעני, ועכשו לך על שדיך. כעת יש לומר, למה נקרא אביתר ענתות? אם תאמר שהיה מענתות, הרי שנינו שכתוב (שמואל א כב) וימלט בן אהד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר. והוא מנוב היה, שהרי נוב היתה עיר הכהנים. ואף על פי שאמרו, היא נוב היא ענתות, ולמה נקראת ענתות? משום שירדה לעני ואבדה העיר על ידי שאול ואבדו הכהנים. אלא ענתות כפר היה, ואינה נוב, ולכן קרא לה אביתר ענתות, משום שאמר (מלכים א ב) וכי התענית בכל אשר התענה אבי. והוא היה מהעיר נוב, ועל העני של דוד שהיה לו בימיו קרא לו כך.

אמר רבי חייא במסכנותא הוה עלמא מיומא דעבר אדם על פקודי קודשא בריהוה, עד דאתא נח וקריב קרבן ואתיישב עלמא. אמר רבי יוסי לא אתיישב עלמא ולא נפקא ארעא מזוהמא דנחש עד דקיימו ישראל על טורא דסיני ואתאחידו באילנא דחיי פדין אתיישב עלמא.

אמר רבי חייא, העולם היה בעני מיזם שעבר אדם על מצוות הקדוש ברוך הוא, עד שבא נח והקריב קרבן והתישב העולם. אמר רבי יוסי, לא התישב העולם ולא יצאה הארץ מזוהמת הנחש, עד שעמדו ישראל על הר סיני ונאחזו בעץ החיים, ואז התישב העולם.

ואלמלא דהדרו ישראל ורחבו קמיה קודשא בריהוה הוא לא הווי מתין לעלמין. דהא אתפסק מנייהו זוהמא דנחש. כיון דחבו פדין אתברו אנון לוחי קדמאי, דהווי בהו חירו דכלא. חירו דההוא נחש דאיהו קץ כל בשר. וכד קמו ליואי לקטלא קטלא, פדין אתער חויה בישא והוה אזיל קמיייהו ולא יכיל לשלטאה בהו, בגין דהווי ישראל מזדרזין פלהו בחגירו מזיין ולא יכיל ההוא נחש לשלטאה בהו. וכיון דאמר למשה (שמות לג) ועתה הורד עדיך מעליך, אתייהיב רשו להאי נחש לשלטאה עלייהו.

ואלמלא שחזרו ישראל וחסאו לפני הקדוש ברוך הוא, לא היו מתים לעולמים, שהרי נפסקה מהם זהמת הנחש. כיון שחטאו, אז נשברו אותם הלוחות הראשונים שהיתה בהם חרות של הכל, החרות מאותו הנחש שהוא קץ כל בשר. וכשקמו הלויים להרג הרג, אז התעורר הנחש הרע והיה הולך לפניהם, ולא יכל לשלט בהם, משום שישראל היו מזדרזים כלם בחגורות מזינות, ולא יכל הנחש לשלט בהם. וכיון שאמר למשה (שמות לג) ועתה הורד עדיך מעליך, נתנה רשות לנחש הזה לשלט עליהם.

תא חזי, מה פתיב, (שמות לג) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב. ויתנצלו וינצלו מבעי ליה. אלא ויתנצלו על ידא דאחרא בגין דאתייהיב רשו לנחש לשלטאה. את עדים מהר חרב דקבלו מטורא דחורב פד אתייהיב אורייתא לישראל.

בא ראה מה פתוב (שם), ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב. ויתנצלו? וינצלו צריך להיות! אלא ויתנצלו על ידי האחר, משום

שְׁנַתְנָה רְשׁוּת לַנְּחֹשׁ לְשֵׁלֵט. אֶת עֲדִים מֵהַר חֶרֶב, שֶׁקִּבְּלוּ מֵהַר חוֹרֵב
כְּשֶׁנַּתְנָה תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא נַח דְּהוּה צְדִיק אֲמַאי לֹא הוּה בְּטִיל מוֹתָא מֵעֲלָמָא. אֶלְא
בְּגִין דְּעַד לֹא סִלְקַת זִוְהַמָּא מֵעֲלָמָא. וְעוּד דְּאֲנוּן לֹא הוּוּ מְהִימְנִין בִּיה
בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְכִלְהוּ אַחִידוֹן בְּטֶרְפִי אֵילָנָא לְתַתָּא וּמִתְלַבְּשָׁן בְּרוּחַ
מְסֻאָבָא. וְתוּ לְבַתֵּר אוֹסְפוּ לְמַחֲטִי וּלְמַהֲדָ בְּתֵר יִצְרַר הָרַע כַּד בְּקַדְמִיתָא:
וְאוּרִייתָא קְדִישָׁא דְאִיהִי אֵילָנָא דְחִיִּי אֲפִתִי לֹא נַחֲתִית לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִידָה
הוּא בְּאַרְעָא. וְתוּ דְאִיהוּ אֲמֻשִׁידָ לִיה בְּעֲלָמָא לְבַתֵּר דְכִתִּיב וַיִּשְׁתֵּן מִן הַיַּיִן
וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹדָה אֶהְלֶה וְהָא אֲתָמַר.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, נַח שְׁהִיָּה צְדִיק, לָמָּה לֹא הִיָּה מְבַטֵּל מוֹת מֵהָעוֹלָם?
אֶלְא מְשׁוּם שְׁעֲדִין לֹא הִסְתַּלְקָה הַזְהַמָּה מִן הָעוֹלָם. וְעוּד, שְׁהִם לֹא
הָאֲמִינוּ בְּקֻדְוֶשׁ-בְּרוּחַ-הוּא, וְכִלְסֵם אַחוּזִים בְּעֲלִים שֶׁל הָאֵילָן לְמַטָּה
וּמִתְלַבְּשִׁים בְּרוּחַ טְמָאָה. וְעוּד הוֹסִיפוּ אַחַר כֵּן לְחַטָּא וּלְלַקֵּת אַחַר
יִצְרַר הָרַע כְּבָרְאִשׁוּנָה. וְהַתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, שְׁהִיא עֵץ הַחַיִּים, עֲדִין לֹא
הוֹרִיד אוֹתָהּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּחַ הוּא לְאַרְצָא, וְעוּד שְׁהוּא מְשִׁדָּ אוֹתוֹ בְּעוֹלָם
אַחַר כֵּן, שְׁכַתוּב וַיִּשְׁתֵּן מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹדָה אֶהְלֶה, וְהִרִי
נִתְבָּאֵר.

עַד דְּהוּוּ אֶזְלִי, חָמוּ חַד יוּדָאֵי דְהוּהוּ אֲתֵי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי הָאֵי בְּרַ נֶשׁ יוּדָאֵי
אִיהוּ וְאֲתַחֲזִי. כַּד מְטָא גְבִייהוּ שְׁאִילוּ לִיה. אָמַר לוֹן שְׁלִיחָא דְמַצּוּהָ אָנָּא.
דְּהָא אָנּוּ דְיִירִי בְּכַפֵּר דְרָאֲמִין, וּמְטִי זְמַנָּא דְחַג, וְאָנּוּ צְרִיכִין לוּלֵב וְזִינִין
דְּעַמִּיָּה, וְאָנָּא אֶזְלִי לְקַטְעָא לוֹן לְמַצּוּהָ. אֶזְלוּ כְּחַדָּא. אָמַר לְהוּ הָהוּא יוּדָאֵי
הֵנִי אַרְבַּע מִינִין דְּלוּלֵב דְּבִכְלְהוּ אֲתָאן לְרַצוּיִי עֲלָמָא (נִיִּיא עַל מִיא) שְׁמַעְתוֹן
אֲמַאי אָנּוּ צְרִיכִין לוֹן בְּחַג. אָמַר לִיה כְּבָר אֲתַעְרוּ בְּהוּ חַבְרִיָּיא. אֲבַל אֵי
מִלָּה חַדְתָּא אִיהוּ תַחֲוֹת יַדָּדָּ אִימָא לָהּ.

עַד שְׁהִיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ יְהוּדִי אֶחָד שְׁהִיָּה בָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָאִישׁ
הַזֶּה הוּא יְהוּדִי וְנִרְאָה. כְּשֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, שְׁאָלוּ אוֹתוֹ. אָמַר לָהֶם, אָנִי
שְׁלִיחַ מַצּוּהָ, שְׁהִרִי אָנּוּ גְרִים בְּכַפֵּר רָאֲמִין, וְהִגִּיעַ זְמַן הַחַג, וְאָנּוּ
צְרִיכִים לוּלֵב עִם הַמִּינִים שְׁלוֹ עֲמוּ, וְאָנִי הוֹלֵךְ לְקַטֹּף אוֹתָם לְמַצּוּהָ.
הֲלָכוּ כְּאֶחָד. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ יְהוּדִי, אַרְבַּעַת מִינֵי הַלוּלֵב הֲלָלוּ שְׁבִכְלָם
בְּאִים לְרַצוֹת בְּעַד הָעוֹלָם [נִיִּיא: עַל הַמִּים], שְׁמַעְתֶּם לָמָּה אָנּוּ צְרִיכִים
אוֹתָם בְּחַג? אָמַר לוֹ, כְּבָר הָעִירוּ בְּזֶה הַחֲבֵרִים, אֲבַל אִם דְּבַר חֲדָשׁ
הוּא תַחֲת יַדָּדָּ - אָמַר אוֹתָהּ.

אָמַר לוֹן וְדַאי הֵהוּא אַתְר דְּאַנְן דְּיִירִי בֵּיהּ הוּא זְעִיר וְכֻלְהוּ עֶסְקִי
בְּאוּרֵייתָא. וְאִית עֲלֵן צוּרְבָא מְרַבְּנָן רַבִּי יִצְחָק בְּרַי יוֹסִי מְחוּזָאָה שְׁמִיָּה.
וּבְכָל יוֹמָא וְיוֹמָא אָמַר לָן מְלִין חֲדָתִין בְּאוּרֵייתָא. וְאָמַר דְּהָא בְּחַג זְמַנָּא
הוּא לְשִׁלְטָאָה. (ישראל שליטין בההוא זמנא, ונקיטנא לולב דמתחזי דאנן נציחנא עליהו על
כל אנון דאקרון הממ העם ולשלטאה עליהו) [אזי עבר על נפשנו המים הזדונים ברוך יי שלא נתננו
טרף לשניהם. וכי אית שנים למים, אלא] (ס"א דכל אנון רברבין) אָנּוּן שְׁאָר עֲמִין. אָנּוּן
רְבִרְבִין מְמַנָּן עַל שְׁאָר עֲמִין עוֹבְדֵי עֲבוּדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וּמְתַבְּרָכָאן
מְסֻטְרֵייהוּ דְיִשְׂרָאֵל וְקָרִינָן לוֹן מִים הַזֵּידוֹנִים. כְּמָא דְאַתְרָא אָמַר, (תהלים קכד)
הַמִּים הַזֵּידוֹנִים.

אָמַר לָהֶם, וְדַאי אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁאָנוּ גָרִים בּוֹ הוּא קָטָן, וְכֻלָּם עוֹסְקִים
בְּתוֹרָה, וַיֵּשׁ עָלֵינוּ תַלְמִיד חֶכֶם וּשְׁמוֹ רַבִּי יִצְחָק בְּרַי יוֹסִי מְחוּזָאָה,
וּבְכָל יוֹם וְיוֹם אוֹמַר לָנוּ דְבָרֵי תוֹרָה חֲדָשִׁים, וְאָמַר שְׁהָרִי בְּחַג זְמַן
הוּא לְשִׁלְטָאָה. [ישראל שולטים באותו זמן ולוקחים לולב שמראה שאנו נצחנו על כל אותם
שנקראים המון העם ולשלט עליהם] [אזי עבר על נפשנו המים הזידונים ברוך ה' שלא נתננו טרף
לשניהם, וכי יש שנים למים? אלא] (שכל אותם גדולים) אוֹתָם שְׁאָר הָעַמִּים. אוֹתָם
מְמַנִּים גְּדוֹלִים עַל שְׁאָר הָעַמִּים עֲכוּ"ם, וּמְתַבְּרָכִים מְצַדָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
וְקוֹרְאִים לָהֶם מִים הַזֵּידוֹנִים, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (תהלים קכד) הַמִּים
הַזֵּידוֹנִים.

דף סד ע"א

וּבְגִין לְשִׁלְטָאָה עֲלֵייהוּ אֲתִינָא בְּרָזָא דְשְׁמָא קְדִישָׁא בְּאֲנוּן אַרְבַּע מֵינִין
שְׁפִלוּלָב לְרַצוּיֵי לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (עליהו) וְלְשִׁלְטָאָה (דף סד ע"א) עֲלֵייהוּ
בְּרָזָא דְשְׁמָא קְדִישָׁא. וּלְאַתְעָרָא עֲלֵן מֵינִין קְדִישִׁין לְנִסְכָּא עַל גְּבִי מְדַבְּחָא.

וּבְשִׁבִיל לְשִׁלְטָאָה עֲלֵיהֶם בְּאֲנוּן בְּסוּד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בְּאוֹתָם אַרְבַּעָה מֵינֵי
הַלוּלָב לְרַצוֹת אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא [עליהם] וְלְשִׁלְטָאָה עֲלֵיהֶם בְּסוּד הַשֵּׁם
הַקְּדוֹשׁ, וְלְהַעִיר עָלֵינוּ מִים קְדוֹשִׁים לְנִסְךְ עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ.

תּוֹ אָמַר לוֹן בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה אֲתַעְרוּתָא קְדַמָּהּ אִיהוּ בְּעֻלְמָא. מֵאִי
אֲתַעְרוּתָא קְדַמָּהּ. דָּא בֵּי דִינָא דְלִתְתָא (נ"א דא ראש השנה ממש) דְּאַתְעָר
לְמִידָן עֻלְמָא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִתִּיב עַל עֻלְמָא בְּדִינָא וְדַאִין עֻלְמָא.

עוֹד אָמַר לָהֶם, בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה הַתְּעוֹרְרוֹת רֵאשׁוּנָה הִיא בְּעוֹלָם. מַה זֶה
הַתְּעוֹרְרוֹת רֵאשׁוּנָה? זֶה בֵּית דִּין הַתְּחַתּוֹן [נ"א: זֶה רֵאשׁ הַשָּׁנָה ממש]

שְׁמֵתְעוֹרֵר לְדוֹן אֶת הָעוֹלָם. וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל הָעוֹלָם בְּדוֹן
וְדוֹן אֶת הָעוֹלָם.

וְשִׁלְטָא הַאי בֵּי דִינָא לְמִידוֹן עֲלֵמָא, עַד יוֹמָא דְכַפּוּרֵי דְנְהָרִין אֲנַפְהָא, וְלֹא
אֲשַׁתְּכַח חוּיָא דְלִטוּרָא בְּעֵלְמָא. דְּאִיהוּ אֲתַעְסַק בְּמָה דְאַתְיִין לִיהּ הֵהוּא
שְׁעִיר דְּאִיהוּ מְסֻטְרָא דְרוּחַ מְסֻאָבָא כְּדָקָא חֲזִי לִיהּ. וּבְגִין דְּאַתַּעְסַק
בְּהֵהוּא שְׁעִיר לֹא קָרִיב לְמַקְדָּשָׁא.

וְשׁוֹלֵט בֵּית הַדִּין [שלמטה] הִזָּה לְדוֹן אֶת הָעוֹלָם, עַד יוֹם הַכַּפּוּרִים
שְׁמֵאִירִים פְּנִיָּה, וְלֹא נִמְצָא נְחֹשׁ מְלֻשִׁין בְּעוֹלָם, שֶׁהוּא מְתַעַסַק בְּמָה
שְׁמֵבִיאִים לוֹ אוֹתוֹ הַשְׁעִיר, שֶׁהוּא מֵצֵד רוּחַ הַטְּמֵאָה כְּרֹאוּי לוֹ. וּמִשׁוּם
שְׁמֵתַעְסַק בְּאוֹתוֹ שְׁעִיר, לֹא קָרִיב לְמַקְדָּשׁ.

וְשְׁעִיר דָּא כְּהֵהוּא שְׁעִיר דְּרֵאשׁ חֲדָשׁ דְּאַתַּעְסַק בֵּיהּ וְאַנְהִירוּ אֲנַפְהָא דְּרֵאשׁ
הַשָּׁנָה (נ"א כד בראש השנה) (נ"א אנהירו) (אנפוי דמקדשא). וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל כְּלָהוּ
מִשְׁכַּחֲתוּן רַחֲמֵי קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאַתְעֵבֵר חוּבֵיָּיהוּ. וְרָזָא חֲדָא אָמַר
לוֹן וְלֹא אֲתִיָּהִיב רְשׁוֹ לְגַלְגָּאָה בְּרַ לְחֻסִּידֵי קַדִּישִׁין עֲלִיוֹנִין חַכְמִין. אָמַר
רַבִּי יוֹסִי מֵאֵן אִיהוּ. אָמַר לוֹן עַד לֹא בְּדִיקָנָא בְּכוּ.

וְשְׁעִיר זֶה כְּמוֹ אוֹתוֹ שְׁעִיר שֶׁל רֵאשׁ חֲדָשׁ שְׁמֵתַעְסַק בוֹ וּמֵאִירוֹת פְּנִיָּה
שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה [כד בראש השנה] [מאירים] [פני המקדש]. וְעַל זֶה כָּל יִשְׂרָאֵל
מוֹצְאִים רַחֲמִים לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְחֻטְאֵיהֶם מִתְּבַטְּלִים. וְסוּד
אֶחָד אָמַר לָנוּ, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוֹת לְגַלּוֹת פְּרִט לְחֻסִּידִים קְדוּשִׁים
עֲלִיוֹנִים חַכְמִים. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מֵהוּ? אָמַר לָהֶם, עֲדוּן לֹא בְּדַקְתִּי
אֲתַכֶּם.

אֲזָלוּ. לְבַתֵּר אָמַר לוֹן. כִּד סִיְהֵרָא אֲתַקְרִיבֵת בְּשִׁמְשָׁא. אֲתַעֵר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא סְטְרָא דְּצַפּוֹן וְאַחִיד בְּהּ בְּרַחֲמֵימוּ וּמְשִׁיךְ לָהּ לְגַבִּיָּהּ, וְדָרוּם אֲתַעֵר
מְסֻטְרָא אַחֲרָא. וְסִיְהֵרָא סְלִקָא וּמִתְחַבְּרָא בְּמִזְרַח. וּכְדִין יִנְקָא מִתְרִין
סְטְרִין וּנְטִילֵת בְּרַכָּאן בְּחֻשָׁא, וּכְדִין אֲתַבְּרָכָא סִיְהֵרָא וְאַתְמַלְיָא. וְהִכָּא
אֲתַקְרִיבֵת אֲתַתָּא בְּבַעֲלָהּ.

הִלְכוּ, אַחֲרַיִךְ אָמַר לָהֶם, כְּשֶׁהִלְבַּנָּה מִתְקַרְבֵת לְשִׁמְשׁ, מְעוֹרֵר הַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא צֵד הַצַּפּוֹן וְאוֹחֲזוּ בוֹ בְּאַהֲבָה וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ אֵלָיו, וְהַדְרֹם
מִתְעוֹרֵר מֵצֵד אַחֲרַיִךְ, וְהִלְבַּנָּה עוֹלָה וּמִתְחַבְּרֵת בְּמִזְרַח. וְאִזּוֹ יוֹנְקֵת מִשְׁנֵי

צָדָדִים וְנוֹטְלֵת בְּרָכוֹת בְּחַשְׁאֵי, וְאִזּוּ מִתְבָּרְכֵת הַלְבָּנָה וּמִתְמַלֵּאת. וְכֹאן
מִתְקַרְבֵת הָאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ.

כְּמָה דְאִית רְזָא דְיוֹקְנָא שְׂיִיפִי (נ"א בתיקוני דשייפי) דְאָדָם וְתִיקוֹנוֹי. הָכִי נְמִי
אִית (נ"א איהו) רְזָא דְדְיוֹקְנָא דְשְׂיִיפִי נוֹקְבָא וְתִיקוֹנֵי דְנוֹקְבָא. וְכֵלָא פְרִישׁ
בְּגוּוֹן. הָכִי נְמִי אִית לְעֵילָא (ד"א מאן) אַחִיד בְּהָ וְאִתְעַר לְקַבֵּל בְּרַחֲמֵי הָכִי
נְמִי אִית לְתַתָּא רְזָא וְתִיקוֹנָא דְאָדָם תַּתָּא אַחְרָא תַּחֲוֹת סִיְהָרָא (ד"א ותקונא
דנוקבא).

כְּמוֹ שְׂיֵשׁ סוּד דְמוֹת אֵיבְרִי (נ"א בתקוני האיברים) הָאָדָם וְתִיקוֹנֵי, כְּדָ גַם
יֵשׁ [הוא] סוּד שֶׁל דְמוֹת אֵיבְרִי הַנְּקֵבָה וְתִיקוֹנֵי הַנְּקֵבָה, וְהַפֵּל מִפְרֵשׁ
בְּתוֹכָנוּ. כְּדָ גַם יֵשׁ לְמַעְלָה [מִן] שְׂאוּחֵז בְּהָ וּמִתְעוֹרֵר כְּנֶגֶד בְּאַהֲבָה, כְּדָ
גַם יֵשׁ לְמַטָּה סוּד וְתִיקוֹן הָאָדָם הַתַּחֲתוֹן אַחֲרֵי תַּחַת הַלְבָּנָה [ד"א ותקוֹן
הַנְּקֵבָה].

כְּמָה דְדְרוּעָא שְׂמַאלָא (תשא קצד ב, פקודי רלג ב) לְעֵילָא אַחִיד בְּהָ וְאִתְעַר לְקַבֵּלָהּ
בְּרַחֲמֵי. הָכִי נְמִי אִית לְתַתָּא. (ווי העמודים כלהו קיימי שייפין לאתאחדא דא בדא
ולאתקשרא דא בדא קשרי מהימנותא סטרא דקדושא מסטרא דרוח מסאבא דאיהו רזא דנחש
לתתא). הָאִי נְחֹשׁ אִיהוּ דְרוּעָא שְׂמַאלָא דְרוּחַ מְסֻאָבָא. וְאַחִיד בֵּיהּ מֵאֵן
דְרָכִיב בֵּיהּ וְקַרְבָּא לְגַבֵּי דְסִיְהָרָא וּמְשִׁיךְ לָהּ בֵּינֵיהוּ נ"א בְּדַבְּקוֹ דְקוּטְפָא
וְאַסְתַּאבֵּת.

כְּמוֹ שְׂזָרוּעַ שְׂמַאל לְמַעְלָה אוֹחוֹזֵת בְּהָ וּמִתְעוֹרֵר כְּנֶגֶד בְּאַהֲבָה, כְּדָ גַם
יֵשׁ לְמַטָּה. [ווי העמודים כלם עומדים איברים להאחו זה בזה ולהתקשר זה בזה קשרי
האמונה צד הקדשה מצד של רוח טמאה שהוא סוד הנחש שלמטה]. נְחֹשׁ זֶה הוּא זְרוּעַ
שְׂמַאל שֶׁל רוּחַ הַטְּמָאָה, וְאוֹחוֹז בּוֹ מִי שְׂרוּכְבַּ עָלָיו, וְקָרֵב לְלִבָּנָה וּמוֹשֵׁךְ
אוֹתָהּ בֵּינֵיהֶם [נ"א: בדבקות] שֶׁל דְּבִקוּת וְנִטְמָאת.

וְכֵדִין יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא מְקַרְבִּין שְׁעִיר. וְהָהוּא נְחֹשׁ אֲתַמְשֵׁךְ אַבְתְּרִיה דְהָהוּא
שְׁעִיר. וְסִיְהָרָא אֲתַדְכִּיאַת וְסִלְקַאת לְעֵילָא וְאִתְקַשְׁרַת לְעֵילָא לְאַתְבָּרְכָא.
וְנִהִירִין אַנְפָּהָא מַה דְאַתְחַשְׁכַת לְתַתָּא.

וְאִזּוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה מְקַרְבִּים שְׁעִיר, וְאוֹתוֹ נְחֹשׁ נִמְשֵׁךְ אַחֲרֵי אוֹתוֹ
הַשְׁעִיר, וְהַלְבָּנָה נִטְהַרַת וְעוֹלָה לְמַעְלָה וּמִתְקַשְׁרַת לְמַעְלָה לְהַתְבָּרְךָ,
וּפְנִיָה מְאִירִים מַה שְׂנַחֲשֻׁכָה לְמַטָּה.

כְּדִין הָכָא בְיוֹמָא דְכַפּוּרֵי כִּיּוֹן דְהָהוּא חוּיָא בִישָׂא אֲתַעְסַק בְּהָהוּא שְׁעִיר.
סִיְהָרָא אֲתַפְרָשֶׁת מִנִּיהּ וְאֲתַעְסַקְתָּ (בִּישְׂרָאֵל) לְאוֹלְפָא עַלֵּיהּוּ סְנִיגוּרָא
וְסוֹכְכֶת עַלֵּיהּוּ כְּאֲמָא עַל בְּנִין. וְקוּדְשָׂא בְּרִידָּהּ הוּא בְּרִידָּהּ לֹון מְלַעֲיָלָא
וּמְחִיל לֹון.

אֲזַ כְּאֹן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, כִּיּוֹן שְׂאוֹתוֹ נָחַשׁ הָרַע מִתַּעְסַק בְּאוֹתוֹ שְׁעִיר,
הַלְבָּנָה נִפְרָדֶת מִמֶּנּוּ וּמִתַּעְסַקְתָּ (בִּישְׂרָאֵל) לְלַמֵּד עַלֵּיהֶם סְנִיגוּרָא,
וְסוֹכְכֶת עַלֵּיהֶם כְּמוֹ אִם עַל הַבָּנִים, וְהַקְדוּשׁ בְּרִידָּהּ הוּא מְבָרַךְ אוֹתָם
מְלַמְעֵלָה וּמוֹחֵל לָהֶם.

לְבַתֵּר יִשְׂרָאֵל כַּד מָטוּ לַחַג מִתַּעֲרֵי סִטְרָא דְיִמְיָנָא לְעֵילָא. בְּגִין דִּיתְקַשֵּׁר
בִּיהּ סִיְהָרָא וְיִתְנַהֲרוּ אֲנַפְהָא כְּדָקָא חֲזִי. וְכַדִּין פְּלַגְתָּ (יֵהֵב) חוֹלְקָא דְבִרְכָאן
לְכָל אַנּוּן מִמֶּנּוּ דְלִתְתָא דִּיתַעְסִקוּן בְּחוֹלְקָהוּן. וְלֹא יִיתוּן לִינְקָא וּלְקִרְבָּא
בְּסִטְרָא דְחוֹלְקָהוּן דִּישְׂרָאֵל.

אַחַר כֶּךָ כְּשִׁישְׂרָאֵל מְגִיעִים לַחַג, מְעוֹרְרִים צַד יָמִין לְמַעְלָה, כְּדִי
שְׁתַּתְקַשֵּׁר בּוֹ הַלְבָּנָה וַיֵּאָזְרוּ כְּפִיָּהּ כְּרָאוּי. וְאֲזַ מְחַלְקָתָּ (נוֹתְנַת) חֶלֶק שְׁלָה
בְּרִכּוֹת לְכָל אוֹתָם מִמֶּנִּים שְׁלִמְטָה שְׁיִתַּעְסִקוּ בְּחֶלְקָם, וְלֹא יָבֹאוּ לִינְקָ
וְלִהֲתַקְרַב לְצַד שֶׁל חֶלֶק יִשְׂרָאֵל.

כְּגוּוֹנָא דָא לִתְתָא כַּד שְׂאָר עַמִּין אֲתַבְּרָכוּן. כְּלַהוּן אַנּוּן מִתַּעְסִקוּן בְּאַחְסִנְתָּ
חוֹלְקָהוּן. וְלֹא הוּוּ אֲתֵיין לְאַתְעַרְבָּא בְּהַדִּיָּהוּ דִּישְׂרָאֵל וּלְחַמְדָּא חוֹלְקָ
אַחְסִנְתִּיהוּן. וּבְגִין כֶּךָ יִשְׂרָאֵל אַנּוּן מְשַׁכִּין בְּרִכָּאן לְכָל אַנּוּן מִמֶּנּוּ בְּגִין
דִּיתַעְסִקוּן בְּחוֹלְקָהוּן וְלֹא יִתַּעַרְבוּן בְּהַדִּיָּהוּ.

כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה - כְּשִׁישְׂאָר הָעַמִּים מִתְבָּרְכִים, כָּלֶם מִתַּעְסִקִים בִּירְשֶׁת
חֶלְקָם, וְלֹא יָבֹאוּ לְהִתְעַרְבֵּ עִם יִשְׂרָאֵל וּלְחַמְדָּ חֶלֶק יִרְשָׁתָם. וְלָכֵן
יִשְׂרָאֵל מוֹשְׁכִים בְּרִכּוֹת לְכָל אוֹתָם מִמֶּנִּים, כְּדִי שְׁיִתַּעְסִקוּ בְּחֶלְקָם
וְלֹא יִתַּעַרְבוּ עִמָּם.

וְכַד סִיְהָרָא אֲתַמְלִי בְּרִכָּאן לְעֵילָא כְּדָקָא יָאוּת. יִשְׂרָאֵל אֲתֵיין וַיִּנְקִין מִינָהּ
בְּלַחוּדִיָּהוּ. וְעַל דָּא כְּתִיב (בַּמִּדְבָּר כֹּט) בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תִּתְהִיָּה לְכֶם. מֵאִי
עֲצַרְתָּ, כְּתַרְגוּמוֹ כְּנִישׁוֹ. כָּל מַה דְּכְנִישׁוֹ מֵאַנּוּן בְּרִכָּאן עֲלֵאִין. לֹא יִנְקִין מִינָהּ

עמין אחרנין בר ישראל בלחודייהו. ובגין כך פתיב עצרת תהיה לכם. לכם ולא לשאר עמין. לכם ולא לשאר ממנו.

וכשהלבנה מתמלאת ברכות למעלה פראוי. ישראל באים ויונקים ממנה לבדם. ועל זה כתוב (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם. מה זה עצרת? כתרגומו פנישו (התכנסות). כל מה שפנסו מאותם ברכות עליונות, לא יונקים ממנה עמים אחרים, פרט לישראל לבדם. ולכן כתוב עצרת תהיה לכם, לכם ולא לשאר העמים, לכם ולא לשאר הממנים.

ועל דא אנון מרצין על המים למיהב לון חולק ברקאן דיתעסקון ביה. ולא יתערבון לבתר בחדנותא דישראל כד ינקין ברקאן עלאין. ועל ההוא יומא פתיב דודי לי ואני לו. דלא אתערב אוחרא בהדן.

ועל זה הם מרצים על המים, לתת להם חלק ברכות שיתעסקו בו, ולא יתערבו אחר כך בחדנות ישראל כשיונקים ברכות עליונות. ועל אותו יום כתוב דודי לי ואני לו. שלא מתערב אחר עמנו.

דף סד ע"ב

למלא דזמן רחימוי בסעודתא עלאה דעביד ליה ליומא רשימא. הא רחימוי דמלא ידע דמלא (דף סד ע"ב) אתרעי ביה. אמר מלא השתא אנא בעי למחדי עם רחימאי. ודחילנא דכד אנא בסעודתא עם רחימאי יעלון כל אנון קסטורי ממנו ויתיבון עמנא לפתורא למסעד סעודתא דחדוה עם רחימאי. מה עבד אקדים ההוא רחימוי קוסטורין דירוקי ובשרא דתורי ואקריב קמיהו דאנון קסטורי ממנו למיכל. לבתר יתיב מלא עם רחימוי לההיא סעודתא עלאה מפל עדונין דעלמא. ובעוד דאיהו בלחודי עם מלא שאיל ליה כל צרכוי ונהיב ליה. ואחדי מלא עם רחימוי בלחודוהי ולא אתערבין אחרנין בינייהו. כך ישראל עם קודשא בריך הוא. בגין כך פתיב ביום השמיני עצרת תהיה לכם.

למלא שהזמן אהובו לסעודה עליונה שעשה לו ליום רשום. אהוב המלא הרי יודע שהמלא רוצה בו. אמר המלא, כעת אני רוצה לשמח עם אהובי, ואני חושש שכאשר אני בסעודה עם אהובי, יפנסו כל אותם פקידים ממנים וישבו עמנו לשלחן לסעד סעודת השמחה עם אהובי. מה עשה? הקדים אותו אהוב מינים של ירקות ובשר שורים

והקריב לפני אותם פקידים ממנים לאכל. אחר כך ישב המלך עם אהובו לאותה הסעודה העליונה מפל עדוני העולם. ובעוד שהוא לבדו עם המלך, בקש ממנו כל צרכיו ונתן לו, ושמח המלך עם אהובו לבדו, ולא התערבו אחרים ביניהם. כך ישראל עם הקדוש ברוך הוא. לכן כתוב ביום השמיני עצרת תהיה לכם.

אמרו רבי יוסי ורבי חייא קודשא בריך הוא אתקין אורחא קמן. זכאין אנון דמשתדלי באורייתא. אתי נשקוהו. קרא עליה רבי יוסי (ישעיה נד) וכל בניה למודי יי ורב שלום בניה. כד מטו בי חקל יתיבו. אמר ההוא בר נש מאי שנא דכתיב, (בראשית יט) ויי המטיר על סדום ועל עמורה וגו'. (נדפס בפקודי רכוז ב) ומאי שנא בטופנא דכתיב אלהים בכל אתר. (אמאי) ולא כתיב ויי (בכלא).

אמרו רבי יוסי ורבי חייא, הקדוש ברוך הוא התקין הדרך לפנינו. אשרי אותם שעוסקים בתורה. באו ונשקוהו. קרא עליו רבי יוסי, (ישעיה נד) וכל בניה למודי ה' ורב שלום בניה. כשהגיעו לשדה, ישבו. אמר אותו האיש, מה שונה שכתוב (בראשית יט) וה' המטיר על סדום ועל עמורה וגו', ומה שונה במבול שכתוב אלהים בכל מקום, (למה) ולא כתוב וה' [בכל]?

אלא תנינן בכל אתר דכתיב ויי הוא ובית דינו. אלהים סתם דינא בלחודוי. אלא בסדום אתעביד דינא ולא לשיצאה עלמא. ובגין כך אתערב איהו בהדי דינא. אבל בטופנא כל עלמא שצי וכל אנון דאשתכחו (נייא בלחודוי) בעלמא.

אלא שנינו, בכל מקום שכתוב וה' - הוא ובית דינו. אלהים סתם - דין לבדו. אלא בסדום נעשה דין ולא להשמיד עולם, ולכן הוא התערב בדין, אבל במבול השמיד כל העולם וכל אותם שנמצאו [בלבדו] בעולם.

ואי תימא (ד"א דהא) נח ודעמיה (ד"א אשתזיבו). (נייא הא) סתים מעינא הוה דלא אתחזי. ועל דא כל מה דאשתכח בעלמא שצי ליה. ועל דא ויי באתגליא ולא שצי כללא. אלהים בעי סתימו ובעי לאסתמרא דהא כללא שצי. ועל דא אלהים בלחודוי הוי.

ואם תאמר, [הרין] נח ומי שהיה עמו [נצלו הרין] נסתר מן העין היה, שלא נראה. ועל זה כל מה שנמצא בעולם השמיד אותו, ועל זה וה' בגלוי,

וְלֹא הִשְׁמִיד הַכֹּל. אֱלֹהִים צָרִיךְ הַסִּתְרָה, וְצָרִיךְ [אדם] לְהִשְׁמֹר, שֶׁהָרִי
הַכֹּל מִשְׁמִיד, וְעַל זֶה אֱלֹהִים לְבָדוּ הָיָה.

וְרָזָא דָּא (תהלים כט) יֵי לְמַבּוּל יֵשֵׁב. מֵהוּ יֵשֵׁב. אֲלֻמָּלָא קָרָא כְּתִיב לָא יִכְלִינָן
לְמִימַר. יֵשֵׁב בְּלַחֲדוּי דְלָא אֲתִיָּא עִם דִּינָא. כְּתִיב הָכָא יֵשֵׁב, וְכְתִיב הֵתֵם
(ויקרא יג) בְּדָד יֵשֵׁב בְּלַחֲדוּי.

וְזֶה סוּד (תהלים כט) ה' לְמַבּוּל יֵשֵׁב. מֵה זֶה יֵשֵׁב? אֲלֻמָּלָא פְּסוּק כְּתוּב,
לֹא יִכְלִינוּ לְאָמְרוּ. יֵשֵׁב לְבָדוּ, שְׁלֹא בָּא עִם דִּין. כְּתוּב כָּאן יֵשֵׁב, וְכְתוּב
שָׁם (ויקרא יג) בְּדָד יֵשֵׁב לְבָדוּ.

וּבְגִין דְנַח הָוָה סְתִים מְעִינָא. לְבַתֵּר כֵּד אֲתַעְבִּיד דִּינָא וְשְׂצִי עֲלֵמָא וְנַח
רוּגְזִיָּה מֵה כְּתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח וְגו'. דְּהָא כֵּד שְׂצִי עֲלֵמָא לָא אֲדַכְּר
דְּסְתִים מְעִינָא הָוָה. וְרָזָא (נדא) אֲוֹלִיפְנָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סְתִים וְגֻלְיָא.
גֻלְיָא הוּא בִּי דִינָא דְלַתְתָּא. סְתִים הוּא אֲתֵר דְכָל בְּרַכָּאן נְפִיקי מִתַּמָּן. וּבְגִין
כֵּד כָּל מְלוּי דְבַר נֶשׁ דְּאֵנוּן בְּסְתִימוּ בְּרַכָּאן שְׂרִיין עֲלוּי. וְכָל דְּאֵנוּן בְּאֲתַגְלִיָּא
הֵהוּא אֲתֵר דְּבִי דִינָא שְׂרִיָּאן עֲלוּי בְּגִין דְּאִיְהוּ אֲתֵר בְּאֲתַגְלִי וְהֵהוּא דְּאֲקָרִי
רַע עֵין שְׁלִיט עֲלֵיָּה, וְכֻלָּא הוּא בְּרָזָא עֲלָהּ כְּגוּוֹנָא דְלַעֲיָלָא.

וּמִשּׁוּם שְׁנַח הָיָה נִסְתֵּר מִן הָעֵין, אַחַר כֵּד נַעֲשֶׂה דִין, וְהִשְׁמִד הָעוֹלָם
וְנַח רְגָזוֹ, מֵה כְּתוּב? וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח וְגו'. שֶׁהָרִי כְּשֶׁהִשְׁמִיד
הָעוֹלָם, לֹא נִזְכֵּר שֶׁהָיָה נִסְתֵּר מִהָעֵין, וְסוּד [זה] לְמַדְנֵנו - הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא נִסְתֵּר וְגֻלְיָא. גֻלְיָא הוּא בֵּית הַדִּין שְׁלֵמָטָה, וְנִסְתֵּר הוּא מְקוֹם שְׁכָל
הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם. וְלָכֵן כָּל דְּבָרֵי הָאָדָם שֶׁהֵם בְּסִתְרָה, בְּרָכוֹת
שׁוֹרוֹת עֲלוּי. וְכָל אוֹתָם שֶׁבְּנִגְלָה, אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁל בֵּית דִּין שׁוֹרִים עֲלוּי,
מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְקוֹם בְּגֻלְיָא, וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע עֵין שׁוֹלֵט עֲלוּי, וְהַכֹּל הוּא
בְּסוּד עֲלִיוֹן כְּמוֹ שְׁלֵמָעֲלָה.

בְּכָה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר זְכָאָה דְרָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׂרִיָּא בְּגוּיָה דְּהָא זְכוּתָא
דִּילֵיהּ אֲזַמִּין לָן בְּטוּרֵי מְלִין עֲלָאִין כְּאֵלִין (עד כאן). אָמַר רַבִּי יוֹסִי הָאִי בַר
נֶשׁ לְאוּדְעָא לָן מְלִין אֵלִין קָא אֲתִי וְשִׁדְרִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְגַבְּן. כֵּד
אֲתוּ וְסִדְרוּ מְלִין קַמֵּיהּ דְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר וְדָאִי שְׁפִיר קָא אָמַר. (נדפס בפקודי
רסח ב).

בְּכָה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, אֲשֶׁרִי הַדּוֹר שְׂרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׂרוּי בְּתוֹכוֹ, שֶׁהָרִי
זְכוּתוֹ הַזְּמִינָה לָנוּ בְּהָרִים דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים כְּאֵלָה [עד כאן]. אָמַר רַבִּי

יוסי, האיש הזה בא להודיענו הדברים הללו, והקדוש ברוך הוא שלח אותו אלינו. כשבאו וסדרו הדברים לפני רבי שמעון, אמר, ודאי שיפה אמר.

רבי אלעזר הזה יתיב יומא חד קמיה דרבי שמעון אביו. אמר ליה האי קח כל בשר אתהני מאנון קרבנין דהווי ישראל מקרבין על גבי מדבחה או לא. אמר ליה כללא הווי מסתפקי כחדא לעילא ותתא.

רבי אלעזר היה יושב יום אחד לפני רבי שמעון אביו. אמר לו, קח כל בשר הזה נהנה מאותם קרבנות שהיו ישראל מקריבים על גבי המזבח או לא? אמר לו, כלם היו מספקים כאחד למעלה ולמטה.

ותא חזי פהני ולינאי וישראל אנון אקרון אדם בחבורא דאנון רעותין קדישין דסלקין מגווייהו. ההוא כשבא או אמרא או ההיא בהמה דקרבין אצטריך עד לא יתקריב על גבי מדבחה לפרשא עלה כל חטאין וכל רעותין בישין לאתודאה עלה. וכדין ההיא אתקרי בהמה בכלא בגו אנון חטאין ובישין והרהורין.

ובא וראה, פהנים ולוים וישראלים הם נקראים אדם בחבור של אותם רצונות קדושים שעולים מתוכם. אותו כשב או איל או אותה בהמה שמקריבים, צריך עד שלא תקרב על המזבח לפרש עליה כל החטאים וכל הרצונות הרעים להתודות עליה, ואז ההיא נקראת בהמה בכל בתוך אותם חטאים ורעות והרהורים.

בגוונא דקרבנא דעזאזל דכתוב (ויקרא יו) והתודה עליו את כל עונות בני ישראל וגוי. הכי נמי הכא. וכד סלקא על גבי מדבחה מטולא על חד תרין. ובגין כך דא סלקא לאתריה. ודא סלקא לאתריה. דא ברזא דאדם ודא ברזא דבהמה כמה דאת אמר (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע יי.

כמו הקרבן של העזאזל שכתוב (ויקרא יו) והתודה עליו את כל עונות בני ישראל וגוי - כך גם כאן. וכשעולה על המזבח משא על אחד שנים, ולכן זה עולה למקומו וזה עולה למקומו. זה בסוד אדם, וזה בסוד בהמה, כמו שנאמר (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע ה'.

דף סה ע"א

חֲבִיתִין וְכָל שְׂאֵר מְנַחוֹת לְאַתְעָרָא רִוְחָא קְדִישָׁא בְרַעוּתָא דְכֹהֲנֵי וְשִׁירְתָּא דְלִיּוּאֵי וּבְצִלוֹתָא דִישְׂרָאֵל. וּבִהְיוּתָא תִנְנָא וְשִׁמְנָא וְקִמְחָא דְסֻלִיק מִתְרַוּוֹן וּמִסְתַּפְקִין (ס"א ומתפנקין) (ס"א ומתפשטין) (דף סה ע"א) כָּל שְׂאֵר מְאָרֵי דְדִינִין דְלֹא יִכְלִין לְשִׁלְטָא בְּהֵוּא דִינָא דְאַתְמָסֵר לוֹן. וְכֹלָא בְּזִמְנָא חֲדָא. תָּא חֲזִי, כֹּלָא אֲתַעְבִּיד בְּרָזָא דְמְהִימְנוּתָא לְאַסְתַּפְקָא דָּא בְדָא, וְלֹאֲסְתַּלְקָא לְעִילָא מֵאֵן דְאַצְטְרִיךְ עַד אֵין סוּף. (נדפס בפקודי רכא א, רסח ב)

הַחֲבִיתִין וְכָל שְׂאֵר הַמְנַחוֹת לְעוֹרֵר רִוַח קְדוֹשָׁה בְּרָצוֹן הַכֹּהֲנִים וְשִׁירַת הַלְוִיִּם וּבְתַפְלַת יִשְׂרָאֵל. וּבְאוֹתוֹ עֶשֶׂן וְשֶׁמֶן וְקִמַח שְׁעוֹלִים, מִתְרַוּוֹן וּמִסְתַּפְקִים [ס"א ומתפנקים ס"א ומתפשטים] כָּל שְׂאֵר בְּעֵלֵי הַדִּינִים שֶׁלֹּא יְכוּלִים לְשַׁלֵּט בְּאוֹתוֹ הַדִּין שֶׁנִּמְסָר לָהֶם, וְהַכֹּל בְּזִמְנֵן אֶחָד. בֵּא רְאֵה, הַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּסוּד הָאֱמוּנָה לְהַסְתַּפֵּק זֶה בְּזֶה וְלַעֲלוֹת לְמַעַלָּה מִי שְׂצָרִיךְ עַד אֵין סוּף.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲרִימַת יְדָאֵי בְּצִלוֹתֵין לְעִילָא, דְכַד רַעוּתָא עֲלָאָה לְעִילָא לְעִילָא קִימָא עַל הַהוּא רַעוּתָא דְלֹא אֲתִידַע וְלֹא אֲתַפְס כְּלַל לְעִלְמִין רִישָׁא דְסֻתִּים יִתִּיר לְעִילָא. וְהַהוּא רִישָׁא אֲפִיק מֵאֵי דְאַפִּיק וְלֹא יְדִיעַ וְנִהִיר מֵאֵי דְנִהִיר כֹּלָא בְּסֻתִּימוֹ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַרִימוּתֵי יָדֵי בְּתַפְלוֹת לְמַעַלָּה, שְׂכַשְׂרָצוֹן הָעֲלִיּוֹן לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה עוֹמֵד עַל אוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁלֹּא נוֹדַע וְלֹא נִתְפָּס כְּלַל לְעוֹלָמִים, הָרִאשׁ הַיּוֹתֵר נֹסֵתֵר שֶׁלְמַעַלָּה, וְאוֹתוֹ הָרִאשׁ מוֹצִיא מֵה שְׂמוֹצִיא, וְלֹא יְדוּעַ, וּמֵאִיר מֵה שְׂמֵאִיר הַכֹּל בְּסֻתֵּר.

רַעוּ דְמַחְשְׁבָה עֲלָאָה לְמַרְדָּף אֲבַתְרִיָּה וְלֹאֲתַנְהָרָא מְנִיָּה. חַד פְּרִיסוֹ אֲתַפְרִיס. וּמִגּוֹ הַהוּא פְּרִיסָא בְּרַדִּיפּוֹ דְהַהִיא מַחְשְׁבָה עֲלָאָה מְטִי וְלֹא מְטִי עַד הַהוּא פְּרִיסָא נְהִיר מֵה דְנִהִיר. וּכְדִין (ס"א הווא) אִיהוּ מַחְשְׁבָה עֲלָאָה נְהִיר בְּנִהִירוֹ (בסתימו) סֻתִּים דְלֹא יְדִיעַ וְהַהוּא מַחְשְׁבָה לֹא יְדַע. כְּדִין בְּטִשׁ הָאֵי נְהִירוֹ דְמַחְשְׁבָה דְלֹא אֲתִידַע בְּנִהִירוֹ דְפְרִסָא דְקִימָא דְנִהִיר מִמֵּה דְלֹא יְדִיעַ וְלֹא אֲתִידַע וְלֹא אֲתַגְלִיָּא. וּכְדִין (נ"א האי) דָּא נְהִירוֹ דְמַחְשְׁבָה דְלֹא אֲתִידַע בְּטִשׁ בְּנִהִירוֹ דְפְרִיסָא וְנִהִירוֹ כְּחֲדָא וְאַתְעְבִּידוּ תִשַׁע הַיְכָלִין.

רָצוֹן הַמַּחְשְׁבָה הָעֲלִיּוֹנָה לְרַדִּף אַחֲרָיו וְלִהְיוֹת מוֹאָר מְפֻנּוֹ. מְסָדְ אֶחָד נִפְרָד. וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ מְסָדְ בְּרַדִּיפַת אוֹתָהּ מַחְשְׁבָה עֲלִיּוֹנָה מְגִיעָה וְלֹא מְגִיעָה עַד אוֹתוֹ מְסָדְ, מֵאִירָה מֵה שְׂמֵאִירָה. וְאִזּוֹ אוֹתָהּ מַחְשְׁבָה

עֲלִיּוֹנָה מְאִירָה בְּאוֹר [בסתר] נִסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ, וְאוֹתָהּ מְחַשְׁבָּה לֹא יוֹדֵעַ.
וְאִזּוּ מִכָּה אוֹר הַמְחַשְׁבָּה הַזֶּה שֶׁלֹּא נוֹדַע בְּאוֹר שֶׁל הַמָּסָךְ שְׁעוֹמֵד,
שְׁמַאִיר מִמֶּה שֶׁלֹּא יָדוּעַ וְלֹא נוֹדַע וְלֹא הִתְגַּלָּה. וְאִזּוּ [נ"א : זה] זֶה אוֹר
הַמְחַשְׁבָּה שֶׁלֹּא נוֹדַע מִכָּה בְּאוֹר שֶׁל הַמָּסָךְ, וּמְאִירִים כְּאֶחָד. וְנַעֲשִׂים
תְּשׁוּעָה הַיְכָלוֹת.

וְהַיְכָלִין לָאוּ אֲנֹנִין נְהוֹרִין וְלֹאוּ אֲנֹנִין רוּחִין וְלֹאוּ אֲנֹנִין נִשְׁמָתִין. וְלֹא אֵית
(אֵיהוּ) מָאן דְּקִיּוּמָא בְּהוּ. רְעוּתָא דְכָל תְּשׁוּעָה נְהוֹרִין דְּקִיּוּמֵי כְּלָהוּ בְּמְחַשְׁבָּה
דְּאֵיהוּ חַד מְנַיְיָהוּ בְּחוּשְׁבְּנָא כְּלָהוּ לְמַרְדָּף בְּתַרְיֵיהוּ בְּשַׁעְתָּא דְּקִיּוּמֵי
בְּמְחַשְׁבָּה וְלֹא מִתְדַבְּקוּ וְלֹא אֲתִיידְעוּ. וְאַלִּין לֹא קִיּוּמֵי לֹא בְּרְעוּתָא וְלֹא
בְּמְחַשְׁבָּה עֲלָאָה (נ"א עלאין). תְּפַסִּין בְּהָ וְלֹא תְּפַסִּין. בְּאַלִּין קִיּוּמֵי כָּל רְזִי
דְּמְהִימְנוּתָא וְכָל אֲנֹנִין נְהוֹרִין מְרָזָא דְּמְחַשְׁבָּה עֲלָאָה (דליתתא ד"א ולתתא) כְּלָהוּ
אֶקְרוּן אֵין סוּף. עַד הֵכָא מְטוּ נְהוֹרִין וְלֹא מְטוּן וְלֹא אֲתִיידְעוּ. לָאוּ הֵכָא
רְעוּתָא וְלֹא מְחַשְׁבָּה. (כדין ד"א כד) נְהִיר מְחַשְׁבָּה וְלֹא אֲתִיידְעַע (ידיע) מִמָּאן
דְּנְהִיר. כְּדִין אֲתִלְבֵּשׁ וְאַסְתִּים גּוּ בִּינָה וְנְהִיר לְמָאן דְּנְהִיר וְאַעִיל דָּא בְּדָא
עַד דְּאֲתִכְלִילוּ כְּלָהוּ כְּחָדָא. וּבְרָזָא דְּקִרְבְּנָא כְּדִ סְלִיק כְּלָא אֲתִקְשֵׁר דָּא
בְּדָא וְנְהִיר דָּא בְּדָא. כְּדִין קִיּוּמֵי כְּלָהוּ בְּסְלִיקוּ וּמְחַשְׁבָּה אֲתַעֲטֵר בְּאֵין
סוּף. הַהוּא נְהִירוּ דְּאֲתִנְהִיר מְנִיָּה מְחַשְׁבָּה עֲלָאָה (דלא אתיידע בה כלל) אֶקְרִי
אֵין סוּף. וּמְנִיָּה אֲשַׁתְּכַח וְקִיּוּמָא וְנְהִיר לְמָאן דְּנְהִיר וְעַל דָּא כְּלָא קְאִים.
זְכָאָה חוּלְקִיהוּן דְּצַדִּיקָא בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְּאֲתִי.

וְהַיְכָלוֹת אֵינָם אוֹרוֹת וְלֹא רוּחוֹת וְלֹא נִשְׁמוֹת, וְאֵין מִי שְׁעוֹמֵד בְּהֵם.
הַרְצוֹן שֶׁל כָּל תְּשׁוּעָה הָאוֹרוֹת שְׁעוֹמְדִים כְּלָם בְּמְחַשְׁבָּה, שֶׁהוּא אֶחָד
מֵהֶם בְּחֻשְׁבוֹן כְּלָם לְרַדְף אַחֲרֵיהֶם. בְּשַׁעְתָּא שְׁעוֹמְדִים בְּמְחַשְׁבָּה וְלֹא
נִדְבָקִים וְלֹא נוֹדְעִים. וְאַלָּה לֹא עוֹמְדִים לֹא בְּרָצוֹן וְלֹא בְּמְחַשְׁבָּה
עֲלִיּוֹנָה [עליונות]. תּוֹפְסִים בְּהָ וְלֹא תּוֹפְסִים. בְּאַלָּה עוֹמְדִים כָּל סוּדוֹת
הָאֲמוּנָה וְכָל אוֹתָם הָאוֹרוֹת מְסוּד הַמְחַשְׁבָּה הָעֲלִיּוֹנָה [שלמטה ולמטה]
כְּלָם נִקְרְאִים אֵין סוּף. עַד כָּאן מְגִיעִים אוֹרוֹת וְלֹא מְגִיעִים וְלֹא
נוֹדְעִים. אֵין כָּאן רְצוֹן וְלֹא מְחַשְׁבָּה. [אז] כְּשֶׁמְאִירָה הַמְחַשְׁבָּה וְלֹא
נוֹדַעַת [ידוע] מִמֵּי שְׁמַאִירָה, אִזּוּ מִתְלַבֶּשֶׁת וְנִסְתָּרַת לְתוֹךְ הַבֵּינָה וּמְאִירָה
לְמֵי שְׁמַאִירָה, וְנִכְנָסִים זֶה בְּזֶה, עַד שְׁכָלְם נִכְלָלִים כְּאֶחָד. וּבְסוּד
הַקְּרָבִין כְּשֶׁעוֹלָה, הַכֹּל נִקְשֵׁר זֶה בְּזֶה וּמְאִיר זֶה בְּזֶה. אִזּוּ עוֹמְדִים כְּלָם
בְּעֲלִיָּה, וְהַמְחַשְׁבָּה מִתְעַטֶּרַת עִם אֵין סוּף. אוֹתוֹ הָאוֹר שְׁמוּאֲרַת מְמֵנוּ
הַמְחַשְׁבָּה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁלֹּא נוֹדַעַת בְּהָ כְּלָל נִקְרָא אֵין סוּף, וּמִמֵּנוּ נִמְצָא
וְעוֹמֵד וּמְאִיר לְמֵי שְׁמַאִיר, וְעַל זֶה הַכֹּל עוֹמֵד. אֲשֶׁרִי חֻלְקָם שֶׁל
הַצַּדִּיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

תָּא חֲזִי, הָאֵי קֶץ כָּל בְּשָׂר, כְּמָה דְקִשְׁוֹרָא אֲשֵׁתְכַח לְעֵילָא בְּחֲדוֹ, אוּף הַכִּי נְמִי לְתַתָּא בְּחֲדוּתָא. וְרַעוּתָא לְאַסְתַּפְקָא כְּלָא לְעֵילָא וְתַתָּא. וְאִימָא קִינְמָא עֲלֵייהוּ דִישְׂרָאֵל כְּדָקָא יָאוּת.

בֹּא רְאֵה, קֶץ כָּל בְּשָׂר הִזָּה, כְּמוֹ שֶׁהַקֶּשֶׁר נִמְצָא לְמַעְלָה בְּשִׁמְחָה, גַּם כָּאן לְמַטָּה בְּחֲדוּתָהּ, וְרִצּוֹן לְהַסְתַּפֵּק הַכֹּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְהָאִם עוֹמְדֵת עַל יִשְׂרָאֵל כְּרָאוּי.

תָּא חֲזִי, בְּכָל רִישֵׁי יְרֻחָא וְיֻרְחָא כַּד סִיחְרָא מִתְחַדְשָׁא יְהִיבִין לִיה לְהָאֵי קֶץ כָּל בְּשָׂר חוּלְקָא חֲדָא יִתִיר עַל קְרַבְנִין לְאַתְעֵסְקָא בֵּיה וְיִשְׁתַּמְשׁ בְּחוּלְקֵיהּ. וְיִהֵא סְטְרָא דִישְׂרָאֵל בְּלַחוּדֵיהּ. בְּגִין דִּיִּתְאַחֲדוּן בְּמַלְכֵיהוֹן, וְדָא אִיהוּ שְׁעִיר. בְּגִין דְּאִיהוּ בְּחוּלְקָא דְעֵשׂוֹ דְכְּתִיב בֵּיה שְׁעִיר (בְּרֵאשִׁית כו) הֵן עֵשׂוֹ אַחֵי אִישׁ שְׁעִיר. וְעַל דָּא אִיהוּ אֲשֵׁתַמְשׁ בְּחוּלְקֵיהּ. וְיִשְׂרָאֵל אֲנוּן מִשְׁתַּמְשִׁין בְּחוּלְקֵיהוֹן. וּבְגִין כְּדָּ כְּתִיב, (תְּהִלִּים קל"ה) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה יִשְׂרָאֵל לְסִגּוּלָתוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל רֵאשׁ חֲדָשׁ וְחֲדָשׁ כְּשִׁמְתְּחַדְשֵׁת הַלְבָנָה, נוֹתְנִים לְקֶץ כָּל בְּשָׂר הִזָּה חֶלֶק אֶחָד יוֹתֵר עַל הַקְּרַבְנֹת לְהַתְעַסֵּק בּוֹ וְיִשְׁתַּמְשׁ בְּחֶלְקוֹ, וְיִהְיֶה צַד שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְבָדָם כְּדִי שְׁיִתְאַחֲדוּ עִם מַלְכָם, וְזֶהוּ הַשְׁעִיר, מְשׁוּם שֶׁהוּא בְּחֶלֶק עֵשׂוֹ, שְׁכַתּוֹב בּוֹ שְׁעִיר, (בְּרֵאשִׁית כו) הֵן עֵשׂוֹ אַחֵי אִישׁ שְׁעִיר. וְעַל זֶה הוּא הַשְׁתַּמְשׁ בְּחֶלְקוֹ, וְיִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּמְשִׁים בְּחֶלְקָם, וְלָכוּ כְּתוּב (תְּהִלִּים קל"ה) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה יִשְׂרָאֵל לְסִגּוּלָתוֹ.

תָּא חֲזִי, הָאֵי קֶץ כָּל בְּשָׂר, כָּל רַעוּתֵיהּ לָאוּ אִיהוּ אֶלָּא בְּבִשְׂרָא תְדִיר וּבְגִין כְּדָּ תְקוּנָא דְבִשְׂרָא תְדִיר לְגִבְיָהּ וְעַל דָּא אַקְרִי קֶץ כָּל בְּשָׂר. וְכַד אִיהוּ שְׁלִיט, שְׁלִיט עַל גּוּפָא וְלָא עַל נְשִׁמְתָא. נְשִׁמְתָא סְלֵקָא לְאַתְרָא וּבִשְׂרָא אֲתִיב לְאַתְרָא דָּא. כְּגוּוּנָא דָּא בְּקְרַבְנָא דְרַעוּתָא סְלֵקָא לְאַתְרָא חֲדָא, וּבִשְׂרָא לְאַתְרָא חֲדָא.

בֹּא רְאֵה, קֶץ כָּל בְּשָׂר הִזָּה, כָּל רִצּוֹנוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּבִשְׂרָא תְמִיד, וְלָכוּן תְּקוּן הַבְּשָׂר תְּמִיד אֵלָיו, וְלָכוּן נִקְרָא קֶץ כָּל בְּשָׂר. וְכִשְׁהוּא שׁוֹלֵט, שׁוֹלֵט עַל הַגּוּף וְלָא עַל הַנְּשִׁמָּה. הַנְּשִׁמָּה עוֹלָה לְמְקוּמָהּ, וְהַבְּשָׂר נִתֵּן לְמְקוּם הִזָּה. כְּמוֹ זֶה בְּקְרַבּוֹ, שֶׁהָרִצּוֹן עוֹלָה לְמְקוּם אֶחָד, וְהַבְּשָׂר לְמְקוּם אֶחָד.

וְיָבֵר נֶשֶׁת דְּאִיהוּ זִכָּאָה אִיהוּ קִרְבָּנָא מִמֶּשׁ לְכַפְרָה. וְאַחֲרָא דְלָאו אִיהוּ זִכָּאָה,
לָאו אִיהוּ קִרְבָּנָא בְּגִין דְּבִיה מוּמָא דְכְּתִיב, (ויקרא כב) כִּי לֹא לְרִצּוֹן וְגוֹי. וְעַל
דָּא צְדִיקָא כְּפָרָה אֲנוּן דְּעֵלְמָא וְקִרְבָּנָא אֲנוּן בְּעֵלְמָא (עד כאן):

וְהָאִישׁ שֶׁהוּא צְדִיק, הוּא קִרְבָּן מִמֶּשׁ לְכַפְרָה, וְאַחַר שֶׁאִינוּ צְדִיק אִינוּ
קִרְבָּן, מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם, שֶׁכְּתוּב (ויקרא כב) כִּי לֹא לְרִצּוֹן וְגוֹי. וְעַל זֶה
הַצְדִיקִים הֵם כְּפָרַת הָעוֹלָם וְהֵם קִרְבָּן בְּעוֹלָם.

דף סה ע"ב

תָּא חֲזִי, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֹץ כָּל בֶּשֶׂר בָּא לִפְנֵי. לְמִיטַל רְשׁוֹ לְאַחֲשָׁכָא
אֲפִיּהוּ (דף סה ע"ב) דְּבִנְי עֵלְמָא. וּבְגִינֵי כֶּךָ הִנְנִי מְשַׁחֲיָתֶם אֶת הָאָרֶץ. (ועל דא
עשה לך תבת עצי גופר בגין לאשתזבא בה ולא יכיל לשלטאה עלך. רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי
בארחא אמר חד) כְּתִיב וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְּהוּ ה'.

בָּא רָאָה, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֹץ כָּל בֶּשֶׂר בָּא לִפְנֵי. לְטַל רְשׁוֹת לְהַחֲשִׁיד
פְּנֵי בְנֵי הָעוֹלָם. וְלָכֵן הִנְנִי מְשַׁחֲיָתֶם אֶת הָאָרֶץ. [ועל זה עשה לך תבת עצי גפר,
כדי להנצל בה ולא יוכל לשלט עלך, רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך אמר אחד]. כְּתוּב
וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְּהוּ ה'.

השלמה מההשמטות (סימן) (יא)
צָוָה ה'. אָמַר רַבִּי יוֹסִי זִכָּאִין אִינוּן יִשְׂרָאֵל דְּאֲתִייהִיב לְהוֹן אֹרִיָּתָא
קִדְיָשָׁא וְאִינוּן מְשַׁתְּדְּלֵי בְּהָ יִמְמָא וְלִילֵי. תָּא חֲזִי דְהָא מְשַׁמְעַ דְּאִלוּלֵי
דְּאֲשַׁתְּכַח נֹחַ עִם תִּיבּוֹתָא בְּאֲתַחְבְּרוּתָא כְּחֻדָּא לָא אֲשַׁתְּזִיב (ובגין כד) אֲסַתִּים
מִן עֵינָא בְּגוֹ תִיבּוֹתָא. קָמוּ וְאָזְלוּ. אָמַר הָהוּא יוֹדָאֵי בְּוִדָּאֵי כְּתִיב עֲשֵׂה לָךְ
תִּיבַת עֲצֵי גּוֹפֵר, לָךְ לְגִרְמָךְ בְּגִין לְאֲתַחְבְּרָא בְּהֻדָּה וְלֹאֲשַׁתְּזַבָּא בְּהָ מָה כְּתִיב
וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְּהוּ וְגוֹי. (עד כאן מההשמטות)

צָוָה ה'. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲשֶׁרֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנַתְּנָה לָהֶם תּוֹרָה קְדוּשָׁה וְהֵם
מְשַׁתְּדְּלִים בְּהָ יָמִים וְלִילוֹת. בָּא רָאָה, שְׁהָרֵי מְשַׁמְעַ שְׁלוּלָא שְׁנַמְצָא
נֹחַ עִם הַתִּבָּה בְּהַתְּחַבְּרוּת כְּאֶחָד, לֹא הָיָה נֶצֶל, [ולכן] נִסְתַּר מִן הָעֵין
בְּתוֹךְ הַתִּבָּה. קָמוּ וְהִלְכוּ. אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדֵי, כְּתוּב עֲשֵׂה לָךְ תִּבַת עֲצֵי
גּוֹפֵר, לָךְ וְלַעֲצָמְךָ, כְּדִי לְהַתְּחַבֵּר עִמָּה וְלֹאֲהַנְּצֵל בְּהָ. מָה כְּתוּב? וַיַּעַשׂ נֹחַ
כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְּהוּ וְגוֹמֵר.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב וְנַח בְּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְגו'. וְכִי אָמַי אֶתָּא חוּשְׁבָנָא דָּא
לְמַמְנִי. אֶלָּא אֵילוּ לָא הָוָה נַח בְּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לָא יִיעוּל לְתִיבוּתָא וְלָא
יִתְחַבֵּר בְּהֵדָה. כִּיּוֹן דְּאִשְׁתַּלֵּם בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה כְּדִין אִתְחַבֵּר בְּהֵדָה.

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב, וְנַח בְּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְגו'. וְכִי לָמָּה בָּא הַחֲשָׁבוֹן
הַזֶּה לְמִנּוּת? אֶלָּא אֵילוּ לָא הָיָה נַח בְּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, לָא יִכְנַס לְתַבָּה
וְלָא יִתְחַבֵּר עִמָּה. כִּיּוֹן שֶׁהִשְׁתַּלֵּם בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, אָז הִתְחַבֵּר עִמָּה.

וְעַל דָּא מִן יוֹמָא דְּאִשְׁתַּלֵּם חוּבֵייהוּ דְּבָנֵי עֲלָמָא אֹרִיךְ לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא עַד דְּאִשְׁתַּלֵּם נַח בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְאִשְׁתַּלֵּם דְּרַגְיָה כְּדָקָא יָאוּת וְהָוָה
צְדִיק שְׁלָם. וְכִדִּין עָאֵל לְתִיבוּתָא. וְכִלָּא כְּגוֹוֹנָא דְּלַעִילָא:

וְעַל כֵּן, מִיּוֹם שֶׁהִשְׁתַּלֵּם חֲטָאִם שֶׁל בְּנֵי הָעוֹלָם, חִפָּה לָהֶם הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא עַד שֶׁהִשְׁתַּלֵּם נַח בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְנִשְׁלָמָה דְּרַגְתּוֹ כְּרָאוּי
וְהָיָה צְדִיק שְׁלָם, וְאָז נִכְנַס לְתַבָּה. וְהַכֵּל כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה.

וְנַח בְּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה כְּמָה דְּאָמְרוּ. וּבְגִינֵי כֵּד לָא אִתְמַר כְּבֹן שֵׁשׁ מֵאוֹת
שָׁנָה. (ד"א ל"ג לְקַבִּיל שֵׁת סִטְרִין דְּעֵלְמָא). תְּוֹ פְתַח וְאָמַר וְאֲנִי הִנְנִי מְבִיא אֶת
הַמְּבוּל מִיָּם. מֵאֵי טַעְמָא הִנְנִי כִּיּוֹן דְּאָמַר וְאֲנִי. אֶלָּא אֲנִי אֲנִי (נ"א הִנְנִי) כִּלָּא
מְלָה חֲדָא הִיא.

וְנַח בְּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ. וְלָכֵן לָא נְאָמַר כְּבֹן שֵׁשׁ מֵאוֹת
שָׁנָה [ד"א כנגד ששת צדדי העולם]. עוֹד פְּתַח וְאָמַר, וְאֲנִי הִנְנִי מְבִיא אֶת
הַמְּבוּל מִיָּם. מַה הַטַּעַם הִנְנִי כִּיּוֹן שֶׁאָמַר וְאֲנִי? אֶלָּא אֲנִי, אֲנִי -
הַכֵּל זֶה דְּבַר אֶחָד.

תָּא חֲזִי, בְּכָל אֶתְרָא אֲנִי אִתְעַבִּיד גּוּפָא לְנִשְׁמָתָא וְדָאֵי דְּמִקְבְּלָא מִמָּה
דְּלַעִילָא. וּבְגִין כֵּד אִתְרַמִּיז בְּאֶת קַיִימָא דְּכְתִיב אֲנִי הִנְנִי בְּרִיתִי אִתְּךָ. אֲנִי
דְּקַיִימָא בְּאִתְגַּלְיָא מְזוּמְנָת לְמַנְדַּע. אֲנִי כְּרִסְיָא לְמָה דְּלַעִילָא. אֲנִי דְּעַבִּידְנָא
נוֹקְמִין לְדְרִי דְרִין. וְאֲנִי כְּלִיל דְּכַר וְנוֹקְבָא כְּחֲדָא. לְבַתֵּר אִתְרַשִּׁים בְּלַחוּדוּי
דְּאִזְדַּמֵּן לְמַעַבְד דִּינָא. הִנְנִי. מְבִיא אֶת הַמְּבוּל מִיָּם.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מְקוּם אֲנִי נַעֲשֶׂה גּוּף לְנִשְׁמָה, וְדָאֵי שֶׁמְקַבְּלַת מִמָּה
שֶׁלְמַעְלָה, וְלָכֵן נְרַמִּיז בְּאוֹת הַבְּרִית, שֶׁכְּתוּב אֲנִי הִנְנִי בְּרִיתִי אִתְּךָ. אֲנִי
שֶׁקַּיִמַת בְּגִלּוּי מְזוּמְנָת לְדַעַת, אֲנִי כִסָּא לְמָה שֶׁלְמַעְלָה, אֲנִי שֶׁעוֹשֶׂה

נקמות לדורי דורות. ואני - כולל זכר ונקבה כאחד. אחר כך נרשם
לבדו, שהזמן לעשות דין. הנני מביא את המבול מים.

כיון דאמר מביא את המבול לא ידענא דאיהו מים. אלא את המבול
לאסגאה מלאך המות, דאף על גב דמלא הוו. מחבלא (לחבלא בהון מחבלא) (ד"א
הוה) אזיל בעלמא לשיצאה באנון מיין. אני יי, הכי תנינו נאמן אנא לשלמא
אגר טב לצדיקיא ולא תפרע מרשיעיא. ובגין כך אבטח לון קרא לצדיקיא
באני לשלמא אגר טב דלהון לעלמא דאתי. ואגזים לרשיעיא לאתפרע
מנייהו לעלמא דאתי באני.

כיון שאמר מביא את המבול, לא ידענו שהוא מים? אלא את המבול,
לרבות מלאך המות. שאף על גב שהיו מים, המשחית [להשחית בהם] [היה]
הולך בעולם להשמיד באותם המים. אני ה' - כך שנינו, נאמן אני
לשלים שכר טוב לצדיקים ולהפרע מהרשעים. ולכן הבטיח להם
הפסוק לצדיקים באני, לשלים שכר טוב שלהם לעולם הבא. ואים
לרשעים להפרע מהם לעולם הבא באני.

לשחת כל בשר. כמה דאוקימנא דדא הוא מחבלא דעלמא. ועל דא כתיב,
(שמות יב) ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף. ודא הוא לשחת כל בשר
מסטרך דקח כל בשר בא לפני. דהא כיון דמטא זמנא דאוריך לון קודשא
ברוך הוא (ד"א לייג ואוריך לון) עד דאשלים נח לשש מאות שנה כדין לשחת כל
בשר. אמר הכי אוליפנא משמיה דרבי יצחק (ס"א ברבי יוסי מחוזאי) דאמר לון
(נ"א האי דאמרי לכון).

לשחת כל בשר - כמו שהעמדנו, שזהו המשחית של העולם, ועל זה
כתוב (שמות יב) ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף. וזה הוא לשחת
כל בשר, מצד של קח כל בשר בא לפני. שהרי כיון שהגיע זמן שחפה
להם הקדוש ברוך הוא [ד"א וחכה להם] עד שהשלים נח לשש מאות שנה,
אז לשחת כל בשר. אמר, כך למדנו משמו של רבי יצחק [ס"א ברבי יוסי
מחוזאי], שאמר לנו, [ס"א זה שאמרתי לכם].

פתח ואמר, (ישעיה לח) אמרתי לא אראה יה יח בארץ החיים לא אביט אדם
עוד עם יושבי חדל. אמרתי לא אראה יח, כמה אטימין אנון בני נשא דלא
ידעין ולא משגיחין במלי דאורייתא, אלא מסתכלי במלוי דעלמא ואתנשי
מנייהו רוחא דחכמתא.

פֶּתַח וְאָמַר, (ישעיה לח) אֲמַרְתִּי לֹא אֶרְאֶה יְהוָה בְּאֶרֶץ הַחַיִּים לֹא אֲבִיט אָדָם עוֹד עִם יוֹשְׁבֵי חֶדֶל. אֲמַרְתִּי לֹא אֶרְאֶה יְהוָה, כִּמָּה אֶטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מְשִׁיחִים בְּדַבְרֵי הַתּוֹרָה, אֲלֵא מְסִתְּפָלִים בְּדַבְרֵי הָעוֹלָם וְנִשְׁכַּחַת מֵהֶם רוּחַ חֲכָמָה.

דְּכַד בַּר נֶשׁ אֶסְתַּלַּק מֵהָאֵי עֲלָמָא וְיַהִיב חוּשְׁבְּנָא לְמַאֲרִיָּה מִכָּל מַה דְּעֵבַד בְּהָאֵי עֲלָמָא בְּעוֹד דְּאִיְהוּ קִאִים רוּחָא וְגוּפָא כְּחֵדָא וְחַמִּי מַה דְּחַמִּי, עַד דְּאִזִּיל לְהַהוּא עֲלָמָא וּפְגַע לִיהּ לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן יִתִּיב לְתַרְעָא דְגִנְתָּא דְעָדוֹן לְמַחְמִי כָּל אֲנוּן דְּנִטְרוּ פְקוּדֵי דְמַאֲרִיָּהוֹן וְחַדִּי בְּהוּ.

שְׁכַּשְׁאָדָם מְסִתְּלַק מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹתֵן חֲשָׁבוֹן לְרַבּוֹנוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּעוֹד שֶׁהוּא קָיָם רוּחַ וְגוּף כְּאֶחָד, וְרוּאָה מַה שֶׁרוּאָה, עַד שֶׁהוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ עוֹלָם וּפּוֹגֵשׁ בְּאָדָם הָרֵאשׁוֹן יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר גֶּן עֵדֶן לְרֵאוֹת כָּל אוֹתָם שֶׁשָּׁמְרוּ אֶת מִצְוֹת רַבּוֹנָם וְשָׁמַח בָּהֶם.

וְכַמָּה צְדִיקָא סְחַרְנִיָּה דְאָדָם. אֲנוּן דְּאִתְּמַנְעוּ מֵאֲרַחָא דְגִיְהֵנְס וְסָטוּ לְגַבֵּי אֲרַחָא דְגֶן עֵדֶן. וְאֵלִין אֶקְרוּן יוֹשְׁבֵי חֶדֶל. וְלֹא כְּתִיב יוֹשְׁבֵי חֶדֶל. בְּגִין דְּלֹא הוּוּ כְּמוֹ חוּלְדָה דְגִרְרָא וּמִנְחָא וְלֹא יִדְעָא לְמֵאן שְׂבָקָא. אֲלֵא יוֹשְׁבֵי חֶדֶל. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה ב) חֶדְלוּ לְכֶם מִן הָאָדָם וְגו' (אלא יושבי חדל) דְּאִתְּמַנְעוּ לֹוּן מֵאֲרַחָא דְגִיְהֵנְס. וְאִתְּקִיפוּ בְּהוּ לְאַעְלָא לְהוּ בְּגִנְתָּא דְעָדוֹן.

וְכַמָּה צְדִיקִים סְבִיב אָדָם. אֵלוּ שְׁנַמְנְעוּ מִדְּרָךְ הַגִּיְהֵנְס וְסָטוּ לְדְרָךְ גֶּן הָעֵדֶן, וְאֵלֵה נִקְרְאִים יוֹשְׁבֵי חֶדֶל. וְלֹא כְּתוּב יוֹשְׁבֵי חֶדֶל, כִּי אֵינְס כְּמוֹ חֶלְדָה שְׂגוֹרְרֵת וּמִנִּיחָה וְלֹא יוֹדַעַת לְמִי מִנִּיחָה, אֲלֵא יוֹשְׁבֵי חֶדֶל, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (שם ב) חֶדְלוּ לְכֶם מִן הָאָדָם וְגו', [אלא יושבי חדל] שְׁנַמְנְעוּ מִדְּרָךְ הַגִּיְהֵנְס, וְהַחֲזִיקוּ בְּהֶם לְהַכְנִיסָם בְּגֶן עֵדֶן.

דְּבַר אַחַר יוֹשְׁבֵי חֶדֶל אֲנוּן מְרִיָּהוֹן דְּתְשׁוּבָה דְמִנְעוּ גְרַמִּיָּהוּ מֵאֲנוּן חוּבִין דְּחִיבֵיָּא. וּבְגִין דְּאָדָם הָרֵאשׁוֹן תֵּב בְּתִיבְתָא קַמִּי מַאֲרִיָּה. יִתִּיב (נ״א עס) עַל אֲנוּן דְּאִתְּמַנְעוּ מִחוּבִיָּהוֹן וְאֲנוּן בְּנֵי חֶדֶל. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (תהלים לט) אֲדַעָה מַה חֶדֶל אֲנִי. וּבְגִין כֶּךָ אִיְהוּ יִתִּיב לְתַרְעָא דְגִנְתָּא דְעָדוֹן וְחַדִּי בְּהוּ בְּצְדִיקָא דְאַתְיִין בְּהַהוּא אוֹרְחָא דְגִנְתָּא דְעָדוֹן.

דְּבַר אַחַר יוֹשְׁבֵי חֶדֶל - אֵלוּ בְּעֵלֵי תְשׁוּבָה שְׁמַנְעוּ עֲצָמָם מֵאוֹתָם חֲטָאֵי הָרְשָׁעִים. וּמְשׁוּם שְׁאָדָם הָרֵאשׁוֹן שָׁב בְּתְשׁוּבָה לְפָנֵי רַבּוֹנוֹ, יוֹשֵׁב [עס]

על אותם שנמנעו מחטאייהם והם בני חדל, כמו שנאמר (תהלים לט)
אדעה מה חדל אני. ולכן הוא יושב בשער גן העדן ושם בצדיקים
שבאים באותה דרך של גן עדן

דף סו ע"א

תא חזי, מה פתיב אמרתי לא אראה יה. וכי מאן יכיל למחמי יה. אלא
סופא דקרא אוכח דכתיב יה בארץ החיים. תא חזי, פד (תרומה קמא) סלקין
נשמתין לאתר צרורא דחיי. תמן מתהון בזהרא דאספקלריאה דנהרא
דנהיר (דף סו ע"א) מאתר עלאה דכלא. ואילו לא מתלבשא נשמתא בזהרא
דלבושא אחרא לא תיכול לאתקרבא למחמי ההוא נהורא. ורזא דמלה
כמה דיהבי לנשמתא לבושא דמתלבשא ביה למיקם בהאי עלמא. הכי
נמי יהבי לה לבושא דזהרא עלאה למיקם ביה בההוא עלמא ולאסתכלא
בגו ההוא אספקלריאה דנהרא מגו ההוא ארץ החיים.

בא ראה מה פתוב, אמרתי לא אראה יה. וכי מי יכול לראות יה? אלא
סוף הפתוב מוכיח, שפתוב יה בארץ החיים. בא ראה, כשהנשמות
עולות למקום צרור החיים, שם נהנים בזהר של האספקלריה
שמאירה מהמקום העליון של הכל. ואילו לא התלבשה הנשמה בזהר
של לבוש אחר, לא תוכל להתקרב לראות את אותו האור. וסוד הדבר
- כמו שנותנים לנשמה לבוש שמתלבשת בו לעמד בעולם הזה, כך גם
נותנים לה לבוש של זהר עליון לעמד בה באותו עולם ולהסתכל בתוך
אותה אספקלריה שמאירה מתוך אותה ארץ החיים.

תא חזי, משה לא יכיל לקרבא לאסתכלא במה דאסתכלא אלא פד אתלבש
בלבושא אחרא כמא דאת אמר (שמות כד) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל
ההר. ותרגום במציעות עננא. ואתלבש בה כמאן דאתלבש בלבושא. ובגין
דא (שמות כ) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים וכתיב, (שמות כד) ויבא
משה בתוך הענן וגוי ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה ויכיל
לאסתכלא במה דאסתכל.

בא ראה, משה לא יכל להתקרב להסתכל במה שהסתכל אלא
כשהתלבש בלבוש אחר, כמו שנאמר (שמות כד) ויבא משה בתוך הענן
ויעל אל ההר. ותרגום, באמצעות הענן. והתלבש בו כמי שמתלבש
בלבוש. ולכן (שם כ) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים, וכתיב

(שם כד) וַיָּבֵא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעָנָן וְגו', וַיְהִי מֹשֶׁה בְּהָר אַרְבָּעִים יוֹם
וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, וַיִּכַּל לְהַסְתַּכֵּל בְּמַה שֶּׁהִסְתַּכֵּל.

כְּגוֹוָנָא דָא מְתַלְבָּשִׁין נִשְׁמַתְהוֹן דְּצַדִּיקָא בְּהוּא עֲלָמָא בְּלְבוּשָׁא כְּגוֹוָנָא
דְּהוּא עֲלָמָא דְלָא יִתְנַהֵג אֶלָּא בְּלְבוּשָׁא כְּגוֹוָנָא דָא וְקִיַּיְמִי לְאַסְתַּכְלָא
בְּנְהוּרָא דְנְהִיר בְּהוּא אֶרְץ חַיִּים. וְזֵהוּ יְהִי יְהִי בְּאֶרְץ חַיִּים. דְּהוּא סְבִיר
דְלָא יִזְכֵּי לְהוּא נְהוּרָא וְלְהוּא אֶסְתַּכְלֻתָא בְּגִין דְּנְהוּרָא דְנִגִיד פְּסִיק לִיה
וְלָא אוֹלִיד. לָא אַבִּיט אָדָם עוֹד דָּא אָדָם קְדָמָא כְּמָה דְאַתְמַר.

כְּמוֹ זֶה מְתַלְבָּשׁוֹת נִשְׁמֹת הַצְּדִיקִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם בְּלְבוּשׁ כְּמוֹ שֶׁל
אוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְנַהֵג אֶלָּא בְּלְבוּשׁ כְּמוֹ זֶה, וְעוֹמְדִים לְהַסְתַּכֵּל
בְּאוֹר הַמַּאִיר בְּאוֹתָהּ אֶרְץ חַיִּים. וְזֵהוּ יְהִי יְהִי בְּאֶרְץ חַיִּים, שֶׁהִיא
סְבוּר שֶׁלֹּא יִזְכֶּה לְאוֹתוֹ אוֹר וְלְאוֹתָהּ הַסְתַּכְלוֹת, מִשׁוּם שֶׁהִנְהָר
הַשׁוֹפֵעַ מִפְּסִיק אוֹתוֹ וְלֹא הוֹלִיד. לָא אַבִּיט אָדָם עוֹד - זֶה אָדָם
הָרֵאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְכָל דָּא לְמָה. בְּגִין דְּאַמַּר לִיה נְבִיאָה כִּי מֵת אַתָּה בְּהַאי עֲלָמָא וְלָא תַחֲיָה
לְהוּא עֲלָמָא. בְּגִין. דְּמֵאן דְלָא (הוּהוּ) אוֹלִיד בְּגִין בְּהַאי עֲלָמָא, כִּד נִפְיִק
מִנְיָה מְתַרְכִּין לִיה מְכַל מַה דְאַמְרֵן. וְלָא שְׂרָא לְמַחְמִי בְּהוּא נְהוּרָא
דְנְהִיר (כַּל שְׁכַן וְכַל שְׁכַן שְׂאֵר עֵמָא וְשְׂאֵר בְּנֵי נְשָׂא). וְיִמָּה חֲזַקְיָה דְהוּוּ לִיה זְכוּת אָבוֹת
וְאִיהוּ זְכָאָה צְדִיק וְחֲסִידָא כְּדָ. כָּל שְׁכַן מֵאן דְלִית לִיה זְכוּת אָבוֹת וְחֲטִי
קָמִי מְאָרִיה.

וְכָל זֶה לְמָה? כִּי אָמַר לוֹ הַנְּבִיאָה, כִּי מֵת אַתָּה - בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תַחֲיָה
לְעוֹלָם הַבָּא. מִשׁוּם שֶׁמִּי שֶׁלֹּא [הִיחַ] מוֹלִיד בְּנִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשִׁוּצָא
מִמֶּנּוּ, מְגַרְשִׁים אוֹתוֹ מְכַל מַה שֶּׁאַמְרֵנוּ, וְלֹא שׁוֹרָה לְרֵאוֹת בְּאוֹתוֹ אוֹר
הַמַּאִיר [כַּל שְׁכַן וְכַל שְׁכַן לְשֵׂאֵר הַעַמִּים וְשֵׂאֵר בְּנֵי הָאָדָם]. וְיִמָּה חֲזַקְיָה שֶׁהִיָּתָה לוֹ
זְכוּת אָבוֹת וְהוּא זְכָאִי צְדִיק וְחֲסִיד כְּדָ, כָּל שְׁכַן מִי שֶׁאֵין לוֹ זְכוּת
אָבוֹת וְחוּטָא לְפָנֵי רְבוּנוּ.

הַאי לְבוּשָׁא דְקְאָמְרֵן אִיהוּ (אֲנוּן) מַה דְאַמְרוּ חַבְרִיאָא חֲלוּקָא דְרַבְּנָן
דְּאַתְלָבִישׁוּ בְּהוּא עֲלָמָא. זְכָאָה חוּלְקִיהוֹן דְּצַדִּיקָא דְגִנְיִז לֹון קוּדְשָׁא
בְּרִידָא הוּא כְּמָה טְבִין וְעִידוּנִין לְהוּא עֲלָמָא, עֲלִיָּהוּ כְּתִיב, (ישעיה סד) עֵין
לָא רְאֵתָה אֱלֹהִים זוֹלָתָד יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לוֹ:

הַלְבוּשׁ הַזֶּה שְׂאֲמָרְנוּ הוּא [הס] מֵה שְׂאֲמָרוּ הַחֲבֵרִים, חֲלוּק שֶׁל רַבָּנָן שְׂמַתְלַבְּשִׁים בּוּ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. אֲשֶׁרֵי חֲלָקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁגָּנוּ לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כַּמָּה טוֹבוֹת וְעֲדוּנִים לְעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כְּתוּב (ישעיה סד) עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים זּוֹלָתָךְ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לּוֹ.

וְאֲנִי הֲנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל מִיָּם עַל הָאָרֶץ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח (במדבר כ) הַמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְיָ וַיִּקְדָּשׁ בָּם. וְכִי בְּאַתֵּר אַחֲרָא לֹא רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְיָ. מֵאִי שָׁנָא הֲכָא דְקָאֲמַר הַמָּה מִי מְרִיבָה וְלֹא אַחֲרָנִין. אֶלָּא הֲנִי מִי מְרִיבָה הוּוּ וְדַאי דִּיִּהְבּוּ חִילָא וְתוּקָפָא לְמַאֲרִיָּהוֹן דְּדִינָא לְאַתְתַּקְפָּא. בְּגִין דְּאִית מִיין מְתוּקִין וְאִית מִיין מְרִירָן. אִית מִיין צְלִילָן וְאִית מִיין עֲכִירָן. אִית מִיין שְׁלָם וְאִית מִיין קְטָטוּ. וְעַל דָּא הַמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְיָ, דְּאֲמַשִּׁיכוּ עֲלֵיהוּ לְמַאן דְּלֹא אֲצַטְרִיךְ וְאַסְתְּאִיבוּ בֵּיהּ הֲדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּקְדָּשׁ בָּם.

וְאֲנִי הֲנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל מִיָּם עַל הָאָרֶץ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (במדבר כ) הַמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' וַיִּקְדָּשׁ בָּם. וְכִי בְּמִקּוֹם אַחֲרָא לֹא רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' מֵה שׁוֹנָה כָּאֵן שְׂאֲמַר הַמָּה מִי מְרִיבָה, וְלֹא אַחֲרִים? אֶלָּא מִי הַמְרִיבָה הִלְלוּ הָיוּ וְדַאי שְׁנַתְנוּ כַּח וְחִזְק לְבַעֲלֵי הַדִּין לְהַתְחִיזְק. מִשׁוּם שְׂיֵשׁ מִיָּם מְתוּקִים וּמִיָּם מְרִירִים. יֵשׁ מִיָּם צְלוּלִים וְיֵשׁ מִיָּם עֲכוּרִים. יֵשׁ מִי שְׁלוּם וּמִי קְטָטָה. וְעַל זֶה, הַמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה', שְׁהַמְשִׁיכוּ עֲלֵיהֶם אֶת מִי שְׁלֹא צְרִיךְ וְנִטְמָאוּ בּוּ. זֶהוּ שְׁכַתּוּב וַיִּקְדָּשׁ בָּם.

אָמַר לִיה רַבִּי חֲזַקְיָה אִי הָכִי מֵאִי וַיִּקְדָּשׁ וַיִּקְדָּשׁוּ מִבְּעֵי לִיה. אֶלָּא מְלָה אֲסַתְּלִיקַת. וַיִּקְדָּשׁ אֲתַפְּגִים מֵאֵן דְּלֹא אֲצַטְרִיךְ. כְּבִיכּוֹל דְּאַתְּפְּגִימַת סִיחָרָא. וַיִּקְדָּשׁ לָאוּ לְשַׁבְּחָא אִיהוּ הֲכָא. וְאֲנִי הֲנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל כַּמָּה דְּאוּקִימָנָא לְאַיִתָּאָה מְחַבְּלָא עֲלֵיהוּ כַּמָּה דְּאֲנוּן אֲסַתְּאִבוּ בֵּיהּ.

אָמַר לּוֹ רַבִּי חֲזַקְיָה, אִם כֵּן, מֵה זֶה וַיִּקְדָּשׁ? הִיָּה צְרִיךְ לְהִיּוֹת וַיִּקְדָּשׁוּ! אֶלָּא הַדְּבָר עֲלָה. וַיִּקְדָּשׁ - נִפְגַּם מִי שְׁלֹא צְרִיךְ. כְּבִיכּוֹל שְׁנַפְּגָמָה הַלְבָּנָה. וַיִּקְדָּשׁ אִינוּ לְשַׁבַּח כָּאֵן. וְאֲנִי הֲנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ, לְהַבִּיא מִשְׁחִית עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שְׁהֶם נִטְמָאוּ בּוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי וְוִי לֹון לְרַשִׁיעֵיָא דְּלֹא בְּעָאן לְאַתְבָּא קְמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל חוּבִיָּהוֹן בְּעוֹד דְּאֲנוּן בְּהַאי עֲלֵמָא. דְּכַד בְּרַ נֶשׂ אֲתִיב וְאַתְנַחֵם עַל חוּבוֹי. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְחִיל לִיה. וְכָל אֲנוּן דְּמִתְקַפִּין בְּחוּבֵיהוּ וְלֹא בְּעוּ

לְאַתְבָּא קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל (חובוי) חוּבִיחוּן. לְבַתֵּר (ינפול) יִנְפְּלוּ
לְגִיּהֲנָם וְלֹא יִסְקוּן לִיה מִתַּמָּן לְעֵלְמִין.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אוֹי לְרָשָׁעִים שְׁלֹא רוּצִים לָשׁוּב לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עַל חֲטָאֵיהֶם בְּעוֹד שָׁהִם בְּעוֹלָם הַזֶּה. שְׁכַּשְׁאָדָם שָׁב וּמִתְנַחֵם עַל
חֲטָאוֹ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹחֵל לוֹ, וְכָל אוֹתָם שְׁמַחְזִיקִים בְּחֲטָאֵיהֶם
וְלֹא רָצוּ לָשׁוּב לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל [חטאים] חֲטָאֵיהֶם, אַחֲרַיְכֶם
יִפְּלוּ לְגִיּהֲנָם וְלֹא יַעֲלוּ מִשָּׁם לְעוֹלָמִים.

תָּא חֲזִי, בְּגִין דְּאִתְקִיפוּ לְבִיּהוּ כֹּל אַנוּן דְּרָא דְנַח וּבָעוּ לְאַחְזָאָה חוּבִיּהוּ
בְּאַתְגְּלִיא. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֵייתִי דִּינָא עֲלֵיהוּ בְּהוּא גּוּוּנָא. אָמַר רַבִּי
יִצְחָק וְאַפִּילוּ כִּד חֲטִי בַר נֶשׁ בְּאַתְכַּסְיָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רַחֲמָן. וְאִי תַב
בַּר נֶשׁ לְגַבִּיהַ חֲפִי עֲלִיהַ וּמַחִיל לִיה וְשָׁבִיק לִיה. וְאִי לָא, גְּלִי לִיה לְעֵינֵי כְּלָא.
מְנַלְן מְסוּטָה.

בֹּא רְאֵה, מְשׁוּם שְׁחֲזִקוּ אֶת לְבָם כֹּל אוֹתָם דּוֹרוּ שֶׁל נַח וְרָצוּ לְהִרְאוֹת
חֲטָאִים בְּגִלוּי, הִבִּיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם הַדִּין בְּאוֹתוֹ הַגּוּוּן. אָמַר
רַבִּי יִצְחָק, אֲפִילוּ כְּשִׁחוּטָא אָדָם בְּנִסְתֵּר, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רַחֲמָן. וְאִם
שָׁב בֶּן הָאָדָם אֵלָיו, מְכַסֶּה עָלָיו וּמוֹחֵל לוֹ וּמְוַתֵּר לוֹ. וְאִם לָא, הוּא
מְגַלֵּה אוֹתוֹ לְעֵינֵי כָל. מְנִין לָנוּ? מְסוּטָה.

דף סו ע"ב

וְהִכִּי נָמִי אִתְמַחוּן אֵלִין חֲזִיבִיא מְאַרְעָא בְּאַתְגְּלִיא. וְהִיךְ אִתְמַחוּן. אֲלָא
דְּהוּוּ נִפְקִי מֵיִיא וְהוּוּ רְתִיחוּן מִן תְּהוּמָא וְסִלְקִי וְאַעֲבַר מְנִיּהוּ מִשְׁכָּא. וְכִיּוּן
דְּאַעֲבַר מְנִיּהוּ מִשְׁכָּא הִכִּי נָמִי בְּשָׂרָא וְלֹא אֲשַׁתְּאָרוּ אֲלָא בְּגַרְמִיּהוּ לְחוּד.
לְקִיּמָא דְכַתִּיב וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ. וְכָל אַנוּן גְּרַמִּי אִתְפְּרָדוּ דָּא מִן דָּא וְלֹא
אֲשַׁתְּאָרוּ כְּחֻדָּא. וּמְכַלָּא אִתְעֲבַרוּ מִעֲלָמָא. רַבִּי יִצְחָק אָמַר וַיִּמְחוּ מִן
הָאָרֶץ, מֵאִי וַיִּמְחוּ, כְּמָא דְאַתְ אָמַר וַיִּמְחוּ מִסְפֵּר חַיִּים. מְכַאן אוֹלִיפְנָא
דְּלִית לֹון תְּחִיָּה לְעֵלְמִין וְלֹא יְקוּמוּן בְּדִינָא. (דף סו ע"ב)

וְכַד גַּם נִמְחוּ הַרְשָׁעִים הִלְלוּ מִהָאָרֶץ בְּגִלוּי. וְאִיךְ נִמְחוּ? אֲלָא שְׁהִיוּ
יוֹצְאִים מִיָּם, וְהִיוּ רוֹתְחִים מִהִתְהוּם, וְעוֹלִים וּמְעִבִירִים מֵהֶם אֶת
עוֹרָם. וְכִיּוּן שְׁהֲעֲבַר מֵהֶם הָעוֹר - כְּדָּ גַם הַבָּשָׂר, וְלֹא נִשְׁאָרוּ אֲלָא
בְּעֲצָמוֹת שְׁלֵהֶם בְּלִבָּד, לְקִיּוֹם אֶת מַה שְׁכַּתוּב וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ. וְכָל
אוֹתָם הָעֲצָמוֹת נִפְרְדוּ זוּ מִזוּ וְלֹא נִשְׁאָרוּ כְּאַחַד, וּמִהֲכַל הָעֲבָרוּ

מהעולם. רבי יצחק אמר, וימחו מן הארץ, מה זה וימחו? כמו שנאמר
ימחו מארץ חיים. מכאן למדנו, שאין להם תחיה לעולמים ולא
יקומו בדין.

והקימותי את בריתי אתך. אמר רבי אלעזר מהכא קיומא דברית לעילא
כקיומא דברית לתתא. משמע דכתיב אתך. ואמר רבי אלעזר מכאן
אוליפנא דכד זכאין אנון בעלמא אתקיים עלמא לעילא ותתא. אמר רבי
שמעון מלה סתים איהו. כד אתערותא דדכורא לגבי נוקבא כד איהו
מקני לה.

והקמתני את בריתי אתך. אמר רבי אלעזר, מכאן קיום הברית
למעלה כקיום הברית למטה, משמע שכתוב אתך. ואמר רבי אלעזר,
מכאן למדנו, שפשהצדיקים בעולם, מתקיים העולם למעלה ולמטה.
אמר רבי שמעון, דבר נסתר הוא, כשהתעוררות הזכר לנקבה כשהוא
מקנא לה

תא חזי, רזא דמלה כד צדיקא איהו בעלמא מינד שכינתא לא אתעדיתא
מניה ותיאובתא דילה ביה. כדין תיאובתא דלעילא לגבה ברחימו
כתיאובתא דדכורא לנוקביה כד איהו מקני לה. ועל דא והקימותי את
בריתי אתך. אתער תיאובתא בגינד. כגוונא דא (בראשית יז) ואת בריתי
אקים את יצחק.

בא ראה סוד הדבר, כשצדיק יש בעולם, מינד השכינה לא זזה ממנו
והשתוקקותה בו. ואז השתוקקות שלמעלה אליה באהבה
כהשתוקקות הזכר לנקבתו כשהוא מקנא לה. ועל זה, והקמתני את
בריתי אתך. ההשתוקקות מתעוררת בגללך. כמו זה (בראשית יז) ואת
בריתי אקים את יצחק.

והקימותי את בריתי אתך למהוי את בריתי בעלמא. ולבתר ובאת אל
התבה, דאלמלא לאו איהו צדיק (ברית) לא ייעול לתיבותא דהא לא
אתחבר לתבה בר צדיק, ובגיני כד ובאת אל התבה והא אתמר.

והקמתני את בריך אתך, להיות אות בריתי בעולם, ואחר כך ובאת
אל התבה. שאלמלא אינו צדיק [ברית], לא יפנס לתבה. שהרי לא
מתחבר לתבה, רק צדיק. ולכן ובאת אל התבה, והרי זה נתבאר.

אמר רבי אלעזר בכל זמנא דבני נשא יתאחדון בברית דא, ולא ישבוקון ליה, לית עם ולישון בעלמא דייכול לאבאשא לון. ונח אתקיף בברית דא ונטר ליה, בגיני כך קודשא בריה הוא נטר ליה (וכל דיליה). וכל בני דריה לא נטרו ליה, בגין כך קודשא בריה הוא אעבר לון מעלמא. והא אתמר בההוא חובא ממש דאנון חאבו בההוא גוונא אתמחון מעלמא.

אמר רבי אלעזר, בכל זמן שבני אדם יאחזו בברית זו ולא יעזבו אותה, אין עם ולשון בעולם שיוכלו להרע להם. ונח החזיק בברית זו ושמר אותה, ולכן שמר אותו הקדוש ברוך הוא (וכל אשר לו). וכל בני דורו לא שמרו אותה, ולכן העביר אותם הקדוש ברוך הוא מהעולם. והרי נאמר, באותו חטא ממש שהם חטאו - באותו גון נמחו מהעולם.

רבי יהודה הנה שכיח קמיה דרבי שמעון, והו עסקי בהאי קרא דכתוב, (מלכים א יח) וירפא את מזבח ה' ההרוס. מאי וירפא. תא חזי, בימי אליהו, ישראל פלהו שבקו ליה לקודשא בריה הוא ושבקו ברית קיימא דלהון. פד אתא אליהו וחקמא דקא שבקו בני ישראל האי ברית קיימא ואעברו מנייהו האי ברית.

רבי יהודה הנה מצוי לפני רבי שמעון, והיו עוסקים בפסוק הזה שכתוב (מלכים א יח) וירפא את מזבח ה' ההרוס. מה זה וירפא? בא ראה, בימי אליהו כל ישראל עזבו את הקדוש ברוך הוא ועזבו את ברית המילה שלהם. כשבא אליהו וראה שעזבו בני ישראל ברית מילה הזו והעבירו מהם את הברית הזו.

פיון דחמא אליהו כך אתא לאתקנא מלה לדוכתיה. פיון דקריב מלה לדוכתיה אתסי פלא. הךא הוא דכתיב וירפא את מזבח יי ההרוס. דא ברית קיימא (דייא לייג דאתא לאתקנא מזבח יי ההרוס ברית קיימא) דהנה שביק מעלמא. וכתיב, (מלכים א יח) ויקח אליהו שתים עשרה אבנים למספר שבטי בני יעקב. דא הוא תקונא דמזבח יי.

פיון שראה כך אליהו, בא לתקן דבר במקומו. פיון שהקריב דבר למקומו - הכל התרפא. זהו שכתוב וירפא את מזבח ה' ההרוס. זו ברית המילה [שבא לתקן מזבח ה' ההרוס ברית המילה] שנעזבה בעולם. וכתוב (שם) ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב. זהו תקון של מזבח ה'.

אֲשֶׁר הָיָה דָבָר יי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְהִי שְׁמִי. מֵאֵי טַעֲמָא אֲדַכְרֵהּ הַכָּא יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא וְדַאי יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמִי וְדַאי לְאַסְתַּלְקָא לְעֵילָא וְלֵאֲתַבָּא בְרִית קַיִמָא לְאַתְרֵיהּ. וְהִינּוּ דְכַתִּיב כִּי עָזְבוּ בְרִיתֵךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּבְגִין כֹּךְ אֶת מְזַבְחֵיךְ הָרְסוּ.

אֲשֶׁר הָיָה דָבָר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְהִי שְׁמִי. מָה הַטַּעַם נִזְכָּר כָּאן יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא וְדַאי יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמִי וְדַאי לְהַתְעַלּוֹת לְמַעְלָה וּלְהִשָּׁיב אֶת בְּרִית הַמִּלָּה לְמִקוּמָהּ. וְהִינּוּ שְׁפָתוֹב (שם יט) כִּי עָזְבוּ בְרִיתֵךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִשׁוּם כֹּךְ אֶת מְזַבְחֵיךְ הָרְסוּ.

תָּא חֲזִי, כָּל זְמַנָּא דִּישְׂרָאֵל נִטְרוּ קַיִמָא קַדִּישָׁא כְּדִין עֲבָדֵי קַיִוְמָא לְעֵילָא וְתַתָּא. וְכַד שְׁבִקֵי לְהַאי בְרִית כְּדִין לֹא אֲשַׁתְּכַח קַיִוְם לְעֵילָא וְתַתָּא דְכַתִּיב, (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שְׁמַתִּי. וּבְגִין כֹּךְ וַיִּרְפָּא אֶת מְזַבֵּחַ יי הַהָרוּס. וְכִי רְפוּאָה אִיהוּ. הַכִּי הוּא וְדַאי דְהָא מְקַיִיִם לְהַהוּא אֲתֵר דְמַהִימְנוּתָא תַלְיָא בֵּיהּ.

בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שְׁיִשְׂרָאֵל שְׁמָרוּ בְרִית הַקְדוּשָׁה, אֲזִי עָשׂוּ קַיִוְם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְכַשְׁעָזְבוּ אֶת הַבְּרִית הַזֶּה, אֲזִי לֹא נִמְצָא קַיִוְם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שְׁפָתוֹב (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שְׁמַתִּי. וְלָכֵן וַיִּרְפָּא אֶת מְזַבֵּחַ ה' הַהָרוּס. וְכִי זֶה רְפוּאָה? כֹּךְ זֶה וְדַאי, שְׁהַרִי מְקַיִיִם אֶת אוֹתוֹ מְקוּם שְׁהֶאֱמוּנָה תַלְוּיָה בּוּ.

תָּא חֲזִי, אוּף הַכִּי פְּנִיחָס בְּשַׁעְתָּא דְקַנְיִ לְעוֹבְדָא דְזִמְרֵי אֲתַקִּין לְהַאי בְרִית בְּאַתְרֵיהּ. וּבְגִין כֹּךְ כְּתִיב, (במדבר כה) הַנְּנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם. וְכִי סִלְקָא דְעַתְדָּא דְבְּגִין פְּנִיחָס הָוָה. וּמַה קִּטְטָא הָוָה לִיהּ לְפְּנִיחָס בְּהַאי בְרִית. אֶלָּא הַכָּא אֲתַקְשֵׁר מְלָה בְּדוּכְתִיָּהּ. הַנְּנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי. וּמַה אֲתֵן לוֹ שְׁלוֹם (לאתחברא כל חד בדוכתיה) לְאַתְחַבְּרָא בְרִית בְּאַתְרֵיהּ. וְעַל דָּא הַנְּנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי (שְׁלוֹם). וּמַה (נִּיֵּא אִיהוּ) שְׁלוֹם דְּאִיהוּ אֲתַרִּיהּ לְאַתְחַבְּרָא בְּהַדִּיהּ. מַה דְּאַתְפְּרֵשׁ מְנִיָּה בְּחוּבֵיָּהּ. בְּגִינֵיהּ אֲתַחַבֵּר בֵּיהּ. וְעַל דָּא הוּאִיל וְהוּא אֲתַקִּין מְלָה בְּדוּכְתִיָּהּ, מְכָאן וּלְהַלָּאָה וְהִיתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהַנֵּת עוֹלָם, תַּחַת אֲשֶׁר קִנָּא לְאַלְהֵיוּ וְגו'.

בֹּא רְאֵה, גַּם כֹּךְ פְּנִיחָס, בְּשַׁעָה שְׁקִנָּא לְמַעְשָׂה זִמְרֵי, הַתַּקִּין אֶת הַבְּרִית הַזֶּה בְּמִקוּמָהּ, וְלָכֵן כְּתוּב (במדבר כה) הַנְּנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם. וְכִי יַעֲלֶה עַל דְּעַתְדָּא שְׁמִשׁוּם פְּנִיחָס הָיָה? אִיזוֹ קִטְטָה הִיתָה לוֹ לְפְּנִיחָס

בְּבְרִית הַזֹּאת? אֵלֶּה כִּי נִקְשֶׁר הַדָּבָר בְּמִקְוֹמוֹ. הַנְּנִי נִתֵּן לּוֹ אֶת בְּרִיתִי.
וּמָה אֵתֵּן לּוֹ? שְׁלוֹם [להתחבר כל אחד במקומו] לְהִתְחַבֵּר הַבְּרִית בְּמִקְוֹמָה,
וְעַל זֶה הַנְּנִי נִתֵּן לּוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם. וּמָהוּ? שְׁלוֹם, שֶׁהוּא מְקוֹם
לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ. מִה שֶׁנִּפְרָד מִמֶּנּוּ בְּחֻטָּאִים - בְּגִלְלוֹ הִתְחַבֵּר בּוֹ. וְעַל זֶה,
הוֹאִיל וְהוּא הִתְקִין הַדָּבָר בְּמִקְוֹמוֹ, מִכָּאן וְהַלָּא - וְהִיָּתָה לּוֹ וּלְזָרְעוֹ
אֲחֵרָיו בְּרִית כְּהִנֵּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנָּא לְאַלְהֵיו.

דף סז ע"א

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לֵית לָךְ מְלָה בְּעֵלְמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קִנִּי לָהּ כְּמוֹ
חוּבָא דְבְרִית כְּמָא דְאֵתְ אָמַר, (ויקרא כו) חָרַב נֹקְמַת נֶקֶם בְּרִית. וְתָא חֲזִי,
לֹא אֲשִׁתְּלִים חוּבָא דְדָרָא דְטוֹפְנָא, אֵלֶּה בְּגִין דְחָבוּ בְּחַבְיִלוֹ (דארחייהו) עַל
אֲרַעָא. וְאָף עַל גַּב דְהוּוּ מְקַפְחִי דָא לְדָא כְּדִכְתִּיב וְתַמְלָא הָאֲרַץ חֲמָס (וחמס
מכלא הוה ובגין כד) וְכִתְיִב כִּי (דף סז ע"א) מְלָאָה הָאֲרַץ חֲמָס מִפְּנֵיהֶם. מְכַל מְקוֹם
וְתַשְׁחַת הָאֲרַץ לְפָנֵי הָאֱלֹהִים. וְהַנְּנִי מִשְׁחִיתֶם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, הַנְּנִי
מִשְׁחִיתֶם בְּחוּבָא דְחַבְלוּתָא.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵין לָךְ דָּבָר בְּעוֹלָם שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַנָּא לּוֹ
כְּמוֹ חֲטָא הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו) חָרַב נֹקְמַת נֶקֶם בְּרִית. וּבֵא
וְרָאָה, לֹא הִשְׁלַם חֲטָא דוֹר הַמַּבּוּל אֵלֶּה מְשׁוּם שֶׁחֲטָאוּ בְּהַשְׁחַתַּת
דְרָכָם עַל הָאֲרֶץ, וְאָף עַל גַּב שֶׁהָיוּ חוֹמְסִים זֶה אֶת זֶה, כְּכַתוּב וְתַמְלָא
הָאֲרַץ חֲמָס [וחמס מהכל היה, ולכן], וְכַתוּב כִּי מְלָאָה הָאֲרַץ חֲמָס מִפְּנֵיהֶם.
מְכַל מְקוֹם וְתַשְׁחַת הָאֲרַץ לְפָנֵי הָאֱלֹהִים. וְהַנְּנִי מִשְׁחִיתֶם - מִדָּה כְּנֶגֶד
מִדָּה. הַנְּנִי מִשְׁחִיתֶם בְּחֻטָּא הַהַשְׁחַתָּה.

וְאֵית דְאָמְרֵי דְלֹא אֲשִׁתְּלִים קִסְטִיָּיהוּ אֵלֶּה בְּחוּבָא דְחֲמָס דְהוּוּ מְקַפְחִין
דָּא לְדָא דְהוּוּ בִישׁוּן לְשָׁמַיִם וְלְבְרִיּוֹת. תָּא חֲזִי, כְּמָה אֲנוּן מִמֶּנּוּ מְלַעִילָא
דְאִתְפַּקְדוֹן עַל קְלֵי דְאֲנוּן דְמִסְרֵי דִינָא עַל חַבְרִיהוֹן עַל מַה דְעֵבְדֵי לוֹן. וְעַל
דָּא כְּתִיב כִּי מְלָאָה הָאֲרַץ חֲמָס מִפְּנֵיהֶם. וּבְגִין כֶּן כְּתִיב וְהַנְּנִי מִשְׁחִיתֶם
אֶת הָאֲרֶץ:

וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא הִתְמַלְּאָה סְאֲתָם אֵלֶּה בְּחֻטָּא הַחֲמָס שֶׁהָיוּ חוֹמְסִים
זֶה אֶת זֶה, שֶׁהָיוּ רָעִים לְשָׁמַיִם וְלְבְרִיּוֹת בֵּא רָאָה כְּמָה מִמֶּנּוּ
מְלַמְעֵלָה שֶׁמְפַקְדִים עַל קוֹלוֹת אֵלוֹ שְׁמוֹסְרִים הַדִּין עַל חַבְרִיהֶם עַל
מַה שֶׁעָשׂוּ לָהֶם, וְעַל זֶה כְּתוּב כִּי מְלָאָה הָאֲרַץ חֲמָס מִפְּנֵיהֶם. וְלָכֵן
כְּתוּב וְהַנְּנִי מִשְׁחִיתֶם אֶת הָאֲרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי לְנַח בֵּא אֶתְּהָ וְכָל בֵּיתְךָ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲמַאי בְּכֻלְהוּ (ד"א ל"ג
אמר) אֱלֹהִים וְהִכָּא יי. מַאי שָׁנָא הִכָּא דְאֶתְמַר יי שְׁמַא עֲלָא דְרַחֲמִי. אֲלָא
רְזָא אִיהוּ דְאֹלִיפְנָא. לָאו אֹרַח אֲרַע לְקַבְּלָא אֶתְתָּא אוֹשְׁפִיזָא בְּהִדָּה
אֲלָא בְּרִשׁוֹ דְּבַעְלָהּ.

וַיֹּאמֶר ה' לְנַח בֵּא אֶתְּהָ וְכָל בֵּיתְךָ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, לְמָה בְּכֻלָּם [אמר]
אֱלֹהִים וְכָאן יי? מַה שׁוֹנָה כָּאן שְׁנֵאמַר ה', הַשֵּׁם הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַרְחָמִים?
אֲלָא סוּד הוּא שְׁלֵמְדֵנוּ - אִין דְּרַךְ אֲרַץ שְׁתַּקְבֵּל אִשָּׁה אֹרַח עֲמָה אֲלָא
בְּרִשׁוֹת בַּעֲלָהּ.

אוּף הָכִי (נמי נח) נח בָּעָא לְאֲעֵלָא בְּתִיבּוּתָא לְאֶתְחַבְּרָא בְּהִדָּה. וְלָאו הָוָה (ליה)
יָאוּת עַד דְּבַעְלָהּ דְּתִיבָה יְהִיב לִיה רְשׁוֹ לְאֲעֵלָא (בהדחה). דְּכַתִּיב בֵּא אֶתְּהָ וְכָל
בֵּיתְךָ אֶל הַתְּבָה. וּבְגִין כֶּךָ אֲקָרִי הִכָּא יי בַּעֲלָה דְּתִיבָה. וּכְדִין עָאֵל נח
וְאֶתְחַבְּרָא בְּהִדָּה. וְכֵן אֹלִיפְנָא דְּלִית לִיה רְשׁוֹ לְאוֹשְׁפִיזָא לְמִיעָאֵל לְבֵיתָא
אֲלָא בְּרִשׁוֹ בַּעֲלָה מְאָרִיָּה דְּבֵיתָא, הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב לְבַתֵּר וַיִּבֵּא נח וְגו'.

אָף כֶּךָ [גם נח], נח רָצָה לְהַכְּנִס לַתְּבָה לְהַתְחַבְּרָא עִמָּה, וְלֹא הָיָה נֹחַ רְאוּי
עַד שֶׁבַעֵל הַתְּבָה יִתֵּן לוֹ רְשׁוֹת לְהַכְּנִס [עממה], שְׁכַתּוּב בֵּא אֶתְּהָ וְכָל בֵּיתְךָ
אֶל הַתְּבָה. וְלָכֵן נִקְרָא כָּאן ה', הַבַּעַל שֶׁל הַתְּבָה, וְאִזּוֹ נִכְנָס נח וְהַתְחַבְּרָא
עִמָּה. וְכֵן לְמַדְנוּ שְׁאִין רְשׁוֹת לְאֹרַח לְהַכְּנִס לְבֵית אֲלָא בְּרִשׁוֹת בַּעֲלָה,
בַּעַל הַבֵּית. זֶהוּ שְׁכַתּוּב אַחַר כֶּךָ וַיִּבֵּא נח וְגו'.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב כִּי אוֹתָךְ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה. מִכָּאן אֹלִיפְנָא
דְּלָא יִקְבֵּל בְּרַ נֶשׁ אוֹשְׁפִיזָא בְּבֵיתִיהָ אִי אִיהוּ חֲשִׁיד בֵּיה דְּאִיהוּ חֲיִיבָא.
אֲלָא אִי קָאִים בְּעִינוּי לְזַכָּאָה דְּלָא חֲשִׁיד בְּעִינוּי כָּלֵל. הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב בֵּא
אֶתְּהָ וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתְּבָה, מַאי טַעְמָא בְּגִין כִּי אוֹתָךְ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי
בְּדוֹר הַזֶּה.

בֵּא רְאָה מַה כְּתוּב, כִּי אֶתְךָ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה. מִכָּאן לְמַדְנוּ
שֶׁלֹּא יִקְבֵּל אָדָם אֹרַח בְּבֵיתוֹ אִם הוּא חוֹשֵׁד בּוֹ שְׁהוּא רָשָׁע, אֲלָא אִם
עוֹמֵד בְּעִינוּי לְצְדִיק שֶׁלֹּא חֲשׂוֹד בְּעִינוּי כָּלֵל. זֶהוּ שְׁכַתּוּב בֵּא אֶתְּהָ וְכָל
בֵּיתְךָ אֶל הַתְּבָה. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי אֶתְךָ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר
הַזֶּה.

וְאוֹלִיפְנָא דְאִי יְהִיב לִיה רְשׁוּ בְלַחֲדוּזֵי וְלֹא יְהִיב רְשׁוּ לְכָל אַנּוּן דְאֶתְגִּין עֲמִיה, לֹא יִיעוּל לֹון לְבֵיתָא. הִדָּא הוּא דְכְתִיב בֵּא אֶתְה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתְּבָה. לְכֹלָא יְהִיב רְשׁוּתָא לְמִיעֵל. וּמְקָרָא דָּא אוֹלִיפְנָא רְזָא דְאֶרְחוּי דְאֶרְעָא. (ד״א ל״ג בֵּא אֶתְה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתְּבָה וּגו׳).

וְלִמְדֵנוּ, שְׂאֵם נְתָן לֹו רְשׁוּת לְבַדּוּ וְלֹא נְתָן רְשׁוּת לְכָל אוֹתָם שְׂבָאִים עֲמוּ, לֹא יְכַנִּיס אוֹתָם לְבֵית. זֶהוּ שְׂפָתוֹב בֵּא אֶתְה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתְּבָה. לְכֹלָם נְתָן רְשׁוּת לְהַכְנִיס. וּמְפָסוּק הַזֶּה לְמִדְנוּ סוּד דְרָךְ אֶרְץ. (ד״א בֵּא אֶתְה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתְּבָה וּגו׳).

רְבִי יְהוּדָה פְּתַח (תְּהִלִּים כד) לְדוּד מְזִמּוֹר לִי הָאֶרְץ וּמְלוֹאָה תִּבֵּל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ. הָא תְּנִינָן לְדוּד מְזִמּוֹר דְאָמַר שִׁירְתָּא וּלְבַתֵּר שְׂאֶרְתַּ עֲלִיה רּוּחַ קְדֻשָּׁא, מְזִמּוֹר לְדוּד דְשְׂאֶרְתַּ עֲלִיה רּוּחַ קְדֻשָּׁא וּלְבַתֵּר אָמַר (לה) שִׁירְתָּא. לִי הָאֶרְץ וּמְלוֹאָה, הָאִי קָרָא עַל אֶרְעָא דְיִשְׂרָאֵל אֶתְמַר דְאִיהִי אֶרְעָא קְדֻשָּׁא. וּמְלוֹאָה דָּא שְׂכִינְתָּא כְּמָא דְאֶתְ אָמַר, (דְּבַרֵי הַיְמִים ב ה) כִּי מָלֵא כְבוֹד יְיָ אֶת בֵּית יְיָ. וְכְתִיב, (שְׁמוֹת מ) וְכְבוֹד יְיָ מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן. מֵאִי מָלֵא וְלֹא מִלֵּא. אֶלָּא מִלֵּא וְדָאִי דְאֶתְמַלְיָא מְכֹלָא. דְאֶתְמַלְיָא מִן שְׂמֶשׂא. סִיְהָרָא שְׁלִים בְּכָל סְטָרִין. מָלֵא מְכֹל טוֹבָא דְלַעֲיָלָא. כְּאֶסְקוּפָא דָּא דְאֶתְמַלְיָא מְכֹל טוֹבָא דְעֵלְמָא. וְעַל דָּא כְּתִיב לִי הָאֶרְץ וּמְלוֹאָה. תִּבֵּל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ דָּא שְׂאֶר אֶרְעָאן.

רְבִי יְהוּדָה פְּתַח, (תְּהִלִּים כד) לְדוּד מְזִמּוֹר לְהִי הָאֶרְץ וּמְלוֹאָה תִּבֵּל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ. הִרִי שְׁנִינּוּ, לְדוּד מְזִמּוֹר - שְׂאֶמַר שִׁירָה וְאַחַר כֶּךָ שְׂרַתְהָ עֲלִיו רּוּחַ הַקְּדֻשָּׁ. מְזִמּוֹר לְדוּד - שְׂשְׂרַתְהָ עֲלִיו רּוּחַ הַקְּדֻשָּׁ וְאַחַר כֶּךָ אָמַר שִׁירָה. לְהִי הָאֶרְץ וּמְלוֹאָה - פְּסוּק זֶה נְאֻמַּר עַל אֶרְץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא אֶרְץ הַקְּדוּשָּׁה. וּמְלוֹאָה זֹו הַשְּׂכִינָה, כְּמוֹ שְׂנַאָמַר (דְּבַרֵי הַיְמִים ב ה) כִּי מָלֵא כְבוֹד ה' אֶת בֵּית ה', וְכְתוּב (שְׁמוֹת מ) וְכְבוֹד ה' מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן. לָמָּה מָלֵא וְלֹא מִלֵּא? אֶלָּא מִלֵּא וְדָאִי, שְׂהֶתְמַלֵּא מְהַכֵּל, שְׂהֶתְמַלֵּא מְהַשְׁמֵשׁ. הַלְּבָנָה שְׁלֵמָה בְּכָל הַצְּדָדִים. מָלֵא מְכֹל טוֹב שְׂלִמְעֵלָה, כְּמוֹ הָאוּצָר הַזֶּה שְׂהֶתְמַלֵּא מְכֹל טוֹב שְׁלֵעוּלָם, וְעַל זֶה כְּתוּב לְהִי הָאֶרְץ וּמְלוֹאָה. תִּבֵּל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ - אֵלוּ שְׂאֶר הָאֶרְצוֹת.

דְּבַר אַחַר לִי הָאֶרְץ וּמְלוֹאָה דָּא אֶרְעָא קְדֻשָּׁא עֲלָהָ דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶתְרַעֵי בָהּ. וּמְלוֹאָה אֵלִין נְשַׁמְתְּהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא (ד״א ל״ג דְּכִלְהוֹן מַלְיִין לה) אֶתְמַלְיָא (ד״א דְּאֶתְמַלְיָא) מְנַיְיְהוּ מְחִילָא דְעַמּוּדָא חַד דְעֵלְמָא קְיַיְמָא עֲלִיה. וְאִי תִימָא עַל חַד קְיַיְמָא.

דָּבַר אַחַר, לְהִ' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ - זֶה אָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הָעֲלִיזָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה בָּהּ. וּמְלוֹאָהּ - אֵלוּ נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים [ד"א שכלם ממלאים
אותה] מְתַמְּלֵאת [ד"א שמתמלאת] מֵהֶם מִכַּח עֲמוּד אֶחָד שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד
עָלָיו. וְאִם תֹּאמַר עַל אֶחָד עוֹמֵד.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, (תהלים כד) כִּי הוּא עַל יַמִּים יִסְדָּהּ.

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב, (תהלים כד) כִּי הוּא עַל יַמִּים יִסְדָּהּ.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ז)
עַל יַמִּים יִסְדָּהּ, אֵלֶיךָ חֲכִימֵי דְיִשְׂרָאֵל רַבְרַבִּיא דְיִסְדָּן אֲוִרֵיתָא וְחֲכַמְתָּא
דְּאַתְקֵרִיאת הֵימָּן הַגְּדוֹל וְכֵן הוּא אֹמֵר (קהלת א') וְעַל נְהָרוֹת אֵלֶיךָ תִּלְמִידֵיךָ
דְּאִינוּן רַבְרַבִּין מִן נְהָרָא. וְכֵן הָרַב גְּדוֹל מִן הַתְּלָמִידִים. וְאִינוּן מְחַדְדִין אֶת
הָרַב בְּקוּשִׁיּוּתֵיהוֹן. וְהוּא מְתַרְץ לֹון כָּל הַקּוּשִׁיּוֹת וְאִינוּ מְתַרְשֵׁל. כְּמוֹ
הַנְּהָרוֹת שֶׁנִּמְשְׁכִין לָיִם וְאִינוּ מְלֵא שְׁנֵאֲמַר כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם.
וְהִרְאָהָ אָמְרוּ אַחֲרֵי כֵן מִי יַעֲלֶה בְּהַר יְיָ. כִּי אֵין מַעֲשֶׂה בְּלֵא חֲכָמָה. כִּי
הַתְּלָמוֹד מְבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה : (ע כֵּן מֵהַהֲשַׁמְטוֹת)

עַל יַמִּים יִסְדָּהּ (תהלים כד) - אֵלוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל הַגְּדוֹלִים שֶׁיִּסְדּוּ תוֹרָה
וְחֲכָמָה שֶׁנִּקְרְאת הֵימָּן הַגְּדוֹל, וְכֵן הוּא אֹמֵר, (קהלת א') כָּל הַנְּחָלִים
הוֹלְכִים אֶל הַיָּם. וְעַל נְהָרוֹת - אֵלוּ הַתְּלָמִידִים שֶׁהֵם הַגְּדוֹלִים מִהַנְּהָר,
וְכֵן הָרַב גְּדוֹל מִן הַתְּלָמִידִים, וְהֵם מְחַדְדִים אֶת הָרַב בְּקוּשִׁיּוּתֵיהוֹן,
וְהוּא מְתַרְץ לָהֶם כָּל הַקּוּשִׁיּוֹת וְאִינוּ מְתַרְשֵׁל, כְּמוֹ הַנְּהָרוֹת שֶׁנִּמְשְׁכִים
לָיִם וְאִינוּ מְלֵא, שְׁנֵאֲמַר כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם. וְהִרְאָהָ - אָמְרוּ
אַחֲרֵי כֵן, מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה', כִּי אֵין מַעֲשֶׂה בְּלֵא חֲכָמָה, כִּי הַתְּלָמוֹד
מְבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה :

כִּי הוּא. מֵאֵן הוּא. דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כְּמָא דְאַתְ אָמַר הוּא עֲשָׂנוּ.
וְכָתִיב, (איוב כח) כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ גִּבִּיט. עַל יַמִּים יִסְדָּהּ וְעַל נְהָרוֹת
יְכוֹנְנָהּ אֵלֶיךָ שְׁבַעַה עֲמוּדִים דְּקִיָּמָא (ארעא) עֲלִיָּהוּ וּמְלִיָּין לָהּ. הִיא
אַתְמְלִיָּא מְנִיָּהוּ, הִיךְ אַתְמְלִיָּא מְנִיָּהוּ. בְּשַׁעֲתָא דְאַסְגִּיאוּ זְכָאִין בְּעֲלָמָא
כְּדִין אַרְעָא דָּא עֲבַדַּת פִּירִין וְאַתְמְלִיָּא מְכָלָא.

כִּי הוּא, מִי הוּא זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר הוּא עֲשָׂנוּ, וְכָתוּב
(איוב כח) כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ גִּבִּיט. עַל יַמִּים יִסְדָּהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהּ

- אלו שבעה עמודים שעומדת הארץ עליהם וממלאים אותה, והיא מתמלאת מהם. איך מתמלאת מהם? בשעה שמתרבים הצדיקים בעולם, אז הארץ הזו עושה פרות ומתמלאת מהכל.

ובשעתא דאסגיא חייבין בעלמא כדין כתיב, (איוב יד) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש. אזלו מים מני ים, דא ארעא קדישא דאמרן דאשתקא משקיו עלאה. ונהר יחרב ויבש, ההוא עמודא חד דקאים עלה לאתנהרא מניה. ונהר יחרב ויבש כמא דאת אמר (ישעיה נז) הצדיק אבד.

ובשעה שמתרבים הרשעים בעולם, אז כתוב (שם יד) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש. אזלו מים מני ים - זו הארץ הקדושה שאמרנו שנשקית מהשקאה עליונה. ונהר יחרב ויבש - אותו העמוד האחד שעומד עליה להיות מואר ממנו. ונהר יחרב ויבש - כמו שנאמר (ישעיה נז) הצדיק אבד.

ואמר רבי יהודה ביהווא זמנא דאתאבידו אנון חייבין מעלמא קודשא בריה הוא (עציב) (נייא אסתכל) אשתדל על עלמא ולא חמא מאן (דקאים) דאגין עולה. ואי תימא הא נח, דהנה ליה לאגנא על (דריה) גרמיה ולאפקא מניה תולדין לעלמא. הדיא הוא דכתיב כי אתה ראיני צדיק לפני בדור הזה. בדור הזה דייקא.

ואמר רבי יהודה, באותו זמן שנאבדים אותם רשעים מהעולם, הקדוש ברוך הוא [עצוב] [מסתכל] משתדל על העולם ולא רואה מי שמגן [שעומד] עליו. ואם תאמר הרי נח, שהיה לו להגן על [דורו] עצמו ולהוציא ממנו תולדות לעולם - זהו שכתוב כי אתה ראיני צדיק לפני בדור הזה. דוקא בדור הזה.

דף סז ע"ב

רבי יוסי (דף סז ע"ב) אמר בדור הזה דא שבחא דייליה דהנה ביהווא דרא חייבא ואשתכח כולי האי איש צדיק תמים (ודאי ולא בדרא דייליה אלא) (ס"א ודא די ליה) ואפילו בדרא דמשה, אבל לא הנה יכיל לאגנא על עלמא. בגין דלא אשתכחו עשרה בעלמא כמא דאת אמר, (בראשית יח) אולי ימצאון שם עשרה ולא אשתכחו תמן, אוף הכא לא אשתכחו עשרה. אלא הוא ותלת בניו ונוקבייהו ולא הו עשרה.

רבי יוסי אמר, בדור הזה זה שׁבח שׁלו, שׁהיה באותו דור רשע, ונמצא כל כף איש צדיק תמים [ודאי ולא בדורו, אלא] [סי״א וזה שלו] ואפלו בדורו של משה, אבל לא היה יכול להגן על העולם, משום שלא נמצאו עשרה בעולם, כמו שנאמר (בראשית יח) אולי נמצאון שם עשרה, ולא נמצאו שם. גם כאן לא נמצאו עשרה, אלא הוא ושלשת בניו ונקבותיהם, ולא היו עשרה.

סתרי תורה

השלמה מההשמטות (סימן יב) (מזוהר ישן) מה השיב הקדוש ברוך הוא לנח כשיצא מן התיבה וראה את העולם חרב והתחיל לבכות לפניו ואמר רבוננו של עולם נקראת רחום היה לך לרחם על בריותך וכו'. השיבו הקדוש ברוך הוא ואמר. רעיא שטייגא, השתא אמרת דא, למה לא אמרת בשעתא דאמרת לך, כי אותך ראיתי צדיק לפני וגוי'. ואחר כך, הנני מביא את המבול מים. ואחר כך, עשה לך תיבת עצי גופר. כל האי אתעפבית ואמרת לך בגין דתבעי רחמין על עלמא. ומכדין שמעתא דתשתזיב בתיבותא לא עאל בלבך למבעי רחמין על ישובא דעלמא ועבדת תיבותא ואשתזיבת וכען דאתאביד עלמא פתחת פוקד למללא קדמי בעיני ותחננני. כיון דחזא נח כך, אקריב קרבניו ועלוו דכתיב (בראשית ח') ויקח מפל הבהמה הטהורה ומפל העוף הטהור וגוי'.

מה השיב הקדוש ברוך הוא לנח כשיצא מהתבה וראה את העולם חרב, והתחיל לבכות לפניו ואמר: רבוננו של עולם, נקראת רחום, היה לך לרחם על בריותיך וכו'? השיבו הקדוש ברוך הוא ואמר: רועה שוטה, עכשו אתה אומר את זה? למה לא אמרת בשעה שאמרתי לך כי אתך ראיתי צדיק לפני וגוי', ואחר הנני מביא את המבול מים, ואחר כך עשה לך תבת עצי גפר? כל זה התעפבתי ואמרתי לך כדי שתבקש רחמים על העולם, ומאז שמעתי שתנצל בתבה, לא נכנס בלבך לבקש רחמים על ישוב העולם, ועשית תבה ונצלת, וכעת, אחר שנאבד העולם, פתחת פיך לומר לפני בקשות ותחננני!! כיון שראה נח כך, הקריב קרבנות ועולות, שכתוב (בראשית ח) ויקח מפל הבהמה הטהורה ומפל העוף הטהור וגומר.

אמר רבי יוחנן בא וראה מה בין צדיקים שהיו להם לישראל אחר נח ובין נח, נח לא הגין על דורו ולא התפלל עליהם כאברהם, דכיון דאמר קודשא בריך הוא לאברהם (בראשית י"ח) זעקת סדום ועמורה כי רבה מזד ויגש אברהם ויאמר וגוי' והרבה תחנננים לפני הקדוש ברוך הוא עד ששאל שאם ימצא עשרה צדיקים שיכפר לך המקום בעבורם, וחשב אברהם שהיו בעיר עם לוט ואשתו ובנותיו עשרה צדיקים ולפיכך לא התפלל.

אמר רבי יוחנן, בא ראה מה בין צדיקים שהיו להם לישראל אחר נח ובין נח. נח לא הגן על דורו ולא התפלל עליהם כאברהם, שפיון שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם (שם יח) זעקת סדום ועמורה כי רבה - מזד נגש אברהם ויאמר וגומר, והרבה תחנננים לפני הקדוש ברוך הוא, עד ששאל שאם ימצא עשרה צדיקים, שיכפר לך המקום בעבורם, וחשב אברהם שהיו בעיר עם לוט ואשתו ובנותיו עשרה צדיקים, ולפיכך לא התפלל.

אחר כך בא משה והתפלל והגין על דורו כיון שאמר הקדוש ברוך הוא (שמות ל"ב) סרו מהר מן הדרך. מיד עמד משה בתפלה ויחל משה וגו' עד שאחזתו חלחלה. רבנן אמרי, לא הניח משה לקודשא בריה הוא עד שנתן נפשו עליהם מן העולם הזה ומן העולם הבא דכתיב (ס) ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת אמר רבי יוסי מהקא (תהלים ק"ו) ויאמר להשמידם לולא משה בחירו עמד בפרץ לפניו.

אחר כך בא משה והתפלל והגין על דורו. כיון שאמר הקדוש ברוך הוא (שמות לב) סרו מהר מן הדרך - מיד עמד משה בתפלה, ויחל משה וגומר, עד שאחזתו חלחלה. רבותינו אמרו, לא הניח משה לקדוש-ברוך-הוא עד שנתן נפשו עליהם מן העולם הזה ומן העולם הבא, שכתוב (ס) ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. אמר רבי יוסי, מכאן (תהלים קו) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו.

אמר רבי יהושע, מה ראה נח שלא ביקש רחמים על דורו. אמר בלבן אוילי לא אמלט דכתיב (בראשית ז') כי אתה ראיתי צדיק לפני בדור הזה כלומר לפי הדור ולפיכך לא ביקש רחמים עליהם. אמר רבי אלעזר אפילו (הכ"ו) הכיר הוה ליה למבעי רחמין על עלמא בגין דניחא ליה לקודשא בריה הוא, מאן דיימר טבא על בנוי. מנא לו מגדעון בר יואש דלא הוה זכאי ולא בר זכאי ומשום דאמר טיבותא על ישראל, אמר ליה קודשא בריה הוא, (שופטים ו') לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדון. מהו בכחך זה טיבותא דאמרת על בני. (עד כאן מההשמטות)

אמר רבי יהושע, מה ראה נח שלא בקש רחמים על דורו? אמר בלבן, אוילי לא אמלט, שכתוב (בראשית ז') כי אתה ראיתי צדיק לפני בדור הזה, כלומר לפי הדור, ולפיכך לא בקש רחמים עליהם. אמר רבי אלעזר, אפלו כך היה לו לבקש רחמים על העולם, משום שנוח לקדוש-ברוך-הוא מי שיאמר טוב על בניו, מנין לנו? מגדעון בן יואש, שלא היה צדיק ולא בן צדיק, ומשום שאמר טוב על ישראל, אמר לו הקדוש ברוך הוא (שופטים ו') לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדון. מה זה בכחך זה? הטוב שאמרת על בני. עיי' מההשמטות.

רבי אלעזר שאיל ליה לרבי שמעון אבוי, הא תנינן בשעתא דעלמא אתמלייא חובי בני נשא ודינא נפק, ווי לההוא זכאה דאשתכח בעלמא דאיהו אתפס בחובוי דחייביא בקדמיתא. נח איך אשתזיב דלא אתפס בחוביהו. אמר ליה הא אתמר דקודשא בריה הוא בעא לאפקא מניה תולדין לעלמא מגו תיבותא. ותו דהא דינא לא יכלא לשלטאה עלוי בגין דהוה טמיר וגניז בתבה ואתכסייא מעינא.

רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אבוי, הרי שנינו, בשעה שהעולם מתמלא בחטאי בני אדם והדין יוצא - אוי לאותו צדיק שנמצא בעולם, שהוא נתפס בחטאי הרשעים בתחלה. איך נצל נח שלא נתפס בחטאיהם? אמר לו, הרי נאמר שרצה הקדוש ברוך הוא להוציא

מִמֶּנּוּ תוֹלְדוֹת לְעוֹלָם מִתּוֹךְ הַתְּבָה. וְעוֹד, שְׁהָרִי הַדִּין לֹא יִכַּל לְשַׁלֵּט
עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה טָמִיר וְנִסְתָּר בַּתְּבָה וְהַתְּכַפָּה מִהַעֲיוֹן.

וְתָא חֲזִי, כְּתִיב, (צפניה ב) בְּקִשׁוֹ צֶדֶק בְּקִשׁוֹ עֲנֹה אוֹלֵי תִּסְתְּרוּ בְּיוֹם אָף יִי.
וְנַח בְּקִשׁ צֶדֶק וְעָאֵל בְּגוֹוָה לְשַׁלְטָאָה וְלִקְטָרְגָא לִיה. הִכָּא אֲתִרְמִיז לְאַנּוּן
קְדִישִׁי עֲלִיוֹנִין לְמַנְדַּע בְּרָזָא דְאַתְנוּן קְדִישִׁין עֲלָאִין הַפּוֹכָא דְאַתְנוּן כִּיִּב
לְאַתְמַחֵי לְאַנּוּן חִיבִיָּא. וְעַל דָּא וְיִמְחוּ מִן הָאֲרָץ כְּתִיב. בֹּא אֶתָּה וְכָל בֵּיתְךָ.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּתוּב (צפניה ב) בְּקִשׁוֹ צֶדֶק בְּקִשׁוֹ עֲנֹה אוֹלֵי תִּסְתְּרוּ בְּיוֹם אָף
ה'. וְנַח בְּקִשׁ צֶדֶק, וְנִכְנַס לְתוֹךְ הַתְּבָה וְנִסְתָּר בְּיוֹם אָף ה', וְעַל זֶה הַדִּין
לֹא יִכַּל לְשַׁלֵּט וְלִקְטָרְגָא עָלָיו. כָּאֵן נִרְמִז לְאוֹתָם קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים לְדַעַת
בְּסוּד הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת הַהַפּוּדָא שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת כִּיִּב לְהַכּוֹת
אֶת אוֹתָם הַרְשָׁעִים, וְעַל זֶה וְיִמְחוּ מִן הָאֲרָץ כְּתוּב. בֹּא אֶתָּה וְכָל
בֵּיתְךָ.

רַבִּי יִצְחָק פְּתַח (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוּעַ תְּפֹאֲרָתוֹ בּוֹקַע מִים
מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם. (נִיִּיא זְרוּעַ תְּפֹאֲרָתוֹ) דָּא זְכוּתָא דְאַבְרָהָם דְּאִיהוּ
יְמִינָא מִמֹּשֶׁה. תְּפֹאֲרָת דְּמֹשֶׁה. וּבְגִין כֶּךָ בּוֹקַע מִים מִפְּנֵיהֶם. דְּהָא זְכוּתָא
דְּאַבְרָהָם בּוֹקַע מִים אִיהוּ. וְכָל דָּא לָמָּה לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם.

רַבִּי יִצְחָק פְּתַח, (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוּעַ תְּפֹאֲרָתוֹ בּוֹקַע מִים
מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם [זְרוּעַ תְּפֹאֲרָתוֹ] - זוֹ זְכוּתָא שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהוּא
הַיְמִין מִמֹּשֶׁה, תְּפֹאֲרָתָא שֶׁל מֹשֶׁה, וּמִשּׁוּם כֶּךָ בּוֹקַע מִים מִפְּנֵיהֶם, שְׁהָרִי
הַזְּכוּתָא שֶׁל אַבְרָהָם הִיא בּוֹקַעַת מִים. וְכָל זֶה לָמָּה? לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם
עוֹלָם

תָּא חֲזִי, מַה בֵּין מֹשֶׁה לְשָׂאֵר בְּנֵי עֲלָמָא. בְּשַׁעֲתָא דְאַמְרָא לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא לְמֹשֶׁה (שמות לב) וְעַתָּה הִנִּיחָה לִּי וְגוֹי. וְאַעֲשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גְּדוֹל וְגוֹי. מִיָּד
אָמַר מֹשֶׁה וְכִי אֶשְׁבּוֹק דִּינְהוּן דִּישְׂרָאֵל בְּגִינִי. הַשְׁתָּא יִימְרוּן כָּל אַנּוּן בְּנֵי
עֲלָמָא דְאַנָּא קְטֻלִית לוֹן לִישְׂרָאֵל. כְּמָה דְעֵבַד נַח.

בֹּא רְאֵה מַה בֵּין מֹשֶׁה לְשָׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם. בְּשַׁעֲתָא שְׂאֵמַר הַקְּדוּשׁ בְּרִיךְ
הוּא לְמֹשֶׁה (שמות לב) וְעַתָּה הִנִּיחָה לִּי וְגוֹי, וְאַעֲשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גְּדוֹל וְגוֹי
- מִיָּד אָמַר מֹשֶׁה, וְכִי אֶעֱזֹב דִּינָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבְלִי? כְּעַתָּה יִאמְרוּ כָּל
אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שְׂאֵנִי הִרְגִיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׂעֵשָׂה נַח.

דְּכִיּוֹן דְּאָמַר לִיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּישְׁזִיב לִיהּ בְּתִיבּוּתָא (כְּמָה דְּאִתְּמַר) דְּכְתִיב וְאֲנִי הִנְנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל מִיָּם וְגוֹ'. וְכְתִיב וּמְחִיתִי אֶת כָּל הַיְּקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה וְאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת בְּרִיתִי וְגוֹ' וּבְאֵת אֶל הַתְּבָה פִּיּוֹן דְּאָמַר לִיהּ דִּישְׁתְּזִיב הוּא וּבְנָוִי לָא בְּעָא רַחְמִין עַל עֲלָמָא וְאִתְּאַבִּידוּ. וּבְגִין כֶּד אֶקְרוּן מִי הַמַּבּוּל עַל שְׁמִיהּ כְּמָא דְּאִתְּ אָמַר, (ישעיה נד) כִּי מִי נַח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבּוּר מִי נַח.

שְׁפִיּוֹן שְׁאָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁיַצִּיל אוֹתוֹ בְּתִבְּהּ, [כְּמוֹ שְׁנֵאמַר] שְׁפָתוֹב וְאֲנִי הִנְנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל מִיָּם וְגוֹ', וְכְתוּב וּמְחִיתִי אֶת כָּל הַיְּקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה וְאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת בְּרִיתִי וְגוֹ' וּבְאֵת אֶל הַתְּבָה - פִּיּוֹן שְׁאָמַר לוֹ שְׁיַצִּיל הוּא וּבְנָוִי, לָא בְּקֶשׁ רַחְמִים עַל הָעוֹלָם וְנֶאֱבָדוּ. וּמִשּׁוּם כֶּד נִקְרְאִים מִי הַמַּבּוּל עַל שְׁמוֹ, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (ישעיה נד) כִּי מִי נַח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבּוּר מִי נַח.

אָמַר מֹשֶׁה הִשְׁתָּא יִימְרוּן בְּנֵי עֲלָמָא דְּאָנָא קְטִילַת לוֹן בְּגִין דְּאָמַר לִי וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גְּדוֹל. הִשְׁתָּא טַב לִי דְּאִימוֹת וְלֹא יִשְׁתַּצוּן יִשְׂרָאֵל. מִיָּד וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהָיו. בְּעָא רַחְמִין עֲלֵיהּוּ וְאִתְּעַר רַחְמִי עַל עֲלָמָא.

אָמַר מֹשֶׁה, כְּעַת יֵאמְרוּ בְּנֵי הָעוֹלָם שְׁאֲנִי הִרְגִיתִי אוֹתָם מִשּׁוּם שְׁאָמַר לִי וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גְּדוֹל. כְּעַת טוֹב לִי שְׁאֲמוֹת וְלֹא יִשְׁמְדוּ יִשְׂרָאֵל. מִיָּד - וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהָיו. בְּקֶשׁ רַחְמִים עֲלֵיהֶם וְעוֹרַר רַחְמִים עַל הָעוֹלָם.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק שִׁירוּתָא דְּבְעָא רַחְמִי עֲלֵיהּוּ מֵאִי קֶאֱמַר. לָמָּה יְיָ יַחַרָה אַפָּךְ בְּעַמֶּךָ. וְכִי מַלְּחָ דָּא אֵיךְ אָמַר לִיהּ מֹשֶׁה לָּמָּה. וְהָא עֲבָדוּ כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת כְּמָא דְּאִתְּ אָמַר עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסַּכָּה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיֵּאמְרוּ אֱלֹהֵי וְגוֹ'. וּמֹשֶׁה אָמַר לָמָּה. אֵלָּא הִכִּי אוֹלִיפְנָא מֵאֵן דְּמַרְצָה לְאַחַרָא לָא בְּעִי לְמַעַבְדַּד הֵהוּא חוּבָא (דְּאִיהוּ) רַב, אֵלָּא יִזְעִיר לִיהּ קַמִּיהּ. וְלִבְתַּר יִסְגִי לִיהּ קַמִּיהּ אַחַרָא (ד'יא ל"ג חייבא) דְּכְתִיב אֲתֶם חֲטָאתֶם חֲטָאתֶם חֲטָאתֶם גְּדֹלָה.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּתַחֲלָה כְּשֶׁבְקֶשׁ רַחְמִים עֲלֵיהֶם מָה אָמַר? לָמָּה ה' יַחַרָה אַפָּךְ בְּעַמֶּךָ. וְכִי הִדְבֵּר הִזָּה אֵיךְ אָמַר אוֹתוֹ מֹשֶׁה לָּמָּה, וְהִרִי עֲבָדוּ כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסַּכָּה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיֵּאמְרוּ אֱלֹהֵי וְגוֹ', וּמֹשֶׁה אָמַר לָמָּה? אֵלָּא כֶּד לְמַדְנֵו, מִי שְׁמַרְצָה אֶת הָאֲחַר, לָא צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת אוֹתוֹ חֲטָא [שְׁהוּא] לְגְדוֹל, אֵלָּא יִקְטִין אוֹתוֹ

לְפָנָיו, וְאַחַר כֵּן יַגְדִּיל אוֹתוֹ לְפָנֵי הָאֲחֵר [הרשע], שְׁכַתוֹב אֶתְּם חֲטָאתֶם חֲטָאָה גְדֹלָה.

וְלֹא שָׁבִיב לִי לְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא עַד דְּמָסַר גְּרָמִיָּה לְמוֹתָא דְּכְתִיב וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתֶם וְאִם אֵין מְחַנֵּי נָא מְסַפְרֵךְ אֲשֶׁר כְּתָבְתָּ. וְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא מְחִיל לֹון דְּכְתִיב וַיִּנָּחֵם יְיָ עַל הָרָעָה וְגוֹי. וְנַח לָא עֲבַד כֹּן אֶלָּא בְּעָא לְאַשְׁתַּזְבָּא וְשָׁבִיב כָּל עֲלָמָא.

וְלֹא עֲזַב אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שְׁמָסַר עֲצָמוֹ לְמִיתָה, שְׁכַתוֹב וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתֶם וְאִם אֵין מְחַנֵּי נָא מְסַפְרֵךְ אֲשֶׁר כְּתָבְתָּ. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְחִיל לְהֵם, שְׁכַתוֹב וַיִּנָּחֵם ה' עַל הָרָעָה וְגוֹי. וְנַח לָא עֲשָׂה כֹן, אֶלָּא רָצָה לְהַנְצִל, וְעֲזַב אֶת כָּל הָעוֹלָם.

וּבְכָל זְמַנָּא דְּדִינָא שְׁרִינָא עַל עֲלָמָא, רוּחַ קוֹדֶשׁא אָמַר וּוי דְּלֹא אֲשַׁתְּכַח כְּמִשָּׁה דְּכְתִיב (ישעיה ס"ג) וַיִּזְכֹּר (ימי עולם משה עמו) (וגו) אֵיָּה הַמַּעֲלָם מִיָּם וְגוֹי. דְּכְתִיב (שמות יד) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה מַה תַּצַּעַק אֵלַי. דְּהָא אֵיָּהוּ בְּצִלוֹתָא סְלִיק לֹון מִן יַמָּא. וּבְגִין דְּשׁוּי גְּרָמִיָּה בְּצִלוֹתָא עֲלִיָּהוּ דִּישְׂרָאֵל בְּיַמָּא. אֵיקָרִי (על שמיה) הַמַּעֲלָם מִיָּם. דְּאֵיָּהוּ אֲסִיק לֹון מִן יַמָּא.

וּבְכָל פַּעַם שְׁהַדִּין שׁוֹרְהָ עַל הָעוֹלָם, רוּחַ הַקְּדוֹשׁ אֹמְרָת: אוֹי שְׁלֹא נִמְצָא כְּמוֹ מֹשֶׁה, שְׁכַתוֹב (ישעיה סג) וַיִּזְכֹּר יְיָ עוֹלָם מֹשֶׁה עַמּוֹ אֵיָּה הַמַּעֲלָם מִיָּם וְגוֹי, שְׁכַתוֹב (שמות יד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מַה תַּצַּעַק אֵלַי. שְׁהַרִי בְּתַפְלָה הוּא הָעֵלָה אוֹתְּם מֵהֵיָּם, וּמִשׁוּם שְׁשָׁם עֲצָמוֹ בְּתַפְלָה עַל יִשְׂרָאֵל בְּיָם, נְקָרָא [על שמו] הַמַּעֲלָם מִיָּם, שְׁהוּא הָעֵלָה אוֹתְּם מֵהֵיָּם.

דף סח ע"א

אֵיָּה הַשָּׁם בְּקִרְבּוֹ אֶת רוּחַ קְדוּשׁוֹ דָּא אֵיָּהוּ מֹשֶׁה דְּאֲשֶׁרִי (דף סח ע"א) שְׁכִינְתָּא בְּיַנְיָהוּ דִּישְׂרָאֵל. מוֹלִיכֶם בְּתַהֲמוֹת כַּד אֲתַבְּקֵעוּ מִנָּא וְאַזְלוּ בְּגוֹ תַּהוֹמֵי בְּיַבְשֶׁתָּא דְּגִלְדוּ מִנָּא (וכלא אתמר על משה). (נ"א ועל דא אקרי משה עמו) בְּגִין דְּאֲמָסַר גְּרָמִיָּה עַל יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה אָף עַל גַּב דְּזַכָּאָה הָוָה נַח לָאוּ אֵיָּהוּ כְּדָאִי (בגין) דְּקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא יִגִּין עַל עֲלָמָא בְּגִינָּה.

אֵיךְ הַשֵּׁם בְּקִרְבוֹ אֶת רוּחַ קְדוֹשׁוֹ - זֶהוּ מוֹשֶׁה, שֶׁהִשְׁרָה שְׂכִינָה בֵּין יִשְׂרָאֵל. מוֹלִיכֶם בְּתַהֲמוֹת - כְּשֶׁנִּבְקְעוּ הַמַּיִם וְהִלְכוּ בַתּוֹךְ הַתְּהוֹם בְּיַבֵּשָׁה שְׁקֵפָאוֹ הַמַּיִם [והכל נאמר על משה] [נ"י: ועל זה נקרא משה עמו], מְשׁוּם שֶׁמָסַר עֲצָמוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִף עַל גַּב שְׂצָדִיק הָיָה נֹחַ, אֵינּוּ כְּדָאֵי [כדי] שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִגַן עַל הָעוֹלָם בְּשָׂבִילּוֹ.

תָּא חֲזִי, מוֹשֶׁה לֹא תֵּלַה מְלָה בְּזִכּוֹתֶיהָ אֶלָּא בְּזִכּוֹת אַבְהוֹן קְדָמָאֵי. אַבְּל לֹחַ לֹא הָוָה לֵיה בְּמֵאן דִּיתְלֵי בְּזִכּוֹתָא כְּמוֹשֶׁה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק וְעַם כָּל דָּא כֵּינּוּן דְּאָמַר לֵיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְהַקְּמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ הָוָה לֵיה לְמַבְעֵי רַחֲמֵי עֲלֵיִהּ. וְקִרְבָּנָא דְאַקְרִיב לְבֵתֵר, דִּיקְרִיב לֵיה מִן קְדָמַת דְנָא דְלָמָא יִשְׁכַּךְ רוּגְזָא מְעֻלְמָא.

בֵּא רְאָה, מוֹשֶׁה לֹא תֵּלַה הַדְּבָר בְּזִכּוֹתוֹ, אֶלָּא בְּזִכּוֹת הָאֲבוֹת הַרְּאִשׁוֹנִים, אַבְּל לֹחַ לֹא הָיָה לוֹ בְּמָה שֶׁיִּתְלַה בְּזִכּוֹת כְּמוֹ מוֹשֶׁה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְעַם כָּל זֶה, כֵּינּוּן שֶׁאָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהַקְּמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ, הָיָה לוֹ לְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. וְהַקְּרָבָן שֶׁהַקְּרִיב אַחֵר כָּךְ - שֶׁיִּקְרִיב אוֹתוֹ מִקְדָּם לְזֶה, אוּלַי יִשְׁכַּךְ הַפֶּעַס מִהָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מֵאֵי הָוָה לֵיה לְמַעַבְדַּד דְּהָא חֲזִיבֵי עֲלָמָא הָוּוּ מְרַגְזִין קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאֵיִהּ יִקְרִיב קְרָבָנָא. אֶלָּא וְדָאֵי נֹחַ דְּחִיל עַל גְּרַמִּיָּה הָוָה, בְּגִין דְּלֹא יַעֲרַע בֵּיה מוֹתָא בְּגוֹ חֲזִיבֵי עֲלָמָא דְּהָוָה חֲמֵי עוֹבְדֵיהוֹן בִּישָׂא כָּל יוֹמָא, וְהֵיךְ מְרַגְזוֹן קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל יוֹמָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת, שֶׁהָרִי רָשְׁעֵי הָעוֹלָם הָיוּ מְכַעֲסִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא יִקְרִיב קְרָבָן?! אֶלָּא וְדָאֵי נֹחַ פּוֹחַד עַל עֲצָמוֹ הָיָה בְּשָׂבִיל שְׁלֵא יִפְגֹּשׁ בּוֹ הַמָּוֶת בַּתּוֹךְ רָשְׁעֵי הָעוֹלָם, שֶׁהָיָה רוֹאֶה מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים בְּכָל יוֹם וְאֵיךְ מְכַעֲסִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל יוֹם.

רַבִּי (אלעזר פתח) יִצְחָק אָמַר כָּל זְמַנָּא דְּחֲזִיבֵי עֲלָמָא אֲסַגִּיאֻוּ, זִכְאָה דְּאִשְׁתַּכַּח בִּינֵיהוֹן הוּא אֲתַפֵּס בְּקְדָמִיתָא. דְּכַתִּיב, (יחזקאל ט) וּמִמְקוֹדְשֵׁי תַחֲלוּ. וְתַנִּינּוּ אֶל תִּקְרִי מִמְקוֹדְשֵׁי אֶלָּא מִמְקוֹדְשֵׁי. וְנֹחַ הֵיךְ שָׂזִיב לֵיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בֵּין כָּל אֲנָוֹן חֲזִיבֵיא. אֶלָּא בְּגִין דִּיפְקוֹן מַנִּיָּה תוֹלְדִין בְּעֻלְמָא דְּהָוָה צְדִיק כְּדָקָא יָאוֹת.

רבי [אלעזר פתח] יצחק אָמר, כּל פּעם שְׁמִתְרַבִּים רְשָׁעֵי הָעוֹלָם, הַצִּדִּיק שְׁנַמְצָא בִּינֵיהֶם נִתְפָּס בְּרֵאשׁוֹנָה, שְׁכַתוֹב (יחזקאל ט) וּמִמְקַדְּשֵׁי תַחֲלוּ. וְשִׁנִּינוּ, אֶל תִּקְרִי מִמְקַדְּשֵׁי אֶלָּא מִמְקַדְּשֵׁי. וְאִידָּהּ הַשְּׂאִיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת נַח בֵּין כָּל אוֹתָם הַרְשָׁעִים? אֶלָּא כְּדֵי שְׂיִצְאוּ מִמֶּנּוּ תוֹלְדוֹת לְעוֹלָם, שְׁהִיָּה צִדִּיק כְּרֵאוּי.

וְתוֹ דְּאִיהוּ אֶתְרִי בְּהוּ כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא וְלֹא קִבִּילוּ מִנִּיהּ, וְקִיִּים בְּנַפְשֵׁיהּ קָרָא דְכַתִּיב, (יחזקאל א) וְאֶתְהָ כִּי הִזְהַרְתָּ רְשָׁע וְגוֹ'. וְכַתִּיב וְאֶתְהָ אֶת נַפְשָׁךְ הַצִּלְתָּ. מִכָּאן כָּל מֵאן דְּאִזְהַר לְחַיִּיבָא אָף עַל גַּב דְּלֹא קִבִּיל מִנִּיהּ הוּא שְׂזִיב לִיהּ לְגַרְמִיָּה וְהָהוּא חַיִּיבָא אֶתְפָּס בְּחוּבֵיהּ. וְעַד כַּמָּה יִזְהַר לִיהּ עַד דְּיִמְחִי לִיהּ הָא אוֹקְמוּהָ חֲבָרָא.

וְעוֹד, שְׁהוּא הִתְרָה בְּהֶם כָּל יוֹם וְיוֹם וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ, וְקִיִּים בְּנַפְשׁוֹ אֶת הַפְּסוּק שְׁכַתוֹב (שם א) וְאֶתְהָ כִּי הִזְהַרְתָּ רְשָׁע וְגוֹ', וְכַתוּב וְאֶתְהָ אֶת נַפְשָׁךְ הַצִּלְתָּ. מִכָּאן שְׁכָּל מִי שְׂמִזְהִיר אֶת הַרְשָׁע - אָף עַל גַּב שְׁלֹא קִבִּיל מִמֶּנּוּ, הוּא מְצִיל אֶת עַצְמוֹ, וְאוֹתוֹ רְשָׁע נִתְפָּס בְּחֻטְאוֹ. וְעַד כַּמָּה יִזְהִיר אוֹתוֹ? עַד שְׂיִכַּה אוֹתוֹ, וְהִרִי פְּרִשׁוּהָ הַחֲבָרִים.

רבי יוסי הוּה שְׂכִיחַ קַמִּיָּה דְּרַבִּי שְׂמַעוֹן יוֹמָא חַד, אָמַר לִיהּ מַאי חָמָא קוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא לְשִׂיבְרָא כָּל חִיּוֹת בְּרָא וְעוֹף שְׂמִיָּא עֲמַהוֹן דְּחַיִּיבָא. אִי בְּנֵי נֶשֶׂא חֻטְאן בְּעִירֵי וְעוֹפֵי שְׂמִיָּא וְשָׂאָר בְּרִיין מַה חֻטּוֹ. אָמַר לִיהּ בְּגִין דְּכַתִּיב כִּי הַשְּׂחִית כָּל בֶּשֶׂר אֶת דְּרַכּוֹ עַל הָאָרֶץ. כִּלְהוּ הוּוּ מְחַבְּלֵי אֶרְחִייהוּ. שְׂבָקֵי זִינְיָהוּ וְדַבְּקוּ בְּזִינָא אַחֲרָא.

רבי יוסי הָיָה מְצוּי לְפָנֵי רַבִּי שְׂמַעוֹן יוֹם אֶחָד. אָמַר לוֹ, מַה רָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׂמִיד אֶת כָּל חִיּוֹת הַבֵּר וְעוֹף הַשָּׁמַיִם עִם הַרְשָׁעִים? אִם בְּנֵי הָאָדָם חֻטְאוּ, בְּהֵמוֹת וְעוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם וְשָׂאָר הַבְּרִיּוֹת מַה חֻטְאוּ? אָמַר לוֹ, מְשׁוּם שְׁכַתוֹב כִּי הַשְּׂחִית כָּל בֶּשֶׂר אֶת דְּרַכּוֹ עַל הָאָרֶץ. כִּלְמַסּוֹ הָיוּ מְשַׁחִיתִים דְּרַכִּיָּהֶם. עֲזְבוּ אֶת מִינָם וְנִדְּבְקוּ בְּמִין אַחֵר.

תָּא חֲזִי, אֲנֹן חַיִּיבֵי עֲלֵמָא גְרָמוּ הָכִי לְכָל בְּרִיין. וּבַעוֹן (לאשכחא) לְאַפְחָשָׁא עוֹבְדָא דְּבְרָאשִׁית. וְאֲנֹן גְרָמוּ לְכָל בְּרִיין לְחַבְּלָא אֶרְחִייהוּ כַּמָּה דְּאֲנֹן מְחַבְּלוֹ. אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא אֶתוֹן בְּעִיתוֹ (לאשכחא) לְאַפְחָשָׁא עוֹבְדֵי יְדֵי, אֲנָא אֲשָׁלִים רְעוּתָא דְּלַכוֹן וּמְחִיתִי אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי

הַאֲדָמָה. אֶהְדָּר עֲלֵמָא לְמִיּוּן כְּמָה דְהוּה בְּקַדְמִיתָא מִיּוּן בְּמִיּוּן וְהָא אֲתָמָר.
מִפְּאֵן וְלְהִלָּאָה אֲעֵבִיד בְּרִיּוּן אַחֲרֵנִין בְּעֲלֵמָא פְּדִקָּא יָאוּת:

בֹּא רְאֵה, אוֹתָם רְשָׁעֵי הָעוֹלָם גָּרְמוּ כָּךְ לְכָל הַבְּרִיּוֹת, וְרָצוּ [לְהִשְׁכִּיחַ] לְהַכְחִישׁ מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, וְהֵם גָּרְמוּ לְכָל הַבְּרִיּוֹת לְהִשְׁחִית דְּרָכָם כְּמוֹ שֶׁהֵם הִשְׁחִיתוּ. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אַתֶּם רְצִיתֶם [לְהִשְׁכִּיחַ] לְהַכְחִישׁ מַעֲשֵׂי יְדִי? אֲנִי אֲשָׁלִים רְצוֹנְכֶם, וּמַחֲיִיתִי אֶת כָּל הַיְּקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הַאֲדָמָה. אַחֲזִיר הָעוֹלָם לְמִים כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּהִתְחַלָּה, מִים בְּמִים, וְהָרִי נִתְבָּאֵר. מִפְּאֵן וְלְהִלָּאָה אֲעֵשֶׂה בְּרִיּוֹת אַחֲרוֹת בְּעוֹלָם כְּרָאוּי.

וַיְבֹא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי בָנָיו אִתּוֹ. רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר (יֵרֵמִיָּה כג) אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם יְיָ. כְּמָה אֲנוּן בְּנֵי נִשְׂאָ אֲטִימִין לְבָא סְתִימִין עֵינֵינוּ דְלֹא מְשַׁגְּיחִין וְלֹא יִדְעִין בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיָּהוֹן דְּכַתִּיב בֵּיהּ הֲלֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מְלֵא. הִיךְ בְּעוֹן בְּנֵי נִשְׂאָ לְאִסְתִּתְרָא מִחוּבֵיָּהוּ וְאָמַרְי מִי רוֹאֲנוּ וּמִי יוֹדְעֵנוּ. וְכַתִּיב, (ישעיה כט) וְהָיָה בְּמַחְשָׁד מַעֲשֵׂיהֶם. לָאן יִתְטַמְרוּן מִקְמֵיהּ.

וַיְבֹא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי בָנָיו אִתּוֹ. רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר, (יֵרֵמִיָּה כג) אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'. כְּמָה הֵם בְּנֵי אָדָם אֲטוּמִי יָב וּסְתוּמִי עֵינֵינִים שְׁלֵא מְשַׁגְּיחִים וְלֹא יוֹדְעִים בְּכַבּוּד רְבוּנָם, שְׁפָתוֹב בּוֹ הֲלֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מְלֵא. אִיךְ רוֹצִים בְּנֵי אָדָם לְהִסְתַּתֵּר מִחֻטְאֵיהֶם וְאוֹמְרִים מִי רוֹאֲנוּ וּמִי יוֹדְעֵנוּ, וְכַתּוּב (ישעיה כט) וְהָיָה בְּמַחְשָׁד מַעֲשֵׂיהֶם. לָאן יַחֲבֹאוּ מִפְּנֵיו?

לְמַלְכָּא דְבִנְהַ פְּלִטְרִין וְעֵבֵד תַּחֲתֵּי אַרְעָא טְמִירִין פְּצִירִין. לְיוֹמִין מְרָדוּ בְּנֵי פְּלִטְרִין בְּמַלְכָּא אֲסַחַר (אֲצַעַר) עֲלֵיָּהוּ מַלְכָּא בְּגִיּוֹסוּי. מָה עֵבֵדוּ עָאלוּ וּטְמִירוּ גְרַמֵּיָּהוּ תַּחֲתֵּי נוֹקְבֵי פְּסִירִין. אָמַר מַלְכָּא אֲנָא עֵבֵדִית לוֹן וּמִקְמָאִי אֲתוּן בְּעָאן לְאִתְטַמְרָא, הֲדָא הוּא דְכַתִּיב אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם יְיָ. אֲנָא הוּא דְעֵבֵדִית נוֹקְבֵי פְּסִירִין וְעֵבֵדִית חֲשׂוּכָא וְנִהוּרָא וְאֲתוּן אִיךְ יַכְלִין לְאִתְטַמְרָא קְמָאִי.

לְמַלְכָּד שְׁבַנְהַ פְּלִטְרִין וְעֵשֶׂה תַּחֲתֵּי הָאָרֶץ מְחִלּוֹת נְסִתְרוֹת. לְיָמִים מְרָדוּ בְּנֵי הָאֲרָמוֹן בְּמַלְכָּד. הַקִּיף (אֲצַעַר) עֲלֵיָּהֶם הַמְּלָךְ בְּגִיּוֹסוֹת. מָה עֵשׂוּ? נְכַנְסוּ וְהִתְבִּיאוּ עֲצָמָם תַּחֲתֵּי נְקֵבֵי הַמְּחִלּוֹת. אָמַר הַמְּלָךְ, אֲנִי עָשִׂיתִי אוֹתָם, וּמַלְכָּנִי אֲתָם רוֹצִים לְהִתְחַבֵּא? זֶהוּ שְׁפָתוֹב אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים

וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'! אֲנִי הוּא שְׁעֵשִׁיתִי מַחְלוֹת וְעֲשִׂיתִי חֹשֶׁךְ וְאוֹר,
וְאַתֶּם אֵיךְ תִּוְכְלוּ לְהִתְחַבֵּא מִלְּפָנָי?!

דף סח ע"ב

תָּא חֲזִי, כַּד בַּר נָשׁ חָטִי קָמִי מְאָרִיָּה וְאִמְשִׁיךְ גְּרַמְיָה לְאַתְּכִסְיָא. קוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד בֵּיהּ דִּינָא בְּאַתְגְּלִיָּא. וְכַד בַּר נָשׁ אֲדַכֵּי גְרַמְיָה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא בְּעֵי לְאַסְתְּרָא לִיהּ דְּלֹא יִתְחַזֵּי בְיוֹם אָף יִי. דְּוִדְאֵי אֲבַעֵי לִיהּ לְאַיְנֵשׁ
(דף סח ע"ב) דְּלֹא יִתְחַזֵּי קָמִי מְחַבְּלָא כַּד שְׂרִיָּא עַל עֲלָמָא דְּלֹא יִסְתַּכַּל בֵּיהּ.
דְּהָא כָּל אַנּוּן דִּיתְחַזֵּיוּן קָמִיָּה אֵית לִיהּ רְשׁוּ לְחַבְּלָא.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא לְפָנָי רַבּוֹנוֹ וּמִמְשִׁיךְ עֲצָמוֹ לְהִסְתַּתֵּר, הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בּוֹ דִּין בְּגָלוּי. וְכִשְׁהָאָדָם מְטַהֵר עֲצָמוֹ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא רוֹצֵה לְהִסְתִּירוֹ שְׁלֹא יֵרְאֶה בְיוֹם אָף ה'. שְׂוִדְאֵי שְׂצָרִיךְ לוֹ לְאָדָם
שְׁלֹא לְהִרְאוֹת לְפָנָי הַמְּשַׁחִית כְּשֶׁשׂוֹרֶה עַל הָעוֹלָם שְׁלֹא יִסְתַּכַּל בּוֹ,
שְׁהָרִי כָּל אֵלוֹ שְׁנֵרְאִים לְפָנָיו, יֵשׁ לוֹ רְשׁוֹת לְהִשְׁחִית.

וְהֵינּוּ דְקָאֵמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כָּל בַּר נָשׁ דְּעֵינִיָּה בִישָׂא, עֵינָא דְּמַחְבְּלָא שְׂרִיָּא
עָלוּי. וְאִיהוּ מְחַבְּלָא דְּעֲלָמָא אֲקָרִי. וְלְבַעֵי לִיהּ לְאַיְנֵשׁ לְאַסְתְּמָרָא מְנִיָּה
וְלֹא לְאַתְקַרְבָּא בְּהַדִּיָּה דְּלֹא יִתְזַק (קמיה). וְאַסִּיר לְמַקְרַב בְּהַדִּיָּה בְּאַתְגְּלִיָּא.
וּמְשׁוּם הָכִי מְאִישׁ רַע עֵין בְּעֵי לְאַסְתְּמָרָא מְנִיָּה. מְקָמִי מְלֵאךְ הַמּוֹת עַל
אַחַת כְּמָה וְכְמָה. (ועל דא) מַה כְּתִיב בְּבַלְעָם (במדבר כד) וְנָאִם הַגְּבַר שְׁתָּם הָעֵין.
דְּעֵינָא בִישָׂא הָוָה לִיהּ וּבְכָל אֲתַר דְּהָוָה מְסַתְּפַל בֵּיהּ הָוָה אִמְשִׁיךְ עָלֵיהּ רוּחַ
מְחַבְּלָא. וּבְגִין כֹּךְ הָוָה בְּעֵי לְאַסְתְּפַלָּא בְּהוּ בִישְׂרָאֵל בְּגִין דִּישְׂצִי בְּכָל אֲתַר
דְּעֵינִיָּה הָוָה מְסַתְּפַל. מַה כְּתִיב וַיִּשָּׂא בַלְעָם אֶת עֵינָיו דְּזָקִיף עֵינָא חַד
וּמְאִיךְ עֵינָא חַד בְּגִין לְאַסְתְּפַלָּא בְּהוּ בִישְׂרָאֵל בְּעֵינָא בִישָׂא.

וְזֶהוּ מַה שְׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל אָדָם שְׁעֵינּוּ רָעָה - עֵין הַמְּשַׁחִית שׂוֹרֶה
עָלוּי. וְהוּא נִקְרָא מְשַׁחִית הָעוֹלָם. וְצָרִיךְ הָאָדָם לְהִשְׁמַר מִמֶּנּוּ וְלֹא
לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו כְּדֵי שְׁלֹא יִנְזַק [לפניו], וְאַסִּיר לְקַרֵּב אֵלָיו בְּהִתְגַּלּוּת.
וּמְשׁוּם כֹּךְ צָרִיךְ לְהִשְׁמַר מְאִישׁ רַע עֵין, וּמִלְּפָנָי מְלֵאךְ הַמּוֹת עַל אַחַת
כְּמָה וְכְמָה. [ועל זה] מַה כְּתוּב בְּבַלְעָם? (במדבר כד) וְנָאִם הַגְּבַר שְׁתָּם הָעֵין.
שְׁעֵין רָעָה הֵיטָה לוֹ, וּבְכָל מְקוֹם שְׁהֵיָה מְסַתְּפַל בּוֹ, הֵיָה מִמְשִׁיךְ עָלָיו
אֶת רוּחַ הַמְּשַׁחִית. וְלָכֵן רָצָה לְהִסְתַּכַּל בִּישְׂרָאֵל, כְּדֵי לְהִשְׁמִיד בְּכָל
מְקוֹם שְׁעֵינּוּ הָיוּ מְסַתְּפַלוֹת. מַה כְּתוּב? וַיִּשָּׂא בַלְעָם אֶת עֵינָיו. שְׂזָקִיף
עֵין אַחַת וְהִנְמִיךְ עֵין אַחַת כְּדֵי לְהִסְתַּכַּל עַל יִשְׂרָאֵל בְּעֵין רָעָה.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שׁוֹכֵן לְשֶׁבֶט־יו. וְחָמָא דְשְׂכִינְתָּא חֲפִיָּא
עֲלֵיהּ וּרְבִיעָא עֲלֵיהּ מִתְתַּקְנָא בְּתַרְיֶסר שְׁבֻטִין תְּחוּתָהּ וְלֹא יָכִיל
לְשַׁלְטָאָה עֲלֵיהּ עֵינֵיהּ. אָמַר אֵיךְ אֵיכּוֹל לְהוֹן דְּהָא רוּחַ קְדִישָׁא עֲלָאָה
רְבִיעָא עֲלֵיהּ וְחֲפַת לֹון בְּגִדְפָהָא. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב פְּרַע שְׂכַב כְּאַרְי,
וְכִלְבִּיא מִי יְקִימְנוּ. מִי יְקִימְנוּ מֵעֲלֵיהּ בְּגִין דִּיתְגַּלְיִין וְשַׁלְטָא עֵינָא
עֲלֵיהּ.

בֵּא רָאָה מַה כְּתוּב, וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שׁוֹכֵן לְשֶׁבֶט־יו. וְרָאָה שְׂהֶשְׁכִּינָה
מִכְסָּה עֲלֵיהֶם וְרוּבְצַת עֲלֵיהֶם מִתְתַּקְנַת בְּשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבֻטִים תְּחֻתֶיהָ,
וְאִין יְכוּלוֹת עֵינָיו לְשַׁלֵּט עֲלֵיהֶם. אָמַר, אֵיךְ אוֹכֵל לְהֶם, שְׁהָרִי רוּחַ
קְדוּשָׁה עֲלֵיוֹנָה רוּבְצַת עֲלֵיהֶם וּמִכְסָּה אוֹתָם בְּכַנְפֶיהָ? זֶהוּ שְׂכַתוּב פְּרַע
שְׂכַב כְּאַרְי וְכִלְבִּיא מִי יְקִימְנוּ. מִי יְקִימְנוּ מֵעֲלֵיהֶם כְּדִי שְׂיִתְגַּלוּ וְתִשְׁלַט
עֲלֵיהֶם הָעֵין.

וְעַל דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעָא לְחֲפִיָּא לְנַח לְאַסְתִּתְרָא מֵעֵינָא דְלֹא יָכִיל
רוּחַ מְסֻאָבָא לְשַׁלְטָא עֲלֵיהּ בְּגִין דְלֹא יִתְחַבֵּל וְהָא אֲתַמְר. וַיֵּבֵא נַח כְּמָה
דְּאֲתַמְר לְאַסְתִּתְרָא מֵעֵינָא. מְפָנִי מִי הַמְּבוּל (דְּהָא) דְּמִיִּין דְּחִקוּ לֵיהּ. אָמַר
רַבִּי יוֹסִי חָמָא מְלֻאָךְ הַמּוֹת דְּהוּוּ אֲתִי (ד"א ל"ג לנביה) וּבְגִין כְּדָ עָאֵל
לְתִיבוּתָא וְאַסְתַּמְר בְּהַ תְּרִיסַר יְרַחֵי (שְׁתֵּא). וְאַמַּאי תְּרִיסַר יְרַחֵין. פְּלִיגִי בְּהַ
רַבִּי יֶצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה. חַד אָמַר י"ב יְרַחֵין דְּכָךְ אִיהוּ דִּינָא דְחִיבָא. וְחַד
אָמַר לְאַשְׁלָמָא צְדִיק (נ"א צרִיד) דְּרַגִּין תְּרִיסַר וּשְׁאַר דְּרַגִּין דְּאֲתַחֲזִי לְאַפְקָא
מִן תִּיבָה.

וְעַל זֶה רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְכַסּוֹת אֶת נַח, לְהַסְתִּתְרָא מֵהָעֵין, שְׁלֹא
תּוּכַל רוּחַ הַטְּמָאָה לְשַׁלֵּט עֲלָיו כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁחַת, וְהָרִי נִתְבָּאֵר. וַיֵּבֵא
נַח, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר לְהַסְתִּתְרָא מֵהָעֵין. מְפָנִי מִי הַמְּבוּל, [שְׁהָרִי] הַמִּים דְּחִקוּ
אוֹתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, רָאָה מְלֻאָךְ הַמּוֹת שְׁהִיָּה בָּא [נֵאלִין] וְלָכֵן נִכְנַס
לְתִבָּה וְנִשְׁמַר בְּהַ שְׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשִׁים [שֶׁל הַשָּׁנָה]. וְלָמָּה שְׁנִים עֶשֶׂר
חֲדָשִׁים? נְחֻלְקוּ בְּהַ רַבִּי יֶצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה. הָאֶחָד אָמַר שְׁנִים עֶשֶׂר
חֲדָשׁ שְׁפָךְ הוּא דִּין הַרְשָׁעִים. וְאֶחָד אָמַר לְהַשְׁלִים צְדִיק [נ"א צרִיד]
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה דְרַגּוֹת וּשְׁאַר הַדְּרַגּוֹת שְׁהִיוּ רְאוּיִים לְצֵאת מִהַתִּבָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר שְׁתֵּא יְרַחֵי אֲנוּן בְּמִיָּא וְשִׁיתָא יְרַחֵי בְּאַשָׁא. וְהָא הַכָּא
מְיָא הוּוּ אֲמַאי תְּרִיסַר יְרַחֵי. אָמַר (לֵיהּ) רַבִּי יוֹסִי בְּתַרִי דִּינִין דְּגִיָּהֲנַם
אֲתַדְּנוּ בְּמִיָּא וְאַשָׁא. בְּמִיָּא דְּמִיִּין דְּנַחְתּוּ עֲלֵיהּ מְלַעֲיֵלָא הוּוּ צְנִינִין
כְּתִלְגָּא. בְּאַשָׁא דְּמִיִּין דְּנַפְקִי מִתְתָּא הוּוּ רְתִיחוּן כְּאַשָׁא. וְעַל דָּא בְּדִינָא

דְּגִיחָהֶם אֶתְדָּנוּ בְּאִשָּׁא וּמִיָּא (ובגין כך תריסר ירחי הוּו דאמר רבי אלעזר דינא דחייביא בגיחנם תריסר ירחי הוּו והא אוקמוה. ועל דא כל אנון חייבי עלמא אתדנו בתרין דינין אליו במיא ואשא) עד דְּאִשְׁתַּצִּיאוּ מֵעֲלָמָא. וְנַח הָוּה מְסַתְתַּר בְּתִיבּוּתָא וְאִתְכַּסִּי מֵעִינָא וּמְחַבְּלָא לָא קָרִיב לְגַבִּיהָ, וְתִיבּוּתָא אִיהִי הָוּה שְׂטִיָא עַל אֲנָפִי מִיָּא כְּמָא דְּאֵת אָמַר וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתִּיבָה וַתָּרַם מֵעַל הָאָרֶץ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שְׂשָׂה חֲדָשִׁים הֵם בְּמִים וְשְׂשָׂה חֲדָשִׁים בְּאִשׁ, וְהָרִי כְּאִן הָיוּ מִים, וְלָמָּה שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשִׁים? אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּשָׁנֵי דִינֵי הַגִּיחָהֶם נְדוּנוּ - בְּמִים וְאִשׁ. בְּמִים - שְׁהַמִּים שְׂיָרְדוּ עֲלֵיהֶם מְלַמְעֵלָה הָיוּ צוֹנְנִים כְּשֶׁלֶּג. וּבְאִשׁ - שְׁהַמִּים שְׂיִצְאוּ מְלַמְטָה הָיוּ רוֹתְחִים כְּאִשׁ. וְעַל זֶה בְּדִין הַגִּיחָהֶם נְדוּנוּ - בְּאִשׁ וּמִים [ולכן שנים עשר חדש היו, שאמר רבי אלעזר, דין הרשעים בגיחנם הם שנים עשר חדשים, והרי פרשוה, ועל זה כל אותם רשעי העולם נדונים בשני דינים הללו במים ואש] עד שְׁהַשְׂמָדוּ מִן הָעוֹלָם. וְנַח הָיָה מְסַתְתַּר בְּתִבָּה וְהַתְּכַסָּה מִן הָעֵין וְהַמְשָׁחִית וְלֹא קָרִיב אֵלָיו, וְהַתְּבָה הִיְתָה שְׂטָה עַל פְּנֵי הַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתִּבָּה וַתָּרַם מֵעַל הָאָרֶץ.

אַרְבַּעִים יוֹם לָקוּ. דְּכַתִּיב וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבַּעִים יוֹם עַל הָאָרֶץ וְגו'. וְכָל שְׂאָר זְמַנָּא אֶתְמַחוּן מֵעֲלָמָא. הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ. וְוִי לֹון לְאַנוּן חִיבִיָּא דְּהָא לָא יְקוּמוּן לְאַחֵיָּא בְּעֲלָמָא לְמִיקָם בְּדִינָא הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב וַיִּמְחוּ כְּמָא דְּאֵת אָמַר, (תהלים ט) שְׁמָם מְחִית לְעוֹלָם וְעַד. דְּאִפְּלוּ לְמִיקָם בְּדִינָא לָא יְקוּמוּן:

אַרְבַּעִים יוֹם לָקוּ, שְׂכַתּוּב וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבַּעִים יוֹם עַל הָאָרֶץ וְגו'. וְכָל שְׂאָר הַזְּמַן נִמְחוּ מֵהָעוֹלָם. זֶהוּ שְׂכַתּוּב וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ. אוֹי לְהֵם לְאוֹתָם רְשָׁעִים, שְׁהָרִי לָא יְקוּמוּ לְחַיּוֹת בְּעוֹלָם לְעַמֵּד בְּדִין. זֶהוּ שְׂכַתּוּב וַיִּמְחוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ט) שְׁמָם מְחִית לְעוֹלָם וְעַד. שְׂאִפְלוּ לְעַמֵּד בְּדִין לָא יְקוּמוּ.

וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתִּבָּה וַתָּרַם מֵעַל הָאָרֶץ. רַבִּי אֲבָא פְּתַח (תהלים נז) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדָךְ. וְוִי לֹון לְחִיבִיָּא דְּאַנוּן חֲטָאן וּמְרַגִּיזִין לְמַאֲרִיהוֹן בְּכָל יוֹמָא. וּבְחוּבֵיָּיהוּ דְּחִיָּין לָהּ לְשְׂכִינְתָא מְאַרְעָא. וְגִרְמִין דְּתַסְתַּלַּק מֵעֲלָמָא. וְשְׂכִינְתָא אֲקָרִי אֱלֹהִים. וְעַלָּה כְּתִיב רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים.

וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתִּבָּה וַתָּרַם מֵעַל הָאָרֶץ. רַבִּי אֲבָא פְּתַח, (שם נז) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדָךְ. אוֹי לְהֵם לְרְשָׁעִים שְׂחוּטָאִים וּמְרַגִּיזִים אֶת רְבוּנָם בְּכָל יוֹם, וּבְחֲטָאֵיהֶם דּוֹחִים אֶת הַשְּׂכִינָה מִן

הָאָרֶץ, וְגוֹרְמִים שֶׁתִּסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם. וְהַשְּׂכִינָה נִקְרָאת אֱלֹהִים,
וְעָלֶיהָ כְּתוּב רּוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתְּבָה דְּדַחֲיִין לָהּ לְבַר. וְתָרַם מֵעַל הָאָרֶץ,
דְּלֵא שְׂרִייא בְּעֵלְמָא וְאִסְתַּלַּקַת מִנָּה. וְכַד אִסְתַּלַּקַת מֵעֵלְמָא, הָא לִית מֵאן
דְּיִשְׁגַח בְּעֵלְמָא וְדִינָא שְׁלֵטָא (בדינא) כְּדִין עֲלוּי. וְכַד יִתְמַחוּן חֲיִיבֵי עֵלְמָא
וְיִסְתַּלְקוּן מִנִּיהּ (דעלמא), שְׂכִינְתָא אֶהְדְּרַת מְדוּרָה בְּעֵלְמָא.

בֵּא רְאֵה מַה כְּתוּב, וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתְּבָה, שְׂדַחוּ אוֹתָהּ חוּצָה. וְתָרַם מֵעַל
הָאָרֶץ, שְׁלֵא שׁוּרָה בְּעוֹלָם וְהִסְתַּלְקָה מִמֶּנּוּ. וְכִשְׁהִיא מִסְתַּלַּקַת
מִהָעוֹלָם, הָרִי אֵין מִי שְׂיִשְׁגִיחַ בְּעוֹלָם, וְאִזּוּ הַדִּין שׁוֹלֵט [הדין] עָלוּי.
וְכִשְׂמִיחוּ רְשָׁעֵי הָעוֹלָם וְיִסְתַּלְקוּן מִמֶּנּוּ [מהעולם], הַשְּׂכִינָה מְחִזְיָרָה אֶת
מְדוּרָה לְעוֹלָם.

דף סט ע"א

אָמַר לִיהּ רַבִּי יִיסָא, אִי הֲכִי הָא אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל דְּאִתְמַחוּן חֲיִיבֵיא דְהוּוּ
בְּהוּוּ זְמַנָּא אַמַּאי לָא אֶהְדְּרַת שְׂכִינְתָא לְאַתְרָהּ כְּדַבְּקַדְמִיתָא. אָמַר לִיהּ
בְּגִין דְּלֵא אִשְׁתַּאֲרוּ בָּהּ שְׂאָר זְכָאֵי עֵלְמָא. אֶלָּא (אבל) בְּכָל אֶתְרָא דְּאִזְלוּ נַחְתַּת
וְשׁוּיָאֵת (דף סט ע"א) מְדוּרָה עֲמָהוּן. וַיְמַה בְּאַרְעָא נִכְרְיָה אַחְרָא לָא
אִתְפְּרָשָׂא מִנִּיהּ, כָּל שְׂכָן אִי אִשְׁתַּאֲרוּ בְּאַרְעָא קַדִּישָׂא.

אָמַר לוּ רַבִּי יִיסָא, אִם כֹּד, הָרִי אַרְץ יִשְׂרָאֵל שְׁנַמְחוּ הַרְשָׁעִים שְׁהִיוּ
בְּאוֹתוֹ זְמַן, אִזּוּ לָמָּה לָא חֲזָרָה הַשְּׂכִינָה לְמִקוּמָהּ כְּבִתְחִלָּה? אָמַר לוּ,
מִשׁוּם שְׁלֵא נִשְׂאָרוּ בָּהּ שְׂאָר צְדִיקֵי הָעוֹלָם, אֶלָּא [אבל] בְּכָל מְקוּם
שְׁהִלְכוּ, יִרְדָּה וְשָׁמָּה אֶת מְדוּרָה עֲמָהֶם. וַיְמַה בְּאַרְץ נִכְרְיָה אַחְרַת לָא
נִפְרְדָּה מֵהֶם - כָּל שְׂכָן אִם נִשְׂאָרוּ בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה.

וְהָא אִתְמַר. בְּכָל חוּבִין דְּחֲיִיבֵי עֵלְמָא דְּחֲיִין לָהּ לְשְׂכִינְתָא. חַד מִנִּיהוּ מֵאן
דְּמַחְבֵּל אַרְחִייהּ עַל אַרְעָא כְּדָאֲמַרְוּ. וּבְגִין כֹּד לָא חֲמִי אַנְפֵי שְׂכִינְתָא וְלֵא
עֵאל בְּפִלְטְרִין. וְעַל דָּא כְּתִיב בְּאַלִּין וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ אִתְמַחוּן מִן כְּלָא.

וְהָרִי אָמַרְנוּ. בְּכָל הַחֲטָאִים שֶׁל רְשָׁעֵי הָעוֹלָם, דּוֹחִים אֶת הַשְּׂכִינָה.
אֶחָד מֵהֶם מִי שְׂמִשְׁחִית דְּרַכּוּ עַל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שְׂאֲמַרְנוּ, וְלָכֵן לָא רוּאָה

פְּנֵי שְׂכִינָה וְלֹא נִכְנַס לַפְּלִטְרִין. וְעַל זֶה כָּתוּב עַל אֵלֶּה וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ,
שְׁנִמְחוּ מִהַכֹּל.

תָּא חֲזִי, בְּהֵוּא זְמַנָּא דְזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַחֲיָאָה מִתִּיבָא, כֹּל אַנּוּן
מִתִּין דִּישְׁתַּכְּחוּן לְבַר בְּשָׂאָר אַרְעִין נוֹכְרָאִין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִבְרָא לֹון
גּוֹפִיָּיהוּ (נ"א יוקים לון בגופייהו) כְּדִקָּא חֲזִי. דְּהָא גְרַמָּא חַד דְּאַשְׁתָּאָר בִּיהַּ בְּבַר
נֶשׁ תַּחֲוֹת אַרְעָא הֵהוּא גְרַמָּא יִתְעַבִּיד כְּחַמִּירָא בְּעִיסָה וְעֵלִיָּהּ יִבְנִי קוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא כֹּל גּוֹפָא.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ הַזֶּמֶן שְׁעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחֲיוֹת הַמֵּתִים, כֹּל
אוֹתָם מֵתִים שְׁיִמְצְאוּ בְּחוּץ בְּשָׂאָר אַרְצוֹת נֹכְרִיּוֹת, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
יִבְרָא לָהֶם גּוֹפִיָּיהֶם [נ"א: יעמידם בגופם] כְּרָאוּי. שְׁהָרִי עֵצִים אַחַת שְׁנִשְׁאָרְת
בְּאֵדָם תַּחַת הָאָרֶץ, אוֹתָהּ עֵצִים תַּעֲשֶׂה כְּשֶׂאוֹר שְׁבַעֲסָה, וְעֵלֶיהָ יִבְנֶה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת כֹּל הַגּוֹף.

וְלֹא יְהִיב לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נִשְׁמַתִּין אֵלֶּה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. דְּכַתִּיב,
(יחזקאל לו) הִנֵּה אֲנִי פּוֹתַח אֶת קְבֻרוֹתֵיכֶם וְהֵעֵלִיתִי אֶתְכֶם מִקְבֻרוֹתֵיכֶם עִמִּי
וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל. דִּישְׁתַּגְּלוּן תַּחֲוֹת אַרְעָא. וְלִבְתֵּר מַה
כְּתִיב וְנִתְתִּי רוּחִי בְּכֶם וְחִיִּיתֶם וְגו'. דְּהָא בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל יִקְבְּלוּן נִשְׁמַתִּין
כֹּל (אנון) בְּנֵי עֲלָמָא. בְּרֵי אֵלִין (דרא דטופנא) דְּאַסְתָּאָבוּ וְסֵאִיבוּ אַרְעָא. בְּאֵלִין
כְּתִיב וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ. מִן הָאָרֶץ דִּיִּיקָא. וְאַף עַל גַּב דְּאַקְשׁוּ וְאַפְלִיגוּ
קְדָמָי עַל דָּא. וַיִּמְחוּ כְּמָא דְאַתְ אָמַר, (תהלים סט) יִמְחוּ מִסְפָּר חַיִּים.

וְלֹא יִתֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָהֶם נִשְׁמוֹת אֵלֶּה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, שְׁכַתוּב
(יחזקאל לו) הִנֵּה אֲנִי פּוֹתַח אֶת קְבֻרוֹתֵיכֶם וְהֵעֵלִיתִי אֶתְכֶם מִקְבֻרוֹתֵיכֶם
עִמִּי וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל. שְׁיִתַּגְּלוּן תַּחַת הָאָרֶץ. וְאַחַר
כֵּן מַה כְּתוּב? וְנִתְתִּי רוּחִי בְּכֶם וְחִיִּיתֶם וְגו', שְׁהָרִי בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל
יִקְבְּלוּ נִשְׁמוֹת כֹּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם, פְּרִט לְאֵלוּ (דור המבול) שְׁנִטְמָאוּ
וְטִמְאוּ אֶת הָאָרֶץ. בְּאַלְהָ כְּתוּב וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ, דְּוָקָא מִן הָאָרֶץ. וְאַף
עַל גַּב שְׁהַקְשׁוּ וְנַחֲלִקוּ הָרֵאשׁוּנִים עַל זֶה. וַיִּמְחוּ, כְּמוֹ שְׁנִאָמַר (תהלים
סט) יִמְחוּ מִסְפָּר חַיִּים.

אָמַר לִיהַּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְדָאִי לִית לֹון חוּלְקָא בְּעֲלָמָא דְאַתִּי דְכַתִּיב וַיִּמְחוּ מִן
הָאָרֶץ. וְכַתִּיב לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אָרֶץ. אֲבָל יְקוּמוּן בְּדִין. וְעֵלִיָּהוּ כְּתִיב, (דניאל
יב) וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל אֶלְהָ לְחַיִּי עוֹלָם וְאַלְהָ לְחַרְפוֹת וְלִדְרָאוֹן
עוֹלָם. וְפְלוּגְתָא בְּהָא אֲבָל כֹּלָא כְּמָה דְאוּקְמוּהָ חִבְרִיָּא:

אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְדַאי שְׁאַיִן לָהֶם חֶלֶק בְּעוֹלָם הַבָּא, שְׁכַתוֹב וַיִּמְחוּ מִן הָאֶרֶץ, וְכַתוּב לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ. אָבֵל יְקוּמוּ בְּדִין. וְעַלֵּיהֶם כְּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיִּשְׁנֵי עֶפְרַיִם יִקְיָצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לְחַרְפוֹת לְדָרְאוֹן עוֹלָם. וְהַמְחַלְקֵת בְּזֶה. אָבֵל הַכֹּל כְּפִי שְׁבַארוּהָ הַחֲבָרִים.

וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְיִקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה. רַבִּי אַבָּא אָמַר (את כל) לְאַכְלָלָא כָּל אַנּוּן שְׁלִיטִין דְּשְׁלִטִין מִמֶּנּוּ עַל אֶרֶץ. וְדָא הוּא הַיְיִקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה. דְּכַד עֵבִיד קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא דִּינָא בְּבִנֵי עֲלָמָא אַעְבַּר לְאַנּוּן שְׁלִיטִין דְּמִמֶּנּוּ עַלֵּיהוּ בְּקַדְמִיתָא וּלְבַתֵּר לְאַנּוּן דִּינְתְּבֵי תַּחֲוֹת גְּדַפְיִיהוּ דְּכַתִּיב (ישעיה כד) יִפְקוּד יְיָ עַל צְבָא הַמְרוֹם בְּמְרוֹם וּלְבַתֵּר עַל מַלְכֵי הָאָדָמָה עַל הָאָדָמָה.

וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְיִקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה. רַבִּי אַבָּא אָמַר, [את כל] - לְכַלֵּל כָּל אוֹתָם שְׁלִיטִים שְׁשׁוּלְטִים הַמְמַנִּים עַל הָאֶרֶץ, וְזֶהוּ הַיְיִקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה. שְׁכַתוּב עוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דִּין בְּבִנֵי הָעוֹלָם, מַעְבִּיר אֶת אוֹתָם הַשְּׁלִיטִים הַמְמַנִּים עֲלֵיהֶם בְּהַתְחַלָּה, וְאַחַר כֵּן אֶת אוֹתָם שְׁיוֹשְׁבֵי תַּחַת כְּנַפְיָהֶם, שְׁכַתוּב (ישעיה כד) יִפְקֹד ה' עַל צְבָא הַמְרוֹם בְּמְרוֹם, וְאַחַר כֵּן - עַל מַלְכֵי הָאָדָמָה עַל הָאָדָמָה.

וְהִיד מִתְעַבְרָן קַמֵּיהּ. אֵלָּא אַעְבַּר לוֹן בְּנוּרָא דְדִלִיק הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, (דברים ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אִשׁ אוֹכֵלָה הוּא אֵל קָנָא. אִשָּׁא (הוא) דְאָכִיל אִשָּׁא. הַהוּא יְקוּם דְעַלֵּייהוּ (נִיֵּא מַעְבַּר) בְּאִשָּׁא. וְאַנּוּן דִּינְתְּבֵי תַּחֲוֹתֵיהוּ בְּמִיָּא. וּבְגִינֵי כֶּן וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְיִקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה. וּלְבַתֵּר מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמְחוּ מִן הָאֶרֶץ. כָּל אֵלִין דְלִתְתָּא. וַיִּשְׁאַר אֵד נַח. אֵד לְמַעוּטֵי. דְלָא אִשְׁתְּאַרוּ בְּעֲלָמָא בְּרַח נַח וּדְעַמֵּיהּ בְּתִיבּוּתָא. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר חֲגִיר הָוָה דְאָכִישׁ לֵיה אַרְיָא וְהָא אוֹקְמוּהָ:

וְאִיד מְעַבְרִים מְלַפְנֵיו? אֵלָּא מַעְבִּיר אוֹתָם בְּאִשׁ שְׁדוּלְקַת. זֶהוּ שְׁכַתוּב (דברים ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אִשׁ אוֹכֵלָה הוּא אֵל קָנָא. אִשׁ [הוא] שְׁאוֹכֵלֵת אִשׁ. אוֹתוֹ שְׁעוּמַד מְעַלֵּיהֶם [נִיֵּא: עוֹבֵר] בְּאִשׁ. וְאוֹתָם שְׁיוֹשְׁבֵי תַּחֲתֵיהֶם בְּמִים. וּמִשׁוּם כֵּן וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְיִקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה, וְאַחַר כֵּן מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמְחוּ מִן הָאֶרֶץ, כָּל אֵלוֹ שְׁלִמְטָה. וַיִּשְׁאַר אֵד נַח - אֵד לְמַעֵט. שְׁלָא נִשְׁאַרוּ בְּעוֹלָם רַק נַח וּמִי שְׁעַמּוּ בְּתַבָּה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, שְׁהִיָּה חֲגֵר, שְׁהַכִּישׁוּ אַרְיָה, וְהִרִי פְרָשׁוּהָ.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח וְאֶת כָּל הַחַיָּה וְאֶת כָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבָה. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח (משלי כב) עָרוֹם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר. הַאי קָרָא אֲתִמָּר עַל נַח דְּעָאֵל לְתִיבּוּתָא וְאִסְתַּתֵּר בָּהּ. וְעָאֵל לָגוּ תִיבּוּתָא בְּזִמְנָא דְּמֵיָא דְּחָקוּ לִיהּ. וְהָא אֲתִמָּר דְּעַד לֹא עָאֵל לְתִיבּוּתָא חָמָא לִיהּ לְמַלְאָךְ הַמְּוֹת דְּאָזִיל בִּינְיִיחוּ וְאִסְחָר לוֹן. כִּיּוֹן דְּחָמָא לִיהּ, עָאֵל לְתִבָּה וְאִסְתַּתֵּר בְּגוּהּ. הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב עָרוֹם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר. רָאָה רָעָה דָּא מְלָאָךְ הַמְּוֹת וְנִסְתָּר מִקְמִיהּ הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב מִפְּנֵי מִי הַמְּבּוּל.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח וְאֶת כָּל הַחַיָּה וְאֶת כָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבָה. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (משלי כב) עָרוֹם רָעָה רָעָה וְנִסְתָּר. פְּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל נַח שְׁנִכְנַס לְתִבָּה וְהִסְתַּתֵּר בָּהּ, וְנִכְנַס לְתוֹךְ הַתְּבָה בְּזִמְנוֹ שְׁהִמִּים דְּחָקוּ אוֹתוֹ. וְהָרִי נֶאֱמַר שְׁעַד שְׁלֹא נִכְנַס לְתִבָּה, רָאָה אֶת מְלָאָךְ הַמְּוֹת שְׁהוֹלֵךְ בִּינְיִיחָם וּמְקִיף אוֹתָם. כִּיּוֹן שְׁרָאָה אוֹתוֹ, נִכְנַס לְתִבָּה וְהִסְתַּתֵּר בְּתוֹכָהּ. זֶהוּ שְׁכַתּוּב עָרוֹם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר. רָאָה רָעָה - זֶהוּ מְלָאָךְ הַמְּוֹת, וְנִסְתָּר מִלְּפָנָיו. זֶהוּ שְׁכַתּוּב מִפְּנֵי מִי הַמְּבּוּל.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר עָרוֹם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר. (ויסתר לא כתיב), אֲהַדְרַר עַל מַה דְּאֲתִמָּר בְּזִמְנָא דְּמוֹתָא שְׁרָיָא בְּעֵלְמָא בְּרַשׁ חֲפִים יִסְתֵּר וְלֹא יִקּוּם לְבַר וְלֹא יִתְחַזֵּי קַמִּי מְחַבְּלָא. בְּגִין דְּכִיּוֹן דְּאֲתִיָּהִיב לִיהּ רְשׁוֹ, יַחְבֵּל כָּל אַנּוּן דְּיִשְׁתַּכְּחוּן קַמִּיהּ וְיַעֲבְרוּן קַמִּיהּ בְּאֲתַגְלִיָּא. וְסוּפָא דְּקָרָא וּפְתָאִים עֲבָרוּ וְנַעֲנְשׁוּ עֲבָרִין קַמִּיהּ וְאֲתַחֲזִיין קַמִּיהּ וְנַעֲנְשׁוּ.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, עָרוֹם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר, [לא כתוב ויסתר] חֲזַר עַל מַה שְׁנֶאֱמַר, בְּזִמְנוֹ שְׁהִמְוֹת שְׁרוּי בְּעוֹלָם, בְּן אָדָם חָכֵם יִסְתַּתֵּר וְלֹא יַעֲמֹד בַּחוּץ וְלֹא יִתְרָאָה לְפָנֵי הַמְּשַׁחִית, מְשׁוּם שְׁכִיּוֹן שְׁנִתְּנָה לוֹ הַרְשׁוּת, הוּא יִשְׁחִית אֶת כָּל אוֹתָם שְׁנִמְצָאִים לְפָנָיו וְעוֹבְרִים לְפָנָיו גְּלוּי. וְסוּף הַפְּסוּק - וּפְתָאִים עֲבָרוּ וְנַעֲנְשׁוּ. עֲבָרוּ לְפָנָיו וְהִתְרָאוּ לְפָנָיו, וְנַעֲנְשׁוּ.

דף סט ע"ב

דְּבַר אַחַר עֲבָרוּ, עֲבָרוּ פְּקוּדָא (דא) (נ"יא דמאריהון) וְנַעֲנְשׁוּ. דְּבַר אַחַר עָרוֹם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר דָּא נַח. וּפְתָאִים עֲבָרוּ וְנַעֲנְשׁוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי דְרִיָּה. (ונענשו), כִּיּוֹן דְּאִסְתַּתֵּר וְאִשְׁתַּהִי תַמְנוֹן כָּל הַהוּא זִמְנָא. (דף סט ע"ב) לְבַתֵּר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח.

דָּבַר אַחַר עֲבָרוֹ - עֲבָרוּ עַל מִצְוֹה זוֹ [נִיּוּא : שֶׁל רַבּוֹנָם] וְנִעְנְשׁוּ. דָּבַר אַחַר עָרוֹם
רָאָה רְעָה וְנִסְתֵּר - זֶה נֹחַ. וּפְתָאִים עֲבָרוּ וְנִעְנְשׁוּ - אֱלוֹ בְּנֵי דָוִד [וְנִשְׁוּ].
כִּיִּן שֶׁהִסְתַּתֵּר וְהִשְׁתַּתְּהָ שֶׁסֶּם כָּל אוֹתוֹ זְמַן, אַחַר כֶּן וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת
נֹחַ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן (וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ) תָּא חֲזִי בְּשַׁעְתָּא דְּדִינָא אֲתַעְבִּיד לָא
כְּתִיב בֵּיה זְכִירָה. כִּיִּן דְּאֲתַעְבִּיד (בֵּיה) דִּינָא וְאֲתַאבִּידוּ חֲיִיבֵי עַלְמָא, כְּדִין
כְּתִיב בֵּיה זְכִירָה. דְּהָא כֶּד דִּינָא שְׂרִיָא בְּעַלְמָא אֲתַחְבְּרוּתָא לָא אֲשַׁתְּכַח.
וּמְחַבְּלָא שְׂרִיָא עַל עַלְמָא. כִּיִּן דְּאֲתַעְבֵּר דִּינָא וְאֲשַׁתְּכִיף רוּגְזָא, תָּב כִּלָּא
לְאֲתַרִּיה. וּבְגִין כֶּן כְּתִיב הִכָּא וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ. דְּבֵיה שְׂרִיָא זְכוֹר. דְּנַח
אִישׁ צַדִּיק כְּתִיב בֵּיה.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, [וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ] בָּא רָאָה, בְּשַׁעָה שְׁהִדִּין נַעֲשָׂה, לָא
כְּתוּב בּוֹ זְכִירָה. כִּיִּן שְׁנַעֲשָׂה [בּוֹ] הִדִּין וְנִאָבְדוּ רְשַׁעֵי הָעוֹלָם, אֲזַ כְּתוּב
בּוֹ זְכִירָה. שְׁהִרִי כְּאֲשֶׁר הִדִּין שְׂרוּי בְּעוֹלָם, לָא נִמְצְאָת הִתְחַבְּרוּת,
וְהַמְשַׁחִית שְׂרוּי עַל הָעוֹלָם. כִּיִּן שְׁעֵבֵר הִדִּין וְשַׁכְּדָּה רְגִזָּא, שְׁב הַכֵּל
לְמַקּוּמוֹ, וְלָכֵן כְּתוּב כָּאן וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ, שְׁבּוֹ שׁוֹרָה זְכוֹר, שְׁנַח
אִישׁ צַדִּיק כְּתוּב בּוֹ.

כְּתִיב, (תְּהִלִּים פֹּט) אֲתָה מוֹשֵׁל בְּגִאוֹת הַיָּם בְּשׂוֹא גִלְיוֹ אֲתָה תְּשַׁבְּחָם. בְּשַׁעְתָּא
דִּימָא קָפִיץ בְּגִלְגוּלֵי וְתַהוּמֵי סְלָקִי וְנַחְתִּי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁדַר חַד
חוּטָא מְסֻטְרָא דִּימִינָא וּמְשִׁיף גִּלְגְלוּי וְשַׁכְּיף זַעְפִּיָה וְלִית מֵאן דִּיִּדַע לִיה.

כְּתוּב (תְּהִלִּים פֹּט) אֲתָה מוֹשֵׁל בְּגִאוֹת הַיָּם בְּשׂוֹא גִלְיוֹ אֲתָה תְּשַׁבְּחָם.
בְּשַׁעָה שְׁהִים קוּפִץ בְּגִלְיוֹ וְהִתְהוּמוֹת עוֹלָם וַיִּוֹרְדִים, הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ
הוּא שׁוֹלַח חוּט אֶחָד מֵצַד הַיָּמִין וּמוֹשֵׁף אֶת גִּלְיוֹ וְשׁוֹכְדָּה זַעְפּוֹ, וַאִין מִי
שִׁיִּדַע אוֹתוֹ.

יוֹנָה נַחַת לִימָא וְאֲזַדְמֵן לִיה הֵהוּא נוֹנָא וּבִלַע לִיה. הִיף לָא נִפְקַת נִשְׁמַתִּיה
מִיָּה וְלָא פְּרַחָא מִיָּד. אֲלָא בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁלִיט בְּהֵהוּא גְּאוּתָא
דִּימָא. וְהֵהוּא גְּאוּתָא דִּימָא הוּא חַד חוּטָא דְּשַׁמְאֵלָא דְּסְלִיק לִיה לִימָא
לְעִילָא וּבֵיה אֲסַתְּלַק. וַאִי לָאו הֵהוּא חוּטָא דְּמִטִּי לִיה מְסֻטְרָא דִּימִינָא לָא
סְלָקָא לְעַלְמִין. דְּכַד (דְּכִיוּן) דְּהֵהוּא חוּטָא נַחִית לִימָא וַיִּמָּא אֲתַאחִיד בְּה
כְּדִין אֲתַעְרִין גִּלְגְלוּי וְשַׁגְּוֹן לְמִטְרָף טְרָפָא. עַד דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתִיב
לִיה (לִיו) לְאַחֲרָא וְתַבִּין לְאַתְרֵיהּ.

יונה ירד לים והזדמן לו אותו הדג ובלע אותו, איך לא יצאה נשמתו ממנו ולא פרחה מיד? אלא משום שהקדוש ברוך הוא שולט באותה גאות של הים, ואותה גאות הים היא חוט אֶחָד שֶׁל הַשָּׁמַיִם שֶׁמֵעֵלָה אֶת הַיָּם לְמַעַלָּה, וְבוֹ הוּא מְתַעֵלָה. וְאִם לֹא אוֹתוֹ הַחוּט שֶׁמִּגִּיעַ אֵלָיו מִצֵּד הַיָּמִין, לֹא יַעֲלֶה לְעוֹלָמִים. שֶׁפֶּאֶשֶׁר [שכיון] שְׁאוֹתוֹ הַחוּט יוֹרֵד לַיָּם, וְהַיָּם אוֹחֵז בּוֹ, אַז מְתַעוֹרְרִים הַגְּלִים וְשׁוֹאֲגִים לְטוֹרֵף טוֹרֵף, עַד שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשִׁיב אוֹתוֹ [אוֹתָם] לְאַחֹר וְשׁוֹבִים לְמִקְוָם.

הָדָא הוּא דְכְּתִיב בְּשׂוֹא גְלוֹי אֶתְהַ תְּשַׁבְּחִם. תְּשַׁבְּחִם לְאַנּוּן גְּלִי יִמָּא. תְּשַׁבְּחִם תְּתַבֵּר לֹון לְאַתְבָּא לְאַתְרֵיהּ. דְּבַר אַחַר תְּשַׁבְּחִם מִמֶּשׁ שְׁבַחָא הוּא לֹון בְּגִין דְּסִלְקִין בְּתִיאֻבְתָּא לְמַחְמִי. מִכָּאן כָּל מָאן דְּכִסִּיף לְאַסְתִּפְלָא וְלִמְנַדַּע אֶף עַל גַּב דְּלָא יָכִיל (נ״א ולא יהבין ליה רשותא) שְׁבַחָא אִיהוּ דִּילִיהּ וְכִלָּא מְשַׁבְּחָן לִיהּ.

זֶהוּ שְׁכָתוּב בְּשׂוֹא גְלוֹי אֶתְהַ תְּשַׁבְּחִם. תְּשַׁבְּחִם אֶת אוֹתָם גְּלִי הַיָּם. תְּשַׁבְּחִם - תְּשַׁבֵּר אוֹתָם לְחֹזֵר לְמִקְוָם. דְּבַר אַחַר, תְּשַׁבְּחִם מִמֶּשׁ. שְׁבַח הוּא לְהֵם מְשׁוּם שְׁעוֹלִים לְרֵאוֹת בְּהַשְׁתַּוְקוּת. מִכָּאן, כָּל מִי שֶׁנִּכְסֵף לְהַסְתַּפֵּל וְלַדַּעַת, אֶף עַל גַּב שְׁלֹא יָכֹול [נ״א: ולא נותנים לו רשות] - הַשְׁבַּח הוּא שְׁלוֹ, וְכִלָּם מְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה נַח כַּד הָוָה בְּתִיבָה דְּחִיל הָוָה דְּלָא יְדַכֵּר לִיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלְמִין. וְכִינּוּן דְּאַתְעֵבִיד דִּינָא וְאַתְעֵבְרוּ חַיִּיבֵי עֲלָמָא כְּדִין מַה כְּתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נַח, כְּשֶׁהָיָה בְּתַבָּה, הָיָה פּוֹחַד שְׁלֹא יִזְכֹּר אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים. וְכִינּוּן שֶׁנַּעֲשָׂה הַדִּין וְנַעֲבְרוּ רַשְׁעֵי הָעוֹלָם, אַז מַה כְּתוּב? וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַרְתָּ חַזִּי, בְּשַׁעֲתָא דְּדִינָא שְׂרִיָּא בְּעֵלְמָא לָא לִיבְעֵי לִיהּ לְאַיְנִישׁ דְּיִדְכֹּר שְׁמִיהּ לְעֵילָא (קמיה דקודשא בריך הוא בעלמא). דְּהָא אִי אֲדַכֵּר שְׁמִיהּ יְדַכְּרוּן חוּבוֹי (כלהו) וַיִּיתוֹן לְאַשְׁגַּחָא בִּיהּ. מְנַלן מְשׁוֹנְמִית, דְּהָהוּא יוֹמָא יוֹם טוֹב דְּרַאשׁ הַשָּׁנָה הָוָה וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דָּאִין עֲלָמָא. וְכַדִּין אָמַר לִיהּ אֶלְיִשָׁע (מלכים ב ד) הֵיט לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּכַדִּין אֶקְרִי מְלָךְ. מְלָךְ הַקְּדוֹשׁ מְלָךְ הַמְּשַׁפֵּט. וְתַאמֵר בְּתוֹךְ עַמִּי אֲנָכִי יוֹשֵׁבֵת. לָא בְּעִינָא דִּיִּדְכְּרוּן לִי וַיִּשְׁגַּחוּן בִּי אֶלָּא בְּתוֹךְ עַמִּי. מָאן דְּעֵייל

רישיה בין עמא (כלא) לא ישגחון עליה למידן ליה לביש. בגיני כך אמרה בתוך עמי.

רבי אלעזר אמר, בא ראה, בשעה שהדין שרוי בעולם, לא צריך לאדם שיזכר שמו למעלה [לפני הקדוש ברוך הוא בעולם]. שהרי אם נזכר שמו, נזכרים [כל] חטאיו ויבואו להשגיח בו. מנין לנו? משונמית. שאותו היום היה יום טוב של ראש השנה, והקדוש ברוך הוא דן את העולם, ואז אמר לה אלישע (מלכים ב ד) היש לדבר לך אל המלך? זה הקדוש ברוך הוא, שאז נקרא מלך. מלך הקדוש. מלך המשפט. ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת. איני רוצה שיזכרו אותי וישגיחו בי, אלא בתוך עמי. מי שמכניס ראשו בין העם [כלו], לא ישגיחו עליו לדון אותו לרע. משום כך אמרה בתוך עמי.

תא חזי, נח בשעתא דרוגזא שריא בעלמא לא אדפר. פיון דדינא אתעבר מה כתיב ויזכר אלהים את נח השתא אדפר שמיה. דבר אחר ויזכר אלהים את נח כמה דאת אמר ואזכר את בריתי.

בא ראה, נח, בשעה שהרגז היה שרוי בעולם, לא נזכר. פיון שעבר הדין, מה כתוב? ויזכר אלהים את נח. עכשו נזכר שמו. דבר אחר ויזכר אלהים את נח, כמו שנאמר ואזכר את בריתי.

רבי חזקיה הוה אזיל מקפוטקיא ללוד. פגע ביה רבי ייסא. אמר ליה תוהנא עלך דאת בלחודך. דהא תנינן דלא יפוק בר נש יחידאי בארחה. אמר ליה רביא חד אזיל בהדאי ואיהו אתי אבתראי. אמר ליה ועל דא תוהנא איך אזיל בהדך מאן דלא תשתעי ביה מלי דאורייתא. דהא תנינן כל מאן דאזיל בארחה ולא עמיה מלי דאורייתא אסתפן בנפשיה. אמר ליה הכי הוא ודאי.

רבי חזקיה היה הולך מקפוטקיא ללוד. פגע בו רבי ייסא. אמר לו, תמהני עליך שאתה לבד, שהרי שנינו שלא יצא אדם יחיד לדרך. אמר לו, תינוק אחד הלך עמי, והוא בא אחרי. אמר לו, ועל זה אני תמה, איך הולך עמך מי שלא תדבר עמו דברי תורה? שהרי שנינו, כל מי שהולך בדרך ואין עמו דברי תורה, מסתפן בנפשו. אמר לו, כך זה בודאי.

אֲדַהְכִי מָטָא הַהוּא רַבִּיא. אָמַר לִיה רַבִּי יִיסָא בְּרִי מָאן אֲתֵר אַנְתָּ. אָמַר לִיה מְקַרְתָּא דְלוּד וְשִׁמְעֵנָא דְהָאִי בֵּר נֶשׁ חַכִּים אָזִיל תַּמָּן וְזַמְינָא גְרַמְאִי לְפּוֹלְחָנִיה וּלְמִיּהָדָּ בְּהַדִּיהָ. אָמַר לִיה בְּרִי יְדַעְתָּ מְלִי דְאוּרִייתָא. אָמַר לִיה יְדַעְנָא דְהָא אָבָא הָוָה אוּלְיָף לִי בְּפַרְשֵׁת קַרְבָּנוֹת וְאַרְכִּינָא אוּדְנָאִי לְמֵאִי דְהָוָה אָמַר עִם אַחִי דְאִיהוּ קְשִׁישָׁא מְנַאִי. אָמַר לִיה רַבִּי יִיסָא בְּרִי אִימָא לִי.

בִּינְתִים הִגִּיעַ אוֹתוֹ תִּינוּק. אָמַר לוֹ רַבִּי יִיסָא, בְּנִי, מֵאִיזָה מְקוֹם אֲתָה? אָמַר לוֹ, מֵעִיר לוּד, וְשִׁמְעֵתִי שְׁהֲאִישׁ הַזֶּה הַחֲכָם הוֹלֵךְ לְשָׁם, וְזַמְנָתִי עֲצָמִי לְעַבּוּדְתוֹ וְלִלְכֶת עִמּוֹ. אָמַר לוֹ, בְּנִי, אֲתָה יוֹדֵעַ דְּבְרֵי תוֹרָה? אָמַר לוֹ, אֲנִי יוֹדֵעַ, שְׁהָרִי אָבִי לָמַד אוֹתִי בְּפַרְשֵׁת קַרְבָּנוֹת, וְהִרְפַּנְתִּי אֲזַנִּי לְמָה שְׁהָיָה אוֹמֵר עִם אַחִי, שֶׁהוּא גָדוֹל מִמֶּנִּי. אָמַר לוֹ רַבִּי יִיסָא, בְּנִי, אָמַר לִי.

פְּתַח וְאָמַר וַיְבִן נַח מְזִבַּח לַיְי וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עוֹלוֹת בְּמִזְבֵּחַ. וַיְבִן נַח מְזִבַּח, דָּא אִיהוּ מְזִבַּח דְאַקְרִיב בֵּיה אָדָם קַדְמָאָה. נַח (דף ע"יא) אֲמַאי קָרִיב עוֹלָה. דְהָא עוֹלָה לֹא סִלְקָא אֶלָּא בְּגִין הִרְהוּרָא דְלַבָּא (דְרַעוּתָא) וְנַח בְּמָה חָב. אֶלָּא נַח הִרְהוּר וְאָמַר הָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גָזַר דִּינָא עַל עֲלָמָא דִּיתְחַרְב, דִּילְמָא בְּגִין דְשָׂזִיב לִי כָּל זְכוּתָא פְּקַע לִי וְלֹא יִשְׁתָּאֵר לִי זְכוּ בְּעֲלָמָא. מִיָּד וַיְבִן נַח מְזִבַּח לַיְי.

פְּתַח וְאָמַר: וַיְבִן נַח מְזִבַּח לַה' וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בְּמִזְבֵּחַ. וַיְבִן נַח מְזִבַּח - זֶהוּ הַמְזִבֵּחַ שֶׁהִקְרִיב בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן. לְמָה נַח הִקְרִיב עוֹלָה, שְׁהָרִי עוֹלָה לֹא עוֹלָה אֶלָּא בְּשִׁבִיל הִרְהוּר וּרְצוֹן הַלֵּב, וְנַח בְּמָה חָטָא? אֶלָּא נַח הִרְהוּר וְאָמַר: הָרִי הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גָזַר דִּין עַל הָעוֹלָם שִׁיחַרְב, אוּלִי מְשׁוּם שִׁמְצִיל אוֹתִי פְּקַעָה כָּל זְכוּתִי וְלֹא תִשָּׂאֵר לִי זְכוּת בְּעוֹלָם? מִיָּד - וַיְבִן נַח מְזִבַּח לַה'.

הַהוּא מְזִבֵּחַ דְאַקְרִיב בֵּיה אָדָם הָרִאשׁוֹן הָוָה. אִי הָכִי אֲמַאי וַיְבִן. אֶלָּא בְּגִין דְחִיבֵי עֲלָמָא גְרַמוּ דְלֹא קִיִּמָּא בְּדוּכְתִיָּה. כִּיּוֹן דְאַתָּא נַח כְּתִיב בֵּיה וַיְבִן. וַיַּעַל עוֹלוֹת עֹלֹת כְּתִיב חֲדָא (הוּא). כְּתִיב, (וַיִּקְרָא א) עוֹלָה הוּא אִשָּׁה רִיחַ נִיחַח לַיְי (לְעוֹלָם עוֹלָה סִלְקָא דְכַר. אִי) עוֹלָה סִלְקָא דְכַר וְלֹא סִלְקָא נִיבְקָא דְכְּתִיב זְכָר תַּמִּים וַיְקַרְבֵּנוּ. אֲמַאי כְּתִיב אִשָּׁה דְהָא אִשׁ בְּעִי לְאַשְׁתַּכְחָא תַּמָּן.

אוֹתוֹ מְזִבֵּחַ שֶׁבּוֹ הִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה. אִם כֵּן, אֲזַי לְמָה וַיְבִן? אֶלָּא מְשׁוּם שֶׁרְשָׁעֵי הָעוֹלָם גְרַמוּ שְׁלֵא עֶמֶד בְּמְקוֹמוֹ. כִּיּוֹן שֶׁבָּא נַח, כְּתוּב בּוֹ וַיְבִן. וַיַּעַל עֹלֹת, כְּתוּב עֹלֹת, אַחַד. כְּתוּב (וַיִּקְרָא א) עֹלָה הוּא

אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לְהִי' [לעולם עלה עולה זכר, אם] עוֹלָה - עוֹלָה זָכָר וְלֹא עוֹלָה
נְקִבָּה, שְׁכֵתוֹב זָכָר תְּמִים יִקְרִיבוּנוּ. לְמָה כְּתוֹב אִשָּׁה, שְׁהָרִי אִשׁ צְרִיכָה
לְהַמְצֵא שָׁם?

אֵלָּא אָף עַל גַּב דְּעוֹלָה אֲתִקְרִיב דְּכָר. וְלֹאֲתִרִיחַ אֲתִקְרִיב. נוֹקְבָא לֹא בְּעֵינָא
לְאֲתִפְרָשָׁא מְנִיחָ, אֵלָּא בְּהַ אֲתִקְרִיב בְּגִין לְחַבְרָא דָּא בְּדָא. דְּסִלְקָא נוֹקְבָא
לְגַבֵּי דְכּוּרָא לְאֲתִחַבְרָא כְּחֻדָּא. וְאָף עַל גַּב דְּאִשָּׁה לְשׁוּם אִישִׁים.

אֵלָּא אָף עַל גַּב שְׁעוֹלָה נְקִרְבַת זָכָר וְלְמִקוּמָה נְקִרְבַת, הַנְּקִבָּה לֹא
צְרִיכָה לְהַפְרֵד מִמֶּנּוּ, אֵלָּא עִמָּה נְקִרְב, בְּשִׁבִיל לְחַבְרָא זֶה עִם זֶה. שְׁעוֹלָה
הַנְּקִבָּה אֶל הַזָּכָר לְהִתְחַבֵּר כְּאֶחָד, וְאָף עַל גַּב שְׁאִשָּׁה לְשׁוּם אִישִׁים.

נַח אֲצִטְרִיךְ לִיחָ לְמִקְרַב עוֹלָה. דְּאִיחָו בְּאַתֵּר דְּדְכּוּרָא. עֵבֵד לִיחָ קוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא לְאֲתִחַבְרָא וְלֹאֲעֵלָּא בְּתִיבָה. וְעַל דָּא אֲקִרִיב עוֹלָה. עוֹלָה הוּא
אִשָּׁה. אִשׁ הִי דְאֲתִחַבֵּר (בה) שְׁמָאֵלָּא בְּנוֹקְבָא. דְּהָא (כל) נוֹקְבָא מְסִטְרָא
דְּשְׁמָאֵלָּא קָא אֲתִיָּא וְדְכּוּרָא מְסִטְרָא דִּימִינָא בְּאַתֵּר דְּבִקוּתָא דָּא בְּדָא. וּבְגִין
כְּדָּ אֲקִרִי נוֹקְבָא אִשָּׁה. אִשָּׁה קְטִירוּ דְרַחֲמִימוּ דְאֶחָד בְּהַ שְׁמָאֵלָּא לְסִלְקָא
לְהַ לְעֵילָּא וְלֹאֲתִקְשָׁרָא כְּחֻדָּא. וּבְגִין כְּדָּ (ד"א כתיב) עוֹלָה הוּא אִשָּׁה. קְשִׁירוּ
דְּדְכּוּרָא וְנוֹקְבָא דָּא בְּדָא:

נַח הִיחָ צְרִיךְ לְהַקְרִיב עוֹלָה, שְׁהוּא בְּמִקוּם שֶׁל הַזָּכָר, עֲשֵׂה אוֹתוֹ
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִתְחַבֵּר וְלְהַכְנִס לְתִבָּה, וְעַל זֶה הַקְרִיב עוֹלָה. עוֹלָה
הוּא אִשָּׁה. אִשׁ הִי. שְׁהִתְחַבֵּר [עמה] הַשְּׁמָאֵל בְּנְקִבָּה. שְׁהָרִי [כל] נְקִבָּה
מְצַד הַשְּׁמָאֵל בְּאֵה, וְזָכָר מְצַד הַיְמִין בְּהִתְדַבְּקוּת זֶה בְּזֶה, וְלָכֵן נְקִרְבַת
[עולה] נְקִבָּה אִשָּׁה. אִשָּׁה - קְשֵׁר שֶׁל הָאֵהָבָה שְׁאוּחָו בְּהַ הַשְּׁמָאֵל
לְהַעֲלוֹתָהּ לְמַעְלָה וְלְהִתְקַשֵּׁר כְּאֶחָד, וְלָכֵן כְּתוֹב עֲלָה הוּא אִשָּׁה, הַקְשֵׁר
שֶׁל זָכָר וְנְקִבָּה זֶה עִם זֶה.

וְיָרַח יֵי אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ. וּכְתִיב אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ. אִשָּׁה הִכִּי שְׁמַעְנָא תִּנְנָא
וְאִשָּׁא מְחַבְרִין כְּחֻדָּא. דְּהָא לִית תִּנְנָא בְּלֹא אִשָּׁא כְּמָה דְכְּתִיב (שמות יט) וְהָר
סִינִי עֵשׂוֹן כָּלּוּ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו יֵי בְּאִשׁ.

וְיָרַח הִי אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ. וּכְתוֹב אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ. אִשָּׁה, כְּדָּ שְׁמַעְנָו -
עֵשׂוֹן וְאִשׁ מְחַבְרִים כְּאֶחָד, שְׁהָרִי אִין עֵשׂוֹן בְּלֹא אִשׁ, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב (שמות
יט) וְהָר סִינִי עֵשׂוֹן כָּלּוּ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו הִי בְּאִשׁ.

תא חזי (נשא קלו, קלח) אש נפיק מלגיו ואיהו דק. ואחיד במלה אחרא לבר
דלאו איהו דק הכי ואתאחדון דא בדא וכדין תננא סלקא. מאי טעמא בגין
דאתאחד אשא במלה דרגיש. וסימניך חוטמא דנפיק ביה תננא מגו
אשא.

בא ראה, אש יוצאת מבפנים והוא דק, ואוחז בדבר אחד בחוץ שאינו
דק כד, ונאחזים זה בזה, ואז עולה העשן. מה הטעם? משום שהאש
אוחזת בדבר המתפעל, וסימן לדבר - החטם שיוצא בו עשן מתוך
אש.

ועל דא כתיב (דברים לג) ישימו קטורה באפך. בגין דאהדר אשא לאתריה.
וחוטמא (אתרגיש) אתכניש בההוא ריחא לגו לגו עד דאתאחד כלא ותב
לאתריה. ואתקריב כלא לגו מחשבה ואתעביד רעותא חדא. וכדין ריח
ניחח. דנח רוגזא ואתעביד נייחא.

ועל זה כתוב (דברים לג) ישימו קטורה באפך. משום שחוזרת האש
למקומה. והחטם [מתפעל] נאסף באותו ריח לפני ולפנים, עד שנאחו
הכל וחוזר למקומו, ונקרב הכל לתוך המחשבה ונעשה רצון אחד.
ואז ריח ניחח, שנח הרגז ונעשה נחת.

דהא תננא אתכניש ועייל וקמיט באשא ואשא אחיד בתננא ועיילי
תרווייהו לגו לגו עד דנח רוגזא. וכד אתאחד (אחיד) כלא דא בדא ונח
רוגזא, כדין הוא נייחא, וקשירו חד ואתקרי נייחא. נייחא דרוחא
חדוותא דכלא כחדא. נהירו דבוצינין נהירו דאנפין. ובגין כד כתיב, וירח
?? את ריח הניחח. כמאן דארח וכניש כלא לגו אתריה.

שהרי העשן נאסף ונכנס ומתקמט באש, והאש אוחזת בעשן,
ונכנסים שניהם לפני ולפנים עד שנח הרגז. וכשהכל נאחזים [אוחז] זה
בזה ונח הרגז, אז הוא מנוחה וקשר אחד ונקראת נחת. נחת הרוח
חדות הכל כאחד. הארת הנרות הארת הפנים. ולכן כתוב וירח ה' את
ריח הניחח, כמו מי שמריח וכונס הכל לתוך מקומו.

אתא רבי ייסא ונשקיה. אמר ומה כל הדין טבא אית תחות ידך ולא
ידענא ביה. אמר אהדרנא מן אורחא, ונתחבר בהדך. אזלו. אמר רבי

חזקיה אַרְחָא דָא בְּהַדֵי שְׂכִינְתָא נְהָדָ דְהָא מִתְקַנָא קַמּוֹן. אַחִיד בִּידָא דְהָהוּא יְנוּקָא וְאַזְלוּ. אָמְרוּ לִיהּ אִימָא לֹן קָרָא חַד מְאַנוּן דְאָמַר לָדָּ אַבוּדָּ.

בָּא רַבִּי יִיסָא וּנְשָׁקוּ. אָמַר, וּמָה כָּל הַטּוֹב הַזֶּה תַּחַת יָדְךָ וְלֹא יָדַעְתִּי בּוֹ? אָמַר, אַחֲזֹר מֵהַדָּרָךְ וְנִתְחַבֵּר עִמָּךְ. הֲלָכּוּ. אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, בְּדָרָךְ זֶה עִם הַשְּׂכִינָה נִלְךָ, שְׁהָרִי מִתְקַנֵּת לְפָנֵינוּ. אַחֲזֵנוּ בִּידֵי אוֹתוֹ תִּינּוֹק וְהֲלָכּוּ. אָמַר לוֹ, אָמַר לָנוּ פְּסוּק אַחַד מֵאוֹתָם שְׂאֲבִיךְ אָמַר לָךְ.

פְּתַח הַהוּא יְנוּקָא וְאָמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים א) יִשְׁקֵנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ, דָּא הוּא תְּאוּבָתָא עֲלָאָה דִּיפּוּק (דנפקא) רְעוּתָא מִפּוּמָא לְנִשְׁקָא וְלֹא נִפִּיק מִחוּטְמָא כְּדֵ אִשָּׁא נִפְקָא, דְהָא כְּדֵ אַתְחַבֵּר פּוּמָא לְנִשְׁקָא נִפִּיק אִשָּׁא בְּרְעוּתָא בְּנִהִירוֹ דְאַנְפִּין בְּחֻדְוָה דְכֻלָּא בְּאַתְדַּבְּקוּתָא דְנִיחָא.

פְּתַח אוֹתוֹ הַתִּינּוֹק וְאָמַר, (שִׁיר א) יִשְׁקֵנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ. זֹהִי הַשְּׂתוֹקְקוֹת הָעֲלִיוֹנָה שְׂיוּצָא [שִׁיזָא] רְצוֹן מֵהֶפְהָ לְנִשְׁקָא, וְלֹא יוּצָא מֵהַחֻטְמָא כְּאִשָּׁר יוּצָאת אִשׁ. שְׁהָרִי כְּשִׁמְתְּחַבֵּר הֶפְהָ לְנִשְׁקָא, יוּצָאת אִשׁ בְּרְצוֹן בְּפָנִים מְאִירוֹת, בְּחֻדְוֹת הַכֹּל, בְּהַתְדַּבְּקוֹת שֶׁל מְנוּחָה.

דף ע"ב

וּבְגִין כֶּךָ כִּי טוֹבִים דּוּדִיךְ מֵיָנוּ. מֵהָהוּא יָנוּ (י"ו) דְמַחְדֵי וְנִהִיר אֲנִפִּין וְחִיִּיכִין עֵינֵינוּ וְעֵבִיד רְעוּתָא. וְלֹאֵו מֵיָנוּ דְמִשְׁכַּר (דשכיר) וְעֵבִיד רּוּגְזָא וְאַחְשִׁיךְ אֲנִפִּין וְלֵהֲטָאוּ עֵינֵינוּ יָנוּ דְרוּגְזָא. וְעַל דָּא בְּגִין דְחִמַּר דָּא טב, נִהִיר אֲנִפִּין וְחִדֵי עֵינֵינוּ וְעֵבִיד תִּיאוּבָתָא דְרְחִימוּ, מְקַרִּיבִין לִיהּ כָּל יוּמָא עַל גְּבִי מִדְּבָחָא (דף ע"ב) שְׁעוּרָא דְמֵאוּן דְשְׁתֵי לִיהּ חִדֵי לִיהּ וְעֵבִיד לִיהּ נִיחָא דְכְּתִיב (במדבר כח) וְנִסְכּוֹ יָנוּ רְבִיעִית הַהִין. וּבְגִין כֶּךָ כִּי טוֹבִים דּוּדִיךְ מֵיָנוּ. מֵהָהוּא יָנוּ דְאִתְעַר רְחִימוּתָא וְתִיאוּבָתָא.

וּמִשּׁוּם כֶּךָ כִּי טוֹבִים דְדִיךְ מֵיָנוּ, מֵאוֹתוֹ יָנוּ [י"ו] הַמְשַׁמַּח וּמְאִיר פָּנִים וְהַעֲיִנִים מְחִיכוֹת, וְנַעֲשֶׂה הַרְצוֹן. וְלֹא מֵהֵיָנוּ הַמְשַׁכַּר [שמשכיר] וְעוֹשֶׂה רְגֵז וּמְחַשִּׂיךְ פָּנִים, וְהַעֲיִנִים לוֹהֲטוֹת יָנוּ שֶׁל רְגֵז. וְעַל זֶה, מִשּׁוּם שְׂיָנוּ זֶה טוֹב מְאִיר הַפָּנִים וּמְשַׁמַּח הַעֲיִנִים וְעוֹשֶׂה הַשְּׂתוֹקְקוֹת שֶׁל אֲהָבָה, מְקַרִּיבִים אוֹתוֹ כָּל יוֹם עַל גְּבִי הַמְזַבֵּחַ בְּשְׁעוֹר שְׁמִי שְׁשׁוּתָה אוֹתוֹ, מְשַׁמַּח אוֹתוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ נַחַת, שְׁכַתוֹב (במדבר כח) וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית הַהִין. וּמִשּׁוּם כֶּךָ כִּי טוֹבִים דְדִיךְ מֵיָנוּ, מֵאוֹתוֹ הֵיָנוּ שְׁמַעוּרָר אֲהָבָה וְהַשְּׂתוֹקְקוֹת.

וְכֹלָא כְּמַה דְּלִתְתָּא אֲתַעַר רְחִימוּתָא דְּלַעֲיָלָא. תְּרִין שְׂרָגִין כַּד אֲתַדְעָךְ
נְהוּרָא דְּלַעֲיָלָא בְּתַנְנָא דְּסָלִיק מֵהוּוּא דְּלִתְתָּא אֲתַדְלִיק הֵהוּא דְּלַעֲיָלָא.
אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה הֵכִי הוּא וְדַאי דְּעֵלְמָא עֲלָא תַלְיָא בְּתַתָּא וְתַתָּא
בְּעֵלְאָה, וּמִזְמָנָא דְּאֲתַחְרִיב בֵּי מְקַדְשָׁא בְּרַכָּאן לָא אֲשַׁתְּכַחוּ לַעֲיָלָא וְתַתָּא.
לְאַחְזָא דְּדָא בְּדָא תַלְיָא.

וְהַסֵּל כְּמוֹ שְׁלִמְטָה מְעוּרָר אֶהְבָּה שְׁלִמְעָלָה. שְׁנֵי נְרוֹת, כְּשִׁדוּעָךְ הָאוּר
שְׁלִמְעָלָה בְּעֵשׂוֹן שְׁעוּלָה מְאוּתוֹ שְׁלִמְטָה, נִדְּלַק אוֹתוֹ שְׁלִמְעָלָה. אָמַר
רַבִּי חִזְקִיָּה, כִּד הוּא בְּוִדְאֵי, שְׁהַעוּלָם הַעֲלִיּוֹן תְּלוּי בְּתַחְתּוֹן וְהַתַּחְתּוֹן
בְּעֲלִיּוֹן. וּמִזְמַן שְׁנַחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא נִמְצְאוּ בְּרִכּוֹת לְמַעְלָה
וּלְמַטָּה, כְּדֵי לְהַרְאוֹת שְׁזָה תְּלוּי בְּזָה.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַכָּאן לָא אֲשַׁתְּכַחוּ וּלְוֹטִין אֲשַׁתְּכַחוּ, דְּהָא יְנִיקוּ דְּכֹלָא
בְּהֵהוּא סְטָרָא נְפָקִי (ד"י"א וּבְרַכָּאן לֹא נִפְקִי), מְאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּיִשְׂרָאֵל לֹא שְׂרִיין
בְּאַרְעָא וְלֹא פְּלַחֵי פּוֹלְחָנָא דְּאַצְטְרִיךְ לְאַדְלָקָא בּוֹצִינִין וְלֹא שְׁתַּכְחָא
בְּרַכָּאן, וּבְגִין כִּד לֹא מְשַׁתְּכַחֵי לַעֲיָלָא וְתַתָּא, וְעֵלְמָא לֹא יְתִיב בְּקִיּוּמֵיהּ
כְּדָקָא יָאוּת.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּרִכּוֹת אֵין נִמְצְאוֹת, וּקְלָלוֹת נִמְצְאוֹת, שְׁהֵרִי יְנִיקַת
הַכֹּל מְאוּתוֹ צַד יוֹצְאִים (ד"י"א וּבְרִכּוֹת לֹא יוֹצְאוֹת). מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם
שְׂיִשְׂרָאֵל לֹא שְׂרוּיִים בְּאַרְץ וְלֹא עוֹבְדִים עֲבוּדָה שְׂצָרִיךְ לְהַדְלִיק
מְאוּרוֹת וְלְהַמְצִיא בְּרִכּוֹת, וְלָכֵן לֹא נִמְצְאוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַעוּלָם
לֹא יוֹשֵׁב בְּקִיּוּמוֹ כְּרָאוּי.

וְאָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה לֹא אוֹסִיף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בְּעֵבוּר הָאָדָם. מְאִי
הוּא, אָמַר רַבִּי יִיסָא הֵכִי שְׁמַעְנָא מִרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּאָמַר כֹּל זְמָנָא דְּאֲשָׁא
דְּלַעֲיָלָא אוֹסִיף לְתַקְפָּא, תַּנְנָא דְּאִיהוּ דִּינָא דְּלִתְתָּא אֲתַקִּיף רוּגְזָא וְשְׂצִי
כֹּלָא. בְּגִין דְּכַד נְפִיק אֲשָׁא לִית לִיהּ פְּסָק (קמִיָּה) עַד דְּיִשְׁתַּלֵּים דִּינָא. וְכַד
דִּינָא דְּלִתְתָּא לֹא אוֹסִיף לְאַתְתַּקְפָּא בְּדִינָא דְּלַעֲיָלָא עֲבִיד דִּינָא וּפְסִיק וְלֹא
יִשְׁתַּלֵּם דִּינָא לְשִׂיחָא. וּבְגִין כִּד כְּתִיב לֹא אוֹסִיף לְמִיָּהב תּוֹסַפֵּת
לְאַתְתַּקְפָּא דִּינָא דְּלִתְתָּא.

וְאָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, לֹא אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בְּעֵבוּר הָאָדָם. מָהוּ
זֶה? אָמַר רַבִּי יִיסָא, כִּד שְׁמַעְתִּי מִרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׂאֲמַר, כֹּל פְּעַם שְׂאֵשׁ
שְׁלִמְעָלָה מוֹסִיפָה לְהַתְּחִזֵּק - הַעֲשׂוֹן, שְׁהוּא דִּין שְׁלִמְטָה, מְחִזֵּק הַרְגוּז

ומשמיד הכל. משום שכשיוצאת אש, אין לה הפסקה [לפניו] עד שישלם הדין, וכשדין שלמטה לא מוסיף להתחזק עם הדין שלמעלה, עושה דין ופוסק, ולא ישלם הדין להשמיד. ולכן פתוב לא אסוף, לתת תוספת שיתחזק הדין שלמטה.

אמר ההוא ינוקא שמענא בגין דכתיב ארוהה האדמה בעבורך. דהא בההיא שעתא דאתלטיא ארעא בחובא דאדם. אתייהיב רשו לשלטאה עלה ההוא חווא בישא דאיהו מחבלא דעלמא ושצי בני עלמא. מההוא יומא דקריב נח קרבנא, וארח ליה קודשא בריך הוא, אתייהיב רשו לארעא לנפקא מתחות ההוא נחש ונפקא ממסאבא. ועל דא מקריבין ישראל קרבנא לקודשא בריך הוא בגין לאנהרא אפי ארעא.

אמר אותו תינוק, שמעתי משום שכתוב ארוהה האדמה בעבורך, שהרי באותה שעה שהתקלה הארץ בחטאו של אדם, נתנה רשות שישלט עליה אותו הנחש הרע, שהוא משחית את העולם ומשמיד את בני העולם. מאותו יום שהקריב נח קרבן והרים הקדוש ברוך הוא אותו, נתנה רשות לארץ לצאת מתחת אותו הנחש ויצאה מטמאתה. ולכן מקריבים ישראל קרבן לקדוש-ברוך-הוא, כדי להאיר פני הארץ.

השלמה מההשמטות (שיר השירים א') לריח שמניך טובים. לריח מאן, אלא אית ריח ואית ריח. ריח הקרבן וריח הקטורת. ריח הקרבן מקריב ומייחד כל אינון שבטיא דהיכלא דבית דוד וריח הקטורת מקריב ומייחד ואנהיר אינון בוצינין עלאין נהיר (נהיר) אפרסמונא דכיא

עוד פתח אותו תינוק ואמר, (שיר השירים א) לריח שמניך טובים, לריח מי? אלא יש ריח ויש ריח, ריח הקרבן וריח הקטורת. ריח הקרבן מקריב ומייחד כל אותם שבטים של היכל בית דוד, וריח הקטורת מקריב ומייחד ומאיר אותם נרות עליונים נהרות אפרסמון זך.

ועל דא תרין מדבחין הוו, מזבח הקטורת ומזבח העולה מזבח הקטורת איהו פנימאה מזבח העולה איהו לבר. ריח מזבח העולה מתקין לאנהרא בוצינין תתאין, ריח מזבח הקטורת מתקין לאנהרא בוצינין עלאין. ועל דא לריח שמניך טובים לריח דההוא קטורת שמניך טובים.

ועל זה היו שני מזבחות - מזבח הקטרת ומזבח העולה. מזבח הקטרת הוא פנימי, מזבח העולה הוא חיצוני. ריח מזבח העולה מתקין להאיר מנורות עליונות. ועל זה לריח שמניך טובים, לריח של אותה הקטרת, שמניך טובים.

בא וראה שתי מזבחות הן מזבח פנימי לעילא ומזבח חיצון לתתא. מזבח הפנימי הוא שלם וזהו דכתיב המזבחה בתוספת ה"א וכך הוא בכל מקום. ומזבח החיצון הוא חסר ה"א כמו נערה נער חסר ה' אשתכח דמאתערויתא דמזבח הפנימי (ס"א החיצון) של מטה אתער מזבח הפנימי של מעלה ובמה אתער בריח הקטרת. ובמה אתער מזבח החיצון של מעלה ובמה אתער בריח הקטרת. ועל דא) הקטורת של מעלה ואתער ריח הקרבן של מטה ועל דא (שיר השירים א') לריח שמניך טובים אינון בוצינין נהרין ונציצין. כתיב הקא טובים וכתיב התם (בראשית א') וירא אלהים את האור כי טוב : (עד כאן מההשמטות)

בא ראה שתי מזבחות הן מזבח פנימי למעלה ומזבח חיצון למטה. מזבח הפנימי הוא שלם. וזהו שכתוב המזבחה, בתוספת ה"א, וכך הוא בכל מקום. ומזבח החיצון הוא חסר ה"א, כמו נערה, נער חסר ה'. נמצא שמהתעוררות המזבח [החיצון] של מטה מתעורר מזבח הפנימי של מעלה, ובמה מתעורר? בריח [שמהתעוררות מזבח החיצון של מטה מתעורר מזבח החיצון של מעלה, ובמה מתעורר? בריח הקטרת של מזבח הפנימי של מטה מתעורר מזבח הפנימי של מעלה, ובמה מתעורר? בריח הקטרת, ועל זה] הקטרת של מטה. ועל זה (שם) לריח שמניך טובים, אותם נרות מאירים נוצצים. כתוב כאן טובים, וכתוב שם (בראשית א) וירא אלהים את האור כי טוב : ע"כ מההשמטות.

אמר רבי חזקיה גאות הוא (והיא) והאי הנה תלי עד דקיימו ישראל על טורא דסיני. אמר רבי ייסא קודשא בריך הוא אזעיר לה לסיהרא ושלטא ההוא נחש, אבל בגין חובא דאדם אתלטייא בגין למילט עלמא. בההוא יומא (דאתייהבת אורייתא) נפקת ארעא מההיא קללה וקיימא סיהרא בההיא גריעותא, בר בשעתא דקורבנא אשתכחו בעלמא וישראל יתבין על ארעהון.

אמר רבי חזקיה, יפה הוא, [והוא] וזה הנה תלוי עד שעמדו ישראל על הר סיני. אמר רבי ייסא, הקדוש ברוך הוא הקטין את הלבנה ושלט אותו הנחש, אבל משום חטאו של אדם התקללה כדי לקלל את

העולם. באותו יום [שנתנה התורה] יצאה הארץ מאותה קללה ועמדה
הלבנה באותה גריעות, פרט לשעה שקרבנות נמצאו בעולם וישראל
יושבים על ארצם.

אמר רבי ייסא למה הוא ינוקא מה שמך, אמר ליה אבא. אמר ליה אבא
תהא בכלא בחכמה ובשנין. קרא עליה (משלי כג) ישמח אביך ואמך ותגל
יולדתך.

אמר רבי ייסא לאותו תינוק, מה שמך? אמר לו, אבא. אמר לו, אבא
תהיה בכל, בחכמה ובשנים. קרא עליו (משלי כג) ישמח אביך ואמך
ותגל יולדתך.

אמר רבי חזקיה זמין קודשא בריך הוא לאעברא רוח מסאבא מן עלמא
כמה (דייא לייג דאתמר) דכתיב, (זכריה יג) ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ.
וכתיב, (ישעיה כה) בלע המות לנצח ומחה יי אלהים דמעה מעל כל פנים
וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי יי דבר.

אמר רבי חזקיה, עתיד הקדוש ברוך הוא להעביר רוח הטמאה
מהעולם, כמו [שנאמר] שפיתוב (זכריה ג) ואת רוח הטמאה אעביר מן
הארץ, וכתוב (ישעיה כה) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל
כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר.

וזמין קודשא בריך הוא לאנהרא לסיהרא ולאפקא לה מחשוכא בגין
ההוא חוץא בישא. כמה דכתיב, (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה
ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. מאי אור, ההוא אור
דגניז ליה קודשא בריך הוא בעובדא דבראשית:

ועתיד הקדוש ברוך הוא להאיר את הלבנה ולהוציאה מהחשך משום
אותו נחש הרע, כמו שפיתוב (שם ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור
החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. איזה אור? אותו האור
שגנזו הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית.

וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּגְו'. רַבִּי אֲבָא פָתַח
וַאֲמַר, (משלי י) בְּרַכַּת יי היא תַעֲשִׂיר וְלֹא יוֹסִיף עֶצֶב עִמָּה. בְּרַכַּת יי דָּא
שְׂכִינְתָא דְאִיחֵי אֲתַפְקָדָא עַל בְּרַכָּאן דְעֵלְמָא, וּמְנַה נְפָקִי בְרַכָּאן לְכֻלָּא.

וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּגְו'. רַבִּי אֲבָא
פָתַח וַאֲמַר, (משלי י) בְּרַכַּת ה' היא תַעֲשִׂיר וְלֹא יוֹסִיף עֶצֶב עִמָּה. בְּרַכַּת
ה' - זוּ הַשְׂכִּינָה, שְׁהִיא מְנַה עַל בְּרַכּוֹת הָעוֹלָם, וּמְנַה יוֹצְאוֹת
בְּרַכּוֹת לְכֻלָּ.

דף עא ע"א

תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב בְּקַדְמִיתָא וַיֹּאמֶר יי לְנֹחַ בֵּא אֲתָה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתִּיבָה
וּגְו'. כְּמָה דְאֲתַמָּר דְמֵאֲרִיָּה דְבֵיתָא יְהִיב לִיה רְשׁוּ לְמִיעָאֵל. לְבַתַּר אֲתַתָּא
אֲמָרָה לִיה לְנִפְקָא. בְּקַדְמִיתָא עָאֵל בְּרִשׁוּתָא דְבַעְלָה, לְסוּף נִפְקָ בְּרִשׁוּ
דְאֲתַתָּא. מְפָאן אוֹלִיפְנָא מֵאֲרִיָּה (דף עא ע"א) דְבֵיתָא יְעִיל וְאֲתַתָּא תְּפִיק,
הָדָא הוּא דְכְתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל נֹחַ לֵאמֹר צֵא מִן הַתִּבָּה. דְרִשׁוּ הָהוּ
בִידְהָא לְאַפְקָא לִיה לְאוּשְׁפִיזָא וְלֹא לְאַעְלָא לִיה.

בֵּא רְאֵה מַה פְּתִיב בְּהַתְּחֵלָה, וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֵּא אֲתָה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל
הַתִּבָּה וּגְו'. כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאֵר, שְׁבַעֲלַ הַבֵּית נָתַן לוֹ רְשׁוּת לְהַפְּנִס. אַחַר כֵּן
הָאֲשָׁה אֲמָרָה לוֹ לְצֵאת. בְּהַתְּחֵלָה נְכַנְס בְּרִשׁוּת בַּעְלָה, וּבְסוּף יֵצֵא
בְּרִשׁוּת הָאֲשָׁה. מְפָאן לְמַדְנֵי שְׁבַעֲלַ הַבֵּית יְכַנְּס, וְהָאֲשָׁה תּוֹצִיא. זְהוּ
שְׁפַתּוֹב וַיִּדְבֵּר אֱלֹהִים אֶל נֹחַ לֵאמֹר צֵא מִן הַתִּבָּה. שְׁרִשׁוּת הִיָּתָה
בִּידְהָא לְהוֹצִיא אֶת הָאוּרַח, וְלֹא לְהַכְּנִיסוּ.

פִּינּוּ דְנִפְקָ יְהִיב מִתְּנָן לָהּ, בְּגִין דְאִיחֵי בְּבֵיתָא וּבֵיתָא בִּידְהָא. וְאֲנוּן מִתְּנָן
דְיָהֵב לָהּ בְּגִין לְאַסְגָּאָה לָהּ רְחִימוּתָא בְּבַעְלָה. מְפָאן אוֹלִיפְנָא אוּרַח אֲרַעָא
לְאוּשְׁפִיזָא. (למִיָּהֵב בִּידָא דְבַעְלָה כַּד נִפְקָ יְהִיב מִתְּנָן לְאֲתַתִּיה וְלֹא בִידָא וּבְגִין כַּד כִּיּוֹן דִּיָּהֵב לִיה
מִתְּנָן) וְעַל דָּא לְבַתַּר דְיָהֵב לָהּ מִתְּנָן לְאַסְגָּאָה לָהּ רְחִימוּתָא בְּבַעְלָה (נִיָּא כִּיּוֹן
דְנִפְקָ יְהִיב מִתְּנָן וּנְבִזְבוֹן בִּידָא דְבַעְלָה לְמִיָּהֵב לְאֲתַתִּיה וּלְמַחְדִּי בַּהּ וְלֹאֲסַגָּאָה לָהּ רְחִימוּתָא בְּבַעְלָה,
הָדָא הוּא דְכְתִיב וַיִּקַּח מִכָּל וּגְו' וַיַּעַל עוֹלוֹת בְּמִזְבֵּחַ, אֲלִין מִתְּנָן דִּיָּהֵב בִּידָא דְבַעְלָה בְּגִין לְאַסְגָּאָה לָהּ
רְחִימוּתָא בְּעֵלְמָא, וּמְפָאן אוֹלִיפְנָא אוּרַח אֲרַעָא לְאוּשְׁפִיזָא דִּיָּהֵב מִתְּנָן בִּידָא דְבַעְלָה לְאֲתַתִּיה וְלֹא
בִידָהָא, וְעַל דָּא וַיַּעַל עוֹלוֹת בְּמִזְבֵּחַ, קוֹרְבָנָא לְדְכוּרָא לְאַסְגָּאָה רְחִימוּתָא בְּבַעְלָה בְּרַכָּא לִיה) בְּרַכָּא
לִיה, דְכְתִיב וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּגְו'. וּבְגִין
כֵּן פְּתִיב, (משלי י) בְּרַכַּת יי היא תַעֲשִׂיר. וְדָאִי כְּמָה דְאֲתַמָּר.

כִּיּוֹן שְׂפִיץ, נָתַן לָהּ מִתְּנוּת, מְשׁוּם שֶׁהִיא בְּבִיט וְהַבִּיט בְּיָדֶיהָ. וְאוֹתָם הַמִּתְּנוּת שֶׁנָּתַן לָהּ, כְּדִי לְהַרְבוֹת אֲהָבָה אֶל בְּעֵלָהּ. מִכָּאן לְמַדְנוּ דֶּרֶךְ אֶרֶץ לְאוֹרַח [לתת ביד בעלה, כשיוצא נותן מתנות לאשתו, ולא בידה, ולכן, כיון שנתן לו מתנות]. וְעַל זֶה, לְאַחַר שֶׁנָּתַן לָהּ מִתְּנוּת לְהַרְבוֹת לָהּ אֲהָבָה עִם בְּעֵלָהּ. [נ"א: כיון שיצא, נתן מתנות ואוצרות ביד בעלה לתת לאשתו ולשמח עמה ולהרבות לה אהבה עם בעלה, זהו שכתוב ויקח מכל וגוי' ויעל עלת במזבח, אלו מתנות שנתן ביד של בעלה כדי להרבות לה אהבה בעולם, ומכאן למדנו דרך ארץ לאורח שיתן מתנות ביד של בעלה לאשתו ולא בידיה, ועל זה ויעל עלת במזבח, קרבן לזכר, להרבות אהבה עם בעלה ברח אבותו] בְּרַךְ אוֹתוֹ, שְׂפִיטוֹב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נַח וְאֶת בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וְגוֹ'. וְלָכֵן כְּתוּב (משלי ו) בְּרַכַּת ה' הִיא תַעֲשִׂיר. וְדַאי כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְלֹא יוֹסִיף עֶצֶב עִמָּה. רָזָא דְכְּתִיב בְּעֶצְבוֹן תֵּאכְלֶנָּה. עֶצְבוֹן עֲצִיבוּ וְרוּגְזָא בְּלֹא נְהִירוֹ דְאַנְפִּין. כִּד אֲתַחֲשֵׁד סִיְהֵרָא וּבְרַכָּאן לָא מְשִׁתְּפַחִי. בְּעֶצְבוֹן סִטְרָא דְרוּחָא אַחֲרָא דְאַמְנַע בְּרַכָּאן מְעֻלְמָא, וּבְגִין כֶּד וְלֹא יוֹסִיף עֶצֶב עִמָּה. וְדַא הוּא רָזָא דְכְּתִיב, (בראשית ח) לֹא אוֹסִיף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה:

וְלֹא יוֹסִיף עֶצֶב עִמָּה - סוּד הַפְּתוּב בְּעֶצְבוֹן תֵּאכְלֶנָּה. עֶצְבוֹן - עֲצִיבוּת וְרוּגְזָא בְּלִי הָאֲרַת פְּנִים. כְּשֶׁנֶּחֱשַׁכְתָּ הַלְבָנָה (מַלְכוּת) וּבְרַכּוֹת לֹא נִמְצְאוֹת. בְּעֶצְבוֹן - צַד שֶׁל רוּחַ אַחַר שֶׁמוֹנֵעַ בְּרַכּוֹת מֵהָעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא יוֹסִיף עֶצֶב עִמָּה. וְזֶהוּ סוּד הַפְּתוּב (בראשית ח) לֹא אִסַּף עוֹד לְקַלֵּל אֶת הָאֲדָמָה.

וּמוֹרָאֲכֶם וְחַתְכֶם יִהְיֶה. מִכָּאן וְלִהְלֵאָה יִהְיֶה לְכוֹן דְּיוֹקְנִין דְּבַנֵּי נֶשָׂא דְהָא בְּקַדְמִיתָא לֹא הוּוּ דְּיוֹקְנִין דְּבַנֵּי נֶשָׂא. תָּא חֲזִי, בְּקַדְמִיתָא כְּתִיב, (בראשית ט) בְּצִלְם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם. וְכְתִיב, (בראשית ה) בְּדַמּוֹת אֱלֹהִים עָשָׂה אוֹתוֹ. כִּיּוֹן דְּחִטּוֹ אֲשַׁתְּנוּ דְּיוֹקְנֵיהוּ מֵהָהוּא דְּיוֹקְנָא עֲלָאָה וְאֵתְהַפְּכוּ אֲנוֹן לְמַדְחַל מִקְּמִי חִינוּן בְּרָא.

וּמוֹרָאֲכֶם וְחַתְכֶם יִהְיֶה. מִכָּאן וְלִהְלֵאָה יִהְיֶה לְכֶם דְּמִיּוֹת בְּנֵי אָדָם, שְׁהָרִי בְּתַחֲלָה לֹא הָיוּ דְּמִיּוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם. בֵּא רָאָה, בְּתַחֲלָה כְּתוּב (שם ט) בְּצִלְם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וְכְתוּב (שם ה) בְּדַמּוֹת אֱלֹהִים עָשָׂה אוֹתוֹ. כִּיּוֹן שֶׁחֲטָאוּ, הִשְׁתַּנְּתָה דְּמוּתָם מֵאוֹתָהּ דְּמִיּוֹת עֲלִיוֹנָה, וְהֵם הִתְהַפְּכוּ לְפָחַד מִלְּפָנֵי חֵיות הַשָּׂדֶה.

בְּקַדְמִיתָא כָּל בְּרִיין דְּעֻלְמָא זְקָפוּ עֵינֵינוּ וְחִמָּאוּ דְּיוֹקְנָא קַדִּישָׁא עֲלָאָה וְזַעֲאוּ וְדַחֲלוּ מִקְּמִיהּ. כִּיּוֹן דְּחִטּוֹ אֲתַהַפֵּד דְּיוֹקְנֵיהוּ מְעֵינֵיהוּ לְדְּיוֹקְנָא אַחֲרָא. וְאֵתְהַפֵּד דְּבַנֵּי נֶשָׂא זְעִין וְדַחֲלוּ מִקְּמִי שְׂאָר בְּרִיין.

בהתחלה כל בריות העולם זקפו עינים, וראו דמות קדושה עליונה וזעו ופחדו מלפניו. כיון שחטאו, התהפכה דמותם בעיניהם לדמות אחרת, והתהפך שבני אדם זעים ופוחדים לפני שאר הבריות.

תא חזי, כל אנון בני נשא דלא חטאן קמי מאריהון ולא עברין על פקודי אורייתא. זיו דיוקנא דלהון לא אשתני מחיזו דדיוקנא עלאה. וכל ברין דעלמא זעין ודחלין קמיה. ובשעתא דבני נשא עברין על פתגמי אורייתא, אתחלף דיוקנא דלהון וכלהו זעין ודחלין מקמי ברין אחרניו, בגין דאתחלף דיוקנא עלאה ואתעבר מנייהו, וכדין שלטי בהו חיות ברא, דהא לא חמו בהו ההוא דיוקנא עלאה פדקחזי.

בא ראה, כל אותם בני אדם שלא חוטאים לפני רבונם ולא עוברים על מצוות התורה, זיו דמותם לא משתנה ממראה הדמות העליונה, וכל בריות העולם זעים ופוחדים לפניו. ובשעה שבני אדם עוברים על דברי התורה, מתחלפת דמותם, וככלם מזדעזעים ופוחדים מלפני הבריות האחרות, משום שהתחלפה הדמות העליונה והעברה מהם, ואז שולטים בהם חיות השדה, שהרי לא רואים בהם אותה דמות עליונה כראוי.

ועל כך השתא כיון דעלמא אתחדש כמלקדמיו, בריד לון ברקה דא ושלטי לון על פלא, כמא דאת אמר וכל דגי היס בידכם נתנו. ואפילו נוגי נמא. רבי חייא אמר בידכם נתנו. מקדמת דנא. דכד ברא קודשא בריד הוא עלמא מסר פלא בידהון דכתיב ורדו בדגת היס ובעוף השמים וגו'.

ועל כך עכשו, כיון שהעולם התחדש כמו מקדם, ברקם את הברקה הזו והשליט אותם על הכל, כמו שנאמר וכל דגי היס בידכם נתנו. ואפילו דגי היס. רבי חייא אמר, בידכם נתנו - מקדם לכו. כשהקדוש ברוך הוא ברא את העולם, מסר בידיהם את הכל, שכתוב ורדו בדגת היס ובעוף השמים וגו'.

ויברך אלהים את נח. רבי חזקיה פתח (תהלים לב) לדוד משפיל אשרי נשוי פשע פסוי חטאה. האי קרא אוקמוה, אבל קרא דא ברזא דחכמתא אתמר. דהא תנינן בעשרה זיני שבחא שבח דוד לקודשא בריד הוא וחד מנייהו משפיל. והוא דרגא חד מאנון עשרה. ודוד אתקין גרמיה עד לא ישרי עלוי האי דרגא.

וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת נח. רַבִּי חֲזַקְיָה פְתַח, (תהלים לב) לְדוֹד מִשְׁכִּיל אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה. פְּסוּק זֶה בְּאֵרוֹהוּ, אָבֵל פְּסוּק זֶה נִתְבְּאָר בְּסוֹד הַחֲכָמָה. שְׁהָרִי שְׁנִינּוּ, בַּעֲשָׂרָה מֵינֵי שְׁבַח שְׁבַח דָּוָד אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאַחַד מֵהֶם הוּא מִשְׁכִּיל, וְהוּא דֶרְגָה אַחַת מֵאוֹתָן עֶשֶׂר. וְדוֹד הַתְּקִין עֲצָמוֹ בְּטָרִם שֶׁתִּשְׁרָה עָלָיו הַדֶּרְגָה הַזֹּאת.

אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע, דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַקִּיל חוּבֵי וְזַכּוֹן דְּבָנֵי נֶשָׂא דְהֵהוּא (ד"א כד ההוא) תִּיקְלָא דְבִסְטָר חוּבִין מִסְתַּלְקִין וְאֲנוּ אוֹחֲרֵינּוּ זַכִּיּוֹן דְּאֲנוּ בְּתִיקְלָא אַחֲרָא מְכָרִיעִין לְתַתָּא דָּא הוּא נִשְׁוִי פֶשַׁע.

אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע, שְׁהָרִי בְּשַׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹקֵל חֲטָאִים וְזַכִּיּוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁל אוֹתוֹ [ד"א כשאותו] מִשְׁקֵל שֶׁבְּצַד הַחֲטָאִים עוֹלִים, וְאוֹתָם הָאֲחֵרִים, הַזַּכִּיּוֹת שֶׁהֵן בְּמִשְׁקֵל אַחֵר, מְכָרִיעוֹת לְמַטָּה - זֶהוּ נִשְׁוִי פֶשַׁע.

כְּסוּי חֲטָאָה בְּשַׁעְתָּא דְּדִינָא שְׂרָיָא בְּעֵלְמָא דִּיהָא מְחַפֵּיָא דְלָא יִשְׁלוּט עָלָיו מְחַבְּלָא, כְּמָה דְּהִנּוּ לְנַח דְּכִסִּי לִיהַּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִהֵהוּא חֲטָאָה דְּאִמְשִׁיךְ עָלֶיהָ אָדָם עַל עֵלְמָא. דְּכִיּוֹן דְּחֲטָאָה דָּא אֲנִגִּיד אָדָם עַל עֵלְמָא, שְׂאָר בְּרִיּוֹן שְׁלֹטָאן וְבַר נֶשׁ דְּחִיל מְנִיּוּהוּ וְעֵלְמָא לָא אֲתַקִּין בְּתַקוּנָהּ. וְבִגִּין כִּךְ כִּד נֶפֶק נַח מִתִּיבּוּתָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרַכִּיָּה. דְּכַתִּיב וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת נח וְאֶת בְּנָיו וְגו' :

כְּסוּי חֲטָאָה - בְּשַׁעָה שֶׁהַדִּין שׁוֹרָה בְּעוֹלָם, שְׁיִהְיֶה מְכַסֶּה שְׁלֹא יִשְׁלַט עָלָיו הַמְּשַׁחִית, כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְנַח שֶׁכַּסֶּה אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאוֹתוֹ חֲטָא שֶׁהִמְשִׁיךְ עָלָיו אָדָם עַל הָעוֹלָם. שְׁכִיּוֹן שֶׁחֲטָא זֶה הַשְּׁפִיעַ אָדָם עַל הָעוֹלָם, שְׂאָר הַבְּרִיּוֹת שׁוֹלְטוֹת, וְבֵן אָדָם פּוֹחַד מֵהֶם, וְהָעוֹלָם לֹא הִתְקַן בְּתַקוּנּוֹ. וְלָכֵן כְּשִׁינְיָא נַח מִהַתְּבָה, בְּרַכּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁכַּתוּב וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת נח וְאֶת בְּנָיו וְגו'.

דף עא ע"ב

וְאִתָּם פְּרוּ וּרְבוּ. בְּהֵינִי בְּרַכָּאן לָא אֲשַׁתְּכַחוּ נוֹקְבֵי, אֶלְא אֶת נח וְאֶת בְּנָיו, אָבֵל נוֹקְבֵי לָא אָמַר קָרָא. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאִתָּם כְּלָלָא דְּדַכּוּרֵי (דף עא ע"ב)

וְנוֹקְבֵי כְּחֹדָא. וְתוֹ אֵת נַח לְאַסְגָּאָה נּוֹקְבִיָּה. וְאֵת בְּנֵי לְאַסְגָּאָה נּוֹקְבֵי דְלֵהוֹן.

וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ. בְּבִרְכוֹת הַלְלוּ לֹא נִמְצְאוּ נְקֻבוֹת, אֶלָּא אֵת נַח וְאֵת בְּנֵי, אֲבָל נְקֻבוֹת הַפְּסוּק לֹא אָמַר. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאַתֶּם - כָּלֵל שֶׁל הַזְּכָרִים וְהַנְּקֻבוֹת כְּאַחַד. וְעוֹד, אֵת נַח - לְרֻבוֹת אֵת אִשְׁתּוֹ. וְאֵת בְּנֵי - לְרֻבוֹת אֵת נְקֻבוֹתֶיהָ ס.

וּבְגִין כֶּד כְּתִיב אַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ לְמַעַבְד תּוֹלְדוֹת מִכָּאן וְלִהְלָאָה שְׂרָצוּ בְּאַרְץ. וְהָא יְהִיב לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁבַע פְּקוּדֵי אוּרִייתָא לוֹן וְלְכָל דְאֵתוּ אֲבִתְרִייהוּ, עַד דְקִיִּימוּ יִשְׂרָאֵל בְּטוֹרָא דְסִינֵי וְאַתִּיִּיב לוֹן כָּל פְּקוּדֵי אוּרִייתָא כְּחֹדָא:

וְלָכֵן כְּתוּב וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ, לַעֲשׂוֹת תּוֹלְדוֹת מִכָּאן וְהִלָּאָה, שְׂרָצוּ בְּאַרְץ. וְכָאן נָתַן לְהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁבַע מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְלְכָל הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם, עַד שְׁעֲמָדוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינֵי וְנִתְּנוּ לְהֶם כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּאַחַד.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנַח וְגו'. זֹאת אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר אָנִי נוֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וְגו'. אֵת קְשֵׁתִי נִתְּתִי בְּעֵנֶן. נִתְּתִי מִקְדַּמַּת דְּנָא. רַבִּי שְׁמַעוֹן פִּתַּח (יחזקאל א) וּמִמַּעַל לְרַקִּיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ כְּמִרְאָה אָבֹן סַפִּיר דְּמוּת כְּסֵא. מַה כְּתִיב לְעִילָא וְאַשְׁמַע אֵת קוֹל כְּנַפְיָהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל שְׂדֵי בְּלַכְתָּן. אֵלִין אַרְבַּע חִיּוֹן רַבְרָבֹן עֲלָאִין קְדִישִׁין דְּהֵהוּא רַקִּיעַ מִתְּתַקְנָא עֲלֵיהוּ. וְכִלְהוּ גְדִפְיֵיהוּ (ד״א ל״ג פּר״שׁ) מִתְּתַבְרָאן דָּא בְּדָא לְחַפְיָא גּוֹפְיֵיהוּ.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנַח וְגו', זֹאת אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר אָנִי נוֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וְגו', אֵת קְשֵׁתִי נִתְּתִי בְּעֵנֶן. נִתְּתִי - מִקְדָּם לָכֵן. רַבִּי שְׁמַעוֹן פִּתַּח, (יחזקאל א) וּמִמַּעַל לְרַקִּיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ כְּמִרְאָה אָבֹן סַפִּיר דְּמוּת כְּסֵא. מַה כְּתוּב לְמַעַלְהָ? וְאַשְׁמַע אֵת קוֹל כְּנַפְיָהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל שְׂדֵי בְּלַכְתָּן. אֵלוּ אַרְבַּע חִיּוֹת גְּדוֹלוֹת עֲלִיוֹנוֹת קְדוּשׁוֹת שְׂאוֹתוֹ הַרַקִּיעַ מִתְּקוֹן עֲלֵיהֶם. וְכָל הַכְּנַפִּים [נִפְרָדוֹת] מִתְּתַבְרָאוֹת זֹו בְּזוֹ לְכַסּוֹת אֵת גּוֹפִים.

וּבְשַׁעֲתָא דְאֲנוּן פְּרָשִׁי גְדִפְיֵיהוּ, אֲשַׁתְּמַע קוֹל גְּדִפְיוֹ דְכִלְהוּ דְאֲמָרִי שִׁירְתָא, הַדָּא הוּא דְכְּתִיב כְּקוֹל שְׂדֵי. דְלֹא אֲשַׁתְּכִיף לְעֵלְמִין. כְּמַה דְכְּתִיב, (תהלים ט) לְמַעַן יִזְמַרְךָ כְּבוֹד וְלֹא יָדוּם. וּמֵאֵי אֲמָרִי, (תהלים צח) הוֹדִיעַ יְיָ יְשׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גְּלָה צְדָקָתוֹ.

וּבְשֵׁעָה שֶׁהֵם פּוֹרְשִׁים כְּנִפְיָהֶם, נִשְׁמַע קוֹל הַכְּנָפִים שֶׁלְכֻלָּם שְׂאוֹמְרִים
שִׁירָה. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב כְּקוֹל שְׂדֵי, שֶׁלֹּא שׁוֹכֵד לְעוֹלָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים
ט) לְמַעַן יִזְמְרְדָּ כְבוֹד וְלֹא יָדוּם. וּמָה אוֹמְרִים? (שם צח) הוֹדִיעַ ה' יְשׁוּעָתוֹ
לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גְּלָה צְדָקָתוֹ.

קוֹל הַמַּלְאָה כְּקוֹל מַחְנָה, כְּקוֹל מִשְׁרַיִתָא קְדִישָׁא פֶּד מִתְחַבְּרָן כָּל חֵילִין
עֲלָאִין לְעֵילָא. וּמֵאֵי אֲמָרֵי קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ. אֶהְדְּרוּ לְדָרוּם אֲמָרוּ קְדוֹשׁ, אֶהְדְּרוּ לְצַפּוֹן אֲמָרוּ קְדוֹשׁ. אֶהְדְּרוּ
לְמִזְרַח אֲמָרוּ קְדוֹשׁ. אֶהְדְּרוּ לְמַעְרָב אֲמָרוּ בְרוּךְ.

קוֹל הַמַּלְאָה כְּקוֹל מַחְנָה, כְּקוֹל מַחְנָה קְדוֹשׁ כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים כָּל הַצְּבָאוֹת
הַעֲלִיּוֹנִים לְמַעְלָה. וּמָה אוֹמְרִים? קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא
כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. חוֹזְרִים לְדָרוּם, אוֹמְרִים קְדוֹשׁ. חוֹזְרִים לְצַפּוֹן,
אוֹמְרִים קְדוֹשׁ. חוֹזְרִים לְמִזְרַח, אוֹמְרִים קְדוֹשׁ. חוֹזְרִים לְמַעְרָב,
אוֹמְרִים בְרוּךְ.

וְהָאֵי רְקִיעַ קָאִים עַל רִישֵׁיהוֹן. וּבְכָל אֶתְרָ דְּאִיְהִי אֲזֵלָא, אֲסַחְרוּ אֲפִין
לְהֵיָא סְטְרָא דְּאֶתְכְּלִילוּ אֲנָפִין בֵּיה. אֲסַחְרוּ אֲנָפִין לְאַרְבַּע זְוִיּוֹן, וְכֻלְהוּ
מִסְתַּחְרִין לְתַתָּא. בְּרַבּוּעָא דִּילִיָּה אֶתְגְּלִיפַת בְּאַרְבַּע אֲנָפִין, אֲנָפִי אַרְיָה.
אֲנָפִי נֶשֶׁרָא. אֲנָפִי שׁוֹר. אֲנָפִי אֲדָם. גְּלִיף בְּכֻלְהוּ אֲדָם. אֲנָפִי אַרְיָיָה אֲדָם.
אֲנָפִי נֶשֶׁרָא אֲדָם. אֲנָפִי שׁוֹר (ד"א אדם). כֻּלְהוּ כְּלִילָן בֵּיה. וּבְגִין כֶּד פְּתִיב
וּדְמוֹת פְּנִיָּהֶם פְּנֵי אֲדָם.

וְהַרְקִיעַ הַזֶּה עוֹמֵד עַל רִאשֵׁיהֶם. וּבְכָל מְקוֹם שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת, מְסוּבָבִים
פְּנִים לְאוֹתוֹ צַד שֶׁנִּכְלָלִים הַפְּנִים בּוֹ. מְסוּבָב פְּנִיו לְאַרְבַּעַה רוּחוֹת,
וְכֻלָּם מְסוּבָבִים לְמִטָּה. בְּרַבּוּעַ שְׁלוֹ נַחְקֶקֶת בְּאַרְבַּע פְּנִים: פְּנֵי אַרְיָה,
פְּנֵי נֶשֶׁר, פְּנֵי שׁוֹר, פְּנֵי אֲדָם. חֲקוֹק בְּכֻלָּם אֲדָם. פְּנֵי אַרְיָיָה אֲדָם. פְּנֵי
נֶשֶׁר אֲדָם. פְּנֵי שׁוֹר [אדם]. כֻּלָּם כְּלוּלִים בּוֹ. וְלָכֵן כְּתוּב וּדְמוֹת פְּנִיָּהֶם
פְּנֵי אֲדָם.

וְהָאֵי רְקִיעַ דְּאֶתְרַבַּע כֻּלְהוּ גְּוֹנִין כְּלִילָן בֵּיה, אַרְבַּע גְּוֹנִין אֶתְחַזְּיִין בֵּיה
גְּלִיפִין בְּאַרְבַּע אַרְבַּע. בְּאַרְבַּע גְּלִיפִין רְשִׁימִין טְהִירִין עֲלָאִין וְתַתָּאִין. פֶּד
מִתְפָּרְשָׁאן גְּוֹנִין דְּאֲנוּן אַרְבַּע סְלָקִין תְּרִיסָר. גְּוֹן זָרַק. גְּוֹן סוּמְק. גְּוֹן
חִנּוּר. גְּוֹן סְפִיר דְּאֶתְכְּלִילוּ מְכָל גְּוֹנִין. הַדָּא הוּא דְּכְתִיב, (יחזקאל א) כְּמִרְאָה
הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵינֵי בְּיוֹם הַגִּשְׁם כִּן מִרְאָה הַנוֹגֵה סָבִיב הוּא מִרְאָה
דְּמוֹת כְּבוֹד יְיָ. חִיזוּ דְּגוֹנִין דְּכֻלָּא. וּבְגִין כֶּד אֶת קִשְׁתִּי נִתְתִּי בְּעֵינֵי.

וְהִרְקִיעַ הַזֶּה שֶׁהִתְרַבַּע, כָּל הַגְּוֹנִים כְּלוּלִים בּוֹ. אַרְבַּעַה גְּוֹנִים נִרְאִים בּוֹ חֲקוּקִים בְּאַרְבַּע אַרְבַּע. בְּאַרְבַּעַה חֲקוּקִים רְשׁוּמִים אֲזוּרֹת עַל־יִוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. כְּשֶׁנִּפְרָדִים הַגְּוֹנִים שֶׁל אוֹתָם אַרְבַּע, עוֹלָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר. גּוֹן יָרֵק. גּוֹן אָדָם. גּוֹן לָבָן. גּוֹן סִפִּיר שֶׁנִּכְלְלוּ מְכֹל הַגְּוֹנִים. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב (יחזקאל א) כְּמִרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כִּן מִרְאֵה הַנִּגְהָ סָבִיב הוּא מִרְאֵה דְמוּת כְּבוֹד ה'. הַמִּרְאֵה שֶׁל כָּל הַגְּוֹנִים, וְלָכֵן אֶת קִשְׁתִּי נִתְּתִי בְּעֵנָן.

מֵאִי קִשְׁתִּי, כְּמָה דְאֶתְמַר בְּיוֹסֵף דְכִתְיִב, (בראשית מט) וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ. בְּגִין דְּיוֹסֵף צַדִּיק אֶקְרִי, וּבְגִין כְּדָן קִשְׁתּוֹ דָּא בְּרִית דְקִשְׁת דְאֶתְכִלִּיל בְּצַדִּיק, דְבְרִית דָּא בְּדָא אֶתְאַחִיד. וּבְגִין דְנַחַ הָוָה צַדִּיק, קִיִּמָּא דִילֵיהּ קִשְׁת.

מָה זֶה קִשְׁתִּי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּיוֹסֵף, שֶׁפְּתוּב (בראשית מט) וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ, מִשׁוּם שֶׁיוֹסֵף נִקְרָא צַדִּיק. וְלָכֵן קִשְׁתּוֹ, זֶה בְּרִית שֶׁל הַקֶּשֶׁת שֶׁנִּכְלָלָת בְּצַדִּיק, שֶׁהַבְּרִית זֶה עִם זֶה נֶאֱחָז. וּמִשׁוּם שֶׁנַּחַ הָוָה צַדִּיק, הַבְּרִית שֶׁלוֹ קִשְׁת.

וַיִּפְּזוּ. מֵאִי וַיִּפְּזוּ, אֲנַהֲרִי בְחֲמִידוֹ דְכִלְא. כְּמָה דְאֶתְ אֶמַר (תהלים יט) הַנְּחַמְדִּים מְזַהֵב וּמִפְּזוּ רַב וּמְתוּקִים. אֶתְנַהֲרִי בְנַהֲרִי עֲלָאָה כְּדָן נִטְר בְּרִית. וּבְגִין כְּדָן אֶקְרִי יוֹסֵף הַצַּדִּיק. עַל דָּא אֶקְרִי הַקֶּשֶׁת בְּרִית, כְּלִיל דָּא בְּדָא.

וַיִּפְּזוּ, מָה זֶה וַיִּפְּזוּ? הַאֲרִי בְחֲמִידַת הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יט) הַנְּחַמְדִּים מְזַהֵב וּמִפְּזוּ רַב וּמְתוּקִים. הוּאֲרוּ בְּאוֹר עֲלִיוֹן כְּשֶׁשָּׁמַר הַבְּרִית. וְלָכֵן נִקְרָא יוֹסֵף הַצַּדִּיק. וְעַל זֶה הַקֶּשֶׁת נִקְרָאת בְּרִית, כּוֹלָל זֶה בְּזֶה.

זֶהֲרָא יִקְרָא עֲלָאָה חִיזוּ דְכָל חִיזוּ חִזוּ כְּחִיזוּ טְמִירִין (נ"א טמירא) גְּוֹנִין טְמִירִין. גְּוֹנִין דְלָא אֶתְגַּלְיִין. וְלִית רְשׁוּ לְאַסְתְּכִלְא בְּעֵינָא בְּקִשְׁת כְּדָן אֶתְחַזִּי בְּעֵלְמָא דְלָא יִתְחַזִּי קִלְנָא בְּשִׁכְיִנְתָּא. וְכִן גְּוֹנִין דְקִשְׁת הוּא חִיזוּ סוּסְטִיפָא קְטִירָא כְּחִיזוּ יִקְרָא עֲלָאָה דְלָא לְאַסְתְּכִלְא.

זֶהֲרָא נִכְבֵּד עֲלִיוֹן הַמִּרְאֵה שֶׁל כָּל הַמִּרְאוֹת, מִרְאֵה כְּמִרְאֵה טְמוּנִים [נ"א : טמון] הַגְּוֹנִים הַטְּמוּנִים. הַגְּוֹנִים שֶׁלֹּא הִתְגַּלְּוּ. וְאִין רְשׁוּת לְהַסְתְּכֵל בְּעֵין בְּקִשְׁת כְּשֶׁנִּרְאִית בְּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְרָאָה קִלּוֹן בְּשִׁכְיִנְהּ. וְכִן גּוֹנֵי הַקֶּשֶׁת הוּא מִרְאֵה מוֹצֵק קְשׁוֹר כְּמִרְאֵה כְּבוֹד הַעֲלִיוֹן שֶׁלֹּא לְהַסְתְּכֵל.

וְכִיּוֹן דְּאַרְעָא חֲמַאת לְהַאי קִשְׁתָּ קַיִמָּא קַדִּישָׁא, אֲתַקְיִמַת בְּקִיּוּמָא. וְעַל דָּא וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּין אֱלֹהִים וְגוֹ'. הַאי דְּאַמְרוּן דְּאֵלִין תְּלַת גְּוֹנִין וְחַד דְּאַתְכְּלִיל בִּינֵיהוּ כְּלָהוּ רְזָא חֲדָא. וּבְגוּ עֲנָנָא סְלִקָּא לְאַתְחִזָּא. (יחזקאל א) וּמִמַּעַל לְרַקִּיעַ אֲשֶׁר עַל רֵאשִׁים כְּמַרְאָה אֲבָן סְפִיר. הַאי הִיא אֲבָן שְׁתִּיָּה דְּאִיהִי נְקוּדָה חֲדָא דְּכָל עֲלָמָא. וְקַיִמָּא עֲלֵהּ קִדְשׁ הַקְּדוּשִׁים. וּמֵאִי הִיא, כְּרִסְיָא קַדִּישָׁא עֲלָהּ דְּאִיהִי מְמַנָּא עַל אֵלִין אַרְבַּע דְּמוֹת כְּסָא בְּאַרְבַּע סְמִכִין, וְדָא הוּא תוֹרָה שְׁבַעַל פָּה.

וְכִיּוֹן שְׁהֶאֱרַץ רָאֲתָה אֶת הַקִּשְׁתָּ הַזֹּאת, בְּרִית קְדוּשָׁה, הִתְקַיְמָה בְּקִיּוּם. וְעַל זֶה וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּין אֱלֹהִים וְגוֹ'. זֶה שְׁאַמְרֵנוּ שְׁאֵלוּ שְׁלֹשֶׁת הַגְּוֹנִים וְאַחַד שֶׁנִּכְלָל בִּינֵיהֶם כֻּלָּם סוּד אֶחָד, וּבִתּוּךְ הָעֵנָן עוֹלָה לְהֵרָאוֹת. (יחזקאל א) וּמִמַּעַל לְרַקִּיעַ אֲשֶׁר עַל רֵאשִׁים כְּמַרְאָה אֲבָן סְפִיר - זֹהִי אֲבָן הַשְּׁתִּיָּה שֶׁהִיא נְקוּדָה אַחַת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם וְעוֹמֵד עָלֶיהָ קִדְשׁ הַקְּדוּשִׁים, וּמֵאִי? הַכְּסָא הַקְּדוּשׁ הָעֲלִיּוֹן שֶׁמְמַנָּה עַל אַרְבַּעָה אֵלֶּה דְּמוֹת כְּסָא בְּאַרְבַּעָה עַמּוּדִים, וְזֹהִי תוֹרָה שְׁבַעַל פָּה.

דף עב ע"א

וְעַל דְּמוֹת הַכְּסָא דְּמוֹת כְּמַרְאָה אָדָם עָלְיוּ מְלַמְעָלָה. דָּא הוּא תוֹרָה שְׁבַעַל פָּה. מִכָּאן דְּתוֹרָה שְׁבַעַל פָּה יִשְׁוּוּן (דף עב ע"א) יִתָּה עַל תוֹרָה שְׁבַעַל פָּה. בְּגִין דְּהַאי כְּרִסְיָא לְדָא, כְּמַרְאָה אָדָם דְּאִיהוּ דִּיּוֹקְנָא דִּינְעֻקְבָּ דְּאִיהוּ יִתִּיב עָלָה.

וְעַל דְּמוֹת הַכְּסָא דְּמוֹת כְּמַרְאָה אָדָם עָלְיוּ מְלַמְעָלָה - זֹהִי תוֹרָה שְׁבַעַל פָּה. מִכָּאן שֶׁתוֹרָה שְׁבַעַל פָּה יִשְׁוּוּן אֹתָהּ עַל תוֹרָה שְׁבַעַל פָּה, מִשּׁוּם שֶׁזֶה כְּסָא לְזֶה. כְּמַרְאָה אָדָם, שֶׁהוּא הַדְּמוֹת שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהוּא יוֹשֵׁב עָלֶיהָ.

רַבִּי יְהוּדָה קָם לִילָא חַד לְמַלְעֵי בְּאוֹרֵייתָא בְּפִלְגוּ לִילָא בְּבִי אוֹשְׁפִיזָא בְּמִתָּא מַחְסִיא. וְהוּא תַפְּן בְּבִיתָא חַד יוֹדָא דְּאַתָּא בְּתַרִי קְסִירָא דְּקִטְפִירָא. פְּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר (בראשית כח) וְהָאֲבָן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׁמַתִּי מִצְבָּה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים. דָּא הִיא אֲבָן שְׁתִּיָּה דְּמִתַּפְּן אֲשֶׁתִּיל עֲלָמָא וְעָלָה אֲתַבְּנִי בִּי מְקַדְשָׁא.

רבי יהודה קם לילה אחד לעסק בתורה בחצות הלילה באכסניה בעיר מחסיה, והיה שם בבית יהודי אחד שבא בשתי אמתחות של מלבושים. פתח רבי יהודה ואמר, (בראשית כח) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים - זוהי אבן השתיה שמשם נשתל העולם ועליה נבנה בית המקדש.

זקף רישיה ההוא יודאי ואמר לה האי מלה איך אפשר, והא אבן שתיה עד לא אתברי עלמא הות ומינה אשתיל עלמא, ואת אמרת והאבן הזאת אשר שמתי מצבה. דמשמע דיעקב שוי לה השתא דכתיב, (בראשית כח) ויקח את האבן אשר שם מראשותיו. ותו דיעקב בבית אל הוה והאי אבנא הות בירושלם.

הרים ראשו אותו יהודי ואמר לו, דבר זה איך אפשר? והרי אבן השתיה טרם שנברא העולם היתה, וממנה נשתל העולם, ואתה אמרת והאבן ה את אשר שמתי מצבה, שמשמע שיעקב שם אותה עכשו, שכתוב (שם) ויקח את האבן אשר שם מראשותיו? ועוד, שיעקב בבית אל היה, והאבן ה את היתה בירושלים.

רבי יהודה לא אסחר רישיה לגביה, פתח ואמר (עמוס ד) הכון לקראת אלקיך ישראל. וכתיב, (דברים כז) הספת ושמע ישראל. מלי דאורייתא בעיין כוונה. ומלין דאורייתא בעאן לאתתקנא בגופא ורעותא כחדא. קם ההוא יודאי ואתלבש, ויתב לגביה דרבי יהודה, ואמר זכאין אתון צדיקא דמשתדלי באורייתא יומא ולילי.

רבי יהודה לא סובב ראשו אליו, פתח ואמר, (עמוס ד) הכון לקראת אלהיך ישראל, וכתוב (דברים כז) הספת ושמע ישראל. דברי תורה צריכים כוונה, ודברי תורה צריכים להתתקן בגוף ורצון כאחד. קם אותו יהודי והתלבש, וישב אצל רבי יהודה ואמר, אשריכם הצדיקים שעוסקים בתורה יומם ולילה.

אמר ליה רבי יהודה השתא דכוונת גרמך, אימא מילך דנתחבר כחדא. דהא מלי דאורייתא בעיין תקונא דגופא ותקונא דלפא. ואי לאו בערסאי שכיבנא ובלבאי אמרנא מלין. אלא הא תנינן דאפילו חד דיתב ולעי באורייתא שכינתא אתחברת בהדיה, ומה שכינתא הכא ואנא שכיב בערסאי. ולא עוד אלא דבעיין צחותא.

אמר לו רבי יהודה, עכשו שפוננת עצמד, אמר דברך שנתחבר כאחד, שהרי דברי תורה צריכים תקוון הגוף ותקוון הלב, ואם לא - במטתי הייתי שוכב, ובלבי הייתי אומר דברים. אלא הרי שנינו, שאפלו אחד שיושב ועוסק בתורה, השכינה מתחברת עמו, ומה שכינה כאן ואני שוכב במטתי!! ולא עוד, אלא שצריכים צחות.

ותו דכל בר נש (אחרי מות סז א) דקם למלעי באורייתא מפלגו ליליא פד אתער רוח צפון (בפלגו דליליא) קודשא בריך הוא אתי לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן. והוא וכל צדיקיא דבגנתא פלהו צייתין (ליה וצייתין) לאלין מלין דנפקי מפומיה. ומה קודשא בריך הוא וכל צדיקיא מתעדנין למשמע מלי דאורייתא בשעתא דא ואנא אהא שכיב בערסאי. אמר ליה השתא אימא מילך.

ועוד, שכל בן אדם שקם לעסק בתורה מחצות הלילה, כשמתעוררת רוח צפון [בחצות הלילה], הקדוש ברוך הוא בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. והוא וכל הצדיקים שבגן, כלם מקשיבים [לו, ומקשיבים] לאותם דברים שיוצאים מפיו. ומה הקדוש ברוך הוא וכל הצדיקים שמתעדנים לשמע דברי תורה בשעה הזו, ואני אהיה שוכב במטתי!! אמר לו, כעת אמר דברך.

אמר ליה שאילנא על מה דאמרת בפסוקא דא (רזא דאבן שתיה דאמרת) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים דדא אבן שתיה. (השתא דציית למלי) היך אפשר, דהא אבן שתיה עד לא אתברי עלמא הות ומנה אשתיל עלמא, ואת אמרת אשר שמתי, דמשמע דייעקב שוי לה השתא. וכתיב ויקח את האבן אשר שם מראשותיו.

אמר לו, שאלתי על מה שאמרת בפסוק הזה [סוד של אבן השתיה שאמרת], והאבן ה את אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים, שזו אבן השתיה, [עכשו שמקשיב לדברי] איך אפשר? שהרי אבן השתיה טרם שנברא העולם היתה, וממנה נשתל העולם, ואתה אמרת אשר שמתי, שמשמע שיעקב שם אותה כעת, וכתוב ויקח את האבן אשר שם מראשותיו?

ותו דייעקב בבית אל הוה ואבנא דא הות בירושלם. אמר ליה כל ארעא דישראל אכפל תחותוי ונהוא אבן תחותיה הות. אמר ליה אשר שם כתיב. וכתיב והאבן הזאת אשר שמתי מצבה. אמר ליה אי ידעת מלה אימא לה.

ועוד, שיעקב בבית אל היה, והאבן הזו הייתה בירושלים. אמר לו, כל ארץ ישראל התקפלה תחתיו, ואותה אבן תחתיו הייתה. אמר לו, אשר שם פתוב, וכתוב והאבן ה את אשר שמתי מצבה. אמר לו, אם ידעת הדבר - אמר אותו.

פתח ואמר, (תהלים יז) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך. דוד מלפא חביבותא ודבקותא דיליה בהאי אבן הנה. ועלה אמר (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים הייתה לראש פנה. וכד בעא לאסתכלא בחיזו יקרא דמריה, נטל להאי אבן בידיה בקדמיתא ולבתר עייל.

פתח ואמר, (תהלים יז) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך. דוד המלך, החביבות והדבקות שלו הייתה באבן הזאת, ועליה אמר (שם קיח) אבן מאסו הבונים הייתה לראש פנה. וכשרצה להסתכל במראה כבוד רבונו, נטל אבן זו בידו בתחלה, ואחר כך נכנס.

בגין דכל מאן דבעי לאתחזאה קמי מריה, לא אעיל אלא בהאי אבן. דכתוב, (ויקרא יג) בזאת יבא אהרן אל הקדש. ודוד משבח גרמיה ואמר אני בצדק אחזה פניך. וכל אשתדלותיה דדוד לאתחזאה בהאי אבן כדקא יאות לגבי דלעילא.

משום שכל מי שרוצה להראות לפני רבונו, לא נכנס אלא עם אבן זאת, שכתוב (ויקרא יג) בזאת יבא אהרן אל הקדש. ודוד משבח עצמו ואומר, אני בצדק אחזה פניך. וכל השתדלותו של דוד להראות באבן זאת כראוי כלפי מעלה.

תא חזי, אברהם אתקין צלותא דצפרא ואודע טיבו דמאריה בעלמא. ואתקין ההיא שעתא בתקונייהא כדקא יאות דכתוב, (בראשית כב) וישכם אברהם בבקר. יצחק אתקין צלותא דמנחה ואודע בעלמא דאית דין ואית דיין דיכול לשזבא ולמידן עלמא.

בא ותראה, אברהם תקן תפלת הבקר והודיע טוב רבונו בעולם, ותקן אותה השעה בתקוניה כראוי, שכתוב (בראשית כב) וישכם אברהם בבקר. יצחק תקן תפלת מנחה, והודיע בעולם שיש דין ויש דיין שיכול להציל ולדון את העולם.

דף עב ע"ב

יעקב אתקין צלותא דערבית, ובגין צלותא דא דאתקין מה דלא אתקין בר נש מקדמת דנא כדקא יאות. בגין כד שפח גרמיה ואמר (דף עב ע"ב) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה. דעד ההיא שעתא לא שוי לה אחרא פותיה.

יעקב תקן תפלת ערבית, ובשביל התפלה הזו שתקן מה שלא תקן בן אדם מקדם לזה כראוי, לכן שפח את עצמו ואמר והאבן ה את אשר שמתי מצבה. שעד אותה שעה לא תקן אותה אחר כמותו.

ובגין כד ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה. מאי מצבה דהנה נפילה ואוקים לה. ויצוק שמן על ראשה. דהא ביעקב תלגא מילתא למעבד יתיר מכל בני עלמא. אתא רבי יהודה ונשקיה, אמר ליה וכל האי ידעת (והיד) ואת משתדל בסחורתא ומנח חיי עלמא. אמר ליה דהנה דחיקא לי שעתיא, ואית לי תרין בנין וקיימין כל יומא בבי רב ואנא אשתדלנא על מזוניהו ולמיהב לון אגר למורייהו בגין דישתדלון באורייתא.

ולכו ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אתה מצבה. מה זה מצבה? שהיתה נפולה, והקים אותה. ויצק שמן על ראשה. שהרי ביעקב תלוי הדבר לעשות יותר מכל בני העולם. בא רבי יהודה ונשקו. אמר לו, וכל זה ידעת, ואידך אתה עוסק בסחורה ומניח חיי עולם!! אמר לו, שדחוקה היתה לי השעה, ויש לי שני בנינים, ועומדים כל היום בבית הרב, ואני משתדל במזונם ולתת להם שכר למורם כדי שיעסקו בתורה.

פתח ואמר, (מלכים א ב) ושלמה ישב על כסא דוד אביו ותכון מלכותו מאד. מאי שבחא דא. אלא דאתקין אבן שתיה ושוי עלה קדש הקדשים וכדין ותכון מלכותו מאד. וכתוב, (בראשית ט) וראיתיה לזכור ברית עולם. דהא קודשא בריך הוא תיאובתא דיליה בה תדיר, ומאן דלא אתחזי בה לא אעיל קמי מאריה. ועל דא כתיב וראיתיה לזכור ברית עולם.

פָּתַח וְאָמַר, (מלכים א ב) וּשְׁלֹמֹה יָשָׁב עַל פֶּסֶא דְדָוִד אָבִיו וַתִּכְּנֹן מַלְכָּתוֹ מֵאֲדָם. מַה הוּא הַשֵּׁבִיחַ הַזֶּה? אֵלֶּא שֶׁהִתְקִין אָבִיו שְׁתִּיָּה וְשָׁם עָלֶיהָ קִדְּשׁ הַקְּדָשִׁים, וְאָז וַתִּכְּנֹן מַלְכָּתוֹ מֵאֲדָם. וְכָתוּב (בראשית ט) וּרְאִיתִיָּה לְזָכֹר בְּרִית עוֹלָם. שְׁהָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲשָׁקוֹ בָּהּ תִּמְיֵד, וּמִי שֶׁלֹּא נִרְאָה עִמָּה, לֹא נִכְנָס לְפָנָיו רַבּוֹנוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב וּרְאִיתִיָּה לְזָכֹר בְּרִית עוֹלָם.

וּרְאִיתִיָּה. מֵאִי וּרְאִיתִיָּה, רָזָא הוּא כְּמָא דְאֵתְּ אָמַר (יחזקאל ט) וְהִתְנִיַתְּ תִּינוֹ עַל מִצְחוֹת וְגוֹי. לְאֵתְּחַזְּאָה עֲלֵיָּהּ. וְאִיכָּא דְאָמְרִי דָּא רְשִׁימוֹ דְאֵתְּ קִדְּשֵׁא דִי בְּבִשְׂרָא.

וּרְאִיתִיָּה, מַה זֶה וּרְאִיתִיָּה? סוּד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל ט) וְהִתְנִיַתְּ תִּינוֹ עַל מִצְחוֹת וְגוֹי, לְהִרְאוֹת עֲלֵיָּהֶם. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים, זֶה רֶשֶׁם הָאוֹת הַקְּדוֹשׁ שֶׁבְּבִשְׂרָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְדַאי כֻּלָּא הוּא. (ד"א הכ"י) אֲבָל הָאִי קִשְׁתָּ דְאֵתְּחַזִּי בְּעֵלְמָא בְּרָזָא עֲלָאָה קִיִּימָא. וְכַד יִפְקוּן יִשְׂרָאֵל מִן גְּלוּתָא זְמִינָא הָאִי קִשְׁתָּ לְאֵתְּקִשְׁטָא בְּגוּוֹנוֹי כְּכֹלָה דָּא דְמִתְקִשְׁטָא לְבַעֲלָהּ. אָמַר לִיהּ הֵהוּא יוֹדַאי כְּדָּ אָמַר לִי אַבָּא כַּד הָוָה מְסַתְּלַק מֵעֵלְמָא (אמר לי) לֹא תִצְפִּי לְרַגְלֵי דְמִשְׁיַחָא עַד דְיִתְחַזִּי הָאִי קִשְׁתָּ בְּעֵלְמָא (ד"א ל"ג בעננא) מִתְקִשְׁטָא בְּגוּוֹנֵי נְהִירִין וַיִּתְנַהֵר לְעֵלְמָא. וַיְכַדִּין צְפִי לִיהּ לְמִשְׁיַח.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְדַאי הַכֹּל הוּא. [כ"ד] אֲבָל קִשְׁתָּ זוֹ שֶׁנִּרְאִיתָ בְּעוֹלָם עוֹמֶדֶת בְּסוּד עֲלִיוֹן, וְכִשְׁיִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִהַגְּלוּת, עֲתִידָה קִשְׁתָּ זוֹ לְהִתְקִשְׁטֵי בְּגוּוֹנֵים כְּכֹלָה הַזֶּה שֶׁמִּתְקִשְׁטֵי לְבַעֲלָהּ. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ יְהוּדִי, כְּדָּ אָמַר לִי אַבָּא, כְּשֶׁהָיָה מְסַתְּלַק מִהָעוֹלָם, [אמר לי] אֵל תִּצְפֶּה לְרַגְלֵי מִשְׁיַח עַד שֶׁתִּרְאֶה קִשְׁתָּ זוֹ בְּעוֹלָם [בענן] מִקִּשְׁטֵי בְּגוּוֹנֵים מְאִירִים וַיּוֹאֵר לְעוֹלָם, וְאָז צִפֶּה לְמִשְׁיַח.

מְנַלן, דְּכַתִּיב וּרְאִיתִיָּה לְזָכֹר בְּרִית עוֹלָם. וְהַשְׁתָּא דְאֵתְּחַזִּיא בְּגוּוֹנֵין חֲשׂוּכִין מִתְחַזִּיא לְדוּכְרָנָא (וְהִיא לְזִכּוֹר) דְּלֹא יִיְתִי מִבּוּל. אֲבָל בְּהֵיא זְמַנָּא אֵתְּחַזִּיא בְּגוּוֹנֵין נְהִירִין וּמִתְקִשְׁטָא בְּתִקּוּנָא כְּכֹלָה דְמִתְקִשְׁטָא לְבַעֲלָהּ וַיְכַדִּין לְזָכֹר בְּרִית עוֹלָם וַיִּדְכָּר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְהָאִי בְּרִית דְאִיהוּ בְּגְלוּתָא וַיִּקִּים לָהּ מַעֲפָרָא הֵדָּא הוּא דְכַתִּיב, (הושע ג) וּבִקְשׂוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דָּוִד מִלְּכָם. וְכַתִּיב, (ירמיה ל) וְעַבְדוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דָּוִד מִלְּכָם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם, אֲשֶׁר אָקִים מַעֲפָרָא כְּמָא דְאֵתְּ אָמַר, (עמוס ט) אָקִים אֶת סִפְתַּי דָּוִד הַנוֹפֶלֶת. וְעַל דָּא וּרְאִיתִיָּה לְזָכֹר בְּרִית עוֹלָם וּלְאִקְמָא לָהּ מַעֲפָרָא.

מַנִּין לָנוּ? שְׁפָתוֹב וּרְאִיתִיהָ לְזָכַר בְּרִית עוֹלָם. וְכַעַת שְׁנִרְאִית בְּגוֹנִים חֲשׂוֹכִים, נִרְאִית לְזָכְרוֹן [וְהִיא לִזְכָּר] שְׁלֹא יבֹא מְבוּל. אֲבָל בְּאוֹתוֹ זְמַן נִרְאִית בְּגוֹנִים מְאִירִים וּמְקַשְׁטֵת בְּתַקוּן כְּמוֹ כְּלֵה שְׁמִתְקַשְׁטֵת לְבַעֲלָהּ, וְאִזּוֹ לְזָכַר בְּרִית עוֹלָם, וְיִזְכָּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת שֶׁהִיא בְּגִלוּת וְיִקְיָמָה מִהֶעֱפָר. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (הוֹשֵׁעַ א) וּבִקְשׂוֹ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דְּוִיד מֶלֶכָם. וְכַתוּב (יִרְמִיָּה ל) וְעַבְדוֹ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דְּוִיד מֶלֶכָם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם. אֲשֶׁר אָקִים מֵעַכְפָּר. כְּמוֹ שְׁנִאָמַר (עַמּוֹס ט) אָקִים אֶת סִכַּת דְּוִיד הַנִּפְלֵת. וְעַל זֶה וּרְאִיתִיהָ לְזָכַר בְּרִית עוֹלָם וְלִהְיָמָה מִהֶעֱפָר.

וְאָמַר הָכִי אָבִא דְבָגִין כֶּךָ אֲדַכְּרָ בְּאוֹרֵייתָא פּוֹרְקָנָא דִּישְׂרָאֵל וְדַכּוֹרְנָא דִּילָהּ. וְדָא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה נד) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבּוֹר מִי נַח עוֹד עַל הָאָרֶץ כִּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקְצוֹף עַלִּיד וּמִגְעָר כֶּךָ :

וְאָמַר כֶּךָ אָבִא, שְׁמִשׁוּם כֶּךָ נִזְכָּרָה בְּתוֹרָה גְּאֵלַת יִשְׂרָאֵל וְזַכְרוֹנָהּ. וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב (ישעיה נד) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרָ מִי נַח עוֹד עַל הָאָרֶץ כִּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקְצוֹף עַלִּיד וּמִגְעָר כֶּךָ.

וַיְהִיו בְּנֵי נַח הַיּוֹצְאִים מִן הַתְּבָה. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר כִּינּוֹן דְּכְּתִיב וַיְהִיו בְּנֵי נַח. אֲמַאי אָמַר הַיּוֹצְאִים מִן הַתְּבָה. וְכִי בְּנִין אַחֲרָנִין הָיוּ לִיהָ דְלָא נִפְקִי מִן תִּיבּוֹתָא. אָמַר לִיהָ רַבִּי אָבִא אִין. דְּהָא לְבַתֵּר אוֹלִידוֹ בְּנֵי בְּנִין. דְּכְּתִיב וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת שֵׁם וְגוֹי. וְאִנּוּן לֹא נִפְקִי מִגּוֹ תִיבּוֹתָא. וּבָגִין כֶּךָ כְּתִיב הַיּוֹצְאִים מִן הַתְּבָה שֵׁם חָם וְיִפְתָּ.

וַיְהִיו בְּנֵי נַח הַיּוֹצְאִים מִן הַתְּבָה. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כִּינּוֹן שְׁפָתוֹב וַיְהִיו בְּנֵי נַח, לָמָּה אָמַר הַיּוֹצְאִים מִן הַתְּבָה? וְכִי בְּנִים אַחֲרִים הָיוּ לוֹ שְׁלֹא יֵצְאוּ מִהַתְּבָה? אָמַר לוֹ רַבִּי אָבִא, כִּן, שְׁהָרִי אַחַר כֶּךָ הוֹלִידוֹ בְּנֵי בְּנִים, שְׁפָתוֹב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת שֵׁם וְגוֹי, וְהֵם לֹא יֵצְאוּ מִהַתְּבָה. וְלָכֵן כְּתוּב הַיּוֹצְאִים מִן הַתְּבָה שֵׁם וְחָם וְיִפְתָּ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר אֵילּוֹ הוֹינָא שְׁכִיחַ בְּעֵלְמָא כִּד יְהִיב קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא סַפְרָא דְחַנוּךְ בְּעֵלְמָא וְסַפְרָא דְאָדָם, אֲתַקִּיפְנָא דְלָא יִשְׁתַּכְּחוּן בִּינֵי אֲנָשָׁא, בָּגִין דְלָא חִיִּישׁוּ כָּל חַכְמָאן לְאִסְתַּכְּלָא בְּהוּ וְטַעֲנוּ בְּמַלְיָן אַחֲרָנִין לְאַפְקָא מִרְשׁוֹ עֲלָאָה לְרְשׁוֹ אַחֲרָא. וְהַשְׁתָּא הָא חַפְיָמִי עֲלָמָא יִדְעִין מַלְיָן וְסַתְּמִין לוֹן וּמִתְתַּקְּפִי בְּפוּלְחָנָא דְמַאֲרִיהוֹן.

רבי שמעון אמר, אלו הייתי מצוי בעולם כשנתן הקדוש ברוך הוא ספרו של חנוך בעולם וספרו של אדם, הייתי מתחזק שלא ימצאו בין האנשים, כי לא חששו כל החכמים להסתכל בהם וטעו בדברים אחרים להוציא מרשות עליונה לרשות אחרת, וכעת הנה חכמי העולם יודעים דברים ומסתירים אותם ומתחזקים בעבודת רבונם.

והאי קרא אשכחנא ברזא דרזין. (תוספתא) דכד אתער חדנה דכל חדון טמירא סתימא סבתא דסבתין אנהיר מניה נהירו דקיק. חדנה דכל חדון נהיר לימינא במשח רבות עלאה. ונהיר לשמאלא בחדונה דחמרא טב, נהיר לאמצעיטא בחדונה (ד"א דארגוונא) דתרין סטרין. רוח אתער ורוח סלקא ואתייהיב ברוחא.

ופסוק זה מצאתי בסוד הסודות [תוספתא], שכשמעורר חדות כל החדות הטמיר הנסתר, זקן הזקנים מאיר ממנו אור דקיק. חדות כל החדות מאיר לימין בשמן משחה עליון, ומאיר לשמאל בחדות היין הטוב, מאיר לאמצע בחדונה [של הארגמן] של שני צדדים. רוח מתעוררת ורוח עולה ונתן ברוח.

דף עג ע"א

דבקו דא בדא. תלת עאלין בתלת. מגו תלת נפקא חד ברית דדבקה בברית. אתעברת רוח דסלקא, מתעברת מניה. כד אתייהיבת בתרין סטרין אתדבקו רוחא ברוחא (דף עג ע"א) ומתעברן מתלת בנין. ונח ותיבה נפקו מנייהו תלתא, כגוונא דתלתא (דלתתא) עלאין, ואלין אנון דנפקו מגו תיבותא שם וחס ויפת. שם דבסטר ימינא, חס דבסטר שמאלא. יפת ארגוונא דכליל לון.

דבקים זה בזה. שלש נכנסים לשלש. מתוך שלש יוצאת ברית אחת שדבקה בברית. עוברת הרוח העולה ומתעברת ממנו. כשנתנת בשני צדדים, נדבקים רוח ברוח, ומתעברות משלשה בנין. ונח ותיבה יצאו מהם שלשה, כמו שלשת העליונים, ואלה הם שיצאו מתוך התבה - שם וחס ויפת. שם שבצד ימין, חס שבצד שמאל, יפת ארגמן שכולל אותם.

וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן. זִוְהֶמָּא דְדִהֲבָא תְנַחוּת קְסִטִיפִין. אֲתַעְרוּתָא דְרוּחָא
מְסֻמָּא דְנַחֲשׁ קְדֻמָּאָה. וּבְגִין כְּדָּ רְשִׁים וְאָמַר, וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן. דְּאִיִּיתִי
לְוֹטִין עַל עֲלָמָא. הֵהוּא כְנָעַן דְּאֲתַלְטִיָּא. הֵהוּא כְנָעַן דְּאֲחֻשִׁידָּ אֲנָפִי בְרִיין.

וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן, זִהְמַת הִזְהַב תַּחַת סִיגִים. הִתְעוּרוּת רֹחַ
הַטְּמָאָה שֶׁל נַחֲשׁ הַקְּדֻמוֹנִי. וְלָכֵן רְשִׁים וְאָמַר, וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן.
שֶׁהִבִּיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. אוֹתוֹ כְנָעַן שֶׁהִתְקַלַּל, אוֹתוֹ כְנָעַן שֶׁהֲחֻשִׁידָּ
פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת.

וּבְגִין כְּדָּ (כִּלְהוּ) לָא נָפִיק מְגוּ פְלִלָּא דְכִלְהוּ אֶלָּא דָּא דְכִתִּיב וְחָם הוּא אָבִי
כְנָעַן. הֵהוּא דְּאֲחֻשִׁידָּ עֲלָמָא, וְלָא כְתִיב בְּכִלְלָא דָּא וְשֵׁם הוּא אָבִי כְּדָּ אוֹ
יִפְתַּת הוּא אָבִי כְּדָּ, אֶלָּא מִיַּד קַפְצָּ וְאָמַר וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן. וְדֹאִי.

וְלָכֵן [כִּלְהוּ] לָא יֵצֵא מִפְּלִלָּא כְּלָם, אֶלָּא זֶה שֶׁכְּתִיב וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן,
אוֹתוֹ שֶׁהֲחֻשִׁידָּ אֶת הָעוֹלָם, וְלָא כְתִיב בְּכִלְלָא זֶה וְשֵׁם הוּא אָבִי כְּדָּ אוֹ
יִפְתַּת הוּא אָבִי כְּדָּ, אֶלָּא מִיַּד קַפְצָּ וְאָמַר וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן. וְדֹאִי.

וְעַל דָּא כְּדָּ אֲתָא אַבְרָהָם מַה כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית יב) וַיַּעֲבֵר אַבְרָם בְּאֶרֶץ. דְּעַד לָא
הָוָה קִיּוּמָא דְּאַבְרָהָן וְלָא אָתוּ זִרְעָא דְיִשְׂרָאֵל בְּעֲלָמָא, דִּיפּוֹק שְׂמָא דָּא
וַיִּיעוֹל שְׂמָא עֲלָאָה קְדִישָׁא. כְּדָּ הוּוּ זְכָאִין יִשְׂרָאֵל אֶקְרִי אֶרְעָא עַל שְׂמָא דָּא
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כְּדָּ לָא זְכוּ אֶקְרִי אֶרְעָא עַל שְׂמָא אַחְרָא, אֶרֶץ כְּנָעַן.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁבָּא אַבְרָהָם, מַה כְּתִיב? (בְּרֵאשִׁית יב) וַיַּעֲבֵר אַבְרָם בְּאֶרֶץ.
שְׂעֵדִין לָא הָיָה קִיּוּם שֶׁל הָאֲבוֹת וְלָא בָּאוּ זִרְעָא שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם שְׂיֵצֵא
הַשֵּׁם הַזֶּה וַיִּכְנַס שֵׁם עֲלִיוֹן קְדוֹשׁ. כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל צְדִיקִים, נִקְרְאָה
הָאֶרֶץ עַל הַשֵּׁם הַזֶּה - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁלֹּא זְכוּ, נִקְרְאָה הָאֶרֶץ עַל שֵׁם
אַחַר - אֶרֶץ כְּנָעַן.

וְעַל דָּא כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית ט) וַיֹּאמֶר אַרְוִיר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יְהִיָּה לְאַחִיו. דְּאִיהוּ
אִיִּיתִי לְוֹטִין עַל עֲלָמָא. וּבְנַחֲשׁ מַה כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית ג) אַרְוִיר אֲתָהּ מְכַל
הַבְּהֵמָה. הִיִּינוּ דְכִתִּיב עֶבֶד עֲבָדִים. וְעַל דָּא כְּתִיב שֵׁם חָם וַיִּפְתַּת. תְּלַת אֲלִין
בְּנֵי נַח הַיּוֹצְאִים מִן הַתִּיבָה כְּדִקְאֻמְרִין :

וְעַל זֶה כְּתִיב (שֵׁם ט) וַיֹּאמֶר אַרְוִיר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יְהִיָּה לְאַחִיו. שֶׁהוּא
הִבִּיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. וּבְנַחֲשׁ מַה כְּתִיב? (שֵׁם ג) אַרְוִיר אֲתָהּ מְכַל

הַבְּהֵמָה, הֵינּוּ מֵה שְׁפָתוֹב עֶבֶד עֲבָדִים. וְעַל זֶה כָּתוּב שֶׁסּוּד וְחֵם וְיִפְתָּ.
שְׁלֹשֶׁת אֱלֹהִים בְּנֵי נֹחַ הַיּוֹצֵאִים מִן הַתֵּבָה, כְּמוֹ שְׂאֵמֶרְנוּ.

שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים בְּנֵי נֹחַ. קִיּוּמָא דְכָל עֲלָמָא, קִיּוּמָא דְרְזָא עֲלָאָה. וּמֵאֵלָה נִפְצָה
כָּל הָאָרֶץ. הֵינּוּ רְזָא (דא) דְתַלְתָּ גְוֹנִין עֲלָאִין. דְכַד הָהוּא נִהַר דְנִגִּיד וְנִפְיִק
אֲשִׁקִי לְגַנְתָּא בְּחִילָא דְתַלְתָּ אֲלִין עֲלָאִין. וּמִתַּמֶּן אֲתַפְרָשׁוּ גְוֹנִין דְלַתַּתָּא
כָּל חַד וְחַד כְּלִיל בְּחִבְרִיה, לְאַחַזָּא דִיקְרָא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתַפְשֵׁט
לְעִילָא וְתַתָּא, וְאִיהוּ חַד בְּעֲלָאִי וְתַתָּאִי.

שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים בְּנֵי נֹחַ, הַקִּיּוּם שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, הַקִּיּוּם שֶׁל סוּד עֲלִיוֹן.
וּמֵאֵלָה נִפְצָה כָּל הָאָרֶץ, הֵינּוּ סוּד (וה) שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הַגְּוֹנִים הָעֲלִיוֹנִים.
שְׁכַשְׂאוֹתוֹ נִהַר שְׁשׁוּפֵעַ וְיוֹצֵא, מִשְׁקָה אֶת הַגֶּן בְּכַח שֶׁל שְׁלֹשֶׁת
הָעֲלִיוֹנִים הַלְלוּ. וּמִשָּׁם נִפְרָדִים הַגְּוֹנִים שְׁלֵמָטָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּלוּל
בְּחִבְרוֹ, לְהִרְאוֹת שְׁכַבּוּד הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא הַתַּפְשֵׁט לְמַעְלָה וּלְמַטָּה,
וְהוּא אֶחָד בְּעֲלִיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר תַּלְתָּ גְוֹנִין אֲלִין בְּכָל אֲנוּן דְאַתְיִין מִסְטֵר דְקְדוּשָׁה,
וּמִחִיזוּ דְתַלְתָּ גְוֹנִין אֲלִין מִתַּפְרָשָׁאן לְכָל אֲנוּן דְאַתְיִין מִסְטֵרָא דְרוּחָא
אַחְרָא. וְכַד תַּסְתַּכַּל בְּרְזָא דְדַרְגִין תַּשְׁכַּח הַיָּד מִתַּפְרָשָׁן גְוֹנִין לְכָל אֲנוּן
סְטֵרִין עַד דְעֵיילִין לְתַתָּא בְרְזָא דְאֲנוּן שְׁבַעָה וְעֶשְׂרִין צְנוּרִין (סטרין) דְדִשִׁי
דְחִפִּין לְתַהוּמִי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלֹשֶׁת הַגְּוֹנִים הַלְלוּ בְּכָל אוֹתָם שְׁבָאִים מִצַּד
הַקְּדוּשָׁה, וּמִמְרָאָה שֶׁל שְׁלֹשֶׁת גְּוֹנִים אֵלוּ נִפְרָדִים לְכָל אוֹתָם שְׁבָאִים
מִצַּד הַרוּחַ הָאַחְרֵת, וּכְשֶׁתַּסְתַּכַּל בְּסוּד הַדְּרָגוֹת תִּמְצָא אֵיךְ נִפְרָדִים
הַגְּוֹנִים לְכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים, עַד שֶׁנִּכְנָסִים לְמַטָּה בְּסוּד שֶׁל אוֹתָם
עֶשְׂרִים וְשֶׁבַעָה הַצְּנוּרוֹת, [הצדדים] שֶׁל הַדְּלָתוֹת שְׁמַכְסִים אֶת
הַתַּהוּמוֹת.

וְכֹלָא יְדִיעָא לְחַכְמֵי עֲלִיוֹנִין. זַכָּאָה חוּלְקָהוֹן דְצַדִּיקֵיָא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ
הוּא אֲתַרְעֵי בִיקְרִיהוֹן וְגַלִּי לוֹן סְתָרִין עֲלָאִין דְחַכְמָתָא, עֲלִיָּהוּ כְּתִיב,
(תהלים כה) סוּד יִי לִירְאִיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם.

וְהַסֵּל יְדוּעַ לְחַכְמֵי עֲלִיוֹנִים. אֲשֶׁרִי חֲלַקְסָם שֶׁל הַצְּדִיקִים שֶׁהַקְּדוּשָׁה
בְּרוּךְ הוּא רוּצָה בְּכַבּוּדָם וְגַלָּה לָהֶם סְתָרֵי חֲכָמָה עֲלִיוֹנִים, עֲלִיָּהֶם
כְּתוּב (תהלים כה) סוּד ה' לִירְאִיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם.

פִּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר (ישעיה כה) יי אֱלֹהֵי אֶתְּה אֲרוֹמְמֶךָ אוֹדָה שְׁמֶךָ כִּי עֲשִׂיתָ פֶּלֶא עֲצוֹת מִרְחוֹק אֲמוּנָה אֱמוֹן. כִּמָּה אֵיךְ לֹון לְבַנִּי נִשָּׂא לְאַסְתִּיפְלָא בִּיקְרָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּלְשִׁבְחָא לִיקְרִיָה. בְּגִין דְכָל מָאן דְיִדְעַ לְשִׁבְחָא לְמַאֲרִיָה כְּדָקָא יְאוֹת, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד לִיָה רְעוּתִיָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְאִסְגִּי בְּרַכָּאן לְעִילָא וְתַתָּא.

פִּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה כה) ה' אֱלֹהֵי אֶתְּה אֲרוֹמְמֶךָ אוֹדָה שְׁמֶךָ כִּי עֲשִׂיתָ פֶּלֶא עֲצוֹת מִרְחוֹק אֲמוּנָה אֱמוֹן. כִּמָּה יֵשׁ לְבַנִּי אָדָם לְהַסְתִּיפְלָא בְּכַבּוּד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּלְשִׁבְחָא לְכַבּוּדוֹ, מִשּׁוּם שְׁכָל מִי שִׁיּוּדְעַ לְשִׁבְחָא אֶת רַבּוֹנוֹ כְּרַאוּי, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ, וְלֹא עוֹד - אֶלָּא שְׁמַרְבָּה בְּרַכּוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעַל דָּא מָאן דְיִדְעַ לְשִׁבְחָא לִיָה לְמַאֲרִיָה וּלְיַחְדָּא שְׁמִיָה, חֲבִיב הוּא לְעִילָא וְחֲמִיד לְתַתָּא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁתַּבַּח בֵּיָה (נִיָּא בִּיקְרִיָה), וְעִילִיָה כְּתִיב, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עֲבָדִי אֶתְּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְּפָאֵר :

וְעַל כֵּן, מִי שִׁיּוּדְעַ לְשִׁבְחָא אֶת רַבּוֹנוֹ וּלְיַחְדָּא אֶת שְׁמוֹ, חֲבִיב הוּא לְמַעְלָה וְנַחֲמִיד לְמַטָּה, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁתַּבַּח בּוֹ [בְּכַבּוּדוֹ], וְעִלְיוֹ כְּתוּב (שם מט) וַיֹּאמֶר לִי עֲבָדִי אֶתְּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְּפָאֵר.

וַיַּחֲלֵ נַח אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כֶּרֶם. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי. חַד אָמַר מִגֵּן עֵדֶן (אֲתֵרַכְבָּת) אֲתֵתְרַכָּת וְנִצִּיב לָהּ הָקָא. וְחַד אָמַר בְּאַרְעָא הוֹת וְעַקֵּר לָהּ וְשִׁתַּל לָהּ, וּבִהָהוּא יוֹמָא עֲבַדַת אֵיבִין וְנִיצַת לְבַלְבִּין וְעַנְבִּים וְהוּהוּ סַחִיט לָהּ וְשִׁתִּי מִן חֲמָרָא וְרוּי.

וַיַּחֲלֵ נַח אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כֶּרֶם. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי. אֶחָד אָמַר מִגֵּן עֵדֶן [נֲתֵרַכְבָּה] גִּרְשָׁה וְנִטַּע אוֹתָהּ כָּאן. וְאֶחָד אָמַר בְּאַרְץ הַיְיָתָה, וְעַקֵּר אוֹתָהּ וְשִׁתַּל אוֹתָהּ, וּבְאוֹתוֹ יוֹם עֲשִׂתָה פְרוֹת וְנִצְנְצוּ לְבָלוּבִים וְעַנְבִּים, וְהָיָה סוּחַט אוֹתָהּ וְשׁוֹתָהּ מִהֵינִן וּמִשִּׁתְּפֵר.

רבי שמעון אמר רזא דחכמתא איהו הכא בהאי קרא. כד בעא נח למבדק
בההוא חובא דבדק אדם הראשון. לאו לאתדבקא ביה, אלא למנדע
ולאתקנא עלמא ולא יכיל. סחט ענבים למבדק בההוא פרום. פיון דמטא
להאי, (ד"א כדיו) וישפך ויתגל. ולא הוה ליה חילא למיקם. ובגין כך ויתגל
גלי פרצה דעלמא דהוה סתים. בתוך אהלה כתיב בה"א. ועל דא כתיב
ואל תקרב אל פתח ביתה. בתוך (דף עג ע"ב) אהלה דההוא פרום.

רבי שמעון אמר, סוד החכמה הוא כאן בפסוק הזה. כשרצה נח לבדק
באותו חטא שבדק אדם הראשון - לא כדי להתדבק בו, אלא לדעת
ולתקן העולם, ולא יכל. סחט ענבים לבדק באותו פרום. פיון שהגיע
לזה, [רא] וישפך ויתגל, ולא היה לו פח לעמוד. ולכן ויתגל, גלה פרצה
של העולם שהיתה נסתרת. בתוך אהלה, כתיב בה"א. ועל זה כתיב
ואל תקרב אל פתח ביתה. בתוך אהלה של אותה פרום.

כגוונא דא בני אהרן דתנינן שתויי יין הוו. וכי מאן יהיב לון חמרא בההוא
אתר למשתי. אי סלקא דעתך דאנון חציפין הוו דרוו חמרא. לאו הכי,
אלא ודאי מההוא חמרא רוו דכתיב, (ויקרא י) ויקריבו לפניי יי אש זרה.
כתיב הכא אש זרה וכתוב התם (משלי ז) לשמרך מאשה זרה וכלא חד מלה.

כמו זה בני אהרן ששנינו שהיו שתויי יין, וכי מי נתן להם יין באותו
מקום לשתות? אם תעלה בדעתך שהיו חצופים ששתו יין - לא כך!
אלא ודאי מאותו יין שתו, שכתוב (ויקרא י) ויקריבו לפניי ה' אש זרה.
כתוב כאן אש זרה, וכתוב שם (משלי ז) לשמרך מאשה זרה. והכל דבר
אחד.

וכן כגוונא דא וישת מן היין וישפך ויתגל. ועל דא אתער חס אבי כנען
כמה דאתמר ואתיהיב אתר לכנען לשלטאה, ומאי דהוה הדין צדיק ברזא
דברית סרסו. ותניא דאעבר מיניה ההוא קיומא.

וכך כמו זה וישת מן היין וישפך ויתגל. ועל זה התעורר חס אבי כנען,
כמו שנתבאר, ונתן מקום לכנען לשלט. ומה שהיה זה צדיק בסוד
הברית, סרס אותו. ושנינו, שהעביר ממנו אותו קיום.

ובגין כך אמר ארור דהא לווטין אתערו בקדמיתא על ידיה בעלמא. (ועל
דא ויאמר ארור כנען דהא לווטין ייתון על עלמא כקדמיתא). עבד עבדים יהיה כמא דאת
אמר ארור אתה מפל הבהמה וגו'. כלא יתתקן לזמנא דאתי והוא לא

יִתְתֶּקֶן. וְכֵלָא יִפְקֹון לְחִירוֹ וְהוּא לֹא יִפּוּק. וְרָזָא אִיהוּ לְאַנוּן דִּידְעֵי אֲרַחוּי וּשְׁבִילֵי דְאוּרֵייתָא.

וְלָכוּן אָמַר אַרוּר, שְׁהָרִי הַקְלָלוֹת הַתְּעוֹרְרוּ בְּתַחֲלָה עַל יְדוֹ בְּעוֹלָם. נֹעַל זֶה וַיֹּאמֶר אַרוּר כְּנַעַן, שֶׁהָרִי קִלְלוֹת יִבְאוּ עַל הָעוֹלָם כְּבַתְחִלָּה. עֶבֶד עֶבְדִּים יִהְיֶה, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר אַרוּר אַתָּה מְכַל הַבְּהֵמָה וְגו'. הַכֹּל יִתְקַן לְעֵתִיד לְבָא, וְהוּא לֹא יִתְקַן. וְכֵלָם יֵצְאוּ לְחֵירוֹת, וְהוּא לֹא יֵצֵא. וְסוּד הוּא לְאוֹתָם שְׂיֻדְעֵים דְרַכֵּי וּשְׁבִילֵי הַתּוֹרָה.

פְּתַח וְאָמַר (תְּהִלִּים נא) כִּי פִשְׁעֵי אֲנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי נִגְדִי תָמִיד. כְּמָה אֵית לִוּן לְבַנְי נְשָׂא לְאַסְתִּמְרָא מְחוּבֵייהוּ מְקַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּהָא לְבַתְר דְּחֻטָּא בְּר נֶשׁ רְשִׁים הוּא חוּבִיָּה לְעֵילָא וְלֹא אֲתַמְחֵק בְּר בְּתוּקְפָא דְתִיּוּבְתָא סָגִיא. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (ירמיה ב) כִּי אִם תִּכְבְּסִי בְּנִתְר וְתִרְבִּי לָךְ בּוֹרִית נְכַתְּם עֹנֵד לְפָנַי.

פְּתַח וְאָמַר, (תְּהִלִּים נא) כִּי פִשְׁעֵי אֲנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי נִגְדִי תָמִיד. כְּמָה יֵשׁ לְבַנְי אָדָם לְהַשְׁמִיר מִחַטָּאֵיהֶם לְפָנַי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁהָרִי אַחַר שְׁחָטָא אָדָם, רְשׁוּם חֻטָּאוֹ לְמַעְלָה וְלֹא נִמְחָק, רַק בְּכַח שְׁל תְּשׁוּבָה רַבָּה, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (ירמיה ב) כִּי אִם תִּכְבְּסִי בְּנִתְר וְתִרְבִּי לָךְ בּוֹרִית נְכַתְּם עֹנֵד לְפָנַי.

תָּא חֲזִי, כִּינּוֹן דְּחָב בְּר נֶשׁ קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זְמַנָּא חֲדָא עֲבִיד רְשִׁימוּ. וְכַד חָב בֵּיה זְמַנָּא תִּנְיִנָּא אֲתַתְּקַף הָהוּא רְשִׁימוּ יִתִּיר. חָב בֵּיה זְמַנָּא תְּלִיתָאָה אֲתַפְּשֵׁט הָהוּא כְּתַמָּא מְסֻטְרָא דָּא לְסֻטְרָא דָּא, כְּדִין כְּתִיב נְכַתְּם עֹנֵד לְפָנַי.

בֵּא רָאָה, כִּינּוֹן שְׁחָטָא אָדָם לְפָנַי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פְּעַם אַחַת - עוֹשָׂה רְשָׁם. וְכִשְׁחָטָא בּוֹ פְּעַם שְׁנִיָּה - מִתְחַזֵּק יוֹתֵר אוֹתוֹ הַרְשָׁם. חֻטָּא בּוֹ פְּעַם שְׁלִישִׁית - מִתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ הַכְּתָם מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, וְאִז כְּתוּב נְכַתְּם עֹנֵד לְפָנַי.

תָּא חֲזִי, דְּוֹד מְלַכָּא כִּינּוֹן דְּחָב קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל עֶסְקָא דְּבֵת שֶׁבַע, חֲשִׁיב דְּהָהוּא חוּבָא אֲתַרְשִׁים עֲלֵיהּ לְעֵלְמִין. מַה כְּתִיב, (שְׁמוּאֵל ב יב) גַּם יִי הַעֲבִיר חֻטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. (קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא) אֲעֲבֵר הָהוּא רְשִׁימוּ מְקַמֵּיהּ.

בא ראה, כיון שחטא דוד המלך לפני הקדוש ברוך הוא על העסק של
בת שבע, חשב שאותו חטא נרשם עליו לעולמים. מה כתוב? (שמואל ב'
יב) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. העבר אותו הרשם מלפניו.

אמר ליה רבי אבא והא תנינן דבת שבע דיליה דדוד מלכא הות מן יומא
דאתברי עלמא, אמאי יהבה קודשא בריך הוא לאוריה החתי מן קדמת
דנא. אמר ליה הכי אורחוי דקודשא בריך הוא אף על גב דאתתא אזמינא
ליה לבר נש למיהוי דיליה, אקדים אחרא ונסיב לה עד דמטא זמניה
דהאי. כיון דמטא זמניה, אתדחייא האי דנסיב לה מקמי האי אחרא
דאתי לבתר ואסתלק מעלמא. וקשי קמיה קודשא בריך הוא לאעברא
ליה מעלמא עד לא מטי זמניה מקמי האי אחרא.

אמר לו רבי אבא, והרי שנינו שבת שבע היתה של דוד המלך מיום
שנברא העולם, למה נתן אותה הקדוש ברוך הוא לאוריה החתי
מקדם לזה? אמר לו, כך דרכו של הקדוש ברוך הוא - אף על גב
שמזמנת לבן אדם להיות שלו, מקדים אחר ונושא אותה עד שמגיע
זמנו של זה. כיון שהגיע זמנו, נדחה זה שנשא אותה מלפני האחר
הזה שבא אחר כך ומסתלק מהעולם, וקשה לפני הקדוש ברוך הוא
להעבירו מהעולם כשעדין לא הגיע זמנו מלפני האחר הזה.

ורזא דבת שבע דאתיהיבת לאוריה החתי (כדאמרן) בקדמיתא, פויק ודוק
ותשכח. אמאי אתיהיבת ארעא קדישא לכנען עד לא ייתון ישראל.
ותשכח מלה דא. וכלא רזא חדא איהו ומלה חדא.

וסוד שבת שבע שנתנה לאוריה החתי [כפי שאמרנו] בתחלה, צא ודיק
ותמצא למה נתנה הארץ הקדושה לכנען בטרם שבאו ישראל,
ותמצא דבר זה. והכל סוד אחד הוא ודבר אחד.

תא חזי, דוד אף על גב דאודי על חוביה ותב בתיובתא, לא אעדי לביה
ורעותיה מאנון חובין דחב, וימה הוא חובא דבת שבע, בגין דדחיל עלייהו
תדיר דילמא גרים חד מנייהו ויקטרג עליה בשעתא דסכנה. ובגין כך לא
אנשי לון מיניה ומרעותיה.

בא ראה, דוד, אף על גב שהודה על חטאו ושם בתשובה, לא הסיר
מלבו ורצונו מאותם חטאים שחטא וימאותו חטא של בת שבע, כי

פחד עליהם תמיד שמא יגרם אחד מהם ויקטרג עליו בשעת הסכנה,
ולכן לא שכח אותם ממנו ומרצונו.

דבר אחר כי פשעי אני אדע כלהו דרגין דתליין בהו חובי בני נשא אני
אדע. וחטאתי נגדי תמיד דא פגימו דסיהרא דלא נפקא מסאובתא עד
דאתא שלמה ואתנהירת באשלמותא. וכדין אתבסם עלמא ויתיבו
ישראל לרחצן דכתיב, (מלכים א ה) וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת
גפנו ותחת תאנתו. ועם כל דא וחטאתי נגדי תמיד. ולא אתפסק מעלמא.
עד דיייתי מלכא משיחא לזמנא דאתי כמה דאתמר (זכריה יג) ואת ריח
הטומאה אעביר מן הארץ:

דבר אחר, כי פשעי אני אדע - כל הדרגות שתלויות בהם חטאי בני
אדם אני אדע. וחטאתי נגדי תמיד - זו פגימת הלבנה שלא יצאה
מטמאתה עד שבא שלמה והאירה בשלמות, ואז התבסם העולם
וישבו ישראל לבטח, שכתוב (מלכים א ה) וישב יהודה וישראל לבטח
איש תחת גפנו ותחת תאנתו. ועם כל זה - וחטאתי נגדי תמיד, ולא
נפסק מהעולם עד שיבא מלך המשיח לעתיד לבא, כמו שנאמר (זכריה
יג) ואת ריח הטמאה אעביר מן הארץ.

הוא הנה גבור ציד לפני יי על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני יי. תא חזי,
הוא הנה גבר תקיף. לבושוי דאדם הראשון הנה לביש והנה ידע למיצד
צידה דברייטא בהו.

הוא הנה גבר ציד לפני ה' על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה'. בא
ראה, הוא הנה איש חזק. לבושי אדם הראשון הנה לובש, וידע לצוד
צידה של הבריות בהם.

אמר רבי אלעזר נמרוד הנה מפתי לברייטא למיהו בתר פולחן דעבודה
זרה והנה שליט באנון לבושין ונצח בני עלמא והנה אמר דאיהו שליטא
בעלמא ופולחין ליה בני נשא. ואמאי אקרי שמיה נמרוד דמרד במלכא
עלאה דלעילא דמרד בעלאי ומרד בתתאי.

אמר רבי אלעזר, נמרוד הנה מפתה את הבריות ללכת אחר עבודת
העבודה זרה, והנה שולט באותם לבושים ומנצח את בני העולם,
והנה אומר שהוא שליט של העולם, ועובדים אותו בני אדם. ולמה

נקרא שמו נמרוד? שמרד במלך העליון שלמעלה, שמרד בעליונים
ומרד בתחתונים.

דף עד ע"א

באנון (דף עד ע"א) לבושין שליט על כל (ד"א שאר) בני העולם ומלך בהו ומרד
במאריה ואמר דאיהו שליטא דעלמא והוה מפתי לברייתא אבתריה עד
דמשך בני נשא למיפק מבתר פולחנא דמארי עלמא. אמר רבי שמעון
באילין לבושין ידעי בהו חבריא רזא עלאה :

באותם לבושים הוא שלט על כל [שאר] בני העולם ומלך בהם, ומרד
ברבוננו ואמר שהוא השליט של העולם, והיה מפתה את הבריות
אחריו, עד שמשך בני אדם לצאת מאחר עבודת רבון העולם. אמר
רבי שמעון, בלבושים הללו יודעים בהם החברים סוד עליון.

מתניתין. ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. רבי שמעון פתח
(מלכים א ו) והבית בהבנתו אבן שלמה מסע נבנה ומקבות והגרזן כל כלי
ברזל לא נשמע בבית בהבנתו. (האי קרא אית לאסתכלא ביה), והבית בהבנתו.
וכי לא הוה בני ליה שלמה וכלהו אומניו דהו תמן, מהו בהבנתו.

משנה, ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. רבי שמעון פתח,
(מלכים א ו) והבית בהבנתו אבן שלמה מסע נבנה ומקבות והגרזן כל כלי
ברזל לא נשמע בבית בהבנתו. והבית בהבנתו - וכי לא היה בונה אותו
שלמה וכל האמנים שהיו שם? מה זה בהבנתו?

אלא כך הוא כמה דכתיב, (שמות כה) מקשה תיעשה המנורה. אם היא
מקשה מהו תיעשה. אלא ודאי כלא באת וניסא אתעביד איהו מגרמיה.
כיון דשראן למעבד עבידתא אוליו לאומניו למעבד בה מה דלא הוה ידעין
מקדמת דנא.

אלא כך הוא, כמו שכתוב (שמות כה) מקשה תיעשה המנורה. אם היא
מקשה, מהו תיעשה? אלא ודאי הכל באות ונס נעשה הוא מעצמו.
כיון שהתחילו לעשות המעשה, למד את האמנים לעשות אותה מה
שלא היו יודעים מקדם לכן.

מאי טעמא בגין דברכתא דקודשא בריהוּ הוא שרא על ידיהו, ועל דא כתיב בהבנותו איהו אתבני מגרמיה, דהוא אולפא אולפן לאומנין היאך שראן למעבד, ולא אסתלק מעינייהו רשימו דההוא עבידתא ממש ומסתכלאן ביה ועבדי עד דאתבני כל ביתא.

מה הטעם? משום שברכת הקדוש ברוך הוא שרתה על ידם, ועל כן כתוב בהבנותו, הוא נבנה מעצמו, שהוא למד את הלמוד לאמנים איך להתחיל לעשות, ולא הסתלק מעיניהם הרשם של אותו המעשה ממש, ומסתכלים בו ועושים, עד שנבנה כל הבית.

אבן שלמה מסע נבנה. שלמה כתיב חסר יו"ד אבן שלמה ודאי. מסע דאתנטיל ואתיאי ושריאי עליהו ואתעביד עבידתא (מסע דאתנטיל ועביד עבידתא), מסע דאנטיל ידן למעבד דלא מדעתיהו. כתיב הכא מסע וכתוב התיס (במדבר י) ולמסע את המחנות. ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע. בגין דשמיר בזע פלא ולא אשתמע מלה, דלא אצטריכו לשאר מאנין למעבד. וכלא באת וניסא הוה.

אבן שלמה מסע נבנה, שלמה כתוב חסד יו"ד, אבן שלמה ודאי. מסע, שנסעה ובאה ושרתה עליהם ונעשתה העבודה [מסע, שנסעה ידם ונעשתה העבודה]. מסע, שהסיע ידם לעשות שלא מדעתם. כתוב כאן מסע, וכתוב שם (במדבר י) ולמסע את המחנות. ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע, משום שהשמיר בקע הכל ולא נשמע דבר, שלא הצטרכו לשאר הכלים לעשות, והכל היה עם אות ונס.

אמר רבי שמעון כמה חביבין אנון מלי דאורייתא. זכאה חולקיה מאן דאתעסק בהו וידע למיהך (ביה) בארח קשוט. והבית בהבנותו. פד סלקא ברעותא דקודשא בריהוּ הוא למעבד יקרא ליקריה, סלקא מגו מחשבה רעותא לאתפשטא, ואתפשטת מאתר דאיהי מחשבה סתימא דלא אתיידע.

אמר רבי שמעון, כמה חביבים הם דברי התורה. אשרי חלקו של מי שמתעסק בהם וידע ללכת [בו] בדרך אמת. והבית בהבנותו. כאשר עלה ברצון הקדוש ברוך הוא לעשות כבוד לכבודו, עלה מתוך המחשבה רצון להתפשט, והתפשט מהמקום של אותה המחשבה הנסתרת שאינה ידועה.

עד דאתפשטת ושרייתא לבי גרון אתר דאיהו נביע תדיר ברזא דאיהו רוח חיים. וכדין פד אתפשטת ההיא מחשבה ושרייתא באתר דא, אקרי ההיא מחשבה אלהים חיים. דכתיב, (ירמיה י) הוא אלהים חיים.

עד שמתפשטת ושורה בבית הגרון, המקום שתמיד נובע בסוד שהוא רוח חיים. ואז, כשמתפשטת המחשבה ההיא ושורה במקום הזה, נקראת המחשבה ההיא אלהים חיים, שכתוב (ירמיה י) הוא אלהים חיים.

עוד בעא לאתפשטא ולהתגלות מתמן נפקו אש"א ורוח"א ומי"א כלין כחדא, ונפק יעקב גבר שלים ואיהו קול חד דנפיק ואשתמע. מהכא מחשבה דהוה סתימא בחשאי אשתמע לאתגליא.

עוד רצה להתפשט ולהתגלות, משם יצאו אש רוח ומים כלולים יחד, ויוצא יעקב איש שלם, והוא קול אחד שיוצא ונשמע. מכאן המחשבה שהיתה נסתרת בחשאי נשמעת בגלוי.

עוד אתפשטת האי מחשבה לאתגליא. ובטש האי קול ואקיש בשפון, וכדין נפקא דבור, דאשלים כלא, וגלי כלא. אשתמע דכלא איהו ההיא מחשבה סתימא דהות לגו וכלא חד.

עוד מתפשטת המחשבה הזו להתגלות, ומכה הקול הזה ומקיש בשפתים, ואז יוצא הדבור שמשלים הכל ומגלה הכל. נשמע שהכל הוא אותה מחשבה נסתרת שהיתה בפנים, והכל אחד.

כיון דמטא אתפשטותא דא ואתעביד דבור בתקיפא דהווא קלא, כדין והבית בהבנותו. כאשר נבנה לא כתיב אלא בהבנותו בכל זמנא וזמנא. אבן שלמה כמה דאתמר. וכתיב, (שיר השירים ג) בעטרה שעטרה לו אמו.

כיון שמגיעה התפשטות זו ונעשה דבור בכח אותו הקול, אז - והבית בהבנותו. לא כתוב כאשר נבנה, אלא בהבנותו, בכל פעם ופעם. אבן שלמה, כמו שנתבאר. וכתיב (שיר ג) בעטרה שעטרה לו אמו.

מסע דנפקא מלגו ושריא ונטיל לבר, נפקא מלעילא ושריא ונטיל לתתא. ומקבות והגרזן כל כלי ברזל. אליו שאר דרגין תתאין דכלהו תלגין ביה ולא אשתמעו ולא אתקבלו לגו כד איהי סלקא לאתחדא לעילא ולינקא מתמן. ודא הוא בהבנותו. וכדיו כד איהי ינקא, כלהו קיימי בחדוותא וינקין ואתמלגין ברקאן. וכדיו קיימין עלמין כלהו ברזא חדא ביחודא חד, ולא הוי בהו בכלהו עלמין פירוודא. לבתר דנטלי חולקהון כל חד וחד כלהו מתפשטן ומתפרשן לסטרייהו למה דאתמנן.

מסע, שיוצא מבפנים ושורה ונוסע החוצה. יוצא מלמעלה ושורה ונוסע למטה. ומקבות והגרזן כל כלי ברזל - אלו שאר הדרגות התחתונות שכלם תלויים בו, ולא נשמעו ולא התקבלו פנימה כשהיא עולה להאחז למעלה ולינוק משם, וזהו בהבנתו. ואז, כשהיא יונקת, כלם עומדים בחדוה ויונקים ומתמלאים בברכות, ואז כל העולמות עומדים בסוד אחד, ביחוד אחד, ואין בהם בכל העולמות פריוד. אחר שכל אחד ואחד נוטלים חלקם, כלם מתפשטים ונפרדים לצדיהם למה שהתמנו.

דף עד ע"ב

תא חזי, ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' (דף עד ע"ב) לבתר מה פתיב ויהי בנסעם מקדם. מההוא קדמאה דעלמא. וימצאו בקעה בארץ שנער. דהא מתמן מתפרשן לכל אנון סטרין, ואיהו ריש מלכו לאתבדרא.

בא ראה, ויהי כל הארץ שפה אחת וגו'. מה פתוב אחר כד? ויהי בנסעם מקדם - מאותו קדמונו של העולם - וימצאו בקעה בארץ שנער. שהרי משם נפרדים לכל אותם הצדדים, והוא ראש המלכות להתפור.

ואי תימא הא פתיב (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד. ודאי הכי הוא דכיון דנטלי מתמן הוי פירוודא, וכד אנון פנישין תמן לינקאה לא הוי פירוודא. וכד נטלין הוי פירוודא, דכתיב ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה כמה דאתמר.

וְאִם תֹּאמַר, הֲנִי כְּתוּב (בראשית ב) וְנִהְרָה יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהִשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד? וְדַאי שְׂכָכָה זֶה. שְׂכִינִן שְׁנוּסְעִים מִשָּׁם יֵשׁ פְּרוּד, וְכֹאשֶׁר הֵם מְכַנְסִים שָׁם לִינוּק אֵין פְּרוּד. וְכִשְׁנוּסְעִים יֵשׁ פְּרוּד, שְׂכָתוּב וְיִהִי בְּנִסְעָם מְקַדֵּם וַיִּמְצְאוּ בְקַעָה, כְּמוֹ שְׂנַתְבָּאָר.

וְיִהִי כָל הָאָרֶץ שְׂפָה אַחַת וּדְבָרִים אֶחָדִים דְּהָא כְּדִין עֲלֵמָא בִּיסוּדָא וְעִקְרָא וְשִׁרְשָׁא חֲדָא וּמְהִימְנוּתָא חֲדָא בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא. מַה כְּתִיב וְיִהִי בְּנִסְעָם מְקַדֵּם מְקַדְמָאָה עִקְרָא דְעֵלְמָא מְהִימְנוּתָא דְכֻלָּא. וַיִּמְצְאוּ בְקַעָה. מְצִיָּאָה אֲשַׁכְּחוּ וְנִפְקוּ בָּהּ מִתַּחַת מְהִימְנוּתָא עֲלָאָה (וימצאו).

וְיִהִי כָל הָאָרֶץ שְׂפָה אַחַת וּדְבָרִים אֶחָדִים, שְׂאֵז הָרִי הָעוֹלָם בִּיסוּד וְעִקְרָא וְשִׁרְשָׁא אֶחָד וְאַמוּנָה אַחַת בְּקוּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. מַה כְּתוּב? וְיִהִי בְּנִסְעָם מְקַדֵּם, מְהִירָאוּן עִקְרָא הָעוֹלָם אַמוּנַת הַכֹּל. וַיִּמְצְאוּ בְקַעָה, מְצִיָּאָה מְצָאוּ וַיִּצְאוּ בָּהּ מִתַּחַת הָאֲמוּנָה הָעֲלִיּוֹנָה (וימצאו).

תָּא חֲזִי, נִמְרוּד מַה כְּתִיב בֵּיהּ וְתִהִי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ בְּבָל. דְּהָא מִתַּמָּן נָטַל לְאַתְאֲחָדָא בְּרִשׁוֹ אַחְרָא. וְהִכָּא וַיִּמְצְאוּ בְקַעָה בְּאָרֶץ שְׁנַעַר מִתַּמָּן נָטְלוּ בְּלִבֵּיהוּ לְאַפְקָא מְרִשׁוּתָא עֲלָאָה לְרִשׁוֹ אַחְרָא:

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב בְּנִמְרוּד, וְתִהִי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ בְּבָל. שְׁהִרִי מִשָּׁם נָסַע לְהֶאֱחֹז בְּרִשׁוֹת אַחְרַת. וְכֹאן, וַיִּמְצְאוּ בְקַעָה בְּאָרֶץ שְׁנַעַר. מִשָּׁם נָסְעוּ בְּלִבָּם לְצֵאת מְרִשׁוֹת הָעֲלִיּוֹנָה לְרִשׁוֹת אַחְרַת.

סְתָרֵי תוֹרָה (דף ע"ד ע"ב) קוּמְטוּרָא דְהֶרְמֵנָא מִמְלָלֶן בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ דְּמִלְאָכֵי הַשְּׂרָת אֲשֶׁתְּמוּדְעֵן בֵּיהּ וְלֹא הוּוּ מִמְלָלִין בְּלִישׁוֹן אַחְרָא. בְּגִין כֶּף כְּתִיב וְעַתָּה לֹא יִבְצָר מֵהֶם וְגו'. דְּאַלְמָלִי מִשְׁתַּעֲאֵן בְּלִישׁוֹן אַחְרָא דְּמִלְאָכֵי עֲלָאֵי לֹא הוּוּ אֲשֶׁתְּמוּדְעֵן בֵּיהּ, גְּרַע חֲשִׁיבוּ דְאַנּוֹן חֲשִׁבִין לְמַעַבְד. בְּגִין דְּעוּבְדָא דְשִׁדְיִן לֹא אִיהוּ אֵלָא בְּרַגְעָא חֲדָא לְחַזוּ בְּנֵי אֲנָשָׁא וְלֹא יִתִּיר.

מְקִימֵי הָעִיר וְהַמְגַדֵּל מִדְּבָרִים בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שְׂמִלְאָכֵי הַשְּׂרָת מְכִירִים אוֹתָהּ, וְלֹא הִיוּ מִדְּבָרִים בְּלִשׁוֹן אַחְרַת, מִשׁוּם כֶּף כְּתוּב וְעַתָּה לֹא יִבְצָר מֵהֶם וְגו'. שְׂאֵלְמָלֹא מִדְּבָרִים בְּלִשׁוֹן אַחְרַת שְׂמִלְאָכֵים עֲלִיּוֹנִים לֹא הִיוּ מְכִירִים אוֹתָהּ, נְחֻסְרָה חֲחִשִׁיבוּת שְׂהֶם חֲשִׁבוּ לְעֵשׂוֹת, כִּיּוֹן שְׂמַעֲשֵׂה הַשְּׂדִים אִינוּ אֵלָא בְּרַגְעָא אֶחָד לְמִרְאָה בְּנֵי אָדָם וְלֹא יוֹתֵר.

וּדְבָרִים אֶחָדִים. דְּהוּוּ יְדַעִין דְּרַגִּין עֲלָאִין כָּל חַד וְחַד עַל בּוּרְיָא וְלֹא אֲתַחֲלַף לְהוּוּ דְרַגָּא וּבְגִין כֶּף כְּתִיב וּדְבָרִים אֶחָדִים. וּבְגִין כֶּף אֲתַעֲטוּ בְּעִיטָא בִישָׁא עִיטָא דְחֻכְמָתָא דְכְּתִיב

הבה נבנה לנו עיר ומגדל. כלא ברזא דחכמתא הוא, ובעו לאתקפא בארעא סטרא אחרא ולמפלח פולחנא דיליה. בגין דהו ידעין דהא כל דיניו בישין מתמן נחתין לעלמין. ובעיין לדחויי דרגא דקדשא.

ודברים אחרים, שהיו יודעים דרגות עליונות כל אחת ואחת על ברנה, ולא התחלפה להם דרגה, ולכן כתוב ודברים אחרים. ומשום כך התיעצו בעצה רעה, עצה של חכמה, שכתוב הבה נבנה לנו עיר ומגדל. הכל הוא בסוד החכמה. ורצו לחזק בארץ את הצד האחר ולעבד את עבודתו, משום שהיו יודעים שכל הדינים הרעים משם יורדים לעולמות, ורצו לדחות את דרגת הקדש.

עייר ומגדל, דא חכמתא עלאה. (ד"א דהא) הו ידעי דשמה קדישא לא אתתקף בארעא, אלא בעיר ומגדל. עייר דכתיב, (שמואל ב ה) (מ"א ח) עיר דוד היא ציון וגו'. מגדל דכתיב (שיר השירים ד) כמגדל דוד צוארד. ובחכמתא עבדו למהוי שלטנא דסטרא אחרא בארעא דדחייא (ד"א לדחייא) אדון כל הארץ מאתריה. ולמהוי דיורא לסטרא אחרא בארעא.

עייר ומגדל - זו החכמה העליונה, [שהרי] היו יודעים ששם הקדוש לא מתחזק בארץ אלא בעיר ומגדל. עייר - שכתוב (שמואל ב ה) עיר דוד היא ציון וגו'. מגדל - שכתוב (שיר ד) כמגדל דוד צוארד. ובחכמה עשו להיות שלטון הצד האחר בארץ שדוחה [לדחות] את אדון כל הארץ ממקומו, ולהיות דיור לסטרא אחרא בארץ.

ונעשה לנו שם. כמה דאחידא (ד"א דאחרא) איהו שם לעילא, נתקיף לה ביננא למהוי שם בארעא. פן נפוצ. ידיעה הו ידעין דיתבדרון מעל אפי ארעא. ובגין כך הו מתחדין למעבד עבדיתא דא בחכמה.

ונעשה לנו שם - כמו שאחוז [שאחר] הוא השם למעלה, נחזק אותה בינינו שיהיה שם בארץ. פן נפוצ - ידיעה היו יודעים שיתפזרו מעל פני הארץ, ולכן היו מתחדין לעשות מעשה זה בחכמה.

סטרא אחרא איהו דכר ונוקבא תוקפא דזוהמא דדינא קשא. וכמה דאדם חב (ביה) בהו ואתקפו בגיניה על עלמא. אוף הכי אנון עבדין דאתתקף יתיר. דכתיב אשר בנו בני האדם. בנוי דאדם קדמאה דאייתי ואשליט סטרא אחרא על עלמא סטרא בישא. כמה דסטרא דקדושה לאו שלטניה בהאי עלמא אלא בעיר ומגדל. אוף הכי חשיבי אנון למבני עיר ומגדל למשלט האי סטר בישא בעלמא:

הצד האחר הוא זכר ונקבה, תקף זהמת הדין הקשה. וכמו שאדם חטא [בנו] בהם והתחזקו בגללו על העולם, גם כאן הם עשו שיתחזק יותר, שכתוב אשר בנו בני האדם. בני אדם הראשון שהביא והשליט צד האחר על העולם, הצד הרע. כמו שצד הקדשה אין שלטונו בעולם הזה אלא בעיר ומגדל, גם כאן חשבו הם לבנות עיר ומגדל להשליט את הצד הרע הזה בעולם.

וַיֵּרָד יְיָ לְרֵאשִׁית. (דף עה ע"א) נחת האי שְׁמָא דְקַדְיִשָׁא לְמַחְזִי (על עובדיהון דְּבַנְיָנָא דְּבַנּוּ. וְאֲנוּן הוּוּ מְמַלְלֵן בְּלִשׁוֹן קְדוֹשׁ לְגַבֵּי כָּל אֲנוּן דְּרַגְיִן קְדִישִׁין וְהוּוּ מְצַלְיַחִין. כִּיּוֹן דְּנַחְתַּת קְדוּשָׁה אֲתַבְּלָבְלוּ כָּל אֲנוּן דְּרַגְיִן. עֲלֵאִין נַחְתוּ וְתַתְּאִין סְלִיקוּ. וְלֹא הוּוּ קִיַּמִּין בְּאַרְח מִיִּשְׂרָאֵל כְּמָה דְּהוּוּ. וְלִבְתֵּר בְּלִבְל לִישְׁנָהוּן בְּעִי לִישׁוֹן וְאֲתַבְּדֵרוּ לְכָל סְטָרֵי עֲלָמָא.

וַיֵּרָד ה' לְרֵאשִׁית. נחת השם הקדוש הזה לראות [על] את מעשיהם של הבננין שבנו, והם היו מדברים בלשון הקדש לכל אותם דרגות קדושות והיו מצליחים. כיון שירדה הקדשה, התבלבלו כל הדרגות הללו. עליונים ירדו ותחתונים עלו, ולא היו עומדים בדרך ישר כמו שהיו. ואחר כך בלב לשונם בשבעים לשון והתפזרו לכל צדדי העולם.

חד מְמַנָּה הוּא בְּרַקִּיעָא וּבִיָּה קִיַּמִּין כָּל (ד"א ל"ג אנון) מְפַתְחֵן דְּעוּבְדֵי עֲלָמָא. וְאִיהוּ קִיַּמָּא זְמִין בְּשַׁעֲתֵי וְרַגְעֵי דְיוֹמָא. וְאֲנוּן הוּוּ יְדַעִין בְּרַזָּא דְחַכְמָתָא גְּנֻזָּא דְהַאי מְמַנָּא. וְהוּוּ פַתְחֵי וְסַגְרֵי וּמְצַלְחֵי בְּעוּבְדֵיהוֹן בְּמִימְרָא דְפּוּמְהוֹן. כִּיּוֹן (דאסתכלא) דְאֲתַבְּלָבְל מִימְרָא דְלַהוֹן, כְּלָא אֲתַמְנַע מְנִיָּהוּ. וְאַתֵּר מְתַקֵּן אֲשַׁכְּחוּ בְּהַהוּא בְּקַעָה. סְטָרָא דְסְטָרִין: וְיִמְצָאוּ בְּקַעָה. אֲתֵר מְתַקֵּן לְהַאי (ד"א ל"ג ההוא) סְטָרָא בִישָׁא דְבַעוּ אֲנוּן לְאֲתַקְפָּא וְאֲתַמְנַעוּ. תּוּקְפָּא (דיליה) דְהַהוּא סְטָרָא הוּוּ תַלְנָא לְאֲתַפְרַעָא בְּהַהוּא בְּקַעָה עַד דְנִטְלָא תַמְן חִילִין וּמְשִׁירִין כְּגוֹנָא דְאֲנוּן דְּבַנּוּ קִרְתָּא וּמְגִדְלָא וְאֲתִיָּהִבוּ (כלא) כְּלַהוּ בִידְהָא. וְאֲתַקְטְלוּ תַמְן אֲנוּן דְלֹא בְּעוּ לְמִיפְק בְּקִיַּץ הַיְמִיָּין. אֲתַבְּהִילוּ וְנָפְלוּ בְּקִץ הַיְמִיָּים. בְּהַהוּא אֲתֵר דְאֲתַחְלֵשׁ תַּקְפָּא בְּקַדְמִיתָא בְּהַאי בְּקַעָה. וְעַל דָּא כְּתִיב, (יחזקאל לו) וְהִיא מְלָאָה עֲצָמוֹת. וְאֲתַתְּקַפַּת בְּהַהוּא צוּלְמָא דְאֲקִים נְבוּכַדְנֶצַּר. וְאֲתַבְּר תּוּקְפָּא לְבְתֵר בְּאֲנוּן גְּרַמִּין וּבְהַהוּא צוּלְמָא. דְאֲנוּן קְדָמָי קִיַּמִּין וְקָמוּ עַל רְגְלֵיהוֹן. וְהַהוּא צוּלְמָא אֲתַבְּר. וְכִדְיִן יְדַעוּ כָּל עַמִּין דְעֲלָמָא דְלִית אֱלוֹהֵי בְּרַקְדִּישָׁא בְּרִידָה הוּא בְּלַחוּדִי. וְתוּ דְאֲתַקְדֵּשׁ שְׁמִיָּה עַל יְדָא דְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֲזָרְיָה וְכָלָא בְּחַד יוֹמָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (ישעיה כט) וְהַקְדִּישׁוּ אֶת קְדוֹשׁ יַעֲקֹב וְגו', (עד כאן סתרי תורה)

מְמַנָּה אֶחָד יֵשׁ בְּרַקִּיעַ, וּבּוֹ קִיַּמִּים כָּל (ד"א אותם) מְפַתְחוֹת שֶׁל מְעַשֵׂי הָעוֹלָם, וְהוּא קִיַּים וְזְמִין בְּכָל הַשָּׁעוֹת וְרַגְעֵי הַיּוֹם. וְהֵם הִיוּ יוֹדְעִים בְּסוּד הַחֲכָמָה, הַגְּנוּזָה שֶׁל הַמְּמַנָּה הַזֶּה, וְהִיוּ פּוֹתְחִים וְסוֹגְרִים וּמְצַלְיַחִים בְּמְעַשֵׂיהֶם בְּמִמְרָא פִיָּהֶם. כִּיּוֹן [שהסתכלו] שֶׁהֲתַבְּלָבְל הַמְּמַנָּה שֶׁלָּהֶם, הַכָּל נִמְנַע מֵהֶם, וּמְקוֹם מְתַקֵּן מְצָאוּ בְּאוֹתָהּ בְּקַעָה. צַד הַצְּדָדִים. וְיִמְצָאוּ בְּקַעָה, מְקוֹם מְתַקֵּן לְזֶה [אותו] הַצַּד הָרַע, שֶׁרְצוּ הֵם לְחַזֵּק וְנִמְנַעוּ. תַּקֵּף [של] שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד הִזֶּה תְּלוּי לְהַפְרַע בְּאוֹתָהּ בְּקַעָה, עַד שֶׁנִּטְלָה מִשָּׁם צְבָאוֹת וּמַחְנוֹת, כְּמוֹ שֶׁהֵם בָּנוּ עִיר וּמְגִדְל וְנִתְּנוּ [הכל] כָּלֵם בִּידְיָהּ. וְנִהְרְגוּ שֵׁם אוֹתָם שֶׁלֹּא רְצוּ לְצַאת בְּקִיַּץ הַיְמִיָּין. נִבְּהִילוּ וְנָפְלוּ בְּקִיַּץ הַיְמִיָּים, בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּחְלַשׁ הַכַּחַבְתְּחָלָה בְּבְקַעָה הַזֶּה. וְעַל זֶה כְּתוּב (יחזקאל לו) וְהִיא מְלָאָה עֲצָמוֹת. וְהִתְחַזְּקָה בְּאוֹתוֹ הַצֵּלֵם שֶׁהִקִּים נְבוּכַדְנֶצַּר. וְנִשְׁבֵּר הַתַּקֵּף אַחַר כֵּן בְּאוֹתָם עֲצָמוֹת וּבְאוֹתוֹ צֵלֵם. שְׁאוֹתָם רִאשׁוֹנִים הִתְקִימוּ וְקָמוּ עַל רְגְלֵיהֶם, וְאוֹתוֹ צֵלֵם נִשְׁבֵּר, וְאִזּוּ יְדַעוּ כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם שֶׁאֵין אֱלוֹהֵי מִבְּלַעְדֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלִבְדוֹ. וְעוֹד, שֶׁהִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ עַל יְדֵי חַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֲזָרְיָה, וְהַכָּל בְּיוֹם אֶחָד. וְעַל זֶה כְּתוּב (ישעיה כט) וְהַקְדִּישׁוּ אֶת קְדוֹשׁ יַעֲקֹב וְגו'. ע"כ סתרי תורה.

וַיֹּאמְרוּ הִבֵּה נִבְנָה לָנוּ עֵיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם. רַבֵּי חִיָּיא פִּתַח (ישעיה נז) וְהִרְשָׁעִים פִּיִּם נִגְרָשׁ וְגוֹי. וְכִי אֵית יָם נִגְרָשׁ. אִין, דְּכַד יִמָּא נִפְקָא מִתְקוּנִיה וְאַזְיִל (בלא הבלא) בְּלֹא חִבְלָא, כְּדִין נִגְרָשׁ וְאַתְתֵּרֵךְ מֵאַתְרֵיהּ, כְּמֵאן דְּרָוֵי חִמְרָא וְלֹא יְתִיב עַל בּוּרֵייה וְסִלְקָא וְנַחֲתָא. מֵאִי טַעֲמָא בְּגִין כִּי הִשְׁקֵט לֹא יוּכַל, וְיִגְרָשׁוּ מִימּוֹ רְפֵשׁ וְטִיט. דְּמִפְקוּ מִימּוֹי כֹּל הֵהוּא טִינָא דִּימָא וְכֹל טִנּוּפָא לְשִׁפּוֹתֵיהּ.

וַיֹּאמְרוּ הִבֵּה נִבְנָה לָנוּ עֵיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם. רַבֵּי חִיָּיא פִּתַח, (ישעיה נז) וְהִרְשָׁעִים פִּיִּם נִגְרָשׁ וְגוֹי. וְכִי יֵשׁ יָם נִגְרָשׁ? כֵּן. שְׂפָאֲשֵׁר הֵיִם יוֹצֵא מִתְקוּנּוֹ וְהוֹלִיךְ [בלי הבל] בְּלִי רַב חוּבְל, אִזּוּ נִגְרָשׁ וּמִתְגַּרֵּשׁ מִמְּקוֹמוֹ, כְּמִי שֶׁשׁוֹתֶה יַיִן וְלֹא יוֹשֵׁב עַל בְּרִיו וְעוֹלָה וְיורֵד. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם כִּי הִשְׁקֵט לֹא יוּכַל וְיִגְרָשׁוּ מִימּוֹ רְפֵשׁ וְטִיט. שְׂמוּצִיאִים מִימּוֹי כֹּל אוֹתוֹ הִטִּיט שֶׁל הֵיִם וְכֹל הַטַּנְפֹּת לְשִׁפְתוֹ.

דף עה ע"א

כְּגוֹנוֹנָא דָּא אֲנוּן רְשָׁעִים דְּנִפְקָא מֵאַרְחָא דְתִקְנָא וְאַזְלֵי כְּרִוֵי חִמְרָא בְּלֹא תְקוּנָא, דְּנִפְקֵי מֵאוּרַח מִישָׁר לְאוּרַח עֵקִים. מֵאִי טַעֲמָא, בְּגִין כִּי הִשְׁקֵט לֹא יוּכַל. דְּהָא עֵקִימוּ דְאַרְחֵייהוּ גְרִים לֹון לְמַהֲךְ בְּלֹא תְקוּנָא וּבְלֹא שְׂכִיכוֹ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְכָל רוּגְזָא דִידְהוֹ בְּשַׁעֲתָא דְאַמְרֵי מְלָה מְפּוּמֵייהוּ הֵהוּא מְלָה רְפֵשׁ וְטִיט כְּלָהוּ מִפְּקֵי טִנּוּפָא וְגִיעוּלָא מְפּוּמֵייהוּ לְבַר עַד דְּמִסְתַּאֲבֵי (דף עה ע"א) וּמִסְתַּאֲבֵי לֹון.

כְּמוֹ זֶה אוֹתֶם הִרְשָׁעִים שֶׁיוֹצֵאִים מִדְּרֹךְ תִּקְיָנָה וְהוֹלְכִים כְּשִׁתּוּיֵי יַיִן בְּלִי תְקוּן, שֶׁיוֹצֵאִים מִדְּרֹךְ יִשְׁרָה לְדְרֹךְ עֵקֶמָה. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם כִּי הִשְׁקֵט לֹא יוּכַל, שֶׁהֲרֵי עֵקוּם דְרִכֵּיהֶם גְרִם לָהֶם לְלַכֵּת בְּלִי תְקוּן וּבְלִי שְׂקֵט. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכֹּל רִגְזָם בְּשַׁעֲתָא שְׂאוּמְרִים דְּבוּר מְפִיָּהֶם, אוֹתוֹ הַדְּבוּר רְפֵשׁ וְטִיט, כֹּלָם מוֹצִיאִים טַנְפֹּת וְגַעַל מְפִיָּהֶם הַחוּצָה עַד שֶׁנִּטְמָאִים וּמִטְמָאִים אוֹתָם.

תָּא חֲזִי, וַיֹּאמְרוּ הִבֵּה נִבְנָה לָנוּ עֵיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם. לֵית הִבֵּה אֶלָּא הַזְּמָנָה בְּעֵלְמָא. נִבְנָה לָנוּ עֵיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם. כְּלָהוּ בְּעֵיטָא בִישָׂא אֲתוּ לְסַרְבָּא בִיָּה בְּקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. בְּשִׁטּוּתָא אֲתוּ (איהו) בְּטַפְּשׁוֹ דְלִבָּא.

בֹּא רְאֵה, וַיֹּאמְרוּ הִבֵּה נִבְנָה לָנוּ עֵיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם. אִין הִבֵּה אֶלָּא לְשׁוֹן הַזְּמָנָה בְּעֵלְמָא. נִבְנָה לָנוּ עֵיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם, כֹּלָם

בָּאוּ בְּעֵצָה רָעָה לְסָרֵב לְקַדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. בְּשִׁטוֹת בָּאוּ, הוּא בְּטַפְּשׁוֹת הַלֵּב.

אָמַר רַבִּי אֲבָא שְׁטוּתָא נְסִיבוּ בְּלַבֵּייהוּ. אֲבַל בְּחֻכְמָה דְּרִשְׁיֵעוּ אֶתּוּ בְּגִין לְנַפְקָא מִרְשׁוֹ עֲלָאָה לְרִשׁוֹ אַחְרָא וְלֹאֲחֻלְפָּא יְקָרִיָּה לִיקְרָא נּוֹכְרָאָה. וּבְכֹלֵא אִית רְזָא דְּחֻכְמָתָא עֲלָאָה.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, שְׁטוּת לְקַחוּ בְּלַבְסֵי, אֲבַל בְּחֻכְמָה שְׁל רִשְׁעוֹת בָּאוּ כְּדֵי לְצַאת מִרְשׁוֹת עֲלִיוֹנָה לְרִשׁוֹת אַחְרָת, וְלִהְחֲלִיף כְּבוֹדוֹ לְכְבוֹד זָר. וּבְכֹל יֵשׁ סוּד שְׁל חֻכְמָה עֲלִיוֹנָה.

הָבָה נְבִנָּה לָנוּ עִיר וּמְגֻדָּל. תָּא חֲזִי, כִּד מָטוּ לְהָאֵי בְּקַעָה דְּאִיהוּ רִשׁוֹ נּוֹכְרָאָה וְאֲתִגְלִי לְהוּ אֲתֵר דְּשִׁלְטֹנוּתָא דָּא תְּקִיעַ בְּגוֹ נוּיְנִי יַמָּא. אָמְרוּ הָא אֲתֵר לְמִיתָב וְלֹאֲתִתְקַפָּא לְבָא לְאֲתִהֲנָאָה בֵּיהּ תִּתְאַי. מִיֵּד הָבָה נְבִנָּה לָנוּ עִיר. נְתַקִּין בְּאַתֵּר דָּא עִיר וּמְגֻדָּל.

הָבָה נְבִנָּה לָנוּ עִיר וּמְגֻדָּל. בָּא רָאָה, כְּשֶׁהֲגִיעוּ לְבַקְעָה הָאֵת שְׁהִיא רִשׁוֹת זָרָה, וְהִתְגַּלָּה לְהֵם מְקוֹם שְׁשִׁלְטוֹן זֶה תְּקִיעַ בְּתוֹךְ דְּגִי הַיָּם, אָמְרוּ, הִנֵּה מְקוֹם לְשִׁבְתָּ וְלַחֲזֹק אֶת הַלֵּב לְהִנּוֹת בּוֹ הִתְחַתּוֹנִים. מִיֵּד הָבָה נְבִנָּה לָנוּ עִיר, נְתַקִּין בְּמְקוֹם הַזֶּה עִיר וּמְגֻדָּל.

וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם. אֲתֵר דָּא (יְהִיב לוֹ) יְהִי לָנוּ לְדַחֲלָא וְלֹא אַחְרָא, וְנְבִנָּה לְאַתֵּר דָּא עִיר וּמְגֻדָּל. לָמָּה לָנוּ לְסַלְקָא לְעִילָא דְּלֹא נִיכּוֹל לְאֲתִהֲנָאָה מִנָּה. הָא הֲכָא אֲתֵר מְתַקְנָא. וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם דַּחֲלָא לְמַפְלַח תַּמּוֹן. פֹּן נְפוּץ לְדִרְגִין אַחְרָנִין וְנִתְבַּדַּר לְסִטְרֵי עֲלָמָא:

וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם. מְקוֹם זֶה [נִתְּן לְהֵם] יְהִי לָנוּ לְיִרְאָה, וְלֹא אַחַר, וְנְבִנָּה לְמְקוֹם זֶה עִיר וּמְגֻדָּל. לָמָּה לָנוּ לְעֲלוֹת לְמַעְלָה שְׁלֹא נוֹכַל לְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ? הֲרִי כָּאן מְקוֹם מְתַקֵּן. וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם, יְרָאָה לְעַבְדֵי שָׁם. פֹּן נְפוּץ לְדִרְגוֹת אַחְרוֹת וְנִתְפַּזֵּר לְצַדֵּי הָעוֹלָם.

וַיֵּרֶד יֵי לְרִאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמְּגֻדָּל דָּא הוּא חַד מֵאַנּוֹן עֶשֶׂר זְמַנִּין דְּנִחְתָּא שְׁכִינְתָּא לְאַרְעָא. וְכִי מָה הוּא לְרִאוֹת וְלֹא הוּוּה יַדַּע מְקַדְּמַת דְּנָא. אֲלָא לְרִאוֹת לְאַשְׁגַּחָא בְּדִינָא כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר, (שְׁמוֹת ה) יֵרָא יֵי עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֶת

העיר ואת המגדל. הכא אית לאסתכלא. דהא לא פתיב לראות את בני האדם. אלא לראות את העיר ואת המגדל. אמאי. אלא בשעתא דאשגח קודשא בריך הוא בדינא, בקדמיתא ישגח בדרגא דלעילא, ולבתר בדרגא דלתתא. בקדמיתא בעלאי ולבתר בתתאי. ובגין דהאי מלה מטא לעילא, אשגחיתא דלעילא הוה ביה בקדמיתא דכתיב לראות את העיר ואת המגדל.

וירד הי לראות את העיר ואת המגדל. זו אחת מעשר פעמים שירדה השכינה לארץ. וכי מה הוא לראות, ולא היה יודע מקדם לזה? אלא לראות להשגיח בדין, כמו שנאמר (שמות ה) ירא הי עליכם וישפט. את העיר ואת המגדל - כאן יש להסתכל, שהרי לא כתוב לראות את בני האדם, אלא לראות את העיר ואת המגדל. למה? אלא בשעה שמשגיח הקדוש ברוך הוא בדין, בהתחלה משגיח בדרגה שלמעלה, ואחר כך בדרגה שלמטה. בהתחלה בעליונים, ואחר כך בתחתונים. ומשום שדבר זה מגיע למעלה, ההשגחה של מעלה היתה בו בהתחלה, שכתוב לראות את העיר ואת המגדל.

אשר בנו בני האדם. מאי בני האדם בנוי דאדם קדמאה דמרד במריה וגרם מותא לעלמא. אשר בנו בני האדם בניינא ודאי אמרו (גרמו) ובעו למבני לעילא.

אשר בנו בני האדם. מה זה בני האדם? בני אדם הראשון שמרד ברבונו וגרם מות לעולם. אשר בנו בני האדם - בגין ודאי אמרו [גרמו] ורצו לבנות למעלה.

דף עה ע"ב

רבי שמעון פתח (ואמר) (יחזקאל מו) כה אמר יי אלהים שער (דף עה ע"ב) החצר הפנימית הפונה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח. האי קרא אית לאסתכלא ביה. ואיהו רזא כמה דאתמר. יהיה סגור ששת ימי המעשה. אמאי (וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח וגו'). אמאי יהיה סגור כל אנון יומין דששת ימי המעשה).

רבי שמעון פתח [ואמר], (יחזקאל מו) כה אמר הי אלהים שער החצר הפנימית הפונה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח. בפסוק זה יש להסתכל בו, והוא סוד כמו

שְׁנָאֵמֶר. יְהִי־הָיָה סָגוּר שְׁשֵׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה, לָמָּה? [וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח וגו', למה יהיה סגור כל אותם ימים של ששת ימי המעשה?]

אֵלֶּא אֵלֵּיךְ יָמֵי חוֹל. דְּתַרְעָא דָא יְהִי־הָיָה סָגוּר דְּלֵא לְאִשְׁתַּמְשָׁא חוֹל בְּקוּדְשָׁא. וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִפְתַּח וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפְתַּח. דְּהָא כְּדִין שְׁמוּשָׁא (דקודשא בריך הוא) דְּקוּדְשָׁא בְּקוּדְשָׁא. וְכְדִין אֲתַנְהִיר סִיְהָרָא לְאִתְחַבְּרָא בְּשִׁמְשָׁא.

אֵלֶּא אֵלֵּיךְ יָמֵי חוֹל שְׁשֵׁר זֶה יְהִי־הָיָה סָגוּר שְׁלֵא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ חוֹל עִם הַקֹּדֶשׁ. וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִפְתַּח וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפְתַּח, שְׁהָרִי אֲזֵי שְׁמוּשׁ נִשְׁלַח הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא] שְׁלֵי קֹדֶשׁ בְּקֹדֶשׁ, וְאֲזֵי מְאִירָה הַלְבָנָה לְהַתְחַבֵּר עִם הַשֶּׁמֶשׁ.

תָּא חֲזִי, תַרְעָא דָא לֵא אֲתַפְתַּח בְּאֲנוּן שְׁתָּא יוֹמֵי דְחוֹל. בְּגִין דְּהָא בְּאֲנוּן יוֹמֵי דְחוֹל עֲלֵמָא תַתְּאָה אֲתַזְן וְשְׁלֵטִין כָּל אֲנוּן שִׁית יוֹמֵי דְחוֹל עַל עֲלֵמָא בְּרַב בְּאֲרָעָא דִישְׂרָאֵל.

בֵּא רְאֵה, שְׁעַר זֶה לֵא נִפְתַּח בְּאוֹתָם שְׁשֵׁת יָמֵי חוֹל, מְשׁוּם שְׁהָרִי בְּאוֹתָם יָמֵי חוֹל הַעוֹלָם הַתְּחִתּוֹן נְזוּן, וְשׁוֹלְטִים כָּל אוֹתָם שְׁשֵׁת יָמֵי חוֹל עַל הַעוֹלָם חוּץ מֵאֲשֶׁר בְּאֲרָעָא יִשְׂרָאֵל.

וְאֲנוּן דְּשְׁלֵטִי לֵא שְׁלֵטִי בְּאֲרָעָא קְדִישָׁא בְּגִין דְּהַשְׁעַר הַזֶּה אִיהוּ סָגוּר. אֲבָל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ כְּלָהוּ מִתְעַבְּרִין וְלֵא שְׁלֵטִין בְּגִין דְּהַשְׁעַר הַזֶּה אִיהוּ פְתוּחַ וְעֲלֵמָא אִיהוּ בְּחֻדְוָה וְאֲתַזְן מִתְמָן וְלֵא אֲתִיִּיב עֲלֵמָא לְרִשׁוֹ אַחֲרָא.

וְאוֹתָם שְׁשׁוֹלְטִים, לֵא שׁוֹלְטִים בְּאֲרָעָא הַקְדוּשָׁה, מְשׁוּם שְׁהַשְׁעַר הַזֶּה סָגוּר. אֲבָל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ, כְּלָם עוֹבְרִים וְלֵא שׁוֹלְטִים, מְשׁוּם שְׁהַשְׁעַר הַזֶּה הוּא פְתוּחַ, וְהַעוֹלָם הוּא בְּחֻדְוָה וְנְזוּן מִשָּׁם, וְלֵא נִתְּן הַעוֹלָם לְרִשׁוֹת אַחֲרָת.

וְאִי תִימָא דְכָל אֲנוּן שִׁית יוֹמֵי אֲנוּן שְׁלֵטִין בְּלַחוּדִיִּיהוּ. תָּא חֲזִי, הַפּוֹנָה קְדִים. עַד לֵא יְקוּמוּן לְשִׁלְטָאָה אִיהוּ אֲסַתְּכַל תְּדִיר בְּעֲלֵמָא. אֲבָל לֵא אֲתַפְתַּח לְאֲתַזְנָא עֲלֵמָא מִקוּדְשָׁא בְּרַב בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וּבְיוֹמָא דְחֹדֶשׁ. וְכָלֵהוּ יוֹמֵי כְּלָהוּ אֲתַדְבְּקוּן בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְאֲתַזְנוּ מִתְמָן. דְּהָא (ד"א ל"ג)

כדיו) ביומא דשבתא פלהו תרעין פתיחו ונייחא אשתכח לכלא לעלאי ותתאי. תא חזי, וירד יי לראות. נחת מקודשא לחול (ורדיד פרישא) לאשגחא במה דבנו וקיימו קיומא לאתערא על עלמא לדחלא לון.

ואם תאמר שכל אותם ששה ימים הם שולטים לבדם - בא תראה, הפונה קדים, עד שלא יקומו לשלט, הוא מסתכל תמיד בעולם. אבל לא נפתח לזון העולם מן הקדש פרט ליום השבת ויום החדש. וכל הימים כלם נדבקים ביום השבת ונזונים משם. שהרי [אז] ביום השבת כל השערים פתוחים, ומנוחה נמצאת לכל - לעליונים ולתחתונים. בא ראה, וירד הי לראות, ירד מקדש לחל [וצעוי פרוש] להשגיח במה שבנו וקיימו קיום לעורר על העולם ליראה אותם.

רבי יצחק הנה יתיב קמיה דרבי שמעון. אמר ליה מה חמו אליו דעבדו שטותא דא למרדא ביה בקודשא בריהו וכלהו בעיטא חדא אתקיימו בדא. אמר ליה הא אתמר דכתוב ויהי בנסעם מקדם אתנטילו מעילא לתתא. אתנטילו מארעא דישראל ונחתו לבבל. אמרו הא הכא אתר למדבק.

רבי יצחק היה יושב לפני רבי שמעון. אמר לו, מה ראו אלה שעשו שטות זו למרד בקדוש-ברוך-הוא וכלם בעצה אחת התקיימו בזה? אמר לו, הרי נתבאר, שכתוב ויהי בנסעם מקדם. הסעו מלמעלה למטה. נסעו מארץ ישראל וירדו לבבל. אמרו, הרי כאן מקום להדבק.

ונעשה לנו שם וגוי ויתדבק סיועא דלתתא באתר דא. בגין דכד דינא אתי לאשראה בעלמא, הא אתר דא לקבליה. ומחכא אתהני עלמא ויתון. דהא לעילא דחיקו איהו לאתזנא עלמא מניה. ולא עוד אלא אגן נסק לרקיעא ונגח ביה קרבא דלא יחות (ביה) טופנא בעלמא פדבקדמיתא:

ונעשה לנו שם וגוי, ויתדבק הסיוע שלמטה במקום הזה. משום שכשהדין בא לשרות בעולם, הרי מקום זה כנגדו, ומכאן יהנה העולם ויזון. שהרי למעלה יש דחק להזין את העולם ממנו. ולא עוד, אלא אנו נעלה לרקיע ונערוך בו קרב שלא ירד [בו] מבול בעולם כמקדם.

וַיֹּאמֶר יְיָ הוּא עִם אֶחָד וְשָׁפָה אַחַת לְכֻלָּם. בְּגִין דְּכֻלְהוּ כְּחֵדָא, בְּיַחְוּדָא
דְּכֻלְהוּן יַעֲבֹדוּן וַיִּצְלְחוּן בְּעוֹבְדֵיהוּ. יַתְּבַדְרוּן דְּרִגְוִין כָּל חַד לְסִטְרִיהּ. וּבְגִין
כְּדָּ יַתְּבַדְרוּן כָּל הַיְי דְּלַתְתָּא. מַה כְּתִיב וַיִּפֹּץ יְיָ אוֹתָם מִשָּׁם.

וַיֹּאמֶר ה' הוּא עִם אֶחָד וְשָׁפָה אַחַת לְכֻלָּם. מְשׁוּם שְׂכָלָם כְּאֶחָד, בְּיַחְוּד,
שְׂכָלָם יַעֲשׂוּ וַיִּצְלְחוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, יַתְּבַדְרוּ הַדְּרָגוֹת כָּל אֶחָד לְצַד שְׁלוֹ,
וּבְגִלְלָא זֶה יַתְּבַדְרוּ כָּל אֵלֵה שְׁלִמְטָה. מַה כְּתוּב? וַיִּפֹּץ ה' אוֹתָם מִשָּׁם.

וְאִי תִימָא לִישְׁנָהוּן אַמַּאי אַתְּבַלְבֵּל (אתבדר ובלבל לון קודשא בריך הוא). אֵלָא בְּגִין
דְּכֻלְהוּן מְמַלְלִין בְּלִשׁוֹן הַקְּדָשׁ. הַהוּא לִישְׁנָא קָא עֵבִיד לֽוֹן סִיּוּעָא. בְּגִין
דְּבַעוּבְדָא וּבְמַלּוּלָא דְּפוּמָא תַלְיִין מְלִין אֵלִין לְאַדְבָּקָא כְּוֹנָה דְּלִבָּא. וּבְדָא
עֵבִיד סִיּוּעָא לְהַהוּא אַתְר דְּבַעֵי לְאַקְמָא.

וְאִם תִּיאַמַר, לָמָּה הַתְּבַלְבֵּלָה לְשׁוֹנָם [פזר ובלבל אותם הקדוש ברוך הוא]? אֵלָא
מְשׁוּם שְׂכָלָם מְדַבְּרִים בְּלִשׁוֹן הַקְּדָשׁ, אוֹתָהּ לְשׁוֹן עֲשֵׂתָהּ לְהֶם סִיּוּעָא.
מְשׁוּם שְׂבַמְעֵשָׂה וּבְדַבּוּר הַפָּה דְּבָרִים הִלְלוּ תְלוּיִים לְהַשִּׁיג כְּוֹנָת הַלֵּב,
וּבְזָה עוֹשִׂים סִיּוּעָא לְאוֹתוֹ מְקוּם שְׂרָצוּ לְהַקִּים.

וְעַל דָּא אַתְּבַלְבֵּל לִישְׁנָהוּן דְּלָא יְכִילוּ לְאַתְתַּקְפָּא רְעוּתָהוּן בְּלִשׁוֹן הַקְּדָשׁ.
כִּיּוֹן דְּאַתְחַלְפוּ לִישְׁנָהוּן לָא אֶצְלְחוּ בְּעוֹבְדָא (כט א בס"ת) בְּגִין דְּחִילָא דְּלַעֲיִלָא
לָא יִדְעִי וְלָא אֶשְׁתַּמּוּדְעֵי בְּרַ בְּלִשׁוֹן הַקְּדָשׁ. וְכַד אַתְּבַלְבֵּל לִישְׁנָא דְּלַהוּן
אַתְחַלֵּשׁ חִילִיהוּן וְאַתְבַּר תּוּקְפָא דְּלַהוּן.

וְעַל זֶה הַתְּבַלְבֵּלָה לְשׁוֹנָם שְׂלָא יְכִילוּ לְחַזֵּק רְצוֹנָם בְּלִשׁוֹן הַקְּדָשׁ. כִּיּוֹן
שְׁהַתְחַלְפָּה לְשׁוֹנָם, לָא הִצְלִיחוּ בְּמַעֲשָׂהּ, מְשׁוּם שְׁהַצְבָּא שְׁל מַעְלָה לָא
יִוְדְעִים וְלָא מְפִירִים - רַק אֶת לְשׁוֹן הַקְּדָשׁ. וְכִשְׁהַתְּבַלְבֵּלָה לְשׁוֹנָם,
נַחֲלֵשׁ כַּחַם וְנִשְׁבַּר תְּקִפָּם.

תַּא חֲזִי, דְּהָא מְלָה (דא) דְּאִמְרֵי תַתְּאִי בְּלִשׁוֹן הַקְּדָשׁ, כְּלַהוּ חִילֵי שְׂמִיָּא יִדְעִי
בִּיה וְאַתְתַּקְפִּי בִּיה. וְלִישׁוֹן אַחְרָא לָא יִדְעִין וְלָא אֶשְׁתַּמּוּדְעֵי בִּיה. וְעַל דָּא
אֵלִין כִּיּוֹן דְּאַתְּבַלְבֵּל לִישְׁנָא דְּלַהוּן, מִיָּד וַיִּחַדְלוּ לְבָנוֹת הָעִיר. דְּהָא אַתְבַּר
חִילִיָּיהוּ וְלָא יְכִילוּ לְמַעַבְד מִדִּי בְּרַעוּתָא דְּלַהוּן. (דניאל ב) לְהוּי שְׂמִיָּה (די אלהא)
(דקודשא בריך הוא) מְבַרְדָּ מִן עֲלָמָא וְעַד עֲלָמָא, דִּי חֲכַמְתָּא וּגְבוּרְתָּא דִּי
לְהָיָא. דְּהָא בְּגִין (דא) דְּאַנְחִית קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְזִי דְּחֲכַמְתָּא לְעֲלָמָא,
אַתְקַלְקְלוּ בִּיה בְּנֵי נְשָׂא וּבַעוּ לְאַתְגְּרָא בִּיה.

בא ראה, שְהָרִי דְבוּר [זח] שְאוּמְרִים הַתְחַתּוֹנִים בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם יוֹדְעִים בּוֹ וּמַחְזִיקִים בּוֹ, וְלִשׁוֹן אַחֲרֵת אֵינָם יוֹדְעִים וְלֹא מַכִּירִים בָּהּ. וְעַל זֶה, כִּינּוֹן שְהַתְבַּלְבְּלָה לְשׁוֹנָם שֶׁל אֵלֶּה, מִיַּד - וַיִּחַדְּלוּ לְבַנֵּת הָעִיר, שְהָרִי נִשְׁבֵּר כָּחֵם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת דְּבַר בְּרָצוֹן שְׁלָהֶם. (דניאל ב) שְׁיִהְיֶה שְׁמוֹ [שם האלוח] [של הקב"ה] מְבָרָךְ מִהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, שְהַחֲכָמָה וְהַגְּבוּרָה שְׁלוֹ הִיא. שְהָרִי מְשׁוּם [זח] שְהוֹרִיד הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא סוֹדוֹת הַחֲכָמָה לְעוֹלָם, הַתְקַלְקְלוּ בָּהּ בְּנֵי אָדָם וְרָצוּ לְהַתְגַּרוֹת בּוֹ.

דף עו ע"א

יְהִי חֲכָמָתָא עֲלָאָה לְאָדָם הָרֹאשׁוֹן, וּבִהְיִיא חֲכָמָה (דף עו ע"א) דְאֵתְגַלִּי לִיָּה יְדַע דְרָגִין, וְאֵתְדַבֵּק בְּיִצְרַר הָרַע, עַד דְאֵסְתַּלְקוּ מִנִּיָּה מְבוּעֵי דְחֲכָמָתָא. וּלְבַתֵּר תָּב קַמִּי מְאָרִיָּה, וְאֵתְגַלִּינָן לִיָּה מְנִיָּהּ וְלֹא כְּקַדְמִיתָא. לְבַתֵּר בְּהִיא סַפְרָא דִּילִיָּה יְדַע חֲכָמָאן. וּלְבַתֵּר אֶתּוּ בְּנֵי נֶשָׂא וְאַרְגִּיזוּ קַמִּיָּה.

נָתַן חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה לְאָדָם הָרֹאשׁוֹן. וּבְאוֹתָהּ חֲכָמָה שְהַתְגַּלְתָּהּ לוֹ, יְדַע דְרָגוֹת וְנִדְבֵּק בְּיִצְרַר הָרַע, עַד שְהַסְתַּלְקוּ מִמֶּנּוּ מְעִינּוֹת הַחֲכָמָה, וְאַחַר כֵּן שָׁב לְפָנָי רְבוּנוֹ וְהַתְגַּלוּ לוֹ מֵהֶם, וְלֹא כְּמוֹ מְקֻדָּם. אַחַר כֵּן בְּאוֹתוֹ הַסֵּפֶר שְׁלוֹ יְדַע חֲכָמוֹת. אַחַר כֵּן בָּאוּ בְנֵי אָדָם וְהִרְגִּיזוּ לְפָנָיו.

יְהִי חֲכָמָתָא לְנַח וּפְלַח בָּהּ לְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, לְבַתֵּר מַה כְּתִיב וַיִּשְׁתַּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל כְּמָה דְאֵתְמַר. יְהִי חֲכָמָתָא לְאַבְרָהָם וּפְלַח בָּהּ לְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. לְבַתֵּר נִפְק מִנִּיָּה יִשְׁמַעְאֵל דְאַרְגִּיזוּ קַמִּי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. וְכֵן יִצְחָק נִפְק מִנִּיָּה עֲשׂו. יַעֲקֹב נִסַּב תְּרִין אַחְתָּו.

נָתַן חֲכָמָה לְנַח וְעַבְד בָּהּ אֶת הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאַחַר כֵּן מַה כְּתוּב? וַיִּשְׁתַּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל, כְּמוֹ שְנִתְבְּאָר. נָתַן חֲכָמָה לְאַבְרָהָם וְעַבְד בָּהּ אֶת הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, אַחַר כֵּן יִצְא מִמֶּנּוּ יִשְׁמַעְאֵל שְהִרְגִיזוּ לְפָנָי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְכֵן יִצְחָק יִצְא מִמֶּנּוּ עֲשׂו. יַעֲקֹב לָקַח שְׁתֵּי אַחֲיוֹת.

יְהִי חֲכָמָתָא לְמִשְׁהָ מַה כְּתִיב בֵּיָה (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. וְלֹא הָוָה כְּמִשְׁהָ שְׁמֵשׁ מֵהֵימָן בְּכָלְהוּ דְרָגִין וְלֹא סֵטָא לְבֵיָה בְּתִיאֻבְתָּא דְחַד מְנִיָּהּ. אֵלֶּא קָאִים בְּמַהִימְנוּתָא עֲלָאָה כְּדָקָא יְאוּת.

נתן חכמה לְמוֹשֶׁה, מִה כָּתוּב בּוֹ? (במדבר יב) בְּכֹל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. וְלֹא הָיָה כְּמוֹשֶׁה שֶׁמֶשׁ נֶאֱמָן בְּכֹל הַדְּרָגוֹת, וְלֹא סָטָה לְבוֹ בְּתִשׁוּקַת אֶחָד מֵהֶם, אֲלֵא עֲמַד בְּאַמוּנָה עֲלִיוֹנָה כְּרֵאוּי.

יֵהֵב חֲכָמָתָא עֲלָאָה לְשִׁלְמָה מִלְפָּא. לְבַתֵּר מִה כָּתוּב בֵּיה (משלי א) מְשָׁלִי שְׁלִמָה (משלי ט) הַמְּשָׂא נֶאֱם הַגִּבֹּר לְאִיתִיָּאל לְאִיתִיָּאל וְאָכַל. אָמַר שְׁלִמָה אֶתִּי אֵל וְחֲכָמָתָא דִּלְיָהּ הוּא. וְאוֹכַל וְאִיכוּל לְמַעַבְד רְעוּתִי. לְבַתֵּר (מלכים א יח) וַיִּקָּם יְיָ שְׁטָן לְשִׁלְמָה וְגוֹי.

נתן חכמה עֲלִיוֹנָה לְשִׁלְמָה הַמְּלֵךְ, אַחַר כֵּן מִה כָּתוּב בּוֹ? (משלי א) מְשָׁלִי שְׁלִמָה, (שם ט) הַמְּשָׂא נֶאֱם הַגִּבֹּר לְאִיתִיָּאל לְאִיתִיָּאל וְאָכַל. אָמַר שְׁלִמָה, אֶתִּי אֵל, וְהַחֲכָמָה שְׁלוֹ הִיא. וְאָכַל - וְאִנִּי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת רְצוֹנִי. אַחַר כֵּן (מלכים א יח) וַיִּקָּם ה' שְׁטָן לְשִׁלְמָה וְגוֹי.

תָּא חֲזִי, בְּגִין זְעִירוֹ דְּחֲכָמָתָא דְּאִשְׁכַּחוּ אֵלִין מִהֵוּא חֲכָמָה דְּקַדְמָאִי, אֲתַגְרוּ בֵּיה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְנוּ מַגְדָּל וְעַבְדוּ כָּל מַה דְּעַבְדוּ. עַד דְּאֲתַבְדְּרוּ מֵאַנְפֵי אַרְעָא וְלֹא אֲשַׁתְּאֵר בְּהוּ חֲכָמָה לְמַעַבְד מִיַּדִּי. אָבַל לְזַמְנָא דְּאֲתִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִתְעַר חֲכָמָתָא בְּעֵלְמָא וַיִּפְלְחוּן לִיה בְּהָ הָדָא הוּא דְּכַתִּיב, (יחזקאל לו) וְאֵת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם וְעֲשִׂיתִי. לָאוּ כְּקַדְמָאִי דְּחַבִּילוּ בֵּיה עֲלָמָא. אֲלֵא וְעֲשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר בְּחַקֵּי תַלְכוּ וְאֵת מִשְׁפָּטֵי תַשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם.

בֹּא רְאֵה, מְשׁוּם קִצְת חֲכָמָה שֶׁמְצֵאוּ אֵלֶּה מֵאוֹתָה חֲכָמַת הָרֵאשׁוֹנִים, הַתְּגַרוּ בְּקִדּוּשׁ - בְּרוּךְ-הוּא, וּבְנוּ מַגְדָּל וְעֲשׂוּ כָּל מַה שֶׁעֲשׂוּ, עַד שֶׁהַתְּפָזְרוּ מַעַל פְּנֵי הָאָרֶץ, וְלֹא נִשְׁאַרָה בְּהֶם חֲכָמָה לַעֲשׂוֹת דְּבַר. אָבַל לְעֵתִיד לְבֹא הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יַעֲזֹר חֲכָמָה בְּעוֹלָם וַיַּעַבְדוּ אוֹתוֹ בְּהָ. זֶהוּ שְׁכַתוּב (יחזקאל לו) וְאֵת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם וְעֲשִׂיתִי. לֹא כְּרֵאשׁוֹנִים שֶׁהִשְׁחִיתוּ בְּהָ אֵת הָעוֹלָם, אֲלֵא - וְעֲשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר בְּחַקֵּי תַלְכוּ וּמִשְׁפָּטֵי תַשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם.

רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חִיָּא הוּוּ אֲזֵלִי בְּאַרְחָא. אָמַר לִיה רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חִיָּא נִפְתַּח בְּאוּרֵייתָא וְנִימָא מְלָה. פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר (דברים כג) כִּי יִי אֶלְהִיךָ מִתְּהִלָּךְ בְּקִרְבִּי מִחֲנֵךְ לְהַצִּילֵךְ וְלִתֵּת אִיבִיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מִחֲנֵיךָ קִדּוּשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עָרוֹת דְּבַר וְשֵׁב מֵאַחֲרֶיךָ. כִּי יִי אֶלְהִיךָ מִתְּהִלָּךְ, מִתְּהִלָּךְ מִבְּעֵי לִיה. אֲלֵא כְּמָא דְּאֵת אָמַר (בראשית ג) מִתְּהִלָּךְ בְּגִין לְרוּחַ הַיּוֹם. וְדָא הוּא אֵילְנָא דְּאָכַל מִנִּיהּ אָדָם הָרֵאשׁוֹן. מִתְּהִלָּךְ נִוְקְבָא מִתְּהִלָּךְ דְּכַר.

רבי יוסי ורבי חייא היו הולכים בדרך. אמר לו רבי יוסי לרבי חייא, נפתח בתורה ונאמר דבר. פתח רבי יוסי ואמר, (דברים כג) כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך. כי ה' אלהיך מתהלך? מהלך היה צריך להיות! אלא כמו שנאמר (בראשית ג) מתהלך בגן לרוח היום. וזהו אילו שאכל ממנו אדם הראשון. מתהלך - נקבה. מהלך - זכר.

ודא הוא דאזיל קמייהו דישראל כד הוו אזלי במדברא דכתוב (שמות יג) ויין הולך לפניהם יומם וגו'. הוא דאזיל קמיה דבר נש כד אזיל בארחה. דכתוב, (תהלים פה) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. ודא הוא דאזיל קמיה דבר נש בשעתא דאיהו זכי. ולמה. להצילך ולתת אויביך לפניך. לאשתבא בר נש בארחה ולא ישלוט ביה אחרא.

וזהו שהלך לפני ישראל כשהיו הולכים במדבר, שכתוב (שמות יג) וה' הלך לפניהם יומם וגו'. והוא שהולך לפני האדם כשהולך בדרך, שכתוב (תהלים פה) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. וזהו שהולך לפני האדם בשעה שהוא זוכה. ולמה? להצילך ולתת אויביך לפניך, להציל אדם בדרך ולא ישלט בו אחר.

ובגין כך לפעי ליה לבר נש לאסתמרא מחובוי ולדכא לגרמיה. מאי דכיו דא. דכתוב, (דברים כג) והיה מחנך קדוש. מאי קדוש, קדושים מבעי ליה. אלא מחנך קדוש אליו שייפי גופא דגופא אתחבר ואתתקו בהו. ובגין כך והיה מחנך קדוש. ולא יראה בך ערות דבר.

ולכו צריך אדם להשמר מחטאיו ולטהר את עצמו. מה טהרה זו? שכתוב (דברים כג) והיה מחנך קדוש. מה זה קדוש? קדושים היה צריך להיות! אלא מחנך קדוש - אלו איברי הגוף שהגוף מתחבר ונתקו בהם. ולכו והיה מחנך קדוש. ולא יראה בך ערות דבר.

מאי ערות דבר. דא מלתא (ערייתא) דעריין. דדא הוא מלה דקודשא בריך הוא מאיס בה יתיר מפלא. כיון דאמר ולא יראה בך ערות, אמאי דבר. אלא הני חייבי עלמא דגעלי ומסאבי גרמיהו במלה דלהון דנפקי מפומיהו והא איהו ערות דבר.

מה זה ערות דבר? זה דבר [ערוה] עריות, שזה הוא דבר שהקדוש ברוך הוא מואס בו יותר מהכל. כיון שאמר ולא יראה בד ערות, למה דבר? אלא רשעי העולם הללו שגועלים ומטמאים את עצמם בדבורם שיוצא מפיהם, וזהו ערות דבר.

וכל כך למה. בגין דאיהו אזיל קמך. ואי את עביד כדיון, מינד ושב מאחריך, דלא יזיל בהך וייתוב מאחריך. ואנן הא אזלינן קמיה בארחה נתעסק במלי דאורייתא. דהא אורייתא אתעטרא על רישיה דבר נש ושכינתא לא אעדיאת מיניה.

וכל כך למה? משום שהוא הולך לפניך. ואם אתה עושה כך, מינד - ושב מאחריך. שלא ילך עמך וישוב מאחריך. ואנו הרינו הולכים לפניך בדרךך, נתעסק בדברי תורה, שהרי התורה מתעטרת על ראשו של אדם והשכינה לא זזה ממנו.

דף עו ע"ב

פתח רבי חייא ואמר ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכלם וגוי תא חזי, מה כתיב ויהי בנסעם מקדם. מאי מקדם. מקדמונו של עולם. וימצאו ויראו מבעי ליה מאי וימצאו. אלא מציאה אשכחו תמן מרזי דחכמתא מקדמאי דאתנער תמן מן בני טופנא, ובה אשתדלו למעבד בההיא עבידתא דעבדו לסרבא ביה בקודשא בריך הוא, והוו אמרי בפומא ועבדי (דף עו ע"ב) לעבדתא.

פתח רבי חייא ואמר, ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכלם וגוי בא ראה מה כתיב, ויהי בנסעם מקדם. מה זה מקדם? מקדמונו של עולם. וימצאו? ויראו צריך היה להיות! מה זה וימצאו? אלא מציאה מצאו שם מסודי החכמה מהקדמונים שהתנערה שם מבני המבול, ובה התעסקו לעשות באותו מעשה שעשו לסרב לקדוש-ברוך-הוא, והיו אומרים בפה ועושים מעשה.

חמי מה כתיב הן עם אחד ושפה אחת לכלם. בגין דאנון בלבא חד ורעותא חד וממללי בלשון הקדש. ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות. ולית מאן דימנע עובדא דלהון. אבל מאי אעביד, אבל לון דרגין דלעילא,

וְלִישׁוֹן דְּלֵהוֹן לְתַתָּא. וְכַדִּין אֲתַמְנַע עוּבְדָא דְלֵהוֹן. וַיְמָה בְּגִין דְּהוּוּ בְּרַעוּתָא
וְלִבָּא חַד וּמְמַלְלֵי בְּלִשׁוֹן הַקְדָּשׁ כְּתִיב לֹא יִבְצֹר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת,
וְדִינָא דְלַעֲיֵלָא לֹא יִכִּיל לְשַׁלְטָאָה בְּהוּ. אֲנִן אוּ חֲבַרְיָא דְמַתְעַסְקִין
בְּאוּרִייתָא, וְאֲנִן בְּלִבָּא חַד וּרְעוּתָא חַד, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

רְאֵה מָה כְּתוּב, הֵן עִם אֶחָד וְשִׁפָּה אַחַת לְכֻלָּם. מְשׁוּם שְׁהִים בְּלִב אֶחָד
וּבְרַצוֹן אֶחָד וּמְדַבְּרִים בְּלִשׁוֹן הַקְדָּשׁ. וְעַתָּה לֹא יִבְצֹר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר
יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת, וְאִין מִי שְׂיִמְנַע מְעַשֵׂיהֶם. אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה? אֲבַלְבֵּל לָהֶם
הַדְרָגוֹת שֶׁל מַעְלָה וּלְשׁוֹנִם שְׁלִמְטָה, וְאִז נִמְנַע מְעַשֵׂה שְׁלָהֶם. וַיְמָה
מְשׁוּם שְׁהִיוּ בְּרַצוֹן וְלִב אֶחָד וּמְדַבְּרִים בְּלִשׁוֹן הַקְדָּשׁ כְּתוּב לֹא יִבְצֹר
מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת, וְדִין שְׁלִמְעָלָה לֹא יִכִּיל לְשַׁלֵּט בָּהֶם - אֲנִן
אוּ חֲבַרְיָם שְׂמַתְעַסְקִים בְּתוֹרָה, וְאֲנִן בְּלִב אֶחָד וּרַצוֹן אֶחָד, עַל אַחַת
כְּמָה וְכְמָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי מְכָאן לְאֲנוּן מְאָרִי דְמַחְלוּקַת לִית לוֹן קִיּוּמָא. דְּהָא כָּל זְמַנָּא
(דאלין) דְּבְנִי עֲלִמָא אֲלִין עִם אֲלִין בְּרַעוּתָא חַדָּא וְלִבָּא חַד, אֲף עַל גַּב דְּמַרְדֵּי
בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לֹא שְׁלִטָא בְּהוּ דִינָא דְלַעֲיֵלָא. כִּיּוֹן דְּאֲתַפְּלְגוּ מִיַּד
וַיִּפְּץ יְיָ אוֹתָם מִשָּׁם וְגו'.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מְכָאן שְׁלֹאוֹתָם בְּעֲלֵי הַמַּחְלֶקֶת אִין לָהֶם קִיּוּם. שְׁהָרִי
בְּכָל פְּעַם שְׁהֲלֹו בְּנֵי הָעוֹלָם אֲלָה עִם אֲלָה בְּרַצוֹן אֶחָד וְלִב אֶחָד - אֲף
עַל גַּב שְׂמוּרְדִים בְּקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לֹא שׁוֹלֵט בָּהֶם הַדִּין שְׁלִמְעָלָה.
כִּיּוֹן שְׁנַחְלֶקוּ, מִיַּד - וַיִּפְּץ אֹתָם ה' מִשָּׁם וְגו'.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָא אֲשֶׁתַּמַּע דְּכָלָא בְּמַלְה דְּפוּמָא תַּלְיָיא. דְּהָא כִּיּוֹן דְּאֲתַבְּלַבֵּל
מִיַּד וַיִּפְּץ יְיָ אוֹתָם מִשָּׁם. אֲבָל בְּזְמַנָּא דְּאֲתִי מַה כְּתִיב, (צפניה א) כִּי אִז אֶהְפֹּךְ
אֶל עַמִּים שְׁפָה בְּרוּרָה לְקָרָא כָּלִם בְּשֵׁם יְיָ וּלְעַבְדוֹ שְׁכֻם אֶחָד וּכְתִיב, (זכריה
יד) וְהָיָה יְיָ לְמַלְאָךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. בְּרוּךְ
יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן :

אָמַר רַבִּי חֲזִיָא, נִשְׁמַע שְׁהַכֵּל בְּדַבּוּר הַפָּה תַּלּוּי, שְׁהָרִי כִּיּוֹן שְׁהַתְּבַלְבְּלוּ,
מִיַּד וַיִּפְּץ ה' אוֹתָם מִשָּׁם. אֲבָל לְעַתִּיד לְבֹא מַה כְּתוּב? (צפניה א) כִּי אִז
אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שְׁפָה בְּרוּרָה לְקָרָא כָּלִם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שְׁכֻם אֶחָד,
וְכְתוּב (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמַלְאָךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָה ה' אֶחָד
וּשְׁמוֹ אֶחָד. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן :

פרשת לך לך

לך לך מארצה וגו'. רבי אבא פתח ואמר, (ישעיה מו) שמעו אלי אבירי לב
הרחוקים מצדקה. שמעו אלי אבירי לב, כמה תקיפין לפייהו דחיבינא,
דחמאן שביילי וארחי דאורייתא ולא מסתפלן בהו, ולפייהו תקיפין דלא
מהדרין בתיובתא לגבי מריהון, ואקרון אבירי לב. הרחוקים מצדקה
דמתרחקי מאורייתא.

רבי אבא פתח ואמר (ישעיה מו) שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה.
שמעו אלי אבירי לב - כמה חזקים לבותיהם של הרשעים, שרואים
את שביילי ודרכי התורה ולא מסתפלים בהם, ולבותיהם חזקים
שאינם חוזרים בתשובה לרבונם, ונקראים אבירי לב. הרחוקים
מצדקה - שמתרחקים מן התורה.

רבי חזקיה אמר דמתרחקי מקודשא בריהו הוא ואנון רחיקין מניה, ובגין
כה אקרון אבירי לב. הרחוקים מצדקה דלא בעאן לקרבא לגבי קודשא
בריהו הוא, בגין כה אנון רחוקים מצדקה, כיון דאנון רחוקים מצדקה
רחוקים אנון משלום דלית לון שלום. דכתוב, (ישעיה מח) אין שלום אמר יי
לרשעים. מאי טעמא בגין דאנון רחוקים מצדקה.

רבי חזקיה אמר, שמתרחקים מן הקדוש ברוך הוא, והם רחוקים
ממנו, ומשום כה נקראו אבירי לב. הרחוקים מצדקה - שאינם רוצים
לקרב אל הקדוש ברוך הוא, משום כה הם רחוקים מצדקה. כיון
שהם רחוקים מצדקה, רחוקים הם משלום, שאין להם שלום,
שכתוב (ישעיה מח) אין שלום אמר ה' לרשעים. מה הטעם? משום שהם
רחוקים מצדקה.

דף עז ע"א

תא חזי, אברהם בעי לקרבא לקודשא בריהו הוא ואתקרב. הדיא הוא
דכתוב, (תהלים מה) אהבת צדק ותשנא רשע. בגין דאהב צדק ושנא רשע
אתקרב לצדקה, ועל דא כתיב, (ישעיה מא) אברהם אוהבי. מאי טעמא

אוהבי, בגין דכתיב אהבת צדק. רחמימותא דקודשא בריה הוא דרחים (דף עז ע"א) ליה אברהם מפל בני דריה דהו אפירי לב ואנון רחוקים מצדקה כמה דאתמר.

בא ראה, אברהם רצה לקרב אל הקדוש ברוך הוא והתקרב. זהו שפתוב (תהלים מה) אהבת צדק ותשנא רשע. משום שאהב צדק ושנא רשע, התקרב לצדקה, ועל זה פתוב (ישעיה מא) אברהם אהבי. מה הטעם אהבי? משום שפתוב אהבת צדק. האהבה שאהב אברהם את הקדוש ברוך הוא מפל בני דורו, שהיו אפירי לב, והם רחוקים מצדקה, כמו שנתבאר.

סתרי תורה

תאנא בתוקפא דהרמנו דמלכא, אנציב חד אילנא רבא ותקיף גו נטיעו עלאין, נטיע אילנא דא, בתריסר תחומין אסתחר, בארבע סטרין דעלמא פרישא רגליה. ת"ק פרסי מטלנוי, כל רעותין דאנון פרסין ביה תליין, כד אתער האי, כלהו מתערין בהדיה לית מאן דנפיק מרעותיה לבתר, כלהו ברעותא חדא בהדיה, קם מלעילא (ס"א נחית) אתנחית במטלנוי לגו ימא. מניה ימא (אתגלי) אתמלייא. איהו מקורא (דכל ד"א לכל) מיין דנבעין. תחותיה מתפלגין כל מימיו דבראשית, שקיו דגנתא ביה תליין.

למדנו בתקף רצון המלך נטע אילן אחד גדול וחזק בתוך הנטיעות העליונות, הנטיעה של האילן הזה בתריסר תחומים מסבבת. בארבעה צדדים של העולם פרושה רגלו. ת"ק פרסאות מסעותיו. כל הרצונות של אותם פרסות בו תלויים. פשוטה מתעורר, כלם מתעוררים עמו. אין מי שיוצא מרצונו. אחר כך כלם ברצון אחד עמו. קם מלמעלה, יורד במסעותיו לתוך היס. ממנו היס [מתגלה] מתמלא. הוא המקור [של כל] המים הנובעים, תחתיו נחלקים כל מימי בראשית. השקאות הגו תלויים בו.

כל נשמתין דעלמא מניה פרחין. נשמתין אליו עאלין בגנתא לנחתא להאי עלמא. נשמתא כד נפקא אתברכא בשבע ברקאן למחוי אבא (ד"א ל"ג לרוחא ודס) לגופא (ולמהו) בסליקו (דדיוקנא עלאה הדא הוא דכתיב ויאמר יי אל אברם הא נשמתא עלאה אבא (ד"א ל"ג לרוחא ודס) לגופא בסליקו) דדיוקנא עלאה.

כל הנשמות של העולמים פורחות ממנו. הנשמות הללו נכנסות לגן לרדת לעולם הזה. פשוטצאת נשמה, היא מתברכת בשבע ברכות להיות אב [לרוח ורס] לגוף [ולהיות] בעליה [של הדמות העליונה, זהו שכתוב ויאמר ה' אל אברם, הרי נשמה עליונה אבא (לרוח ורס) לגוף בעליה] של דמות עליונה.

כד בעיא (נפשא) לנחתא להאי עלמא, אומי לה קודשא בריה הוא למיטר פקודי אורייתא ולמעבד רעותיה. ומסר לה מאה מפתחאן דברקאן. (ומולדתך דא גופא דאתקרי אילנא דחיי דאיהו תריסר שבטין עלאין. ומבית אביך דא שכינתא. אביך דא קודשא בריך הוא. שנאמר (משלי כח) גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע וגוי. ואין אביו אלא קודשא בריך הוא ואין אמו אלא כנסת ישראל. אל הארץ אשר אראך דא איהו האי עלמא), (נ"א ומולדתך דא אילנא דחיי, ומבית אביך תריסר תחומין שבטין עלאין. אל הארץ אשר אראך דא איהו האי עלמא), (עד כאן סתרי תורה)

כְּשֶׁרוּצָה [הנפש] לָרַדֵּת לְעוֹלָם הַזֶּה, מְשַׁבֵּיעַ אוֹתָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשָׁמֵר אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, וּמוֹסֵר לָהּ מֵאֵה מִפְּתָחוֹת שֶׁל בְּרָכוֹת שֶׁל כָּל יוֹם לְהַשְׁלִים אֶת הַדְּרָגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת כְּחֶשְׁבוֹן ל'יָד ל'יָד. שְׁהָרִי כָּלֵם נִמְסְרוּ לָהּ כְּדִי לְתַקֵּן בָּהֶם אֶת הַגּוֹן וּלְעַבְדָּהּ וּלְשַׁמְרָהּ. מֵאַרְצָדָּ - זֶה גֵן הָעֵדֶן. [נִמּוּלְדֵתָד זֶה הַגּוֹף, שֶׁנִּקְרָא עַץ הַחַיִּים, שֶׁהוּא תְרִיסֵר שֶׁבִטִים עֲלִיוֹנִים, וּמִבֵּית אֲבִיךָ זֶה הַשְׂכִּינָה, אֲבִיךָ זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּאֶמַר (מְשָׁלִי כַח) גּוֹזֵל אֲבִיו וְאִמּוֹ וְאִמֵּר אֵין פֶּשַׁע וְגו', וְאִין אֲבִיו אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִין אֲמֹ אֲלֵא כִנְסַת יִשְׂרָאֵל, אֵל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאךָ זֶה הוּא הָעוֹלָם הַזֶּה,] [ס"א וּמִמּוּלְדֵתָד זֶה עַץ הַחַיִּים, וּמִבֵּית אֲבִיךָ תְרִיסֵר תַּחֲמוּמִים, שֶׁבִטִים עֲלִיוֹנִים, אֵל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאךָ זֶה הוּא הָעוֹלָם הַזֶּה]. עַד כָּאֵן סִתְרֵי תוֹרָה.

רַבִּי יוֹסִי פָתַח (תהלים פד) מַה יְדִידוֹת מְשַׁכְּנוֹתֶיךָ יי צְבָאוֹת. כִּמָּה אֵית לֹן לְבָנֵי נִשְׂא לְאִסְתַּכְּלָא בְּפוּלְחָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּהָא כָּל בְּנֵי נִשְׂא לָא יָדְעֵי וְלָא מְסַתְּפְלֵי עַל מַה קָאִים עֲלֵמָא. וְאַנּוֹן עַל מַה קְיַיְמִין. דְּכַד בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵמָא עֲבַד שְׁמִיָּא מֵאֵשׁ וּמִמַּיִם מִתְעַרְבִין כְּחֻדָּא וְלָא הוּוּ גִלְדִי. וּלְבַתֵּר אֲגִלְדוּ וְקִיַּיְמוּ בְּרוּחָא עֲלָהּ וּמִתְמָן שְׁתִּיל עֲלֵמָא, לְקִיַּיְמָא עַל סְמִכִין, וְאַנּוֹן סְמִכִין לָא קִיַּיְמִין אֲלֵא בְּהֵוָה רוּחָא, וּבְשַׁעֲתָא דְּהָהוּא רוּחָא אִסְתַּלַּק כְּלָהוּ מְרַפְּפִין וְזַעֲיִן וְעֲלֵמָא אֲרִתַּת הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב, (אִיוֹב ט) הַמְּרַגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעִמּוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן. וְכֵלָּא קָאִים עַל אוֹרֵייתָא, דְּכַד יִשְׂרָאֵל מְשַׁתְּדֵלִי בְּאוֹרֵייתָא מִתְקַיִים עֲלֵמָא וְאַנּוֹן קִיַּיְמִין וְסְמִכִין קִיַּיְמִין בְּאַתְרֵיהוּ בְּקִיּוּמָא שְׁלִים.

רַבִּי יוֹסִי פָתַח, (תהלים פד) מַה יְדִידוֹת מְשַׁכְּנוֹתֶיךָ ה' צְבָאוֹת. כִּמָּה יֵשׁ לְבָנֵי אָדָם לְהַסְתַּכְּלָא בְּעִבּוּדַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁהָרִי כָּל בְּנֵי הָאָדָם לָא יוֹדְעִים וְלָא מְסַתְּפְלֵים עַל מַה עוֹמֵד הָעוֹלָם וְעַל מַה הִם קִיַּיְמִים. שְׁכַפְּאֵשׁר בְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה שְׁמַיִם מֵאֵשׁ וּמִמַּיִם מְעַרְבִים יַחַד, וְלָא הָיוּ קוּפְאִים, וְאַחַר כֵּן קִפְאוּ וְעָמְדוּ בְּרוּחַ עֲלִיוֹנָה, מִשֵּׁם שְׁתַּל אֶת הָעוֹלָם לְעָמֵד עַל עִמּוּדִים, וְאוֹתָם הִתּוֹמְכִים לָא עוֹמְדִים אֲלֵא בְּרוּחַ הַהִיא. וּבְשַׁעֲהָ שְׁאוֹתָהּ הָרוּחַ עוֹלָה, כָּלֵם מִתְרוֹפְפִים וְזַעֲיִם וְהָעוֹלָם רוּתַת. הוּ שְׁכַתּוֹב (אִיוֹב ט) הַמְּרַגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעִמּוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן. וְהַכֵּל עוֹמֵד עַל הַתּוֹרָה. שְׁכַפְּאֵשׁר יִשְׂרָאֵל מְשַׁתְּדֵלִים בְּתוֹרָה, מִתְקַיִם הָעוֹלָם, אוֹתָם הָעִמּוּדִים הִתּוֹמְכִים קִיַּיְמִים בְּמִקּוּמָם בְּקִיּוּם שְׁלֵם.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְּאַתְעֵר פְּלָגוֹת לִילֵיא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאֵל לְגַנְתָּא דְּעָדוֹן לְאִשְׁתַּעֲשַׂעָא עִם צְדִיקָא, כְּלָהוּ אִילָנִין דְּבִגְנֵתָא דְּעָדוֹן מִזְמָרוֹן וּמִשְׁבָּחוֹן קָמִיהּ. דְּכַתִּיב, (דְּבָרֵי הַיָּמִים א טז) אִז יִרְנְנוּ עַצֵּי הַיַּעַר מִלְּפָנֵי יי וְגו'.

בא ראה, בשעה שמתעורר חצות הלילה והקדוש ברוך הוא נכנס לגן העדן להשתעשע עם הצדיקים, כל האילנות של גן העדן מזמרים משבחים לפניו, שפתוב (דברי הימים א טז) אז ירננו עצי היער מלפני ה' וגו'.

וכרזא קרי בחיל ואמר לכוון אמרין קדישין עליוניו, מאן מנכוון דעייל רוחא באודנוי למשמע, ועינוי פקחין למחמי. ולביה פתוח למנדע, בשעתא דרוחא דכל רוחין ארים בסימו דנשמטא, ומתמן נפיק קלא דקלא, חילין אתבדר לארבע סטרי עלמא. א חד סליק לסטר חד. ב חד נחית לההוא סטר. ג (תיקונים עג, לעיל לב ב) חד עייל בין תרין. ד תרין מתערין מתערין בתלת. ה תלת עיילי בחד. ו חד אפיק גונוין. ז שית מנהון לסטר חד, ושית מנהון נחתי לההוא סטר. ח שית עיילי בתריסר. ט תריסר מתערין בעשרין ותרין. י שית כלילן בעשרה. יא עשרה קאים בחד.

הפרוז קורא בחיל ואומר: לכם אומרים קדושים עליונים, מי מכם שנכנסה רוח לאזניו לשמע, ועינוי פקוחות לראות, ולבו פתוח לדעת, בשעה שהרוח של כל הרוחות מרימה את התבשמות הנשמה, משם יוצא הקול של הקולות, הצבאות התפזרו לארבעה רוחות העולם. א, אחד עולה לצד אחד. ב. אחד ורד לאותו הצד. ג. אחד נכנס בין שנים. ד. שנים מתעוררים [מתעטרים] בשלשה. ה. שלשה נכנסים באחד: אחד מוציא גוונים. ז. ששה מהם לצד אחד, וששה מהם יורדים לאותו הצד. ח. ששה נכנסים בשנים עשר. ט. שנים עשר מתעוררים בעשרים ושנים. י. ששה כלולים בעשרה. יא. עשרה עומדים באחד.

דף עז ע"ב

ווי לאנון דניימי שנתא בחוריהון, לא ידעי ולא מסתכלאן איך יקומו בדינא דחושבון אתפקד, (דף עז ע"ב) כד אסתאב גופא, ונשמטא שטיא על אנפי דאורא דטיהרא, וסלקא ונחתא, ותרעין לא מתפתחון, מתגלגלון כאבנין בגו קוספיתא. ווי לון מאן יתבע לון, דלא יקומו בעדונא דא בגו דוכתי דענוגי דצדיקיא, אתפקדון דוכתייהו. אתמסרון בידי דדומה, נחתי ולא סלקי. עליהו כתיב, (איוב ז) כלה עגן וילך כן יורד שאול לא יעלה.

אוי לאותם שישנים ושנה בנחיריהם, לא יודעים ולא מסתכלים איך יקומו בדין כשהחשבון נמנה, כשנטמא הגוף, והנשמה משוטטת על פני האויר שמאיר ועולה ויורדת, והשערים לא נפתחים, ומתגלגלים

פּאָבנִים בְּתוֹךְ הַקֶּלַע. אוֹי לָהֶם! מִי יִבְקֹשׁ אוֹתָם שְׁלֹא יִקוּמוּ בַתְּעֲנוּג
הַזֶּה? בְּתוֹךְ הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל עֲנוּגֵי הַצְּדִיקִים וְנִפְקָד מְקוֹמָם. וְנִמְסָרִים
בְּיַד דּוֹמָה, יוֹרְדִים וְלֹא עוֹלִים. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (איוב ז) כָּלָה עֵנֹן וַיִּלְךְ כֹּן
יּוֹרֵד שְׂאוֹל לֹא יַעֲלֶה.

בְּהִיא שְׁעֵתָא אֲתַעַר שְׁלֵהוּבָא חַד מְסִטְר צָפוֹן וּבְטַשׁ בְּאַרְבַּע סְטְרֵי עֲלֵמָא
וְנַחֲתִית וּמְטִי בִּין גְּדַפֵּי דְתַרְנַגּוּלָא וְאֲתַעַר הַהוּא שְׁלֵהוּבָא בֵּיה וְקָרִי, וְלִית
מֵאן דְּאֲתַעַר בֵּר אֲנוּן זִכְאֵי קְשׁוּט דְּקִיָּמִי וְאֲתַעְרוּ בְּאוֹרֵייתָא. וְכִדִּין
קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא וְכָל אֲנוּן צְדִיקֵיָא דְּבָגוּ גִנְתָּא דְּעֵדוֹן צִיִּיתִי לְקִלְיָהוֹן. כְּמָא
דְּאֵת אָמַר, (שיר השירים ח) הַיּוֹשֶׁבֶת בְּגִנִּים חֲבֵרִים מְקַשְׁבִּים לְקוּלָּךְ
הַשְּׂמִיעֵנִי:

בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה מִתְּעוֹרְרֶת שְׁלֵהָבֶת אַחַת מִצַּד הַצָּפוֹן, וּמִכָּה בְּאַרְבַּעָה
רוּחוֹת הָעוֹלָם, וַיּוֹרְדֶת וּמְגִיעָה לְבִין כְּנִפֵּי הַתְּרַנְגּוּל, וּמִתְּעוֹרְרֶת בּוֹ
אוֹתָהּ הַשְּׁלֵהָבֶת וְקוּרָא. וְאִין מִי שְׁמִתְּעוֹרֵר, פֶּרֶט לְאוֹתָם צְדִיקֵי
הָאֵמֶת שְׁעוֹמְדִים וּמִתְּעוֹרְרִים בַּתּוֹרָה. וְאִזּוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכָל
אוֹתָם הַצְּדִיקִים שְׁבִתוּךְ גֹּן הָעֵדוֹן מְקַשְׁבִּים לְקוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר
ח) הַיּוֹשֶׁבֶת בְּגִנִּים חֲבֵרִים מְקַשְׁבִּים לְקוּלָּךְ הַשְּׂמִיעֵנִי.

וַיֹּאמֶר יי אֵל אַבְרָם, מַה כְּתִיב לְעֵילָא (בראשית יא) וַיָּמַת הָרֹן עַל פְּנֵי תֵרַח
אָבִיו וְגו'. מַאי אִירָא הָכָא, אֶלְא עַד הַהוּא יוֹמָא לָא הָוָה בֵּר נֶשׁ דְּמִית
בְּחַיֵּי אָבִיו בֵּר דָּא, וְכִד אֲתַרְמִי אַבְרָם לְנוּרָא אֲתַקְטִיל הָרֹן, וּבְגִין דָּא נִפְקוּ
מִתַּמָּן מֵאן קְטִיל לוֹן לְהָרֹן, אֶלְא פִּיּוֹן דְּרָמוּ אַבְרָהָם לְנוּרָא דְּכַשְׁדָּאִי,
אֲתַגְלִי עֲלֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא וּשְׁזַבֵּיהּ, וְהוּוּ הָרֹן אַחוּי קָאִי תַמָּן.

וַיֹּאמֶר ה' אֵל אַבְרָם. מַה כְּתוּב לְמַעְלָה? (בראשית יא) וַיָּמַת הָרֹן עַל פְּנֵי
תֵרַח אָבִיו וְגו'. מַה אוֹמֵר כָּאן? אֶלְא עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא הָיָה אָדָם שְׂמֵת
בְּחַיֵּי אָבִיו פֶּרֶט לְזֶה, וְכַשְׁנִזְרַק אַבְרָהָם לְאֵשׁ, נֶהְרַג חָרֹן, וּמְשׁוּם זֶה
יִצְאוּ מְשָׁם. [מִי הֵרַג אֶת הָרֹן? אֵלָא כִּיּוֹן שֶׁהִשְׁלִיכוּ אֶת אַבְרָהָם לְאוּר כַּשְׁדִּים, הִתְגַּלָּה עֲלֵיו
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהַצִּילוֹ, וְהָיָה הָרֹן אַחוּי עוֹמֵד שָׁם.]

אָמְרוּ כַּשְׁדָּאִי בְּגִין זְכוּתֵיהּ דְּהָרֹן אֲשֶׁתִּזִּיב, מִיָּד נִפְקַ שְׁלֵהוּבָא דְּאֶשָּׁא
וְאוּקְדִיהּ לְהָרֹן, הִדָּא הוּא דְּכְתִיב וַיָּמַת הָרֹן עַל פְּנֵי תֵרַח אָבִיו. וְאִית
דְּאָמְרֵי זְרַעָא דְּתֵרַח לִית אֶשָּׁא שְׁלֵטָא בֵּיה, אַבְל נְרַמִּי לְהָרֹן לְנוּרָא, וְאִי לָא
אִיתוּקְדַ גְּדַע בְּוִדָּאִי דְּלָא שְׁלֵטָא נוּרָא בְּזַרְעֵיהּ, מִיָּד רַמִּי לִיה לְהָרֹן לְנוּרָא
וְאִיתוּקְדַ וְהוּוּ תֵרַח אָבִוי קָאִים תַּמָּן הִדָּא הוּא דְּכְתִיב וַיָּמַת הָרֹן עַל פְּנֵי
תֵרַח אָבִיו.

אמרו הכשדים, בשביל זכותו של הרן נצול, מיד יצאה שלהבת של אש ושרפה את הרן, זהו שכתוב וימת הרן על פני תרח אביו, ויש שאומרים שאין שולטת אש בזרעו של תרח, אבל נשליך את הרן לאש, ואם לא יבער, נדע ודאי שאין שולטת האש בזרעו, מיד השליכו את הרן לאש ונשרף, והיה תרח אביו עומד שם, זהו שכתוב וימת הרן על פני תרח אביו.

בְּהוּא יוֹמָא יָדְעוּ כָּל אוֹמְנֵי וְלִישָׁנֵי דְלָא שִׁיזְבִּיה לְאַבְרָהָם אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְאִיהוּ יַחֲדָאֵי דְעֻלְמָא, וְהוּוּ מֵיִיתִין בְּנִייהוּ לְמִשְׁכְּנֵיהּ דְאַבְרָהָם וְאִמְרִין לֵיהּ חֲמִינָן לָד, דְאֵת רְחִיץ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְאִיהוּ רְבוּנֵיהּ דְעֻלְמָא, אוֹלִיף לְבָנָא מְאוּרֻחַד דְאֵת יָדְע, וְעֻלְיֵיהּ אֶמַר קְרָא (תהלים מז) נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עִם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם.

באותו היום ידעו כל אמה ולשון שלא הציל את אברהם אלא הקדוש ברוך הוא שהוא יחידו של עולם, והיו מביאים את בניהם למשכנו של אברהם, ואומרים לוי, ראינו אותך שאתה בוטח בקדוש ברוך הוא שהוא רבון העולם, למד את בנינו מדרכך שאתה יודע, ועליהם אמר הכתוב (תהלים מז) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם,

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב וַיִּקַּח תֶּרַח אֶת אַבְרָם בְּנוֹ וְאֵת לוֹט בֶּן הָרָן וְגו'. וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כְּשָׂדִים. וַיֵּצְאוּ אֹתָם, אֵתוּ מִבְּעֵי לֵיהּ. דְּהָא כְּתִיב וַיִּקַּח תֶּרַח וְגו' מֵאֵי וַיֵּצְאוּ אֹתָם. אֶלָּא תֶּרַח וְלוֹט עִם אַבְרָהָם וְשָׂרָה נִפְקוּ דְאֲנוּן הוּוּ עֲקָרָא לְמִיפְקֵי מִגּוֹ אֲנוּן חִיבֵיָא, דְכִיּוֹן דְחֲמָא תֶּרַח דְאַבְרָהָם בְּרִיהּ אֲשֶׁתְּזִיב מִגּוֹ נוֹרָא, אֲתַהֲדֵר לְמַעַבְדֵי רְעוּתֵיהּ דְאַבְרָהָם, וּבְגִין כֶּד וַיֵּצְאוּ אֹתָם תֶּרַח וְלוֹט.

בא ראה מה כתוב, ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן וגו', ויצאו אותם מאור כשדים. ויצאו אותם? אתו היה צריך להיות, שהרי כתוב ויקח תרח וגו'. מה זה ויצאו אותם? אלא תרח ולוט עם אברהם ושרה יצאו, שהם היו העקר לצאת מתוך אותם הרשעים. שפיון שראה תרח שאברהם בנו נצל מתוך האש, חזר לעשות את רצונו של אברהם, ומשום כן ויצאו אותם תרח ולוט.

ובשעתא דנפקו מה כתיב ללכת ארצה כנען. דרעותא דלהון הנה למיהד תמן. מכאן אוליפנא כל מאן דאתער לאתדכפאה מסייעין ליה. תא חזי,

דְּהַכִּי הוּא דְּכִיּוֹן דְּכְתִיב לְלַכְת אַרְצָה כְּנַעַן מִיַּד וַיֹּאמֶר יי אֵל אַבְרָם לֵךְ לְךָ,
וְעַד דְּאִיהוּ אֲתַעַר בְּקַדְמִיתָא לָא כְּתִיב לֵךְ לְךָ.

וּבְשַׁעָה שְׂיִצְאוּ מַה כְּתוּב? לְלַכְת אַרְצָה כְּנַעַן. שְׂרַצוֹנִם הִיָּה לְלַכְת לְשָׁם.
מִכָּאן לְמַדְנֵו, כָּל מִי שְׂמַתְעוֹרֵר לְהַטְהֵר, מְסִיעִים אוֹתוֹ. בֵּא רְאֵה שְׂכָדָה
הוּא, שְׂכִיּוֹן שְׂכְּתוּב לְלַכְת אַרְצָה כְּנַעַן, מִיַּד - וַיֹּאמֶר ה' אֵל אַבְרָם לֵךְ
לְךָ. וְעַד שֶׁהוּא הִתְעוֹרֵר בְּתַחֲלָה, לָא כְּתוּב לֵךְ לְךָ.

תָּא חֲזִי, מַלְּה דְּלַעֲיִלָּא לָא אֲתַעַר עַד דְּאֲתַעַר לְתַתָּא בְּקַדְמִיתָא עַל מַה
דְּתִשְׂרִי הֵהִיא דְּלַעֲיִלָּא, וְרָזָא דְּמַלְּה, נְהוּרָא אוּכְמָא לָא אֲתַאחִיד בְּנְהוּרָא
חֲוּרָא עַד דְּאִיהִי אֲתַעֲרִית בְּקַדְמִיתָא, כִּיּוֹן דְּאִיהִי אֲתַעֲרִית בְּקַדְמִיתָא,
מִיַּד נְהוּרָא חֲוּרָא שְׂרִיָּא עֲלָהּ.

בֵּא רְאֵה, הַדְּבַר שְׂלַמְעֵלָה לָא מַתְעוֹרֵר עַד שְׂמַתְעוֹרֵר לְמַטָּה בְּרֵאשׁוֹנָה
עַל מַה שְׂיִשְׂרָה עֲלֵיו אוֹתוֹ שְׂלַמְעֵלָה. וְסוּד הַדְּבַר - הָאוּר הַשְּׂחַר אֵינּוּ
נֶאֱחָז בְּאוּר הַלְּבָן עַד שֶׁהִיא מַתְעוֹרֵרֵת בְּרֵאשׁוֹנָה. כִּיּוֹן שֶׁהִיא
מַתְעוֹרֵרֵת בְּרֵאשׁוֹנָה, מִיַּד שׁוֹרָה עֲלֵיהּ הָאוּר הַלְּבָן.

וְעַל דָּא כְּתִיב (תְּחִלִּים פ) אֱלֹהִים אֵל דְּמִי לֵךְ אֵל תְּחַרֵּשׁ וְאֵל תִּשְׁקֹט אֵל. בְּגִין
דְּלֹא יִתְפַּסֵּק נְהוּרָא חֲוּרָא מְעַלְמָא לְעַלְמִין. וְכֵן (ישעיה סב) הַמְּזַכִּירִים אֶת יי
אֵל דְּמִי לְכֶם. בְּגִין לְאֲתַעֲרָא לְתַתָּא בְּמַה דִּישְׂרִי אֲתַעֲרוּתָא דְּלַעֲיִלָּא. וְכֵן
כִּיּוֹן דְּאֲתַעַר בְּרַ נֶשׂ אֲתַעֲרוּתָא בְּקַדְמִיתָא כְּדִין אֲתַעַר אֲתַעֲרוּתָא דְּלַעֲיִלָּא.
תָּא חֲזִי, כִּיּוֹן דְּכְתִיב וַיִּצְאוּ אֲתָם מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְגו' מִיַּד וַיֹּאמֶר יי אֵל אַבְרָם
וְגו'.

וְעַל זֶה כְּתוּב (שם פ) אֱלֹהִים אֵל דְּמִי לֵךְ אֵל תְּחַרֵּשׁ וְאֵל תִּשְׁקֹט אֵל, כְּדִי
שְׂלֹא יִפְסֹק הָאוּר הַלְּבָן מִן הָעוֹלָם לְעוֹלָמִים. וְכֵן (ישעיה סב) הַמְּזַכִּירִים
אֶת ה' אֵל דְּמִי לְכֶם, כְּדִי לְעוֹרֵר לְמַטָּה בְּמַה שְׂתִּשְׂרָה הִתְעוֹרְרוּת
שְׂלַמְעֵלָה. וְכֵן כִּיּוֹן שְׂמַעִיר אָדָם הִתְעוֹרְרוּת [טוֹבָה] בְּרֵאשׁוֹנָה, אִז
מַתְעוֹרֵרֵת הִתְעוֹרְרוּת שְׂלַמְעֵלָה. בֵּא רְאֵה, כִּיּוֹן שְׂכְּתוּב וַיִּצְאוּ אֲתָם
מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְגו', מִיַּד - וַיֹּאמֶר ה' אֵל אַבְרָם וְגו'.

וַיֹּאמֶר יי אֵל אַבְרָם לֵךְ לְךָ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לֵךְ לְךָ, לְגַרְמָד לְאַתְקָנָא גְרָמָד,
(לאתתקפא) לְאַתְקָנָא דְרָגָא דִּילְךָ. לֵךְ לְךָ, לִית אַנְתָּ (ס"א כדאי) לְמִיקָם הָכָא בֵּין
חַיִּיבֵין אֵלֵינוּ. וְרָזָא דְמַלְהָ לֵךְ לְךָ (דף עח ע"א) דְהָא קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יְהִיב לִיה
לְאַבְרָהָם רוּחָא דְחַכְמָתָא, וְהָוָה יַדַּע וּמְצָרָךְ (צנורתי) סְטָרִי דִּישׁוּבֵי עַלְמָא,
וְאַסְתַּפַּל בְּהוּ וְאַתְקַל בְּתִיקְלָא וְיַדַּע חִילִין דִּי מִמֶּנּוּ עַל סְטָרֵי יִישׁוּבָא.

וַיֹּאמֶר ה' אֵל אַבְרָם לֵךְ לְךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֵךְ לְךָ - לְעַצְמָךְ, לְתַקּוּ
אֶת עַצְמָךְ, [להתחזק] לְתַקּוּ אֶת דְרָגָתְךָ. לֵךְ לְךָ - אֵינְךָ [ס"א כדאי] לְעַמֵּד כְּאוּ
בֵּין הָרְשָׁעִים הַלְלוּ. וְסוּד הַדְּבָר - לֵךְ לְךָ, שְׁהִרִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן
לְאַבְרָהָם רוּחַ שֶׁל חַכְמָה, וְהָיָה יוֹדַע וּמְצָרָךְ [צנורתי] צְדִידֵי יִשׁוּב הָעוֹלָם,
וְהִסְתַּפַּל בָּהֶם וְשָׁקַל בְּמִשְׁקַל וְיַדַּע אֶת הַפְּחוֹת הַמִּמֶּנִּים עַל צְדִידֵי
הַיִּשׁוּב.

כַּד מָטָא לְגוּ נְקוּדָה דְאַמְצָעִיתָא דִּישׁוּבָא תְּקִיל בְּתִיקְלָא וְלֹא הָוָה סְלִיק
בִּינְדִיה. אֲשַׁגַּח לְמַנְדַּע חִילָא דִּי מִמֶּנָּא עֲלָה וְלֹא יָכִיל לְאַתְדַּבְּקָא בְּרַעוּתֵיהָ,
תְּקִיל כְּמָה זְמַנִּין וְחַמָּא דְהָא מִתְּמָן אֲשַׁתִּיל כָּל עַלְמָא, אֲשַׁגַּח וְצָרָךְ וְתַקַּל
לְמַנְדַּע וְחַמָּא דְהָא חִילָא עֲלָה דְעֲלָה לִית לִיה שְׁעוּרָא עָמִיק וְסַתִּים וְלֹאוּ
אִיהוּ כְּגוּוֹנֵי דְסְטָרֵי דְרָגֵי דִישׁוּבָא.

כְּשֶׁהֲגִיעַ לְתוֹךְ נְקוּדַת אֲמִצַּע הַיִּשׁוּב, שָׁקַל בְּמִשְׁקַל וְלֹא הָיָה עוֹלָה בִּידוֹ.
הַתְּבוּנָה לְדַעַת אֶת הַכַּחַשׁ שֶׁמִּמֶּנָּה עָלֶיהָ, וְלֹא יָכִיל לְהִתְדַבֵּק בְּרָצוֹנוֹ. שָׁקַל
כְּמָה פְּעָמִים, וְרָאָה שֶׁהֵנָּה מִשֶּׁם נִשְׁתַּל כָּל הָעוֹלָם. הַתְּבוּנָה וְצָרָךְ וְשָׁקַל
לְדַעַת, וְרָאָה שֶׁהֵנָּה הַכַּחַשׁ הָעֲלִיוֹן שֶׁעָלֶיהָ אֵין לוֹ שְׁעוּר, עֵמֶק וְנִסְתָּר,
וְאִינוּ כְּמוֹ הַצְּדָדִים שֶׁל דְרָגוֹת הַיִּשׁוּב.

אֲשַׁגַּח וְתַקִּיל וְיַדַּע דְהָא כְּמָה דְמַהֲהִיא נְקוּדָה אֲמִצָּעִיתָא דִישׁוּבָא מְנִיה
אֲשַׁתִּיל כָּל עַלְמָא לְכָל סְטָרוּי. הֵכִי נָמִי יַדַּע דְהָא חִילָא דְשָׁרֵי עֲלָה מִתְּמָן
נְפָקוּ כָּל שְׁאָר חִילִין דְמִמֶּנּוּ עַל כָּל סְטָרֵי עַלְמָא, וְכִלְהוּ בֵּיה אַחִידוּ. כְּדִין
(בראשית יא) וַיִּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לְלַכְתָּ אַרְצָה כְּנַעַן.

הַתְּבוּנָה וְשָׁקַל וְיַדַּע שְׁהִרִי כְּמוֹ שֶׁמַּהֲנְקָדָה הִיא אֲמִצָּעִיתוֹ שֶׁל הַיִּשׁוּב,
מִמֶּנָּה נִשְׁתַּל כָּל הָעוֹלָם לְכָל צְדִידוֹ. כֵּן גַּם יַדַּע שְׁהִרִי הַכַּחַשׁ שֶׁשׁוּרָה
עָלֶיהָ, מִשֶּׁם יִצְאוּ כָּל שְׁאָר הַפְּחוֹת הַמִּמֶּנִּים עַל כָּל צְדִידֵי הָעוֹלָם, וְכִלְמֵם
אַחוּזִים בּוֹ. אַז (בראשית יא) וַיִּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לְלַכְתָּ אַרְצָה כְּנַעַן.

עוד אשגח ותקיל וצריף למיקם על ברירא דמלה דההוא אתר ולא הנה ידע ולא יכיל למיקם עלה לאתדבקה, כיון דחמא תוקפא דהאי אתר ולא יכיל למיקם עליה מיד ויבאו עד חרן וישבו שם.

עוד, השגיח וסקל וצריף לעמד על ברור הדבר של אותו המקום ולא היה יודע, ולא יכל לעמד עליה להשיג. כיון שראה את כחו של המקום הזה ולא יכל לעמד עליו, מיד ויבאו עד חרן וישבו שם.

מאי טעמא דאברהם. אלא דאיהו הנה ידע וצריף בכל אנון שלטנין מדברי עלמא בכל סטרו דישובא, והנה תקיל וצריף אנון דשלטין בסטרי דישובא מדברי ככביא ומזליהון, מאן אנון תקיפין אליו על אליו, והנה תקיל כל ישובי דעלמא (ולא) והנה סליק בידוי. כד מטא להאי אתר חמא תקיפו דעמיקין ולא יכיל למיקם ביה. כיון דחמא קודשא בריה הוא אתערוותא דיליה ותיאובתא דיליה. מיד אתגלי עליה ואמר ליה לך לך. למנדע לך ולא תקנא גרמך.

מה הטעם של אברהם? אלא שהוא היה יודע ומצריף את כל אותם השליטים מנהיגי העולם בכל צדדי הישוב, והיה שוקל ומצריף אותם השולטים בצדדי הישוב מנהיגי הכוכבים והמזלות שלהם מי הם החזקים אלו על אלו. והיה שוקל את כל ישובי העולם (ולא) והיה עולה בידו. כשהגיע למקום הזה ראה את חזק העמקים ולא יכל לעמד בו. כיון שראה הקדוש ברוך הוא את התעוררותו ותשוקתו, מיד התגלה עליו ואמר לו לך לך, לדעת אותך ולתקן עצמך.

מארצה, מההוא סטרא דישובא דהוית מתדבק ביה. וממולדתך, מההוא חכמה דאת משגח ותקיל תולדתא דילך ורגעא ושעתא וזמנא דאתילידת ביה ובההוא כוכבא ובההוא מזל. ומבית אביך, דלא תשגח בביתא דאבוך. ואי אית לך שרשא לאצלחא בעלמא מביתא דאבוך, בגין כך לך לך מחכמה דא ומאשגחותא דא.

מארצה - מאותו הצד של הישוב שהיית נדבק בו. וממולדתך - מאותה החכמה שאתה מתבונן ושוקל את תולדתך והרגע והשעה והזמן שנולדת בו, ובאותו הכוכב ובאותו המזל. ומבית אביך - שלא תשגיח בבית אביך. ואם יש לך שרש להצליח בעולם מבית אביך, משום כך לך לך מהחכמה הזו ומההשגחה הזו

תא חזי, דְהֵכִי הוּא, דְהָא נִפְקוּ מֵאוּר כְּשָׂדִים וְהוּוּ בְחָרוּ, אֲמַאי יִימָא לִיה לָךְ לָךְ מֵאַרְצָךְ וּמִמּוֹלְדָתְךָ. אֲלָא עֲקָרָא דְמִלְתָּא כְּמָה דְאַתְמָר. אֶל הָאֲרָץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ. אֲרָאָךְ מַה דְלֵא יְכִילַת לְמִיקָם עֲלִיה וְלֵא יְכִילַת לְמַנְדַע חֵילָא דְהֵיָא אֲרָעָא דְאִיהוּ עֲמִיק וְסִתִּים :

בא ראה שְׂפָךְ הוּא, שְׁהֵרִי יִצְאוּ מֵאוּר כְּשָׂדִים וְהִיוּ בְחָרוּ, לְמָה יֵאמֵר לוֹ לָךְ לָךְ מֵאַרְצָךְ וּמִמּוֹלְדָתְךָ? אֲלָא עֲקָרָא דְהַדְבָר כְּמוֹ שְׁנֵאמֵר. אֶל הָאֲרָץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ. אֲרָאָךְ - מַה שְׁלֵא יְכִלַת לְעַמְד עֲלִיו, וְלֵא יְכִלַת לְדַעַת אֶת כֹּחַ הָאֲרָץ הַהִיא שֶׁהוּא עֲמִיק וְנִסְתָר.

וְאַעְשֶׂךָ לְגוּי גְדוֹל וְגוּי וְאַעְשֶׂךָ, בְּגִין דְכְתִיב לָךְ לָךְ. וְאַבְרָכְךָ, בְּגִין דְכְתִיב מֵאַרְצָךְ. וְאַגְדְּלָה שְׂמֶךָ, בְּגִין דְכְתִיב וּמִמּוֹלְדָתְךָ. וְהִיָּה בְרָכָה, בְּגִין דְכְתִיב וּמִבֵּית אָבִיךָ.

וְאַעְשֶׂךָ לְגוּי גְדוֹל וְגוּי. וְאַעְשֶׂךָ - מְשׁוּם שְׂפָתוֹב לָךְ לָךְ. וְאַבְרָכְךָ - מְשׁוּם שְׂפָתוֹב מֵאַרְצָךְ. וְאַגְדְּלָה שְׂמֶךָ - מְשׁוּם שְׂפָתוֹב מִמּוֹלְדָתְךָ. וְהִיָּה בְרָכָה - מְשׁוּם שְׂפָתוֹב וּמִבֵּית אָבִיךָ.

סְתֵרִי תוֹרָה

וְאַעְשֶׂךָ לְגוּי גְדוֹל הַאי בְרַכְתָּא חֲדָא, וְאַבְרָכְךָ תַּרְוִין, וְאַגְדְּלָה שְׂמֶךָ תְּלַת, וְהִיָּה בְרָכָה אַרְבַּע. וְאַבְרָכָה מְבָרְכִיךָ - חֲמֵשׁ, וּמְקַלְלֶךָ אָאוּר שִׁית. וְנִבְרָכוּ בְּךָ כָּל מְשֻׁפְחוֹת הָאֲדָמָה הַא שְׁבַע. כִּינּוּן דְאַתְבְּרָכוּ בְּאֵלֵינוּ שְׁבַע בְּרָכָאוּ, מַה כְּתִיב וְיִלְךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דָּבַר אֱלֹהֵי יְיָ לְנַחְתָּא לְהַאי עֲלָמָא כְּמָה דְאַתְפַּקְדָּא. מִנְד וְיִלְךְ אֲתוּ לוּט. דָּא אִיהוּ נְחֻשׁ דְאַתְלִטָּא וְאַתְלִטָּא עֲלָמָא בְּגִינִיה דְאִיהוּ קָאִים לְפַתְחָא לְאַסְטָאָה לְגוּפָא, וְלֵא תְפַעוּל נְשֻׁמְתָא פּוֹלְחָנָא דְאַתְפַּקְדַת עַד דְיַעֲבְרוּן עָלָה בְּהַאי עֲלָמָא י"ג שְׁנִין, דְהֵא מִתְרִיסַר שְׁנִין וְלַעֲיָלָא נְשֻׁמְתָא אֲתַעֲרַת לְמַפְלַח פּוֹלְחָנָא דְאַתְפַּקְדַת הַדָּא הוּא דְכְתִיב. וְאַבְרָם בְּוֹ חֲמֵשׁ שְׁנִים וְשְׁבַעִים שָׁנָה. שְׁבַע וְחֲמֵשׁ תַּרְיִסַר אֲנּוּן (וּתְרִין עֲלָאִין עֲלִיָּהוּ אַרְבַּע סְרִי אֲנּוּן).

וְאַעְשֶׂךָ לְגוּי גְדוֹל. זֵו בְרָכָה אַחַת. וְאַבְרָכְךָ - שְׁתֵּים. וְאַגְדְּלָה שְׂמֶךָ - שְׁלֹשׁ. וְהִיָּה בְרָכָה - אַרְבַּע. וְאַבְרָכָה מְבָרְכִיךָ - חֲמֵשׁ. וּמְקַלְלֶךָ אָאוּר - שֵׁשׁ. וְנִבְרָכוּ בְּךָ כָּל מְשֻׁפְחוֹת הָאֲדָמָה - הֵנָּה שְׁבַע. כִּינּוּן שְׁהֵתְבָרְךָ בְּשְׁבַע הַבְּרָכוֹת הַלְלוּ, מַה כְּתוּב! וְיִלְךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דָּבַר אֱלֹהֵי ה', לְרַדַת לְעוֹלָם הַזֶּה כְּפִי שְׁהַצְטוּהָ.

וְכַדִּין אֲתַחֲזִיאַת נְשֻׁמְתָא בְּהַאי עֲלָמָא. דְאִיהִי אֲתִנָּא מְחֻמֵשׁ שְׁנִים דְאַנּוּן ת"ק פְּרָסִי דְאִילָנָא דְחַיִי. וְשְׁבַעִים שָׁנָה דָּא אִיהוּ הַהוּא אִילָנָא מְמֵשׁ דְאִיהוּ שְׁבִיעָאָה לְדַרְגִין וְשְׁבַעִין שָׁנָה אֲתַקְרִי. כְּדִין נְפֻקַת מִהַהוּא זֵו הַמָּא דְנְחֻשׁ וְעֲלַת בְּפוֹלְחָנָא קַדִּישָׁא הַדָּא הוּא דְכְתִיב בְּצִאתוֹ מִחָרוֹן (יְמִי ע' שָׁנָה לֹא סְפוּרוֹת חַיִּים מִהַהוּא אַרְבַּע סְרִי) מִהַהוּא רוּגְזָא וְתוּקְפָא דְהַהוּא (שֵׁט) נְחֻשׁ דְהוּא אֲסֻטִי לִיה עַד הַשְׁתָּא לְגוּפָא וְשְׁלִטָּא עֲלוּי.

מיד וילך אתו לוט. זה הנחש שהתקלל והתקלל העולם בגללו, שהוא עומד לפתח להסטיין לגוף, ולא תפעל הנשמה עבודה שהצטוותה עד שיעברו עליה בעולם הזה שלש עשרה שנים. שהרי משנים עשר שנים ומעלה מתעוררת הנשמה לעבד את העבודה שהצטוותה. זהו שכתוב, ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה. שבע וחמש הם שנים עשר [ושני עליונים עליהם ארבעה עשר הם]. ואז נראית הנשמה בעולם הזה, שהיא באה מחמש שנים שהם ת"ק פרסות של עץ החיים. ושבעים שנה - זהו אותו אילן ממש, שהוא שביעי לדרגות ונקרא שבעים שנה. אז יוצאת מאותה זהמת הנחש, ונכנסת לעבודה הקדושה. זהו שכתוב בצאתו מחרן [ימי שבעים שנה לא ספורות חיים מאותם ארבע עשרה] מאותו הרגז והתקף של [השטן] ההוא הנחש שהיה מסית אותו עד עכשו את הגוף ושולט עליו.

באילנא שלטא ערלה תלת שנין. בבר נש תלת סרי שנין דאקרוין שני ערלה, פנין דאעברו על גופא אנון שנין ואתעברת (ד"א ואתערת) נשמתא למפלח פולחנא קדישא, פקידת לגופא לרעותא טבא, לכפוף לההוא נחש דהא לא יכיל לשלטאה כמה דהוי, דכתיב ויקח אברם את שרי אשתו וגו' (אברם דא י' את שרי דא ה' י' דא נשמתא לנשמתא והוא זכר. ה' דא נשמתא דנוקבא). דא גופא, דאיהי לגבי נשמתא כנוקבא לגבי דכורא. ואת לוט בן אחיו דא (יצר הרע) נחש דלא אעדי כל כך מן גופא, בגין דבקותא דגופא לא אעדיו כל כך (זמנא ההוא) מניה, אבל אתערוותא דנשמתא אלקי ליה תדיר ואתרי ביה ואוכח ליה וכפיף ליה על כרחיה ולא יכיל לשלטאה.

באילן שולטת ערלה שלש שנים. באדם שלש עשרה שנים שנקראים שני ערלה. פנין שיעברו על הגוף אותו השנים והתעברה (ד"א והתעוררה) הנשמה לעבד את עבודת הקדש, היא מצוה את הגוף לרצון טוב, להכניע את אותו הנחש שהנה לא יכול לשלט כמו שהיה, שכתוב ויקח אברם את שרי אשתו וגו' (אברם זו י', את שרי זו ה', י' זו הנשמה לנשמה, והוא זכר, ה' זו הנשמה של הנקבה). זה הגוף, שהוא אצל הנשמה כמו נקבה אצל הזכר. ואת לוט בן אחיו - זה [יצר הרע] הנחש שלא יז כל כך מן הגוף, משום הדבקות של הגוף לא כל כך זזים [הזמן ההוא] ממנו. אבל התעוררות הנשמה תמיד מלקח אותו ומתרה בו ומוכיחה אותו ומכניעה אותו בעל כרחו, ולא יכול לשלט.

ואת כל רכושם אשר רכשו אליו עובדין טבין דעביד בר נש בהאי עלמא באתערוותא דנשמתא. ואת הנפש אשר עשו בחרן, ההוא נפש דהות בדבקותא בקדמיתא בחברותא דהיא ערלה בהדי גופא ואתקין לה לבתר, דהא לבתר דתליסר שנין ולעילא דנשמתא אתערת לאתקנא לגופא, תרווייהו מתקנין לההוא נפש דמשתתפא בתוקפא דנחש ואתאובתיה בישא הדא הוא דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן. ועם כל דא נשמתא אתקיפת ביה בההוא נחש לתברא ליה בתוקפא בשעבודא דתשובה (נ"א בשעבודא דאורייתא, ואמשיך ליה לגבי בתי כנסיות ובתי מדרשות בגין דלא יתגבר על רוחא כדבקדמיתא) הדא הוא דכתיב ויעבור (הכתוב בדף פ' אחר הגליון שורה ט"ו) (עד כאן סתרי תורה)

ואת כל רכושם אשר רכשו - אלו המעשים הטובים שעושה אדם בעולם הזה בהתעוררות של הנשמה. ואת הנפש אשר עשו בחרן - אותה הנפש שהיתה בראשונה בדבקות בחברות של הערלה ההיא עם הגוף ותקן אותה לאחר מכן, שהרי אחר שלש עשרה שנים ומעלה, כשהנשמה מתעוררת לתקן את הגוף, שניהם מתקנים את אותה הנפש שמשתתפת עם חזק הנחש ותשוקתו הרעה. זהו שכתוב ואת

הנפש אשר עשו בחרן. ועם כל זה הנשמה מתגברת באותו הנחש
לשבר אותו בחזק בשעבוד של תשובה [נ"א: בשעבוד של תורה, ומושך אותו לבתי
כנסיות ובתי מדרשות כדי שלא יתגבר על הרוח כבראשונה]. זהו שכתוב ויעבר. (ע"כ סתרי
תורה).

דף עח ע"ב

רבי שמעון אמר ואעשך לגוי גדול מסטרא דמינא. ואברכך מסטרא
דשמאלא ואגדלה שמך מסטרא דאמצעיתא. והיה ברכה מסטרא דארעא
דישראל. הא הכא כרסייא דארבע סמכין דכלהו כלין ביה באברהם,
מפאן ולהלאה ברכאן לאחריני דמתזני מהכא דכתיב ואברכה מברכך
(דף עח ע"ב) ומקללך אאור ונברכו בך כל משפחות האדמה.

רבי שמעון אמר, ואעשך לגוי גדול - מצד הימין. ואברכך - מצד
השמאל. ואגדלה שמך - מצד האמצע. והיה ברכה - מצד של ארץ
ישראל. הנה פאן כסא של ארבעה עמודים שכלם כלולים באברהם.
מפאן והלאה ברכות לאחרים שניזונים מפאן, שכתוב ואברכה
מברכך. ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחות האדמה.

רבי אלעזר הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אבוי, והוי עמיה רבי יהודה ורבי
יצחק ורבי חזקיה. אמר ליה רבי אלעזר לרבי שמעון אבוי, האי דכתיב
לך לך מארצך וממולדתך, כיון דכלהו נפקו למהך, אמאי לא אתמר ליה
דכלהו יפקו. דהא אף על גב דתרח הוה פלח לעבודה זרה. כיון דאתער
באתערותא טב למיפק בהדיה דאברהם, וחמינן דקודשא בריך הוא
אתרעי בתיובתא דחיבנא ושרא למיפק אמאי לא כתיב לכו לכם, אמאי
לאברהם בלחודוי לך לך.

רבי אלעזר הוה יושב לפני רבי שמעון אביו, והיה עמו רבי יהודה ורבי
יצחק ורבי חזקיה. אמר לו רבי אלעזר לרבי שמעון אביו, זה שכתוב
לך לך מארצך וממולדתך, כיון שכלם יצאו ללכת, למה לא נאמר לו
שכלם יצאו? שהרי אף על גב שתרח היה עובד לעבודה זרה, כיון
שהתעורר בהתעוררות טובה לצאת עם אברהם, וראינו שהקדוש
ברוך הוא מרצה מתשובת הרשעים, והתחיל לצאת, למה לא כתיב
לכו לכם? למה לאברהם לבדו לך לך?

אמר ליה רבי שמעון, אי תימא דתרח כד נפק מאור פשדים בגין לאהדרא בתשובה הוה, לאו הכי. אלא כד נפק לאשתזבא נפק, דהווי בלהו בני ארעיה בעאן למקטליה. כיון דחזו דאשתזיב אברהם הווי אמרי ליה לתרח, אנת הוא דהוית מטעי לן באלין פסילין, ומגו דחלא דלהון נפק תרח, כיון דמטא לתרון לא נפק מתמן לבתר, דכתיב וילך אברם כאשר דבר אליו יי וילך אתו לוט, ואילו תרח לא כתיב (ביה וילך, אלא ויצא).

אמר לו רבי שמעון, אם תאמר שתרח, כשיצא מאור פשדים, זה היה כדי לחזר בתשובה - לא כך! אלא כשיצא, יצא להנצל, שכל בני ארצו רצו להרג אותו. כיון שראו שנצל אברהם, היו אומרים לתרח: אתה הוא שהיית מטעה אותו בפסילים הללו. ומתוך ההפחדה שלהם יצא תרח. כיון שהגיע לתרון, לא יצא משם אחר כך, שכתוב וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט. ואילו תרח לא כתוב [בו וילך, אלא ויצא].

פתח ואמר (איוב לח) וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר. האי קרא אוקמוה, אבל וימנע מרשעים אורם, דא נמרוד ובני דריה דנפק אברהם מנייהו דהוה אורם. וזרוע רמה תשבר, דא נמרוד.

פתח ואמר, (איוב לח) וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר. הפסוק הזה הקימוהו, אבל וימנע מרשעים אורם - זה נמרוד ובני דורו שייצא אברהם מהם, שהיה אורם. וזרוע רמה תשבר - זה נמרוד.

דבר אחר וימנע מרשעים אורם, דא תרח ובני ביתיה. אורם, דא אברהם. האור לא כתיב אלא אורם דהוה עמהון. וזרוע רמה תשבר, דא נמרוד דהוה מטעי אבתריה כל בני עלמא, ובגין כך כתיב לך לך. בגין לאנהרא לך ולכל אנון דיפקון מינד מכאן ולהלאה.

דבר אחר וימנע מרשעים אורם - זה תרח ובני ביתו. אורם - זה אברהם. לא כתיב האור אלא אורם, שהיה עמהם. וזרוע רמה תשבר - זה נמרוד, שהיה מטעה אחריו את כל בני העולם, ומשום כך כתיב לך לך, כדי להאיר לך ולכל אותם שייצאו ממך מכאן ולהלאה.

תו פתח ואמר, (איוב לו) ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים ורוח עברה ותטהרם. ועתה לא ראו אור, אימתי, בשעתא דאמר קודשא בריך הוא לאברהם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך. בהיר הוא בשחקים. דבעא קודשא בריך הוא לאדבקא ליה לאברהם בהוה אור דלעילא

וּלְאַנְהָרָא תַמְנָן. וְרוּחַ עֲבָרָה וְתַטְהָרִים. דְּהָא לְבַתֵּר תַּבּוּ בְּתִיבְתָא תַרְח וְכָל
בְּנֵי בֵיתִיהָ (נִימָא וְכָל בְּנֵי מֵאֲתִיהָ). בְּנֵי בֵיתִיהָ (נִימָא בְּנֵי מֵאֲתִיהָ) דְּכְתִיב וְאֵת הַנֶּפֶשׁ
אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחֶרֶן. תַרְח, דְּכְתִיב וְאֵתָה תְבֹא אֶל אֲבוֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם וְגו'.

עוּד פְּתַח וְאָמַר, (שם לו) וְעַתָּה לֹא רָאוּ אֹר בְּהִיר הוּא בְּשַׁחֲקִים וְרוּחַ
עֲבָרָה וְתַטְהָרִים. וְעַתָּה לֹא רָאוּ אֹר - מַתִּי? בְּשַׁעָה שְׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְאַבְרָהָם לָךְ לָךְ מֵאַרְצָךְ וּמִמּוֹלַדְתֶּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ. בְּהִיר הוּא
בְּשַׁחֲקִים - שְׂרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַדְּבִיק אֶת אֲבְרָהָם בְּאוֹר הַהוּא
שְׁלֹמְעֵלָה וְלִהְיִיר שָׁם. וְרוּחַ עֲבָרָה וְתַטְהָרִים - שְׁהִירי אַחַר כָּךְ שָׁבוּ
בְּתִשְׁבֻּבָה תַרְח וְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ (נִימָא: וְכָל בְּנֵי עִירוֹ). בְּנֵי בֵיתוֹ (נִימָא: בְּנֵי עִירוֹ),
שְׁכַתוֹב וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחֶרֶן. תַרְח, שְׁכַתוֹב וְאֵתָה תְבֹא אֶל
אֲבוֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם וְגו'.

וַיִּלְךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי יְיָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר תָּא חֲזִי, דְּהָא לֹא כְּתִיב
וַיֵּצֵא אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי יְיָ. אֶלָּא וַיִּלְךְ. כְּמָא דְאֵת אָמַר לָךְ לָךְ, דְּהָא
יְצִיָּא בְּקַדְמִיתָא עֲבָדוּ דְכְתִיב וַיֵּצֵאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לְלֶכְתָּ אֲרָצָה
כְּנַעַן, וְהִשְׁתָּא כְּתִיב וַיִּלְךְ וְלֹא כְתִיב וַיֵּצֵא.

וַיִּלְךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי ה' . אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בָּא רָאָה, שְׁהִירי לֹא
כְּתוּב וַיֵּצֵא אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי ה' , אֶלָּא וַיִּלְךְ, כְּמֹו שְׁנֵאמַר לָךְ לָךְ,
שְׁהִירי בְּרֵאשׁוֹנָה עָשׂוּ יְצִיָּאָה, שְׁכַתוֹב וַיֵּצֵאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לְלֶכְתָּ
אֲרָצָה כְּנַעַן. וְעַכְשָׁו כְּתוּב וַיִּלְךְ, וְלֹא כְתוּב וַיֵּצֵא.

כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי יְיָ, דְאֲבָטַח לִיה בְּכִלְהוּ הַבְּטָחוֹת. וַיִּלְךְ אֵתוּ לוֹט, דְּאֵתְחַבֵּר
עִמִּיהָ בְּגִין לְמִילָף מְעוּבְדוּי, וְעַם כָּל דָּא לֹא אוֹלִיף כּוּלִי הָאִי. אָמַר רַבִּי
אֶלְעָזָר זְכַאִין אֲנֹוֹן צְדִיקִיָּא דְאוֹלְפִי אֲרַחוּי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין
לְמִיָּהָ בְּהוּ וְלִדְחָלָא מְנִיָּה מֵהוּא יוֹמָא דְדִינָא דְזַמִּין בְּר נֶשׁ לְמִיָּהָ דִינָא
וְחוּשְׁבָנָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי ה' - שְׁהִבְטִיחַ לוֹ אֵת כָּל הַהִבְטָחוֹת. וַיִּלְךְ אֵתוּ לוֹט -
שְׁהִתְחַבֵּר עִמּוֹ כְּדִי לְלַמֵּד מִמַּעֲשָׂיו, וְעַם כָּל זֶה לֹא לְמַד כָּל זֶה. אָמַר
רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים שְׁלוּמֵדִים דְרַכִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּדִי
לְלֶכְתָּ בָּהֶם וְלִירָא מְמֹוֹ מֵאוֹתוֹ יוֹם הַדִּין שְׁעֵתִיד אָדָם לְתַת דִּין
וְחֻשְׁבוֹן לְקְדוּשָׁא בְּרוּךְ-הוּא.

דף עט ע"א

פֶּתַח וְאָמַר, (איו"ב לו) בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוּם לְדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשָׂהוּ הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ. אָבֵל (דף עט ע"א) תָּא חֲזִי בְּהָהוּא יוֹמָא דְאַשְׁלִימוּ יוֹמוֹי דְּבַר נֶשׁ לְאַפְקָא מַעְלָמָא, הַהוּא יוֹמָא דְגּוֹפָא אֲתַבֵּר וְנִפְשָׁא בְּעֵינָא לְאַתְפְּרָשָׁא מְנִיָּה, כְּדִין אֲתִיִּיחֵיב רְשׁוֹ לְבַר נֶשׁ לְמַחְמֵי מַה דְּלָא הָוָה לֵיהּ רְשׁוֹ לְמַחְמֵי בְּזַמְנָא דְגּוֹפָא שְׁלֵטָא וְקָאִים עַל בּוֹרִיָּיהָ.

פֶּתַח וְאָמַר, (איו"ב לו) בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוּם לְדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשָׁהוּ. הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוּהוּ. אָבֵל בָּא רָאָה, בַּיּוֹם הַהוּא שְׁנַשְׁלָמִים יָמֵי הָאִישׁ לְצִאת מִן הָעוֹלָם, הַיּוֹם הַהוּא שְׁהַגּוּף נִשְׁבֵּר וְהַנְּפֶשׁ רוֹצָה לְהַפְּרֵד מִמֶּנּוּ, אִזּוּ נִתְּנָת רְשׁוֹת לְאָדָם לְרְאוּת מַה שְׁלָא הִיָּתָה לוֹ רְשׁוֹת לְרְאוּת בְּזַמְנֵן שְׁהַגּוּף שְׁלֵטָא וְעַמַּד עַל בְּרִיו.

וְכַדִּין קְיַיְמֵי עָלֵיהּ תְּלִית שְׁלִיחֵן וְחֻשְׁבֵי יוֹמוֹי וְחוּבוֹי וְכָל מַה דְּעֵבַד בְּהָאִי עֲלָמָא, וְהוּא אוֹדֵי עַל כְּלָא בְּפוּמִיָּה, וְלִבְתַּר הוּא חֲתִים עָלֵיהּ בִּידֵיהּ, הֵדָא הוּא דְכְּתִיב בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוּם, וּבִידֵיהּ כְּלָהוּ חֲתִימִין לְמִידָן לֵיהּ (בַּהֲהוּא ד"א בַּהֲאִי) עֲלָמָא עַל קְדָמָאִי וְעַל בְּתַרְאִי עַל חֲדָתֵי וְעַל עֲתִיקֵי לָא אֲתַנְשֵׁי חַד מְנִיָּיָהוּ, הֵדָא הוּא דְכְּתִיב לְדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשָׂהוּ. וְכָל אַנּוּן עוֹבְדִין דְּעֵבַד בְּהָאִי עֲלָמָא בְּגוֹפָא וְרוּחָא הֲכִי נְמִי יְהִיב חוּשְׁבְּנָא בְּגוֹפָא וְרוּחָא עַד לָא יַפּוּק מַעְלָמָא.

וְאִזּוּ עוֹמְדִים עָלֵיו שְׁלֵשָׁה שְׁלִיחִים וּמְחֻשְׁבִים יָמֵי וְחֻטְאָיו וְכָל מַה שְׁעָשָׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא מוֹדָה עַל הַכֹּל בְּפִיו, וְאַחַר כֵּן הוּא חוֹתֵם עָלָיו בְּיָדוֹ. זֶהוּ שְׁכָתוּב בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוּם. וּבִידּוֹ כְּלָם חֲתוּמִים לְדוֹן אוֹתוֹ [בְּאוֹתוֹ ד"א בּוּה] הָעוֹלָם עַל הָרְאִשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים, עַל חֲדָשִׁים וְעַל יִשְׁנִים, לָא נִשְׁכַּח אֶחָד מֵהֶם. זֶהוּ שְׁכָתוּב לְדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשָׂהוּ. וְכָל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שְׁעָשָׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּגוּף וְרוּחַ, כֵּן גַּם נוֹתֵן חֻשְׁבוֹן בְּגוּף וְרוּחַ בְּטָרְם יֵצֵא מִן הָעוֹלָם

תָּא חֲזִי, כַּמָּה דְּחִיבֵינָא אַקְשֵׁי קְדָל בְּהָאִי עֲלָמָא הֲכִי נְמִי אַפְלוּ בְּשַׁעְתָּא דְּבַעֵי לְנַפְקָא מֵהָאִי עֲלָמָא אַקְשֵׁי קְדָל. בְּגִין כֵּן זְכָאָה הוּא בַר נֶשׁ דְּיַלְיָף בְּהָאִי עֲלָמָא אֲרַחוּי דְּקוֹדְשָׁא בְּרִיָּדָה הוּא בְּגִין לְמִיָּהָד בְּהוּ. וְחִיבֵיבָא אַף עַל גַּב דְּאַסְתַּכֵּל בְּהַנִּי (נ"א דַּאֲשַׁתְּדַל בַּחֲדִי) צְדִיקֵינָא אַקְשֵׁי קְדָל וְלָא בְּעֵי לְמִילָף. וּבְגִין כֵּן אֵית לֵיהּ לְצְדִיקָא לְמַתְקָף בֵּיהּ וְאַף עַל גַּב דְּחִיבֵיבָא אַקְשֵׁי קְדָל הוּא לָא יִשְׁבּוּק לֵיהּ וְאֵית לֵיהּ לְאַתְקַפָּא בִּידֵיהּ וְלָא יִשְׁבּוּק לֵיהּ, דְּאִי יִשְׁבּוּק לֵיהּ יִהְיֵד וְיִחְרִיב עֲלָמָא.

בא ראה כמה הרשעים קשי ערף בעולם הזה, כך גם אפלו בשעה שרוצים לצאת מן העולם הזה הם קשי ערף. משום כך אשרי האיש שלומד בעולם הזה את דרכי הקדוש ברוך הוא כדי ללכת בהם. והרשע, אף על פי שמסתכל באלו [מ"א: שמשדל עם] הצדיקים, מקשה ערף ולא רוצה ללמד. ומשום כך יש לצדיק להחזיק בו. ואף על גב שהרשע מקשה ערף הוא, לא יעזב אותו, ויש לו להחזיק בידו ולא יעזב אותו. כי אם יעזב אותו, ילך ויחריב את העולם.

תא חזי, מן אלישע דדחה לגחזי. וכן באברהם כל זמנא דהוה לוט בהדיה לא אתחבר בהדי רשיעיא, כיון דאתפרש מניה מה כתיב ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן, וכתיב ויאהל עד סדום. מה כתיב בתריה ואנשי סדום רעים וחטאים ליי מאד.

בא ראה מאלישע שדחה את גיחזי. וכן באברהם - כל פעם שלוט היה עמו, לא התחבר עם הרשעים. כיון שנפרד ממנו, מה כתוב? ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן. וכתוב ויאהל עד סדום. מה כתוב אחר כך? ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד.

אמר רבי אבא האי דאמרת וילך אברהם ולא כתיב ויצא אברהם שפיר הוא. אבל סופא דקרא מה כתיב בצאתו מחרן. אמר רבי אלעזר מחרן כתיב והיא יציאה מארץ מולדתו הות בקדמיתא:

אמר רבי אבא, זה שאמרת וילך אברהם ולא כתיב ויצא אברהם - זה יפה. אבל בסוף הפסוק מה כתוב? בצאתו מחרן. אמר רבי אלעזר, כתוב מחרן, והיציאה ההיא מארץ מולדתו היתה בראשונה.

ויקח אברהם את שרי אשתו. מהו ויקח, אלא אמשיך לה במלי מעלייתא, בגין דלית ליה רשו לבר נש לאפקא אתתיה למיהד בארעא אחרא בלא רעותא דילה. וכן הוא אומר (במדבר כ) קח את אהרן (במדבר א) קח את הלויים. ובגין כך ויקח אברהם משיך לה במלין ואודע לה ארחיהון דאנון בני דרא כמה ביטיו. ובגין כך ויקח אברהם את שרי אשתו.

ויקח אברהם את שרי אשתו. מה זה ויקח? אלא משך אותה בדברים נעימים, משום שאין רשות לאדם להוציא את אשתו ללכת לארץ אחרת ללא רצונה. וכן הוא אומר (במדבר כ) קח את אהרן, (שם א) קח את

הַלְוִיִּם. וּמִשׁוּם כֵּן וַיִּקַּח אַבְרָם. מִשָּׁךְ אוֹתָהּ בְּדַבְרֵי־לֵה וְהוֹדִיעַ לָהּ אֵת דְּרָכֵי בְנֵי הַדּוֹר כַּמָּה הֵם רָעִים. וּמִשׁוּם כֵּן וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרִי אִשְׁתּוֹ.

וְאֵת לוֹט בֶּן אַחִיו. מָה חָמָא אַבְרָהָם לְדַבְרָקָא עִמִּיהּ לוֹט, אֵלָא בְּגִין דְּצַפְחָ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ דְּזָמִין לְמִיפֵק מִנִּיהּ דְּוֹד. וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן. אֵלִין גְּרָמִים וְגִיזוֹרוֹת דְּאִתְקִינּוּ נַפְשֵׁיהוּ, אַבְרָהָם מְגִייר גּוֹבְרִין וְשָׂרָה מְגִיירַת נָשִׁין וּמַעְלָה עֲלֵיהוֹן כְּאֵלוֹ עֲבָדוּ לְהוֹן.

וְאֵת לוֹט בֶּן אַחִיו. מָה רָאָה אַבְרָם לְהַדְבִּיק עִמּוֹ אֵת לוֹט? אֵלָא מִשׁוּם שְׂצַפְחָ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שְׁעֵתִיד לְצִאת מִמֶּנּוּ דְּוֹד. וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן - אֵלוֹ הַגְּרָמִים וְהַגְּרוֹת שְׁתַּקְנוּ אֵת נַפְשׁוֹתָם. אַבְרָהָם מְגִייר אַנְשִׁים, וְשָׂרָה מְגִיירַת נָשִׁים, וּמַעְלָה עֲלֵיהֶם כְּאֵלוֹ עָשׂוּ אוֹתָם.

דף עט ע"ב

אָמַר רַבִּי אַבְא אִי הָכִי כַּמָּה בְּנֵי נָשָׂא הָווּ, אִי תִימָא דְכֻלְּהוּ אֲזִלוּ עִמִּיהּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אֵין. (ובגין כלהו ד"א ובגין כד כלהו) בְּנֵי נָשָׂא דְהָווּ אֲזִלִּין עִמִּיהּ כְּלָהוּ אַקְרוּן (דף עט ע"ב) עִם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם. וְהָוּה מַעְבֵּר בְּאַרְעָא וְלֹא הָוּה דְחִיל דְכֻתִּיב וַיַּעֲבֵר אַבְרָם בְּאַרְצָא.

אָמַר רַבִּי אַבְא, אִם כֵּן, כַּמָּה בְּנֵי אָדָם הָיוּ, אִם תִּיאַמַר שְׂפָלָם הִלְכוּ עִמּוֹ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כֵּן, [ומשום שכלם ד"א ומשום כד כלם] הַאֲנָשִׁים שְׁהִיוּ הוֹלְכִים עִמּוֹ, כְּלָם נִקְרְאוּ עִם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם. וְהָיָה עוֹבֵר בְּאַרְצָא וְלֹא הָיָה פּוֹחֵד, שְׁפָתוֹב וַיַּעֲבֵר אַבְרָם בְּאַרְצָא.

אָמַר לִיהּ רַבִּי אַבְא אִי הָוּה כְּתִיב וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן הָוּה אַמִּינָא הָכִי, אֵלָא וְאֵת הַנֶּפֶשׁ כְּתִיב, אֵת לְאַסְגָּאָה זְכוּתָא דְכֻלְּהוּ נַפְשָׁאן דְהָווּ אֲזִלִּי עִמִּיהּ, דְכָל מֵאן דְּמִזְכֵּה לְאַחֲרָא הָוּא זְכוּתָא תַלְיָא בֵּיהּ וְלֹא אַעֲדִי מִנִּיהּ, מְנַלְן דְכֻתִּיב וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן, זְכוּתָא דְאִנּוּן נַפְשׁוֹן הָוּה אֲזִיל עִמִּיהּ דְאַבְרָהָם. לָךְ לָךְ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבְא, אִם הָיָה כְּתוּב וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן - הֵייתִי אוֹמֵר כֵּן. אֵלָא כְּתוּב וְאֵת הַנֶּפֶשׁ. אֵת - לְרִבּוֹת אֵת הַזְּכוּת שְׁל כָּל הַנֶּפֶשׁוֹת שְׁהִיוּ הוֹלְכוֹת עִמּוֹ. שְׂפָל מִי שְׂמִזְכֵּה אֵת הָאֲחֵר, אוֹתָהּ הַזְּכוּת תַּלְוּיָהּ

בו ולא זזה ממנו. מנין לנו? שכתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן. הזכות של אותן הנפשות היתה הולכת עם אברהם. לך לך.

אמר רבי שמעון מאי טעמא דגלוניא קדמא דאתגלי קודשא בריה הוא עליה דאברהם פתח בלך לך, דהא עד הכא לא מליל עמיה קודשא בריה הוא, מאי טעמא פתח לך לך. אלא הא קאמרו דרמו בחושבניה מאה דהא למאה שנין אתייליד ליה בר.

אמר רבי שמעון, מה הטעם שהתגלות הראשונה שהתגלה הקדוש ברוך הוא על אברהם פותחת בלך לך, שהרי עד כאן לא דבר עמו הקדוש ברוך הוא. מה הטעם פתח בלך לך? אלא זה אמרו שרמו בחשבוננו מאה, שהרי למאה שנים נולד לו בן.

אבל תא חזי, כל מה דעביד קודשא בריה הוא בארעא פלא רזא דחכמתא איהו, בגין דאברהם לא הוה דביק ביה בקודשא בריה הוא פדין פדקא חזי, אמר ליה לך לך, ודא רמו לההוא אתר דבעי לאתקרבא בהדיה דקודשא בריה הוא, ואיהו דרגא קדמא לאעלא לקודשא בריה הוא, בגין כך לך לך.

אבל בא תראה, כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא בארץ, הכל הוא סוד של חכמה. משום שאברהם לא היה דבוק בקדוש-ברוך הוא אז פראוי, אמר לו לך לך. וזה רמו למקום ההוא שצריך להתקרב עם הקדוש ברוך הוא, והיא הדרגה הראשונה להכנס לקדוש-ברוך הוא, משום כך לך לך.

והאי דרגא לא יכיל אברהם לאתאחדא ביה עד דייעול לארעא דתמן יקבל ליה לההוא דרגא, פגוונא דא כתיב, (שמואל ב ב) וישאל דוד ביי לאמר האעלה באחת מערי יהודה ויאמר יי עליה ויאמר אנה אעלה ויאמר חברונה. וכי פיון דמית שאול ומלכותא אתחזי לדוד אמאי לא קביל מלכותא מיד על כל ישראל.

ובדרגה הזו לא יכול אברהם להאחו ביה עד שיכנס לארץ, ששם יקבל את הדרגה ההיא. כמו כן כתוב (שמואל ב ב) וישאל דוד בה לאמר האעלה באחת מערי יהודה ויאמר ה' עליה ויאמר דוד אנה אעלה ויאמר חברונה. וכי פיון שמת שאול והמלכות ראויה לדוד, למה לא קבל את המלכות מיד על כל ישראל?

אָלֶּא כֹּלָא רַזָּא דְחֻכְמַתָּא אִיהוּ, בְּגִין דְדוּד לִית לִיה לְקַבְּלָא מְלָכוּתָא אָלֶּא
עַד דִּיתְחַבֵּר בְּאַבְהֵן דְאַנּוּן בְּחֻבְרוֹן וּכְדִין בְּהוּ יְקַבֵּל מְלָכוּתָא. וְעַל דָּא
אֲתַעֲכַב תַּמּוֹן שְׁבַע שָׁנִין בְּגִין דִּיקַבֵּל מְלָכוּתָא כְּדָקָא יְאוּת וְכֹלָא בְּרַזָּא
דְחֻכְמַתָּא וּבְגִין דִּיתַקּוֹן מְלָכוּתֵיהּ. כְּגוּוּנָא דָּא אַבְרָהָם לָא עָאֵל בְּקִיּוּמָא
דְקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא עַד דְעָאֵל לְאַרְעָא.

אָלֶּא הַכֹּל הוּא סוּד שֶׁל חֻכְמָה, מְשׁוּם שֶׁדוּד אֵין לוֹ לְקַבֵּל מְלָכוּת אָלֶּא
עַד שֶׁיִתְחַבֵּר עִם הָאֲבוֹת שֶׁהֵם בְּחֻבְרוֹן, וְאִזּוּ יְקַבֵּל בְּהֵם מְלָכוּת. וְעַל כֵּן
הִתְעַכַּב שֵׁם שְׁבַע שָׁנִים, כִּדִּי שֶׁיְקַבֵּל מְלָכוּת כְּרִאוּי, וְהַכֹּל בְּסוּד
הַחֻכְמָה וּכְדִי שֶׁיִתַקּוֹן אֶת מְלָכוּתוֹ. כְּמוֹ כֵּן אַבְרָהָם לֹא נִכְנַס לְבְרִיתוֹ
שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שֶׁנִּכְנַס לְאַרְץ.

חֲמִי מַה כְּתִיב וַיַּעֲבֵר אַבְרָם בְּאַרְץ. וַיַּעֲבֵר וַיִּלְךְ מִבְּעֵי לִיָּה, אָלֶּא הֵכָא הוּא
רְמִזָּה שְׁמָא קְדִישָׁא דְאַתְחַתִּים בֵּיה עֲלָמָא בְּעִיב אֲתוּוֹן גְּלִיפּוֹן דְכִלְהוּ בְּשִׁמָּא
דָּא. כְּתִיב הֵכָא וַיַּעֲבֵר וּכְתִיב הֵתֵם (שְׁמוֹת לֵה) וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל פְּנֵיו וַיִּקְרָא:

רְאֵה מַה כְּתוּב, וַיַּעֲבֵר אַבְרָם בְּאַרְץ. וַיַּעֲבֵר? וַיִּלְךְ הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת!
אָלֶּא כָּאֵן הוּא רְמִזָּה שֶׁשֵּׁם הַקְדוֹשׁ שֶׁנִּחְתַּם בּוֹ הָעוֹלָם בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם
אוֹתִיּוֹת חֻקוֹת שֶׁכֻּלָּן בְּשֵׁם הִיָּה. כְּתוּב כָּאֵן וַיַּעֲבֵר, וּכְתוּב שֵׁם (שְׁמוֹת
ד) וַיַּעֲבֵר ה' עַל פְּנֵיו וַיִּקְרָא.

דף פ ע"א

בְּסִפְרָא דְרַבִּי יִיסָא סָבָא כְּתִיב הֵכָא וַיַּעֲבֵר אַבְרָם בְּאַרְץ וּכְתִיב הֵתֵם (שְׁמוֹת
לג) אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל טוֹבִי. וְהוּא רְמִזָּה לְקְדוּשָׁה דְאַרְעָא דְאַתִּי מְאַתֵּר עֲלָאָה
כְּדָקָא חֲזִי. עַד מְקוֹם שְׁכָם עַד אֵלוֹן מוֹרָה. מְסֻטְרָא דָּא (ד"א ל"ג דְלִתְנָא).
לְסֻטְרָא דָּא כְּדָקָא חֲזִי. וְהַכְּנַעֲנִי אִזּוּ בְּאַרְץ. הָא אֲתַמַּר דְּעַד כְּדִין שְׁלֻטָּא
חֲוִנָּא בִישָׁא דְאַתְלֻטָּא וְאַיִתִּי לְוֹטִין עַל עֲלָמָא דְכְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית ט) אֲרוּר
כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחִיו וּכְתִיב, (בְּרֵאשִׁית ו) אֲרוּר אֲתָה מִכָּל הַבְּהֵמָה
וְגו'. וְתַמּוֹן אֲתַקְרִיב אַבְרָהָם לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא. מַה כְּתִיב וַיִּרָא יְיָ אֶל
אַבְרָם הֵכָא אֲתַגְלִי לִיָּה מַה דְלָא הָוָה יָדַע הָהוּא חִילָא עֲמִיקָא לְשֻׁלְטָא עַל
אַרְעָא. וּבְגִין כֵּךְ וַיִּרָא מַה (דף פ ע"א) דְהָוָה מִתְכַּפְּסִי מִנִּיהּ.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַבִּי יִיסָא הַזֵּקֵן כְּתוּב, וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְץ, וְכָתוּב שָׁם (שם א) אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל טוֹבִי. וְהוּא רָמַז לְקִדְשַׁת הָאָרֶץ שֶׁבָּאָה מִמְּקוֹם עֲלִיּוֹן כְּרָאוּי. עַד מְקוֹם שְׁכָם עַד אֵלּוֹן מוֹרָה, מִצַּד זֶה [ד"א ל"ג שלמטה] לְצַד זֶה כְּרָאוּי. וְהַכְּנַעֲנִי אִזּוּ בְּאַרְץ, הָרִי נִתְבָּאָר שְׁעַד כְּעֵת שׁוֹלֵט הַנְּחֹשׁ הָרַע שֶׁהִתְקַלַּל וְהִבִּיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, שְׁכָתוּב (בראשית ט) אָרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחֲיוֹ, וְכָתוּב (שם א) אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וְגו'. וְשָׁם הִתְקַרַּב אַבְרָהָם לְקִדּוּשׁ - בְּרוּךְ-הוּא. מַה כְּתוּב? וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם. כָּאֵן הִתְגַּלָּה לוֹ מַה שֶּׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הַכַּח הָעֵמֶק שֶׁשׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ. וּמִשׁוּם כֵּן וַיֵּרָא, מַה שֶּׁהָיָה מְכַסֶּה מִמֶּנּוּ.

וְכִדִּין וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו, כִּיּוֹן דָּאֵמַר לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו. אֵלֶּיךָ הִכָּא אֲתִגְלִי לֵיהּ הֵוּא דְרָגָא דְשִׁלְטָא עַל אֶרְעָא וְעָאֵל בֵּיהּ וְאֲתִקְיִים בֵּיהּ:

וְאִזּוּ וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו. כִּיּוֹן שֶׁאֵמַר לַיהוָה, מַה זֶה הַנִּרְאָה אֵלָיו? אֵלֶּיךָ כָּאֵן הִתְגַּלָּתָה לוֹ אוֹתָהּ הַדְּרָגָה שֶׁשׁוֹלֵטָת עַל הָאָרֶץ, וְנִכְנַס בָּהּ וְהִתְקַיֵּים בָּהּ.

וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם הַהָרָה. מִתַּמָּן יָדַע הַר יִי. וְכִלְהוֹ דְרָגִין דְנִטְיַעִין בְּהַאי אַתְר. וַיֵּט אֶהְלֵה בְּהִיא כְּתִיב. פְּרִישׁ פְּרִישׁוֹ וְקַבִּיל מַלְכוּ שְׁמִיא בְּכִלְהוֹ דְרָגִין דְאַחֲדוֹן בֵּיהּ. וְכִדִּין יָדַע דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁלִיט עַל כָּלָא. וְכִדִּין בְּנָה מִזְבֵּחַ. וְתַרְוֵן מִדְּבָחוֹ הוּוּ, בְּגִין דְהִכָּא אֲתִגְלִי לֵיהּ דְהַאי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁלִיט עַל כָּלָא וַיָּדַע חֲכָמָה עֲלָאָה, מַה דְלָא הוּוּ יָדַע מִקְדָּמַת דְנָא. וּבְנָה תַרְוֵן מִדְּבָחוֹ חַד לְדְרָגָא דְאַתְגְּלִיא וְחַד לְדְרָגָא דְאַתְכַּפִּיא.

וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם הַהָרָה. מִשָּׁם יָדַע הַר ה' וְכָל הַדְּרָגוֹת הַנְּטוּעוֹת בְּמְקוֹם הַזֶּה. וַיֵּט אֶהְלֵה, כְּתוּב בְּהִיא. פְּרִישׁ פְּרִישָׁה וְקַבִּיל מַלְכוּת שְׁמִים בְּכָל הַדְּרָגוֹת שֶׁאֲחוּזוֹת בּוֹ, וְאִזּוּ יָדַע שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הַכָּל, וְאִזּוּ בְּנָה מִזְבֵּחַ. וּשְׁנֵי מִזְבְּחוֹת הָיוּ, מִשׁוּם שֶׁכָּאֵן הִתְגַּלָּה לוֹ שֶׁהָרִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הַכָּל, וַיָּדַע הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ מִלִּפְנֵי כֵן. וּבְנָה שְׁנֵי מִזְבְּחוֹת - אֶחָד לְדְרָגָה הַגְּלוּיָהּ, וְאֶחָד לְדְרָגָה הַנְּסֻתָּרָת.

תָּא חֲזִי, דְהִכִּי הוּוּ בְּקִדְמִיתָא כְּתִיב וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו וְגו'. וּלְבִתְרָא כְּתִיב וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה סִתָּם וְלֹא כְּתִיב הַנִּרְאָה אֵלָיו. וְכִלְהוֹ רָזָא דְחֲכָמָתָא אִיהוּ. וְכִדִּין אֲתַעֲטַר אַבְרָהָם מִדְּרָגָא לְדְרָגָא עַד דְסָלִיק לְדְרָגָהּ

הָדָא הוּא דְכָתִיב וַיִּסַּע אַבְרָם הַלֹּחַד וַנְּסוּעַ הַנְּגַבָּה. דָּא דְרוּם דְּהוּא חוּלְקִיָּה דְאַבְרָהָם. הַלֹּחַד וַנְּסוּעַ דְרָגָא בְּתַר דְרָגָא עַד דְסָלִיק לְדְרוּם וְתַמָּן אֲתַקְשֵׁר כְּדָקָא יֵאוּת וְסָלִיק לְדְרָגִיָּה דְדְרוּם. כִּיּוֹן דְאַתְעֵטֵר אַבְרָהָם בְּדְרָגוּי בְּאַרְעָא קְדִישָׁא וְעָאֵל (בִּארְעָא) בְּדְרָגָא קְדִישָׁא, כְּדִין מַה כְּתִיב וַיְהִי רָעַב בְּאַרְץ. דְלֹא הוּוּ יְדַעֵי יְדִיעָה לְקִרְבָּא לְגַבֵּי דְקוּדְשָׁא בְרִידָה הוּא :

בֵּא רְאֵה שְׂכָדָה הִיָּה בְּרֵאשׁוּנָה. כְּתוּב וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו וְגו', וְאַחַר כֵּן כְּתוּב וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' סָתָם, וְלֹא כְּתוּב הַנִּרְאָה אֵלָיו, וְהַכֵּל הוּא סוּד שֶׁל חֲכָמָה. וְאִזּוּ הַתְּעַטֵּר אַבְרָהָם מִדְּרָגָה לְדְרָגָה עַד שְׁעָלָה לְדְרָגָתוֹ. זֶהוּ שְׂכָתוּב וַיִּסַּע אַבְרָם הַלֹּחַד וַנְּסוּעַ הַנְּגַבָּה. זֶה הַדְּרוּם, שֶׁהוּא חֲלָקוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, הַלֹּחַד וַנְּסוּעַ דְרָגָה אַחַר דְרָגָה עַד שְׁעָלָה לְדְרוּם וְשָׁם נִקְשֵׁר כְּרֵאוֹי, וְעָלָה לְדְרָגָתוֹ שֶׁל הַדְּרוּם. כִּיּוֹן שְׂאֲבָרָהֶם הַתְּעַטֵּר בְּדְרָגָתוֹ בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה וְנִכְנַס [בִּארְץ] לְדְרָגָה הַקְּדוּשָׁה, אִזּוּ מַה כְּתוּב? וַיְהִי רָעַב בְּאַרְץ, שְׁלֹא הָיוּ יוֹדְעִים יְדִיעָה לְהַתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּדָה הוּא.

וַיְהִי רָעַב בְּאַרְץ, דְּעַד כְּעָן לֹא הָוּה חֵילָא דְעַל אַרְעָא יְהִיב תּוֹקְפָא וּמְזוּנָא עַל אַרְעָא, בְּגִין דְּעַד לֹא אֲתַקְדִּישֵׁת (נִיִּיא אֲתַתְקַנְת) וְלֹא קִיִּימָא בְּקִיּוּמָא. כִּיּוֹן דְחֲמָא אַבְרָהָם דְהָא הָהוּא חֵילָא דְמִמְנָא עַל אַרְעָא לֹא יְהִיב תּוֹקְפָא וְחֵילָא קְדִישָׁא כְּדָקָהוּזִי, כְּדִין וַיִּרְדַּ אַבְרָם מְצַרִּימָה לְגוּר שָׁם. מִנָּא יְדַע אַבְרָהָם, דְכָתִיב לְזַרְעֶךָ נִתְתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת. כְּדִין יְדַע אַבְרָהָם דְהָא אַרְעָא לֹא אֲתַתְקַנָּא בְּתַקוּנָא קְדִישָׁא אֶלָּא בְּדְרָגִין (יְדִיעָה) קְדִישִׁין דִּיפְקוּן מִנִּיהּ, וַיְכַדִּין יְדַע אַבְרָהָם רְזָא דְחֲכָמָתָא דְאַרְעָא לֹא תַתְּקוּן בְּקְדוּשָׁה אֶלָּא כְּדָאֲמָרוּ :

וַיְהִי רָעַב בְּאַרְץ, שְׁעַד כְּעַת לֹא הִיָּה הַכֵּחַ שְׁעַל הָאָרֶץ נוֹתֵן חֲזֵק וּמְזוּן עַל הָאָרֶץ, מְשׁוּם שְׁטָרִם הַתְּקַדְשָׁה (נִיִּיא : נַתְקַנְה) וְלֹא עֲמֻדָה בְּקִיּוּם. כִּיּוֹן שְׂאֲבָרָהֶם רְאָה אֶת אוֹתוֹ הַכֵּחַ הַמְּמַנֶּה עַל הָאָרֶץ, לֹא נָתַן חֲזֵק וְכַח קְדוּשָׁה כְּרֵאוֹי, אִזּוּ וַיִּרְדַּ אַבְרָם מְצַרִּימָה לְגוּר שָׁם. מִנִּין יְדַע אַבְרָהָם? שְׂכָתוּב לְזַרְעֶךָ נִתְתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת. אִזּוּ יְדַע אַבְרָהָם שֶׁהִנֵּה הָאָרֶץ לֹא נִתְקַנָּה בְּתַקוּן קְדוּשָׁה, אֶלָּא בְּדְרָגוֹת [יְדִיעוֹת] קְדוּשׁוֹת שְׂיִצְאוּ מִמֶּנּוּ. וְאִזּוּ יְדַע אַבְרָהָם אֶת סוּד הַחֲכָמָה, שֶׁהָאָרֶץ לֹא תַתְּקוּן בְּקְדוּשָׁה, אֶלָּא כְּפִי שְׂאֲמָרוֹ.

סְתֵרֵי תוֹרָה

(עֵיִיט עֵיִיב מִקְבִּיָּה עַד וַיַּעֲבוֹר הוּא גְלוּיוֹ) קוּדְשָׁא בְרִידָה הוּא רְמִיז חֲכָמָתָא עַלְמָא בְּאַבְרָהָם וּבִיצְחָק, אַבְרָהָם דָּא נִשְׁמַתָּא לְנִשְׁמַתָּא וְאִיהִי (סִיִּיא אַב וְרוּם), נִשְׁמִיָּה דָּא הִיא שְׂרָה. לוּט דָּא הוּא נְחִיִּישׁ וּבֵת זֹוגִיָּה דְהָהוּא סַמְאֵל. רוּיִיחַ קְדִישָׁא דָּא יְצָחָק. נְפִיִּישׁ קְדִישָׁא דָּא רְבִיקָה. יְצָרִיר הָרַע דָּא רוּחַ הַבְּהֵמָה, וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֹמֹה בְּחֲכָמָתִיהּ (קַהֲלַת ג) מִי יוֹדַע רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הַעוֹלָה הִיא וְגו' נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית דָּא נֶפֶשׁ מַסְטֵרָא דִּילְצָר הָרַע.

הקדוש ברוך הוא רומז חכמה עליונה באברהם ובצחק. אברהם זו הנשמה לנשמה והיא [סייא אבורס], והנשמה הזו היא שרה. לוט זה הוא הנחיש ובת זוגו של הסמא"ל ההוא. רוי"ח הקדושה זה יצחק. נפיש הקדושה זו רבקה. יצ"ר הרע זו ריח הבהמה, ועל זה אמר שלמה בחכמתו (קהלת ג) מי יודע ריח בני האדם העלה היא וגו'. נפש הבהמית זו הנפש מצד היצר הרע.

ועל דא אמרו (נייא דההוא) דאיהי נשמתא לנשמתא אתערא לגברא בירא"ה ובחכמ"תא, נשמתא אתערא לאיניש בבינה, הדא הוא דכתוב, (איוב כח) ויאמר לאדם הן יראת יי היא חכמה וגו'. נשמתא אתערי בתשוב"ה דאתקרי בינה ואקרי שר"ה. ורוי"ח הוא הקו"ל ואתקרי דעת ואתערי לאיניש די סליק קליה באורייתא, ואתקרי תורה שבכתב, ונפש השכלית אתער מניה עובדין טבין.

ועל זה אמרו [שההוא] שהנשמה לנשמה הזו מעוררת את האיש בירא"ה ובחכמ"ה. הנשמה מעוררת את האיש בבינה. זהו שכתוב (איוב כח) ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגו'. הנשמה מעוררת בתשוב"ה שנקראת בינה ונקראת שר"ה. ורוי"ח הוא הקו"ל, ונקרא דעת, ומעוררים את האיש שקולו עולה בתורה, ונקרא תורה שבכתב, והנפש השכלית מתעוררים ממנה מעשים טובים.

ובדוגמא דא ברא גופא מארבע יסודות אש ורוח ועפר ומים כגוונא דהוא נשמתא לנשמתא נשמה ורוח ונפש. מים דא דכר ודא הוא מים מתיקי דקדושה, ואית מים המאריים דאנון יצר הרע. אית אשא קדישא נוקבא ואית אשא נוכראה אש זרה, ועל דא כתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש, דאיהי נוקבתא מן יצר הרע. ריח קדישא איהו דכר. אית ריח מסאבא דא יצר הרע שגאמר (ישעיה יד) כי משרש נחש יצא צפע. אית עפר קדישא ואית עפר מסאבא.

ובדגמה הזו ברא את הגוף מארבעה יסודות - אש ורוח ועפר ומים, כמו שהיא נשמה לנשמה, נשמה ורוח ונפש. מים זה זכר, וזהו המים המתוקים של קדושה. ויש מים המאריים שהם יצר הרע. יש אש קדושה נקבה, ויש אש נכריה, אש זרה. ועל זה כתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש, שהיא נקבה מיצר הרע. ריח קדושה היא זכר. יש ריח טמאה, זה יצר הרע, שגאמר (ישעיה יד) כי משרש נחש יצא צפע. יש עפר קדוש ויש עפר טמא.

ועל דא נשמתא דאיהי תשוב"ה אתקייפת ביה בההוא נחש לתברא ליה בשעבודא דתשובה ואמשיד ליה לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואנון ארבע יסודי מתפשטין לכ"ב אתוון אחה"ע בומי"ף גיכ"ק דטלנית זסשר"ץ. (עד כאן גליון):

ועל זה, הנשמה שהיא תשוב"ה, מתגברת באותו הנחש לשבר אותו בשעבוד של תשובה, ומושך אותו לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואותם ארבעת היסודות מתפשטים לכ"ב אותיות, אחה"ע בומי"ף גיכ"ק דטלנית זסשר"ץ.

ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם. דא בי כנישתא אפר דדיורא דשכינתא תמן כמה דאת אמר, (בראשית מח) ואניי נתתי לך שיקים אחד, דא שכינתא דאתחזי ליה הואיל ואתקרי צדיק, דהא צדק לאו דיורה אלא בהדי צדיק, ודא הוא עד מקום שכם. עד אלון מורה אלו בתי מדרשות דאולפין ומורים תמן תורה ברבים.

ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם - זה בית הפנסת, מקום דיור השכינה שם, כמו שנתאמר (בראשית מח) ואניי נתתי לך שיקים אחד. זו שכינה שראויה לו, הואיל ונקרא צדיק, שהרי הצדק אין דיורה אלא עם צדיק, וזהו עד מקום שכם. עד אלון מורה - אלו בתי מדרשות שלומדים ומורים שם תורה ברבים.

והפנעני אז בארץ. כדן אתבסס ואתתקן יצר הרע בגופא בעל כרחיה. דסגיאיין שמהן אית ליה, ובגיני כך (אתהדר) אדכר בשמהן סגיאיין. אז בארץ ודאי ואתכפלא בהאי, בגין דכדן איהו גופא בזמנא דלא אתעבר מניה ההוא נחש כל כך, בגין דבקוהתא דגופא כדן הפנעני אז בארץ, אמאי אקרי כנעני, דאסחר גופא לדנין בישין. ונשמתא קיימא בהאי עלמא (לאתתקנא אורחוי דגופא) כדקא יאות בגין למזכי בה, לבתר כד נפקת מהאי עלמא אי זכאת סלקא לאתרה דנפקת מתמן דכתיב אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה וכתוב אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. אהלה בה"א.

והפנעני אז בארץ - אז נמתק ונתקן יצר הרע בגוף בעל כרחו. ששמות רבים יש לו, ומשום כך (חזר) נזכר בשמות רבים. אז בארץ, ודאי, ונכנע בזה, משום שאז הגוף בזמן שלא בטל ממנו אותו הנחש כל כך, משום דבקוהתא הגוף אז הפנעני אז בארץ. למה נקרא כנעני? שמשובב את הגוף לדניים רעים. והנשמה עומדת בעולם הזה כראוי כדי לזכות בה, אחר כך יוצאת מן העולם הזה. אם זוכה - עולה למקומה שמשם יצאה, שכתוב אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה. וכתוב עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. אהלה בה"א.

והשתא איהי קיימא בין לסלקא לעילא ובין לנחתא לתתא. (דכתיב) בין בית אל ובין העי. אי זכאת סלקא אל מקום המזבח, אשר עשה שם וגו'. מאן עשה ומאן מזבח. אלא אשר עשה שם, דא קודשא בריך הוא. דאיהו עבד תמן האי מזבח ואתקין לה על תריסר אבנין למספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר יי אליו לאמר ישאל יהיה שמך ודאי.

וכעת היא עומדת בין לעלות למעלה ובין לרדת למטה, [שכתוב] בין בית אל ובין העי. אם זוכה - עולה אל מקום המזבח אשר עשה שם וגו'. מי עשה ואיזה מזבח? אלא אשר עשה שם זה הקדוש ברוך הוא, שעשה שם את המזבח הזה ונתקן אותו על שתיים עשרה אבנים למספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישאל יהיה שמך ודאי.

ומזבח דא עשה שם בראשונה כד אתברי עלמא עלאה (עלאה) טמירא לכל עלמין, ומיכא"ל כהנא רבא קאים ומקריב עלה קרבנין דנשמתין, כיון (דף פ ע"ב) דנשמתא סלקא תמן מה כתיב ויקרא שם אברם בשם יי, נשמתא קארי תמן ואצירא בצרורא דחיי.

והמזבח הזה עשה שם בראשונה כאשר נברא העולם העליון, [עליון] הטמיר של כל העולמות, ומיכאל הכהן הגדול עומד ומקריב עליו קרבנות של נשמות. כיון שעולה לשם נשמה מה כתוב? ויקרא שם אברם בשם ה'. הנשמה קוראת שם ונצרת בצרור החיים.

וכל דא, אי זכאה בהאי עלמא לאתקנא גופא פדקא יאות ולאכפניא (ולאספיא) תוקפא דההוא לטייא, עד דאתפרשא מניה מה פתיב, ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט (דא יצר הרע), דבכל יומא ויומא בהאי עלמא, אנון סיען ומנהיגי דנשמתא, ואנון סיען ומנהיגין דיצר הרע, אנון בקטרוגא מקטרגין אליו באליו, וכל שייפין דגופא בצערא בינייהו בין נשמתא וההוא נחש דקא מגיחין קרבא בכל יומא. מה פתיב ויאמר אברם אל לוט. נשמתא אהדרא לגבי יצר הרע ואמר ליה, אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רועי ובין רועיך, סטרין דילי וסטרין דילך. כי אנשים אחים אנחנו, יצר טוב ויצר הרע קריבין דא בדא, דא לימינא ודא לשמאלא.

וכל זה אם צדיק בעולם הזה לתקן הגוף כראוי ולהכניע [ולאספן] החזק של אותו המקלל. עד שנפרד ממנו מה כתוב? ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט [זה יצר הרע], שבכל יום ויום בעולם הזה הם מסיעים ומנהיגים את הנשמה, והם מסיעים ומנהיגים את היצר הרע, הם מקטרגים בקטרוג אלו עם אלו, וכל האיברים של הגוף בצער ביניהם, בין הנשמה לאותו הנחש שנלחמים בקרב בכל יום. מה כתוב? ויאמר אברם אל לוט. הנשמה חוזרת ליצר הרע ואומרת לו, אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רועי ובין רועיך, הצדדים שלי והצדדים שלך, כי אנשים אחים אנחנו. יצר הטוב ויצר הרע קרובים זה עם זה. זה לימין וזה לשמאל.

הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי. סגיאינ חייבנא אנון בעלמא, זיל ושוט אפתריהו ואתפרש מעמי. אם השמאל ואימינה וגו'. ואוכח ליה ואעיק ליה בכמה קרבין דעביד בהדיה בכל יומא, עד דכתיב ויפרדו איש מעל אחיו.

הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי. רבים הרשעים בעולם, לך ושוטט אחריהם והפרד מעמי. אם השמאל ואימינה וגו'. ומוכיח אותו ומציק לו בכמה קרבות שעושה עמו בכל יום, עד שכתוב ויפרדו איש מעל אחיו.

כיון דמתפרשין דא מן דא מה פתיב, אברם ישב בארץ כנען. אתנשבת נשמתא באנון צדיקא בישובא טב בשלם. ולוט ישב בערי הכפר, ההוא לטיא מקטרגא אזיל לקטרגא ולאשתברא באתר דחייבנא תמן דכתיב ויאהל עד סדום. מה פתיב בתריה ואנשי סדום רעים וחסאים לני מאד. תמן שרגא ושווי דיוריה בינייהו לאשתברא בהו לאסטאה לון ולאובדא לון. (ואברהם בעובדין טבין בתשובה באורייתא) (חסר) (סייא) בעובדין בישין.

כיון שנפרדים זה מזה מה כתוב? אברם ישב בארץ כנען. מתישבת הנשמה עם אותם הצדיקים בישוב טוב בשלום. ולוט ישב בערי הכפר. אותו המקלל המקטרג הולך לקטרג ולהתחבר במקום שהרשעים שם, שכתוב ויאהל עד סדום. מה כתוב אחרי? ואנשי סדום רעים וחסאים לה' מאד. שם שרוי ושם דיורו ביניהם להתחבר עמהם

לְהִסִיט אוֹתָם וּלְאַבֵּד אוֹתָם. [ואברהם במעשים טובים, בתשובה, ובתורה] (חסר) [במעשים רעים].

כִּינּוּ דְאִשְׁתְּאֲרַת נְשִׁמְתָא בְּלֵא מְקוֹטְרָגָא וְאִתְדְּכִי גּוּפָא מֵהֵהוּא זִוְהֵמָא, מִיַּד קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא אֲשֶׁרִי דִּיּוּרִיָּה בְּהִדְיָה וְיָרִית אַחְסִנְתָּא עֲלָאָה וְתִתְאַה, וְאִית לִיה נְיִיחָא בִּין צְדִיקָא, וְהוּא לְטִיָּא בִּין אֲנוּן רְשִׁיעִיָּא חֲטָאן בְּהִדְיָה, עַד דְּלֵא הָוָה פּוֹרְקָנָא לְחוּבֵייהוּ. מַה כְּתִיב וְיִשְׁמַע אֲבָרָם כִּי נִשְׁבַּה אַחִיו. וְיִשְׁמַע אֲבָרָם דָּא נְשִׁמְתָּא דְאִשְׁתְּאֲרַת בְּדְכִיו בְּגוּפָא. כִּי נִשְׁבַּה אַחִיו, דָּא יֵצֵר הָרַע דְנִשְׁבַּה בִּין אֲנוּן חֲיִיבָא בְּחוּבֵין סְגִיָּאִין. וְיִרְק אֶת חֲנִיכֵיו לִילִידֵי בֵיתוֹ, אֲלִין אֲנוּן צְדִיקָא דְלַעָאן בְּאוּרִיָּתָא דְאֲנוּן שְׂיִפִי דְגּוּפָא זְרִיזִין לְמִיָּהַד בְּהִדְיָה יִיח וּשְׁלֵשׁ מֵאוֹת, אֲלִין רַמְיָח שְׂיִפִין דְגּוּפָא, וּשְׂבַעִין, דְרָזָא דְנִשְׁמְתָא דְנִפְקָא מִתְּמָן (ע"כ). בְּכֵלָא אֲזַדְרִז לְמַהַד תְּמָן לְגַבֵּי אֲנוּן חֲיִיבָא לְאַתְבָּא לֹון (מחובוי) מְחוּבֵיִהוּן.

[כיון שנשאר הנשמה בלי מקטרג ונטהר הגוף מאותה הזהמה, מיד הקדוש ברוך הוא משרה את דיורו עמו ויורש נחלה עליונה ותחתונה, ויש לו נחת בין הצדיקים, והמקלל ההוא בין אותם הרשעים חוטאים עמו, עד שאין פדות לחטאיהם,] [מה כתוב: וישמע אברם, זו הנשמה שנשארה בטהר הגוף, כי נשבה אחיו זה יצר הרע שנשבה בין אותם הרשעים בחטאים רבים, וירק את חניכיו ילידי ביתו אלו הם הצדיקים שעוסקים בתורה, שהם האיברים של הגוף הזריזים ללכת עמו, שמנה עשר ושלוש מאות אלו רמ"ח איברי הגוף, ושבעים של סוד הנשמה שיוצאת משם,] בְּכֵלָא מְזַדְרִז לְלַקֵּת לְשֵׁם לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים לְהִשִּׁיב אוֹתָם [מחטאם] מִחֲטָאֵיהֶם.

מַה כְּתִיב וְיִרְדֹּף עַד דָּן. רְדִיף אֲבִתְרִיָּהוּ וְאוֹדַע לֹון דִּינָא דְהוּא עֲלָמָא וְעוֹנְשָׁא דְגִיָּהֲנָם, וְלֵא יְהִיב דְמִיכוּ לְעִינֵיהּ בִּימָמָא וּבְלִילָא עַד דְּאוֹכַח לֹון לְאֲנוּן חֲיִיבִין וְאַתִּיב לֹון בְּתִיבְתָא לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא. מַה כְּתִיב וְיִשָּׁב אֶת כָּל הָרְכוּשׁ, אֲתִיב לֹון בְּתִיבְתָא שְׁלִימָא כְּדָקָא יָאוּת.

מַה כְּתוּב? וְיִרְדֹּף עַד דָּן. רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם וּמוֹדִיעַ לְהֶם אֶת דִּין הָעוֹלָם הוּא וְעֵנֵשׁ הַגִּיָּהֲנָם, וְלֵא נוֹתֵן שְׁנָה לְעִינֵיו בַּיּוֹם וּבְלִילָה עַד שְׂמוֹכִיחַ אוֹתָם אֶת אוֹתָם הָרְשָׁעִים, וּמְשִׁיב אוֹתָם בְּתִשְׁבָּה לְקֹדֶשׁ-בְּרִידָא-הוּא. מַה כְּתוּב? וְיִשָּׁב אֶת כָּל הָרְכָשׁ. הַשִּׁיב אוֹתָם בְּתִשְׁבָּה שְׁלָמָה כְּרָאוּי.

וְגַם אֶת לוֹט אַחִיו וְגו'. אֲפִלּוּ לְהוּא יֵצֵר הָרַע אֲתִיקִיף בְּהִדְיָה עַד דְּאַכְפְּיָה בְּעַל כְּרַחֲמֵיהּ (ולא) וְאַמְתִּיק לִיה כְּדָקָא חֲזִי. כֵּלָא אֲתִיב בְּתִיבְתָא שְׁלִימָתָא כְּדָקָא יָאוּת, בְּגִין דְּלֵא אֲשַׁתְּכַח יְמָמָא וְלִילָא עַד דְּאוֹכַח לֹון וְיִרְדֹּף לֹון עַל הוּא חוּבָא דְחָאבוּ עַד דְּתָאבוּ בְּתִיבְתָא שְׁלִימָתָא כְּדָקָא חֲזִי.

וְגַם אֶת לוֹט אַחִיו וְגו' - אֲפִלּוּ אֶת אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע מְחֲזִיק עִמוֹ, עַד שְׂמִכְנִיעוֹ בְּעַל כְּרַחוּ [ולא] וּמְמַתִּיק אוֹתוֹ כְּרָאוּי. וְהַכֵּל מְשִׁיב בְּתִשְׁבָּה שְׁלָמָה כְּרָאוּי, מְכִינּוּן שְׁלֵא יִשְׁקֵט יוֹמָם וְלַיְלָה, עַד שְׂמוֹכִיחַ אוֹתָם וְרוֹדֵף אוֹתָם עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא שְׁחָטָאוּ עַד שְׂשָׁבִים בְּתִשְׁבָּה שְׁלָמָה כְּרָאוּי.

אַהֲדַרְגָּא לְמִילֵי קְדָמָי דְּפִרְשָׁתָא. כְּתִיב (שיר השירים ג) מְצִאוֹנֵי הַשּׁוֹמְרִים הַסּוֹבְבִים בְּעִיר וְגו'. (תנן כדוגמת דרמיו באברהם ויצחק ושרה ורבקה ידו"ד, כדוגמת דא רמיו בהאי קרא (רות א) ושם האיש אלימלך

ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים. אלימל"ך דא נשמתא לנשמתא. גַעַמִי דָא נְשָמָה, וְאִמַּי אֲתִקְרִי נְעָמִי, מְשֻׁם (תהלים צ) וַיְהִי נָעֻם יְיָ אֱלֹהֵינוּ. מַחְלוֹן דָא רוּחָא קַדִישָׁא, וְלָמָּה אֲתִקְרִי מַחְלוֹן דְמַחְל לִיָּה קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. רוּיִת דָא נֶפֶשׁ קַדִישָׁא, וְלָמָּה אֲתִקְרִי רוּיִת עַל שְׁם תוֹר. כְּלִיוֹן דָא רוּחִיָּא דְבַעֲרִיָּא, וְעַל דָא אָמַר שְׁלֹמֹה עָלְיוּ הַשְּׁלוֹם (קהלת א) רוּחַ הַבְּהֵמָה דָא יִצְרִי הָרִיעַ. עֲרַפִּיָּה דָא נֶפֶשׁא דְשְׁמַאלָא בֵּת זוּגִיָּה שְׁל יִצְרַר הָרַע. וְלָמָּה אֲתִקְרִי עֲרַפָּה מְשֻׁם כִּי עִם קֶשֶׁה עֲרַף הוּא.

חֲזַרְנוּ לְדַבְרִים הָרְאוּשׁוֹנִים שְׁל הַפְּרָשָׁה. כְּתוּב (שיר ג) מְצֹאוֹנֵי הַשְּׁמֵרִים הֵ בָבִים בְּעִיר וְגו'. נְשִׁינוּ, כְּדִגְמָה שְׂרֵמוֹז בִּאֲבֵרָהּ וּיִצְחָק וּשְׂרָה וּרְבֵקָה יְהוּיָה, כְּדִגְמָה הַזֹּר רֵמוֹז בְּפִסּוּק הַזֶּה (רות א) וְשֵׁם הָאִישׁ אֵלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נְעָמִי וְשֵׁם שְׁנֵי בְנֵי מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן אֲפֵרַתִּים, אֵלִימֶלֶךְ זֶה הַנְּשִׁמָּה לְנִשְׁמָה, נְעָמִי זֶה הַנְּשִׁמָּה, וְלָמָּה נִקְרָאת נְעָמִי? מְשֻׁם (תהלים צ) וַיְהִי נָעֻם ה' אֱלֹהֵינוּ, מַחְלוֹן זֶה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְלָמָּה נִקְרָא מַחְלוֹן? שְׂמַח לֹה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, רוּיִת זֶה הַנֶּפֶשׁ הַקְּדוּשָׁה, וְלָמָּה נִקְרָאת רוּיִת? עַל שְׁם תוֹר, כְּלִיוֹן זֶה רוּחַ הַבְּהֵמִיָּה, וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה עָלְיוּ הַשְּׁלוֹם (קהלת ג) רוּחַ הַבְּהֵמָה, זֶה יִצְרִי הָרִיעַ, עֲרַפִּיָּה זֶה נֶפֶשׁ הַשְּׂמַאל, בֵּת זוּגוּ שְׁל הַיִּצְרַר הָרַע, וְלָמָּה נִקְרָאת עֲרַפָּה? מְשֻׁם כִּי עִם קֶשֶׁה עֲרַף הוּא.

אִי זָכָה בְּרַ נֶשׁ סְלָקָא נְשָׁמָתָא עֲלָאָה, וְאִי לָאוּ מְסִתְלָקִי אֲנוּן דּוּבְרֵי נְשָׁמָתָא וְרוּחָא וְאֲשֵׁתָאָר נְשָׁמָתָא עֲלָאָה וְנֶפֶשׁ הַשְּׁכֵלִית, מַה כְּתִיב, (רות א) וַתֵּצֵא מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הִיְתָה שָׁמָּה וּשְׁתִּי כְּלוּתִיָּה עִמָּה וַתֵּאמֶר נְעָמִי לְכֹלוּתִיָּה שְׁבִנָּה בְּנֵתִי וְגו'. וַתֵּאמֶר רוּת אֶל תִּפְגְּעִי בִי וְגו' וְעֲרַפָּה שְׁבָה לְעִמָּה וּלְאֵלֶיהָ. תִּנּוּ עֶבֶד קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יְרוּשָׁלַם לְעִילָא כְּגוֹנוֹנָא דִירוּשָׁלַם דְלִתְתָא, בְּשׁוּרִין וּמְגִדְלִין וּפְתַחֲנִין פְּתִיחִין, וְאֲנוּן חוּמוֹת דְתַמָּן אִית עֲלֵיהוּ נְטָרִין (דף פא ע"א) דְנְטָרִי תַרְעֵי דְאֲנוּן חוּמוֹת דְכְּתִיב, (ישעיה סב) עַל חוּמוֹתֵיךָ יְרוּשָׁלַם הַפְּקֻדֹתֵי שׁוּמְרִים וְגו'. וּמִיכָאֵל כְּהֵנָּא רְבָא עֲלָאָה מְכַלְהוּ נְטָרִי תַרְעֵי דְאֲנוּן חוּמוֹת.

אם זכה אדם עולה הנשמה העליונה, ואם לא מסתלקים אותם דוברי הנשמה והרוח, ונשאת הנשמה העליונה והנפש השכלית, מה כתוב? (רות א) ותצא מן המקום אשר היתה שמה ושתי כלתיה עמה, ותאמר נעמי לכלתיה שבנה בנתי וגו', ותאמר רוּת אל תפגעני בי וגו', וערפה שבה לעמה ולאליה]. שנינו, עשה הקדוש ברוך הוא ירושלים של מעלה כמו ירושלים של מטה, בחומות ומגדלים ופתחים ופתוחים, ואותן החומות ששם יש עליהם שומרים ששומרים את השערים של אותן החומות, שכתוב, (ישעיה סב) עַל חוּמוֹתֵיךָ יְרוּשָׁלַם הַפְּקֻדֹתֵי שׁוּמְרִים וְגו'. וּמִיכָאֵל כְּהֵן גְדוֹל עֲלִיוֹן מְכַלְס, שׁוּמְרֵי פְתָחִים שְׁל אֵלוּ הַחוּמוֹת.

נְשָׁמָה (דאתקרי נעמי) כִּד נֶפְקַת מֵהָאֵי עֲלָמָא, אִי זָכָאת עֲאֵלַת בְּגִנְתָּא דְעָדוֹן דְאַרְעָא דְנֻטַע קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְרוּחִיהוֹן דְצַדִיקֵינָא כְּגוֹנוֹנָא דְהוּא גְנֻתָא דְעָדוֹן דְלְעִילָא. וְתַמָּן כָּל צַדִיקֵינָא דְעֲלָמָא.

הַנְּשָׁמָה [שנקראת נעמי], כְּשִׁיּוּצָאָת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אִם זוּכָה - נִכְנָסֶת לְגוֹ הָעָדוֹן שְׁל הָאָרֶץ שְׁנֻטַע הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְרוּחֹת הַצַּדִיקִים כְּמוֹ אוֹתוֹ גֵּן עֵדֶן שְׁלִמְעֵלָה, וְשֵׁם כָּל הַצַּדִיקִים שְׁל הָעוֹלָם.

וְכִד נְשָׁמָתָא נֶפְקַת מֵהָאֵי עֲלָמָא, עֲאֵלַת בְּמַעְרְתָא דְכְּפֻלְתָּא דְתַמָּן אִיָּה פְתַחָא דְגֵן עֵדֶן. פְּגַעַת בְּאֲדָם הָרְאוּשׁוֹן וּבְאֲנוּן אֲבָהוֹן דְתַמָּן, אִי זָכָאת אִיָּה, חֲדָאן בְּהַ וּפְתַחֲנִין לְהַ פְתַחֲנִין וְעֲאֵלַת. וְאִי לָאוּ דְחִיִּין לְהַ לְבַר. (ומה היא אמרה כד דחיין לה לבר (שיר השירים ג) מצאוני השומרים וגו' אזלת. לבתר דאזלת תמן מקמי דאתיא לעלמא דא ויהיבת נר על רישיה שנאמר (איוב כט) בהלו נרו עלי ראשי כל מאן דחזון לה מזדעזעין ואמרי הזאת נעמי.)

וכשֶׁהִנְשָׁמָה יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נִכְנָסֶת לְמַעַרְת הַמְכַפְּלָה שֶׁשָּׁם הוּא פֶתַח גֶּן הָעֵדֶן. פּוֹנֶשֶׁת בְּאֶדָם הָרָאוּשׁוֹן וּבְאוֹתָם הָאֲבוֹת שֶׁשָּׁם. אִם הִיא זֹכָה - שְׂמֵחִים בָּהּ וּפּוֹתְחִים לָהּ פֶתַחִים וְנִכְנָסֶת, וְאִם לֹא - דּוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה [וְיָמָה הִיא אוֹמֶרֶת כַּשְׂדוּחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה? (שִׁיר ג) מִצְאוּנִי הַשּׁוֹמְרִים וְגו', וְהוֹלֶכֶת, אַחֵר שֶׁהוֹלֶכֶת שֵׁם מִלְפָנֶי שְׂבָאָה לְעוֹלָם הַזֶּה וְנִתּוֹן נֹר עַל רִאשׁוֹ, שְׂנֵאֲמֹר (אִיּוֹב כט) בְּהִלּוֹ נֹרוֹ עָלַי רִאשִׁי, כֹּל מִי שְׂרוֹאִים אוֹתָהּ מִזְדַּעְזְעִים וְאוֹמְרִים הַזֹּאת נַעֲמִי?]

אֲתִיבֶת הִיא וְאוֹמְרָה (רוֹת א) אֵל תִּקְרָאנָה לִי נֹעֲמִי קְרָאוּן לִי מֵרָה וְגו'. אֲנִי מִלֵּאָה הִלְכֵתִי בְּהוּא אֲתֵר וְרִיקִם הַשִּׁיבֵנִי יֵי בְּלֹא תוֹרָה וּבְלֹא מַעֲשִׂים טוֹבִים דֹּאֲעִיל לִי בְּגוֹפֵא בִישָׁא לְמָה תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמִי וְיֵי עֵנָה בִּי]. וְאִי זֹכָאת עֵינֵילֵת לְגִנְתָּא דְעֵדֶן, כִּיּוֹן דְעֵינֵילֵת יִתְבָּא תַפְּסָן בְּגִנְתָּא (אִזְדוּגָת בְּאֵלִימְלֶךְ דָּא מַחְלוֹן דְדָא רוּחַ אִזְדוּגָת בְּרוּת דְדָא נַפְשׁ הַשְּׂכֵלִית) וְאִתְלַבְּשׁוּ (דִּיא וְאִתְלַבְּשֵׁת) תַּפְּסָן בְּלַבְּיִשָׁא דְדִיּוֹקְנָא דְהָאִי עֲלֵמָא וְאִתְעֵדְנֵת תַּפְּסָן.

[הִיא מְשִׁיבָה וְאוֹמֶרֶת, (רוֹת א) אֵל תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמִי קְרָאוּן לִי מֵרָה וְגו', אֲנִי מִלֵּאָה הִלְכֵתִי בְּאוֹתוֹ מִקּוֹם, וְרִיקִם הַשִּׁיבֵנִי ה' בְּלִי תוֹרָה וּבְלִי מַעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁהַכְּנִיס אוֹתִי לְגוֹף רַע, לְמָה תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמִי וְה' עֵנָה בִּי]. וְאִם זֹכָה, נִכְנָסֶת לְגֶן עֵדֶן. כִּיּוֹן שֶׁנִּכְנָסֶת, יוֹשֶׁבֶת שֵׁם בְּגֶן [מִזְדוּגָת עִם אֵלִימְלֶךְ, זֶה מַחְלוֹן, שֶׁזֶה הַרוּחַ מִזְדוּגָת עִם רוֹת, שֶׁזֶה הַנַּפְשׁ הַשְּׂכֵלִית] וְהַתְּלַבְּשׁוּ (דִּיא וְמִתְלַבְּשֵׁת) שֵׁם בְּלַבּוֹשׁ שֶׁל הַדְּמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְשֵׁם מִתְעַדְנֵת.

סְתָרָא דְסִתְרִין לְחַכְמֵי לְבָא אֲתֵמְסֹר. (אַרְבַּע) תְּלַת דְרָגִין אֲנוּן דְאַחֲדוּן דָּא בְּדָא, וְאֵלִין אֲנוּן נְפִשׁ (נִשְׁמָתָא לְנִשְׁמָתָא נִשְׁמָתָא עֲלָאָה דֶאֱתֵקְרִי יוּד) רִוּיָּח וְנִשְׁמָה. (נַפְשׁ) נְפִשׁ אִיהוּ חֵילָא דְגוֹפָא אֲתֵבְנִי מִנִּיהּ. דְכֵד בְּרַשׁ אֲתַעֲרַב בְּהָאִי עֲלֵמָא לְאַזְדוּגָא בְּנוֹקְבִיָּה כָּל שְׂיִיפֵי מִסְתַּבְּכְּמִי (נִיא מִתְכַּנְשִׁי) וּמִתְתַּקְנִי לְאַתְהֵנָאָה (לְנִשְׁמָה) תַּפְּסָן, וְהָהוּא נְפִשׁ וְרַעוּתָא דִּילִיהּ אֲסַתְפֵּם בִּיהּ בְּהוּא עוֹבְדָא (מִמַּש) וּמְשִׁידָ לִיהּ לְהָהוּא נְפִשׁ וְאֲעִיל לִיהּ תַּפְּסָן בְּהוּא זְרַעָא דְאוּשִׁיד.

סְתָר הַסִּתְרִים נִמְסָר לְחַכְמֵי הַלֵּב. [אַרְבַּע] שְׁלֹשׁ דְרָגוֹת הֵן שְׂאֲחוּזוֹת זוּ בְּזוּ, וְאֵלוֹ הֵן נְפִשׁ [נִשְׁמָה לְנִשְׁמָה, הַנִּשְׁמָה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁנִּקְרָאת יוּד] רִוּיָּח וְנִשְׁמָה. [נַפְשׁ] הַנְּפִשׁ הִיא הַכַּח שֶׁהַגּוֹף נִבְנָה מִמֶּנּוּ. שְׂפָאָשֶׁר הָאֲדָם מִתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם הַזֶּה לְהַזְדוּגָת עִם נְקֻבָּתוֹ, כָּל אֵיבָרָיו מִסְכִּימִים [נִיא: מִתְכַּנְסִים] וְנִתְקַנִּים לְהַנּוֹת [לְנִשְׁמָה] שֵׁם, וְאוֹתָהּ הַנְּפִשׁ וְהַרְצוֹן שֶׁלּוֹ מִסְכִּים עִם אוֹתוֹ הַמַּעֲשָׂה [מִמַּש], וּמוֹשֵׁד אֵת אוֹתָהּ הַנְּפִשׁ וּמְכַנִּיס אוֹתָהּ שֵׁם בְּאוֹתוֹ הַזְּרַע שְׂשׁוּפָד.

וּמִגּוֹ רַעוּתָא וּמְשִׁיכוֹ דְנִפְשָׁא דְמְשִׁידָ תַּפְּסָן, אֲתֵמְשֵׁד חֵילָא אוֹחְרָא תַּפְּסָן מֵאֲנוּן דְרָגִין דְאֲתֵקְרוּן אִישִׁיִּים, וְעָאֵל כְּלָא בְּמְשִׁיכוֹ דְהָהוּא זְרַעָא, וְאֲתֵבְנִי מִנִּיהּ גּוֹפָא. וְדָא אִיהוּ חֵילָא קְדָמָאָה תְּתָאָה דְאֲנוּן (אַרְבַּע) תְּלַת.

וּמִתּוֹדָ רְצוֹן וְהַמְשִׁכֶת הַנְּפִשׁ שְׂמוֹשֵׁד לְשֵׁם, נִמְשֵׁד כַּח אַחֵר לְשֵׁם מֵאוֹתוֹן הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת אִישִׁיִּים, וְהַכֹּל נִכְנָס בְּמְשִׁיכֶת הַזְּרַע הַהוּא וְנִבְנָה מִמֶּנּוּ הַגּוֹף. וְזֶהוּ הַכַּח הָרָאוּשׁוֹן הַתְּתוֹן שֶׁל אוֹתָם [אַרְבַּע] שְׁלֹשׁ.

וּבְגִין דְהָאִי (נִשְׁמָתָא לְנִשְׁמָתָא) נְפִשׁ אֲקָרִיב בְּדִבְקוּתָא וְיִסוּדָא דְגוֹפָא, קָרְבָּנָא דְאֲתֵקְרִיב לְכַפְּרָא עַל נִשְׁמָתָא אֲתֵיְהִיבֶת חוּלְקָא לְאֲנוּן דְרָגִין דְאִישִׁיִּים (דֶאֱתֵקְרוּן רוּחַ וּנְפִשׁ הַשְּׂכֵלִית) בְּגִין דְמְשִׁיכוֹ דְחוּלְקָא דְהָהוּא (נִשְׁמָה) נְפִשׁ אֲתֵי מְנִיְהוּ. וְהֵינּוּ דְכֵתִיב אֵת קָרְבָּנִי לְחָמִי לְאִשִׁי (מֵהוּ לְחָמִי לְאִשִׁי דִּיהִיב מִזוֹנָא לְאִשִׁי וְדָא הוּא שְׁפַע מְאוּר דְאֲנוּן מִתְהַנֵּן מִזִּיו הַשְּׂכֵינָה) בְּגִין דְהוּא כְּפָרָה דְנִפְשׁ נְטִילִי חוּלְקִיהוֹן.

וְכַד מִיַּת בַּר נֶשׁ בְּהַאי עֲלָמָא, הֵהִיא נֶפֶשׁ לָא אֲתַעְדִּי מִן קַבְרָא לְעֲלָמִין, וּבְחִילָא דָא יַדְעִי
מִתְיָיא וּמִשְׁתַּעֲוִי דָא עִם דָא.

וּמִשּׁוּם שְׁ אֵת [נִשְׁמָה לְנִשְׁמָה] הִנֵּפֶשׁ נִקְרַבֶּת בְּדַבְּקוֹת וְהִסּוּד שֶׁל הַגּוּף, הַקְּרָבִן שֶׁנִּקְרַב
לְכַפֵּר עַל הַנִּשְׁמָה נִתֵּן חֶלֶק לְאוֹתָם הַדְּרָגוֹת שֶׁל אִישׁוּיִים [שְׁנִקְרָאוּ רוּחַ וּנְפֶשׁ הַשְּׂכֵלִית],
מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁיַכֵּת הַחֶלֶק שֶׁל אוֹתָהּ [נִשְׁמָה] הִנֵּפֶשׁ בָּאָה מֵהֶם. וְהִינוּ שֶׁכְּתוּב אֵת קַרְבְּנֵי
לְחַמֵּי לְאִשֵּׁי [מֵהוּ לְחַמֵּי לְאִשֵּׁי? שְׁנוֹתַן מִזֶּוּן לְאִשֵּׁי, וְזֶהוּ שֶׁפַע מֵאוֹר שֶׁהֵם נִהְיִים מִזִּוּי הַשְּׂכִינָה],
מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּפָרֵת הִנֵּפֶשׁ נוֹטְלִים חֶלְקָם. וְכִשְׁמַת אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָהּ הִנֵּפֶשׁ
לֹא זָזָה מִן הַקְּבֵר לְעוֹלָמִים, וּבְכַח הַזֶּה יוֹדְעִים הַמֵּתִים וּמִסְפָּרִים זֶה עִם זֶה.

רוּחַ אִיהוּ דְמַקְיִים לְנֶפֶשׁ בְּהַאי עֲלָמָא. וְאִיהוּ מְשִׁיכוֹ דְאֲתַעְרוּתָא דְנוֹקְבָא לְגַבֵּי דְכוּרָא כַּד
אֲנוּן בְּתִיאֹבְתָא חֲדָא. וְכַדִּין אֲתַעְרַת לְגַבֵּי דְכוּרָא בְּתִיאֹבְתָא דִילָהּ, לְהַאי רוּחַ כְּגוֹנוּנָא
דְנוֹקְבָא לְגַבֵּי דְלִתְתָא אֲשַׁדִּיאַת זְרַעָא בְּתִיאֹבְתָא לְגַבֵּי דְכוּרָא. וְסִתְרָא דָא (כַּד אֲשַׁדִּיאַת שֶׁפַע
בְּתִיאֹבְתָא לְגַבֵּי נוֹקְבָא וְהַכֵּא רִזָּא) [קַהֲלַת יב] וְהַרוּחַ תְּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה. וְהַאי רוּחַ (וּנְפִישׁ
וּנְשִׁמָּה וּנְשִׁמָּתָא כַּד) נִפְקָא מֵהַאי עֲלָמָא (וְאֲתַפְרֶשֶׁת מִנְפֶשׁ) (אֲתַפְרֶשׁוּן יִיָּה אֲסִתְלַק לְגַנְתָּא דְעַדוֹן בְּשִׁמְיָא
עֵלָאָה וּמִתְלַבֵּשׁ בְּדִיוֹקְנָא עֵלָאָה מִרְקָמָא בְּכַל גּוֹוִינִין) עֵאל לְגַנְתָּא דְעַדוֹן דְבַהַאי עֲלָמָא (תַּתְּאָה), וְאֲתַלְבֵּשׁ
תַּמָּן גּוֹ אוּרָא דְגַנְתָּא כְּמָה דְמִתְלַבֵּשׁ מִלְּאָכִי עֲלָאִי כַּד נִחְתִּין לְהַאי עֲלָמָא. בְּגִין דְאֲנוּן
מֵהַהוּא רוּחַ הוּוּ דְכְּתִיב, (תַּהֲלִים קד) עוֹשֶׂה מִלְּאָכִיו רוּחוֹת וְגו'.

הַרוּחַ הַיָּא שְׁמַקְיַת אֵת הִנֵּפֶשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהִיא מְשִׁיכַת הַתְּעוֹרְרוֹת הַנִּקְבָּה לְזָכֵר
כְּשֶׁהֵם בְּתִשׁוּקָה אַחַת. וְאִזּוּ מִתְעוֹרְרַת לְזָכֵר בְּתִשׁוּקָתָה לְרוּחַ הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁהִנֵּקְבָה כְּלַפֵּי
מִטָּה שׁוֹפְכַת זְרַע בְּתִשׁוּקָה אֶל הַזָּכֵר. וְהַסֵּתֵר הַזֶּה [כְּשֶׁנִּשְׁפָּד שֶׁפַע בְּתִשׁוּקָה לְנִקְבָה, וְכַאֵן
סוּד] [קַהֲלַת יב] וְהַרוּחַ תְּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה. וְהַרוּחַ הַזֶּה [וּנְפִישׁ וּנְשִׁמָּה וּנְשִׁמָּה
לְנִשְׁמָה כְּאִשֶּׁר], כְּשִׁיּוּצָאֵת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִפְרָדַת מִן הִנֵּפֶשׁ [נִפְרָדִים יִיָּה מִסִּתְלַק לְגוֹן עַדוֹן
בְּשִׁמִּים הַעֲלִיוֹנִים, וּמִתְלַבֵּשׁ בְּדַמּוֹת עֲלִיוֹנָה מִרְקָמַת מְכַל הַגּוֹוִינִים] נִכְנָס לְגוֹן הָעַדוֹן שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה
[הַתְּחַתּוֹן], וּמִתְלַבֵּשׁ שֶׁם בְּתוֹדָה הָאֲוִיר שֶׁל הַגֶּן כְּמוֹ שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ הַמִּלְּאָכִים הָעֲלִיוֹנִים
כְּשִׁיּוּרְדִים לְעוֹלָם הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מֵאוֹתָהּ הַרוּחַ הַזֶּה, שֶׁכְּתוּב (תַּהֲלִים קד) עוֹשֶׂה
מִלְּאָכִיו רוּחוֹת וְגו'.

אוּף הַכִּי רוּחָא מִתְלַבֵּשׁ בְּגוֹן עַדוֹן דְאַרְעָא בְּדִיוֹקְנָא דְהַאי עֲלָמָא וְתַמָּן אֲתַעְדַּנְתָּ בְּכַל עַדוֹנִין,
בְּגוֹן עַדוֹן דָּא אִית צִיּוּרִין וְדִיוֹקְנִין דְהַאי עֲלָמָא. וְאִית צִיּוּרִין וְדִיוֹקְנִין דְעֲלָמָא עֲלָאָה, וְתַמָּן
כָּל אֲנוּן צִדִּיקִיא אֲזֵלִין וּמִתְעַדְנִין תַּמָּן, וּבְרִישׁ יְרַחֵי וְשִׁבְתִּי אֲנוּן בְּעֵאָן לְסִלְקָא לְעִילָא.
(דִּיוֹקְנָא דָא מְרוּחַ וְאִישׁ דְבַהַאי עֲלָמָא וּבְדִיוֹקְנָא דָא אֲתַעְדְּנוּ בְּכַל עַדוֹנִין וּבְכַל זְמַנֵּי וִירַחֵי וְשִׁבְתִּי אֲסִתְלַקוּ רוּחֵי
וּנְפִישׁ וּמִתְפַּשְׁטִי מֵהַאי גּוּפָא וּמִתְלַבֵּשׁ בְּדִיוֹקְנָא עֵלָאָה בְּגוֹן עַדוֹן דְלַעִילָא מִרְקָמָא בְּכַל גּוֹוִינִין. בְּאֵן אֲתֵר הוּא יִיָּה בְּלַבוּשָׁא
דִּילָהּ וְאִזּוּגוֹ כַּחֲדָא יְדוּיָד וְאֲנוּן נִהְיִין מֵאוֹר הַשְּׂכִינָה) וּבְמִצִּיעוֹת גַּנְתָּא אִית עֲמוּדָא חֲדָא מִרְקָמָא בְּכַל
גּוֹוִינִין. וְהַהוּא רוּחַ כַּד בְּעָא לְסִלְקָא, אֲתַפְּשֵׁת תַּמָּן מֵהַהוּא לְבוּשָׁא (וּנְפִישׁ אֲשַׁתְּאֲרַת תַּמָּן בְּגוּפָא)
וְעֵאל גּוֹ הַהוּא עֲמוּדָא (וּסִלְקַת) וְסִלִּיק לְעִילָא גּוֹ הַהוּא אֲתֵר דְנִפְקַת מִנִּיהּ, כְּדְכְּתִיב וְהַרוּחַ
תְּשׁוּב וְגו'.

אִף כַּד הַרוּחַ מִתְלַבֵּשׁ בְּגוֹן הָעַדוֹן שֶׁל הָאָרֶץ בְּדַמּוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְשֶׁם מִתְעַדְנַת בְּכַל
הָעַדוֹנִים. בְּגוֹן הָעַדוֹן הַזֶּה יֵשׁ צִיּוּרִים וְדַמּוּיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְיֵשׁ צִיּוּרִים וְדַמּוּיּוֹת שֶׁל
הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, וְשֶׁם כָּל אוֹתָם הַצִּדִּיקִים הַזֹּלְכִים וּמִתְעַדְנִים שֶׁם. וּבְרִישׁ חֲדָשִׁים
וְשִׁבְתוֹת הֵם רוֹצִים לְעֵלוֹת לְמַעְלָה [הַדַּמּוּת הַזֶּה מְרוּחֵי וְאִישׁ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּבְדַמּוּת הַזֶּה
מִתְעַדְנִים בְּכַל הָעַדוֹנִים, וּבְכַל הַמּוֹעֲדִיִּים וְהַחֲדָשִׁיִּים וְהַשְּׁבֻתוֹת מִסִּתְלַקִּים הַרוּחֵי וְהַנְפִישׁ
וּמִתְפַּשְׁטִים מֵהַגּוּף הַזֶּה וּמִתְלַבֵּשׁ בְּדַמּוּת עֲלִיוֹנָה בְּגוֹן הָעַדוֹן שֶׁלְמַעְלָה מִרְקָם בְּכַל הַגּוֹוִינִים, בְּאִזְזָה
מִקּוּם הוּא יִיָּה? בְּלַבוּשׁוֹ, וּמִזְדוּגִים יַחַד יְהוּיָהּ, וְהֵם נִהְיִים מֵאוֹר הַשְּׂכִינָה]. וּבְאֲמָצַע הַגֶּן יֵשׁ

עמוד אחד מרקסם בכל הגונים, וכשאותה הרוח פאָשר רוצה לעלות, מתפשטת שם מהלבוש ההוא [והנפש נשארת שם בגוף] ונכנסת לתוך אותו העמוד [ועולה] ועולה למעלה לתוך אותו המקום שיצאה ממנו, כפֶּתוּב וְהָרוּחַ תָּשׁוּב וְגו'.

ונטיל לה מיכאל פהנא רבא ומקריב לה קרבן בויסמין קמי קודשא בריה הוא, (ואתת) ויתבא תמן ומתעדנא בההוא צרורא דחיי (ישעיה סד) דעין לא ראתה אלהים זולתך וגו'. לבתר (דף פא ע"ב) נחתא לגו גנתא דארעא ומתעדנא בכל עדונין, ואתלבשת בההוא לבושא (ואזדווגא בנפש ידיה) ויתבא תמן בטורא על חד תרין מכמה דהות בקדמיתא. (ודא הוא בחול ואסתלקא בשיבות דגן עדן ומתעסק באורייתא ובכל רישי ירחי וזמני ושבתי נחתא אזדווגת בנפש).

ונטיל אותה מיכאל הפהן הגדול, ומקריב אותה קרבן בשמים לפני הקדוש ברוך הוא, [ובאה] ויושבת שם, ומתעדנת באותו צרור החיים, (ישעיה סד) שעין לא ראתה אלהים זולתך וגו'. אחר כך יורדת לתוך הן של הארץ ומתעדנת בכל העדונים, ומתלבשת בלבוש ההוא [ומזדווגת עם נפשו], ויושבת שם בעטור של אחד פי שנים מכמה שהיתה בראשונה. [וזהו בחל, ועולה לשיבות של גן העדן ומתעסקת בתורה, ובכל ראשי חדשים ומועדים ושבתי יורדת להזדוג עם הנפש].

נשמה היא חילא עלאה על כל אליו, ואיהי מחילא דדכוורא רזא דאילנא דחיי. ודא סלקא לעילא מיד. וכל הני (ד"א אנון) תלת דרגין מתקשרין כחדא דא בדא. וכד מתפרשן פלהו סלקין ותבין לההוא אפר דנפקו מניה. פד האי רוחא נפקת מהאי עלמא ועאלת בגו מערתא דאדם ואבהו תמן, אנון יהבין לה פנקס סימנא ועאלת לגבי גנתא דעדן, קריבת תמן ואשפחת כרובים וההוא להט החרב המתהפכת. אי זכאת חמאן פנקס סימנא ופתחין לה פתחא ועאלת. ואי לא דחין לה לבר.

הנשמה היא כח עליון על כל אלו, והיא מכח הזכר, הסוד של עץ החיים. וזו עולה למעלה מיד, וכל אלו [אותן] שלש הדרגות נקשרות יחד זה עם זה. וכשנפרדות, כלן עולות ושבות לאותו מקום שיצאו ממנו. כשהרוח הזו יוצאת מן העולם הזה ונכנסת למערה ששם אדם והאבות, הם נותנים לה פנקס סימן, ונכנסת לגן העדן. קרבה לשם, ומוצאת הכרובים ואתה להט החרב המתהפכת. אם זוכה - רואים פנקס הסימן, ופותחים לה פתח ונכנסת. ואם לא - דוחים אותה החוצה.

ויתבא תמן, כל ההוא זמנא דיתבא מתלבשא תמן בדיוקנא דהאי עלמא. ובגריש ירחי ושבתי פד בעאת לסלקא. צדיקייא דבגנתא דעדן יהבין לה פנקס סימנא, וסלקת בההוא עמודא ופגעת באנון נטרי חומות ירושלם, אי זכאה פתחין לה פתחא ועאלת. ואי לא נטלון מינה ההוא פנקס ודחין לה לבר. תבת לגנתא ואמרה (שיר השירים ג) מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו' נשאו את רדידי מעלי, דא איהו פנקס סימנא דנטלי מניה (ד"א מינה). שומרי החומות אליו אנון נטרי חומות ירושלם. (כדוגמא דא נשמתא לנשמתא אתפשט מההוא לבושא דלעילא ומסתלק לעילא לעילא ואתהני מאור השכינה. ונשמה (ס"א ונפשא) אשתארת בגופא (שמות קמא ב) ובכל רישי ירחי וזמני נחתא נשמה למשמה ומזדווגא לנשמה דאשתארת בגופא ומזדווגא בנשמה ודיוקנא דגנתא דעדן דלתתא הוא אש ומים שנאמר שמים. עד הכא רוחא דשמאלא היורדת למטה אזלת לדרגא דיליה ונפש דיליה אשתארא בגופא דארעא דכתיב, (איוב יד) אך בשרו עליו יכאב וגו'. ועל דא אמרו דמתא ידעי בעלמא דאתי מיקרא דצדיקייא ומעלמא תתאה ומשתעיין דא עם דא) (עד כאן סתרי תורה):

וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם. כֹּל אוֹתוֹ הַזְּמַן שְׁיוֹשְׁבֵת, מִתְּלַבֵּשֶׁת שָׁם בְּדַמּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבְרָאשֵׁי חֲדָשִׁים וְשַׁבָּתוֹת כְּשֶׁרוֹצֶה לַעֲלוֹת, הַצְּדִיקִים שֶׁבִּגְנוֹ עֵדוֹ נוֹתְנִים לָהּ פְּנִקֵּס סִימָן וְעוֹלָה בְּעַמּוּד הַהוּא, וּפּוֹגֶשֶׁת אֶת אוֹתָם שׁוֹמְרֵי חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם. אִם זוֹכָה - פּוֹתְחִים לָהּ פֶּתַח וְנִכְנָסֶת, וְאִם לֹא - נוֹטְלִים מִמֶּנָּה אוֹתוֹ הַפְּנִקֵּס וְדוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה. הִיא שָׁבָה לְגוֹן וְאוֹמְרָת, (שִׁיר ג) מְצֵאוֹנֵי הַשְּׂמֵרִים הַסְּבִיבִים בְּעִיר וְגוֹ', נִשְׂאוּ אֶת רְדִידֵי מַעְלֵי. זֶהוּ פְּנִקֵּס הַסִּימָן שֶׁנִּטְלוּ מִמֶּנּוּ [מִמְנָה]. שׁוֹמְרֵי הַחוֹמוֹת, אֱלוֹ אוֹתָם שׁוֹמְרֵי חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם. [כַּדְגָּמָה הַזֹּה, הַנִּשְׁמָה לַנִּשְׁמָה מִתְּפַשֵּׁת מֵאוֹתוֹ הַלְבוּשׁ שֶׁלִּמְעַלָּה וּמִסְתַּלְקֶת לַמְעַלָּה וְנִהְיֶת מֵאוֹר הַשְּׂכִינָה, וְהַנִּשְׁמָה (וְהַנֶּפֶשׁ) נִשְׁאַרֶת בְּגוֹף, וּבְכַל רֵאשֵׁי הַחֲדָשִׁים וְהַמוֹעֲדִים וְהַשַּׁבָּתוֹת יוֹרֶדֶת נִשְׁמָה לַנִּשְׁמָה וּמִזְדוּגָת עִם הַנִּשְׁמָה שֶׁנִּשְׁאַרָה בְּגוֹף וּמִזְדוּגָת עִם הַנִּשְׁמָה, וְהַדְּמוּת שֶׁל גֵּן הָעֵדֶן שֶׁלִּמְעַלָּה הִיְתָה מִן הָרוּחַ וְהַעֶפֶר שֶׁנִּכְרַ לְגַבֵּי מַעְלָה, וְסוּד חָשׁוּב הוּא, וּבְלְבוּשׁ זֶה מִתְּלַבֵּשׁ יִיָּה לְבוּשׁ שֶׁל גֵּן עֵדֶן שֶׁלִּמְטָה, הוּא אֵשׁ וּמִים, שֶׁנִּשְׁמָר שָׁמַיִם, עַד כֹּאן הָרוּחַ שֶׁל הַשְּׁמַמַּל הַיּוֹרֶדֶת לַמְטָה, יוֹרֶדֶת לְדֶרֶגָתָהּ, וְנִפְשָׁה נִשְׁאַרֶת בְּגוֹף שֶׁל הָאָרֶץ, שֶׁכְּתוּב (אִיּוֹב יד) אֲךָ בִּשְׂרֹו עָלָיו יִכָּאֵב וְגוֹ', וְעַל זֶה אָמְרוּ שֶׁהַמֵּתִים יוֹדְעִים בְּעוֹלָם הַבַּיִת מְכַבּוּד הַצְּדִיקִים וּמֵהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן וּמִסְפָּרִים זֶה עִם זֶה], עַד כָּאן סִתְרֵי תוֹרָה,

וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרֵימָה לְגוֹר שָׁם. מֵאֵי טַעְמָא לְמִצְרַיִם. אֶלָּא בְּגִין דְּשָׁקִיל לְגוֹן יֵי. דְּכִתְיִב בְּגוֹן יֵי כְּאַרְץ מִצְרַיִם. דְּתַמְּן שָׁקִיל וְנִחִית חַד נִהְרָא דְּאִיְהוּ לִימִינָא דְּכִתְיִב, (בְּרֵאשִׁית ב) שָׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסּוֹבֵב אֶת כָּל אֶרֶץ הַחַוִּילָה אֲשֶׁר שָׁם הַזֶּהב. וְאַבְרָהָם פִּיּוֹן דְּיַדְעָה וְעָאֵל בְּהִימְנוּתָא שְׁלִימְתָא. בְּעָא לְמַנְדַּע כָּל אַנּוּן דְּרִגְוִן דְּאַתְאַחְדוֹן לְתַתָּא. וּמִצְרַיִם הוּא נְטִיל מִימִינָא (ד"א לִימִינָא) וּבְגִין כְּדָ נַחַת לְמִצְרַיִם. וְתָא חֲזִי, כְּפִנָּא לָא אֲשֶׁתְּכַח בְּאַרְעָא אֶלָּא כְּדָ מְסַתְּלָקִי רַחֲמֵי מוֹ דִּינָא: וַיְהִי כְּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבָא מִצְרֵימָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כְּאֲשֶׁר הִקְרִיב, כְּאֲשֶׁר קָרַב מִבְּעֵי לִיָּה. מֵאֵי כְּאֲשֶׁר הִקְרִיב, אֶלָּא כְּדְכִתְיִב, (שְׁמוֹת יד) וּפְרַעֲהָ הִקְרִיב דְּאִיְהוּ אֶקְרִיב לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל לְתִיּוֹבְתָא. אוֹף הִכָּא הִקְרִיב, דְּאֶקְרִיב גְּרַמִּיָּה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּדָקָא יְאוּת. לְבָא מִצְרֵימָה לְאַשְׁגַּחָא בְּאַנּוּן דְּרִגְוִן וּלְאַתְרַחְקָא מִנִּיְהוּ וּלְאַתְרַחְקָא מֵעוּבְדֵי מִצְרַיִם.

וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרֵימָה לְגוֹר שָׁם. מָה הַטַּעַם לְמִצְרַיִם? אֶלָּא מְשׁוּם שְׁשָׁקוּל לְגוֹן הִי, שְׁכִתּוּב בְּגוֹן הִי כְּאַרְץ מִצְרַיִם. שְׁשָׁם שָׁקִיל וַיֵּרֶד נִהְרָא אֶחָד שֶׁהוּא לִימִין, שְׁכִתּוּב (בְּרֵאשִׁית ב) שָׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסּוֹבֵב אֶת כָּל אֶרֶץ הַחַוִּילָה אֲשֶׁר שָׁם הַזֶּהב. וְאַבְרָהָם פִּיּוֹן שְׁיַדְעָה וְנִכְנָס בְּאַמוּנָה הַשְּׁלֵמָה, רָצָה לְדַעַת כָּל אוֹתוֹן הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּשְׁאַחְזוּ לְמַטָּה. וּמִצְרַיִם הִיָּה נוֹסַע מִימִין [ד"א לִימִין], וּמְשׁוּם כְּדָ יֵרֶד לְמִצְרַיִם. וּבֵא וּרְאָה, הִרְעֵב לֹא נִמְצָא בְּאַרְץ אֶלָּא כְּאֲשֶׁר מְסַתְּלָקִים רַחֲמִים מוֹ הַדִּין. וַיְהִי כְּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבָא מִצְרֵימָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּאֲשֶׁר הִקְרִיב? כְּאֲשֶׁר קָרַב הִיָּה צְרִיךְ לְהִיּוֹת! מָה זֶה כְּאֲשֶׁר הִקְרִיב? אֶלָּא כְּכִתּוּב (שְׁמוֹת יד) וּפְרַעֲהָ הִקְרִיב, שֶׁהוּא קָרַב אֶת יִשְׂרָאֵל לְתִשׁוּבָהּ. אֵף כָּאן הִקְרִיב, שֶׁהִקְרִיב אֶת עַצְמוֹ לְקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כְּרָאוּי. לְבָא מִצְרֵימָה, לְהַתְּבַנּוֹן בְּאוֹתוֹן הַדְּרָגוֹת וּלְהַתְּרַחֵק מֵהוֹן וּלְהַתְּרַחֵק מִמַּעֲשֵׂי מִצְרַיִם.

אמר רבי יהודה תא חזי, כיון (ס"א בגין) דנחת אברהם למצרים בלא רשו, אשתעבדו בנוי במצרים ארבע מאה שנים, דהא פתיב וירד אברהם מצרימה. ולא פתיב רד מצרים, ואצטער כל ההוא ליליא בגינה דשרה.

אמר רבי יהודה, בא ראה, כיון [ס"א משום] שירד אברהם למצרים בלי רשות, השתעבדו בניו במצרים ארבע מאות שנה, שהרי פתיב וירד אברהם מצרימה, ולא כתוב רד מצרים, והצטער כל הלילה ההוא בשביל שרה.

ויאמר אל שרה אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. וכי עד הוה שעתא לא הוה ידע אברהם דאשה יפת מראה הוה. אלא הא אוקמוה דעד הוה שעתא לא אסתכל בדיוקנא דשרה בסגיאות צניעותא דהוה ביניהון, וכד קריב למצרים אתגלייא איהי וחמא בה.

ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. וכי עד השעה הוה לא היה יודע אברהם שהיתה אשה יפת מראה? אלא זה פשוטה, שעד השעה הוה לא הסתכל בדמות שרה מרב הצניעות שהיתה ביניהם. וכשקרב למצרים, היא התגלתה וראה אותה.

דף פב ע"א

דבר אחר במה ידע, אלא על ידא דטורח אורחא בר נש מתבזה והוה קיימא בשפירו דילה ולא אשתני. דבר אחר הנה נא ידעתי דחמא עמה שכנתא. ובגין כך אתרחץ אברהם ואמר אחותי היא. ומלה דא אסתלק לתרי גוונים. חד כמשמעו. וחד כדכתיב, (משלי ז) אמור לחכמה אחותי את. וכתיב אמרי נא אחותי את. וכתיב, (דברים ה) ואת תדבר אלינו. למען ייטב לי בעבורך, כלפי שכינה אמר בעבורך ייטב לי קודשא בריך הוא. וחיתה נפשי בגלגלך. בגין דבדא יסתלק בר נש ויזכה לאסתלקא לארחא דחיי. אמרי נא אחותי וגו'. רבי ייסא אמר ידע הוה אברהם דכלהו מצראי שטיפין אנון בזמה, וכיון דכל האי (דף פב ע"א) ידע אמאי לא דחיל על אתתיה דלא אהדר מארחא ולא ייעול לתמן. אלא בגין דחמא שכנתא עמה:

דבר אחר, במה ידע? אלא על ידי טרח הדריך אדם מתבזה, והוה עמדה ביניה ולא השתנתה. דבר אחר הנה נא ידעתי, שראה עמה את השכינה, ומשום כך בטח אברהם ואמר אחותי את. וזה הדבר עולה

לְשָׁנֵי גֹנִים - אֶחָד כְּמִשְׁמְעוֹ, וְאֶחָד כְּפִתּוֹב (משלי ז) אָמַר לְחֻכְמָה אַחֲתִי
אֶתְּ, וְכִתּוֹב (דברים ה) וְאֶתְּ תִדְבֵּר אֵלַיִנוּ. לְמַעַן יִיטֵב לִי בַעֲבוּרְךָ - כְּלָפִי
שְׂכִינָה אָמַר, בַּעֲבוּרְךָ יִיטֵב לִי הַקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְגֵלְךָ,
מִשׁוּם שְׂבֻזָּה יִתְעַלֶּה אָדָם וַיִּזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת לְדָרְךָ הַחַיִּים. אָמַרְי נָא
אַחֲתִי וְגוֹ'. רַבִּי יִיסָא אָמַר, יוֹדַע הָיָה אַבְרָהָם שְׂכָל הַמְצָרִים שְׁטוּפִים
הֵם בְּזֻמָּה, וְכִיּוֹן שְׂכָל זֶה יָדַע, לָמָּה לֹא פָחַד עַל אֲשֶׁתּוֹ שֶׁלֹּא חָזַר מִן
הַדָּרְךָ וְלֹא יִכְנַס לְשָׁם? אֲלֵא מִשׁוּם שְׂרָאָה עָמָה שְׂכִינָה.

השלמה מההשמטות (סימן יד)

וַיְהִי כְּבּוֹא אַבְרָם מִצְרִימָה, כְּבּוֹאִים מִבְּעֵי לֵיהּ וְשָׂרָה הֵיכָן הָיְתָה. אֲלֵא
אַבְרָהָם אֲעֲלֶה בְּתִיבוֹתָא וְסָגַר עָלָה כִּיּוֹן דְּמִטָּא לְמִצְרַיִם אָמְרוּ לֵיהּ הֵב
מְכָסָא אָמַר אָנָּא יְהִיב מְכָסָא. אָמְרוּ לֵיהּ מֵאֲנִין אֶתְּ טַעִין אָמַר אָנָּא יְהִיב
דְּמֵאֲנִין אָמְרוּ לֵיהּ מְטַכְסָא אֶתְּ טַעִין אָמַר אָנָּא יְהִיב דְּמִטַּכְסָא. אָמְרוּ לֵיהּ
מְרַגְלָאן אֶתְּ טַעִין, אָמַר לְהוּ אָנָּא יְהִיב מְכָסָא דְּמְרַגְלָאן, אָמְרוּ לֵיהּ אִי
אֲפֻשֶׁר, אֲלֵא לְמַפְתַּח תִּיבוֹתָא וְנַחֲזִי מָה בְּגִוּוּה. כִּיּוֹן דְּפִתְחוּ תִיבוֹתָא
אֲתִנְהָרָא אֲרַעָא דְּמִצְרַיִם מְנַהוּרָא דִּילָהּ הָדָא הוּא דְּכִתִּיב (שם) וַיִּרְאוּ
הַמְצָרִים אֶתְּ הָאִשָּׁה וְגוֹ' אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וַיְהִי בְּבּוֹאִים מִצְרִימָה, הָוּה לֵיהּ
לְמִימַר אֲלֵא בְּתִיבָה וְכוּ': (עד כאן מההשמטות)

וַיְהִי כְּבּוֹא אַבְרָם מִצְרִימָה (שם יב). כְּבּוֹאִים הָיָה צְרִיךְ (לכתב)! וְשָׂרָה הֵיכָן
הָיְתָה? אֲלֵא אַבְרָהָם הִכְנִיסָה לְתִבָּה וְסָגַר עָלֶיהָ. כִּיּוֹן שְׁהִגִּיעַ לְמִצְרַיִם,
אָמְרוּ לוֹ: שְׁלַם מְכָס. אָמַר: אָנִי אֲתֵּן מְכָס. אָמְרוּ לוֹ: כְּלִים אֲתָה טוֹעֵן.
אָמַר לָהֶם: אֲתֵּן מְכָס שֶׁל כְּלִים. אָמְרוּ לוֹ: בְּגָדֵי מְשׁוּבָח אֲתָה
טוֹעֵן. אָמַר לָהֶם: אֲתֵּן מְכָס שֶׁל בְּגָדֵי מְשׁוּבָח. אָמְרוּ לוֹ: מְרַגְלִיּוֹת
אֲתָה טוֹעֵן. אָמַר לָהֶם: אֲתֵּן מְכָס שֶׁל מְרַגְלִיּוֹת. אָמְרוּ לוֹ: אִי אֲפֻשֶׁר
אֲלֵא לְפִתַּח אֶתְּ הַתִּבָּה וְנִרְאָה מָה בְּתוֹכָהּ. כִּיּוֹן שְׁפִתְחוּ אֶתְּ הַתִּבָּה,
הָאִירָה אֲרַץ מִצְרַיִם מְהֹאֹר שְׁלָה, זֶהוּ שְׂכִתּוֹב (שם) וַיִּרְאוּ הַמְצָרִים אֶתְּ
הָאִשָּׁה וְגוֹמַר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַיְהִי כְּבּוֹאִים מִצְרִימָה הָיָה לוֹ לומר!
אֲלֵא בְּתִיבָה וְכוּ':

וַיְהִי כְּבּוֹא אַבְרָם מִצְרִימָה וַיִּרְאוּ הַמְצָרִים אֶתְּ הָאִשָּׁה כִּי יָפָה הִיא מְאֹד.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּתִיבָה אֲעִיל לָהּ, וּפִתְחוּ לָהּ לְמִיסַב מְנַה קוֹסְטוֹנָא. כִּיּוֹן
דְּאֲתַפְתַּח הָוּה נַהוּרָא כְּנַהוּרָא דְּשְׁמָשָׁא הָדָא הוּא דְּכִתִּיב כִּי יָפָה הִיא מְאֹד.
מֵאִי מְאֹד, אֲלֵא דְּחָמוּ בְּתִיבָה דְּיוֹקְנָא (נ"א נהורא) אֲחָרָא. אֲפִיקוּ לָהּ וְחָמוּ
לָהּ כְּמִלְקָדְמִין הָדָא הוּא דְּכִתִּיב וַיִּרְאוּ אוֹתָהּ שְׂרִי פְרַעָה. כִּיּוֹן דְּכִתִּיב וַיִּרְאוּ
הַמְצָרִים אֶתְּ הָאִשָּׁה מֵאִי וַיִּרְאוּ אוֹתָהּ שְׂרִי פְרַעָה, אֲלֵא דְּאֲפִיקוּ לָהּ וְחָמוּ
לָהּ כְּמִלְקָדְמִין וְכִדְּיוֹן וַיְהִלְלוּ אוֹתָהּ אֶל פְּרַעָה וְגוֹ'. (כאן שייך מה שבז"ח דף לח ע"ב)

וַיְהִי כְּבוֹא אַבְרָם מִצְרַיִם וַיֵּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת הָאִשָּׁה כִּי יָפָה הִוא מְאֹד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכְּנִיס אוֹתָהּ בְּתִבָּה, וּפְתַחוּ אוֹתָהּ לְקַחַת מִמֶּנָּה מְכָס. כִּיּוֹן שֶׁנִּפְתַּח, הָיָה אוֹר כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב כִּי יָפָה הִוא מְאֹד. מַה זֶה מְאֹד? אֵלֶּא שֶׁרְאוּ בְּתִבָּה דְמוּת [מִיָּא: אוֹר] אַחֲרֵת. הוֹצִיאוּ אוֹתָהּ וְרְאוּ אוֹתָהּ כְּבַתְחֻלָּה. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וַיֵּרְאוּ אוֹתָהּ שְׂרֵי פְרָעָה. כִּיּוֹן שֶׁכְּתוּב וַיֵּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת הָאִשָּׁה, מַה זֶה וַיֵּרְאוּ אוֹתָהּ שְׂרֵי פְרָעָה? אֵלֶּא שֶׁהוֹצִיאוּ אוֹתָהּ וְרְאוּ אוֹתָהּ כְּבַתְחֻלָּה, וְאִזּוֹ וַיְהִלְלוּ אוֹתָהּ אֶל פְּרָעָה וְגוֹי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק. וּוי לְאֲנוּן חֲזִיבִיָּא דְעֵלְמָא דְלָא יִדְעִין וְלָא מְשַׁגְּיחִין בְּעֵבִידְתֵיהּ דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאֲנוּן לָא מְסַתְּפְלִי (בְּכֹל) דְכָל מַה דְהוּי בְּעֵלְמָא מְעַם קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ, דְאִיהוּ יִדְעַ בְּקַדְמִיתָא מַה דְלֵהוּי בְּסוּפָא דְכְּתִיב, (ישעיה מו) מְגִיד מִרְאשִׁית אַחֲרִית. וְאִיהוּ אֲסַתְּכִי וְעֵבִיד עֵבִידוֹן בְּקַדְמִיתָא בְּגִין לְסַלְקָא לוֹן לְבַתֵּר יוֹמִין.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מְשַׁגְּיחִים בְּמַעֲשֵׂי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהֵם לֹא מְסַתְּפְלִים [בְּכֹל] שֶׁכָּל מַה שֵׁישׁ בְּעוֹלָם הוּא מְעַם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּתַחֲלָה מַה שֵׁיְהִיָּה בְּסוּף, שֶׁכְּתוּב (ישעיה מו) מְגִיד מִרְאשִׁית אַחֲרִית. וְהוּא צוּפָה וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים בְּרִאשׁוֹנָה כְּדִי לְהַעֲלוֹתָם לְאַחַר יָמִים.

תָּא חֲזִי אֲלֵמְלָא דְאֲנָסִיבַת שְׂרֵי לְגַבֵּי פְרָעָה, לָא אֲלֵקִי הוּא, וְאֲלֵקָאוֹתָא דְאֲגָרִים אֲלֵקָאוֹתָא לְבַתֵּר כּוֹן דִּילְקוֹן מִצְרִים בְּנִגְעִים גְּדוֹלִים, כְּתִיב הֲכֹא נִגְעִים גְּדוֹלִים וְכְתִיב הֲתֵם (דְּבָרִים ו) וַיִּתֵּן יְיָ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם. מַה לְהֵלֶן עֶשֶׂר מִכּוֹת אֶף כָּאֵן עֶשֶׂר מִכּוֹת. כְּמַה דְעֵבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְסִין וְגִבּוֹרָן לְיִשְׂרָאֵל לִילְיָא, אוּף הֲכֹא עֵבִיד לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְשָׂרָה נְסִין וְגִבּוֹרָן לִילְיָא.

בֹּא רְאֵה, אֲלֵמְלָא שֶׁנִּטְלָה שְׂרֵי לְפְרָעָה, הוּא לֹא הָיָה מְלָקָה. וְהַהֲלֵקָאָה הַזֹּאת גְּרָמָה הֲלֵקָאָה לְאַחַר מִכּוֹן שֶׁיִּלְקוּ מִצְרַיִם בְּנִגְעִים גְּדוֹלִים. כְּתוּב כָּאֵן נִגְעִים גְּדוֹלִים, וְכְתוּב שֶׁם (דְּבָרִים ו) וַיִּתֵּן ה' אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם. מַה לְהֵלֶן עֶשֶׂר מִכּוֹת - אֶף כָּאֵן עֶשֶׂר מִכּוֹת. כְּמוֹ שֶׁעֲשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נְסִים וְגִבּוֹרוֹת לְיִשְׂרָאֵל בְּלִילְיָה - אֶף כָּאֵן עֲשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשָׂרָה נְסִים וְגִבּוֹרוֹת בְּלִילְיָה.

רבי יוסי פתח ואמר (תהלים א) ואתה יי מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. אמר דוד אף על גב דכל בני עלמא ייתון לאגחא בי קרבא, ואתה יי מגן בעדי. תא חזי, כתיב מגן בעדי. אמר דוד לקודשא בריהוה, רבונו של עולם מפני מה לא עבדי בי חתימה דברכה כמה דחתימי ברכה באברהם דכתיב אנכי מגן לך. ואמרי מגן אברהם.

רבי יוסי פתח ואמר, (תהלים א) ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. אמר דוד, אף על גב שכל בני העולם יבואו לערף עמי קרב - ואתה ה' מגן בעדי. בא ראה, כתוב מגן בעדי. אמר דוד לקדוש-ברוך-הוא: רבונו של עולם, מפני מה לא עושים בי חתימה של ברכה כמו שחותמים ברכה באברהם, שכתוב אנכי מגן לך, ואומרים מגן אברהם?

אמר ליה קודשא בריהוה הוא לדוד, אברהם כפר בחנתיו וצרפתיו וקאים קמאי בקיומא שלים. אמר ליה דוד אי הכי (תהלים כו) בחנני יי ונסני צרפה כליותי ולבי. כיון דעבד ההיא מלה דבת שבע אדפר דוד קמיה על מה דאמר. אמר (תהלים יז) בחנת לבי פקדת לילה צרפתני בל תמצא זמותי בל יעבר פי.

אמר הקדוש ברוך הוא לדוד: אברהם כפר בחנתיו וצרפתיו, ועומד לפני בקיום שלם. אמר לו דוד: אם כך, (שם כו) בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי. כיון שעשה אותו הדבר של בת שבע, נזכר דוד לפניו על מה שאמר. אמר (שם יז) בחנת לבי פקדת לילה צרפתני בל תמצא זמותי בל יעבר פי.

אמר אנא אמינא בחנני יי ונסני ואנת בחנת לבי. אנא אמינא צרפה כליותי ואת צרפתני בל תמצא לא אשפחת לי פדקא יאות. זמותי בל יעבר פי. מאן יתן והאי מלה דחשבית דלא יעבר לי פומאי, ועם כל דא חתמין ביה ברכה דקאמרו מגן דוד, ובגין כך אמר דוד ואתה יי מגן בעדי, כבוד ומרים ראשי. (דניאל ל"ג והאי) ודאי דרגא דא יקרא דיילי דאנא מתעטרנא ביה:

אמר, אני אמרתי בחנני ה' ונסני, ואתה בחנת לבי. אני אמרתי צרפה כליותי, ואתה צרפתני בל תמצא, לא מצאת אותי פראוי. זמותי בל יעבר פי - מי יתן והדבר הזה שחשבתי, שלא יעבר את פי. ועם כל זה חותמים בו הברכה, שאנו אומרים מגן דוד. ומשום כך אמר דוד, ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. [וזה] ודאי דרגא זו הכבוד שלי שאני מתעטר בו.

וַיֵּצֵאוּ עָלָיו פְּרַעַה אַנְשֵׁים וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתוֹ. תָּא חֲזִי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ
מְגוֹן לְצַדִּיקָיָא דְלֹא יִשְׁלְטוּן בְּהוּ בְּנֵי נָשָׂא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲגִין עַל
אֲבָרְהָם דְלֹא יִשְׁלְטוּן בֵּיהּ וּבְאַתְתֵּיהּ.

וַיֵּצֵאוּ עָלָיו פְּרַעַה אַנְשֵׁים וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתוֹ. בֵּא רְאֵה, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְגוֹן
לְצַדִּיקִים שְׁלֹא יִשְׁלְטוּ בְּהֵם בְּנֵי אָדָם, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִגּוֹן עַל
אֲבָרְהָם שְׁלֹא יִשְׁלְטוּ בוֹ וּבְאַשְׁתּוֹ.

תָּא חֲזִי, שְׂכִינְתָא לֹא אֲתַעְדֵי מִנְּהָ דְשָׂרָה כָּל הַהוּא לִילְיָא, אֲתָא פְּרַעַה
לְמַקְרַב בְּהַדָּה, אֲתָא מְלֹאךְ וְאַלְקֵי לֵיהּ, כָּל אֵימַת דְאַמְרָה שָׂרָה אֲלֵקֵי הוּא
מְלֵקֵי, וְאַבְרָהָם הָוָה מִתְקִיף בְּמֵאֲרִיהּ דְהָא שָׂרָה לֹא יְכַלִּין לְשַׁלְטָאָה עָלָהּ
הַדָּא הוּא דְכַתִּיב, (מְשַׁלֵּי כח) וְצַדִּיקִים כְּכַפִּיר יִבְטָח, וְהַכָּא נִסְיוֹנָא הוּא דְלֹא
הִרְהַר אֲבַתְרִיהּ דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

בֵּא רְאֵה, הַשְׂכִּינָה לֹא זָזָה מִשָּׂרָה כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא. בֵּא פְּרַעַה לְקַרְבַּ
אֵלֶיהָ - בֵּא הַמְּלֹאךְ וְהַלְקָה אוֹתוֹ. כָּל פְּעַם שְׂאֲמָרָה שָׂרָה הַלְקָה - הִיָּה
מְלֵקָה. וְאַבְרָהָם הִיָּה מִחֲזִיק בְּרַבּוֹנוֹ, שְׁהָרִי עַל שָׂרָה לֹא יְכַלּוּ לְשַׁלֵּט
עָלֶיהָ. זֶהוּ שְׂפָתוֹב (מְשַׁלֵּי כח) וְצַדִּיקִים כְּכַפִּיר יִבְטָח. וְכֹאן הַנִּסְיוֹן שְׁלֹא
הִרְהַר אַחַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק תָּא חֲזִי, דְבַגִּין כְּדָּ לֹא פְקִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְנַחְתָּא
לְמַצְרִים אֲלֵא הוּא עֲצָמוֹ מְגַרְמִיָּה נַחַת, בְּגִין דְלֹא יְהִי פְתַחוֹן פְּהַ לְבַנְי
עֲלָמָא דְאָמַר לֵיהּ כֵּן וּלְבַתֵּר אֲצִטְעַר עַל אֲתַתֵּיהּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֵּא רְאֵה שְׂמֵשׁוּם כְּדָ לֹא צָוָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְרַדְתָּ
לְמַצְרִים, אֲלֵא הוּא עֲצָמוֹ מְעַצְמוֹ יֵרַד, כְּדִי שְׁלֹא יְהִי פְתַחוֹן פְּהַ לְבַנְי
הָעוֹלָם שְׂאֲמַר לוֹ כֵּן, וְאַחַר כְּדָ הֲצִטְעַר עַל אֲשְׁתּוֹ.

רַבִּי יִצְחָק פְּתַח וְאָמַר (תְּהִלִּים צב) צַדִּיק כְּתִמָּר יִפְרַח כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּא.
צַדִּיק כְּתִמָּר יִפְרַח. מִפְּנֵי מָה אֲקִישׁ צַדִּיק לְתִמָּר. מַה תִּמָּר כִּיּוֹן דְגִזְרִין לֵיהּ
לֹא סָלִיק עַד זְמַן סְגִיָּא, אוּף הָכִי צַדִּיק כִּיּוֹן דְאַתְאֲבִיד מְעַלְמָא לֹא סָלִיק
אַחַר תַּחֲוֹתוֹי עַד זְמַן סְגִיָּא. כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּא אוּף הָכִי נָמִי.

רבי יצחק פתח ואמר, (תהלים צב) צדיק כפתמר יפרח כפרו בלבנון ישגה. צדיק כפתמר יפרח, מפני מה הקיש צדיק לתמר? מה תמר פיון שגוזרים אותו לא עולה עד זמן רב - אף כך צדיק, פיון שאבד מן העולם, לא עולה אחר תחתייו עד זמן רב. כפרו בלבנון ישגה - אף כך גם.

כפתמר יפרח מה תמר לא סליק אלא דכר ונוקבא. אוף הכי צדיק לא סליק אלא דכר ונוקבא, דכר צדיק ונוקבא צדקת, פגוונא דאברהם ושרה. כפרו בלבנון ישגא מה ארו בלבנון עלאה על כלא וכלא יתבי תחותוי, אוף הכי צדיק הוא עלאה על כלא וכלא יתבי תחותוי. ועלמא לא קיימא אלא על צדיק חד דכתיב, (משלי י) וצדיק יסוד עולם. ועליה קאים עלמא, ובגיניה אסתמיך, ועליה אשתיל.

כפתמר יפרח - מה תמר לא עולה אלא זכר ונקבה, אף כך הצדיק לא עולה אלא זכר ונקבה. הזכר צדיק והנקבה צדקת, כמו שאברהם ושרה. כפרו בלבנון ישגה - מה הארו בלבנון עליון על הכל והכל יושבים תחתיו - אף כך הצדיק הוא עליון על הכל והכל יושבים תחתיו. והעולם אינו עומד אלא על צדיק אחד, שפתיב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. ועליו העולם עומד, ובגללו נסמך, ועליו נשתל.

דף פב ע"ב

רבי יהודה אמר והא תנינן דעל שבועה סמכין עלמא קיימא דכתיב, (משלי ט) חצבה עמודיה שבועה. אמר ליה רבי יוסי הכי הוא ודאי, אבל (הכא) בלהו אחרנין בשביעאה (דף פב ע"ב) קיימי דאיהו סמכא דעלמא, ואיהו צדיק ודא אשקי (לעלמא) ורוי עלמא (סי"א מן כלא) וזן כלא. ועליה כתיב (ישעיה ג) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. וכתיב, (תהלים קמה) טוב יי לכל ורחמיו על כל מעשיו.

רבי יהודה אמר, והרי שנינו שעל שבועה עמודים העולם עומד, כפתיב (שם ט) חצבה עמודיה שבועה. אמר לו רבי יוסי, כך הוא ודאי, אבל [כאן] כל האחרים בשביעי הם עומדים, שהוא סמך של העולם, והוא צדיק, וזה משקה [את העולם] ומרוה את העולם [מן הכל] וזן לכל, ועליו כתיב (ישעיה ג) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, וכתיב (תהלים קמה) טוב הי לכל ורחמיו על כל מעשיו.

אמר רבי יצחק, הא כתיב, (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. דא הוא סמך דעלמא קאים עליה, ואיהו אשקי לגנתא (דעדן) וגנתא אשתקי מניה ומניה עבידא פירין. וכלהו פירין פרחין בעלמא ואנון קיומא דעלמא קיומא דאורייתא, ומאן נינהו, נשמתהון דצדיקיא דאנון פרי עובדוי דקודשא בריך הוא. ובגין כך בכל ליליא וליליא נשמתהון דצדיקיא סלקו.

אמר רבי יצחק, הרי כתוב (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. זה הוא העמוד שהעולם עומד עליו והוא משקה לגן (העדן), והגן נשקה ממנו, וממנו עושה פרות. וכל הפרות פורחים בעולם והם הקיום של העולם, הקיום של התורה. ומי הם? נשמות הצדיקים שהם פרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא. ומשום כך בכל לילה ולילה נשמות הצדיקים עולות.

וכד אתפלג ליליא קודשא בריך הוא אתי לגנתא דעדן לאשתעשעא בהו. במאן. אמר רבי יוסי בכלהו, בין אנון דמדוריהון בההוא עלמא, בין אנון דיתבי במדוריהון בהאי עלמא, בכלהו משתעשע בהו קודשא בריך הוא בפלגות ליליא.

וכשנחלק הלילה, הקדוש ברוך הוא בא לגן העדן להשתעשע בהם. במי? אמר רבי יוסי, בכלם. בין אותם שמדורם בעולם ההוא, ובין אותם שיושבים במדורם בעולם הזה, בכלם משתעשע הקדוש ברוך הוא בחצות הלילה.

תא חזי, עלמא דלעילא אצטריך לאתערוותא דעלמא תתאה, וכד נשמתהון דצדיקיא נפקי מהאי עלמא וסלקי לעילא פלהו מתלבשי בנהורא דלעילא בדיוקנא יקר, ובהו קודשא בריך הוא משתעשע ותאיב לון דאינהו פרי עובדוי, ועל דא אקרון ישראל דאית לון נשמתין קדישין בנין לקודשא בריך הוא, כמא דאת אמר (דברים יד) בנים אתם ליי אלהיכם, בנים ודאי איבא דעובדוי.

בא ראה, העולם שלמעלה צריך את התעוררותו של העולם התחתון. וכשנשמות הצדיקים יוצאות מן העולם הזה ועולות למעלה, פלן מתלבשות באור שלמעלה בדמות נכבדה, ובהם הקדוש ברוך הוא משתעשע ותאיב להם, שהם פרי מעשיו, ועל זה נקראו ישראל שיש

לָהֶם נִשְׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת בְּנִים לְקְדוֹשׁ- בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד)
בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. בְּנִים וְדַאי, פְּרִי מַעֲשָׂיו.

אָמַר רַבִּי יִיסָא וְאֶפִּילוּ אֲנוּן דְּבַהֲאֵי עֲלָמָא (דארעא), הֵיאֵד. אָמַר לִיה בְּגִין דִּי
בְּפִלְגוֹת לִילְיָא כָּל אֲנוּן זָכָאֵי קְשׁוּט כְּלָהוּ מִתְעַרְי לְמַקְרִי בְּאוֹרֵייתָא
וּלְמִשְׁמַע תּוֹשְׁבְתָן דְּאוֹרֵייתָא, וְהָא אֲתַמַּר דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכָל אֲנוּן
צְדִיקָא דְבָגוּ גִנְתָּא דְעֵדוּן כְּלָהוּ צִיִּיתִין לְקִלְיָהוּן, וְחוּטָא דְחֶסֶד אֲתַמְשָׁד
עֲלֵיהוּ בִימָמָא דְכְּתִיב, (תהלים מב) יוֹמָם יִצְנָה יְיָ חֶסֶדוֹ וּבְלִילָהּ שִׁירָה עִמִּי.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, אֶפְלוּ אוֹתָם שְׁפֻעוֹלָם הִזָּה [של הארץ]. אֵיךְ? אָמַר לוֹ,
מִשׁוּם שְׁבַחְצוֹת הַלְיָלָה כָּל אוֹתָם צְדִיקֵי אֲמָת, כְּלָם מִתְעוֹרְרִים לְקִרְא
בַּתּוֹרָה וְלִשְׁמַע אֶת תְּשׁוּבָחוֹת הַתּוֹרָה. וְהֵרִי נִתְבָּאֵר שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְכָל אוֹתָם הַצְּדִיקִים שֶׁבַתּוֹד גֵּן הָעֵדוּן כְּלָם מְקַשְׁיָבִים לְקוֹלָם, וְחוּט שֶׁל
חֶסֶד נִמְשָׁד עֲלֵיהֶם בַּיּוֹם, שְׁכַתּוֹב (תהלים מב) יוֹמָם יִצְנָה ה' חֶסֶדוֹ וּבְלִילָהּ
שִׁירָה עִמִּי.

וְעַל דָּא תּוֹשְׁבְתָן דְּסַלְקִין בְּלִילְיָא קַמִּיה דָּא תּוֹשְׁבַחְתָּא שְׁלִים. תָּא חֲזִי,
בְּשַׁעְתָּא דִּישְׂרָאֵל הוּוּ סְגִירִין בְּבַתִּיהוֹן כַּד קָטַל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכוֹרֵיהוֹן
דְּמַצְרָאֵי, הוּוּ אֲמַרִי הַלִּילָא וְתִשְׁבְּחוּן קַמִּיה.

וְעַל כֵּן הַתְּשׁוּבָחוֹת שְׁעוֹלוֹת בְּלִילָהּ לְפָנָיו, זוֹ תְּשׁוּבַחַת שְׁלָמָה. בַּא רְאָה,
בְּשַׁעָה שִׁישְׂרָאֵל הָיוּ סְגוּרִים בְּבַתִּיהֶם כְּשֶׁהֲרַג הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּבְכוּרֵי מִצְרַיִם, הָיוּ אוֹמְרִים הֲלֵל וְתִשְׁבְּחוּת לְפָנָיו.

תָּא חֲזִי, דְדוֹד מְלָכָא הָוָה קָם בְּפִלְגוֹת לִילְיָא, דָּאֵי תִימָא דְהָוָה יְתִיב אוּ
שְׁכִיב בְּעַרְסִיהּ וְהָוָה אָמַר שִׁירִין וְתוֹשְׁבְתָן, לָא, אֶלָּא כְּמָה דְכְּתִיב (תהלים
קיט) חֲצוֹת לַיְלָה אֶקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ. אֶקוּם וְדַאי בְּעַמִּידָה לְאַתְעַסְקָא
בְּשִׁירִין וְתוֹשְׁבְתָן דְּאוֹרֵייתָא. וּבְגִין כַּד דְּוֹד מְלָכָא חֵי לְעֵלְמִין, וְאֶפִּילוּ בַּיּוֹמֵי
מְלָכָא מְשִׁיחָא אִיהוּ מְלָכָא. דְּהָא תַּנּוּ מְלָכָא מְשִׁיחָא אִי מִן חֲזִיָּא הוּא דְוֹד
שְׁמִיהּ וְאִי מִן מִתְנִיָּא הוּא דְוֹד שְׁמִיהּ, וְאִיהוּ הָוָה אֲתַעַר בְּצַפְרָא עַד לָא יִיתִי
דְכְּתִיב, (תהלים נז) עוֹרָה כְּבוֹדֵי עוֹרָה הַנִּבֵּל וְכַנּוֹר אֲעִירָה שְׁחַר.

בַּא רְאָה שְׁדוֹד הַמְּלָךְ הָיָה קָם בְּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, שְׁאִם תֵּאמַר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב
אוּ שׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ וְהָיָה אוֹמֵר שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת - לָא, אֶלָּא כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב
(שם קיט) חֲצוֹת לַיְלָה אֶקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ. אֶקוּם וְדַאי בְּעַמִּידָה לְהַתְעַסֵּק
בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. וּמִשׁוּם כַּד דְּוֹד הַמְּלָךְ חֵי לְעוֹלָמִים,

וּאֶפְלוּ בַיָּמֵי מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ הוּא מֶלֶךְ. שְׁהָרֵי שְׁנֵינוּ, מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, אִם מִן
הַחַיִּים הוּא - דָּוִד שְׁמוֹ, וְאִם מִן הַמֵּתִים הוּא - דָּוִד שְׁמוֹ. וְהוּא הִזָּה
מִתְעוֹרָר

תָּא חֲזִי, כֹּל הַהוּא לִילְיָא דְשָׂרָה הֲוֵת לְגַבְיָה דְפְרָעָה אֲתוּ מִלְּאָכִי עֲלָיִי
לְזַמְרָא לִיהּ לְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּשִׁירִין וְתוֹשְׁבָחוֹ, אָמַר לְהוּ קוּדְשָׁא בְרִיךְ
הוּא כְּלָכוּ זִילוּ וְעַבְיְדוּ מִכְתָּשִׁין רַבְרַבִּין בְּמַצְרִים, רְשִׁימוּ לְמֵאן דְּאָנָּא זְמִין
לְמַעַבְדַּ לְבַתֵּר, (דא) מַה כְּתִיב וַיִּנְגַע יְיָ אֶת פְּרָעָה נְגָעִים גְּדוֹלִים וְגוֹ'.

בְּבִקְרָא בְּטָרָם יָבֵא, שְׁכָתוּב (שם נ) עוֹרָה כְּבוֹדֵי עוֹרָה הַנֶּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה
שְׁחַר. בֵּא רָאָה, כֹּל אוֹתוֹ הַלְיָלָה שְׁשָׂרָה הִיְתָה אֶצֶל פְּרָעָה, בָּאוּ
הַמְּלָאכִים הָעֲלִיּוֹנִים לְזַמְרָא לְקוּדְשָׁא בְרִיךְ- הוּא בְּשִׁירוֹת וְתוֹשְׁבָחוֹת.
אָמַר לְהֵם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: כְּלָכֶם לְכוּ וְעֲשׂוּ מִכּוֹת גְּדוֹלוֹת בְּמַצְרַיִם,
סִימֵן לְמִי שְׁאֲנִי עֲתִיד לַעֲשׂוֹת אַחֵר כֶּף. זֶה מַה שְׁכָתוּב וַיִּנְגַע ה' אֶת
פְּרָעָה נְגָעִים גְּדוֹלִים וְגוֹ'

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב וַיִּקְרָא פְּרָעָה לְאַבְרָם וְגוֹ'. מִנָּא הָוֵה יָדַע, דְּהָא לֹא כְּתִיב
הִכָּא כְּמָה דְאַתְמָר בְּאַבְיִמְלֶךְ דְּכְתִיב וְעֵתָה הֲשִׁב אֶשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא
וְגוֹ', וְהִכָּא לֹא אָמַר לִיהּ מִדִּי.

בֵּא רָאָה מַה כְּתוּב, וַיִּקְרָא פְּרָעָה לְאַבְרָם וְגוֹ'. מִנָּין הִזָּה יוֹדַע, שְׁהָרֵי
לֹא כְתוּב כָּאן כְּמוֹ שְׁנֵאמַר בְּאַבְיִמְלֶךְ, שְׁכָתוּב וְעֵתָה הֲשִׁב אֶשֶׁת הָאִישׁ
כִּי נָבִיא הוּא וְגוֹ', וְכָאן לֹא אָמַר לוֹ דְבַר?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק הָא כְּתִיב עַל דְּבַר שְׂרֵי אֶשֶׁת אַבְרָם. דְּהִכִּי הָוֵה אָמַרִי לִיהּ,
עַל דְּבַר שְׂרֵי אֶשֶׁת אַבְרָם. דְּהָא לֹא הָוֵה מְמַלִּיל עִמָּיה כְּמָה דְמְמַלִּיל
בְּאַבְיִמְלֶךְ, אֶלָּא בְּמַלְּהָ דָּא אֲתָמַר וְלֹא יִתִּיר, מִכְתָּשָׁא דָּא עַל דְּבַר שְׂרֵי אֶשֶׁת
אַבְרָם אִיהִי, וְלֹא הָוֵה מְלִיל (דא) עִמָּיה, כְּדִין יָדַע (הוּא) דְּהָא אֲתַתִּיהּ
דְּאַבְרָהָם אִיהִי, מִיָּד וַיִּקְרָא פְּרָעָה לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הָרִי כְתוּב עַל דְּבַר שְׂרֵי אֶשֶׁת אַבְרָם. שְׁכָף הָיוּ אוֹמְרִים
לוֹ: עַל דְּבַר שְׂרֵי אֶשֶׁת אַבְרָם. שְׁהָרֵי לֹא הִזָּה מְדַבֵּר עִמּוֹ כְּמוֹ שְׁמְדַבֵּר
עִם אַבְיִמְלֶךְ, אֶלָּא בְּדַבְרָה זֶה נִתְבָּאָר וְלֹא יוֹתֵר: הַמְּכָה הַזֹּאת הִיא עַל דְּבַר
שְׂרֵי אֶשֶׁת אַבְרָם. וְלֹא הִזָּה מְדַבֵּר [זוה] עִמּוֹ. אִזוּ [הוּא] יָדַע שְׂזוֹ אֶשֶׁתוֹ שֶׁל
אַבְרָהָם הִיא. מִיָּד - וַיִּקְרָא פְּרָעָה לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר וְגוֹ'.

וַיֵּצֵאוּ עָלָיו פְּרַעַה אַנְשֵׁים. לָמָּה בָּגִינוּ דָּלָא יְקָרְבַּ בַּר נֶשׁ בְּהוּ לְאַבְרָאָשָׁא לֹון.
וַיִּשְׁלַחוּ אוֹתוֹ, לְוַיָּיָה עֲבָדוֹ לִיָּהּ בְּכָל אַרְעָא דְּמַצְרַיִם. אָמַר לִיָּהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא הָכִי אֲנִתְּ זְמִין לְמַעְבַּד לְבָנוּי אֶתְּ תוֹזִיף לֹון מְאַרְעָךְ דְּכְתִיב, (שְׁמוֹת יג)
וַיְהִי בְּשַׁלַּח פְּרַעַה אֶתְּ הָעָם דְּאוּזִיף לֹון מְכָל אַרְעִיָּה.

וַיֵּצֵאוּ עָלָיו פְּרַעַה אַנְשֵׁים, לָמָּה? כְּדִי שְׁלָא יְקָרְבַּ אָדָם לָהֶם לְהַרְעָ לָהֶם.
וַיִּשְׁלַחוּ אוֹתוֹ, לְוַיָּיָה עֲשׂוּ לֹו בְּכָל אַרְצָ מַצְרַיִם. אָמַר לֹו הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא: כֶּךָ אֶתְּהָ עֲתִיד לַעֲשׂוֹת לְבָנוּי, אֶתְּהָ תְּלֹוּהָ אוֹתְּם מְאַרְצְךָ, שְׁכְּתוּב
(שְׁמוֹת יג) וַיְהִי בְּשַׁלַּח פְּרַעַה אֶתְּ הָעָם, שְׁלֹוּהָ אוֹתְּם מְכָל אַרְצוֹ.

דף פג ע"א

אָמַר רַבִּי אַבְאָ כָּל כֶּךָ לָמָּה אֲזַדְמִין לִיָּהּ לְאַבְרָהָם וּלְמַאי אִיִּצְטְרִיךְ, אֶלְא
בָּגִינוּ לְגַדְלָא שְׁמִיָּה דְּאַבְרָהָם וְשָׂרָה בְּעַלְמָא, (דף פג ע"א) דְּאַפִּילוּ בְּמַצְרַיִם
דְּאַנוּן חֲרָשֵׁי עַלְמָא וְלָא הָוָה יָכִיל בַּר נֶשׁ לְאַשְׁתְּזִיב מְנַיָּיָהוּ. אֲתַגְדֵּל אַבְרָהָם
וְאַסְתְּלִיק לְעִילָא הַדָּא הוּא דְּכְתִיב וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם, לָאֵן אֶתְּרַ הַנְּגִבָּה.
(וּמַאי הוּא וְאַשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ, אֵלָא לְאוּדְעָא דְּלָא גִזְלוּ מִנִּיָּה מַדְעָם מֵאַנוּן מֵתַנּוּן דִּיחִבּוּ לִיָּהּ בְּדִיל שָׂרָה
דְּתַהָא לְמַלְכָא)

אָמַר רַבִּי אַבְאָ, כָּל כֶּךָ לָמָּה הֲזַדְמִין לְאַבְרָהָם וּלְמָה הֲצִטְרִיךְ? אֶלְא כְּדִי
לְגַדֵּל אֶתְּ שְׁמִם שֶׁל אַבְרָהָם וְשָׂרָה בְּעוֹלָם, שְׁאַפִּילוּ בְּמַצְרַיִם שְׁהֶם
מְכַשְׁפֵי הָעוֹלָם, וְלָא יָכוֹל הָיָה אָדָם לְהַנְצִיל מֵהֶם, הֲתַגְדֵּל אַבְרָהָם
וְהֲתַעֲלֶה לְמַעְלָה. זֶהוּ שְׁכְּתוּב וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. לְאַיָּזָה מְקוּם?
הַנְּגִבָּה [וּמָה זֶה הוּא וְאַשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ? אֵלָא לְהוֹדִיעַ שְׁלָא גִזְלוּ מִמֶּנּוּ דְּבַר מֵאוֹתָן מֵתַנּוּת שְׁנַתְנוּ
לוֹ בְּשִׁבִיל שָׂרָה שְׁתַּהִיָּה לְמַלְכָּ].

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן תָּא חֲזִי, כְּלָא רָזָא דְּחֲכַמְתָּא אִיָּהוּ, וְקָא רַמְזוּ הַכָּא
בְּחֲכַמְתָּא וְדַרְגִּין דְּלִתְתָּא דְּקָא נְחִית אַבְרָהָם לְעוּמְקַיָּיא דְּלַהוּן וַיִּדַּע לֹון,
וְלָא אֲתַדְבֵּק בְּהוּ, וְתַב לְקַמִּי מְרִיָּה. וְלָא אֲתַפְתָּא בְּהוּ כְּאָדָם דְּכַד מְטָא
לְהַהוּא דְּרָגָא אֲתַפְתָּא בְּנַחֲשׁ וְגָרִים מוֹתָא לְעַלְמָא. וְלָא אֲתַפְתָּא כְּנַח דְּכַד
נְחַת וּמְטָא לְהַהוּא דְּרָגָא מַה כְּתִיב, (בְּרַאשִׁית ט) וַיִּשְׁתַּ מִן הַיִּינוֹ וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל
בְּתוֹךְ אֲהֶלֶה. אֲהֶלֶה כְּתִיב בְּה"א.

אמר רבי שמעון, בא ראה, הכל הוא סוד של חכמה, ורמוז כאן בחכמה והדרגות שלמטה שאברהם ירד לעמקם וידע אותם, ולא נדבק בהם, ושב לפני רבונו, ולא התפתה בהם כאדם שפאשר הגיע לדרגה ההיא התפתה בנחש וגרם מות לעולם. ולא התפתה כמו נח, שפאשר ירד והגיע לדרגה ההיא מה כתוב? (בראשית ט) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה. אהלה כתוב בה"א.

אבל באברהם מה כתיב ויעל אברם ממצרים. דסליק ולא נחית, ותב לאתריה לדרגא עלאה דאתנדבק ביה בקדמיתא. ועובדא דא הוה, בגין לאחזאה חכמתא דאתקיים בקיומא שלים כדקא חזי ליה ולא אתפתא וקם בקיומא ותב לאתריה. הנגבה, דא דרום דרגא עלאה דאתאחיד ביה בקדמיתא דכתיב הלוד ונסוע הנגבה. אוף הכא הנגבה, אתר דאתנדבק ביה בקדמיתא.

אבל באברהם מה כתוב? ויעל אברם ממצרים. שעלה ולא ירד, ושב למקומו לדרגה עליונה שנדבק בה כבראשונה. והמעשה הזה היה כדי להראות החכמה שהתקיים בקיום שלם כראוי לו ולא התפתה, ועמד בקיום ושב למקומו. הנגבה - זה הדרום, הדרגה העליונה שנאחז בה כבראשונה, שכתוב הלוד ונסוע הנגבה. אף כאן הנגבה - מקום שנדבק בו בראשונה.

תא חזי, רזא דמלה, אי אברם לא ייחות למצרים ולא יצטרף תמן בקדמיתא. לא יהא חולק עדביה בקודשא בריך הוא. כגוונא דא לבנוי כד בעא קודשא בריך הוא למעבד ליה (ד"א לו) עמא חדא עמא שלים ולקרבא לון לגביה, אי לא נחתו בקדמיתא למצרים ולא יצטרפון תמן, לא הוו עמא יחידא דיליה. (סא א) כגוונא דא אי לא אתייהיבת ארעא קדישא לכנען בקדמיתא וישלוט בה לא הות ארעא חולקיה ועדביה דקודשא בריך הוא. וכלא רזא חדא.

בא ראה סוד הדבר, אם אברם לא ירד למצרים ולא יצטרף שם בראשונה, לא יהיה חלק גורלו בקדוש-ברוך-הוא. כמו זה לבנוי, כשרצה הקדוש ברוך הוא לעשות לו (ד"א להס) עם אחד, עם שלם, ולקרבים אליו, אם לא ירדו בראשונה למצרים ולא יזדככו שם, לא היו העם היחידי שלו. כמו כן אם לא נתנה הארץ הקדושה לכנען בראשונה וישלט בה, לא הייתה הארץ חלקו וגורלו של הקדוש ברוך הוא, והכל סוד אחד.

רבי שמעון הוה אזיל באַרחא, וְהוּה עֲמִיה רבי אַלְעָזר בְּרִיה וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה. עַד דְּהוּוּ אֲזִלִּי, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן תְּנוּהֲנָא הֵיךְ בְּנֵי עֲלָמָא לֹא מְשַׁגְּיחִין לְמַנְדַּע מְלֵי דְאֻרִייתָא וְעַל מָה קִיַּיְמִי. פְּתַח וְאָמַר, (ישעיה כו) נִפְשֵׁי אֻוִיתִיךְ בְּלִילָה אַף רוּחֵי בְּקִרְבֵי אֲשַׁחֲרֶךְ, הַאי קָרָא אֻוקְמוּהָ וְאֻוקִימְנָא לִיה, אַבְל תָּא חֲזִי, נִפְשָׂא דְדִבְר נֶשׁ, כְּד (אִיחָו) סָלִיק לְעַרְסִיָה, נִפְקַת מִגְּיָה וְסָלְקָא לְעִילָא. וְאִי תִימָא דְכְּלָהוּ סָלְקָאוּ. לֹאוּ כָּל חַד וְחַד חָמִי אֲפִי מְלָכָא, אֲלֹא נִפְשָׂא סָלְקָא וְלֹא אֲשַׁתָּאֵר בָּהּ בְּהַדִּי גּוּפָא בְּר חַד רְשִׁימוּ (נְשִׁימוּ) דְקִיסְטָא דְחִיוֹתָא דְלָבָא.

רבי שמעון הוה הולך בדרך, והיה עמו רבי אלעזר בנו, ורבי אבא ורבי יהודה. בעודם הולכים, אמר רבי שמעון, תמהני איך בני העולם לא משגיחים לדעת דברי תורה ועל מה עומדים. פתח ואמר, (ישעיה כו) נפשי אויתיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך. הפסוק הזה בארוהו וביארנו אותו. אבל בא ראה, נפש האדם, כשהוא עולה למטתו, יוצאת ממנו ועולה למעלה. ואם תאמר שכלן עולות - אין כל אחד ואחד רואה את פני המלך, אלא הנפש עולה ולא נשאר בה עם הגוף, רק רשם [נשימה] של המדה של חיות הלב.

ונפש אזלא ובעיא לסלקא. וכמה דרגין לדרגין לסלקא, שטאת והיא אתערעת בהני קומרין טהירין דמסאבותא. אי היא דכיאת דלא אסתאבת ביממא סלקא לעילא. ואי לאו דכיאת, אסתאבת בינייהו ואתדבקות בהו ולא סלקא יתיר. ותמן מודעי לה מלין ואיהו אתדבקות מאנון מלין דזמן קריב. ולזמנין דחייכין בה ומודעין לה מלין כדיבין. וכדין אזלא כהאי גוונא כל לילא עד דיתער בר נש ותאבת לאתרה. זכאין אנון צדיקיא דגלי לון קודשא בריך הוא רזין דיליה בחלמא בגין דיסתמרון מן דינא. ווי לאנון חייבי עלמא דמסאבין גרמייהו ונפשיהו.

והנפש הולכת ורוצה לעלות. וכמה דרגות לדרגות לעלות, היא משוטטת ופוגשת בקלפות של אורות הטמאה. אם היא טהורה, שלא נטמאה ביום, עולה למעלה. ואם לא טהורה, נטמאת ביניהם ונדבקות בהם ולא עולה יותר. ושם מודיעים לה דברים, ונדבקות מאותם דברים של זמן קרוב. ולפעמים שצוחקים עליה ומודיעים לה דברים כוזבים. ואז הולכת כמו זה כל הלילה עד שיתעורר האיש, ושבה למקומה. אשרי הצדיקים שהקדוש ברוך הוא מגלה להם סודותיו בחלום כדי שישמרו מן הדין. אוי לאותם רשעי העולם שנטמאים עצמם ונפשם.

תא חזי, אנון דלא אסתאבו, כד סלקי בערסייהו, נפשא סלקא ועאלת בין כל הני דרגין בקדמיתא וסלקא ולא אתדבקת בהו. ולבתר אזלא ושטאת וסלקא כפום אורחה.

בא ראה, אותם שלא נטמאו, כשעולים למטתם, הנפש עולה ונכנסת בין כל אותן הדרגות בראשונה, ועולה ולא נדבקת בהו. אחר כך הולכת ומשוטטת ועולה כפי דרכה.

ההיא נפשא דזכת לסלקא אתחזיאת קמיה דסבר אפי יומין ואתדבקת ברעותא לאתחזאה בתיאובתא עלאה למחמי בנועם מלפא ולבקר ביהיכליה. ודא הוא בר נש דאית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי.

אותה הנפש שזוכה לעלות, נראית לפני סבר פני הימים, ונדבקת ברצון להראות בתשוקה עליונה לראות בנעם המלך ולבקר ביהיכלו. וזה הוא האיש שיש לו חלק תמיד בעולם הבא.

ודא היא נפשא דכסיפא דילה כד סלקא בקודשא בריהו הוא (תדיר), ולא אתדבקת בהני זיגין טהירין אחרנין, והיא אזלת בתר זיגא קדישא באתרא (ד"א בתר אתרא) דנפקת מתמן. ובגין כך כתיב נפשי אויתיה בלילה. בגין למרדף בתרד ולא לאתפתאה בתר זיגא אחרא נוכראה.

וזו היא הנפש שהכסוף שלה כשעולה בקדוש-ברוך-הוא [תמיד] ולא נדבקת במינים הללו אורות האחרים, והיא הולכת אחר מין קדוש במקום [אחר מקום] שיוצאת משם. ומשום כך כתוב נפשי אויתיה בלילה, כדי לרדף אחריה ולא להתפתות אחר מין אחר נכרי.

דף פג ע"ב

תא חזי, נפשי דא נפש דאיהי שלטא בלילה ולמרדף בתר דרגא. רוח ביום, דכתיב נפשי אויתיה (דף פג ע"ב) בלילה, דא נפש דאיהי שלטא בלילה. אף רוחי בקרבי אשחרד. דא רוח דאיהו שלטא ביממא.

בא ראה, נפשי - זו הנפש ששולטת בלילה לרדף אחר הדרגה שלה.
הרוח ביום, שפתי נפשי אויתך בלילה, זו הנפש ששולטת בלילה. אף
רוחי בקרבי אשחרך - זו הרוח ששולטת ביום.

ואי תימא דתרין דרגין אנון בפרודא, לאו הכי, דהא דרגא חד אנון, ואנון
תרין בחבורא חד. וחד עלאה דשולטא עלייהו ואתדבק בהו ואנון ביה
(ואקרו) ואתקריאת נשמה, וכלהו דרגין סלקאן ברזא דחכמתא, דכד
מסתכלו אליו דרגין יסתכל בר נש בחכמה עלאה, והאי נשמה עייל בהו
ומתדבקו בה, וכד האי שולטא כדיו ההוא בר נש אקרי קדוש שלים מכלא.
רעיתא חדא לגבי קודשא בריך הוא.

ואם תאמר ששתי דרגות הן בפרוד - לא כך, שהרי הן דרגה אחת,
והן שתיים בחבור אחד, ואחת עליונה ששולטת עליהן ונדבקות בהן
והן בה [ונקראים] ונקראת נשמה. וכל הדרגות עולות בסוד החכמה.
שכשמתכלים על אלו הדרגות, יסתכל האדם בחכמה העליונה,
והנשמה הזו נכנסת בהם ונדבקים בה. וכשזה שולט, אז אותו האיש
נקרא קדוש, שלם מן הכל. רצון אחד לקדוש-ברוך-הוא.

נפ"ש איהו אתערותא תתאה ודא סמיכא בגופא וזנת ליה, וגופא אחיד
בה והיא אתאחדת בגופא. לבתר אתתקנת ואתעבידת פרסייא לאשראה
עלה רוח באתערותא דהאי נפש דאתאחידת בגופא, כמה דכתיב, (ישעיה לב)
עד יערה עלינו רוח ממרום.

הנפ"ש היא התעוררות תחתונה, וזו סמוכה בגוף וזנה אותו, והגוף
אוחז בה והיא אוחזה בגוף. אחר כך נתקנת ונעשית פסא להשרות
עליה רוח בהתעוררות הנפש הזאת שנאחזת בגוף, כפתיב (ישעיה לב) עד
יערה עלינו רוח ממרום.

לבתר דמתקני תרווייהו, זמינין לקבלא נשמה. דהא רוח אתעביד פרסייא
לגבי נשמה לאשראה עליה, והאי נשמה איהי סתימא עלאה על כלא
טמירא דכל טמירין. אשתכח דאית (לה) פרסייא לפרסייא ופרסייא לגבי
עלאה עלייהו. וכד תסתכל בדרגין תשכח רזא דחכמתא בהאי מלה. וכלא
הוא חכמתא לאתדבקה בהאי גוונא מלין סתימין.

לְאַחַר שְׁמֵתִקְנִים אֶת שְׁנֵיהֶם, עֲתִידִים לְקַבֵּל נִשְׁמָה, שְׁהָרֵי הָרוּחַ נַעֲשִׂית כִּסָּא לְנִשְׁמָה לְהַשְׁרוֹת עָלֶיהָ, וְהַנִּשְׁמָה הַזֹּאת הִיא נִסְתָּרֶת עַלְיוֹנָה עַל הַכֹּל טְמוּנָת כָּל הַטְּמוּנִים. נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ [לה] כִּסָּא לְכִסָּא, וְכִסָּא לְעִלְיוֹן עָלֶיהֶם. וְכִשְׁתִּסְתַּכֵּל בְּדַרְגוֹת, תִּמְצָא סוּד הַחֲכָמָה בְּדַבָּר הַזֶּה, וְהַכֹּל הִיא חֲכָמָה לְהַדְבִּיק בְּגוֹן הַזֶּה דְּבָרִים נִסְתָּרִים.

תָּא חֲזִי (ולעיל ע"ב) נִפְּשׁ אִיהִי אֲתַעְרוּתָא תַּתְּאָה דְּאֲתַדְּבַקָא בֵּיהּ בְּגוּפָא. כְּגוֹנָא דְּנְהוּרָא דְּבוּצִינָא. דְּנְהוּרָא תַּתְּאָה דְּאִיהִי אוּכְמָא אֲתַדְּבַקַת בְּפַתִּילָה וְלֹא אֲתַפְּרֵשׁ מִנָּה וְלֹא אֲתַתְּקַנַת אֲלֵא בָּהּ. וְכֵד אֲתַתְּקַנַת בְּפַתִּילָה אֲתַעְבִּידַת כְּרִסְיָא לְנְהוּרָא עֲלָאָה חִוּרָא דְּשַׁרְיָא עַל הַהוּא נְהוּרָא אוּכְמָא.

בֹּא רְאֵה, הַנֶּפֶשׁ הִיא הַתְּעוֹרְרוּת תַּחְתּוֹנָה שְׁנִדְבַקַת בְּגוּף, כְּמוֹ הָאוֹר שֶׁל הַמְּאוֹר, שֶׁהָאוֹר הַתַּחְתּוֹן שֶׁהוּא שָׁחַר, נִדְבַק בְּפַתִּילָה וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנָּה וְלֹא נִתְקַן אֲלֵא בָּהּ. וְכִשְׁנִתְקַן בְּפַתִּילָה, נַעֲשֶׂה כִּסָּא לְאוֹר הָעִלְיוֹן הַלְבֵן שֶׁשׁוֹרָה עַל אוֹתוֹ הָאוֹר הַשָּׁחַר.

לְבַתֵּר כֵּד מִתְּתַקְנֵן תַּרְוּוּיָהוּ אֲתַעְבִּידַת הַהוּא נְהוּרָא חִוּרָא כְּרִסְיָא לְנְהוּרָא סְתִימָאָה דְּלֹא אֲתַחֲזִי וְלֹא אֲתַיִידַע מַה דְּשָׂרָא עַל הַהוּא נְהוּרָא חִוּרָא. וְכֵדִין נְהוּרָא שְׁלִים. וְכֵדִי הוּא בֵּר נֶשׁ דְּאִיהוּ שְׁלִים בְּכֻלָּא. וְכֵדִין אֲקָרִי קְדוּשָׁה, כְּמָא דְּאֵתְ אָמֵר, (תהלים טו) לְקְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּה וְגוֹי. כְּגוֹנָא דָּא בְּרָזָא עֲלָאָה.

אַחַר כֵּד כְּשֶׁשְׁנֵיהֶם נִתְקַנִּים, נַעֲשֶׂה אוֹתוֹ אוֹר לְבָן כִּסָּא לְאוֹר הַנִּסְתָּר שְׁאִינוּ נִרְאָה וְאִינוּ נוֹדַע מַה שֶׁשָּׂרָה עַל אוֹתוֹ הָאוֹר הַלְבָן, וְאֵז הָאוֹר שְׁלִים. וְכֵדִי הָאָדָם שֶׁהוּא שְׁלִים בְּכֻלָּא, וְאֵז נִקְרָא קְדוּשָׁה, כְּמוֹ שְׁנִיאָמֵר (תהלים טו) לְקְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּה וְגוֹי. כְּמוֹ כֵן בְּסוּד עִלְיוֹן.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְּעָאֵל אֲבָרְהָם לְאַרְעָא, אֲתַחֲזִי לִיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּמָה דְּאֲתַמֵּר דְּכִתִּיב לִי הַנְּרָאָה אֱלִיו, וְקַבִּיל תַּמָּן נֶפֶשׁ וּבְנָה מְזִבַּח לְהַהוּא דְּרָגָא. לְבַתֵּר הַלּוּדְ וְנִסּוּעַ הַנְּגִבָה דְּקַבִּיל רוּחַ. לְבַתֵּר (עד) דְּסַלִּיק לְאֲתַדְּבַקָא גּוֹ נִשְׁמָה כְּדִין וַיִּבֶן שֵׁם מְזִבַּח לִי סֵתֵם, דָּא הִיא נִשְׁמָה דְּאִיהִי סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין.

בֹּא רְאֵה, בְּשַׁעֲה שְׁאֲבָרְהָם נִכְנַס לְאַרְץ, נִרְאָה לוֹ הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁנִיאָמֵר לְהִי הַנְּרָאָה אֱלִיו, וְקַבִּיל שֵׁם נֶפֶשׁ וּבְנָה מְזִבַּח לְדַרְגָּה

ההיא. אחר כך הלוח ונסוע הנגבה, שקבל רוח. אחר כך [ע] שעלה להתדבק תוך הנשמה, אז ויבן שם מזבח לה, סתם. זו היא הנשמה שהיא נסתרת כל הנסתרים.

לבתר ידע דבעי לאצטרפא ולא תעטר א בדרגין, מיד וירד אברם מצרימה, ואשתזיב מתמן. ולא אתפתא גו אנון טהירין, ואתצריף ותב לאתריה. כיון דנחת ואתצריף, מיד ויעל אברם ממצרים, סליק ודאי ותב לאתריה ואתדבק במהימנותא עלאה דכתיב הנגבה.

אחר כך ידע שצריף להצרף ולהתעטר בדרגות, מיד - וירד אברם מצרימה, ונצל משם, ולא התפתה תוך אותם האורות, ונצרף ושב למקומו. כיון שירד ונצרף, מיד - ויעל אברם ממצרים. עלה ודאי ושב למקומו ונדבק באמונה העליונה, שכתוב הנגבה.

מכאן ולהלאה ידע אברהם חכמתא עלאה ואתדבק בקודשא בריף הוא ואתעביד ימינא דעלמא. כדין ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב. כבד מאד בסטרא דמזרח. במקנה בסטרא דמערב. בכסף מסטרא דדרום. בזהב מסטרא דצפון.

מכאן והלאה ידע אברהם החכמה העליונה ונדבק בקדוש - ברוך - הוא, ונעשה הימין של העולם. אז, ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב. כבד מאד - בצד המזרח. במקנה - בצד המערב. בכסף - מצד הדרום. בזהב - מצד הצפון.

אתו רבי אלעזר ורבי אבא וכלהו חבריא ונשקו ידוי. בכה רבי אבא ואמר ווי ווי כד תסתלק מן עלמא מאן ינהיר נהורא דאורייתא. זכאה חולקהון דחבריא דשמעין מלין דאורייתא אלין מפומך.

באו רבי אלעזר ורבי אבא וכל החברים ונשקו את ידו. בכה רבי אבא ואמר, וי וי, כשתסתלק מן העולם, מי יאיר את אור התורה? אשרי חלקם של החברים ששומעים דברי תורה הללו מפיו.

אמר רבי שמעון תא חזי, מה כתיב וילך למסעיו, למפקד אתריה ודרגוי. למסעיו למסעו כתיב, מאן מסעו. דא דרגא קדמאה דאתחזי ליה

בְּקִדְמִיתָא, כְּתִיב הָכָא מְסַעוּ וְכְתִיב הָתֵם (מלכים א ו) אֲבָן שְׁלֵמָה מְסַע נְבִנָה. וְהָא אוֹקִימָנָא אֲבָן שְׁלֵמָה וְדַאי. מְסַע כְּמָה דְאַתְמָר.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בַּא רְאָה מַה כְּתוּב. וַיִּלְךְ לְמַסְעָיו, לְפָקֵד אֶת מְקוֹמוֹ וְדַרְגָתוֹ. לְמַסְעָיו - לְמַסְעוֹ כְּתוּב, מִי הַמְסַעוּ? זֶה הַדְרָגָה הַרְאֵנוּהָ שְׁרַאוּיָה לֹו בְּרַאשׁוֹנָה. כְּתוּב כְּאֵן מְסַעוֹ, וְכְתוּב שָׁם (מלכים א ו) אֲבָן שְׁלֵמָה מְסַע נְבִנָה. וְהָרִי בְּאַרְנוֹ אֲבָן שְׁלֵמָה וְדַאי. מְסַע, כְּמוֹ שְׁנַתְבְּאָר.

דף פד ע"א

וַיִּלְךְ לְמַסְעָיו. (עיין פ"י בסי' הגלגולים דף ו' ע"ג סוף פ' ו) כָּל אֲנוּן דְרָגִין דְרָגָא בְּתַר דְרָגָא כְּמָה דְאַתְמָר. מְנַגֵּב (דף פד ע"א) וְעַד בֵּית אֵל לְאַתְקֵנָא אֲתַרִּיה וּלְחַבְרָא לֹון בִּיחודָא שְׁלִים. דְהָא מְנַגֵּב וְעַד בֵּית אֵל אֲשַׁתְּכַח רְזָא דְחֻכְמָתָא כְּדָקָא יְאוּת.

וַיִּלְךְ לְמַסְעָיו, כָּל אוֹתָן הַדְרָגוֹת, דְרָגָה אַחַר דְרָגָה, כְּמוֹ שְׁנַתְבְּאָמַר. מְנַגֵּב וְעַד בֵּית אֵל, לְתַקְּוֹ אֶת מְקוֹמוֹ וּלְחַבְרָם בִּיחוד שְׁלִים, שְׁהָרִי מְנַגֵּב וְעַד בֵּית אֵל נִמְצָא סוּד הַחֻכְמָה כְּרַאוּי.

אֵל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אֶהְלָה בְּתַחֲלָה, אֶהְלָה בְּהִיא, מֵאֵן אֶהְלָה, דָּא בֵּית אֵל. אֲבָן שְׁלֵמָה כְּדַאמְרֵן. תּוֹ רְשִׁים וְאָמַר אֵל מְקוֹם הַמְזַבַּח אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בְּרַאשׁוֹנָה דְכְּתִיב לִי הַנְּרָאָה אֵלִיו. וְכַדִּין וַיִּקְרָא שָׁם אֲבָרָם בְּשֵׁם יי. כְּדִין אֲתַדְבֵּק בְּמַהִימְנוּתָא שְׁלִימָתָא.

אֵל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אֶהְלָה בְּתַחֲלָה, אֶהְלָה בְּהִיא. מִי אֶהְלָה? זֶה בֵּית אֵל. אֲבָן שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שְׁאַמְרֵנוּ. עוֹד רְשִׁים וְאָמַר, אֵל מְקוֹם הַמְזַבַּח אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בְּרַאשׁוֹנָה, שְׁכְּתוּב לְהִי הַנְּרָאָה אֵלִיו. וְאִזּוּ וַיִּקְרָא שָׁם אֲבָרָם בְּשֵׁם ה', אִזּוּ נְדַבֵּק בְּאַמוּנָה הַשְּׁלֵמָה.

תָּא חֲזִי, בְּקִדְמִיתָא סְלִיק מִתְתָּא לְעִילָא דְכְּתִיב וַיִּרְא יי אֵל אֲבָרָם. וְכְּתִיב לִי הַנְּרָאָה אֵלִיו. וְדָא הוּא דְרָגָא קְדָמָאָה כְּדַאמְרֵן אֲבָן שְׁלֵמָה (מסע נבנה וכתוב למסעו). וּלְבַתֵּר הָלוֹךְ וְנִסּוּעַ הַנְּגִבָה. דְרָגָא בְּתַר דְרָגָא עַד דְאַתְעַטֵּר בְּדָרוֹם חוּלְקִיָּה וְעַדְבִּיָּה. לְבַתֵּר סְתִים מְלָה כַּד סְלִיק וְאָמַר לִי סְתִים, דָּא

עֲלֵמָא עֲלָאָהּ. וּמִתַּמָּן נָטִיל בְּדַרְגִין וְנַחֲיִית מַעֲלָא לְתַתָּא וְאַתְדַּבֵּק כֹּלָא בְּאַתְרִיהּ בְּדַקָּא יְאוּת.

בֹּא רְאָה, בְּרֵאשׁוֹנָה עָלָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה, שְׁכַתּוּב וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם, וְכַתּוּב לֵה' הִנְרָאָה אֵלָיו, וְזוֹ הַדְרָגָה הִרְאשׁוֹנָה כְּמוֹ שְׁאַמְרֵנוּ אָבוֹן שְׁלֵמָה [מסע נבנה, וכתוב למסעו], וְאַחַר כֵּן הַלּוֹךְ וְנִסּוֹעַ הַנִּגְבָּה, דְרָגָה אַחַר דְרָגָה, עַד שֶׁהִתְעַטֵּר בְּדָרוֹם, חָלְקוֹ וְגוֹרְלוֹ. אַחַר כֵּן סֵתֵם הַדְּבָר כְּשַׁעְלָה וְאָמַר לֵה' סֵתֵם, זֶה הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, וּמִשָּׁם נִסַּע בְּדַרְגוֹת וַיֵּרֵד מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְהַכֹּל נִדְבַק בְּמִקוּמוֹ כְּרֵאוּי.

וְהָכָא כִּד תִּסְתַּכַּל בְּדַרְגִין תִּשְׁכַּח רְזָא דְחֻכְמָתָא עֲלָאָהּ. מַה כְּתִיב וַיֵּלֶךְ לְמִסְעוֹ מִנְּגַב מִסְטָרָא דִּימִינָא שִׁירוּתָא דְעֲלֵמָא עֲלָאָהּ סְתִימָא עֲמִיקָא לְעִילָא עַד אֵין סוּף, וְנַחֲיִית דְרָגָא בְּתַר דְרָגָא (עד) מִנְּגַב וְעַד בֵּית אֵל מַעֲלָא לְתַתָּא.

וְכֵאן כְּשֶׁתִּסְתַּכַּל בְּדַרְגוֹת, תִּמְצָא אֶת סוּד הַחֻכְמָה הָעֲלִיוֹנָה. מַה כְּתוּב? וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו מִנְּגַב. מִצַּד הַיְמִין, רֵאשִׁית הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן הִנְסַתֵּר הָעֵמֶק לְמַעְלָה עַד אֵין סוּף. וַיֵּרֵד דְרָגָה אַחַר דְרָגָה [עד] מִנְּגַב וְעַד בֵּית אֵל, מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

וְכַתִּיב וַיִּקְרָא שֵׁם אַבְרָם בְּשֵׁם יְיָ אֲדַבֵּק יְחוּדָא בְּאַתְרִיהּ בְּדַקָּא יְאוּת דְכַתִּיב אֵל מְקוֹם הַמְזִבַּח אֲשֶׁר עָשָׂה שֵׁם בְּרֵאשׁוֹנָה. מֵאֵי אֲשֶׁר עָשָׂה שֵׁם, דְּסָלִיק לָהּ מִתַּתָּא לְעִילָא. וְהַשְׁתָּא נַחֲיִית בְּדַרְגִין מַעֲלָא לְתַתָּא, בְּגִין דְּהִיא לֹא תַעֲדִי מֵאֲנוֹן דְרָגִין עֲלָאִין, וְאֲנוֹן לֹא יַעֲדוֹן מִנָּה, וַיִּתְיַחַד כֹּלָא בְּיְחוּדָא חֲדָא בְּדַקָּא יְאוּת.

וְכַתּוּב וַיִּקְרָא שֵׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה'. נִדְבַק הַיְחוּד בְּמִקוּמוֹ כְּרֵאוּי, שְׁכַתּוּב אֵל מְקוֹם הַמְזִבַּח אֲשֶׁר עָשָׂה שֵׁם בְּרֵאשׁוֹנָה. מַה זֶה אֲשֶׁר עָשָׂה שֵׁם? שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָהּ מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְעָכְשׁוּ יֵרֵד בְּדַרְגוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה כְּדִי שְׁלֹא תִזְוֶז מֵאוּתָן הַדְרָגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת וְהֵם לֹא יִזְוֶזוּ מִמֶּנָּה, וַיִּתְיַחַד הַכֹּל בְּיְחוּד אֶחָד כְּרֵאוּי.

כְּדִין אֲתַעֲטֵר אַבְרָהָם וְהוּהוּ חוּלְק עַדְבִּיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְדֵאֵי. זְכָאִין אֲנוֹן צְדִיקָאֵי דְמִתְעַטְרִי בִּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְהוּא מִתְעַטֵּר בְּהוֹן. זְכָאִין אֲנוֹן בְּעֲלָמָא דִּין וְזְכָאִין אֲנוֹן בְּעֲלָמָא דְאַתִּי. עַלִּיהוּ כְּתִיב, (ישעיה ס)

וְעַמְדָּה פְּלִים צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ. וּכְתִיב, (משלי ד) וְאוֹרַח צְדִיקִים כְּאוֹר
נוֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם.

אִז הַתְּעַטֵּר אֲבָרְהָם וְהָיָה לְחֶלֶק גּוֹרְלוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְדָאִי.
אֲשֶׁרִיהֶם הַצְּדִיקִים שְׁמִתְעַטְרִים בְּקְדוּשַׁת בְּרוּךְ הוּא וְהוּא מִתְעַטֵּר
בָּהֶם. אֲשֶׁרִיהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה וְאֲשֶׁרִיהֶם בְּעוֹלָם הַבָּא. עֲלֵיהֶם כְּתוּב
(ישעיה ט) וְעַמְדָּה פְּלִים צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ, וּכְתוּב (משלי ד) וְאוֹרַח
צְדִיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם.

אֲזָלוּ, כִּד מְטוּ בְּחַד בֵּי חֶקֶל יִתְּבוּ. פִּתַּח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר (תהלים כה) פִּנְהָ אֱלֹהִים
וְחֲנִנֵי וְגוֹי. הַאִי קָרָא אֵיית לְאִסְתַּכְּלָא בֵּיהּ, וְהָא אוֹקִימְנָא לִיהּ בְּכַמְהָ אֲתֵר.
אֲבָל בְּהַאִי קָרָא מַלְיָן סְתִימִין אֵיית בֵּיהּ. פִּנְהָ אֱלֹהִים. וְכִי דָוִד אָמַר פִּנְהָ אֱלֹהִים
וְחֲנִנֵי. אֲלָא בְּגִין דְּרָגָא דִּילִיהּ דָּאִיהוּ אֲתַעַטֵּר בֵּיהּ קָאֲמַר. תְּנָה עֲזָדָּה לְעַבְדָּדָּה,
תְּנָה עֲזָדָּה דָּא עֲזָדָּה כְּדִכְתִּיב, (שמואל א ב) וַיִּתֵּן עֹז לְמִלְכּוֹ. מֵאֵן מִלְכּוֹ דָּא
מְלָךְ סְתָם מִלְכָּא מְשִׁיחָא. אוּף הָכָא לְעַבְדָּדָּה דָּא מִלְכָּא מְשִׁיחָא כְּדִאֲמַרְוּ
מְלָךְ סְתָם.

הֲלָכוּ, כְּשֶׁהֲגִיעוּ לְשֻׁדָּה אַחַד יִשְׁבוּ. פִּתַּח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, (תהלים כה)
פִּנְהָ אֱלֹהִים וְחֲנִנֵי. בְּפִסּוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכְּלָא בּוֹ, וְהָרִי בְּאֲרָנוּ אוֹתוֹ בְּכַמְהָ
מְקוֹמוֹת. אֲבָל בְּפִסּוּק הַזֶּה דְּבָרִים נְסִתְרִים יֵשׁ בּוֹ. פִּנְהָ אֱלֹהִים - וְכִי דָוִד
אָמַר פִּנְהָ אֱלֹהִים וְחֲנִנֵי? אֲלָא בְּעַבּוֹר דְּרָגָתוֹ שֶׁהוּא מִתְעַטֵּר בֵּיהּ הוּא אָמַר.
(שם פו) תְּנָה עֲזָדָּה לְעַבְדָּדָּה - תְּנָה עֲזָדָּה זֶה הָעֹז הָעֲלִיוֹן, כְּכַתוּב (שמואל א ב)
וַיִּתֵּן עֹז לְמִלְכּוֹ. מִי מִלְכּוֹ? זֶה מְלָךְ סְתָם, מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ. אִף כָּאֵן לְעַבְדָּדָּה
זֶה מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ מְלָךְ סְתָם.

וְהוֹשִׁיעָה לָּבֹן אֲמַתָּדָּה, וְכִי לֹא הָיָה בְּרִיהּ דִּישִׁי אִיהוּ עַד דָּאִיהוּ אָמַר בְּשִׁמְיָא
דְּאִמִּיהּ וְלֹא בְּשִׁמְיָא דְּאָבוּי. אֲלָא הָא אוֹקִימְנָא דְּכַד יִיתִי בְּרִי נִשׁ לְקַבְּלָא מְלָה
עֲלָאָה לְאֲדַכְרָא, בְּעֵי לְמַהֲדָּה בְּמַלְכָּה דָּאִיהוּ וְדָאִי. וְעַל דָּא אֲדַכְרָא לְאִמִּיהּ וְלֹא
לְאָבוּי. וְתוּ הָא תְּנִינָן (ד"א ל"ג דהא) דָּדָא מְלָךְ כְּדִקְאֲמַרְוּ.

וְהוֹשִׁיעָה לָּבֹן אֲמַתָּדָּה - וְכִי לֹא הָיָה בּוֹ יֵשִׁי הוּא, עַד שְׁאֲמַר בְּשִׁם שֶׁל
אָמוֹ וְלֹא בְּשִׁם שֶׁל אָבוּי? אֲלָא הִנֵּה הַקְּמִנּוּ, שְׁפָאֲשֵׁר יָבֵא אָדָם לְקַבְּלָא
דְּבַר עֲלִיוֹן לְהַזְכִּיר, צְרִיךְ לְלַכְתָּ בְּדַבְרָא שֶׁהוּא וְדָאִי, וְעַל כֵּן הַזְכִּיר אֶת
אָמוֹ וְלֹא אֶת אָבוּי. וְעוֹד, הִנֵּה שְׁנִינּוּ [שהרי] שְׁזָה מְלָךְ כְּפִי שְׁאֲמַרְנוּ.

אמר רבי שמעון תא חזי, מה כתיב ויהי ריב בין רעי מקנה אברם, רב כתיב חסר יוד, דבעא לוט למהדר לפולחנא נוכראא דפלחי יתבי ארעא, וסופיה דקרא אוכח דכתיב והפנעני והפריזי אז יושב בארץ. ומנלן דלוט אהדר לסרחניה לפולחנא נוכראא, דכתיב ויסע לוט מקדם. מאי (לעיל עד ב) מקדם, מקדמונו של עולם. כתיב הכא ויסע לוט מקדם וכתיב ויהי בנסעם מקדם מה להלן נטילו מקדמונו של עולם אוף הכא כן.

אמר רבי שמעון, בא ראה מה כתוב. ויהי ריב בין רעי מקנה אברם, רב כתוב חסר יו"ד. שרצה לוט לחזר לעבודה הזרה שעובדים יושבי הארץ, וסוף הכתוב מוכיח, שכתוב והפנעני והפריזי אז יושב בארץ. ומנין לנו שלוט חזר לסורו הרע לעבודה זרה? שכתוב ויסע לוט מקדם. מהו מקדם? מקדמונו של עולם. כתוב כאן ויסע לוט מקדם, וכתוב ויהי בנסעם מקדם. מה להלן נסיעה מקדמונו של עולם - אף כאן כן.

דף פד ע"ב

כיון דידע אברהם דלוט להכי נטי לביה. מיד ויאמר אברם אל לוט וגוי הפרד נא מעלי. לית אנת כדאי לאתחברא בהדאי. כדן אתפרש אברהם מניה ולא בעא למיהד ולא אתחברא עמיה, דכל מאן דיתחבר לחיבא סופיה למיהד אבתריה ולא תענש (דף פד ע"ב) בגיניה.

כיון שידע אברהם שלכך נטה לבו של לוט, מיד - ויאמר אברם אל לוט וגוי הפרד נא מעלי. אינך כדאי להתחבר עמי. אז נפרד ממנו אברהם ולא רצה ללכת ולהתחבר עמו, שכל מי שמתחבר לרשע, סופו ללכת אחריו ולהענש בגללו.

מנלן מיהושפט דאתחבר עם אחאב ואלמלא זכו דאבהו אתענש תמן דכתיב, (דברי הימים ב יח) ויזעק יהושפט. וכדן אשתזיב דכתיב ויסיתם אלהים ממנו. ועל דא לא בעא אברם למיהד בהדיה דלוט. ועם כל דא לא בעא לוט למהדר מסורחניה אלא ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן. ויסע לוט מקדם אתנטיל מן קדמאה דעלמא ולא בעא לאתדבקא במהימנותא שלימתא כאברהם. אברם יושב בארץ כנען. לאתדבקא באתרא דמהימנותא ולמנדע חכמתא לאתדבקא במאריה. ולוט יושב בערי הכפר ויאהל עד סדום. עם אנון חייבין דעלמא דנפקו מגו מהימנותא דכתיב ואנשי סדום רעים וחטאים ליי מאד. כל חד אתפרש לארחיה כדקא

יאות. בגין כך זכאין אנו חברייה דמשתדלי באורייתא יממא ולייליא, וחברותא דלהון בקודשא בריך הוא. ועלייהו כתיב, (דברים ד) ואתם הדבקים בני אלהיכם חיים כלכם היום :

מנין לנו? מיהושפט שהתחבר עם אחאב, ואלמלא זכות אבות נענש שם, שכתוב (דברי הימים ב יח) ויזעק יהושפט. ואז נצל, שכתוב ויסיתם אלהים ממנו, ועל כן לא רצה אברם ללכת עם לוט. ועם כל זה לא רצה לוט לחזור מסורו הרע, אלא ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן ויסע לוט מקדם. נסע מקדמונו של העולם, ולא רצה לדבק באמונה השלמה כמו אברהם. אברם ישב בארץ כנען, להדבק במקום האמונה ולדעת החכמה להדבק ברבנו. ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד סדם, עם אותם הרשעים של העולם שיצאו מתוך האמונה, שכתוב ואנשי סדם רעים וחטאים להי מאד. כל אחד נפרד לדרך, כראוי. משום כך אשריכם החברים שמשתדלים בתורה יומם ולילה, והחברות שלהם עם הקדוש ברוך הוא, ועליהם כתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בהי אלהיכם חיים כלכם היום.

ויי אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגוי. רבי אבא פתח (יונה א) ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני יי וגוי. ווי למאן דאסתתר מקמי קודשא בריך הוא דכתיב ביה (ירמיה כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יי והוא אתי למערק מקמיה.

והי אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגוי. רבי אבא פתח, (יונה א) ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני הי וגוי. אוי למי שמסתתר מלפני הקדוש ברוך הוא, שכתוב בו (ירמיה כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם הי, והוא בא לברוח מלפניו!?

אלא כתיב, (שיר השירים ב) יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה. יונתי דא כנסת ישראל. בחגוי הסלע דא ירושלים דאיהי סלקא על כל עלמא. מה סלע איהי עלאה ותקיפא על כלא אוף ירושלים איהי עלאה ותקיפא על כלא. בסתר המדרגה דא (בית המקדש) אתר דאקרי בית קדש הקדשים לבא דכל עלמא.

אלא כתוב (שיר ג) יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה. יונתי - זו כנסת ישראל. בחגוי הסלע - זו ירושלים שהיא עולה על כל העולם. מה הסלע הוא עליון וחזק על הכל, אף ירושלים היא עליונה וחזקה על

הכל. בסתר המדרגה - זה [בית המקדש] המקום שנקרא בית קדשי הקדשים, הלב של כל העולם.

ובגין כך כתיב בסתר המדרגה בגין דתמן הות שכינתא מסתתרא כאתתא דאיהי צנועה לבעלה ולא נפקא מביתא לבר. כמה דאת אמר (תהלים קכח) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך וגוי. כך כנסת ישראל לא שרייא לבר מאתרהא בסתירו דדרגא אלא בזמנא דגלותא דאיהו בגו גלותא, ובגין דאיהי בגלותא, שאר עמין אית לון טיבו ושלוח יתיר.

ומשום כך כתוב בסתר המדרגה, משום ששם היתה השכינה נסתרת, כמו אשה שהיא צנועה לבעלה ואין יוצאת מביתה החוצה, כמו שנאמר (תהלים קכח) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך וגוי. כך כנסת ישראל אינה שורה מחוץ למקומה בסתר המדרגה אלא בזמן של הגלות שהיא בתוך הגלות. ומשום שהיא בגלות, לשאר העמים יש טובה ושלוח יותר.

תא חזי בזמנא דישראל שריין על ארעא קדישא פלא הוה מתתקו כדקא יאות, וכרסייא שלים עליהו, ועבדי פולחנא ובקע אורין דעלמא וסליק ההוא פולחנא לעילא לאתריה, בגין דארעא לא אתתקנת לפולחנא אלא לישראל בלחודייהו. ובגין כך שאר עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות הוו מתרחקי דלא הוו שלטין בה כדהשתא בגין דלא אתזנו אלא מתמצית.

בא ראה, בזמן שישראל שורים בארץ הקדושה, הכל היה מתקן כראוי, והפסא שלם עליהם, ועושים את העבודה, ובוקע האוירים של העולם. ואותה העבודה עולה למעלה במקומה, משום שהארץ לא התתקנה לעבודה אלא לישראל לבדם. ומשום כך שאר העמים עובדי עכו"ם היו מתרחקים, שלא היו שולטים בה כמו עכשו, משום שלא נזונו אלא מהתמצית.

ואי תימא הא חמינן כמה מלכין הוו דשליטין בזמנא דבית המקדש קינים על עלמא. תא חזי, בבית ראשון עד לא סאיבו ישראל ארעא, לא הוו שלטין שאר עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות אלא אתזנו מתמצית ובה הוו שלטין ולא כל כך. כיון דחבו ישראל וסאיבו ארעא כדין כביכול דחו לה לשכינתא מאתרה ואתקרבת לדוכתא אחרא, וכדין שלטין שאר עמין ואתייהב לון רשו לשלטאה.

ואם תאמר, הרי ראינו כמה מלכים היו ששלטו בזמן שבית המקדש קיים על העולם - בא ראה, בבית ראשון, כשטרום טמאו ישראל את הארץ, לא היו שולטים שאר העמים עובדי עבוי"ם, אלא נזונו מן התמצית, ובה היו שולטים ולא כל כד. כיון שחטאו ישראל וטמאו את הארץ, אז כביכול דחו את השכינה ממקומה, והתקרבה למקום האחר, ואז שלטו שאר העמים ונתנה להם הרשות לשלט.

תא חזי, ארעא דישראל לא שליט עלה ממנא אחרא בר קודשא בריה הוא בלחודוי. ובשעתא דחאבו ישראל והוי מקטרין לטעוון אחרניו בגו ארעא, כביכול אדחייא שכינתא מאתרה ומשכי ומקטרי לאתקשרא טעוון אחרו גו שכינתא, וכדין אתייהיב לון שלטנותא, בגין דקטרת קטרא הוא לאתקטרא. וכדין שלטו שאר עמיו, ובטלו נביאים, וכל אנון דרגין עלאין לא שלטו בארעא.

בא ראה, על ארץ ישראל לא שולט ממנה אחר פרט לקדוש-ברוך-הוא לבדו. ובשעה שחטאו ישראל והיו מקטרים לעבודה הזרה שבתוך הארץ, כביכול נדחתה השכינה ממקומה, ומושכים ומקטרים לקשר עבודה זרה לתוך השכינה, ואז נתנה להם השליטה, משום שקטרת היא קשר להתקשר, ואז שלטו שאר העמים ובטלו נביאים, וכל אותן הדרגות העליונות לא שלטו בארץ.

ולא אעדיו שלטנותא דשאר עמיו בגין דאנון משכו לשכינתא לגבייהו. ועל דא בבית שני הא שולטנותא משאר עמיו לא אעדיו וכל שפן בגלותא דשכינתא בשאר עמיו אתר דשאר ממנו שלטין ובגין כד פלהו ינקיו מן שכינתא דאתקריבת גביהו.

ולא הסירו את שליטת שאר העמים, משום שהם משכו את השכינה אליהם. ועל זה הנה בבית שני לא סרה השליטה משאר העמים, וכל שפן בגלות ששכינה בשאר העמים, המקום ששם שולטים שאר הממנים. ומשום כד כלם יונקים מן השכינה שנקרבת אליהם.

וְעַל (דף פה ע"א) דָּא בְּזַמְנָא דְיִשְׂרָאֵל הוּוּ שְׂרָאן עַל אַרְעָא וּפְלַחֵי פּוּלְחָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, שְׂכִינְתָא הוּת צְנוּעָה בִּינֵיהוּ וְלֹא נִפְקַת מִגּוּ בֵּיתָא לְבַר בְּאַתְגְּלִיָּא. וּבְגִין כֶּךָ כָּל אַנּוּן נְבִיאִים דְהוּוּ בְּהוּוּא זְמַנָּא לֹא נְטִלוּ נְבוּאָה אֶלָּא בְּאַתְרָה כְּדַקְאֲמָרוּ. וּבְגִין כֶּךָ יוֹנָה הָוּה עֵרַק לְבַר מֵאַרְעָא קְדִישָׁא, דְלֹא יִתְגַּלֵּי עֲלֵיהּ נְבוּאָה וְלֹא יְהֵד בְּשְׁלִיחוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא.

וְעַל זֶה, בְּזַמְן שְׂיִשְׂרָאֵל הָיוּ שְׂרוּיִים עַל הָאָרֶץ וְעוֹבְדִים אֶת עֲבוֹדַת הַקְּדוֹשׁ בְּרִידָה הוּא, הַשְּׂכִינָה הִיְתָה צְנוּעָה בִּינֵיהֶם, וְלֹא יָצְאָה מִתּוֹךְ בֵּיתָהּ הַחוּצָה בְּגִלּוּי. וּמִשׁוּם כֶּךָ, כָּל אוֹתָם הַנְּבִיאִים שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, לֹא נִטְלוּ נְבוּאָה אֶלָּא בְּמִקּוּמָהּ, כְּפִי שְׂאֲמָרְנוּ. וּמִשׁוּם כֶּךָ יוֹנָה הָיָה בּוֹרַח מִחוּץ לְאָרֶץ הַקְּדוֹשׁ, כְּדִי שֶׁלֹּא תִתְגַּלֶּה עֲלָיו הַנְּבוּאָה, וְלֹא יִלְךְ בְּשְׁלִיחוּת שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרִידָה הוּא.

וְאִי תִימָא הָא חֲמִינָן דְאַתְגְּלִיָּא שְׂכִינְתָא בְּבִבְלָא דְאַיְהוּ לְבַר. הָא אוֹקִימָנָא דְכְּתִיב, (יחזקאל א) הִיָּה הָיָה, דְהָוָה מַה דְלֹא הָוָה מִן קַדְמַת דְנָא מִיּוֹמָא דְאַתְבְּנִי בֵּי מִקְדָּשָׁא, וְהָיָא נְבוּאָה לְשַׁעֲתָא הוּת וּכְתִיב עַל נְהַר כְּבָר, נְהַר דְכְּבָר הָוָה מִיּוֹמָא דְאַתְבְּרִי עֲלֵמָא, וּשְׂכִינְתָא אֲתַגְּלִיָּא תְּדִיר עֲלֵיהּ דְכְּתִיב, (בראשית ב) וְנְהַר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְגו'. (שם האחד וגו') וְדָא אִיְהוּ חַד מִינֵיהוּ.

וְאִם תֹּאמַר, הָרִי רָאִינוּ שֶׁהִתְגַּלְתָּה הַשְּׂכִינָה בְּבִבְלָא, שֶׁהִיא בְּחוּץ - הִנֵּה פְּרָשְׁנוּ שְׂכָתוֹב (יחזקאל א) הִיָּה הָיָה, שֶׁהָיָה מַה שֶׁלֹּא הָיָה מִלְּפָנֵי כֵן מִיּוֹם שֶׁנִּבְנְתָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהַנְּבוּאָה הִיא הִיְתָה לְשַׁעֲתָהּ. וְכָתוּב עַל נְהַר כְּבָר, הַנְּהַר שֶׁכְּבָר הָיָה מִן הַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְהַשְּׂכִינָה תְּמִיד הִתְגַּלְתָּה עֲלָיו, שְׂכָתוֹב (בראשית ב) וְנְהַר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְגו'. [שם האחד וגו'], וְזֶה הוּא אֶחָד מֵהֶם.

וְתַמָּן אֲתַגְּלִיָּא שְׂכִינְתָא לְפּוּם שַׁעֲתָא דְאַצְטְרִיכוּ לָהּ יִשְׂרָאֵל לְפּוּם צַעֲרֵיהוּ. אֲבָל בְּזַמְנָא אַחְרָא לֹא אֲתַגְּלִיָּא. וּבְגִין כֶּךָ יוֹנָה בְּגִין דְלֹא תִשְׂרִי עֲלוּי שְׂכִינְתָא וְלֹא תִתְגַּלֵּי עֲלֵיהּ, אֲזַל מֵאַרְעָא קְדִישָׁא וְעֵרַק. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (יונה א) מִלְּפָנֵי יְיָ. וְכָתִיב כִּי יִדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי מִלְּפָנֵי יְיָ הוּא בּוֹרַח.

וְשֵׁם נִגְלְתָה הַשְּׂכִינָה לְפִי שַׁעָה שֶׁהַצְטְרָכוּ אוֹתָהּ יִשְׂרָאֵל לְפִי צַעֲרָם, אֲבָל בְּזַמְן אַחַר לֹא הִתְגַּלְתָּה. וּמִשׁוּם כֶּךָ יוֹנָה, כְּדִי שֶׁלֹּא תִשְׂרָה עֲלָיו הַשְּׂכִינָה וְלֹא תִתְגַּלֶּה עֲלָיו, הִלְךְ מֵאַרְץ הַקְּדוֹשׁ וּבְרַח. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (יונה א) מִלְּפָנֵי ה' וְכָתוּב כִּי יִדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי מִלְּפָנֵי ה' הוּא בּוֹרַח

תָּא חֲזִי, כְּמָה דְשְׁכִינְתָּא לָא אֲתִגְלִיא אֶלָּא בְּאַתְרָא דְאַתְחֲזִי לָהּ, אוּף הֲכִי לָא אֲתִחֲזִי וְלָא אֲתִגְלִיא אֶלָּא בְּבֵר נֶשׁ דְאַתְחֲזִי לָהּ. דְהָא מִן יוֹמָא דְסָלִיק עַל רְעוּתִיהָ דְלוּט לְאַתְהֶפְכָּא בְּסִרְחֻנְיָהּ, אֲסִתְלַקְתּוּ רוּחָא קְדִישָׁא מֵאַבְרָהָם. וְכֵד אֲסִתְלַק לׁוט מִנְיָה, מִיַּד שְׂרָא רוּחַ קוּדְשָׁא בְּדוּכְתִיָּהּ הִדָּא הוּא דְכְתִיב וַיֵּי אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּרֶד לׁוט מַעֲמוּ וְגוֹי.

בֵּא רְאֵה, כְּמוּ שְׁהִשְׁכִּינָה לָא מִתְגַּלְהָ אֶלָּא בְּמִקּוּם הָרְאוּי לָהּ, אִף כְּדָ לָא רְאוּיָהּ וְלָא מִתְגַּלְהָ אֶלָּא בְּאָדָם שְׂרָאוּי לָהּ. שְׁהֵרִי מִיּוֹם שְׁעָלָה עַל רְצוּנָהּ שֶׁל לׁוט לְהִתְהַפֵּךְ לְסוּרוֹ הָרַע, הִסְתַּלְקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מֵאַבְרָהָם. וְכֵשׁ הִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ לׁוט, מִיַּד שְׂרָתָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּמִקּוּמָהּ. זֶהוּ שְׁכָתוּב וְהִ' אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּרֶד לׁוט מַעֲמוּ וְגוֹי.

תָּא חֲזִי, כִּיּוֹן דְחָמָא אַבְרָהָם דְלוּט הָוָה תָּב לְסִרְחֻנְיָהּ, הָוָה דְחִיל אַבְרָהָם. אָמַר דִּילְמָא חֶסֶד וְשְׁלוֹם בְּגִין חֲבֵרוּתָא דְדָא אַבְיָדְנָא בְּגִינְיָה חוּלְקָא קְדִישָׁא דְאַעֲטַר לִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כִּיּוֹן דְאַתְפְּרֵשׁ מִנְיָה אָמַר לִיהּ שָׂא נָא עֵינִיד וִירְאֵה מִן הַמְּקוּם אֲשֶׁר אֲתָה שָׂם.

בֵּא רְאֵה, כִּיּוֹן שְׂרָאָה אַבְרָהָם שְׁלוּט הָיָה שֶׁב לְסוּרוֹ הָרַע, הָיָה פּוֹחַד אַבְרָהָם. אָמַר, אוּלַי חֶסֶד וְשְׁלוֹם מְשׁוּם הַחֲבֵרוּת עִם זֶה אַבְדִּיתִי בְּגַלְלוֹ אֶת הַחֶלֶק הַקְּדוֹשׁ שְׁעֵטַר אוֹתִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. כִּיּוֹן שְׁנַפְרַד מִמֶּנּוּ, אָמַר לוֹ, שָׂא נָא עֵינִיד וִירְאֵה מִן הַמְּקוּם אֲשֶׁר אֲתָה שָׂם.

מֵאִי מִן הַמְּקוּם אֲשֶׁר אֲתָה שָׂם דְאַתְדַּבְּקַת בֵּיהּ בְּקַדְמִיתָא וְאַתְעֵטַרְתּוּ בְּהִימְנוּתָא שְׁלִימְתָא. צְפוּנָה וְנִגְבָּה וְקַדְמָה וְיָמָה - אֵלִין אַנוּן מְסַעֲיוּ דְהוּוּ בְּקַדְמִיתָא דְכְתִיב וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו. וְכְתִיב הַלּוֹךְ וְנִסּוּעַ הַנִּגְבָּה. אֵלִין דְרַגְיִן עֲלֵאִין דְאַתְעֵטַר בְּמַהִימְנוּתָא שְׁלִימְתָא בְּקַדְמִיתָא.

כְּמוּ מַה זֶה מִן הַמְּקוּם אֲשֶׁר אֲתָה שָׂם? שְׁנַדְבַקְתּוּ בּוּ בְּתַחֲלָה וְהִתְעֵטַרְתּוּ בְּאַמוּנָה הַשְּׁלֵמָה. צְפִינָה וְנִגְבָּה וְקַדְמָה וְיָמָה - אֵלוּ הֵם מְסַעֲיוּ שְׁהִיוּ בְּתַחֲלָה, שְׁכָתוּב וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו. וְכְתוּב הַלּוֹךְ וְנִסּוּעַ הַנִּגְבָּה - אֵלוּ הַדְּרָגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת שֶׁהִתְעֵטַר בְּאַמוּנָה הַשְּׁלֵמָה בְּתַחֲלָה.

וְכִדִּין אֲתַבְּשֵׁר דְלָא יַעֲדִי מִנְיָה וּמִן בְּנוֹי לְעֵלְמִין דְכְתִיב כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה רוּאָה. מֵאִי אֲשֶׁר אֲתָה רוּאָה. דָּא דְרַגְנָא קַדְמָאָה דְאַתְגְּלִיא לִיָּה כְּמָא דְאַתְ אָמַר לִיִּי הַנְּרָאָה אֵלִיו. וּבְגִין כְּדָ אֲשֶׁר אֲתָה רוּאָה בְּגִין דְדְרַגְנָא

דא קדמאָה אַתְּכִלִּיל מִכְּלֵהוּ דְרַגְיִן וְכִלְהוּ אַתְחִזוֹן בֵּיהּ, וּבְגִין כֶּךָ כִּי אֵת כָּל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה וְגו'.

וְאִז הִתְבַּשֵּׁר שֶׁלֹּא תִזוּז מִמֶּנּוּ וּמִבְּנֵי לְעוֹלָמִים, שְׁכַתּוֹב כִּי אֵת כָּל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה. מַה זֶה אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה? זֶה הַדְרָגָה הָרִאשׁוֹנָה
שֶׁהִתְגַּלְתָּה לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְה' הִנְרָאָה אֱלֹוֹ. וּמִשׁוּם כֶּךָ אֲשֶׁר אַתָּה
רוֹאֶה, מִשׁוּם שֶׁהַדְרָגָה הָרִאשׁוֹנָה הִזוּ נִכְלָלֶת מִכָּל הַדְרָגוֹת וְכֵלְן נִרְאוֹת
בָּהּ. וּמִשׁוּם כֶּךָ כִּי אֵת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה וְגו'.

רַבִּי אֶלְעָזָר אֶעְרָא בְּבִי אוֹשְׁפִיזָא בְּלוּד, וְהוּה עֲמִיָּה רַבִּי חִזְקִיָּה. קָם בְּלִילְיָא
לְמַלְעֵי בְּאוּרֵייתָא, קָם רַבִּי חִזְקִיָּה גְבִיָּה. אָמַר לִיה רַבִּי אֶלְעָזָר בְּקִיסְטָרָא
דְּקִיסְטָא חֲבַרְיָא שְׂכִיחִי.

רַבִּי אֶלְעָזָר נִקְלַע לְבֵית אַכְסִינְיָה בְּלוּד, וְהִיָּה עֲמוֹ רַבִּי חִזְקִיָּה. קָם
בְּלִילְיָה לְעֶסֶק בְּתוֹרָה. קָם רַבִּי חִזְקִיָּה אֱלֹוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר,
הַחֲבָרִים נִמְצְאִים בְּאַרְמוֹן צַר.

פִּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) כְּתִפּוּחַ בְּעֲצֵי הַיַּעַר וְגו'. כְּתִפּוּחַ, דָּא
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּאִיהוּ חֲמִיד וּמִתְעַטֵּר בְּגוֹנוֹנֵי מִכָּל שְׂאָר אֵילָנִין דְּלָא
אִית דְּדַמֵּי לִיה. רְשִׁים אִיהוּ מִכָּלֵא, רְשִׁים הוּא דְלִית אַחְרָא כְּוִתִּיָּה. בְּגִינֵי
כֶּךָ בְּצִלוֹ חֲמִדְתִּי. בְּצִלוֹ וְלֹא בְּצִלָּא אַחְרָא. בְּצִלוֹ וְלֹא בְּצִלָּא דְשְׂאָר מִמֶּנּוּ.
חֲמִדְתִּי, אֵימַתִּי, מִן יוֹמָא דְהָוָה אֲבָרְהֵם בְּעֵלְמָא דְאִיהוּ חֲמִיד וְרַחִים לִיה
לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאַהֲבָה כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה מא) אֲבָרְהֵם אוּהֲבִי.
וּפְרִיּוֹ מִתּוֹק לְחֲפִי, דָּא הוּא יְצַחֵק דְּאִיהוּ אֵיבָא קְדִישָׁא.

פִּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שִׁיר ב) כְּתִפּוּחַ בְּעֲצֵי הַיַּעַר וְגו'. כְּתִפּוּחַ - זֶה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא נְחֻמָּד וּמִתְעַטֵּר בְּגוֹנוֹנֵי מִכָּל שְׂאָר הָאֵילָנוֹת
שְׂאִין מִי שְׂדוּמָה לוֹ. רְשׁוּם הוּא מִן הַכֹּל, רְשׁוּם הוּא שְׂאִין אַחַר כְּמוֹתוֹ.
מִשׁוּם כֶּךָ בְּצִלוֹ חֲמִדְתִּי. בְּצִלוֹ וְלֹא בְּצִלָּא שְׂל אַחַר. בְּצִלוֹ וְלֹא בְּצִלָּא שְׂל
שְׂאָר הַמְּמַנִּים. חֲמִדְתִּי - מִתִּי? מִן הַיּוֹם שֶׁהִיָּה אֲבָרְהֵם בְּעוֹלָם, שֶׁהוּא
נְחֻמָּד וְאַהֲבָ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מא)
אֲבָרְהֵם אֲהֲבִי. וּפְרִיּוֹ מִתּוֹק לְחֲפִי - זֶה הוּא יְצַחֵק, שֶׁהוּא פְּרִי קְדוֹשׁ.

דְּבַר אַחַר בְּצִלוֹ חֲמִדְתִּי וְיִשְׁבַּתִּי, דָּא יַעֲקֹב. וּפְרִיּוֹ מִתּוֹק לְחֲפִי, דָּא יוֹסֵף
הַצַּדִּיק דְּעַבַּד פִּירִין קְדִישִׁין בְּעֵלְמָא. וְעַל דָּא כְּתִיב (בראשית לו) אֱלֹהֵ תוֹלְדוֹת
יַעֲקֹב יוֹסֵף. דְּכָל אֲנוּן תּוֹלְדוֹת דְּיַעֲקֹב (יוסף דאִיהוּ דְּעַבִּיד תּוֹלְדוֹת) (נִיֵּא בְיוֹסֵף הַצַּדִּיק

קיימי, דעביד תולדות כעין כלהו) (ד"א לייג שבטים), ובגין כך אקרוני ישראל על שמה
דאפריס דכתוב, (ירמיה לא) הבן יקיר לי אפריס וגוי.

דבר אחר בצלו חמדתי וישבתי - זה יעקב. ופריו מתוק לחכי - זה
יוסף הצדיק שעשה פרות קדושים בעולם, ועל זה כתוב (בראשית לו)
אלה תלדות יעקב יוסף. שכל אותם התולדות של יעקב (יוסף שהוא שעושה
תולדות) [נ"א: ביוסף הצדיק הם עומדים, שעושה תולדות כעין כלם] [ד"א שבטים], ומשום
כך נקראו ישראל על שם אפריס, שכתוב (ירמיה לא) הבן יקיר לי אפריס
וגוי.

דף פה ע"ב

דבר אחר כתפוח בעצי היער. דא אברהם. דדמי ליה לתפוח דסליק ריחין
(דף פה ע"ב) ואתרשים במהימנותא שלימתא על כל בני דריה, ואתרשים חד
לעילא, ואתרשים חד לתתא דכתוב (יחזקאל ל"ג כ"ד) אחד היה אברהם. מאי
טעמא הנה אחד. דלא הנה אחרא בעלמא די סליק למהימנותא דקודשא
ברוך הוא בר איהו. אמר ליה רבי חזקיה והא כתיב ואת הנפש אשר עשו
בחרן. אמר ליה עד כען אנון לא הווי בדרגין עלאין דאתעטר בהו אברהם.

דבר אחר כתפוח בעצי היער - זה אברהם, שדומה לתפוח שמעלה
ריחות, ונצטין באמונה שלמה על כל בני דורו, ונרשם אחד למעלה
ונרשם אחד למטה, שכתוב אחד היה אברהם. מה הטעם היה אחד?
שלא היה אחר בעולם שעלה לאמונת הקדוש ברוך הוא פרט לו. אמר
לו רבי חזקיה, והרי כתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן? אמר לו, עד
כעת הם לא היו בדרגות עליונות שהתעטר בהם אברהם.

לבתר אמר ליה תו שמענא דלא אקרי אברהם אחד עד דאסתלק ביצחק
ויעקב. כיון דאסתלק ביצחק ויעקב (נ"א והא) והווי בלהו תלתהון אבהו
דעלמא כדון אקרי אברהם אחד. וכדון הוא תפוח בעלמא רשים מכל בני
עלמא. אמר ליה שפיר קא אמרת.

אחר כך אמר לו, עוד שמעתי, שלא נקרא אברהם אחד עד שהתעלה
ביצחק ויעקב. כיון שהתעלה ביצחק ויעקב והיו שלשתם אבות
העולם, אז נקרא אברהם אחד. ואז הוא תפוח בעולם, מצין מכל בני
העולם. אמר לו, יפה אמרת.

דָּבַר אַחַר כְּתֻפוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כֵּן דוּדֵי דָא קוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא. בְּצִלוֹ דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. חֲמִדְתִּי וְיִשְׁבְּתִי, בְּיוֹמָא דְאַתְגְּלִי
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל טוֹרָא דְסִינֵי וְקִבְלוּ יִשְׂרָאֵל אוֹרֵייתָא וְאָמְרוּ (שְׁמוֹת
כד) נְעֻשָׂה וְנִשְׁמַע.

דָּבַר אַחַר, כְּתֻפוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. כֵּן דוּדֵי - זֶה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. בְּצִלוֹ - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. חֲמִדְתִּי וְיִשְׁבְּתִי -
בְּיוֹם שְׁנַגְלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַר סִינֵי וְקִבְלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה וְאָמְרוּ
נְעֻשָׂה וְנִשְׁמַע (שְׁמוֹת כד).

וּפְרִיּוֹ מְתוֹק לְחֻפֵּי. אֱלִין מְלִין דְּאוֹרֵייתָא דְכְּתִיב בְּהוּ (תְּהִלִּים יט) וּמְתוֹקִים
מִדְּבֶשׁ וְנוֹפֵת צוּפִים. דָּבַר אַחַר וּפְרִיּוֹ מְתוֹק לְחֻפֵּי, אֱלִין נִשְׁמַתְהוּן דְּצַדִּיקָא
דְּכֻלְהוּ אֵיבָא דְּעוֹבְדוּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְקִיִּימֵי עֲמִיהָ לְעִילָא.

וּפְרִיּוֹ מְתוֹק לְחֻפֵּי - אֱלוֹ דְּבְרֵי הַתּוֹרָה שְׁכַתּוּב בְּהֵם (תְּהִלִּים יט) וּמְתוֹקִים
מִדְּבֶשׁ וְנוֹפֵת צוּפִים. דָּבַר אַחַר וּפְרִיּוֹ מְתוֹק לְחֻפֵּי - אֱלוֹ נִשְׁמוֹת
הַצַּדִּיקִים שְׁכָלָן פְּרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעוֹמְדוֹת עִמּוֹ
לְמַעְלָה.

תָּא חֲזִי, כָּל נִשְׁמַתִּין דְּעֵלְמָא דְּאֵנוּן אֵיבָא דְּעוֹבְדוּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
כְּלָהוּ חַד בְּרָזָא חַד, וְכַד נַחְתִּי לְעֵלְמָא כְּלָהוּ מִתְּפָרְשִׁין בְּגוּוּוֹיִן דְּכַר וְנוֹקְבָא,
וְאֵנוּן דְּכַר וְנוֹקְבָא מְחַבְּרִין כְּחַדָּא.

בֵּא רְאֵה, כָּל נִשְׁמוֹת הָעוֹלָם שְׁהוּן פְּרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
כְּלָן אֶחָד בְּסוּד אֶחָד. וְכִשְׁיּוֹרְדוֹת לְעוֹלָם, כְּלָן נִפְרְדוֹת בְּגוּוֹנִים זָכָר
וְנִקְבָּה, וְהוּן זָכָר וְנִקְבָּה מְחַבְּרוֹת יַחַד.

וְתָא חֲזִי, תִּיאוּבְתָא דְּנוֹקְבָא לְגַבֵּי דְּכוּרָא עֲבִיד נֶפֶשׁ. וְרַעוּתָא דְּתִיאוּבְתָא
דְּדְּכוּרָא לְגַבֵּי נוֹקְבָא וְאַתְדַּבְּקוּתָא דִּילִיָּהּ בְּהָ, אֶפִּיק נֶפֶשׁ וְכֻלִּיל תִּיאוּבְתָא
(נִי"א תִּיאוּבְתִיָּה) דְּנוֹקְבָא וְנִטִּיל לָהּ. וְאַתְכֻלִּיל תִּיאוּבְתָא תִּתְאַה בְּתִיאוּבְתָא
דְּלְעִילָא וְאַתְעֲבִידוּ רַעוּתָא חַדָּא בְּלֵא פִירוּדָּא.

ובא וראה, תשובת הנקבה לזכר עושה נפש, ותשובת הזכר לנקבה עושה נפש. והרצון של תשובת הזכר לנקבה והתדבקותו בה מוציאה נפש, וכולל תשובת [תשובתו] הנקבה ונוטל אותה. ונכללת התשובה התחתונה בתשובה שלמעלה, ונעשית רצון אחד בלי פרוז.

וכדין (נטיל) כליל כלא נוקבא ואתעברת מן דכורא ותיאובתין דתרווייהו מתדבקו כחדא, ועל דא כלא כליל דא בדא. וכד נשמתינן נפקין דכר ונוקבא כחדא נפקין. לבתר פיון דנחתי מתפרשן דא לסטרא דא ודא לסטרא דא, וקודשא בריך הוא מזווג לון לבתר. ולא אתייהיב זיוגא לאחרא אלא לקודשא בריך הוא בלחודי, דאיהו ידע זיוגא דלהון לחברא לון כדקא יאות.

ואז [נוטיל] כולל הכל נקבה, ומתעברת מן הזכר, והתשובות של שניהם נדבקות יחד, ועל כן הכל כלול זה עם זה. וכשהנשמות יוצאות, הן יוצאות יחד זכר ונקבה. אחר כך, פיון שיורדות, נפרדות זו לצד זה וזו לצד זה, והקדוש ברוך הוא מזוג אותן אחר כך. והזיוג לא נתן לאחר, אלא לקדוש-ברוך-הוא לבדו, שהוא יודע את זיוגם לחבר אותם כראוי.

זכאה הוא בר נש דזכי בעובדי ואזיל באורח קשוט בגין דאתחבר נפש בגנפש כמה דהנה מעיקרא, דהא אי זכי בעובדי דא הוא בר נש שלים כדקא יאות. ובגין כך כתיב ופריו מתוק לחכי. דהוא בתקוונא מברך לאתברכא מניה עלמא, בגין דכלא בעובדין דבר נש תליא אי זכי אי לא זכי.

אשרי האיש שזוכה במעשיו והולך בדרך האמת כדי שתתחבר נפש בגנפש כמו שהיה בתחלה. שהרי אם הוא זוכה במעשיו, זהו אדם שלם כראוי. ומשום כך כתוב ופריו מתוק לחכי, שהוא בתקוונא מברך שיתברך ממנו העולם, משום שהכל תלוי במעשי האדם אם זוכה ואם לא זוכה.

אמר רבי חזקיה הכי שמענא דכתיב, (הושע יד) ממני פריך נמצא. קודשא בריך הוא אמר ליה לכנסת ישראל ממני ודאי פריך נמצא. פריי נמצא לא כתיב אלא פריך. ההוא תיאובתא דנוקבא דעביד נפש ואתכליל בתוקפא דדכורא ואתכליל נפש בגנפש ואתעבידו חד כליל דא בדא כדאמרן. לבתר אשתכחו תרווייהו בעלמא, ודא בחילא דדכורא אשתכח איבא דנוקבא.

אמר רבי חזקיה, כָּד שְׁמַעְתִּי, שְׁכָתוּב (הושע יד) מִמְּנֵי פְּרִיָד נִמְצָא. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל, וְדַאי מִמְּנֵי פְּרִיָד נִמְצָא. לֹא כָתוּב פְּרִיָד נִמְצָא, אֶלָּא פְּרִיָד. אוֹתָהּ תְּשׁוּקַת הַנִּקְבָּה שְׁעוֹשָׂה נֶפֶשׁ וְנִכְלָלַת בְּכַח הַזְכָּר, וְנִכְלָלַת נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ, וְנַעֲשׂוֹת אַחַת כּוֹלֶלֶת זֶה בְּזֶה, כְּפִי שְׁאִמְרָנּוּ. לְאַחַר מִכּוֹן נִמְצָאִים שְׁנֵיהֶם בְּעוֹלָם, וְדַאי בְּכַח הַזְכָּר נִמְצָא פְּרִי הַנִּקְבָּה.

דָּבָר אַחֵר בְּתִיאוּבְתָא דְנוֹקְבָא אֲשֶׁתְּכַח אִיבָא דְדְכוּרָא. דָּאִי לֹאוּ תִיאוּבְתָא דְנוֹקְבָא לְגַבֵּי דְכוּרָא לֹא אֲתַעְבִּידוּ פִּירִין לְעֵלְמִין הִדָּא הוּא דְכָתִיב מִמְּנֵי פְּרִיָד נִמְצָא:

דָּבָר אַחֵר, בְּתִשׁוּקַת הַנִּקְבָּה נִמְצָא פְּרִי הַזְכָּר, שְׁאֵם לֹא תְשׁוּקַת הַנִּקְבָּה לְזָכָר, לֹא נַעֲשׂוּ פְרוֹת לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שְׁכָתוּב מִמְּנֵי פְּרִיָד נִמְצָא.

וַיְהִי בִימֵי אֲמֶרְפֶּל מֶלֶךְ שְׁנַעַר וְגוֹי. רַבִּי יוֹסִי פְתַח (ישעיה מא) מִי הָעִיר מִמְּזֶרַח צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ וְגוֹי. הָאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ חֲבַרְיָא. אֲבָל הָאִי קָרָא בְּרִזָּא דְחֻכְמָתָא אִיהוּ. דְּהָא תְּנִינָן שְׁבַעָה רְקִיעִין עֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִיָד הוּא לְעִילָא, וְכִלְהוּ לְאֲשֶׁתְּמוּדַע יִקְרָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיָד הוּא, וְכִלְהוּ קִיִּימִין לְאוּדְעָא רְזָא דְמַהִימְנוּתָא עֲלָאָה.

וַיְהִי בִימֵי אֲמֶרְפֶּל מֶלֶךְ שְׁנַעַר וְגוֹי. רַבִּי יוֹסִי פְתַח, (ישעיה מא) מִי הָעִיר מִמְּזֶרַח צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ וְגוֹי. אֶת הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוֹ הַחֲבָרִים. אֲבָל הַפְּסוּק הַזֶּה הוּא בְּסוּד שֶׁל הַחֻכְמָה, שְׁהָרִי שְׁנִינּוּ, שְׁבַעָה רְקִיעִים עָשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה, וְכִלְסָם לְהוֹדִיעַ אֶת כְּבוֹד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכִלְסָם עוֹמְדִים לְהוֹדִיעַ אֶת סוּד הָאֲמוּנָה הָעֲלִיוֹנָה.

דף פו ע"א

תָּא חֲזִי, אִית רְקִיעָא עֲלָאָה סְתִים לְעִילָא מְנִיִּיהוּ דְאַנוּן שְׁבַעָה, וְדָא הוּא רְקִיעָא דְדָבָר לוֹן וְנִהִיר לוֹן לְכִלְהוּ, וְדָא לֹא אֲתִיִּידַע, וְקִיִּימָא בְּשִׁאֲלָתָא דְלֹא יִדְעָא, בְּגִין דְּאִיהוּ סְתִים וְעַמִּיק, וְכִלְסָא תְּנוּוְהִין עֲלִיהָ, וּבְגִין כָּד אֶקְרִי מִי, כְּמָה דְאוֹקְמוּהָ דְכָתִיב, (איוב לח) מִבְּטֹן מִי יֵצֵא הַקֶּרֶחַ וְאֲתַמָּר, וְהָאִי הוּא רְקִיעָא עֲלָאָה (דף פו ע"א) דְּקִיִּימָא עַל כָּל אֲנוּן שְׁבַעָה.

בא ראה, יש רקיע עליון נסתר למעלה מאותם השבעה, וזה הוא הרקיע שמנהיגם ומאיר לכלם, וזה אינו נודע, ועומד בשאלה שלא ידועה, משום שהוא נסתר ועמוק, וככלם תמהים עליו. ומשום כך נקרא מ"י, כמו שפרש"ה שכתוב (איוב לח) מבטן מי יצא הקרח, ונאמר. וזה הוא הרקיע העליון שעומד על כל אותם השבעה.

ואית לתתא רקיעא דאיהו תתא מכלהו ולא נהיר, ובגין דאיהו תתא דלא נהיר, ההוא רקיעא דעליהו אתחבר ביה, ואלין תרין אתוון כליל לון בגויה ואקרי ים, דההוא רקיעא עלאה דאקרי מ"י.

ויש למטה רקיע שהוא תחתון מכלם ולא מאיר. ומשום שהוא תחתון שלא מאיר, אותו הרקיע שעליהם מתחבר עמו, ושתי האותיות הללו הוא כוללם בתוכו, ונקרא ים, שאותו הרקיע העליון שנקרא מ"י.

בגין דכל אנון רקיעין אחרנין אתעבידו נחלין ועאלין לגביה, וכדין איהו ים עלאה ועבד איבין ונונין לזנייהו, ועל דא אמר דוד (תהלים קד) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות.

משום שכל אותם הרקיעים האחרים נעשים נחלים ונכנסים אליו, ואז הוא הים העליון, ועושה פרות ודגים למיניהם. ועל זה אמר דוד (תהלים קד) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות.

ועל דא כתיב, (ישעיה מא) מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו. מי העיר ממזרח. דא אברהם. צדק יקראהו לרגלו. (נ"א דא שרה, ד"א צדק יקראהו לרגלו וגו') דא הוא רקיעא תתא דכלהו רקיעין דאתעביד ים.

ועל זה כתוב (ישעיה מא) מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו. מי העיר ממזרח - זה אברהם. צדק יקראהו לרגלו - [נ"א: זו שרה, ד"א צדק יקראהו לרגלו וגו'] זה הוא הרקיע התחתון של כל הרקיעים שנעשה ים.

יתן לפניו גוים. מאן האי, הוא רקיעא תתא דאמרן דעביד נוקמין ואפיל שנאין. ובהאי אשתבח דוד ואמר (תהלים יח) ואיבי נתתה לי ערף ומשנאי

אֲצַמִּיתֶם. (ישעיה מא) יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם. אֲלֵינוּ אֲנוּן עַמּוּן דְּהוּה רְדִיף עֲלֵיהוּן
אֲבָרְהָם וְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא הָהוּה קִטִּיל לוֹן. (ומלכים ירד. מאי ירד אלא) אֵלֵינוּ מַלְכִים
דְּמִמְנָן לַעֲיֵלָא עֲלֵיהוּ. יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם, אֵלֵינוּ עַמּוּן דְּלַתְתָּא) וּמַלְכִים יִרְדְּ אֵלֵינוּ מִמְנָן רַבְרָבָן
דְּלַעֲיֵלָא. דְּכַד עֲבִיד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא דִּינָא בְּעֵלְמָא (ד"א בעמא) בְּכֻלָּא עֲבִיד
דִּינָא בְּעֵילָא וְתַתָּא.

יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם, מִי זֶה? הוּא הֶרְקִיעַ הַתַּחֲתוֹן שְׁאֲמַרְנוּ, שְׁעוֹשֶׂה נְקֻמוֹת
וּמְפִיל שׁוֹנְאִים. וּבְזֶה הַשְּׁתַבַּח דְּוֹד וְאָמַר (תהלים יח) וְאֵיבֵי נְתַתָּה לִי עֶרְף
וּמִשְׁנָאֵי אֲצַמִּיתֶם. (ישעיה מא) יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם - אֵלוּ הֵם הַעַמִּים שְׁהִיָּה
אֲבָרְהָם רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיָּה הוֹרֵג אוֹתָם. [ומלכים
ירד, (מה זה ירד, יאלא) אלו המלכים שממנים למעלה עליהם, יתן לפניו גוים אלו העמים שלמטה]
וּמַלְכִים יִרְדְּ - אֵלוּ הַמְּמַנִּים הַגְּדוֹלִים שְׁלַמְעֵלָה. שְׁפַאֲשֵׁר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא עוֹשֶׂה דִין בְּעוֹלָם [ד"א בעם], הוּא עוֹשֶׂה דִין בְּכֻלָּא, בְּמַעֲלָה וּבְמַטָּה.

יִרְדְּפִים יַעֲבוֹר שְׁלוֹם אַרְח בְּרַגְלֵיו לֹא יָבוֹא. יִרְדְּפִים דָּא אֲבָרְהָם. דְּאֲבָרְהָם
הָהוּה רְדִיף לוֹן, וְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא הָהוּה עֲבַר קַמִּיָּה וְקִטִּיל לוֹן. דְּכַתִּיב יַעֲבוֹר
שְׁלוֹם דָּא קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא דְּאֲקָרִי שְׁלוֹם.

(ישעיה מא ג) יִרְדְּפִים יַעֲבוֹר שְׁלוֹם אַרְח בְּרַגְלֵיו לֹא יָבוֹא, (ישעיה מא ג). יִרְדְּפִים
- זֶה אֲבָרְהָם, שְׁאֲבָרְהָם הִיָּה רוֹדֵף אוֹתָם, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיָּה
עוֹבֵר לְפָנָיו וְהוֹרֵג אוֹתָם, שְׁפַתּוֹב יַעֲבוֹר שְׁלוֹם. זֶה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
שְׁנַקְרָא שְׁלוֹם.

אַרְח בְּרַגְלֵיו לֹא יָבוֹא. וְכִי סִלְקָא דְעַתְדָּא דְהוּה אֲבָרְהָם אָזִיל בְּגוּ עֲנְנֵי אוּ
בְּגוּ סוּסוֹן וּרְתִיכִין. אֶלָּא אַרְח בְּרַגְלֵיו לֹא יָבוֹא, דְּלֹא הָהוּה אָזִיל קַמִּיָּה
דְּאֲבָרְהָם לֹא מַלְאָכָא וְלֹא שְׁלִיחָא אֶלָּא קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחוּדוּי דְּכַתִּיב
אַרְח בְּרַגְלֵיו. מֵאֵן רַגְלֵיו אֵלֵינוּ מַלְאָכִין דְּאֲנוּן תַּחֲתוּי דְּקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא
כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (זכריה יד) וְעַמְדוּ רַגְלֵיו בַּיּוֹם הַהוּא וְגוֹי.

אַרְח בְּרַגְלֵיו לֹא יָבוֹא, וְכִי עוֹלָה עַל דְעַתְדָּא שְׁאֲבָרְהָם הִיָּה הוֹלֵךְ בְּתוֹךְ
הָעֲנָנִים אוּ בְּתוֹךְ סוּסִים וּמִרְכָּבוֹת? אֶלָּא אַרְח בְּרַגְלֵיו לֹא יָבוֹא, שְׁלֹא
הִיָּה הוֹלֵךְ לְפָנֵי אֲבָרְהָם לֹא מַלְאָךְ וְלֹא שְׁלִיחַ, אֶלָּא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְבַדּוֹ, שְׁפַתּוֹב אַרְח בְּרַגְלֵיו. מִי זֶה רַגְלֵיו? אֵלוּ הַמַּלְאָכִים שְׁתַּחֲתוּי שֶׁל
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (זכריה יד) וְעַמְדוּ רַגְלֵיו בַּיּוֹם הַהוּא וְגוֹי.

דָּבַר אַחַר מִי הָעִיר מִמְזַרְח. תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אֲתַעֲר
עֲלֵמָא לְאִיִּתְתָּא לְאַבְרָהָם וּלְקַרְבָּא לִיה לְגַבִּיָּה, הָאִי אֲתַעֲרוּתָא בְּגִין דְּזַמִּין
יַעֲקֹב לְמִיפְק מְנִיָּה וּלְקַיִמָא תְּרִיסַר שְׁבַטִין בְּלָהוּ זְכָאִין קַמִּיָּה דְקוּדְשָׁא
בְּרִידָה הוּא. צְדָק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ. דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא הָוָה קָרִי לִיה תְּדִיר
מִן יוֹמָא דְאַתְבָּרִי עֲלֵמָא כְּמָא דְאַתְ אָמַר, (ישעיה מא) קוֹרָא הַדְּרוֹת מֵרֵאשׁ,
וּבְגִין כְּדָ צְדָק יִקְרָאֵהוּ וְדָאִי. לְרַגְלוֹ, לְאַתְחַבְּרָא בֵּיה בְּפוֹלְחָנִיָּה וּלְקַרְבָּא
לִיה לְגַבִּיָּה. כְּמָא דְאַתְ אָמַר, (שמות יא) הָעַם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיךָ.

דָּבַר אַחַר מִי הָעִיר מִמְזַרְח - בָּא רָאֵה, בְּשַׁעֲה שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָעִיר
אֶת הָעוֹלָם לְהַבִּיא אֶת אַבְרָהָם וּלְקַרְבֵּי אוֹתוֹ אֱלֹו, הַהֲתַעֲרוּתוֹ הַזֶּה
מִשׁוּם שְׁעִתִּיד הָיָה לְצֵאת מִמֶּנּוּ יַעֲקֹב וּלְהַעֲמִיד שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבַטִים
כְּלָם צְדִיקִים לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. צְדָק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ, שְׁהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא הָיָה תְּמִיד קוֹרָא לוֹ מִיּוֹם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (ישעיה
מא) קוֹרָא הַדְּרוֹת מֵרֵאשׁ. וּמִשׁוּם כְּדָ, צְדָק יִקְרָאֵהוּ וְדָאִי. לְרַגְלוֹ -
לְהַתְחַבֵּר בּוֹ בְּעַבּוּדְתוֹ וּלְקַרְבֵּי אוֹתוֹ אֱלֹו, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (שמות יא) הָעַם
אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיךָ.

דָּבַר אַחַר מִי הָעִיר מִמְזַרְח. דְּמַתְמָן שְׁרוּתָא דְנְהוֹרָא לְאַנְהָרָא. בְּגִין דְּדָרוּם
הָהוּא תּוֹקְפָא דִּילִיָּה מְגוּ מְזַרְח אִיְהוּ. וְעַל דָּא מִי הָעִיר הָהוּא נְהוֹרָא
דְּדָרוּם. מִמְזַרְח, בְּגִין דְּאִיְהוּ נְטִיל וְאַתְזֶן בְּקַדְמִיתָא, וְתִיאוּבְתָא דְהָהוּא
רְקִיעָא עֲלָאָה לְמִיָּהב לִיה לְמְזַרְח.

דָּבַר אַחַר מִי הָעִיר מִמְזַרְח - שְׁמַשְׁם רְאשִׁית הָאוֹר לְהָאִיר. מִשׁוּם
שְׁהַדְרוּם, אוֹתוֹ הַחֲזִק שֶׁל הָאוֹר שְׁלוֹ הוּא מִן הַמְזַרְח. וְעַל כֵּן, מִי הָעִיר
- אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הַדְּרוּם. מִמְזַרְח - מִשׁוּם שֶׁהוּא נוֹסֵעַ וְנִגְזָן בְּרֵאשׁוֹנָה,
וְתִשׁוּקְתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַרְקִיעַ הָעֲלִיוֹן לְתַת לְמְזַרְח.

צְדָק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ. דָּא מְעַרְב, דְּאִיְהוּ קָרִי לִיה תְּדִיר וְלֹא שְׂכִידָה כְּמָא דְאַתְ
אָמַר (תהלים פג) אֱלֹהִים אֵל דְּמִי לְךָ אֵל תְּחַרְשׁ וְאֵל תִּשְׁקוּט אֵל. בְּגִין דְּמְעַרְב
אֲתַעֲר תְּדִיר לְגַבִּיָּה. יִתְּן לְפָנֵינוּ גוֹיִם וּמַלְכִים יִרְדְּ. דְּהָא מְנִיָּה קַבִּיל תּוֹקְפָא
לְאַכְנַעָא כָּל אַנוּן עַמִּין דְּעֲלָמָא.

צְדָק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ - זֶה הַמְעַרְב, שֶׁהוּא תְּמִיד קוֹרָא לוֹ וְלֹא שׁוֹקֵט,
כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (תהלים פג) אֱלֹהִים אֵל דְּמִי לְךָ אֵל תְּחַרְשׁ וְאֵל תִּשְׁקוּט אֵל,
מִשׁוּם שֶׁהַמְעַרְב תְּמִיד מְתַעוֹרֵר אֱלֹו. יִתְּן לְפָנֵינוּ גוֹיִם וּמַלְכִים יִרְדְּ,
שֶׁהֲרִי מִמֶּנּוּ מְקַבֵּל אֶת הַחֲזִק לְהַכְנִיעַ אֶת כָּל אוֹתָם הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם.

רבי יהודה אָמַר (ישעיה מא) מי העיר מְמִזְרָח, דָּא אַבְרָהָם דְּלָא נָטִיל אֶתְעוּרִיתָא לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶלָּא מְמִזְרָח, בְּגִין דְּחָמָא שְׂמֵשָׁא דְנִפְיָא בְּצַפְרָא מְסֻטְרָא דְמִזְרָח, נָטִיל אֶתְעוּרִיתָא לְנַפְשִׁיהָ דְאִיהוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אָמַר דָּא הוּא מְלָכָא דְבָרָא יְתִי. פְּלַח לִיהָ כָּל הַהוּא יוֹמָא, לְרַמְשָׁא חָמָא שְׂמֵשָׁא דְאֶתְכַנְיֵשׁ (וירחא נפקת) וְסִיְהָרָא נְהָרָא. אָמַר דָּא הוּא וְדָאֵי דְשְׁלִיט עַל הַהוּא פּוּלְחָנָא דְפְלַחִית כָּל הָאֵי יוֹמָא, דְהָא אֶתְחַשְׁדְּ קַמִּיהָ וְלָא נְהִיר. פְּלַח לִיהָ כָּל הַהוּא לִילֵיא.

רבי יהודה אָמַר, (ישעיה מא) מי העיר מְמִזְרָח - זֶה אַבְרָהָם, שְׂלָא נָטִיל הַתְעוּרִית אֶל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶלָּא מְמִזְרָח. מְשׁוּם שְׂרָאָה אֶת הַשְּׂמֵשׁ שְׂיֻצָּאת בְּבִקְרָא מִצַּד הַמִּזְרָח, נָטִיל הַתְעוּרִית לְנַפְשׁוֹ שֶׁהוּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. אָמַר, זֶה הוּא הַמֶּלֶךְ שֶׁבָרָא אוֹתִי. עֶבֶד לוֹ כָּל הַיּוֹם הַהוּא. לְעַרְב רָאָה הַשְּׂמֵשׁ שְׂנֵאָסָף [והלבנה יוצאת] וְהַלְבָּנָה מְאִירָה. אָמַר, זֶה הוּא וְדָאֵי שְׂשׁוּלֵט עַל אוֹתָהּ הָעֲבוּדָה שְׁעַבְדְתִי כָּל הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁהִנֵּה נְחַשְׁדְּ לְפָנָיו וְלָא מְאִיר. עֶבֶד לוֹ כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא.

לְצַפְרָא חָמָא דְאִזְלָא חֲשׂוּכָא וְאֶתְנַהֵיר סְטְרָא דְמִזְרָח. אָמַר וְדָאֵי כָּל אֱלִין מְלָכָא אִית עֲלֵיהוּ וְשְׁלִיט דְאֶנְהִיג לוֹן. כִּיּוֹן דְחָמָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תִיאֻבְתָּא דְאַבְרָהָם לְגַבֵּיהָ, כְּדִין אֶתְגַּלֵּי עֲלוּי וּמְלִיל עַמִּיהָ, דְכַתִּיב צִדְק יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ. דְמְלִיל עַמִּיהָ וְאֶתְגַּלֵּי עֲלִיהָ.

לְבִקְרָא רָאָה שְׁהִלְכָה הַחֲשֻׁכָה וְהָאִיר צַד הַמִּזְרָח. אָמַר, וְדָאֵי כָּל אֱלוֹי שְׁ עֲלֵיהֶם מְלָךְ וְשְׁלִיט שְׂמִנְהִיג אוֹתָם. כִּיּוֹן שְׂרָאָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת תְּשׁוּקָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֱלִיו, אֲזִי הַתְגַּלְתָּ אֱלִיו וְדַבֵּר עִמוֹ, שְׁכַתוּב צִדְק יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ, שְׁדַבֵּר עִמוֹ וְהַתְגַּלְתָּ עֲלָיו.

דף פו ע"ב

רבי יצחק פְּתַח (ישעיה מה) דוֹבֵר צִדְק מְגִיד מִישְׁרִים. (דף פו ע"ב) קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל מְלוֹי אֲנוּן בְּקוּשְׁטָא, וְעֵבִיד מִישְׁרִים, בְּמָה עֵבִיד מִישְׁרִים. בְּגִין דְכַד בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלָמָא, לָא הָוָה קָאִים וְהָוָה מְתַמוּטְט לְהִכָּא וְלְהִכָּא. אָמַר לִיהָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֲלָמָא, מַה לָּךְ דְאֶתְ מְתַמוּטְט. אָמַר לִיהָ, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם לָא יְכִילְנָא לְמִיקָם דְלִית בֵּי יְסוּדָא עַל מַה דְאֶתְקַיִים. אָמַר לִיהָ הָא אֲנָא זְמִין לְמִיקָם בְּךָ חַד צְדִיק דְאִיהוּ אַבְרָהָם דִּי יְרַחִים לִי. מִיָּד קָאִים עֲלָמָא בְּקִיּוּמִיהָ הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, (בראשיתב) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת

השמים והארץ בהבראם אל תקרא בהבראם אלא באברהם. באברהם מתקיים עלמא.

רבי יצחק פתח, (שם מה) דבר צדק מגיד מישרים. כל דברי הקדוש ברוך הוא הם אמת ועושה מישרים. במה הוא עושה מישרים? משום שפאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, לא היה עומד, והיה מתמוטט לכאן ולכאן. אמר הקדוש ברוך הוא לעולם: מה לך שאתה מתמוטט? אמר לו: רבוננו של עולם, איני יכול לעמד, שאין בי יסוד על מה שאתקיים. אמר לו: הרי אני עתיד להעמיד בך צדיק אחד שהוא אברהם שיאהב אותי. מיד עמד העולם בקיומו. זהו שכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. אל תקרי בהבראם אלא באברהם. באברהם מתקיים העולם.

אמר רבי חייא (ישעיה מה) מגיד מישרים. דהא אתיב ליה עלמא לקודשא בריה הוא ההוא אברהם זמין הוא דיפקון מניה בגין דיחריבו מקדשא ויוקידו אורייתא. (נייא לנפקא מניה ישמעאל, אמר ליה הא יצחק, אמר ליה זמין למיפק מניה עשו חייבא דיחריב בי מקדשא ויוקיד אורייתא), אמר ליה זמין חד בר נש למיפק מניה דאיהו יעקב ויפקון מניה תריסר שבטין כלהו זכאין. מיד אתקיים עלמא בגיניה הדא הוא דכתוב מגיד מישרים.

אמר רבי חייא, (ישעיה מה) מגיד מישרים, שהנה השיב העולם לקדוש-ברוך-הוא: אותו אברהם עתיד הוא שיצאו ממני בנים שיחריבו את המקדש וישרפו את התורה. [נייא: לצאת ממנו ישמעאל, אמר לו, הנה יצחק, אמר לו, עתיד לצאת ממנו עשו הרשע שיחריב את בית המקדש וישרף התורה], אמר לו: עתיד אדם אחד לצאת ממנו שהוא יעקב, ויצאו ממנו שנים עשר שבטים כלם צדיקים. מיד התקיים העולם בשבילו. זהו שכתוב מגיד מישרים.

רבי אלעזר אמר הא אתערנא וידבר ויגד ויאמר כלהו לטעמייהו מתפרשן. וידבר איהו באתגלגא דרגא לבר, דלא איהו דרגא פנימאה כאנון דרגין עלאין, ודא איהו (ישעיה מה) דובר צדק. ויגד איהו רמו לדרגא פנימאה עלאה דשלטאה על דבור, ודא הוא מגיד מישרים. מאן מישרים דא דרגא עלאה דייעקב שרייא ביה הדא הוא דכתוב, (תהלים צט) אתה כוננת מישרים. ובגין כך מגיד כתיב, ולא כתיב דובר.

רבי אלעזר אומר, הרי הערנו, וידבר, ויגד, ויאמר - כלם לטעמם מתפרשים. וידבר הוא בגלוי, דרגא חיצונה, שאינה דרגא פנימית כמו

אוֹתָן הַדְרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת. וְזֶהוּ דִבְרַי צְדָק. וַיִּגַּד, הוּא רָמַז לְדְרָגָה פְּנִימִית
עֲלִיּוֹנָה שְׁשׁוּלְטָת עַל הַדְּבֹר, וְזֶהוּ מִגִּיד מִיִּשְׁרָיִם. מִי הַמִּיִּשְׁרָיִם? זֶה
הַדְרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁיַּעֲקֹב שָׂרוּי בָּהּ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תהלים צט) אֲתָה כּוֹנֵנָת
מִיִּשְׁרָיִם. וּמִשׁוּם כֶּךָ כְּתוֹב מִגִּיד וְלֹא כְּתוֹב דּוֹבֵר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק וְהָא כְּתִיב, (דברים ד) וַיִּגַּד לְכֶם אֶת בְּרִיתוֹ. אָמַר לִיָּה הַכִּי
הוּא וְדַאי אִיְהוּ דְרָגָא דְשְׁלֻטָא עַל תַּתְּחֵא דְדַאיְהוּ דּוֹבֵר צְדָק. וְכֵלָא (בה) אִיְהוּ
(נ"א לאשתלא איבא) לְאִסְתְּכָלָא (איכא) הַכָּא. (נ"א אתיא) תָּא חֲזִי, דְאָף עַל גַּב
דְּדְבֹר אִיְהוּ תַתְּחֵא, לֹא תִימָא דְלֹא עֲלָא אִיְהוּ, אֶלָּא וְדַאי דְבֹר מְלִיָּא
אִיְהוּ מְכָלָא וְדְרָגָא עֲלָא אִיְהוּ. וְסִימְנִיָּד (דברים לב) כִּי לֹא דְבֹר רַק הוּא
מְכָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְהִרִי כְּתוֹב (דברים ד) וַיִּגַּד לְכֶם אֶת בְּרִיתוֹ? אָמַר לוֹ, כֶּךָ
הוּא וְדַאי, הִיא הַדְרָגָה שְׁשׁוּלְטָת עַל הַתַּתְּחֵא שְׁהִיא דְבֹר צְדָק, וְהַכֵּל
[בה] הוּא [נ"א: לשתל הפרי] לְהַתְּבוּנָה [יש] כָּאן. בֹּא רָאָה, שְׁאָף עַל גַּב שְׁהַדְּבֹר
הוּא תַתְּחֵא, אֵל תִּמְרָא שְׁאִינוּ עֲלִיוֹן, אֶלָּא וְדַאי הַדְּבֹר הוּא מְלִא מִן
הַכֵּל וְהוּא דְרָגָה עֲלִיּוֹנָה, וְסִימְנִיָּד לְדְבֹר - (שם לב) כִּי לֹא דְבֹר רַק הוּא מְכָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָהוּ אָזִיל לְבֵי חֲמוּי, וְהוּו עֲמִיָּה רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי
חִזְקִיָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הָא חֲמִינָא דְאֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא לָאו אִיְהוּ אֶלָּא
כֶּד אֲתַעַר לְתַתָּא, דְהָא אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא בְּתִיאֻבְתָּא דְלַתַּתָּא תְּלִיָּא
(מלתא).

רַבִּי אֶלְעָזָר הָהוּ הוֹלֵךְ לְבֵית חֲמִיו, וְהִיו עֲמוּ רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי
חִזְקִיָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הִנֵּה רָאִיתִי שְׁהַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁל מַעְלָה אִינְהוּ
אֶלָּא כְּשֶׁמְתַעוֹרֵר לְמַטָּה, שְׁהִרִי הַהַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁל מַעְלָה תְּלִיָּה
בְּתַשׁוּקָה שֶׁל מַטָּה [הדבר].

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים פג) אֱלֹהִים עַל דְּמִי לָךְ אֵל תַּחֲרַשׁ וְאֵל תַּשְׁקוּט אֵל. דָּא
הוּא אֲתַעְרוּתָא דְלַתַּתָּא בְּגִין לְשְׁלֻטָּאָה. אָמַר דּוֹד, אֱלֹהִים אֵל דְּמִי לָךְ,
לְאֲתַעְרָא לְגַבִּי עֲלָא וְלְאֲתַחְבְּרָא גַבִּי יְמִינָא. מֵאִי טַעֲמָא בְּגִין (תהלים פג) כִּי
הִנֵּה אוֹיְבֵיךָ יַהֲמִיוּ וְגו' (וכתיב) כִּי נֹעְצוּ לִב יַחֲדָיו עֲלֶיךָ בְּרִית יַכְרוּתוֹ, וּבְגִין
כֶּךָ אֱלֹהִים אֵל דְּמִי לָךְ לְאֲתַעְרָא לְגַבִּי עֲלָא, דְהָא כְּדִין אֲתַעְרַת יְמִינָא
וּקְטִירַת לָהּ בְּהַדָּה. וְכֵד אֲתַקְשְׁרַת בְּיְמִינָא כְּדִין אֲתַבֵּר שְׁנֵאִין דְּכְתִיב (שמות
טו) יְמִינְךָ יִי נֶאֱדָרִי בְּכַח יְמִינְךָ יִי תִרְעַץ אוֹיֵב.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פג) אֱלֹהִים אֵל דָּמִי לָךְ אֵל תַּחֲרַשׁ וְאֵל תִּשְׁקֹט אֵל. זֶה הַיָּמִין הַהֵעָרָה שֶׁל מִטָּה כְּדִי לִשְׁלֹט. אָמַר דָּוִד, אֱלֹהִים אֵל דָּמִי לָךְ, לְהַעֲרִיר אֶל הָעֲלִיּוֹן וּלְהַתְחַבֵּר אֶל הַיָּמִין. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם (ש) כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יִהְיֶינָה וְגו'. [וכתוב] כִּי נִוְעָצוּ לֵב יַחֲדוּ עֲלֶיךָ בְּרִית יִכְרְתוּ. וּמְשׁוּם כֵּן, אֱלֹהִים אֵל דָּמִי לָךְ לְהַעֲרִיר כְּלַפֵּי מַעְלָה, שֶׁהָרִי אִזּוֹ מִתְעוֹרֵר הַיָּמִין וְקוֹשֵׁר אוֹתָהּ עִמָּה. וְכַאֲשֶׁר נִקְשְׁרַת בַּיָּמִין, אִזּוֹ נִשְׁפָּרִים הַשׁוֹנְאִים, שְׁפָתוֹב (שמות טו) יִמִּינְךָ ה' נִאֲדָרִי בְּכַח יִמִּינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב.

וְתָא חֲזִי בְּשַׁעֲתָא דְאַתְחַבְּרוּ כָּל אַנּוּן מְלָכִין לְאַגְחָא קְרָבָא עֲלֵיהּ דְאַבְרָהָם, אֲתִיְעִטּוּ לְאַעְבְּרָא לִיהּ מִן עֲלָמָא, וְכִינּוּן דְשִׁלְטוּ בְּלוּט בְּרֵ אַחִוָּה דְאַבְרָהָם מִיָּד אִזּוֹ, דְכַתִּיב וַיִּקְחוּ אֶת לוֹט וְאֶת רְכוּשׁוֹ בֶּן אַחִי אַבְרָם וַיִּלְכוּ. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְדִיּוּקְנִיָּה דְלוֹט הָוָה דָּמִי לְאַבְרָהָם, וּבְגִין כֵּן וַיִּלְכוּ, דְכָל הַהוּא קְרָבָא בְּגִינֵיהּ הָוָה.

וּבֵא וּרְאֵה, בְּשַׁעֲתָא שֶׁהַתְחַבְּרוּ כָּל אוֹתָם הַמְּלָכִים לְהִלָּחֵם בְּקָרֵב עַל אַבְרָהָם, הַתִּיְעָצוּ לְהַעְבִּירוֹ מִן הָעוֹלָם, וְכִינּוּן שֶׁשִׁלְטוּ בְּלוּט בֶּן אַחִיו שֶׁל אַבְרָהָם, מִיָּד הָלְכוּ, שְׁפָתוֹב וַיִּקְחוּ אֶת לוֹט וְאֶת רְכוּשׁוֹ בֶּן אַחִי אַבְרָם וַיִּלְכוּ. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁדְמוּתוֹ שֶׁל לוֹט הִיְתָה דוֹמָה לְאַבְרָהָם, וּמְשׁוּם כֵּן וַיִּלְכוּ, שֶׁכָּל אוֹתוֹ הַקָּרֵב הָיָה בְּשִׁבְלוֹ.

מֵאִי טַעְמָא. בְּגִין דְהָוָה אַבְרָהָם אֲפִיק בְּנֵי עֲלָמָא מִפּוֹלְחָנָא נּוֹכְרָאָה וְאַעִיל לֹון בְּפּוֹלְחָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְתוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַעֵר לֹון בְּעֲלָמָא בְּגִין לְגַדְלָא שְׁמָא דְאַבְרָהָם בְּעֲלָמָא וּלְקָרְבָא לִיהּ לְפּוֹלְחָנִיָּה. וְרָזָא דְמִלְּהָ בִּינּוּן דְאַבְרָהָם אֲתַעֵר לְמַרְדֵּף אֲבַתְרִיָּהוּ כְּדִין אֱלֹהִים אֵל דָּמִי לָךְ עַד דְאַתְקַשֵּׁר כְּלָא בְּאַבְרָהָם, וְכֵן אֲתַקְשֵׁר כְּלָא בְּאַבְרָהָם כְּדִין אֲתַתְּבְּרוּ כְּלָהוּ מְלָכִין מִקְמִיָּה כְּדָקָא אֲמַרוּ דְכַתִּיב יִמִּינְךָ יִי תִרְעַץ אוֹיֵב וְגו'.

מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁאַבְרָהָם הָיָה מוֹצִיא אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם מִעֲבוּדָה זָרָה וּמְכַנְּסִים אוֹתָם לְעֲבוּדַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְעוֹד, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַעֲרִיר אוֹתָם בְּעוֹלָם כְּדִי לְגַדְלָא אֶת שְׁמוֹ שֶׁל אַבְרָהָם בְּעוֹלָם וּלְקָרֵב אוֹתוֹ לְעֲבוּדָתוֹ. וְסוּד הַדְּבָר - בִּינּוּן שֶׁאַבְרָהָם הִתְעוֹרֵר לְרִדְף אַחֲרֵיהֶם, אִזּוֹ אֱלֹהִים אֵל דָּמִי לָךְ, עַד שֶׁהִכָּל נִקְשֵׁר לְאַבְרָהָם. וְכִשְׁהִכָּל נִקְשֵׁר לְאַבְרָהָם, אִזּוֹ נִשְׁפָּרוּ כָּל הַמְּלָכִים מִלְּפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, שְׁפָתוֹב יִמִּינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב וְגו'.

דף פז ע"א

ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין. רבי שמעון פתח ואמר (תהלים עו) ויהי בשלם סכו וגוי. תא חזי כד סליק ברעונתא דקודשא בריהו הוא למברי עלמא חד שלהובא דבוצינא דקרדינותא. ונשף זיקא בזיקא חשכאת ואוקידת. ואפיק מגו (דף פז ע"א) סטרי תהומא חד טיף וחבר לון כחד וברא בהו עלמא.

ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין. רבי שמעון פתח ואמר, (תהלים עו) ויהי בשלם סוכו וגוי. בא ראה, כשעלה ברצון הקדוש ברוך הוא לברא את העולם, הוציא שלהבת אחת של המאור של הניצוץ הקשה, ונשף רוח ברוח חשיכה ושורפת. והוציא מתוך צדדי התהום טפה אחת, וחבר אותם יחד, וברא בהם את העולם.

ההוא שלהובא סליק ואתעטרא בשמאלא, וההוא טיף סליק ואתעטר בימינא, סלקו חד בחד אחלפו דוכתי דא לסטרא דא ודא לסטרא דא, דנחית סליק ודסליק נחית. אתקטרו דא בדא, נפיק מבינייהו רוח שלים. כדיו אנון תרין סטרין אתעבידו חד ואתייהיב בינייהו ואתעטרו חד בחד. כדיו אשתכח שלם לעילא ושלם לתתא, ודרגא אתקייים.

אותה השלהבת עלתה והתעטרה בשמאל, ואותה הטפה עלתה והתעטרה בימין. עלו אחד עם אחד, החליפו מקומות, זה לצד זה וזה לצד זה. זה שירד עלה, וזה שעלה ירד. נקשרו זה עם זה ויצאה מביניהם רוח שלמה, ואז אותם שני הצדדים נעשו אחד, ונתנה ביניהם [הרוח] והתעטרו האחד עם האחד. ואז נמצא שלום למעלה ושלום למטה, והדרגה התקימה.

אתעטרת ה"א בוא"ו וא"ו בה"א, כדיו סלקא ה"א ואתקשרא בקשורא שלים. כדיו ומלכי צדק מלך שלם. מלך שלם ודאי מלך איהו דשליט בשלימו, אימתי איהו מלך שלם ביומא דכפורי דכל אנפין נהירין. (דבר אחר מלכי צדק מלך שלם, אמר רבי שמעון בעא קודשא בריך הוא למיפק כהונתא משם כמה דאת אמר ברוך אברם לאל עליון, כיון דאקדים ברכתא דאברהם לברכתא דמריה, אמרו ליה אברהם וכי מקדימין ברכתא דעבדא לברכתא דמריה, מיד אתיהיבת כהונתא לאברהם דכתיב, (תהלים קי) נאם יי לאדני שב לימיני. וכתיב בתריה נשבע יי ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק, דכתיב והוא כהן לאל עליון, ואין זרעו כהן)

התעטרה ה"א עם וא"ו, וא"ו עם ה"א, ואז עלתה ה"א ונקשרה בקשר שלם. ואז ומלכי צדק מלך שלם. מלך שלם הוא ודאי מלך

שְׁשׁוּלֵט בְּשִׁלְמוֹת. מִתִּי הוּא מְלֻךְ שְׁלָם? בְּיוֹם הַכְּפוּרִים, כְּשֶׁכָּל הַפְּנִים
מְאִירוֹת. [דבר אחר מלכי צדק מלך שלם, אמר רבי שמעון, רצה הקדוש ברוך הוא להוציא
כהנה משם, כמו שנאמר ברוך אברם לאל עליון, כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת רבונו, אמר
לו אברהם, וכי מקדימים ברכת העבד לברכת רבו? מיד נתנה הכהנה לאברהם, שכתוב (תהלים
קי) נאם ה' לאדני שב לימיני, וכתוב אחריו, נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי
צדק, שכתוב והוא כהן לאל עליון, ואין זרעו כהן].

דְּבַר אַחַר וּמְלִכֵי צֶדֶק. דָּא עֲלָמָא בִּתְרָאָה. מְלֻךְ שְׁלָם, דָּא עֲלָמָא עֲלָאָה.
דְּאִתְעֵטֵר חַד בְּחַד בְּלָא פִירוּדָא תְרִין עֲלָמִין כְּחַדָּא, וְאִפִּילוּ עֲלָמָא תִּתְאָה
כְּלָא הוּא. וְחַד מְלָה אִיהוּ. הוּצִיא לְחָם וַיִּין דְּתַרֵּי אֱלִין בֵּיהּ. וְהוּא כְהֵן לְאֵל
עֲלִיוֹן מְשֻׁמֵּשׁ עֲלָמָא לְקַבֵּל עֲלָמָא. וְהוּא כְהֵן דָּא יְמִינָא. לְאֵל עֲלִיוֹן עֲלָמָא
עֲלָאָה. וּבְגִין כְּדָּ בְעֵי כְהֵנָּא לְבָרְכָא עֲלָמָא.

דְּבַר אַחַר וּמְלִכֵי צֶדֶק - זֶה הָעוֹלָם הָאַחֲרוֹן. מְלֻךְ שְׁלָם - זֶה הָעוֹלָם
הָעֲלִיוֹן. שֶׁהִתְעֵטֵר אֶחָד עִם אֶחָד בְּלֵי פְרוּד שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יַחַד, וְאִפִּילוּ
הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הוּא הַכֹּל, וְהוּא דְבַר אֶחָד. הוּצִיא לְחָם וַיִּין - שָׁבוּ שְׁנֵי
אֱלוֹ. וְהוּא כְהֵן לְאֵל עֲלִיוֹן - מְשֻׁמֵּשׁ עוֹלָם נֶגֶד עוֹלָם. וְהוּא כְהֵן - זֶה
הַיָּמִין. לְאֵל עֲלִיוֹן - הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, וּמְשׁוּם כְּדָּ צָרִיךְ הַכְּהֵן לְבָרְךְ אֶת
הָעוֹלָם.

תָּא חֲזִי, בְּרַכָּאן (ד"א ל"ג כד) נְטִיל הַאי עֲלָמָא תִּתְאָה כְּדֵ אֶתְחַבֵּר בְּכְהֵנָּא רְבָא
כְּדִין וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם (וגו) לְאֵל עֲלִיוֹן הִכִּי הוּא וַדָּאי. כְּגוֹוָנָא דָּא
בְעֵי כְהֵנָּא לְתַתָּא לְקַשְׂרָא קַשְׂרִין וּלְבָרְכָא הַאי דוּכְתָא בְּגִין דִּיתְקַשֵּׁר
בְּיָמִינָא לְאֶתְקַשְׂרָא תְרִין עֲלָמִין כְּחַד. בְּרוּךְ אַבְרָם רָזָא דְמְלָה תְקוּנָא
דְּבָרְכָאן אִיהוּ.

בֵּא רְאָה, הַבְּרָכוֹת נוֹטֵל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה, כְּשֶׁמִּתְחַבֵּר עִם הַכְּהֵן
הַגָּדוֹל, וְאֵז וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיוֹן. כְּדָּ זֶה וַדָּאי. כְּמוֹ
כֵּן צָרִיךְ הַכְּהֵן לְמַטָּה לְקַשֵּׁר קַשְׂרִים וּלְבָרְכָא אֶת הַמְּקוֹם הַזֶּה, כְּדִי
שִׁיתְקַשֵּׁר הַיָּמִין לְקַשֵּׁר שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יַחַד. בְּרוּךְ אַבְרָם - סוּד הַדְּבַר הוּא
תְקוּן הַבְּרָכוֹת.

בְּרוּךְ אַבְרָם כְּמָה דְאַמְרִינָן בְּרוּךְ אֶתְהּ. לְאֵל עֲלִיוֹן. יֵי אֶלְהֵינוּ. קוּנָה שְׁמִים
וְאַרְצָ. מְלֻךְ הָעוֹלָם. וְהַאי קָרָא רָזָא דְבָרְכָאן אִיהוּ. (ובגין כד) וַיְבָרְכֵהוּ מִתְאָה
לְעִילָא. וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיוֹן (אשר מגן צריך בידד). מַעֲיִלָא לְתַתָּא. וַיִּתֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר
מִכָּל לְאֶתְדַבְּקָא בְּאֶתֵר דְּקַשְׂוֹרָא אֶתְקַשֵּׁר לְתַתָּא.

בְּרוּךְ אַבְרָם - כְּמוֹ שְׁאַמְרֵנוּ, בְּרוּךְ אַתָּה. לְאֵל עֵלְיוֹן - ה' אֱלֹהֵינוּ. קִנְהַ
שָׁמַיִם וְאָרֶץ - מְלֶכֶד הָעוֹלָם. וְהַפְּסוּק הַזֶּה הוּא סוּד הַבְּרָכוֹת. [ומשום כד]
וַיְבָרְכֵהוּ - מִמַּטֵּה לְמַעְלָה. וַיְבָרְךָ אֵל עֵלְיוֹן [אשר מגן צריך בידד], וַיְבָרְךָ אֵל
עֵלְיוֹן - מִמַּעְלָה לְמַטֵּה. וַיִּתֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר מְכַל - לְהַתְּדַבֵּק בַּמָּקוֹם שֶׁהַקֹּשֶׁר
נִקְשֵׁר לְמַטֵּה.

עד דְהוּוּ אֲזַלְי, אֲעַרְע בְּהוּ רַבִּי יִיסָא וְחַד יוֹדָאי בְּהַדְיָה. וְהוּוּ אָמַר הַהוּא
יוֹדָאי (תהלים כה) לְדוֹד אֱלִיָּף יִי נַפְשִׁי אֲשָׁא. לְדוֹד. וְכִי אֲמַאי לֹא פְתִיב מְזֻמּוֹר
לְדוֹד אוֹ לְדוֹד מְזֻמּוֹר. אֲלֵא בְּגִין דְּרַגְיָה קֶאֱמַר לְדוֹד תּוֹשְׁבַחְתָּא דְאָמַר
בְּגִינְיָה אֱלִיָּף יִי נַפְשִׁי אֲשָׁא. אֱלִיָּף יִי לְעִילָא. נַפְשִׁי, מֵאן נַפְשִׁי, (אשא) דָּא דוֹד
(הוּא) דְּרַגְנָא קְדַמָּה דְקֶאֱמַרְוּ. אֲשָׁא, אֲסַלְק. כְּמָא דְאֵתְ אָמַר, (תהלים קכא)
אֲשָׁא עֵינִי אֶל הַהָרִים. בְּגִין דְּכָל יוֹמוֹי דְדוֹד הָוָה מְשַׁתַּדֵּל לְסַלְקָא דְרַגְיָה
לְאֵתְעַטְרָא לְעִילָא וּלְאֵתְקֶשְׂרָא תַמְן בְּקֶשְׁרָא שְׁלִים כְּדָקָא יָאוּת.

בְּעוֹדֵם הוֹלְכִים פְּגַשׁ בְּהֵם רַבִּי יִיסָא וַיהוּדִי אֶחָד עֲמוּ. וְהָיָה אוֹתוֹ
הַיהוּדִי אוֹמֵר, (שם כה) לְדוֹד אֱלִיָּף ה' נַפְשִׁי אֲשָׁא. לְדוֹד, וְכִי לְמָה לֹא
כְּתוּב מְזֻמּוֹר לְדוֹד אוֹ לְדוֹד מְזֻמּוֹר? אֲלֵא בְּשִׁבִיל דְּרַגְתּוֹ אָמַר דוֹד אֵת
הַתְּשַׁבַּחַת שְׁאֲמַר בְּשִׁבִילוֹ. אֱלִיָּף ה' נַפְשִׁי אֲשָׁא, אֱלִיָּף ה' לְמַעְלָה. נַפְשִׁי,
מִי זֶו נַפְשִׁי? [אשא] זֶה דוֹד, [הוּא] הַדְּרַגְנָה הַרְאֵשׁוֹנָה שְׁאַמְרֵנוּ. אֲשָׁא -
אֲעַלָּה, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שם קכא) אֲשָׁא עֵינִי אֶל הַהָרִים. מְשׁוּם שְׁדוֹד הָיָה
מְשַׁתַּדֵּל כָּל יָמָיו לְהַעֲלוֹת אֵת דְּרַגְתּוֹ לְהַתְּעַטֵּר לְמַעְלָה וּלְהַתְּקַשֵּׁר שֵׁם
בְּקֶשְׁרָא שְׁלִים כְּרָאוּי.

כְּגוֹוֵנָא דָּא (תהלים קג) לְדוֹד בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֵת יִי בְּגִין דְּרַגְיָה קֶאֱמַר, וּמַאי אָמַר
בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֵת יִי. אֵת לְאֵתְקֶשְׂרָא בְּקֶשְׁרָא לְעִילָא. וְכָל קְרַבִּי, מֵאן קְרַבִּי.
אֵלִין שְׁאָר חֵיוֹן בְּרָא. דְאֶקְרוּן קְרַבִּים כְּמָא דְאֵתְ אָמַר, (שיר השירים ה) וּמַעֲי
הָמוּ עֵלָיו. דְּבַר אַחַר בְּרַכִּי נַפְשִׁי, בְּגִינְיָה קֶאֱמַר. אֵת יִי דָּא שְׁלִימוֹ דְכָלָא,
אֵת יִי כְּלָלָא דְכָלָא.

כְּמוֹ כֵן (שם קג) לְדוֹד בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֵת ה'. מְשׁוּם דְּרַגְתּוֹ אָמַר. וּמָה אָמַר
בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֵת ה'? אֵת - לְהַתְּקַשֵּׁר בְּקֶשְׁרָא לְמַעְלָה. וְכָל קְרַבִּי, מִי הֵם
קְרַבִּי? אֵלוֹ שְׁאָר חֵיוֹת הַשָּׂדֶה שְׁנִקְרְאוּת קְרַבִּים, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שיר ה)
וּמַעֲי הָמוּ עֵלָיו. דְּבַר אַחַר בְּרַכִּי נַפְשִׁי - בְּשִׁבִילוֹ הוּא אָמַר. אֵת ה' - זֶו
שְׁלֵמוֹת הַכָּל. אֵת ה' - הַכָּלָל שֶׁל הַכָּל.

אמר ליה רבי אלעזר לרבי ייסא חמינא לך דהא עם שכינתא קאתית
ואתחברת. אמר ליה הכי הוא ונדאי, ותלת פרסי הוא דאזילנא בהדיה
ואמר לי כמה מלי מעלייתא ואנא אגירנא ליה ליומא דא ולא ידענא
דאיהו בוצינא דנהיר כדחמינא השתא.

אמר רבי אלעזר לרבי ייסא, ראיתי אותך שבאת עם השכינה
והתחברת. אמר לו, כך זה ונדאי. ושלש פרסאות שהלכתי עמה
ואמרה לי כמה דברים מעלים, ואני שמרתי אותם ליום הזה, ולא
ידעתי שהוא המאור שמאיר כמו שראיתי כעת.

דף פז ע"ב

אמר ליה רבי אלעזר לההוא יודאי מה שמך, אמר ליה יועזר. אמר ליה
יועזר ואלעזר (מלה חדא) תיבן כחדא, יתבו גבי חד טנרא (דף פז ע"ב) בההוא
חקל. פתח ההוא יודאי ואמר (ישעיה מג) אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני
וחטאתיך לא אזכור. מאי טעמא תרי זמני אנכי אנכי.

אמר רבי אלעזר ליהודי ההוא, מה שמך? אמר לו, יועזר. אמר לו,
יועזר ואלעזר [דבר אחד] יושבים יחד. ישבו על סלע אחד בשדה ההוא.
פתח אותו היהודי ואמר, (ישעיה מג) אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני
וחטאתיך לא אזכור. מה הטעם פעמים אנכי אנכי?

אלא חד בסיני וחד בשעתא דברא עלמא, דכתיב (שמות כ) אנכי יי אלהיך
דא הוא בסיני. וחד כד ברא עלמא דכתיב, (ישעיה מה) אנכי עשיתי ארץ
ואדם עליה בראתי. הוא, בגין לאחזאה דלא הוי פירוודא בין עילא ותתא.

אלא אחד בסיני, ואחד בשעה שברא את העולם, שכתוב (שמות כ) אנכי
ה' אלהיך. זה הוא בסיני. ואחד כשברא את העולם, שכתוב (ישעיה מה)
אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. הוא כדי להראות שאין פרווד
בין מעלה ומטה.

מוחה פשעיך. מעביר פשעיך לא כתיב, אלא מוחה. בגין דלא יתחזון
לעלמין. למעני. מאי למעני, בגין אנו רחמין דתליין בי דכתיב, (דברים ד) כי
אל רחום יי אלהיך וגוי.

מוֹחָה פִּשְׁעִיךָ, לֹא כָתוּב מְעַבֵּיר פִּשְׁעִיךָ אֶלָּא מוֹחָה, כִּדִּי שְׁלֵא יִתְרָאוּ
לְעוֹלָמִים. לְמַעַנִי, מַה זֶה לְמַעַנִי? מִשּׁוּם אֹתָם הֶרְחַמִּים שְׁתִּלְוִיִּים בִּי,
שְׁכַתּוּב (דְּבָרִים ד) כִּי אֵל רַחוּם הוּא אֶלְהֵיךָ וְגו'.

דְּבַר אַחַר מוֹחָה פִּשְׁעִיךָ לְמַעַנִי. תָּא חֲזִי (לעיל פד ב) חֲיִיבֵי עֲלָמָא עֲבָדִין
פְּגִימוּתָא לְעִילָא, דְּכַד אֲנוּן חוּבִין סְלָקִין רַחֲמִין וְנִהִירוּ עֲלָאָה וְיִנְיָקוּ
דְּבִרְכָאן לֹא נַחִית לְתַתָּא, וְהָאִי דִּרְגָא לֹא נָטִיל בְּרַכָּאן דְּלְעִילָא לְיִנְקָא
לְתַתָּא. וּבְגִין כֶּד לְמַעַנִי בְּגִין דְּלֹא יִתְמַנְעוּן בְּרַכָּאן לְיִנְקָא (לִיָּה) לְכֻלָּא. כְּגוּוֹנָא
דָּא (דְּבָרִים לט) רָאוּ עֲתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא. לְאַחֲזָאָה דְּלֹא הוּי פִּירוּדָא בִּין עִילָא
וְתַתָּא כְּמָה דְּאִתְמַר.

דְּבַר אַחַר מוֹחָה פִּשְׁעִיךָ לְמַעַנִי - בֹּא רְאֵה, הֶרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם עוֹשִׂים
פְּגָם לְמַעְלָה, שְׁכַפְּאֵשׁר אֹתָם חֲטָאִים עוֹלִים, רַחֲמִים וְאוֹר עֲלִיוֹן
וְיִנְיָקַת הַבְּרָכוֹת לֹא יוֹרְדוֹת לְמַטָּה, וְהַדְּרָגָה הַזֹּאת אֵינָה נוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת
שְׁלֻמְעֵלָה לְהִנְיָק לְמַטָּה. וּמִשּׁוּם כֶּד לְמַעַנִי, כִּדִּי שְׁלֵא יִמְנְעוּ בְּרָכוֹת
לְהִנְיָק [לח] לְכֻלָּא. כְּמוֹ כּו, (שם לב) רָאוּ עֲתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא. לְהִרְאוֹת
שְׂאִין פִּירוּד בִּין מַעְלָה וּמַטָּה, כְּמוֹ שְׁנַתְבָּאָר.

תָּא חֲזִי, כְּגוּוֹנָא דָּא כִּד אֲשַׁתְּכַחוּ זְכָאִין בְּעֲלָמָא אֲתַעְרוּ בְּרַכָּאן לְעֲלָמִין
כְּלָהוּ. כִּיּוֹן דְּאִתָּא אֲבָרְהָם אֲתַעַר בְּרַכָּאן לְעֲלָמָא דְּכַתִּיב וְאַבְרָכְךָ וְהָיָה
בְּרַכָּה. מֵאִי וְהָיָה בְּרַכָּה. רְמֵז דִּישְׁתַּכְחוּן בְּגִינֵיהּ בְּרַכָּאן לְעִילָא וְתַתָּא
דְּכַתִּיב וְנִבְרַכְוּ בְּךָ וְגו' וְכַתִּיב וְאַבְרָכְךָ מִבְּרַכִּיךָ.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה כְּשֶׁנִּמְצְאִים צְדִיקִים בְּעוֹלָם, מִתְעוֹרְרוֹת בְּרָכוֹת לְכֻלָּ
הָעוֹלָמוֹת. כִּיּוֹן שְׁבֹא אֲבָרְהָם, הִתְעוֹרְרוּ בְּרָכוֹת לְעוֹלָם, שְׁכַתּוּב
וְאַבְרָכְךָ וְהָיָה בְּרַכָּה. מַה זֶה וְהָיָה בְּרַכָּה? רְמֵז שְׁיִמְצְאוּ בְּגִלְלוּ בְּרָכוֹת
לְמַעְלָה וּמַטָּה, שְׁכַתּוּב וְנִבְרַכְוּ בְּךָ וְגו', וְכַתּוּב וְאַבְרָכְךָ מִבְּרַכִּיךָ.

אִתָּא יְצַחֵק אוֹדַע לְכֻלָּא דְּאִית דִּין וְאִית דִּיּוֹן לְעִילָא לְאַתְפָּרַעָא מִרְשִׁיעֵינָא,
וְאִיהוּ אֲתַעַר דִּינָא בְּעֲלָמָא בְּגִין דִּי דְחִלוֹן לִיָּה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כֹּל בְּנֵי
עֲלָמָא. אִתָּא יַעֲקֹב וְאֲתַעַר רַחֲמֵי בְּעֲלָמָא וְאֲשִׁלִּים מְהִימְנוּתָא בְּעֲלָמָא
כְּדָקָא חֲזִי.

בֹּא יְצַחֵק וְהוֹדִיעַ לְכֻלָּא שְׁיֵשׁ דִּין וְיֵשׁ דִּין לְמַעְלָה לְהַפְרַע מִן הֶרְשָׁעִים,
וְהוּא עוֹרֵר אֶת הַדִּין בְּעוֹלָם כִּדִּי שְׁיִירָאוּ מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כֹּל בְּנֵי

העולם. בא יעקב ועורר רחמים בעולם, והשלים את האמונה בעולם
כראוי.

ביומי דאברהם מה כתיב ומלכי צדק מלך שלם, דאתעטרת כרסיי
בדוכתיה, וכדין אשתכח מלך שלם בלא פגימו כלל. הוציא לחם ויין
דאפיק מזונין לעלמין פלהו כדקא חזי. הוציא לחם ויין דלא אתמנעו
ברכאן מפלהו עלמין. הוציא כמא דאת אמר, (בראשית א) תוצא הארץ
מדרגין דלעילא אפיק מזונין וברכאן לעלמין פלהו.

בימי אברהם מה כתוב? ומלכי צדק מלך שלם. שהתעטר הכסא
במקומו, ואז נמצא מלך שלם ללא פגם כלל. הוציא לחם ויין -
שהוציא מזונות וברכות לעולמות כלם כראוי. הוציא לחם ויין - שלא
ימנעו הברכות מכל העולמות. הוציא - כמו שנאמר תוצא הארץ,
מהדרגות שלמעלה מוציא מזונות וברכות לכל העולמות.

והוא כהן לאל עליון דאשתכח כלא בשלימו עלאה כדקא חזי. לאתחזאה
כמה דחייבא עבדי פגימו בעלמא ומנעי ברכאן. הכי נמי בגין זכאין אתגין
(אתחזיא) ברכאן לעלמא, ובגינייהו אתברכאן כל בני עלמא:

והוא כהן לאל עליון - שהכל נמצא בשלמות עליונה כראוי. להראות,
כמו שהרשעים עושים פגם בעולם ומונעים ברכות, כך גם בשביל
הצדיקים באות ברכות לעולם, ובגללם מתברכים כל בני העולם.

ויתן לו מעשר מכל. מאי מעשר מכל מאנוו ברכאן דנפקי מכל. בגין דאיהו
אתר דכל ברכאן דנחתי לעלמא מתמן נפקי. דבר אחר ויתן לו מעשר מכל.
קודשא בריך הוא יחב ליה מעשרא. ומאן איהו, דא דרגא דכל פתחין
דמהימנותא וברכאן דעלמא ביה קיימי ואיהו מעשר ואיהו חד מעשרה
ואיהו עשרה ממאה. מכאן ולהלאה עאל אברהם בקיומא דלעילא כדקא
חזי.

ויתן לו מעשר מכל, מה זה מעשר מכל? מאותם הברכות שיוצאות
מכל, משום שהוא המקום שכל הברכות שיוצאות לעולם יוצאות
משם. דבר אחר ויתן לו מעשר מכל - הקדוש ברוך הוא נתן לו מעשר,
ומה הוא? זו הדרגה שכל פתחי האמונה והברכות של העולם עומדות
בה, והיא מעשר, והיא אחת מעשרה, והיא עשרה ממאה. מכאן
והלאה נכנס אברהם בקיום שלמעלה כראוי.

אמר ליה רבי אלעזר שפיר קא אמרת. אמר ליה רבי אלעזר מאי עבידתך, אמר ליה קרינא דרדקי באתרי, השתא אתא רבי יוסי דכפר חנין למתא וסליקו לון מגבאי ואותבו לון לגביה. והווי יתבין לי כל בני מתא אגרא כההוא זמנא דדרדקי הווי גבאי. ואסתפלנא בנפשאי דלא אתחזי לי לאתהני מנייהו למגנא, ואגירנא גרמאי בהדי דהאי חכים. אמר רבי אלעזר ברכאון דאבא אצטריכו הכא.

אמר לו רבי אלעזר, יפה אמרת. אמר לו רבי אלעזר, מה מעשיך? אמר לו, מלמד תינוקות במקומי. פעת בא רבי יוסי מכפר חנין לעיר, וסלקו אותם מאצלי, והושיבו אותם אצלו. והיו נותנים לי כל בני העיר שכר כמו אותו הזמן שהתינוקות היו אצלי, והסתפלתי בעצמי שלא ראוי לי להנות מהם בחנם, והשפרתי עצמי עם החכם [ההוא] הזה. אמר רבי אלעזר, כאן צריך את הברכות של אבא.

דף פח ע"א

קמו. אתו קמיה דרבי שמעון (לבתר), והוה יתיב ולעי כל יומא קמיה דרבי שמעון. ויומא חד הוה עסיק בנטילת ידים קמיה. אמר כל מאן דלא נטיל ידוי כדקא יאות, אף על גב דאתענש לעילא אתענש לתתא, ומאי עונשיה לתתא, דגרים ליה לגרמיה מסכנותא. כמה דעונשיה כד, הכי הוא זכי מאן דנטיל ידוי כדקא יאות דגרים לגרמיה ברכאון דלעילא דשראון ברכאון על ידוי כדקא יאות, ואתברך בעותרא. (דף פח ע"א)

קמו, הלכו לפני רבי שמעון [אחר כד], והיה יושב ולומד כל יום לפני רבי שמעון. ויום אחד היה עסיק בנטילת ידים לפניו. אמר, כל מי שלא נוטל ידיו כראוי, אף על גב שנגענש למעלה - נגענש למטה. ומה ענשו למטה? שגורם לעצמו עני. כמו שענשו כד - כד זוכה מי שנוטל ידיו כראוי, שגורם לעצמו ברכות שלמעלה, ששורות הברכות על ידו כראוי ומתברך בעשר.

לבתר אקדים רבי שמעון חמא ליה דאנטל ידוי במיא ונטיל לון בשיעורא סגייא דמיין. אמר רבי שמעון מלא ידיו מברכותיך. וכך הוה, מההוא יומא ולהלאה אתעתר ואשכח סימא והוה לעי באורייתא ויהיב מזונא למסכני כל יומא, והוה חדי עמהון ומספר לון אנפין נהירין. קרא עליה רבי שמעון (ישעי מ"א) ואתה תגיל בני בקדוש וגו', (חסר)

אחר כך הקדים רבי שמעון, וראה אותו שנוטל ידיו במים, ונוטל ידיו בשעור רב של מים. אמר רבי שמעון, מלא ידיו מברכותיך. וכך היה. מאותו היום והלאה התעשר ומצא אוצר, והיה עוסק בתורה ונותן מזון לעניים כל יום, והיה שמת עמהם, ומסביר להם בפנים מאירות. קרא עליו רבי שמעון, (ישעיה מא) ואתה תגיל בהי בקדוש וגו'.

אחר הדברים האלה היה דבר יי אל אברם וגו'. רבי יהודה פתח (שיר השירים ז) אני לדודי ועלי תשוקתו. הא אוקמוה, אבל באתערוותא דלתתא אשתכח אתערוותא לעילא, דהא לא אתער לעילא עד דאתער לתתא. וברכאן דלעילא לא משתכחי אלא במה דאית ביה ממשא ולאן איהו ריקנא.

אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם וגו'. רבי יהודה פתח, (שיר ז) אני לדודי ועלי תשוקתו. הרי פרשוה, אבל בהתעוררות שלמטה תמצא ההתעוררות שלמעלה, שהרי אין מתעורר למעלה עד שמתעורר למטה, והברכות שלמעלה לא נמצאות אלא במה שיש בו ממש, ואינו ריקן.

מנלן מאשת עובדיהו דאמר לה אלישע (מלכים ב ד) הגידי לי מה יש לך בבית. דהא ברכאן דלעילא לא שריין על פתורא ריקנא ולא באתר ריקנא. מה כתיב ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוד שמן. מאי אסוד. אלא אמרה ליה שיעורא דהאי משחא לאו איהי אלא כדי משיחת אצבעא זעירא.

מנין לנו? מאשת עובדיהו שאמר לה אלישע (מלכים ב ד) הגידי לי מה יש לך בבית. שהרי הברכות שלמעלה אינן שורות על שלחן ריקן ולא במקום ריקן. מה כתוב? ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוד שמן. מה זה אסוד? אלא אמרה לו, השעור של השמן הזה אינו אלא כדי משיחת אצבע קטנה.

אמר לה נחמתני. דהא לא ידענא היאך ישרון ברכאן דלעילא בדוכתא ריקנא, אבל השתא דאית לך שמן, דא הוא אתר לאשתכחא ביה ברכאן. מנלן דכתיב, (תהלים קלג) כשמן הטוב וגו' וסיפיה מה כתיב, (תהלים קלג) כי שם צנה יי את הברכה חיים עד העולם. ובאתרא דא שראן ברכאן. (ואתמר).

אמר לה, נחמתני, שהרי לא ידעתי איך ישרו הברכות שלמעלה במקום ריק, אבל עכשו שיש לך שמן, זהו מקום שימצאו בו ברכות. מנין לנו? שכתוב (תהלים קלג) כשמן הטוב וגו'. ובסופו מה כתוב? (שם) כי שם צנה ה' את הברכה חיים עד העולם. ובמקום הזה שורות הברכות. [ונתבאר].

ואי תימא (תהלים קלג) כטל חרמון שירד על הררי ציון ולא כתיב שמן אלא טל. אלא איהו שמן ואיהו טל. ההוא טל איהו דאטיל קודשא בריה הוא ממשהא עלאה. דההוא שמן נפק לסטרא דימינא.

ואם תאמר, (שם) כטל חרמון שירד על הררי ציון, ולא כתוב שמן אלא טל? אלא הוא שמן והוא טל. אותו הטל הוא שהטיל הקדוש ברוך הוא מהשמן העליון. שאותו השמן יוצא לצד הימין.

תרין אנון יין ושמן. ואזלו לתרין סטרין. יין לסטר שמאלא שמן לסטר ימינא. ומסטרא דימינא נפקי ברכאן לעלמא ומתמן אתמשח מלכותא קדישא ובגין דשמן הנה אתתקון לתתא בקדמיתא, שמן אזדמן לעילא אריקו דברכאן.

שנים הם - יין ושמן, והלכו לשני צדדים - היין לצד שמאל, והשמן לצד ימין. ומצד הימין יוצאות ברכות לעולם, ומשם נמשחת המלכות הקדושה. ומשום שהשמן היה נתקן למטה בראשונה, השמן מזמן למעלה הרקת הברכות.

דף פח ע"ב

תא חזי, מאתערותא (דף פח ע"ב) דהאי שמן דלעילא קאי לארקא על דוד ושלמה לאתברך (על) בנוי. מנא לן דכתיב ויעמד השמן. כתיב הכא ויעמד. וכתיב התם (ישעיה יא) שורש ישי אשר עומד לגס עמים.

בא ראה, מההתעוררות של השמן הזה שלמעלה בא להריק על דוד ושלמה להתברך [על] בנו. מנין לנו? שכתוב ויעמד השמן. כתוב כאן ויעמד, וכתוב שם (ישעיה יא) שורש ישי אשר עומד לגס עמים.

תָּא חֲזִי, מְשַׁלְחָן דְּלַחֵם הַפְּנִים דְּבִרְכָאן נְפָקִין מִתַּמָּן וּמְזוּנָא לְעֵלְמָא, לָא
בְּעֵי לְאַשְׁתַּבְּחָא רִיקְנִיָּא אֶפְלוּ רַגְעָא חֲדָא, בְּגִין דְּלָא יִסְתַּלְקוּן בִּרְכָאן
מִתַּמָּן, אוּף הֵכִי לָא מְבָרְכִין עַל שְׁלַחַן רִיקְנִיָּא, דְּהָא בִּרְכָאן דְּלַעֲלֵילָא לָא
שְׂרִיין עַל שְׁלַחַן רִיקְנִיָּא.

בֹּא רְאֵה, מְשַׁלְחָן שֶׁל לֶחֶם הַפְּנִים, שְׂמֵשֵׁם יוֹצְאוֹת הַבְּרָכוֹת וּמְזוּן
לְעוֹלָם, לֹא צְרִיךְ שְׂיִמְצֵא רִיק אֶפְלוּ רַגַע אֶחָד, כִּי שֶׁלֹּא יִסְתַּלְקוּ מִשֵּׁם
הַבְּרָכוֹת. אִף כִּד לֹא מְבָרְכִים עַל שְׁלַחַן רִיק, שֶׁהֲרִי הַבְּרָכוֹת שְׂלַמְעֵלָה
אֵין שׁוֹרוֹת עַל שְׁלַחַן רִיק.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב אֲנִי לְדוּדֵי וְעָלֵי תְּשׁוּקָתוֹ, אֲנִי לְדוּדֵי בְּקַדְמֵיתָא וּלְבַתֵּר
וְעָלֵי תְּשׁוּקָתוֹ. אֲנִי לְדוּדֵי לְאַתְּקָנָא לִיהַ דְּיוֹכְתָא בְּקַדְמֵיתָא. וּלְבַתֵּר וְעָלֵי
תְּשׁוּקָתוֹ. דְּבַר אַחַר אֲנִי לְדוּדֵי. דְּהָא תַּנִּינָן שְׂכִינְתָא לָא אֲשַׁתְּכַחַת עִמָּהוּן
דְּחַיִּיבֵיָּא, כִּיּוֹן דְּאֵתֵי בְּרַ נֶשׁ לְאַתְּדַכָּא וּלְמִקְרַב גְּבִי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
כְּדִין שְׂכִינְתָא שְׂרִיָּא עָלֵיהּ. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב אֲנִי לְדוּדֵי בְּקַדְמֵיתָא, וְעָלֵי
תְּשׁוּקָתוֹ לְבַתֵּר. אֵתֵי בְּרַ נֶשׁ לְאַתְּדַכָּא מִדְּכַאִין לִיהַ.

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב, אֲנִי לְדוּדֵי וְעָלֵי תְּשׁוּקָתוֹ. אֲנִי לְדוּדֵי בִּתְחִלָּה, וְאַחַר
כִּד וְעָלֵי תְּשׁוּקָתוֹ. אֲנִי לְדוּדֵי לְתַקְוָן לוֹ מְקוֹם בִּתְחִלָּה, וְאַחַר כִּד וְעָלֵי
תְּשׁוּקָתוֹ. דְּבַר אַחַר אֲנִי לְדוּדֵי, שֶׁהֲרִי שְׂנִינּוּ שְׂשִׁכְיָנָה לֹא נִמְצְאוֹת עִם
הַרְשָׁעִים. כִּיּוֹן שֶׁבֶּא הָאָדָם לְהַטְהֵר וּלְהַתְקַרֵּב לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אִז
הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה עָלָיו. זֶהוּ שְׂכִינְתוֹ אֲנִי לְדוּדֵי - בִּתְחִלָּה, וְעָלֵי תְּשׁוּקָתוֹ
- לְאַחַר מִכּוֹן. בֶּא הָאָדָם לְהַטְהֵר - מִטְהָרִים אוֹתוֹ.

תָּא חֲזִי, אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דְּרַדְף אַבְרָהָם בְּתַר אֱלִין מַלְכִין וְקַטִּיל לוֹן
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָוָה אַבְרָהָם תּוֹהָא, אָמַר דִּילְמָא חַס וְשְׁלוֹם גְּרַעְנָא
הָהוּא אַגְרָא דְּהוּינָא אַחְדָּר בְּנֵי נֶשָׂא לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאַחִידְנָא בְּהוּ
לְקַרְבָּא לוֹן לְגַבֵּיהּ וְהַשְׁתָּא אַתְּקַטִּילוּ בְּנֵי נֶשָׂא עַל יָדֵי. מִיָּד אָמַר לִיהַ
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַל תִּירָא אַבְרָם אֲנִי מְגוֹן לָךְ שְׂכַרְךָ הַרְבֵּה וְגו'. אַגְרָא
קַבִּילַת עָלֵיהּ, דְּהָא כְּלָהוּ לֹא יִזְכוּן לְעֵלְמִין.

בֹּא רְאֵה, אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שְׂאַבְרָהָם רַדְף אַחַר הַמְּלָכִים הַלְלוּ
וְהָרַג אוֹתָם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הָיָה אַבְרָהָם תּוֹהָה. אָמַר, אוּלַי חַס
וְחִלִּילָה גְּרַעְתִּי אוֹתוֹ הַשְׂכָּר שֶׁהֵיטִי מַחְזִיר בְּנֵי אָדָם אֶל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא, וְאַחֲזֵתִי בְּהֵם לְקַרְבַּן אוֹתָם אֱלִין, וְכַעַת נְהַרְגוּ אֲנָשִׁים עַל יָדֵי. מִיָּד

אמר לו הקדוש ברוך הוא, אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד וגוי. שְׂכָר קִבְלָתָ עֲלֵיהֶם, שְׁהָרִי כֹלָם לֹא יִזְכּוּ לְעוֹלָמִים.

דף פט ע"א

היה דבר יי אל אברם במחזה לאמר, מאי במחזה, אלא בההוא חיזו דרגא דכל דיוקניו אתחזין ביה. אמר רבי שמעון תא חזי, עד לא אתגזר אברהם הנה חד דרגא מליל עמיה, ומאן איהו דא מחזה דכתיב, (במדבר כד) מחזה שדי יחזה. כיון דאתגזר הווי כלהו דרגין שראן על האי דרגא, וכדין מליל עמיה הדיא הוא דכתיב, (שמות ו) וארא (דף פט ע"א) אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ועד לא אתגזר לא הווי אנון דרגין שראן עלוי למלא.

היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר, מה זה במחזה? אלא באותו המראה, הדרגה שכל הדמיות נראות בה. אמר רבי שמעון, בא ראה, טרם שנמול אברהם, היתה דרגה אחת מדברת עמו, ומי המחזה הזה? שכתוב (במדבר כד) מחזה שדי יחזה. כיון שנמול, היו כל הדרגות שורות על הדרגה הזו, ואז דבר עמו. זהו שכתוב (שמות ו) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי. וטרם שנמול, לא היו אותן הדרגות שורות עליו לדבר.

ואי תימא דהא בקדמיתא כתיב וירא יי אל אברם וכתוב ויסע אברם הלוד ונסוע הנגבה וכתוב ויבן שם מזבח הא הקא אנון דרגין עלאין. והשתא אמרן דעד לא אתגזר לא הווי אנון דרגין עלאין שראן על האי דרגא למלא עמיה.

ואם תאמר שהנה בתחלה כתוב וירא ה' אל אברם, וכתוב ויסע אברם הלוד ונסוע הנגבה, וכתוב ויבן שם מזבח. הנה פאן אותן הדרגות העליונות. וכעת אומרים, שטרם שנמול לא היה אותן הדרגות העליונות שורות על הדרגה הזו לדבר עמו?

תא חזי, בקדמיתא יתב קודשא בריך הוא חכמה לאברהם למנדע חכמה לאתדבקה ביה וידע רזא דמהימנותא, אבל למלא עמיה לא הנה אלא האי דרגא תתאה בלחודוי, כיון דאתגזר, כלהו דרגין עלאין הווי שראן על האי דרגא תתאה בגין למלא עמיה, וכדין אסתלק אברהם בכלא כמה דאתמר.

בא ראה, בתחלה נתן הקדוש ברוך הוא חכמה לאברהם לדעת את החכמה להדבק בו, וידע את סוד האמונה, אבל לדבר עמו לא היתה אלא הדרגה התחתונה הזו לבדה. כיון שנמול, כל הדרגות העליונות היו שורות על הדרגה הזו התחתונה כדי לדבר עמו, ואז התעלה אברהם בכל, כמו שנתבאר.

תא חזי, עד לא אתגזר בר נש לא אתאחיד בשמא דקודשא בריך הוא, כיון דאתגזר עאל בשמיה ואתאחיד ביה. ואי תימא אברהם דאתאחיד ביה עד לא אתגזר. הכי הוה דאתאחיד ביה ולא פדקא יאות, דהא מגו רחימותא עלאה דרחים ליה קודשא בריך הוא קריב ליה. לבתר פקיד ליה דיתגזר ואתיהיב ליה ברית. קשורא, דכלהו דרגין עלאין. ברית קשורא לאתקשרא כלא כחדא לאכללא דא בדא, ברית קשורא דכלא אתקשר ביה. ובגין כך אברהם עד לא אתגזר. מלוי לא הוה עמיה אלא במחזה כמה דאתמר.

בא ראה, טרם שנמול האדם, לא נאחו בשמו של הקדוש ברוך הוא. כיון שנמול, נכנס בשמו ונאחו בו. ואם תאמר, אברהם שנאחו בו טרם שנמול? כך היה, שנאחו בו ולא פראוי, שהרי מתוך האהבה העליונה שאהב אותו הקדוש ברוך הוא קרב אותו, אחר כך צוה אותו שימול ונתנה לו הברית, הקשר של כל הדרגות העליונות. הברית - הקשר לקשר הפל יחד להכליל זה עם זה. הברית - הקשר שהכל נקשר בו. ומשום כך, טרם שנמול אברהם, דבורו לא היה עמו אלא במחזה, כמו שנתבאר.

תא חזי, בשעתא דברא קודשא בריך הוא עלמא לא אתברי אלא על ברית כמא דאת אמר ברי"א שי"ת ברא אלהים, והיינו (ד"א ל"ג ברית) דעל ברית קיים קודשא בריך הוא עלמא, וכתוב, (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. דהא ברית קשורא איהו דיומא ולילה לא מתפרשאן.

בא ראה, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, לא נברא אלא על הברית, כמו שנאמר ברי"א שי"ת, ברא אלהים. והיינו [ברית] שעל הברית קיים הקדוש ברוך הוא את העולם, וכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. שהרי הברית היא הקשר שהיום והלילה לא נפרדים.

אמר רבי אלעזר כד ברא קודשא בריה הוא עלמא על תנאי הוה, דכד ייתון ישראל אם יקבלון אורייתא יאות. ואם לאו הרי אנא אהדר לכו לתהו ובהו. ועלמא לא אתקיים עד דקיימו ישראל על טורא דסיני וקבילו אורייתא וכדון אתקיים עלמא.

אמר רבי אלעזר, כשבברא הקדוש ברוך הוא את העולם, על תנאי היה: שכאשר יבאו ישראל, אם יקבלו את התורה - יפה, ואם לא - הריני מחזירכם לתהו ובהו. והעולם לא התקיים עד שעמדו ישראל על הר סיני וקבלו תורה, ואז התקיים העולם.

ומההוא יומא ולהלאה קודשא בריה הוא ברי עלמין. ומאן אנון, זויגין דבני נשא. דהא מההוא זמנא קודשא בריה הוא מזוג זויגין ואומר בת פלוני לפלוני. ואלין אנון עלמין דהוא ברי. תא חזי, אנכי מגן לך. אנכי דא הוא דרגא קדמאה דאתאחיד ביה בקדמיתא:

ומאותו היום והלאה, הקדוש ברוך הוא בורא עולמות, ומי הם? זויגי בני האדם. שהרי מאותו הזמן הקדוש ברוך הוא מזוג זויגים ואומר: בת פלוני לפלוני. ואלו הם העולמות שהוא בורא. בא ראה, אנכי מגן לך, אנכי - זו היא הדרך הראשונה שנאחז בה בתחלה.

סתרי תורה אחר הדברים האלה וגו'. אלין פתגמי אורייתא, דכתביב, (דברים ה) את הדברים האלה דבר יי אל כל קהלכם. מה להלן פתגמי אורייתא, אוף הכא פתגמי אורייתא. בתי דאשתדל בר נש בהאי עלמא בדברים האלה, קודשא בריה הוא מבשר ליה ואקדים לה לנשמתא שלם (בשורות טובות), הדא הוא דכתביב אל תירא אברם אנכי מגן לך. מכל זיינין בישין דגיהנם.

אחר הדברים האלה וגו' - אלו דברי תורה, שכתוב (דברים ה) את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם. מה להלן דברי תורה - אף כאן דברי תורה. אחר שהשתדל אדם בעולם הזה בדברים האלה, הקדוש ברוך הוא מבשר לו ומקדים לנשמה שלום [בשורות טובות], זהו שכתוב אל תירא אברם אנכי מגן לך, מכל המינים הרעים של הגיהנם.

שכר הרבה מאד בגין דכל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא זכי ואחסין רותא אחסנתא בעלמא דאתי כמה דכתביב (משלי ח) להנחיל אוהבי יש. מאי ייש (דא ייש מאין תלת עשר נהרי דאפרסמונא דכיא (מכילן) דיהבי ליה אחסנתא עלאה בעלמא דאתי) (נייא דא עלמא דאתי). ואוצרוותיהם אמלא, בהאי עלמא מעותרא ומכל טיבו דעלמא.

שְׂכַרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד, מְשׁוּם שֶׁכֹּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, זֹכֶה וְנוֹחַל יְרֵשֶׁת נִחְלָה בְּעוֹלָם הַבָּא, כְּפֶתוּב (משלי ח) לְהִנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ. מַה זֶה יִישׁ? זֶה יִישׁ מֵאִין שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה נְהוֹרֹת אֶפְרַסְמוֹן טַהוֹר [מִדּוֹת] שְׁנוֹתָיִם לֹא יִרְשֶׁה עֲלֵינוּהָ בְּעוֹלָם הַבָּא [נִיּוּא: זֶה הָעוֹלָם הַבָּא]. וְאַצְרֵתֵיהֶם אִמְלֵא - בְּעוֹלָם הַזֶּה, מֵעֶשֶׂר וְכָל טוֹב שֶׁל הָעוֹלָם.].

מֵאֵן דְּאָזִיל לְיִמְיָא זְכִי לְעֵלְמָא דְאַתִּי, וּמֵאֵן דְּאָזִיל לְשִׁמְאֵלָא הָא עוֹתְרָא בְּעֵלְמָא דִּין, (דאית שמאלא קדישא ואית שמאלא מסאבא, ודא הוא דאמרינן מאן דמתעסק באורייתא יהבי ליה ארץ ימים בעלמא דאתי, ויהבי ליה עשר וכבוד בעלמא דין שנאמר (משלי ג) ארץ ימים בימינה וגו', ומאן דיתרעי דיתהני גופא בעלמא דין ולא אתעסק באורייתא ובעובדין טבין, יהבי ליה עותרא בעלמא דין מסטרא דשמאלא מסטרא דיצר הרע, ובעותרא דא עביד ביש ירית גיהנם. ואי תימא וכי לא אית בעלמא דין עותרא מסטרא דקדושה, אין, דכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעשר, ודא הוא עותרא טבא דמסטרא דקדושה).

מי שהולך לימין - זוכה לעולם הבא, ומי שהולך לשמאל - הנה עשר בעולם הזה [נשיש שמאל קדוש ויש שמאל טמא, וזה הוא שאמרנו, מי שמתעסק בתורה, נותנים לו ארץ ימים בעולם הבא ונותנים לו עשר וכבוד בעולם הזה, שנאמר (משלי ג) ארץ ימים בימינה וגו', ומי שירצה שיהנה הגוף בעולם הזה ולא מתעסק בתורה ובמעשים טובים, נותנים לו עשר בעולם הזה מצד השמאל, מצד היצר הרע, ובעשר הזה עושה רע ויורש גיהנם, ואם תאמר, וכי אין בעולם הזה עשר מצד הקדשה? כן, שכל המקיים את התורה מעני, סופו לקיימה מעשר, וזהו עשר טוב שמצד הקדשה].

רְבִי אֲבָא פָּד אָתָּא מִהֶתֶם, הֵן מְכָרִיז מֵאֵן בְּעִי עוֹתְרָא וּמֵאֵן בְּעִי אוֹרְכָא דְחִי בְּעֵלְמָא דְאַתִּי יִיתִי וְיִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרֵייתָא. הוּוּ מִתְּפַנְשִׁין כּוּלֵי עֵלְמָא לְגַבִּיָּה. רְנוּק חַד הֵן בְּשִׁיבְבוּתֵיהָ. יוֹמָא חַד אָתָּא לְגַבִּיָּה, אָמַר לִיה רְבִי בְּעֵינָא לְמַלְעֵי בְּאוֹרֵייתָא כְּדִי שְׂיִהִיָּה לִי עוֹתְרָא. אָמַר לִיה הָא וְדָאִי. אָמַר לִיה מַה שְּׂמַךְ. אָמַר לִיה דְּאָזִיל לְיִמְיָא זְכִי לְעֵלְמָא דְאַתִּי, וּמֵאֵן דְּאָזִיל לְשִׁמְאֵלָא הָא עוֹתְרָא בְּעֵלְמָא דִּין, (דאית שמאלא קדישא ואית שמאלא מסאבא, ודא הוא דאמרינן מאן דמתעסק באורייתא יהבי ליה ארץ ימים בעלמא דאתי, ויהבי ליה עשר וכבוד בעלמא דין שנאמר (משלי ג) ארץ ימים בימינה וגו', ומאן דיתרעי דיתהני גופא בעלמא דין ולא אתעסק באורייתא ובעובדין טבין, יהבי ליה עותרא בעלמא דין מסטרא דשמאלא מסטרא דיצר הרע, ובעותרא דא עביד ביש ירית גיהנם. ואי תימא וכי לא אית בעלמא דין עותרא מסטרא דקדושה, אין, דכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעשר, ודא הוא עותרא טבא דמסטרא דקדושה).

רְבִי אֲבָא פָּד אָתָּא מִהֶתֶם, הֵן מְכָרִיז מֵאֵן בְּעִי עוֹתְרָא וּמֵאֵן בְּעִי אוֹרְכָא דְחִי בְּעֵלְמָא דְאַתִּי יִיתִי וְיִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרֵייתָא. הוּוּ מִתְּפַנְשִׁין כּוּלֵי עֵלְמָא לְגַבִּיָּה. רְנוּק חַד הֵן בְּשִׁיבְבוּתֵיהָ. יוֹמָא חַד אָתָּא לְגַבִּיָּה, אָמַר לִיה רְבִי בְּעֵינָא לְמַלְעֵי בְּאוֹרֵייתָא כְּדִי שְׂיִהִיָּה לִי עוֹתְרָא. אָמַר לִיה הָא וְדָאִי. אָמַר לִיה מַה שְּׂמַךְ. אָמַר לִיה יוֹסִי. אָמַר לוֹן לְתַלְמִידוּי דִּיקְרוֹן לִיה רְבִי יוֹסִי מֵאֵרִי דְּעוֹתְרָא וּיקְרָא. יְתִיב וְאַתְּעֵסֵק בְּאוֹרֵייתָא.

כשבא משם רבי אבא, היה מכריז: מי רוצה עשר ומי רוצה ארץ חיים בעולם הבא, יבא וישתדל בתורה. היו מתכנסים אליו כל העולם. היה רוק אחד בשכונתו. יום אחד בא אליו. אמר לו: רבי, אני רוצה לעסק בתורה כדי שיהיה לי עשר. אמר לו: הנה ודאי. אמר לו: מה שמך? אמר לו: יוסי. אמר לתלמידיו שיקראו לו רבי יוסי בעל העשר והכבוד. ישב והתעסק בתורה.

לְיוֹמִין הֵן קָאִים קַמִּיהָ, אָמַר לִיה רְבִי אֵן הוּוּ עוֹתְרָא. אָמַר שְׂמַע מִינָהּ דְּלֵא לְשֵׁם שְׂמִים קָא עֲבִיד, וְעָאֵל לְאֲדָרְיָה, שְׂמַע חַד קָלָא דְּהֵן אָמַר לָא תַעֲנִישִׁיהָ (תוב לגביה) דְּגַבְרָא רְבָא לִיהוּי. תְּב לְגַבִּיָּה, אָמַר לִיה תִּיב בְּרִי תִיב וְאָנָּא יְהִיבָנָא לָךְ עוֹתְרָא.

לימים היה עומד לפניו. אמר לו: רבי, איפה העשר? אמר: נשמע מזה שלא עשה לשם שמים. נכנס לחדרו, שמע קול אחד שהיה אומר: אל תעניש אותו [שוב אליו], שיהיה איש גדול. שב אליו. אמר לו: שב, בני, שב, ואני נותן לך עשר.

אֲדַהְכִי אֶתְּא גַבְרָא חַד וּמֵאֲנָא דְּפִז בִּידֵיהּ, אֶפְקִיָּה וּנְפַל נְהוֹרָא בְּבֵיתָא. אָמַר לִיה רַבִּי בְּעֵינָא לְמִזְכֵּי בְּאוֹרֵייתָא וְאֲנָא לֹא זָכִינָא, וּבְעֵינָא מֵאֵן דִּישְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא בְּגִינִי. דְּהָא אֵית לִי עוֹתְרָא סְגִי דְקָא שְׂבַק לִי אַבָּא, דְּכַד יְתִיב עַל פְּתוּרִיָּה הָוָה מְסַדֵּר עָלֵיהּ תְּלִיסַר פְּסִי מְאֲלִין. וּבְעֵינָא לְמִזְכֵּי בְּאוֹרֵייתָא וְאֲנָא יְהִיבְנָא עוֹתְרָא. אָמַר לִיה לְהַהוּא רְוּוּק תְּשַׁתְּדַל בְּאוֹרֵייתָא וְדָא יְהִיב לָךְ עוֹתְרָא, יְהִיב לִיה הַהוּא פְּסָא דְּפִז. קָרָא עָלֵיהּ רַבִּי אַבָּא (אִיּוּב כח) לֹא יַעֲרַכְנָה זָהָב וְזָכוּכִית וְתַמּוּרְתָּהּ כְּלִי פִז. יְתִיב וְלַעָא בְּאוֹרֵייתָא וְהַהוּא בְּר נֶשׁ הָוָה יְהִיב לִיה עוֹתְרָא. לְיוֹמִין עָאל חֲמִידוּ דְּאוֹרֵייתָא בְּמַעוּי. יוֹמָא חַד הָוָה יְתִיב וְהָוָה בְּכִי. אֶשְׁפַּחִיה רַבִּיָּה דְּהָוָה בְּכִי, אָמַר לִיה עַל מָה קָא בְּכִית. אָמַר לִיה וּמָה מְנַחְנָא חִיִּי דְּעַלְמָא דְּאַתִּי בְּגִין הָאִי, לֹא בְּעֵינָא אֶלְא לְמִזְכֵּי לְגַבְאִי. אָמַר הִשְׁתָּא שְׁמַע מִינָה דְּהָא לְשֵׁם שְׁמַיִם קָא עֲבִיד.

בינתיים בא איש אחד וכלי של פז בידו. הוציא אותו ונפל אור בבית. אמר לו: רבי, אני רוצה לזכות בתורה ואני לא זוכית, ורוצה מי שישתדל בתורה בשבילי, שהרי יש לי עשר רב שהשאיר לי אבי, שכאשר ישב על שלחנו היה מסדר עליו שלשה עשר כוסות מאלו, ואני רוצה לזכות בתורה ואני נותן עשר. אמר לאותו הרוק: תשתדל בתורה, וזה נותן לך עשר. נתן לו אותו הכוס של הפז. קרא עליו רבי אבא: (איוב כח) לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז. ישב ולמד בתורה, והאדם ההוא היה נותן לו עשר. לימים נכנסה חמדת התורה למעיו. יום אחד היה יושב והיה בוכה. מצא אותו רבו שהיה בוכה. אמר לו: על מה אתה בוכה? אמר לו: ומה אני מניח את חיי העולם הבא בשביל זה? איני רוצה אלא לזכות אצלי. אמר: עכשו מזה נשמע שהנה עשה לשם שמים.

קָרָא לִיה לְהַהוּא גַבְרָא, אָמַר לִיה טוֹל עוֹתְרָךְ וְהִיב לִיה לְיִתְמֵי וְלְמַסְכֵּנִי, וְאֲנָא יְהִיבְנָא לָךְ חוּלְק יִתִּיר בְּאוֹרֵייתָא בְּכָל מָה דְּאֲנִן לַעָאן. אֶהְדַּר לִיה רַבִּי יוֹסִי הַהוּא פְּסָא דְּפִז, וְעַד יוֹמָא לֹא אֶעֱדִי שְׁמִיָּה, וּמִן בְּנוֹי בְּן פְּזִי, וְהֵינֵנוּ רַבִּי יוֹסִי בְּן פְּזִי, וְזָכָה לְכַמָּה אוֹרֵייתָא הוּא וּבְנוֹי (בְּגִין דְּלַעָא בְּאוֹרֵייתָא). דְּלִית לָךְ אֲגַר טַב בְּעַלְמָא כְּמֵאֵן דְּלַעֲגִי בְּאוֹרֵייתָא וּמְקִימָה:

קָרָא לְאוֹתוֹ הָאִישׁ, אָמַר לוֹ: טַל אֶת עֶשְׂרְךָ וְתֵן אוֹתוֹ לִיתוּמִים וְעֲנִיִּים, וְאֲנִי נוֹתֵן לָךְ חֶלֶק יִתֵּר בְּתוֹרָה בְּכָל מָה שְׂאֲנִי לוֹמֵד. הֲחִזִּיר לוֹ רַבִּי יוֹסִי אוֹתוֹ הַפּוֹסֵשׁ לְפִז, וְעַד הַיּוֹם לֹא סָר שְׁמוֹ, וּמְבַנְיוּ בְּן פְּזִי, וְהֵינֵנוּ רַבִּי יוֹסִי בְּן פְּזִי, וְזָכָה לְכַמָּה תוֹרָה הוּא וּבְנָיו (מִשּׁוֹם שְׁלַמַּד תוֹרָה). שְׂאִין לָךְ שְׂכָר טוֹב בְּעוֹלָם כְּמִי שְׁלוֹמֵד תוֹרָה וּמְקַיֵּם אוֹתָהּ.

אחר הדברים האלה היה דבר יי אֶל אַבְרָם בְּמַחְזָה לְאִמֵּר וְגו', בְּכָל אֶתֶר דְּכִתִּיב בְּאוֹרֵייתָא בְּמַחְזָה דָּא שְׂמָא דְּאַתְגְּלִי לְאַבְרָהָם, וּמֵאֵן אִיהוּ, שְׂדִי, שְׂנַאֲמַר (שְׁמוֹת ו) וְאַרְאָ אֶל אַבְרָהָם אֶל יֶצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדִי. כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר, (בְּמַדְבָּר כד) אֶשְׂר מַחְזָה שְׂדִי יַחְזָה. וְדָא אִיהוּ חִיזוּ דְּכָל חֲזוּוֹן עֲלָאִין אֶתְחַזְיִין מְגוּיָה, כְּהָאִי מְרָאָה דְּכָל דִּיּוֹקְנִין אֶתְחַזְיִין בֵּיהּ וְכֹלְא חַד. מְרָאָה מַחְזָה חַד הוּא, דָּא תְּרַגּוּם וְדָא לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ.

אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר וגו'. בכל מקום שכתוב בתורה במחזה, זה השם שהתגלה לאבות, ומי הוא? שדי"י, שנאמר (שמות ו) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, כמו שנאמר (במדבר כד) אשר מחזה שדי יחזה. וזה המראה שכל המראות העליונות נראים מתוכו. כמו המראה הזה שכל הדמיות נראות בו והכל אחד. מראה ומחזה הוא אחד. זה תרגום וזה לשון הקדוש.

אמר רבי יוסי סגיאין אנון באורייתא, ועל דא הנה ליה רשו לאונקלוס לתרגם בהוא לישנא דגלי קודשא בריה הוא באורייתא. ולישנא דא סתים איהו מגו מלאכי עלאה, במחזה (דהא) דהנה סתים ממלאכי עלאי דלא ידעי דא פד ממליל ביה באברהם. מאי טעמא, בגין דאברהם לא הנה מהול והנה ערל סתים בשרא. ובגין כך הנה סתים מנייהו בלשון תרגום. כגוןא דא בלעם דכתוב אשר מחזה שדי יחזה, יחזה. סתים הנה מלה מגו מלאכי השרת בגין דלא יהא לון פטרא דקודשא בריה הוא ממלל בהוא ערל מסאבא (עד ב, עה ב) דהא מלאכי קדישי לאו (יקרו) נזקקין בלשון תרגום.

אמר רבי יוסי, רבים הם בתורה, ועל כן היתה רשות לאונקלוס לתרגם באותה הלשון שגלה הקדוש ברוח הוא בתורה, והלשון הזו היא נסתרת מהמלאכים העליונים. במחזה, [שהנה] שהיה נסתר מהמלאכים העליונים שאינם יודעים בזה כשמדבר עם אברהם. מה הטעם? משום שאברהם לא היה מהול, והיה ערל סתים בשר, ומשום כך היה מסתיר מהם בלשון תרגום. כמו כן בבלעם, שכתוב אשר מחזה שדי יחזה. יחזה, נסתר היה הדבר מתוך מלאכי השרת כדי שלא יהיה להם פתחון פה שהקדוש ברוח הוא מדבר עם אותו הערל הטמא, שהרי המלאכים הקדושים אינם [קוראים] נזקקים ללשון תרגום.

אי תימא דלא ידעי, והא גבריאל אוליו ליוסף עי' לשון, ותרגום חד מעי' לשון הוא, אלא מנדע ידעי אבל לא נזקקין תנו, דלא חיישי ולא משגיחין עליה דהא מאיס איהו קמיהו מכל שאר לשון. ואי תימא הואיל ומאוס איהו ממלאכי עלאי, אמאי תרגם אונקלוס אורייתא בהאי לשון, ויונתן בן עוזיאל המקרא. אלא מאוס הוא קמיהו והכי אצטרף, דלית קנאה למלאכי עלאי בהדייהו דישראל (אלא אורייתא, ואלמלא הוו ידעי שבחי דאורייתא הוה להו קנאה בהדייהו דישראל) ותיר, ועל דא תרגום תורה ומקרא כך, ולא מאוס איהו דהא בכמה דוכתי כתב קודשא בריה הוא באורייתא הכי.

אם תאמר שלא יודעים - והרי גבריאל למד את יוסף שבעים לשון, והתרגום הוא אחד משבעים לשון? אלא ידוע יודעים, אבל שנינו שלא נזקקים, שאין חוששים ואין מתבוננים עליו, שהרי הוא מאוס לפניהם מכל שאר הלשונות. ואם תאמר, שהואיל והוא מאוס מן המלאכים העליונים, למה תרגם אונקלוס את התורה בלשון הזו, ויונתן בן עוזיאל את המקרא? אלא מאוס הוא לפניהם, וכך צריך! שאין קנאה למלאכים העליונים עם ישראל יותר, ועל כן תרגום תורה ומקרא כך, ואינו מאוס, שהרי בכמה מקומות כתב הקדוש ברוח הוא בתורה כך.

ובגין כך סתים איהו מגו מלאכי עלאי קדישי. ועל דא אתגלי ביה באברהם באורח סתים דלא ישגחון ביה מלאכין קדישין ולא יהא לון פטרא, דקודשא בריה הוא אתגלי על בר נש ערל. אימתי אתגלי ליה באתגליא דמלאכי עלאי, פד יהיב ליה ברית קיימא קדישא דכתוב וידבר אתו אלהים לאמר, אלהים שמא דקודשא ולא כתיב במחזה. שמא באתגלייא.

ומשום כך הוא נסתר מתוך המלאכים העליונים הקדושים. ועל כן התגלה לאברהם בדרך נסתר, שלא ישגו בו המלאכים הקדושים, ולא יהיה להם פתחון פה שהקדוש ברוך הוא התגלה על איש ערל. מתי התגלה לו בהתגלות של מלאכים עליונים? כאשר נתן לו ברית קיום הקדש, שפתוב וידבר אתו אלהים לאמר. אלהים - השם של הקדש, ולא כתוב במחזה השם בהתגלות.

לאמר מאי לאמר, לאמר ולאכרזא בכל לשון דלא תהא באתפסיא, לאו בלישנא אחרא, אלא בלישנא דכלא משתעין בה דיכלי למימר דא לדא ולא יכלי לקטרנא ולמימר פטרא, ועל דא וידבר אתו אלהים לאמר. אלהים ולא מחזה. בגין דהוה מעייל ליה בברית קיימא קדישא וקריב ליה לגביה.

לאמר, מה זה לאמר? לאמר ולהכריז בכל לשון שלא תהיה במכסה, לא בלשון אחרת, אלא בלשון שכלם מדברים בה, שיכולים לומר זה לזה ולא יכולים לקטרג ולומר פתחון פה, ועל כן וידבר אתו אלהים לאמר. אלהים ולא מחזה, משום שהיה מכניס אותו לברית קיום הקדש וקרב אותו אליו.

רבי יהודה אמר בגין כך את ה' לא אתייהב ליה עד דאתגזר, מאי טעמא דאיהי ממש ברית אקרי. ועל דא כיון דעאל בברית פדין אתייהיבת ליה את ה"א. דכתיב אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים ולא יקרא עוד שמך אברם וגו':

רבי יהודה אמר, משום כך ה"א לא נתנה לו עד שנמול. מה הטעם? שהיא ממש נקראת ברית. ועל כן, כיון שנכנס בברית, אז נתנה לו האות ה"א, שפתוב אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים ולא יקרא עוד שמך אברם וגו'.

אחר הדברים האלה. רבי חייה הוה אזיל למחמי לרבי אלעזר, פגע ביה רבי חגאי, אמר ליה האי ארחא דמתקנא קמיה דמר לאן איהו אזיל, אמר ליה למחמי לרבי אלעזר, אמר ליה ואנא נמי אזיל בהדך, אמר ליה אי תיכול למסבר סברא למאי דתשמע זיל ואי לאו טוב אבתרך, אמר ליה לא ליחוש מר להאי, דהא אנא שמענא כמה רזי דאורייתא ויכולנא למייקם בהו. פתח רבי חגאי ואמר, מאי דכתיב, (במדבר כח) את קרבני לחמי לאשי (דף פט ע"ב) וגו'. את קרבני דא קרבן בשרא דאתקרב לכפרא דמא על דמא בשרא על בשרא, בגין דכל קרבניו לאו מתקרבין אלא על בשרא לכפרא על בשרא. והכי שמענא אי בר נש חטא בהמה מה חטאת, דקודשא בריה הוא אמר (ויקרא א) אדם כי יקריב מכם קרבן וגו'. אמאי, אלא קודשא בריה הוא עביד רוח בני נשא ורוח הבהמה, ואפריש דא מן דא. ובגין כך (קחלת ג) רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה וגו' ודאי מתפרש דא מן דא. עד לא חטא אדם מה כתיב, (בראשית א) ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע וגו' וכתיב לכם יהיה לאכלה ולא נתיר. כיון דחטא ויצר הרע אשתאיב בגופא דיליה, ובכל אנון תולדין עבד בהו דינא. ולבתר אתא נח וחמא דהא גופא אתבני מאתרא דיצר הרע, אקריב קרבן כמה דאקריב אדם, מה כתיב, (בראשית ח) וירח ?? את ריח הניחח וגו'. (וכתיב) כי יצר לב האדם רע מנעוריו. אמר קודשא בריה הוא מכאן ולהלאה הואיל וגופא אשתאיב מההוא יצר הרע, יתענג גופא כמה דאתחזי ליה ייכול בשרא. פיירק עשב נתתי לכם את כל. פד אכיל בשרא. מההוא בשרא אתענג בשרא דיליה ואתערב דא בדא ואתרבי גופא מניה, ומההוא ענג גופא חטא בכמה חטאין. אמר קודשא בריה הוא כפרא על גופא בשרא. בשרא אכיל ובשרא אתרבי מיניה וביה חטא. בגין כך לכפרא על גופיה בשרא. ובשרא

דְּאָכִיל בִּשְׂרָא עֲבִיד דְּמָא לְגוּפָא (בגין כך דמא דאשתאר מההוא בשרא דאכיל בשרא עבד דמא לגופא) בְּגִין
כְּדָּ דְּמָא דְּאֶשְׁתָּאָר מֵהֵהוּא בִּשְׂרָא לְבַר אֶתְעַתֵּד לְכַפְּרָא עַל דְּמָא דְּאֶתְעַבִּיד מֵהֵהוּא בִּשְׂרָא
דִּילִיָּה דְּכִתִּיב, (ויקרא יז) כִּי הִדָּם הוּא בִּנְפֹשׁ יִכְפֹּר.

אחר הדברים האלה. רבי חייא היה הולך לראות את רבי אלעזר. פגש אותו רבי חגאי. אמר לו, הדרך זהו שמתקנת לפני מר, לאן הולכת היא? אמר לו, לראות את רבי אלעזר. אמר לו, וגם אני אלך עמך? אמר לו, אם תוכל להבין להשפיל למה שתשמע - לך, ואם לא - שוב לאחוריד. אמר לו, שלא יחשש מור לזה, שהרי אני שמעתי כמה סודות של תורה ויכלתי לעמוד בהן. פתח רבי חגאי ואמר, מה שכתוב (במדבר כח) את קרבני לחמי לאשי וגו', את קרבני - זה קרבן הבשר שנקרב לכפר דם על דם, בשר על בשר, משום שכל הקרבנות לא נקריבין אלא הבשר לכפר על הבשר. וכך שמעתי, אם אדם חטא - בהמה מה חטאה שהקדוש ברוך הוא אמר (ויקרא א) אדם כי יקריב מכם קרבן וגו'? למה? אלא הקדוש ברוך הוא עשה את רוח בני אדם ואת רוח הבהמה, והפריד זו מזו, ומשום כך (קהלת ג) רוח בני האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה וגו'. ודאי נפרדים זה מזה. בטרם שחטא אדם מה כתוב? (בראשית א) ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע וגו', וכתוב לכם יהיה לאכלה, ולא יותר! פיון שחטא והיצר נשאב לגופו, ובכל אותם התולדות עשה דין, ואחר בא נח וראה שהנה הגוף נבנה מהמקום של היצר הרע, הקריב קרבן כמו שהקריב אדם, מה כתוב? (שם ח) וירח ה' את ריח הניחח וגו', וכתוב כי יצר לב האדם רע מנעריו. אמר הקדוש ברוך הוא, מכאן והלאה, הואיל והגוף נשאב מאותו היצר הרע, יתענג הגוף כמו שראוי לו, יאכל בשר. כירק עשב נתתי לכם את כל. כשאוכל בשר, מאותו הבשר מתענג הבשר שלו, ומתערבים זה עם זה ומתגדל ממנו הגוף, ומאותו הענג הגוף חוטא בכמה חטאים. אמר הקדוש ברוך הוא, הבשר כפרה על הגוף. בשר אוכל, ובשר מתרבה ממנו, ובו חטא. משום כך בשר לכפר על גופו, והבשר שאוכל עושה דם לגוף [משום כך הדם שנשאר מאותו הבשר שאוכל, הבשר עושה לגוף דם]. משום כך, הדם שנשאב מאותו הבשר בחוץ, מתעתד לכפר על הדם שנעשה מאותו הבשר שלו, שכתוב (ויקרא יז) כִּי הִדָּם הוּא בִּנְפֹשׁ יִכְפֹּר.

כְּתִיב קִרְבָּנִי, וְכִתִּיב קִרְבַּנְכֶם דְּכִתִּיב, (ויקרא א) תִּקְרִיבוּ אֶת קִרְבַּנְכֶם, מֵה בֵּין הָאֵי לְהָאֵי, אֲלֵא קִרְבָּנִי. כְּגוֹן שְׁלָמִים דְּאֶתְיִין עַל שְׁלוֹם. קִרְבַּנְכֶם, כְּגוֹן חֲטָאוֹת וְאֶשְׁמוֹת דְּאֶתְיִין עַל חֲטָא וְאֶשֶׁם, בְּגִין כְּדָ אֶת קִרְבָּנִי בִּשְׂרָא. לְחָמִי נִהְמָא וְחִמְרָא. רִיחַ דָּא קִטּוֹרֵת. נִיחָחֵי דָּא נַחַת רִיחַ דְּעֵבִיד כְּהֵנָּא בְּרַעִיבָא דְּשָׂמָא קִדִּישָׁא, וְלִינְאֵי בְּרַעִיבָא דְּשִׁיר וּשְׁבָחָה.

כְּתִיב קִרְבָּנִי, וְכִתִּיב קִרְבַּנְכֶם, שְׁכִתוּב (שם א) תִּקְרִיבוּ אֶת קִרְבַּנְכֶם. מֵה בֵּין זֶה לְזֶה? אֲלֵא קִרְבָּנִי - כְּמוֹ שְׁלָמִים שְׁבָאִים עַל שְׁלוֹם. קִרְבַּנְכֶם - כְּמוֹ חֲטָאוֹת וְאֶשְׁמוֹת שְׁבָאִים עַל חֲטָא וְאֶשֶׁם. מִשּׁוּם כְּדָ, (במדבר כח) אֶת קִרְבָּנִי - בִּשְׂרָא. לְחָמִי - לְחָם וְיִין. רִיחַ - זֶה הַקִּטּוֹרֵת. נִיחָחֵי - זֶה נַחַת רִיחַ שְׁעוֹשֶׂה הַכְּהֵן בְּרַצוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְהַלּוּיִם בְּרַצוֹן שֶׁל שִׁיר וּשְׁבָחָה.

תְּשַׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ. בְּמוֹעֵדוֹ מֵאֵי הוּי, אֵי תִימָא בְּכָל יוֹמָא בְּבִקְרָא וּבְעֶרְבָא, מֵאֵי אִיהוּ בְּמוֹעֵדוֹ (נ"א מאי אריא דאיהו מועדו), אֲלֵא מוֹעֵדוֹ דְּשִׁלְטָא בְּהֵהוּא זְמַנָּא רַעֲוָא. רַעֲוֵי דְּאֶשְׁתַּכַּח לְעִילָא בְּדַרְגָּא יְדִיעָא. וְעַל דָּא כְּתִיב בְּמוֹעֵדוֹ. כְּדָ קִרְבָּן אֶתְקִרִיב. כְּלָא נְטִלִין חוּלְקָא, וְאֶתְבְּדִין קְלִיפִין לְכָל סְטָרָא, וְיִיחֻדָּא אֶתְקִרִיב וְאֶתְיַחֵד וּבוֹצִינִין אֶתְנַהְרִין וְאֶשְׁתַּכַּח רַעֲוָא וְרַעֲוֵי בְּכָל עֲלָמִין וְקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא אֶשְׁתַּכַּח בְּרָזָא דְּיִיחֻדָּא חֲדָא כְּדָקָא חֲזִי. אֶתְא רַבִּי חֵיָא וְנִשְׁקִיָּה, אָמַר לִיהָ גְאוֹת אֲנִתְ בְּרִי מִינֵי לְמִיָּהֵד לְמַחְמִי לִיָּה לְסַבְרָא אֲנִפִין דְּיוֹמִין. (תו פתח ואמר

תשמרו להקריב לי במועדו, מה זה במועדו? אם תאמר בכל יום בבקר ובערב, מה זה במועדו? (נ"א: מה אומר שהוא מו דו)? אלא המועדו ששולט באותה עת רצון, הרצון שנמצא למעלה בדרגה ידועה. ועל כן כתוב במועדו. כשנקרב הקרבן. הכל נוטלים חלק, ומתפזרות הקלפות לכל צד, והיחוד נקרב ומתיחד, והמאורות מאירים, ונמצא רצון בכל העולמות, והקדוש ברוך הוא נמצא בסוד של יחוד אחד כראוי. בא רבי חייא ונשק אותו. אמר לו, נאה אתה, בני, מפני ללכת ולראות את סבר פני הקימים. [עוד פתח ואמר דוד המלך, שהוא רביעי, שהוא אבן מאסו הבונים] (נ"א: למה דוד המלך ירש המלכות? שהוא הרביעי, שהוא אבן מאסו הבונים).

אזלו, כד מטון לגביה, חמא לון יתבי על תרעא, אמר ליה לשמשא זיל ואימא לון האי כרסיא דתלת קיימין מהו כל אחד (ס"א כלא חד). אמרו ליה זיל ואימא ליה למר דלאו למגנא אמר דוד מלכא דאיהו רביעאה אבן מאסו הבונים. אמר ליה זיל ואימא לון דאן געלו ביה בדוד דאיהו אמר אבן מאסו הבונים. אהדר רבי חייא רישיה לגבי רבי חגאי ואמר ליה שמעת בהאי מידי. אמר שמענא בהאי קרא דכתיב, (שיר השירים א) "בני אמאי נחרו בי שמוני וגו'. דהאי קרא שלמה מלכא אמרו, ועל דוד מלכא אתמר כד דחו ליה אחוהי מנייהו.

הלכו, כשהגיעו אליו, ראה אותם יושבים על השער. אמר לו לשמש, לך ואמר להם, הכסא הזה של שלשה עמודים מה הוא כל אחד [הכל אחד]? אמרו לו, לך ואמר לו למר, שלא לחנם אמר דוד המלך, שהוא הרביעי, אבן מאסו הבונים. אמר לו, לך ואמר להם, שאיפה מאסו בו בדוד שהוא אמר אבן מאסו הבונים. החזיר רבי חייא את ראשו לרבי חגאי, ואמר לו, השמעת בזה דבר? אמר, שמעתי בפסוק הזה שכתוב (שיר א) "בני אמאי נחרו בי שמוני וגו', שהפסוק הזה אמר אותו שלמה, ועל דוד המלך הוא נאמר, כשדחו אותו האחים שלו מהם.

ותו שמענא מאי חמא קודשא בריך הוא למיהב מלכותא ליהודה מכל אחוהי, אלא אתון דשמיה חקיקון ביה, וקודשא בריך הוא יחב יקרא לשמיה ובגין כך אחסין מלכותא. ותו שמענא יהודה הא אתון דשמיה ודאי, ד' ליתיה אמאי. אלא דא דוד מלכא דאתקשר בשמיה מכל בני עלמא דכתיב, (הושע ג) ובקשו את יי אלהיהם ואת דוד מלכם וגו' הא דוד קשר בשמיה, תו דאיהו קשר של תפלין ודאי ד' דוד מלכא (ד"א קשר של תפלין ודאי), ובגין כך דוד אתקשר בשמיה. עאלו, כיון דעאלו ותיבו קמיה, אשתיק רבי אלעזר ואנון אשתיקו. עאל רבי אלעזר לאדריה שמע חד קלא דהוה אמר זיל ואימא לון מה דאנון בעיין דכשרין אנון. אהדר לגביהו. אמר לון אית מאן דשמע מלה לימא לי. אמרו ליה אנון מחכאן לאנהרא מגו צחותא דבוצינא עלאה וסברא (ד' צ"א ע"א) נסבר. פתח ואמר, (חבקוק ב) ויי בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ. כד בעי קודשא בריך הוא למברי עלמא, אסתפל גו מחשבה רזא דאורייתא ורשים רשומין ולא הוה יכיל למיקם, עד דברא תשובה דאיהי היכלא פנימאה עלאה ורזא סתימא ותמן אתרשימו ואתציריו אתון בגלופייהו.

ועוד שמעתי, מה ראה הקדוש ברוך הוא לתת מלכות ליהודה מכל אחיו? אלא אותיות שמו חקוקות בו, והקדוש ברוך הוא נתן כבוד לשמו, ומשום כך ירש את המלכות. ועוד שמעתי, יהודה - הנה אותיות שמו ודאי. ד' איננה למה? אלא זה דוד המלך שנקשר בשמו מכל בני העולם, שכתוב (הושע ג) ובקשו את ה' אלהיהם ואת

דַּוִּד מֶלֶכְךָ וְגו'. הִנֵּה דָוִד קָשׁוּר בְּשֵׁמוֹ. וְעוֹד, שֶׁהוּא קָשׁוּר שֶׁל תַּפְלִין וְדַאי, דִּי דָוִד הִמְלִיךְ [דִּי אֵי קָשׁוּר שֶׁל תַּפְלִין וְדַאי], וּמִשּׁוּם כִּד דָּוִד נִקְשָׁר בְּשֵׁמוֹ. נִכְנָסוּ, כִּינּוּן שְׁנִכְנָסוּ, יֵשְׁבוּ לְפָנָיו. שֶׁתֵּק רַבִּי אֶלְעָזָר וְהֵם שֶׁתֵּקוּ. נִכְנָס רַבִּי אֶלְעָזָר לְחֻדְרוֹ, וְשָׁמַע קוֹל אֶחָד שֶׁהִיָּה אוֹמֵר: לֵךְ וְאָמַר לָהֶם מַה שֶׁהֵם רוֹצִים, שֶׁהָרִי הֵם כְּשָׂרִים. חֹזֵר אֶלֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, אִם יֵשׁ מִי שֶׁשָּׁמַע דְּבָר - שִׂיאֵמֶר לִי. אָמְרוּ לוֹ, אָנּוּ מְחַכִּים לְהִיּוֹת מוֹאָרִים מִתּוֹךְ הַצַּחֲחוֹת שֶׁל הַמְּאֹר הָעֲלִיוֹן, וְלִהְבִּינָה וְלִהְשִׁכֵּל. פָּתַח וְאָמַר, (חֲבִיקוּק ב) וְהִי בְּהִיכַל קִדְשׁוֹ הֵס מִפְּנֵיו כָּל הָאֲרָץ. כְּשֶׁרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָרָא אֶת הָעוֹלָם, הִסְתַּכַּל בְּתוֹךְ הַמְּחֻשְׁבָּה סוּד הַתּוֹרָה וְרָשָׁם רְשׁוּמִים, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד, עַד שֶׁבָּרָא הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהִיא הִיכָל פְּנִימִי עֲלִיוֹן וְסוּד נִסְתָּר, וְשֵׁם נִרְשָׁמוּ וְהִצְטִירוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּחֻקֵּי קוֹתֵיהֶן.

כִּינּוּן דְּאִתְבָּרִי דָא הוּהוּ מְסַתְּפַל בְּהַאי הִיכְלָא וְרָשִׁים קַמֵּיהּ צִיּוּרִין דְּכָל עֲלָמָא דְכְּתִיב הֵס מִפְּנֵיו כָּל הָאֲרָץ רָשִׁים קַמֵּיהּ רְשׁוּמִין וְצִיּוּרִין דְּכָל עֲלָמָא. בְּעֵי לְמַבְרִי שְׁמִים מַה עֶבֶד אִסְתַּכַּל בְּאֹר קַדְמָאָה וְאִתְעֻטֵף בֵּיהּ וּבָרָא שְׁמִים. דְּכְתִיב, (תַּהֲלִים קד) עוֹטָה אֹר כְּשֶׁלְמָה וְאַחַר כִּד נוֹטָה שְׁמִים כִּיְרִיעָה.

כִּינּוּן שְׁזָה נְבָרָא, הָיָה מְסַתְּפַל בְּהִיכָל הָזֶה, וְרוֹשֵׁם לְפָנָיו צִיּוּרִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שְׁכַתּוֹב הֵס מִפְּנֵיו כָּל הָאֲרָץ. רָשָׁם לְפָנָיו רְשׁוּמִים וְצִיּוּרִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. רָצָה לְבָרָא שְׁמִים, מַה עָשָׂה? הִסְתַּכַּל בְּאֹר הַרְאֵשׁוֹן וְהִתְעֻטֵף בּוֹ וּבָרָא שְׁמִים, שְׁכַתּוֹב (תַּהֲלִים קד) לַטָּה אֹר כְּשֶׁלְמָה, וְאַחַר כִּד נוֹטָה שְׁמִים כִּיְרִיעָה.

אִסְתַּכַּל לְמַעַבְד עֲלָמָא תַּתְּאָה עֶבֶד הִיכְלָא אוֹחְרָא וְעָאֵל בֵּיהּ וּמְנִיָּה אִסְתַּכַּל וְרָשִׁים קַמֵּיהּ כָּל עֲלָמִין לְתַתָּא וּבָרָא לוֹ. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב וַיֵּי בְּהִיכַל קִדְשׁוֹ הֵס מִפְּנֵיו כָּל הָאֲרָץ. הִיִּס מִפְּנֵיו, הִיִּס רָשִׁים קַמֵּיהּ כָּל נִקּוּדֵין דְּכָל עֲלָמָא דְאֵנּוּן שְׁתִּין וְחֻמְשׁ, כְּחוּשְׁבוֹן הִיִּס, שְׁתִּין אֵנּוּן וְחֻמְשׁ אֵנּוּן, וְכִלְהוּ רָשִׁים קַמֵּיהּ כִּד בָּרָא עֲלָמָא. בְּגִין כִּד יִקְרָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָאוּ אִיהוּ אֶלָּא לְאֵנּוּן דִּדְעִין אֲרַחֲוִי וּמְהַכִּין בֵּיהּ בְּאוֹרַח קְשׁוּט כְּדָקָא יְאוּת. אֲדַהֲכִי דְהוּהוּ מִשְׁתַּעֲלִי בְּהַדִּיחָהּ, אֲתָא נוֹרָא וְאִסְחַר לִיהּ, וְאֵנּוּן יִתְבוּ לְבוֹר. שְׁמַעוּ חַד קֵלָא דְהוּהוּ אָמַר אִי קִדְשָׁא הִבִּיאֲנִי הִמְלִיךְ חֻדְרִיו בְּכָל אֵנּוּן אִידְרִין דְּסָבָא דְאֵנְפִין עוֹלִימָא קִדְשָׁא (נִיָּא עוֹלִימָתָא קִדְשִׁתָּא) דְאִתְמַסְרוּ מִפְּתַח דְלַהוֹן בִּידֵיהּ, וְכִלְהוּ מִתְקַנְן לָךְ וּלְאֵנּוּן דְבְּגִינְךָ. וּבְחֻיָּךְ קִדְשָׁא כָּל חֵילָא דְשְׁמִיָּא נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בְּךָ. כִּד חֲמוּ אֶלְוִין הַכִּי, אֲדַעְזָעוּ, וּדְחִילוּ סְגִי נְפַל עֲלֵייהוּ, אָמְרִי, לִית אֵנּוּן חֻזְיוֹן לְהַאי, נְפִיק מִכָּאן וְנִהַד לְאוֹרְחִין, (אִזְלוּ) יִתְבוּ תַמְן כָּל הַהוּא יוֹמָא וְלֹא יִכִּילוּ לְמַחְמִי לִיהּ, וְאָמְרוּ לִית רְעוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְנִיתִיב הַכָּא נְפִקוּ מִתַּמְן וְאִזְלִי.

הִסְתַּכַּל לַעֲשׂוֹת הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, עָשָׂה הִיכָל אַחַר וְנִכְנָס בּוֹ, וּמִמְנוּ הִסְתַּכַּל וְרָשָׁם לְפָנָיו אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַטָּה וּבָרָא אוֹתוֹ. זֶהוּ שְׁכַתּוֹב וְהִי בְּהִיכַל קִדְשׁוֹ הֵס מִפְּנֵיו כָּל הָאֲרָץ. הִיִּס מִפְּנֵיו - הִיִּס רָשָׁם לְפָנָיו כָּל הַנִּקְדוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁהֵם שְׁשִׁים וְחֻמְשׁ כְּחֻשְׁבוֹן הִיִּס. שְׁשִׁים וְחֻמְשׁ הֵן. וְכִלְן רָשָׁם לְפָנָיו כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כִּד כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינּוּ אֶלָּא לְאוֹתָם שְׁיִוְדָעִים דְרַכִּיו וְהוֹלְכִים בָּהֶם בְּדֶרֶךְ אֱמֶת כְּרָאוּי. בִּינְתִים שְׁהִיָּה מִדְּבַר עַמִּים, בָּאָה אֵשׁ וְהִקִּיפָה אוֹתוֹ, וְהֵם יֵשְׁבוּ בְּחוּץ. שְׁמַעוּ קוֹל אֶחָד שֶׁהִיָּה אוֹמֵר: אִי קְדוֹשׁ, הִבִּיאֲנִי הִמְלִיךְ חֻדְרִיו, בְּכָל אוֹתָם הַחֻדְרִים שֶׁל פְּנֵי הַזָּקוֹן, הָעֲלָם הַקְּדוֹשׁ [הַעֲלָמָה הַקְּדוּשָׁה] שְׁנִמְסְרוּ הַמְּפִתְחוֹת שֶׁלָּהֶם בְּיָדוֹ, וְכִלְם מִתְקַנְיִם לָךְ וּלְאוֹתָם שְׁבִשְׁבִילְךָ. וּבְחֻיָּךְ הַקְּדוֹשִׁים, כָּל צְבָא הַשְּׁמַיִם נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בְּךָ. כְּשֶׁאֶלָּה רָאוּ כִּד, הִזְדַּעְזְעוּ, וּפְתַח רַב נְפַל עֲלֵיהֶם. אָמְרוּ, אֵינְנוּ רְאוּיִים לָזֶה, נִצָּא מִכָּאן וְנִלְךָ לְדַרְכֵנוּ. [הִלְכוּ]. יֵשְׁבוּ שָׁם כָּל אוֹתוֹ יוֹם וְלֹא יִכְלוּ לְרְאוֹת אוֹתוֹ, וְאָמְרוּ, אֵין רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁנִשְׁב כָּאן. יִצְאוּ מִשָּׁם וְהִלְכוּ.

עד דהוו אזלי פתח רבי חניא ואמר (תהלים קג) ברכו יי מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגוי. זכאין אנון ישראל מפל שאר עמין דעלמא דקודשא בריה הוא אתרעי בהו מפל שאר עמין ועבד לון חולקיה ואחסנתיה, ועל דא זיהב לון אורייתא קדישא, בגין דכלהו הוו ברעיותא חדא על טורא דסיני ואקדימו עשיה לשמיעה.

בעודם חולכים, פתח רבי חניא ואמר, (שם קג) ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגוי. אשריהם ישראל מפל שאר העמים של העולם, שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם מפל שאר העמים ועשה אותם חלקו ונחלתו, ועל כן נתן להם תורה קדושה, משום שכלם היו ברצון אחד על הר סיני והקדימו עשיה לשמיעה.

בין דאקדימו עשיה לשמיעה קרא קודשא בריה הוא לפמליה דיליה אמר לון עד הכא אתון הויתון יחידאין קמאי בעלמא, מכאן ולהלאה הא בני בארעא חברים בהדיהו בכלא. לית לכו רשו לקדשא שמי עד דישראל יתחברון בהדיכו בארעא, וכלהו תהוון כחדא חברים לקדשא שמי, בגין דאקדימו עשיה לשמיעה כגוונא דמלאכי עלאי עבדי ברקיעא דכתוב ברכו יי מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. עושי דברו בקדמיתא ולבתר לשמע.

בין שהקדימו עשיה לשמיעה, קרא הקדוש ברוך הוא לפמליה שלו. אמר להם, עד כאן אתם הייתם יחידים לפני בעולם, מכאן והלאה הנה בני בארץ חברים עמכם בכל. אין לכם רשות לקדש את שמי עד שישראל יתחברו עמכם בארץ, וכלכם תהיו יחד חברים לקדש את שמי, משום שהקדימו עשיה לשמיעה כמו שעושים המלאכים העליונים ברקיע, שכתוב ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמיע בקול דברו. עושי דברו בהתחלה, ואחר כך לשמוע.

דבר אחר ברכו יי מלאכיו. אליו אנון צדיקא בארעא דאנון חשובין קמי קודשא בריה הוא כמלאכי עלאי ברקיעא, בגין דאנון גבורי כח דמתגברי על יצריהון כגבר טוב דמתגבר על שגאיה. לשמע בקול דברו. דזכאן בכל יומא למשמע קלא מלעילא בשעתא דאצטריכו. השתא מאן זכיל למיקם בהדיהו דאנון קדישין עליונין, זכאין אנון דזכלי למיקם קמיהו, זכאין אנון דזכלי (ד"א ל"ג למאן דייכול) לאשתזבא מקמיהו, אשגחיתא דקודשא בריה הוא עליהו בכל יומא, היד אנו זכילן למיעל קמיהו. ועל דא כתוב, (תהלים סה) אשרי ותבחר ותקרב ישכון חצריה וכתוב (תהלים פד) אשרי אדם עוז לו בד וגו', (עד כאן סתרי תורה):

דבר אחר ברכו ה' מלאכיו - אלו אותם הצדיקים בארץ שהם חשובים לפני הקדוש ברוך הוא כמלאכים העליונים ברקיע, משום שהם גבורי כח שמתגברים על יצרם כגבור טוב שמתגבר על שונאו. לשמע בקול דברו - שזוכים בכל יום לשמע קול מלמעלה בשעה שמצטרפים. כעת מי יכול לעמד עם אותם שהם קדושים עליונים? אשרי אותם שיכולים לעמד לפניהם. אשרי אותם שיכולים [למי שיוכל] להנצל מלפניהם. השגחתו של הקדוש ברוך הוא עליהם בכל יום. איך אנו יכולים להכניס לפניהם? ועל זה כתוב (שם סה) אשרי תבחר ותקרב, וכתוב (שם פד) אשרי אדם עוז לו בד וגו'. (עד כאן סתרי תורה).

ויאמר אברהם אדני יהויה מה תתן לי. אדניי אליי דלית נויין יויד.
אלהים יויד היי ויי וייא. (נייא אלהים יהוה בניקוד אלהים) אלא רזא דמלה,
חבורא דתרין עלמין כחדא עלמא תתא ועלמא עלאה.

ויאמר אברהם אדני יהויה מה תתן לי. אדניי - אליי דלית נויין יויד.
אלהים - יויד היי ויי וייא [אלהים יהוה בניקוד אלהים]. אלא סוד הדבר -
חבור של שני עולמות יחד, העולם התחתון והעולם העליון.

מה תתן לי ואנכי הולך עירי. דלית לי בר, ואוליפנא דכל מאן דלית ליה
ברא בהאי עלמא אקרי עירי כמא דאת אמר, (ויקרא כ) עירי יהיו.
ואברהם על מה אמר מלה דא דאמר מה תתן לי. כביכול כאילו לא האמין
ביה בקודשא בריה הוא.

מה תתן לי ואנכי הולך עירי, שאין לי בן. ולמדנו, שכל מי שאין לו
בן בעולם הזה נקרא עירי, כמו שנאמר (ויקרא כ) עירי יהיו.
ואברהם, על מה אמר הדבר הזה שאמר מה תתן לי? כביכול לא
האמין בקדוש-ברוך-הוא?

אלא אמר ליה קודשא בריה הוא אנכי מגן לך בהאי עלמא. שכרך הרבה
מאד בעלמא דאתי. מיז אתער אברהם ברזא דחכמתא ואמר מה תתן לי,
דהא ידענא דלא קביל אגר למיעל ביה בההוא עלמא בר נש דלא אוליד
בר, ועל דא אמר מה תתן לי ואנכי הולך עירי, דהא לא תתן לי דלא
זכינא ביה. מכאן דבר נש דלא זכי בבנין בהאי עלמא לא זכי בההוא עלמא
לאעלא גו פרגודא.

אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא, אנכי מגן לך - בעולם הזה, שכרך
הרבה מאד - בעולם הבא. מיז התעורר אברהם בסוד החכמה ואמר
מה תתן לי, שהרי ידעתי שלא מקבל שכר להפגס לעולם ההוא אדם
שלא מוליד בן. ועל זה אמר מה תתן לי ואנכי הולך עירי. שהרי לא
תתן לי, שלא זכיתי בו. מכאן שאדם שלא זוכה בבנים בעולם הזה,
לא זוכה בעולם ההוא להפגס לתוך הפרגוד.

וְאַבְרָהָם הָיָה חָמִי בְּאַצְטַגְנִינֹת דִּילִיָּה דְלָא יוֹלִיד. מַה כְּתִיב וַיּוֹצֵא אוֹתוֹ (דף צ ע"ב) הַחוּצָה וְגו'. (אמר ליה קודשא בריך הוא צא מאצטגנינות דילך אברם אינו מוליד אברהם מוליד). אָמַר לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא תִּסְתַּכַּל בְּהַאי אֱלָא בְּרָזָא דְשְׁמֵי יְהֵא לָךְ בַּר. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב כֹּה יְהִי זְרַעְךָ. רָזָא דְשְׁמָא קַדִּישָׁא דְמִתְמָן אֲתִקְשֵׁר לִיה בְּדָא (ברא) וְלָא מִסְטָרָא אַחֲרָא.

וְאַבְרָהָם הָיָה רוּאָה בְּאַצְטַגְנִינֹת שְׁלוּ שְׁלָא יוֹלִיד. מַה כְּתוּב? וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וְגו'. [אמר לו הקדוש ברוך הוא, צא מאצטגנינות שלך, אברם אינו מוליד, אברהם מוליד] אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אַל תִּסְתַּכַּל בְּזָה, אֱלָא בְּסוּד שְׁל שְׁמֵי יְהִיָּה לָךְ בֵּן. זֶהוּ שְׁכַתוּב כֹּה יְהִיָּה זְרַעְךָ. הַסּוּד שְׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ שְׁמִשְׁם נִקְשֵׁר לוֹ עִם זֶה [בן] וְלֹא מִהַצַּד הָאַחֵר.

כֹּה דְהוּא תַרְעָא לְצִלוּתָא, בְּהַ יְשַׁכַּח בְּרַכָּה, בְּהַ יְשַׁכַּח בַּר נָשׁ שְׁאַלְתִּיהַ. כֹּה הֵהוּא סְטָרָא דְאַתְיָיא מִסְטָרָא דְגְבוּרָה, דְהָא מִסְטָרָא דְגְבוּרָה קָא אֲתָא יְצַחֵק. וְהֵהוּא סְטָרָא דְגְבוּרָה כֹּה אֲקָרִי דְמִתְמָן אֲתִיָּין אִיבִין וּפִירִי לְעֵלְמָא, וְלֹא מִסְטָרָא דְלִתְתָא דְכַכְבִּיא וּמְזִלוֹת.

כֹּה - שְׁהוּא הַשְׁעַר לְתַפְלָה, בְּהַ יְמַצָּא בְּרַכָּה, בְּהַ יְמַצָּא אָדָם אֶת בְּקִשְׁתּוֹ. כֹּה - אוֹתוֹ הַצַּד שְׁבָא מְצַד הַגְּבוּרָה, שְׁהַרִי מְצַד הַגְּבוּרָה בָּא יְצַחֵק. וְאוֹתוֹ צַד הַגְּבוּרָה נִקְרָא כִּיָּה, שְׁמִשְׁם בָּאִים פְּרוֹת וּפְרוֹת לְעוֹלָם, וְלֹא מִהַצַּד שְׁלִמְטָה שְׁל כּוֹכְבִים וּמְזִלוֹת.

כְּדִין וְהָאֲמִין בִּי. אֲתַדְבֵּק לְעֵילָא וְלֹא אֲתַדְבֵּק לְתַתָּא. וְהָאֲמִין בִּי וְלֹא בְּכַכְבִּיא וּמְזִלִי. וְהָאֲמִין בִּי, דְאַבְטַח לִיה דִּי־סִגִי אֲגִרִיה לְעֵלְמָא דְאַתִּי. וְהָאֲמִין בִּי, בְּהֵהוּא דְרָגָא דְאַתְיָיְהִיב לִיה דְמִתְמָן יִיתִי לִיה זְרַעָא לְאוּלְדָא בְּעֵלְמָא. וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה. וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ דְאַף עַל גַּב דְאַיְהִי דִינָא כְּאִילוּ הִיא רַחֲמֵי הָאִי כֹה. דְבַר אַחַר וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה, דְקִשִּׁיר קִשְׂרָא עֲלָאָה בְּתַתָּאָה לְחַבְרָא לֹון כְּחַדָּא.

אֲזַ וְהָאֲמִין בְּהִי. נְדַבֵּק לְמַעְלָה וְלֹא נְדַבֵּק לְמַטָּה. וְהָאֲמִין בְּהִי, וְלֹא בְּכוֹכְבִים וּמְזִלוֹת. וְהָאֲמִין בְּהִי - שְׁהַבְטִיחַ לוֹ שְׁיִרְבֶּה אֶת שְׁכָרוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. וְהָאֲמִין בְּהִי - בְּאוֹתָהּ הַדְּרָגָה שְׁנִתְנָה לוֹ, שְׁמִשְׁם יָבֵא לוֹ זְרַע לְהוֹלִיד בְּעוֹלָם. וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה. וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ - שְׁאֵף עַל גַּב שְׁהִיא דִין, כְּאִילוּ הִיא רַחֲמִים הִי כֹה" הַזֵּאת. דְבַר אַחַר וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה - שְׁקִשֵׁר קִשֵׁר עֲלִיוֹן בְּתַתָּוֹן לְחַבְרָם יַחַד.

תא חזי, הא אתערין אברהם מוליד אברם אינו מוליד, וכי תימא דהא
אוליד ישמעאל בעוד דאיהו אברם. אלא ההוא ברא דאבטח ליה קודשא
ברוך הוא לא אוליד בעוד דאיהו אברם, דהא בעוד דאיהו אברם אוליד
לתתא, כיון דאתקרי אברהם ועאל בברית כדן אוליד לעילא, ובגין כך
אברם אינו מוליד בקשורא עלאה, אברהם מוליד כמה דאמרן, ואתקשר
לעילא ביצחק:

בא ראה, הנה העירו, אברהם מוליד - אברם אינו מוליד. וכי תאמר
שהנה הוליד את ישמעאל בעודו אברם? אלא הן ההוא שהבטיח לו
הקדוש ברוך הוא, לא הוליד אותו בעודו אברם, שהרי בעודו אברם
הוליד למטה. כיון שנקרא אברהם ונכנס בברית, אז הוליד למעלה.
ומשום כך אברם אינו מוליד בקשר עליון, אברהם מוליד כמו
שאמרנו, ונקשר למעלה ביצחק.

ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וגו'. רבי אבא פתח (שמואל ב כב) כי
מי אל מבלעדי יי ומי צור וגו'. דוד מלכא אמר האי קרא (תהלים י"ח) כי מי
אל מבלעדי יי. מאן הוא שליטא או ממנא דיכול למעבד מדי מבלעדי יי,
אלא מה דאתפקד מעם קודשא ברוך הוא, בגין דכלהו לא ברשותיהו
קיימי ולא יכלי למעבד מדי. ומי צור, ומאן איהו תקיף דיכול למעבד
תוקפא וגבורה מגרמיה מבלעדי אלהינו. אלא פלהו בידי דקודשא ברוך
הוא ולא יכל למעבד מדי בר ברשותיה.

ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וגו'. רבי אבא פתח, (שמואל ב
כב) כי מי אל מבלעדי ה' ומי צור וגו'. דוד המלך אמר את הפסוק הזה,
כי מי אל מבלעדי ה' - מי הוא השליט או הממנה שיכול לעשות דבר
מבלעדי ה'? אלא מי שהצטוה מעם הקדוש ברוך הוא, משום שכלם
אין עומדים ברשותם ולא יכולים לעשות דבר. ומי צור - ומי הוא
התקיף שיכול לעשות תקף וגבורה מעצמו מבלעדי אלהינו? אלא
כלם ביד הקדוש ברוך הוא, ולא יכול לעשות דבר, רק מרשותו.

דבר אחר כי מי אל מבלעדי יי. דקודשא ברוך הוא כלא ברשותיה ולא
כמאן דאתחזי בחיזו דככבא ומזלי, דכלהו אחזין מלה, וקודשא ברוך
הוא אחלף ליה לגונא אחרא. ומי צור זולתי אלהינו. הא אוקמוה דלית
צייר כמה דקודשא ברוך הוא דאיהו צייר שלים עביד וצייר דיוקנא גו
דיוקנא ואשלים להו דיוקנא בכל תקוניה, ואעיל בה נפש עלאה דדמי
לתקנא עלאה, בגין כך לית צייר כקודשא ברוך הוא.

דָּבַר אַחַר כִּי מִי אֵל מִבְּלַעֲדֵי הִי - שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַכֹּל בְּרִשּׁוֹתוֹ, וְלֹא כְּמִי שֶׁנִּרְאָה בְּמִרְאֵה הַפּוֹכְבִּים וְהַמְזֻלּוֹת, שֶׁכֻּלָּם מֵרְאִים דָּבַר, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִחְלִיפוֹ לְגֹן אַחַר. וּמִי צוּר זֹלָתִי אֱלֹהֵינוּ, הָרִי פְּרִשׁוּהָ שְׂאִין צִיר כְּמוֹ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא צִיר שְׁלָם, עוֹשֶׂה וּמְצִיר דְמוֹת בְּתוֹךְ דְמוֹת, וּמְשַׁלֵּם אֶת אוֹתָהּ הַדְמוֹת בְּכֹל תְּקוּנָהּ, וּמְכַנֵּס בּוֹ נֶפֶשׁ עֲלִיוֹנָה, שֶׁדוֹמָה לַתְּקוּן הָעֲלִיוֹן, מִשּׁוּם כִּדְ אֵין צִיר כְּמוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

תָּא חֲזִי, מִהֵהוּא זֶרְעָא דְבֵר נֶשׁ כַּד אֲתַעַר תִּיאוּבְתִיָּה לְגַבֵּי נוֹקְבִיָּה וְנוֹקְבִיָּה אֲתַעַרְתָּ לְגַבֵּיָּה כְּדִין מִתְחַבְּרָן תִּירוּוִיָּהוּ כְּחֻדָּא וְנִפְקַ מְנִיָּהוּ בְּרַ חַד דְּכֻלִּיל מִתְרִין דִּיוֹקְנִין כְּחַד. בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא צִיר לִיָּה בְּצִיּוּרָא דְאֲתַכְלִיל מִתְרִוּוִיָּהוּ. וְעַל דָּא בְּעִי בְּרַ נֶשׁ לְקַדְשָׁא גְרַמִּיָּה בְּהֵהוּא זְמַנָּא בְּגִין דִּישְׁתַּכַּח הֵהוּא דִּיוֹקְנָא בְּצִיּוּרָא שְׁלָם כְּדָקָא חֲזִי.

בֹּא רְאֵה, מֵאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁל אָדָם, כְּשֶׁמִתְעוֹרְרֶת תְּשׁוּקָתוֹ לְנִקְבָתוֹ, וְנִקְבָתוֹ מִתְעוֹרְרֶת אֵלָיו, אִזּוֹ מִתְחַבְּרִים שְׁנֵיהֶם יַחַד, וְיוֹצֵא מֵהֶם בֵּן אֶחָד שֶׁכֻּלּוֹ מִשְׁתֵּי דְמוֹת כְּאֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צִיר אוֹתוֹ בְּצִיּוּר שֶׁנִּכְלָל מִשְׁנֵיהֶם. וְעַל כֵּן צִירָא אָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּזִמְן הֵהוּא, כְּדִי שְׂיִמְצֵא הַדְמוֹת הֵהוּא בְּצִיּוּר שְׁלָם כְּרַאוּי.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא תָּא חֲזִי, כְּמָה אֲנוּן רַבְרַבִּין עוֹבְדֵי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְהָא אוּמְנוּתָא וְצִיּוּרָא דְבֵר נֶשׁ אִיהוּ כְּגוֹוָנָא דְעֻלְמָא, וּבְכֹל יוֹמָא וְיוֹמָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרִי עֻלְמָא מְזוּג זְוִיגִין כֹּל חַד וְחַד כְּדָקָא חֲזִי לִיָּה, וְהוּא צִיר דִּיוֹקְנִיהוֹן עַד לֹא יִיתוּן לְעֻלְמָא.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, בֹּא רְאֵה, כְּמָה גְדוֹלִים הֵם מַעֲשָׂיוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵרִי הָאֲמֻנוֹת וְהַצִּיּוּר שֶׁל הָאָדָם הִיא כְּמוֹ הָעוֹלָם, וּבְכֹל יוֹם וְיוֹם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹרֵא עוֹלְמוֹת, וּמְזוּג זְוִיגִים כֹּל אֶחָד וְאֶחָד כְּרַאוּי לוֹ, וְהוּא צִיר אֶת דְמוֹתָם טָרַם בּוֹאִם לְעוֹלָם.

דָּף צֵא ע"א

תָּא חֲזִי, דְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּתִיב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם. וְכִי סֵפֶר הָוָה לִיָּה. אֵלָּא אוּקְמוּהָ דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחֲמִי לִיָּה לְאָדָם הָרַאשׁוֹן דְּזוּר דְּזוּר

וְדוֹרְשֵׁיוֹ וְכוּ'. הַיֵּאָדָּה אַחֲמִי לִי, אִי תִימָא דְחֲמָא בְרוּחַ קוּדְשָׁא דְאַנוּן
זְמִינִין לְמִיתִי לְעֵלְמָא. כְּמֵאן דְחֲמָא בְּחֻכְמָתָא מַה דִּייתִי לְעֵלְמָא. לְאוּ הֲכִי,
אַלְא חֲמָא בְּעֵינָא כְּלָהוּ. וְהָהוּא דִּיּוֹקְנָא דְזְמִינִין לְמִיקָם בֵּיהּ בְּעֵלְמָא כְּלָהוּ
חֲמָא בְּעֵינָא, מֵאִי טַעְמָא בְּגִין דְמִיּוֹמָא דְאַתְבָּרִי עֵלְמָא כְּלָהוּ נִפְשָׁאן
דְזְמִינִין לְמִיקָם בְּבִנֵי נְשָׂא כְּלָהוּ קִיִּימִין קִמִּי קוּדְשָׁא בְרִידָה הוּא בְּהָהוּא
דִּיּוֹקְנָא מִמֶּשׁ דְזְמִינִין לְמִיקָם בֵּיהּ (ד' צא ע"א) בְּעֵלְמָא.

בֹּא רְאֵה, שְׂאֲמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, כְּתוּב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם, וְכִי סֵפֶר הָיָה
לוֹ? אַלְא פְּרִשׁוּהָ, שְׂהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הֲרָאָה לְאָדָם הֲרֵאשׁוֹן דוֹר דוֹר
וְדוֹרְשֵׁיוֹ וְכוּ'. אֵיךְ הֲרָאָה לוֹ? אִם תֹּאמַר שְׂרָאָה בְרוּחַ הַקְדֵּשׁ שְׂהֵם
עֲתִידִים לְבֹא לְעוֹלָם כְּמִי שְׂרוּאָה בְּחֻכְמָה מַה יְבֹא לְעוֹלָם - לֹא כֵּן,
אַלְא רְאֵה בְּעֵין אֶת כְּלָם, וְאוֹתָהּ הַדְּמוּת שְׂעֲתִידִים לְעַמֵּד בָּהּ בְּעוֹלָם,
אֶת כְּלָם הוּא רְאֵה בְּעֵין. מַה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׂמִיּוּם שְׂנִבְרָא הַעוֹלָם,
כֹּל הַנִּפְשׁוֹת הַעֲתִידוֹת לְעַמֵּד בְּבִנֵי הָאָדָם, כֵּן עוֹמְדוֹת לְפָנֵי הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ הַדְּמוּת מִמֶּשׁ שְׂעֲתִידוֹת לְעַמֵּד בָּהּ בְּעוֹלָם.

כְּגוֹוֹנָא דָּא כָּל אַנוּן צְדִיקֵיָא בְּתַר דְנִפְקִין מֵהַאי עֵלְמָא כְּלָהוּ נִפְשָׁאן סְלָקוּ,
וְקוּדְשָׁא בְרִידָה הוּא אֲזִמִּין לוֹן דִּיּוֹקְנָא אַחְרָא לְאַתְלִבְשָׂא בָּהוּ כְּגוֹוֹנָא דְהוּוּ
בְּהַאי עֵלְמָא, בְּגִין כֵּן כְּלָהוּ קִיִּימִין קִמִּיָּה וְחֲמָא לוֹן אָדָם הֲרֵאשׁוֹן בְּעֵינָא.

כְּמוֹ כֵּן כָּל אוֹתָם הַצְּדִיקִים, אַחַר שְׂיּוֹצְאִים מִן הַעוֹלָם הַזֶּה, כָּל
הַנִּפְשׁוֹת עוֹלוֹת, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לָהֶם דְּמוּת אַחְרַת לְהַתְלַבֵּשׁ
בָּהּ כְּמוֹ שְׂהִיוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה. מְשׁוּם כֵּן כְּלָם עוֹמְדִים לְפָנָיו, וְרְאֵה אוֹתָם
אָדָם הֲרֵאשׁוֹן בְּעֵין.

וְאִי תִימָא בְּתַר דְחֲמָא לוֹן לֹא קִיִּימִי בְּקִיּוּמֵיהוּ. תַּא חֲזִי כָּל מְלוּי דְקוּדְשָׁא
בְרִידָה הוּא בְּקִיּוּמָא אַנוּן וְקִיִּימוּ קִמִּיָּה עַד דְנִחְתוּ לְעֵלְמָא. כְּגוֹוֹנָא דָּא כְּתִיב,
(דְּבָרִים כ"ט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יִשְׁנֹו פֶּה וְגוֹי הָא אוּקְמוּהָ דְכְּלָהוּ בְּנֵי נְשָׂא דְזְמִינִין
לְמַהוּי בְּעֵלְמָא כְּלָהוּ אֲשֶׁתְּכַחוּ תַמָּן.

וְאִם תֹּאמַר, שְׂאַחַר שְׂרָאָה אוֹתָם לֹא עֲמָדוּ בְּקִיּוּמָם - בֹּא וְתִרְאֵה, כָּל
דְּבָרֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵם בְּקִיּוּם וְעוֹמְדִים לְפָנָיו עַד שְׂיּוֹרְדִים
לְעוֹלָם. כְּמוֹ זֶה כְּתוּב (דְּבָרִים כ"ט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יִשְׁנֹו פֶּה וְגוֹי, הֲרִי פְּרִשׁוּהָ,
שְׂכָל בְּנֵי הָאָדָם שְׂעֲתִידִים לְהִיּוֹת בְּעוֹלָם, כְּלָם נִמְצְאוּ שָׁם.

הָכָא אֵית לְאַסְתַּפְלָא דְהָא כְּתִיב אֶת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פִּה וְגוֹי וּמִשְׁמַע הִנְהוּ (כּלְהוּ)
דִּיפְקוּן מְאֻנּוּ דְקִימּוּ תַפְּוּן, בְּגִין דְכְּתִיב עִמְנוּ הַיּוֹם וְלֹא כְּתִיב עִמְנוּ עוֹמֵד
הַיּוֹם. אֶלְא וְדַאי (הַכּא) כְּלָהוּ קִימּוּ תַפְּוּן אֶלְא דְלֹא אֲתַחְזוּ לְעֵינָא, בְּגִין כְּדִ
כְּתִיב עִמְנוּ הַיּוֹם אֲף עַל גַּב דְלֹא אֲתַחְזוּן.

כָּאן יֵשׁ לְהַסְתַּכְּל, שְׁהֲרִי כְּתוּב אֶת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פִּה וְגוֹי, וּמִשְׁמַע אֱלוּ
[כּלְם] שְׂיִצְאוּ מֵאוֹתָם שְׁעִמְדוּ שָׁם, מְשׁוּם שְׁכְּתוּב עִמְנוּ הַיּוֹם, וְלֹא כְּתוּב
עִמְנוּ עוֹמֵד הַיּוֹם. אֶלְא וְדַאי [כּאן] כְּלָם עִמְדוּ שָׁם, אֶלְא שְׁלֹא נִרְאוּ לְעֵין,
מְשׁוּם כְּדִ כְּתוּב עִמְנוּ הַיּוֹם אֲף עַל גַּב שְׁלֹא נִרְאוּ.

וְאִי תִימָא מַאי טַעְמָא לָא אֲתַחְזוּן הָכָא כְּמָה דְאֲתַחְזוּן לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן
דְחָמָא לוֹן עֵינָא בְּעֵינָא, וְהָא הָכָא אֲתַחְזוּ יַתִּיר. אֶלְא הָכָא כְּדִ אֲתַיְהִיבַת
אוֹרִייתָא לְיִשְׂרָאֵל חִיזוּ אַחְרָא וְדַרְגִין עֲלָאִין הוּוּ חָמָאן וּמִסְתַּכְּלָאן עֵינָא
בְּעֵינָא וְהוּוּ תַאִיבִין לְאַסְתַּפְלָא וּלְמַחְמִי בִיקְרָא דְמַרְיָהוֹן, וּבְגִין כְּדִ חָמוּ
יְקָרָא עֲלָהּ דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחֲדוּי וְלֹא מְאַחְרָא.

וְאִם תִּיאַמַר, מָה הַטַּעַם לֹא נִרְאוּ כָּאן כְּמוֹ שְׁנִרְאוּ לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן
שְׁרָאָה אוֹתָם עֵין בְּעֵין, וְהֲרִי כָּאן רָאוּ יוֹתֵר? אֶלְא כָּאן, כְּשֶׁנִּתְּנָה תוֹרָה
לְיִשְׂרָאֵל, מִרְאָה אַחַר וּדְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת. הֵיוּ רוֹאִים וּמִסְתַּכְּלִים עֵין
בְּעֵין, וְהֵיוּ מְשַׁתְּקִים לְהַסְתַּכְּל וְלִרְאוֹת בְּכַבּוּד רַבּוּנָם, וּמְשׁוּם כְּדִ
רָאוּ אֶת הַכַּבּוּד הָעֲלִיוֹן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא מֵאַחַר.

וְעַל דָּא כְּלָהוּ בְּגִי נִשְׂא דְזַמִּינִין לְקִימָא בְּעֲלָמָא כְּלָהוּ קִימִי קָמִי קוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא בְּאֻנּוּ דִּיּוֹקְנִין מִמֶּשׁ דְזַמִּינִין לְקִימָא בִּיהַּ הִדָּא הוּא דְכְּתִיב,
(תְּהִלִּים קִלְט) גְּלַמִּי רָאוּ עֵינִיךָ וְעַל סַפְרֵךָ וְגוֹי. גְּלַמִּי רָאוּ עֵינִיךָ. מַאי טַעְמָא בְּגִין
דְּדִיּוֹקְנָא אַחְרָא עֲלָהּ הוּי כְּהָאִי וּבְגִין כְּדִ כְּתִיב, (תְּהִלִּים יח) וּמִי צוּר זוּלְתִי
אֶלְהִינוּ. מַאן צִיִּיר טַב דְצִיִּיר (דְכּלִיל) כְּלָא (דָא בְדָא) כְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

וְעַל כֵּן, כָּל בְּגִי הָאָדָם שְׁעֵתִידִים לְעַמֵּד בְּעוֹלָם, כְּלָם עוֹמְדִים לְפָנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָן הַדְּמִיּוֹת מִמֶּשׁ שְׁעֵתִידִים לְעַמֵּד בְּהוּן. זֵהוּ
שְׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קִלְט) גְּלַמִּי רָאוּ עֵינִיךָ וְעַל סַפְרֵךָ וְגוֹי. גְּלַמִּי רָאוּ עֵינִיךָ, מָה
הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁדַמּוֹת אַחְרַת עֲלִיוֹנָה הִיְתָה כְּזֵה, וּמְשׁוּם כְּדִ כְּתוּב (שֵׁם
יח) וּמִי צוּר זוּלְתִי אֶלְהִינוּ, מִי הַצִּיִּיר הַטּוֹב שְׁצִיִּיר [שְׁכוּלָל] הַכֹּל [זֵה עִם זֵה]
כְּמוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא?

דְּבַר אַחַר כִּי מִי אֱלוֹהֵי, דָּא רְזָא דְמַלְכָּה דְהָא אֵל כְּלָלָא הוּא דְאֵתְכַלִּיל מְכַלְהוּ
דְרָגִין, וְאִי תִימָא דְהָא אֵל אִיהוּ דְרָגָא אַחְרָא בְּגִין דְכְתִיב (תהלים ו) אֵל זֹעֵם
בְּכָל יוֹם. תָּא חֲזִי, דְהָא לִית אֵל מְבַלְעָדִי יִי דְלָאו אִיהוּ בְלַחֲוּדוּי וְלֹא
אֵתְפָּרֵשׁ לְעֵלְמִין. וְעַל דָּא כְתִיב, (שמואל ב כב) כִּי מִי אֵל מְבַלְעָדִי יִי וְגוֹ', וּמִי
צוּר וְגוֹ' דְהָא צוּר לָאו אִיהוּ בְלַחֲוּדוּי אֱלָא כְּלָא חַד כְּדְכְתִיב, (דברים ד) וַיִּדְעַתְּ
הַיּוֹם וְהִשְׁבוֹתָ אֵל לְבַבְךָ כִּי יִי הוּא הָאֱלֹהִים וְגוֹ'.

דְּבַר אַחַר כִּי מִי אֱלוֹהֵי - זֶה סוּד הַדְּבַר, שְׁהָרִי אֵל הוּא כְּלָל שְׁנַכְלָל מְכַל
הַדְּרָגוֹת. וְאִם תֵּאמַר שְׁאֵל הַזֶּה הִיא דְרָגָה אַחְרָת, מְשׁוּם שְׁכַתוּב (שם ו)
וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם? בֵּא רְאָה, שְׁהָרִי אֵין אֵל מְבַלְעָדִי ה' שְׁאִינוּ לְבַדּוּ,
וְלֹא נִפְרַד לְעוֹלָמִים, וְעַל כֵּן כְּתוּב (שמואל ב כב) כִּי מִי אֵל מְבַלְעָדִי ה' וְגוֹ'.
וּמִי צוּר וְגוֹ', שְׁהָרִי צוּר אִינוּ לְבַדּוּ, אֱלָא הַכֹּל אַחַד, כְּכַתוּב (דברים ד)
וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּתְּ אֵל לְבַבְךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וְגוֹ'.

תָּא חֲזִי, עַד לָא אֵתְגַזֵּר אַבְרָהָם הָוּה מְמַלִּיל עֲמִיּה מַגּוּ מַחְזָה בְלַחֲוּדוּי כְּמָה
דְאֵתְמַר דְכְתִיב הִזְה דְבַר יִי אֵל אַבְרָם בְּמַחְזָה וְגוֹ'. בְּמַחְזָה. בְּהָהוּא חִיזו
דְרָגָא דְכָל דִּיּוֹקְנִין אֵתְחַזְיִין בֵּיה, כְּמָה דְאֵתְמַר. וְהָאִי מַחְזָה אִיהוּ רְזָא
דְבָרִית.

בֵּא רְאָה, שְׁטָרְס שְׁנַמּוּל אַבְרָהָם, הִזְה מְדַבֵּר עֲמוּ מִתּוֹד מַחְזָה לְבַדּוּ,
כְּמוֹ שְׁנַאמַר, שְׁכַתוּב הִזְה דְבַר ה' אֵל אַבְרָם בְּמַחְזָה וְגוֹ'. בְּמַחְזָה -
בְּאוֹתוֹ הַמְרָאָה, הַדְּרָגָה שְׁכָל הַדְּמִיּוֹת נִרְאוֹת בֵּיה, כְּמוֹ שְׁנַאמַר.
וְהַמַּחְזָה הִזְה הוּא סוּד הַבְּרִית.

וְאִי תִימָא דְבְּגִין כְּדָ אַקְרִי מַחְזָה בְּגִין דְאִיהוּ דְרָגָא חִיזו דְכָל דִּיּוֹקְנִין
אֵתְחַזְיִין בֵּיה וּכְדִין אַקְרִי מַחְזָה, הָא אַמְרַתְּ (פס ב) בְּקַדְמִיתָא דְעַד לָא
אֵתְגַזֵּר אַבְרָהָם לָא הָוּה מְמַלִּיל עֲמִיּה בֵּר הָאִי דְרָגָא דְלֹא שְׂרָאוּ עֲלוּי דְרָגִין
אַחְרָנִין, וְהִשְׁתָּא אַמְרַתְּ בְּמַחְזָה חִיזו דְכָל דְרָגִין עֲלָאוּ (אִייהו). וְהָא עַד לָא
אֵתְגַזֵּר כְּתִיב הִזְה דְבַר יִי אֵל אַבְרָם בְּמַחְזָה.

וְאִם תֵּאמַר שְׁמְשׁוּם כְּדָ נִקְרָא מַחְזָה, מְשׁוּם שְׁהִיא הַדְּרָגָה הַמְרָאָה
שְׁכָל הַדְּמִיּוֹת נִרְאוֹת בֵּיה וְאִזְ נִקְרָאֵת מַחְזָה - הָרִי אַמְרַתְּ בְּרָאשׁוּנָה,
שְׁטָרְס שְׁנַמּוּל אַבְרָהָם, לָא הִזְה מְדַבֵּר עֲמוּ, רַק הַדְּרָגָה חִזו שְׂאִין
שׁוֹרִים עֲלֵיהָ הַדְּרָגוֹת הָאַחְרוֹת, וְעַכְשָׁו אַמְרַתְּ בְּמַחְזָה - הַמְרָאָה שְׁל
כָּל הַדְּרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת הוּא, וְהָרִי טָרְס שְׁנַמּוּל כְּתוּב הִזְה דְבַר ה' אֵל
אַבְרָם בְּמַחְזָה?

אָלאַ האַי דַרְגָא חִיזוּ דְכָל דַרְגִין עֲלָאין אִיהוּ וּבְחִיזוּ דְדַרְגִין עֲלָאין אֲתַתְקִין. וְאַף עַל גַב דְבַהֲהוּא זְמַנָא דְאַבְרָהָם לֹא הָוָה גְזִיר הַאִי דַרְגָא בְחִיזוּ דְדַרְגִין עֲלָאין אִיהוּ וּבְכָל אֲנוּן גְּוֹנִין אִיהוּ קָאִים. וְחִיזוּ דְאַנּוּן (קא א, וצא ב) גְּוֹנִין קִיִּימִי תַחֲוֹתִיהָ חַד מִיִּמְיָא גְּוֹן חוּר. חַד מִשְׁמָאֲלָא גְּוֹן סוּמְק. חַד דְכָלִיל מִכָּל גְּוֹנִין, וְאִיהוּ חִיזוּ דְכָל גְּוֹנִין עֲלָאין דְקִיִּימִי עֲלִיהָ. וְעַל דָּא בְהַאִי חִיזוּ קָאִים עֲלִיהָ דְאַבְרָהָם וּמְלִיל עֲמִיהָ וְאַף עַל גַב דְלֹא אֲתַגְזֹר. כִּינּוּ דְאַתְגְזֹר מַה כְּתִיב וַיֵּרָא יְיָ אֶל אַבְרָם.

אָלאַ הַדַרְגָה הַזֹּה הִיא הַמְרָאָה שֶׁל כָּל הַדַרְגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, וּבַמְרָאָה שֶׁל הַדַרְגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת נִתְקַנָּה. וְאַף עַל גַב שְׂבָאוֹתוֹ הַזְּמַן אַבְרָהָם לֹא הָיָה מֵהוּל - הַדַרְגָה הַזֹּה בַמְרָאָה שֶׁל הַדַרְגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת הִיא, וּבְכָל אוֹתָם הַגְּוֹנִים עוֹמְדֵת, וְהַמְרָאָה שֶׁל אוֹתָם הַגְּוֹנִים עוֹמֵד תַּחֲתֶיהָ. אֶחָד מִיִּמִין - גְּוֹן לְבָן, וְאֶחָד מִשְׁמָאל - גְּוֹן אָדָם, אֶחָד שְׂפָלוֹל מִכָּל הַגְּוֹנִים. וְהוּא הַמְרָאָה שֶׁכָּל הַגְּוֹנִים הָעֲלִיוֹנִים עוֹמְדִים עָלָיו. וְעַל זֶה בַמְרָאָה הַזֹּה עֹמֵד עַל אַבְרָהָם וְדַבֵּר עִמוֹ, וְאַף עַל גַב שֶׁלֹא נִמּוֹל. כִּינּוּ שְׁנַמּוֹל מַה כְּתוּב? וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם.

תָּא חֲזִי, מַחֲזָה שְׂדֵי (אמר) כְּתִיב בְּבִלְעָם. וּבְאַבְרָהָם כְּתִיב מַחֲזָה סְתָם, מַה בֵּין הַאִי לְהַאִי. אָלאַ מַחֲזָה שְׂדֵי אֲלִין דְלִתְתָא (דנפיקו) מִנִּיהָ וְאַנּוּן חִיזוּ דִלִּיהָ. מַחֲזָה סְתָם מַחֲזָה דָּא הוּא ה' (דכל חִיזו) דְכָל דִּיוֹקְנִין עֲלָאין אֲתַחֲזִין בֵּיהּ, וּבְגִין כֶּף כְּתִיב בְּאַבְרָהָם מַחֲזָה סְתָם וּבְבִלְעָם מַחֲזָה שְׂדֵי.

בֹּא רְאֵה, בְּבִלְעָם [אמר] כְּתוּב מַחֲזָה שְׂדֵי, וּבְאַבְרָהָם כְּתוּב מַחֲזָה סְתָם. מַה בֵּין זֶה לְזֶה? אָלאַ מַחֲזָה שְׂדֵי אֲלוּ שְׂלִמְטָה [שיצאו] מִמֶּנּוּ, וְהֵם הַמְרָאָה שְׂלוּ. מַחֲזָה סְתָם, מַחֲזָה זֶה הוּא ה' [של כל מראה] שְׂכָל הַדְּמִיוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת נִרְאוֹת בּוֹ. וּמִשׁוּם כֶּף כְּתוּב בְּאַבְרָהָם מַחֲזָה סְתָם, וּבְבִלְעָם מַחֲזָה שְׂדֵי.

דף צא ע"ב

וְעַל דָּא עַד לֹא אֲתַגְזֹר אַבְרָהָם הָוָה לִיהָ הַאִי דַרְגָא כְּדַאֲמָרוּ. כִּינּוּ דְאַתְגְזֹר מִיָּד וַיֵּרָא יְיָ אֶל אַבְרָם וְגו' אֲתַחֲזוּן כְּלָהוּ (שאר) (דף צא ע"ב) דַרְגִין עַל הַאִי דַרְגָא, וְהַאִי דַרְגָא מְלִיל עֲמִיהָ כְּדַקָּא חֲזִי בְשְׁלִימוֹ. וְאַבְרָהָם אֲתַקְטֹר מִדַרְגָא לְדַרְגָא וְעַל בְּבִרִית קִיִּימָא קִדִּישָׁא כְּדַקָּא חֲזִי בְשְׁלִימוֹ

ועל כן, טרם שנמול אברהם, הייתה לו הדרגה הזו כפי שאמרנו. כיון שנמול, מייד וירא אליו ה' וגו'. נראו כל הדרגות על הדרגה הזו, והדרגה הזו דברה עמו כראוי בשלמות. ואברהם נקשר מדרגה לדרגה, ונכנס לברית הקדש כראוי בשלמות.

השלמה מההשמטות (סימן) (מ"ח)
שְׁכִינְתָא אֲתִקְרִיאת אֹת בְּרִית מְסֻטְרָא דְצְדִיק יְסוּד עוֹלָם זֹאת אֹת הַבְּרִית בְּסִינֵי (ס"א ביני). עמוּדָא דְאֲמַצְעִיתָא. וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְצִיחַ הוּ"ד. אֹת דָּא צְדִיק, הִיא דָּא שְׁכִינְתָא (שמות ל"א) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם מִכְתָּ"ר עַד עֲמוּדָא דְאֲמַצְעִיתָא. דְלִית שִׁית בְּכָל אֲתֵר אֱלָא מְסֻטְרָא דְאֲתָת ו' וְלִית שְׁבִיעֵי אֱלָא מְסֻטְרָא דְאֲתָת י' עֵטְרָה עַל רִישֵׁיהָ חֲכַמְיָה עֲלָאָה אֹת הִיא חֲכָמָה תְּתָאָה אֹת הִיא. וְתִקְיָנוּ לְמַגְזֵר לְתַמְנִיָּא דְאִיהוּ תַמְנוֹן חֲכַמְיָה עַד יְסוּד לְקַבְלָא בְּהוֹן י' זְעִירָא לְסַלְקָא לָהּ עַד כְּתֵר לְמַהוּי עֵטְרָה עַל רִאשֵׁיהוֹן וְתִקְיָנוּ לְשׁוּיָא עֲרֵלָה בְּמִנָּא וְעַפְרָא לְקַיִים (ישעיה ס"ה) וְנַחֲשׁ עֵפֶר לְחַמוֹ : (עַד כַּאן מֵהַהֲשַׁמְטוֹת)

שְׁכִינְתָא נְקִרָאָת אֹת בְּרִית מְצַד שֶׁל צְדִיק יְסוּד עוֹלָם. זֹאת אֹת הַבְּרִית - בְּסִינֵי. [בין] הָעֲמוּד הָאֲמַצְעִי, וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - נְצִיחַ הוּד. אֹת - זֶה צְדִיק. הִיא - זֶה שְׁכִינְתָּה. (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם - מִכְתָּר עַד הָעֲמוּד הָאֲמַצְעִי, שְׁאִין שֶׁשׁ בְּכָל מְקוֹם אֱלָא מְצַד הָאֹת ו', וְאִין שְׁבִיעֵי אֱלָא מְצַד הָאֹת י', עֵטְרָה עַל רִאשׁוֹ. הַחֲכָמָה הָעֲלִיוֹנָה הִיא אֹת, הַחֲכָמָה הַתְּחִתּוֹנָה הִיא אֹת, וְתִקְנֵנוּ לְמוֹל לְשִׁמְנָה שְׁשָׁם הִיא חֲכָמָה עַד הַיְסוּד, לְקַבֵּל בָּהֶם י' קִטְנָה לְהַעֲלוֹתָהּ עַד הַכְּתֵר לְהִיּוֹת עֵטְרָה עַל רִאשָׁם, וְתִקְנֵנוּ לְשִׁים הָעֲרֵלָה בְּכָלֵי וְעַפְרָא, לְקַיִים וְנַחֲשׁ עֵפֶר לְחַמוֹ : ע"כ מֵהַהֲשַׁמְטוֹת.

תָּא חֲזִי, כִּיּוֹן דְאֲתַגְזֵר אֲבָרָהָם, נִפְק מְעַרְלָה וְעָאֵל בְּקַיִמָא קְדִישָׁא וְאֲתַעֲטֵר בְּעֵטְרָא קְדִישָׁא וְעָאֵל בְּקַיִמָא דְעֲלָמָא קְאִים עֲלִיהָ, וּכְדִין אֲתַקְיִים עֲלָמָא בְּגִינְיָה. בְּגִין דְכְּתִיב (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֲקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי. וְכְּתִיב (בראשית ב) אֱלֹהִים תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְּרָאָם. בְּה"א בְּרָאָם, בְּאֲבָרָהָם. וְכֹלָא בְּרָזָא חֲדָא קְאִים. וּבְשַׁעֲתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אֲחִמֵּי לִיהָ לְאָדָם כָּל אֲנוּן דְרִין דְעֲלָמָא, וְחֲמָא לֹון כָּל חַד וְחַד כָּל דְרָא וְדָרָא כְּלָהוּ קִימֵי בְּגִנְתָּא דְעַדוֹן בְּהוּא דִּיוֹקְנָא דְזַמְיָנוּ לְקַיִמָא בְּהַאי עֲלָמָא.

בֵּא רָאָה, כִּיּוֹן שְׁנַמּוּל אֲבָרָהָם, יֵצֵא מֵהָעֲרֵלָה, וְנִכְנַס לְבְּרִית הַקְּדוּשָׁה, וְהִתְעַטֵּר בְּעֵטְרָה קְדוּשָׁה, וְנִכְנַס בְּבְרִית שְׁהַעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֶיהָ, וְאֵז

הַתְּקִים הָעוֹלָם בְּגִלְלוֹ, מְשׁוּם שֶׁכְּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם וְלֵילָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי, וְכְתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם, בְּהִיא בְּרָאָם, בְּאַבְרָהָם, וְהַכֹּל עוֹמֵד בְּסוּד אֶחָד. וּבִשְׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִרְאָה לְאָדָם אֶת כָּל אוֹתָם הַדְּוֵרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְרָאָה אוֹתָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כָּל דוֹר וְדוֹר, כְּלָם עוֹמְדִים בְּגוֹ הָעֵדוּן בְּאוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בָּהּ בְּעוֹלָם הַזֶּה.

וְתָא חֲזִי, הָא אֲתַמְר כִּינּוּן דְחֻמְא לִיה לְדוּד דְלָאוּ בֵיה חֲיִים כְּלָל, תְּוָה, וְאִיהוּ יְהִיב לִיה מְדִילִיה עִי שְׁנִין, בְּגִין כְּדָּ הוּוּ לִיה לְאָדָם תִּשְׁע מְאוֹת וְתִלְתִּין שְׁנִין. וְאַנּוּן שְׁבַעִין אֶסְתַּלְקוּ לִיה לְדוּד. וּמִלָּה דָּא רָזָא דְחֻכְמָתָא אִיהוּ, דְדוּד לִית לִיה (יומין) בְּר שְׁבַעִין שְׁנִין מְאָדָם קְדֻמְאָה, וְכִלָּא רָזָא דְחֻכְמָתָא אִיהוּ. וְכָל מַה דְלִתְתָא כְּלָא אִיהוּ בְּרָזָא דְלַעֲיִלָּא.

וּבֵּא וְרָאָה, הָרִי נִתְבָּאָר, כִּינּוּן שְׁרָאָה אֶת דְּוּד שְׁאִין בּוֹ חֲיִים כְּלָל, תְּמָה, וְהוּא נָתַן לוֹ מְשָׁלוֹ שְׁבַעִים שְׁנִים. מְשׁוּם כְּדָּ הִיוּ לוֹ לְאָדָם תִּשְׁע מְאוֹת וְשִׁלְשִׁים שְׁנִים, וְאוֹתָם הַשְּׁבַעִים עָלוּ לוֹ לְדוּד. וְהַדְּבָר הַזֶּה הוּא סוּד שֶׁל חֻכְמָה, שֶׁלְדוּד אִין [ימים] פְּרִט לְשְׁבַעִים הַשְּׁנִים מְאָדָם הָרֵאשׁוֹן. וְהַכֹּל הוּא סוּד שֶׁל חֻכְמָה. וְכָל מַה שֶׁלְמָטָה, הַכֹּל הוּא בְּסוּד שֶׁל מַעֲלָה.

וְתָא חֲזִי, בְּכָל אַנּוּן דִּיוֹקְנִין דְנִשְׁמַתִּין דְעַלְמָא כְּלָהוּ זְווגִין וְזוּגִין קַמִּיה. לְבַתֵּר כְּדָּ אֲתַיִן לְהֵאִי עַלְמָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְזוּוג זְווגִין.

וּבֵּא וְרָאָה, בְּכָל אוֹתוֹן הַדְּמִיוֹת שֶׁל הַנְּשֻׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כְּלָם לְפָנֵינוּ זְווגוֹת זְווגוֹת. לְאַחַר מְכוּן, כְּשֶׁבְּאִים לְעוֹלָם הַזֶּה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזוּוג זְווגִים.

אָמַר רַבִּי (יהודה) יִצְחָק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (מזווג זְווגִין ואמר) אָמַר בֵּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי מֵאִי קָא מִיִּרִי וְהָא כְּתִיב, (קהלת א) אִין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כְּתִיב, שְׁאֲנִי לְעִילָּא.

אָמַר רַבִּי [יהודה] יִצְחָק, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא [מזווג זְווגִים ואומר] אוֹמַר בֵּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מַה זֶּה אוֹמַר, וְהָרִי כְּתוּב (קהלת א) אִין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כְּתוּב, שׁוֹנֵה לְמַעֲלָה.

אמר רבי יוסי מאי כרוזא הקא. והא אמר רבי חזקיה אמר רבי חייה
בההיא שעתא ממש דנפיק בר נש לעלמא בת זוגו אדמנת לו. אמר רבי
אבא זכאין אנון צדיקיא דנשמתהון מתעטרין קמי מלכא קדישא עד לא
ייתון לעלמא, דהכי תנינן בההיא שעתא דאפיק קודשא בריה הוא
נשמתין לעלמא, כל אנון רוחין ונשמתין בלהו פלילן דכר ונוקבא
דמתחברן כחדא.

אמר רבי יוסי, מה כאן הכרוז, והרי אמר רבי חזקיה אמר רבי חייה,
באותה שעה ממש שיוצא אדם לעולם, בת זוגו מזמנת לו? אמר רבי
אבא, אשרי הצדיקים שנשמותיהם מתעטרות לפני המלך הקדוש
טרם יבאו לעולם. שפך שנינו, בשעה ההיא שהקדוש ברוך הוא
מוציא נשמות לעולם, כל אותן הרוחות והנשמות, כלן כלולות זכר
ונקבה שמחברות יחד.

ואתמסרן בידא דההוא ממנא שליחא דאתפקד על עדוניהון דבני נשא.
ולילה שמייה, ובשעתא דנחתין ואתמסרן בידוי מתפרשין, ולזמנין דא
אקדים מן דא ואחית להו בבני נשא. וכד (מחא) מטא עידן דזווגא דלהון.
קודשא בריה הוא דידע אנון רוחין ונשמתין מחבר לון כדבקדמיתא
ומכרזא עליהו. וכד אתחברן אתעבידו חד גופא חד נשמתא ימינא
ושמאלא כדקא חזי, ובגין כך אין כל חדש תחת השמש. ואי תימא הא
תנינן לית זווגא אלא לפום עובדוי וארחוי דבר נש. הכי הוא ודאי. דאי
זכי ועובדוי אתפשרן, זכי לההוא דיליה לאתחברא ביה כמה דנפיק.

ונמסרות בידי אותו הממנה השליח שנתמנה על הריונות בני האדם,
ושמו לילה. ובשעה שיורדות ונמסרות בידיו, נפרדות, ולפעמים זה
מקדים לפני זה, ומוריד אותם בבני האדם. וכשפגיע [מכה] זמן זווגם,
הקדוש ברוך הוא שמכיר אותן הרוחות והנשמות מחבר אותן
כבראשונה ומכריז עליהם. וכשמתחברים, נעשים גוף אחד ונשמה
אחת, ימין ושמאל כראוי, ומשום כך אין כל חדש תחת השמש. ואם
תאמר, הרי שנינו שאין זווג אלא לפי מעשי ודרכי האדם - כך זה
ודאי! שאם זוכה ומעשיו כשרים, הוא זוכה להתחבר עם אותו שלו
כמו שיצא.

אמר רבי חייה מאן דאתפשרן עובדוי באן אתר יתבע (ס"א יתבא) ההוא
זווגא דיליה. אמר ליה הא תנינן לעולם ימכר אדם כו' וישא בת תלמיד
חכם (ד"א ל"ג תא חזי). דתלמיד חכם פקדונא דמאריה אתפקדן בידיה. תאנא
ברזא דמתניתא כל אנון דאתו בגלגולא דנשמתין יכלין לאקדמא ברחמי
זווגא דלהון. ועל האי אתערו חבריאי. (אין נושאים נשים במועד אבל מקדשין) שפא

יְקַדְּמֵנו אַחַר בְּרַחֲמִים. וְשִׁפִּיר קֶאֱמָרוּ אַחַר דֵּיִיקָא, וְעַל כֵּן קִשְׁיִן זְוִיגִין קַמִּיה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְעַל כֵּלָּא (פְּנִים) וְדַאי כִּי יִשְׁרִים דְּרַכִּי יִי כְּתִיב.

אָמַר רַבִּי חֵיָא, מִי שֶׁמְעַשֵּׂיו כְּשִׂרִים, בְּאִיזָה מְקוֹם יִבְקֹשׁ [יוֹשֵׁב] אֶת זְוִיגוֹ? אָמַר לוֹ, הֲרֵי שְׁנִינּוּ, לְעוֹלָם יִמְכַר אָדָם וְכוּי וְיִשָּׂא בֵּת תַּלְמִיד חֲכָם, [ד"א ובא ראה] שֶׁתַּלְמִיד חֲכָם פְּקִדוֹן רַבּוֹנוּ נִפְקֵד בִּידּוֹ. שְׁנִינּוּ בְּסוּד הַמְשָׁנָה, כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאוּ בְּגִלְגוּל שֶׁל נְשָׁמוֹת, יְכוּלִים לְהַקְדִּים בְּרַחֲמִים אֶת זְוִיגָם. וְעַל זֶה הֵעִירוּ הַחֲכָמִים, אֵין נוֹשְׂאִים נְשִׂים בְּמוֹעֵד, אֲבָל מְקַדְּשִׁים, שֶׁמָּא יְקַדְּמֵנו אַחַר בְּרַחֲמִים. וְיִפָּה אֶמְרוּ אַחַר בְּדִיוק. וְעַל כֵּן קִשְׁיִם הַזְּוִיגִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְעַל כֵּל כָּל פְּנִים וְדַאי כְּתוּב כִּי יִשְׁרִים דְּרַכִּי ה'.

דף צב ע"א

רַבִּי יְהוּדָה שְׁלַח לִיה לְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר הָא רְזָא דְמַלְהָ יְדַעְנָא, אַנּוּן דְּאֶתּוּ בְּגִלְגוּלָא דְנִשְׁמַתִּין מֵאֵן אֶתֵר לְהוּ זְוִיגָא. שְׁלַח לִיה כְּתִיב, (שׁוֹפְטִים כ"א) מַה נַּעֲשֶׂה לָהֶם לְנוֹתָרִים לְנִשְׂיִם וְגוּי. וְכְתִיב לְכוּ וְחִטְפְּתֶם לָכֶם וְגוּי. פְּרָשְׁתָא דְבְנֵי בְנֵימִין אוֹכַח וְעַל הָאֵי תְנִינָן שֶׁמָּא יְקַדְּמֵנו אַחַר בְּרַחֲמִים. (כִּי אוֹתוּ אַחַר אֵין לוֹ בֵּת זְוִיג, אֲבָל תִּשְׁכַּח דָּא כְּגוֹן בַּר נֶשׁ דְּנִסִּיב בֵּת זְוִיגִיה וְלֹא הוּוּ לִיה מְנָה בְּנִין וּמֵת, יִיתִי אַחוּהִי וְיִיבֵם אֶתְתִּיה וְיִתְלִיד לִיה (דף צב ע"א) מְנָה בַר. הָאֵי בַר הוּא מִיתָא דִּאֶהְדַּרְתָּ נִשְׁמַתִּיה לְעֵלְמָא. דָּא הוּא אַחַר דָּאֵין לוֹ בֵּת זְוִיג אֲלֵא אִמְיָה, וְדָא הוּא שְׁמָא יְקַדְּמֵנו אַחַר בְּרַחֲמִים דִּיכִיל לְאֶקְדָּמָא אַחֲרָא לְמִיִּסַּב אֶתְתִּיה דְּדָא בְּרַחֲמִי וּבְצִלוֹתָא וְאִף עַל גַּב דָּאִמְיָנָא לָךְ דִּיכִיל לְאֶקְדָּמָא בְּרַחֲמִי לֹא יְכִיל אֲלֵא אִם (הוּא) בַּעֲלָה חֵיִיבָא אִיהוּ וְאִיהוּ זְכָאָה)

רַבִּי יְהוּדָה שְׁלַח לְרַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר, הֲרֵי סוּד הַדְּבָר יְדַעְתִּי, אוֹתָם שֶׁבָּאוּ בְּגִלְגוּל נְשָׁמוֹת - מֵאִיזָה מְקוֹם לָהֶם יֵשׁ זְוִיג? שְׁלַח לוֹ, כְּתוּב (שׁוֹפְטִים כ"א) מַה נַּעֲשֶׂה לָהֶם לְנוֹתָרִים לְנִשְׂיִם וְגוּי. וְכְתוּב וְחִטְפְּתֶם לָכֶם וְגוּי. פְּרָשְׁתָא בְּנֵי בְנֵימִין מוֹכִיחָה, וְעַל זֶה שְׁנִינּוּ שֶׁמָּא יְקַדְּמֵנו אַחַר בְּרַחֲמִים. [וְכִי אוֹתוּ אַחַר אֵין לוֹ בֵּת זְוִיג? אֲבָל תִּמְצָא זֶה כְּמוֹ אָדָם שֶׁנִּשָּׂא בֵּת זְוִיג וְלֹא הֵיּוּ לוֹ מְנָה בְּנִים וּמֵת, יָבֵא אַחִיו וְיִיבֵם אֶת אִשְׁתּוֹ וְיוֹלֵד לוֹ מְנָה בֵּן, הַבֵּן הַזֶּה הוּא הַמֵּת שֶׁנִּשְׁמַתּוֹ חוּזְרָה לְעוֹלָם, זֶה הוּא הַאֲחֵר שֶׁאֵין לוֹ בֵּת זְוִיג אֲלֵא אִמּוֹ, וְזֶה הוּא שְׁמָא יְקַדְּמֵנו אַחַר בְּרַחֲמִים, שִׁיכּוֹל לְהַקְדִּים אַחַר לִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁל זֶה בְּרַחֲמִים וּבִתְפִּלָּה, וְאִף עַל גַּב שְׁאִמְרַתִּי לָךְ שִׁיכּוֹלִים לְהַקְדִּים אַחַר בְּרַחֲמִים, לֹא יְכִיל אֲלֵא אִם (הוּא) בַּעֲלָה הוּא רִשְׁעָה וְהוּא צְדִיק].

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה (הַשְׁתָּא) הָאֵי הוּא וְדַאי דְקִשְׁיִן זְוִיגִין קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. זְכָאָה חוּלְקָהוֹן דִּישְׂרָאֵל דְּאוּרִייתָא אוּלְיָף לְהוּ אַרְחוּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכָל טְמִירִין וְגִנְיָזָא דְגִנְיָזִין קַמִּיה. וְדַאי כְּתִיב, (תְּהִלִּים י"ט) תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה וְגוּי. זְכָאָה חוּלְקָהִי מֵאֵן דִּישְׁתַּדַּל בְּאוּרִייתָא וְלֹא יִתְפָּרֵשׁ מִינָהּ, דְּכָל מֵאֵן דִּיתְפָּרֵשׁ מֵאוּרִייתָא אֶפְלוּ שְׁעֵתָא חָדָא כְּמָה דְּאִתְפָּרֵשׁ מִחֵי

דְּעִלְמָא דְכְּתִיב, (דברים ל) כִּי הִיא חֵיידָ וְאַרְדָּ וְיָמִידָ. וְכְּתִיב, (משלי ג) אַרְדָּ יָמִים
וְשָׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ:

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, [כעת] זֶה הוּא וְדָאֵי שְׁקָשִׁים הַזְּיוּגִים לְפָנַי הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא. אֲשֶׁרִי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָם אֶת דְּרָכֵי
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכָל הַנְּסֻתוֹת וְהַגְּנוּזִים שֶׁגְּנוּזִים לְפָנָיו. וְדָאֵי כְּתוּב
(תהלים יט) תּוֹרַת ה' תִּמְיָמָה וְגו'. אֲשֶׁרִי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמְשַׁתְּדֵל בַּתּוֹרָה
וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנָּה, שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּפְרָד מִן הַתּוֹרָה אֶפְלוּ שְׁעָה אַחַת, כְּמִי
שֶׁנִּפְרָד מִחַיֵּי הָעוֹלָם, שְׁכְּתוּב (דברים ל) כִּי הִיא חֵיידָ וְאַרְדָּ וְיָמִידָ, וְכְּתוּב
(משלי ג) אַרְדָּ יָמִים וְשָׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ.

וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְגו'. רַבִּי יוֹסִי פָּתַח (ישעיה ס) וְעַמְּךָ כָּלָם צְדִיקִים
לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ וְגו'. זְכָאִין אֲנוּן יִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׂאָר עַמִּין, דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָ
הוּא קָרָא לוֹן צְדִיקִים. דְּתַנָּיָא מָאָה וְעֶשְׂרִים (ד"א ל"ג וחמש) וְתַמְנָיָא אֲלָפֵי
מָאֵרִי דְּגַדְפִּין דְּאִזְלִין וְטָאֲסִין כָּל עֲלָמָא וְשָׁמְעִין קָלָא וְאַחַדְדִּין לִיהּ לַהֲהוּא
קָלָא.

וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְגו'. רַבִּי יוֹסִי פָּתַח, (ישעיה ס) וְעַמְּךָ כָּלָם
צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ וְגו'. אֲשֶׁרִיֵּהֶם יִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׂאָר הָעַמִּים,
שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לָהֶם צְדִיקִים. שְׁלַמְדְּנוּ, מָאָה וְעֶשְׂרִים [וחמש]
וְשָׁמוֹנָה אֲלָפִים בְּעֵלֵי כְּנָפִים שֶׁהוֹלְכִים וְטָסִים אֶת כָּל הָעוֹלָם,
וְשׁוֹמְעִים קוֹל וְאוֹחֲזִים אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל.

כְּמָה דְּתַנָּיֵן לִית לָךְ מְלָה בְּעֲלָמָא דְלִית לָהּ קָלָא, וְאַזְלָא וְטָאֲסָא בְּרַקִּיעָא,
וְאַחַדְדִּין לָהּ מָאֵרִי דְּגַדְפִּין וְסֻלְקִין הַהוּא קָלָא (ד"א למאריהון) דְּאִמְרִין (נ"א
דמדיו) וְדִיִּינִין לָהּ הוּן לְטַב הוּן לְבִישׁ דְּכְּתִיב, (קהלת ו) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיד אֶת
הַקּוֹל וְגו'.

כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינּוּ שְׂאִין לָךְ דְּבַר בְּעוֹלָם שְׂאִין לוֹ קוֹל וְהוֹלֵךְ וְטָס בְּרַקִּיעַ.
וְאוֹחֲזִים בּוֹ בְּעֵלֵי כְּנָפִים, וּמַעֲלִים אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל [לרבונוס] שְׂאוֹמְרִים
[בעלי הדיו] וְדָנִים אוֹתוֹ הוּן לְטוֹב הוּן לְרַע, שְׁכְּתוּב (קהלת ו) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם
יִלִּיד אֶת הַקּוֹל וְגו'.

אִימְתִי דְיִינִין לַהֲהוּא קָלָא. רַבִּי חֵיִיא אָמַר בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נֶשׁ שְׁכִיב וְנָאִים,
וְנִשְׁמַתִּיה נְפֻקַת מְנִיָּה, וְהִיא אֲסֵהִידַת בִּיהּ בְּבַר נֶשׁ, וְכַדִּין דְיִינִין לַהֲהוּא
קָלָא הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (מיכה ז) מִשְׁכַּבְתַּת חִיקָדָ שְׁמַר פְּתַחִי פִידָ. מֵאֵי טַעְמָא,

משום דהיא אסיהדת בבר נש. רבי יהודה אמר כל מה דבר נש עביד בכל יומא נשמתיה אסיהדת ביה בבר נש בליליא.

מתי דניס את אותו הקול? רבי חייה אמר, בשעה שבו אדם שוכב וישן ונשמתו יצאה ממנו, והיא מעידה בבו האדם, ואז דניס את אותו הקול. זהו שכתוב (מיכה ו) משכבת חיקך שמר פתחי פיך. מה הטעם? משום שהיא מעידה באדם. רבי יהודה אומר, כל מה שאדם עושה בכל יום, נשמתו מעידה בו באדם בלילה.

תאנא אמר רבי אלעזר בתחלת שעתא קמיינתא בליליא פד נשף יממא ועאל שמשא מארי דמפתחון דממנן על שמשא עאל בתריסר תרעין דפתיחין ביממא, בתר דעל בכלהו, כל אנון תרעין סתימין (נייא פתחין), פרוזא קאים ושרי לאכרוזא, קאים מאן דקאים ואחיד לאנון מפתחון, בתר דסיים פרוזא, כל אנון נטורי עלמא מתפנשין וסלקין, לית מאן דפתח (פומא) פטרא פלא משתפכין. פדין דינין דלתתא מתערין ואזלין ושאתין בעלמא, וסיהרא שארי לאנהרא.

למדנו, אמר רבי אלעזר, בתחלת השעה הראשונה בלילה, כשנושף [שיוצא] היום ונכנס השמש, בעל המפתחות שממנה על השמש נכנס בתריסר שערים שפתוחים ביום. אחר שנכנס בכלם, כל אותם השערים הסתומים [הפתוחים], הפרוז עומד ומתחיל להכריז. עומד מי שעומד ואוחז את אותם המפתחות. אחר שסיים הפרוז, כל אותם שומרי העולם מתפנסים ועולים, ואין מי שפותח [פה] פתחון פה והכל שוקטים. אז מתעוררים הדינים שלמטה, והולכים ומשוטטים בעולם, והלבנה מתחילה להאיר.

ומארי דיבבא תקעין ומיללין. תקעין תננינות פדין מתערי שירתא ומזמרין קמי מאריהון, כמה מארי תריסין קיימו בקיומיהו ואתערין דינין בעלמא, פדין בני נשא ניימין ונשמתא נפקת ואסיהדת סהדויתא ואתחייבת בדינא, וקודשא בריך הוא עביד חסד בבר נש ונשמתא תבת לאתרה.

ובעלי היבבה תוקעים ומיללים. תוקעים שנית. אז מתעוררת שירה ומזמרים לפני רבונם. כמה בעלי מגנים עומדים במקומם ומעוררים דינים בעולם. אז בני האדם ישנים, והנשמה יוצאת ומעידה עדות ומתחייבת בדין. והקדוש ברוך הוא עושה חסד עם אדם, והנשמה שבה למקומה.

בפֿלגות ליליא כד צפֿרין מתעֿרין, סטרא דצפֿון אתער ברוחא, קם בקיומיה שרביטא דבסטר דרום ובטש בההוא רוחא ושכיך ואתבסם, כֿדין אתער קודשא בריך הוא בנימוסוי לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן.

בחצות הלילה, כֿשהצפֿרים מתעוררות, צד הצפֿון מתעורר ברוח, עומד במקומו השרביט שבצד הדרום, ומכה באותה הרוח ושוקט ומתבסם. אז מתעורר הקדוש ברוך הוא במנהגיו להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן.

בההוא שעתא זכאה חולקיה דבר נש דקאים לאשתעשע באורייתא, דהא קודשא בריך הוא וכל צדיקיא דבגנתא דעדן כלהו צייתין לקליה הדא הוא דכתיב, (שיר השירים ח) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ולא עוד אלא דקודשא בריך הוא משיך עליה חד חוטא דחסיד למיהוי (ד"א לייג תדיר) נטיר בעלמא, דהא עלאין ותתאין נטרין ליה הדא הוא דכתיב, (תהלים מב) יומם יצוה יי חסדו ובלילה שירה עמי.

באותה שעה. אשרי חלקו של אדם שעומד להשתעשע בתורה, שהרי הקדוש ברוך הוא וכל הצדיקים שבגן עדן, כלם מקשיבים לקולו. זהו שכתוב (שיר ח) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ולא עוד, אלא שהקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט אחד של חסיד שיהיה [תמיד] שמור בעולם, שהרי עליונים ותחתונים שומרים אותו. זהו שכתוב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי.

דף צב ע"ב

אמר רבי חזקיה כל מאן דאשתדל בהאי שעתא באורייתא ודאי אית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי. אמר רבי יוסי מאי טעמא תדיר. אמר ליה הכי אוליפנא דכל פלגות ליליא כד קודשא בריך הוא אתער בגנתא דעדן כל אנון נטיען דגינתא אשתקין יתיר מההוא נחלא דאקרי (דף צב ע"ב) נחל קדומים נחל עדנים דלא פסקו מימיו לעלמין, כביכול ההוא דקאים ואשתדל באורייתא כאילו ההוא נחלא אתרק על רישיה ואשקי ליה בגו אנון נטיען דבגנתא דעדן. (אמר רבי יוסי) ולא עוד אלא הואיל וכלהו צדיקיא דבגו גנתא דעדן צייתין ליה, חולקא שוין ליה בההוא שקיו דנחלא. אשתכח דאית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי.

אמר רבי חזקיה, כל מי שמשתדל בשעה הזו בתורה, ודאי יש לו חלק תמיד בעולם הבא. אמר רבי יוסי, מה הטעם תמיד? אמר לו, כך למדנו, שכל חצות לילה, כשמתעורר הקדוש ברוך הוא בגן עדן, כל הנטיעות של הגן משקים יותר מאותו הנחל שנקרא נחל קדומים, נחל עדנים, שאין פוסקים מימיו לעולמים. כביכול אותו שעומד ומשתדל בתורה, כאלו אותו הנחל מוריק על ראשו ומשקה אותו בתוך אותם הנטיעות שבגן עדן. [אמר רבי יוסי] ולא עוד, אלא הואיל וכל הצדיקים שבתוך גן העדן מקשיבים לו, שמים לו חלק באותה השקאת הנחל. נמצא שיש לו חלק תמיד בעולם הבא.

רבי אבא הוה אתי מטבריה לבי טרונגא דחמוי, ורבי יעקב בריה הוה עמיה, אערעו בכפר טרשא. כד בעו למשכב, אמר רבי אבא למריה דביתא אית הקא תרנגולא. אמר ליה מארא דביתא, אמאי. אמר ליה בגין דקאימנא בפלגות ליליא ממש.

רבי אבא הוה בא מטבריה לבית טרונגא שלחמיו, ורבי יעקב בנו הוה עמו. נפגשו בכפר טרשא. כשרצו לשכב, אמר רבי אבא לבעל הבית: יש כאן תרנגול? אמר לו בעל הבית: למה? אמר לו: משום שאני קם בחצות הלילה ממש.

אמר ליה לא אצטריך, דהא סימנא לי בביתא דהדין טקלא דקמי ערסאי מלינא ליה מיא ונטוי טיף טיף, בפלגות ליליא ממש אתרקו פלהו מיא, ואתגלגל האי קיטפא ונהים, ואשתמע קליה בכל ביתא, וכדין הוא פלגות ליליא ממש, וחד סבא הוה לי דהוה קם בכל פלגות ליליא ואשתדל באורייתא, ובגיני כך עבד האי, אמר רבי אבא בריה רחמנא דשדרני הקא, בפלגות ליליא נהים ההוא גלגלא דקיטפא, קמו רבי אבא ורבי יעקב. שמעו לההוא גברא דהוה יתיב בשפולי ביתא ותרין בנוי עמיה, והוה אמר כתיב (תהלים קיט טב) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך, מאי קא חמא דוד דאיהו אמר חצות לילה ולא בחצות לילה. אלא חצות לילה ודאי, לקודשא בריה הוא אמר הכי. וכי קודשא בריה הוא הכי אקרי. אין, דהא חצות לילה ממש קודשא בריה הוא אשתכח וסיעתא דיליה וכדין היא שעתא דעייל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא.

אמר לו: לא צריך, שהרי סימן יש לי בבית - שהמשקל הזה שלפני מטתי, אני ממלא אותו במים, ומטפטף טפה טפה. ובחצות הלילה ממש מתרוקנים כל המים, ומתגלגל הגלגל [הדבוק] הזה ונוהם, ונשמע קולו בכל הבית. ואז הוא חצות הלילה ממש. וזקן אחד היה לי שהיה

קם בכל חצות לילה ומשתדל בתורה, ומשום כך עשה את זה. אמר רבי אבא: ברוך הרחמן ששלחני לכאן. בחצות הלילה נהם אותו הגלגל [הדבוק]. קמו רבי אבא ורבי יעקב, ושמעו את אותו האיש שהיה יושב בירכתי הבית ושני בניו עמו, והיה אומר, כתוב (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך. מה ראה דוד שהוא אמר חצות לילה ולא בחצות הלילה? אלא חצות לילה - ודאי לקדוש-ברוך הוא אמר כך. וכי כך נקרא הקדוש ברוך הוא? כן, שהרי חצות לילה ממש הקדוש ברוך הוא נמצא וסיעתו, ואז היא השעה שנכנס לגן העדן להשתעשע עם הצדיקים.

אמר רבי אבא לרבי יעקב ודאי נשתתף בשכינתא ונתחבר כחדא, קריבו ויתיבו עמיה, אמרו ליה אימא מלה דפומך דשפיר קאמרת. מנא לך האי. אמר לון מלה דא אוליפנא מסבאי. ותו הוה אמר דתלת (מ"א דתחלת) שעתי קמייתא דליליא כל דינן דלתתא מתערין ואזלין ושאתין בעלמא.

אמר רבי אבא לרבי יעקב, ודאי נשתתף עם השכינה ונתחבר יחד. קרבו וישבו עמו. אמרו לו, אמר דבר פיו, שיפה אמרת, מנין לך זה? אמר להם, דבר זה למדתי מסבי. ועוד היה אומר, ששלש [שתחלת] השעות הראשונות של הלילה, כל הדינים שלמטה מתעוררים והולכים ומשוטטים בעולם.

בפלגות ליליא ממש קודשא בריך הוא אתער בגנתא דעדן ודינן דלתתא לא משתכחון. וכל נימוסין דלעילא בליליא לא אשתכחו אלא בפלגות ליליא ממש. מנלן מאברהם דכתיב ויחלק עליהם לילה. במצרים (שמות יב) ויהי בחצי הלילה, ובאתרין סגי אין באורייתא הכי אשתכח. ודוד הוה ידע. (ומה) ומנא הוה ידע. אלא הכי אמר סבא. דמלכותא דיליה בהאי (ליליא) תליא. ועל דא קאים בההיא שעתא ואמר שירתא, ולהכי קרייה לקודשא בריך הוא חצות לילה ממש, אקום להודות לך וגו' דהא כל דינן תליין מהכא, ודינן דמלכותא מהכא משתכחין, וההיא שעתא אתקטיר בה דוד וקם ואמר שירתא. אתא רבי אבא ונשקיה, אמר ליה ודאי הכי הוא בריך רחמנא דשדרני הכא.

ובחצות הלילה ממש הקדוש ברוך הוא מתעורר בגן עדן, והדינים שלמטה אין נמצאים. וכל המנהגים שלמעלה בלילה, אין נמצאים אלא בחצות הלילה ממש. מנין לנו? מאברהם, שכתוב (בראשית יד) ויחלק עליהם לילה. במצרים - (שמות יב) ויהי בחצי הלילה. ובמקומות רבים בתורה כך נמצא. ודוד היה יודע. [ומה] ומנין היה יודע? אלא כך אמר הזקן, שפמלכותו תלויה בזה [הלילה], ועל זה עומד בשעה הזו

ואומר שירה, ולכן קרא לקדוש-ברוך-הוא חצות לילה [ממש] אקום להודות לך וגו', שהרי כל הדינים תלויים מפאן, ודיני המלכות נמצאים מפאן. ובאותה השעה נקשר דוד בה, וקם ואמר שירה. בא רבי אבא ונשקו. אמר לו, ודאי כך הוא. ברוך הרחמן ששלחני לכאן.

תא חזי, לילה דינא בכל אתר והא אוקימנא מילי, והכי הוא ודאי, והא אתער קמי דרבי שמעון. אמר ההוא ונוקא בריה דההוא גברא אי הכי אמאי כתיב חצות לילה. אמר ליה הא אתמר בפלגות ליליא מלכותא דשמאי אתערת.

בא ראה, הלילה הוא דין בכל מקום, והרי הקמנו את הדברים, וכך הוא ודאי, והרי הערתי לפני רבי שמעון. אמר אותו הילד בנו של אותו האיש, אם כך, למה כתוב חצות לילה? אמר לו, הרי נאמר שבחצות הלילה מתעוררת מלכות השמים.

אמר אנא שמענא מלה. אמר ליה רבי אבא, אימא ברי טב דהא מלה דפומך קלא דבוצינא להוי. אמר אנא שמענא דהא לילה דינא דמלכותא איהו ובכל אתר דינא הוא, והאי דקאמר חצות, בגין דינקא בתרי גווי (חצות) בדינא וחסד, ודאי פלגותא קדמיתא דינא הוא, דהא פלגותא אחרא נהירו אנפקא בסטרא דחסד. ועל דא חצות לילה כתיב ודאי.

אמר, אני שמעתי דבר. אמר לו רבי אבא, אמר בני טוב, שהרי דבר פיך יהיה קול המאור. אמר, אני שמעתי, שהרי הלילה הוא דין המלכות, ובכל מקום הוא דין. וזה שאמר חצות, משום שיונקת בשני גוונים [חצות] - בדין וחסד. ונדאי שהמחצית הראשונה היא דין, שהרי במחצית האחרת היא מאירה פניה בצד החסד, ועל כן חצות לילה כתוב ודאי.

דף צג ע"א

קם רבי אבא ושני ידוי ברישיה וברכיה, אמר ודאי חשיבנא דחכמתא לא אשתכח בר באנון זכאי דזכו בה. השתא חמינא דאפילו ינוקי בדרא דרבי שמעון זכו לחכמתא עלאה. זכאה אנת רבי שמעון. ווי לדרא דאנת תסתלק מניה. יתבו עד (דף צג ע"א) צפרא ואשתדלו באורייתא.

קם רבי אבא ושם ידו בראשו וברך אותו. אמר, ודאי חשבתי שאין נמצאת חכמה, רק באותם הצדיקים שזכו בה. פעת ראיתי שאפלו ילדים בדור של רבי שמעון זכו לחכמה עליונה. אשריך רבי שמעון! אוי לדור שאתה תסתלק ממנו! ישבו עד הבקר והתעסקו בתורה.

פתח רבי אבא ואמר (ישעיה ס) ועמדו כלם צדיקים וגו'. מלה דא היא אוקמוהו חבריאי מאי טעמא פתיב ועמדו כלם צדיקים, וכי פלהו ישראל צדיקי נינהו. והא כמה חייבין אית בהו בישראל כמה חטאין וכמה רשיעין דעברין על פקודי אורייתא.

פתח רבי אבא ואמר, ועמדו כלם צדיקים וגו'. הדבר הזה הרי בארוהו החברים, מה הטעם פתיב ועמדו כלם צדיקים, וכי כל ישראל הם צדיקים? והרי כמה רשיעים יש בישראל, כמה חוטאים וכמה רשיעים שעוברים על מצוות התורה.

אלא הכי תנא ברזא דמתניתין. זכאין אנון ישראל דעבדין קרבנא דרענא לקודשא בריך הוא דמקריבין בנייהו לתמנא יומין לקרבנא, וכד אתגזרו עאלו בהאי חולקא טבא דקודשא בריך הוא דכתיב, (משלי י) וצדיק יסוד עולם. כיון דעאלו בהאי חולקא דצדיק אקרון צדיקים, ודאי כלם צדיקים.

אלא כך שנה בסוד המשניות: אשריהם ישראל שעושים קרבן של רצון לקדוש-ברוך-הוא, שמקריבים את בנייהם לשמונה ימים לקרבן, וכשנמולים, נכנסים לחלק הטוב של הקדוש ברוך הוא, שפתיב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. וכיון שנכנסו בחלק הזה של הצדיק, הם נקראים צדיקים. ודאי כלם צדיקים.

ועל כן לעולם יירשו ארץ. פדכתיב, (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא בם. וכתיב זה השער ליי צדיקים יבאו בו. אנון דאתגזרו ואקרון צדיקים. נצר מטעי. נצר מאנון נטיעין דנטע קודשא בריך הוא בגנתא דעדן האי ארץ חד מנייהו, ועל כן אית להו לישראל חולקא טבא בעלמא דאתי וכתיב, (תהלים לו) צדיקים יירשו ארץ. (ישעיה ס) לעולם יירשו ארץ. מהו לעולם. כמה דאוקימנא במתניתא דילן, והא אתמר האי מלה בין חבריאי. (ותאנא מאי קא חמא קרא דלא אקרי אברהם עד השתא). (נייא תא חזי, קודשא בריך הוא לא קרא לאברהם אברהם עד השתא מאי טעמא. אלא הכי אוקימנא דעד השתא לא אתגזר, וכד אתגזר אתחבר ביה האי הייא ושריא ביה), אלא הכי אוקימנא דעד השתא לא

אתגזר, וכד אתגזר אתחבר בהאי ה' ושכינתא שריא ביה וכדין אקרי אברהם.

ועל כן לעולם יירשו ארץ, ככתוב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא בם, וכתוב זה השער לה' צדיקים יבאו בו, אותם שנמולו ונקראים צדיקים. נצר מטעי - נצר מאותם הנטיעות שנטע הקדוש ברוך הוא בגן עדן. הארץ הזו היא אחת מהן, ועל כן יש לישראל חלק טוב לעולם הבא, וכתוב (שם לו) צדיקים יירשו ארץ. (יסעיה ס) לעולם יירשו ארץ, מה זה לעולם? כמו שבארנו במשנתנו, והרי הדבר הזה נתבאר בין החברים. [ולמדנו, מה ראה הכתוב שלא נקרא אברהם עד עתה]? [נ"א: בא ראה, הקדוש ברוך הוא לא קרא לאברהם אברהם עד עתה, מה הטעם? אלא כך בארנו, שעד עתה לא נמול, וכשנמול, התחברה בו הה"א הזו ושרתה בו]. אלא כך בארנו, שעד עכשו לא נמול, וכשנמול, התחבר לה"א הזו והשכינה שרתה בו, ואז נקרא אברהם.

והינו דכתיב, (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. ותאנא בה' בראם. ותאנא באברהם. מאי קאמרי אלא דא חסד ודא שכינתא וכלא נחית כחדא, ולא קשיא מלה והאי והאי הוי.

והינו מה שכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. ושנה בה' בראם, ושנה באברהם. מה אומרים? אלא זה חסד וזו השכינה, והכל יורד יחד, והדבר לא קשה, וזה וזה היה.

אמר רבי יעקב לרבי אבא האי ה' דהבראם זעירא, וה' (דברים ל"ב ו) דהליי רברבא, מה בין האי להאי, אמר ליה דא (שכינתא) שמיטה, ודא יובלא (ואית דמתני דכלא חד, דכד מנהרא מצדיק כדין קיימא באשלמותא וה' רברבא, דהא מתנהרא כדקא יאות, ולזמנין דלא קיימא באשלמותא וינקא מסטרא אחרא כדין ה"א זעירא) ובגין כך זמנין דסיהרא קיימא באשלמותא וזמנין בפגימותא, ובאנפיה אשתכח ואשתמודע וכלא שפיר. והאי איהו בריא דמלה.

אמר רבי יעקב לרבי אבא, הה' הזו של הבראם היא קטנה, וה' של הלה' (דברים לב) - גדולה. מה בין זה לזה? אמר לו, זו שמיטה, וזה יובל, [ויש שונים שהכל אחד, שכאשר מאירה מהצדיק, אז עומדת בשלמות וה"א גדולה, שהרי מוארת כראוי, ופעמים שלא עומדת בשלמות ויונקת מצד האחר, אז ה"א קטנה]. ומשום כך לפעמים שהלבנה עומדת בשלמותה, ולפעמים בחסרונה, ובפניה נמצא ונודע, והכל יפה, וזה הוא ברור הדבר.

אמר רבי אבא זכאין אנון ישראל דקודשא בריה הוא אתרעי בהון מכל שאר עמין, ויהיב לון את קיימא דא, דכל מאן דאית ביה האי את, לא נחית לגיהנם אי איהו נטיר ליה פדקא זאות דלא עייל ליה ברשותא אחרא ולא משקר בשמיה דמלכא, דכל מאן דמשקר בהאי, כמאן דמשקר בשמיה דקודשא בריה הוא דכתוב, (הושע ה) ביי בגדו כי בנים זרים ילדו.

אמר רבי אבא, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם מכל שאר העמים ונתן להם אות הברית הזו, שכל מי שיש בו אות הברית הזו, אין יורד לגיהנם אם הוא שומר אותו כראוי, שאין מכניס אותו לרשות אחרת ולא משקר בשם המלך. שכל מי שמשקר בזה, כמי שמשקר בשמו של הקדוש ברוך הוא, שכתוב (הושע ה) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו.

תו אמר רבי אבא בזמנא דבר נש אסיק בריה לאעליה להאי ברית, קרי קודשא בריה הוא לפמליא דיליה ואמר חמו מאי בריה עבדית בעלמא. ביה שעתא אודמון (ליה) אליהו וטאס (מו ב) עלמא בד' טאסין ואודמון תמן. ועל דא תנינן דבעי בר נש לתקנא פרסייא אחרא ליקרא דיליה, ויימא (ג) דא פרסייא דאליהו, ואי לאו לא שרי תמן. והוא סליק ואסהיד קמי קודשא בריה הוא.

עוד אמר רבי אבא, בזמן שהאדם מעלה את בנו להכניסו לברית הזו, קורא הקדוש ברוך הוא לפמליא שלו ואומר, ראו איזו בריה עשיתי בעולם! באותה השעה מזדמן [לו] אליהו, וטס את העולם בארבע טיסות ומזדמן לשם, ועל זה שנינו שצריך אדם לתקן פסא אחר לכבודו, ויאמר: זה הפסא של אליהו. ואם לא, אינו שורה שם. והוא עולה ומעיד לפני הקדוש ברוך הוא.

תא חזי, בקדמיתא כתיב, (מלכים א יט) מה לך פה אליהו וגוי. וכתיב קנא קנאתי ליי (אלהי צבאות) כי עזבו בריתך בני ישראל וגוי. אמר ליה חייך בכל אתר דהאי רשימא קדישא ירשמון ליה בני בבשרהון אנת תזדמן תמן, ופומא דאסהיד דישראל עזבו, הוא יסהיד דישראל מקיימין האי קיימא. והא תנינן על מה אתענש אליהו קמי קודשא בריה הוא על דאמר דלטורא על בנוי.

בא ראה, בראשונה כתוב (מלכים א יט) מה לך פה אליהו וגוי, וכתוב קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל וגוי. אמר לו, חייך, שבכל מקום שהרשם הקדוש הזה ירשמו אותו בני בבשרם,

אתה תזדמן לשם. והפה שהעיד שישׂראל עזבו, הוא יעיד שישׂראל
מקיימים את הברית הזו. והרי שנינו, על מה נענש אליהו לפני הקדוש
ברוך הוא? על שאמר לשון הרע על בניו.

אדהכי הוה אתי נהורא דיומא והווי אמרי מלי דאורייתא. קמו למיזל.
אמר ליה ההוא גברא במה דעסקיתו בהאי ליליא אשלימו. אמרי מאי
הוא. אמר להו דתחמון למחר אנפוי דמריה דקיימא, דהא דביתאי בעאת
בעותא דא מנייכו. וגזר קיימא דברי דאתייליד לי, למחר ליהוי הלולא
דיליה. אמר רבי אבא האי בעותא דמצוה איהו ולמחמי אפי שכינתא
נתיב.

בינתיים בא אור היום, והיו אומרים דברי תורה. קמו ללכת, אמר לו
אותו האיש, במה שעסקתם בלילה הזה השלימו. אמרו, מה הוא?
אמר לו, שתראו למחר את פניו של בעל הברית, שהרי אשתי בקשה
את הבקשה הזו מכס, ומילת הברית של בני שנולד לי - למחר תהיה
ההלולא שלו. אמר רבי אבא, זו היא בקשה של מצוה, ונשב לראות
את פני השכינה.

דף צג ע"ב

אוריכו כל ההוא יומא, (דף צג ע"ב) בההוא ליליא פנש ההוא גברא כל אנון
רחימוי, וכל ההוא ליליא אשתדלו באורייתא ולא הוה מאן דנאיש, אמר
להו ההוא גברא במטו מנייכו כל חד וחד לימא מלה חדתא דאורייתא:

חפו כל אותו היום. באותו הלילה פנש אותו האיש את כל אוהביו,
וכל אותו הלילה התעסקו בתורה, ולא היה מי שישן. אמר להם אותו
האיש, בבקשה מכס, כל אחד ואחד יאמר דבר חדש בתורה.

פתח חד (רבי אבא) ואמר (שופטים ה) בפרוע פרות בישׂראל בהתנדב עם ברכו
יי. מאי קא חמו דבורה וברק דפתחו בהאי קרא. אלא הכי תנינן לית
עלמא מתקיימא אלא על האי ברית דכתיב, (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם
ולילה וגוי דהא שמיא וארעא על דא קיימין. בגין כך כל זמנא דישׂראל
מקיימין האי ברית, נמוסי שמיא וארעא קיימין בקיימייהו, וכל זמנא
דחס ושלום ישׂראל מבטלין האי ברית, שמיא וארעא לא מתקיימין,
וברכאו לא משתכחין בעלמא.

פָּתַח אֶחָד [רבי אבא] וְאָמַר, (שופטים ה) בְּפָרַע פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עִם
בְּרָכוֹ ה'. מָה רָאוּ דְבוֹרָה וּבָרַק שֶׁפָּתְחוּ בַּפְּסוּק הַזֶּה? אֵלֶּא כִּדְ שְׁנִינּוּ,
אֵין הָעוֹלָם מִתְקִיָּם אֵלֶּא עַל הַבְּרִית הַזֹּאת, שֶׁפָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא
בְּרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וְגו'. שֶׁהָרִי שְׁמַיִם וְאָרֶץ עַל זֶה קִיָּמִים. מִשׁוּם כִּדְ,
כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִקִּיָּמִים אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת, חֲקוֹת שְׁמַיִם וְאָרֶץ עוֹמְדִים
בְּקִיּוּמָם. וְכָל זְמַן שֶׁחֹס וְשָׁלוֹם מִבְּטָלִים אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת, אֵין שְׁמַיִם
וְאָרֶץ מִתְקִיָּמִים, וְאֵין נִמְצְאוֹת בְּרָכוֹת בְּעוֹלָם.

תָּא חֲזִי, לֹא שְׁלִטּוֹ שְׁאָר עַמּוּן עַל יִשְׂרָאֵל אֵלֶּא כִּדְ בְּטִילוּ מִנִּיּוּהוּ קִיָּמָא
דָּא. וּמָה בְּטִילוּ מִנִּיּוּהוּ. דְּלֹא אֶתְפָּרְעוּ וְלֹא אֶתְגַּלְיִין. וְעַל דָּא כְּתִיב וַיַּעֲזְבוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְיָ וְגו' וַיִּמְכְּרוּ אוֹתָם בְּיַד סִיסְרָא, וַיַּעֲזְבוּ אֶת יְיָ מִמֶּשׁ. עַד
דְּאֶתְתַּ דְּבוֹרָה וְאֶתְנַדְּבַת לְכָל יִשְׂרָאֵל בְּמַלְחָה דָּא, כְּדִין אֶתְכַּנְעוּ שְׁנֵאִיהוּן
תַּחֲוִיתִיהוּ.

בֹּא רְאֵה, לֹא שְׁלִטּוֹ שְׁאָר הָעַמּוּם עַל יִשְׂרָאֵל אֵלֶּא כְּשֶׁבְּטִלוּ מֵהֶם אֶת
הַבְּרִית הַזֹּאת. וּמָה בְּטִלוּ מֵהֶם? שֶׁלֹּא נִפְרָעוּ וְלֹא נִתְגַּלְיוּ. וְעַל זֶה כְּתוּב
(שמואל א יב) וַיַּעֲזְבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' וְגו' וַיִּמְכְּרוּ אֶתְם בְּיַד סִיסְרָא.
וַיַּעֲזְבוּ אֶת ה' מִמֶּשׁ. עַד שֶׁבָּאָה דְבוֹרָה וְנִדְּבָה אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לְדַבֵּר
הַזֶּה, אֲזִי נִכְנְעוּ שׁוֹנְאֵיהֶם תַּחֲתֵיהֶם.

וְהִינּוּ דְתַנִּינָן דְּאָמַר קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא לִיהוֹשֻׁעַ וְכִי יִשְׂרָאֵל אֶטִּימִין אַנּוּן
וְלֹא (בא מ' א') (ע) אֶתְפָּרְעוּ וְלֹא אֶתְגַּלְיִיא וְלֹא קִיָּימִין קִיָּימָא דִּילִי, וְאֶתְ בְּעִי
לְאֶעְלָא לְהוּ לְאֶרְעָא וְלֹאֲכַנְעָא שְׁנֵאִיהוּן. (יהושע ה) שׁוּב מוֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
שְׁנִית. וְעַד דְּאֶתְפָּרְעוּ וְאֶתְגַּלְיִיא הָאֵי בְּרִית לֹא עָאלוּ לְאֶרְעָא וְלֹא אֶתְכַּנְעוּ
שְׁנֵאִיהוּן. אוּף הָכָא כִּינּוּן דְּאֶתְנַדְּבִין יִשְׂרָאֵל בְּהָאֵי אֶת אֶתְכַּנְעוּ שְׁנֵאִיהוּן
תַּחֲוִיתִיהוּ וּבְרַכְאֵן אֶתְחַזְרוּ לְעֶלְמָא הַדָּא הוּא דְכְּתִיב בְּפָרֹעַ פְּרָעוֹת
בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עִם בְּרָכוֹ יְיָ.

וְהִינּוּ מָה שְׁשְׁנִינּוּ, שְׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִיהוֹשֻׁעַ, וְכִי יִשְׂרָאֵל הֵם
אֶטוּמִים וְלֹא נִפְרָעוּ וְלֹא הִתְגַּלְיוּ וְלֹא מִקִּיָּמִים אֶת בְּרִיתִי, וְאֶתְהָ רוּצָה
לְהַכְנִיסָם לְאָרֶץ וְלְהַכְנִיעַ אֶת שׁוֹנְאֵיהֶם? (יהושע ה) שׁוּב מִלְּאֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל שְׁנִית. וְעַד שֶׁנִּפְרָעוּ וְנִתְגַּלְתָּה הַבְּרִית הַזֹּאת, לֹא נִכְנְסוּ לְאָרֶץ וְלֹא
נִכְנְעוּ שׁוֹנְאֵיהֶם. אִף כָּאן, כִּינּוּן שֶׁהִתְנַדְּבוּ יִשְׂרָאֵל בָּאוֹת הַזֹּאת, נִכְנְעוּ
שׁוֹנְאֵיהֶם תַּחֲתֵיהֶם וְחַזְרוּ הַבְּרָכוֹת לְעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁפָּתוּב בְּפָרֹעַ פְּרָעוֹת
בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עִם בְּרָכוֹ ה'.

קם אַחַרָּא פֿתַח וְאָמַר, (שמות ד) וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בְּמִלּוֹן וַיִּפְגְּשׂוּהוּ יְיָ וַיִּבְקֶשׂ הַמִּיתוֹ לְמֵאוֹן לְמֹשֶׁה. אָמַר לִיָּה קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְכִי אֶתְּ אֲזִיל לְאַפְקָא ית יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים וְלֹאֲכַנְעָא מְלָכָא רַב וְשְׁלִיטָא, וְאֶתְּ אַנְשֵׁיית מְנֹךְ קַיִימָא. דְּבַרְךָ לֹא אַתְּגִזֵּר, מִיָּד וַיִּבְקֶשׂ הַמִּיתוֹ.

קם אַחַר, פֿתַח וְאָמַר, (שמות ד) וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בְּמִלּוֹן וַיִּפְגְּשׂוּהוּ ה' וַיִּבְקֶשׂ הַמִּיתוֹ. אֶתְּ מִי? אֶתְּ מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכִי אֶתְּה הוֹלֵךְ לְהוֹצִיא אֶתְּ יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים וְלֹהֲכַנְיַע מְלָךְ גְּדוֹל וְשְׁלִיט, וְאֶתְּה שְׁכַחְתָּ מִמֶּךָ אֶתְּ הַבְּרִית, שְׁבַנְךָ לֹא נִמּוֹל? מִיָּד - וַיִּבְקֶשׂ הַמִּיתוֹ.

תְּאֵנָא נַחַת גְּבַרְיָאֵל בְּשִׁלְהוּבָא דְאַשְׁא לְאוֹקְדִיָּה, וְאַתְּרַמִּיז חַד חִיּוּנָא מִתּוֹקְדָא לְשִׁאֲפָא לִיָּה בְּגוּיָה. אַמַּאי חִיּוּנָא, אָמַר לִיָּה קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אֶתְּ אֲזִיל לְקַטְלָא חִיּוּנָא רַבְרָבָא וְתַקִּיפָא וּבְרִיךְ לֹא אַתְּגִזֵּר. מִיָּד אַתְּרַמִּיז לְחַד חִיּוּנָא לְקַטְלָא לִיָּה, עַד דְחֻמַּת צְפוּרָה וְגִזְרַת לְבָרָה וְאַשְׁתַּזִּיב הַדָּא הוּא דְכַתִּיב וְתַקַּח צְפוּרָה צוּר. מַהוּ צוּר, אֶלָּא אַסְוּוּתָא. וּמַאי אַסְוּוּתָא דְכַתִּיב וְתַכְרוֹת אֶתְּ עַרְלַת בְּנָה. דְנַצְנָצָא בְּה רויח קודשׁא.

לְמַדְנוּ, יָרַד גְּבַרְיָאֵל בְּשִׁלְהַבַּת שֶׁל אֵשׁ לְשׂוֹרֵף אוֹתוֹ, וְנִרְמַז לְנַחֵשׁ אֶחָד שׂוֹרֵף לְשִׁאֲף אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ. לְמָה נַחֵשׁ? אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶתְּה הוֹלֵךְ לְהַרְג אֶתְּ הַנַּחֵשׁ הַגְּדוֹל וְהַחֲזָק, וּבְנָךְ לֹא נִמּוֹל!! מִיָּד נִרְמַז לְנַחֵשׁ אֶחָד לְהַרְג אוֹתוֹ, עַד שֶׁרָאֶתְּה צְפוּרָה וּמְלָה אֶתְּ בְּנָה וְנִצּוֹל. זֶהוּ שְׁכַתּוּב וְתַקַּח צְפוּרָה צוּר. מַה זֶה צוּר? אֶלָּא רְפוּאָה. וּמַה הַרְפוּאָה? שְׁכַתּוּב וְתַכְרוֹת אֶתְּ עַרְלַת בְּנָה. שְׁנַצְנָצָה בְּה רויח הקדשׁ.

קם אַחַרָּא וְאָמַר (בראשית מה) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחִיו גִּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׂוּ וַיֹּאמְרוּ וְגו'. וְכִי אַמַּאי קָרִי לְהוּ וְהָא קָרִיבִין הוּוּ גְבִיָּה. אֶלָּא בְּשַׁעֲתָא דְאָמַר לוֹן אֲנִי יוֹסֵף אַחִיכֶם. תְּנוּהוּ דְחַמּוּ לִיָּה בְּמַלְכוּ עֵלְאָה. אָמַר יוֹסֵף מַלְכוּ דָּא בְּגִין דָּא רְוּחָנָא לִיָּה, גִּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׂוּ, דְאַחְזִי לְהוּ הָאִי קַיִימָא דְמִילָה, אָמַר דָּא גְרַמַּת לִי מַלְכוּ דָּא בְּגִין דְנִטְרִית לָהּ.

קם אַחַר וְאָמַר, (בראשית מה) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחִיו גִּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׂוּ וַיֹּאמְרוּ וְגו'. וְכִי לְמָה קָרָא לְהֶם, וְהָרִי הֶם הָיוּ קְרוּבִים אֵלָיו? אֶלָּא בְּשַׁעֲתָא שְׁאָמַר לְהֶם אֲנִי יוֹסֵף אַחִיכֶם, תְּמַהוּ שְׁרָאוּ אוֹתוֹ בְּמַלְכוּת עֵלְיוּנָה. אָמַר יוֹסֵף, הַמַּלְכוּת הַזֶּה, מְשׁוּם זֶה הַרְוּחָתִי אוֹתָהּ. גִּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׂוּ, שְׁהַרְאָה לְהֶם אֶתְּ בְרִית הַמִּילָה. אָמַר, זֶה גְרַמָּה לִי אֶתְּ הַמַּלְכוּת הַזֶּה, מְשׁוּם שְׁשַׁמְרַתִי אוֹתָהּ.

מִכָּאן אֲוֹלִיפְנָא מֵאן דְּנָטִיר לְהָאִי אֶת קִיּוּמָא מְלָכוּ אֲתִנְטֶרֶת לִיהּ. מְנַלְן מִבְּעֻז דְּכְתִיב, (וּרְוֵת א) חִי יִי שְׂכָבִי עַד הַבֶּקֶר דְּהוּהּ מְקַטְרֵג לִיהּ יִצְרִיָּה עַד דְּאוּמִי אֲוִמָּאָה וְנָטִיר לְהָאִי בְּרִית, בְּגִין כְּדָּ זְכָה דְּנִפְקוּ מִנִּיהּ מְלָכִין שְׁלִיטִין עַל כָּל שְׂאָר מְלָכִין, וּמְלָכָא מְשִׁיחָא דְּאֲתִקְרִי בְּשֵׁמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא :

מִכָּאן לְמִדְנוּ, שְׁמִי שְׂשׁוּמֵר אֶת אוֹת הַבְּרִית הַזֶּה, הַמְּלָכוֹת שְׂמוּרָה לוֹ. מִנִּין לָנוּ? מִבְּעֻז, שְׂכֶתוֹב (וּרְוֵת א) חִי הִי שְׂכָבִי עַד הַבֶּקֶר. שְׁיִצְרוּ הֵיךְ מִתְּגַרְהָ בּוּ, עַד שְׁנִשְׁבַּע שְׂבוּעָה וְשָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזֶּה, מִשׁוּם כְּדָּ זְכָה שְׁיִצְאוּ מִמֶּנּוּ מְלָכִים שְׁלִיטִים עַל כָּל שְׂאָר הַמְּלָכִים, וְהַמְּלִךְ הַמְּשִׁיחַ שְׁנִקְרָא בְּשֵׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

פְּתַח אֵידֶךְ וְאָמַר כְּתִיב, (תְּהֵלִים כו) אִם תִּחְנֶה עָלַי מִחְנָה וְגו'. הֲכִי תֵאָנָא בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטַח, מֵהוּ בְּזֹאת, דָּא אֶת קִיּוּמָא דְּזִמְיָנָא תְּדִיר גְּבִי בַר נֶשׁ וְאֲתִרְמִיזָא לְעֵילָא, וּבְגִינִי כְּדָּ אֲתִמֵּר בְּזֹאת כְּמָה דְּכְתִיב זֹאת אוֹת הַבְּרִית. זֹאת בְּרִיתִי. וְכֹלָא בְּחַד דְּרָגָא. וְתֵאָנָא זֶה וְזֹאת בְּחַד דְּרָגָא אֲנוּן וְלֹא מִתְּפָרְשׁוּ. וְאִי תֵימָא אִי הֲכִי הָא שְׂאָר בְּנֵי עֲלָמָא הֲכִי. אֲמַאי דְּוָד בְּלַחוּדוּי וְלֹא אַחְרָא. אֶלָּא בְּגִין דְּאֲחִידָא בֵּיהּ וְאֲתִרְמִיזָא בֵּיהּ וְהוּא כְּתָרָא דְּמְלָכוֹתָא.

פְּתַח אַחַר וְאָמַר, כְּתוּב (תְּהֵלִים כו) אִם תִּחְנֶה עָלַי מִחְנָה וְגו'. כְּדָּ שְׁנִינּוּ, בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטַח, מֵה זֶה בְּזֹאת? זֹו אוֹת הַבְּרִית הַמְּזֻמְנָת תְּמִיד אֶצְל אָדָם, וְנִרְמְזָה לְמַעְלָה. וּמִשׁוּם כְּדָּ נְאָמַר בְּזֹאת, כְּמוֹ שְׂכֶתוֹב זֹאת אוֹת הַבְּרִית, זֹאת בְּרִיתִי, וְהַכֵּל בְּדִרְגָּה אַחַת. וְשְׁנִינּוּ, זֶה וְזֹאת הִם בְּדִרְגָּה אַחַת וְלֹא נִפְרָדִים. וְאִם תֵּאָמַר, אִם כְּדָּ, הֲרִי שְׂאָר בְּנֵי הָאָדָם כְּדָּ, לְמָה דְּוָד בְּלַבְדּוֹ וְלֹא אַחַר? אֶלָּא מִשׁוּם שְׁהִיא אַחוּזָה בּוּ וְנִרְמְזָה בּוּ, וְהִיא כְּתָר הַמְּלָכוֹת.

דף צד ע"א

תָּא חֲזִי, בְּגִין דְּהָאִי זֹאת לָא נָטֵר לִיהּ דְּוָד מְלָכָא כְּדָקָא חֲזִי, מְלָכוּתָא (דף צד ע"א) אֲתַעְדִּי מִנִּיהּ כָּל הָהוּא זְמָנָא. וְהֲכִי אֲוִלִיפְנָא הָאִי זֹאת אֲתִרְמִיזָא בְּמְלָכוּתָא דְּלְעֵילָא, וְאֲתִרְמִיזָא בִּירוּשָׁלַיִם קְרָתָא קְדִישָׁא. בְּהָהוּא שְׁעֵתָא דְּדוּד עֶבֶר עָלִיהּ, נִפְקָא קְלָא וְאָמַר דְּוָד בְּמָה דְּאֲתִקְטֶרֶת תִּשְׁתַּרְי. לְדָּ טְרַדִין מִירוּשָׁלַיִם וּמְלָכוּתָא אֲתַעְדִּי מִינְךָ. מְנָא לָן דְּכְתִיב, (שְׁמוּאֵל ב יב) הֲנִנִי מְקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ. מִבֵּיתֶךָ דִּיִּיקָא וְהֲכִי הוּהּ בְּמָה דְּעֶבֶר בֵּיהּ אֲתַעֲנֵשׁ, וּמָה דְּוָד מְלָכָא הֲכִי שְׂאָר בְּנֵי עֲלָמָא עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

בא ראה, משום שאת ה אתת הוא לא שמר אותה דוד המלך כראוי, המלכות העברה ממנו כל אותו הזמן. וכך למדנו, ה אתת הוא נרמזה במלכות שלמעלה, ונרמזה בירושלים, הקריה הקדושה. באותה השעה שדוד עבר עליה, יצא קול ואמר: דוד, במה שנקשרת תותר. אותך טורדים מירושלים, והמלכות תוסר ממך. מנין לנו? שפתוב (שמואל ב יב) הנני מקים עליך רעה מביתך. מביתך במדיק. וכך היה. במה שעבר עליו נענש. ומה דוד המלך כד - שאר בני העולם על אחת כמה וכמה.

פתח אידך ואמר (תהלים צד) לולי יי עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. תאנא במה זכאן ישראל דלא נחתי לגיהנם כשאר עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות ולא אתמסרן בידוי דדומה, (אלא) בהאי את.

פתח אחר ואמר, (תהלים צד) לולי הי עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. למדנו, במה זוכים ישראל שאינם יורדים לגיהנם כמו שאר העמים עובדי עבודה זרה, ואין נמסרים בידי דומה? [אלא] באות הוא.

דהכי תאנא בשעתא דבר נש נפיק מעלמא כמה חבילי (מלאכי חבלה) טהירין אתפקדו עליה. זקפין עינא וחמאן האי את דהוא קיימא דקודשא, אתפרשן מניה, ולא אתייהב בידוי דדומה לנחמא לגיהנם, דכל מאן דאתמסר בידוי נחית לגיהנם ודאי, ומחאי את דחלין עלאין ותתאין, ודינין בישיין לא שלטין ביה בבר נש אי איהו זכי לנטורי ליה להאי את, בגין דהוא אתאחיד בשמא דקודשא בריך הוא.

שפך למדנו, בשעה שאדם יוצא מן העולם הזה, כמה קבוצות של (מלאכי חבלה) מחבלים נפקדים עליו. מרימים עינים ורואים את האותת הוא, שהיא ברית הקדש, ונפרדים ממנו, ואינו נתן בידי דומה לרדת לגיהנם. שכל מי שנמסר בידו, ודאי יורד לגיהנם. ומהאותת הוא פוחדים עליונים ותחתונים, והדינים הרעים אין שולטים בו באדם אם הוא זוכה לשמר את הברית הוא, משום שהוא נאחז בשמו של הקדוש ברוך הוא.

כיון דדוד מלכא לא נטר את קיימא דא כדקא חזי, אתעדי מניה מלכותא ואתטריד מירושלים. מיך דחיל דסבר דייחתון ליה מיך וימסרון ליה בידוי דדומה וימות בההוא עלמא, עד דאתבשר ביה דכתוב, (שמואל ב ב) גם יי

העביר חטאתך לא תמות. ביה שעטא פתח ואמר לולי יי עזרתה לי כמעט שׁכנה דומיה נפשי.

כיון שׁדוד המלך לא שמר את אות הברית הזו כראוי, העברה ממנו המלכות, ונטרד מירושלים. מיד פחד, כי סבר שיורידו אותו מיד, וימסרו אותו ביד דומה וימות בעולם ההוא, עד שהתבשר עליו, שכתוב (שמואל ב ב) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. באותה השעה פתח ואמר, לולי ה' עזרתה לי כמעט שׁכנה דומה נפשי.

פתח אידך ואמר מאי האי (דכתיב) דאמר דוד והראני אותו ואת נוהו. (מאי והראני אותו ואחר כך ואת נוהו), מאן יכיל למחמי ליה לקודשא בריך הוא. אלא הכי תנינן בההיא שעטא דאתגזר עליה ההוא עונשא, ודוד ידע דעל דלא נטר האי את כדקא יאות אתענש בהאי, דכלא כחדא אחידא, וכלא מתרמיז בהאי את, ולא אקרי צדיק מאן דלא נטר ליה כדקא יאות, הנה בעי בעייתיה ואמר (שמואל ב טו) והראני אותו ואת נוהו.

פתח אחר ואמר, מה זה (שכתוב) שאמר דוד (שם טו) והראני אתו ואת נוהו? [מהו והראני אתו ואחר כך ואת נוהו]? מי יכול לראות את הקדוש ברוך הוא? אלא כך שנינו, בשעה שהיא שגזר עליו אותו הענש, ודוד ידע שעל שלא שמר האות הזו כראוי נענש בזה, שהכל יחד אחוז, והכל נרמז באות הזו, ולא נקרא צדיק מי שאינו שומר אותו כראוי - הנה מבקש בבקשתו ואומר, והראני אתו ואת נוהו.

מאי אותו, (אות דיליה אות הברית דהא אותו דקודשא בריך הוא, את דיליה) דא את קיימא (דיליה) קדישא דהא דחילנא דאתאבד מנאי. מאי טעמא בגין דתרין אלין מלכותא וירושלם בהאי אחידן, ובגין כך תלי בבועייתיה אותו ואת נוהו דיתחדר מלכותא דהאי את לאתריה. וכלא חד מלה.

מה זה אתו? [האות שלו, אות הברית, שהרי אותו של הקב"ה האות שלו] זו אות הברית [שלו] הקדושה, שהרי אני פוחד שאבדה ממני. מה הטעם? משום ששני אלו - המלכות וירושלים - אחוזות בזה. ומשום כך תלה בבקשתו אתו ואת נוהו, שתחזר המלכות של האות הזו למקומה, והכל דבר אחד.

פתח אידך ואמר (איוב יט) ומבשרי אחזה אלוה, מאי ומבשרי, ומעצמי מבעי ליה. אלא מבשרי ממש. ומאי היא. דכתיב, (ירמיה יא) ובשר קדש

יעברו מעליך. וכתוב (בראשית יז) והיתה בריתי בבשרכם. דתניא בכל זמנא דאתרשים בר נש בהאי רשימא קדישא דהאי את, מניה חמי לקודשא בריך הוא. מניה ממש. ונשמתא קדישא אתאחידת ביה.

פתח אחר ואמר, (איוב יט) ומבשרי אחזה אלוה. מה זה ומבשרי? הנה צריך להיות ומעצמי! אלא מבשרי ממש, ומה היא? שכתוב (ירמיה יא) ובשר קדש יעברו מעליך, וכתוב (בראשית יז) והיתה בריתי בבשרכם. ששנינו, בכל זמן שגרשם אדם ברשם הקדוש של האות הזו, ממנה רואה את הקדוש ברוך הוא, ממנו ממש, והנשמה הקדושה נאחזת בו.

ואי לא זכי. דלא נטיר האי את. מה כתיב, (איוב ד) מנשמת אלוה יאבדו. דהא רשימו דקודשא בריך הוא לא אתנטיר. ואי זכי ונטיר ליה, שכנתא לא אתפרש מניה. אימתי מתקיימא ביה כד אתנסיב והאי את עייל באתריה, (מצוין דתניא מאי טעמא וא"י ה"א אזלין כחדא, אלא חד דכר וחד נוקבא) אשתתפו כחדא ואקרי חד שמא, כדן חסד עלאה שרייא עליהו. באן אתר שריא בסטרא דדכורא. ומאן חס"ד חס"ד א"ל דאתי ונפק מהחכמה עלאה ואתעטר בדכורא ובגין כך אתבסמת נוקבא. (נ"א דתנן רזא דוי"ו ה"א אזלין כחדא כגוונא דדכר ונוקבא אשתתפו כחדא ואנון חד, כדן חסד עלאה שרייא עליהו ואתעטר בדכורא ואתבסמת נוקבא).

ואם לא זוכה, שאינו שומר את האות הזו, מה כתוב? (איוב ד) מנשמת אלוה יאבדו, שהרי הרשם של הקדוש ברוך הוא לא נשמר. ואם זוכה ושומר אותו, אין השכינה נפרדת ממנו. מתי מתקיים בו? כאשר הוא נשא, והאות הזו נכנסת למקומה [ששנינו, מה הטעם וא"י ה"א הולכות יחד? אלא אחת זכר ואחת נקבה]. משתתפים יחד, ונקרא שם אחד, אז שורה עליהם החסד העליון. באיזה מקום שורה? בצד הזכר. ומי החסד? חס"ד א"ל שבא ויוצא מהחכמה העליונה ומתעטר בזכר. ומשום כך נתבשמת הנקבה. [נ"א: ששנינו, הסוד של וי"ו ה"א הולכים יחד כמו שזכר ונקבה משתתפים יחד והם אחד, אז שורה עליהם החסד העליון, ומתעטר בזכר ונתבשמת הנקבה].

תו תנינן אלוה הכי הוא אמר ליה נהירו דחכמתא. וי דכר ה' נוקבא. אשתתפו כחדא אלוה אקרי. ונשמתא קדישא מהאי אתר אתאחידת, וכלא תליא בהאי את. ועל דא כתיב ומבשרי אחזה אלוה. דא שלימותא דכלא, מבשרי ממש, מהאי את ממש, ועל דא זכאין אנון ישראל קדישין דאחידן ביה בקודשא בריך הוא, זכאין אנון בעלמא דין ובעלמא דאתי, עליהו כתיב, (דברים ד) ואתם הדבקים בי וגו', ובגין כך חיים כלכם היום.

עוד שְׁנִינוּ, אֱלוֹהַּ כֶּן הוּא. אִיל, אֹר הַחֲכָמָה. וי זָכַר, ה' נִקְבָּה.
כְּשִׁמְשֵׁת־תַּפְּסִים יַחַד נִקְרָא אֱלוֹהַּ. וְהִנְשָׁמָה הַקְּדוּשָׁה מֵהַמְּקוֹם הַזֶּה
נֶאֱחָזֶת, וְהַכֹּל תִּלְוִי בָאוֹת הַזֶּה, וְעַל כֵּן כְּתוּב וּמִבְּשָׂרִי אֶחָזֶה אֱלוֹהַּ. זֹ
הִיא שְׁלֵמוֹת הַכֹּל, מִבְּשָׂרִי מִמֶּשׁ, מֵהָאוֹת הַזֶּה מִמֶּשׁ. וְעַל כֵּן אֲשַׁרְיָהֶם
יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים שְׁאַחֲזוּזִים בְּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲשַׁרְיָהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְעוֹלָם הַבָּא, עָלֵיהֶם כְּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' וְגו', וּמִשׁוּם
כֶּן חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם.

אָמַר רַבִּי אֲבָא וּמָה בְּכֹל כֶּן אֶתְנוּן חֲכִימִין וְאַתְנוּן יִתְבִּין הַכָּא, אָמְרוּ לִיה אִי
צְפוּרָאָה יִתְעַקְרוּ מֵאַתְרֵיהּוּ (דף צד ע"ב) לָא יוֹדְעִין לָאן טָאָסוּ הַדָּא הוּא
דְכַתְיִב, (משלי כו) כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּה כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, וּמָה בְּכֹל כֶּן אֶתֶם חֲכָמִים, וְאַתֶּם יוֹשְׁבִים כָּאן? אָמְרוּ
לו, אִם הַצְּפָרִים יִעַקְרוּ מִמְּקוֹמָם, לָא יוֹדְעִים לָאן טָסוֹת. זֶהוּ שְׁכַתּוּב
(משלי כו) כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּה כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ.

וְאַתְרָא דָּא זְכִי לָן לְאוּרֵייתָא, וְהָאִי אוּרְחָא דִילָן. בְּכֹל לִילָא פְּלִגּוּתָא אָנּוּ
נְיִימִין, וּפְלִגּוּתָא אָנּוּ עֶסְקִין בְּאוּרֵייתָא. וְכַד אָנּוּ קִיִּימִין בְּצַפְרָא רִיחִי
חַקְלָא וְנִהְרִי מִיָּא הָא דִיִּינוּהָ לְעִילָא זְמַנָּא חֲדָא. וְכַמָּה סָרְכִי תִרִיסִין
אֶסְתַּלְקוּ בְּהָהוּא דִינָא עַל עוֹנֶשָׁא (ע"ה, קא ב) דְאוּרֵייתָא, וְכַדִּין אֲשַׁתְּדָלוּתָא
דִילָן יִמָּא וְלִילָא בְּאוּרֵייתָא הוּא, וְאַתְרָא דָּא קָא מְסִיעָא לָן, וּמָאן
דְאַתְפְּרֵשׁ מְכָאן, כְּמָאן דְאַתְפְּרֵשׁ מִחַיִּי עֲלֵמָא.

וְהַמְּקוֹם הַזֶּה זָכָה אוֹתְנוּ לְתוֹרָה, וְהַדְרָךְ הַזֶּה שְׁלָנוּ. בְּכֹל לַיְלָה, חֲצִי
אָנוּ יוֹשְׁנִים, וְחֲצִי אָנוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה. וְכַשְׂאָנוּ עוֹמְדִים בְּבִקְרָה, רִיחוֹת
הַשָּׂדֶה וְנִהְרוֹת מִיָּם מְאִירִים לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְהִיא מְתִישֶׁבֶת בְּלִבָּנוּ.
וְאֶת הַמְּקוֹם הַזֶּה הִרִי דָנוּ אוֹתוֹ לְמַעַלָּה פְּעַם אַחַת, וְכַמָּה שָׂרִי מְגִנִּים
הֶסְתַּלְקוּ בְּאוֹתוֹ הַדִּין עַל עֹנֶשׁ הַתּוֹרָה, וְאִזְּ הַהֶשְׁתַּדְּלוּת שְׁלָנוּ יוֹמָם
וְלַיְלָה הִיא בְּתוֹרָה, וְהַמְּקוֹם הַזֶּה מְסִיעַ לָנוּ, וּמִי שֶׁנִּפְרַד מְכָאן, כְּמִי
שֶׁנִּפְרַד מִחַיִּי הָעוֹלָם.

זְקִיף יְדוּי רַבִּי אֲבָא וּבְרִיךְ לֹו. יִתְבוּ עַד דְנִהַר יִמָּא. בְּתַר דְנִהַר יִמָּא
אָמְרוּ לְאָנּוּן דְרַדְדְקִי דְקַמֵּייהוּ פּוּקוּ וְחִמּוּ אִי נִהַר יִמָּא, וְכֹל חַד לִימָא מְלָה
חֲדַתָּא דְאוּרֵייתָא לְהָאִי גְבַרָא רַבָּא. נִפְקוּ וְחִמּוּ דְנִהַר יִמָּא. אָמַר חַד
מִנֵּיהּוּ זְמִין הָאִי יוֹמָא אֲשָׁא מְלַעִילָא. אָמַר אַחְרָא וּבְהַדְּ בֵיתָא. אָמַר

אַחַרְא חַד סָבָא הָכָא דְזַמִּין הַאי יוֹמָא לְאַתּוֹקְדָא בְּנוֹרָא דָא, אָמַר רַבִּי אַבְא רַחֲמָנָא לִישׁוּבּוּ.

הַרִים יָדוּ רַבִּי אַבְא וּבִרְדּוּ אוֹתָם. יִשְׁבוּ עַד שֶׁהָאִיר הַיּוֹם. אַחַר שֶׁהָאִיר הַיּוֹם, אָמְרוּ לְאוֹתָם הַתִּינוּקוֹת שֶׁלְפָנֵיהֶם: צְאוּ וּרְאוּ אִם הָאִיר הַיּוֹם, וְכָל אֶחָד יֹאמֶר דְּבַר חֲדָשׁ בְּתוֹרָה לְאִישׁ הַגְּדוֹל הַזֶּה. יִצְאוּ וּרְאוּ שֶׁהָאִיר הַיּוֹם. אָמַר אֶחָד מֵהֶם, מְזַמְּנֵת בַּיּוֹם הַזֶּה אֵשׁ מְלַמְעָלָה. אָמַר אַחַר, וּבְבֵית הַזֶּה. אָמַר אַחַר, זָקֵן אֶחָד כָּאֵן שֶׁעֲתִיד בַּיּוֹם הַזֶּה לְהַשְׁרִף בְּאֵשׁ הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אַבְא, הֲרַחֲמֵן יִצְלִינוּ.

תְּנוּוָה וְלֹא יָכִיל לְמַלְלָא, אָמַר קוּיטְרָא דְהוּרְמָנָא בְּאַרְעָא אֲתַפְסַת. וְכֵן הָוָה, דְּהָהוּא יוֹמָא חָמוּ חֲבַרְיָא אֲפִי שְׁכִינְתָא וְאַסְתַּחֲרוּ בְּאֵשׁ. וְרַבִּי אַבְא אֲתַלְהִיטוּ אֲנַפּוּי כְּנוֹרָא מִחֲדוּתָא דְאוּרִייתָא.

תָּמָה וְלֹא יָכִיל לְדַבֵּר. אָמַר, עֲשׂוּן הַמְלָכוֹת נִתְפָס בְּאַרְץ. וְכֵן הָיָה, שֶׁהַיּוֹם הַהוּא רְאוּ הַחֲבָרִים אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה וְהִקְפּוּ בְּאֵשׁ, וְרַבִּי אַבְא לְהִטּוּ פְּנֵיו כְּאֵשׁ מִשְׁמַחַת הַתּוֹרָה.

תַּאנָּא כָּל הַהוּא יוֹמָא לָא נִפְקוּ כְּלָהוּ מִבֵּיתָא וּבֵיתָא אֲתַקְטַר בְּקִיטְרָא, וְהוּוּ חֲדַתָּאן מְלִי בְּגוּוּיָהוּ, כְּאֵלוּ קְבֵלוּ הַהוּא יוֹמָא אוּרִייתָא מְטוּרָא דְסִינֵי. בְּתַר דְאַסְתַּלְקוּ לָא הוּוּ יִדְעֵי אִי הוּא יִמְמָא וְאִי לִילָא. אָמַר רַבִּי אַבְא בְּעוֹד דְאַנְן קִימִין לִימָא כָּל חַד מִינָן מְלָה חֲדַתָּא דְחֲכַמְתָּא לְאַקְשָׁרָא טִיבּוּ לְמֵאֲרִיָּה דְבֵיתָא מְרִיָּה דְהַלּוּלָא:

שְׁנִינוּ, כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא יִצְאוּ כְּלָם מִן הַבַּיִת, וְהַבַּיִת נִקְשַׁר בְּעֵשׂוּן, וְהָיוּ מְחַדְשִׁים דְּבָרִים בְּתוֹכָם כְּאֵלוּ קְבֵלוּ הַיּוֹם הַהוּא תּוֹרָה מֵהַר סִינֵי. אַחַר שֶׁהִסְתַּלְקוּ, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אִם הוּא יוֹם וְאִם לַיְלָה. אָמַר רַבִּי אַבְא, בְּעוֹדֵנוּ עוֹמְדִים, יֹאמֶר כָּל אֶחָד מֵעַמָּנוּ דְּבַר חֲדָשׁ שֶׁל חֲכָמָה לְקִשָּׁר חֶסֶד לְבַעַל הַבַּיִת, בַּעַל הַהַלּוּלָא.

פְּתַח חַד וְאָמַר (תְּהִלִּים ס"ה) אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתִקְרַב יִשְׁכֹּן חֲצָרֶיךָ וְגו'. בְּקַדְמֵיתָא חֲצָרֶיךָ לְבַתֵּר בֵּיתֶךָ וּלְבַתֵּר הַיְכָלֶךָ. דָּא פְּנִימָאָה מִן דָּא, וְדָא לְעִילָא (נ"א ל"ג) מִן דָּא. יִשְׁכֹּן חֲצָרֶיךָ בְּקַדְמֵיתָא, כְּמָא דְאַתָּה אָמַר (ישעיה ד) וְהָיָה הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן וְהַנוֹתֵר בִּירוּשָׁלַם קְדוֹשׁ יֹאמֶר לוּ.

פִּתַח אֶחָד וְאָמַר, (תהלים סה) אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתִקְרַב יִשְׁכֹּן חֲצָרֶיךָ וְגו'.
בִּתְחִלָּה חֲצָרֶיךָ, לְאַחַר מִכּוֹן בֵּיתְךָ, וּלְאַחַר מִכּוֹן הַיְכָלְךָ. זֶה פְּנִימֵי מִזְבֵּחַ,
וְזֶה [נִיּוּא: לַתּוֹךְ] לְמַעַלָּה מִזְבֵּחַ. יִשְׁכֹּן חֲצָרֶיךָ בִּתְחִלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ד)
וְהָיָה הַנְּשָׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתֵר בִּירוּשָׁלַיִם קְדוֹשׁ יֹאמֵר לוֹ.

נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ לְבַתֵּר כְּמָא דְאַתָּה אָמַר, (משלי כד) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת.
הַחֻכְמָה יִבְנֶה בַיִת לֹא כְּתִיב, דְּאִי כְּתִיב הִכִּי, הֵנּוּ מִשְׁמַע דְּחֻכְמָה בַּיִת
אֶקְרִי, אֲלֵא כְּתִיב בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַיִת, הֵינּוּ דְכְּתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא
מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הָעֵץ וְגו'.

נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ לְאַחַר מִכּוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כד) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת.
לֹא כְּתוּב הַחֻכְמָה יִבְנֶה בַיִת. שְׂאֵם הָיָה כְּתוּב כָּךְ, מִשְׁמַע שְׁחֻכְמָה
נִקְרָאת בַּיִת. אֲלֵא כְּתוּב בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת, הֵינּוּ מֵה שְׁכָּתוּב (בראשית ב)
וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הָעֵץ וְגו'.

קְדוֹשׁ הַיְכָלְךָ לְבַתֵּר דָּא הוּא שְׁלִימוֹ דְכָלְא, דְּהִכִּי תִנְיִן מַהוּ הַיְכָל. כְּלוּמַר
הִי כִּ"ל, הָאִי וְהָאִי. וְכָלְא אֲשֶׁתְּלִים כְּחָדָא. רִישָׁא דְקָרָא מַה מוֹכַח דְכְּתִיב
אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתִקְרַב יִשְׁכֹּן חֲצָרֶיךָ. הָאִי מֵאן דְּאֶקְרִיב בְּרִיָּה קֶרְבָּנָא קָמִי
קוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא, רַעְוָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא בְּהַהוּא קֶרְבָּנָא וְאַתְרַעֵי בֵּיהּ
וְקָרִיב לֵיהּ וְשׁוּי מְדוּרָה בְּתַרִּין אֲדַרְיִן וְאַחִיד לְהָאִי וּלְהָאִי דְאַנּוֹן תַּרְיִן
אֲתַקְשְׁרוּ כְּחָדָא. דְכְּתִיב יִשְׁכֹּן חֲצָרֶיךָ. חֲצָרֶיךָ וְדָאִי תַרְיִ.

קְדוֹשׁ הַיְכָלְךָ לְאַחַר זֶה הוּא שְׁלֵמוֹת הַכֹּל. שְׁכָּף שְׁנִינּוּ, מַה זֶה הַיְכָל?
כְּלוּמַר הִי כִּ"ל, זֶה וְזֶה, וְהַכֹּל נִשְׁלַם יַחַד. מַה מוֹכִיחַ רִאשׁ הַכְּתוּב
שְׁכָּתוּב אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתִקְרַב יִשְׁכֹּן חֲצָרֶיךָ? זֶה מִי שְׁמַקְרִיב אֶת בְּנוֹ
קֶרְבָּן לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְצוּנוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּקֶרְבָּן
הַהוּא, וּמְתַרְצָה בּוֹ וּמְקָרֵב אוֹתוֹ, וְשֵׁם אֶת מְדוּרוֹ בְּשֵׁנֵי חֲדָרִים, וְאוּחֵז
אֶת זֶה וְאֶת זֶה, שְׂאוֹתֶם הַשְּׂנִים נִקְשְׁרוּ יַחַד, שְׁכָּתוּב יִשְׁכֹּן חֲצָרֶיךָ,
וְדָאִי שְׁנֵי חֲצָרֶיךָ.

בְּגִינֵי כֵךְ חֲסִידֵי קְדֻמָּאֵי סְבָאוּ דְהִכָּא כֵד מְקָרִיבִין בְּנִייהוּ לְקֶרְבָּנָא דָּא.
פְּתַחֵי וְאָמְרֵי אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתִקְרַב יִשְׁכֹּן חֲצָרֶיךָ. אֲנּוֹן דְּקִימֵי עַלְיֵיהּ אָמְרֵי
נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ קְדוֹשׁ הַיְכָלְךָ. לְבַתֵּר מְבָרַךְ אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצּוֹתֵינוּ וְצָנּוּ
לְהַכְנִיסוֹ בְּבִרְיָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. וְאַנּוֹן דְּקִימֵי עַלְיֵיהּ אָמְרֵי כְּשֵׁם
שֶׁהַכְּנִסְתוֹ לְבִרְיָת וְכו'. וְתִנְיִן בְּקִדְמִיתָא לְבַעֵי בַר נֶשׁ רַחֲמִין עַלְיָהּ וּלְבַתֵּר

על אחרא דכתיב, (ויקרא טו) וכפר בעדו בקדמיתא ולבתר ובעד כל קהל ישראל. ואנו אורחא דא נקטינו והכי שפיר וחזי לקמאן.

משום כך החסידים הראשונים, זקנינו של פאן, כשמקריבים את בניהם לקרבן הזה, פותחים ואומרים: אשרי תבחר ותקרב ישפן חצריך. אותם שעומדים עליהם אומרים: נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. אחר כך מברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו להכניסו בביתו של אברהם אבינו. ואותם שעומדים עליהם אומרים: כשם שהכנסתו לבית וכי. ושנינו, בתחלה יבקש אדם רחמים עליו, ואחר כך על האחר, שכתוב (ויקרא טו) וכפר בעדו - בתחלה, ואחר כך - ובעד כל קהל ישראל. ואנו לקחנו את הדרך הזו, וכך יפה וראוי לפנינו.

דף צה ע"א

אמר רבי אבא ודאי כך הוא ונאות מלה, ומאן דלא אמר הכי אפיק גרמיה מעשרה חפות דזמין קודשא בריך הוא למעבד לצדיקיא בעלמא דאתי, וכלהו מתקשרן בהאי. ובגיני כך עשרה מילי דמהימנותא אית בהאי קרא אשרי תבחר ותקרב וגו'. וכל מלה ומלה חד חפה אתעביד מנה. וזכאה חולקיכון בעלמא דא ובעלמא דאתי, דהא אורייתא מתקשרא בלבייכו כאלו קיימיתו (דף צה ע"א) בגופיכו בטורא דסיני בשעתא דאתיהיבת אורייתא לישראל:

אמר רבי אבא, ודאי כך הוא ונאה הדבר. ומי שלא אומר כך, הוא מוציא את עצמו מעשרה חפות שעתיד לעשות הקדוש ברוך הוא לצדיקים בעולם הבא. וכלם נקשרים בזה. ומשום כך עשרה דברים של האמונה יש בפסוק הזה אשרי תבחר ותקרב וגו', ומכל דבר ודבר נעשית חפה אחת ממנה. אשרי חלקכם בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי התורה נקשרת בלבבכם כאלו עמדתם בגופכם בהר סיני בשעה שנתנה תורה לישראל.

פתח אידך ואמר (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך וגו'. תאנא כל מאן דקריב בריה לקרבנא דא, כאלו אקריב כל קרבניו דעלמא לקמיה דקודשא בריך הוא, וכאלו בני מדבחה שלימתא קמיה. בגיני כך בעי לסדרא מדבחה במאנא חד מלייא ארעא למגזר עליה האי קיימא קדישא, ואתחשיב קמי קודשא בריך הוא כאלו אדבח עליה עליון וקרבניו עאנא ותורי.

פָּתַח אַחֲרָיו וְאָמַר, (שמות כ) מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת
עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֹמֶיךָ וְגו'. שְׁנִינוּ, כֹּל מִי שֶׁמִּקְרִיב אֶת בְּנוֹ לְקָרְבָן הַזֶּה,
כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב אֶת כָּל הַקְּרִבָּנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְכֵאלוֹ בָּנָה מִזְבַּח שָׁלֵם לִפְנֵיו. מִשּׁוּם כֵּן צָרִיךְ לְסַדֵּר מִזְבַּח עִם כָּלִי
אֶחָד מִלֵּא עֶפְרָ לְמוֹל עָלָיו אֶת הַבְּרִית הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה, וְנִחְשָׁב לִפְנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּאֵלוֹ זָבַח עָלָיו עוֹלוֹת וְקְרִבָּנוֹת, צֹאן וּבָקָר.

וְנִיחָא לֵיהּ יִתִּיר מִכְּלָהוּ דְכְּתִיב וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֹמֶיךָ וְגו'.
בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזָכִיר אֶת שְׁמִי. מֵהוּ אֲזָכִיר אֶת שְׁמִי (את) דָּא מִיֵּלָה
דְּכְּתִיב בֵּהּ (תהלים כה) סוּד יִי לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם. הַאי מִזְבַּח אֲדָמָה
וְדָאִי כְּמָא דְאִמְיָנָא. בְּתַרֵּיהּ מַה כְּתִיב וְאִם מִזְבַּח אֲבָנִים תַעֲשֶׂה לִּי. רְמִזָּה
לְגִיּוֹרָא כִּד אֲתַגְיִיר דְאִיהוּ מַעַם קָשִׁי קָדִל וְקָשִׁי לְבָא, הַאי אֲקָרִי מִזְבַּח
אֲבָנִים.

וְנוּחַ לוֹ יוֹתֵר מִכָּלֵם, שְׁכַתוֹב וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֹמֶיךָ וְגו'.
בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזָכִיר אֶת שְׁמִי. מֵהוּ אֲזָכִיר אֶת שְׁמִי? [את] זֹ
הַמִּיֵּלָה, שְׁכַתוֹב בֵּהּ (תהלים כה) סוּד ה' לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם. מִזְבַּח
הָאֲדָמָה הַזֶּה וְדָאִי כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ, מַה כְּתוּב אַחֲרָיו? וְאִם מִזְבַּח אֲדָמָה
תַעֲשֶׂה לִּי. רְמִזָּה לְגַר כְּאֲשֶׁר מִתְגַּיֵּר, שְׁהִם מַעַם קָשֶׁה עֲרָף וְקָשֶׁה לֵב. זֶה
נִקְרָא מִזְבַּח אֲבָנִים.

לֹא תִבְנֶה אֶתְהוֹן גְּזִית. מַה הוּא, דְּבַעֵי לְאַעְלָא לֵיהּ בְּפוֹלְחָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא (בגין) וְלֹא יִגְזַר יִתְיָה עַד דִּינְשֵׁי פוֹלְחָנָא אַחֲרָא דְעֵבֵד עַד הַכָּא וְיַעֲדִי
מִנְיָה הַהוּא קָשִׁי דְלִבָּא. וְאִי אֲתַגְזַר וְלֹא אֲעֲדִי מִנְיָה הַהוּא קָשִׁי דְלִבָּא
לְמִיעַל בְּפוֹלְחָנָא קְדִישָׁא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָרִי הוּא כְּהַאי פְּסִילָא
דְאֲבָנָא דְגִזְרִי לֵיהּ מֵהַאי גִיסָא וּמֵהַאי גִיסָא וְאֲשַׁתְּאָר אֲבָנָא כְּדְבַקְדְּמִיתָא.
בְּגִין כֵּן לֹא תִבְנֶה אֶתְהוֹן גְּזִית. דָּאִי אֲשַׁתְּאָר בְּקָשִׁיּוֹתֵיהּ, כִּי חֲרַבְדָּ הַנִּפְתָּ
עָלֶיהָ וְתַחֲלָלָהּ, כְּלוֹמַר הַהוּא גְזִירוֹ דְאֲתַגְזַר לָא מֵהַנְּיָא לֵיהּ.

לֹא תִבְנֶה אֶתְהוֹן גְּזִית, מַה זֶה? שְׁצָרִיךְ לְהַכְנִיסוֹ לְעִבּוּדַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, [כדי] וְלֹא יִמּוֹל אוֹתוֹ, עַד שֶׁיִּשְׁכַּח עִבּוּדָה הָאֲחֵרַת שְׁעֵבֵד עַד עֵתָהּ,
וְיִסֵּר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ קָשִׁי הַלֵּב. וְאִם נִמּוֹל וְלֹא הוֹסֵר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ קָשִׁי הַלֵּב
לְהַכְנִס לְעִבּוּדַת הַקְּדוֹשׁ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הָרִי הוּא כְּפִסְלֵי הָאֲבָן
הַזֶּה שְׁגוֹזְרִים אוֹתוֹ מֵהַצַּד הַזֶּה וּמִן הַצַּד הַזֶּה, וְנִשְׁאָר אֲבָן כְּבָרָא שׁוֹנָה.
מִשּׁוּם כֵּן לֹא תִבְנֶה אֶתְהוֹן גְּזִית. שְׁאִם הוּא נִשְׁאָר בְּקָשִׁיּוֹתוֹ - כִּי חֲרַבְדָּ
הַנִּפְתָּ עָלֶיהָ וְתַחֲלָלָהּ. כְּלוֹמַר, אוֹתָהּ הַמִּיֵּלָה שְׁנִמּוֹל אֵינָה מוֹעִילָה לוֹ.

בְּגִינֵי כֶּדֶד זָכָאָה חוֹלְקִיָּה דְּמֵאן דְּאֶקְרִיב הָאִי קֶרְבְּנָא בְּחֻדְוֹתָא בְּרַעְוָא קִמֵּי
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְעֵי לְמַחְדֵּי בְּהָאִי חוֹלְקָא כָּל (דִּיֵּא לִיֵּג הַהוּא) יוֹמָא דְּכְתִיב,
(תהלים ה) וְיִשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יִרְנְנוּ וְתִסְדַּךְ עָלֵימוּ וְיַעֲלֻצוּ בְּךָ אֶהְבִּי
שְׁמֶךָ :

מְשׁוּם כֶּדֶד, אֲשֶׁרִי חֻלְקוּ שֶׁל מִי שְׁמִקְרִיב אֶת הַקֶּרֶבֶן הַזֶּה בְּשִׁמְחָה
וּבְרַצּוֹן לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְצָרִיךְ לְשַׁמַּח בְּחֻלְקֵי הַזֶּה כָּל הַיּוֹם
[ההוא], שְׁכֵתוֹב (שם ה) וְיִשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יִרְנְנוּ וְתִסְדַּךְ עָלֵימוּ
וְיַעֲלֻצוּ בְּךָ אֶהְבִּי שְׁמֶךָ.

פְּתַח אֵידֶךָ וְאָמַר וַיְהִי אֲבָרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתִשְׁעֵי שָׁנִים וַיֵּרָא יְיָ וְגוֹי אֲנִי
אֵל שְׂדֵי הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי וְגוֹי. הָאִי קָרָא אֵיךְ לְעֵינָא בִּיה וְקִשְׂיָא בְּכַמָּה
אוֹרְחִין, וְכִי עַד הַשְׁתָּא לֹא אֲתַגְּלִי לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאֲבָרָהֶם אֶלָּא
(עד) הָאֵידֶנָּא כִּד מְטָא לְהַנִּי יוֹמִין וַיֵּרָא יְיָ אֵל אֲבָרָם וְלֹא קָדָם. וְהִכְתִּיב
וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל אֲבָרָם. וַיֵּי אָמַר אֵל אֲבָרָם. וַיֹּאמֶר לְאֲבָרָם יְדוּעַ תִּדַע וְגוֹי.
וְהָאֵידֶנָּא מְנִי חוּשְׁבֵּן יוֹמִין, וְכִד מְנִי לְהוּ כְּתִיב וַיֵּרָא יְיָ אֵל אֲבָרָם, אֲשֶׁתִּמַּע
דְּעַד הַשְׁתָּא לֹא אֲתַגְּלִי עָלוּי. וְעוֹד דְּכְתִיב בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתִשְׁעֵי שָׁנִים,
בְּקֻדְמִיתָא שָׁנָה וּלְבִסוּף שָׁנִים.

פְּתַח אַחַר וְאָמַר, (בראשית יז) וַיְהִי אֲבָרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתִשְׁעֵי שָׁנִים
וַיֵּרָא ה' וְגוֹי, אֲנִי אֵל שְׂדֵי הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי וְגוֹי. בְּפִסּוּק הַזֶּה יֵשׁ לְעֵין בּוּ,
וְקִשְׂיָא בְּכַמָּה דְּרָכִים. וְכִי עַד עֵתָה לֹא הִתְגַּלְּהַּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְאֲבָרָהֶם אֶלָּא [עד] כְּעַתָּה, כְּשֶׁהִגִּיעַ לְיָמֵים הָאֵלֶּה, וַיֵּרָא ה' אֵלָיו וְלֹא
קָדָם? וְהִרִי כְּתוּב וַיֹּאמֶר ה' אֵל אֲבָרָם. וְה' אָמַר אֵל אֲבָרָם. וַיֹּאמֶר
לְאֲבָרָם יְדוּעַ תִּדַע וְגוֹי, וְכְעַתָּה מוֹנֶה אֶת חֲשַׁבּוֹן הַיָּמִים, וְכִשְׁמוֹנֶה אוֹתָם,
כְּתוּב וַיֵּרָא ה' אֵל אֲבָרָם, נִשְׁמַע שְׁעַד עֵתָה לֹא הִתְגַּלְּהַּ עָלוּי! וְעוֹד,
שְׁכֵתוֹב בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתִשְׁעֵי שָׁנִים. בְּתַחֲלָה שָׁנָה, וְאַחַר כֶּדֶד שָׁנִים !:

אֶלָּא הִכִּי תֵּאֲנָא, כָּל אַנּוּן יוֹמִין לֹא כְּתִיב וַיֵּרָא, מֵאִי טַעְמָא, אֶלָּא כָּל כַּמָּה
דְּהוּ אָטוּם וְסִתּוּם (כד) קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא אֲתַגְּלִי עָלֵיהּ כְּדִקְחָזִי.
הָאֵידֶנָּא אֲתַגְּלִי עָלֵיהּ דְּכְתִיב וַיֵּרָא. מֵאִי טַעְמָא. מְשׁוּם דְּבָעָא לְגַלִּי בִּיה הָאִי
אֶת כְּתָרָא קֻדְשָׁא.

אֶלָּא כֶּדֶד שְׁנִינּוּ, כָּל אוֹתָם הַיָּמִים לֹא כְּתוּב וַיֵּרָא. מָה הַטַּעַם? אֶלָּא כָּל
מָה שְׁהִיָּה אָטוּם וְסִתּוּם, [כד] לֹא הִתְגַּלְּהַּ עָלוּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

כָּרְאוּי. כַּעַת הַתְּגַלָּה אֵלָיו, שְׁכַתּוֹב וַיֵּרָא. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁרָצָה
לְגַלוֹת בּוֹ הָאוֹת הַזֵּוּ, הַכְּתָר הַקְּדוֹשׁ.

וְעוֹד דְּבַעַא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַפְקָא מְנִיָּה זְרַעַא קְדִישָׁא, וְקְדִישָׁא לָא
לְהוּי בְּעוֹד דְּאִיהוּ אָטִים בְּשָׂרָא, אֲלֵא אֲמַר הַשְׁתָּא דְּהוּא בְּוֹ תַשְׁעִים שָׁנָה
וְתַשַּׁע שָׁנִים וְזָמַן קָרִיב הוּא דִּינְפּוֹק מְנִיָּה זְרַעַא קְדִישָׁא, לְהוּי הוּא קְדִישָׁא
בְּקְדָמִיתָא וּלְבַתֵּר יְנַפּוֹק מְנִיָּה זְרַעַא קְדִישָׁא. בְּגִין כֵּן מְנִי יוֹמוֹי בְּהַאי וְלָא
בְּכָל הַנִּי זְמַנֵּי קְדָמִיתָא. תּוֹ תַשְׁעִים שָׁנָה, דְּכָל יוֹמוֹי קְדָמָאֵי לָא הוּוּ שָׁנִים
אֲלֵא כַּחַד שָׁנָה דְּלָא הוּוּ יוֹמוֹי יוֹמִין, הַשְׁתָּא דְּמָטָא לְהַאי שָׁנִים, אֲנוּן וְלָא
שָׁנָה:

וְעוֹד, כְּשֶׁרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ זְרַע קְדוֹשׁ, וְקְדוֹשׁ לָא
יְהִיָּה כְּשֶׁעֲדִין הוּא בְּבָשָׂר אָטוּם, אֲלֵא אֲמַר, כַּעַת שְׁהוּא בְּוֹ תַשְׁעִים
וְתַשַּׁע שָׁנִים וְלְזָמַן קָרוֹב הוּא שְׁיִצָּא מִמֶּנּוּ זְרַע קְדוֹשׁ, שְׁיִהִיָּה הוּא
קְדוֹשׁ בְּהַתְּחֵלָה, וְאַחַר כֵּן יֵצֵא מִמֶּנּוּ זְרַע קְדוֹשׁ. מְשׁוּם כֵּן מְנָה אֶת
יָמָיו בְּזֶה, וְלָא בְּכָל הַזְּמַנִּים הַלְלוּ שְׁבַהתְּחֵלָה. עוֹד, תַשְׁעִים שָׁנָה - שְׁכָל
יָמָיו הָרְאִישׁוֹנִים לָא הָיוּ שָׁנִים, אֲלֵא כְּשָׁנָה אַחַת, שְׁלָא הָיוּ יָמָיו יָמִים.
עַכְשָׁו שְׁהַגִּיעַ לְזֶה, הֵם שָׁנִים וְלָא שָׁנָה.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שְׁדִי. מֵאֵי מִשְׁמַע דְּעַד הַשְׁתָּא לָא קְאָמַר אֲנִי אֵל שְׁדִי.
אֲלֵא הַכִּי תֵאנָא, עֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּתָרִין תַּתְּאִין דְּלָא קְדִישִׁין לְתַתָּא.
וְכָל אֲנוּן דְּלָא אֲתַגְזְרוּ יִסְתַּאבּוּן בְּהוּן.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שְׁדִי. מֵאֵי מִשְׁמִיעַ שְׁעַד עַכְשָׁו לָא אֲמַר אֲנִי אֵל שְׁדִי?
אֲלֵא כֵּן שְׁנִינוּ, עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּתָרִים תַּחְתּוֹנִים שְׁאִינָם
קְדוֹשִׁים לְמַטָּה, וְכָל אוֹתָם שְׁלָא נְמוּלִים, נְטֻמָּאִים בְּהֵם.

דף צה ע"ב

וּרְשִׁימִין בְּהוּן, וּמֵאֵי רְשׁוּמָא אִית בְּהוּן, דְּאֲתַחְזִי בְּהוּ שִׁיין דְּלִית וְלָא
יְתִיר, וּבְגִין כֵּן אִסְתַּאבּוּן בְּהוּ וְאֲתַדְּבָקוּן בְּהוּ. בְּתַר דְּאֲתַגְזְרוּ נְפֻקִין מֵאֲלִין
וְעֵאלִין בְּגַדְפוֹי דְּשְׁכִינְתָּא וְאֲתַגְלִיָּא בְּהוּ יו"ד רְשִׁימָא קְדִישָׁא אֶת קִימָא
שְׁלִים (דף צה ע"ב) וְאֲתַרְשִׁים בְּהוּ שְׁדִי וְאֲשְׁתַּלִּים בְּקִימָא שְׁלִים, וְעַל דָּא
כְּתִיב בְּהַאי אֲנִי אֵל שְׁדִי.

וְרְשׁוּמִים בָּהֶם. וּמָה הָרְשׁוּם שְׁיֵשׁ בָּהֶם? שְׁנִרְאָה בָּהֶם שְׁיִין דְּלִיית וְלֹא יוֹתֵר, וּמְשׁוּם כְּדָ נְטֻמָּאִים בָּהֶם וְנִדְבָקִים בָּהֶם. אַחַר שְׁנִמּוּלִים יוֹצְאִים מֵאֵלּוּ, וְנִכְנָסִים לְכַנְפֵי הַשְּׂכִינָה, וּמִתְגַּלֶּה בָּהֶם יוֹ"ד, הָרֶשֶׁם הַקְּדוּשׁ, אוֹת הַבְּרִית הַשְּׁלָם, וְנִרְשָׁם בָּהֶם שְׁדִי, וְנִשְׁלָמִים בְּקִיּוּם שְׁלָם, וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּזֶה אֲנִי אֶל שְׁדִי.

הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי וְהִיָּה תָמִים, שְׁלָם, דְּהַשְׁתָּא אֶת חֶסֶר בְּרִשְׁמָא דְשְׁיִין וְדְלִיית, גְּזֵר גְּרַמְדָּא וְהוּי שְׁלָם בְּרִשְׁמָא דְיוֹ"ד. וּמֵאֵן דְּאִיהוּ בְּרִשׁוּמָא דָּא אֶתְחַזִּי לְאֶתְבְּרָא בְּשִׂמָּא דָּא דְכָתִיב, (בְּרִאשִׁית כח) וְאֶל שְׁדֵי יִבְרַךְ אוֹתָךְ.

הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי וְהִיָּה תָמִים. שְׁלָם. שְׁכַעַת אוֹת חֶסְרָה בְּרִשְׁם שֶׁל שְׁיִין וְדְלִיית. מוֹל אֶת עֲצֻמְדָּא, וְהִיָּה שְׁלָם בְּרִשְׁם שֶׁל יוֹ"ד. וּמִי שֶׁהוּא בְּרִשְׁם הַזֶּה, רְאוּי לְהִתְבְּרָךְ בְּשֵׁם הַזֶּה, שְׁכַתוּב (בְּרִאשִׁית כח) וְאֶל שְׁדֵי יִבְרַךְ אוֹתָךְ.

מֵהוּ אֶל שְׁדִי. הֵהוּא דְּבִרְכָאן נִפְקוּן מִנִּיה, הוּא דְּשְׁלִיט עַל כְּתָרִין תַּתְּאִין, וְכֹלָא מִדְּחַלְתִּיה דְּחַלְיוֹ וּמִזְדַּעְזְעִין, בְּגִין כְּדָ מֵאֵן דְּאֶתְגְּזֵר, כָּל אֲנוּן דְּלֹא קִדְיָשִׁין אֶתְרַחֲקוּן מִנִּיה וְלֹא שְׁלִטִין בֵּיה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּלֹא נְחִית לְגִיָּהֲנָם דְּכָתִיב, (ישעיה ס) וְעַמְדָּא כְּלָם צְדִיקִים וְגוֹ'. (כֹּל אֲנוּן (צג א) דִּאתְגְּזֵרוּ אֲקִרוּן צְדִיקִים, וּבְגִין כֵּן לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֲרֶץ, דִּלָּא יִרִית הָאִי אֲרֶץ אֲלֵא הֵהוּא דִּאֲקִרִי צְדִיק, אוּף חֲכִי וְעַמְדָּא כְּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֲרֶץ וְגוֹ)

מֵה זֶה אֶל שְׁדִי? הֵהוּא שְׁמִמְנוּ יוֹצְאוֹת הַבְּרָכוֹת, הוּא שְׁשׁוּלֵט עַל כָּל הַכְּתָרִים הַתְּחַתּוֹנִים, וְהַכֹּל פּוֹחַדִּים מִיָּרְאָתוֹ וּמִזְדַּעְזְעִים. מְשׁוּם כְּדָ, מִי שְׁנִמּוּל, כָּל אוֹתָם שְׁאִינָם קְדוּשִׁים מִתְּרַחֲקִים מִמְּנוּ וְלֹא שׁוּלְטִים בּוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁלֹא יוֹרֵד לְגִיָּהֲנָם, שְׁכַתוּב (ישעיה ס) וְעַמְדָּא כְּלָם צְדִיקִים וְגוֹ'. [כֹּל אוֹתָם שְׁנִמּוּלוּ נִקְרָאִים צְדִיקִים, וּמְשׁוּם כֵּן לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֲרֶץ, שְׁאִין יוֹרֵשׁ אֶת הָאֲרֶץ הַזֹּאת אֲלֵא הֵהוּא שְׁנִקְרָא צְדִיק, אִף כֵּן, וְעַמְדָּא כְּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֲרֶץ וְגוֹ']

אָמַר רַבִּי אֲבָא זְכָאִין אֶתוּן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי, זְכָאָה חוּלְקִי דְאַתִּינָא לְמִשְׁמַע מַלְיָן אֵלִין מְפּוֹמִיכוּן, כְּלָכוּ קִדְיָשִׁין, כְּלָכוּ בְּנֵי אֱלֹהָא קִדְיָשָׁא, עֲלִיִּיכוּ כְּתִיב, (ישעיה מה) זֶה יֹאמֵר לִי אֲנִי וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לִי וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה. כָּל חַד מִנְכוּן אֶחִיד וְאֶתְקַשֵּׁר בְּמִלְכָּא קִדְיָשָׁא עֲלָאָה, וְאֶתוּן רַבְרָבּוֹן מִמְּנָן תְּרִיסִין מֵהֵהִיא אֲרֶץ דְּאֲקִרִי אֲרֶץ חַחִיִּים דְּרַבְרָבּוֹהִי אֶכְלִין מִמְּנָא דְטִלְא קִדְיָשָׁא:

אמר רבי אבא, אשריכם בעולם הזה ובעולם הבא, אשרי חלקי שפאתי לשמע את הדברים הללו מפיהם. כלכם קדושים, כלכם בני האלוה הקדוש. עליכם פתוב (שם מד) זה לאמר לה' אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתב ידו לה' ובשם ישראל יכנה. כל אחד מכם אחוז וקשור במלך הקדוש העליון, ואתם גדולים ממנים מגנים מאותה הארץ שנקראת ארץ החיים, שגדוליה אוכלים מן הפן של הטל הקדוש.

פתח אינדך ואמר (קהלת י) אשריך ארץ שפמלכך בן חורין ושריך בעת לאכלו. וכתוב אי לך ארץ שפמלכך נער ושריך בבקר לאכלו. הני קראי קשיין אהדי. ולא קשיין, האי דכתיב אשריך ארץ, דא ארץ דלעילא דשלטא על כל אנון חיון דלעילא. ובגין כך אקרי ארץ החיים, ועלה כתיב, (דברים יא) ארץ אשר יי אלהיך דורש אותה תמיד. וכתוב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה. לא תחסר כל בה דייקא. וכל כך למה, משום דכתיב שפמלכך בן חורין דא קודשא בריך הוא. כמא דאת אמר, (שמות ד) בני בכורי ישראל.

פתח אחר ואמר, (קהלת י) אשריך ארץ שפמלכך בן חורים ושריך בעת לאכלו. וכתוב (שם) אי לך ארץ שפמלכך נער ושריך בבקר לאכלו. הפסוקים הללו קשים הדיית, ולא קשים. זהו שכתוב אשריך ארץ - זו הארץ שלמעלה ששולטת על כל אותם החיים שלמעלה, ומשום כך נקראת ארץ החיים, ועליה כתוב (דברים יא) ארץ אשר ה' אלהיך דרש אותה תמיד. וכתוב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה. לא תחסר כל בה, במדיק. וכל כך למה? משום שכתוב שפמלכך בן חורים, זה הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר (שמות ד) בני בכורי ישראל.

בן חורין, מהו בן חורין כמא דאת אמר, (ויקרא כה) יובל היא קדש תהיה לכם. וכתוב וקראתם דרור בארץ דהא כל חירו מיובלא קא אתי. בגין כך בן חורין. ואי תימא בן חורין ולא כתיב בן חירות. הכי הוא ונדאי בן חירות מפעי ליה.

בן חורים, מה זה בן חורים? כמו שנאמר (ויקרא כה) יובל היא קדש תהיה לכם, וכתוב וקראתם דרור בארץ, שחרי כל החרות באה מן היובל, ומשום כך בן חורין. ואם תאמר, בן חורין, ולא כתוב בן חרות - כך זה בנדאי. בן חרות הנה צריך להיות!

אֵלָא בְּמִתְנִיתָא סְתִימָא דִּילָן תְּנִינָא. כַּד מִתְחַבְּרָן יו"ד בְּה' כְּדִין כְּתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְלֹא תִימָא כַּד מִתְחַבְּרָן, אֵלָא מִתְחַבְּרָן וְדַאי. וּבְגִין כֶּךָ בְּן חוּרִין כְּתִיב, וְעַל דָּא אֲשֶׁרִיד אֲרַץ שְׂמֵלְכֶךָ בְּן חוּרִין, וְשֶׁרִיד בְּעַת יֹאכְלוּ בְּחֻדְוֹתָא בְּשִׁלְמוּ בְּרַעְוָא.

אֵלָא בְּמִשְׁנֵתְנוּ הַסְתוּמָּה לְמִדְנוּ, כְּשִׁמְתְּחַבְּרוֹת יו"ד בְּה', אָז כְּתוּב וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְאֵל תִּיאֵמַר כְּשִׁמְתְּחַבְּרִים, אֵלָא וְדַאי מִתְחַבְּרִים, וּמְשׁוּם כֶּךָ כְּתוּב בְּן חוּרִים. וְעַל כֵּן אֲשֶׁרִיד אֲרַץ שְׂמֵלְכֶךָ בְּן חוּרִים, וְשֶׁרִיד בְּעַת יֹאכְלוּ - בְּשִׁמְחָה, בְּשִׁלְמוֹת וּבְרַצוֹן.

אִי לָךְ אֲרַץ שְׂמֵלְכֶךָ נְעַר, הָאִי אֲרַץ דְּלִתְתָּא, דְּתִנְיָא כָּל שְׂאָר אֲרַעֵי דְשְׂאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת אֲתִיְהִיבוּ לְרַבְרַבִּין תְּרִיסִין דְּמִמְנָן עֲלֵיהוּ, וְעֵילָא מְכַלְהוּ הֵהוּא דְכְּתִיב בֵּיה (תהלים לו) נְעַר הָיִיתִי גַם זָקְנִיתִי. וְתִיאֵמַר הָאִי קָרָא שְׂרוּ שֶׁל עוֹלָם אָמְרוּ. וְעַל דָּא כְּתִיב אִי לָךְ אֲרַץ שְׂמֵלְכֶךָ נְעַר. וְוִי לְעֵלְמָא דְּמַסְטְרָא דָּא יִנְקָא, וְכַד יִשְׂרָאֵל בְּגִלוּתָא יִנְקִין כְּמֵאן דִּינְיִק מְרְשׁוּתָא אַחְרָא.

אִי לָךְ אֲרַץ שְׂמֵלְכֶךָ נְעַר - זֶה הָאֲרַץ שְׂלִמְטָה. שְׂלִמְדְנוּ, כָּל שְׂאָר אֲרַצוֹת שְׂאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת זָרָה, נִתְּנוּ לְגְדוּלִים מְגַנִּים שְׂמִמְנִים עֲלֵיהֶם. וּמְעַל לְכֻלָּם הֵהוּא שְׂכָתוּב בּו (תהלים לו) נְעַר הָיִיתִי גַם זָקְנִיתִי. וְלִמְדְנוּ, הַפְּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ שְׂרוּ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל כֵּן כְּתוּב אִי לָךְ אֲרַץ שְׂמֵלְכֶךָ נְעַר. אוֹי לְעוֹלָם שְׂיוֹנֵק מִהַצַּד הַזֶּה. וְכִשְׂיִשְׂרָאֵל בְּגִלוּת, יוֹנְקִים כְּמִי שְׂיוֹנֵק מְרְשׁוֹת אַחְרֵת.

וְשֶׁרִיד בְּבִקְרָא יֹאכְלוּ וְלֹא בְּכוּלֵי יוּמָא. בְּבִקְרָא וְלֹא בְּזִמְנָא אַחְרָא דִּיוּמָא. דְּתִנְיָא בְּשַׁעְתָּא דְּחַמְתָּא זוֹרְחַת וְאֲתִיָּין וְסוּגְדִין לִיה לְשִׁמְשָׁא רוּגְזָא תְּלִי בְּעֵלְמָא, בְּשַׁעְתָּא דְּמִנְחָה רוּגְזָא תְּלִיָּא בְּעֵלְמָא. מֵאן גְּרִים הָאִי, מְשׁוּם דְּמֵלְכֶךָ נְעַר הֵהוּא דְּאִקְרִי נְעַר. וְאֲתוֹן זְכָאִי קְשׁוּט קְדִישֵׁי עֲלִיוֹנִין בְּנֵי מְלְכָא קְדִישָׁא לָא יִנְקִין מִהָאִי סְטְרָא, אֵלָא מִהֵהוּא אֲתַר קְדִישָׁא דְּלַעִילָא. עֲלִיִּיכוּ כְּתִיב, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בֵּינֵי אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם:

וְשֶׁרִיד בְּבִקְרָא יֹאכְלוּ - וְלֹא בְּכָל הַיּוֹם. בְּבִקְרָא - וְלֹא בְּזִמְנָן אַחַר שֶׁל הַיּוֹם. שְׂשׁוּנֵינוּ, בְּשַׁעְתָּא שְׂהַחְמָה זוֹרְחַת וּבָאִים וְסוּגְדִים לְשִׁמְשָׁא, הַרְגִז תְּלוּי בְּעוֹלָם. בְּשַׁעְתָּא הַמִּנְחָה הַרְגִז תְּלוּי בְּעוֹלָם. מִי גְרַם אֶת זֶה? מְשׁוּם שְׂמֵלְכֶךָ נְעַר, הֵהוּא שְׂנִקְרָא נְעַר. וְאַתֶּם צְדִיקֵי הָאֲמֵת, קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים, בְּנֵי הַמְּלָךְ הַקְּדוּשׁ, אִין יוֹנְקִים מִן הַצַּד הַזֶּה, אֵלָא מֵאוֹתוֹ

המקום הקדוש שלמעלה. עליכם כתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה'
אלהיכם חיים כלכם היום.

דף צו ע"א

פתח רבי אבא ואמר (ישעיה ה) אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו וגו'.
ויעזקהו ויסקלהו וגו'. הני קראי אית לאסתכלא בהו. אמאי כתיב שירה,
תוכחה מבעי ליה. לידידי, לדודי מבעי ליה. כמה דכתיב שירת דודי. פרם
היה לידידי בקרו בן שמו. אסתכלנא בכל אורייתא ולא אשפחנא אתרא
דאקרי (דף צו ע"א) קרו שמו. אלא הני קראי הא אוקמוה חברייא בכמה
גוונין וכלהו שפיר והכי הוא, אבל אשירה נא לידידי, דא יצחק דהנה
ידיד, ואקרי ידיד עד לא יפוק לעלמא.

פתח רבי אבא ואמר, (ישעיה ה) אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו
וגו', ויעזקהו ויסקלהו וגו'. בפסוקים הללו יש להתבונן, למה כתוב
שירה? היה צריך להיות תוכחה! לידידי? היה צריך להיות לדודי, כמו
שכתוב שירת דודי. פרם היה לידידי בקרו בן שמו? הסתכלתי בכל
התורה ולא מצאתי מקום שנקרא בן שמו. אלא את הפסוקים הללו
בארו החברים בכמה צורות, והכל יפה וכד זה. אבל אשירה נא
לידידי - זה יצחק, שהיה ידיד, ונקרא ידיד טרם שיצא לעולם.

אמאי ידיד, דתנינן רחימו סגי הנה ליה לקודשא בריה הוא ביה דלא
אתעביד עד דלא אתגזר אברהם אביה ואקרי שלים ואתוסף ליה ה"א
לאשלמותא. וכן לשרה האי ה"א אתיהיבת לה. הכא אית לאסתכלא, ה'
לשרה שפיר, אבל לאברהם אמאי ה"א ולא יו"ד, יי מבעי ליה דהא הוא
דכר הנה. אלא רזא עלאה הנה (ד"א הוא) סתים בגוון אברהם סליק לעילא
ונטיל רזא (קי א) מה"א עלאה דאיהו עלמא דדכורא. ה"א עלאה וה"א
תתאה, האי תליא בדכורא, והאי בנוקבא ודאי. ובגין כך אברהם סליק
בה"א דעילא, ושרה נחתא בה"א דלתתא.

למה ידיד? ששנינו, אהבה רבה היתה לקדוש-ברוך-הוא בו שלא
נעשה טרם שנמול אברהם אביו, ונקרא שלם, ונוספה לו ה"א
להשלימו, וכן לשרה הרי נתנה לה ה"א ה את. פאן יש להתבונן, ה'
לשרה זה יפה, אבל לאברהם למה ה"א ולא יו"ד? יו"ד היה צריך
לכתב, שהרי הוא היה זכר. אלא סוד עליון היה [הוא] סתום אצלנו
אברהם עלה למעלה, ונטל סוד מה"א העליונה שהיא העולם של

הזָכָר. ה"א העליונה וה"א התחתונה, זו תלויה בזָכָר וזו ודאי
בְּנִקְבָה. ומשום כֵּן אֲבָרְהָם עָלָה בְּה"א שְׁלֹמֶעֱלָה, וְשָׂרָה יָרְדָה בְּה"א
שְׁלֹמֶטָה.

תו דְּכַתִּיב כֹּה יְהִי זֶרַעַךְ. וְתָנָא זֶרַעַךְ, זֶרַעַךְ מִמֶּשׁ, דְּהוּה שְׂאֲרֵי לְמִיעַל
בְּהַאי קָיִים, וּמָאן דְּשְׂאֲרֵי לְמִיעַל בְּהַאי קָיִים עָאל. וּבְגִינֵי כֵּן גִּיּוֹרָא
דְּאַתְגָּזֵר (שלח לד קסה) גַּר צָדֵק אֲקָרִי בְּגִין דְּלֹא אֶתָּא מְגֻזְעָא קְדִישָׁא
דְּאַתְגָּזֵרו, וְעַל דָּא מָאן דְּעָאל בְּהַאי שְׁמִיָּה כְּהַאי אֲבָרְהָם, בְּגִין כֵּן כְּתִיב
בֵּיה כֹּה יְהִי זֶרַעַךְ, זֶרַעַךְ מִמֶּשׁ. וְאַתְמָסֵר לִיה ה"א. וְאִי לָאו דְּאַתְמָסֵר
ה"א לְשָׂרָה הָוָה לִיה לְאַבְרָהָם לְאוּלִיד לְתַתָּא כְּמָה דְּהַאי כ"ה אוּלִידָת
לְתַתָּא.

עוד, שְׁכַתּוּב כֹּה יְהִי זֶרַעַךְ, וְלִמְדֵנוּ זֶרַעַךְ - זֶרַעַךְ מִמֶּשׁ, שְׁהִיָּה מִתְחִיל
לְהַכְּנֵס בְּבָרִית הַזֹּאת. וּמִי שְׁמִתְחִיל לְהַכְּנֵס בְּבָרִית הַזֹּאת - נִכְנָס. וּמִשּׁוּם
כֵּן הִגֵּר שְׁמִתְגִּיר נִקְרָא גַּר צָדֵק, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בָּא מְגֻזְעָא קְדוּשָׁה שְׁנִמּוּלוּ.
וְעַל כֵּן, מִי שְׁנִכְנָס בְּזֶה - שְׁמוֹ כְּזֶה: אֲבָרְהָם. מִשּׁוּם כֵּן כְּתוּב בּוֹ כֹּה
יְהִי זֶרַעַךְ, זֶרַעַךְ מִמֶּשׁ, וְנִמְסָר לוֹ ה"א. וְאִם לֹא נִמְסָרָה ה"א לְשָׂרָה,
הָיָה לוֹ לְאַבְרָהָם לְהוּלִיד לְמֶטָה, כְּמוֹ שֶׁהִכָּה הַזֹּאת מוּלִידָה לְמֶטָה.

בְּתַר דְּאַתְמָסֵרֵת ה"א לְשָׂרָה אֲתַחְבְּרוּ תַרְיֵן הַהִי"ן כְּחֻדָּא וְאוּלִידוֹ לְעִילָא,
וּמֵאִי דְנִפְקֵי מִנֵּיהּ הוּא יו"ד, בְּגִינֵי כֵּן יו"ד אֶת רִישָׁא דְיִצְחָק דְּכָר. מְכָאן
שְׂאֲרֵי דְכוּרָא לְאַתְפְּשֻׁטָא, וְעַל דָּא כְּתִיב, (בראשית כא) כִּי בִיִצְחָק יִקְרָא לְךָ
זֶרַע. בִּיִצְחָק וְלֹא בְּדָד. יִצְחָק אוּלִיד לְעִילָא דְכְּתִיב, (מִיכָה ז) תִּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב.
יַעֲקֹב אֲשֵׁלִים כָּלָא.

אַחַר שְׁנִמְסָרָה לְשָׂרָה ה"א, הִתְחַבְּרוּ שְׁתֵּי הַהִי"ן יַחַד וְהוּלִידוֹ לְמֶעֱלָה,
וּמָה שְׁנִיִצָּא מֵהֶם הוּא יו"ד. מִשּׁוּם כֵּן יו"ד אוֹת הָרֵאשִׁי שֶׁל יִצְחָק, זָכָר.
מְכָאן מִתְחִיל הַזָּכָר לְהַתְפַּשֵּׁט, וְעַל כֵּן כְּתוּב (בראשית כא) כִּי בִיִצְחָק יִקְרָא
לְךָ זֶרַע. בִּיִצְחָק וְלֹא בְּדָד. יִצְחָק הוּלִיד לְמֶעֱלָה, שְׁכַתּוּב (מִיכָה ז) תִּתֵּן אֶמֶת
לְיַעֲקֹב, וְיַעֲקֹב הֲשִׁלִים הַכֹּל.

וְאִי תִימָא וְכִי אֲבָרְהָם בְּהַאי אֲתַחְחִיד וְלֹא יַתִּיר, וְהָא כְּתִיב חֲסֵד
לְאַבְרָהָם. אֶלָּא חוּלְקָא דִּילִיָּה כֵּן הוּא בְּגִין דְּעֵבִיד חֲסֵד עִם בְּנֵי עֲלָמָא. אֲבָל
לְאוּלָּדָא הָכָא אֲחִיד וּמְהַכָּא שְׂאֲרֵי. וְעַל דָּא לֹא אֲתַגָּזֵר אֲבָרְהָם אֶלָּא בְּוֹ
תְּשֻׁעִים וְתִשְׁעֵי שְׁנָה. וְרָזָא דְמַלְהָ הָא אֲתִיידָע וְאוּקִימָנָא בְּמִתְנִיתָא דִּילָן.

ואם תאמר, וכי אברהם בזה נאחז ולא יותר, והרי כתוב חסד לאברהם! אלא חלקו כד הוא, משום שעשה חסד עם בני העולם. אבל להוליד - כאן הוא אחוז ומפאן מתחיל, ועל כן לא נמול אברהם אלא בו תשעים ותשע שנה, וסוד הדבר הרי ידוע, ובארנוהו במשנתנו.

ובגין כך יצחק דינא קשיא נפק לאחדא לחולקיה, ולאולדא וחסד אקרי, ועל דא יעקב השלים כלא מהאי סטרא ומהאי סטרא, מסטרא דאחידו אברהם ויצחק לחולקיהון לעילא הוא שלימותא. מסטרא דאתיהיב להו לאולדא מתתא לעילא הוא שלימותא. ועל דא כתיב, (ישעיה מט) ישראל אשר בד אתפאר. ביה אתאחידו גוונין מעילא ומתתא.

ומשום כך יצחק, הדין הקשה, יצא לאחז לחלקו ולהוליד, ונקרא חסד, ועל כן יעקב השלים הכל מהצד הזה ומהצד הזה. מצד האחיה אברהם ויצחק לחלקם למעלה היא השלמות. מהצד שנתן להם להוליד מלמטה למעלה היא שלמות. ועל כן כתוב (ישעיה מט) ישראל אשר בד אתפאר. בו נאחזו הגונים ממעלה וממטה.

ועל דא כתיב הכא שירה דכתיב, (ישעיה ה) אשירה נא לידידי. שירה ודאי, דהא אקרי לאולדא דכר, דהא אקרי ידיד עד לא יפוק לעלמא. ואית דאמרי (דא) אשירה נא לידידי דא אברהם כמא דאת אמר, (ירמיה יא) מה לידידי בביתי. ואברהם גרית ירושתא דאחסנת חולקא דא, אבל (על) מה דאמינא דדא יצחק הכי הוא.

ועל כן כתוב כאן שירה, שכתוב (שם ה) אשירה נא לידידי. שירה ודאי. שזה נקרא להוליד זכר, שהרי נקרא ידיד טרם שיבא לעולם. ויש אומרים, [זח] אשירה נא לידידי - זה אברהם, שנאמר (ירמיה יא) מה לידידי בביתי. ואברהם גרש ירשה של נחלת החלק הזה. אבל [על] מה שאמרנו שזה יצחק - כך זה.

שירת דודי לכרמו. דא קודשא בריה הוא דאקרי דודי דכתיב, (שיר השירים ה) דודי צח ואדום. ידידי, אחיד בדודי דכר ומניה אתנטע פרום, דכתיב פרום הנה לידידי.

שירת דודי לכרמו - זה הקדוש ברוך הוא שנקרא דודי, שכתוב (שיר ה)
דודי צח ואדום. ידידי - אוהו בדודי, זכר, וממנו נטע כרם, שכתוב
כרם היה לידידי.

בקרו בן שמו. מאי בקרו בן שמו. אלא במה נפיק האי כרם ובמה אתנטע,
חזר ואמר בקרו. מאי קרו דכתיב, (יהושע ו) בקרו היובל. בקרו היובל.
שארי. והאי קרו אתאחיד בההוא דכר דאקרי בן שמו.

בקרו בן שמו, מה זה בקרו בן שמו? אלא במה יצא הכרם הזה ובמה
נטע? חזר ואמר בקרו, מה זה קרו? שכתוב (יהושע ו) בקרו היובל. בקרו
היובל מתחיל. והקרו הזו אחוזה באותו הזכר שנקרא בן שמו.

מהו בן שמו כמא דאת אמר בן חורין. ותרווייהו חד מלה, שמו דמתמן
נגיד משחא ורבו לאדלקא בוצינין, ובגין כך בן שמו. ודא שמו ורבו נגיד
ונפיק ואדליק בוצינין עד דנטיל ליה וכניש ליה האי קרו, ודא אקרי קרו
היובל. בגיני כך לית משיחותא דמלכותא אלא בקרו, ועל דא אתמשך
מלכותא דדוד דאתמשח בקרו ואתאחיד ביה.

מה זה בן שמו? כמו שנאמר בן חורים, ושניהם דבר אחד. שמו,
שמשם שופע שמו וגדלה להדליק המאורות, ומשום כך בן שמו.
והשמו והמשחה הללו שופעים ויוצאים ומדליקים מאורות, עד
שנוטל אותו וכונס אותו הקרו הזה. וזה נקרא קרו היובל. משום כך
אין משיחת המלכות אלא בקרו, ועל בן נמשכה מלכות דוד, שנמשח
בקרו ונאחז בו.

ויעזקהו, (ויסקלהו) כהאי עזקא דאסתחר לכל סטרין. (דף צו ע"ב) ויסקלהו,
דאעדי מניה ומחולקיה כל אנון רברבין כל אנון תריסין כל אנון פתרון
תתאין, והוא נסיב ליה להאי (קרו) כרם לחולקיה, דכתיב, (דברים לב) כי חלק
יי עמו יעקב חבל נחלתו.

ויעזקהו ויסקלהו - כטבעת הזו שמקיפה את כל הצדדים. ויסקלהו
- שהסיר ממנו ומחלקו את כל אותם שרים גדולים, כל אותם
המגנים, כל אותם הפתרים התחתונים. והוא לקח לו את (הקרו) הכרם
הזה לחלקו, שכתוב (דברים לב) כי חלק הי עמו יעקב חבל נחלתו.

וַיִּטְעוּהוּ שׁוֹרֵק, כְּמֵא דְאֵת אֲמֵר, (ירמיה ב) וְאֲנֹכִי נִטְעַתִּיךָ שׁוֹרֵק, כֹּלֵה זֶרַע אֲמֵת. כֹּלִיָּה כְּתִיב בְּה"א. מִכָּאן שְׁאֲרֵי אַבְרָהָם לְאוֹלָדָא לְעִילָא, וּמֵהֵאֵי נִפְק זֶרַע אֲמֵת. כֹּלֵה זֶרַע אֲמֵת וְדַאי, הֵיִינוּ דְכְּתִיב כֹּה יִהְיֶה זֶרַעְךָ, וְכֹלֵה חַד מְלָה. זְכָאָה חוֹלְקָהוֹן דִּישְׂרָאֵל דִּינִרְתוּי רותא קדישא דא. סופיה דקרא (ישעיה ה) וַיִּבֶן מְגֻדָּל בְּתוֹכוֹ. מֵהוּ מְגֻדָּל כְּמֵא דְאֵת אֲמֵר, (משלי יח) מְגֻדָּל עַז שֵׁם יִי, וְנִשְׁגָּב. בּוּ יְרוּץ צְדִיק וְדַאי.

וַיִּטְעוּהוּ שׁוֹרֵק - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ב) וְאֲנֹכִי נִטְעַתִּיךָ שׁוֹרֵק כֹּלֵה זֶרַע אֲמֵת. כֹּלִיָּה כְּתוּב בְּה"א. מִכָּאן הִתְחִיל אַבְרָהָם לְהוֹלִיד לְמַעְלָה, וּמֵזָה יֵצֵא זֶרַע אֲמֵת. כֹּלֵה זֶרַע אֲמֵת וְדַאי. הֵיִנוּ שֶׁכְּתוּב כֹּה יִהְיֶה זֶרַעְךָ, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד. אֲשֶׁרִי חֶלְקִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּרְשׁוּ אֶת הַיְרֵשָׁה הַקְּדוּשָׁה הַזֹּאת. סוּף הַפְּסוּק (ישעיה ה) - וַיִּבֶן מְגֻדָּל בְּתוֹכוֹ. מֵה זֶה מְגֻדָּל? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יח) מְגֻדָּל עַז שֵׁם ה' בּוּ יְרוּץ צְדִיק וְנִשְׁגָּב. בּוּ יְרוּץ צְדִיק וְדַאי.

וְגַם יָקֵב חֶצֶב בּוּ דָא תִרְעָא דְצִדְקָא כְּמֵא דְאֵת אֲמֵר, (תהלים קיח) פְּתַחוּ לִי שַׁעֲרֵי צִדְקָא. מֵאֵי מִשְׁמַע, דְּכֹל בְּרַי יִשְׂרָאֵל דְּאֵתְגַזֵּר, עֵייל בְּתַרְוּוּיָהוּ וְזָכִי לְתַרְוּוּיָהוּ. וּמֵאֵן דְּקָרִיב בְּרִיָּה לְקָרְבָּנָא דָּא עֵייל לִיה בְּשִׂמְאָ קְדִישָׁא, וְעַל אֵת דָּא מִתְקַיְיִמִין שְׂמִיָּא וְאַרְעָא דְכְּתִיב, (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמִים וְלֵילָה חֻקוֹת שְׂמִים וְאַרְץ לֹא שְׂמִתִּי. וְהֵאֵי מְאָרִיָּה דְהַלּוּלָא דָּא זְכָה לְכֹלֵא לְמַחְזִי קוּדְשָׁא בְּרִיָּךְ הוּא אֲנִפִּין בְּאַנְפִּין בְּהֵאֵי יוֹמָא.

וְגַם יָקֵב חֶצֶב בּוּ - זֶה הַשַּׁעַר שֶׁל הַצִּדְקָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיח) פְּתַחוּ לִי לִי שַׁעֲרֵי צִדְקָא. מֵה מִשְׁמִיעֵנוּ? שְׂכַל בְּרַי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמּוּל, נִכְנָס בְּשִׁנְיָהֶם וְזוֹכָה לְשִׁנְיָהֶם. וּמֵי שְׂמִקְרִיב אֵת בְּנוֹ לְקָרְבָּן הַזֶּה, מִכְּנִיס אוֹתוֹ לְשֵׁם הַקְּדוּשׁ. וְעַל הָאוֹת הַזֹּאת מִתְקַיְיִמִים שְׂמִים וְאַרְץ, שֶׁכְּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמִים וְלֵילָה חֻקוֹת שְׂמִים וְאַרְץ לֹא שְׂמִתִּי. וּבַעַל הַהַלּוּלָא הַזֶּה זְכָה לְכֹל, לְרֵאוֹת אֵת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא פְּנִים בְּפָנִים בַּיּוֹם הַזֶּה.

זְכָאָה חוֹלְקָנָא דְזְכִינָא לְהֵאֵי יוֹמָא וְזְכָאָה חוֹלְקָךְ עֲמָנָא, וְהֵאֵי בְּרָא דְאֵתְיִילִיד לְךָ קְרִינָא עֲלִיָּה כֹּל הַנְּקָרָא בְּשִׂמִי וְגוֹי, יִצְרַתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו. וְכְּתִיב, (ישעיה נד) וְכֹל בְּנִיךָ לְמוֹדִי יִי וְגוֹי. אוֹזְפוּהָ לְרַבִּי אַבָּא תַּלְתַּת מִיְלִין.

אֲשֶׁרִי חֶלְקֵנוּ שְׂזָכִינוּ לַיּוֹם הַזֶּה, וְאֲשֶׁרִי חֶלְקְךָ עֲמָנוּ. וְהַבֵּן הַזֶּה שְׁנוּלֵד לְךָ, קְרֵאנוּ עֲלָיו (ישעיה מג) כֹּל הַנְּקָרָא בְּשִׂמִי וְגוֹי, יִצְרַתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו. וְכְּתוּב (שם נד) וְכֹל בְּנִיךָ לְמוֹדִי ה' וְגוֹי. לוֹו אֵת רַבִּי אַבָּא שְׁלֶשָׁה מִיְלִין.

אָמרוּ לִיהוָה הָאֵל מְרִיבָה דְהַלּוּלָא, אוֹשְׁפִיזָךְ, זָכָה לְכוּלֵי הָאֵל בְּגִין דְקָיִים קִיּוּמָא דְמַצּוּהָ. אָמַר מָאִי הִיא. אָמַר הָהוּא גְבָרָא, דְבִיתָאֵי אֶתְת אַחֵי הַנוּת, וּמִית בְּלֹא בְּנִין, וְנָסִיבְנָא לָהּ, וְדָא הוּא בְרָא קַדְמָאָה דְהוּא לִי מִנְה וְקָרִינָא לִיהוָה בְּשֵׁמָא דְאַחֵי דְאַתְפִּטֵּר. אָמַר לִיהוָה מְכָאן וְהַלָּאָה קָרִי לִיהוָה אִידִי, וְהִינְנוּ אִידִי בְרַיְעָקָב. בְּרִידָךְ לֹון רַבִּי אַבְרָא וְאַזִּיל לְאַרְחִיָה.

אָמרוּ לוֹ, בַּעַל הַהַלּוּלָא הַזֶּה הַמְאַרְחַ שְׁלָךְ זָכָה לְכָל זֶה מְשׁוּם שְׁקִימָא אֶת קִיּוּם הַמַּצּוּהָ. אָמַר, מַה הִיא? אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, אֲשֶׁתִּי, אֲשֶׁת אַחֵי הִיָּתָה, וְהוּא מֵת בְּלֵי בְּנִים, וְנָשְׂאָתִי אוֹתָהּ, וְזֶה הֵבִן הָרֵאשׁוֹן שְׁהָיָה לִי מִמֶּנָּה, וְקָרָאתִי לוֹ בְּשֵׁם אַחֵי שְׁנַפְטֵר. אָמַר לוֹ, מְכָאן וְהַלָּאָה קָרָא לוֹ אִידִי, וְזֶה הוּא אִידִי בְרַיְעָקָב. בְּרִידָךְ אוֹתָם רַבִּי אַבְרָא וְהַלָּךְ לְדַרְכּוֹ.

כַּד אֶתְא סֵדֵר מַלְיָן קַמִּיהָ דְרַבִּי אֶלְעָזָר, וְדַחִיל לְמִימַר לְרַבִּי שְׁמַעוֹן. יוֹמָא חַד הָוָה (קֵאִים) קַמִּיהָ דְרַבִּי שְׁמַעוֹן. וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מָאִי דְכַתִּיב וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל פְּנָיו וַיְדַבֵּר אֵתוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְךָ. מִשְׁמַע דְעַד דְלֹא אִתְגַּזֵּר הָוָה נִפִּיל עַל אַנְפוּי וּמַלִּיל עַמִּיָה. בְּתַר דְאִתְגַּזֵּר קֵאִים בְּקִיּוּמִיהָ וְלֹא דַחִיל. אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְךָ דְאֲשַׁכַּח גְּרַמִּיהָ גְזִיר.

כַּאֲשֶׁר בָּא, סֵדֵר הַדְּבָרִים לְפָנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר, וּפְחַד לֹוֹמַר לְרַבִּי שְׁמַעוֹן. יוֹם אַחַד הָיָה לְפָנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מַהוּ שְׁכַתּוֹב וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל פְּנָיו וַיְדַבֵּר אֵתוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְךָ? מִשְׁמַע שְׁעַד שְׁלֹא נִמּוּל, הָיָה נוֹפֵל עַל פְּנָיו וּמַדְבֵּר עִמוֹ. אַחַר שְׁנַמּוּל, עָמַד בְּקִיּוּמוֹ וְלֹא כְּחַד. אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְךָ, שְׁמַצָּא אֶת עַצְמוֹ מַהוּל.

אָמַר לִיהוָה רַבִּי אַבְרָא אֵי נִיחָא קַמִּיהָ דְמַר דְלִימָא קַמִּיהָ מֵאֲנוּן מְלִי מַעְלִיָּתָא דְשְׁמַעְנָא בְּהָאֵל, אָמַר לִיהוָה אֵימָא. אָמַר לִיהוָה דְחִילָנָא דְלֹא יִתְעַנְשׁוּ עַל יְדָאֵי. אָמַר לִיהוָה חֶסֶד וְשְׁלוֹם (תְּהֵלִים קִיב) מְשֻׁמּוּעָה רְעָה לֹא יִירָא נְכוּן לְבוֹ בְּטוּחַ בְּיַי. סַח לִיהוָה עוֹבְדָא וְסֵדֵר קַמִּיהָ כָּל אֲנוּן מַלְיָן.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבְרָא, אִם נוּחַ לְפָנֵי מַר שְׁאֵמַר לְפָנֵינוּ מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמַּעְלִים שְׁשִׁמְעֵתִי בְּזֶה? אָמַר לוֹ, אָמַר לוֹ, אֲנִי פּוֹחַד שְׁלֹא יַעֲנִשׁוּ עַל יְדָאֵי. אָמַר לוֹ, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, (תְּהֵלִים קִיב) מְשֻׁמּוּעָה רְעָה לֹא יִירָא נְכוּן לְבִי בְּטוּחַ בְּהָאֵל. סַפֵּר לוֹ הַמַּעֲשֶׂה, וְסֵדֵר לְפָנֵינוּ אֶת כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים.

אמר ליה וכי כל הני מלי מעלייתא הוו טמירין גבד ולא אמרת להו. גוזרנא עלך דכל תלתין יומין אליו תלעי ותנשי. ולא כתיב, (משלי ג) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות. וכך הוה. אמר גוזרנא דבאורייתא דא יגלו לבל (ויגלו בבבל) ביני חבריא.

אמר לו, וכי כל הדברים המעלים הללו היו טמונים אצלך ולא אמרת אותם? גוזרני עליך שכל שלשים הימים הללו תלמד ותשפח, ולא כתוב (משלי ג) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות? וכך היה. אמר, גוזרני שבתורה הזו יגלו לבל [ויגלו בבבל] בין החברים.

חלש דעתיה דרבי אבא, יומא חד חמא ליה רבי שמעון אמר ליה טופסרא דלבד באנפך שכיח. אמר ליה לא על דידי הוא אלא על דידהו. אמר ליה חס ושלום דאתענשו, אלא בגין דמלין אתגליין בינייהו כל כף. יגלו ביני חבריא ילפון אנון ארחין (ואתבסמו) ואתכסיין מלין בגווייהו. דהא מלין לא אתגליין אלא ביננא דהא קודשא בריך הוא אסתכים עמנא ועל ידנא אתגליין מלין.

חלשה דעתו של רבי אבא. יום אחד ראה אותו רבי שמעון, אמר לו, דפוס לבד מצוי בפניך. אמר לו, לא על שלי הוא, אלא על שלהם! אמר לו, חס ושלום שנענשו, אלא משום שדברים התגלו ביניהם כל כף. יגלו לבין החברים, וילמדו אותם הדרכים, [ומתמתקים] ויתכסו הדברים בתוכם, שהרי אין הדברים מתגלים אלא בינינו, שהרי הקדוש ברוך הוא הסכים עמנו, ועל ידינו מתגלים הדברים.

אמר רבי יוסי כתיב, (ישעיה נח) אז יבקע פשח אורף וגו'. זמין קודשא בריך הוא לאכרזא על בנוי ויימא, אז יבקע פשח אורף וארכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך וכבוד יי יאספך,

אמר רבי יוסי, כתוב (ישעיה נח) אז יבקע פשח אורף וגו'. עתיד הקדוש ברוך הוא להכריז על בנוי ויאמר, אז יבקע פשח אורף וארכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך.

דף צז ע"א

(דף צז ע"א), רבי חייא פתח (שיר השירים ב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. הנצנים נראו בארץ, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא. יהב בארעא כל חילא דאתחזי לה. וכלא הוה בארעא, ולא אפיקת איבין בעלמא עד דאתברי אדם, כיון דאתברי אדם, כלא אתחזי (ד"א ל"ג למיפק) בעלמא, וארעא גליאת איבהא וחילאה דאתפקדו בה.

רבי חייא פתח, (שיר ב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. הנצנים נראו בארץ, כשברא הקב"ה את העולם, נתן בארץ כל הכח שראוי לה, והכל היה בארץ, ולא הוציאה פרות בעולם עד שנברא אדם. כיון שנברא אדם, הכל ראוי [ד"א לצאת] בעולם, והארץ גלתה את פרותיה וכתה שנפקדו בה.

כגוונא דא שמים לא יהבו חילין לארעא עד דאתא אדם. הדא הוא דכתיב, (בראשית ב) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר יי אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה. אטמרו כל אנון תולדין ולא אתגלון, ושמיא אתעכבו דלא אמטירו על ארעא, בגין דאדם אין, דלא אשתכח ולא אתברי, וכלא אתעכב בגיניה, כיון דאתחזי אדם, מיד הנצנים נראו בארץ וכל חילין דאתטמרו אתגליאו ואתיהיבו בה.

כמו זה השמים לא נתנו כחות לארץ עד שבא אדם. זהו שפתיב (בראשית ב) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר הי אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה. נסתתרו בה כל אותם תולדות ולא התגלו, והשמים התעכבו, שלא המטירו על הארץ משום שאדם אין, שלא נמצא ולא נברא, והכל התעכב בגללו. כיון שנראה אדם, מיד הנצנים נראו בארץ, וכל הכחות שנסתרו, התגלו ונתנו בה.

דף צז ע"ב

עת הזמיר הגיע, דאָתתקון תקוּנא דתושבֿחן לזמרא קמי קודשא בריך
הוא מה דלא אשתכח עד לא אתברי אדם. וקול התור נשמע בארצנו. דהא
(ד"א דא) (ד"א ל"ג כל) מלה דקודשא בריך הוא (ד"א ל"ג דעבד) דלא (דף צו ע"ב)
אשתכח בעלמא עד דאתברי אדם. כיון דאשתכח אדם כולא אשתכח.

עת הזמיר הגיע, שהתתקון תקוּן התשבחות לזמר לפני הקב"ה מה
שלא נמצא עד שלא נברא אדם. וקול התור נשמע בארצנו, שהרי [זה]
[כל] דבר של הקדוש ברוך הוא [ד"א ששעה] הקב"ה שלא נמצא בעולם עד
שנברא אדם. כיון שנמצא אדם, הכל נמצא.

בתר דחטא, כולא אסתלק מעלמא ואתלטיא ארעא. הדא הוא דכתיב,
(בראשית א) ארוּרה האדמה בעבורך וגו'. וכתוב כי תעבד את האדמה לא
תסף תת כחה לך וגו'. וכתוב וקוץ ודרדר תצמיח לך.

אחר שחטא, הכל הסתלק מהעולם והתקלה הארץ. זהו שכתוב
(בראשית א) ארוּרה האדמה בעבורך וגו', וכתוב כי תעבד את האדמה לא
תסף תת כחה לך וגו', וכתוב וקוץ ודרדר תצמיח לך.

אתא נח ותקו קרדומין ופצירי בעלמא. ולבתר וישת מן היין וישכר ויתגל
בתוך אהלה. אתו בני עלמא וחבו קמיה דקודשא בריך הוא. ואסתלקו
חילין דארעא (דעלמא) כמלקדמין, והיו קיימי עד דאתא אברהם.

בא נח ותקו קרדמים ופצירות בעולם. אחר כך, וישת מן היין וישכר
ויתגל בתוך אהלה. באו בני העולם וחטאו לפני הקב"ה, והסתלקו
צבאות הארץ [של העולם] כמקדם, והיו עומדים עד שפא אברהם.

כיון דאתא אברהם (לעלמא) מיד הנצנים נראו בארץ, אתתקנו ואתגלו כל
חילין בארעא. עת הזמיר הגיע. בשעתא דאמר ליה קודשא בריך הוא
דיתגזר, כיון דמטא ההוא זמנא דברית אשתכח ביה באברהם ואתגזר.
כדיו אתקיים ביה כל האי קרא, ואתקיים עלמא, ומלה דקודשא בריך
הוא הוה באתגלייא ביה הדא הוא דכתיב וירא אליו יי.

כיון שפא אברהם [לעולם], מיד הנצנים נראו בארץ, התתקנו והתגלו
כל הצבאות בארץ. עת הזמיר הגיע, בשעה שאמר לו הקב"ה למול.
כיון שהגיע אותו הזמן שברית נמצאה בו באברהם ונמול, אז התקיים

בו כל הפסוק הזה, והתקיים העולם, ודבר הקב"ה הנה בהתגלות בו.
זהו שפתוב וירא אליו ה'.

דף צח ע"א

רבי אלעזר פתח האי קרא (בשעתא) בטר דאתגזר אברהם. דעד לא אתגזר לא הנה מליל עמיה אלא מגו דרגא תתאה, ודרגין עלאין לא הווי קיימי על ההיא דרגא. כיון דאתגזר מיד הנצנים נראו בארץ אליו דרגין תתאין דאפיקת ואתקינת האי דרגא תתאה. עת הזמיר הגיע אליו ענפוי דערלה. וקול התור נשמע בארצנו. דא קול דנפיק מגו (דף צח ע"א) ההוא פנימאה דכלא וההוא קול נשמע ודא קול דגזר מלה למלא ועביד לה שלימו.

רבי אלעזר פתח הפסוק הזה [בשעה] אחר שנמול אברהם. שעד שלא נמול, לא דבר עמו אלא מתוך דרגה תחתונה, והדרגות העליונות לא היו קיימות על אותה הדרגה. כיון שנמול, מיד הנצנים נראו בארץ. אלו הדרגות התחתונות שהוציאה והתקינה הדרגה התחתונה הזו. עת הזמיר הגיע - אלו ענפי הערלה. וקול התור נשמע בארצנו - זהו קול שיוצא מתוך אותו פנימי של הכל, ואותו קול נשמע, וזה קול שגזר דבר לדבר ועושה לה שלמות.

תא חזי, דעד לא אתגזר אברהם לא הנה עליה אלא האי דרגא (כח ב) כדאמרן, כיון (לבתר) דאתגזר מה כתיב וירא אליו יי. למאן, דהא לא כתיב וירא יי אל אברם. דאי לאברם מאי שבחא הכא יתיר מבקדמיתא עד לא אתגזר דכתיב וירא יי אל אברם. אלא רזא סתימא איהו, וירא אליו יי. למהו דרגא דמליל עמיה, מה דלא הנה מקדמת דנא עד דלא אתגזר. דהשתא אתגלי קול ואתחבר בדבור כד מליל עמיה. והוא יושב פתח האהל. והוא ולא גלי מאן. אלא הכא גלי חכמתא דכלהו דרגין שרו על האי דרגא תתאה בטר דאתגזר אברהם.

בא ראה שעד שלא נמול אברהם לא הייתה עליו אלא הדרגה הזו כפי שאמרנו. כיון [אחר] שנמול מה כתוב? וירא אליו ה'. למי? שהרי לא כתוב וירא ה' אל אברם? שאם לאברם אז מה השבח כאן יותר מבהתחלה עד שלא נמול שכתוב וירא ה' אל אברם? אלא סוד נסתר הוא. וירא אליו ה' - לאותה דרגה שדברה עמו, מה שלא היה מקדם לזה עד שלא נמול. שפעת התגלה הקול והתחבר בדבור כשדבר עמו.

וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל. וְהוּא - וְלֹא גָלָה מִי. אֲלֵא כִּאֵן גָּלָה אֶת הַחֲכָמָה
שֶׁכֶּל הַדְּרָגוֹת שְׁרוּיֹת עַל הַדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה הַזֹּאת אַחַר שֶׁנִּמּוֹל אֲבָרָהִם.

תָּא חֲזִי, וַיֵּרָא אֱלֹוֵי יְיָ. דָּא הוּא רְזָא דְקוֹל דְּאַשְׁתַּמַּע דְּאַתְחַבְר בְּדַבּוּר
וְאַתְגְּלִי בֵיהּ. וְהוּיֵיא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל, דָּא עֲלָמָא עֲלָאָה דְקָאִים לְאַנְהָרָא
עֲלִיָּהּ. כְּחוּם הַיּוֹם. דְּהָא אֲתַנְהִיר יְמִינָא דְרָגָא דְאַבְרָהָם אֲתַדְבֵּק בֵּיהּ. דְּבַר
אַחַר כְּחוּם הַיּוֹם בְּשַׁעֲתָא דְאַתְקָרִיב דְרָגָא לְדְרָגָא בְּתִיאֻבְתָּא דְדָא לְקַבֵּל
דָּא,

בֵּא רָאָה, וַיֵּרָא אֱלֹוֵי ה' - זֶהוּ הַסּוּד שֶׁקוֹל שֶׁנִּשְׁמַע שֶׁהַתְּחַבֵּר בְּדַבּוּר
וּמִתְגַּלֶּה בּוֹ. וְהוּיֵיא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל - זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן שֶׁעֲמַד לְהָאִיר
עֲלָיו. כְּחוּם הַיּוֹם, שֶׁהָרִי הוּאֵר הַיְמִינִי, הַדְּרָגָה שֶׁאַבְרָהָם נִדְבֵּק בּוֹ. דְּבַר
אַחַר כְּחוּם הַיּוֹם - בְּשַׁעֲהַ שֶׁמִּתְקַרְבֵּת דְרָגָה לְדְרָגָה בְּתִשׁוּקָה שֶׁל זֶה
כְּנֻגַד זֶה.

וַיֵּרָא אֱלֹוֵי. אָמַר רַבִּי אֲבָא עַד לֹא אֲתַגְזֹר אֲבָרָהִם הָוּה אָטִים. כִּיּוֹן דְּאַתְגְּזֹר
אַתְגְּלִי כְּלָא וְשָׂרָא עֲלִיָּהּ שְׂכִינְתָּא בְּשְׁלִימוֹ כְּדָקָא יְאוּת. תָּא חֲזִי וְהוּא יוֹשֵׁב
פֶּתַח הָאֵהָל. וְהוּא. דָּא עֲלָמָא עֲלָאָה דְשָׂרִי עַל הָאִי עֲלָמָא תַּתְּאָה. אִימְתִי
כְּחוּם הַיּוֹם בְּזַמְנָא דְתִיאֻבְתָּא דְחַד צְדִיק לְמִשְׁרֵי בֵיהּ.

וַיֵּרָא אֱלֹוֵי. אָמַר רַבִּי אֲבָא, עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל אֲבָרָהִם, הָיָה אָטוּם. כִּיּוֹן
שֶׁנִּמּוֹל, הַכֹּל הַתְּגַלֶּה, וְשָׂרְתָה עֲלָיו שְׂכִינָה בְּשִׁלְמוֹת כְּרָאוּי. בֵּא רָאָה,
וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל. וְהוּא - זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן שֶׁשׂוֹרָה עַל עוֹלָם
הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה. אִימְתִי? כְּחוּם הַיּוֹם, בְּזַמְן שֶׁתִּשׁוּקְתוֹ שֶׁל צְדִיק אַחַד
לְשֵׁרוֹת בּוֹ.

דף צט ע"א

מִיָּד וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עֲלָיו. מֵאן אֲנוּן שְׁלֹשָׁה
אַנְשִׁים. אֱלִין אֲבָרָהִם יְצַחֵק וַיַּעֲקֹב דְּקִיָּמִי עֲלִיָּהּ דְּהָאִי דְרָגָא, וּמִנְיָהּ (דף
צט ע"א) יְנִיק (יסודא דעלמא) וְאַתְגְּזֹן. כְּדִין וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לְקָרְאָתָם. דְּתִיאֻבְתָּא
דְּהָאִי דְרָגָא תַּתְּאָה לְאַתְחַבְרָא בְּהוּ וְחֻדְוֹתָא דִּילָהּ לְאַתְמַשְׁכָּא אֲבַתְרִיָּהּ.
וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַרְצָה, לְאַתְתַּקְנָא כְּרִסְיָא לְגַבִּיָּהּ.

מיד - וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו. מי הם שלשה אנשים? אלו אברהם יצחק ויעקב, שעומדים על הדרגה הזו, ומהם היא יונקת [יסוד העולם] ונזונית. ואז - וירא וירץ לקראתם. שתשוקת הדרגה התחתונה הזו להתחבר בהם וחדותה להמשך אחריהם. וישתחו ארצה, להתקין להם פסא.

תא חזי, עבד קודשא בריך הוא לדוד מלכא חד סמכא מפרסייא עלאה באבון. ואף על גב דאיהו פרסייא לגבייהו. אבל בזמנא דאתחבר בהו איהו חד סמכא לאתתקנא בפרסייא עלאה. ובגין כך נטל מלכותא (עט ב) בחברון דוד מלכא שבע שנין לאתחברא בהו. והא אתמר.

בא ראה, הקב"ה עשה את דוד המלך עמוד אחד מהפסא העליון כמו האבות. ואף על גב שהוא פסא אליהם, אבל בזמן שמתחבר בהם הוא עמוד אחד להתתקן בפסא העליון, ולכך נטל את המלכות בחברון דוד המלך שבע שנים להתחבר בהם, והרי נאמר.

תוספתא וירא אליו יי באלוני ממרא. אמאי באלוני ממרא, ולא באתר אחרא. אלא בגין דיהיב ליה עיטא על גזירו דקנימא דיליה. בשעתא דאמר קודשא בריך הוא לאברהם למגזר אזל אברהם למלך עם חברוי, אמר ליה ענר (אולי ר"ל כבר עברו עליך צ' שנה ואולם גם יותר שהם צ"ט כמ"ש בתוה"ק. ולא חשב הפרט) אנת בן תשעין שנין ואת מעיק גרמך.

וירא אליו ה' באלני ממרא. למה באלני ממרא ולא במקום אחר? אלא משום שנתן לו עצה על ברית המילה שלו. בשעה שאמר הקב"ה לאברהם להמול, הלך אברהם להמלך עם חבריו. אמר לו ענר: אתה בן תשעים שנה, ואתה מעיק לעצמך?

אמר ליה ממרא דכרת יומא דרמו לך פשדאי באתון דנורא. וההוא פפנא דעבר על עלמא דכתיב, (בראשית יב) ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה. ואנון מלכין דרדפו בתריהון ומחית יתהון וקודשא בריך הוא שזבינד מכלא ולא זכיל בר נש למעבד לך ביש. קום עביד פקודא דמרך. אמר ליה קודשא בריך הוא, ממרא אנת יתבת ליה עיטא למגזר, תייך לית אנא מתגלי עליה אלא בפלטרין דילך, הדא הוא דכתיב באלוני ממרא (עד כאן התוספתא):

אמר לו ממרא: הזכרת את היום שזרקו אותך הפשדים לתוך כבשן האש, ואותו רעב שעבר על העולם, שכתוב (בראשית יב) ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה, ואותם מלכים שרדפו אחריהם והכית אותם, והקב"ה הציל אותך מהכל ולא זכיל לעשות לך רע? קום ועשה את מצות רבוך! אמר לו הקב"ה: ממרא, אתה נתת לו עצה להמול,

חִידָּה אֵינִי מִתְגַּלֶּה עָלָיו אֶלָּא בַּפְּלִטְרִין שְׁלֶדָּה. וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב בְּאֵלֵינוּ
מִמָּרָא. (עד כאן התוספתא).

מִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם

רַבֵּנוּ פְּתַח בְּהַאי קְרָא (שיר השירים א) לְרִיחַ שְׁמִינִיךָ טוֹבִים
שְׁמֵן תּוֹרֵק שְׁמֵךְ וְגו'. תִּנּוּ רַבֵּנוּ הַאי נִשְׁמַתָּא דְּבַר אֵינִשׁ בְּשַׁעֲתָא דְּסַלְקָא מֵאַרְעָא לְרַקִּיעָא
וְקִימָא בְּהַהוּא זִיְהֵרָא עֲלֵהָ דְּאַמְרוּ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְבַקֵּר לָהּ. תָּא שְׁמַע אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוּן בְּן יוֹחָאי כָּל נִשְׁמַתָּא דְּצַדִּיקִיא כִּינּוּ דְּקִימָא בְּאַתֵּר שְׁכִינְתָּא יְקָרָא דְּחִזְיָא לְמִיתַב,
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִי לְאַבְהֵתָא, וְאָמַר לוֹן זִילוּ וּבְקֵרוּ לְפִלְגְנָא צַדִּיקָא דְּאַתָּא, וְאַקְדִּימוּ
לִיה שְׁלָמָא מִן שְׁמִי. וְאַנּוּן אָמְרִין, מֵאַרְי עֲלָמָא, לָא אֲתַחְזִי לְאַבָּא לְמִיזַל לְמַחְמִי לְבָרָא,
בְּרָא אֲתַחְזִי לְמִיחְמִי וּלְמַחְזִי וּלְמַתְבַּע לְאַבּוּי.

רַבּוֹתֵינוּ פְּתַחוּ בַּפְּסוּק הַזֶּה, (שיר א) לְרִיחַ שְׁמִינִיךָ טוֹבִים שְׁמֵן תּוֹרֵק שְׁמֵךְ וְגו'. שְׁנוּ
רַבּוֹתֵינוּ, נִשְׁמָה זֹו שֶׁל בֶּן הָאָדָם, בְּשַׁעֲה שְׁעוֹלָה מֵהָאַרְץ לְרַקִּיעַ וְעוֹמֶדֶת בְּאוֹתוֹ זֶהר
עָלָיון שְׁאַמְרוּנוּ, הַקְּבִ"ה מְבַקֵּר אוֹתָהּ. בֵּא תִּשְׁמַע, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוּן בְּרַי יוֹחָאי, כָּל נִשְׁמַת
הַצַּדִּיקִים, כִּינּוּ שְׁעוֹמֶדֶת בְּמַקּוֹם שְׁכִינַת הַכְּבוֹד, שְׁרָאוּיָה לְשַׁבַּת, הַקְּבִ"ה קוֹרָא
לְאַבוֹת וְאָמַר לָהֶם: לָכוּ וּבְקֵרוּ אֶת פְּלוֹנֵי הַצַּדִּיק שְׁבָא, וְהַקְדִּימוּ לוֹ שְׁלוֹם מִשְׁמִי.
וְהֵם אוֹמְרִים: רַבּוֹן הַעוֹלָם, לָא רָאוּי לְאַבָּא לְלַכֵּת לְרָאוֹת אֶת הַבֵּן. הַבֵּן רָאוּי לְרָאוֹת
וּלְהִרְאוֹת וּלְדַרְשׁ אֶת אָבּוּי.

וְהוּא קָרִי לְיַעֲקֹב וְאָמַר לִיה אֲנִתְ דְּחֵהָ לָךְ צַעְרָא דְּבִנְיָן זִיל וְקַבִּיל (אולפניה) פְּנֵי דְּפִלְגְנָא
צַדִּיקָא דְּאַתָּא הָכָא, וְאַנָּא אֵיזִיל עִמָּךְ. הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב, (תהלים כד) מְבַקְשֵׁי פְּנִיךָ יַעֲקֹב סֵלָה.
מְבַקֵּשׁ לֹא נֶאמַר אֶלָּא מְבַקְשֵׁי. אָמַר רַבִּי חִיָּיא מְרִישִׁיָּה דְּקָרָא מִשְׁמַע דְּכַתִּיב זֶה דוֹר דוֹרְשׁוּ
וְגו'.

וְהוּא קוֹרָא לְיַעֲקֹב וְאָמַר לוֹ: אֲתָה שְׁהִיָּה לָךְ צַעַר בְּנִים, לָךְ וְקַבֵּל [למדו] פְּנֵי פְּלוֹנֵי
הַצַּדִּיק שְׁבָא לְכָאן, וְאַנִּי אֵלְךָ עִמָּךְ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תהלים כד) מְבַקְשֵׁי פְּנִיךָ יַעֲקֹב סֵלָה.
לֹא נֶאמַר מְבַקֵּשׁ, אֶלָּא מְבַקְשֵׁי. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, מֵרָאשׁ הַפְּסוּק מִשְׁמַע, שְׁפָתוֹב זֶה דוֹר
דְּרִשׁוּ וְגו'.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי חִיָּיא (נ"א עקיבא) יַעֲקֹב אָבִינוּ הוּא כְּסָא הַכְּבוֹד, וְכֵן תָּאנָּא דְּבִי
אֵלֵינוּ יַעֲקֹב אָבִינוּ הוּא כְּסָא בְּפִנֵי עֲצָמוֹ, דְּכַתִּיב, (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב, בְּרִית
כְּרַת קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיַעֲקֹב לְבַדּוֹ יוֹתֵר מִכָּל אַבּוֹתָיו דְּעַבִּיד לִיה כְּסָא הַכְּבוֹד. בַּר מִן
קְדָמָא:

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי חִיָּיא (נ"א עקיבא), יַעֲקֹב אָבִינוּ הוּא כְּסָא הַכְּבוֹד. וְכֵן תָּנָּא
דְּבִי אֵלֵינוּ, יַעֲקֹב אָבִינוּ הוּא כְּסָא בְּפִנֵי עֲצָמוֹ, שְׁפָתוֹב (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי
יַעֲקֹב. בְּרִית כְּרַת הַקְּבִ"ה לְיַעֲקֹב לְבַדּוֹ יוֹתֵר מִכָּל אַבּוֹתָיו, שְׁעֶשֶׂה לוֹ כְּסָא הַכְּבוֹד,
פְּרַט מִן הָרָאוֹן.

רבי אליעזר הנה יתיב והנה לעי באורייתא. אתא לגביה רבי עקיבא אמר ליה במאי קא עסיק מר. אמר ליה בהאי קרא דכתוב, (שמואל א ב) וכסא כבוד ונחלים. מהו כסא כבוד ונחלים. זה יעקב אבינו דעביד ליה כרסי יקר בלחודוי לקבלא אולפן נשמתא דצדיקיא. וקודשא בריה הוא אזיל עמיה בכל ריש ירחא וירחא. וכד חמי נשמתא יקר אספקלריאה שכינתא דמאריה, מברכת וסגדת קמי קודשא בריה הוא, הדיא הוא דכתוב, (תהלים קד) ברכי נפשי וגו'.

רבי אליעזר הנה יושב והנה עוסק בתורה. בא אליו רבי עקיבא ואמר לו, במה מר עוסק? אמר לו, בפסוק הזה שכתוב (שמואל א ב) וכסא כבוד ונחלים. מהו כסא כבוד ונחלים? זה יעקב אבינו שעשה לו כסא כבוד לבדו לקבל תורה בעד נשמת הצדיק, והקב"ה הולך עמו בכל ראש חדש וחדש, וכשרואה הנשמה את כבוד האספקלריה של שכינת רבונו, מברכת ומשתחוה לפני הקב"ה. וזהו שכתוב (תהלים קד) ברכי נפשי את ה'.

אמר רבי עקיבא קודשא בריה הוא קאים עלוהי. ונשמתא פתח ואמר יי אלהי גדלת מאד וגו' כל הפרשה עד סיומא דקאמר יתמו חטאים וגו'. ועוד אמר רבי עקיבא ולא דא בלחודוי אלא משפחת ליה על גופא דאשתאר בעלמא דין ואמר (תהלים קג) ברכי נפשי את יי וכל קרבי וגו'.

אמר רבי עקיבא, הקב"ה עומד עליו, והנשמה פותחת ואומרת: ה' אלהי גדלת מאד וגו' כל הפרשה, עד הסיום שאומר יתמו חטאים וגו'. ועוד אמר רבי עקיבא, ולא זו בלבד, אלא משפחת אותו על הגוף שנשאר בעולם הזה, ואומר (שם קג) ברכי נפשי את ה' וכל קרבי וגו'.

וקודשא בריה הוא אזיל. מנא לן האי. מהאי קרא דכתוב וירא אליו יי באלוני ממרא, זה יעקב. מהו ממרא. משום דאחסין מאתו עלמין מעדן והוא כסא. אמר רבי יצחק ממרא בגימטריא מאתו ותמנין וחד הנה, מאתו דעדן דכתוב, (שיר השירים ח) ומאתים לנוטרים את פרו, ותמנין וחד דהוא כסא. ובגין כך אתקרי וירא אליו יי באלוני ממרא. ועל שום דא נקרא ממרא.

והקב"ה הולך. מנין לנו זה? מהפסוק הזה שכתוב וירא אליו ה' באלני ממרא. זה יעקב. מה זה ממרא? משום שגרש מאתים עולמות מעדן, והוא כסא. אמר רבי יצחק, ממרא בגימטריא מאתים שמונים ואחת הנה. מאתים של עדן, שכתוב (שיר ח) ומאתים לנוטרים את פרו, ושמונים ואחת שהוא כסא. ולכן נקרא וירא אליו ה' באלני ממרא. ועל שם זה נקרא ממרא.

אמר רבי יהודה מהו באלוני. רצונו לומר תוקפוי הדיא הוא דכתוב, (בראשית מט) אביר יעקב. והוא יושב פתח האהל. הדיא הוא דכתוב, (תהלים טו) יי מי יגור באהלך וגו'. כחום היום. דכתוב, (מלאכי א) וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

אמר רבי יהודה, מה זה באלני? רצונו לומר חזקו, זהו שפתוב אביר יעקב. והוא ישב פתח האהל, זהו שפתוב (תהלים טו) ה' מי יגור באהלך וגו'. כחם היום, שפתוב (מלאכי א) וזרח לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

אמר רבן יוחנן בן זכאי בהיה שעתא אזיל קודשא בריהּ הוא, ובגין דשמעין אבהתא אברהם ויצחק דקודשא בריהּ הוא אזיל לגביה. תבעין מן יעקב למיזל עמהון ולאקדמא ליה שלם ואנון קיימין עלוהי. ממאי דכתיב וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו. שלשה אנשים (דקיימין) אליו אבהתא אברהם ויצחק ויעקב דקיימין עלוהי וחמו עובדין טבין (מיא דעבד) דעבדין. וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה. משום דחמי שכנית יקרא עמהון הדא הוא דכתיב, (שיר השירים א) על כן עלמות אהבוך (אלו הן האבות):

אמר רבי יוחנן בן זכאי, באותה שעה הלך הקב"ה, ומשום ששומעים האבות, אברהם ויצחק, שהקב"ה הולך אליו, תובעים מייעקב ללכת עמם ולהקדים לו שלום, והם עומדים עליו, ממה שכתוב וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו. שלשה אנשים [שעומדים] אלו האבות, אברהם ויצחק ויעקב, שעומדים עליו וראו מעשים טובים [שעשה] שעושים. וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה, משום שראה שכנית הכבוד עמם. זהו שכתוב (שיר א) על כן עלמות אהבוך (אלו הן האבות).

דבר אחר וירא אליו יי באלוני ממרא. רבנן פתחי בהאי קרא בשעת פטירתו של אדם. דתניא אמר רבי יהודה בשעת פטירתו של אדם הוא יום הדין הגדול שהנשמה מתפרדת מן הגוף. ולא נפטר אדם מן העולם עד שרואה את השכינה הדא הוא דכתיב (שמות לג) כי לא יראני האדם וחי. ובאין עם השכינה שלשה מלאכי השרת לקבל נשמתו של צדיק. הדא הוא דכתיב וירא אליו יי וגו'. כחם היום. זה יום הדין הבוער פתגור להפריד הנשמה מן הגוף.

דבר אחר וירא אליו ה' באלני ממרא, רבותינו פתחו בפסוק הזה בשעת פטירתו של אדם. ששנינו, אמר רבי יהודה, בשעת פטירתו של אדם הוא יום הדין הגדול, שהנשמה מתפרדת מן הגוף. ולא נפטר אדם מן העולם עד שרואה את השכינה. זהו שכתוב (שמות לג) כי לא יראני האדם וחי. ובאים עם השכינה שלשה מלאכי השרת לקבל נשמתו של צדיק. זהו שכתוב וירא אליו ה' וגו'. כחם היום - זה יום הדין הבוער פתגור להפריד את הנשמה מן הגוף.

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים. המבקרים מעשיו מה שעשה, והוא מודה עליהם בפיו. וכיון שהנשמה רואה כן, יוצאת מן הגוף עד פתח בית הבליעה, ועומדת שם עד שמתודה כל מה שעשה הגוף עמה בעולם הזה. ואז נשמת הצדיק היא שמחה במעשיה ושמחה על פקדונה. דתאנא אמר רבי יצחק נשמתו של צדיק מתאנה אימתי תצא מן העולם הזה שהוא הבל, כדי להתענג בעולם הבא.

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים, המבקרים מעשיו מה שעשה, והוא מודה עליהם בפיו. וכיון שהנשמה רואה כן, יוצאת מן הגוף עד פתח בית הבליעה, ועומדת

שם עד שמתודה כל מה שעשה הגוף עמה בעולם הזה. ואז נשמת הצדיק היא שמחה במעשיה ושמחה על פקדונה. ששנינו, אמר רבי יצחק, נשמתו של צדיק מתאנה אימתי תצא מן העולם הזה שהוא הבל כדי להתענג בעולם הבא.

תנו רבנן כשחלה רבי אליעזר הגדול, שהוא יומא ערב שבת הנה, ואותיב לימיניה הורקנוס בריה, והנה מגלי ליה עמיקתא ומסתרתא, והוא לא הנה מקבל בדעתיה מלייא, דחשיב כמטורף בדעתיה הנה. כיון דחמא דדעתא דאבוי מתישבא עלוי, קביל מיניה מאה ותמנין ותשעה רזין עלאין.

שנו רבותינו, כשחלה רבי אליעזר הגדול, אותו יום ערב שבת היה, והושיב לימינו את הורקנוס בנו, והיה מגלה לו עמקות ונסתרות, והוא לא היה מקבל דבר בדעתו שחשב שמטורף בדעתו היה. כיון שראה שדעת אביו מתישבת עליו, קבל ממנו מאה שמונים ותשע סודות עליונים.

כד מטא לאבני שיש דמתערבי במיא עלאה, בכה רבי אליעזר ופסק למימר, אמר קום התם ברי. אמר ליה אבא למה. אמר ליה חזינא דאוחית חלף מן עלמא. אמר ליה זיל ואימא לאמך דתסתלק תפלאי באתר עלאה, ובתר דאסתלק מן עלמא ואיתי הכא למחמי להון לא תבכי דאננו קריבין עלאין ולא תתאין ודעתא דבר נש לא ידע בהו.

כשהגיע לאבני שיש שמתערבים במים העליונים, בכה רבי אליעזר ופסק לומר. אמר, עמד שם בני. אמר לו, אבא, למה? אמר לו, אני רואה שאני ממחר לחלף מן העולם. אמר לו, לך ואמר לאמך שתעלה את התפלין שלי למקום עליון, ואחר שאסתלק מן העולם, ואבא לכאן כדי לראות אותם. לא תבכו, שהם קרובים עליונים ולא תחתונים, ודעת בני אדם לא משיגה אותם.

עד דהוו יתבי, עאלו חכימי דרא למבקר ליה, אוליט להו על דלא אתו לשמשא ליה דתנין גדולה שמושה יותר מלמודה. עד דאתא רבי עקיבא, אמר ליה עקיבא עקיבא למה לא אתית לשמשא לי (דהא אתא עתא לאצרפא). אמר ליה רבי לא הנה לי פנאי. ארתח אמר אתמהה עלך אי תמות מיתת עצמך. לטייה דיהא קשה מבלהון מיתתיה.

עד שהיו יושבים, נכנסו חכמי הדור לבקר אותם, וקלל אותם על שלא באו לשמש אותם, ששנינו, גדולה שמושה יותר מלמודה. עד שבא רבי עקיבא, אמר לו, עקיבא, עקיבא, למה לא באת לשמש אותי (שהרי באה העת להצרף)? אמר לו, רבי, לא היה לי פנאי. רתח ואמר, אתמהה עליך אם תמות מיתת עצמך. קללו שמיתתו תהיה קשה מכלם.

בכי רבי עקיבא ואמר ליה רבי אולף לי אורייתא. אפתח פומיה רבי אליעזר במעשה מרכבה. אתא אשא ואסחר לתרוויהון. אמרו חכימיא שמע מינה דלית אגן חזין וכדאין לכך, נפקו לפתחא דברא ויתבו תמו, הנה מה דהנה ואזל אשא.

בכה רבי עקיבא ואמר לו, רבי, תלמד אותי תורה. פתח פיו רבי אליעזר במעשה מרובה. באה אש והקיפה את שניהם. אמרו חכמים, נשמע מזה שאין אנו ראויים וכדאים לכך. יצאו לפתח החיצון וישבו שם. היה מה שהיה, והאש הלכה.

ואוליף בבהרת עזה תלת מאה הלכות פסוקות, ואוליף ליה רי"ו טעמים דפסוקי דשיר השירים. והווי עינוי דרבי עקיבא נחתין מנא. ואתחזר אשא פקדמיתא. פד מטא להאי פסוקא (שיר השירים ב) סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני, לא יכיל למסבל רבי עקיבא וארים קליה בבכיינתא וגעי ולא הוה ממלל מדחילו דשכינתא דהות תפון.

ולמד בבהרת עזה שלש מאות הלכות פסוקות, ולמד אותו מאתיים וששה עשר טעמים של פסוקי שיר השירים, והיו עיני רבי עקיבא זולגות דמעות, וחזרה האש כבתחלה. כשהגיע לפסוק (שיר ב) סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני, לא יכל רבי עקיבא לסבל, והרים קולו בבכיה. והרים קולו ולא היה מדבר מיראת השכינה שהיתה שם.

אורי ליה כל עמיקתא ורזין עלאין דהוה ביה בשיר השירים. ואומי ליה אומא דלא לישתמש בשום חד פסוק מניה כי היכי דלא ליחריב עלמא, קודשא בריך הוא בגיניה. ולא בעי קמיה דישתמשון ביה (דף צט ע"א) ברייתי מסגיאות קדושתא דאית ביה. לבתר נפיק רבי עקיבא וגעי ונבעין עינוי מנא, והוה אמר, ווי רבי, ווי רבי, דאשתאר עלמא יתום מנך. עאלו כל שאר חכמיא גביה ושאלו ליה ואתיב להון.

הורה לו כל עמקות וסודות עליונים שהיו בשיר השירים, והשביעו שבועה שלא ישתמש בשום פסוק ממנו, כדי שהקבי"ה לא יחריב את העולם בגללו, ולא רוצה לפגועו שהבריות ישתמשו בו מרב הקדשה שיש בו. אחר יצא רבי עקיבא ובכה, ונבעו עיניו מים, והיה אומר, וי רבי! וי רבי! שהעולם נשאר יתום ממך. נכנסו אליו כל שאר החכמים, ושאלו אותו, והשיב להם.

הוה דחיק ליה (שעתא) לרבי אליעזר, אפיק תרי דרועוי ושוינון על לביה. פתח ואמר, אי עלמא עלמא עלמא עלמא, חזרת לאעלא ולאנגזא מן תתאה כל נהירו ובוצינא. ווי לכוון תרי דרעי ווי לכוון תרי תורות דישתכחון יומא דין מן עלמא. דאמר רבי יצחק כל יומי דרבי אליעזר הוה נהירא שמעתיא מפומיה כיומא דאתיהיבת בטורא דסיני.

היתה דחוקה לו [השעה] לרבי אליעזר. הוציא שתי זרועותיו ושם אותם על לבו. פתח ואמר, אוי העולם, העולם העליון חוזר להתכנס ולהגנוז מן התחתון כל אור ומאור. אוי לכם שתי זרועות, אוי לכם שתי תורות שיהיו נשכחים היום הזה מן העולם. שאמר רבי יצחק, כל ימי רבי אליעזר היתה השמועה מאירה מפיו כיום שנתנה בהר סיני.

אמר אורייתא (סברית גמרא) גמריית וחכמתא סברית ושמוישא עבדית. דאלו יהון כל בני אינשא דעלמא סופרים לא יכלין למכתב ולא חסרי תלמידי מחכמתי אלא ככוחלא בעינא ואנא מרבתי אלא כמאן דשתי בימא. ולא הנה, אלא למיתן טיבותא לרבוהי יתיר מניה.

אמר, תורה [למדתי וגמרא] הבנתי וחכמה למדתי ושמויש עשיתי, שאלו יהיו כל בני אנוש של העולם סופרים, לא יוכלו לכתב, ולא חסרו תלמידי מחכמתי אלא כמכחול בעין, ואני מרבתי אלא כמי ששותה בים. ולא היה אלא להחזיק טובה לרבתי יותר ממנו.

והוון שאלין מניה בההוא סנדלא דיבום עד דנפק נשמתיא ואמר טהור. ולא הנה תמן רבי עקיבא. כד נפק שבתא אשכחיה רבי עקיבא דמית, בצע מאניה וגריר כל בשריה ודמא נחית ונגיד על דיוקניה. הנה צוח ובכי, נפק לברא ואמר, שמא שמא, אמרו ולסיהרא לשמשא דנהירויתא דהות נהיר יתיר מנהון הא אתחשד.

והיו שואלים ממנו באותו סנדל של יבום, עד שיצאה נשמתו ואמר טהור. ולא היה שם רבי עקיבא. כשיצאה השבת, מצא אותו רבי עקיבא שמת. קרע בגדו ושרט כל בשרו, ודם ירד ונמשך על זקנו. היה צונם ובוכה. יצא החוצה ואמר: שמים שמים, אמרו לשמש וללבנה, שהאור שהיה מאיר יותר מהם הרי נחשד.

(דף צט ע"ב) אמר רבי יהודה בשעה שנשמת הצדיק רוצה לצאת שמחה והצדיק בטוח במיתתו כדי לקבל שכרו, הדא הוא דכתיב, וירא וירץ לקראתם. בשמחה, לקבל פניהם. מאי זה מקום, מפתח האהל כדקא אמרו. וישתחו ארצה לגבי שכניה.

אמר רבי יהודה, בשעה שנשמת הצדיק רוצה לצאת - שמחה, והצדיק בטוח במיתתו כדי לקבל שכרו. זהו שכתוב וירא וירץ לקראתם, בשמחה לקבל פניהם. מאי זה מקום? מפתח האהל, כמו שאמרנו. וישתחו ארצה - אל השכניה.

רבי יוחנן פתח ואמר, (שיר השירים ב) עד שיפוח היום ונסו הצללים טוב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים. עד שיפוח היום וגוי' - זו אזהרה לאדם בעודו בעולם הזה שהוא כהרף עין. תא חזי, מה פתיב, (קהלת ו) ואלו חנה אלף שנים פעמים וגוי'. ביום המיתה כל מה שהיה נחשב כיום אחד אצלו.

רבי יוחנן פתח ואמר, (שיר ב) עד שיפוח היום ונסו הצללים טוב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים. עד שיפוח היום וגוי' - זו אזהרה לאדם בעודו בעולם הזה שהוא כהרף עין. בא ראה מה פתיב, (קהלת ו) ואלו חנה אלף שנים פעמים וגוי'. ביום המיתה, כל מה שחיה, נחשב כיום אחד אצלו.

אמר רבי שמעון נשמתו של אדם מתרה בו ואומרת עד שיפוח היום (ונסו הצללים) וידמה בעיניו כהרף עין בעודו בעולם הזה. ונסו הצללים הדא הוא דכתיב, (איוב ח) כי צל ימינו עלי ארץ. בבקשה ממך טוב דמה לך דודי לצבי וגוי'.

אמר רבי שמעון, נשמתו של אדם מתרה בו ואומרת עד שיפוח היום [ונסו הצללים], וידמה בעיניו כהרף עין בעודו בעולם הזה. ונסו הצללים, זהו שפתוב (איוב ח) כי צל ימינו עלי ארץ. בבקשה ממך, סב דמה לך דודי לצבי וגו'.

דבר אחר עד שיפוח היום וגו'. אמר רבי שמעון בן פזי, זו אזהרה לאדם בעודו בעולם הזה שהוא כהרף עין. מה הצבי קל ברגליו אף אפה היה קל כצבי או כעופר האילים לעשות רצון בוראך כדי שתנחל העולם הבא שהוא הרי בשמים הנקרא הר יי, הר התענוג הקר הטוב (עד כאן המדרש הנעלם).

דבר אחר עד שיפוח היום וגו' - אמר רבי שמעון בן פזי, זו אזהרה לאדם בעודו בעולם הזה שהוא כהרף עין: מה הצבי קל ברגליו - אף אפה היה קל כצבי או כעופר האילים לעשות רצון בוראך כדי שתנחל העולם הבא, שהוא הרי בשמים, הנקרא הר ה', הר התענוג, הקר הטוב. ע"כ מדרש הנעלם.

חסר כאן סתרי תורה

ממשלת המלך נראית בשלשה גוונים, גון אחד - מראה שרואה לעין מרחוק, ואין העין יכולה לעמד בברור שרואה, משום שהוא מרחוק, עד שנוטלת העין מראה קטן בקמוץ שלה, ועל זה כתוב (ירמיה לא) מרחוק ה' נראה לי. גון שני - מראה של העין הזאת [נ"א: של אחד] בסתר שלה, שאין הגון הזה נראה לעין, רק בסתר קטן, שתופס ולא עומד בברור, סותם העין ופותר מעט ולוקח אותו המראה. והגון הזה [נ"א: הגון זה] צריך לפתרון לעמד על מה שלוקחת העין, ועל זה כתוב (שם א) מה אפה ראה. הגון השלישי הוא זהר האספקלריה המאירה שלא נראה בו כלל, חוץ מגלגול העין כאשר הוא סתום בסתימות ומגלגלים לו בגלגול ונראה בגלגול הזה אספקלריה המאירה. ולא יכול לעמד באותו הגון, רק שרואה זהר מאיר בסתר העין, ועל זה כתוב (יחזקאל לו) היתה עלי יד ה', (שם לג) [ויד ה' היתה עלי] ויד ה' עלי חזקה. וכלם מפרשים מנביאי האמת, פרט למשה הנאמן העליון שזכה להסתכל למעלה במה שלא נראה כלל. עליו כתוב (במדבר יב) לא כן עבדי משה וגו'. וירא אליו, נראתה ונתגלתה לי השכינה תוך אותו דרגות שהתחברו בצדו, מיכאל לל צד ימין, גבריאל לל לצד שמאל, רפאל לל לפנים, אוריאל לל לאחור, ועל זה נגלתה עליו השכינה באלונים [נ"א: צלמים] הללו של העולם, כדי להראות לפניהם ברית [ד"א רשם ראשון] הקדש שהיתה בכל העולם בסוד האמונה. והוא יושב פתח האהל. מה זה פתח האהל? זה המקום שנקרא ברית, סוד האמונה. כחם היום, זה הסוד שנדבק בו אברהם, החזק של צד הימין, הדרגה שלו. פתח האהל - סוד השער של צדק פתח האמונה, שאז נכנס בו אברהם באותו הרשם הקדוש. כחם היום - זהו צדיק, הדרגה של חבור אחד שנכנס בו מי שנמול ונרשם בו הרשם הקדוש, שהרי נתבטל מן

הַעֲרָלָה וְנִכְנֵס בְּקִיּוֹם שֶׁל שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלְלוּ שֶׁהוּ סוּד הָאֱמוּנָה. וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים וְגו' - אֵלוּ שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים שְׁלוּחִים שְׁמֵת לְבָשִׁים בְּאוֹר, וְיֹרְדִים לְעוֹלָם הַזֶּה [וְנִרְאִים] בְּמִרְאָה שֶׁל בֶּן אָדָם, וְהַשְׁלֵשָׁה הֵם כְּמוֹ שְׁלֹשָׁה מְשֻׁמִּים שֶׁהִקְשֵׁת לֹא נִרְאִית אֶלָּא בְּשְׁלֹשָׁה גֻּנִים - לָבוֹ, אָדָם וְיָרֵק, וְכֵן הוּא בּוֹדָאִי. וְשִׁלְשֵׁת הָאֲנָשִׁים הַלְלוּ שְׁלֹשָׁה גֻּנִים. גֻּוֹן לָבוֹ, גֻּוֹן אָדָם, גֻּוֹן יָרֵק (וְרַחֲמִים). הַגֻּוֹן הַלָּבוֹן זֶה מִיכָאֵ"ל, שֶׁהוּא צַד הַיְמִינִי. הַגֻּוֹן הָאָדָם זֶה גְּבֻרִיאֵ"ל, הַצַּד שֶׁל הַשְּׂמָאל. הַגֻּוֹן הַיָּרֵק זֶה רַפְאֵ"ל. וְאֵלוּ הֵם שְׁלֹשֵׁת גֻּוֹנֵי הַקְּשֵׁת, שְׁאִין הַקְּשֵׁת נִרְאִית אֶלָּא עִמָּהֶם. וּמִשּׁוּם כֵּן וְיִרְא אֶלָּו, גְּלוֹי שְׂכִינָה בְּשְׁלֹשֵׁת הַגֻּוֹנִים הַלְלוּ. וְאֵת כָּלֶם הַצְּטֻרְכוֹ. אֶחָד לְרַפָּא אֶת הַמִּילָה, וְזֶהוּ רַפְאֵל, בְּעַל הַרְפּוּאוֹת. וְאֶחָד לְבָשֵׁר אֶת שְׂרָה עַל הַבֶּן, וְזֶהוּ מִיכָאֵל, מְשֻׁמִּים שֶׁהוּא הַתְּמַנָּה לַיְמִין, וְכָל הַטּוֹבוֹת וְהַבְּרָכוֹת שֶׁבִּידוֹ נִמְסְרוּ מִצַּד הַיְמִין. וְאֶחָד לְהַפִּיץ אֶת סְדוּם, וְזֶהוּ גְּבֻרִיאֵל שֶׁהוּא לְשְׂמָאל, וְהוּא מְמַנֵּה עַל כָּל הַדִּינִים שֶׁל הָעוֹלָם מִצַּד (הַדִּין) הַשְּׂמָאל לְדוֹן וְלַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי מַלְאָךְ הַמּוֹת, שֶׁהוּא בְּעַל הַהֶרֶג שֶׁל בֵּית הַמִּלְאָךְ. וְכָלֶם עָשׂוּ שְׁלִיחוּתָם, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּ לוֹ. וְהַמִּלְאָךְ גְּבֻרִיאֵ"ל בְּשְׁלִיחוּת לְנִשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה, וּמַלְאָךְ הַמּוֹת בְּשְׁלִיחוּתוֹ לְנַפֵּשׁ שֶׁל הַיֶּצֶר הָרָע. וְעַם כָּל זֶה הַנִּשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה לֹא יוֹצֵאת עַד שְׁרוּאָה שְׂכִינָה. כְּשֶׁרָאָה אוֹתָם מִחֻבְרִים כְּאֶחָד, אִזּוּ רָאָה שְׂכִינָה [כְּמוֹ זֶה] בְּגֻוְנֶיהָ וְהַשְׁתַּחֲוָה, שְׁכֵתוֹב (בְּרַאשִׁית לֵג) וְיִשְׁתַּחֲוּ אַרְצָה, כְּמוֹ אֶצֶל יַעֲקֹב שֶׁנֶּאֱמַר (שֵׁם מוֹ) וְיִשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמַּטֵּה, לְשְׂכִינָה. וְלִגְבֵי הַשְּׂכִינָה אָמַר בְּשֵׁם אֲדֹנָי, וְלִגְבֵי הַצַּדִּיק אֲדוֹנָי, שֶׁהֲרִי אִזּוּ נִקְרָא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ כְּשֶׁמוֹאֶרֶת מִצַּדִּיק וּמוֹאֶרֶת בְּגֻוְנֶיהָ, שֶׁהֲרִי מְשֻׁמִּים [זֶהוּ כִּזָּה אִזּוּ] זֶה נִשְׁלָם לְמַעַלָּה. מִכָּאֵן שֶׁמִּרְאָה שְׁלֹשָׁה מוֹשְׁדֵי הַמְּשַׁכָּה מְלַמְעָלָה, שֶׁהֲרִי הַגֻּוֹנִים הַלְלוּ מוֹשְׁכֵים הַמְּשַׁכָּה מְלַמְעָלָה מְאוֹתָם מְקוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים. אֲדֹנָי מוֹשְׁדֵי מְלַמְעָלָה בְּשִׁלְשֵׁת הַגֻּוֹנִים הַלְלוּ שְׁמֵת לְבָשִׁים בָּהֶם, וּבָהֶם נוֹטֶלֶת כָּל מָה שֶׁנוֹטֶלֶת מְלַמְעָלָה. וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם חֲבוּרֵי שְׁלָה וְתוֹמְכֵים שְׁלָה בְּכָל, נֶאֱמַר שֵׁם אֲדֹנָי, שֶׁהֲרִי שֵׁם זֶה הַתְּגִלָּה לוֹ כָּלֹל בְּסוּדוֹת עֲלִיוֹנִים, הַתְּגִלָּה לוֹ בְּגֻלוֹי מָה שֶׁלֹּא הָיָה מִקֶּדֶם לָכוֹן כְּשֶׁלֹּא הָיָה מֵהוּל. וְעַד שֶׁנִּמְוֹל, לֹא רָצָה הַקְּבִיָּה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ קְדוּשָׁה. כִּיֵּן שֶׁנִּמְוֹל, מִיָּד יָצָא מִמֶּנּוּ הַזֶּרַע הַקְּדוּשָׁה. וְלָכוֹן הַתְּגִלָּתָה עָלָיו שְׂכִינָה בְּאוֹתוֹן דְּרָגוֹת קְדוּשׁוֹת. (דְּנִיאל יב) וְהַמְּשַׁכְּלִים יִזְהָרוּ כְּזֶהרֵי הַרְקִיעַ. זֶה"ר זֶהרֵי שְׁזוֹהָרִים בְּדִלְקוֹת שֶׁל זֶהרֵי. זֶה"ר שְׁמַאִיר שְׁמַדְלִיק וְנוֹצֵץ לְכַמָּה צַדִּדִים. זֶה"ר עוֹלָה וְיֹרֵד. זֶה"ר נוֹצֵץ לְכָל עֵבֶר. זֶה"ר שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא. זֶה"ר שֶׁלֹּא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים. זֶה"ר שְׁעוֹשֵׂה תוֹלְדוֹת. זֶה"ר טְמִיר וְגִנוֹז, הַתְּנוֹצְצוֹת שֶׁל כָּל הַנִּיצוֹצִים וְכָל הַדְּרָגוֹת בּוֹ. יוֹצֵא וְטְמִיר. נִסְתָּר וְגִלוֹי. נִרְאָה וְלֹא נִרְאָה. [זֶה"ר] סֵפֶר זֶה מְעַנֵּן הַבְּאֵר, יוֹצֵא בֵּינֵם, נִסְתָּר בְּלִילָה, מְשַׁתְּעֵשֶׂע בְּחִצּוֹת הַלִּילָה בְּתוֹלְדוֹת שֶׁהוֹצִיא. זֶה"ר שְׁזוֹהָר וּמַאִיר לְכָל, הַכָּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ שְׁנִרְאָה, וְכָל הַגֻּוֹנִים נִסְתָּרִים בּוֹ וְנִקְרָא בְּשֵׁם שֶׁל אֲדֹנָי. שְׁלֹשָׁה גֻּוֹנִים נִרְאִים לְמַטָּה מֵאֵלוּ שְׁלֹשֵׁת הַגֻּוֹנִים שְׁלֹשָׁה מְלַמְעָלָה. מֵאֵלוּ הָעֲלִיוֹנִים הַכֹּל נִמְשָׁךְ [לִגְבֵי זֶהרֵי] [אוֹתָם הָעֲלִיוֹנִים, זֶהרֵי] שֶׁלֹּא נִרְאָה, וְנוֹצֵץ בְּשָׁנִים עֶשֶׂר נִצְנוֹצִים וְזֶהרֵי שְׁנוֹצְצִים מִמֶּנּוּ. שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר הֵם בְּסוּד הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ וְגו', הַסּוּד שֶׁל אֵין סוּף נִקְרָא יְהוּ"ה. כְּאֲשֶׁר מִתְחַבֵּר זֶהרֵי

תחתון אדניי בזהר עליון יהו"ה, נעשה שם נסתר שבו יודעים נביאי האמת ומסתכלים לתוך ה הר העליון, וזה יאהדונהי, מראות טמירים [חיות טמירות], שפנתוב (יחזקאל א) כעין החשמל מתוך האש. משנה, עליונים גבוהים טובים של הימין, תשע נקודות של התורה יוצאות ונחלקים באותיות, והאותיות בהם נוסעות, [מטלטלים] מסעותיו דקיקים בסודות. [היכל] חולקים, אלו תשעת השליטים על האותיות, האותיות התפשטו מהם. נשארו נקודים להכניסם להם. לא נוסעים רק כשאלה יוצאים. הם בסוד של אין סוף. כל האותיות [נוסעות] מסעות בסוד של אין סוף. כמו שהם נושאים אותם, כך הם נוסעים. אלו הנסתרים אותיות גלויות ולא גלויות. אלו טמירים על מה ששורות האותיות. תשעה שמות חקוקות עם עשרה, והראשון אהיה. [וי"ד הי"א] אהיה אשר אהיה, יהו"ה, א"ל, אלהים, יהו"ה, צבאות, אדוני, שדי. [ומהשם הזה יו"ד הי"א וא"ו הי"א מתפשט כ"ב אותיות, וסוד השם מנצפ"ד הרי כ"ז אותיות, וזהו סוד יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד, יהו"ה אלהינו יהו"ה הרי י"ד אותיות, אחד סוד י"ג אותיות, ומהם יתפשטו רמ"ח אברים, שם בן מ"ב ושם בן ע"ב מנצפ"ד חמשה גבורות, וממנו יתפשט הסוד של חמשים שערי בינה, ומהם יתפשטו ע"ב, הרי רמ"ח איברים עם י"י אלהים אמת]. אלה הם עשרה שמות חקוקים בצדיהם, וכל השמות הללו נחקקו מאתים ארבעים ושמונה אברים ונקנסים בארון הברית האחד, ומיהו? השם שנקרא אדניי. וזה [ד"א סוד] התגלה עכשו לאברהם. [נ"א: יהו"ה צבאות, ונ"א א"ל אדניי]. מיכאל שם הימין שאוחז ומשמש את השם הזה יותר מאותם האחרים. בכל מקום שסוד השם הזה שם - מיכאל שם. אם הסתלק מיכאל הזה - מסתלק אלהים עם שדי. בהתחלה שלשה אנשים, והתגלמו בציר של אור והיו אוכלים, אוכלים ודאי, שהאש שלהם אוכלת ומכלה הכל ועושים נחת רוח לאברהם. הם אש ודאי, ואותה האש מתפסה בציר של אור ולא נראית. ואותו מאכל אש לוקחת ואוכלת אותו, ואברהם מקבל נחת רוח מזה. כיון שהסתלקה השכינה מה כתוב? ויעל אלהים מעל אברהם. מיד מסתלק עמו מיכאל, שפנתוב ויבאו שני המלאכים סדמה וגו'. שלשה פתוב בהתחלה, ועכשו שנים. אלא מיכאל שהוא ימין הסתלק עם השכינה. המלאך שנראה למנוח ירד והתגלים [לו] באור ונראה לו, וזהו אוריאל. מה שלא ירד עם אלו לאברהם - ירד כאן לבדו לבשר למנוח שבא מן. ומשום שלא חשוב כמו אברהם, לא כתוב שאכל, שהרי כתוב (שופטים יג) אם תעצרני לא אכל בלחמך. וכתוב, ויהי בעלות הלהב מעל המזבח, ויעל מלאך ה' בלהב המזבח וגו'. וכאן ויעל אלהים מעל אברהם. משום שבו הסתלק מיכאל, ונשארו רפאל וגבריאל. ועליהם כתוב שני המלאכים סדמה. בערב - בשעה שהדין תלוי על העולם. אחר כך הסתלק אחד, ונמצא שגבריאל לבדו. בזכות אברהם נצל לוט, והוא אף כך זכה בהם, ועל זה באו אליו. (ע"כ סי'ת).

רבי אבא פתח ואמר, (תהלים כד) מי יעלה בהר יי ומי יקום במקום קדשו. תא חזי, כל בני עלמא לא חמאן על מה קיימי בעלמא, ויומין אזלין

וְסִלְקִין וְקִיָּימֵי קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, כֹּל אַנּוּן יוֹמִין דְּבִנְי נְשָׂא קִיָּימֵי בְּהוּ
בְּהַאי עֲלָמָא, דְּהָא כְּלָהוּ אֲתַבְּרִיאוּ וְכָלְהוּ קִיָּימֵי לְעֵילָא, וּמְנַלְן דְּאֲתַבְּרִיאוּ,
דְּכִתְיב, (תהלים קלט) יָמִים יוֹצְרוּ.

רַבֵּי אָבָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְיִמִּי יִקּוּם בְּמִקּוּם
קָדְשׁוֹ. בֵּא רְאֵה, כֹּל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא רוֹאִים עַל מַה עוֹמְדִים בְּעוֹלָם,
וְהַיָּמִים הוֹלְכִים וְעוֹלִים וְעוֹמְדִים לְפָנֵי הַקְּבִי"ה כֹּל אוֹתָם יָמִים שְׂפָנֵי
אָדָם עוֹמְדִים בְּהֵם בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׂהָרֵי כְּלָם נִבְרְאוּ וְכָלָם עוֹמְדִים
לְמַעַלְהָ. וּמַנּוּן לָנוּ שְׂנַבְּרִאוּ? שְׂכַתּוּב (שם קלט) יָמִים יַצְרוּ.

דף צט ע"ב

וְכַד מְטָאן יוֹמִין לְאֲסַתְלָקָא מֵהַאי עֲלָמָא. כְּלָהוּ קָרִיבִין קַמֵּי מַלְכָּא עֲלָאָה,
הַדָּא הוּא דְּכִתְיב, (מלכים א ב) וַיִּקְרְבוּ יָמֵי דָּוִד לְמוֹת. (בראשית מז) וַיִּקְרְבוּ יָמֵי
יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. בְּגִין דְּכַד בְּרַ נֶשׂ אֵיהוּ בְּהַאי עֲלָמָא לֹא אֲשַׁגַּח וְלֹא אֲסַתְכַּל
עַל מַה קָאִים, אֲלָא כֹּל יוֹמָא וְיוֹמָא חָשִׁיב כְּאֵלוּ הוּא אֲזִיל בְּרַקְנֵינֵיא, דְּהָא
כַּד נִשְׁמַתָּא נִפְקַת מֵהַאי עֲלָמָא לֹא יַדְעַת לָאן אֲרַחָא סִלְקִין לָהּ. דְּהָא
אוֹרְחָא לְסִלְקָא לְעֵילָא לְאַתֵּר דְּנִהִירוּ דְּנִשְׁמַתִּין עֲלָאִין נִהִרִין, לֹא (דף צט ע"ב)
אֲתִיְהִיב לְכָלְהוֹן נִשְׁמַתִּין, דְּהָא כְּגוֹנוּנָא דְּאִיְהוּ אֲמֻשִׁידָּ עֲלֵיהָ בְּהַאי עֲלָמָא,
הַכִּי אֲתַמְשַׁכַּת לְבַתֵּר דְּנַפִּיק מִנֵּיהָ.

וְכַשְׂמַגִּיעִים הַיָּמִים לְהַעֲלוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּלָם קָרִבִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ
הָעֲלִיּוֹן. זֶהוּ שְׂכַתּוּב (מלכים א ב) וַיִּקְרְבוּ יָמֵי דָּוִד לְמוֹת. וַיִּקְרְבוּ יָמֵי
יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. מִשׁוּם שְׂכַפְאֶשֶׁר בֶּן אָדָם הוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֵינוּ מִשְׁגִּיחַ
וְלֹא מִתְבּוֹנֵן עַל מַה הוּא עוֹמֵד, אֲלָא כֹּל יוֹם וְיוֹם חוֹשֵׁב כְּאֵלוּ הוּא
הוֹלֵךְ בְּרִיקְנוֹת, שְׂהָרֵי כְּשֶׁהִנְשַׁמָּה יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוֹדְעַת
לְאִיזוּ דְּרָךְ מַעֲלִים אוֹתָהּ. שְׂהָרֵי הַדְּרָךְ לְעֵלוֹת לְמַעַלְהָ לְמִקּוּם שְׂאוּר
הַנְּשַׁמּוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת מְאִירוֹת, לֹא נִתְּן לְכָל הַנְּשַׁמּוֹת, שְׂהָרֵי כְּמוֹ שְׂהוּא
מִמְשִׁידָּ עֲלֵיו בְּעוֹלָם הַזֶּה, כַּד נִמְשָׁדָּ לְאַחַר שְׂיוּצָא מִמְּנוּ.

תָּא חֲזִי, אִי בְּרַ נֶשׂ אֲתַמְשִׁידָּ בְּתֵר קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, וְתִיאוּבְתָא דִּילֵיהָ
אֲבַתְרִיהָ בְּהַאי עֲלָמָא, לְבַתֵּר כַּד נַפִּיק מִנֵּיהָ, אֵיהוּ אֲתַמְשִׁידָּ אֲבַתְרִיהָ
וְיִהְיִין לֵיהָ אוֹרַח לְאֲסַתְלָקָא לְעֵילָא, בְּתֵר הַהוּא מְשִׁיכוּ דְּאֲתַמְשִׁידָּ
בְּרַעוּתָא כֹּל יוֹמָא בְּהַאי עֲלָמָא.

בא ראה, אם בן אדם נמשך אחר הקב"ה ויתשוקתו אחריו בעולם הזה, אחרי זה כשיוצא ממנו, הוא נמשך אחריו, ונותנים לו דרך לעלות למעלה אחר אותה משיכה שנמשך ברצון כל יום בעולם הזה.

אמר רבי אבא יומא חד אערענא בחד מתא מאנון דהווי מן בני קדם, ואמרו לי מההיא חכמתא דהווי ידעין מיומי קדמאי והווי אשפחן ספרין דחכמתא דלהון, וקריבו לי חד ספרא. והוה כתיב ביה, דהא כגוונא דרעותא דבר נש איכוון ביה בהאי עלמא, הכי אמשיך עליה רוח מלעילא כגוונא דההוא רעותא דאתדבק ביה, אי רעותיה איכוון במלה עלאה קדישא איהו אמשיך עליה לההיא מלה מלעילא לתתא לגביה.

אמר רבי אבא, יום אחד נפגשתי בעיר אחת מאותם שהיו מן בני קדם, ואמרו לי מאותה חכמה שהיו יודעים מימים ראשונים, והיו מוצאים ספרים של החכמה שלהם, וקריבו לי ספר אחד, והיה כתוב בו, שפמו שהרצון של האדם מתפון בו בעולם הזה, כך ממשיך עליו רוח מלמעלה כמו אותו הרצון שנדבק בו. אם רצונו התפון לדבר עליון קדוש, הוא ממשיך אותו הדבר מלמעלה למטה אליו.

ואי רעותיה לאתדבקה בסטרא אחרא ואיכוון ביה, איהו אמשיך לההיא מלה מלעילא לתתא לגביה. והווי אמרי דעקרא דמלתא תלייא במלין ובעובדא וברעותא לאתדבקה, ובדא אתמשיך מלעילא לתתא ההוא סטרא דאתדבק בה.

ואם רצונו להתדבק בצד האחר ומתפון בו, הוא ממשיך את אותו הדבר מלמעלה למטה אליו. והיו אומרים שעקר הדבר תלוי בדבורים ובמעשה וברצון להתדבק, ובזה נמשך מלמעלה למטה אותו הצד שנדבק בו.

דף ק ע"א

ואשפחנא ביה כל אנון עובדין ופולחנין דככביא ומזלי ומלין דאצטריכו לון והיאך רעותא לאתפונא בהו בגין (דף ק ע"א) לאמשכא לון לגביהו. כגוונא דא מאן דבעי לאתדבקה לעילא ברוח קודשא דהא בעובדא

וּבְמַלְיוֹן וּבְרַעוּתָא דְלִבָּא לְכוּנָא בְּהֵיא מַלְה תְּלִיָא מְלֵתָא לְאַמְשָׁכָא לִיה
לְגַבִּיה מַעֲלָא לְתַתָּא וּלְאַתְדַּבְּקָא בְּהֵיא מַלְה.

וּמְצָאנוּ בוּ כֹּל אוֹתָם מַעֲשִׂים וְעַבּוּדוֹת הַפּוֹכְבִּים וְהַמְזֻלוֹת וְדַבְּרִים
שֶׁהַצֵּטְרוּכוֹ לָהֶם, וְאִידָּהּ הַרְצוֹן לְהַתְּכּוֹן בָּהֶם כְּדִי לְמַשֵּׁךְ אוֹתָם אֵלֵיהֶם.
כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁרוֹצֵה לְהַדְּבִק לְמַעַלָּה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהֵרִי בְּמַעֲשֵׂה
וּבְדַבּוּרִים וּבְרַצוֹן הַלֵּב לְכוּן בְּאוֹתוֹ הַדְּבַר תְּלוּי הַדְּבַר לְמַשֵּׁךְ אוֹתוֹ
אֵלָיו מְלַמְעַלָּה לְמַטָּה וּלְהַדְּבִק בְּאוֹתוֹ הַדְּבַר.

וְהוּוּ אָמְרִי כְּמָה דְבַר נֶשׁ אֶתְמַשֵּׁךְ בְּהֵאֵי עֲלָמָא הֵכִי נְמִי מְשַׁכִּין לִיה כִּד נְפִיק
מֵהֵאֵי עֲלָמָא. וּבְמָה דְאַתְדַּבְּק בְּהֵאֵי עֲלָמָא וְאַתְמַשֵּׁךְ אַבְתְּרִיה הֵכִי אֶתְדַּבְּק
בְּהֵהוּא עֲלָמָא, אִי בְּקוּדְשָׁא, בְּקוּדְשָׁא, וְאִי בְּמִסְאָבָא, בְּמִסְאָבָא. אִי
בְּקוּדְשָׁא, מְשַׁכִּין לִיה לְגַבִּי הֵהוּא סָטֵר וְאַתְדַּבְּק בִּיה לְעִילָא, וְאַתְעַבִּיד
מִמְנָא שְׂמַשָּׁא, לְשַׂמְשָׁא קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא בֵּין אֲנוֹן שְׂאֵר מְלֹאכִין.
כְּמָה דְהֵכִי אֶתְדַּבְּק לְעִילָא וְקָאִים בֵּין אֲנוֹן קַדִּישִׁין דְכְּתִיב (זְכוּרִיָּה א) וְנִתְתִּי
לָךְ מֵהַלְכִים בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה.

וְהִיוּ אוֹמְרִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּן אָדָם נִמְשֵׁךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה - כִּד גַּם מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ
כְּשִׁיּוּצָא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבְמָה שֶׁנִּדְבֵּק בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנִמְשֵׁךְ אַחֲרָיו - כִּד
נִדְבֵּק בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. אִם בְּקֹדֶשׁ - בְּקֹדֶשׁ, וְאִם בְּטַמְאָה - בְּטַמְאָה. אִם
בְּקֹדֶשׁ, מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וְנִדְבֵּק בוּ לְמַעַלָּה וְנַעֲשֶׂה מִמְנָה
שְׂמֵשׁ לְשַׂמֵּשׁ לְפָנֵי הַקְּבִיָּה בֵּין אוֹתָם שְׂאֵר מְלֹאכִים. כְּמוֹ שֶׁכִּד נִדְבֵּק
לְמַעַלָּה וְעוֹמֵד בֵּין אוֹתָם קְדוּשִׁים, שְׂכָתוּב (זְכוּרִיָּה א) וְנִתְתִּי לָךְ מֵהַלְכִים
בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה.

הֵכִי נְמִי כְּגוֹנָא דָּא. אִי בְּמִסְאָבָא, מְשַׁכִּין לִיה לְגַבִּי הֵהוּא סָטֵר וְאַתְעַבִּיד
כְּחַד מְנִיָּהוּ לְאַתְדַּבְּקָא בְּהוּ וְאַנוֹן אֶקְרוּן נְזָקִי בְּנִי נְשָׂא. וּבְהֵהִיא שְׂעַתָּא
דְנִפִּיק מֵהֵאֵי עֲלָמָא נְטֻלִין לִיה וְשְׂאָבִין לִיה בְּגִיהַנְס בְּהֵהוּא אַתְר דְדִיִּינִי לוֹן
לְבָנִי מִסְאָבָא דְסָאִיבוּ גְרַמִּיָּהוּ וְרוּחִיָּהוּ, וּלְבַתֵּר אֶתְדַּבְּק בְּהוּ. וְאִיהוּ נְזָקָא
(כ ט א) כְּחַד מְאֲנוֹן נְזָקִי דְעֲלָמָא.

כִּד גַּם כְּמוֹ זֶה. אִם בְּטַמְאָה, מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וְנַעֲשֶׂה כְּאֶחָד
מֵהֶם לְהַדְּבִק עִמָּם, וְהֵם נִקְרָאִים נְזָקִי בְּנִי אָדָם. וּבְאוֹתָהּ שְׂעָה שְׂיוּצָא
מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לוֹקְחִים אוֹתוֹ וְשׂוֹאֲבִים אוֹתוֹ לְגִיהַנְס בְּאוֹתוֹ מְקוּם
שְׂדָנִים אֶת בְּנֵי הַטַּמְאָה שְׂטַמְאוּ עִצְמָם וְרוּחָם, וְאַחַר כִּד נִדְבֵּק בָּהֶם,
וְהוּא מְזִיק כְּאֶחָד מֵאוֹתָם מְזִיקֵי הָעוֹלָם.

דף ק ע"ב

אָמִינָא לֹון בְּנֵי קָרִיבָא דָא לְמַלְיָן דְּאֹרִייתָא. אָבֵל אֵית לְכוּ אֶתְרַחֲקָא (מגו) מֵאֲנוּן סְפָרִין (אליו) בְּגִין דְּלֹא (דף ק ע"ב) יִסְטִי לְבִיכּוּ לְאֵלִין פּוּלְחָנִין וּלְכָל אֲנוּן סְטָרִין דְּקֹאֲמֵר הָכָא דִּילְמָא חֵס וְשָׁלוֹם (לא) תִּסְטוּן מִבְּתַר פּוּלְחָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּהָא כָּל סְפָרִים אֵלִין אֶטְעִין לֹון לְבָנֵי נְשָׂא, בְּגִין דְּבָנֵי קָדָם חִפְיָמִין הוּוּ, וִירוּתָא דְּחֻכְמָתָא דָא יָרְתוּ מֵאֲבָרְהָם דְּיָהֵב לְבָנֵי פְּלִגְשִׁים, דְּכְתִיב, (בראשית כה) וּלְבָנֵי הַפְּלִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאֲבָרְהָם נָתַן אֲבָרְהָם מִתְּנֹות וַיִּשְׁלַחם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדָנוּ חֵי קִדְמָה אֶל אֶרֶץ קָדָם. וּלְבַתֵּר אֶתְמַשְׁכוּ בְּהֵיָא חֻכְמָה לְכַמְהָ סְטָרִין.

אָמַרְתִּי לָהֶם, בְּנֵי, דְּבַר זֶה קָרוֹב לְדַבְרֵי תוֹרָה, אָבֵל יֵשׁ לָכֶם לְהִתְרַחֵק (מתוך) מֵאוּתָם הַסְּפָרִים [הללו] כְּדִי שֶׁלֹא יִסְטוּ לְבָכֶם לְעִבּוּדוֹת הַלְלוּ וּלְכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁאִמַר כָּאן שֶׁמָא חֵס וְשָׁלוֹם [לא] תִּסְטוּ מֵאַחַר עִבּוּדַת הַקְּבִ"ה, שֶׁהֲרִי כָּל הַסְּפָרִים הַלְלוּ מִטְעִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם, מִשׁוּם שֶׁבָנֵי קָדָם הָיוּ חֻכְמִים, וִירְשַׁת הַחֻכְמָה הַזֹּאת יִרְשׁוּ מֵאֲבָרְהָם שֶׁנָּתַן לְבָנֵי הַפְּלִגְשִׁים, שֶׁכְּתוּב (בראשית כה) וּלְבָנֵי הַפְּלִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאֲבָרְהָם נָתַן אֲבָרְהָם מִתְּנֹות וַיִּשְׁלַחם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדָנוּ חֵי קִדְמָה אֶל אֶרֶץ קָדָם. וְאַחַר כֵּן נִמְשְׁכוּ בְּאוֹתָהּ חֻכְמָה לְכַמְהָ צְדָדִים.

אָבֵל זֶרְעָא דְּיִצְחָק חוּלְקָא דְּיַעֲקֹב לָאוּ הָכִי, דְּכְתִיב, (בראשית כה) וַיִּתֵּן אֲבָרְהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, דָּא חוּלְקָא קִדְשָׁא דְּמֵהִימְנוּתָא דְּאֶתְדַבֵּק בֵּיהּ אֲבָרְהָם, וְנִפְקַ מֵהָהוּא עֲדָבָא וַיִּמָּהֵהוּא סְטָרָא, יַעֲקֹב מַה כְּתִיב בֵּיהּ (בראשית כח) וַהֲנִה יֵי נָצַב עָלָיו. וְכְתִיב, (ישעיה מא) וְאַתָּה יַעֲקֹב עֲבָדִי וְגו'. בְּגִינֵי כֵן בְּעֵי לֵיהּ לְבַר נֶשׁ לְאֶתְמַשְׁכָּא בְּתַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּלְאֶתְדַבֵּקָא בֵּיהּ תְּדִיר דְּכְתִיב, (דברים י) וְבוֹ תִדְבֹק.

אָבֵל זֶרַע יִצְחָק, חֻלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, לֹא כֵן, שֶׁכְּתוּב (שם) וַיִּתֵּן אֲבָרְהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. זֶהוּ חֻלְקֵי הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הָאֱמוּנָה שֶׁבֶּה נִדְבֵק אֲבָרְהָם וַיִּצָּא מֵאוּתוֹ גּוֹרֵל וּמֵאוּתוֹ הַצֵּד. מַה כְּתוּב בְּיַעֲקֹב? (שם כח) וַהֲנִה ה' נָצַב עָלָיו, וְכְתוּב וְאַתָּה יַעֲקֹב עֲבָדִי וְגו'. מִשׁוּם כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהִמְשֵׁךְ אַחֲרֵי הַקְּבִ"ה וּלְהִדְבֹק בּוֹ תָמִיד, שֶׁכְּתוּב (דברים י) וְבוֹ תִדְבֹק.

תָּא חֲזִי, (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְּהַר יְיָ וְגו'. וּלְבַתֵּר אֶהְדֵּר וּפִירֵשׁ נְקִי כְּפִים. דְּלֹא עֲבִיד בִּידוּי טוּפְסָא וְלֹא אֶתְתַּפְקֹף בְּהוּ בְּמָה דְּלֹא אֶצְטָרִיךְ. וְתוּ דְּלֹא

אֶסְתָּאב בְּהוּ וְלֹא סָאִיב בְּהוּ לְגוּפָא כְּאֲנוּן דְּמִסְאָבִין גְּרַמְיִיהוּ בְּיָדִין
לְאֶסְתָּאבָא, וְדָא הוּא נְקִי כְּפִיס, וְבַר לֵבָב, כְּגוּוֹנָא דָא דְלֹא אֲמַשִּׁיךְ רְעוּתִיהָ
וְלִבִּיהָ לְסִטְרָא אַחְרָא, אֶלָּא לְאֶתְמַשְׁכָּא בְּתַר פּוּלְחָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְגו'. אַחַר כֶּךָ חֲזַר וּפְרַשׁ, נְקִי כְּפִיס.
שְׁלֹא עוֹשֶׂה בְּיָדוֹ צֶלֶם, וְלֹא מַחְזִיק עִמָּהֶם בְּמָה שְׁלֹא צָרִיךְ. וְעוֹד, שְׁלֹא
נִטְמָא בְּהֶם וְלֹא מְטַמָּא בְּהֶם אֶת הַגּוּף כְּמוֹ אוֹתָם שְׁמִטְמָאִים אֶת
עֲצָמָם בְּיָדִים לְהַטְמָא, וְזֶה הוּא נְקִי כְּפִיס וְבַר לֵבָב, כְּמוֹ זֶה שְׁלֹא
מוֹשֵׁךְ אֶת רְצוֹנוֹ וְלִבּוֹ לְצַד הָאֲחֵר אֶלָּא לְהַמְשִׁיךְ אַחַר עֲבוּדַת הַקְּבִי"ה.

אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לְשׂוּא נִפְשׁוֹ. נִפְשׁוֹ כְּתִיב נִפְשֵׁי קָרִי, וְהָא אוּקְמוּהָ (דף קא ע"א)
נִפְשֵׁי דָא נִפְשׁ דְּדוּד סִטְרָא דְמַהִימְנוּתָא. נִפְשׁוֹ דָא נִפְשׁ דְּבַר נֶשׁ מִמֶּשׁ. בְּגִין
דְּכַד יְפוּק מֵהָאִי עֲלֵמָא. וְנִפְשִׁיהָ יִסְתַּלַּק בְּעוֹבְדֵי דְכְּשָׁרִין עַל מַה דְּיִתְקַיִים
בְּהוּ לְמִיחָד בֵּין כָּל אֲנוּן קַדִּישִׁין כְּמָא דְאֶתְ אֲמַר, (תהלים קטו) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי
יְי בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. וּבְגִין דְלֹא נָשָׂא לְשׂוּא נִפְשֵׁי יִשָּׂא בְרַכָּה מֵאֵת יְי וְגו'.

אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לְשׂוּא נִפְשׁוֹ. כְּתוּב נִפְשׁוֹ וְנִקְרָא נִפְשֵׁי, וְהָרִי פְּרִשְׁוּהָ, נִפְשֵׁי
- זֶה נִפְשׁ דְּדוּד, צַד הָאֲמוּנָה. נִפְשׁוֹ - זֶה נִפְשׁ הָאָדָם מִמֶּשׁ. מְשׁוּם שְׁכַפְאֲשֶׁר
יֵצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִפְשׁוֹ תִתְעַלֶּה בְּמַעֲשֵׂים שְׁכַפְּרִים, עַל מַה
שְׁיִתְקַיִים בְּהֶם לְלֶכֶת בֵּין כָּל אוֹתָם הַקְּדוּשִׁים, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (תהלים קטו)
אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. וּמְשׁוּם שְׁלֹא נָשָׂא לְשׂוּא נִפְשֵׁי, יִשָּׂא
בְרַכָּה מֵאֵת ה' וְגו'.

תָּא חֲזִי, בְּתַר דְּאֶתְגְּזַר אֲבַרְהָם הָנִה יְתִיב וְכָאִיב, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂדַר
לְגַבִּיהָ תַּלְתַּת מְלָאכִין בְּאֶתְגְּלֵיָא לְאֶקְדָּמָא לִיהָ שְׁלָם. וְאִי תִימָא דְהָא
בְּאֶתְגְּלֵיָא. וְכִי מֵאֵן יְכִיל לְמַחְמִי מְלָאכִין וְהָא כְּתִיב, (תהלים קד) עוֹשֶׂה
מְלָאכִיו רוּחוֹת וְגו'. אֶלָּא וְדָאִי חָמָא לוֹן, דְּנַחְתִּי לְאַרְעָא כְּגוּוֹנָא דְבְּנֵי נָשָׂא,
וְלֹא יְקַשֶּׁה לָךְ הָאִי, דְהָא וְדָאִי אֲנוּן רוּחִין קַדִּישִׁין, וּבְשַׁעְתָּא דְנַחְתִּי לְעֵלְמָא
מִתְלַבְּשִׁין (קמ"א א) בְּאִירֵי וּבִיסוּדֵי דְגוּלְמִין, וְאֶתְחַזּוּ לְבְנֵי נָשָׂא מִמֶּשׁ כְּחִיזּוּ
דְיוֹקְנָא דְלַהוּן.

בֹּא רְאֵה, אַחַר שְׁנִמּוּל אֲבַרְהָם, הִיָּה יוֹשֵׁב וְכוּאֵב, וְהַקְּבִי"ה שְׁלַח אֱלֹו
שְׁלֶשָׁה מְלָאכִים בְּגִלּוּי לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוּם. וְאִם תֵּאמַר, שְׁהָרִי בְּנִגְלָה
וְכִי מִי יָכוֹל לְרֹאוֹת מְלָאכִים, וְהָרִי כְּתוּב (שם קד) עֹשֶׂה מְלָאכִיו רוּחוֹת
וְגו'? אֶלָּא וְדָאִי שְׁרָאָה אוֹתָם שְׁיַרְדּוּ לְאַרְץ כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם. וְלֹא יְקַשֶּׁה
לָךְ זֶה, שְׁהָרִי הֵם וְדָאִי רוּחוֹת קְדוּשׁוֹת, וּבְשַׁעָה שְׁיִוְרְדִים לְעוֹלָם,

מְתַלַּבְשִׁים בְּאוֹרִים וּבִיסוּדוֹת שֶׁל גְּלָמִים, וְנִרְאִים לְבָנֵי אָדָם מִמֶּשׁ
כְּמִרְאֵה דְמוּתָם.

וְתָא חֲזִי, אֲבָרְהָם חָמָא לֹון כְּחִיזוּ בְּנֵי נָשָׂא. וְאַף עַל גַּב דְּהוּהוּ כְּאִיב מִמֵּילָה
נִפְק וְרַהֲט אֲבַתְרִייהוּ בְּגִין דְּלֹא לְמַגְרַע (מַה) דְּהוּהוּ עֲבִיד מְקַדְּמַת דְּנָא.

וּבֵּא וִרְאָה, אֲבָרְהָם רָאָה אוֹתָם כְּמִרְאֵה בְּנֵי אָדָם, וְאַף עַל גַּב שְׁהֵי
כּוֹאֵב מִן הַמֵּילָה, יֵצֵא וְרַץ אַחֲרֵיהֶם כְּדִי לֹא לְגַרְע [מַה] שְׁהֵי עוֹשֶׂה
מִקְדָּם לְכוּ.

דף קא ע"ב

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן וְדַאי כְּחִיזוּ דְּמִלְּאָכִין חָמָא לֹון, מִמַּה דְּכְתִיב וַיֹּאמֶר אֲדָנִי
בְּאֵלֵיךָ דְלִיִּת, שְׂכִינְתָא הוּהוּ אֲתֵנָא, וְאַלִּין הוּוּ סְמִיכִין דִּילָהּ וּכְרִסְיָא
לְגַבָּהּ, בְּגִין דְּאֲנוּן גְּוֹנִין (צ א א) תִּלְת דְּתַחֲוֹתָא. וְחָמָא הַשְּׁתָא בְּגִין דְּאֲתַגְזֹר
מַה דְּלֹא הוּהוּ חָמֵי מְקַדְּמַת דְּנָא עַד לֹא (דף קא ע"ב) אֲתַגְזֹר, בְּקַדְּמִיתָא לֹא
הוּהוּ יָדַע אֲלֵא דְּאֲנוּן בְּנֵי נָשָׂא, וְלִבְתֵּר יָדַע דְּאֲנוּן מִלְּאָכִין קְדִישִׁין וְאֲתוּ
בְּשְׁלִיחוּתָא לְגַבִּיהוּ. בְּשַׁעֲתָא דְּאֲמָרוּ לִיהוּ אֵיִיָּה שְׂרָה אֲשֶׁתָּךְ וּבְשָׂרוּ לִיהוּ
בְּשׁוֹרַת יֵצֶחֶק.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְדַאי שְׂרָאָה אוֹתָם כְּמִרְאֵה שֶׁל מְלָאָכִים, מִמַּה
שְׂכְּתוּב וַיֹּאמֶר אֲדָנִי, בְּאֵלֵיךָ דְלִיִּת הַשְּׂכִינָה הֵיטָה בְּאָהּ, וְאַלוּ הֵיוּ
עֲמוּדִים שְׁלָהּ וְכִסָּא אֵלֶיהָ, מְשׁוּם שְׁהֶם שְׁלֶשֶׁת הַגְּוֹנִים שְׂתַחֲתִיָּה.
וְרָאָה כְּעַת מְשׁוּם שְׁנַמּוּל מַה שְׁלֹא רָאָה מְקַדָּם לְזָה עַד שְׁלֹא נַמּוּל.
בְּתַחֲלָה לֹא הֵיָה יוֹדַע, אֲלֵא שְׁהֶם בְּנֵי אָדָם. אַחַר כֵּן יָדַע שְׂאוֹתָם
מִלְּאָכִים קְדוּשִׁים הֵם וּבָאוּ אֵלָיו בְּשְׁלִיחוּת, בְּשַׁעֲה שְׂאֲמָרוּ לוֹ אֵיִיָּה
שְׂרָה אֲשֶׁתָּךְ וּבְשָׂרוּ לוֹ בְּשׁוֹרַת יֵצֶחֶק.

אֵלָיו אֲתוּוֹן נְקוּדוֹת אֵיִיו, וְסִימָן אֵיִיו, רְמִזוּ לְמַה דְּלַעֲיָלָא, רְמִזוּ לְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא. וַיֹּאמֶר הֵנָּה בְּאֵהָל. כְּתִיב הֵכָא הֵנָּה בְּאֵהָל וּכְתִיב הָתָם (ישעיה לז)
אֵהָל בַּל יֵצֵעַן וְגו'. תָּא חֲזִי, כִּיּוֹן דְּנִקּוּד אֵיִיו אֲמַאי כְּתִיב לְבַתֵּר אֵיָהּ, אֲלֵא
בְּגִין דְּחַבּוּרָא דְּדָכֵר וְנוֹקְבָא כְּחֻדָּא רְזָא דְּמַהִימְנוּתָא. כְּדִין אָמַר וַיֹּאמֶר
הֵנָּה בְּאֵהָל. תַּמָּן הוּא קְשׁוּרָא דְּכֻלָּא וְתַמָּן אֲשֶׁתַּכַּח (ויאמר הנה באהל). אֵיָהּ
וְגו', וְכִי לֹא הוּוּ יָדַעֵי מִלְּאָכִי עֲלָאֵי דְּשָׂרָה הֵנָּה בְּאֵהָל, אֲמַאי כְּתִיב אֵיָהּ.
אֲלֵא לֹא יָדַעֵי בְּהַאי עֲלָמָא אֲלֵא מַה דְּאֲתַמְסֵר לְהוּ לְמַנְדַּע.

אָליוּ - הָאוֹתִיּוֹת נְקוּדוֹת אִי"ו, וְסִימָן אִי"ו רָמְזוּ לָמָּה שְׁלֹמֶעֱלָה, רָמְזוּ לְקַבְ"ה. וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֵהָל. כְּתוּב כָּאֵן הִנֵּה בָאֵהָל, וְכְתוּב שָׁם (ישעיה לג) אֵהָל בַּל יִצְעַן וְגו'. בֹּא רֹאֵה, כִּינּוֹן שְׁנֵי קוּדוֹת אִי"ו, לָמָּה כְּתוּב אַחַר כָּדָּ אֵיחָה? אֵלֶּא מְשׁוּם שְׁחַבּוּר שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאַחַד סוּד הָאֶמוּנָה. אַזְ אָמַר וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֵהָל. שָׁם הוּא הַקְּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל וְשָׁם הוּא נִמְצָא (וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֵהָל). אֵיחָה וְגו'. וְכִי לֹא יָדְעוּ הַמְּלַאכִים הָעֲלִיּוֹנִים שְׁשָׂרָה הִנֵּה בָאֵהָל? לָמָּה כְּתוּב אֵיחָה? אֵלֶּא שְׁלֹא יוֹדְעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה אֵלֶּא מָה שְׁנִמְסָר לָהֶם לְדַעַת.

תָּא חֲזִי (שְׁמוֹת יב) וְעִבְרַתִּי בְּאַרְץ מִצְרַיִם אֲנִי יְיָ. וְכִי כִּמָּה שְׁלִיחִין וּמְלַאכִין אֵיחָה לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֵלֶּא בְּגִין דְּאֶנוּן לֹא יָדְעִי בִּין טַפְּהָ דְּבוּכְרָא לְהֵהוּא דְּלֹא בּוּכְרָא בְּרִיךְ הוּא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחוּדוּי.

בֹּא רֹאֵה, (שְׁמוֹת יב) וְעִבְרַתִּי בְּאַרְץ מִצְרַיִם אֲנִי ה'. וְכִי כִּמָּה שְׁלִיחִים וּמְלַאכִים יֵשׁ לְקַבְ"ה? אֵלֶּא מְשׁוּם שְׁהֵם לֹא הִיוּ יוֹדְעִים בִּין טַפְּהָ שֶׁל בְּכוֹר לְאוֹתָהּ שְׁלֹא שֶׁל בְּכוֹר פְּרֻט לְקַבְ"ה לְבִדּוֹ.

כְּגוֹוְנָא דָּא (יחזקאל ט) וְהִתְוַיַּתְּ תּוֹ עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים. וְאַמַּי צְרִיכִין. אֵלֶּא בְּגִין דְּאֶנוּן לֹא יָדְעִי, אֵלֶּא מָה דְּאֶתְמַסֵּר לוֹן לְמַנְדַּע (ידע), כְּגוֹן כָּל אֶנוּן מְלִין דְּזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאֵיחָתָהּ עַל עֲלָמָא. וּמַאי טַעְמָא בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶעְבֵּר כְּרוּזָא בְּכֻלְהוֹ רְקִיעִין בְּהֵיחָא מְלָה דְּזַמִּין לְאֵיחָתָהּ עַל עֲלָמָא.

כְּמוֹ זֶה (יחזקאל ט) וְהִתְוַיַּתְּ תּוֹ עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים. וְלָמָּה צְרִיכִים? אֵלֶּא מְשׁוּם שְׁהֵם לֹא יוֹדְעִים אֵלֶּא רַק מָה שְׁנִמְסָר לָהֶם לְדַעַת (וידע), כְּמוֹ כָּל הַדְּבָרִים הַלְלוּ שְׁעֵתִיד הַקַּבְ"ה לְהִבְיָא עַל הָעוֹלָם. וּמָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁהַקַּבְ"ה מְעַבֵּיר כְּרוּזָא בְּכֻלְ הַרְקִיעִים בְּאוֹתוֹ דְּבַר שְׁעֵתִיד לְהִבְיָא עַל הָעוֹלָם.

דף קב ע"א

כְּגוֹוְנָא דָּא בְּשַׁעֲתָא דְּמַחְבְּלָא אֲשַׁתְּכַח (דף קב ע"א) בְּעֲלָמָא בְּעִי בְּרִי נֶשׁ לְאֶתְפִּסְיָא בְּבִיתִיהּ וְלֹא יִתְחַזִּי בְּשׁוּקָא בְּגִין דְּלֹא יִתְחַבֵּל, כְּמָא דְּאֶתְ אָמַר, (שְׁמוֹת יב) וְאַתֶּם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בִּקְרָא. מְנַיְיחֵוּ (דיכיל לאסתתרא,

אין, אבל מקמי קודשא בהך הוא לא (ס"א יכיל) בעי לאסתתרא. מה כתיב, (ירמיה כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יי.

כגון זה בשעה שהמשחית נמצא בעולם, צריך בן אדם להסתתר בביתו ולא יהיה נראה בשוק כדי שלא ישחת, כמו שנאמר (שמות יב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. מאלו שיכול להסתתר בן, אבל מלפני הקב"ה לא [ס"א יכיל] צריך להסתתר. מה כתיב? (ירמיה כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'.

הנעלם

המדרש

אמר רבי חניא אמר רב אי הוינא מסתכלין בפרשתא דא נסתכל בהכמתא, אי עניינא דנשמתא היא לאו רישא סופא ולא סופא רישא, (דף ק ע"א) ואי עניינא לפטירת איניש מעלמא היא, נסתור כל פרשתא או נוקים פרשתא בהאי או בהאי. מהו יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם וגו' ואקחה פת לחם וגו' וימהר אברהם האהלה אל שרה וגו' ואל הבקר רץ אברהם וגו' ויקח חמאה וחלב וגו'. פד אתא רב דימי אמר לא מצאה הנשמה תועלת לגוף אלמלא מה שרמו בכאן רמו הקרבנות. בטלו הקרבנות לא בטלה התורה, האי דלא אעסק בקרבנות ליעסק בתורה ויתנהי ליה יתיר, דאמר רבי יוחנן כשפרש הקדוש ברוך הוא הקרבנות אמר משה רבונו של עולם תינח בזמן שיהיו ישראל על אדמתם, כיון שיגלו מעל אדמתם מה יעשו, אמר לו משה, יעסקו בתורה ואני מוחל להם בשבילה יותר מכל הקרבנות שבעולם שנאמר (ויקרא ז) זאת התורה לעולה למנחה וגו'. כלומר זאת התורה בשביל עולה בשביל מנחה בשביל חטאת בשביל אשם.

אמר רבי חניא אמר רב, אם היינו מסתכלים בפרשה הזו - נסתכל בהכמה אם ענין הנשמה היא אין ראשה סופה ואין סופה ראשה, ואם הענין לפטירת האדם מן העולם היא, נסתור את כל הפרשה או נעמיד את הפרשה בזה או בזה. מה זה יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם וגו', ואקחה פת לחם וגו', וימהר אברהם האהלה אל שרה וגו', ואל הבקר רץ אברהם וגו', ויקח חמאה וחלב וגו'. כשבא רב דימי, אמר, לא מצאה הנשמה תועלת לגוף אלמלא מה שרמו בכאן רמו הקרבנות. בטלו הקרבנות - לא בטלה התורה. זה שלא מתעסק בקרבנות, שיעסק בתורה ויועיל לו יותר. שאמר רבי יוחנן, כשפרש הקב"ה הקרבנות, אמר משה: רבונו של עולם, תינח בזמן שיהיו ישראל על אדמתם, כיון שיגלו מעל אדמתם מה יעשו? אמר לו: משה, יעסקו בתורה, ואני מוחל להם בשבילה יותר מכל הקרבנות שבעולם, שנאמר (ויקרא ז) זאת התורה לעלה למנחה וגו'. כלומר, זאת התורה בשביל עולה, בשביל מנחה, בשביל חטאת, בשביל אשם.

אמר רבי פרוספדאי האי מאן דמדכר בפומיה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות דקרבניא עניינא ותקרובתא ויכוון בהו, ברית כרותה הוא דאנון מלאכיא דמדכרין חוביה לאבאשא ליה דלא יכלין למעבד ליה אלמלא טיבו. ומאן יוכח האי פרשתא יוכח, דכיון דאמר והנה שלשה אנשים נצבים עליו, מהו עליו, לעיניו בדיניה, כיון (דף ק ע"ב) דחמא נשמתא דצדיקיא כד, מה כתיב וימהר אברהם האהלה וגו'. מהו האהלה בית המדרש. ומהו אומר מהרי שלש סאים, ענין הקרבנות, ונשמתא מתפוננת בהו, הדא הוא דכתיב ואל הבקר רץ אברהם. וכדון גיחא להו ולא יכלין לאבאשא ליה.

אמר רבי פרוספדאי, זה מי שמוזכר בפיו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ענין הקרבנות ותקרבתם ויכונן בהם, ברית פרוטה היא שאותם המלאכים המזכירים חטאו כדי להרע לו, שלא יכולים לעשות לו אלא רק טוב. ומי יזכיר? פרשה זו תזכיר! שכיון שאמר והנה שלשה אנשים נצבים עליו, מה זה עליו? לעין בדינו. כיון שרואה נשמת הצדיק כך, מה כתוב? וימהר אברהם האלה וגו'. מה זה האלה? בית המדרש. ומהו אומר? מהרי שלש סאים, ענין הקרבנות, והנשמה מתפוגגת בהם. זהו שכתוב ואל הבקר רץ אברהם. ואז נוח להם ולא יכולים להרע לו.

רבי פנחס פתח קרא דכתיב, (במדבר יז) והנה החל הנגף בעם וכתוב ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה וגו' וכתוב ותעצר המגפה. כתיב הכא מהר וכתוב התם מהרי שלש סאים. מה להלן קרבן לאשתזבא אף כאן קרבן לאשתזבא.

רבי פנחס פתח פסוק שכתוב (במדבר יז) והנה החל הנגף בעם, וכתוב ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה וגו', וכתוב ותעצר המגפה. כתוב כאן מהר, וכתוב שם מהרי שלש סאים. מה להלן קרבן להנצל, אף כאן קרבן להנצל.

אמר רבי פנחס זמנא חדא הוינא אזלי בארחא וערעית ביה באליהו, אמנא ליה, לימא לי מר מלה דמעלי לברייתא, אמר ליה, קיים גזר קודשא בריך הוא ועאלו קמיה כל אלון מלאכיא דממנו לאדכרא חובי דבר נש, די בעדנא דינדרון בני אנשא קרבנא דמני משה ושוי לביה ורעותיה בהו, דכלהו ידכרון ליה לטב.

אמר רבי פנחס, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגשתי את אליהו. אמרתי לו, יאמר לי מר דבר שמועיל לבריות. אמר לו, ברית גזר הקב"ה, ונכנסו לפניו כל המלאכים שממנים להזכיר חטאי האדם, שבזמן שיזכירו בני אדם הקרבנות שצוה משה, ומכון לבו ורצונו בהם - שפלים יזכירו אותו לטוב.

ועוד בעדנא דיערע מותנא בבני אנשא, קנימא אתגזר וכרזא אעבר על כל חילא דשמנא דאי ייעלונו בנוהי בארעא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ויימרון ברעות נפשא ולבא ענינא דקטרת בוסמין דהוו להו לישראל, דיתבטל מותנא מנייהו.

ועוד, בזמן שיארע מות בבני אדם, הברית נגזרה, והפרוז עובר על כל חילות השמים, דאם יעלו בניו בארץ בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ויאמרו ברצון נפש ולב ענינים של קטרת בשמים שהיו להם לישראל, שיתבטל המות מהם.

אמר רבי יצחק בא וראה מה כתוב ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת. אמר ליה אהרן למה. אמר כי יצא הקצף מלפני יי וגו'. מה כתוב וירץ אל (דף קא ע"א) תוף הקהל והנה החל הנגף בעם. וכתוב ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. ולא זכיל מלאכא דמחבלא לשלטאה ונתבטלא מותנא.

אמר רבי יצחק, בא ראה מה כתוב, ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה
אש מעל המזבח ושים קטרת. אמר לו אהרן, למה? כי יצא הקצף מלפני ה' וגו'. מה
כתוב? וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם. וכתוב ויעמד בין המתים ובין החיים
ותעצר המגפה. ולא יכל מלאך של חבלה לשלט ונתבטל המות.

רבי אחא אזל לכפר טרשא אתא לגבי אושפיזיה, לחישו עליהו כל בני מתא, אמרו גברא
רבא אתא הקא נזיל לגביה, אתו לגביה, אמרו ליה לא חס על אובדנא, אמר להו מהו.
אמרו ליה דאית שבעה יומין דשאר מותנא במקאתא וכל יומא אתתקף ולא אתבטל. אמר
להו נזיל לבי כנשתא ונתבע רחמי מן קדם קודשא בריך הוא. עד דהוו אזלי, אתו ואמרו
פלוני ופלוני מיתו, ופלוני ופלוני נטו למות. אמר להו רבי אחא לית עתא לקיימא הכי
דשעתא דחיקא.

רבי אחא הלך לכפר טרשא, בא אצל המארח שלו. לחשו עליו כל בני העיר. אמרו,
אדם גדול בא לכאן, גלף אליו. באו אצלו. אמרו לו, לא חושש על אבדתינו? אמר
להם, מהו? אמרו לו שיש שבעה ימים שיש מות בעיר, וכל יום מתחזק ולא מתבטל.
אמר להם, גלף לבית הכנסת ונבקש רחמים מלפני הקדוש ברוך הוא. עד שהיו
הולכים, באו ואמרו, פלוני ופלוני מתו, ופלוני ופלוני נוסים למות. אמר להם רבי
אחא, אין עת לעמד כד, שהשעה דחוקה.

אבל אפרישו מנכון ארבעין בני נשא מאנון דזכאין נתיר. עשרה עשרה לארבעה חולקין
ואנא עמכון, עשרה לזווייתא דמאתא, ועשרה לזווייתא דמאתא, וכן לארבע קצוות העיר,
דמאתא. ואמרו ברעות נפשכון עניינא דקטרת בוסמין. דקודשא בריך הוא יחב למשה
ועניינא דקרנא עמיה.

אבל תפרישו מכם ארבעים בני אדם מאלו היותר זכאים. עשרה עשרה לארבעה
חלקים, ואני עמכם, עשרה לקצה העיר ועשרה לקצה העיר, וכן לארבע קצוות העיר,
ואמרו בנפש חפצה ענין של קטרת הסמים שהקדוש ברוך הוא נתן למשה, וענין של
הקרנות אתו.

עבדו כן תלת זמנין ואעברו בכל מאתא לארבע זווייתא והוו אמרין כן, לבתר אמר להו
נזיל לאנון דאשיתו למימת אפרישו מנייכו לבתיהון, ואמרו כדן, וכד תסימו אמרון
אלין פסוקיא (במדבר טו) ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש וגו' (דף קא
ע"ב) ויקח אהרן וגו' ויעמד בין המתים וגו'. וכן עבדו ואתבטל מנייהו.

עשו כד שלש פעמים ועברו בכל העיר לארבע קצוות והיו אומרים כן. לבסוף אמר
להם, גלף לאלו שנוטים למות, ותפרישו מכם לבתיהם ותאמרו כד, וכאשר תסימו,
תאמרו אלו הפסוקים, ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש וגו',
ויקח אהרן וגו', ויעמד בין המתים וגו'. וכן עשו והתבטל מהם (המות).

שמעו ההוא קלא דאמר סתרא סתרא קמיינתא אוחילו לעילא דהא דינא דשמנא לא אשרי
הכא דהא ידעי לבטלא ליה. חלש לביה דרבי אחא, אדמוף, שמע דאמרי ליה, כד עבדת
דא עביד דא, זיל ואימא לון דיחזרון בתשובה דחייבין אנון קמאי. קם ואחזר להו
בתשובה שלימתא, וקבילו עליהו דלא יתבטלו (ב) מאורייתא לעלם, ואחליפו שמא
דקרתא וקארון לה מאתא מחסיא. אמר רבי יהודה לא די להם לצדיקים שמבטלין את
הגזרה אלא לאחר כן שמברכין להם, תדע לך שכן הוא, דכיון שהנשמה אומרת לגוף מהרי
שלש סאים וגוי וכל אותו הענין ומבטל את הדין, מה כתיב ויאמר שוב אשוב אליך כעת
חיה הרי ברכה.

שמעו אותו קול שאומר: סודי הסודות, הראשונים הנחילוה לנצח, שהרי דין
השמים לא שורה כאן, שהרי יודעים לבטלו. חלש לבו של רבי אחא וישן. שמע
שאומרים לו: כמו שעשית את זה - תעשה את זה. לך אמר להם שיחזרו בתשובה,
שרשעים הם לפני. קם והחזירם בתשובה שלמה, וקבלו עליהם שלא יתבטלו
מהתורה לעולם, והחליפו את שם העיר, וקראו לא מתא מחסיא. אמר רבי יהודה,
לא די להם לצדיקים שמבטלים את הגזרה, אלא לאחר כן שמברכים להם, תדע לך
שכן הוא. דכיון שהנשמה אומרת לגוף מהרי שלש סאים וגוי וכל אותו הענין ומבטל
את הדין - מה כתוב? ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה. הרי ברכה.

כיון שרואים אותה המלאכים שזה לקח עצה לנפשו, מה עושים, הולכים אצל הרשעים
לעין בדינם ולעשות בהם משפט הדין הוא דכתיב ויקומו משם האנשים וישקופו על פני
סדום למקום הרשעים לעשות בהם משפט. הדין הוא דאמר רבי יהודה כן דרכו של צדיק
כיון שרואה שמעיניו בדינו אינו מתאחר לשוב ולהתפלל ולהקריב (על) חלבו ודמו לפני
צורו עד שמסתלקין בעלי הדין ממנו.

כיון שרואים אותה המלאכים שזה לקח עצה לנפשו - מה עושים? הולכים אצל
הרשעים לעין בדינם ולעשות בהם משפט. זהו שכתוב ויקומו משם האנשים וישקופו
על פני סדום, למקום הרשעים, לעשות בהם משפט. זה הוא שאמר רבי יהודה, כן
דרכו של צדיק: כיון שרואה שמעיניו בדינו, אינו מתאחר לשוב ולהתפלל ולהקריב
(על) חלבו ודמו לפני צורו, עד שמסתלקים בעלי הדין ממנו.

דכיון שאמר וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, מה כתיב בנשמה,
וימהר אברהם האהלה אל שרה. בחפזון ובמהירות בלא שום העכבה, מיד ממהרת
הנשמה אצל הגוף להחזירו למוטב ולבקש במה שיתכפר לו עד שמסתלקין ממנו בעלי
הדין.

שכיון שאמר וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו - מה כתוב בנשמה?
וימהר אברהם האהלה אל שרה. בחפזון ובמהירות בלא שום העכבה. מיד ממהרת
הנשמה אצל הגוף להחזירו למוטב ולבקש במה שיתכפר לו, עד שמסתלקים ממנו
בעלי הדין.

רבי אליעזר אומר מהו דאמר ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה ארח
בנשים. אלא כיון שהנשמה עומדת במעלתה והגוף נשאר בארץ מכמה שנים, באים

בַּיָּמִים, שְׁנַיִם וְיָמִים הִרְבֵּה. וְחָדֵל לְצִאֵת וְלָבֵא וְלַעֲבֹר אַרְח כְּשֶׁאֵר כָּל אָדָם, אֶתְבַּשֵּׁר לְהַחֲיוֹת
הַגּוֹף.

רַבִּי אֶלְעִזָּר אוֹמֵר, מֵהוּ שֶׁאָמַר וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זִקְנִים בָּאִים בַּיָּמִים חָדֵל לְהִיּוֹת לְשָׂרָה
אַרְח פְּנֵשִׁים? אֲלָא, כִּינּוּן שֶׁהַנְּשֻׁמָה עוֹמְדָת בְּמַעֲלָתָהּ, וְהַגּוֹף נִשְׁאָר בְּאַרְצָה מִכַּמָּה שְׁנַיִם,
בָּאִים בַּיָּמִים שְׁנַיִם וְיָמִים הִרְבֵּה וְחָדֵל לְצִאֵת וְלָבֵא וְלַעֲבֹר אַרְח כְּשֶׁאֵר כָּל אָדָם.
נִתְבַּשֵּׁר לְהַחֲיוֹת הַגּוֹף.

מֵהוּ אוֹמֵר אַחֲרֵי בְלוּתִי הֵיטָה לִּי עֲדָנָה, אַחֲרֵי בְלוּתִי בְּעַפְרֵי מֵהַיּוֹם כַּמָּה שְׁנַיִם הֵיטָה לִּי
עֲדָנָה וְחֲדוּשׁ, וְאֲדוּנִי זֶקֶן שֶׁהַיּוֹם כַּמָּה שְׁנַיִם שֶׁיִּצְאָת מִמֶּנִּי וְלֹא הִפְקִידֵנִי. וְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא
אָמַר הִפְלֵא מִי דָּבָר לְמוֹעֵד. מֵהוּ לְמוֹעֵד. אוֹתוֹ הִדְוֵעַ אֶצְלִי לְהַחֲיוֹת הַמַּתִּים. וְלִשְׂרָה בִּן
מְלָמֵד שֶׁיִּתְחַדֵּשׁ כְּבִן שֶׁלֶשׁ שְׁנַיִם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימוֹן כִּינּוּן שֶׁהַנְּשֻׁמָה נִיזוּנָת מִזִּינָה
שֶׁל מַעֲלָה, קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹמֵר לְאוֹתוֹ הַמְּלָאָךְ הַנִּקְרָא דוּמִיָּה, לֵךְ וּבִשֵּׁר לְגוֹף פְּלוּנִי
שֶׁאֲנִי עֲתִיד לְהַחֲיוֹתוֹ לְמוֹעֵד שֶׁאֲנִי אַחִיָּה אֶת הַצְּדִיקִים לְעֲתִיד לָבֵא. וְהוּא מְשִׁיב אַחֲרֵי
בְלוּתִי הֵיטָה לִּי עֲדָנָה. אַחֲרֵי בְלוּתִי בְּעַפְרֵי וְשִׁכְנָתִי בְּאֲדָמָה וְאֶכֶל בְּשָׂרֵי רַמָּה וְגוֹשׁ עֶפֶר תִּהְיֶה
לִּי חֲדוּשׁ.

מֵהוּ אוֹמֵר אַחֲרֵי בְלוּתִי הֵיטָה לִּי עֲדָנָה? אַחֲרֵי בְלוּתִי בְּעַפְרֵי מֵהַיּוֹם כַּמָּה שְׁנַיִם, הֵיטָה
לִּי עֲדָנָה וְחֲדוּשׁ. וְאֲדוּנִי זֶקֶן, שֶׁהַיּוֹם כַּמָּה שְׁנַיִם שֶׁיִּצְאָת מִמֶּנּוּ וְלֹא הִפְקִידֵנִי. וְהַקְּדוּשׁ
בְּרִיךְ הוּא אָמַר, הִפְלֵא מֵהוּ דָּבָר לְמוֹעֵד. מֵהוּ לְמוֹעֵד? אוֹתוֹ הִדְוֵעַ אֶצְלִי לְהַחֲיוֹת
הַמַּתִּים. וְלִשְׂרָה בִּן, מְלָמֵד שֶׁיִּתְחַדֵּשׁ כְּבִן שֶׁלֶשׁ שְׁנַיִם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימוֹן, כִּינּוּן
שֶׁהַנְּשֻׁמָה נִיזוּנָת מִזִּינָה שֶׁל מַעֲלָה, הַקְּדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא אוֹמֵר לְאוֹתוֹ הַמְּלָאָךְ הַנִּקְרָא
דוּמִיָּה: לֵךְ וּבִשֵּׁר לְגוֹף פְּלוּנִי שֶׁאֲנִי עֲתִיד לְהַחֲיוֹתוֹ לְמוֹעֵד שֶׁאֲנִי אַחִיָּה אֶת הַצְּדִיקִים
לְעֲתִיד לָבֵא. וְהוּא מְשִׁיב: אַחֲרֵי בְלוּתִי הֵיטָה לִּי עֲדָנָה? אַחֲרֵי בְלוּתִי בְּעַפְרֵי וְשִׁכְנָתִי
בְּאֲדָמָה, וְאֶכֶל בְּשָׂרֵי רַמָּה וְגוֹשׁ עֶפֶר, תִּהְיֶה לִּי חֲדוּשׁ?

קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹמֵר לְנִשְׁמָה, הֲדָא הוּא דְכָתִיב וַיֹּאמֶר יי אֵל אַבְרָהָם וְגוֹ' הִפְלֵא מִי
דָּבָר לְמוֹעֵד הִדְוֵעַ אֶצְלִי לְהַחֲיוֹת אֶת הַמַּתִּים, אָשׁוּב אֵלֶיךָ, אוֹתוֹ הַגּוֹף שֶׁהוּא (דף קב ע"ב)
קְדוּשׁ כְּבָרָא שׁוֹנָה מְחוּדָשׁ לְהַיּוֹתְכֶם מִלְּאָכִים קְדוּשִׁים וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עֲתִיד לְפָנֵי לְשִׁמּוֹחַ בְּהֶם
הֲדָא הוּא דְכָתִיב, (תהלים קד) יְהִי כְבוֹד יי לְעוֹלָם יִשְׁמַח יי בְּמַעֲשָׂיו, (ע"כ מדרש הנעלם)

הַקְּדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא אוֹמֵר לְנִשְׁמָה: זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וַיֹּאמֶר ה' אֵל אַבְרָהָם וְגוֹ' הִפְלֵא מֵהוּ
דָּבָר!! לְמוֹעֵד הִדְוֵעַ אֶצְלִי לְהַחֲיוֹת אֶת הַמַּתִּים אָשׁוּב אֵלֶיךָ אוֹתוֹ הַגּוֹף שֶׁהוּא קְדוּשׁ
מְחַדָּשׁ כְּבָרָא שׁוֹנָה לְהַיּוֹתְכֶם מִלְּאָכִים קְדוּשִׁים, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עֲתִיד לְפָנֵי לְשִׁמּוֹחַ בְּהֶם.
זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (תהלים קד) יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. (ע"כ מדרש הנעלם)

אֵיךְ שָׂרָה אֶשְׁתָּדָּה, דְּלֵא בְּעוּ לּוֹמַר קָמָה, כִּינּוּן דְּאָמַר הִנֵּה בְּאֵהָל מִיָּד וַיֹּאמֶר
שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בִּן לְשָׂרָה אֶשְׁתָּדָּה וְגוֹ'. תָּא חֲזִי, אוֹרְחַ
אַרְעָא, דְּעַד לֹא אֲזַמִּין אַבְרָהָם קַמִּיָּהוּ לְמִיכָל לֹא אָמְרוּ לִיה מִיָּדִי, בְּגִין
דְּלֵא יִתְחַזִּי דְּבַגִּין הֵיא בְּשׁוֹרָה קֵא אֲזַמִּין לְהוּ לְמִיכָל, בְּתַר דְּכָתִיב וַיֹּאכְלוּ
כְּדִין אָמְרוּ לִיה הֵיא בְּשׁוֹרָה.

אִיהַ שְׂרָה אֲשֶׁתְּךָ, שֶׁלֹּא רָצוּ לִזְמַר לְפָנֶיהָ. כִּי־כֵן שָׁמַר הִנֵּה בְּאֵהָל, מִיַּד - וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כִּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְגוֹ' בֵּן רָאָה דְרָךְ אַרְץ, שֶׁעַד שֶׁלֹּא הִזְמִין אֲבָרְהָם לְפָנֶיהֶם לֶאֱכֹל, לֹא אָמְרוּ לוֹ דְבַר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאֶה שְׂמֵשׁוֹם אוֹתָהּ בְּשׂוֹרָה הִזְמִין אוֹתָם לֶאֱכֹל. אַחַר שֶׁכָּתוּב וַיֹּאכְלוּ, אִזּוֹ אָמְרוּ לוֹ אוֹתָהּ בְּשׂוֹרָה.

וַיֹּאכְלוּ, סִלְקָא דְעֵתְךָ וְכִי מִלְּאֲכִי עֲלָאֵי אֲכָלִי, אֶלְא בְּגִין יִקְרָא דְאֲבָרְהָם אֲתַחְזִי הַכִּי. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וַיֹּאכְלוּ וְדַאי, בְּגִין דְּאֲנוּן (קד א) אֲשָׂא דְאֲכִיל אֲשָׂא וְלֹא אֲתַחְזִי, וְכָל מַה דְּיָהֵב לוֹן אֲבָרְהָם אֲכָלִי בְּגִין דְּמִסְטָרָא דְאֲבָרְהָם אֲכָלִי לְעִילָא (דאכלי מההוא סטרא דלעילא).

וַיֹּאכְלוּ, ? , וְכִי תַעֲלֶה עַל דְּעֵתְךָ שְׂמִלְּאֲכִים עֲלִיוֹנִים אוֹכְלִים? אֶלְא בְּשִׁבִיל כְּבוֹדוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם נִרְאָה כֵּן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיֹּאכְלוּ וְדַאי, מְשׁוֹם שֶׁהֵם אִשׁ אוֹכְלֵת אִשׁ וְלֹא נִרְאִים, וְכָל מַה שֶׁנֶּתַן לָהֶם אֲבָרְהָם אֲכָלוּ, מְשׁוֹם שֶׁמֶצַד אֲבָרְהָם אוֹכְלִים לְמַעְלָה [שאוכלים מאותו צד שלמעלה].

תָּא חֲזִי, כָּל מַה דְּאֲכִיל אֲבָרְהָם בְּטַהְרָה אִיהוּ קָא אֲכִיל וּבְגִין כֵּן אֲקָרִיב קַמִּי־הוּ וְאֲכָלִי, וְנִטִּיר אֲבָרְהָם בְּבֵיתָהּ דְּכִנְיָ וּמִסְאָבוּתָא, דְּאֶפְּלוּ בֵּר נֶשׁ דְּאִיהוּ מְסָאָב (לא יכיל לקרבא לביתיה כדין ידע אברהם דהא מסאב איהו ועביד) (נ"א לא הוה משמש בביתיה, עד דעביד) לִיהַ טְבִילָה, אוֹ עֵבִיד לִיהַ לְנִטְרָא שְׁבַעַה יוֹמִין כְּדִקְא חֲזִי לִיהַ בְּבֵיתָהּ, וְהַכִּי הוּא וְדַאי.

בֵּן רָאָה, כָּל מַה שֶׁאֲכָל אֲבָרְהָם, הוּא אֲכָל בְּטַהְרָה, וְלָכֵן הִקְרִיב לְפָנֶיהֶם וְאֲכָלוּ, וְאֲבָרְהָם שְׂמַר בְּבֵיתוֹ טַמְאָה וְטַהְרָה שְׂאֶפְלוּ בֵּן אָדָם שֶׁהוּא טַמְאָה [לא יכל להתקרב לביתו, אז ידע אברהם שזה טמא הוא, ועשה] [לא היה משמש בביתו, עד שעשה] לוֹ טְבִילָה, אוֹ עָשָׂה לוֹ לְשִׁמּוֹר שְׁבַעַה יָמִים כְּפִרְאֵי לוֹ בְּבֵיתוֹ, וְכֵן זֶה בְּוִדְאִי.

דף קב ע"ב

תָּא חֲזִי כְּתִיב, (דברים כג) אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרָה לִילָה וְגוֹ'. מֵאִי תִקְנִיתִיהּ, וְהִיא לְפָנוֹת עָרֵב יִרְחֵץ בְּמַיִם. אֲעָרַע בֵּיהַ טַמְאָה (דף קב ע"ב) אֲחִירָא כְּגוֹן זִיבָה אוֹ (נ"א סגירו או נדה) סְגִירַת נְדָה דְּהוּוּ תְרִי מְסָאָבוּ, לֹא סְגִירָא לִיהַ

בְּהֵיחִיָּה טְבִילָה (בגיו) בֵּין דְּאֶעְרַע בֵּיהּ קָרִי קִדְּם דְּקַבִּיל טַמְאָה אַחֲרָא (בגיו)
בֵּין דְּאֶעְרַא בֵּיהּ לְבַתְּר.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב (דברים כג) אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טְהוֹר מִקְרָה לְיָלָה וְגו'.
מָה תִּקְנָתוֹ? וְהִיָּה לְפָנוֹת עֶרֶב יְרַחֵץ בְּמִים. אַרְעָה בּו טַמְאָה אַחֲרֵת,
כְּמוֹ זִיבָה [טמאת צרעת או נדה] או טַמְאָת נְדָה שְׁהִיו שְׁתֵּי טַמְאוֹת, לֹא
מִסְפִּיק לוֹ בְּאוֹתָהּ טְבִילָה [משום] בֵּין שְׂאֲרַע לוֹ קָרִי קִדְּם שְׁקַבֵּל טַמְאָה
אַחֲרֵת [משום] בֵּין שְׂאֲרַע לוֹ אַחַר כֶּד.

וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה הָיוּ מְתַקְנֵי טְבִילָה לְכֻלְהוּ, אִיהוּ לְגַבְרֵי וְאִיהִי לְנָשִׁי. מֵאִי
טַעמָא אֶעְסַק אַבְרָהָם לְדַכְּאָה לְבְנֵי נְשָׂא, בְּגִין דְּאִיהוּ טְהוֹר וְאֶקְרִי טְהוֹר.
דְּכְתִיב, (איוב יד) מִי יִתֵּן טְהוֹר מִטְּמֵא לֹא אֶחָד. טְהוֹר דָּא אַבְרָהָם דְּנִפְק
מִתְּרַח.

וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה הָיוּ מְתַקְנֵים טְבִילָה לְכֻלְהוּ, הוּא לְגַבְרִים וְהִיא לְנָשִׁים.
מָה הַטַּעַם עֶסַק אַבְרָהָם לְטְהַר בְּנֵי אָדָם? מְשׁוּם שְׁהוּא טְהוֹר וְנִקְרָא
טְהוֹר, שְׁכְּתוּב (איוב יד) מִי יִתֵּן טְהוֹר מִטְּמֵא לֹא אֶחָד. טְהוֹר - זֶה
אַבְרָהָם שְׂיַצָּא מִתְּרַח.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר בְּגִין לְתַקְנָא הַהוּא דְּרַגְא דְּאַבְרָהָם, וּמֵאֵן אִיהוּ מִי"ם.
בְּגִין כֶּד אֶתְקִין לְדַכְּאָה בְּנֵי עֲלָמָא בְּמִיָּא. וּבְשַׁעְתָּא דְּאִזְמִין לְמַלְאָכִין,
שִׁירוּתָא דְּמַלּוּי מָה כְּתִיב יוֹקַח נָא מֵעַט מִים. בְּגִין לְאַתְתַּקְפָּא בְּהַהוּא
דְּרַגְא דְּמִין שְׂרָאוֹן בְּה. וּבְגִינֵי כֶּד הָוָה מְדַכֵּי לְכָל בְּנֵי נְשָׂא מַכְלָא. מְדַכֵּי לוֹן
מִסְטָרָא דְּעַבּוּדָה זָרָה, וּמְדַכֵּי לוֹן מִסְטָרָא דְּמִסְאָבָא, וְכַמְּה דְּאִיהוּ מְדַכֵּי
לְגוּבְרִין הַכִּי נְמִי שְׂרָה מְדַכָּאת לְנָשִׁין, וְאַשְׁתַּכַּחוּ כְּלָהוּ דְּאַתְיִין לְגַבְיִיהוּ
דְּכִיּוֹן מַכְלָא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כְּדִי לְתַקְּוֹן אֶת אוֹתָהּ הַדְּרָגָה שֶׁל אַבְרָהָם, וּמַהִי?
מִי"ם (טו). לְכֹן הַתְּקִין לְטְהַר בְּנֵי הָעוֹלָם בְּמִים. וּבְשַׁעָה שְׁהִזְמִין אֶת
הַמַּלְאָכִים, בְּרֵאשִׁית דְּבָרָיו מָה כְּתוּב? יִקַּח נָא מֵעַט מִים, כְּדִי
לְהַתְחַזֵּק בְּאוֹתָהּ דְּרַגְא שְׁהַמִּים שְׁרוּיִים בְּה, וּמְשׁוּם כֶּד הִיָּה מְטָהר
אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם מֵהַכֹּל. מְטָהר אוֹתָם מִצַּד שֶׁל עַבּוּדָה זָרָה, וּמְטָהר
אוֹתָם מִצַּד הַטְּמְאָה. וְכַמוֹ שְׁהוּא מְטָהר אֶת הָאֲנָשִׁים, כֶּד גַּם שְׂרָה
מְטָהרֵת אֶת הַנָּשִׁים, וְנִמְצָא שְׁכָל מִי שְׂבָא אֵלֵיהֶם טְהוֹרִים מֵהַכֹּל.

תָּא חֲזִי, אֵילָנָא נָטַע אַבְרָהָם בְּכָל אֶתֶר דְּדִיּוּרִיָּה תַמָּן, וְלֹא הָוּה סְלִיק בְּכָל אֶתֶר כְּדָקָא יָאוּת, בְּרַב בְּשַׁעֲתָא דְּדִיּוּרִיָּה בְּאַרְעָא דְכַנְעַן, וּבְהַהוּא אֵילָנָא הָוּה יָדַע מֵאֵן דְּאֶתְאַחִיד בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמֵאֵן דְּאֶתְאַחִיד בְּעִבּוּדָה זָרָה.

בֹּא רְאֵה שְׂאֲבָרְהֶם נָטַע אֵילָן בְּכָל מְקוּם שְׂדִיּוּרוֹ שָׁם, וְלֹא הָיָה עוֹלָה בְּכָל מְקוּם כְּרֵאוּי, פָּרַט לְשַׁעָה שְׂדִיּוּרוֹ הָיָה בְּאַרְץ כְּנַעַן, וּבְאוֹתוֹ אֵילָן הָיָה יוֹדַע מִי שְׁנֵאָחֲזוּ בְּקַבְיָהּ וּמִי שְׁנֵאָחֲזוּ בְּעִבּוּדָה זָרָה.

מֵאֵן דְּאֶתְאַחִיד בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֵילָנָא הָוּה פְּרִישׁ עֲנַפּוּי וְחַפֵּי עַל רִישֵׁיהּ וְעֵבִיד עָלֶיהּ צְלָא נָאָה, וּמֵאֵן דְּאֶתְאַחִיד בְּסִטְרָא דְּעִבּוּדָה זָרָה הָהוּא אֵילָנָא הָוּה אֶסְתַּלַּק וְעֲנַפּוּי הוּוּ סְלִיקִין לְעֵילָא. כְּדִין הָוּה יָדַע אַבְרָהָם וְאַזְהִיר לֵיהּ, וְלֹא אֶעֱדִי מִתַּמָּן עַד דְּאֶתְאַחִיד בְּמַהִימְנוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהָכִי מֵאֵן דְּאִיהוּ דְּכָנָא (ד"א ל"ג הכ"י) מְקַבֵּל לֵיהּ אֵילָנָא. מֵאֵן דְּאִיהוּ מְסַאֵב לָא מְקַבֵּל לֵיהּ. כְּדִין יָדַע אַבְרָהָם וּמִדְּכִי לֹון בְּמִיָּא.

מִי שְׁנֵאָחֲזוּ בְּקַבְיָהּ, הָיָה הָאֵילָן פּוֹרֵשׁ עֲנַפּוּי וּמְכַסֶּה עַל רֵאשׁוֹ וְעוֹשֶׂה עָלָיו צֶל נָאָה. וּמִי שְׁנֵאָחֲזוּ בְּצֶל שֶׁל עִבּוּדָה זָרָה, אוֹתוֹ הָאֵילָן הָיָה מִתְעַלֶּה, וְעֲנַפּוּי הָיוּ עוֹלִים לְמַעְלָה. אִזּוּ הָיָה יוֹדַע אַבְרָהָם וּמִזְהִיר אוֹתוֹ, וְלֹא זֶז מִשָּׁם עַד שְׁנֵאָחֲזוּ בְּאִמוּנַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְכַךְ מִי שְׁהוּא טְהוֹר (ד"א כ"ד) מְקַבֵּל אוֹתוֹ הָאֵילָן, וּמִי שְׁהוּא טָמֵא אֵינּוּ מְקַבֵּל אוֹתוֹ. אִזּוּ יָדַע אַבְרָהָם וְהָיָה מְטַהֵר אוֹתָם בְּמִים.

וּמַעֲיִנָּא דְּמִיָּא הָוּה תַּחֲתֵהּ הָהוּא אֵילָנָא, וּמֵאֵן דְּצָרִיךְ טְבִילָה מִיַּד מִיָּן סְלִיקִין לְגַבְיָהּ, וְאֵילָנָא אֶסְתַּלַּקִין עֲנַפּוּי, כְּדִין יָדַע אַבְרָהָם דְּאִיהוּ מְסַאֲבָא וּבְעֵי טְבִילָה מִיַּד, וְאִם לָאוּ מִיָּא נְגִיבִין כְּדִין יָדַע דְּבַעֵי לְאֶסְתַּאֲבָא וְלֹאֶסְתַּמְרָא שְׁבַעָה יוֹמִין.

וּמַעֲיִין מִים הָיָה תַּחַת אוֹתוֹ אֵילָן, וּמִי שְׁצָרִיךְ טְבִילָה מִיַּד הַמִּים עוֹלִים אֵלָיו, וְעוֹלִים עֲנַפֵּי הָאֵילָן, אִזּוּ יָדַע אַבְרָהָם שְׁהוּא טָמֵא וְצָרִיךְ מִיַּד טְבִילָה. וְאִם לֹא, יְבָשׁוּ הַמִּים, וְאִזּוּ יָדַע שְׁרוּצָה לְהַטְמֵא וּלְהַשְׁמֵר שְׁבַעָה יָמִים.

תָּא חֲזִי, דְּאֶפִּילוּ בְּשַׁעֲתָא דְּאִזְמִין לֹון לְמַלְאָכִין אָמַר לֹון וְהַשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ בְּגִין לְמַחְמֵי וּלְמַבְדֵּק בְּהוּ, וּבְהַהוּא אֵילָנָא הָוּה בְּדִיק לְכָל בְּנֵי עֲלָמָא. וְרָזָא (לְקַבֵּל) בְּגִין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָא (עבד) אָמַר דְּאִיהוּ אֵילָנָא דְּחִי לְכָלָא, וּבְגִין כְּךָ וְהַשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ וְלֹא תַּחַת עִבּוּדָה זָרָה.

ובא וראה, שְׁאַפְלוּ בְּשַׁעַה שֶׁהִזְמִין אֶת הַמְּלֹאכִים אָמַר לָהֶם וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ כְּדֵי לְרֹאוֹת וּלְבַדֵּק אוֹתָם, וּבְאוֹתוֹ אֵילָן הָיָה בּוֹדֵק אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְהַסּוֹד [כנגד] מְשׁוּם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא [עשה] אָמַר שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים לְכָל, וְלָכֵן וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ, וְלֹא תַּחַת עֲבוֹדָה זָרָה.

וְתָא חֲזִי, כִּד חֵב אָדָם, בְּעֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע חֵב, דְּכְתִיב וּמַעַץ הַדְּעַת וְגוֹי וְאִיהוּ בֵּיה חֵב וְגַרְם מוֹתָא לְעֵלְמָא. מַה כְּתִיב וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים וְגוֹי'. (וגרם מותא לכל בני עלמא) וְכֹד אֶתָּא אַבְרָהָם בְּאֵילָנָא אַחְרָא אֶתְקִין עֵלְמָא דְּהוּא אֵילָנָא דְּחַיִּי וְאוֹדַע מְהִימְנוּתָא לְכָל בְּנֵי עֵלְמָא:

ובא וראה, כְּשֶׁחֲטָא אָדָם, הוּא חֲטָא בְּעֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע, שֶׁכְּתוּב וּמַעַץ הַדְּעַת וְגוֹי, וְהוּא חֲטָא בּוֹ וְגַרְם מוֹת לְעוֹלָם. מַה כְּתוּב? וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים וְגוֹי' [וגרם מות לכל בני העולם]; וְכִשְׁבָּא אַבְרָהָם, הִתְקִין אֶת הָעוֹלָם עִם אֵילָן אַחֵר, שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים, וְהוֹדִיעַ אֶת הָאֱמוּנָה לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חֲתָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק שׁוּב אֲשׁוּב, שׁוּב יִשׁוּב מִבְּעֵי לֵיה, דְּהָא מִכְּתָחָא דָּא לְמִפְקַד עֲקָרוֹת בִּידָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ וְלֹא בִּידָא דְּשְׁלִיחָא אַחְרָא. כְּמָה דְּתַנִּינָן תַּלְתַּת מִכְּתָחוֹן אֲנוּן דְּלֹא אֶתְמַסְרוּ בִּידָא דְּשְׁלִיחָא. דְּחֲתָה וְתַחֲתֵת הַמֵּתִים וּגְשָׁמִים. וְהוֹאִיל דְּלֹא אֶתְמַסְרוּ בִּידָא דְּשְׁלִיחָא אֲמַאי כְּתִיב שׁוּב אֲשׁוּב. אֶלָּא וְדַאי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּהִנּוּה קָאִים עֲלֵיהּ אָמַר (ליה) מְלָה, בְּגִין כְּדָּ כְּתִיב וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ.

וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חֲתָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שׁוּב אֲשׁוּב - שׁוּב יִשׁוּב הָיָה צְרִיךְ לְכַתֵּב, שֶׁהָרִי הַמִּפְתָּח הָיָה לְפָקֵד הָעֲקָרוֹת הוּא בִּידָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא בִּידָא שְׁלִיחָא אַחֵר, כְּמוֹ שֶׁשְּׁנִינּוּ, שֶׁלֹּשׁ מִכְּתָחוֹת הֵם שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ בִּידָא שְׁלִיחָא: שֶׁל חֲתָה, וְתַחֲתֵת הַמֵּתִים, וּגְשָׁמִים. וְהוֹאִיל וְלֹא נִמְסְרוּ בִּידָא שְׁלִיחָא, לְמָה כְּתוּב שׁוּב אֲשׁוּב? אֶלָּא וְדַאי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהָיָה עוֹמֵד עֲלֵיהֶם אָמַר [לו] הַדְּבָר, לְכֹן כְּתוּב וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ.

וְתָא חֲזִי, בְּכֹל אֲתֵר דְּכִתְיב וַיֹּאמֶר סֵתִם אוּ וַיִּקְרָא סֵתִם הוּא מְלֹאכְא דְּבְרִית וְלֹא אַחֲרָא. וַיֹּאמֶר דְּכִתְיב, (שמות טו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמַע תִּשְׁמַע וְגו' וַיֹּאמֶר וְלֹא קֹאמֶר מֵאן הוּא. וַיִּקְרָא דְּכִתְיב, (ויקרא א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְלֹא קֹאמֶר מֵאן הָוָה. אֲמַר דְּכִתְיב, (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר וְגו' וְלֹא אָמַר מֵאן הָוָה. (אוף הכי דכתיב ויאמר שוב אשוב ויאמר סתם ולא קאמר מאן (דף קג ע"א) הוה) אֶלְא בְּכֹל הֵנִי מְלֹאכְא דְּבְרִית הָוָה וְכֹלְא בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אֲתֵמַר. וּבְגִין כְּדָה כְּתִיב וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ וְגו'. וְהֵנָּה בֵּן וְגו' :

ובא וראה, בכל מקום שכתוב ויאמר סתם או ויקרא סתם, הוא מלאך הברית ולא אחר. ויאמר - שכתוב (שמות טו) ויאמר אם שמע תשמע וגו'. ויאמר, ולא אמר מיהו. ויקרא - שכתוב (ויקרא א) ויקרא אל משה, ולא אמר מי היה. אמר - שכתוב (שמות כד) ואל משה אמר וגו', ולא אמר מי היה. (אף כד שכתוב שוב אשוב, ויאמר סתם, ולא אמר מי היה), אלא בכל אלה מלאך של הברית היה, והכל נאמר בקב"ה. ולכן כתוב ויאמר שוב אשוב אליך וגו', והנה בן וגו'.

וְהֵנָּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתֶּךָ. מֵאִי טַעְמָא לֹא כְּתִיב וְהֵנָּה בֵּן לְךָ, אֶלְא בְּגִין דְּלֹא יִחְשַׁב דְּהָא מִן הָגֵר אִיהוּ כְּדְבַקְדְּמִיתָא. רַבִּי שְׁמַעוֹן פִּתַּח וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יִכְבֹּד אָב וְעֶבֶד אֲדוֹנָיו. בֵּן יִכְבֹּד אָב דָּא יִצְחָק לְאַבְרָהָם. אֵימַתִּי כְּבִיד לִיה, בְּשַׁעֲתָא דְּעַקְדָּא לִיה עַל גַּבֵּי מִדְּבַחָא וּבַעָא לְמִקְרַב לִיה קֶרְבָּנָא, וְיִצְחָק בֵּר תִּלְתִּין וְשִׁבְעַ שְׁנִין הָוָה, וְאַבְרָהָם הָוָה סָבָא, דְּאִילוּ הָוָה בְּעֵיט (ס"א ביה) בְּרַגְלָא חַד לֹא יָכִיל לְמִיקַם קַמִּיה, (כל שכן למעבד ליה), וְאִיהוּ אוֹקִיר לִיה לְאַבּוּי וְעַקְדָּא לִיה כְּחַד אֵימָרָא בְּגִין לְמַעְבַּד רְעוּתִיה דְּאַבּוּי. (קמו ב) וְעַבְד אֲדוֹנָיו דָּא אֱלִיעֶזֶר לְאַבְרָהָם. כֹּד שְׂדֵר לִיה לְחֶרֶן, וְעַבְד כָּל רְעוּתִיה דְּאַבְרָהָם, וְאוֹקִיר לִיה כְּמָה דְּכִתְיב, (בראשית כד) וַיִּי בְרַךְ אֶת אֲדוֹנָי וְגו'. וְכִתְיב (בראשית כד) וַיֹּאמֶר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי, בְּגִין לְאוֹקִיר לִיה לְאַבְרָהָם. דְּהָא בֵּר נֶשׁ דְּהָוָה מֵיִתִּי כֶּסֶף וְזָהָב וְאַבְנֵי יָקָר וּגְמֻלִין וְאִיהוּ כְּדָקָא יְאוּת שְׁפִיר בְּחִיזוּ לֹא אָמַר דְּאִיהוּ רְחִימָא דְּאַבְרָהָם אוּ קְרִיבָא דִּילִיה. אֶלְא אָמַר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי, בְּגִין לְסַלְקָא בְּשַׁבְחָא דְּאַבְרָהָם וּלְאוֹקִיר לִיה בְּעֵינֵיהוּ.

וְהֵנָּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתֶּךָ. מָה הַטַּעַם לֹא כְּתוּב וְהֵנָּה בֵּן לְךָ? אֶלְא כְּדִי שְׁלֹא יִחְשַׁב שֶׁהוּא מִהָגֵר כְּמוֹ בְּרַאשׁוֹנָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן פִּתַּח וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יִכְבֹּד אָב וְעֶבֶד אֲדוֹנָיו. בֵּן יִכְבֹּד אָב - זֶה יִצְחָק אֶת אַבְרָהָם. מָתִי כְּבִיד אוֹתוֹ? בְּשַׁעֲתָא שְׁעַקְדָּא אוֹתוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְרָצָה לְהַקְרִיבוֹ לְקֶרְבָּן. וְיִצְחָק בֵּן שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעַ שְׁנִים הָיָה, וְאַבְרָהָם הָיָה זָקֵן, שְׁאֵלוּ הָיָה בּוֹעֵט [בו] בְּרַגְלָא אַחַת לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד לְפָנָיו, וְהוּא כְּבִיד אוֹתוֹ אֶת אָבִיו, וְעַקְדָּא אוֹתוֹ כְּמוֹ תִישׁ כְּדִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיו. וְעַבְד אֲדוֹנָיו - זֶה אֱלִיעֶזֶר לְאַבְרָהָם, כְּשֶׁשָּׁלַח אוֹתוֹ לְחֶרֶן וְעָשָׂה כָּל רְצוֹנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וְכְבָדוֹ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (בראשית כד) וְה' בְּרַךְ אֶת אֲדוֹנָי וְגו', וְכָתוּב (שם) וַיֹּאמֶר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי, כְּדִי לְכַבֵּד אֶת אַבְרָהָם. שְׁהָרִי בֵּן אָדָם שֶׁהָיָה מֵבִיא

כֶּסֶף וְזָהָב וְאַבְנֵים יְקָרוֹת וּגְמֻלִים, וְהוּא כְּרָאוּי, נֶאֱחָז לְמִרְאָה, לֹא אָמַר
שֶׁהוּא אוֹהֵב אֲבִרְהֶם אוֹ קְרוֹב שְׁלוֹ, אֶלֶּא אָמַר עֶבֶד אֲבִרְהֶם אֲנֹכִי, כְּדִי
לְהַעֲלוֹת אֶת שְׂבַח אֲבִרְהֶם וּלְכַבְּדוֹ בְּעֵינֵיהֶם.

וְעַל דָּא בְּוִן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדוֹנָיו. וְאַתּוֹן יִשְׂרָאֵל בְּנִי. קִלְנָא בְּעֵינֵיכֹו לּוֹמַר
דְּאֵנָא אֲבוּכֹוֹן אוֹ דְּאֵתּוֹן עֶבְדִּין לִי. וְאִם אָב אֲנִי אֵיִה כְּבוֹדִי וְגוֹ'. בְּגִין כְּדָ
וְהֵנָּה בְּוִן, דָּא הוּא בְּוִן וְדַאי, וְלֹא יִשְׁמַעְאֵל. דָּא הוּא בְּוִן דְּאוֹקִיר לְאַבוּי כְּדָקָא
חֲזִי.

וְעַל בְּוִן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדוֹנָיו. וְאַתּוֹם יִשְׂרָאֵל בְּנִי, קִלוֹן בְּעֵינֵיכֶם לּוֹמַר
שְׂאֲנִי אֲבִיכֶם אוֹ שְׂאֲתֶם עֶבְדִּים שְׁלִי? וְאִם אָב אֲנִי אֵיִה כְּבוֹדִי וְגוֹ'.
מְשׁוּם כְּדָ וְהֵנָּה בְּוִן. זְהוּ בְּוִן וְדַאי, וְלֹא יִשְׁמַעְאֵל. זְהוּ בְּוִן שְׁכַבְּד אֶת אָבוּי
כְּרָאוּי.

וְהֵנָּה בְּוִן לְשָׂרָה אֲשֶׁתֶּךָ. בְּוִן לְשָׂרָה, דְּבִגִּינִיָּה מִיַּתַּת, דְּבִגִּינִיָּה כְּפִאִיבַת נִפְשָׁה
עַד דְּנִפְקַת מִיַּנְהָ. וְהֵנָּה בְּוִן לְשָׂרָה. לְאַסְתִּלְקָא בְּגִינִיָּה בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא יִתֵּיב בְּדִינָא עַל עֲלֻמָּא. דְּכַדִּין וְיִי פְקַד אֶת שָׂרָה וְגוֹ' דְּהָא מְדַכְרִי
לְשָׂרָה בְּגִינִיָּה דְּיִצְחָק וְעַל דָּא אֵיִהוּ בְּוִן לְשָׂרָה (אֲנַהּוּ מִלֵּאכִי אֲמַרוּ). וְהֵנָּה בְּוִן
לְשָׂרָה. (דִּין) דְּהָא נוֹקְבָא נְטִלָא (לִיָּה) לְבָרָא מִן דְּכוּרָא:

וְהֵנָּה בְּוִן לְשָׂרָה אֲשֶׁתֶּךָ. בְּוִן לְשָׂרָה - שְׁבַגְלֵלוּ מִתְּהָ, שְׁבַגְלֵלוּ כְּפִאִיבָה נִפְשָׁה
עַד שְׂיִצְאָה מִמֶּנָּה. וְהֵנָּה בְּוִן לְשָׂרָה - לְהַתְּעֵלוֹת בְּגִלְלוּ בְּשַׁעֲהָ שְׁהַקְדוּשָׁא
בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל הָעוֹלָם. שְׂאֲזוּ וְהִי פְקַד אֶת שָׂרָה וְגוֹ', שְׁהֲרִי
מְזַכְרִים אֶת שָׂרָה מְשׁוּם יִצְחָק, וְעַל זֶה הוּא בְּוִן לְשָׂרָה (זֶה אֲמַרוּ הַמִּלֵּאכִים).
וְהֵנָּה בְּוִן לְשָׂרָה. (זֶה) שְׁהֲרִי הִנְקֵבָה לּוֹקַחַת [אֵת] הַבֶּן מִהַזְכָּר.

וְשָׂרָה שׁוֹמַעַת פְּתַח הָאֵהֶל וְהוּא אַחֲרֵיו. מֵאִי וְהוּא אַחֲרֵיו, וְהִיא אַחֲרֵיו
מִבְּעֵי לִיָּה. אֶלֶּא רְזָא אֵיִהוּ, וְשָׂרָה שׁוֹמַעַת מֵה דְּהִנְהָ אָמַר (פְּתַח הָאֵהֶל דָּא קוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא. וְהוּא אַחֲרֵיו מֵאֵן דְּהוּהָ אֲמַר) פְּתַח הָאֵהֶל דָּא דְּרַגָּא תִּתְּנָא. פְּתַחָא
דְּמַהִימְנוּתָא. וְהוּא אַחֲרֵיו (דָּא) דְּאוּדִי לִיָּה דְּרַגָּא עֲלָאָה (נִיָּא פְּתַח הָאֵהֶל וְהוּא
אַחֲרֵיו דָּא קוּדְשָׁא בְּהַךְ הוּא. פְּתַח הָאֵהֶל דָּא דְּרַגָּא תִּתְּנָא, וְהוּא אַחֲרֵיו דָּא דְּרַגָּא עֲלָאָה). מִן יוֹמָא
דְּהוֹת שָׂרָה בְּעֲלֻמָּא לֹא שְׁמַעַת מִלָּה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרַ הָהוּא שַׁעֲתָא.

וְשָׂרָה שְׁמַעַת פְּתַח הָאֵהֶל וְהוּא אַחֲרֵיו. מַה זֶה וְהוּא אַחֲרֵיו? וְהִיא
אַחֲרֵיו צְרִיךְ לוֹ! אֶלֶּא סוּד הוּא, וְשָׂרָה שְׁמַעַת מֵה שְׁהִיָּה אוֹמַר [פְּתַח
הָאֵהֶל, זֶה הַקְדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא אַחֲרֵיו מִי שְׁהִיָּה אוֹמַר] פְּתַח הָאֵהֶל, זֶה הַדְרָגָה

התחַתּוֹנָה, פֶּתַח הָאֲמוּנָה. וְהוּא אַחֲרָיו - [זוה] שְׁהוֹדָה לוֹ הַדְרָגָה
הָעֲלִיוֹנָה [נ"א: פתח האהל והוא אחריו זה הקדוש ברוך הוא, פתח האהל זו הדרגה התחתונה,
והוא אחריו זו הדרגה העליונה]. מִיּוֹם שֶׁהִיְתָה שָׂרָה בְּעוֹלָם לֹא שָׁמְעָה דְבַר
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא פָּרַט לְאוֹתָהּ שְׁעָה.

דְּבַר אַחַר דְּהוֹת יִתְבָּא שָׂרָה פֶּתַח הָאֵהָל בְּגִין לְמִשְׁמַע מְלִין. וְהִיא שָׁמְעַת
הַאי מְלָה דְּאַתְּבִשָׁר בֵּיה אַבְרָהָם. (ד"א) וְהוּא אַחֲרָיו. אַבְרָהָם דְּהוּה יְתִיב
אַחוּרָיו דְּשְׁכִינְתָּא: וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בְּאִים בְּיָמִים. מְאִי בְּאִים
בְּיָמִים. שְׁעוּרִין דְּיוּמִין דְּאַתְחַזִּי כְּדִין לְהוּ, חַד מְאָה וְחַד תְּשָׁעִים, עָאֵלוּ
בְּיוּמִין שְׁעוּרָא דְּיוּמִין כְּדָקָא יְאוּת. בְּאִים בְּיָמִים. כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר כִּי בָּא
הַיּוֹם דְּאַעֲרַב יוּמָא לְמִיעַל. חַדְל לְהִיּוֹת לְשָׂרָה אֲרַח כְּנִשִּׁים. וְהִיא שְׁעַתָּא
חֲמַת גְּרָמָה בְּעַדוּנָא אַחֲרָא. וּבְגִין כֶּף אָמְרָה וְאַדוּנִי זְקוּ דְּהָא אִיהוּ לֹא
כְּדָאֵי לְאוּלְדָּא בְּגִין דְּאִיהוּ סְבָא.

דְּבַר אַחַר - שֶׁהִיְתָה יוֹשֶׁבֶת שָׂרָה פֶּתַח הָאֵהָל כְּדִי לְשַׁמַּע הַדְּבָרִים, וְהִיא
שָׁמְעָה הַדְּבַר הַזֶּה שֶׁהִתְבַּשֵּׁר בּוֹ אַבְרָהָם. [דבר אחר] וְהוּא אַחֲרָיו -
אַבְרָהָם שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב מֵאַחוּרֵי הַשְּׁכִינָה. וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בְּאִים
בְּיָמִים. מַה זֶה בְּאִים בְּיָמִים? הַשְּׁעוּרִים שֶׁל הַיָּמִים שָׂאז נִרְאוּ לָהֶם,
הָאֶחָד מְאָה וְהָאֶחָד תְּשָׁעִים, נִכְנָסוּ בְּיָמִים הַשְּׁעוּר שֶׁל הַיָּמִים כְּרְאוּי.
בְּאִים בְּיָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בָּא הַיּוֹם, שֶׁהָעֲרִיב הַיּוֹם לְהַפְּנִס. חַדְל
לְהִיּוֹת לְשָׂרָה אֲרַח כְּנִשִּׁים. וְאוֹתָהּ שְׁעָה רְאֵתָה עֲצָמָה בְּעַדוּן אַחַר, וְלָכוּ
אָמְרָה וְאַדְנִי זְקוּ, שֶׁהָרִי הוּא לֹא כְּדָאֵי לְהוּלִיד כִּי הוּא זְקוּ.

רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח (משלי לא) נוֹדַע בְּשַׁעְרֵים בְּעֵלָה בְּשַׁבְּתוֹ עִם זְקֵנֵי אֶרֶץ. תָּא
חַזִּי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶסְתַּלַּק בִּיקְרִיָּה דְּאִיהוּ גְּנִיז וְסִתִּים בְּעִלּוּיָא סְגִיָּא.
לָאו אִיתֵי בְּעֵלְמָא וְלֹא הוּה מִן יוּמָא דְּאַתְבְּרִי עֵלְמָא דִּזְכִּיל לְקִיָּמָא עַל
חֲכַמְתָּא דִּילִיָּה וְלֹא יָכִיל לְקִיָּמָא בֵּיה.

רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח, (משלי לא) נוֹדַע בְּשַׁעְרֵים בְּעֵלָה בְּשַׁבְּתוֹ עִם זְקֵנֵי אֶרֶץ.
בֹּא רְאֵה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְעַלָּה בְּכַבּוּדוֹ שֶׁהוּא גְּנוּז וְנִסְתָּר בְּעֵלּוּי
רַב. לֹא הָיָה בְּעוֹלָם וְלֹא הָיָה מֵהַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל לְעַמּוֹד עַל
חֲכַמְתּוֹ וְלֹא יָכוֹל לְעַמּוֹד בּוֹ.

בגין דאיהו גניז וסתים ואסתלק לעילא לעילא, וכלהו עלאי ותתאי לא יכלין לאתדבקה, עד דכלהו אמרין (יחזקאל ג) ברוך כבוד יי ממקומו. תתאי אמרי דאיהו לעילא דכתיב, (תהלים קיג) על השמים כבודו. עלאי אמרי דאיהו לתתא דכתיב, (תהלים נז) על כל הארץ כבודו. עד דכלהו עלאי ותתאי אמרי ברוך כבוד יי ממקומו. בגין דלא אתיידע ולא הוה מאן דיכיל לקיימא ביה, ואת אמרת נודע בשערים בעלה. (דף קג ע"ב)

משום כי הוא גנוז ונסתר והתעלה למעלה למעלה, וכל העליונים והתחתונים לא יכולים להתדבק עד שכלם אומרים (יחזקאל ג) ברוך כבוד ה' ממקומו. התחתונים אומרים שהוא למעלה, שפתוב (תהלים קיג) על השמים כבודו. העליונים אומרים שהוא למטה, שפתוב (שם נז) על כל הארץ כבודו. עד שכלם, עליונים ותחתונים, אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו, כי לא נודע ולא היה מי שיכול לעמד עמו, ואתה אומר נודע בשערים בעלה?

אלא ודאי נודע בשערים בעלה דא קודשא בריך הוא דאיהו אתיידע ואתדבק לפום מה דמשער בלביה כל חד כמה דיכיל לאתדבקה ברוחא דחכמתא. ולפום מה דמשער בלביה הכי אתיידע בלביה. ובגיני כך נודע בשערים באנון שערים. אבל דאתיידע כדקא יאות לא הוה מאן דיכיל לאתדבקה ולמנדע ליה.

אלא ודאי נודע בשערים בעלה - זה הקדוש ברוך הוא, שהוא נודע ונדבק לפי מה שמשער בלבו כל אחד כמה שיכול להתדבק ברוח של החכמה. ולפי מה שמשער בלבו, כך נודע בלבו, ולכן נודע בשערים - באותם השערים. אבל שנודע כראוי אין מי שיכול להתדבק ולדעת אותו.

רבי שמעון אמר נודע בשערים בעלה. מאן שערים. כמה דאת אמר (תהלים כד) שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם. ובגין אלו שערים דאנון דרגין עלאין בגינייהו אתיידע קודשא בריך הוא. ואי לא לא יכלין לאתדבקה ביה.

רבי שמעון אמר, נודע בשערים בעלה, איזה שערים? כמו שנאמר (תהלים כד) שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם. ומשום השערים הללו, שהם דרגות עליונות, בגללם נודע הקדוש ברוך הוא, ואם לא - לא יכולים להתדבק בו.

תא חזי, דהא נשמתא דבר נש לאו איהו (מיא לא אית) מאן דיכיל למנדע לה, אלא בגין אליו שייפין דגופא ואנון דרגין דעבדין אומנותא דנשמתא בגין כך אתידע ולא אתידע. כך קודשא בריך הוא אתידע ולא אתידע בגין דאיהו נשמתא לנשמתא רוחא לרוחא גניז וטמיר מפלא, אבל באנון שערס דאנון פתחין לנשמתא אתידע קודשא בריך הוא.

בא ראה, הרי נשמת האדם אין הוא [אין] מי שיכול לדעת אותה, אלא על ידי אברי הגוף, והם הדרגות שעושות אמנות הנשמה. משום כך נודע ולא נודע. כך הקדוש ברוך הוא נודע ולא נודע, משום שהוא נשמה לנשמה, רוח לרוח, גנוז וטמיר מן הכל. אבל באותם השערים, שהם פתחים לנשמה, נודע הקדוש ברוך הוא.

תא חזי, אית פתחא לפתחא ודרגא לדרגא, ומנייהו ידיע יקרא דקודשא בריך הוא. פתח האהל, דא הוא פתחא דצדק. כמא דאת אמר (תהלים קיח) פתחיו ליי שעריו צדק וגוי דא פתחא קדמא לאעלא ביה, ובהאי פתחא אתחזיון כל שאר פתחין עלאין. מאן דזכי להאי (פתחא) זכי למנדע ביה ובכלהו שאר פתחין בגין דכלהו שראו עליה.

בא ראה, יש פתח לפתח ודרגה לדרגה, ומהם ידוע כבודו של הקדוש ברוך הוא. פתח האהל - זהו פתח של צדק, כמו שנאמר (שם קיח) פתחיו ליי שעריו צדק וגוי. זהו פתח ראשון להכנס בו, ובפתח הזה נראים כל שאר הפתחים העליונים. מי שזוכה לזה [לפתח], זוכה לדעת אותו ובכל שאר הפתחים, משום שכלם שורים עליו.

והשתא דפתחא דא לא אתידע. בגין דישראל בגלותא וכלהו פתחין אסתלקו מניה ולא יכלין למנדע ולא תדבקא. אבל בזמן שישראל יצאו מן גלותא זמינין כלהו דרגין עלאין למשרי עליה כדקא יאות.

ועכשו שפתח זה לא נודע, משום שישראל בגלות וכל הפתחים הסתלקו ממנו ולא יכולים לדעת ולדבק. אבל בזמן שישראל יצאו מן הגלות, עתידות כל הדרגות העליונות לשרות עליו כראוי.

וכדין ינדעון בני עלמא חכמתא עלאה יקרא מה דלא הוו ידעין מקדמת דנא. דכתיב, (ישעיה יא) ונחה עליו רוח יי רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת יי. כלהו זמינין לאשראה על האי פתחא תתאה דאיהו

פְּתַח הָאֵהֶל. וְכִלְהוּ זְמִינִין לְאַשְׁרָאָה עַל מַלְכָּא מְשִׁיחָא בְּגִין לְמִידּוֹ עֲלָמָא דְכְּתִיב וְשֹׁפֵט בְּצַדִּיק דְּלִים וְגו'.

וְאִזּוּ יִדְעוּ בְּנֵי הָעוֹלָם חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה נִכְבְּדָה מַה שְּׁלֹא הָיוּ יוֹדְעִים מִקֶּדָם לְזֶה, שְׁפָתוֹב (ישעיה יא) וְנָחָה עֲלֵיו רוּחַ ה' רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דְּעֵת וַיֵּרָאֵת ה'. כֻּלָּם עֲתִידִים לְשָׂרוֹת עַל הַפְּתַח הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא פְּתַח הָאֵהֶל, וְכֻלָּם עֲתִידִים לְשָׂרוֹת עַל מַלְכֵי הַמְּשִׁיחִים כְּדִי לְדוֹן הָעוֹלָם, שְׁפָתוֹב וְשֹׁפֵט בְּצַדִּיק דְּלִים וְגו'.

בְּגִינֵי כֵּךְ כִּד אֲתַבְּשֵׁר אַבְרָהָם, הָאִי דְרָגָא הָוָה אָמַר כְּמָה דְאֲתַמְר דְּכְתִיב וַיֹּאמֶר שׁוֹב אֲשׁוֹב אֵלַיִךְ כְּעֵת חַיָּה. וַיֹּאמֶר, לֹא כְּתִיב מֵאֵן הָוָה. וְדָא הוּא פְּתַח הָאֵהֶל. וְעַל דָּא וְשָׂרָה שׁוֹמַעַת הָאִי דְרָגָא דְהָוָה מְלִיל עַמִּיָּה מֵאֵן דְּלֹא הָוָה שְׁמַעַת מִקֶּדְמַת דְּנָא. דְּכְתִיב וְשָׂרָה שׁוֹמַעַת פְּתַח הָאֵהֶל דְּהָוָה מִבְּשֵׁר וַאֲמַר שׁוֹב אֲשׁוֹב אֵלַיִךְ כְּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ.

מְשׁוּם כֵּךְ, כְּשֶׁהַתְּבַשֵּׁר אַבְרָהָם, הַדְּרָגָה הַזֹּאת הִיְתָה אוֹמְרַת כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר שְׁפָתוֹב שׁוֹב אֲשׁוֹב אֵלַיִךְ כְּעֵת חַיָּה. וַיֹּאמֶר - לֹא כְּתוּב מִי הִיָּה, וְזֶהוּ פְּתַח הָאֵהֶל. וְעַל זֶה וְשָׂרָה שְׁמַעַת דְּרָגָה זֹאת שֶׁהִיְתָה מְדַבְּרַת עִמּוֹ מַה שְּׁלֹא הִיְתָה שׁוֹמַעַת מִקֶּדָם לְזֶה, שְׁפָתוֹב וְשָׂרָה שְׁמַעַת פְּתַח הָאֵהֶל, שֶׁהִיְתָה מִבְּשֵׁרַת וְאוֹמְרַת שׁוֹב אֲשׁוֹב אֵלַיִךְ כְּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ.

תָּא חֲזִי, כְּמָה הוּא חֲבִיבוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְגַבִּיָּה דְאַבְרָהָם, דְהָא לֹא נִפְקַ מְנִיָּה יִצְחָק עַד דְאֲתַגְזֹר, לְבַתֵּר דְאֲתַגְזֹר אֲתַבְּשֵׁר בֵּיהּ בְּיִצְחָק, בְּגִין דְאִיהוּ כְּדִין זְרַעָא קְדִישָׁא, וְעַד לֹא אֲתַגְזֹר לָאו אִיהוּ זְרַעָא קְדִישָׁא. וְכִדִּין אִיהוּ כְּמָה דְכְּתִיב, (בראשית א) אֲשֶׁר זְרַעוּ בּוֹ לְמִינֵהוּ.

בֵּא רְאֵה כְּמָה חֲבִיבוּת הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, שֶׁהָרִי לֹא יִצָּא מִמֶּנּוּ יִצְחָק עַד שְׁנִמּוֹל. אַחַר שְׁנִמּוֹל הַתְּבַשֵּׁר עַל יִצְחָק, מְשׁוּם שֶׁאֵז הוּא זְרַע קְדוּשָׁה, וְטָרַם שְׁנִמּוֹל אִינוּ זְרַע קְדוּשָׁה, וְאִזּוּ הוּא כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (בראשית א) אֲשֶׁר זְרַעוּ בּוֹ לְמִינֵהוּ.

וְתָא חֲזִי, עַד לֹא אֲתַגְזֹר אַבְרָהָם הַהוּא זְרַעָא דִּילִיָּה לֹא הָוָה קְדִישָׁא, בְּגִין דְנִפְקַ בְּגוֹ עַרְלָה וְאֲתַדְּבַק בְּעַרְלָה לְתַתָּא. לְבַתֵּר דְאֲתַגְזֹר נִפְקַ הַהוּא זְרַעָא בְּגוֹ קְדִישָׁא, וְאֲתַדְּבַק בְּקְדוּשָׁה דְלַעִילָא וְאוּלִיד לַעִילָא, וְאֲתַדְּבַק אַבְרָהָם

בְּדַרְגִּיּוֹת פְּדָקָא יָאוּת. תָּא חֲזִי, כַּד אֹלִיד אַבְרָהָם לְיִצְחָק נִפְק קַדִּישָׁא
כַּדְקָא יָאוּת. וְהָאִי (נִי״א ודא) מֵאִי אַעְדוּ וְאוֹלִידוּ חֲשׂוּכָא.

ובא ורְאָה, טָרַם שְׁנַמּוּל אַבְרָהָם זָרְעוּ לֹא הָיָה קְדוּשָׁה, מְשׁוּם שְׂיִצְא
מִתּוֹךְ עֲרָלָה וְהַדְּבַק בְּעֲרָלָה לְמַטָּה. אַחַר שְׁנַמּוּל, יִצְא אוֹתוֹ הַזָּרַע בְּתוֹךְ
הַקְּדוּשָׁה, וְנִדְבַק בְּקְדוּשָׁה שְׁלִמְעָלָה וְהוֹלִיד לְמַעְלָה, וְנִדְבַק אַבְרָהָם
בְּדַרְגִּיּוֹת פְּרָאוּי. בֵּא רְאָה, כְּשֶׁהוֹלִיד אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק, יִצְא קְדוּשָׁה
כְּרָאוּי. וְאֵלּוּ [ודא] הַפְּמִים שְׁהָרוּ וְהוֹלִידוּ חֲשָׁד.

רַבִּי אֶלְעָזָר שְׂאִיל יוֹמָא חַד לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אַבּוּי, אָמַר לִיהּ הָאִי דְקָרָא לִיהּ
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִצְחָק דְכִתִּיב וְקָרָאת אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק. אֲמַאי, דְהָא
אֲתַחֲזִי דְעַד לֹא נִפְק לְעֵלְמָא קָרָא לִיהּ יִצְחָק. אָמַר לִיהּ הָא אֲתַמַּר דְאֶשָׁא
נָטַל מִיָּא. דְהָא מִיָּא מְסֻטְרָא דְגְבוּרָה קָא אֲתַיִן. וְתוּ (נִי״א וְתָא שְׂאִיל לְהוּ לְלוּאִי)
(שְׂאִיל לִיהּ) לְוָאִי דְאֲנוּן בְּדִיחִין לְהַהוּא סְטְרָא בְּמַאֲנִי זָמַר וְתִשְׁבְּחוּן לְקַבִּיל
הָאִי סְטְרָא, בְּגִין כֻּד יִצְחָק אִיהוּ חֲדוּה בְּגִין דְאֲתִי מְהַהוּא סְטְרָא וְאֲתַדְבַק
בִּיהּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר שְׂאִיל יוֹם אֶחָד אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן אַבּוּי. אָמַר לוֹ, זֶה שְׂקָרָא לוֹ
הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא יִצְחָק, שְׁכַתוּב וְקָרָאת אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק, לָמָּה? שְׁהָרִי
נִרְאָה שְׁעַד שְׂלֵא יִצְא לְעוֹלָם קָרָא לוֹ יִצְחָק? אָמַר לוֹ, הָרִי נֶאֱמַר שְׂאֶש
לוֹקַחַת מִיָּם, שְׁהָרִי הַפְּמִים בְּאִים מְצַד שֶׁל הַגְּבוּרָה, וְעוֹד [נִי״א : וְבֵא תִשְׂאֵל
מִהַלּוּיָם] [שְׂאֵל אוֹתוֹ] הַלּוּיָם שְׁהֵם מְשַׁמְחִים לְאוֹתוֹ הַצַּד בְּכָלִי זָמַר
וְתִשְׁבְּחוּת כְּנֶגֶד הַצַּד הַזֶּה, מְשׁוּם כֻּד יִצְחָק הוּא חֲדוּה, מְשׁוּם שְׁהוּא
בֵּא מֵאוֹתוֹ צַד וְנִדְבַק בּוּ.

דף קד ע"א

תָּא חֲזִי, יִצְחָק בְּדִיחוּתָא חֲדוּה דְאַחֲלַף מִיָּא בְּאֶשָׁא וְאֶשָׁא בְּמִיָּא, וְעַל דָּא
אֶקְרִי הָכִי. וּבְגִין כֻּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִי לִיהּ (דף קד ע"א) הָכִי עַד לֹא יִפּוּק
לְעֵלְמָא שְׂמָא דָּא וְאוֹדַע לִיהּ לְאַבְרָהָם.

בֵּא רְאָה, יִצְחָק צְחוּק, חֲדוּה שְׁמַחֲלִיפָה מִיָּם בְּאֶשׁ וְאֶשׁ בְּמִיָּם, וְעַל זֶה
נִקְרָא כֻּד. וְלָכֵן הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ כֻּד בְּטָרַם יִצְא לְעוֹלָם בְּשֵׁם
זֶה וְהוֹדִיעַ לְאַבְרָהָם.

וְתָא חֲזִי, בְּכֻלְהוּ אַחֲרֵינִין שְׂבֵק לֹון קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא לְמַקְרִי לֹון שְׂמָהוּן, וְאַפִּילוּ נְשִׁי הוּוּ קָרְאן לְבִנְיָהוּ שְׂמָהוּן, אֲבָל הֵכָא לֹא שְׂבֵק קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא לְאַמִּיָּה לְמַקְרִי לִיָּה שְׂמָא אֵלָא לְאַבְרָהָם, דְּכַתִּיב וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק אֲנִתּוּ וְלֹא אַחֲרָא, בְּגִין לְאַחֲלָפָא מִיָּא בְּאַשָׁא וְאַשָׁא בְּמִיָּא לְאַכְלָלָא לִיָּה בְּסִטְרִיָּה.

וּבֵא וּרְאָה, בְּכָל הָאַחֲרִים הַשְּׂאִיר לְהֵם הַקְּדוּשׁ בְּרוּדָה הוּא לְקָרָא לְהֵם שְׁמוֹת, וְאַפִּילוּ נְשִׁים הָיוּ קוּרְאוֹת לְבִנְיָהוּן שְׁמוֹת, אֲבָל כָּאן לֹא הַשְּׂאִיר הַקְּדוּשׁ בְּרוּדָה הוּא לְאַמּוֹ לְקָרָא לוֹ שֵׁם, אֵלָא לְאַבְרָהָם, שְׁכַתוּב וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק. אֲתָה וְלֹא אַחֲרָ. כְּדִי לְהַחֲלִיף מִיָּם בְּאַשׁ וְאַשׁ בְּמִיָּם לְהַכְלִילוֹ בְּצַדוֹ.

כִּיּוֹן דְּאַתְבַּשֵּׁר אַבְרָהָם בְּיִצְחָק, מַה כְּתִיב וַיִּקְוֹמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקִיפוּ עַל פְּנֵי סְדוּם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר תָּא חֲזִי, כַּמָּה אֲנַהֲג קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא טִיבוּ עִם כָּל בְּרִיּוֹן וְכָל שְׂכָן לְאַנּוֹן דְּאַזְלִי בְּאַרְחוּי, דְּאַפִּילוּ בְּזַמְנָא דְּבַעֲי לְמִידוֹן עֲלִמָּא, אִיָּהוּ גְרִים לְמֵאן דְּרַחִים לִיָּה לְמַזְכֵּי בְּמַלְּהָ עַד לֹא יִיתִי הַהוּא דִּינָא לְעֲלִמָּא.

כִּיּוֹן שְׁהַתְבַּשֵּׁר אַבְרָהָם בְּיִצְחָק, מַה כְּתוּב? וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקִפוּ עַל פְּנֵי סְדוּם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בֵּא רְאָה כַּמָּה נוֹהֲג הַקְּדוּשׁ בְּרוּדָה הוּא טוֹבָה עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְכָל שְׂכָן לְאוֹתָם שְׁהוֹלְכִים בְּדַרְכֵּיו, שְׂאַפִּילוּ בְּזַמְן שְׁרוּצָה לְדוֹן אֶת הָעוֹלָם, הוּא גוֹרֵם לְמִי שְׂאוֹהֵב אוֹתוֹ לְזָכוֹת בְּדַבָּר עַד שֶׁלֹא יָבֵא אוֹתוֹ הַדִּין לְעוֹלָם.

דְּתַנִּינָן בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא רַחִים לִיָּה לְבַר נֶשׁ, מְשַׁדֵּר לִיָּה דוֹרוֹנָא, וּמֵאן אִיָּהוּ, מִסְּכַנָּא, בְּגִין דִּיזְכִּי בֵּיה. וְכִיּוֹן דִּיזְכִּי בֵּיה, אִיָּהוּ אֲמַשִּׁידָה עֲלֵיָּה חַד חוּטָא דְּחֶסֶד דְּאַתְמַשֵּׁד מְסִטֵּר יְמִינָא וּפְרִישׁ אֲרִישִׁיָּה וְרָשִׁים לִיָּה, בְּגִין דְּכַד יִיתִי דִּינָא לְעֲלִמָּא הַהוּא מַחְבֵּלָא יְזַדְּהַר בֵּיה, וְזַקִּיף עֵינּוּי וְחִמָּא לְהַהוּא רְשִׁימוּ וְכִדִּין אֲסַתְלַק מִנִּיָּה וְאַזְדְּהַר בֵּיה. בְּגִינֵי כֵּךְ אֲקַדִּים לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא בְּמָה דִּיזְכִּי.

שְׂשִׁנְיָנוּ, בְּשַׁעָה שְׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּדָה הוּא אוֹהֵב אֶת הָאָדָם, שׁוֹלַח לוֹ דוֹרוֹן, וּמִיָּהוּ? הָעֵנִי, כְּדִי לְזָכוֹת בּוֹ. וְכִיּוֹן שְׁזוֹכָה בּוֹ, הוּא מוֹשֵׁד עֲלֵיו חוּט אַחַד שֶׁל חֶסֶד שְׂנַמְשֵׁד מְצַד הַיְּמִין וּפּוֹרֵס עַל רֵאשׁוֹ וְרוּשִׁים אוֹתוֹ, כְּדִי שְׂכַשְׂבָּא הַדִּין לְעוֹלָם, אוֹתוֹ הַמְשַׁחִית יְזַהַר בּוֹ, וּמִרִים עֵינּוּי וְרוּאָה אוֹתוֹ הָרֶשֶׁם, וְאַז מְסַתְלַק מִמֶּנּוּ וְנִזְהַר עֲלֵיו. מְשׁוּם כֵּךְ מְקַדִּים הַקְּדוּשׁ בְּרוּדָה הוּא בְּמָה שְׂיִזְכָּה.

וְתָא חֲזִי, כַּד בְּעֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַיְתָאָה דִּינָא עַל סְדוּם, אֲזִכִּי קֳדָם לְאַבְרָהָם וְשָׁדֵר לִיה דוּרוּנָא לְמִזְכֵּי עֲמָהוֹן בְּגִין לְשִׁזְבָּא לְלוּט בְּרֵ אַחוּהָ מִתַּמָּן, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת לוּט מִתּוֹךְ הַחֶפְכָּה. וְלֹא כְּתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת לוּט, דְּהָא בְּזִכּוֹתֶיהָ דְאַבְרָהָם אֲשֶׁתִּזְיַב. וּמֵאֵי וַיִּזְכֹּר, דְּדַכִּיר לִיה מֵאֵי דְאַזְכֵּי קֳדָם עִם אַנּוּן תְּלַת מְלֶאכְכִין.

ובא וראה, כְּשֶׁרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַבִּיא דִּין עַל סְדוּם, זָכָה קֳדָם אֶת אַבְרָהָם וְשָׁלַח לוֹ דוּרוּן לְזָכוֹת עִמָּהֶם כְּדִי לְהַצִּיל אֶת לוּט בְּרֵ אַחוּי מִשָּׁם. זֶהוּ שְׁכַתּוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת לוּט מִתּוֹךְ הַחֶפְכָּה, וְלֹא כְּתוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת לוּט, שְׁהָרִי בְּזִכּוֹת אַבְרָהָם נֶצַל. וּמָה זֶה וַיִּזְכֹּר? שְׁזָכַר אוֹתוֹ מֵה שְׁזָכָה קֳדָם עִם אוֹתָם שְׁלֶשֶׁת הַמְּלֶאכִים.

כְּגוּוּנָא דָּא בְּרֵ נֶשׁ דִּיזְכֵּי בְּצַדְקָה עִם בְּנֵי נֶשָׂא, בְּשַׁעֲתָא דְדִינָא שְׁרִיא בְּעֵלְמָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲדַכֵּר לִיה לְהַהִיא צַדְקָה דְעֵבֵד. בְּגִין דְּבְכָל שַׁעֲתָא דִּזְכֵּי בְּרֵ נֶשׁ הָכִי אֲכַתִּיב עֲלֵיהָ לְעִילָא, וְאַפִּילוּ בְּשַׁעֲתָא דְדִינָא שְׁרִיא עֲלוּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲדַכֵּר לִיה לְהַהוּא טִיבוּ דְעֵבֵד וְזָכָה עִם בְּנֵי נֶשָׂא. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (מַשְׁלִי יֵא) וְצַדְקָה תַצִּיל מִמּוֹת. בְּגִינֵי כֶּךָ אֲקַדִּים לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַבְרָהָם בְּגִין דִּיזְכֵּי וַיִּשְׁזַיֵּב לְלוּט.

כְּמוֹ זֶה, בְּרֵ אָדָם שְׁזָכָה בְּצַדְקָה עִם בְּנֵי אָדָם, בְּשַׁעֲהַ שְׁדִין שְׁרוּי בְּעוֹלָם, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זֹכֵר לוֹ אֶת אוֹתָהּ הַצַּדְקָה שְׁעָשָׂה. מִשּׁוּם שְׁבְכָל שַׁעֲהַ שְׁזָכָה בְּרֵ אָדָם, כֶּךָ נִכְתָּב עֲלוּי לְמַעְלָה. וְאַפִּילוּ בְּשַׁעֲהַ שְׁדִין שׁוֹרָה עֲלוּי, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זֹכֵר אֶת אוֹתוֹ הַטּוֹב שְׁעָשָׂה וְזָכָה עִם בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (מַשְׁלִי יֵא) וְצַדְקָה תַצִּיל מִמּוֹת. מִשּׁוּם כֶּךָ הַקְּדִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, כְּדִי שְׁיִזְכָּה וְיִצִּיל אֶת לוּט.

וַיִּשְׁקִיפוּ עַל פְּנֵי סְדוּם. תָּא חֲזִי, וַיִּקּוּמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים. מֵהַהִיא סְעוּדָה דְאַתְּקִין לוֹ אַבְרָהָם וְזָכָה בְּהוּ. אַף עַל גַּב דְּמְלֶאכְכִין הוּוּ, זָכָה בְּהוּ, וְכָל הַהוּא מִיכְלָא לָא אֲשֶׁתִּיאָר מְנִיָּה כְּלוּם, בְּגִינֵי דְאַבְרָהָם, וְלְמִזְכֵּי בֵיה, דְּהָא כְּתִיב וַיֹּאכְלוּ בָּאֲשָׁא דְלַהוֹן (קַכ א) אֶת־אֲכִיל.

וַיִּשְׁקִפוּ עַל פְּנֵי סְדוּם. בֵּא רְאֵה, וַיִּקּוּמוּ הָאֲנָשִׁים מִשָּׁם, מֵאוֹתָהּ סְעוּדָה שְׁתַּקּוּן לָהֶם אַבְרָהָם וְזָכָה בְּהֶם. אַף עַל גַּב שְׁהָיוּ מְלֶאכְכִים, זָכָה בְּהֶם.

וְכָל אוֹתוֹ מֵאֵכֶל לֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ כְּלוּם, מְשׁוּם אֲבָרָהֶם, וּלְזָכוֹתוֹ, שֶׁהָרִי
כָּתוּב וַיֹּאכְלוּ, בְּאֵשׁ שֶׁלָּהֶם נֶאֱכַל.

וְאִי תִימָא הָא תַּלְתַּת מִלְּאֲכִין הָווּ. הָאִי אֶשְׂי"א. וְהָאִי מִי"א. וְהָאִי רוּחִי"א.
אֵלָּא כָּל חַד וְחַד כְּלִיל בְּחֻבְרִיהָ וּבִגְיֵי כֶּף וַיֹּאכְלוּ. כְּגֹוְנָא דָּא (שְׁמוֹת כַּד) וַיִּחְזוּ
אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אֲכִילָה וְדָאִית אֲכָלוּ דָּאֲתַזְנוּ מִן שְׁכִינְתָּא, אוּף
הָכָא וַיֹּאכְלוּ גְרָמוּ (נִי"א נְרִמְזוּ רִמְזוּ) לְאֲתַזְנָא (מִנְיָה) מִהָהוּא סְטֵרָא דְאֲבָרָהֶם
אֲתַדְבֵּק בֵּיהּ, וּבִגִּין כֶּף לֹא אֶשְׁאָרוּ מִמָּה דִיְהִיב לוֹן אֲבָרָהֶם כְּלוּם.

וְאִם תֹּאמַר, הָרִי שְׁלֹשָׁה מִלְּאֲכִים הָיוּ? זֶה אִישׁ וְזֶה מִי"ם וְזֶה רוּחִי"ת.
אֵלָּא כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּלוּל בְּחֻבְרוֹ, וּמְשׁוּם כֶּף וַיֹּאכְלוּ. כְּמוֹ זֶה (שְׁמוֹת כַּד)
וַיִּחְזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אֲכִילָה וְדָאִית הֵם אֲכָלוּ, שֶׁנִּזְוֹנוּ
מִהַשְׁכִּינָה. אֶף כֹּאן וַיֹּאכְלוּ - גְרָמוּ [נִי"א: נְרִמְזוּ רִמְזוּ] לְהִזּוֹן [מִמֶּנּוּ] מֵאוֹתוֹ הַצַּד
שֶׁאֲבָרָהֶם נִדְבַק בוֹ, וּמְשׁוּם כֶּף לֹא הֶשְׁאִירוּ כְלוּם מִמָּה שֶׁנִּתְּנוּ לָהֶם
אֲבָרָהֶם.

כְּגֹוְנָא דָּא בְּעֵי לִיה לְבַר נֶשׁ לְמִשְׁתֵּי מִהָהוּא פְּסָא דְבִרְכָה, בִּגִין דִּיזִכְרֵי
לְהִיָּא בְּרָכָה דְלַעֲיָלָא. אוּף אֲנוּן אֲכָלוּ מִמָּה דְאֲתַקִּין לוֹן אֲבָרָהֶם בִּגִין
דִּיזִכּוֹן לְאֲתַזְנָא מִסְטֵרָא דְאֲבָרָהֶם. דְּהָא מִהָהוּא סְטֵרָא נִפְיָק מִזִּזְנָא לְכֻלְהוּ
מִלְּאֲכֵי עֲלָאִי. וַיִּשְׁקִיפוּ, אֲתַעְרוּתָא דְרַחְמֵי לְשִׁיזְבָּא לְלוּט. כְּתִיב הָכָא
וַיִּשְׁקִיפוּ וּכְתִיב הִתְם (דְּבָרִים כו) הִשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קַדְשָׁךְ. מַה לְהַלֵּן לְרַחְמֵי
אוּף הָכָא לְרַחְמֵי.

כְּמוֹ כֹּן צִרְיָךְ הָאָדָם לְשִׁתוֹת מֵאוֹתָהּ פּוֹס שֶׁל בְּרָכָה כְּדִי שִׁיזְכָּה לְאוֹתָהּ
בְּרָכָה שְׁלַמְעָלָה, אֶף הֵם אֲכָלוּ מִמָּה שֶׁתְּקוּן לָהֶם אֲבָרָהֶם כְּדִי שִׁיזְכּוּ
לְהִזּוֹן מִהַצַּד שֶׁל אֲבָרָהֶם, שֶׁהָרִי מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצֵא מִזּוֹן לְכָל הַמִּלְּאֲכִים
הָעֲלִיוֹנִים. וַיִּשְׁקִפוּ, הַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁל רַחְמִים לְהַצִּיל אֶת לוּט. כְּתוּב כֹּאן
וַיִּשְׁקִפוּ, וְכְתוּב שָׁם (דְּבָרִים כו) הִשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קַדְשָׁךְ. מַה לְהַלֵּן
לְרַחְמִים - אֶף כֹּאן לְרַחְמִים.

דף קד ע"ב

וְאֲבָרָהֶם הוּלֵךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם. לְמַעַבְד לֹוֹן לְוַיָּה. אָמַר רַבִּי יִיסָא אִי תִימָא
דְּאֲבָרָהֶם יַדַע דְּמִלְּאֲכִין אֲנוּן אֲמָאִי אֲעַבֵּיד לוֹן לְוַיָּה. אֵלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר
אֶף עַל גַּב דִּיהוּהָ יַדַע (רִגִּיל הוּה לַמַּעַכַּד לְכַלְהוּ בְּנֵי נֶשָׂא דְזַמְיִינִין עַמִּיהָ לַמַּעַכַּד לוֹן לוּיָה) (נִי"א

מה דהוה רגיל למעבד עם בני נשא עבד בהו ואלוי לון) בגין דכך אצטריך ליה לבר נש למעבד לונה לאושפיזין דהא פלא בהאי תליא, ובעוד דאיהו הוה אזיל עמהון אתגלי קודשא בריך הוא עליה דאברהם דכתוב ויי אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה. ויי הוא ובית דיניה, בגין דקודשא בריך הוא הוה אזיל (דף קד ע"ב) עמהון.

ואברהם הלך עמם לשלחם, לעשות להם לונה. אמר רבי ייסא, אם תאמר שאברהם ידע שהם מלאכים, למה עשה להם לונה? אלא, אמר רבי אלעזר, אף על גב שיידע [רגיל היה לעשות לכל בני האדם שמזמנים עמו לעשות להם לויח]. [מה שהיה רגיל לעשות עם בני אדם עשה בהם ולוה אותם], משום שכך צריך לאדם לעשות לונה לאורחים, שהרי הכל תלוי בזה. ובעוד שהוה הוה הולך עמם, התגלה הקדוש ברוך הוא אל אברהם, שכתוב וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה. וה' - הוא ובית דינו, משום שהקדוש ברוך הוא הוה הולך עמם.

תא חזי כד בר נש עביד לונה (לבר נש) לחבריה איהו אמשיך (עליה) לשכינתא לאתחברא בהדיה ולמהך עמיה בארחא לשזבא ליה. ובגין כך בעי ליה לבר נש ללויי לאושפיזא בגין דחבר ליה לשכינתא ואמשיך עליה לאתחברא בהדיה.

בא ראה, כשבן אדם עושה לונה [לאדם] לחברו, הוא מושך את השכינה להתחבר עמו וללכת עמו בדרך להצילו, ולכן צריך אדם ללוות את האורח כדי לחבר עמו שכינה ומושך עליו להתחבר עמו.

בגין כך ויי אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה. רבי חניא פתח (עמוס א) כי לא יעשה יי אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. זכאין אנון זכאי עלמא דקודשא בריך הוא אתרעי בהו, בכל מה דאיהו עביד ברקיעא וזמין למעבד בעלמא, על ידי דזכאין עביד ליה, ולא פסי מנייהו לעלמין כלום. בגין דקודשא בריך הוא בעי לשתפא בהדיה (לצדיקיא דלא תהא פתחון פה לרשיעייא בכל מה דאיהו עביד. תא חזי, כלא גלי קודשא בריך הוא) לצדיקיא בגין דאנון אתיין ומזהירין לבני נשא לאתבא מחובייהו ולא יתענשון מגו דינא עלאה ולא יהא לון פתחא דפומא לגביה. בגיני כך קודשא בריך הוא אודע לון רזא דאיהו עביד בהו דינא. תו בגין דלא יימרון דהא בלא דינא עביד בהו דינא.

משום כך, וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה. רבי חניא פתח, (עמוס א) כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. אשריהם צדיקי העולם שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם,

וְכָל מֵה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּרָקִיעַ וְעֵתִיד לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָם - עַל יְדֵי הַצְּדִיקִים
עוֹשֶׂה אוֹתוֹ, וְלֹא מִכֶּסֶה מֵהֶם כְּלוּם לְעוֹלָמִים, כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
רוֹצֵה לְשַׁתֵּף עִמּוֹ אֶת [הַצְּדִיקִים שֶׁלֹּא יֵהיֶה פִתְחוֹן פֶּה לְרַשְׁעִים בְּכֹל מֵה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, בֵּא
רְאָה, הַכֹּל מִגִּלְגַּל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא] לַצְּדִיקִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בָּאִים וּמִזְהִירִים אֶת
בְּנֵי הָאָדָם לָשׁוּב מִחֻטְאֵיהֶם וְלֹא יַעֲנֹשׁוּ מִתּוֹךְ הַדִּין הָעֲלִיוֹן וְלֹא יִהְיֶה
לָהֶם פִּתְחוֹן פֶּה אֵלָיו. מִשּׁוּם כֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹדִיעַ לָהֶם הַסּוּד
שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בָּהֶם הַדִּין. וְעוֹד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ שֶׁהֵרִי בְּלִי דִין עָשָׂה
בָּהֶם דִּין.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וְיֵי לֹון לְחִיבֵינָא דְלֹא יָדְעִין וְלֹא מְשַׁגְּיחִין וְלֹא יָדְעִין
לְאַסְתְּמָרָא מִחוּבֵייהוּ. וּמֵה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּי כָּל עוֹבְדוּהִי קְשׁוּט
וְאוֹרְחֵתִיה דִּין. לֹא עֲבִיד כָּל מֵה דְעֲבִיד בְּעֻלְמָא עַד דְּגַלִּי לָהּ לַצְּדִיקָיָא בְּגִין
דְּלֹא יֵהֵא לֹון פִּתְחָא דְפּוּמָא לְבְנֵי נָשָׂא. (כֹּאן שֵׁייד מֵה שְׁבִסוּף הַסֵּפֶר סִימָן ח'י"י, ע"י לִקְמוֹן
דְּר' ק"ו ע"יֵא וְתִמְצֵאנוּ שֶׁם) גְּבִי בְּנֵי נָשָׂא לֹא כָּל שְׁכָן דְּאִית לֹון לְמַעְבַּד מְלִייהוּ דְּלֹא
יִמְלָלוּן בְּנֵי נָשָׂא סְטִיָּא עֲלֵיהוֹן. וְכֹן כְּתִיב, (בְּמִדְבַר לֵב) וְהֵייתֶם נִקְיִים מִיֵּי
וּמִיִּשְׂרָאֵל. וְאִית לֹון לְמַעְבַּד דְּלֹא יֵהֵא לֹון פִּתְחוֹן פֶּה לְבְנֵי נָשָׂא, וְיִתְרוֹן בְּהוֹן
אִי אֲנוּן חֻטְאֵן וְלֹא מְשַׁגְּחֵי לְאַסְתְּמָרָא, דְּלֹא יֵהֵא לִיה לְמִדַּת דִּינָא דְּקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא פִּתְחָא דְפּוּמָא לְגַבֵּייהוּ. וּבְמָה, בְּתִשׁוּבָה וְעוֹבְדִין דְּכִשְׁרוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אוֹי לְרַשְׁעִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מְשַׁגְּיחִים וְלֹא יוֹדְעִים
לְהַשְׁמֵר מִחֻטְאֵיהֶם. וּמֵה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו אֵמֶת וּדְרָכָיו
דִּין אֵינּוּ עוֹשֶׂה כָּל מֵה שֶׁעוֹשֶׂה בְּעוֹלָם עַד שֶׁמְגַלֶּה לַצְּדִיקִים כְּדֵי שֶׁלֹּא
יִהְיֶה לָהֶם פִּתְחוֹן פֶּה לְבְנֵי אָדָם, אֲצֵל בְּנֵי אָדָם לֹא כָּל שְׁכָן שֵׁישׁ לָהֶם
לַעֲשׂוֹת דְּבָרֵיהֶם שֶׁלֹּא יִדְבְּרוּ בְּנֵי אָדָם לְשׁוֹן הָרַע בָּהֶם. וְכֹן כְּתוּב (בְּמִדְבַר
לֵב) וְהֵייתֶם נִקְיִים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל. וְיֵשׁ לָהֶם לַעֲשׂוֹת שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם
פִּתְחוֹן פֶּה לְבְנֵי אָדָם, וְיִתְרוּ בָּהֶם אִם הֵם חוֹטְאִים וְלֹא מְשַׁגְּיחִים
לְהַשְׁמֵר, שֶׁלֹּא תִהְיֶה לְמִדַּת הַדִּין שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פִּתְחוֹן פֶּה
אֵלֵיהֶם, וּבְמָה? בְּתִשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים כְּשָׂרִים.

דָּף קַה ע"א

תָּא חֲזִי, וַיֵּי אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא יֵהֵב כָּל אַרְעָא לְאַבְרָהָם (דָּף קַה ע"א) לְמַהוּי לִיה אַחְסַנְתָּ יְרוּתָא לְעֻלְמִין,
דְּכְתִיב כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה לָךְ אֶתְנַנֶּה וְגו'. וּכְתִיב שָׂא נָא
עֵינֶיךָ וּרְאֵה. וּלְבַתֵּר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲצִטְרִיךְ לְאַעְקָרָא אֶתְרִין אֵלָיו.
אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּבָר יִהְבִּית יֵת אַרְעָא לְאַבְרָהָם, וְהוּא אָבָא לְכָלֵא,
דְּכְתִיב כִּי אֵב הַמוֹן גּוֹיִם נִתְתִיךְ. וְלֹא יָאוּת לִי לְמַמְחֵי בְּנִין וְלֹא אוֹדַע

לְאַבוּהוֹן דְּקָרִית לִיה אַבְרָהָם אוֹהֲבִי. וּבְגִין כֶּד אַצְטְרִיךְ לְאוֹדַע לִיה, בְּגִין
כֶּד (אמר) וַיֵּי אָמַר הַמְּכֶסֶה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה.

בֹּא רְאֵה, וְה' אָמַר הַמְּכֶסֶה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא נָתַן אֶת כָּל הָאָרֶץ לְאַבְרָהָם לְהִיּוֹת לוֹ נַחֲלַת יְרֵשָׁה לְעוֹלָמִים,
שְׁפָתוֹב כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה לָךְ אֶתְנַנֶּה וְגו', וְכָתוּב שֶׁאֵין
עֵינֶיךָ וְרֹאֶה. וְלֹאֲחֵר מִכֵּן הַצְּטֻרָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעַקֵּר אֶת
הַמְּקוֹמוֹת הַלְלוּ. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּבָר נִתְּתִי אֶת הָאָרֶץ
לְאַבְרָהָם, וְהוּא אָב לְכָל, שְׁפָתוֹב כִּי אֲב הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיךְ, וְלֹא נָאֵה לִי
לְמַחֲוֹת בְּנִים בְּלִי לְהוֹדִיעַ לְאַבְיָהֶם שֶׁקָּרָאתִי לוֹ אַבְרָהָם אֹהֲבִי, וּמִשּׁוּם
כֶּד צְרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ, מִשּׁוּם כֶּד [אמר] וְה' אָמַר הַמְּכֶסֶה אֲנִי מֵאַבְרָהָם
אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא תָּא חֲזִי (קיא א) עֲנוּתְנוּתָא דְאַבְרָהָם, דְּאָף עַל גַּב דְּאָמַר לִיה
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זְעַקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה כִּי רַבָּה. וְעַם כָּל דָּא דְאוּרִיךְ עֲמִיה
וְאוֹדַע לִיה דְּבַעֵי לְמַעַבְדַּ דִּינָא בְּסְדוּם, לֹא בְּעָא קַמִּיה לְשַׁזְבָּא לִיה לְלוּט
וְלֹא יַעֲבִיד בִּיה דִּינָא. מֵאִי טַעְמָא בְּגִין דְּלֹא לְמַתְבַּע אַגְרָא מִן עוֹבְדוֹי.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בֹּא רְאֵה עֲנוּתְנוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שְׂאָף עַל גַּב שְׂאָמַר לוֹ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זְעַקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה כִּי רַבָּה, וְעַם כָּל זֶה שְׁהָאֲרִיךְ
עֲמוּ וְהוֹדִיעַ לוֹ שְׁרוּצָה לְעֲשׂוֹת דִּין בְּסְדוּם, לֹא בְּקֶשׁ מִמֶּנּוּ לְהַצִּיל אֶת
לוּט וְלֹא יַעֲשֶׂה בּוֹ דִין. מַה הַטַּעַם בְּשִׁבִיל? שֶׁלֹּא לְתַבַּע שְׂכָר מִמַּעֲשָׂיו.

וְעַל דָּא שְׁלַח קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְלוּט וְשִׁיב לִיה בְּגִינִיה דְאַבְרָהָם. דְּכַתִּיב
וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת לוּט מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה וְגו'. מֵאִי אֲשֶׁר
יֵשֵׁב בְּהוֹן לוּט הָא אֶתְמַר. אֲבָל בְּגִין דְּכַלְהוּ חֲטִיבִין וְלֹא אֲשַׁתְּכַח (בִּינִיחָהוּ),
מִכַּלְהוּ דְּאִית לִיה מִיַּדִּי דְזִכּוֹ, בְּר לוּט. מִכָּאן אוֹלִיפְנָא בְּכָל אֶתֶר דְּדִירִין
בִּיה חֲטִיבִין חֲרִיב אִיהוּ.

וְעַל זֶה שְׁלַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת לוּט וְהַצִּילוֹ מִשּׁוּם אַבְרָהָם, שְׁפָתוֹב
וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת לוּט מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה וְגו'. מַה זֶה
אֲשֶׁר יֵשֵׁב בְּהוֹן לוּט? הֲרִי נְאֻמַּר, אֲבָל מִשּׁוּם שְׁכָלְם רְשָׁעִים וְלֹא נִמְצָא
[בִּינִיחָהוּ] מִכָּלְם שְׂיֵשׁ לוֹ דְּבַר זְכוּת פָּרַט לְלוּט. מִכָּאן לְמַדְנּוּ, שֶׁבְּכָל מְקוֹם
שְׂדָרִים בּוֹ רְשָׁעִים הוּא חֲרִיב.

אָשֶׁר יֵשֵׁב בְּהֵן לוֹט. (קה א) וְכִי בְּכֻלְהוּ הָיָה יִתִּיב לוֹט, אֲלֵא בְּגִינִיָּה הוּוּ יִתְבִּי דְלֵא אֶתְחַרְבוּ. וְאִי תִימָא בְּזִכּוּתִיָּה, לֵא. אֲלֵא בְּזִכּוּתִיָּה דְאַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן תָּא חֲזִי, דְשִׁמוּשָׁא דְעֵבִיד בְּרַ נֶשׁ לְזַכָּאָה, הֵהוּא שְׁמוּשָׁא אֲגִין עֲלֵיהּ בְּעֻלְמָא. וְלֵא עוּד אֲלֵא דְאַף עַל גַּב דְאִיהוּ חֲיִיבָא, אוֹלִיף מְאַרְחוּי וְעֵבִיד לוֹן.

אָשֶׁר יֵשֵׁב בְּהֵן לוֹט, וְכִי בְּכֻלְהוּ יֵשֵׁב לוֹט? אֲלֵא בְּגִלְלוּ הָיוּ מֵיִשְׁבִּים וְלֵא חֲרְבוּ. וְאִם תִּאמַר בְּזִכּוּתוֹ - לֵא! אֲלֵא בְּזִכּוּת אַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּא רְאֵה שְׁשִׁמוּשׁ שְׁאָדָם עוֹשֶׂה לְצַדִּיק, אוֹתוֹ שְׁמוּשׁ מִגֵּן עֲלֵיו בְּעוֹלָם, וְלֵא עוּד, אֲלֵא שְׁאָף עַל גַּב שֶׁהוּא רָשָׁע, לוֹמֵד מִדְּרָכּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתָם.

תָּא חֲזִי דְהָא בְּגִין דְאֶתְחַבֵּר לוֹט בְּהִדְיָה דְאַבְרָהָם אָף עַל גַּב דְלֵא אוֹלִיף כָּל עוֹבְדוֹי, אוֹלִיף לְמַעַבְד טִיבו עִם בְּרִינִין כְּמָה דְהָוָה עֵבִיד אַבְרָהָם, וְדֵא הוּא דְאוֹתִיב לְכָל אַנּוּן קִרְתִּי כָּל הֵהוּא זְמַנָּא דִּיתְבוּ בְּתַר דְעָאֵל לוֹט בִּינִיָּהוּ.

בֵּא רְאֵה, שְׁהָרִי מְשׁוּם שֶׁהִתְחַבֵּר לוֹט עִם אַבְרָהָם - אָף עַל גַּב שְׁלֵא לְמַד כָּל מַעֲשָׂיו, לְמַד לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה אַבְרָהָם, וְזֶהוּ שֶׁהָיָה מֵיִשֵּׁב אֶת כָּל אוֹתָן הָעָרִים כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיוּ מֵיִשְׁבִּים אַחַר שֶׁנִּכְנַס לוֹט בִּינִיָּהוּ.

דף קה ע"ב

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן תָּא חֲזִי, דְשְׁכִינְתָּא לֵא אַעֲדִי מִנִּיָּה דְאַבְרָהָם בְּהֵהִיא שְׁעֵתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לִיהּ (בִּהְהוּא זְמַנָּא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲמִיָּה), אָמַר לִיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְהָא שְׁכִינְתָּא הָוָה מְלִיל עֲמִיָּה דְהָא (בְּדִרְגָּא) דָּא אֶתְגַּלִּי עֲלֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְכְּתִיב, (שְׁמוֹת ו) וַיֵּאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדִי. אָמַר לִיהּ הֲכִי הוּא וְדֵאִי. וְתָא חֲזִי מַה כְּתִיב וַיֵּאָמֶר יְיָ זַעֲקֵת סְדוּם וְעַמּוֹרָה כִּי רַבָּה. בְּקִדְמִיתָא וַיְיָ אָמַר. וּלְבִסוּף וַיֵּאָמֶר יְיָ זַעֲקֵת סְדוּם וְעַמּוֹרָה וְגוֹי. דָּא אִיהוּ דְרַגָּא עֲלָאָה דְאֶתְגַּלִּי לִיהּ עַל דְרַגָּא תַּתְּאָה, (דף קה ע"ב)

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּא רְאֵה שְׁשְׁכִינְתָּא לֵא זֶה מְאַבְרָהָם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ [בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲמוּ]. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְהָרִי שְׁכִינְתָּהּ הִיָּתָה מִדְּבַרְת עֲמוּ, שְׁהָרִי [בְּדִרְגָּה] זֶה הִתְגַּלָּה אֵלָיו הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת ו) וַיֵּאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדִי. אָמַר לוֹ, כִּךְ זֶה וְדֵאִי. וּבֵא וְרְאֵה מַה כְּתוּב, וַיֵּאָמֶר ה'

זַעֲקַת סֶדֶם וְעַמְרָה כִּי רָבָה. בַּהֲתַחֲלָה וְהוּא אָמַר, וּלְבַסּוֹף וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סֶדֶם וְעַמְרָה וְגו'. זוֹהִי הַדְרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁהַתְּגַלְתָּהּ לּוֹ עַל הַדְרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה.

מְדַרְשׁ הַנְּעִלָם

(דף קד ע"ב) וַיִּי אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם וְגו' מֵה פְּתִיב לְמַעַלָּה וַיִּקְוִמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקִיפוּ עַל פְּנֵי סֶדֶם לַעֲשׂוֹת דִּין בְּרָשָׁעִים. מֵה פְּתִיב אַחֲרָיו הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר רַב חֲסֵדָא אִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִין בְּרָשָׁעִים עַד שֶׁנִּמְלֵךְ בְּנִשְׁמָתוֹן שֶׁל צְדִיקִים הִדָּא הוּא דְכָתִיב, (איוב ד) מְנַשְׁמַת אֱלֹהִים יֹאבְדוּ. וְכָתִיב הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלוּם יֵשׁ לִי לַעֲשׂוֹת דִּין בְּרָשָׁעִים עַד שֶׁאֲמַלֵּךְ בְּנִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים, וְאוֹמֵר לָהֶם, הֲרָשָׁעִים חֲטָאוּ לְפָנַי, אֶעֱשֶׂה בָּהֶם דִּין, דְּכָתִיב וַיֹּאמֶר יי זַעֲקַת סֶדֶם וְעַמְרָה כִּי רָבָה וְחֲטָאתֶם וְגו'.

וְהוּא אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם וְגו'. מֵה פְּתִיב לְמַעַלָּה? וַיִּקְוִמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקִיפוּ עַל פְּנֵי סֶדֶם, לַעֲשׂוֹת דִּין בְּרָשָׁעִים. מֵה פְּתִיב אַחֲרָיו? הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר רַב חֲסֵדָא, אִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִין בְּרָשָׁעִים עַד שֶׁנִּמְלֵךְ בְּנִשְׁמָתוֹן שֶׁל צְדִיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ד) מְנַשְׁמַת אֱלֹהִים יֹאבְדוּ. וְכָתוּב הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: כְּלוּם יֵשׁ לִי לַעֲשׂוֹת דִּין בְּרָשָׁעִים עַד שֶׁאֲמַלֵּךְ בְּנִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים. וְאוֹמֵר לָהֶם: הֲרָשָׁעִים חֲטָאוּ לְפָנַי, אֶעֱשֶׂה בָּהֶם דִּין, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סֶדֶם וְעַמְרָה כִּי רָבָה וְחֲטָאתֶם וְגו'.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ הַנְּשָׂמָה עוֹמֶדֶת בְּמִקּוּמָהּ וְהִיא יִרְאֶה לְהַתְקַרֵּב אֵלָיו וְלוֹמַר לְפָנָיו כְּלוּם, עַד שֶׁיֹּאמֶר לְמַטְטְרוּיִן שֶׁיִּגְיִשְׁנָה לְפָנָיו וְתֹאמַר מֵה שֶׁרְצָתָהּ, הִדָּא הוּא דְכָתִיב וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם, וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם רָשָׁע חֲלִילָה לָךְ וְגו'. אוֹלַי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צְדִיקִים וְגו'. הַנְּשָׂמָה פּוֹתַחַת וְאוֹמֶרֶת רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁמָּא נִתְעַסְקוּ בְּנִי פְרָשִׁיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וְאֵף עַל פִּי שְׂלֵא נִתְעַסְקוּ לְשָׂמָה, שֶׁכֵּר יֵשׁ לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא וְלֹא יִכְנָסוּ לְגִיהֶנֶם. מֵה פְּתִיב בְּתַרְיָה וַיֹּאמֶר יי אִם אֲמַצָּא בְּסֶדֶם חֲמִשִּׁים צְדִיקִים וְגו'.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, הַנְּשָׂמָה עוֹמֶדֶת בְּמִקּוּמָהּ, וְהִיא יִרְאֶה לְהַתְקַרֵּב אֵלָיו וְלוֹמַר לְפָנָיו כְּלוּם, עַד שֶׁיֹּאמֶר לְמַטְטְרוּיִן שֶׁיִּגְיִשְׁנָה לְפָנָיו וְתֹאמַר מֵה שֶׁרְצָתָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם רָשָׁע וְגו', חֲלִילָה לָךְ וְגו'. אוֹלַי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צְדִיקִים וְגו'. הַנְּשָׂמָה פּוֹתַחַת וְאוֹמֶרֶת: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁמָּא נִתְעַסְקוּ בְּחֲמִשִּׁים פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וְאֵף עַל פִּי שְׂלֵא נִתְעַסְקוּ לְשָׂמָה, שֶׁכֵּר יֵשׁ לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא וְלֹא יִכְנָסוּ לְגִיהֶנֶם. מֵה פְּתִיב אַחֲרָיו? וַיֹּאמֶר ה' אִם אֲמַצָּא בְּסֶדֶם חֲמִשִּׁים צְדִיקִים וְגו'.

וְהָא (תַּנְיִין) וְתִיר אֲנוּן פְּרָשִׁיּוֹת נִיג הוּו. אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ חֲמִשָּׁה סְפָרִים הֵם בְּתוֹרָה וּבְכָל אֶחָד וְאֶחָד נְכַלְלִים עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת עֲשֶׂרֶת מֵאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם חֲשׁוֹב עֲשֶׂרֶת בְּכָל חַד מִנְהוֹן הוּא חֲמִשִּׁים.

וְהָרִי [שְׁנִינּוּ], אוֹתָן פְּרָשִׁיּוֹת יִתְרוֹת חֲמִשִּׁים וְשֶׁלֹּשׁ הִיוּ. אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, חֲמִשָּׁה סְפָרִים הֵם בְּתוֹרָה, וּבְכָל אֶחָד וְאֶחָד נְכַלְלִים עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת עֲשֶׂרֶת מֵאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. חֲשׁוֹב עֲשֶׂרֶת בְּכָל אֶחָד מֵהֶם - הוּא חֲמִשִּׁים.

השלמה מההשמטות (סימן טו)
חֲמִשִּׁים הֵם כְּנֶגֶד חֲמִשִּׁים שְׁעָרֵי בֵּינָה וְהֵם רְאוּיִים לְהַצִּיל כָּל הָעוֹלָם בְּצַדִּיקָתָם וַיִּי הוֹדָה לְדַבְרֵיהָ וּכְשֶׁרָאֲתָה שְׁלֵא מְצָאָה אֶמְרָה (בראשית י"ח) אוֹלֵי יַחְסְרוּן חֲמִשִּׁים הַצַּדִּיקִים חֲמִשָּׁה, כְּלוּמַר אוֹלֵי יֵשׁ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם שֶׁעֲסָקוּ בִּידִיעַת שְׂמֵךְ שֶׁהוּא הַשֵּׁם בְּמִלּוּאוֹ שֶׁהוּא מִי"ה יו"ד ה"א וּאִיו ה"א כְּמִסְפַּר אָדָם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה יִי אֱלֹהֶיךָ שׂוֹאֵל, וּכְשֶׁלֵּא מְצָאָה חוֹזְרֵת לוֹמֵר, אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים (ככתוב בדפוס) (עד כאן מההשמטות)

חֲמִשִּׁים הֵם כְּנֶגֶד חֲמִשִּׁים שְׁעָרֵי בֵּינָה, וְהֵם רְאוּיִים לְהַצִּיל כָּל הָעוֹלָם בְּצַדִּיקָתָם, וְהִי הוֹדָה לְדַבְרֵיהָ. וּכְשֶׁרָאֲתָה שְׁלֵא מְצָאָה, אֶמְרָה (שם יח) אוֹלֵי יַחְסְרוּן חֲמִשִּׁים הַצַּדִּיקִים חֲמִשָּׁה, כְּלוּמַר, אוֹלֵי יֵשׁ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם שֶׁעֲסָקוּ בִּידִיעַת שְׂמֵךְ, שֶׁהוּא הַשֵּׁם בְּמִלּוּאוֹ, שֶׁהוּא חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים, יו"ד ה"א וּאִיו ה"א, כְּמִסְפַּר אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה הִי אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל. וּכְשֶׁלֵּא מְצָאָה, חוֹזְרֵת לוֹמֵר אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים.

עוד פותחת הנשמה ואומרת רבונו של עולם אף על פי שלא נתעסקו בתורה שמה קבלו עונשם על מה שחטאו בבית דין ונתכפר להם שנאמר (דברים כה) ארבעים יכנו לא יוסיף. וממה שנתבישו לפניהם דים להתכפר (לפניהם) להם שלא יכנסו לגיהנם. מה כתיב אחריו לא אעשה בעבור הארבעים.

עוד פותחת הנשמה ואומרת: רבונו של עולם, אף על פי שלא נתעסקו בתורה, שמה קבלו עונשם על מה שחטאו בבית דין ונתכפר להם, שנאמר (דברים כה) ארבעים יכנו לא יוסיף. וממה שנתבישו לפניהם, דים להתכפר [לפניהם] להם שלא יכנסו לגיהנם. מה כתיב אחריו? לא אעשה בעבור הארבעים.

השלמה מההשמטות (סימן טז)
עוד פוֹתַחַת וְאוֹמֶרֶת רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם שְׁלֹשִׁים כְּלוּמַר אוֹלֵי יֵשׁ בִּינֵיהֶם צַדִּיקִים שֶׁעֲסָקוּ וְהִשִּׁיגוּ אוֹתָם הַשְּׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת הַרְמוּזוֹת בְּנְבוּאָת יַחְזִקְאֵל בְּפִסּוּק וַיְהִי בְּשֹׁלְשִׁים (שנה) וְגו' וְהֵם כְּלוּלִים בְּלִיב נְתִיבוֹת חֲכָמָה שֶׁהֵם כִּיב אוֹתִיּוֹת וַיִּי סְפִירוֹת. וְכֵן אוֹלֵי יֵשׁ בִּינֵיהֶם אֲנָשִׁים צַדִּיקִים יַחֲדֵי סְגוּלָה הַמִּיחַדִּים שְׂמֵךְ ב' פְּעָמִים בְּיוֹם בְּפִסּוּק שְׂמַע יִשְׂרָאֵל שְׁבָה כְּלוּלִים י' סְפִירוֹת בְּמִלַּת אֶחָד הַאֲלִיף עִם הַחִי"ת הֵם תִּשְׁעָה וְהַמְלָה אֵי הָרִי עֲשָׂרָה וְהַד' אֶמֶר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם עָלָה (תהלים קי"ח) זֶה הַשְּׂעָר לִי צַדִּיקִים יְבוֹאוּ בּוֹ וְדִלְת מַלְשׁוֹן שְׂעָר וְשָׁנֵי פְּעָמִים בְּיוֹם הָרִי עֲשָׂרִים.

עוד פותחת ואומרת, רבונו של עולם, אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם שְׁלֹשִׁים, כְּלוּמַר, אוֹלֵי יֵשׁ בִּינֵיהֶם צַדִּיקִים שֶׁעֲסָקוּ וְהִשִּׁיגוּ אוֹתָם הַשְּׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת הַרְמוּזוֹת בְּנְבוּאָת יַחְזִקְאֵל בְּפִסּוּק וַיְהִי בְּשֹׁלְשִׁים [שנה], וְהֵם כְּלוּלִים בְּשֹׁלְשִׁים וְשָׁתִים נְתִיבוֹת חֲכָמָה, שֶׁהֵם עֲשָׂרִים וְשָׁתִים אוֹתִיּוֹת וְעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְכֵן אוֹלֵי יֵשׁ בִּינֵיהֶם אֲנָשִׁים צַדִּיקִים יַחֲדֵי סְגוּלָה הַמִּיחַדִּים שְׂמַע בְּיוֹם בְּפִסּוּק שְׂמַע יִשְׂרָאֵל, שְׁבָה כְּלוּלִים עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּמִלַּת אֶחָד. הַאֲלִיף עִם הַחִי"ת הֵם תִּשְׁעָה, וְהַמְלָה אֵי הָרִי עֲשָׂרָה, וְהַד' אֶמֶר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם עָלָה (תהלים קי"ח) זֶה הַשְּׂעָר לְהִי צַדִּיקִים יְבוֹאוּ בּוֹ, וְדִלְתֵי מַלְשׁוֹן שְׂעָר, וְשָׁתִי פְּעָמִים בְּיוֹם הָרִי עֲשָׂרִים.

וכשאינה מוצאה, חוזרת ופותחת ואומרת רבוננו של עולם, אולי ימצאון שם עשרה כלומר אולי ימצא ביניהם מי שעוסק בעשרה מאמרות ובעשרת הדברות בכל יום וכן אולי ימצאון ביניהם עשרה שמקדימים לבית הכנסת דהא תנו כל (הנמצא) הנמנה מעשרה ראשונים בבית הכנסת נוטל שכר כנגד כולם שבאים אחריו, מה כתיב, לא אשחית בעבור העשרה. כל זה יש לנשמת הצדיק ללמד סגורייא וזכות על הרשעים להשקיט האף והחמה וכיון שלא מצאה שום זכות ללמד מה כתיב (בראשית י"ח) וילך יי כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו. מהו למקומו, למקום מעלתו הידועה. ואז נסתלק הדיין ונסתלק הסיניגור והקטיגור מקטרג וזהו (בראשית י"ט) ויבאו שני המלאכים סדומה בערב וגו' ולוט הוא שטן הוא יצר הרע יושב בשער סדום כי שם ביתו דכתוב (בראשית ד) לפתח חטאת רובץ. ומתחבר עם בני אדם ומטעה אותם עד שמורידם לבאר שחת והוא גם כן עמהם נידון על שהטעה אותם ויורד עד צערה דגהינם וזהו (בראשית י"ט) הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה.

וכשאינה מוצאה, חוזרת ופותחת ואומרת: רבוננו של עולם, אולי ימצאון שם עשרה, כלומר, אולי ימצא ביניהם מי שעוסק בעשרה מאמרות ובעשרת הדברות בכל יום. וכן אולי ימצאון ביניהם עשרה שמקדימים לבית הכנסת, שהרי שנינו, כל (הנמצא) הנמנה מעשרה ראשונים לבית הכנסת, נוטל שכר כנגד כלם שבאים אחריו. מה כתיב? לא אשחית בעבור העשרה. כל זה יש לנשמת הצדיק ללמד סגורייא וזכות על הרשעים, להשקיט האף והחמה. וכיון שלא מצאה שום זכות ללמד, מה כתוב? (בראשית יח) וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו. מהו למקומו? למקום מעלתו הידועה, ואז נסתלק הדיין ונסתלק הסיניגור, והקטיגור מקטרג. וזהו (שם יט) ויבאו שני המלאכים סדומה בערב וגומר. ולוט הוא שטן, הוא יצר הרע, יושב בשער סדום כי שם ביתו, שכתוב לפתח חטאת רבץ, ומתחבר עם בני אדם ומטעה אותם עד שמורידם לבאר שחת, והוא גם כן עמהם נידון על שהטעה אותם, ויורד עד צערה של גיהנם, וזהו (שם) הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה.

הרוצח, הוא עשו שופד דמים והיא מצער ואף על פי שיורד ונידון שם עם כל זה תאנותו וחסקו לחזור ולהטעות לאחרים וזהו (בראשית י"ט) ויעל לוט מצוער: (עד כאן מההשמטות)

הרוצח הוא עשו שופד דמים, והוא מצער. ואף על פי שיורד ונידון שם על כל זה, תאנותו וחסקו לחזור ולהטעות לאחרים, וזהו (שם) ויעל לוט מצוער: ע"כ מההשמטות.

עוד פותחת ואומרת אולי יש שם שלשים, אולי יש ביניהם צדיקים שהשיגו שלשים מעלות הרמוזים בפסוק (יחזקאל א) ויהי בשלשים שנה והם כלולים בליב נתיבות שהם כ"ב אותיות וי ספירות לפעמים הם כלולים לשמונה.

עוד פותחת ואומרת: אולי יש שם שלשים? אולי יש ביניהם צדיקים שהשיגו שלשים מעלות הרמוזים בפסוק (יחזקאל א) ויהי בשלשים שנה, והם כלולים בליב נתיבות, שהם כ"ב אותיות וי ספירות, לפעמים הם כלולים לשמונה.

עוד פותחת ואומרת אולי ימצאון שם עשרים, שמה יגדלו בנים לתלמוד תורה ויש להם שכר לעשרת הדברות שתי פעמים בכל יום, דאמר רבי יצחק כל המגדל בנו לתלמוד תורה

ומוליכו לבית רבו בבקר ובערב מעלה עליו הכתוב כאלו קיים (עליו) התורה ב' פעמים בכל יום. מה כתיב ויאמר לא אשחית בעבור העשרים.

עוד פותחת ואומרת: אולי ימצאון שם עשרים, שמה יגדלו בניס לתלמוד תורה ויש להם שכר לעשרת הדברות שתי פעמים בכל יום, שאמר רבי יצחק, כל המגדל בנו לתלמוד תורה ומוליכו לבית רבו בבקר ובערב, מעלה עליו הכתוב כאלו קיים [עליו] התורה שתי פעמים בכל יום. מה כתוב? ויאמר לא אשחית בעבור העשרים.

עוד פותחת ואומרת אולי ימצאון שם עשרה. אומרת רבוננו של עולם שמה היו מאותם העשרה הראשונים של בית הכנסת שנוטל שכר כנגד כלם שבאים אחריהם, מה כתיב (ביה) ויאמר לא אשחית בעבור העשרה.

עוד פותחת ואומרת: אולי ימצאון שם עשרה. אומרת: רבוננו של עולם, שמה היו מאותם העשרה הראשונים של בית הכנסת שנוטל שכר כנגד כלם שבאים אחריהם. מה כתוב [בו]? ויאמר לא אשחית בעבור העשרה.

כל זה יש לנשמת הצדיק לומר על הרשעים, כיון שלא נמצא בידם כלום, מה כתיב וילך יי כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו. מהו למקומו? למקום מעלתו הידועה.

כל זה יש לנשמת הצדיק לומר על הרשעים. כיון שלא נמצא בידם כלום, מה כתוב? וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו. מהו למקומו? למקום מעלתו הידועה.

אמר רבי מצנה לו לאדם להתפלל על הרשעים כדי שיחזרו למוטב ולא יפנסו לגיהנם. דכתיב, (תהלים לה) ואני בחלותם לבושי שק וגוי. ואמר רבי אסור לו לאדם להתפלל על הרשעים שיסתלקו מן העולם, שאלמלא סלקו הקדוש ברוך הוא לתרח מן העולם כשהיה עובד עבודה זרה, לא בא אברהם אבינו לעולם, ושבטי ישראל לא היו, והמלך דוד ומלך המשיח, והתורה לא נתנה, וכל אותם הצדיקים והחסידים והנביאים לא היו בעולם. אמר רבי יהודה כיון שרואה הקדוש ברוך הוא שלא נמצא ברשעים כלום מכל אותם העניינים, מה כתיב ויבאו שני המלאכים סדומה וגוי, (עד כאן מדרש הנעלם)

אמר רבי, מצנה לו לאדם להתפלל על הרשעים כדי שיחזרו למוטב ולא יפנסו לגיהנם, שכתוב (תהלים לה) ואני בחלותם לבושי שק וגוי. ואמר רבי, אסור לו לאדם להתפלל על הרשעים שיסתלקו מן העולם, שאלמלא סלקו הקדוש ברוך הוא לתרח מן העולם כשהיה עובד עבודה זרה, לא בא אברהם אבינו לעולם, ושבטי ישראל לא היו, והמלך דוד ומלך המשיח, והתורה לא נתנה, וכל אותם הצדיקים והחסידים והנביאים לא היו בעולם. אמר רבי יהודה, כיון שרואה

הקדוש ברוך הוא שלא נמצא ברשעים כלום מכל אותם העניינים, מה כָּתוּב? ויבאו שני המלאכים סדמה וגוי'. עד כאן מדרש הנעלם

אֲרָדָה נָא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעְקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָּלָהּ. לְמֵאן קָאָמַר. אֵי תִימָא לְאַנוּן מְלֹאכִין. מֵאן חָמָא מְלִיל עִם דָּא וּפְקִיד לְדָא. אֶלָּא לְאַבְרָהָם קָאָמַר דְּבִרְשׁוּתִיהָ קִיַּיְמִין אַנוּן אֲתֵרִי. דְּבַר אַחַר לְאַנוּן מְלֹאכִין. מַה דְּאֲתַמָּר לְאַבְרָהָם מַה טַּעְמָא עֲשׂוּ. עֲשֵׂה מִבְּעֵי לִיהּ. מֵאִי עֲשׂוּ. (אלא) דָּא אַבְרָהָם וּשְׂכִינְתָא דְּלָא אַעֲדִי מִנִּיהּ. (דבר אחר) עֲשׂוּ מַה דְּאֲתַמָּר לְמְלֹאכִין, בְּגִין דְּהוּוּ זְמִינִין תַּמָּן וְהוּוּ מִשְׁתַּכְּחִין לְמַעַבְד דִּינָא, וְעַל דָּא עֲשׂוּ.

אֲרָדָה נָא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעְקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָּלָהּ. לְמִי אָמַר? אִם תֹּאמַר לְאוֹתָם הַמְּלֹאכִים - מִי רָאָה מְדַבֵּר עִם זֶה וּמְצִיָּה אֶת זֶה? אֶלָּא לְאַבְרָהָם אָמַר, שְׂבִרְשׁוּתוֹ עוֹמְדִים הַמְּקוֹמוֹת הַלְלוּ. דְּבַר אַחַר - לְאוֹתָם מְלֹאכִים. מַה שְּׁנֵאָמַר לְאַבְרָהָם, מַה הַטַּעַם עֲשׂוּ? הֲיָה צְרִיךְ לְכַתֵּב עֲשֵׂה. מַה זֶה עֲשׂוּ? [אלא] זֶה אַבְרָהָם וּשְׂכִינְתָּהּ שְׂלָא זָזָה מִמֶּנּוּ. [דבר אחר] עֲשׂוּ - מַה שְּׁנֵאָמַר לְמְלֹאכִים, מִשׁוּם שְׁהִיוּ מְזַמְּנִים לְשָׂם, וְהִיוּ נִמְצָאִים לַעֲשׂוֹת דִּין, וְעַל זֶה עֲשׂוּ.

דְּבַר אַחַר עֲשׂוּ (למעבד) כְּתִרְגוּמוֹ עֲבָדוּ. וְכִי לֹא הָוָה יָדַע קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּאִיהוּ אָמַר אֲרָדָה נָא וְאֶרְאֶה, וְהָא כְּלָא אֲתַגְּלִי קַמִּיהּ. אֶלָּא אֲרָדָה נָא מְדַרְגָּא דְּרַחֲמֵי לְדַרְגָּא דְּדִינָא, וְהִינְנוּ (האי) יְרִידָה. וְאֶרְאֶה, רְאִיָּה דָּא הִיא לְאַשְׁגַּחָא עֲלִיהוֹן בְּמֵאן דִּינָא דִּין לוֹן.

דְּבַר אַחַר עֲשׂוּ - [לעשות] כְּתִרְגוּמוֹ עֲבָדוּ. וְכִי לֹא הִיָּה יוֹדַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אָמַר אֲרָדָה נָא וְאֶרְאֶה, וְהָרִי הַכֹּל גְּלוּי לְפָנָיו? אֶלָּא אֲרָדָה נָא מְדַרְגָּת הַרְחֵמִים לְדַרְגָּת הַדִּין, וְהִינְנוּ [וא] יְרִידָה. וְאֶרְאֶה - רְאִיָּה זֹו לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּאִיזָה דִּין יָדוֹן אוֹתָם.

אֲשַׁכְּחֹן רְאִיָּה לְטַב וְאֲשַׁכְּחֹן רְאִיָּה לְבִישׁ. רְאִיָּה לְטַב, דְּכְתִיב, (שמות ב) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע. רְאִיָּה לְבִישׁ, דְּכְתִיב אֲרָדָה נָא וְאֶרְאֶה (נ"א אשכחן ירידה לטב ואשכחן ירידה לביש. לטב דכתיב, (שמות יט) וירד יי על הר סיני. (במדבר יא) וירדתי ודברתי עמך שם. ירידה לביש ארדה נא בגין) לְאַשְׁגַּחָא עֲלִיהוּ עֲלִיָּהוּ בְּדִינָא, וְעַל דָּא אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם :

מְצִאֵנוּ רְאִיָּה לְטוֹב וּמְצִאֵנוּ רְאִיָּה לְרַע. רְאִיָּה לְטוֹב - שְׁפָתוֹב (שמות ב) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע. רְאִיָּה לְרַע - שְׁפָתוֹב אֲרָדָה נָא

וְאָרְאָה [נ"א : מצאנו ירידה לטוב ומצאנו ירידה לרע, לטוב שכתוב (שם יט) וירד ה' על הר סיני, (במדבר יא) וירדתי ודברתי עמך שם, ירידה לרע ארדה נא, בשביל] לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּדִין, וְעַל זֶה אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמְּכַסֶּה אֶנִּי מֵאֲבָרָהּ.

וְאֲבָרָהּם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָּדוֹל וְעֲצוּם. מֵאֵי טַעֲמָא בְּרַכָּה דָּא הֲכָא. אֵלָא בְּגִין לְאוֹדְעָא דְאֶפִּילוּ בְּשַׁעֲתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְתִיב בְּדִינָא עַל עֲלָמָא לֹא אֲשַׁתְּנִי. דְּהָא יְתִיב בְּדִינָא עַל דָּא [ד"א ל"ג ויתבי] וּבְרַחֲמֵי עַל דָּא וְכֹלְא בְּרַגְעָא חֲדָא וּבְשַׁעֲתָא חֲדָא.

וְאֲבָרָהּם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָּדוֹל וְעֲצוּם. מָה הַטַּעַם הַבְּרַכָּה הַזֹּאת? אֵלָא כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שְׂאֶפְלוּ בְּשַׁעָה שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל הָעוֹלָם, לֹא מִשְׁתַּנָּה. שְׁהֲרִי יוֹשֵׁב בְּדִין עַל זֶה [ד"א ויושב] וּבְרַחֲמֵי עַל זֶה, וְהַכֹּל בְּרַגַע אֶחָד וּבְשַׁעָה אֶחָת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְהָא כְּתִיב, (תהלים סט) וְאֲנִי תַפְלְתִּי לְךָ יְיָ עַת רְצוֹן. זְמַנִּין דְּאִיהוּ עַת רְצוֹן וְזְמַנִּין דְּלֹא אִיהוּ עַת רְצוֹן. זְמַנִּין דְּשָׂמַע וְזְמַנִּין דְּלֹא שָׂמַע. זְמַנִּין דְּאֲשַׁתְּכַח וְזְמַנִּין דְּלֹא אֲשַׁתְּכַח דְּכְתִיב, (ישעיה נה) דְּרִשׁוּ יְיָ בְּהַמְצָאוֹ קְרָאוּהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוּב.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהֲרִי כְּתוּב (תהלים ט) וְאֲנִי תַפְלְתִּי לְךָ ה' עַת רְצוֹן. לְפַעְמֵי שְׂהוּא עַת רְצוֹן, וְלְפַעְמֵי שְׂאִינוּ עַת רְצוֹן. לְפַעְמֵי שְׂשׁוּמַע, וְלְפַעְמֵי שְׂלֹא שׁוּמַע. לְפַעְמֵי שְׂנַמְצָא, וְלְפַעְמֵי שְׂלֹא נַמְצָא, שְׂכְּתוּב (ישעיה נה) דְּרִשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ קְרָאוּהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוּב.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּאן לְיַחִיד כָּאן לְצַבּוּר. כָּאן לְאַתְרַּחַד וְכָאן לְכוּלֵי עֲלָמָא. בְּגִינֵי כֵּךְ בְּרִיךְ לִיָּה לְאֲבָרָהּם דְּאִיהוּ שְׂקוּל כְּכֹל עֲלָמָא דְּכְתִיב, (בראשית ב) אֵלֹהִים תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְּרָאָה (וכתיב) וְתַנִּינָן בְּאֲבָרָהּם. יְהִיָּה בְּגִימְטְרִיא שְׁלֵשִׁים. הֲכִי תַנִּינָן תַּלְתִּין צְדִיקִים אֲזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכֹל דָּרָא וְדָרָא לְעֲלָמָא. כְּמָה דְּאֲזַמִּין לְאֲבָרָהּם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּאן לְיַחִיד, כָּאן לְצַבּוּר. כָּאן לְמַקּוּם אֶחָד, וְכָאן לְכֹל הָעוֹלָם. מִשׁוּם כֵּךְ בְּרִיךְ אֶת אֲבָרָהּם, שְׂהוּא שְׂקוּל כְּכֹל הָעוֹלָם, שְׂכְּתוּב (בראשית ב) אֵלֹהִים תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְּרָאָה, [וכתיב] וְשַׁנִּינוּ בְּאֲבָרָהּם. יְהִיָּה בְּגִימְטְרִיא שְׁלֵשִׁים. כֵּךְ שְׁנִינוּ, שְׁלֵשִׁים צְדִיקִים מְזַמִּין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכֹל דּוֹר וְדוֹר לְעוֹלָם, כְּמוֹ שְׂהַזְמִין אֶת אֲבָרָהּם.

לְאַבְרָהָם. זְמַנָּא חֲדָא נִפְק רַבִּי שְׁמַעוֹן וְחִמָּא (וחיא) עֲלָמָא דְחַשְׁיָד וְאַפִּיל וְאַסְתַּתֶּם נְהוּרִיה. אָמַר לִיה לְרַבִּי אֶלְעָזָר, תָּא וְנַחְזִי מָה בְּעֵי קוּדְשָׁא בְּרִיָּד הוּא לְמַעְבָּד בְּעֲלָמָא. אֶזְלוּ וְאַשְׁפְּחוּ חַד מִלְּאַכָּא דְדָמֵי לְטוּרָא רַבְרָבָא וְאַפִּיק תְּלַתִּין שְׁלֵהוּבִין דְנוּרָא מְפוּמִּיה. אָמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן מָה אַתְּ בְּעֵי לְמַעְבָּד. אָמַר לִיה בְּעֵינָא לְמַחְרַבִּיה לְעֲלָמָא בְּגִין דְלָא שְׂכִיחֵי תְּלַתִּין זְכָאִין בְּדָרָא דְהַכִּי גָזַר קוּדְשָׁא בְּרִיָּד הוּא עַל אַבְרָהָם דְכָתִיב (בראשית י"ח) הִיוּ יְהִיָּה בְּגִימְטָרְיָא תְּלַתִּין.

פַּעַם אַחַת יָצָא רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרָאָה [וראה] שְׁהַעוֹלָם חָשׂוּד וְאַפִּל וְנִסְתָּם אִוְרוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, בָּא רָאָה מָה רוּצָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָם. הִלְכוּ וּמְצָאוּ מִלְּאַדְּ אֶחָד שְׂדוּמָה לְהַר גְּבוּהָ וּמוֹצִיא שְׁלֹשִׁים שְׁלֵהָבוֹת מִפִּיו. אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן, מָה אַתָּה רוּצָה לַעֲשׂוֹת? אָמַר לוֹ, רְצוֹנִי לְהַחְרִיב אֶת הָעוֹלָם, מְשׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצָא שְׁלֹשִׁים צְדִיקִים בְּדוֹר, שֶׁכָּךְ גָּזַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יח) הִיוּ יְהִיָּה, בְּגִימְטָרְיָא שְׁלֹשִׁים.

אָמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּמִטּוֹ מִינְדָּה, זֵיל קַמִּיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיָּד הוּא וְאַימָא לִיה, בַּר יוֹחָאֵי שְׂכִיחַ בְּאַרְעָא. אֶזְלַל הַהוּא מִלְּאַכָּא קַמִּיָּה דְקוּדְשָׁא בְּרִיָּד הוּא וְאַמַר לִיה, מְאַרְיָה דְעֲלָמָא גְּלִי קַמְדָּה מָה דְאָמַר לִי בַר יוֹחָאֵי. אָמַר לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיָּד הוּא זֵיל אַחְרַבִּיה לְעֲלָמָא וְלֹא תִשְׁגַּח בְּבַר יוֹחָאֵי.

אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּבִקְשָׁה מִמֶּנָּה, לָךְ לִפְנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאַמַר לוֹ, בַר יוֹחָאֵי מְצוּי בְּאַרְץ. הִלְךְ אוֹתוֹ מִלְּאַדְּ לִפְנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאַמַר לוֹ: רַבּוֹן הָעוֹלָם, גְּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵיךְ מָה שְׁאָמַר לִי בַר יוֹחָאֵי? אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: לָךְ תַּחְרִיב אֶת הָעוֹלָם וְאַל תִּשְׁגִּיחַ בְּבַר יוֹחָאֵי.

אַתָּא חַזִּייה ר' שְׁמַעוֹן לְמִלְּאַכָּא אָמַר לִיה אֵי לָא תִיזִיל, גּוֹזְרָנָא עֲלֵךְ דְלָא תִיעוּל לְשִׁמְיָא וְתִהְוִי בְּאַתְרַ עֲזָא וְעֲזָאֵל וְכַד תִּיעוּל קַמִּיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיָּד הוּא, אֵימָא לִיה אֵי לִית תְּלַתִּין זְכָאִין בְּעֲלָמָא לִיהוּוֹן עֲשָׂרִין דְהַכִּי כְּתִיב לֹא אֶעֱשֶׂה בְּעַבּוֹר הַעֲשָׂרִים וְאֵי לִית עֲשָׂרִים לִיהוּוֹ עֲשָׂרָה דְהַכִּי כְּתִיב לֹא אֶעֱשֶׂה בְּעַבּוֹר הַעֲשָׂרָה וְאֵי לִית עֲשָׂרָה לִיהוּוֹ תְּרִין דְאֵינוֹן אֲנָא וּבְרִי, דְהַכִּי כְּתִיב (דברים י"ט) עַל פִּי שְׁנַיִם יָעִידִים יָקוּם דָּבָר, וְאֵין דָּבָר אֶלָּא עוֹלָם דְכָתִיב (תהלים ל"ג) בְּדָבָר יִי שְׁמַיִם נַעֲשׂוּ. וְאֵי לִית תְּרִין, הָא אֵית חַד וְאַנָּא הוּא דְכָתִיב (משלי י"ז) וְצַדִּיק יִסוּד עוֹלָם. בָּהּ שְׁעַתָּא קַל מִן שְׁמִיָּא נִפְק וְאַמַר,

זכאה חולקד רבי שמעון. דקודשא בריד הוא גזר לעילא ואת מבטל לתתא
בודאי עלד אתמר (תהלים קמ"ה) רצון יראיו יעשה : (עד כאן מההשמטות)

כשבא, ראה רבי שמעון את המלאך. אמר לו : אם לא תלך, גוזרני
עליך שלא תכנס לשמים, ותהיה במקום של עזא ועזאל, וכשתכנס
לפני הקדוש ברוך הוא, אמר לו, אם אין שלשים צדיקים בעולם -
שיהיו עשרים, שפך כתוב : (בראשית יח) לא אשחית בעבור העשרים.
ואם אין עשרים - שיהיו עשרה, שפך כתוב : לא אשחית בעבור
העשרה, ואם אין עשרה - שיהיו שנים, שהם אני ובני, שפך כתוב :
(דברים יט) על פי שנים שני עדים יקום דבר, ואין דבר אלא עולם, שכתוב
(תהלים לג) בדבר ה' שמים נעשו, ואם אין שנים - הרי יש אחד, ואני
הוא, שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. באותה שעה יצא קול משמים
ואמר : אשרי חלקד רבי שמעון, שהקדוש ברוך הוא גוזר למעלה -
ואתה מבטל למטה. בודאי עליך נאמר (שם קמה) רצון יראיו יעשה : ע"כ
מההשמטות.

פתח ואמר, (שמואל ב כג) מן השלשים הכי נכבד ואל השלשה לא בא וגוי. מן
השלשים הכי נכבד, אליו אנון תלתין צדיקים דאזמין קודשא בריד הוא
לעלמא ולא יבטל לון מניה. ובניהו בן יהודע כתיב ביה מן השלשים הכי
נכבד איהו חד מנייהו.

פתח ואמר, (שמואל ב כג) מן השלשים [הכין] נכבד ואל השלשה לא בא וגוי.
מן השלשים [הכין] נכבד - אלו הם שלשים צדיקים שמזמין הקדוש
ברוך הוא לעולם ולא יבטל אותם ממנו. ובניהו בן יהודע כתוב בו
מן השלשים [הכין] נכבד, הוא אחד מהם.

ואל השלשה לא בא. דלא שקיל לתלתא אחרנין דעלמא קאים עלייהו.
ואל השלשה לא בא. למהוי במניינא כחד מנייהו. באנון תלתין זכאין זכה
למיעל בחושבנא, אבל ואל השלשה לא בא, דלא זכה לאתחברא בהו
ולמהוי עמהון בחולקא חדא. יהי"ה, כמה דתנינן תלתין הוה. ובגין כד
קודשא בריד הוא ברכיה באנון תלתין צדיקים.

ואל השלשה לא בא - שלא שקול לשלשת האחרים שהעולם עומד
עליהם. ואל השלשה לא בא - להיות במנין כאחד מהם. עם אותם
שלשים צדיקים זכה להכנס בחשבון, אבל ואל השלשה לא בא, שלא
זכה להתחבר עמם ולהיות עמם בחלק אחד. יהי"ה, כמו ששנינו

שְׁלֹשִׁים הוּא, וְלָכֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרוּךְ אוֹתוֹ עִם אוֹתָם שְׁלֹשִׁים צְדִיקִים.

תָּא חֲזִי, אָמַר לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַבְרָהָם וְעֵקֶת סְדוּם וְעֵמֹרָה כִּי רָבָה, דְּהָא סְלִיקַת קְדָמִי מַה דְּאַנוּן עֵבְדִין לְכָל עֲלָמָא, דְּכָל עֲלָמָא מְנַעֵי רְגְלֵיהוּ דְלָא לְמִיעַל בְּסְדוּם וְעֵמֹרָה דְכְתִיב, (אִיּוֹב כח) פֶּרֶץ נַחַל מַעַם גָּר הַנִּשְׁכָּחִים מִנִּי רָגַל דְלוּ מֵאַנוּשׁ נְעוּ. פֶּרֶץ נַחַל מַעַם גָּר, פֶּרֶץ הַנְּזֵה הַנְּזֵה פֶּרֶץ נַחַל לְאַנוּן בְּנֵי עֲלָמָא דְעָלוּ לְתַמּוֹן. דְכֻלְּהוּ דְחָמְאוּן לְמֵאוּן דְהוּוּ יַהֲבֵי לְמִיכָל וּלְמִשְׁתֵּי לְבַר נֶשׁ אַחְרָא, שְׂדֵינָן לִיה (בְּנוֹקְבֵי דְנִקְרִי) בְּעוּמָקָא דְנַהֲרָא, וְאִיהוּ דְנִטִּיל לִיה הַכִּי נְמִי.

בֵּא רָאָה, אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, וְעֵקֶת סְדוּם וְעֵמֹרָה כִּי רָבָה, שְׁהֲרֵי עֲלֵתָה לְפָנַי מַה שְּׁהִים עוֹשִׂים לְכָל הָעוֹלָם, שְׁכָל הָעוֹלָם מוֹנְעִים רְגְלֵיהֶם שְׁלָא לְהַפְּנִס לְסְדוּם וְעֵמֹרָה, שְׁכָתוּב (אִיּוֹב כח) פֶּרֶץ נַחַל מַעַם גָּר הַנִּשְׁכָּחִים מִנִּי רָגַל דְלוּ מֵאַנוּשׁ נְעוּ. פֶּרֶץ נַחַל מַעַם גָּר - פֶּרֶץ הַנְּזֵה הַנְּזֵה פֶּרֶץ הַנִּחַל לְאוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שְׁנַכְנְסוּ לְשָׁם. שְׁכָל מִי שְׂרָאָה אֶת מִי שְׁהִיָּה נוֹתֵן לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת לְאַדָּם אַחַר, זוֹרְקִים אוֹתוֹ לְעֵמֶק הַנְּהָר [בְּנִקְבֵי הַנְּקוּרוֹת], וּמִי שְׁלוֹקַח אוֹתוֹ גַּם כֵּן.

דף קו ע"א

וְעַל דָּא כְּלָהוּ בְּנֵי עֲלָמָא הוּוּ נִשְׁכָּחִים מִנִּי רָגַל. דְּמְנַעֵי רְגְלֵיהוּ דְלָא לְמִיעַל תַּמּוֹן. וּמֵאוּן דְּעָלוּ, דְלוּ מֵאַנוּשׁ נְעוּ, דְּהוּוּ דְלִי גּוּפָא בְּכַפְנָא לָא הוּוּ יַהֲבֵי לִיה לְמִיכָל וּלְמִשְׁתֵּי וְאַשְׁתַּנֵּי דִיוִקְנִיה מִשְׁאַר בְּנֵי עֲלָמָא, דְכְתִיב דְלוּ מֵאַנוּשׁ, נְעוּ. כְּתִיב הַכָּא נְעוּ. וּכְתִיב הַתָּם (מִשְׁלִי ה) נְעוּ מְעַגְלוֹתֵיהָ. הַכִּי נְמִי הוּוּ סְטָאוּן מְעַגְלִין וְאַרְחִין דְלָא לְמִיעַל תַּמּוֹן. וְאַפִּילוּ עוֹפֵי שְׁמִיָּא הוּוּ מְנַעֵי (דף קו ע"א) לְמִיעַל תַּמּוֹן דְכְתִיב, (אִיּוֹב כח) נְתִיב לָא יִדְעוּ עֵיט וְגוֹי. וּבְגִינֵי כֶּד כְּלֵי עֲלָמָא הוּוּ צְוּוּחִין עַל סְדוּם וְעַל עֵמֹרָה וְעַל כְּלָהוּ וְעַל כְּרִיתֵי. דְכֻלְּהוּ כְּגוּוּנָא חֲדָא הוּוּ.

וְעַל זֶה כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הֵיוּ נִשְׁכָּחִים מִנִּי רָגַל, שְׁמוֹנְעִים רְגְלֵיהֶם שְׁלָא לְהַפְּנִס לְשָׁם. וּמִי שְׁנַכְנְס - דְלוּ מֵאַנוּשׁ נְעוּ, שְׁהִיוּ מְדַלְדְּלִים אֶת הַגּוּף בְּרָעַב וְלֹא הֵיוּ נוֹתְנִים לוֹ לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת, וּמִשְׁתַּנָּה דִיוִקְנֵה מִשְׁאַר בְּנֵי הָעוֹלָם, שְׁכָתוּב דְלוּ מֵאַנוּשׁ, נְעוּ. כְּתוּב כָּאוּן נְעוּ, וּכְתוּב שָׁם (מִשְׁלִי ה) נְעוּ מְעַגְלֵתֵיהָ. כֶּד גַּם הֵיוּ סוּטִים מְעַגְלִים וּדְרָכִים כְּדִי לָא לְהַפְּנִס לְשָׁם, וְאַפִּילוּ עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם הֵיוּ מְנוּעִים מִלְּהַפְּנִס לְשָׁם, שְׁכָתוּב (אִיּוֹב כח) נְתִיב

לא ידעו עיט וגוי. ולכן כל העולם היו צווחים על סדם ועל עמרה ועל כל הקריות, שכלם כמו גון אחד היו.

זעקת סדום ועמרה פי רבה. אמר ליה אברהם. אמאי. אמר ליה וחטאתם פי כבדה מאד. בגיני כך ארדה נא ואראה, הפצעקתה. הפצעקתם מפעי ליה, דהא פתיב זעקת סדום ועמרה ותרי קרתי הו, אמאי הפצעקתה. אלא הא אוקמוה.

זעקת סדם ועמרה פי רבה. אמר לו אברהם, למה? אמר לו, וחטאתם פי כבדה מאד. משום כך ארדה נא ואראה הפצעקתה. היה צריך לכתב הפצעקתם, שהרי כתוב זעקת סדם ועמרה, ושתי ערים היו, אז למה הפצעקתה? אלא הרי פרושה.

תא חזי, בסטרא דתותי קלא דברדא סלקין קוטרי בלהו בכתפא מתפנשי בחד טיף ועאלין בגו נוקבי דתהומא רבא, אתעבידו חמש בחד. חד איהו כד (צלין קלין) איכא צלילין קלין דכלהו אתעבידו חד. קלא דסליק מתתא עאל בינייהו ואתמשכו בחד. והוא קלא סלקא ונחתא תבעא דינא לאתמשכא לתתא. כד האי קלא סלקא למתבע דינא כדין אתגלי לאשגחא קודשא בריה הוא בדינא.

בא ראה, בצד שמתחת אבן הברד עולים עשנים בכתף, מתפנסים בטפה אחת ונכנסים לתוך נקבי תהום רבה ונעשים חמשה באחד. אחד הוא פאטר [הקולות צלולים] יש קולות צלולים שכלם נעשים אחד. הקול שעולה מלמטה נכנס ביניהם ונמשכים באחד. ואותו הקול עולה ויורד ותובע דין להמשך למטה. כשקול זה עולה לתבע דין, אז מתגלה הקדוש ברוך הוא להשגיח בדין.

אמר רבי שמעון, הפצעקתה. מאן הפצעקתה, דא גזרת דינא דתבעא דינא כל יומא. דהכי תנינן כמה שנין קיימא גזרת דינא ותבעא מקמי קודשא בריה הוא על דזבינו אחוי דיוסף ליוסף. בגין דגזרת דינא צווחת על דינא, ועל דא הפצעקתה, הבאה אלי.

אמר רבי שמעון, הפצעקתה, מי הפצעקתה? זו גזרת הדין שתובעת דין כל יום. שפך שנינו, כמה שנים עומדת גזרת דין ותובעת מלפני הקדוש ברוך הוא על שאחי יוסף מכרו את יוסף, משום שגזרת הדין צווחת על הדין, ועל זה הפצעקתה הבאה אלי.

מאי (קז א) הבאה אלי. דא הוא רזא כמא דאת אמר, (אסתר ב) בערב היא באה ובבקר היא שבה. ודא הוא הבאה אלי תדיר. כגוונא דא קץ כל בשר בא לפני והא אתמר. עשו כלה הא אתמר :

מה זה הבאה אלי? זהו סוד כמו שנאמר (אסתר ב) בערב היא באה ובבקר היא שבה. וזהו הבאה אלי, תמיד. כמו זה קץ כל בשר בא לפני, והרי נתבאר. עשו כלה, הרי נתבאר.

ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע. אמר רבי יהודה מאן חמא אבא דרחמנותא כאברהם. תא חזי, בנח כתיב ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני וגו' עשה לך תבת עצי גפר. ואשתיק ולא אמר ליה מידי. ולא בעא רחמי. אבל אברהם בשעתא דאמר ליה קודשא בריך הוא, זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו'. ארדה נא ואראה וגו'. מיד כתיב ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע.

ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע. אמר רבי יהודה, מי ראה אב הרחמים כמו אברהם. בא ראה, בנח כתוב ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני וגו', עשה לך תבת עצי גפר. ושתק ולא אמר לו דבר ולא בקש רחמים. אבל אברהם, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא זעקת סדום ועמורה כי רבה, ארדה נא ואראה - מיד כתוב ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע.

אמר רבי אלעזר, אוף אברהם לא עבד שלימו כדקא יאות. נח לא עבד מידי, לא האי ולא האי. אברהם תבע דינא כדקא יאות דלא ימות זכאה עם חייבא. ושאר ממשלים עד עשרה, עבד ולא אשלים, דלא בעא רחמי בין כד ובין כד, דאמר אברהם לא בעינא למתבע אגר עובדוי.

אמר רבי אלעזר, אף אברהם לא עשה בשלמות כראוי. נח לא עשה דבר, לא זה ולא זה. אברהם בקש דין כראוי שלא ימות צדיק עם רשע, והתחיל ממשלים עד עשרה. עשה ולא השלים, שלא בקש רחמים בין כד ובין כד, שאמר אברהם שלא רוצה לתבע שכר מעשיו.

אבל מאן עבד שלימו כדקא יאות, דא משה. דכיון דאמר קודשא בריך הוא (שמות לב) סרו מהר מן הדרך וגו'. עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו.

מִיָּד מֵה כְּתִיב וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פָּנָיו יִי אֲלֹהָיו וְגו'. עַד דְּאָמַר וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם וְאִם אֵין מִחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ. וְאִף עַל גַּב דְּכִלְהוּ חֲטוּ, לֹא זֶה מִתְמַן עַד דְּאָמַר לִיה סְלַחְתִּי כְּדַבְרְךָ. אֲבָל אֲבָרְהֵם לֹא אֲשַׁנַּח אֲלֵא אִי אֲשַׁתְּכַח בְּהוּ זִכְאִי וְאִם לֹא לֹא. וְעַל דָּא לֹא הוּהּ בְּעֵלְמָא בְּר נֶש דִּיגִין עַל דְּרִיה כְּמֹשֶׁה דְּאִיהוּ רַעֲיָא מֵהִימְנָא.

אֲבָל מִי עָשָׂה בְּשִׁלְמוֹת כְּרֵאוּי? זֶה מֹשֶׁה. שְׂפִינָן שְׂאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (שְׁמוֹת ל"ב) סָרוּ מֵהָר מִן הַדְרָךְ וְגו', עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסַּכָּה וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ - מִיָּד כְּתוּב וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פָּנָיו ה' אֲלֹהָיו וְגו', עַד שְׂאָמַר וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם וְאִם אֵין מִחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ. וְאִף עַל גַּב שְׂפִלְס חֲטָאוּ, לֹא זֶה מִשָּׁם עַד שְׂאָמַר לוֹ סְלַחְתִּי כְּדַבְרְךָ. אֲבָל אֲבָרְהֵם לֹא הִשְׁגִּיחַ אֲלֵא אִם נִמְצָא בָּהֶם צְדִיקָה, וְאִם לֹא - לֹא. עַל זֶה לֹא הָיָה בְּעוֹלָם בְּן אָדָם שְׂיִגֵן עַל דּוֹרוֹ כְּמוֹ מֹשֶׁה שֶׁהוּא רוּעָה נְאֻמָּן.

וַיִּגַּשׁ אֲבָרְהֵם וַיֹּאמֶר, אֲתַקִּין גְּרַמְיָה לְמַתְבַּע דָּא. אוּלַי יִמְצָאוּ שָׁם חֲמֻשִּׁים. שְׂרָא מְחַמְשִׁים דְּאִיהוּ שִׁירוּתָא לְמַנְדַּע, עַד עֲשָׂרָה דְּאִיהוּ עֲשִׂירָא סוּפָא דְכָל דְרָגִין.

וַיִּגַּשׁ אֲבָרְהֵם וַיֹּאמֶר, הִתְקִין עֲצָמוּ לְבַקֵּשׁ אֶת זֶה. אוּלַי יִמְצָאוּ שָׁם חֲמֻשִּׁים. הִתְחִיל מְחַמְשִׁים שֶׁהוּא רֵאשִׁית לְדַעַת, עַד עֲשָׂרָה, שֶׁהוּא עֲשִׂירִי, סוּף כָּל הַדְרָגוֹת.

אָמַר רַבִּי יֶצְחָק עַד עֲשָׂרָה, אֲלִין עֲשָׂרָה יוֹמִין דְּבִין רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכְּפוּרִים. בְּגִין כֶּךָ שְׂרָא מְחַמְשִׁים עַד עֲשָׂרָה.

אָמַר רַבִּי יֶצְחָק, עַד עֲשָׂרָה, אֲלוּ עֲשָׂרָה יָמִים שְׂבִין רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכְּפוּרִים, מִשּׁוּם כֶּךָ הִתְחִיל מְחַמְשִׁים עַד עֲשָׂרָה.

השלמה מההשמטות (סימן יח)
דְּאִיהוּ שִׁירוּתָא עַד עֲשָׂרָה דְּאִיהוּ עֲשָׂרָה סוּפָא דְּדְרָגִין וְכִינּוּ דְמִטָּא עַד עֲשָׂרָה אָמַר, מִכָּאן וּלְתַתָּא לָאו אֲתֵר לְקִימָא בְּתַשׁוּבָה וְתַב וְאָמַר אֲרַבְעִים בְּגִין דִּישְׁתַּזְבוּן ד' קָרִיין, וְתַב וְאָמַר שְׁלֹשִׁים בְּגִין דִּישְׁתַּזְבוּן ג' קָרִיין, וְתַב וְאָמַר עֲשָׂרִים בְּגִין דִּישְׁתַּזְבוּן תְּרִין קָרִיין, וְתַב וְאָמַר עֲשָׂרָה בְּגִין דִּישְׁתַּזְבִּיב קָרְתָא חֲדָא מֵאִינוּן חֲמֻשָּׁה בְּגִינֵי כֶּךָ לֹא נַחִית לְתַתָּא מִן עֲשָׂרָה : (עד כאן מההשמטות)

שְׁהוּא רֵאשִׁית עַד עֲשָׂרָה, שְׁהוּא עֲשָׂרָה סוּף הַדְּרָגוֹת. וְכִיּוֹן שְׁמַגִּיעַ עַד עֲשָׂרָה אָמַר: מִכָּאן וּלְמַטָּה אֵין מְקוֹם לְעַמֵּד בְּתַשׁוּבָה. וְשָׁב וְאָמַר אַרְבָּעִים כְּדֵי שְׁיִנְצְלוּ אַרְבַּע קְרִיּוֹת, וְשָׁב וְאָמַר שְׁלֹשִׁים כְּדֵי שְׁיִנְצְלוּ שְׁלֹשׁ קְרִיּוֹת, וְשָׁב וְאָמַר עֲשָׂרִים כְּדֵי שְׁיִנְצְלוּ שְׁתֵּי קְרִיּוֹת, וְשָׁב וְאָמַר עֲשָׂרָה כְּדֵי שְׁתַּנְצֵל קְרִיָּה אַחַת מֵאוֹתָן הַחֲמֵשׁ, מִשּׁוּם כֶּךָ לֹא יֵרֵד לְמַטָּה מִן עֲשָׂרָה:

וְכִיּוֹן דְּמַטָּה לְעֲשָׂרָה, אָמַר מִכָּאן וּלְתַתָּא לָאוּ הוּא אַתְר דְּקִיּוּמָא בְּתַשׁוּבָה, בְּגִינֵי כֶּךָ לֹא נַחַת לְתַתָּא מִעֲשָׂרָה:

וְכִיּוֹן שְׁהַגִּיעַ לְעֲשָׂרָה, אָמַר, מִכָּאן וּלְמַטָּה אֵינוֹ מְקוֹם שְׁעוּמֵד בְּתַשׁוּבָה. מִשּׁוּם כֶּךָ לֹא יֵרֵד מִתַּחַת לְעֲשָׂרָה.

דף קו ע"ב

וַיָּבֵאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים סְדוּמָה בְּעָרֵב וְגו'. אָמַר רַבִּי יוֹסִי תָּא חֲזִי מַה כְּתִיב לְעִילָא וַיִּלְךְ יִי כְּאֲשֶׁר (דף קו ע"ב) כְּלָה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם. דְּהָא כִּיּוֹן דְּאִתְפְּרֵשׁ שְׁכִינְתָּא מֵאַבְרָהָם, וְאַבְרָהָם תָּב לְאַתְרֵיהּ, כְּדִין וַיָּבֵאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים סְדוּמָה בְּעָרֵב, דְּהָא חַד אֶסְתַּלַּק בְּשְׁכִינְתָּא, וְאִשְׁתַּאֲרוּ אֲנוּן תַּרְוֵין.

וַיָּבֵאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים סְדוּמָה בְּעָרֵב וְגו'. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בַּא רְאָה מַה כְּתוּב לְמַעְלָה, וַיִּלְךְ ה' כְּאֲשֶׁר כְּלָה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם. שְׁהָרִי כִּיּוֹן שְׁנַפְרָדָה שְׁכִינָה מֵאַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמְקוֹמוֹ, אִזּוּ וַיָּבֵאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים סְדוּמָה בְּעָרֵב, שְׁהָרִי אֶחָד הַסְּתַלַּק עִם הַשְּׁכִינָה, וְנִשְׁאָרוּ אוֹתָם שְׁנַיִם.

כִּיּוֹן דְּחָמָא לוֹט לֹון, רַהֲט בְּתַרְיִיהוּ. מֵאִי טַעְמָא, וְכִי כָּל אֲנוּן דְּהוּוּ אִתְיִין אִיהוּ אֶעִיל לֹון לְבֵיתִיהּ וַיְהִיב לֹון לְמִיכַל וּלְמִשְׁתֵּי וּבְנֵי מְתָא הִיזְ לֹא קִטְלִין לִיהּ, דְּהָא לְבַרְתִּיהּ עֵבְדוּ דִּינָא. וּמֵאִי הוּא. דְּבַרְתִּיהּ דְּלוֹט יַהֲבַת פְּתָא דְּנַהֲמָא לְחַד עֲנִיָּא, יָדְעוּ בָּהּ, שְׁפּוּיָה דּוּבְשָׂא וְאוֹתְבוּהּ בְּרִישׁ אִיגְרָא עַד דְּאֶכְלוּהּ צְרַעִי. אֶלָּא בְּגִין דְּהוּוּ בְּלִילְיָא חָשִׁיב דְּלֹא יִסְתַּכְּלוּן לִיהּ בְּנֵי מְתָא, וְעַם כָּל דָּא כִּיּוֹן דְּאֶעְלוּ לְבֵיתָא אִתְכַּנְשׁוּ כְּלָהוּ וְאַסְחָרוּ לְבֵיתָא.

כִּינּוּן שְׂרָאָה אוֹתָם לוֹט, רַץ אַחֲרֵיהֶם. מָה הַטַּעַם? וְכִי כָּל אוֹתָם שְׁהִיוּ בְּאִים הוּא הַכִּנּוּס לְבֵיתוֹ וְנָתַן לָהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת? וּבְנֵי הָעִיר אֵיךְ לֹא הִרְגוּ אוֹתוֹ, שְׁהָרִי לְבֵתוֹ עָשׂוּ דִין, וּמָה הוּא? שְׁבֵת לוֹט נִתְּנָה פֶת לְחֵם לְעַנִּי אֶחָד, יִדְעוּ בְּזֶה, וּמִרְחוּ אוֹתָהּ בְּדָבָשׁ וְהוֹשִׁיבוּהָ בְּרֹאשׁ הַגֶּגַע עַד שֶׁהִצְרָעוֹת אָכְלוּ אוֹתָהּ. אֲלֹא מִשּׁוּם שֶׁזֶה הָיָה בְּלִילָה, חֲשַׁב שֶׁלֹּא יִסְתַּכְּלוּ בְּנֵי הָעִיר עָלָיו. וְעַם כָּל זֶה, כִּינּוּן שְׁנִכְנָסוּ לְבֵית, הַתְּכַנְסוּ כָּלֶם וְהִקִּיפוּ אֶת הַבַּיִת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אֲמַאי רַחֵט לוֹט אֶבְתְּרִייהוּ, (אלא בגין) דְּכַתִּיב וַיֵּרָא לוֹט וַיִּרְץ לְקַרְאֲתָם. רַבִּי חִזְקִיָּה וְרַבִּי יִיסָא. חַד אָמַר דִּיּוֹקְנָא דְאַבְרָהָם חֲמָא עִמָּהוֹן. וְחַד אָמַר שְׁכִינְתָא אֲתִיָּא עֲלֵיהוּ. כְּתִיב הֲכָא וַיֵּרָא לוֹט וַיִּרְץ לְקַרְאֲתָם, וְכַתִּיב הֲתָם וַיִּרְץ לְקַרְאֲתָם מִפְתַּח הָאֵהֶל. מָה לְהֵלֹן חֲמָא שְׁכִינְתָא, אוֹף הֲכָא חֲמָא שְׁכִינְתָא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לְמָה רַץ לוֹט אַחֲרֵיהֶם, [אלא משום] שְׁכַתוֹב וַיֵּרָא לוֹט וַיִּרְץ לְקַרְאֲתָם? רַבִּי חִזְקִיָּה וְרַבִּי יִיסָא. אֶחָד אָמַר, דְּמֹת אַבְרָהָם רָאָה עִמָּם. וְאֶחָד אָמַר, שְׁכִינָה בָּאָה עִמָּהֶם. כְּתוּב כָּאן וַיֵּרָא לוֹט וַיִּרְץ לְקַרְאֲתָם, וְכַתוּב שָׁם וַיִּרְץ לְקַרְאֲתָם מִפְתַּח הָאֵהֶל. מָה לְהֵלֹן רָאָה שְׁכִינָה, אִף כָּאן רָאָה שְׁכִינָה.

וַיֵּרָא לוֹט וַיִּרְץ לְקַרְאֲתָם וַיֵּאמֶר הִנֵּה נָא אֲדֹנָי בְּאֵלֵיךְ דְּלִית נֹוִין יוִוִּיד. סוּרוּ נָא, גָּשׁוּ נָא מִבְּעֵי לֵיהּ, מֵאִי סוּרוּ נָא. אֲלֹא לְאַהֲדָרָא לֹון סַחְרָנִיָּה דְּבֵיתָא בְּגִין דְּלֹא יַחֲמוּן לֹון בְּנֵי מִתָּא, וְלֹא יַעֲלוּן בְּאוֹרַח מִישָׁר לְבֵיתָא, וּבְגִין כְּדִ סוּרוּ נָא.

וַיֵּרָא לוֹט וַיִּרְץ לְקַרְאֲתָם, וַיֵּאמֶר הִנֵּה נָא אֲדֹנָי, בְּאֵלֵיךְ דְּלִית נֹוִין יוִוִּיד. סוּרוּ נָא, הִיָּה צְרִיךְ לְכַתֵּב גָּשׁוּ נָא, מָה זֶה סוּרוּ נָא? אֲלֹא לְהַחֲזִירָם סְבִיב הַבַּיִת כְּדִי שְׁלֹא יֵרָאוּ אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר וְלֹא יִכְנָסוּ בְּדָרְךָ יִשְׂרָאֵל הַבַּיִתָּה, וּמִשּׁוּם כְּדִ סוּרוּ נָא.

דף קז ע"א

רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח (איוב כח) כִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יִבְיֵט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה. כִּמָּה אֵית לֹון לְבְנֵי נֶשָׂא לְאַסְתַּכְּלָא בְּעוֹבְדוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא,

וּלְאֲשֶׁתְּדָלָא בְּאוֹרֵייתָא יִמָּמָא וְלִילִי, דְּכָל מָאן דְּאֲשֶׁתְּדָל בְּאוֹרֵייתָא,
קוּדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא אֲשֶׁתְּבַח בֵּיהּ לְעֵילָא, וְאֲשֶׁתְּבַח בֵּיהּ לְתַתָּא, בְּגִין
דְּאוֹרֵייתָא אֵילְנָא דְחֵי אֵיהִי לְכָל אַנּוּן דְּעֵסְקִין בָּהּ לְמִיָּהב לֹון חֵיין בְּעֵלְמָא
דִּין (דף קז ע"א) וְלְמִיָּהב לֹון חֵיין בְּעֵלְמָא דְאֵתִי.

רַבִּי חֲזַקְיָה פְּתַח, (איוב כח) כִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם
יִרְאֶה. כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לְבָנֵי אָדָם לְהִסְתַּפֵּל בְּמַעֲשֵׂי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְלֹהֲשֶׁתְּדָל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלִילוֹת, שְׁכָל מִי שֶׁמְשַׁתְּדָל בַּתּוֹרָה, הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מְשַׁתְּבַח בּוֹ לְמַעַלָּה וּמְשַׁתְּבַח בּוֹ לְמַטָּה, מְשׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה
הִיא עֵץ חַיִּים לְכָל אוֹתָם הַעוֹסְקִים בָּהּ לְתַת לָהֶם חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה
וְלְתַת לָהֶם חַיִּים בְּעוֹלָם הַבָּא.

תָּא חֲזִי, כִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט. לְמִיָּהב לֹון מְזוֹנָא וְלִסְפָּקָא לֹון מְכָל
מַה דְּאַצְטְרִיכוּ, בְּגִין דְּאֵיהִו אֲשַׁגַּח בָּהּ תְּדִיר, דְּכַתִּיב, (דברים יא) תִּמְיֵד עֵינֵי
יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה. בְּגִין דְּאָרְץ דָּא מַה כְּתִיב בָּהּ
(משלי לא) מִמְּרָחֵק תִּבְיֵא לַחֲמָה, וְלִבְתֵּר אֵיהִי יְהִבֵּת מְזוֹנָא וְטֶרְפָּא לְכָל אַנּוּן
חֵיין בְּרָא דְכַתִּיב (משלי לא) וְתִקֵּם בְּעוֹד לִילָה וְתִתֵּן טָרְף לְבֵיתָהּ וְחֹק
לְנַעֲרוֹתֶיהָ.

בֵּא רְאֵה, כִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט, לְתַת לָהֶם מְזוֹן וְלִסְפָּק אוֹתָם
מְכָל מַה שֶׁהַצְּטְרִיכוּ, מְשׁוּם שֶׁהוּא מְשַׁגִּיחַ בָּהּ תִּמְיֵד, שְׁכָתוּב (דברים יא)
תִּמְיֵד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה. מְשׁוּם שֶׁאָרְץ
זוֹ מַה כְּתוּב בָּהּ? (משלי לא) מִמְּרָחֵק תִּבְיֵא לַחֲמָה. אַחַר כֵּן הִיא נוֹתֵנַת
מְזוֹן וְטֶרְף לְכָל חַיּוֹת הַשָּׂדֶה, שְׁכָתוּב (שם) וְתִקֵּם בְּעוֹד לִילָה וְתִתֵּן טָרְף
לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ.

וְעַל דָּא כִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה. לְכַלְהוּ בְּנֵי
עֵלְמָא לְמִיָּהב לֹון מְזוֹנָא וְסִפּוּקָא לְכָל מַה דְּאַצְטְרִיךְ כָּל חַד וְחַד דְּכַתִּיב
(תהלים קמה) פּוֹתַח אֶת יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן. דְּבֵר אַחַר כִּי הוּא לְקַצוֹת
הָאָרֶץ יִבִּיט. לְאֲסִתְּכָלָא עוֹבְדוֹי דְּבֵר נֶשׁ וְלֹא שְׁגָחָא בְּכָל מַה דְּעַבְדֵי בְּנֵי נֶשָׁא
בְּעֵלְמָא. תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה. מְסַתַּפֵּל וְחָמִי לְכָל חַד וְחַד.

וְעַל זֶה כִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה, אֶת כָּל בְּנֵי
הַעוֹלָם לְתַת לָהֶם מְזוֹן וְסִפּוּק לְכָל מַה שֶׁצְּרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שְׁכָתוּב
(תהלים קמה) פּוֹתַח אֶת יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן. דְּבֵר אַחַר כִּי הוּא
לְקַצוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט, לְהִסְתַּפֵּל בְּמַעֲשֵׂי בְּן הָאָדָם וְלֹהֲשַׁגִּיחַ בְּכָל מַה

שְׁעוֹשִׁים בּוֹ בְּנֵי אָדָם בְּעוֹלָם. תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה, מִסְתַּכֵּל וְרוֹאֶה
כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

תָּא חֲזִי, כִּינּוֹן דְּחֻמְא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עוּבְדִין דְּסָדוּם וְעֵמוּרָה, שְׂדֵר לֹון
לְאַנוּן מְלֻאכִין לְחַבְלָא לְסָדוּם. מַה כְּתִיב וַיֵּרָא לוֹט חֻמְא לְשְׂכִינְתָא. וְכִי
מֵאן יָכִיל לְמַחְמֵי שְׂכִינְתָא, אֲלֵא חֻמְא זְהָרָא חַד דְּנִהִיר דְּקָא סְלֻקָא עַל
רִישֵׁיהּ. וַיְכַדִּין וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא אֲדַנִּי בְּאֲלִיף דְּלִית כְּמַה דְּאֲתַמֶּר, וּבְגִין
שְׂכִינְתָא הַהוּא נִהִירוּ דְּנִהִיר קְאָמֶר, סוּרוּ נָא אֶל בֵּית עֲבַדְכֶם וְלִינוּ וְרַחְצוּ
רְגְלֵיכֶם.

בֵּא רְאֵה, כִּינּוֹן שְׂרָאָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעְשֵׂי סָדוּם וְעֵמֶרָה, שְׂלַח לְהֶם
אוֹתָם הַמְלֻאכִים לְהַשְׁחִית אֶת סָדוּם. מַה כְּתוּב? וַיֵּרָא לוֹט. רְאֵה אֶת
הַשְּׂכִינָה. וְכִי מִי יָכוֹל לְרֹאוֹת שְׂכִינָה? אֲלֵא רְאֵה זֶהר אֶחָד שְׂמַאִיר
וְעוֹלָה עַל רִאשֵׁיהֶם. וְאִזּוּ, וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא אֲדַנִּי, בְּאֲלִיף דְּלִית כְּמוֹ
שְׂנֵתְבָאֵר. וּבְגִלְלַת הַשְּׂכִינָה אוֹתוֹ הָאוּר שְׁהֵאִיר הוּא אָמֶר סוּרוּ נָא אֶת
בֵּית עֲבַדְכֶם וְלִינוּ וְרַחְצוּ רְגְלֵיכֶם.

לֹא עֲבַד הֵכִי אַבְרָהָם, אֲלֵא בְּקַדְמִיתָא אָמֶר וְרַחְצוּ רְגְלֵיכֶם וּלְבַתֵּר וְאַקְחָה
פֶּת לְחָם וְגוֹי. אֲבָל לוֹט אָמֶר סוּרוּ נָא אֶל בֵּית עֲבַדְכֶם וְלִינוּ. וּלְבַתֵּר וְרַחְצוּ
רְגְלֵיכֶם וְהַשְׁכַּמְתֶּם וְהִלְכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם. בְּגִין דְּלֹא יִשְׁתַּמוּדְעוּן בְּהוּ בְּנֵי נֶשְׂא.

לֹא עָשָׂה כֵּן אַבְרָהָם, אֲלֵא בְּתַחֲלָה אָמֶר וְרַחְצוּ רְגְלֵיכֶם, וְאַחַר כֵּן
וְאַקְחָה פֶּת לְחָם וְגוֹי. אֲבָל לוֹט אָמֶר סוּרוּ נָא אֶל בֵּית עֲבַדְכֶם וְלִינוּ,
וְאַחַר כֵּן וְרַחְצוּ רְגְלֵיכֶם וְהַשְׁכַּמְתֶּם וְהִלְכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם, כְּדִי שְׂלֵא יִדְעוּ
בְּהֶם בְּנֵי הָאָדָם.

וַיֹּאמְרוּ לֹא כִי בְּרַחוּב נְלִין. בְּגִין דְּכֵן הוּוּ עֲבַדֵי אוּרְחִין דְּעֵאלִין תַּמָּן לֹא הָוּה
בְּרַנְשׁ דְּיִכְנוֹשׁ לֹון לְבִיתָא, וְעַל דָּא אָמְרוּ לֹא כִי בְּרַחוּב נְלִין. מַה כְּתִיב וַיִּפְצַר
בָּם מְאֹד וְגוֹי. תָּא חֲזִי כֵּן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד דִּינָא בְּעֵלְמָא, שְׂלִיחָא
חָדָא עֲבִיד לֵיהּ, וְהַשְׁתָּא חֲמִינָן תְּרִי שְׁלוּחֵי, אֲמַאי וְכִי לֹא סִגִּי בְּחַד. אֲלֵא
חַד הָוּה, וַיִּמָּה דְּאָמֶר תְּרִי (הַכִּי הוּא וּדְאִי בְּגִין דַּחַד) חַד הָוּה לְאַפְקָא לֵיהּ לְלוֹט
וּלְשִׁזְבָּא לֵיהּ, וְחַד לְמַהֲפֵף לְקִרְתָּא וּלְחַבְלָא אֲרַעָא, וּבְגִין כֵּן אֲשֵׁתָאֵר חַד :

וַיֹּאמְרוּ לֹא כִי בְּרַחוּב נְלִין. מְשׁוּם שְׂכַף הָיוּ עוֹשִׂים : אוּרְחִים שְׂנֵכְנְסִים
לְשָׁם, לֹא הָיָה בֶן אָדָם שְׂיִכְנִיסָם לְבֵית. וְעַל זֶה אָמְרוּ, לֹא כִי בְּרַחוּב
נְלִין. מַה כְּתוּב וַיִּפְצַר? בָּם מְאֹד וְגוֹי. בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

עושה דין בעולם, שליח אחד עושה אותו, וכעת ראינו שני שליחים, למה? וכי לא מספיק באחד? אלא אחד הנה, ומה שאמר שנים נכד זה ודאי, משום ש אחד - אחד הנה להוציא את לוט ולהצילו, ואחד להפוך את העיר ולהשחית את הארץ, ולכך נשאר אחד.

מדרש הנעלם

(דף קו ע"א) רבי פתח בהאי קרא (שופטים ג) ואלה הגוים אשר הניח יי לנסות בם את ישראל. אמר רבי חזי הוית בההוא עלמא (ולית עלמא) קאים (ד"א ולית מעלה) אלא באנון (דף קו ע"ב) דשליטין על רעותא דלבהון שנאמר (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו וגו'. אמר רב יהודה למה זכה יוסף לאותה המעלה והמלכות, בשביל שפבש יצרו. דתנינן כל הכובש את יצרו מלכותא דשמיא אחיל עליה.

רבי פתח בפסוק זה, (שופטים ג) ואלה הגוים אשר הניח ה' לנסות בם את ישראל. אמר רבי, ראיתי באותו עולם, (ואין העולם) עומד (ואין מעלה) אלא באותם ששולטים על רצון לבם, שנאמר (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו וגו'. אמר רב יהודה, למה זכה יוסף לאותה המעלה והמלכות? בשביל שפבש יצרו. ששנינו, כל הכובש את יצרו, מחיל עליו את מלכות השמים.

דאמר רב אחא לא ברא הקדוש ברוך הוא ליצר הרע אלא לנסות בו בני אדם. ומי בעי קודשא בריך הוא לנסותא בבני נשא. אין. דאמר רב אחא מנא לן מדכתוב, (דברים יג) כי יקום בקרבך נביא וגו' ובא האות והמופת וגו' כי מנסה יי אלהיכם וגו'. ולמה בעי נסותא דהא כל עובדוי דבר נש אתגלי קמיה, אלא שלא לתת פתחון פה לבני אדם. ראה מה כתיב ולוט יושב בשער סדום, דהנה יתיב לנסותא לבריתא.

שאמר רב אחא, לא ברא הקדוש ברוך הוא את היצר הרע אלא לנסות בו בני אדם. והאם רוצה הקדוש ברוך הוא לנסות בני אדם? כן. שאמר רב אחא, מנין לנו? משכתוב (דברים יג) כי יקום בקרבך נביא וגו' ובא האות והמופת וגו', כי מנסה ה' אלהיכם וגו'. ולמה צריך נסיון, שהרי כל מעשי בני אדם גלויים לפניו? אלא שלא לתת פתחון פה לבני אדם. ראה מה כתיב ולוט? יושב בשער סדום, שהיה יושב לנסות את הבריות.

אמר רבי יצחק מאי דכתיב (ישעיה נז) והרשעים כים נגרש וגו'. אפלו בשעת דינו של רשע הוא מעיז פניו ואזי הוא ברשעתו קיים, ראה מה כתיב טרם ישפכו וגו'. אמר רבי יצחק כשם שבא קודשא בריך הוא גן עדן בארץ כך ברא גיהנם בארץ. וכשם שבא גן עדן למעלה כך ברא גיהנם למעלה.

אמר רבי יצחק, מהו שכתוב (ישעיה נז) והרשעים כים נגרש וגו'? אפלו בשעת דינו של רשע הוא מעיז פניו, ואזי הוא ברשעתו קים. ראה מה כתיב, טרם ישפכו וגו'. אמר רבי יצחק, כשם שבא הקדוש ברוך הוא גן עדן בארץ - כך ברא גיהנם בארץ. וכשם שבא גן עדן למעלה - כך ברא גיהנם למעלה.

גן עדן בארץ דכתיב, (בראשית ב) ויטע יי אלהים גן בעדן וגו'. גיהנם בארץ דכתיב, (איוב י) ארץ עיפתה כמו אופל וגו'. גן עדן למעלה דכתיב, (שמואל א כה) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך וכתוב, (קהלת יב) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה.

גן עדן בארץ, שכתוב (בראשית ב) ויטע ה' אלהים גן בעדן וגו'. גיהנם בארץ, שכתוב (איוב י) ארץ עיפתה כמו אפל וגו'. גן עדן למעלה, שכתוב (שמואל א כה) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך, וכתוב (קהלת יב) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה.

גיהנם למעלה דכתיב ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע. גן עדן למטה כדקאמרו. גן עדן למעלה לנשמתן של צדיקים גמורים להיות נזונים מאור הגדול של מעלה. גיהנם למטה לאותם הרשעים (דישראל) שלא קבלו ברית מילה ולא האמינו בהקדוש ברוך הוא ודתו ולא שמרו שבת, ואלו הם עובדי כוכבים ומזלות שנדונים באש, שנאמר (יחזקאל טו) מהאש יצאו והאש תאכלם וגו'. וכתוב (ישעיה סו) ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו'.

גיהנם למעלה, שכתוב ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע. גן עדן למטה, כמו שאמרו. גן עדן למעלה לנשמתן של צדיקים גמורים להיות נזונים מאור הגדול של מעלה. גיהנם למטה לאותם הרשעים (של ישראל) שלא קבלו ברית מילה ולא האמינו בקב"ה ודתו ולא שמרו שבת, ואלו הם עובדי כוכבים ומזלות שנדונים באש, שנאמר (יחזקאל טו) מהאש יצאו והאש תאכלם וגו', וכתוב (ישעיה סו) ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו'.

גיהנם למעלה לאותם פושעי ישראל שעברו על מצוות התורה ולא חזרו בתשובה שדוחים אותם לחוץ עד שיקבלו ענשם. והולכים וסובבים כל העולם שנאמר (תהלים יב) סביב רשעים יתהלכו. ושם נדונים שנים עשר חדש, לאחר כן מדורם עם אותם שקבלו ענשם במוותם (דף קז ע"א) כל אחד ואחד כפי המקום הראוי לו.

גיהנם למעלה לאותם פושעי ישראל שעברו על מצוות התורה ולא חזרו בתשובה, שדוחים אותם לחוץ עד שיקבלו ענשם, והולכים וסובבים כל העולם, שנאמר (תהלים יב) סביב רשעים יתהלכו. ושם נדונים שנים עשר חדש. לאחר כן מדורם עם אותם שקבלו ענשם במוותם, כל אחד ואחד כפי המקום הראוי לו.

והרשעים של העובדי כוכבים ומזלות נדונים תמיד באש ובמים ושוב אינם עולים שנאמר ואשם לא תכבה. משפט הרשעים בגיהנם כמה דכתיב ויי המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש וגו' ושוב אינם עולים ולא יקומו ליום הדין שנאמר (דברים כט) אשר הפך יי באפו ובחמתו, באפו בעולם הזה. ובחמתו בעולם הבא.

והרשעים של העובדי כוכבים ומזלות נדונים תמיד באש ובמים ושוב אינם עולים, שנאמר ואשם לא תכבה. משפט הרשעים בגיהנם כמו שכתוב וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש וגו', ושוב אינם עולים, ולא יקומו ליום הדין, שנאמר (דברים כט) אשר הפך ה' באפו ובחמתו. באפו - בעולם הזה. ובחמתו - בעולם הבא.

אמר רבי יצחק להאי גוונא אית גן עדן למעלה ואית גן עדן למטה. אית גיהנם למטה ואית גיהנם למעלה. אמר רבי יעקב הרשעים שקלקלו ברית מילה שבהם וחללו שבת בפרהסיא וחללו את המועדות ושכפרו בתורה ושכפרו בתחית המתים וכדומה להם יורדים לגיהנם שלמטה ונדונים שם ושוב אינם עולים. אבל קוממו ליום הדין ויקומו לתחית המתים, ועליהם נאמר (דניאל יב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגו'. ועליהם נאמר (ישעיה סו) והיו דראון לכל בשר. מה דראון, דיי ראון, שהכל יאמרו דיי בראיתם. ועל הצדיקים שבשׂראל נאמר (ישעיה ס) ועמד כלם צדיקים וגו', (ע"כ מדרש הנעלם).

אמר רבי יצחק, כמו זה יש גן עדן למעלה ויש גן עדן למטה. יש גיהנם למטה ויש גיהנם למעלה. אמר רבי יעקב, הרשעים שקלקלו ברית מילה שבהם וחללו שבת בפרהסיא וחללו את המועדות ושכפרו בתורה ושכפרו בתחית המתים וכהם להם, יורדים לגיהנם שלמטה ונדונים שם, ושוב אינם עולים. אבל יקומו ליום הדין ויקומו לתחית המתים, ועליהם נאמר (דניאל יב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגו', ועליהם נאמר (ישעיה סו) והיו דראון לכל בשר. מהו דראון? די ראון, שהכל יאמרו די בראיתם. ועל הצדיקים שבשׂראל נאמר (שם ס) ועמד כלם צדיקים וגו'. (ע"כ מדרש הנעלם).

ויי המטיר על סדום ועל עמורה וגו'. רבי חייא פתח (ישעיה יג) הנה יום יי בא אכזרי וגו'. הנה יום יי בא, דא בי דינא לתתא. בא כמה דאתמר. (קו א) הבאה אלי (עשו). בגין דלא עביד דינא עד דעאל ונטיל רשו, פגוונא דא קא כל בשר בא לפני.

וה' המטיר על סדם ועל עמרה וגו'. רבי חייא פתח, (ישעיה יג) הנה יום ה' בא אכזרי וגו'. הנה יום ה' בא - זה בית דין שלמטה. בא - כמו שנאמר הבאה אלי עשו. משום שלא עושה דין עד שנכנס ונטיל רשות. כמו זה קא כל בשר בא לפני.

דף קז ע"ב

דבר אחר הנה יום יי בא. דא הוא מחבלא לתתא כד נטיל נשמתא, בגיני כד אכזרי ועברה. לשום הארץ לשמה, דא סדום ועמורה. וחטאייה (דף קז ע"ב) ישמיד ממנה. אליו יתבי ארעא. מה כתיב בתריה כי כוכבי השמים וכסיליהם וגו'. דהא מן שמיא אמטר עליהון אשא, ואעבר לון מן עלמא. לבתר מה כתיב אוקיר אנוש מפז וגו'. דא אברהם דקודשא בריה הוא סליק ליה על כל בני עלמא.

דָּבַר אַחַר הַנֶּהַי יוֹם ה' בָּא - זֶהוּ הַמְּשַׁחֵת שְׁלֹמֹה כְּשֶׁנוֹטֵל אֶת הַנִּשְׁמָה, מִשׁוּם כֶּד אֲכַזְרִי וְעִבְרָה. לְשׁוּם הָאֲרֶץ לְשֹׁמֵה - זוֹ סָדַם וְעַמָּרָה. וְחֻטְאֵיהָ יִשְׁמִיד מִמֶּנָּה - אֵלּוּ יוֹשְׁבֵי הָאֲרֶץ. מַה כְּתוּב אַחֲרָיו? כִּי כוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִסִּילֵיהֶם וְגו'. שֶׁהָרִי מֵהַשָּׁמַיִם הַמְטִיר עֲלֵיהֶם אֵשׁ וְהַעֲבִירָם מֵהָעוֹלָם. אַחַר כֶּד מַה כְּתוּב? אוֹקִיר אָנוּשׁ מִפֹּז וְגו'. זֶה אֲבָרְהֶם שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַעֲלָה אוֹתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹקִים לוֹן לְהַנִּי קִרְאֵי בְיוֹמָא דְאַתְחַרְבַּ בִּי מִקְדָּשָׁא, דְּבַהּ הוּא יוֹמָא אֲתַחֲשָׁכוּ עֲלָיָא וְתַתְּאֵי, וְאַתְחַשְׁכֵּן שְׁמַיָּא וְכוֹכְבַּיָּא. רַבִּי אֶלְעָזָר מוֹקִים לְהַנִּי קִרְאֵי בְיוֹמָא דְיוֹקִים קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל מִעַפְרָא, וְהָהוּא יוֹמָא יִתְיַדַע לְעֵילָא וְתַתְּא, דְּכַתִּיב, (זְכַרְיָה י"ד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִנָּדַע לֵי. וְהָהוּא יוֹמָא יוֹמָא דְנוֹקְמָא אִיהוּ, דְּזַמִּין קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְנִקְמָא מִשְׁאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה הִקִּים אֶת הַפְּסוּקִים הַלְלוּ בְיוֹם שְׁנַחֲרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁבִאוֹתוֹ הַיּוֹם חֲשָׁכוּ עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְחֲשָׁכוּ שְׁמַיִם וְכוֹכְבִים. רַבִּי אֶלְעָזָר מְבָאָר אֶת הַפְּסוּקִים הַלְלוּ בְיוֹם שִׁיקִים הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִהַעֲפָר, וְאוֹתוֹ יוֹם נוֹדַע לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שְׁכַתוּב (זְכַרְיָה י"ד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִנָּדַע לֵה. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם נִקְמָה, שְׁעַתִּיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנִקְמָה מִשְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת.

וְכַד קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יַעֲבִיד נוֹקְמִין בְּשְׁאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, כְּדִין אוֹקִיר אָנוּשׁ מִפֹּז דָּא מְלַכָּא מְשִׁיחָא דְיִסְתַּלַּק וְיִתְיַקֵּר עַל כָּל בְּנֵי עַלְמָא, וְכָל בְּנֵי עַלְמָא יִפְלַחוּן וְיִסְגְּדוּן קַמִּיהָ דְכַתִּיב, (תְּהִלִּים ע"ב) לְפָנָיו יִכְרְעוּ צַיִים וְגו' מְלָכֵי תְרַשִׁישׁ וְגו'. תָּא חֲזִי, אֲף עַל גַּב דְּנַבּוּאָה דָּא אֲתַמָּר עַל בָּבֶל, בְּכוּלָּא אֲתַמָּר. דְּהָא חֲמִינָן בְּהַאי פְּרָשְׁתָּא דְכַתִּיב (ר"ל סְמוּךְ לִפִּי שְׁלֹמֹה עַל בַּהּ אוֹקִיר אָנוּשׁ וְגו' וְאוֹלֵי לַדְעַת הַזּוֹחִ"ק חַד פְּרִי הִיא) כִּי יִרְחַם יְיָ אֶת יַעֲקֹב. וְכַתִּיב וְלִקְחוּם עַמִּים וְהִבְיָאוּם אֶל מְקוֹמָם.

וְכַשֶּׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה נְקָמוֹת בְּשְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, אֲזוּ אוֹקִיר אָנוּשׁ מִפֹּז - זֶה מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ שֶׁיִּתְעַלֶּה וְיִתְכַבֵּד עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יַעֲבִדוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנָיו, שְׁכַתוּב (תְּהִלִּים ע"ב) לְפָנָיו יִכְרְעוּ צַיִים וְגו' מְלָכֵי תְרַשִׁישׁ וְגו'. בַּא רְאָה, אֲף עַל גַּב שְׁנַבּוּאָה זֹו נְאֻמָּה עַל בָּבֶל - בְּכָל זֶה נְאֻמָּר. שֶׁהָרִי רְאִינוּ בְּפְרָשָׁה זֹו שְׁכַתוּב כִּי יִרְחַם ה' אֶת יַעֲקֹב, וְכַתוּב וְלִקְחוּם עַמִּים וְהִבְיָאוּם אֶל מְקוֹמָם.

וְיִי הַמְטִיר עַל סְדוּם. דָּא דִּרְגָא דְבֵי דִינָא לְתַתָּא דְנָטִיל רְשׁוּ מַעֲיִלָא. רַבִּי יִצְחָק אָמַר דְּעֵבִיד דִּינָא בְּרַחֲמֵי. דְּכַתִּיב מֵאֵת יְיָ מִן הַשָּׁמַיִם. בְּגִין לְאִשְׁתַּכְּחָא דִּינָא בְּרַחֲמֵי. וְאִי תִימָא מְאִי רַחֲמֵי הָכָא דְכַתִּיב וַיְהִי בְּשַׁחַת אֱלֹהִים אֶת עָרֵי הַכְּפֹר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וְגוֹי. וְלִבְתֵּר נִפְקוּ מִנֵּיהּ תַרְיַן אוּמִין שְׁלָמִין, וְזָכָה דְנַפְיָק מִנֵּיהּ דְדוּד וּשְׁלָמָה מַלְכָא.

וְהוּ' הַמְטִיר עַל סְדוּם - זֶה הַדִּרְגָּה שֶׁל בֵּית דִּין שֶׁלְמִטָּה שְׁנוּטֵל רְשׁוֹת מִלְמַעְלָה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, שְׁעוּשָׁה הַדִּין בְּרַחֲמִים, שְׁכַתוּב מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם, כְּדִי לְהַמְצִיא דִין עִם רַחֲמִים. וְאִם תֵּאמְרַם מַה הַרַחֲמִים כָּאן? שְׁכַתוּב וַיְהִי בְּשַׁחַת אֱלֹהִים אֶת עָרֵי הַכְּפֹר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וְגוֹי. וְאַחַר כֵּן יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי אֲמוֹת שְׁלָמוֹת וְזָכָה שְׁיֵצֵא מִמֶּנּוּ דְדוּד וּשְׁלָמָה הַמְלֵךְ.

חֲמִי מַה כְּתִיב וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אוֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר וְגוֹי. תָּא חֲזִי (סג א) בְּשַׁעְתָּא דְּדִינָא שְׂרִי בְּעֵלְמָא, הָא אֲתָמַר דְּלָא לִיבְעִי לְבַר נֶשׁ לְאִשְׁתַּכְּחָא בְּשׁוּקָא, בְּגִין דְּכִיּוֹן דְּשָׂרְיָא דִינָא לָא אֲשַׁגַּח בֵּין זַפְאָה וְחִיבָא, וְלָא בְּעִי (לֹא סַתְּכִלָא) לְאִשְׁתַּכְּחָא תַמָּן. וְהָא אֲתָמַר דְּבִגִין כְּדָא אֲסַתִּים נַח בְּתִיבָה וְלָא יִשְׁגַּח בְּעֵלְמָא בְּשַׁעְתָּא דְּדִינָא יִתְעַבִּיד. וְכַתִּיב (שְׁמוֹת יב) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בְּקָר עַד דִּיתְעַבִּיד דִּינָא. וּבְגִין כְּדָא וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶט עַל נַפְשָׁךְ אֶל תִּבְיֵט אַחֲרֶיךָ וְגוֹי.

רָאָה מַה כְּתוּב? וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר בָּא רָאָה, בְּשַׁעְתָּא שְׁהַדִּין שׁוֹרָה בְּעוֹלָם, הֲרִי לְמַדְנּוּ שְׁלָא צְרִיךְ לְבַנְי אָדָם לְהַמְצִיא בְּשׁוּק, בְּגִלְל שְׁמַכִּיּוֹן שְׁשׁוֹרָה דִין, לֹא מִבְּחִין בֵּין זַפְאִי לְחִיב, וְלֹא צְרִיךְ לְהַמְצִיא שָׁם. וְהֲרִי לְמַדְנּוּ שְׁבִסְבַּת זָה נִסְגֵר נַח בְּתִבָּה וְלֹא נִמְצָא בְּעוֹלָם בְּשַׁעְתָּא שְׁהַדִּין נַעֲשָׂה, וְכַתוּב (שְׁמוֹת יב) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בְּקָר, עַד שְׁיַעֲשֶׂה הַדִּין. וּמִפְּנֵי כְּדָא, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶט עַל נַפְשָׁךְ אֶל תִּבְיֵט אַחֲרֶיךָ וְגוֹי.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָווּ אֲזִלֵי בְּאַרְחָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יִצְחָק דִּינָא דְּעֵבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַבּוּל וְדִינָא דְּסְדוּם, תַּרְוּוּיֵיהּ דִּינִין דְּגִיּהֶנּוּם הָווּ בְּגִין דְּחִיבֵי גִיּהֶנּוּם אֲתַדְנּוּ בְּמִיא וּבְאַשָׁא.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יִצְחָק, הַדִּין שְׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַבּוּל וְהַדִּין שֶׁל סְדוּם, שְׁנִיָּהֶם דִּינֵי הַגִּיּהֶנּוּם הָיוּ, כִּי רָשָׁעֵי הַגִּיּהֶנּוּם נִדּוּנִים בְּאֵשׁ וּבַמַּיִם.

אמר רבי יצחק סדום בדינא דגיהנם אתדון, דכתיב ויי המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת יי מן השמים. דא מסטרא דמיא ודא (עין סוף הספר סימן ב) מסטרא דאשא. דא ודא הוא דינא דגיהנם, וחייבין דגיהנם בתרין דיניו אליו אתדנו.

אמר רבי יצחק, סדום נדונה בדין הגיהנם, שכתוב והי המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת הי מן השמים. זה מצד של מים וזה מצד של אש. זה וזה הוא דין הגיהנם, ורשעי הגיהנם נדונים בשני הדינים הללו.

דף קח ע"א

אמר ליה דינא דחייבי דגיהנם תריסר גרחי, וקודשא בריה הוא סליק לון מגיהנם, ותמן מתלבנין ויתבין לתרעא דגיהנם, וחמאן אנון חייבין דעאלין ודנין לון תמן, ואנון תבעי רחמי עליהו. ולבתר קודשא בריה הוא חייס עליהו ואעיל לון לדוכתא דאצטריה לון. מההוא יומא ולהלאה גופא אשתכח בעפרא ונשמתא זרתא (דף קח ע"א) אתרה כדחזי לה. (נח סט א).

אמר לו, הדין של רשעי הגיהנם שנים עשר חדשים, והקדוש ברוך הוא מעלה אותם מהגיהנם, ושם מתלבנים ויושבים לשער הגיהנם, ורואים אותם רשעים שנכנסו ודנים אותם שם, והם מבקשים עליהם רחמים, ואחר כך הקדוש ברוך הוא חס עליהם ומכניס אותם במקום שצריך להם. מאותו יום והלאה הגוף שוכח בעפר והנשמה יורשת מקומה כראוי לה.

תא חזי דהא אתמר דאפילו אנון בני טופנא לא אתדנו אלא באשא ומיא. מייא קרירן נחתי מלעילא, ומייא רתיחן סלקי מתתא באשא. ואתדנו בתרי דיניו, בגין דדינא דלעילא הכי הוה, בגין כך בסדום גפרית ואש.

בא ראה, שהרי נאמר שאפילו אותם בני המבול לא נדונו אלא באש ומים. מים קרירים ירדו מלמעלה, ומים רותחים עלו מלמטה באש. ונדונו בשני דינים, משום שדין של מעלה כך הוא, ולכן בסדום גפרית ואש.

אמר ליה אי יקומו ליום דינא. אמר ליה הא אתמר. אבל אליו דסדום ועמורה לא יקומו, וקרא אוכח דכתיב, (דברים כט) גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח וגו'. אשר הפך יי באפו ובחמתו. אשר הפך יי, בעלמא דין. באפו, בעלמא דאתי. ובחמתו, בזמנא דזמין קודשא בריה הוא לאחייא מתייא. אמר ליה תא חזי, כמה דארעא דלהון אתאביד לעלם ולעלמי עלמיא, הכי נמי אתאבידו אנון לעלם ולעלמי עלמיא.

אמר לו, האם יקומו ליום הדין? אמר לו, הרי נתבאר, אבל אלו של סדם ועמורה לא יקומו, והכתוב מוכיח, שכתוב (דברים כט) גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח וגו', אשר הפך הי באפו ובחמתו. אשר הפך הי - בעולם הזה. באפו - בעולם הבא. ובחמתו - בזמן שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות מתים. אמר לו, בא ראה, כמו שארצם אבדה לעולם ולעולמי עולמים, גם כך הם אבדו לעולם ולעולמי עולמים.

ותא חזי, דינא דקודשא בריה הוא דינא לקבל דינא. אנון לא הנה תייבין נפשא דמסכנא במיכלא ובמשפתיא, אוף הכי קודשא בריה הוא לא אתיב לון נפשייהו לעלמא דאתי. ותא חזי, אנון אתמנעו מצדקה דאקרי חיים, אוף קודשא בריה הוא מנע מנייהו חיים בעלמא דין ובעלמא דאתי. וכמה דאנון מנעו ארחין ושבילין מבני עלמא, הכי נמי קודשא בריה הוא מנע מנייהו ארחין ושבילין דרחמי לרחמא עלייהו בעלמא דין ובעלמא דאתי.

ובא ראה שדין הקדוש ברוך הוא דין כנגד דין. הם לא השיבו את נפש העני במאכל ומשקה - גם כך הקדוש ברוך הוא לא השיב נפשם לעולם הבא. ובא ראה, הם נמנעו מצדקה שנקראת חיים - אף הקדוש ברוך הוא מנע מהם חיים בעולם הזה ובעולם הבא. וכמו שהם מנעו דרכים ושבילים מבני העולם - כך גם הקדוש ברוך הוא מנע מהם דרכים ושבילים של רחמים לרחם עליהם בעולם הזה ובעולם הבא.

רבי אבא אמר בלהו בני עלמא יקומו, ויקומו לדינא ועלייהו כתיב, (דניאל ב) ואלה לחרפות ולדראון עולם. וקודשא בריה הוא מארי דרחמין איהו, כיון דדון להו בהאי עלמא וקבילו דינא, לא אתדנו בכלהו דינין.

רבי אבא אמר, כל בני העולם יעמדו ויקומו לדין, ועליהם כתיב (דניאל ב) ואלה לחרפות ולדראון עולם. והקדוש ברוך הוא הוא בעל

הַרְחַמִּים, כִּינֹן שְׁדֹן אוֹתָם בְּעוֹלָם הַזֶּה וְקַבְּלוּ דִין, לֹא נִדְוֹנוּ בְּכָל הַדִּינִים.

דף קח ע"ב

אָמַר רַבִּי חֲנִיָּא כְּתִיב וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה וְגו'. (קח א) מֵהוּ בְּהַפֵּךְ אֶת הָעָרִים אֲשֶׁר יֹשֵׁב בָּהֶן לוֹט. אֲלֵא בְּכֻלְהוּ עֶבֶד דִּיּוֹרִיָּה לוֹט, דְּכְתִיב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּעָרֵי הַכְּכָר וַיִּאָּהֵל עַד סְדוֹם. (וכתיב אשר ישב בהן לוט. אלא ודאי בכלהו עבד דיוריה) וְלֹא קַבְּלוּ לֵיהּ, בְּרַ דְּמַלְךְ סְדוֹם קַבְּיֵל לֵיהּ (דף קח ע"ב) בְּסְדוֹם בְּגִינְיָה דְּאַבְרָהָם:

אָמַר רַבִּי חֲנִיָּא, כְּתוּב וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה וְגו'. מֵהוּ בְּהַפֵּךְ אֶת הָעָרִים אֲשֶׁר יֹשֵׁב בָּהֶן לוֹט? אֲלֵא בְּכָל עֲשֵׂה דִיּוֹרוֹ לוֹט, שְׁכַתוֹב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּעָרֵי הַכְּכָר וַיִּאָּהֵל עַד סְדוֹם. [וכתיב אשר ישב בהן לוט, אלא ודאי שבכלם עשה את דיורו] וְלֹא קַבְּלוּ אוֹתוֹ, חוּץ מִמְּלֶךְ סְדוֹם שֶׁקַּבְּל אוֹתוֹ בְּסְדוֹם מְשׁוּם אַבְרָהָם.

וּתְבַט אֲשֶׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו, מֵאַחֲרֶיהָ מִבְּעֵי לֵיהּ, אֲלֵא מִבְּתֵר שְׂכִינְתָּא. רַבִּי יוֹסִי אָמַר מִבְּתֵרֵיהּ דְּלוֹט, דְּמַחְבְּלָא אֲזִיל אַבְתְּרִיָּה, וְכִי אַבְתְּרִיָּה אֲזִיל, וְהָא הוּא שְׂדֵר לֵיהּ, אֲלֵא בְּכָל אֲתֵר דְּהוּא אֲזִיל לוֹט אֲתַעֲכַב מַחְבְּלָא לְחַבְּלָא, וְכָל אֲתֵר דְּאֲזִיל כְּבָר וְשָׁבִיק לְאַחֲרֵיהּ הָנֹה מְהַפֵּךְ לֵיהּ מַחְבְּלָא.

וּתְבַט אֲשֶׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו, הִזְה צְרִיךְ לְכַתֵּב מֵאַחֲרֵיהּ? אֲלֵא מֵאַחֲרֵי הַשְּׂכִינָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מֵאַחֲרָיו שֶׁל לוֹט, שְׁהַמְשָׁחִית הִזְה הוּלְךְ אַחֲרָיו. וְכִי אַחֲרָיו הִלְךְ, הָרִי הוּא שֶׁלַח אוֹתוֹ? אֲלֵא כָּל מְקוֹם שֶׁהִלְךְ לוֹט, הִתְעַכַּב הַמְשָׁחִית לְהַשְׁחִית, וְכָל מְקוֹם שֶׁהִלְךְ כְּבָר וְהִשְׁאִיר לְאַחֲרָיו, הִזְה הוּפֵךְ אוֹתוֹ הַמְשָׁחִית.

וּבְגִין כֹּךְ אָמַר לֵיהּ אַל תְּבַט אַחֲרֶיךָ דְּהָא אֲנָא אַחְבַּל בְּתֵרְךָ, וְעַל דָּא כְּתִיב וּתְבַט אֲשֶׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וְחִמַּת מַחְבְּלָא. כְּדִין וְתֵהִי נֹצִיב מְלַח. דְּהָא בְּכָל זְמַנָּא דְּמַחְבְּלָא לֹא חִמֵּי אֲנַפּוּי דְּבֵר נֶשׁ (נ"א אחמי אנפי לכר נש) לֹא מַחְבִּיל לֵיהּ. כִּינֹן דְּאַתְתֵּיהּ אֶהְדְּרַת אֲנַפְהָא לְאַסְתַּפְלָא אַבְתְּרִיָּה מִיַּד וְתֵהִי נֹצִב מְלַח.

וְלָכֵן אָמַר לוֹ אֵל תִּבְּט אַחֲרָיִךָ, שֶׁהָרִי אֲנִי מְחַבֵּל אַחֲרָיִךָ. וְעַל זֶה כָּתוּב וּתְבַט אֶשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו, וְרָאֵתָה אֶת הַמְּשֻׁחִית, אִזּוֹ וּתְהִי נֹצִיב מֶלֶח. שֶׁהָרִי כָּל זְמַן שֶׁהַמְּשֻׁחִית אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת פְּנֵי הָאִישׁ [מְרַאֶה פְּנֵיו לְאִישׁ], הוּא אֵינוֹ מְשֻׁחִית אוֹתוֹ. כִּיּוֹן שֶׁאֶשְׁתּוֹ הִחְזִירָה פְּנֵיהָ לְהִסְתַּכֵּל אַחֲרָיו, מִיָּד וּתְהִי נֹצִיב מֶלֶח.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ קִיּוּמֵי יוֹמָא חַד וְעֵסְקֵי בְּהַאי קָרָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כְּתִיב, (דְּבָרִים ח) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכָּנוֹת תֹּאכַל בֶּהָ לֶחֶם, לֹא תַחְסֹר כָּל בֶּהָ. הַאי בֶּהָ בֶּהָ תְּרִי זְמַנֵּי אֲמַאי. אֲלֵא הָא אֲתַמָּר דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּלִיג כָּל עַמּוּי וְאַרְעָאן לְמַמְנָן שְׁלִיחוֹן, וְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל לֹא שְׁלִיט בֶּהָ מְלֶאכְא וְלֹא מְמַנָּא אַחְרָא אֲלֵא אִיהוּ בְּלַחוּדוּי, בְּגִין כִּדְ אַעִיל לְעַמָּא דְלֹא שְׁלִיט בְּהוּ אַחְרָא לְאַרְעָא דְלֹא שְׁלִיט בֶּהָ אַחְרָא.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ עוֹמְדִים יוֹם אֶחָד וְעוֹסְקִים בְּפִסּוּק הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב (דְּבָרִים ח) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכָּנֹת תֹּאכַל בֶּהָ לֶחֶם לֹא תַחְסֹר כָּל בֶּהָ. לְשֵׁם מָה פְּעַמִּים בֶּהָ בֶּהָ? אֲלֵא הָרִי נֹאמֵר שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חִלַּק אֶת כָּל הָעַמִּים וְהָאֲרָצוֹת לְשְׁלוּחִים מְמַנִּים, וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוֹלֵט מְלֶאךְ וְלֹא מְמַנָּה אַחֵר, אֲלֵא הוּא לְבַדּוֹ, לְכֹן הַכְּנִיס אֶת הָעַם שְׁלֹא שׁוֹלֵט בָּהֶם אַחֵר לְאַרְץ שְׁלֹא שׁוֹלֵט בֶּהָ אַחֵר.

תָּא חֲזִי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב מְזוּנָא תַמְּוֹן בְּקַדְמִיתָא וּלְבַתֵּר לְכָל עֲלָמָא. כָּל שְׁאָר עַמּוּי עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת בְּמִסְכָּנוֹת, וְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל לֹא הָיְתָה, אֲלֵא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲתַזֵּן בְּקַדְמִיתָא וּלְבַתֵּר כָּל עֲלָמָא.

בֵּא רְאֵה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן מְזוּן שָׁם בְּתַחֲלָה, וְאַחֵר כִּדְ לְכָל הָעוֹלָם. כָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת בְּעַנְיָ, וְאַרְץ יִשְׂרָאֵל לֹא כִּדְ, אֲלֵא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נְזוּנִית בְּתַחֲלָה וְאַחֵר כִּדְ כָּל הָעוֹלָם.

וּבְגִין כִּדְ אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכָּנוֹת תֹּאכַל בֶּהָ לֶחֶם. אֲלֵא בְּעַתִּירוֹ בְּסַפּוּקָא דְכָלָא תֹּאכַל בֶּהָ וְלֹא בְּאַתֵּר אַחְרָא. בֶּהָ בְּקַדְשׁוֹ דְאַרְעָא, בֶּהָ שְׂרִיא מְהִימְנוּתָא עֲלָהּ. בֶּהָ שְׂרִיא בְּרַכְתָּא דְלַעִילָא, וְלֹא בְּאַתֵּר אַחְרָא.

וְלָכֵן אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכָּנֹת תֹּאכַל בֶּהָ לֶחֶם, אֲלֵא בְּעֶשֶׂר, בְּסַפּוּק שֶׁל הַכָּל תֹּאכַל בֶּהָ וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר. בֶּהָ בְּקַדְשֵׁי הָאֶרֶץ, בֶּהָ שׁוֹרָה הַאֲמוּנָה הָעֲלִיוֹנָה, בֶּהָ שׁוֹרָה הַבְּרָכָה שֶׁלְמַעַלָּה, וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר.

דף קט ע"א

תא חזי כתיב כגון יי כפארץ מצרים. עד הכא לא אתידע גן יי אי הוא ארץ מצרים, ואי איהו ארץ סדום, (דף קט ע"א) ואי איהו גן יי דאקרי גן עדן. אלא כגון יי דאית ביה ספוקא ועדונא דכלא, הכי נמי הוה סדום והכי נמי מצרים. מה גן יי לא אצטריך בר נש לאשקאה ליה, אוף מצרים לא אצטריך אחרא לאשקאה ליה, בגין דנילוס איהו אסיק ואשקי לכל ארעא דמצרים.

בא ראה, כתוב כגון ה' כפארץ מצרים. עד כאן לא נודע גן ה' אם הוא ארץ מצרים ואם הוא ארץ סדום ואם הוא גן ה' שנקרא גן עדן. אלא כגון ה' שיש בו ספוק ועדון של הכל, כך גם היתה סדום וכך גם מצרים. מה גן ה' לא צריך אדם להשקותו, אף מצרים לא צריך אחר להשקותה, משום שהנילוס עולה ומשקה את כל ארץ מצרים.

תא חזי, מה כתיב, (זכריה יד) והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלים וגו'. דא הוא עונשא דלהון דאתמנע מנהון מטרא, מה כתיב ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה וגו'. חמי דלא כתיב ולא עליהם יהיה הגשם, בגין דלא נחית מטרא למצרים ולא אצטרכון ליה, אלא עונשא דלהון מה הוא דכתיב, (זכריה יד) וזאת תהיה המגפה אשר יגוף יי את כל הגוים וגו'. בגין דמצרים לא צריכין למטרא. אוף סדום מה כתיב ביה כי כלה משקה, כל עדונין דעלמא הוו בה, ועל דא לא בעאן דבני נשא אחרנין יתעדנון בה.

בא ראה מה כתוב, (זכריה יד) והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלים וגו'. זהו ענש שלהם שנמנע מהם מטר. מה כתוב ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה וגו'? ראה שלא כתוב ולא עליהם יהיה הגשם, כי לא יורד מטר במצרים ולא צריכים אותן. אלא ענשם מהו שכתוב? (שם) וזאת תהיה המגפה אשר יגוף ה' את כל הגוים וגו'. משום שמצרים לא צריכים מטר. אף סדום מה כתוב בה? כי כלה משקה. כל עדוני העולם היו בה, ועל זה לא רצו שבני אדם אחרים יתעדנו בה.

רבי חייא אמר אנון הוו חייבין מגרמיהו ומממוניהו, דכל בר נש דאיהו צר עינא לגבי מסכנא, יאות הוא דלא יתקיים בעלמא. ולא עוד אלא דלית

ליה חיים לעלמא דאתי. וכל מאן דאיהו וותרון לגבי מסכנא יאות הוא
דיתקיים בעלמא, ויתקיים עלמא בגינייה, ואית ליה חיים ואורכא דחיי
לעלמא דאתי:

רבי חייא אמר, הם היו רשעים מעצמם וממונם, שכל בן אדם שהוא
צר עין לעני, ראוי הוא שלא יעמד בעולם, ולא עוד, אלא שאין לו
חיים לעולם הבא. וכל מי שהוא וותרן לעני, ראוי הוא שיתקיים בעולם
ויתקיים העולם בשבילו, ויש לו חיים וארך של חיים לעולם הבא.

סתרי תורה

תוספתא קטורי רמאי, הורמני (עין סוף הספר סי' ב) דבדורג. (נ"א דבוריי)
ונ"א דבוריי) חכימין בסכלתנו, יסתכלון למנדע, בשעתא דרישא חוורא אתקין ברסייא על
גבי סמכין דאבנין דמרגליטון טבן. בין אנון אבנין אית חד מרגליטא שפירא בחיזו יאה
ברינא קומטרא דקנטרא (נ"א דקיטרא) דמלהטא בע' גוונין, אנון ע' גוונין מלהטון לכל סטר.

קשרים רמים, שרים המפזרים [נ"א: המבררים, ונ"א המנפצים], חכמים בשכל, יסתכלו
לדעת, בשעה שהראש הלבו תתקן כסא על גבי העמודים על אבנים של מרגליות
טובות. בין אותם האבנים יש מרגלית אחת במראה יפה ובתאר פסוי הכלי [של העשן]
שלוהט בשבעים גונים. אותם שבעים גונים לוחטים לכל צד.

אליו ע' מתפרשאן מוגו ג' גוונין. אליו זיקין בזיקין דנציצין לד' סטרי עלמא, הכא איתא
זיקא תקיפא דסטר שמאלא דאתאחיד בשמא. אנון גוונין שבעין (דניאל ז) דינא יתיב
וספרין פתיחו. מהכא נפקי גירין וסייפין ורומחין ואשא דקוסטרא. ואתאחיד אשא
תקיפא דנפקא משמים ביה, וכד אתאחד אשא עלאה באליו דלתתא, לית מאן דיכיל
לאתבר רוגזא ודינא.

אלה השבעים נפרדים מתוך שלשה גונים. אלה רוחות ברוחות שנוצצות לארבעת
צדדי העולם. כאן יש רוח חזקה של צד שמאל שנקחו בשמים. אותם שבעים גונים
הדין יושב והספרים נפתחים. מפאן יוצאים חצים וחרבות ורמחים ואש של המגדל.
ונאחזות אש חזקה שיוצאת מהשמים בו. וכשנאחזות האש העליונה באלו שלמטה,
אין מי שיכול לשבר את הרגזו והדין.

עיינו להטין פטיסין דנורא, נחית בהו לעלמא. ווי מאן דאערע ביה, חגיר חרצין (ס"א חרבין),
איהו חרבא שנגא בידיה, לא חייס על טב ועל ביש. דהא (ס"א פסקא) פתקא דאנון שבעין
ברשו דאתאחיד ההוא סטרא דשמא נחית בינא שמאלא בכמה דינין, אתהפך בכמה
גוונין, הפוך בכל יומא, איהו אקרי כרם זלת דמתקנא לגבי בני אדם. כל גוונין דכלי זעמו
דקודשא בריך הוא ביה אתחזין. ואנון יתבין ברומי דעלמא, ובני נשא בסכלותא דלהון
לא משגחי בהון. גפרית ואש התוכא דמינא ואשא דמתהתכי מן שמא אתאחדו דא בדא
ונחת על סדום. ווי לחיבינא דלא משגחין על יקרא דמאריהון:

עינים לוקטות כמו שלקבות של אש יורד בהם לעולם. אוי למי שפוגש אותו, חגור מתניס [חרבות] הוא, וחרב שנונה בידו. לא מרחם על טוב ולא על רע. שהרי [הפסק] הפתק, שהם שבעים ברשות שנתחזו אותו צד של השמים, יורד ביד שמאל בכמה דינים. מתהפך בכמה גונים, הופך בכל יום. הוא נקרא פּרָם זלת שמתקן לבני אדם. כל הגונים של כלי הזעם של הקדוש ברוך הוא נראים בו. והם יושבים ברום העולם, ובני אדם בסכלותם לא משגיחים בהם. גפרית ואש - התוף של מים ואש שנתכים מהשמים נאחזו זה בזה ונרדו על סדם. אוי לרשעים שאינם משגיחים על פבוד רבונם.

א. עשרה שמקו גליפן בהורמנותא דמלכא. (פירוש השם במלואו עשר אותיות יו"ד היא וי"ו היא). ב. עשר אנון וסלקין לחושבן סגיי. (פי יוד עולה כ', יוד הא עולה כ"ו, יוד (ניל הה וו) הא ויו עולה מ"ב, יי די יוד ידודי עולה ע"ב). ג. שבעין (הם ע"ב ונקראים די מחנות שכינה והם למטה ממלכות). גונון מלהטי לכל סטר. נפקי מגו שמקו דאגליף רזא דעי שמקו דמלאכיא. דאנון ברזא דשמיא.

א, עשרה שמות חקוקים ברצון המלך. ב: עשרה הם ועולים לחשבון גדול. ג: שבעים גונים לוקטים לכל צד. יוצאים מתוף שמות שחקוקים סוד של שבעים שמות מלאכים שהם בסוד השמים.

ואנון מיכאל גבריאל רפאל נוראל. קמייץ "קדומיאל" מלכיאל "צדקיאל. פתיח "פדאל" תומיאל "חשדיאל. צריי "צדקיאל" רזיאל "יופיאל. סגויל "סטוטריה" גזריאל "ותריאל" ניא ורדיאל "למואל. חרייק "רהטיאל" חזקיאל "קדשיאל. שביא "שמעאל "ברכיאל (ניא שכניאל וניא ברקיא"ל) "אהיאל. חל"ם חניאל "להדיאל" מחניאל. (ניא חניאל ליעדיאל מילכיאל). "עניאל ענאל אהניאל רחמיאל עזריאל (ניא שייבנאל רימיאל קידומיאל. שרייק. חכמיאל רמיאל קרשיאל. חרייק) סנניה ודרגזיה רסיסיאל דומיאל "חוניאל "זכריאל "ואריאל "היינאל ד"נדאל ג"דיאל ב"דאל א"נפיאל ועדיאל, אדניי על פלהו. ד [פירוש כשע"ב מלאכים מתחברין במלכות אז נקרא מלכות הוא ובית דינו בלשון וה']

והם, ' מיכאל, גבריאל, רפאל, נוראל. קמייץ - "קדומיאל" מלכיאל "צדקיאל. פתיח - "פדאל" תומיאל "חשדיאל. צריי - "צדקיאל" רזיאל "יופיאל. סגויל - "סטוטריה" גזריאל "ותריאל [ניא: ורדיאל] "למואל. חרייק - "חזקיאל" רהטיאל "קדשיאל. שביא - "שמעאל" ברכיאל [ניא: שייכניאל וניא ב"רקיאל] "אהיאל. חל"ם - "חניאל" "להדיאל" מחניאל [ניא: חניאל ליעדיאל מילכיאל]. "עניאל ענאל אהניאל רחמיאל עזריאל [ניא שייבנאל רימיאל קידומיאל שרייק, חייכמיאל רימיאל קירשיאל חרייק] סנניה ודרגזיה רסיסיאל דומיאל "חוניאל "זכריאל "ואריאל "היינאל ד"נדאל ג"דיאל ב"דאל א"נפיאל ועדיאל אדניי על פלם. ד [פירוש, כשע"ב מלאכים מתחברין במלכות, אז נקרא מלכות הוא ובית דינו בלשון וה']

השלמה מההשמטות (סימן) מ"ט) "אהניאל" ברקיאל "גדיאל" דומיאל "הדריאל" ודרגזיה "זהריאל" חניאל "טהריאל" ייעזריאל "כרעאל" למדיאל "מלכיאל" נהריאל "סניה" ענאל "פתחאל" צוריאל "קנאל" רמיאל "שעריאל" ותכיאל:

"אהניאל" ברקיאל "גדיאל" דומיאל "הדריאל" ודרגזיה "זהריאל" חניאל
"טהריאל" יעזריאל "כרעיאל" למדיאל "מלכיאל" נהריאל "סניה" ענאל "פתחיאל"
"צוריאל" קנאל "רמיאל" שיעריאל "תבכיאל":

סדר תשר"ק

סדר תשר"ק

"תפוריא" שכניאל "רנאל" קמריה "צוריה" פסיסיה "יעיריאל" סמכיאל "נריאל" מדוניה
"לסניה" כמסריה "יריאל" טסמסיה "חניאל" זכראל "ודריאל" הניאל "דנבאל" גדיאל
"בדאל" אדירירון אדני על כולחו וכו': (עד כאן מההשמטות)

"תפוריא" שכניאל "רנאל" קמריה "צוריה" פסיסיה "יעיריאל" סמכיאל "נריאל"
"מדוניה" לסניה "כמסריה" יריאל "טסמסיה" חניאל "זכראל" ודריאל "הניאל"
"דנבאל" גדיאל "בדאל" אדירירון אדני על כולחו וכו': (עד כאן מההשמטות)

פד מתחברן פלהו פחדא ברזא חדא בחילא עלאה, פדן אקרי וידוד פלא בכללא חדא.
מאת יי מן השמים, שמא קדישא דאתגלף בעי שמקו אחרנין רזא דשמים. ואלין אנון
שבועין דשולטין על אלין עי דינין רזא דיהויה, ואלין שבועין שמקו בקדושה יהויה שמים.
ה (פירוש שם של עיב גשרים היוצא מפסוק ויסע ויבא ויט אלו הם נקראים שמים, ואותם עיב מלאכים של מטה
במלכויות מקבלים מעיב של מעלה, ונוטלין מהן).

כשפלים מתחברים פאחד בסוד אחד בכח עליון אז נקרא ויהוה, הפל בכלל אחד.
מאת ה' מן השמים - שם קדוש שנתקק בשבעים שמות אחרים, סוד של שמים.
ואלה הם שבועים ששולטים על אלו שבועים דינים, סוד של יהויה, ושבועים השמות
הקלו בקדושה, יהויה שמים. ה [פירוש, שם של עיב גשרים היוצא מפסוק ויסע ויבא ויט, אלו
הם נקראים שמים, ואותם עיב מלאכים של מטה במלכויות מקבלים מעיב של מעלה ונוטלין
מהם,]

אלין נטלין מאלין וידוד. ו (פירוש מלכות מתפארת). נטיל מאת ידוד דא מן דא. ז (פירוש סוד של
אותן עיב שמות הוא שם ידוד, והוא הרוכב עליהן כנשמה לגוף). ואלין תליין מאלין, תתאין בעלאין, וכלא
קשווא חדא. ובהאי קודשא בריך הוא אשתמודע ביקריה. ח (פירוש עיב מלאכים של מטה
מתחבים בעיב שמות של מעלה הנקראים שמים). שמים דאנון עי רזא ידוד, דא איהו ברזא דשבועין
ותריין שמקו ואלין אנון דנפקי מן ויסע ויבא ויט. והיו יליי סייע עלים מהיש לליה אכייא
כהיית הזיי אליד לאיו ההיע. חלק ראשון ברוך שם פבוד מלכותו לעולם ועד יזייל מבייה
הריי הקיים לאיו כליי לויו פהייל נליף יייל מליה חהיו. חלק שני ברוך שם פבוד מלכותו
לעולם ועד נתיה האיי ירית שאיה רייל אויים לכיב ושייר יהיו להיח כויק מנייד. חלק
שלישי ברוך שם פבוד מלכותו לעולם ועד אנני חעייל רהיע יייל ההייה מייל ווייל ילייה
סאיל עריי עשייל מייה. חלק רביעי ברוך שם פבוד מלכותו לעולם ועד והיו דניי החייש
עמייל ננייא ניית מבייה פויי נמייל מצייר. חלק חמישי ברוך שם פבוד מלכותו

לְעוֹלָם וְעַד וּמִיֵּב יְהִי עֲנִיו מַחִיֵּי דַמִּיב מַנִּיק אִיֵּע חֲבִיו רֵאִיָּה יִבִּימ הִיֵּי מוֹיִם, חֶלֶק
שְׁשֵׁי בְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד.

אֵלוֹ נוֹטְלִים (נוֹסְעִים) מֵאֶלֶּה, וְיִהוּיָהּ וּ [פִירוּשׁ, מַלְכוּת מִתְפָּאֵרֵת] נוֹטֵל מֵאֵת יְהוָה זֶה מְזָה.
ז [פִירוּשׁ, סוּד שֶׁל אוֹתוֹן עִיב שְׁמוֹת הוּא שֵׁם יְהוָה, וְהוּא הֶרֹכֵב עֲלֵיהוֹן כְּנִשְׁמָה לְגוֹף], וְאֵלוֹ תְלוּיִים
בְּאֵלוֹ, תַּחְתּוֹנִים בְּעֲלִיוֹנִים, וְהִכָּל קֶשֶׁר אֶחָד. וּבְזֶה נוֹדַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ. ח
[פִירוּשׁ, עִיב מִלֵּאכִים שֶׁל מִטָּה מִתְחַבְּרִים בְּעִיב שְׁמוֹת שֶׁל מַעֲלָה הַנִּקְרָאִים שְׁמַיִם], שְׁמַיִם שֶׁהֵם
שְׁבָעִים סוּד יְהוָה, זֶהוּ בְּסוּד שְׁבָעִים וּשְׁנַיִם שְׁמוֹת, וְאֵלוֹ הֵם שְׁיֻצְאָאִים מִן וְיִסַּע וְיָבֵא
וְיֵט. וְהִיוּ יֵלִיִּי סִיֵּיט עֲלִיִּים מֵהִיֵּשׁ לִלִיָּה אֲכִיָּא כַּהִיֵּת הַזֵּיִי אֲלִיֵּד לֵאִיו הַהִיֵּע. חֶלֶק
רֵאשׁוֹן בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד. יזִּיל מִבִּיָּה הַרִיִי הַקִּיִּים לֵאִיו כִּלִּיִּי לוֹיִו
פְּהִיֵל נִלִּיֵּךְ יִיִי מִלִּיָּה חַהִיִו. חֶלֶק שְׁנִי בְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד. נִתִּיָּה
הַאִיָּא יֵרִיֵת שֵׁאִיָּה רִיִיִי אוֹיִים לְכִיִּב וּשְׁיִיר יַחִיו לַהִיֵּח כּוֹיִק מַנִּיֵּד. חֶלֶק שְׁלִישִׁי בְרוּךְ
שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד. אֲנִיִי חַעִיִים רַהִיֵּע יִיִי הַהִיָּה מִיִּיֵךְ וּוִיֵל לִיָּה סֵאִיֵל
עֲרִיִי עֵשִׂיֵל מִיָּיָה. חֶלֶק רְבִיעִי בְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד. וְהִיוּ דַנִּיִי חַחִיִּישׁ
עַמִּיִים נַנִּיָּא נִיֵּיֵת מִבִּיָּה פּוֹיִי נַמִּיִּמ יִיֵל הַרִיִח מַצִּיִר. חֶלֶק חֲמִישִׁי בְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד
מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד. וּמִיֵּב יְהִי עֲנִיו מַחִיֵּי דַמִּיב מַנִּיק אִיֵּע חֲבִיו רֵאִיָּה יִבִּימ הִיֵּי
מוֹיִם. חֶלֶק שְׁשֵׁי בְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד.

וְאֵלִין אֲנוֹן שְׁבָעִין שְׁמָהוֹן דְּשֻׁלְטִין עַל שְׁבָעִין דְּרָגִין תַּתְּאִין רְזָא וִידוּד. אֵלִין שְׁבָעִין שְׁמָהוֹן
יְדוּד רְזָא דְאַקְרִי שְׁמַיִם. שְׁבָעָא רְקִיעִין אֲנוֹן דְּסַלְקִין לְשְׁבָעִין שְׁמָהוֹן שְׁמָא קְדִישָׁא, וְדָא
אִיהוּ וִידוּד הַמְטִיר. מֵאֵת יְדוּד מִן הַשְׁמַיִם. סַתְרָא דְסַתְרִין לְחַכְמִין אַתְּמָסֵר. שְׁמָא (נדף קט
ע״א) דָּא דְאַקְרִי שְׁמַיִם מְנִיָּה אַתְּבְּרִי סַתְרָא דְאַקְרִי אָדָם. חֲשַׁבִּין שְׁיִפִּי גּוּפָא דְאֲנוֹן חוּשְׁבִּין
מֵאֵתוֹן וְאַרְבַּעִין וְתַמְנָא שְׁיִפִּין. חֲשַׁבִּין אַתְּוָהִי מֵאֵתוֹן וְשִׁית סְרִי, שְׁמָא דָּא דְאִיהוּ רְזָא
וְסַתְרָא כְּלָא דְכָל אוֹרִיָּתָא בְּכִיִּב אַתְּוִון וְעֶשֶׂר אַמִּירוֹ, בְּגִין דְּהָא שְׁמָא דָּא מֵאֵתוֹן וְשִׁית
סְרִי אַתְּוִון וְתַלְתִּין וְתַרְיִן שְׁבִילִין דְאַתְּכְּלִין בִּיָּה, הָא מֵאֵתוֹן וְאַרְבַּעִין וְתַמְנָא שְׁיִפִּין דְגּוּפָא
רְזָא דְאַקְרִי אָדָם דְשֻׁלְטֵיט עַל כְּרִסְיָא. רְזָא דְשְׁבָעִין דְלַתְתָּא, וְסַתְרָא דָּא דְכַתִּיב (יחזקאל א)
וְעַל דְמוֹת הַכְּסָא דְמוֹת כְּמֵרָאָה אָדָם עָלִיו מְלַמְעָלָה, וְדָא הוּא סַתְרָא דְכַתִּיב וְיִי הַמְטִיר עַל
סְדוּם וְגוֹי מֵאֵת יֵי מִן הַשְׁמַיִם. וְכֵלָא חַד וּמְלָה חַדָּא, וְסַתְרָא חַדָּא לְחַכְמִי לְבָא אַתְּמָסֵר,
זְכָאָה (ד״א ל״ג אִיָּהוּ) חוּלְקָהוֹן בְּעַלְמָא דִּין וּבְעַלְמָא דְאַתִּי.

וְאֵלוֹ הֵם שְׁבָעִים שְׁמוֹת שְׁשׁוּלְטִים עַל שְׁבָעִים דְּרָגוֹת תַּחְתּוֹנוֹת סוּד וְיִהוּיָהּ. אֵלוֹ
שְׁבָעִים שְׁמוֹת יְהוּיָהּ, סוּד שְׁנַקְרָא שְׁמַיִם. שְׁבָעָה רְקִיעִים הֵם שְׁעוֹלִים לְשְׁבָעִים שְׁמוֹת
שֵׁם קְדוֹשׁ. וְזֶהוּ וְיִהוּהִי הַמְטִיר. מֵאֵת יְהוָה מִן הַשְׁמַיִם. סַתְרָה הַסַּתְרִים לְחַכְמִים נְמָסֵר.
שֵׁם זֶה שְׁנַקְרָא שְׁמַיִם, מְמַנּוּ נְבָרָא סַתְרָה שְׁנַקְרָא אָדָם. חֲשַׁבִּין אִיבְרִי הַגּוֹף שֶׁהֵם חֲשַׁבִּין
מֵאֵתִים אַרְבַּעִים וּשְׁמוֹנָה אִיבְרִים. חֲשַׁבִּין אוֹתִיּוֹתִיו מֵאֵתִים וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. שֵׁם זֶה
שֶׁהוּא סוּד וְסַתְרָה כְּלָל שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה בְּכִיִּב אוֹתִיּוֹת וְעֶשֶׂר אַמִּירוֹת, מְשׁוּם שְׁהָרִי שֵׁם
זֶה מֵאֵתִים וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים שְׁכֻלּוּלִים בִּיה. הָרִי מֵאֵתִים
אַרְבַּעִים וּשְׁמוֹנָה אִיבְרִי הַגּוֹף. סוּד שְׁנַקְרָא אָדָם הַשׁוֹלֵט עַל הַכְּסָא, סוּד שֶׁל שְׁבָעִים
שְׁלַמְטָה, וְסַתְרָה זֶה שְׁכַתּוּב (יחזקאל א) וְעַל דְמוֹת הַכְּסָא דְמוֹת כְּמֵרָאָה אָדָם עָלִיו
מְלַמְעָלָה, וְזֶה הוּא סַתְרָה שְׁכַתּוּב וְהִי הַמְטִיר עַל סְדוּם וְגוֹי מֵאֵת הִי מִן הַשְׁמַיִם. וְהִכָּל
אֶחָד וְדָבָר אֶחָד, וְסַתְרָה אֶחָד לְחַכְמִי הַלֵּב נְמָסֵר. אֲשֶׁרִי (הוּא) חֶלְקָם בְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְעוֹלָם הַבָּא.

סְדוּם גְּזַר דִּינָא דְלַהוֹן עַל דְּמַנְעוּ צְדָקָה מְנִיָּהוּ, כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (יחזקאל יו) וְיָד עֲנִי וְאַבְיּוֹן
לֹא הִחְזִיקָה. וּבְגִין כֵּךְ דִּינָא לֹא הוּא אֶלָּא מִן שְׁמַיִם. צְדָקָה וְשְׁמַיִם כְּלָא חַד וְכַתִּיב, (תהלים

קה) כי גדול מעל שמים חסדך, ובגין דתלגא צדקה בשמיה (ני"א בשמים) דינא הוא משמים דכתיב מאת יי מן השמים.

סדס נחתם גזר דין שלהם על שמנעו צדקה מהם, כמו שנאמר (שם יו) ונד עני ואביון לא החזיקה, ולכן הדין לא היה אלא מן השמים. צדקה ושמים הכל אחד, וכתוב (תהלים קח) כי גדול מעל שמים חסדך, משום שצדקה תלויה בשמו [בשמים], דין הוא משמים, שכתוב מאת ה' מן השמים.

דינא דישראל מהאי אפר דכתיב, (איכה ד) ויגדל עון בת עמי מחטאת סדס. ואקרי ורושלים אחות לסדס כמא דאת אמר, (יחזקאל יו) הנה זה היה עון סדס אחותך, ודינהו הנה מן שמיא דינא חדא כסדס על דמנעו צדקה מנייהו. בר דדא אתהפך ודא אתחרב, דא אית לה תקומה, ודא לית לה תקומה, (ע"כ סתרי תורה).

הדין של ישראל ממקום זה, שכתוב (איכה ד) ויגדל עון בת עמי מחטאת סדס. וירושלים נקראת אחות לסדס, כמו שנאמר (יחזקאל יט) הנה זה היה עון סדס אחותך, ודינם היה מן השמים דין אחד כסדס על שמנעו צדקה מהם, פרט לזה שזה התהפך וזה נחרב. לזו יש תקומה, ולזו אין תקומה. ע"כ סתרי תורה.

ויעל לוט מצער וישב בהר הוא ושתי בנותיו עמו וגו'. מאי טעמא. בגין דחמא דהנה קריב לסדס ואסתלק מתמן. רבי יצחק פתח (איוב לו) והוא מסיבות מתהפך בתחבולתיו לפעלם וגו'. קודשא בריך הוא מסבב סבובין דעלמא ואייתי קומרין טהירין למעבד עובדוי, ולבתר מהפך לון ועביד לון כגוונא אחרא.

ויעל לוט מצוער וישב בהר הוא ושתי בנותיו עמו וגו'. מה הטעם? משום שראה שהיה קרוב לסדס ועלה משם. רבי יצחק פתח, (איוב לו) והוא מסבב מתהפך בתחבולתו לפעלם וגו'. הקדוש ברוך הוא מסבב סבובים בעולם ומביא גחלי אש צחים לעשות מעשיו, ואחר כך הופך אותם ועושה אותם בגון אחר.

דף קט ע"ב

ובמה, בתחבולותיו, עביד תחבולין ומסבב סבובין לאפקא לון ולאן פאנון קדמאי. (דף קט ע"ב) לפעלם, בגין פעלם דבני נשא, כמה דאנון עבדין עובדין

הכי מהפך לון. כל אשר יצום על פני תבל ארצה. בגין דעובדין דבני נשא מהפך לאנון מסבות בכל מה דאיהו פקיד לון על פני תבל וגוי.

ובמה? בתחבולתו. עושה תחבולות ומסבב סבובים כדי להפך אותם, ולא כמו אותם הראשונים. לפעלם - משום פעלם של בני אנוש. כמו שהם עושים מעשים, כך הוא מהפך אותם. כל אשר יצום על פני תבל ארצה - משום מעשי בני אדם הוא מהפך אותם מסבות בכל מה שהוא מצוה אותם על פני תבל וגוי.

רבי אלעזר אמר והוא מסבות מתהפך. הקדוש ברוך הוא מסבב סבובין ואייתי עובדין בעלמא לאתקיימא, ולבתר דחשיבו בני נשא דיתקיימון אנון עובדין, קודשא בריך הוא מהפך לון לאנון עובדין מכמה דהוו בקדמיתא. בתחבולתו. בתחבולתו פתיב כהאי אומנא דעביד מאנין דחרסא. בעוד דההיא טיקלא אסתחרת קמיה. חשיב למעבד כגוונא דא עביד. חשיב למעבד כגוונא אחרא עביד. מהפך מאנא דא למאנא דא, בגין דההיא טיקלא אסתחרת קמיה. כך קודשא בריך הוא מהפך עובדי דאיהו עביד.

רבי אלעזר אמר, והוא מסבות מתהפך - הקדוש ברוך הוא מסבב סבובים ומביא מעשים בעולם להתקיים, ואחר שחושבים בני אדם שיתקיימו אותם מעשים, הקדוש ברוך הוא הופך אותם את אותם מעשים מכמו שהיו בהתחלה. בתחבולתו, בתחבולתו פתוב, כמו האמן הזה שעושה כלי חרס, בעוד שאותו הגלגל מסתובב לפניו, חושב לעשות כגון זה - עושה, חושב לעשות כגון אחר - עושה. מהפך כלי זה לכלי אחר משום שאותו הגלגל סובב לפניו. כך הקדוש ברוך הוא מהפך את מעשיו שהוא עושה.

דף קי ע"א

בתחבולתו חסר יו"ד, ומאן איהו, דא בי דינא לתתא דאיהו טקלא דאסתחרת קמיה, ועל דא מהפך מאנין ממאנא דא למאנא אחרא. וכל דא כפי פעלם דבני נשא, אי מטיבין בני נשא עובדיהון, ההוא טקלא דסחרא אסחרת לון לימינא, וכדין אתעבידו עובדין בעלמא לאוטבא לון כדקא יאות. וטיקלא אסחרת תדיר ולא שכיד ביה הוא סטרא דימינא ועלמא מתגלגלא ביה. אתו בני נשא לאבאשא, (דף קי ע"א) תחבולתו דאסחר תדיר והוה קיימא באסחרותא דימינא, קודשא בריך הוא אסחר ליה

בְּסֵטְרָא דְשִׁמְאַלָּא וּמְהַפֵּד מְסִבּוֹת וּמֵאַנּוּן דְּהוּוּ בְּקִדְמִיתָא לְהֵהוּא סֵטְר
שִׁמְאַלָּא.

בְּתַחְבוּלְתּוֹ חֵסֵר יו"ד, וּמַהוּ? זֶה בֵּית דִּין לְמִטָּה שֶׁהוּא גִלְגַּל הַסּוּבָב
לְפָנָיו, וְעַל זֶה הוּא מְהַפֵּד כָּלִים מְכֻלֵּי זֶה לְכֻלֵּי אַחֵר, וְכֹל זֶה כְּפִי פְעֻלָּם
שֶׁל בְּנֵי אָדָם. אִם בְּנֵי אָדָם מְטִיבִים מַעֲשֵׂיהֶם - אוֹתוֹ הַגִּלְגַּל הַסּוּבָב
מְסוּבָב אוֹתָם יְמִינָה, וְאִזּוּ נַעֲשִׂים מַעֲשִׂים בְּעוֹלָם לְהִיטִיב לָהֶם כְּרָאוּי,
וְהַגִּלְגַּל סוּבָב תְּמִיד וְלֹא שׁוֹקֵט בְּאוֹתוֹ צַד הַיָּמִין, וְהַעוֹלָם מִתְגַּלְגַּל בּוֹ.
בְּאוֹ בְּנֵי אָדָם לְהֵרַע - תַּחְבוּלְתּוֹ שֶׁסּוּבָבֵת תְּמִיד וְהִיתָה עוֹמֶדֶת בְּסִבּוֹב
שֶׁל הַיָּמִין, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסוּבָב אוֹתָהּ לְצַד שִׁמְאַל וּמְהַפֵּד מְסִבּוֹת
וְכָלִים שֶׁהָיוּ שִׁמְאַל. צַד

וְכִדּוּן טַקְלָא אֶסְתְּרָא וְאַתְעֵבִידוּ עוֹבְדֵין בְּעֻלְמָא לְאַבְאָשָׁא לּוֹן לְבְנֵי נָשָׂא.
וְטַקְלָא אֶסְתְּרָא לְהֵהוּא סֵטְרָא עַד דְּבְנֵי נָשָׂא תִּיַיְבִין לְאוֹטְבָא עוֹבְדֵיהוֹן.
וְטַקְלָא קִיַיְמָא בְּעוֹבְדֵין דְּבְנֵי נָשָׂא. וְעַל דָּא בְּתַחְבוּלְתּוֹ לְפְעֻלָּם, וְלֹא קִיַיְמָא
תְּדִיר.

וְאִזּוּ הַגִּלְגַּל סוּבָב וְנַעֲשִׂים מַעֲשִׂים בְּעוֹלָם לְהֵרַע לְבְנֵי אָדָם. וְהַגִּלְגַּל
סוּבָב לְאוֹתוֹ צַד עַד שֶׁבְנֵי אָדָם שְׁבִים לְהִיטִיב מַעֲשֵׂיהֶם, וְהַגִּלְגַּל עוֹמֵד
בְּמַעֲשֵׂי בְנֵי הָאָדָם. וְעַל כֵּן בְּתַחְבוּלְתּוֹ לְפְעֻלָּם, וְלֹא עוֹמֵד תְּמִיד.

תָּא חֲזִי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גֵרָם סְבוּבִין וְעוֹבְדֵין בְּעֻלְמָא בְּגִין לְמַעְבַּד כְּלָא
כְּדָקָא יָאוּת. וְכֻלָּא נְפָקָא מֵעַקְרָא וְשִׁרְשָׁא דְלַעֲיָלָא. אַקְרִיב אַבְרָהָם לְגַבְיָה,
נְפִק מְנִיָּה יִשְׁמַעֵאל דְלָא הָוָה אַבְרָהָם גְּזִיר כַּד נְפִק מְנִיָּה, בְּגִין דְּאִיהוּ לְתַתָּא
וְלֹא אֲשֵׁתִלִּים בְּאֵת קִיַיְמָא קְדִישָׁא.

בֹּא רְאָה, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גֵרָם סְבוּבִים וּמַעֲשִׂים בְּעוֹלָם כְּדִי לַעֲשׂוֹת
הַכֹּל כְּרָאוּי, וְהַכֹּל יוֹצֵא מֵהַעֲקָר וְהַשֶּׁרֶשׁ שֶׁלְמַעְלָה. קָרַב אֶת אַבְרָהָם
אֵלָיו - יָצָא מִמֶּנּוּ יִשְׁמַעֵאל, כְּשֶׁלֹּא הָיָה אַבְרָהָם מְהוּל כְּשִׁיְצָא מִמֶּנּוּ,
מִשׁוּם שֶׁהוּא לְמִטָּה וְלֹא נִשְׁלַם בְּאוֹת בְּרִית קְדֻשָּׁה.

לְבַתֵּר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סְבִיב סְבוּבִין בְּתַחְבוּלוֹתָיו וְאַתְגָּזֵר אַבְרָהָם וְעֹאֵל
בְּבְרִית וְאֲשֵׁתִלִּים בְּשִׁמְיָה וְאַקְרִי אַבְרָהָם, וְהִ' (צו א) עֲלָאָה אַעֲטַרְת לִיָּה
בְּרָזָא דְמִים (לא א) מְרוּחַ. כִּיּוֹן דְּרָזָא (דְּבְרֵי הַיָּמִים א) אֲשֵׁתִלִּים וְאַתְגָּזֵר, נְפִק
מְנִיָּה יִצְחָק וְהָוָה זָרְעָא קְדִישָׁא וְאַתְקַשֵּׁר לְעֵילָא בְּרָזָא דְאִשׁ מְמִים, וְעַל

דָּא כְּתִיב, (ירמיה ב) וְאַנְכִי נִטְעַתִּיד שׁוּרְק כְּלָה זָרַע אֲמַת. וְלֹא אֶתְקַשֵּׁר
בְּהֵוָה סִטְרָא אַחְרָא.

אַחַר כֶּן הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא סִבֵּב סְבוּבִים בְּתַחֲבוּלוֹתָיו וְנִמּוּל אֲבָרְהָם,
וְנִכְנַס בְּבְרִית וְנִשְׁלַם בְּשֵׁמוֹ וְנִקְרָא אֲבָרְהָם, וְהִי עֲלִיוֹנָה עֵטְרָה אוֹתוֹ
בְּסוּד שֶׁל מִים מְרוּחַ. כִּיּוֹן שֶׁהַסּוּד [שֶׁל הַיָּם] נִשְׁלַם וְהוּא נִמּוּל, יֵצֵא מִמֶּנּוּ
יִצְחָק וְהָיָה זָרַע קִדְשׁ, וְנִקְשֵׁר לְמַעֲלָה בְּסוּד שֶׁל אִשׁ מִמִּים, וְעַל זֶה
כְּתוּב (ירמיה ב) וְאַנְכִי נִטְעַתִּיד שׁוּרְק כְּלָה זָרַע אֲמַת, וְלֹא נִקְשֵׁר בְּאוֹתוֹ
הַצַּד הָאֲחֵר.

תָּא חֲזִי, לוּט נִפְקוּ מִנִּיה וּמִבְּנֵי תַרְיָן אוּמִין מִתְפָּרְשׁוּ, וְאֶתְקַשְׁרוּ בְּהֵוָה
סִטְרָא דְאַתְחֲזִי לוֹן, וְעַל דָּא קוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא מְסַבֵּב (דף קי ע"ב) סְבוּבִין
וּמְגַלְגַל גְּלוּלִין בְּעֵלְמָא דִּיתְעַבִּיד כְּלָא כְּדָקָא יְאוּת וְיִתְקַשֵּׁר כְּלָא בְּאַתְרֵיהּ.

בֵּא רְאֵה, מְלוּט יֵצֵאוּ מִמֶּנּוּ וּמִבְּנֵי שְׁתֵּי אֲמוֹת נִפְרְדוֹת וְנִקְשְׁרוּ
בְּאוֹתוֹ צַד שְׂרָאוּי לְהֵם, וְעַל זֶה הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסוּבֵב סְבוּבִים
וּמְגַלְגַל גְּלוּלִים בְּעוֹלָם שֶׁהַכֹּל יַעֲשֶׂה כְּרָאוּי וְיִתְקַשֵּׁר הַכֹּל בְּמִקוּמוֹ.

תָּא חֲזִי, יְאוּת הָוָה לְלוּט דְקוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא יִפִּיק מִנִּיה (ומבנתייה) וּמִבְּנֵי תַרְיָן
אוּמִין אֲלִין, אֶלָּא בְּגִין לְאַתְקַשְׁרָא בְּאַתְרֵיהּ דְאַתְחֲזִי לְהוּ.
וְאַתְעַבִּידוּ מְגוּ יֵינָא, וְהֵוָה יֵינָא אֲזִדְמֹן לְהוֹן בְּמַעְרְתָא הֵהִיא לִילֵיא, וְדָא
הוּא רְזָא דְאַתְעַבִּידוּ כְּמָה דְאַתְ אֲמַר וְיִשְׁתֵּי מִן הֵיין וְיִשְׁכַּר, וְהֵא אֶתְמַר
וְאוּקְמוּהּ.

בֵּא רְאֵה, נֶאֱדָה הָיָה לְלוּט שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹצֵא מִמֶּנּוּ (ומבנתיין)
וּמִבְּנֵי שְׁתֵּי אֲמוֹת הַלְלוּ, אֶלָּא בְּשִׁבִיל לְהִתְקַשֵּׁר בְּמִקוּמָם הִרְאוּ
לְהֵם, וְנַעֲשׂוּ מִתּוֹךְ יֵין, וְאוֹתוֹ הֵיין הִזְדְּמֹן לְהֵם בְּמַעְרָה בְּאוֹתוֹ לִילָה,
וְזֵהוּ הַסּוּד שֶׁנַּעֲשׂוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְיִשְׁתֵּי מִן הֵיין וְיִשְׁכַּר, וְהִרִי נִתְבְּאֵר
וּבְאַרוּהּ.

תָּא חֲזִי, מוּאָב וְעַמּוֹן אֲנוּן קְרָאוּן לוֹן שְׁמָהוּ, מוּאָב מְאָב. רַבִּי יוֹסִי אֲמַר
בְּכִירָה בְּחֻצֵיפוּ אֲמָרָה מוּאָב, מְאָבָא הוּא. וְהַצְעִירָה גַם הִיא יִלְדָה בֶּן
וְתִקְרָא שְׁמוֹ בֶּן עַמִּי. בְּצִנִּיעוּ אֲמָרָה בֶּן עַמִּי. בַּר עַמִּי, וְלֹא אֲמָרָה מִמָּאן
הָוָה. תָּא חֲזִי, בְּקִדְמִיתָא כְּתִיב וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ בּוֹאִי וְנִקּוּד עַל
וֹאִיו, בְּגִין דְסִיּוּעָא דְעֵילָא הָוָה אֲשֶׁתְכֹחַ בְּהֵוָה עוּבְדָא דְזַמִּין מְלָכָא
מְשִׁיחָא לְנִפְקָא מִנִּיה, וּבְגִין כֶּן אֲשֶׁתְלִים הִכָּא בּוֹאִיו. וּבְאַחְרָא כְּתִיב

וּבְקוֹמָה חֶסֶר וַיִּיּוּ, בְּגִין דְּלֹא נִפְק מִיְנָה חוֹלְקָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּהַאי אַחְרָא, וְעַל דָּא פְּתִיב בְּהַאי אַחְרָא קְשִׁישָׁא וּבְקוֹמָה בּוֹאִי מְלֵא וְנִקּוּד עָלָה.

בֹּא רָאָה, מוֹאֵב וְעַמּוֹן הֵן קָרְאוּ לְהֵם שְׁמוֹת. מוֹאֵב - מְאָב. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הַבְּכִירָה אֲמָרָה בְּחֻצְפָּה, אֲמָרָה מוֹאֵב, מְאָבָא הוּא. וְהַצְעִירָה גַם הִיא יְלָדָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֵּן עַמִּי. בְּצַנִּיעוֹת אֲמָרָה בֵּן עַמִּי. בֵּן עַמִּי, וְלֹא אֲמָרָה מִמִּי הוּא. בֹּא רָאָה, בְּהִתְחַלָּה פְּתוּב וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוֹמָה, בּוֹאִי, וְנִקּוּד עַל וַאֲיִי, מְשׁוּם שְׁסִיּוּעַ מְלַמְעָלָה הָיָה נִמְצָא בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שְׁעֵתִיד מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ לְצֵאת מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן נִשְׁלַם כְּאֵן בּוֹאִי. וּבְאַחֲרֵת פְּתוּב וּבְקוֹמָה, חֶס וַיִּיּוּ, מְשׁוּם שֶׁלֹּא יָצָא מִמֶּנָּה חֶלֶק לְקַבְיָה כְּמוֹ הָאַחֲרֵת הַזֶּה, וְעַל זֶה פְּתוּב בְּאַחֲרֵת הַזֶּה הַגְּדוּלָה וּבְקוֹמָה בּוֹאִי מְלֵא וְנִקּוּד עָלָיו.

דף קיא ע"א

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, לֹא יָדַע דְּזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאוּקְמָא מִיְנָה דְּוֹד מְלָכָא וְשִׁלְמוֹה וְכָל שְׁאָר מְלָכִין וּמְלָכָא מְשִׁיחָא. תּוֹ וּבְקוֹמָה, דְּכַתִּיב בְּרוֹת (רות ג) וַתִּקַּם בְּטָרָם יָכִיר אִישׁ אֶת רַעְהוּ וְגוֹ'. וּבְהַהוּא יוֹמָא הָוָה לָהּ קִימָה וַדָּאי (דף קיא ע"א) אֶתְחַבֵּר עִמָּה בְּעֵז לְהַקִּים שֵׁם הַמַּת עַל נַחְלָתוֹ, וְאַתְקַם מִנָּה כָּל הַנִּי מְלָכִין וְכָל עַלְוִיָּא דִּישְׂרָאֵל. וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ דְּכַתִּיב וַתִּשְׁכַּב מְרַגְלוֹתָיו עַד הַבֶּקֶר. וּבְקוֹמָה דְּכַתִּיב וַתִּקַּם בְּטָרָם יָכִיר אִישׁ אֶת רַעְהוּ וְגוֹ'. בְּגִין כֶּךָ וּבְקוֹמָה נִקּוּד וַאֲיִי.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, לֹא יָדַע שְׁעֵתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִיד מִמֶּנָּה דְּוֹד הַמְּלָךְ וְשִׁלְמוֹה וְכָל שְׁאָר הַמְּלָכִים וּמְלָךְ הַמְּשִׁיחַ. עוֹד וּבְקוֹמָה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּרוֹת (רות ג) וַתִּקַּם בְּטָרָם יָכִיר אִישׁ אֶת רַעְהוּ וְגוֹ'. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם הִיָּתָה לָהּ קִימָה וַדָּאי, הִתְחַבֵּר עִמָּה בְּעֵז לְהַקִּים שֵׁם הַמַּת עַל נַחְלָתוֹ, וְהוֹקְמוּ מִמֶּנָּה כָּל הַמְּלָכִים הַלְלוּ וְכָל הָעַלְוִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ, שְׁפָתוֹב וַתִּשְׁכַּב מְרַגְלוֹתָיו עַד הַבֶּקֶר. וּבְקוֹמָה, שְׁפָתוֹב בְּטָרָם יָכִיר אִישׁ אֶת רַעְהוּ וְגוֹ'. מְשׁוּם כֶּךָ וּבְקוֹמָה נִקּוּד וַאֲיִי.

תָּא חֲזִי, (קה ע"א) עֲנוּתְנוּתָא דְאַבְרָהָם דְּהָא אָפִילוּ בְּקַדְמִיתָא כַּד בָּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַעַבְדַּד דִּינָא בְּסָדוּם לֹא בָּעָא מִנִּיהּ רַחֲמֵי עַל לוּט (דהא), לְבַתֵּר דְּכַתִּיב וַיֵּרָא וְהִנֵּה עָלָה קִיטֹר הָאָרֶץ כְּקִיטֹר הַכַּבָּשׁוֹן לֹא תִבַע עָלֶיהָ דְלוּט וְלֹא אָמַר עָלֶיהָ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּלוּם, אוּף הָכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא

לא אמר ליה מידי, בגין דלא יחשב אברהם דקודשא בריך הוא גרע מזכותיה כלום.

בא ראה את ענותנותו של אברהם, שהרי אפלו בתחלה, פשרצה הקדוש ברוך הוא לעשות דין בסדם, לא בקש ממנו רחמים על לוט. [שהרי] אחר שפתוב וירא והנה עלה קיטר הארץ כקיטר הכבשן, לא בקש על לוט ולא אמר עליו לקב"ה כלום. אף כן לא אמר לו הקדוש ברוך הוא דבר, כדי שלא יחשב אברהם שהקדוש ברוך הוא גרע מזכותו כלום.

ואי תימא דאברהם לא הוה חשיב ליה ללוט בלביה כלום, הא מסר נפשיה למיהו לאגחא קרבא בחמשה מלכין תקיפין, כמא דאת אמר, (בראשית יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו וגו'. וכתוב ויחלק עליהם לילה. וכתוב וישב את כל הרכש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגו'. אבל ברחימותא דרחים לקודשא בריך הוא וחמא עובדוי דלוט דלא כשרון כדקא יאות, לא בעא אברהם דבגיניה ישבוק קודשא בריך הוא כלום מדיליה, ובגיני כן לא תבע עליה רחמי לא בקדמיתא ולא בסופא:

ואם תאמר שאברהם לא החשיב בלבו את לוט לכלום - הרי מסר נפשו ללכת להלחם בקרב עם חמשה מלכים חזקים, כמו שנאמר וישמע אברם כי נשבה אחיו, וכתוב ויחלק עליהם לילה, וכתוב וישב את כל הרכש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגו'. אבל באהבה שאהב את הקדוש ברוך הוא וראה שמעשיו של לוט אינם פשרים כראוי, לא רצה אברהם שבגללו יעזב הקדוש ברוך הוא כלום משלו, ולכן לא בקש עליו רחמים לא בתחלה ולא בסוף.

מדרש הנעלם

וייעל לוט מצוער וגו'. אמר רבי אבהו, בא וראה מה כתיב ביצור הרע, תדע לך שאינו מתבטל לעולם מבני אדם עד אותו זמן דכתיב, (יחזקאל לו) והסרתי את לב האבן וגו'. שאף על פי שרואה בני אדם נדונין בגיהנם, הוא בא וחוזר לו אצל בני אדם, הדא הוא דכתיב ויעל לוט מצוער. מצערה של גיהנם משם עולה לפתות בני אדם.

וייעל לוט מצוער וגו'. אמר רבי אבהו, בא ראה מה כתוב ביצור הרע, תדע לך שאינו מתבטל לעולם מבני אדם עד אותו זמן, שכתוב (יחזקאל לו) והסרתי את לב האבן וגו'. שאף על פי שרואה בני אדם נדונין בגיהנם, הוא בא וחוזר לו אצל בני אדם. זהו שכתוב ויעל לוט מצוער, מצערה של גיהנם, משם עולה לפתות בני אדם.

אמר רבי יהודה שלש הנהגות יש באדם, הנהגת השכל והחכמה וזו היא (דף קט ע"ב) כח הנשמה הקדושה. והנהגת התאנה שהיא מתאנה בכל תאוות רעות, וזהו כח התאנה. והנהגת המנהגת לבני אדם ומחזקת הגוף והיא נקראת נפש הגוף, אמר רב דימי זהו כח המחזיק.

אמר רבי יהודה, שלש הנהגות יש באדם: הנהגת השכל והחכמה, וזו היא כח הנשמה הקדושה. והנהגת התאנה, שהיא מתאנה בכל תאוות רעות, וזהו כח התאנה. והנהגת המנהגת לבני אדם ומחזקת הגוף, והיא נקראת נפש הגוף. אמר רבי דימי, זהו כח המחזיק.

אמר רבי יהודה בא וראה לעולם אין יצר הרע שולט אלא באלו ב' כחות אליו דאמרן, נפש המתאנה היא הרודפת אחר יצר הרע לעולם, משמע דכתיב ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן. נפש המתאנה היא מעוררת את האחרת ומפתה אותה עם הגוף להדבק ביצר הרע, והיא אומרת לכה נשקה את אבינו יין ונשכבה עמו. מה יש לנו בעולם הבא, גלד ונרדף אחר יצר הרע ואחר תשוקת חמדת העולם הזה. ומה עושות, שתייהן מסכימות להדבק בו, מה כתיב ותשקין את אביהו יין מתפטמות להתעורר ליצר הרע באכילה ובשתיה.

אמר רבי יהודה, בא ראה, לעולם אין יצר הרע שולט אלא באלו שני כחות אלו שאמרנו, נפש המתאנה היא הרודפת אחר יצר הרע לעולם, משמע שכתוב ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן. נפש המתאנה היא מעוררת את האחרת ומפתה אותה עם הגוף להדבק ביצר הרע, והיא אומרת לכה נשקה את אבינו יין ונשכבה עמו. מה יש לנו בעולם הבא, גלד ונרדף אחר יצר הרע ואחר תשוקת חמדת העולם הזה. ומה עושות? שתייהן מסכימות להדבק בו. מה כתוב? ותשקין את אביהו יין. מתפטמות להתעורר ליצר הרע באכילה ובשתיה.

ותקם הבכירה ותשכב את אביה. כשאדם שוכב על מטתו בלילה, נפש המתאנה היא המעוררת ליצר הרע, ומהרהרת בו, והוא דבק בכל הרהור רע עד שמתעברת מעט (ס"א ממנו) (ד"א ל"ג על) (מ"א עד) שמביא בלב האדם אותה המחשבה הרעה ודבקה בו, ויעדן יש בלב ולא נגמר לעשותה עד שזאת התאנה מעוררת לכה הגוף כמתחלה להדבק ביצר הרע ואז הוא תשלים הרעה, הדא הוא דכתיב ותהרין שתי בנות לוט (דף קי ע"א) מאביהו. אמר רבי יצחק מעולם אין יצר הרע מתפתה אלא באכילה ושתייה, ומתוד שמתת היין אז שולט באדם. בצדיק מה כתיב ביה (משלי יג) צדיק אכל לשבע נפשו. ואינו משתפר לעולם, דאמר רבי יהודה האי צורבא מרבנן דמרוי, קרינא עליה (משלי יא) נזם זהב באף חזיר. ולא עוד אלא שמחלל שם שמים. מנהג הרשעים מהו (ישעיה כב) הנה ששון ושמחה. היין אז שולט באדם, הרוג בקר ושחוט צאן וגו'. עליהם אמר הכותב (משלי ה) הוי משפמי בבקר שקר ירדפו וגו'. כדי לעורר ליצר הרע, שאין יצר הרע מתעורר אלא מתוד היין, הדא הוא דכתיב ותשקין את אביהו יין. אמר רבי אבהו מה כתיב ולא ידע בשכבה ובקומה. כלומר יצר הרע אינו משגיח בה בשכבה בעולם הזה ובקומה לעולם הבא, אלא מתעורר עם כח הגוף לעבד תאוותו בעולם הזה. דאמר רבי אבהו בשעה שנכנסין הרשעים בגיהנם מכניסים ליצר הרע לראות בהן, הדא הוא דכתיב ולוט בא צערה לצערה של גיהנם, ונפק ליה מתמן לברייתא לנסותא כדקאמרן. הדא הוא דכתיב ויעל לוט מצוער מצערה של גיהנם.

ותקם הבכירה ותשכב את אביה. כשאדם שוכב על מטתו בלילה, נפש המתאנה היא המעוררת ליצר הרע ומהרהרת בו, והוא דבק בכל הרהור רע עד שמתעברת מעט

[ממנו] [ד"א על] [נ"א עד] שְׁמַבִּיא בְּלֵב הָאָדָם אוֹתָהּ הַמַּחְשְׁבָה הַרְעָה וַיִּדְבַּקָהּ בּוֹ, וַעֲדִין יֵשׁ בְּלִבּוֹ וְלֹא נִגְמַר לַעֲשׂוֹתָהּ עַד שֶׁ אֵת הַתְּאֵנָה מְעוֹרְרֵת לִכְחַ הַגּוֹף כְּמַתְחִלָּה לְהַדְבִּיק בַּיָּצֵר הַרְעָה, וְאִזְּהוּ הוּא תִּשְׁלוּם הַרְעָה. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַתִּהְרִין שְׁתֵּי בְּנוֹת לוֹט מֵאֲבִיהֶן. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מְעוֹלָם אֵין יִצְרָה הָרַע מִתְּפִתָּה אֶלָּא בְּאֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה, וּמִתּוֹךְ שְׁמַחַת הַיַּיִן אִזְּשׁוּלֵט בְּאָדָם. בְּצַדִּיק מַה כְּתוּב בּוֹ? (מִשְׁלֵי יג) צַדִּיק אֲכַל לְשֶׁבַע נַפְשׁוֹ, וְאִינוּ מִשְׁתַּכֵּר לְעוֹלָם. שְׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ תִּלְמִיד חֲכָם שְׁשׁוֹתָהּ, קוֹרְאִים עָלָיו (שֵׁם יא) נָזַם זֶה בְּאֵף חֲזִיר. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁמַחֲלָל שֵׁם שְׁמַיִם. מִנְּהַג הַרְשָׁעִים מַהוּ? (ישעיה כב) הִנֵּה שְׂשׂוֹן וְשְׂמַחָה. הַיַּיִן אִזְּשׁוּלֵט בְּאָדָם, הַרוֹג בְּקֶרֶךְ וְשִׁחוּט צֶאֱן וְגוֹ'. עֲלֵיהֶם אָמַר הַכְּתוּב (שֵׁם ה) הוּי מִשְׁפִּימִי בְּבִקְרָה שְׁכָר יִרְדְּפוּ וְגוֹ'. כְּדִי לְעוֹרֵר לַיָּצֵר הַרְעָה, שְׁאֵין יִצְרָה הָרַע מִתְּעוֹרֵר אֶלָּא מִתּוֹךְ הַיַּיִן. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַתִּשְׁקִין אֶת אֲבִיהֶן יַיִן. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, מַה כְּתוּב? וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָּה וּבִקְוִמָה. כְּלוֹמַר, יִצְרָה הָרַע אֵינוּ מִשְׁגִּיחַ בָּהּ בְּשִׁכְבָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבִקְוִמָה לְעוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא מִתְּעוֹרֵר עִם כַּח הַגּוֹף לְעַבֵּד תְּאֵנוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה. שְׁאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, בְּשַׁעַת שְׁנִכְנִסִים הַרְשָׁעִים בְּגִיהָנָם, מְכַנְּסִים לַיָּצֵר הָרַע לְרֵאוֹת בְּהוֹן, זֶהוּ שְׁכָתוּב וְלוֹט בָּא צַעְרָה, לְצַעְרָה שֶׁל גִּיהָנָם. וְיָצָא לוֹ מִשֵּׁם לְנִסּוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת, כְּמוֹ שְׁאָמְרָנוּ. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעֵר - מִצַּעְרָה שֶׁל גִּיהָנָם.

וַיֵּשֶׁב בְּהַר, אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִשְׁמַע דְּכְתִיב בְּהַר מְלַמֵּד שֶׁהוּא שֵׁם מוֹשְׁבּוֹ בְּמָקוֹם הַר. גּוֹף שֶׁהוּא חָרַב כְּהַר דְּלִית בֵּיהּ טִיבוּתָא. וּשְׁתֵּי בְּנוֹתָיו עִמוֹ. אֵלוֹ הַב' כַּחוֹת דְּאָמְרוּן. כִּי (דף קי ע"ב) יָרָא לְשִׁבְתָּ בְּצוֹעֵר, יָרָא וְחִרְדָּה נּוֹפֶלֶת עָלָיו בְּשַׁעַת שְׁרוּאָה צַעַר גִּיהָנָם שְׁמַצְעֵרִין לְרְשָׁעִים וְחוֹשֵׁב שְׁשֵׁם יְדוֹן, כִּינּוֹן שְׁרוּאָה שְׁאֵינוּ נִדּוֹן שֵׁם יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לְפִתּוֹת בְּנֵי אָדָם אַחֲרָיו. רַב הוֹנָא כִּד הוֹה דְרִישׁ לְאִזְדָּהָרָא לְבְנֵי אָדָם, הוֹה אָמַר לְהוּ בְנֵי אֲסַתְמָרוּ מִשְׁלִיחָא שֶׁל גִּיהָנָם, וּמֵאֵן הוּא זֶהוּ יִצְרָה הָרַע שֶׁהוּא שְׁלִיחַ שֶׁל גִּיהָנָם.

וַיֵּשֶׁב בְּהַר - אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִשְׁמַע שְׁכָתוּב בְּהַר, מְלַמֵּד שֶׁהוּא שֵׁם מוֹשְׁבּוֹ בְּמָקוֹם הַר. גּוֹף שֶׁהוּא חָרַב כְּמוֹ הַר שְׁאֵין בּוֹ טוֹבָה. וּשְׁתֵּי בְּנוֹתָיו עִמוֹ - אֵלוֹ שְׁתֵּי הַכַּחוֹת שְׁאָמְרָנוּ. כִּי יָרָא לְשִׁבְתָּ בְּצוֹעֵר - יָרָא וְחִרְדָּה נּוֹפֶלֶת עָלָיו בְּשַׁעַת שְׁרוּאָה צַעַר גִּיהָנָם שְׁמַצְעֵרִין לְרְשָׁעִים וְחוֹשֵׁב שְׁשֵׁם יְדוֹן. כִּינּוֹן שְׁרוּאָה שְׁאֵינוּ נִדּוֹן שֵׁם, יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לְפִתּוֹת בְּנֵי אָדָם אַחֲרָיו. רַב הוֹנָא כְּשֶׁהָיָה דוֹרֵשׁ לְהַזְהִיר אֶת בְּנֵי הָאָדָם, הִנֵּה אוֹמֵר לָהֶם: בְּנֵי, הַשְּׁמָרוּ מִשְׁלִיחַ שֶׁל גִּיהָנָם, וּמִיָּהוּ? זֶה יִצְרָה הָרַע, שֶׁהוּא שְׁלִיחַ שֶׁל גִּיהָנָם.

רַבִּי אֲבָא אָמַר מֵאֵי דְכְתִיב, (מִשְׁלֵי ז) לְעִלּוּקָה שְׁתֵּי בְּנוֹת הַב הַב. אֵלוֹ שְׁתֵּי בְּנוֹת לוֹט דְּאָמְרוּן, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ הַמִּתְּאֵוָה, וְנֶפֶשׁ הַמִּשְׁתַּתְּפָת בְּגוֹף הַרוֹדְפָת אַחַר יִצְרָה הָרַע לְעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כְּתִיב הָכָא בְּלוֹט כִּי יָרָא לְשִׁבְתָּ בְּצוֹעֵר, וְכְתִיב הֵתָם לְעִלּוּקָה שְׁתֵּי בְּנוֹת הַב הַב. יִרְיָא בְּגִימְטָרִיא הוּא עִלּוּקָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק אִי יָרָא הוּא לְמֵאֵי אֲתֵי לְמִטְעֵי בְּרִיָּתָא, אֶלָּא כְּדָּ דְרָדָּ כָּל עוֹשֶׂה עוֹלָה, כְּשְׁרוּאָה הָרַע מִתְּנַרָא לְפִי שַׁעַת, מִיָּד חוֹזֵר לְרְשָׁעָתוֹ וְאֵינוּ חוֹשֵׁשׁ לְכִלּוּם, כְּדָּ יִצְרָה הָרַע בְּשַׁעַת שְׁרוּאָה דִּין בְּרְשָׁעִים יָרָא, כִּינּוֹן שְׁיִוצֵא לְחוּץ (לְעִשׂוֹת) אֵינוּ חוֹשֵׁשׁ כְּלוּם.

רַבִּי אֲבָא אָמַר, מַה זֶה שְׁכָתוּב (מִשְׁלֵי ז) לְעִלּוּקָה שְׁתֵּי בְּנוֹת הַב הַב? אֵלוֹ שְׁתֵּי בְּנוֹת לוֹט שְׁאָמְרָנוּ, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ הַמִּתְּאֵוָה, וְנֶפֶשׁ הַמִּשְׁתַּתְּפָת בְּגוֹף הַרוֹדְפָת אַחַר יִצְרָה הָרַע לְעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כְּתוּב כָּאֵן בְּלוֹט כִּי יָרָא לְשִׁבְתָּ בְּצוֹעֵר, וְכְתוּב שֵׁם לְעִלּוּקָה שְׁתֵּי בְּנוֹת הַב הַב. יִרְיָא בְּגִימְטָרִיא הוּא עִלּוּקָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם יָרָא הוּא, אִזְּלָמָה הוּא בָּא לְהַטְעוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת? אֶלָּא כְּדָּ דְרָדָּ כָּל עוֹשֶׂה עוֹלָה - כְּשְׁרוּאָה הָרַע, מִתְּנַרָא לְפִי שַׁעַת, וּמִיָּד חוֹזֵר לְרְשָׁעָתוֹ וְאֵינוּ חוֹשֵׁשׁ לְכִלּוּם. כְּדָּ יִצְרָה הָרַע, בְּשַׁעַת שְׁרוּאָה דִּין בְּרְשָׁעִים, יָרָא. כִּינּוֹן שְׁיִוצֵא לְחוּץ (לְעִשׂוֹת), אֵינוּ חוֹשֵׁשׁ כְּלוּם.

רבי אבא אמר מהו דאמרו ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן. מאי אבינו זקן. זהו יצר הרע שנקרא זקן שנקאמר (קהלת ד) מלך זקן וכסיל. שהוא זקן שנולד עם האדם, דתנינן אמר רבי יהודה אמר רבי יוסי אותה נפש המתאנה אומרת לאחרת אבינו זקן נרדף אחריו ונדבק (דף קיא ע"א) בו כשאר כל הרשעים שבעולם. ואיש אין בארץ לבא עלינו, אין איש צדיק בארץ, ואין איש שליט על יצרו, הרבה רשעים בארץ, לית אנו בלחודנא חזיבין, נעשה כדרך כל הארץ שהם חזיבים, שעד היום דרך כל הארץ הוא. לכה נשקה את אבינו יין, נשמח בעולם הזה, נאכל ונשתה ונרוח חמרא ונדבק באבינו ביצר הרע ונשכבה עמו. ורוח הקדש צונחת ואומרת (ישעיה כח) גם אלה ביין שגו ובשכר תעו.

רבי אבא אמר, מה זה שאמרו ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן? מה זה אבינו זקן? זהו יצר הרע שנקרא זקן, שנקאמר (קהלת ד) מלך זקן וכסיל. שהוא זקן, שנולד עם האדם. ששנינו, אמר רבי יהודה אמר רבי יוסי, אותה נפש המתאנה אומרת לאחרת: אבינו זקן, נרדף אחריו ונדבק בו כשאר כל הרשעים שבעולם. ואיש אין בארץ לבא עלינו - אין איש צדיק בארץ ואין איש שליט על יצרו. הרבה רשעים בארץ, אין אנחנו בלבדנו רשעים, נעשה כדרך כל הארץ שהם רשעים, שעד היום דרך כל הארץ הוא. לכה נשקה את אבינו יין - נשמח בעולם הזה, נאכל ונשתה ונרוח יין ונדבק באבינו, ביצר הרע, ונשכבה עמו. ורוח הקדש צונחת ואומרת: (ישעיה כח) גם אלה ביין שגו ובשכר תעו.

אמר רבי יהודה תא חזי, מה פתיב ותשקין את אביהו יין. דרך הרשעים לטעות אחרי היין לפנק ליצר הרע ולעוררו, ועד שהוא שמח בשכרותו שוכב על מטתו, מיד ותקם הבכירה ותשכב את אביה. היא מזמנת עמו ומתאנה ומתהרת בכל הרהורים רעים, ויצר הרע מתחבר עמה ונדבק בה ואינו משגיח בה (מה הוא זמנא) מה הוא ממנה. בשכבה ובקומה. בשכבה בעולם הזה ובקומה לעתיד לבא. בשכבה בעולם הזה ובקומה ליום הדין דכתיב, (דניאל יב) ורבים מישיגי אדמת עפר יקיצו וגו'.

אמר רבי יהודה, בא ראה מה פתוב? ותשקין את אביהו יין. דרך הרשעים לטעות אחרי היין, לפנק ליצר הרע ולעוררו. ועד שהוא שמח בשכרותו שוכב על מטתו, מיד ותקם הבכירה ותשכב את אביה. היא מזמנת עמו ומתאנה ומתהרת בכל הרהורים רעים, ויצר הרע מתחבר עמה ונדבק בה ואינו משגיח בה [באותו זמן] מה הוא ממנה. בשכבה ובקומה - בשכבה בעולם הזה, ובקומה לעתיד לבא. בשכבה - בעולם הזה ובקומה ליום הדין, שפתוב (דניאל יב) ורבים מישיגי אדמת עפר יקיצו וגו'.

בשום ענין מאלו אין משגיח בה יצר הרע, אלא דבק בה והיא נדבקת בו, ולאחר כן מעוררת לאחרא לאחר שההרהור גדול נדבק ביצר הרע, באה האחרת ונדבקת בו ותשקין את (דף קיא ע"ב) אביהו יין. כמו כן לעורר ליצר הרע ונדבקת בו ואזי תשלום הרעות לעשות ומתעברות שתיהן מיצר הרע, הדא הוא דכתיב ותהרין שתי בנות לוט מאביהן.

בשום ענין מאלו אין משגיח בו יצר הרע, אלא דבק בה והיא נדבקת בו, ולאחר כן מעוררת לאחרת. לאחר שההרהור גדול נדבק ביצר הרע, באה האחרת ונדבקת בו, ותשקין את אביהו יין. כמו כן לעורר ליצר הרע ונדבקת בו, ואזי תשלום הרעות לעשות, ומתעברות שתיהן מיצר הרע. זהו שפתוב ותהרין שתי בנות לוט מאביהן.

עד שִׁיָּצֵא לַפֶּעַל מַעֲשִׂיהֶן זוּ יוֹלְדֵת רִשְׁעָתָהּ וְזוּ יוֹלְדֵת רִשְׁעָתָהּ, וְכֵן דָּרְכָם שֶׁל רִשְׁעִים בְּעֵינֵינוּ
זֶה עִם יֵצֵר הָרָע, עַד שֶׁהוֹרֵג לְאָדָם וּמוֹלִיכֵו לְגִיּוֹנִים וּמְכַנְיֵסוּ שָׁם, וְאַחַר כֵּן עוֹלָה מִשָּׁם
לַפְתּוֹת לְבָנֵי אָדָם כְּמוֹ כֵן. וּמִי שֶׁמְכִיר בּוֹ נֹצֵל מִמֶּנּוּ וְאֵינוֹ מִתְחַבֵּר עִמּוֹ.

עד שִׁיָּצֵא לַפֶּעַל מַעֲשִׂיהֶן - זוּ יוֹלְדֵת רִשְׁעָתָהּ, וְזוּ יוֹלְדֵת רִשְׁעָתָהּ. וְכֵן דָּרְכָם שֶׁל רִשְׁעִים
בְּעֵינֵינוּ זֶה עִם יֵצֵר הָרָע, עַד שֶׁהוֹרֵג לְאָדָם וּמוֹלִיכֵו לְגִיּוֹנִים וּמְכַנְיֵסוּ שָׁם, וְאַחַר כֵּן עוֹלָה
מִשָּׁם לַפְתּוֹת לְבָנֵי אָדָם כְּמוֹ כֵן. וּמִי שֶׁמְכִיר בּוֹ, נֹצֵל מִמֶּנּוּ וְאֵינוֹ מִתְחַבֵּר עִמּוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מְשַׁל לְמָה הַדְּבָר דּוֹמָה, לְכַת לְסֻטִים שֶׁהֵיוּ אוֹרְבִים בְּדָרְכִים לְגֹזֵל וְלַהֲרֹג
לְבָנֵי אָדָם, וּמְפָרִישִׁים מֵהֶם אֶחָד שְׂיֹדֵעַ לְהִסִּית לְבָנֵי אָדָם וּלְשׁוֹנוֹ רָךְ, מָה עֵבִיד מְקַדִּים
וְהוֹלֵךְ לְקַבְּלָם וְנַעֲשֶׂה כַּעֲבָד לַפְּנִיָּהם עַד שֶׁמֵּאֲמִינִים הַטְּפָשִׁים בּוֹ וּבוֹטְחִים בְּאַהֲבָתוֹ
וּבְשִׂיחָתוֹ וּשְׂמִיחָתוֹ עִמּוֹ, וּמוֹלִיכֵם בְּחֶלֶק דְּבָרָיו בְּאוֹתוֹ הַדְּרָךְ שֶׁהַלְּסֻטִים שָׁם, כִּינּוֹן שְׂמִינִיעַ
עִמָּהֶם לְשָׁם, הוּא הָרָאוּשׁוֹן שֶׁהוֹרֵג בָּם, לְאַחַר שְׁנוֹתָנָם בִּיד הַלְּסֻטִים לְהַרְגֵם וְלַקְּחַת מְמוֹנָם,
וְאֵנוּן צְוֹחִין וְאִמְרִין וְוִי דְאֶצִּיתָנָא לְדִין וְלְרִפְיָא דְלִישְׁנִיָּה. לְאַחַר שֶׁהָרָגוּ אֵלָּה, עוֹלָה מִשָּׁם
וְיוֹצֵא לַפְתּוֹת לְבָנֵי אָדָם כְּמִתְחַלְּהָ. הַפְּקָחִים מָה הֵם עוֹשִׂים כְּשֶׁרוֹאִים לָזֶה יוֹצֵא לְקִרְאָתָם
וּמְפַתֵּה לָהֶם, מְכִירִין בּוֹ שֶׁהוּא צוֹדָה אֶת נַפְשָׁם וְהוֹרְגִים אוֹתוֹ וְהוֹלְכִים בְּדָרְךְ אַחֲרָת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מְשַׁל לְמָה הַדְּבָר דּוֹמָה? לְכַת לְסֻטִים שֶׁהֵיוּ אוֹרְבִים בְּדָרְכִים לְגֹזֵל
וְלַהֲרֹג לְבָנֵי אָדָם, וּמְפָרִישִׁים מֵהֶם אֶחָד שְׂיֹדֵעַ לְהִסִּית לְבָנֵי אָדָם וּלְשׁוֹנוֹ רָךְ. מָה
עוֹשֶׂה? מְקַדִּים וְהוֹלֵךְ לְקַבְּלָם וְנַעֲשֶׂה כַּעֲבָד לַפְּנִיָּהם, עַד שֶׁמֵּאֲמִינִים הַטְּפָשִׁים בּוֹ
וּבוֹטְחִים בְּאַהֲבָתוֹ וּבְשִׂיחָתוֹ וּשְׂמִיחָתוֹ עִמּוֹ, וּמוֹלִיכֵם בְּחֶלֶק דְּבָרָיו בְּאוֹתוֹ הַדְּרָךְ
שֶׁהַלְּסֻטִים שָׁם. כִּינּוֹן שְׂמִינִיעַ עִמָּהֶם לְשָׁם, הוּא הָרָאוּשׁוֹן שֶׁהוֹרֵג בָּם לְאַחַר שְׁנוֹתָנָם בִּיד
הַלְּסֻטִים לְהַרְגֵם וְלַקְּחַת מְמוֹנָם. וְהֵם צְוֹחִים וְאִמְרִים: אוֹי שֶׁהִקְשַׁבְנוּ לוֹ וְלָרְךְ
לְשׁוֹנוֹ. לְאַחַר שֶׁהָרָגוּ אֵלָּה, עוֹלָה מִשָּׁם וְיוֹצֵא לַפְתּוֹת בְּנֵי אָדָם כְּמִתְחַלְּהָ. הַפְּקָחִים מָה
הֵם עוֹשִׂים כְּשֶׁרוֹאִים לָזֶה יוֹצֵא לְקִרְאָתָם וּמְפַתֵּה לָהֶם? מְכִירִין בּוֹ שֶׁהוּא צוֹדָה אֶת
נַפְשָׁם, וְהוֹרְגִים אוֹתוֹ, וְהוֹלְכִים בְּדָרְךְ אַחֲרָת.

כֵּן הוּא יֵצֵר הָרָע יוֹצֵא מִכַּת הַלְּסֻטִים עוֹלָה מְגִיּוֹנִים לְקַבְּלָא דְבָנֵי נָשָׂא וּלְפְתּוֹת לָהֶם בְּחֶלֶק
מְתַק דְּבָרָיו, הַדָּא הוּא דְכָתִיב וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וַיִּשָּׁב בְּהָר וְגו'. כְּמוֹ לְסֻטִים לְאַרְבַּ לְבָנֵי
אָדָם, מָה עוֹשֶׂה עוֹבֵר לַפְּנִיָּהם, וְהַטְּפָשִׁים מֵאֲמִינִים בּוֹ וּבְאַהֲבָתוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לַפְתּוֹתָם
וְעוֹבֵד לָהֶם כַּעֲבָד, שְׁנוֹתָן לָהֶם נְשִׁים יְפוֹת אֲסוּרוֹת, נוֹתֵן לָהֶם בְּנֵי אָדָם לְהָרַע, מְפָרֵק מֵהֶם
עַל תּוֹרָה וְעַל מַלְכוּת שָׁמַיִם. הַטְּפָשִׁים רוֹאִים כֵּן, בּוֹטְחִים בְּאַהֲבָתוֹ, עַד שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּהֶם
וּמוֹלִיכֵם בְּאוֹתוֹ דְּרָךְ שֶׁהַלְּסֻטִים שָׁם, בְּדָרְךְ גִּיּוֹנִים אֲשֶׁר אֵין דְּרָךְ לְנִטוֹת יָמִין וּשְׂמָאל, כִּינּוֹן
שְׂמִינִיעַ עִמָּהֶם לְשָׁם, הוּא הָרָאוּשׁוֹן שֶׁהוֹרֵג לָהֶם, וְנַעֲשֶׂה לָהֶם מְלָאךְ הַמְּוֹת וּמְכַנְיֵסוֹן לְגִיּוֹנִים,
וּמוֹרִידִין לְהוֹן מְלָאכֵי חַבְלָה, וְאֵנוּן צְוֹחִין וְאִמְרִין וְוִי דְאֶצִּיתָנָא לְדִין, וְלֹא מְהִנְיָא לוֹן.

כֵּן הוּא יֵצֵר הָרָע, יוֹצֵא מִכַּת הַלְּסֻטִים, עוֹלָה מְגִיּוֹנִים כְּנֶגֶד בְּנֵי אָדָם וּלְפְתּוֹת לָהֶם
בְּחֶלֶק מְתַק דְּבָרָיו. זֶהוּ שְׂפָתוֹב וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וַיִּשָּׁב בְּהָר וְגו'. כְּמוֹ לְסֻטִים לְאַרְבַּ
לְבָנֵי אָדָם. מָה עוֹשֶׂה? עוֹבֵר לַפְּנִיָּהם, וְהַטְּפָשִׁים מֵאֲמִינִים בּוֹ וּבְאַהֲבָתוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ
לַפְתּוֹתָם וְעוֹבֵד לָהֶם כַּעֲבָד, שְׁנוֹתָן לָהֶם נְשִׁים יְפוֹת אֲסוּרוֹת, נוֹתֵן לָהֶם בְּנֵי אָדָם
לְהָרַע, מְפָרֵק מֵהֶם עַל תּוֹרָה וְעַל מַלְכוּת שָׁמַיִם. הַטְּפָשִׁים רוֹאִים כֵּן, בּוֹטְחִים
בְּאַהֲבָתוֹ, עַד שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּהֶם וּמוֹלִיכֵם בְּאוֹתוֹ דְּרָךְ שֶׁהַלְּסֻטִים שָׁם, בְּדָרְךְ גִּיּוֹנִים אֲשֶׁר
אֵין דְּרָךְ לְנִטוֹת יָמִין וּשְׂמָאל. כִּינּוֹן שְׂמִינִיעַ עִמָּהֶם לְשָׁם, הוּא הָרָאוּשׁוֹן שֶׁהוֹרֵג לָהֶם,

וְנַעֲשֶׂה לָהֶם מִלֶּאֱדָה הַמּוֹת וּמִכְנִיסוֹן לְגִיהֶנָּם, וּמִוֵּרִידִים לָהֶם מִלְּאֲבֵי חֲבָלָה, וְהֵם צוֹנְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי שֶׁהִקְשַׁבְנוּ לָזֶה. וְלֹא מוֹעִיל לָהֶם.

לְאַחַר כֵּן עוֹלָה מִשָּׁם וְיוֹצֵא לְפִתּוֹת לְבָנֵי אָדָם. הַפְּקִיחוּ כְּשֶׁרוֹאִין אוֹתוֹ מִכִּירִים אוֹתוֹ וּמִתְגַּבְּרִים עָלָיו עַד שֶׁשׁוֹלְטִין עָלָיו, וְסָאֲטִין מִזֶּה הַדֶּרֶךְ וְלוֹקְחִין דֶּרֶךְ אַחֲרָת לְהַנְצִל מִמֶּנּוּ.

לְאַחַר כֵּן עוֹלָה מִשָּׁם וְיוֹצֵא לְפִתּוֹת לְבָנֵי אָדָם. הַפְּקִיחוּ כְּשֶׁרוֹאִים אוֹתוֹ, מִכִּירִים אוֹתוֹ, וּמִתְגַּבְּרִים עָלָיו עַד שֶׁשׁוֹלְטִים עָלָיו, וְסוֹטִים מִזֶּה הַדֶּרֶךְ וְלוֹקְחִים דֶּרֶךְ אַחֲרָת לְהַנְצִל מִמֶּנּוּ.

רַב יוֹסֵף כִּד הוּא נַחִית לְבָבֵל חֲמָא אַנּוּן רַוּוּקָא דְהוּוּ עֵיילי וְנִפְקֵי בִּינֵי נְשֵׁי שְׁפִירִין וְלֹא חֲטָאוּ, אָמַר לוֹן לֹא מִסְתַּפּוּ אֵלִין מִיִּצְרָה הָרַע, אָמְרוּ לִיה לֹא מִקּוֹנְדִיטוֹן בִּישָׁא קְאָתִינָא, מִקְדוּשְׁתָּא דְקִדִּישָׁא אֲתִגְזָרְנָא, דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב צְרִיף אָדָם לְקִדְשׁ עֲצָמוּ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ, וְנִפְקֵי מִנִּיה בְּנֵי קִדִּישֵׁי בְּנֵי מַעְלֵי דְלֹא מִסְתַּפּוּ מִיִּצְרָה הָרַע שְׁנִיאָמַר (וּיְקָרָא כ) וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִיִּיתֶם קְדוּשִׁים.

רַב יוֹסֵף כְּשֶׁהָיָה יוֹרֵד לְבָבֵל, רָאָה אֶת אוֹתָם רְוֹקִים שֶׁהָיוּ נִכְנָסִים וְיוֹצְאִים בֵּין נְשִׁים יְפוֹת וְלֹא חוֹטְאִים. אָמַר לָהֶם: הֲאֵם אֵלֶּה לֹא פוֹחֲדִים מִיִּצְרָה הָרַע? אָמְרוּ לוֹ: לֹא מִקּוֹנְדִיטוֹן רַע בְּאֵנּוּ. אֲנִי נִגְזָרְנוּ מִקְדְּשֵׁת הַקִּדְּשׁ. שְׁאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, צְרִיף אָדָם לְקִדְשׁ עֲצָמוּ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ, וְיִצְאוּ מִמֶּנּוּ בְּנִים קְדוּשִׁים בְּנִים מַעְלִים שֶׁלֹּא פוֹחֲדִים מִיִּצְרָה הָרַע, שְׁנִיאָמַר (וּיְקָרָא כ) וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִיִּיתֶם קְדוּשִׁים.

רַבִּי אֲבָא אָמַר מֵאֵי דְכִתִּיב, (יחזקאל כ) וְאֵת שַׁבְּתוֹתַי קִדְּשׁוּ, אֵלֶּה אֵין עוֹנְתָן שֶׁל תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים אֵלֶּה מִשְׁבֶּת לְשַׁבֵּת, וּמִזְהַר לָהוּ דְהוֹאִיל דְתִשְׁמִישׁ הַמְּטָה דְמִצְוָה הוּא, קִדְּשׁוּ. כְּלוּמַר קִדְּשׁוּ עֲצָמְכֶם בְּשַׁבְּתוֹתַי בְּהִוָּה תִשְׁמִישׁ דְמִצְוָה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב הַאי מֵאֵן דְעֵייל לְקִרְתָּא וְחָמֵי נְשֵׁי שְׁפִירָן, יִרְכִּין עֵינָיו וְיִימָא הֵכִי, בְּדֵי (נ"א סד) סְפָאן אִיגְזָר אִיגְזָרְנָא (קִרְדִּיאַ) קִרְדִּיטָא תְּקִיל פּוּק פּוּק דְאָבוּי קִדִּישָׁא דְשַׁבְּתָא הוּא. מֵאֵי טַעְמָא דְחִמִּימוֹת דְאִרְחָא שְׁלֵט בִּיה וְיָכִיל יִצְרָה הָרַע לְשַׁלְטָא עָלָיו, (עד כאן מִדְרַשׁ הַנַּעֲלָם)

רַבִּי אֲבָא אָמַר, מַה זֶּה שְׁכָתוּב (יחזקאל כ) וְאֵת שַׁבְּתוֹתַי קִדְּשׁוּ? אֵלֶּה אֵין עוֹנְתֶם שֶׁל תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים אֵלֶּה מִשְׁבֶּת לְשַׁבֵּת. וּמִזְהִיר אוֹתָם, שֶׁהוֹאִיל וְתִשְׁמִישׁ הַמְּטָה הִיא מִצְוָה - קִדְּשׁוּ, כְּלוּמַר קִדְּשׁוּ עֲצָמְכֶם בְּשַׁבְּתוֹתַי בְּאוֹתוֹ תִשְׁמִישׁ שֶׁל מִצְוָה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִי שְׁנִכְנַס לְעִיר וְרוֹאִים נְשִׁים יְפוֹת, יִרְכִּין עֵינָיו וְיִאמַר כֵּן: בְּדֵי [רֵאחַ] מִחֲשׁוּבִים חָצוּב נִחְצַבְתִּי [חזק] דְּפוּס הִתְקַלָּה, צָא צָא, שְׁאָבֵי הַקְדוּשׁ שֶׁל שַׁבְּתָא הוּא. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׁחִמִּימוֹת הַדֶּרֶךְ שׁוֹלֵט בּוֹ, וְיָכִיל יִצְרָה הָרַע לְשַׁלְטָא עָלָיו. עד כאן מִדְרַשׁ הַנַּעֲלָם

דף קיא ע"ב

ויסע משם אברהם ארצה הנגב. כל מטלנוי הווי לסטרא דדרומא (דף קיא ע"ב) יתיר מסטרא אחרא, בגין דהא בתכמתא עבד לאתדבקה דדרומא :

ויעל לוט מצוער וגוי, מתוך רצון המלך, נפרד מצד הימין התוך אחד של קשר שהחקיקה דבוקה בתוך התוך הזהב מצד השמאל בתוך טמאה [של יצרו] [ני"א ומקומו] ונעשה של קשר אחד של האילן. כשרצה יצחק להתעורר בעולם, בחזק של הדין הקשה התחזק והפריד דרגות מקיומם, והתחזק אברהם והפריד אותו קשר אחד של האילן מתוך אותה טמאה. אותו נחש הקדמוני נכנס בשרשו של אותו העץ, והוא היין ששתה והוליד שתי דרגות קשורות זו בזו. והן הדרגות שסובבות בצד הטמאה, אחד נקרא מלכו"ם ואחד נקרא פעו"ר. זו עצה בנכסה, וזו עצה בגלוי. פעו"ר, שהתגלה הוא וכל מעשיו בגלוי. מלכו"ם, שהוא בכסוי. הוא וכל מעשיו מכוסים. משני אלה נפרדים מינים רבים למיניהם וסובבים את הים הגדול ואת כל הצדדים הטמאים הללו, וכל אחד ואחד קופץ [ני"א נזף] למקומו. כמו כן הוא למטה. לוט נפרד מאברהם ושם דיורו עם אנשי סדם, כשהתעורר עליהם הדין נזכר באברהם, ושלח לו משם ונפרד מהם. בנותיו השקויהו יין והולידו ממנו שתי אמות. אחת נקראת מואב ואחת נקראת עמון. אחת בגלוי ואחת בכסוי. עמון דרגתו מלכו"ם, עצה בכסוי. מואב דרגתו פעו"ר, הכל בגלוי. כמו זה בנותיו. אחת אמרה בן עמי, בן יש לי מעמי ולא אמרה ממי הוא, משום כך הוא היה בכסוי. זו אמרה מואב, מאב הוא זה, מאבא הולדתיהו, דרגתו פעו"ר, הדבר בגלוי. ובשני אלה אחז דוד המלך, לאחר מכן ממואב באה רות ויצא ממנה דוד המלך, ומעמון התעטר דוד המלך בעטרה הזו שהיא עדות לזרעו של דוד, שכתוב (מלכים ב יא) ויתן עליו את הנזר ואת העדות. וזו היתה ממלכו"ם דרגת בני עמון, שכתוב (שמואל ב יב) ויקח את עטרת מלכם. מלכם דרגת בני עמון הוא, שכתוב ותהי על ראש דוד, ומשם היתה עדות לבניו לעולמים, ובה נודע מי הוא מן בני דוד המלך שראוי למלך ודאי שאומרים מן דוד הוא [הגוף]. שאפלו שנולד באותו היום, יכול היה לסבל בעטרה ההיא על ראשו [שהרי הוא] שהיה משקל כפר זהב ואבן יקרה היתה, ובן אדם אחר לא יכול לסבל אותה. וזהו שכתוב ביואש, ויתן עליו את הנזר ואת העדות. ובשתי דרגות נאחז דוד המלך, והם תקף מלכותו להתחזק על שאר העמים, שאם לא נכלל בצד שלהם, לא יכול להתגבר עליהם כל [הגונים] הדרגות של שאר העמים כלולים בדרך להתגבר ולהתחזק עליהם. ויעל לוט מצוער וישב בהר. כתוב (משלי ט) לעלוקה שתי בנות הב. אלו שתי בנות של יצר הרע מעוררות אותו [כדי] לשלט על הגוף. אחת היא נפש שמתרבה תמיד בגוף, ואחת היא נפש שכוספת לתאוות רעות [ד"א של העולם הזה] ובכל הכסופים הרעים של העולם הזה. זוהי הבכיר"ה, וזו [ואחרת] הצעיר"ה. ויצר הרע לא מתחבר תמיד אלא בשתי אלה כדי לפתות

בְּנֵי אָדָם, וּכְדֵי שִׁיאֲמִינוּ לוֹ [להוביל] לְהֶאֱבִיד אוֹתָם לְמָקוֹם חֲצֵי הַמּוֹת וַיַּעֲבְדוּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) עַד יִפְלַח חֵץ כְּבָדוֹ. לְלִסְטִים שֶׁמְקַפְּחִים בְּהָרִים, וּמְסַתִּירִים עֲצָמִים בְּמָקוֹם מְפֹחֵד בְּהָרִים, וַיּוֹדְעִים שֶׁהָרֵי בְּנֵי אָדָם שׁוֹמְרִים עֲצָמִים מְלַלְכֵת לְמָקוֹמוֹת הַלְלוֹ, מָה עוֹשִׂים? בּוֹחֲרִים מֵהֶם אוֹתוֹ שֶׁלְשׁוֹנוֹ חֲדָה מִכָּלָם, אוֹתוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ לְפִתּוֹת בְּנֵי אָדָם, וַיּוֹצֵא מִבִּינֵיהֶם וַיּוֹשֵׁב בְּדָרְךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִים שָׁם. כִּיּוֹן שֶׁמִּגִּיעַ אֲלֵיהֶם, מִתְחִיל לְהִתְחַבֵּר עִמָּם (ולפיתום). (עד כאן סתרי תורה). וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם אֶרְצָה הַנְּגֹב. כָּל מִסְעוֹתָיו הָיוּ לְצַד דָּרוֹם יוֹתֵר מִלְּצַד אַחַר, מִשׁוּם שֶׁהָרֵי בְּחֻכְמָה עָשָׂה לְהִדְבֵּק בְּדָרוֹם.

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחוֹתִי הִיא. תִּגְיָנָן (כיון) לֹא לִיבְעֵי לִיהַ לְבָר נֶשׁ לְסַמְכָא עַל נִיסָא, וְאִי קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אֶרְחִישׁ נִיסָא לְבָר נֶשׁ, לֹא אִית לִיהַ לְסַמְכָא (תנדיר) עַל נִיסָא זְמָנָא אַחְרָא. בְּגִין דְּלָאוּ בְּכָל שַׁעְתָּא וְשַׁעְתָּא אֶתְרַחֵישׁ נִיסָא.

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחוֹתִי הוּא. שְׁנִינוּ, [כיון] לֹא צָרִיךְ אָדָם לְסַמֵּךְ עַל הַנֶּשׁ, וְאִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַחֵשׁ נֶס לְבֵן אָדָם, אִין לוֹ לְסַמֵּךְ תְּמִיד עַל נֶס בְּפַעַם אַחְרֵת, כִּי לֹא בְּכָל שַׁעְתָּא וְשַׁעְתָּא מִתְרַחֵשׁ נֶס.

וְאִי יִיעוֹל בַּר נֶשׁ גְּרַמְיָה בְּאַתֵּר דְּנִזְקָא אֲשֶׁתְּכַח לְעִינָא, הָא פִּקַּע כָּל זְכוּתִיהַ דְּעַבְד בְּקַדְמִיתָא וְאוּקְמוּהַ. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (בראשית לב) קְטוֹנָתִי מִכָּל הַחֲסֻדִים וּמִכָּל הָאֲמָת וְגו'. וְאַבְרָהָם כִּיּוֹן דְּסָלִיק מִמְצָרִים וְאֲשֶׁתְּזִיב זְמָנָא חֲדָא, הִשְׁתָּא אֲמַאי אַעִיל גְּרַמְיָה בְּצַעְרָא כְּקַדְמִיתָא וְאָמַר אַחוֹתִי הִיא.

וְאִם יִכְנִיס אָדָם אֶת עֲצָמוֹ לְמָקוֹם שֶׁהֵנֵזֵק מְצוּי לְעִין, הָרֵי פִקַּעָה כָּל זְכוּתוֹ שֶׁעָשָׂה בְּתַחֲלָה וּבְאַרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לב) קְטוֹנָתִי מִכָּל הַחֲסֻדִים וּמִכָּל הָאֲמָת וְגו'. וְאַבְרָהָם, כִּיּוֹן שֶׁעָלָה מִמְצָרִים וְנִצּוֹל פֶּעַם אַחַת, קָעַת לָמָּה הַכְּנִיס אֶת עֲצָמוֹ בְּצַעַר כְּבַתְּחִלָּה וְאָמַר אַחוֹתִי הוּא?

אֵלָּא אַבְרָהָם לֹא סַמֵּךְ עַל גְּרַמְיָה כְּלוּם, וְחָמָא שְׂכִינְתָּא תְּנִידִיר בְּדִיּוּרָה דְּשָׂרָה וְלֹא אַעֲדֵי מִתְּמֹן, וּבְגִין דְּהוֹת תְּמֹן, אֲסַמֵּךְ אַבְרָהָם וְאָמַר אַחוֹתִי הִיא כְּמָה דְּכָתִיב (משלי ז) אָמַר לְחֻכְמָה אַחוֹתִי אֶת. וּבְגִין כֵּן אָמַר אַחוֹתִי הִיא (ס"א את):

אֵלָּא אַבְרָהָם לֹא סַמֵּךְ עַל עֲצָמוֹ כְּלוּם, שְׂרָאָה אֶת הַשְּׂכִינָה תְּמִיד בְּמִדּוּרָה שֶׁל שָׂרָה וְלֹא זָזָה מִשָּׁם, וּמִשׁוּם שֶׁהִיָּתָה שָׁם, סַמֵּךְ אַבְרָהָם

וְאָמַר אַחֲתֵי הוּא, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (משלי ז) אָמַר לַחֲכָמָה אַחֲתֵי אֶת, וְלָכֵן
אָמַר אַחֲתֵי הוּא.

וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ וְגו'. וְכִי קוֹדֵשׁ בְּרִיךְ הוּא אֶתָּא לְגַבְיֵיהוּ
דְּרִשְׁיֵינָא כְּמָה דְּכַתִּיב, (במדבר כב) וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל בְּלָעַם. (בראשית לא) וַיָּבֵא
אֱלֹהִים אֶל לָבֵן. אֵלָּא הֵהוּא מִמְּנָא שְׁלִיחָא דְאַתְּפַקְדָּא עַלְיֵיהוּ הָוָה, בְּגִין
דְּכֻלְהוּ כַּד עֲבָדֵי שְׁלִיחוּתָא נְטִלֵי שְׁמָא דָּא, וּמִסְטָרָא דְדִינָא קָא אֶתְיִין. וְעַל
דָּא וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ בְּחִלּוּם הַלְלִילָה וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִדָּ מֵת עַל הָאִשָּׁה
אֲשֶׁר לָקַחְתָּ וְגו'.

וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ וְגו'. וְכִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא אֶל רְשָׁעִים?
כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (במדבר כב) וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל בְּלָעַם, (בראשית לא) וַיָּבֵא אֱלֹהִים
אֶל לָבֵן? אֵלָּא אוֹתוֹ מִמְּנָה הַשְּׁלִיחַ שֶׁמִּפְקֵד עֲלֵיהֶם הָיָה מְשׁוּם שְׁפָלָם,
כְּשֶׁעוֹשִׂים שְׁלִיחוּת, נוֹטְלִים הַשֵּׁם הַזֶּה, מִצַּד הַדִּין הֵם בָּאִים. וְעַל זֶה
וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ בְּחִלּוּם הַלְלִילָה וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִדָּ מֵת עַל הָאִשָּׁה
אֲשֶׁר לָקַחְתָּ וְגו'.

דף קיב ע"א

רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (משלי יב) שְׁפַת אֲמֶת וְגו'. שְׁפַת אֲמֶת תִּכּוֹן לְעַד. דָּא
אַבְרָהָם, דְּכָל מְלוֹי בְּקַדְמִיתָא וּבְסוּפָא הָווּ בְּאֲמֶת. וְעַד אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן שְׁקָר.
דָּא אַבְיִמֶלֶךְ. בְּאַבְרָהָם נֶאֱמַר וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחֲוֹתִי הִיא.
דָּא בְּקַדְמִיתָא, דְּאָמַר בְּגִין שְׁכִינְתָּא דְדְהוֹת עִמָּה דְשָׂרָה אַחֲוֹתִי הִיא,
וְאַבְרָהָם בְּחֻמְתָּא עֲבַד. מַאי טַעְמָא (דף קיב ע"א) בְּגִין דְאַבְרָהָם מִסְטָרָא
דְיִמִּינָא אִיהוּ, אָמַר אַחֲוֹתִי הִיא, וְרָזָא כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (שיר השירים ה) אַחֲוֹתִי
רַעִיתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי. וְעַל דָּא אַבְרָהָם קָרָא לָהּ תַדִּיר אַחֲוֹתִי, בְּגִין דְאַתְּדַבֵּק
בְּהָדָה, וְלֹא יִתְעַדוֹן (ויקרא קב דא מן דא לעלמין).

רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (משלי יב) שְׁפַת אֲמֶת וְגו'. שְׁפַת אֲמֶת תִּכּוֹן לְעַד -
זֶה אַבְרָהָם, שְׁפַל דְּבִרְיוֹ בְּהִתְחַלָּה וּבְסוּפָא הָיוּ בְּאֲמֶת. וְעַד אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן
שְׁקָר - זֶה אַבְיִמֶלֶךְ. בְּאַבְרָהָם נֶאֱמַר, וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ
אַחֲוֹתִי הִיא. זֶה בְּהִתְחַלָּה שְׁאָמַר מְשׁוּם הַשְּׁכִינָה שְׁהִיתָה עִמָּה שֶׁל שָׂרָה
אַחֲוֹתִי הִיא, וְאַבְרָהָם עָשָׂה בְּחֻמְתָּא. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁאַבְרָהָם הוּא
מִצַּד הַיְמִין, אָמַר אַחֲוֹתִי הוּא, וְסוּד כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שיר ה) אַחֲוֹתִי רַעִיתִי
יוֹנְתִי תַמְתִּי. וְעַל זֶה אַבְרָהָם קָרָא לָהּ תַמִּיד אַחֲוֹתִי, מְשׁוּם שְׁנִדְבֵּק
עִמָּה, וְלֹא יִזְוִזוּ זֶה מִזֶּה לְעוֹלָמִים.

לסוף מה כתיב וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי. וכי הכי הנה. אלא פלא בגין שכינתא קאמר, אחותי היא בקדמיתא, דכתיב אמר לחכמה אחותי את. ולבתר וגם אמנה. מאי וגם. לאתוספא על מה דקאמר בקדמיתא. אחותי בת אבי היא. ברתיה דחכמה עלאה, ובגין כך אתקרי אחותי ואתקרי חכמה. אך לא בת אמי. מאתר דשירותא דכלא סתימא עלאה. ועל דא ותהי לי לאשה באחנה בחביבותא דכתיב, (שיר השירים ב) וימינו תחבקני וכלא רזא דחכמתא איהו.

לבסוף מה כתוב? וגם אמנה אחותי בת אבי הוא אך לא בת אמי. וכי כך היה? אלא הכל משום השכינה אמר אחותי הוא בהתחלה, שכתוב אמר לחכמה אחותי את. אחר כך וגם אמנה. מה זה וגם? להוסיף על מה שאמר בהתחלה. אחותי בת אבי הוא, הבת של החכמה העליונה, ולכן נקראת אחותי ונקראת חכמה, אך לא בת אמי, מהמקום של ראשית הכל הנסתר העליון. ועל זה ותהי לי לאשה, באחנה וחביבות, שכתוב (שם ב) וימינו תחבקני, והכל סוד של חכמה.

תא חזי, בקדמיתא כד נחתו למצרים הכי קאמר בגין לאתדבקא בגו מהימנותא, וקרא לה אחותי, בגין דלא יטעון גו אנון דרגין דלבר. אוף הכא אחותי, בגין דלא אתעדי מגו מהימנותא פדקא יאות. דהא אבימלך וכל אנון יתבי ארעא הוו אזלי בתר פולחנא נוכראה, ואיהו אתדבק גו מהימנותא, ובגין כך עאל לתמן ואמר אחותי, מה אחות לא אתפרש מאחא לעלמין אוף הכא. דהא אתתא יכילת לאתפרשא אבל אחות לא אתפרש, דהא תרין אחין לא יכלין לאתפרשא לעלמין ולעלמי עלמין.

בא ראה, בהתחלה פשינרדו למצרים כך אמר בשביל להדבק בתוך האמונה, וקרא לה אחותי כדי שלא יטעו לתוך אותם הדרגות שבחוץ. אף כאן אחותי, כדי שלא תזוז מתוך האמונה פראוי. שהרי אבימלך וכל אותם יושבי הארץ היו הולכים אחר עבודה זרה, והוא נדבק בתוך האמונה ומשום כך נכנס לשם ואמר אחותי. מה האחות לא נפרדת מן האח לעולמים - אף כאן. שהרי אשה יכולה להפרד, אבל אחות לא נפרדת, שהרי שני אחים לא יכולים להפרד לעולמים ולעולמי עולמים.

ובגין כך אמר אברהם אחותי היא, דהא כלהוון הוו להוטין גו טהרי ככביא ומזלי ופלחי לון, ואברהם הנה מתדבק גו מהימנותא ואמר אחותי דלא

נתפרש לעלמין. וסימניך (ויקרא כא) ולאחותו הבתולה דאתמר לכהו, אתרא
דאברהם שריא ביה.

ולכו אמר אברהם אחתי הוא, שהרי כלם היו להיטים בתוך קשרי
הפוכבים ומזלות ועובדים אותם, ואברהם היה דבק בתוך האמונה,
ואמר אחתי, שלא נפרד לעולמים. וסימן לדבר - (ויקרא כא) ולאחותו
הבתולה, שנאמר לכהו המקום שאברהם שרוי בו.

דף קיב ע"ב

כתיב, (דברים י) את יי אלהיך תירא אותו תעבד ובו תדבק ובשמו תשבע.
האי קרא אוקמוה. אבל תא חזי, ליי אלהיך תירא לא כתיב, אלא את (דף
קיב ע"ב) יי, מאי את, דא דרגא קדמאה אתר דחלא דקודשא בריך הוא,
ובגין כך כתיב תירא, דתמן בעי בר נש לדחלא קמי מאריה (קודשא בריך הוא)
בגין דאיהו (בט) דינא.

כתוב (דברים י) את ה' אלהיך תירא אותו תעבד ובו תדבק ובשמו תשבע.
הפסוק הזה בארוהו. אבל בא ראה, לה' אלהיך תירא לא כתוב, אלא
כתוב את ה'. מה זה את? זו הדרגה הראשונה, המקום של יראת
הקדוש ברוך הוא, ולכן כתוב תירא, ששם אדם צריך לירא לפני רבונו
(הקדוש ברוך הוא), משום שהוא [בית] דין.

ואתו תעבד. דא דרגא עלאה דקיימא על האי דרגא תתאה, ולא
מתפרשא לעלמין, את ואותו, דא בדא דבקין ולא אתפרשו. מאי ואותו.
דא אתר ברית קדישא אות לעלמין. דהא פולחנא לא שריא באת ולא
איהו למפלח אלא למדחל, אבל פולחנא איהו (קטו א) לעילא, ובגין כך
ואתו תעבד.

ואתו תעבד - זו הדרגה העליונה שעומדת על הדרגה התחתונה הזו,
ולא נפרדים לעולמים. את ואותו זה עם זה דבקים ולא נפרדים. מה
זה ואותו? זה מקום ברית הקדש, אות לעולמים. שהרי עבודה לא
שורה באות ואינו לעבד אלא לירא, אבל העבודה היא למעלה, ולכן
ואתו תעבד.

ובו תדבק. באתר דאיהו דבקותא לאתדבקא דאיהו גופא דשרי באמצעיתא. ובשמו תשבוע אתר שביעאה דדרגין. וסימניו (ירמיה ל) ואת דוד מלכא אשר אקים להם. בגין כך אתדבק אברהם במהימנותא פד נחת למצרים וכד אזל לארעא דפלשתים. לבר נש דבעא לנחתא גו גובא עמיקא. דחיל דלא יכיל לסלקא מגו גובא, מה עבד קשר חד קשרא דחבל לעילא מן גובא, אמר הואיל דקשירנא קשרא דא מפאן ולהלאה איעול תמן. כך אברהם בשעתא דבעא לנחתא למצרים. עד לא ייחות תמן קשר קשרא דמהימנותא בקדמיתא לאתתקפא ביה, ולבתר נחת.

ובו תדבק - במקום שהוא דבקות להדבק שהוא גוף ששורה באמצע. ובשמו תשבוע - המקום השביעי של הדרגות, וסימן לדבר - (ירמיה ל) ואת דוד מלכא אשר אקים להם. משום כך נדבק אברהם באמונה כשירד למצרים וכשהלך לארץ פלשתים. לאדם שרצה לרדת לבור עמק, פחד שלא יוכל לעלות מתוך הבור, מה עשה? קשר קשר אחד של חבל למעלה מהבור. אמר, הואיל וקשרתי קשר זה, מפאן והלאה אכנס לשם. כך אברהם, בשעה שרצה לרדת למצרים, עד שלא ירד לשם קשר בתחלה את קשר האמונה להתחזק בו, ואחר כך ירד.

אוף הכי נמי פד עאל לארעא דפלשתים. בגין כך (משלי יב) שפת אמת תכון לעד. ועד ארגיעה לשון שקר, דא אבימלך דאמר בתום לבבי ובנקיון כפי. וכד אהדרו ליה מה כתיב גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת, ולא כתיב נקיון כפים:

אף כך גם כשנכנס לארץ פלשתים. משום כך (משלי יב) שפת אמת תכון לעד. ועד ארגיעה לשון שקר - זה אבימלך שאמר בתם לבבי ובנקיון כפי. וכשהחזירו לו מה כתוב? גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית את, ולא כתוב נקיון כפים.

ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא. רבי יהודה פתח ואמר (שמואל א ב) רגלי חסידיו ישמר וגו'. חסידו כתיב חד, ודא אברהם דקודשא בריך הוא נטיר ליה תדיר ולא אעדי נטירו מניה לעלמין. ומה דאמר רגלי, דא אתתיה, דקודשא בריך הוא שדר שכנתיה עמה ונטר לה תדיר.

ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא. רבי יהודה פתח ואמר, (שמואל א ב) רגלי חסידו ישמר וגו'. חסידו כתיב אחד, וזה אברהם שהקדוש ברוך הוא שומר אותו תמיד ולא מסיר ממנו את שמירתו לעולמים.

ומה שאמר רגלי - זו אשתו, שהקדוש ברוך הוא שלח שכנתו עמה
ושומר אותה תמיד.

דבר אחר רגלי חסידיו ישמר. חד, דא אברהם דקודשא בריך הוא אזיל
עמיה תדיר בגין דלא ייכלון לנזקא ליה. ורשעים בחשד ידמו. אלן אנון
מלכין דקטל קודשא בריך הוא בההוא ליליא דרדף בתרייהו.

דבר אחר רגלי חסידו ישמר - אחד, זה אברהם, שהקדוש ברוך הוא
הלך עמו תמיד כדי שלא יוכלו להזיק לו. ורשעים בחשד ידמו - אלו
אותם מלכים שהרג הקדוש ברוך הוא באותו לילה שרדף אחריהם.

הדא הוא דכתיב בחשד ידמו, דא ליליא דאתקשר בחשוכא וקטל לון,
ואברהם רדיף ולייליא קטיל לון, הדא הוא דכתיב ויחלק עליהם לילה
הוא ועבדיו ויכס. ויחלק עליהם לילה, דא קודשא בריך הוא דפליג רחמי
מן דינא בגין למעבד נוקמין לאברהם, ובגין כך ורשעים בחשד ידמו.
ויכס, ויכוס מפעי ליה. אלא דא קודשא בריך הוא. כי לא בכח יגבר איש.
דאיהו ואליעזר הווי בלחודייהו.

זהו שכתוב בחשד ידמו, זה הלילה שנקשר בחשד והרג אותם,
ואברהם רדיף והלילה הרג אותם. זהו שכתוב ויחלק עליהם לילה
הוא ועבדיו ויכס. ויחלק עליהם לילה - זה הקדוש ברוך הוא שחלק
רחמים מן הדין כדי לעשות נקמות לאברהם, ומשום כך ורשעים
בחשד ידמו. ויכס? הנה צריך לכתב ויכוס! אלא זה הקדוש ברוך
הוא, כי לא בכח יגבר איש, שהוא ואליעזר היו לבדם.

רבי יצחק אמר והא תנינן באתר דנזקא שכית לא יסמוך בר נש על ניסא,
ולא הוה אתר דנזקא אשתכח פהאי דאברהם אזיל בתר חמשה מלכין
למרדף בתרייהו ולאגחא קרבא.

רבי יצחק אמר, והרי שנינו שבמקום שניזק מצוי שלא יסמוך בן אדם
על הנס, ולא היה מקום שהניזק מצוי כמו זה שאברהם הולך אחר
חמשה מלכים לרדף אחריהם ולערף קרב.

אמר רבי יהודה כד אזיל אברהם להאי לא אזל לאגחא קרבא, ולא סמך על ניסא, אלא צערא דלוט אפקיה מביתיה, ונטיל ממונא למפרק ליה, ואי לאו דימות בהדיה גו שבלה. כיון דנפק חמא שכינתא דנהרא קמיה וכמה חילין סחרניה, בההיא שעתא רדף בתרייהו, וקודשא בריך הוא קטיל לון, הדא הוא דכתיב ורשעים בחשך ידמו.

אמר רבי יהודה, כשהלך אברהם על זה, לא הלך לערף קרב ולא סמך על הנס, אלא צערו של לוט הוציא אותו מביתו, ולקח ממון לפדות אותו, ואם לא - שימות יחד אתו בתוך שביו. כיון שיצא ראה שכינה שמאירה לפניו וכמה צבאות סביבה, ובאותה שעה רדף אחריהם, והקדוש ברוך הוא הרג אותם. זהו שכתוב ורשעים בחשך ידמו.

רבי שמעון אמר רזא איהו, רגלי חסידו ישמר, דא אברהם. וכד נפק אשתתף יצחק בהדיה ונפלו קמיה, ואי לאו דאשתתף יצחק בהדיה דאברהם לא אשתציאו הדא הוא דכתיב ורשעים בחשך ידמו. כי לא בלח יגבר איש. אף על גב דחילא אשתכח תדיר בימינא, אי לא הוה בסטרא דשמאלא לא אתדחין קמיה.

רבי שמעון אמר, סוד הוא, רגלי חסידו ישמר - זה אברהם, וכשיצא, השתתף עמו יצחק ונפלו לפניו, ואם לאו לאו שהשתתף יצחק יחד עם אברהם, לא השמדו. זהו שכתוב ורשעים בחשך ידמו. כי לא בלח יגבר איש. אף על גב שהכח נמצא תמיד בימין, אם לא היה בצד השמאל לא היו נדחים לפניו.

דבר אחר רגלי חסידו ישמר, בשעתא דבר נש רחים ליה לקודשא בריך הוא. קודשא בריך הוא רחים ליה בכל מה דאיהו עביד ונטיר ארחוי כמא דאת אמר (תהלים קכא) יי ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם.

דבר אחר רגלי חסידו ישמר - בשעה שבו אדם אוהב את הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא אוהב אותו בכל מה שהוא עושה ושומר דרכיו, כמו שנאמר (תהלים קכא) ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם

תָּא חֲזִי, כַּמָּה חֲבִיבוּתִיהָ דְאַבְרָהָם לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּבִכַל אֲתֵר
דְּהוּהָ אֲזִיל לָא הָוָה חֲזִיס עַל דִּילִיהָ כְּלוּם, (דף קיג ע"א) אֶלָּא בְּגִין לְאַתְדַּבְּקָא
בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְגִין כְּדָּ רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמַר. וְדָא הִיא אֲתֵתִיהָ,
דְּכְתִיב וְאַבְימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ. וְכְתִיב כִּי עַל כֵּן לֹא נִתְתִּיף לְנֹגַע אֵלֶיהָ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה חֲבִיבוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לְקַבְּ"ה, שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ,
לֹא הָיָה חָס עַל שְׁלוֹ כְּלוּם, אֶלָּא רַק כְּדִי לְהַדְבִּיק בְּקַבְּ"ה, וּמִשׁוּם כְּדָּ
רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמַר, וְזוֹהִי אֲשֶׁתוֹ, שֶׁכְּתוּב וְאַבְימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ,
וְכְתוּב כִּי עַל כֵּן לֹא נִתְתִּיף לְנֹגַע אֵלֶיהָ.

בְּפִרְעָה מָה כְּתִיב, (בראשית יב) וַיִּנְגַע יְיָ אֶת פִּרְעֹה וְגוֹי עַל דְּבַר. אִיהִי אֲמָרָה
וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָוָה מְחִי, וּבְגִין כְּדָּ רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמַר. וּרְשָׁעִים בְּחֻשְׁדָּ
יִדְמוּ, אֲלִין פִּרְעָה וְאַבְימֶלֶךְ, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבַד בְּהוּ דִּינִין בְּלִילְיָא. כִּי
לֹא בְּכַח יִגְבֵּר אִישׁ. מֵאֵן אִישׁ, דָּא אַבְרָהָם, דְּכְתִיב וְעַתָּה הֲשִׁב אֶשֶׁת הָאִישׁ
וְגוֹי:

בְּפִרְעָה מָה כְּתוּב? (בראשית יב) וַיִּנְגַע ה' אֶת פִּרְעֹה וְגוֹי עַל דְּבַר שְׂרִי. הִיא
אֲמָרָה - וְהַקְדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא הָיָה מְכָה, וּמִשׁוּם כְּדָּ רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמַר.
וּרְשָׁעִים בְּחֻשְׁדָּ יִדְמוּ - אֲלוֹ פִּרְעָה וְאַבְימֶלֶךְ, שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא עָשָׂה
בְּהֵם דִּינִים בְּלִילְיָא. כִּי לֹא בְּכַח יִגְבֵּר אִישׁ, מִי זֶה אִישׁ? זֶה אַבְרָהָם,
שֶׁכְּתוּב וְעַתָּה הֲשִׁב אֶשֶׁת הָאִישׁ וְגוֹי.

וַיִּי פִּקְדָּ אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וְגוֹי. רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר (זכריה ג) וַיִּרְאֵנִי אֶת
יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עוֹמֵד לְפָנַי מִלְּאֵךְ יְיָ וְהִשְׁטָן עוֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשִׁטְנוֹ. הָאִי
קָרָא אִית לְאַסְתַּכְּלָא בֵּיהּ. וַיִּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל דָּא יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
יְהוֹצָדָק. עוֹמֵד לְפָנַי מִלְּאֵךְ יְיָ, מֵאֵן מִלְּאֵךְ יְיָ. דָּא אֲתֵר צְרוּרָא (ס"א דנשמתינן
דצדיקיא צרירן) דְּנִשְׁמַתִּיהָ דְּצַדִּיק צְרִירָא בֵּיהּ, וְכָל אַנּוּן נִשְׁמַתִּין דְּצַדִּיקָא
קִיִּימִין תַּמּוּ, וְדָא הוּא מִלְּאֵךְ יְיָ.

וְה' פִּקְדָּ אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וְגוֹי. רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר, (זכריה ג) וַיִּרְאֵנִי
אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עוֹמֵד לְפָנַי מִלְּאֵךְ ה' וְהִשְׁטָן עוֹמֵד עַל
יְמִינוֹ לְשִׁטְנוֹ. בְּפִסּוּק זֶה יֵשׁ לְהַסְתַּכְּלָא בּוֹ. וַיִּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל - זֶה יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק. עוֹמֵד לְפָנַי מִלְּאֵךְ ה', מִי זֶה מִלְּאֵךְ ה'?
זֶהוּ הַמְּקוֹם [שנשמות הצדיקים צרורות] צְרוּרָא שֶׁל נִשְׁמַתִּין דְּצַדִּיק צְרוּרָה בּוֹ,
וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹמְדוֹת שָׁם, וְזֶהוּ מִלְּאֵךְ ה'.

וְהַשְׁטָן עוֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשַׁטְנוֹ. דָּא יֵצֵר הָרַע דְּאִיהוּ מְשׁוּטְט וְאֵזִיל בְּעֵלְמָא לְנִטְלָא נְשָׁמְתִין וְלֹא־פָקָא רוּחִין וְלִמְסָטִי לֹון לְבְרִייתָא לְעִילָא וְתַתָּא. וְדָא הוּא בְּשַׁעְתָּא דְּאֵטִיל לִיה נְבוּכְדַנְצַר לְאִשָּׁא עִם אֲנוּן נְבִיאֵי הַשְּׁקֵר, וְהָא הָהּ מְסָטִין לְעִילָא בְּגִין דִּיתוּקְדָא עִמְהוּן.

וְהַשְׁטָן עוֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשַׁטְנוֹ - זֶהוּ יֵצֵר הָרַע שֶׁהוּא מְשׁוּטְט וְהוֹלֵךְ בְּעוֹלָם לְטַל נְשָׁמוֹת וְלְהוֹצִיא רוּחוֹת וְלְהַסְטוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת לְמַעַלָּה וְלְמַטָּה. וְזֶהוּ בְּשַׁעַת שֶׁהֵטִיל אוֹתוֹ נְבוּכְדַנְצַר לְאִשׁ עִם אוֹתָם נְבִיאֵי הַשְּׁקֵר, וְזֶה הָיָה מְסָטִין לְמַעַלָּה כְּדִי שִׁישְׁרְף עִמָּם.

דְּהָכִי הוּא אֲרַחוּי דְּלָאוּ אִיהוּ מְקַטְרַג אֶלָּא בְּזַמְנָא דְּסַכְנָה וּבְזַמְנָא דְּצַעְרָא שְׂרִיא בְּעֵלְמָא, וְאִית לִיה רְשׁוּי לְמְסָטִי וְלְמַעַבְד דִּינָא אֶפְלוּ בְּלָא דִּינָא כְּמָא דְּאִתְּ אֹמֵר, (מִשְׁלֵי יג) וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלָא מְשַׁפֵּט. מַהוּ לְשַׁטְנוֹ, דְּהוּא אֹמֵר אוּ כְּלָהוּ יִשְׁתַּזְבוּן אוּ כְּלָהוּ יִתוּקְדוּן.

שְׂפָדָּה הִיא דְּרַכּוֹ - שְׂאִינוּ מְקַטְרַג אֶלָּא בְּזַמְנָא שֶׁל סַכְנָה וּבְזַמְנָא שֶׁהַצַּעַר שׁוֹרָה בְּעוֹלָם, וַיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּיָה לְהַסְטוֹת וְלַעֲשׂוֹת דִּין אֶפְלוּ בְּלֵי דִין, כְּמוֹ שְׂנַאֲמֵר (מִשְׁלֵי יג) וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלָא מְשַׁפֵּט. מַה זֶה לְשַׁטְנוֹ? שֶׁהִיא אוֹמֵר, אוּ שְׂכַלְמִים יִנְצְלוּ אוּ שְׂכַלְמִים יִשְׂרְפוּ.

דף קיג ע"ב

דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דְּאִתְיִיהִיב רְשׁוּתָא לְמַחְבְּלָא לְחַבְלָא לָא אִשְׁתַּזְיִב זַכָּאָה מִן חֲתִיבָא, וּבְגִין כֵּד בְּשַׁעְתָּא דְּדִינָא שְׂרִיא בְּמַתָּא בְּעִי בְּר נֵשׁ לְעַרְקָא עַד לָא אִתְפִּס תַּמָּן, דְּהָא מְחַבְּלָא כִּיּוֹן דְּשָׂרֵי הָכִי נִמְי עֵבִיד לְזַכָּאָה כְּחִיבָא. וְכָל שְׂכִין דְּהוּוּ תְּלַתִּיהוֹן כְּחַד. וְהוּוּ תַּבַּע דִּיתוּקְדוּן כְּלָהוּ אוּ יִשְׁתַּזְבוּן כְּלָהוּ. בְּגִין דְּכַד אִתְעֵבִיד (דף קיג ע"ב) נִיסָא לָא אִתְעֵבִיד פְּלָגוּ נִיסָא וּפְלָגוּ דִּינָא, אֶלָּא כְּלָא כְּחַדָּא, אוּ נִיסָא אוּ דִּינָא.

שְׂהָרֵי בְּשַׁעַת שְׁנַתְנָה רְשׁוּת לְמַשְׁחִית לְחַבְל, לָא נְצוּל הַצַּדִּיק מִהַרְשָׁעִים. וְלָכֵן בְּשַׁעַת שְׁהַדִּין שְׂרוּי בְּעִיר, צָרִיךְ בֶּן אָדָם לְבָרַח בְּטָרָם שְׁתַּפֵּס שָׁם, שְׂהָרֵי הַמַּשְׁחִית, כִּיּוֹן שְׁמַתְחִיל, כֵּד גַּם עוֹשֶׂה לְצַדִּיק כְּמוֹ לְרַשָּׁע, וְכָל שְׂכִין שְׁהִיוּ שְׁלִשְׁתָּם כְּאַחַד. וְהָיָה תוֹבַע שִׁישְׁרְפוּ כְּלָם אוּ יִנְצְלוּ כְּלָם. מְשׁוּם שְׂכַשְׁנַעְשָׂה נִס, לָא נַעֲשָׂה חֲצִי נִס וְחֲצִי דִין, אֶלָּא הַכֹּל כְּאַחַד, אוּ נִס אוּ דִין.

אמר לו רבי יוסי, ולא, והא בזמנא דבקע קודשא בריהו הוא ימא לישראל
הוה קרע ימא לאלין ואזלין בנפשתיא, ומיאי הוו תבין מסטרא אחרא
וטבעין לאלין ומתין, ואשתכח ניסא הכא ודינא הכא כלא פחדא.

אמר לו רבי יוסי, ולא? והרי בזמן שבקע הקדוש ברוך הוא את הים
לישראל, היה קורע את הים לאלה והם הולכים ביבשה, והמים היו
שבים מצד אחר ומטביעים את אלה ומתים. ונמצא נס כאן ודין כאן,
הכל כאחד.

אמר ליה ודא הוא דקשיא קמיה, דכד קודשא בריהו הוא עביד דינא וניסא
כחדא, לאו באתר חד ולא בביתא חדא (דאשתכח כלא כחדא), ואי אתעביד
קשיא קמיה, דהא לעילא לא אתעביד כלא אלא בשלימו כחדא או ניסא
או דינא באתר חד ולא בפלגו.

אמר לו, וזהו שקשה לפניו, שקשה הקדוש ברוך הוא עושה דין ונס
כחדא, לא במקום אחד ולא בבית אחד [שהכל נמצא כאחד]. ואם נעשה
קשה לפניו, שהרי למעלה לא נעשה הכל אלא בשלמות כחדא, או נס
או דין במקום אחד ולא לחצאין.

בגין כך לא עביד קודשא בריהו הוא דינא בחייביא עד דאשתלימו
בחוביהו הדא הוא דכתיב, (בראשית טו) כי לא שלם עון האמרי עד הנה.
וכתיב (ישעיה כז) בסאסאה בשלחה תריבנה. ועל דא הוה אסטין ליה
ליהושע דיתוקד בהו, עד דאמר ליה (זכריה ג) יגער יי בך השטן. מאן אמר
ליה, דא מלאך יי (ואתמר ויאמר יי אל השטן).

לכן לא עושה הקדוש ברוך הוא דין ברשעים עד שישתלמו בחטאם.
זהו שכתוב (בראשית טו) כי לא שלם עון האמרי עד הנה, וכתוב (ישעיה כז)
בסאסאה בשלחה תריבנה. ועל זה היה מסטין ליהושע שישרף עמם,
עד שאמר לו (זכריה ג) יגער ה' בך השטן. מי אמר לו? זה מלאך ה' (ונאמר
ויאמר ה' אל השטן).

ואי תימא ויאמר יי אל השטן יגער יי בך וגוי. תא חזי, הכי נמי למשה
בסנה דכתיב, (שמות ג) וירא מלאך יי אליו בלבת אש. וכתיב וירא יי כי סר

לראות. לזמניו מלאך יי ולזמניו מלאך ולזמניו יי. ובגין כך אמר ליה יגער
יי כך השטן ולא אמר הנני גוער כך.

ואם תאמר, ויאמר ה' אל השטן יגער ה' כך וגו'! בא ראה, כך גם
למשה בסנה, שכתוב (שמות ג) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש, וכתוב
וירא ה' כי סר לראות. לפעמים מלאך ה', ולפעמים מלאך, ולפעמים
ה'. ולכן אמר לו יגער ה' כך השטן ולא אמר הנני גוער כך.

תא חזי, כגונא דא ביומא דאשתכח דינא בעלמא, וקודשא בריך הוא
יתיב על פרסייא דדינא, כדין אשתכח האי שטן דאסטי לעילא ותתא,
ואשתכח איהו לחבלא עלמא וליטל נשמתין.

בא ראה, כמו זה ביום שנמצא דין בעולם והקדוש ברוך הוא יושב על
כסא הדין, אז נמצא השטן הזה שמסטה למעלה ולמטה, והוא נמצא
להשחית את העולם ולטל הנשמות.

רבי שמעון הוה יתיב ולעי באורייתא, והוה משתדל בהאי קרא (דברים כא)
ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגו' וערפו שם את העגלה בנחל. ודינא
איהו בקופיץ לערפא לה. אמר ליה רבי אלעזר האי למאי אצטריך.

רבי שמעון הוה יושב ולומד תורה, והוה משתדל בפסוק הזה, (דברים
כא) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגו' וערפו שם את העגלה בנחל.
והדין הוא בספין לערף אותה. אמר לו רבי אלעזר, למה צריך את זה.

דף קיד ע"א

בכה רבי שמעון, ואמר, ווי לעלמא דאתמשך בתר דא. דהא מן ההוא
יומא דההוא חוּנא (דף קיד ע"א) בישא דאתפתה ביה אדם שליט על אדם
ושליט על בני עלמא, איהו קאים למסטי עלמא ועלמא לא יכיל לנפקא
מענשייה עד דיייתי מלכא משיחא ויוקים קודשא בריך הוא לדמיכי עפרא
דכתיב, (ישעיה כה) בלע המות לנצח וגו' וכתוב, (זכריה יג) ואת רוח הטמאה
אעביר מן הארץ. ואיהו קאים על עלמא דא למיטל נשמתין דכל בני נשא.

בְּכֹה רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, אֹי לְעוֹלָם שְׁנַמְשָׁךְ אַחַר זֶה, שְׁהָרִי מְאוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁאוֹתוֹ הַנְּחַשׁ הָרַע הַתְּפִתָּה בּוֹ אָדָם, שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם וְשׁוֹלֵט עַל בְּנֵי הָעוֹלָם, הוּא עוֹמֵד לְהַסְטוֹת אֶת הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם לֹא יָכוֹל לְצַאת מֵעֲנָשׁוֹ עַד שְׂיֵבֵא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ וַיְקִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יְשִׁי הָעֶפְרָי, שְׁכַתוֹב (ישעיה כא) בְּלַע הַמְּוֹת לְנֶצַח וְגוֹ', וְכַתוּב (זכריה יג) וְאֵת רוּחַ הַטְּמֵאָה אֲעִבִיר מִן הָאָרֶץ. וְהוּא עוֹמֵד עַל עוֹלָם זֶה לְטַל אֶת כָּל נְשָׁמוֹת בְּנֵי הָאָדָם.

וְתָא חֲזִי הָא כְּתִיב (דברים כא) כִּי יִמְצָא חָלָל וְגוֹ' תָּא חֲזִי, כָּל בְּנֵי עֲלָמָא עַל יְדֵי מַלְאָךְ הַמְּוֹת נִפְקָא נְשַׁמְתִּיחוּ. אִי תִימָא דְבֵר נֶשׁ דָּא עַל יְדָא דְהָהוּא מַלְאָךְ הַמְּוֹת נִפְקָא נְשַׁמְתִּיחָא, לָאוּ הֲכִי. אֲלָא מֵאֵן דְקָטִיל לִיָּה, אֲפִיק נְשַׁמְתִּיחָא עַד לֹא מָטָא זְמַנְיָה לְשִׁלְטָאָה בֵּיהּ הָהוּא מַלְאָךְ הַמְּוֹת.

וּבֵא וְרָאָה, הָרִי כְּתוּב (דברים כא) כִּי יִמְצָא חָלָל וְגוֹ'. בֵּא רָאָה, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם נְשַׁמְתָם יוֹצֵאת עַל יְדֵי מַלְאָךְ הַמְּוֹת. אִם תֵּאמַר שְׁבֹן אָדָם הִזֵּה יֹצֵאת נְשַׁמְתוֹ עַל יְדֵי אוֹתוֹ מַלְאָךְ הַמְּוֹת - לֹא כֹךְ! אֲלָא מִי שְׁהוֹרֵג אוֹתוֹ, הוֹצִיא אֶת נְשַׁמְתוֹ בְּטָרְם הַגִּיעַ זְמַנּוֹ שְׁיִשְׁלַט בּוֹ אוֹתוֹ מַלְאָךְ הַמְּוֹת.

וּבְגִין כֹּךְ וְלֹאָרֶץ לֹא יִכְפֹּר וְגוֹ' וְלֹאָרֶץ דִּילָן. וְלֹא דִי לֹון דְקָאִים אִיהוּ לְמַסְטִי עֲלָמָא לְמַגְנָא וְלְקַטְרָגָא תְּדִיר כָּל שְׁבֹן דְגַזְלִין מִינְיָה מַה דְאִית לִיָּה לְנִטְלָא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֵיִיס עַל בְּנוֹי, וּבְגִין כֹּךְ קָרְבִין עַל הָאִי עֲגֵלָא, בְּגִין לְתַקְנָא עֲמִיָּה מַה דְאִתְנַטִּיל הִיא נְשַׁמְתָא דְבֵר נֶשׁ מִנְיָה, וְלֹא יִשְׁתַּכַּח מְקַטְרָגָא עַל (ד"א ל"ג קריבין בהאי) עֲלָמָא.

וְלָכוּ וְלֹאָרֶץ לֹא יִכְפֹּר וְגוֹ'. וְלֹאָרֶץ שְׁלָנוּ. וְלֹא דִי לָהֶם שְׁעוּמַד הוּא לְהַסְטוֹת הָעוֹלָם לְחַנְסָא וְלְקַטְרָג תְּמִיד, כָּל שְׁבֹן שְׁגוּזָלִים מִמְּנוֹ מַה שְׁיִשׁ לוֹ לְקַחַת. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָס עַל בְּנוֹי, וְלָכוּ מְקַרְיָבִים אֶת הָעֲגֵלָה הַזֵּה, כְּדִי לְתַקְּוֹ עֲמוֹ מַה שְׁנִלְקַחָה אוֹתָהּ נְשַׁמָּה שֶׁל הָאָדָם מִמְּנוֹ, וְלֹא יִמְצָא מְקַטְרָג עַל (ד"א הקרובים בזה) הָעוֹלָם.

וְרָזָא עֲלָאָה תְּנִינָן הָכָא: שׁוֹר פָּרָה, עֲגֵל עֲגֵלָה, בְּלָהוּ בְּרָזָא עֲלָאָה אֲשַׁתְּכַחוּ, וּבְגִין כֹּךְ בְּדָא מְתַקְנִין לִיָּה, וְדָא הוּא דְכְּתִיב, (דברים כא) וְדִינוּ לֹא שְׁפָכָה אֶת הַדָּם הַזֶּה וְגוֹ' לֹא שְׁפָכָה וְלֹא גְרִימָנָא מִיִּתְתִּיחָא, וּבְדָא לֹא אֲשַׁתְּכַח מְקַטְרָגָא עֲלֵיָּהוּ, וּבְכּוּלָא יְהִיב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ עֵיטָא לְעֲלָמָא.

וקוֹדֶשָׁא בְּרִידָה הוּא דְּאִין עֲלֵמָא בְּרַחְמֵי, דְּאִי תִּימָא דְּדִינָא אֲתַעְבִּיד, לָאו
הֵכִי, אֶלְא אֲתַחֲבְרוּ רַחְמֵי בְּדִינָא, וְעֲלֵמָא אֲתַדֵּן בְּרַחְמֵי.

וְאוֹתוֹ מְקַטְרַג מִתְעַרְבֵב, שְׁחוּשֵׁב לְשֵׁלֵט בְּדִין וּלְקַטְרַג בְּעוֹלָם, וְרוּאָה
שְׁמִתְעוֹרְרִים רַחְמִים. אִזּוּ מִתְעַרְבֵב וְתֵשׁ כַּחוּ וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דְּבָר,
וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דֵּן אֶת הָעוֹלָם בְּרַחְמִים. שְׂאֵם תֵּאמֹר שְׁנַעֲשֶׂה דִין
- לֹא כְּדִ! אֶלְא מִתַּחֲבָרִים רַחְמִים עִם דִּין, וְהָעוֹלָם נִדוֹן בְּרַחְמִים.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב, (תהלים פא) תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חֲגֹנוּ דְּאֲתַכְּסִיא
סִיְהָרָא. דְּהָא כְּדִין שְׁלֵטָא הָאִי חִיּוּיָא בִּישָׂא וְיָכִיל לְנֻזְקָא עֲלֵמָא, וְכַד
מִתְעַרְרֵי רַחְמֵי, סְלֵקָא סִיְהָרָא וְאֲתַעְבְּרַת מִתְּמֹן, וְאִיְהוּ אֲתַעְרָבֵב וְלֹא יָכִיל
לְשֵׁלֵטָאָה, וְאֲתַעְבֵּר דְּלֹא יִתְקַרֵב תְּמֹן, וְעַל דָּא בְּיוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּעֵי
לְעַרְבָבָא לִיה כְּמָאן דְּאֲתַעֵר מִשְׁנִיתִיה וְלֹא יָדַע כְּלוּם.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב (תהלים פא) תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חֲגֹנוּ, שְׁהַלְבְּנָה
מִתְכַּפֶּסֶה, שְׁהֵרִי אִזּוּ שׁוֹלֵט הַנְּחֹשׁ הָרַע וְיָכִיל לְהִזִּיק לְעוֹלָם.
וְכַשְׁמִתְעוֹרְרִים רַחְמִים, עוֹלָה הַלְבְּנָה וּמַעְבְּרַת מִשָּׁם, וְהוּא מִתְעַרְבֵב
וְלֹא יָכוֹל לְשֵׁלֵט, וְעוֹבֵר שְׁלֵטָא יִתְקַרֵב לְשָׁם, וְלָכֵן בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה צְרִידָה
לְעַרְבָב אוֹתוֹ כְּמִי שְׁמִתְעוֹרֵר מִשְׁנִיתוֹ וְלֹא יוֹדַע כְּלוּם.

בְּיוֹם הַכְּפוּרִים בְּעֵי לְנִיחָא וּלְמַעְבַּד לִיה גְּיִיחָא דְּרוּחָא בְּשַׁעִיר דְּקָרְבִין לִיה,
וְכַדִּין אֲתַהַפֵּד סִיְגוּרָא עֲלִייהוּ דִּישְׂרָאֵל, אֲבַל בְּיוֹמָא דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה
אֲתַעְרָבֵב דְּלֹא יָדַע וְלֹא יָכִיל לְמַעְבַּד כְּלוּם. חֲמִי אֲתַעְרוּתָא דְּרַחְמֵי סְלֵקִין
מִתְתָּא, וְרַחְמֵי מְלַעִילָא וְסִיְהָרָא סְלֵקָא בִּינִייהוּ. כְּדִין אֲתַעְרָבֵב וְלֹא יָדַע
כְּלוּם וְלֹא יָכִיל לְשֵׁלֵטָאָה.

בְּיוֹם הַכְּפוּרִים צְרִידָה לְנוּחַ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ נַחַת רוּחַ בְּשַׁעִיר שְׁמִקְרִיבִים לוֹ,
וְאִזּוּ מִתְהַפֵּד לְסִיְגוּרָא עַל יִשְׂרָאֵל, אֲבַל בְּיוֹם שְׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה מִתְעַרְבֵב,
שְׁלֵטָא יוֹדַע וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּלוּם. רוּאָה הַתְעוֹרְרוּת שְׁל הַרַחְמִים
עוֹלִים מְלַמְטָה וְרַחְמִים מְלַמְעָה וְהַלְבְּנָה עוֹלָה בִּינִייהֶם, אִזּוּ הוּא
מִתְעַרְבֵב וְלֹא יוֹדַע כְּלוּם וְלֹא יָכוֹל לְשֵׁלֵט.

וקוֹדֶשָׁא בְּרִידָה הוּא דֵּן לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּרַחְמֵי, וְחִיִּיס עֲלִייהוּ וְאֲשַׁתְּכַח לְהוּ
זְמַנָּא כָּל אַנּוּן יִ יוֹמִין דְּבִין רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכְּפוּרִים לְקַבְּלָא כָּל אַנּוּן
דְּתִיבִין קַמִּיה וּלְכַפְּרָא לוֹן מַחוּבִייהוּ וְסִלִּיק לוֹן לְיוֹמָא דְּכַפוּרֵי.

וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דָן אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים וְחָס עֲלֵיהֶם וּמוֹצֵא לָהֶם זְמַן כָּל אוֹתָם עֲשֶׂרָה יָמִים שְׁבִין רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכַּפּוּרִים לְקַבֵּל אֶת כָּל אוֹתָם הַשְּׁבִים לְפָנָיו וּלְכַפֵּר לָהֶם מִחַטָּאתֵיהֶם וּמַעֲלָה אוֹתָם לְיוֹם הַכַּפּוּרִים.

דף קטו ע"א

ועל דא בכולא קודשא בריך הוא פקיד לון לישראל למעבד עובדא בגין דלא ישלוט עליהו מאן דלא אצטריך, ולא ישלוט עליהו דינא, ויהוון כלהון זכאין בארעא (דף קטו ע"א) כרחימו דאבא על בנין, וכולא בעובדא ובמלין תליא, והא אוקימנא מלין. ויי פקד את שרה פאשר אמר, דכתיב למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בו. ותנינן פקד את שרה, פקידה לנוקבא, זכירה לדכורא, ובגין כך ויי פקד את שרה, פאשר אמר, דכתיב שוב אשוב אליך כעת חיה וגו', מהכא משמע דאמר (קב ב) ויאמר שוב אשוב אליך, ויאמר סתם, דאיהו הוה ולא שליחא אחרא:

ועל זה בכל מצוה הקדוש ברוך הוא את ישראל לעשות מעשה, כדי שלא ישלט עליהם מי שלא צריך ולא ישלט עליהם הדין ויהיו כלם צדיקים בארץ כאהבת האב על הבנים [בני אדם], והכל תלוי במעשה ובדבורים, והרי בארנו הדברים. וה' פקד את שרה פאשר אמר, שפתוב למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בו. ושנינו, פקד את שרה - פקידה לנקבה, זכירה לזכר. ומשום כך וה' פקד את שרה. פאשר אמר, שפתוב שוב אשוב אליך כעת חיה וגו'. מכאן משמע שאמר ויאמר שוב אשוב אליך, ויאמר סתם, שהוא היה ולא שליח אחר.

ויעש יי לשרה וגו'. כיון דאמר ויי פקד את שרה, מהו ויעש יי לשרה. אלא הכי תנינן דאיבא דעובדוי דקודשא בריך הוא מההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן איהו, ואיהו נשמתהון דצדיקיא, ואיהו מזלא דכל ברכאן טבאן וגשמי ברכאן נזלי מניה ומתמן נפקי, דכתיב להשקות את הגן, דאיהו מזיל ומשקה מעילא לתתא, בגין דבני (נשא) בהאי (קפא א) מזלא תליין ולא באתר אחרא. ועל דא כתיב ויי פקד את שרה פקידה בלחודוי.

ויעש ה' לשרה וגו'. כיון שאמר וה' פקד את שרה, מהו ויעש ה' לשרה? אלא כך שנינו, שפרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא, מאותו נהר ששופע ויוצא מעדן הוא, והוא נשמות הצדיקים, והוא המזל שכל הברכות הטובות וגשמי ברכה נוזלים ממנו ומשם יוצאים, שפתוב להשקות

את הגן. שהוא מזיל ומשקה מלמעלה למטה משום שבנים במזל הזה תלויים, ולא במקום אחר. ועל זה כתוב והי פקד את שרה, פקידה בלבדה.

ויעש יי לשרה. עשייה איהו לעילא מהאי דרגא (ק"ב ב) כמה דאתמר דהא במזלא תלייא, ועל דא פאן פקידה וכאן עשייה. ובגין כך אמר יי ויי וכלא חד. רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים קכז) הנה נחלת יי בנים שְכַר פְּרִי הַבְּטָן. הנה נחלת יי, אחסנתא לאתאחדא ביי דלא יתעבר מינה לעלמין, דבר נש דזכי לבנין בהאי עלמא זכי בהו למיעל לפרגודא בעלמא דאתי. בגין דההוא פרא דשביק בר נש וזכי ביה בעלמא דא, איהו יזכי ליה לעלמא דאתי, וזכי לאעלא ביה לנחלת יי. מאן נחלת יי, דא ארץ החיים. והכי קרא לה לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים.

ויעש ה' לשרה, עשייה היא למעלה מן הדרגה הזו, כמו שנאמר שבמזל זה תלוי, ועל זה פאן פקידה וכאן עשייה. ולכן אמר ה' והי, והכל אחד. רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים קכז) הנה נחלת ה' בנים שְכַר פְּרִי הַבְּטָן. הנה נחלת ה', חלק להאחו בהי שלא יתבטל ממנה לעולמים. שכן אדם שזוכה לבנים בעולם הזה, זוכה בהם להפגס לפרגוד לעולם הבא, משום שאותו הבן שהשאיר בן האדם וזוכה בו בעולם הזה, הוא יזכה אותו לעולם הבא, וזוכה להפגס בו לנחלת ה'. מה זה נחלת ה' זו ארץ החיים. וכך קרא לה את ארץ ישראל, שהיא ארץ החיים.

דף קטו ע"ב

דוד מלכא (קרא ליה) נחלת יי דכתוב, (שמואל א כו) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת יי לאמר לך עבד אלהים אחרים, ובגין כך הנה נחלת יי (דף קטו ע"ב) בנים. מאן אזכי ליה לבר נש. בנין. אי זכי בהו בהאי עלמא, שְכַר פְּרִי הַבְּטָן, אגרא וחולקא טבא בההיא עלמא, בההוא איבא דמעוי איהו דזכי בר נש בההוא עלמא בהו.

דוד המלך [קרא לה] נחלת ה', שכתוב (שמואל א כו) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים, ומשום כך הנה נחלת ה' בנים. מי מזכה את האיש הזה? בנים. אם זוכה בהם בעולם הזה - שְכַר פְּרִי הַבְּטָן. שְכַר וְחֶלֶק טוֹב בְּאוֹתוֹ עוֹלָם בְּאוֹתוֹ פְּרִי מַעְוֵי הוּא שְׂזוּכָה בֶן אָדָם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם בְּהֵם.

תא חזי, הנה נחלת יי בנים. ירושתא ואחסנתא דאיבין דעובדוי דקודשא בריה הוא מלעילא איהו מאילנא דחיי, דהא מתמן זכי בר נש לבנין כמא דאת אמר, (הושע יד) ממני פריך נמצא. מה פתיב, (תהלים קכז) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו וגו'. אשרי בעלמא דין ואשרי בעלמא דאתי.

בא ראה, הנה נחלת ה' בנים, ירשה וחלק של פרות של מעשה הקדוש ברוך הוא מלמעלה הוא מעץ החיים, שהרי משם זוכה בן אדם לבנים, כמו שנאמר (הושע יד) ממני פריך נמצא. מה פתוב? (תהלים קכז) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו וגו'. אשרי בעולם הזה, ואשרי בעולם הבא.

לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער. מאן אויבים בשער. אליו מאריהון דדינין, דכד נשמתא נפקת מהאי עלמא, כמה אנון מריהון דדינין דזמינין קמיה, עד לא ייעול לדוכתיה בשער בההוא תרעא דייעול תמן, בגין דמשפונין שביק בהאי עלמא ובגיניהון יזכי בההוא עלמא ועל דא לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער.

לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער, מי האויבים בשער? אלו בעלי הדינים. שכאשר נשמה יוצאת מהעולם הזה, כמה הם בעלי הדינים שמזמנים לפניה עד שלא תכנס למקום בשער באותו שער שתכנס לשם, משום שהשאיר משפונות בעולם הזה ובגללם יזכה באותו עולם. ועל זה לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער.

רבי יהודה ורבי יוסי הוו אזלי בארחה. אמר ליה רבי יהודה לרבי יוסי פתח פומך ולעי באורייתא דהא שכנתא אשתכחת גבך, דכל זמן דבמלי דאורייתא לעאן שכנתא אתיא ומתחברא, וכל שפן באורחא (עט ב דשכינתא קדמא ואתיא ואזלא קמיהו דבני נשא דזכאן במהימנותא דקודשא בריה הוא.)

רבי יהודה ורבי יוסי היו הולכים בדרך. אמר רבי יהודה לרבי יוסי, פתח פיך ודבר בתורה, שהרי השכינה נמצאת אצלך, שבכל זמן שבדברי תורה מדברים, באה השכינה ומתחברת, וכל שפן בדרך, ששכינה מקדימה ובאה והולכת לפני בני אדם שזוכים באמונת הקדוש ברוך הוא.

פֶּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר. (תהלים קכז) אֲשֶׁתֶּךָ כְּגֶפֶן פְּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתְךָ בְּנִיךָ כְּשִׁתִּילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשִׁלְחָנְךָ. אֲשֶׁתֶּךָ כְּגֶפֶן פְּרִיָּה, כָּל זִמְנָא דְאִתְתָּא בְּיַרְכְּתֵי בֵיתָא וְלֹא נִפְקָא לְבַר, הִיא צְנוּעָה וְאִתְחַזִּי לְאוּלְדָא בְּנִין דְכִשְׁרֹן. כְּגֶפֶן, מַה גֶּפֶן לֹא אֲתַנְטַעָא אֲלֵא בְזִינָה וְלֹא בְזִינָא אַחְרָא. כִּדְ אִתְתָּא דְכִשְׁרָא לֹא תַעֲבַד נְטִיעָן בְּבַר נֶשׁ אַחְרָא. מַה גֶּפֶן לֹא אִית בֵּיה רְכִיבָה מְאִילְנָא אַחְרָא, אוּף הֲכִי אִתְתָּא דְכִשְׁרָא הֲכִי נְמִי.

פֶּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (שם) אֲשֶׁתֶּךָ כְּגֶפֶן פְּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתְךָ בְּנִיךָ כְּשִׁתִּילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשִׁלְחָנְךָ. אֲשֶׁתֶּךָ כְּגֶפֶן פְּרִיָּה - כָּל זְמַן שֶׁהָאִשָּׁה בְּיַרְכְּתֵי הַבֵּית וְלֹא יוצאת החוצה, היא צנועה וראויה להוליד בָּנִים כְּשָׂרִים. כְּגֶפֶן - מַה גֶּפֶן לֹא נִנְטַעַת אֲלֵא בְּמִינָה וְלֹא בְּמִין אַחַר, כִּדְ אִשָּׁה כְּשֶׁרָה לֹא תַעֲשֶׂה נְטִיעוֹת עִם אִישׁ אַחַר; מַה גֶּפֶן אִין בֵּיה הֲרַכְבָּה מַעַץ אַחַר, אִף כִּדְ אִשָּׁה כְּשֶׁרָה גַם כִּדְ.

דף קטז ע"א

חֲמִי מַה אֲגֵרָה, (דף קטז ע"א) בְּנִיךָ כְּשִׁתִּילֵי זֵיתִים. מַה זֵיתִים לֹא נֶפְלִי טַרְפִּייהוּ כָּל יוֹמֵי שְׁתָּא וְכִלְהוּ קְשׁוּרִין (נ"א בסירי) תְּדִיר, אוּף הֲכִי בְּנִיךָ כְּשִׁתִּילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשִׁלְחָנְךָ. מַה כְּתִיב בְּתַרִּיה הִנֵּה כִי כֹן יְבַרְךָ גִבּוֹר יֵרָא יי. מַאי הִנֵּה כִי כֹן יְבַרְךָ גִבּוֹר. הִנֵּה כֹן מִבְּעֵי לִיה. אֲלֵא לְאַסְגָּאָה מְלָה אַחְרָא דְאוּלִּיפְנָא דָּא מִינָה, דְכָל זִמְנָא דְשְׁכִינְתָּא הוּהּ צְנִיעָא בְּאַתְרָה כְּדִקָּא חֲזִי לָהּ כְּבִיכּוֹל בְּנִיךָ כְּשִׁתִּילֵי זֵיתִים אֲלִין יִשְׂרָאֵל כִּד שְׂרָאן בְּאַרְעָא. סָבִיב לְשִׁלְחָנְךָ. דְאֲכִלִי וְשְׁתָּאן וְקַרְבִּין קַרְבָּנִין וְחֲדָאן קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּמִתְבָּרְכֹן עֲלָאִין וְתַתְּאִין בְּגִינְיֵיהוּ.

רְאָה מַה שְׂכָרָה: בְּנִיךָ כְּשִׁתִּילֵי זֵיתִים. מַה זֵיתִים אִין עֲלֵיהֶם נוֹפְלִים כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה וְכִלְסִם קְשׁוּרִים [בסר] תְּמִיד, אִף כִּדְ בְּנִיךָ כְּשִׁתִּילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשִׁלְחָנְךָ. מַה כְּתוּב אַחְרָיו? הִנֵּה כִי כֹן יְבַרְךָ גִבּוֹר יֵרָא ה'. מַה זֶה הִנֵּה כִי כֹן יְבַרְךָ גִבּוֹר? הִנֵּה כֹן הִזָּה צְרִיךְ (לכתב)! אֲלֵא לְרַבּוֹת דְבַר אַחַר שְׁלַמְדָּנוּ זֶה מִמְנָה, שְׁכָל זְמַן שֶׁהַשְּׁכִינָה הִתְהַ צְנוּעָה בְּמִקּוּמָה כְּרָאוּי לָהּ כְּבִיכּוֹל - בְּנִיךָ כְּשִׁתִּילֵי זֵיתִים, אֵלוּ יִשְׂרָאֵל כְּשִׁשְׁרוּיִים בְּאַרְץ. סָבִיב לְשִׁלְחָנְךָ - שְׁאוּכְלִים וְשׁוֹתִים וּמְקַרְבִּים קַרְבָּנוֹת וּשְׂמֵחִים לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמִתְבָּרְכִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים בְּגִלְלָם.

לְבַתֵּר דְשְׁכִינְתָּא נִפְקַת, אֲתַגְלוּ יִשְׂרָאֵל מַעַל פְּתוּרָא דְאַבוּהוֹן וְהוּוּ בְּיַי עֲמִמָּא וְצוּוּחִין כָּל יוֹמָא וְלִית דְאַשְׁגַּח בְּהוּ בַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְכְּתִיב

(ויקרא כו) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגוי. וחמינן כמה קדישין עלאין מיתו בגזרין תקיפין, וכל דא בגין עונשא דאורייתא דלא קיימו ישראל כד הוו שראן בארעא קדישא.

אחר שיצאה השכינה וגלו ישראל מעל שלחן אביהם, והם בין העמים וצווחים כל יום, ואין מי שישגיח בהם פרט לקב"ה, שפתוב (ויקרא כו) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגוי. וראינו כמה קדושים עליונים מתו בגזרות תקיפות, וכל זה משום ענש התורה שלא קיימו ישראל כשהיו שרויים בארץ הקדושה.

חמי מה כתיב, (דברים כח) תחת אשר לא עבדת את יי אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל. האי קרא איהו רזא, תחת אשר לא עבדת בשמחה, בזמן דכהני הוו קרבין קרבנין ועלוון ודא היא בשמחה. ובטוב לבב, אליו ליואי. מרוב כל, אלו ישראל דהוו אמצעיים בינייהו ונטלי ברכאן מפל סטרין. דכתיב, (ישעיה ט) הרבית הגוי לו הגדלת השמחה. אליו כהני. שמחו לפניך כשמחת בקציר, אלו ישראל דקודשא בריך הוא בריך לון עבדא דחקלא ויהבי מעשרא מפלא. כאשר יגילו בחלקם שלל. אליו ליואי דנטלא מעשרא מגו אדרא.

ראה מה כתיב, (דברים כח) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל. פסוק זה הוא סוד. תחת אשר לא עבדת בשמחה, בזמן שכהנים היו מקריבים קרבנות ועולות, וזו היא בשמחה. ובטוב לבב - אלו הלויים. מרב כל - אלו ישראל שהיו אמצעיים ביניהם ונטלו ברכות מפל הצדדים, שפתוב (ישעיה ט) הרבית הגוי לו הגדלת השמחה. אלו הכהנים. שמחו לפניך כשמחת בקציר - אלו ישראל שהקדוש ברוך הוא ברוך להם את תבואת השדה ונותנים מעשר מן הכל. כאשר יגילו בחלקם שלל - אלו לויים שנוטלים מעשר מתוך הגרן.

דבר אחר הרבית הגוי. אליו ישראל דמהימנותא דקודשא בריך הוא עליהו כדקא חזי. לו הגדלת השמחה, דא איהו דרגא רישא עלאה דאברהם דאתדבק בה, דאיהו גדול וחדוה ביה אשתפח.

דבר אחר הרבית הגוי - אלו ישראל שאמונת הקדוש ברוך הוא עליהם כראוי. לו הגדלת השמחה - זוהי דרגת הראש העליון של אברהם שנדבק בה, שהוא גדול, וחדוה נמצאת בו.

דף קטז ע"ב

שְׁמַחוּ לְפָנָיָהּ, (דף קטז ע"ב) בְּשַׁעֲתָא דְסַלְקִין לְאַתְדַּבְּקָא בְּדָ. כְּשִׁמְחַת בְּקָצִיר, דָּא כְּנִסְתּוּ יִשְׂרָאֵל דְשִׁמְחַת בְּקָצִיר דִּילֵיהּ הָוָה. כְּאַשֶׁר יִגְיִלוּ בְּחַלְקֵם שְׁלָל. כְּאַשֶׁר יִגְיִלוּ, אֲלֵין שְׁאָר חֵילִין וּרְתִיכִין לְתַתָּא בְּזַמְנָא דְמַחְלָקֵי שְׁלָל וְטָרְפֵי טָרְפָא בְּרֵאשִׁיתָא דְכָלָא.

שְׁמַחוּ לְפָנָיָהּ - בְּשַׁעֲתָא שְׁעוּלִים לְהַדְבִּיק בְּדָ. כְּשִׁמְחַת בְּקָצִיר - זֹו כְּנִסְתּוּ יִשְׂרָאֵל שְׁשִׁמְחַת הַקָּצִיר הִיא שְׁלָה. כְּאַשֶׁר יִגְיִלוּ בְּחַלְקֵם שְׁלָל - כְּאַשֶׁר יִגְיִלוּ אֵלוּ שְׁאָר הַצְּבָאוֹת וְהַמְּרַכְבוֹת לְמַטָּה בְּזַמְן שְׁמַחְלָקִים שְׁלָל וְטָרְפִים טָרְף בְּרֵאשִׁית הַכֹּל.

רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לִי הִפְרוּ תוֹרָתְךָ. עֵת לַעֲשׂוֹת לִי מֵהוּ. אֲלָא הָא אוֹקְמוּהָ. אֲבָל עֵת, דָּא כְּנִסְתּוּ יִשְׂרָאֵל דְאִקְרִי עֵת. כְּמָה דְאֵת אָמַר, (ויקרא טז) וְאֵל יָבֵא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. מֵאֵי וְאֵל יָבֵא בְּכָל עֵת. כְּמָה דְאֵת אָמַר, (משלי ז) לְשִׁמְרֵךְ מֵאִשָּׁה זָרָה. וְדָא הוּא (ויקרא י) וַיִּקְרִיבוּ לְפָנָי יַי אֵשׁ זָרָה וְגו'. מֵאֵי טַעְמָא עֵת. בְּגִין דְאֵית לָהּ עֵת וּזְמַן לְכָלָא לְקַרְבָּא לְאַתְנַהֲרָא לְאַתְחַבְּרָא כְּדָקָא יָאוֹת. כְּמָא דְאֵת אָמַר, (תהלים סט) וְאַנִּי תַפְלְתִּי לָךְ יְיָ עֵת רְצוֹן.

רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לָהּ הִפְרוּ תוֹרָתְךָ. מַה זֶה עֵת לַעֲשׂוֹת לָהּ? אֲלָא הִרִי פְרִשׁוּהָ, אֲבָל עֵת - זֹו כְּנִסְתּוּ יִשְׂרָאֵל שְׁנַקְרָאת עֵת, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (ויקרא טז) וְאֵל יָבֵא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. מַה זֶה וְאֵל יָבֵא בְּכָל עֵת? כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (משלי ז) לְשִׁמְרֵךְ מֵאִשָּׁה זָרָה. וְזֶהוּ (ויקרא י) וַיִּקְרִיבוּ לְפָנָי הִי אֵשׁ זָרָה וְגו'. מַה הַטַּעַם עֵת? מְשׁוּם שְׁיֵשׁ לָהּ עֵת וּזְמַן לְכָל לְהַתְקַרֵּב לְהַיּוֹת מֵאִירָה וּלְהַתְחַבֵּר כְּרֵאוּי, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (תהלים סט) וְאַנִּי תַפְלְתִּי לָךְ הִי עֵת רְצוֹן.

לַעֲשׂוֹת לִי כְּמָה דְכְּתִיב, (שמואל ב ח) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. דְּכָל מֵאֵן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא כְּאֵילוּ עֵבִיד וְתַקְוָן הָאֵי עֵת לְחַבְּרָא לָהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָ הוּא. וְכָל כֶּדָּ לְמָה בְּגִין דְהִפְרוּ תוֹרָתְךָ, דְאֵילוּ לֹא הִפְרוּ תוֹרָתְךָ לָא אִשְׁתַּכַּח פִּירוּדָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָ הוּא מִיִּשְׂרָאֵל לְעַלְמִין.

לעשות לה', כמו שכתוב (שמואל ב ח) ויעש דוד שם. שכל מי שמשתדל בתורה כאלו עשה ותקן את העת הזאת לחבר אותה עם הקדוש ברוך הוא (תפארת). וכל כך למה? משום שהפרו תורתך. שאלו לא הפרו תורתך, לא נמצא פרוד של הקדוש ברוך הוא מישראל לעולמים.

דף קיז ע"א

אמר רבי יוסי כגוונא דא כתיב, (ישעיה ט) אני יי בעתה אחישנה. מהו בעתה. בעת ה'. דתקום מעפרא כדין אחישנה. אמר רבי יוסי ועם כל דא יומא חד נאלמתי דומייה, בגין דאסתלק ואיו מן הייא, וקול לא אשתפח, כדין דבור אתאלם. ובגין כך היא שכיבת בעפרא כל ההוא יומא (דנא) דהיא. ומאן איהו אלף חמשאה, ואף על גב דאקדימת בגלותא עד לא ייעול ההוא אלף חמשאה רזא דהיא, וכד ייתי אלף שתינתאה דאיהו רזא (דף קיז ע"א) דואיו, כדין ואיו יוקים להיא.

אמר רבי יוסי, כמו זה כתוב (ישעיה ט) אני ה' בעתה אחישנה. מהו בעתה? בעת ה'. שתקום מן העפר, אז אחישנה. אמר רבי יוסי, ועם כל זה, יום אחד היא פנסת ישראל בתוך העפר ולא יותר. אמר רבי יהודה, כך אמרו, אבל בא ראה הסוד שלמדנו. בשעה שפנסת ישראל גלתה ממקומה, אז אותיות השם הקדוש כביכול נפרדו, שנפרדה הייא מן ואיו, ומשום שנפרדו מה כתוב? (תהלים לט) נאלמתי דומייה, משום שהסתלק ואיו מהיא וקול לא נמצא, אז הדבור נאלם, ולכן היא שוכבת לעפר כל אותו היום הזה של הייא. ומיהו? האלף החמישי. ואף על גב שהקדימה בגלות עד שלא נכנס אותו האלף החמישי, הסוד של הייא. וכשיבא האלף הששי, שהוא הסוד של ואיו, אז ואיו יקים את הייא.

בזמנא (שמות ט ב) שית זמנין עשר שתין נפש, כדין שלימו ואיו עשר זמנין, ואיו שית זמנין עשר, (דואיו) ואיו סלקא (בעשר) ביי, ואיו נחתא בהיא.

בזמן שש פעמים עשר ששים נפש, אז שלמות של ואיו עשר פעמים, ואיו שש פעמים עשר, [שואיו] ואיו עולה [בעשר] ביי, ואיו יורדת בהיא.

אֲשֶׁת־לִים וְאִיו גּוֹ עֶשֶׂר שָׁנִים זְמַנִּין, כְּדִין הוּו שְׁתִּין לְאֶקְמָא מֵעַפְרָא, וּבְכָל שְׁתִּין וְשְׁתִּין מִהֵוּא אֶלְף שְׁתִּיתָא אֶתְתַּקֵּף הִיא וְסִלְקָא בְּדַרְגוּי לְאֶתְתַּקֵּפָא. וּבְשִׁית מָאָה שְׁנִין לְשְׁתִּיתָא יִתְפַּתְחוּן תַּרְעֵי דְחֻכְמָתָא לְעִילָא וּמְבוּעֵי דְחֻכְמָתָא לְתַתָּא, וְיִתְתַּקֵּן עֲלֵמָא לְאֶעְלָא בְּשִׁבְעָא. כְּבַר נֶשׁ דְּמִתְתַּקֵּן בְּיוֹמָא שְׁתִּיתָא מְכִי עָרַב שְׁמֵשָׁא לְאֶעְלָא בְּשַׁבְתָּא. אוּף הֲכִי נָמִי. וְסִימְנִיד (בְּרַאשִׁית ז) בְּשִׁנַּת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נַח וְגוֹי נְבָקְעוּ כָּל מַעֲיִנוֹת תְּהוּם רַבָּה.

נְשַׁלְמַת וְאִיו בְּתוֹד עֶשֶׂר שֵׁשׁ פְּעָמִים, אַז הֵם שְׁשִׁים לְהַקִּימָה מִהַעֲפָר. וּבְכָל שְׁשִׁים וְשְׁשִׁים מֵאוֹתוֹ הָאֶלְף הַשְּׁשִׁי מִתְחַזְקַת הִיא, וְעוֹלָה בְּדַרְגוּתֶיהָ לְהִתְחַזֵּק. וּבְשֵׁשׁ מֵאוֹת שְׁנִים לְאֶלְף הַשְּׁשִׁי יִפְתָּחוּ שְׁעָרֵי הַחֻכְמָה לְמַעְלָה וּמַעֲיִנוֹת שֶׁל חֻכְמָה לְמַטָּה, וְיִתְתַּקֵּן הָעוֹלָם לְהַכְנִס לְשִׁבְעֵי. כְּמוֹ בֶן אָדָם שֶׁמִּתְקַן בְּיוֹם שְׁשִׁי מְכַשְׁמַעְרִיב הַשְּׁמֶשׁ לְהַכְנִס לְשַׁבַּת, אִף כֵּן גַּם, וְסִימֹן לְדַבֵּר - (בְּרַאשִׁית ז) בְּשִׁנַּת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נַח וְגוֹי נְבָקְעוּ כָּל מַעֲיִנוֹת תְּהוּם רַבָּה.

אָמַר לִיה רַבִּי יוֹסִי כָּל דָּא אָרִיכוּ זְמַנָּא יִתִּיר מְכַמָּה דְּאוּקְמוּהָ חֲבַרְיָא דְּאִיהוּ יוֹמָא חַד גְּלוּתָא דְּכְנָסַת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִתִּיר דְּכַתִּיב, (אִיכָה א) נְתַנְנִי שׁוּמְמָה כָּל הַיּוֹם דְּוָה. אָמַר לִיה הֲכִי אוֹלִיפְנָא מֵאַבָּא בְּרַזִין דְּאֶתְוּוֹן דְּשַׁמָּא קְדִישָׁא וּבְיוֹמֵי דְּשַׁנִּי עֲלֵמָא וּבְיוֹמֵי דְּבְרַאשִׁית וְכֻלָּא רְזָא חַדָּא אִיהוּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, כָּל זֶה זְמַן אַרְדָּה יוֹתֵר מְכַפִּי שְׁבַארוּהוּ הַחֲבָרִים שֶׁהוּא יוֹם אֶחָד גְּלוּת שֶׁל כְּנָסַת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יוֹתֵר, שְׁכַתוּב (אִיכָה א) נְתַנְנִי שׁוּמְמָה כָּל הַיּוֹם דְּוָה. אָמַר לוֹ, כֵּן לְמִדַּתִּי מֵאַבִּי בְּסוּדוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ וּבְיָמִים שֶׁל שְׁנוֹת הָעוֹלָם וּבְיָמִים שֶׁל בְּרַאשִׁית, וְהַכֹּל בְּסוּד אֶחָד הוּא.

וּכְדִין יִתְחַזִּי קִשְׁתָּא בְּעַנְנָא בְּגוֹוִי (עב ב) נְהִירִין כְּאֶתְתָּא דְּמִתְקַשְׁטָא לְבַעֲלָה דְּכַתִּיב, (בְּרַאשִׁית ט) וְרִאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם וְהָא אוּקְמוּהָ וְשַׁפִּיר הוּא. וְרִאִיתִיהָ, בְּגוֹוִין נְהִירִין כְּדָקָא יָאוֹת. וּכְדִין לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם. מֵאֵן בְּרִית עוֹלָם. דָּא כְּנָסַת יִשְׂרָאֵל, וְיִתְחַבֵּר וְאִיו בְּהִיא, וְיִיקִים לָהּ מֵעַפְרָא, כְּמָא דְּאֶתְ אָמַר וְיִזְכָּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ. דָּא כְּנָסַת יִשְׂרָאֵל דְּאִיהִי בְּרִית, כְּמָא דְּאֶתְ אָמַר וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית וְגוֹי.

וְאַז תִּרְאֶה הַקִּשְׁתַּת בְּגוֹוִים מֵאִירִים כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּתְקַשְׁטַת לְבַעֲלָה, שְׁכַתוּב (בְּרַאשִׁית ט) וְרִאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם, וְהִרִי פְּרִשׁוּהָ וְיָפָה הוּא. וְרִאִיתִיהָ בְּגוֹוִים מֵאִירִים כְּרַאוּי, וְאַז לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם. מֵה זֶה בְּרִית

עולם? זו כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל, וַיִּתְחַבֵּר וְאִיו עִם הָיָא וַיְקִימָה מִן הָעֶפֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ. זו כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא בְּרִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהִיִּתָּה לְאוֹת בְּרִית וְגוֹ'.

כִּד יִתְעַר וְאִיו לְגַבֵּי הָיָא, כְּדִין אֶתִּין עֲלָאִין יִתְעַרוּן בְּעֲלָמָא (רלו א) וּבְנוֹי דְרְאוּבֵן זְמִינִין דִּיִּתְעַרוּן, קֶרְבִּין בְּכָל עֲלָמָא, וּכְנִסֵּת יִשְׂרָאֵל יוֹקִים לָהּ מִעֶפְרָא וַיִּדְכֹּר לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וַיִּשְׁתַּכַּח קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְגַבְהָ גוֹ גְלוּתָא כְּחוּשְׁבֹן וְאִיו שִׁית זְמַנִּין יי (עשר). עֶשֶׂר זְמַנִּין שִׁית שְׁנִין, וּכְדִין תִּיקוּם וַיִּתְפַּקֵּד עֲלָמָא לְמַעְבַּד נִיקְמִין, וּמֵאֵן דְּאִיהוּ מְאִידֵּי יִתְרַמֵּי.

אֲזַ יִתְעוֹרֵר וְאִיו אֶל הָיָא, אֲזַ אוֹתוֹת עֲלִיוֹנִים יִתְעוֹרְרוּ בְּעוֹלָם, וְעִתִּידִים בְּנֵי רְאוּבֵן לְעוֹרֵר קֶרְבוֹת בְּכָל הָעוֹלָם, וּכְנִסֵּת יִשְׂרָאֵל יוֹקִים אוֹתָהּ מִן הָעֶפֶר וַיִּזְכֹּר אוֹתָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וַיִּמְצֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶצְלָהּ בְּתוֹךְ הַגְּלוּת כְּחֻשְׁבוֹן וְאִיו שֶׁשׁ פְּעָמִים יי [עשר]. עֶשֶׂר פְּעָמִים שֶׁשׁ שְׁנִים, וְאֲזַ תִּיקוּם וַיִּפְקֵד הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת. וּמִי שֶׁהוּא נְמוּדֵּי - יִגְבֶּה.

דף קיז ע"ב

אָמַר לִיה רַבִּי יוֹסִי שְׁפִיר קְאָמְרַת בְּגִין (דף קיז ע"ב) דְּאִיהוּ גוֹ רְזָא דְאַתְנוּן. וְלִית לֹן לְאַתְעָרָא חוּשְׁבֹן וְקִצִּין אַחְרָנִין, דְּהָא בְּסַפְרָא דְרַב יִיבָא סְבָא אֲשַׁכְחֹן חוּשְׁבֹן דָּא דְכְּתִיב, (ויקרא כו) אֲזַ תִּרְצָה הָאָרֶץ. וְהוּא רְזָא דְוָאִיו דְכְּתִיב, (ויקרא כו) וַזְכַּרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְדָא הוּא וְאִיו כְּלָא כְּחֻדָּא, וְעַל דָּא אֲזַכּוֹר, וּלְבַתֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכּוֹר, דָּא כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל. תִּרְצָה. תִּתְרַעֵי אֲרַעָא לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

אָמַר לֹן רַבִּי יוֹסִי, יִפָּה אֲמַרְתָּ, מְשוּם שֶׁהוּא בְּתוֹךְ סוּד הָאוֹתִיּוֹת וְאִין לָנוּ לְעוֹרֵר חֻשְׁבוֹן וְקִצִּים אַחְרִים, שְׁהָרִי בְּסַפְרוֹ שֶׁל רַב יִיבָא הַזֶּקֶן מְצִאֵנוּ חֻשְׁבוֹן זֶה, שְׁכַתוֹב (ויקרא כו) אֲזַ תִּרְצָה הָאָרֶץ, וְהוּא הַסוּד שֶׁל וְאִיו, שְׁכַתוֹב (שם) וַזְכַּרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב, וְזֶהוּ וְאִיו, הַכֹּל כְּאַחַד. וְעַל זֶה אֲזַכּוֹר. וְאַחַר כֵּן וְהָאָרֶץ אֲזַכּוֹר, זו כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל. תִּרְצָה, תִּתְרַעֵי הָאָרֶץ אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָבֵל יוֹמָא חַד דְּאָמְרוּ חֲבֵרֵי יָא וְדַאי כֹּלָא הוּא גְנוּז קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
וְכֹלָא אֲשֶׁתְּכַח בְּרִזָּא דְּאֲתָנוּן דְּשָׂמָא קִדִּישָׁא, דְּהָא גְלוּתָא בְּאֲנוּן אֲתָנוּן גְּלִי
לוֹן רַבִּי יִיסָא הֲכָא, וְהִשְׁתָּא בְּאֲנוּן אֲתָנוּן אֲתַגְלִיין וְגִלִי לוֹן.

אָבֵל יוֹם אֶחָד שְׂאָמְרוּ חֲבֵרִים, וְדַאי הַכֹּל גְּנוּז לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְהַכֹּל נִמְצָא בְּסוּד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, שְׁהֲרֵי הַגְּלוּת בְּאוֹתָן
הָאוֹתִיּוֹת גְּלָה אוֹתָן רַבִּי יִיסָא כָּאן, וְעַכְשָׁו בְּאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הִתְגַּלּוּ
וְגִלָּה אוֹתָן.

אָמַר לִיה תָּא חֲזִי, דְּאֶפִּילוּ כִּד אֲתַפְקֵדָא שְׂרָה, מִהֲאִי דְרָגָא לָא פְּקִיד לָהּ,
אֶלָּא בְּרִזָּא דְּוֹא"ו, דְּכַתִּיב וַיִּפְקֵד אֶת שְׂרָה וְגו'. בְּגִין דְּכֹלָא בְּרִזָּא דְּוֹא"ו
אִיהוּ, וּבִהָא כָּלִיל כֹּלָא, וּבִיה אֲתַגְלִיא כֹּלָא, בְּגִין דְּכָל מְלָה דְּאִיהִי סְתִימָא
אִיהִי גְּלִי כָּל סְתִים. וְלֹא אֲתִי מֵאֵן דְּאִיהוּ בְּאֲתַגְלִיא וְיִגְלִי מִה דְּאִיהוּ
סְתִים.

אָמַר לוֹ, בֵּא רְאֵה שְׂאָפְלוּ כְּשֶׁנִּפְקֵדָה שְׂרָה, מִדְּרָגָה הַזֹּו לֹא פִקֵּד אוֹתָהּ,
אֶלָּא בְּסוּד שֶׁל וֹא"ו, שְׁכַתּוּב וְהִפְקֵד אֶת שְׂרָה וְגו', מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הוּא
בְּסוּד שֶׁל וֹא"ו, וּבִה"א כּוֹלֵל הַכֹּל וּבוֹ מִתְגַּלָּה הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁכָּל דְּבַר
נִסְתָּר הוּא מְגַלָּה כָּל נִסְתָּר וְלֹא בֵּא מִיִּשְׁהוּ בְּגִלּוּי וְיִגְלָה מִה שֶׁהוּא
נִסְתָּר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי כִּמְה אִית לֹן לְאֲתַמְשַׁכָּא גּוּ גְלוּתָא עַד הֵהוּא זְמַנָּא, וְכֹלָא
תְּלִי לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כִּד יְתוּבוּן בְּתִיבְתָּא. אִי יִזְכוּ וְאִי לֹא יִזְכוּ, כִּמְה
דְּאֲתַמַּר בְּהֵאִי קָרָא דְּכַתִּיב אֲנִי יְיָ בְּעַתָּה אַחִישָׁנָה. זְכוּ אַחִישָׁנָה לֹא זְכוּ
בְּעַתָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כִּמְה יֵשׁ לָנוּ לְהַמְשִׁיךְ בְּתוּךְ הַגְּלוּת עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן, וְהַכֹּל
תְּלָה לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשִׁישׁוּבוֹ בְּתִשׁוּבָה - אִם יִזְכוּ וְאִם לֹא יִזְכוּ,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּפִסּוּק הַזֶּה שְׁכַתּוּב אֲנִי ה' בְּעַתָּה אַחִישָׁנָה. זְכוּ -
אַחִישָׁנָה. לֹא זְכוּ - בְּעַתָּה.

אָזְלוּ, עַד דְּהוּוּ אָזְלִי, אָמַר רַבִּי יוֹסִי אֲדַכְרְנָא הַשְׁתָּא דְּהָא בְּאַתְר דָּא
יְתִיבְנָא יוֹמָא חַד עִם אַבָּא, וְאָמַר לִי בְּרִי זְמִין אֲנִתְּ כִּד מְטוּן יוֹמָד לְשִׁיתִין
שְׁנִין לְאֲשַׁפְחָא בְּהֵאִי אֲתַר סִימָא דְּחֻכְמָתָא עֲלָאָה, וְהָא זְכִינָא לְאֲנוּן יוֹמִין
וְלֹא אֲשַׁפְחָנָא, וְלֹא יְדַעְנָא אִי הֲנִי מְלִין דְּקָאמְרוּן אוּ הֲהִיא חֻכְמָתָא דְּאִיהוּ
אָמַר.

הִלְכוּ, בְּעוֹדֵם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, נִזְכַּרְתִּי עִכְשָׁו שֶׁבַּמְּקוֹם הַזֶּה יִשְׁבְּתִי יוֹם אֶחָד עִם אָבִי וְאָמַר לִי, בְּנִי, עֲתִיד אֲתָה כְּשֶׁתִּגִּיעַ יָמֶיךָ לְשָׂשִׁים שָׁנִים לְמִצָּא בַּמְּקוֹם הַזֶּה אוֹצֵר שֶׁל חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה, וְהָרִי זְכִיתִי לְאוֹתָם הַיָּמִים וְלֹא מִצָּאתִי, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַדְּבָרִים הֵלְלוּ שְׂאֵמָרְנוּ אוֹ אוֹתָהּ הַחֲכָמָה שֶׁהוּא אָמַר.

דף קיח ע"א

וְאָמַר לִי כִּד יִמְטוּן קוֹלְפִין דְּנוֹרָא גּוֹ טְהִירֵי יְדֵךְ אֲתֵאבִיד מִינְךָ. אֲמִינָא לִיה אָבָא בְּמָה יְדַעְתָּ. אָמַר לִי בְּחֵנֵי תַרְוִין צְפוּרִין דְּאֵעֲבָרוּ עַל רִישְׁךָ יְדַענָא. אֲדַהְכִי אֲתַפְרֵשׁ רַבִּי יוֹסִי וְעָאֵל גּוֹ מְעַרְתָּא (דף קיח ע"א) חָדָא וְאֲשַׁכַּח סַפְרָא חַד דְּהוּה נְעִיץ גּוֹ נוֹקְבָא דְטַנְרָא בְּסִיפֵי מְעַרְתָּא, נִפְק בֵּיה.

וְאָמַר לִי, כְּשֶׁיִּגִּיעוּ הַשְּׁלֵהבוֹת שֶׁל הָאֵשׁ לְתוֹךְ הָאֹיִר שֶׁל יְדִיךָ, יֵאבֵד מִמֶּךָ. אֲמַרְתִּי לוֹ, אָבָא, בְּמָה יְדַעְתָּ? אָמַר לִי, בְּאוֹתָן שְׁתֵּי צְפָרִים שֶׁעֲבָרוּ עַל רִאשְׁךָ יְדַעְתִּי. בֵּין כֶּף נִפְרַד רַבִּי יוֹסִי וְנִכְנַס לְתוֹךְ מְעָרָה אַחַת, וּמִצָּא סַפֵּר אֶחָד שֶׁהָיָה נְעוּץ בְּתוֹךְ נֶקֶב שֶׁל הַסֵּלַע בְּקִצֵּה הַמְּעָרָה. יָצָא אֹתוֹ.

כִּינּוּן דְּפִתַח לִיה חֲמָא שְׁבַעִין וַתְרִין גְּלִיפִין דְּאֲתָוּוּן דְּאֲתַמְסְרוּ לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן וַיְהִי הוּהוּ יְדַע כָּל חֲכָמְתָא דְּעֵלְאִין קְדִישִׁין וְכָל אֲנוּן דְּבִתְר רִיחְנָא דְּמִתְגַּלְגְּלוֹן בְּתַר פְּרוּכְתָא גּוֹ טְהִירִין עֵלְאִין וְכָל אֲנוּן מְלִין דְּזַמְיִנִין לְמִיתִי לְעֵלְמָא, עַד יוֹמָא דִּיקוּם עֲנָנָא דְּבַסְטָר מְעַרְב וַיַּחְשִׂיךְ עֵלְמָא.

כִּינּוּן שֶׁפִּתַח אוֹתוֹ, רָאָה שְׁבַעִים וּשְׁתַּיִם חֲקוּקֵי אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּמְסְרוּ לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן, וּבָהֶם הָיָה יוֹדֵעַ כָּל הַחֲכָמָה שֶׁל עֲלִיוֹנִים קְדוּשִׁים וְכָל אוֹתָם שֶׁאַחַר הָרִיחִים שֶׁמִּתְגַּלְגְּלִים אַחַר הַפְּרֻכַת תוֹךְ אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים וְכָל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לְבֹא לְעוֹלָם עַד הַיּוֹם שֶׁיִּקוּם עֲנָן בְּצַד מְעַרְב וַיַּחְשִׂיךְ אֶת הָעוֹלָם.

קָרָא לְרַבִּי יְהוּדָה וְשָׂרוּ לְמַלְעֵי בְּהֵוּא סַפְרָא, לֹא סַפִּיקוּ לְמַלְעֵי תַרִּי אוֹ תַלְתָּא סַטְרִין דְּאֲנוּן אֲתָוּוּן עַד דְּהוּוּ מְסַתְּפְלִין בְּהֵהִיא חֲכָמָה עֵלְאָה, כִּינּוּן דְּמִטּוֹ לְמַלְעֵי בְּסִתִּירוֹ דְּסַפְרָא וּמִשְׁתַּעֲרוּ דָּא עִם דָּא, נִפְק שְׁבִיבָא דְּאֲשָׁא

וְעֲלֵעוּלָא דְרוּחָא וּבְטִישׁ בִּידִיהוֹן וְאַתְּאַבִּיד מְנַיִיהוּ. בְּכַה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר
דִּילְמָא חֶסֶד וְשְׁלוֹם חוּבָה אִיהוּ גִבּוֹן אוּ דִּילָאוּ אֲנִן זְכִין לְמַנְדַּע לִיהּ.

קָרָא לְרַבִּי יְהוּדָה וְהִתְחִילוּ לְלַמַּד בְּאוֹתוֹ סֵפֶר. לֹא הִסְפִּיקוּ לְלַמַּד
שְׁנַיִם אוּ שְׁלֹשָׁה צְדָדִים שֶׁל אוֹתוֹן הָאוֹתִיּוֹת עַד שֶׁהָיוּ מְסַתְּפָלִים
בְּאוֹתָהּ חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה. כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעוּ לְלַמַּד בְּסִתְרֵי הַסֵּפֶר וְדָבְרוּ זֶה עִם
זֶה, יָצָא שְׂבִיב שֶׁל אֵשׁ וּמִשָּׁב שֶׁל רוּחַ וְהִכָּה בִּידִיהֶם וְאָבַד מֵהֶם. בְּכַה
רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, אוּלַי חֶסֶד וְחִלְיָה חֲטָא הוּא אֶצְלָנוּ, אוּ שְׂאִין אֲנִן
זְכָאִים לְדַעַת אוֹתוֹ.

כַּד אָתוּן לְגַבֵּי דְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֲשַׁתְּעוּ לִיהּ עוּבְדָא דָא, אָמַר לוֹן דִּילְמָא בְּקַץ
מְשִׁיחָא דְאֲנוּן אֲתָנוּן הָוִיתוּן מְשַׁתְּדָלִי, אָמְרוּ לִיהּ דָא לֹא יַדְעִינָן דְהָא כְּלָא
אֲתַנְשֵׁי מִיָּנָן. אָמַר לוֹן רַבִּי שְׁמַעוֹן לִית רְעוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּדָא
דִּיתְגָּלִי כָּל כֶּף לְעֵלְמָא, וְכַד יְהֵא קָרִיב לְיוֹמֵי מְשִׁיחָא אֶפִּילוּ רַבִּי דְעֵלְמָא
זְמִינִין לְאֲשַׁכְּחָא טְמִירִין דְחֲכָמְתָא וּלְמַנְדַּע בֵּיהּ קֶצֶין וְחוּשְׁבָנִין, וּבַהֲהוּא
זְמַנָּא אֲתַגְּלִיא לְכֵלָא הָדָא הוּא דְכָתִיב (צַפְנִיָּה ג) כִּי אִזְ אֶהְפֹּד אֶל עַמִּים וְגו'.
מֵהוּ אִזְ. בְּזְמַנָּא דְתִיקוּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מַעֲפָרָא וְיוֹקִים לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא כְּדִין אֶהְפֹּד אֶל עַמִּים שְׁפָה בְּרוּרָה לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם יי וְלַעֲבֹדוּ שְׁכָם
אַחַד.

כְּשֶׁבָאוּ אֶל רַבִּי שְׁמַעוֹן, סִפְרוּ לוֹ הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה. אָמַר לָהֶם, אוּלַי בְּקַץ
הַמְּשִׁיחַ שֶׁל אוֹתָם אוֹתִיּוֹת הָיִיתֶם עֲסוּקִים? אָמְרוּ לוֹ, אֵת זֶה לֹא
יַדְעִנוּ, שְׁהָרִי הַכֹּל נִשְׁכַּח מֵעַמָּנוּ. אָמַר לָהֶם רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׂאִין רְצוֹן
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּזֶה שֶׁיִּתְגַּלֶּה כָּל כֶּף לְעוֹלָם, וּכְשִׁיְהִיָּה קְרוֹב לַיּוֹמֹת
הַמְּשִׁיחַ, אֶפִּילוּ תִינּוּקוֹת שֶׁל הָעוֹלָם עֲתִידִים לְמַצֵּא נְסֻתוֹת שֶׁל חֲכָמָה
וְלְדַעַת בּוֹ קֶצֶים וְחֻשְׁבוֹנוֹת, וּבְאוֹתוֹ זְמַן יִתְגַּלֶּה לְכֹל. זֶהוּ שְׁכָתוּב (צַפְנִיָּה
ג) כִּי אִזְ אֶהְפֹּד אֶל עַמִּים וְגו'. מֵה זֶה אִזְ? בְּזְמַן שֶׁתִּקּוּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל
מִן הָעַפָּר וְיִקִּים אוֹתָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִזְ אֶהְפֹּד אֶל עַמִּים שְׁפָה
בְּרוּרָה לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם ה' וְלַעֲבֹדוּ שְׁכָם אַחַד.

דף קיח ע"ב

תָּא חֲזִי, אִף עַל גַּב דְּאַבְרָהָם כְּתִיב בֵּיהּ וַיִּסַּע אַבְרָם הַלּוֹךְ וְנִסּוּעַ הַנְּגִבָה.
וְכָל מְטָלְנוּי הָווּ לְדְרוּמָא וְאַתְקִשֶׁר בֵּיהּ, לֹא סָלִיק לְדוּכְתִיָּה כְּדָקָא יְאוּת
עַד דְּאַתְיָלִיד יִצְחָק, כִּיּוֹן דְּאַתְיָלִיד יִצְחָק אִסְתַּלַּק לְאַתְרִיָּה וְאִיהוּ אֲשַׁתְּתַּף
בְּהִדִּיָּה וְאַתְקִשְׁרוּ (דף קיח ע"ב) דָא בְּדָא.

בא ראה, אף על גב שכתוב באברהם, ויסע אברהם הלוח ונסוע הנגבה, וכל מסעותיו היו לדרום ונקשר בו, לא עלה למקומו כראוי עד שנולד יצחק. כיון שנולד יצחק, התעלה למקומו והשתתף עמו ונקשרו זה עם זה.

בגין כך איהו קרי ליה יצחק ולא אחר, בגין לשתפא מיא באשא, דכתיב ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק. מאן הנולד לו, אש ממים:

לכן הוא קרא לו יצחק ולא אחר, כדי לשתף מים עם אש, שכתוב ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק. מי הנולד לו? אש ממים.

מדרש הנעלם

וייפקד את שרה כאשר אמר. רבי יוחנן פתח בהאי קרא (שיר השירים ז) ראשך עליך כפרמל ודלת ראשך כארגמן מלך אסור ברהטים. עשה קודשא בריך הוא שלטונים למעלה ושלטונים למטה. כשנותן קודשא בריך הוא מעלה לשרים של מעלה נוטלים מעלה המלכים של מטה. נתן מעלה לשרו של בבל, נטל מעלה נבוכדנצר הרשע דכתיב ביה (דניאל ב) אנת הוא ראשה די דחבא, והיו כל העולם משועבדים תחת ידו ובנו ובן בנו, הדא הוא דכתיב ראשך עליך כפרמל, זהו נבוכדנצר, הדא הוא דכתיב, (דניאל ד) תחתיה תטלל חיות ברא. ודלת ראשך כארגמן, זהו בלשצר דאמר (דניאל ה) ארגוונא ילבש. מלך אסור ברהטים, זהו אויל מרודך שהיה אסור עד שמת אביו נבוכדנצר ומלך תחתיו.

וה' פקד את שרה כאשר אמר. רבי יוחנן פתח בפסוק זה, (שיר ז) ראשך עליך כפרמל ודלת ראשך כארגמן מלך אסור ברהטים. עשה הקדוש ברוך הוא שליטים למעלה ושלטים למטה. כשנותן הקדוש ברוך הוא מעלה לשרים של מעלה, נוטלים מעלה המלכים של מטה. נתן מעלה לשרו של בבל - נטל מעלה נבוכדנצר הרשע, שכתוב בו (דניאל ב) אנת הוא ראש הזחב. והיו כל העולם משועבדים תחת ידו ובנו ובן בנו. זהו שכתוב ראשך עליך כפרמל. זהו נבוכדנצר. זהו שכתוב (שם ד) תחתיו תצלל חיות השדה. ודלת ראשך כארגמן - זהו בלשצר שאמר (שם ה) ילבש ארגמן. מלך אסור ברהטים - זהו אויל מרודך שהיה אסור עד שמת אביו נבוכדנצר ומלך תחתיו.

אמר רבי יהודה למאי אתא האי טעם בשיר השירים. אלא אמר רבי יהודה שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן וכו', כסא הכבוד שנתאמר (תהלים צג) נכון כסאך מאז מעולם אתה וכתוב, (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון. שהיא היה ראש הנקדים לכל, ונטל הקדוש ברוך הוא את הנשמה הטהורה מכסא הכבוד להיות מאירה לגוף, הדא הוא דכתיב ראשך עליך כפרמל, זהו כסא הכבוד שהוא ראש על הכל. ודלת ראשך כארגמן, זו היא הנשמה הנטלת ממנו. מלך אסור ברהטים, זהו הגוף שהוא אסור בקבר וכלה בעפר ולא נשאר ממנו אלא כמלא תרנד רקב. וממנו יבנה כל הגוף. וכשפוקד הקדוש ברוך הוא את הגוף הוא אומר לארץ שתפליט אותו לחוץ דכתיב (ישעיה כו) וארץ רפאים תפיל. אמר רבי יוחנן המתים שבארץ הם חיים תחלה הדא הוא דכתיב, (ישעיה כו) לחיו מתים, נבלתי

יקומון אלו שבחוצה לארץ. הקיצו ורננו שוכני עפר, אלו המתים שבמדבר. דאמר רבי יוחנן למה מת משה בחוצה לארץ. להראות לכל באי עולם, כשם שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות למשה כך עתיד להחיות לדורו (למה) שהם קבלו התורה. (דאמר רבי יוחנן) ועליהם נאמר (ירמיה ב) זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. דבר אחר הקיצו ורננו שוכני עפר, אלו הם האבות. והמתים בחוצה לארץ יבנה גופם ומתגלגלים תחת הארץ עד ארץ ישראל ושם יקבלו נשמתם ולא בחוצה לארץ, הדא הוא דכתוב, (יחזקאל לו) לכן הנבא ואמרת אליהם הנה אנכי פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל. מה פתיב אחריו ונתתי רוחי בכם וחיייתם.

אמר רבי יהודה, למה בא טעם זה בשיר השירים? אלא, אמר רבי יהודה, שבעה דברים נבראו קדם שנברא העולם, ואלו הן וכו', כסא הכבוד - שנאמר (תהלים צג) נכון כסאך מאז מעולם אפתה, וכתוב (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון. שהוא היה ראש הנקדם לכל, ונטל הקדוש ברוך הוא את הנשמה הטהורה מכסא הכבוד להיות מאירה לגוף. זהו שכתוב ראשך עליך כפרמל. זהו כסא הכבוד שהוא ראש על הכל. ודלת ראשך כארגמן - זו היא הנשמה הנטלת ממנו. מלך אסור ברהטים - זהו הגוף שהוא אסור בקבר וכלה בעפר ולא נשאר ממנו אלא כמלא תרוד רקב, וממנו יבנה כל הגוף. וכשפוקד הקדוש ברוך הוא את הגוף, הוא אומר לארץ שתפליט אותו לחוץ, שכתוב (ישעיה כו) וארץ רפאים תפיל. אמר רבי יוחנן, המתים שבארץ הם חיים בתחלה, זהו שכתוב (שם) יחיו מתים. נבלתי יקומו - אלו שבחוצה לארץ. הקיצו ורננו שוכני עפר - אלו המתים שבמדבר. שאמר רבי יוחנן, למה מת משה בחוצה לארץ? להראות לכל באי עולם, כשם שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות למשה, כך עתיד להחיות לדורו, (למה)? שהם קבלו התורה. [שאמר רבי יוחנן] ועליהם נאמר (ירמיה ב) זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. דבר אחר הקיצו ורננו שוכני עפר - אלו הם האבות. והמתים בחוצה לארץ יבנה גופם ומתגלגלים תחת הארץ עד ארץ ישראל, ושם יקבלו נשמתם, ולא בחוצה לארץ. זהו שכתוב (יחזקאל לו) לכן הנבא ואמרת אליהם (וגו'), הנה אני פתח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל. מה פתיב אחריו? ונתתי רוחי בכם וחיייתם.

רבי פנחס אמר הנשמה נטלה מכסא הכבוד שהיא הראש בדיקאמר (שיר השירים ז) ראשך עליך כפרמל. ודלת ראשך כארגמן זו היא הנשמה שהיא דלת הראש. מלך אסור ברהטים, הוא הגוף שהוא אסור בקברים. זהו הגוף וזהו שרה וזהו מלך. וקודשא ברוך הוא פוקדה למועד אשר דבר אלו הדא הוא דכתוב ויפקד את שרה כאשר אמר. פוקד את הגוף לזמן הידוע שבו יפקוד הצדיקים.

רבי פנחס אמר, הנשמה נטלה מכסא הכבוד שהיא הראש, כמו שנאמר (שיר ז) ראשך עליך כפרמל. ודלת ראשך כארגמן - זו היא הנשמה שהיא דלת הראש. מלך אסור ברהטים - הוא הגוף שהוא אסור בקברים. זהו הגוף, וזהו שרה, וזהו מלך. והקדוש ברוך הוא פוקדה למועד אשר דבר אלו. זהו שכתוב וה' פקד את שרה כאשר אמר. פוקד את הגוף לזמן הידוע שבו יפקד הצדיקים.

אמר רבי פנחס עתיד הקדוש ברוך הוא ליפות לגוף הצדיקים לעתיד לבא פיופי של אדם הראשון כשנכנס לגן עדן, שנאמר (ישעיה נח) ונחף יי תמיד וגו' והיית כגן רוה. אמר רבי לוי הנשמה בעודה במעלתה ניזונת באור של מעלה ומתלבשת בו, וכשתכנס (ונשתרש) לגוף לעתיד לבא באותו האור ממש תכנס, ואזי הגוף יאיר כזוהר הרקיע הדא הוא דכתוב,

(דניאל יב) והמשפכילים יזוהרו כזוהר הרקיע, וישיגו בני אדם דעה שלימה שנגאמר (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה את יי. מנא לו הא, ממה דכתיב ונחד יי תמיד והשביע בצחצחות נפשך. זה אור של מעלה.

אמר רבי פנחס, עתיד הקדוש ברוך הוא ליפות לגוף הצדיקים לעתיד לבא כפי של אדם הראשון כשנכנס לגן עדן, שנגאמר (ישעיה נח) ונחד ה' תמיד וגו' והיית כגן רוה. אמר רבי לוי, הנשמה בעודה במעלתה, נזונית באור של מעלה ומתלבשת בו, וכשתכנס [ונשתרש] לגוף לעתיד לבא - באותו האור ממש תכנס, ואזי הגוף יאיר כזוהר הרקיע. זהו שכתוב (דניאל יב) והמשפכילים יזוהרו כזוהר הרקיע. וישיגו בני אדם דעה שלמה, שנגאמר (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה את ה'. מנין לנו זה? ממה שכתוב ונחד ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך. זה אור של מעלה.

ועצמותיך יחליץ זה פקידת הגוף. והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. זהו דעת הבורא יתברך, ואזי ידעו הבריות שהנשמה הנכנסת בהם שהיא נשמת החיים נשמת התענוגים שהיא קבלה תענוגים מלמעלה ומעדת לגוף, והכל תמהים בה ואומרים (שיר השירים ז) מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. זו היא הנשמה לעתיד לבא.

ועצמותיך יחליץ - זה פקידת הגוף. והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו - זהו דעת הבורא יתברך. ואזי ידעו הבריות שהנשמה הנכנסת בהם, שהיא נשמת החיים, נשמת התענוגים, שהיא קבלה התענוגים מלמעלה ומעדת לגוף, והכל תמהים בה ואומרים (שיר ז) מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. זו היא הנשמה לעתיד לבא.

אמר רבי יהודה תא חזי, שכך הוא דכתיב, (שיר השירים ז) מלך אסור ברהטים. וכתיב בתריה מה יפית ומה נעמת. ואמר רבי יהודה באותו זמן עתיד הקדוש ברוך הוא לשמח עולמו ולשמח בבריותיו שנגאמר (תהלים קד) ישמח יי במעשיו. ואזי יהיה שחוק בעולם מה שאין עכשו, דכתיב, (תהלים קכו) אז ימלא שחוק פינו וגו'. הדא הוא דכתיב ותאמר שרה צחוק עשה לי אלהים. שאזי עתידים בני אדם לומר שירה שהיא עת שחוק. רבי אבא אמר היום שישמח הקדוש ברוך הוא עם בריותיו לא הייתה שמחה כמותה מיום שנברא העולם, והצדיקים הנשארים בירושלים לא ישובו עוד לעפרם דכתיב, (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנוותר בירושלים קדוש יאמר לו. הנוותר בציון ובירושלים דייקא.

אמר רבי יהודה, בא ראה שכך הוא, שכתוב (שם) מלך אסור ברהטים, וכתוב אחריו מה יפית ומה נעמת. ואמר רבי יהודה, באותו זמן עתיד הקדוש ברוך הוא לשמח עולמו ולשמח בבריותיו, שנגאמר (תהלים קד) ישמח ה' במעשיו. ואזי יהיה שחוק בעולם מה שאין כן עכשו, שכתוב (שם קכו) אז ימלא שחוק פינו וגו'. זהו שכתוב ותאמר שרה צחוק עשה לי אלהים, שאזי עתידים בני אדם לומר שירה, שהיא עת שחוק. רבי אבא אמר, היום שישמח הקדוש ברוך הוא עם בריותיו, לא הייתה שמחה כמותה מיום שנברא העולם, והצדיקים הנשארים בירושלים לא ישובו עוד לעפרם, שכתוב (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנוותר בירושלים קדוש יאמר לו. הנוותר בציון ובירושלים דוקא.

אמר רבי אחא אם כן זעירין אנו, אלא כל אנו דאשתארו בארעא קדישא דישראל דינא דלהון פירושלים וכציון לכל דבר. מלמד דכל ארץ ישראל בכלל ירושלים היא, ממשמע דכתיב, (ויקרא ט) וכי תבאו אל הארץ הכל בכלל. רבי יהודה ברבי אלעזר שאל לרבי חזקיה, אמר לו מתים שעתידי הקדוש ברוך הוא להחיותם, למה לא יהיב נשמתהון באתר דאתקברו תמן וייתון לאחייא בארעא דישראל. אמר לו נשבע הקדוש ברוך הוא לבנות ירושלים ושלא תהרס לעולמים, דאמר רבי ירמיה עתידי הקדוש ברוך הוא לחדש עולמו ולבנות ירושלים ולהורידה בנויה מלמעלה (ס"א בנין) בגין שלא יהרס, ונשבע שלא תגלה עוד כנסת ישראל, ונשבע שלא יהרס בגין ירושלים, שפאמר (ישעיה סב) לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצף לא יאמר עוד שממה.

אמר רבי אחא, אם כן מעטים הם. אלא כל אותם שנשארו בארץ ישראל הקדושה דינם פירושלים וכציון לכל דבר. מלמד שכל ארץ ישראל בכלל ירושלים היא, ממשמע שכתוב (ויקרא ט) וכי תבאו אל הארץ. הכל בכלל. רבי יהודה ברבי אלעזר שאל לרבי חזקיה. אמר לו, מתים שעתידי הקדוש ברוך הוא להחיותם, למה לא נתן נשמתם במקום שנקברו שם, ויבאו להחיות בארץ ישראל? אמר לו, נשבע הקדוש ברוך הוא לבנות ירושלים, ושלא תהרס לעולמים. שאמר רבי ירמיה, עתידי הקדוש ברוך הוא לחדש עולמו ולבנות ירושלים ולהורידה בנויה מלמעלה [בנין] כדי שלא יהרס, ונשבע שלא תגלה עוד כנסת ישראל, ונשבע שלא יהרס בגין ירושלים, שפאמר (ישעיה סב) לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצף לא יאמר עוד שממה.

ובכל מקום שאתה מוצא לא לא, היא שבועה, הדיא הוא דכתיב, (בראשית ט) ולא יפרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול וגו' וכתוב, (ישעיה נד) אשר נשבעתי מעבר מי נח. מכאן שלא לא, שבועה. ומן לאו אתה שומע הן. ועתידי הקדוש ברוך הוא לקיים עולמו קיום שלא תגלה כנסת ישראל ולא תהרס בגין בית המקדש, לפיכך אין מקבלין נשמתן אלא במקום קיים לעולמים, כדי שתהיה הנשמה קיימת בגוף לעולמים, ודיא הוא דכתיב הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו וגו'.

ובכל מקום שאתה מוצא לא לא - היא שבועה. זהו שכתוב (בראשית ט) ולא יפרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול וגו', וכתוב (ישעיה נד) אשר נשבעתי מעבר מי נח. מכאן שלא לא - שבועה. ומן לאו אתה שומע הן. ועתידי הקדוש ברוך הוא לקיים עולמו קיום שלא תגלה כנסת ישראל ולא יהרס בגין בית המקדש, לפיכך אין מקבלין נשמתם אלא במקום קיים לעולמים, כדי שתהיה הנשמה קיימת בגוף לעולמים. וזה הוא שכתוב הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו וגו'.

אמר רבי חזקיה מהכא (מקרא הוא) הוא קדוש ירושלים קדוש הנותר בה קדוש. הוא קדוש, דכתיב, (ישעיה ו) קדוש יי צבאות. וכתוב, (הושע יא) בקרבך קדוש. ירושלים קדוש, דכתיב, (קהלת ח) וממקום קדוש יהלכו. הנותר בה קדוש, דכתיב, (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. מה קדוש הראשון קיים אף השאר קדוש קדוש קיים.

אמר רבי חזקיה, מכאן [מקרא הוא] הוא קדוש, ירושלים קדוש, הנותר בה קדוש. הוא קדוש - שכתוב (ישעיה ו) קדוש ה' צבאות, וכתוב (הושע יא) בקרבך קדוש. ירושלים קדוש - שכתוב (קהלת ח) וממקום קדוש יהלכו. הנותר בה קדוש - שכתוב (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. מה קדוש הראשון קיים - אף השאר קדוש קדוש קיים.

אמר רבי יצחק מאי דכתיב, (זכריה ח) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים. מאי טיבותא דא (כד) למיזל כדין דכתיב ואיש משענתו בידו. אלא אמר רבי יצחק (קלה א) עתידים הצדיקים לעתיד לבא להחיות מתים כאלישע הנביא, דכתיב, (מלכים ב ד) וקח משענתי בידך ולך. וכתיב ושמת משענתי על פני הנער. אמר ליה קודשא בריך הוא דבר שעתידים לעשות הצדיקים לעתיד לבא אתה רוצה עכשיו לעשות, מה כתיב וישם את המשענת על פני הנער ואין קול ואין עונה ואין קשב. אבל הצדיקים לעתיד לבא עלה בידם הבטחה זו, דכתיב, (זכריה י) ואיש משענתו בידו כדי להחיות בו את המתים (מה מתים אותם) מהגרים שנתגירו מאומות העולם דכתיב בהו (ישעיה סה) כי הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקולל. אמר רבי יצחק סופיה דקרא מוכיח דכתיב מרוב ימים.

אמר רבי יצחק, מה זה שכתוב (זכריה ח) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים? מה טובה היא זו [כדי] ללכת אז שכתוב ואיש משענתו בידו? אלא, אמר רבי יצחק, עתידים הצדיקים לעתיד לבא להחיות מתים כאלישע הנביא, שכתוב (מלכים ב ד) וקח משענתי בידך ולך, וכתוב ושמת משענתי על פני הנער. אמר לו הקדוש ברוך הוא: דבר שעתידים לעשות הצדיקים לעתיד לבא אתה רוצה לעשות עכשיו לעשות? מה כתוב? וישם את המשענת על פני הנער ואין קול ואין עונה ואין קשב. אבל הצדיקים לעתיד לבא עלה בידם הבטחה זו, שכתוב (זכריה ח) ואיש משענתו בידו, כדי להחיות בו את המתים. [מי הם המתים]? אותם מהגרים שנתגירו מאומות העולם, שכתוב בהם (ישעיה סה) כי הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקולל. אמר רבי יצחק, סוף הפסוק מוכיח, שכתוב מרוב ימים.

דבר אחר ותאמר שרה צחוק עשה לי אלהים. כתיב, (ישעיה סו) שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוב כל המתאבלים עליה. אמר רבי יהודה לא היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא מיום שנברא העולם, כמותה שמחה שעתיד לשמוח עם הצדיקים לעתיד לבוא. וכל אחד ואחד מראה באצבע ואומר (ישעיה כה) הנה אלהינו זה קוינו לו וישענו זה יי קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. וכתיב, (ישעיה יב) זמרו יי כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ.

דבר אחר ותאמר שרה צחוק עשה לי אלהים, כתוב (ישעיה סו) שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוב כל המתאבלים עליה. אמר רבי יהודה, לא היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא מיום שנברא העולם כמותה שמחה שעתידי לשמוח עם הצדיקים לעתיד לבא, וכל אחד מראה באצבע ואומר, (שם כה) הנה אלהינו זה קוינו לו וישענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו, וכתוב (שם יב) זמרו ה' כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ.

רבי יוחנן אמר לא חזינו מאן דפריש האי מלה כדוד מלכא דאמר (תהלים קד) תסתיר פניך יבהלנו וגו'. מכאן שאין הקדוש ברוך הוא עושה רעה לשום אדם, אלא כשאנינו משגיח בו הוא כלה מאליו, דכתיב תסתיר פניך יבהלנו ותוסף רוחם יגועו וגו'. ואחר כך (תהלים קד) תשלח רוחך יבראון וגו'. ואחר כך (תהלים קד) יהי כבוד יי לעולם ישמח יי במעשיו. ואזי השחוק בעולם דכתיב, (תהלים קכו) אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה. הדא הוא דכתיב ותאמר שרה צחוק עשה לי אלהים לשמוח בישועתו.

רבי יוחנן אמר, לא ראינו מי שפרש את הדבר הזה כדוד המלך שאמר (תהלים קד) תסתיר פניך ובהלון וגו'. מכאן שאין הקדוש ברוך הוא עושה רעה לשום אדם, אלא כשאינו משגיח בו - הוא כלה מאליו, שכתוב תסתיר פניך ובהלון תסוף רוחם יגועון וגו', ואחר כך (שם) תשלח רוחך ובראון וגו', ואחר כך (שם) יהי כבוד ה' לעולם ושמח ה' במעשיו. ואזי השחוק בעולם, שכתוב (שם סכו) אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה. זהו שכתוב ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים, לשמח בישועתו.

רבי חייא אמר תא חזי, עד שהגוף עומד בעולם הזה הוא חסר מן התשלום, לאחר שהוא צדיק והולך בדרך ישר ומת ביושרו, נקרא שרה בתשלומו, הגיע לתחיית המתים הוא שרה, כדי שלא יאמרו שאחר הוא שהחיה קודשא בריך הוא. לאחר שהוא חי, ושמח עם השכינה ומעביר הקדוש ברוך הוא היגון מן העולם דכתיב, (ישעיה כה) בלע המות לנצח ומחה יי אלהים דמעה מעל כל פנים וגו'. אזי נקרא יצחק, בשביל הצחוק והשמחה שיהיה לצדיקים לעתיד לבא.

רבי חייא אמר, בא ראה, עד שהגוף עומד בעולם הזה, הוא חסר מן התשלום. לאחר שהוא צדיק והולך בדרך ישר ומת ביושרו, נקרא שרה בתשלומו. הגיע לתחיית המתים, הוא שרה, כדי שלא יאמרו שאחר הוא שהחיה הקדוש ברוך הוא. לאחר שהוא חי ושמח עם השכינה ומעביר הקדוש ברוך הוא היגון מן העולם, שכתוב (ישעיה כה) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וגו', אזי נקרא יצחק בשביל הצחוק והשמחה שיהיה לצדיקים לעתיד לבא.

רבי יהודה אָתָא לֵהוּא אַתְר דְּכַפָּר חָנוּן, שָׁדְרוּ לֵיהּ תַּקְרוּבְתָא כָּל בְּנֵי מֵאָתָא, עָאל לַגְּבִיּהּ רַבִּי אַבָּא, אָמַר לֵיהּ אֵימְתִי לִיזִיל מַר, אָמַר לֵיהּ אֶפְרַע מַה דִּיִּהְבוּ לִי בְּנֵי מֵאָתָא וְאִיזִיל, אָמַר לֵיהּ לֹא לִיחוּשׁ מַר לֵהוּא תַּקְרוּבְתָא לְאוּרִייתָא הוּא דְעַבְדוּ, וְלֹא יִקְבְּלוּ מִמֶּנָּה כְּלוּם, אָמַר לֵיהּ וְלֹא מְקַבְּלִי מְלֵי דְאוּרִייתָא, אָמַר אִינוּ. אֵתוּ כָּל בְּנֵי מֵאָתָא. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה כְּלָחוּן מְאִירֵי מִתִּיבְתָא, אָמַר לֵיהּ, וְאִי אֵיתִי מֵאֵן דְּלֹא יָאוּת לְמִיתְבַּת הַכָּא לִיקוּם וְלִיזִיל. קָם רַבִּי אַבָּא וְאִבְדִּיל מִנִּיּהוּ עֶשְׂרָה דִּי יִקְבְּלוּן מִנִּיּה, אָמַר לְהוּ יִתִּיבוּ בְּהַדִּי גַבְרָא רַבָּא דְנָא, וְאַנָּא וְאַנּוּן נִקְבַּל לְמַחַר וְנִתִּיב עֲמִיּה. אָזְלוּ. וְאַנּוּן עֶשְׂרָה דְאַשְׁתַּאֲרוּ עֲמִיּה יִתִּיבוּ (אננו עשרה) וְלֹא אָמַר כְּלוּם, אָמַר לֵיהּ אִי רְעוּתִיּה דְמַר נִקְבַּל אֶפְי שְׂכִינְתָא. אָמַר לְהוּ וְהָא רַבִּי אַבָּא לֵית הַכָּא, שָׁדְרוּ בְּהַדִּיּה וְאַתָּא.

רבי יהודה בא לאותו מקום של כפר חנון. שלחו לו מנחה כל בני העיר. נכנס לפניו רבי אבא, אמר לו, מתי הולך מר? אמר לו, אפרע מה שנתנו לי בני העיר ואלך. אמר לו, אל יחשש מר למנחה ה את. לתורה הם עשו את זה, ולא יקבלו ממך כלום. אמר לו, ולא יקבלו דברי תורה? אמר כן. באו כל בני העיר. אמר לו רבי יהודה, כלם ראשי ישיבות. אמר לו, ואם יש מי שלא נאה לו לשבת כאן - שיקום וילך. קם רבי אבא והבדיל מהם עשרה שקבלו ממנו. אמר להם, שבו עם האיש הגדול הזה, ואני והם נקבל למחר ונשב עמו. הלכו. ואותם עשרה שישבו עמו ישבו [אותם עשרה] ולא אמר כלום. אמרו לו, אם רצונו של מר, נקבל פני שכינה. אמר להם, והרי רבי אבא אינו כאן. שלחו לו ובא.

פתח ואמר ויי פקד את שרה באשר אמר. מאי שנויא הנה הכא, הנה ליה למימר ויי זכר את שרה כמה דאמר (בראשית ל) ויזכר אלהים את רחל. דאין פקידה אלא על מה דהנה

בְּקִדְמִיתָא. אֵלָא בְּקִדְמִיתָא הֵוָה, דְּכִתִּיב שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חִיָּה, וְעַל אוֹתוֹ עֲנִין נְאֻמְרָא שֶׁפָּקֵד עֲכָשׂוּ, מִשְׁמַע דְּכִתִּיב כְּאֲשֶׁר אָמַר, דְּאִלְמָלָא לֹא נְאֻמְרָא כְּאֲשֶׁר אָמַר לִימָא זְכִירָה, אֲבָל פָּקֵד הֵימָּא מְלָה דְאָמַר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ.

פִּתְחָא וְאָמַר, וְהִי פָּקֵד אֶת שְׁרָה כְּאֲשֶׁר אָמַר, מַה הַשְׁנוּי שֶׁהִיָּה כְּאִין? הִיָּה לוֹ לומר, וְהִי זָכַר אֶת שְׁרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (בראשית ל) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל, שְׂאִין פָּקִידָה אֵלָא עַל מַה שֶׁהִיָּה בִּתְחִלָּה. אֵלָא בִּהִתְחַלָּה הִיָּה, שֶׁכְּתוּב שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חִיָּה, וְעַל אוֹתוֹ עֲנִין נְאֻמְרָא שֶׁפָּקֵד עֲכָשׂוּ, מִשְׁמַע שֶׁכְּתוּב כְּאֲשֶׁר אָמַר. שְׂאִלְמָלָא לֹא נְאֻמְרָא כְּאֲשֶׁר אָמַר, שִׂיאֻמְרָא זְכִירָה. אֲבָל פָּקֵד - אוֹתוֹ דְּבַר שֶׁאָמַר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ.

לְבַתֵּר אָמַר הַכִּי, הַאי צְדִיק דְּזָכִי לְמִיִּסְק לְהַהוּא יָקָר עֲלָאָה, דְּיוֹקְנִיָּה מִתְּפַתַּח בְּכָרְסֵי יָקָרִיָּה, וְכֹן לְכָל צְדִיק וְצְדִיק דְּיוֹקְנִיָּה לְעִילָא פִּד הֵוָה לְתַתָּא לְאַבְטָחָא לְהַהִיא נְשִׁמְתָא קְדִישָׁא. וְהִיָּינוּ דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דְכִתִּיב, (חבוקק א) שְׁמֵשׁ גִּרְחַם עֲמַד זְבֻלָּה, דְּזִהְרֹן גּוּפָא וְנִשְׁמַתָּא דְקִיָּיִמִין בְּאֶדְרָא קְדִישָׁא עֲלָאָה דְלְעִילָא פְּדִיִּיקְנָא דְהֵוָה קָאִים בְּאַרְעָא, וְהַהִיא דְיוֹקְנָא (ס"א מזוּנָה) מְמִזְוֵנָה הִנָּאת נְשִׁמְתָא, וְהַהִיא עֲתִידָה לְאַתְלַבֵּשׁ בְּהַאי גְרָמָא דְאַשְׁתָּאֵר בְּאַרְעָא, וְאַרְעָא מִתְעַבֵּר מְנִיָּה וְטַפֵּל טִינִיָּה לְבָרָא, וְדָא הוּא דְאַתְקִרִי קְדוּשָׁה. וְכַד קִיָּיִמָא דְיוֹקְנָא הַהִיא דְלְעִילָא, אֶתָּא בְּכָל יָרְחָא לְסַגְדָא קָמִי מְלַכָּא קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא דְכִתִּיב, (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחֻדְשׁוֹ. וְהוּא מְבַשֵּׁר לִיָּה וְאָמַר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ, לְהַהוּא זְמַן דְעֲתִיד לְאַחֲרָא מִיָּתָא עַד דְאַתְפָּקֵדֵת לְהַהוּא זְמַנָּא כְּמָה דְאַתְבַּשֵּׁר הִדָּא הוּא דְכִתִּיב וַיִּי פָּקֵד אֶת שְׁרָה כְּאֲשֶׁר אָמַר. וְהַהוּא יוֹמָא דְחֻדְשֵׁי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעוּבְדוּי הִדָּא הוּא דְכִתִּיב, (תהלים קד) יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו. אָמַר לִיָּה רַבִּי אַבְבָּא וַיִּמָּא לֹן מֵר עַל פְּרִשְׁתָּא לְבַתֵּר, אָמַר נְאוֹת לְכוּן לְמַפְתַּח פְּרִשְׁתָּא דָא. פִּתְחָא וְאָמַר וַיְהִי אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֵלֶּהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ' וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֵךְ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ וְגוֹ'. הַכָּא אֵיִתְּ לְאַסְתִּיפְלָא הַאי אוּמְנָא דְאַפִּיק כְּסָפָא מִמְקוּרָא דְאַרְעָא, מַאי עֲבַד. בְּקִדְמִיתָא מְעִיל לִיָּה בְּנוֹר דְלִיק עַד דְנִפִּיק מְנִיָּה כֹּל זוּהִמָּא דְאַרְעָא, וְהָא אֲשִׁתְּאַרְת כְּסָפָא אֲבָל לֹא כְּסָפָא שְׁלִימְתָא, לְבַתֵּר מַאי עֲבִיד, מְעִיל לִיָּה בְּנוֹרָא כְּדְבָקֵת מִיָּתָא וּמְפִיק מְנִיָּה סְטִיפִי כְּמָא דְאַתְ אָמַר, (משלי כה) הִגּוּ סִיגִים מְכָסֵּף וְגוֹ' וְכִדִּין הוּא כְּסָפָא שְׁלִימְתָא בְּלֹא עֲרַבּוּבִיָּא.

אַחַר כֵּן אָמַר כֵּן, צְדִיק זֶה שְׂזוּכָה לְעֵלוֹת לְאוֹתוֹ כְּבוֹד עֲלִיוֹן, דְמוֹתוֹ נְחִקְקֵת בְּכִסָּא כְבוֹדוֹ, וְכֹן לְכָל צְדִיק וְצְדִיק דְמוֹתוֹ לְמַעְלָה כְּמוֹ שֶׁהִיָּה לְמַטָּה לְהַבְטִיחַ לְאוֹתָהּ נְשִׁמָּה קְדוּשָׁה. וְזֵהוּ שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַה זֶה שֶׁכְּתוּב (חבוקק א) שְׁמֵשׁ גִּרְחַם עֲמַד זְבֻלָּה? שְׂזוּהִרִים גּוּף וְנִשְׁמָה שְׁעוּמָדִים בְּגִרְוֹן הַקְּדוּשׁ הַעֲלִיוֹן שֶׁלְמַעְלָה כְּדְמוּת שֶׁהִיָּה עוֹמֵד בְּאַרְץ, וְאוֹתָהּ דְמוּת נְזוּגִית הִנָּאת הַנְּשִׁמָּה, וְאוֹתָהּ הַעֲתִידָה לְהַתְלַבֵּשׁ בְּעֵצִים הַזֵּה שֶׁנִּשְׁאַרָה בְּאַרְץ, וְהַאֲדָמָה תִּעְבֵּר מִמֶּנָּה וְטוֹפֵלֵת אֶת הַזְּהִמָּה הַחוּצָה, וְזֵהוּ שֶׁנִּקְרָא קְדוּשָׁה. וְכִשְׁעוּמָדֵת אוֹתָהּ הַדְּמוּת הַהִיא שֶׁלְמַעְלָה, בְּאֵה בְּכָל חֹדֶשׁ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֵי הַמְּלִאךָ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁכְּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחֻדְשׁוֹ. וְהוּא מְבַשֵּׁר לוֹ וְאוֹמַר, לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ. לְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁעֲתִיד לְהַחֲיוֹת מֵתִים עַד שֶׁתְּפָקֵד לְאוֹתוֹ זְמַן כְּמוֹ שֶׁהַתְּבַשֵּׁרָה. זֵהוּ שֶׁכְּתוּב וְהִי פָּקֵד אֶת שְׁרָה כְּאֲשֶׁר אָמַר. וְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיִּשְׂמַח הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשָׂיו, זֵהוּ שֶׁכְּתוּב (תהלים קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. אָמַר לוֹ רַבִּי אַבְבָּא, יֹאמַר לָנוּ מֵר עַל הַפְּרִשָּׁה שֶׁאַחַר כֵּן. אָמַר, יָפָה לָכֶם לְפַתַּח פְּרִשָּׁה זוֹ. פִּתְחָא וְאָמַר, וַיְהִי אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֵלֶּהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ', וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֵךְ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ וְגוֹ'. כְּאִין יֵשׁ לְהַתְבַּוְּנוֹן, הַאֲמֹן הַזֵּה שְׁמוּצִיא כְּסָף מִמְקוּרָא הַאֲרָץ, מַה עוֹשָׂה. בִּתְחִלָּה? מְכַנֵּס אוֹתוֹ לְאֵשׁ דּוֹלְקֵת עַד שְׁמוּצִיא מִמֶּנּוּ אֶת כֹּל הַזְּהִמָּה שֶׁל הַאֲרָץ, וְהִרִי נִשְׁאַר כְּסָף, אֲבָל לֹא כְּסָף שְׁלֵם. אַחַר כֵּן מַה עוֹשָׂה? מְכַנֵּס אוֹתוֹ בְּאֵשׁ כְּבַתְחִלָּה וּמוּצִיא מִמֶּנּוּ סִיגִים, כְּמוֹ שֶׁנִּאָּמַר (משלי כה) הִגּוּ סִיגִים מְכָסֵּף וְגוֹ', וְאִזְּ הוּא כְּסָף שְׁלֵם לְלֹא עֲרַבּוּבִיָּה.

כָּד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְעִיל הַאֵי גוּפָא תַּחוּת אַרְעָא עַד דְּמִתְרַקַּב כּוּלִּיהּ וְנִפְיָק מִנְיָה כָּל זוּהֵמָא בִּישָׂא, וְאִשְׁתָּאֵר הֵהוּא תַּרְוּד רַקְב וְאִתְבְּנִי גוּפָא מִנְיָה, וְעַד כְּעַן הוּא גוּפָא לֹא שְׁלִים.

כָּד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַנִּיס אֶת הַגּוּף הַזֶּה תַּחוּת הָאָרֶץ, עַד שֶׁכֵּלּוּ נִרְקַב וְנִצְאָה מִמֶּנּוּ כָּל הַזְהֵמָה הַרְעָה, וְנִשְׁאָר אוֹתוֹ תַּרְוּד רַקְב וְנִבְנָה מִמֶּנּוּ הַגּוּף, וְעַד עַכְשָׁיו הוּא גוּף לֹא שְׁלִים.

לְבַתֵּר הֵהוּא יוּמָא רַבָּא דְכְּתִיב, (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לִי לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, מִתְטַמְרֵן כְּלָהוּ בְּעַפְרָא כְּדָבְקִימִיתָא מִן קִדְּם דְּחִילוֹ וְתִקִּיפוֹ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה ב) וּבָאוּ בְּמַעְרוֹת צְרִים וּבְמַחְלוֹת עֶפְרַם מִפְּנֵי פַחַד יְיָ וַיִּמְהַדֵּר גְּאוֹנוֹ וְגו'. וְנִפְיָק נִשְׁמַתִּיהוּ וּמִתְעַכֵּל הֵהוּא תַּרְוּד רַקְב וְאִשְׁתָּאֵר גוּפָא דְאִתְבְּנִי תַּמָּן (נ"א נהורא) דִּילִיָּה כְּנַהוּרָא דְשִׁמְשָׁא וְכִזְהַר דְרַקִּיעָא דְכְּתִיב, (דניאל יב) וְהַמְשַׁכִּילִים יִזְהִירוּ כִּזְהַר הַרְקִיעַ וְגו'. וְכַדִּין כְּסַפָּא שְׁלִים, גוּפָא שְׁלִימָא בְּלֹא עַרְבוּבִיָּא אַחְרַנִּיתָא. (מכאן עד סוף מדרש הנעלם בדף קיח אינו נמצא בז"ג רק בז"ק)

אַחַר אוֹתוֹ יוֹם הַגְּדוֹל, שְׁפָתוֹב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לֵה' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, מְסַתְרִים כְּלָם בְּעַפְרָא כְּמוֹ בְּתַחֲלָה מִלְּפָנֵי פַחַד וְהַחֲזִיק שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (ישעיה ב) וּבָאוּ בְּמַעְרוֹת צְרִים וּבְמַחְלוֹת עֶפְרַם מִפְּנֵי פַחַד ה' וַיִּמְהַדֵּר גְּאוֹנוֹ וְגו'. וְנִצְאָ נִשְׁמַתָּם וּמִתְעַכֵּל אוֹתוֹ תַּרְוּד רַקְב, וְנִשְׁאָר גוּף שֶׁנִּבְנָה שֶׁם [האור] שֶׁלוֹ כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וְכִזְהַר הַרְקִיעַ, שְׁפָתוֹב (דניאל יב) וְהַמְשַׁכִּילִים יִזְהִירוּ כִּזְהַר הַרְקִיעַ וְגו', וְאִזְ כְּסוּף שְׁלִים, גוּף שְׁלִים בְּלֵי עַרְבוּבִיָּה אַחְרָת.

דְּאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב גוּפָא דְנַהִיר יְרַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְלַעֲיָלָא דְכְּתִיב, (ישעיה כו) כִּי טַל אֹרוֹת טַלְדָּ. וְכְּתִיב (ישעיה כב) הִנֵּה יְיָ מְטַלְטֵלְךָ וְגו'. וְכַדִּין יִתְקַרוּן קַדִּישֵׁין עֲלָאִין דְכְּתִיב, (ישעיה ד) קְדוֹשׁ יֵאמָר לוֹ. וְדָא הוּא דְאִתְקַרֵי תַּחֲנִית הַמַּתִּים דְּבִתְרִייתָא, וְדָא הוּא (כספא שלים גופא שלימא) (נ"א נסיונא) בְּתַרִּיתָא וְלֹא יִטְעִמוּן עוֹד טַעֲמָא דְמוֹתָא דְכְּתִיב בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם יְיָ כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ וְגו' כִּי בְּרַךְ אֲבָרְכְךָ וְגו'. וּבַהֲהוּא זְמַנָּא מַצְלוֹ צְדִיקִיָּא דְלֹא יִתְנַסּוּן בְּדָא יִתִּיר.

שְׁאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, גוּף שְׁמַאִיר יִזְרַק הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלַמְעֵלָה, שְׁפָתוֹב (ישעיה כו) כִּי טַל אֹרוֹת טַלְדָּ, וְכְּתוֹב (שם כב) הִנֵּה ה' מְטַלְטֵלְךָ וְגו'. וְאִזְ יִקְרָאוּ קְדוֹשִׁים עֲלִיוֹנִים, שְׁפָתוֹב (שם ד) קְדוֹשׁ יֵאמָר לוֹ. וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא תַּחֲנִית הַמַּתִּים שֶׁל הַסּוּף, וְזֶהוּ [כספא שלים גוּף שְׁלִים] [נסיון] אַחְרוֹן, וְלֹא יִטְעִמוּן עוֹד טַעֲמָא דְמוֹתָא דְכְּתוֹב בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה' כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ וְגו' כִּי בְּרַךְ אֲבָרְכְךָ וְגו'. וּבַאֲוֹתוֹ זְמַן מִתְפַּלְלִים הַצְּדִיקִים שֶׁלֹּא יִתְנַסּוּ בָּזֶה יוֹתֵר.

מַה כְּתִיב וַיִּשָּׂא אֲבָרְהָם אֶת עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה אֵיל וְגו'. אֵלִין שְׁאָר חֲיִיבֵי עֲלֵמָא דְאִתְקַרוּן אֵילִים כְּמָא דְאִתְ אָמַר, (ישעיה ס) אֵילֵי נְבִיּוֹת יִשְׁתַּוְּנוּ וּמִתְרַגְמִינּוּ רַבְרָבֵי נְבִיּוֹת. אַחַר נְאֻחוֹ בְּסַבְּדָּ וְגו' כְּמָא דְאִתְ אָמַר, (תהלים עה) וְכָל קַרְנֵי רְשָׁעִים אֲגַדְעוּ. (וישלח אברהם וגו) וַיִּלְכֵד אֲבָרְהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וְגו'. דְאֵנוּן מְזוּמְנִין לְאִתְנַסָּאָה בְּכָל נְסִיוְנָא בִּישָׂא, וַיִּשְׁתַּאֲרוּן הַצְּדִיקִים לְעֲלֵמָא דְאִתִּי כְּמִלְאָכִין עֲלָאִין קַדִּישֵׁין לִיחְדָּא שְׁמִיָּה, וּבְגִין כָּד כְּתִיב, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה יְיָ אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד וְגו'. אָמַר לִיָּה (נ"א אמר לו) רַבִּי יְהוּדָה מְכַאֵן וְלִהְלָאָה אֲצַלְחוּ פִתְחָא. עָאֵל יוּמָא אַחְרָא עָאֵלוֹ קַמִּיָּה כָּל בְּנֵי מְתָא, אָמְרוּ לִיָּה לִימָא לָן מַר מְלִיָּא דְאוּרִיָּתָא בְּפִרְשָׁתָא דְקַרְיָנוּ בַּהּ יוּמָא דְשַׁבְתָּא וַיְיָ פִּקְדָּ אֶת שָׁרָה. קַם בִּינֵי עַמּוּדֵי, פִּתַּח וְאָמַר וַיְיָ פִּקְדָּ

את שְׂרָה וגו'. שלש מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא ולא מסרם לא ביד מלאך ולא ביד שָׂרָף. מפתח של חיה ושל גשמים ושל תחיית המתים. בא אליהו ונטל השנים של גשמים ושל תחיית המתים. ואמר רבי יוחנן לא נמסר ביד אליהו אלא אחת. דאמר רבי יוחנן כשבקש אליהו להחיות בן הצרפית אמר ליה קודשא בריך הוא, לא יאות לך למיסב בידך שתי מפתחות, אלא תן לי מפתח הגשמים ותחיה המת. והיינו דכתיב, (מלכים א יח) לך הראה אל אחאב וגו' ואתנה מטר. לא אמר ותן מטר אלא ואתנה.

מה כתוב? וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל וגו'. אלו שאר רשעי העולם שנקראו אילים, כמו שנאמר (ישעיה ס) אילי נביות ישרתונך, ומתרגמים: גדולי נביות. אחר נאחז בסבד וגו', כמו שנאמר וכל קרני רשעים אגדע. וילך אברהם ויקח את האיל וגו', שהם מזמנים להתנסות בכל נסיון רע, וישארו הצדיקים לעולם הבא כמו מלאכים עליונים קדושים ליחד את שמו, ולכן כתוב (זכריה יד) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וגו'. אמר לו [אמר להם] רבי יהודה, מכאן והלאה פתחו הפתח. נכנס יום אחר, ונכנסו לפניו כל בני העיר. אמרו לו, יאמר לנו מר דברי תורה בפרשה שקרינו בה ביום שבת, וה' פקד את שְׂרָה. קם בין העמודים, פתח ואמר, וה' פקד את שְׂרָה וגו'. שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא ולא מסרם לא ביד מלאך ולא ביד שָׂרָף: מפתח של חיה, ושל גשמים, ושל תחיית המתים. בא אליהו ונטל השנים - של גשמים ושל תחיית המתים. ואמר רבי יוחנן, לא נמסר ביד אליהו אלא אחת. שאמר רבי יוחנן, כשבקש אליהו להחיות בן הצרפית, אמר לו הקדוש ברוך הוא: לא נאה לך לקחת בידך שני מפתחות, אלא תן לי מפתח הגשמים, ותחיה המת. והיינו שכתוב (מלכים א יח) לך הראה אל אחאב וגו' ואתנה מטר. לא אמר ותן מטר, אלא ואתנה.

והא אלישע הווי ליה. אין. לקיים פי שנים ברוחו של אליהו, אלא שלשתם לא מסרם הקדוש ברוך הוא ביד שליח, דאמר רבי סימון בא וראה כחו של הקדוש ברוך הוא, בפעם אחת מחיה מתים ומוריד שאול ויעל, מזריח מאורות ומוריד גשמים, מצמיח חציר, מדשן יבולים, פוקד עקרות, נותן פרנסות, עוזר דלים, סומך נופלים, זוקף כפופים, מהעדא מלכין ומקום מלכין, והכל בזמן אחד וברגע אחד ובבת אחת מה שאין שליח לעולם יכול לעשותו.

והרי אלישע היו לו? כן. לקיים פי שנים ברוחו של אליהו. אלא שלשתם לא מסרם הקדוש ברוך הוא ביד שליח. שאמר רבי סימון, בא ראה כחו של הקדוש ברוך הוא: בפעם אחת מחיה מתים ומוריד שאול ויעל, מזריח מאורות ומוריד גשמים, מצמיח חציר, מדשן יבולים, פוקד עקרות, נותן פרנסות, עוזר דלים, סומך נופלים, זוקף כפופים, מעביר מלכים ומקום מלכים, והכל בזמן אחד וברגע אחד ובבת אחת מה שאין שליח לעולם יכול לעשותו.

תניא אמר רבי יוסי כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, אינו צריך לעשות אלא בדבור, דכיון דאמר ממקום קדושתו יהא כף מיד נעשה. בא וראה כח גבורתו של הקדוש ברוך הוא דכתיב, (תהלים לג) בדבר יי שמים נעשו. דאמר רבי יוחנן (יהודה) מאי דכתיב, (שמות יב) ועברתי בארץ מצרים אגני ולא מלאך וגו'.

שנינו בפריקתא, אמר רבי יוסי, כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, אינו צריך לעשות אלא בדבור. שפיון שאמר ממקום קדושתו יהא כף - מיד נעשה. בא ראה כח גבורתו

שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁכְּתוּב (תהלים לג) בְּדָבָר ה' שְׁמַיִם נַעֲשׂוּ. שְׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן (יהודה), מַה זֶה שֶׁכְּתוּב (שמות יב) וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי וְלֹא מִלֵּאָדָּה וְגו'?

אִי הֵכִי יִקְרָא סְגִיָּאָה הוּא לְמִצְרָאִי, דְּלֹא דְמִי מֵאֵן דְּתַפְּשׁ מִלְכָּא לְמֵאֵן דְּתַפְּשׁ הַדְּיוּטָא. וְעוֹד אֵין לָךְ אוּמָה מְזוּהָמָת בְּכָל טוּמְאָה כְּמוֹ הַמִּצְרַיִם דְּכְתִיב בְּהוּ (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בָּשָׂר חַמּוּרִים בָּשָׂרָם וְגו' שֶׁהֵם חֲשׂוּדִים עַל מִשְׁכַּב זְכוּר, וְהֵם בָּאִים מִחֵם שְׁעֵשָׂה מַה שְׁעֵשָׂה לְאַבְיָו וְקָלַל אוֹתוֹ וְלִכְנַעַן בְּנוֹ. וְכִי לֹא הָיָה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִלֵּאָדָּה אוֹ שְׁלִיחַ לְשַׁגְרַ לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּמִצְרַיִם כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה בְּאֲשׁוּר שֶׁהָיָה בְּנוֹ שֶׁל שֵׁם דְּכְתִיב, (בראשית י) וּבְנֵי שֵׁם עֵילָם וְאֲשׁוּר. וְשֵׁם הָיָה כְּהוֹן גְּדוֹל וְנִתְבָּרָךְ שְׁנֵאֲמַר (בראשית ט) בְּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי שֵׁם. וְהָיָה לְשֵׁם הַגְּדוּלָּה וְהַבְּרָכָה עַל אַחֲיו. וְכְתִיב בָּם (ישעיה לז) וַיֵּצֵא מִלֵּאָדָּה יְיָ וַיִּכְּהַ בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר. וְעַל יְדֵי שְׁלִיחַ נַעֲשָׂה, כָּל שֶׁכֵּן הַמִּצְרַיִם שֶׁהֵם מְזוּהָמִים יוֹתֵר מִכָּל אוּמָה, וְאָמַר אֲנִי וְלֹא מִלֵּאָדָּה. אֲלֵא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מִכָּאֵן לְמַדְנֵו כֹּחַ גְּבוּרָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמַעֲלָתוֹ שֶׁהוּא גְבוּהַ עַל הַכֹּל. אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוּמָה זוֹ שֶׁל מִצְרַיִם מְזוּהָמָת וּמְטוּנָפֶת, וְאֵין רְאוּי לְשַׁגְרַ מִלֵּאָדָּה וְלֹא שְׂרָף, דְּבַר קְדוּשׁ בֵּין רְשָׁעִים אַרְוּרִים מְטוּנָפִים, אֲלֵא אֲנִי עוֹשֶׂה מַה שְׁאֵין יְכוֹל לַעֲשׂוֹת מִלֵּאָדָּה וְלֹא שְׂרָף וְלֹא שְׁלִיחַ. שְׁאֲנִי אוֹמֵר מִמְּקוֹם קְדוּשָׁתִי יְהֵא כֶּךָ וּמִיָּד נַעֲשָׂה, מַה שְׁאֵין הַמִּלֵּאָדָּה יְכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ. אֲבָל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִמְּקוֹם קְדוּשָׁתוֹ אוֹמֵר יְהֵא כֶּךָ וּמִיָּד נַעֲשָׂה מַה שֶׁהוּא רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת. וְלִפְיֶכָּה לֹא נַעֲשִׂית נִקְמָה זוֹ עַל יְדֵי מִלֵּאָדָּה וְשְׁלִיחַ, בְּשִׁבִיל קְלוֹן הַמִּצְרַיִם, וְלַהֲרָאוֹת גְּדוּלָּתוֹ שֶׁל מְקוֹם שֶׁלֹּא רָצָה שְׁיִכְנְסוּ בִּינֵיהֶם דְּבַר קְדוּשׁ, וְעַל הַדְּרָךְ הַזֶּה נֵאֱמַר אֲנִי וְלֹא מִלֵּאָדָּה. אֲנִי יְכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ וְלֹא מִלֵּאָדָּה.

אִם כֶּךָ, כְּבוֹד גְּדוֹל הוּא לְמִצְרַיִם, שֶׁלֹּא דוּמָה מִי שֶׁתַּפְּס מְלָךְ לְמִי שֶׁתַּפְּס הַדְּיוּטָא. וְעוֹד, אֵין לָךְ אוּמָה מְזוּהָמָת בְּכָל טוּמְאָה כְּמוֹ הַמִּצְרַיִם, שֶׁכְּתוּב בְּהֵם (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בָּשָׂר חַמּוּרִים בָּשָׂרָם וְגו', שֶׁהֵם חֲשׂוּדִים עַל מִשְׁכַּב זְכוּר, וְהֵם בָּאִים מִחֵם שְׁעֵשָׂה מַה שְׁעֵשָׂה לְאַבְיָו, וְקָלַל אוֹתוֹ וְלִכְנַעַן בְּנוֹ. וְכִי לֹא הָיָה לְקַבְּ"ה מִלֵּאָדָּה אוֹ שְׁלִיחַ לְשַׁגְרַ לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּמִצְרַיִם כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה בְּאֲשׁוּר שֶׁהָיָה בְּנוֹ שֶׁל שֵׁם, שֶׁכְּתוּב (בראשית י) וּבְנֵי שֵׁם עֵילָם וְאֲשׁוּר. וְשֵׁם הָיָה כְּהוֹן גְּדוֹל וְנִתְבָּרָךְ, שְׁנֵאֲמַר (שם ט) בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שֵׁם, וְהָיָה לְשֵׁם הַגְּדוּלָּה וְהַבְּרָכָה עַל אַחֲיו, וְכְתוּב בָּם (ישעיה לז) וַיֵּצֵא מִלֵּאָדָּה ה' וַיִּכְּהַ בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר, וְעַל יְדֵי שְׁלִיחַ נַעֲשָׂה. כָּל שֶׁכֵּן הַמִּצְרַיִם שֶׁהֵם מְזוּהָמִים יוֹתֵר מִכָּל אוּמָה, וְאָמַר אֲנִי וְלֹא מִלֵּאָדָּה. אֲלֵא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאֵן לְמַדְנֵו כֹּחַ גְּבוּרָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמַעֲלָתוֹ שֶׁהוּא גְבוּהַ מַעַל הַכֹּל. אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֵמָה זוֹ שֶׁל מִצְרַיִם מְזוּהָמָת וּמְטוּנָפֶת, וְאֵין רְאוּי לְשַׁגְרַ מִלֵּאָדָּה וְלֹא שְׂרָף, דְּבַר קְדוּשׁ בֵּין רְשָׁעִים אַרְוּרִים מְטוּנָפִים, אֲלֵא אֲנִי עוֹשֶׂה מַה שְׁאֵין יְכוֹל לַעֲשׂוֹת מִלֵּאָדָּה וְלֹא שְׂרָף וְלֹא שְׁלִיחַ. שְׁאֲנִי אוֹמֵר מִמְּקוֹם קְדוּשָׁתִי יְהֵא כֶּךָ - וּמִיָּד נַעֲשָׂה, מַה שְׁאֵין הַמִּלֵּאָדָּה יְכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ. אֲבָל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמְּקוֹם קְדוּשָׁתוֹ אוֹמֵר יְהֵא כֶּךָ - וּמִיָּד נַעֲשָׂה מַה שֶׁהוּא רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת. וְלִפְיֶכָּה לֹא נַעֲשִׂית נִקְמָה זוֹ עַל יְדֵי מִלֵּאָדָּה וְשְׁלִיחַ, בְּשִׁבִיל קְלוֹן הַמִּצְרַיִם, וְלַהֲרָאוֹת גְּדוּלָּתוֹ שֶׁל מְקוֹם שֶׁלֹּא רָצָה שְׁיִכְנְסוּ בִּינֵיהֶם דְּבַר קְדוּשׁ. וְעַל הַדְּרָךְ הַזֶּה נֵאֱמַר אֲנִי וְלֹא מִלֵּאָדָּה. אֲנִי יְכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ, וְלֹא מִלֵּאָדָּה.

כִּיּוֹצֵא בּוֹ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מֵאֵי דְכְתִיב, (יונה ב) וַיֹּאמֶר יְיָ לְדָג. וְכִמְה צְדִיקִים וְחַסִּידִים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא דָבַר עִמָּהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבֵא לְדַבֵּר עִם הַדָּג דְּבַר שְׁאֵינוֹ מִפִּיר וְיֹדֵעַ. אֲלֵא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כִּיּוֹן שְׁעֵלְתָה תַּפְּלָתוֹ שֶׁל יוֹנָה לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִמְּקוֹם קְדוּשָׁתוֹ אָמַר בְּשִׁבִיל שְׁיִקִּיא הַדָּג אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבְּשָׁה. לַמִּיָּד לְדָג כְּמוֹ בְּשִׁבִיל, כְּלוּמַר וַיֹּאמֶר יְיָ בְּשִׁבִיל הַדָּג שְׁיִקִּיא אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבְּשָׁה. מִמְּקוֹם קְדוּשָׁתוֹ אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, יְהֵא כֶּךָ וּמִיָּד נַעֲשָׂה, מַה שְׁאֵין שְׁלִיחַ יְכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ.

פיוצא בו אמר רבי יהודה, מה זה שכתוב (יונה ב) ויאמר ה' לדג? וכמה צדיקים וחסידים מישראל שלא דבר עמהם הקדוש ברוך הוא, ובא לדבר עם הדג דבר שאינו מכיר ויודע?! אלא, אמר רבי יהודה, כיון שעלתה תפלתו של יונה לפני הקדוש ברוך הוא, ממקום קדשתו אמר בשביל שיקרא הדג את יונה אל היבשה. למייד לדג כמו בשביל. כלומר, ויאמר ה' בשביל הדג שיקרא את יונה אל היבשה. ממקום קדשתו אמר הקדוש ברוך הוא יהא כף - ומיד נעשה, מה שאין שלים יכול לעשותו.

תניא אמר רבי שמעון מפתח של חיה בידו של הקדוש ברוך הוא, היא, ובעוד שהיא יושבת על המשבר הקדוש ברוך הוא מעיין באותו הולד אם ראוי הוא לצאת לעולם (יוצא ו) פותח דלתות בטנה ויוצא, ואם לאו סוגר דלתותיה ומתו שניהם. אי הכי לא יצא רשע לעולם. אלא הכי תנינן על שלש עבירות נשים מתות וכו' (אמר רבי שמעון והא) ואמר רבי יצחק למה אשה מפתת פרי בטנה. אלא אמר רבי יצחק הקדוש ברוך הוא רואה אותו העובר שאינו ראוי לצאת לעולם ומקדים להמיתו במעי אמו שנאמר (בראשית ו) הנפילים היו בארץ בימים ההם. הנפלים כתיב בלא יוד ראשונה. ולמה, בשביל שאחרי כן באו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם בזנות וירבו ממזרים בעולם. המה הגבורים אשר מעולם. שאין גבור ופריץ ועריץ כמו הממזר. אנשי השם, שהכל זכירו לקרותו השם הידוע ממזר, דכיון שראים מעשיו שהוא פריץ ועריץ וגבור הכל יקראוהו אותו שם. ומה דאמר רבי שמעון הקדוש ברוך הוא מעיין באותו הולד. אין לך רשע בעולם מאותם הרשעים היוצאים לעולם שאין הקדוש ברוך הוא מעיין בו ורואה אם אותו הגוף יניח בן צדיק וכשר, או שיציל לאדם מישראל ממיתה משונה, או שיעשה טובה אחת, ובשביל כף הקדוש ברוך הוא מוציא לעולם.

שנינו בבבביתא, אמר רבי שמעון, מפתח של חיה בידו של הקדוש ברוך הוא היא, ובעוד שהיא יושבת על המשבר, הקדוש ברוך הוא מעיין באותו הולד. אם ראוי הוא לצאת לעולם - (יוצא ו) פותח דלתות בטנה ויוצא. ואם לאו - סוגר דלתותיה ומתו שניהם. אם כן, לא יצא רשע לעולם? אלא כן שנינו, על שלש עבירות נשים מתות וכו', (אמר רבי שמעון והרי) ואמר רבי יצחק, למה אשה מפתת פרי בטנה. אלא, אמר רבי יצחק, הקדוש ברוך הוא רואה אותו העובר שאינו ראוי לצאת לעולם, ומקדים להמיתו במעי אמו, שנאמר (בראשית ו) הנפילים היו בארץ בימים ההם. הנפילים כתוב בלא יוד ראשונה, ולמה? בשביל שאחרי כן באו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם בזנות וירבו ממזרים בעולם. המה הגבורים אשר מעולם - שאין גבור ופריץ ועריץ כמו הממזר. אנשי השם - שהכל זכירו לקרות השם הידוע ממזר. שפנין שראים מעשיו שהוא פריץ ועריץ וגבור, הכל יקראוהו אותו שם. ומה שאמר רבי שמעון, הקדוש ברוך הוא מעיין באותו הולד - אין לך רשע בעולם מאותם הרשעים היוצאים לעולם שאין הקדוש ברוך הוא מעיין בו ורואה אם אותו הגוף יניח בן צדיק וכשר, או שיציל לאדם מישראל ממיתה משונה, או שיעשה טובה אחת, ובשביל כף הקדוש ברוך הוא מוציא לעולם.

ביומוי דרבי יוסי הוון אנון פריצי דהוון משדדי בטוריא עם פריצי אומות העולם, וכד משכחי בר נש ותפשי ליה לקטליה, הוון אמרין ליה מה שמך, אי הוון יודאי הוון אזלין עמיה ומפקין ליה מן טוריא, ואי הוון בר נש אחריןא קטלי ליה. (והא) והוון אמר רבי יוסי אתחזון אנון בכל האי למיעל לעלמא דאתי.

בימי רבי יוסי היו אותם פריצים שהיו שודדים בהרים עם פריצי אומות העולם, וכשמוצאים בן אדם ותופסים אותו להרגו, היו אומרים לו: מה שמך? אם היה

יהודי - היו הולכים עמו ומוציאים אותו מן ההרים, ואם היה איש אחר - הורגים אותו. (והרי) והיה אומר רבי יוסי, ראויים אלו בכל זה להכנס לעולם הבא.

תנו רבנן ג' דברים הללו אינן באן לעולם אלא בקולות, קול חיה דכתיב, (בראשית א) בעצב תלדי בנים וכתיב, (בראשית ב) וישמע אליה אלהים. קול גשמים דכתיב, (תהלים כט) קול יי על המים וכתיב, (מלכים א יח) כי קול המון הגשם. קול תחנית המתים דכתיב, (ישעיה מ) קול קורא במדבר. מאי בעי הקא קלא במדברא. אלא אמר רבי זריקא אליו אנון קלייא לאתערא מתי מדבר, ומכאן דהוא הדין לכל העולם. אמר רבי יוחנן הא תנו כשנכנס אדם לקבר נכנס בקולות. כשיקומו בתחנית המתים אינו דין שיקומו בקולי קולות. אמר רבי יעקב עתידה בת קול להיות מתפוצצת בבתי קברות ואומרת (ישעיה כ"ו) הקיצו ורננו שוכני עפר, ועתידים לחיות בטל של אור גדול של מעלה דכתיב, (ישעיה כו) כי טל אורות טלף וארץ רפאים תפיל. אכ"ר, (ע"כ מדרש הנעלם).

שנו רבותינו, שלשה דברים הללו אינם באים לעולם אלא בקולות: קול חיה, שכתוב (בראשית א) בעצב תלדי בנים, וכתוב (שם ב) וישמע אליה אלהים. קול גשמים, שכתוב (תהלים כט) קול הי על המים, וכתוב (מלכים א יח) כי קול המון הגשם. קול תחנית המתים, שכתוב (ישעיה מ) קול קורא במדבר. מה צריך כאן קול במדבר אלא, אמר רבי זריקא, אלו אותם קולות לעורר מתי מדבר. ומכאן שהוא הדין לכל העולם. אמר רבי יוחנן, הרי שנינו, כשנכנס אדם לקבר, נכנס בקולות. כשיקומו בתחנית המתים אינו דין שיקומו בקולי קולות? אמר רבי יעקב, עתידה בת קול להיות מתפוצצת בבתי קברות ואומרת: (ישעיה כו) הקיצו ורננו שוכני עפר. ועתידים לחיות בטל של אור גדול של מעלה, שכתוב (שם) כי טל אורות טלף וארץ רפאים תפיל. אמן כן יהי רצון. עד כאן מדרש הנעלם.

ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק. אמר רבי חייא, מיומא דאתיליד יצחק והוה ישמעאל בביתא דאברהם, לא אסתלק ישמעאל בשמא, באתר דדהבא שריא סוספיתא לא אדפר קמיה, ובגין כך את בן הגר המצרית, גבר דלא יתחזי לאדפרא קמיה דיצחק.

ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק. אמר רבי חייא, מיום שנולד יצחק והיה ישמעאל בבית אברהם, לא התעלה ישמעאל בשם. במקום שזהב שורה, לא נזכר פסלת לפניו, ולכן את בן הגר המצרית, איש שלא ראוי להזכר לפני יצחק.

אמר רבי יצחק ותרא שרה, בעינא דקלנא חמאת ליה שרה, דלא חמאת ליה בעינא דאיהו ברא דאברהם, אלא דאיהו ברא דהגר המצרית, ובגין

כִּד וַתֵּרָא שָׂרָה. דְּשָׂרָה חֲמַמַת לִיהּ בְּעֵינָא דָּא וְלֹא אַבְרָהָם, דְּאִילוּ בְּאַבְרָהָם
לֹא כְּתִיב אֶת בֶּן הַגֵּר אֱלֹא אֶת בְּנוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַתֵּרָא שָׂרָה, בְּעֵין שָׁל קִלוּן רְאֵתָה אוֹתוֹ שָׂרָה, שְׁלֹא
רְאֵתָה אוֹתוֹ בְּעֵין שְׁהוּא בֶּן אַבְרָהָם, אֱלֹא שְׁהוּא בֶּן הַגֵּר הַמְצֻרִית,
וּמְשׁוּם כִּד וַתֵּרָא שָׂרָה. שְׂרָאֲתָה שָׂרָה אוֹתוֹ בְּעֵין זוֹ וְלֹא אַבְרָהָם, שְׁאִלוּ
בְּאַבְרָהָם לֹא כְּתוּב אֶת בֶּן הַגֵּר, אֱלֹא אֶת בְּנוֹ.

תָּא חֲזִי, לְבַתֵּר מַה כְּתִיב וַיִּרַע הַדְּבַר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אוֹדוֹת בְּנוֹ.
וְלֹא כְּתִיב עַל אוֹדוֹת בֶּן הַגֵּר הַמְצֻרִית. בְּגִין כִּד וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הַגֵּר
הַמְצֻרִית. וְלֹא חֲמַמַת דְּאִיהוּ בְּרִיהּ דְּאַבְרָהָם.

בֹּא רְאֵה אַחַר כִּד מַה כְּתוּב, וַיִּרַע הַדְּבַר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אוֹדוֹת
בְּנוֹ. וְלֹא כְּתוּב עַל אוֹדוֹת בֶּן הַגֵּר הַמְצֻרִית. מְשׁוּם כִּד וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת
בֶּן הַגֵּר הַמְצֻרִית, וְלֹא רְאֵתָה שְׁהוּא בֶּן אַבְרָהָם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר הַאי קָרָא תּוֹשְׁבַחְתָּא דְּשָׂרָה אִיהוּ, בְּגִין דְּחֲמַמַת לִיהּ דְּקָא
מְצַחֵק לְכוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת, אֲמַרְהּ, וְדֹאֵי לֹאוּ בְּרָא דָּא בְּרָא דְאַבְרָהָם לְמַעַבְד
עוֹבְדוֹי דְאַבְרָהָם, אֱלֹא בְּרָא דְהַגֵּר הַמְצֻרִית אִיהוּ אֶהְדֵּר לְחוּלְקָא דְאַמִּיָּה,
בְּגִין כִּד וַתֵּאמֶר לְאַבְרָהָם גֵּרֶשׁ הָאִמָּה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ, כִּי לֹא יִירֶשׁ בֶּן
הָאִמָּה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עַם יִצְחָק.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הַפְּסוּק הַזֶּה תְּשַׁבַּחַת לְשָׂרָה הוּא. מְשׁוּם שְׂרָאֲתָה
אוֹתוֹ מְצַחֵק לְכוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת, אֲמַרְהּ וְדֹאֵי שְׁבִין זֶה אֵינוֹ בְּנוֹ שָׁל
אַבְרָהָם לְעִשׂוֹת אֶת מַעֲשֵׂי אַבְרָהָם, אֱלֹא בֶּן הַגֵּר הַמְצֻרִית הוּא, חֲזֵר
לְחַלֵּק שְׁל אָמוֹ. לְכֹן וַתֵּאמֶר לְאַבְרָהָם גֵּרֶשׁ הָאִמָּה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ כִּי
לֹא יִירֶשׁ בֶּן הָאִמָּה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עַם יִצְחָק.

וְכִי סִלְקָא דְעֵתָא דְקִנֵּי לָהּ שָׂרָה אוּ לְבָרָהּ, אֵי הָכִי לֹא אוֹדֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא עִמָּה, דְּכְתִיב כָּל אֲשֶׁר תֵּאמֶר אֱלֹהִים שָׂרָה שָׁמַע בְּקוֹלָהּ. אֱלֹא בְּגִין
דְּחֲמַמַת לִיהּ בְּכוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת וְאַמִּיָּה אוּלְפָּא לִיהּ נְמוּסֵי דְכוֹכְבִּים
וּמְזֻלוֹת, בְּגִין כִּד אֲמַרְתָּ שָׂרָה כִּי לֹא יִירֶשׁ בֶּן הָאִמָּה הַזֹּאת, אֲנָא יְדַעְנָא
דְּלֹא יִרִית לְעֵלְמִין חוּלְקָא דְמְהִימְנוּתָא, וְלֹא יְהֵא לִיהּ עִם בְּרִי חוּלְקָא לָא
בְּעֵלְמָא דִּין וְלֹא בְּעֵלְמָא דְאַתִּי, וּבְגִין כִּד אוֹדֵי עִמָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

וכי עלה על דעתך שקנאה לה שרה או לבן שלה? אם כן, לא היה מודה הקדוש ברוך הוא עמה, שכתוב כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה. אלא משום שראתה אותו עם פוכבים ומזלות ואמו מלמדת אותו מנהגי עבודה זרה, לכן אמרה שרה כי לא יירש בן האמה הזאת. אני יודעת שלא יירש לעולמים את חלק האמונה, ולא יהיה לו עם בני חלק לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ולכן הודה עמה הקדוש ברוך הוא.

וקודשא בריך הוא בעא לאפרשא בלחודוי זרעא קדישא כדקא יאות, דבגין כן ברא עלמא דהא ישראל סליק ברעותא דקודשא בריך הוא עד לא יברי עלמא, ובגין כן נפק אברהם לעלמא ועלמא מתקיים בגיניה, ואברהם ויצחק (לא) קיימו ולא אתיישבו בדוכתייהו עד דנפק יעקב לעלמא.

והקדוש ברוך הוא רצה להפריד לבדו את הזרע הקדוש כראוי, שמשום כן ברא את העולם, שהרי ישראל עלה ברצון הקדוש ברוך הוא עד שלא נברא העולם, ולכן יצא אברהם לעולם והעולם היה מתקיים בגללו, ואברהם ויצחק (לא) עמדו ולא התישבו במקומם עד שיצא יעקב לעולם.

כיון דנפק יעקב לעלמא אתקיימו אברהם ויצחק ואתקיים כל עלמא, ומתמן נפק עמא קדישא לעלמא, ואתקיים כלל בגוונא קדישא כדקא יאות, ובגין כן אמר ליה קודשא בריך הוא, כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע, ולא בישמעאל. מה פתיב לבתר ותלך ותתע במדבר באר שבע.

כיון שיצא יעקב לעולם, התקיימו אברהם ויצחק ועמד כל העולם, ומשם יצא העם הקדוש לעולם והתקיים הכל בגון קדוש כראוי. ולכן אמר לו הקדוש ברוך הוא כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע, ולא בישמעאל. מה פתיב אחר כן? ותלך ותתע במדבר באר שבע.

השלמה מההשמטות (סימן יט)
וישפם אברהם בבקר וכו' רבי ברוקא אמר, מהו שם על שכמה אלא שהיהירה על עול האמונה ולעמוד במה שהיתה בתחילה פתיב הכא שם על שכמה וכתוב התם (שמות ט"ו) שם שם לו חק ומשפט. מה להלן על

השכינה, אוף הכא על השכינה. מה עשתה כיון שראתה עצמה יוצאת
מרשותו של אברהם חזרה לקלוקלה דכתיב ויתלך ויתתע מהו ויתתע
שתתתעה אחר עבודה זרה וגלולי בית אביה כתיב הכא ויתתע וכתיב התם
(ירמיה י') הבל המה מעשה תעתועים : (עד כאן מההשמטות)

וישכם אברהם בבקר וגומר (בראשית כא). רבי ברוקא אמר, מה זה שם
על שכמה? אלא שהזירה על על האמונה ולעמד במה שהיתה
בתחלה. כתוב כאן שם על שכמה, וכתוב שם (שמות טו) שם לו חק
ומשפט. מה להלן על השכינה, אף כאן על השכינה. מה עשתה? כיון
שראתה עצמה יוצאת מרשותו של אברהם, חזרה לקלוקלה, שכתוב
(בראשית כא) ויתלך ויתתע. מה זה ויתתע? שתתתעה אחר עבודה זרה
וגלולי בית אביה. כתוב כאן ויתתע, וכתוב שם (ירמיה י') הבל המה
מעשה תעתועים :

כתיב הכא ויתתע וכתיב התם (ירמיה י') הבל המה מעשה תעתועים. וקודשא
ברוך הוא בגינייה דאברהם לא שביק. לה ולברה.

כתוב כאן ויתתע, וכתוב שם (ירמיה י') הבל המה מעשה תעתועים.
והקדוש ברוך הוא בגלל אברהם לא עזב אותה ואת בנה.

תא חזי, בקדמיתא כד אזלת מקמה דשרה מה כתיב כי שמע יי אל ענייך.
והשתא דטעאת בתר כוכבים ומזלות אף על גב דכתיב ותשא את קולה
ותבך. מה כתיב כי שמע אלהים אל קול הנער. ולא כתיב כי שמע אלהים
את קולך.

בא ראה, בהתחלה פשהלכה מלפני שרה מה כתוב? כי שמע ה' אל
עניך. וכאן שטעתה אחר כוכבים ומזלות, אף על גב שכתוב ותשא את
קלה ותבך, מה כתוב? כי שמע אלהים אל קול הנער, ולא כתוב כי
שמע אלהים את קולך.

באשר הוא שם. הא אוקמוה דלאו בר עונשא הוא לגבי בי דינא דלעילא,
דהא בי דינא דלתתא ענשין מתליסר שנין ולעילא, ובי דינא דלעילא
מעשרים שנין ולהלאה. ואף על גב דחייבא הוה, לאו בר עונשא איהו. והא
אוקמוה, ודא הוא דכתיב באשר הוא שם.

בְּאִשֶּׁר הוּא שָׁם, הָרִי פְּרִשׁוּהָ שְׁלֵא בַר עֲנֵשׁ הוּא אֶצֶל בֵּית הַדִּין
שְׁלִמְעֵלָה, שְׁהָרִי בֵּית דִּין שְׁל מְטָה מַעֲנִישִׁים מְשַׁלֵּשׁ עֲשָׂרָה שָׁנָה וּמַעֲלָה,
וּבֵית שְׁל שְׁל מַעֲלָה מַעֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה, וְאִף עַל גַּב שְׁהִיָּה רֶשַׁע, אֵינּוּ
בֶן עֲנֵשׁ. וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ, וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב בְּאִשֶּׁר הוּא שָׁם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אִי הָכִי מֵאֵן דְּאֶסְתִּילַק מַעֲלָמָא עַד לָא מְטוּן יוֹמוֹי לְעֶשְׂרִין
שָׁנִין, מֵאֵן אֶתֶר אֶתְעַנְשׁ, בְּגִין דְּהָא מִתְלִיסַר שָׁנִין וּלְתַתָּא לָאוּ בַר עוֹנֵשׂא
אִיהוּ אֶלָּא בְּחֻטְאֵי דְאָבוּי. אָבֵל מִתְלִיסַר שָׁנִין וְלַעֲלֵלָא מְהוּ, אָמַר לִיה
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָס עֲלֵיהּ דְלִימּוֹת זְכָאִי (וְלֹא לִימּוֹת חַיִּיב) וְיִהְיֵב לִיה אֲגַר טַב
בְּהֵוּא עֲלָמָא, וְלֹא לִימּוֹת חַיִּיב דִּיתְעַנְשׁ בְּהֵוּא עֲלָמָא וְאוּקְמוּהָ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כֶּף, מִי שְׁמִסְתִּילַק מִהָעוֹלָם בְּטָרָם הִגִּיעוּ יָמָיו
לְעֶשְׂרִים שָׁנָה, מֵאִיזָה מְקוֹם נֶעְנֵשׁ, מִשּׁוּם שְׁהָרִי מְשַׁלֵּשׁ עֲשָׂרָה שָׁנִים
וּמְטָה אֵינּוּ בַר עֲנֵשִׁים אֶלָּא בְּחֻטְאֵי אָבוּי, אָבֵל מְשַׁלֵּשׁ עֲשָׂרָה וּמַעֲלָה
מְהוּ? אָמַר לוֹ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָס עָלָיו שְׁיִמּוֹת זְכָאִי [וְלֹא יִמּוֹת חַיִּב],
וְנוֹתֵן לוֹ שְׂכָר טוֹב בְּעוֹלָם הַהוּא, וְלֹא יָמוֹת חַיִּב שְׁיִעַנְשׁ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם,
וּבְאֵרוּהָ.

דף קיט ע"א

אָמַר לִיה אִי חַיִּיבָא הוּא וְלֹא מְטוּן יוֹמוֹי (דף קיט ע"א) לְעֶשְׂרִין שָׁנִין מְהוּ כִּיּוֹן
דְּאֶסְתִּילַק מַעֲלָמָא בְּמֵאִי הוּא עוֹנֵשׂיָה. אָמַר לִיה בְּדָא אֶתְקִיִּים (מְשַׁלֵּי יג) וְיֵשׁ
נְסָפָה בְּלֹא מְשֻׁפֵּט. דְּכֵד עוֹנֵשׂא נְחִית לְעֲלָמָא אִיהוּ (דִּינָא) אֶעְרַע בְּלֹא כְּוֹנָה
לְעֵילָא וְתַתָּא בְּהֵוּא מְחַבְּלָא וְיִתְעַנְשׁ כֵּד לָא אֶשְׁגַּחוּ עֲלֵיהּ מְלַעֲלָא.

אָמַר לוֹ, אִם אֵינּוּ חַיִּיב וְלֹא הִגִּיעוּ יָמָיו לְעֶשְׂרִים שָׁנָה, כִּיּוֹן שְׁהִסְתִּילַק
מִהָעוֹלָם בְּמָה הוּא עֲנֵשׂוּ? אָמַר לוֹ, בְּזָה מִתְקִיִּים, (מְשַׁלֵּי יג) וְיֵשׁ נְסָפָה בְּלֹא
מְשֻׁפֵּט. שְׁכֶשְׁעַנְשׁ יוֹרֵד לְעוֹלָם, הוּא [הַדִּין] פּוֹגַע בְּלִי כְּוֹנָה לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה
בְּאוֹתוֹ מְשַׁחִית, וְיִעַנְשׁ כְּשֵׁלֵא מְשַׁגְּיָחִים עָלָיו מְלַמְעֵלָה.

וְעֲלֵיהּ כְּתִיב, (מְשַׁלֵּי ה) עוֹנוֹתָיו יִלְכְּדֵנוּ אֶת הַרְשָׁע. אִיִּית לְאֶסְגָּאָה מֵאֵן דְּלֹא
מְטוּן יוֹמוֹי לְאֶתְעַנְשָׂא. עוֹנוֹתָיו יִלְכְּדֵנוּ (אֶת הַרְשָׁע) וְלֹא בִּי דִּינָא דְלַעֲלֵלָא,
וּבְחַבְלֵי חֻטְאָתוֹ יִתְמַךְ וְלֹא בִּי דִּינָא דְלַתַּתָּא. בְּגִין כֶּף כְּתִיב כִּי שְׁמַע אֱלֹהִים
אֶל קוֹל הַנֶּעַר בְּאִשֶּׁר הוּא שָׁם.

וְעָלְיוּ כְּתוּב (שם ה) עוֹנוֹתָיו יִלְכְּדוּ אֶת הַרְשָׁע. אֶת - לְרַבּוֹת מִי שֶׁלֹּא
הִגִּיעוּ יָמָיו לְהַעֲנִשׁ. עוֹנוֹתָיו יִלְכְּדוּ [את הרשע], וְלֹא בֵּית הַדִּין שֶׁלְמַעֲלָה.
וּבְחֻבְלֵי חֲטָאתוֹ יִתְמָד, וְלֹא בֵּית דִּין שֶׁלְמִטָּה. לְכֹן כְּתוּב כִּי שָׁמַע
אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנֶּעֱרַר בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב מִלֵּא בּוֹאִיו
אֲמַאי. אֶלֶּא בְּתָרִין סְטָרִין אִיהוּ (אנון). רַזָּא דְחֻכְמָתָא חֲדָא. דְּאִיהוּ רַזָּא
דְּרַגָּא דְחֻכְמָתָא. אַתְר דְּשָׂרִי בֵּיה יַעֲקֹב. אֲבָל הָאִי קָרָא עַל גְּלוּתָא דְיִשְׂרָאֵל
אֲתַמָּר, דְּכַד אָנוּן גּוֹ גְּלוּתָא, הָהוּא זְמַנָּא דְיִתְפַקְדוּן (ביה יעקב) יִתְפַקְדוּן בְּרַזָּא
דּוֹאִיו. וְאִיהוּ בְּאֶלְפִי שְׁתִּיתָאָה. (ואתחנן ער א) וּפְקִידָה בְּרַזָּא דּוֹאִיו שִׁית רַגְעִי
וּפְלַג עֵידָן. וּבְזְמַנָּא דְשִׁתִּין שְׁנִין לְעִבּוּרָא דְדָשָׂא בְּאֶלְפִי שְׁתִּיתָאָה יָקִים אֱלֹהִי
שְׁמִיָּא פְקִידוֹ לְבְרִיתֵיהּ דְיַעֲקֹב. וּמַהְהוּא זְמַנָּא עַד דְיִהָא לָהּ זְכִירָה שִׁית שְׁנִין
וּפְלַגָּא. וּמַהְהוּא זְמַנָּא שִׁית שְׁנִין אַחְרָנִין וְאָנוּן שְׁבַעִין (ותלת) וּתְרִין וּפְלַגָּא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב. מִלֵּא בּוֹאִיו
לְמָה? אֶלֶּא בְּשָׁנֵי צְדָדִים הוּא [הם]. סוּד שֶׁל חֻכְמָה אֶחָד. שֶׁהוּא הַסוּד
שֶׁל דְּרַגָּה שֶׁל חֻכְמָה, הַמְּקוּם שֶׁשׁוֹרָה בּוֹ יַעֲקֹב. אֲבָל פְּסוּק זֶה נֶאֱמַר
עַל הַגְּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שֶׁכְּשֶׁהֵם בְּתוֹךְ הַגְּלוּת, אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיִּפְקְדוּ [בו י
קב], הֵם יִפְקְדוּ בְּסוּד שֶׁל וְאִיו, וְהוּא בְּאֶלְפִי הַשְּׂשִׁי. וּפְקִידָה בְּסוּד שֶׁל
וְאִיו שֶׁשָׂה רַגְעִים וְחֻצֵי זְמַן. וּבְזְמַן שֶׁל שְׂשִׁים שְׁנִים לְבְרִית הַדָּלֶת
בְּאֶלְפִי הַשְּׂשִׁי, יָקִים אֱלֹהִי הַשְּׂמִים פְּקִידָה לְבֵת יַעֲקֹב. וּמַאוֹתוֹ זְמַן עַד
שִׁיְהִיָּה לָהּ זְכִירָה - שֶׁשׁ שְׁנִים וְחֻצֵי. וּמַאוֹתוֹ זְמַן שֶׁשׁ שְׁנִים אַחֲרוֹת,
וְהֵם שְׁבַעִים [ושלש] וּשְׁתֵּים וְחֻצֵי.

בְּשִׁיתִין וְשִׁית יִתְגַּלֵּי מְלָכָא מְשִׁיחָא בְּאַרְעָא (שמות ז ב, ט ב) דְּגָלִיל, וְכַד כְּכַבָּא
דְּבִסְטָר מְזָרַח יִבְלַע שְׁבַע כְּכַבֵּיָא מְסִטָר צְפוֹן, וְשִׁלְהוּבָא דְאֲשָׂא אוּכְמָא
תְּהָא תְּלֵיאָא בְּרַקִּיעָא שִׁיתִין יוֹמִין, וּקְרַבִּין יִתְעָרוּן בְּעִלְמָא לְסִטָר צְפוֹן,
וּתְרִין מְלָכִין יִפְלוּן בְּאָנוּן קְרַבִּין.

בְּשְׂשִׁים וְשֶׁשׁ יִתְגַּלֵּה מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ בְּאַרְץ הַגְּלִיל, וְכוּכְבֵּי אֶחָד בְּצַד מְזָרַח
יִבְלַע שְׁבַע כּוּכְבֵּים מְצַד צְפוֹן, וְשִׁלְהַבְתֵּי אֲשֶׁ שְׁחוּרָה תְּהִיָּה תְּלוּיָה
בְּרַקִּיעַ שְׂשִׁים יוֹם, וּקְרַבּוֹת יִתְעוֹרְרוּ בְּעוֹלָם לְצַד צְפוֹן, וּשְׁנֵי מְלָכִים
יִפְלוּ בְּאוֹתָם קְרַבּוֹת.

וּיְזַדְּוּגוֹן כְּלָהוֹן עַמְּמִיא עַל בְּרִיתֵיהּ דְיַעֲקֹב לְאַדְחִיָּא לָהּ (לוו) מְעִלְמָא. וְעַל
הָהוּא זְמַנָּא כְּתִיב (והיתה) (ירמיה ל) וְעַת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמְמַנָּה יוֹשַׁע וּכְדִין

יִסְתַּיִמוּן נַפְשֵׁי מְגוּפָא וּבְעֵינֵי לְאַתְחַדְשָׁא, וְסִימְנִידָּ (כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים וכתוב) (בראשית מו) כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרִימָה וְגוֹי כָּל נֶפֶשׁ שְׂשִׁים וְשֵׁשׁ.

וַיִּזְדָּגוּ כָּל הָעַמִּים עַל בֵּית יַעֲקֹב לְדַחֹת אוֹתָהּ [אותם] מִהָעוֹלָם. וְעַל אוֹתוֹ הַזְּמַן כְּתוּב, [והיתה] (ירמיה ל) וְעַת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמָּנָה יוֹשַׁע, וְאִזּוֹ יִסְתַּיִמוּן הַנֶּפְשׁוֹת מִהַגּוֹף וְרוֹצִים לְהַתְחַדֵּשׁ, וְסִימְן לְדָבָר - [כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים, וכתוב] (בראשית מו) כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרִימָה וְגוֹי, כָּל נֶפֶשׁ שְׂשִׁים וְשֵׁשׁ.

בְּשִׁבְעֵין וַתִּלַּת כָּל מַלְכֵי עַלְמָא יִתְכַנְשׁוּן לְגוֹ קַרְתָּא רַבְתָּא דְרוּמֵי, וְקוּדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא יִתְעַר עֲלֵיהּ אִשָּׁא וּבְרַדָּא וְאַבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ וְיִתְאַבְדוּן מֵעַלְמָא, בְּרֵ אֲנוּן מַלְכֵין דְּלֵא יִמְטוּן לְתַמְן וְיִהְיוּן לְאַגְחָא קְרַבִּין אַחְרָנִין. וְיִמְהֵהוּא זְמַנָּא מַלְכָּא מְשִׁיחָא יִתְעַר בְּכָל עַלְמָא, וְיִתְכַנְשׁוּן עַמִּיהּ כְּמָה עַמִּין וְכְמָה חִיָּלוּן מִכָּל סִיפֵי עַלְמָא, וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְכַנְשׁוּן בְּכָל אֲנוּן אַתְרֵי.

בְּשִׁבְעֵים וְשִׁלְשׁ כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם יִתְכַנְסוּ לְתוֹךְ הָעִיר הַגְּדוֹלָה שֶׁל רוּמֵי, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יַעֲזֹר עֲלֵיהֶם אִשׁ וּבְרַדָּא וְאַבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ וְיִתְאַבְדוּ מִהָעוֹלָם, פָּרַט לְאוֹתָם מַלְכִים שֶׁלֹּא יִגִּיעוּ לָשֵׁם וְיִחָזְרוּ לְעוֹרֵר קְרָבוֹת אַחֲרָיִם. וְיִמְאֹתוּ זְמַן מְלֶכֶךְ הַמְּשִׁיחַ יִתְעוֹרֵר בְּכָל הָעוֹלָם, וְיִתְכַנְסוּ עִמּוֹ כְּמָה עַמִּים וְכְמָה חִילוֹת מִכָּל סוּפֵי הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְכַנְסוּ בְּכָל אוֹתָם מְקוֹמוֹת.

עד דְּאַשְׁתַּלִּימוּ אֲנוּן שְׁנִין לְמַאָה, כְּדִין וְאִיו יִתְחַבֵּר בְּהִיא, וְכְדִין (ישעיה סו) וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אַחֲיָכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לֵי יְגוֹי. וּבְנֵי יִשְׁמַעֲאֵל (ישראל) זְמִינִין בְּהֵהוּא זְמַנָּא לְאַתְעָרָא (עליהו) עִם כָּל עַמִּין דְּעַלְמָא לְמִיתֵי עַל יְרוּשָׁלַם דְּכְתִיב, (זכריה יד) וְאַסְפְּתִי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמַלְחָמָה וְגוֹי. וְכְתִיב, (תהלים ב) יִתְנַצְּבוּ מַלְכֵי אֲרָץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יַחַד עַל יְיָ וְעַל מְשִׁיחוֹ. וְכְתִיב יוֹשֵׁב בְּשָׁמַיִם יִשְׁחַק יְיָ יִלְעַג לָמוֹ.

עד שִׁישְׁלָמוּ אוֹתָן שְׁנִים לְמַאָה. אִזּוֹ וְאִיו תִּתְחַבֵּר עִם הִיא, וְאִזּוֹ (ישעיה סו) וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אַחֲיָכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לְהִי וְגוֹי. וּבְנֵי יִשְׁמַעֲאֵל [ישראל] עֲתִידִים בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהִתְעוֹרֵר [עליהם] עִם כָּל עַמֵי הָעוֹלָם לְבֵא עַל יְרוּשָׁלַם, שְׁכָתוֹב (זכריה יד) וְאַסְפְּתִי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמַלְחָמָה וְגוֹי. וְכְתוּב (תהלים ב) יִתְנַצְּבוּ מַלְכֵי אֲרָץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יַחַד עַל הִי וְעַל מְשִׁיחוֹ. וְכְתוּב יוֹשֵׁב בְּשָׁמַיִם יִשְׁחַק הִי יִלְעַג לָמוֹ.

לְבַתֵּר וְאִיוּ זְעִירָא יִתְעַר לְאַתְחַבְרָא וּלְחַדְשָׁא נְשָׁמְתִין דְּהוּוּ עֲתִיקִין בְּגִין
לְחַדְתָּא עֲלָמָא כְּמָה דְכְּתִיב, (שם טק) יִשְׁמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו וּכְתִיב יְהִי כְבוֹד יְיָ
לְעוֹלָם לְאַתְחַבְרָא פְּדָקָא יְאוּת. יִשְׁמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו לְנַחְתָּא לֹון לְעֲלָמָא
וּלְמַהוּי פְּלֵהוּן בְּרִיּוֹן חַדְתִּין לְחַבְרָא עֲלָמִין פְּלֵהוּ כְּחַד.

אַחַר כֵּן וְאִיוּ קִטְנָה תִּתְעוֹרֵר לְהַתְחַבֵּר וּלְחַדְשֵׁי נְשָׁמוֹת שְׁהִיוּ יִשְׁנוֹת
כְּדִי לְחַדְשֵׁי אֶת הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שם טק) יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. וְכַתּוּב
יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם, לְהַתְחַבֵּר כְּרָאוּי. יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו, לְהוֹרִיד אוֹתָם
לְעוֹלָם, וְשִׁכְלָם יְהִיוּ בְרִיּוֹת חַדְשׁוֹת לְחַבְרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד.

זְכָאִין אַנוּן כָּל אַנוּן דִּישְׁתַּאֲרוּן בְּעֲלָמָא בְּסִיפֵי אֶלְף שְׁתִּיתָאָה לְמִיעַל
בְּשַׁבְתָּא, דְּהָא כְּדִין אִיהוּ יוֹמָא חַד לְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא בְּלַחֲדוּי לְאַזְדִּינְגָא
כְּדָקָא יְאוּת וּלְמַלְקֻט נְשָׁמְתִין חַדְתִּין לְמַהוּי בְּעֲלָמָא עִם אַנוּן דְּאַשְׁתַּאֲרוּ
בְּקַדְמִיתָא דְכְּתִיב, (ישעיה ד) וְהָיָה הַנְּשָׂאֵר בְּצִיּוֹן וְהַנוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קְדוֹשׁ
יֹאמֵר לוֹ כָּל הַכְּתוּב לְחַיִּים בִּירוּשָׁלַם :

אַשְׁרִיָּהֶם כָּל אוֹתָם שִׁישְׁאָרוּ בְּסוֹף הָאֶלְף הַשְּׁשִׁי לְהַכְנִס לְשַׁבַּת, שְׁהִי
אִזְ הוּא יוֹם אֶחָד לְקַבְ"ה לְבִדּוֹ, לְהַזְדִּיג כְּרָאוּי וּלְלַקֵּט נְשָׁמוֹת חַדְשׁוֹת
שְׁהִיוּ בְּעוֹלָם עִם אוֹתָם שִׁנְשָׁרוּ בְּרָאשׁוֹנָה, שְׁפָתוֹב (ישעיה ד) וְהָיָה
הַנְּשָׂאֵר בְּצִיּוֹן וְהַנוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קְדוֹשׁ יֹאמֵר לוֹ כָּל הַכְּתוּב לְחַיִּים
בִּירוּשָׁלַם.

וְיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֵלֶּהִים נְסָה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם
וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי. רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח וְאָמַר (תהלים מה) אֶתְּהָ הוּא מְלָכִי וְגו'. דָּא הוּא
שְׁלִימוֹ דְכָל דְרַגְוִין כְּחַדָּא דָּא בְּדָא.

וְיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֵלֶּהִים נְסָה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו
אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי. רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים מד) אֶתְּהָ הוּא מְלָכִי
וְגו'. זוּהִי הַשְּׁלִמוֹת שֶׁל כָּל הַדְּרַגּוֹת יַחַד זוּ עִם זוּ.

דף קיט ע"ב

צִוָּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, כָּל אַנוּן שְׁלִיחוֹן דְּעַבְדֵי שְׁלִיחוֹתָא (דף קיט ע"ב) בְּעֲלָמָא
דְּלִיהוּי פְּלֵהוּ מַסְטְרָא דְרַחֲמֵי וְלֹא לְהוּוּ מַסְטְרָא דְדִינָא, בְּגִין דְּאִית מְאָרִי

שְׁלִיחוֹן מִסֻּטְרָא דְרַחְמֵי וּמִסֻּטְרָא דְדִינָא קִשְׂיָא. אֲנוּן שְׁלִיחוֹן דְאֲתִינּוּ
מִסֻּטְרָא דְרַחְמֵי לָא עֲבָדֵי שְׁלִיחוּתָא דְדִינָא בְּעֵלְמָא כְּלָל.

צוּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, כָּל אוֹתָם הַשְּׁלִיחִים שְׁעוֹשִׂים שְׁלִיחוֹת בְּעוֹלָם,
שְׁכֻלָם יִהְיוּ בְּצַד הַרְחָמִים וְלֹא יִהְיוּ מְצַד הַדִּין, מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בְּעֵלֵי
שְׁלִיחִים מְצַד הַרְחָמִים וּמְצַד הַדִּין הַקָּשָׁה. אוֹתָם שְׁלִיחִים שְׁבָאִים
מְצַד הַרְחָמִים לֹא עוֹשִׂים שְׁלִיחוֹת שֶׁל דִּין בְּעוֹלָם כְּלָל.

וְאִי תִימָא הָא מְלֹאכְא דְאֲתִגְלִי לִיה לְבַלְעָם הָא תְּנִינּוּ שְׁלִיחָא דְרַחְמֵי הִנּוּ
וְאֲתִהֲפֹד לְדִינָא. לֹא. לְעוֹלָם לֹא אֲשַׁתְּנִי, אֶלְא שְׁלִיחָא דְרַחְמֵי הִנּוּ לְאֲגִנָּא
עֲלִייהוּ דְיִשְׂרָאֵל וּלְמַהוּי סְנִיגוּרֵיָא עֲלִייהוּ, וּלְקַבְלִיהּ הוּא דִינָא, וְכֹד
אוֹרְחוּי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כִּד אוֹטִיב לְדָא הִהוּא טִיבוּ דִינָא לְדָא. כֹּד הָא
שְׁלִיחָא דְרַחְמֵי הִנּוּ לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל וּלְבַלְעָם אֲתִהֲפֹד לְדִינָא. בְּגִין כֹּד צוּה
יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, אֲמַר דּוּד, פְּקִיד עַל עֵלְמָא כִּד יִשְׁתַּלְחוּן שְׁלִיחָא דִי לְהוּן
מִסֻּטְרָא דְרַחְמֵי.

וְאִם תִּיאַמַר, הִנֵּה הַמְּלֹאךְ שֶׁהִתְגַּלָּה לְבַלְעָם, הֲרִי שְׁנִינוּ שְׁלִיחַ שֶׁל
רַחְמִים וְהִתְהַפֵּד לְדִין - לֹא! לְעוֹלָם לֹא מְשַׁתְּנֶה. אֶלְא שְׁלִיחַ הַרְחָמִים
הִזֶּה לְהִגּוֹן עַל יִשְׂרָאֵל וְלִהְיוֹת עֲלֵיהֶם סְנִיגוּר, וּכְנַגְדוֹ הוּא הַדִּין. כֹּד
דְּרַכְיוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁמִּיטִיב לָזֶה, אוֹתוֹ הַחֹסֵד הוּא דִין
לָזֶה. כִּן הַשְּׁלִיחַ הִזֶּה הִזֶּה שֶׁל רַחְמִים לְיִשְׂרָאֵל, וּלְבַלְעָם הִתְהַפֵּד לְדִין,
מְשׁוּם כֹּד צוּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב. אֲמַר דּוּד, צוּה עַל הָעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר יִשְׁלַחוּ
שְׁלֹחִים שֶׁיִּהְיוּ מְצַד הַרְחָמִים.

רַבִּי אַבְא אֲמַר צוּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב דְאֲנוּן גּוֹ גְלוּתָא וְיִשְׁתַּכַּח פּוּרְקָנָא לְהוּן
גּוֹ גְלוּתֵהוּן. תָּא חֲזִי, תּוּשְׁבְתוֹן דְאֲבָהוֹן יַעֲקֹב הִנּוּ, וְאֶלְמָלָא יִצְחָק לֹא אֲתָא
יַעֲקֹב לְעֵלְמָא, וּבְגִין כֹּד צוּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב דָּא יִצְחָק, דְכִינּוּ דְאֲשַׁתְּזִיב יִצְחָק
יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב הוּוּ.

רַבִּי אַבְא אֲמַר, צוּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, שֶׁהֵם בְּתוֹךְ הַגְּלוּת, וְתִמְצָא לָהֶם
גְּאֻלָּה בְּתוֹךְ גְּלוּתָם. בֵּא רְאֵה, הִמְשִׁיכָה שֶׁל הָאֲבוֹת הִזֶּה יַעֲקֹב, וְאֶלְמָלָא
יִצְחָק לֹא בָּא יַעֲקֹב לְעוֹלָם. וּמְשׁוּם כֹּד, צוּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב - זֶה יִצְחָק.
שְׁכִינּוֹן שְׁנַצֵּל יִצְחָק, הִיוּ יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב.

וְיִהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲמַר הָא תְּנִינּוּ וְיִהִי בִימֵי עַל צַעְרָא
אֲתַמַּר, וְיִהִי אַף עַל גַּב דְלָא כְּתִיב בִּימֵי טַפְסֵי דְצַעְרָא אִית בֵּיה. וְיִהִי אַחַר,

בְּתֵר דְרָגָא תִּתְּנָה דְכָל דְרָגִין עֲלָאִין, וּמֵאן אִיהוּ דְבָרִים, כְּמָא דְאֵת אָמֵר
(שמות ד) לֹא אִישׁ דְבָרִים אָנְכִי.

וְיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הִנֵּה שְׁנִינוּ וְיְהִי בִימֵי,
נֶאֱמַר עַל צַעַר. וְיְהִי - אֶף עַל גַּב שְׁלֹא כְּתוּב בִּימֵי, דְּפוּס שֶׁל צַעַר יֵשׁ בּוֹ.
וְיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים, אַחַר הַדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת.
וּמֵהוּ הַדְּבָרִים? כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (שמות ד) לֹא אִישׁ דְבָרִים אָנְכִי.

וּמֵאן הָוָה בְּתֵר דְרָגָא דָּא, וְהָאֵלֶּהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם דְּאֵתְיָא יֶצֶר הָרַע
לְקַטְרָגָא קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. הֵכָּא אֵית לְאַסְתִּפְלָא וְהָאֵלֶּהִים נִסָּה אֶת
אַבְרָהָם. אֶת יִצְחָק מִבְּעֵי לִיה. דְּהָא יִצְחָק בְּרַ תְּלִיתִין וְשִׁבְעַ שְׁנִין הָוָה וְהָא
אָבוּי לָאוּ בְרַ עוֹנֶשׂא דִּילִיָּה הָוָה, דְּאֶלְמָלָא אָמַר יִצְחָק לֹא בְּעִינָא לֹא
אֲתַעֲנֵשׂ אָבוּי עֲלִיָּה. מֵאִי טַעְמָא וְהָאֵלֶּהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא כְּתִיב נִסָּה
אֶת יִצְחָק.

וּמִי הִיָּה אַחַר הַדְּרָגָה הַזֹּאת? וְהָאֵלֶּהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. שְׂבָא יֶצֶר הָרַע
לְקַטְרָג לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא. כָּאן יֵשׁ לְהַסְתַּפְּלָל, וְהָאֵלֶּהִים נִסָּה אֶת
אַבְרָהָם? אֶת יִצְחָק הִיָּה צְרִיךְ (לכתב), שְׁהָרִי יִצְחָק הִיָּה בְּן שְׁלֹשִׁים
וְשִׁבְעַ, וְהָרִי אָבוּי לֹא הִיָּה בְרַ עוֹנֶשׂ שְׁלוֹ, שְׂאֶלְמָלָא אָמַר יִצְחָק אִינִי
רוּצָה - לֹא הִיָּה נֶעֱנֵשׂ אָבוּי עֲלִיו. מָה הַטַּעַם וְהָאֵלֶּהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם
וְלֹא כְּתוּב נִסָּה אֶת יִצְחָק?

אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם וְדָאִי דְּבַעֵי לְאַתְּפַלְלָא בְּדִינָא, דְּהָא אַבְרָהָם לֹא הָוָה בִּיה
דִּינָא כָּלִל מִקְּדָמַת דְּנָא, וְהַשְׁתָּא אֲתַפְּלִיל מִיִּי"א בְּאִשְׁ"א. וְאַבְרָהָם לֹא הָוָה
שְׁלִים עַד הַשְׁתָּא דְּאֲתַעֲטֵר לְמַעַבְד דִּינָא וְלֹאֲתַקְנָא לִיה בְּאֲתַרִּיה.

אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם, וְדָאִי שְׂרָצָה לְהַפְּלִיל עִם דִּין, שְׁהָרִי אַבְרָהָם לֹא הִיָּה
בוֹ דִּין כָּלִל מִקְּדָם לְכוֹן, וְכָאן נִכְלְלוּ מִיִּים עִם אִישׁ, וְאַבְרָהָם לֹא הִיָּה
שְׁלִים עַד עַכְשָׁו, שְׁהַתַּעֲטֵר לְעִשׂוֹת דִּין וְלְהַתְּקִינוּ בְּמִקְוֵמוֹ.

וְכָל יוֹמוֹי לֹא הָוָה שְׁלִים עַד הַשְׁתָּא דְּאֲתַפְּלִיל מִיִּי"א בְּאִשְׁ"א וְאִשְׁ"א
בְּמִי"א, וּבִגִּין כְּדָ וְהָאֵלֶּהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא אֶת יִצְחָק, דְּאִזְמִין
אַבְרָהָם לְאַתְּפַלְלָא בְּדִינָא, וְכַד עֵבִיד דָּא, עָאֵל (קלג ב) אִשְׁ"א בְּמִי"א
וְאִשְׁתְּלִים דָּא עִם דָּא. וְדָא עֵבִיד דִּינָא לְאַתְּפַלְלָא דָּא בְּדָא. וְכַדִּין יֶצֶר הָרַע
אֲתָא לְקַטְרָגָא עֲלִיָּה דְּאַבְרָהָם דְּלֹא אִשְׁתְּלִים כְּדָקָא יְאוּת עַד דִּיעֵבִיד דִּינָא
בְּיִצְחָק. דִּיֶּצֶר הָרַע אַחַר הַדְּבָרִים אִיהוּ וְאֲתָא לְקַטְרָגָא.

וְכָל יָמָיו לֹא הָיָה שְׁלָם עַד עֲכָשׁוּ שְׁנַכְלָל מִיָּים עִם אִישׁ וְאִישׁ עִם מִיָּים, וּמִשׁוּם כֶּדֶד וְהֶאֱלֹהִים נָסָה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא אֶת יִצְחָק, שֶׁהַזְמִין אַבְרָהָם לְהַכְלִיל עִם דִּין. וּכְשֶׁעָשָׂה אֶת זֶה, נִכְנַס אִישׁ עִם מִיָּים וְנִשְׁלַם זֶה עִם זֶה. וְזֶה עוֹשֶׂה הַדִּין לְהַכְלִיל זֶה עִם זֶה. וְאִזּוֹ יִצְרַח הָרַע בְּאֵל לְקַטְרֵג עַל אַבְרָהָם שֶׁלֹּא הִשְׁתַּלֵּם כְּרֹאוּי עַד שִׁיעֲשֶׂה דִין בְּיִצְחָק. שִׁיִּצְרַח הָרַע הוּא אַחֵר הַדְּבָרִים וְהוּא בְּאֵל לְקַטְרֵג.

וְתֵא חֲזִי רִזָּא דְמַלְהָ, אָף עַל גַּב דְּקֶאֱמְרוּן דְאַבְרָהָם כְּתִיב וְלֹא יִצְחָק, יִצְחָק נִמְי אֲתַכְּלִיל בֵּיהּ בְּהֵאֵי קְרָא, רִזָּא דְכְּתִיב וְהֶאֱלֹהִים נָסָה אֶת אַבְרָהָם. נָסָה לְאַבְרָהָם לֹא כְּתִיב אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם אֶת דִּיִּיקָא וְדָא יִצְחָק. דִּהָא בְּהֵאֵי שְׁעֵתָא בְּגַבוּרָ״ה תַּתְּאָה שְׂרָגָא, כִּיּוֹן דְאַתְעַקֵּד וְאִזְדַּמְן בְּדִינָא עַל יְדֵי דְאַבְרָהָם כְּדִקָּא יְאוּת, כְּדִין אֲתַעֲטֹר בְּאַתְרֵיהּ בְּהַדִּיָּה דְאַבְרָהָם וְאֲתַכְּלִילוּ אֲשׁ״א בְּמִיָּיָא וְסִלִּיקוּ לְעִילָא, וּכְדִין אֲשַׁתְּכַח מַחְלוּקַת כְּדִקָּא יְאוּת מִנָּא בְּאַשָּׁא.

וּבֵא וּרְאֵה סוּד הַדְּבָר. אָף עַל גַּב שְׁאֲמַרְנוּ שֶׁכְּתוּב אַבְרָהָם וְלֹא יִצְחָק, גַּם יִצְחָק נִכְלָל בְּפָסוּק הַזֶּה סוּד הַכְּתוּב וְהֶאֱלֹהִים נָסָה אֶת אַבְרָהָם. לֹא כְּתוּב נָסָה לְאַבְרָהָם, אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם, אֶת דְּוִקָא, וְזֶה יִצְחָק. שֶׁהָרִי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּגַבוּרָ״ה הַתַּחְתּוֹנָה שׁוֹרָה. כִּיּוֹן שֶׁנֶּעֱקֵד וְהַזְדַּמְן בְּדִין עַל יְדֵי אַבְרָהָם כְּרֹאוּי, אִזּוֹ הִתְעַטֵּר בְּמִקוּמוֹ יַחַד עִם אַבְרָהָם וְנִכְלָלוּ אִישׁ עִם מִיָּים וְעָלוּ לְמַעְלָה, וְאִזּוֹ נִמְצְאָה מַחְלָקַת כְּרֹאוּי, מִיָּם עִם אִשׁ.

מֵאן (עבד) חֲמָא אַבָּא רַחֲמָנָא דְאַתְעֵבִיד אַכְזָר. אֶלָּא בְּגִין לְאַשְׁתַּכְּחָא מַחְלוּקַת מִנָּא בְּאַשָּׁא וְלֹאֲתַעֲטֹרָא בְּאַתְרֵיהּ (דִּיִּיא לִיג כַּדְקָא יְאוּת), עַד דְאַתָּא יַעֲקֹב וְאַתְתַּפְּקוֹן כֻּלָּא כְּדִקָּא יְאוּת וְאַתְעֵבִידוֹ תַּלְתָּא אַבְהוֹן שְׁלַמִּין וְאַתְתַּפְּקוֹנוּ עֲלָיִי וְתַתָּאִי :

מִי [עֲשֵׂה] רְאֵה אֵב רַחֲמֹן שֶׁנֶּעֱשָׂה אַכְזָר? אֶלָּא כְּדִי שֶׁתִּמְצָא מַחְלָקַת מִיָּם עִם אִשׁ וְלֹאֲתַעֲטֹר בְּמִקוּמָם [כְּרֹאוּי], עַד שֶׁבָּא יַעֲקֹב וְהִכֵּל הַתַּתְּתַּפְּקוֹן כְּרֹאוּי, וְנֶעֱשׂוּ שְׁלֵשָׁה אַבּוֹת שְׁלַמִּים וְנִתְקַנּוּ עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶדֶךְ. וְכִי הֵיטֵף יָכִיל אֲבִרְהֶם דְּאִיהוּ סָבֵא. אִי תִימָא בְּגִין דְּיִצְחָק לֹא נִפִּיק מִרְשׁוּתֵיהּ כְּלָל, יָאוּת, אֲבָל כְּמָא דְדָאֵת אָמַר, (במדבר כ) קַח אֶת אֶהְרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנֵי אֶלְעָזָר בְּנֵי אֶלְעָזָר בְּנֵי אֶלְעָזָר לֹוּן בְּמַלְיָן וְלֹאֲדַבְרָא לֹוּן לְרַעוּתָא דְקוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא, אוֹף הֵכָא קַח בְּמַלְיָן. אֶת בְּנֶדֶךְ אֶת יַחֲדָף אֲשֶׁר אֶהְבֵּת הָא (דף קכ ע"א) אוֹקְמוּהָ. וְלָךְ לָךְ אֶל אֶרֶץ הַמּוֹרִיָּה כְּמָא דְדָאֵת אָמַר (שיר השירים ד) אֶלְךָ לִי אֶל הַר הַמּוֹר. לְאֶתְקַנָּא בְּאֶתְרָא דְיִתְחַזִּי:

וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶדֶךְ. וְכִי אֵיךְ יָכֹוֹל אֲבִרְהֶם שְׁהוּא זְקוֹן? אִם תִּיאַמַר מְשׁוּם שְׁיִצְחָק לֹא יֵצֵא מִרְשׁוּתוֹ כְּלָל - יָפֵה, אֲבָל כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (במדבר כ) קַח אֶת אֶהְרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנֵי אֶלְעָזָר בְּנֵי אֶלְעָזָר לֹוּן בְּמַלְיָן וְלֹאֲדַבְרָא לֹוּן לְרַעוּתָא דְקוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא, אִם כְּאִן קַח בְּדַבְרִים. אֶת בְּנֶדֶךְ אֶת יַחֲדָף אֲשֶׁר אֶהְבֵּת, הָרִי פְרִשׁוּהָ. וְלָךְ לָךְ אֶל אֶרֶץ הַמּוֹרִיָּה, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (שיר ד) אֶלְךָ לִי אֶל הַר הַמּוֹר, לְתַקּוֹן בְּמָקוֹם שְׁרָאוּי.

בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשְׂיֵא אֲבִרְהִים אִית עֵינָיו וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק. בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָא אוֹקְמוּהָ, אֶלְעָזָר בְּיִן דְּדָאֵתְמַר וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים מֵאִי טַעְמָא בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק. אֶלְעָזָר בְּגִין דְּכִתְיִב כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע וְדָא הוּא יַעֲקֹב דְּנִפְק מִנִּיהּ וְהָא הוּא בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק כְּמָא דְדָאֵת אָמַר (ירמיה לא) מִרְחוֹק יִי נִרְאָה לִי.

בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשְׂיֵא אֲבִרְהִים אִית עֵינָיו וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק. בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, הָרִי פְרִשׁוּהָ. אֶלְעָזָר בְּיִן שְׁאֲמַר וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים, מָה הַטַּעַם בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק? אֶלְעָזָר מְשׁוּם שְׁכִתּוּב כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע, וְזֶהוּ יַעֲקֹב שְׁיִצְא מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (ירמיה לא) מִרְחוֹק הִי נִרְאָה לִי.

וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם. דָּא הוּא יַעֲקֹב דְּכִתְיִב, (בראשית כח) וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם. אֲסִתְכַּל אֲבִרְהֶם בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי דְּאִיהוּ דְרָגָא תְּלִיתָאָה וְחָמָא לִיהּ לִיעֲקֹב דְּזַמִּין לְמִיפְק מִנִּיהּ. מִרְחוֹק כְּמָה דְאָמְרוּ מִרְחוֹק וְלֹא לְזַמִּין קָרִיב.

וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם - זֶהוּ יַעֲקֹב, שְׁכִתּוּב (בראשית כח) וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם. הֲסִתְכַּל אֲבִרְהֶם בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שְׁהוּא הַדְרָגָה הַשְּׁלִישִׁית, וְרָאָה אֶת יַעֲקֹב שְׁעֵתִיד לְצִאת מִמֶּנּוּ. מִרְחוֹק, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ מִרְחוֹק וְלֹא לְזַמִּין קָרִיב.

אמר ליה רבי אלעזר מאי שבחא איהו לאברהם כד אסתפל וחמא דזמין למיפק מניה יעקב. דהא כד אזיל למיעקד ליה ליצחק, לאו שבחא כל כד איהו דיליה.

אמר לו רבי אלעזר, מה שבח של אברהם כשהסתפל וראה שעתיד לצאת ממנו יעקב, שהרי כשהלך לעקד את יצחק אינו שבח כל כד שלו?

אמר ליה ודאי (והא) חמא ליה ליעקב דהא מקדמת דנא ידע אברהם חכמתא, ואסתפל השתא ביום השלישי דאיהו דרגא תליתאה למעבד שלימו וכדין חמא ליה ליעקב דכתיב וירא את המקום. אבל השתא קיימא ליה מלה מרחוק בגין דאזיל למיעקד ליה ליצחק ולא בעא להרהר אבתריה דקודשא בריה הוא.

אמר לו, ודאי [והרי] שראה את יעקב, שהרי מקדם לכו ידע אברהם את החכמה, והסתפל עכשו ביום השלישי שהיא דרגא שלישית לעשות שלמות, ואז ראה את יעקב, שכתוב וירא את המקום. אבל עכשו עמד לו הדבר מרחוק, משום שהלך לעקד את יצחק ולא רצה להרהר אחרי הקדוש ברוך הוא.

מרחוק חמא ליה גו אספקלריאה דלא נהרא בלחודוי, ובגין כד חמא ליה ולא אתגלי פלא, דאלו אספקלריאה דנהרא הוה שכיח על האי אספקלריאה דלא נהרא אתקיים עליה אברהם כדקא יאות, אבל מרחוק, בלחודוי הוה, מרחוק.

מרחוק ראה אותו בתוך האספקלריה שלא מאירה בלבדה, ולכן ראה אותו ולא התגלה הכל. שאילו הייתה מצויה האספקלריה המאירה על האספקלריה שאינה מאירה, התקיים עליה אברהם כראוי, אבל מרחוק בלבדו היה. מרחוק.

מאי טעמא אסתלק מהאי מלה אספקלריאה דנהרא בגין דהאי דרגא דייעקב הוה. ובגין דייעקב עד לא אתייליד לא אשתכח השתא על האי דרגא. ותו בגין דיהו ויקבל אגרא. וירא את המקום מרחוק דא יעקב כמה דאתמר מרחוק דלא זכה ביה. (ראייה בעינוי בהאי עלמא אלא מרחוק מגו האי דרגא דהא כד אתא יעקב הכא דאף על גב דאתו להווא ראייה וחמא ליעקב, אמר אברהם ודאי קודשא בריך הוא ידע בגוונא אחרא דאתחזי, מיד ויבן שם אברהם את המזבח וגוי. מה כתיב לעילא

ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי, הא אוקמוה. אבל מאי טעמא לא אתיב ליה (מדוי) מִיָּד. אֵלָּא בְּגִין דְּהָא אֶסְתַּלַּק מִרְחֻמֵי דְאַבָּא עַל בְּרָא וּבְגִין כְּדָּ כְּתִיב הִנְנִי בְּנִי, הִנְנִי דְאַסְתַּלְקוּ רְחֻמֵי וְאַתְהֶפֶד לְדִינָא :

מָה הַטַּעַם הַסְתַּלְקָה מִהַדְבָּר הַזֶּה הָאֶסְפִּיק לְרִיָּה הַמְּאִירָה? מְשׁוּם שְׂזוּ הִיְתָה דְרָגְתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וּמְשׁוּם שְׁעֵדִין לֹא נוֹלֵד יַעֲקֹב, לֹא נִמְצָא כְּאִן עַל הַדְרָגָה הַזֹּאת. וְעוֹד, כִּדִּי שְׂיִלְדֵי וְיִקְבַּל שְׂכָר. וְיִרְא אֶת הַמְּקוֹם מִרְחֹק - זֶה יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר מִרְחֹק, שֶׁלֹּא זָכָה בּוֹ. [רְאִיָּה בְעֵינֵינוּ בְעוֹלָם הַזֶּה, אֲלֵא מִרְחֹק, מִתּוֹךְ הַדְרָגָה הַזֹּאת, שֶׁהָרִי כִשְׁבֵּא יַעֲקֹב, אֲבִרְהָם הִיָּה מֵת וְהַסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם, וְיִרְא אֶת הַמְּקוֹם מִרְחֹק, אֲבֵל לֹא בְרִיאָה אַחֲרָת). וְיִבְאֵוּ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים וְגוֹי. רְמוֹז [רְאִיָּה] כְּאִן, שְׂאָף עַל גֵּב שְׂפָאוֹ לְאוֹתָהּ רְאִיָּה וְרְאָה אֶת יַעֲקֹב, אָמַר אֲבִרְהָם, וְדָאִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ בְּגוֹן אַחֲרֵי שְׂרָאוֹי, מִיָּד וְיִכֹּן שֶׁם אֲבִרְהָם אֶת הַמְּזִבְחַת וְגוֹי. מָה כְּתוּב לְמַעַלָּה? וְיִאמֹר יִצְחָק אֶל אֲבִרְהָם אֲבִיו וְיִאמֹר אָבִי. הִרִי פְרִשׁוּהָ. אֲבֵל מָה הַטַּעַם לֹא הִשִּׁיב לוֹ [דְּבַר] מִיָּד? אֵלָּא מְשׁוּם שֶׁהָרִי הַסְתַּלַּק מִרְחֻמֵי שֶׁל אָב עַל בֶּן, וְלָכֵן כְּתוּב הִנְנִי בְּנִי, הִנְנִי שֶׁהַסְתַּלְקוּ הַרְחֻמִּים וְהַתְּהַפֵּד לְדִין.

וְיִאמֹר אֲבִרְהָם, וְלֹא כְּתִיב וְיִאמֹר אֲבִיו, דְּהָא לֹא קָאִים עֲלִיָּה כְּאַבָּא אֵלָּא בְּעַל מַחְלוּקַת הָוָה בֵּיָּה. אֱלֹהִים יִרְאָה לוֹ הַשָּׁה. יִרְאָה לָנוּ מְבַעֵי לִיָּה, מֵאִי יִרְאָה לוֹ. אֵלָּא אָמַר לִיָּה אֱלֹהִים יִרְאָה לוֹ לְגַרְמִיָּה, כִּד אִיָּהוּ יִצְטָרִיף. אֲבֵל הַשְּׂתָא בְּנִי וְלֹא אִמְרָא. מִיָּד וְיִלְכוּ שְׁנִיָּהִם יַחְדָּו.

וְיִאמֹר אֲבִרְהָם, וְלֹא כְּתוּב וְיִאמֹר אֲבִיו, שֶׁהָרִי לֹא עָמַד עֲלָיו כְּאַב, אֵלָּא בְּעַל מַחְלוּקַת הָיָה עִמּוֹ. אֱלֹהִים יִרְאָה לוֹ הַשָּׁה. הִיָּה צָרִיף [לְכַתֵּב] יִרְאָה לָנוּ, מָה זֶה יִרְאָה לוֹ? אֵלָּא אָמַר לוֹ אֱלֹהִים יִרְאָה לוֹ לְעַצְמוֹ כְּשֶׁהוּא יִצְטָרִף, אֲבֵל עֲכָשׁוּ בְּנִי, וְלֹא כְּבֶשׂ. מִיָּד וְיִלְכוּ שְׁנִיָּהִם יַחְדָּו.

רְבִי שְׁמַעוֹן פְּתַח וְאָמַר (ישעיה לג) הֵן אֲרָאֶלְסָ צַעְקוֹ חוּצָה מִלְּאֲכִי שְׁלוֹם מִרְבִּי וְבִכְיוֹן. הֵן אֲרָאֶלְסָ אֵלָּינוּ מִלְּאֲכִי עֲלָאִי. צַעְקוֹ בְּהֵיָּה שְׁעֵתָא וּבְעוֹ לְקִיָּמָא עַל הֵיָּה מְלָה דְכְּתִיב, (בראשית טו) וְיִוצֵא אוֹתוֹ הַחוּצָה. בְּגִין כְּדָּ צַעְקוֹ חוּצָה.

רְבִי שְׁמַעוֹן פְּתַח וְאָמַר, (ישעיה לג) הֵן אֲרָאֶלְסָ צַעְקוֹ חֲצָה מִלְּאֲכִי שְׁלוֹם מִרְבִּי וְבִכְיוֹן. הֵן אֲרָאֶלְסָ - אֵלָּו מִלְּאֲכִים עֲלִיוֹנִים, צַעְקוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וְרָצוּ לְעַמֵּד עַל אוֹתוֹ הַדְּבָר, שְׁכְּתוּב (בראשית טו) וְיִוצֵא אוֹתוֹ הַחוּצָה, לָכֵן צַעְקוֹ חֲצָה.

מִלְאָכֵי שְׁלוֹם. אֱלֹהֵינוּ אֲנִינוּ מִלְאָכֵינוּ אֲחֵרֵינוּ דְהוּוּ זְמִינֵינוּ לְמִיחָהּ קָמִיחָהּ דְיַעֲקֹב וּבְגִינֵיהּ דְיַעֲקֹב אֲבִטַח לֹן שְׁלִימוֹ, קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. דְכַתִּיב, (בְּרַאשִׁית ל"ב) וַיַּעֲקֹב הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מִלְאָכֵי אֱלֹהִים. וְאֵלֵינוּ אֲקָרוּן מִלְאָכֵי שְׁלוֹם, כְּלָהוּ בְּכּוֹ כֵּד חֲמוֹ לִיחָהּ לְאַבְרָהָם דְעָקִיד לִיחָהּ לְיַצְחָק, וְאַזְדַּעְזְעוּ עַלְאֵי וְתַתְּאֵי וְכָלְהוּ עַלְיָהּ דְיַצְחָק:

מִלְאָכֵי שְׁלוֹם - אֵלוֹ אוֹתָם מִלְאָכֵים אֲחֵרִים שְׁהִיוּ עֲתִידִים לְלַכֵּת לִפְנֵי יַעֲקֹב, וּבְשִׁבִיל יַעֲקֹב הִבְטִיחַ לָהֶם שְׁלָמוֹת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכַתּוּב (ש"ס ל"ב) וַיַּעֲקֹב הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מִלְאָכֵי אֱלֹהִים. וְאֵלוֹ נִקְרְאוּ מִלְאָכֵי שְׁלוֹם, כְּלָם בְּכּוֹ כְּשֶׁרְאוּ אֶת אֲבְרָהָם שְׁעוֹקֵד אֶת יַצְחָק, וְהִזְדַּעְזְעוּ עַלְיוֹנִים וְתַחַתּוֹנִים וְכָלְם עַל יַצְחָק.

דף קכ ע"ב

וַיִּקְרָא אֱלֹהֵינוּ מִלְאָךְ יי וְגו', פְּסִיק טַעְמָא בְּגוּוֹיָהּ, דְלָאוּ אֲבְרָהָם בְּתַרְאָה כְּקַדְמָאָה. בְּתַרְאָה (דף קכ ע"ב) שְׁלִים (נְשֵׂא קַלַח א) קַדְמָאָה לָא שְׁלִים. כְּגוּוֹנָא דָא שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל, בְּתַרְאָה שְׁלִים, קַדְמָאָה לָא שְׁלִים. בְּתַרְאָה נְבִיא, קַדְמָאָה לָא נְבִיא. אֲבַל מִשָּׁה מִשָּׁה, לָא פְּסִיק, בְּגִין דְמִיּוֹמָא דְאֲתִיִּלִּיד לָא אַעֲדִי מְנִיחָה שְׁכִינְתָא. אֲבְרָהָם אֲבְרָהָם. רַבִּי חֵיָא אָמַר בְּגִין לְאֲתַעְרָא לִיחָהּ בְּרוּחָא אֲחֵרָא בְּעוֹבְדָא אֲחֵרָא בְּלָבָא אֲחֵרָא.

וַיִּקְרָא אֱלֹהֵינוּ מִלְאָךְ ה' וְגו'. מִפְּסִיק טַעַם בִּינִיחָם, שְׁאִין אֲבְרָהָם הָאֲחֵרוֹן פְּרָאשׁוֹן. הָאֲחֵרוֹן שְׁלִים, הָרֵאשׁוֹן לָא שְׁלִים. כְּמוֹ זֶה שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל - הָאֲחֵרוֹן שְׁלִים, הָרֵאשׁוֹן לָא שְׁלִים. הָאֲחֵרוֹן נְבִיא, הָרֵאשׁוֹן לָא נְבִיא. אֲבַל בְּמִשָּׁה מִשָּׁה אִין הִפְסִיק טַעַם, מְשׁוּם שְׁמִיּוֹם שְׁנוּלֵד לָא זָזָה מִמְּנוֹ שְׁכִינָה. אֲבְרָהָם אֲבְרָהָם. רַבִּי חֵיָא אָמַר, כְּדִי לְעוֹרְרוֹ לְרוּחַ אֲחֵרָת, בְּמַעֲשָׂה אֲחֵרָה, בְּלָב אֲחֵרָה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר אֲתַבְרִיר יַצְחָק וְאַסְתַּלִּיק בְּרַעוּתָא קָמִי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא כְּרִיחָא דְקַטוֹרֶת בּוֹסְמִין דְקַרְבִּין כְּהִנְיָא קָמִיחָהּ, תַּרְיִן זְמַנִּין בְּיוֹמָא וְאַשְׁתַּלִּים קַרְבְּנָא. דְהָא צַעֲרָא דְאַבְרָהָם הָוָה בְּשַׁעֲתָא דְאַתְמָר לִיחָהּ אֵל תַּשְׁלַח יָדְךָ אֵל הַנֶּעֱר וְאֵל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה. חֲשִׁיב דְקַרְבְּנִיחָהּ לָא אֲשַׁתַּלִּים וּלְמַגְנָא עֵבֶד וְסִדֵּר כְּלָא וּבְנָה מְזַבְחָהּ. מִיָּד.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, נִבְחַר יַצְחָק וְהִתְעַלָּה בְּרַצוֹן לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּרִיחַ קַטוֹרֶת הַבְּשָׁמִים שְׁמִקְרִיבִים הַכֹּהֲנִים לִפְנֵינוּ פְּעַמִּים בְּיוֹם וְנִשְׁלָם

הַקָּרְבָּן. שְׁהָרִי צַעֲרוּ שֶׁל אַבְרָהָם הָיָה בְּשַׁעַה שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ
אֶל הַנְּעָר וְאֵל תַּעֲשׂ לוֹ מְאוּמָה, חֲשֵׁב שֶׁקָּרְבָּנוֹ לֹא נִשְׁלַם וּלְחַנּוּם עָשָׂה
וְסִדֵּר הַכֹּל וּבָנָה מִזְבֵּחַ. מִיָּד:

וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה אֵיל אַחַר וְגו'. הָא תַּנְיִן הוּא אֵיל
דְּאִתְבְּרִי בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת הָוָה, וּבֵן שְׁנַתוֹ הָיָה כְּמֵא דְאִתְ אִמְר, (במדבר ז) כְּבֶשֶׁת
אֶחָד בֵּן שְׁנַתוֹ וְהָכִי אֶצְטְרִיךְ (נ"א ואת אמרת בין השמשות. ותו והא יצחק לא הוה בעלמא,
אלא אתפקיד וכו') (והא יצחק לא הוה בעלמא) וְאִתְ אִמְרֵת בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת. אֶלָּא
אִתְפַּקֵּד חֵילָא לְאִזְדַּמְנָא הַהוּא אִימְרָא בְּשַׁעַתָּא דְאֶצְטְרִיךְ לִיה לְאַבְרָהָם.
כְּמָה דְכָל אֲנוּן מְלִין דְהוּוּ בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת אִתְמַנָּא חֵילָא לְאִזְדַּמְנָא הַהוּא
מְלָה (להווא זמנא) בְּשַׁעַתָּא דְאֶצְטְרִיךְ לִיה. הָכִי נְמִי הָאִי אֵיל דְאִתְקָרִיב
תַּחוּתֵיה דְיִצְחָק.

וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה אֵיל אַחַר וְגו'. הָרִי שְׁנִינּוּ, הוּא
הָאֵיל שֶׁנִּבְרָא בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת הָיָה, וּבֵן שְׁנַתוֹ הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ז)
כְּבֶשֶׁת אֶחָד בֵּן שְׁנַתוֹ, וְכֵן צְרִיךְ. [ואתה אמרת בין השמשות, ועוד, והרי יצחק לא היה
בעולם, אלא נפקד וכו'] [והרי יצחק לא היה בעולם] וְאִתְהָ אִוְמֵר שֶׁנִּבְרָא בֵּין
הַשְּׁמֵשׁוֹת? אֶלָּא נִפְקֵד כַּח שְׁיִזְמֵן אוֹתוֹ הָאֵיל בְּשַׁעַה שֶׁהֶצְטַרְךְ אוֹתוֹ
אַבְרָהָם. כְּמוֹ שֶׁכָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהָיוּ בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת, הַתְּמַנָּה כַּח
שְׁיִזְמֵן אוֹתוֹ דְבָר [לזמן ההוא] בְּשַׁעַה שֶׁצְרִיךְ אוֹתוֹ. כֵּן גַּם הָאֵיל הָיָה
שֶׁהֶקְרַב תַּחַת יִצְחָק.

פִּתַח וְאִמְר, (ישעיה סג) בְּכָל צָרְתָם לֹא צָר וּמִלְאָד פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם וְגו'. תָּא חֲזִי,
בְּכָל צָרְתָם דְיִשְׂרָאֵל כִּד אִזְדַּמְּן לֹון עֲאָקוּ, כְּתִיב לֹא בְּאֵלִי' וְקָרִי בְּוֹאִי',
בְּגִין דְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא עֲמָהוּן בְּעָקוּ. לֹא בְּאֵלִי', אֲתֵר עֲלָאָה יִתִּיר, אָף
עַל גַּב דְלָאוּ בְהַהוּא אֲתֵר רוּגְזָא וְעָקוּ, לְהֵתֵם לְעֵילָא מְטָא עֲקֵתָא דְיִשְׂרָאֵל.
לֹא בְּאֵלִי' כְּמֵא דְאִתְ אִמְר, (תהלים ק) הוּא עֲשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ. כְּתִיב בְּאֵלִי'
וְקָרִי בְּוֹאִי'.

פִּתַח וְאִמְר, (ישעיה סג) בְּכָל צָרְתָם לֹא צָר וּמִלְאָד פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם וְגו'. בֵּא
רְאֵה, בְּכָל צָרְתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁמְזַדְּמָנוֹת לָהֶם צָרוֹת, כְּתוּב לֹא
בְּאֵלִי' וְקוֹרְאִים בְּוֹאִי', מְשׁוּם שֶׁהֶקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲמָם בְּצָרָה. לֹא
בְּאֵלִי' מְקוּם יוֹתֵר עֲלִיוֹן, אָף עַל גַּב שְׂאִין בְּאוֹתוֹ מְקוּם רְגוּ וְצָרָה,
לְשֵׁם לְמַעְלָה מְגִיעָה צָרְתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. לֹא בְּאֵלִי', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים
ק) הוּא עֲשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ. כְּתוּב בְּאֵלִי' וְקוֹרְאִים בְּוֹאִי'.

ומלאך פניו הושיעם. והא איהו עמהון בַּהֲהוּא עָקוּ, וְאֵת אֲמַרְתְּ הוֹשִׁיעִם. אֵלָא מוֹשִׁיעִם לֹא כְּתִיב, אֵלָא הוֹשִׁיעִם מִקְדָּמַת דְּנָא דְאִיהוּ זְמִין בַּהֲהוּא עָקוּ לְמַסְבַּל עִמָּהוּן. תָּא חֲזִי, בְּכַל זְמַנָּא דְיִשְׂרָאֵל אֲנוּן בְּגִלּוּתָא, שְׂכִינְתָא עִמָּהוּן בְּגִלּוּתָא, וְהָא אוּקְמוּהָ, דְכְּתִיב (דברים ט) וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְגו'.

ומלאך פניו הושיעם, והרי הוא עמם באותה צרה, ואתה אומר הושיעם? אלא לא כתוב מושיעם, אלא הושיעם מקדם לכו, שהיא עתיד באותה צרה לסבל עמם. בא ראה, בכל זמן שישראל בגלות - שכינה עמם בגלות, והרי פרשוה שכתוב (דברים ט) ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך וגו'.

דבר אחר ומלאך פניו הושיעם, דא שכינתא, דאיהי עמהון בגלותא ואת אמרת דאיהו הושיעם. אלא הכי הוא ודאי, דאלין אנון משפנותיו דקודשא בריך הוא בגלותא, ובגין דשכינתא עמהון קודשא בריך הוא אדפר לון לאוטבא לון ולאפקא לון מן גלותא, דכתיב, (שמות ו) ואזכר את בריתי בקדמיתא, ולבתר ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי.

דבר אחר ומלאך פניו הושיעם - זו שכינה, שהיא עמם בגלות, ואתה אומר שהיא הושיעם? אלא כך זה בודאי, שאלה הם משפנותיו של הקדוש ברוך הוא בגלות. ומשום ששכינה עמם, הקדוש ברוך הוא זוכר אותם להיטיב להם ולהוציאם מהגלות, שכתוב (שמות ו) ואזכר את בריתי, בהתחלה. ואחר כך, ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי.

וגם ראיתי. לאסגאה ראיה אחרא דאיהו קדמאה דכלא, וכתיב, (שמות ב) ויזכר אלהים את בריתו דא שכינתא. את אברהם לאברהם מבעי ליה, אלא את אברהם דא הוא חברותא וזווגא דילה באבהו. את אברהם (במדבר קכ א) דא הוא מערבית דרומית. את יצחק דא הוא צפונית מערבית. ואת יעקב דא הוא זווגא חדא, כללא חדא, זווגא שלים כדקא יאות.

וגם ראיתי - לרבות ראיה אחרת שהיא הראשונה של הכל. וכתיב (שם ב) ויזכר אלהים אל בריתו, זו שכינה. את אברהם? לאברהם היה צריך לכתב. אלא את אברהם זו החברות והזיווג שלה עם האבות. את אברהם - זהו מערבית דרומית. את יצחק - זהו צפונית מערבית. ואת יעקב - זהו זווג אחד, כלל אחד, זווג שלם כראוי.

בְּגוֹנוֹנָא דָּא אֶת הַשָּׁמַיִם דָּא הוּא כְּלָל מִדַּת לֵילָה בֵּיוֹם. וְאֶת הָאָרֶץ דָּא מִדַּת יוֹם בְּלֵילָה כְּחֻדָּא. אוּף הָכָא בְּכֻלְהוּ אֶת, וּבִיַּעֲקֹב וְאֶת, לְמַהוּי כְּלָל זְווגָא חֻדָּא דְלָא מִתְפָּרְשִׁין דְּכַר וְנוֹקְבָא לְעֵלְמִין. וְזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַכְרִזָּא בְּכָל עֲלָמָא וּלְאַשְׁמַעָא קֹל דְּיִימָא (ישעיה סג) וַיֹּאמֶר אֲדָּ עַמִּי הִמָּה בְּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ. בְּרִיךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן : (עד כאן פרשת וירא)

כְּמוֹ זֶה אֶת הַשָּׁמַיִם - זֶהוּ כְּלָל שֶׁל מִדַּת לֵילָה בֵּיוֹם. וְאֶת הָאָרֶץ - זֶה מִדַּת יוֹם בְּלֵילָה כְּאֻחַד. אֲף כָּאן בְּכֻלָּם אֶת, וּבִיַּעֲקֹב וְאֶת, שְׂיִהְיֶה הַכֹּל זְווג אֻחַד שֶׁלֹּא נִפְרָדִים זְכָר וּנְקֵבָה לְעוֹלָמִים. וְעַתִּיד הַקְּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא לְהַכְרִיז בְּכָל הָעוֹלָם וּלְהַשְׁמִיעַ קוֹל שְׂיִאמֶר (ישעיה סג) וַיֹּאמֶר אֲדָּ עַמִּי הִמָּה בְּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ. בְּרִיךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

שרה

חיי

פרשת

דף קכא ע"א

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּשְׁבַע שָׁנִים, רַבִּי יוֹסִי פָּתַח וְאָמַר, (יונה א) וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזְעָפוֹ. הָכָא אֵית לְאַסְתִּיכָלָא, מֵאֵי טַעְמָא אֲרַעֲיֶשֶׁת יָמָא עָלֶיהָ דְּיוֹנָה, וְלֹא אֲרַעֲיֶשֶׁת עָלֶיהָ אֲרַעָא, כִּינּוּן דְּהוּא אֲזִיל בְּגִין דְּלֹא תִשְׂרִי עָלֶיהָ שְׂכִינְתָּא, יָמָא (עלאה) אֲמַאי אַחִיד בֵּיהּ כַּד הוּא אֲזִיל.

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּשְׁבַע שָׁנִים. רַבִּי יוֹסִי פָּתַח וְאָמַר, (יונה א) וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזְעָפוֹ. כָּאן יֵשׁ לְהַסְתִּיכָל מַה הַטַּעַם הָרַעֲיֶשׁ הַיָּם עַל יוֹנָה וְלֹא הָרַעֲיֶשֶׁת הָאָרֶץ עָלָיו, כִּינּוּן שְׂהִיָּה הוֹלֵךְ כְּדִי שֶׁלֹּא תִשְׂרָה עָלָיו הַשְּׂכִינָה? לְמַה הַיָּם [העליון] הִיָּה אוֹחֵז בּוֹ כְּשֶׁהִיָּה הוֹלֵךְ?

אֲלָא וַדַּאי מְלָה בְּאַתְרֵיהּ הוּא. יָם, תִּנּוּן יָם דְּמִיָּא לְרַקִּיעַ וְרַקִּיעַ לְכַסָּא הַכְּבוֹד, וּבְגִין כְּךָ יָמָא אַחִיד בֵּיהּ וְנִטְלָ לִיהּ (בגין דהוה עריק) מְקַמֵּי יָמָא עֶרְק

(נ"א ומקמי ימא ביה שרא יראה בדוכתיה), שְׂדֵי יִמָּא יָדָא בִּיה בְּדוּכְתָהָא (נ"א תשרי ידא בדוכתהא).

אָלָא וְדָאֵי הָיָה הַדְּבָר בְּמַקְמוֹ. יָם שְׁנִינִי, הָיִם דּוּמָה לְרַקִּיעַ, וְהַרְקִיעַ לְכֶסֶף הַכְּבוֹד, וּמְשׁוּם כְּדָּ הָיִם אָחֳזוּ בּוּ וְנָטַל אוֹתוֹ [משום שהיה בורח] בְּרַח מְלַפְנֵי הָיִם [נ"א: ומלפני הים בו שרתה יראה במקומו], זָרַק הָיִם בּוּ יָד בְּמַקְוֹמוֹ [נ"א תשרה היד במקומה].

וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הָיִם. אוֹלִיפְנָא כַּד הוּוּ נָטְלִי לִיה וְטַבְעֵי יָרְכוּי בְּיָמָא, הָוָה יִמָּא שְׂכִיךְ, זְקַפִּין לִיה, אֲתַרְעִישׁ יִמָּא, כָּל מָה דְטַבְעֵי לִיה הֲכִי אֲשַׁתְּכִיךְ יִמָּא, עַד דְּאִיהוּ אָמַר שְׂאוּנִי וְהִטְלוּנִי אֶל הָיִם, מִיָּד וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלוּהוּ אֶל הָיִם.

וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הָיִם. לְמַדְנִי, כְּשֶׁהִיוּ נוֹטְלִים אוֹתוֹ וּמְטַבְעִים אֶת יָרְכוּי בְּיָם - הָיִם הָיָה שׁוֹכְךְ. מְרִימִים אוֹתוֹ - וְהָיִם רוֹעֵשׁ. כָּל מָה שְׂמֻטְבְּעִים אוֹתוֹ - כְּדָּ הָיָה הָיִם שׁוֹכְךְ. עַד שֶׁהוּא אָמַר שְׂאוּנִי וְהִטְלוּנִי אֶל הָיִם. מִיָּד וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הָיִם.

דף קכא ע"ב

כִּיּוֹן דְּאֲתַרְמִי בְּיָם פְּרַחָה מְנִיָּה נִשְׁמַתִּיה, וְסַלְקָא עַד כְּרִסְיָא דְּמַלְכָּא, וְאֲתַדְנַת קַמִּיה, וְאֲהַדְרַת לִיה נִשְׁמַתִּיה, וְעָאֵל בְּפוּמָא דְּהִהוּא נוּנָא, וּמִית נוּנָא, לְבַתַּר אֲתַקְיִים הִהוּא נוּנָא, וְאוּקְמוּהָ. (דף קכא ע"ב)

כִּיּוֹן שְׁנִזְרַק בְּיָם, פְּרַחָה מְמַנּוּ נִשְׁמַתוֹ, וְעֵלְתָה עַד כְּסָא הַמְּלָךְ וְנִדְוֹנָה לְפָנָיו, וְחִזְרָה לוֹ נִשְׁמַתוֹ, וְנִכְנַס בְּפִי הַדָּג הִהוּא וּמִת הַדָּג. לְאַחַר מִכּוֹן הַתְּקִים אוֹתוֹ הַדָּג, וּפְרָשׁוּהָ.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נֶשׁ סַלִּיק בְּעַרְסִיהָ כָּל לִילְיָא וְלִילְיָא, נִשְׁמַתִּיה נְפַקַת מִנִּיה וְאֲתַדְנַת קַמִּי בִּי דִּינָא דְּמַלְכָּא, אִי זַכָּאָה לְאֲתַקְיָימָא, אֲתַהַדְרַת לְהֵאֵי עֲלִמָּא.

בא ראה, בשעה שאדם עולה על מטתו בכל לילה ולילה, נשמתו יוצאת ממנו ונדונית לפני בית הדין של המלך. אם זכאי להתקיים - חוזרת לעולם הזה.

ודינא הוא בתרין גוונין, דהא לא דיינין ליה לבר נש על בישין דאיהו עתיד וזמין למעבד דכתיב (בראשית כא) כי שמע אלהים וגוי באשר הוא שם. ולא תימא דדנין ליה על טבין דעביד לחוד, אלא לאוטבא ליה על אינון טבין דהשתא כמה דאתמר, ודנין ליה על זכין דאיהו זמין למעבד, ובגינייהו אשתזיב אף על גב דאיהו השתא חייבא. בגין דקודשא בריה הוא עביד טיבו עם כל בריין וכל ארחוי דאיהו עביד לאוטבא לכלא, ולא דאין לבר נש על בישין דאיהו זמין למעבד, ובגין כך אתדון בר נש קמי קודשא בריה הוא.

והדין הוא בשני גונים, שהרי אין דנים את האיש על הרעות שהוא עתיד ומזמן לעשות, שכתוב (בראשית כא) כי שמע אלהים וגוי באשר הוא שם. ולא תאמר שדנים אותו על הטובות שעשה לחוד, אלא להיטיב לו על אותם טובות של עכשו, כמו שנתבאר. ודנים אותו על זכיות שעתידי לעשות, ובשבילם הוא נצול, אף על גב שהוא פעת רשע. משום שהקדוש ברוך הוא עושה חסד עם כל הבריות, וכל דרכו שהוא עושה - להיטיב לכל, ולא דן את האדם על הרעות שהוא עתיד לעשות, ומשום כך נדון האדם לפני הקדוש ברוך הוא.

תא חזי, כיון דאטילו ליה ליונה בינמא, מה כתיב, ויעמד הים מזעפו. הים עלאה, מאי ויעמד, דקאים בקיומיה כדקא יאות, בעמידה איהו כד רוגזא שכיד, בשעתא דדינא שריא בעלמא, ההוא בי דינא איהו פאתתא דמתעברא, וקשיא לאולדא, וכד אולידת שכיד רוגזא. הכי נמי כד דינא שריא בעלמא, לא שכיד ולא נח עד דאתעביד דינא בחייבא, כדין הוא גיחא דיליה, למיקם בדוכתא שלים, ולמיקם בקיומיה, הדא הוא דכתיב, (משלי יא) ובאבד רשעים רנה. והא אוקימנא.

בא ראה, כיון שהטילו את יונה לים מה כתוב? ויעמד הים מזעפו. הים העליון. מה זה ויעמד? שעמד בקיומו כראוי. הוא בעמידה כשהרגז שוכד. בשעה שהדין שרוי בעולם, אותו בית הדין הוא כמו אשה שמתעברת ומקשה ללדת, וכשמולידה, שוכד הרגז. כך גם כשהדין שורה בעולם, לא שוכד ולא נח עד שנעשה הדין ברשעים, ואז הוא המנוחה שלו, לעמד במקום שלם ולעמד בקיומו. זהו שכתוב (משלי יא) ובאבד רשעים רנה. וזה בארנו.

בְּאֵבֶד רְשָׁעִים רָנָה. וְהִכְתִּיב (יחזקאל יח) הַחֲפֹץ אַחֲפֹץ מוֹת רָשָׁע וְהָא לִית
נְיִיחָא קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כִּד אֲתַעְבִּיד דִּינָא בְּרִשְׁעֵינָא. אֵלָא כָּאן קוּדְס
דְּאֲשַׁתְּלִים קִיסְטָא, כָּאן לְבַתֵּר דְּאֲשַׁתְּלִים קִיסְטָא (אית ליה נייחא) :

בְּאֵבֶד רְשָׁעִים רָנָה. וְהִרִי כְּתוּב (יחזקאל יח) הַחֲפֹץ אַחֲפֹץ מוֹת רָשָׁע? וְהִרִי
אִין נַחַת לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה דִין בְּרִשְׁעִים? ! אֵלָא כָּאן
קוּדְס שְׁנַשְׁלָמָה הַסָּאָה - וְכָאן אַחַר שְׁנַשְׁלָמָה הַסָּאָה [יש לו נחת].

חסרה תוספתא

וַיְהִי חַיִּי שָׂרָה. גוֹף הַמְּשֻׁנָּה, אָנוּ קְרוּבִים הֵינּוּ, שְׁמַעְנוּ קוֹל מִתְּהַפֵּךְ
מִמַּעַלָּה לְמַטָּה מִתְּפֹשֵׁט בְּעוֹלָם, קוֹל מְשַׁבֵּר הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים
חֲזָקִים, רוּחוֹת חֲזָקוֹת עוֹלוֹת. אֲזַנֵּינוּ פְּתוּחוֹת. הִזָּה אוֹמֵר בְּמַסְעָיו,
אֶקִּיץ בְּקוֹץ הַיְשָׁנִים הַדּוֹמְמִים. שֶׁנָּה בְּחוּרֵיהֶם (בעיניהם), עוֹמְדִים עַל
עֲמֻדָּם. הַמְּלֶךְ שְׁמַדְבָּר, [ולא עברו, נמצאו] שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים, שְׁלֵטוֹן שֶׁל
חֵילוֹת רַבִּים עוֹמֵד עַל עֲמֻדוֹ. כֹּלָם לֹא מְרַגְּשִׁים וְלֹא יוֹדְעִים שֶׁהַסֶּפֶר
פְּתוּחַ וּבִשְׁם נִכְתָּבִים, וְדוֹמָה עוֹמֵד וְנוֹטֵל בְּחֻשְׁבוֹן, וְשׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם
לְחוּץ, וְקָרֵב טוֹב לְהַמְנוֹת בָּהֶם, אֵינָם חוֹשְׁקִים בְּגִלְגוּל וְהַפִּיז. נוֹפְלִים
וְלֹא עוֹמְדִים, נִמְחִים הַחֲיָבִים מִסְפָּרוֹ שֶׁל דוֹמָה, מִי יִבְקֹשׁ אוֹתָם וּמִי
יֵשֵׁב בְּחֻשְׁבוֹנוֹתֵיהֶם. אוֹי לָהֶם! אוֹי לְחַיֵּיהֶם! אוֹי לְרַגְשׁוֹת שְׁלָהֶם
[לנפשותם] ! בְּשִׁבְלֵם נֶאֱמַר (תהלים סט) יִמְחוּ מִסֶּפֶר חַיִּים וְגו'.

דף קכב ע"א

וַיְהִי חַיִּי שָׂרָה. מֵאֵי שְׁנָא הֵכָא שָׂרָה דְּכְתִיב מִיתְתָּהּ בְּאוּרִייתָא מְכַל נְשֵׁי
דְּעֵלְמָא דְּלֹא כְּתִיב הֵכִי מִיתְתָּהוֹן בְּאוּרִייתָא. אָמַר רַבִּי חֵיִיא וְלֹא, וְהִכְתִּיב
(בראשית לה) וַתָּמָת רַחֵל וַתִּקְבֹּר בְּדָרֶךְ אֶפְרָתָה. וּכְתִיב, (במדבר כ) וַתָּמָת שָׁם
מֵרִים וְגו'. וּכְתִיב, (בראשית לה) וַתָּמָת דְּבוּרָה (דף קכב ע"א) מִיִּנְקַת רַבָּקָה.
וּכְתִיב, (בראשית לח) וַתָּמָת בֵּת שׁוּעַ אֲשֶׁת יְהוּדָה.

וַיְהִי חַיִּי שָׂרָה. מַה שׁוֹנָה כָּאן שְׁכַתוּבָה מִיתְתָּהּ בְּתוּרָה מְכַל נְשׁוֹת
הָעוֹלָם שֶׁלֹּא כְּתוּבָה כִּד מִיתְתָּן בְּתוּרָה? אָמַר רַבִּי חֵיִיא, וְלֹא!! וְהִנֵּה
כְּתוּב (בראשית לה) וַתָּמָת רַחֵל וַתִּקְבֹּר בְּדָרֶךְ אֶפְרָתָה, וּכְתוּב (במדבר כ)

וּתְמַת שֵׁם מְרִים וְגו', וְכַתּוּב (בראשית לה) וּתְמַת דְּבוּרָה מִיְנִקַּת רַבָּקָה,
וְכַתּוּב (בראשית לח) וּתְמַת בֵּת שׁוּעַ אִשְׁתְּ יִהוּדָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּכֻלָּהוּ לֹא כְּתִיב כְּמָה דְּכְתִיב בְּשָׂרָה דְּאַתְמָר וַיְהִי חַיִּי שָׂרָה
מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעַת שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה. דְּהָא בְּכֻלָּהוּ לֹא אֶתְמַנּוּן
יוֹמִין וְשָׁנִין כְּמוֹ לְשָׂרָה. בְּכֻלָּהוּ לֹא כְּתִיב פְּרֻשָׁתָא חֲדָא בְּלַחֲוֹדָהָ כְּמוֹ
לְשָׂרָה. אֲלֵא רְזָא אִיהוּ בְּגִין הֵהוּא דְּרָגָא דְּכָל יוֹמִין וְשָׁנִין דְּבַר נֶשׁ בֵּיהּ תְּלִין
(דדא היא הייא בתראה).

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּכֻלָּם לֹא כְּתוּב כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּשָׂרָה, שְׁנֵי אֶתְמַר וַיְהִי חַיִּי
שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעַת שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה. שְׁהָרִי בְּכֻלָּם
לֹא נִמְנּוּ יָמִים וְשָׁנִים כְּמוֹ לְשָׂרָה, וּבְכֻלָּם לֹא כְּתוּב פְּרֻשָׁה אַחַת לְבִדָּה
כְּמוֹ לְשָׂרָה. אֲלֵא סוּד הוּא, מְשׁוּם אוֹתָהּ הַדְּרָגָה שְׁכָל הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים
שֶׁל אָדָם תְּלוּיִים בָּהּ [שזו היא הייא האחרונה].

פְּתַח וְאָמַר, (קהלת ה) וַיִּתְרוֹן אֶרֶץ בְּכָל הַיָּא מְלָךְ לְשָׂדָה נְעֻבְדָּ. וַיִּתְרוֹן אֶרֶץ
בְּכָל הַיָּא וַדָּאִי דְּהָא מִתְמַן נְפָקִין רוּחִין וְנִשְׁמַתִּין וְתוֹעֲלִתָא לְעֻלְמָא. מְלָךְ
לְשָׂדָה נְעֻבְדָּ, מֵאֵן מְלָךְ דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְשָׂדָה נְעֻבְדָּ כִּד אִיהוּ (עו ב
אֶתְתַקֵּן כְּדָקָא יָאוּת. וּמִלְכָּ, דָּא, מִלְכָּ עֵלְמָה דְּאַתְחַבֵּר לְשָׂדָה כִּד אִיהוּ נְעֻבְדָּ. מֵאֵן שָׂדָה, דָּא שָׂדָה אֲשֶׁר
בְּרַכּוּ יי. דְּכַתּוּב, (בראשית כז) כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוּ יי. דְּכִד אִיהוּ (אֶתְעֻבְדָּ) נְעֻבְדָּ
וְאַתְתַּקֵּן בְּכָל מַה דְּאַצְטְרִיךְ לִיָּה כְּדָקָא יָאוּת, כְּדִין מְלָךְ עֵלְמָה אֶתְחַבֵּר
עִמָּיה.

פְּתַח וְאָמַר, (קהלת ה) וַיִּתְרוֹן אֶרֶץ בְּכָל הַיָּא מְלָךְ לְשָׂדָה נְעֻבְדָּ. וַיִּתְרוֹן
אֶרֶץ בְּכָל הַיָּא וַדָּאִי, שְׁהָרִי מְשָׁם יוֹצְאוֹת הַרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת וְתוֹעֲלַת
לְעוֹלָם. מְלָךְ לְשָׂדָה נְעֻבְדָּ, מִי הַמְּלָךְ? זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. לְשָׂדָה
נְעֻבְדָּ, כְּשֶׁהוּא נִתְקֵן כְּרָאוּי. וּמְלָךְ זֶה הַמְּלָךְ הַעֲלִיּוֹן שְׁמִתְחַבֵּר לְשָׂדָה
כְּשֶׁהוּא נְעֻבְדָּ. מִי הַשְּׂדָה? זֶה הַשְּׂדָה אֲשֶׁר בְּרַכּוּ ה', שְׁכַתּוּב (בראשית כז)
כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוּ ה'. שְׁכַתּוּב [נְעֻבְדָּ] נְעֻבְדָּ וְנִתְקֵן בְּכָל מַה שְׁצָרִיךְ
לוֹ כְּרָאוּי, אִזּוּ הַמְּלָךְ הַעֲלִיּוֹן מִתְחַבֵּר עִמּוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מְלָךְ לְשָׂדָה נְעֻבְדָּ. כְּמָה גְּוֹנֵי רְזִין עֵלְמָן הַכָּא. מְלָךְ. דָּא
(עו ב) שְׁכִינְתָא דְּלֹא שְׂרִיא בְּבֵיתָא לְאַתְתַּקְנָא בָּהּ אֲלֵא בְּזִמְנָא דְּאַתְנַסִּיב בְּר
נֶשׁ וְאַזְדוּגוּ בְּאַנְתְּתִיָּה לְאוּלְדָּא וּלְמַעֲבַד אִיבִין, וְאִיָּהִי אֶפִיקַת נִשְׁמַתִּין
לְאַשְׂרָאָה בָּהּ, וּבְגִין כִּד לְשָׂדָה נְעֻבְדָּ וְלֹא לְאַחֲרָא.

רבי אלעזר אָמר, מְלֻךְ לְשֹׁדֵה נֶעְבֵּד - כִּמָּה גִּנְיִים סוּדוֹת עֲלִיּוֹנִים כָּאֵן.
מְלֻךְ - זֶה הַשְּׂכִינָה שְׂאִין שׁוֹרָה בְּבֵית לְהַתְקוֹן בָּהּ אֵלָא בְּזִמְן שְׁנַשָּׂא אָדָם
וּמְזֻדָּג עִם אִשְׁתּוֹ לְהוֹלִיד וְלַעֲשׂוֹת פְּרוֹת, וְהִיא מוֹצִיָּאָה נְשָׁמוֹת
לְהַשְׁרוֹת בָּהּ, וּמְשׁוּם כֶּן לְשֹׁדֵה נֶעְבֵּד וְלֹא לְאַחַר.

דף קכב ע"ב

דְּבַר אַחַר מְלֻךְ דָּא אִשָּׁה יִרְאֵת יֵי כִּמָּא דְאַתָּה אָמַר, (משלי לא) אִשָּׁה יִרְאֵת יֵי
הִיא תִתְהַלֵּל. לְשֹׁדֵה נֶעְבֵּד דָּא אִשָּׁה זָרָה כִּמָּא דְאַתָּה אָמַר, (משלי ז) לְשִׁמְרֵךְ
מֵאִשָּׁה זָרָה. בְּגִין דְּאִית שְׂדָה וְאִית שְׂדָה. אִית שְׂדָה דְכָל בְּרַכָּאָן וְקִדּוּשֵׁין
בֵּיה שְׂרִיין כִּמָּה דְאַתָּה אָמַר כְּרִיחַ שְׂדָה אֲשֶׁר בְּרַכּוּ יֵי. וְאִית שְׂדָה דְכָל חִירוּב
וּמְסָאָבוּ וְשִׂיבָאָה וְקִטּוּלִין וְקִרְבִּין בֵּיה שְׂרִיין. וְהִיא מְלֻךְ זְמַנִּין דְּאִיהוּ נֶעְבֵּד
לְהֵאֵי שְׂדָה דְכְּתִיב, (משלי ל) תַּחַת שְׁלֹשׁ רְגָזָה אֶרֶץ (דף קכב ע"ב) וְגו', תַּחַת עֶבֶד
כִּי יִמְלוֹךְ וְגו' וְשִׁפְחָה כִּי תִירֶשׁ גְּבִירָתָהּ. וְהִיא מְלֻךְ אֲתַכְפִּיָּא נְהוּרִיָּה
וְאֲתַחֲשֵׁד עַד דְּאֲתַדְכִּי וְאֲתַחֲבַר לְעִילָא.

דְּבַר אַחַר, מְלֻךְ - זֶה אִשָּׁה יִרְאֵת ה', כִּמּוֹ שְׁנַאֲמַר (משלי לא) אִשָּׁה יִרְאֵת
ה' הִיא תִתְהַלֵּל. לְשֹׁדֵה נֶעְבֵּד - זֶה אִשָּׁה זָרָה, כִּמּוֹ שְׁנַאֲמַר (שם ז) לְשִׁמְרֵךְ
מֵאִשָּׁה זָרָה. מְשׁוּם שְׂיֵשׁ שְׂדָה וְיֵשׁ שְׂדָה. יֵשׁ שְׂדָה שְׁכָל הַבְּרָכוֹת
וְהַקְדָּשׁוֹת בּוֹ שׁוֹרוֹת, כִּמּוֹ שְׁנַאֲמַר כְּרִיחַ שְׂדָה אֲשֶׁר בְּרַכּוּ ה', וְיֵשׁ שְׂדָה
שְׁכָל חֲרָבֵן וְטִמְאָה וְכִלְיוֹן וְהָרַג וְקִרְבוֹת שְׁרוּיִים בּוֹ, וְהַמְלֻךְ הַזֶּה
לְפַעֲמִים שְׁהוּא נֶעְבֵּד לְשֹׁדֵה הַזֶּה, שְׁכָתוּב (שם ל) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רְגָזָה אֶרֶץ
וְגו' תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְגו' וְשִׁפְחָה כִּי תִירֶשׁ גְּבִירָתָהּ. וְהַמְלֻךְ הַזֶּה
מִתְכַּסֶּה אֲוֵרוֹ וְנַחֲשֵׁד עַד שְׁנִטְהַר וּמִתְחַבֵּר לְמַעְלָה.

וּבְגִין כֶּן שְׁעִיר דְרֹאשׁ חוֹדֶשׁ, בְּגִין דְּאַתְפָּרֵשׁ הַהוּא שְׂדָה מִמְלַכָּא קִדְיִשָּׂא
וְלֹא שְׂרִיין בְּהֵאֵי שְׂדָה בְּרַכָּאָן מֵהֵאֵי מְלֻךְ. וְכֵד אִיהוּ נֶעְבֵּד לְהֵאֵי שְׂדָה כְּדִין
כְּתִיב, (דברים כב) כִּי בִשְׂדָה מְצָאָה וְגו'. כִּי בִשְׂדָה כִּמָּה דְאַתְמַר.

וּמְשׁוּם כֶּן הַשְּׁעִיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, מְשׁוּם שְׁנַפְרֵד הַשְּׂדָה הַהוּא מִן הַמְלֻךְ
הַקְדוּשׁ וְלֹא שׁוֹרוֹת בְּשְׂדָה הַזֶּה בְּרָכוֹת מִן הַמְלֻךְ הַזֶּה. וְכִשְׁהוּא נֶעְבֵּד
לְשֹׁדֵה הַזֶּה, אִזְ כְּתוּב (דברים כב) כִּי בִשְׂדָה מְצָאָה וְגו'. כִּי בִשְׂדָה, כִּמּוֹ
שְׁנַתְבָּאָר.

תָּא חֲזִי, אֶתְתַּ חוּהַ לְעֵלְמָא אֲתַדְבֵּקַת בְּהַאי חוּיָא וְאַטִּיל בְּהַ זִוְהֶמָא. וְגֵרְמָא מוּתָא לְעֵלְמָא וּלְבַעֲלָהּ. אֶתְתַּ שְׂרָה וְנִחְתַּת וְסִלְקַת וְלֹא אֲתַדְבֵּקַת בֵּיהַ כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (בראשית יג) וַיַּעַל אַבְרָם מִמְצָרִים הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. אֲתָא נַח לְעֵלְמָא מֵהַ כְּתִיב (בראשית ט) וַיֵּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל וְגוֹי.

בֹּא רְאֵה, בְּאֵה חוּהַ לְעוֹלָם וְנִדְבֵּקָה בְּנַחֲשׁ הַזֶּה, וְהִטִּיל בְּהַ זֶה־מָה, וְגֵרְמָה מוּתָ לְעוֹלָם וּלְבַעֲלָהּ. בְּאֵה שְׂרָה וְיִרְדָּה וְעֵלְתָה וְלֹא נִדְבֵּקָה בּוֹ, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (בראשית יג) וַיַּעַל אַבְרָם מִמְצָרִים הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. בֹּא נַח לְעוֹלָם, מֵהַ כְּתוּב? (שם ט) וַיֵּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל וְגוֹי.

וּבְגִין דְּאַבְרָהִם וְשְׂרָה לֹא אֲתַדְבֵּקוּ בֵּיהַ, בְּגִין כְּדָ שְׂרָה זְכַתָּה לְחִיין עֲלִינִין לָהּ וּלְבַעֲלָהּ וּלְבִנְהָא בְּתַרְאָה הַדָּא הוּא דְכְּתִיב (ישעיה נא) הַבִּיטוּ אֶל צוּר חוּצְבָתָם וְאֶל מְקַבַּת בּוֹר נוֹקְרָתָם. וְעַל דָּא וַיְהִי חֲזִי שְׂרָה דְזְכַתָּה בְּהוּ בְּכַלְהוּ, וְלֹא כְּתִיב בְּכַלְהוּ נְשִׂי וַיְהִי חֲזִי חוּהַ, וְכֵן בְּכַלְא, הִיא אֲתַדְבֵּקַת בְּחִיין, וְעַל דָּא דִּילָהּ הוּוּ חֲזִין :

וּמְשׁוּם שְׂאַבְרָהִם וְשְׂרָה לֹא נִדְבֵּקוּ בּוֹ, מְשׁוּם כְּדָ זְכַתָּה לְחִיין עֲלִינִים לָהּ וּלְבַעֲלָהּ וּלְבִנְיָהּ אַחֲרִיָּהּ. זֶהוּ שְׂכַתוּב (ישעיה נא) הַבִּיטוּ אֶל צוּר חוּצְבָתָם וְאֶל מְקַבַּת בּוֹר נוֹקְרָתָם. וְעַל כֵּן וַיְהִי חֲזִי שְׂרָה, שְׂזַכַּתָּה בְּהֵם בְּכַלְסָם. וְלֹא כְּתוּב בְּכַל הַנְּשִׂים וַיְהִי חֲזִי חוּהַ, וְכֵן בְּכַלְסָם. הִיא נִדְבֵּקָה בְּחִיין, וְעַל כֵּן שְׂלָהּ הִיוּ חֲחִיין.

תּוֹסַפְתָּא זְכַתָּה אִיהוּ מֵאן דְּאַזְעִיר גְּרַמְיָה בְּהַאי עֲלְמָא. כְּמָה אִיהוּ רַב וְעֵלְאָה בְּהַהוּא עֲלְמָא. וְהִכִּי פְתַח רַב מִתִּיבְתָא מֵאן דְּאִיהוּ זְעִיר אִיהוּ רַב.

אַשְׁרֵי מִי שְׂמַקְטִין אֶת עַצְמוֹ בְּעוֹלָם. כְּמָה הוּא גְדוֹל וְעֵלְיוֹן בְּעוֹלָם הַהוּא. וְכָד פְּתַח רֵאשׁ הַיְשִׁיבָה: מִי שְׂהוּא קָטָן - הוּא גְדוֹל.

מֵאן דְּאִיהוּ רַב אִיהוּ זְעִיר. דְּכְתִיב וַיְהִי חֲזִי שְׂרָה וְגוֹי מֵאָה דְּאִיהוּ חוּשְׁבֵּן רַב כְּתִיב בֵּיהַ שְׁנָה, זְעִירוֹ דְּשָׁנִין חַד אַזְעִיר לִיהַ. שְׁבַע דְּאִיהוּ חוּשְׁבֵּן זְעִיר אֲסַגִּי לִיהַ וְרַבִּי לִיהַ דְּכְתִיב שְׁנִים.

מִי שְׂהוּא גְדוֹל - הוּא קָטָן. שְׂכַתוּב וַיְהִי חֲזִי שְׂרָה וְגוֹי. מֵאָה שְׂהוּא חֲשְׁבֵּן גְדוֹל, כְּתוּב בּוֹ שְׁנָה. קָטָן הַשְּׁנִים אֶחָד הַקָּטָן אוֹתוֹ. שְׁבַע שְׂהוּא חֲשְׁבֵּן קָטָן, הַגְּדִיל אוֹתוֹ וְרַבָּה אוֹתוֹ, שְׂכַתוּב שְׁנִים.

תא חזי, דלא רבי קודשא בריה הוא אלא לדאזעיר, ולא אזעיר אלא לדרבי. זכאה איהו מאן דאזעיר גרמיה בהאי עלמא, כמה איהו רב בעלויא לההוא עלמא. עד כאן. מאן דפסק יתפסק. מאן דקצר יתקצר. מאן דקצר יתארך. רצונו לומר מאן דפסק מלין דאורייתא על מלין בטלין יתפסקון חיוהי מהאי עלמא ודיניה קיימא בההוא עלמא. מאן דקצר אמון ולא מאריה גו נייחא יתקצר מחיין דהאי עלמא. מאן דאמר אחד אצטריה לחטפא אל"ף ולקצר קרנא דיליה ולא יעבב בהאי אות פלל, ומאן דיעביד דא יתארכון חזיו. (אלו הם חדושים שהגידו לרבי שמעון בר יוחאי בישיבה של מעלה), (עד כאן התוספתא השייך לדר קבב ע"ב)

בא ראה שאינו מגדל הקדוש ברוך הוא אלא למי שמקטין, ולא מקטין אלא למתגדל. אשרי הוא מי שמקטין את עצמו בעולם הזה, כה הוא גדול בעלוי לאותו העולם. עד כאן. מי שפסק יפסק. מי שקצר יתקצר. מי שקצר יתארך. רצונו לומר, מי שפוסק בדברי תורה על דברים בטלים - יפסקו חזיו מן העולם הזה, ודינו קים בעולם ההוא. מי שמקצר באמון ולא מאריה תוך מנוחה - יתקצר מהחיים של העולם הזה. מי שאומר אחד, צריך לחטף האל"ף ולקצר את הקריאה שלה, ולא יתעבב באות הזו פלל, ומי שיעשה את זה יתארכון חזיו. [אלו החדושים שהגידו לרבי שמעון בר יוחאי בישיבה של מעלה], ע"כ התוספתא

ויהיו חיי שרה. אינון חזיו כלהו לעילא, מאה שנה לעילא. ועשרים שנה לעילא, ושבע שנים לעילא, כלהו הו כדקא יאות.

ויהיו חיי שרה. אותם החיים כלם למעלה. מאה שנה למעלה, ועשרים שנה למעלה, ושבע שנים למעלה, כלם היו כראוי.

דר קבב ע"א

אמר רבי שמעון (דר קבב ע"א) תא חזי רזא דמלה, מאי שנא בכלהו דאמר שנה שנה, ובאינון שבע דאמר שנים. דכתיב מאה שנה ועשרים שנה, ולבתר שבע שנים. אלא כלא חד. מאה שנה כללא דכלא (נ"א כלא כחדא ברזא דמאה ברכאן בכל יומא. וכן עשרים שנה דאתכליל עלאה סתימא דכל סתימין, ובגין כך כתיב שנה רזא דיחודא). קודשא בריה הוא דאתכליל מאתר עלאה סתימא דכל סתימין במאה ברזא דמאה ברכאן דכל יומא, וכן עשרים שנה, ובגין כך כתיב שנה רזא דיחודא דלא אתפרש (צא ב) מחשבה ויובלא לעלמין.

אמר רבי שמעון, בא ראה את סוד הדבר, מה שונה בכלם שאמר שנה שנה, ובאותם שבע אמר שנים, שפתיב מאה שנה ועשרים שנה, ואחר כך שבע שנים? אלא הכל אחד. מאה שנה - הכלל של הכל [נ"א: הכל כאחד בסוד של מאה ברכות בכל יום, וכן עשרים שנה, שנכלל העליון, הנסתר של כל הנסתרים,

ומשום כך כתוב שנה, הסוד של היחוד]. הקדוש ברוך הוא שנכלל ממקום עליון, הנסתר של כל הנסתרים במאה, בסוד של מאה ברכות של כל יום, וכן עשרים שנה. ומשום כך כתוב שנה, סוד היחוד, שלא נפרדים המחשבה והיובל לעולמים.

שבע שנים אליו אתפרשו ונפקאו מכלל סתימאה דלעילא. ואף על גב דכלא יחודא חדא, אבל מתפרשו בדינא ורחמי בכמה סטרין ואורחין מה דלא הוי הכי לעילא. ובגין כך כתיב שנה רזא דיחודא דלא אתפרש לעלמין. שבע שנים אליו אתפרשאו בדינא ורחמי בכמה סטרין ואורחין מה דלא הוי הכי לעילא. ובגין כך באליון שבע שנים כתיב בהו שנים ולא שנה, וכלהו אקרון חיים. ויהיו חיי שרה, דהווי ממש דאתבריאו ואתקיימו לעילא.

שבע השנים הללו התפרדו ויצאו מכלל הנסתר שלמעלה. ואף על גב שהכל יחוד אחד, אבל נפרדים בדין ורחמים בכמה צדדים ודרכים מה שלא היה כך למעלה. ומשום כך כתוב שנה, סוד היחוד שלא נפרד לעולמים. שבע השנים הללו נפרדים בדין ורחמים בכמה צדדים ודרכים מה שאין כן למעלה. ומשום כך בשבע השנים הללו כתוב בהם שנים ולא שנה. וכלם נקראים חיים. ויהיו חיי שרה, שהיו ממש, שנבראו והתקיימו למעלה.

אמר רבי חייא הא אוקמוה דהא פד אתעקד יצחק בר תלתין ושבע שנים הוה, וכיון דאתעקד יצחק מיתת שרה, דכתיב ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה. מאין בא, מהר המורה בא מלמעקד ליה ליצחק, ואינון תלתין ושבע שנים מיומא דאתייליד יצחק עד שעתיא דאתעקד אינון הווי חיי שרה ודאי כחושבון ויהייו בגימטריא תלתין ושבע שנים הווי כמה דאתמר מדאתייליד יצחק עד דאתעקד.

אמר רבי חייא, הנה פרשוה, שהרי פאשר נעקד יצחק, הוא היה בן שלשים ושבע שנים, וכיון שנעקד, מתה שרה, שכתוב ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה. מאין בא? מהר המורה בא, מלעקד את יצחק. ואותם שלשים ושבע שנים מיום שנולד יצחק ועד השעה שנעקד, הם היו חיי שרה. ודאי כחושבון ויהייו בגימטריא שלשים ושבע שנים היו, כמו שנתבאר, משנולד יצחק ועד שנעקד.

רבי יוסי פתח ואמר, (תהלים צח) מזמור שירו ליי שיר חדש כי נפלאות עשה
הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. האי קרא אוקמוה חבריא, דפרות אמרוה.
כמה דכתיב, (שמואל א ו) וישרנה הפרות בדרך. מאי וישרנה, דהווי אמרי
שירתא חדתא. ומאי שירה אמרו. מזמור שירו ליי שיר חדש כי נפלאות
עשה.

רבי יוסי פתח ואמר, (תהלים צח) מזמור שירו להי שיר חדש כי נפלאות
עשה הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הפסוק הזה בארוהו החברים
שהפרות אמרו אותו, ככתוב (שמואל א ו) וישרנה הפרות בדרך, שהיו
אומרות שירה חדשה. ואיזו שירה הן אמרו? מזמור שירו להי שיר
חדש כי נפלאות עשה.

דף קכג ע"ב

הכא אית לאסתכלא, דכל מה דברא קודשא בריה הוא בעלמא בלהו
אמרי תושבחו ושירתא קמיה בין לעילא בין לתתא, ואי תימא דאינהו
מגרמיהו (ד"א ל"ג הו) אמרי שירתא דא, הכי הוא ודאי דרזא עלאה איהו,
אבל הני, ארונא הנה על גבייהו, וכיון דארונא אשתקיל עלייהו ושוייה
לעילא אינון שרירו (נ"א לא שכיבו מ) שירתא, דהא כיון דאתנטיל מנייהו
ארונא הווי געאן פאורח שאר פרות דעלמא ולא אמרו שירתא. ודאי
ארונא (דף קכג ע"ב) דעל גבייהו עביד לון לזמרא.

כאן יש להסתכל, שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולם, כלם
אומרים שירה ותשבחות לפניו, בין למעלה בין למטה. ואם תאמר
שהם מעצמם [ד"א הי] אומרים את השירה הזו - כך זה ודאי! שזהו
סוד עליון. אבל אלו, הארון הנה על גבן. וכיון שהארון נשקל עליהם
ושמוהו למעלה, הן שרו [נ"א: לא שכבו] שירה, שהרי כיון שנטל מהן
הארון, היו גועות כדרך שאר הפרות של העולם ולא אמרו שירה.
ודאי שהארון שעל גבן עשה אותן לזמר.

מזמור. הא אוקימנא, ואתמר בכלא כתיב מזמור לדוד או לדוד מזמור.
והכא לא אמר דוד כלל. אלא מזמור דרוח קודשא זמין לזמרא ליה
לזמנא דיוקים קודשא בריה הוא לישראל מעפרא. וכדין שירו ליי שיר
חדש, כדין איהו חדש, דהא שירתא כהאי לא אתמר מיומא דאתברי
עלמא.

מִזְמוֹר, הָרִי בְּאַרְנוֹ, וְנִתְבָּאֵר, וּבְכָל כְּתוּב מִזְמוֹר לְדָוִד אוֹ לְדָוִד מִזְמוֹר,
וְכֵן לֹא אָמַר דָּוִד כָּלֵל. אֲלֵא מִזְמוֹר, שֶׁעֲתִידָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְזַמֵּר אוֹתוֹ
בְּזִמְן שִׁיקִים הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶפֶר, וְאִז שִׁירוּ לֵה'
שִׁיר חֲדָשׁ. אִז הוּא חֲדָשׁ. שֶׁהָרִי שִׁירָה כְּזוֹ לֹא נֶאֱמָרָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא
הָעוֹלָם.

תוספתא רבי יוסי בן רבי יהודה אָזִיל לְמִיחָמֵי לְרַבִּי חִיָּיא, אָמַר לִיה לִימָא מַר אִי
שָׁמַע הָאִי פְּרָשְׁתָא הִיד אָמְרוּ מְאֵרִי מִתְּנִיתָא דְפְרָשׁוּהָ בְּעִנְיִנָא דְנִשְׁמָתָא. אָמַר זְכָאָה
חוּלְקִיָּהוֹן דְּצַדִּיקָא בְּעִלְמָא דְאַתִּי, דְּכֶדָּהּ הִיא אוֹרֵייתָא בְּלִבְהוֹן כְּמַבּוּעָא רַבָּא דְמִיָּא, דְּאָף
עַל גַּב דְּמִסְתִּימִין לִיה, מְסֻגִּיאוֹת מִיָּא פְּתַחִי מַבּוּעִין דְּנִבְעִין לְכָל עֵיבֵר.

רבי יוסי בן רבי יהודה הִלְךְ לְרֵאוֹת אֶת רַבִּי חִיָּיא. אָמַר לוֹ, יֹאמֵר מַר אִם שָׁמַע אֶת
הַפְּרָשָׁה הַזֹּאת, אִידָּךְ אָמְרוּ בְּעַלֵּי הַבְּרִיתָא שֶׁפְּרָשׁוּהָ בְּעִנְיִן הַנִּשְׁמָה. אָמַר, אֲשֶׁרִי חֲלָקִים
שֶׁל הַצַּדִּיקִים בְּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכֶּדָּהּ הַתּוֹרָה הִיא בְּלִבָּם כְּמַעְיָן גְּדוֹל שֶׁל מַיִם, שֶׁאָף עַל גַּב
שְׁסוּתָמִים אוֹתוֹ - יֵרַב הַמַּיִם פּוֹתַחִים מַעְיָנוֹת שְׁנוּבְעִים לְכָל עֵבֵר.

תָּא שָׁמַע רַבִּי יוֹסִי רַחֲמִימָא אֶת, אָנָּא אִימָא לָךְ בְּהָאִי פְּרָשְׁתָא, לְעוֹלָם אִין גּוּף הָאָדָם נִכְנָס
בְּחֻשְׁבוֹן הַצַּדִּיקִים עַל יַד דּוּמָה, עַד שֶׁתְּרָאָה הַנִּשְׁמָה פְּנִקְס סִימְנָא שְׁנוֹתְנִין לָהּ הַכְּרוּבִים
בְּגוֹן עֵדוֹן.

בֹּא תִשְׁמַע, רַבִּי יוֹסִי, אֶהוּב אֶתָּה. אָנִי אָמַר לָךְ בְּפְרָשָׁה הַזֹּאת, לְעוֹלָם אִין גּוּף הָאָדָם
נִכְנָס בְּחֻשְׁבוֹן הַצַּדִּיקִים עַל יַד דּוּמָה, עַד שֶׁתְּרָאָה הַנִּשְׁמָה פְּנִקְס סִימְנָא שְׁנוֹתְנִים לָהּ
הַכְּרוּבִים בְּגוֹן עֵדוֹן.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי אָנָּא שְׁמַעְנָא דְהָא נִשְׁמָתָא בְּתַר דְּעֵיילַת תַּמָּן הִיא אֲזִילַת לְסַלְקָא לְאַתְרָהּ
לְעִילָא וְלֹא לְמִיחַת לְתַתָּא, אֲבָל קוּדְם שֶׁתַּעֲלֶה וְתַכְנִס נַעֲשֵׂת אֶפְטְרוֹפּוֹס הַגּוּף עַל יַד דּוּמָה
וּמְרָאָה לוֹ שְׂרָאוּי הוּא לְקַבֵּל שְׂכָר אַרְבַּע מֵאוֹת עוֹלָמוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אָנִי שְׁמַעְתִּי שֶׁהִנֵּה הַנִּשְׁמָה, אַחַר שֶׁנִּכְנְסַת לְשֵׁם, הִיא הוֹלְכַת לְעֹלוֹת
לְמִקּוּמָה לְמַעְלָה, וְלֹא לְרֵדַת לְמַטָּה. אֲבָל קוּדְם שֶׁתַּעֲלֶה וְתַכְנִס, נַעֲשֵׂת אֶפְטְרוֹפּוֹס
הַגּוּף עַל יַד דּוּמָה, וּמְרָאָה לוֹ שְׂרָאוּי הוּא לְקַבֵּל שְׂכָר אַרְבַּע מֵאוֹת עוֹלָמוֹת.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא הָא רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, דְּהָא דּוּמָה יַדַּע קוּדְם מְשׁוּם דְּמַכְרִזִי עָלָהּ בְּגִנְתָּא
דְּעֵדוֹן. אֲבָל אָנָּא כֶּדָּהּ שְׁמַעְנָא, דִּי בְּעֵדְנָא דִּיהִבִּין (לִיה פְּנִקְסָא חוּר עַל גּוּפָא לֹא עִיל לִיה בַּפְּתָקָא דְצַדִּיקָא עַל
יְדוּי דְדוּמָה. הַדָּא הוּא דְכַתִּיב אִךְ אִם אֶתָּה לוֹ שְׁמַעְנִי נִתְתִּי כֶסֶף הַשְּׁדָה קַח מִמֶּנִּי. מַהוּ כֶסֶף הַשְּׁדָה, דָּא כֶסוּפָא דְעַלְמִין
אַרְבַּע מֵאוֹת דִּיהִבִּין לִיה לֹא חֲסִנָּא).

אמר רבי חייא, הנה רבי אלעזר אומר, שהרי דומה יודע קדם, משום שמכריזים עליה בגן עדן. אבל אני קדש שמעתי - שבזמן שנותנים לה פנקס, חוזרת על הגוף להכניסו בפתק של הצדיקים על ידי דומה. זהו שכתוב אף אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני. מה זה כסף השדה? זה הכסף של ארבע מאות העולמות שנותנים לו לירשה.

רב יוסף בד הנה שמע פרשתא דא ממאריהון דמתבתא, הנה אומר, מאן דאיהו עפרא מאי קא (ריקנא) זכי להאי. מאן יזכה ומאן יקום הדיא הוא דכתיב, (תהלים כד) מי יעלה בהר יי וגו'.

כשרב יוסף הנה שומע הפרשה הזו מראשי הישיבה, הנה אומר: מי שהוא עפר, מה הוא [ריק] זוכה לזה? מי יזכה ומי יקום? זהו שכתוב (תהלים כד) מי יעלה בהר ה' וגו'.

אמר רבי אבא תא חזי מאי דכתיב וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרון את הכסף, דא הוא כסופא רבתא דאינון עלמין וכסופין. ארבע מאות שקל כסף, ארבע מאות עולמות והנאות וכסופין. עובר לסוחר. רב נחמן אומר שיעבור כל שערי שמים וירושלים של מעלה ואין מוחה בידה.

אמר רבי אבא, בא ראה מה שכתוב, וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרון את הכסף. זהו הכסף הגדול שהם עולמות וכסופים. ארבע מאות שקל כסף - ארבע מאות עולמות והנאות וכסופים. עבר לסוחר - רב נחמן אומר, שיעבר כל שערי שמים וירושלים של מעלה, ואין מוחה בידו.

תא חזי מה כתיב ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו, ונמנה עם שאר הצדיקים בחבורתם מפתקא דממנא על ידי דדומה. אומר רבי יצחק הכי גמירנא כל אינון דכתיבין בידוי דדומה וממנן על ידי יקומו לזמנא דזמין לאחיא דיירי עפרא. ווי להון לרשיענא דלא כתיבין על ידי בפתקא, שיאבדו בגיהנם לעלמין, ועל דא נאמר (דניאל יב) ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כותב בספר, (עד כאן תוספתא)

בא ראה מה כתוב, ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו. ונמנה עם שאר הצדיקים בחבורתם מפתק של הממנה על ידי דומה. אומר רבי יצחק, קדש למדנו, כל אותם שכתובים בידי דומה וממנים על ידו, יקומו לזמן שעתיד להחיות שוכני עפר. אוי לרשיעים שאינם כתובים על ידו בפתק, שיאבדו בגיהנם לעולמים, ועל זה נאמר (דניאל יב) ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כותב בספר. עד כאן תוספתא

אמר רבי חייא כתיב, (קהלת א) אין כל חדש תחת השמש. והכא שירתא דא איהי חדש ואיהי תחת השמש, דהא תחות שמשא להוי. ומאי איהו דא

סיהרא, וכדין הוי חדש תחת השמש. מאי טעמא בגין כי נפלאות עשה. ומאן אינון נפלאות, האי דכתיב הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הושיעה לו. למאן (דף קכד ע"א) לההוא דרגא דאמר שירתא דא, בגין דבהו אסתמיך בימינא ובשמאלא. הושיעה לו ימינו, ודאי לההוא דרגא דהאי מזמור, אימתי בזמנא דיקומון מתי עלמא ויתערוו מעפרא, כדין יהא חדש מה דלא אתעביד בהאי עלמא.

אמר רבי חייא, כתוב (קהלת א) אין כל חדש תחת השמש, וכאן שירה זו היא חדש, והיא תחת השמש, שהרי תחת השמש היא, ומי היא? זו הלבנה. ואז יש חדש תחת השמש. מה הטעם? משום כי נפלאות עשה. ומי הם הנפלאות? זה שכתוב הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הושיעה לו, את מי? את אותה הדרגה שאמרה את השירה הזו, משום שבהם נסמכה בימין ובשמאל. הושיעה לו ימינו, ודאי לאותה הדרגה של המזמור הזה. מתי? בזמן שיקומו מתי עולם ויתעוררו מן העפר, ואז יהיה חדש מה שלא נעשה בעולם הזה.

רבי יוסי אמר בזמנא דיעביד קודשא בריך הוא נוקמין בעלמא בגינייהו דישראל, כדין יתאמר שירתא, דהא לבתר יתערוו מעפרא מתי עלמא ויתחדש עלמא בקיום שלים דלא ליהוי (כקדמיתא דשליט מותא בעלמא בגין דחויא) (נ"א כרת ומיתה בעלמא ויתעבר חויא מעלמא דגרים) גרים מותא בעלמא לכלא ואסתאב עלמא ואתחשיך אנפוי.

רבי יוסי אמר, בזמן שיעשה הקדוש ברוך הוא נקמות בעולם בשביל ישראל, אז תאמר השירה [הזו], שהרי אחר כך יתעוררו מן העפר המתים של העולם ויתחדש העולם בקיום שלים, שלא יהיה [כבתחלה שהמות שולט בעולם, משום שהנחש] [נ"א: כרת ומיתה בעולם, ויעבר הנחש מהעולם שהוא גרם גרם מות בעולם לכל, ונטמא העולם ונחשכו פניו].

תא חזי, כתיב, (בראשית ג) ואיבה אשית בינך ובין האשה. מאי ואיבה דכתיב (איוב ט) חלפו עם אניות אבה. דהא כמה ארבין שטאן גו ימא רבא, ואית ארבין וספינן מתפרשן דא מן דא. ואינון ארבין דהאי נחש שאט בגווייהו אקרון אניות אבה.

בא ראה, כתוב (בראשית ג) ואיבה אשית בינך ובין האשה. מה זה ואיבה? ככתוב (איוב ט) חלפו עם אניות אבה. שהנה כמה אניות וספינות משוטטות בתוך הים הגדול, וגיש אניות וספינות נפרדות זו מזו. ואותן האניות שהנחש הזה שט בתוכן, נקראות אניות אבה.

בִּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה. דָּא אִשָּׁה יִרְאֵת יְיָ. וּבֵין זֶרְעֶךָ, אֵלֶיךָ שְׁאָר עַמּוּן עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. וּבֵין זֶרְעָה, אֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל. הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ, דָּא קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא דְזַמִּין לְבַעֲרָא לִיה מַעֲלָמָא דְכְּתִיב, (ישעיה כח) בְּלַע הַמּוֹת לְנֶצַח. וְכְתִיב, (זכריה יג) וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעֲבִיר מִן הָאָרֶץ.

בִּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה - זֶה אִשָּׁה יִרְאֵת ה'. וּבֵין זֶרְעֶךָ - אֵלֶיךָ שְׁאָר עַמּוּן עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. וּבֵין זֶרְעָה - אֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל. הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁעֵתִיד לְבַעֲרָא אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, שְׁכָתוֹב (ישעיה כד) בְּלַע הַמּוֹת לְנֶצַח, וְכָתוֹב (זכריה יג) וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעֲבִיר מִן הָאָרֶץ.

רֹאשׁ, דָּא לְזַמְנָא דְאִתִּי דִּיתְעָרוּן מִתְּנָא. דְהָא כְּדִין לְהוּי עֲלָמָא רֹאשׁ, דִּיתְקַיִים בְּרֹאשׁ דְאִיהוּ עֲלָמָא עֲלָאָה. וְאִתְּה תְשׁוּפְנֵי עֲקֵב. דָּא בְּהַאי עֲלָמָא הַשְׁתָּא דְאִיהוּ עֲקֵב וְלֹא אִיהוּ בְּקִיּוּמָא וְהוּא חוּיָא נְשִׂיךְ לְעֲלָמָא וְאִחְשִׂיךְ אֲנַפּוּי בְּרִיין.

רֹאשׁ - זֶה לְעֵתִיד לְבֹא כְּשִׁיתְעוֹרְרוּ הַמֵּתִים, שְׁהֲרִי אֲזֵי הָעוֹלָם יְהִי רֹאשׁ, שְׁיִתְקַיִים בְּרֹאשׁ, שְׁהוּא הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן. וְאִתְּה תְשׁוּפְנֵי עֲקֵב - זֶה בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּעֵת שְׁהוּא עֲקֵב וְאִינוּ בְּקִיּוּם, וְאוֹתוֹ הִנְחֵשׁ נוֹשֵׁךְ אֶת הָעוֹלָם וּמְחֻשִׁיךְ פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת.

תָּא חֲזִי, יוֹמִין דְּבַר נֶשׂ אִתְּבְּרִיאוּ וְקִיּוּמוֹ בְּאִינוּ דְרָגִין עֲלָאִין, כִּיּוֹן דְּמִסִּימוֹ לְאִתְּקִיּוּמָא בְּאִינוּ דְרָגִין דְכְּתִיב, (תהלים ז) יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בְּהֵם שְׁבָעִים שָׁנָה וְגו', מְכָאן וְלְהִלָּאָה לִית דְרָגָא לְאִתְּקִיּוּמָא. וּבְגִין כֶּד וְרַהֲבִיּוּם עֲמַל וְאִינוּ כְּלָא הוּוּ.

בֹּא רֹאָה, הַיָּמִים שֶׁל אָדָם נִבְרָאוּ וְעֲמְדוּ בְּאוֹתָם הַדְּרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת, כִּיּוֹן שְׁהִסְתִּימוּ לְהִתְקַיִם בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת, שְׁכָתוֹב (תהלים ז) יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בְּהֵם שְׁבָעִים שָׁנָה וְגו'. מְכָאן וְלְהִלָּאָה אִין דְרָגָה לְהִתְקַיִם, וּמְשׁוּם כֶּד וְרַהֲבִיּוּם עֲמַל וְאִינוּ, וְהֵם כְּלָא הִיוּ.

[דף קכד ע"ב](#)

אָבֵל אֵינוֹן יוֹמִין דְּצַדִּיקָא (דף קכד ע"ב) הוּוּ וְאֶתְקַיְימוּ כְּמָא דְאַתְּ אָמַר וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה. וְכֵן וַאֲלֵה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם. וְאֵי תֵימָא הָכִי נְמִי כְּתִיב בְּיִשְׁמַעֵאל דְּכְתִיב, (בראשית כה) שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמַעֵאל. אֲלֵא בְּתִשׁוּבָה אַהֲדַר, וְעַל דָּא קָרִי (ביומוי) וַיְהִי:

אָבֵל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָיוּ וְהִתְקַיְּמוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה, וְכֵן וַאֲלֵה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם. וְאִם תֹּאמַר, כֶּדָּ גַם כְּתִיב בְּיִשְׁמַעֵאל, שְׁכַתּוּב (בראשית כה) שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמַעֵאל? אֲלֵא שְׁחֹזַר בְּתִשׁוּבָה, וְעַל כֵּן קָרָא בְּיָמָיו וַיְהִי.

וְתַמְתַּ שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע. רַבִּי אֲבָא אָמַר כְּגִוּוֹנָא דָּא לֹא הוּוּ בְּכָל נָשִׁי עֲלָמָא דְהָא אֲתַמַּר חוֹשְׁבֵן יוֹמָהָ וּשְׁנָהָ וְקִיּוּמָהָ בְּעֲלָמָא וְהָהוּא אֲתַר דְּאֲתַקְבַּרַת בֵּיהּ. אֲלֵא לֹא חֹזָאָה דְלֹא הָוּה כְּשָׂרָה בְּכָל נָשִׁי עֲלָמָא.

וְתַמְתַּ שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע. רַבִּי אֲבָא אָמַר, כְּמוֹ זֶה לֹא הָיוּ בְּכָל נְשׁוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר חֹשְׁבֵן יְמֵיהָ וּשְׁנוֹתֶיהָ וְקִיּוּמָהָ בְּעוֹלָם וְאוֹתוֹ הַמְּקוֹם שָׁבוּ הִיא נִקְבְּרָה. אֲלֵא לְהִרְאוֹת שְׁלֵא הִיְתָה כְּמוֹ שָׂרָה בְּכָל נְשׁוֹת הָעוֹלָם.

וְאֵי תֵימָא הָא מְרִים דְּכְתִיב (במדבר כ) וְתַמְתַּ שָׁם מְרִים וְתַקְבַּר שָׁם. בְּגִין לֹא חֹזָאָה סְרַחְנָא דְיִשְׂרָאֵל קָא אֲתַא, דְּהָא מֵיָא לֹא אֲזִלִּי לְהוּ בְּיִשְׂרָאֵל אֲלֵא בְּזִכּוּתָא דְמְרִים. אָבֵל לֹא אֲתַמַּר בְּמִיתְתָהּ כְּמָה דְּאֲתַמַּר בְּשָׂרָה.

וְאִם תֹּאמַר הִנֵּה מְרִים, שְׁכַתּוּב (במדבר כ) וְתַמְתַּ שָׁם מְרִים וְתַקְבַּר שָׁם - זֶה בָּא לְהִרְאוֹת אֶת סְרַחְוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָרִי הַמִּים לֹא הִלְכוּ בְּיִשְׂרָאֵל אֲלֵא בְּזִכּוּת מְרִים. אָבֵל לֹא נֶאֱמַר בְּמִיתְתָהּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׂרָה.

רַבִּי יְהוּדָה פְּתַח (קהלת י) אֲשֶׁרִיךְ אֶרֶץ שְׁמֵלְכָךְ בֶּן חוּרִין וְשֶׁרִיךְ בַּעַת יֹאכְלוּ. הָאִי קָרָא (צה ב) אוֹקְמוּהָ חֲבַרְיָא, אָבֵל אֵית לֶן לְאַסְתַּכְלָא בֵּיהּ, דְּזַכָּאִין אֵינוֹן יִשְׂרָאֵל דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהֵב לוֹן אוֹרִייתָא לְמַנְדַּע כָּל אוֹרְחִין סְתִימִין וּלְאַתְגַּלְיָא לוֹן רְזִין עֲלָאִין וְהָא אֲתַמַּר.

רַבִּי יְהוּדָה פְּתַח, (קהלת י) אֲשֶׁרִיךְ אֶרֶץ שְׁמֵלְכָךְ בֶּן חוּרִים וְשֶׁרִיךְ בַּעַת יֹאכְלוּ. הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאוּרוּהוּ הַחֲבָרִים, אָבֵל יֵשׁ לָנוּ לְהַסְתַּכֵּל בּוֹ,

שְׁאֲשֵׁרִיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה לְדַעַת כָּל הַדְרָכִים הַנִּסְתָּרוֹת וְלִגְלוֹת לָהֶם סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים, וְהָרִי זֶה נִתְבָּאֵר.

אֲשֵׁרִיד אֶרֶץ, דָּא אֶרֶץ הַחַיִּים, בְּגִין דְּמִלְכָּא דִּילָהּ אֲזַמִּין לָהּ כָּל בְּרָכָאן דְּאִתְבְּרָכָא מֵאֲבָהוֹן עֲלָאִין, רְזָא דְוֵאִיו דְּאִיהוּ קִיִּימָא לְאַרְקָא עֲלֵהּ בְּרָכָאן תְּדִיר, וְאִיהוּ בְּן חוּרִין בְּן יוֹבֵלָא דְאַפִּיק עֲבָדִין לְחִירוֹ, בְּרָא דְעֲלָמָא עֲלָאָה דְאַפִּיק תְּדִיר כָּל חַיִּין וְכָל נְהִירוֹ וְכָל מְשַׁח רְבוּת, וְכֹלָא אָעִיד (נִיִּיא אֲנִיִּיד) הָאִי בְּרָא בּוֹכְרָא לְהָאִי אֶרֶץ כְּמָא דְאִתְּ אָמַר (שְׁמוֹת ד) בְּנֵי בְכָרֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְגִין כְּדֵּי אֲשֵׁרִיד אֶרֶץ.

אֲשֵׁרִיד אֶרֶץ - זֶה אֶרֶץ הַחַיִּים, מְשׁוּם שֶׁהִמְלִיךְ שָׁלָה מִזְמִין לָהּ כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁהִתְבְּרָכָה מֵהָאֲבוֹת הָעֲלִיוֹנִים, הַסּוּד שֶׁל וְאִיו, שֶׁהוּא עוֹמֵד לְהָרִיק עֲלֶיהָ בְּרָכוֹת תְּמִיד, וְהוּא בְּן חוּרִים, בְּן הַיּוֹבֵל שְׁמוּצִיא אֶת הָעֲבָדִים לְחֵירוֹת, בְּן הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן שְׁמוּצִיא תְּמִיד אֶת כָּל הַחַיִּים וְכָל הָאוֹר וְכָל שְׁמֹן מְשַׁחָה, וְהַכֹּל מְשַׁפִּיעַ הֵבִן הַבְּכוֹר הַזֶּה לְאֶרֶץ הַזֶּה, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (שְׁמוֹת ד) בְּנֵי בְכָרֵי יִשְׂרָאֵל, וּמְשׁוּם כְּדֵּי אֲשֵׁרִיד אֶרֶץ.

וּמָה דְאִתְמַר אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמִלְכְּךָ נְעַר כְּמָה דְאוּקְמוּהָ, דְהָאִי אֶרֶץ תְּתַאָּה וְעֲלָמָא תְּתַאָּה לָא יִנְקָא אֶלָּא מְגוֹ שְׁלִטְנוּתָא (דְעִילָא) דְעַרְלָה. וְכֹלָא מֵהָהוּא מְלָכָא דְאַקְרִי נְעַר כְּמָה דְאוּקְמוּהָ. וְוִי לְאַרְעָא דְאַצְטְרִיד לִינְקָא הַכִּי.

וּמָה שְׁנֵאֲמַר אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמִלְכְּךָ נְעַר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, שֶׁהָאֶרֶץ הִתְחַתְּוִנָה הַזֶּה וְהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן לָא יוֹנְקִים אֶלָּא מִתּוֹךְ שְׁלִטוֹן [שֶׁל מַעֲלָה] שֶׁל הָעַרְלָה, וְהַכֹּל מֵאוֹתוֹ הִמְלִיךְ שְׁנִקְרָא נְעַר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ - אוֹי לְאֶרֶץ שְׁצִרִיכָה לִינְקָא כְּדֵּי.

דף קכה ע"א

תָּא חֲזִי, הָאִי נְעַר (דף קכה ע"א) לֵית לִיהּ מְגַרְמִיָּה כְּלוּם בְּרַ כְּדֵּי נָטִיל בְּרָכָאן לְזַמְנִין יְדִיעֹן, וְכָל זַמְנִין דְּאִתְמַנְעוּ מִנִּיהּ וְאִתְפְּגִים סִיְהָרָא וְאִתְחַשְׁדֵּי וּבְרָכָאן אִתְמַנְעוּ מִנִּיהּ, וְוִי לְעֲלָמָא דְאַצְטְרִיד לִינְקָא בְּהֵהִיא שְׁעַתָּא. וְעוֹד בְּכְמָה דִּינִין אִתְדִּין הָאִי עֲלָמָא עַד לָא יִנְקָא מִנִּיהּ, דְּכֹלָא בְּדִינָא אִתְקִיִּים וְאִתְעַבַּד וְאוּקְמוּהָ (הַכִּי).

בא ראה, הנער הזה אין לו מעצמו כלום, רק כשנוטל ברכות לעתים ידועים, וכל הפעמים שנמנעו ממנו, ונפגמה הלבנה ונחשכת, והברכות נמנעות ממנו. אוי לעולם שצריך לינק בשעה הזו. ועוד, בכמה דינים נדון העולם הזה טרם יונק ממנו, שהכל מתקיים בדין ונעשה, ונתבאר [כד].

תא חזי, ותמת שרה בקרית ארבע. רזא איהו, בגין דלא הוה מיתתה על ידא דההוא נחש עקימאה, ולא שלט בה פשאר בני עלמא דאיהו שליט בהו. ועל ידיה מתו בני עלמא מיומא דגרים לון אדם בר מש"ה ואהר"ן ומרז"ם דכתוב בהו על פי יי. ובגין יקרא דשכינתא לא כתיב במרז"ם על פי יי.

בא ראה, ותמת שרה בקרית ארבע - סוד הוא, משום שלא היתה מיתתה על ידי אותו הנחש עקלתון, ולא שלט בה כמו שאר בני העולם ששולט בהם, ועל ידו מתו בני העולם מיום שגרם להם אדם, פרט למש"ה ואהר"ן ומרז"ם, שכתוב בהם על פי ה'. ומשום כבוד השכינה לא כתוב במרז"ם על פי ה'.

אבל בשרה כתיב בקרית ארבע, רזא דקרית ארבע ברזא עלאה, ולא על ידא אחרא. בקרית ארבע, ולא בנחש. בקרית ארבע היא חברון, דאתחבר דוד מלכא באבהו, ועל דא לא הוה מיתתה בידא אחרא אלא בקרית ארבע.

אבל בשרה כתיב בקרית ארבע. הסוד של קרית ארבע בסוד עליון, ולא על ידי אחר. בקרית ארבע, ולא בנחש. בקרית ארבע, היא חברון. שהתחבר דוד המלך עם האבות, ועל כן לא היתה מיתתה בידי אחר אלא בקרית ארבע.

תא חזי, כד יומין דבר נש אתקיימו בדרגין עלאין, אתקייים בר נש בעלמא. כיון דלא אתקייים בדרגין עלאין, נפקי ונחתי לתתא עד דקריבו להאי דרגא דמותא שריא ביה, וכדין נטיל רשו לאפיק נשמתא וטאס עלמא בזמנא חדא ונטיל נשמתא וסאיב ליה לגופא ואשתאר מסאבא. זכאין אינון צדיקיא דלא אסתאבו ולא אשתאר בהו מסאבותא.

בא ראה, כְּאֲשֶׁר הִימִים שֶׁל אָדָם הִתְקַיְמוּ בְּדַרְגּוֹת עֲלִיוֹנוֹת, מִתְקִים
הָאָדָם בְּעוֹלָם. כִּיּוֹן שֶׁלֹּא מִתְקִים בְּדַרְגּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, יוֹצְאִים וְיורְדִים
לְמַטָּה, עַד שֶׁקְרָבִים לְדַרְגָּה הַזֹּאת שֶׁבָּה שׁוֹרֵה הַמּוֹת. וְאִזּוֹ נוֹטֶלֶת רְשׁוֹת
לְהוֹצִיא הַנְּשֻׁמָּה, וְטָסָה הָעוֹלָם בְּפֶעַם אַחַת וְנוֹטֶלֶת הַנְּשֻׁמָּה, וּמְטַמֵּא
אֶת הַגּוֹף וְנִשְׁאָר טָמֵא. אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים שֶׁלֹּא נִטְמְאוּ וְלֹא נִשְׁאָרָה בָּהֶם
טָמְאָה.

וְתֵא חֲזִי בְּאֲמָצְעוֹת דְּרָקִיעָא אֲתַקְטֵר חַד אֲוֹרְחָא קְסִטְרִירָא וְאִיהוּ חוּיָא
דְּרָקִיעָא דְכָל כְּכַבֵּי דְרָקִיעִין כְּלָהוּ קְטִירִין בֵּיה וְקִימִי בֵּיה תְּלִי תְּלִין,
וְאִינוּן מִמֶּנּוּ בְּסִתִּירוֹ (ס"א בְּסִתִּירוֹ) עוֹבְדֵי בְּנֵי עֲלָמָא.

וּבֵא רְאָה, בְּאֲמָצַע הָרָקִיעַ נִקְשָׁר דְרָדָּ אֶחָד מִבְּהִיק, וְהוּא נִחַשׁ הָרָקִיעַ,
שֶׁכָּל הַכּוֹכָבִים הַדְּקִים כָּלֵם קְשׁוּרִים בּוֹ וְעוֹמְדִים בּוֹ תְּלִי תְּלִים, וְהֵם
מִמְּנִים [בְּצַד] עַל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁבִּבְסִתְרָא.

דף קכה ע"ב

כְּגוֹנוֹא דָּא כְּמָה חֲבִילֵי טְהִירִין נְפִיקִי לְעֲלָמָא מֵהַאי חוּיָא עֲלָאָה קְדָמָאָה
דְּאֲתַפְתָּא בֵּיה אָדָם, וְכִלְהוּ מִמֶּנּוּ בְּסִתִּירוֹ עוֹבְדֵי (דף קכה ע"ב) עֲלָמָא, וּבְגִין
כְּדָּ אֲתִי בַר נֶשׁ לְאֲתַדְכָּאָה, מְסִייעִין לִיה מְלַעֲיָלָא, וְסִיּוּעָא דְמֵאֲרִיָּה סְחָרָא
לִיה וְאֲסִתְמַר וְאֲקָרִי קְדוּשׁ.

כְּדָגְמַת זֶה כְּמָה קְבוּצוֹת מְלָאכֵי דִין יוֹצְאוֹת לְעוֹלָם מְזָה הַנְּחֻשׁ הָעֲלִיּוֹן
הַקְּדָמוֹן שֶׁהִתְפַּתָּה בּוֹ אָדָם, וְכָלֵם מִמְּנִים בְּסִתְרָא מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וּמְשׁוּם
כְּדָּ, בָּא אָדָם לְהִטְהֵר - מְסִייעִים אוֹתוֹ מְלַמְעֵלָה, וְהַסִּיּוּעַ שֶׁל רַבּוֹ מְקִיף
אוֹתוֹ וְנִשְׁמָר וְנִקְרָא קְדוּשׁ.

אֲתִי בַר נֶשׁ לְאֲסִתְאָבָא, כְּמָה חֲבִילִין טְהִירִין אֲזַדְמְנוּ לִיה. וְכִלְהוּ (סְחָרָא)
שְׂרִיין בֵּיה וּמְסִחָרִין לִיה וּמְסִאָבִין לִיה וְאֲקָרִי טָמֵא, וְכִלְהוּ אֲזִלִי וּמְכַרְזִי
קָמִי, טָמֵא טָמֵא כְּמָה דְאֲתָ אָמַר, (וּיְקָרָא יג) וְטָמֵא טָמֵא יְקָרָא. וְכִלְהוּ
קְטִירִין בְּהֵהוּא חוּיָא קְדָמָאָה וְסִתִּירִין בְּכִמָּה עוֹבְדֵי עֲלָמָא.

בָּא הָאָדָם לְהִטָּמֵא - כַּמָּה חֲבִילוֹת שֶׁל אֲוֵרוֹת מְזַדְמָנִים לוֹ, וְכֵלָם [סובבים] שׁוֹרִים בּוֹ וּמְסוּבְבִים אוֹתוֹ וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ, וְנִקְרָא טָמֵא. וְכֵלָם הוֹלְכִים וּמְכַרְיָזִים לְפָנָיו טָמֵא טָמֵא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יג) וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא. וְכֵלָם קְשׁוּרִים בְּאוֹתוֹ הַנְּחָשׁ הַקְּדָמוֹנִי וְנִסְתָּרִים בְּכַמָּה מַעֲשִׂים שֶׁל הָעוֹלָם.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ אֲזָלִי מִטְּבֶרְיָא לְלוּד. אָמַר רַבִּי יִצְחָק תְּנוּהֵנָּא עַל הַהוּא רְשָׁע דְּבַלְעָם דְּכָל עוֹבְדוֹי דְּהַהוּא רְשָׁע הוּוּ מְסֻטְרָא דְּמִסְאַבָּא. וְהָכָא אוֹלִיפְנָא רְזָא חֲדָא, דְּכָל זַיְנֵי נְחָשְׂיָא דְּעַלְמָא כְּלֵהוּן מִתְקַטְרוּן וְנִפְקִין מֵהַהוּא נְחָשׁ קְדָמוֹנִי דְּאִיהוּ רוּחַ מְסֻטְרָא מְזוּהָמָא, וּבְגִין כֶּדֶּךָ כָּל חֲרָשִׁין דְּעַלְמָא אֶקְרוּן עַל שְׂמָא דָּא נְחָשִׁים (ועקרבִים) וְכֵלֵהוּ מֵהַאי סְטְרָא נְפָקִי. וּמֵאֵן דְּאִתְמַשְׁדָּ בְּהַאי, הָא אִסְתָּאב.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים מִטְּבֶרְיָא לְלוּד. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, תְּמַהֲנִי עַל אוֹתוֹ בַּלְעָם הַרְשָׁע, שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי אוֹתוֹ הַרְשָׁע הָיוּ מִצַּד הַטְּמָאָה, וְכֵאֵן לְמַדְנֵנוּ סוּד אֶחָד - שֶׁכָּל מֵינֵי נְחָשִׁים שֶׁל הָעוֹלָם, כֵּלָם קְשׁוּרִים וְיוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ הַנְּחָשׁ הַקְּדָמוֹנִי, שֶׁהוּא רוּחַ טְמָאָה מְזוּהָמָת. וּמִשׁוּם כֶּדֶּךָ כָּל הַכְּשָׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם נִקְרָאִים בְּשֵׁם הַזֶּה נְחָשִׁים [ועקרבִים], וְכֵלָם יוֹצְאִים מִן הַצַּד הַזֶּה. וּמִי שֶׁנִּמְשָׁד לְזֶה, הֵנָּה הוּא נְטָמֵא.

וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּבַעֲי לְאַסְתָּאבָּא בְּגִין לְאַמְשַׁכָּא עֲלֵיהּ הַהוּא סְטְרָא דְּרוּחַ מְסֻטְרָא. דְּהָא תְּנִינָן כְּגוּוֹנָא דְּאִתְעַר בְּרֵשׁ הַכִּי נִמְי אִמְשִׁידָּ עֲלֵיהּ מְלַעֲיָלָא, אִי אִיהוּ אִתְעַר בְּסְטְרָא דְּקְדוּשָׁה אִמְשִׁידָּ עֲלֵיהּ קְדוּשָׁה מְלַעֲיָלָא וְאִתְקַדָּשׁ. וְאִי אִיהוּ אִתְעַר בְּסְטְרָא דְּמִסְאַבָּא הַכִּי אִמְשִׁידָּ עֲלֵיהּ רוּחַ מְסֻטְרָא וְאִסְתָּאב. דְּהָא אִתְמַר עַל מַה דְּתְנִינָן אִתִּי בְּרֵשׁ לְאַסְתָּאבָּא מְסֻטְרָא לִיָּהּ.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁרוּצָה לְהִטָּמֵא כְּדִי לְמַשְׁדָּ עֲלִיו אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל רוּחַ טְמָאָה. שְׁהָרִי שְׁנִינּוּ, כְּמוֹ שֶׁמְעוֹרֵר הָאָדָם - כֶּדֶּךָ גַּם מוֹשֵׁדָּ עֲלִיו מְלַמְעֵלָה. אִם הוּא מְעוֹרֵר בְּצַד הַקְּדוּשָׁה - מוֹשֵׁדָּ עֲלִיו קְדוּשָׁה מְלַמְעֵלָה וּמִתְקַדָּשׁ. וְאִם הוּא מְעוֹרֵר בְּצַד הַטְּמָאָה - כֶּדֶּךָ מוֹשֵׁדָּ עֲלִיו רוּחַ הַטְּמָאָה וְנִטְמָא. שְׁהָרִי נֶאֱמַר עַל מַה שֶׁשְׁנִינּוּ, בָּא אָדָם לְהִטָּמֵא - מְטַמְּאִים אוֹתוֹ.

בְּגִין כֶּדֶּךָ הַהוּא רְשָׁע דְּבַלְעָם, בְּגִין לְאַמְשַׁכָּא עֲלֵיהּ רוּחַ מְסֻטְרָא מֵהַהוּא נְחָשׁ עַלְמָה, הָוָה אִסְתָּאב בְּכָל לֵילֵיא בְּאַתְנִיָּה, וְהוּוּ עֶבֶיד עִמָּה עוֹבְדֵי אִישׁוֹת בְּגִין לְאַסְתָּאבָּא וְלְאַמְשַׁכָּא עֲלֵיהּ רוּחַ מְסֻטְרָא, וְכִדִּין עֶבֶיד חֲרָשׁוֹי וְעוֹבְדוֹי.

משום כִּדְּ אֹתוֹ בְּלֶעָם הַרְשָׁע, כִּדְּ לְמַשְׁךְ עָלָיו רוּחַ טְמֵאָה מֵאוֹתוֹ
הַנְּחַשׁ הָעֲלִיּוֹן, הִיָּה נְטִמָּא בְּכָל לַיְלָה עִם אֲתוֹנוֹ, וְהִיָּה עוֹשֶׂה עִמָּה מַעֲשֵׂי
אִישׁוֹת כִּדְּ לְהַטְמִיא וְלְמַשְׁךְ עָלָיו רוּחַ טְמֵאָה, וְאִז עֹשֶׂה כְּשִׁפּוֹ וּמַעֲשָׂיו.

דף קכו ע"א

וְשִׁירוֹתָא דְּעוֹבְדֵי הוּי נְטִיל נְחַשׁ מֵאִינוֹן חוּיָין וְקִטִּיר לִיה קַמִּיה וּבְזַע (נדף
קכו ע"א) רִישִׁיה וְאַפִּיק לִישְׁנִיה וְנְטִיל עֲשָׁבִין יְדִיעָן וְאוֹקִיד כְּלָא וְעֵבִיד מִנִּיה
קִטְרֵתָא חֲדָא, לְבַתֵּר נְטִיל רִישָׁא דְּהֵהוּא חוּיָא וּבְזַע לִיה לְאַרְבַּע סִטְרִין
וְעֵבִיד מִנִּיה קִטְרֵתָא אַחֲרָא.

וְרֵאשִׁית מַעֲשָׂיו הִיָּה נוֹטֵל נְחַשׁ מֵאוֹתָם נְחָשִׁים, וְקוֹשֵׁר אוֹתוֹ לְפָנָיו,
וְקוֹרֵעַ אֶת רֵאשׁוֹ, וּמוֹצִיא אֶת לְשׁוֹנוֹ, וְנוֹטֵל עֲשָׁבִים יְדוּעִים וְשׁוֹרֵף
הַכֹּל, וְעוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ קִטְרֵת אַחַת. אַחֲרַיְכֶם נְטִיל אֶת רֵאשׁ אוֹתוֹ הַנְּחַשׁ
וְקוֹרֵעַ אוֹתוֹ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְעוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ קִטְרֵת אַחֲרַת.

וְעֵבִיד עֵגוּלָא חַד, וְהוּהוּ אֲמַר מְלִין וְעֵבִיד עוֹבְדֵין אַחֲרָנִין, עַד דְּאִמְשִׁיךְ עָלֶיהָ
רוּחִין מְסֻאָבִין, וְאוֹדִיעִין לִיה מַה דְּאִצְטְרִיד, וְעֵבִיד בְּהוּ עוֹבְדֵי כְּפוּם מַה
דְּאִינוֹן יְדַעִי מְסֻטְרָא דְּהֵהוּא חוּיָא דְּרִקִיעָא. מִתְמָן אֲתַמְשִׁךְ בְּעוֹבְדֵי
וְחֲרָשׁוּי עַד דְּאִמְשִׁיךְ עָלֶיהָ רוּחַ מֵהֵהוּא נְחַשׁ קְדָמָאָה.

וְעוֹשֶׂה עֵגוּל אַחַד, וְהִיָּה אוֹמֵר דְּבוּרִים וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים אַחֲרִים, עַד
שְׁמַשְׁךְ עָלָיו רוּחוֹת טְמֵאוֹת וּמוֹדִיעוֹת לוֹ מַה שְׁצָרִיד, וְעוֹשֶׂה בָּהֶם
מַעֲשִׂים כְּפִי מַה שְׁהֶם יוֹדְעִים מִצַּד אוֹתוֹ הַנְּחַשׁ שֶׁל הַרְקִיעַ. מִשָּׁם
נְמַשְׁךְ בְּמַעֲשָׂיו וּבְכִשְׁפּוֹ, עַד שְׁמַשְׁךְ עָלָיו רוּחַ מֵאוֹתוֹ הַנְּחַשׁ הַקְּדָמוֹנִי.

וּמֵהֵכָא הוּהוּ יְדַע יְדִיעָן וְחֲרָשִׁין וְקוֹסְמִין. וּבְגִין כִּדְּ כְּתִיב וְלֹא הִלֵּךְ כְּפַעַם
בְּפַעַם לְקִרְאֵת נְחָשִׁים, נְחָשִׁים וְדָאִי, וְעֵקְרָא וְשָׂרְשָׁא בְּמִסְאָבוֹתָא אִיהוּ
כְּמַה דְּאִתְמַר, וּלְבַתֵּר שִׁירוֹתָא דְּכִלְלָא לָאו אִיהוּ אֱלָא בְּנְחַשׁ.

וּמִכָּאן הִיָּה יוֹדֵעַ יְדִיעוֹת וּכְשָׁפִים וְקוֹסְמִים. וּמִשׁוּם כִּדְּ כְּתוּב, וְלֹא הִלֵּךְ
כְּפַעַם בְּפַעַם לְקִרְאֵת נְחָשִׁים. נְחָשִׁים וְדָאִי. וְהֵעֱקָר וְהִשְׂרֵשׁ בְּטְמֵאָה
הוּא כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר, וְאַחֲרַיְכֶם רֵאשִׁית הַכֹּל אִינוֹ אֱלָא בְּנְחַשׁ.

אמר רבי יוסי אמאי כל זייני חרשין וקוסמין לא אשתכחו אלא בנשייא.
אמר ליה הכי אוליפנא מדאתא נחש על חנה הטיל בה זיהמא, בה אטיל
ולא בבעלה. אמר הכי הוא ודאי, אתא רבי יוסי ונשקיה לרבי יצחק, אמר
כמה זמנין שאילנא האי מלה ולא זכינא בה אלא השתא.

אמר רבי יוסי, למה כל מיני כשפים וקוסמים לא נמצאים אלא
בנשים? אמר לו, כך למדנו, משבא נחש על חנה, הטיל בה זיהמא.
הטיל בה ולא בבעלה. אמר, כך זה ודאי! בא רבי יוסי ונשק לרבי
יצחק. אמר, כמה פעמים שאלתי על הדבר הזה ולא זכיתי בו, אלא
כעת.

אמר ליה כל הני עובדין וכל מה דינדע בלעם מאן אתר אוליף ליה. אמר
ליה מאבוי. אבל באינון הררי קדם דאיהו ארץ קדם אוליף כל חרשין וכל
זייני קוסמין. (שמות קיב) בגין דבאינון טורי אינון מלאכי עזי"א ועזא"ל,
דאפיל לון קודשא בריהו הוא מן שמיא ואינון קטירין בשלשלאי דפרזלא
ואודיעין חרשין לבני נשא, ומתמן הנה ידע בלעם כמה דאת אמר מן ארם
ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם.

אמר לו, כל המעשים הללו וכל מה שינדע בלעם, מאיזה מקום למד
אותם? אמר לו, מאבוי. אבל באותם הררי קדם, שהיא ארץ קדם,
למד כל הכשפים וכל מיני קוסמים, משום שבאותם ההרים הם
המלאכים עזי"א ועזא"ל שהפיל אותם הקדוש ברוך הוא מן השמים,
והם קשורים בשלשלאות של ברזל, ומודיעים כשפים לבני אדם.
ומשם הנה יודע בלעם, כמו שנאמר מן ארם ינחני בלק מלך מואב
מהררי קדם.

דף קכו ע"ב

אמר ליה והא כתיב ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל
המדבר פניו. אמר ליה, סטרא תתאה דאתגא מרוח מסאבא דלעילא, הוא
רוח מסאבא דשליט במדברא כד עבדו בני ישראל ית עגלא בגין
לאסתאבא בהדיה דאיהו תתאה, ובכללא (דף קכו ע"ב) עבד חרשוי בגין דיכול
לאעקרא לון לישראל ולא יכיל.

אמר לו, והרי כתוב ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו? אמר לו, הצד התחתון שבא מרוח הטמאה שלמעלה היא רוח טמאה ששולטת במדבר, כשעשו בני ישראל את העגל כדי להטמא עמו, שהוא תחתון. ובכל עשה את כשפיו, כדי שיוכל לעקר את ישראל, ולא יכל.

אמר רבי יוסי האי דאמרת בקדמיתא דכד נחש אתא על חנה אטיל בה זיהמא שפיר, אבל הא תנינן דכד קאימו ישראל על טורא דסיני פסק מנייהו זיהמא. ישראל דקבילו אורייתא פסק מנייהו זיהמא, אבל שאר עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות דלא קבילו אורייתא לא פסקא זיהמא מנייהו.

אמר רבי יוסי, מה שאמרת בראשונה, שכאשר הנחש בא על חנה הטיל בה זיהמא - זה יפה. אבל הרי שנינו, שכאשר עמדו ישראל על הר סיני, פסקה מהם הזיהמא. וכשישראל קבלו תורה, פסקה מהם הזיהמא. אבל שאר העמים עובדי עכו"ם שלא קבלו התורה, לא פסקה מהם הזיהמא.

אמר ליה שפיר קאמרת, אבל תא חזי, אורייתא לא אתייהיבת אלא לדכורי דכתיב, (דברים ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. דהא נשי פטירין מפקודי אורייתא.

אמר לו, יפה אמרת! אבל בא ראה, התורה לא נתנה אלא לזכרים, שכתוב (דברים ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. שהרי נשים פטורות ממצוות התורה.

ועוד דאחדרו בלהו לזיהמתן בקדמיתא בתר דחטוי, ואתתא קשיא לאתפרשא זיהמא מנה יתיר מגברא. ובגין כך אשתכחו נשין בתרשיא ובזיהמא דא יתיר מגוברין. דהא נשיא מסטרא דשמאלא קא אתין ואתדבקו בדינא קשיא, וסטרא דא אתדבק בהו יתיר מגוברין כמה דאתמר בגין דאתיא מסטרא דדינא קשיא, וכלא אתדבק ואזיל בתר זיניה.

ועוד, שכלם חזרו לזיהמתן כמו בראשונה אחר שחטאו, ומהאשה קשה להפריד את הזיהמא יותר מהגבר, ומשום כך נמצאו נשים

בְּכַשְׁפִּים וּבְזִמְזוּמָה הַזֶּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּגִבּוֹרִים. שְׁהַרִי הַנְּשִׁים בְּאוֹת מִצַּד
הַשְּׂמָאל וּדְבוּקוֹת בְּדִין הַקְּשָׁה, וְהַצַּד הַזֶּה נִדְבָק בָּהֶם יוֹתֵר מִבְּגִבּוֹרִים,
כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, מְשׁוּם שֶׁבְּאוֹת מִצַּד הַדִּין הַקְּשָׁה, וְהַכֹּל נִדְבָק וְהוֹלֵךְ
אַחַר מִינוֹ.

תָּא חֲזִי, דְּהַכִּי הוּא כְּמָה דְאִמְיָנָא, דְּבַלְעָם הָוָה אֶסְתָּאב בְּקִדְמִיתָא בְּגִין
לְאִמְשָׁכָא עֲלֵיהּ רוּחָא מְסֻאָבָא. כְּגִוּוֹנָא דָא אֶתְתָא בְּיוֹמֵי דְמְסֻאָבוּ דִּילָהּ
אִית לֵיהּ לְבַר נֶשׁ לְאֶסְתְּמָרָא מְנָה, בְּגִין דְּבְרוּחַ מְסֻאָבָא אֶתְדַבְּקַת וּבַהֲהוּא
זְמַנָּא אִי אִיהִי תַעֲבִיד חֲרָשִׁין אֶצְלָחוּ בִידְהָא יִתִּיר מִזְמַנָּא אַחְרָא, דְּהָא רוּחַ
מְסֻאָבָא שְׂרָיָא עִמָּה, וְעַל דָּא בְּכָל מָה דְקָרִיבַת אֶסְתָּאב, כָּל שְׂכֹן מֵאֵן
דְקָרִיב בְּהַדָּה. זְכָאִין אִינוּן יִשְׂרָאֵל דְקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב לֹון אוּרִייתָא
וְאָמַר לֹון (וּיקרא יח) וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדַת טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגַלוֹת עֲרוּתָה אֲנִי
יְיָ.

בֹּא רְאֵה שְׂכַךְ הוּא כְּמוֹ שְׂאִמְרַתִּי - שֶׁבַלְעָם הָיָה נִטְמָא בְּרֵאשׁוֹנָה כְּדִי
לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵיו רוּחַ שֶׁל טְמָאָה. כְּמוֹ זֶה הָאִשָּׁה בִּימֵי טְמֵאָתָה יֵשׁ לְאָדָם
לְהַשְׁמֵר מִמְנָה, מְשׁוּם שֶׁנִּדְבָקַת בְּרוּחַ שֶׁל טְמָאָה, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן אִם
הִיא תַעֲשֶׂה כְּשָׁפִים - יִצְלִיחוּ בִּידָהּ יוֹתֵר מִבְּזְמַן אַחֵר, שְׁהַרִי רוּחַ
טְמָאָה שׁוֹרָה עִמָּה, וְעַל כֵּן לְכָל מָה שֶׁמִּתְקַרְבֵּת - נִטְמָא, כָּל שְׂכֹן מִי
שֶׁקָרַב אֵלֶיהָ. אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה
וְאָמַר לָהֶם (וּיקרא יח) וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדַת טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגַלוֹת עֲרוּתָה
אֲנִי ה'.

דף קכז ע"א

אָמַר לֵיהּ הָאִי מֵאֵן דְאֶסְתַּכַּל בְּצַפְצוּפוֹי דְעוּפֵי אַמַּאי אַקְרִי נְחָשׁ. אָמַר לוֹ
דְּהָא מַהֲהוּא סְטָרָא קְאָתִי דְרוּחַ מְסֻאָבָא שְׂרָיָא עַל הַהוּא עוּפָא (דף קכז ע"א)
וְאוּדַע מְלִין בְּעֵלְמָא. וְכָל רוּחַ מְסֻאָבָא בְּנְחָשׁ אֶתְדַבְּקוּ וְאֶתְגִּין לְעֵלְמָא וְלִית
מֵאֵן דִּישְׁתַּזִּיב מְנִיָּה בְּעֵלְמָא, דְּהָא אִיהוּ אֶשְׁתַּכַּח עִם כָּלָא, עַד זְמַנָּא דְזְמִין
קוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאֶעְבְּרָא לֵיהּ מְעֵלְמָא כְּמָה דְאֶתְמַר דְכְּתִיב, (ישעיה כה)
בַּלַּע הַמּוֹת לְנֶצַח וּמָחָה יְיָ אֱלֹהִים דְמַעָה מְעַל כָּל פְּנִים וְגוֹ'. וְכְתִיב, (זכריה יג)
וְאֶת רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעְבִּיר מִן הָאָרֶץ וְגוֹ'.

אָמַר לוֹ, מִי שֶׁמְסַתְּכַל בְּצַפְצוּפֵי הָעוֹפוֹת לְמָה נִקְרָא נְחָשׁ? אָמַר לוֹ,
שֶׁהִנֵּה מֵאוֹתוֹ הַצַּד בָּאָה, שְׂרוּחַ טְמָאָה שׁוֹרָה עַל הָעוּף הַהוּא וּמוֹדִיעַ
דְּבָרִים בְּעוֹלָם. וְכָל רוּחַ טְמָאָה דְבוּקִים בְּנְחָשׁ וּבְאוֹת לְעוֹלָם, וְאִין מִי

שְׁיַנְצֵל מִמֶּנּוּ בְּעוֹלָם, שֶׁהָרִי הוּא נִמְצָא עִם הַכֹּל עַד הַזְּמַן שֶׁעָתִיד
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שְׁכַתוֹב (ישעיה כה)
בְּלַע הַמּוֹת לְנֹצֵחַ וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דְּמַעָה מֵעַל כָּל פְּנִים וְגו'. וְכַתוֹב
(זכריה ג) וְאֵת רוּחַ הַטְּמֵאָה אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ וְגו'.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אַבְרָהָם יָדַע בְּהֵיחָא מְעַרְתָּא סִימְנָא, וְלַבִּיָּה וְרַעוּתִיָּה תַמָּן
הָוָה, בְּגִין דְּמִקְדַּמַּת דְּנָא עָאל לְתַמָּן וְחִמָּא לְאָדָם וְחָוָה טְמִירִין תַמָּן. וּמִנָּא
הָוָה יָדַע דְּאִינוּן הָוּוּ. אֶלָּא חִמָּא דִּיּוֹקְנִיָּה, וְאֶסְתַּכַּל וְאֶתְפַּתַּח לִיָּה חַד פְּתַחָא
דִּגְנִתָּא דְעָדוּן תַמָּן וְהָהוּא דִּיּוֹקְנָא דְאָדָם הָוָה קָאִים לְגַבִּיָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אַבְרָהָם יָדַע בְּאוֹתָהּ הַמְּעַרָה סִימָן, וְלָבוּ וְרָצוֹנוּ הָיוּ
שָׁם, מְשׁוּם שֶׁמִּקְדָּם לָכוֹן נִכְנַס לְשָׁם וְרָאָה אֶת אָדָם וְחָוָה טְמוּנִים שָׁם.
וּמִנֵּי הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהֵם הָיוּ? אֶלָּא רָאָה דְמוּתוֹ וְהִסְתַּכַּל, וְנִפְתַּח לוֹ פֶּתַח
אֶחָד שֶׁל גֹּן עֵדֶן שָׁם, וְאוֹתָהּ דְמוּת שֶׁל אָדָם הָיְתָה עוֹמֶדֶת אֲצֵלוֹ.

וְתָא חֲזִי כָּל מָאן דְּאֶסְתַּכַּל בְּדִיּוֹקְנָא דְאָדָם לָא אֲשַׁתְּזִיב לְעַלְמִין מִמֵּיתָהּ,
בְּגִין דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דְּבֵר נֶשׂ אֶסְתַּלַּק מֵעַלְמָא חֲמִי לִיָּה לְאָדָם וּבְהָהוּא זְמַנָּא
מִית. אֲבָל אַבְרָהָם אֶסְתַּכַּל בֵּיָּה וְחִמָּא דִּיּוֹקְנִיָּה וְאֶתְקִיָּים, וְחִמָּא נְהוּרָא
דְּנְהִיר בְּמַעְרְתָּא וְחַד שְׁרָגָא דְלִיק, כְּדִין תְּאִיב אַבְרָהָם דִּיּוֹרִיָּה בְּהָהוּא
אֲתַר, וְלַבִּיָּה וְרַעוּתִיָּה הָוָה תְּדִיר בְּמַעְרְתָּא.

וּבָא וְרָאָה, כָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכַּל בְּדְמוּתוֹ שֶׁל אָדָם, אֵינוֹ נֹצֵל מִמֵּיתָהּ
לְעוֹלָמִים, מְשׁוּם שֶׁהֵנָּה בְּשַׁעָה שֶׁאָדָם מִסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם, הוּא רוּאָה
אֶת אָדָם, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן מֵת. אֲבָל אַבְרָהָם הִסְתַּכַּל בּוֹ וְרָאָה דְמוּתוֹ
וְהִתְקִיָּים, וְרָאָה הָאוֹר שֶׁמְאִיר בְּמַעְרָה, וְנֵר אֶחָד דּוֹלַק. אַזְ הִתְאַוָּה
אַבְרָהָם לְמַדּוּרוֹ בְּמִקּוּם הַהוּא, וְלָבוּ וְרָצוֹנוּ הָיוּ תַמִּיד בְּמַעְרָה.

תָּא חֲזִי, הַשְׁתָּא אַבְרָהָם בְּחִכְמָתָא עֲבַד בְּזַמְנָא דְתַבַּע קַבְרָא לְשָׂרָה, דְּהָא
כְּדִ תַבַּע לָא תַבַּע לְמַעְרְתָּא בְּהָהוּא זְמַנָּא, וְלָא אָמַר דְּבַעֵי לְאֶתְפָּרְשָׂא
מִנֵּיָּהּ. אֶלָּא אָמַר, תַּנּוּ לִי אַחֲזִיזַת קַבֵּר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מִתִּי מִלְּפָנֶיךָ. וְאִי
תִימָא דְלָא הָוָה עֶפְרוֹן תַמָּן. תַמָּן הָוָה, דְכַתִּיב וְעֶפְרוֹן יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת,
וְאַבְרָהָם לָא אָמַר לִיָּה בְּהֵיחָא שַׁעֲתָא כְּלוּם.

בָּא רָאָה, כַּעַת אַבְרָהָם עָשָׂה בְּחִכְמָה בְּזַמַּן שֶׁבִקֵּשׁ קַבֵּר לְשָׂרָה, שֶׁהָרִי
כְּשֶׁבִקֵּשׁ, לָא בִקֵּשׁ אֶת הַמְּעַרָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְלָא אָמַר שְׂרוּצָה לְהַפְרֵד
מֵהֶם, אֶלָּא אָמַר, תַּנּוּ לִי אַחֲזִיזַת קַבֵּר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מִתִּי מִלְּפָנֶיךָ. וְאִם

תאמר שעפרון לא היה שם - הוא היה שם, שכתוב ועפרון ישב בתוך
בני חת. ואברהם לא אמר לו באותה שעה כלום.

אלא מה דאמר לון, אמר כמה דכתיב וידבר אל בני חת וגוי. וכי סלקא
דעתך דאברהם בעא לאתקברא בינייהו בין מסאבין או דתאובתיה הנה
עמהון, אלא בחכמה עבד.

אלא מה שאמר להם אמר, כמו שכתוב וידבר אל בני חת וגוי. וכי
עולה בדעתך שאברהם רצה להקבר ביניהם בין הטמאים, או
שתשוקתו היתה עמהם? אלא עשה בחכמה.

דף קכז ע"ב

וילפינן (דף קכז ע"ב) אורח ארעא הכא במה דעבד אברהם, דהא בגין
דתאובתיה ורעותיה הנה בההיא מערתא, אף על גב דהנה תמן, לא בעא
למשאל ליה מיד ההוא רעותא דהנה ליה במערתא, ושאל בקדמיתא מה
דלא אצטריך ליה לאינון אחרניו ולא לעפרון.

ולמדנו כאן דרך ארץ במה שעשה אברהם, שהרי משום שתשוקתו
ורצונו היו במערה ההיא - אף על גב שהיה שם, לא רצה לבקש אותו
מיד אותו הרצון שהיה לו במערה, ובקש בתחלה מה שלא צריך
לאותם אחרים ולא לעפרון.

כיון דאמרו ליה קמי עפרון שמענו אדני נשיא אלהים אפה בתוכנו וגוי.
מה כתיב ועפרון ישב בתוך בני חת. ישב כתיב, משירותא דמלין דאמר
אברהם תמן הנה. כדן אמר שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר ויתן לי את
מערת המכפלה אשר לו וגוי. ואי תימא בגין יקרא דילי יתיר מנייכו אנא
עביד דלא רעינא בכו. בתוככם, בגין לאתקברא בינייכו דרעינא בכו בגין
דלא אתפרש מנייכו.

כיון שאמרו לו לפני עפרון, שמענו אדני נשיא אלהים אפה בתוכנו
וגוי - מה כתוב? ועפרון ישב בתוך בני חת. כתוב ישב. מראשית
הדברים שאמר אברהם שם היה. אז אמר, שמעוני ופגעו לי בעפרון
בן צחר, ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו וגוי. ואם תאמר בשביל

כבודי, יותר מכך אני עושה, שלא רציתי בכך. בתוככם - כדי להקבר
ביניכם, שרציתי בכך, כדי שלא אפרד מכך.

רבי אלעזר אמר בשעתא דעאל אברהם במערתא היד עאל. בגין דהנה
רהיט אבתריה דההוא עגלא דכתוב ואל הבקר רץ אברהם וגוי. וההוא בן
בקר ערק עד ההוא מערתא ועאל אבתריה וחמא מה דחמא.

רבי אלעזר אמר, בשעה שנכנס אברהם למערה, איך נכנס? משום
שהיה רץ אחר אותו העגל, שכתוב ואל הבקר רץ אברהם וגוי, ואותו
בן בקר פרח עד אותה המערה, ונכנס אחריו, וראה מה שראה.

תו בגין דאיהו צלי כל יומא ויומא והנה נפיק עד ההוא חקל דהנה סליק
ריחין עלאין, וחמא נהורא דנפיק מגו מערתא וצלי תמן, ותמן מליל עמיה
קודשא בריה הוא, ובגין כך בעא ליה, דתאובתיה הנה בההוא אתר תדיר.

עוד, משום שהוא התפלל כל יום ויום, והיה יוצא עד אותה השדה
שהיתה מעלה ריחות עליונים, וראה האור שיוצא מתוך המערה
והתפלל שם, ושם דבר עמו הקדוש ברוך הוא. ומשום כך רצה אותה,
שתשוקתו היתה תמיד באותו המקום.

ואי תימא אי הכי אמאי לא בעא לה עד השתא, בגין דלא ישגחון עליה
הואיל ולא אצטריך ליה. השתא דאצטריך ליה, אמר, הא שעתא למתבע
ליה.

ואם תאמר, אם כך, למה לא רצה אותה עד עכשו? כדי שלא יבחינו
בו, הואיל ולא צריך אותה. פעת שהצטרף אותה, אמר, הנה השעה
לבקש אותה.

דף קכח ע"א

תא חזי, אי עפרון הנה חמי במערתא מה דהנה חמי אברהם בה, לא יזבין
לה לעלמין. אלא ודאי לא חמא בה ולא כלום, דהא לית מלה אתגלגלא

אֵלֶּא לְמֵאֲרִיָּה, וּבְגִין כֶּד לְאַבְרָהָם אֲתַגְלִיָּא וְלֹא לְעַפְרוֹן. לְאַבְרָהָם אֲתַגְלִיָּא דִּילִיָּה הָוָה, (דף קכח ע"א) לְעַפְרוֹן לֹא הָוָה אֲתַגְלִיָּא לִיָּה דְלֹא הָוָה לִיָּה חוּלְקָא בֵּיה. וּבְגִין כֶּד לֹא אֲתַגְלִי לְעַפְרוֹן כְּלוּם, וְלֹא הָוָה חֲמֵי אֵלֶּא חֲשׂוּכָא, וְעַל דָּא זְבִין לָהּ.

בֵּא רָאָה, אִם עַפְרוֹן הָיָה רוֹאָה בְּמַעֲרָה מֵה שְׂרָאָה בְּה אַבְרָהָם, לֹא הָיָה מוֹכֵר אוֹתָהּ לְעוֹלָמִים, אֵלֶּא וְדָאִי לֹא רָאָה בְּה וְלֹא כְלוּם, שְׁהָרִי אִין הַדְּבָר נִגְלָה אֵלֶּא לְבַעֲלִיו, וּמִשׁוּם כֶּד לְאַבְרָהָם הִתְגַּלְתָּה וְלֹא לְעַפְרוֹן. לְאַבְרָהָם הִתְגַּלְתָּה - שְׁלוּ הִיָּתָה. לְעַפְרוֹן לֹא הִיָּתָה מִתְגַּלָּה - שְׁלֹא הָיָה לוֹ בְּה חֵלֶק. וּמִשׁוּם כֶּד לֹא הִתְגַּלָּה לְעַפְרוֹן כְּלוּם, וְלֹא הָיָה רוֹאָה אֵלֶּא חֲשׂוּכָה, וְעַל כֵּן מְכַר אוֹתָהּ.

וּמָה דְלֹא תָבַע אַבְרָהָם בְּקַדְמִיתָא דִּיזְבִין לִיָּה זְבִין, דְּהָא אַבְרָהָם לֹא קָאָמַר אֵלֶּא וְיִתְּן לִי אֶת מְעַרְתַּת הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר לוֹ וְגוֹ'. בְּכֶסֶף מְלֵא יִתְּנָנָה לִי וְגוֹ', וְאִיהוּ אָמַר הַשְּׂדָה נִתְּתִי לְךָ וְהַמְּעַרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נִתְּתִיהּ וְגוֹ'. בְּגִין דְּכֹלָא הָוָה מְאִיס עֲלֵיהּ דְּעַפְרוֹן דְּלֹא יָדַע מָה הִיא.

וּמָה שְׁלֹא בְּקִשׁ אַבְרָהָם בְּרֵאשׁוֹנָה שְׂיִמְכַר לוֹ מְכַר, שְׁהָרִי אַבְרָהָם לֹא אָמַר אֵלֶּא - וְיִתְּן לִי אֶת מְעַרְתַּת הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר לוֹ וְגוֹ', בְּכֶסֶף מְלֵא יִתְּנָנָה לִי וְגוֹ'. וְהוּא אָמַר, הַשְּׂדָה נִתְּתִי לְךָ וְהַמְּעַרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נִתְּתִיהּ וְגוֹ'. מִשׁוּם שְׁהַכֵּל הָיָה מְאִוּס עַל עַפְרוֹן, שְׁלֹא יָדַע מָה הִיא.

וְתָא חֲזִי, כֶּד עָאֵל אַבְרָהָם בְּמַעֲרַתָּא בְּקַדְמִיתָא, חֲמָא תַּמָּן נְהוֹרָא, וְאֲתַרְמִי עַפְרָא קַמִּיהּ, וְאֲתַגְלִי לִיָּה תַרְוֵן קַבְרִין אֲדַהֲכִי אֲסַתְלַק אָדָם בְּדִיוקְנִיהּ וְחֲמָא לִיָּה לְאַבְרָהָם וְחִיִּיד, וּבִיָּה (הוּוה) יָדַע אַבְרָהָם דִּתַּמָּן (הוּוה) הוּוה זְמִין לְאֲתַקְבְּרָא.

וּבֵא וְרָאָה, כְּשֶׁנִּכְנַס אַבְרָהָם בְּתַחֲלָה לְמַעֲרָה, רָאָה שָׁם אוֹר, וְנִזְרַק לְפָנָיו עֶפֶר, וְהִתְגַּלּוּ לוֹ שְׁנֵי קַבְרִים. בִּינְתִים עָלָה אָדָם בְּדַמּוּתוֹ, וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם וְחִיִּיד, וּבּוֹ [הִיָּה] יָדַע אַבְרָהָם שְׁשָׁם [הִיָּה] הוּוה עֲתִיד לְהַקְבֵּר.

אָמַר לִיָּה, אַבְרָהָם, בְּמָטוּ מִינְךָ, קוּסְטָרָא קִטִּיר אִיתַּתְּ חֲכָא. אָמַר לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּוה טְמֵרְנִי חֲכָא וּמַהְוָא זְמָנָא עַד הַשְּׁתָּא אֲתַטְמַרְנָא כְּגִילְדָא דְּקִירְטָא עַד דְּאֲתִיתַּת אֲנָתָּ בְּעַלְמָא, הַשְּׁתָּא מְכָאן וְאִילָךְ הָא קִיוּמָא לִי וְלַעֲלָמָא הָוָה בְּגִינְךָ.

אמר לו אברהם: בבקשה ממך, האם טירה שאינה מקרה יש כאן?
אמר לו הקדוש ברוך הוא, הטמין אותי כאן, ומאותו הזמן עד עכשו
נטמנתי כמו דג בחפירה עד שאתה באת לעולם. עכשו מכאן ואילך
הנה קיום לי ולעולם יש בשבילך.

חמי מה פתיב ויקם השדה והמערה אשר בו, קימה ממש הוה ליה מה
דלא הוה ליה עד השתא. רבי אבא אמר ויקם השדה, ונדאי קימה ממש
דקם ואסתלק קמיה דאברהם בגין דעד השתא לא אתחזי תמן כלום,
והשתא מה דהוה טמיר קם ואסתליק וכדון קם כלא בנמוסוי.

ראה מה כתוב - ויקם השדה והמערה אשר בו. ממש קימה היתה לה
מה שלא היתה לה עד עתה. רבי אבא אמר, ויקם השדה - ונדאי קימה
ממש, שקם והתעלה לפני אברהם, משום שעד עכשו לא נראה שם
כלום, ועכשו, מה שהיה טמון - קם והתעלה, ואז קם הכל כמשפטו.

אמר רבי שמעון בשעתא דעאל אברהם במערתא ואעיל שרה תמן, קמו
אדם וחנה ולא קבילו לאתקברא תמן, אמרו ומה אנו בכסופא קמי
קודשא בריך הוא בההוא עלמא בגין ההוא חובא דגרימנא והשתא יתוסף
לו כסופא אחרא מקמי עובדיו טבין דבכו.

אמר רבי שמעון, בשעה שנכנס אברהם למערה והכניס לשם את
שרה, קמו אדם וחנה, ולא קבלו להקבר שם. אמרו: ומה אנו בבוישה
לפני הקדוש ברוך הוא באותו העולם משום אותו החטא שגרמנו,
וכעת יתוסף לנו בוישה אחרת - מפני המעשים טובים שבכם?

דף קכח ע"ב

אמר אברהם הא אנה זמין קמי קודשא בריך הוא בגינך דלא תכסוף
קמיה לעלמין. מיד ואחרי כן קבר אברהם את (דף קכח ע"ב) שרה אשתו,
מאי ואחרי כן. בטר דקביל אברהם עליה מלה דא.

אמר אברהם: הריני מזמן לפני הקדוש ברוך הוא עבורך שלא תתביש לפניו לעולמים. מיד - ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו. מה זה ואחרי כן? אחר שקבל עליו אברהם את הדבר הזה.

אדם עאל בדוכתיה חנה לא עאלת, עד דקריב אברהם ואעיל לה לגבי אדם וקביל לה בגיניה, הדא הוא דכתיב ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו, לשרה לא כתיב אלא את שרה לאסגאה חנה, וכדין אתיישבו בדוכתיהו פדקא יאות, הדא הוא דכתיב, (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ותנינן באברהם. תולדות השמים והארץ דא אדם וחנה. אלה השמים והארץ לא כתיב, אלא תולדות השמים והארץ ולא תולדות בר נש. ואינון אתקיימו בגיניה דאברהם. ומנא לן דאתקיימו בגיניה דאברהם. דכתיב ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם. ועד דאתא אברהם לא אתקיימו אדם וחנה בדוכתיהו בההוא עלמא.

אדם נכנס למקומו - חנה לא נכנסה, עד שקרב אברהם והכניס אותה אצל אדם וקבל אותה בשבילו. זהו שכתוב ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו, ולא כתוב לשרה, אלא את שרה, לרבות חנה. ואז התישבו במקומם כראוי. זהו שכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ושנינו באברהם. תולדות השמים והארץ - זה אדם וחנה. לא כתוב אלה השמים והארץ, אלא תולדות השמים והארץ, ולא תולדות בן אדם. והם התקיימו בשביל אברהם. ומנין לנו שהתקיימו בשביל אברהם? שכתוב ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם. ועד שבא אברהם לא התקיימו אדם וחנה במקומם באותו העולם.

רבי אלעזר שאיל לרבי שמעון אבוי, אמר האי מערתא לאו איהו כפילתא, דהא כתיב מערת המכפלה, וקרא קרי לה לבתר מערת שדה המכפלה, מכפלה קא קרי ליה לשדה.

רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו. אמר, המערה הזו אינה כפולה, שהרי כתוב מערת המכפלה, ואחר כך הכתוב קרא לה מערת שדה המכפלה. מכפלה הוא קרא לשדה.

אמר ליה הכי קארי ליה מערת המכפלה כמה דאתא אמר ויתן לי את מערת המכפלה, אבל ודאי חייך לאו מערתא איהו מכפלה. ולא שדה אקרי מכפלה, אלא האי שדה ומערתא על שום מכפלה אקרון שדה המכפלה

וְדַאי וְלֹא מְעַרְתָּא, דְּהָא מְעַרְתָּא בְּשִׁדְהָ אִיהִי, וְהָהוּא שְׂדָה קָאִים בְּמַלְהָ אַחְרָא.

אָמַר לוּ, כְּדָ קוֹרָא לָהּ - מְעַרְתָּהּ הַמְכַפְּלָה, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר וַיִּתֵּן לִי אֶת מְעַרְתָּהּ הַמְכַפְּלָה, אֲבָל וְדַאי, חֵיידָ, הַמְעַרְהָ הִיא מְכַפְּלָה, וְלֹא הַשְּׂדָה נִקְרָא מְכַפְּלָה. אֲלֵא הַשְּׂדָה וְהַמְעַרְהָ נִקְרָאִים עַל שֵׁם מְכַפְּלָה, שְׂדָה הַמְכַפְּלָה וְדַאי, וְלֹא הַמְעַרְהָ, שְׁהֲרִי הַמְעַרְהָ הִיא בְּשִׁדְהָ, וְאוֹתוֹ הַשְּׂדָה עוֹמֵד בְּדָבָר אַחֵר.

תָּא חֲזִי, יְרוּשָׁלַם סְכָל אֶרְעָא דִּישְׂרָאֵל אֲתַכְּפַל תְּחוּתָהּ. וְאִיהִי קִימָא לְעִילָא וְתַתָּא, כְּגוֹוֹנָא דָא יְרוּשָׁלַם לְעִילָא יְרוּשָׁלַם סְכָל לְתַתָּא, אֲחִידָא לְעִילָא וְאֲחִידָא לְתַתָּא, יְרוּשָׁלַם סְכָל לְעִילָא אֲחִידָת בְּתַרְיִן סְטַרְיִן לְעִילָא וְתַתָּא (יְרוּשָׁלַם לְתַתָּא אֲחִידָת בְּתַרְיִן סְטַרְיִן לְעִילָא וְתַתָּא) וּבְגִין כְּדָ כְּפַלְתָּא הִיא.

בֵּא רְאֵה, תַּחַת יְרוּשָׁלַם נְכַפְּלָה כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא עוֹמֵדָת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. כְּמוֹ כֵּן יְרוּשָׁלַם לְמַעְלָה - יְרוּשָׁלַם לְמַטָּה. אֲחוּזָה לְמַעְלָה וְאֲחוּזָה לְמַטָּה. יְרוּשָׁלַם לְמַעְלָה אֲחוּזָה בְּשַׁנֵּי צַדִּדִים - לְמַעְלָה וּלְמַטָּה [יְרוּשָׁלַם לְמַטָּה אֲחוּזָה בְּשַׁנֵּי צַדִּדִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה], וּמְשׁוּם כְּדָ הִיא כְּפוּלָה.

דף קכט ע"א

וְעַל דָּא הָאִי שְׂדָה מֵהֵהִיא כְּפַלְתָּא אִיהוּ דְּבִיהָ שְׂרִיא. כְּגוֹוֹנָא דָא כְּתִיב כְּרִיחַ שְׂדָה אֲשֶׁר בְּרַכּוֹ יִי לְעִילָא (דף קכט ע"א) וְתַתָּא, וּבְגִין כְּדָ שְׂדָה הַמְכַפְּלָה וְדַאי וְלֹא שְׂדָה כְּפוּלָה.

וְעַל כֵּן הַשְּׂדָה הַזֹּאת מְכַפְּלָה הִיא שְׂבוּ הִיא שׁוֹרְהָ. כְּמוֹ כֵּן כְּתוּב כְּרִיחַ הַשְּׂדָה אֲשֶׁר בְּרַכּוֹ הִי, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּמְשׁוּם כְּדָ שְׂדָה הַמְכַפְּלָה וְדַאי, וְלֹא שְׂדָה כְּפוּלָה.

תּוֹ רְזָא דְּמַלְהָ שְׂדָה הַמְכַפְּלָה וְדַאי, מֵאֵן מְכַפְּלָה, הִי דְּבִשְׂמָא קְדִישָׁא דְּאִיהִי מְכַפְּלָה. וְכֵלְא קִימָא כְּחַד, וּבְגִינִיָּה קְאָמַר בְּאוֹרַח סְתִים הִי מְכַפְּלָה דְּלֵא הִי בְּשְׂמָא קְדִישָׁא אֶת אַחְרָא מְכַפְּלָה בְּרֵ אִיהִי.

עוד סוד הדבֿר - שְׁדֵה המְכַפֵּלֶה וְדַאי. מי המְכַפֵּלֶה? [נה] שְׁבִשֵׁם הקְדוֹשׁ
שְׁהיֵא מְכַפֵּלֶה. הַכֵּל עוֹמֵד יַחַד, וּבְשִׁבִילֶה אָמַר בְּדֶרֶךְ נִסְתֵּר ה' מְכַפֵּלֶה,
שְׁלֵא הִיְתֵה בְשֵׁם הקְדוֹשׁ אוֹת אַחֲרֵת מְכַפֵּלֶה פְּרִט לָזֶה.

וְאִף עַל גַּב דְּמַעֲרֵתָא כְּפִלְתָּא הָוֵה וְדַאי דְּאִיהִי מְעֵרֵתָא גּוֹ מְעֵרֵתָא, אֲבַל עַל
שׁוּם אַחֲרָא אֶקְרִי מְעֵרֵת שְׁדֵה המְכַפֵּלֶה כְּמֵה דְּאִתְּמַר. וְאַבְרָהָם יָדַע, וְכַד
אָמַר לְבְנֵי חַת כְּפִי מְלָה וְאָמַר וַיִּתֵּן לִי אֶת מְעֵרֵת המְכַפֵּלֶה, עַל שׁוּם דְּאִיהִי
מְעֵרֵתָא כְּפִלְתָּא, וְאוֹרִייתָא לֹא קָרִי לָהּ אֶלָּא מְעֵרֵת שְׁדֵה המְכַפֵּלֶה כְּדִקְא
יְאוּת.

וְאִף עַל גַּב שְׁמַעֲרֵת המְכַפֵּלֶה הִיְתֵה וְדַאי, שְׁהיֵא מְעֵרָה בְּתוֹךְ מְעֵרָה,
אֲבַל עַל שֵׁם אַחֲרֵת נִקְרָאת מְעֵרֵת המְכַפֵּלֶה, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר. וְאַבְרָהָם יָדַע,
וְכִשְׁאָמַר לְבְנֵי חַת, כְּפִי אֶת הַדְּבָר, וְאָמַר וַיִּתֵּן לִי אֶת מְעֵרֵת המְכַפֵּלֶה,
עַל שֵׁם שְׁהיֵא מְעֵרָה כְּפִוְלָה, וְהִתְוֹרָה לֹא קָרָאָה לָהּ אֶלָּא מְעֵרֵת שְׁדֵה
הַמְכַפֵּלֶה כְּרֵאוּי.

וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבַד כְּלָא לְאַשְׁתַּכְחָא הַאי עֲלֵמָא כְּגוֹנָא דְלַעֲלֵלָא,
וְלֹאֲתִדְבַקָא דָּא בְּדָא, לְמַהוּי יְקָרִיָּה לַעֲלֵלָא וְתַתָּא. זְכָאָה חוּלְקִיהוֹן
דְּצַדִּיקָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעֵי בְּהוּ בְּהַאי עֲלֵמָא וּבְעֲלֵמָא דְאַתֵּי:

וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הַכֵּל שְׁיִמְצָא הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שְׁלִמְעָלָה,
וְלִהְדְּבִיק זֶה עִם זֶה שְׁיִהְיֶה כְּבוֹדוֹ לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה. אֲשֶׁרִי חֲלַקְסֵם שְׁל
הַצַּדִּיקִים שְׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בְּהֵם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

וְאַבְרָהָם זָקוּן בָּא בְּיָמִים וַיִּי בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכֹל. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח (תהלים
סה) אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵב יִשְׁכֹּן חֲצָרֶיךָ, הַאי קָרָא (צד ע"ב) אֲתַמָּר, אֲבַל זְכָאָה
הוּא בַר נֶשׁ דְּאוֹרְחוּי אֲתַכְשְׁרוּן קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאִיהוּ אֲתַרְעֵי בֵּיה
לְקַרְבָּא לִיה לְגַבִּיָּה.

וְאַבְרָהָם זָקוּן בָּא בְּיָמִים וְהוּא בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכֹל. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח,
(תהלים סח) אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵב יִשְׁכֹּן חֲצָרֶיךָ. הַפְּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאָר, אֲבַל
אֲשֶׁרִי הָאִישׁ שְׁדַרְכָּיו כְּשֵׁרוֹת לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא הִתְרַצָּה בּו
לְקַרְבּוֹ אֵלָיו.

תָּא חֲזִי, אַבְרָהָם אֶתְקָרִיב לְגַבִּיהַּ וְתַאֲוֹבְתִיחַ דִּילִיחַ הָוּה כָּל יוֹמוּי בְּהַאי, וְלֹא אֶתְקָרִיב אַבְרָהָם בְּיוֹמָא חֲדָא אוּ בְּזַמְנָא חֲדָא, אֶלְא עוֹבְדוּי קָרִיבּוּ לִיחַ בְּכָל יוֹמוּי מְדַרְגָּא לְדַרְגָּא, עַד דְּאֶסְתַּלַּק בְּדַרְגּוּי.

בֹּא רֵאחַ, אַבְרָהָם הִתְקַרַּב אֵלָיו, וְתִשׁוּקְתוּ הִיתָה כָּל יוֹם בְּזַחַ. וְלֹא הִתְקַרַּב אַבְרָהָם בְּיוֹם אֶחָד אוּ בְּפַעַם אַחַת, אֶלְא מְעַשְׂיוּ קָרִבּוּהוּ בְּכָל יָמָיו מְדַרְגָּה לְדַרְגָּה, עַד שֶׁהִתְעַלָּה בְּדַרְגּוֹתוֹ.

כַּד הָוּה סִיב וְעָאֵל בְּדַרְגִּין עֲלָאִין כַּדְקָא חֲזִי דְכַתִּיב וְאַבְרָהָם זָקֵן, וּכְדִין בָּא בְּיָמִים בְּאִינוּן יוֹמִין עֲלָאִין בְּאִינוּן יוֹמִין יְדִיעָאן בְּרִזָּא דְמַהִימְנוּתָא. וְיִי בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל. דְּמַתְמָן נִפְקִין כָּל בְּרַכָּאן וְכָל טִיבּוּ.

כְּשֶׁהָיָה זָקֵן וְנִכְנַס לְדַרְגוֹת עֲלִיוֹנוֹת כְּרָאוּי, שְׁפָתוֹב וְאַבְרָהָם זָקֵן, וְאִזּוּ בָּא בְּיָמִים, בְּאוֹתָם יָמִים עֲלִיוֹנִים, בְּאוֹתָם יָמִים יְדִיעִים בְּסוּד הַקְּמוּנָה. וְהוּ' בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל. שְׁמִשְׁם יוֹצְאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל טוֹב.

דף קכט ע"ב

זְכָאִין אִינוּן מְאָרִיחוּן דְּתִשׁוּבָה דְּהַא בְּשַׁעְתָּא חֲדָא בְּיוֹמָא חֲדָא בְּרַגְעָא חֲדָא (דף קכט ע"ב) קָרִיבּוּ לְגַבִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מַה דְּלֹא הָוּה הִכִּי אֶפִּילוּ לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים דְּאֶתְקָרִיבּוּ גַבִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכַמָּה שְׁנִין. אַבְרָהָם לֹא עָאֵל בְּאִינוּן יוֹמִין עֲלָאִין עַד דְּהָוּה סִיב כְּמָה דְּאֶתְמַר. וְכֵן דְּוֹד דְּכַתִּיב (מַלְכִים א א) וְהִמְלִיךְ דְּוֹד זָקֵן בָּא בְּיָמִים. אֲבָל מְאָרִיחַ דְּתִשׁוּבָה מִיַּד עָאֵל וְאֶתְדַבֵּק בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

אֲשֶׁרִיחַם בְּעֵלֵי הַתִּשׁוּבָה, שְׁהָרִי בְּשַׁעָה אַחַת בְּיוֹם אֶחָד [בְּפַעַם אַחַת] בְּרַגְעָא אֶחָד קָרִיבּוּ לְקַבְּיָהּ, מַה שֶׁלֹּא הָיָה כֶּף אֶפְלוּ לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים שֶׁהִתְקַרְּבוּ לְקַבְּיָהּ בְּכַמָּה שְׁנִים. אַבְרָהָם לֹא נִכְנַס בְּאוֹתָם הַיָּמִים הָעֲלִיוֹנִים עַד שֶׁהָיָה זָקֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְכֵן דְּוֹד, שְׁפָתוֹב (מַלְכִים א א) וְהִמְלִיךְ דְּוֹד זָקֵן בָּא בְּיָמִים. אֲבָל בְּעַל הַתִּשׁוּבָה מִיַּד נִכְנַס וְנִדְבַק בְּקַבְּיָהּ.

רבי יוסי אמר תנינן אתר דמאריהון דתשובה קיימי ביה, בההוא עלמא, צדיקים גמורים לית לון רשו לקיימא ביה, בגין דאינון קריבין למלכא ותיר מפלהו, ואינון משכי עליהו ברעותא דלכא ותיר ובחילא סגיא לאתקרבא למלכא.

רבי יוסי אמר, שנינו, המקום שבעלי התשובה עומדים בעולם ההוא, אין לצדיקים גמורים רשות לעמד בו, משום שהם קרובים למלך יותר מפלם, והם מושכים עליהם ברצון הלב יותר ובכח רב להתקרב למלך.

תא חזי, כמה אתרין מתוקנין ליה לקודשא בריה הוא בההוא עלמא, ובכלהו בי מותבי לון לצדיקים. כל חד וחד לפום דרגיה כדקא חזי ליה.

בא ראה, כמה מקומות מתקנים לקביה בעולם ההוא, ובכלם בית מושבים לצדיקים, כל אחד ואחד לפי דרגתו כראוי לו.

כתיב, (תהלים סה) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריה, דקודשא בריה הוא קריב לון לגביה דסלקין אינון נשמתין מתתא לעילא ולא תאחדא באחסנתייהון דאתתקנו להו. ישכון חצריה, אליו אתרין ודרגין לבר, ומאן אינון, כמה דאת אמר (זכריה ג) ונתתי לה מהלכים בין העומדים האלה. והאי הוא דרגא בין קדישין עלאין.

כתוב (תהלים סה) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריה, שהקדוש ברוך הוא מקרב אותם אליו, שעולים אותם הנשמות ממטה למעלה ולהאחו בנחלתם שנתקנה להו. ישכון חצריה - אלו המקומות והדרגות שבחוץ, ומי הם? כמו שנאמר (זכריה ג) ונתתי לה מהלכים בין העומדים האלה. וזוהי דרגה בין קדושים עליונים.

ומאן דזכאין לדרגא דא, אינון שליחו דמארי עלמא פאינון מלאכין ועבדין שליחותא תדיר ברעותא דמאריהון, בגין דאלין (אתקדשו) תדיר בקדושה ולא אסתאבו. כגוונא דא, מאן דאסתאב בהאי עלמא איהו משיד עליה רוח מסאב, וכד נפק נשמתיה מניה מסאבין ליה ומדוריה בין אינון מסאבין ואלין אינון מזיקין דעלמא. כמה דאתמשד בר נש גרמיה בהאי עלמא הכי הוא מדוריה ואתמשד בההוא עלמא (נט ואינון רוחי מסאבי מסאבין ליה ואעלין ליה לגיהנם).

ומי שְׁזָכָאִים לְדַרְגָּה הַזֹּאת הֵם שְׁלִיחִים שֶׁל רַבּוֹן הָעוֹלָם, כְּמוֹ אוֹתָם הַמְּלַאכִים, וְתַמִּיד עוֹשִׂים שְׁלִיחוֹת בְּרַצוֹן רַבּוֹנָם, מְשׁוּם שְׂאֵלוֹ [הַתְּקַדְּשׁוּ] תַּמִּיד בְּקִדְּשָׁה וְלֹא נִטְמָאוּ. כְּמוֹ כֵן מִי שֶׁנִּטְמָא בְּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּחַ טְמֵאָה, וְכִשְׂיֹצֵאת מִמֶּנּוּ נִשְׁמָתוֹ, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ, וּמְדוֹרוֹ בֵּין אוֹתָם הַטְּמֵאִים, וְאֵלּוּ הֵם הַמְּזִיקִים שֶׁל הָעוֹלָם. כְּמוֹ שְׂמִמְשִׁיךְ אָדָם אֶת עַצְמוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה - כִּדָּה הוּא מְדוֹרוֹ וְנִמְשָׁךְ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם [וְאוֹתוֹן רוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת מִטְּמֵאוֹת אוֹתוֹ וּמְכַנִּיסוֹת אוֹתוֹ לְגִיהֵנָם].

דף קל ע"א

תָּא חֲזִי מֵאֵן דְּאִתְקַדְּשׁ וְנִטִּיר גְּרַמְיָה בְּהַאי עֲלָמָא דְלָא אֶסְתָּאב. מְדוּרְיָה בְּהַהוּא עֲלָמָא בֵּין אֵינוֹן קְדִישִׁין (דף קל ע"א) עֲלָאִין וְעֲבָדִין שְׁלִיחוֹתָא תְּדִיר, וְאֵלּוּן קִיִּימִי בְּחֻצְרָא כְּמָא דְאִתְּ אָמַר, (שְׁמוֹת כז) אֵת חֻצְרָא הַמְּשָׁכָן.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמֵתְקַדֵּשׁ וְשׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׂלֵא יִטְמָא, מְדוֹרוֹ בְּעוֹלָם הַהוּא בֵּין אוֹתָם קְדוֹשִׁים עֲלִיוֹנִים וְעוֹשִׂים תַּמִּיד שְׁלִיחוֹת, וְאֵלּוּ עוֹמְדִים בְּחֻצְרָא, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (שְׁמוֹת כז) אֵת חֻצְרָא הַמְּשָׁכָן.

וְאֵת אֲחֻרָנִין דְּאֵינוֹן לְגוֹ יַתִּיר, דְּלָאוּ אֵינוֹן בְּחֻצְרָא אֱלָא בְּבֵיתָא כְּמָא דְאִתְּ אָמַר, (תְּהֵלִים סה) נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתֵךְ. אָמַר דָּוִד נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתֵךְ, כִּיִּן דְּאָמַר יִשְׁכֹּן חֻצְרֵיךְ, אִמָּאִי כְּתִיב נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתֵךְ, יִשְׁבַּע בְּטוֹב בֵּיתֵךְ מִיִּבְעֵי לִיהּ כְּמָה דְכְּתִיב יִשְׁכֹּן. אֱלָא הָא תְּנִינָן לִית יִשְׁבִּיבָה בְּעֻזְרָה אֱלָא לְמַלְכֵי בֵית דָּוִד בְּלַחוּדִיָּהוּ.

וַיֵּשׁ אַחֲרַיִם שְׁהֵם בְּפָנִים יוֹתֵר שְׂאֵינָם בְּחֻצְרָא, אֱלָא בְּבֵיתָא, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (תְּהֵלִים סה) נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתֵךְ. אָמַר דָּוִד, נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתֵךְ. כִּיִּן שְׂאָמַר יִשְׁכֹּן חֻצְרֵיךְ, לְמָה כְּתִיב נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתֵךְ? יִשְׁבַּע בְּטוֹב בֵּיתֵךְ הִזְיָה צְרִיךְ לְהִיּוֹת, כְּמוֹ שְׁכָתוּב יִשְׁכֹּן! אֱלָא הִרִי שְׁנִינָנוּ, אֵין יִשְׁבִּיבָה בְּעֻזְרָה אֱלָא לְמַלְכֵי דָּוִד לְבָדָם.

וְאֵת אֲתֵר לְחֻסִּידֵי עֲלִיוֹנִין דְּעֵיִלֵי לְגוֹ, וּמָאִי אֵינוֹן, כְּדְכְּתִיב, (בְּמִדְבָר א) וְהַחוֹנִים לְפָנַי הַמְּשָׁכָן קִדְּמָה לְפָנַי אֶהְל מוֹעֵד מְזַרְחָה מִשָּׁה וְאֶהְרֵן וּבְנֵינוּ וְגוֹ'. וְכְמָה מְדוּרִין עַל מְדוּרִין וְנִהוּרִין עַל נִהוּרִין מִתְפָּרְשָׁן בְּהַהוּא עֲלָמָא,

וְכָל חַד אַכְסִיף מְנַהֵרָא דְחִבְרִיָּה, כְּמָה דְעוּבְדִין אֲתַפְרָשׁוּן בְּהַאי עֲלָמָא הַכִּי
נְמִי דוּכְתִין וְנַהוּרִין מִתַּפְרָשׁוּן בְּהַהוּא עֲלָמָא.

וַיֵּשׁ מְקוֹם לְחֻסִּידִים עֲלִיוֹנִים שְׁנַכְנָסִים לְפָנִים, וּמִי הֵם? כְּפִתּוּב (במדבר
א) וְהַחֲנִים לְפָנֵי הַמֶּשֶׁכַּן קִדְמָה לְפָנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מְזַרְחָה מִשָּׁה וְאַהֲרֹן
וּבְנָיו וְגו'. וְכַמָּה מְדוּרִים עַל מְדוּרִים וְאוּרוֹת עַל אוּרוֹת נְפָרְדִים בְּעוֹלָם
הַהוּא, וְכָל אֶחָד מִתְבַּיֵּשׁ מֵאוּר חֵבְרוֹ. כְּמוֹ שֶׁהַמַּעֲשִׂים נְפָרְדִים בְּעוֹלָם
הַזֶּה, כִּד גַּם מְקוֹמוֹת וְאוּרוֹת נְפָרְדִים בְּעוֹלָם הַהוּא.

וְתָא חֲזִי הָא אֲתָמַר דְאַפִּילוּ בְּהַאי עֲלָמָא כִּד בַּר נֶשׁ נְאִים עַל עַרְסִיָּה,
וְנִשְׁמַתִּין אֲצִטְרִיכוּ לְאַתְשׁוּטְטָא בְּעֲלָמָא וְנִפְקוּ מִגּוֹ גּוּפָא, לָאו כָּל נִשְׁמַתָּא
וְנִשְׁמַתָּא סְלָקָא וְשִׁטְיָא לְמַחְזִי בִיקָר סִבְר אִפִּי דְעַתִּיק יוֹמִין, אֲלֵא כְּמָא
דְאַתְמַשִּׁיךְ תְּדִיר וּכְפוּם עוּבְדִי הַכִּי נִשְׁמַתִּיָּה סְלָקָא.

וּבֵא וְרָאָה, הֵרִי נְאָמַר שְׁאַפְלוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁאָדָם יָשׁוּן עַל מִטָּתוֹ
וְהַנִּשְׁמוֹת צְרִיכוֹת לְשׁוּטְט בְּעוֹלָם וַיֵּצְאוּ מִתּוֹךְ הַגּוּף, אִין כָּל נִשְׁמָה
וְנִשְׁמָה עוֹלָה וּמְשׁוּטְטָת לְרָאוֹת בְּכַבּוּד סִבְר פְּנֵי עַתִּיק הַיָּמִים, אֲלֵא
כְּמוֹ שֶׁנִּמְשָׁךְ תְּמִיד וּכְפִי הַמַּעֲשִׂים, כִּד נִשְׁמַתוּ עוֹלָה.

אִי אֲסַתְאָב אִיהוּ נְאִים וְנִשְׁמַתָּא נְפָקָא וְכָל אֵינוֹן רוּחִין מְסַאָבִין נְקֻטִין לָהּ
וְאַתְדַּבְּקַת בְּהוּ בְּאֵינוֹן דְרָגִין תַּתְּאִין דְשִׁטְיִין בְּעֲלָמָא וְאֵינוֹן מוֹדִיעִין לָהּ
מַלְיָן דְאֵינוֹן קְרִיבִין לְמִיתֵי בְּעֲלָמָא, וְלִזְמַנִּין דְמוֹדִיעִין לָהּ מַלְיָן כְּדִיבּוּ
וְחִיבּוּ בְּהַּ וְהָא אוּקְמוּהָ.

אִם נְטָמָא - הוּא יָשׁוּן וְהַנִּשְׁמָה יוֹצֵאתָ, וְכָל אוֹתָן רוּחוֹת טְמָאוֹת
לוֹקְחוֹת אוֹתָהּ, וְנִדְבְּקַת בְּהוּ בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁמְשׁוּטְטוֹת
בְּעוֹלָם, וְהֵם מוֹדִיעוֹת לָהּ דְבָרִים שְׁקֵרוּבִים לְבֵא לְעוֹלָם. וְלַפְעָמִים
שְׁמוֹדִיעִים לָהּ דְבָרִים כּוֹזְבִים וְצוֹחֲקִים עֲלֶיהָ, וְהֵרִי פְרָשׁוּהָ.

וְאִי זְכִי בַר נֶשׁ כִּד אִיהוּ נְאִים, וְנִשְׁמַתִּיָּה סְלָקָא אֲזֵלָא וְשִׁטְיָא וּבְקַעָא בִין
אֲלִין רוּחִין מְסַאָבִין, וְכַלְהוּ מְכַרְיִזִין וְאַמְרִין, פְּנוּן אַתְר פְּנוּן, לָאו דָּא
מְסַטְרָנָא, וְאִיהִי סְלָקָא בִין אֵינוֹן קְדִישִׁין וּמוֹדִיעִי לָהּ מְלָה חֲדָא דְקִשׁוּט.

וְאִם זוֹכָה אָדָם, כְּשֶׁהוּא יָשׁוּן וְנִשְׁמַתוּ עוֹלָה, הוֹלְכַת וְשִׁטָּה וּבוֹקַעַת בִּין
הַרוּחוֹת הַטְּמָאוֹת הַלְלוּ, וְכַלְס מְכַרְיִזִים וְאוּמְרִים: פְּנוּ מְקוֹם, פְּנוּ. זָה

אינו מצדנו! והיא עולה בין אותם הקדושים, ומודיעים לה דבר אחד
אמת.

דף קל ע"ב

וכד נחתא כל אינון חבילין טריקין בעאן לאתקרבא בהדה למנדע ההיא
מלה, ואינון מודעין לה מלין אחרנין, וההיא מלה דנטלא גו אינון קדישין
בין אינון (דף קל ע"ב) אחרנין איהו כעבורא גו תיבנא. והאי (מאן איהו דזכי יתיר
בעוד דאיהו קאים ונשמתא קיימא בהאי עלמא).

וכשיורדת, כל אותם מחנות של ערבו רוצים להתקרב אליה לדעת
אותו הדבר, והם מודיעים לה דברים אחרים. והדבור ההוא שנוטלת
בתוך אותם קדושים בין אותם האחרים הוא כתבוואה בתוך התבן.
וזה [מ] הוא זוכה יותר בעוד שהוא עומד והנשמה עומדת בעולם הזה.

כגוונא דא פד נפקין נשמתין מגופא מהאי עלמא, בעאן לסלקא, וכמה
תרעין חבילי טהירין קיימי, (ו) אי אינון מסטרנייהו בלהו אחדין בהו
באינון נפשאן ומסרי לון בידא דדומה לאעלא לון בגיהנם.

כמו כן כשיוצאות הנשמות מהגוף מהעולם הזה, רוצות לעלות, וכמה
שומרי הפתח ומחנות מזיקים נמצאים. אם הם מצדס - פלס אוחזים
בהם באותן הנפשות, ומוסרים אותם ביד דומה להכניסם לגיהנם.

ולבטר סלקון ואחדון בהו ואינון נטלי להון ומכרזי בהו אליון אינון דעברו
על פקודי דמאריהון, וכן שטיין בכל עלמא. ולבטר מהדרי להו לגיהנם,
וכן עד תריסר ירחי. לבטר תריסר ירחי משתככי בההוא אתר דאתנזי
לון. אינון נשמתין דזכו סלקי לעילא כמה דאתמר וזכאן בדוכתייהו.

ואחר כך עולות ואוחזים בהם, והם נוטלים אותם, ומכריזים בהם:
אלו הם שעברו על מצוות רבונם. וכן משוטטות בכל העולם. ואחר
כך מחזירים אותם לגיהנם, וכן עד שנים עשר חדשים. אחר שנים
עשר חדשים הם שוככים באותו מקום שראוי להם. אותם הנשמות
שזכו עולות למעלה, כמו שנתבאר, וזכות במקומותיהם.

תָּא חֲזִי, זְכָאִין אֵינוֹן צְדִיקָא דְאִתְגְּנִיז לְהוּ כְּמָה טְבִין לְהֵהוּא עֲלֵמָא, וְלִית
אֲתֵר פְּנִימָאָה בְּכָל אֵינוֹן כְּאֵינוֹן דִּידְעֵי רְזָא דְמֵאֲרִיהוֹן וְיִדְעֵי לְאִתְדַבְּקָא
בְּהוּ בְּכָל יוֹמָא, עַל אֲלִין כְּתִיב, (ישעיה טז) עֵין לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִים זּוֹלְתָדָּ,
יַעֲשֶׂה לְמַחְכָּה לוּ.

בֹּא רְאֵה, אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים שְׂנֵגְנִיזוּ לָהֶם כְּמָה טוֹבוֹת לְעוֹלָם הֵהוּא, וְאִין
מְקוֹם פְּנִימִי בְּכָל אוֹתָם כְּאוֹתָם שְׂיִוְדְעִים אֶת סוּד רְבוּנָם וְיִוְדְעִים
לְדַבֵּק בָּהֶם בְּכָל יוֹם. עַל אֵלוּ כְּתוּב (ישעיה טז) עֵין לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִים
זּוֹלְתָדָּ יַעֲשֶׂה לְמַחְכָּה לוּ.

מֵאִי לְמַחְכָּה לוּ, כְּמָא דְאִתְ אָמַר (איוב לב) חֲכָה אֶת אֵיּוֹב בְּדַבְּרִים. וְאֲלִין
אֵינוֹן דְּדַחֲקִין לְמַלְּה דְחֲכַמְתָּא, וְדִיִּיקִין לָהּ, וּמַחְכָּאן לָהּ לְמַנְדַּע בְּרִירָא
דְּמַלְּה, וְאִשְׁתְּמוּדְעָא לְמֵאֲרִיהוֹן, אֲלִין אֵינוֹן דְּמֵאֲרִיהוֹן מְשַׁתַּבַּח בְּהוֹן בְּכָל
יוֹמָא, אֲלִין אֵינוֹן דְּעֵאֲלִין בֵּין עֲלִיוֹנִים קְדוּשִׁין, וְאֲלִין עֲאֲלִין כָּל תַּרְעֵי
דְלַעֲלֵא וְלִית מֵאן דִּימְחִי בִידְהוֹן, זְכָאָה חוּלְקִיהוֹן בְּעֲלֵמָא דִין וּבְעֲלֵמָא
דְאִתִּי.

מַה זֶה לְמַחְכָּה לוּ? כְּמוֹ שְׂנֵגְנִיזוּ (איוב לב) חֲכָה אֶת אֵיּוֹב בְּדַבְּרִים. וְאֵלוּ
הֵם שְׂדוּחִיקִים לְדַבֵּר שֶׁל חֲכָמָה וּמְדִיקִים אוֹתָהּ וּמְחַכִּים לְדַעַת אֶת
בְּרוּר הַדְּבַר, וְהֵם מְכָרִים לְרְבוּנָם. אֵלוּ הֵם שְׂרְבוּנָם מְשַׁתַּבַּח בָּהֶם בְּכָל
יוֹם. אֵלוּ הֵם שְׂנַכְנָסִים בֵּין עֲלִיוֹנִים קְדוּשִׁים, וְאֵלוּ נַכְנָסִים בְּכָל
הַשְּׁעָרִים שְׁלַמְעֵלָה, וְאִין מִי שְׂיַמְחָה בִידָם. אֲשֶׁרִי חֲלַקְס בְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְעוֹלָם הַבָּא.

תָּא חֲזִי, אַבְרָהָם עָאֵל לְמַנְדַּע וּלְאִתְדַבְּקָא בְּמֵאֲרִיָּה כְּדָקָא יָאוֹת לְבַתֵּר
דְּאִקְדִּים עוּבְדוּי בְּקַדְמִיתָא, וְזָכָה בְּאֵינוֹן יוֹמִין עֲלֵאִין, וְאִתְבְּרָדָּ מֵאֲתֵר
דְּכָל בְּרַכָּאן נְפָקִי מִתַּמּוֹן, דְּכְתִיב וַיִּבְרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל. מֵאִי בְּכָל. אֲתֵר
דְּנִהָרָא דְלֵא פְּסָקִי מִימּוֹי לְעֵלְמִין.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם נַכְנָס לְדַעַת וְלְהַדְּבִק בְּרְבוּנוֹ כְּרֵאוּי לְאַחַר שְׁהַקְדִּים
אֶת מַעֲשָׂיו שְׂפֵרָא שׁוֹנָה, וְזָכָה לְאוֹתָם הַיְמִים הָעֲלִיוֹנִים, וְהִתְבְּרָדָּ
מִהַמְקוֹם שְׁכָל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם, שְׂכְּתוּב וְה' בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם
בְּכָל. מַה זֶה בְּכָל? הַמְקוֹם שֶׁל הַנְּהָר שְׂאִין פּוֹסְקִים מִימּוֹי לְעוֹלָמִים.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא תָּא חֲזִי, דְּאַבְרָהָם לֹא בְּעָא לְאִתְעַרְבָּא בְּנָשִׁי עֲלֵמָא
וּלְאִתְדַבְּקָא בְּשָׂר עַמִּין עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, בְּגִין דְּנִשְׂיָא דְשָׂר עַמִּין

עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת אֵינּוּן סְאֲבִין לְגוֹבְרֵיהֶוּ וְלֹאֵינּוּן דְּמַתְּדַבְּקִין בְּהוֹן, בְּגִין דְּכַד אֲבָרְהֶם יְדַע חֲכַמְתָּא, יְדַע עֲקָרָא וְשִׁרְשָׁא וּמֵאָן אֲתֵר נִפְקִי וְשִׁטְיִין רוּחֵי מְסֻאֲבִין בְּעֵלְמָא, וְעַל דָּא אוּמֵי לְעַבְדֵיהּ דְּלָא יִסַּב אֲתֵתָא לְבְרִיהּ מְשָׁר עֲמִין.

אָמַר רַבִּי חֵיִיא, בֵּא רְאֵה שְׂאֲבָרְהֶם לֹא רָצָה לְהִתְעַרֵב עִם נְשׁוֹת הָעוֹלָם וּלְהִדְבֵק בְּשָׂר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, מְשׁוּם שְׁנִשׁוֹת שְׂאֵר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת הֵם מְטַמְּאוֹת אֶת הַגְּבָרִים שְׁלֵהֶם וְלֹאֲוֹתָם שְׁנִדְבָּקִים בָּהֶם. מְשׁוּם שְׂכַשְׂאֲבָרְהֶם יְדַע אֶת הַחֲכָמָה, יְדַע הָעֵקֶר וְהַשְּׂרֵשׁ, וּמֵאִיזָה מְקוֹם יוֹצְאוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת רוּחוֹת טַמְּאוֹת בְּעוֹלָם, וְעַל כֵּן הִשְׁפִּיעַ אֶת עַבְדּוֹ שֶׁלֹּא יִקַּח אִשָּׁה לְבָנוֹ מִשְׂאֵר הָעַמִּים.

מְדַרְשׁ הַנְּעֵלָם (דף קכא ע"א) וַיְהִיו. רַבֵּנּוּ פְתַחֵי בְּהַאי קָרָא, (שיר השירים ז) לְכָה דוֹדִי נִצָּא הַשְּׂדֵה נְלִינָה בַּכְּפָרִים. תִּנּוּ רַבֵּנּוּ הַיּוֹצֵא לְדָרְךָ יִתְפַּלֵּל שְׁלֹשׁ תְּפִלוֹת, תְּפִלָּה שֶׁהִיא חוֹבָה שֶׁל יוֹם. וְתְפִלַּת הַדָּרְךָ עַל הַדָּרְךָ שֶׁהוּא עוֹשָׂה. וְתְפִלָּה שְׁיַחְזוֹר לְבֵיתוֹ לְשִׁלוֹם. וְלִמָּא לְהוֹ לְהִי שְׁלֵשָׁה, אֶפִּילוֹ בְּאֶחָד יָכִיל לְמַעְבְּדֵיהּ, דְּתַנִּינָן כָּל שְׂאֵלוֹתֵינוּ שֶׁל אָדָם יָכִיל לְמַכְלִינָהוּ בְּשׁוּמַע תְּפִלָּה.

וַיְהִיו, רַבּוֹתֵינוּ פְתַחוּ בְּפִסּוּק הַזֶּה (שיר ז) לְכָה דוֹדִי נִצָּא הַשְּׂדֵה נְלִינָה בַּכְּפָרִים. שְׁנוֹ רַבּוֹתֵינוּ, הַיּוֹצֵא לְדָרְךָ יִתְפַּלֵּל שְׁלֹשׁ תְּפִלוֹת: תְּפִלָּה שֶׁהִיא חוֹבָה שֶׁל יוֹם, וְתְפִלַּת הַדָּרְךָ עַל הַדָּרְךָ שֶׁהוּא עוֹשָׂה, וְתְפִלָּה שְׁיַחְזוֹר לְבֵיתוֹ לְשִׁלוֹם. וַיֹּאמֶר אֶת הַשְּׁלֵשָׁה הָאֵלוֹ, אֶפִּילוֹ בְּאֶחָד יָכִיל לַעֲשׂוֹתוֹ, שְׁשֵׁנִינוּ, כָּל שְׂאֵלוֹתֵינוּ שֶׁל אָדָם יָכִיל לְכַלֵּל אוֹתוֹ בְּשׁוּמַע תְּפִלָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כָּל עוֹבְדֵי דְבַר נֶשׁ כְּתִיבִין בְּסַפְרָא, הוּ טוֹב הוּ בֵישׁ, וְעַל כֵּלְהוֹן עֲתִיד לְמִיתָן דִּינָא, דְּתַנִּינָן אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מֵאִי דְכְתִיב, (תהלים קלט) גְּלָמִי רָאוּ עֵינַיִךְ, אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁעָשָׂה הַגּוֹלָם שְׂאֵינּוּ מְשֻׁגֵיחַ בְּעוֹלָם הַבָּא, כּוֹלָם רָאוּ עֵינַיִךְ שְׁעֵינַיִתָּ בָהֶם. וְעַל סַפְרָךְ כּוֹלָם יִכְתְּבוּ, לִיתָן עֲלֵיהֶם דִּין וְחֲשַׁבּוּן לְעוֹלָם הַבָּא, הַלְכָךְ יִקְדִּים אָדָם תְּפִלָּתוֹ תְּמִיד וְיוֹעִיל לִיה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל אָדָם כְּתוּבִים בְּסַפֵּר, הוּ טוֹב וְהוּ רַע, וְעַל כֵּלְהוֹן עֲתִיד לְתַת אֶת הַדִּין. שְׁשֵׁנִינוּ, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מֵה שְׁכַתּוּב (תהלים קלט) גְּלָמִי רָאוּ עֵינַיִךְ - אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁעָשָׂה הַגּוֹלָם, שְׂאֵינּוּ מְשֻׁגֵיחַ בְּעוֹלָם הַבָּא, כֵּלְהוֹן רָאוּ עֵינַיִךְ שְׁעֵינַיִתָּ בָהֶם. וְעַל סַפְרָךְ כֵּלְהוֹן יִכְתְּבוּ - לִיתָן עֲלֵיהֶם דִּין וְחֲשַׁבּוּן לְעוֹלָם הַבָּא. הַלְכָךְ יִקְדִּים אָדָם תְּפִלָּתוֹ תְּמִיד וְיוֹעִיל לוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אֵין אָדָם עוֹשֶׂה עֲבִירוֹת אֲלָא מִי שֶׁהוּא גּוֹלָם וְלֹא אָדָם, וְהֵינּוּ הַהוּא דְלָא מְסַתְּפַל בְּנִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא, אֲלָא כָּל עוֹבְדֵי כְּהַאי בְּעִירָא דְלָא מְשַׁגַּחַת וְלֹא יָדַעַת. אָמַר רַבִּי בּוּ, וְכִי גוֹלָם מִתְקָרִי דוֹד דְאָמַר הַאי פְּסוּקָא.

אמר רבי יצחק, אין אדם עושה עברות אלא מי שהוא גלם ולא אדם, והיננו אותו שלא מסתכל בנשמה הקדושה, אלא כל מעשיו כבהמה הזו שאין משגחת ואין יודעת. אמר רבי בו, וכי גלם נקרא דוד שאמר את הפסוק הזה?

אמר לו רבי יצחק אדם הראשון אמרו, גלמי ראו עיניך, קודם שזרקת בי נשמה, ראו עיניך למעבד בדיוקני בני נשא דדמו לי. ועל ספרך כלם יכתבו, מאן אינון. ימים יוצרו, כהאי צורה דידי. ולא אחד בהם דלא אשתאר חד מנהון.

אמר לו רבי יצחק, אדם הראשון אמרו, גלמי ראו עיניך. קדם שזרקת בי נשמה, ראו עיניך לעשות בדמותי בני אדם שיצדמו לי. ועל ספרך כלם יכתבו, מי הם? ימים יוצרו, בצורה הזו שלי. ולא אחד בהם, שלא נשאר אחד מהם.

אמר רבי בו, למה. אמר ליה תא חזי, כלהו דדמו ליה או ברמיזא דיליה, לא מתו במיתת נפשון, וכלהו לקו בההוא עניינא ממש.

אמר רבי בו, למה? אמר לו, בא ראה, כלם שדמו לו או ברמזו שלו, לא מתו במיתת נפשם, וככלם לקו באותו ענין ממש.

תא חזי, אמר רבי יהודה דיוקניה דאדם הראשון ושפירוניה הוה כזקרא דרקיעא עלאה דעל גבי שאר רקיעי, וכההוא נהורא דגניז קודשא בריך הוא לצדיקניא לעלמא דאתי, וכל אינון דהוו רמיזא ביה מדיוקניה דאדם הראשון ביה לקו ומיתו.

בא ראה, אמר רבי יהודה, דמותו של אדם הראשון ויפיו היה כזהר הרקיע העליון שעל גבי שאר הרקיעים, וכאותו האור שגניז הקדוש ברוך הוא לצדיקים לעולם הבא. וכל אותם שהיו רמוזים בו מדמותו של אדם הראשון, בו הם לקו ומתו.

דכך אורחוי דקודשא בריך הוא, יהיב עותרא לבר איניש, למה, למיזן עניין ולמעבד פקודוי. לא עביד האי ואתגאי (ואי אתגליא ביה) בההוא עותרא, ביה ילקי דכתיב, (קהלת ה) עשר שמור לבעליו לרעתו. יהיב ליה בנין, למה, למילף להו אורחוי דקודשא בריך הוא, ולמיטר פקודוי כדאמור באברהם (בראשית יח) כי ידעתיו למען אשר צוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך יי לעשות צדקה וגו'. לא עביד האי ומתגאה בהו, בהו לקי דכתיב, (איוב יח) לא נין לו ולא נכד בעמו וגו'. וכן כהאי גוונא כד יהיב קודשא בריך הוא משפירותא טבא עלאה דאדם הראשון להו, למה, בגין למיטר פקודוי ולמעבד רעותיה, לא עבדו כדון אלא אתגאו ביה. ביה לקו בהאי שפירותא.

שכך דרכו של הקדוש ברוך הוא - נותן עשר לאדם, למה? לזון את העניים ולעשות מצוותיו. אינו עושה את זה ומתגאה (ואם נתגלה בו) בעשר ההוא - בו ללקה, שכתוב (קהלת ה) עשר שמור לבעליו לרעתו. נותן לו בנין, למה? ללמד אותם דרך הקדוש ברוך הוא ולשמר מצוותיו, כמו שאמור באברהם (בראשית יח) כי ידעתיו למען אשר

יצוה את בניו ואת כל ביתו אחריו ושִׁמְרוּ דְרֹךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וְגו'. הוא לא עושה את זה ומתגאה בהם - בהם הוא לוקה, שְׁפָתוֹב (איוב יח) לא נין לו ולא נכד בעמו וגו'. וכן כמו זה, כְּשִׁנְוֹתוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִיִּפִי טוֹב עֲלִיוֹן שֶׁל אָדָם הֵרָאשׁוֹן לָהֶם, לָמָּה? כְּדִי לְשָׁמֵר מִצְוֹתָיו וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. לא עשו כִּף אֶלָּא הִתְגָּאוּ בו - בו לוקים, בִּיִּפִי הִזָּה.

אמר רב יהודה, כִּד בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָדָם הֵרָאשׁוֹן, הָוָה גוֹלָם עַד לָא זָרִיק בֵּיהּ נִשְׁמָתָא, וְקָרָא לָהּ הוּא מְלֶאכְא דְהוּא מְמוֹנָה עַל דְּיוֹקְנָא דְבְּנֵי נֶשְׁא, וְאָמַר לוֹ עֵינִן וְצָר בְּדִיוֹקְנָא דְדִין שִׁיתָא בְּנֵי נֶשְׁא, הִדָּא הוּא דְכָתִיב, (בראשית ה) וַיֹּלֶד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת, כְּלוֹמַר שִׁיתָא.

אמר רב יהודה, כְּשִׁבְרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הֵרָאשׁוֹן, הִיָּה גִלְם טָרָם שְׁזָרַק בוֹ נִשְׁמָה, וְקָרָא לְאוֹתוֹ הַמְלָאךָ הַמְמַנָּה עַל צוּרוֹת בְּנֵי אָדָם, וְאָמַר לוֹ: עֵינִן וְצָר בְּדַמּוֹת הַזֵּה שֵׁשֶׁה בְּנֵי אָדָם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (בראשית ה) וַיֹּלֶד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת, כְּלוֹמַר שִׁיתָא שֵׁשׁ.

אמר רבי יצחק מההוא עפרא מפש דאתברי אדם הראשון נסיב קודשא בריך הוא לְאִתְבְּרָאָה אֵלִין שִׁיתָא, וְקָרָא לֵיהּ שֵׁת, שִׁיתָא, הִדָּא הוּא דְכָתִיב וַיֹּלֶד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצַלְמוֹ מֵאוֹתָהּ הַעִיסָה שֶׁנִּבְרָא הַגּוֹלָם שְׁלוֹ, וְעַל כֵּן נֶאֱמַר גְּלָמִי רָאוּ עֵינַיִךְ וְעֵינַיִתָּ בּוֹ לַעֲשׂוֹת (ד"א ל"ג ב) דְּדָאמוּ לֵיהּ. וְעַל סַפְרָךְ כְּלָם יִכְתְּבוּ, מֵאֵן אֵינּוֹן, כְּלָהוּ דְלֹא נִטְרוּ מֵאֵי דִּיהֵב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹוֹן וְאִתְטְרְדוּ מִן עֲלָמָא (ואתדנו בההוא דינא).

אמר רבי יצחק, מאותו עפר מפש שֶׁנִּבְרָא אָדָם הֵרָאשׁוֹן, לָקַח הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָרָא אֶת שֵׁשֶׁת אֱלֹהִים, וְקָרָא לוֹ שֵׁשׁ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וַיֹּלֶד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצַלְמוֹ, מֵאוֹתָהּ הַעִיסָה שֶׁנִּבְרָא הַגּוֹלָם שְׁלוֹ. וְעַל כֵּן נֶאֱמַר גְּלָמִי רָאוּ עֵינַיִךְ, וְעֵינַיִתָּ בּוֹ לַעֲשׂוֹת [בן] שְׁדוּמִים לוֹ. וְעַל סַפְרָךְ כְּלָם יִכְתְּבוּ, מִי הֵם? כְּלָם שְׁלֹא שְׁמָרוּ מַה שֶׁנִּתֵּן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָהֶם וְנִטְרְדוּ מִן הָעוֹלָם [ונדונו באותו הדין].

תנו התם אמר רב יהודה אמר רב אשפחנא דתלת מטון הוי ליליא, וכל חד וחד אית עניינא דקודשא בריך הוא בבר נש. כִּד נִפְיִק נִשְׁמָתִיהּ מִיִּנְיָהּ וְאִשְׁתַּאֲרַהּ הוּא גוֹלָמָא נָאִים עַל עֲרִיסָהּ, וְנִשְׁמָתִיהּ סְלָקָא בְּכָל לַיְלִיא קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק אֵי זַכָּאָה הִיא חֲדָאן עֲמָה, וְאֵי לֹא דְחִיָּין לָהּ לְבָר. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב מֵאֵי דְכָתִיב, (שיר השירים ה) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם אִם תִּמְצָאוּ אֶת דּוֹדֵי מַה תִּגִּידוּ לוֹ שְׁחוֹלַת אֶהְבָּה אֲנִי.

שנינו שם, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מְצָאוּ שֵׁשֶׁלֶשׁ מִשְׁמְרוֹת הוּא הַלֵּילָה, וְלְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ עֵינִן לְקַבְּיָהּ בְּאָדָם, כְּשִׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ וְנִשְׁאָר אוֹתוֹ גִּלְם יָשׁוּן עַל מְטוֹתוֹ, וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה בְּכָל לַיְלָה לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם הִיא צְדִיקָה - שְׁמַחִים עִמָּה, וְאִם לֹא - דוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מַה שְׁפָתוֹב (שיר ה) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם אִם תִּמְצָאוּ אֶת דּוֹדֵי מַה תִּגִּידוּ לוֹ שְׁחוֹלַת אֶהְבָּה אֲנִי.

אמר רבי פנחס אמר רבי יהודה השבעתי אתכם בנות ירושלים, הנשמה אומרת לאותם הנשמות הזכות ליכנס לירושלם של מעלה, והם הנקראות בנות ירושלים על שזכות ליכנס שם, ולפיכך הנשמה אומרת להם השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי דא קודשא בריך הוא. רב אמר זה זיו אספקלריאה של מעלה. מה תגידו לו שחולת אהבה אני, ליהנות מזיו שלו ולהסתופף בצלו.

אמר רבי פנחס אמר רבי יהודה, השבעתי אתכם בנות ירושלים - הנשמה אומרת לאותם הנשמות הזכות להכנס לירושלים של מעלה, והם הנקראות בנות ירושלים על שזכות לכנס שם, ולפיכך הנשמה אומרת להם השבעתי אתכם בנות ירושלים, אם תמצאו את דודי - זה הקדוש ברוך הוא. רב אמר, זה זיו האספקלריה של מעלה. מה תגידו לו שחולת אהבה אני, ליהנות מהזיו שלו ולהסתופף בצלו.

רב הונא אמר שחולת אהבה אני, אותה התשוקה והכסוף שפספתי בעולם על הכל לפיכך אני חולה. רבי יהודה אמר זו אהבה שאוהבת הנשמה לגוף, דכיון שנשלים קצו של גוף אותם הגמים שנגזרו עליו כמה דאת אמר ויהיו חיי שרה, מה כתיב ויקם אברהם מעל פני מתו וגו'.

רב הונא אמר, שחולת אהבה אני - אותה התשוקה והכסוף שפספתי בעולם על הכל, לפיכך אני חולה. רבי יהודה אמר, זו אהבה שאוהבת הנשמה לגוף. שפיון שנשלים קצו של גוף, אותם הגמים שנגזרו עליו, כמו שנאמר ויהיו חיי שרה, מה כתוב: ויקם אברהם מעל פני מתו וגו'.

אמר רב יהודה אמר רב מה כתיב בפסוק קודם זה דכתיב ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון בארץ כנען.

אמר רב יהודה אמר רב, מה כתוב בפסוק קודם זה? שכתוב ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון בארץ כנען.

רבי יצחק אמר רבי יוחנן ברא קודשא בריך הוא לאדם והכניס בו ארבעה דברים הנחלקים בגוף. אמר רבי יהודה המחברים בגוף. רבי יצחק אמר הנחלקים בגוף שהם חולקים להתפרש כל אחד ליסודו כשיוצא האדם מן העולם הזה. רבי יהודה אמר המחברים בגוף בחייו, משמע מקרא דכתיב ותמת שרה, זה הגוף. בקרית ארבע, אלו הארבע יסודות. היא חברון, שהיו מחברים בגופו בחייו. בארץ כנען, בעולם הזה הבוחר אדם בזמן מועט:

רבי יצחק אמר רבי יוחנן, ברא הקדוש ברוך הוא את האדם והכניס בו ארבעה דברים הנחלקים בגוף. אמר רבי יהודה, המחברים בגוף. רבי יצחק אמר הנחלקים בגוף, שהם חולקים להתפרש כל אחד ליסודו כשיוצא האדם מן העולם הזה. רבי יהודה אמר, המחברים בגוף בחייו, משמע מהפסוק שכתוב ותמת שרה - זה הגוף. בקרית ארבע - אלו ארבעה היסודות. היא חברון - שהיו מחברים בגופו בחייו. בארץ כנען - בעולם הזה הבוחר אדם בזמן מועט.

וַיבֹּא אַבְרָהָם לְסֹפֵד לְשָׂרָה וּלְבִכְתָּהּ. הֵייוֹנוּ (דכתיב) דַּתְנָן כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים נִפְשׁוּ שֶׁל אָדָם פּוֹקֵדֵת לְגוּפוֹ וּמִתְאַבְּלֵת עָלָיו, הִדָּא הוּא דְכִתְיִב, (איוב יד) אִדָּךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכָּאֵב וְנִפְשׁוּ עָלָיו תְּאַבֵּל. כְּהֵאֵי גְוֹנָא וַיבֹּא אַבְרָהָם לְסֹפֵד לְשָׂרָה וּלְבִכְתָּהּ. וַיבֹּא אַבְרָהָם, זֶה הִיא הַנִּשְׁמָה. לְסֹפֵד לְשָׂרָה, זֶה הַגּוּף.

וַיבֹּא אַבְרָהָם לְסֹפֵד לְשָׂרָה וּלְבִכְתָּהּ. הֵייוֹנוּ [שכתוב] שְׁשִׁינּוּ, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים נִפְשׁוּ שֶׁל אָדָם פּוֹקֵדֵת לְגוּפוֹ וּמִתְאַבְּלֵת עָלָיו. זֶהוּ שְׁכִתּוּב (איוב יד) אִדָּךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכָּאֵב וְנִפְשׁוּ עָלָיו תְּאַבֵּל. כְּמוֹ זֶה, וַיבֹּא אַבְרָהָם לְסֹפֵד לְשָׂרָה וּלְבִכְתָּהּ. וַיבֹּא אַבְרָהָם - זֶה הִיא הַנִּשְׁמָה. לְסֹפֵד לְשָׂרָה - זֶה הַגּוּף.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּשִׁעָה שֶׁהַנִּשְׁמָה זֹכָה וְעוֹלָה לְמָקוֹם מַעֲלָתָהּ, הַגּוּף שׁוֹכֵב בְּשָׁלוֹם וְיִנוּחַ עַל מִשְׁכָּבוֹ הִדָּא הוּא דְכִתְיִב, (איוב נ) יָבֹא שָׁלוֹם לְנוּחוֹ עַל מִשְׁכְּבוֹתֶם, הִלְךְ נִכְחָה. מֵאֵי הוּלְךְ נִכְחָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשִׁעָה שֶׁהַנִּשְׁמָה זֹכָה וְעוֹלָה לְמָקוֹם מַעֲלָתָהּ, הַגּוּף שׁוֹכֵב בְּשָׁלוֹם וְיִנוּחַ עַל מִשְׁכָּבוֹ. זֶהוּ שְׁכִתּוּב (ישעיה נז) יָבֹא שָׁלוֹם לְנוּחוֹ עַל מִשְׁכְּבוֹתֶם הִלְךְ נִכְחָה. מֵאֵי הִלְךְ נִכְחָה?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק הַנִּשְׁמָה הוּלְךְ נִכְחָה לְמָקוֹם הַעֲדוֹן הַגְּנוּזָה לָהּ. מֵאֵי מִשְׁמַע. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מֵהֵאֵי מִשְׁמַע, נִכְחָה כְּתִיב, (לפנינו כ' בואו ועי' לעיל פג ב בדרך אמת אות ג) בְּה"א. וּבְשִׁעָה שְׂאִינָה זֹכָה וְהִיא רְאוּיָה לְקַבֵּל עוֹנֵשָׁה הוּלְכֵת מִשׁוּמְמַת וּמִבְּקָרֵת בְּכָל יוֹם לְגוּף וּלְקַבֵּר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַנִּשְׁמָה הִלְךְ נִכְחוֹ לְמָקוֹם הַעֲדוֹן הַגְּנוּזָה לָהּ. מֵאֵי מִשְׁמַע? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵזָה נִשְׁמַע נִכְחָה כְּתוּב בְּה"א. וּבְשִׁעָה שְׂאִינָה זֹכָה, וְהִיא רְאוּיָה לְקַבֵּל עוֹנֵשָׁה, הוּלְכֵת מִשׁוּמְמַת וּמִבְּקָרֵת בְּכָל יוֹם אֶת הַגּוּף וְאֶת הַקְּבֵר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי הָאֵי קוּלִיתָא דְקַרְדִּינוּתָא, כַּד אֲזִיל בְּסַרְיָחוּתָא לְכָאן וּלְכָאן אֲזִיל וּמִבְּקָר לָהּ לְאַתְרָהּ תְּרִיסָר יָרְחֵי. כְּדָּ נִשְׁמַתָּא הָהִיא דְאַתְחִיזָא לְקַבְּלָא עֲנֵשָׂא, אֲזִלָּה לְבַר בְּעַלְמָא וּמִפְּקֵדֵת לָהּ לְאַתְרָהּ תְּרִיסָר יָרְחֵי בְּבִתֵּי קַבְרֵי וּבְעַלְמָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, עֲצָם הַקּוּלִית [ירד] הַקְּשָׁה הַזֶּה, כְּשֶׁהוּלְךְ בְּסַרְיָחוּת לְכָאן וּלְכָאן, הוּלְךְ וּמִבְּקָר אֶת מְקוֹמוֹ שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשִׁים. כְּדָּ הַנִּשְׁמָה הָהִיא שְׂרָאוּיָה לְקַבֵּל עוֹנֵשׁ, הוּלְכֵת בְּחוּץ בְּעוֹלָם, וּפּוֹקֵדֵת אֶת מְקוֹמָהּ שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשִׁים בְּבִתֵּי הַקְּבֵרוֹת וּבְעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה תָּא חֲזִי, דְכִתְיִב וַיִּקַּם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ וְגו', אָמַר רַבִּי אַבָּא וְהָא תְּנִן דְּכַד נִשְׁמַתָּא הִיא בְּתִשְׁלוּמָא עֲלָא, נִיתְרוּסָף בָּהּ ה' וְנִקְרָאת אַבְרָהָם בְּתִשְׁלוּמָא עֲלָא. וְהָא אֶת אָמַר דְּכַד לִיתָא זַפְּאָה כָּל כְּדָּ דְכִתְיִב וַיִּקַּם אַבְרָהָם. עֲבַדְתָּ מֵאֵן דִּיתִיב בְּפַרְסִינָא נְחִית בְּגוֹ זוּטָר תִּתְתָּא.

אמר רבי יהודה, בא ראה שכתוב ויקם אברהם מעל פני מתו וגו'. אמר רבי אבא, והרי שנינו שכאשר הנשמה היא בשלמות עליונה, נוספת לה הי"א, ונקראת אברהם בשלמות עליונה, וכאן אתה אומר כאשר אינו צדיק כל כך, שכתוב ויקם אברהם. עשית שמי שיושב בכסא יורד לתוך קטן תחתון

אלא הכי גזרנא ויקם אברהם מעל פני מתו, דאמר רבי בו אמר רבי זריקא כשהנשמה ראויה לעלות למקום עדנה, קודם מגינה על הגוף הקדוש שיוצאת משם ואחר כך עולה למקום מעלתה, הדא הוא דכתיב ויקם אברהם מעל פני מתו זהו הגוף.

אלא כך גזרתי - ויקם אברהם מעל פני מתו. שאמר רבי בו אמר רבי זריקא, כשהנשמה ראויה לעלות למקום עדנה, קודם מגינה על הגוף הקדוש שיוצאת משם, ואחר כך עולה למקום מעלתה. זהו שכתוב ויקם אברהם מעל פני מתו, זה הגוף.

וידבר אל בני חת אלו שאר גופות הצדיקים שהם (די"א לייג בני) חתחתים ונהלמים בעולם למען יראת קונם, חתים על שהם שוכני עפר, ואמאי צריכה להו אמר רבי יהודה כלל במניינא כתיבין, ועל (דהוי די"א דא הוי ההוא) גופא במניינא עמהון. ומהאמר להו בדך דפיוס ובדך דכבוד.

וידבר אל בני חת - אלו שאר גופות הצדיקים שהם [די"א בני] חתחתים ונהלמים בעולם למען יראת קונם, חתים על שהם שוכני עפר. ולמה צריכה אותם? אמר רבי יהודה, הכל כתובים במנין, ועל [שהיה, די"א זה היה אותן] הגוף במנין עמהם. ומה אמר להם בדרך פיוס ובדרך כבוד?

גר ותושב אנכי עמכם וגו' דהאי גופא יהוי במניינא חד עמכון בחבורא דא. אמר רבי ראה מה כתיב ויענו בני חת את אברהם וגו'. כמו כן בדרך כבוד בדרך פיוס, הדא הוא דכתיב שמענו אדוני נשיא אלהים אתה בתוכנו.

גר ותושב אנכי עמכם וגו'. שהגוף הזה יהיה במנין אחד עמכם בחבור הזה. אמר רבי, ראה מה כתוב, ויענו בני חת את אברהם וגו'. כמו כן בדרך כבוד, בדרך פיוס. זהו שכתוב שמענו אדוני נשיא אלהים אתה בתוכנו.

מאי נשיא אלהים אתה. אמר רבי פנחס קודם שיצא הצדיק מן העולם, בת קול יוצאת בכל יום על אותם הצדיקים בגן עדן הכינו מקום לפלוני שיבא לכאן. ועל כן הם אומרים מאת אלהים מלמעלה אתה נשיא בכל יום בתוכנו, במבחר קברינו במבחר הצדיקים הצדיקים בחבורת המובחרים מנה אותנו הכניסיהו בחשבון עמנו, ואיש ממנו לא ימנע את הפנין כי כולנו שמחים בו ומקדימים לו שלום.

מה זה נשיא אלהים אתה? אמר רבי פנחס, קודם שיצא הצדיק מן העולם, בת קול יוצאת בכל יום על אותם הצדיקים בגן עדן: הכינו מקום לפלוני שיבא לכאן. ועל כן

הם אומרים, מאת אלהים מלמעלה אתה נשיא בכל יום בתוכנו. במבחר קברינו, במבחר הצדיקים, בחבורת הצדיקים המבחרים מנה אותו, הכניסהו בחשבון עמנו, ואיש ממנו לא ימנע את המנגן, כי כלנו שמחים בו ומקדימים לו שלום.

אמר רבי יוסי בן (דף קכד ע"א) פזי תא חזי, כיון שהנשמה פוגעת בהם (ותדון), לאחר כך פוגעת לאותו המלאך הממונה עליהם דתגן מלאך ממונה על בתי קברי ודומה שמו, והוא מכריז ביניהם בכל יום על הצדיקים העתידים ליפגס ביניהם, ומיד פוגעת בו כדי לשפן הגוף בהשקט ובבטחה ובמנוחה ובהנאה, (עלאה) הדיא הוא דכתיב וידבר אל עפרון.

אמר רבי יוסי בן פזי, בא ראה, כיון שהנשמה פוגעת בהם ותדון, לאחר כך פוגעת לאותו המלאך הממונה עליהם. ששנינו, מלאך הממונה על בתי הקברות ודומה שמו, והוא מכריז ביניהם בכל יום על הצדיקים העתידים לפגס ביניהם, ומיד פוגעת בו כדי לשפן הגוף בהשקט ובבטחה ובמנוחה ובהנאה [עליונה]. זהו שכתוב וידבר אל עפרון.

אמר רבי ייסא זה המלאך הנקרא דומה, ולמה נתכנה שמו עפרון, על שהוא ממונה על שוכני עפר. והופקדו בידו כל פנקסי הצדיקים וחבורות החסידים השוכנים בעפר, והוא עתיד להוציאם בחשבון.

אמר רבי ייסא, זה המלאך הנקרא דומה. ולמה נתכנה שמו עפרון? על שהוא ממונה על שוכני עפר, והפקדו בידו כל פנקסי הצדיקים וחבורות החסידים השוכנים בעפר, והוא עתיד להוציאם בחשבון.

ותאנא אמר רבי אלעזר, לעתיד לבא כשיפקוד הקדוש ברוך הוא להחיות המתים, יקרא למלאך הממונה על הקברות, ודומה שמו, ויתבע ממנו מנגן כל המתים הצדיקים והחסידים ואותם גרי הצדק ושנהרגו על שמו, והוא מוציאם בחשבון כמו שנטלם (שמות צ"ב) בחשבון, הדיא הוא דכתיב (ישעיה מ) המוציא במספר צבאם וגוי איש לא נעדר.

ולמדנו, אמר רבי אלעזר, לעתיד לבא כשיפקוד הקדוש ברוך הוא להחיות המתים, יקרא למלאך הממונה על הקברות, ודומה שמו, ויתבע ממנו מנגן כל המתים הצדיקים והחסידים ואותם גרי הצדק ושנהרגו על שמו, והוא מוציאם בחשבון כמו שנטלם בחשבון. זהו שכתוב (ישעיה מ) המוציא במספר צבאם וגוי איש לא נעדר.

ותאנא אמר רבי שמואל ברבי יעקב, נפשות הרשעים נתונות בידו של מלאך זה ששמו דומה, להכניסם בגיהנם ולדון שם, וכיון שנמסרות בידו, שוב אינן חוזרות עד שיפגסו לגיהנם, וזה יראת דוד שנתירא כשעשה אותו עון שנאמר (תהלים ד) לולי יי עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. אמר רבי ייסא הנשמה פוגעת לו להכניס אותו גוף עם שאר גופות הצדיקים בחשבונם הדיא הוא דכתיב וידבר אל עפרון וגוי.

וְלַמְדָּנוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַבִּי יַעֲקֹב, נִפְשׁוֹת הַרְשָׁעִים נְתוּנוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל מַלְאָךְ זֶה שֶׁשָּׂמוֹ דוֹמָה לְהַכְנִיסָם בְּגִיחָהֶם וְלָדוֹן שָׁם. וְכִינּוּן שֶׁנִּמְסָרוֹת בְּיָדוֹ, שׁוֹב אֵינָן חוֹזְרוֹת, עַד שֶׁיִּכְנָסוּ לְגִיחָהֶם. וְזֶה יִרְאֵת דָּוָד שֶׁנִּתְיָרָא כְּשֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ עֶזְרָא, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צד) לוֹלֵי הִ' עֲזָרְתָה לִּי כְּמַעַט שְׁכָנָה דוֹמָה נִפְשִׁי. אָמַר רַבִּי יִיסָא, הַנְּשָׂמָה פּוֹגַעַת לוֹ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ גּוֹף עִם שָׂאָר גּוֹיֹת הַצְּדִיקִים בְּחֻשְׁבוֹנָם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וַיִּדְבֵּר אֶל עֶפְרוֹן וְגו'.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּם הַמַּלְאָךְ קוֹדֵם וְאוֹמֵר לוֹ. רְאֵה מָה כְּתִיב לְמַעְלָה וְעֶפְרוֹן יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חַת, שְׁחַתּוֹ לְשֹׁכֵן בְּעֶפְרָיִם. וְהוּא מְקַדֵּים וְאוֹמֵר לוֹ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ הַגּוֹף בְּחֻשְׁבוֹן הַצְּדִיקִים, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחִתִּי אֶת אַבְרָהָם בְּאֲזִינֵי בְנֵי חַת לְכָל בְּאֵי שַׁעַר עִירוֹ לֵאמֹר. מֵאֵי לְכָל בְּאֵי שַׁעַר עִירוֹ. רַב נַחֲמָן אָמַר אֵינּוּ דְעָלוּ בְּכַתֵּב חוֹשְׁבֵי פְּנִיקְסִיָּה, דְאָמַר רַב נַחֲמָן וְהָכִי אֲתַגְזֵר (על) חֻשְׁבוֹן, עַל יְדוֹי דְדוֹמָה עָאֲלִין בְּבִתֵּי קַבְרֵי וּבְחוֹשְׁבֵי פְּתִיקָא זְמִין לְאַפְקָא לוֹן וְהוּא מְמוּנָה עַל דִּיִּירֵי עֶפְרָא.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, הַמַּלְאָךְ קוֹדֵם וְאוֹמֵר לוֹ: רְאֵה מָה כְּתוּב לְמַעְלָה - וְעֶפְרוֹן יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חַת. שְׁחַתּוֹ לְשֹׁכֵן בְּעֶפְרָיִם, וְהוּא מְקַדֵּים וְאוֹמֵר לוֹ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ הַגּוֹף בְּחֻשְׁבוֹן הַצְּדִיקִים. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחִתִּי אֶת אַבְרָהָם בְּאֲזִינֵי בְנֵי חַת לְכָל בְּאֵי שַׁעַר עִירוֹ לֵאמֹר. מָה זֶה לְכָל בְּאֵי שַׁעַר עִירוֹ? רַב נַחֲמָן אָמַר, אוֹתָם שֶׁנִּכְנָסוּ בְּכַתֵּב חֻשְׁבוֹן פְּנִיקְסוֹ. שְׂאָמַר רַב נַחֲמָן, וְכֵן נִגְזַר (על) חֻשְׁבוֹן, עַל יְדֵי דוֹמָה נִכְנָסִים לְבִתֵּי הַקְּבָרוֹת, וּבְחֻשְׁבוֹן הַפְּתִיק עֲתִיד לְהוֹצִיא אוֹתָם, וְהוּא מְמוּנָה עַל שׁוֹכְנֵי הַעֶפְרָא.

מַהוּ הַשְּׂדֵה נְתַתִּי לָךְ וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי הַפְּקָדָא דְשַׁלְוָה וּמְנוּחָה רַבָּה. אָמַר רַבִּי שְׁלוֹם בַּר מְנוּיָמִי אֵין לָךְ כָּל צְדִיק וְצְדִיק מְאוֹתָם הַעוֹסְקִים בְּתוֹרָה שְׂאִין לוֹ מְאוֹתָם עוֹלְמוֹת וְכַסּוּפִין בְּשִׁבְלֵי הַתּוֹרָה הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (שיר השירים ח) וּמְאוֹתָם לְנוֹטְרִים אֶת פְּרִיּוֹ, וּמְאוֹתָם עַל שְׁמוֹסְרִים עֲצָמָם בְּכָל יוֹם כְּאֵילוֹ נְהָרְגוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמוֹ, נֶאֱחָזוּ כְּהַאי פְּסוּקָא (נ"א וכך אמרו בהאי פסוקא) דְכְּתִיב וְאַהֲבַת אֶת יְיָ וְגו'.

מָה זֶה הַשְּׂדֵה נְתַתִּי לָךְ וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אוֹצַר שֶׁל שַׁלְוָה וּמְנוּחָה רַבָּה. אָמַר רַבִּי שְׁלוֹם בַּר מְנוּיָמִי, אֵין לָךְ כָּל צְדִיק וְצְדִיק מְאוֹתָם הַעוֹסְקִים בְּתוֹרָה שְׂאִין לוֹ מְאוֹתָם עוֹלְמוֹת וְכַסּוּפִים בְּשִׁבְלֵי הַתּוֹרָה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שיר ח) וּמְאוֹתָם לְנוֹטְרִים אֶת פְּרִיּוֹ. וּמְאוֹתָם עַל שְׁמוֹסְרִים עֲצָמָם בְּכָל יוֹם כְּאֵילוֹ הָרְגוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמוֹ, וּנְאָחוּ כְּמוֹ הַפְּסוּק הַזֶּה. (וכך אמרו בפסוק הזה) שְׁכָתוֹב וְאַהֲבַת אֶת ה' וְגו'.

וְתַאנָּא כָּל הַמְכוּוִין לְבוֹ בְּהַאי פְּסוּקָא כְּדִי לְמַסֹּר נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת שְׁמוֹ מַעְלָה עֲלָיו הַכְּתוּב כְּאֵלוֹ נְהָרְג בְּכָל יוֹם עֲלָיו, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים מה) כִּי עָלִיד הוֹרְגֵנוּ כָּל הַיּוֹם. אָמַר רַב נַחֲמָן כָּל הַמוֹסֵר נַפְשׁוֹ בְּהַאי פְּסוּקָא נוֹחַל אַרְבַּע מְאוֹת עוֹלְמוֹת לְעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רַב יוֹסֵף וְהָא תַנּוּן מְאוֹתָם. אָמַר רַב נַחֲמָן מְאוֹתָם עַל הַתּוֹרָה, וּמְאוֹתָם עַל שְׁמִסָּר עֲצָמוֹ בְּכָל יוֹם עַל קְדוּשַׁת שְׁמוֹ,

לְמַדְנָא, כָּל הַמְכוּוִין אֶת לְבוֹ בְּפְסוּק הַזֶּה כְּדִי לְמַסֹּר נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת שְׁמוֹ, מַעְלָה עֲלָיו הַכְּתוּב כְּאֵלוֹ הָרְג בְּכָל יוֹם עֲלָיו. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (תהלים מד) כִּי עָלִיד הַרְגֵנוּ כָּל הַיּוֹם. אָמַר רַב נַחֲמָן, כָּל הַמוֹסֵר נַפְשׁוֹ בְּפְסוּק זֶה, נוֹחַל אַרְבַּע מְאוֹת עוֹלְמוֹת לְעוֹלָם הַבָּא. אָמַר

רב וסף, והרי שנינו מאתים? אמר רב חמן, מאתים על התורה - ומאתם על שמסר עצמו בכל יום על קדשת שמו.

ואברהם זקן בא בימים וגו'. מתניתין. אמר רבי אלעזר על כל פנים כד הוא דהאי מתניתין שפיר, דאתעביד נשמתא ההוא דכתוב ביה (יחזקאל א) והנה אופן אחד בארץ אצל החיות לארבעת פניו. כדאמור בההיא מתניתא קמיינתא.

אברהם זקן בא בימים וגו'. משנה: אמר רבי אלעזר, על כל פנים כד הוא, שהמשנה הזו לפה, שנעשית הנשמה, ההוא שכתוב בו (יחזקאל א) והנה אופן אחד בארץ אצל החיות לארבעת פניו, כמו שאמור באותה הבריתא הראשונה.

אמר ליה רבי אבא לימא לן מר מההיא מתניתין אמר ליה הכי אתפרש בתלת עשר מכילן דרחמי בפרשתא דיליה, אבל הכא אית לן למימר. פתח ואמר (שיר השירים ו) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה וגו'. אמר רבי אלעזר מאי היא דאנן קרינן הכא בשיר השירים לישנא דנוקבתא, והתם באורייתא לישנא דדכורא.

אמר לו רבי אבא, יאמר לנו מר מאותה המשנה. אמר לו, כד התפרש בשלש עשרה מדות הרחמים בפרשה שלו, אבל כאן ש לנו לומר. פתח ואמר, (שיר ו) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה וגו'. אמר רבי אלעזר, מה היא שאנו קוראים כאן בשיר השירים לשון נקבה, ושם בתורה לשון זכר?

אלא אמר רבי אלעזר הכא בתורה נקרא בלשון זכר אצל הגוף מפני שהגוף אצל הנשמה כאשה אצל הזכר, והנשמה לגבי מעלה, כנקבה בפני הזכר וכל אחד מעלתו יורש.

אלא, אמר רבי אלעזר, כאן בתורה נקרא בלשון זכר אצל הגוף, מפני שהגוף אצל הנשמה כאשה אצל הזכר, והנשמה כלפי מעלה כנקבה בפני הזכר, וכל אחד מעלתו יורש מעלתו.

תנו התם בארבעה פעמים (נ"א בשנה) בשעה בכל יום, עדן מנטף על הגן, ויוצא מאותם הטפות נהר גדול המתחלק לארבעה ראשים, ושמונה וארבעים טפות מנטף בכל יום ומשם שבעים אילני הגן הדיא הוא דכתיב, (תהלים קד) ישבעו עצי יי. רבי תנחום אמר מהקא (תהלים קו) משקה הרים מעליותיו, איזו היא עליה זהו עדן. ועדן באיזה מקום הוא. רבי יהודה אמר למעלה מערבות הוא. רבי יוסי אמר בערבות הוא, דהא תנו שם גנזי חיים טובים, ברכה ושלוש ונשמתן של צדיקים והגנוז העליון הוא עדן, למטה מכיוון כנגדו גן בארץ ונטל ממנו שפע בכל יום.

שנינו שם, בארבע פעמים [בשנה] בשעה בכל יום העדן מנטף על הגן, ויוצא מאותם הטפות נהר גדול המתחלק לארבעה ראשים, ושמונה וארבעים טפות מנטף בכל יום, ומשם שבעים אילני הגן. זהו שכתוב (תהלים קד) ישבעו עצי ה'. רבי תנחום אמר, מכאן (שם) משקה הרים מעליותיו. איזו היא עליה? זהו עדן. ועדן באיזה מקום הוא?

רבי יהודה אָמר, לְמַעַלְהָ מְעַרְבוֹת הוּא. רַבִּי יוֹסִי אָמר, בְּעַרְבוֹת הוּא, שְׁהָרִי שְׁנִינוּ,
שֶׁם גְּנָזִי חַיִּים טוֹבִים בְּרַכָּה וְשָׁלוֹם וְנִשְׁמָתוֹ שֶׁל צְדִיקִים, וְהַגְּנוּזֵי הָעֵלְיוֹן. הוּא עֵדוֹן
לְמִטָּה מְכֻוֹן כְּנֶגְדּוֹ גֵן בְּאֶרֶץ וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ שְׁפַע בְּכָל יוֹם.

אָמר רַבִּי אֲבָהוּ שְׁמֹנֶה וָאַרְבָּעִים נְבִיאִים עָמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל וְכָל אֶחָד נָטַל בְּחֻלְקוֹ תַּמְצִית
טָפָה אַחַת מֵאוֹתָם טָפוֹת שֶׁל עֵדוֹן שֶׁהֵם שְׁמוֹנֶה וָאַרְבָּעִים טָפוֹת. וַיְמָה אִם כָּל נְבִיא שֶׁנָּטַל טָפָה
אַחַת מֵהֶן הִיְתָה מְעַלְתּוֹ בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ עַל כָּל הַשָּׂאָר. אָדָם הָרֵאשׁוֹן שֶׁהָיָה מְקַבֵּל מִשְׁמֹנֶה
וָאַרְבָּעִים לֹא כָּל שְׁכָן, מִכָּאֵן אֲתָה לְמַד כִּפְמָה הִיְתָה חֻכְמָתוֹ.

אָמר רַבִּי אֲבָהוּ, שְׁמוֹנֶה וָאַרְבָּעִים נְבִיאִים עָמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, וְכָל אֶחָד נָטַל בְּחֻלְקוֹ
תַּמְצִית טָפָה אַחַת מֵאוֹתָם טָפוֹת שֶׁל עֵדוֹן, שֶׁהֵם שְׁמוֹנֶה וָאַרְבָּעִים טָפוֹת. וַיְמָה אִם כָּל
נְבִיא שֶׁנָּטַל טָפָה אַחַת מֵהֶן הִיְתָה מְעַלְתּוֹ בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ עַל כָּל הַשָּׂאָר - אָדָם הָרֵאשׁוֹן
שֶׁהָיָה מְקַבֵּל מִשְׁמוֹנֶה וָאַרְבָּעִים לֹא כָּל שְׁכָן. מִכָּאֵן אֲתָה לְמַד כִּפְמָה הִיְתָה חֻכְמָתוֹ.

רַבִּי בָּא אָמר רַב כְּהֵנָּא וְכִי מֵאִין הִיָּה לָהֶם לְנְבִיאִים מֵאוֹתָם הַטָּפוֹת, אֲלֵא הִכִּי תֵּנּוּ, בְּכָל
טָפָה וְטָפָה הַיּוֹצֵאת מֵעֵדוֹן רֵיחַ חֻכְמָה יּוֹצֵאת עֲמוֹ, וְעַל כֵּן אֲתַגְזֵר בְּמִתְנִיתִין, אֵית מִיָּא מְגַדְלָן
חֻכְמִין, וְאֵית מִיָּא מְגַדְלָן טָפְשִׁין, וְאֵינוֹן מִיָּא דְמְגַדְלָן חֻכְמִין אֵינוֹן מִיָּא הוּוּ מִטְפִּין דְעֵדוֹן.

רַבִּי בָּא אָמר רַב כְּהֵנָּא, וְכִי מֵאִין הִיָּה לָהֶם לְנְבִיאִים מֵאוֹתָן הַטָּפוֹת? אֲלֵא כִּדְ שְׁנִינוּ,
בְּכָל טָפָה וְטָפָה הַיּוֹצֵאת מֵעֵדוֹן, רֵיחַ חֻכְמָה יּוֹצֵאת עֲמוֹ, וְעַל כֵּן נִגְזֵר בְּמִשְׁנֵה: יֵשׁ מִים
שֶׁמְגַדְלִים חֻכְמִים, וְיֵשׁ מִים שֶׁמְגַדְלִים טָפְשִׁים. וְאוֹתָם הַמִּים שֶׁמְגַדְלִים חֻכְמִים,
אוֹתָם הַמִּים הֵיוּ מִטָּפוֹת שֶׁל עֵדוֹן.

דְּאָמר רַבִּי יוֹסִי, מִיָּא דְבִיָּה טָפִין יְתַבִּין (מִיָּא יִתְרִין) מְכַל אֵינוֹן אַרְבַּע נְהָרִי קַדְמָאָה הוּא
דְּכְתִיב, (בְּרֵאשִׁית ב) שֶׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן. מֵאִי שֶׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן. הַמְּיוֹחַד מְכּוּלָם פִּישׁוֹן וְהוּא
הַנוֹפֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְלִפְיֵךְ הִיְתָה חֻכְמָת (לְיִשְׂרָאֵל) מִצְרַיִם יוֹתֵר מְכַל הָעוֹלָם.

שְׂאָמר רַבִּי יוֹסִי, הַמִּים שֶׁבָּהֶם טָפוֹת יּוֹשְׁבִים [מִיָּא: יִתְרִים] מְכַל אוֹתָם אַרְבַּעַת הַנְּהָרוֹת
הָרֵאשׁוֹנִים, הוּא שְׂכְתוֹב (בְּרֵאשִׁית ב) שֶׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן. מַה זֶה שֶׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן?
הַמְּיוֹחַד מְכּוּלָם פִּישׁוֹן, וְהוּא הַנוֹפֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְלִפְיֵךְ הִיְתָה חֻכְמָת [לְיִשְׂרָאֵל]
מִצְרַיִם יוֹתֵר מְכַל הָעוֹלָם.

וּמִשְׁנֵה זֶה גְזָרָה שְׂאֲבָדָה חֻכְמָת מִצְרַיִם, נָטַל קוֹדֵשׁ בְּרִיךְ הוּא אוֹתָם טָפִין וְזָרַק לֹון
בְּהֵוָה גָּנָא, בְּהֵוָה נְהָרָא דְגִנְתָּא דְעֵדוֹן דְּכְתִיב, (בְּרֵאשִׁית ב) וְנָהָר יּוֹצֵאת מֵעֵדוֹן לְהִשְׁקוֹת אֶת
הַגֵּן. וְזֶה הָיָה מוֹלִיד אַרְבַּעָה אַחֵרִים וְהָאֶחָד הַמְּיוֹחַד הַנוֹלָד מִמֶּנּוּ פִּישׁוֹן הִיָּה. מִשְׁנֵה זֶה אֵלוֹ
הַטָּפוֹת שֶׁלֹא יֵצְאוּ מֵהֶן אֲבָדָה חֻכְמָה מִמִּצְרַיִם.

וּמִשְׁנֵה זֶה גְזָרָה שְׂאֲבָדָה חֻכְמָת מִצְרַיִם, נָטַל הַקּוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתָם הַטָּפוֹת וְזָרַק
אוֹתָם בְּאוֹתוֹ הַגֵּן, בְּאוֹתוֹ הַנְּהָר שֶׁל גֵּן עֵדוֹן, שְׂכְתוֹב (שם) וְנָהָר יּוֹצֵאת מֵעֵדוֹן לְהִשְׁקוֹת אֶת

הגן. וזה היה מוליד ארבעה אחרים, והאחד המיוחד הנולד ממנו פישון היה. משנטלו אלו הטפות שלא יצאו מהגן, אבדה החכמה ממצרים.

ומאותו הרוח שהיה יוצא מעדן, תמצוי (נייל ימצו) כל נביא ונביא, והיינו דכתיב מתהלך בגן לרוח היום. וגנוז זה בגן עדן לעתיד לבוא, וזה הוא הנקר שראה יחזקאל בנבואתו. ועל כן אמר הכתוב (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה את יי וגו'. שאותם מים תמיד מגדלים הידיעה בעולם.

ומאותה הרוח שהיתה יוצאת מעדן, תמצוי [ימצו] כל נביא ונביא, והינו שכתוב מתהלך בגן לרוח היום. וגנוז זה בגן עדן לעתיד לבא, וזה הוא הנקר שראה יחזקאל בנבואתו, ועל כן אמר הכתוב (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו'. שאותם מים תמיד מגדלים הידיעה בעולם.

תנו רבנו כל נשמתן של צדיקים למעלה בעדן הן. ומה ממה שירד מעדן ישגא החכמה בעולם, לעומדים בו ונהנין מהנאותיו וכסופיו, על אחת כמה וכמה.

שנו רבותינו, כל נשמתן של צדיקים למעלה, בעדן הן. ומה ממה שירד מעדן ישגא החכמה בעולם - לעומדים בו ונהנינים מהנאותיו וכסופיו על אחת כמה וכמה.

אמר רבי יצחק כיון שהנשמה זוכה לכנס בשערי ירושלים של מעלה. מיכא"ל השר הגדול הולך עמה ומקדים לה שלום. מלאכי השרת תמהים בו ושואלים עליה (שיר השירים ג) מי זאת עולה מן המדבר. מי זאת עולה בין העליונים מהגוף החרב שדומה להבל דכתיב, (תהלים קמד) אדם להבל דמה. הוא משיב ואומר (שיר השירים ו) אחת היא יונתי תמתי, אחת היא מיוחדת היא. אחת היא לאמה, לאמה זו היא כסא הכבוד שהיא אם לנשמה ויולדת לה שנגזרה ממנה.

אמר רבי יצחק, כיון שהנשמה זוכה לכנס בשערי ירושלים של מעלה, מיכא"ל השר הגדול הולך עמה ומקדים לה שלום. מלאכי השרת תמהים בה ושואלים עליה (שיר השירים ג) מי זאת עולה מן המדבר. מי זאת עולה בין העליונה מהגוף החרב שדומה להבל, שכתוב (תהלים קמד) אדם להבל דמה. הוא משיב ואומר, (שיר ו) אחת היא יונתי תמתי. אחת היא - מיחדת היא. אחת היא לאמה - לאמה זו היא כסא הכבוד שהיא אם לנשמה ויולדת לה, שנגזרה ממנה.

ראוה בנות ויאשרוה. אלו שאר הנשמות שהן במעלתן למעלה והם הנקראות בנות ירושלים. אמר רבי יוסי הא חזרנא על מה דאמרן אלו נקראות בנות ירושלים, והאחרות נקראות בנות לוט. ראוה בנות ויאשרוה. שאר הנשמות משבחות לה, ואומרות שלום בואן. מלכות ופלגשים, מלכות אלו האבות שהם מלכות. ופלגשים, הן גירי הצדק. כולם משבחות ומקלסות אותה עד שנכנסת למעלה, ואזי הנשמה במעלתה ומתקיימת אריכות הימים הדיא הוא דכתיב ואברהם זקן בא בימים. נכנס באריכות הימים לעולם הבא.

ראויה בנות ויאשרוה - אלו שאר הנשמות שהן במעלתן למעלה, והם הנקראות בנות ירושלים. אמר רבי יוסי, הנה חזרנו על מה שאמרנו - אלו נקראות בנות ירושלים, והאחרות נקראות בנות לוט. ראויה בנות ויאשרוה - שאר הנשמות משבחות לה ואומרות שלום בוא. מלכות ופילגשים - מלכות אלו האבות שהם מלכות, ופילגשים הם גרי הצדק. כלם משבחות ומקלסות אותה עד שנכנסת למעלה, ואזי הנשמה במעלתה ומתקיימת אריכות ימים. זהו שכתוב ואברהם זקן בא בימים. נכנס באריכות ימים לעולם הבא.

רבי אבא סבא קם על רגליו ואמר, מנוחה ושלוש גרמין יהא לך רבי שמעון בן יוחאי דחזרת עטרה ליושנה. דתנינו במתניתא קדמאה דכיון שהנשמה היא בתשלומה באתר עלאה (לזמנא בתרא עאליו) לא תבאת לגופא, אלא אתבריאו מנה נשמי אחרניו דנפקי מנה ואיהי אשתארת בקיומא, עד דאתא רבי שמעון בן יוחאי ודרש ומה אם בעולם הזה שהוא הבל והגוף שהוא טפה סרוחה נכנסת בו אותה הנשמה. לעתיד לבא שיצטרפו כולם ויהיה הגוף מובחר בקיום ותשלוש יותר, אינו דין להפגס אותה הנשמה בו בכל התשלומין והעלויין שבה.

רבי אבא הזקן קם על רגליו ואמר, מנוחה ושלוש עצמות יהיו לך, רבי שמעון, שהחזרת עטרה ליושנה. ששנינו בברייתא הראשונה, שכיון שהנשמה היא בשלמותה במקום עליון (לזמן אחר נכנסים), לא שבה לגוף, אלא נבראות ממנה נשמות אחרות שיוצאות ממנה, והיא נשארת בקיום, עד שבא רבי שמעון בן יוחאי ודרש, ומה אם בעולם הזה שהוא הבל, והגוף שהוא טפה סרוחה, נכנסת בו אותה הנשמה - לעתיד לבא שיצטרפו כולם ויהיה הגוף מובחר בקיום ותשלוש יותר, אינו דין להפגס אותה הנשמה בו בכל התשלומים והעלויים שבה?

אמר רבי אחא אותה הנשמה (בו בכל התשלומין והעלויין שבה) ממש ואותו הגוף ממש עתיד הקדוש ברוך הוא להעמידו בקיומו לעתיד לבא, אבל שניהם יהיו שלמים בתשלום הדעת להשיג מה שלא השיגו בעולם הזה:

אמר רבי אחא, אותה הנשמה (בו בכל התשלומים והעלויים שבה) ממש, ואותו הגוף ממש עתיד הקדוש ברוך הוא להעמידו בקיומו לעתיד לבא, אבל שניהם יהיו שלמים בתשלום הדעת להשיג מה שלא השיגו בעולם הזה.

ואברהם זקן בא בימים וגו'. רבי בו אמר רבי יוחנן (באותם הימים) באותו העולם שהוא ימים, ולא בעולם הזה שהוא לילה. אמר רבי יעקב באותם העולמות שהם ימים באותם ההנאות והפסופין שהוא נוחל: ויי ברך את אברהם בכל. באותו המשנה (נייא המעשר) שנתן לו הקדוש ברוך הוא משמו, שהיא אות ה"א, שבו נברא העולם.

ואברהם זקן בא בימים וגו'. רבי בו אמר רבי יוחנן, [באותם הימים] באותו עולם שהוא ימים, ולא בעולם הזה שהוא לילה. אמר רבי יעקב, באותם העולמות שהם ימים באותם ההנאות והפסופים שהוא נוחל. וה' ברך את אברהם בכל. באותה המשנה [נייא: המעשר] שנתן לו הקדוש ברוך הוא משמו, שהיא אות ה"א, שבה נברא העולם.

וְתִנָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִטְטְרוֹן שֶׁר הַפְּנִים שֶׁהוּא נֶעַר עֶבֶד מֵרַבּוּ הָאָדוֹן הַמּוֹשֵׁל עָלָיו, מְמוּנָה עַל הַנְּשִׂמָה בְּכָל יוֹם לְהַסְפִּיק לָהּ מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁנִּצְטָנָה, וְהוּא עֵתִיד לְמִיּוֹסֵב חוֹשְׁבֵי פִתְקָא בְּבִתֵּי קַבְרֵי מִן דְּיֻמָּה וּלְאַחֲזָאָה לִיהָ קַמֵּי מְאָרִיָּה, וְהוּא זְמִין לְמַעְבֵּד חֲמִיר הֵהוּא גְרָמָא תַּחֲתוֹת אַרְעָא לְתַקְנָא לְגוֹפֵיָא וּלְקַיֵּמָא לֹון בְּשִׁלְמִיּוֹתָא דְגוּפָא בְּלֹא נִשְׁמַתָּא (בזמנא) דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִשְׁדַּר לָהּ לְאַתְרָהּ.

וְלַמְדֵּנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִטְטְרוֹיִן שֶׁר הַפְּנִים, שֶׁהוּא נֶעַר עֶבֶד מֵרַבּוּ הָאָדוֹן הַמּוֹשֵׁל עָלָיו, מְמוּנָה עַל הַנְּשִׂמָה בְּכָל יוֹם לְהַסְפִּיק לָהּ מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁנִּצְטָנָה, וְהוּא עֵתִיד לְקַחַת חֹשְׁבוֹן פִּתְקֵי הַקְּבָרוֹת מִדְּיֻמָּה, וּלְהַרְאוֹת אוֹתוֹ לְפָנֵי רַבּוֹ, וְהוּא עֵתִיד לַעֲשׂוֹת שְׂאוֹר אוֹתוֹ הָעֵצָם תַּחֲתֵי הָאֶרֶץ, לְתַקֵּן אֶת הַגּוֹפּוֹת וּלְקַיֵּמָם בְּשִׁלְמוֹת שֶׁל גּוֹף בְּלֵי הַנְּשִׂמָה, [בזמן] שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח אוֹתָהּ לְמִקּוּמָהּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּאוֹתָהּ שְׁעָה מַה כְּתִיב, וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עֶבְדוֹ זֶקֶן בֵּיתוֹ הַמּוֹשֵׁל וְגוֹ'. מַהוּ אֶל עֶבְדוֹ, אִי בְּחֻכְמָתָא דָּא נִסְתַּפֵּל מַהוּ אֶל עֶבְדוֹ. אָמַר רַבִּי נְהוֹרָאי לֹא נִסְתַּפֵּל אֲלָא בְּמַה שְׂאֵמַר עֶבְדוֹ, עֶבְדוֹ שֶׁל מְקוּם. (זקן ביתו) הַקְּרוֹב לְעִבּוּדָתוֹ, וּמֵאֵן אִיהוּ, זֶה מִטְטְרוֹיִן כְּדִקְדָּמָרוּ, דְּאִיהוּ עֵתִיד לְיַפּוֹת לְגוֹף בְּבִתֵּי קַבְרֵי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה מַה כְּתוּב? וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עֶבְדוֹ זֶקֶן בֵּיתוֹ הַמּוֹשֵׁל וְגוֹ'. מַהוּ אֶל עֶבְדוֹ? אִם בְּחֻכְמָה הִזּוֹ נִסְתַּפֵּל, מַה זֶה אֶל עֶבְדוֹ? אָמַר רַבִּי נְהוֹרָאי, לֹא נִסְתַּפֵּל אֲלָא בְּמַה שְׂאֵמַר עֶבְדוֹ, עֶבְדוֹ שֶׁל מְקוּם, [זקן ביתו] הַקְּרוֹב לְעִבּוּדָתוֹ, וּמִי הוּא? זֶה מִטְטְרוֹיִן, כְּפִי שְׂאֵמְרָנוּ. שֶׁהוּא עֵתִיד לְיַפּוֹת אֶת הַגּוֹף בְּבִתֵּי הַקְּבָרוֹת.

הַדָּא הוּא דְּכְתִיב וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עֶבְדוֹ, זֶה מִטְטְרוֹן עֶבְדוֹ שֶׁל מְקוּם. (קפא א) זֶקֶן בֵּיתוֹ, שֶׁהוּא תַּחֲלַת בְּרִיּוֹתָיו שֶׁל מְקוּם. הַמּוֹשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, שְׁנַתָּן לוֹ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְמַשְׁלָה עַל כָּל צְבָאוֹתָיו.

זֶהוּ שְׁפָתוֹב וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עֶבְדוֹ, זֶה מִטְטְרוֹיִן עֶבְדוֹ שֶׁל מְקוּם. זֶקֶן בֵּיתוֹ, שֶׁהוּא תַּחֲלַת בְּרִיּוֹתָיו שֶׁל מְקוּם. הַמּוֹשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, שְׁנַתָּן לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְמַשְׁלָה עַל כָּל צְבָאוֹתָיו.

וְתִנָּא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר רַבִּי יוֹסִי אָמַר רַב, כָּל צְבָאוֹתָיו שֶׁל אוֹתוֹ עֶבֶד נוֹטְלִים אוֹר וְנִהְיִין מְזִיּוֹ הַנְּשִׂמָה, דְּתִנָּא אוֹר הַנְּשִׂמָה לְעוֹלָם הַבָּא גְדוֹל מֵאוֹר הַכַּסָּא. וְהָא מֵהַכַּסָּא נִטְלָה הַנְּשִׂמָה. אֲלָא זֶה לְפִי הָרְאוּי לוֹ וְזֶה לְפִי הָרְאוּי לוֹ. רַב נַחְמָן אָמַר גְדוֹל מֵאוֹר הַכַּסָּא מִפֶּשֶׁת דְּכְתִיב, (יחזקאל א) דְּמוֹת כְּמִרְאָה אָדָם עָלָיו מְלַמְעָלָה, מֵאִי עָלָיו עַל זֶהָרוּ.

וְלַמְדֵּנוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר רַבִּי יוֹסִי אָמַר רַב, כָּל צְבָאוֹתָיו שֶׁל אוֹתוֹ עֶבֶד נוֹטְלִים אוֹר וְנִהְיִים מְזִיּוֹ הַנְּשִׂמָה. שְׁלַמְדֵּנוּ, אוֹר הַנְּשִׂמָה לְעוֹלָם הַבָּא גְדוֹל מֵאוֹר הַכַּסָּא. וְהָרִי מֵהַכַּסָּא נִטְלָה הַנְּשִׂמָה? אֲלָא זֶה לְפִי הָרְאוּי לוֹ, וְזֶה לְפִי הָרְאוּי לוֹ. רַב נַחְמָן אָמַר, גְדוֹל מֵאוֹר הַכַּסָּא מִפֶּשֶׁת, שְׁפָתוֹב (יחזקאל א) דְּמוֹת כְּמִרְאָה אָדָם עָלָיו מְלַמְעָלָה. מַה זֶה עָלָיו? עַל זֶהָרוּ.

וכִּשְׁהוּא הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוּתוֹ כֹּל צְבָאוֹתָיו וְהַמְרַכְבֵּה שְׁלוֹ נְזוּנֵינִי מֵאוֹתוֹ הַזֹּהֵר. הִדָּא הוּא שֶׁהִנְשָׂמָה אוֹמְרַת לוֹ (דכתיב) שִׁים נָא יָדְךָ, כְּלוּמַר סִיעֵתְךָ, תַּחַת יָרְכִי, זֶהוּ אוֹר הַנִּשְׁפָּע מִן הַנְּשָׂמָה עֲלֵיהֶם.

וכִּשְׁהוּא הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוּתוֹ, כֹּל צְבָאוֹתָיו וְהַמְרַכְבֵּה שְׁלוֹ נְזוּנֵים מֵאוֹתוֹ הַזֹּהֵר. זֶהוּ שֶׁהִנְשָׂמָה אוֹמְרַת לוֹ, [שכתוב] שִׁים נָא יָדְךָ, כְּלוּמַר סִיעֵתְךָ. תַּחַת יָרְכִי - זֶהוּ אוֹר הַנִּשְׁפָּע מִן הַנְּשָׂמָה עֲלֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שְׁלוֹם כֶּף קַבְלָנוּ בְּשַׁעַה שְׁזָה הוֹלֵךְ בְּשְׁלִיחוּתוֹ שֶׁל מְקוֹם, קוֹדֵשׁ אֶרֶץ הוּא מְנִיעַ כֹּל צְבָאוֹתָיו שֶׁל מַעְלָה בְּאוֹת אַחַת מִשְׁמוֹ. אָמַר רַב הוֹנָא כֶּף יָרְכִי בְּגִימְטְרִיא ר"ס. כְּלוּמַר הַנְּשָׂמָה אוֹמְרַת שִׁים נָא יָדְךָ סִיעֵתְךָ תַּחַת מַעְלָתוֹ שֶׁל רָם וְנִשְׂאָה הַמוֹשֵׁל עַל הַכֹּל וְלֵאחֹר שְׁצוּהָ סִיעַת עֲלִיוֹנִים תַּחַת יָדוֹ אֲנִי מִשְׁבִּיעֶךָ שְׁבוּעָה גְדוֹלָה בּוֹ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ. הוֹאִיל וְאָמַר בֵּינֵי שֶׁהוּא הַכֹּל, לָמָּה נֶאֱמַר אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה שֶׁהוּא אֲדוֹן עַל הַכֹּל, בְּבֵת אַחַת וּבִרְגַע אֶחָד הוּא מְנִיעַ לְכֹל וְכֹל מִן כָּאֵין נִגְדוֹ. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר עַל שְׁתֵּים אוֹתִיּוֹת מִשְׁמוֹ לְהוֹרוֹת שֶׁהוּא הַכֹּל וְאֵין אַחַר בְּלָתוֹ:

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שְׁלוֹם, כֶּף קַבְלָנוּ, בְּשַׁעַה שְׁזָה הוֹלֵךְ בְּשְׁלִיחוּתוֹ שֶׁל מְקוֹם, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנִיעַ כֹּל צְבָאוֹתָיו שֶׁל מַעְלָה בְּאוֹת אַחַת מִשְׁמוֹ. אָמַר רַב הוֹנָא, כֶּף יָרְכִי בְּגִימְטְרִיא ר"ס. כְּלוּמַר, הַנְּשָׂמָה אוֹמְרַת שִׁים נָא יָדְךָ, סִיעֵתְךָ, תַּחַת מַעְלָתוֹ שֶׁל רָם וְנִשְׂאָה הַמוֹשֵׁל עַל הַכֹּל. וְלֵאחֹר שְׁצוּהָ סִיעַת הַעֲלִיוֹנִים תַּחַת יָדוֹ, אֲנִי מִשְׁבִּיעֶךָ שְׁבוּעָה גְדוֹלָה בּוֹ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ - הוֹאִיל וְאָמַר בְּהִי שֶׁהוּא הַכֹּל, לָמָּה נֶאֱמַר אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁהוּא אֲדוֹן עַל הַכֹּל. בְּבֵת אַחַת וּבִרְגַע אֶחָד הוּא מְנִיעַ לְכֹל, וְכֹל מִן כָּאֵין נִגְדוֹ. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר עַל שְׁתֵּים אוֹתִיּוֹת מִשְׁמוֹ, לְהוֹרוֹת שֶׁהוּא הַכֹּל וְאֵין אַחַר בְּלָתוֹ.

וְאִשְׁבִּיעֶךָ בֵּינֵי אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ. אָמַר רַב הוֹנָא וְאִי הוֹינָא עִמָּהוֹן דְּמֵאֲרִי מִתְנִיתָא כִּד גְּלוּ רְזָא דְנָא לָא אִיפְרִשְׁנָא מִנְהוֹן חֲכִי, דְּהָא אֲנָא חֲזִי עֲמִיקִין סְגִיאִין בְּפּוּמִיּהוּ דְגָלוּ וְלֹא אִתְחַזְיִין לְכֹל אִינִישׁ. תָּא חֲזִי, שְׁבוּעַת קְנִימָא דָּא אוֹמֵר לָהּ נִשְׁמַתָּא דְכְּתִיב אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי.

וְאִשְׁבִּיעֶךָ בְּהִי אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ. אָמַר רַב הוֹנָא, וְאִם הֵייתִי עִמָּהֶם שֶׁל בְּעֵלֵי הַבְּרִיתָא כְּשֶׁגָּלוּ הַסוּד הַזֶּה, לֹא נִפְרָד הֵייתִי מֵהֶם כֶּף, שֶׁהֲרִי אֲנִי רוֹאֶה עֲמִיקִים רַבִּים בְּפִיהֶם שֶׁגָּלוּ וְלֹא רְאוּיִים לְכֹל אֲדָם. בֵּא רְאֵה, שְׁבוּעַת הַבְּרִית הַזֹּאת נִשְׁבַּעַת הַנְּשָׂמָה, שְׁכַתּוֹב אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִהֶכָּא מִשְׁמַע שֶׁהוֹאִיל וְאִתָּה הוֹלֵךְ בְּשְׁלִיחוּת זֶה לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי, כְּלוּמַר שֶׁלֹּא תִקַּח גּוֹף לְבָנִי (ד"א אלבנייני) לִיכְנִס בְּגוֹף אַחַר בְּגוֹף זֶר בְּגוֹף שְׂאִינוּ רְאוּי לֹא, אֶלָּא בְּהִיא מִמֶּשׁ שֶׁהוּא שְׁלִי, בְּהִיא מִמֶּשׁ שֶׁיִּצְאָתִי מִמֶּנּוּ, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב כִּי אִם אֶל אֲרָצִי וְאֶל מוֹלְדֹתַי תֵּלֵךְ.

אמר רבי יצחק, מכאן משמע, שהואיל ואתה הולך בשליחות זו, לא תקח אשה לבני. כלומר שלא תקח גוף לבני ולבניני להפגש בגוף אחר, בגוף זר, בגוף שאינו ראוי לו, אלא בההוא מממש שהוא שלי, בההוא ממש שיצאתי ממנו. זהו שפתוב כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך.

אמר רבי יוסי מהו ולקחת אשה לבני ליצחק. אמר רבי יצחק אותו הגוף שנצטרע עמי באותו העולם, ולא היה לו הנאה וכסוף בו מפני יראת קונו, אותו הגוף ממש תקח ליצחק עמו בהאי שמחת הצדיקים. ליצחק עמו בשמחת הקדוש ברוך הוא, ליצחק עמו דעכשו עת שחוק בעולם הדא הוא דכתיב, (תהלים קכו) אז ימלא שחוק פיני וגוי.

אמר רבי יוסי, מהו ולקחת אשה לבני ליצחק? אמר רבי יצחק, אותו הגוף שנצטרע עמי באותו העולם ולא היה לו הנאה וכסוף בו מפני יראת קונו, אותו הגוף ממש תקח ליצחק עמו בשמחת הצדיקים היו, ליצחק עמו בשמחת הקדוש ברוך הוא, ליצחק עמו שעכשו עת שחוק בעולם. זהו שפתוב (תהלים קכו) אז ימלא שחוק פיני וגוי.

אמר רבי יהודה בר יצחק תא שמע אין מלאך אחד עושה אלא שליחות אחד, ולא ב' שליחות בבת אחת. ותניא אמר רבי אבא מלאך אחד אשר קסת הסופר במתניו עתיד להרשים כל אחד ואחד על מצחו, ולאחר כן השר הגדול הולך לתקן כל אחד ואחד ולהעמידו לקבל נשמתו, הדא הוא דכתיב הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה, מאי לפניך לפני שליחותך.

אמר רבי יהודה בר יצחק, בא תשמע, אין מלאך אחד עושה אלא שליחות אחת, ולא שתי שליחות בבת אחת. ולמדנו, אמר רבי אבא, מלאך אחד, אשר קסת הסופר במתניו, עתיד להרשים כל אחד ואחד על מצחו, ולאחר כן השר הגדול הולך לתקן כל אחד ואחד ולהעמידו לקבל נשמתו. זהו שפתוב הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה. מה זה לפניך? לפני שליחותך.

רבי (אלעזר) אליעזר אזל למחמי לרבן יוחנן בן זכאי רביה, וההוא יומא ריש רחא הנה, כד מטא גביה אמר ליה להקביל פני רבו. אמר ליה לאו על כך אמרית. אלא אנא חמי באנפך דמלה חדתא אית גבך מאינון עמיקים דאת עתיד למתבע.

רבי [אלעזר] אליעזר הלך לראות את רבן יוחנן בן זכאי רבו, ואותו היום היה ראש חודש. כשהגיע אליו, אמר לו, הבאר שמנקה מכל טנפת, וממלאים אותו ונובע משלו יותר, מה רוצה כאן? אמר לו, חייב אדם להקביל פני רבו. אמר לו, לא כך אמרתי, אלא אני רוצה בפניך שדבר חדש יש אצלך מאותם העמקים שאתה עתיד לשאל.

אמר ליה, חמינא האי אור הראשון דמטלנוי עשרה ובעשרה נטיל, וברזא דעשרה נהיג לכלא, ובאתנותא דעשרה עביד עובדוי. ותאנא עשרה פתקין עשרה מפתחן דבי קצרי בידוי, ופתקין עשרה נטיל בגינתא דעדן לאתקנא ארעא על גופיהון דצדיקיא.

אמר לו, ראיתי את האור הראשון הזה שמסעותיו עשרה, ונוסע בעשרה, ובסוד של עשרה מנהיג את הכל, ובאותיות של עשרה עושה את מעשיו. ולמדנו, עשרה פתקים, עשרה מפתחות של בית חולים בידו, ועשרה פתקים נוטל בגו עדו להתקין ארץ על גופות הצדיקים.

אמר ליה אליעזר ברי חמית הוית ויתיר ממלאכא קדישא דעלמא, בעשרה אתברי, בעשרה אתנהיג. בעשרה פרסיא קדישא, בעשרה אורייתא, הוא בעשרה מטלנוי, בעשרה עלמין עלאין (בעשרה) וחד עלאה על כלא בריד הוא.

אמר לו, אליעזר בני, היית רואה יותר ממלאך קדוש של העולם, בעשרה נברא, בעשרה מנהיג. בעשרה הכסא הקדוש. בעשרה התורה, הוא בעשרה מסעותיו. בעשרה עולמות. עליונים [בעשרה]. ואחד עליון על הכל בריד הוא.

ואימא לך מלה דעתיה דמארי דמתניתא הנה בהאי מה פתיב ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך. אמר ליה רבי זכינא לפסוקא דא, אבל וכל טוב אדניו בידו מהו? ליה הוא שמיה דמאריה דאזיל גבי לאעלא ליה ולאנהגא (ולאגא) ליה, אמר דא ודאי הוא כי שמי בקרבו.

ואמר לך דבר, דעתו של בעל המשנה היתה בזה. מה כתוב? ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך. אמר לו, רבי, זכיתי לפסוק הזה, אבל וכל טוב אדניו בידו מהו? אמר לו, הוא שמו של רבו שהלך אליו להכניסו ולהנהיג [ולהגו] אותו. אמר, זהו ודאי, כי שמי בקרבו.

תנו אמר רבי אבהו תא חזי, מאן דידע שמיה על בורייה, דדע דהוא ושמיה חד הוא, קודשא בריד הוא ושמיה חד דכתוב, (זכריה יד) ?? אַחַד וְגו' (כלהו) כלומר השם והוא אַחַד.

שנינו, אמר רבי אבהו, בא ראה, מי שיודע את שמו על בריו, יודע שהוא ושמו אַחַד, הקדוש ברוך הוא ושמו אַחַד, שכתוב (זכריה יד) ה' אַחַד וְגו'. [כלם] כלומר, השם והוא אַחַד.

אמר רבי אבא אית לאסתפקלא בפרשתא דא: ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים. אמר רבי אבא מחוץ לעיר, דא הוא בי קברי. אל באר המים, דתניא הנקדמים בבתאי קברי אותם שנשאו ונתנו בתורה, דהא תנו כשנכנס אדם לקבר מה דשאלו ליה תחילה אם קבע עתים לתורה דכתוב, (ישעיה לג) והיה אמונת עתך וגו'. וכשיצא אינו דין (לקיים) להקימם בתחלה.

אמר רבי אבא, יש להסתכל בפרשה הזו: ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים. אמר רבי אבא, מחוץ לעיר - זהו בית הקברות. אל באר המים - שלמדנו, הנקדמים בבתאי הקברות - אותם שנשאו ונתנו בתורה. שהרי שנינו, כשנכנס אדם לקבר, מה

שִׁשְׁאָלוּ אוֹתוֹ בַּתְּחִלָּה - אִם קָבַע עֲתִים לַתּוֹרָה, שְׂכָתוֹב (ישעיה לג) וְהִיָּה אָמוּנָת עֲתִידָה וְגו'. וְכִשְׁיָצֵא, אֵינּוּ דִין [לְקִימָם] לְהַקִּימָם בַּתְּחִלָּה.

אָמַר רַבִּי אֲבָא לַעֲת עֶרֶב זֶהוּ יוֹם שְׁשִׁי שֶׁהוּא עֶרֶב הַשַּׁבָּת שְׂאֵז הַזְּמַן לְקִימָא מִתִּיבָא, מֵאֵי מִשְׁמַע דְּתַנּוּן שִׁיתָא אֲלֵפֵי שְׁנִין הוּי עֲלָמָא, וְהוּא אֲלָף שְׁשִׁי שֶׁהוּא סִיּוּם הַכֹּל, וְהֵינּוּ לַעֲת עֶרֶב, זְמַן סִיּוּם הַכֹּל. לַעֲת צֵאת הַשּׁוֹאֲבוֹת, אֵלוּ הֵם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַשּׁוֹאֲבִים מִימֵיהָ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁהוּא עֵת לְצֵאת וּלְהִתְנַעַר מִן הָעֶפֶר.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, לַעֲת עֶרֶב - זֶהוּ יוֹם שְׁשִׁי, שֶׁהוּא עֶרֶב הַשַּׁבָּת, שְׂאֵז הַזְּמַן לְהַעֲמִיד אֶת הַמֵּתִים. מֵה מִשְׁמַע? שְׁשִׁינּוּ. שְׁשֵׁת אֲלֵפֵי שְׁנַיִם הוּא הָעוֹלָם, וְהוּא אֲלָף שְׁשִׁי שֶׁהוּא סִיּוּם הַכֹּל. וְהֵינּוּ לַעֲת עֶרֶב, זְמַן סִיּוּם הַכֹּל. לַעֲת צֵאת הַשּׁוֹאֲבוֹת - אֵלוּ הֵם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַשּׁוֹאֲבִים מִימֵיהָ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא עֵת לְצֵאת וּלְהִתְנַעַר מִן הָעֶפֶר.

וְאָמַר רַבִּי אֲבָא עוֹד יֵשׁ לְדַעַת דְּתַנּוּן אוֹתָם הַמִּתְעַסְקִים לְדַעַת אֶת בּוֹרְאֵם בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנִשְׁמָתָם בְּתַשְׁלוּמָה לְעוֹלָם הַבָּא זְכוּ לְצֵאת מִשְׁבוּעוֹת הַנְּשָׁמָה הוֹלֵךְ לְדַעַת מִי הוּא גּוֹפָה מִמֶּשׁ וּמֵאֵי הוּא. הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל עֵין הַמַּיִם אִף עַל גַּב שְׁתַּלְמִיד חֲכָם הוּא הוֹלֵךְ אַחֵר הַתַּשְׁלוּם, דְּכַתִּיב וְהִיָּה הָעֲלָמָה הַיּוֹצֵאת לְשָׂאוֹב וְאִמְרָתִי אֶלֶיָּהּ הַשְּׁקִינִי נָא מְעַט מִיָּם מִכַּדָּךְ אָמַר לִי רַמְזוּ יְדִיעַתוֹ מִמָּה שֶׁהִשְׁגִּיתָ.

וְאָמַר רַבִּי אֲבָא, עוֹד יֵשׁ לְדַעַת, שְׁשִׁינּוּ, אוֹתָם הַמִּתְעַסְקִים לְדַעַת אֶת בּוֹרְאֵם בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנִשְׁמָתָם בְּתַשְׁלוּמָה לְעוֹלָם הַבָּא, זְכוּ לְצֵאת מִשְׁבוּעוֹת הַנְּשָׁמָה, הוֹלֵךְ לְדַעַת מִי הוּא גּוֹפָה מִמֶּשׁ וּמֵאֵי הוּא. הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל עֵין הַמַּיִם, אִף עַל גַּב שְׁתַּלְמִיד חֲכָם הוּא, הוֹלֵךְ אַחֵר הַתַּשְׁלוּם, שְׂכָתוֹב וְהִיָּה הָעֲלָמָה הַיּוֹצֵאת לְשָׂאוֹב וְאִמְרָתִי אֶלֶיָּהּ הַשְּׁקִינִי נָא מְעַט מִיָּם מִכַּדָּךְ - אָמַר לִי רַמְזוּ יְדִיעַתוֹ מִמָּה שֶׁהִשְׁגִּיתָ.

וְאִמְרָה אֲלֵי גַם אֶתָּה שְׂתָה, אִף אֶתָּה עֶבֶד [כְּמוֹד] כְּמוֹנִי וְלֹא נִתְחַלַּף לִי [עַל] יְדִיעַתְךָ בִּידִיעַתוֹ שֶׁל מְקוֹם בְּרוּךְ הוּא, וְצָרִיךְ אֶתָּה לְהַשִּׁיג שְׂאֶתָּה נִבְרָא כְּמוֹנִי.

וְאִמְרָה אֲלֵי גַם אֶתָּה שְׂתָה - אִף אֶתָּה עֶבֶד [כְּמוֹד] כְּמוֹנִי, וְלֹא נִתְחַלַּף לִי [עַל] יְדִיעַתְךָ בִּידִיעַתוֹ שֶׁל מְקוֹם בְּרוּךְ הוּא, וְצָרִיךְ אֶתָּה לְהַשִּׁיג, שְׂאֶתָּה נִבְרָא כְּמוֹנִי.

וְגַם לְגַמְלִיךְ אֲשָׂאב, כְּלוֹמַר יְדִיעַת הַשְּׁגָתִי שֶׁלֹּא הִשִּׁיגוּ סִיעַתְךָ, וְיְדַעְתִּי כִּי מַעֲלָה יֵשׁ לִי עֲלֶיךָ וְהִיאֲךָ נִבְרָא אֶתָּה מִזִּיו הַנְּתוּן אֲצִלְךָ. אִם הוּא אוֹמֵר סִימָן זֶה יְהִי מְסוּר בְּיָדִי עַל כָּל דְּבָרִים אֵלוּ, וְאִדַּע שֶׁהִיא הָאִשָּׁה הוּא הַגּוֹף מְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה הַשְּׁבוּעָה שֶׁהִשְׁבִּיעַנִי:

וְגַם לְגַמְלִיךְ אֲשָׂאב - כְּלוֹמַר, יְדִיעַת הַשְּׁגָתִי שֶׁלֹּא הִשִּׁיגוּ סִיעַתְךָ, וְיְדַעְתִּי כִּי מַעֲלָה יֵשׁ לִי עֲלֶיךָ וְהִיאֲךָ נִבְרָא אֶתָּה מִזִּיו הַנְּתוּן אֲצִלְךָ. אִם הוּא אוֹמֵר סִימָן זֶה יְהִי מְסוּר בְּיָדִי עַל כָּל דְּבָרִים אֵלוּ, וְאִדַּע שֶׁהִיא הָאִשָּׁה, הוּא הַגּוֹף מְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה, הַשְּׁבוּעָה שֶׁהִשְׁבִּיעַנִי.

ויהי הוא טרם פלה לדבר וגו'. רבי יצחק אמר רבי יהודה בעוד שכל העניינים הוא רוצה לנסות על הגוף, מאי פתיב והנה רבקה יוצאת, זהו הגוף קדוש שנתעסק בדברי תורה וכתת גופו להשיג ולדעת את קונו. אשר ילדה לבתואל, אמר רב יהודה בתו של אל. בן מלכה, בן מלכה של עולם. אשת נחור אחי אברהם. חברת השכל גוף שנדבק בשכל והיא אח הנשמה. וכדה על שכמה, משא החכמה עליה.

ויהי הוא טרם פלה לדבר וגו'. רבי יצחק אמר רבי יהודה, בעוד שכל העניינים הוא רוצה לנסות על הגוף, מה כתוב? והנה רבקה יוצאת, זהו הגוף קדוש שנתעסק בדברי תורה וכתת גופו להשיג ולדעת את קונו. אשר ילדה לבתואל - אמר רב יהודה, בתו של אל. בן מלכה - בן מלכה של עולם. אשת נחור אחי אברהם - חברת השכל, גוף שנדבק בשכל, והיא אח הנשמה. וכדה על שכמה - משא החכמה עליה.

ויך העבד לקראתה. זה מטטרוין. ויאמר הגמאיני נא מעט מים מכדך, אמור לי רמו חכמתא בידיעת בוראך ממה שעסקת בעולם שיצאת ממנו. אמר רבי אבא כדפרשינו, אחר כל זה מה פתיב ואשים הנזם על אפה והצמידים על ידיה.

ויך העבד לקראתה - זה מטטרוין. ויאמר הגמאיני מעט מים מכדך - אמר לי רמו חכמה בידיעת בוראך ממה שעסקת בעולם שיצאת ממנו. אמר רבי אבא, כמו שפרשינו, אחר כל זה מה כתוב? ואשים הנזם על אפה והצמידים על ידיה.

אמר רבי אבא אותם העצמות שנפזרו לכאן ולכאן, הוא צומד אותם ושוקלם זה על זה כמה דאת אמר, (ישעיה נח) ועצמותיך יחליץ. אמר רבי אבא באותה שעה אותו הגוף עומד בארץ ישראל ושם נכנס בו נשמתו.

אמר רבי אבא, אותם העצמות שנפזרו לכאן ולכאן, הוא צומד אותם ושוקלם זה על זה, כמו שנאמר (ישעיה נח) ועצמותיך יחליץ. אמר רבי אבא, באותה שעה אותו הגוף עומד בארץ ישראל, ושם נכנס בו נשמתו.

אמר רבי יוחנן מי מוליד הגוף לארץ ישראל, אמר רבי זירא קודשא בריך הוא עושה מחילות תחת הארץ והם מתגלגלים והולכים לארץ ישראל הדא הוא דכתיב, (ישעיה כו) וארץ רפאים תפיל.

אמר רבי יוחנן, מי מוליד הגוף לארץ ישראל? אמר רבי זירא, הקדוש ברוך הוא עושה מחילות תחת הארץ, והם מתגלגלים והולכים לארץ ישראל. זהו שכתוב (שם כו) וארץ רפאים תפיל.

אמר רבי יצחק גבריאל"ל מוליד אותם לארץ ישראל, מנא לן דכתיב, (בראשית כד) התלכי עם האיש הזה, וכתיב התם (דניאל ט) והאיש גבריאל. אמר רבי יוסי מאי דכתיב ולרבקה אח

ושמו לבן. אמר רבי יצחק אין יצר הרע בטל מן העולם, אף על פי שכלו לא נמצא קצתו נמצא.

אמר רבי יצחק, גבריאל"ל מוליך אותם לארץ ישראל, מנין לנו? שכתוב (בראשית כד) התלכי עם האיש הזה, וכתוב שם (דניאל ט) והאיש גבריאל. אמר רבי יוסי, מהו שכתוב ולרבקה אח ושמו לבן? אמר רבי יצחק, אין יצר הרע בטל מן העולם. אף על פי שכלו לא נמצא - קצתו נמצא.

תא חזי, בתחלה פשהיה מוטל בעולם הזה נקרא לוט, לעולם הבא (יבדל) יבטל מן העולם, אבל (לעתיד לבא) לא כולו, ונקרא לבן לא מנוול כבראשונה אלא כמאן דסחי מנוולו. לבן למאי אצטריך? אמר רבי שמעון למעבד פריה ורביה אצטריך, דאמר רבי שמעון אם אין יצר הרע נמצא, פריה ורביה אינו מצוי.

בא ראה, בתחלה פשהיה מטל בעולם הזה, נקרא לוט. לעולם הבא (יבדל) יבטל מן העולם, אבל (לעתיד לבא) לא כלו, ונקרא לבן, לא מנוול כבראשונה, אלא כמי שרוחץ מנוולו. למה צריך לבן? אמר רבי שמעון, לעשות פריה ורביה צריך. שאמר רבי שמעון, אם אין יצר הרע נמצא, פריה ורביה אינו מצוי.

תא שמע כיון שהגוף נבנה ועומד בקיומו, מאי כתיב וישלחו את רבקה אחותם וגו'. מאי (הוי) ואת מניקתה, זה כח התנועה. רבי יצחק אמר זה כח הגוף.

בא תשמע, כיון שהגוף נבנה ועומד בקיומו, מה כתוב? וישלחו את רבקה אחותם וגו'. מה זה ואת מניקתה? זה כח התנועה. רבי יצחק אמר, זה כח הגוף.

רבי אבהו פתח בהאי קרא (שיר השירים ד) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבאי וגו', אמר רבי אבהו כיון שהגוף נבנה על קיומו ומביאין אותו לקבל נשמתו לארץ ישראל, הנשמה ממתנת אליו ויוצאת לקראתו כמה דאת אמר ויצא יצחק לשוח בשדה. הודא הוא דכתיב אתי מלבנון כלה. זו היא הנשמה. תשורי מראש אמנה, היינו דכתיב וישא עיניו וירא.

רבי אבהו פתח בפסוק הזה, (שיר ד) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבאי וגו'. אמר רבי אבהו, כיון שהגוף נבנה על קיומו ומביאין אותו לקבל נשמתו לארץ ישראל, הנשמה ממתנת אליו ויוצאת לקראתו, כמו שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה. זהו שכתוב אתי מלבנון כלה, זו היא הנשמה. תשורי מראש אמנה, היינו שכתוב וישא עיניו וירא.

אמר רבי יהודה אם היא הנשמה, תינח אברהם כדקאמרו, אבל יצחק מהו. אמר רבי אבהו הא חבריא אמרו דעכשיו אתקרי יצחק על שום חדוותא סגיאה דבעלמא.

אמר רבי יהודה, אם הנשמה היא, למה אברהם כפי שאמרנו. אבל מה זה יצחק?
אמר רבי אבהו, הנה החברים אמרו שעכשו נקרא יצחק על שם השמחה הרבה
שבעולם.

אמר רבי אבהו בתחלה נקראת הנשמה אברהם והגוי שרה, עכשו נקראת הנשמה יצחק
והגוי רבקה. תנו במתניתין, אמר רבי שמעון ארבעים שנה קודם קיום הגוי ממתנת
הנשמה לגוי בארץ ישראל. באיזה מקום במקום המקדש.

אמר רבי אבהו, בתחלה נקראת הנשמה אברהם והגוי שרה. עכשו נקראת הנשמה
יצחק והגוי רבקה. שנינו במשנה, אמר רבי שמעון, ארבעים יום קודם קיום הגוי
ממתנת הנשמה לגוי בארץ ישראל. באיזה מקום? במקום המקדש.

אמר רבי אבהו תא חזי, ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאקהב וינחם יצחק אחרי אמו.
אוהב לאותו הגוי ומתנחם עמו, והוא עת לשחוק והחזונה בעולם.

אמר רבי אבהו, בא ראה, ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאקהב וינחם יצחק אחרי
אמו. אוהב את אותו הגוי ומתנחם עמו, והוא עת לשחוק והחזונה בעולם.

אמר רבי יהודה הא כל פרשתא דא אתברר לו, אבל לא יכלנא למנדע מהו: ויוסף אברהם
ויקח אשה ושמה קטורה. ולשקולא דדעתא כל פרשתא דא ליסתורי.

אמר רבי יהודה, הרי כל הפרשה הזו התבררה לנו, אבל לא יכלנו לדעת מהו. ויוסף
אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. ולשקול הדעת כל הפרשה הזו לסתור.

כד אתא רב דימי, אמר, האי פרשתא דא שמענא ולא אדכרנא, אמרו דעלאין תקיפין לא
זמנוה לגלאה ואנו מאי נימא. קם רבי יהודה ואמר ממתיתא דחברנא מארי מתניתא
גליא.

כשבא רב דימי, אמר, הפרשה הזו שמעתי ולא נזכרתי. אמרו שעליונים תקיפים לא
זמנוה לגלות, ואנו מה נאמר? קם רבי יהודה ואמר, מישיבת חברינו בעלי המשנה
גלויה.

קמו ואזלו הוא ורבי ייסא ורבי חייא, אשכחוה לרבי אלעזר ברבי שמעון והוה מגלה רזין
דתפילין. עאלו קמיה ואמרו במאי אתעסק מר. אמר לון טעמא דתפילין אמנא, דהא
זכאה הוא בר נש דמנח תפילין ונדע טעמא דידהו.

קמו והלכו הוא ורבי ייסא ורבי חניא. מצאו את רבי אלעזר ברבי שמעון, והיה מגלה את סודות התפלין. נכנסו לפניו ואמרו, במה מתעסק מר? אמר להם, את טעם התפלין אמרתי, שהרי אשרי האיש שמניח תפלין ויודע את הטעם שלהן.

אמרו אי נחא קמיה דמר לימא לן מלה. אמרו שמענא מאבוך דקודשא בריך הוא ברחימו סגיאנה דהנה ליה עם ישראל אמר לון למעבד ליה בי משפנא כגוונא דרתיכא עלאה דלעילא וייתי דיוריה עמהון הדא הוא דכתיב, (שמות כה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ושמענא מאבוך דהכא סתים טעמא דתפילין בהאי פסוקא.

אמרו, אם נוח לפני מר, יאמר לנו הדבר. אמרו, שמענו מאבוך, שהקדוש ברוך הוא באהבה רבה שהיתה לו עם ישראל אמר להם לעשות לו בית משכן כמו המרכבה העליונה שלמעלה, ויביא את דיורו עמהם. זהו שכתוב (שמות כה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ושמענו מאבוך, שכאן סתום הטעם של התפלין בפסוק הזה.

אמר ליה תא חזי, כגוונא עלאה אתעבד מקדש ברתיכוי קדישין, ובתר כן אשרי קודשא בריך הוא דיוריה עמהון, כעניינא דא, וכגוונא דא אתערו חבריאי מארי מתנייתא בטעמא דתפלין, למחוי ההוא גברא דוגמא דרתיכי עלאין, רתיכא תתאה רתיכא עלאה, למייתי מלכותא דליה וישרי דיוריה עלויה. ותנינן אית ביה רזין עלאין ודוגמיהון, ואית ביה תלת רתיכין, דוגמת עלאין קדישין רזין דתלת אתוותא דשמיהו קדישי, עלמין תלת, רתיכין תלתא אתוותא, ארבע פרשיות שלט על ארבע, ועל כד רזא דשיין דתלת כתרין, ושיין דארבע כתרין, תלתא מלכין שליטין בגופא תפילין עלוי קודשא בריך הוא לעילא, אלן תפילין דרישא, תפילין דדרועא ארבע פרשיין. לבא רכיב דוגמא דרתיכא תתאה ותתאה רכיב. עוד תנינן דא רכיבא דדרועא לתתא. ולבא רכיב, דוגמא דאיהו לתתא ואתמסרו בידיה לאעלאה לון כל חילי שמיא, כד לבא הוא רכיב לתתא ואתמסרו בידוי כל אברי גופא.

אמר לו, בא ראה, כמו העליון נעשה המקדש במרכבותיו הקדושות, ואחר כך השרה הקדוש ברוך הוא את דיורו עמהם כענין הזה. וכמו כן התעוררו החברים בעלי המשנה בטעם התפלין, שיהיה אותו האיש דגמא של המרכבות העליונות, מרכבה תחתונה מרכבה עליונה, להביא את מלכותו וישרה דיורו עליו. ושנינו, יש בו סודות עליונים ודגמתם, ויש בו שלש מרכבות, דגמת העליונים הקדושים סודות של שלש אותיות של השמות הקדושים, שלשה עולמות, מרכבות שלש אותיות, ארבע פרשיות שולט על ארבע. ועל כן סוד השיין של שלשה כתרין, ושיין של ארבעה כתרין, שלשה מלכים שולטים בגוף, תפלין עליו, הקדוש ברוך הוא למעלה. אלו תפלין של ראש. התפלין של זרוע ארבע פרשיות. הלב רוכב, דגמא של המרכבה התחתונה, והתחתון רוכב. עוד שנינו, זה הרקב של הזרוע למטה. והלב רוכב, דגמא שהוא למטה, ונמסרו בידו להכניס אותם כל חילות השמים. כך הלב רוכב למטה, ונמסרו בידו כל איברי הגוף.

ועילא מניה ארבע פרשיין על מוחא דרישא איהו, אבל קודשא בריך הוא שליטא עלאה מלכא מכלא. (ורוח) ורזא דחכמתא דא, הוא כגוונא דמקדשא דכתיב ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה. ועליהו דיוריה דמלכא בארבע אתוון תרין רתיכין.

ומעליו ארבע פרשיות על המח, שהוא הראש. אבל הקדוש ברוך הוא שליט עליון, המלך מהכל. נרות] וסוד החכמה הזו הוא כמו שהמקדש, שפתיב ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה. ועליהם דיור המלך בארבע אותיות שתי מרכבות.

וכהאי גוונא לבא ומוחא, לבא מכאן ומוחא מכאן ועלייהו מדוריה דקודשא ברוך הוא בארבע [ד"א ארבע] פרשין. אמר רבי אלעזר מכאן ולהלאה רזי דכתרי אתוותא ופרשין בגופייהו ורצועותיהון. הלכה למשה מסיני ורמיזא דלהון אתגלי וטעמא דכלא בתלת עשר מכילן (דרחמי).

וכמו זה הלב והמח, הלב מכאן והמח מכאן, ועליהם מדורו של הקדוש ברוך הוא בארבע [ארבע] פרשיות. אמר רבי אלעזר, מכאן והלאה סודות הכתרים, האותיות והפרשיות בגופם וברצועותיהם. הלכה למשה מסיני והרמז שלהם התגלה, והטעם של הכל בשלש עשרה מדות [הרחמים].

אמר רבי יהודה אלמלא לא אתינא אלא בדיל רזא דא דיני. אמרו ליה זכאה חולקד לעלמא דאתי דכל רז לא אגיס לך. אמרו ליה אתינא קמיה דמר למנדע רזא דהאי פסוקא ויוסף אברהם וישח אשה ושמיה קטורה.

אמר רבי יהודה, אלמלא לא באתי אלא עבור הסוד הזה - די לי. אמרו לו, אשרי חלקך בעולם הבא, שכל רז אינו אגוס לך. אמרו לו, באנו לפני מר לדעת את סוד הפסוק הזה, ויסף אברהם וישח אשה ושמיה קטורה.

אמר פירושא דהאי פסוקא כמה דגלו חברנא מארי מתניתין, דכד נשמתא ייתי ביהוא גופא קדישא דילה, הא מיליאי הוו על חייביא דיקומוו ויכשרון עובדין ויתן להו מזיוא יקרא דילה דינדעון ויתובון ויזכון זכותא שלימתא.

אמר, פרוש של הפסוק הזה כמו שגלו חברינו בעלי המשנה, שכאשר הנשמה תבוא באותו הגוף הקדוש שלה, הנה הדברים היו על הרשעים שיקומו ויכשירו את מעשיהם, ויתן להם מזיו כבודו שיזכרו ויזכרו זכות שלמה.

וכד חמא שלמה דא הנה סגי (ד"א תוה סגי) ואמר (קהלת ח) ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו, שיבאו ויחיו ממקום קדוש.

וכשראה את זה שלמה, הנה [תמה הרבה] הרבה ואמר, (קהלת ח) ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו, שיבאו ויחיו ממקום קדוש.

ותנינו אמר רבי אבא אמר רבי יוחנן כתיב, (ירמיה א) הִתְחַפֵּד כּוֹשֵׁי עוֹרוֹ וְנִמְר חֲבַרְבְּרָתוֹ, כִּדְּ הַרְשָׁעִים שֶׁלֹּא זָכוּ לְשׁוּב בְּעוֹלָם הִזָּה וּלְהַקְטִיר מַעֲשִׂים טוֹבִים לְעוֹלָם, לֹא יִקְטִירוּ בְּעוֹלָם הַבָּא. רָאָה מִה כְּתִיב וַיּוֹסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה, וְשָׂרׁוּצָה לַעֲשׂוֹת לָהֶם נִשְׁמָה לְגוֹפָם וּלְקַרְבָּם בְּתִשׁוּבָה, כִּמְאֵ דְאֵת אֲמַר וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחַרְוֹ. אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר תָּא חֲזִי, מִה כְּתִיב וַתֵּלֶד לוֹ אֵת זְמַרְוֹ וְאֵת יִקְשׁוֹ, הַרְבֵּה מַעֲשִׂים רָעִים עַד שֶׁנִּגְרָשׁוּ מִן הָעוֹלָם דְּכְתִיב וַיִּשְׁלַח־ם מֵעַל יִצְחָק בְּנֹו. וְעַלֵּיהֶם נֶאֱמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיִּשְׁנֵי אֲדַמַּת עֶפְרַיִם יִקְצִוּ וְגוֹי, וְעַל הָאֲחֵרִים נֶאֱמַר וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהִירוּ כְּזֹהֵר הַרְקִיעַ וְגוֹי. אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה הַאי מִשְׁמַע עַל פְּרִשְׁתָּא, וּמִשְׁמַע דְּאוֹתוֹ זְמַן (נְקָרָא) (ס״א אבד) עֲבַד שֵׁם (הַנְּשֻׁמָּה) אַבְרָהָם, וּבְמִקוּמוֹ נִקְרָאת יִצְחָק כְּדִקְאֲמַרְוֹ, הִדָּא הוּא דְכְתִיב וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֵת יִצְחָק בְּנֹו, וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחֵי רְאִי. עִם יְדִיעַת הַחַי שְׁהוּא חַי הָעוֹלָמִים לְדַעַת וּלְהַשִּׁיג מִה שֶׁלֹּא הַשִּׁיג בְּעוֹלָם הִזָּה הִדָּא הוּא דְכְתִיב, (ישעיה יא) כִּי מְלֶאכֶה הָאֲרָץ יִדְעָה אֵת יְיָ, (עד כאן מדרש הנעלם)

וְשִׁנִּינוּ, אֲמַר רַבִּי אַבְאֵ אֲמַר רַבִּי יוֹחַנָן, כְּתוּב (ירמיה א) הִתְחַפֵּד כּוֹשֵׁי עוֹרוֹ וְנִמְר חֲבַרְבְּרָתוֹ. כִּדְּ הַרְשָׁעִים שֶׁלֹּא זָכוּ לְשׁוּב בְּעוֹלָם הִזָּה וּלְהַקְטִיר מַעֲשִׂים טוֹבִים, לְעוֹלָם לֹא יִקְטִירוּ בְּעוֹלָם הַבָּא. רָאָה מִה כְּתוּב, וַיּוֹסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה, וְשָׂרׁוּצָה לַעֲשׂוֹת לָהֶם נִשְׁמָה לְגוֹפָם וּלְקַרְבָּם בְּתִשׁוּבָה, כִּמְוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחַרְוֹ. אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֵּא רָאָה מִה כְּתוּב, וַתֵּלֶד לוֹ אֵת זְמַרְוֹ וְאֵת יִקְשׁוֹ. הַרְבֵּה מַעֲשִׂים רָעִים עַד שֶׁנִּגְרָשׁוּ מִן הָעוֹלָם, שֶׁכְּתוּב וַיִּשְׁלַח־ם מֵעַל יִצְחָק בְּנֹו. וְעַלֵּיהֶם נֶאֱמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיִּשְׁנֵי אֲדַמַּת עֶפְרַיִם יִקְצִוּ וְגוֹי. וְעַל הָאֲחֵרִים נֶאֱמַר וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהִירוּ כְּזֹהֵר הַרְקִיעַ וְגוֹי. אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה מִשְׁמַע עַל הַפְּרִשָּׁה, וּמִשְׁמַע שְׁאוֹתוֹ זְמַן [נְקָרָא] [אבד] שֵׁם [הַנְּשֻׁמָּה] אַבְרָהָם, וּבְמִקוּמוֹ נִקְרָאת יִצְחָק, כִּפִּי שֶׁאֲמַרְנוּ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֵת יִצְחָק בְּנֹו וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחֵי רְאִי. עִם יְדִיעַת הַחַי שְׁהוּא חַי הָעוֹלָמִים, לְדַעַת וּלְהַשִּׁיג מִה שֶׁלֹּא הַשִּׁיג בְּעוֹלָם הִזָּה. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (ישעיה יא) כִּי מְלֶאכֶה הָאֲרָץ יִדְעָה אֵת ה' . (עד כאן מדרש הנעלם)

רַבִּי יִצְחָק פִּתַּח וְאֲמַר, (קהלת יב) וַיֵּשֶׁב הָעֶפְרַיִם עַל הָאֲרָץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה. תָּא חֲזִי, כִּדְּ בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם, נָטַל עֶפְרַיִם מֵאֲתַר דְּמִקְדָּשָׁא, וּבְנָה גוֹפִיָּה מֵאֲרַבַּע סְטֵרִין דְּעֵלְמָא, דְּכִלְהוּ יְהִבוּ לִיהּ חִילָא, לְבַתֵּר אֲתֵרַק עֲלֵיהּ רוּחָא דְחַיִּי כִּמְאֵ דְאֵת אֲמַר, (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאֶפְרוֹ נְשִׁמַּת חַיִּים וְגוֹי לְבַתֵּר קָם וַיִּדַּע דְּאִיהוּ מַעֲלִילָא וְתַתָּא, וּכְדִין אֲתֵדְבִיק וַיִּדַּע חֲכָמָה עֲלָאָה.

רַבִּי יִצְחָק פִּתַּח וְאֲמַר, (קהלת יב) וַיֵּשֶׁב הָעֶפְרַיִם עַל הָאֲרָץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה. בֵּא רָאָה, כְּשֶׁבְּרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵת הָאָדָם, נָטַל עֶפְרוֹ מִמִּקּוֹם הַמִּקְדָּשׁ, וּבְנָה אֵת גּוּפוֹ מֵאֲרַבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכֻּלָּם נִתְּנוּ לוֹ כֶּחַ. אַחַר כֵּן הָרִיק עָלָיו רוּחַ חַיִּים, כִּמְוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאֶפְרוֹ נְשִׁמַּת חַיִּים וְגוֹי. אַחַר כֵּן קָם וַיִּדַּע שֶׁהוּא מַמְעֵלָה וּמְטָה, וְאִזּוֹ נִדְּבִיק וַיִּדַּע אֵת הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה.

כְּגוֹנוֹנָא דָּא כָּל בְּר נֶשׁ דְּעֵלְמָא אִיהוּ כְּלִיל מְעִילָא וְתַתָּא, וְכָל אִינוּן דִּידְעִין לְאַתְקֻדְשָׁא בְּהַאי עֵלְמָא כְּדָקָא יְאוּת, כְּד אֹלִידוּ בְּר, מְשָׁכִין עֲלֵיהּ רוּחַ קֻדְיָשָׁא מְאַתֵּר דְּכָל קֻדְיָשִׁי נְפָקִין מִנִּיהּ, וְאַלִין אַקְרוּן בְּנִין לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין דְּגוּפָא אֲתַעְבִּיד בְּקוּדְוֶשָׁה כְּדָקָא יְאוּת, הֲכִי נְמִי יְהִבִין לֵיהּ רוּחָא מְאַתֵּר עֲלָא קֻדְיָשָׁא כְּדָקָא חֲזִי וְהָא אֲתַמֵּר.

כְּמוֹ זֶה כָּל אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם הוּא כְּלוּל מִמְעַלָּה וּמִטָּה, וְכָל אוֹתָם שְׂוִדְעִים לְהִתְקַדֵּשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּרָאוּי, כְּשִׁמוּלִידִים בּוֹ, מוֹשָׁכִים עָלָיו רוּחַ קֻדְשָׁה מִהַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַקְּדוֹשִׁים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְאֵלוּ נִקְרְאוּ בְּנִים לְקַבְ"ה. מִשׁוּם שֶׁהַגּוֹף נֶעֱשֶׂה בְּקֻדְשָׁה כְּרָאוּי, כִּד גַּם נוֹתְנִים לוֹ רוּחַ מִמָּקוֹם עָלְיוֹן קְדוֹשׁ כְּרָאוּי, וְהֵרִי זֶה נִתְבָּאֵר.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְזַמִּין בְּר נֶשׁ לְמִיָּהֵב חוּשְׁבֹן עוּבְדוּי עַד לָא יְפוּק מְעֵלְמָא, הֵהוּא יוּמָא, יוּמָא דְחוּשְׁבֹן אִיהוּ, דְּגוּפָא וְנִשְׁמָתָא יְהִיבִי חוּשְׁבֹנָא. לְבַתֵּר נִשְׁמָתָא אֲתַפְרָשָׁא מִיָּנִיהּ, וְגוּפָא תָּב לְאַרְעָא, וְכֹלָא תָּב לְאַתְרִיהּ דְּאַתְנַסִּיב מִתַּמָּן וְהָא אוּקְמוּהָ, עַד זְמַנָּא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַמִּין לְאַחֲזִיא מִתַּיָּא כְּלָא גְנוּז קַמִּיהּ.

בֵּא רָאָה, בְּשַׁעֲהַ שְׁעֵתִיד אָדָם לְתַת חֻשְׁבֹן מְעַשְׂו טָרַם יֵצֵא מִן הָעוֹלָם, אוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם הַחֻשְׁבֹן שְׁגוּף וְנִשְׁמָה נוֹתְנִים חֻשְׁבֹן. אַחַר כֵּן הַנִּשְׁמָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ, וְהַגּוֹף שָׁב לְאַרְצָא, וְהַכֹּל שָׁב לְמָקוֹמוֹ שֶׁנִּלְקַח מִשָּׁם, וְהֵרִי פְּרִשׁוּהָ. עַד הַזְּמַן שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲתִיד לְהַחֲיוֹת מֵתִים, הַכֹּל גְּנוּז לְפָנָיו.

וְהֵהוּא גוּפָא מְמֵשׁ וְהֵהוּא נִשְׁמָתָא מְמֵשׁ זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַתְבָּא לְעֵלְמָא כְּמַלְקֻדְמִין וּלְחַדְתָּא אֲנִפִי עֵלְמָא הֵדָא הוּא דְכַתִּיב, (ישעיה כו) יַחֲיוּ מִתִּידָא נְבִלְתֵי יְקוּמוּן. וְהֵהוּא נִשְׁמָתָא מְמֵשׁ גְּנוּזָא קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְתַבַּת לְאַתְרָהּ כְּפּוּם אַרְחָהָא כְּמָא דְאַתְ אָמַר וְהַרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה. וְלְזַמַּנָּא דְזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַחֲזִיא מִתַּיָּא, זַמִּין אִיהוּ לְאַרְקָא טְלָא מְרִישִׁיהּ עֲלֵיהּ, וּבְהֵהוּא טְלָא יְקוּמוּן כְּלָא מְעַפְרָא.

וְאוֹתוֹ גּוֹף מְמֵשׁ וְאוֹתָהּ נִשְׁמָה מְמֵשׁ עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשִּׁיב לְעוֹלָם כְּמוֹ מְקוּדָם וּלְחַדֵּשׁ אֶת פְּנֵי הָעוֹלָם. זֶהוּ שְׁכַתוּב (ישעיה כו) יַחֲיוּ מִתִּידָא נְבִלְתֵי יְקוּמוּן. וְאוֹתָהּ הַנִּשְׁמָה מְמֵשׁ גְּנוּזָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְשָׁבָה לְמָקוֹמָהּ כְּפִי דְרַכָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה. וּבְזַמַּן שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲתִיד לְהַחֲיוֹת מֵתִים,

עתידי הוא להריק טל מראשו עליהם, ובאותו הטל פלם יקומו מהעפר.

דף קלא ע"א

הדא הוא דכתיב, (ישעיה כו) כי טל אורות טלף. מאי טל אורות, אורות ממש מאיננו נהורין דלעילא דבהון זמין לארקא חיינ לעלמא, בגין דאילנא (דף קלא ע"א) דחיי גריק חיינ דלא פסקין לעלמין, דהא השתא פסקין בגין דהא חוין בישא שלטא ואתכסי סיהרא. ובגין כך כב"יכול פסקין מימוי וחיינ לא שלטין בעלמא כדקא יאות.

זהו שכתוב (שם) כי טל אורות טלף. מה זה טל אורות? אורות ממש מאותם האורות של מעלה שבהם עתיד להריק חיים לעולם, משום שעץ החיים גריק חיים שלא פוסקים לעולמים. שהרי עכשו פוסקים משום שהנחש הרע הזה שולט והלבנה מתכסה. ומשום כך כב"יכול פוסקים מימיו, והחיים לא שולטים בעולם כראוי.

ובהוא זמנא ההוא יצר הרע דאיהו חוין בישא יסתלק מעלמא ויעבר ליה קודשא בריה הוא כמה דאתמר (זכריה יג) ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ. ולבתר דאיהו יתעבר מעלמא, סיהרא לא אתכסיא, ונהרא דנגיד ונפיק לא יפסקון מבויעוי, וכדין כתיב, (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים וגו'.

ובאותו זמן אותו יצר הרע, שהוא הנחש הרע, יסתלק מן העולם, והקדוש ברוך הוא יעביר אותו, כמו שנאמר (זכריה יג) ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ. ואחר שהוא יעבר מן העולם, הלבנה לא תתכסה. והנהר ששופע ויוצא, לא יפסקו מענינו. ואז כתוב (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים וגו'.

אמר רבי חזקיה אי תימא דכל גופין דעלמא יקומו ויתערו מועפרא, אינון גופי דאתגטיעו בגשמתא חדא מה תהא מנייהו. אמר רבי יוסי אינון גופין דלא זכו ולא אצלחו הרי אינון פלא הוו, כמה דהוו עץ יבש בההיא עלמא הכי נמי בההוא זמנא, וגופא בתראה דאתנטע ואצלח ונטל שרשוי כדקא יאות יקום.

אמר רבי חזקיה, אם תאמר שכל הגופות של העולם יקומו ויתעוררו מן העפר - אותם הגופות שנטעו בנשמה אחת מה יהיה מהם? אמר רבי יוסי, אותם הגופות שלא זכו ולא הצליחו, הרי הם כלא היו. כמו שהיו עץ יבש בעולם ההוא, כך גם באותו הזמן. והגוף האחרון שנטע והצליח ונטל שרשיו כראוי יקום.

ועליה כתיב, (ירמיה יז) והיה כעץ שתול על מים וגוי והיה עלהו רענן וגוי. דעבד איבין ונטע שרשין ואצלח כדקא יאות. ועל ההוא גופא קדמאה דלא עבד איבין ולא נטע שרשין (ולא זכה ולא אצלח) כתיב, (ירמיה יז) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב וגוי. כי יבא טוב דא תחית המתים.

ועליו כתיב (ירמיה יז) והיה כעץ שתול על מים וגוי והיה עלהו רענן וגוי. שעשה פרות ונטע שרשים והצליח כראוי. ועל אותו גוף ראשון שלא עשה פרות ולא נטע שרשים [ולא זכה ולא הצליח], כתיב (שם) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב וגוי. כי יבוא טוב - זו תחית המתים.

ויתנהיר ההוא נהורא דזמין לאנהרא להו לצדיקיא דהנה גניז קמיה מיומא דאתברי עלמא דכתיב, (בראשית א) ויבא אלהים את האור כי טוב. וכדין זמין קודשא בריהו הוא לאחייא מתייא, וכתיב, (מלאכי ג) וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה וגוי, וכדין יתגבר טוב בעלמא, וההוא דאתקרי רע יתעבר מעלמא כדמרון. וכדין אינון גופין קדמאי להו כלא הו.

ויאיר אותו האור שעתיד להאיר לצדיקים שהיה גנוז לפניו מיום שנברא העולם, שכתוב (בראשית א) ויבא אלהים את האור כי טוב. ואז עתיד הקדוש ברוך הוא להחיות המתים, וכתוב (מלאכי ג) וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה וגוי. ואז יתגבר הטוב בעולם, ואותו שנקרא רע יעבר מן העולם, כמו שאמרנו, ואז אותם הגופים הראשונים יהיו כלא היו.

אמר רבי יצחק זמין קודשא בריהו הוא לארקה עליהו על אינון גופין ריחין אחרנין, ואי זכאו בהון יקומו בעלמא כדקא יאות, ואי לאו יהון קטמא תחות רגליהון דצדיקיא דכתיב (מלאכי ג), וכתיב, (דניאל יב) ורבים מישיגי אדמת עפר יקיצו וגוי. וכלא אתקם ואתעתד קמי קודשא בריהו הוא, וכלהו במניינא הו כמא דאת אמר (ישעיה מ) המוציא במספר צבאם וגוי.

אמר רבי יצחק, עתיד הקדוש ברוך הוא להריק על אותם הגופים רוחות אחרות, ואם זוכים בהם - יקומו בעולם כראוי, ואם לא - יהיו אפר תחת רגלי הצדיקים, שכתוב (דניאל יב) ורבים מישגי אדמת עפר יקיצו וגו', והכל יוקם וינעד לפני הקדוש ברוך הוא, והם כלם במנון, כמו שנאמר (ישעיה מ) המוציא במספר צבאם וגו'.

תא חזי, הא אתמר כל אינון מתין דבארעא דישראל יקומון בקדמיתא, בגין דקודשא בריך הוא יתער עליהו ויוקים לון, עליהו כתיב יחיו מתיך, אליו אינון די בארעא דישראל. נבלתי יקומון, אליו אינון דבגו ארעאן אחרנין, דלא כתיב בהו תחיה אלא קימה. דהא רוחא דחיי לא תשרי אלא בארעא קדישא דישראל, ובגין כך כתיב בהו יחיו מתיך, ואינון דלבר, יתברי גופא דלהון ויקומון גופא בלא רוחא. ולבתר יתגלגלון תחות עפרא עד דימטון לארץ ישראל, ותמן יקבלון נשמתא, ולא ברשו אחרא, בגין דיתקיימון בעלמא כדקא חזי.

בא ראה, הרי נאמר, כל אותם המתים שבארץ ישראל יקומו בראשונה, משום שהקדוש ברוך הוא יתעורר עליהם ויקים אותם. עליהם כתוב יחיו מתיך. אלו הם שבארץ ישראל. נבלתי יקומון - אלו הם שבתוך ארצות אחרות, שלא כתובה בהם תחיה, אלא קימה. שהרי רוח החיים לא תשרה אלא בארץ ישראל הקדושה, ומשום כך כתוב בהם יחיו מתיך, ואותם שבחוץ יברא הגוף שלהם, ויקומו גוף בלי רוח. אחר כך יתגלגלו תחת העפר עד שיגיעו לארץ ישראל, ושם יקבלו נשמה, ולא ברשות אחרת, כדי שיתקיימו בעולם כראוי.

רבי אלעזר ורבי ייסא הוו יתבי ליליא חד ועסקי באורייתא. אמר רבי אלעזר תא חזי, בשעתא דקודשא בריך הוא זמין לאחייא מתייא, כל אינון נשמתין דיתערוון קמיה פלהו קיימין דיוקנין דיוקנין קמיה בההוא דיוקנא ממש דהוו בהאי עלמא, ונחית לון קודשא בריך הוא, ויקרי לון בשמיהו כמה דאת אמר, (ישעיה נח) לכלם בשם יקרא. וכל נשמתא תיעול לדוכתה, ויקומון בקיומא בעלמא כדקא חזי, וכדין יהא עלמא שלים, ועל ההוא זמנא כתיב, (ישעיה כה) וחרפת עמו יסיר וגו', מאי וחרפת עמו יסיר. דא יצר הרע דאחשיך אנפי ברין ושלטי בהו.

רבי אלעזר ורבי ייסא היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה. אמר רבי אלעזר, בא ראה, בשעה שהקדוש ברוך הוא עתיד להחיות את המתים, כל אותם הנשמות שיתעוררו לפניו, כלם עומדות דמיות דמיות לפניו, באותה דמות ממש שהיו בעולם הזה, ויוריד אותם

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וַיִּקְרָא לָהֶם בְּשֵׁמוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא. וְכָל נִשְׁמָה תִּפְנֹס לְמִקוּמָהּ, וַיִּקוּמוּ בְּקִיּוּם בְּעוֹלָם כְּרֵאוּי, וְאִזּוּ יִהְיֶה הָעוֹלָם שָׁלֵם. וְעַל אוֹתוֹ הַזְּמַן כְּתוּב (שם כה) וְחֲרַפְתָּ עִמּוֹ יִסִּיר וְגו'. מַה זֶה וְחֲרַפְתָּ עִמּוֹ יִסִּיר? זֶה יֵצֵר הָרַע שֶׁמְחַשֵּׂיךְ אֶת פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת וְשׂוֹלֵט בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי הָא חֲמִינָן כָּל זְמַנָּא דְּבַר נֶשׁ קָאִים בְּרוּחָא דָּא. לָאוּ אִיהוּ מְסַאָב, נִפְקָא נִשְׁמַתִּיה מִנִּיה אִיהוּ מְסַאָב. אָמַר לִיה וְדָאִי הֲכִי הוּא, וְהֲכִי אֲתַמָּר דְּהָא הֵהוּא יֵצֵר הָרַע כַּד נָטִיל רוּחָא דְּבַר נֶשׁ סָאִיב לִיה וְאֲשֶׁתַּאֲר גּוּפָא מְסַאָב, וְשָׂאֲר עִמּוֹן עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת כַּד אֵינּוּן בְּחִיָּהוֹן אֵינּוּן מְסַאָבִין דְּהָא מְסַטְרָא מְסַאָבָא אִית לוֹן נִשְׁמַתִּין, וְכַד אֲתַרִּיק מִנִּיה הֵהוּא מְסַאָבוּ אֲשֶׁתַּאֲר גּוּפָא בְּלָא מְסַאָבוּ כָּלִל.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הֲרִי רָאִינוּ, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם עוֹמֵד בְּרוּחַ הַזֶּז - אֵינּוּ טִמָּא. יֵצְאָה נִשְׁמַתּוֹ מִמֶּנּוּ - הוּא טִמָּא. אָמַר לוֹ, וְדָאִי שְׂזָה כָּד, וְכַד נֶאֱמַר, שְׂהֲרִי אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע, כְּשֶׁנוֹטֵל אֶת הָרוּחַ שֶׁל הָאָדָם, הוּא מְטַמָּא אוֹתוֹ, וְנִשְׂאֵר גּוּף טִמָּא. וְשָׂאֲר עִמּוֹס עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת, כְּשֶׁהֵם בְּחִיָּיהֶם הֵם טִמָּאִים, שְׂהֲרִי יֵשׁ לָהֶם נִשְׁמוֹת מִצַּד הַטְּמָאָה, וְכִשְׁמַתְרוּקְנַת מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ טְמָאָה, נִשְׂאֵר הַגּוּף בְּלִי טְמָאָה כָּלִל.

דף קלא ע"ב

בְּגִין כָּד (דף קלא ע"ב) מֵאן דְּאֲתַדְּבֵק בְּאֲתַתָּא דְּשָׂאֲר עִמּוֹן עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אֲסַתָּאב אִיהוּ. וְהֵהוּא בְּרָא דְּאֲתִילִיד לִיה יִקְבַּל עֲלִיה רוּחַ מְסַאָבָא. וְאִי תִימָא הָא בְּסַטְרָא דְּאָבוּי מִיִּשְׂרָאֵל קָא אֲתַיָּא, אֲמַאי יִקְבַּל עֲלִיה רוּחַ מְסַאָבָא.

מִשּׁוּם כָּד מִי שֶׁנִּדְּבֵק בְּאִשָּׁה שֶׁל שָׂאֲר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת, הוּא נְטָמָא, וְאוֹתוֹ בֶּן שְׁיֻלֵּד לוֹ יִקְבַּל עֲלָיו רוּחַ שֶׁל טְמָאָה. וְאִם תִּיאֲמַר, הֲרִי מִצַּד אָבוּי הוּא בָּא מִיִּשְׂרָאֵל, לָמָּה יִקְבַּל עֲלָיו רוּחַ טְמָאָה?

תָּא חֲזִי, דְּהָא בְּקַדְמִיתָא אֲסַתָּאב אָבוּי בְּשַׁעֲתָא דְּאֲתַדְּבֵק בְּהֵיא אֲתַתָּא דְּאִיהִי מְסַאָבָא, וְכִיּוֹן דָּאָב אִיהוּ אֲסַתָּאב בְּהֵיא אֲתַתָּא דְּאִיהִי מְסַאָבָא, כָּל שְׁכּוֹן דְּאִיהוּ בְּרָא דְּאֲתִילִיד מִינָהּ יִקְבַּל עֲלִיה רוּחַ מְסַאָבָא. וְלֹא עוֹד אֶלָּא

דְּעֵבֶר עַל אוֹרֵייתָא דְּכְתִיב, (שמות לה) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אֲחֵר, כִּי יִי קִנָּא שְׁמוֹ בְּגִין דְּקִנִּי עַל הַאי בְּרִית קִדִּישָׁא.

בֹּא רָאָה, שְׁהֲרִי בְּרֵאשׁוּנָה נְטֻמָּא אָבִיו בְּשַׁעָה שְׁנִדְבֵק עִם אוֹתָהּ אִשָּׁה שְׁהִיא טְמֵאָה, וְכִיּוֹן שְׁהָאֵב נְטֻמָּא בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה שְׁהִיא טְמֵאָה, כָּל שְׁכּוֹן שְׁאוֹתוֹ הֵיבּוֹן שְׁנוֹלְד מִמֶּנָּה יִקְבֵּל עָלָיו רוּחַ טְמֵאָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁעֵבֶר עַל הַתּוֹרָה, שְׁכְּתוּב (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אֲחֵר, כִּי ה' קִנָּא שְׁמוֹ, מִשּׁוּם שְׁהוּא מְקַנָּא עַל בְּרִית הַקִּדֻּשׁ הַזֶּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר תָּא חֲזִי דְּהָא אֲתִמֵּר דְּכִיּוֹן דִּינְדַע אֲבִרְהִם אָבִינוּ חֲכֻמָּתָא בְּעָא לְאַתְפָּרְשָׁא מְכָל שְׁאָר עַמִּין וְלֹא לְאַתְדַּבְּקָא בְּהוּ, וּבְגִין כְּדָּ כְּתִיב וְאַשְׁבִּיעֶנּוּ בְּיַי אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹקֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְגוֹ', מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְדָאִי, (מאי) רְזָא אִיהוּ כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר (מלאכי ב) וּבְעַל בֵּת אֵל נֹכֵר. אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ. אָנֹכִי דִּיִּיקָא כְּתִיב הֲכָא אֲשֶׁר אָנֹכִי, וְכְתִיב הֲתֵם (ישעיה מד אנכי עשיתי ארץ. וכל דא בגין דלא לאסתאבא בהו).

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רָאָה, שְׁהֲרִי נְאָמַר שְׁכִיּוֹן שְׁיַדַע אֲבִרְהִם אָבִינוּ חֲכֻמָּה, רְצָה לְהַפְּרֵד מְכָל שְׁאָר הָעַמִּים וְלֹא לְהַדְּבִק בְּהֵם, וּמִשּׁוּם כְּדָּ כְּתוּב: וְאַשְׁבִּיעֶנּוּ בְּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְגוֹ'. מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְדָאִי. [מה] סוּד הוּא, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (מלאכי ב) וּבְעַל בֵּת אֵל נֹכֵר. אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ, אָנֹכִי בְּמִדְּיָק. כְּתוּב כְּאִן אֲשֶׁר אָנֹכִי, וְכְתוּב שְׁם (ישעיה מד) אָנֹכִי עֲשִׂיתִי אָרֶץ. וְכָל זֶה כְּדִי לֹא לְהַטְּמָא עַמָּהֶם.

תָּא חֲזִי, הַאי מֵאֵן דְּאָעִיל הַאי בְּרִית קִדִּישָׁא בְּהִיא אֲתִתָּא דְּשְׁאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת, גְּרִים לְאַסְתְּאָבָא אֲתֵר אַחְרָא. וְעַל דָּא כְּתִיב (משלי ט) תַּחַת שְׁלֹשׁ רְגָזָה אָרֶץ וְגוֹ'. וְאַף עַל גַּב דְּאוּמִי לִיה בְּהַאי בְּרִית, לֹא אֲבִטַח בִּיה אֲבִרְהִם עַד דְּצִלִי צְלוֹתִיה קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאָמַר יִי אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם וְגוֹ', הוּא יִשְׁלַח מְלָאכּוֹ, וְדָאִי דָּא מְלָאךְ הַבְּרִית, בְּגִין דִּיתְנַטִּיר הַאי בְּרִית וְלֹא יִסְתְּאָב בֵּין אִינוּן עַמִּין:

בֹּא רָאָה, מִי שְׁמִכְנִיס אֶת הַבְּרִית הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה בְּאִשָּׁה הַהִיא שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת, גוֹרֵם לְטִמְאָ מְקוֹם אַחֵר, וְעַל זֶה כְּתוּב (משלי ט) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רְגָזָה אָרֶץ וְגוֹ'. וְאַף עַל גַּב שְׁהַשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ בְּבְרִית הַזֶּה, לֹא בְּטַח בּוֹ אֲבִרְהִם, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר, ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְגוֹ', הוּא יִשְׁלַח מְלָאכּוֹ. וְדָאִי זֶה מְלָאךְ הַבְּרִית כְּדִי שְׁיִשְׁמַר הַבְּרִית הַזֶּה וְלֹא יִטְמָא בֵּין אוֹתֵם הָעַמִּים.

רק את בני לא תשב שמה. מאי טעמא, בגין דידע אברהם דהא בכלהו לא הוה מאן דאשתמודע ליה לקודשא בריה הוא בר איהו בלחודוי, ולא בעא דלהווי מדוריה דיצחק בינייהו, אלא דיהא מדוריה עמיה, ויצחק יוליף מניה תדיר ארחוי דקודשא בריה הוא, ולא יסטי לימינא ולשמאלא. ועל דא לא בעא אברהם דלהוי מדוריה דיצחק תמן.

רק את בני לא תשב שמה. מה הטעם? משום שידע אברהם שהנה בכלם לא היה מי שהכיר את הקדוש ברוך הוא, רק הוא לבדו, ולא רצה שיהיה מדורו של יצחק ביניהם, אלא שיהיה מדורו עמו, ויצחק ילמד ממנו תמיד את דרך הקדוש ברוך הוא ולא יסטה ימינה ושמאלה, ועל כן לא רצה אברהם שמדורו של יצחק יהיה שם.

אמר רבי ייסא ונדאי זכותיה דאברהם אערע קמיה דההוא עבדא, דההוא יומא נפק, וההוא יומא מטא לעינא דמיא, דכתיב ואבא היום אל העין. והא אוקמוה.

אמר רבי ייסא, ונדאי שזכותו של אברהם היתה לפני העבד ההוא, שהיום ההוא יצא, ובאותו היום הגיע לעין המים, שכתוב ואבא היום אל העין. והנה פרשוה.

רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים קיט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. כמה אינון בני נשא טפשין דלא ידעין ולא מסתכלין לאשתדלא באורייתא, בגין דאורייתא כל חיון וכל חירו וכל טוב בעלמא דין ובעלמא דאתי. (ההוא חירו דעלמא דין ודעלמא דאתי איהו) (נ"א ההוא חירו דעלמא דאתי איהו חיון בעלמא דין). חיון אינון בעלמא דין דיזכון ליומין שלמין בהאי עלמא כמא דאת אמר, (שמות כג) את מספר ימיך אמלא. וליומין אריכין בעלמא דאתי. בגין דאינון חיון שלימין, אינון חיון דחידו, חיי בלא עציבו, חיון דאינון חיון. חירו בעלמא דין חירו דכלא, דכל מאן דאשתדל באורייתא לא יכלין לשלטאה עלוי כל עמין דעלמא.

רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים קיט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. כמה טפשים האנשים שלא יודעים ולא מסתכלים להשתדל בתורה, משום שהתורה כל החיים וכל החרות וכל הטוב בעולם הזה ובעולם הבא. [החרות ההיא של העולם הזה ושל הבא היא] [נ"א: החרות ההיא של העולם הבא היא החיים בעולם הזה] החיים הם בעולם הזה, שיזכרו לימים שלמים בעולם

הָזֶה, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שמות כג) אֶת מִסְפַּר יְמֵיךָ אֲמַלֵּא. וְלִימִים אֲרַכֶּיךָ בְּעוֹלָם הַבָּא, מְשׁוּם שֶׁהֵם חַיִּים שְׁלֵמִים, הֵם חַיִּים שֶׁל שְׂמֻחָה, חַיִּים בְּלִי עֲצָבוֹת, חַיִּים שֶׁהֵם חַיִּים. חֲרוּת בְּעוֹלָם הָזֶה, חֲרוּת שֶׁל הַכֹּל. שְׁכַל מִי שֶׁמְשַׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אֵין יְכוּלִים לְשַׁלֵּט עָלָיו כָּל הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם.

וְאִי תִימָא אֵינוֹן בְּנֵי שְׂמַד. גְּזֵרָה הִיא מְלַעֲיָלָא כְּגוֹן רַבִּי עֲקִיבָא וְחִבְרַוִּי, וְכָךְ סָלִיק בְּמַחְשָׁבָה. חִירוֹ דְּמִלְאָךְ הַמּוֹת דְּלֵא יְכִיל לְשַׁלְטָאָה עָלוּי, וְהַכִּי הוּא וְדַאי דְּדַאי אָדָם הוּא אֲתַדְבֵּק בְּאֵילָנָא דְּחַיִּי דְּאִיהוּ אוֹרֵייתָא, לֹא גְרִים מוֹתָא לִיה וְלִכְל עֲלָמָא. וּבְגִין כָּךְ פֶּד יֵהב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹרֵייתָא לְיִשְׂרָאֵל מַה כְּתִיב בְּהָ חֲרוּת עַל הַלּוּחוֹת וְהָא אוֹקְמוּהָ. וְאֲלֵמָּלָא אֵינוֹן לֹא חֲטוּ וְשִׁבְקוּ אֵילָנָא דְּחַיִּי, לֹא גְרָמוּ מוֹתָא לְעֲלָמָא כְּמִלְקָדְמִין. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר (תהלים פב) אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלוּיִן כְּלַכְּס. חֲבַלְתוֹן גְּרַמִּיכוֹן אַכּוֹן כְּאָדָם תְּמוֹתוֹן וְגוֹי. וְעַל דָּא כָּל מֵאן דְּאֲשַׁתַּדֵּל בְּאוֹרֵייתָא לֹא יְכִיל לְשַׁלְטָאָה עָלוּי הַהוּא חוֹנָא בִּישָׂא דְּאֲחֻשִׁיךָ עֲלָמָא.

וְאִם תִּיאַמַר, אוֹתֶם בְּנֵי הַשְּׂמַד? גְּזֵרָה הִיא מְלַמְעָלָה, כְּמוֹ רַבִּי עֲקִיבָא וְחִבְרַוִּי, וְכָךְ עֲלֵתָה בְּמַחְשָׁבָה. חֲרוּת שֶׁל מִלְאָךְ הַמּוֹת שְׁלֵא יְכוּל לְשַׁלֵּט עָלוּי, וְכָךְ זֶה וְדַאי. שְׂאֵם אָדָם הִיָּה נִדְבֵּק בְּעֵץ הַחַיִּים, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, לֹא הִיָּה גוֹרֵם מוֹת לוֹ וְלִכְל הָעוֹלָם. וּמְשׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁנִּתֵּן הַקְּדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, מַה כְּתוּב בְּהָ? חֲרוּת עַל הַלּוּחוֹת, וְהַרִי פְּרִשׁוּהָ. וְאֲלֵמָּלָא הֵם לֹא חֲטָאוּ וְעֲזָבוּ אֶת עֵץ הַחַיִּים, לֹא הָיוּ גוֹרְמִים מוֹת לְעוֹלָם כְּבַתְּחִלָּה. וְהַקְּדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא אָמַר, (תהלים פב) אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלוּיִן כְּלַכְּס. חֲבַלְתֶּם אֶת עֲצֻמְכֶם - אַכּוֹן כְּאָדָם תְּמוֹתוֹן וְגוֹי. וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁמְשַׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אֵין יְכוּל לְשַׁלֵּט עָלוּי הַנֶּחֱשׁ הָרַע הַהוּא שֶׁהַחֻשִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם.

דף קלב ע"א

אָמַר רַבִּי יִיסָא אִי הַכִּי מְשָׁה אֲמַאי מִית, דְּדַאי הַכִּי כִּיִּין דְּלֵא חֲב לֹא יְמוֹת (ואמאי ימות). אָמַר לִיה וְדַאי מִית, אַבְּל לֹא שְׁלֵטָא בֵּיה קְאֲמַרִּינוּ, אֲלֵא לֹא מִית עַל יְדוּי וְלֹא אֲסַתָּאב בֵּיה, וְלֹא מִית (דף קלב ע"א) וְדַאי אֲלֵא אֲתַדְבֵּק בְּשִׁכְיִתָּא וְאֲזִיל לְחַיִּי עֲלָמָא.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, אִם כָּךְ, לְמַה מְשָׁה מִת? שְׂאֵם כָּךְ, כִּיִּין שְׁלֵא חֲטָא - לֹא יְמוֹת! [ולמה ימות]? אָמַר לוֹ, וְדַאי מִת, אַבְּל לֹא שְׁלֵט בּוֹ אֲמַרְנוּ, אֲלֵא

לא מת על ידו ולא נטמא בו, ולא מת ודאי. אלא נדבק בשכינה והלך לחיי עולם.

והאי חי אקרי, כמה דאוקימנא דכתיב (שמואל ב כג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי וגו'. ועל דא כל מאן דאשתדל באורייתא חירו אית ליה מפלא בעלמא דין משעבודא דשאר עמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות. חירו בעלמא דאתי בגין דלא יתבעון מניה דינא בההוא עלמא כלל.

וזה נקרא חי, כמו שבארנו שכתוב (שמואל ב כג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי וגו'. ועל כן, כל מי שמשתדל בתורה, יש לו חרות מן הכל בעולם הזה משעבוד של שאר העמים עובדי עבודת פוכבים ומזלות. חרות בעולם הבא, משום שלא יתבעו ממנו דין בעולם ההוא כלל.

תא חזי, באורייתא כמה רזין עלאין סתימין אית בה, בגין כך כתיב, (משלי א) יקרה היא מפנינים. כמה גניזין טמירין אית בה, ועל דא כד אסתכל דוד ברוחא דחכמתא וידע כמה פליאן נפקין מאורייתא

בא ראה כמה סודות עליונים יש בתורה, משום כך כתוב (משלי א) יקרה היא מפנינים. כמה גניזים טמונים יש בה. ועל כן, כשהסתכל דוד ברוח של החכמה וידע כמה נפלאות יוצאים מן התורה.

פתח ואמר, (תהלים קיט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. תא חזי, ויהי הוא טרם פלה לדבר והנה רבקה יוצאת. יוצאת, באה מבעי ליה, מאי יוצאת. דקודשא בריך הוא אפיק לה מפל אינון בני מתא דכלהו חיביבין, והיא יוצאת מפללא דלהון. ותירד העינה כתיב בה"א, רזא איהו דאערעת תמן בירא דמררם, ובגין כך כתיב העינה בה"א וסליקו לה מיא.

פתח ואמר (תהלים קיט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. בא ראה, ויהי הוא טרם פלה לדבר והנה רבקה יצאת. יצאת? באה הנה צריך להיות! מה זה יצאת? שהקדוש ברוך הוא הוציא אותה מפל אותם בני העיר, שכלם רשעים, והיא יוצאת מהכלל שלהם. ותירד העינה כתיב בה"א, סוד הוא שפגשה שם את באר מררם, ומשום כך כתיב העינה בה"א, ועלו לה המים.

דָּבַר אַחַר וְהִנֵּה רִבְקָה יוֹצֵאת כְּמָה דְכָתִיב יוֹצְאוֹת לְשָׂאֹב מִיָּם, אֲמַאי יוֹצְאוֹת וְלֹא הוֹלְכוֹת וְלֹא בָאוֹת. אֲלֵא בְּגִין דְּטַמְרִין הוּוּ כָּל יוֹמָא וּבַהֲהִיא שַׁעְתָּא נִפְקִין לְשָׂאֲבָא מִיָּא, וְסִימְנָא נְקִיט בִּידֵיהּ.

דָּבַר אַחַר וְהִנֵּה רִבְקָה יוֹצֵאת, כְּפִתּוּב יוֹצְאוֹת לְשָׂאֹב מִיָּם. לָמָּה יוֹצְאוֹת וְלֹא הוֹלְכוֹת וְלֹא בָאוֹת? אֲלֵא מְשׁוּם שְׁטֻמוֹנוֹת הָיוּ כָּל הַיּוֹם, וּבָאוֹתֶיהּ שַׁעָה יוֹצְאוֹת לְשָׂאֹב מִיָּם. וְסִימְוֹן לָקַח בְּיָדוֹ.

תָּא חֲזִי, כַּד מְטָא עֲבָדָא לְחֶרֶן וְאֲשַׁכַּח לָהּ לְרִבְקָה לְעַת עֶרְבַּ הָהּ עֵידוֹן צְלוֹתָא דְּמִנְחָה. בְּהִיא שַׁעְתָּא דְּמְטָא יִצְחָק לְצִלְפָּאָה צְלוֹתָא דְּמִנְחָה, בְּהִיא שַׁעְתָּא מְטָא עֲבָדָא לְגַבְהָ דְּרִבְקָה. וּבְהִיא שַׁעְתָּא דְּמְטָא יִצְחָק לְצְלוֹתָא דְּמִנְחָה כְּמִלְקָדְמִין מְטָאת רִבְקָה לְגַבְהָ. לְאֲשַׁתְּכַחָא כְּלָא בְּאַתְרֵיהּ דְּאַצְטְרִיךְ כְּדָקָא יְאוֹת, וְכִלְא מְטָא בְּרָזָא דְּחִכְמָתָא, וְעַל דָּא אֲתָא הָהּ עֲבָדָא לְבָאֵר הַמֵּיִם רָזָא דְכָתִיב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) מְעִין גְּנִים בְּאֵר מִיָּם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן, וְאֻקְיָמְנָא, וְכִלְא רָזָא אִיהוּ.

בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁהֲגִיעַ הָעֶבֶד לְחֶרֶן וּמָצָא אֶת רִבְקָה לְעַת עֶרְבַּ, הִיא זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה. בְּאוֹתָהּ שַׁעָה שְׁהֲגִיעַ יִצְחָק לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת מִנְחָה, בְּאוֹתָהּ שַׁעָה הֲגִיעַ הָעֶבֶד אֶל רִבְקָה. וּבְשַׁעָה הַהִיא שְׁהֲגִיעַ יִצְחָק לְתְּפִלַּת מִנְחָה כְּבִתְחִלָּה, הֲגִיעָה רִבְקָה אֵלָיו, שְׁהִכֵּל יִמְצָא בְּמִקְוֹמוֹ שְׁצָרִיךְ כְּרָאוּי, וְהִכֵּל הֲגִיעַ בְּסוּד הַחִכְמָה, וְעַל כֵּן בֵּא הָעֶבֶד לְבָאֵר הַמֵּיִם, סוּד הַכְּתוּב (שִׁיר ד) מְעִין גְּנִים בְּאֵר מִיָּם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. וּבְאַרְנוּהוּ, וְהִכֵּל הוּא סוּד.

רַבִּי שְׁמַעוֹן הָהּ אֲתֵי לְטַבְרִיָּה וְהוּוּ עֲמִיָּה רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי אַבָּא נְזִיל, דְּהָא אֲנִי חֲמִינֵן דְּבַר נֶשׁ חַד יִמְטִי הַשְּׁתָּא לְגַבְוֹ וּמִלִּין חֲדַתִּין בְּפוּמִיָּה וְאִינוּן מִלִּין דְּאוּרִיָּתָא. אָמַר רַבִּי אַבָּא הָא יְדַעְנָא דְּבָכֵל אֲתֵר דְּמַר אַזִּיל, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁדֵּר לִיהּ מְלָאכִין טָסִין בְּגַדְפִין לְאַשְׁתַּעֲשַׂעָא בֵּיהּ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּא לְטַבְרִיָּה וְהִיא עֲמוֹ רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי אַבָּא, גִּלְדִּי, שְׁהֲרִי אֲנִי רְאִינוּ שְׁאִישׁ אֶחָד נִגִיעַ כְּעַת אֲלִינוּ וּדְבָרִים חֲדָשִׁים בְּפִיו, וְהִם דְּבָרֵי תוֹרָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הִנֵּה יְדַעְתִּי שְׁבָכֵל מְקוּם שְׁמַר הוֹלְדִי, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹלַח לּוֹ מְלָאכִים טָסִים בְּכַנְפֵּים לְהַשְׁתַּעֲשַׂע בּוֹ.

עד דְהוּוּ אַזְלִי, סְלִיק רַבִּי שְׁמַעוֹן עֵינָוִי, וְחָמָא בַר נָשׁ דְּהָוָה רַהִיט וְאַזְלִיל.
יְתִבּוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי אַבָּא. כַּד מָטָא גַבְיִיהוּ, אָמַר לִיהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵאֵן
אַנְתָּה. אָמַר לִיהּ יוּדָאֵי אָנָּא וּמְקַפּוּטְקִיא קְאָתִינָא וְאַנָּא אַזְלִילְנָא אַטִּיטְרִיה
דְּבַר יוֹחָאֵי דְאַתְמַנּוֹן חֲבַרְיָא בְּמַלְיָן יְדִיעָן וְשַׁדְרוּנִי גַבְיָהּ. אָמַר לִיהּ אֵימָא
בְּרִי. אָמַר לִיהּ אַנְתָּה בַר יוֹחָאֵי. אָמַר לִיהּ אָנָּא בַר יוֹחָאֵי.

בְּעוּדָם הוֹלְכִים, הָרִים רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶת עֵינָיו, וְרָאָה אִישׁ שֶׁהָיָה רָץ
וְהוֹלֵךְ. יָשְׁבוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי אַבָּא. כְּשֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אָמַר לוֹ רַבִּי
שְׁמַעוֹן, מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ, אָנִי יְהוּדִי, וּבָאתִי מִקְפּוּטְקִיא, וְאַנִּי הִלְכְתִּי
לְסַתְרוֹ [לאהלן] שֶׁל בַּר יוֹחָאֵי, שֶׁנִּמְנְנוּ הַחֲבָרִים בְּדַבְרֵים יְדוּעִים וְשִׁלְחוּנִי
אֵלָיו. אָמַר לוֹ, אָמַר בְּנִי. אָמַר לוֹ, אַתָּה בַר יוֹחָאֵי? אָמַר לוֹ, אָנִי בַר
יוֹחָאֵי.

אָמַר לִיהּ הָא אֹוקִימָנָא דְלָא יַפְסִיק בַר נָשׁ בְּצַלּוּתִיהּ בֵּינִיהּ לְבִין כּוֹתְלָא
כְּמָה דְכְּתִיב, (ישעיה לח) וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְגו'. וּמֵאֵן דְּצִלִּי אָסִיר
לְמַעַבְר אַרְבַּע אַמּוֹת סְמִידָה לִיהּ, וְאֹוקִמּוּהָ לְהַנִּי אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל סִטְר בַּר
לְקַמְיָהּ. וְאֹוקִמּוּהָ דְלָא יַצְלִי בַר נָשׁ אַחוּרֵי רַבִּיהּ וְכוּי' וְאַתְמַנּוֹן בְּכָל הַנִּי
מִיָּלִי.

אָמַר לוֹ, הָרִי אָמַרְנוּ שֶׁלֹּא יַפְסִיק אָדָם בְּתַפְלָתוֹ בֵּינוּ לְבִין הַכְּתָל,
כְּכַתּוּב (ישעיה לח) וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְגו'. וּמִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל, אָסִיר
לְעַבְר אַרְבַּע אַמּוֹת סְמוּדָה לוֹ, וּבְאַרְוֵי לְאַרְבַּע הָאַמּוֹת הִלְלוּ לְכָל צַד, פָּרַט
לְפָנָיו. וְאַמְרוּ שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל אָדָם מֵאַחוּרֵי רַבּוֹ וְכוּי', וְנִמְנְנוּ בְּכָל הַדְּבָרִים
הַלְלוּ.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים טז) שְׁמַעַה תְּפִלָּתִי יְיָ וְשׁוּעָתִי הֲאֲזִינָה אֶל דְּמַעְתִּי אֶל
תְּחַרְשׁ. מֵאִי טַעַמָּא שְׁמַעַה וְלֹא שְׁמַע, בְּאַתְרַּחַד כְּתִיב שְׁמַע יְיָ וְחַנּוּנִי וְגו',
וּבְאַתְרַּח אַחְרָא שְׁמַעַה. אֶלָּא בְּכָל אַתְר לְזַמְנִין שְׁמַע לְדַכּוּרָא וּלְזַמְנִין שְׁמַעַה
לְנוֹקְבָא. שְׁמַעַה כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (תהלים יז) שְׁמַעַה יְיָ צְדָק וְגו'. שְׁמַע כְּמָה
דְאַתְּ אָמַר, (תהלים ל) שְׁמַע יְיָ וְחַנּוּנִי. (משלי א) שְׁמַע בְּנִי. (דברים כז) הִסְכַּת וּשְׁמַע.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים טז) שְׁמַעַה תְּפִלָּתִי ה' וְשׁוּעָתִי הֲאֲזִינָה אֶל דְּמַעְתִּי אֶל
תְּחַרְשׁ. מָה הַטַּעַם שְׁמַעַה וְלֹא שְׁמַע? בְּמָקוֹם אַחַד כְּתוּב שְׁמַע ה' וְחַנּוּנִי
וְגו', וּבְמָקוֹם אַחַר שְׁמַעַה. אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם לְפַעְמִים שְׁמַע לְזַכָּר,
וּלְפַעְמִים שְׁמַעַה לְנִקְבָּה. שְׁמַעַה - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יז) שְׁמַעַה ה' צְדָק
וְגו'. שְׁמַע - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ל) שְׁמַע ה' וְחַנּוּנִי, (משלי א) שְׁמַע בְּנִי, (דברים כז)
הִסְכַּת וּשְׁמַע.

וְהָכָא שְׁמַעָה תִּפְלְתִי יי, בְּגִין דְּהָאֵי (דאיהו) דְּרָגָא דְּמִקְבְּלָא כָּל צְלוּתִין דְּעֵלְמָא. וְהָא תְּנִינָן דְּעֵבְדָא מְנִייהו עֵטְרָה וְשׁוּי לָהּ בְּרִישָׁא דְּצַדִּיק חֵי עוֹלָמִים דְּכְתִיב, (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק. וְעַל דָּא שְׁמַעָה תִּפְלְתִי יי.

וְכֵאן שְׁמַעָה תִּפְלְתִי ה', מְשׁוּם שְׁזָה [שהיא] הַדְּרָגָה שְׁמִקְבְּלַת כָּל הַתִּפְלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. וְהָרִי שְׁנִינוּ שְׁעוֹשָׂה מֵהֶם עֵטְרָה וְשֵׁם אוֹתָהּ בְּרֹאשׁ שֶׁל צַדִּיק חֵי הָעוֹלָמִים, שְׁפָתוֹב (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, וְעַל כֵּן שְׁמַעָה תִּפְלְתִי ה'.

שְׁמַעָה תִּפְלְתִי יי דָּא צְלוּתָא דִּי בְּלַחֲשׁ. וְשׁוּעָתִי הֶאֱזִינָה דָּא צְלוּתָא דְּאָרִים בְּרִנְשׁ קְלִיָּה בְּעֵקְתִּיָּה כְּמָא דְּאֵת אָמַר, (שמות ב) וַתַּעַל שׁוּעָתְךָ אֶל הָאֱלֹהִים. וּמָהוּ שׁוּעָתְךָ, אֵלָּא דְּבִצְלוּתִיָּה אָרִים קְלִיָּה וְזָקִיף עֵינָוֵי לְעֵילָא כְּמָא דְּאֵת אָמַר, (ישעיה כב) וְשׁוּעַ אֶל הָהָר. וְצְלוּתָא דָּא (דף קלב ע"ב) מְתַבֵּר תַּרְעִין וְדַפִּיק (ס"א ודחיק) לוֹן לְאַעְלָא צְלוּתִיָּה. אֵל דְּמַעְתִּי אֶל תַּחֲרֵשׁ דָּא, אֵעִיל קַמִּי מְלָכָא וְלִית תַּרְעָא דְּקָאִים קַמִּיָּה, וְלַעוֹלָם לָא אֶהְדְּרוּ דְּמַעִין בְּרִיקְנָא.

שְׁמַעָה תִּפְלְתִי ה' - זו תִּפְלָה שְׁבַלְחֲשׁ. וְשׁוּעָתִי הֶאֱזִינָה - זו תִּפְלָה שְׁאָדָם מְרִים קוֹלוֹ בְּצַרְתּוֹ, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שמות ב) וַתַּעַל שׁוּעָתְךָ אֶל הָאֱלֹהִים. וּמָה זֶה שׁוּעָתְךָ? אֵלָּא שְׁבַתִּפְלְתוֹ מְרִים קוֹלוֹ וְזָקִף עֵינָוֵי לְמַעְלָה, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (ישעיה כב) וְשׁוּעַ אֶל הָהָר. וְהַתִּפְלָה הַזֹּאת מְשַׁבֵּרַת שְׁעָרִים וְדוֹפְקַת [ס"א ודוחקת] אוֹתָם לְהַכְנִיס אֶת תִּפְלָתוֹ. אֵל דְּמַעְתִּי אֶל תַּחֲרֵשׁ - זֹאת נְכַנְסַת לְפָנַי הַמְּלֶכֶד וְאִין שְׁעַר שְׁעוֹמֵד לְפָנַיָּה, וְלַעוֹלָם לָא חִזְרוּ דְּמַעוֹת רִיקָם.

תּוֹ הָא כְּתִיב הָכָא תִּלְת דְּרָגִין, תִּפְלָה. שׁוּעָה. דְּמַעָה. לְקַבִּיל אֵלֶיךָ תִּלְת אַחֲרָנִין. כִּי גַר אֲנֹכִי עִמָּךְ. לְבַתֵּר תּוֹשֵׁב. לְבַתֵּר כָּכָל אַבוּתִי עִקְרָא דְּעֵלְמָא.

עוֹד, הִנֵּה כְּתוּב כְּאִן שְׁלֵשׁ דְּרָגוֹת: תִּפְלָה, שׁוּעָה, דְּמַעָה. כְּנֶגֶד אֵלוֹ שְׁלֵשׁ אַחֲרָיִם: כִּי גַר אֲנֹכִי עִמָּךְ, אַחֲרַיִם כְּדָ תּוֹשֵׁב, אַחֲרַיִם כְּדָ כָּכָל אַבוּתִי, עִקְרָ הָעוֹלָם.

תָּא חֲזִי, צְלוּתָא דְּבַר נֶשׁ מְעוֹמֵד, בְּגִין דְּתַרְי צְלוּתָא נִינְהוּ חַד מִיּוֹשֵׁב וְחַד מְעוֹמֵד, וְאִינוּן חַד לְקַבִּיל תַּרְיִן דְּרָגִין תִּפְלָה שֶׁל יָד וְתִפְלָה שֶׁל רֹאשׁ. לְגַבִּי יוֹם וְלִילָה וְכֵלָא חַד. אוּף הָכָא תִּפְלָה מִיּוֹשֵׁב לְגַבִּי תִפְלָה שֶׁל יָד, לְאַתְקִין

לֵה כְּמָה (ד"א כמאן) דְּאַתְקִין לְכַלָּה וְקָשִׁיט לָהּ לְאַעְלָא לְחוּפָהּ, הֵכִי נְמִי
מְקָשְׁטִין לָהּ בְּרָזָא דְרִתִּיכָאָה וּמְשִׁירִיָּהָ, יוֹצֵר מְשָׁרְתִים וְאַשֶׁר מְשָׁרְתִין
וְהָאוּפְנִים וְחִיּוֹת הַקֶּדֶשׁ וְכוּ'.

בֹּא רְאֵה, תְּפִלָּה שֶׁל אָדָם מֵעֵמֶד, מְשׁוּם שְׁשִׁתֵּי תְּפִלוֹת הֵן - אַחַת מֵיִשָּׁב
וְאַחַת מֵעֵמֶד, וְהֵן אַחַת כְּנֶגֶד שְׁתֵּי דְרָגוֹת - תְּפִלָּה שֶׁל יָד וְתְּפִלָּה שֶׁל
רֹאשׁ. כְּלַפֵּי יוֹם וְלַיְלָה, וְהַכֹּל אֶחָד. אִף כָּאֵן תְּפִלָּה מֵיִשָּׁב כְּלַפֵּי תְּפִלָּה
שֶׁל יָד, לְתַקֵּן אוֹתָהּ כְּמוֹ [כְּמִין] שְׁמִתְקֵן אֶת הַכֶּלֶה וּמְקָשִׁט אוֹתָהּ
לְהַכְנִיסָהּ לְחֻפָּה, כִּדְּגַם מְקָשְׁטִים אוֹתָהּ בְּסוּד הַמְּרַכְּבָה וּמְחַנּוּתֶיהָ,
יוֹצֵר מְשָׁרְתִים וְאַשֶׁר מְשָׁרְתִין וְהָאוּפְנִים וְחִיּוֹת הַקֶּדֶשׁ וְכוּ'.

וְעַל דָּא צְלוּתָא מֵיִשָּׁב, כִּיִּן דְּעֲאָלֶת לְגַבֵּי מְלָכָא עֲלָאָה וְאִיהוּ אֲתִי לְקַבְּלָא
לָהּ, כְּדִין אֲנִי קִיִּמִין קָמִי מְלָכָא עֲלָאָה, דְּהָא כְּדִין (דְּרָגָא) דְּכוּרָא אֲתַחְבֵּר
בְּנוֹקְבָא, וּבְגִין כִּדְּ לֹא יַפְסִיק בֵּין גְּאוּלָּה לְתְּפִלָּה (וּגְאוּלָּה (שְׁמוֹת קִנּוּ א), וְתְּפִלָּה תְּרִין
דְּרָגִין אֵינּוּן, רוּזָא דְּצַדִּיק וְצַדִּיק יוֹסִיף וְרַחֲלִי].

וְעַל זֶה תְּפִלָּה מֵיִשָּׁב. כִּיִּן שְׁנַכְנַסֶת לְמַלְךָ הָעֲלִיּוֹן וְהוּא בָּא לְקַבֵּל
אוֹתָהּ, אֲזִי אֲנִי עוֹמְדִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן, שְׁהֲרִי אֲזִי [הַדְּרָגָה] הַזְּכָר
מִתְּחַבֵּר עִם הַנְּקֵבָה, וּמְשׁוּם כִּדְּ לֹא יַפְסִיק בֵּין גְּאוּלָּה לְתְּפִלָּה [וּגְאוּלָּה וְתְּפִלָּה
הֵן שְׁתֵּי דְרָגוֹת, הַסּוּד שֶׁל צַדִּיק וְצַדִּיק, יוֹסִיף וְרַחֲלִי].

וּבְגִין דְּבֵר נֶשׁ קָאִים קָמִי מְלָכָא עֲלָאָה נָטַל אַרְבַּע אַמּוֹת לְצְלוּתֶיהָ
וְאוּקְמוּהָ דְּבִשְׁעוּרָא (ד"א בְּשִׁיעוּרָא) דְּסוּרְטָא דְּיוֹצֵר כְּלָא. וְכָל מַה דְּאַתִּי
בְּסִטְרָא דְּדְכוּרָא בְּעִי לִיָּה לְאִינִישׁ לְמִיָּקָם בְּקִיּוּמִיהָ וְאַזְדַּקָּף (ס"א וִיזְדַּקָּף).
כְּגוּוֹנָא דָּא כִּדְּ אִיהוּ כְּרַע, כְּרַע בְּבְרוּךְ, וְכִדְּ אִיהוּ זְקִיף, זְקִיף בְּשֵׁם, בְּגִין
לְאַחְזָאָה שְׁבַחָא דְּדְכוּרָא עַל נוֹקְבָא.

וּמְשׁוּם שְׁאָדָם עוֹמֵד לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן, נוֹטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת לְתְּפִלָּתוֹ,
וְהִקְיָמוּהָ שְׁבִשְׁעוּר [ד"א בְּשִׁיעוּר] הַסְּרֵט חָבַל שֶׁל יוֹצֵר כָּל. וְכָל מַה שְׁבָא
בְּצַד הַזְּכָר, צָרִיךְ לְאָדָם לְעֵמֶד בְּקִיּוּמוֹ וּמִזְדַּקָּף [ס"א וִיזְדַּקָּף]. כְּמוֹ כֵּן
כְּשֶׁהוּא כּוֹרַע, כּוֹרַע בְּבְרוּךְ. וְכִשְׁהוּא זְקִיף, זְקִיף בְּשֵׁם, כְּדִי לְהִרְאוֹת
אֶת שְׁבַח הַזְּכָר עַל הַנְּקֵבָה.

וְתָא חֲזִי דְּהָא אוּקְמוּהָ לֹא יַצְלִי בֵּר נֶשׁ אַחוּרֵי רַבִּיָּה וְאַתְמַר כְּמָה דְּכְתִיב,
(דְּבָרִים ט) אֶת יְיָ אֱלֹקֶיךָ תִּירָא. אֶת לְאֹכְלָלָא דְּבַעֵי לְמַדְחַל מִרַבִּיָּה כְּמוּרָא
דְּשְׁכִינְתָא, וּדְחִילוֹ דְּתַלְמִיד, רַבִּיָּה אִיהוּ. בְּגִין כִּדְּ בְּשַׁעְתָּא דְּצְלוּתָא לֹא יִשְׁוִי

ההוא מוֹרָא לְקַמְיָהּ, (ד"א ל"ג לצלותא) אֵלָא מוֹרָא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּלַחוּדוּי וְלֹא מוֹרָא אַחֲרָא.

ובא ורָאָה, שְׁהָרִי אֲמַרְנוּ אֵל יִתְפַּלֵּל אָדָם אַחוּרֵי רַבּוּ, וְנִתְבָּאֵר, כְּפִתּוּב (דברִים י) אֵת ה' אֱלֹהֵיךָ תִירָא. אֵת - לְכָלֵל שְׁצָרִיךָ לִירָא מְרַבּוּ כְּמוֹרָא הַשְּׂכִינָה, וְיִרְאֵת תִּלְמִיד הוּא רַבּוּ. מְשׁוּם כֶּךָ בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה לֹא יֵשִׁים אוֹתוֹ הַמוֹרָא לְפָנָיו [ד"א לתפלה], אֵלָא אֵת מוֹרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַדּוּ וְלֹא מוֹרָא אַחֲרָא.

וְתֵא חֲזִי צְלוּתָא דְמִנְחָה אֲתִקִּין לִיהּ יִצְחָק. וְדֵאִי כְּמָה דְאֲתִקִּין אַבְרָהָם צְלוּתָא דְצַפְרָא לְקַבֵּל הַהוּא דְרָגָא דְאֲתִדְבַק בֵּיהּ. וְכֵן [ד"א כד] יִצְחָק אֲתִקִּין צְלוּתָא דְמִנְחָה לְקַבֵּל הַהוּא דְרָגָא דְאֲתִדְבַק בֵּיהּ. וְעַל דָּא צְלוּתָא דְמִנְחָה מְכִי נָטִי שְׂמֵשָׂא לְנַחְתָּא בְּדִרְגוּי לְסִטְרָא מְעָרְבָא.

ובא ורָאָה, אֵת תְּפִלַּת מִנְחָה תִּקֵּן יִצְחָק, וְדֵאִי כְּמוֹ שְׁתִּקֵּן אַבְרָהָם תְּפִלַּת הַבֶּקֶר כְּנִגְדָא אוֹתָהּ הַדְרָגָה שְׁנִדְבַק בָּהּ. וְכֵן [כד] יִצְחָק תִּקֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה כְּנִגְדָא אוֹתָהּ דְרָגָה שְׁנִדְבַק בָּהּ. וְעַל כֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה מְכַפְּשָׁר נוֹטָה הַשְּׂמֵשׁ לְרִדְתָּ בְּדִרְגָתוֹ לְצַד מְעָרְבָא.

דְּהָא עַד לֹא נָטָה שְׂמֵשָׂא לְצַד מְעָרְבָא אֲקָרִי יוֹם מְצַפְרָא עַד הַהוּא זְמַנָּא דְכְּתִיב, (תהלים כב) חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְאִי תִימָא עַד חֲשֻׁכָה, תָּא חֲזִי, דְכְּתִיב (ירמיה ו) אוֹי נָא לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צְלָלֵי עָרְבָא. כִּי פָנָה הַיּוֹם לְקַבֵּל צְלוּתָא דְצַפְרָא דְכְּתִיב חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם, דְּהָא כְּדִין שְׂמֵשָׂא אִיהוּ לְסִטְרָא מְזָרְחָא, כִּיּוֹן דְנָטָה שְׂמֵשָׂא וְנַחְתָּא לְסִטְרָא מְעָרְבָא, הָא כְּדִין אִיהוּ זְמַן צְלוּתָא דְמִנְחָה וּכְבָר פָּנָה הַיּוֹם וְאִתּוּ צְלָלֵי עָרְבָא וְאִתְעַר דִּינָא קִשְׂיָא בְּעֵלְמָא.

שְׁהָרִי בְּטָרָם נָטָה הַשְּׂמֵשׁ לְצַד מְעָרְבָא, נִקְרָא יוֹם מִן הַבֶּקֶר עַד הַזְּמַן הַהוּא, שְׂכִתּוּב (תהלים כב) חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְאִם תִּאמַר עַד חֲשֻׁכָה - בֵּא רָאָה, שְׂכִתּוּב (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צְלָלֵי עָרְבָא. כִּי פָנָה הַיּוֹם - כְּנִגְדָא תְּפִלַּת הַבֶּקֶר, שְׂכִתּוּב חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם, שְׁהָרִי אִזְ הַשְּׂמֵשׁ הִיא לְצַד מְזָרְחָא. כִּיּוֹן שְׁנָטָה הַשְּׂמֵשׁ וְיָרַד לְצַד מְעָרְבָא, הָרִי אִזְ הוּא זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, וּכְבָר פָּנָה הַיּוֹם וּבָאוּ צְלָלֵי עָרְבָא וְהִתְעוֹרַר הַדִּין הַקָּשָׁה בְּעוֹלָם.

וּפְנָה הַיּוֹם דְּאִיהוּ דְרָגָא דְחֶסֶד, וְנָטוּ צְלָלֵי עָרְבָא דְאִינוּן דְרָגָא דְדִינָא קִשְׂיָא, וּכְדִין אֲתִחַרְבַּ בִּי מְקַדְשָׁא וְאִתְקוּד הִיכְלָא. וְעַל דָּא תְּנִינָן דִּיהָא בְּרַ

נשׁ זְהִיר בְּצִלוֹתָא דְּמִנְחָה דְּאִיהוּ זְמַנָּא דְּדִינָא קִשְׁיָא שְׂרִיָּא בְּעֵלְמָא. יַעֲקֹב
אֲתַקִּין צִלוֹתָא דְּעֶרְבִית דְּהָא אִיהוּ אֲתַקִּין לָהּ וְזֶן לָהּ בְּכָל מַה דְּאַצְטְרִיךְ,
וְדָאִי וְאִי אֲתַקִּין לָהּ יִיא, וְהִיא אֲתַזְנַת מִן וְאִי דְּלִית לָהּ נְהוֹרָא מְגִרְמָה
כָּלִל.

וּפְנָה הַיּוֹם שֶׁהִיא הַדְּרָגָה שֶׁל חֹסֵד, וְנָטוּ צִלְי עָרֵב שֶׁהֵם הַדְּרָגָה שֶׁל
הַדִּין הַקָּשָׁה, וְאִזּוּ נִחְרַב בֵּית הַמְּקֻדָּשׁ וְנִשְׂרַף הַהֵיכָל. וְעַל כֵּן שְׁנִינוּ
שֶׁיְהִי אָדָם זְהִיר בְּתַפְלַת הַמִּנְחָה, שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁשְׂרִי הַדִּין הַקָּשָׁה
בְּעוֹלָם. יַעֲקֹב תַּקֵּן תַּפְלַת עֶרְבִית, שֶׁהָרִי הוּא תַּקֵּן אוֹתָהּ וְזֶן אוֹתָהּ בְּכָל
מַה שְׂצָרִיךְ, וְדָאִי שְׂוֹאִי תַּקֵּן אֶת הִיא, וְהִיא נְזוּנִית מִוֹאִי, שְׂאִין לָהּ
אוֹר מִשָּׁל עֲצָמָה כָּלִל.

וּבְגִין כֵּן תַּפְלַת עֶרְבִית רְשׁוּת דְּהָא אֲתַכְלִילַת בְּצִלוֹתָא דְּיוֹמָא בְּגִין
לְאַתְנַהֲרָא, וְהַשְׂתָּא לָאו זְמַנָּא אִיהוּ. וְאוֹקִימָנָא לָהּ דְּהָא לֹא אֲתַגְלִיא
נְהוֹרָא דְּיִמְמָא דִּינְהִיר לָהּ, וְאִיהִי שְׁלֻטָא בְּחִשׁוּכָא עַד זְמַנָּא דְּפִלְגוֹת לִילִיא
דְּאַשְׁתַּעֲשַׁע קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִם צְדִיקָא בְּגִנְתָּא דְּעֵדוֹן, וּכְדִין אִיהוּ זְמַנָּא
לְאַשְׁתַּעֲשַׁע בְּרִי נֶשׁ (סִיָּא וּלְמַלְעִי) בְּאוֹרֵייתָא כְּמָה דְּאַתְמָר.

וּמִשׁוּם כֵּן תַּפְלַת עֶרְבִית רְשׁוּת, שֶׁהָרִי נִכְלַלַת בְּתַפְלַת הַיּוֹם כְּדִי
שְׁתַּהֲיָה מְאִירָה, וְכַעַת לֹא זֶה הַזְּמַן. וּבְאַרְנוּ אוֹתָהּ, שֶׁהָרִי לֹא הַתְּגַלָּה
אוֹר הַיּוֹם שְׂיִאִיר לָהּ, וְהִיא שׁוֹלְטַת בְּחִשׁוּכָא עַד זְמַן חֲצוֹת הַלַּיְלָה,
כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁתַּעֲשַׁע עִם הַצְּדִיקִים בְּגוֹן הָעֵדוֹן, וְאִזּוּ הַזְּמַן
שֶׁהָאָדָם יִשְׁתַּעֲשַׁע [וּלְמַד] בְּתוֹרָה, כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאֵר.

דף קלג ע"א

תָּא חֲזִי, דְּוֹד אֲתָא וְאָמַר אֵלִין תַּלְתָּת זְמַנִּין דְּצִלוֹתֵי דְּכְתִיב, (תְּהִלִּים נה) עָרֵב
וּבִקֹּר וְצִהָרִים הָא תַּלְתָּא, וְאִיהוּ לֹא צִלִּי אֶלָּא תִּרִי מְנִיָּיהוּ, דְּכְתִיב אֲשִׁיחָה
וְאַהֲמָה, וְלֹא יִתִּיר. דָּא לְצִלוֹתָא דְּצַפְרָא וְדָא לְצִלוֹתָא דְּמִנְחָה, בְּגִין כֵּן
אֲשִׁיחָה וְאַהֲמָה דִּיִּיקָא. בְּצַפְרָא דְּאִיהוּ שְׁעֵתָא דְּחֹסֵד סְגִי לִיהּ בְּחֹסֵד
בְּאַשִׁיחָה, וּבְמִנְחָה דְּהוּא שְׁעֵתָא דְּדִינָא קִשְׁיָא בְּעֵי הַמְּיָה וּבְגִין כֵּן וְאַהֲמָה.
וּלְבַתֵּר כֵּד אֲתַפְלִיג לִילִיא הָוָה קָם בְּשִׁירִין וְתוֹשְׁבָחוֹן כְּדָקָא (דף קלג ע"א) יָאוֹת
דְּכְתִיב, (תְּהִלִּים ס"ב) וּבִלְיָלָה שִׁירָה עָמִי וְהָא אֲתַמָּר.

בֹּא רְאֵה, דְּוֹד בֹּא וְאָמַר שְׁלֶשֶׁת זְמַנֵּי הַתַּפְּלוֹת הַלְלוּ, שְׁכַתוּב (תְּהִלִּים נה)
עָרֵב וּבִקֹּר וְצִהָרִים, הִנֵּה שְׁלֶשָׁה. וְהוּא לֹא הַתַּפְּלִל אֶלָּא שְׁנַיִם מֵהֶם,

שְׁפָתוֹב אֲשִׁיחָה וְאֶהְמָה, וְלֹא יוֹתֵר. זֶה לְתַפְלַת הַבְּקָר - וְזֶה לְתַפְלַת הַמְּנַחָה. מְשׁוּם כִּד דִּיק אֲשִׁיחָה וְאֶהְמָה. בְּבִקְרָה, שֶׁהִיא שְׁעַת הַחֶסֶד, מִסְפִּיק לוֹ בַּחֶסֶד בְּאֲשִׁיחָה. וּבְמְנַחָה, שֶׁהִיא שְׁעַת הַדִּין הַקָּשָׁה, צָרִיךְ הֶמְיָה, וּמְשׁוּם כִּד וְאֶהְמָה. אַחֵר כִּד כְּשֶׁנֶּחְלַק הַלֵּילָה, הִיָּה קָם לְשִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת כְּרֹאוּי, שְׁפָתוֹב (תהלים כב) וּבְלֵילָה שִׁירָה עֲמִי, וְהָרִי נִתְבָּאֵר.

קָם רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאֶזְלוּ. אֶזְלָה הוּא בַר נֶשׁ בְּהִדְיָה עַד טְבַרְיָה. עַד דְּהוּוּ אֶזְלוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן תָּא חֲזִי, תַּפְלוֹת כְּנֻגְדַת תַּמִּידִין תַּקְנוֹם רַבְּנָן דְּאֲנָשֵׁי כְּנֻסַת הַגְּדוּלָה, בְּגִין דְּאֲשַׁכְּחוּ תַרִּי דְכְּתִיב, (במדבר כח) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בְּבִקְרָה וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרָבִים. וְאִינוּן מִתְקַרְבִּין בְּהֵנִי תַרִּי זְמַנִּי דְיוֹמָא דְאִינוּן זְמַנִּין לְצַלוֹתָא.

קָם רַבִּי שְׁמַעוֹן וְהִלְכוּ. הִלְךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ עֲמוֹ עַד טְבַרְיָה. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּא רְאֵה, תַּפְלוֹת כְּנֻגְדַת תַּמִּידִין תַּקְנוֹם הַחֲכָמִים שֶׁל אֲנָשֵׁי כְּנֻסַת הַגְּדוּלָה, מְשׁוּם שְׁנַמְצָאוֹת שְׁתֵּים, שְׁפָתוֹב (במדבר כח) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בְּבִקְרָה וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרָבִים, וְהֵם נִקְרָבִים בְּשֵׁנֵי הַזְּמַנִּים הַלְלוּ שֶׁל הַיּוֹם, שְׁהֵם זְמַנִּי הַתַּפְלָה.

אָמַר הוּא גְבַרָא הָא בְּקַדְמִיתָא אַבוֹת תַּקְנוֹם לְהֵנִי צְלוֹתִי, וּמָה דְאֶתְקִינוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק הוּא עֲקָרָא, וּמָה דְאֶתְקִין יַעֲקֹב דְּאִיהוּ שְׁבַחָא דְאַבְרָהָם אֲמַאי אִיהוּ רְשׁוֹת וְלֹא עֲקָרָא כְּהֵנִי.

אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, הָרִי בְּתַחֲלָה הָאֲבוֹת תַּקְנוּ אֶת הַתַּפְלוֹת הַלְלוּ, וּמָה שְׁתַּקְנוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק הוּא הָעֲקָר. וּמָה שְׁתַּקֵּן יַעֲקֹב שֶׁהוּא הַמְּשַׁבַּח שֶׁל הָאֲבוֹת, לָמָּה הִיא רְשׁוֹת וְלֹא עֲקָר כְּמוֹ אֵלוּ?

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן הָא (רכט ב) אֶתְמַר. אֲבָל תָּא חֲזִי, הֵנִי תַרִּי זְמַנִּי דְתַרִּי צְלוֹתִי לָאו אִינוּן אֶלָּא לְחַבְרָא לְיַעֲקֹב בְּעַדְבֵיהּ, כִּיּוֹן דְאֶתְחַבְּרוּ דָּא בְּדָא אֲנִין לָא צָרִיכִין יַתִּיר, דְכִיּוֹן דְאֶתִּיהִיבַת אֶתְתָּא בֵּין תַרִּין דְרוּעִין וְאֶתְחַבְּרַת בְּגוּפָא לָא אֲצִטְרִיךְ יַתִּיר, וְעַל דָּא אֲנִין בְּעִינֵן לְאֶתְעָרָא תַרִּין דְרוּעִין בְּגִין דְאֶתִּיהִיבַת בִּינֵייהוּ, כִּיּוֹן דְאִיהִי בִּינֵייהוּ, גּוּפָא וְאֶתְתָּא מְלִייהוּ בְּלַחֲשׁוֹ דְלֹא לְאֶדְכָּרָא.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָרִי נִתְבָּאֵר, אֲבָל בֵּא רְאֵה, שְׁנֵי הַזְּמַנִּים הַלְלוּ שֶׁל שְׁתֵּי הַתַּפְלוֹת אִינִם אֶלָּא לְחַבְרָא אֶת יַעֲקֹב לְגוֹרְלוֹ. כִּיּוֹן שֶׁהִתְחַבְּרוּ זֶה

עם זה, איננו צריכים יותר. שפיון שנתנה האשה בין שתי הזרועות ומתחברת בגוף, לא צריך יותר, ועל כן אנו צריכים לעורר שתי הזרועות בגלל שנתנה ביניהם. פיון שהיא ביניהם, הגוף והאשה, אז דבריהם בלחש שלא להזכיר.

ובגין כך יעקב משמש במרום תנינו. מאי במרום כמה דאת אמר, (תהלים צב) ואתה מרום לעולם יי. וכלא איהו רזא לידעי מדין. אתו רבי אבא והוא יודאי ונשקו ידוי. אמר רבי אבא עד יומא דין לא קאימנא במלה דא בר השתא. זכאה חולקי דזכינא למשמע ליה:

ומשום כך, יעקב משמש במרום שנינו. מה זה במרום? כמו שנקאמר (תהלים צב) ואתה מרום לעולם ה'. והכל הוא סוד לידעי הדין. באו רבי אבא והיהודי ההוא ונשקו את ידו. אמר רבי אבא, עד היום הזה לא למדתי בדבר הזה, רק עכשו. אשרי חלקי שזכיתי לשמע אותו.

ויביאה יצחק האהלה שרה אמו. אמר רבי יוסי האי קרא קשיא. האהלה לאהל שרה אמו מבעי ליה, מאי האהלה. דאהדרת תמן שכינתא, בגין דכל זמנא דשרה קיימא בעלמא שכינתא לא אעדי מינה, ושרגא הנה דליקת מערב שבת לערב שבת והנה נהיר כל אינון יומי דשבתא, בתר דמיתת, כבתה ההיא שרגא. פיון דאתת רבקה אהדרת שכינתא ושרגא אדליקת. שרה אמו, דדמיא לשרה בכל עובדהא.

ויבאה יצחק האהלה שרה אמו. אמר רבי יוסי, הפסוק הזה קשה. האהלה? היה צריך להיות לאהל שרה אמו! מה זה האהלה? שחזרה לשם השכינה. משום שכל זמן ששרה היתה קיימת בעולם, לא זזה ממנה השכינה, ונר היה דולק מערב שבת לערב שבת והיה מאיר את כל אותם ימות השבוע. אחר שמתה, כבה אותו הנר. פיון שבאה רבקה, חזרה השכינה והדליקה את הנר. שרה אמו - שדמתה לשרה בכל מעשיה.

רבי יהודה אמר כמה דדיוקניה דיצחק הנה כדיוקניה דאברהם, וכל מאן דחמי ליצחק אמר דא אברהם, וודאי אברהם הוליד את יצחק, הכי נמי רבקה דיוקנה ממש הות דיוקנא דשרה, ובגין כך שרה אמו ודאי.

רבי יהודה אמר, כמו שדמותו של יצחק היתה כדמותו של אברהם, וכל מי שראה את יצחק אמר זה ודאי אברהם שהוליד את יצחק -

כָּדָּ גַם דְּמוּתָהּ שֶׁל רַבָּקָה מִמַּשׁ הֵיטָה כְּדְמוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה, וּמְשׁוּם כָּדָּ שָׂרָה אִמּוֹ וְדָאִי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּכֹלָא הֵכִי הוּא, אֲבָל תָּא חֲזִי, רַזָּא אִיהוּ דְאָף עַל גַּב דְּשָׂרָה מֵיִתַּת, דְּיִוִּקְנָה לָא אֲעֵדִי מִן בֵּיתָא, וְלֹא אֲתַחֲזִי תַמְּוִן מִיּוֹמָא דְּמֵיִתַּת עַד דְּאִתַּת רַבָּקָה, כִּיּוֹן דְּעֵאָלֵת רַבָּקָה אֲתַחֲזִיאַת דְּיִוִּקְנָא דְּשָׂרָה, דְּכַתִּיב וַיְבִיאָהּ יִצְחָק הָאֵהְלָה וְגוֹי מִיַּד שָׂרָה אִמּוֹ אֲתַחֲזִיאַת תַּמְּוִן, וְלֹא הָוָה חֲמִי לָהּ בַּר יִצְחָק בְּלַחֲזוּדוּי כְּדָּ אֲעִיל תַּמְּוִן, וְעַל דָּא וַיִּנָּחַם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ (ס"א מאי אחרי אמו, אחרי) דְּאִמּוֹ אֲתַחֲזִיאַת וְאִזְדַּמְנָא בְּבֵיתָא, וְעַל דָּא לָא כְּתִיב אַחֲרֵי מֵיִתַּת אִמּוֹ, אֶלָּא אַחֲרֵי אִמּוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּכֹל כָּדָּ זָה, אֲבָל בָּא רָאָה, זָהוּ סוּד. שְׂאָף עַל גַּב שְׂשָׂרָה מֵתָה, דְּמוּתָהּ לָא זָזָה מִן הַבַּיִת, וְלֹא נִרְאָתָה שָׁם מִיּוֹם שְׁמִתָּהּ עַד שְׁבָאָה רַבָּקָה. כִּיּוֹן שְׁנַכְנַסָּה רַבָּקָה, נִרְאָתָה דְּמוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה, שְׁכַתּוּב וַיְבִיאָהּ יִצְחָק הָאֵהְלָה וְגוֹי. מִיַּד שָׂרָה אִמּוֹ נִרְאָתָה שָׁם. וְלֹא הָיָה רוּאָהּ, רַק יִצְחָק לְבַדּוֹ כְּשֶׁנַּכְנַס לְשָׁם, וְעַל כֵּן וַיִּנָּחַם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ. [ס"א מה זה אחרי אמו? אחרי] שְׂאִמּוֹ נִרְאָתָה וְהִזְדַּמְנָה בְּבֵיתָא, וְעַל כֵּן לָא כְּתוּב אַחֲרֵי מֵיִתַּת אִמּוֹ, אֶלָּא אַחֲרֵי אִמּוֹ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר מָאִי שְׁנָא דְּכַתִּיב בֵּיהּ בְּיִצְחָק וַיִּקַּח אֶת רַבָּקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבָהּ. כִּיּוֹן דְּאָמַר וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה לָא יִדְעָנָא דְּהוּא רַחִים לָהּ, דְּהָא כָּל בְּנֵי עַלְמָא רַחֲמֵי לְנִשְׂיָיהוּ. מָאִי שְׁנָא בְּיִצְחָק דְּכַתִּיב בֵּיהּ וַיֵּאָהֲבָהּ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, מַה שׁוֹנָה שְׁכַתּוּב בְּיִצְחָק, וַיִּקַּח אֶת רַבָּקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבָהּ? כִּיּוֹן שְׂאִמְרַ וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה, לָא יִדְעָנָו שְׁהוּא אֶהֱבֵב אוֹתָהּ? שְׁהָרִי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם אוֹהֲבִים אֶת נִשְׂוֹתֵיהֶם. מַה שׁוֹנָה בְּיִצְחָק שְׁכַתּוּב בּוֹ וַיֵּאָהֲבָהּ?

אֶלָּא וְדָאִי אֲתַעְרוּתָא דְּרַחֲמֵי דְּדְכוּרָא לְגַבֵּי אֲתַתָּא לָאוּ אִיהוּ אֶלָּא שְׂמַאֲלָא דְּכַתִּיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) שְׂמַאֲלוּ תַחַת לְרֵאשִׁי. וְחַשְׁדָּ וְלִילָה כְּחַד אֵינּוֹן, וְשְׂמַאֲלָא אֲתַעַר רַחֲמֵי תְּדִיר לְגַבֵּי נוֹקְבָא וְאֲחִיד בָּהּ, וְעַל דָּא אָף עַל גַּב דְּאֲבָרְהָם (ס"א הוה) רַחֲמִים לָהּ לְשָׂרָה לָא כְּתִיב בֵּיהּ וַיֵּאָהֲבָהּ אֶלָּא בְּיִצְחָק. וְאִי תִימָא וַיֵּאָהֱבֵב יַעֲקֹב אֶת רַחֵל, סְטְרָא דְּיִצְחָק דְּהוּא בֵּיהּ קַעְבִּיד לִיהּ.

אֶלָּא וְדָאִי הַתְּעוּרְרוֹת שֶׁל הָאֲהֲבָה שֶׁל הַזְּכָר לְאִשָּׁה אֵינָה אֶלָּא בְּשִׂמְאֵל, שְׁכַתּוּב (שִׁיר א) שְׂמַאֲלוּ תַחַת לְרֵאשִׁי. וְחַשְׁדָּ וְלִילָה הֵם יַחַד,

וְהִשְׁמָאל מֵעוֹרֵר תְּמִיד אֶהְבֶּה לְנִקְבָּה וְאוֹחֵז בָּהּ. וְעַל כֵּן, אִף עַל גַּב
שְׂאֵבְרָהֶם [ס"א חיה] אוֹהֵב אֶת שָׂרָה, לֹא כְּתוּב בּוֹ וַיֵּאֱהָבָהּ, אֲלֵא בְּיִצְחָק.
וְאִם תֹּאמַר וַיֵּאֱהֵב יַעֲקֹב אֶת רַחֵל - הֲצַד שֶׁל יִצְחָק שֶׁהָיָה בּוֹ עֲשָׂה לוֹ.

תָּא חֲזִי, אֲבָרָהֶם כִּד חֲמָא לְשָׂרָה (ס"א לרבקה) הָוּה מְחַבֵּק לָהּ וְלֹא יִתִּיר, אֲבָל
יִצְחָק דְּאִיהוּ בְּעֵלָהּ אֶחִיד בָּהּ וְשׁוּי דְרֹעֵיהּ תַּחֲוֹת רִישָׁהּ דְּכַתִּיב שְׂמָאלוֹ
תַּחַת לְרֵאשִׁי וַיִּמְיֵנוּ תַּחֲבִקֵנִי. לְבַתֵּר אֶתָּא יַעֲקֹב וְשִׁמְשׁ עֲרִסָא וְאוֹלִיד
תְּרִיסָר שְׁבֻטִין כֻּלָּא כְּדָקָא יָאוּת.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאֲבָרָהֶם רְאָה אֶת שָׂרָה [ס"א את רבקה], הָיָה מְחַבֵּק אוֹתָהּ
וְלֹא יוֹתֵר. אֲבָל יִצְחָק שֶׁהוּא בְּעֵלָהּ, אֶחִיד בָּהּ וְשִׁם אֶת זְרוּעוֹ תַּחַת
רֵאשָׁהּ, שְׁכַתוּב שְׂמָאלוֹ תַּחַת לְרֵאשִׁי וַיִּמְיֵנוּ תַּחֲבִקֵנִי. אַחַר כֵּן בֹּא
יַעֲקֹב וְשִׁמְשׁ מִטָּתוֹ, וְהוֹלִיד שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבֻטִים, כֻּלָּם כְּרֵאוּי.

דף קלג ע"ב

וְתָא חֲזִי אֲבָהוֹן כְּלָהוּ בְּרִזָּא חֲדָא (דף קלג ע"ב) אֲזָלוּ. וְכָלְהוּ שְׁמִשׁוּ בְּאַרְבַּע נְשִׁין
כֹּל חַד מִנֵּיהוֹן, אֲבָרָהֶם בְּאַרְבַּע שָׂרָה וְהֶגֶר וְיִתְרִי פְּלִגְשִׁים. דְּכַתִּיב וְלִבְנֵי
הַפְּלִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאֲבָרָהֶם, פְּלִגְשִׁים תְּרִי הָא אַרְבַּע.

וּבֹא וְרְאֵה, כֹּל הָאֲבוֹת הִלְכוּ בְּסוּד אֶחָד, וְכֻלָּם שְׁמִשׁוּ בְּאַרְבַּע נְשִׁים כֹּל
אֶחָד מֵהֶם. אֲבָרָהֶם בְּאַרְבַּע - שָׂרָה וְהֶגֶר וְשִׁתֵּי פִילְגְשִׁים, שְׁכַתוּב וְלִבְנֵי
הַפְּלִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאֲבָרָהֶם. פִּילְגְשִׁים - שְׁתֵּים. הִנֵּה אַרְבַּע.

יִצְחָק בְּרִזָּא דְאַרְבַּע דְּסִטִּירוֹ דְרַבְּקָה, דְּכַתִּיב וַיִּקַּח אֶת רַבְּקָה חַד. וְתִהִי לוֹ
לְאִשָּׁה תְּרִי. וַיֵּאֱהָבָהּ תְּלַת. וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ הָא אַרְבַּע. לְקַבֵּל דָּא
הָוִי לְיַעֲקֹב אַרְבַּע נְשִׁין. וְכֻלָּא בְּרִזָּא חֲדָא.

יִצְחָק בְּסוּד שֶׁל אַרְבַּע שֶׁל הֲצַד שֶׁל רַבְּקָה, שְׁכַתוּב וַיִּקַּח אֶת רַבְּקָה -
אֶחָד. וְתִהִי לוֹ לְאִשָּׁה - שְׁתֵּים. וַיֵּאֱהָבָהּ - שְׁלֹשׁ. וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי
אִמּוֹ - הִנֵּה אַרְבַּע. כְּנִגְדַּד זֶה הָיוּ לְיַעֲקֹב אַרְבַּע נְשִׁים. וְהַכֹּל בְּסוּד אֶחָד.

רבי חייא אמר אברהם ויצחק שמשו כל חד באתתא חדא ברזא דקודשא. אברהם בשרה, יצחק ברבקה, ולקבל תרנוויהו הוי ארבע נשין ליעקב בתרין חולקין. רבי שמעון אמר סליקו מלין לאתרייהו. דהא פלא ברזא קדישא אתעבד וכלא ברזא חדא:

רבי חייא אמר, אברהם ויצחק שמשו כל אחד עם אשה אחת בסוד של קדש. אברהם עם שרה, יצחק עם רבקה. דכנגד שניהם היו ארבע נשים ליעקב בשני חלקים. רבי שמעון אמר, עלו הדברים למקומם, שהרי הכל נעשה בסוד קדוש, והכל בסוד אחד.

ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. קטורה דא היא הגר. דהא תנינן בתר דאתפרשא הגר מניה דאברהם וטעת בתר גלולי דאבוה, לבתר אתקשרא בעובדין דכשרון, ובגין כך אשתני שמה ואקרי קטורה בעובדין דכשרון, ושדר אברהם ונסבה ליה לאנתו. מכאן דשנוי שמה מכפר חובין, ועל דא אשתני שמה.

ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. קטורה זו היא הגר. שהרי שנינו, אחר שנפרדה הגר מאברהם וטעתה אחר גלולי אביה, אחר כך נקשרה למעשים כשרים, ומשום כך השתנה שמה ונקראה קטורה במעשים כשרים, ושלח אברהם ולקח אותה לאשה. מכאן ששנוי שם מכפר על חטאים, ועל כן השתנה שמה.

ויוסף אברהם, מאי ויוסף, אי תימא דעל שרה איהו דאוסוף, לאו הכי. אלא ביומא דשרה אזדווג בהדה זמנא חדא, ולבתר תריד לה על עסקי דישמעאל, ולבתר ויוסף כמלקדמין זמנא אחרא על מה דנסיב לה בקדמיתא. וכפום דשני עובדהא הכי נמי שני שמה.

ויוסף אברהם. מה זה ויוסף? אם תאמר שהוא הוסיף על שרה - לא כך! אלא בימי שרה הזדווג עמה פעם אחת, ואחר כך גרש אותה על עסקי ישמעאל, ואחר כך ויוסף, כמו מקדם פעם אחרת על מה שנשא אותה בראשונה. ולפי ששנתה מעשיה, כך גם שנה שמה.

תא חזי, דאמר רבי אלעזר ויביאה יצחק האהלה שרה אמו. דאתגליא דיוקנא דשרה ויצחק אתנחם אחרי דאתגליא אמו, ודיוקנהא הוה חמי כל יומא. ואברהם אף על גב דאינסיב לא עאל בההוא ביתא ולא אעיל לה

להאי אַתְּתָא תַּמּוֹן, בְּגִין דְּשַׁפְּחָה לֹא תִירֵשׁ גְּבִירְתָּהּ. וּבִאֵהָל דְּשָׂרָה לֹא אַתְחִזִּי אַתְּתָא אַחְרָא אֱלָא רַבָּקָה.

בֵּא רְאָה, שְׂאֵמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיְבִאָהּ יִצְחָק הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ - שְׁהִתְגַּלְתָּה דְּמוֹת שָׂרָה, וַיִּצְחָק הִתְנַחֵם אַחְרֵי שְׁהִתְגַּלְתָּה אִמּוֹ וְאֵת דְּמוֹתֶיהָ הָיָה רוֹאֶה כָּל יוֹם. וְאַבְרָהָם, אָף עַל גַּב שְׂנֵשָׂא, לֹא נִכְנַס לְאוֹתוֹ הַבַּיִת, וְלֹא הִכְנִיס אֶת אוֹתָהּ הָאִשָּׁה לְשֵׁם כְּדִי שְׂשַׁפְּחָה לֹא תִירֵשׁ גְּבִירְתָּהּ. וּבִאֵהָל שָׂרָה לֹא נִרְאָתָה אִשָּׁה אַחְרֵת, אֱלָא רַבָּקָה.

וְאַבְרָהָם אָף עַל גַּב דְּהוּהוּ יָדַע דְּדִיוֹקְנָא דְּשָׂרָה אַתְּגַלְיָא תַּמּוֹן, שְׂבָקִיָּה לְיִצְחָק הֵהוּא אֵהָל לְמַחְמֵי דִיוֹקְנָא דְאַמִּיָּה כָּל יוֹמָא. יִצְחָק וְלֹא אַבְרָהָם, הִדָּא הוּא דְכָתִיב וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ דִּיִּיקָא, דָּא הֵהוּא דִיוֹקְנָא דְשָׂרָה בְּהוּוּא מְשַׁכְּנָא.

וְאָף עַל גַּב שְׂאַבְרָהָם הָיָה יוֹדַע שְׂדְּמוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה נִגְלָתָה שָׁם, הַשְּׂאִיר לְיִצְחָק אוֹתוֹ הָאֵהָל, לְרֵאוֹת אֶת הַדְּמוּת שֶׁל אִמּוֹ בְּכָל יוֹם. יִצְחָק וְלֹא אַבְרָהָם. זֶהוּ שְׂכָתוּב וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ דְיוֹקָא, זֶה אוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁל שָׂרָה בְּאוֹתוֹ הַמְּשַׁכְּן.

דְּבַר אַחַר וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, רְזָא דְמַהִימְנוּתָא עֲלָאָה לְאַתְדַּבְּקָא יִצְחָק בְּדַרְגָּא דְחוּלְקִיָּה כְּדָקָא יְאוּת. תָּא חֲזִי, הָכָא אַתְּכְּלִיל (ס"אמִיָּא בַּאשָׁא) אִשָּׁא בְּמִיָּא, וְדֵאִי אִשָּׁא נְטִיל מִיָּא, מְשַׁמַּע וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק דָּא מִיָּא דְאַתְּכְּלִיל בְּאִשָּׁא. וּבְקַדְמִיתָא אַתְּכְּלִיל כְּחֻדָּא אִשָּׁא בְּמִיָּא. אִימְתִּי, בְּשַׁעֲתָא דְעַקְדָּא לִיָּה לְיִצְחָק לְמַעַבְדָּא בֵּיה דִּינָא כְּדִין אַתְּכְּלִיל אִשָּׁא בְּמִיָּא. וְהַשְׂתָּא אַתְּכְּלִילוּ מִיָּא בְּאִשָּׁא, לְמַהוּי כְּלָא רְזָא דְמַהִימְנוּתָא עֲלָאָה :

דְּבַר אַחַר וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, סוּד הָאִמּוּנָה הַעֲלִיוּנָה שְׂיִדְבֵּק יִצְחָק בְּדַרְגַּת חִלְקוֹ כְּרֵאוּי. בֵּא רְאָה, כָּאֵן נִכְלְלוּ [מִיָּם עִם אִש] אִשׁ עִם מִיָּם. וְדֵאִי אִשׁ נוֹשָׂא מִיָּם. מְשַׁמַּע וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, זֶה הַמִּיָּם שְׂנִכְלְלִים בְּאִשׁ. וּבְרֵאוּשׁוֹנָה נִכְלְלוּ יַחַד אִשׁ וּמִיָּם. מְתִי? בְּשַׁעֲהָ שְׂעַקְדָּא אֶת יִצְחָק לְעִשׂוֹת בּוֹ דִּין, אִזּוֹ נִכְלְלָה הָאִשׁ בְּמִיָּם. וְכָאֵן נִכְלְלוּ מִיָּם בְּאִשׁ, שְׂהַכֵּל יְהִיָּה בְּסוּד הָאִמּוּנָה הַעֲלִיוּנָה.

וּלְבַנֵי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנֹת. מֵאֵי מִתְּנֹת. אֵלֶּיךָ
סֹטְרֵי דְרָגִין תִּתְּאוּן דְּאִינוּן שְׁמֵהוּ דְּסֹטְרֵי רֹחַ מְסֻבָּא בְּגִין לְאַשְׁלֵמָא
דְּרָגִין, וְאַסְתַּלַּק יִצְחָק עַל כָּלָא בְּמַהִימְנוּתָא עֲלָאָה כְּדִקְא חֲזִי.

וּלְבַנֵי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנֹת. מֵה זֶה מִתְּנֹת?
אֵלֹהֵי הַצְּדָדִים הַדְּרָגוֹת הַתְּחֻתוֹנוֹת שֶׁהֵם שְׁמוֹת שֶׁל צְדָדֵי רֹחַ הַטְּמָאָה
כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת הַדְּרָגוֹת, וְהַתְּעֵלָה יִצְחָק עַל הַכֹּל בְּאִמּוּנָה הָעֲלִיזָה
כְּרֵאוּי.

בְּנֵי הַפִּילִגְשִׁים, אֵלֶּיךָ הוּוּ בְּנֵי קְטוּרָה פִּלְגֵשׁ בְּקִדְמִיתָא וּפִלְגֵשׁ הַשְּׂתָא. רַבִּי
חִיָּיא אָמַר פִּלְגֵשִׁים מִמֶּשׁ. וַיִּשְׁלַחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ, דְּלֵא לְשִׁלְטָאָה לְגַבְיָה
דְּיִצְחָק. בְּעוֹדֵנוּ חֵי, בְּעוֹד דְּהוּוּ אַבְרָהָם חֵי וְקַיִם בְּעֵלְמָא דְּלֵא יְקַטְרָגוּן
לֵיה לְבַתֵּר, וּבְגִין דְּיִתְּתִקּוּן יִצְחָק בְּסֹטְרֵי דִּינָא קְשִׁיָּא עֲלָאָה לְאַתְתִּקְפָּא עַל
כְּלָהוּ, וְכִלְהוּ אֶתְכַפְּיִין קַמִּיהָ. קִדְמָה אֶל אֲרָץ קֶדֶם, בְּגִין דְּתַמּוּן אִינוּן סֹטְרֵי
חֲרָשֵׁי מְסֻבָּאֵי.

בְּנֵי הַפִּילִגְשִׁים - אֵלֹהֵי הָיוּ בְּנֵי קְטוּרָה. פִּלְגֵשׁ בְּרֵאשׁוֹנָה, וּפִלְגֵשׁ כְּעֵת.
רַבִּי חִיָּיא אָמַר, פִּילְגֵשִׁים מִמֶּשׁ. וַיִּשְׁלַחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ - שְׁלֵא לְשִׁלְטָא
אֲצֵל יִצְחָק. בְּעוֹדֵנוּ חֵי - בְּעוֹד שְׁאַבְרָהָם הָיָה חֵי וְקַיִם בְּעוֹלָם, שְׁלֵא
יִתְּגַרוּ בּוֹ אַחַר כֵּן, וּכְדֵי שְׁיִצְחָק יִתְּקוּן בְּצַד הַדִּין הַקָּשֶׁה הָעֲלִיזוֹן
שְׁיִתְּגַבֵּר עַל כָּלָם וְכָלָם יִכְנְעוּ לְפָנָיו. קִדְמָה אֶל אֲרָץ קֶדֶם - מְשׁוּם שְׁשֵׁם
הֵם צְדָדֵי הַכְּשָׁפִים הַטְּמָאִים.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב (מַלְכִים א ה) וַתִּרְבַּ חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מְחַכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם. אֵלֶּיךָ
אִינוּן דְּהוּוּ מִבְּנֵי (אִינוּן) בְּנֵי פִילְגְשִׁים דְּאַבְרָהָם, וְהָא אִוְקִימְנָא דְּהָא בְּאִינוּן
הַרְרֵי קֶדֶם אִינוּן דְּאוֹלְפִין חֲרָשֵׁין לְבַנֵי נְשָׂא, וּמַהִיָּא אֲרָץ קֶדֶם נְפִקוּ לְבָן
וּבְעוֹר וּבְלַעַם בְּנוֹ וְכִלְהוּ חֲרָשֵׁי וְהָא אִוְקִמּוּהָ.

בֵּא רָאָה, כְּתוּב (מַלְכִים א ה) וַתִּרְבַּ חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מְחַכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם.
אֵלֹהֵי הֵם שְׁהִיוּ מִבְּנֵי [הֵם] בְּנֵי פִילְגְשִׁים שֶׁל אַבְרָהָם. וְהָרִי בְּאִרְנוּ שְׁהָרִי
בְּאוֹתָם הַרְרֵי קֶדֶם הֵם מְלַמְּדִים כְּשָׁפִים לְבַנֵי אָדָם, וּמַאוֹתָהּ אֲרָץ
קֶדֶם יִצְאוּ לְבָן וּבְעוֹר וּבְלַעַם, וְכָלָם מְכַשְׁפִים, וְהָרִי בְּאִרוּהוּ.

רבי חזקיה פתח ואמר, (ישעיה מב) מי נתן למשיסה יעקב (דף קלד ע"א) וישראל לבוזים הלא יי וגוי. תא חזי, מזמנא דאתחרב בית המקדש, הברכות לא שריין בעלמא ואתמנעו, כביכול אתמנעו מעילא ותתא, וכל אינון שאר דרגין תתאין מתתקפי ואזלי ושלטי עליהו דישראל בגין דאינון גרמו בחוביהו.

רבי חזקיה פתח ואמר, (ישעיה מב) מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזים הלא הי וגוי. בא ראה, מזמן שנחרב בית המקדש, הברכות לא שורות בעולם ונמנעו, כביכול נמנעו ממעלה ומטה, וכל אותן שאר הדרגות התחתונות מתגברות והולכות ושולטות על ישראל, משום שהם גרמו בחטאיהם.

האי קרא לא אתיישבון מליה דכתיב מי נתן למשיסה יעקב, כיון דאמר מי נתן למשיסה יעקב וישראל, מהו חטאנו לו, חטאו לו מבעי ליה, ואי אמר חטאנו לו, מאי ולא אבו, ולא אבינו מבעי ליה.

הפסוק הזה אין מתישבים דבריו, שכתוב מי נתן למשיסה יעקב. כיון שאמר מי נתן למשיסה יעקב וישראל, מה זה חטאנו לו? היה צריך להיות חטאו לו! ואם אמר חטאנו לו, מהו ולא אבו? ולא אבינו צריך להיות!

אלא בשעתא דאתחרב מקדשא ואתוקד היכלא ועמא אתגלי, בעיא שכנתא לאתעקרא מדוכתה ולמיחד עמהון בגלותא, אמרה איהו בקדמיתא למחמי ביתאי והיכלאי ואפקוד על דוכתי דכהני וליואי דהו פלחין בביתאי.

אלא בשעה שנחרב המקדש ונשרף ההיכל והעם הגלה, רצתה השכינה להעקר ממקומה וללכת עמהם בגלות. אמרה: אלך בראשונה לראות את ביתי והיכלי, ואפקד את מקומות הכהנים והלויים שהיו עובדים בביתי.

אמר רבי אלעזר בההיא שעתא אסתפלת כנסת ישראל לעילא וחמאת דבעלה אסתלק מנה לעילא לעילא, נחתת לתתא עאלת בביתא ואסתפלת בכל אינון דוכתי, ואשתמע קלא לעילא לעילא ואשתמע קלא לתתא. הדיא הוא דכתיב (ירמיה לא) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגוי ואוקמוה.

אמר רבי אלעזר, באותה שעה הסתפקלה כנסת ישראל למעלה וראתה את בעלה מסתלק ממנה למעלה למעלה. ירדה למטה, נכנסה לבית והסתפקלה בכל אותם המקומות, ונשמע קול למעלה למעלה, ונשמע קול למטה. זהו שכתוב (ירמיה לא) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו', וביארוה.

כיון דעאלת בגלותא אסתפקלת בעמא וחמאת דדחקי לון ורמסי לון בגלותא בין רגלייהו דשאר עמין, כדן אמרת (ישעיה מב) מי נתן למשיסה יעקב וגו'. ואינון אמרין הלא יי זו חטאנו לו. והיא אמרת ולא אבו בדרכיו הלוד ולא שמעו בתורתו.

כיון שנכנסה לגלות, הסתפקלה על העם, וראתה שדוחקים אותם ורומסים אותם בגלות בין רגלי שאר העמים. אז אמרה: (ישעיה מב) מי נתן למשיסה יעקב וגו'. והם אומרים: הלא ה' זו חטאנו לו. והיא אמרת: ולא אבו בדרכיו הלוד ולא שמעו בתורתו.

ובשעתא דזמין קודשא בריך הוא למפקד על עמיה, כנסת ישראל תיתוב מן גלותא בקדמיתא (אמר ליה קודשא בריך הוא) תיהד לביתא, בגין דבית המקדש יתבני בקדמיתא, ויימא לה קודשא בריך הוא קומי מעפרא. היא תבת ואמרה לאן אתר איהד, ביתאי חרב היכלי אתוקד בנורא.

ובשעה שעתיד הקדוש ברוך הוא לפקד את עמו, כנסת ישראל תשוב מן הגלות בראשונה. [אומר לה הקדוש ברוך הוא]: תלכי לבית כדי שפית המקדש בנה בהתחלה. ויאמר לה הקדוש ברוך הוא: קומי מן העפר. היא שבה ואמרת: לאיזה מקום אלד? ביתי חרב, והיכלי נשרף באש.

עד דקודשא בריך הוא יבני בי מקדשא בקדמיתא ויתקין היכלא ויבני קרתא דירושלם, ולבתר יוקים לה מעפרא. הדא הוא דכתיב (תהלים קמז) בונה ירושלים יי וגו'. בונה ירושלים בקדמיתא ולבתר נדחי ישראל יכנס, ויימא לה (ישעיה נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים וגו'. ויתכניש גלותהון דישראל. הדא הוא דכתיב בונה ירושלים יי, בקדמיתא, ולבתר נדחי ישראל יכנס. וכדן הרופא לשבורי לב ומחפש לעצבותם דא תחיית המתים. וכתיב, (יחזקאל לו) ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו וגו'. ברוך יי לעולם אמן ואמן: (עייכ פרשת חיי שרה)

עד שהקדוש ברוך הוא יבנה את בית המקדש בראשונה ויתקין את ההיכל ויבנה את קרית ירושלים, ואחר כך יקים אותה מן העפר. זהו שפתוב (תהלים קמז) בונה ירושלים הי וגוי. בונה ירושלים בראשונה, ואחר כך נדחי ישראל יכנס. ויאמר לה: (ישעיה נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים וגוי. ויכנס את גליות ישראל. זהו שפתוב בונה ירושלים הי - בראשונה, ואחר כך - נדחי ישראל יכנס. ואז הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם, זו תחית המתים, וכתוב (יחזקאל לו) ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו וגוי. ברוך הי לעולם אמן ואמן.

תולדות

פרשת

דף קלד ע"ב

ואלה (בראשית כח) תולדות יצחק וגוי. פתח רבי חייא ואמר (תהלים קו) מי ימלל גבורות יי ישמיע כל תהלתו. תא חזי, כד בעא קודשא בריך הוא וסליק ברעותא קמיה למברי עלמא, הנה מסתפל באורייתא, וברא ליה, ובכל עובדא ועובדא דברא קודשא בריך הוא בעלמא הנה מסתפל באורייתא, וברא ליה. הדיא הוא דכתוב, (משלי ח) ואהיה אצלו אמן ואהיה (דף קלד ע"ב) שעשועים יום יום אל תקרי אמן, אלא אמן.

ואלה תולדות יצחק וגוי. פתח רבי חייא ואמר, (תהלים קו) מי ימלל גבורות הי ישמיע כל תהלתו. בא ראה, כשרצה הקדוש ברוך הוא ועלה ברצון לפניו לברא את העולם, היה מסתפל בתורה ובורא אותו, ובכל מעשה ומעשה שברא הקדוש ברוך הוא בעולם, היה מסתפל בתורה ובורא אותו. זהו שפתוב (משלי ח) ואהיה אצלו אמן ואהיה שעשועים יום יום. אל תקרי אמן אלא אמן.

כד בעא למברי אדם אמרה תורה קמיה, אי בר נש יתברי, ולבתר יחטי ואנת תידון ליה, אמאי יהון עובדי דד למגנא, דהא לא ייכול למסבל דינד. אמר ליה קודשא בריך הוא, הא אתקינת תשובה עד לא בראתי עלמא, אמר קודשא בריך הוא לעלמא בשעתא דעבד ליה וברא לאדם,

אמר ליה, עלמא עלמא, אנת ונימוסך לא קיימין אלא על אורייתא. ובגין כך בראתי ליה לאדם בך, בגין דיתעסק בה. ואי לאו, הא אנא אהדר לך לתהו ובהו וכלא בגיניה דאדם קיימא, הדא הוא דכתוב, (ישעיה מה) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. ואורייתא קיימא ומכרזא קפייחו דבני נשא, בגין דיתעסקו וישתדלו בה ולית מאן דירכין אנדניה.

כשרצה לברא אדם, אמרה התורה לפניו: אם האדם יברא ואחר כך יחטא ואתה תדון אותו, למה יהיו מעשי ידיך לחנם, שהרי לא יוכל לסבל את דינך? אמר לה הקדוש ברוך הוא: הנה תקנתי תשובה טרם שבראתי את העולם. אמר הקדוש ברוך הוא לעולם בשעה שעשה אותו וברא את האדם, אמר לו: עולם, עולם, אתה וחקותיך לא יתקיימו אלא על התורה. ומשום כך בראתי בך את האדם, כדי שיתעסק בה, ואם לא - הריני מחזירך לתהו ובהו, והכל בשביל האדם קיים. זהו שכתוב (ישעיה מה) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. והתורה עומדת ומכריזה לפני בני אדם כדי שיתעסקו וישתדלו בה, ואין מי שירכין אזנו.

תא חזי, כל מאן דאשתדל באורייתא איהו קיים עלמא, וקיים כל עובדא ועובדא על תקונייה כדקא יאות, ולית לך כל שייפא ושייפא דקיימא ביה בבר נש, דלא הוי לקבליה בריה בעלמא. דהא כמה דבר נש איהו מתפליג שייפיו, וכלהו קיימין דרגין על דרגין מתתקנין אליו על אליו וכלהו חד גופא, הכי נמי עלמא, כל אינון בריין כלהו שייפין שייפין, וקיימין אליו על אליו, וכד מתתקנו כלהו, הא גופא ממש. וכלא כגוונא דאורייתא, דהא אורייתא כלא שייפין ופרקין, וקיימין אליו על אליו, וכד מתתקנו כלהו, אתעבידו חד גופא. כיון דאסתפל דוד בעובדא דא, פתח ואמר, (תהלים קד) מה רבו מעשיך יי כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך.

בא ראה, כל מי שמשתדל בתורה, מקיים העולם ומקיים כל מעשה ומעשה על תקונו כראוי, ואין לך כל איבר ואיבר באדם שאין כנגדו בריה בעולם. שהרי כמו שאדם נחלק לאיברים, וכלם עומדים דרגות על דרגות מתקנים אלו על אלו וכלם גוף אחד - כך גם העולם, כל אותם בריות כלם איברים איברים ועומדים אלו על אלו, וכאשר כלם מתקנים - הנה גוף אחד [אחד] ממש. והכל כמו שהתורה. שהרי כל התורה איברים ופרקים ועומדים אלו על אלו, וכשכלם נתקנים - נעשים גוף אחד. כיון שדוד הסתפל במעשה הנה, פתח ואמר, (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך.

דף קלה ע"א

בְּאוֹרֵי־תֵא אֵינוֹן כֹּל רְזִין עֲלָאִין חֲתִימִין דְּלֵא יִכְלִין לְאַתְדַּבְּקָא, בְּאוֹרֵי־תֵא
כֹּל אֵינוֹן מְלִין עֲלָאִין, דְּאַתְגְּלִין וְלֵא אֲתַגְּלִין, בְּאוֹרֵי־תֵא אֵינוֹן כֹּל מְלִין
דְּלַעִילָא וְלִתְתָא, כֹּל מְלִין דְּעֲלָמָא דִּין, וְכֹל מְלִין דְּעֲלָמָא דְאַתִּי בְּאוֹרֵי־תֵא
אֵינוֹן, וְלִית (דף קלה ע"א) מֵאן דְּיִשְׁגַּח וְיַדַּע לֹון, וּבְגִין כְּדָ כְּתִיב, (תהלים קו) מִי
יִמְלֵל גְּבוּרוֹת יְיָ יִשְׁמִיעַ כֹּל תְּהִלָּתוֹ.

בְּתוֹרָה כֹּל הַסּוּדוֹת עֲלִיוֹנִים חֲתוּמִים שְׁלֵא יִכּוּלִים לְהַשִּׁיג. בְּתוֹרָה כֹּל
אוֹתָם דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים שֶׁהִתְגַּלוּ וְלֵא הִתְגַּלוּ. בְּתוֹרָה הֵם כֹּל הַדְּבָרִים
שֶׁלְמַעַלָּה וְלִמְטָה. כֹּל הַדְּבָרִים שֶׁל הַעוֹלָם הַזֶּה וְכֹל הַדְּבָרִים שֶׁל הַעוֹלָם
הַבָּא הֵם בְּתוֹרָה, וְאִין מִי שֶׁמְשַׁגֵּיחַ וּמַכִּיר אוֹתָם. וּמִשׁוּם כְּדָ כְּתוּב
(תהלים קו) מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמִיעַ כֹּל תְּהִלָּתוֹ.

תֵּא חֲזִי אֲתָא שְׁלֵמָה וּבְעָא לְמִיקָם עַל מְלוּי דְאוֹרֵי־תֵא, וְעַל דְּקְדוּקֵי
אוֹרֵי־תֵא, וְלֵא יִכִּיל, אָמַר (קהלת ז) אֲמַרְתִּי אַחְכָּמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי. דְּוֹד
אָמַר, (תהלים קיט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ.

בֵּא רְאֵה, בָּא שְׁלֵמָה וּבְקֵשׁ לְעַמּוּד עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה וְעַל דְּקְדוּקֵי הַתּוֹרָה
וְלֵא יִכִּיל. אָמַר, אֲמַרְתִּי אַחְכָּמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי. דְּוֹד אָמַר, (תהלים
קיט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ.

תֵּא חֲזִי, כְּתִיב בְּשְׁלֵמָה (מלכים א ה) וַיְדַבֵּר שְׁלֵשֶׁת אֲלָפִים מְשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ
חֲמִשָּׁה וְאַלְף. וְהֵא אוּקְמוּהָ. דְּחֲמִשָּׁה וְאַלְף טַעֲמִים הָיוּ בְּכֹל מְשָׁל וּמְשָׁל
דְּהוּהָ אָמַר. וּמָה שְׁלֵמָה דְּאִיהוּ בְּשֵׁר וְנָדָם כְּדָ הוּוּ בְּמִלוּי, מְלִין דְּאוֹרֵי־תֵא
דְּקֵאמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה, דְּבְכָל מְלָה וּמְלָה אִית בָּהּ
כְּמָה מְשָׁלִים, כְּמָה שִׁירִין, כְּמָה תּוֹשְׁבָחוֹן, כְּמָה רְזִין עֲלָאִין, כְּמָה חֲכָמָאן
וְעַל דָּא כְּתִיב מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת יְיָ.

בֵּא רְאֵה, כְּתוּב בְּשְׁלֵמָה (מלכים א ה) וַיְדַבֵּר שְׁלֵשֶׁת אֲלָפִים מְשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ
חֲמִשָּׁה וְאַלְף. וְהָרִי בְּאֵרוֹהוּ שְׁחֲמִשָּׁה וְאַלְף טַעֲמִים הָיוּ בְּכֹל מְשָׁל וּמְשָׁל
שֶׁהָיָה אוֹמַר. וּמָה שְׁלֵמָה, שֶׁהוּא בְּשֵׁר וְנָדָם, כְּדָ הָיוּ בְּדְבָרָיו - דְּבָרֵי
הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שֶׁבְּכֹל דְּבָר וְדְבָר
יֵשׁ בּוֹ כְּמָה מְשָׁלִים, כְּמָה שִׁירִים, כְּמָה תְּשׁוּבָחוֹת, כְּמָה סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים,
כְּמָה חֲכָמוֹת, וְעַל כֵּן כְּתוּב מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה'.

תא חזי, מה כתיב לעילא, (בראשית כה) ואלה תולדות ישמעאל, דאינון תריסר נשיאין, לבתר אמר ואלה תולדות יצחק, סלקא דעתך דכיין דכתיב ביה בישמעאל דאוליד תריסר נשיאין, ויצחק אוליד תרין בנין, דדא אסתלק ודא לא אסתלק. על דא כתיב מי ימלל גבורות יי, דא יצחק, ויצחק אפיק ליה ליעקב דהוה איהו בלחודוי נתיר מכלהו, דאוליד תריסר שבטין, קיומא דלעילא ותתא. אבל יצחק לעילא בקדושה עלאה (ס"א וישמעאל) ועשו לתתא, ועל דא כתיב, מי ימלל גבורות יי ישמיע כל תהלתו, דא יעקב כד אתנדבק שמשא בסיהרא כמה ככביא נהירין מנייהו. (בראשית כה) ואלה תולדות יצחק בן אברהם. אמר רבי יוסי, מאי שנא דעד הכא לא כתיב בן אברהם והשתא אמר, אלא אף על גב דכתיב ויברך אלהים את יצחק בנו, השתא דמית אברהם דיוקניה הוה ביה, ואשתארא ביה ביצחק, דכל מאן דחמי ליצחק הוה אמר דא אברהם ודאי, והוה סהיד ואמר (בראשית כה) אברהם הוליד את יצחק.

בא ראה מה כתוב למעלה, ואלה תולדות ישמעאל. שהם שנים עשר נשיאים. אחר כך אמר ואלה תולדות יצחק. התעלה על דעתך שכתוב בו בישמעאל שהוליד שנים עשר נשיאים ויצחק הוליד שני בניו, שזה התעלה וזה לא התעלה? על כן כתוב מי ימלל גבורות ה'. זה יצחק. ויצחק הוציא את יעקב, שהוא היה לבדו יותר מכלם, שהוליד שנים עשר שבטים, הקיום של מעלה ומטה. אבל יצחק למעלה בקדושה עליונה, [וישמעאל] ועשו למטה, ועל כן כתוב מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. זה יעקב. כשנדבק השמש בלבנה, כמה כוכבים מאירים מהם. ואלה תולדות יצחק בן אברהם. אמר רבי יוסי, מה שונה שעד כאן לא כתוב בן אברהם וכעת אמר? אלא אף על גב שכתוב ויברך אלהים את יצחק בנו, כעת שמת אברהם, דמותו היתה בו, ונשארה ביצחק. שכל מי שראה את יצחק, היה אומר זה ודאי אברהם, והיה מעיד ואומר, אברהם הוליד את יצחק.

דף קלה ע"ב

רבי יצחק קם ליליא חד (דף קלה ע"ב) למלעי באורייתא, ורבי יהודה קם בקסרוי, בההיא שעתא. אמר רבי יהודה, איקום ואיזיל לגבי רבי יצחק, ואלעי באורייתא ונתחבר כחדא. אזל עמיה חזקיה בריה דהוה רביא. כד קריב אבבא, שמע ליה לרבי יצחק דהוה אמר, ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו וישב יצחק עם באר לחי רואי, האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה, מאי שנא דקודשא בריך הוא אצטריך לברכא ליה ליצחק, בגין דאברהם לא ברכיה. מאי טעמא, משום דלא יתברך עשו, ועל דא סליקו אינון ברכאן לקודשא בריך הוא, ואוקמוה.

וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחֵי רְאִי, מֵאִי לַחֵי רְאִי, אֲלֵא דְאֶתְחַבֵּר בָּהּ בְּשָׂכְנֵינָתָא,
בִּירָא דְמִלְאָד קַיִמָא אֶתְחַזִּי עֲלֶיהָ, כְּתַרְגוּמוֹ, וּבְגִין כֶּד בְּרַכִּיָּה.

רבי יצחק קם לילה אחד לעסק בתורה, ורבי יהודה קם בקיסריה בשעה ההיא. אמר רבי יהודה, אקום ואלך לרבי יצחק, ואעסק בתורה ונתחבר יחד. הלך עמו חזקה בנו, שהיה ילד. כשקרב לשער, שמע את רבי יצחק שהיה אומר, ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו וישב יצחק עם באר לחי ראי. הפסוק הזה אין ראשו סופו, ואין סופו ראשו. מה שונה שהקדוש ברוך הוא הצריך לברך את יצחק משום שאברהם לא ברך אותו? מה הטעם? משום שלא יתברך עשו, ועל כן עלו אותו ברכות לקבי"ה, ובארוהו. וישב יצחק עם באר לחי ראי, מה זה לחי ראי? אלא שהתחבר עם השכינה, הבאר של מלאך הברית נראה עליה כתרגומו, ומשום כד ברכו.

אדְהִכִּי, בְּטַשׁ רַבִּי יְהוּדָה אַבְבָּא וְעָאֵל, וְאֶתְחַבְּרוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַשְׁתָּא זְווגָא דְשָׂכְנֵינָתָא בְּהֶדְוֵן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַאי בְּאֵר לַחֵי רְאִי דְקְאֻמְרֵת שְׁפִיר, אֲבָל בְּמִלְּהָ אֲשֶׁתִּמַּע. פְּתַח וְאָמַר, (שיר השירים ד) מַעֲנֵן גְּנִים בְּאֵר מֵיִם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן, הַאי קְרָא אֶתְמַר אֲבָל הָא אֹוקְמוּהָ, מַעֲנֵן גְּנִים דָּא אַבְרָהָם בְּאֵר מֵיִם חַיִּים דָּא יִצְחָק, וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן דָּא יַעֲקֹב. בְּאֵר מֵיִם חַיִּים דָּא יִצְחָק, הֵינְנוּ דְכְּתִיב וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחֵי רְאִי. וּמֵאִי בְּאֵר דָּא שָׂכְנֵינָתָא. לַחֵי, דָּא חֵי הַעוֹלָמִים, צְדִיק חֵי הַעוֹלָמִים וְלִית לְאַפְרָשָׁא לוֹן, חֵי הוּא בְּתָרֵי עֲלָמִין, חֵי לַעֲיֵלָא, דְּאִיהוּ עֲלָמָא עֲלָאָה, חֵי לְגַבִּי עֲלָמָא תַּתְּאָה, וְעֲלָמָא תַּתְּאָה בְּגִינִיהָ קַיִמָא וְנִהְרָא.

בֵּינְתִים דְּפַק רַבִּי יְהוּדָה בְּשַׁעַר וְנִכְנַס, וְהֶתְחַבְּרוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּעַת זְווג הַשְׂכִּינָה עִמָּנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַבְּאֵר לַחֵי רְאִי הַזֶּה שְׂאֻמְרֵת - יָפָה, אֲבָל בְּדָבָר נִשְׁמַע. פְּתַח וְאָמַר, (שיר ד) מַעֲנֵן גְּנִים בְּאֵר מֵיִם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. הַפְּסוּק הַזֶּה נִתְבְּאֵר, אֲבָל הִנֵּה פְּרֻשׁוּהוּ, מַעֲנֵן גְּנִים - זֶה אַבְרָהָם. בְּאֵר מֵיִם חַיִּים - זֶה יִצְחָק. וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן - זֶה יַעֲקֹב. בְּאֵר מֵיִם חַיִּים זֶה יִצְחָק, הֵינְנוּ שְׂכֵתוֹב וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחֵי רְאִי. וּמָה הַבְּאֵר? זֶה הַשְׂכִּינָה. לַחֵי - זֶה חֵי הַעוֹלָמִים, צְדִיק חֵי הַעוֹלָמִים, וְאִין לְהַפְרִיד אוֹתָם. חֵי הוּא בְּשִׁנֵּי עוֹלָמוֹת. חֵי לְמַעְלָה, שְׁהוּא הַעוֹלָם הָעֲלִיוֹן. חֵי כְּלָפֵי הַעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וְהַעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן בְּשִׁבְלוֹ קָיָם וּמְאִיר.

תָּא חַזִּי, סִיְהָרָא לָא אֶתְנַהֲרֵת, אֲלֵא כִּד חַזִּיא לִיהָ לְשִׁמְשָׁא, וְכִיוֹן דְּחַזִּיא לִיהָ, אֶתְנַהֲרֵת. וְעַל דָּא הַאי בְּאֵר לַחֵי רְאִי וְדָאִי, וְכִדִּין אֶתְנַהֲרָא, וְקַיִמָא בְּמִיִן חַיִּין, לַחֵי רְאִי, בְּגִין לְאֶתְמַלְּיא וּלְאֶתְנַהֲרָא מֵהַאי חֵי.

בא ראה, הלבנה לא מאירה אלא כשרואה את השמש, וכיון שרואה אותו - מאירה. ועל כן באר לחי ראי הוא ודאי, ואז מאירה ועומדת במים חיים. לחי ראי, כדי להתמלא ולהיות מאירה מהחי הזה.

דף קלו ע"א

תא חזי, פתיב (דף קלו ע"א) (שמואל ב כ"ג) ובנניהו בן יהוידע בן איש חי דהנה צדיק ונהיר לדריה, כמה דחי דלעילא נהיר לעלמא. ובכל זמנא האי באר לחי אסתפל וחמי, בגין לאתנהרא כדקאמרן. וישב יצחק עם באר לחי ראי. היינו דכתיב, (בראשית כה) בקחתו את רבקה, ויתב בהדה, ואתאחיד עמה, חשד בליקה, דכתיב, (שיר השירים ב) שמאלו תחת לראשי. ותא חזי, יצחק בקרית ארבע הנה בתר דמית אברהם, מהו וישב יצחק עם באר לחי ראי, דאזדוג ביה, ואחיד ביה בההוא בירא, לאתערא רחימותא כדקאמרן.

בא ראה, פתיב (שמואל ב כ"ג) ובנניהו בן יהוידע בן איש חי, שהיה צדיק והאיר לדורו, כמו החי שלמעלה מאיר לעולם, ובכל זמן הבאר הוא לחי מסתפקת ורואה כדי להאיר, כמו שאמרנו. וישב יצחק עם באר לחי ראי, היינו שכתוב בקחתו את רבקה, וישב עמה והתאחד עמה, חשד בליקה, שכתוב (שיר ב) שמאלו תחת לראשי. ובא וראה, יצחק היה בקרית ארבע אחרי שמת אברהם. מה זה וישב יצחק עם באר לחי ראי? שהזדוג עמה, ואחז באותה הבאר לעורר האהבה, כמו שאמרנו.

פתח רבי יצחק ואמר, (קהלת א) וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם. וזרח השמש, דא שמשא דנהיר לסיהרא, דכד אתחזי בהדה כדן נהרא, ואתנהיר וזרח מאתר עלאה דקיימא עליה, מתמן זרח תדיר. ובא השמש, לאזדוגא בהדה דסיהרא. (קהלת א) הולד אל דרום, דאיהו ימינא ושיני תוקפיה ביה, ובגין דתוקפיה ביה, כל חילא דגופא בימינא הוא וביה תליא. ולבתר סובב אל צפון, נהיר לסטרא דא ונהיר לסטרא דא. סובב סובב הולד הרוח, בקדמיתא כתיב שמש, והשתא רוח. אלא כלא חד ורזא חדא, וכל דא בגין דסיהרא אתנהרא מניה ויתחברון תרווייהו.

פתח רבי יצחק ואמר, (קהלת א) וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם. וזרח השמש - זה השמש שמאיר ללבנה.

שְׁפֹאֶשֶׁר נִרְאָה עִמָּה, אִזּוּ מְאִירָהּ, וּמְאִיר וְזוֹרֵחַ מִמְּקוֹם עֲלִיוֹן שְׁעוֹמֵד עָלָיו, מִשֶּׁם זוֹרֵחַ תְּמִיד. וּבֵא הַשֶּׁמֶשׁ - לְהַזְדַּוֵּג עִם הַלְּבָנָה. הוֹלֵךְ אֶל דְּרוֹם - שֶׁהוּא הַיָּמִין, וְשֶׁם בּוֹ אֶת כָּחוֹ. וּמִשׁוֹם שֶׁכָּחוּ בּוֹ, כָּל כַּח הַגּוֹף הוּא בְּיָמִין וּבּוֹ הוּא תְּלוּי. אַחַר כֵּן סוֹבֵב אֶל צְפוֹן. מְאִיר לְצַד זֶה וּמְאִיר לְצַד זֶה. סוֹבֵב סָבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ. בְּרֵאשׁוֹנָה כְּתוּב שֶׁמֶשׁ, וְכַעַת רוּחַ? אֲלָא הַכֹּל אֶחָד וְסוּד אֶחָד, וְכֹל זֶה מִשׁוֹם שֶׁהַלְּבָנָה מוֹאֲרֶת מִמֶּנּוּ וַיִּתְחַבְּרוּ שְׁנֵיהֶם.

תָּא חֲזִי, כִּד אֲתָא אַבְרָהָם לְעֵלְמָא חֲבִיק לָהּ לְסִיְהָרָא וְקָרִיב לָהּ, כִּיּוֹן דְּאֲתָא יְצַחַק אֶחִיד בָּהּ וְאֲתַקִּיף בָּהּ כְּדָקָא יְאוּת, וּמְשִׁיךְ לָהּ בְּרַחֲמִימוּ, כְּמָה דְּאֲתַמֵּר דְּכְתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) שְׁמַאלוֹ תַּחַת לְרֵאשׁוֹ. כִּיּוֹן דְּאֲתָא יְעַקֵּב, כְּדִין אֲתַחֲבֵר שְׁמֵשׁא בְּסִיְהָרָא וְאֲתַנְהִיר, וְאֲשַׁתְּפַח יְעַקֵּב שְׁלִים בְּכָל סְטֵרִין, וְסִיְהָרָא אֲתַנְהִירֶת וְאֲתַתְּקֶנֶת בְּתַרִּיסָר שְׁבֻטִין.

בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁאַבְרָהָם בָּא לְעוֹלָם, חֲבִיק אֶת הַלְּבָנָה וְקָרִיב אֹתָהּ. כִּיּוֹן שֶׁבֵּא יְצַחַק, אֶחָד בָּהּ וְהַחֲזִיק בָּהּ כְּרֵאוּי וּמְשִׁיךְ אֹתָהּ בְּאַהֲבָה, כְּמוֹ שְׁנֵאמֵר, שֶׁכְּתוּב שְׁמַאלוֹ תַּחַת לְרֵאשׁוֹ. כִּיּוֹן שֶׁבֵּא יְעַקֵּב, אִזּוּ הִתְחַבֵּר הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה וְהֵאִירָהּ, וְנִמְצָא יְעַקֵּב שְׁלִים בְּכָל הַצְּדָדִים, וְהַלְּבָנָה הֵאִירָהּ וְנִתְקַנָּה בְּשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבֻטִים.

דף קלו ע"ב

פְּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר (תַּהֲלִים קַלֵּד) הִנֵּה בְּרַכּוֹ אֶת יְיָ כָּל עֲבָדֵי יְיָ וְגוֹ'. הָאִי קָרָא אוּקְמוּהָ, אֲבָל תָּא חֲזִי, הִנֵּה בְּרַכּוֹ אֶת יְיָ, וּמֵאֵן אֵינּוֹן דִּיתְחַזּוֹן לְבְּרַכָּא לִיָּה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כָּל עֲבָדֵי יְיָ, בְּגִין דְּכָל בְּרַשׁ (דף קלו ע"ב) בְּעֵלְמָא מִיִּשְׂרָאֵל אֵף עַל גַּב דְּכֹלָא יִתְחַזּוֹן לְבְּרַכָּא לִיָּה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּרַכְתָּא דְּבִגְיָנִיָּהּ יִתְבְּרַכּוֹן עֲלָאִין וְתַתָּאִין מֵאֵן הִיא, הֵהִיא דְּבְּרַכּוֹן לִיָּה עֲבָדֵי יְיָ וְלֹא כְּלָהּ. וּמֵאֵן אֵינּוֹן דְּבְּרַכְתָּהוֹן בְּרַכְתָּא, הַעוֹמְדִים בְּבֵית יְיָ בְּלִילוֹת, אֲלִין אֵינּוֹן דְּקִיָּימוּ בְּפִלְגוֹת לִילִיא וְאֲתַעְרִי לְמַקְרִי בְּאוּרִיָּתָא. אֲלִין קִיָּימי בְּבֵית יְיָ בְּלִילוֹת, דְּהָא כְּדִין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתֵי לְאַשְׁתַּעֲשַׁעָא עִם צְדִיקָא בְּגִנְתָּא דְּעַדוֹן. וְאַנּוּ קִיָּימי הָכָא לְאַתְעָרָא בְּמַלִּי דְּאוּרִיָּתָא, נִימָא בְּמַלִּי דִּיצַחַק, דְּאַנּוּ בֵּיהּ.

פְּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תַּהֲלִים קַלֵּד) הִנֵּה בְּרַכּוֹ אֶת ה' כָּל עֲבָדֵי ה' וְגוֹ'. הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאוּרוּהוּ. אֲבָל בֵּא רְאֵה, הִנֵּה בְּרַכּוֹ אֶת ה', וּמִי הֵם שְׂרָאוּיִים לְבְּרַךְ אֶת הַקּוּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? כָּל עֲבָדֵי ה', מִשׁוֹם שֶׁכָּל אָדָם

בְּעוֹלָם מִיִּשְׂרָאֵל, אֵף עַל גַּב שְׂכַלְס רְאוּיִים לְבָרֵךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, הַבְּרָכָה שֶׁבִשְׂבִילָם יִתְבָּרְכוּ הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים מַה הִיא?
אוֹתָהּ שֶׁמְבָרְכִים אוֹתוֹ עֲבָדֵי ה', וְלֹא כָלָם. וּמִי הֵם שֶׁבְּרַכְתֶּם בְּרָכָה?
הַעֲמֻדִים בְּבֵית ה' בַּלִּילוֹת. אֵלֶּה הֵם שְׁעוֹמְדִים בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה
וּמִתְעוֹרְרִים לְקִרְא בַתּוֹרָה, אֵלּוּ עוֹמְדִים בְּבֵית ה' בַּלִּילוֹת, שֶׁהֲרִי אֲזוֹ
בְּאֵת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ עִם הַצְּדִיקִים בְּגוֹן עֵדוֹן. וְאֵנוּ עוֹמְדִים
כְּאִן לְהַתְעוֹרֵר בְּדַבְּרֵי תוֹרָה, נֹאמֵר בְּדַבְּרֵי יִצְחָק, שְׁאֵנוּ בּוֹ.

פֶּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר. (בראשית כה) וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת
רַבְּקָה וְגו'. בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה, אִמָּאֵי אֶתָּא לְמַמְנֵי הֵכָא דְהוּהוּ בֶּן אַרְבָּעִים
שָׁנָה פֶּד נָסִיב לָהּ לְרַבְּקָה, אֵלֶּא וְדָאֵי הָא אֶתְכֻלִּיל יִצְחָק בְּצַפּוֹן וְדָרוּם,
בְּאִשָּׁא וּמִיָּא, וְכַדִּין הוּהוּ יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רַבְּקָה. כְּמַרְאָה
הַקְּשֵׁת, יְרוּק חֲנוּר סוּמָק. בַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים אַחִיד בָּהּ, פֶּד אַחִיד בָּהּ בְּרַבְּקָה.
וְכַד אוֹלִיד, אוֹלִיד בֶּן שְׁשִׁים, לְאוֹלִדָא כְּדָקָא יְאוֹת בְּגִין דִּיפּוּק יַעֲקֹב שְׁלָם,
מִבֶּן שְׁשִׁים שָׁנָה כְּדָקָא יְאוֹת, וְכִלְהוּ אַחִיד לְהוּ יַעֲקֹב לְבַתֵּר, וְאֶתְעֲבִיד גְּבַר
שְׁלָם.

פֶּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רַבְּקָה
וְגו'. בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה, לָמָּה בָּא לְמַנּוֹת כְּאִן שֶׁהִיָּה בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה
כְּשֶׁנֶּשֶׂא אֶת רַבְּקָה? אֵלֶּא וְדָאֵי הֲרִי נְכָלֵל יִצְחָק בְּצַפּוֹן וְדָרוּם, בְּאִשָּׁ
וּמִים, וְאֲזוֹ הִיָּה יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רַבְּקָה. כְּמַרְאָה
הַקְּשֵׁת, יָרֵק לְבָן אָדָם. בַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים אַחִזוּ בָּהּ כְּשֶׁאַחִזוּ בָּהּ בְּרַבְּקָה,
וְכִשְׁהוֹלִיד, הוֹלִיד בֶּן שְׁשִׁים, לְהוֹלִיד כְּרָאוּי, כְּדִי שְׁיִצֵּא יַעֲקֹב שְׁלָם מִבֶּן
שְׁשִׁים שָׁנָה כְּרָאוּי. וְאֶת כָּלָם אַחִזוּ יַעֲקֹב אַחַר כֶּךָ וְנִעְשָׂה אִישׁ שְׁלָם.

בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדוֹן אָרְס אַחוֹת לְבָן הָאֲרָמִי, מֵאֵי אַכְפַּת לָן כּוּלֵי הָאֵי,
דְּהָא כְּבָר אֶתְמַר (בראשית כד) וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת רַבְּקָה וְגו', וְהַשְׁתָּא אָמַר בַּת
בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי וּלְבַתֵּר מִפְּדוֹן אָרְס, וּלְבַתֵּר אַחוֹת לְבָן הָאֲרָמִי. אֵלֶּא
אוּקְמוּהָ, דְּהוֹת בֵּין רְשָׁעִים וְאִיהִי לֹא עֲבַדַּת כְּעוֹבְדֵייהוּ, דְּהוֹת בַּת בְּתוּאֵל
וּמִפְּדוֹן אָרְס, וְאַחוֹת לְבָן, וְכִלְהוּ חֲיִיבִין לְאַבְרָאָא, וְהִיא סְלָקָא עוֹבְדִין
דְּכִשְׁרוֹן וְלֹא עֲבַדַּת כְּעוֹבְדֵייהוּ.

בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדוֹן אָרְס אַחוֹת לְבָן הָאֲרָמִי, מַה אַכְפַּת לָנוּ כָּל
זֶה, שֶׁהֲרִי כְּבָר נֹאמֵר וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת רַבְּקָה וְגו', וְכַעַתָּה אָמַר בַּת
בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי, וְאַחַר כֶּךָ מִפְּדוֹן אָרְס, וְאַחַר כֶּךָ אַחוֹת לְבָן הָאֲרָמִי?
אֵלֶּא פְּרִשׁוּהָ, שֶׁהִיָּתָה בֵּין רְשָׁעִים, וְהִיא לֹא עֲשֵׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם. שֶׁהִיָּתָה
בַּת בְּתוּאֵל, וּמִפְּדוֹן אָרְס, וְאַחוֹת לְבָן, וְכָלָם הָיוּ רְשָׁעִים לְהַרְעָה, וְהִיא
הַעֲלָתָה מַעֲשִׂים כְּשָׂרִים וְלֹא עֲשֵׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם.

השָׁתָא אֵית לְאַסְתַּכְלָא, אִי רַבְקָה הוּת בַּת עֶשְׂרִין שָׁנִין אוּ יוֹתֵר, אוּ בַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, כְּדִין הוּא שְׁבַחָא דִּילָה דְלָא עֲבַדַּת כְּעוֹבְדֵיהוּ, אֲבָל עַד כְּעוֹן בַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים הוּת, מָאי שְׁבַחָא דִּילָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים הוּת, וְעֲבִידַת לְעַבְדָּא כָּל הַהוּא עוֹבְדָא.

עֲכָשׁוּ יֵשׁ לְהַסְתַּכְלָל, אִם רַבְקָה הִיְתָה בַּת עֶשְׂרִים שָׁנָה אוּ יוֹתֵר, אוּ בַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, אֲזֵי הוּא הַשְּׁבַח שְׁלָה שְׁלָא עֲשִׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם, אֲבָל עַד עֵתָה הִיְתָה בַת שְׁלֹשׁ שָׁנִים, אֲזֵי מָה הַשְּׁבַח שְׁלָה? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים הִיְתָה, וְעֲשִׂתָה לְעַבְדָּא אֶת כָּל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה.

דף קלז ע"א

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָף עַל גַּב דְּכוּלֵי הָאֵי עֲבַדַּת, לָא יִדְעָנָא עוֹבְדָהָ אִי אֵינּוּן כְּשִׂרָאן אוּ לָאוּ. (דף קלז ע"א) אֶלְא, תָּא חֲזִי, כְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים כֹּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבְּנוֹת. כְּשׁוֹשְׁנָה, דָּא כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל דְּאִיהִי בֵּין אוּכְלוּסָהָ כְּוַרְדָּא בֵּין כְּוַבִּין. וְרָזָא דְמַלְכָּה, יִצְחָק אֶתִּי מִסְטָרָא דְאַבְרָהָם דְּאִיהוּ חֶסֶד עֲלָאָה וְעֲבִיד חֶסֶד עִם כָּל בְּרִיָּין, וְאָף עַל גַּב דְּאִיהוּ דִּינָא קְשִׂיאָ. וְרַבְקָה אֶתֶת מִסְטָרָא דְּדִינָא קְשִׂיאָ וְאַסְתַּלְקַת מִבֵּינֵיהוּ וְאַתְחַבְרַת בְּיִצְחָק, דְּהָא רַבְקָה מִסְטָרָא דְּדִינָא קְשִׂיאָ אֶתְנָא, וְאָף עַל גַּב דְּאִיהִי מִסְטָרָא דְּדִינָא רַפְּיָא הוּת, וְחוּטָא דְּחֶסֶד תְּלִי בָּהּ וְיִצְחָק דִּינָא קְשִׂיאָ וְאִיהִי רַפְּיָא, כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים הוּוּ. וְאִי לָאוּ דְּאִיהִי רַפְּיָא, לָא יָכִיל עֲלָמָא לְמַסְבֵּל דִּינָא קְשִׂיאָ דְּיִצְחָק. כְּגוֹוָנָא דָּא, קוּדְשָׁא בְּרִיָּד הוּא מְזוּוּג זְוִוְגִין בְּעֲלָמָא, חַד תַּקִּיף וְחַד רַפְּיָא בְּגִין לְאַתְתַּקְנָא כְּלָא וְיִתְבַסֵּם עֲלָמָא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָף עַל גַּב שְׁכָּל זֶה עֲשִׂתָה, לָא יִדְעָנוּ הָאֵם מַעֲשֵׂיָהּ כְּשִׂרִים אוּ לָא. אֶלְא בָּא רָאָה, כְּתוּב כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים כֹּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבְּנוֹת. כְּשׁוֹשְׁנָה - זֹו כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל. שְׁהִיא בֵּין אוּכְלוּסָיָה כְּמוֹ שׁוֹשְׁנָה בֵּין קוּצִים, וְסוּד הַדְּבָר - יִצְחָק בָּא מֵהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם שְׁהוּא חֶסֶד עֲלִיוֹן, וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְאָף עַל גַּב שְׁהוּא הַדִּין הַקָּשָׁה. וְרַבְקָה בָּאָה מֵצַד שֶׁל הַדִּין הַקָּשָׁה, וְהִתְעַלְתָּה מִבֵּינֵיהֶם, וְהִתְחַבְּרָה עִם יִצְחָק. שְׁהִרִי רַבְקָה בָּאָה מֵצַד הַדִּין הַקָּשָׁה, וְאָף עַל גַּב שְׁהִיְתָה מֵצַד הַדִּין הַרַפָּה וְחוּטָא שֶׁל חֶסֶד תְּלוי בָּהּ, וְיִצְחָק דִּין קָשָׁה וְהִיא רַפָּה - הִיוּ כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים. וְאִם לָא שְׁהִיא רַפָּה, לָא יָכִיל הָעוֹלָם לְסַבֵּל אֶת הַדִּין הַקָּשָׁה שֶׁל יִצְחָק. כְּמוֹ כֹּן הַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא מְזוּוּג זְוִוְגִים בְּעוֹלָם, אֶחָד תַּקִּיף וְאֶחָד רַפָּה, כְּדִי שְׁהַכֵּל יִתְתַּקֵּן וְיִתְבַסֵּם הָעוֹלָם.

פֶּתַח רַבִּי יְהוּדָה אֲבִתְרִיהּ וְאָמַר, (בראשית כה) וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַיְיָ לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ. מִהוּ וַיַּעֲתֵר, דְּקָרִיב לִיהּ קָרְבָּנָא, וְצָלִי עָלֶיהּ. וּמַה קָרְבָּנָא קָרִיב. עוֹלָה קָרִיב, דְּכִתִּיב, (בראשית כה) וַיַּעֲתֵר לוֹ יִי, כְּתִיב הֲכֵא וַיַּעֲתֵר לוֹ יִי, וְכִתִּיב הֲתָם (שמואל ב כד) וַיַּעֲתֵר אֱלֹהִים לְאַרְצָא וְגוֹ', מַה לְהֵלֵן קָרְבָּן אִף כָּאֵן קָרְבָּן. כְּתִיב וַיַּעֲתֵר יִצְחָק, וְכִתִּיב וַיַּעֲתֵר לוֹ, דְּנִפְק אִשָּׁא מְלַעֲיָלָא לְקַבְלָא אִשָּׁא דְלִתְתָא.

פֶּתַח רַבִּי יְהוּדָה אֲחֵרִיו וְאָמַר, וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ, מִהוּ וַיַּעֲתֵר? שְׁהִקְרִיב לוֹ קָרְבָּן וְהִתְפַּלֵּל עָלֶיהּ. וְאִיזָה קָרְבָּן הִקְרִיב? הִקְרִיב עוֹלָה, שְׁכִתּוּב וַיַּעֲתֵר לוֹ ה'. כְּתוּב כָּאֵן וַיַּעֲתֵר לוֹ ה', וְכִתּוּב שָׁם (שמואל ב כא) וַיַּעֲתֵר אֱלֹהִים לְאַרְצָא וְגוֹ'. מַה לְהֵלֵן קָרְבָּן - אִף כָּאֵן קָרְבָּן. כְּתוּב וַיַּעֲתֵר יִצְחָק, וְכִתּוּב וַיַּעֲתֵר לוֹ. שְׁיִצְאָה אִשׁ מְלַמְעָלָה כְּנֻגַד הָאִשׁ שְׁלִמְטָה.

דְּבַר אַחַר, וַיַּעֲתֵר יִצְחָק. דְּצָלִי צְלוֹתֵיהּ, וְחֵתֵר חֲתִירָה לְעִילָא לְגַבֵּי מְזֻלָּא עַל בְּנִין, דְּהָא בְּהֵוָה אֲתֵר תְּלִין בְּנִין, דְּכִתִּיב, (שמואל א א) וְתִתְפַּלֵּל עַל ה', וְכִדִּין וַיַּעֲתֵר לוֹ יִי, אֵל תִּקְרִי וַיַּעֲתֵר לוֹ אֵלָא וַיִּחְתֵּר לוֹ, חֲתִירָה חֵתֵר לִיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְקַבִּיל לִיהּ, וְכִדִּין וְתֵהֵר רַבְּקָה אִשְׁתּוֹ.

דְּבַר אַחַר וַיַּעֲתֵר יִצְחָק - שְׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְחֵתֵר חֲתִירָה לְמַעְלָה אֶל הַמְּזֵל שְׁעַל הַבְּנִים, שְׁהִרִי בְּאוֹתוֹ מְקוֹם תְּלוּיִים הַבְּנִים, שְׁכִתּוּב וְתִתְפַּלֵּל עַל ה', וְאִזּוּ וַיַּעֲתֵר לוֹ ה'. אֵל תִּקְרִי וַיַּעֲתֵר לוֹ אֵלָא וַיִּחְתֵּר לוֹ. חֲתִירָה חֵתֵר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְקַבִּיל אוֹתוֹ, וְאִזּוּ - וְתֵהֵר רַבְּקָה אִשְׁתּוֹ.

דף קלז ע"ב

תָּא חֲזִי, עֶשְׂרִין שְׁנִין אִשְׁתֵּיהּ יִצְחָק עִם אִתְתֵּיהּ וְלֹא אוֹלִידַת, עַד דְּצָלִי צְלוֹתֵיהּ. בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתֵרֵי בְּצְלוֹתְהוֹן דְּצַדִּיקָא, בְּשַׁעֲתָא דְּבַעָאן קַמֵּיהּ צְלוֹתְהוֹן עַל מַה דְּאֲצִטְרִיכוּ. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דִּיתְרַבֵּי וַיִּתּוֹסֵף רַבּוֹת קוּדְשָׁא לְכָל מֵאן (דף קלז ע"ב) דְּאֲצִטְרִיךְ בְּצְלוֹתְהוֹן דְּצַדִּיקָא.

בֵּא רְאֵה, עֶשְׂרִים שָׁנָה הִשְׁתַּתְּהָ יִצְחָק עִם אִשְׁתּוֹ וְלֹא הוֹלִידָהּ, עַד שְׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. מְשׁוּם שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְרַצָּה בְּתַפְלוֹת הַצַּדִּיקִים בְּשַׁעֲה שְׁמִבְקָשִׁים לְפָנָיו אֶת תְּפִלָּתָם עַל מַה שְׁהֲצִטְרִיכוּ. מַה

הטעם? כְּדֵי שְׂיִתְרַבֶּה וְיִתּוֹסֵף מִשְׁחַת קֹדֶשׁ לְכֹל מִי שֶׁצָּרִיךְ בַּתְּפִלוֹת
הַצַּדִּיקִים.

תָּא חֲזִי, אַבְרָהָם לָא צְלִי קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּיתֵן לִיה בְּנִין, אַף עַל גַּב
דְּשָׂרָה עֶקְרָה הֵוֹת. וְאִי תִימָא, הָא כְּתִיב, (בראשית טו) הֵן לִי לֹא נִתְּתָה זָרַע,
הֵהוּא לָאוּ בְּגִין צְלוֹתָא הָוָה (נִיֵּא הֵהוּא לֹא בְּעֵי בְּנִין) אֶלְא כְּמֵאן דְּמִשְׁתַּעֵי קַמִּי
מְרִיה. אֲבָל יִצְחָק צְלִי עַל אֲתַתִּיה, בְּגִין דְּהָא אִיהוּ הָוָה יָדַע דְּלָאוּ אִיהוּ
עֶקֶר אֶלְא אֲתַתִּיה, דִּיִּצְחָק הָוָה יָדַע בְּרִזָּא דְּחֻכְמָתָא, דִּיִּעֲקֹב זְמִין לְמִיפֵק
מִנְיָה בְּתַרִּיסַר שְׁבַטִין, אֲבָל לֹא יָדַע אִי בְּהֵאִי אֲתַתָּא אִי בְּאַחֲרָא, וְעַל דָּא
לְנַכַח אֲשַׁתּוּ וְלֹא לְנַכַח רַבָּקָה.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם לֹא הִתְפַּלֵּל לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂיִתֵּן לוֹ בְּנִים,
אַף עַל גַּב שְׂשָׂרָה הִיְתָה עֶקְרָה. וְאִם תֵּאמֹר, הֲרִי כְּתוּב הֵן לִי לֹא נִתְּתָה
זָרַע - הֵהוּא לֹא מְשׁוּם תִּפְלָה הִיָּה [הֵהוּא לֹא צָרִיךְ בְּנִים], אֶלְא כְּמִי שֶׁמְסַפֵּר
לְפָנֵי רַבּוֹנוֹ. אֲבָל יִצְחָק הִתְפַּלֵּל עַל אֲשַׁתּוֹ מְשׁוּם שֶׁהוּא הִיָּה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא
לֹא עֶקֶר, אֶלְא אֲשַׁתּוֹ. שְׂיִצְחָק הִיָּה יוֹדֵעַ בְּסוּד הַחֻכְמָה שְׂיִעֲקֹב עֲתִיד
לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּתַרִּיסַר שְׁבַטִים, אֲבָל לֹא יָדַע אִם בְּאַשָּׁה הַזֹּאת
בְּאַחֲרֵת, וְעַל כֵּן לְנַכַח אֲשַׁתּוֹ וְלֹא לְנַכַח רַבָּקָה.

אָמַר הֵהוּא רַבִּינָא בְּרִיה דְּרַבִּי יְהוּדָה, אִי הָכִי אֲמַאי לֹא רְחִים לִיה יִצְחָק
לְיַעֲקֹב כֹּל כְּדָּ כְּמוֹ לַעֲשׂוֹ, הוּאִיל וְהוּהוּ יָדַע דְּזַמִּין אִיהוּ לְקִימָא מִנְיָה
תַּרִּיסַר שְׁבַטִין. אָמַר לִיה שְׂפִיר קְאָמְרַתְּ, אֶלְא כֹּל זִינָא רְחִים לִיה לְזִינָה
וְאֲתַמְשִׁיד וְאָזִיל זִינָא בְּתַר זִינָה.

אָמַר אוֹתוֹ הַיָּלָד, בְּנֵי שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה, אִם כֵּן, לָמָּה לֹא אָהַב יִצְחָק אֶת
יַעֲקֹב כֹּל כְּדָּ כְּמוֹ עֲשׂוֹ הוּאִיל וְהִיָּה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא עֲתִיד לְקִיֵּם מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם
עֶשֶׂר שְׁבַטִים? אָמַר לוֹ, יָפָה אֲמַרְתְּ, אֶלְא כֹּל מִין אוֹהֵב אֶת מִינּוֹ וְנִמְשָׁד
וְהוֹלֵךְ מִין אַחַר מִינּוֹ.

תָּא חֲזִי, עֲשׂוֹ נָפֵק סוּמָק כְּמָה דְּכְתִיב, (בראשית כה) וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן אֲדָמוּנִי כְּלוֹ
וְגו', וְאִיהוּ זִינָא דִּיִּצְחָק דְּאִיהוּ דִּינָא קְשִׁיָּא דְּלַעֲיָלָא, וְנָפֵק מִנְיָה עֲשׂוֹ, דִּינָא
קְשִׁיָּא לְתַתָּא דְּדַמְיָא לְזִינָה, וְכֹל זִינָא אָזִיל לְזִינָה, וְעַל דָּא רְחִים לִיה
לַעֲשׂוֹ יִתִּיר מִיַּעֲקֹב כְּמָה דְּכְתִיב, (בראשית כה) וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת עֲשׂוֹ כִּי צִיד
בְּפִיו. כְּתִיב הָכָא כִּי צִיד בְּפִיו, וְכְתִיב הָתָּם (בראשית י) עַל כֵּן יֵאמֹר כְּנַמְרֹד
גְּבוֹר צִיד לְפָנֵי יי .

בא ראה, עשו יצא אדם, כפתוב ויצא הראשון אדמוני פלו וגו', והוא המין של יצחק, שהיה הדין הקשה שלמעלה, ויצא ממנו עשו, הדין הקשה למטה, שדומה למינו, וכל מין הולך למינו, ועל כן אהב את עשו יותר מיעקב, כפתוב ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו. כפתוב כאן כי ציד בפיו, וכתוב שם (בראשית י) על כן יאמר כנמרד גבור ציד לפני ה'.

דף קלח ע"א

אמר רבי יצחק, כתיב, (בראשית כה) ויתרצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרש את יי, לאן אתר אזלת. לבי מדרשא דישם ועבר. ויתרצו הבנים בקרבה, דתמן הנה ההוא רשע דעשו אגח קרבא ביה בייעקב. ויתרצו, אתברו כמה דאמרין, רצץ את מוחו. אתברו דא עם דא ואתפלגו. תא חזי, דא סטרא דרוכב נחש, ודא סטרא דרוכב על כרסיא שלימתא קדישא בסטרא (דף קלח ע"א) דשמשא, לשמשא בסיהרא.

אמר רבי יצחק, כתיב ויתרצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרש את ה'. לאיזה מקום הלכה? לבית המדרש של שם ועבר. ויתרצו הבנים בקרבה - ששם היה אותו עשו הרשע נלחם בקרב עם יעקב. ויתרצו - נשברו כמו שאמרנו, רצץ את מוחו. נשברו זה עם זה ונחלקו. בא ראה, הצד הזה שרוכב נחש, וצד זה שרוכב על הכסא השלם הקדוש בצד השמש, לשמש עם הלבנה.

ותא חזי, בגין דאתמשד עשו אבתריה דההוא נחש, אזיל עמיה יעקב בעקימא, כנחש דאיהו חכים, ואיהו אזיל בעקימו, כמה דאת אמר, (בראשית ג) והנחש היה ערום וגו', חכים. ועובדוי דיעקב לגביה הוו ליה כנחש, והכי אצטריך ליה, בגין לאמשכא ליה לעשו בתריה דההוא נחש, ויתפרש מניה, ולא יהא ליה חולקא עמיה בעלמא דין ובעלמא דאתי. ותנינן, בא להרגד, אקדים אנת וקטליה. כתיב, בפטן עקב את אחיו דאשרי ליה לתתא, בההוא עקב, הדא הוא דכתיב, (בראשית כח) וידו אוחזת בעקב עשו, דשוי ידוי על ההוא עקב לאכפניא ליה.

ובא וראה, משום שנמשד עשו אחרי אותו נחש, הלך אתו יעקב בעקמימות. כמו הנחש שהוא חכם והוא הולך בעקמימות, כמו שנאמר והנחש היה ערום וגו', חכם. והמעשים של יעקב כלפיו היו לו כמו נחש, וכך צריך לו כדי למשד את עשו אחר אותו הנחש, ויפרד

מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק עִמּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. וְשָׁנִינוּ, בְּאֵלֶּיךָ לְהִרְגֵךָ - הַקֹּדֶם אֶתְּהָ וְהִרְגֵנוּ אוֹתוֹ. כְּתוּב (הוֹשֵׁעַ יב) בְּבִטָּן עֲקֵב אֶת אַחִיו, שֶׁהִשָּׂרָה אוֹתוֹ לְמִטָּה בְּאוֹתוֹ הָעֵקֵב, זֶהוּ שְׂכָתוֹב וְיָדוּ אוֹחֲזֵת בְּעֵקֵב עֵשׂוֹ, שֶׁשָּׂם אֶת יָדוֹ עַל אוֹתוֹ עֲקֵב לְהַכְנִיעוֹ.

דָּבָר אַחֵר וְיָדוּ אוֹחֲזֵת, דָּלָא יָכִיל לְמִיפֵק מִנִּיהָ מִכָּל וְכָל, אֶלָּא וְיָדוּ אוֹחֲזֵת בְּעֵקֵב עֵשׂוֹ דָּא סִיְהָרָא, דְּאֶתְכַסֵּיָא נְהוֹרָא בְּגִין עֲקֵב דְּעֵשׂוֹ, וְעַל דָּא אֶצְטְרִיךְ לִיהָ לְמִיחָד עֲמִיּהָ בְּחֻמְתָּא, בְּגִין לְדַחֲיָא לִיהָ לְתַתָּא וְיִתְדַבֵּק בְּאַתְרֵיהָ. (בְּרַאשִׁית כה) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. קוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא קָרִי לִיהָ יַעֲקֹב וְדָאִי. תָּא חֲזִי, כְּתוּב, (בְּרַאשִׁית כז) הִכִּי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, נִקְרָא שְׁמוֹ לֹא כְּתוּב, אֶלָּא קָרָא שְׁמוֹ. וַיַּעֲקֹבֵנִי, וְדָאִי חֻמָּא לִיהָ קוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא דְהָא הוּא חוּיָא קְדֻמָּאָה אִיהוּ חֻמֵּי לְאַבְרָאָה, כִּיּוֹן דְּאַתָּא יַעֲקֹב, אָמַר הָא וְדָאִי חֻמֵּי לְקַבְלֵיהָ, וּבְגִין כִּדְ קָרָא לִיהָ יַעֲקֹב.

דָּבָר אַחֵר וְיָדוּ אוֹחֲזֵת - שְׁלֵא יָכִיל לְצִאת מִמֶּנּוּ מִכָּל וְכָל, אֶלָּא וְיָדוּ אוֹחֲזֵת בְּעֵקֵב עֵשׂוֹ - זֶה הַלְבָּנָה שֶׁהִתְכַסָּה אוֹרָה מִשׁוּם הָעֵקֵב שֶׁל עֵשׂוֹ, וְעַל כֵּן הֶצְטְרִיךְ לוֹ לְלַכֵּת עִמּוֹ בְּחֻמְתָּא כְּדִי לְדַחוּתוֹ לְמִטָּה וְיִתְדַבֵּק בְּמִקוֹמוֹ. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, הַקְדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ יַעֲקֹב וְדָאִי. בְּאֵלֶּיךָ רְאֵה, כְּתוּב הִכִּי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. לֹא כְּתוּב נִקְרָא שְׁמוֹ, אֶלָּא קָרָא שְׁמוֹ. וַיַּעֲקֹבֵנִי, וְדָאִי רְאֵה אוֹתוֹ הַקְדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהִרִי אוֹתוֹ הַנְּחֹשׁ הַקְדָּמוֹנִי הוּא חֻמֵּי לְהִרְעֵ. כִּיּוֹן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, אָמַר, הִרִי וְדָאִי חֻמֵּי כִּנְגִידוֹ, וּמִשׁוּם כִּדְ קָרָא לוֹ יַעֲקֹב.

הָא (ק"יב ע"א) אוֹקִימָנָא בְּכָל אֶתְרָא, וַיִּקְרָא סֵתֵם הָאִי הוּא דְרָגָא בְּתַרְאָה, כְּמָה דְכְּתוּב, (וַיִּקְרָא א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְגו'. וְהָא וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, בְּכָל אֶתְרָא שְׁמִיָּה לֹא אֶקְרִי (ד"א ל"ג אלא) עַל יָדָא דְבֵר נֶשׁ. בְּאַתְרָא אַחֲרָא מַה כְּתוּב, (בְּרַאשִׁית לג) וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, קוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא קָרָא לִיהָ לְיַעֲקֹב אֵל. אָמַר לִיהָ, אֲנָא אֱלֹהָא בְּעֵלְאִי וְאַנְתְּ אֱלֹהָא בְּתַתָּאִי.

הִרִי הַקְדָּמוֹנִי בְּכָל מְקוֹם, וַיִּקְרָא סֵתֵם זֶה הִיא הַדְרָגָה הָאַחֲרוֹנָה, כְּכְּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְגו'. וְכָאן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, בְּכָל מְקוֹם שְׁמוֹ לֹא נִקְרָא [אלא] עַל יָדֵי בֶן אָדָם. בְּמִקוֹם אַחֵר מַה כְּתוּב? (בְּרַאשִׁית לג) וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַקְדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב אֵל. אָמַר לוֹ, אֲנִי אֱלֹהִים בְּעֵלְיוֹנִים, וְאַתָּה אֱלֹהִים בְּתַתְּוֹנִים.

דף קלח ע"ב

וְתָא חֲזִי, יַעֲקֹב הָוּה יָדַע דְּעֵשׂוֹ הָוּה לִיה לְאַתְדַּבְּקָא בְּהוּא חוּיָא עֲקִימָא, וְעַל דָּא בְּכָל עוּבְדוּי אֲתַמְשִׁיד עֲלִיה פְּחוּיָא עֲקִימָא אַחְרָא, (דף קלח ע"ב) בְּחֻכְמָתָא בְּעֲקִימוֹ, וְהִכִּי אֲצֻטְרִיד. וְאַתְיָא דָּא, כִּי הָא דְאַמְר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מֵאִי דְכָתִיב, (בראשית א) וַיְבָרָא אֱלֹהִים אֶת הַתְּנַיִנִים הַגְּדֹלִים, דָּא יַעֲקֹב וְעֵשׂוֹ. (בראשית א) וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרוֹמְשֶׁת, אֵלֶּיךָ שְׂאֵר דְּרַגְוִין דְּבִינְיָהוּ, וְדָאִי אֲתַעְבִּיד יַעֲקֹב חֲכָיִם לְקַבְּלִיה דְּהוּא חוּיָא אַחְרָא וְהִכִּי אֲצֻטְרִיד.

ובא ויראה, יעקב היה יודע שעשו היה לו להדבק באותו נחש עקלתון, ועל כן בכל מעשיו נמשך עליו פנחש עקלתון אחר, בחכמה, בעקמומיות, וכך צריך. וזה בא כמו זה מה שאמר רבי שמעון, מה שכתוב (בראשית א) ויברא אלהים את התנינים הגדלים - זה יעקב ועשו. ואת כל נפש החיה הרומשת - אלו שאר הדרגות שביניהם. ודאי שיעקב נעשה חכם פנגד אותו הנחש האחר, וכך צריך.

ובגין כך בכל ירחא וירחא חד שעיר, בגין לאמשכא ליה לאתריה ויתפרש מן סיהרא. וכן בימי הכפורים להקריב אותו השעיר, ודא בחכמה לשלטא עליה ולא יכיל לאבאשא, דכתיב, (ויקרא טו) ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה, ואוקמוה דדא עשו דאיהו שעיר, וכלא בחכמה וברמאות לגביה. מאי טעמא, משום דכתיב, (תהלים יח) ועם עקש תתפתל, בגין דאיהו חויה בישא, עקים רוחא, חכים לאבאשא, אסטי לעילא ואסטי לתתא.

ומשום כך בכל חדש וחדש שעיר אחד, כדי להמשיכו למקומו ויפרד מן הלבנה, וכן בימי הכפורים להקריב אותו השעיר, וזה בחכמה לשלט עליו ולא יוכל להרע, שכתוב (ויקרא טו) ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה, ובארוהו שזה עשו, שהוא שעיר, והכל בחכמה וברמאות כלפיו. מה הטעם? משום שכתוב (תהלים יח) ועם עקש תתפתל, משום שהוא נחש רע, עקם רוח, חכם להרע, מסטין למעלה ומסטין למטה.

דף קלט ע"א

ובגין כך, ישראל מקדמין וחכמין ליה בחכמה, בעקימו, בגין דלא יכיל לאבאשא ולשלטאה. ועל דא יעקב דאיהו ברזא דמהימנותא, כל עובדוי

לְגַבֵּי דַעֲשׂוּ בְּגִין דְּלֹא יִהְיֶה דְּוִכְתָּא לִיהּ לְהֵהוּא חוּזָא, לְסַאבָּא מְקַדְשָׁא. וְלֹא יִקְרִיב לְגַבֵּיהּ, וְלֹא יִשְׁלוּט בְּעֵלְמָא. וְעַל דָּא לֹא אֶצְטְרִיךְ לִיהּ לְאַבְרָהָם לְאַתְנַהֲגָא בְּעוֹקְמָא, וְלֹא לִיצְחָק, בְּגִין דַּעֲשׂוּ דְאִיהוּ סְטְרָא דְהֵהוּא חוּזָא, עַד לֹא אֶתָּא לְעֵלְמָא. אֲבָל יַעֲקֹב, דְאִיהוּ מְאַרְיָה (כ"א ע"ב) דְּבֵיתָא, אִיבְעִי לִיהּ לְקִיּוּמָא לְקַבְלִיהּ דְהֵהוּא חוּזָא, דְּלֹא יִהְיֶה לִיהּ שְׁלִטְנוּתָא כְּלָל לְסַאבָּא בִּי מְקַדְשָׁא דְיַעֲקֹב. וְעַל דָּא אֶצְטְרִיךְ לְיַעֲקֹב יִתִּיר מְכָל בְּנֵי עֵלְמָא. וּבְגִין כְּדִן יִשְׂרָאֵל קִדְיִשִׁין אֶתְבְּרִירוּ חוּלְק עַדְבֵּיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכְתִיב, (דְּבָרִים לב) כִּי חִלַּק יְיָ עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. (בְּרַאשִׁית כה) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים. סְטְרָא דְאַבְרָהָם גְּרִים לֹון לְאַתְגְּדָּלָא וְזִכּוּתֵיהּ סִייע לֹון, הוּא הָוָה מְחַנְדֵּן לֹון בְּמִצּוֹת, דְּכְתִיב, (בְּרַאשִׁית יח) כִּי יִדְעִיתִי לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְגו', לְאַסְגָּאָה יַעֲקֹב וְעֲשׂו. (בְּרַאשִׁית כה) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשׂו אִישׁ יוֹדֵעַ צִיד וְגו'. אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל חַד וְחַד אֶתְפָּרֵשׁ לְאַרְחִיָּה, (דף קלטע"א) דָּא לְסְטְרָא דְמַהֲיִמְנוּתָא וְדָא לְסְטְרָא דְעִבּוּדָה זָרָה.

וּמִשׁוּם כְּדִן יִשְׂרָאֵל מְקַדְיִמִּים וּמִתְחַכְמִים לוֹ בְּחֻכְמָה, בְּעַקְמִימוּת, כְּדִי שְׁלֹא יוּכַל לְהֵרַע וְלְשִׁלֵּט. וְעַל כֵּן יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּסוּד הָאֱמוּנָה, כָּל מַעֲשָׂיו כְּלָפִי עֲשׂו מִשׁוּם שְׁלֹא נָתַן מְקוֹם לְנַחֵשׁ הַהוּא לְטִמָּא אֶת הַמְּקַדֵּשׁ, וְלֹא יִקְרַב אֵלָיו וְלֹא יִשְׁלֵט בְּעוֹלָם. וְעַל כֵּן לֹא הֶצְטְרַךְ לְאַבְרָהָם לְהֵתְנַהֵג בְּעַקְמִימוּת, וְלֹא לִיצְחָק, מִשׁוּם שֶׁעֲשׂו, שֶׁהוּא הַצַּד שֶׁל הַנַּחֵשׁ הַהוּא, טָרַם בָּא לְעוֹלָם. אֲבָל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּעַל הַבֵּית, צָרִיךְ לוֹ לְעִמּוּד כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַנַּחֵשׁ שֶׁלֹא תִהְיֶה לוֹ כְּלָל שְׁלִיטָה לְטִמָּא אֶת בֵּית הַמְּקַדֵּשׁ שֶׁל יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְיַעֲקֹב יוֹתֵר מְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, וּמִשׁוּם כְּדִן יִשְׂרָאֵל קִדְוִשִׁים נִבְחָרוּ לְחַלְק גּוֹרְלוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכַתּוּב (דְּבָרִים לב) כִּי חִלַּק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים, הַצַּד שֶׁל אֲבְרָהָם גְּרִים לָהֶם לְהֵתְגַדֵּל וְזִכּוּתוֹ סִייעָה לָהֶם, הוּא הָיָה מְחַנְדֵּן אוֹתָם בְּמִצּוֹת, שְׁכַתּוּב כִּי יִדְעִיתִי לְמַעַן יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְגו', לְרַבּוֹת יַעֲקֹב וְעֲשׂו. וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשׂו אִישׁ יוֹדֵעַ צִיד וְגו'. אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִפְרָד לְדַרְכּוֹ, זֶה לְצַד הָאֱמוּנָה - וְזֶה לְצַד שֶׁל עִבּוּדָה זָרָה.

וְכֵן הָוָה בְּמַעוֹי דְרַבְּקָה, דְּתַמְּן כָּל חַד אֶזִּיל לְסְטְרִיָּה. דְּכִד אִיְהִי אֶשְׁתַּדְּלַת בְּעוֹבְדֵין דְּכְשָׁרֹן אוֹ עֵבֶרֶת סְמִיךְ לְאַתֵּר טַב לְמַעַבְדֵּי פְקוּדֵי דְאוּרִייתָא, הָוָה יַעֲקֹב חֲדִי וְדַחִיק לְנַפְקָא, וְכִד הוֹוֵת אֶזְלָא סְמִיךְ לְאַתֵּר עִבּוּדָה זָרָה, הַהוּא רְשַׁע בְּטַשׁ לְנַפְקָא, וְאוּקְמוּהּ. וּבְגִין כְּדִן, כִּד אֶתְבְּרִיאוּ וּנְפָקוּ לְעֵלְמָא, כָּל חַד אֶתְפָּרֵשׁ וְאֶזִּיל וְאַתְמַשְׁךְ בְּדוּכְתֵיהּ דְאַתְחַזִּי לִיהּ, וְעַל דָּא, (בְּרַאשִׁית כה) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשׂו אִישׁ יוֹדֵעַ צִיד וְגו'. (בְּרַאשִׁית כה) וַיִּאָּהֵב יִצְחָק אֶת עֲשׂו כִּי צִיד בְּפִיו, הָא אוּקְמוּהּ, (כמה) דְּכְתִיב, אִישׁ יוֹדֵעַ צִיד אִישׁ שְׂדֵה. וּכְתִיב הַתֵּם, (בְּרַאשִׁית י) הוּא הָיָה גְבוּר צִיד (ד"א ל"ג מאי) אִישׁ שְׂדֵה, לְקַפְחָא לֹון לְבָנֵי נְשָׂא וְלְקַטְלָא לֹון, וְאִיהוּ אֲמַר דְּעֵבִיד צְלוּתָא וְצִייד לִיהּ בְּפוּמִיָּה. אִישׁ שְׂדֵה, בְּגִין דְּחוּלְק עַדְבֵּיהּ לֹאוּ אִיְהִי בִישׁוּבָא, אֶלָּא בְּאַתֵּר חְרוּב. בְּמַדְבְּרָא, בְּחַקְלָא, וְעַל דָּא אִישׁ שְׂדֵה.

וְכֵן הָיָה בְּמַעֲשֵׂים שֶׁל רַבָּקָה, שֶׁשָּׂם כָּל אֶחָד הֶלֶךְ לְצַדּוֹ. שֶׁפָּאָשֶׁר הִיא הִשְׁתַּדְּלָה בְּמַעֲשֵׂים כְּשָׂרִים, אִוּ שֶׁעֲבָרָה סָמוּךְ לְמָקוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, הָיָה יַעֲקֹב שֶׁמַּח וְדוֹחֵק לְצֵאתָ. וְכִשְׁהִיְתָה הוֹלֶכֶת סָמוּךְ לְמָקוֹם שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, אוֹתוֹ הִרְשָׁע הִכָּה לְצֵאתָ, וּבְאַרוּחוֹ. וּמִשׁוּם כֵּן, כְּשֶׁנִּבְרָאוּ וְיָצְאוּ לְעוֹלָם, כָּל אֶחָד נִפְרָד וְהֵלֶךְ וְנִמְשָׁךְ לְמָקוֹמוֹ שֶׁרְאוּ לוֹ. וְעַל כֵּן וְיִגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וְיִהְיֶה עֲשׂוֹ אִישׁ יָדַע צִיד וְגו'. וְיֵאָהֵב יַצְחָק אֶת עֲשׂוֹ כִּי צִיד בְּפִיו. הָרִי פִּרְשׁוּהוּ, [כְּמוֹ] שֶׁכָּתוּב אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדָה. וְכָתוּב שָׁם (בְּרֵאשִׁית י) הוּא הָיָה גִבֹּר צִיד. [מֵהוּ] אִישׁ שָׂדָה, לְקַפֵּחַ אֶת בְּנֵי הָאָדָם וְלַהֲרֹג אוֹתָם. וְהוּא אָמַר שֶׁעָשָׂה תַּפְלָה, וְצַד אוֹתוֹ בְּפִיו. אִישׁ שָׂדָה, מִשׁוּם שֶׁחִלַּק גּוֹרְלוֹ אִינוּ בְּיָשׁוּב, אֶלָּא בְּמָקוֹם חָרָב, בְּמִדְבָּר, בְּשָׂדָה, וְעַל זֶה אִישׁ שָׂדָה.

וְאִי תִימָא, הֵיךְ לֹא יָדַע יַצְחָק כָּל עוֹבְדֵי בִישׁוֹן דְּעֲשׂוֹ, וְהָא שְׂכִינְתָא הוֹת עַמִּיָּה, דְּאִי לֹא שְׂרִיָּא עַמִּיָּה שְׂכִינְתָא, הֵיךְ יָכִיל לְבָרְכָא לִיהּ לִיעֲקֹב בְּשַׁעֲתָא דְּבָרְכִיָּה. אֶלָּא וְדֵאִי שְׂכִינְתָא הוֹת דְּיִירָא עַמִּיָּה בְּבִיתָא וְדְיִירָא עַמִּיָּה תְּדִיר, אֲבָל לֹא אוֹדְעָא לִיהּ, בְּגִין דְּיִתְבַּרְךְ יַעֲקֹב בְּלֹא דַעֲתִיָּה אֶלָּא בְּדַעֲתִיָּה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְהָכִי אֶצְטְרִיךְ, דְּבַהֲהִיא שַׁעֲתָא דְּעָל יַעֲקֹב קָמִי אֲבוּהִי עָאלַת עַמִּיָּה שְׂכִינְתָא. וְכִדִּין חָמָא בְּדַעֲתוֹי יַצְחָק דְּאִתְחַזֵּי לְבָרְכָא, וְיִתְבַּרְךְ מִדַּעֲתָא דְּשְׂכִינְתָא.

וְאִם תֵּאמַר, אֵיךְ יַצְחָק לֹא יָדַע אֶת כָּל מַעֲשָׂיו הַרְעִים שֶׁל עֲשׂוֹ, וְהָרִי הַשְׂכִּינָה הִיְתָה עִמּוֹ? שָׂאֵם לֹא שְׂרִתָּה עִמּוֹ שְׂכִינָה, אֵיךְ יָכִיל לְבָרְךְ אֶת יַעֲקֹב בְּשַׁעֲתָא שְׂבַרְךְ אוֹתוֹ? אֶלָּא וְדֵאִי שְׂשְׂכִינָה הִיְתָה דְּרָה עִמּוֹ בְּבִית וְדְרָה עִמּוֹ תְּמִיד, אֲבָל לוֹ הוֹדִיעָה לוֹ, כִּדִּי שְׂיִתְבַּרְךְ יַעֲקֹב בְּלִי דַעֲתוֹ, אֶלָּא בְּדַעֲתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְכֵן צְרִיךְ, שֶׁבְּשַׁעֲתָא הַהִיא שְׂנַכְנַס יַעֲקֹב לְפָנָי אֲבִיו, נְכַנְסָה עִמּוֹ שְׂכִינָה, וְאִז רָאָה יַצְחָק בְּדַעֲתוֹ שֶׁרְאוּ לְבָרְכָה וְיִתְבַּרְךְ מִדַּעֲתָה הַשְׂכִּינָה.

דף קלט ע"ב

תָּא חַזֵּי, (ס"א זמנא חדא, הוה יתיב רבי שמעון ושאר חברייה, עאל קמיה רבי אלעזר בריה. אמיה ליה לרבי שמעון, מלתא רבתא בעינן למבעי קמך בעניינא דיעקב ועשו. איך לא בעא יעקב למיהב לעשו תבשיל דטלופחין עד דזבין ליה בכירותא דיליה, ועוד דאמר עשו ליצחק אבוהי, ויעקבני זה פעמים. אמר לון, בהדין שעתא, אתון חייבים לקבלא מלקות. דהאמנתון לפתגמי דעשו ושקרתון לפתגמי דיעקב, דהא קרא אסהיד עליה, (בראשית כה) ויעקב איש תם. ותו כתיב, (מיכה ז) תתן אמת ליעקב. אלא, כך הוא ענייניה דיעקב עם עשו, בגין דעשו הוה סני לבכירותא בקדמיתא, והוה בעי מניה דיעקב דלסבה ליה אפילו בלא כסף. הדא הוא דכתיב, (בראשית כה) ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה). (בראשית כה) וַיָּזַד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֵא עֲשׂוֹ מִן הַשָּׂדָה וְהוּא עֵינֵי.

אמר רבי אלעזר, ויזד יעקב, הא אוקמוה דהא בגין אבלותא דאברהם הוה, אבל ויזד יצחק נזיד מבעי ליה, אלא ויזד יעקב נזיד, דאיהו הוה ידע עקרא (דף קלטע"ב) דיליה, בההוא סטרא דאתדבק ביה, ובגין כן עבד תבשילין סומקין. עדשים, תבשיל סומקא, דתבשילא דא מתבר חילא ותוקפא דדמא סומקא בגין לתברא תוקפיה וחיליה. ובגין כן, עבד ליה בְּחֻמָּתָא, כההוא גוונא סומקא.

בא ראה, [פעם אחת היה יושב רבי שמעון ושאר החברים, נכנס לפניו רבי אלעזר בנו, אמרו לרבי שמעון, דבר גדול רצינו לבקש לפניך בענינם של יעקב ועשו, איך לא רצה יעקב לתת לעשו תבשיל עדשים עד שמכר לו את בכורתו? ועוד, שאמר עשו ליצחק אביו, ויעקבני זה פעמים, אמר להם, בשעה הזאת אתם חיבים לקבל מלקות, שהאמנתם לדברי עשו ושקרתם לדברי יקב, שהרי הכתוב מעיד עליו ויעקב איש תם, ועוד כתוב תתן אמת ליעקב, אלא כך הוא ענינו של יעקב עם עשו, משום שעשו היה שונא את הבכורה בראשונה, והיה רוצה מיעקב שיקח אותה ממנו אפלו בלי כסף, זהו שכתוב ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה]. **ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עיף. אמר רבי אלעזר, ויזד יעקב - הנה פְּרִשׁוּהָ שְׁהָרִי בְּשִׁבִיל הָאֵבֶל שֶׁל אַבְרָהָם זֶה הָיָה, אֲבָל ויזד יצחק נזיד הָיָה צְרִיךְ לְהִיּוֹת! אֲלָא ויזד יעקב נזיד, שְׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ אֶת הַשְּׂרֵשׁ שְׁלוֹ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁנִּדְבַק בּוֹ, מְשׁוּם כֵּן עָשָׂה תְּבִשְׁיִלִים אֲדָמִים, עֲדָשִׁים תְּבִשְׁיִל אָדָם, שֶׁהַתְּבִשְׁיִל הַזֶּה מְשַׁבֵּר אֶת הַפֶּחַ וְהַחֹזֶק שֶׁל הָאָדָם הָאָדָם כִּדִּי לְשַׁבֵּר אֶת חֲזָקוֹ וְכָחוֹ, וּמְשׁוּם כֵּן עָשָׂה לוֹ בְּחֻמָּה כְּמוֹ אוֹתוֹ הַצָּבַע הָאָדָם.**

ועל ההוא תבשילא אַזְדַּבְּוּ ליה לעבדא וזבין בכירותיה ליעקב. ובההיא שעתא ידע יעקב דבגין שעיר חד דיקרבוו ישראל לגבי דרגא דיליה, יתהפך לעבדא לבנוי ולא יקטרג לון. ובכלא אזל יעקב לגביה דעשו בְּחֻמָּה, בגין ההוא דרגא חפים דעשו, ולא יכיל לשלטאה ואתכפא ולא אַסְתָּאב (ביה) בִּיתִיה וְאִיהוּ יִגִּין עֲלֶיהָ. (חסר, ומצאנו בספרא אחרניא וז"ל ויאמר עשו אל יעקב (בראשית כח) הלעיטני נא מן האדם האדם הזה. אמאי כתיב תרי זמני האדום, אלא, בגין דכל מה דאית ביה אדום, כמה דאת אמר (בראשית כח) ויצא הראשון אדמוני. ותבשילו אדום דכתיב מן האדום האדום הזה, וארעא דיליה אדומה דכתיב (בראשית לב) ארצה שעיר שדה אדום, וגוברין דיליה אדומין דכתיב, (בראשית לו) הוא עשו אבי אדום. ומאן דזמין לאתפרעא מניה אדום דכתיב (שיר השירים ה) דודי צח ואדום, ולבושיה אדום דכתיב, (ישעיה סג) מדוע אדום ללבושך, וכתיב (ישעיה סג) מי זה בא מאדום).

ועל התבשיל ההוא נמכר לו לעבד ומכר בכורתו ליעקב, ובשעה ההיא ידע יעקב, שְׁבִשְׁבִיל שְׁעִיר אֶחָד שֶׁיִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל לְדִרְגָּה שְׁלוֹ, יתהפך לעבד לבנוי ולא יקטרג להם. ובכל הלך יעקב עם עשו בְּחֻמָּה, משום אותה הִדְרָגָה שֶׁל עֵשׂוּ הֶחָכֵם, וְלֹא יִכָּל לְשַׁלֵּט, וְנִכְנַע וְלֹא נִטְמָא [בן] בִּיתוֹ, וְהוּא יִגֵּן עֲלָיו. [ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדם האדם הזה, למה כתוב פעמים האדם? אלא משום שכל מה שיש בו אדם, כמו שנאמר ויצא הראשון אדמוני, ותבשילו אדם, שכתוב מן האדם האדם הזה, וארצו אדמה, שכתוב ארצה שעיר שדה אדום, ואנשיו אדמים, שכתוב הוא עשו אבי אדום, ומי שעתיד להפרע ממנו אדם, שכתוב דודי צח ואדום, ולבושו אדם, שכתוב מדוע אדם ללבושך, וכתוב מי זה בא מאדום,]

אמר רבי יהודה, וכן בלבן אתחזי הכי, בגין דהא איהו חרשא הוה, כמה דכתיב (בראשית ל) נחשתי ויברכני יי בגלגלך, ואף על גב דיעקב אקרי גבר שלים, בגין כך הוה שלים עם מאן דאצטרך ליה למיהך עמיה ברחמי הוה אזיל, ועם מאן דאצטרך למיהך עמיה בדינא קשיא ובעקימו הוה אזיל, בגין דתרי (קמ"ו ע"א) חולקי הוו ביה, ועליה כתיב, (תהלים יח) עם חסיד תתחסד ועם עקש תתפתל. עם חסיד בסטרא דחס"ד, ועם עקש בסטרא דדינא קשיא, כלא כדקא יאות. (בראשית כו) ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון וגו'. רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים יא) יי צדיק יבחן ורשע ואוהב (ר"ת נחש) חמס שגאה נפשו. כמה עובדוי דקודשא בריך הוא מתתקנו, וכל מה דאיהו עביד כלא על דינא וקשוט, כמה דכתיב, (דברים לב) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא.

אמר רבי יהודה, וכן בלבן נראה כך, משום שהרי הוא היה מכשף, ככתוב (בראשית כ) נחשתי ויברכני ה' בגלגלך. ואף על גב שיעקב נקרא איש שלם, משום כך היה שלם, עם מי שהצטרף לו ללכת עמו ברחמים היה הולך, ועם מי שהצטרף לו ללכת עמו בדין קשה ובעקמימות היה הולך, משום ששני חלקים היו בו, ועליו כתוב (תהלים יח) עם חסיד תתחסד ועם עקש תתפתל. עם חסיד בצד החס"ד, ועם העקש בצד של הדין הקשה, הכל כראוי. ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון וגו'. רבי יהודה פתח ואמר, (שם יא) ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב [ר"ת נחש] חמס שגאה נפשו. כמה מעשי הקדוש ברוך הוא מתקנים, וכל מה שהוא עושה - הכל על הדין והאמת, ככתוב (דברים לב) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא.

דף קמ ע"א

תא חזי, לא דן קודשא בריך הוא לאדם קדמא עד דפקיד ליה לתועלתיה, דלא יסטי לביה ורעותיה לארח אחרא בגין דלא יסתאב. ואיהו לא אסתמר, ועבר על פקודי דמאריה ולבתר כן דן ליה דינא. (דף קמ ע"א)

בא ראה, לא דן הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון עד שצוה אותו לתועלתו שלא יסטה לבו וירצונו לדרך אחרת כדי שלא יטמא, והוא לא נשמר, ועבר על מצוות אדונו, ואחר כן דן אותו בדין.

ועם כל דא, לא דן ליה כדקא חזי ליה, ואוריך עמיה רוגזיה ואתקיים
יומא חד דאיהו אלף שנין, בר אינון שבעים שנים דמסר ליה לדוד מלכא
דלא הוה ליה מגרמיה כלום.

ועם כל זה לא דן אותו כראוי לו, והאריך עמו את רגזו והתקיים יום
אחד שהוא אלף שנים, פרט לאותם שבעים שנים שמסר לדוד המלך,
שלא היה לו מעצמו כלום.

כגוונא דא, לא דן ליה לבר נש כעובדוי בישין דאיהו עביד תדיר, דאי הכי
לא יכיל עלמא לאתקיימא, אלא קודשא בריך הוא אריך רוגזיה עם
צדיקיא, ועם רשיעיא יתיר מצדיקיא. עם רשיעיא בגין דיתובון בתיובתא
שלימתא, דיתקיימו ביהאי עלמא ובעלמא דאתי. כמה דכתיב, (יחזקאל לב)
חי אני נאם יי וגוי אם אחפץ וגוי כי אם בשוב רשע מדרכו וחייה. וחייה
בעלמא דין, וחייה בעלמא דאתי, ועל דא אוריך רוגזיה לון תדיר. או בגין
דיפיק מנהון גזעא טבא בעלמא כמה דאפיק אברהם מתרח דאיהו גזעא
טבא, ושרשא וחילקא טבא לעלמא.

כמו כן אינו דן את האדם כמעשיו הרעים שהוא עושה תמיד, שאם
כך לא יכול העולם להתקיים, אלא הקדוש ברוך הוא מאריך רגזו עם
צדיקים, ועם רשעים יותר מהצדיקים. עם הרשעים כדי שישובו
בתשובה שלמה, שיתקיימו בעולם הזה ובעולם הבא, ככתוב (יחזקאל לב)
חי אני נאם ה' וגוי אם אחפץ וגוי כי אם בשוב רשע מדרכו וחייה. וחייה
בעולם הזה, וחייה בעולם הבא. ועל כן מאריך להם את רגזו תמיד.
או כדי שיצא מהם גזע טוב בעולם כמו שהוציא את אברהם מתרח,
שהוא גזע טוב ושרש וחלק טוב לעולם.

אבל קודשא בריך הוא מדקדק עם צדיקיא תדיר, בכל עובדין דאינון
עבדין. בגין דיזע דלא יסטון לימינא ושמאלא, ובגין כך אבחין לון. לאו
בגיניה, דהא איהו ידע יצרא ותוקפא דמהימנותא דלהון, אלא בגין
לארמא רישיהון בגיניהו.

אבל הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים תמיד בכל המעשים
שהם עושים, משום שהוא יודע שלא יסטו ימינה ושמאלה, ומשום
כך בוחן אותם, לא בשבילו, שהרי הוא יודע את היצר וכח האמונה
שלהם, אלא כדי להרים ראשם בשבילם.

דף קמ ע"ב

פְּגוּוֹנָא דָא, עֲבַד לִיהּ לְאַבְרָהָם, דְּכִתְיִב, (בראשית כב) וְהֶאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. מַאי נִסָּה, הֲרַמַּת נִס. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיה סב) הָרִימוּ נִס, (ירמיה ד) שְׂאוּ נִס, אָרִיס דְּגָלָא דִּילִיהּ בְּכָל עֲלָמָא, וְאַף עַל גַּב דְּהָא אֲתָמַר, בְּגִין דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָרִיס דְּגָלָא דְאַבְרָהָם בְּעִינְיָהוּן דְּכָלָא, הֲדָא הוּא דְכִתְיִב נִסָּה אֶת אַבְרָהָם, אוּף הֲכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין לְאַרְמָא דְּגָלָא דְּצַדִּיקָא אִיהוּ בְּחִין לוֹן, לְאַרְמָא רִישִׁיָּהוּ בְּכָל עֲלָמָא. (תהלים יא) צַדִּיק יִבְחֹן, מַאי טַעְמָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּד אֲתַרְעֵי בְּהוּ בְּצַדִּיקָא, מַה כְּתִיב, (ישעיה נג) וַיִּי חֲפָץ דְּכָאוּ הַחֲלִי. וְאוּקְמוּהּ. אֲבָל בְּגִין דְּרַעוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לָא אֲתַרְעֵי אֶלָּא בְּנִשְׁמָתָא, אֲבָל בְּגוּפָא לָא, דְּהָא נִשְׁמָתָא אִיהִי דְּמִיָּא לְנִשְׁמָתָא דְּלַעֲיָלָא, וְגוּפָא לָאו אִיהוּ חֲזִי לְאַתְּאַחְדָּא לַעֲיָלָא, וְאַף עַל גַּב דְּדִיוּקָנָא דְּגוּפָא בְּרָזָא עֲלָתָה (דף קמ ע"ב) אִיהוּ.

כְּמוֹ זֶה עָשָׂה לוֹ לְאַבְרָהָם, שְׁפָתוֹב (בראשית כב) וְהֶאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. מַה זֶה נִסָּה? הֲרַמַּת נִס, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (ישעיה סב) הָרִימוּ נִס, שְׂאוּ נִס, הָרִיס דְּגָלוֹ בְּכָל הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שְׁזָה נִתְבָּאָר, בְּשִׁבִיל זֶה הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָרִיס אֶת דְּגָלוֹ שֶׁל אַבְרָהָם בְּעִינֵי כָלָם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. אֵף כֵּן הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּדִי לְהָרִיס אֶת דְּגָל הַצַּדִּיקִים, הוּא בּוֹחֵן אוֹתָם לְהָרִיס אֶת רֵאשִׁים בְּכָל הָעוֹלָם. צַדִּיק יִבְחֹן, מַה הִטְעַם? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִשּׁוֹם שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּשִׁמְתַרְצָה בְּצַדִּיקִים, מַה כְּתוּב? (ישעיה נג) וְהִי חֲפָץ דְּכָאוּ הַחֲלִי, וּבְאַרוּהוּ. אֲבָל מִשּׁוֹם שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁל הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לָא מְתַרְצָה אֶלָּא בְּנִשְׁמָה, אֲבָל בְּגוּף לָא. שְׁהַרִי הַנִּשְׁמָה דּוֹמָה לְנִשְׁמָה שֶׁל מַעֲלָה, וְהַגּוּף אֵינוֹ רְאוּי לְהֶאֱחִז לְמַעֲלָה, וְאַף עַל גַּב שְׁדָמוֹת הַגּוּף הִיא בְּסוּד עֲלִיוֹן.

וְתָא חֲזִי, בְּזַמְנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעֵי בְּנִשְׁמָתִיהּ דְּבַר נִשׁ, לְאַתְּהִנָּאָה (נ"א לאתנהרא) בְּהּ, מְחִי לְגוּפָא בְּגִין דְּתַשְׁלוּט נִשְׁמָתָא. דְּהָא בְּעוּד דְּנִשְׁמָתָא עִם גּוּפָא, נִשְׁמָתָא לָא יִכְלָא לְשִׁלְטָאָה. דְּכַד אֲתַרְעֵי (נ"א אתבר) גּוּפָא, נִשְׁמָתָא שְׁלֵטָא. צַדִּיק יִבְחֹן, מַאי צַדִּיק יִבְחֹן, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה כח) אָבֹן בְּחֹן, הֲכִי נְמִי צַדִּיק יִבְחֹן, אֲתַקִּיף לִיהּ. כְּהָאִי אָבֹן בְּחֹן, דְּהִיא (ישעיה כח) פְּנֵת יְקָרַת, הֲכִי נְמִי צַדִּיק יִבְחֹן.

ובא וראיה, בזמן שהקדוש ברוך הוא מרצה מנשמת האדם להנות [להאיר] בה, הוא מכה את הגוף כדי שתשלט הנשמה, שהרי בעוד הנשמה עם הגוף, הנשמה לא יכולה לשלט. שפאשר יש רע [נשבר] לגוף,

הנשמה שולטת. צדיק יבחן, מה זה צדיק יבחן? כמו שפנאמר (ישעיה כח)
אָבוּ בַחַן. כִּדְּ גַם צַדִּיק יִבְחֶן, מִחֲזֵק אוֹתוֹ. כִּפְּאָבוּ בַחַן הַזֶּה שֶׁהִיא פְּנַת
יְקָרָת, כִּדְּ גַם צַדִּיק יִבְחֶן.

ורשע ואהב חמס שנאה נפשו. מאי שנאה נפשו, סלקא דעתך דקודשא
ברוך הוא הוי דנפשו שנאה לההוא רשע. אלא ההוא דרגא דכל נשמתין
תליין ביה, שנאה נפשו דההוא רשע, דלא בעינא לה כלל. לא בעינא לה לא
בעלמא דין ולא בעלמא דאתי. ובגין כך כתיב, (תהלים יא) ורשע ואהב חמס
שנאה נפשו, ודאי. דבר אחר שנאה נפשו, כמה דאת אמר, (עמוס ו) נשבע
אדני יהוה בנפשו, ובגין כך צדיק יבחן.

ורשע ואהב חמס שנאה נפשו (תהלים יא). מה זה שנאה נפשו? התעלה
על דעתך שהקדוש ברוך הוא הוא שנפשו שונאת את הרשע ההוא?
אלא אותה דרגה שכל הנשמות תלויות בה, שנאה נפשו של הרשע
ההוא שלא רוצה אותה כלל, לא רוצה אותה לא בעולם הזה ולא
בעולם הבא, ומשום כך כתוב ורשע ואהב חמס שנאה נפשו, ודאי.
דבר אחר שנאה נפשו, כמו שפנאמר (עמוס ו) נשבע אדני יהוה בנפשו,
ומשום כך צדיק יבחן.

תא חזי, כד ברא קודשא ברוך הוא לאדם, פקיד ליה לאוטבא ליה, יתב
ליה חכמתא, אסתלק בדרגוי לעילא. כד נחת לתתא, חמא תיאובתא
דיצר הרע ואתדבק ביה, ואנשי כל מה דאסתלק (ס"א דאסתכל), ביקרא
עלאה דמריה.

בא ראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את האדם, צוה אותו להיטיב לו.
נתן לו חכמה, התעלה בדרגתו למעלה. כשירד למטה, ראה תשוקת
היצר הרע ונדבק בו, ושכח כל מה שהתעלה [שהסתכל] בכבוד העליון
של רבו.

אתא נח, בקדמיתא כתיב, (בראשית ו) נח איש צדיק תמים היה, ולבית נחת
לתתא, וחמא חמרא תקיף, דלא צליל, מחד יומא, ואשתי מניה, ואשתפר
ואתגלי, כמה דכתיב, (בראשית ט) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה.

בא נח, בהתחלה כתוב (בראשית ו) נח איש צדיק תמים היה, ואחר כך
ירד למטה, וראה יין חזק שלא צלול, מיום אחד, ושתה ממנו
והשתפר והתגלה, ככתוב וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה.

אַתָּא אַבְרָהָם, אַסְתַּלַּק בְּחֻמְתָּא, וְאַסְתַּפַּל בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיָּה, לְבַתֵּר
(בראשית יב) וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם יַמְצְרִימָה לְגֹוֵר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעַב
בְּאֶרֶץ וְגו'. לְבַתֵּר מָה כְּתִיב, (בראשית יג) וַיַּעַל אַבְרָם מִמְצָרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ
וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הִנְגַּבְהָ, וְאַסְתַּלַּק לְדִרְגִיָּה קַדְמָאָה דְהִנּוּה בֵּיה
בְּקַדְמֵיתָא, וְעָאֵל בְּשָׁלֵם וְנִפְק בְּשָׁלֵם.

בָּא אַבְרָהָם, הִתְעַלָּה בְּחֻמְתָּא, וְהִסְתַּפַּל בְּכַבּוּד רַבּוּנּוֹ. אַחַר כֵּן וַיְהִי
רָעַב בְּאֶרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרִימָה לְגֹוֵר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ וְגו'. מָה
כְּתוּב אַחַר כֵּן? וַיַּעַל אַבְרָם מִמְצָרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט
עִמּוֹ הִנְגַּבְהָ, וְהִתְעַלָּה לְדִרְגָתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה שְׁהִיתָה בּוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה, וְנִכְנַס
בְּשָׁלוֹם וַיֵּצֵא בְּשָׁלוֹם.

אַתָּא יִצְחָק, מָה כְּתִיב, (בראשית כו) וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִלְבָּד הָרָעַב הָרֵאשׁוֹן
וְגו'. וְאַזְל יִצְחָק וְאַסְתַּלַּק מִתַּמָּן לְבַתֵּר בְּשָׁלֵם. וְכִלְהוּ צְדִיקַיָּא, כְּלָהוּ בְּחִין
לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין לְאַרְמָא רִישִׁיָּהוּ בְּעַלְמָא דִּין וּבְעַלְמָא דְאַתֵּי.

בָּא יִצְחָק, מָה כְּתוּב? וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִלְבָּד הָרָעַב הָרֵאשׁוֹן וְגו', וְהִלְךְ
יִצְחָק וְהִתְעַלָּה מִשָּׁם אַחַר כֵּן בְּשָׁלוֹם. וְאַתְּ כָּל הַצְּדִיקִים בּוֹחֵן הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, כְּדִי לְהָרִים אֶת רֵאשִׁים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

מְדַרְשׁ הַנְּעִלָם

(בראשית כה) וְאַלְהָ תוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת
יִצְחָק. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) הַדּוֹדָאִים נָתַנּוּ רִיחַ וְגו'. תַּנּוּ רַבְּנֵן, לְעַתִּיד לְבֵא הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מְחִיָּה אֶת הַמֵּתִים וַיִּנְעַר אוֹתָם מֵעַפְרָם, שְׁלֵא יְהִי בְּנִין עֶפֶר כְּמוֹת שְׁהִיּוּ בְּתַחֲלָה
שְׁנַבְרָאוּ מֵעַפֵּר מִמֶּשׁ, דְּבַר שְׂאִינוּ מִתְקַיִים, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (בראשית ב) וַיִּיצֹר ה' אֱלֹהִים אֶת
הָאָדָם עֶפֶר מִן הָאֲדָמָה.

וְאַלְהָ תוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, הַדּוֹדָאִים
נָתַנּוּ רִיחַ וְגו'. שְׁנּוּ רַבּוּתֵינוּ, לְעַתִּיד לְבֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְחִיָּה אֶת הַמֵּתִים וַיִּנְעַר
אוֹתָם מֵעַפְרָם שְׁלֵא יְהִי בְּנִין עֶפֶר כְּמוֹת שְׁהִיּוּ בְּתַחֲלָה שְׁנַבְרָאוּ מֵעַפֵּר מִמֶּשׁ, דְּבַר
שְׂאִינוּ מִתְקַיִים. זְהוּ שְׁכַתּוּב (בראשית ב) וַיִּיצֹר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפֶר מִן הָאֲדָמָה.

וּבְאוֹתָהּ שְׁעָה יִתְנַעְרוּ מֵעַפֵּר מְאוֹתוֹ הַבְּנִין, וַיַּעֲמְדוּ בְּבִנְיָן מְקוּיִים לְהִיּוֹת לָהֶם קִיּוּמָא, הִדָּא
הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה נב) הִתְנַעְרִי מֵעַפֵּר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם, יִתְקַיְמוּ בְּקִיּוּמָא. וַיַּעֲלוּ מִתַּחַת
לְאֶרֶץ וַיִּקְבְּלוּ נִשְׁמַתָּם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה יִצִּיר (נִיֵּא יְשִׁים) קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל מִינֵי
רִיחֵין שְׁבִינּוּ עֵדוּ עֲלֵיהֶם, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) הַדּוֹדָאִים נָתַנּוּ רִיחַ.

ובאותה שעה יתנערו מעפר מאותו הבגין, ויעמדו בבגין מקים להיות להם קיום. זהו שכתוב (ישעיה נב) התנערי מעפר קומי שבי רושלים. יתקיימו בקיום, ויעלו מתחת לארץ, ויקבלו נשמתם בארץ ישראל. באותה שעה יציף הקדוש ברוך הוא כל מיני ריחות שגגן עדן עליהם. זהו שכתוב הדודאים נתנו ריח.

אמר רבי יצחק, אל תקרי הדודאים אלא הדודים, זהו הגוף והנשמה שהם דודים ורעים זה עם זה. רב נחמן אמר, דודאים ממש. מה הדודאים מולידים אהבה בעולם, אף הם מולידים אהבה בעולם. ומאי נתנו ריח, כשרון מעשיהם לדעת ולהכיר לבוראם.

אמר רבי יצחק, אל תקרא הדודאים אלא הדודים. זהו הגוף והנשמה שהם דודים ורעים זה עם זה. רב נחמן אמר דודאים ממש. מה הדודאים מולידים אהבה בעולם, אף הם מולידים אהבה בעולם. ומה זה נתנו ריח? כשרון מעשיהם, לדעת ולהכיר את בוראם.

(שיר השירים ז) ועל פתחינו, אלו פתחי שמים שהם פתוחים להוריד נשמות לפגרים. כל מגדים, אלו הנשמות. (שיר השירים ז) חדשים גם ישנים, אותם שיצאו נשמתם מהיום כמה שנים, ואותם שיצאו נשמתם מימים מועטים, וזכו בכשרון מעשיהם להכניס בעולם הבא, כלם עתידים לירד בבת אחת להכניס בגופות המוכנים להם.

ועל פתחינו - אלו פתחי שמים שהם פתוחים להוריד נשמות לפגרים. כל מגדים - אלו הנשמות. חדשים גם ישנים - אותם שיצאו נשמתם מהיום כמה שנים ואותם שיצאו נשמתם מימים מועטים וזכו בכשרון מעשיהם להכניס בעולם הבא, כלם עתידים לירד בבת אחת להכניס בגופות המוכנים להם.

אמר רבי אחא בר יעקב, בת קול יוצאת ואומרת, חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. צפנתי אותם באותם העולמות. לך, בשבילך, בשביל שאתה גוף קדוש ונקי. דבר אחר הדודאים (נתנו ריח) אלו מלאכי שלום. נתנו ריח, אלו הנשמות שהם ריח העולם. נתנו, שבקו כמה דאת אמר, (במדבר כא) ולא נתן סיחון את ישראל.

אמר רבי אחא בר יעקב, בת קול יוצאת ואומרת: חדשים גם ישנים דודים צפנתי לך. צפנתי אותם באותם העולמות. לך - בשבילך, בשביל שאתה גוף קדוש ונקי. דבר אחר הדודאים [נתנו ריח] - אלו מלאכי שלום. נתנו ריח - אלו הנשמות שהם ריח העולם. נתנו - השאירו, כמו שנאמר (במדבר כא) ולא נתן סיחון את ישראל.

דתאנא אמר רבי יהודה, שלש פתות של מלאכי השרת הולכים בכל חדש ובכל שבת ללוות לנשמה עד מקום מעלתה. ובמאן נוקים על פתחינו כל מגדים. אמר רבי יהודה, אלו הן הגופות שהם עומדים בפתחי קברות לקבל נשמתן. ודומ"ה נותן פתקא דחשבנא והוא מכריז ואומר, רבונו של עולם, חדשים גם ישנים, אותם שנקברו מפמה ימים ואותם שנקברו מזמן מועט, כלם צפנתי לך למיפק להו בחושבנא.

שְׁלֵמֵדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁלֹשׁ כְּתוּבֹת שֶׁל מְלֶאכִי הַשָּׁרֵת הוֹלְכִים בְּכָל חֹדֶשׁ וּבְכָל שַׁבָּת לְלוּוֹת לְנִשְׁמָה עַד מְקוֹם מַעְלָתָהּ. וּבְמִי נִקִּים אֶת עַל פְּתַחֵינוּ כָּל מַגִּדִים? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵלּוּ הֵן הַגּוֹפּוֹת שֶׁהֵם עוֹמְדִים בְּפִתְחֵי קְבָרוֹת לְקַבֵּל נִשְׁמָתוֹ, וְדוּמָה נוֹתֵן פֶּתַח שֶׁל חֲשָׁבוֹן, וְהוּא מְכַרִּז וְאוֹמֵר: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים, אוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ מִכַּמָּה יָמִים וְאוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ מִזְמַן מוֹעֵט - כֹּלָם צְפַנְתִּי לָךְ, לְהוֹצִיא אוֹתָם בְּחֲשָׁבוֹן.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשַׁמּוֹחַ בְּאוֹתוֹ זְמַן עִם הַצְּדִיקִים, לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינְתוֹ עִמָּהֶם וְהַכֵּל יִשְׁמְחוּ בְּאוֹתָהּ שְׂמִיחָה, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עֲתִידִים הַצְּדִיקִים בְּאוֹתוֹ זְמַן, לְבָרָא עוֹלָמוֹת וּלְהַחֲיוֹת מֵתִים.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשַׁמּוֹחַ בְּאוֹתוֹ זְמַן עִם הַצְּדִיקִים לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינְתוֹ עִמָּהֶם, וְהַכֵּל יִשְׁמְחוּ בְּאוֹתָהּ שְׂמִיחָה, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (שם קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עֲתִידִים הַצְּדִיקִים בְּאוֹתוֹ זְמַן לְבָרָא עוֹלָמוֹת וּלְהַחֲיוֹת מֵתִים.

אָמַר לִיָּה רַבִּי יוֹסִי, וְהִתְנַן (קהלת א) אֵין כָּל חֹדֶשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. אָמַר לִיָּה רַבִּי יְהוּדָה, תָּא שְׁמַע, בְּעוֹד שֶׁהֲרֻשְׁעִים בְּעוֹלָם וְיִרְבוּ, כָּל הָעוֹלָם אֵינוֹ בְּקִיּוֹם, וּכְשֶׁהַצְּדִיקִים בְּעוֹלָם אֵזִי הָעוֹלָם מֵתְקַיִים. וְעֲתִידִים לְהַחֲיוֹת מֵתִים כְּדַקְאֲמָרוּ, (זכריה ח) עוֹד יִשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מְרֹב יָמִים, כְּדַכְּתִיב לְעִיל. (קיי"ד ע"ב)

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְהִרִי שְׁנִינוּ (קהלת א) אֵין כָּל חֹדֶשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, בָּא שְׁמַע, בְּעוֹד שֶׁהֲרֻשְׁעִים בְּעוֹלָם וְיִרְבוּ, כָּל הָעוֹלָם אֵינוֹ בְּקִיּוֹם, וּכְשֶׁהַצְּדִיקִים בְּעוֹלָם, אֵזִי הָעוֹלָם מֵתְקַיִים. וְעֲתִידִים לְהַחֲיוֹת מֵתִים כְּמוֹ שְׁאֲמָרְנוּ, (זכריה ח) עוֹד יִשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מְרֹב יָמִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב לְמַעְלָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, יִשְׁיִגּוּ הַצְּדִיקִים דַּעַת שְׁלֵמָה, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּיוֹמָא דִּיחֲדִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעוֹבְדוֹ, זְמִינִין אֵינוֹן צְדִיקָא לְמַנְדַּע לִיָּה בְּלַבְהוֹן, וּכְדִין יִסְגִי סַכְלָתְנוּ בְּלַבְהוֹן כְּאֵילוּ חֲזוּ לִיָּה בְּעֵינָא, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה כה) וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה וְגוֹ'.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יִשְׁיִגּוּ הַצְּדִיקִים דַּעַת שְׁלֵמָה. שְׁאָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּיוֹם שִׁישְׁמַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשָׂיו, עֲתִידִים הַצְּדִיקִים לְהַכִּיר אוֹתוֹ בְּלִבָּם, וְאִז תִּרְבֶּה הַהַשְׁפָּלָה בְּלִבָּם כְּאֵלוּ רָאוּ אוֹתוֹ בְּעֵין. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (ישעיה כה) וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה וְגוֹ'.

וּשְׂמַחַת הַנִּשְׁמָה בַּגּוֹף יִתֵּר מִכּוֹלָם, עַל שִׁיְהִיו שְׁנִיָּהֶם קְיָיִמִים וְיִדְעוּ וְיִשְׁיִגּוּ אֶת בּוֹרְאָם וְיִהְיוּ מִזֵּיו הַשְׁכִּינָה, וְזֶהוּ הַטּוֹב הַגָּנוּז לְצְדִיקִים לְעֲתִיד לְבָא. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית כה) וְאֵלֶּה תוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם, אֵלּוּ הֵם תוֹלְדוֹת הַשְּׂמִיחָה וְהַשְׁחֹק שִׁיָּהָא בְּעוֹלָם בְּאוֹתוֹ זְמַן. בֶּן אַבְרָהָם, הִיא הַנִּשְׁמָה הַזּוֹכָה לְכָךְ וְלְהִיּוֹת שְׁלִימָה בְּמַעְלָתָהּ. (בראשית כה) אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, הַנִּשְׁמָה מוֹלִידָה הַשְּׂמִיחָה וְהַשְׁחֹק הִזָּה בְּעוֹלָם.

ושמחת הנשמה בגוף יתר מכלם, על שיהיו שניהם קימים וידעו וישיגו את בוראם ויהנו מזיו השכינה, וזהו הטוב הגנוז לצדיקים לעתיד לבא. זהו שכתוב ואלה תולדות יצחק בן אברהם. אלו הם תולדות השמחה והשחוק שיהא בעולם באותו זמן. בן אברהם - היא הנשמה הזוכה לכך ולהיות שלמה במעלתה. אברהם הוליד את יצחק - הנשמה מולידה השמחה והשחוק הזה בעולם.

אמר רבי יהודה לרבי חייא, הא דתנינן דעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים לעתיד לבא, מאי היא. אמר ליה, עד לא אזולית קמי אינון מלאכין קדישין מארי מתניתין הכי שמיע לי, כיון דשמעית הא דאמר רבי אלעזר, אתישבא בלבאי, דאמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא, פהאי דכתוב (שמות כד) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו, ודא הוא דתנן ניוזנין.

אמר רבי יהודה לרבי חייא, זה ששנינו שעתידי הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים לעתיד לבא מה היא? אמר לו, טרם הלכתי לפני אותם המלאכים הקדושים, בעלי המשנה, כך נשמע לי. כיון ששמעתי את זה שאמר רבי אלעזר, התישב בלבאי. שאמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא כמו זה שכתוב (שמות כד) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. וזה הוא ששנינו נזונים.

ואמר רבי אלעזר באתר חד תנינן נהנין, ובאתר אחר תנינן ניוזנין, מאי בין האי להאי. אלא הכי אמר אבוי, הצדיקים שלא זכו כל כך נהנין מאותו זיו שלא ישיגו כל כך, אבל הצדיקים שזכו נזונין עד שישגו השגה שלמה. ואין אכילה ושתיה אלא זו וזו היא הסעודה והאכילה. ומנא לן הא, ממשנה, דכתוב, (שמות כד) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. מאי טעמא לחם לא אכל ומים לא שתה. מפני שהיה נזון מסעודה אחרת מאותו זיו של מעלה, וכהאי גוונא סעודתן של צדיקים לעתיד לבא.

ואמר רבי אלעזר, במקום אחד שנינו נהנים, ובמקום אחר שנינו נזונים. מה בין זה לזה? אלא כך אמר אבי, הצדיקים שלא זכו כל כך, נהנים מאותו זיו, שלא ישיגו כל כך. אבל הצדיקים שזכו, נזונים עד שישגו השגה שלמה. ואין אכילה ושתיה אלא זו, וזו היא הסעודה והאכילה. ומנין לנו זה? ממשנה, שכתוב (שמות כד) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. מה הטעם לחם לא אכל ומים לא שתה? מפני שהיה נזון מסעודה אחרת, מאותו זיו של מעלה. וכמו כן סעודתם של צדיקים לעתיד לבא.

אמר רבי יהודה סעודת הצדיקים לעתיד לבא לשמוח בשמחתו, הדיא הוא דכתוב (תהלים לה) ישמעו ענוים וישמחו. רב הונא אמר מהכא, (תהלים ח) וישמחו כל חוסי בך לעולם ורגנו. אמר רבי יצחק, האי והאי איתא לעתיד לבא. ותאנא אמר רבי יוסי, יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, אלו דברים עתיקים שלא נגלו לאדם מיום שנברא העולם, ועתידים להתגלות לצדיקים לעתיד לבא, וזו היא השתיה ואכילה, ודאי דא היא.

אמר רבי יהודה, סעודת הצדיקים לעתיד לבא לשמוח בשמחתו, זהו שכתוב (תהלים לד) ישמעו ענוים וישמחו. רב הונא אמר, מכאן (שם ה) וישמחו כל חוסי בך לעולם

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, זֶה וְזֶה יִשָּׁנִים לְעֵתִיד לְבָא. וְלִמְדֵנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, יֵינן הַמְשָׁמֵר בְּעֵנְבֵי מִשְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית - אֵלּוּ דְבָרִים עֲתִיקִים שֶׁלֹּא נִגְלוּ לְאָדָם מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְעֲתִידִים לְהִתְגַּלּוֹת לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא, וְזוֹ הִיא הַשְּׁתִיָּה וְהָאֲכִילָה, וְדַאי זֶה הִיא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שְׁלום, אִם כֵּן מֵהוּ לְוִיָּתֵן וּמֵהוּ הַשּׁוֹר, דְּכַתִּיב, כִּי בּוֹל הָרִים יִשְׂאוּ לוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְהָא כְּתִיב, (ישעיה כז) בָּעֵת הַהִיא יִפְקֹד ה' בְּחֶרְבּוֹ הַקְּשָׁה וְהַגְדוּלָה וְהַחֲזָקָה עַל לְוִיָּתֵן נְחֹשׁ בְּרִיחַ וְעַל לְוִיָּתֵן נְחֹשׁ עַקְלָתוֹן וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בִּיָּם, הֵא הֵכָא תִּלְתָּא. אֲלֵא רָמֵז הוּא דְקָא רָמֵז עַל מַלְכוּתָא. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם לֵית לְמִימַר עַל מַה דְאָמְרוּ רַבָּנָן, וְדַאי כֶּךָ הִיא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שְׁלום, אִם כֵּן מֵהוּ לְוִיָּתֵן וּמֵהוּ הַשּׁוֹר, שְׁכַתוּב (איוב מ) כִּי בּוֹל הָרִים יִשְׂאוּ לוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְהִנֵּה כְּתוּב (ישעיה כז) בָּעֵת הַהִיא יִפְקֹד ה' בְּחֶרְבּוֹ הַקְּשָׁה וְהַגְדוּלָה וְהַחֲזָקָה עַל לְוִיָּתֵן נְחֹשׁ בְּרִיחַ וְעַל לְוִיָּתֵן נְחֹשׁ עַקְלָתוֹן וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בִּיָּם. הִנֵּה כָּאן שְׁלֵשָׁה. אֲלֵא רָמֵז הוּא שְׁרָמֵז עַל הַמַּלְכוּת. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, אִין לּוֹמַר עַל מַה שְׁאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ, וְדַאי כֶּךָ זֶה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲנָא הוּינָא קַמִּיָּה דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְשְׂאִילָנָא הִיא מְלָה, אָמְרָנָא, הִיא סְעוּדָתָא דְצַדִּיקָא לְעֵתִיד לְבָא אִי כֶּךָ הוּא, לֹא אֲתִישְׁבָּא בְּלִבָּאִי, דְהָא אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, סְעוּדַת הַצַּדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא כִּהִיא גְּוֹנָא דְכְּתִיב, (שמות כד) וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיִּאֲכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שְׁפִיר קָאמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, וְכֶךָ הוּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲנִי הִיִּיתִי לְפָנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְשְׂאִלְתִּי עַל הַדְּבָר הַזֶּה. אָמַרְתִּי, הַסְּעוּדָה הַזֹּאת שֶׁל הַצַּדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא הֵאָם כֶּךָ הוּא? לֹא הִתִּישְׁבָּה בְּלִבִּי, שֶׁהִנֵּה אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, סְעוּדַת הַצַּדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא כִּמוֹ זֶה שְׁכַתוּב (שמות כד) וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיִּאֲכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, יְפֹה אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, וְכֶךָ הוּא.

עוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הִיא מֵהִימְנוּתָא דְאָמְרוּ רַבָּנָן לְרוּבָא דְעַלְמָא, דְזַמִּינִין אֵינּוֹן כִּהִיא סְעוּדָתָא דְלוּיָתֵן וְהִיא תּוֹרָא וְלִמְשַׁתִּי חֲמָרָא טַב דְאֲתַנְטֵר מִכַּד אֲתַבְרִי עַלְמָא, קָרָא אֲשַׁכְחוּ וְדָרְשׁוּ, דְכְּתִיב, (ויקרא כו) וַאֲכַלְתֶּם לַחֲמֻכָּם לְשׁוֹבַע.

עוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הָאָמוּנָה הַזֹּאת שֶׁאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ לְרַב הָעוֹלָם שֶׁמְזַמְּנִים הֵם לְסְעוּדָה הַזֹּאת שֶׁל לְוִיָּתֵן וְהַשּׁוֹר הַהוּא, וְלִשְׁתּוֹת יֵין טוֹב שֶׁמְשַׁמֵּר מִכְּשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, פְּסוּק מְצֵאוֹ וְדָרְשׁוּ, שְׁכַתוּב (ויקרא כו) וַאֲכַלְתֶּם לַחֲמֻכָּם לְשׁוֹבַע.

דְאָמַר רַבִּי זִירָא, כָּל מִינֵי פִיתוּי פִתְהַ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לְהַחֲזִירָם לְמוּטָב, וְדֹא הוּא יִתִּיר מִכְּלֵהוּן, דְאָמַר לְהוּ וַאֲכַלְתֶּם לַחֲמֻכָּם לְשׁוֹבַע. וּבְקַלְלוֹת, (ויקרא כו) וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׁבְּעוּ, וְדֹא קִשְׂיָא לְהוּ מִכְּלֵהוּ. מֵאִי טַעְמָא, דְכְּתִיב, (שמות טו) מִי יִתֵּן מוֹתֵנוּ בְּיַד ה' בְּאַרְצָא מִצְרַיִם וְגוֹי.

שָׁאֵמַר רַבִּי זִירָא, כָּל מֵינֵי פִתּוּי פִּתְהַּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לְהַחְזִירָם לְמוּטָב, וְזֶה הוּא יוֹתֵר מִכָּל, שָׁאֵמַר לָהֶם וְאֶכְלֶתֶם לְחֻמְכֶם לְשִׁבְעָה, וּבִקְלָלוֹת - וְאֶכְלֶתֶם וְלֹא תִשָּׁבְעוּ, וְזֶה קוֹשֶׁה לָהֶם מִן הַכֹּל. מָה הַטַּעַם? שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת טו) מִי יִתֵּן מוֹתֵנוּ בְּיַד הַבְּאָרָץ מִצָּרִים וְגו'.

אָמַר רַבִּי זִירָא, מְלַמֵּד דְּמִשּׁוּם הָאֶכִילָה מְסָרוּ נַפְשָׁם לְמוֹת בְּיָדָם. כִּינּוּן שְׂרָאָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תַּאֲוָתָם, אָמַר לָהֶם, (וּיִקְרָא כו) אִם תִּשְׁמְעוּ לְקוֹל הַמְצוֹת, וְאֶכְלֶתֶם לְשׁוֹבַע כְּדֵי לְהַנִּיחַ דַּעְתָּם. כִּהְיִי גְוֹנָא חֲמוּ רַבְּנֵי דְגְלוּתָא אֲתַמְשְׁדוּ, אֲסַתְכְּמוּ עַל קְרָאֵי דְאוּרֵייתָא וְאָמְרוּ דְזִמְיִנִין לְמִיכַל וּלְמַחְדֵי בְּסַעוּדָתָא רַבָּה דְזַמְיִין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַעַבְדַּ לְהוּ, וְעַל דָּא רוּבָא דְעַלְמָא סָבְלוּ גְלוּתָא בְּגִין הֵהִיא סַעוּדָתָא.

אָמַר רַבִּי זִירָא, מְלַמֵּד שְׁמִשּׁוּם הָאֶכִילָה מְסָרוּ נַפְשָׁם לְמוֹת בְּיָדָם. כִּינּוּן שְׂרָאָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תַּאֲוָתָם, אָמַר לָהֶם: אִם תִּשְׁמְעוּ לְקוֹל הַמְצוֹת - וְאֶכְלֶתֶם לְשִׁבְעָה, כְּדֵי לְהַנִּיחַ דַּעְתָּם. כְּמוֹ כֵן רָאוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהַגְּלוּת נִמְשְׁכָת, הַסְתַּמְכוּ עַל פְּסוּקֵי הַתּוֹרָה, וְאָמְרוּ שְׁעַתִּידִים לְאָכַל וּלְשַׁמַּח בְּסַעוּדָה גְדוֹלָה שְׁעַתִּיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לָהֶם, וְעַל כֵּן רַב הָעוֹלָם סָבְלוּ אֶת הַגְּלוּת מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַסַּעוּדָה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֵית לָן לְסַתוֹר מְהֵימְנוּתָא דְכֻלָּא אֵלָא לְקִיּוּמָא לִיה, דְּהָא אוּרֵייתָא אֲסַהִידַת עֲלוּי, דְּהָא אֲנִן יְדַעִין מְהֵימְנוּתָא דְצַדִּיקָא וְכִסּוּפָא דְלַהוֹן מֵאֵי הִיא, דְכַתִּיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בָּךְ, וְלֹא בְּאֶכִילָה. (שִׁיר הַשִּׁירִים א) נְזַכִּירָה דוּדִיךְ מֵינִן. וְהֵהִיא סַעוּדָתָא דְזַמְיִנִין בָּהּ, יְהֵא לָן חוּלְק לְמַהֲנִי מִנָּה וְזוֹ הִיא הַשְּׁמַחָה וְהַשְּׁחוּק. וְאֵלָה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק, שִׁיִּצְחָקוּ הַצַּדִּיקִים לַעֲתִיד לְבוֹא. אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, זְכוּת הַנְּשֻׁמָּה מוֹלִיד הַשְּׁחוּק הִזָּה וְהַשְּׁמַחָה בְּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֵין לָנוּ לְסַתוֹר אֶת אֲמוּנַת הַכֹּל, אֵלָא לְקִיּוּם אוֹתָהּ. שְׁהֵרִי הַתּוֹרָה מְעִידָה עַל זֶה שְׁהֵרִי אָנוּ יוֹדְעִים אֶת אֲמוּנַת הַצַּדִּיקִים, וְהַכְּסוּף שְׁלָהֶם מָה הוּא? שְׁפָתוֹב (שִׁיר א) נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בָּךְ, וְלֹא בְּאֶכִילָה. נְזַכִּירָה דוּדִיךְ מֵינִן. וְאוֹתָהּ סַעוּדָה שְׁמַזְמִינִים אֵלֶיהָ, יְהִיָּה לָנוּ חֵלֶק לְהַנּוֹת מִמֶּנָּה, וְזוֹ הִיא הַשְּׁמַחָה וְהַשְּׁחוּק. וְאֵלָה תּוֹלְדַת יִצְחָק - שִׁיִּצְחָקוּ הַצַּדִּיקִים לַעֲתִיד לְבוֹא. אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק - זְכוּת הַנְּשֻׁמָּה מוֹלִיד הַשְּׁחוּק הִזָּה וְהַשְּׁמַחָה בְּעוֹלָם.

וְיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. רַבִּי בּוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי פִּתַח וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ וְגו', בְּכַמָּה מַעֲלוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, דְּתַנִּינָן אָמַר רַבִּי אַחָא בְּרַ יַעֲקֹב, כָּל מָה שְׁבָרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹת שְׁלוֹ חוּץ מִמֶּנּוּ הָיוּ בְּשִׁתּוּף. וּמִי אָמַר רַבִּי אַחָא הַכִּי, חֶס וְשְׁלוֹם, דְּהָא בְּמִלָּה דָּא יִסְגִי פְּלוּגְתָא בְּעַלְמָא, דָּאֵי תִימָא הַכִּי, הַמְּלָאכִים שְׁהֶם נִבְרָאִים רִיחַ הַקְדֵּשׁ מִמֶּשׁ, יֵאמַר שִׁישׁ שְׁתוּף בָּהֶם, הָא כָּל אַפִּיָּא דְדַהוֹן וּדְיָדוּן שׁוּיָין.

וְיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. רַבִּי בּוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי פִּתַח וְאָמַר, (שִׁיר א) יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ וְגו', בְּכַמָּה מַעֲלוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, שְׁשִׁינּוּ, אָמַר רַבִּי אַחָא בְּרַ יַעֲקֹב, כָּל מָה שְׁבָרָא

הקדוש ברוך הוא בעולמות שלו, חוץ ממנו, היו בשתוף. והאם אמר כך רבי אחא?
חס ושלוש! שהרי בדבר הזה תרבה המחלקת בעולם. שאם תאמר כן, המלאכים
שהם נבראים ריח הקדוש ממש, יאמר שיש בהם שתוף, הרי כל הפנים שלהם ושלו
שנים.

אמר רבי אבא, במלה דא יסגי פלוגתא בעלמא, דהא תנן במתניתין דידן, דכל דעבד
קודשא בריך הוא, עבד כגון גופא ונשמתא, ואי תימא דהא לית גופא למלאכים, כך הוא.
אבל לית אינון יכלין למעבד עבדתא, עד שישתתף בהו ההיא נשמתא קדישא, דהיא
סיועא דלעילא, ובהאי גווי כל מאי דעביד אצטריך לההיא סיועא דלעילא מניה.

אמר רבי אבא, בדבר הזה תרבה המחלקת בעולם, שהרי שנינו במשנתנו, שכל מה
שעשה הקדוש ברוך הוא - עשה כמו הגוף והנשמה. ואם תאמר שהרי אין למלאכים
גוף - כך זה, אבל אינם יכולים לעשות מעשה עד שתשתתף עמהם הנשמה הקדושה
ההיא, שהיא סיוע שלמעלה. ובגונים הללו, כל מה שעושה, צריך את אותו סיוע
שלמעלה ממנו.

אמר רבי יוסי, בההיא שעתא דזמין קודשא בריך הוא לאחיא מתנא, והא סופא כל (ס"א
עקתי), עמיקין (ס"א עתיקין) בארבעים להוי. וגזר קיים, (דברים כה) ארבעים יפנו לא יוסף.
סוף הליכתם של ישראל במדבר בשנת הארבעים. ארבעים שנה קודם תחילת הגוף,
ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל. בשנת הארבעים יקומו הגופות מעפרא. בארבעים נכלא
הגשם, הדא הוא דכתיב, (בראשית ז) ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום, וכתיב (בראשית ח ו)
ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח.

אמר רבי יוסי, בשעה ההיא שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות מתים, והנה סוף כל
[הצרות] עמיקים [עתיקים] יהיה בארבעים, וגזר הדין - (דברים כה) ארבעים יפנו לא
יוסף. סוף הליכתם של ישראל במדבר בשנת הארבעים. ארבעים שנה קודם תחילת
הגוף ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל. בשנת הארבעים יקומו הגופות מן העפר.
בארבעים נכלא הגשם, זהו שכתוב (בראשית ז) ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום,
וכתיב (בראשית ח ו) ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח.

זמן גאולתם של ישראל, בשנת הארבעים הוא. ובחמשים אתא ישוב עלמא, דהיא היוכל.
החזרת הנשמה לגוף, בשנת הארבעים, שהמתנה לו בארץ ישראל. הדא הוא דכתיב ויהי
יצחק בו ארבעים שנה, שהמתין לגוף.

זמן גאולתם של ישראל בשנת הארבעים הוא, ובחמשים בא ישוב העולם, שהיא
היוכל. החזרת הנשמה לגוף בשנת הארבעים שהמתנה לו בארץ ישראל. זהו שכתוב
ויהי יצחק בו ארבעים שנה, שהמתין לגוף.

בקהלת את רבקה, בהכנסתה בגוף המזומן לו. באותה שעה בהכנסתה בו, אין תאונתם
וכסופם אלא ליהנות מזיו השכינה וליזון מזינה, הדא הוא דכתיב, (שיר השירים א) ישקני

מנשיקות פיהו. אמר רבי אבא, ישקני יפרנסני, שאין פרנסתו אלא ליהנות וליזון מזינה של מעלה. אמר רבי יוסי סופיה דקרא מוכח דכתיב, (שיר השירים א) כי טובים דודיך מין.

בקחתו את רבקה - בהכנסתה בגוף המזמן לו. באותה שעה בהכנסתה בו, אין תאונתם וכסופם אלא להנות מזיו השכינה וליזון מזינה. זהו שכתוב (שיר א) ישקני מנשיקות פיהו. אמר רבי אבא, ישקני - פרנסני. שאין פרנסתם אלא להנות וליזון מזינה של מעלה. אמר רבי יוסי, סוף הפסוק מוכיח, שכתוב כי טובים דודיך מין.

בת בתואל בת בתו של אל. רב הונא אמר, לא כך הוא, ואנא הוית בכרפי היס ושמענא דהו קראן לההוא גרמא דשדרה, ההוא דאשתאר בקברא מפל גופא, בתואל רמאה. שאלית עליה, אמרו דהוא כרישא (דמיא) דחויא, דאיהו רמאה, וההוא גרמא הוא רמאה מכל שאר גרמי.

בת בתואל - בת בתו של אל. רב הונא אמר, לא כך הוא. ואני הייתי בכרפי היס ושמעתי שהיו קוראים לאותו העצם שעל השדרה, אותו שנשאר בקבר מפל הגוף - בתואל הארמי. שאלתי עליו. אמרו שהוא כראש [דומה] הנחש, שהוא רמאי, ואותו העצם הוא רמאי מכל שאר העצמות.

דתאנא אמר רבי שמעון, ההוא גרמא למה אשתאר בקיומא יתיר מכל שאר גרמי. משום דאיהו רמאה. ולית סביל טעמא דמזונא דבני נשא כשאר גרמי, ובגיני כך הוא תקיף מכל גרמי והוא ליהוי עקרא דגופא אתבני מניה. הדיא הוא דכתיב בת בתואל הארמי.

שלמדנו, אמר רבי שמעון, למה נשאר בקיום אותו העצם יותר מכל שאר העצמות? משום שהוא רמאי, ואינו סובל טעם של המזון של בני האדם כמו שאר העצמות, ומשום כך הוא חזק מכל העצמות, והוא? הנה העקר שהגוף נבנה ממנו. זהו שכתוב בת בתואל הארמי.

ותאנא אמר רבי שמעון, הוא רמאי ומעולם רמאי, ושכן יצר הרע דאיהו רמאי. הדיא הוא דכתיב בת בתואל הארמי גרמא רמאה. מפדן ארם, מצמד רמאין, כדתנו פדנא דתורא שהוא צמד. אחות לבן, אחות יצר הרע הארמי, כדתנו, בתחלה שהיה מנוול בחטאות בזה העולם נקרא לוט. לעתיד לבא שלא יהא מנוול כדבדקדמיתא, כמאן דסחי ומטביל מסאבותיה, קראן ליה לבן. על כל פנים אין יצר הרע בטל מן העולם.

ולמדנו, אמר רבי שמעון, הוא רמאי ומעולם רמאי, ושכן יצר הרע שהוא רמאי. זהו שכתוב בת בתואל הארמי - עצם רמאי. מפדן ארם - מצמד רמאים, כמו ששנינו פדנא דתורא, שהוא צמד. אחות לבן - אחות יצר הרע הארמי. כמו ששנינו, בתחלה שהיה מנוול בחטאות בזה העולם נקרא לוט. לעתיד לבא שלא יהא מנוול כמו בראשונה, כמי שרוחץ ומטביל את טמאתו, קוראים לו לבן. על כל פנים אין יצר הרע בטל מן העולם.

תא שְׁמַע, דְּהַכִּי אֲנִי אוֹקִימְנָא בְּמִתְנִיתָא. שְׁתֵּי בְּנוֹת לוֹט שְׁהוּן שְׁתֵּי פְחוֹת הַגּוֹף הַמְעוֹרְרוֹת לִיצַר הָרַע, עֲכָשׂוּ שְׁאִינּוּ מְנוּחַל כָּל כְּדָ וְנִטְבַּל מִלְּכְלוּכֵי נִקְרָא לָבוֹ, וְאוֹתָן שְׁתֵּי בְּנוֹת אֵינִן בְּטֹלוֹת מִמֶּשׁ, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית כט) וּלְלָבוֹן שְׁתֵּי בְּנוֹת.

בא שְׁמַע שְׁכָדָ אֲנִי בְּאַרְנוּ בְּבִרְיָתָא. שְׁתֵּי בְּנוֹת לוֹט, שְׁהוּן שְׁנֵי פְחוֹת הַגּוֹף הַמְעוֹרְרוֹת אֵת יִצַר הָרַע, עֲכָשׂוּ שְׁאִינּוּ כָּל כְּדָ מְנוּחַל וְנִטְבַּל מִלְּכְלוּכֵי נִקְרָא לָבוֹ, וְאוֹתָן שְׁתֵּי בְּנוֹת אֵינִן בְּטֹלוֹת מִמֶּשׁ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (בְּרֵאשִׁית כט) וּלְלָבוֹן שְׁתֵּי בְּנוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי כְּדָ הוּא, תַּמָּן כְּתִיב בְּכִירָה וְצַעֲרָה וְהִכָּא כְּתִיב גְּדוּלָה וְקִטְנָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲבָל אֵינִן בְּכַח לְעִשׂוֹת רַע וְלִהְתְּעוֹרֵר לִיצַר הָרַע כְּמִתְחַלְקָה. מִשְׁמַע דְּכְתִיב שֵׁם הַגְּדוּלָה לְאָה, שְׁלֵאָה מִכְּחָה וּמִרְשַׁעְתָּה. וְשֵׁם הַקִּטְנָה רַחֵל, שְׁאִין בָּהּ כַּח הַמְתְּעוֹרֵר, כְּמָה דְאֵת אָמַר, (ישעיה נג) וְכִרְחַל לִפְנֵי גּוֹזְזִיָּה נֶאֱלָמָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּדָ הוּא. שֵׁם כְּתוּב בְּכִירָה וְצַעֲרָה, וְכָאן כְּתוּב גְּדוּלָה וְקִטְנָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲבָל אֵינִן בְּכַח לְעִשׂוֹת רַע וְלִהְתְּעוֹרֵר לִיצַר הָרַע כְּמִתְחַלְקָה, מִשְׁמַע שְׁפָתוֹב שֵׁם הַגְּדוּלָה לְאָה, שְׁלֵאָה מִכְּחָה וּמִרְשַׁעְתָּה. וְשֵׁם הַקִּטְנָה רַחֵל, שְׁאִין בָּהּ כַּח הַמְתְּעוֹרֵר, כְּמוֹ שְׁנֵאֱמַר (ישעיה כג) וְכִרְחַל לִפְנֵי גּוֹזְזִיָּה נֶאֱלָמָה.

אָמַר רַב הוֹנָא, זֶה יִצַר הָרַע וְשְׁתֵּי בְּנוֹתָיו, מִתְחַלְפוֹת מִכְּמוֹת שְׁהִיוּ בְּרֵאשׁוֹנָה. בְּתַחֲלָה לוֹט, מְקוּלָל מְנוּחַל. עֲכָשׂוּ לָבוֹ, מְלוּבָן, שְׁאִינּוּ מְקוּלָל וּמְנוּחַל בְּנִיּוּלוֹ כְּבְרֵאשׁוֹנָה. בְּתַחֲלָה שְׁתֵּי בְּנוֹתָיו חֲזָקוֹת כָּל אַחַת וְאַחַת בְּכְחָה, וְעֲכָשׂוּ שֵׁם הַגְּדוּלָה לְאָה, לְאָה בְּלֵא כַּח, לְאָה בְּלֵא חַזִּיק, לְאָה מִמְעַשְׂיָה הָרֵאשׁוֹנִים. וְשֵׁם הַקִּטְנָה רַחֵל, כְּדִקְאֲמָרוּ, וְלֵא כְּמוֹת שְׁהִיוּ בְּרֵאשׁוֹנָה.

אָמַר רַב הוֹנָא, זֶה יִצַר הָרַע, וְשְׁתֵּי בְּנוֹתָיו מִתְחַלְפוֹת מִכְּמוֹת שְׁהִיוּ בְּרֵאשׁוֹנָה. בְּתַחֲלָה לוֹט, מְקוּלָל מְנוּחַל. עֲכָשׂוּ לָבוֹ, מְלוּבָן, שְׁאִינּוּ מְקוּלָל וּמְנוּחַל בְּנִיּוּלוֹ כְּבְרֵאשׁוֹנָה. בְּתַחֲלָה שְׁתֵּי בְּנוֹתָיו חֲזָקוֹת, כָּל אַחַת וְאַחַת בְּכְחָה, וְעֲכָשׂוּ שֵׁם הַגְּדוּלָה לְאָה - לְאָה בְּלֵא כַּח, לְאָה בְּלֵא חַזִּיק, לְאָה מִמְעַשְׂיָה הָרֵאשׁוֹנִים. וְשֵׁם הַקִּטְנָה רַחֵל, כְּמוֹ שְׁאֲמָרְנוּ, וְלֵא כְּמוֹת שְׁהִיוּ בְּרֵאשׁוֹנָה.

אָמַר רַבִּי אַחַא בְּרַ עֲקֵב, תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לֵה' לִנְכַח אֲשֶׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִיא. אָמַר רַבִּי אַחַא מִפְּנֵי מַה הִיא עֲקָרָה, מִפְּנֵי שְׁיִצַר הָרַע אֵינּוּ נִמְצָא בְּכַחוֹ בְּעוֹלָם, וְעַל כְּדָ אֵין נִמְצָא פְרִיָּה וְרַבִּיָּה זוּלְתֵי בְּתַפְלָה, מַה כְּתִיב, וַיַּעֲתֵר לוֹ ה' וַתִּהְרַר רַבְּקָה אֲשֶׁתּוֹ. כִּינּוּן שְׁמִתְעוֹרֵר יִצַר הָרַע, נִמְצָא פְרִיָּה וְרַבִּיָּה.

אָמַר רַב אַחַא בְּרַ עֲקֵב, בֵּא רְאָה מַה כְּתוּב, וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לֵה' לִנְכַח אֲשֶׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִיא. אָמַר רַבִּי אַחַא, מִפְּנֵי מַה הִיא עֲקָרָה? מִפְּנֵי שְׁיִצַר הָרַע אֵינּוּ נִמְצָא בְּכַח בְּעוֹלָם, וְעַל כְּדָ אֵין נִמְצָא פְרִיָּה וְרַבִּיָּה זוּלְתֵי בְּתַפְלָה. וּמַה כְּתוּב? וַיַּעֲתֵר לוֹ ה' וַתִּהְרַר רַבְּקָה אֲשֶׁתּוֹ. כִּינּוּן שְׁמִתְעוֹרֵר יִצַר הָרַע, נִמְצָא פְרִיָּה וְרַבִּיָּה.

אמר רבי יוסי, אם כן מה הפרש בין העולם הזה לאותו הזמן, ועוד דהא קרא קאמר דקודשא בריך הוא עבד. אמר רבי אחא, כך הוא, דקודשא בריך הוא אתער ליה להווא עניינא דצריך לזוגא, ולא לכל שעתיא דיהא תדיר עם בר נש כמו כען, דאיהו אשתכח תדיר וחסאן ביה בני נשא, אלא להווא זוגא בלחודוי, הווא, ואתערותא אתערותא דקודשא בריך הוא ליהוי, הדא הוא דכתיב, (יחזקאל לו) והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. מהו לב בשר. אמר רבי יהודה, לב להוציא בשר ולא לדבר אחר.

אמר רבי יוסי, אם כן, מה הפרש בין העולם הזה לאותו זמן? ועוד, שהנה הפתוב אמר שהקדוש ברוך הוא עשה. אמר רבי אחא, כך הוא, שהקדוש ברוך הוא העיר אותו לענין ההוא שצריך לזוג, ולא לכל שעה, שיהיה תמיד עם אדם כמו כעת, שהווא נמצא תמיד וחוטאים בו בני אדם, אלא לאותו זוג לבדו. והתעוררות ההיא תהיה התעוררות של הקדוש ברוך הוא. זהו שפתוב (יחזקאל לו) והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. מה זה לב בשר? אמר רבי יהודה, לב להוציא בשר, ולא לדבר אחר.

רבי יצחק ברבי יוסי הוה אתי מקפוטקיא ללוד, פגע ביה רבי יהודה. אמר ליה רבי יצחק, תאמר דחבירנא חכימי מתניתא אתערו להאי עניינא, דיצר הרע יתנשי מן עלמא בר ההיא שעתיא לזיווגא. אמר ליה, חייך הכי אצטריך יצר הרע לעולם כמטרא לעולם, דאלמלא יצר הרע, חדותא דשמעתא לא ליהוי, אבל לא מנוולה פקדמיתא למחטי ביה. הדא הוא דכתיב, (ישעיה יא) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו'.

רבי יצחק ברבי יוסי הוה בא מקפוטקיא ללוד. פגע בו רבי יהודה. אמר לו רבי יצחק, תאמר שחבירינו חכימי הברייתא התעוררו לענין הזה שיצר הרע ישתכח מן העולם, פרט לאותה שעת הזווג. אמר לו, חייך, כך צריך יצר הרע לעולם כגשם לעולם. שאלמלא יצר הרע, חדות השמועה לא תהיה, אבל לא מנוולת כבראשונה לחטא בו. זהו שפתוב (ישעיה יא) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו'.

אמר רבי שמעון, הוא לבא דמדוריה דיצר הרע ביה. רבי אליעזר אומר, לבא טבא, בניינא דגופא ונשמתיא, ובגין כך כתיב (דברים ו) ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך דהווא עקרא דכלא.

אמר רבי שמעון, הוא הלב שמדורו של יצר הרע בו. רבי אליעזר אומר, לב טוב בגין הגוף והנשמה, ומשום כך כתיב (דברים ו) ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך, שהווא עקר הכל.

פד אתא רב כהנא אמר, הכי אמרין משמיהון דמארי מתניתא, תרי בנייניו דגופא אינון, כבדא ולבא. דאמר רבי שמעון אמר רבי יהודה, כבדא ולבא אינון מנהגי גופא בכל סטרי אברוי, מנהגא דרישא מוחא. אבל דגופא אינון תרין וקדמאה הוא כבדא, תניינא לבא. והיינו דכתיב בפרשתא, (בראשית כח) ויתרוצצו הבנים בקרבה, אליו תרין בנייני דגופא.

כשבא רב כהנא, אמר, כך אומרים משמם של בעלי הברייתא: שני בניינים של הגוף הם - הכבד והלב. שאמר רבי שמעון אמר רבי יהודה, הכבד והלב מנהיגים את הגוף

בְּכָל צְדָדֵי אֵיבָרָיו. הַמְנַהֵיג שֶׁל הָרֹאשׁ הוּא הַמֶּלֶךְ, אֲבָל שֶׁל הַגּוּף הֵם שְׁנַיִם. וְהָרֹאשׁוֹן
הוּא הַכֶּבֶד, וְהַשְּׁנַיִ הַלֵּב. וְהֵינּוּ שְׁפָתוֹב בְּפִרְשָׁה וְיִתְרָצוּ הַבְּנִים בְּקִרְבָּה, אֵלֹהֵי שְׁנַיִ בְּנֵי
הַגּוּף.

מֵאֵי טַעֲמָא וְיִתְרָצוּ. מִשּׁוּם דְּלִבָּא (מתעורר) אֲתִנְשֵׁי מִנִּיהּ יִצָּר הָרַע. וְיִתְרָצוּ, (שאלו) וְיִשְׁלִי
מִבְּעֵי לֵיהּ. אֵלָּא אָמַר רַב הוּנָא, וְיִתְרָצוּ וְיִשְׁבְּרוּ, כְּלוּמַר נִשְׁבַּר כְּחַס וְחִילָם. אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, הַגּוּף מֵהוּ אֹמֵר, אִם כֹּן לָמָּה זֶה אֲנִכִי וְלָמָּה נִבְרָאתִי. מִיָּד (בראשית כח) וְתִלְךָ לְדַרְשׁ
אֶת ה'.

מָה הַטַּעַם וְיִתְרָצוּ? מִשּׁוּם שְׁמֵהֶלֶב [מתעורר] נִשְׁכַּח הַיִּצָּר הָרַע. וְיִתְרָצוּ? [שאלו]
וְיִשְׁלִי הִיא צְרִיף לְהִיּוֹת! אֵלָּא, אָמַר רַב הוּנָא, וְיִתְרָצוּ - וְיִשְׁבְּרוּ, כְּלוּמַר, נִשְׁבַּר כְּחַס
וְחִילָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַגּוּף מֵהוּ אֹמֵר! אִם כֹּן לָמָּה זֶה אֲנִכִי, וְלָמָּה נִבְרָאתִי? מִיָּד
- וְתִלְךָ לְדַרְשׁ אֶת ה'.

(בראשית כח) וַיֹּאמֶר ה' לֵה שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֶךָ וְשְׁנֵי לְאֻמִּים וְגו'. אֵלֹהֵי שְׁנַיִ גְּאִים הַכֶּבֶד וְהַלֵּב.
רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הַמֶּלֶךְ וְהַלֵּב. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַמֶּלֶךְ אֵין בְּכֻלָּל זֶה, מִשְׁמַע דְּכְתִיב בְּבִטְנֶךָ,
וְהַמֶּלֶךְ אֵין בְּבִטְנֶךָ אֵלָּא בְּרֹאשׁ. וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמַּעֲיָד וְגו', וְרַב יַעֲבֹד צַעִיר זֶהוּ הַכֶּבֶד שֶׁהוּא
רַב וְגָדוֹל, וְהוּא מְשַׁמֵּשׁ לַפְּנֵי הַלֵּב. דָּאֵמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכֶּבֶד קוֹלֵט הַדָּם וּמְשַׁמֵּשׁ בּוֹ לַפְּנֵי
הַלֵּב.

וַיֹּאמֶר ה' לֵה שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֶךָ וְשְׁנֵי לְאֻמִּים וְגו'. אֵלֹהֵי שְׁנַיִ גְּאִים - הַכֶּבֶד וְהַלֵּב. רַבִּי
יוֹסִי אָמַר, הַמֶּלֶךְ וְהַלֵּב. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַמֶּלֶךְ אֵין בְּכֻלָּל זֶה, מִשְׁמַע שְׁפָתוֹב בְּבִטְנֶךָ,
וְאֵין הַמֶּלֶךְ בְּבִטְנֶךָ אֵלָּא בְּרֹאשׁ. וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמַּעֲיָד וְגו', וְרַב יַעֲבֹד צַעִיר. זֶהוּ הַכֶּבֶד,
שֶׁהוּא רַב וְגָדוֹל וְהוּא מְשַׁמֵּשׁ לַפְּנֵי הַלֵּב. שְׁאֵמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכֶּבֶד קוֹלֵט הַדָּם וּמְשַׁמֵּשׁ
בּוֹ לַפְּנֵי הַלֵּב.

(בראשית כח) וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן אֲדָמוּנִי. אָמַר רַב כְּהֵנָא, הַכֶּבֶד הוּא הָרֹאשׁוֹן וְהוּא אֲדָמוּנִי. לָמָּה
הוּא אֲדָמוּנִי, עַל שְׁבוּלַע אֶת הַדָּם תַּחֲלָה. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אֹמֵר, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ רֹאשׁוֹן, עַל
שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן לְבִלְוַע הַדָּם מִכָּל הַמַּאֲכָל, וְהוּא רֹאשׁוֹן לְדָם אֲבָל לֹא לְיִצְרָה. וּבְמֵאן נוֹקִים
וְרַב יַעֲבֹד צַעִיר, עַל שֶׁהוּא רַב וְגָדוֹל בְּשַׁעוֹרוֹ מִן הַלֵּב וְהוּא עוֹבֵד לְלֵב.

וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן אֲדָמוּנִי. אָמַר רַב כְּהֵנָא, הַכֶּבֶד הוּא הָרֹאשׁוֹן, וְהוּא אֲדָמוּנִי. לָמָּה הוּא
אֲדָמוּנִי? עַל שְׁבוּלַע אֶת הַדָּם תַּחֲלָה. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אֹמֵר, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ רֹאשׁוֹן? עַל
שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן לְבִלְוַע הַדָּם מִכָּל הַמַּאֲכָל, וְהוּא רֹאשׁוֹן לְדָם, אֲבָל לֹא לְיִצְרָה. וּבְמֵאן
נִבְאָר וְרַב יַעֲבֹד צַעִיר? עַל שֶׁהוּא רַב וְגָדוֹל בְּשַׁעוֹרוֹ מִן הַלֵּב, וְהוּא עוֹבֵד לְלֵב.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, לָמָּה אֶתָּא פְּרִשְׁתָּא דָּא, אֵלָּא לְאַחֲזָאָה לְבָנֵי עַלְמָא דָּאָף עַל גַּב דְּהֵיָא
שְׁלִימוּתָא לִיהוּי בְּאַרְעָא, אֲרַחֲיָה וְטַבְעִיָה דְּעַלְמָא לֹא אֶשְׁתַּנֵּי. רַבִּי יִיסָא אָמַר בֵּא וּרְאָה
הַכֶּבֶד הוּא הַצַּד צִיד וְהוּא צִיד בְּפִיו, וְהַלֵּב הוּא הַחוֹשֵׁב וְהוּא (בראשית כח) יוֹשֵׁב אֶהְלִים הַדָּא
הוּא דְּכְתִיב (בראשית כח) וַיִּזְד יַעֲקֹב נְזִיד. חוֹשֵׁב מִחֻשְׁבוֹת, נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּתוֹרָה.

אמר רבי אבא, למה באה הפרשה הזו? אלא להראות לבני העולם, שאף על גב שהשלמות היא תהיה בארץ - דרכו וטבעו של העולם לא ישתנה. רבי ייסא אמר, בא ראה, הכבד הוא הצד ציד, והוא ציד בפיו, והלב הוא החושב, והוא יושב אהלים. זהו שכתוב ויזד יעקב נזיד, חושב מחשבות, נושא ונותן בתורה.

ויזד יעקב נזיד. רבי בא בשם רבי אחא אמר, לעולם טבעו של עולם אינו משתנה, בא וראה, מה כתיב, ויזד יעקב נזיד, כמה דאת אמר אשר זדו עליהם ותרגומו דחשיבו. כלומר הלב חושב ומהרהר בתורה בידיעת בוראו. מה כתיב, ונבא עשו מן השדה. והוא עיני. הכבד שדרד טבעו לצאת ולצוד ציד בפיו לבלוע ואינו מוצא, נקרא עיני. והוא אומר ללב, עד שאתה מהרהר בדברים אלו בדברי תורה, הרהר באכילה ובשתיה לקיים גופך. הדא הוא דכתיב, ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, כי כן דרכי לבלוע הדם ולשגר לשאר האברים. כי עיני אנכי, בלא אכילה ושתיה.

ויזד יעקב נזיד, רבי בא בשם רבי אחא אמר, לעולם טבעו של עולם אינו משתנה, בא ראה, מה כתיב, ויזד יעקב נזיד, כמו שנאמר (שמות יח) אשר זדו עליהם, ותרגומו: שחשבו. כלומר, הלב חושב ומהרהר בתורה בידיעת בוראו. מה כתוב? ונבא עשו מן השדה והוא עני. הכבד שדרד טבעו לצאת ולצוד ציד בפיו לבלוע ואינו מוצא, נקרא עני, והוא אומר ללב: עד שאתה מהרהר בדברים אלו בדברי תורה, הרהר באכילה ובשתיה לקיים גופך. זהו שכתוב ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדם האדם הזה, כי כן דרכי לבלוע הדם ולשגר לשאר האברים, כי עני אנכי, בלא אכילה ושתיה.

והלב אומר, תן לי הראשון והמובחר מכל מה שתבלע, תן לי בכורתך, הדא הוא דכתיב, (בראשית כה) מכרה כיום את בכורתך לי, קונמיתא דתאיבא. עד שהלב מהרהר וחושב במאכל, בולע הכבד. דאלמלי ההוא כסופא והרהורא דלבא במאכל, לא יוכלו הכבד והאברים לבלוע דאמר רבי יוסי, כן דרד העבדים, שאינם אוכלים עד שהאדון אוכל. אמר רבי יוסי, כתיב לאחר כן, (בראשית כה) ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים. מהו עדשים, סגלגליו כגלגלתא, וגלגלא סביב בעלמא. כלומר, דלא אתנשי מארחיה. כך הוא בר נש, ביה הוא זמנא אף על גב דכל ההוא טיבו ויקר ושלמותא ליהוי, ארחיה דעלמא למיכל ולמשתי לא ותנשי.

והלב אומר: תן לי הראשון והמבחר מכל מה שתבלע, תן לי בכורתך. זה שכתוב מכרה כיום את בכורתך לי, ראשית התאנה. עד שהלב מהרהר וחושב במאכל, בולע הכבד. שאלמלא אותו כסוף והרהור של הלב במאכל, לא יוכלו הכבד והאברים לבלוע. שאמר רבי יוסי, כן דרד העבדים - שאינם אוכלים עד שהאדון אוכל. אמר רבי יוסי, כתוב לאחר כן, ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים. מה זה עדשים? עגלגלים כגלגלת, והגלגל סובב בעולם, כלומר שלא נשכח מדרכו. כך הוא כן אדם, באותו זמן, אף על גב שכל אותו חסד וכבוד ושלמות יהיו, דרכו של העולם לאכל ולשתות לא ישתכח.

מתניתין, תנו ארבע רוחות העולם מנשבו, ועתיד קודשא בריך הוא להתעורר רוח אהד לקיים הגוף, שיהא כלול מד' רוחות. הדא הוא דכתיב (יחזקאל לו) מארבע רוחות באי הרוח. בארבע לא כתיב אלא מארבע רוחות העולם, שיהא כלול מארבעתם. ותאנא, אותו הרוח הוא רוח המוליד, הוא הרוח האוכל ושותה. ואין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא

שעבוד מלכות בלבד. ואין בין עולם הזה, לתחיית המתים אלא נקיות והשגת ידיעה. רב נחמן אמר ואריכות ימים.

משנה, שנינו, ארבע רוחות העולם מנשבות, ועתיד הקדוש ברוך הוא להתעורר רוח אחד לקים הגוף שיהיה כלול מארבע רוחות. זהו שכתוב (יחזקאל לו) מארבע רוחות באי הרוח. בארבע לא כתוב, אלא מארבע רוחות העולם, שיהא כלול מארבעתם. ולמדנו, אותו הרוח הוא רוח המוליד, הוא הרוח האוכל ושותה, ואין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד, ואין בין עולם הזה לתחיית המתים אלא נקיות והשגת ידיעה. רב נחמן אמר, ואריכות ימים.

אמר רב יוסף וכי ימות המשיח ותחיית המתים לאו חד הוא. אמר ליה, לא. דתנו, בית המקדש קודם לקבוץ גליות, קבוץ גליות, קודם לתחיית המתים, ותחיית המתים הוא אחרון שבכלם. מנא לן, דכתיב (תהלים קמו) בונה ירושלים ה' נדחי ישראל וכנס הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם. זו היא תחיית המתים, שהיא הרפואה לשבורי לב על מתייהם. בונה ירושלים תחלה, ואחריו נדחי ישראל וכנס, והרופא לשבורי לב אחרון על הכל.

אמר רב יוסף, וכי ימות המשיח ותחיית המתים אינם אחד? אמר לו, לא, ששנינו, בית המקדש קודם לקבוץ גליות, קבוץ גליות קודם לתחיית המתים, ותחיית המתים האחרון שבכלם. מנין לנו? שכתוב (תהלים קמו) בונה ירושלים ה' נדחי ישראל וכנס. הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם. זו היא תחיית המתים שהיא הרפואה לשבורי לב על מתייהם. בונה ירושלים תחלה, ואחריו נדחי ישראל וכנס, והרופא לשבורי לב אחרון על הכל.

תנו, מי שנה קודם הקבוץ גליות לתחיית המתים, כדאמרינן ויהי יצחק בן ארבעים שנה. האי מי שנה, מאי עבדתיהו. אמר רב כהנא אמר רבי ברוקא, מקבוץ גליות עד תחיית המתים, כמה צרות, כמה מלחמות ותעוררו על ישראל, ואשרי הנמלט מהם, דכתיב, (דניאל יב) בעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר. רבי יהודה אמר מהכא, (דניאל יב) ותבררו ויתלבנו ויצרפו רבים. רבי יצחק אמר מהכא, (זכריה יג) ויצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב. ובאותם הימים, יהיו ימים אשר יאמרו (קהלת יב) אין לי בהם חפץ, ומשעה שיעברו הצרות עד תחיית המתים מי שנה.

שנינו, ארבעים שנה קודם הקבוץ גליות לתחיית המתים, כמו שאמרינן ויהי יצחק בן ארבעים שנה. ארבעים השנה הללו מה מעשיהם? אמר רב כהנא אמר רבי ברוקא, מקבוץ גליות עד תחיית המתים כמה צרות, כמה מלחמות ותעוררו על ישראל, ואשרי הנמלט מהם, שכתוב (דניאל יב) בעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר. רבי יהודה אמר מהכא, ותבררו ויתלבנו ויצרפו רבים. רבי יצחק אמר מהכא, (זכריה יג) ויצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב. ובאותם הימים יהיו ימים אשר יאמרו אין לי בהם חפץ. ומשעה שיעברו הצרות עד תחיית המתים ארבעים שנה.

רב הונא אמר, תא חזי (יהושע ה) כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר וגוי אשר לא שמעו בקול ה', כהאי גוונא (גופא) הכא. אמר רבי יוסף, כל אליו חד מלה אמרו, ולסוף מי

שְׁנָה שֶׁהֶצְרֹת יַעֲבְרוּ וְהַרְשָׁעִים יִכְלוּ, יִחִיו הַמֵּתִים שׁוֹכְנֵי עֵפֶר. מֵאֵי טַעֲמָא, מִשׁוּם דְּכַתִּיב, (נחום א) לֹא תִקּוּם פְּעַמִּים צָרָה, וְדִי לָהֶם בְּמָה שֶׁעָבְרוּ. וּמִזְמַן תַּחֲיִית הַמֵּתִים, יִתְיַשֵּׁב עַלְמָא בְּיִשׁוּבוֹ, הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד.

רב הונא אמר, בא ראה, כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר וגו' אשר לא שמעו בקול ה' - כמו כן [נהגו] כאן. אמר רב יוסף, כל אלו דבר אחד אמרו. ולסוף ארבעים שנה, שהצרות יעברו והרשעים יכלו, יחיו המתים שוכני עפר. מה הטעם? משום שכתוב (נחום א) לא תקום פעמים צרה, ודי להם במה שעברו. ומזמן תחיית המתים יתישב העולם בישובו, זהו שכתוב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

רבי אלעזר בן ערד, הנה יתיב, והוה קא מצטער בנפשו טפי עאל לקמיה רבי יהושע. אמר ליה חיזו נהירו בוצינא דעלמא למה חשוכו. אמר ליה, חיזו ודחילו סגי עאל בי, דהא אנא חמי מה דאתערו חברנא מארי מתניתא, דשארית עליהו רוח קדישין. והוה דאתערו, דבשתייתאי יהא פורקנא, שפיר. אבל אנא חמי אורכא ותירא על אינוו דתירא עפרא, דבאלף שתייתאי לזמן (שמות י"ע"א) ארבע מאות ותמנא שניו מניה, יהיו קיימין כל דיירי עפרא בקיומיהו. ובגני כד אתערו חברנא, על פסוקא דקרא לון בני חת, ח"ת, דיתערו ל'חית שנה, והיינו דכתיב, (ויקרא כה) בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו. כשיתתלם הזאת, שהוה חמשת אלפים וארבע מאות ותמנא, תשובו איש אל אחוזתו, אל נשמתו, שהיא אחוזתו ונחלתו.

רבי אלעזר בן ערד היה יושב, והיה מצטער בנפשו מאד. נכנס לפניו רבי יהושע. אמר לו, מראה האור של מאור העולם למה חשוכים? אמר לו, מראה ופחד רב נכנס בי, שהרי אני רואה מה שהתעוררו חברינו בעלי הבריתא, ששורה עליהם רוח של קדושים, וההוא שהעירו שבששי יהיה גאלה, יפה. אבל אני רואה אריכות יתר על אותם שוכני עפר, שבאלף הששי לזמן ארבע מאות ושמונה שנים ממנו יהיו עומדים כל שוכני עפר בקיומם. ומשום כד העירו חברינו על הפסוק שקרא להם בני חת, ח"ת - שיתעוררו ל'חית שנה, והיינו שכתוב (ויקרא כה) בשנת היובל ה את תשובו איש אל אחוזתו. כשיתתלם ה א"ת, שהוה חמשת אלפים וארבע מאות ושמונה, תשובו איש אל אחוזתו, אל נשמתו, שהיא אחוזתו ונחלתו.

(עוד) אמר רבי יהושע לא תקשי לך האי, דהא תנינן ג' כמות הו, של צדיקים גמורים ושל רשעים גמורים ושל בינונים. צדיקים גמורים יקומו בקימה של מתי ארץ ישראל, מהיום כמה שנים, שהם קודמים בתחלה, בשנת הארבעים של קבוץ גלויות. והאחרונים כלם, לזמן ארבע מאות ושמונה שנה לאלף הששי, כדקאמרן. מאן יזכה להאי ארכא, מאן יתקיים בקיום דתיה בין האי זמנא, ועל דא אצטעירנא בנפשא.

[עוד] אמר רבי יהושע, שנה לא יהיה לך קשה, שהרי שנינו, שלש כמות הו: של צדיקים גמורים, ושל רשעים גמורים, ושל בינונים. צדיקים גמורים יקומו בקימה של מתי ארץ ישראל, מהיום כמה שנים, שהם קודמים בתחלה בשנת הארבעים של קבוץ גלויות. והאחרונים כלם לזמן ארבע מאות ושמונה שנה לאלף הששי, כמו שאמרנו. מי יזכה לארץ הזה? מי יתקיים בקיום דתו בין הזמן הזה, ועל כן אני מצטער בנפשי.

אמר ליה, רבי, הא תנינן, (בראשית א) יהי אור, יהי ר"ז. חזר ואמר, בתשובה יתקדם כלל. אמר רבי יהושע, אי לאו דאמרת הכי, אחסימנא פומין למצפיי פורקנא כל יומא, דכתיב, (ישעיה לג) חסון ישועות. מהו ישועות, אלו המצפים ישועות בכל יום.

אמר לו, רבי, הנה שנינו, יהי אור - יהי ר"ז. חזר ואמר, בתשובה יתקדם הכל. אמר רבי יהושע, אם לא שאמרת כך, חסמנו את הפיות לצפות לגאלה כל יום, שכתוב (יחזקאל לג) חסון ישועות. מהו ישועות? אלו המצפים ישועות בכל יום.

מה הוא דעתו דרבי אלעזר. היינו דכתיב, (דניאל יב) ורבים מישגי אדמת עפר יקיצו. משמע דכתיב מישגי אלו הם הצדיקים הנקדמים בחייהם קודם זה. וכמה שנים הם נקדמים, רבי יהודה אומר מאתיים ועשר שנים. רבי יצחק אומר, רד"י שנה, דכתיב, (במדבר כד) ויר"ד מיצקב וגו'. יר"ד שנה נקדמים הצדיקים לשאר כל אדם. רב נחמן אמר, לפי השיעור שנבלה בעפר. אמר ליה רבי יוסי, אם כן הרבה תחיות הו, אלא כל התחיות יהיו באותו הזמן, והאי דאתמר בחזון (דניאל י) ואמת הדבר וצבא גדול. (בראשית כו) ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם. רבי אבהו פתח ואמר, (שיר השירים א) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. דתנינן, ארבע תקופות וארבע זמנים משונים זו מזו יעברו הצדיקים לעתיד לבא. האחד, אותו זמן ישגא החכמה בעולם וישגו השגה מה שלא השיגו בזה העולם. דתנינן, אמר רבי פנחס, השגת הצדיקים לעתיד לבא, יותר ממלאכי השרת דכתיב, (ישעיה יא) כמים לים מכסים. השגי תתעסקון (חסר) (עד כאן מדרש הנעלם)

מהי דעתו של רבי אלעזר? הינו מה שכתוב ורבים מישגי אדמת עפר יקיצו. ממשמע שכתוב מישגי, אלו הם הצדיקים הנקדמים בחייהם קודם זה. וכמה שנים הם נקדמים? רבי יהודה אומר, מאתיים ועשר שנים. רבי יצחק אומר, רד"י שנה, שכתוב (במדבר כד) ויר"ד מיצקב וגו'. יר"ד שנה נקדמים הצדיקים לשאר כל אדם. רב נחמן אמר, לפי השיעור שנבלה בעפר. אמר לו רבי יוסי, אם כן, הרבה תחיות הו, אלא כל התחיות יהיו באותו הזמן, וזהו שנאמר בחזון, (דניאל י) ואמת הדבר וצבא גדול. ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם. רבי אבהו פתח ואמר, (שיר א) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. ששנינו, ארבע תקופות וארבעה זמנים משונים זו מזו יעברו הצדיקים לעתיד לבא. האחד - אותו זמן ישגא החכמה בעולם וישגו השגה מה שלא השיגו בזה העולם. ששנינו, אמר רבי פנחס, השגת הצדיקים לעתיד לבא יותר ממלאכי השרת, שכתוב (ישעיה יא) כמים לים מכסים, השגי תתעסקו. (חסר) (עד כאן מדרש הנעלם)

(בראשית כו) וישגלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחותי היא, כמה דאמר אברהם בגין דשכינתא הנה עמיה ועם אתתיה, ובגין שכינתא קאמר, דכתיב, (משלי ז) אמור לחכמה אחותי את. ועל דא אתתקף ואמר אחותי היא. תו, אברהם ויצחק, הכי אתחזי, דודאי בגין קרא דכתיב (שיר השירים ה) אחותי רעיתי יונתי תמתי, ובגין כך ודאי אתחזי לון לומר, אחותי היא, ועל דא אתתקפו צדיקיא ביה בקוידשא בריה הוא. (בראשית כו) ויהי כי

אַרְכוּ לוֹ שֵׁם הַיָּמִים וְגו'. אֶת רַבְּקָה אֲשֶׁתוֹ דִּיּיקָא, (וּדא שְׂכִינְתָא, כַּמָּה דַעְבוּדָה זֶרָה כְּתִיב בַּהּ (שְׁמוֹת לֵב) וַיְקוּמוּ לַצַּחֲקֵי הַכִּי נִמְי מִצַּחֲקֵי אֵת) דָּא שְׂכִינְתָא דְהוֹת עִמָּה דְרַבְּקָה. דְּבַר אַחַר, וְכִי סִלְקָא דְעֵתָּהּ דִּיצְחָק הָוָה מְשַׁמֵּשׁ עֲרִסְיָהּ בִּימְמָא, דְּהָא תְּנִינָן יִשְׂרָאֵל קִדְיָשִׁין אֵינּוּן וְלֹא מְשַׁמְשֵׁי עֲרִסְיָהּ בִּימְמָא, וַיִּצְחָק דְּהוֹת קִדְיָשׁ, הָוָה מְשַׁמֵּשׁ עֲרִסְיָהּ בִּימְמָא.

וַיִּשְׂאֲלוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאֲשֶׁתוֹ וַיֹּאמֶר אַחֲתֵי הִיא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אַבְרָהָם, מִשׁוּם שֶׁשְׂכִינָה הִיְתָה עִמּוֹ וְעַם אֲשֶׁתוֹ, וּבְשִׁבִיל הַשְּׂכִינָה הוּא אָמַר, שְׂפָתוֹב (מִשְׁלֵי ז) אָמַר לְחַכְמָה אַחֲתֵי אֵת, וְעַל כֵּן הִתְחַזַּק וְאָמַר אַחֲתֵי הִיא. עוֹד, אַבְרָהָם וַיִּצְחָק כִּדְ רָאוּי, שְׂוֹדָאֵי מִשׁוּם הַפְּסוּק שְׂפָתוֹב (שִׁיר ה) אַחֲתֵי רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי, וּמִשׁוּם כִּדְ וַדָּאֵי נִרְאָה לָהֶם לֹמַר אַחֲתֵי הִיא, וְעַל כֵּן מִתְחַזְּקִים הַצְּדִיקִים בְּקַבְ"ה. וַיְהִי כִּי אַרְכוּ לוֹ שֵׁם הַיָּמִים וְגו'. אֶת רַבְּקָה אֲשֶׁתוֹ - דְּוִקָא, (וְזוֹ הַשְּׂכִינָה, כְּמוֹ שֶׁ בּוּדָה זֶרָה כְּתוּב בַּהּ וַיְקוּמוּ לַצַּחֲקֵי, כִּדְ גַם מִצַּחֲקֵי אֵת) זֶה שְׂכִינָה שֶׁהִיְתָה עִם רַבְּקָה. דְּבַר אַחַר, וְכִי תַעֲלֶה עַל דְּעֵתָּהּ שֶׁיִּצְחָק הָיָה מְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם? שְׁהָרִי שְׁנִינּוּ, יִשְׂרָאֵל הֵם קִדְוִשִׁים וְלֹא מְשַׁמְשִׁים מִטָּתָם בַּיּוֹם, וַיִּצְחָק שֶׁהָיָה קִדְוִשׁ הָיָה מְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם?

אַלָּא, וַדָּאֵי אַבִּימֶלֶךְ חֲפִים הָוָה, וַאֲיָהּוּ אֶסְתַּכַּל בְּאַצְטַגְנִינוּתָא דִּילִיָּה, דְּאִיָּהּוּ חִלּוֹן. כְּתִיב הֶכָּא (בְּרֵאשִׁית כו) בְּעַד חִלּוֹן, וְכְתִיב הֵתָם (שׁוֹפְטִים ה) בְּעַד חִלּוֹן נִשְׁקַפָּה וְתִיבֵב אִם סִיסְרָא, מַה לְהֵלֵן בְּאַצְטַגְנִינוּתָא, אוֹף הַכִּי נְמִי בְּאַצְטַגְנִינוּתָא, וְחִמָּא דְלֹא הָוָה כְּמָה דְהוֹת אָמַר יִצְחָק. אַלָּא וַדָּאֵי אִיָּהּוּ מִצַּחֲקֵי עִמָּה, וַאֲיָהּוּ אֶתְתִּיָּהּ. וְכִדְיִן (בְּרֵאשִׁית כו) וַיִּקְרָא אַבִּימֶלֶךְ לִיצְחָק וַיֹּאמֶר וְגו'. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, יָאוֹת הָוָה אַבִּימֶלֶךְ לְמַעַבְדַּ לִיצְחָק כְּמָה דְעַבְדַּ לְאַבְרָהָם, בַּר דְּהָא אוֹכַח לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיָּדְהּ הוּא בְּקִדְמִיתָא.

אַלָּא וַדָּאֵי שְׁאַבִּימֶלֶךְ הָיָה חֲכָם, וְהוּא הֶסְתַּכַּל בְּאַיִצְטַגְנִינוּתוֹ שֶׁהוּא חִלּוֹן. כְּתוּב כְּאֵן בְּעַד חִלּוֹן, וְכְתוּב שֵׁם (שׁוֹפְטִים ה) בְּעַד חִלּוֹן נִשְׁקַפָּה וְתִיבֵב אִם סִיסְרָא. מַה לְהֵלֵן בְּאַיִצְטַגְנִינוּת, אִף כְּאֵן בְּאַיִצְטַגְנִינוּת. וְרָאָה שֶׁלֹּא הָיָה כְּמוֹ שְׁאוּמֶר יִצְחָק, אַלָּא וַדָּאֵי הוּא מִצַּחֲקֵי עִמָּה, וְהִיא אֲשֶׁתוֹ. וְאִזְ וַיִּקְרָא אַבִּימֶלֶךְ לִיצְחָק וַיֹּאמֶר וְגו'. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, נָאָה הָיָה לְאַבִּימֶלֶךְ לַעֲשׂוֹת לִיצְחָק כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְאַבְרָהָם, רַק שֶׁזֶּה הוֹכִיחַ אוֹתוֹ הַקִּדְוִשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרֵאשׁוֹנָה.

תא חזי, כתיב כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה, אמר רבי אבא, בגין כד אמר אחותי היא, בגין לאתדבקה בשכינתא, דכתיב, (משלי ז) אמור לחכמה אחותי את. מאי טעמא, בגין דבהו לא הנה מהימנותא, דאי מהימנותא אשתפח בינייהו, לא הנה אצטריך. אבל מגו דלא הנה בינייהו מהימנותא, אמר הכי. ובגין כד אמר (בראשית כ) כי אמרתי רק אין יראת אלהים (דף קמא ע"א) במקום הזה. אין יראת אלהים, דא מהימנותא.

בא ראה, כתוב כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה. אמר רבי אבא, משום כד אמר אחותי היא, כדי להדבק בשכינה, שכתוב אמר לחכמה אחותי את. מה הטעם? משום שבהם לא היתה אמונה. שאם נמצאה בהם אמונה, לא הנה צריך, אבל מתוך שלא היתה ביניהם אמונה אמר כד, ומשום כד אמר, כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה. אין יראת אלהים, זו האמונה.

אמר רבי אלעזר, בגין דלא שריא שכינתא לבר מארעא קדישא ועל דא אין יראת אלהים במקום הזה, דלאו אתריה הוא, ולא שריא הכא. ויצחק אתתקף ביה במהימנותא, דחמא דהא שכינתא גו אתתיה שריא. (בראשית כו) ויצו אבימלך את כל העם לאמר הנוגע באיש הזה ובאשתו מות יומת. תא חזי, כמה אוריך להו קודשא בריך הוא לרשיעינא, בגין ההוא טיבו דעבד עם אבהו קמאי. דהא בגין דא לא שליטו בהו ישראל עד לבתר דרין בתראין. יאות עבד אבימלך, דעבד טיבו עם יצחק, דאמר ליה (בראשית כ) הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב.

אמר רבי אלעזר, משום שלא שורה השכינה מחוץ לארץ הקדושה, ועל זה אין יראת אלהים במקום הזה, שזה לא מקומו ולא שורה כאן. ויצחק החזיק בו באמונה, שראה שהנה השכינה שורה בתוך אשתו. ויצו אבימלך את כל העם לאמר הנגע באיש הזה ובאשתו מות יומת בא ראה כמה מאריך להם הקדוש ברוך הוא לרשעים משום אותו החסד שעשה עם האבות הקדושים, שהרי משום זה לא שלטו בישראל עד לאחר דורות אחרונים. יפה עשה אבימלך שעשה חסד עם יצחק שאמר לו (לאברהם) הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב.

רבי יהודה אמר, חבל עליהו דרשיעינא, דטיבותא דלהון לאו איהו שלים, תא חזי, עפרון בקדמיתא אמר, (בראשית כג) אדוני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה וגוי. ולביתר אמר, (בראשית כג) ארבע מאות שקל כסף וגוי, וכתיב (בראשית כג) וישקול אברהם לעפרון וגוי, עובר לשוחר. אוף הכא, כתיב בקדמיתא, הנה ארצי לפניך וגוי. ולביתר אמר לו, (בראשית כו) לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. אמר ליה רבי אלעזר,

דא הוא טיבו דעבד עמיה, דלא נסיב מדיליה אבימלך כלום, ושדריה בכל ממוניה, ולבתר אזל בתריה, למגזר עמיה קזים.

רבי יהודה אמר, חבל על הרשעים שחסדם אינו שלם. בא ראה, עפרון אמר בהתחלה, (בראשית כג) אדני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיך וגו'. ואחר כך אמר, ארץ ארבע מאת שקל כסף וגו'. וכתוב וישקל אברהם לעפרון וגו', עבר לסחר. אף כאן כתוב בראשונה הנה ארצי לפניך וגו', ואחר כך אמר לו לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. אמר לו רבי אלעזר, זה החסד שעשה עמו - שלא לקח משל אבימלך כלום, ושלחו עם כל ממונו, ואחר כך הלך אחריו לכרות עמו ברית.

ואמר רבי אלעזר, יאות עבד יצחק, דהא בגין דינדע רזא דחכמתא, אשתדל וחרפ בירא דמיין, בגין לאתתקפא במהימנותא כדקא יאות. וכן אברהם אשתדל וחרפ בירא דמיא (וכו יצחק), יעקב אשכח ליה מתתקן, ויניב עליה וכלהו אזלו בתריה, ואשתדלו בגין לאתתקפא במהימנותא שלימתא כדקא יאות.

ואמר רבי אלעזר, יפה עשה יצחק, שהרי משום שינדע את סוד החכמה השתדל וחרפ באר מים, כדי להתחזק באמונה כראוי. כן אברהם השתדל וחרפ באר מים (וכו יצחק). יעקב מצא אותה מתקנת וישב עליה, וכלם הלכו אחריו והשתדלו, כדי להתחזק באמונה השלמה כראוי.

והשתא ישראל אתתקפו ביה ברזי דפקודי אורייתא, כגון דכל יומא ויומא אתתקפו בר נש בציצית דאיהו מצוה, ובר נש אתעטף ביה. הכי נמי בתפלי דמנח ארישיה ובדרועיה, דאינון רזא עלאה כדקא חזי. בגין דקודשא בריך הוא אשתכח ביה בבר נש דאתעטר ביה בתפלו ואתעטף בציצית, וכלא רזא דמהימנותא עלאה.

וכעת ישראל מתחזקים בו בסודות של מצוות התורה, כמו שכל יום ויום מתחזק אדם בציצית, שהיא מצוה, ואדם מתעטף בה. כך גם בתפלין שמניח על ראשו ובזרועו, שהוא סוד עליון כראוי, משום שהקדוש ברוך הוא נמצא באדם שמתעטר בו בתפלין ומתעטף בציצית, והכל סוד האמונה העליונה.

ועל דא, מאן דלא אתעטר בהאי, ולא אתעטר לאתתקפא בתפלי בכל יומא. דמי ליה דלא שריא עמיה מהימנותא, ואתעדי מניה דחילו דמאריה, וצלותיה לאו צלותא כדקא יאות. ובגין כך אבהו הוו מתתקפי גו מהימנותא עלאה, בגין דבירא עלאה דרזא דמהימנותא שלימתא שריא ביה. (בראשית כו) ויעתק משם ויחפר באר אחרת וגו', רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה נח) ונחך יי תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתיד יחליץ וגו'. האי קרא אוקמוה ואתמר. אבל בהאי קרא, ביה אתתקפו מארי מהימנותא דאבטח לון לעלמא דאתי. ונחך יי תמיד בהאי עלמא ובעלמא דאתי. ונחך יי, כיון דאמר ונחך יי, אמאי תמיד. אלא דא תמיד דבין הערבים, דאיהו אתתקף תחות דרועיה דיצחק, ודא הוא חולקא לעלמא דאתי, מנלו מדוד דכתיב, (תהלים כג) ינחני במעגלי צדק למען שמו. (ישעיה נח) והשביע בצחצחות נפשך, דא אספקלריא דנהרא, דכל נשמתין אתהון לאסתפקלא ולא תענגא בגוה. ועצמתיד יחליץ, האי קרא לאו רישיה סופיה. אי נשמתיה דצדיקא, (סלקא לעילא, נ"א אתהני בעדונא דא דלעילא) מאי ועצמתיד יחליץ. אלא הא אוקמוה. דא תחית המתים, דזמין קודשא בריה הוא לאחיא מתיא ולא תקנא לון לגרמוי דבר נש למיהוי כקדמיתא בגופא שלים. ונשמתא אתוספת נהורא גו אספקלריאה דנהרא, לאתנהרא עם גופא לקיימא שלים כדקא חזי.

ועל כן, מי שלא מתעטר בזה ולא מתעטר להתחזק בתפלין בכל יום, דומה לו שאין שורה עמו האמונה, וסר ממנו פחד רבונו, ותפלתו אינה תפלה פראוי. ומשום כך היו האבות מתחזקים בתוך האמונה העליונה, משום שבאר העליונה של סוד האמונה השלמה שורה בו. ויעתק משם ויחפר באר אחרת וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה נח) ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתיד יחליץ וגו'. הפסוק הזה בארוהו ונתבאר. אבל בפסוק הזה בו החזיקו בעלי האמונה שהבטיח להם לעולם הבא. ונחך ה' תמיד - בעולם הזה ובעולם הבא. ונחך ה', כיון שאמר ונחך ה', למה תמיד? אלא זה התמיד של בין הערבים שהוא התחזק תחת זרועו של יצחק, וזהו החלק לעולם הבא. מנין לנו? מדוד, שכתוב (תהלים כג) ינחני במעגלי צדק למען שמו. והשביע בצחצחות נפשך - זו האספקלריה המאירה שכל הנשמות נהנות להסתכל ולהתענג בתוכה. ועצמתיד יחליץ - הפסוק הזה אין ראשו סופו. אם נשמתו של הצדיק [עולה למעלה, נ"א נהנית באור של מעלה], מה זה ועצמתיד יחליץ? אלא הנה פרשוה, זו תחית המתים. שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות את המתים ולתקן את עצמות האדם שיהיו כבראשונה בגוף שלם, והנשמה מוסיפה אור בתוך האספקלריה המאירה שתאיר עם הגוף לברית שלם פראוי.

דף קמא ע"ב

ובגין כך כתיב, והיית כגון רוח. מאי כגון רוח, דלא פסקו מימיו עלאין, לעולם ולעלמי עלמין, והאי גינתא אתשקי מניה, ואתרוי מניה תדיר. (דף קמא ע"ב) וכמוצא מים, דא ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן ולא פסקין מימיו לעלמין.

ומשום כך כתוב והיית כגון רוח. מה זה כגון רוח? שלא פוסקים מימיו העליונים לעולם ולעלמי עלמים. והגן [והגוף] הזה נשקה ממנו ומתרויה ממנו תמיד. וכמוצא מים - זה הנהר ההוא ששופע ויוצא מעדן, ולא פוסקים מימיו לעלמים.

תא חזי, בירא דמיין נבעין, האי איהו רזא עלאה בגו רזא דמהימנותא. בירא דאית ביה מוצא מים, ואיהו בירא דאתמלא מההוא מוצא מים, ואינון תרין דרגין דאינון חד, דכר ונוקבא כחדא כדקא יאות.

בא ראה, באר של מים נובעים זהו סוד עליון בתוך סוד האמונה. באר שיש בה מוצא מים, והיא באר שמתמלאת ממוצא המים ההוא, והם שתי דרגות שהן אחת, זכר ונקבה יחד כראוי.

ותא חזי, ההוא מוצא מים וההוא בירא אינון חד, ואקרי כלא באר. דהא ההוא מקורא דעייל, ולא פסיק לעלמין, ובירא אתמלי. ומאן דאסתפל בבירא דא, אסתפל ברזא עלאה דמהימנותא, ודא הוא סימנא דאבהו, דמשתדלי לחפור בירא דמא גו רזא עלאה, ולית לאפרשא בין מקורא ובירא וכלא חד. (בראשית כו) ויקרא שמה רחובות. רמיז דזמינין בנוי למפלח ולא תקנא האי בירא כדקא חזי, ברזא דקרפניו ועליון. כגוונא דא, (בראשית ב) ויניחחו בגן עדן לעבדה ולשמרה, אליון קרפניו ועליון ובגין דא, יתפשטון מבוועוי לכל סטרין כמה דאת אמר, (משלי ה) ויפוצו מעינתיה חוצה ברחבת פלגי מים, ובגין כך ויקרא שמה רחובות.

ובא וראה, אותו מוצא מים ואותה באר הם אחד, והכל נקרא באר, שהרי אותו המקור שמכניס ולא פוסק לעלמים, והבאר מתמלאת. ומי שמסתפל בבאר הזו, מסתפל בסוד העליון של האמונה. וזהו סימן האבות - שמשתדלים לחפור באר מים בתוך סוד עליון, ואין להפריד בין המקור והבאר, והכל אחד. ויקרא שמה רחובות - רמז שעתידים בניו לעבד ולתקן את הבאר הזו כראוי בסוד הקרפנות והעולות. כמו כן, (בראשית ב) ויניחחו בגן עדן לעבדה ולשמרה. אלו

הקרבנות והעולות. ומשום זה יתפשטו מעינותיו לכל הצדדים, כמו שְׁנֵאמֵר (משלי ה) וְנִפְּצוּ מְעִינֹתָיִךְ חוּצָה בְּרַחוּבַת פְּלָגֵי מַיִם, ומשום כך ויקרא שמה רחבות.

רבי שמעון פתח ואמר, (משלי א) חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קולה. האי קרא איהו רזא עלאה. מאי חכמות, אליו חכמה עלאה וחכמתא זעירא דאתכלילת בה בעלאה ושריא בה.

רבי שמעון פתח ואמר, (שם א) חכמות בחוץ תרנה ברחובות תתן קולה. הפסוק הזה הוא סוד עליון. מה זה חכמות? אלו החכמה העליונה והחכמה הקטנה שנקללת בעליונה ושוּרָה בה.

בחוץ תרונה. תא חזי, חכמה עלאה איהי סתימא דכל סתימין, ולא אתיידע ולא איהי באתגליא, כמה דאת אמר, (איוב כח) לא ידע אנוש ערפה וגוי, כד אתפשטת לאתנהרא, אתנהרא ברזא דעלמא דאתי, ועלמא דאתי אתברי מניה. כדתנן עלמא דאתי אתברי ביו"ד, ואתפסיא האי חכמה תמן ואינון חד. בזמנא דאתעתד (ני"א דאתעטר ני"א דאתעבד) כלא ברזא דעלמא דאתי כדקאמרן, כדיון הוא חדוה לאתנהרא, וכלא בחשאי דלא אשתמע לבר לעלמין.

בחוץ תרנה - בא ראה, החכמה העליונה היא סתומה של כל הסתומים, ולא נודעת ואינה בגלוי, כמו שְׁנֵאמֵר (איוב כח) לא ידע אנוש ערפה וגוי. כשמתפשטת להאיר, מאירה בסוד העולם הבא, והעולם הבא נברא ממנה, כפי ששנינו, העולם הבא נברא ביו"ד, והחכמה הזו נכסית שם, והם אחד בזמן שמתיצב [שמתעטר ני"א שנ שח] הכל בסוד של העולם הבא, כפי שאמרנו. אז היא השמחה להיות מאירה, והכל בחשאי, שלא נשמע בחוץ לעולמים.

תו בעיא לאתפשטא, ונפיק מהאי אתר אשא ומיא ורוחא, כמה דאתמר (ע"ד ע"א). ואתעביד חד קלא דנפקא לבר ואשתמע, כמה דאתמר. כדיון מתמן ולהלן איהו חוץ, דהא לגו בחשאי איהו דלא אשתמע לעלמין, השתא דאשתמע רזא, אקרי חוץ, מכאן בעי בר נש לאתקנא בעבידתיה (פקודי רכ"ו ע"א) ולשאלא.

עוד רוצה להתפשט, ויוצאים מן המקום הזה אש ומים ורוח, כמו שנתבאר, ונעשים קול אחד שיוצא בחוץ ונשמע, כמו שנתבאר. אז

מִשָּׁם וּלְהֵלֶן זֶהוּ חוּץ. הָרִי בַפְּנִים הוּא בַחֲשָׁאֵי, שְׁלֹא נִשְׁמָע לְעוֹלָמִים.
עֲכָשׁוּ שְׁנִשְׁמָע הַסּוּד נִקְרָא בַחוּץ. מִכָּאן צָרִיךְ אָדָם לְהִתְקִין אֶת מַעֲשָׂהוּ
וּלְבַקֵּשׁ.

בְּרַחוּבוֹת, מֵאֵן רַחוּבוֹת, דָּא הֵהוּא רְקִיעָא דְבִיָּה כָּל כְּכַבֵּיָא דְנִהְרִין, וְאִיהוּ
מִבּוּעָא דְמִימּוֹי לֹא פִסְקִין. כְּמָה דְאֵת אָמֵר, (בראשית ב) וְנִהַר יוֹצֵא מֵעֵדֶן
לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן, וְאִיהוּ רַחוּבוֹת. וְתַמָּן תִּתֵּן קוּלָּה, עֲלָאָה וְתִתְּנָהּ וְכִלְיָא
חַד.

בְּרַחוּבוֹת - מִי הֵרַחוּבוֹת? זֶה הֵרַקִיעַ הֵהוּא שְׁבוּ מְאִירִים כָּל הַפּוֹכְכִים,
וְהוּא הַמַּעֲיָן שְׁאִין מִימּוֹי פּוֹסְקִים, כְּמוֹ שְׁנֵאָמֵר (בראשית ב) וְנִהַר יוֹצֵא
מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְהוּא רַחוּבוֹת, וְשָׁם תִּתֵּן קוּלָּה, עֲלִיוֹנָה
וְתַחְתּוֹנָה, וְהַכֵּל אֶחָד.

וּבְגִין דָּא אָמֵר שְׁלֵמָה, (משלי כד) הֵכֵן בַחוּץ מְלֹאכְתָּךְ וְעִתְדָהּ בְּשַׂדָּה לְךָ וְגוֹ'.
הֵכֵן בַחוּץ, כְּמָה דְאֵתְמָר. דְּכִתִּיב בַחוּץ תִּרְוֹנָה, דְּהָא מִכָּאן קִיַּימָא עֲבִידָא
לְאֵתְתִקְנָא וּמְלָה לְשַׂאֲלָה, דְּכִתִּיב, (דברים ד) כִּי שְׂאֵל נָא לְיָמִים רֵאשׁוֹנִים
וְגוֹ', וּלְמַקְצָה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמֵר שְׁלֵמָה, (משלי כד) הֵכֵן בַחוּץ מְלֹאכְתָּךְ וְעִתְדָהּ בְּשַׂדָּה לְךָ
וְגוֹ'. הֵכֵן בַחוּץ, כְּמוֹ שְׁנֵאָמֵר, שְׁכִתּוֹב בַחוּץ תִּרְוֹנָה, שְׁהָרִי מִכָּאן עוֹמֵד
הַמַּעֲשָׂה לְהִתְתִּיקוֹן וְדָבָר לְשַׂאֲלָה, שְׁכִתּוֹב (דברים ד) כִּי שְׂאֵל נָא לְיָמִים
רֵאשׁוֹנִים וְגוֹ', וּלְמַקְצָה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם.

וְעִתְדָהּ בְּשַׂדָּה לְךָ, דָּא (בראשית כז) שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרְכוּ יְיָ. וּבִתְרַ דְּיִנְדַע בְּרַ נֶשׁ
רְזָא דְחֻכְמָתָא וְיִתְקִין גְּרָמִיָּה בָּהּ, מַה כְּתִיב אַחַר, וּבְנִיתָ בֵיתְךָ. דָּא נִשְׁמָתָא
דְּבַר נֶשׁ בְּגוּפִיָּה, דִּיתְתִּיקוֹן וְיִתְעַבִּיד גְּבַר שְׁלִים. וְעַל דָּא כַּד חִפְר יִצְחָק וְעַבְד
בִּירָא בְּשֵׁלֶם, לְהֵהוּא שְׁלֵם (נִיָּא לְמַהוּי שְׁלִים) קָרִי לִיָּה רַחוּבוֹת, וְכִלְיָא כְּדִקְרָא
יָאוּת. זְכָאִין אֵינּוֹן צְדִיקָא דְעוֹבְדִיהוֹן לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְקִיַּימָא
עֲלָמָא. דְּכִתִּיב, (משלי ב) כִּי יִשְׂרִים יִשְׁכְּנוּ אַרְצָא, יִשְׁכְּנוּ אַרְצָא. וְהָא אוּקְמוּהָ.
(בראשית כז) וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק. אָמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן כְּתִיב, (בראשית א) וַיִּקְרָא
אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וּלְחֹשֶׁךְ קֶרָא לַיְלָה, הָאִי קָרָא אוּקְמוּהָ וְאֵתְמָר. אָבֵל תָּא
חַזִּי, כָּל עוֹבְדוֹי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּלָהוּ אֵינּוֹן מְלִין דְקִשׁוּט וְכִלְיָא בְּרִזָּא
עֲלָאָה. וְכָל מְלוּי דְאוּרִיָּתָא, כְּלָהוּ מְלִי מְהִימְנוּתָא וְרִזִּין עֲלָאִין כְּדִקְרָא
יָאוּת.

וְעִתְדָה בַּשָּׂדֶה לָךְ - זוֹ הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ ה'. וְאַחַר שְׂיַדַע הָאָדָם אֶת
סוֹד הַחֲכָמָה וַיִּתְקִין אֶת עַצְמוֹ בָּהּ, מַה כְּתוּב אַחַר כָּךְ? וּבְנִיתָ בֵּיתְךָ. זוֹ
הַנִּשְׁמָה שֶׁל אָדָם בְּגוּפוֹ, שְׂיִתְתֶּקֶן וַיַּעֲשֶׂה אִישׁ שָׁלֵם. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁחָפַר
יִצְחָק וַעֲשֶׂה בָּאָר בְּשָׁלוֹם, לְאוֹתוֹ הַשָּׁלוֹם [שִׁיחִיה שְׁלָם] קָרָא רְחוּבוֹת,
וְהַכֹּל כְּרָאוּי. אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים שְׂמַעְשִׂיהֶם לְקַבְּיָה לְקִיָּם אֶת הָעוֹלָם,
שְׂכָתוֹב כִּי יִשְׂרָיִם יִשְׂכְּנוּ אֶרֶץ, יִשְׂכְּנוּ אֶרֶץ, וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ. וַיְהִי כִּי זָקַן
יִצְחָק. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, כְּתוּב (בְּרֵאשִׁית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם
וְלַחֲשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה. הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוֹהוּ וְנִתְבָּאָר. אָבֵל בֹּא רְאֵה, כָּל
מַעֲשֵׂי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כָּלֵם הֵם דְּבָרֵי אֱמֶת, וְהַכֹּל בְּסוֹד עֲלִיוֹן. וְכֹל
דְּבָרֵי הַתּוֹרָה כָּלֵם דְּבָרֵי אֱמוּנָה וְסוֹדוֹת עֲלִיוֹנִים כְּרָאוּי.

דף קמב ע"א

וְתָא חֲזִי, לֹא זָכָה יִצְחָק כְּאַבְרָהָם, דְּלֹא סָמוּ עֵינָיו וְלֹא כְהוּ. אָבֵל רְזָא
עֲלָאָה אִיהוּ הַכָּא, רְזָא דְמַהִימְנוּתָא. כְּמַה דְאַתְמַר, דְּכְתִיב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים
לְאוֹר יוֹם, דָּא אַבְרָהָם, דְּאִיהוּ נְהוּרָא דִימָמָא. וְנְהוּרָא דִילִיָּה אָזִיל וְנְהִיר
וְאַתְתֶּקֶף בְּתַקוּנָא (דף קמב ע"א) דִּיּוֹמָא.

וּבֹא וְרְאֵה, לֹא זָכָה יִצְחָק כְּמוֹ אַבְרָהָם, שֶׁלֹּא סָמוּ עֵינָיו וְלֹא כְהוּ. אָבֵל
כָּאֵן הוּא סוֹד עֲלִיוֹן, סוֹד הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר, שְׂכָתוֹב וַיִּקְרָא
אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם. זֶה אַבְרָהָם, שֶׁהוּא אוֹר הַיּוֹם, וְאוֹרוֹ הוֹלֵךְ וּמְאִיר
וּמְתַחַזֵּק בְּתַקוּן הַיּוֹם.

וּבְגִין כָּךְ, מַה כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית כד) וַאֲבָרָהָם זָקַן בָּא בַּיָּמִים, בְּאֵינוֹן נְהוּרִין
דְּנְהָרִין. וְאִיהוּ סִיב, (ד"א ל"ג וְנְהִיר כַּדִּין אָזִיל וְנְהִיר) כְּמַה דְאַתְ אָמַר, (מְשַׁלֵּי ד) הוֹלֵךְ
וְאוֹר עַד נְכוּן הַיּוֹם, וּבְגִין כָּךְ, (בְּרֵאשִׁית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם. וְלַחֲשֶׁךְ
קָרָא לַיְלָה, דָּא יִצְחָק דְּאִיהוּ חֲשֶׁךְ, וְאִיהוּ אָזִיל לְקַבְּלָא לִילְיָא בְּגוּיָהּ, וּבְגִין
כָּךְ, אִיהוּ כַּד סִיב, מַה כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית כז) וַיְהִי כִּי זָקַן יִצְחָק וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו
מִרְאוֹת. הַכִּי הוּא וְדָאִי, דְּבַעַא לְאַתְחַשְׁכָּא וּלְאַתְדַּבְּקָא (בַּחֲשֶׁךְ) בְּדַרְגָּיָה
כְּדָקָא יְאוֹת.

וּמִשׁוּם כָּךְ מַה כְּתוּב? וַאֲבָרָהָם זָקַן בָּא בַּיָּמִים, בְּאוֹתָם הָאוֹרוֹת
שְׂמַמְאִירִים. וְהוּא זָקַן, [וּמְאִיר, אִזְ הוֹלֵךְ וּמְאִיר] כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר (מְשַׁלֵּי ד) הוֹלֵךְ וְאוֹר
עַד נְכוּן הַיּוֹם, וּמִשׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם. וְלַחֲשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה
- זֶה יִצְחָק, שֶׁהוּא חֲשֶׁךְ, וְהוּא הוֹלֵךְ לְקַבֵּל לְתוֹכוֹ אֶת הַלֵּילָה. וּמִשׁוּם

כָּד, כְּשֶׁהוּא זָקֵן מֵהַכְּתוּב? וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהִינּוּ עֵינָיו מֵרֵאֶת. כָּד
זֶה וַדָּאֵי, שְׂרָצָה לְהַחֲשֹׁךְ וּלְהַדְבִּיק [בַּחֲשָׁד] בְּדַרְגָּתוֹ כְּרֵאוּי.

אַתָּא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיה, וְנָשִׂיק יָדָיו. אָמַר לִיה, שְׁפִיר, אַבְרָהָם נְהִיר
מִסְטָרָא דְדַרְגָּא דִּילִיה, יִצְחָק אֶתְחַשֵּׁךְ מִסְטָרָא דְדַרְגָּא דִּילִיה, יַעֲקֹב
אֲמַאי, דְכַתִּיב, (בְּרֵאשִׁית מו) וְעֵינָיו יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזְּקֵן. אָמַר לִיה, הֲכִי הוּא
וַדָּאֵי, כָּבְדוּ כְּתִיב, וְלֹא כָּהוּ. מִזְּקֵן כְּתִיב, וְלֹא מִזְּקֵנוּ. אֶלָּא מִזְּקֵן, מִזְּקֵן
דְּיִצְחָק, מֵהָהוּא סְטָרָא כָּבְדוּ. לֹא יוֹכֵל לְרֵאוֹת, לְאַסְתַּכְּלָא כְּדָקָא חֲזִי, אֲבָל
לֹא כָּהוּ. אֲבָל יִצְחָק כָּהוּ וַדָּאֵי מְכַל וְכֹל, וְאַתְעֵבִיד חֲשֵׁךְ, דְּהָא כְּדִין
אַתְאַחִיד בֵּיה לִלְהָ, וְאַתְקַיָּים וְלַחֲשֵׁךְ קָרָא לִלְהָ. (בְּרֵאשִׁית כז) וַיִּקְרָא אֶת
עֶשׂוֹ בְּנוֹ הַגְּדוֹל, דְּאַתְכַּלֵּל מִסְטָרִיה דְּדִינָא קְשִׁיָּא (שם) וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זְקַנְתִּי
לֹא יַדְעֵתִי יוֹם מוֹתִי. רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח וְאָמַר, (תְּהִלִּים טז) אֲשֶׁרִי אָדָם עוֹז לוֹ
כָּד וְגוֹ', זְכָאָה בַר נֶשׁ דְּאַתְתַּקַּף בֵּיה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וַיִּשְׁוִי תוֹקְפִיה בֵּיה.

בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְנָשִׂק יָדָיו. אָמַר לוֹ, יָפָה. אַבְרָהָם מֵאִיר מִצַּד שֶׁל
דַּרְגָּתוֹ, יִצְחָק נִחְשֵׁךְ מֵהַצַּד שֶׁל דַּרְגָּתוֹ, וַיַּעֲקֹב לָמָּה, שְׂפָתוֹב וְעֵינָיו
יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִקֵּן? אָמַר לוֹ, כָּד זֶה וַדָּאֵי, כְּתוּב כָּבְדוּ וְלֹא כָּהוּ. כְּתוּב
מִזְּקֵן וְלֹא מִזְּקֵנוּ. אֶלָּא מִזְּקֵן - מִקֵּן שֶׁל יִצְחָק, מֵאוֹתוֹ צַד כָּבְדוּ. לֹא
יוֹכֵל לְרֵאוֹת לְהַסְתַּכְּלָא כְּרֵאוּי, אֲבָל לֹא כָּהוּ. אֲבָל יִצְחָק כָּהוּ וַדָּאֵי מְכַל
וְכֹל, וְנַעֲשֶׂה חֲשֵׁךְ, שְׁהָרִי אֲזִי נֶאֱחָז בּוֹ הַלִּילָה, וְהַתְקַיָּים וְלַחֲשֵׁךְ קָרָא
לִלְהָ. וַיִּקְרָא אֶת עֶשׂוֹ בְּנוֹ הַגְּדוֹל. שְׁנַכְלָל מִצַּדוֹ שֶׁל הַדִּין הַקָּשָׁה. וַיֹּאמֶר
הִנֵּה נָא זְקַנְתִּי לֹא יַדְעֵתִי יוֹם מוֹתִי. רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח וְאָמַר, (תְּהִלִּים טז)
אֲשֶׁרִי אָדָם עוֹז לוֹ כָּד וְגוֹ'. אֲשֶׁרִי הָאִישׁ שְׂמַתְחֹזֵק בְּקַבְ"ה וְשֵׁם בּוֹ אֶת
תְּקִפּוֹ.

יְכוֹל כְּחֻנְיָה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה דְאַתְתַּקְּפוּ וְאָמְרוּ, (דְּנִיאל א) הֵן אֵיתִי אֶלְהָנָא דִּי
אֲנַחְנָא פְּלַחִין יְכוֹל לְשִׁיזְבוּתָנָא מִגּוֹ אֶתְוִן נוֹרָא יְקִידְתָּא וּמִן יָדָךְ מַלְכָּא
יִשְׁזִיב. תָּא חֲזִי, דָּאֵי לֹא יִשְׁזִיב וְלֹא אֶתְקַיָּים עַלְיִיהוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא,
אֲשֶׁתַּכַּח שְׁמִיה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּלֹא יִתְקַדֵּשׁ בְּעֵינֵיהוּ דְכֻלָּא כְּמָה
דְּאָמְרוּ. אֶלָּא, כִּינּוּ דִּיִּדְעוּ דְלֹא אָמְרוּ כְּדָקָא יָאוֹת, אֶהְדְּרוּ וְאָמְרוּ, (דְּנִיאל א)
וְהוּ לֹא יַדְעֵתִי לְהוּי לְךָ מַלְכָּא וְגוֹ'. בִּין יִשְׁזִיב, בִּין לֹא יִשְׁזִיב, יַדְעֵתִי לְהוּי לְךָ
מַלְכָּא וְגוֹ'. וְתִנְיִן דְּמַלְכָּה אוֹדַע לְהוּי יַחְזִקְאֵל, וְשִׁמְעוּ וְקַבִּילוּ מִנִּיה, דְּקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא לֹא אֶתְקַיָּים עַלְיִיהוּ, בְּגִין דִּיקַבְּלוּן אַגְרָא. וְכִדִּין אֶהְדְּרוּ וְאָמְרוּ,
וְהוּ לֹא יַדְעֵתִי לְהוּי לְךָ מַלְכָּא וְגוֹ'.

יְכוֹל כְּחֻנְיָה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה שְׁהַתְחִזְקוּ וְאָמְרוּ, (דְּנִיאל א) הֵן אֶתְנוּ
אֶלְהִינוּ שְׂאֲנוּ עוֹבְדִים יְכוֹל לְהַצִּילֵנוּ מִתּוֹךְ כְּבָשׁוֹן הָאִשׁ הַיּוֹקְדֵת, וּמִיָּדָךְ
הַמְּלֹךְ יִצִּיל. בָּא רֵאָה, שְׂאֵם לֹא יִצִּיל וְלֹא יַעֲמֵד עַלְיֵהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ

הוא, נמצא ששמו של הקדוש ברוך הוא לא יתקדש בעיני הכל, כמו שאמרו. אלא כיון שיידעו שלא אמרו כראוי, חזרו ואמרו, והן לא ידוע להיות לך המלך וגו'. בין יציל בין לא יציל, ידוע להיות לך המלך וגו'. ושיינו שיחזקאל הודיע להם דבר, ושמעו וקבלו ממנו, שהקדוש ברוך הוא לא עמד עליהם, כדי שיקבלו שכר, ואז חזרו ואמרו, והן לא ידוע להיות לך המלך וגו'.

אלא לא יתתקף בר נש דיימא, קודשא בריך הוא ישזבינני, או איהו עביד לי כד וכו', אבל ישוי תוקפיה ביה בקודשא בריך הוא דיסייע ליה, כד איהו אשתדל באינון פקודין דאורייתא, ולמיהד בארץ קשוט. דכיון דאתי בר נש לאתדפאה, מסייעין ליה ודאי, ובדא יתתקף ביה בקודשא בריך הוא, דאיהו יסייע ליה, ויתתקף ביה, דלא ישוי תוקפיה באחרא, ובגין כד עוז לו בך. מסלות בלבבם, דינעביד לביה כדקא יאות בלא הרהורא אחרא, אלא כהאי מסלה דאיהי מתישבא לאעברא בכל אתר דאצטריך, הכי נמי.

אלא לא יתחזק אדם שיאמר, הקדוש ברוך הוא יצילני, או יעשה לי כד וכו'. אבל ישים את כחו בקבייה שיסיע לו, כשהוא משתדל באותם המצוות של התורה וללכת בדרך אמת. שכיון שאדם בא להטהר, ודאי מסייעים לו. ובזה יתחזק בקבייה שהוא יסיע לו, ויתחזק בו, שלא ישים את כחו בטחונו באחר. ומשום כן, עוז לו בך מסלות בלבבם. שיעשה לבו כראוי בלי הרהור אחר, אלא כמסלה הזו שהיא מתישבת לעבר בכל מקום שצריך, כן גם.

דבר אחר אשרי אדם עוז לו בך, עז, כמה דאת אמר, (תהלים כט) יי עז לעמו יתו, בגין דאצטריך ליה לבר נש דיתעסק באורייתא לשמיה דקודשא בריך הוא, דכל מאן דאתעסק באורייתא ולא אשתדל לשמה, טב ליה דלא אתברי. מסלות בלבבם, מאי מסלות בלבבם, כמה דאת אמר, (תהלים נח) סולו לרוכב בערבות ביה שמו. דא ההיא אורייתא, דאיהו אשתדל בה לארמא ליה לקודשא בריך הוא ולמעבד ליה חטיבא בעלמא.

דבר אחר אשרי אדם עוז לו בך - עז כמו שנאמר (תהלים כט) ה' עז לעמו יתו. משום שצריך לאדם להתעסק בתורה לשמו של הקדוש ברוך הוא. שכל מי שמתעסק בתורה ואינו משתדל לשמה, טוב לו שלא נברא. מסלות בלבבם, מה זה מסלות בלבבם? כמו שנאמר (שם נח) סולו לרוכב בערבות ביה שמו. זו התורה ההיא שהיא השתדל בה להרים את הקדוש ברוך הוא ולעשותו חטיבה בעולם.

תָּא חֲזִי, יַעֲקֹב כָּל עֹבְדֵי הוּוּ לְשִׁמָּא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וּבְגִין כֶּךָ קוּדְשָׁא
בְרִיךְ הוּא הָוּה עֲמִיהָ תְדִיר, דְלֹא אַעֲדֵי מִנִּיהָ שְׂכִינְתָּא. דְהָא בְשַׁעֲתָא דְקָרָא
לִיה יַצְחָק לַעֲשׂוּ בְרִיה, יַעֲקֹב לֹא הָוּה תַּמּוּ, וְשְׂכִינְתָּא אוֹדְעַת לָהּ לְרַבָּקָה,
וְרַבָּקָה אוֹדְעַת לִיה לַיעֲקֹב.

בֹּא רְאֵה, כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל יַעֲקֹב הָיוּ לְשִׁמּוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמִשׁוּם
כֶּךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה עִמּוֹ תָמִיד, שֶׁלֹּא זָזָה מִמֶּנּוּ הַשְּׂכִינָה. שֶׁהָיָה
בְּשַׁעֲהָ שֶׁקָּרָא לוֹ יַצְחָק אֶת יַעֲשׂוּ בְנוֹ, יַעֲקֹב לֹא הָיָה שָׁם, וְהַשְּׂכִינָה
הוֹדִיעָה לְרַבָּקָה, וְרַבָּקָה הוֹדִיעָה לַיעֲקֹב.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, תָּא חֲזִי, אִי חֶסֶד וְשָׁלוֹם בְּהָהוּא זְמַנָּא יִתְבָּרַךְ עֲשׂוּ, לֹא שְׁלוֹט
יַעֲקֹב לְעַלְמִין. אֲלֵא מַעַם קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הָוּה, וְכֹלָא בְּאַתְרֵיהּ אֲתָא
כְּדָקָא חֲזִי. תָּא חֲזִי, (בְּרַאשִׁית כ"ה) וְרַבָּקָה אוֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב כְּתִיב, וְהָא
אַתְמַר. וּבְגִין כֶּךָ שְׁדַרְתָּ בְּגִינֵיהּ דַּיעֲקֹב, (בְּרַאשִׁית כ"ז) הִנֵּה שְׂמַעְתִּי אֶת אֲבִיךָ
מִדְּבַר אֵל עֲשׂוּ אַחִיךָ לֵאמֹר.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, בֹּא רְאֵה, אִם חֶסֶד וְחֶלְיָהּ בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה מִתְבָּרַךְ עֲשׂוּ,
לֹא הָיָה שׁוֹלֵט יַעֲקֹב לְעוֹלָמִים. אֲלֵא מַעַם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זֶה הָיָה,
וְהַכֹּל בֹּא בְּמִקּוּמוֹ כְּרֵאוּי. בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וְרַבָּקָה אוֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב,
וְזֶה נִתְבָּאֵר. וּמִשׁוּם כֶּךָ שְׁלַחָה בְּשִׁבִיל יַעֲקֹב, הִנֵּה שְׂמַעְתִּי אֶת אֲבִיךָ
מִדְּבַר אֵל עֲשׂוּ אַחִיךָ לֵאמֹר.

דף קמב ע"ב

וְעַתָּה בְּנֵי שְׁמַע בְּקוֹלִי וְגוֹי. בְּהָהוּא זְמַנָּא, עָרַב פְּסַח הָוּה, וּבְעֵי יַצָּר הָרַע
לְאַתְבָּעָרָא, וְלִשְׁלִטָּאָה סִיְהָרָא, רָזָא (דף קמב ע"ב) דְמַהִימְנוּתָא. וְעַל דָּא עֲבַדְתָּ
תְּרֵי תַבְשִׁילִין.

וְעַתָּה בְּנֵי שְׁמַע בְּקוֹלִי וְגוֹי. בְּזְמַן הַהוּא עָרַב פְּסַח הָיָה, וְצָרִיךְ הַיַּצָּר הָרַע
לְהַתְבַּעַר וְלִשְׁלֵט הַלְבָּנָה, סוּד הָאֲמוּנָה, וְלָכֵן עֲשִׂתָּה שְׁנֵי תַבְשִׁילִים.

רבי יהודה אָמַר, רְמֵז הַכָּא דְזַמְיָנִין בְּנוֹי דְיַעֲקֹב לְקַרְבָּא שְׁנֵי שְׁעִירִים, חַד לֵי, וְחַד לְעִזָּאזֵל בְּיוֹמָא דְכַפּוּרִי. וּבְגִין כֵּן, קָרִיבַת שְׁנֵי גְדֵי עֲזִים, (קמ"ה ע"ב) חַד בְּגִין דְרָגָא דְלַעֲיָלָא, וְחַד בְּגִין לְכַפְּיָא דְרָגִיָּה דְעֵשׂוֹ דְלֹא יִשְׁלוּט עָלֶיהָ דְיַעֲקֹב, וְעַל דָּא שְׁנֵי גְדֵי עֲזִים, וּמִתְרַוְּיָהּ טָעִים יַצְחָק וְאָכִיל. (בראשית כז) וַיָּבֵא לוֹ יִין וַיִּשְׁתֶּה, וַיָּבֵא לוֹ יִין, רְמֵז רְמִיז, מֵאַתְרַּר רְחִיק קָרִיב לִיה מֵהָהוּא אַתְרַּר (דעש"ו). רְבִי אֶלְעָזָר אָמַר, רְמֵז מֵהָהוּא יִין דְכָל חַדוֹ אֲשַׁתְּכַח בֵּיה, בְּגִין לְחַדְתָּא לִיה לְיַצְחָק, דְבַעֲי חַדוֹה, כְּדָקָא בְּעֵינֵי חַדוֹה לְחַדְתָּא סְטָרָא (דליו"א) דִּלְיָה, וְעַל דָּא וַיָּבֵא לוֹ יִין וַיִּשְׁתֶּה. (בראשית כז) וַתִּקַּח רַבְּקָה אֶת בְּגָדֵי עֵשׂוֹ וְגוֹ', אֶלֶין אֵינּוֹן לְבוּשֵׁין דְרַוּוּחַ עֵשׂוֹ מִנְמְרוּד, וְאֶלֶין לְבוּשֵׁי יָקָר דְהוּוּ מִן אָדָם הָרֵאשׁוֹן, וְאַתּוּ לְיָדָא דְנְמְרוּד, וּבְהוּ הָוָה צַד צִידָה נְמְרוּד, דְכְתִיב, (בראשית ו) הוּא הָיָה גִבּוֹר צִיד (קל"ז ע"ב, ויקרא ס"ד ע"א) לְפָנָי יִי וְגוֹ', וְעֵשׂוֹ נִפְקַ לְחַקְלָא, וְאַנַּח בֵּיה קָרְבָּא בְּנְמְרוּד וְקָטַל לִיה, וְנִסְבַּ אֶלֶין לְבוּשֵׁין מִנִּיה, הַדָּא הוּא דְכְתִיב, (בראשית כה) וַיָּבֵא עֵשׂוֹ מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵינָף, וְאוֹקְמוּהָ. כְּתִיב הַכָּא וְהוּא עֵינָף, וְכְתִיב הַתָּם (ירמיה ד) כִּי עֵינָפָה נִפְשֵׁי לְהַרְגִים.

רבי יהודה אָמַר, כָּאן רְמֵז שְׁעֵתִידִים בְּנֵי יַעֲקֹב לְהַקְרִיב שְׁנֵי שְׁעִירִים, אֶחָד לְה' וְאֶחָד לְעִזָּאזֵל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. מְשׁוּם כֵּן הַקְרִיבָה שְׁנֵי גְדֵי עֲזִים - אֶחָד בְּשִׁבִיל הַדְרָגָה שְׁלֹמְעֵלָה, וְאֶחָד כְּדִי לְהַכְנִיעַ אֶת דְרָגָתוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עַל יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן שְׁנֵי גְדֵי עֲזִים, וּמִשְׁנִיָּהֶם טָעַם יַצְחָק וְאָכַל. וַיָּבֵא לוֹ יִין וַיִּשְׁתֶּה. וַיָּבֵא לוֹ יִין, רְמֵז רְמִיז - מִמְּקוֹם רְחוֹק קָרִיב אוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ מְקוֹם [של עש"ו]. רְבִי אֶלְעָזָר אָמַר, רְמֵז מֵהֵינּוּ הָהוּא שְׁכַל הַשְׂמֵחָה נִמְצְאָת בּוֹ כְּדִי לְשַׂמַּח אֶת יַצְחָק, שְׁצָרִיד שְׂמֵחָה, כְּשִׁרוּצִים שְׂמֵחָה לְשַׂמַּח אֶת צַד [הלוים] שְׁלוֹ, וְעַל כֵּן וַיָּבֵא לוֹ יִין וַיִּשְׁתֶּה. וַתִּקַּח רַבְּקָה אֶת בְּגָדֵי עֵשׂוֹ וְגוֹ'. אֵלֶּי הַלְבוּשִׁים שֶׁהָרוּיַח עֵשׂוֹ מִנְמְרוּד, וְאַלְהָ לְבוּשֵׁי כְבוֹד, שֶׁהָיוּ מֵאָדָם הָרֵאשׁוֹן, וּבָאוּ לִידֵי נְמְרוּד, וּבְהֵם הָיָה צַד צִידָה נְמְרוּד, שְׂכָתוֹב (בראשית ו) הוּא הָיָה גִבּוֹר צִיד לְפָנָי ה' וְגוֹ'. וְעֵשׂוֹ יָצָא לְשָׂדֶה וְנִלְחַם בְּקָרִיב עִם נְמְרוּד וְהָרַג אוֹתוֹ, וְלָקַח מִמֶּנּוּ אֶת הַלְבוּשִׁים הַלְלוֹ. זֶהוּ שְׂכָתוֹב וַיָּבֵא עֵשׂוֹ מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵינָף. וּבְאַרְוֵה, כְּתוּב כָּאן וְהוּא עֵינָף, וְכְתוּב שָׁם (ירמיה ד) כִּי עֵינָפָה נִפְשֵׁי לְהַרְגִים.

וְעֵשׂוֹ הָוָה סְלִיק לֹון לְאֵינּוֹן לְבוּשֵׁין לְגַבְהָ דְרַבְּקָה, וּבְהוּ הָוָה נִפְיָק וְצַד צִידָה, וְהָהוּא יוֹמָא לֹא נָטַל לֹון, וְנִפְקַ לְחַקְלָא וְאַתְעַבַּב תַּמּוֹן. וְכַד הָוָה לְבִישׁ לֹון עֵשׂוֹ, לֹא הָוּוּ סְלִיקוֹן רִיחִין כָּלְל. כֵּינּוֹן דְלְבִישׁ לֹון יַעֲקֹב, כְּדִין תַּבַּת אַבְדָּה לְאַתְרָהּ, וְסְלִיקוֹן רִיחִין. בְּגִין דְשׁוּפְרִיָּה דְיַעֲקֹב, שׁוּפְרִיָּה דְאָדָם הָוָה. וּבְגִין כֵּן אֶהְדְּרוּ בְהֵהִיא שְׁעֵתָא לְאַתְרֵיהּ, וְסְלִיקוֹן רִיחִין.

וְעֵשׂוֹ הָיָה מְעַלָּה אֶת אוֹתָם הַלְבוּשִׁים לְרַבְּקָה, וּבְהֵם הָיָה יוֹצֵא וְצַד צִיד, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא לָקַח אוֹתָם, וְיָצָא לְשָׂדֶה וְהִתְעַבַּב שָׁם. וְכִשְׁעֵשׂוֹ הָיָה לוֹבֵשׁ אוֹתָם, לֹא הָיוּ מְעַלִּים רִיחוֹת כָּלְל. כֵּינּוֹן שְׁיַעֲקֹב לְבִישׁ אוֹתָם,

אז שָׁבָה הָאֲבֵדָה לְמִקּוּמָהּ וְהֶעֱלוּ רֵיחוֹת, מְשׁוּם שֶׁיָּפְיוּ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם, וּמְשׁוּם כִּד חֲזָרוּ בַשָּׁעָה הַהִיא לְמִקּוּמָם וְהֶעֱלוּ רֵיחוֹת.

אמר רבי יוסי, שופריה דיעקב (הוה) דאיהו שופריה דאדם איך אפשר, והא תנינו, תפוח עקבו דאדם הראשון, מכהה גלגל חמה. ואי תימא דכד הוה יעקב. אמר ליה רבי אלעזר, ודאי הכי הוה, בקדמיתא עד לא חב אדם הראשון, לא הווי יכלין כל ברין לאסתכלא בשופריה. כיון דחטא, אשתני שופריה ונתמאד רומיה ואתעביד בר מאה אמין. ותא חזי, שופריה דאדם הראשון, רזא איהו, דמהימנותא עלאה תליא בההוא שופרא, ובגין כד, (תהלים ז) ויהי נעם יי אלהינו עלינו. וכתוב, (תהלים כז) לחזות בנעם יי, ודא הוא שופריה דיעקב ודאי, וכלא רזא עלאה איהו.

אמר רבי יוסי, יפיו של יעקב [היה] שהוא יפיו של אדם איך אפשר? והרי שנינו, תפוח עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה, ואם תאמר שכד הוה יעקב? אמר לו רבי אלעזר, ודאי שכד הוה. בראשונה טרם חטא אדם הראשון, לא היו יכולים כל הבריות להסתכל ביפיו. כיון שחטא, השתנה יפיו ורומו הנמדד, ונעשה בן מאה אמות. ובא וראה, יפיו של אדם הראשון הוא סוד, שהאמונה העליונה תלויה ביפי ההוא, ומשום כד (תהלים ז) ויהי נעם ה' אלהינו עלינו, וכתוב (שם כז) לחזות בנעם ה'. וזהו ודאי יפיו של יעקב, והפל הוא סוד עליון.

וירח את ריח בגדיו ויברכהו. תא חזי, וירח את ריח הבגדים לא כתיב, אלא ריח בגדיו. כמה דאת אמר, (תהלים קד) עוטה אור כשלמה נוטה שמים פירעה. דבר אחר (נ"א דא הוא) וירח את ריח בגדיו ויברכהו. דכיון דאלביש לון יעקב, סליקו ריחין בההיא שענתא, ועד דלא ארח (דארח) ריחין דלבושיה, לא ברקיה, דהא כדן (לא) דע דאתחזי הוא לאתברכא, דאי לא אתחזי לאתברכא, לא סליקו כל הני ריחין קדישין בהדיה, הדא הוא דכתיב וירח את ריח בגדיו ויברכהו. (בראשית כז) ויאמר ראה ריח בני פריח שדה אשר ברכו יי. (ק"ב ע"ב) ויאמר, מלה סתים הוא. אית דאמרי שכינתא הות, ואית דאמרי יצחק הוה. פריח שדה אשר ברכו יי, מאן שדה, דא שדה (רמ"ט ע"ב) דתפוחים. שדה דאבהן עלאין (חמיד) סמיכו ליה ומתקנין ליה.

וירח את ריח בגדיו ויברכהו. בא ראה, וירח את ריח הבגדים לא כתוב, אלא ריח בגדיו, כמו שנאמר (שם קד) עטה אור כשלמה נוטה שמים פירעה. דבר אחר [זה הוא] וירח את ריח בגדיו ויברכהו - שכיון שהלביש אותם יעקב, העלו ריחות באותה השעה. ועד שלא הריח [שהריח] את ריח לבושו לא ברך אותו, שהרי אז [לא] דע שהוא ראוי

להתברך. שאם לא ראוי להתברך, לא היו עולים כל הריחות הקדושים הללו עמו. זהו שכתוב וירח את ריח בגדיו ויברכהו. ויאמר ראה ריח בני פריח שדה אשר ברכו ה'. ויאמר - דבר נסתר הוא. יש אומרים שהיתה השכינה, ויש אומרים שיצחק היה. פריח שדה אשר ברכו ה' - מי השדה? זה שדה התפוחים, השדה שהאבות העליונים [חומדים] סומכים אותו ומתקנים אותו.

ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש. אמר רבי אבא, האי קרא אוקמוה, אבל [פתח רבי אבא ואמר] תא חזי, (תהלים קכ) שיר המעלות אל יי בצרתה לי קראתי ויענני. כמה שירין ותושבחו אמר דוד מלפא קמי קודשא בריך הוא, וכלא בגין לאתקנא דרגיה ולמעבד ליה שמא, כמה דאת אמר, (שמואל ב' ח) ויעש דוד שם, ושירתא דא אמר (סי"א ל"ג ליה) כד חמא עובדא דא ליעקב (סי"א דיעקב).

ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש. אמר רבי אבא, הפסוק הזה בארוהו, אבל [פתח רבי אבא ואמר] בא ראה, שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני. כמה שירות ותשבחות אמר דוד המלך לפני הקדוש ברוך הוא, והכל כדי להתקין את דרגתו ולעשות לו שם, כמו שנאמר (שמואל ב' ח) ויעש דוד שם. והשירה הזו אמר [לג] כשראה המעשה הזה ליעקב [של יעקב].

דף קמג ע"א

רבי אלעזר אמר, יעקב אמר שירתא דא (דהא), בשעתא דאמר ליה אבוי, (בראשית כז) גשה נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אם לא, כדן (ד"א בגין) דהוה (הוה) (דף קמג ע"א) יעקב בעאקו סגי, דדחיל דאבוי ידע ליה ואשתמודע קמיה. מה פתיב, (בראשית כז) ולא הכירו כי היו ידיו פידי עשו אחיו שעירות ויברכהו. כדן אמר, (תהלים קכ) אל יי בצרתה לי קראתי ויענני. (שם) יי הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה, דא הוא דרגא דעשו שריא ביה, דאיהו שפת שקר (סי"א מה הוא). שפת שקר, בשעתא דאייתי ההוא חניא לווטין על עלמא, ובחכימו ובעקימו אייתי לווטין, דאתלטיא עלמא.

רבי אלעזר אמר, יעקב אמר השירה הזו [שהרי] בשעה שאמר לו אבוי גשה נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אם לא. אז [משום] שהיה [היה] יעקב בצרה גדולה, שפחד שאביו יכיר אותו ויודע לפניו. מה כתוב? ולא הכירו כי היו ידיו פידי עשו אחיו שערות ויברכהו. אז אמר, אל

ה' בצרתה לי קראתי ויענני. ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה. זוהי הדרגה שעשו שרוי בה, שהיא שפת השקר [מה הוא]. שפת שקר, בשעה שהביא אותו הנחש קללות על העולם, ובהתחכמות ובעקמימות הביא קללות, שהתקלל העולם.

תא חזי, בשעתא דאמר יצחק לעשו, (בראשית כז) וצא השדה וצודה לי צודה, בה"א, ואוקמוה. ונפק עשו בגין דיתברך מיצחק, דקאמר ליה, (בראשית כז) ואברכה לפני יי, דאלו אמר ואברכה ולא יתיר, לאות. פיון דאמר לפני יי, בההיא שעתא אנדעזע כרסי יקרא דקודשא בריך הוא, אמרה, ומה דיפוק חוץ מאינון לווטין, וישתאר יעקב בהו.

בא ראה, בשעה שאמר יצחק לעשו, וצא השדה וצודה לי צודה, בה"א, ובארוה, ונצא עשו כדי שיתברך מיצחק, שאמר לו ואברכה לפני ה'. שאלו אמר ואברכה ולא יותר - יפה. פיון שאמר לפני ה', באותה השעה הזדעזע כסא כבודו של הקדוש ברוך הוא. אמרה, ומה שיצא נחש מאותן הקללות וישאר יעקב.

בההיא שעתא, אנדמן מיכאל ואתא קמיה דיעקב, ושכינתא בהדיה, ונדע יצחק, וחמא לגן עדן בהדיה דיעקב, וברכיה קמיה. וכד עאל עשו, עאל בהדיה גיהנם. ועל דא (בראשית כז) ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד, דחשב דלא הוה עשו בההוא סטרא, פתח ואמר, (בראשית כז) ואברכהו גם ברוך יהיה.

בשעה ההיא הזדמן מיכאל, ובא לפני יעקב והשכינה עמו. ונדע יצחק, וראה את גן עדן עם יעקב וברכו לפניו. וכשנכנס עשו, נכנס עמו גיהנם, ועל פו ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד, שחשב שעשו לא היה בצד ההוא. פתח ואמר, ואברכהו גם ברוך יהיה.

בגין כך, אנדמן יעקב בחכמתו ובעקימו דאייתי ברקאן עליה דיעקב דאיהו כגוונא דאדם הראשון, ואתנטלו מההוא חוץ דאיהו שפת שקר. דכמה שקרא אמר, וכמה מלי דשקרא עבד, בגין לאטעאה ולאייתאה לווטין על עלמא. בגין כך, אתא יעקב בחכמה ואטעי לאבוי, בגין לאייתאה ברקאן על עלמא, ולנטלא מניה מה דמנע מעלמא, ומדה לקבל מדה הוה. ועל דא כתיב, (תהלים קט) ויאהב קלה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו. עליה כתיב, (בראשית ג) ארוור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה. ואשתאר ביה לדרי דרין, ואתא יעקב ונטיל מניה ברקאן.

מְשׁוּם כִּי הִזְדַּמְּן יַעֲקֹב בְּחֻמְהָ וּבְעַקְמוּמֵיּוֹת שֶׁהֵבִיא בְּרָכוֹת עַל יַעֲקֹב,
שֶׁהוּא כְּמוֹ אָדָם הָרָאוּשׁוֹן, וְנִנְטְלוּ מֵאוֹתוֹ הַנְּחֹשׁ, שֶׁהוּא שֹׁפֵת שֶׁקָּר.
שֶׁכֶּמֶה שֶׁקָּר אָמַר, וְכִמֶּה דְבָרֵי שֶׁקָּר עָשָׂה כְּדֵי לְהַטְעוֹת וּלְהֵבִיא קְלָלוֹת
עַל הָעוֹלָם. מְשׁוּם כִּי בָּא יַעֲקֹב בְּחֻמְהָ וְהִטְעָה אֶת אָבִיו, כְּדֵי לְהֵבִיא
בְּרָכוֹת עַל הָעוֹלָם וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ מַה שֶׁמֵּנַע מִן הָעוֹלָם. וּמִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה
הֵיטָה, וְעַל כֵּן כְּתוּב (תְּהִלִּים קט) וַיֵּאָהֵב קְלָלָה וַתְּבוֹאֶהוּ וְלֹא חִפֵּץ בְּבִרְכָּה
וַתִּרְחַק מִמֶּנּוּ. עָלָיו כְּתוּב (בְּרֵאשִׁית ג) אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיֵּת
הַשָּׂדֶה. וְנִשְׁאַר בּוֹ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וּבָא יַעֲקֹב וְנִטַּל מִמֶּנּוּ הַבְּרָכוֹת.

וּמִן יוֹמוֹי דְאָדָם, אִזְדַּמְּן יַעֲקֹב לְנִטְלָא מֵהָהוּא חַיּוּנָא, כֹּל הֵי בְּרַכָּאן,
וְאִשְׁתָּאָר אִיהוּ בְּלוּוֹטִין וְלֹא נִפְק מִנֵּיָהּ. וְדוּד אָמַר בְּרוּחַ קוּדְשָׁא, (תְּהִלִּים
קכ) מַה יִּתֵּן לָךְ וּמַה יּוֹסִיף לָךְ לְשׁוֹן רְמִיָּה חֲצִי גְבוּר שְׁנוּנִים. מַה אֵיכַפֵּת לִיָּה
לְהָהוּא חַיּוּנָא בִּישָׂא, דְאֵיִיתִי לוּוֹטִין עַל עַלְמָא. כְּמַה דְאָמְרוּ, נְחֹשׁ נוֹשֵׁד
וּמְמִית, וְלִית לִיָּה הִנָּאָה מְנִיָּה.

וּמִיָּמֵי שֶׁל אָדָם הָרָאוּשׁוֹן נֹעַד יַעֲקֹב לִטֹּל מֵהַנְּחֹשׁ הַהוּא אֶת כָּל
הַבְּרָכוֹת הַלְלוֹ, וְהוּא נִשְׁאַר עִם קְלָלוֹת וְלֹא יֵצֵא מֵהֶם. וְדוּד אָמַר בְּרוּחַ
הַקְּדוֹשׁ, (תְּהִלִּים קכ) מַה יִּתֵּן לָךְ וּמַה יּוֹסִיף לָךְ לְשׁוֹן רְמִיָּה חֲצִי גְבוּר
שְׁנוּנִים. מַה אֵכַפֵּת לְאוֹתוֹ הַנְּחֹשׁ הָרַע שֶׁהֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ
שֶׁאָמְרוּ, נְחֹשׁ נוֹשֵׁד וּמְמִית, וְאֵין לוֹ מִמֶּנּוּ הִנָּאָה.

לְשׁוֹן רְמִיָּה, דְרַמֵּי לִיָּה לְאָדָם וּלְאַתְתֵּיָּהּ, וְאֵיִיתִי בִּישָׂא עֲלֵיָּהּ וְעַל עַלְמָא.
לְבַתֵּר אַתָּא יַעֲקֹב, וְנִטִּיל מְדִילֵיָּה כֹּל אֵינּוֹן בְּרַכָּאן. חֲצִי גְבוּר שְׁנוּנִים, דָּא
עָשׂוּ דְנִטְר דְבָבוּ (נִיֵּא דֵאגוּיִים) לְיַעֲקֹב עַל אֵינּוֹן בְּרַכָּאן, כְּמַה דְאָתֵּת אָמַר, (בְּרֵאשִׁית
כז) וַיִּשְׁטֹם עָשׂוּ אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה וְגו' . (דִּיֵּא לִיֵּג תֵּא חזי)

לְשׁוֹן רְמִיָּה - שְׂרַמָּה אֶת אָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְהֵבִיא רַע עָלָיו וְעַל הָעוֹלָם. אַחַר
כִּי בָּא יַעֲקֹב וְנִטַּל מִשְׁלוֹ אֶת כָּל אוֹתָם הַבְּרָכוֹת. חֲצִי גְבוּר שְׁנוּנִים -
זֶה עָשׂוּ שֶׁשְׂמַר שְׁנָאָה [שְׁהַפְחִיד] לְיַעֲקֹב עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
וַיִּשְׁטֹם עָשׂוּ אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה וְגו' . [בֵּא רֵאָה].

וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, הָא מְלַעֲיָלָא וּמִתְתָּא
בְּחַבּוּרָא חֲדָא. וְרוּב דְגֵן וְתִירוֹשׁ, הָא אוּקְמוּהָ. אָבַל כְּדַכְתִּיב, (תְּהִלִּים לז) וְלֹא
רְאִיתִי צְדִיק נֶעְזֵב וְזָרְעוֹ מִבְּקֶשׁ לָחֶם. תָּא חֲזִי, (שם) נֶעַר הֵיִתִּי וְגו'
וְאוּקְמוּהָ, הָאֵי קָרָא שָׂרוּ שֶׁל עוֹלָם אָמְרוּ וְכוּ'. וּבְגִין כִּי אָמַר וְרוּב דְגֵן
וְתִירוֹשׁ.

וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ - הִנֵּה מִלְמַעְלָה וּמִמַּטָּה
בְּחִבּוּר אָחָד. וְרַב דָּגָן וְתִירֵשׁ - הִנֵּה פִּרְשִׁיָּה, אָבֵל כְּפָתוּב וְלֹא רְאִיתִי
צָדִיק נֶעְזֵב וְזָרְעוּ מִבְּקֶשׁ לָחֶם. בֹּא רְאֵה, נֶעַר הָיִיתִי וְגוֹ', וּבְאֵרוּחַ -
הַפְּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ שָׂרוּ שֶׁל עוֹלָם וְכוּ'. וּמִשׁוּם כֵּן אָמַר וְרַב דָּגָן
וְתִירֵשׁ.

יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָךְ לְאוֹמִים, בְּזִמְנָא דְשְׁלִיט שְׁלֵמָה מְלָכָא
בְּיִרוּשָׁלַם, דְּכַתִּיב, (דְּבָרֵי הַיָּמִים ב ט) וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ וְגוֹ' מִבֵּיָאִים אִישׁ מִנְחָתוֹ
וְגוֹ'. (בְּרַאשִׁית כז) וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָךְ לְאוֹמִים, בְּזִמְנָא דִּיִּיתִי מְלָכָא מְשִׁיחָא, דְּכַתִּיב,
(תְּהִלִּים עב) וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל מַלְכִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כִּלְאֵי בְּזִמְנָא דִּיִּיתִי
מְלָכָא מְשִׁיחָא, כְּדַכְתִּיב וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל מַלְכִים כָּל גּוֹיִם יַעֲבֹדוּהוּ.

יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָךְ לְאוֹמִים - בְּזִמְנָא שְׁשֻׁלְט שְׁלֵמָה הַמְּלָךְ
בְּיִרוּשָׁלַם, שְׁכַתוּב וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ וְגוֹ' מִבֵּיָאִים אִישׁ מִנְחָתוֹ וְגוֹ'.
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָךְ לְאוֹמִים - בְּזִמְנָא שְׁיַבֵּא מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ, שְׁכַתוּב וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל
מַלְכִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּל בְּזִמְנָא שְׁיַבֵּא הַמְּלָךְ הַמְּשִׁיחַ, כְּפָתוּב
(תְּהִלִּים עב) וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל מַלְכִים כָּל גּוֹיִם יַעֲבֹדוּהוּ.

הוּוה גְּבִיר לְאַחִידָא, הוּוה, וְלֹא אָמַר הִיָּה, אוֹ תְּהִיָּה. אֵלָא דָּא רְזָא עֲלָאָה
דְּמַהִּימְנוּתָא, דְּאֵלִין אֲתוּוּן אֲנוּן רְזִי דְּמַהִּימְנוּתָא. הִי לְעִילָא, וְאִיו
בְּאֲמַצְעִיתָא, הִי לְבַתֵּר. וּבְגִין כֵּן אָמַר, הוּוה גְּבִיר לְאַחִידָא, לְשֻׁלְטָאָה עֲלֵיהוּ
וּלְרִדָּאָה לוֹן, בְּזִמְנָא דְּאֲתָא דּוּד מְלָכָא. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כִּלְאֵי אִיהוּ בְּזִמְנָא
דִּיִּיתִי מְלָכָא מְשִׁיחָא, דְּהָא בְּגִין דְּעֲבָרוּ יִשְׂרָאֵל עַל פְּתַגְמֵי אוּרִייתָא, כְּדִין
(בְּרַאשִׁית כז) וּפְרַקְתָּ עָלוּ מַעַל צְוֹאֲרָךְ.

הוּוה גְּבִיר לְאַחִידָא. הוּוה, וְלֹא אָמַר הִיָּה אוֹ תְּהִיָּה. אֵלָא זֶה סוּד עֲלִיוֹן
שֶׁל הָאֱמוּנָה, שְׁהֵאוֹתִיּוֹת הַלְלוּ הֵן סוּדוֹת הָאֱמוּנָה. הִי לְמַעְלָה, וְאִיו
בְּאֲמַצְעֵי, הִי אַחֵר כֵּן. וּמִשׁוּם כֵּן אָמַר הוּוה גְּבִיר לְאַחִידָא, לְשֻׁלְטָאָה עֲלֵיהֶם
וּלְרִדָּוֹת אוֹתָם בְּזִמְנָא שְׁבֵא דּוּד הַמְּלָךְ. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הַכֹּל הוּוה בְּזִמְנָא
שְׁיַבֵּא מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ, שְׁהֵרִי מִשׁוּם שְׁעֲבָרוּ יִשְׂרָאֵל עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, אִז
וּפְרַקְתָּ עָלוּ מַעַל צְוֹאֲרָךְ.

וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹהִים רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כָּל הַנֵּי (דף קמג ע"ב) בְּרַכָּאן מְסֻטְרָא
דְּחוּלְקִיָּה דִּיעֲקֹב הוּוּ וּמְדִילִיָּה נָטַל, וְאֵלִין בְּרַכָּאן הָוָה קָא בְּעֵי יַצְחָק
לְבְּרַכָּא לִיָּה לַעֲשׂוֹ, וּבְגִין כֶּד עֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְגַרְס לִיָּה לִיעֲקֹב
לְנִטְלָא מְדִילִיָּה.

וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹהִים. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כָּל הַבְּרָכוֹת הִלְלוּ מִצַּד שֶׁל חֵלְקוֹ שֶׁל
יַעֲקֹב הָיוּ וּמִשְׁלוֹ הוּא נָטַל. וְהַבְּרָכוֹת הָאֵלוּ הֵיָּה רוּצָה יַצְחָק לְבְּרִיךְ עֵת
עֲשׂוֹ, וּמִשׁוּם כֶּד עֲשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְגַרְס לִיעֲקֹב לְטַל מִשְׁלוֹ.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְּהָהוּא נָחַשׁ אֵייתִי לְוֹטִין עַל עֲלָמָא וְאִתְלַטִּיא אַרְעָא,
מַה כְּתִיב, (בראשית ג) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וְגו', אַרוּרָה
הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרָךָ וְגו', דְּלָא תִּהְיָ עֲבָדָא פִּירִין וְאִיבִין כְּדָקָא יָאוּת. לְקַבֵּל
דָּא, וּמִשְׁמַנֵּי הָאֶרֶץ. (שם) בְּעֲצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה, לְקַבֵּל דָּא מִטַל הַשָּׁמַיִם. (שם)
וְקוֹץ וְדַרְדַּר תִּצְמִיחַ לָךְ, לְקַבֵּל דָּא, וְרוֹב דְּגֵן וְתִירוֹשׁ. (שם) בְּזַעַת אַפֶּיךָ תֹּאכֵל
לֶחֶם, לְקַבֵּל דָּא, (בראשית כז) יַעֲבֹדוךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ לְאוֹמִים, דְּאִינוּן
יַעֲבֹדוּן אַרְעָא וַיִּפְלְחוּן בְּחֻקָּא, כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (ישעיה סא) וּבְנֵי נֹכַר אֶכְרִיכֶם
וְכוֹרְמִיכֶם. וְכֹלָא נָטַל יַעֲקֹב, דָּא לְקַבֵּל דָּא, וּמְדִילִיָּה נָטַל. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא גְרַם לִיָּה לִיעֲקֹב דִּיטוּל הַנֵּי בְּרַכָּאן, לְאִתְדַבְּקָא בְּאַתְרִיָּה וְחוּלְקִיָּה,
וְעֲשׂוֹ לְאִתְדַבְּקָא בְּאַתְרִיָּה וְחוּלְקִיָּה.

בָּא רָאָה, בְּשַׁעְתָּא שְׁאוּתוֹ הַנְּחַשׁ הִבִּיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם וְהָאֲדָמָה
הַתְּקַלְלָה - מַה כְּתוּב? (בראשית ג) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ
וְגו', אַרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרָךָ וְגו'. שְׁלָא תִּהְיָ עוֹשָׂה פְרוֹת וְגִדּוּלִים
כְּרָאוּי. כְּנֶגֶד זֶה וּמִשְׁמַנֵּי הָאֶרֶץ. בְּעֲצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה - כְּנֶגֶד זֶה מִטַל
הַשָּׁמַיִם. וְקוֹץ וְדַרְדַּר תִּצְמִיחַ לָךְ - כְּנֶגֶד זֶה וְרוֹב דְּגֵן וְתִירוֹשׁ. בְּזַעַת
אַפֶּיךָ תֹּאכֵל לֶחֶם - כְּנֶגֶד זֶה יַעֲבֹדוךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ לְאוֹמִים, שְׁהֵם
יַעֲבֹדוּן אֶת הָאֶרֶץ וַיַּעֲבֹדוּ בְשַׁדָּה, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (ישעיה סא) וּבְנֵי נֹכַר
אֶכְרִיכֶם וְכוֹרְמִיכֶם. וְהַכֹּל נָטַל יַעֲקֹב זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וּמִשְׁלוֹ נָטַל. וְהַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא גְרַם לִיעֲקֹב שֶׁיִּטַל אֶת הַבְּרָכוֹת הִלְלוּ לְהַדְּבִק בְּמִקוּמוֹ
וְחֵלְקוֹ, וְעֲשׂוֹ שֶׁיִּדְבֹק בְּמִקוּמוֹ וְחֵלְקוֹ.

אָמַר רַבִּי חֲזַקִּיָּה, וְהָא חֲמִינָן דְּמִשְׁמַנֵּי הָאֶרֶץ וּמִטַל הַשָּׁמַיִם, אִינוּן בְּרַכָּאן
נָטַל עֲשׂוֹ לְבִתְרָ, כְּמָה דְּאֵת אָמַר, הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאֶרֶץ יִהְיָ מוֹשְׁבֵךָ וּמִטַל
הַשָּׁמַיִם מֵעַל.

אמר רבי חזקיה, והנה ראינו שמשמני הארץ ומטל השמים, אותן ברכות נטל עשו אחר קד, כמו שנאמר הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל.

אמר רבי שמעון, לאו האי כהאי ולא דא כדא, כמה אתפרשן דרגין. ביצקב כתיב, ויתן לך האלהים, ובדא כתיב יהיה. ביצקב כתיב, מטל השמים ומשמני הארץ, בעשו כתיב משמני הארץ וטל השמים, דהא לאו דא איהו כדא.

אמר רבי שמעון, לא זה כזה ולא זה כזה, כמה נפרדות הדרגות. ביצקב כתוב ויתן לך האלהים - ויבזה כתוב יהיה. ביצקב כתוב מטל השמים ומשמני הארץ - בעשו כתוב משמני הארץ וטל השמים, שהנה זה אינו כזה.

והדרגין אתפרשן כמה וכמה. בגין דבדא דיצקב כתיב ביה, ויתן לך האלהים מטל השמים, דא טל עלאה דנגיד מעתיק יומין דאקרי טל השמים, השמים דלעילא, טל דנגיד בדרגא דשמים, ומתמן לחקל תפוחין קדישין. ומשמני הארץ, הארץ, (דא ארץ דלעילא ארץ החיים) בעשו כתיב ומשמני הארץ, ביצקב משמני הארץ דא ארץ החיים דלעילא, וירית לה בארעא דלעילא ובשמים דלעילא. ולעשו בארעא דהכא לתתא, ובשמים דהכא לתתא. יצקב לעילא לעילא. עשו לתתא לתתא.

והדרגות נפרדות כמה וכמה, משום שבזה של יצקב כתוב בו, ויתן לך האלהים מטל השמים - זה הטל העליון ששופע מעתיק הימים, שנקרא טל השמים, השמים של מעלה, הטל ששופע בדרגת השמים, ומשם לשדה התפוחים הקדושים. ומשמני הארץ - [זו הארץ שלמעלה, ארץ החיים, בעשו כתוב ומשמני הארץ, ביצקב משמני] הארץ זו ארץ החיים שלמעלה, ויורש אותה בארץ שלמעלה ובשמים של מעלה, ובעשו בארץ של כאן למטה, ובשמים של כאן למטה.

תו, יצקב לעילא ותתא, ועשו לתתא. ואף על גב דכתיב (בראשית כז) והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך. מהאי דהכא לתתא, אבל לעילא לא כלום, דכתיב, (תהלים לב) כי חלק יי עמו יצקב חבל נחלתו. תא חזי, בשעתא דשרו לנטלא ברכאן דלהון, יצקב ועשו. יצקב נטל חולקיה דלעילא, ועשו נטיל חולקיה לתתא.

יעקב למעלה למעלה, ועשו למטה למטה. עוד, יעקב למעלה ולמטה, ועשו למטה. ואף על גב שכתוב והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צנאריך - מזה של פאן למטה, אבל למעלה לא כלום, שכתוב (דברים לב) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. בא ראה, בשעה שהתחילו לטל את ברכותיהם יעקב ועשו, יעקב נטל חלקו שלמעלה, ועשו נטל חלקו שלמטה.

רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא אמר לרבי אלעזר, כלום שמעת מאביד, אמאי לא אתקיימו ברכאן דברכיה יצחק ליעקב, ואינון ברכאן דבריד יצחק לעשו אתקיימו בלהו.

רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא אמר לרבי אלעזר, כלום שמעת מאביד למה לא התקיימו הברכות שברך יצחק את יעקב, ואותן הברכות שברך יצחק את עשו כלם התקיימו?

אמר ליה, כל אינון ברכאן מתקיימי, וברכאן אחרנין דברכיה קודשא בריך הוא ליעקב. אבל מיד, יעקב נטל לעילא, ועשו נטיל לתתא. לבתר כד יקום מלכא משיחא, יטול יעקב לעילא ותתא ויתאביד עשו מכלא, ולא יהא ליה חולקא ואחסנא ודוכרנא בעלמא, כמה דאת אמר, (עובדיה א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו'. בגין דיתאביד עשו מכלא, וירית יעקב תרין עלמין, עלמא דין ועלמא דאתי.

אמר לו, כל אותם הברכות מתקיימות, וברכות אחרות שברך הקדוש ברוך הוא את יעקב. אבל מיד יעקב נטל למעלה, ועשו נטל למטה. אחר כך כשיקום מלך המשיח, יטל יעקב למעלה ולמטה, ויאבד עשו מן הכל, ולא יהיה לו חלק ונחלה וזכרון בעולם, כמו שניאמר (עובדיה א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו'. כדי שיאבד עשו מן הכל, ויעקב יירש שני עולמות - העולם הזה והעולם הבא.

דף קמד ע"א

ובהאי זמנא פתיב, (עובדיה א) ועלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה ליי המלוכה. ההוא מלכו דעשו, דנטל בהאי עלמא, יחב ליה קודשא בריך הוא (ס"א יהא ליה לקודשא בריך הוא) בלחודוי. וכי השתא לאו

אִיהִי מַלְכוּת מְקוּדָּשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֵלָא אָף עַל גַּב דְּשְׁלִיט קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
לְעִילָא וְתַתָּא, הָא יְהֵב לֹון לְשָׂאָר עַמִּין, לְכָל חַד וְחַד חוּלְק וְאַחְסִינְתָּא בְּהַאי
עֲלֵמָא, לְאַשְׁתַּמְשָׂא בֵיהּ. וּבְהַהִיא זְמַנָּא, יִטּוּל מְכַלְהוּ מְלָכוּתָא, וְתִהֵא
דִּילֵיהּ כְּלָא, דְּכַתִּיב וְהִיְתָה לִי מְלֹוכָה, לִיהּ בְּלַחוּדוּי, דְּכַתִּיב, (זְכַרְיָה יד)
וְהִיהָ יִי לְמַלְךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיהָ יִי אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד. (בְּרַאשִׁית
כז) וְיִהִי אֶדְ יִצְחָק יִצְחָק וְגוֹי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אֶדְ יִצְחָק יִצְחָק, תְּרִי יִצְחָק וְיִצְחָק
הִלְלוּ לָמָּה. אֵלָא (דף קמד ע"א) חַד דְּשְׁכִינְתָּא וְחַד דְּיַעֲקֹב, דְּהָא כַּד עָאֵל יַעֲקֹב,
שְׁכִינְתָּא עָאֵלְת עִמֵּיהּ, וְקָמִי שְׁכִינְתָּא אֲתַבְּרֵךְ. דְּיַצְחָק הָוָה אָמַר בְּרַכָּאן,
וְשְׁכִינְתָּא אוּדִי לְהוּ עֲלֵיָהּ. וְכַד נִפְק יַעֲקֹב, שְׁכִינְתָּא נִפְקַת עִמֵּיהּ, הִדָּא הוּא
דְּכַתִּיב אֶדְ יִצְחָק יִצְחָק וְגוֹי, תְּרִי יִצְחָק וְיִצְחָק. (בְּרַאשִׁית כז) וְעֵשׂוֹ אַחִיו בָּא
מִצִּידוֹ. מִן הַצִּיד לֹא כָּתִיב, אֵלָא מִצִּידוֹ, דְּאִיהוּ צִידָה דִּילֵיהּ, דְּלֹא הָוָה בֵּיהּ
בְּרַכָּה, וְרוּחַ הַקּוּדְשׁ צְוֹנְחָה וְאַמְרָה, (מְשַׁלִּי כג) אֵל תִּלְחַם אֶת לָחֶם רַע עֵין.

וּבְזִמְן הַזֶּה כְּתוּב, (שם) וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשֹׁפֵט אֶת הַר עֵשׂוֹ
וְהִיְתָה לְהִי מְלֹוכָה. אוּתָהּ מְלָכוּת עֵשׂוֹ שְׁנִטְל בְּעוֹלָם הַזֶּה, נִתְּן לוֹ
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא [תְּהִיָּה לְקוּדְשִׁי בְּרוּךְ הוּא] לְבַדּוֹ. וְכִי עֲכָשׁוּ אִינְהּ מְלָכוּת
מִהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? אֵלָא אָף עַל גַּב שְׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט לְמַעְלָה
וּלְמַטָּה, הִנֵּה נִתְּן לְשָׂאָר הָעַמִּים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֵלֶק וְנִחְלָה בְּעוֹלָם
הַזֶּה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, וּבְזִמְן הַהוּא יִטּוּל מְכַלְהוּ אֶת הַמְּלָכוּת וְכִלְהָ תְּהִיָּה
שְׁלוֹ, שְׁכַתוּב וְהִיְתָה לְהִי מְלֹוכָה, לוֹ לְבַדּוֹ, שְׁכַתוּב (זְכַרְיָה יד) וְהִיְתָה הִי
לְמַלְךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיהָ הִי אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד. וְיִהִי אֶדְ יִצְחָק
יִצְחָק יַעֲקֹב וְגוֹי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אֶדְ יִצְחָק יִצְחָק - שְׁתֵּי הַיִּצְחָקוֹת הִלְלוּ
לָמָּה? אֵלָא אַחַת שְׁל הַשְּׁכִינָה, וְאַחַת שְׁל יַעֲקֹב. שְׁהִנֵּה כְּשִׁנְכַס יַעֲקֹב,
הַשְּׁכִינָה נִכְנְסָה עִמּוֹ וְהִתְבְּרֵךְ לְפָנֵי הַשְּׁכִינָה. שְׁיַצְחָק הִיָּה אוּמַר אֶת
הַבְּרָכוֹת, וְהַשְּׁכִינָה מוֹדָה לָהֶם עֲלֵיהֶם. וְכִשְׁיַצְחָק יַעֲקֹב, הַשְּׁכִינָה יִצְחָה
עִמּוֹ. זֶהוּ שְׁכַתוּב אֶדְ יִצְחָק יִצְחָק וְגוֹי. שְׁתֵּי יִצְחָקוֹת יַחַד. וְעֵשׂוֹ אַחִיו בָּא
מִצִּידוֹ. לֹא כְּתוּב מִן הַצִּיד, אֵלָא מִצִּידוֹ, שְׁהוּא הַצִּידָה שְׁלוֹ, שְׁלֹא
הִיְתָה בּוֹ בְּרַכָּה, וְרוּחַ הַקּוּדְשׁ צְוֹנְחָה וְאוּמְרָת, (מְשַׁלִּי כג) אֵל תִּלְחַם אֶת
לָחֶם רַע עֵין.

וַיַּעַשׂ גַּם הוּא מְטַעֲמִים וְגוֹי. (בְּרַאשִׁית כז) יְקוּם אָבִי, דְּבִוְרִיָּה הָוָה בְּעִזּוֹת,
בְּתַקִּיפּוֹ רוּחָא, מְלָה דְלִית בְּהּ טַעֲמָא, יְקוּם אָבִי. תָּא חֲזִי, מַה בֵּין יַעֲקֹב
לְעֵשׂוֹ, יַעֲקֹב אָמַר בְּכִסְיָפוֹ דְּאָבוּי, בְּעִנְוָה, מַה כְּתִיב, (בְּרַאשִׁית כז) וַיָּבֵא אֵל
אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי. מַה בֵּין הָאִי לְהָאִי, אֵלָא, דְּלֹא בְּעָא לְאַזְדַּעְזַעָא לִיָּה, מְלִיל
בְּלָשׁוֹן תַּחְנוּנִים, (בְּרַאשִׁית כז) קוּם נָא שְׁבָה וְאַכְלָה מִצִּידִי. וְעֵשׂוֹ אָמַר, יְקוּם
אָבִי, כְּמָאן דְּלֹא מְלִיל עִמֵּיהּ.

וַיַּעַשׂ גַּם הוּא מְטַעֲמִים וְגוֹי. יְקוּם אָבִי - דְּבִוְרוֹ הִיָּה בְּעִזּוֹת, בְּתַקִּיפּוֹת
הָרוּחַ, דְּבַר שְׂאִין בּוֹ טַעַם, יְקוּם אָבִי. בַּא רְאָה מַה בֵּין יַעֲקֹב לְעֵשׂוֹ.
יַעֲקֹב אָמַר בְּבוּשָׁה שְׁל אָבוּי, בְּעִנְוָה. מַה כְּתוּב? וַיָּבֵא אֵל אָבִיו וַיֹּאמֶר

אָבִי. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֵלֶּא שְׁלֵא רָצָה לְזַעֲזַע אוֹתוֹ, דְּבַר בְּלִשׁוֹן
תַּחֲנוּנִים: קוּם נָא שְׁבֵה וְאַכְלָה מִצִּידִי. וְעֲשׂוּ אָמַר: יְקוּם אָבִי, כְּמִי
שְׁלֵא דְבַר עֲמוֹ.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְעָאל עֲשׂו, עָאל עֲמִיה גִּיהֶנֶם, אֲזַדְעִזַע יִצְחָק, וְדַחִיל.
דְּכַתִּיב, (בראשית כז) וַיַּחְרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְדוֹלָה עַד מָאד. פִּינּוֹן דְּכַתִּיב וַיַּחְרַד
יִצְחָק חֲרָדָה גְדוֹלָה, דִּי. מַהוּ (גדולה) עַד מָאד. אֵלֶּא, דְּלֵא הוּא דַּחִילוֹ
וְאִימְתָא. דְּנִפְל עָלֶיהָ דְיִצְחָק, רַבְתָּא, מִיּוֹמֵי דְאַתְבָּרִי. וְאַפִּילוּ בַּהֵיא
שַׁעֲתָא, דְאַתְעַקַד יִצְחָק עַל גְּבִי מַדְבַּחָא וְחֲמָא (שכינתא) סְכִינָא עָלֶיהָ, לֵא
אֲזַדְעִזַע. כַּהֵיא שַׁעֲתָא דְעָאל עֲשׂו, וְחֲמָא גִּיהֶנֶם דְעָאל עֲמִיה, כְּדִין אָמַר,
בְּטָרַם תְּבֵא (שם) וְאַבְרָכְהוּ גַם בְּרוּךְ יְהִי, בְּגִין (דחמאת) דְחֲמִית שְׁכִינְתָא
דְאוּדִי עַל אֵינוֹן בְּרַכָּאן.

בֵּא רָאָה, בְּשַׁעֲה שְׁנַכְנַס עֲשׂו - נַכְנַס עֲמוֹ גִּיהֶנֶם. הַזְדַּעֲזַע יִצְחָק וּפְחַד,
שְׁכַתוּב וַיַּחְרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְדוֹלָה עַד מָאד. פִּינּוֹן שְׁכַתוּב וַיַּחְרַד יִצְחָק
חֲרָדָה גְדוֹלָה - דִּי. מַה זֶה [גדלה] עַד מָאד? אֵלֶּא שְׁלֵא הֵיטָה יְרָאָה וְאִימָה
גְדוֹלָה שְׁנַפְלָה עַל יִצְחָק מִיּוֹם שְׁנַבְרָא. וְאַפִּילוּ בְּשַׁעֲה הַהִיא שְׁנַעַקַד
יִצְחָק עַל גְּבִי הַמְזִבַּח וְרָאָה [שכינתא] סְכִין עָלָיו, לֵא הַזְדַּעֲזַע כְּשַׁעֲה הַהִיא
שְׁנַכְנַס עֲשׂו וְרָאָה גִּיהֶנֶם שְׁנַכְנַס עֲמוֹ. אַז אָמַר, בְּטָרַם תְּבֵא וְאַבְרָכְהוּ
גַם בְּרוּךְ יְהִי, מְשׁוּם [שראתה] שְׁרָאִיתִי שְׁכִינָה שְׁמוּדָה עַל אוֹתוֹן
הַבְּרָכוֹת.

דְּבַר אַחַר, יִצְחָק אָמַר וְאַבְרָכְהוּ, נַפְק קָלָא וְאָמַר, גַּם בְּרוּךְ יְהִי, בְּעָא
יִצְחָק לְמִילַט לִיה לְיַעֲקֹב, אָמַר לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, יִצְחָק, גְּרַמְדָּ אָנָּא
(אנת) לֵייט, דְהָא כְּבָר אֲמַרְתָּ לִיה, (שם) אַרְרִיךְ אַרוּר וּמְבַרְכִיךְ בְּרוּךְ.

דְּבַר אַחַר, יִצְחָק אָמַר וְאַבְרָכְהוּ, יִצָּא קוּל וְאָמַר גַּם בְּרוּךְ יְהִי. רָצָה
יִצְחָק לְקַלֵּל אֶת יַעֲקֹב, אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: יִצְחָק, אֶת עֲצָמְךָ
אֶתָּה מְקַלֵּל, שְׁהֲרִי כְּבָר אֲמַרְתָּ לוֹ אַרְרִיךְ אַרוּר וּמְבַרְכִיךְ בְּרוּךְ.

תָּא חֲזִי כְּלָא אוּדוֹ עַל אֵינוֹן בְּרַכָּאן, עֲלָאִי וְתַתָּאִי, וְאַפִּילוּ אִיהוּ חוּלְק
עַדְבִּיה דְעֲשׂו, אוּדִי עָלִייהוּ וּבְרַכִּיה אִיהוּ, וְאוּדִי עַל אֵינוֹן בְּרַכָּאן וְסַלְקִיה
עַל רִישִׁיה לְעִילָא. מְנַלּוֹ, דְכַתִּיב, (בראשית לב) וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִי עָלָה הַשָּׁחַר
וַיֹּאמֶר לֵא אֲשַׁלְחֶךָ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי. וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי, בְּגִין דְאַתְקִיף בֵּיה יַעֲקֹב.
וְכִי הִיךְ יָכִיל בַּר נָשׁ דְאִיהוּ גּוּפָא וּבְשָׂרָא, לְאַתְתְּקַפָּא בֵּיה בְּמַלְאָכָא דְאִיהוּ
רוּחַ מְפִישׁ, דְכַתִּיב, (תהלים קד) עוֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשַׁרְתֵּיו אֵשׁ לוֹהֵט.

בא ראה, כָּלֶם הוֹדוּ עַל אוֹתוֹן הַבְּרָכוֹת, עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְאָפְלוּ חֶלֶק
גּוֹרְלוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ הוֹדָה עֲלֵיהֶם, וְהוּא בִּרְדָּה אוֹתוֹ, וְהוֹדָה עַל אוֹתוֹן
הַבְּרָכוֹת, וְהֶעֱלָהוּ עַל רֹאשׁוֹ לְמַעְלָה. מִנֵּיִן לָנוּ? שְׁפָתוֹב וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי
כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלַּחְךָ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי. וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי -
מִשׁוּם שֶׁהַחֲזִיק בּוֹ יַעֲקֹב. וְכִי אֵיךְ יָכוֹל אָדָם, שֶׁהוּא גּוֹף וּבָשָׂר, לְהַחֲזִיק
בְּמַלְאָךְ שֶׁהוּא רוּחַ מִמָּשׁ, שְׁפָתוֹב (תַּהֲלִים קד) עֲשֵׂה מַלְאָכֶיךָ רוּחוֹת
מִשְׁרָתֵיךָ אֵשׁ לְהֵט?

אֵלָּא, מִכָּאן דְּמַלְאָכֶיךָ שְׁלִיחֵי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כִּד אֵינּוֹן נְחֻתִין לְהָאִי
עֲלָמָא גְלִימִין, וְאַתְגְּלִימוּ וּמִתְלַבְּשִׁין (ק"א ע"א) בְּגוּפָא כְּגוֹנוֹנָא דְהָאִי עֲלָמָא,
בְּגִין דְהֵכִי אֲתַחֲזִי, דְלֹא לְהַשְׁנֵאָה מִמְּנַהֲגָא דְהָהוּא אֲתֵר דְאֲזִיל תַּמּוֹן.

אֵלָּא, מִכָּאן שְׁמַלְאָכִים שְׁלוּחֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּשִׁיּוֹרְדִים לְעוֹלָם
הַזֶּה, גְּלוּמִים וּמִתְגַּלְמִים, וּמִתְלַבְּשִׁים בְּגוּף כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה,
מִשׁוּם שֶׁכֵּךְ רָאוּי שְׂלֹא לְשַׁנוֹת מִמְּנַהֲגָא אוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁהוֹלְכִים לָשֶׁם.

וְהָא אֲתַמָּר, דְּמִשָּׁה כִּד סְלִיק לְעֵילָא, מַה כְּתִיב, (שְׁמוֹת לַה) וַיְהִי שֵׁם עִם יְיָ
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לָחֵם לֹא אָכַל וּמִים לֹא שָׁתָה, בְּגִין מְנַהֲגָא,
דְּלֹא לְהַשְׁנֵאָה מִהָהוּא אֲתֵר דְאֲזִיל לְתַמּוֹן, וְאֵינּוֹן מַלְאָכֶיךָ כִּד נְחֻתוֹ לְתַתָּא
כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית יח) וְהוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ. וְכֵן הֵכָא, הָאִי
מַלְאָכָא כִּד נְחֻת לְתַתָּא, לֹא אֲתַאֲבֵק עֲמִיהָ דְיַעֲקֹב, אֵלָּא מְגוֹ דְהָהוּא אֲתַלְבֵּשׁ
בְּגוּפָא כְּגוֹנוֹנָא דְהָאִי עֲלָמָא. וְעַל דָּא אֲתַאֲבֵק יַעֲקֹב בְּהַדִּיָּה כֹּל הָהוּא לִילְיָא.

וְהֵינָּה נֹאמֶר, שְׁכַפְאָשֶׁר עָלָה מִשָּׁה לְמַעְלָה מַה כְּתוּב? (שְׁמוֹת לד) וַיְהִי שֵׁם
עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לָחֵם לֹא אָכַל וּמִים לֹא שָׁתָה,
מִשׁוּם הַמְּנַהֲגָא, שְׂלֹא לְשַׁנוֹת מִהַמְּקוֹם הָהוּא שֶׁהֵלֵךְ לָשֶׁם. וְאוֹתָם
הַמַּלְאָכִים, כְּשִׁיּוֹרְדוֹ לְמַטָּה, כְּתוּב (בְּרֵאשִׁית יח) וְהוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת
הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ. וְכֵן כָּאן, כְּשִׁיּוֹרְד לְמַטָּה הַמַּלְאָךְ הַזֶּה, לֹא נֹאבֵק עִם יַעֲקֹב
אֵלָּא מִתּוֹךְ שֶׁהֵיךְ מְלַבֵּשׁ בְּגוּף כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל כֵּן נֹאבֵק עִמוֹ
כֹּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה.

תָּא חֲזִי, בְּגִין דְשְׁלֹטְנוּתָא דְהַנִּי, לָאו אִיהוּ אֵלָּא בְּלִילְיָא וְדָאִי. וּבְגִין כְּךָ,
שְׁלֹטְנוּתָא דְעֵשׂוֹ לָאו אִיהוּ אֵלָּא בְּגִלוּתָא, דְאִיהוּ לַיְלָה. וְעַל דָּא בְּלִילְיָא
אֲתַתְּקֹף עֲמִיהָ דְיַעֲקֹב, וְאַתְאֲבֵק עֲמִיהָ. וְכִד אֲתָא צְפָרָא, אֲתַחֲלֵשׁ חִילִיָּה,
וְלֹא יָכִיל, וְכִדִּין אֲתַתְּקֹף יַעֲקֹב, בְּגִין דְיַעֲקֹב, שְׁלֹטְנוּתִיהָ בִּימְמָא.

בא ראה, משום שהשלטון של אלו אינו אלא בליקה ודאי, ומשום כך השליטה של עשו אינה אלא בגלות, שהיא הליקה, ועל כן בליקה התחזק עם יעקב ונאבק עמו. וכשבא הבקר, נחלש כחו ולא יכל, ואז התגבר יעקב, משום שהשלטונו של יעקב ביום.

ובגין כך, כתיב, (ישעיה כא) משא דומה אלי קרא משעיר שמר מה מליקה שמר מה מליל. דהא כדון שולטנותיה דידיה דעשו, דאיהי שעיר בליקה איהו, ובגין כך אתחלש כד אתא צפרא, וכדון (בראשית לב) ויאמר שלחני כי עלה השחר.

ומשום כך כתוב, (ישעיה כא) משא דומה אלי קרא משעיר שמר מה מליקה שמר מה מליל. שהרי אז השלטון הוא של עשו, שהוא שעיר, הוא בליקה. ומשום כך נחלש כשבא הבקר, ואז ויאמר שלחני כי עלה השחר.

דף קמד ע"ב

ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. כי אם (דף קמד ע"ב) ברכתני, כי אם תברכני מבעי ליה, מאי כי אם ברכתני. אם אודית על אינון ברכאן דברכני אבא ולא תהא מקטרגא לי בגינייהו, מה כתיב, (בראשית לב) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל וגוי, אמאי ישראל, אמר ליה, בעל כרחין אית לן לשמשא לך, דהא אנת אתעטרת בחילך לעילא בדרגא עלאה, ישראל יהיה שמך ודאי.

ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. כי אם ברכתני? כי אם תברכני הנה צריך להיות! מה זה כי אם ברכתני? אם תודה על אותן הברכות שברך אותי אבא ולא תהיה מקטרג עלי בגללם. מה כתוב? ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל וגוי. למה ישראל? אמר לו, בעל כרחי יש לי לשמש אותך, שהרי אתה התעטרת בכחך למעלה בדרגה עליונה, ודאי ישראל יהיה שמך.

כי שרית עם אלהים, מאי עם אלהים, סלקא דעתך דעליה הוה אמר. אלא אמר ליה, שרית לאתחברא ולאזדווגא עם אלהים בחבורא, בזווגא

דְּשִׁמְשָׁא וְסִיחָרָא, וְעַל דָּא לָא כְּתִיב עַל (ס"א את) אֱלֹהִים, אֲלֵא עִם אֱלֹהִים,
בְּחַבְּוּרָא וְזוּוּגָא חֲדָא.

כִּי שְׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים. מַה זֶה עִם אֱלֹהִים? וְכִי תַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שְׁעָלִיו
הִיָּה אוֹמֵר? אֲלֵא אָמַר לוֹ, שְׂרִיתָ לְהִתְחַבֵּר וּלְהַזְדַּוֵּג עִם אֱלֹהִים בְּחַבְּוּרָא,
בְּזוּוּג שֶׁל הַשְּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה. וְעַל כֵּן לָא כְּתוּב עַל [את] אֱלֹהִים, אֲלֵא עִם
אֱלֹהִים, בְּחַבְּוּרָא וְזוּוּג אֶחָד.

דְּבַר אַחַר, וַיֹּאמֶר, כְּמַה דְּאֵת אָמַר, (שמות טו) וַיֹּאמֶר אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל
יְיָ אֱלֹהֶיךָ, אוֹף הֲכָא, (בראשית לב) וַיֹּאמֶר לֹא יֹאמֶר עוֹד שְׁמֶךָ יַעֲקֹב כִּי אִם
יִשְׂרָאֵל, כְּדִין אֲתַעֲטֹר יַעֲקֹב בְּדַרְגָּיָה, לְמַהוּי כְּלָלָא דְאַבְהוֹן. מַה כְּתִיב, (שם)
וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם. מַאי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם, דְּאוּדִי לִיָּה עַל כְּלָהוּ בְּרַכָּאוֹ, דְּבְרַכְיָה
אָבוּי.

דְּבַר אַחַר וַיֹּאמֶר, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (שמות טו) וַיֹּאמֶר אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל
ה' אֱלֹהֶיךָ. אָף כָּאוֹ, וַיֹּאמֶר לֹא יֹאמֶר עוֹד שְׁמֶךָ יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל.
וְאִזְ הִתְעַטֵּר יַעֲקֹב בְּדַרְגָּתוֹ לְהִיּוֹת הַכְּלָל שֶׁל הָאֲבוֹת. מַה כְּתוּב? וַיְבָרֶךְ
אֹתוֹ שָׁם. מַה זֶה וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם? שְׁהוּדָה לוֹ עַל כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבְּרַךְ
אוֹתוֹ אָבוּי.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (משלי טז) בְּרַצוֹת יְיָ דְרַכִּי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלַם
אֹתוֹ. תָּא חֲזִי, כְּמַה אֵית לִיָּה לְבַר נֶשׁ, לְאַתְתַּקְנָא שְׁבִילֵי בֵיה בְּקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין לְמַעַבְד פְּקוּדֵי דְאוּרִייתָא. דְּהָא אוֹקְמוּהָ, דְּוַדְאִי (שמות ק"ו)
ע"ב, קס"ב ע"ב) תְּרִין מְלָאכִין שְׁלִיחוֹן אֵית לְבַר נֶשׁ מְלַעֲיָלָא לְאַזְדוּוּגָא בְּהַדְיָה,
חַד לְיַמִּינָא וְחַד לְשְׂמָאלָא, וְאִינוּן סְהַדִּין בֵּיה בְּבַר נֶשׁ בְּכָל מַה דְּאִיהוּ עֲבִיד,
אִינוּן מְשִׁתְּכַחִי תַמְּוֹן וְקָרִינְוֹן לוֹן יַצֵּר טוֹב וַיַּצֵּר רָע.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (משלי טז) בְּרַצוֹת ה' דְרַכִּי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלַם
אֹתוֹ בְּאֵר רְאָה כְּמַה יֵשׁ לְאַדָּם שְׁיִתְקַן אֶת שְׁבִילֵיו עִם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
כְּדִי לַעֲשׂוֹת אֶת מְצוּוֹת הַתּוֹרָה, שְׁהָרִי פְּרִשׁוּהָ, שְׁוַדְאִי שְׁנֵי מְלָאכִים
שְׁלִיחִים יֵשׁ לְאַדָּם מְלַמְעָלָה לְהַזְדַּוֵּג עִמּוֹ, אֶחָד לְיַמִּין וְאֶחָד לְשְׂמָאל,
וְהֵם מְעִידִים עַל הָאָדָם בְּכָל מַה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, הֵם נִמְצְאִים שָׁם,
וְקוֹרְאִים לָהֶם יַצֵּר טוֹב וַיַּצֵּר רָע.

אֲתִי בַר נֶשׁ לְאַתְדַּכְּאָה וּלְאַשְׁתַּדְּלָא בְּפִקוּדֵי דְאוּרִייתָא, הֵהוּא יַצֵּר טוֹב
דְּאַזְדוּוּג בֵּיה, כְּבַר אִיהוּ אֲתַתְקַף עַל הֵהוּא יַצֵּר הָרַע וְאַשְׁתַּלִּים בְּהַדְיָה

וְאֶתְהַפִּיץ לִיה לְעַבְדָּא. וְכֵן בַּר נֶשׁ אֲזִיל לְאַסְתָּאבָּא, הֵהוּא יֵצֵר הָרַע
אֶתְתַּקֵּף וְאֶתְגַּבֵּר עַל הֵהוּא יֵצֵר טוֹב, וְהָא אֹקִימָנָא. וְדַאי כֵּן הֵהוּא בַּר נֶשׁ
אֶתִּי לְאַתְדַּכָּאָה, כַּמָּה תְּקִיפּוּ אֶתְתַּקֵּף בַּר נֶשׁ, כֵּן אֶתְגַּבֵּרָא הֵהוּא יֵצֵר טוֹב
כְּדִין (מִשְׁלֵי טו) אֹיְבֵיו יִשְׁלִים אֹתוֹ, דְּהֵהוּא יֵצֵר הָרַע אֶתְכַפְּיָא קַמִּיה דְּיֵצֵר
טוֹב. וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֵמָה, (מִשְׁלֵי יב) טוֹב נִקְלָה וְעֵבֵד לוֹ, מֵאִי וְעֵבֵד לוֹ, דָּא
יֵצֵר הָרַע. וְכְדִין כֵּן אֲזִיל בַּר נֶשׁ בְּפִקּוּדֵי אֹרִייתָא, כְּדִין גַּם אֹיְבֵיו יִשְׁלִים
אֹתוֹ, דָּא יֵצֵר הָרַע, וְדָאֵתָא מִסְטְרוּי.

בֵּא הָאָדָם לְהִטְהַר וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּמַצּוֹת הַתּוֹרָה - אוֹתוֹ יֵצֵר הַטּוֹב
שֶׁהִזְדוּג עִמּוֹ, כְּבָר הִתְגַּבֵּר עַל אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע וְהִשְׁלִים עִמּוֹ וְהִתְהַפֵּךְ לוֹ
לְעַבֵּד. וְכִשְׁאָדָם הוֹלֵךְ לְהִטְמָא, אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע מִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר עַל
אוֹתוֹ יֵצֵר טוֹב, וְהָרִי בְּאֶרְנוֹ, וְדַאי כְּשֵׁאוֹתוֹ הָאָדָם בֵּא לְטְהַר, בְּכַמָּה
כַּח הַתְחַזֵּק הָאָדָם כְּשֶׁהִתְגַּבֵּר אוֹתוֹ יֵצֵר טוֹב, אִזּוּ אֹיְבֵיו יִשְׁלִים אֹתוֹ,
שֵׁאוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע נִכְנַע לִפְנֵי הַיֵּצֵר הַטּוֹב. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֵמָה, (מִשְׁלֵי יב)
טוֹב נִקְלָה וְעֵבֵד לוֹ. מַה זֶה וְעֵבֵד לוֹ? זֶה יֵצֵר הָרַע. וְאִזּוּ כְּשֵׁאָדָם הוֹלֵךְ
בְּמַצּוֹת הַתּוֹרָה, אִזּוּ גַם אֹיְבֵיו יִשְׁלִים אֹתוֹ, זֶה יֵצֵר הָרַע וּמַה שֶּׁבֵּא
מִצְדוֹ.

תָּא חֲזִי, בְּגִין דְּיַעֲקֹב, אֲבִטַח בֵּיה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכֵן אֶרְחוּי הוּוּ
לְשִׁמְיָה, עַל דָּא אֹיְבֵיו יִשְׁלִים אֹתוֹ. וְדָא (ד"א דא) סמאל, חֵילָא וְתוֹקְפָא
דְּעָשׂוּ דְּאִשְׁלִים עִמִּיה דְּיַעֲקֹב, וּבְגִין דְּאִשְׁלִים עִמִּיה דְּיַעֲקֹב, וְאוּדִי לִיה עַל
אִינוּן בְּרַכָּאן, כְּדִין אִשְׁלִים עִמִּיה עָשׂוּ, (נ"א כדִין אוּדִי לִיה עָשׂוּ דַכְּתִיב יֵשׁ לִי רַב אַחֵי
יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לְךָ, דְּהָא אוּדִי לִיה עַל אִינוּן בְּרַכָּאן דִּילִיה בַּחֲרַבָּא) וְעַד דְּלֵא אִשְׁתַּלִּים עִמִּיה
יַעֲקֹב לְגַבֵּי הֵהוּא מְמַנָּא דְּאֶתְפַּקֵּד עֲלֵיה, לֵא אִשְׁלִים עִמִּיה עָשׂוּ, בְּגִין כְּדָּ,
בְּכֵל אֶתְר תּוֹקְפָא דְּלִתְתָּא תִּלְיָא בְּתוֹקְפָא דְּלַעִילָא.

בֵּא רְאֵה, מִשּׁוּם שְׁיַעֲקֹב בְּטַח בְּקַבְיָהּ וְכֵן דְּרַכְּוִי הָיוּ לְשִׁמוֹ, עַל כֵּן
אֹיְבֵיו יִשְׁלִים אֹתוֹ. וְזֶה [זֶה] סמאל"ל, הַכַּח וְהַחֲזֵק שֶׁל עָשׂוּ, שֶׁהִשְׁלִים
עִם יַעֲקֹב. וּמִשּׁוּם שֶׁהִשְׁלִים עִם יַעֲקֹב וְהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתוֹ הַבְּרָכוֹת, אֲזִי
הִשְׁלִים עִמּוֹ עָשׂוּ. [אִזּוּ הוֹדָה לוֹ עָשׂוּ, שַׁכְּתוּב יֵשׁ לִי רַב אַחֵי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לְךָ, שֶׁהָרִי הוֹדָה לוֹ
עַל אוֹתוֹ הַבְּרָכוֹת שֶׁלוֹ בַּחֲרַב] וְעַד שֶׁלֵּא הִשְׁלִים יַעֲקֹב עִם אוֹתוֹ הַמְּמַנָּה שֶׁנִּתְמַנָּה
עָלָיו, לֵא הִשְׁלִים עִמּוֹ עָשׂוּ. מִשּׁוּם כְּדָּ, בְּכֵל מְקוֹם הַכַּח שֶׁל מְטָה תִּלְוִי
בְּכַח שֶׁל מַעֲלָה.

וַיַּחֲרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי אֵיפָה. מִי אֵיפָה, מֵאִי מִי
אֵיפָה, מִי הוּא זֶה מְבַעֵי לִיה. אֲלָא מִי אֵיפָה, דְּקִימָא שְׁכִינְתָּא תַּמּוֹן, כֵּן
בְּרִיךְ לִיה יִצְחָק לְיַעֲקֹב, וְעַל דָּא אָמַר, מִי אֵיפָה. מֵאִן הוּא דְּקָאִים הָכָא,

וְאוֹדִי עַל אֵינֹנִי בְּרַכָּאן דְּבִרְכִית לִיָּהּ, וְנִדְאִי (בְּרַאשִׁית כו) גַּם בְּרוּךְ יְהִיָּה. דְּהֵא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶסְתַּפְּס בְּאֵינֹנִי בְּרַכָּאן.

וַיְחַרְד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֻלָּה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי אֶפּוּא. מִי אֶפּוּא - מַה זֶה מִי אֶפּוּא? הֲיֵה צְרִיךְ לִהְיוֹת מִי הוּא זֶה! אֶלָּא מִי אֶפּוּא - שְׁשָׁם עֲמֻדָה הַשְּׂכִינָה כְּשֶׁבִרְךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן אָמַר מִי אֶפּוּא, מִי הוּא שְׁעוּמֵד כָּאן וּמוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבִרְכַּתִּי אוֹתוֹ? וְנִדְאִי גַם בְּרוּךְ יְהִיָּה! שְׁהֵנָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֶסְכִּים לְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

דף קמה ע"א

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּגִין הֵהִיא חֲרָדָה דְּאֶחְרִיד יַעֲקֹב לְיִצְחָק אָבוֹי, אֶתְעַנֵּשׁ יַעֲקֹב בְּעוֹנְשָׁא דְיוֹסֵף, דְּחָרַד חֲרָדָה כְּהֵאִי, בְּשַׁעֲתָא דְאָמְרוּ לִיָּהּ, (בְּרַאשִׁית לו) זֹאת מְצִאנוּ. יִצְחָק אָמַר מִי אֵיפָה. בְּאֵיפָה אֶתְעַנֵּשׁ יַעֲקֹב, דְּכַתִּיב, (בְּרַאשִׁית לו) אֵיפָה הִם רוּעִים, וְתַמָּן יוֹסֵף אֶתְאַבֵּיד וְאֶתְעַנֵּשׁ יַעֲקֹב. וְאָף עַל גַּב דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶסְתַּפְּס עַל יְדוֹי בְּאֵינֹנִי בְּרַכָּאן, אֵיפָה אֶתְעַנֵּשׁ בְּאֵיפָה, דְּכַתִּיב אֵיפָה הִם רוּעִים. וּמִתַּמָּן אֶתְאַבֵּיד מְנִיָּה וְאֶתְעַנֵּשׁ כֹּל הֵהוּא עוֹנֵשָׁא. (בְּרַאשִׁית כו) וַיְחַרְד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדוּלָּה, מֵאִי גְדוּלָּה, כְּתִיב הֲכֵא גְדוּלָּה, וּכְתִיב הֲתֵם (דְּבָרִים יח) וְאֶת הָאֵשׁ הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת וְגוֹי, דְּעָאֵל עֲמִיָּה גִיָּהֲסֵם. עַד מְאֹד. מֵאִי עַד מְאֹד. כְּתִיב הֲכֵא מְאֹד, וּכְתִיב הֲתֵם (בְּרַאשִׁית א) וְהֵנָּה טוֹב מְאֹד, דָּא מְלֵאךְ הַמְּוֹת, כְּדִין אָמַר מִי אֵיפָה. (דף קמה ע"א) (בְּרַאשִׁית כו) כְּשֶׁמוּעַ עֲשׂו אֶת דְּבָרֵי אָבוֹי וְגוֹי.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מְשׁוּם אוֹתָהּ הַחֲרָדָה שֶׁחָרִיד יַעֲקֹב אֶת יִצְחָק אָבוֹי, נֶעְנֵשׁ יַעֲקֹב בְּעוֹנְשׁ שֶׁל יוֹסֵף שֶׁחָרַד חֲרָדָה כְּזוֹ בְּשַׁעֲהַ שֶׁאָמְרוּ לוֹ זֹאת מְצִאנוּ. יִצְחָק אָמַר מִי אֶפּוּא - בְּאֵיפָה נֶעְנֵשׁ יַעֲקֹב, שְׁכַתוּב אֵיפָה הִם רוּעִים, וְשָׁם יוֹסֵף נֶאֱבֵד, וְנֶעְנֵשׁ יַעֲקֹב. וְאָף עַל גַּב שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֶסְכִּים עַל יְדוֹ בְּאוֹתָן הַבְּרָכוֹת, הוּא נֶעְנֵשׁ בְּאֵיפָה, שְׁכַתוּב אֵיפָה הִם רוּעִים, וּמְשָׁם נֶאֱבֵד מִמֶּנּוּ וְנֶעְנֵשׁ כֹּל אוֹתוֹ הַעֲנֵשׁ. יְחַרְד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֻלָּה. מַה זֶה גְּדֻלָּה? כְּתוּב כָּאן גְּדֻלָּה, וּכְתוּב שָׁם (דְּבָרִים יח) וְאֶת הָאֵשׁ הַגְּדֻלָּה הַזֹּאת וְגוֹי. שְׁנַכְנַס עֲמוֹ גִיָּהֲסֵם. עַד מְאֹד - מַה זֶה עַד מְאֹד? כְּתוּב כָּאן מְאֹד, וּכְתוּב שָׁם (בְּרַאשִׁית א) וְהֵנָּה טוֹב מְאֹד. זֶה מְלֵאךְ הַמְּוֹת. אֲזַ אָמַר מִי אֶפּוּא. כְּשֶׁמוּעַ עֲשׂו אֶת דְּבָרֵי אָבוֹי וְגוֹי.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, כְּמָה בִישִׁין עֲבָדוּ אֵינֹנִי דְמַעִין דְּבַכָּה וְאֶפִּיק עֲשׂו קַמִּי אָבוֹי, בְּגִין דִּיתְבִּרְךְ מְנִיָּה, בְּגִין דִּהְוָה חֲשִׁיב מְלָה דְאָבוֹי יַתִּיר. הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ

יעקב. (ד"א ל"ג ואוקמוה) הכי קרא שמו, קרא שמו ההוא דקרא ליה, אפיק ציצא דרוקא בגין קלנא. הכי נקרא שמו לא כתיב, אלא קרא שמו. (בראשית כז) ויעקבני זה פעמים. זה. מהו זה, (אלא) ויעקבני פעמים מפעי ליה. אלא, מלה חד הוי תרי זמני, בכורתתי, (ק"ס ע"א, שמות קי"א ע"א) אהדר ליה זמנא אחרא ברכתתי, זה הוא תרי זמנין. כגוונא דא, (בראשית מג) כי עתה שבנו זה פעמים, מלה חד, תרין זמנין. חד דהא אהדרנא ליה ולא נהוי בכסופא קמיה דההוא בר נש. שבנו, בשנו. אנו בכסופא מניה, וכבר אהדרנא.

אמר רבי חייא, כמה רעות עשו אותן דמעוות שפכה והוציא עשו לפני אביו כדי שיתברך ממנו, משום שהיה מחשיב דבר אביו יותר. הכי קרא שמו יעקב. (ובארוהו) הכי קרא שמו - קרא שמו אותו שקרא לו. הוציא השמעת קול של רק בשביל קלון. לא כתוב הכי נקרא שמו, אלא קרא שמו. ויעקבני זה פעמים. זה - מה הוא זה? [אלא] ויעקבני פעמים היה צריך להיות! אלא דבר אחד היה פעמים - בכרתתי, החזיר לו פעם אחרת ברכתתי. זהו פעמים. כמו כן (בראשית מג) כי עתה שבנו זה פעמים. דבר אחד פעמים. אחד שהנה החזרתני לו, ולא נהיה בבוישה לפני אותו אדם. שבנו - בשנו. אנו בבוישה ממנו, וכבר החזרנו.

כגוונא דא, אמר איוב, (איוב יג) ותחשבני לאויב לך, אהדר איוב, אויב. ואוקמוה דכתיב, (איוב ט) אשר בסערה ישופני וגו'. אמר לפניו, רבוננו של עולם, שמא רוח סערה עברה לפניך. והכא בכורתתי לקח והנה עתה אהדר מלה ונטיל ברכתתי. (בראשית כז) הו גביר שמתיו לך וגו', ולך איפה מה אעשה בני. ולך איפה, לית קיימא הכא מאן דמסתפס עלך. מה אעשה בני. כדון, ברכיה בהאי עלמא ואסתכל בדרגיה, ואמר (בראשית כז) ועל חרבך תחיה, דהא הכי אתחזי לך לאושדא דמין ולמעבד קרבין, ועל דא אמר מה אעשה בני.

כמו זה אמר איוב, (איוב יג) ותחשבני לאויב לך. חזר איוב - אויב. ופרשוה שכתוב אשר בשערה ישופני וגו'. אמר לפניו: רבוננו של עולם, שמא רוח סערה עברה לפניך? וכאן בכרתתי לקח, והנה עתה חזר הדבר ונטיל ברכתתי. הו גביר שמתיו לך וגו', ולך אפוא מה אעשה בני. ולך אפוא - אין עומד פה מי שיספס עלך. מה אעשה בני. אז ברך אותו בעולם הזה, והסתכל בדרגתו ואמר ועל חרבך תחיה, שהרי כך ראוי לך לשפך דמים ולעשות קרבות, ועל כן אמר מה אעשה בני.

רבי אלעזר אמר, ולך איפה מה אעשה, פיון דאמר האי, אמאי בני. אלא אמר ליה, ולך איפה מה אעשה, דאנת בדינא ובחרבא ובדמא חזינא לך, ולאחיד בארר שלים. אלא בני, בני ודאי, אנה גרימנא לך, בגין דאנת בני.

ועל דא על חרבך תחיה ואת אחיך תעבד. ועדיין לא אתקיים, דהא לא פלח ליה עשו ליעקב. בגין דיעקב לא בעא ליה השתא, ואיהו אהדר וקרא ליה אדני כמה זמני, בגין דאסתפל למרחוק, וסליק ליה לסוף יומיא, כדקאמרו.

רבי אלעזר אמר, ולך אפוא מה אעשה - כיון שאמר את זה, למה בני? אלא אמר לו, ולך אפוא מה אעשה שאתה בדין ובחרב ובדם אני רואה אותך, ואת אחיך בדרך שלמה. אלא בני, בני ודאי. אני גרמתי לך משום שאתה בני, ועל כן ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבד. ועדין לא התקיים, שהרי לא עבד עשו את יעקב, משום שיעקב לא רצה אותו עכשו, והוא חזר וקרא לו אדוני כמה פעמים, משום שהסתפל למרחוק והעלה אותו לסוף הימים, כמו שאמרנו.

רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחא. עד דהוו אזלי, חמו ליה לרבי יוסי סבא דהנה אזיל בתרייהו. יתבו עד דמטא לגבייהו. כיון דמטא לגבייהו, אמרו השתא ארחא מתתקנא קמן, אזלו. אמר רבי חייא (תהלים קיט) עת לעשות ליי. פתח רבי יוסי ואמר, (משלי לא) פיה פתחה בתחמה ותורת חסד על לשונה. פיה פתחה בתחמה, דא כנסת ישראל, ותורת חסד על לשונה אליו אינון ישראל, דאינון לישנא דאורייתא דמשתעי בה יומי ולילי. (משלי לא) פיה פתחה בתחמה דא ב' דבראשית, ואוקמוה. ותורת חסד על לשונה דא אברהם, דביה ברא עלמא, וביה משתעי תדיר. ב' סתים מהאי גיסא, ופתיחא מהאי גיסא. סתימא מהאי גיסא, כמה דאת אמר, (שמות לג) וראית את אחורי. פתיחא מהאי גיסא, בגין לאנהרא (נייא להדרא) אנפקא לגבי עילא, ופתיחא מהאי גיסא, בגין לקבלא מלעילא, ואיהי אכסדרה לקבלא. ובגין כך קיימא ברישא דאורייתא ואתמלייא לבתר, פיה פתחה בתחמה, בתחמה ודאי, דכתיב בראשית ברא אלהים, כתרגומו. ותורת חסד על לשונה, דהא לבתר משתעי ואמר (בראשית א) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור.

רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. בעודם הולכים ראו את רבי יוסי הזקן שהיה הולך אחריהם. ישבו עד שהגיע אליהם. כיון שהגיע אליהם, אמרו, עכשו הדרך מתקנת לפנינו. הלכו. אמר רבי חייא, עת לעשות להי. פתח רבי יוסי ואמר, (משלי לא) פיה פתחה בתחמה ותורת חסד על לשונה. פיה פתחה בתחמה - זו כנסת ישראל. ותורת חסד על לשונה - אלו הם ישראל, שהם לשון התורה שמדברים בה ימים ולילות. פיה פתחה בתחמה - זו ב' של בראשית, ופרשוה. ותורת חסד על לשונה - זה אברהם, שבו ברא את העולם ובו מדבר תמיד. ב' סתומה מצד זה, ופתיחה מצד זה. סתומה מצד זה, כמו שנאמר וראית את אחרי. פתיחה מצד זה כדי להאיר [להדר] פניה כלפי מעלה, ופתיחה מצד זה כדי לקבל מלמעלה, והיא אכסדרה לקבל. ומשום

כָּד עוֹמֵדֵת בְּרֹאשׁ הַתּוֹרָה וּמְתַמְלֵאת אַחַר כָּד. פִּיָּה פְּתִיחָה בְּחֻמְהָ,
בְּחֻמְהָ וְדַאי, שְׁפָתוֹב בְּרֹאשִׁית בְּרֹא אֱלֹהִים, כְּתָרְגוּמוֹ. וְתוֹרַת חֻסָּד
עַל לְשׁוֹנָה - שְׁהָרִי אַחַר כָּד מְסַפֵּר וְאוֹמֵר, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וְיִהִי
אֹר.

פִּיָּה פְּתִיחָה בְּחֻמְהָ, דָּא ה' (קדמאה) דְּשָׁמַא קְדִישָׁא דְכֻלָּא בְּהָ, וְאִיְהִי סְתִים
וְגִלְיָא, כְּלִילָא דְעִילָא וְתַתָּא, רְזָא דְעִילָא וְתַתָּא. (משלי לא) פִּיָּה פְּתִיחָה
בְּחֻמְהָ, בְּגִין דְּאִיְהִי סְתִים דְּלָא אֲתִיידַע כְּלָל, דְּכְתִיב, (איוב כח) וְנִעְלָמָה
מֵעֵינִי כָּל חַי וַיִּמְעוֹף הַשָּׁמַיִם נִסְתָּרָה. וְכַד שְׁאֲרִי לְאַתְּפִשָּׁטָא בְּחֻמְהָ
דְּאַתְּדַבֵּק בְּהָ, וְאִיְהִי בְּגִוּוּהָ, (ואייה) אֲפִיקַת קָלָא, דְּאִיְהִי תוֹרַת חֻסָּד.

פִּיָּה פְּתִיחָה בְּחֻמְהָ - זֹה ה' (הראשונה) שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ שֶׁהִכֵּל בְּהָ, וְהִיא
סְתוּמָה וְגִלְוִיָּה, כְּלוּלָה מִמְעֵלָה וּמִטָּה, הַסּוּד שֶׁל מְעֵלָה וּמִטָּה. פִּיָּה
פְּתִיחָה בְּחֻמְהָ - מְשׁוּם שֶׁהִיא סְתוּמָה שְׁאִין נֹדַעַת כְּלָל, שְׁפָתוֹב
וְנִעְלָמָה מֵעֵינִי כָּל חַי וַיִּמְעוֹף הַשָּׁמַיִם נִסְתָּרָה. וְכַשְׁמַתְחִילָה לְהַתְּפִשֵּׁט
בְּחֻמְהָ שְׁנִדְבָקָה בְּהָ, וְהִיא בְּתוֹכָהּ, (והיא) מוֹצִיאָה קוֹל, שֶׁהִיא תוֹרַת
חֻסָּד.

דף קמה ע"ב

פִּיָּה פְּתִיחָה בְּחֻמְהָ, דָּא ה"א בְּתַרְאָה דְּאִיְהוּ (דאיהו) דְּבוּר, וּמְלָה תְּלָא
בְּחֻמְהָ. וְתוֹרַת חֻסָּד עַל לְשׁוֹנָה. דָּא קוֹל דְּקִיּוּמָא עַל דְּבוּר לְאַנְהָגָא לִיהָ.
וְתוֹרַת חֻסָּד, דָּא יַעֲקֹב, (דף קמה ע"ב) דְּאִיְהוּ עַל לְשׁוֹנָה, לְאַנְהָגָא מְלָה
וְלְאַחַדָּא לָהּ, דְּהָא לִית דְּבוּר בְּלָא קוֹל, וְאוֹקְמוּהָ.

פִּיָּה פְּתִיחָה בְּחֻמְהָ - זֹה ה"א הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁהִיא דְּבוּר, וְהַדְּבוּר תְּלוּי
בְּחֻמְהָ. וְתוֹרַת חֻסָּד עַל לְשׁוֹנָה - זֶה הַקּוֹל שֶׁעוֹמֵד עַל הַדְּבוּר לְהַנְהִיגוֹ.
וְתוֹרַת חֻסָּד - זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא עַל לְשׁוֹנָה, לְהַנְהִיג הַדְּבָר וְלְאַחַז אוֹתוֹ,
שְׁהָרִי אִין דְּבוּר בְּלִי קוֹל, וּבְאַרוּהָ.

פְּתַח רַבִּי חִיָּיא אֲבַתְרִיָּה וְאוֹמֵר, (משלי ח) אֲנִי חֻמְהָ שְׁכִנְתִּי עֲרָמָה וְדַעַת
מְזֻמּוֹת אֲמָצָא. אֲנִי חֻמְהָ, דָּא כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל. שְׁכִנְתִּי עֲרָמָה, דָּא יַעֲקֹב
דְּאִיְהוּ חַכִּים, וְדַעַת מְזֻמּוֹת אֲמָצָא דָּא יַצְחָק, דְּהוּוּ לִיהָ דַעַת מְזֻמּוֹת
לְבָרְכָא לִיהָ לַעֲשׂוֹ. וּבְגִין דְּחֻמְהָ אֲשַׁתְּתַף בְּהַדִּיָּה דִּיעֲקֹב דְּאִיְהוּ עֲרָמָה,

וְדַעַת מְזֻמּוֹת אֲמָצָא, דְּאֵתְבַרְדּוּ יַעֲקֹב מֵאֲבוּי, וְשָׂרוּ עֲלֶיהָ כָּל אֵינוֹן בְּרַכָּאן,
וְאֵתְקִימוּ בֵּיהּ וּבְבָנָיו לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלָמִין.

פְּתַח רַבִּי חֲזִיא אַחֲרֵיו וְאָמַר, (משלי ח) אֲנִי חֲכָמָה שְׁכַנְתִּי עִרְמָה וְדַעַת
מְזֻמּוֹת אֲמָצָא. אֲנִי חֲכָמָה - זֶה כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל. שְׁכַנְתִּי עִרְמָה - זֶה יַעֲקֹב
שֶׁהוּא חָכֵם. וְדַעַת מְזֻמּוֹת אֲמָצָא - זֶה יִצְחָק, שֶׁהִיָּתָה לוֹ דַּעַת מְזֻמּוֹת
לְבָרְדּוּ אֵת עֵשׂוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁחֲכָמָה הִשְׁתַּתְּפָה עִם יַעֲקֹב, שֶׁהוּא עִרְמָה -
וְדַעַת מְזֻמּוֹת אֲמָצָא, שֶׁהִתְבַּרְדּוּ יַעֲקֹב מֵאֲבוּי, וְשָׂרוּ עֲלָיו כָּל הַבְּרָכוֹת,
וְהִתְקִימוּ בוֹ וּבְבָנָיו לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

מֵאֵינוֹן אֵתְקִימוּ בֵּהָאֵי עֲלָמָא, וְכֻלְהוֹ יִתְקִימוּן לְזֻמְנָא דְמַלְכָּא מְשִׁיחָא,
דְּכִדִּין יְהוֹן יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאַרְצָא וְעִם אֶחָד לְקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא, הִדָּא הוּא
דְּכַתִּיב, (יחזקאל לו) וְעֲשִׂיתִי אִתְּם לְגוֹי אֶחָד בְּאַרְצָא. וְיִשְׁלֹטוֹן לְעֵילָא וְתַתָּא,
דְּכַתִּיב, (דניאל ז) וְאָרוּ עִם עֲנְנֵי שָׁמַיָא כְּבָר אֲנִשׁ אֲתָהּ, דָּא מַלְכָּא מְשִׁיחָא,
דְּכַתִּיב, (דניאל יב) וּבִיּוֹמֵיהוֹן דִּי מַלְכָּיָא אֲנוֹן יָקִים אֱלֹהֵי שָׁמַיָא מְלָכוֹ וְגוֹי. וְעַל
דָּא בְּעָא יַעֲקֹב, דִּי־סִתְּלִקוֹן בְּרַכּוּי לְהֵהוּא זֻמְנָא דְאֲתִי, וְלֹא נָטַל לוֹן לְאַלְתֵּר.

מֵהֵן הִתְקִימוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְכֻלּוֹן יִתְקִימוּ לְזֻמְנָא מְלֻךְ הַמְּשִׁיחִי, שְׂאֵז יְהִיו
יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאַרְצָא וְעִם אֶחָד לְקוּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. זֶהוּ שְׁפָתוֹב
וְעֲשִׂיתִי אִתְּם לְגוֹי אֶחָד בְּאַרְצָא. וְיִשְׁלֹטוֹן לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שְׁפָתוֹב (דניאל
ז) וְהִנֵּה עִם עֲנְנֵי הַשָּׁמַיִם כְּבָן אָדָם בָּא. זֶה מְלֻךְ הַמְּשִׁיחִי, שְׁפָתוֹב (שם ב)
וּבִיּוֹמֵיהֶם שֶׁל אֱלֹהֵי הַמַּלְכִּים יַעֲמִיד אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם מְלָכוֹת. וְעַל כֵּן רָצָה
יַעֲקֹב שְׂיַעֲבְרוּ בְּרַכּוֹתָיו לְאוֹתוֹ עֲתִיד לְבָא, וְלֹא נָטַל אוֹתָם לְאַלְתֵּר.

פְּתַח רַבִּי יִיסָא אַבְתְּרִיהּ וְאָמַר, וְאֲתָה אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב נְאֻם יְיָ וְאֵל
תַּחַת יִשְׂרָאֵל וְגוֹי. הָאֵי קָרָא אוּקְמוּהָ. אֲבָל בְּהֵיא שְׁעַתָּא דְנִפְק יַעֲקֹב
מִקְמֵי אֲבוּי, בְּאֵינוֹן בְּרַכָּאן, אֲסִתְּפַל בְּנִפְשִׁיהָ. אָמַר, הָא אֵלִין בְּרַכָּאן,
בְּעֵינָא לְסַלְקָא לוֹן לְבַתֵּר לְאַרְיִכוֹ יוֹמִין, וְהוּהוּ דְחִיל וּמִסְתַּפְּי, נִפְק קָלָא
וְאָמַר, (ירמיה מו) וְאֲתָה אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב נְאֻם יְיָ כִּי אֲתֵדָּ אֲנִי, לֹא אֶשְׁבּוֹק
לָךְ בְּהָאֵי עֲלָמָא. (ירמיה מו) כִּי הִנְנִי מוֹשַׁעֲד מִרְחוֹק, לְהֵהוּא זֻמְנָא דְאֲנִתְ
סְלִיק לוֹן לְאֵינוֹן בְּרַכָּאן. (ירמיה מו) וְאֵת זְרַעֲדָא מֵאַרְצָא שְׁבִיִּים, דְּאָף עַל גַּב
דְּהַשְׁתָּא נָטִיל בְּרַכּוּי עֵשׂוֹ וְיִשְׁתַּעֲבְדוֹן בְּבָנָדָא, אֲנָא אֲפִיק לוֹן מִיּוֹדֵי, וְכִדִּין
יִשְׁעֲבְדוֹן בְּנִידָא בֵּיהּ. וְשָׁב יַעֲקֹב, לְאֵינוֹן בְּרַכָּאן, וְשָׁב יַעֲקֹב, דָּא שְׁכִינְתָּא (נ״א
דְּהִיא עֲמִיָּה דִיעֲקֹב). וְשָׁב יַעֲקֹב וְדָאֵי. וְשָׁקֵט וְשָׁאֲנוֹן, כְּמָה דְאוּקְמוּהָ. מֵאֵינוֹן
מַלְכוּוֹן, מִבְּבַל מִמְּדֵי וּמִיּוֹן, וּמֵאֲדוּם. דְּאֵינְהוּ הוּוּ דְאִשְׁתַּעֲבְדוּ בְּהוּ
בְּיִשְׂרָאֵל. (שם) וְאֵין מַחְרִיד, לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלָמֵיָא.

פֶּתַח רַבִּי יִיסָא אַחֲרָיו וְאָמַר, (ירמיה ט) וְאַתָּה אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב נָאִם ה' וְאֵל תַּחַת יִשְׂרָאֵל וְגו'. הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוּהוּ. אָבֵל בְּשַׁעָה הַהִיא שִׁיָּצָא יַעֲקֹב מִלְּפָנֵי אָבִיו עִם אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, הַסִּתְּפָל בְּעַצְמוֹ וְאָמַר: הִנֵּה הַבְּרָכוֹת הִלְלוּ אֹנִי רוּצָה לְהַעֲבִירוֹ לְאַחַר כָּךְ, לְאַרְבֵּי הַיָּמִים. וְהָיָה יָרָא וּפּוֹחַד. יָצָא קוֹל וְאָמַר: וְאַתָּה אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב נָאִם ה' כִּי אַתָּה אֹנִי. לֹא אֶעְזֹב אוֹתְךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה. כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעֶךָ מֵרְחוֹק, לְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁאַתָּה מַעֲבִיר אוֹתָן, אֶת אוֹתָן הַבְּרָכוֹת. וְאֵת זֶרְעֶךָ מֵאַרְצֵי שְׂבָיִם, שָׂאֵף עַל גֵּב שֶׁעֲכָשׁוּ נוֹטֵל עֵשׂו בְּרָכוֹתָיו וַיִּשְׁתַּעֲבְדוּ בְּבָנֶיךָ, אֹנִי אוֹצִיא אוֹתָם מִיַּדְיוֹ, אִזּוּ בְּנֵיךָ יִשְׁתַּעֲבְדוּ בּוֹ. וְשֵׁב יַעֲקֹב, לְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת. וְשֵׁב יַעֲקֹב - זֶה הַשְּׂכִינָה [שהיא עם י קב]. וְשֵׁב יַעֲקֹב וְדָאֵי. וְשִׁקֵּט וְשִׁאֲנוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוּהָ, מֵאוֹתָן מַלְכֵיאוֹת: מִבְּבֶל, וּמִדִּי, וּמִיָּוֹן, וּמֵאֲדוּם. שֶׁהֵם הָיוּ שֶׁהִשְׁתַּעֲבְדוּ בְּיִשְׂרָאֵל. וְאִין מַחְרִיד - לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

אֲזָלוּ, עַד דְּהוּוּ אֲזָלִי, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְדָאֵי כָּל מַה דְּעֵבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאַרְעָא, כְּלָא הָוָה בְּרָזָא דְּחַכְמָתָא, וְכֻלָּא בְּגִין לְאַחֲזָאָה חַכְמָתָא עֲלָאָה לְהוּ לְבַנֵּי נְשָׂא, בְּגִין דְּיִלְפוּן מֵהָהוּא עוֹבְדָא רְזִין דְּחַכְמָתָא, וְכֻלָּא אֵינּוּן כְּדַקָּא יְאוּת, וְעוֹבְדוּי כְּלָהוּ אוֹרְחֵי דְּאוּרִייתָא, בְּגִין דְּאוּרְחֵי דְּאוּרִייתָא, אֵינּוּן אֲרַחֵי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלִית מְלָה זְעִירָא דְּלִית בָּהּ כְּמַה אוֹרְחֵין וְשְׂבִילִין, וְרְזִין דְּחַכְמָתָא עֲלָאָה.

הִלְכוּ, בְּעוֹדֵם הוֹלְכִים אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְדָאֵי כָּל מַה שֶׁעוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאַרְצֵי, הַכֹּל הָיָה בְּסוּד הַחֲכָמָה, וְהַכֹּל כְּדִי לְהַרְאוֹת אֶת הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה לְבַנֵּי הָאָדָם כְּדִי שִׁילְמְדוּ מֵהַמַּעֲשֶׂה הַהוּא אֶת סוּדוֹת הַחֲכָמָה, וְהַכֹּל הֵם כְּרָאוּי, וְכֹל מַעֲשָׂיו דְּרַכִּי הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁדְּרַכִּי הַתּוֹרָה הֵם דְּרַכִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִין דְּבַר קָטָן שֶׁאִין בּוֹ כְּמַה דְּרַכִּים וְשְׂבִילִים וְסוּדוֹת שֶׁל חַכְמָה עֲלִיּוֹנָה.

תָּא חֲזִי, דְּהָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הָוָה אָמַר תְּלַת מָאָה הִלְכוֹת פְּסוּקוֹת, בְּרָזָא דְּחַכְמָתָא עֲלָאָה, בְּפִסּוּק (בראשית לו) וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטְבָּאֵל בֵּית מִטְרַד בֵּית מִי זָהָב, וְלֹא גָלִי לוֹן, אֶלָּא לְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר דְּהָוָה עֲמִיָּה, בְּגִין לְמַנְדַּע דְּכַמָּה רְזִין עֲלָאִין אֵינּוּן בְּכָל עוֹבְדָא וְעוֹבְדָא דְּאִיָּהִי בְּאוּרִייתָא, וּבְכָל מְלָה וּמְלָה חַכְמָתָא אִיָּהִי, וְאוּרִייתָא דְּקִשׁוּט, בְּגִין כְּךָ אֵינּוּן מְלִין דְּאוּרִייתָא, מְלִין קְדִישִׁין אֵינּוּן, לְאַחֲזָאָה מִינָהּ נִפְלְאוֹת, כְּמַה דְּאַתָּה אָמַר, (תהלים קיט) גֵּל עֵינֵי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ.

בֵּא רְאָה, שְׁהָרִי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הָיָה אוֹמֵר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הִלְכוֹת פְּסוּקוֹת בְּסוּד הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה בְּפִסּוּק וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטְבָּאֵל בֵּית

מְטוֹרֵד בֵּת מִי זָהָב, וְלֹא גִלָּה אֹתָם אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה עִמּוֹ, כְּדִי לְדַעַת שְׁכֵמָה סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים הֵם בְּכָל מַעֲשֵׂה וּמַעֲשֵׂה, שֶׁהוּא בִּתְוֹרָה, וּבְכָל דָּבָר וְדָבָר, הִיא חֲכָמָה וְתוֹרַת אֱמֶת. מִשּׁוּם כֵּן דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הֵם דְּבָרִים קְדוּשִׁים לְהִרְאוֹת מִמֶּנָּה נִפְלְאוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְעָקִים הֵהוּא חוּיָא לְאָדָם וּלְאַתְתֵּיהּ, דְאַקְרִיב לְאַתְתָּא וְאַטִּיל בָּהּ זוּהָמָא, וְאַתְפְּתָא בֵּיהּ אָדָם כְּדִין אִסְתָּאב עֲלֵמָא וְאַתְלִטָּיא אַרְעָא בְּגִינֵיהּ, וְגָרִים מוֹתָא לְכָל עֲלֵמָא, וְקִימָא עֲלֵמָא לְאַתְפְּרָעָא מִנֵּיהּ. עַד דְאַתָּא אֵילָנָא דְחֵינִי, וְכַפִּי (וּכְפָר) עַל אָדָם, וְכַפִּיָּיא לֵיהּ לְהֵהוּא נְחֹשׁ דְלָא יִשְׁלוּט לְעֲלָמִין עַל זְרָעָא דְיַעֲקֹב.

בֵּא רְאֵה, בְּשַׁעֲהַ שְׁעָקָם הִנְחֹשׁ הֵהוּא אֶת אָדָם וְאֶת אִשְׁתּוֹ, שְׁקָרַב לְאַשָׁה וְהִטִּיל בָּהּ זוּהָמָא, וְהִתְפַּתָּה בּוֹ אָדָם, אִזּוּ נִטְמָא הָעוֹלָם, וְהִתְקַלְלָה בְּשִׁבְלֵהּ הָאֲדָמָה, וְגָרַם מוֹת לְכָל הָעוֹלָם, וְעִמַּד הָעוֹלָם לְהַפְרַע מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁבָּא עַץ הַחַיִּים וְכַפָּה [וּכְפָר] עַל אָדָם, וְהִכְנִיעַ אוֹתוֹ הִנְחֹשׁ שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט לְעוֹלָמִים עַל זְרָעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

דְּהָא בְּזַמְנָא דְאַקְרִיבּוּ יִשְׂרָאֵל שְׁעִיר, הָוָה אִתְכַּפֵּיָא הֵהוּא נְחֹשׁ וְאַתְהַפֵּד לְעַבְדָּא, (קמ"ד ע"ב) כְּמָה דְאַתְמָר. וְעַל דָּא אֶקְרִיב יַעֲקֹב לְאַבּוּי תַרְיִן שְׁעִירִין. חַד, לְאַכְפֵּיָא לְעֵשׂוֹ דְאִיהּוּ שְׁעִיר. וְחַד, בְּגִין דְרָגָא דְהָוָה תְּלִי בֵּיהּ עֵשׂוֹ וְאַתְדַּבֵּק בֵּיהּ (קמ"ב ע"ב) וְאַתְמָר.

שְׁהָרִי בְּזַמְן שֶׁהִקְרִיבּוּ יִשְׂרָאֵל שְׁעִיר, הָיָה נִכְנַע אוֹתוֹ הִנְחֹשׁ וְהִתְהַפֵּד לְעַבְדָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְעַל כֵּן הִקְרִיב יַעֲקֹב לְאַבּוּי שְׁנֵי שְׁעִירִים. אַחַד לְהִכְנִיעַ אֶת עֵשׂוֹ, שֶׁהוּא שְׁעִיר, וְאַחַד בְּשִׁבְלֵהּ הַדְרָגָה שֶׁהִיְתָה תְלוּיָהּ בְּעֵשׂוֹ וְנִדְבַק בּוֹ וְנִתְבָּאָר.

דף קמו ע"א

וּבְגִין כֵּן קִימָא עֲלֵמָא, עַד דְתִיתֵי אִתְתָּא כְּגוּוֹנָא דְחוּהּ, וּבֵר נֶשׁ כְּגוּוֹנָא דְאָדָם, וְיַעֲקִימוּ וְיַחְפִּימוּ (דף קמו ע"א) לֵיהּ לְהֵהוּא חוּיָא בִישָׂא וְהֵהוּא דְרַכִּיב עֲלֵיהּ וְכֹלָא אִתְמָר.

וּמְשׁוּם כִּדְ עֵמֶד הָעוֹלָם עַד שֶׁתְּבֹא אִשָּׁה כְּמוֹ חוּהַ, וּבֵן אָדָם כְּמוֹ אָדָם,
וַיַּעֲקְמוּ וַיַּחֲפִימוּ אֶת אוֹתוֹ הַנֶּחֱשׁ הָרַע וְאוֹתוֹ שְׂרוּכֵב עָלָיו, וְהַכֹּל
נִתְבָּאֵר.

פִּתַח וְאָמַר, (בראשית כה) וַיְהִי עֲשׂוֹ אִישׁ יוֹדֵעַ צִיד אִישׁ שָׂדֵה, וְהָא אֲתָמַר
וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֶהְלִים. אִישׁ תָּם, גְּבַר שְׁלִים, כְּתַרְגוּמוֹ. יֹשֵׁב אֶהְלִים,
אֲמַאי אִיהוּ תָם, בְּגִין דְּאִיהוּ יֹשֵׁב אֶהְלִים, דְּאֲחִיד (קל״ט ע״ב) לְתַרְוֵן סְטָרִין,
לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק. וְעַל דָּא, יַעֲקֹב בְּסִטְרָא דְיִצְחָק אֲתָא לְגַבִּיהַ דְעֲשׂוֹ, כְּמָה
דְּאֲתָמַר. דְּכַתִּיב, (שמואל ב כה) עִם חֲסִיד תִּתְחַסֵּד וְעִם עֲקֹשׁ תִּתְפַּל. וְכַד אֲתָא
עִם בְּרַכְאוֹ, בְּסִיּוּעָא דְלַעִילָא קָא אֲתָא, בְּסִיּוּעָא דְאַבְרָהָם וַיִּצְחָק, וּבְגִין כִּד
בְּחֻכְמָתָא הָוָה, כְּמָה דְאֲתָמַר.

פִּתַח וְאָמַר, וַיְהִי עֲשׂוֹ אִישׁ יֹדֵעַ צִיד אִישׁ שָׂדֵה, וְהָרִי נֶאֱמַר וַיַּעֲקֹב אִישׁ
תָּם יֹשֵׁב אֶהְלִים. אִישׁ תָּם - גְּבַר שְׁלִים, כְּתַרְגוּמוֹ. יֹשֵׁב אֶהְלִים - לְמָה
הוּא תָם? מְשׁוּם שֶׁהוּא יֹשֵׁב אֶהְלִים, שְׂאוּחֵזוּ אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, אֶת
אַבְרָהָם וְאֶת יִצְחָק. וְעַל כֵּן יַעֲקֹב בְּצִדוֹ שֶׁל יִצְחָק בָּא אֶל עֲשׂוֹ, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר, שְׁפַתוֹב עִם חֲסִיד תִּתְחַסֵּד וְעִם עֲקֹשׁ תִּתְפַּל. וְכַשְׂבָּא עִם
בְּרַכּוֹת - עִם סִיּוּעַ שְׁלִמְעָלָה הוּא בָּא, עִם סִיּוּעַ שֶׁל אַבְרָהָם וַיִּצְחָק,
וּמְשׁוּם כִּד זֶה הָיָה בְּחֻכְמָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

תָּא חֲזִי, כִּד יַעֲקֹב אֲתַעֲרַר לְגַבִּי סַמְאֵל, דְּרַגָּא דְעֲשׂוֹ, וְקַבִּיל עָלֶיהָ לְיַעֲקֹב,
וַיַּעֲקֹב נֶצַח לִיהַ בְּכַמְהַ סְטָרִין, נֶצַח לְחוּיָא בְּחֻכְמָתָא וּבְעַקְמִיּוֹ, וְלֹא אֲתַנְצַח,
בְּרַ בְּשַׁעִיר. וְאַף עַל גַּב דְּכֻלָּא חַד, נֶצַח כְּמוֹ כֵּן לְסַמְאֵל בְּנִצְחוֹנָא אַחְרָא,
וְנִצְחִיָּה, הִדָּא הוּא דְכַתִּיב (בראשית לב) וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. וַיֵּרָא
כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיַּעֲקֹב הִתְעוֹרַר אֶל סַמְאֵל, דְּרַגָּתוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ, וְקַבִּיל עָלָיו
אֶת יַעֲקֹב, וַיַּעֲקֹב נֶצַח אוֹתוֹ בְּכַמְהַ צְּדָדִים - נֶצַח אֶת הַנֶּחֱשׁ בְּחֻכְמָה
וְעַקְמוּמִיּוֹת, וְלֹא נֶצַח, רַק מִהַשְׁעִיר. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אַחַד, נֶצַח כְּמוֹ
כֵּן אֶת סַמְאֵל בְּנִצְחוֹן אַחַר וְנֶצַח אוֹתוֹ. זֶהוּ שְׁפַתוֹב וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ
עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ.

תָּא חֲזִי, זְכוּתִיהַ דְיַעֲקֹב כְּמָה הָוָה, דְּאִיהוּ אֲתָא וּבַעָא לְאַעֲבָרָא לִיהַ
מַעֲלָמָא. וְהָהוּא לִילְיָא, הֵוֹת לִילְיָא דְאַתְבְּרִי בֵיהַ סִיְהָרָא, וַיַּעֲקֹב אֲשַׁתְּאָר
בְּלַחוּדוּי. דְּלֹא הָוָה עַמִּיָּה אַחְרָא, דְּתַנּוּ לֹא יְפוּק בְּרַ נֶשׁ יַחֲיִדָּאִי בְּלִילְיָא, וְכֹל
שְׁכֵן (קס״ט ע״ב) בְּלִילְיָא דְאַתְבְּרִיאוּ בֵיהַ נְהוּרִין, דְּהָא סִיְהָרָא אִיהִי חֲסָרָא,

דְּכַתִּיב, (בראשית א) יְהִי מְאֲרִי"ת חֶסֶר. וְהָהוּא לִילָא, אֲשֶׁתְּאֵר בְּלַחֲדוּי, בְּגִין
דְּכַד סִיְהָרָא (ק"י"ד ע"ב) חֶסְרָא, חוּזָא בִישָׂא אֲתַתְּקֹף וְשִׁלְטָא, וְכַדִּין אֲתָא
סמאל, וְקִטְרִיג לִיה, וּבְעָא לְאוּבְדָא לִיה מְעֻלְמָא.

בֹּא רְאֵה כְּמָה הִיְתָה זְכוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בָּא וְרָצָה לְהַעֲבִירוֹ מִן
הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ הַלִּילָה הָיָה הַלִּילָה שֶׁנִּבְרָאָה בּוֹ הַלְּבָנָה, וְיַעֲקֹב נִשְׂאָר
לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה מִישֶׁהוּ אַחֵר עִמּוֹ. שֶׁשְּׂנִינּוּ, אֵל יֵצֵא אָדָם יְחִידִי בְּלִילָה,
וְכָל שְׂכָן בְּלִילָה שֶׁנִּבְרָאוּ בּוֹ הַמְּאוֹרוֹת, שֶׁהָרִי הַלְּבָנָה חֶסְרָה, שֶׁכְּתוּב
יְהִי מְאֲרִי"ת חֶסֶר. וְאוֹתוֹ הַלִּילָה נִשְׂאָר לְבַדּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכְּפֹאֶשֶׁר הַלְּבָנָה
בְּחֶסְרוֹנָה, הִנְחֹשׁ הָרַע מִתְּגַבֵּר וְשׁוֹלֵט, וְאִזּוּ בֹּא סמאל"ל וְקִטְרִיג עָלָיו,
וְרָצָה לְהַאֲבִידוֹ מִן הָעוֹלָם.

וְיַעֲקֹב הָוָה תְּקִיף בְּכָל סְטֵרִין, בְּסֵטְרָא דִּי צַחֲקָא וּבְסֵטְרָא דְאַבְרָהָם, דְּאִינּוּן
הָווּ תְּקִיפּוֹ דִּיעֲקֹב. אֲתָא לִימִינָא חֲמָא לְאַבְרָהָם תְּקִיף בְּתַקִּיפּוֹ דִּיוֹמָא,
בְּסֵטְרָא דִּימִינָא דְחֶסֶד. אֲתָא לְשִׁמְאֵלָא, חֲמָא לִי צַחֲקָא תְּקִיף בְּדִינָא קִשְׂיָא.
אֲתָא לְגוּפָא, חֲמָא לִיעֲקֹב, תְּקִיף מִתְּרִין סְטֵרִין אֲלִין דְּסַחְרָן לִיה, חַד
מְכָאן, וְחַד מְכָאן. כְּדִין, (בראשית לב) וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ,
דְּאִיהוּ אֲתֵר לְבַר מְגוּפָא, וְאִיהוּ חַד עֲמוּדָא דְגוּפָא, כְּדִין וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב
בְּהַאֲבִקוֹ עִמּוֹ וְגו'.

וְיַעֲקֹב הָיָה חֶזֶק בְּכָל הַצְּדָדִים, בְּצַד שֶׁל יִצְחָק וּבְצַד שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהֵם
הָיוּ חֶזְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. בָּא לִימִין, וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם חֶזֶק בְּחֶזֶק הַיּוֹם,
בְּצַד הַיְמִין שֶׁל הַחֶסֶד. בָּא לְשִׁמְאֵל, רָאָה אֶת יִצְחָק חֶזֶק בְּדִין הַקִּשְׂיָה.
בָּא לְגוּף, רָאָה אֶת יַעֲקֹב חֶזֶק מִשְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלְלוֹ שְׁמִקִּיפִים אוֹתוֹ
אֶחָד מְכָאן וְאֶחָד מְכָאן. אִזִּי, וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ, שֶׁהוּא
מְקוּם מְחוּץ לְגוּף, וְהוּא עֲמוּד אֶחָד שֶׁל הַגּוּף. אִזִּי, וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב
בְּהַאֲבִקוֹ עִמּוֹ וְגו'.

כִּינּוּ דְאֲתַעֵר צְפָרָא וְעֵבֶר לִילָא, אֲתַתְּקֹף יַעֲקֹב, וְאֲתַחֲלֵשׁ חִילִיָּה דְסמאל,
כְּדִין אָמַר שְׁלַחְנִי, דְּמִטָּא זְמַנָּא לּוּמַר שִׁירְתָּא דְצְפָרָא. וּבְעֵי לְמִיזַל, וְאוּדִי
לִיה עַל אִינּוּן בְּרַכָּאן, וְאוּסִיף לִיה בְּרַכְתָּא אַחְרָא, דְּכַתִּיב (בראשית לב) וַיְבָרֵךְ
אֹתוֹ שָׁם.

כִּינּוּ שֶׁהַתְּעוֹרֵר הַבְּקָר וְעֵבֶר הַלִּילָה, הַתְּגַבֵּר יַעֲקֹב, וְנַחֲלֵשׁ כְּחוֹ שֶׁל
סמאל"ל, אִזּוּ אָמַר שְׁלַחְנִי, שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן לּוּמַר אֶת שִׁירְתָּא הַבְּקָר. וְרָצָה
לְלַכֵּת, וְהוּדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, וְהוּסִיף לוֹ בְּרַכָּה אַחְרֵת, שֶׁכְּתוּב
וַיְבָרֵךְ אֹתוֹ שָׁם.

תָּא חֲזִי, כְּמָה בְּרַכָּאן אַתְּבִרְדָּ יַעֲקֹב, חַד דְּאָבוּי, בְּהֵוּא עֲקִימוּ, וְרוּחַ כָּל
אֵינוּן בְּרַכָּאן. וְחַד דְּשְׂכִינְתָא דְּבִרִידָ לִיה קוּדְשָא בְּרִידָ הוּא, כַּד הָוּה אֲתִי
מִלְכָן, דְּכְתִיב, (בראשית לה) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יַעֲקֹב. וְחַד, דְּבִרְכִיה לִיה הֵוּא
מִלְאָכָא מִמְנָא דְעֵשׂו. וְחַד, בְּרַכָּה אַחְרָא, דְּבִרְכִיה לִיה אָבוּה, כַּד הָוּה אֲזִיל
לְפָדוּן אָרְס, דְּכְתִיב (בראשית כח) וְאֵל שַׁדַי יְבָרֶךְ אֶתְּךָ וְגו'.

בֵּא רְאֵה כְּמָה בְּרַכּוֹת הַתְּבַרְךְ יַעֲקֹב: אַחַת שֶׁל אָבוּי בְּאוֹתָהּ
הַתְּעַקְמוֹת, וְהַרְוִיחַ אֶת כָּל אוֹתוֹן הַבְּרַכּוֹת. וְאַחַת שֶׁל הַשְּׂכִינָה, שֶׁבִרְךְ
אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהִיָּה בָּא מִלְכָן, שֶׁכְּתוּב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת
יַעֲקֹב. וְאַחַת שֶׁבִרְךְ אוֹתוֹ הַמִּלְאָךְ הַהוּא, הַמְּמַנֶּה שֶׁל עֵשׂו. וְאַחַת בְּרַכָּה
אַחֲרַת שֶׁבִרְךְ אוֹתוֹ אָבוּי כְּשֶׁהִלֵּךְ לְפָדוּן אָרְס, שֶׁכְּתוּב וְאֵל שַׁדַי יְבָרֶךְ
אֶתְּךָ וְגו'.

בְּהֵוּא זְמַנָּא דְּחַמָּא יַעֲקֹב גְּרַמִּיה בְּכָל הַנִּי בְּרַכָּאן, אָמַר, בְּמָאן בְּרַכְתָּא
דְּמַנְיִיהוּ אֲשַׁתְּמַשׁ הַשְּׂתָא. אָמַר, בְּחַלְשָא מַנְיִיהוּ אֲשַׁתְּמַשׁ הַשְּׂתָא, וּמָאן
אִיהוּ, דָּא בְּתַרְיִיתָא, דְּבִרְכִיה אָבוּה, וְאָף עַל גַּב דְּאִיהִי תַקִּיפָא, אָמַר, לָאו
אִיהִי תַקִּיפָא בְּשַׁלְטֹנוּתָא דְּהָאִי עַלְמָא כְּקַדְמָאָה.

בְּזַמַּן הַהוּא שְׂרָאָה יַעֲקֹב אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַבְּרַכּוֹת הַלְלוּ, אָמַר, בְּאִיזוֹ
בְּרַכָּה מֵהֶם אֲשַׁתְּמַשׁ כְּעַתָּה? אָמַר, כְּעַתָּה אֲשַׁתְּמַשׁ בְּחַלְשָׁה שְׂבָהוּ, וּמִי
הִיא? זוֹ הָאַחֲרוֹנָה, שֶׁבִרְךְ אוֹתוֹ אָבוּי. וְאָף עַל גַּב שֶׁהִיא חֲזָקָה, אָמַר,
אִינָה חֲזָקָה בְּשַׁלְטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה כְּרַאשׁוֹנָה.

אָמַר יַעֲקֹב, אֲטוּל הַשְּׂתָא דָּא וְאֲשַׁתְּמַשׁ בָּהּ, (קס"ו ע"ב, קע"ב ע"ב) וְאַסְלֵק כָּל
אֵינוּן אַחְרָנִין לְזַמְנָא דְּאַצְטְרִידָ לִי וְלִבְנָאֵי בְּתַרְאִי. אִימַתִּי, בְּזַמְנָא
דִּיתְכַנְשׁוֹן כָּל עַמְמֵי לְאוּבְדָא בְּנֵי מַעֲלָמָא, דְּכְתִיב, (תהלים קיח) כָּל גּוֹיִם
סְבִיבּוּנֵי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילִם. סְבִיבּוּנֵי גַם סְבִיבּוּנֵי וְגו'. סְבִיבּוּנֵי כְּדַבּוּרִים וְגו'. הָא
הָכָא תַלְתָּא, לְגַבֵּי תַלְתָּא דְּאַשְׁתְּאַרוּ. חַד, אֵינוּן בְּרַכָּאן קַדְמָאֵי דְּאָבוּה.
תַרְוִין, אֵינוּן בְּרַכָּאן דְּבִרְכִיה קוּדְשָא בְּרִידָ הוּא. תַלְתָּא, אֵינוּן בְּרַכָּאן דְּבִרְכִיה
הֵוּא מִלְאָכָא.

אָמַר יַעֲקֹב, אֲטוּל עַכְשָׁו אֶת זוֹ וְאֲשַׁתְּמַשׁ בָּהּ, וְאַעֲבִיר אֶת כָּל אוֹתוֹן
הָאַחֲרוֹת לְזַמַּן שֶׁאַצְטְרִידָ לִי וְלִבְנֵי אַחְרֵי, מִתִּי? בְּזַמַּן שֶׁיִּתְכַנְסוּ כָּל
הָעַמִּים לְהַאֲבִיד אֶת בְּנֵי מִן הָעוֹלָם, שֶׁכְּתוּב כָּל גּוֹיִם סְבִיבּוּנֵי בְּשֵׁם ה'
כִּי אֲמִילִם. סְבִיבּוּנֵי גַם סְבִיבּוּנֵי וְגו'. סְבִיבּוּנֵי כְּדַבְרִים וְגו'. הֵינָה כָּאן שְׁלֵשָׁה,

כָּלֶפֶי שְׁלֹשָׁה שְׁנָשָׁאוּ. אַחַת - אוֹתוֹן הַבְּרָכוֹת הַרְאִישׁוֹנוֹת שֶׁל אָבוֹי.
שְׁתַּיִם - אוֹתוֹן בְּרָכוֹת שְׁבָרָד אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. שְׁלֹשׁ - אוֹתוֹן
הַבְּרָכוֹת שְׁבָרָד אוֹתוֹ הַמְּלֶאֶךְ הַהוּא.

דף קמו ע"ב

אָמַר יַעֲקֹב, לְהִתָּם אֶצְטָרִיכוּ, לְגַבֵּי מְלָכִין וְכָל עַמּוּיִן דְּכָל עַלְמָא, וְאַסְלִיק
לוֹן לְהִתָּם. וְהִשְׁתָּא לְגַבֵּי דְעֵשׂוֹ, דִּי לִי בְּהַאי. לְמַלְכָא, דְּהוּוּ לִיָּה כְּמָה לְגִיוֹנִין
תְּקִיפִין, כְּמָה מְאָרִי מְגִיחֵי קַרְבָּא לְאַגְחָא קַרְבִּין, דְּזַמִּינִין לְגַבֵּי מְלָכִין
תְּקִיפִין (דף קמו ע"ב) לְאַגְחָא בְּהוּ קַרְבָּא. אַדְהֵכִי שְׁמַע עַל לְסָטִים חַד קַפְחָא,
אָמַר, הִנֵּי בְּנֵי תַרְעֵי יְהִכּוֹן תַּפְּוֹן. אָמַר לִיָּה, מְכָל לְגִיוֹנִין דִּילָדָּ, לִית אַנְתָּ
מְשַׁדֵּר הִתָּם אֶלָּא אֶלִין. אָמַר, לְגַבֵּי הַהוּא לְסָטִים, דִּי בְּאֶלִין. דְּהָא כָּל
לְגִיוֹנוֹתֵי וּמְאָרֵי קַרְבָּא, אֶסְתַּלַּק לְגַבֵּי אִינוּן מְלָכִין תְּקִיפִין, בְּיוֹמָא דְקַרְבָּא,
דְּאֶצְטָרִיכוּ לִי, לִיָּהוּוּ.

אָמַר יַעֲקֹב, לְשֵׁם צָרִיד אוֹתוֹן, אֶל הַמְּלָכִים וְכָל הָעַמִּים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם,
וְאֶעֱבִיר אוֹתוֹן לְשֵׁם, וְכַעַת כְּלַפֵּי עֵשׂוֹ דִּי לִי בְּזָה. לְמַלְכָּד שְׁהִיוּ לוֹ כְּמָה
לְגִיוֹנוֹת חֲזָקִים, כְּמָה בְּעַלֵּי לוֹחֲמֵי קַרְבוֹת לְהַלְחִים בְּקַרְבוֹת, שְׁמִזְמָנִים
כְּלַפֵּי מְלָכִים חֲזָקִים לְהַלְחִים בָּהֶם קַרְבוֹת. בִּינְתִים שְׁמַע עַל שׂוֹדֵד אַחַד
רוֹצֵחַ. אָמַר, בְּנֵי הַשְּׁעָרִים הִלְלוּ יִלְכוּ לְשֵׁם. אָמְרוּ לוֹ, מְכָל הַלְּגִיוֹנוֹת
שְׁלָדָּ אִינְדָּ שׂוֹלַח לְשֵׁם אֶלָּא אֶלּוּ? אָמַר, כְּלַפֵּי אוֹתוֹ הַשׂוֹדֵד דִּי בְּאֶלוֹ,
שְׁהִרֵי כָּל לְגִיוֹנוֹתֵי וּבְעַלֵּי הַקֶּרֶב אֶעֱבִיר אוֹתָם לְאוֹתָם הַמְּלָכִים
הַחֲזָקִים. בְּיוֹם הַקֶּרֶב כְּשִׁיֶּצְטָרְכוּ לִי, יִהְיוּ.

אִוּף הֵכִי יַעֲקֹב אָמַר לְגַבֵּי עֵשׂוֹ, דִּי לִי הִשְׁתָּא בְּאֶלִין בְּרַכָּאוּ. אָבַל לְהַהוּא
זְמָנָא, דְּאֶצְטָרִיכוּ לְבְנֵי לְגַבֵּי כָּל מְלָכִין וְשְׁלִיטִין דְּכָל עַלְמָא, אֶסְלִיק לוֹן. כִּד
יְמִטֵי הַהוּא זְמָנָא, יִתְעָרוּן אִינוּן בְּרַכָּאוּ מְכָל סְטָרִין, וְיִתְקַיִים עַלְמָא עַל
קִיּוּמִיָּה כְּדָקָא יָאוּת, וּמִהַהוּא יוֹמָא וּלְהַלְאָה, יְקוּם מְלָכוּתָא דָּא עַל כָּל
שְׁאָר מְלָכוּ אַחְרָא, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, דְּכַתִּיב, (דְּנִיָּא ל ב) תִּדְק וְתִסּוּף כָּל אֶלִין
מְלָכוּתָא וְהִיא תִקּוּם לְעַלְמָיָא. וְהִינּוּ הַהִיא אַבְנָא, דְּאִתְגַּזְרַת מִן טוּרָא דִּי
לָא בִידִין, כְּמָה דְּאִתְ אָמַר (בְּרַאשִׁית מ ט) מִשָּׁם רוּעָה אָבוֹן יִשְׂרָאֵל, מֵאִן אָבוֹן
דָּא. דָּא כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל, כְּמָה דְּאִתְ אָמַר, (בְּרַאשִׁית כ ח) וְהָאָבוֹן הַזֵּאת אֲשֶׁר
שְׁמַתִי מִצְבָּה וְגו'.

אִוּף כִּד יַעֲקֹב אָמַר כְּלַפֵּי עֵשׂוֹ, דִּי לִי כַּעַת בְּבְרָכוֹת הַלְלוּ. אָבַל לְזַמְּוֹ
הַהוּא שְׁיִצְרְכוּ לְבְנֵי כְּלַפֵּי כָּל הַמְּלָכִים וְהַשְּׁלִיטִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם,

אֶעֱלֶה אוֹתָם. כְּשֵׁיגִיעַ אוֹתוֹ הַזְּמַן, יִתְעוֹרְרוּ אוֹתָן הַבְּרָכוֹת מִכָּל הַצְּדָדִים, וַיִּתְקַיֵּם הָעוֹלָם עַל קִיוּמוֹ כְּרְאוּי. וּמֵהַיּוֹם הַהוּא וְהִלָּאָה תִּקּוּם הַמַּלְכוּת הַזֹּאת עַל כָּל שְׂאֵר מַלְכוּת אַחֶרֶת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוֵהָ, שְׁפִתוֹב (דְּנִיאל ב) תִּכְתֵּת וּתְכַלֶּה כָּל אֱלוֹ הַמַּלְכוּתוֹת וְהִיא תִּקּוּם לְעוֹלָם. וְהִינוּ הָאָבִן הַהוּא שֶׁנִּגְזְרָת מִן הַהָר וְלֹא בִּידָים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִשָּׁם רָעָה אָבִן יִשְׂרָאֵל. מִי הָאָבִן הַזֶּה? זֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָאָבִן הַזֶּה אֲשֶׁר שָׁמַתִּי מִצְבֵּה וְגו'.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, מִהֲכָא (ישעיה י) שְׂאֵר יֵשׁוּב שְׂאֵר יַעֲקֹב, אֵלֶיךָ בְּרַכָּאן אַחֲרָנִין דְּאַשְׁתְּאַרוּ, וּכְתִיב, (מִיכָה ה) וְהָיָה שְׂאֵרִית יַעֲקֹב בְּגוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים (אלו ברכאן אחרנין כתיב, (מִיכָה ה) וְהָיָה שְׂאֵרִית יַעֲקֹב) בְּגוֹיִם כְּלָחוּ, וְלֹא בְּעָשׂוּ בְּלַחוּדִיהָ, וּכְתִיב וְהָיָה שְׂאֵרִית וְגו', כְּטַל מֵאֵת יְיָ.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, מִכָּאן, (ישעיה י) שְׂאֵר יֵשׁוּב שְׂאֵר יַעֲקֹב - אֵלוֹ הַבְּרָכוֹת הָאַחֲרוֹת שֶׁנִּשְׁאַרוּ. וּכְתוּב (מִיכָה ה) וְהָיָה שְׂאֵרִית יַעֲקֹב בְּגוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים. [אלו ברכות אחרות, כתוב והיה שארית יעקב] בְּגוֹיִם כְּלָס, וְלֹא רַק בְּעָשׂוּ. וּכְתוּב וְהָיָה שְׂאֵרִית וְגו' כְּטַל מֵאֵת ה'.

פִּתַח רַבִּי יִיסָא וְאָמַר (מלאכי א) בֵּן יִכְבֵּד אָב וְעַבְדֵּי אֲדוֹנָיו, בֵּן, דָּא עָשׂוּ. דְּלֹא הָוָה בֵּר נֶשׁ בְּעַלְמָא דִּיּוֹקִיר לְאָבוּי, כְּמָה דְּאֹקִיר עָשׂוּ לְאָבוּי. וְהָוָה יִקִּירוּ דְּאֹקִיר לִיהָ אֲשֶׁלִּיט לִיהָ בְּהָאֵי עַלְמָא. (שם) וְעַבְדֵּי אֲדוֹנָיו, דָּא אֲלִיעֶזֶר עַבְדֵּי אַבְרָהָם (פ"ז ע"א) וְאֹקְמוּהָ, דְּהָא בֵּר נֶשׁ דְּהָוָה אֲתֵי לְחָרוּ, בְּכַמָּה עוֹתֵרָא, וְכַמָּה מִתְנֵן וְנִבְזֵבֵזִין, וְגַמְלִין טְעִינן. דְּלֹא אָמַר לְבַתּוּאֵל וְלָבִן, דְּאִיהוּ רְחִימוּי דְּאַבְרָהָם, אוֹ בֵּר נֶשׁ אַחֲרָא דְּאֲתֵי בְּפִיּוֹסָא דְּאַבְרָהָם, אֲלֵא עַד לֹא יִמְלֵל מְלוּי, מַה כְּתִיב, (בראשית כד) וַיֹּאמֶר עַבְדֵּי אַבְרָהָם אֲנָכִי, וּלְבַתֵּר אֲדָנִי אֲדָנִי, בְּגִין דִּיּוֹקִיר לִיהָ לְאַבְרָהָם הַהוּא יִקְרָא וְהָוָה טִיבוּ, אוֹרִיךְ לִיהָ לְכַמָּה זְמָנִין.

פִּתַח רַבִּי יִיסָא וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יִכְבֵּד אָב וְעַבְדֵּי אֲדָנִי. בֵּן זֶה עָשׂוּ, שְׁלֹא הָיָה אָדָם בְּעוֹלָם שֶׁיִּכְבֵּד אֶת אָבִיו כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ כְּבֵד אֶת אָבִיו, וְאוֹתוֹ הַכְּבוֹד שֶׁכְּבֵד אוֹתוֹ הִשְׁלִיט אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְעַבְדֵּי אֲדָנִי - זֶה אֲלִיעֶזֶר עַבְדֵּי אַבְרָהָם, וּבְאַרְוֵהָ. שְׁהָרִי אָדָם שְׁהָיָה בָּא לְחָרוּ בְּכַמָּה עָשָׂר וְכַמָּה מִתְנֵנוֹת וְאוֹצְרוֹת וְגַמְלִים טְעוּנִים, שְׁלֹא אָמַר לְבַתּוּאֵל וְלָבִן שֶׁהוּא אוֹהֵבוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אוֹ אִישׁ אַחֵר שֶׁבָּא עִם פִּיּוֹס שֶׁל אַבְרָהָם, אֲלֵא טָרַם יִדְבֵּר אֶת דְּבָרָו מַה כְּתוּב? וַיֹּאמֶר עַבְדֵּי אַבְרָהָם אֲנָכִי, וְאַחֵר כֵּן אֲדָנִי אֲדָנִי, כֵּן שֶׁיִּכְבֵּד אֶת אַבְרָהָם, אוֹתוֹ הַכְּבוֹד וְאוֹתוֹ הַחֶסֶד הָאֲרִיךְ לוֹ לְכַמָּה פְּעָמִים.

כָּדָּ עֲשׂוּ, הֵהוּא יִקְרָא דְאֻקִּיר לִיה לְאָבוּי, אֹרִיךְ לִיה כָּל הַיּוֹמִין דִּישְׁלוֹט
בְּעֵלְמָא דָּא. וְאִינוּן דְּמַעִין, אֹרִיכוּ לֹון לְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעְבֻדָּא דִּילִיה, עַד
דִּיתוּבוּן יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּבִכְיָה וּבְדַמְעִין. דְּכִתִּיב בְּכִי יָבֹאוּ
וְגו', וְכִדִּין כְּתִיב, וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת הַר עֲשׂוּ וְהִיתָה לִי
הַמְּלוּכָה. בְּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

כָּדָּ עֲשׂוּ, הַכְּבוֹד הֵהוּא שְׁכַבְד אֶת אָבוּי הָאָרִיךְ לוֹ כָּל הַפְּעָמִים הַלְלוּ
שְׁיִשְׁלֹט בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹתָן הַדְּמָעוֹת הוֹרִיכוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לְשַׁעְבֻדוֹ עַד
שְׁיִשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּבִכְיָה וּבְדַמְעוֹת, שְׁכִתוּב (ירמיה לא)
בְּכִי יָבֹאוּ וְגו', וְאִזְ כְּתוּב (עובדיה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת
הַר עֲשׂוּ וְהִיתָה לְה' הַמְּלוּכָה. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

ויצא

פרשת

דף קמז ע"א

(בראשית כח) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה. רַבִּי חֲנִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זֹרַח הוּא שָׁם, הַאי קָרָא
אוֹקְמוּהָ. אֲבָל וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ דָּא יַעֲקֹב, כַּד הוּא בְּבֵּאֵר שֶׁבַע. וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ, כַּד
אֵזַל לְחָרוֹ, דְּכִתִּיב, (בראשית כח) וַיֵּלֶךְ שָׁם כִּי בָּא הַשֶּׁמֶשׁ. וְאֵל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף
(דף קמז ע"א) זֹרַח, דְּכִתִּיב וַיִּשְׁכַּב בְּמִקְוֹם הַהוּא.

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה. רַבִּי חֲנִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) וְזָרַח
הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זֹרַח הוּא שָׁם. הַפְּסוּק הַזֶּה
בְּאֵרוֹהוּ, אֲבָל וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ - זֶה יַעֲקֹב כְּשֶׁהִיָּה בְּבֵּאֵר שֶׁבַע. וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ
- כְּשֶׁהִלֵּךְ לְחָרוֹ, שְׁכִתוּב וַיֵּלֶךְ שָׁם כִּי בָּא הַשֶּׁמֶשׁ. וְאֵל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף
זֹרַח, שְׁכִתוּב וַיִּשְׁכַּב בְּמִקְוֹם הַהוּא.

וְתָא חֲזִי, שְׁמַשָּׂא אָף עַל גַּב דְּנְהִיר לְכָל עֲלָמָא, מְטַלְנוּי בְּתָרִין סְטָרִין אִינוּן,
כְּמָה דְּאֵת אָמֵר, (קהלת א) הוֹלֵךְ אֶל דְּרוּם וְסוּבָב אֶל צְפוֹן, בְּגִין דְּדָא יְמִינָא
וְדָא שְׁמַאלָא. (ובגין) וְנָגִיד וְנָפִיק כֹּל יוֹמָא מְסֻטָּרָא דְּמִזְרַח, וְאֶזִּיל לְסֻטָּרָא
דְּדְרוּם, (מ"א דמערב) וְלִבְתֵּר לְסֻטָּרָא דְּצְפוֹן, וּמְסֻטָּרָא דְּצְפוֹן לְסֻטָּרָא דְּמַעְרָב,
וְכַדִּין שְׁמַשָּׂא אֲתַכְנִישׁ, וְאֶזִּיל לְגַבֵּי מַעְרָב. נָפִיק מְמִזְרַח דְּכְתִיב, (בראשית כח)
וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע. וְאֶזִּיל לְמַעְרָב דְּכְתִיב וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה.

וּבֵּא וְרָאָה, אָף עַל גַּב שְׁהַשְּׁמַשׁ מְאִיר לְכָל הָעוֹלָם, מְסַעוּתֵיו הֵם בְּשָׁנֵי
צְדָדִים, כְּמוֹ שְׁנַאֲמֵר הוֹלֵךְ אֶל דְּרוּם וְסוּבָב אֶל צְפוֹן, מְשׁוּם שְׁזָה יְמִין
וְזָה שְׁמָאל. [ומשום] וְשׁוֹפֵעַ וַיּוֹצֵא כֹּל יוֹם מִצַּד הַמִּזְרָח, וְהוֹלֵךְ לְצַד
הַדְּרוּם [של מערב], וְאַחַר כֵּן לְצַד הַצְּפוֹן, וּמִצַּד הַצְּפוֹן לְצַד הַמַּעְרָב, וְאִז
הַשְּׁמַשׁ מְתַכְנֵס וַיּוֹצֵא לְצַד מַעְרָב. יוֹצֵא מְמִזְרַח, שְׁכְּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב
מִבְּאֵר שֶׁבַע. וְהוֹלֵךְ לְמַעְרָב, שְׁכְּתוּב וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמֵר, נָפִיק מְכַלְלָא דְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל, דְּכְתִיב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר
שֶׁבַע. וְאֶזֶל לְרִשׁוֹ אַחְרָא, דְּכְתִיב וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה. (ס"א נפיק ממזרח, דכתיב ויצא יעקב
מבאר שבע, דא שמטה. דנטיל מעומקא עלאה, נהירו דנהיר, ואזיל למערב, דכתיב וילך חרנה, אתר
דדינא ורוגזא תמן. רבי יוסי מוקי האי קרא בגלותא, בקדמיתא הוה נחית נהירו מעומקא עלאה
ויעקב הוה נטיל ליה, ואזיל לגבי באר שבע, (במדבר כא) באר דחפרוה שרים, דהוה נהיר מתמן,
ואשלים להווא באר בכל שלימו. וביומי דגלותא, נטיל מהאי באר שבע, ואזיל לגבי חרנה, דכתיב
וילך חרנה, כלומר חרון אף, ומאי היא חרון אפו דקודשא בריך הוא, דרגא בישא), אַרְעָא דְּרִשׁוֹ
אַחְרָא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמֵר, יוֹצֵא מְכַלְל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁכְּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר
שֶׁבַע, וְהוֹלֵךְ לְרִשׁוֹת אַחְרֵת, שְׁכְּתוּב וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה. [יוצא ממזרח, שכתוב ויצא
יעקב מבאר שבע, זו השמטה שנוטלת מהעמק העליון האור שמאיר, והולכת למערב, שכתוב וילך
חרנה, המקום שהדין והרגז שם, רבי יוסי מבאר את הפסוק הזה בגלות, בראשונה היה יורד אור
מן העמק העליון, ויעקב היה נוטל אותו והולך לבאר שבע, הבאר שחפרוה שרים, שהיה מאיר
משם, והשלים אותה הבאר בכל השלמות, ובימי הגלות נסע מבאר שבע הזו והלך לחרנה, שכתוב
וילך חרנה, כלומר חרון אף, ומה הוא חרון אפו של הקדוש ברוך הוא? הדרגה הרעה, הארץ של
רשות אחרת]

אָמֵר רַבִּי חֲזִיָּא, כַּד אֶזִּיל שְׁמַשָּׂא לְמַעְרָב, הָאֵי מַעְרָב אֶקְרִי מְקוֹמוֹ דְּשְׁמַשָּׂא,
כְּרִסְיָא דִּילִיָּה, אֲתֵר דְּשְׂרִיָּא עֲלִיָּה, הֵדָּא הוּא דְּכְתִיב, (קהלת א) וְאֶל מְקוֹמוֹ
שׁוֹאֵף זֹרַח הוּא שָׁם, דְּאֶזִּיל לְגַבֵּיהּ לְאַנְהָרָא עֲלִיָּה, וְנָטִיל כֹּל נְהוּרִין וְכַנִּישׁ
לוֹן לְגַבֵּיהּ.

אָמֵר רַבִּי חֲזִיָּא, כְּשֶׁהוֹלֵךְ הַשְּׁמַשׁ לְמַעְרָב, הַמַּעְרָב הֵזָה נִקְרָא מְקוֹמוֹ
שֶׁל הַשְּׁמַשׁ, הַכְּפָסָא שְׁלוֹ, מְקוֹם שְׁשׁוֹלֵט עָלָיו. זֶהוּ שְׁכְּתוּב אֶל מְקוֹמוֹ

שׁוֹאֵף זֹרַח הוּא שָׁם. שְׁהוֹלֵךְ אֵלָיו לְהַאִיר עָלָיו, וְנוֹטֵל אֶת כָּל הָאֲזָרוֹת
וְכוֹנֵס אוֹתָם אֵלָיו.

וְהֵינּוּ כְּמֵה דְתַנִּינָן, קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲנַח תְּפִלִּי, (ס"א ותנינן, קודשא בריך הוא
אנח תפילין, דכתיב, (ישעיה סב) נשבע יי בימינו ובזרוע עוזו. ותנינן ימינו דא תורה, דכתיב מימינו
אש דת למו. ובזרוע עוזו אלן תפילין. וכלהו נטיל יעקב, ומכניש לגבי מערב, וסיהרא כניש לבתר כל
אינון נהורין ובוצינן דנטיל יעקב, דאיהו יהיב לה ואנהר לה, והיינו דתנינן קודשא בריך הוא אנח
תפילין) בְּגִין דְנָטִיל כָּל כְּתָרִין עֲלָאִין, וּמֵאן נִינְהוּ, רְזָא דְאַבָּא עֲלָאָה, וְרְזָא
דְאַמָּא עֲלָאָה. וְאִינוּן תְּפִלִּין שְׁבְרָאֵשׁ, כְּמֵה דְתַנִּינָן כְּהוּן גְּדוּל נוֹטֵל בְּרָאֵשׁ.
וּלְבִתֵּר דְנָטִיל אַבָּא וְאַמָּא, נָטִיל יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, וְאַשְׁתַּכַּח (דקודשא בריך הוא)
דְנָטִיל כְּלָא.

וְהֵינּוּ כְּמוֹ שְׁשַׁנִּינוּ שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנִיחַ תְּפִלִּין, [ס"א ולמדנו, הקדוש
ברוך הוא מניח תפילין, שכתוב נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו, ושנינו, ימינו זו התורה, שכתוב מימינו
אש דת למו, ובזרוע עזו אלו תפילין, וכלם נטיל יעקב ומאסף לצד מערב, והלבנה אוספת לבסוף כל
אותם האורות והנרות שנוטיל יעקב, שהוא נותן לה ומאיר לה, וזה ששנינו הקדוש ברוך הוא מניח
תפילין] מְשׁוּם שְׁנוֹטֵל אֶת כָּל הַכְּתָרִים הָעֲלִיּוֹנִים, וּמִי הֵם? הַסּוּד שֶׁל הָאָב
הָעֲלִיּוֹן וְסוּד הָאֵם הָעֲלִיּוֹנָה, וְהֵם הַתְּפִלִּין שְׁבְרָאֵשׁ, כְּמוֹ שְׁשַׁנִּינוּ, כְּהוּן
גְּדוּל נוֹטֵל בְּרָאֵשׁ. וְאַחַר שְׁנוֹטֵל הָאָב וְהָאֵם, נוֹטֵל הַיְמִין וְהַשְּׂמָאל,
וְנִמְצָא [שהקדוש ברוך הוא] שְׁנוֹטֵל הַכֹּל.

דף קמז ע"ב

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, תְּפִאֲרַת יִשְׂרָאֵל נָטִיל כְּלָא, וְכַד אֲתַמְשְׁכָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל
לְעִילָא, נָטִיל אוּף הָכִי כְּלָא, עֲלָמָא דְדְכוּרָא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְכֵן עֲלָמָא
(דף קמז ע"ב) דְנוֹקְבָא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, כְּמֵה דְנִפְקִי כָּל נְהוּרִין מֵהַאי
עֲלָמָא, הָכִי נְמִי נָטִיל כְּלָא הַאי עֲלָמָא. דְהָא דָּא כְּגוּוֹנָא דָּא, וּבְגִין כְּדָּ בְּאֵר
שְׁבַע דָּא יוּבְלָא, בְּאֵר (שבע) דָּא אִיהִי שְׂמֻטָּה. (דהא דא כגוונא דא) (כלא לקודשא בריך
הוא) וְשְׂמֻטָּא (דא) לָא נְהִיר אֶלְא מִיּוּבְלָא, (ס"א ואיהו נטיל כל נהורין ויהיב לגו שמטה)
וּבְגִין כְּדָּ (בראשת כח) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שְׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה, דָּא מְעַרְב דְאִיהִי
שְׂמֻטָּה.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, תְּפִאֲרַת יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל הַכֹּל, וְכַשְׁנִמְשַׁכְת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל
לְמַעְלָה, נוֹטֵלֵת אִף כָּאן הַכֹּל, עוֹלָם הַזְּכָר שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֵן
עוֹלָם הַנְּקֵבָה שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שְׂיּוֹצְאִים כָּל הָאֲזָרוֹת מִן
הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּדָּ גַם נוֹטֵל הַכֹּל הָעוֹלָם הַזֶּה, שְׁהִירִי זֶה כְּמוֹ זֶה, וּמְשׁוּם
כְּדָּ בְּאֵר שְׁבַע זֶה הַיּוּבֵל, בְּאֵר (שבע) זֶה הַשְּׂמֻטָּה. [שהרי זה כמו זה] (הכל
לקדושברוךהוא) וְהַשְּׂמֻטָּה [הזה] אִינוּן מְאִיר אֶלְא מִן הַיּוּבֵל, [והוא נוטל לתוך

האורות ומכניס תוך השמטה] ומשום כך ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, זה המערב שהיא השמטה.

רבי שמעון אומר, ויצא יעקב מבאר שבע, דא מערב, שנת השמטה. וילך חרנה, דא שנת ערלה. בגין דנפק מרשו קדישא לרשו אחרא, דהוה עריק מאחוי, כמה דאתמר.

רבי שמעון אומר, ויצא יעקב מבאר שבע - זה המערב, שנת השמטה. וילך חרנה - זו שנת הערלה, משום שיצא מרשות הקדשה לרשות אחרת, שהיה בורח מאחיו, כמו שנתבאר.

תוספתא בני עלמא, רחימי עלאה, הורמנא דבוריירי, קריבו שמעו. מאן חכימא בכו, מארי דעייניו בסוכלתנו, ליתי ולינדע. בשעתא דרישא חורא נטיל תלת אתוון וגליף לון בגלופא בגלופין, חד א', חד י' וחד ו', ואתגליף איין, א' רישא עלאה דכלא, טמירא דכל טמירין. יי סליקו דרעותא הוי, אשתכלל מרישא לעילא ונחת לתתא, נפק ואפיק תלתין ותרין שבילין, עד דאתגליפו בין אבני יקר דמתלהטן. ואתקשרו באות נויין דאיהו דכר ונוקבא, תרין רחימין. קשורא תקיפא, בהו אשתכללו, ושמא קדישא בהו אתקשר, מנייהו אשתפח מזונא לכלא (בהו), אשתכללו עלמין.

בני העולם, אהובי עליון, בחירי הממשלה, קרבו שמעו. מי חכם בכם, בעלי העינים בהשכל, יבא וידע. בשעה שהראש הלבו נטל שלש אותיות וחקק אותם בחקיקת החקיקות, אחת א', אחת י', ואחת ו', ונחקק איין - הא' הראש העליון של הכל טמון של כל הטמונים, יי הוא עלית הרצון, נתקן מן הראש למעלה, ונרד למטה. יצא והוציא שלשים ושנים שבילים, עד שנחקקו באבנים יקרות שלוחות, ונקשרו עם האות נויין, שהיא זכר ונקבה, שני אוהבים. קשר חזק, בהם נתקנו, והשם הקדוש נקשר בהם, מהם נמצא המזון לכל (בהם), נתקנו העולמות.

ועל דא אתגליף וי פשוטה, כללא דתרין, ני כפופה נוקבא חדא, יי דאיהי רעותא דאפיק שבילין, בטש בין אתוון, ועבד רקיעא דיעקב בין תרין רוחין, ואטיל ביני שייפי מלולי, עד דנחת להאי ני דאיהי כפופה, וחברו לה כחדא, צפון ודרום, לבתר אתקשרו כחדא. האי ני כפופה, באר שבע אקרי. ואתמלי מיעקב, לאשקאה כל עדרי ענא. ועל דא ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. תו, מבאר שבע לעילא, דהא מינה נפיק, לבתר אזיל לאשקאה לתרנה, דאיהו בירא דלתתא, חרון אף ה', חרב ה', דינא, בי דינא, אלהים. ועל דא (תהלים ט) אלהים באו גוים בנחלתך. (עד כאן תוספתא)

ועל כן נחקקה וי פשוטה, הפלל של שתיים: ני כפופה נקבה אחת, יי שהיא הרצון שמוציא שבילים הפה בין האותיות ועשה את הרקיע של יעקב בין שתי רוחות, והטיל בין האיברים דבורים. עד שיירד לני הזו, שהיא כפופה, וחברו אותה יחד, צפון ודרום, אחר כך נקשרו

יחד. הני הכפופה הזו נקראת באר שבע ומתמלאת מיֵעקב להשקות את כל עֲדְרֵי הַצֹּאן, ועל כן וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּלְךְ חֲרָנָה. עוד, מִבְּאֵר שֶׁבַע לְמַעַלָּה, שֶׁהָרִי מִמֶּנָּה יוֹצֵא אֶחָד כֶּד לְהַשְׁקוֹת אֶת חֲרָנָה, שֶׁהִיא הַבְּאֵר שֶׁלְמִטָּה, חֲרוֹן אֶף ה', חֲרָב ה', דִּין, בֵּית הַדִּין, אֱלֹהִים. ועל כן אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנִחְלָתָךְ. עד כאן התוספתא.

וכד מְטָא לְבֵית אֵל, דְּאִיהוּ בְּרִשׁוֹ קְדִישָׁא, מַה כְּתִיב, (בראשית כח) וַיִּפְגַּע בְּמִקּוֹם. מֵאֵן מְקוֹם. רַבִּי חִיָּיא אָמַר, דָּא הוּא מְקוֹמוֹ דְּקֶאֱמָרוֹ, דְּכְתִיב (קהלת א) וְאֵל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף (זורח הוא שם). (בראשית כח) וַיִּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ. כְּמָה דְאֵת אָמַר שׁוֹאֵף זֶרַח הוּא שָׁם, דְּהָא בְּגִין לְאַנְהָרָא לִיה קֶאֱתִיא.

וכאָשֶׁר הִגִּיעַ לְבֵית אֵל, שֶׁהִיא בְּרִשׁוֹת הַקְּדוּשָׁה, מַה כְּתוּב? וַיִּפְגַּע בְּמִקּוֹם. מִי הַמְּקוֹם? רַבִּי חִיָּיא אָמַר, זֶהוּ מְקוֹמוֹ שֶׁאֱמָרְנוּ, שֶׁכְּתוּב וְאֵל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף [זורח הוא שם]. וַיִּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שׁוֹאֵף זֶרַח הוּא שָׁם, שֶׁהָרִי הוּא בָּא כְּדִי לְהֵאִיר לוֹ.

(בראשית כח) וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמְּקוֹם. אֲבְנֵי הַמְּקוֹם לָא כְּתִיב, אֶלָּא מֵאֲבְנֵי הַמְּקוֹם, אֵלֶּיךָ אֵינּוּן אֲבְנֵי יָקָר, מִרְגְּלָאן טְבָאן, דְּאֵינּוּן תְּרִיסָר אֲבָנִין עֲלָאִין, כְּמָה דְכְּתִיב שְׁתֵּים עָשָׂרָה אֲבָנִים, וְתַחֲתָא אֵלֶּיךָ תְּרִיסָר אֶלְפִי (קני"א ע"א), וְרַבּוּן, אֲבְנֵי פְּסִילָן, וְכִלְהוּ אֶקְרוּן אֲבָנִין, בְּגִין כְּדִי מֵאֲבְנֵי הַמְּקוֹם, וְלֹא אֲבָנֵי (ס"א המקום) דָּא הוּא מְקוֹם דְּקֶאֱמַר. (בראשית כח)

וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמְּקוֹם. לֹא כְּתוּב אֲבָנֵי הַמְּקוֹם אֶלָּא מֵאֲבְנֵי הַמְּקוֹם. אֵלוּ הֵם אֲבָנִים יְקָרוֹת מְרַגְלִיּוֹת טוֹבוֹת שֶׁהֵן שְׁתֵּים עָשָׂרָה אֲבָנִים עֲלִיוֹנוֹת, כְּכְתוּב שְׁתֵּים עָשָׂרָה אֲבָנִים. וְתַחֲתָא אֵלוּ שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלְפִי וְרַבּוֹת אֲבָנִים פְּסוּלוֹת, וְכִלְן נִקְרְאוֹת אֲבָנִים, וּמְשׁוּם כְּדִי מֵאֲבְנֵי הַמְּקוֹם וְלֹא אֲבָנֵי [המקום], זֶה הַמְּקוֹם שֶׁאָמַר.

דף קמח ע"א

וַיִּשֶׂם מֵרֶאשִׁיתוֹ, מֵרֶאשִׁיתוֹ דְּמֵאן. אֶלָּא מֵרֶאשִׁיתוֹ דְּהוּא מְקוֹם. מֵאֵי מֵרֶאשִׁיתוֹ. אֵי תִימָא כְּמֵאן דְּשׁוּי תַּחֲתָא רִישִׁיָּה, לָא. אֶלָּא מֵרֶאשִׁיתוֹ, לְאַרְבַּע (ס"א רישיו) סְטָרִין דְּעֵלְמָא, תַּלְתָּא אֲבָנִין לְסִטָּר (דף קמח ע"א) צְפוֹן, וְתַלְתָּא לְסִטָּר מְעָרְב, וְתַלְתָּא לְסִטָּר דְּרוּם, וְתַלְתָּא לְסִטָּר מְזָרְחָ, וְהוּא מְקוֹם עֲלִיָּהוּ, לְאַתְתִּיקָנָא בְּהוּ.

וַיֵּשֶׁם מְרֻאָשְׁתּוֹ. מְרֻאָשְׁתּוֹ שֶׁל מִי? אֵלֶּא מְרֻאָשְׁתּוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם
הַהוּא. מַה זֶה מְרֻאָשְׁתּוֹ? אִם תֹּאמַר כְּמִי שֵׁשׁם תַּחַת רֹאשׁוֹ - לֹא. אֵלֶּא
מְרֻאָשְׁתּוֹ - לְאַרְבָּעָה [ראשי] צְדָדֵי הָעוֹלָם. שֵׁשׁ אַבְנִים לְצַד צְפוֹן, וְשֵׁשׁ
לְצַד מְעָרָב, וְשֵׁשׁ לְצַד דְרוֹם, וְשֵׁשׁ לְצַד מְזָרַח. וְהַמָּקוֹם הַהוּא עֲלֵיהֶם
לְהִתְקַן בָּהֶם.

וַיְכַדִּין (בראשית כח) וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא. (ס"א וישכב, י"ב מרגלאן לתתא, וכל אינון
דרגין דאינון על האי מקום הא אינון כ"ב), כִּיּוֹן דְּאִתְתַּקֵּן עֲרֻסָא, שְׁכִיב בֵּיה. מֵאן
שְׁכִיב בֵּיה, שְׁמֻשָׁא. וְעַל דָּא כְּתִיב בְּיַעֲקֹב, (בראשית מח) וַיֵּשֶׁב עַל הַמְּטָה, דְּהָא
לִיה אִתְחַזֵּי וְלֹא לְאַחֲרָא, וְעַל דָּא וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא. וּבְגִין כְּדָא כְּתִיב,
(קהלת א) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ.

וְאִזּוּ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא. [וישכב, י"ב מרגליות למטה, וכל אותן הדרגות שהן על
המקום הזה הרי הן כ"ב], כִּיּוֹן שְׁנִיתְקַנְהַ הַמְּטָה, שְׁכִיב בֵּיה. מִי שְׁכִיב בֵּיה?
הַשֶּׁמֶשׁ. וְעַל כֵּן כְּתוּב בְּיַעֲקֹב וַיֵּשֶׁב עַל הַמְּטָה, שְׁהָרִי לוֹ רְאוּיָהּ וְלֹא
לְאַחֵר. וְעַל כֵּן וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא, וּמִשׁוּם כְּדָא כְּתוּב וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא
הַשֶּׁמֶשׁ.

רַבִּי יִצְחָק הָוֵה יְתִיב יוֹמָא חַד קַמִּי מְעַרְתָּא דְאַפִּיקוּתָא, אַעֲבַר חַד בַּר נֶשׁ
וַתְרִין בְּנִין עִמִּיה. וְהָוֵה אָמַר חַד לְחַד, דָּא תּוּקְפָא דְשְׁמֻשָׁא, מְסֻטְרָא דְדְרוֹם
אִיהוּ. וְעַלְמָא לֹא אִתְקִיִּים אֵלֶּא עַל רוּחַ, בְּגִין דְרוּחַ אִיהוּ קִיּוּמָא שְׁלִימוֹ
דְכָל סְטֻרִין, וְאַלְמָלָא דְאִיהוּ קִיּוּמָא בְּשְׁלִימוֹ, לֹא יִכִּיל עַלְמָא לְאַתְקִיִּמָא.

רַבִּי יִצְחָק הָוֵה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד לְפָנֵי מְעַרְתָּא אַפִּיקוּתָא. עֲבַר אִישׁ אֶחָד
וְשְׁנֵי בְנִים עִמּוֹ, וְהָוֵה אֶחָד לְאַחַד אֹמֵר, חֲזַק הַשֶּׁמֶשׁ הָזֶה הוּא מְצַד
הַדְרוֹם, וְאִין הָעוֹלָם מִתְקִיִּים אֵלֶּא עַל הָרוּחַ, מִשׁוּם שְׁהָרוּחַ הִיא קִיּוּם
הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, וְאַלְמָלָא שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּשְׁלֵמוֹת, אִין הָעוֹלָם
יִכֹּל לְהִתְקִיִּים.

אָמַר לִיה אַחוּהָ זַעִירָא, אֵלְמָלָא יַעֲקֹב, לֹא אִתְקִיִּים עַלְמָא. תָּא חַזִּי,
בְּשַׁעֲתָא דִּיחֻדוּ בְנוֹי יְחוּדָא דְלַעִילָא, וְאַמְרוּ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ
יְיָ אֶחָד, דָּא הוּא שְׁלִימוֹ עֲלָאָה, לְאַתְיַחַדָּא בְּיַחַדָּא חַד. כְּדִין אִתְחַבַּר יַעֲקֹב
אַבוּהוֹן וְנָטִיל בֵּיתִיהָ, וְיְתִיב בֵּיה בְּחַבְרָא חַדָּא עִם אַבְהוֹן, לְאַתְחַבְרָא דְכָר
וְנוֹקְבָא כְּחַדָּא.

אמר לו אחיו הקטן, אלמלא יעקב, לא התקיים העולם. בא ראה, בשעה שיחדו בניו את היחוד שלמעלה ואמרו (דברים ה) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, זוהי השלמות העליונה להתיחד ביחוד אחד, אזי התחבר יעקב אביהם, ונטל את ביתו, וישב בו בחבור אחד עם האבות, להתחבר זכר ונקבה יחד.

אמר רבי יצחק, אשתתף בהדייהו, ואשמע מאי קאמרי. אזל בהדייהו. פתח ההוא בר נש ואמר, (תהלים קלב) קומה יי למנוחתך אתה וארון עזך. קומה יי למנוחתך, כמאן דאמר, יקום מלכא, לבי נייחא דמשפניה.

אמר רבי יצחק, אשתתף עמהם ואשמע מה הם אומרים. פתח אותו האיש ואמר, קומה ה' למנוחתך אתה וארון עזך. קומה ה' למנוחתך - כמי שאומר יקום המלך לבית מנוחת משפנו.

דף קמח ע"ב

תריין אינון הוו דאמרו קומה יי, משה ודוד. משה אמר, (במדבר י) קומה יי ויפוצו אויביך. ודוד אמר, קומה יי למנוחתך. מאי איכא בינייהו. אלא משה כמאן דפקיד לביתיה קאמר, משה פקיד לה, לאגחא קרבא לקביל שנאוי. דוד זמין ליה לנייחא, כמה דמזמין (ליה) למריה, זמין למלכא ולמטרוניתא עמיה, הדא הוא דכתיב, קומה יי למנוחתך אתה וארון עזך, בגין דלא לאפרשא לון. (תהלים קלב) כהניף ילבשו צדק וחסידים ירננו. מכאן אוליפנא, דמאן דמזמין למלכא, ישגי (דף קמח ע"ב) עובדוי בגין למיהב חדוה למלכא. אי ארחיה דמלכא דחדאן ליה בדיחי הדיוטי, יסדר קמיה בדיחי רופינוס ופרדשכי, ואי לאו, לאו איהו (בגין) בדיחותא דמלכא.

שנים הם היו שאמרו קומה ה' - משה ודוד. משה אמר, (במדבר י) קומה ה' ויפוצו אויביך. ודוד אמר (תהלים קלב) קומה ה' למנוחתך. מה ההבדל ביניהם? אלא משה, כמו מי שמצוה את ביתו הוא אמר. משה צוה אותה להלחם קרב כנגד שונאיו, ודוד הזמין אותה למנוחה. כמו שמזמין [לו] את רבו, מזמין את המלך והגבירה עמו. זהו שכתוב קומה ה' למנוחתך אתה וארון עזך, כדי שלא להפרידם. כהניף ילבשו צדק וחסידים ירננו. מכאן למדנו, שמי שמזמין את המלך, ישנה את מעשיו כדי לתת שמחה למלך. אם דרך המלך שמשמחים אותו בדחנים פשוטים - יסדר לפניו בדחנים נכבדים ושרים גדולים, ואם לא - זו לא [משום] שמחת המלך.

תא חזי, דוד זמין ליה למלכא ולמטרוניתא לנניחא, מה עבד, שני בדיחי דמלכא, בגין רופינוס. ומאן ניהו, דכתיב, (תהלים קלב) כהניף ילפשו צדק וחסידים ירננו. (ר"ל ע"ב, רל"ד ע"א) וחסידים ירננו, לוייף ירננו מפעי ליה, דהא ליואי אינון בדיחי מלכא. והשתא דוד דזמין ליה לנניחא, עבד כהני וחסידים דליהו אינון בדיחי מלכא.

בא ראה, דוד הזמין את המלך והגבירה למנוחה, מה עשה? שנה את בדיחי המלך בשביל שרים ונכבדים, ומי הם? שכתוב כהניף ילפשו צדק וחסידים ירננו. וחסידים ירננו? הנה צריך להיות לוייף ירננו! שהרי הלויים הם בדיחי המלך, וכעת דוד שהזמין אותו למנוחה, עשה את הכהנים והחסידים שיהיו הם בדיחי המלך.

אמר ליה קודשא בריך הוא, דוד, לא בעינא לאטרחא עלך. (אליו) (נ"א אמר ליה קודשא בריך הוא, דוד, לאו הכי) אמר ליה דוד, מארי (לאו הכי אלא), כד אנת בהיכלך, את עביד רעותך. השתא דזמיננא לך, ברעותי קיימא מלה לאקרבא אלין, דאינון חשיבי יתיר, אף על גב דלאו ארחייהו בהאי.

אמר לו הקדוש ברוך הוא, דוד, איני רוצה להטריח עליך. [אלו] [אמר לו הקדוש ברוך הוא, דוד, לא כד] אמר לו דוד, רבונני, [לא כד, אלא] כשתא תהיכלך, אתה עושה רצונך. כעת שהזמנתי אותך, הדבר עומד ברצוני לקרב את אלו, שהם יותר חשובים, אף על גב שאין דרכם בזה.

מכאן אוליפנא, דמאן דאיהו בביתיה, יסדר אורחיה ועובדיה כרעותיה. אי מזמנין ליה, יעביד רעותיה דאושפיזיה, כמה דמסדר עלוי. דהא דוד אחלף ליואי וסדר כהני, וקודשא בריך הוא אוקים מלה כרעותיה.

מכאן למדנו, שמי שהוא בביתו, יסדר דרכו ומעשהו כרצונו. אם מזמנים אותו, יעשה את רצונו של מארחו כמו שמסדר עליו, שהרי דוד החליף לויים וסדר כהנים, והקדוש ברוך הוא הקים את הדבר כרצונו.

אמר דוד, בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך סדורא דקא סדרנא, לא יתוב לאחורא. אמר ליה קודשא בריך הוא, דוד, חייך, אפילו במאנין דילי לא אשתמש, אלא במאנין דילך. ולא זו קודשא בריך הוא מתמן, עד

דִּיהִיב לִיה נְבִזְבִּזֵן וּמִתְנֵן, דְּכְתִיב, (תהלים קלב) נִשְׁבַּע יְיָ לְדָוִד אֲמַת לֹא יִשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנֶךָ אֲשִׁית לְכִסֵּא לְךָ. אֲתָא רַבִּי יִצְחָק וּנְשָׁקִיה, אָמַר אִי לֹא אֲתִינָא לְהֵאֵי אַרְחָא, אֶלָּא לְמִשְׁמַע דָּא דִּיִּי.

אָמַר דָּוִד, בְּעִבּוּר דָּוִד עֲבַדְךָ אֶל תֵּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחְךָ. הַסְדּוֹר שְׁסֻדְרִיתִי לֹא יִשׁוּב אַחֲוֹר. אָמַר לוֹ הַקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, דָּוִד, חַיִּיךָ, אֶפְלוּ בְּכָלִים שְׁלִי לֹא אֲשַׁתְּמֵשׁ, אֶלָּא בְּכָלִים שְׁלֶךָ. וְלֹא זֶה הַקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשֵׁם עַד שְׁנָתָן לוֹ אוֹצְרוֹת וּמִתְנִנּוֹת, שְׁכָתוֹב נִשְׁבַּע ה' לְדָוִד אֲמַת לֹא יִשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנֶךָ אֲשִׁית לְכִסֵּא לְךָ. בָּא רַבִּי יִצְחָק וּנְשָׁק לוֹ. אָמַר, אִם לֹא בְּאִתִּי לְדַרְךָ הַזֶּה אֶלָּא לְשִׁמְעָא אֶת זֶה - דִּי לִי.

פְּתַח חַד בְּרִיָּה וְאָמַר, (בראשית כח) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה, הֵינְנוּ דְּכְתִיב, (בראשית ב) עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ. דְּבָר אַחֲרָא וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה, רָמַז כַּד נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִבְּי מִקְדָּשָׁא, וְאֲתַגְּלוּ בֵּינֵי עַמְמֵינָא, כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר, (איכה א) וַיֵּצֵא מִן בֵּית צִיּוֹן כָּל הַדְּרָה, וְכָתִיב גְּלַתְהָ יְהוּדָה מְעוֹנֵי וְגוֹי.

פְּתַח בֵּן אֶחָד שְׁלוֹ וְאָמַר, וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה, הֵינְנוּ שְׁכָתוֹב (בראשיתב) עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ. דְּבָר אַחֲרָא וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה - רָמַז כְּשִׁינְיָא וּיִשְׂרָאֵל מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהִגְלוּ בֵּין הָעַמִּים, כְּמֹה שְׁנֵאמַר (איכה א) וַיֵּצֵא מִן בֵּית צִיּוֹן כָּל הַדְּרָה, וְכָתוֹב גְּלַתְהָ יְהוּדָה מְעֵנֵי וְגוֹי.

פְּתַח אַחְרָא זְעִירָא וְאָמַר, (בראשית כח) וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָּא הַשְּׁמַשׁ וְגוֹי, מַאי (מ"ט ע"ב) וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם, לְמַלְכָּא דְּאִזִּיל לְבֵי מִטְרוֹנִיתָא, בְּעֵי לְמַפְגַּע לָהּ וּלְבִסְמָא לָהּ בְּמַלְיוֹן, בְּגִין דְּלֹא תִשְׁתַּכַּח גְּבִיָּה כְּהַפְקִירָא. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּאֶפְלוּ אִית לִיה עֲרִסָא דְּדַהֲבָא, וְכִסּוֹתוֹתֵי מְרַקְמָאן בְּאֶפְלִטְיָא, לְמִיבַת בְּהוּ. וְאִיהִי מְתַקְנָא עֲרִסִיהָ בְּאֶבְנֵין (פנחס רכ"ג ע"א, רמ"ג ע"ב) בְּאַרְעָא, וּבְקִיסְטָרָא דְּתִיבְנָא. יִשְׁבּוֹק דִּידִיהָ, וְנִבִּית בְּהוּ לְמִיָּהֵב לָהּ נִיחָא, וּבְגִין דִּיהָ רְעוּתָא דְּלֵהוֹן כְּחָדָא, בְּדִלָּא אֲנִיסוּ. כְּמָה דְּאוֹלִיפְנָא הָכָא, דְּכִינּוֹן דְּאִזִּל לְגַבְהָ מַה כְּתִיב, (וילן שם כי בא השמש לאחזאה דאסיר ליה לבר נש לשמשא ערסיה ביומא) (בראשית כח) וַיִּקַּח מֵאֶבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׁם מִרְאשׁוֹתָיו (שם) וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא, בְּגִין לְמִיָּהֵב לָהּ נִיחָא, דְּאֶפְלוּ אֶבְנֵי בֵּיתָא, רְחִימִין קַמִּיהָ, לְמִיבַת בְּהוּ. (ס"א דכתיב וישכב במקום ההוא)

פְּתַח הָאֲחֵר הַקְטָן וְאָמַר, וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָּא הַשְּׁמַשׁ וְגוֹי. מַה זֶה וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם? לְמַלְךָ שְׁהוּלְךָ לְבֵית הַגְּבִירָה, צְרִיךְ לְפַגֵּשׁ אוֹתָהּ.

וּלְבַשׁ אֹתָהּ בְּדָבָרִים כְּדֵי שֶׁלֹּא תִמָּצֵא אֶצְלוֹ כְּהַפְקָר, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שֶׁאֶפְלוּ יֵשׁ לּוֹ מִטָּה שֶׁל זָהָב וּכְסָתוֹת מִרְקָמוֹת מַעֲשֵׂה רוֹקֵם לְיִשָּׁן בָּהֶם, וְהִיא מִתְקַנֶּת לּוֹ מִטָּתוֹ מֵאַבְנִים בְּאַרְץ, וּבַחֲדָר שֶׁל תְּבוּן. יַעֲזֹב אֶת שְׁלוֹ וַיִּלּוֹן בָּהֶם, לָתֵת לָהּ נַחַת, וּכְדֵי שִׁיְהִיָּה הַרְצוֹן שְׁלֵהֶם יַחַד בְּלִי אָנֶס. כְּמוֹ שֶׁלְּמַדְנוּ כָּאן, שֶׁכִּיּוֹן שֶׁהִלֵּךְ אֵלֶיָּהּ, מָה כְּתוּב? [וַיִּלּוֹן שֵׁם כִּי בֵּא הַשֶּׁמֶשׁ, לְהִרְאוֹת שֶׁאִסוּר לּוֹ לֵאדָם לְשִׁמְשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם] [וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֵׁתוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא, כְּדֵי לָתֵת לָהּ נַחַת שֶׁאֶפְלוּ אַבְנֵי הַבַּיִת אֲהוּבִים לְפָנָיו לָלוֹן בָּהֶם] [שְׁכָתוֹב וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא].

דף קמט ע"א

בְּכָה רַבִּי יִצְחָק, (ד"א ל"ג וחייד) וְחַדִּי, אָמַר מִרְגְּלָאן אֵלֶיךָ תַּחֲוֹת יְדֵיכֶם, וְלֹא אֲזִיל בְּתַרְיִיכוֹ. אָמְרוּ לִיָּה אֵת תַּזִּיל לְאֹרְחָךְ, וְאַנְן נִיעוּל לְמַתָּא לְהַלּוּלָא דְהַאי בְּרִי. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַשְׁתָּא אֵית לִי לְמַהֲדָא לְאַרְחִי. (דף קמט ע"א) אֲזִיל לִיָּה, וְסִדָּר מַלְיָן קַמִּיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן וְדַאי שְׁפִיר קְאָמְרוּ, וְכֹלָא בְּקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתָמַר. אָמַר, מַלְיָן אֵלֶיךָ, מִבְּנֵי בְנוֹי דְרַבִּי צְדוּק חֲלָשָׁא נִינְהוּ. מַאי טַעְמָא אֲקָרִי חֲלָשָׁא, בְּגִין דְאַרְבָּעִין שָׁנִין אֲתַעֲנִי עַל יְרוּשָׁלַם, דְלֹא יִתְחַרַב בְּיוֹמוֹי, וְהוּא פְּרִישׁ עַל כָּל מְלָה וּמְלָה דְאֹרְיִיתָא, רִזִּין עֲלָאִין, וְיַהֲיִב בְּהוּ אֲרַחָא לְבָנֵי עֲלָמָא, לְאַתְנַהֲגָא בְּהוּ.

בְּכָה רַבִּי יִצְחָק, [וְחַדִּי] וְשִׁמְחָא. אָמַר, אֵלוֹ הַמִּרְגְּלִיּוֹת תַּחַת יְדֵיכֶם, וְלֹא אֲלֵךְ אַחֲרֵיכֶם? אָמְרוּ לוֹ, אֲתָהּ תִּלְךְ לְדַרְכָךְ, וְאַנְנוּ נִכְנָס לְעִיר לְהַלּוּלָא שֶׁל בְּנֵי זָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲכָשׁוּ יֵשׁ לִי לְלַכְתָּ לְדַרְכִּי. הִלֵּךְ לוֹ וְסִדָּר אֵת הַדְּבָרִים לְפָנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְדַאי יָפָה אָמְרוּ, וְהַכֹּל נֶאֱמַר בְּקוֹדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. אָמַר, הַדְּבָרִים הַלְלוּ הֵם מִבְּנֵי בְנוֹי שֶׁל רַבִּי צְדוּק הַחֲלָשָׁא הֵם. מָה הַטַּעַם נִקְרָא חֲלָשָׁא? מְשׁוּם שֶׁאַרְבָּעִים שָׁנָה הִתְעַנָּה עַל יְרוּשָׁלַם שֶׁלֹּא תִתְחַרַב בְּיָמָיו, וְהִיא מִפְּרִישׁ עַל כָּל דְּבָר וְדְבָר שֶׁל הַתּוֹרָה סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים וְנוֹתָן בָּהֶם דְּרָךְ לְבָנֵי הָעוֹלָם לְהַתְנַהֵג בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָא הוּוּ (אלא) יוֹמִין זְעִירִין, עַד דְאַעְרַעְנָא בְּהוּא בְּרַ נֶשׁ וּבְרִיָּה זְעִירָא עַמִּיָּה. אָמִינָא לִיָּה, אֵן הוּא בְּרָךְ אֲחֲרָא. אָמַר לִי, עֲבִידְנָא לִיָּה הַלּוּלָא וְאַשְׁתָּאֵר בְּדַבְּיָתָהּ. כִּיּוֹן דְאַשְׁתְּמוּדַע בִּי, אָמַר לִיָּה חֲיִידָא, דְלֹא זְמִינָא לָךְ לְהַלּוּלָא דְבָרִי, בְּגִין תְּלַת מַלְיָן. חַד, דְלֹא יַדְעָנָא בְּךָ וְלֹא אֲשְׁתְּמוּדַעְנָא לָךְ, דְהַכִּי מְזַמְנִין לִיָּה לְבַר נֶשׁ כְּפּוּם יְקָרִיָּה, וְדִילְמָא אֲנִתָּ גְבָרָא רַבָּא, וְאַפְגִים יְקָרָךְ. וְחַד, דִּילְמָא אֲנִתָּ אֲזִיל בְּאַרְחָךְ בְּבַהִילוֹ, וְלֹא אֲטַרַח עֲלָךְ. וְחַד, דְלֹא תַכְסִיף קַמִּי אֲנָשִׁי דְחַבּוּרָא. דְאֹרְחָא דִּילּוֹ, דְכָל אִינוּן דְאַכְלִי לְפַתּוּרָא דְחַתָּו וְכֹלָהּ, כְּלָהוּ יַהֲבִי נְבִזְבָּזוֹן וּמַתְנָן לוֹן. אָמִינָא

ליה, קודשָא בְרִיךְ הוּא יָדִין לָךְ לְטַב. אַמִּינָא לִיה, מַה שְׁמָךְ, אָמַר לִיה
צְדוֹק זֹוטָא. בְּהֵוָה שְׁעָתָא, אוֹלִיפְנָא מִנִּיה, תְּלִיסַר (נ"א תריסר) רְזִין עֲלָאִין
בְּאוֹרֵייתָא, וּמִן בְּרִיה תְּלַת, חַד בְּנְבוּאָה, וְחַד (נ"א ותרין) בְּחִלְמָא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא הָיוּ [אלא] יָמִים מוֹעֲטִים עַד שֶׁפָּגַשְׁתִּי אוֹתוֹ הָאִישׁ,
וּבְנֵו הַקְּטָן עִמּוֹ. אָמַרְתִּי לוֹ, אֵיפֹה בְּנֵךְ הָאֲחֵר? אָמַר לִי, עָשִׂיתִי לוֹ
הַלּוּלָא, וְנִשְׁאַר עִם אֲשֵׁתוֹ. כִּיּוֹן שֶׁהַכִּיר אוֹתִי, אָמַר לִי, חֵיידְךָ שְׁלֹא
הַזְמַנְתִּי אוֹתְךָ לַחֲתֻנַּת בְּנֵי מִשׁוּם שְׁלֹשָׁה דְבָרִים: אֶחָד - שְׁלֹא יָדַעְתִּי
בְּךָ וְלֹא הַכְרַתִּי אוֹתְךָ, שְׂכָךְ מְזַמִּינִים אֶת הָאָדָם - כְּפִי כְבוֹדוֹ, וְאוּלֵי
אֶתָּה אִישׁ גָּדוֹל וַיִּפְגַּם כְּבוֹדְךָ. וְאֶחָד - אוּלֵי אֶתָּה הוֹלֵךְ לְדַרְכְּךָ בְּחַפְזוֹן
וְלֹא אֶטְרִיחַ עֲלֶיךָ. וְאֶחָד - שְׁלֹא תִתְבַּיֵּשׁ לְפָנַי אֲנִשֵּׁי הַחֲבוּרָה, שֶׁדַּרְכָּנוּ
- שְׂכָל אוֹתָם שְׂאוּכְלִים עַל שְׁלַחוֹ חֲתָן וְכֹלָה, כְּלָם נוֹתְנִים לָהֶם אוֹצְרוֹת
וּמִתְנֹנֹת. אָמַרְתִּי לוֹ, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יָדוֹן אוֹתְךָ לְטוֹב. אָמַרְתִּי לוֹ,
מַה שְׁמָךְ? אָמַר לִי, צְדוֹק הַקְּטָן. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה לְמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה
עֶשֶׂר [תריסר] סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים בְּתוֹרָה, וּמִבְּנֵו שְׁלֹשָׁה, אֶחָד בְּנְבוּאָה, וְאֶחָד

[ושנים] בְּחִלּוּם.

וְאָמַר מַה בֵּין נְבוּאָה לְחִלְמָא. נְבוּאָה בְּעֵלְמָא דְדְכוּרָא אִיהוּ, וְחִלְמָא
בְּעֵלְמָא דְנוּקְבָא, וּמִהָאִי לְהָאִי, (עֵיין לַקְמוֹן בְּסִתְרֵי תוֹרָה וּמַעֲבַר לַדָּף) כְּשִׁיתָא דְרַגְיִין
נְחֵתָא. נְבוּאָה בִּימִינָא וּבְשִׂמְאַלָא, וְחִלְמָא בְּשִׂמְאַלָא. וְחִלְמָא מִתְפָּרְשָׁא
לְכַמְּה דְרַגְיִין לְתַתָּא, בְּגִין כְּךָ חִלְמָא אִיהוּ בְּכָל עֵלְמָא. אֲבָל כְּפּוּם דְרַגְיָה,
הַכִּי חָמִי, כְּפּוּם בְּרֵנֶשׁ, הַכִּי דְרַגְיָה, דְנְבוּאָה לָא אֲתַפְּשָׁטָא אֶלָּא בְּאַתְרֵיהָ.

וְאָמַר, מַה בֵּין נְבוּאָה לְחִלּוּם? נְבוּאָה בְּעוֹלָם הִיא שֶׁל זְכָר, וְהַחִלּוּם
בְּעוֹלָם הַנְּקֵבָה, וּמִזָּה לָזֶה בְּשֵׁשׁ דְרָגוֹת יוֹרֵד. הַנְּבוּאָה בְּיָמִין וּבְשִׂמְאַל,
וְהַחִלּוּם בְּשִׂמְאַל. וְהַחִלּוּם נִפְרָד לְכַמְּה דְרָגוֹת לְמַטָּה, מִשׁוּם כְּךָ
הַחִלּוּם הוּא בְּכָל הָעוֹלָם, אֲבָל כְּפִי דְרַגְתּוֹ. כְּךָ נִרְאָה, כְּפִי הָאָדָם כְּךָ
דְרַגְתּוֹ, הַנְּבוּאָה אֵינָה מִתְפָּשָׁטת אֶלָּא בְּמִקּוּמָהּ.

תָּא חֲזִי מַה כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית כח) וַיַּחֲלֹם בְּעוֹלָם וְהִנֵּה סִלְסָל מוֹצֵב אֲרָצָה וְרֵאשׁוּ מַגִּיעַ
הַשְּׂמִימָה וְהִנֵּה מְלֹאכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וַיִּרְדּוּ בּוֹ. פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל א) הֲלִיָּה
הָיָה דְבַר ה' אֶל יְחִזְקֵאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ פְּשָׁדִים עַל נְהַר כְּבָר וַתְּהִי
עָלָיו שֵׁם יְד ה'. הֲלִיָּה הָיָה, נְבוּאָה לְשַׁעֲתָא הִיָּתָה (ס"א הוֹוֹת), דְּאַצְטְרִיךְ עַל
גְּלוּתָא בְּגִין דְשְׂכִינְתָא נְחֵתַת בְּהוּ בִישְׂרָאֵל בְּגְלוּתָא, וְחִמָּא יְחִזְקֵאל מַה
דְּחִמָּא לְפּוּם שְׁעָתָא. וְאָף עַל גַּב דְלֹא אֲתַחֲזִי הֵוָה אֲתֵר לְהָאִי, בְּגִינֵי כְךָ
הִיָּה הָיָה. מֵאִי הִיָּה הָיָה. אֶלָּא הִיָּה לְעֵילָא, הָיָה לְתַתָּא. דְכְּתִיב סִלְסָל מוֹצֵב
אֲרָצָה וְרֵאשׁוּ מַגִּיעַ הַשְּׂמִימָה, נְטִיל (לִיָּה) לְעֵילָא וְנְטִיל (לִיָּה) לְתַתָּא. הִיָּה

הִיָּה, חֵד לְעֵילָא, וְחֵד לְתַתָּא. (עיין בסוף הספר מה שחסר כאן סימן נ', והוא ג"כ כלקמודף ק"וע"א קחחו משם))

בֹּא רְאֵה מַה פְּתוּב, וַיִּחְלַם וְהִנֵּה סֵלַם מְצַב אֲרֻצָּה וְרֹאשׁוֹ מְגִיעַ
הַשְּׂמִימָה וְהִנֵּה מְלֻאָכִי אֱלֹהִים עֲלִים וַיִּרְדִּים בּוֹ. פְּתַח וְאָמַר, (יחזקאל א)
הִיָּה הִיָּה דְבַר ה' אֶל יַחְזִקְאֵל בְּנֵי בּוּזִי הִכְהֵן בְּאֲרָץ כְּשָׂדִים עַל נְהַר כְּבָר
וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד ה'. הִיָּה הִיָּה - נְבוּאָה לְשַׁעָה הִיָּתָה, שְׁהַצְטָרְכָה עַל
הַגְּלוּת מְשׁוּם שְׁהַשְׂכִּינָה יִרְדָּה עִם יִשְׂרָאֵל לְגָלוּת, וְרֹאֵה יַחְזִקְאֵל מַה
שְׂרָאָה לְפִי שַׁעָה. וְאָף עַל גַּב שְׂאוֹתוֹ הַמְּקוֹם לֹא רֹאֵי לְזָה, מְשׁוּם כְּדָ
הִיָּה הִיָּה. מַה זֶה הִיָּה הִיָּה? אֶלָּא הִיָּה לְמַעְלָה - הִיָּה לְמַטָּה, שְׁפַתּוּב
סֵלַם מְצַב אֲרֻצָּה וְרֹאשׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה. נוֹטַל [אוֹתוֹ] לְמַעְלָה וְנוֹטַל [אוֹתוֹ]
לְמַטָּה. הִיָּה הִיָּה - אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה.

דף קמט ע"ב

תָּא חֲזִי, הַאי סֵלַם בְּתַרֵּי עֲלָמִין אֲתַתְּקוּף, בְּעֵילָא וְתַתָּא. בְּאֲרָץ כְּשָׂדִים עַל
נְהַר כְּבָר. בְּאֲרָץ כְּשָׂדִים, בְּאַתֵּר דְּגְלוּתָא שְׂרָיָא בֵּיה, וְעַם כָּל דָּא עַל נְהַר
כְּבָר. מַאי נְהַר כְּבָר. אֶלָּא דְהוּוּ כְּבָר, מְקַדְמַת דְּנָא, דְּשְׂכִינְתָא (דף קמט ע"ב)
שְׂרָיָא עֲלוּי, דְּכְתִיב (בראשית ב) וְנָהַר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׂקוֹת אֶת הַגֵּן וְגו'. וְדָא
הוּוּ נְהַרָא חֵד מְאִינּוֹן אַרְבַּע נְהַרִין, וּבְגִין דְּשְׂרָיָא עֲלוּי מְקַדְמַת דְּנָא, וְהוּוּ
עֲלוּי כְּבָר, שְׂרָיָא בֵּיה הַשְּׂתָא, וְאַתְגְּלִי לִיה לִיחְזִקְאֵל.

בֹּא רְאֵה, הַסֵּלַם הִיָּה מְחֻזֵּק בְּשַׁנֵּי עוֹלָמוֹת - בְּמַעְלָה וּמַטָּה. בְּאֲרָץ
כְּשָׂדִים עַל נְהַר כְּבָר. בְּאֲרָץ כְּשָׂדִים - בְּמְקוֹם שְׁהַגְּלוּת שׁוּרָה בּוֹ, וְעַם
כָּל זֶה, עַל נְהַר כְּבָר. מַה זֶה נְהַר כְּבָר? אֶלָּא שְׁהִיָּה כְּבָר מְקַדְמַת לְכוּן,
שְׁהַשְׂכִּינָה שׁוּרָה עָלָיו, שְׁפַתּוּב וְנָהַר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׂקוֹת אֶת הַגֵּן וְגו'.
וְזֶה הוּוּ נְהַר אֶחָד מְאוֹתָם אַרְבַּעַה הַנְּהַרוֹת. וּמְשׁוּם שְׁשָׂרָה עָלָיו
מְקַדְמַת לְכוּן וְהִיָּה עָלָיו כְּבָר - שׁוּרָה בּוֹ עַכְשָׁו, וְהַתְּגַלָּה לִיחְזִקְאֵל.

תָּא חֲזִי וַיִּחְלַם, וְכִי יַעֲקֹב קִדְיִשָּׁא, דְּאִיהוּ שְׂלִימָא דְאַבְהֵן, בְּחַלְמָא אֲתַתְּגְלִי
עֲלוּי, וּבְאַתֵּר דָּא קִדְיִשָּׁא לֹא חֲמָא (ליה) אֶלָּא (קס"ה) בְּחַלְמָא. אֶלָּא יַעֲקֹב
בְּהַהוּא זְמַנָּא לֹא הָוּה נְסִיב, וַיִּצְחַק הָוּה קִיָּים. וְאִי תִימָא וְהָא לְבַתֵּר
דְּאַתְנָסִיב כְּתִיב וְאַרְא בְּחַלּוּם. תַּמָּן אֲתֵר גְּרִים, וַיִּצְחַק הָוּה קִיָּים, וְעַל דָּא
כְּתִיב בֵּיה חַלּוּם.

בא ראה, ויחלם, וכי יעקב הקדוש, שהוא השלם של האבות, התגלה עליו בחלום, ובמקום הקדוש הזה לא ראה נלח אלא בחלום? אלא יעקב בזמן ההוא לא היה נשוי, ויצחק היה קים. ואם תאמר שהנה אחר כך, כשנשא, כתוב וארא בחלום? שם המקום גרם, ויצחק היה קים, ועל כן כתוב בו חלום.

ולבית דאתא לארעא קדישא עם שבטין, ואשתלים (בהון) להון עקרת הבית, ואם הבנים שמחה, פתיב, (בראשית לה) וירא אלהים אל יעקב וגוי. וכתוב, (בראשית מו) ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה, הכא לא כתוב ביה חלום דהא מדרגא אחרא עלאה הוה.

ואחר שבא לארץ הקדושה עם השבטים, ונשלמה [בהם] להם עקרת הבית ואם הבנים שמחה, פתיב וירא אלהים אל יעקב וגוי, וכתוב בחלום, (בראשית מו) ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה. כאן לא כתוב בו חלום, שהרי היה מדרגה אחרת עליונה.

תא חזי, (קצ"ו ע"א) חלמא איהו על ידי דגבריאל דאיהו לתתא, בדרגא שתיתתא מנבואה. מראה, על ידא דההוא דרגא דההיא תיה דשולטא בלילה. ואי תימא, הא פתיב (דניאל ח) גבריאל הבן להלז את המראה. הכי הוא ודאי, דמראה מלוי סתימין יתיר, ובחלמא פריש יתיר, ופריש סתימין דמראה, ועל דא אתפקד גבריאל, דיפרש מלוי דמראה דאיהו סתים יתיר.

בא ראה, החלום הוא על ידי גבריאל, שהוא למטה, בדרגה הששית מנבואה. מראה - על ידי הדרגה ההיא של החיה ההיא ששולטת בלילה. ואם תאמר, הנה פתיב (דניאל ח) גבריאל הבן להלז את המראה - כך זה ודאי, שמראה דבריו יותר סתומים, ובחלום מפרש יותר, ומפרש את הסתומים של המראה. ועל כן נפקד גבריאל, שיפרש את דברי המראה, שהוא יותר סתום.

ועל דא פתיב במראה, וירא, וארא, מאי טעמא, בגין דמראה איהו, פהאי מראה דאתחזי כל דיוקנין בגויה, בגיני כך וארא, אחמית דיוקניה, באל שדי, דאיהו מראה, (צ"א ע"א) דאתחמי דיוקנא אחרא בגויה, וכל דיוקנין עלאין ביה אתחזון.

ועל כן כְּתוּב בְּמִרְאָה - וַיֵּרָא, וְאָרָא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִרְאָה, כְּמוֹ הַמִּרְאָה הַזֶּה שֶׁנִּרְאִים בְּתוֹכוֹ כֹּל הַדְּמִיּוֹת, וּמִשּׁוּם כִּד וְאָרָא, רְאִיתִי דְמוּתוֹ. בְּאֵל שְׂדֵי, שֶׁהוּא הַמִּרְאָה, שֶׁנִּרְאִית בְּתוֹכוֹ דְמוּת אַחֲרֵת, וְכֹל הַדְּמִיּוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת נִרְאוֹת בּוֹ.

בְּגִינֵי כִד, יַעֲקֹב בְּהָהוּא זְמַנָּא, כְּתִיב, (בראשית כח) וַיַּחֲלֹם וַהֲנִה סֵלֶם מִצֵּב אֲרָצָה (וראשו), מִהוּ סֵלֶם, דְּרָגָא דְשִׁאָר דְּרָגִין בֵּיה תַלְיִין וְהוּא יְסוּד דְעֵלְמָא. וְרֵאשׁוּ מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה, הִכִּי הוּא לְאַתְקִשְׁרָא בְּהַדְיָה. וְרֵאשׁוּ מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה, מֵאֵן רֵאשׁוּ. רֵאשׁוּ דְהָהוּא סֵלֶם. וּמֵאֵן אִיהוּ, דָּא דְכְתִיב בֵּיה (בראשית מז) רֵאשׁ הַמָּטָה, בְּגִין דְאִיהוּ רֵאשׁ לְהֵאֵי מָטָה וּמִנָּה נְהִיר. מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה, בְּגִין דְאִיהוּ סִיּוּמָא דְגוּפָא, וְקֵאִים בִּין עֲלָאָה וְתַתָּאָה, כְּמָה דְבְרִית אִיהוּ סִיּוּמָא דְגוּפָא, וְקֵאִים בִּין יְרִיכִין וְגוּפָא, וְעַל דָּא מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה. (בראשית כח) וַהֲנִה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלִים וַיּוֹרְדִים בּוֹ, אֲלִין מִמֶּנּוּ דְכָל עַמִּין, דְאִינוּן סִלְקִין וְנַחְתִּין בְּהֵאֵי סֵלֶם. כִּד יִשְׂרָאֵל חֲטָאן, מֵאִידָּהוּ אִי סֵלֶם וְסִלְקִין אִינְהוּ מִמֶּנּוּ, וְכִד יִשְׂרָאֵל מִתְכַּשְׁרֵן עוּבְדֵייהוּ, אִסְתַּלַּק הֵאֵי סֵלֶם וְכִלְהוּ מִמֵּי נַחְתֵי לְתַתָּא, וְאַתְעֵבֵר שׁוּלְטָנוּתָא דְלְהוּן, כִּלְאָ בְּהֵאֵי סֵלֶם קִיַּימָא. הִכָּא חֲמָא יַעֲקֹב בְּחִלְמִיהּ, שְׁלֹטָנוּתָא דְעֵשׂוּ וְשְׁלֹטָנוּתָא דְשִׁאָר עַמִּין.

מִשּׁוּם כִּד, יַעֲקֹב בְּאוֹתוֹ הַזֶּמֶן, כְּתוּב וַיַּחֲלֹם וַהֲנִה סֵלֶם מִצֵּב אֲרָצָה (וראשו). מָה זֶה סֵלֶם? הַדְּרָגָה שֶׁשִּׁאָר הַדְּרָגוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ, וְהוּא יְסוּד הָעוֹלָם. וְרֵאשׁוּ מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה, כִּד הוּא לְהַתְקַשֵּׁר עִמּוֹ. וְרֵאשׁוּ מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה, מִי רֵאשׁוּ? רֵאשׁוּ שֶׁל אוֹתוֹ סֵלֶם. וּמִי הוּא? זֶה שְׁכַתוּב בּוֹ (בראשית מז) רֵאשׁ הַמָּטָה. מִשּׁוּם שֶׁהוּא רֵאשׁ לְמָטָה הַזֹּאת וּמִמֶּנָּה מֵאִיר. מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סִיּוּם הַגּוּף, וְעוּמֵד בִּין עֲלִיוֹן וְתַתָּוֹן, כְּמוֹ שֶׁהַבְּרִית הוּא סִיּוּם הַגּוּף וְעוּמֵד בִּין הַיְרִכִים וְהַגּוּף, וְעַל זֶה מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה. וַהֲנִה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלִים וַיּוֹרְדִים בּוֹ, אֵלּוּ הַמִּמְנִים שֶׁל כָּל הָעַמִּים, שֶׁהֵם עוֹלִים וַיּוֹרְדִים בְּסֵלֶם הַזֶּה. כְּשִׁישְׁרָאֵל חוֹטְאִים, נִשְׁפָּל הַסֵּלֶם הַזֶּה, וְעוֹלִים אוֹתָם הַמִּמְנִים. וְכִשִּׁישְׁרָאֵל מְכַשְׁרִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, מִתְעַלָּה הַסֵּלֶם הַזֶּה, וְכֹל הַמִּמְנִים יוֹרְדִים לְמָטָה וְעוֹבְרֵי שְׁלֹטוֹנָם. הַכֹּל עוּמֵד בְּסֵלֶם הַזֶּה. כָּאֵן רָאָה יַעֲקֹב בְּחִלּוּמוֹ אֶת שְׁלֹטוֹנוֹ שֶׁל עֵשׂוּ וְאֶת שְׁלֹטוֹן שִׁאָר הָעַמִּים.

דְּבַר אַחֵר וַהֲנִה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלִים וַיּוֹרְדִים בּוֹ. בְּמֵאֵן, בְּהָהוּא רֵאשׁוּ, דְהָהוּא סֵלֶם. דְּכִד אִסְתַּלַּק רֵאשׁוּ מִנִּיהּ, סֵלֶם אִתְכַּפֵּיָא וְסִלְקִין כִּלְהוּ מִמֶּנּוּ. וְכִד אִתְחַבֵּר רֵאשׁוּ בְּהָהוּא סֵלֶם, אִסְתַּלַּק, וְכִלְהוּ מִמֶּנּוּ נַחְתִּין. וְכִלְא חַד מְלָה.

דָּבַר אַחַר וְהָיָה מְלֹאכֵי אֱלֹהִים עֲלֵימָם וַיִּרְדּוּ בּוֹ, בְּמִי? בְּאוֹתוֹ רָאשׁוּ שֶׁל אוֹתוֹ סֵלֶם. שֶׁכְּשֶׁמְסַתְּלֵק רָאשׁוֹ מִמֶּנּוּ - הַסֵּלֶם נִכְנָע, וְעוֹלָיִם כָּל הַמְּמַנִּים. וְכִשְׁמַתְחַבֵּר רָאשׁוֹ בְּאוֹתוֹ סֵלֶם - מְתַעֲלָה, וְכָל הַמְּמַנִּים וַיִּרְדּוּ. וְהַכֵּל דָּבַר אֶחָד.

דף קנ ע"א

כְּתִיב, (מלכים א ג) נִרְאָה ה' אֶל שְׁלֹמֹה בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׂאֵל מָה אַתָּן לָךְ. וְאֵי תֵימָא הָכָא בַּחֲלוֹם, וְכִי מָה (דף קז ע"א) רָשׁוּ אֵיִת לִיָּה לַחֲלוֹם בְּהַאי. אֶלָּא הָכָא אֶתְכַלִּיל דְּרָגָא בְּדְרָגָא, דְּרָגָא עֲלָאָה בְּדְרָגָא תַּתְּאָה. בְּגִין דְּעַד כְּעֵן, שְׁלֹמֹה לֹא הָוָה שְׁלִים, כִּינּוּן דְּאֶשְׁתַּלִּים, כְּתִיב, (מלכים א ה) וְה' נָתַן חֲכָמָה לְשְׁלֹמֹה. וְכְתִיב, (מלכים א ה) וַתִּרְבַּח חֲכָמַת שְׁלֹמֹה. דְּקִימָא סִיְהָרָא בְּאֶשְׁלֹמֹתָא, וּבִי מְקַדְּשָׁא אֶתְבְּנִי. וְכִדְיוֹ, הָוָה חֲמִי שְׁלֹמֹה, עֵינָא בְּעֵינָא חֲכָמָתָא, וְלֹא אֶצְטְרִיךְ לַחֲלָמָא.

כְּתוּב (מלכים א ג) נִרְאָה ה' אֶל שְׁלֹמֹה בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׂאֵל מָה אַתָּן לָךְ. וְאִם תֹּאמַר, כָּאֵן בַּחֲלוֹם, וְכִי אֵיזוֹ רְשׁוּת יֵשׁ לַחֲלוֹם בְּזֵה? אֶלָּא כָּאֵן נִכְלַלְתָּ דְּרָגָה בְּדְרָגָה, הַדְּרָגָה הַעֲלִיּוֹנָה עִם הַדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה. מִשּׁוּם שֶׁעַד עֲכָשׁוֹ שְׁלֹמֹה לֹא הָיָה שְׁלִים. כִּינּוּן שְׁנַשְׁלֵם, כְּתוּב (שם ה) וְה' נָתַן חֲכָמָה לְשְׁלֹמֹה, וְכְתוּב (שם) וַתִּרְבַּח חֲכָמַת שְׁלֹמֹה. שְׁעַמְדָּה הַלְּבָנָה בְּשִׁלְמוֹתָהּ, וּבֵית הַמְּקֻדָּשׁ נִבְנָה, וְאִזּוֹ הָיָה רוֹאָה שְׁלֹמֹה אֶת הַחֲכָמָה עֵין בְּעֵין, וְלֹא הֶצְטְרַךְ לַחֲלוֹם.

לְבַתֵּר דְּחֻטָּא, אֶצְטְרִיךְ לִיָּה לַחֲלָמָא כְּקַדְמִיתָא, וְעַל דָּא כְּתִיב, (מלכים א יא) הַנִּרְאָה אֵלָיו פְּעַמִּים, וְכִי פְּעַמִּים הָוָה וְלֹא יַתִּיר. אֶלָּא סְטָרָא דְּחֻטָּא הָוָה לִיָּה פְּעַמִּים, סְטָרָא דְּחֲכָמָתָא כָּל יוֹמָא הָוָה.

אַחַר שְׁחֻטָּא, הֶצְטְרַךְ לַחֲלוֹם כְּבָרָא שׁוֹנָה, וְעַל כֵּן כְּתוּב (שם יא) הַנִּרְאָה אֵלָיו פְּעַמִּים. וְכִי פְּעַמִּים הָיָה וְלֹא יוֹתֵר? אֶלָּא צַד הַחֲלוֹם הָיָה לוֹ פְּעַמִּים, וְצַד הַחֲכָמָה הָיָה בְּכָל יוֹם.

וְעַם כָּל דָּא, סְטָרָא דְּחֻטָּא הָוָה יַתִּיר עַל כָּל שְׂאָר בְּנֵי נֶשֶׁא, בְּגִין דְּאֶתְכַלִּיל דְּרָגָא בְּדְרָגָא, מְרָא"ה בְּמְרָא"ה. וְהָא הַשְׁתָּא בְּסוּף יוֹמוֹי חֲשִׁידָא יַתִּיר, וְדָא בְּגִין דְּחֻטָּא, וְסִיְהָרָא קִימָא לְאֶתְפַּגְמָא. מֵאֵי טַעְמָא, בְּגִין דְּלֹא נָטִיר בְּרִית

קדישא, באשתדלותיה בנשים נכריות. ודא הוא תנאי דעבד קודשא בריך
הוא עם דוד, דכתיב, (תהלים קלב) אם ישמרו בניך בריתי וגו'. גם בנייהם עדי
עד ישבו לכסא לך.

ועם כל זה הצד של החלום היה יותר על כל שאר בני האדם, משום
שנכללה דרגה עם דרגה, מרא"ה במרא"ה. והנה כאן בסוף ימיו יותר
חשוד, וזה משום שחטא, והלבנה עמדה להפגם. מה הטעם? משום
שלא שמר את ברית הקדש בהתעסקותו עם נשים נכריות, וזה התנאי
שהקדוש ברוך הוא עשה עם דוד, שכתוב (תהלים קלב) אם ישמרו בניך
בריתי וגו', גם בנייהם עדי עד ישבו לכסא לך.

מאי עדי עד. היינו דכתיב (דברים יא) כימי השמים על הארץ. ובגין דשלמה
לא נטר האי ברית כדקא יאות, שרץ סיהרא לאתפגמא. ועל דא, בסופא
אצטריך חלמא, וכו' יעקב אצטריך ליה לחלמא כדאמרו.

מה זה עדי עד? היינו שכתוב (דברים יא) כימי השמים על הארץ. ומשום
ששלמה לא שמר את הברית הזו כראוי, התחילה הלבנה להפגם, ועל
כן בסוף הצטרף את החלום, וכו' יעקב הצטרף את החלום, כמו
שבארנו. רעיא מהימנא

רעיא מהימנא השלמה מההשמטות (סימן ו) ויחלום והנה סולם מצב ארצה.
והנה סולם דא צלותא, מצב ארצה, דמצלאן בני נשא ליה בארעא דאיהי שכנתא ומטא
לשמיא דאיהי קודשא בריך הוא דאתמר ביה (מלכים א' ח') ואתה תשמע השמים ורזא דמלה
(תהלים ח') הן"ה אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ וגו'. ובזמנא דמודע לון קודשא בריך
הוא ושכנתיה דסלקא בההוא צלותא, מיך והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. בו
בההוא בר נש.

ויחלום והנה סולם מצב ארצה (בראשית כח). והנה סולם - זו תפלה. מצב ארצה -
שמתפללים בני אדם לו בארץ, שהיא שכנה, ומגיע לשמים שהוא הקדוש ברוך הוא,
שנאמר בו (מלכים א' ח) ואתה תשמע השמים, וסוד הדבר - (תהלים ח) ה' אדנינו מה
אדיר שמך בכל הארץ וגומר. ובזמן שמודיע להם הקדוש ברוך הוא ושכנתו שעולה
באותה התפלה, מיך - והנה מלאכי אלהים עלים ויורדים בו. בו - באותו אדם.

כלהו פתחין גדפייחו לקבלא שכנתא בההיא צלותא, הדא הוא דכתיב (יחזקאל א') וכנפיהם
פרודות מלמעלה והאי איהו עולים שכנתא על גדפייחו ויורדים בו. מאי בו, בקודשא
בריך הוא. דקודשא בריך הוא נחית עליהו לקבלא שכנתיה ומיחד קודשא בריך הוא
ביה בההוא בר נש. בצלותיה דשכנתא איהי מצוה פלילא בשם יהו"ה איהי תיה דיליה.
ומצוה בלא מחשבה לית לה סליקו. ומחשבה איהו אד"ס יו"ד הי"א ו"א"ו הי"א תפארתית.

מצוה מלכותא כלילא מארבע חינון דמרפבתא, כלילא מארבע אתוון. איהי נוקבא דיליה, אנפין דיליה, אנפוי דרחמי. בגינה אמינא (שמות ל"ג) אם אין פניך הולכים וגו'.

כלם פותחים פניהם לקבל שכינה באותה תפלה. זהו שכתוב (יחזקאל א) וכפיהם פרוות מלמעלה. וזה עלים, שכינה על פניהם, וירדים בו. מה זה בו? בקדוש-ברוך-הוא, שהקדוש ברוך הוא יורד עליהם לקבל שכינתו, ומיחד הקדוש ברוך הוא באותו האיש בתפלתו, ששכינה היא מצוה פלולה בשם יהו"ה, היא החיה שלו, ומצוה בלי מחשבה אין לה עליה. ומחשבה היא אדם, יו"ד היא וא"ו היא, תפארת מצוה, המלכות פלולה מארבע חיות המרפבה, פלולה מארבע אותיות, היא הנקבה שלו, הפנים שלו, פני הרחמים, עבודה אמרתי (שמות לג) אם אין פניך הולכים וגומר.

ומסטר א דצדיק אתקריא אחורוי חיה כלילא ח"י חולין דאחורוי דבר נש, דדמי לשדרה דביה ח"י חולין. איהי אחור לעובדא דבראשית וקדם למחשבה דאתמר בה, עליה במחשבה. מה דלא הכי באדם, דאחור דעץ הדעת טוב ורע דאיהו אחור למעשה בראשית, וקדם לפורענות.

ומצד הצדיק נקראת אחוריו, חיה פלולה שמונה עשרה חליות שאחורי האדם, שדומה לשדרה שבה שמונה עשרה חליות, היא אחור למעשה בראשית, וקדם למחשבה, שנאמר בה עליה במחשבה, מה שאין כן באדם של אחור, של עץ הדעת טוב ורע, שהוא אחור למעשה בראשית וקדם לפורענות.

קמו תנאים ואמוראים ואמרו רעיא מהימנא בריך אנת לאלהא עלאה, הוא יקם לך בעותך בכלא. קם סבא עלאה ביניהון ואמר רעיא מהימנא בך אתקיים האי קרא דאתמר (ישעיה ס"ב) ואל תתנו דמי לו דהא עלאין ותתאין מקני בצולמא דיך משירין דקודשא בריך הוא דאינון מתיבתא עלאה ומשירין דמטרוניתא דאינון מתיבתא תתאה עלך אתמר והנה מלאכי אלהים עולים וירדים בו בך סלקין משירין דשכינתא בצלותא ונחתין משירין דקודשא בריך הוא לגבי שכינתיה בכמה שירין ונגונין דצלותא.

קמו תנאים ואמוראים ואמרו, רועה הנאמן, ברוך אתה לאל עליון, הוא יקם לך בקשתך בכל. קם זקן עליון ביניהם ואמר, רועה הנאמן, בך התקיים פסוק זה שנאמר (ישעיה סב) ואל תתנו דמי לו, שהרי עליונים ותחתונים מקננים בצלמך, מחנות הקדוש ברוך הוא שהם מהשיבה העליונה, ומחנות הגבירה שהם מהשיבה התחתונה, עליך נאמר והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו. בך עולים מחנות השכינה בתפלה, וירדים מחנות הקדוש ברוך הוא לשכינתו בכמה שירים ונגונים של תפלה.

אנת הוא קריבא דקודשא בריך הוא בצלותא דילך, דאיהו קרבנא דקודשא בריך הוא ושכינתיה באיזהו מקומן בצו את בני ישראל וכו' דתקינו מארי מתניתין קרבנין דצלותא מסטר א דמינא דתמן פהו איש חס"ד ותקינו זמירות דאינון שיר דלויים אבתריהו מסטר א דגבור"ה. והו"ד דרגא דדוד אתקשר בשמאלא דגבור"ה. ואהרן דדרגא דיליה בהו"ד אתקשר בחס"ד. הדא הוא דכתוב (תהלים י"ז) נעימות בימיך נצח.

אתה הוא הקרוב לקדוש-ברוך- הוא בתפלתך, שהיא קרבן לקדוש ברוך הוא ושכינתו באיזהו מקומן, בצו את בני ישראל וכו'. שתקנו בעלי המשנה קרבנות התפלה מצד הימין, ששם כהן איש חסד, ותקנו זמירות שהם שיר הלויים אחריהם מצד הגבורה, והוד דרגה של דוד נקשרה בשמאל של גבורה. ואהרן דרגתו בהוד נקשר בחסד, זהו שכתוב (תהלים טז) נעמות בימיןך נצח.

שמע ישראל דִּיחודא כָּליל בָּרְכוּ וּקְדוּשָׁה. דְּאִיהוּ קְדוּשָׁה. קְדוּשָׁה. קְדוּשָׁה. וּבִרְכָה מְסֻרָא דִּימִינָא הִדָּא הוּא דְכְתִיב (במדבר ו) דְּבַר אֵל אֱהָרֹן וְאֵל בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּקְדוּשָׁה מְסֻרָא דְלוּיִים עֲמוּדָא דְאֲמָצְעִיתָא קְשׁוּרָא דִּימִינָא וּשְׂמָאלָא וְאִיהוּ קְשׁוּרָא דְתַפְלִין דְרִישָׁא דְאִיהוּ אִימָא עֲלָאָה.

שמע ישראל של היחוד כולל ברכו וקדושה, שהוא קדוש קדוש קדוש, וברכה מצד הימין, זהו שכתוב (במדבר ו) דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל. וקדושה מצד הלויים עמוד האמצעי, הקשר של ימין ושמאל, והוא קשר של תפלין של ראש, שהוא האם העליונה.

תפלין על רישיה, כמה דאוקמוה מארי מתניתין. תפלין דמארי עלמא, מה כתיב בהו. ואיהו קשורא דתפלין דיד, דאיהי שכינתא תתאה. והאי איהו דאוקמוה מארי מתניתין הראהו למשה קשר של תפלין ש דילך משה כליל תלת אנפי אבהו לעילא דתקיננו ג' צלותין דאיהו סימנן שחרית מנחה ערבית. משום הכי דידך צלותא דשבת דאתמר ביה (בה) (בראשית א) וירדו בדגת הים ובעוף השמים ויבבהמה ובכל הארץ ואתכליל מרפבתא תתאה דאהרן דוד ושלמה ואדם קדמאה לעילא ובת זוגיה לתתא אם כל חי דאיהו צדיק חיי עלמין.

תפלין על ראשו כמו שבארוהו בעלי המשנה, תפלין של רבון העולם מה כתוב בהן? והוא קשר של תפלין של יד, שכינה תחתונה. וזה שבארו בעלי המשנה, הראהו למשה קשר של תפלין. שי שלך משה, כולל שלש פני האבות למעלה שתקנו שלש תפלות, שסימנן: "שחרית" מנחה "ערבית". מ"ה שלך תפלת השבת, שנאמר בה (בראשית א) וירדו בדגת הים ובעוף השמים ויבבהמה ובכל הארץ, ונכללה מרפבה התחתונה של אהרן דוד ושלמה, ואדם הראשון למעלה, ובת זוגו למטה, אם כל חי, שהוא צדיק חי העולמים.

ובגין דא אהרן אף על גב דאיהו מינא אוקמוה רבנן ביה, אהרן שושבינא דמטרוניתא הנה. רעיא מהימנא, יעקב איהו כליל תלת אבהו דביה רכיב אדם קדמאה ולא למנא אוקמוה מארי מתניתין שופריה דיעקב כשופרא דאדם קדמאה. אמר בוצינא קדישא רעיא מהימנא חזינא דכפל קודשא ברוך הוא שמך ואמר משה משה לאכללא לך במרפבתא עלאה תתאה. ובמרפבתא לאכללא בך אדם קדמאה מסטרא דאברהם ולאכללא בך חיה מסטרא דאהרן דוד ושלמה.

ולכן, אהרן אף על גב שהוא ימין, בארוהו רבתינו, אהרן שושבין הגבירה הנה. רועה הנאמן, יעקב הוא הכולל שלשת האבות, שבו רוכב אדם הראשון, ולא לחנם הקימו בעלי המשנה, לפיו של יעקב כפינו של אדם הראשון. אמר המנורה הקדושה, רועה

הנאָמון, ראַינו שפּפּל הקדוש ברוך הוא שמך ואמר משה משה, לכלל אותך במרכבה העליונה ובמרכבה התחתונה, להכליל בך אדם הראשון מצדו של אברהם, ולהכליל בך מנה מצד של אהרן דוד ושלמה.

למה לא כפל שמייה דיעקב הכי אמר ליה בוצינא קדישא בגין דקרא ליה יעקב וקרא ליה ישראל. יעקב לישראל דעוקבא דהיינו נוקבא, דאתמר עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה. ואקרי ישראל, דתמן ראש דכורא, רישא לנוקבא, דהיינו עקב. והאי איהו דאמר קודשא ברוך הוא לחוייא (בראשית ג') הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. ודא גרם שכניתא בגלותא דאתמר ביה (משלי כ"ב) עקב עננה יראת יי.

למה לא כפל את שם יעקב כן? אמר לו מנורה הקדושה, משום שקרא לו יעקב וקרא לו ישראל. יעקב לשון לשון עקב, שהינו נקבה, שלמדנו, עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה. ונקרא ישראל, ששם ראש זכר ראש לנקבה, שהינו עקב. וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא לנחש, (שם ג) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב, וזה גרם שכנינה בגלות, שנאמר בה (משלי כב) עקב עננה יראת ה'.

נדא רבי שמעון וחדו מארי מתיבתא ואמרו קמיה. פומא דשכינתא סיני, מאן זכיל למיקם (קמיה) דקודשא ברוך הוא ושכינתיה ממלך ביה ושתין רבן דמתיבתא תתאה ממלך ביה ואוף שתין רבוא דמתיבתא עלאה הכי ממלך ביה. על פומא דאתמר והנה מלאכי אלהים עולים וגו'. דבר אחר ויחלוס והנה סלם.

שמח רבי שמעון ושמוחו ראשי הישיבה ואמרו לפניו, פה השכינה, סיני, מי יכול לעמד [לפניו], שהקדוש ברוך הוא ושכינתו מדברים עמו, וששים רבבות של הישיבה התחתונים מדברים עמו, ואף ששים רבוא של הישיבה העליונה כן מדברים עמו. על פיך נאמר והנה מלאכי אלהים עלים וגומר. דבר אחר ויחלם והנה סלם.

פתח רבי שמעון ואמר סיניי דא סל"ם ואיהו ק"ל ורזא דמלה (ישעיה י"ט) הנה יי רוכב על עיב ק"ל. עיב דא יו"ד היי וי"ו היי ועוד יו"ד. יו"ד הי"א. יו"ד הי"א וא"ו. יו"ד הי"א וא"ו הי"א, דא ק"ל. אתוון קדמאן סלקין לעיב אתוון דאינון תולדן דילהון סלקין ק"ל. עיב ק"ל מאתו ותירן כחשבון ב"ר. אנת הוא בר, רעיא מהימנא עלך דאתמר (תהלים ב') נשקו בר, אנת הוא רבן דישראל רב לתתא רבן דמלאכי השרת ב"ר לעילא ברא דקודשא ברוך הוא ושכינתיה (חסיד ג"ם לאשלמא רמ"ה) עליהו אתמר לגבי משיח בן יוסף (שמואל ב' י"ב) גם יהו"ה העביר חטאתך לא תמות. בהאי ג"ם אתכפר דוד והאי איהו שיעורא דחלה מ"ג ביצים ותוספת חומש ביצה רמז (ויקרא ה') וחמישיתו יוסף עליו.

פתח רבי שמעון ואמר, סיניי זה סלם, והוא ק"ל, וסוד הדבר - (ישעיה יט) הנה ה' רכב על עיב ק"ל. עב זה יו"ד היי וי"ו היי. ועוד - יו"ד. יו"ד הי"א. יו"ד הי"א וא"ו. יו"ד הי"א וא"ו הי"א - זה מאה ושלושים. האותיות הראשונות עולות לשבעים ושנים. האותיות שהן תולדותיהן עולות למאה ושלושים. עיב ק"ל מאתים ושתיים כחשבון ב"ר. אתה הוא הבן, הרועה הנאמן, עליך נאמר (תהלים ב') נשקו בר. אתה הוא רבן של ישראל, גדול למטה, רבן של מלאכי השרת, ב"ר למעלה, בן של הקדוש ברוך הוא ושכינתו, [חסר "גם" להשלים למאתים ארבעים וחמשה] עליהם נאמר לגבי משיח בן יוסף

(שמות ב) גם יהו"ה העביר חטאתך לא תמות. ב"גם" הנה התכפר דוד, וזהו שעור של החלה, ארבעים ושלש ביצים ותוספת חמש ביצה, רמוז (ויקרא ה) וחמשתיו יסף עליו.

זכאה צלוחתא דנפיק מפומך כגוןא דקודשא בריך הוא דנחית על טורא דסיני ואתמר ביה (דברים כ"ט) כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום ואת אשר איננו פה עמנו היום, הכי כד את משתדל באורייתא ובצלותא, קודשא בריך הוא כניש עלאין ותתאין. וכל אליו נשמתיו דהו ודעתדיו למהו, וכל משיריין דמלאכין. ונחית בצולמא דילך, לקבלא צלותא דילך, אורייתא דילך. בגין דמחשבתא דילך ליחדא לקודשא בריך הוא ושכנתיה בכל משיריין דיליה לעילא ותתא באורייתך ובצלותך קודשא בריך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה. וכגוןא דאיהו אמר אנכי, ואינהו אמרי (שמות כ"ד) נעשה ונשמע.

אשרי התפלה היוצאת מפיו, כמו שהקדוש ברוך הוא נרד על הר סיני ונאמר בו (דברים כט) כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום [וגו'] ואת אשר איננו פה עמנו היום, כך כשאתה משתדל בתורה ובתפלה, הקדוש ברוך הוא מכניס עליונים ותחתונים, וכל הנשמות הללו שהיו ושעתידין להיות, וכל מחנות המלאכים, ויורד בצלמך לקבל תפלתך ותורתך, משום שמחשבתך ליחד את הקדוש ברוך הוא עם שכנתו בכל המחנות שלו למעלה ולמטה, בתורתך ובתפלתך הקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה, וכמו שהוא אמר אנכי, והם אמרו (שמות כד) נעשה ונשמע.

הכי קודשא בריך הוא עביד לבלהו משיריין ואינהו שתקין ושמעין למלולך בגין דרעותך בהון ליחדא קודשא בריך הוא ושכנתיה בכל משיריין דיליה וכל מה דקודשא בריך הוא אבטח ואודי למעבד לך חכמה מפמה טבין דלית לון סוף בלהו אמרין נעשה ונשמע.

כך הקדוש ברוך הוא עושה לכל המחנות, והם שותקים ושומעים לדברך, משום שרצונך בהם ליחד הקדוש ברוך הוא ושכנתו בכל המחנות שלו. וכל מה שהקדוש ברוך הוא הבטיח והודה לעשות לך חכמה מפמה טובות שאין להם סוף, כלם אומרים נעשה ונשמע.

ובגין דא אמרו (תהלים ק"ג) ברכו יי מלאכיו גבורי כח וגו' ואתתקו בך דהא קודשא בריך הוא ושכנתיה וכל משיריין דיליה ודשכנתיה אסתכמו למעבד כל רעותך, ויתיר מדאי הוא פתיב על ידך ולא נפל מלה זעירא מכתובת ידך דלא אתקיים. זכאה בר נש דמריה חשיב ליה כגופיה ועביד ליה יקרא כדיוקניה למהו שקיל מלולין דפומי באורייתא בצלותא בלימוד בטורא דסיני. ולית חד דפתח פומיה לקטרגא, אלא עלאין ותתאין באסקמותא חדא ברעותא חדא. ע"כ : (עד כאן רעיא מהימנא מההשמטות)

ומשום זה אמרו (תהלים קג) ברכו ה' [כל] מלאכיו גברי כח וגומר, והחזיק בך, שהרי הקדוש ברוך הוא ושכנתו וכל המחנות שלו ושל שכנתו הסכימו לעשות כל רצונך, ויתר מדאי הוא פתוב על ידך, ולא נפל דבר קטן מכתובת ידך שלא התקיים. אשרי האיש שאדונו מחשיב אותו כגופו ועושה לו כבוד כדמותו להיות שוקל דברי פיו בתורה ובתפלה כמו למוד בהר סיני, ואין אחד שפותח פיו לקטרג, אלא עליונים ותחתונים בהסכמה אחת ברצון אחד : ע"כ מההשמטות.

(בראשית כח) וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו וְגו'. הכא חמא יעקב קשורא דמְהִימְנוּתָא
כְּחַד. נֹצֵב עָלָיו, וּכְתִיב (מלכים א כב) וּמָלַךְ אִין בְּאָדוּם. נצב מלך. (נצב מלח)
חמא, דכל דרגין קיימין כלהו כחד על ההוא סולם, לאתקשרא כלא בחד
קשרא. בגין דאתיהיב ההוא סלם בין תרין סטרין, הדא הוא דכתיב אָנִי
ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק וְגו'. אֵלִין אַנוּן תְּרִין סְטְרִין בְּיַמִּינָא
וּשְׂמָאלָא.

וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו וְגו'. כָּאן רָאָה יַעֲקֹב הַקָּשֶׁר שֶׁל הָאֲמוּנָה כְּאֶחָד. נֹצֵב
עָלָיו, וְכְתוּב (מלכים א כב) וּמָלַךְ אִין בְּאָדוּם נֹצֵב מְלָךְ. [נציב מלח] רָאָה, שְׁכַל
הַדְּרָגוֹת עוֹמְדוֹת כֶּלֶן יַחַד עַל אוֹתוֹ הַסֵּלֶם לְקֶשֶׁר הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אֶחָד,
מְשׁוּם שְׂאוֹתוֹ הַסֵּלֶם נִתֵּן בֵּין שְׁנֵי צְדָדִים. זֶהוּ שְׂפָתוֹב (בראשית כח) אָנִי
ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאֲרָץ וְגו'. אֵלוֹ הֵם שְׁנֵי צְדָדִים,
בְּיַמִּין וּבְשְׂמָאל.

דבר אחר והנה ה' נצב עליו (ויאמר), עליה דיעקב, למהוי כלא רתיכא
קדישא, ימינא ושמאלא, ויעקב בגווייהו, וכנסת ישראל לאתקשרא
בנייהו, הדא הוא דכתיב אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק. מנלן
דיעקב באמצעיתא, משמע דכתיב אלהי אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק
(הארץ), וְלֹא כְּתִיב אֱלֹהֵי יִצְחָק אָבִיךָ. דְּכִיּוֹן דְּאֲתַקְשֶׁר בֵּיהּ בְּאַבְרָהָם,
אֲשֶׁתַּפַּח דְּאִיהוּ בְּאֲמָצְעֵיתָא. וּלְבַתֵּר הָאֲרָץ אֲשֶׁר אֲתַה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ, הָא כְּלָא
רְתִיכָא חֲדָא קְדִישָׁא. וְהֵכָא חֲמָא דִּיהוּי שְׁלִימוּ דְאַבְהוֹן.

דְּבַר אַחַר וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו (ויאמר) - עַל יַעֲקֹב, שְׁהַכֵּל יִהְיֶה מְרַכְּבָה
קְדוּשָׁה, יְמִין וּשְׂמָאל, וְיַעֲקֹב בְּתוֹכָם, וּכְנֻסַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְשֶׁר בֵּינֵיהֶם.
זֶהוּ שְׂפָתוֹב אָנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק. מִנִּין לָנוּ שְׁיַעֲקֹב
בְּאֲמָצְעֵי? מִשְׁמַע שְׂפָתוֹב אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק (הארץ), וְלֹא
כְּתוּב וְאֱלֹהֵי יִצְחָק אָבִיךָ. שְׁכִיּוֹן שְׁנַקְשֶׁר עִם אַבְרָהָם, נִמְצָא שֶׁהוּא
בְּאֲמָצְעֵי. וְאַחַר כֵּן, הָאֲרָץ אֲשֶׁר אֲתַה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ - הִנֵּה הַכֹּל מְרַכְּבָה
קְדוּשָׁה אַחַת. וְכָאן הוּא רָאָה שְׁיִהְיֶה שְׁלֵמוֹת הָאֲבוֹת.

תא חזי, אלהי אברהם אביך, דכיון דאמר אברהם אביך, ודאי איהו
באמצעיתא, ואלהי יצחק, הכא אתרמיז דקשיר לתרין סטרין ואחיד לון.
קשיר לסטרא חד, דכתיב אברהם אביך. וקשיר לסטרא אחרא, דכתיב
ואלהי יצחק, תוספת וא"ו לגבי יצחק, לאחזאה דיעקב אחיד לתרין
סטרין.

בא ראה, אלהי אברהם אביך, שפיון שאמר אברהם אביך, ודאי שהיא באמצע. ואלהי יצחק, כאן נרמז שקשור לשני צדדים ואוחז אותם. קשור לצד אחד - שכתוב אברהם אביך. וקשור לצד אחר - שכתוב ואלהי יצחק. תוספת וא"ו ליצחק, להראות שיעקב אחוז לשני צדדים.

ועד דיעקב לא אתנסיב, לא אתמר באתגליא יתיר, ואתמר באתגליא, למאן דינדע אורחוי דאורייתא. לבתר דאתנסיב ואוליד, אתמר ליה באתגליא, הדיא הוא דכתיב, (בראשית לג) ויצב שם מזבח (בראשית יט) ויקרא לו אל אלהי ישראל. מהכא אוליפנא, מאן דלא אשתלים לתתא, לא אשתלים לעילא. שאני יעקב, דאשתלים לעילא ותתא, אבל לא באתגליא.

ועד שיעקב לא נשא, לא נאמר בגלוי יותר, ונאמר בגלוי למי שמכיר דרכי התורה. אחר שנשא והוליד, נאמר לו בגלוי. זהו שכתוב (בראשית לג) ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל. מכאן למדנו, מי שלא נשלים למטה - לא נשלים למעלה. שונה יעקב, שנשלים למעלה ולמטה, אבל לא בגלוי.

ואי תימא דאשתלים בההיא שעתא, לא. אלא חמא דישתלים לבתר זמנא. ואי תימא הא כתיב, (בראשית כח) והנה אנכי עמד ושמרתיך בכל אשר תלך. אלא, אשגחותא דקודשא בריך הוא ונטירו דיליה, לא אשתביק מניה דיעקב לעלמין, בכל מה דאצטריך ליה בהאי עלמא, אבל בעלמא עלאה עד דאשתלים. (שם) וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. וכי תוהא הוא דלא ידע. אלא מאי ואנכי לא ידעתי, כמה דאת אמר, (שמואל א ג) ופני ה' לא חליתי. אמר, וכי כל האי אתגלי לי ולא אסתפלנא למנדע אנכי, ולמיעל תחות גדפי דשכינתא למיהוי שלים.

ואם תאמר שנשלים באותה השעה - לא. אלא ראה שישלים לאחר זמן. ואם תאמר, הנה כתוב והנה אנכי עמד ושמרתיך בכל אשר תלך? אלא השגחת הקדוש ברוך הוא ושמיירתו לא נעזבה מיעקב לעולמים בכל מה שהצטרך לו בעולם הזה, אבל בעולם העליון עד שנשלים. וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. וכי תמיהה הוא שלא ידע? אלא מה זה ואנכי לא ידעתי? כמו שנאמר (שמואל א ג) ופני ה' לא חליתי. אמר, וכי כל זה התגלה לי ולא הסתפלתי לדעת אנכי, ולהכנס תחת פני השכינה ולהיות שלם?

דף קנ ע"ב

תא חזי, כתיב, (בראשית כה) ותאמר אם כן למה זה אנכי, כל יומא ויומא חמאת רבקה נהורא דשכינתא, (דף קז ע"ב) דהויא שכינתא במשפנהא וצליאת תמן. כיון דחמאת עאקו דילה במעהא, מה כתיב ותלך לדרש את ה', נפקת מדרגא דא לדרגא אחרת, שכינתא הוי"ה. בגיני כך אמר יעקב, וכי כל כך חמינא, ואנכי לא ידעתי, בגין דהוה בלחודוי ולא עאל תחות גדפי דשכינתא.

בא ראה, כתוב (בראשית כה) ותאמר אם כן למה זה אנכי. כל יום ויום ראית רבקה את אור השכינה, שהשכינה היתה במשפנהא, והתפללה שם. כיון שראתה צרתה במעיה, מה כתוב? ותלך לדרש את ה'. יצאה מהדרגה הזו לדרגה אחרת, שהיא הוי"ה. משום כך אמר יעקב, וכי כל כך ראיתי ואנכי לא ידעתי? משום שהיה לבדו ולא נכנס תחת כנפי השכינה.

מיד (בראשית כח) ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה. מלה דא לתרין סטרין איהו. מה נורא המקום הזה, חד על ההוא מקום דקאמר בקדמיתא. וחד על את קיימא קדישא דלא בעיא לאתבטלא.

מיד - ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה. הדבר הזה הוא לשני הצדדים. מה נורא המקום הזה - אחד על אותו המקום שאמר בראשונה, ואחד על אות הברית הקדוש, שלא צריך להבטל.

ואף על גב דאינהו תרי סטרי, חד הוא. אמר (בראשית כח) אין זה כי אם בית אלהים, אין זה, למהוי בטיל. אין זה, לאשתכחא בלחודוי, קיימא דיליה לאו איהו אלא בית אלהים, לאשתמשא ביה ולמעבד ביה פיריו, ולארקא ביה ברקאן מכל שייפי גופא. דהאי הוא תרעא דכל גופא, חדא הוא דכתיב, (בראשית כח) וזה שער השמים, דא תרעא דגופא ודאי, תרעא איהו לארקא ברקאן לתתא, אחיד לעילא ואחיד לתתא. אחיד לעילא, דכתיב וזה שער השמים. (אחיד) לתתא, דכתיב אין זה כי אם בית אלהים. ועל דא ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה, ובגי נשא לא משגחו ביקרא דביה למהוי ביה שלים, לעילא ותתא. אתא אבוי ונשקיה.

וְאֵף עַל גַּב שְׁהִם לְשָׁנַי צְדָדִים - הוּא אֶחָד. אָמַר, אִין זֶה כִּי אִם בֵּית
אֱלֹהִים. אִין זֶה לְהִיּוֹת בְּטֵל, אִין זֶה לְהִמָּצֵא לְבַדּוֹ, זֶה לֹא הָעֲמִידָה
שְׁלוֹ, אֶלָּא בֵּית אֱלֹהִים, לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וּלְעֲשׂוֹת בּוֹ פְּרוֹת וּלְהַרְיֵק לוֹ
בְּרָכוֹת מִכָּל אֵיבְרֵי הַגּוֹף, שֶׁזֶהוּ הַשְּׁעָר שֶׁל כָּל הַגּוֹף. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וְזֶה
שְׁעַר הַשְּׁמַיִם. זֶה הַשְּׁעָר שֶׁל הַגּוֹף וְדַאי, שְׁעַר הוּא לְהַרְיֵק בְּרָכוֹת
לְמַטָּה, אֲחוּז לְמַעְלָה וְאֲחוּז לְמַטָּה. אֲחוּז לְמַעְלָה - שְׁפָתוֹב וְזֶה שְׁעַר
הַשְּׁמַיִם. [אֲחוּז] לְמַטָּה - שְׁפָתוֹב אִין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים. וְעַל זֶה,
וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מֶה נֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. וּבְנֵי אָדָם אֵינָם מְשַׁגְּיחִים בְּכַבּוֹד
שְׁבוּ לְהִיּוֹת בּוֹ שְׁלֵם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. בָּא אָבִיו וּנְשָׁקוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כִּד מַלִּין אֵינּוֹן שְׁמַעְנָא מִפּוֹמִיָּה בְּכִינָא, וְאֲמִינָא בְּרִיךְ
רַחֲמָנָא דְלֹא בְּטִיל מַעְלָמָא חֲכָמָתָא עַלְמָה. אֲזִלִּינָא עִמָּהוֹן עַד תְּלַת פְּרָסִי,
עַד דְּעֲאָלְנָא עִמָּהוֹן לְמַתָּא. לֹא סְפִיקוּ לְמִיעַל, עַד דְּשִׁדְדָּה הוּא בַר נֶשׁ
לְבַרְיָה, וְאֲמַרִי לִיָּה, מַלְיָדָּה לֹא יְהוֹן לְבַטְלָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּשֶׁשְּׁמַעְתִּי אוֹתָם הַדְּבָרִים מִפִּי, בְּכִינִי וְאֲמַרְתִּי,
בְּרוּךְ הַרְחֵמֶן שֶׁלֹּא בְּטֵל מִן הָעוֹלָם הַחֲכָמָה הָעֲלִיוֹנָה. הַלְכָתִי עִמָּם עַד
שְׁלֹשׁ פְּרָסָאוֹת עַד שֶׁנִּכְנַסְתִּי עִמָּהֶם לְעִיר. לֹא הִסְפִּיקוּ לְהַכְנִס, עַד
שֶׁשִּׁדְדָּה אוֹתוֹ הָאִישׁ אֶת בְּנוֹ, וְאֲמַרוּ לוֹ, דְּבַרְיָדָּה לֹא יְהִי לְבַטְלָה.

אֲמִינָא, הָא דְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּמַלִּין אֲלִין כְּלָהוּ בְּרָזָא דְחֲכָמָתָא נִינְהוּ,
וְלֹא חֲזָזָא מַלִּין אַחֲרָנִין. כִּד סִדְרָנָא מַלִּין קַמִּיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר לִי, לֹא
תִימָא דְמַלִּין אֲלִין דִּינוּקָא נִינְהוּ, אֶלָּא מַלִּין דְרָזִין עֲלָאִין נִינְהוּ, וְכֹלָא בְּרָזָא
דְחֲכָמָתָא רְשִׁימִין. (בְּרַאשִׁית כח) וַיִּדְרַר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי
וְגו', אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בִּין דְּכָל הָאִי אַבְטָח לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲמַאי
לֹא הָאֲמִין, דְאָמַר (בְּרַאשִׁית כח) אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגו'. אֶלָּא, אָמַר יַעֲקֹב,
חֲלָמָא חֲלָמָנָא, וְחֲלָמִין מְנַיְיָהוּ קִשׁוּט וּמְנַיְיָהוּ לֹא קִשׁוּט, וְאִם יִתְקַיֵּים הָא
יִדְעָנָא דְחֲלָמָא קִשׁוּט הוּא, וְעַל דָּא אָמַר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים וְגו', כְּמָה
דְחֲלָמָנָא, וְהִיָּה יִי לִי לֵאלֹהִים, אֲנָא אֶהָא מְשִׁיךְ בְּרַכָּאֵן מִמְבוּעָא דְנַחֲלָא
דְכֹלָא, לְאַתֵּר דָּא דְאֶקְרִי אֱלֹהִים.

אֲמַרְתִּי, זֶה שְׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, שֶׁהַדְּבָרִים הַלְלוּ הֵם כָּלֵם בְּסוּד
הַחֲכָמָה וּלְהַרְאוֹת דְּבָרִים אַחֲרִים. כְּשֶׁסִּדְרָתִי הַדְּבָרִים לְפָנַי רַבִּי
שְׁמַעוֹן, אָמַר לִי, אֵל תֹּאמַר שֶׁהַדְּבָרִים הַלְלוּ הֵם שֶׁל תִּינוּק, אֶלָּא הֵם
דְּבָרִים שֶׁל סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים, וְהַכֹּל רְשׁוּמִים בְּסוּד הַחֲכָמָה. וַיִּדְרַר יַעֲקֹב
נֶדֶר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגו'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בִּין שְׁכָל זֶה
הַבְּטִיחַ לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְמָה לֹא הָאֲמִין, שְׁאָמַר אִם יִהְיֶה

אלהים עמדי וגו'! אלא, אמר יעקב, חלום חלמתי, והחלומות - מהם אמת ומהם לא אמת, ואם יתקיים, הרי ידעתי שהוא חלום אמת. ועל כן אמר אם יהיה אלהים עמדי וגו', כמו שחלמתי, והיה ה' לי לאלהים. אני אהיה מושך ברכות מהמעין של הנחל של הכל למקום הזה שנקרא אלהים.

תא חזי ישראל דאיהו באמצעיתא, כללא נטיל הוא בקדמיתא ממקורא דכללא, ולבתר דימטי ליה, מניה, נגיד ואמשיך להאי אתר, משמע דכתיב, והיה יי לי בקדמיתא, ולבתר כללא לאלהים. כמה דאלהים, יהא נטיר ועביד לי, כל אליו טבאו, אוף אנא אהא משיך ליה מאתר דילי כל אינון ברקאו, ויתחבר קשרא דכללא ביה. אימתי, (בראשית כח) ושבתי בשלום אל בית אבי, כד אהא יתיב בדרגא דילי, ואהא יתיב בדרגא דשלום לתקנא בית אבי, ושבתי בשלום דייקא, כדיון והיה יי לי לאלהים.

בא ראה, ישראל שהוא באמצע, הכל הוא נוטל בראשונה מהמקור של הכל, ואחר שנגיע אליו, ממנו שופע וממשיך למקום הזה, משמע שכתוב והיה ה' לי - בראשונה, ואחר הכל - לאלהים. כמו שאלהים יהיה שומר ועושה לי כל אותן הטובות, אף אני אהיה מושך לו מהמקום שלי כל אותן הברכות, ויתחבר בו הקשר של הכל. מתי? ושבתי בשלום אל בית אבי, כשאהיה יושב בדרגה שלי, ואהיה יושב בדרגה של שלום לתקן את בית אבי, ושבתי בשלום דוקא, אז והיה ה' לי לאלהים.

דבר אחר ושבתי בשלום אל בית אבי, דתמן הוא ארעא קדישא, תמן אשתלים. והיה יי לי לאלהים. באתר דא, אסלק (אסתלק) מדרגא דא לדרגא אחרא כדקא יאות, ותמן אפלח פולחניה.

דבר אחר ושבתי בשלום אל בית אבי, ששם היא הארץ הקדושה, שם אשתלים. והיה ה' לי לאלהים. במקום הזה אעלה [נתעלה] מדרגה זו לדרגה אחרת פראוי, ושם אעבד עבודתו.

דף קנא ע"א

רבי חניא פתח ואמר, (תהלים סה) דברי עונות גברו מני פשעינו אתה תכפרם. הא קרא קשיא, דלאו סופיה רישיה, ולא רישיה סופיה. אלא דוד בעא

על גרמיה, ולבֹּתֵר בַּעֲיָא עַל כֹּלָא. דְּבַרְי עוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי. אָמַר דָּוִד, אֲנָא יַדְעָנָא בְּגַרְמֵי דְחִבְנָא, אֲבָל כַּמָּה חֲזִיבִין אֵינוֹן בְּעַלְמָא, דְּאִתְגַּבְרוּ חוּבֵייהוּ עַלֵייהוּ יַתִּיר מִנִּי. הוֹאִיל וְכוּן, לִי (דף קנא ע"א) וְלַהוֹן, פְּשָׁעֵינוּ אֶתְה תְּכַפְּרִים.

רבי חייא פתח ואמר, דְּבַרְי עוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי פְּשָׁעֵינוּ אֶתְה תְּכַפְּרִים. הפסוק הזה קשה, שְׁאִין סוֹפוֹ רָאִשוּ וְאִין רָאִשוּ סוֹפוֹ. אֶלָּא דָּוִד בִּקֵּשׁ עַל עֲצָמוֹ, וְאַחַר כֵּן בִּקֵּשׁ עַל הַכֹּל (תהלים סה) דְּבַרְי עוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי. אָמַר דָּוִד, אֲנִי יַדְעֵתִי בְּעֲצָמֵי שְׁחָטָאתִי, אֲבָל כַּמָּה רְשָׁעִים הֵם בְּעוֹלָם שֶׁהִתְגַּבְּרוּ חֲטָאֵיהֶם עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִמֶּנִּי. הוֹאִיל וְכוּן, לִי וְלָהֶם, פְּשָׁעֵינוּ אֶתְה תְּכַפְּרִים.

תא חזי, בְּשַׁעְתָּא דְחִזִּיבִין סְגִיָאִין בְּעַלְמָא, אֵינוֹן סְלָקִין, עַד הֵהוּא אֶתֵר דְּסַפְרֵי דְחִזִּיבֵינָא אֶתְפַּתְחוּ, כַּמָּה דְאֶתְ אָמַר, (דניאל ז) דִּינָא יְתִיב וְסַפְרִין פְּתִיחוּ, וְהֵהוּא סַפֵּר (דינא עלה קיימא), (נ"א לעילא מרישיה דדוד איהו) בְּגִינֵי כֵן, דְּבַרְי עוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי, וְעַל דָּא פְּשָׁעֵינוּ אֶתְה תְּכַפְּרִים.

בא ראה, בְּשַׁעָה שְׂרַבִּים הֲרְשָׁעִים בְּעוֹלָם, הֵם עוֹלִים עַד אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁסַּפְרֵי הֲרְשָׁעִים נִפְתְּחוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַ (בית) דִּין יוֹשֵׁב וְסַפְרֵים נִפְתְּחִים, וְאוֹתוֹ סַפֵּר [הדין עומד עליה], [למעלה מראשו של דוד הוא] מִשׁוֹם כֵּן דְּבַרְי עוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי, וְעַל כֵּן פְּשָׁעֵינוּ אֶתְה תְּכַפְּרִים.

יעקב, כְּגוֹוֹנָא דָּא בְּגִין כֵּן לָא הֵימִין, אִי תִימָא דְלָא הֵימִין בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לָא. אֶלָּא, דְלָא הֵימִין בִּיה בְּגַרְמִיה, דִּילְמָא יְחוּב, וְהֵהוּא חוּבָא, יִמְנַע לִיה, דְלָא יְתוּב בְּשָׁלָם וְיִסְתַּלַּק נְטִירוֹ מִנִּיה, וּבְגִין כֵּן, לָא הֵימִין בְּגַרְמִיה. וְהִיא יֵי לִי לֵאלֹהִים, אֶפִּילוּ רַחֲמֵי, כִּד אֵיתוּב בְּשָׁלָם, אֲשׁוּי לְקַבְּלֵי לְדִינָא, בְּגִין (ס"א דהא) דְאֲנָא פִּלַח קַמִּיה תְּדִיר.

יעקב כמו כן משום כֵּן לָא הֵימִין. אִם תִּיאֲמַר שֶׁלֹּא הֵימִין בְּקוּדְשָׁא בְּרוּךְ-הוּא - לָא. אֶלָּא שֶׁלֹּא הֵימִין בְּעֲצָמוֹ. אוֹלֵי יַחְטָא, וְאוֹתוֹ הַחֲטָא יִמְנַע אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשׁוּב בְּשָׁלוֹם וְתִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ הַשְּׂמִינְרָה, וּמִשׁוֹם כֵּן לָא הֵימִין בְּעֲצָמוֹ. וְהִיא הִ' לִי לֵאלֹהִים אֶפִּילוּ רַחֲמִים, כְּשֶׁאֲשׁוּב בְּשָׁלוֹם, אֲשֵׁים כְּנִגְדֵי אֶת הַדִּין, מִשׁוֹם [שהרין] שְׁאֲנִי עוֹבֵד לְפָנָיו תְּמִיד.

אמר רבי אחא, אָמַר יַעֲקֹב, הַשְּׂתָא לָא אֲצַטְרִיכָנָא לְדִינָא, כִּד אֵיתוּב לְבֵית אָבָא, אֶתְכַלִּילָנָא בְּדִינָא וְאֶתְקַשֵּׁר בִּיה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לָאוּ הֲכִי, אֶלָּא אָמַר, הַשְּׂתָא אִם יְהִיה אֱלֹהִים עִמָּדִי, דִּינָא אֲצַטְרִיכָנָא לְנִטְרָא לִי, עַד

דְּאִיתוּב בְּשָׁלֶם לְבֵית אָבָא, אָבֵל כְּיֻן דְּאִיתוּב בְּשָׁלֶם, אֶתְכַלִּילְנָא רַחֲמֵי
בְּדִינָא, וְאֶתְקַשֵּׁר בְּקַשׁוּרָא מְהִימְנָא, לְאֶכְלָלָא כְּלָא כְּחַד. (בראשית כח) וְהָאֲבֹן
הַזֶּאת אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצִּבְיָה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים. דְּהָא כְּדִין יְהִיָּה כְּלָא קַשׁוּרָא
חָדָא, וְהָאִי אָבֹן אֶתְבְּרַכָּא מִימִינָא וּמִשְׂמָאלָא, אֶתְבְּרַכָּא מֵעֵילָא וּמִתַּתָּא,
בְּגִין (דא) דְּאֶתְּוּ מַעֲשָׂרָא מִכְּלָא.

אָמַר רַבִּי אַחָא, אָמַר יַעֲקֹב, כְּעֵת אֵינִי צְרִיךְ אֶת הַדִּין. כְּשֶׁאֲשׁוּב לְבֵית
אָבִי אֶתְכַלִּל בְּדִין וְאֶתְקַשֵּׁר בּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לֹא כֵן, אֲלֵא אָמַר,
עֲכָשׁוּ אִם יְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּדִי, אֲנִי צְרִיךְ שְׁהַדִּין יִשְׁמַר אוֹתִי עַד שֶׁאֲשׁוּב
בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי. אָבֵל כְּיֻן שֶׁאֲשׁוּב בְּשָׁלוֹם, אֶכְלִיל אֶת הַרְחֻמִּים
בְּדִין, וְאֶתְקַשֵּׁר בְּקַשֵּׁר נֶאֱמָן לְהַכְלִיל הַכֹּל יַחַד. וְהָאֲבֹן הַזֶּאת אֲשֶׁר
שְׁמִתִּי מִצִּבְיָה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים, שְׁהָרִי אֲזוּ הַכֹּל יְהִיָּה קַשֵּׁר אַחַד, וְהָאֲבֹן
הַזֶּוּ מִתְבְּרַכֵּת מִיְמִין וּמִשְׂמָאל, מִתְבְּרַכֵּת מִמַּעַלָּה וּמִמַּטָּה, מְשׁוּם (זח)
שְׁאֶתְּוּ מַעֲשָׂרָא מִכְּלָא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הָא כְּתִיב, (בראשית כח) וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם. וְאִי תִימָא
דְּאֲבָנָא דָּא, עֲלָאָה (על) כְּפָה (קמ"ז ע"ב) אֲבָנִין לְאַתְרַּ מוֹתְבִיָּה, לְמַשְׁרֵי עֲלִיָּהוּ,
(נ"א האי דכתיב) וְהָא כְּתִיב וְהָאֲבֹן הַזֶּאת אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצִּבְיָה, (נ"א עליונה מבעי
ליה). בְּגִין (נ"א כיון) דְּאָמַר (בראשית כח) אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים, הַכָּא אָרִים
לֵה קַמָּא עֲלָאָה, בְּגִין דְּתֵלָא כָּל שְׁבַחָא דְּזֶה בָּהּ, דְּאִין זֶה לְקַיִמָּא (לתתא) כִּי
אִם בֵּית אֱלֹהִים. וְשְׁפִיר. וְעַל דָּא אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצִּבְיָה כְּתִיב.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֵנָּה כְּתוּב וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם. וְאִם תִּיאָמַר שֶׁהָאֲבֹן
הַזֶּוּ עֲלִיּוֹנָה [על] כְּפָה אֲבָנִים לְמָקוֹם מוֹשְׁבָה לְשָׁרוֹת עֲלִיָּהֶם, [זחו שכתוב]
וְהָרִי כְּתוּב וְהָאֲבֹן הַזֶּאת אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצִּבְיָה - [עליונה היה צריך להיות],
מְשׁוּם [כיון] שְׁאָמַר אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים, כְּאִן הָרִים אוֹתָהּ מִצִּבְיָה
עֲלִיּוֹנָה, מְשׁוּם שְׁתֵּלָה בָּהּ כָּל הַשְּׁבַח שֶׁל זֶה, שְׁאִין זֶה לְקַיִם [למטה] כִּי
אִם בֵּית אֱלֹהִים, וְיָפָה. וְעַל כֵּן אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצִּבְיָה.

יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים לְעֵלְמִין, בֵּית אֱלֹהִים, בֵּית יִי מִיבְעֵי לִיָּה, כְּפָה דְּאֶתְ אָמַר,
(עזרא א) לְכוּנָּה אֶת בֵּית יִי. וְכֹן (תהלים קכב) בֵּית יִי גִלְדָּה. אֲלֵא, אֶתְרַ דְּבִי דִינָא
אִיהוּ מִתְרִין סְטָרִין עֲלָאִין, מְסֻטְרָא דִּיּוּבְלָא, דְּאִיהוּ אֱלֹהִים חַיִּים.
וּמְסֻטְרָא דִּי צַחֲקָא אֱלֹהִים.

יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים, לְעוֹלָמִים. בֵּית אֱלֹהִים? בֵּית ה' הִיָּה צְרִיךְ לְהִיָּת,
כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר לְכוּנָּה אֶת בֵּית ה', וְכֹן (תהלים קכב) בֵּית ה' גִּלְדָּה. אֲלֵא מְקוֹם

בית הדין הוא משני צדדים עליונים - מצד היובל שהוא אלהים חיים, ומצד של יצחק אלהים.

אמר רבי אלעזר, יובלא, אף על גב דדיניו (נפקין) מתערין מינה, וכלהו רחמי (ודיניו), כל חידו מינה נפקין, והוא חדוותא (סייא והוא חירותא) דכלא. אלא בית אלהים, סטרא דדינא קשיא, אי לטב, בסטרא (דיובלא) דשמאלא, אתער ביה רחמוותא, כמה דאת אמר, (שיר השירים ב) שמאלו תחת לראשי. אי לביש, בסטרא דשמאלא, אתער ביה דינא קשיא, כמה דאת אמר, (ירמיה א) מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ, ודאי בית אלהים. רבי שמעון אמר, בית אלהים היינו דכתיב, (תהלים מח) קרית מלך רב. אית מלך סתם, ואית מלך רב, ודאי עלמא עלאה, מלך רב איהו, ודא הוא (שס) קרית מלך רב.

אמר רבי אלעזר, היובל, אף על גב שהדינים [יוצאים] מתעוררים ממנה וכלם רחמים [ודינים], כל השמחות יוצאות ממנה, והוא שמחת [והוא חרות] הכל. אלא בית אלהים - הצד של הדין הקשה. אם לטוב, בצד [היובל] השמאל מתעוררת בו אהבה, כמו שנאמר שמאלו תחת לראשי. אם לרע, בצד השמאל מתעורר בו דין קשה, כמו שנאמר מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ. ודאי בית אלהים. רבי שמעון אמר, בית אלהים, הינו שכתוב קרית מלך רב. יש מלך סתם ויש מלך רב. ודאי שהעולם העליון הוא מלך רב, וזוהי קרית מלך רב.

רבי חייא ורבי חזקיה, הוו יתבי תחות אילני דחקל אונו, אדמוף רבי חייא, חמא ליה לאליהו, אמר מקסטיטורא דמר, חקלא נהיר. אמר, השתא אתינא לאודעא, דירושלם קריב איהו לאתחרבא, וכל אינון קרתין דחכימא. בגין דירושלם ס דינא איהו, ועל דינא קיימא, ועל דינא אתחרב, והא אתיהיב רשו לסמא"ל עלה, ועל תקיפי עלמא, ואתינא לאודעא לחכימא דילמא יורכוני שני דירושלם, דהא כל זמנא דאורייתא אשתכח בה, היא קיימא. בגין דאורייתא אילנא דחיי דקיימי עלה, (תרי נוסחי אינון) כל זמנא דאורייתא אתער לתתא אילנא דחיי לא אעדי לעילא, פסק אורייתא לתתא אילנא דחיי אסתלק (מינה) מעלמא.

רבי חייא ורבי חזקיה היו יושבים תחת האילנות של שדה אונו. נרדם רבי חייא, וראה את אליהו. אמר, מהוכחת הדרך של מר מאיר השדה. אמר, כעת באתי להודיע שקרובה ירושלים להחרב, וכל אותן קריות החכמים, משום שירושלים היא דין, ועל דין עומדת ועל דין תחרב, והנה נתנה רשות לסמא"ל עליה ועל גבורי העולם, ובאתי להודיע לחכמים אולי יאריכו את שנות ירושלים, שהרי כל זמן

שְׁנַמְצָאת בָּהּ תּוֹרָה - הִיא עוֹמֶדֶת, מְשׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה עֵץ הַחַיִּים הָעוֹמֵד עָלֶיהָ. כָּל זְמַן שֶׁהַתּוֹרָה מִתְעוֹרְרֶת לְמַטָּה - עֵץ הַחַיִּים לֹא זָז לְמַעְלָה. פְּסָקָה הַתּוֹרָה לְמַטָּה - עֵץ הַחַיִּים מְסַתֵּלֵק [ממנה] מִן הָעוֹלָם.

דף קנא ע"ב

וְעַל דָּא, כָּל זְמַנָּא דְחַכְמֵינָא יַחְדוּן בָּהּ בְּאוֹרֵייתָא, לֹא יִכִּיל סְמַא"ל בָּהּ, דְּהָא כְּתִיב, (בראשית כז) הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיְדִים יְדֵי עֶשָׂו, דָּא הוּא אוֹרֵייתָא עֲלָאָה, דְּאֶקְרִי קוֹל יַעֲקֹב, בְּעוֹד דְּהָהוּא קוֹל לֹא פִּסְק, דְּבּוֹר שְׁלֵטָא וַיְכַלָּא, וְעַל דָּא לֹא אֶצְטְרִיךְ אוֹרֵייתָא לְמַפְסֵק. (ל"ג ע"א) וְאַתְעָר (דף קנא ע"ב) רַבִּי חֲנִיָּא, וְאַזְלוּ וְאַמְרוּ מַלְּה דָּא לְחַכְמֵינָא.

וְעַל כֵּן, כָּל זְמַן שֶׁהַחֲכָמִים יִשְׁמְחוּ בַּתּוֹרָה, לֹא יוּכַל עֲלֵיהֶם סְמַא"ל, שְׁהָרִי כְּתוּב הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיְדִים יְדֵי עֶשָׂו. זֶה הַתּוֹרָה הָעֲלִיוֹנָה שֶׁנִּקְרָאת קוֹל יַעֲקֹב. בְּעוֹד שֶׁאוֹתוֹ קוֹל לֹא פוֹסֵק, הַדְּבּוֹר שׁוֹלֵט וַיְכַלָּא, וְעַל כֵּן לֹא צְרִיךְ לְהַפְסִיק בַּתּוֹרָה. וְהַתְעוֹרֵר רַבִּי חֲנִיָּא, וְהִלְכוּ וְאַמְרוּ אֶת הַדְּבָר הַזֶּה לְחַכְמֵינָא.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, כֹּלָּא יַדְעִין דָּא, וְהָכִי הוּא, דְּכְתִיב, (תהלים קכז) אִם ה' לֹא יִשְׁמֵר עִיר שְׁוֹא שְׁקֵד שׁוֹמֵר, אֲלֵיךְ אֲנֹחַ דְּמִשְׁתַּדְּלִין בְּאוֹרֵייתָא, קִרְתָּא קְדִישָׁא קִימָא עֲלֵיהּ, וְלֹא עַל גְּבָרִין תִּקְיִפוּן דְּעֲלָמָא, הֵינֵנו דְּכְתִיב אִם ה' לֹא יִשְׁמֵר עִיר וְגו'. (בראשית כט) וַיֵּרָא וְהִנֵּה בָּאֵר בְּשַׂדֵּה וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאַמְר, (תהלים ג) מְזִמּוֹר לְדוֹד בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי אֲבִשְׁלוֹם בְּנוֹ. הָאִי קָרָא אֲתַעְרוּ בֵּיהּ חֲבֵרָא. אֲבָל מְזִמּוֹר לְדוֹד, אֲמַאי קָאֵמַר שִׁירָה, אִי בָּגִין דְּבִרְיָה אִיהוּ דְקָם עֲלֵיהּ, קִינָה יִתִּיר מִבְּעֵי לֵיהּ, דְּהָא אֲבָאִישׁ עֲלוֹי דְּבֵר נִשׁ זְעִיר מִקְרִיבּוֹי, מְדַאֲחָרָא סְגִי. אֲלָא, מְזִמּוֹר לְדוֹד, אָמַר שִׁירָה, וְהָכִי בְּעֵי דוֹד, דְּחֻשֵׁיב דְּקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סְלִיק לֵיהּ חוּבּוֹי לְהָהוּא עֲלָמָא. כִּיּוֹן דְּחָמָא, דְּהָכָא בְּהָאִי עֲלָמָא בְּעֵי לְמַגְבִּיָּה מִנִּיהּ, חָדִי.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, הַכֹּל יוֹדְעִים אֶת זֶה, וְכַךְ הוּא, שֶׁכְּתוּב אִם ה' לֹא יִשְׁמֵר עִיר שְׁוֹא שְׁקֵד שׁוֹמֵר. אֲלוֹהִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, הַקְרִיָּה הַקְדוּשָׁה עוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם, וְלֹא עַל הַגְּבָרִים הַגְּבוּרִים שֶׁל הָעוֹלָם, הֵינֵנו שֶׁכְּתוּב אִם ה' לֹא יִשְׁמֵר עִיר וְגו'. וַיֵּרָא וְהִנֵּה בָּאֵר בְּשַׂדֵּה וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאַמְר, (תהלים ג) מְזִמּוֹר לְדוֹד בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי אֲבִשְׁלוֹם בְּנוֹ. בְּפִסּוֹק הַזֶּה הִתְעוֹרְרוּ הַחֲבֵרִים, אֲבָל מְזִמּוֹר לְדוֹד, לָמָּה אָמַר שִׁירָה? אִם מְשׁוּם שֶׁבְּנוֹ הוּא שְׁקָם עֲלוֹי, יוֹתֵר קִינָה הָיָה צְרִיךְ לְהִיּוֹת, שְׁהָרִי הִרַע עֲלוֹי

על האדם קצת מקרוביו משאחר הרבה. אלא מזמור לדוד, אמר שירה, וכך בקש דוד, שחשב שהקדוש ברוך הוא סלק את חטאו לעולם ההוא. כיון שראה שכאן בעולם הזה רוצה לגבות ממנו, שמח.

תו, דחמא דעלאי מניה הווי בעלמא, דקא ברחו, וכלהו בלחודייהו. יעקב ערק, דכתיב, (הושע יב) ויברח יעקב שדה ארם, וערק בלחודוי. משה ערק, דכתיב, (שמות ב) ויברח משה מפני פרעה, וערק בלחודוי. ודוד ברח, כל אינון שולטני ארעא, וכל אינון גיברי ארעא, ורישיהון דישראל, כלהו ערקין עמיה וסחרין ליה, מימיניה ומשמאליה, לנטרא ליה מכל סטרין, כיון דחמא שבחא דא, אמר שירתא.

עוד, שראה שעליונים ממנו היו בעולם שברחו, וכלם לבדם. יעקב ברח, שכתוב (הושע יב) ויברח יעקב שדה ארם, וברח לבדו. משה ברח, שכתוב (שמות כ) ויברח משה מפני פרעה, וברח לבדו. ודוד ברח, כל אותם שליטי הארץ וכל אותם גבורי הארץ וראשי ישראל, כלם ברחו עמו, וסובבים מימינו ומשמאלו לשמר אותו מכל הצדדים. כיון שראה השבח הזה, אמר שירה.

ואמר רבי יהודה, כלהו אערעו בהאי באר. ודוד אמאי לא אערע ביה. אלא, דוד מארי דבבו, הנה לקבליה, (דבירא) בההוא זמנא, ובגין כך, לא אערע ביה. ליעקב ומשה, בחדנה קביל לון האי באר, ובעא לאתקרבא בהדייהו, ועל דא כיון דחמא לון האי באר סליקו מיא לגבייהו, כאתתא דחדיאת עם בעלה.

ואמר רבי יהודה, כלם פגשו את הבאר הזו. ולמה דוד לא פגש בה? אלא דוד בעל שנאה היה כנגדו [של הבאר] באותו הזמן, ומשום כך לא פגש בה. את יעקב ומשה קבלה אותם הבאר בשמחה ורצתה להתקרב עמם. ועל כן, כיון שראתה אותם הבאר הזו, עלו המים אליה כאשה ששמחה עם בעלה.

ואי תימא הא אליהו ברח ולא אערע ביה, אמאי. אלא, אליהו לתתא מן באר הוא, ולא לעילא, כמה דהווי משה ויעקב, ובגין כך (מ"ז ע"ב), מלאך איהו, ועביד שליחותא, ובגין דיעקב ומשה, לעילא אינון מן הבאר, באר חדי לגבייהו, וסליק לקבלא לון, כאתתא דחדיאת לגבי בעלה, ומקבלא ליה.

ואם תאמר, הנה אליהו ברח ולא פגש בה, למה? אלא אליהו הוא למטה מן הבאר, ולא למעלה, כמו שהיו משה ויעקב, ומשום כך הוא מלאך ועושה שליחות. ומשום שיעקב ומשה הם למעלה מן הבאר, הבאר שמחה אליהם ועלתה לקבל אותם כאשה ששמחה לבעלה ומקבלת אותו.

דף קנב ע"א

וירא והנה באר בשדה, רזא איהו, דחמא האי באר לעילא, דא פגוונא דא, כתיב, (בראשית כט) שלשה עדרי צאן רבצים עליה, אי אינון (דף קנב ע"א) שלשה, אמאי כתיב, (בראשית כט) ונאספו שמה כל העדרים. אלא, אינון שלשה, דרום, מזרח, צפון. דרום מהאי סטרא, וצפון מהאי סטרא, ומזרח בינייהו, ואלין קיימין על האי באר ואחידן ליה, ומליין ליה. מאי טעמא, בגין, (בראשית כט) כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים. היינו דכתיב, (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי.

וירא והנה באר בשדה. סוד הוא שראה את הבאר הזו למעלה, זה כמו זה. כתוב שלשה עדרי צאן רבצים עליה. אם הם שלשה, למה כתוב ונאספו שמה כל העדרים? אלא הם שלשה: דרום, מזרח, צפון. דרום מן הצד הזה, וצפון מהצד הזה, ומזרח ביניהם. ואלו עומדים על הבאר הזו ואוחזים אותה וממלאים אותה. מה הטעם משום כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים. היינו שכתוב ישקו כל חיתו שדי.

תוספתא

(בראשית כ"ט) וירא והנה באר בשדה. רבי אלעזר אמר, כתיב (ישעיה נא) שמעו אלי רודפי צדק, אינון דתבעי רזא דמהימנותא, אינון דאתדבקו בקשורא דמהימנותא, אינון דידעין ארחוי דמלכא עלאה.

וירא והנה באר בשדה. רבי אלעזר אמר, כתוב (ישעיה נא) שמעו אלי רודפי צדק. אותם המבקשים סוד האמונה, אותם שנדבקו בקשר האמונה, אותם שידעו דרכי המלך העליון [קרבו שמעו].

כד סליקו תרין, ונפקו לקדמות חד, מקבלין ליה בין תרין דרועין. תרי נחתי לתתא, תרין אינון, חד בינייהו. תרין אלון מותבא דנביאי, אפר דינקי ביה, חד בינייהו, דאיהו אתחבר בכלא, הוא נטיל כלא. ההוא בירא קדישא קאים תחותיהו, חקלא דתפוחין קדישין איהו. מהאי בירא מתשקין עדרא, כל אינון רתיכין, כל אינון מארי גדפין. ג' קיימין רביעין (קיימין) על האי בירא, האי בירא מנייהו אתמלי, הדא הוא דכתיב, (בראשית כט) כי מן

הבאר ההיא ישקו העדרים וגוי. דא אדנ"י אתקרי, על דא כתיב, (דברים א) אדני אלהים אתה החילוף, וכתיב, (דניאל ז) והאר פניך על מקדשך השמים למען אדני. אדון כל הארץ, הדא הוא דכתיב, (יהושע א) הנה ארון הברית אדון כל הארץ. (ע"כ תוספתא)

כשעולים שנים ויצאו לקראת אחד - מקבלים אותו בין שתי זרועות. שנים יורדים למטה, שנים הם, אחד ביניהם. שני אלה מושב הנביאים, המקום שיונקים בו, אחד ביניהם, שהוא מתחבר בכל, הוא נוטל הכל. אותה באר קדושה עומדת תחתיהם, היא שדה התפוחים הקדושים. מהבאר הזו משקים העדרים, כל אותן המרכבות, כל אותם בעלי כנפים. שלשה קימים רובצים [עומדים] על הבאר הזו. הבאר הזו מתמלאת מהם. זהו שכתוב כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים וגוי. זה נקרא אדנ"י, ועל זה כתוב אדני אלהים אתה החילוף, וכתוב והאר פניך על מקדשך השמים למען אדני. אדון כל הארץ. זהו שכתוב הנה ארון הברית אדון כל הארץ. ע"כ התוספתא.

ונאספו שמה כל העדרים, היינו דכתיב, (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים. (בראשית כט) וגללו את האבן, מעבירין מינה תקיפו דדינא קשיא, ההוא דגליד וקריש, (ס"א מיין דיכרין) דכדין אקרי אבן, ולא נפקי מינה מייא לבר. וכד אינון נחלין אתיין, אתתקף דרום דאיהו ימינא, ולא יכלא צפון למקורש מיין, פהאי נהרא, כד מימוי סגיין, לא גלידן וקרישי מינא, כנהרא דמימוי זעירין.

ונאספו שמה כל העדרים, הינו שכתוב (קהלת א) כל הנחלים הולכים את הים. וגללו את האבן - מעבירים ממנה את תקף הדין הקשה, אותו שקפא ונקרש, [מים זכרים] שאז נקרא אבן, ולא יוצאים ממנה מים החוצה. וכשאותם הנחלים באים, מתחזק הדרום, שהוא הימין, ולא יכול הצפון להקריש את המים, כנהר הזה, כשמימיו רבים, לא קופאים ונקרשים המים, כמו נהר שמימיו מועטים.

ועל דא, כד אינון נחלין אתיין, אתתקף (כ"ט ע"ב) דרום דאיהו ימינא, ומיין אשתריין, ונגדין ואשקין עדרין, כמה דאמרן דכתיב ישקו כל חיותו שדי. (בראשית כט) והשיבו את האבן על פי הבאר, למקומה, בגין דעלקמא אצטריף דינא דילה, דתהוי בדינא לאוכחא ביה חייבא.

ועל כן, כשאותם נחלים באים, מתחזק הדרום, שהוא הימין, והמים מפשירים ושופעים ומשקים את העדרים, כמו שאמרנו, שכתוב ישקו כל חיותו שדי. והשיבו את האבן על פי הבאר, למקומה, משום שהעולם צריך את הדין שלה, שתהיה בדין, להוכיח את הרשעים בה.

דף קנב ע"ב

תא חזי, יעקב פד הוה יתיב על בירא, וחמא מיא דסלקין לגביה, ידע דתמן תזדמן ליה אתתיה. וכו' במשה, פד יתיב על בירא, פיון דחמא דמיא סלקין לגביה, ידע דאתתיה אזדמנת ליה תמן, והכי הוה ליה ליעקב, דתמן אזדמינת ליה אתתיה, כמה דכתיב, (בראשית כט) עודנו מדבר עם ורחל באה עם הצאן, ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו'. משה, דכתיב, (שמות ו) ויבאו הרועים ויגרשום וגו', ותמן אזדמנת ליה צפורה, (דף קנב ע"ב) בגין דההוא באר גרמא לון.

בא ראה, כשיעקב היה יושב על הבאר וראה המים עולים אליו, ידע ששם תזדמן לו אשתו. וכו' במשה, כשישב על הבאר, פיון שראה שהמים עולים אליו, ידע שאשתו תזדמן לו לשם. וכך היה ליעקב, ששם הזדמנה לו אשתו, כמו שכתוב עודנו מדבר עם ורחל באה עם הצאן. ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו'. משה, שכתוב (שמות ב) ויבאו הרועים ויגרשום וגו', ושם הזדמנה לו צפורה, משום שאותה הבאר גרמה להם.

תא חזי האי באר, שבע זמנין כתיב בפרשתא דא, בגין דאיהו רמז לשבע. והכי אקרי באר שבע, (ובגין) באר דא, אדכר שבע זמנין בפרשתא דא. דכתיב, (בראשית כט) וירא והנה באר בשדה. כי מן הבאר ההיא. והאבן גדולה על פי הבאר. ונאספו שמה כל העדרים וגו' מעל פי הבאר. והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר. וגללו את האבן מעל פי הבאר. ויגל את האבן מעל פי הבאר. הא שבעה. ויבדאי דהכי הוא.

בא ראה, הבאר הזו כתובה שבע פעמים בפרשה הזו, משום שהיא רמז לשבע. וכך נקראת באר שבע. [ומשום] הבאר הזו נזכרת שבע פעמים בפרשה הזו, שכתוב וירא והנה באר בשדה. כי מן הבאר ההיא. והאבן גדולה על פי הבאר. ונאספו שמה כל העדרים וגו' מעל פי הבאר. והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר. וגללו את האבן מעל פי הבאר. ויגל את האבן מעל פי הבאר. הרי שבעה, ויבדאי שפך זה.

במשה לא כתיב אלא זמנא חדא, דכתיב, (שמות ב) וישב בארץ מדון וישב על הבאר. בגין דמשה, (כ"ד ע"א) אתפרש מכל וכל מביתא דלתתא, ויעקב

לא אתפרש כלל. במשה חד, כמה דכתיב, (שיר השירים ו) אחת היא יונתי תמתי. אחת היא לאמה. ובגין כך משה מאריה דביתא הנה, ואסתלק לעילא, במשה כתיב, (שמות ב) וישב על הבאר, ביעקב וירא והנה באר בשדה, ולא כתיב וישב על הבאר.

במשה לא כתוב אלא פעם אחת, שכתוב וישב בארץ מדן וישב על הבאר. משום שמושה נפרד מכל וכל מהבית שלמטה, ויעקב לא נפרד כלל. במשה אחד, ככתוב (שיר ו) אחת היא יונתי תמתי. אחת היא לאמה. ומשום כך משה היה בעל הבית והתעלה למעלה. במשה כתוב וישב על הבאר. ביעקב - וירא והנה באר בשדה, ולא כתוב וישב על הבאר.

דבר אחר (בראשית כח) ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, רבי אבא פתח ואמר, (תהלים קו) אשרי שמרי משפט (שם) עשה צדקה בכל עת. אשרי שומרי משפט, זכאין אינון ישראל, דקודשא בריך הוא יתב לון אורייתא דקשוט לאשתדלא בה יממא ולילי. דהא כל מאן דאשתדל באורייתא, אית ליה חירו מפלא, חירו מן מותא דלא יכלא לשלטה עליה, והא אוקמוה. בגין דכל מאן דאשתדל באורייתא ואתאחיד בה, אתאחיד באילנא דחיי. ואי ארפי גרמיה מאילנא דחיי, הא אילנא דמותא שריא עלוי, ואתאחיד ביה. הדא הוא דכתיב, (משלי כד) התרפית ביום צרה צר כחכה. התרפית, אי ארפי ידוי מאורייתא.

דבר אחר ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה - רבי אבא פתח ואמר, (תהלים קו) אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל עת. אשרי שומרי משפט, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורת אמת להשתדל בה ימים ולילות, שהרי כל מי שמשתדל בתורה, יש לו חרות מהכל, חרות מן המות, שלא יכול לשלט עליו, והרי פרשוה, משום שכל מי שמשתדל בתורה ונאחז בה, נאחז בעץ החיים. ואם מרפה את עצמו מעץ החיים, הנה עץ המות שורה עליו ונאחז בו. זהו שכתוב (משלי כד) התרפית ביום צרה צר כחכה. התרפית - אם מרפה ידיו מן התורה.

ביום צרה צר כחכה, מאי צר כחכה. צר כחכה, דהא איהי תדיר לימינא. ונטירו דילה תדיר על בר נש כד אזיל באורחוי דאורייתא, וכדין דחיי ליה לרע לבר דלא יקרב לגביה דבר נש, ולא יכיל לקטרגא ליה. וכד בר נש אסטי מארחוי דאורייתא ואתרפי מנה, כדין צר כחכה, בגין דההוא רע, דאיהו שמאלא שליט עליה דבר נש, ודחיי ליה להאי כחכה לבר, עד דדחיק ליה אתר בעקו.

בְּיוֹם צָרָה צָר כְּחֶכְהָ, מַה זֶה צָר כְּחֶכְהָ? צָר כַּח כֹּה. שְׁהָרִי הִיא תְּמִיד לְיָמָיו, וְשִׁמְרָתָהּ תְּמִיד עַל בֶּן אָדָם כַּאֲשֶׁר הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, וְאִזּוֹ דוֹחָה אֶת הָרַע הַחוּצָה שֶׁלֹּא יִקְרַב לְבֶן הָאָדָם וְלֹא יוּכַל לְקַטְרֵג לוֹ. וְכַשְׁאָדָם סוֹטָה מְדַרְכֵי הַתּוֹרָה וּמִתְרַפֶּה מִמֶּנָּה, אֲזִי צָר כַּח כֹּה, מְשׁוּם שְׁאוֹתוֹ הָרַע, שֶׁהוּא הַשְּׂמָאל, שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם, וְדוֹחָה אֶת הַ"כֹּה" הַזֶּה הַחוּצָה, עַד שְׁדוֹחֵק אוֹתוֹ מִקּוֹם בְּצָרָה.

דָּבָר אַחֵר צָר כְּחֶכְהָ, דְּכִד בְּרַ נֶשׂ אַחִיד בְּאַרְחֵי דְאוֹרֵייתָא, אֶתְרַחִים לְעִילָא וְאֶתְרַחִים לְתַתָּא, וְרַחִימָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הוּי, כְּמָה דְאֵת אָמַר, (שְׁמוּאֵל ב' י"ב) וַיִּי אֶהְבּוּ, דְהִנֵּה רַחִימוֹי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְרַחִים לִיָּהּ. וְכִד בְּרַ נֶשׂ אֶסְטִי מְאַרְחֵי דְאוֹרֵייתָא, כְּדִין צָר כַּח כֹּה, צָר דִּילִיָּהּ, וּמְאַרְי דְבָבוּ אִיהוּ לְגַבִּיָּהּ, וְשְׁלִיט עָלוּי הֵהוּא דְאֶקְרִי רַע. עַד דְמְקַטְרֵג בִּיָּהּ בְּהֵאִי עֲלָמָא, וּבְעֲלָמָא דְאֵתִי.

דָּבָר אַחֵר צָר כְּחֶכְהָ - שְׁכַאֲשֶׁר בֶּן אָדָם אוֹחוֹ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, נֶאֱהָב לְמַעְלָה וְנֶאֱהָב לְמַטָּה, וְהוּא אֶהוּב שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל ב' י"ב) וְהוּ אֶהְבּוּ, שְׁהִיָּה אֶהוּב שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאוֹהֵב אוֹתוֹ. וְכַשְׁאָדָם סוֹטָה מְדַרְכֵי הַתּוֹרָה, אֲזִי צָר כַּח כֹּה, צָר שְׁלוֹ וּבְעַל שְׁנֵאָה הוּא אֵלָיו, וְשׁוֹלֵט עָלוּי אוֹתוֹ שְׁנֶקְרָא רַע, עַד שְׁמְקַטְרֵג בוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

תָּא חֲזִי, הֵאִי רַע דְאִיהוּ יִצָּר הָרַע, שְׁלִיט עַל עֲלָמָא בְּכַמָּה סְטָרִין. וְכַמָּה שְׁלִטְנוּ אִית לִיָּהּ בְּעֲלָמָא, וְאִיהוּ חוּיָא תְּקִיפָא דְחַב בִּיָּהּ אָדָם, וְכְשִׁלִּין בִּיָּהּ בְּנֵי עֲלָמָא, וּמְשָׁכִי לִיָּהּ עֲלִיָּהּ, עַד דְאֶפִּיק לוֹן נֶשְׁמַתִּיָּהּ.

בֵּא רְאֵה, הָרַע הַזֶּה, שֶׁהוּא יִצָּר הָרַע, שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם בְּכַמָּה צְדָדִים, וְכַמָּה שְׁלִטוֹן יֵשׁ לוֹ בְּעוֹלָם, וְהוּא נְחָשׁ תְּקִיף שְׁחָטָא בוּ אָדָם, וְנִכְשְׁלִים בוּ בְּנֵי הָעוֹלָם וּמוֹשְׁכִים אוֹתוֹ עֲלִיָּהֶם, עַד שְׁמוּצִיא לְהֵם אֶת נֶשְׁמוֹתֵיהֶם.

וְתָא חֲזִי, כִּד אִיהוּ שְׁלִיט, שְׁלִיט עַל גּוֹפָא. (שְׁלַח לך קע"ב ע"ב) וְכִינּוּן דְעַל גּוֹפָא שְׁלִיט, נֶשְׁמַתָּא נְפָקָא מִנִּיָּהּ, בְּגִין דְגּוֹפָא אֶסְתָּאב, וְנֶשְׁמַתָּא סְלָקָא. וְלֹא שְׁלִיט עֲלִיָּהּ עַד דְנִטִּיל רְשׁוֹ. וְכַמָּה אִינוּן דְאֶתְנִין מְסִטְרִיָּהּ, וְשְׁלִטוֹן עַל עֲלָמָא. וְהֵא תְּנִינּוּ דְכָל עוֹבְדִין דְעֲלָמָא דְאֶתְעִבִּידוּ, וְשְׁלִטִי בְּהוּ, וְאִית לִיָּהּ מִמֶּנּוּ וְשְׁמִשׁוֹן, כְּלֵהוּ שְׁמִשׁוֹן בְּעוֹבְדִין דְעֲלָמָא.

ובא וראה, כשהוא שולט, שולט על הגוף. וכיון ששולט על הגוף, יוצאת ממנו הנשמה, משום שהגוף נטמא, והנשמה עולה, ואין שולט עליו עד שנוטל רשות. וכמה הם שבאים מצדו ושולטים על העולם, והרי שנינו שכל מעשי העולם שנעשים ושולטים בהם, ויש לו ממנים ושמשים, כלם שמשים במעשי העולם.

ועל דא איהו קץ דשמאלא, והא (ס"ב ע"ב) אוקמוה, דאית קץ לימינא, ואית קץ לשמאלא, והאי קץ דשמאלא, איהו קץ כל בשר. קץ כל בשר אקרי, קץ כל רוחא לא אקרי, ורזא דמלה, דא איהו קץ (כל בשר) ודא איהו קץ, דא קץ על (ס"ב ע"ב) בשרא ודא על רוחא. בגין כך, דא פנימי ודא חיצון. דא ימינא, ודא שמאלא. דא קדישא, ודא מסאבא. והא אוקמוה.

ועל כן הוא קץ של השמאל, והרי פרשוה שיש קץ לימין ויש קץ לשמאל, והקץ של השמאל הזה הוא קץ כל בשר. נקרא קץ כל בשר, לא נקרא קץ כל רוח, וסוד הדבר - זהו קץ [כל בשר] וזהו קץ. זה קץ על בשר, וזה על רוח. משום כך זה פנימי וזה חיצוני, זה ימין וזה שמאל, זה קדוש וזה טמא, והנה פרשוה.

דף קנג ע"א

ותא חזי, רזא עלאה קדישא דמהימנותא, רזא דעלמא דדכורא ועלמא דנוקבא, וכל קדושא דקדישין ביה, וכל רזי דמהימנותא מהכא נפקו. וכל חיון וכל חירו וכל טבין וכל (דף קנג ע"א) נהורין מהכא אינון, וכל ברקאן וטלי נדבאן וכל רחימו דרחימותא כללא מסטרא דא, רזא דדרום.

ובא וראה סוד עליון קדוש של האמונה, הסוד של עולם הזכר ועולם הנקבה, וכל קדש הקדשים בו, וכל סודות האמונה מפאן יצאו, וכל החיים וכל החרות, וכל הטובות וכל האורות הם מפאן, וכל הברכות וטללי נדבות, וכל האהבה של האהבות הכל מהצד הזה, סוד הדרום.

מסטרא דצפון מתפשטי דרגיו, עד דמטא לתתא קסטופא דדהבא, בסטרא מסאבא, לכלוכא דמסאב, ואחיד להאי לעילא ואחיד להאי לתתא, והכא מזדווגי דכר ונוקבא פחדא, ואינון רוכב נחש, רזא דדכר ונוקבא, ורזא דא עזאז"ל.

מִצַּד הַצַּפּוֹן מִתְפַּשְׁטוֹת דְּרָגוֹת עַד שְׁמַגִּיעָה לְמִטָּה פְּסֻלַת הַזָּהָב, בְּצַד
הַטְּמֵאָה, לְכַלּוֹד טָמֵא, וְאוֹחֵז אֶת זֶה לְמַעְלָה, וְאוֹחֵז אֶת זֶה לְמִטָּה.
וְכֵן מִזְדוּגִים זָכַר וּנְקֵבָה יַחַד, וְהֵם רוֹכְבֵי נְחֹשׁ, הַסּוּד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה,
וְזֶה סוּד עֲזָאזִי "ל".

וּמֵהֵכָא מִתְפַּרְשִׁין דְּרָגִין, וְנִפְקִין כַּמָּה סְטֵרִין לְעֵלְמָא, דְּמִתְפַּשְׁטִין מֵהֵכָא,
וְשִׁלְטִין עַל עֵלְמָא, וְכִלְהוּ סְטֵרִי מְסֻבָּא, וְרַבְרַבִּין מִמֶּנּוּ גּוֹ עֵלְמָא. תָּא חֲזִי,
עֲשׂוּ כַּד נִפְקֵי לְעֵלְמָא, כּוּלִיָּהּ סוּמְקָא כְּוֹרְדָא, בְּשַׁעְרָא כְּוֹוֹנָא דְשַׁעִיר, וּמִתְמַן
אֵלּוּפִין מִמֶּנּוּ תִּרְיָסִין (ס"א תריסר) דְּשִׁלְטִין בְּעֵלְמָא, וְהֵא אִוְקֵמוּהּ.

וּמִכָּאן נִפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת וְיוֹצְאִים כַּמָּה צְדָדִים לְעוֹלָם, שְׁמִתְפַּשְׁטִים
מִכָּאן וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם, וְכֵלְם צְדָדֵי הַטְּמֵאָה, וּמִמֵּנִים שָׂרִים לְתוֹד
הָעוֹלָם. בָּא רָאָה, כְּשִׁינְצָא עֲשׂוּ לְעוֹלָם, כְּלוּ אָדָם כְּשׁוֹשְׁנָה בְּשַׁעֲרֵי כְּמוֹ
הַשַּׁעִיר, וּמִשָּׁם אֵלּוּפִים, מְגַנִּים מִמֵּנִים [שנים עשר] שְׁשׁוֹלְטִים בְּעוֹלָם,
וְהִנֵּה פְּרִשׁוּהָ.

תָּא חֲזִי, (תהלים קו) אֲשֶׁרִי שְׁמַרִי מְשַׁפֵּט, דְּנִטְרִי מֵהִימְנוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָא
הוּא, בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא, אִיהוּ מְשַׁפֵּט. וּבְעֵי לִיה לִבְר נֶשׁ לְנִטְרָא דְּלָא
יִסְטִי לְאוֹרְחָא אַחְרָא, אֵלּא דִּיהָא נִטִיר מְשַׁפֵּט, בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא
אִיהוּ מְשַׁפֵּט, דְּכָל אַרְחוּי מְשַׁפֵּט. (תהלים קו) עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת, וְכִי בְּכָל
עֵת יָכִיל בְּר נֶשׁ לְמַעַבְד צְדָקָה. אֵלּא, מֵאן דִּישְׁתַּדֵּל בְּאוֹרְחוּי דְּאוֹרִייתָא,
וְעֵבִיד צְדָקָה עִם אֵינוֹן דְּאַצְטְרִיכוּ לָהּ, דְּכָל מֵאן דְּעֵבִיד צְדָקָה עִם מְסַכְּנָא,
אִסְגִי הֵהִיא צְדָקָה לְעֵילָא וְתַתָּא.

בָּא רָאָה, אֲשֶׁרִי שְׁמַרִי מְשַׁפֵּט - שְׁשׁוּמְרִים הָאֵמוּנָה שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, מְשׁוּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁפֵּט, וְצָרִיד לְאָדָם לְשֹׁמֵר שְׁלָא
יִסְטָה לְדָרְדֵּר אַחְרֵת, אֵלּא שְׁיִהְיֶה שׁוֹמֵר מְשַׁפֵּט, מְשׁוּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא מְשַׁפֵּט, שְׁכָל דְּרָכֵיו מְשַׁפֵּט. עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת - וְכִי בְּכָל
עֵת יָכִיל אָדָם לַעֲשׂוֹת צְדָקָה? אֵלּא מִי שְׁמִשְׁתַּדֵּל בְּדָרְכֵי הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה
צְדָקָה עִם אוֹתָם שְׁצָרִיכִים אוֹתָהּ. שְׁכָל מִי שְׁעוֹשֶׂה צְדָקָה עִם הָעֲנִי,
מְרַבֵּה אוֹתָהּ צְדָקָה לְמַעְלָה וּלְמִטָּה.

תָּא חֲזִי, מֵאן דְּאִשְׁתַּדֵּל בְּצְדָקָה, הֵהִיא צְדָקָה דְּעֵבִיד, סְלִיק לְעֵילָא, וּמְטָא
לְעֵילָא לְהֵהוּא אַתְרָא דִּיעֻקֵּב, דְּאִיהוּ רְתִיכָא עֵלְאָה. וְאַמְשִׁיד בְּרַכָּאן
לְהֵהוּא אַתְר, מִמְּבוּעָא דְּכָל מְבוּעִין. וּמֵהֵהִיא צְדָקָה, אִמְשִׁיד וְאַרְבֵּי בְּרַכָּאן
לְכָל אֵינוֹן תַּתָּאִי, וּלְכָל רְתִיכִין וּלְכָל חִילִין, וְכִלְהוּ אֶתְבְּרַכָּאן וְאֶתּוֹסְפוּן

נהורין, כְּדָקָא יָאוּת. בְּגִין דְּכִלְהוּ אַקְרוּ עֵת, וְדָא הוּא דְכָתִיב, עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת.

בֵּא רְאָה, מִי שְׁמִשְׁתַּדֵּל בְּצְדָקָה, אוֹתָהּ צְדָקָה שְׁעוֹשֶׂה עוֹלָה לְמַעַלְהָ וּמְגִיעָה לְמַעַלְהָ לְאוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא מְרַכְּבָה עָלֵינוּהָ, וּמְמַשִּׁיךְ בְּרָכוֹת לְמְקוֹם הַהוּא מִן הַמַּעַן שֶׁל כָּל הַמַּעֲיָנוֹת. וּמֵאוֹתָהּ הַצְּדָקָה מְמַשִּׁיךְ וּמְרַבֶּה בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם הַתַּחֲתוֹנִים וּלְכָל הַמְּרַכְּבֹת וּלְכָל הַחֲלִלוֹת, וְכֵלָם מִתְּבָרְכִים, וְנוֹסְפִים אוֹרוֹת כְּרָאוּי, מִשׁוּם שֶׁכֵּלָם נִקְרְאוּ עֵת, וְזֶהוּ שְׁכָתוּב עֲשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת.

תָּא חֲזִי, בְּזִמְנָא דְהוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא קְדִישָׁא, אֵינוֹן הוּוּ מְשַׁכֵּי בְּרַכָּאן מְלַעֲיָלָא לְתַתָּא, וְכַד נְפִקוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא קְדִישָׁא, עָאלוּ תַחֲוֹת רְשׁוּ אַחְרָא, וּבְרַכָּאן אֲתַמְנְעוּ מַעֲלָמָא.

בֵּא רְאָה, בְּזִמְנֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָה הַקְּדוּשָׁה, הֵם הָיוּ מוֹשְׁכִים בְּרָכוֹת מִמַּעַלְהָ לְמַטָּה. וְכִשְׁיִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, נִכְנְסוּ תַחַת רְשׁוֹת אַחֲרֵת, וְנִמְנְעוּ הַבְּרָכוֹת מִן הָעוֹלָם.

תָּא חֲזִי, יַעֲקֹב הָוָה תַּחֲוֹת רְשׁוּ קְדִישָׁא, בִּיּוֹן דְּנִפְק מֵאַרְעָא, עָאל בְּרְשׁוּ אַחְרָא, וְעַד לֹא עָאל תַּחֲוֹת רְשׁוּ אַחְרָא, אֲתַגְלִי עָלֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּחֻלְמָא, וְחֻמָּא כָּל מַה דְּחֻמָּא, וְאַזְלוּ עִמֵּיהּ מְלֹאכִין קְדִישִׁין, עַד דִּיתִיב עַל בִּירָא. וְכִיּוֹן דִּיתִיב עַל בִּירָא, סְלִיקוּ מִזָּא לְגַבִּיּהּ, וְכֵן הָוָה מְשָׁה, דְּמִתַּמְּן אֲזַדְמַנְת לִיהּ אֲתַתִּיהּ. רְזָא דְמַלְהָ, בִּירָא לֹא סְלִיקָא, אֶלָּא כַּד חֻמָּא קְשָׁרָא דִּלְיָהּ לְאַתְחַבְּרָא בְּהַדִּיהּ.

בֵּא רְאָה, יַעֲקֹב הָיָה תַּחַת רְשׁוֹת קְדוּשָׁה. בִּיּוֹן שְׁיִצְא מִן הָאָרֶץ, נִכְנַס לְרְשׁוֹת אַחֲרֵת. וְטָרַם שֶׁנִּכְנַס תַּחַת רְשׁוֹת אַחֲרֵת, הִתְגַּלְהָ עָלָיו הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא בְּחֻלוֹם וְרָאָה כָּל מַה שֶׁרָאָה, וְהִלְכוּ עִמּוֹ מְלֹאכִים קְדוּשִׁים, עַד שֶׁיָּשֵׁב עַל הַבָּאָר. וְכִיּוֹן שֶׁיָּשֵׁב עַל הַבָּאָר עָלוּ אֵלָיו הַמַּיִם, וְכֵן הָיָה מְשָׁה, שֶׁמִּשָּׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ אֲשֶׁתּוֹ. סוּד הַדְּבָר - הַבָּאָר לֹא עוֹלָה אֶלָּא כְּשֶׁרוּאָה אֶת הַקְּשָׁר שֶׁלָּהּ לְהַתְחַבֵּר עִמּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי אֲבָא, כָּל הַגֵּי קְרָאִי קְשִׁיּוֹן אֲהַדְדִּי, בְּקַדְמִיתָא כְּתִיב, (בראשית כח) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבָּאָר שְׁבַע וַיִּלְךָ חֲרָנָה, וְלָבָן בְּחָרוּ הָוָה יְתִיב, אֲמַאי נָטִיל מִתַּמְּן, דְּכָתִיב (בראשית כט) וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו וַיִּלְךָ אַרְצָה בְּנֵי קְדָם. וּמִנְלָן דְּבְחָרוּ הָוָה דִּיּוֹרִיָּה דְלָבָן, דְּכָתִיב, (בראשית כט) וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחֵי מַאיִן

אתם ויאמרו מחרן אנחנו. ויאמר הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו.
משמע דיוריה דלבן, בחרן הנה.

ואמר רבי אבא, כל הפסוקים הללו קשים זה על זה. בראשונה פתוב
ויצא יעקב מבאר שבע וילך תרנה. ולבן היה יושב בחרן. למה נסע
משם? שפתוב וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם. ומנין לנו
שבחרן היה דיורו של לבן? שפתוב ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם
ויאמרו מחרן אנחנו. ויאמר הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו.
משמע שדיורו של לבן היה בחרן.

אלא, יעקב אמר, אגא בעינא למיעל בשכינתא, בגין דבעינא לאזדוגא.
אבא כד אתנסיב ושדר לעבדא, אשכח עינא דמיא, וכדין אזדמנת ליה
לאבא אתתא. והא באתר דא, לא אשכחנא לא עינא ולא בירא ולא מיא,
ומיד וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם, ותמן אזדמנת ליה בירא,
כדקאמרן, ואזדמנת ליה אתתיה.

אלא יעקב אמר, אני רוצה להכניס בשכינה משום שאני רוצה
להתחתן. כשאבא נשא ושלח את העבד, מצא עין המים, ואז הזדמנה
לאבא אשה, והנה במקום הזה לא מצאתי לא עין ולא באר ולא מים,
ומיד - וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם, ושם הזדמנה לו באר,
כמו שאמרנו, והזדמנה לו אשתו.

רבי אלעזר אמר, חרן תמן הנה ודאי, והאי בירא בחקלא הנה. דאי לאו
הכי, אמאי פתיב, (בראשית כט) ותרח ותגד לאביה, אלא בגין דהנה סמיך
למתא.

רבי אלעזר אמר, חרן, שם היה ודאי, והבאר הזו היתה בשדה. שאם
לא כד, למה פתוב ותרח ותגד לאביה? אלא משום שהיה סמוך לעיר.

ואמר רבי אלעזר, יעקב דאזדמנת ליה על בירא אתתא, אמאי לא
אזדמנת ליה לאה, דהא קיימא ליה ליעקב כל אינון שבטין. אלא לאה,
לא בעא קודשא בריה הוא לזוגא ליה ליעקב באתגליא, דכתיב, (בראשית
כט) ויהי בבקר והנה היא לאה, (מכלל) דהא קודם לכן לא אתגליא מלה.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יַעֲקֹב שֶׁהִזְדַּמְנָה לוֹ אִשָּׁה עַל הַבָּאָר, לָמָּה לֹא הִזְדַּמְנָה לוֹ לְאֵה, שֶׁהָרִי הֶעֱמִידָה לוֹ לְיַעֲקֹב כָּל אוֹתָם הַשְּׂבָטִים? אֲלֹא שֶׁאֵת לְאֵה לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזַוְּגָה עִם יַעֲקֹב בְּגִלּוּי, שֶׁכְּתוּב וַיְהִי בַבֶּקֶר וְהִנֵּה הִיא לְאֵה. [מכילת] שֶׁהָרִי קָדָם לֹא הִתְגַּלְתָּ הַדָּבָר.

דף קנג ע"ב

וְתוֹ, בְּגִין לְאִמְשָׁכָא עֵינָא וְלִבָּא דְיַעֲקֹב בְּשִׁפְרוֹ דְרַחֲל, לְמַעַבְדַּ דְיִוְרִיָּה תַמָּן, וּבְגִינָה (דף קנג ע"ב) אֲזִדְוֹגַת לִיה לְאֵה, וְאוֹקִימַת כָּל אֵינּוֹן שְׂבָטִין. בְּמָה יִדַע יַעֲקֹב מֵאֵן הִיא רַחֲל. אֲלֹא דְאֵינּוֹן רַעֲיוֹן אֲמָרוּ לִיה, דְכָתִיב, (בראשית כט) וְהִנֵּה רַחֲל בָּתוּ בָּאָה עִם הַצֹּאן.

וְעוֹד, כְּדִי לְמַשְׁדָּךְ אֶת עֵינּוֹ וְלִבּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בִּיפִי שֶׁל רַחֲל, לַעֲשׂוֹת שֵׁם אֶת דְיִוְרוֹ, וּבְשִׁבְלָה הִזְדַּוְּגָה לוֹ לְאֵה וְהִקִּימָה אֶת כָּל אוֹתָם הַשְּׂבָטִים. בְּמָה יִדַע יַעֲקֹב מִי הִיא רַחֲל? אֲלֹא שֶׁאוֹתָם הָרוּעִים אֲמָרוּ לוֹ, שֶׁכְּתוּב וְהִנֵּה רַחֲל בָּתוּ בָּאָה עִם הַצֹּאן.

תָּא חֲזִי מַה כְּתִיב, וַיֹּאמֶר (בראשית כט) אֶעֱבֹדָךְ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֲל בְּתַדֵּךְ הַקֶּטְנָה, וְכִי מַה דְעַתִּיָּה דְיַעֲקֹב דְלֹא קֹאמַר עֶשֶׂר יָרַחִין אוֹ שְׁתַּא חֲדָא, אֲלֹא שִׁבְעַ שָׁנִים אֲמַאי. אֲלֹא יַעֲקֹב בְּחֻכְמָתָא עֲבַד. בְּגִין דְלֹא יִימְרוּן, דְבְּגִין תִּיאוּבְתָא דְשִׁפְרוֹ דְרַחֲל עֲבַד, אֲלֹא בְּגִין חֻכְמָתָא, דְסִיְהָרָא בַת שִׁבְעַ שָׁנִין הִיא. וְכִלְהוֹ שִׁבְעַ שָׁנִין עֲלֵאִין, שָׂרוּ עֲלֵיהּ דְיַעֲקֹב עַד לֹא נָסִיב לָהּ לְרַחֲל לְמִיתַב גַּבְהַ כְּדָקָא יָאוּת. דְהָא יַעֲקֹב נָטַל כְּלָהּ בְּקֻדְמִיתָא, וְלִבְתַר אֲתָא לְגַבְהַ, בְּגִין לְאִשְׁתַּכְחָא אִיהוּ שְׂמִים, וְאִיהִי אֶרְצָא.

בֵּא רְאֵה מַה כְּתוּב, וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדָךְ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֲל בְּתַדֵּךְ הַקֶּטְנָה. וְכִי מַה דְעַתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁלֹּא אָמַר עֶשֶׂרָה יָרַחִים אוֹ שְׁנָה אַחַת, אֲלֹא שִׁבְעַ שָׁנִים לָמָּה? אֲלֹא יַעֲקֹב עָשָׂה בְּחֻכְמָה, כְּדִי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁבְשִׁבִיל הִתְשׂוּקָה שֶׁל יָפִיָּה שֶׁל רַחֲל עָשָׂה, אֲלֹא בְשִׁבִיל הַחֻכְמָה, שֶׁהִלְבְּנָה בַת שִׁבְעַ שָׁנִים הִיא, וְכֹל שִׁבְעַ הַשָּׁנִים הֶעֱלִינּוֹת שׂוֹרוֹת הָיוּ עַל יַעֲקֹב טָרָם נִשְׂא אֶת רַחֲל לְשִׁבְתַּת עִמָּה כְּרָאוּי, שֶׁהָרִי יַעֲקֹב נָטַל אֶת כְּלָם בְּרָאשׁוֹנָה, וְאַחַר כֵּן בֵּא אֶלְיָהּ, כְּדִי לְהַמְצִיא הוּא שְׂמִים וְהִיא אֶרְצָא.

וְרָזָא דְמָלְהָ, וַיְהִיּוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֶחָדִים, מֵאֵי כְיָמִים אֶחָדִים, אֶלָּא, כְּלֹהוּ שְׁבַע שָׁנִין שְׁקִיל לֹון בְּעֵינָיו, כְּאִינוּן עֶלְאִין. דְּאִינוּן אֶחָדִין דְּלֹא מִתְפָּרְשָׁאן, (צ"ה ע"ב) וְכִלְהוּ חַד, דְּמִתְקַשְׁרֹן דָּא בְּדָא. בְּאַהֲבָתוֹ אוֹתָהּ, לְאַשְׁתַּכְּחָא כְּגוֹנוֹנָא עֶלְאָה.

וְסוּד הַדְּבָר - וַיְהִיּוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֶחָדִים. מַה זֶה כְּיָמִים אֶחָדִים? אֶלָּא כָּל שְׁבַע הַשָּׁנִים שְׁקִיל אוֹתָם בְּעֵינָיו כְּאוֹתָם עֲלִיוֹנִים, שֶׁהֵם אֶחָדִים וְלֹא נִפְרָדִים, וְכֻלָּם אֶחָד, שֶׁנִּקְשְׁרִים זֶה עִם זֶה. בְּאַהֲבָתוֹ אוֹתָהּ, לְהִיּוֹת כְּדִגְמָה הָעֲלִיוֹנָה.

תָּא חֲזִי, דְּאַפִּילוּ לָבֹן רְמִזוּ לִיה בְּאִינוּן שְׁבַע, וְלֹא יָדַע מֵאֵי קָאָמֵר, דְּפִתַּח וְאָמֵר טוֹב, דְּכִתִּיב, (בראשית כט) טוֹב תִּתִּי וְגו'. אָמֵר רַבִּי אַבְא, הֲכִי הוּא וְדָאִי, פְּלַח שְׁבַע שָׁנִין, לְאַזְדִּיגָא בְּשִׁמְטָה. אָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר, תָּא חֲזִי, בְּכָל אֲתֵר יוֹבְלָא סְתִים דְּלֹא אֲתַגְלִיא וְשִׁמְטָה אֲתַגְלִיא.

בֹּא רְאֵה שְׁאַפְלוּ לָבֹן רְמִזוּ לוֹ בְּאוֹתָם הַשְּׁבַע וְלֹא יָדַע מֵה אָמֵר. שְׁפִתַּח וְאָמֵר טוֹב, שְׁכִתוּב טוֹב תִּתִּי וְגו'. אָמֵר רַבִּי אַבְא, כִּדְ זֶה וְדָאִי, עֶבֶד שְׁבַע שָׁנִים לְהַזְדִּיג עִם שִׁמְטָה. אָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, בְּכָל מְקוֹם הַיּוֹבֵל סְתוּם, שְׁלֹא הִתְגַּלְּהָ, וְהַשְּׁמִטָה הִתְגַּלְּתָה.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דִּיעֶקֶב פְּלַח שְׁבַע שָׁנִין קַדְמָאִין, נִפְקָא קְלָא וְאָמֵר, יַעֲקֹב, (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם כְּתִיב, עוֹלָם סְתִים דְּלַעֲיִלָּא יוֹבְלָא מִתַּמָּן שִׁירוּתָא. דְּאֶלִּין דְּאִינוּן סְתִימִין, דְּלֹא אֲתַגְלִיא לֹון מִן יוֹבְלָא אִינוּן. בְּגִין כִּד אֲסִתִּימוּ מִיַּעֲקֹב, דְּלֹא יָדַע, דְּחָשֵׁב דְּהָא מִן שִׁמְטָה אִינוּן. וּבְגִין דִּיעֶבֶד שִׁירוּתָא מִעוֹלָם דְּלַעֲיִלָּא, אֲתַכְּסִין מִנְיָה, בְּגִין דִּיּוֹבְלָא אִיהוּ סְתִים, וְלִבְתֵּר דְּעֶבְרוּ שָׁנִי יוֹבְלָא דְּאֲתַכְּסִיא, עֶבֶד שָׁנִי שִׁמְטָה דְּאֲתַגְלִין, (פקודי רנ"ו ע"ב) וְאַתְעֵטֵר בְּתֵרִין עֲלָמִין וְאַחִיד לֹון.

בֹּא רְאֵה, בְּשַׁעָה שְׁיַעֲקֹב עֶבֶד שְׁבַע שָׁנִים רֵאשׁוֹנוֹת, יֵצֵא קוֹל וְאָמֵר: יַעֲקֹב, כְּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר שְׁלִמְעָלָה הַיּוֹבֵל, מִשֵּׁם הָרֵאשִׁית. שְׁאֵלוּ שְׁהֵם נִסְתָּרִים, שְׁלֹא הִתְגַּלְּהָ לָּהֶם, הֵם מִן הַיּוֹבֵל. מִשׁוּם כִּד נִסְתָּמוּ מִיַּעֲקֹב שְׁלֹא יָדַע, שֶׁחָשֵׁב שֶׁהָרִי הֵם מִן הַשְּׁמִטָּה, וּכְדִי שְׁיַעֲשֶׂה רֵאשִׁית מִן הָעוֹלָם שְׁלִמְעָלָה הַתְּכַסּוֹ מִמֶּנּוּ, מִשׁוּם שֶׁהַיּוֹבֵל הוּא נִסְתָּר. וְאַחַר שֶׁעֶבְרוּ שָׁנִי הַיּוֹבֵל הַמְּכַסִּים, עָשָׂה שָׁנִי שִׁמְטָה הַנִּגְלִים, וְהַתְעֵטֵר בְּשָׁנִי עוֹלָמוֹת וְאַחַז אוֹתָם.

תָּא חֲזִי, לְאָה אולִידַת שְׂתִית בְּנִין וּבִרְתָּא חֲדָא. וְהֲכִי אֲתַחֲזִי, דְּהָא שְׂתִית סְטֵרִין קַיִימִין עֲלֵהּ וְאֵלִין שְׂתִית, וּבִרְתָּא חֲדָא, בְּרִזָּא עֲלֵהּ נִפְקָא. רַחֲל אולִידַת תְּרִין צְדִיקִים. וְהֲכִי אֲתַחֲזִי, הָא שְׂמֵטָה, דְּבִין תְּרִי צְדִיקִי יִתְבָּא לְעֵלְמִין, דְּכְתִיב, (תהלים לו) צְדִיקִים יִירְשׁוּ אֶרֶץ, צְדִיק לְעֵילָא וְצְדִיק לְתַתָּא. צְדִיק לְעֵילָא, מַנִּיה נִגְדָן מִיִּין עֲלָאִין. צְדִיק לְתַתָּא, מַנִּיה נִבְעָא נִוּקְבָא מִזָּא לְגַבֵּי דְכוּרָא, בְּתִיאֻבְתָּא שְׁלִים. צְדִיק מְסֻטְרָא דָּא, וְצְדִיק מְסֻטְרָא דָּא, כְּמָא דְדְכוּרָא לְעֵילָא יִתִּיב בֵּין תְּרִי נִוּקְבֵי, הֲכִי נִמִּי נִוּקְבָא לְתַתָּא יִתְבָּא בֵּין תְּרִי צְדִיקִי.

בֵּא רְאָה, לְאָה הולִידָה שְׂשֵׁה בְנִים וּבַת אַחַת, וְכֹדָ רְאוּי, שְׁהֲרִי שְׂשֵׁה צְדִיקִים עוֹמְדִים עֲלֵיהָ, וְאֵלוּ שְׂשֵׁה וּבַת אַחַת בְּסוּד עֲלִיוֹן יִצְאָה. רַחֲל הולִידָה שְׁנֵי צְדִיקִים, וְכֹדָ רְאוּי, הִנֵּה שְׂמֵטָה, שְׂבִין שְׁנֵי צְדִיקִים יוֹשְׁבַת לְעוֹלָמִים, שְׂכְתוּב צְדִיקִים יִירְשׁוּ אֶרֶץ. צְדִיק לְמַעְלָה וְצְדִיק לְמַטָּה. הַצְדִיק לְמַעְלָה, מִמְּנוּ שׁוֹפְעִים מִים עֲלִיוֹנִים. הַצְדִיק לְמַטָּה, מִמְּנוּ נִוּבַעַת הַנְּקִבָה מִים לְזָכָר בְּתִשׁוּקָה שְׁלֵמָה. צְדִיק מְצַד זֶה, וְצְדִיק מְצַד זֶה. כְּמוֹ שְׁהִזְכָּר לְמַעְלָה יוֹשֵׁב בֵּין שְׁתֵּי נְקִבוֹת, כֹּדָ גַם הַנְּקִבָה לְמַטָּה יוֹשְׁבַת בֵּין שְׁנֵי צְדִיקִים.

וְעַל דָּא, יוֹסֵף וּבְנֵימִין תְּרִין צְדִיקִין נִינְהוּ. יוֹסֵף זָכָה לְמַהוּי צְדִיק לְעֵילָא, בְּגִין דְּנִטְר אֶת קַיִימָא. בְּנֵימִין אִיהוּ צְדִיק לְתַתָּא, לְאֲתַעֲטְרָא שְׂמֵטָה בֵּין תְּרִי צְדִיקִי, יוֹסֵף הַצְדִיק, וּבְנֵימִין הַצְדִיק.

וְעַל כֵּן יוֹסֵף וּבְנֵימִין הִם שְׁנֵי צְדִיקִים. יוֹסֵף זָכָה לְהִיּוֹת צְדִיק לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שְׂשֵׁמֵר אֶת הַבְּרִית, וּבְנֵימִין הוּא צְדִיק לְמַטָּה, לְעִטְר אֶת הַשְּׂמֵטָה בֵּין שְׁנֵי צְדִיקִים - יוֹסֵף הַצְדִיק וּבְנֵימִין הַצְדִיק.

וְכִי בְנֵימִין צְדִיק הָוָה, אִין. דְּכָל יוֹמוֹי לֹא חָטָא בְּהַאי אֶת קַיִימָא, וְאִף עַל גַּב דְּלֹא אֲזַדְמִן לִיה עוֹבְדָא כְּיוֹסֵף. אִי הֲכִי, אִמְמֵי אֶקְרִי צְדִיק. אֵלָּא כָּל יוֹמוֹי דִּינְעֻקְבַּת הָוָה בְּאֶבְלָא דְּיוֹסֵף, לֹא שְׂמֵשׁ עַרְסִיָּה. וְאִי תִימָא דְּכַד אֲתַנְטִיל יוֹסֵף מִיַּעֲקֹב, רַבִּיא הָוָה וְלֹא נְסִיב. וְאִתְּ אִמְרַת דְּלֹא שְׂמֵשׁ עַרְסִיָּה, אֵלָּא אִף עַל גַּב דְּאֲזַדְוּוּג לְבַתֵּר לֹא בְעָא לְשְׂמֵשָׁא עַרְסִיָּה.

וְכִי בְנֵימִין הָיָה צְדִיק? כֵּן, שְׂכָל יָמָיו לֹא חָטָא בְּאוֹת הַבְּרִית הַזֹּאת. וְאִף עַל גַּב שְׂלֵא הִזְדְּמִן לוֹ מַעֲשֵׂה כְּמוֹ יוֹסֵף, אִם כֵּן לְמָה נִקְרָא צְדִיק? אֵלָּא כָּל יָמָי יַעֲקֹב, כְּשֶׁהָיָה בְּאֶבֶל שֶׁל יוֹסֵף, לֹא שְׂמֵשׁ מִטָּתוֹ. וְאִם תִּאמַר, שְׂכְּשֵׁנְטִיל יוֹסֵף מִיַּעֲקֹב, עָלַם הָיָה וְלֹא נָשׂוּי, וְאִתְּהָ אֹמֵר שְׂלֵא שְׂמֵשׁ מִטָּתוֹ? אֵלָּא אִף עַל גַּב שְׁהִתְחַתְּנוּ לְאַחַר מִכּוֹן, לֹא רָצָה לְשְׂמֵשׁ מִטָּתוֹ.

וְאָנוּ הַכִּי תָנוּ, בְּשַׁעַה דְּשָׂאִיל יוֹסֵף לְבַנְיָמִין, אָמַר לִיה אֵית לָךְ אֵינְתוּ. אָמַר לִיה, אֵין. אָמַר לִיה אֵית לָךְ בְּנִין, אָמַר לִיה אֵין. וְהִיךְ אַקְרוּן, אָמַר לִיה עַל שׁוּם אַחֵי וְכוּ' (נ"א אמר ליה אית לך בנין, אמר ליה זמינן לי. ואיך יתקרון לך, אמר ליה על שום אחי וגו') גְּרָא וְנַעֲמָן וְגו' דְּכַתִּיב (בראשית מו) וּבְנֵי בְנֵימִין בְּלַע וּבְכָר וְגו', וְאֵת אֲמַרְתְּ דְּלֹא שְׂמֵשׁ. (ס"א אלא בהחיא שעתא).

וְאָנוּ כְּךָ שְׂנִינוּ, בְּשַׁעַה שְׂשָׂאֵל יוֹסֵף אֵת בְּנֵימִין, אָמַר לוֹ : יֵשׁ לָךְ אִשָּׁה? אָמַר לוֹ : כֵּן. אָמַר לוֹ : יֵשׁ לָךְ בְּנִים? אָמַר לוֹ : כֵּן. וְאִיךְ נִקְרְאִים? אָמַר לוֹ : עַל שְׁם אַחֵי וְכוּ', [אמר לו, יש לך בנים? אמר לו, עתידים לי, והיאך תקראם? אמר לו, על שם אחי וגו'] גְּרָא וְנַעֲמָן וְגו', שְׂפַתְיָב וּבְנֵי בְנֵימִין בְּלַע וּבְכָר וְגו', וְאֵת אֲמַרְתְּ שְׂלֹא שְׂמֵשׁ? [אלא באותה שעה].

דף קנד ע"א

אָמַר לִיה אֵין, דְּהָא בְּהֵיא שְׁעָתָא לָא הוּוּ לִיה. (ס"א לבתר דיצא מבית האסורין הוּוּ לִיה) וְאִי תִימָא וּבְנֵי בְנֵימִין בְּלַע וּבְכָר. כַּד עָאלוּ לְמַצְרַיִם, הַכִּי הוּא וְדָאִי, דְּכָל זְמַנָּא דְּאֲתַאבְּל יַעֲקֹב עַל יוֹסֵף לָא שְׂמֵשׁ עַרְסִיה וְאוּלִיד בְּנִין. וְאָמַר בְּנֵימִין, הָא יוֹסֵף אַחֵי, אֵת קִימָא דְּאַבָּא הָוָה. דְּהָא בְּרִית סִיּוּמָא דְּגוּפָא אִיהוּ, כִּיּוֹן דְּאִיהוּ אֲתַאבְּיָד, אָנָּא אָהָא נָטִיר (דף קנד ע"א) אֲתַרִּיה דְּאַחֵי.

אָמַר לוֹ, כֵּן, שְׁהֲרִי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה לָא הָיוּ לוֹ. [לאחר שיצא מבית האסורים היו לו] וְאִם תִּמָּא, וּבְנֵי בְנֵימִין בְּלַע וּבְכָר, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְמַצְרַיִם, כְּךָ זֶה וְדָאִי. שְׂכָל זְמַן שְׁהֲתַאבְּל יַעֲקֹב עַל יוֹסֵף, לָא שְׂמֵשׁ מְטָתוֹ וְהוּלִיד בְּנִים. וְאָמַר בְּנֵימִין : הִנֵּה יוֹסֵף אַחֵי, אוֹת הַבְּרִית שֶׁל אַבְּא הָיָה, שְׁהֲרִי הַבְּרִית הִיא סִיּוּם הַגּוּף. כִּיּוֹן שֶׁהוּא נֶאֱבָד, אָנִי אֶהְיֶה שׁוֹמֵר מְקוּמוֹ שֶׁל אַחֵי.

וְאִי תִימָא, הָא בְּהֵיא זְמַנָּא דְּאֲתַאבְּיָד, לָא הָוָה צְדִיק. דְּצְדִיק לָא הָוָה עַד דְּאַעְרַע עוּבְדָא בֵּיה. אֲלֵא, כְּלָהוּ הָוּוּ יְדַעֵי מִיַּעֲקֹב. דְּיַעֲקֹב הָוָה יָדַע דְּאַתְרָא דָּא יָרִית יוֹסֵף, וּבְגִינֵי כְךָ אוּרִיךְ בְּלָבָן כָּל כְּךָ עַד דְּיִסְתַּיִים גּוּפָא, וּמָאן הוּא סִיּוּמָא דְּגוּפָא, בְּרִית. וְעַל דָּא כְּתִיב, (בראשית ל) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֵת יוֹסֵף וְגו', דְּהָא וְדָאִי הִשְׁתָּא אֲשֶׁתְּלִים גּוּפָא, כִּיּוֹן דְּגוּפָא אֲשֶׁתְּלִים, בְּעִינָא לְמִיזַל. וּבְגִינֵי כְךָ בְּנֵימִין יָדַע וְנָטִיר אוּרְחִיה דְּאַחֵי.

ואם תאמר, הרי באותו זמן שנגאבד לא היה צדיק, שצדיק הוא לא היה עד שקרה המעשה הזה בו - אלא כלם היו יודעים מייעקב, שיעקב היה יודע שהמקום הזה ירש יוסף, ומשום כך האריף אצל לבן כל כך, עד שישתים הגוף, ומי הוא סיום הגוף? הברית, ועל כן כתוב ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו'. שהרי ודאי פעת השתלם הגוף. כיון שהשתלם הגוף, אני רוצה ללכת. ומשום כך בנימין ידע ושמר את דרך אחיו.

כיון דאתא ליוסף, ואשתכח. בנימין הדר לביתיה, ושמש ערסיה (אזלי ועאלו) ואוליד בנין. ועל דא קודשא בריך הוא עביד ליה צדיק לתתא, ויוסף צדיק לעילא. ובגיגי כך, רחל תרין בנין אולידת, ולאה שית בנין וברתא.

כיון שבא ליוסף ונמצא, בנימין חזר לביתו ושמש מטתו [והלכו ונכנסו] והוליד בנין. ועל כן הקדוש ברוך הוא עשה אותו צדיק למטה, ויוסף צדיק למעלה, ומשום כך רחל הולידה שני בנין, ולאה ששה בנין ובת.

ועל דא, אינון שבע שנין קדמאי אתפסיין, דלא ידע בהו יעקב בגין דהו דיובלא, ואינון דשמטה אתגליין, ובשמטה דאתגליא פלח ליובלא דאתפסיא, דכתיב (בראשית כט) ויעבד יעקב ברחל שבע שנים. שבע שנים סתם. ברחל פלח שבע שנין עלאין, ואתאחיד בהו בתרי עלמין. מכאן אוליפנא, מגו דאתגליא, אתי בר נש לסתימאה.

ועל זה אותן שבע השנים הראשונות מכסות, שלא ידע בהן יעקב, משום שהיו של היובל. ואותן של שמטה התגלו, ובשמטה הגלויה עבד את היובל שהתפסה, שכתוב ויעבד יעקב ברחל שבע שנים. שבע שנים סתם. ברחל עבד שבע שנים עליונות, ונאחו בהן בשני עולמות. מכאן למדנו, מתוך הנגלה בא האדם לנסתר.

ואי תימא, אי הכי דשנין קדמאי מיובלא אינון, הא ביובלא כתיב (ויקרא כה) שבע שנים, שבע פעמים. שבע שנים שכיחי, שבע פעמים (לא שכיחי) אן אינון. אלא, אינון שבועה יומין דנטר בהלולא דלאה אשלימו חושבנא, דהא כל יומא (ס"א פעם אחת ושבע אחת) (שבע) אחת אקרי, דכתיב, (תהלים קיט) שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך. וכל שבועה אשתלים בשבועה יומין, ז' בכל יומא, דאקרי פעם אחת.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּדָּ שְׁהַשָּׁנִים הָרֵאשׁוֹנוֹת הֵן מֵהַיּוֹבֵל, הֲרֵי בַיּוֹבֵל כְּתוּב שִׁבְעַ שָׁנִים שִׁבְעַ פְּעָמִים. שִׁבְעַ שָׁנִים מִצְוִיּוֹת, שִׁבְעַ פְּעָמִים [לא מצויות] אֵיפֹה הֵן? אֵלֶּא אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים שֶׁשָּׁמֵר בְּחַתֻּנָּה שֶׁל לֵאָה הַשְּׁלִימוֹ אֶת הַחֻשְׁבוֹן, שֶׁהֲרִי כָּל יוֹם [פעם אחת ושבע אחת] [שבע] נִקְרָא פְּעַם אַחַת, שְׁכַתוּב (תהלים קיט) שִׁבְעַ בַּיּוֹם הַלְלִיתִיךָ עַל מִשְׁפָּטֶי צְדָקָךָ. וְכָל שִׁבְעָה מִשְׁתַּלֵּם בְּשִׁבְעָה יָמִים, זֶה בְּכָל יוֹם, שֶׁנִּקְרָא פְּעַם אַחַת.

וּבְרַחֵל לֹא הָיָה כֵּן, דָּלָא נָטַר זֶה יוֹמִין, אֵלֶּא שִׁבְעַ שָׁנִין דְּפָלַח לְבַתֵּר. וְאִי תִימָא, אִי הָכִי, שָׁנִין דְּשִׁמְטָה הָיָה לִיהָ לְמַפְלַח קוּדְם, וּלְבַתֵּר לְאַזְדַּוּגָא בְּשִׁמְטָה. אֵלֶּא פִּינּוֹן דְּקַבִּיל עָלֶיהָ לְמַפְלַח, כְּאִילוּ פָּלַח לוֹן. אֶתָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקִיָּה. אָמַר בְּרִיךְ רַחֲמֵנָא דְזָכִינָא לְהֵאֵי קָרָא, עַל הַהוּא אֶתֵּר כְּתִיב (ישעיה מב) ה' חִפָּץ לְמַעַן צְדָקוֹ יַגְדִּיל תוֹרָה וַיֵּאדִיר.

וּבְרַחֵל לֹא הָיָה כֵּן, שֶׁלֹּא שָׁמֵר שִׁבְעָה יָמִים, אֵלֶּא שִׁבְעַ שָׁנִים שֶׁעָבַד אַחַר כָּדָּ. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּדָּ, שָׁנִים שֶׁל שִׁמְטָה הָיָה לוֹ לְעַבְד קוּדְם וְאַחַר כָּדָּ לְהַזְדַּוּג עִם הַשִּׁמְטָה? אֵלֶּא פִּינּוֹן שֶׁקַּבֵּל עָלָיו לְעַבְד, כְּאִילוּ עָבַד אוֹתָם. בָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, בְּרוּךְ הַרְחֵמוֹן שֶׁזָּכִינִי לְפָסוּק הַזֶּה, עַל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם כְּתוּב (ישעיה מט) ה' חִפָּץ לְמַעַן צְדָקוֹ יַגְדִּיל תוֹרָה וַיֵּאדִיר.

תוֹ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָא דְאַתְמַר לֵאָה אוֹלִידַת שִׁית בְּנִין וּבְרַתָּא חֲדָא, הָכִי הוּא וְדָאִי, רַחֵל תְּרִי בְּנִין וְדָאִי, בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת אַרְבָּעָה, תְּקוּנָא דְלַהוֹן הִיךְ קַיִימִי. אֵלֶּא אֵינּוֹן אַרְבַּע (קנ"ח ע"א) קְשָׁרִים דְאַקְרוּן אַחוּרִים, דְכְּתִיב (מלכים א ז) וְכָל אַחוּרֵיהֶם בְּיָתָהּ.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר לֵאָה הוֹלִידָה שְׁשֶׁה בָּנִים וּבַת אַחַת - כָּדָּ זֶה וְדָאִי. רַחֵל שְׁנֵי בָּנִים וְדָאִי, בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת אַרְבָּעָה. תְּקוּנָם אֵיךְ עוֹמְדִים? אֵלֶּא אוֹתָם אַרְבָּעָה קְשָׁרִים שֶׁנִּקְרָאִים אַחוּרִים, שְׁכַתוּב וְכָל אַחוּרֵיהֶם בְּיָתָהּ.

דְּהָא בְּדְרוּעָא יְמִינָא תַּלְתָּ (רמ"א ע"א) קְשָׁרִין. אָבֵל קְשָׁרָא חַד בְּאַמְצָעֵיתָא דְדָאִיהוּ רַב וְאִיהוּ אַחוּר, דְאַשְׁתָּאֵר לְבַר. וְכֵן חַד בְּדְרוּעָא שְׁמָלָא, וְכֵן חַד בְּיַרְכָּא יְמִינָא, וְכֵן חַד בְּיַרְכָּא שְׁמָלָא. וְכֵן אֶתְתַּקֵּן כָּלָא, אֶשְׁתַּכְּחוּ כְּלָהוּ בְּיָתָהּ, לְקַיִימָא קָרָא דְכְּתִיב וְכָל אַחוּרֵיהֶם בְּיָתָהּ.

שְׁהָרִי בְּזָרוּעַ יָמִין שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, אֲבָל קְשֶׁר אֶחָד בְּאִמְצַע שֶׁהוּא גָדוֹל וְהוּא אַחֹר, שֶׁנִּשְׁאָר בַּחוּץ. וְכֵן אֶחָד בְּזָרוּעַ שְׂמָאל, וְכֵן אֶחָד בְּיָרֵךְ יָמִין, וְכֵן אֶחָד בְּיָרֵךְ שְׂמָאל. וְכִשְׁהִכַּל נִתְקַן, נִמְצְאוּ כָּלֶם בֵּיתָה, לְקִיָּם אֶת הַפְּסוּק שֶׁכָּתוּב וְכָל אַחֲרֵיהֶם בֵּיתָה.

כָּל שְׁאָר קְשׁוּרִין, כְּלֵהוּ אֶתְחַזְּיִין בְּמִישֶׁר וְאֵלִין נִפְקִין, לְבַר מְדֻרְעִין וּלְבַר מִיִּרְכִין, לְאֶתְחַזְּאָה בְּבִנֵי הַשְּׂפָחוֹת, דְּאָף עַל גַּב דְּאִינוּן בְּמִנְיָנָא, לָא חֲשִׁיבֵי כְּבִנֵי רַחַל וְלֵאָה. וּבְגִינֵי כָּךְ נִפְקִי לְבַר.

כָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים, כָּלֶם נִרְאִים בְּיִשֶׁר, וְאֵלוּ יוֹצְאִים מַחוּץ לְזָרוּעוֹת וּמַחוּץ לְיִרְכִים לְהִרְאוֹת בְּבִנֵי הַשְּׂפָחוֹת. שְׂאָף עַל גַּב שְׁהֶם בְּמִנְיָן, אִינֶם חֲשׁוּבִים כְּבִנֵי רַחַל וְלֵאָה, וּמִשׁוּם כָּךְ יֵצְאוּ בַּחוּץ.

דְּבַר אַחַר אֵלִין אִינוּן אַרְבַּע, דְּכָל שְׁאָר קְשָׁרִין נְטִלֵי בְּגִינֵיהוּ, וְאֵלִין נְטִלֵי לֹון. אָמַר רַבִּי אֲבָא, הֵכִי הוּא וְדָאִי, (נ״א אִמַּר רַבִּי אֲבָא דָא לָאוּ דָא) וְעַל דָּא כְּלָא מִתְתַּקֵּן כְּחֻדָּא. (בְּרַאשִׁית כֹּט) וְיִרְאָה ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח, מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבֵּית (תַּהֲלִים קיג) אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה הַלְלוּיָהּ. מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבֵּית, דָּא רַחַל דְּאִיְהִי עֵקֶרֶא דְּבֵיתָא. אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה, דָּא לֵאָה.

דְּבַר אַחַר, אֵלוּ הֵם הָאֲרַבְּעָה שְׂכָל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים נוֹטְלִים בְּשִׁבְלִים, וְאֵלוּ נוֹטְלִים אוֹתָם. אָמַר רַבִּי אֲבָא, כָּךְ זֶה וְדָאִי, [אִמַּר רַבִּי אֲבָא, זֶה לָא זֶה] וְעַל כֵּן הִכַּל נִתְקַן יַחַד. וְיִרְאָה ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח, מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבֵּית אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה הַלְלוּיָהּ. מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבֵּית - זֶה רַחַל, שְׂהִיא עֵקֶר הַבֵּית. אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה - זֶה לֵאָה.

דְּבַר אַחַר, מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבֵּית דָּא שְׂמַטָּה, דְּאִיְהִי עֵקֶרֶא, דְּהִיא עֲלֵמָא, עֲלִיָּה אֶתְדַבֵּר. אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה, דָּא יוֹבְלָא. דְּכָל חִידוֹ וְכָל חֻדְוָה דְּכְלָהוּ עֲלֵמִין בֵּיהּ תַּלְיִין. וְהִיא קְרָא, כְּלָלָא דְּכָלָא הוּא. בְּגִין דְּהִיא כְּלִיל כְּלָא, בְּרָזָא קַדִּישָׁא, וְעַל דָּא סִיּוּמָא דְּקָרָא, הַלְלוּיָהּ.

דְּבַר אַחַר מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבֵּית - זֶה שְׂמַטָּה, שְׂהִיא עֵקֶר הָעוֹלָם הַזֶּה, עֲלִיו הוּא מְנַהֵג. אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה - זֶה הַיּוֹבֵל, שְׂכָל שְׂמַחָה וְכָל חֻדְוָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בּוֹ, וְהַפְּסוּק הַזֶּה הוּא הַכָּלֶל שֶׁל הַכָּל, מִשׁוּם שְׂזָה כּוֹלֵל הַכָּל בְּסוּד קְדוּשָׁה, וְעַל זֶה סִיּוּם הַפְּסוּק הַלְלוּיָהּ.

דף קנד ע"ב

וּיְרָא ה' כִּי שְׁנוּאָה לָאָה, וְכִי אֲמַאי הִיא שְׁנוּאָה, וְהָא בְּנֵי שְׁנוּאָה לָאוּ בְּנֵי מַעֲלֵיָא נִינְהוּ. וְחִזְיָנוּ דְכָל אֵינּוֹן בְּנֵי מַעֲלֵי מַלְאָה נִפְקוּ, וְאַתְּ אֲמַרְתְּ כִּי שְׁנוּאָה לָאָה. אֲלָא, וְדַאי יוֹבְלָא אִיהוּ תְדִיר עֲלֵמָא דְאַתְּכַפְסִיָא, וְכָל מִילּוּי לָאוּ (בנני) (דף קנד ע"ב) בְּאַתְגְּלֵיָא נִינְהוּ, וּבְגִין כֹּד, יַעֲקֹב אֲתַכְפְּסִין מְנִיָּה כָּל עוֹבְדוּי.

וּיְרָא ה' כִּי שְׁנוּאָה לָאָה. וְכִי לָמָּה הִיא שְׁנוּאָה, וְהָרִי בְּנֵי הַשְׁנוּאָה אֵינָם בְּנֵים מַעֲלִים, וְרֵאִינוּ שְׁכָל אוֹתָם בְּנִים מַעֲלִים יֵצְאוּ מַלְאָה, וְאַתְּ אוֹמֵר שְׁלָאָה שְׁנוּאָה? אֲלָא וְדַאי הַיּוֹבֵל הוּא תְּמִיד עוֹלָם הַנְּסֻתָּר, וְכָל דְּבָרָיו אֵינָם [בנני] בְּנִגְלָה, וּמִשּׁוּם כֹּד נְסֻתָּרוּ מִיַּעֲקֹב כָּל מַעֲשָׂיו.

תָּא חֲזִי, עֲלֵמָא תַּתְּאָה בְּאַתְגְּלֵיָא אִיהוּ, וְהוּא שִׁירוּתָא דְכֻלָּא, לְסֻלְקָא בְּדַרְגוּי. כְּמָה דְחֻכְמָה עֲלָאָה הוּא שִׁירוּתָא דְכֻלָּא, הַכִּי נְמִי עֲלֵמָא תַּתְּאָה, חֻכְמָה אִיהוּ, וְהִיא שִׁירוּתָא דְכֻלָּא. וּבְגִין כֹּד, קָרִינָן אַתְּהָ, (שמות קל"ח ע"ב) בְּגִין דְּאִיהוּ שְׁמֻטָּה, וְאַתְגְּלֵיָא.

בָּא רָאָה, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הוּא בְּנִגְלָה, וְהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל לְעֹלוֹת בְּדַרְגוּתָיו. כְּמוֹ שֶׁהַחֻכְמָה הָעֲלִיּוֹנָה הִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, כֹּד גַּם הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הוּא חֻכְמָה, וְהִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כֹּד קוֹרְאִים אַתְּהָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שְׁמֻטָּה, וּבְגִלוּי.

וְעֲלֵמָא עֲלָאָה דְּאִיהוּ יוֹבְלָא, קָרִינָא הוּא, דְּכָל מַלּוּי בְּאַתְכְּפִיָא אֵינּוֹן. וְרָזָא דְּמַלְאָה דְּלָאָה, דְּכֻתִּיב, (בראשית ל) וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בְּלִילָהּ הוּא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (במדבר יח) וְעַבְדֵי הַלְוִי הוּא. בְּגִין לְאַמְשַׁכָּא מְנִיָּה בְּרַכְאָן לְכֻלָּא. הוּא, עֲלֵמָא עֲלָאָה דְּאַתְכְּפִיָא תְדִיר, וְיַעֲקֹב בְּמָה דְּאַתְכְּפִיָא לָא אֲתַדְּבִק בְּרַעוּתִיָּה, אֲלָא בְּמָה דְּאַתְגְּלֵיָא, וְרָזָא דָּא דְּכֻתִּיב, (בראשית ב) וְדָבַק בְּאַשְׁתּוֹ. (בראשית כט) וַיְרָא ה' כִּי שְׁנוּאָה לָאָה. מְהֻכָּא, דְּסַאנִי בַר נֶשׁ עָרִינָן דְּאַמִּיָּה, (ואחותיה) וַיִּתְיַחַד בַּר נֶשׁ עִם אִמִּיָּה בְּכָל אֲתֵר וְלֹא יִתְחַשֵּׁשׁ. וְהָא אֲתַעְרוּ, בְּוֹן מְתִיחַד עִם אָמוֹ. וְכֻלָּא אֲתַכְפְּסִי מִיַּעֲקֹב, דְּעֲלֵמָא עֲלָאָה לָא אֲתַגְּלֵיָא כָּלֵל.

וְהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא הַיּוֹבֵל, קוֹרְאִים הוּא, שְׁכָל דְּבָרָיו הֵם בְּנִסְתָּר, וְסוּד הַדְּבָר שֶׁל לָאָה, שֶׁכְּתוּב וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בְּלִילָהּ הוּא, וְעַל זֶה כְּתוּב

(במדבר יח) וְעַבְד הַלְוִי הוּא, כְּדֵי לְמַשֵּׁךְ מִמֶּנּוּ בְרָכוֹת לְכָל. הוּא - הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן שֶׁנִּסְתָּר תָּמִיד. וַיַּעֲקֹב בְּמָה שֶׁנִּסְתָּר לֹא נִדְבַק בְּרָצוֹנוֹ, אֲלֵא בְּמָה שֶׁנִּגְלָה, וְזֶה סוּד הַפְּתוּב וְדְבַק בְּאִשְׁתּוֹ. וַיֵּרָא ה' כִּי שְׂנוּאָה לָאָה. מִכָּאן שֶׁשְׂנוּאָה אָדָם עָרוֹת אִמּוֹ (וּאֲחֻתּוֹ), וַיִּתְיַחַד אָדָם עִם אִמּוֹ בְּכָל מְקוֹם וְלֹא יִחַשֵּׁשׁ, וְהָרִי הָעִירוֹ, בֵּן מִתְיַחַד עִם אִמּוֹ. וְהַכֹּל הִתְפַּסָּה מִיַּעֲקֹב, שֶׁהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן לֹא הִתְגַּלָּה כָּלֵל.

תָּא חֲזִי, בְּגִינִיָּה דִּיַּעֲקֹב אֲתִקְיִים עֲלֵמָא, וְאִי תִימָא הָא בְּגִינִיָּה דְאַבְרָהָם, כְּמָה דְאֵת אָמֵר, (בראשית ב) בְּהַבְרָאָם, אֵל תִּקְרִי בְּהַבְרָאָם אֲלֵא בְּאַבְרָהָם. אֲלֵא בְּגִינִיָּה דִּיַּעֲקֹב אֲתִקְיִים אֲבָרָהָם, דְּכָתִיב, (ישעיה כט) כֹּה אָמַר ה' אֵל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אֲבָרָהָם. וּמִקְדָּמַת דְּנָא הָוָה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּנִי עֲלֵמִין וְחָרִיב לוֹן, כִּינּוֹן דְּאֵתָא יַעֲקֹב מִנִּיָּה אֲשֶׁתְּכָלְלוּ עֲלֵמִין, וְלֹא אֲתַחֲרְבוּ כְּקִדְמִיתָא, הֵדָא הוּא דְכָתִיב, (ישעיה מג) כֹּה אָמַר ה' בְּרִאדָּא יַעֲקֹב וַיִּצְרָךְ יִשְׂרָאֵל וְגו'.

בֹּא רְאֵה, בְּשִׁבִיל יַעֲקֹב הַתְּקִיִּים הָעוֹלָם. וְאִם תֵּאמֵר, הֲנֵה בְּשִׁבִילוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאמַר בְּהַבְרָאָם, אֵל תִּקְרִי בְּהַבְרָאָם אֲלֵא בְּאַבְרָהָם - אֲלֵא מְשׁוּם יַעֲקֹב הַתְּקִיִּים אֲבָרָהָם, שֶׁפְּתוּב (ישעיה כט) כֹּה אָמַר ה' אֵל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אֲבָרָהָם. וּמִקְדָּם לְכֹן הָיָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹנֵה עוֹלְמוֹת וּמְחַרְיָבָם. כִּינּוֹן שֶׁפָּא יַעֲקֹב, הִשְׁתַּכְּלָלוּ מִמֶּנּוּ הָעוֹלְמוֹת וְלֹא נִחְרְבוּ כְּבְרָאשׁוּנָה. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב כֹּה אָמַר ה' בְּרִאדָּא יַעֲקֹב וַיִּצְרָךְ יִשְׂרָאֵל וְגו'.

תָּא חֲזִי מַה כְּתִיב, (שמות ד) בְּנִי בְּכוֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתִיב (שם) שְׁלַח אֶת בְּנֵי וַיַּעֲבֹדְנִי, יִשְׂרָאֵל אֲקָרִי בֵּן לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין דְּאֲתַדְּבַק בֵּיהּ, כְּמָה דְאֵת אָמֵר, (משלי ט) מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תִדְעַ.

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב, (שמות ד) בְּנִי בְּכוֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב שְׁלַח אֶת בְּנֵי וַיַּעֲבֹדְנִי. יִשְׂרָאֵל נִקְרָא בֵּן לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשׁוּם שֶׁנִּדְבַק בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאמַר מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תִדְעַ.

לָאָה, כִּד אֲוִלִידַת לְרֵאוּבֵן מַה כְּתִיב, (בראשית כט) וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ רְאוּבֵן. רְאוּבֵן סֵתֵם, בְּגִין דְּאֲתַכְּלִיל בְּתַלַּת סִטְרִין מִתַּחְבְּרוֹן כְּחֵדָא, שְׁמַעוֹן וְלוֹי. מֵאִי טַעְמָא לוֹי, כְּמָה דְאֵת אָמֵר, (מלכים א ז) לִיּוֹת, חֲבוּרָא דְכָל סִטְרִין.

כְּשֶׁלָאָה הוֹלִידָה אֶת רְאוּבֵן, מַה כָּתוּב? וּתְקַרְא אֶת שְׁמוֹ רְאוּבֵן. רְאוּבֵן
סָתֵם, מְשׁוּם שֶׁנִּכְלָל בְּשֵׁלֶשָׁה צְדָדִים מִחֻבְרִים יַחַד - שְׁמֵעוֹן וְלוֹי. מַה
הִטְעַם לוֹי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א' ז) לִיּוֹת, הַחֲבוּר שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִהֲכָא, דְּכַתִּיב, (בראשית מט) יִתֵּר שְׂאֵת וְיִתֵּר עֹז, כְּתִרְגוּמוֹ
בְּכִירוּתָא, כְּהוֹנְתָא, וּמַלְכוּתָא. וּמַלְכוּתָא בְּסִטְרָא דְּגְבוּרָה אִיהוּ, וְעַל דָּא
רְאוּבֵן סָתֵם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן שֶׁכְּתוּב יִתֵּר שְׂאֵת וְיִתֵּר עֹז, כְּתִרְגוּמוֹ בְּכוּרָה,
כְּהִנָּה וּמַלְכוּת. וְהַמַּלְכוּת הִיא בְּצַד הַגְּבוּרָה, וְעַל כֵּן רְאוּבֵן סָתֵם.

אָמַר רַבִּי אֲבָא רְאוּ בֶן סָתֵם, דְּאִתְּכַלִּיל בְּשְׁמֵעוֹן וְלוֹי. יֵאָה הַכִּי הָוָה דְּעֵתָה.
(ס"א רעותא) דְּכַתִּיב, (בראשית כט) הִפְעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי יִלְדֹתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה
בָּנִים. בְּגִין דְּהָוָה תִּלְתָּא דְּמִתְחַבְּרָן כְּחֻדָּא.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, רְאוּ בֶן סָתֵם, שֶׁנִּכְלָל בְּשְׁמֵעוֹן וְלוֹי. כִּדְ הִיְתָה דְּעֵתָה
[רצונה] שֶׁל יֵאָה, שֶׁכְּתוּב הִפְעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי יִלְדֹתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה
בָּנִים. מְשׁוּם שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה שְׁמֵתֵחַבְּרִים יַחַד.

דף קנה ע"א

וְתָא חֲזִי, דְּהִקָּא הוּא. דְּהָא רְתִיכָא עֲלָאָה, אֲבָהוֹן וְדוּד מִלְכָּא דְּאִתְחַבְּרָ בְּהוּ,
וְכִלְהוּ אַרְבַּע אֵינוֹן רְתִיכִין עֲלָאִין, רְזָא דְשִׁמָּא קְדִישָׁא. וְעַל דָּא, רְאוּבֵן
שְׁמֵעוֹן לוֹי, לְבַתֵּר יְהוּדָה דִּירִית מַלְכוּ, וְעַל דָּא, כְּלָהוּ בְּאַתֵּר דָּא. וּכְתִיב (ס"א
דא בתר דא דכתיב) (בראשית כט) הִפְעַם אוֹדָה אֶת ה' וְגו' (בראשית כט) וְתַעֲמֹד מִלְּדָת,
בְּגִין דְּהִקָּא אֲשֶׁתְּכָלְלוּ אַרְבַּע סְמִכִין. הִפְעַם אוֹדָה אֶת ה', מֵאֵי טַעֲמָא
אֲמַרְהָ אוֹדָה אֶת ה' בְּהָאֵי, וְלָאוּ בְּכִלְהוּ. אֵלָא מִהֲכָא, כָּל זְמָנָא (דף קנה ע"א)
דְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל בְּגִלוּתָא, שְׁמָא קְדִישָׁא לָאו שְׁלִים הוּא.

ובא וראה שכאן הוא, שהרי המרכבה העליונה - האבות, ודוד המלך
שהתחבר עמם, וכל הארבע הם מרכבות עליונות, הסוד של השם
הקדוש. ועל כן ראוּבֵן שְׁמֵעוֹן וְלוֹי, אחר כך יהודה שִׁירַשׁ מַלְכוּת, וְעַל
כֵּן כָּלֵם בְּמִקוֹם הַזֶּה. וְכַתוּב [זה אחר זה שכתוב] (בראשית כט) הִפְעַם אוֹדָה אֶת

ה' וגו' ותעמד מלדת. משום שפאן נשלמו ארבעה עמודים. הפעם אודה את ה', מה הטעם אמרה בזה אודה את ה', ולא בכלם? אלא מפאן, שפך זמן שפנסת ישראל בגלות, השם הקדוש אינו שלם.

תא חזי, אף על גב דתלת בנין הוו עד דאולידת ליהודה, לא שלים כרסייא. ובגיני כך הפעם אודה את ה', ולא בכלהו, ועל דא ותעמד מלדת. מאי (קפ"ו ע"א) ותעמד, דקיימא כרסייא על סמכוהי. (ותעמד עד הכא) ותעמד, דהא עד הכא, ותעמד ביחודא חד, מפאן ולתתא עלמא דפירוודא איהו. ואי תימא אינון תרין בנין דאולידת לבתר, כגוונא דא. לא, דהא אינון תרין באלין אתחברו, בגין דשית סטרין דעלמא כחדא אינון.

בא ראה, אף על גב ששלשה בנים היו עד שהולידה את יהודה, הכסא לא השלם, ומשום כך הפעם אודה את ה', ולא בכלם. ועל כן ותעמד מלדת. מה זה ותעמד? שעמד הכסא על תומכיו. (ותעמד עד כאן) ותעמד, שהנה עד כאן ותעמד, ביחוד אחד. מפאן ולמטה הוא עולם הפרוד. ואם תאמר, אותם שני הבנים שהולידה אחר כך כמו זה? לא שהרי אותם השנים התחברו עם אלו, משום שששת הצדדים של העולם הם יחד.

ותא חזי, כלהו תריסר שבטין, תקוני דכנסת ישראל בהאי עלמא נינהו, לאתתקנא נהורא עלאה (ע"ז ע"א) אוכמא כמה דאתחזי, ולא תבא עקרא דכלא לאתריה. כלהו עלמין כגוונא חד קיימי, ובהאי אשתכלל עלמא תתאה כגוונא דעלמא דלעילא.

ובא וראה, כל שנים עשר השבטים הם תקונייה של כנסת ישראל בעולם הזה, לתקן האור העליון השחר כמו שראוי, ולהשיב את עקר הפל למקומו. כל העולמות כמו אחד עומדים, ובזה נשלם העולם התחתון כמו שהעולם שלמעלה.

יששכר זבולון, הכא אשתכללו שית בנין, שית סטרין דעלמא. כגוונא דא, בני השפחות אינון ארבע, ואתחברו באלין. ואלין ארבע קשרין דמתחברין בהו, ואוקמוה, ועל דא כתיב, (מלכים א ז) וכל אחריהם ביתה, אף על גב דבני שפחות נינהו, ביתה.

יששכר זבולון, כאן נשלמו ששה בנים, ששת הצדדים של העולם. כמו כן בני השפחות הם ארבע, והתחברו עם אלו, ואלו ארבעת הקשרים

שְׁמֵת־חֲבָרִים בָּהֶם, וּבְאֲרוּהָ. וְעַל כֵּן כָּתוּב (מלכים א' ז) וְכָל אַחֲרֵיהֶם בְּיָתָהּ.
אֵף עַל גֵּב שְׁבָנֵי שְׁפָחוֹת הֵם - בְּיָתָהּ.

רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, אִי הֵכִי, הָא אֲתָמֵר כָּל מָה דְאֹלִיד עֲלָמָא תַּתָּא, פִּירוּדָא
אִיהוּ, דְּהָא כְּתִיב, (בראשית ב') וּמִשָּׁם יִפְרֹד, מָה תִּימָא בְּיוֹסֵף וּבְנִימִין, אִי
תִּימָא דְעֲלָמָא חַד בְּהַנִּי, לָאוּ אִיהוּ. דְּהָא לָא נִפְקוּ מֵעֲלָמָא עֲלָאָה, וְעֲלָמָא
תַּתָּא מָה דְאֹלִידָת אֹלִידָת לַתַּתָּא וְלָא לְעִילָא, וְאִי הֵכִי פִירוּדָא אִיהוּ.

רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, אִם כָּד, הֲרִי נֶאֱמַר, כָּל מָה שְׁהוֹלִיד הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן
הוּא פִּירוּד, שְׁהֲרִי כְּתוּב וּמִשָּׁם יִפְרֹד. מָה תֵּאמֵר בְּיוֹסֵף וּבְנִימִין? אִם
תֵּאמֵר שְׁעוֹלָם אֶחָד בְּאֵלָה - זֶה אֵינוֹ, שְׁהֲרִי לָא יֵצְאוּ מִן הָעוֹלָם
הָעֲלִיוֹן, וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן - מָה שְׁהוֹלִיד, הוֹלִיד לְמִטָּה וְלָא לְמַעְלָה,
וְאִם כָּד הוּא פִּירוּד.

דף קנה ע"ב

אֲתָא רַבִּי אֲבָא וּנְשָׁקִיָּה. אָמַר לִיה מַלְּחָה דָּא סְתִים אִיהוּ, דְּהָא עֲלָמָא עֲלָאָה
אֲתַתְּקוֹן בְּתַרִּיסָר דְאֵינוֹן מִדִּילִיָּה. אָבֵל תָּא חֲזִי, רָזָא דְמַלְּחָה, בְּכָל זְמַנָּא
צְדִיק מֵעֲלָמָא תַּתָּא נְפִיק וְעִיל, בֵּיה עִיל וּמַנְיָה נְפִיק. וּבְגִין כָּד, אֲתַבְּנִי
בְּאֲתַר דָּא, וְעַקְרָא הוּא לְעִילָא וְעַקְרָא הוּא לַתַּתָּא, (ס"א צדיק ביה עייל ביה נפיק)
וּבְעֲלָמָא תַּתָּא (דף קנה ע"ב) אִיהוּ תַּדִּיר לְעוֹלָם, כְּתִיב, (בראשית לה) וַיְהִי בְּצֵאת
נִפְשָׁה כִּי מָתָה.

בָּא רַבִּי אֲבָא וּנְשָׁקוּ. אָמַר לוֹ, דְּבַר זֶה הוּא נְסִתָּר, שְׁהֲרִי הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן
הַתַּתְּקוֹן בְּשָׁנִים עֶשֶׂר שָׁל אוֹתָם מִשָּׁלוֹ. אָבֵל בָּא רָאָה סוּד הַדְּבַר, בְּכָל
זְמַן הַצְּדִיק מֵהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן יוֹצֵא וְנִכְנָס, בּוֹ נִכְנָס וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא,
וּמִשׁוּם כָּד נִבְנָה בְּמָקוֹם הַזֶּה, וְהָעַקְרָא הוּא לְמַעְלָה, וְהָעַקְרָא הוּא לְמִטָּה,
[צדיק, בו נכנס בו יוצא] וְהוּא תַּמִּיד בְּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לְעוֹלָם, כְּתוּב וַיְהִי
בְּצֵאת נִפְשָׁה כִּי מָתָה.

תָּא חֲזִי בְּהָאֵי עֲלָמָא תַּתָּא, צְדִיק (שמות רנ"ט ע"א) בֵּיה עִיל וּמַנְיָה נְפִיק, כָּד
עִיל, אִיהוּ בְּרָזָא דְיוֹסֵף הַצְּדִיק, כָּד נְפִיק בְּרָזָא דְבְנִימִין הָדָא הוּא דְכְּתִיב,
(בראשית לה) וַיְהִי בְּצֵאת נִפְשָׁה כִּי מָתָה, מֵאֵן נִפְשָׁה, דָּא צְדִיק דְנִפְיק מִנָּה.

בא ראה, בעולם התחתון הזה, הצדיק נכנס בו וממנו יוצא. כשנכנס הוא בסוד של יוסף הצדיק, וכשיוצא הוא בסוד של בנימין. זהו שפתוב ויהי בצאת נפשה כי מתה. מי נפשה? זה הצדיק שיוצא ממנה.

ודא בנימין, נקרא בן אוני, דחשיבת דאולידת לתתא בעלמא דפירודא, ואשתארו חד סרי באינון לעילא. מה כתיב ואביו קרא לו בנימין בן ימין, דהא אסתלק לעילא בעלמא עלאה. דכד אתאביד יוסף, בנימין (קניג ע"ב) אשלים אתריה. ועל דא צדיק בעלמא תתאה עייל ונפק, בגין כך יוסף ובנימין וכלהו תריסר, כגוונא דלעילא ביחודא חד. (בראשית כט) הפעם (קע"ח ע"ב) אודה את ה', רבי שמעון פתח ואמר, (תהלים קיא) אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה, בכל לבב, בכל לב מבעי ליה. אלא, דוד ברזא עלאה דשמא קדישא, קא בעי ליה לאודאה ליה לקודשא בריה הוא, אודה ה' בכל לבב ביצר טוב וביצר רע, ואלין תרין סטרין, חד ימינא וחד שמאלא.

וזה בנימין, נקרא בן אוני, שחשבה שהולידה למטה בעולם הפרוד, ונשארו אחד עשר באותם למעלה. מה כתוב? ואביו קרא לו בנימין, בן ימין. שהרי התעלה למעלה בעולם העליון. שפאשר נאבד יוסף, בנימין השלים את מקומו. ועל כן הצדיק נכנס ויוצא בעולם התחתון. משום כך יוסף ובנימין וכל השנים עשר, כמו שלמעלה ביחוד אחד. הפעם אודה את ה'. רבי שמעון פתח ואמר, (תהלים קיא) אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה. בכל לבב? בכל לב היה צריך להיות! אלא דוד בסוד עליון של השם הקדוש רצה להודות לקדוש-ברוך-הוא. אודה ה' בכל לבב - ביצר טוב וביצר רע, ואלו שני הצדדים, אחד ימין ואחד שמאל.

בסוד ישרים ועדה, אלין אינון שאר סטרין דהאי עלמא, דהא לבב, כגוונא דדרום וצפון. בסוד ישרים, אלין אינון שאר סטרי עלמא, דאינון שית כגוונא דלעילא. ועדה, דא הוא אתר דיהודה, וכתיב, (תהלים קלב) ועדותי זו אלמדם. וכתיב, (הושע יב) ויהודה עוד רד עם אל וגו'. כתיב (תהלים קלח) אודך בכל לבי נגד אלהים אומרת, הקא באתר חד קאמר, דכתיב נגד אלהים אומרת. דהא לגבי האי דרגא קאמר שירתא, לחברא ליה בימינא.

בסוד ישרים ועדה - אלו הם שאר הצדדים של העולם הזה, שהרי לבב כמו צפון ודרום. בסוד ישרים - אלו הם שאר צדדי העולם, שהם ששה כמו שלמעלה. ועדה - זהו המקום של יהודה, וכתוב (תהלים קלב) ועדותי זו אלמדם. וכתיב (הושע יב) ויהודה עד רד עם אל וגו'. כתיב (תהלים קלח) אודך בכל לבי נגד אלהים אומרת. כאן במקום אחד נאמר,

שְׁפֹתָיו נִגְדוּ אֱלֹהִים אֲזַמְרֶנּוּ, שֶׁהָרִי לַדְרָגָה הַזֹּאת אָמַר שִׁירָה, לְחֵבֶר אוֹתָהּ לְיָמִין.

תָּא חֲזִי, יְהוּדָה אֶחִיד בְּכָל סְטָרִין, אֶחִיד בְּדָרוֹם וְאֶחִיד בְּמִזְרָח. דְּהָא אִיהוּ מְסֻטָר שְׁמָאלָא קָא אֲתִיָא, (שְׁמוֹת רַבִּי ג' ע"א) וְשִׁירוֹתֶיהָ בְּצַפּוֹן וְאֶחִיד בְּדָרוֹם, בְּגִין דְּאִיהוּ אֲזִיל לְיָמִינָא וְאֲתִיָא אֶחִיד בְּגוֹפָא, בְּגִין כְּדֵי (בְּרַאשִׁית כ"ט) הִפְעִים אוֹדָה אֶת ה'. וְתַעֲמֹד מְלֻדָת, וְתַעֲמֹד, דְּקִיָּמָא בְּקִיּוּמָא דְּקִיָּמָא כְּדָקָא יְאוּת, דְּהָא אֲתִתְקוֹן כְּלָא רְתִיכָא קְדִישָׁא.

בֵּא רְאֵה, יְהוּדָה אֶחִיד בְּכָל הַצְּדָדִים. אֶחִיד בְּדָרוֹם, אֶחִיד בְּמִזְרָח. שֶׁהָרִי הוּא בָּא מִצַּד הַשְּׂמָאל, וְרַאשִׁיתוֹ בְּצַפּוֹן, וְאֶחִיד בְּדָרוֹם, מְשׁוּם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְיָמִין וְנֹאֲחֵז בְּגוֹף. מְשׁוּם כְּדֵי, הִפְעִים אוֹדָה אֶת ה'. וְתַעֲמֹד מְלֻדָת. וְתַעֲמֹד, שֶׁעֲמָדָה בְּקִיּוּם שֶׁל הַבְּרִית כְּרֵאוּי, שֶׁהָרִי הִכֵּל נִתְקַן מְרַבָּה קְדוּשָׁה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן נִפְקַד לְקַרְיָיתָא, אֲזַדְמֹן לִיה רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי חֲזִיָא וְרַבִּי יוֹסִי, כִּיּוֹן דְּחִמָּא לוֹן, אָמַר חֲדָתוּתֵי דְּאוּרְיָיתָא אֲצִטְרִיךְ הֵכָא, יְתַבּוּ תְּלַתָּא אֱלִין, (ס"א יו"ט) כֵּד בְּעָא לְמִיזַל, פְּתַח כָּל חַד וְחַד קָרָא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן יָצָא לְקַרְיָה. הֲזַדְמֹן לוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי חֲזִיָא וְרַבִּי יוֹסִי. כִּיּוֹן שֶׁרְאָה אוֹתָם, אָמַר, הִתְחַדְּשׁוּת שֶׁל הַתּוֹרָה צְרִיךְ כָּאוּן. יִשְׁבוּ שְׁלֶשֶׁת אֱלֹהִים [י"מ]. כְּשֶׁרְצָה לְלַכֵּת, פְּתַח כָּל אֶחָד מֵהֶם בְּפִסּוּק.

רַבִּי אַבָּא פְּתַח וְאָמַר, (בְּרַאשִׁית י"ג) וְה' אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּרֶד לוֹט מֵעַמּוֹ וְגו', שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה וְגו'. וְכִי לָפּוּם חִיזוּ דְּאַבְרָהָם יָרִית אַרְעָא וְלֹא יִתִיר. עַד כְּמָה חָמִי בֵּר נֶשׁ, תְּלַת פְּרָסִי אוֹ אַרְבַּע אוֹ חֲמִשׁ פְּרָסִי, וְאִיהוּ אָמַר (בְּרַאשִׁית י"ג) כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה וְגו'.

רַבִּי אַבָּא פְּתַח וְאָמַר, וְה' אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּרֶד לוֹט מֵעַמּוֹ, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה וְגו'. וְכִי לָפּוּם הָרְאִיָּה שֶׁל אַבְרָהָם יוֹרֵשׁ אֶת הָאָרֶץ, וְלֹא יוֹתֵר? עַד כְּמָה רוֹאֶה בְּוֹ אָדָם? שְׁלֹשׁ פְּרָסָאוֹת, אוֹ אַרְבַּע אוֹ חֲמִשׁ פְּרָסָאוֹת, וְהוּא אוֹמֵר כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה וְגו'!?

דף קנו ע"א

אָלָא, כּיּוֹן דְּאַרְבַּע סְטְרין דְּעֵלְמָא חָמִי, כּל אַרְעָא חָמִי. דְּהָא אַרְבַּע סְטְרֵי דְּעֵלְמָא, כּלְלָא דְּכָל עֵלְמָא. תּוּ, זְקוּף לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל אַרְעָא דִּישְׂרָאֵל, (דף קנו ע"א) וְאַחֲמִי לִיה דְּאִיהִי קְשִׁירָא בְּסְטְרֵי דְּעֵלְמָא, וְהוּהוּ חָמִי כּלָא. כּגוֹוְנָא דָא, מֵאֵן דְּחָמִי לִיה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, כּל עֵלְמָא חָמִי, חֲדוּוּתָא דְּעֵילָא וְתַתָּא.

אָלָא, כּיּוֹן שְׁאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם רוּאָה, אֶת כָּל הָאָרֶץ רוּאָה. שְׁהֵרִי אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם כָּלְלוּ שֶׁל כָּל הָעֵלָם. עוֹד, הֵרִים אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהִרְאָה לוֹ שֶׁהִיא קְשׁוּרָה בְּצַדֵּי הָעוֹלָם, וְהִיא רוּאָה אֶת הַכֹּל. כִּמוֹ כֵּן, מִי שְׁרוּאָה אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן, רוּאָה אֶת כָּל הָעוֹלָם, הַשְּׂמַחָה שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה.

פְּתַח רַבִּי חֲזִיָא וְאָמַר (בְּרַאשִׁית כח) הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנְּהָ וּלְזָרְעָךָ, וְכִי הֵהוּא אֶתֶר בְּלַחֲוֹדוּי אֲבִטַח לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּהָא אַרְבַּע אַמִּין אוֹ חֲמִשָּׁא הוּוּ וְלֹא יִתִּיר. אָלָא, בְּזַמְנָא הַהוּא, בְּאִינוּן אַרְבַּע אַמִּין, כְּפִיל לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כּל אַרְעָא דִּישְׂרָאֵל. אֲשַׁתְּכַח הֵהוּא אֶתֶר כְּלָלָא דְּכָל אַרְעָא, וּמָה הֵהוּא אֶתֶר אִיהוּ כְּלָלָא דְּכָל אַרְעָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּאִיהוּ בּוֹצִינָא דְּכָל אַרְעָא, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה דְּשָׁקִיל כְּכָל עֵלְמָא.

פְּתַח רַבִּי חֲזִיָא וְאָמַר, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנְּהָ וּלְזָרְעָךָ, וְכִי אוֹתוֹ הַמְּקוֹם לְבַדּוֹ הַבְּטִיחַ לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁהֵרִי אַרְבַּע אַמּוֹת אוֹ חֲמִשׁ הִיוּ וְלֹא יוֹתֵר? אָלָא בְּאוֹתוֹ זְמַן, בְּאוֹתָם אַרְבַּע אַמּוֹת קִפַּל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת כָּל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא שְׁאוֹתוֹ מְקוֹם הוּא הַכָּלָל שֶׁל כָּל הָאָרֶץ. וּמָה אוֹתוֹ הַמְּקוֹם הוּא הַכָּלָל שֶׁל כָּל הָאָרֶץ - רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁהוּא הַמְּאוּר שֶׁל כָּל הָאָרֶץ, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שְׁשָׁקוּל כְּכָל הָעוֹלָם.

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, הַפַּעַם אוֹדָה אֶת ה', וְכִי בְּכֻלְהוֹ דְּאוֹלִידַת, לֹא אֶתְחַזִּי לְאוֹדָה לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָלָא בְּהָאִי. אָלָא יְהוּדָה אִיהוּ בְּרָא רַבִּיעָא לְפְרָסִיָא, וְאִיהוּ אֲשֵׁלִים לְפְרָסִיָא. וּבְגִין כֵּן, יְהוּדָה בְּלַחֲוֹדוּי, תְּקוּנָא דְּפְרָסִיָא וְסַמְכָא דְּכֻלְהוֹ סַמְכִין. (נ"א דהוּו תלת, אברהם ויצחק ויעקב וכדן אתא דוד מיהודה ואשלים לכרסייא, ועל כך אקרי יהודה דאיהו שמא קדישא והדל"ת (ס"א ד' רגלוהו) מרגלוהי דכורסייא) רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּנַהִיר כָּל עֵלְמָא בְּאוֹרֵי תָא וְכְמָה בּוֹצִינִין נְהֵרִין בְּגִינִיה, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

פְּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, הַפְּעַם אֹודָה אֶת ה', וְכִי בְּכֹל מָה שֶׁהוֹלִידָה לֹא רָאוּי לְהוֹדוֹת לְקָדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶלָּא בְּזֶה? אֶלָּא יְהוּדָה הוּא הַיּוֹן הַרְבִּיעִי לְכַפֵּסָא, וְהוּא מְשָׁלִים אֶת הַכַּפֵּסָא. וּמִשּׁוּם כֵּן יְהוּדָה לְבַדּוֹ תִּקּוֹן הַכַּפֵּסָא וְתוֹמָךְ שֶׁל כָּל הַתּוֹמְכִים. [שהיו שלשה, אברהם ויצחק ויעקב, ואז בא דוד מיהודה והשלים הכסא, ועל כך נקרא יהודה, שהוא השם הקדוש, והדל"ת (ארבע רגליו) מרגלות הכסא] רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁמַאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּתוֹרָה וְכַפָּה מְאֹורוֹת מְאִירִים בְּשִׁבְלֹו, עַל אַחַת כַּפָּה וְכַפָּה.

(בראשית ט) וַיִּלְךְ רְאוּבֵן בְּיַמֵּי קְצִיר חֲטִים וַיִּמְצָא דוֹדָאִים בְּשָׂדֶה. רַבִּי יִצְחָק פְּתַח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּל־כֶּלֶם בְּחַכְמָה עֲשִׂיתָ מְלֶאכֶה הָאָרֶץ קִנְיָנְךָ. הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ, בְּכַפָּה אֶתֶר. אֶלָּא, מֵאֵן יָכִיל לְמַמְנִי עוֹבְדוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּהָא כַּמָּה חִילִין וּמִשְׁרַיִין, מְשַׁנְיִין דָּא מִן דָּא, דְּלִית לֹון חוּשְׁבָּנָא. וְכִלְהוּ בְּזַמְנָא חֲדָא, כְּמַרְזָפָא דְּאַפִּיק זִיקִין לְכָל סְטָרִין בְּזַמְנָא חֲדָא. כֵּן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֶפִּיק כַּמָּה זִינִין וּמִשְׁרַיִין מְשַׁנְיִין דָּא מִן דָּא, דְּלִית לֹון חוּשְׁבָּנָא וְכִלְהוּ בְּזַמְנָא חֲדָא.

וַיִּלְךְ רְאוּבֵן בְּיַמֵּי קְצִיר חֲטִים וַיִּמְצָא דוֹדָאִים בְּשָׂדֶה. רַבִּי יִצְחָק פְּתַח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּל־כֶּלֶם בְּחַכְמָה עֲשִׂיתָ מְלֶאכֶה הָאָרֶץ קִנְיָנְךָ. הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֶלָּא מִי יָכוֹל לְמַנּוֹת אֶת מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵנָּה כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַחֲנוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מְזָה שְׁאִין לְהֵם חֲשָׁבוֹן, וְכָל־כֶּלֶם בְּפַעַם אַחַת, כְּמוֹ פְּטִישׁ שְׁמוּצִיא זִיקִים לְכָל הַצְּדָדִים בְּפַעַם אַחַת, כֵּן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוּצִיא כַּמָּה מִינִים וּמַחֲנוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מְזָה שְׁאִין לְהֵם חֲשָׁבוֹן, וְכָל־כֶּלֶם בְּפַעַם אַחַת.

תָּא חֲזִי, בְּדַבּוּרָא וּבְרוּחָא כְּחֲדָא, אֲתַעְבִּיד עֲלֵמָא, דְּכַתִּיב (תהלים לג) בְּדַבַּר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל צְבָאָם. בְּדַבַּר ה', דָּא דַּבּוּרָא. וּבְרוּחַ פִּי, דָּא רוּחָא. דָּא בְּלֹא דָא לֹא אֲזִיל, וְאֲתַכְלִיל דָּא בְּדָא, וְנִפְיָק מְנִייהו כַּמָּה חִילִין לְחִילִין, וּמִשְׁרַיִין לְמִשְׁרַיִין, וְכֹלָא בְּזַמְנָא חֲדָא.

בֹּא רְאֵה, בְּדַבּוּר וּבְרוּחַ יַחַד נַעֲשֶׂה הָעוֹלָם, שְׁפַתּוֹב בְּדַבַּר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל צְבָאָם. בְּדַבַּר ה' - זֶה הַדַּבּוּר. וּבְרוּחַ פִּי - זֶה הָרוּחַ. זֶה בְּלִי זֶה לֹא הוֹלֵךְ, וְנִכְלָלִים זֶה עִם זֶה וְיוֹצְאִים מֵהֶם כַּמָּה צְבָאוֹת לְצְבָאוֹת, וּמַחֲנוֹת לְמַחֲנוֹת, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַחַת.

תָּא חֲזִי כִּד בְּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַבְרִי עֲלֵמִין, אֶפִּיק חַד נְהוּרָא סְתִימָאָה. דְּמִן הַהוּא נְהוּרָא, נִפְקִין וְנְהָרִין כָּל אֵינַן נְהוּרִין דְּאֲתַגְלִיין.

ומההוא נהורא, נפקין ואתפשטו ואתעבידו שאר נהורין ואיהו עלמא עלאה.

בא ראה, כשרצה הקדוש ברוך הוא לברא את העולמות, הוציא אור נסתר אחד, שמהאור ההוא יוצאים ומאירים כל אותם האורות שהתגלו, ומאותו האור יוצאים והתפשטו ונעשו שאר האורות, והוא העולם העליון.

דף קנו ע"ב

תו, אתפשט האי נהורא עלאה, ועביד אומנא, נהורא דלא נהיר, ועביד עלמא תתאה. ובגין דאיהו נהורא דלא נהיר, בעי לאתקשרא לעילא, (דף קנו ע"ב) בעי לאתקשרא לתתא, ובקשורא דלתתא, אתקשר לאתנהרא בקשורא דלעילא. והאי נהורא דלא נהיר, בקשורא דלעילא, אפיק כל חילין ומשריין לזינין סגיאין, הדא הוא דכתיב מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית וגו'.

ועוד, האור העליון הזה התפשט ועשה אמן, אור שאינו מאיר, ועשה את העולם התחתון. ומשום שהוא אור שלא מאיר, רוצה להתקשר למעלה, רוצה להתקשר למטה. ובקשר שלמטה נקשר להאיר בקשר שלמעלה. והאור הזה שאינו מאיר בקשר שלמעלה, מוציא את כל החילות והמחנות למינים רבים. זהו שכתוב מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית וגו'.

וכל מה די בארעא, הכי נמי לעילא. ולית לך מלה זעירא בהאי עלמא, דלא תלייא במלה אחרא עלאה דאתפקדא עליה לעילא, בגין דכד אתער האי לתתא, אתער ההוא דאתפקדא עליה לעילא, דכלא אתאחד דא בדא.

וכל מה שבארץ כד גם למעלה, ואין לך דבר קטן בעולם הזה שלא תלוי בדבר אחר עליון שהתמנה עליו למעלה. משום שפשמתעורר זה שלמטה, מתעורר אותו שהתמנה עליו למעלה, שהכל נאחז זה עם זה.

תָּא חֲזִי כְּתִיב, (בראשית ל) תִּנְי נָא לִי מִדֹּדָאֵי בְּנֵד. לָאוּ דֹדָאִים אוֹלִידוּ לָהּ לְרַחֵל, אֶלָּא קוֹדֶשָׁא בְּרִידָהּ הוּא קָא גִלְגַּל מֶלֶךְ עַל יְדֵי דְאִינוּן דֹּדָאִים. בְּגִין דִּיפּוֹק יִשְׁשַׁכֵּר, דְּאֶחִיד בְּאוֹרֵייתָא יִתִּיר מִכְּלָהּוּ שְׁבֻטִין. בְּגִין דְּהָא רַחֵל אֶחִידָא בֵּיהּ בְּיַעֲקֹב, לֹא שְׁבַקְתָּ לִּיהּ לְגַבֵּי לְאָה. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (בראשית ל) הַמַּעַט קִחְתָּךְ אֶת אִישִׁי, וְכְתִיב לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דֹּדָאֵי בְּנֵד.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב תִּנְי נָא לִי מִדֹּדָאֵי בְּנֵד. לֹא הַדֹּדָאִים הִם שְׂיִלְדוּ אֶת רַחֵל, אֶלָּא הַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא מְגַלְגַּל אֶת הַדְּבָר עַל יְדֵי אוֹתָם דֹּדָאִים כְּדֵי שְׂיִצֵּא יִשְׁשַׁכֵּר, שְׂאוּחִז בְּתוֹרָה יוֹתֵר מִכָּל הַשְּׁבֻטִים, מְשׁוּם שְׁהָרִי רַחֵל הָאֶחֻזָּה בְּיַעֲקֹב לֹא הִשְׁאִירָה אוֹתוֹ לְלֵאָה. זֶהוּ שְׂכָתוּב הַמַּעַט קִחְתָּךְ אֶת אִישִׁי, וְכְתוּב לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דֹּדָאֵי בְּנֵד.

אִינוּן גְּרָמוּ דִּיפּוֹק יִשְׁשַׁכֵּר לְעֵלְמָא, בְּגִין דְּסָלִיק רִיחָא דְאוֹרֵייתָא, קָמִי קוֹדֶשָׁא בְּרִידָהּ הוּא, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) הַדֹּדָאִים נָתְנוּ רִיחַ וְגוֹ'. וְכְתִיב, (בראשית ל) וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא. הוּא (קכ"ד ע"ב) וְדָאִי, וְהָא אוֹקְמוּהָ, דְעֵלְמָא עֵלְאָה. הוּא, דְסָתִים וְלֹא גִלְיָא, בְּגִין דְּהָא אוֹרֵייתָא מִעֵלְמָא (פ"ו ע"ב) עֵלְאָה נִפְקַת.

הִם גְּרָמוּ שְׂיִצֵּא יִשְׁשַׁכֵּר לְעוֹלָם מְשׁוּם שְׂמַעְלָה הָרִיחַ שֶׁל הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שְׂכָתוּב הַדֹּדָאִים נָתְנוּ רִיחַ וְכוּ', וְכְתוּב וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא, הוּא וְדָאִי, וְהָרִי פִּרְשׁוּהָ שְׁהַעוֹלָם הָעֵלְיוֹן הוּא שְׂנִסְתֵּר וְלֹא נִגְלָה, מְשׁוּם שְׁהָרִי הַתּוֹרָה יוֹצֵאת מִהַעוֹלָם הָעֵלְיוֹן.

וּבְכָל אֶתֶר, עֵלְמָא עֵלְאָה. הוּא, דְלֹא אֶתְגַּלְיָא, וְהָא אֶתְמֵר, (במדבר יח) וְעַבְדֵי הַלְוִי הוּא, בְּגִין לְאִמְשַׁכָּא מְנִיָּה בְּרַכָּאן לְכֻלָּא, וַיִּשְׁשַׁכֵּר בֵּיהּ אֶתְאֶחִיד, וְעַל דָּא קָרִינוּ עַץ הַחַיִּים, אִילָנָא דְאִינוּן חַיִּין עֵלְאִין, דְּאֶקְרִי הוּא וְלֹא אֶתֶה.

וּבְכָל מְקוֹם הַעוֹלָם הָעֵלְיוֹן הוּא שְׂלֵא הַתְּגַלָּה, וְהָרִי נְאָמֵר וְעַבְדֵי הַלְוִי הוּא, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ מִמְּנוּ בְּרַכּוֹת לְכָל, וַיִּשְׁשַׁכֵּר נְאָחֻז בּוֹ, וְעַל כֵּן קוֹרְאִים עַץ הַחַיִּים, הָעֵץ שֶׁלְאוֹתָם הַחַיִּים הָעֵלְיוֹנִים שְׂנִקְרָא הוּא וְלֹא אֶתֶה.

וְאִי תִימָא דְאֵלִין דְּדוּדָאִים פְּתָחוּ מְעָהּ דְרַחֵל. לָאוּ, דְהָא כְּתִיב, (בראשית ל) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶלְיָהּ וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ, קוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא, וְלֹא מַלְּה אַחְרָא. בְּגִין דְּאִינוּן דְּדוּדָאִים, אָף עַל גַּב דְּחִילָא דְלַהוּן לְעִילָא. בְּהֵוּא חִילָא דְלַהוּן, לָא אֲתַמְנִי פְּקִידָא דְבְנִין, דְהָא בְּנִין בְּמִזְלָא תַלְיִין, וְלֹא בְּמַלְּה אַחְרָא. וְאִי תִימָא דְהָא אִינוּן לְמַגְנָא אֲתַבְּרִיאוּ, לָאוּ, דְהָא אֶפְּלוּ (דף קנז ע"א) לְמַלְּה דָא, סִיוַעָא אִינוּן לְאִינוּן דְּמַתְעַכְבִּי, וְלֹא אִינוּן עֶקְרָאוּ, וְלֹא אֲתַגְזֹר עַלְיָהּ אֶלָּא בְּמִזְלָא. (בראשית ל) וַתֵּצֵא לֵאָה לְקָרְאֲתוּ וַתֹּאמֶר אֵלַי תְּבוֹא וְגו'. הָאִי מַלְּה חֲצִיפוּתָא אִיהוּ. לָאוּ אִיהוּ הֲכִי, אֶלָּא מֵהָכָא אֲוֹלִיפְנָא, עֲנוּתְנוּתָא דְלֵאָה, דְלֹא אֲמַרְהָ קַמִּי אַחְתָּהּ מִיַּדִּי, וְאִיהִי אֶקְדִּימַת לְאוּרְחָא, וְאֲמַרְהָ לִּיהָ בְּחֻשָּׁאִי, וְאוּדְעָא לִּיהָ. דְהָא בְּרִשׁוּתָא דְרַחֵל הוּא, דְכְּתִיב, (שם) כִּי שָׁכַר שְׂכָרְתִּידָּהּ, מִרַחֵל נְטִילַת רְשׁוּיָּהּ, וּבְגִין דְּלֹא יִבְאִישׁ בְּעֵינָאָהּ דְרַחֵל, אֲמַרְהָ לִּיהָ לְבָר וְלֹא בְּבֵיתָא.

וְאִם תֹּאמֶר שֶׁהַדּוּדָאִים הִלְלוּ פְּתָחוּ אֶת מְעִיָּה שֶׁל רַחֵל - לֹא, שֶׁהִנֵּה כְּתוּב וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ. הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא דָּבָר אַחֵר. מִשׁוּם שְׂאוּתָם הַדּוּדָאִים, אָף עַל פִּי שְׂכַחֵם לְמַעַלָּה, בְּאוּתוּ הַכַּח שְׁלָהֶם לֹא מִתְמַנֶּה פְּקִידַת הַבְּנִים, שֶׁהֲרִי הַבְּנִים תְּלוּיִים בְּמִזְלָא, וְלֹא בְּדָבָר אַחֵר. וְאִם תֹּאמֶר שֶׁהִנֵּה הֵם נִבְרְאוּ לְחֻנָּם - לֹא, שֶׁהֲרִי אֶפְלוּ לְדָבָר הַזֶּה הֵם סִיוַע לְאוּתָם שְׂמַתְעַכְבִּים, וְאִינֵם עֶקְרוֹת, וְלֹא נִגְזֹר עַלְיָהֶם אֶלָּא בְּמִזְלָא. וַתֵּצֵא לֵאָה לְקָרְאֲתוּ וַתֹּאמֶר אֵלַי תְּבוֹא וְגו'. הַדָּבָר הַזֶּה הוּא חֲצִפָּה? אִינוּן כֵּן, אֶלָּא מִכָּאן לְמַדְנֵנוּ עֲנוּתְנוּתָהּ שֶׁל לֵאָה, שֶׁלֹּא אֲמַרְהָ דָּבָר לְפָנַי אַחֲוֹתָהּ, וְהִיא הַקְּדִימָה לְדָרְךָ וְאֲמַרְהָ לוֹ בְּחֻשָּׁאִי וְהוּדִיעָה לוֹ, שֶׁהֲרִי זֶה הִנֵּה בְּרִשׁוּת רַחֵל, שְׂכָרְתוּב כִּי שָׁכַר שְׂכָרְתִּידָּהּ. מִרַחֵל נְטִילָה רְשׁוּת. וְכִדִּי שֶׁלֹּא יֵרַע בְּעֵינַי רַחֵל, אֲמַרְהָ לוֹ בְּחוּץ, וְלֹא בְּבֵית.

וְלֹא עוֹד אֶלָּא פְּתָחָא מְשַׁכְּנָא דְלֵאָה (לבר), נִפְקַת לְבָר, וְעֵיילַת לִיהָ לְיַעֲקֹב בְּפְתָחָא דְלְבָר, עַד לָא יֵיעוּל לְמִשְׁכְּנָא דְרַחֵל. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּלֹא תִימָא מַלְּה קַמִּי דְרַחֵל, וְלֹא תַחְצִיף קַמִּי אַחְתָּהּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲמַרְהָ לֵאָה, אִי יֵיעוּל יַעֲקֹב בְּמִשְׁכְּנָא דְרַחֵל, לָאוּ דִין הוּא לְאַפְקִיָּה מִתַּמָּן, בְּגִין כֵּן אֶקְדִּימַת לִיהָ לְבָר.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בְּפְתָח שֶׁל מִשְׁכַּן לֵאָה [לחוץ] יֵצֵאָה הַחוּצָה, וְהַכְּנִיסָה אֶת יַעֲקֹב בְּפְתָח שְׂבָחוּץ טָרָם שְׂיִכְנִס לְמִשְׁכַּן רַחֵל. מָה הַטַּעַם? כִּדִּי שֶׁלֹּא תֹאמֶר דָּבָר לְפָנַי רַחֵל, וְלֹא תַתְחַצֵּף לְפָנַי אַחֲוֹתָהּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲמַרְהָ לֵאָה, אִם יִכְנִס יַעֲקֹב לְמִשְׁכַּן רַחֵל, אִינוּן דִּין לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, מִשׁוּם כֵּן הַקְּדִימָה לוֹ בְּחוּץ.

וְכָל הָאֵלֹהִים לְמַה, אֵלֹהִים לֹא הָיָה רֹחַם דְּקוֹדֶשׁ אֲתַעֲרֵב בָּהֶם, וַיִּדְעַת דְּכָל הַנְּיָ
שְׁבִטִין עֲלֵאִין, כְּלָהוּ קַדִּישִׁין, יִפְקוּן מִנְהָ, וְדַחְקַת שְׁעֵתָא, בְּחִבְיֹבֵתָא
לְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְגִין כִּד הָיָה קִרְאָת לֹון שְׁמֵהוּ, בְּרִזָּא דְחִכְמָתָא.

וְכָל זֶה לְמַה? אֵלֹהִים שְׁרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַתְּעוֹרְרָה בְּלֵאָה, וַיִּדְעָה שְׁכָל
הַשְּׁבִטִים הָעֲלִיּוֹנִים הִלְלוּ, כְּלָם קְדוּשִׁים, יִצְאוּ מִמֶּנָּה, וְדַחְקָה הַשְּׁעָה
בְּחִבְיֹבֵת לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמִשׁוּם כִּד קִרְאָה לָהֶם שְׁמוֹת בְּסוּד
הַחִכְמָה.

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסִי, הוּוּ אֶזְלִי בְּאוֹרְחָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חִיָּיא, בְּכָל
זְמָנָא (דאנן) דְּאֶזְלִינָן בְּאוֹרְחָא, וְלַעֲיִנָן בְּאוֹרֵייתָא, קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא מְרַחֵשׁ
לָן נִסִּין, וְהַשְׁתָּא אוֹרְחָא דָּא אֶרִיךְ לָן, נִתְעַסַק בְּאוֹרֵייתָא, וְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ
הוּא יִזְדוּג בְּהַדָּן.

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חִיָּיא, בְּכָל
פְּעַם [שאנן] הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַחֵשׁ
לָנוּ נִסִּים, וְכַעַת הַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֶרְכָּה לָנוּ, נִתְעַסַק בְּתוֹרָה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא יִתְחַבֵּר עִמָּנוּ.

פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (שמות יב) בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב
תֹּאכְלוּ מִצוֹת, וְכִתִּיב, (דברים טז) שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלֵיו מִצוֹת לָחֶם עֲנִי,
לָחֶם עֲנִי כְּתִיב, הָאֵלִים מְלָה אֲתַעֲרוּ בָּהֶם חֲבֵרִיָּיא. אֲבָל תָּא חֲזִי, כִּד הוּוּ יִשְׂרָאֵל
בְּמִצְרַיִם, הוּוּ בְּרִשׁוּתָא אֲחֵרָא. כִּד בְּעָא קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא לְקַרְבָּא לֹון
לְגַבִּיָּה, יִהֵב לֹון אֲתַר דְּלָחֶם עֲנִי. לָחֶם עֲנִי, מֵאֵן עֲנִי. דָּא דוּד מְלָכָא, דְּכִתִּיב
בֵּיהּ (תהלים מו) כִּי עֲנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי.

פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (שמות יב) בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב
תֹּאכְלוּ מִצוֹת, וְכִתוּב (דברים טז) שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלֵיו מִצוֹת לָחֶם עֲנִי.
לָחֶם עֲנִי כְּתוּב. בְּדִבְרֵי הַזֶּה הַתְּעוֹרְרוּ בּוֹ הַחֲבֵרִים. אֲבָל בֵּא רְאָה, כְּשֶׁהָיוּ
יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ בְּרִשׁוּת אֲחֵרָת. כְּשֶׁרָצָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַרְב
אוֹתָם אֵלָיו, נָתַן לָהֶם מְקוֹם שֶׁל לָחֶם עֲנִי, לָחֶם עֲנִי. מִי הָעֲנִי? זֶה דוּד
הַמְּלָךְ, שְׁכִתוּב בּוֹ (תהלים פו) כִּי עֲנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי.

וְהָאֵלִים לָחֶם עֲנִי אֶקְרִי מִצָּה, נוֹקְבָא בְּלָא דְכוּרָא, מְסַכְנוּתָא הָיוּ, אֲתַקְרִיבוּ
לְגַבִּי מִצָּה בְּקִדְמֵיתָא, כִּיּוֹן דְּקַרְיָבוּ לֹון יִתִּיר, עֵייל לֹון קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא
בְּדַרְגִּין אֲחֵרִין, וְאֲתַחֲבֵר דְּכוּרָא בְּנוֹקְבָא. וְכִדִּין, מִצָּה כִּד אֲתַחֲבֵר

בְּדַכּוּרָא אֶקְרִי מִצֹּה בְּתוֹסַפֵּת וְאִיו, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (דברים ל) כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת. בְּגִינֵי כֵּן, מִצָּה בְּקִדְמִיתָא, וּלְבַתֵּר מִצֹּה.

וְלַחֵם עֲנִי הִזָּה נִקְרָא מִצָּה, נִקְבָּה בְּלִי זְכָר הִיא עֲנִי. הִתְקַרְבוּ לַמִּצָּה בְּהִתְחַלָּה. כִּינֹן שֶׁקְרָבוֹ אוֹתָם יוֹתֵר, הַכְּנִיס אוֹתָם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּדַרְגוֹת אַחֲרוֹת, וְהִתְחַבֵּר זְכָר עִם נִקְבָּה. וְאִז, כְּשֶׁמִּצָּה מִתְחַבֵּרֵת בְּזָכָר, נִקְרָא מִצֹּה, בְּתוֹסַפֵּת וְאִיו. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (דברים ל) כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת. מִשׁוּם כֵּן מִצָּה בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כֵּן מִצֹּה.

עַד דְּהוּוּ אֲזִלִּי, שְׁמַעוּ חַד קָלָא דְאַמְר, טוּפְסָרָא דְקִטְנוּן, עֲקִימֹן בְּאוֹרְחָא, סְטוּ לְעֵילָא, לֹא תַחַתּוֹן בְּקוּסְטָרָא דְקִטְרָא דְלַתְתָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, שְׁמַע מִינָהּ, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי לְנִטְרָא אוֹרְחִין. סְלִיקוּ לְעֵילָא, וְעָאֵלוּ בְּחַד טוּרָא, בֵּין טְנָרִין תְּקִיפִין, אָמְרוּ, הוּאִיל וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעָא בְּאוֹרְחָא דָּא, מְלָה נְחִמִּי אוֹ נִיסָא (תְּרַחִישׁ) אֶתְרַחִישׁ לָן.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים שְׁמַעוּ קוֹל אֶחָד שְׁאוֹמֵר: גְּדוּד שֶׁל רוֹצְחִים אוֹרְבִים בְּדַרְךְ, סְטוּ לְמַעְלָה, אַל תִּרְדּוּ לְטִירָה חֲסֵרֵת הַגַּג שֶׁלְמִטָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מִזָּה נִשְׁמַע שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה לְשֹׁמֵר אֶת דְּרָכֵינוּ. עָלוּ לְמַעְלָה וְנִכְנסוּ לְהַר אֶחָד, בֵּין סְלַעִים חֲזָקִים. אָמְרוּ, הוּאִיל וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה בְּדַרְךְ הַזֶּה, נִרְאָה דָּבָר, אוֹ יִתְרַחֵשׁ לָנוּ נִס.

אֲזִלִּי, יִתְבִּי גַבֵּי בְּקִיעֵי דְטַנְרָא. סְלִיק לֹון חַד בַּר נֶשׁ, תְּנוּהוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי מֵאֵן אֲנִת. אָמַר מֵאֲנִשֵּׁי אַרְקָא אָנָּא, אָמַר לִיה, וְתַמֹּן אֵית בְּגִי נֶשׁא, אָמַר אִין, וְזָרְעִין וְחַצְדִין, מְנִייהוּ בְּחִיזוּ אַחְרָא מְשַׁנְיִין מְנָאִי, וְסְלִיקָנָא גַבֵּיִיכוּ, לְמַנְדַּע מְנִיִּיכוּ, מַה שְּׁמִיָּה דְאַרְעָא דְאַתּוֹן בְּה.

הֲלָכוּ, יִשְׁבוּ עַל בְּקִיעֵי הַסְּלַע. עָלָה לָהֶם אִישׁ אֶחָד. תְּמָהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מִי אַתָּה? אָמַר, אֲנִי מֵאֲנִשֵּׁי אַרְקָא. אָמַר לוֹ, וְשֵׁם יֵשׁ בְּגִי אָדָם? אָמַר, כֵּן, וְזוֹרְעִים וְקוֹצְרִים, מֵהֶם בְּמִרְאָה אַחַר מְשַׁנִּים מְמַנִּי, וְעֵלִיתִי אֵלֵיכֶם לְהַכִּיר מִכֶּם, מַה שְּׁמָה שֶׁל הָאָרֶץ שְׁאַתֶּם בְּה?

אָמַר לִיה, אָרֶץ, בְּגִין דְּהִכָּא אָרֶץ חַחִיִים שְׁרִיָּא, דְכְּתִיב, (איוב כח) אָרֶץ מְמַנָּה יֵצֵא לָחֵם, מֵהָאִי יֵצֵא לָחֵם, בְּשֶׁאֵר אַרְעָא לֹא יֵצֵא לָחֵם, וְאִי נְפִיק, לֹאוּ מְשַׁבַּעַת הַפִּינִין. אֲדַהֲכִי עָאֵל לְאַתְרִיה. תְּנוּהוּ, אָמְרוּ וְדָאִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי לְאַתְעָרָא לָן בְּמַלְה.

אמר לו, ארץ, משום שפאן שורה ארץ החיים, שפכתוב (איוב כח) ארץ ממנה יצא לחם. מִזו יצא לחם? בשאר הארץ לא יצא לחם, ואם יוצא, לא משבעת המינים. בינתיים נכנס למקומו. תמהו. אמרו, ונדאי הקדוש ברוך הוא רוצה לעורר אותנו באיזה דבר.

אמר רבי חניא, ונדאי על האי קרא דאמרת, דכירנא דאוליפנא מסבאי, חד מלה עלאה. בפסח, דיהב לון קודשא בריך הוא לישראל לחם דא, מארעא דחיי, ולבתר לחם מן השמים, לחם דא, והא אוקימנא מלה.

אמר רבי חניא, ונדאי על הפסוק הזה שאמרת, זכרתי שלמדתי מסבי דבר אחד עליון בפסח, שנתן להם הקדוש ברוך הוא לישראל הלחם הזה מארץ החיים, ואחר כך לחם מן השמים, הלחם הזה, והנה בארנו את הדבר.

דף קנו ע"ב

תו הוה אמר, דבר (דף קנו ע"ב) נש, כד נפיק להאי עלמא, לא ידע מידי, עד דאטעים נהמא. כיון דאכיל נהמא, אתער למנדע ולאשתמודעא. כך כד נפקו ישראל ממצרים, לא הוו ידעי מדי, עד דאטעים לון קודשא בריך הוא לחם מהאי ארץ, דכתיב ארץ ממנה יצא לחם, וכדין עלו ישראל למנדע ולאשתמודעא ליה לקודשא בריך הוא. וינוקא לא ידע, ולא אשתמודעא, עד דטעים נהמא דהאי עלמא.

עוד היה אומר, שאדם, כשיוצא לעולם הזה, לא יודע דבר עד שטועם לחם. כיון שאוכל לחם, מתעורר לדעת ולהפיר. כך כשיצאו ישראל ממצרים, לא היו יודעים דבר, עד שהטעים להם הקדוש ברוך הוא לחם מן הארץ הזו, שכתוב ארץ ממנה יצא לחם, ואז נכנסו ישראל לדעת ולהפיר את הקדוש ברוך הוא. ותינוק לא יודע ולא מפיר עד שטועם לחם של העולם הזה.

ישראל לא ידעו, ולא אשתמודעו במליון דלעילא, עד דאכלו לחם עלאה, וכדין ידעו ואשתמודעו בההוא אתר ובעא קודשא בריך הוא דינדעון ישראל יתיר, בההוא אתר דאתחזי להאי ארץ. ולא יכילו, עד דטעמו לחם, מההוא אתר, ומאן איהו, שמים. דכתיב, (שמות טו) הנני ממטיר לכם

לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, וּכְדִין יִדְעוּ וְאִסְתַּכְּלוּ בְּהִהוּא אֶתֶר, וְעַד דְּאֶכְלוּ לֶחֶם מִהִהוּא אֶתֶר, (ס"א ועד דלא אכלו לחם מאלין אתרי) לֹא יִדְעוּ מִיַּד וְלֹא אֲשַׁתְּמוּדְעוּ.

יִשְׂרָאֵל לֹא יִדְעוּ וְלֹא הִפִּירוּ בְּדַבְרֵי שְׁלַמְעֵלָה עַד שְׁאֶכְלוּ לֶחֶם עֲלֵיוֹן, וְאִזּוּ יִדְעוּ וְהִפִּירוּ אֶת אוֹתוֹ מְקוֹם, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁיִשְׂרָאֵל יִדְעוּ יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׂרָאוּי לְאַרְץ הַזֶּה, וְלֹא יִכְלוּ, עַד שְׁטַעְמוּ לֶחֶם מֵאוֹתוֹ הַמְּקוֹם, וּמִי הוּא? שְׁמַיִם, שְׁכָתוּב (שמות טו) הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, וְאִזּוּ יִדְעוּ וְהִסְתַּכְּלוּ לְאוֹתוֹ מְקוֹם. וְעַד שְׁאֶכְלוּ לֶחֶם מֵאוֹתוֹ מְקוֹם, [ועד שלא אכלו לחם באלו המקומות] לֹא יִדְעוּ דְבַר וְלֹא הִפִּירוּ.

אֶתָּא רַבִּי יוֹסִי וּנְשָׁקִיָּה. אָמַר, וַדַּאי עַל דָּא אֲתַעֵר לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַאי, וְעַל דָּא שִׁירוּתָא דְיִשְׂרָאֵל לְמַנְדַּע, לֶחֶם הָוָה. קָמוּ וְאֶזְלוּ, עַד דְּהוּוּ אֶזְלוּ, חָמוּ תְּרֵי דְרַמוּסְקִין, חַד דְּכַר וְחַד נוֹקְבָא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לִית לָן מְלָה בְּעֵלְמָא, דְּלָא הוּי דְּכַר וְנוֹקְבָא, וְכָל מַה דִּי בְּאַרְעָא, הִכִּי נָמִי בִּימָא.

בָּא רַבִּי יוֹסִי וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, וַדַּאי עַל זֶה הַעִיר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּזֶה, וְעַל כֵּן הִרְאִישִׁית שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְדַעַת הִיָּה הַלֶּחֶם. קָמוּ וְהִלְכוּ. בְּעוֹדֵם הוֹלְכִים רְאוּ שְׁנֵי פְרוֹת, אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נְקֵבָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִין לָנוּ דְבַר בְּעוֹלָם שְׁאִינוּ זָכָר וְנְקֵבָה, וְכָל מַה שְׁבַּאֲרָךְ - כִּדָּ גַם בַּיָּם.

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (בראשית ט) וַיֵּבֵא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בְּעֶרְב וַתֵּצֵא לֶאֱהָ לְקַרְאָתוֹ וּגּוֹ', וַתֵּצֵא לֶאֱהָ לְקַרְאָתוֹ, מִנָּא יִדְעַת. הָא אָמְרוּ דְגַעָא חֲמָרָא, וְלֶאֱהָ יִדְעַת, וְנִפְקַת לִיהָ, וְגָרִים לִיהָ דְנִפְקַת מִנָּה יִשְׁשָׁכָר. הִדָּא הוּא דְכַתִּיב יִשְׁשָׁכָר חֲמוֹר גָּרִם, אֵל תִּקְרִי גָרִם, אֶלָּא גָרִם דְחֲמָרָא גְרָמָא לִיהָ. אָמַרְת לֶאֱהָ, וַדַּאי יִדְעָנָא דָּאִי יִיעוּל יַעֲקֹב בְּמִשְׁכָּנָא דְרַחֵל, לִית לִי לְאַפְקָא לִיהָ, אֶלָּא אוּרִיךְ לִיהָ הִכָּא, וַיִּיעוּל בְּמִשְׁכָּנִי. (בראשית ט) כִּי שָׁכַר שְׁכַרְתִּיךָ בְּדוּדָאִי בְּנִי, מֵאִי בְּדוּדָאִי בְּנִי, בְּגִין דְנִיחָא לִיהָ לְיַעֲקֹב עַל דָּא, דְאֶלִּין מְסִייעִין לְאוּלְדָּא. וַיַּעֲקֹב הָוָה יִדַּע, דְמְלָה לֹא קִיִּימָא בְּדוּדָאִים, אֶלָּא לְעִילָא.

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, וַיֵּבֵא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בְּעֶרְב וַתֵּצֵא לֶאֱהָ לְקַרְאָתוֹ וּגּוֹ'. וַתֵּצֵא לֶאֱהָ לְקַרְאָתוֹ, מִנָּין יִדְעָה? הִרִי אָמְרוּ שְׁגַעָה הַחֲמוֹר, וְלֶאֱהָ יִדְעָה וְנִצָּאָה אֶלָּיו, וְגָרִם לוֹ שְׁנִיצָא מִמֶּנָּה יִשְׁשָׁכָר. זֶהוּ שְׁכָתוּב יִשְׁשָׁכָר חֲמוֹר גָּרִם, אֵל תִּקְרִי גָרִם אֶלָּא גָרִם, שְׁהַחֲמוֹר גָּרִם לוֹ. אָמַרְתָּ לֶאֱהָ: וַדַּאי יִדְעַתִּי שְׂאִם יִכְנִס יַעֲקֹב לְמִשְׁכַּן רַחֵל, אִין לִי לְהוּצִיא אוֹתוֹ, אֶלָּא אֲחִפָּה לוֹ כָּאֵן וַיִּכְנִס לְמִשְׁכָּנִי. כִּי שָׁכַר שְׁכַרְתִּיךָ בְּדוּדָאִי בְּנִי, מַה זֶה בְּדוּדָאִי בְּנִי? מְשׁוּם שְׁנוּחַ לְיַעֲקֹב עַל זֶה, שְׁאֵלוּ מְסִייעִים לְהוּלִיד. וַיַּעֲקֹב הִיָּה יוֹדַע שְׁהַדְבָר לֹא עוֹמֵד בְּדוּדָאִים, אֶלָּא לְמַעְלָה.

פִּתַח וְאָמַר, (תהלים קיג) מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבַּיִת אִם הַבְּנִים שְׁמַחָה הַלְלוּיָהּ. אָמַר רַבִּי חֲזִיא רוּחָא דְקוּדְשָׁא קְאָמַר, מוֹשִׁיבֵי (קנייד ע"א) עֵקֶרֶת הַבַּיִת, דָּא רַחֵל. אִם הַבְּנִים שְׁמַחָה, דָּא לָאָה. מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבַּיִת, דָּא עֲלָמָא תַּתְּאָה. אִם הַבְּנִים שְׁמַחָה (הללויה), דָּא עֲלָמָא עֲלָאָה, בְּגִינֵי (קנייד ע"א) כְּדָּ הַלְלוּיָהּ.

פִּתַח וְאָמַר, מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבַּיִת אִם הַבְּנִים שְׁמַחָה הַלְלוּיָהּ. אָמַר רַבִּי חֲזִיא, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמְרָת: מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבַּיִת - זֶה רַחֵל. אִם הַבְּנִים שְׁמַחָה - זֶה לָאָה. מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבַּיִת - זֶה הָעוֹלָם הַתַּתְּחוֹן. אִם הַבְּנִים שְׁמַחָה [הללויה] - זֶה הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן. מְשׁוּם כְּדָּ הַלְלוּיָהּ.

דף קנח ע"א

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל אֱלִין שְׁבֻטִין, תְּקוּנִין דְּלַתְתָּא אֵינוּן, וְכִלְהוּ כְּגוּוֹנָא דְלַעֲלָא. תָּא חֲזִי, כִּי שְׂכַר שְׂכַרְתִּידָּ, לְנִסְבָּא מְנִיָּה גוּפָא וּמָאן אִיהוּ תוֹרָה. שְׂכַר שְׂכַרְתִּידָּ, לָּדָּ, לְגוּפָּדָּ מְמֵשׁ. שְׂכַר (דף קנח ע"א) שְׂכַרְתִּידָּ, לְאוּלְדָּא דִּיּוֹקְנָדָּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל הַשְּׁבֻטִים הַלְלוּ הֵם תְּקוּנִים שְׁלֵמָטָה, וְכִלְסָּ כְּמוֹ שְׁלֵמָעֵלָה. בָּא רָאָה, כִּי שְׂכַר שְׂכַרְתִּידָּ - לְקַחַת מְמֵנוּ הַגּוּף, וּמִי הוּא? תוֹרָה. שְׂכַר שְׂכַרְתִּידָּ - לָּדָּ, לְגוּפָּדָּ מְמֵשׁ. שְׂכַר שְׂכַרְתִּידָּ - לְהוֹלִיד אֶת דְּמוּתָּדָּ.

מְהֵכָּא, מָאן דְּלַעֲי בְּאוּרֵייתָּא, אַחְסִין עֲלָמָא דְּאֵתִי וְאַחְסִין אַחְסִינָּתָּא דִּיעֻקְב. אַחְסִין עֲלָמָא דְּאֵתִי, דְּכִתִּיב יֵשׁ שְׂכַר יֵשׁ שְׂכַר, (וּרְמִיָּה לָא) כִּי יֵשׁ שְׂכַר לְפַעֲלָתָּדָּ. וְכִתִּיב, (מְשֻׁלִּי ח) לְהִנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ וְאַצְרֵתִיָּהֶם אֲמֵלָּא. (בְּרַאשִׁית ל) כִּי יִלְדֵתִי לוֹ שְׁשָׁה בָּנִים. אָמַר רַבִּי חֲזִקִּיָּה, אֱלִין עֵילָא וְתַתָּא וְאַרְבַּע סְטָרִין דְּעֲלָמָא. וּמָאן דְּאַרְיָדָּ בְּאַחַד, בְּעֵי לִיָּה לְאַמְלָכָּא לְקוּדְשָׁא בְּרִיָּדָּ הוּא לְעֵילָא וְתַתָּא, וּלְאַרְבַּע סְטָרֵי דְּעֲלָמָא, וְהֵינּוּ אַחַד.

מְכָאן מִי שְׁעוּסָק בְּתוֹרָה, יוֹרֵשׁ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא וְיוֹרֵשׁ אֶת נַחֲלַת יַעֲקֹב. יוֹרֵשׁ הָעוֹלָם הַבָּא, שְׁכָתוּב יֵשׁ שְׂכַר, יֵשׁ שְׂכַר, (וּרְמִיָּה לָא) כִּי יֵשׁ שְׂכַר לְפַעֲלָתָּדָּ, וְכָתוּב (מְשֻׁלִּי ח) לְהִנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ וְאַצְרֵתִיָּהֶם אֲמֵלָּא. כִּי יִלְדֵתִי לוֹ שְׁשָׁה בָּנִים. אָמַר רַבִּי חֲזִקִּיָּה, אֱלוֹ מַעֲלָה וּמְטָה וְאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם. וּמִי שְׁמַאֲרִידָּ בְּאַחַד, צָרִידָּ לוֹ לְהַמְלִידָּ אֶת הַקְּדוּשׁ בְּרִיָּדָּ הוּא לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה וְלְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם, וְהֵינּוּ אַחַד.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, כְּתִיב, (שיר השירים ב) עַל הָרִי בְּתֵר, וְכִתִּיב, (שיר השירים ח) עַל הָרִי בְּשָׁמַיִם, מֵאֵן אֵינּוֹן הָרִי בְּשָׁמַיִם. אֵלֶיךָ שִׁית בְּנִין דְּלֵאָה, דְּאֶכְלֶךָן שִׁית אַחֲרֵיךָ, וְאֵינּוֹן תְּרִיסָר, וְאֵינּוֹן שִׁית. בְּגִין (רמ"א ע"א) דְּכָל חַד כְּלִיל בְּחַבְרִיָּה, וְלֵאָה עֲלֵיָּהּ, לְקַיְמָא (תהלים קיג) אִם הַבְּנִים שְׂמַחַה הַלְלוּיָהּ.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, כְּתוּב (שיר ב) עַל הָרִי בְּתֵר, וְכָתוּב (שם ח) עַל הָרִי בְּשָׁמַיִם. מִי הֵם הָרִי בְּשָׁמַיִם? אֵלֹהֵי שְׁשֶׁת הַבְּנִים שֶׁל לֵאָה שְׂפוֹלָלִים שֶׁשָּׂה אַחֲרֵיהֶם, וְהֵם שְׁנַיִם עֶשֶׂר, וְהֵם שְׁשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֶחָד כָּלוּל בְּחֵבְרוֹ, וְלֵאָה עֲלֵיהֶם, לְקַיֵּם (תהלים קיג) אִם הַבְּנִים שְׂמַחַה הַלְלוּיָהּ.

וְעַל דָּא כְּתִיב, (דברים כב) לֹא תִקַּח הָאִם עַל הַבְּנִים, בְּגִין דְּאִיהוּ עֲלֵמָא דְּאִתְכַּסֵּי, וְלֹא אֲתַגְלֵי, וְעַל דָּא (שם) שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאִם וְאֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ. בְּגִין דְּאִיהוּ עֲלֵמָא דְּאִתְכַּסֵּי, וְלֹא אֲתַגְלֵי כָּלִל.

וְעַל כֵּן כְּתוּב לֹא תִקַּח הָאִם עַל הַבְּנִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַעוֹלָם הַנִּסְתָּר וְלֹא הַנִּגְלָה, וְעַל כֵּן שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאִם וְאֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַעוֹלָם שְׁנִסְתָּר וְלֹא הַנִּגְלָה כָּלִל.

וְאֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ, הֵינּוּ דְכְּתִיב, (דברים ד) כִּי שְׂאֵל נָא לְיָמִים רִאשׁוֹנִים וְגוֹי' (שם) וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם. וְכָל הַיָּי, אֶקְרוּן הָרִי בְּשָׁמַיִם, מִכָּאן וְלִתְתָּא אֶקְרוּן הָרִי בְּתֵר, (כ"ט ע"ב) דְּכְּתִיב, (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפְרֹד, וְהָיָה לְאַרְבַּעָה רָאשִׁים, טוּרֵי דְפִירוּדָא.

וְאֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ, הֵינּוּ שְׂכָתוּב כִּי שְׂאֵל נָא לְיָמִים רִאשׁוֹנִים וְגוֹי' וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם. וְכָל אֵלֹהֵי נִקְרְאִים הָרִי בְּשָׁמַיִם. מִכָּאן וְלִמְטָה נִקְרְאוּ הָרִי בְּתֵר, שְׂכָתוּב וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבַּעָה רָאשִׁים, הַהָרִים שֶׁל הַפְּרוּד.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, בְּנֵי הַשְּׂפָחוֹת קִשְׁרוּ קִשְׁרִין, (קמ"ד ע"א) אַרְבַּע קִשְׁרִין דְּאֶצְטְרִיכוּ לְתַקוּנָא. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דְּבִגִּין כְּדָּ נִפְקִי לְבַר אֵינּוֹן קִשְׁרִין, וְאִף עַל גַּב דְּכִלְהוּ חַד, וּמִכָּאן וְלִהְלֵאָה כְּלָהוּ חַד, בְּאוֹרַח מִישָׁר. וְעַל דָּא, כְּלָהוּ שְׁבִטִין סְלָקִין בְּסִהְדוּתָא דְּלַעֲיָלָא, הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים קכב) שְׁשָׁם עָלוּ שְׁבִטִים שְׁבִטֵי יְהוָה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'.

אמר רבי ייסא, בני השפחות קשרו קשרים, ארבעה קשרים שהצטרכו לתקון. ואמר רבי אלעזר, שמשום כך יוצאים החוצה אותם הקשרים. ואף על גב שכלם אחד, ומכאן והלאה כלם אחד, בדרך ישרה, ועל כן כל השבטים עולים בעדות למעלה. זהו שכתוב (תהלים קכב) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה'.

ואמר רבי אלעזר, כתיב, (בראשית ל) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו', מה חמא יעקב למיהד לאורחיה, כד אתיליד יוסף, ועד לא אתיליד יוסף לא בעא למיהד לאורחיה. אלא הא אוקמוה, דחמא דאתיליד שטנא דעשו.

ואמר רבי אלעזר, כתוב ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו'. מה ראה יעקב ללכת לדרך כשנולד יוסף, וטרם שנולד יוסף לא רצה ללכת לדרך? אלא הנה פרשוה, שראה שנולד שטנו של עשו.

ותא חזי, יוסף אשלים דוכתיה בתריה ויוסף זכי ליה, דאקרי צדיק, והכא סיומא דגופא. כיון דחמא יעקב, דאשתלים גופא, בעא גופא למיהד לאורחיה, וסיומא דגופא הוא ברית. ועם כל דא בנימין אשלים חושבנא, דביה אשתלימו תריסר.

ובא וראה, יוסף השלים את מקומו אחריו ויוסף זכה לו, שנקרא צדיק, וכאן סיום הגוף. כיון שראה יעקב שנשלים הגוף, רצה הגוף ללכת לדרך, וסיום הגוף הוא הברית, ועם כל זה בנימין השלים את החשבון, שבו נשלמו שנים עשר.

ואי תימא, וכי לא הוה ידע יעקב, דעד כען לא אשתלימו שבטיו, אף על גב דאתיליד יוסף, מאי טעמא לא אוריז עד דיתיליד בנימין וישתלימו שבטיו. אלא, יעקב בחכמתא עבד, ומלה ידע. אמר, ודאי אי אשתלימו הכא כלהו שבטיו, הא ידענא דתקונא דלעילא שריא עליהו כדקא יאות. ובארעא דא, לא ליבעי דישתלימו, אלא בארעא קדישא.

ואם תאמר, וכי לא היה יודע יעקב שעד עכשו לא השתלמו השבטים, אף על גב שנולד יוסף, מה הטעם לא חכה עד שנולד בנימין וישתלמו השבטים? אלא יעקב עשה בחכמה וידע הדבר. אמר, ודאי אם ישתלמו כן כל השבטים, הנה ידעתי שהתקון של מעלה שרוי

עליהם פראוי, ובארץ הזו לא צריכים שישתלמו, אלא בארץ הקדושה.

תא חזי דהכי הוא, דכלהו תריסר שבטין, תקונא דעלמא תתאה נינהו, וכיון דאתיליד בנימין, מיתת רחל, ונטלא דוכתא האי עלמא תתאה, לאתתקנא בהו. ועל דא לא אתיליד בנימין, אלא בארעא קדישא, הדא הוא דכתוב, (בראשית מח) ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בארץ פנעו בדרד, ותמן מיתת רחל ונטלא דוכתא, האי עלמא תתאה, לאתישבא בביתא שלימתא, וכל זמנא דרחל קיימא, עלמא תתאה לא אתתקנא בהו, מיתת רחל, נטלא (די"א לייג לעילא) ביתא בשלימו.

בא ראה שפד הוא, שכל שנים עשר השבטים הם התקון של העולם התחתון, וכיון שנולד בנימין, מתה רחל, ולקחה את המקום העולם התחתון הזה להתתקון בהם, ועל כן לא נולד בנימין אלא בארץ הקדושה. זהו שכתוב ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בארץ פנעו בדרד, ושם מתה רחל ונטלה את המקום, העולם התחתון הזה, להתישב בבית שלם. וכל זמן שרחל קיימת, העולם התחתון אינו נתקן בהם. מתה רחל - נטלה [למעלה] הבית בשלמותו.

ואי תימא, לאה אמאי לא מיתת בההוא זמנא. אלא בגין דביתא בעלמא תתאה (נ"א עלאה) איהו, וכלא מניה הווי לאתתקנא, ולאו מעלמא עלאה (נ"א תתאה), ובגין כך לא מיתת בההיא שעתא. וכל עובדוי דלאה באתפסיא אינון, בגין דעלמא עלאה איהו באתפסיא, ולאו באתגליא, ובגין כך לא אדכר מיתתה דלאה, כמיתתה דרחל.

ואם תאמר, למה לא מתה לאה באותו הזמן? אלא משום שהבית הוא בעולם התחתון [העליון], והכל היו ממנו להתתקון, ולא מן העולם העליון [התחתון], ומשום כך לא מתה באותה שעה. וכל מעשי לאה הם בנסתר, משום שהעולם העליון הוא בנסתר ולא בנגלה, ומשום כך לא נזכרה מיתתה של לאה כמיתתה של רחל.

דף קנח ע"ב

ותא חזי, דהכי הוא ודאי. בגין דעלמא עלאה, כל מלוי באתפסיא, ועלמא תתאה כל מלוי באתגליא. בגין כך, אתפסיא לאה במערותא דכפלתא,

וְרַחַל בְּגִלוּיָא דְאֹרְחָא, דָּא בְּסִתְרָא, וְדָא בְּאִתְגְּלִיא. וּבְאִתְפְּסִיא עֲלֵמָא
עֲלָאָה אִתְרְשִׁים, דְּכִתְיב, (בראשית ל) וַתֹּאמֶר לְאֵהָ בְּאִשְׁרֵי כִּי אֲשֶׁרוּנִי בְּנוֹת,
וּבְגִין כְּדָּ קָרְאָה שְׁמִיהָ אֲשֶׁר. (בגין כך כל ברכאן (דף קנח ע"ב) דתרין עלמין באתגליא
ובאתכסיא ועם כל דא).

ובא וראיה שפד זה ודאי, משום שהעולם העליון כל דבריו בנסתר,
והעולם [העליון] התחתון כל דבריו בנגלה, משום כד נתפסתה לאה
במערת המכפלה, ורחל בדרך הגלויה. זו בנסתר, וזו בגלוי. ובנסתר
העולם העליון נרשם, שפכתוב ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות,
ומשום כד קראה שמו אשר. [משום כך כל הברכות של שני העולמות בנגלה ובנסתר,
ועם כל זה].

וּבְגִין דָּא, כִּלְאָ חַד, דְּהָא כִּלְאָ הָוִי מַעֲלָמָא עֲלָאָה. הֵכִי נְמִי וּבְכָל אֶתְר, תְּרִין
עֲלָמִין, דָּא בְּאִתְגְּלִיא וְדָא בְּאִתְפְּסִיא. וְאֲנִן לָא מְבָרְכִין לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא, אֶלְא בְּתִרְיִן עֲלָמִין, דְּכִתְיב, (תהלים קו) בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל (קני"ג ע"ב)
מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. בְּגִינֵי כְּדָּ, עֲלָמָא עֲלָאָה קָרִינֵן הוּ"א, וְקָרִינֵן לְעֲלָמָא
(שמות קל"ח ע"ב) תִּתְּאָה אֶת־יְהוָה, בְּגִין דְּאִיהוּ בְּרוּךְ מַעֲלָמָא עֲלָאָה, עַל יְדָא
דְּצַדִּיק. הֵדָּא הוּא דְּכִתְיב (תהלים קלה) בְּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שׁוֹכֵן יְרוּשָׁלַם וְגו'. וְדָאִי
מִצִּיּוֹן אִיהוּ בְּרוּךְ. תָּא חֲזִי, כְּגוֹנוֹנָא דָּא (שמות לה) ה' ה' תְּרִין עֲלָמִין (נשא קל"ח
ע"א) נִינְהוּ, דָּא בְּאִתְגְּלִיא וְדָא בְּאִתְפְּסִיא, וְעַל דָּא פְּסִיק טַעְמָא בְּגוּוּיָהּ,
וּמַעֲלָמָא דָּא עַד עֲלָמָא דָּא, כִּלְאָ חַד. (בראשית לא) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת
יוֹסֵף וְגו', אֲמַר (נדפס דף קס"ה ע"א בסתרי תורה) רַבִּי יְהוּדָה, תָּא חֲזִי, שְׁלִימוּתָא
דְּיַעֲקֹב דְּלָא בְּעָא לְמִיזַל אֶלְא בְּרִשׁוּתִיהָ דְּלָבָן. וְאִי תִימָא, זְמַנָּא אַחְרִינָא
אֲמַאי לָא אָזִיל בְּרִשׁוּתִיהָ. אֶלְא בְּגִין דְּדַחִיל יַעֲקֹב, דְּלָא יִשְׁבּוֹק לִיהָ,
וַיִּשְׁתַּלְּמוּ תְרִיסַר שְׁבֻטִין בְּאַרְעָא אַחְרָא. וְעַל דָּא כִּינּוּן דְּחֻמָּא דְּמָטָא שְׁעֵתָא
דְּבִנְיָמִין, בְּרַח. כְּמָה דְּאֶתְ אֲמַר, וַיְבָרַח הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ.

ומשום כד הכל אחד, שְׁהָרִי הַכֹּל הוּא מִן הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן. כְּדָּ גַם, וּבְכָל
מְקוּם, שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, זֶה בְּנִגְלָה וְזֶה בְּנִסְתָּר, וְאֲנִן לָא מְבָרְכִים אֶת
הַקּוּדְשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶלְא בְּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, שְׁכִתּוֹב בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. מְשׁוּם כְּדָּ לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן קוֹרְאִים הוּ"א,
וְלְעוֹלָם הַתְּחִתּוֹן קוֹרְאִים אֶת־יְהוָה, מְשׁוּם שֶׁהוּא בְּרוּךְ מִן הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן
עַל יְדֵי הַצַּדִּיק. זֶהוּ שְׁכִתּוֹב בְּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שׁוֹכֵן יְרוּשָׁלַם וְגו'. וְדָאִי
מִצִּיּוֹן הוּא בְּרוּךְ. בָּא רָאָה, כְּמוֹ כֵּן ה' ה' שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, זֶה בְּנִגְלָה
וְזֶה בְּנִסְתָּר, וְעַל כֵּן מְפָסִיק הַטַּעַם בְּתוֹכָם, וּמְהַעוֹלָם הִזָּה וְעַד הָעוֹלָם
הִזָּה הַכֹּל אֶחָד. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף וְגו'. אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה,
בָּא רָאָה הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁלֹּא רָצָה לְלַכֵּת אֶלְא בְּרִשׁוּת לָבָן. וְאִם
תֹּאמַר, לָמָּה לָא הִלְךְ פַּעַם אַחְרַת בְּרִשׁוּתוֹ? אֶלְא מְשׁוּם שֶׁפָּחַד יַעֲקֹב
שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתוֹ וַיִּשְׁתַּלְּמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבֻטִים בְּאַרְצָא אַחְרַת, וְעַל כֵּן,

כִּיּוֹן שְׂרָאָה שֶׁהִגִּיעָה שְׁעֵתוֹ שֶׁל בְּנֵימִין, בָּרַח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבְרַח הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ.

דְּכִיּוֹן דְּאֶתְיָלִיד בְּנֵימִין, אֶתְקַשְׁרַת שְׂכִינְתָּא בְּכִלְהוּ שְׁבֻטִין, וְנִטְלָא בֵּיתָא בְּכִלְהוּ. וַיַּעֲקֹב הָוָה יָדַע בְּרָזָא דְחֻכְמָתָא, דְּכַד יִשְׁתַּלְּמוּ תְּרִיסַר שְׁבֻטִין, דְּשְׂכִינְתָּא תִּתְקַשֵּׁט וְתִתְקַשֵּׁר בְּהוּ, וְרַחֵל תָּמוּת, וְאִיהִי נִטְלָא בֵּיתָא.

שְׁכִיּוֹן שְׁנוּלֵד בְּנֵימִין, נִקְשְׁרָה הַשְּׂכִינָה בְּכָל הַשְּׁבֻטִים וְנִטְלָה הַבַּיִת עִם כָּלָם. וַיַּעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ בְּסוּד הַחֻכְמָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׁתַּלְּמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבֻטִים, שֶׁהַשְּׂכִינָה תִּתְקַשֵּׁט וְתִתְקַשֵּׁר עִמָּם וְרַחֵל תָּמוּת, וְהִיא נֹטְלַת אֶת הַבַּיִת.

תָּא חֲזִי, הָכִי אֹלִיפְנָא, עֲלֵמָא תִּתְפָּאָה אֶתְחֲזִי לִיה לַיַּעֲקֹב כְּמָה דְּאֶתְחֲזִי לְמוֹשֶׁה, אֶלָּא דְלֹא יָכִילַת, עַד דְּהוּוּ תְּרִיסַר שְׁבֻטִין בְּבֵיתָא לְאֶתְקַשְׁרָא בְּהוּ, וְכַדִּין אֶתְדַּכְּיָאֵת (נ"א אֶתְדַּחֲיִית) רַחֵל, וְנִטְלָא אִיהִי בֵּיתָא בְּכִלְהוּ שְׁבֻטִין, וְהוּוּ עֲקָרָא דְּבֵיתָא, וְכַדִּין (תַּהֲלִים ק"ג) מוֹשִׁיבֵי עֲקָרַת הַבַּיִת וְדַאי.

בֹּא רְאָה, כְּדָן לְמַדְנֵוּ, הָעוֹלָם הִתְחַתְּוֹן נִרְאָה לַיַּעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁנֶּרְאָה לְמוֹשֶׁה, אֶלָּא שְׂלֹא יָכֹלָה עַד שֶׁהָיוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבֻטִים בְּבֵיתָא לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְאִזּוּ נִטְהַרָה [נִדְחַתָּה] רַחֵל, וְהִיא נִטְלָה אֶת הַבַּיִת בְּכָל הַשְּׁבֻטִים וְהִיָּתָה עֲקָרַת הַבַּיִת, וְאִזּוּ וְדַאי מוֹשִׁיבֵי עֲקָרַת הַבַּיִת.

אָמַר יַעֲקֹב, הָא מָטָא זְמַנָּא, דְּאִשְׁתַּלְּמוּ תְּרִיסַר שְׁבֻטִין, וְדַאי עֲלֵמָא דְּלַעֲיָלָא יַחוּת הוּא לְבֵיתָא לְאֶתְקַשְׁרָא בְּהוּ, וּמִסְפְּנוּתָא דָּא אֶתְדַּחֲיָא קַמִּיה. אִי תָמוּת הָכָא, לֹא אֶפּוּק מִהָכָא לְעֵלְמִין. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בְּאַרְעָא דָּא, לֹא אֶתְחֲזִי לְאֶשְׁלָמָא בֵּיתָא. בְּגִין כְּדָן וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יִלְדָה וְגו', עַד לֹא אִשְׁתַּלְּמוּ שְׁבֻטִין.

אָמַר יַעֲקֹב, הִנֵּה הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁלְמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבֻטִים, וְדַאי יֵרֵד הָעוֹלָם שְׁלֵמָעֵלָה לְבֵיתָא לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְהַמְסַכְנָה הַאֵת נִדְחִית לְפָנָיו. אִם תָּמוּת כָּאן, לֹא אֵצֵא מִכָּאן לְעוֹלָמִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בְּאַרְצָא הַזֹּאת לֹא רְאוּי לְהַשְׁלִים אֶת הַבַּיִת. מִשּׁוּם כְּדָן וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יִלְדָה וְגו', טָרַם יִשְׁתַּלְּמוּ הַשְּׁבֻטִים.

שָׁמַע רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר, וַדַּאי כָּל מַלּוּי דְרַבִּי יְהוּדָה שְׁפִיר, וְדַא סְלִיק עַל כָּלָא. וְאִי תִימָא אַמַּאי לָא אָזַל לִיה לְאוֹרְחִיה מִיַּד. אֶלְא, כָּל זְמַן דְרַחֵל לָא מִתְעַבְרָא מִבְּנֵימִין, אֲתַעֲכַב תַּמּוֹן. כִּיּוֹן דְמִטָּא זְמַנָּא דְבְּנֵימִין, עֵרַק וְלֹא בָעָא רְשׁוּתָא, בְּגִין דְלֹא יִתְעַכַּב תַּמּוֹן וְיִתְחַבֵּר יַעֲקֹב בְּכוּלְהוּ שְׁבֻטִין, בְּאַתְרָא (דלֵא) דְאַצְטְרִיךְ.

שָׁמַע רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, וַדַּאי יָפִים הֵם כָּל דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְזֶה עוֹלָה עַל הַכֹּל. וְאִם תֹּאמְרוּ, לָמָּה לֹא הִלְךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ מִיַּד? אֶלְא כָּל זְמַן שְׁרַחֵל לֹא הִתְעַבְרָה מִבְּנֵימִין, הִתְעַכַּב שָׁם. כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל בְּנֵימִין, בָּרַח וְלֹא בִקֵּשׁ רְשׁוּת, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִתְעַכַּב שָׁם, וְיִתְחַבֵּר יַעֲקֹב בְּכֹל הַשְּׁבֻטִים בְּמָקוֹם [שְׁלֵא] שְׁצָרִיךְ.

רַבִּי אַבְא פְּתַח, (שְׁמוֹת ד) וַיִּלְךְ מֹשֶׁה וַיָּשֻׁב אֶל יִתְרַ חוֹתְנֹו וְגו'. תָּא חֲזִי, מֹשֶׁה רָעִי עָנָא דִּיתְרוֹ חֲמוּי הָוָה, וְדִיּוּרִיה הָוָה בִּיה. וְכַד בְּעִי לְמִיזַל, לָא אָזַל אֶלְא בְּרְשׁוּתָא דִּידִיה. וַיַּעֲקֹב דְהָוָה שְׁלִים וְדִיּוּרִיה הָוָה תְּדִיר עֲמִיה דְלָבֹן, אַמַּאי לָא בָעָא רְשׁוּתָא מִנִּיה. אֶלְא הָא אֲתַמַּר דְלֹא יִגְלַגֵּל לָבֹן עֲמִיה גְּלֻגּוּלִין וַיִּשְׁתַּאֲר תַּמּוֹן. דְהָא בְּקַדְמִיתָא אָמַר לִיה, וּמִיַּד גְּלַגֵּל עֲלִיה גְּלֻגּוּלִין וְאִשְׁתַּאֲר תַּמּוֹן, וְהִשְׁתַּא דְחִיל מִנִּיה.

רַבִּי אַבְא פְּתַח, וַיִּלְךְ מֹשֶׁה וַיָּשֻׁב אֶל יִתְרַ חוֹתְנֹו וְגו'. בַּא רְאָה, מֹשֶׁה הָיָה רוּעָה אֶת צֵאן חוֹתְנֹו, וְדִיּוּרוֹ הָיָה עֲמוֹ. וּכְשֶׁרָצָה לְלַכֵּת, לֹא הִלְךְ אֶלְא בְּרְשׁוּתוֹ. וַיַּעֲקֹב, שֶׁהָיָה שְׁלֵם, וְדִיּוּרוֹ תְּמִיד הָיָה עִם לָבֹן, לָמָּה לֹא בִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רְשׁוּת? אֶלְא הֲרִי נִתְבָּאֵר שֶׁלֹּא יִגְלַגֵּל לָבֹן עֲמוֹ גְּלֻגּוּלִים וַיִּשְׁאֲר שָׁם, שֶׁהֲרִי בְּרֵאשׁוֹנָה אָמַר לוֹ, וּמִיַּד גְּלַגֵּל עֲלִיו גְּלֻגּוּלִים וְנִשְׁאֲר שָׁם, וְכַעַת פְּחַד מִמֶּנּוּ.

אַבְל יִתְרוֹ, לָא הָוָה הֲכִי לְגַבִּי מֹשֶׁה. בְּגִין דְלָבֹן חֲרָשָׂא הָוָה, וּבְחֲרָשָׂא הָוָה כָּל עוֹבְדוֹי לְגַבִּי דִיעֲקֹב, וְהִשְׁתַּא לָא בָעָא יַעֲקֹב לְאַתְעַכְבָּא תַּמּוֹן, דְהָא קוּדְשָׂא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לִיה (בְּרֵאשִׁית לֵא) שׁוּב אֶל אֲרָץ אֲבוֹתֶיךָ וְגו'. וְעַל דָּא לֹא בָעָא לְאַתְעַכְבָּא וּלְמִישְׁבֵּק פְּקוּדָא דְמַרְיָה.

אַבְל יִתְרוֹ לֹא הָיָה כִּדְ כְּלָפִי מֹשֶׁה, מִשׁוּם שֶׁלָּבֹן הָיָה מְכֻשָׁף, וּבְכֻשׁוֹף הָיָה כָּל מַעֲשָׂהוּ כְּלָפִי יַעֲקֹב, וְכַעַת לֹא רָצָה יַעֲקֹב לְהִתְעַכַּב שָׁם, שֶׁהֲרִי הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ שׁוּב אֶל אֲרָץ אֲבֹתֶיךָ וְגו', וְעַל כֵּן

תָּא חֲזִי כְּתִיב, (בראשית ל) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל וְגו', פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מו) לְמַנְצַח לְבַנֵּי קִרַח עַל עֲלָמוֹת שִׁיר. הָאֵי קָרָא, אֵיִת לְאַסְתִּפְכָּלָא בֵּיה, דְּרָזָא דְחֻכְמָתָא אִיהוּ. וְכָל הַנֵּי שִׁירִין וְתוֹשְׁבָחוֹן, דְּהוּוּ אֲמָרֵי בְּנֵי קִרַח, כְּלָהוּ מְחַדְתִּין אֵינּוֹן שִׁירִין וְתוֹשְׁבָחוֹן דְּהוּוּ מְלֻקְדָּמִין, וְכֵן כָּל אֵינּוֹן שִׁירִין וְתוֹשְׁבָחוֹן דְּאָמַר דָּוִד וְכָל אֵינּוֹן דְּהוּוּ עֲמִיה, כְּלָהוּ הוּוּ בְּרָזָא עֲלָאָה, בְּרָזָא דְחֻכְמָתָא.

לא רצה להתעבב ולעזב את מצות רבונו. בא ראה, כתוב ויזכר אלהים אל רחל וגו'. פתח ואמר, (תהלים מו) למנצח לבני קרח על עלמות שיר. בפסוק הזה יש להסתכל שהוא סוד של חכמה, וכל השירים והתשבחות הללו שהיו אומרים בני קרח, כלם מחדשים הם אותם שירים ותשבחות שהיו מלפנים, וכן כל אותם שירות ותשבחות שאמר דוד וכל אותם שהיו עמו, כלם היו בסוד עליון, בסוד החכמה.

דף קנט ע"א

תָּא חֲזִי, עֶבֶד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלָמָא תַּתְּאָה כְּגוֹוְנָא דְעֲלָמָא עֲלָאָה, וְכָל אֵינּוֹן סְדָרִין דְּסְדָרוֹ דָּוִד וְשְׁלֵמָה בְּרִיה, וְכָל אֵינּוֹן נְבִיאֵי קְשׁוּט כְּלָהוּ (דף קנט ע"א) סְדָרוֹ כְּגוֹוְנָא דְלַעֲיֵלָא.

בא ראה, הקדוש ברוך הוא עשה את העולם התחתון כמו העולם העליון, וכל אותם הסדרים שסדרו דוד ושלמה בנו וכל אותם נביאי האמת - כלם סדרו כמו שלמעלה.

תָּא חֲזִי, כְּגוֹוְנָא דְאִיכָא מְשֻׁמְרוֹת בְּאַרְעָא, הֲכִי נְמִי בְּרַקִּיעָא. דְּמִזְמָרֵי לְמַרְיָהוּ, וְאֲמָרֵי שִׁירְתָּא תְּדִיר. וְכָלְהוּ קִיַּיְמִין אֵלִין לְקַבֵּל אֵלִין, וְכָלְהוּ בְּסְדָרוֹן דְּשִׁירִין וְתוֹשְׁבָחוֹן, וְהָא אִוְקָמוּהָ חֲבָרִיא.

בא ראה, כמו שיש משמרות בארץ - כך גם ברקיע שמזמרים לרבונם ואומרים תמיד שירה, וכלם עומדים אלו כנגד אלו, והכל בסדרים של שירות ותשבחות, והרי פרושה החברים.

עֲלָמוֹת שִׁיר, מֵאֵי עֲלָמוֹת שִׁיר. אֲלָא כְּמָה דְאֵתָּא אָמַר, (שיר השירים ו) שְׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וְשְׁמוֹנִים פְּלָגְשִׁים וְעֲלָמוֹת אֵין מְסַפֵּר. מֵאֵי וְעֲלָמוֹת אֵין

מספר. כמה דאָת אָמַר (איוב כה) הַיֵּשׁ מִסֵּפֶר לְגִדּוּדָיו. וּבִגִּין דְּלִית לֹון
חוּשְׁבָנָא, כְּתִיב וְעֲלָמוֹת אֵין מִסֵּפֶר.

עֲלָמוֹת שִׁיר, מַה זֶה עֲלָמוֹת שִׁיר? אֵלָא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר ו) שְׁשִׁים הֵמָּה
מְלָכוֹת וּשְׁמָנִים פִּילְגָשִׁים וְעֲלָמוֹת אֵין מִסֵּפֶר. מַה זֶה וְעֲלָמוֹת אֵין
מִסֵּפֶר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַיֵּשׁ מִסֵּפֶר לְגִדּוּדָיו. וּמִשׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם חֲשָׁבוֹן,
כְּתוּב וְעֲלָמוֹת אֵין מִסֵּפֶר.

וְכִלְהוּ שׁוּרִין שׁוּרִין, מְסַחֲרֵן סְדָרִין, אֵלִין לְקַבֵּיל אֵלִין, לְזַמְרָא וּלְשַׁבְחָא
לְמַרְיָהוֹן, וְאֵלִין אֵינְוֹן עֲלָמוֹת שִׁיר. וּבִגִּין דְּאִית עֲלָמוֹת דְּלֹא מְזַמְרִין כְּאֵלִין,
אֵלִין אֶקְרוּן עֲלָמוֹת שִׁיר.

וְכֵלָם שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, מְקִיפִים סְדָרִים, אֵלוּ כְּנָגַד אֵלוּ, לְזַמְרָא וּלְשַׁבְחָא
אֵת רְבוּנָם, וְאֵלוּ הֵם עֲלָמוֹת שִׁיר. וּמִשׁוּם שֶׁיֵּשׁ עֲלָמוֹת שֶׁאֵין מְזַמְרִין
כְּמוֹ אֵלוּ, אֵלוּ נִקְרְאוּת עֲלָמוֹת שִׁיר.

תֵּלַת (נִדְפֵס פְּקוּדֵי רַכִּיחַ ע"א) סְדָרִין מִתְפָּרְשֵׁן לְכָל סֵטֶר לְדִ' סֵטְרֵי עֲלָמָא, וּבְכָל
סְדָרָא וְסְדָרָא דְאִיהִי לְכָל סֵטֶר, תֵּלַת סְדָרִין אַחֲרָנִין. סְדָרָא קְדָמָא
דְּלִסְטֵר מְזַרְחָא, תֵּלַת סְדָרִין אֵינְוֹן. וְאֵינְוֹן תַּשְׁעָה סְדָרִין, בְּגִין דְּכָל סְדָרָא
מְאֵינְוֹן תֵּלַת, אִית לִיה תֵּלַת סְדָרִין, וְאִשְׁתַּכַּחוּ דְּאֵינְוֹן תַּשְׁעָה, וְכֵמָּה אֶלְף
וּרְבָבֹן תַּחוּתֵיהוֹן.

שְׁלֹשָׁה סְדָרִים נִפְרָדִים לְכָל צַד לְאַרְבַּעַת צְדֵי הָעוֹלָם, וּבְכָל סְדָר
וְסְדָר, שְׁהוּא לְכָל צַד, שְׁלֹשָׁה סְדָרִים אַחֲרִים. סְדָר רֵאשׁוֹן שְׁלַצַּד מְזַרְחָא
- שְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם, וְהֵם תַּשְׁעָה סְדָרִים, מִשׁוּם שֶׁכָּל סְדָר מֵהַשְׁלֹשָׁה
הֶלְלוּ יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה סְדָרִים, וְנִמְצְאוּ שְׁהֵם תַּשְׁעָה, וְכֵמָּה אֶלְפִים וּרְבָבוֹת
תַּחְתֵּיהֶם.

הַיֵּי סְדָרִין תַּשְׁעָה, כּוּלְהוּ מִתְנַהֲגִי בְּאַתְוֹן רְשִׁימוֹן, וְכָל סְדָרָא אֶסְתַּכִּי
לְאֵינְוֹן אַתְוֹן רְשִׁימוֹן, (ס"א וְהָא אֹקֻמוּה וְכֹן לְכָל סְדָרָא וְסְדָרָא, וְכִלְהוּ נִטְלֵי בְּאַתְוֹן רְשִׁימוֹן
וְאֵלִין עֵלָאֵי מֵאֵלִין וְקִיִּמְאֵן אֵלִין עַל אֵלִין) וּמִתְחַבְרֵן כְּלָהוּ, וְאֶמְרֵי שִׁירְתָּא. וְכַד אֵינְוֹן
אַתְוֹן פְּרַחֵי גּוֹ אֲוִירָא דְרוּחָא (הַהוּא) דְּמִמְנָא עַל כְּלָא, כְּדִין אֵינְוֹן נְטִלֵי,
וְשִׁירְתָּא אַתְבַּסֵּס, וְחַד אֵת אַתְבַּטַּשׁ מִתְתָּא. וְהַהוּא אֵת סְלִקָא וְנִחְתָּא
וְתַרִין אַתְוֹן פְּרַחֵי עֲלִיָּהוּ, וְהָאֵי אֵת מִתְתָּא, סְלִקָא סְדָרָא מִתְתָּא לְעִילָא
וְאַתְחַבְרָא בְּהוּ, וְאַתְעַבִּידוּ תֵּלַת אַתְוֹן, כְּלָהוּ לְפּוּם אַתְוֹן יַה"ו, דְּאֵינְוֹן תֵּלַת

גו אספקלריא המאירה. מאילין אתפרשו תלת סדרין ואינון תרין אתוון, והוא את דסלקא, מתחברא עמהון ואינון תלת.

תשעת הסדרים הללו, כלם מתנהגים באותיות רשומות, וכל סדר מסתכל לאותן אותיות רשומות, [והרי בארוה וכן לכל סדר וסדר, וכלם נוסעים באותיות רשומות, ואלו עליונים מאלו, ועומדים אלו על אלו] וכלן מתחברות ואומרות שירה. וכשאותן האותיות פורחות לתוך האויר של הרוח [ההיא] הממנה על הכל, אז הם נוסעים, והשירה נמתקת, ואות אחת מפה מלמטה, ואותה אות עולה ויורדת, ושתי אותיות פורחות עליהן. והאות הזו מלמטה מעלה סדר ממטה למעלה ומתחברת עמם, ונעשות שלש אותיות, כלם לפי האותיות יהיו, שהן שלש בתוך האספקלריא המאירה. מאלו נפרדים שלשה סדרים ואותן שתי האותיות, ואותה האות שעולה מתחברת עמהן, והן שלש.

תא חזי, אינון תרין אתוון עלאין, דסלקין באוירא, אינון כלילן דא בדא, רחמי דינא. ובגין כך אינון תרין, ואינון מעלמא עלאה ברזא דדכורא, והאי דסלקא ואתחברא עמהון איהי נוקבא, ואתכלילת בתרווייהו. כגוונא דנוקבא אתכלילת בתרי סטרי, בימינא ובשמאלא, ואתחברת בהו, הכי נמי האי את נוקבא, דאתחברת בתרי אתוון אחרנין, ואינון בתרין סטרין, אלין עלאין, ודא לתתא, וכלא איהו חד, דכר ונוקבא. (בר) דכד אתברי עלמא, דאינון אתוון מעלמא עלאה נינהו, דאינון אולידו כל עובדין לתתא, כגוונא דלהון ממש, ובגין כך מאו דינדע לון ואזדהר בהו, רחים לעילא ורחים לתתא.

בא ראה, אותן שתי אותיות עליונות שעולות באויר, הן כלולות זו בזו, רחמים בדין, ומשום כך הן שתיים, והן מן העולם העליון, בסוד של זכר. וזו שעולה ומתחברת עמהן היא נקבה, ונכללת בשתייהן. כמו שהנקבה נכללת בשני צדדים, בימין ובשמאל, ומתחברת עמהם, כך גם האות הנקבה הזו שמתחברת עם שתי אותיות אחרות, והן בשני צדדים אלו העליונים, וזה למטה, והכל הוא אחד, זכר ונקבה. [נחוי] שפאשר נברא העולם, שאותם האותיות הן מן העולם העליון, שהם הולידו את כל המעשים למטה כמו שלהם ממש. ומשום כך, מי שיודע אותן ונזהר בהן, אהוב הוא למעלה ואהוב למטה.

רבי שמעון אמר, אליו אתוון כלהו, דכר ונוקבא, לאתכללא כחדא ברזא דמיין עלאין ומיין תתאין, וכלא חד, ודא איהו יחודא שלים. ובגין כך, מאו דינדע להו, ואזדהר בהו, ופאה איהו חולקיה בהאי עלמא ובעלמא דאתי, בגין דאיהו עקרא דיחודא שלים כדקא יאות. תלת תלת מסטרא

דא ומסטר דא, ביחודא חדא בשלימו דכלא. וכלהו רזא דסדרא עלאה
פדקא חזי, כגוונא דלעילא, דההוא סדרא תלת תלת ברזא חדא.

רבי שמעון אמר, כל האותיות הללו, זכר ונקבה, להכליל יחד בסוד
המים העליונים והמים התחתונים, והכל אחד, וזהו היחוד השלם.
ומשום כך, מי שמכיר אותם ונזהר בהם, אשרי חלקו בעולם הזה
ובעולם הבא, משום שהוא עקר היחוד השלם כראוי, שלש שלש מצד
זה ומצד זה, ביחוד אחד בשלמות הכל, וכלם הסוד של הסדר העליון
כראוי כמו שלמעלה, שאותו סדר שלשה שלשה בסוד אחד.

סדרא תננינא דלסטר דרום, תלת סדרין אינון לההוא סטרא. וכל סדרא
וסדרא תלת תלת, ואינון תשעה, כמה דאתמר. ואתוון אתפלגו הכי. לכל
סטרי, לאתחברא כלא כחד, בגין דאית אתוון ברזא דנוקבא, ואתוון
ברזא דדכורא, ואתחברו כלהו כחדא, והווי חד ברזא דשמא קדישא
שלם. ולגבייהו סדרין ממנו תלת תלת, כמה דאתמר. וכלא נפקא
מסדרא דאבהו דלעילא, כסדרא דאתתקנא אתוון דשמא קדישא יה"ו,
כמה דאתמר. הני סדרין כלהו, מתנהגי באליו אתוון ידיעו, ונטלי בהו,
וכמה חיליו ורבון כלהו לתתא, דנטלי ואתנהגי בסדרא דא.

סדר שני שלצד הדרום, שלשה סדרים הם לאותו הצד, וכל סדר וסדר
שלשה שלשה, והם תשעה, כמו שנתאמר, וכך נחלקות האותיות לכל
צד להתחבר הכל יחד. משום שיש אותיות בסוד של נקבה, ואותיות
בסוד של זכר, וכלן התחברו יחד, והן אחת בסוד השם הקדוש
השלם, ואליהם סדרים ממנים שלשה שלשה, כמו שנתבאר, והכל
יוצא מהסדר של האבות שלמעלה, כסדר שנתקנו אותיות השם
הקדוש יה"ו, כמו שנתבאר. כל הסדרים הללו מתנהגים באותיות
הידועות הללו ונוסעים בהן, וכמה צבאות ורבבות כלם למטה
שנוסעים ומתנהגים בסדר הזה.

דף קנט ע"ב

סדרא תליתאה דלסטר צפון, בתלת סדרין אינון לההוא סטרא, ואינון
תשעה. ובתלת סטרין תלת תלת לכל סטר אינון תשעה, ואינון סדרין
מתלת סטרין כמה דאתמר. שבעה ועשרים, (דף קנט ע"ב) ברזא דאתוון
דאינון שבעה ועשרין. ואף על גב דאינון תרין ועשרין, שלימו דאתוון אינון
שבעה ועשרין. והכי סדורא דסדרין אליון.

סֹדֵר שְׁלִישִׁי שֶׁלְצַד צָפוֹן, בְּשִׁלְשָׁה סְדָרִים הֵם לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְהֵם תִּשְׁעָה, וּבְשִׁלְשָׁה צְדָדִים שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה לְכָל צֵד הֵם תִּשְׁעָה, וְאוֹתָם סְדָרִים מְשֻׁלָּשֶׁת הַצְּדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. שְׁבַעַה וְעֶשְׂרִים, בְּסוּד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהוּ שְׁבַע וְעֶשְׂרִים. וְאִף עַל גֵּב שֶׁהוּ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם, שְׁלֵמוֹת הָאוֹתִיּוֹת הֵן עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע. וְכֵן הַסְּדוּר שֶׁל הַסְּדָרוֹת הַלְלוּ.

שְׁבַעַה וְעֶשְׂרִים לְתֵלֶת תֵּלֶת סְדָרִין לְכָל סֵטֵר. וְאֲשַׁתְּכַחוּ אֵלֶיךָ גִּי מֵהָאֵי סֵטֵרָא דְאִינוּן ט', וְאֵלֶיךָ תֵּלֶת מֵהָאֵי סֵטֵרָא דְאִינוּן תִּשְׁעָה, וְאֵלֶיךָ תֵּלֶת דְהָאֵי סֵטֵרָא דְאִינוּן תִּשְׁעָה. אֲשַׁתְּכַחוּ כְּלָהוּ שְׁבַעַה וְעֶשְׂרִים.

שְׁבַעַה וְעֶשְׂרִים, לְשִׁלְשָׁה שְׁלֹשָׁה סְדָרִים לְכָל צֵד. וְנִמְצְאוּ שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה מִצַּד זֶה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וּשְׁלֹשָׁה הַלְלוּ מֵהַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וּשְׁלֹשָׁה הַלְלוּ מֵהַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, נִמְצְאוּ כֻלָּם שְׁבַעַה וְעֶשְׂרִים.

וְרָזָא דְאֵלֶיךָ שְׁבַעַה וְעֶשְׂרִים, אִינוּן תִּשְׁעָה אֲתָנוּן (אִינוּן) דְאִינוּן בְּרָזָא דְנוֹקְבִי, לְאֲתַחְבְּרָא בְּהוּ נוֹקְבָא, עִם אִינוּן תְּמַנִּי סְרִי סְרִי אַחֲרָנִין, בְּרָזָא דְאֲתַמְר (נִי"א דְדַכְר), וְכֻלָּא אִיהוּ כְּדָקָא חֲזִי.

וְהַסּוּד שֶׁל הַשְּׁבַעַה וְעֶשְׂרִים הַלְלוּ הֵן תִּשְׁעַת אוֹתִיּוֹת (הֵן) שֶׁהֵן בְּסוּד הַנִּקְבוֹת, לְחַבְרַת עִמְהֵם נִקְבָה עִם אוֹתָם שְׁמוֹנָה עֶשֶׂר צְדָדִים אַחֲרֵים בְּסוּד שֶׁנִּתְבָּאֵר [שֶׁל הַזְכָּר], וְהַכֹּל הוּא כְּרָאוּי.

תָּא חֲזִי, כְּגוֹנוּנָא דְאִינוּן אֲתָנוּן עֲלָאִין דְעֲלֵמָא עֲלָאָה, הַכִּי נִמְי אֲתָנוּן אַחֲרָנִין לְתַתָּא. אֲתָנוּן עֲלָאִין רַבְרַבִּין, וְאֲתָנוּן תַּתָּאִין זְעִירִין, וְכֻלָּא דָא כְּגוֹנוּנָא דָא, וְכֹל הֵי רִזִין, בְּרָזָא דְדַכְר וְנוֹקְבָא, כְּלָא חַד בְּשְׁלִימוּ.

בֵּא רָאָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹתָן אוֹתִיּוֹת עֲלִיוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, כֵּן גַּם הָאוֹתִיּוֹת הָאֲחֵרוֹת לְמִטָּה, אוֹתִיּוֹת עֲלִיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאוֹתִיּוֹת תַּחְתּוֹנוֹת קִטְנוֹת, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה. וְכֹל הַסּוּדוֹת הַלְלוּ הֵם בְּסוּד שֶׁל זְכָר וּנְקֵבָה, הַכֹּל אֶחָד בְּשְׁלֵמוֹת.

הַשְּׁלֵמָה מֵהַשְּׁמִטוֹת (סִימָן) (נִי"א)
וַיִּזְכּוּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל, בְּשָׂרָה כְּתִיב פְּקִידָה, וּבְרַחֵל כְּתִיב זְכִירָה. אֲמַאי,
בְּגִין דְזָכוּר אֲתַרְשִׁים בִּיעֲקֹב דְאִיהוּ בְרִית שְׁלוֹם כֵּד אֲתַעֲבִיד יוֹסֵף, וּבְמָה

כַּד נָטַל שׁוֹר בְּהִדְיָה דָּלָא יִתְקִיף לְסִטְרָא אַחְרָא. וּבְגִין כַּד אֲתִקְרִי יוֹסֵף
בְּכוֹר, דְּהָהוּא שׁוֹר דְּנָטַל, בְּכוֹר שׁוֹרוֹ וְדָאי, וְהָהוּא שׁוֹר, שׁוֹר תַּם וְיַעֲקֹב
אִישׁ תַּם. רַבּוֹן וְשְׁלִיט מְאֹרִיהַ דְּבִיתָא, דְּהָהוּא שׁוֹר תַּם שְׂאֲרֵי בְּגוּיָהּ : (עד
כאן מההשמטות) (בראשית ל) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל, דְּהָא בְּמִזְלָא תַלְיָא, וּבְגִין
כַּד כְּתִיב בְּהַ זְכִירָה. (בראשית כא) וְה' פָּקַד אֶת שָׂרָה, לָאוּ מִמִּזְלָא הָוָה. וְאִי
תִּימָא דְּהָא בְּגִין בְּמִזְלָא תַלְיִין וְלֹא לְתַתָּא, הֲכָא בְּשָׂרָה לָאוּ בְּמִזְלָא הָוָה.
אַלָּא וְה' כְּתִיב, כֹּלָא כְּחֻדָּא.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל. בְּשָׂרָה כְּתוּב פְּקִידָה, וּבְרַחֵל כְּתוּב זְכִירָה,
לְמָה? מְשׁוּם שְׁזָכוֹר נְרָשָׁם בְּיַעֲקֹב שְׁהוּא בְּרִית שְׁלוֹם כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה יוֹסֵף,
וּבְמָה? כְּשֶׁנָּטַל שׁוֹר עִמּוֹ שְׁלֹא יִחְזַק אוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר, וְלִכְּוֹן נִקְרָא יוֹסֵף
בְּכוֹר, שְׂאוֹתוֹ שׁוֹר שְׁנָטַל בְּכוֹר שׁוֹרוֹ וְדָאי, וְאוֹתוֹ שׁוֹר שׁוֹר תַּם, וְיַעֲקֹב
אִישׁ תַּם רַבּוֹן וְשְׁלִיט, בְּעַל הַבֵּית שְׂאוֹתוֹ שׁוֹר תַּם שׁוֹרָה בְּתוֹכוֹ : ע"כ
מִהַהשְׁמֹטוֹת וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רַחֵל, שְׁהָרִי בְּמִזְלָא זֶה תַלְוִי, וּמְשׁוּם כַּד
כְּתוּב בְּהַ זְכִירָה. וְה' פָּקַד אֶת שָׂרָה - זֶה לֹא הָיָה מִהַמִּזְלָא. וְאִם תֵּאמַר
שְׁהָרִי הַבְּנִים תַלְוִיִּים בְּמִזְלָא וְלֹא לְמַטָּה - כָּאִן בְּשָׂרָה זֶה לֹא הָיָה בְּמִזְלָא,
אַלָּא כְּתוּב וְה', הַכֹּל יַחַד.

אִי הֲכִי אַמְאִי כְּתִיב פְּקִידָה, אַלָּא וְדָאי זְכִירָה, (דא) הָוֹת מִקְדָּמַת דְּנָא,
וְאֲתַמְסַר מִפְתָּחָא דָּא לְתַתָּא, כְּמָה דְּכְתִיב, (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אֶקִּים
אֶת יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה וְגו'. וּלְבַתֵּר כְּגוּוֹנָא דָּא, וְכִיּוֹן
דְּאֲדַכְּר, בְּרָזָא דְלַעֲיִלָּא, לְבַתֵּר אֲתַמְר בְּרָזָא דְנוֹקְבָא פְּקִידָה, לְמָהוּי כֹּלָּא
דְּכֹלָא כְּחֻדָּא.

אִם כַּד, לְמָה כְּתוּב פְּקִידָה? אַלָּא וְדָאי הַזְכִּירָה [הזיו] הֵיִתָּה מִקְדָּם לְכוֹן,
וְהַמִּפְתָּח הַזֶּה נִמְסַר לְמַטָּה, כְּמוֹ שְׁכְּתוּב (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אֶקִּים
אֶת יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה וְגו'. אַחְרֵי כֵן כְּמוֹ זֶה - כִּיּוֹן
שְׁנִזְכֹּר בְּסוּד שְׁלִמְעָלָה, אַחַר כַּד נֵאמַר בְּסוּד שְׁל הַנִּקְבָּה פְּקִידָה,
שְׁיִהִיָּה הַכֹּל שֶׁל הַכֹּל יַחַד.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל. רַבִּי חֲזִיָּא פְתַח וְאָמַר, (שמות ו) וְגַם אֲנִי שְׁמַעְתִּי אֶת
נְאֻקַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְצַרִּים מֵעַבְדִּים אֲתֶם וְאֲזָכֹר אֶת בְּרִיתִי. וְאֲזָכֹר
הָא זְכִירָה, בְּגִין דְּאִיהוּ לְעִילָא. דְּהָאִי מִזְלָא דְּאִיהוּ לְעִילָא בְּדְכוּרָא, אֲתָא
עַל פְּקִידָה דְּאִיהוּ בְּגִלוּתָא לְתַתָּא בְּנוֹקְבָא. כְּגוּוֹנָא דָּא וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת
רַחֵל, כְּמָה דְּאֲתָא אָמַר וְאֲזָכֹר אֶת בְּרִיתִי.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רַחֵל. רַבִּי חֵיִיא פָּתַח וְאָמַר, (שמות ו) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נֹאקֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרִים מַעֲבִידִים אֹתָם וְאָזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. וְאָזְכֹּר - הִרִי זְכִירָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא לְמַעַלָּה, שֶׁהַמִּזְל הַזֶּה הוּא לְמַעַלָּה בְּזָכֹר, בָּא עַל פְּקִידָה שֶׁהִיא בְּגִלוּת לְמַטָּה בְּנִקְבָּה. כְּמוֹ כֵן וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב, (שמות ג) פֶּקֶד פְּקִדְתִּי אֶתְכֶם, וְכִי פֶקֶד פְּקִדְתִּי, וְהִיא פְּקִידָה בְּנוֹקְבָא קַיִמָא וּבַהֲהוּא זְמַנָּא בְּגִלוּתָא הִוּוּ, וְאִיהִי אֲמַרְתָּ פֶקֶד פְּקִדְתִּי. אֲלֵא הֲכָא אִית לְאֶסְתַּפְּלָא, וְרָזָא דְחֲכַמְתָּא הֲכָא וְאִיהִי בְּגִלוּתָא הִוּוּ אֲתַחֲזִי לְמַשָּׁה הֲכָא, וְהִוּוּ אֲמַרְתָּ פֶקֶד פְּקִדְתִּי.

בָּא רָאֵה, כְּתוּב פֶּקֶד פְּקִדְתִּי אֶתְכֶם. וְכִי פֶקֶד פְּקִדְתִּי? וְהִרִי הַפְּקִידָה עוֹמְדָת בְּנִקְבָּה, וּבְאֹתוֹ הַזְּמַן הִיִּתָּה בְּגִלוּת, וְהִיא אוֹמַרְתָּ פֶקֶד פְּקִדְתִּי? אֲלֵא שְׁכָאן יֵשׁ לְהַסְתַּפְּל, וְכָאן סוּד שֶׁל הַחֲכָמָה, וְהִיא בְּגִלוּת, אִיד נְרָאֵה לְמַשָּׁה כָּאן וְאִיד אֲמַרְה פֶּקֶד פְּקִדְתִּי.

אֲלֵא הֲכִי אוֹלִיפְנָא שְׁמַשָּׂא כַּד נָהִיר, אִיהוּ בְּשַׁמְיָא, וְתוֹקְפִיה וְחִילִיה שְׁלֵטָא עַל אַרְעָא בְּכָל אַתְר. כְּגוֹוְנָא דָּא (ישעיה ו) מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, בְּזַמְנָא דְמִקְדָּשָׁא קָאִים, מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, דָּא אַרְעָא קַדִּישָׁא. וְהַשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל בְּגִלוּתָא, אִיהִי לְעִילָא, וְתוֹקְפָא סַחְרָא לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל לְאַגְנָא עַלִּיהוּ, וְאָף עַל גַּב דְּאִינוּן בְּאַרְעָא אַחְרָא.

אֲלֵא כַּד לְמַדְנוּ, כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר - הוּא בְּשַׁמִּים, וְתַקְפוֹ וְכַחוֹ עַל הָאָרֶץ בְּכָל מְקוֹם. כְּמוֹ כֵן מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. בְּזַמַּן שֶׁהַמִּקְדָּשׁ עֶמֶד - מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, וְכַעַת שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּגִלוּת - הִיא לְמַעַלָּה, וְהִתְקַף מִקִּיף אֶת יִשְׂרָאֵל לְהַגּוֹ עֲלֵיהֶם, וְאָף עַל גַּב שְׁהֶם בְּאַרְץ אַחְרָת.

וְתָא חֲזִי, שְׁכִינְתָא לְתַתָּא וְשְׁכִינְתָא לְעִילָא. שְׁכִינְתָא לְעִילָא בְּתַרִּיסַר תַּחֲוּמֵי רְתִיכִין קַדִּישִׁין, וְתַרִּיסַר חִיוּוֹן עֲלֵאִין. שְׁכִינְתָא לְתַתָּא בְּתַרִּיסַר שְׁבַטִין קַדִּישִׁין, וְכַדִּין אֲתַפְּלִילַת שְׁכִינְתָא לְעִילָא וְתַתָּא, וְכֵלָא בְּחַד זְמַנָּא כְּחַדָּא. וְאָף עַל גַּב דְּבְזַמְנָא דִּישְׂרָאֵל בְּגִלוּתָא לְתַתָּא, לָא אֲתַתְּקַנְתָּ לְעִילָא, הֲכִי נְמִי לָא אֲתַתְּקַנְתָּ, בְּגִין דְּלְתַתָּא לָא אֲתַתְּקַנְתָּ, וְדָא הוּא בְּגִלוּתָא עֲמַהוּן דִּישְׂרָאֵל, דְּאִיהִי בְּגִלוּתָא עֲמַהוּן.

ובא תראה, שכינה למטה ושכינה למעלה. שכינה למעלה בשנים עשר תחומים מרובות קדושות ושתיים עשרה חיות עליונות. שכינה למטה בשנים עשר שבטים קדושים. ואז נכללת השכינה למעלה ולמטה, והכל בפעם אחת יחד. ואף על גב שבזמן שישאל בגלות למטה לא נתקנת למעלה, כך גם לא נתקנת משום שלמטה לא נתקנת, וזהו בגלות עם ישראל, שהיא בגלות עמהם.

במה אתתקנת, למלפא דמית בריה, מה עבד כפא ליה לערסיה על אבלא דבריה, ולא אתקין ליה לערסיה, אלא נטל כובין ודרדרין, ואטיל תחות ערסיה, ושכיב עליה, כך קודשא בריך הוא, כיון דאתגלו ישראל, ואתחרב מקדשא, נטל כובין ודרדרין ושוי תחותיה, הך הוא דכתוב, (שמות ג) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה. כיון דישאל הווי בגלותא.

במה נתקנת? למלך שמת בנו, מה עשה? כפה את מטתו על אבל בנו, ולא התקין לו את מטתו, אלא נטל קוצים ודרדרים והטיל תחת מטתו ושכב עליה. כך הקדוש ברוך הוא, כיון שגלו ישראל ונחרב המקדש, לקח קוצים ודרדרים ושם תחתיו. זהו שכתוב וירא אליו מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה, משום שישאל הווי בגלות.

דף קס ע"א

פקד פקדתי אתכם, מאן דלא קיימא ברשותיה, מה פקיד, ומה עבד. אלא פקד מלעילא, פקדתי מלפתא, מאי טעמא, כיון דהאי זכירה הוה עליה מקדמת דנא, דכתיב ואזכר את בריתי. כיון דכתיב ואזכר, הא זכירה אתמנא עליה, ובגין כך אמרת לבתר פקד פקדתי. (דף קס ע"א) דהא סימנא נקטת מקדמת דנא. כגוונא דא שרה דכתיב, (בראשית כא) וה' פקד את שרה. אבל הכא רחל דלא אדפרת מקדמת דנא, לא אתמר בה פקידה אלא זכירה, וכלא בזכירה איהו, ברזא דמזלא.

פקד פקדתי אתכם. מי שלא עומד ברשותו, מה מצוה ומה עושה? אלא פקד מלמעלה, פקדתי מלמטה. מה הטעם? משום שהזכירה הזו הייתה עליה מקדם לכו, שכתוב ואזכר את בריתי. כיון שכתוב ואזכר - הנה זכירה התמנתה עליה, ומשום כך אמרה אחר כך פקד פקדתי, שהרי סימן לקחה מקדם לכו. כמו כן שרה, שכתוב וה' פקד את שרה. אבל כאן רחל, שלא נזכרה מקדם לכו, לא נאמר בה פקידה, אלא זכירה, והכל הוא בזכירה, בסוד של המזל.

רבי יהודה ורבי חזקיה, הוּו אַזְלִי מִקְפּוּטְקִיא לְלוּד, וְהוּו רַבִּי יְהוּדָה רַכִּיב, וְרַבִּי חֲזַקְיָה עַל רַגְלוֹ, אַדְהֵכִי נַחַת רַבִּי יְהוּדָה, אָמַר מִפְּאֵן וּלְהִלָּאָה נִתְעַסַּק בְּאוּרֵייתָא, כְּמָה דְכָתִיב, (דְּבָרִים ל"ב) הָבוּ גְדָל לְאַלְהֵינוּ.

רבי יהודה ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד, ורבי יהודה היה רוכב, ורבי חזקיה על רגלו. בינתיים ירד רבי יהודה. אמר, מפאן והלאה נתעסק בתורה, ככתוב (דברים לב) הבו גדל לא להינו.

אָמַר לִיה אֵלוּ הוּינָא תִלְתָּא, יְאוּת הוּא דְחַד יִימָא, וְתִרְיָן יְתִיבוּ לִיה. אָמַר לִיה, הֲנִי מְלִי בְּבִרְכָאן. בְּגִין דְּאֲדַכְּרָ חַד שְׁמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְתִרְיָן יְתִיבוּ לִיה. הֲדָא הוּא דְכָתִיב, (דְּבָרִים ל"ב) כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גְדָל לְאַלְהֵינוּ. כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא, דָּא חַד דְּמִבְּרַךְ, הָבוּ גְדָל לְאַלְהֵינוּ, אֲלִין תִּרְיָן אֲחֵרְנִין. אֲבָל בְּאוּרֵייתָא אֲפִילוּ תִרְיָן יְתִיבִי וְיַהֲבִי רַבּוּ וְתוּקְפָא דְשִׁבְחָא דְאוּרֵייתָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

אמר לו, אלו היינו שלשה - יפה הוא, שאחד יאמר - ושנים ישיבו לו. אמר לו, הדברים הללו של הברכות, משום שאחד מזכיר שם של הקדוש ברוך הוא, ושנים ישיבו לו. זהו שכתוב כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו. כי שם ה' אקרא - זה אחד שמברך. הבו גדל לאלהינו - אלו שנים אחרים. אבל בתורה, אפלו שנים יושבים ונותנים גדל וחזק של שבח התורה לקדוש-ברוך-הוא.

אָמַר לִיה רַבִּי חֲזַקְיָה, לְגַבִּי בְּרַכָּאן אֲמַאי תִלְתַּת. אָמַר לִיה, הָא אוּקְמוּהָ וְאֲתַמַּר, דְּכָתִיב הָבוּ גְדָל לְאַלְהֵינוּ. אֲבָל רַזָּא דְמַלְהָ הָכָא, דְהָא כָּל רַזִּין דְּבְרַכָּאן הָכִי אִיהוּ, חַד לְבְּרַכָּא וְתִרְיָן לְאַתְבָּא, בְּגִין דִּיסְלַק (דִּיסְתַּלַּק) שִׁבְחָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרַזָּא דְתִלְתָּא. חַד מִבְּרַךְ וְתִרְיָן (אֲמַרִי אֲמִן) דְּאוּדוּ, וְדָא הוּא קִיוּמָא דְבְּרַכָּאן, וּבְרַזָּא עֲלָאָה כְּדָקָא יְאוּת, וּבְרַזָּא דְתִלְתַּת כְּמָה דְאוּקְמוּהָ.

אמר לו רבי חזקיה, כלפי הברכות למה שלשה? אמר לו, הרי פרשוה ונתבאר, שכתוב הבו גדל לאלהינו. אבל סוד הדבר פאן, שהרי כל הסודות של הברכות הוא כך - אחד לברך ושנים להשיב, כדי שיעלה השבח של הקדוש ברוך הוא בסוד של שלשה, אחד מברך ושנים [אומרים אמין] שמוזדים, וזהו קיום הברכות, ובסוד עליון פראוי, ובסוד של שלשה, כמו שבארוהו.

עד דהוּו אַזלי, אַמר רבי יהודה, תנינו, אית זכירה לטב, ואית זכירה לביש, אית פקידה לטב, ואית פקידה לביש. אית זכירה לטב, פמה דאוקמוה, דכתיב (ויקרא כו) וזכרתי להם ברית ראשונים וגו'. (בראשית ח) ויזכר אלהים את נח. (שמות ב) ויזכר אלהים את בריתו. ואית זכירה לביש, דכתיב, (תהלים עח) ויזכר כי בשר המה רוח הולד ולא ישוב. פקידה לטב, דכתיב, (שמות ג) פקד פקדתי אתכם. פקידה לביש, דכתיב, (תהלים פט) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. וכלהו רזין עלאין.

בעודם הולכים, אַמר רבי יהודה, שנינו, יש זכירה לטוב ויש זכירה לרע, יש פקידה לטוב ויש פקידה לרע. יש זכירה לטוב - כמו שבארוה, שכתוב (ויקרא כו) וזכרתי להם ברית ראשונים וגו', (בראשית ח) ויזכר אלהים את נח, (שמות ב) ויזכר אלהים את בריתו. ויש זכירה לרע - שכתוב (תהלים עח) ויזכר כי בשר המה רוח הולד ולא ישוב. פקידה לטוב - שכתוב (שמות ג) פקד פקדתי אתכם. פקידה לרע - שכתוב (תהלים פט) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. וכלם סודות עליונים.

כל הני זכירה ופקידה לטב, אליו אינו דרגין ידיען. רזא דמהימנותא דכר ונוקבא רזא חדא, זכירה ופקידה, ואליו אינו לטב. זכירה ופקידה לביש, אליו אינו רזא דסטרא אחרא, דקיימא ברזא דאלהים אחרים, דכר ונוקבא פחדא, זכירה בהאי, ופקידה בהאי, ואליו אינו דקיימין תדיר לביש. ואליו לקביל אליו. מהכא נפקי כל רזי דמהימנותא וכל קדושין עלאין, פמה דאוקמוה. ומהכא נפקי כל זיגין בישין וכל מותא, וכל סטרין וזיגין בישין בעלמא ואוקמוה. ודא בהפוכא מן דא.

כל אלו - זכירה ופקידה - לטוב, אלו הן דרגות ידועות, סוד האמונה, זכר ונקבה, סוד אחד, זכירה ופקידה, אלו הם לטוב. זכירה ופקידה לרע אלו הם הסוד של הצד האחר שעומד בסוד של אלהים אחרים. זכר ונקבה יחד, זכירה בזה ופקידה בזה, ואלו הם שתמיד עומדים לרע ואלו פנגד אלו. מפאן יוצאים כל סודות האמונה וכל הקדשות העליונות, כמו שבארוה, ומפאן יוצאים כל המינים הרעים וכל מות וכל הצדדים והמינים הרעים בעולם, ובארוה, וזה בהפוך מזה.

אמר רבי חזקיה, הכי הוא ודאי, זכאה איהו, מאן דחולקיה אתקניי בסטרא טבא, ולא ירכין גרמיה לסטרא אחרא, וישתזיב מנהון. אמר ליה רבי יהודה, הכי הוא ודאי, וזכאה מאן דיכיל לאשתזבא מניה מההוא

סְטְרָא, וְזָכְאִין אֵינּוּן צְדִיקָא, דִּיכְלִי לְאַשְׁתַּזְבָּא מְנַיְיהוּ, וְלֹאגְחָא קֶרְבָּא
בְּהָהוּא סְטְרָא.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, כֶּדָּה זֶה וְדָאִי. אֲשֶׁרִי הוּא מִי שְׁחָלְקוּ מִתְקִים בְּצַד
הַטּוֹב וְלֹא יִרְפִּין עֲצָמוּ לְצַד אַחַר וְיִנְצַל מֵהֶם. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כֶּדָּה
זֶה וְדָאִי, וְאֲשֶׁרִי מִי שְׂיָכּוּל לְהִנְצֹל מִמֶּנּוּ מֵהַצַּד הַהוּא, וְאֲשֶׁרִי־הֵם
הַצְדִּיקִים שְׂיָכּוּלִים לְהִנְצֹל מֵהֶם וְלְהִלָּחֵם קֶרֶב עִם אוֹתוֹ הַצַּד.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה בְּמָה. פִּתַּח וְאָמַר, (מְשַׁלֵּי כַד) כִּי בְּתַחֲבוּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ
מִלְחָמָה וְגוֹי. מֵאֵן מִלְחָמָה, דָּא מִלְחָמָה דְּהָהוּא סְטְרָא בִּישָׂא, דְּאֲצַטְרִיךְ
בַּר נֶשׁ לְאַגְחָא בִּיהַ קֶרְבָּא, וְלִשְׁלִטָּאָה עָלוּי וְלֹאשְׁתַּזְבָּא מְנַיְיהוּ.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, בְּמָה? פִּתַּח וְאָמַר, (מְשַׁלֵּי כַד) כִּי בְּתַחֲבוּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ
מִלְחָמָה. מִי הַמִּלְחָמָה? זֶה הַמִּלְחָמָה שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד הָרַע שְׁצַרִיךְ אָדָם
לְהִלָּחֵם בּוֹ קֶרֶב וְלִשְׁלֹט עָלוּי וְלְהִנְצֹל מִמֶּנּוּ.

תָּא חֲזִי, דִּינַעֲקֵב הֵכִי אֲשֶׁתַּדִּל לְגַבֵּי עֵשׂוֹ, בְּגִין הָהוּא סְטְרָא דִּילֵיהּ.
לְאַתְחַכְמָא עָלוּי וְלִמְיֹזֵל עֵמִיָּה בְּעַקִּימוּ בְּכָל מַה דְּאֲצַטְרִיךְ, בְּגִין לְשִׁלְטָאָה
עָלוּי בְּרִישָׂא וְסוּפָא, וְכֹלָא כְּדָקָא יָאוּת. וְרִישָׂא וְסוּפָא כְּחֻדָּא דָּא כְּגוּוֹנָא
דָּא, כְּמָה דְכַתִּיב, (בְּרֵאשִׁית כה) בְּכַרְתִּי, וְלִבְתֵּר בְּרַכְתִּי, שִׁירוּתָא וְסוּפָא כְּחֻדָּא,
דָּא כְּגוּוֹנָא דָּא. בְּגִין לְשִׁלְטָאָה עָלוּי בְּאוּרַח מִישֵׁר כְּדָקָא חֲזִי לֵיהּ. וּבְגִין כֶּדָּה
זָכָאָה אִיהוּ מֵאֵן דְּאֲשְׁתַּזְיֵב מְנַיְיהוּ, וְיָכִיל לְשִׁלְטָאָה עָלֵיהּוּ.

בֵּא רֵאָה שְׂיַעֲקֹב כֶּדָּה הִשְׁתַּדִּל אֲצַל עֵשׂוֹ מְשׁוּם אוֹתוֹ הַצַּד שְׁלוֹ, לְהִתְחַכֵּם
עָלוּי וְלִלְכֹת עִמּוֹ בְּעַקִּמוּמִיּוֹת בְּכָל מַה שְׁצַרִיךְ כְּדִי לְשִׁלְטָאָה עָלוּי בְּרֵאשִׁי
וּבְסוּף, וְהַכֹּל כְּרֵאוּי, וְהָרֵאשִׁי וְהַסוּף יַחַד זֶה כְּמוֹ זֶה, כְּפִתּוּב בְּכַרְתִּי,
וְאַחַר כֶּדָּה בְּרַכְתִּי. הָרֵאשִׁית וְהַסוּף יַחַד זֶה כְּמוֹ זֶה, כְּדִי לְשִׁלְטָאָה עָלוּי
בְּדָרְךָ יִשְׂרָאֵל כְּרֵאוּי לוֹ, וּמְשׁוּם כֶּדָּה צְדִיק הוּא מִי שְׁנִצֵּל מֵהֶם וְיָכּוּל
לְשִׁלְטָאָה עָלֵיהֶם.

תָּא חֲזִי, זְכִירָה וּפְקִידָה לְטַב אֵינּוּן כְּחֻדָּא בְּרֵזָא דְמַהִימְנוּתָא, וְזָכָאָה אִיהוּ
מֵאֵן דְּאֲשְׁתַּדִּל בְּתֵר מַהִימְנוּתָא, כְּמָה דְאֵת אָמַר, (הוֹשֵׁעַ יא) אַחֲרֵי ה' יִלְכוּ
כְּאַרְיֵה יִשְׂאָג וְגוֹי. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה הֵכִי הוּא וְדָאִי.

בא ראה, זכירה ופקידה לטוב הם כאחד בסוד האמונה, ואשרי הוא מי שמשתדל אחר האמונה, כמו שנאמר (הושע יא) אחרי ה' ילכו פאריה ישאג וגו'. אמר רבי חזקיה, כך הוא ודאי.

דף קס ע"ב

ותא חזי, בר נש פד צלי צלותיה, לא יימא עליה זכרני ופקדני. בגין דאיפא זכירה ופקידה לטוב, וזכירה ופקידה (דף קס ע"ב) לביש, וזמינין לנטלא מלה מן פומא, ואתיין לאדכרא חובוי דבר נש ולענשא ליה. בר אי איהו זפאה שלים, דכד בדקי חובוי, ההיא זכירה ופקידה לביש לא ישפחון לון, פגון עזרא דאמר (נחמיה ג) זכרה לי אלהי לטובה.

ובא וראה, כשאדם מתפלל תפלתו, אל יאמר עליה זכרני ופקדני, משום שיש זכירה ופקידה לטוב, וזכירה ופקידה לרע, ועתידים לטל את הדבור מפיו, ובאים להזכיר חטאי האדם ולהענישו. פרט אם הוא צדיק שלם, שפאשר בודקים את חטאיו, אותה זכירה ופקידה לרע לא ימצאו אותם, כמו עזרא שאמר זכרה לי אלהי לטובה.

דהא בכל אתר, דבר נש צלי צלותיה, יכליל גרמיה בין סגיאין בכללא דסגיאין. ותא חזי שונמית, פד אמר לה אלישע, (מלכים ב ד) היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא. היש לדבר לך אל המלך, ההוא יומא, יום טוב דראש השנה הנה, וההוא יומא דמלכותא דרקיעא שלטא למידן עלמא, וקודשא בריה הוא אקרי מלך המשפט בההוא זמנא. ובגין כך אמר לה, היש לדבר לך אל המלך.

שהנה בכל מקום שאדם מתפלל תפלתו, יכלל את עצמו בין רבים, בכלל של הרבים. ובא וראה, השונמית, פאשר אמר לה אלישע (מלכים ב ד) היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא, היש לדבר לך אל המלך - אותו היום היה יום טוב של ראש השנה, ואותו היום ששולטת מלכות הרקיע לדון את העולם, והקדוש ברוך הוא נקרא המלך המשפט באותו הזמן, ומשום כך אמר לה היש לדבר לך אל המלך.

מה כתיב, (מלכים ב ד) ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת. מאי קאמרה. לא בעינא, למהוי רשימאה לעילא, אלא לאעלאה רישאי בין סגיאין, ולא

לְאַפְקָא מִכְּלָלָא דְלְהוֹן. וְכֹךְ בְּעֵי לִיָּה לְבַר נֶשׁ, לְאַתְּכְּלָלָא בְּכְלָלָא דְסִגְיָאִין
וְלֹא לְאַתְיַחְדָּא בְּלַחֲדוּדֵי, בְּגִין דְּלֹא יִשְׁגַּחוּן עָלֶיהָ, לְאַדְכָּרָא חוּבוֹי
בְּדִקְאָמְרוּ.

מה כתוב? ותאמר בתוך עמי אנכי ישבת. מה אמרה? לא רוצה להיות
רשומה למעלה, אלא להכניס את ראשי בין רבים, ולא לצאת מהכלל
שלהם. וכך צריך לאדם להכליל בכלל של רבים ולא להתייחד לבדו,
כדי שלא ישגחו עליו להזכיר חטאיו, כמו שאמר רנו.

פְּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר (אִיּוֹב לח) הִנְגְלוּ לָךְ שְׁעָרֵי מוֹת וְשַׁעְרֵי צְלָמוֹת תְּרָאָה.
הַאִי קָרָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לִיָּה לְאִיּוֹב, בְּד חֲמָא דְאִיּוֹב דְּחִיק
גְּרַמִּיָּה עַל דִּינּוּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

פְּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (אִיּוֹב לח) הִנְגְלוּ לָךְ שְׁעָרֵי מוֹת וְשַׁעְרֵי צְלָמוֹת
תְּרָאָה. הַפְּסוּק הַזֶּה אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב כְּשֶׁרָאָה שְׁאִיּוֹב
דוֹחֵק עַצְמוֹ עַל דִּין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

תָּא חֲזִי, אִיּוֹב אָמַר (אִיּוֹב יג) הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אֲיַחַל, כְּתִיב לֹא בְּאֵלֵיךְ וְקָרִי לוֹ
בּוֹא'וֹ, וְכֹלֵא אִיהוּ. אָמַר לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכִי אָנָּא קָטִיל בְּנֵי נֶשָׂא,
הִנְגְלוּ לָךְ שְׁעָרֵי מוֹת וְשַׁעְרֵי צְלָמוֹת תְּרָאָה, כְּמָה תִּרְעֵין אִינּוֹן פְּתִיחוּ בְּהָהוּא
סִטְרָא. וּמוֹתָא שְׁלֵטָא עָלֶיהוּ, וְכִלְהוּ סְתִימִין מִבְּנֵי נֶשָׂא, (ס"א ולא יכלין
לאסתמרא מנייהו בגין דאינון סתימין מבני נשא) וְלֹא יִדְעִין אִינּוֹן שְׁעָרִים.

בֹּא רָאָה, אִיּוֹב אָמַר הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אֲיַחַל. כְּתוּב לֹא בְּאֵלֵיךְ, וְקוֹרְאִים
לוֹ בּוֹא'וֹ, וְהַכֵּל הוּא. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכִי אָנִי הוֹרֵג בְּנֵי
אָדָם!! הִנְגְלוּ לָךְ שְׁעָרֵי מוֹת וְשַׁעְרֵי צְלָמוֹת תְּרָאָה!! כְּמָה שְׁעָרִים
פְּתוּחִים בְּאוֹתוֹ הַצַּד, וְהַמּוֹת שׁוֹלֵט עָלֵיהֶם, וְכֵלְם סְתוּמִים מִבְּנֵי אָדָם,
[ולא יכולים להשמר מהם משום שהם סתומים מבני אדם] שְׁלֵא מְכִירִים אֶת אוֹתָם
הַשְׁעָרִים.

וְשַׁעְרֵי צְלָמוֹת תְּרָאָה. מֵאן אִינּוֹן שְׁעָרֵי מוֹת וּמֵאן אִינּוֹן שְׁעָרֵי צְלָמוֹת. אָלָא
מוֹת וְצְלָמוֹת כְּחֵדָּא אִינּוֹן, וְזוּוּגָא חֵדָּא אִינּוֹן. מוֹת הָא אֲתַמְרוּ, דָּא מְלֵאךְ
הַמוֹת, וְהָא אוּקְמוּהָ. צְלָמוֹת, צֵל מוֹת. הַאִי אִיהוּ מֵאן דְּרַכִּיב עָלֶיהָ, וְאִיהוּ
צֵלָא דִּילֵיהָ, וְתוּקְפָא דִּילֵיהָ, לְאַזְדוּגָא כְּחֵדָּא, בְּקִשּׁוּרָא חַד וְאִינּוֹן חַד.

וְשַׁעְרֵי צְלָמוֹת תִּרְאֶה. מִי הֵם שַׁעְרֵי מוֹת וּמִי הֵם שַׁעְרֵי צְלָמוֹת? אֲלֵא
מוֹת וְצְלָמוֹת הֵם יַחַד, וְהֵם זְיוּג אֶחָד. מוֹת - הֵרִי נִתְבָּאָר, זֶה מְלֹאֵךְ
הַמוֹת, וְהֵרִי פְּרִשׁוּיָהּ. צְלָמוֹת - צַל מוֹת, זֶהוּ מִי שְׂרוּכָב עָלָיו, וְהוּא הַצַּל
שְׁלוֹ וְהַכַּח שְׁלוֹ לְהַזְדַּוֵּג יַחַד בְּקֶשֶׁר אֶחָד, וְהֵם אֶחָד.

וְכָל אֵינּוֹן דְּרַגְיוֹן דְּנַפְקֵי מִנְיִיהוּ וּמִתְקַשְׁרֵן בְּהוּ אֵינּוֹן שַׁעְרִים דְּלֵהוֹן כְּמָה
דְּלַעֲיָלָא, כְּמָה דְּאֶתְ אָמַר, (תהלים כד) שְׂאוּ שַׁעְרֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם וְגו'. וְאֵלִין (אֵינּוֹן
שַׁעְרִים) אֵיקְרוּ נְהַרְיִין וְנַחְלִין, שִׁית סְטָרִין דְּעֵלְמָא. אוּף הַכִּי אֵינּוֹן שַׁעְרֵי מוֹת,
וְשַׁעְרֵי צְלָמוֹת מִסְטָרָא אַחְרָא, דְּרַגְיוֹן יִדְעוּ דְּשַׁלְטִין בְּעֵלְמָא. שַׁעְרֵי מוֹת
וְשַׁעְרֵי צְלָמוֹת, דָּא נּוֹקְבָא וְדָא דְכוּרָא, וְתַרְוַיְיהוּ כְּחַדָּא.

וְכָל אוֹתָם הַדְּרָגוֹת שְׂיוּצָאוֹת מֵהֶם וְנִקְשְׁרוֹת בְּהֶם הֵם הַשַּׁעְרִים
שְׁלֵהֶם, כְּמוֹ שְׁלִמְעֵלָה, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (תהלים כד) שְׂאוּ שַׁעְרֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם
וְגו'. וְאֵלוֹ [אוֹתָם שַׁעְרִים] נִקְרְאִים נְהָרוֹת וְנַחְלִים. שִׁשֵּׁת הַצְּדָדִים שֶׁל
הָעוֹלָם, אֵף כִּן הֵם שַׁעְרֵי מוֹת, וְשַׁעְרֵי צְלָמוֹת מֵהַצַּד הָאַחֵר, דְּרָגוֹת
יְדוּעוֹת שְׁשׁוּלְטוֹת בְּעוֹלָם. שַׁעְרֵי מוֹת וְשַׁעְרֵי צְלָמוֹת - זֶה נִקְבָּה וְזֶה
זָכָר, וְשִׁנְיָהֶם יַחַד.

וְעַל דָּא, אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לִיָּה לְאִיּוֹב, בְּגִין כָּל אֵינּוֹן מְלִין, דְּאִיָּהוּ
אָמַר (איוב ז) כָּלָה עָנָן וַיִּלְךְ כִּן יוֹרֵד שְׂאוֹל לֹא יַעֲלֶה, וְכָל אֵינּוֹן שְׂאָר מְלִין.
אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הַנְּגַלוֹ לָךְ שַׁעְרֵי מוֹת, לְמַנְדַּע דְּהָא כְּלָהוּ בְּרִשׁוּתֵי,
וְכִלְהוּ זְמִינִין לְאַתְבַּעְרָא מֵעֵלְמָא, דְּכַתִּיב, (ישעיה כה) בְּלַע הַמוֹת לְנֶצַח וְגו'.

וְעַל זֶה אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב בְּשִׁבִיל כָּל אוֹתָם דְּבָרִים שְׁהוּא
אָמַר, (איוב ז) כָּלָה עָנָן וַיִּלְךְ כִּן יוֹרֵד שְׂאוֹל לֹא יַעֲלֶה, וְכָל אוֹתָם שְׂאָר
דְּבָרִים. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַנְּגַלוֹ לָךְ שַׁעְרֵי מוֹת, לְדַעַת שְׁהַרִי
הַכָּל בְּרִשׁוּתֵי, וְכִלְם עֲתִידִים לְהַתְבַּעַר מִן הָעוֹלָם, שְׁכַתוֹב (ישעיה כה) בְּלַע
הַמוֹת לְנֶצַח וְגו'.

תָּא חַזִּי, (בראשית ט) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִיָּהּ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת
רַחֲמָהּ. תְּרִי זְמִינִין, אֱלֹהִים אֱלֹהִים, אֲמַאי. אֲלֵא, חַד מֵעֵלְמָא דְּדְכוּרָא, וְחַד
מֵעֵלְמָא דְּנוֹקְבָא, בְּגִין דְּבְמִזְלָא תִּלְיִיא מְלֵתָא.

בא ראה, ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה. פעמים אלהים אלהים, למה? אלא אחד מעולם הזכר, ואחד מעולם הנקבה, משום שהדבר תלוי במזל.

וכד אתערת רחל בשמא דא, דכתוב, (בראשית ל) יוסף הי לי בן אחר, ידע יעקב דאיהי אתחזייה לאשלמא פלהו שבטין ולא תתקיים בעלמא, בגין כך בעא למיזל ולא זכיל. וכד מטא זמנא דבנימין, ערק ואזל ליה, בגין דבארעא אחרא לא ישתלם ביתא, לאתקשרא עלמא קדישא ביה.

וכשמתעוררת רחל בשם הזה, שכתוב יוסף הי לי בן אחר, ידע יעקב שהיא ראוייה להשלים את כל השבטים ולא תתקיים בעולם, משום כך רצה ללכת ולא זכיל, וכשהגיע זמנו של בנימין, ברח והלך לו, כדי שהבית לא ישתלם בארץ אחרת, להתקשר בו העולם הקדוש.

דף קסא ע"א

והיינו דכתוב, (בראשית לא) ויאמר הי אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך. מאי ואהיה עמך. אלא אמר ליה, עד הכא, רחל הות עמך עקרא דביתא. מכאן ולהלאה, אנא אהא עמך ואטול ביתא בהך דבתריסר שבטין. והיינו דכתוב, ואני בבאי מפדון מתה עלי רחל. עלי הוה, ובגיני הוה מלה דאתדחיא איהי ואתיא דיורא אחרא, ונטלא ביתא בגיני לדיורא עמי. (בראשית ל) ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה, מאי נקבה אמר רבי יצחק, ההוא רשע אמר, אנא חמי, דיעקב לא אסתכל אלא בנוקבי, (דף קסא ע"א) ובגין כך יפלח לי. אמר נקבה שכרך, הא נקבה דאיהו שכרך פד בקדמיתא. ואתנה, אימא מאן נקבה אסתפלת בה, ואתנה, ופלח לי בגינה. (שם) ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה, אמר יעקב חלילה, דהא אנא כל מה דעבידנא, לשם יקרא דמלכא קדישא עבידנא, (ס"א ולא לכסופא דגרמא) ועל דא לא תתן לי מאומה, דהא לאו דעתאי בהאי, אלא אם תעשה לי (את) הדבר הזה וגו'. (שם) ויסר ביום ההוא את התנאים. רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים טו) יי מי יגור באהלך וגו', הא אוקימנא, ואוקמוה חברייה, (שם) הולך תמים, דא אברהם, דכד אתגזר תמים אקרי. ופועל צדק, דא יצחק. ודובר אמת, דא יעקב. ודאי יעקב באמת אתדבק, אי הוא באמת אתדבק, מאי טעמא עבד עם לבן כגוונא דא.

והיינו שכתוב (בראשית לא) ויאמר הי אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך. מה זה ואהיה עמך? אלא אמר לו, עד כאן

רחל היתה עמך עקר הבית, מכאן והלאה אני אהיה עמך ואטל את הבית עמך עם שנים עשר השבטים. והינו שפתוב ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל. עלי היה זה, ובגללי היה הדבר שהיא נדחתה, ובאה דירת אחרת ונטלה את הבית בשבילי לדור עמי. ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה. מה זה נקבה? אמר רבי יצחק, אותו רשע אמר, אני רואה שיעקב לא מסתכל אלא בנקבות, ומשום זה יעבד אותי. אמר נקבה שכרך, הנה נקבה, שהיא שכרך, כבראשונה. ואתנה, אמר באיזו נקבה הסתכלת ואתנה, ועבד אותי בשבילה. ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה. אמר יעקב, חלילה, שהרי אני כל מה שעשיתי, לשם כבוד המלך הקדוש עשיתי, ועל כן לא תתן לי מאומה, שהרי אין דעתי בזה, אלא אם תעשה לי [את] הדבר הזה וגוי. ויסר ביום ההוא את התישים. רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים טו) ה' מי גיור באהלך וגוי. הרי בארנו ובארנו החברים, הולך תמים - זה אברהם, שפאשר נמול נקרא תמים. ופעל צדק - זה יצחק. ודבר אמת - זה יעקב. ודאי שיעקב נדבק באמת. אם הוא באמת נדבק, מה הטעם עשה עם לבן בצורה הזו?

אלא, יעקב בחין שעתא דמזליה הוה. דשרי ליה לאינש, למבחן שעתייה, עד לא יתוב לארעיה, ואי מזליה קאים במה דעביד שפיר, ואי לאו לא יושיט רגלוי עד דיסלק (ס"א דקאים במה דעביד) לגביה.

אלא יעקב הבחין את שעת המזל שלו שהיתה, שמתר לאדם לבחון את שעתו טרם ישוב לארצו, ואם מזלו עומד במה שעושה - יפה, ואם לא - אל יושיט רגלו עד שיעלה [שיעמד במה שעשה] אליו.

תא חזי, כתיב, (בראשית ל) וענתה בי צדקתי ביום מחר וגוי, דהא איהו לא עבד בגין דיטול מדיליה למגנא, אלא כלא בקושטא ושלימו דרעותא, ולא עוד אלא דאיהו נטיל רשו מלבן, ועל דא כתיב, (בראשית ל) נחשתי ויברכני יי בגללך. כמה חרשין וזינין עבד לבן, ובחין מזליה בגינייה דיעקב, והוה אשפח בגינייה דיעקב, מאה עאנא כל ירחא, ומאה אמרין ומאה עזין יתיר על עאניה.

בא ראה, כתיב וענתה בי צדקתי ביום מחר וגוי. שהרי הוא לא עשה כדי שיטל משלו לחנם, אלא הכל באמת ושלמות הרצון, ולא עוד, אלא שהוא נטיל רשות מלבן, ועל כן כתיב נחשתי ויברכני ה' בגללך. כמה כשפים ומינים עשה לבן ובחן את מזלו משום יעקב, והיה מוצא בגלל יעקב מאה צאן כל חדש, ומאה כבשים ומאה עזים יותר על צאנו.

רבי אבא אמר, אֱלֹהֵי עֲאֲנִין, וְאֱלֹהֵי אֲמֵרִין, וְאֱלֹהֵי עֲזִין, הֵנּוּ מֵיִיתֵי לִיהּ יַעֲקֹב וְתִיר בְּכָל יִרְחָא וְיִרְחָא. הֵדָא הוּא דְכְתִיב, (בראשית ל) כִּי מָעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לִפְנֵי וַיִּפְרָץ לְרֹב וַיִּבְרָךְ יְיָ אוֹתְךָ לְרִגְלֵי, וּבִרְכַתָּא דְלַעֲיִלָּא לָאו אִיהוּ פְחוֹת מֵאֱלֹהֵי מְכָל זִינָא וְזִינָא, מְעֲאֲנִין אֱלֹהֵי אֲשֶׁתְּכַח, מֵאֲמֵרִין אֱלֹהֵי אֲשֶׁתְּכַח, מְעֲזִין אֱלֹהֵי אֲשֶׁתְּכַח. עַל כֹּל מַה דְשָׂרְיָא בִּרְכַתָּא דְלַעֲיִלָּא, לָא פְחוֹת מֵאֱלֹהֵי. עַד דְבִגִּינִיהּ דִּי יַעֲקֹב אֲסִתְּלַק לָבֹן לְכַמְהָ עוֹתֵרָא.

רבי אבא אמר, אֱלֹהֵי צֵאן וְאֱלֹהֵי כְּבָשִׂים וְאֱלֹהֵי עֲזִים הָיָה מְבִיא לוֹ יַעֲקֹב וְיִתֵּר בְּכָל חֲדָשׁ וְחֲדָשׁ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב כִּי מָעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לִפְנֵי וַיִּפְרָץ לְרֹב וַיִּבְרָךְ ה' אֶתְךָ לְרִגְלֵי. וְהַבְּרָכָה שְׁלַמְעֵלָה אִינְהּ פְחוֹת מֵאֱלֹהֵי מְכָל מִין וּמִין. נִמְצָא אֱלֹהֵי מַהְצֵאן, מִהַכְּבָשִׂים נִמְצָאוּ אֱלֹהֵי, מִהַעֲזִים נִמְצָאוּ אֱלֹהֵי, עַל כֹּל מַה שְׁשׁוּרָה הַבְּרָכָה שְׁלַמְעֵלָה לָא פְחוֹת מֵאֱלֹהֵי, עַד שְׁבִשְׁבִיל יַעֲקֹב הִתְעַלָּה לָבֹן לְעֵשָׂר רַב.

וכד בעא יַעֲקֹב לְנִטְלִיהּ אַגְרִיָּה, לָא אֲשַׁכַּח אֱלֹהֵי עֲשָׂרָה מְכָל זִינָא וְזִינָא, וַיַּעֲקֹב חָשִׁיב לִיהּ לְעוֹתֵרָא סָגִי. חָמִי כְּמַה נְטִיל מְדִילִיהּ, מִמַּה דְהִנְהּ יְהִיב אִיהוּ בְּזִכּוֹתִיהּ לְלָבֹן. וְכָל דָּא דְסָלִיק בֵּיהּ יַעֲקֹב, לָא הֵנּוּ אֱלֹהֵי בְּזִרְוֹעַ דְּאִינוּן מַקְלוֹת, דְּשׁוּי לְגַבֵּי עָנָא.

וכְּשֶׁרְצָה יַעֲקֹב לְטַל שְׁכָרוֹ, לָא מְצָא אֱלֹהֵי עֲשָׂרָה מְכָל מִין וּמִין, וַיַּעֲקֹב חָשִׁיב אוֹתוֹ לְעֵשָׂר רַב. רָאָה כְּמַה נְטִיל מְשָׁלוֹ מִמַּה שְׁהִיָּה נוֹתֵן הוּא בְּזִכּוֹתוֹ לְלָבֹן. וְכָל זֶה שְׁעֵלָה בּוֹ בְּיַעֲקֹב, לָא הָיָה אֱלֹהֵי בְּזִרְוֹעַ שֶׁל אוֹתָם מַקְלוֹת שְׁשָׁם אֲצֵל הַצֵּאן.

תָּא חֲזִי, כְּמַה טָרַח הַהוּא שְׁלִימָא דִּי יַעֲקֹב, אַבְתֵּרִיָּה דְלָבֹן. כְּתִיב, (בראשית ל) וַיִּשָּׂם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְגו', וְהֵנּוּ אֵיִיתֵי לִיהּ כֹּל הַאי עוֹתֵרָא. וְעַם כֹּל דָּא, לָא בְּעָא לָבֹן דִּיהֵא אַגְרִיָּה דִּי יַעֲקֹב הָכִי, אֱלֹהֵי נְטִיל עֲשָׂרָה מִן דָּא וְעֲשָׂרָה מִן דָּא וַיְהִיב (בידא דבני) לִיהּ. וְאָמַר לִיהּ טוֹל הֵנִי. וְאִי יוֹלִידוּ כְּמַה דְאֲמַרְתִּי, בְּהֵאִי גְוֹנָא יְהֵא אַגְרָד. הֵדָא הוּא דְכְתִיב, (בראשית ל) וַתַּחֲלֵף אֶת מְשִׁפּוֹרְתֵי עֲשָׂרַת מוֹנִים, (ובחני) עֲשָׂרָה מִן דָּא וְעֲשָׂרָה מִן דָּא, וּכְתִיב, (בראשית ל) וְאֲבִיכֹן הִתֵּל בִּי וְהִחֲלִיף אֶת מְשִׁפּוֹרְתֵי עֲשָׂרַת מוֹנִים. (ובחני עשרה) אֲשֶׁתְּדַל בְּתֵר קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא, וּבְרַכִּיָּהּ. וּמְכָל מַה דְשׁוּי לָבֹן עֲמִיָּה דִּי יַעֲקֹב, אַהֲדַר בְּמַלּוּלִיָּהּ, וְנְטִיל מִיַּעֲקֹב כְּלָא, עַד דְקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא חָס עֲלִיהּ, וְנְטִיל מְדִילִיהּ בְּזִרְוֹעַ.

בא ראה כמה טרח אותו יעקב השלם אחרי לבן. כתוב וישם דרך שלשת ימים וגו', והביא לו כל העשר הזה, ועם כל זה לא רצה לבן שיהיה כד שכתוב של יעקב, אלא נטל עשרה מזה ועשרה מזה, ונתן [בידי בניו] לו ואמר לו: טל את אלה, ואם יולידו כמו שאמרתי - בצורה הזו יהיה שכתוב. זהו שכתוב ותחלף את משכרתי עשרת מנים. [ובאלו] עשרה מזה ועשרה מזה, וכתוב ואביכן התל בי והחלף את משכרתי עשרת מנים. [ובאלו העשרה] השתדל אחר הקדוש ברוך הוא, וברכו. ומכל מה שהתנה לבן עם יעקב - חזר בדבורו ונטל מיעקב הכל, עד שהקדוש ברוך הוא חס עליו ונטל משלו ברוח.

אמר רבי אלעזר כל הני קראי, לאחזאה חכמתא קא אתין. דתנינן מלין דלעילא, מנהון תליין בעובדא, ומנהון במלולא ומנהון ברעותא דלבא. ומאן דבעי לאמשכא ברקאן, בצלותא, במלולא, ורעותא. ומנהון דלא בצלותא, אלא בעובדא תליין.

אמר רבי אלעזר, כל הפסוקים הללו באו להראות החכמה, ששנינו שדברים שלמעלה, מהם תלויים במעשה, ומהם בדבור, ומהם ברצון הלב, ומי שרוצה למשך ברכות בתפלה, בדבור ורצון. ומהם שלא בתפלה, אלא תלויים במעשה.

תא חזי, יעקב שלים, כל מה דעבד, בחכמתא עביד, כתיב (בראשית) ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים, כלא בחכמתא, לאמשכא ברקאן ממבועא דכלא, לכלהו דרגין עלאין דאינון חולקיה ועדביה.

בא ראה, יעקב השלם, כל מה שעשה, עשה בחכמה. כתוב ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים. הכל בחכמה, למשך ברכות מהמעין של הכל לכל הדרגות העליונות שהן חלקו וגורלו.

את המקלות. מאן מקלות, אליו דרגין דאינון בי דינא. אשר פצל, דאעבר מנהון דינא. ברהטים, היינו דכתיב, (שיר השירים ז) מלך אסור ברהטים, דהא מההוא מלך, אתין ברקאן לכלהו עלמין.

את המקלות - איזה מקלות? אלו הדרגות שהן בית הדין. אשר פצל - שהעביר מהן את הדין. ברהטים - הינו שפתוב (שיר ז) מלך אסור ברהטים, שזה מהמלך ההוא באות ברכות לכל העולמות.

דף קסא ע"ב

דבר אחר (דף קסא ע"ב) מלך אסור ברהטים, מלך דא, אסור וקשור באינון רהטין עלאין, דמנייהו אשתקין פלא, (נ"א אתמשכן ברכאן לכולא) ממלך עלאה. בשקותות המים, (ס"א ומתמן אשתקין כלא שקתות המים), אליו אינון נחליו דנפקין ואתין, עד דמטו לאתר דמתפנשי תמן. אשר תבאנה הצאן לשותות, כמה דאת אמר, (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם. ובההוא אתר, דמתפנשי תמן מיא, כלהו אתין לאשקאה מניה. (בראשית ל) ויחמנה, מאי ויחמנה. תא חזי, בשעתא דרוח צפון נשיב, מיון גלידיו ולא נגדיו לבר ולא אשתקין, בגין דדינא תליא, וקרירו דצפון גליד מיא. וכד אתער רוח דרום, מתחממי מיא, ואתער גלידו דלהון ונגדיו, כדן אתשקין פלא. בגין דחממו דדרום שראן מיא, וכלהו מתחממי וחדאן למשתי מההוא קרירו דצפון, דהוה לון בקדמיתא, הדא הוא דכתיב ויחמנה. ויחמנה, וקא (ולא) כתיב ויחמו. אלא דאינון כלהו נוקבי.

דבר אחר מלך אסור ברהטים - מלך זה אסור וקשור באותם הרהטים העליונים שמהם משקים את הכל [נמשכות ברכות לכל] מן המלך העליון. בשקותות המים - [ומשם משקים כל שקתות המים] אלו הם הנחלים שיוצאים ובאים עד שמגיעים למקום ששם מתפנסים. אשר תבאן הצאן לשותות - כמו שנגמר (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם. ובאותו המקום ששם מתפנסים המים, כלם באים להשקות ממנו. ויחמנה - מה זה ויחמנה? בא ראה, בשעה שרוח צפון נושבת, המים קופאים ולא נמשכים לחוץ ולא משקים, משום שהדין תלוי, וקר הצפון מקפיא את המים. וכשמתעוררת רוח הדרום, מתחממים המים והקפאון שלהם עובר ושופעים. אז הכל משקים משום שהחם של הדרום מפשירים המים, וככלם מתחממים ושמחים לשותות מאותו הקר של הצפון שהיה להם בראשונה. זהו שפתוב ויחמנה. ויחמנה, והרי [ולא] כתוב ויחמו. אלא שהם כלם נקבות.

ועל דא אתכוון יעקב, למעבד עובדא בחמתא, ודא הוא דכתיב (בראשית ל) ויקח לו יעקב מקל לבנה לח וגו'. פתח (נ"א רבי אלעזר) ואמר (תהלים קלה) כי יעקב בחר לו יהוה ישראל לסגלתו, תא חזי כי יעקב בחר לו יהוה, עד כאן לא

יִדְעָנָא מֵאֵן בְּרִיר לְמֵאן, אִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרִיר לִיה לְיַעֲקֹב, אִי יַעֲקֹב בְּרִיר לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲלָא מִמָּה דְגָלִי קָרָא, יִדְעָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטִיל לִיה לְיַעֲקֹב לְעַדְבֵיהּ, דְכָתִיב, (דְּבָרִים ל"ב) כִּי חָלַק יְיָ עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נִחְלָתוֹ.

וְעַל זֶה הִתְפַּוֵּן יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה בְּחֻכְמָה, וְזֶהוּ שְׂפָתוֹב וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מִקַּל לְבָנָה לַח וְגו'. פְּתַח [רַבִּי אֲלֵעָזָר] וְאָמַר, כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה יִשְׂרָאֵל לְסַגְּלָתוֹ. בֵּא רְאֵה, כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה, עַד כָּאֵן לֹא יִדְעָנוּ מִי בָּחַר אֶת מִי - אִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּחַר אֶת יַעֲקֹב, אִם יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלָא מִמָּה שְׂגָלָה הִכְתוּב יִדְעָנוּ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָטִל אֶת יַעֲקֹב לְגוֹרְלוֹ, שְׂפָתוֹב (דְּבָרִים ל"ב) כִּי חָלַק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נִחְלָתוֹ.

תוספתא קוּטְרָא דְקוּטְרָא דְכָנָא, הָוּה סָלִיק לְגוֹ לְגוֹ, עַד לֹא אֲשַׁכַּח אֶתְרַ בֵּית מוֹתְבָא. הָהוּא אֶתְרַ לָאוּ אֶתְרַ, לָאוּ אֲשַׁתְּפַח לְעֵילָא וּתְתָא. מַכְלָא אֶתְאָבִיד, אֲבָדוֹן הָוּי מַכְלָא, אֲבָדוֹן דְכוּרָא, סַמְאִ"ל דְנַפְק מֵהִתּוּכָא דְתוּקְפָא דְיִצְחָק. אֲבָדוֹן וּמָוֶת נּוֹקְבָא דִלְיָה, נְחֻשׁ קְדָמָהּ, אֲשֶׁת זְנוּנִים, דְכָתִיב (מְשָׁלִי ה') רַגְלֶיהָ יוֹרְדוֹת מָוֶת. וְאֵלֶּיךָ תֵּרִין, אֲבָדוֹן וּמָוֶת, שְׁמַעוּ תוּקְפָא דְהוֹרְמָנוּ דְמַלְכָא.

הַקְּשֵׁר שֶׁל הַקְּשֵׁר הַטְּהוֹר הִיָּה עוֹלָה לְפָנַי וּלְפָנַי טָרַם שְׁמַצָּא מְקוּם לְבֵית מוֹשְׁבִי. אוֹתוֹ מְקוּם אֵינוֹ מְקוּם, לֹא נִמְצָא לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, נֶאֱבָד מִן הַכֹּל. אֲבָדוֹן הוּא מִן הַכֹּל, אֲבָדוֹן זָכַר. סַמְאִ"ל שְׁיִצָּא מֵהִתּוּךְ שֶׁל הַחֹזֶק שֶׁל יִצְחָק, אֲבָדוֹן וּמָוֶת הִיא הַנְּקִבָּה שֶׁלוֹ, הַנְּחֻשׁ הַקְּדָמוֹנִי, אֲשֶׁת זְנוּנִים, שְׂפָתוֹב (מְשָׁלִי ה') רַגְלֶיהָ יוֹרְדוֹת מָוֶת. וְאֵלֶּיךָ שְׁנִים - אֲבָדוֹן וּמָוֶת - שְׁמַעוּ אֶת תִּקְוַת רְצוֹן הַמְּלָךְ.

רְזָא וּסְתֵרָא סְתִימָא (נִי"א טַמִּירָא) עֲלָאָה אֶתְאָבִיד (נִי"א טַמִּירָא) מַכְלָא, אֶתְאָבִיד (נִי"א טַמִּירָא) מְרַעֲיוֹנִין (נִי"א מַעֲיִינִין) וְהִרְחִירִין. (סִי"א מֵאן דַּתְמַשְׁךְ בְּתַר אֵילִין אֶתְאָבִיד מַכְלָא. כּוֹלָא בַּהֲפּוּכָא דַּא מִן דַּא טְבוּחֵי דַּגְבַר שְׁלִים כִּיעֻקֵּב דְסָלִיק וְלֹא אֶתְחַשְׁכוּ עֵינֵין בַּהֲאֵי תַנְנָא וּזְכָה לַאֲתַקְרַבָּא בְּאֵמַת חוֹתְמָא דְמַלְכָא קְדִישָׁא. תַּא חֲזִי, טַמִּירָא עֲלָאָה מַכְלָא) מְנִיָּה נְפִיק אֶת י', נְקוּדָה עֲלָאָה. מֵהֲאֵי נְקוּדָה עֲלָאָה נְפִיק כָּלָא. אֲמַשִּׁיד וְאֶפִּיק ה', אֲמַא עֲלָאָה דְאֲשַׁקִּי לְכָלָא. מֵהֲאֵי נְפִיק ו', רְזָא דְשִׁית דְאֶחִיד לְכָל סְטֵרִין, דְאֵיחֵוּ, מִקַּל לְבָנָה לַח, וְלַת, וְעַרְמוֹן.

הַסּוּד וְהַסְתֵּר [הַסְתוּם] הַנִּסְתֵּר הָעֲלִיּוֹן נֶאֱבָד [הַטַּמִּיר] מֵהַכֹּל, טַמִּיר מְרַעֲיוֹנוֹת [מַעֲיִנִים] וְהִרְחִירִים. [מִי שֶׁנִּמְשַׁךְ אַחֵר אֶלּוֹ, נֹאבֵד מִן הַכֹּל, הַכֹּל בַּהֲפּוּךְ זֶה מִזֶּה, אֲשֶׁרִיו שֶׁל אִישׁ שְׁלוֹם, כִּיעֻקֵּב שְׁעוּלָה וְלֹא נַחֲשָׁכוּ הַעֵינִים בַּעֲשֵׂן זֶה, וּזְכָה לַהֲתַקְרַב בְּאֵמַת חוֹתְמַת הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, בֵּא רְאֵה, הַטַּמִּיר הַעֲלִיּוֹן מֵהַכֹּל מְמַנּוֹ יִצְאָה הָאוֹת י', הַנְּקִדָּה הָעֲלִיּוֹנָה. מֵהַנְּקִדָּה הָעֲלִיּוֹנָה הִזּוּ יִצְאָה הַכֹּל, הַמְשִׁיד וְהוֹצִיא ה', הָאֵם הָעֲלִיּוֹנָה שְׁמִשְׁקָה אֶת הַכֹּל. מִזֶּה יִצְאָ ו', הַסּוּד שֶׁל שֵׁשׁ שְׁאוּחֵז אֶת כָּל הַצְּדִידִים, שֶׁהוּא מִקַּל לְבָנָה לַח וְלוֹז וְעַרְמוֹן.

תָּרִין דְּרוּעִין דְּאַחֲדוֹן בֵּיהּ, אֵלִין נִפְקִי וְאַחֲדוֹ בְּהִיא תַּתְּאַה, לְחַבְרָא מִשְׁכָּנָא כְּחַד וּלְמַהוּי
חַד. כְּדִין, תְּלִיסַר מְכִילָן הוּוּ חַד. וְחַוְרָא אֲתַגְלִיף עַל גְּוֹנִין וְסָלִיק עַל גְּוֹן כְּלָהוּ. הַדָּא הוּוּ
דְּכַתִּיב (בְּרֵאשִׁית ל) מִחֲשַׁף הַלְבָן, וְכַדִּין אֲקָרִי (זְכַרְיָה יד) ?? אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד. וְכַדִּין (תְּהִלִּים כג) ??
רוּעִי לֹא אֶחָסֵר. וְכַתִּיב בְּנֵאוֹת דְּשָׂא יִרְבִּיצְנִי עַל מֵי מְנוּחֹת יִנְהַלְנִי נִפְשִׁי יְשׁוּבָב וְגו'. (ע״כ
תּוֹסַפְתָּא)

שְׁתֵּי הַזְרוּעוֹת שְׂאוּחָזוֹת בּוּ, אֵלוּ יוֹצְאוֹת וְאוּחָזוֹת בְּהִיא תַּתְּחַתּוֹנָה
לְחַבְרָא הַמְשֻׁכּוֹן יַחַד וְלֵהִיּוֹת אֶחָד. וְאִזּוּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מֵדוֹת נִהְיֹת אַחַת.
וְהַלְבָן נִחְקַק עַל הַגְּוֹנִים וְעוֹלָה עַל הַגְּוֹנִים כְּלָם. זֶהוּ שְׁכַתוֹב מִחֲשַׁף
הַלְבָן, וְאִזּוּ נִקְרָא (זְכַרְיָה כ) ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד. וְאִזּוּ (תְּהִלִּים כג) ה' רֵעִי לֹא
אֶחָסֵר, וְכַתוֹב בְּנֵאוֹת דְּשָׂא יִרְבִּיצְנִי עַל מֵי מְנוּחֹת יִנְהַלְנִי נִפְשִׁי יְשׁוּבָב
וְגו'. ע״כ תּוֹסַפְתָּא.

תָּא חֲזִי, הָכִי נִמְי יַעֲקֹב, בִּירַר אַחְסִינְתִּיהּ וְעַדְבִּיהּ לְחַוְלָקִיָּהּ, וְסָלִיק לְעֵילָא
מִכָּל דְּרָגִין, וְנָטִיל לֵיהּ לְעַדְבִּיהּ. מִקָּל לְבָנָה לַח, הֵינּוּ דְרָגָא חַוְרָא דְסִטְר
יְמִינָא. וְלוֹז וְעַרְמוֹן, הֵינּוּ דְרָגָא סוּמְקָא דְסִטְר שְׂמָאלָא.

בֵּא רְאֵה, כְּדָ גַם יַעֲקֹב בְּחַר אֶת יִרְשָׁתוֹ וְגוֹרְלוֹ לְחַלְקוֹ, וְעָלָה לְמַעְלָה
מִכָּל הַדְּרָגוֹת וְנָטִיל אוֹתוֹ לְגוֹרְלוֹ. מִקָּל לְבָנָה לַח - הֵינּוּ הַדְּרָגָה הַלְבָנָה
שֶׁל צֵד הַיְמִינִין. וְלוֹז וְעַרְמוֹן - הֵינּוּ הַדְּרָגָה הָאֲדָמָה שֶׁל צֵד שְׂמָאלָא.

וְיִפְצַל בְּהוֹן פְּצֻלוֹת לְבָנוֹת, דְּאֶעְבֵּר דִּינָא מִן דָּא, וְאֶתְחַבֵּר לֵיהּ בִּימִינָא, וְהוּוּ
עָאֵל בִּינִיָּהּ וְנָטִיל לוֹן כְּחַדָּא וְאֶתְעַבִּיד כְּלָא חַד בְּתָרִי גְוֹנִי. וְעַם כָּל דָּא,
מִחֲשַׁף הַלְבָן, דִּיתַגְלִי חַוְרָא עַל סוּמְקָא. וְכָל דָּא לְמָאִי, לְאִמְשָׁכָא לְדְרָגָא
דָּא דְעַדְבִּיהּ בְּרַכָּאן מִמְבוּעָא דְכָלָא (נִיָּא דְנַחְלָא), וְלִשְׁוֹאָה לְדְרָגָא דָּא דְאִיהוּ
תַּלְתָּא כְּחַדָּא.

וְיִפְצַל בְּהֵם פְּצֻלוֹת לְבָנוֹת - שְׁהַעֲבִיר מְזָה אֶת הַדִּין וְחַבְרָא אוֹתוֹ לְיְמִין,
וְהוּוּ נִכְנַס בִּינִיָּהֶם וְנָטִיל אוֹתָם יַחַד וְנַעֲשֶׂה הַכָּל אֶחָד בְּשְׁנֵי גְוֹנִים. וְעַם
כָּל זֶה מִחֲשַׁף הַלְבָן, שְׁיִתַּגְלֶה הַלְבָן עַל הָאָדָם. וְכָל זֶה לְמָה? לְמַשְׁדָּא אֶת
הַדְּרָגָה הַזֹּאת שֶׁל גוֹרְלוֹ בְּרַכּוֹת מִן הַמַּעְיָן שֶׁל הַכָּל (שֶׁל הַנַּחֲלָא), וְלִשְׁוֹאָה אֶת
הַדְּרָגָה הַזֹּאת שֶׁהִיא שְׁלֹשׁ כְּאַחַת.

דף קסב ע"א

בְּרֵהֻטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמַּיִם, כְּמֵה דְאוֹקִימְנָא. וְכִדִּין בְּעוֹבְדָא דָא דְחִכְמָתָא
נְגִדִין בְּרֵכָאוֹ לְתַתָּא, וּמִתְשַׁקְיִין (נ"א ומתברכא) כְּלָהוּ עֲלֵמִין וְשְׂרִיין עֲלֵיהּ
בְּרֵכָאוֹ, כְּמֵה דְאוֹקְמוּהָ. דְכְתִיב, (בראשית מט) בְּבִקְרָא יֹאכֵל עַד וָגוֹ', וְלִבְתֵּר
מִכָּאן, (שם) וְלַעֲרַב יַחֲלֵק שָׁלֵל, (דף קסב ע"א) לְאַתְבְּרָכָא כְּלָהוּ עֲלֵמִין לְתַתָּא.
וַיַּעֲקֹב נָטַל חוֹלְקִיָּהּ, מֵאִינוּן בְּרֵכָאוֹ, דְשְׂרִיין עֲלֵיהּ לְתַתָּא, בְּגִין דְאִיהוּ
חוֹלְקִיָּהּ וְעַדְבָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא.

בְּרֵהֻטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמַּיִם - כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, וְאִזּוּ בְּמַעֲשֵׂה הַזֶּה שֶׁל חִכְמָה
שׁוֹפְעוֹת הַבְּרָכוֹת לְמַטָּה וּמִשְׁקִים [ומתברכים] כָּל הָעוֹלָמוֹת וְשׁוֹרוֹת
עֲלֵיהֶם הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשִׁיָּהּ (בראשית מט) שְׁכָתוֹב בְּבִקְרָא יֹאכֵל עַד וָגוֹ',
וְאַחֵר מִכָּאן - וְלַעֲרַב יַחֲלֵק שָׁלֵל, שְׂוִיתְבְּרָכוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַטָּה. וַיַּעֲקֹב
נָטַל חֲלָקוֹ מֵאוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁשׁוֹרוֹת עָלָיו לְמַטָּה, מְשׁוּם שֶׁהוּא חֲלָקוֹ
וְגוֹרְלוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה בְּרִידָה הוּא.

רַבִּי יִיסָא זִוְטָא הָוָה שְׁכִיחַ קַמֵּיהּ דְרַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לֵיהּ. הָאִי דְכְתִיב (משלי
ו) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, לְצַדִּיק מִבְּעֵי לֵיהּ, מֵאִי לְרֹאשׁ צַדִּיק. אָמַר לֵיהּ, רֹאשׁ
צַדִּיק דָּא הִיא עֵטְרָה קְדִישָׁא, וְאוֹקְמוּהָ. תוּ, רֹאשׁ צַדִּיק, דָּא יַעֲקֹב, דְאִיהוּ
נָטִיל בְּרֵכָאוֹ, וְנִגִּיד לוֹן לְצַדִּיק, וּמִתְמָן אִזְדָּרִיקוּ לְכָל עֵיבֵר, וּמִתְבְּרָכוּן כְּלָהוּ
עֲלֵמִין.

רַבִּי יִיסָא הַקְטָן הָיָה מְצוּי לְפָנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר לוֹ, זֶה שְׁכָתוֹב (משלי
ו) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, הִיָּה צָרִידָה לְהִיּוֹת לְצַדִּיק, מַה זֶה לְרֹאשׁ צַדִּיק?
אָמַר לוֹ, רֹאשׁ צַדִּיק זֶה הִיא הָעֵטְרָה הַקְדוּשָׁה, וּבְאַרוּהָ. עוֹד, רֹאשׁ
צַדִּיק זֶה יַעֲקֹב, שֶׁנָּטַל אֶת הַבְּרָכוֹת וְהִשְׁפִּיעַ אוֹתָם לְצַדִּיק, וּמִשָּׁם
נִזְרְקוּ לְכָל עֵיבֵר, וְכָל הָעוֹלָמוֹת מִתְבְּרָכִים.

אָבֵל הָאֵא אוֹקִימְנָא, בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, (ראש) צַדִּיק אֶקְרִי, הֵהוּא אֶתֶר (ס"א
ל"ג רישא) דְבְּרִית, דְמִנְיָה נְפָקִין מִבּוֹעִין לְבֵר, נוֹקְבָא דְקִיסְטָא דְחִמְרָא נְפִיק
מִנְיָה, אִיהוּ רִישָׁא. כְּדָ רֹאשׁ צַדִּיק, הֵהוּא אֶתֶר, כְּדָ זָרִיק מִבּוֹעִין לְנוֹקְבָא,
אֶקְרִי רֹאשׁ צַדִּיק. צַדִּיק אִיהוּ רֹאשׁ (נ"א רישא לכל ברכא) בְּגִין דְכָל בְּרֵכָאוֹ בִּיהּ
שְׂרִיין.

אָבֵל הִנֵּה בְּאַרְנוֹ, בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק - [ראש] צַדִּיק נִקְרָא אוֹתוֹ הַמְּקוֹם
[ראש] שֶׁל הַבְּרִית, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים מַעֲיָנוֹת הַחוּצָה. הַנְּקֵב שֶׁל הַכַּד
שֶׁיוֹצֵא מִמֶּנּוּ הֵינּוּ הוּא הָרֹאשׁ, כְּדָ רֹאשׁ צַדִּיק, אוֹתוֹ מְקוֹם, כְּשֶׁזָּרֵק
מַעֲיָנוֹת לְנִקְבָהּ, נִקְרָא רֹאשׁ צַדִּיק. הַצַּדִּיק הוּא רֹאשׁ [ראש לכל הברכות]
מְשׁוּם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שְׂרוּיוֹת בּוֹ.

תו, ההוא בר נש, דזכי למנטר את קיימא קדישא, ועביד פקודי דאורייתא, צדיק אקרי, ומרישיה ועד רגלוי הכי אקרי. וכד ברכאן נגדין לעלמא, שריין על רישיה, ומניה קיימי ברכאן לעלמא, בבנין קדישין זכאין דאוקים.

עוד, אותו האדם שזוכה לשמר את אות ברית הקדש ועושה את מצוות התורה נקרא צדיק, ומראשו ועד רגלו כד נקרא. וכשהברכות שופעות לעולם, הן שורות על ראשו, וממנו עומדות הברכות לעולם בבנים הקדושים הצדיקים שהקים.

רבי ייסא תו שאיל ואמר, (תהלים לו) כתיב נער הייתי גם זקנתי וגוי. האי קרא אוקמוה דשרו דעלמא אמרו, איהו אמרו בחכמתא, יתיר ממה דחשבין בני נשא. אמר ליה, ברי גאות הוא, דהא ביחודא קדישא אתמר נער הייתי גם זקנתי והכי הוא. (תהלים לו) ולא ראיתי צדיק נעזב, דא הוא שבחא דיחודא, דלא אשתכח יום בלא לילה. דהא לילה ביה אשתכח תדירא, וצדיק אחיד לעילא ואחיד לתתא.

עוד שאל רבי ייסא ואמר, כתוב (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי וגוי. הפסוק הזה פרושהו ששרו של עולם אמר אותו. הוא אמר אותו בחכמה יותר ממה שחושבים בני אדם. אמר לו, בני, יפה הוא, שהרי ביחוד הקדוש נאמר נער הייתי גם זקנתי. וכך הוא, ולא ראיתי צדיק נעזב - זה השבח של היחוד שלא נמצא יום ללא לילה, שהנה הלילה תמיד נמצא בו, והצדיק אחוז למעלה ואחוז למטה.

דף קסב ע"ב

וזרעו מבקש לחם, מאי הוא. אלא, בשעתא דזריק ואתנגיד זרעא, לא תבע לנוקבא. דהא בהדיה שריא, דלא אתפרשא מניה לעלמין, וזמינא היא לגביה. דהא זרעא לא נגיד, אלא בשעתא דנוקבא זמינא, (דף קסב ע"ב) ותיאובתא דתרווייהו כחדא בדבוקא חד דלא מתפרשו, ועל דא לא אצטריך למתבע עליה.

וזרעו מבקש לחם, מה הוא? אלא בשעה שזורק ונשפע הזרע, אינו תובע את הנקבה, שהרי היא שורה עמו, שאין נפרדת ממנו לעולמים

וּזְמִינָה הִיא אֶצְלוֹ, שְׁהָרִי אֵין זֶרַע שׁוֹפֵעַ אֶלָּא בְּשַׁעַה שְׁהַנְּקֵבָה זְמִינָה,
וּתְשׁוּקַת שְׁנִיָּהִם יַחַד בְּדַבּוּק אֶחָד, שְׁאֵין נִפְרָדִים, וְלָכֵן לֹא צָרִיךְ לְתַבְּעַ
אוֹתָהּ.

אָמַר לִיהוּ, וּבְזִמְנָא דְגְלוּתָא לָאו הָכִי. אָמַר לִיהוּ זֶרְעוּ כְּתִיב, וְלֹא אִיהוּ.
אִימְתִי נְפִיק, כִּד נּוֹקְבָא בְּדַבּוּקָא חַד עִם דְּכוּרָא. וְאִי תִימָא לֹא רְאִיתִי
צְדִיק נֶעְזֵב, בְּזִמְנָא דְגְלוּתָא מֵאִי הִיא.

אָמַר לוֹ, וּבְזִמְן הַגְּלוּת לֹא כִּד? אָמַר לוֹ, כְּתוּב זֶרְעוּ, וְאִינוּ. מְתִי יוֹצֵא?
כְּשֶׁהַנְּקֵבָה בְּדַבּוּק אֶחָד עִם הַזָּכָר. וְאִם תֹּאמַר, לֹא רְאִיתִי צְדִיק נֶעְזֵב
- בְּזִמְן שֶׁל הַגְּלוּת מָה הִיא?

אֶלָּא, הָא אֶחָיד לְעִילָא. וְלֹא נֶעְזֵב לְעַלְמִין, בְּזִמְנָא אַחְרָא, לֹא נֶעְזֵב
מִנוֹקְבָא, אֶחָיד לְעִילָא, וְאֶחָיד לְתַתָּא. אֶחָיד לְעִילָא, בְּזִמְנָא דְגְלוּתָא.
בְּזִמְנָא אַחְרָא, אֶחָיד לְתַרְיִן סְטֵרִין, לְעִילָא וְתַתָּא, וְלַעוֹלָם אִינוּ נֶעְזֵב.

אֶלָּא זֶה אַחוּז לְמַעְלָה וְלֹא נֶעְזֵב לְעוֹלָמִים. בְּזִמְן אַחַר לֹא נֶעְזֵב
מִהַנְּקֵבָה, אַחוּז לְמַעְלָה וְאַחוּז לְמַטָּה. אַחוּז לְמַעְלָה - בְּזִמְן שֶׁל הַגְּלוּת.
בְּזִמְן אַחַר אוּחוּז אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וְלְמַטָּה, וְלַעוֹלָם אִינוּ נֶעְזֵב.

כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית א) וַיִּתֵּן אֲתָם אֱלֹהִים בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם, דָּא צְדִיק. וְאִף עַל גַּב
דְּאִתְמַר בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם, אֶלָּא בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם וְדָאִי, דְּאִיהוּ סִיּוּמָא דְגּוּפָא.

כְּתוּב (בְּרֵאשִׁית א) וַיִּתֵּן אֲתָם אֱלֹהִים בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם, זֶה צְדִיק, וְאִף עַל
גַּב שְׁנַאֲמַר בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם, אֶלָּא בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם וְדָאִי, שְׁהוּא סִיּוּם
הַגּוּף.

תָּא חֲזִי, תְּרִין רְקִיעֵין אִינוּן, וְאִינוּן שִׁירוּתָא וְסִיּוּמָא, דָּא כְּגוּוּנָא דָּא.
שִׁירוּתָא רְקִיעָא תְּמִינָאָה, בֵּיה שְׁקִיעוּן כָּל כְּכַבְּלָא, זַעִירִין וְרַבְרַבִּין. וְדָא הוּא
רְקִיעָא עַלְמָא סְתִימָאָה, דְּקָאִים כָּלָא וּמְנִיָּה נְפִיק כָּלָא. וְאִיהוּ תְּמִינָאָה,
מִתְתָּא לְעִילָא, וְהוּא שִׁירוּתָא לְאַפְקָא מְנִיָּה כָּלָא.

בא ראה, שני רקיעים הם, והם הראשית והסיוס, זה כמו זה. ראשית הרקיע השמיני בו שקועים כל הכוכבים, קטנים וגדולים, וזהו הרקיע העליון הנסתר שמקיים הכל, וממנו יוצא הכל, והוא השמיני ממטה למעלה, והוא הראשית להוציא ממנו הכל.

כך איהו רקיעא תמינאה מעילא לתתא, דביה שקיעין כל ככביא, כל נהורין ובוצינין. והוא נטיל כלא ודא סיומא דכלא. כמה דההוא רקיעא תמינאה, דאיהו שירותא דכלא. תליין ביה כל נהורין ונטיל לון, ומניה נפקי. הכי נמי האי, איהו רקיעא תמינאה, תליין ביה כל נהורין ונטיל לון, ומניה נפקו לכלהו עלמין.

כך הוא הרקיע השמיני ממעלה למטה, שבו שקועים כל הכוכבים, כל האורות והמאורות, והוא נוטל את הכל, וזה הסיוס של הכל. כמו שאותו הרקיע השמיני, שהוא ראשית הכל, תלויים בו כל האורות, ונוטל אותם, וממנו יוצאים - כך גם זה, אותו רקיע השמיני תלויים בו כל האורות ונוטל אותם, וממנו יצאו לכל העולמות.

שירותא וסיומא כגוונא חד קיימי, ועל דא איהו נהר דנגיד ונפיק, ולא פסקי מימיו לעלמין. כלא למהוי סיומא כשירותא, ובגין כך ויתן אתם אלהים ברקיע השמים, ולמה, להאיר על הארץ.

הראשית והסיוס עומדים כגון אחד, ועל כן הוא הנהר ששופע ויוצא ולא פוסקים מימיו לעולמים, הכל שיהיה הסיוס כמו הראשית, ומשום כך ויתן אתם אלהים ברקיע השמים, ולמה? להאיר על הארץ.

ואף על גב דאתמר כלא כגוונא חדא קיימי, ודא הוא ברירא דמלה, מה בין האי להאי. אלא, דא אוקים וזן לעלמא עלאה דאיהו ביה ולכל אינון סטרין עלאין, ודא אוקים וזן לעלמא תתאה ולכל אינון סטרין תתאין.

ואף על גב שנאמר, הכל עומדים כגון אחד, וזהו ברור הדבר. מה בין זה לזה? אלא זה מקים וזן את העולם העליון שהוא בו ואת כל אותם הצדדים העליונים, וזה מקים וזן את העולם התחתון ואת כל אותם הצדדים התחתונים.

וְאִי תִימָא, עֲלָמָא דְלַעִילָא מֵאן אִיהוּ, וְהָא (אִיהוּ) הֵהוּא רְקִיעָא תְּמִינָאָה
עֲלָאָה סְתִימָאָה, עֲלָמָא דְלַעִילָא אִיהוּ וְהִכִּי אֶקְרִי, דְּהָא תְּרִין עֲלָמִין נִינְהוּ
כְּמָה דְאַתְמָר. אֶלָּא, אִיהוּ עֲלָמָא עֲלָאָה, וְכָל אֵינּוּן דְנִפְקִי מִנִּיהּ, עַל שְׁמִיָּה
אֶקְרוּן. וְאֵינּוּן דְנִפְקִי מֵעֲלָמָא תִּתְּתָאָה, עַל שְׁמִיָּה אֶקְרוּן. וְכָל הָאִי וְהָאִי כֹּלָא
חַד, בְּרִידָא הוּא לְעֵלַם וּלְעֲלָמִי עֲלָמִין.

וְאִם תִּתְּמַר, הָעוֹלָם שְׁלַמְעֵלָה מִי הוּא? וְהִרִי [הוּא] אוֹתוֹ הָרְקִיעַ הַשְּׁמַיִי
הָעֲלִיּוֹן הַנִּסְתָּר הוּא הָעוֹלָם שְׁלַמְעֵלָה, וְכֵן נִקְרָא, שְׁהִרִי שְׁנֵי עוֹלָמוֹת
הֵם, כְּמוֹ שְׁנִתְּבָאָר. אֶלָּא הוּא עוֹלָם עֲלִיּוֹן, וְכָל אוֹתָם שְׁיוּצָאִים מִמֶּנּוּ
נִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ, וְאוֹתָם שְׁיוּצָאִים מִן הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן נִקְרָאִים עַל
שְׁמוֹ, וְכָל זֶה וְזֶה הַכֹּל אַחַד, בְּרִידָא הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמִי עוֹלָמִים.

דף קסג ע"א

תָּא חֲזִי (תהלים קד) יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה' אֲרֻזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע. מֵאן לְבָנוֹן. הָא
אוּקְמוּהָ וְאַתְמָר, הָאִי קָרָא (תהלים קד) אֲשֶׁר שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ חֲסִידָה
בְּרוּשִׁים בֵּיתָה. אֲשֶׁר שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ, בָּאֵן אֶתֶר, בְּלְבָנוֹן. וְאֵלִין אֵינּוּן
תְּרִין צִפְרִים דְקִאֲמָרוּ בְּכַמָּה אֶתֶר, (דף קסג ע"א) וּמֵאֵלִין אֶתְפָּרְשׁוּ כְּמָה צִפְרִין
אַחֲרֵינִין, אֲבָל אֵלִין עֲלָאִין וְנִפְקִין מִלְּבָנוֹן דְאִיהוּ (ס"א סתִימָאָה) לְעִילָא, וְרִזָּא
דְמִלָּה, (בראשית כט) וּלְלֶבֶן שְׁתֵּי בָנוֹת וְגו'.

בֵּא רָאָה, (תהלים קד) יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה' אֲרֻזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע. מִי הַלְּבָנוֹן?
הִרִי פְּרִשׁוּהוּ וְנִתְּבָאָר. הַפְּסוּק הַזֶּה, אֲשֶׁר שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ חֲסִידָה
בְּרוּשִׁים בֵּיתָה - אֲשֶׁר שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ, בְּאִיזָה מְקוֹם? בְּלְבָנוֹן. וְאֵלוּ
הֵן שְׁתֵּי הַצִּפְרִים שְׁאֲמָרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וּמֵאֵלוּ נִפְרָדוֹת כְּמָה צִפְרִים
אַחֲרוֹת. אֲבָל אֵלוּ עֲלִיוֹנוֹת, וְיוּצָאֵת מִן לְבָנוֹן, שְׁהוּא [סתום] לְמַעְלָה,
וְסוּד הַדְּבָר - וּלְלֶבֶן שְׁתֵּי בָנוֹת וְגו'.

חֲסִידָה בְּרוּשִׁים בֵּיתָה, (ס"א דא לאה) בְּאֵינּוּן שְׁתֵּי בְּנִין עֲלָאִין, שְׁתֵּי סְטָרִין
דְעֲלָמָא, כְּמָה דְאַתְמָר. אֲמַאי אֶקְרִי חֲסִידָה. אֶלָּא, הָאִי עֲלָמָא עֲלָאָה אֶף
עַל גַּב דְנוֹקְבָא אִיהִי, קָרִינָן לָהּ דְכָר, דְכַד אֶתְפָּשֵׁט, כָּל טִיבוּ וְכָל נְהִירוּ מִנִּיהּ
נִפְיָק.

חסידה ברושים ביתה, [ו' לאה] באותם ששה בנים עליונים, ששת צדדי העולם, כמו שנתבאר. למה נקרא חסידה? אלא העולם העליון הזה, אף על גב שהוא נקבה, קוראים לו זכר. שפאשר מתפשט, כל טוב וכל האור יוצא ממנו.

ובגין כך דאיהי חסידה, נפיק (מתמו) מינה חס"ד, דאיהו נהורא קדמאה, דכתיב, (בראשית א) ויאמר אלהים יהי אור. ועל דא ברושים ביתה. ברושים, אל תקרי ברושים, אלא בראשים. דהא עלמא אחרא, בתפאין ביתה, ואיהי בי דינא דעלמא. ולזמנין אקרי כגוונא דלעילא, בכל אינון שמחון.

ומשום שהיא חסידה, יוצא [משם] ממנה חסד, שהוא האור הראשון, שכתוב (בראשית א) ויאמר אלהים יהי אור. ועל זה ברושים ביתה. ברושים - אל תקרי ברושים אלא בראשים, שהרי העולם האחר בתחתונים ביתה, והיא בית הדין של העולם, ולפעמים נקרא כמו שלמעלה בכל אותם השמות.

ועל אתר דא כתיב, (בראשית ו) וינחם יי ויתעצב אל לבו. חרון אף יי. דהא באתר דא תליא. דהא כל מה דלעילא, כלא איהו בנהירו, חיינן לכל סטרינן. ועל דא תנינן, אין עצבות לפני המקום, לפני דייקא. ועל דא כתיב, (תהלים ק) עבדו את יי בשמחה באו לפניו ברננה. עבדו את יי בשמחה, לקביל עלמא עלאה, באו לפניו ברננה לקביל עלמא תתאה. זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי. בגין כך כתיב, (דברים לג) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביי מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו וגוי'. (בראשית ט) ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים וגוי'. פתח רבי אלעזר ואמר, (משלי ט) אם חכמת חכמת לך ולצפת לבדך תשא. אם חכמת חכמת לך, תא חזי, ווי לאינון חייבי עלמא, דלא ידעין ולא משגיחין במלי דאורייתא. וכד אינון משגיחין בה, בגין דלית לון סכלתנו, מלין דאורייתא דמין בעינייהו כאילו בלהו מלי ריקניא, ולית בהו תועלתא. וכלא בגין דאינון רקנין מדעתא וסכלתנו. דהא כל מילי דאורייתא, בלהו מלין עלאין ויקירין. וכל מלה ומלה כתיב בה (משלי א) יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה (באורייתא).

ועל המקום הזה כתוב, וינחם ה', ויתעצב אל לבו. חרון אף ה'. שהרי במקום הזה תלוי. שהרי כל מה שלמעלה, הכל הוא באור, חיים לכל הצדדים, ועל כן שנינו, אין עצבות לפני המקום, בדיוק לפני, ועל זה כתוב (תהלים ק) עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. עבדו את ה' בשמחה - כנגד העולם העליון. באו לפניו ברננה - כנגד העולם

התחתון. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, משום כך פתוב (דברים לג) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויפחשו וגו'. ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר, (משלי ט) אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא. אם חכמת חכמת לך - בא ראה, אוי לאותם רשעי העולם שלא יודעים ולא משגיחים בדברי תורה. וכשהם משגיחים בה - משום שאין להם שכל, דברי התורה נראים בעיניהם כאלו כלם מלאים ריקנות ואין בהם תועלת, והכל משום שהם ריקנים מדעת ושכל, שהרי כל דברי התורה, כלם דברים עליונים ונכבדים, וכל דבר ודבר שפתוב בה יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה [בתורה].

וכל אינון טפשוין, אטימין דלבא, כד חמאן מלי דאורייתא, לא די לון דלא ידעי, אלא דאינון אמרי, דאינהו מלין פגימין, מלי דלית בהו תועלתא. ווי לון, כד יתבע לון קודשא בריך הוא, עלבונא דאורייתא, ויתענשו עונשא דמרדי במאריהון.

וכל אותם הטפשים אטומי הלב, כשרואים דברי תורה, לא די להם שלא יודעים, אלא שהם אומרים שהם דברים פגומים, דברים שאין בהם תועלת. אוי להם כשיתבע אותם הקדוש ברוך הוא את עלבון התורה, ויענשו ענש שמורדים ברבונם.

מה פתיב באורייתא, (דברים לב) כי לא דבר רק הוא מכם, ואי איהו רק מכם איהו, דהא אורייתא כלא, מלייא מפל אבנין טבין ומרגלאן יקירין, מפל טבין דעלמא. כמה דאת אמר וכל חפצים לא ישוו בה, והיך יימרון דאיהו ריקניא.

מה פתוב בתורה? כי לא דבר רק הוא מכם. ואם הוא רק - הוא מכם, שהרי כל התורה מלאה מפל אבנים טובות ומרגליות יקרות מפל הטובות של העולם, כמו שנאמר וכל חפצים לא ישוו בה, ואיך יאמרו שהיא ריקה?!

ושלמה מלכא אמר, אם חכמת חכמת לך, דכד יתחכם בר נש באורייתא, תועלתא דיליה איהו. דהא באורייתא לא זכיל לאוספא אפילו את אחת. ולצת לבדך תשא, דהא אורייתא, לא יגרע משבחקה כלום, וליצנותא, דיליה איהו, ואשתאר ביה לאובדא ליה מהאי עלמא ומעלמא דאתי.

וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אָמַר, אִם חֲכִמַת חֲכִמַת לֵךְ. שְׂפָאֲשֶׁר יִתְחַכֵּם אָדָם בַּתּוֹרָה, זוֹהִי תוֹעֵלֶת לוֹ, שֶׁהָרִי בַּתּוֹרָה לֹא יִכּוֹל לְהוֹסִיף אֶפְלוֹ אוֹת אַחַת. וְלִצֵּת לְבַדְדָּךְ תִּשָּׂא, שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה לֹא יִגְרַע כְּלוּם מִהַשְּׂבַח שְׁלֵה, וְהַלִּיצָנוּת הִיא שְׁלוֹ וְנִשְׂאָרֶת בּוֹ לְהַאֲבִיד אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא.

תָּא חֲזִי, כַּד אֲתִּיב עֲלָאִין, מִתְחַבְּרִין כְּלָהוּ בְּהַאי דְרָגָא, סוּפָא דְכָל דְרָגִין קְדִישִׁין עֲלָאִין, וְאֲתִּמְלִיא מְנִיָּהוּ, וְאֲתִּבְרַכָּא מְעֵלְמָא עֲלָאָה. כְּדִין, הַאי דְרָגָא קִיָּמָא לְאַשְׁקָאָה לְכְּלָהוּ עֲדָרִין, כָּל חַד וְחַד כְּדָקָא חֲזִי לֵיהּ, וְכָל חַד וְחַד אֲתִּשְׁקִי מִן דִּינָא וְרַחֲמִי.

בֹּא רְאֵה, כְּאֲשֶׁר הָאוֹתִיּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת כְּלָן מִתְחַבְּרוֹת בַּדְרָגָה הַזֹּאת, הַסּוּף שֶׁל כָּל הַדְרָגוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, וּמִתְמַלֵּאת מֵהֶם וּמִתְבְּרַכֶּת מִן הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, אִזְ הַדְרָגָה הַזֹּאת עוֹמֶדֶת לְהַשְׁקוֹת אֶת כָּל הָעֲדָרִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּי לוֹ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד נִשְׁקָה מִדִּין וְרַחֲמִים.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, וַיִּצַּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֵהֻטִים וְגוֹ', דִּינְעֻקְבּ בְּעָא לְאַתְקֵנָא תְּפִלָּה שְׁל עֲרַבִּית, וְלִאֲנַהֲרָא לְסִיְהָרָא, וְלִאֲשְׁקָאָה וְלִבְרַכָּא לָהּ מִכָּל סְטָרִין, דְּכְתִיב וַיִּצַּג אֶת הַמַּקְלוֹת. אֵלִין דִּינִין וְגִבּוּרִין דִּנְפֻקִי מִגִּבּוּרָה דְלַעִילָא.

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב, וַיִּצַּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֵהֻטִים וְגוֹ'. שְׂיַעֲקֹב רָצָה לְתַקֵּן תְּפִלַּת עֲרַבִּית, וְלִהְיֵאִיר לְלִבָּנָהּ וְלִהְשַׁקֹּת וְלִבְרַךְ אוֹתָהּ מִכָּל הַצְּדָדִים, שְׂכַתוּב וַיִּצַּג אֶת הַמַּקְלוֹת, אֵלִין דִּינִים וְגִבּוּרוֹת שְׂיֻזְצָאִים מִן הַגִּבּוּרָה שְׁלִמְעָלָה.

דף קסג ע"ב

וַיַּעֲקֹב כַּד בְּעָא לְאַתְקֵנָא לְהַאי דְרָגָא, סָלִיק לְכָל אֵינּוֹן דִּינִין וְגִבּוּרִין מִיָּנָה, וְאוּקִים לוֹן בְּרֵהֻטִים, בְּאֵינּוֹן רְהֻטִים אַרְבַּע, דְּקִיָּמִי תַּחּוֹת הַאי (בַּמְדַּבֵּר כֹּא) בְּאֵר חֲפְרוּהָ שָׂרִים, דְּאֲתִּמְלִיא מֵאֵינּוֹן נַחֲלִין וּמִבּוּעִין עֲלָאִין. בְּגִין דְּכַד נְפֻקִין מִיּוֹן מֵהַאי בְּאֵר קְדִישָׁא, אֵלִין אַרְבַּע נְטִלִי כְּלָא. וְעַל דָּא אֲקָרוּן רְהֻטִים, וּמִתְמָן (דף קסג ע"ב) אֲתִּיבִין כְּלָא לְמִשְׁתֵּי. וְאֵינּוֹן דִּינִין וְגִבּוּרִין, כְּלָהוּ קִיָּמִי תַּמּוֹן, לְנִטְלָא לְכָל חַד וְחַד כְּדָקָא חֲזִי לֵיהּ.

וְכַאֲשֶׁר יַעֲקֹב רָצָה לְתַקֵּן אֶת הַדְרָגָה הַזֹּאת, סָלַק אֶת כָּל אוֹתָם הַדִּינִים וְהַגְּבוּרוֹת מִמֶּנָּה, וְהִקִּים אוֹתָם בְּרִהְטִים, בְּאוֹתָם אֲרֻבַּעַת הַרְהִטִים שְׁעוּמָדִים תַּחַת זֶה בְּאֵר חֲפְרוּהָ שָׁרִים, שְׁמֵת־מִלְּאֵת מֵאוֹתָם הַנְּחָלִים וְהַמְעִינֹת הָעֲלִיוֹנִים. מִשׁוּם שְׁכַאֲשֶׁר הַמַּיִם יוֹצְאִים מֵהַבְּאֵר הַקְּדוּשָׁה הַזֹּאת, אֵלֶּיךָ הָאֲרֻבָּעָה נוֹטְלִים הַכֹּל, וְעַל כֵּן נִקְרָאִים רְהִטִים, וּמִשָּׁם כָּל־ם בְּאִים לְשִׁתּוֹת. וְאוֹתָם דִּינִים וְגְבוּרוֹת, כָּל־ם עוֹמְדִים שָׁם לְטַל אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּרֹאוֹי לוֹ.

אֲשֶׁר תִּבְאֶנָּה הַצֵּאן לְשִׁתּוֹת לְנֹכַח הַצֵּאן, אֵלֶיךָ לְקַבֵּל אֵלֶיךָ. וַיִּחַמְנָה, מֵאִי וַיִּחַמְנָה. דָּכַד מִתְעַטְרֵן בְּדִינָא, מִתְחַמְמִין בְּהֵוֵא דִינָא, וְאֲזֵלִין וְשֹׁאֲטִין בְּעֵלְמָא, וּמְעִינֵי בְּאַרְחִיחוֹן דְּבִינֵי נְשָׂא, הֵן לְטַב הֵן לְבִישׁ.

אֲשֶׁר תִּבְאֶנָּה הַצֵּאן לְשִׁתּוֹת לְנֹכַח הַצֵּאן, אֵלֶיךָ כְּנִגְדֵי אֵלֶיךָ. וַיִּחַמְנָה, מַה זֶה וַיִּחַמְנָה? שְׁכַאֲשֶׁר מִתְעַטְרִים בְּדִין, מִתְחַמְמִים בְּאוֹתוֹ הַדִּין, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם, וּמְעִינִים בְּדַרְכֵי בְּנֵי הָאָדָם, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב בְּתַרְיָה, (בראשית ט) וַיִּחַמְנוּ הַצֵּאן אֶל הַמְּקֻלוֹת, בְּגִין דְּאִינוּן מְקֻלוֹת הֵווּ מִתְחַמְמִין, וּמְשֻׁגְיָחִין בְּדִינֵי עֵלְמָא, וְאִתְּפַקְדוּן עֲלֵיהּ, וְאִתְּדַנוּ בְּנֵי נְשָׂא עֲלֵיהּ, כְּמַה דְּאֵת אִמֵּר (דְּנִיאל ד) בְּגִזְרַת עִירִין פְּתִגְמָא וּמֵאִמֵּר קְדִישִׁין שְׂאֵלְתָא וְגוֹי.

בֵּא רְאֵה מַה כְּתוּב אַחֲרָיו, וַיִּחַמְנוּ הַצֵּאן אֶל הַמְּקֻלוֹת. מִשׁוּם שְׁאוֹתָם הַמְּקֻלוֹת הָיוּ מִתְחַמְמִים וּמְשֻׁגְיָחִים בְּדִינֵי הָעוֹלָם, וְנִפְקְדִים עֲלֵיו, וְנִדְוֹנִים אֲנָשִׁים עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שְׁנֵאָמֵר (דְּנִיאל ד) בְּגִזְרַת מְלָאָכִים הַדְּבָר וּבְפַקְדַת קְדוּשִׁים הַגְּזָרָה וְגוֹי.

רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמֵר, (תהלים ס) דְּבִקָּה נַפְשִׁי אַחֲרֵיךָ בֵּי תַמְכָּה יְמִינֵךָ, הַאי קָרָא אִית לְאִסְתְּפֻלָּא בֵּיהּ, דְּבִקָּה נַפְשִׁי אַחֲרֵיךָ, בְּגִין דְּדוּד מְלָכָא, הֵוֵה מִתְּדַבֵּק נַפְשִׁיהּ תְּדִיר, אַבְתַּרְיָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְלֹא חֲזִיש לְמַלְיָן אַחֲרָיו דְּעֵלְמָא, אֵלְא לְאִתְּדַבְּקָא נַפְשִׁיהּ וּרְעוּתֵיהּ בֵּיהּ, וְכִינּוּן דְּאִיהוּ הֵוֵה מִתְּדַבֵּק בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, (קודשא בריך הוא) הֵוֵה תְּמִיךָ בֵּיהּ וְלֹא שְׂבִקֵיהּ. מְכָאוּ, לְבַר נֶשׁ כַּד אֵתָא לְאִתְּדַבְּקָא בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחֲדִיד בֵּיהּ, וְלֹא שְׂבִיק לֵיהּ.

רבי חייא פתח ואמר, (תהלים סג) דבקה נפשי אחריו בי תמכה ימינו.
בפסוק הזה יש להסתכל, דבקה נפשי אחריו - משום שדוד המלך
היה מדביק תמיד את נפשו אחרי הקדוש ברוך הוא, ולא חשש
לדברים אחרים של העולם, אלא להדביק נפשו ורצונו בו. וכיון שהוא
היה נדבק בקדוש-ברוך-הוא, היה תומך בו ולא עוזב אותו. מכאן
שכאשר אדם בא להדבק בקדוש-ברוך-הוא, הקדוש ברוך הוא אומו
בו ולא עוזב אותו.

דבר אחר דבקה נפשי אחריו, לאתעטרא דרגיה לעילא, דהא פד אתדבק
ההוא דרגא (ס"א דיליה אתברכא וכד אתגלייא) בדרגין עלאין לסלקא בתרייהו,
כדין ימינא אחיד ביה לסלקא ליה, ולחברא ליה, בחבורא חד כדקא
יאות, כמה דאת אמר, (תהלים קלט) ותאחזני ימינך, וכתוב (שיר השירים ב)
וימינו תחבקני, ועל דא בי תמכה ימינך.

דבר אחר דבקה נפשי אחריו - להתעטר דרגתו למעלה. שהרי כאשר
נדבקות הדרגה היא [שלו נתברכה, וכשהתגלתה] בדרגות העליונות לעלות
אחריה, אז הימין אומו בה להעלותה ולחברה בחבור אחד כראוי,
כמו שנאמר ותאחזני ימינך, וכתוב וימינו תחבקני, ועל כן בי תמכה
ימינך.

וכד אחיד ביה בקודשא ברוך הוא, כדין כתיב, (שם) שמאלו תחת לראשי
וימינו תחבקני. ואיהו יחודא חד וחבורא חד, וכד איהו חבורא חד, כדין
אתמליא ההוא דרגא דיליה ואתברכא.

וכשאוחז בו בקדוש-ברוך-הוא, אז כתוב שמאלו תחת לראשי וימינו
תחבקני. והוא יחוד אחד וחבור אחד. וכשהוא חבור אחד, אז
מתמלאת אותה דרגה שלו ומתברכת.

וכד אתמליין כל אינון רהטין, אתמליין לארבע סטרין דעלמא, וכלהו
עדרייא אשתקין, כל חד וחד לסטריה. וכד אתא יעקב לאתקנא האי
דרגא, בריר ליה סטרא דימינא, דאתחזי ליה, וסטרא אחרא דלא אתחזי
ליה אתפרשת מיניה. כמה דכתיב, (בראשית ט) וישת לו עדרים לבדו ולא
שתם על צאן לבן. לבדו, הנה בלחודו, דלא ישתמש בטעוון אחרנין
דבסטרין אחרנין. זכאה חולקהו דישראל, דעליהו כתיב, (דברים יד) כי עם
קדוש אתה לני אלהיך ובה בחר יי וגו'.

וּכְשֶׁמִתְמַלְאִים כָּל אוֹתָם הִרְהוּטִים, מִתְמַלְאִים לְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם,
וְכָל הָעֲדָרִים מְשֻׁקִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְצִדּוֹ. וְכִשְׁבָּא יַעֲקֹב לְתַקֵּן אֶת
הַדְרָגָה הַזֹּאת, בָּחַר לוֹ צֶדֶד הַיָּמִין שֶׁרְאוּי לוֹ, וְהִצִּד הָאַחֵר שֶׁלֹּא רְאוּי לוֹ
נִפְרָד מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב וַיֵּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתַם עַל צֹאן לָבָן.
לְבָדוֹ - הִיָּה לְבָדוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתוֹעֵבוֹת הָאַחֲרוֹת שֶׁבְּצִדָּדִים
הָאַחֲרִים. אֲשֶׁרִי חִלְקִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲלֵיהֶם כְּתוּב (דְּבָרִים יד) כִּי עִם
קְדוּשַׁת אֶתָּה לְהִ' אֱלֹהֶיךָ וּבָדַד בָּחַר הִ' וְגוֹ'.

וְתָא חֲזִי, יַעֲקֹב אִיהוּ תוֹשֵׁבֵחָא דְאַבְהוֹ, וְאִיהוּ כְּלָלָא דְכְּלָהוּ, וּבְגִין דְאִיהוּ
כְּלָלָא דְכְּלָלָא, בְּגִין כְּדָ אִיהוּ קָאִים לְאַנְהָרָא לְסִיחָרָא, דְיַעֲקֹב אִיהוּ קָאִים
לְאַתְקֵנָא לְתַפְלַת עַרְבִית.

וּבֵא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הוּא הַמְשֻׁבַּח שֶׁל הָאָבוֹת וְהוּא הַכֹּלֵל שֶׁל כָּלֵם,
וּמְשׁוּם שֶׁהוּא הַכֹּלֵל שֶׁל הַכֹּל, מְשׁוּם כְּדָ הוּא עוֹמֵד לְהַאִיר לְלִבָּנָה,
שִׁיעֲקֹב הוּא עוֹמֵד לְתַקֵּן אֶת תַּפְלַת עַרְבִית.

וְכָל הַהוּא תַקוּנָא, אִיהוּ כְּדָקָא חֲזִי לִיה, (כְּדִין) כָּל אֵינוֹן סְטָרִין קְדִישִׁין
כְּלָהוּ בְּתַקוּנָא אֲתַקִּין בְּסְטָרוֹי, וְאַפְרִישׁ חוּלְקִיָּה, מִחוּלְקָא דְשְׁאָר עַמִּין.
אֵלִין סְטָרִין עֲלָאִין קְדִישִׁין בְּקְדוּשָׁה עֲלָאָה. וְאֵלִין סְטָרִין מְסֻאָבִין,
בְּמֻסָּאָבוֹתָא.

וְכָל הַתַּקוּוֹן הַהוּא הוּא כְּרְאוּי לוֹ. כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הַקְּדוּשִׁים, כָּלֵם
בְּתַקוּוֹן הַתַּקִּין בְּצִדּוֹ, וְהַפְרִיד חִלְקוֹ מִחִלְקֵם שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. אֵלוֹ
הַצְּדָדִים הָעֲלִיוֹנִים הַקְּדוּשִׁים בְּקְדוּשָׁה עֲלִיוֹנָה, וְאֵלוֹ צְדָדִים טְמֵאִים
בְּטְמֵאוֹת הַטְּמֵאָה.

וְהָא אוֹקִימָנָא, דְכְּתִיב וַיֵּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ. וַיֵּשֶׁת לוֹ, דְאַתְקִין (לִיָּה) תַקוּנִין
לְמַהִימְנוּתָא. לְבָדוֹ, כְּמָה דְאַתְ אָמַר, (שם) וּבָדַד בָּחַר יִי לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה
מִכָּל הָעַמִּים. וְלֹא שָׁתַם עַל צֹאן לָבָן, דְלֹא שְׁגִי חוּלְקִיָּה וְעַדְבִיָּה עַמְהוֹן.

וְהָרִי בְאַרְנוֹ, שֶׁכְּתוּב וַיֵּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ. וַיֵּשֶׁת לוֹ - שֶׁהַתַּקִּין תַקוּנִים
לְאַמוּנָה. לְבָדוֹ - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבָדַד בָּחַר הִ' לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכָּל
הָעַמִּים. וְלֹא שָׁתַם עַל צֹאן לָבָן - שֶׁלֹּא שָׁם חִלְקוֹ וְגוֹרְלוֹ עִמָּהֶם.

ועל דא יעקב שלימו דאבהו, אתקין רזא דמהימנותא, ואפריש חולקיה
ועדביה, מחולקא ועדבא דשאר עמין. ועל דא פתיב, (דבהס ד) ואתם
הדבקים ביי אלהיכם חיים כלכם היום.

ועל כן יעקב, שלמות האבות, התקין סוד האמונה, והפריד חלקו
וגורלו מהחלק והגורל של שאר העמים. ועל זה פתוב ואתם הדבקים
בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

רבי אבא אמר, זכאה חולקהו דישראל, דאינון עלאין על עמין עובדי
עבודת כוכבים ומזלות, בגין דדרגא דלהון לעילא, ודרגין דעמין עובדי
עבודת כוכבים ומזלות לתתא, אליו בסטרא דקדושה, ואליו בסטרא
דמסאבא, אליו לימינא, ואליו לשמאלא.

רבי אבא אמר, אשרי חלקם של ישראל, שהם עליונים על העמים
עובדי כוכבים ומזלות, משום שדרגתם למעלה, והדרגות של העמים
עובדי כוכבים ומזלות למטה. אלו בצד הקדשה, ואלו בצד הטמאה.
אלו לימין, ואלו לשמאל.

דף קסד ע"א

כיון דאתחרב בי מקדשא, מה פתיב, (איכה ב) השיב אחר ימינו מפני אויב,
ובגין כך פתיב, (תהלים ט) הושיעה ימינך וענני. ושמאלא אתגבר ומסאבא
אתתקף, עד דיבני קודשא בריך הוא בי מקדשא, ויתקין עלמא על תקונו,
ויהדרון מליה כדקא יאות ויתעבר סטרא מסאבא מן עלמא. והא אתמר,
דכתיב (זכריה ג) ואת ריח הטמאה אעביר מן הארץ וגו', (דף קסד ע"א) וכתיב,
(ישעיה כה) בלע המות לנצח וגו'.

כיון שנחרב בית המקדש מה פתוב? (איכה ב) השיב אחר ימינו מפני
אויב. ומשום כך פתוב הושיעה ימינך וענני. והשמאל מתגבר
והטמאה מתחזקת, עד שיבנה הקדוש ברוך הוא את בית המקדש
ויתקן את העולם על תקונו, ויחזרו דבריו כראוי, ויעבר צד הטמאה
מן העולם. והנה נאמר, שכתוב (זכריה ג) ואת ריח הטמאה אעביר מן
הארץ וגו', וכתוב (ישעיה כה) בלע המות לנצח וגו'.

וַיִּשְׁתַּאֲר קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחֲדוּי, כְּמָה דְכָתִיב, (ישעיה ב) וְהֶאֱלִילִים כָּלִיל יַחְלֹף, וּכְתִיב, (שם) וְנִשְׁגַּב יִי לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. הוּא בְּלַחֲדוּי, כְּמָה דְכָתִיב, (דברים לב) וְאִין עֲמוֹ אֵל נֶכֶר, בְּגִין דְּיִשְׁתַּצִּי חִילָא מְסַאָבָא מְעַלְמָא, וְלֹא יִשְׁתַּאֲר לְעִילָא וְתַתָּא. אֶלָּא קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחֲדוּי, וַיִּשְׁרָאֵל לְפּוֹלְחָנִיה, עִם קַדִּישׁ, וַיִּתְקַרֵּי קַדִּישׁ, דְכָתִיב, (ישעיה ד) וְהָיָה הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן וְהַנוֹתֵר בִּירוּשָׁלַם קַדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ כֹּל הַכְּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלַם. וְכַדִּין יֵהָא מְלַכָּא יַחֲדָאִי, לְעִילָא וְתַתָּא, וְעַמָּא יַחֲדָאָה לְפּוֹלְחָנִיה, כְּמָה דְכָתִיב, (דברי הימים א יז) וּמִי כְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ.

וַיִּשְׁאֲר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב וְהֶאֱלִילִים כָּלִיל יַחְלֹף, וּכְתוּב וְנִשְׁגַּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. הוּא לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (דברים לב) וְאִין עֲמוֹ אֵל נֶכֶר, מְשׁוּם שְׂיִכְלָה כַּח הַטְּמֵאָה מִן הָעוֹלָם, וְלֹא יִשְׁאֲר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה אֶלָּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, וַיִּשְׁרָאֵל לְעַבּוֹדְתּוֹ, עִם קַדוֹשׁ. וַיִּקְרָא קַדוֹשׁ, שְׁכָתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן וְהַנוֹתֵר בִּירוּשָׁלַם קַדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ כֹּל הַכְּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלַם. וְאִזּוּ יֵהָיָה מְלַךְ יַחֲדָאִי לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעִם יַחֲדָאִי לְעַבּוֹדְתּוֹ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב וּמִי כְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יִיסָא, הוּוּ אֶזְלִי בְּאַרְחָא, אָמַר רַבִּי יִיסָא, הָא שְׂכִינְתָא לְגַבְוֹן נְתַעְסַק בְּמַלְי דְּאוּרִייתָא, דְּכָל מָאן דְּעָסִיק בְּמַלְי דְּאוּרִייתָא וַיִּשְׁתַּדַּל בָּהּ, זְכִי לְאַמְשָׁכָא לִיה בְּהַדְיָה.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יִיסָא הָיוּ הוֹלְכִים בְּדַרְזָא. אָמַר רַבִּי יִיסָא, הִנֵּה שְׂכִינָה אֶצְלָנוּ, נְתַעְסַק בְּדַבְרֵי תוֹרָה, שְׁכָל מִי שְׁעוֹסַק בְּדַבְרֵי תוֹרָה וּמִשְׁתַּדַּל בָּהּ, זוֹכֵה לְהַמְשִׁיךְ אוֹתָהּ עִמוֹ.

פְּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (תהלים יח) חִי יִי וּבְרוּךְ צוּרֵי וַיְרוּם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הָאִי קָרָא אִיהוּ רְזָא. חִי יִי, וְכִי לֹא יִדְעָנָא דְּקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אֶקְרִי חִי, אֶלָּא אֶפִּילוּ צְדִיק, אִיהוּ אֶקְרִי חִי, דְּהָא חִי, צְדִיק אִיהוּ לְעִילָא וְצְדִיק אִיהוּ לְתַתָּא. לְעִילָא קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אֶקְרִי חִי. לְתַתָּא צְדִיק אֶקְרִי חִי, דְכָתִיב, (שמואל ב כג) וּבִנְיָהוּ בֶן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חִי, אֶמְאִי אֶקְרִי חִי בְּגִין דְּאִיהוּ צְדִיק, דְּהָא צְדִיק חִי אֶקְרִי, חִי הָעוֹלָמִים. וּבְרוּךְ צוּרֵי, כְּלָא חַד, חִי וּבְרוּךְ, דְּלֹא מִתְפָּרְשִׁי מִהַדְדִי, דְּכַד מִתְחַבְּרִין כְּחַדָּא. אֶקְרִי (שיר השירים ד) בְּאֵר מִים חַיִּים. דָּא נְבִיעַ לְגוֹ, וְדָא אֶתְמַלְיָא מְנִיה.

פְּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (תהלים יח) חִי ה' וּבְרוּךְ צוּרֵי וַיְרוּם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַפְּסוּק הַזֶּה הוּא סוּד. חִי ה', וְכִי לֹא יִדְעָנוּ שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא

חיי אלא אפלו צדיק גמור, הוא נקרא חי, שהרי חי - צדיק הוא למעלה וצדיק הוא למטה. למעלה הקדוש ברוך הוא נקרא חי - למטה הצדיק נקרא חי, שפתוב (שמואל ב כג) ובניהו בן יהונדע בן איש חי. למה נקרא חי? משום שהוא צדיק, שהרי צדיק נקרא חי, חי העולמים. וברוך צורי - הכל אחד. חי וברוך - שלא נפרדים זה מזה. שפאשר מתחברים יחד נקרא באר מים חיים. זה נובע החוצה, וזה מתמלא ממנו.

וירום אלהי ישעי, דא עלמא עלאה, דאיהו רם ונשא, רם על כלא. דהא מיניה נפיק כלא, (מקורא דלא פסיק) וכל נביעו דנביע, לאתמלייא בירא כדקא יאות. ומתמן אתברכא, לאנהרא לכל אינון דלתתא, וכד (האי) אתמלייא, כלא כדקא יאות, כדיו וירום אלהי ישעי.

וירום אלוהי ישעי - זה העולם העליון, שהוא רם ונשא, רם על הכל, שהרי ממנו יוצא הכל, [מקור שלא פוסק] וכל הנביעה שנובע למלא הבאר כראוי, ומשם מתברכת להאיר לכל אותם שלמטה. וכשמתמלאת [וז] הכל כראוי, אז וירום אלוהי ישעי.

פתח רבי ייסא ואמר, (איוב לו) לא יגרע מצדיק עיניו ואת מלכים לכסא וישיבם לנצח ויגבהו, תא חזי, כד חייבנא לא שליטין בעלמא ואתאבדו מיניה, (בעלמא) (מעלמא) כדיו צדיק איהו שליט בעלמא, הדא הוא דכתיב, (שם) לא יחיה רשע ומשפט עניים יתן. מה כתיב בתריה, לא יגרע מצדיק עיניו, מהו עיניו, כמה דאת אמר (תהלים לה) עיני יי אל צדיקים.

פתח רבי ייסא ואמר, (איוב לו) לא יגרע מצדיק עיניו ואת מלכים לכסא וישיבם לנצח ויגבהו. בא ראה, כשרשעים לא שולטים בעולם ונאבדים ממנו [מהעולם], אז הצדיק שולט בעולם. זהו שפתוב לא יחיה רשע ומשפט עניים יתן. מה כתוב אחריו? לא יגרע מצדיק עיניו. מה זה עיניו? כמו שנאמר (תהלים לד) עיני ה' אל צדיקים.

ואת מלכים לכסא, אליו אינון מלכין שליטין, דאתאחדן לכסא. וישיבם לנצח, דאתקיימו בכרסויא, בקיומא שלים. ויגבהו, אמאי ויגבהו, לשלטה בעלמא, ויתקיים כרסויא על סמכוהי. דבר אחר ויגבהו, דנטלי כרסויא, וזקפיו לה לעילא, לאתאחדא באתריה כדקא יאות, וכדיו כלא יחודא חדא.

וְאֵת מְלָכִים לְפָסָא - אֵלֹהִים הֵם הַמְּלָכִים הַשּׁוֹלְטִים שְׁנֶאֱחָזִים בְּפָסָא.
וַיֵּשִׁיבֵם לְנֶצַח - שֶׁהִתְקִימוּ בְּפָסָא בְּקִיּוּם שְׁלָם. וַיִּגְבְּהוּ - לָמָּה וַיִּגְבְּהוּ?
לְשֵׁלֵט בְּעוֹלָם, וַיִּתְקִים הַפָּסָא עַל עַמּוּדָיו. דְּבָר אַחַר וַיִּגְבְּהוּ - שְׁנוּטָלִים
אֵת הַפָּסָא וּמַעְמִידִים אוֹתוֹ לְמַעַלָּה לְהֶאֱחֹז בְּמִקוּמוֹ כְּרֵאוּי, וְאִז הַכֹּל
יַחַד אֶחָד.

עד דְּהוּוּ אֶזְלִי, חֲמוּ חַד בְּר נֶשׁ, דְּהוּוּ אֶתִי וְחַד יְנוּקָא עֲמִיָּה, רְכִיב עַל
כְּתִפִּיָּה. אָמַר רַבִּי יֶצְחָק, וְדָאִי הָאִי בְּר נֶשׁ יוֹדָאִי אִיהוּ, וּבְגִין לְזַפְּאָה לְבָנֵי
נֶשָׂא קָא אֶתִי. אָמַר רַבִּי יִיסָא, נִזְכָּה אֲנִי בְּקַדְמִיתָא בֵּינָה.

בְּעוֹדֵם הוֹלְכִים רָאוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא, וְעָלֵם אֶחָד עֲמוּ רוֹכֵב עַל
כְּתִפּוֹ. אָמַר רַבִּי יֶצְחָק, וְדָאִי שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הוּא יְהוּדִי, וּכְדִי לְזַכּוֹת
אֲנָשִׁים הוּא בָּא. אָמַר רַבִּי יִיסָא, נִזְכָּה אֲנִי בּוּ בְּרֵאשׁוֹנָה.

כַּד מָטָא לְגַבִּיָּהוּ, אָמַר רַבִּי יִיסָא אֶן קִיסְתָּא דְטְרִימָא (ס"א קִיסְטָא דְעַמִּירָא)
בְּקִירְטוּי דְאֹרְחָא, אָמַר בְּגִין דְּיִזְכּוּן (ד"א ל"ג ב"י) בְּנֵי נֶשָׂא, דְּהָא תְרִין בְּנִין
אִית לִי, וְאֶתָא טוֹרְנָא לְמַתָּא, וְאֶשְׁתַּבּוּ. וְהָאִידְנָא אֶזִּילְנָא, בְּגִין דְּיִזְכּוּן בְּהוּ
בְּנֵי נֶשָׂא. זְכוּ בְּהַדְיָה, וַיִּתְּבוּ לִיה לְמִיכָל.

כְּשֶׁהֲגִיעַ אֲלֵיהֶם, אָמַר רַבִּי יִיסָא, אֵיפֹה הַכָּלִי [הַמְדָּה שֶׁל הַעַמִּיר] עִם מַאֲכָלִי
הַדְּרִי? אָמַר, כְּדִי שְׂיִזְכּוּ [בּו] אֲנָשִׁים, שֶׁהָרִי יֵשׁ לִי שְׁנֵי בָנִים, וְהֲגִיעַ
הַצָּבָא לְעִיר וְנִשְׁבּוּ, וְכָעַת אֲנִי הוֹלֵךְ כְּדִי שְׂיִזְכּוּ בְּהֵם בְּנֵי אָדָם. זְכוּ עֲמוּ
וְנִתְּנוּ לוֹ לֶאֱכֹל.

אֲדַהְכִי פְתַח הַהוּא יוֹדָאִי וְאָמַר, (בַּמְדַּבֵּר כַּח) אֵת קַרְבְּנֵי לְחָמִי לְאִשִּׁי וְגוֹ.
קַרְבְּנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכָל יוֹמָא, בְּגִין לְמִיזוֹן עֲלֵמָא וּלְמִיָּהֵב סְפוּקָא
לְעִילָא וְתַתָּא. דְּהָא בְּאֶתְעָרוּתָא דְלַתְתָּא, אֶתְעָר לְעִילָא. וּבְדָא מְסַתְּפָקִין
כָּל חַד וְחַד כְּדָקָא יְאוּת.

בֵּינְתִים פְתַח אוֹתוֹ יְהוּדִי וְאָמַר, (בַּמְדַּבֵּר כַּח) אֵת קַרְבְּנֵי לְחָמִי לְאִשִּׁי וְגוֹ.
הַקְרָבּוֹן שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם כְּדִי לְזוֹן אֵת הָעוֹלָם וְלַתַּת
כְּלַפְלָה לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, שֶׁהָרִי בְּהִתְעוֹרְרוֹת שֶׁלְמַטָּה מִתְעוֹרֵר לְמַעַלָּה,
וּבְזָה מִתְּכַלְכְּלִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּרֵאוּי.

את קרבני לחמי, הָדָא הוּא דְכְתִיב, (שיר השירים ה) אֶכְלֹתִי יַעֲרִי עִם דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִנִי עִם חֲלָבִי. לְאִשִּׁי, הָדָא הוּא דְכְתִיב, (שיר השירים ה) אֶכְלוּ רְעִים וְגוֹ', וּמָה קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא פְּקִיד לְאַתְעָרָא מְזוֹנָא לְעִילָא (לתתא) בְּגִין לְאַתְעָרָא מְזוֹנָא (לעילא) לְתַתָּא מִהֵוּא מְזוֹנָא. מֵאן דִּיהִיב מְזוֹנָא לְקַיִמָא נִפְשָׁא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְרִיךְ לֵיהּ, וַיִּתְעַר לֵיהּ מְזוֹנָא דְלְעִילָא, וַיִּתְבַּרַךְ עַלְמָא בְּגִינֵיהּ.

את קרבני לחמי - זהו שְׁפִתוּב (שיר ה) אֶכְלֹתִי יַעֲרִי עִם דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִנִי עִם חֲלָבִי. לְאִשִּׁי - זהו שְׁפִתוּב אֶכְלוּ רְעִים וְגוֹ'. וּמָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא צְנִה לְעוֹרֵר מְזוֹן לְמַעְלָה [למטה] כְּדִי לְעוֹרֵר מְזוֹן [למעלה] לְמִטָּה מִהַמְזוֹן הַהוּא - מִי שֶׁנֹּתֵן לְקַיִם נִפְשׁ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבָרַךְ אוֹתוֹ, וַיַּעֲרֵר לוֹ מְזוֹן שְׁלִמְעָלָה, וַיִּתְבַּרַךְ הָעוֹלָם בְּשִׁבְלֵוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַדָּאי רָזָא דָּא כְּדָקָא חֲזִי, וְשִׁפִּיר קְאָמַר. אָמַר רַבִּי יִיסָא, וַדָּאי עַל דָּא אָמְרוּ, דְלֹא יִזְלֹזַל בְּרִנְשׁ, לְשׁוּם בְּרִנְשׁ אַחְרָא בְּעַלְמָא, בְּתַרִּי גְווּנִי זְכִינָא לְהַאי בְּרִנְשׁ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַדָּאי זֶה הַסוּד כְּרָאוּי, וְיִפְהָ אָמַר. אָמַר רַבִּי יִיסָא, וַדָּאי עַל זֶה אָמַר אוֹתוֹ, שְׁלֹא יִזְלֹזַל אָדָם בְּשׁוּם אָדָם אַחַד בְּעוֹלָם, בְּשִׁתֵּי צוּרוֹת זְכִינּוּ לְאִישׁ הַזֶּה.

דף קסד ע"ב

פְּתַח וְאָמַר, הַאי קְרָא אָמַר (דף קסד ע"ב) רַבִּי אֶלְעָזָר (במדבר כח) אֶת קְרָבְנֵי לְחָמֵי לְאִשִּׁי, אֶת קְרָבְנֵי, רָזָא דְכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. דְּכְתִיב אֶת, אֶת דִּיִּיקָא. קְרָבְנֵי, דָּא אִיהוּ קְרָבְנָא, וְקְשׁוּרָא לְאַתְקִשְׁרָא. לְחָמֵי, דָּא מְזוֹנָא דְאֶתִּי מְלַעִילָא, בְּאַתְעָרוּתָא דְלְתַתָּא. לְאִשִּׁי, לְאַתְפְּלָלָא שְׁאָר חִילִין אַחְרָנִין דְאַצְטְרִיכוּ לְאַתְזָנָא, כָּל חַד וְחַד כְּדָקָא חֲזִי לֵיהּ. רִיחַ נִיחָחֵי, דָּא רְעוּתָא וְקְשׁוּרָא, דְאַתְאַחַדָּא כְּלָא בְּרָזָא דְעַלְמָא עַלְאָה.

פְּתַח וְאָמַר, הַפְּסוּק הַזֶּה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֶת קְרָבְנֵי לְחָמֵי לְאִשִּׁי. אֶת קְרָבְנֵי - הַסוּד שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שְׁפִתוּב אֶת, אֶת דְּוִקָא. קְרָבְנֵי - זֶה קְרָבֵן וְקִשְׁרָא לְהַתְקִשְׁרָא. לְחָמֵי - זֶה הַמְזוֹן שֶׁבָּא מְלַמְעָלָה בְּהַתְעוֹרְרוּת שְׁלִמְעָלָה. לְאִשִּׁי - לְהַכְלִיל שְׁאָר הַחִילוֹת הָאַחֲרִים שֶׁהַצְטְרִיכוּ לְהַזוֹן כָּל אַחַד וְאַחַד כְּרָאוּי לוֹ. רִיחַ נִיחָחֵי - זֶה הַרְצוֹן וְהַקְשָׁר שְׁאוּחֲזֵי אֶת הַכָּל בְּסוּד הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן.

תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ, מֵאֵן מוֹעֵדוֹ, בְּזִמְן דְּאִתְעַר אַבְרָהָם לְמַעַבְדֵי רְעוּתֵיהֶּ, דְּכַתִּיב, (בראשית כב) וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר. וּבְזִמְנָא דְּאִתְעַקֵּד יִצְחָק עַל גְּבִי מִדְּבַחָא, דְּהָיָא שְׁעֵתָא, בֵּין הָעֶרְבִים הַזֶּה. וְאָמַר רַבִּי (חייא) יִיסָא, אִי הָכִי, הָאִי דְּכַתִּיב בְּמוֹעֵדוֹ, בְּמוֹעֲדִים מְבַעֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ, הָהִיא שְׁעֵתָא, אִתְכַּלִּיל אֶשָּׂא בְּמִיָּא וּמִיָּא בְּאֶשָּׂא, וּבִגִּין כֶּדֶן כְּתִיב בְּמוֹעֵדוֹ.

תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ, מִי הוּא מוֹעֵדוֹ? בְּזִמְן שְׁמֵתְעוֹרֵר אַבְרָהָם לְעִשׂוֹת רְצוֹנוֹ, שְׁכַתוּב (בראשית כב) וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר, וּבְזִמְן שְׁנַעֲקֵד יִצְחָק עַל גְּבִי הַמְּזַבַּח, שְׁאוּתָהּ הַשָּׁעָה הֵייתָה בֵּין הָעֶרְבִים. וְאָמַר רַבִּי [חייא] יִיסָא, אִם כֶּדֶן, זֶה שְׁכַתוּב בְּמוֹעֵדוֹ הִזְה צְרִיךְ לְהִיֹּת בְּמוֹעֲדִים! אָמַר לוֹ, אוּתָהּ הַשָּׁעָה נְכַלֵּל אֶשׁ בְּמִים וּמִים בְּאֶשׁ, וּמִשׁוּם כֶּדֶן כְּתוּב בְּמוֹעֵדוֹ.

תָּא חֲזִי, בְּכָל קְרַבְנִין לָא כְּתִיב כְּמָה דְּכַתִּיב הַכָּא, תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי. תִּשְׁמְרוּ, רְזָא דְּשְׁמור, דְּאִיהוּ צְרִיכָא לְקַרְבָּא לְגַבֵּי עֵילָא, דְּכַתִּיב תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ. בְּיַמִּינָא וּשְׂמַאלָא, כְּמָה דְּאִתְמַר בְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק, וְכָלָא בְּרְזָא עֵלָאָה.

בֵּא רְאָה, בְּכָל הַקְרַבְנוֹת לֹא כְּתוּב כְּמוֹ שְׁכַתוּב כְּאֵן תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי. תִּשְׁמְרוּ - הַסוּד שֶׁל שְׁמור, שֶׁהוּא צְרִיךְ לְהַקְרִיב לְמַעַלָּה, שְׁכַתוּב תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ, בְּיַמִּין וּבְשְׂמַאל, כְּמוֹ שְׁנֵאֵמַר בְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק, וְהַכֵּל בְּסוּד עֵלְיוֹן.

אָמַר רַבִּי יִיסָא אֲלַמְלָא לָא אֲתִינָא הַכָּא, אֶלָּא לְמִשְׁמַע מְלִין אֵלִין, דִּינִי. זְכַאִין אִינוּן יִשְׂרָאֵל, בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְּאִתִּי. עַל דָּא כְּתִיב, (ישעיה ס) וְעַמּוּד כְּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֶצַח מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפָאָר. (בראשית לא) וְלָבָן הִלְךְ לְגִזְזוֹ אֶת צֶאֱנוּ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יוֹסִי מֵאֵן תְּרַפִּים, אֶלָּא עֲבוּדָה זְרָה הוּוּ, וְאִמְאִי אֶקְרִי תְּרַפִּים, לְגִנְאֵי הוּוּ, כְּמָה דְּתַנִּינָן בְּמִקּוּם הַתּוֹרָה. וּמְנַלָּן דְּעֲבוּדָה זְרָה הוּוּ, דְּכַתִּיב, (שם) לָמָּה גִנַּבְתָּ אֶת אֱלֹהֵי. וְכַתִּיב, (שם) עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'. וְלָבָן חֲרָשָׂא דְּכָל חֲרָשִׁין דְּעֵלְמָא הוּוּ, וּבְהֵאִי הוּוּ יַדַּע בְּכָל מֵאֵן דְּבַעֵי לְמַנְדַּע.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, אֲלַמְלָא לֹא בָּאֵתִי לְכָאֵן אֶלָּא לְשְׁמַע הַדְּבָרִים הַלְלוּ - דִּי לִי. אֲשֶׁרִיהֶם יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. עַל זֶה כְּתוּב (ישעיה ה) וְעַמּוּד כְּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֶצַח מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי

להתפאר. ולבן הלך לגזוז את צאנו וגו'. אמר רבי יוסי, מה זה תרפים?
אלא עבודה זרה. ולמה נקראים תרפים? לגנאי היה, כמו ששנינו
במקום התרף. ומנין לנו שהיו עבודה זרה? שכתוב למה גנבת את
אלהי וכתוב עם אשר תמצא את אלהיך וגו'. ולבן המכשף של כל
המכשפים של העולם היה, ובזה היה יודע את כל מה שרוצה לדעת.

אמר רבי חייא, בקסם אתעביד. רבי יוסי אומר, בנחש. אמר רבי יהודה,
לא אתעבידו אלא בשעתי ידיען. ואמאי אקרי תרפים. בגין דבטשי האי
שעתא, והאי שעתא ארפי ידא, כמה דאת אמר, (שמואל ב כד) רב עתה הרף
ידך.

אמר רבי חייא, בקסם נעשה. רבי יוסי אומר, בנחש. אמר רבי יהודה,
לא נעשו אלא בשעות ידועות. ולמה נקראים תרפים? משום שמכים
את השעה הזו, והשעה מרפה היד, כמו שנאמר רב עתה הרף ידך.

אומנא פד עביד ליה, ההוא דינדע רגעי ושעתי קאים עליה, ואמר, השתא
ארפי, והשתא עביד. ולא תשכח עבידתא דאצטריך דירפון מינה אלא
האי. ואיהו מליל תדיר, ויהיב עיטין ביטין לאבאשא לנפשיה דבר נש.

כשהאמן עושה אותו, אותו שיודע רגעים ושעות עומד עליו ואומר:
כעת הרפה וכעת עשה. ולא תמצא מעשה שצריך שיירפו ממנו אלא
זה. והוא מדבר תמיד ונותן עצות רעות להרע לנפש האדם.

ורחל דחילת, בגין דיהב עיטא לאבאשא ליה ליעקב, ובגין בזיונא דעבודה
זרה, שגוי לון תחותה, עד דלא יכיל למלא. דהא פד איהו מתתקן למלא,
מכבדיו ומרביצין קמיה, והשתא מה כתיב, (בראשית לא) ותשב עליהם. דכר
ונוקבא הו, ופולחנין סגיאין קא עבדיו עד לא ממלון. ובגיני כן אתעכב
לבן תלת יומין, דלא ידע דערק יעקב, דכתיב, (שם) ויגד ללבן ביום השלישי
כי ברח יעקב.

ורחל פחדה, משום שנתן עצה להרע ליעקב, ובשביל בזיון עבודה זרה
שמה אותם תחתיה עד שאין יכולים לדבר. שהרי כשהוא מתקן
לדבר, מכבדים ומרביצים לפניו. וכעת מה כתוב? ותשב עליהם. זכר
ונוקבה היו, ועבודות רבות עושים טרם מדברים. ומשום כן התעכב
לבן שלשה ימים, שלא ידע שברח יעקב, שכתוב ויגד ללבן ביום
השלישי כי ברח יעקב.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זְמַיִן גְּרַמִּיָּה בְּתַרְוֵי מַלְיוֹן, אֲזִדְרִי בְּכָל חַרְשֵׁי דְהוּהָ לִיָּהּ
וְאֲזִדְרִי בְּזַיְיָנוּן, בְּגִין לְאוּבָדָא לִיָּהּ מִן עֲלָמָא, דְּכְתִיב (דְּבָרִים כו) אֲרַמִּי אֲבָד
אָבִי. כִּיּוֹן דְּחִמָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּבַעַא לְאוּבָדָא לִיעֻקֵּב. מַה כְּתִיב,
(בְּרַאשִׁית לא) הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן תִּדְבֹר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע. וְהִינֵנוּ דְכְתִיב, (שם)
יֵשׁ לְאֵל יָדַי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע. בְּמַה אֲתַרְחִיץ, בְּחַרְשֵׁי דְהוּוּ בִּידֵיהּ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַזְּמַיִן עֲצָמוּ בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים: הַזְּדָרִי בְּכָל הַכְּשָׁפִים
שְׁהִיוּ לוֹ, וְהַזְּדָרִי בְּכָלִי זֵין כְּדִי לְאַבְדֵּי אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, שְׁכַתּוֹב (דְּבָרִים כו)
אֲרַמִּי אֲבָד אָבִי. כִּיּוֹן שְׂרָאָה הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂרָצָה לְאַבְדֵּי אֶת יַעֲקֹב,
מַה כְּתוֹב? הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן תִּדְבֹר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע. וְהִינֵנוּ שְׁכַתּוֹב יֵשׁ
לְאֵל יָדַי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע. בְּמַה בְּטַח? בְּכְשָׁפִים שְׁהִיוּ בִידּוֹ.

תָּא חֲזִי, לָבָן אֲזַל בְּיוֹמָא חַד, אַרְחַ שְׁבַעָה יָמִים דְּאֲזַל יַעֲקֹב, בְּגִין לְאַעְקָרָא
לִיָּהּ מִן עֲלָמָא. חַד, עַל דְּאֲזַל. וְחַד, עַל אֵינוֹן תַּרְפִּים. וְאָף עַל גַּב דְּרַחֵל אִיָּהּ
עֲבַדַּת לְאַעְקָרָא לִיָּהּ לְאַבּוּהָ מִבְּתֵר עֲבוּדָה זָרָה, אֲתַעֲנִשֵׁת. דְּלָא רַבִּיָּאֵת לִיָּהּ
לְבַנְיָמוֹן, וְלָא קִיָּמָא בְּהַדִּיָּה שְׁעֵתָא חַדָּא, בְּגִין צַעֲרָא דְאַבּוּהָ, אָף עַל גַּב
דְּאֲתַכּוֹנֵת לְטַב.

בָּא רָאָה, לָבָן הִלְךְ בְּיוֹם אֶחָד הַדְּרָךְ שְׁהִלְךְ יַעֲקֹב שְׁבַעָה יָמִים כְּדִי
לְעַקֵּר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. אֶחָד עַל שְׁהִלְךְ, וְאֶחָד עַל אוֹתָם הַתַּרְפִּים. וְאָף
עַל גַּב שְׂרַחֵל הִיא שְׁעֵשֶׁתָּה כְּדִי לְעַקֵּר אֶת אָבִיָּהּ מֵאַחֲרֵי עֲבוּדָה זָרָה -
נְעִנְשָׁה שְׁלָא גִדְּלָה אֶת בְּנֵיָמוֹן, וְלָא עֲמָדָה עִמוּ שְׁעָה אַחַת בְּשַׁבִּיל הַצַּעַר
שֶׁל אָבִיָּהּ, אָף עַל גַּב שְׁהַתְּכּוֹנָה לְטוֹב.

דף קסה ע"א

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּל הַהִיא תּוֹכַחְתָּא דְהוּהָ לִיָּהּ לִיעֻקֵּב בְּלָבָן. אֲהַדְרִי לִיָּהּ
לְלָבָן, לְאוּדָאָה לִיָּהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכְתִיב (בְּרַאשִׁית לא) רָאָה אֱלֹהִים עַד
בֵּינִי וּבֵינִיךְ. תָּא חֲזִי, כְּתִיב, (בְּרַאשִׁית לא) אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר יִשְׁפְּטוּ
בֵּינֵנוּ, אֲהַדְרִי הַהוּא רָשַׁע לְתַקְלִיָּהּ, כִּיּוֹן דְּאָמַר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, אֲהַדְרִי וְאָמַר
וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר. (דף קסה ע"א) (בְּרַאשִׁית לא) וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק, מֵאִי
טַעֲמָא בְּפַחַד יִצְחָק, וְלָא בְּאֱלֹהֵי אַבְרָהָם. אֲלָא, דְּלָא בַּעַא לְאַטְרַחָא לִימִינָא
בְּגִינֵיהּ דְּלָבָן. וְלָא עוֹד, אֲלָא דְּלָא לְבַעֵי לִיָּהּ לְאִינִישׁ, אָף עַל גַּב דְּאוּמֵי
בְּקוּשָׁטָא, לְאוּמָאָה בְּאַתֵּר עֲלָאָה דְּכֻלָּא.

רבי יצחק אמר, כל אותה התוכחה שהיתה לייעקב עם לבן, החזיר לו ללבן להודות לקדוש-ברוך-הוא, שכתוב ראה אלהים עד ביני וביניך. בא ראה, כתוב אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו. חזר אותו הרשע לתקלתו. פיון שאמר אלהי אברהם, חזר ואמר ואלהי נחור. וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. מה הטעם בפחד יצחק ולא באלהי אברהם? אלא שלא רצה להטריח את הימין בשביל לבן, ולא עוד, אלא שלא צריך לאדם - אף על גב שנשבע באמת - להשבע במקום העליון של הכל.

אמר רבי יוסי, ונדאי לקיומא (ס"א לאומאה) כדקא יאות, אומי יעקב כד, והכי אתחזי, ויעקב אשגח במלה, אמר, הא איהו אמר אלהי אברהם, ושבק לאבא, אנה אשלים כלא, מיד וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. דבר אחר, לאתכללא בדינא, למיקם עליה דלבן.

אמר רבי יוסי, ונדאי לקיומא [לשבועה] כראוי נשבע כד יעקב, וכד ראו. ויעקב השגיח בדבר. אמר, הרי הוא אמר אלהי אברהם, ועזב את אבא. אני אשלים את הכל. מיד - וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. דבר אחר, להכליל בדיו, לעמד על לבן.

השלמה מההשמטות (בין סימן נא נב)
רעיא מהימנא פתח רבי שמעון השייך לדף קס"ה ע"א אצל ויעקב הלך
תמצא בחלק ג' דף רכ"ה ע"ב (עד כאן מההשמטות)

רעיא מהימנא פתח רבי שמעון השייך לדף קס"ה ע"א אצל ויעקב
הלך תמצא בחלק ג' דף רכ"ה ע"ב

(בראשית לב) ויעקב הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלהים. רבי אבא פתח ואמר, (בראשית ה) זכר ונקבה בראם וגו', כמה אית לן לאסתכלא במלי דאורייתא. ווי לון לאינון אטימי לבא וסתימין עינינו, הא אורייתא קארי קמיייהו, (משלי ט) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתתי. (שם) מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו, ולית מאן דישגח.

ויעקב הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלהים. רבי אבא פתח ואמר, (בראשית ה) זכר ונקבה בראם וגו'. כמה יש לנו להסתכל בדברי התורה. אוי להם לאותם אטומי הלב וסתומי העינים. הנה התורה קוראת

לפנייהם, (משלי ט) לכו לחמו בלחמי ושתו ביינו מסכתי. מי פתי יסר הנה.
חסר לב אמרה לו, ואין מי שישגיח.

תא חזי, האי קרא, אית ביה רזין עלאין, איהו לגו, ואיהו לבר. זכר ונקבה
בראם, אשתמע להאי גוונא, ואשתמע להאי גוונא. ואשתמע דשמשא
וסיהרא בחבורא חדא אינון, דכתיב בראם. כמה דאת אמר, (חבקוק ג) שמש
ירח עמד זבולה. ואשתמע, דאדם וחיה כחדא אתבריא, בזווגא חד. וכיון
דאשתכחו בזווגא חד, מיד ויברך אתם. דלית ברכתא שריא, אלא באתר
דאשתכחו דכר ונוקבא.

בא ראה, בפסוק הזה יש סודות עליונים, הוא בפנים והוא בחוץ. זכר
ונקבה בראם, נשמע לצורה הזו ונשמע לצורה הזו, ונשמע שהשמש
והלבנה הם בחבור אחד, שכתוב בראם, כמו שנאמר (חבקוק ג) שמש
ירח עמד זבלה. ונשמע שאדם וחיה נבראו יחד בזווג אחד, וכיון
שנמצאו בזווג אחד, מיד ויברך אתם, שאין הברכה שורה אלא
במקום שנמצאים זכר ונקבה.

תא חזי, פד נפק יעקב למיהד לחרו, בלחודוי הנה, דלא אינסיב. מה כתיב,
(בראשית כח) ויפגע במקום וגו', ולא אתיבו ליה אלא בחלמא, השתא
דאנסיב והנה אתי בכלהו שבטין. כביכול משריין עלאין, פגעין ביה,
ואתחננו ליה. דכתיב ויפגעו בו, אינון אהדרו למפגע ביה. בקדמיתא איהו
ויפגע במקום, השתא אינון ויפגעו בו.

בא ראה, כשיצא יעקב ללכת לחרו, היה לבדו, שלא נשא, מה כתוב?
ויפגע במקום וגו', ולא השיבו לו אלא בחלום. כעת שנשא, והיה בא
עם כל השבטים, כביכול המחנות העליונים פגשו בו והתחננו לו,
שפתוב ויפגעו בו. הם חזרו להפגש בו. בראשונה - ויפגע הוא במקום,
וכעת הם - ויפגעו בו.

בגין דבגיניה דיעקב ובאינון שבטין, אתשקיין אינון ממא דימא רבא.
ולא עוד, אלא בקדמיתא בלילה בחלמא. השתא בחיזו דעינא, וביממא.
הדא הוא דכתיב, (בראשית לב) ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה
וגו'.

משום שבשביל יעקב ובאותם השבטים הם משקים, מן המים של
הים הגדול. ולא עוד, אלא בראשונה בלילה בחלום, וכעת במראה

הַעֵינַן וּבֵיּוֹם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחְנֵה אֱלֹהִים זֶה וְגו'.

דף קסה ע"ב

בְּמָה (דף קסה ע"ב) אֲשַׁתְּמוּדַע לֹוֹן, אֶלָּא חֲמָא, דְּאִינוּן הֵוּוּ, אִינוּן דְּחֲמָא בְּחֲלָמָא, בְּגִינֵי כְּדָ קָרָא לֹוֹן מַחְנֵים, מִשְׁרִיין דְּאִתְחַזּוּ לְעִילָא, וּמִשְׁרִיין דְּאִתְחַזּוּ לְתַתָּא. אֲמַאי אִתְגְּלִיאוּ לְמַפְגַּע לִיה. אֶלָּא שְׂכִינְתָּא אֲזֵלָא לְגַבִּיה, לְנִטְלָא לְבִיתִיה. וּמַחְפָּא לִיה לְבַנְיָמוֹן, לְנִטְלָא בֵּיתָא עֲמִיה דְּיַעֲקֹב כְּדָקָא יָאוּת. וּכְדִין כְּתִיב, (ירמיה מו) וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקֵט וְשָׁאֲנוּ וַאֲיִן מַחְרִיד. בְּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. (ע"י פרשת ויצא)

בְּמָה הַפִּיר אוֹתָם? אֶלָּא רָאָה שְׁהֵם הָיוּ אוֹתָם שְׂרָאָה בְּחִלוֹם, מְשׁוּם כְּדָ קָרָא לְהֵם מַחְנֵים, מַחְנוֹת שְׁנָרָאוּ לְמַעְלָה וּמַחְנוֹת שְׁנָרָאוּ לְמַטָּה. לְמָה נִתְגַּלוּ לְפָגֶשׁ אוֹתוֹ? אֶלָּא הַשְׂכִּינָה הִלְכָה אֵלָיו לְטַל אֶת בֵּיתוֹ, וּמִצָּפָה לְבַנְיָמוֹן לְטַל אֶת הַבַּיִת עִם יַעֲקֹב כְּרָאוּי, וְאִז כְּתוּב וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקֵט וְשָׁאֲנוּ וַאֲיִן מַחְרִיד. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

סתרי תורה

(קהלת א) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ. מַאי קָא חֲמָא שְׁלֵמָה מְלָפָא, דְּשִׁירוּתָא דְּסַפְרָא דְּחֲכָמְתָּא דִּילִיה מְהֵקָא אִיהוּ. אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלֵמָה מְלָפָא הָאִי סַפְרָא, אוֹקִים לִיה עַל שְׁבַע הַבְּלִים, וְעֲלָמָא קָאִים עֲלִיָּהוּ. וַאֲיִנוּן עֲמוּדִין וְסַמְכִין, קִיוּמָא דְּעֲלָמָא. דְּבַגִּין כְּדָ אֶקְרוּן הַבְּלִים, (ס"א בהאי הבל דנפיק מפומיה דבר נש ואתקיים ביה ואתערו חברייה אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן. דבר אחר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. התורה דא יעקב העבודה דא יצחק גמילות חסדים דא אברהם. שלשה דברים אלן אינון סמכין עלאין תלתא מן שבעה הבלים) מַה גּוּפָא, לָא אִתְקִיִים בְּלָא הַבֵּל, אוּף הָכִי עֲלָמָא, לָא אִתְקִיִים אֶלָּא עַל הַבְּלִים דְּאָמַר שְׁלֵמָה מְלָפָא. וַאֲיִנוּן שְׁבַע, דְּכְתִיב, (קהלת א) הַבֵּל הַבְּלִים אָמַר קַהֲלַת הַבֵּל הַבְּלִים הַכֹּל הַבֵּל, הָא שְׁבַע.

וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ. מַה רָאָה שְׁלֵמָה הַמְּלִךְ שְׂרָאֲשִׁית סַפְרֵי הַחֲכָמָה שְׁלוֹ הוּא מְפָאוּ? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַמְּלִךְ שְׁלֵמָה הָקִים אֶת הַסַּפֵּר הַזֶּה עַל שְׁבַע הַבְּלִים, וְהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. וְהֵם הָעֲמוּדִים וְהַתּוֹמְכִים, קִיוּם הָעוֹלָם. שְׁמִשׁוּם כְּדָ נְקָרָאוּ הַבְּלִים: (ס"א בהבל זה שיוצא מפיו של אדם ומתקים בו, והתעוררו החברים אין העולם מתקים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, דבר אחר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, התורה זה יעקב, העבודה זה יצחק, גמילות חסדים זה אברהם, שלשה דברים אלו הם עמודים עליונים, שלשה מן שבעה הבלים) מַה הַגּוּף אִינוּ מִתְקִיִם בְּלִי הַבֵּל - אִף כְּדָ הָעוֹלָם אִינוּ מִתְקִיִם אֶלָּא עַל הַבְּלִים שְׁאָמַר שְׁלֵמָה הַמְּלִךְ, וְהֵם שְׁבַע, שְׁפָתוֹב הַבֵּל הַבְּלִים אָמַר קַהֲלַת הַבֵּל הַבְּלִים הַכֹּל הַבֵּל. הָרִי שְׁבַע.

ואי תימא, אי הכי דאינון מרגלאן טבאן דעלמא קיימא עליהו, הא באַתר אַחראַ כְּתִיב
הַבְּלִים בְּיִשְׁרָאֵל, וְאֵינוֹן סְתִירוּ דְעַלְמָא, כְּגוֹן (קהלת ו) זֶה הַבֵּל וְחָלִי רַע הוּא. (קהלת) זֶה הַבֵּל
וְרַעוּת רוח. אֵלָא וְדַאי (אליו) אַף עַל גַּב דְּהַנִּי שְׁבַע הַבְּלִים, דְּאֵינוֹן קַדִּישֵׁי קִיּוּמָא דְעַלְמָא,
אֵית לְקַבֵּל הַנִּי ז' הַבְּלִים דְּכָל דִּינֵין דְעַלְמָא (מנייהו) נְפֻקִין, וּמְנַיִיהוּ מִתְפַּשְׁטִין. (הבלים אחרנין
וכלא קיומא דגלותא (ס"א דעלמא) בגין דאית בהני שבע הבלים דכל דינין דעלמא נפקי ומתפשטי מיניה) וְאֵקְרוּן
הַבְּלִים אַחֲרֵינוּ, לְאֵלְקָאָה בְּנֵי נְשָׂא, וְלְאַתְקֵנָא לֹון דִּינְהִכּוֹן בְּאַרְחַ מִיִּשְׂרָאֵל, וְאֵקְרוּן הַבֵּל דְּשִׂרְיָא
בְּחוּ חָלִי רַע, הַבֵּל דְּאֵיהוּ רַעוּת רוח. וְאֵינוֹן קִיּוּמָא (דעלמא). דְּבִגְיָנִיהוֹן בְּנֵי נְשָׂא אֵזְלוּן בְּאַרְחַ
מִיִּשְׂרָאֵל וְדַחֲלוּ מְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְעַל דָּא סִיגִיאִין אֵינוֹן הַבְּלִים דְּמִתְפַּשְׁטִין מִהַנִּי שְׁבַע.

ואם תאמר, אם כִּד שְׂאוֹתָן מְרַגְלִיּוֹת טוֹבוֹת שְׁהַעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, הִנֵּה בְּמָקוֹם אַחַר
כְּתוּב הַבְּלִים רַעִים, וְהוּן חֲרָבֹן הַעוֹלָם, כְּמוֹ (קהלת ו) זֶה הַבֵּל וְחָלִי רַע הוּא. זֶה הַבֵּל
וְרַעוּת רוח. אֵלָא וְדַאי (אלו), אַף עַל גַּב שְׁשֻׁבְעָה הַהַבְּלִים הַלְלוּ, שְׁהֵם קְדוּשִׁים, קִיּוּם
הַעוֹלָם, יֵשׁ כְּנֶגֶד אֱלוֹ שְׁבַע הַבְּלִים שְׁכַל דִּינֵי הַעוֹלָם יוֹצֵאִים וּמְהֵם מִתְפַּשְׁטִים (הבלים
אחרים, והכל קיום של הגלות (של העולם), משום שיש באלו שבעה הבלים שכל דיני העולם
יוצאים ומתפשטים ממנו) וְנִקְרְאִים הַבְּלִים אַחֲרֵים לְהַלְקוֹת בְּנֵי אָדָם וּלְתַקְנָם שְׂיִלְכוּ
בְּדָרְךָ יִשְׂרָאֵל, וְנִקְרְאִים הַבֵּל שְׁשׁוֹרָה בְּהֵם חָלִי רַע, הַבֵּל שְׁהוּא רַעוּת רוח. וְהֵם הַקִּיּוּם
[של העולם] שְׁבִגְלָלָם בְּנֵי אָדָם הוֹלְכִים בְּדָרְךָ יִשְׂרָאֵל וּפּוֹחֲדִים מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעַל כֵּן
רַבִּים הֵם הַהַבְּלִים שְׁמִתְפַּשְׁטִים מִשְׁבַּע הַלְלוּ.

ושירותא דאיהו אַמַר, רְזָא דְשִׁמְשָׁא, דְּאֵיהוּ הַבֵּל, דְּקִיָּים עַלְמָא, וְאֵיהוּ רְזָא לְאֵעֲלָא בְּרַע נֶשׁ
לְגוֹ מְהִימְנוּתָא עֲלָאָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּבְגִין כֶּד, כָּל מַה דְּתַחֲוֹת הַאי דְרָגָא, לָאו אֵיהוּ
רְזָא דְמְהִימְנוּתָא, וְעַל דָּא כְּתִיב, (קהלת ב) וְאֵין יִתְרוֹן תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ (קהלת ט) בְּכָל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה
תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, דְּהַא תַּחֲוֹת הַאי לָא אֲצֻרִיךָ לְאַתְדַּבְּקָא.

וְהַרְאֵשִׁית שְׁהוּא אַמַר, סוּד הַשֶּׁמֶשׁ, שְׁהוּא הַבֵּל שְׁמִקִּים אֶת הַעוֹלָם, וְהוּא הַסוּד
לְהַכְנִיס אֶת הָאָדָם לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַעֲלִיּוֹנָה שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם כֶּד, כָּל מַה
שְׁתַּחֲוֹת הַדְרָגָה הַזֹּאת אֵינוֹ סוּד הָאֱמוּנָה, וְעַל כֵּן כְּתוּב (שם ב) וְאֵין יִתְרוֹן תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ,
בְּכָל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, שְׁהֵרִי מִתַּחַת לָזֶה לָא צְרִיךְ לְהַדְבִּיק.

שְׁמֵשׁא בְּסִיחָרָא, חָדָא אֵינוֹן בְּלָא פִירוּדָא, וְסִיחָרָא אַף עַל גַּב דְּאֵיהוּ תַּחֲוֹת שְׁמֵשׁא, כְּלָא
אֵיהוּ שְׁמֵשׁא, בְּלָא פִירוּדָא. וְתַחֲוֹת הַאי, כְּלָא אֵיהוּ רַעוּת רוח, וְאֵסִיר לְאַתְדַּבְּקָא בִּיהַ.

הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְבָּנָה הֵם אַחַד בְּלֵי פִירוּד. וְאַף עַל גַּב שְׁהַלְבָּנָה הִיא תַּחַת
הַשֶּׁמֶשׁ, הַכֵּל הוּא שְׁמֵשׁ בְּלֵי פִירוּד, וְתַחַת לָזֶה הַכֵּל הוּא רַעוּת רוח
וְאֵסִיר לְהַדְבִּיק בּוּ.

(בראשית כח) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב, בְּקִטְרָא דְּסִתִּימוֹ, מִגּוֹ סִתְרָא סִתִּימָא נְפֻקָא, זֶהר אֲסִפְקֻלְרִיָּאָה
דְּנִהָרָא, כְּלִילָא מִתְרִין גְּוֹנִין דְּמִתְחַבְּרוּן כְּחָדָא, כִּיּוֹן דְּאֵלִין אֲתַפְּלִילוּ דָּא בְּדָא, אֲתַחֲזוּן בִּיהַ
כָּל גְּוֹנִין. אַרְגָּמֹן. אֵיהוּ כָּל חִיזוֹ דְּנִהוּרִין בִּיהַ כְּלִילוֹ. רְצוּא וְשׁוּב, אֵינוֹן נְהוּרִין לָא מִתְעַבְּבוּ
לְמַחְמִי, חַבּוּרָא חָדָא אֲתַחֲבְּרוּן בְּהַהוּא זֶהר.

וּנְצֵא יַעֲקֹב, בְּקֶשֶׁר שֶׁל הַסְּתוּם, מִתּוֹךְ הַסְּתֵר הַסְּתוּם יוֹצֵא, זֶהר הָאֶסְפֵּק לְרִיגָה
הַמְּאִירָה כְּלוּלָה מִשְׁנֵי גִּוְנִים שְׁמֵת־חֲבָרִים נְחַד. כִּיּוֹן שְׁאֵלוֹ נִכְלְלוּ זֶה עִם זֶה, נִרְאִים בּוֹ
כָּל הַגִּוְנִים. הוּא אֲרַגְמָן. כָּל מְרֵאָה הָאוֹרוֹת כְּלוּלִים בּוֹ. רְצוּא וְשׁוּב, אוֹתָם הָאוֹרוֹת
לֹא מִתְעַכְּבִים לְרֵאוֹת, חֲבוּר אֶחָד הֵם מִתְחַבְּרִים בְּזֶהר הַהוּא.

בְּהַאי זֶה"ר שְׁאִירֵי מֵאֵן דְּשְׁאִירֵי. שְׁמָא אִיהוּ לְהַהוּא דְּסִתִּים דְּלֹא יָדִיעַ כְּלָל. קוּל יַעֲקֹב אֶקְרִי,
בְּהַאי אֲתַחֲזִי מְהִימְנוּתָא דְּכָלָא. הַהוּא דְּסִתִּים וְלֹא יָדִיעַ כְּלָל, בְּהַאי שְׁרִיָּא יְדוּ"ד. שְׁלִימוֹ
דְּכָל סְטָרִין אִיהוּ, עֲלֵאָה וְתַתְּאָה. הֵכָא אֲשַׁתְּכַח יַעֲקֹב שְׁלִימוֹ דְּאַבְהֵן דְּאַחִיד מִכָּל סְטָרִין.
זֶה"ר דָּא, עַל בְּרִירוֹ דְּשְׁמָא דָּא אֶקְרִי, דְּכַתִּיב, (ישעיה מא) יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ. תִּרְוִין שְׁמָהוּ
אֶקְרִי, יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל. בְּקִדְמִיתָא יַעֲקֹב, וְלִבְתֵּר יִשְׂרָאֵל.

בְּזֶה"ר הִזָּה שׁוֹרְהָ מִי שְׁשׁוֹרְהָ, הוּא שֵׁם לְאוֹתוֹ הַנְּסִתֵּר שְׁלֹא יָדוּעַ כְּלָל, נִקְרָא קוּל
יַעֲקֹב, בְּזֶה נִרְאִית הָאֲמוּנָה שֶׁל הַכָּל. אוֹתוֹ נִסְתֵּר שְׁלֹא יָדוּעַ כְּלָל, בְּזֶה שׁוֹרְהָ יְהוּ"ה.
הוּא הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, הַעֲלִיּוֹן וְהַתַּחְתּוֹן נִמְצָא כָּאֵן, יַעֲקֹב הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל
הָאֲבוֹת שְׁאֲחוֹז מִכָּל הַצְּדָדִים. הַזֶּהר הִזָּה עַל בְּחִירַת הַשֵּׁם הִזָּה נִקְרָא, שְׁכַתּוּב יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ. שְׁנֵי שְׁמוֹת נִקְרָא - יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל. בְּרֵאוּשׁוֹנָה יַעֲקֹב, וְאַחַר כֵּן יִשְׂרָאֵל.

סְתָרָא דְּסִתְרָא דָּא, כִּד הוּהוּ בְּקִדְמִיתָא בְּהַאי סוּפָא דְּמַחְשְׁבָה, דְּאִיהוּ פְּרוּשָׁא דְּאוּרִייתָא
דְּבִכְתָּב, וְאִיהִי תוֹרָה שְׁבַעל פֶּה. וְעַל דָּא אֶקְרִי בְּאֵר, שְׁנַאֲמַר (דברים א) הוּאִיל מִשָּׁה בְּאֵר אֶת
הַתּוֹרָה, בְּאִיר אִיהוּ לְהַהוּא דְּאֶקְרִי שְׁבַע, דְּכַתִּיב, (מלכים א ו) וַיִּבְנֶהוּ שְׁבַע שָׁנִים. וְהִינּוּ קוּל
גְּדוּל.

הַסְּתֵר שֶׁל הַסְּתֵר הִזָּה, כְּשֶׁהִיָּה בְּהַתְּחִלָּה בְּסוּף הִזָּה שֶׁל הַמַּחְשְׁבָה, שֶׁהוּא הַפְּרוּשׁ שֶׁל
תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב, וְהִיא הַתּוֹרָה שְׁבַעל פֶּה. וְעַל כֵּן נִקְרָא בְּאֵר, שְׁנַאֲמַר (דברים א) הוּאִיל
מִשָּׁה בְּאֵר אֶת הַתּוֹרָה. בְּאִיר הוּא לְאוֹתוֹ שְׁנַקְרָא שְׁבַע, שְׁכַתּוּב וַיִּבְנֶהוּ שְׁבַע שָׁנִים.
וְהִינּוּ קוּל גְּדוּל.

וְדָא סוּפָא דְּמַחְשְׁבָה, בְּאִיר שְׁבַע אִיהוּ. וְיַעֲקֹב עָאֵל בְּהַאי רִישָׁא לְמְהִימְנוּתָא, כִּיּוֹן דְּאַתְּדַבֵּק
בְּמְהִימְנוּתָא דָּא, אֲצִטְרִיךְ לִיה לְאַתְּבַחְנָא, בְּהַהוּא אֲתֵר דְּאַתְּבַחְנִינוּ אַבְהֵן דִּילִיָּה דְּעָאֵלוֹ
בְּשָׁלָם וְנִפְקוּ בְּשָׁלָם.

וְסוּף הַמַּחְשְׁבָה הִזָּה הוּא בְּאִיר שְׁבַע. וְיַעֲקֹב נִכְנַס בְּרֵאוּשׁ הִזָּה לְאֲמוּנָה. כִּיּוֹן שְׁנַדְבֵּק
בְּאֲמוּנָה הַזֶּה, הַצְּרִיךְ לוֹ לְהַבְּחוּ בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם שְׁנַבְּחֵנוּ אֲבוֹתֵינוּ, שְׁנַכְנְסוּ בְּשָׁלוֹם וְיַצְאוּ
בְּשָׁלוֹם.

אָדָם עָאֵל וְלֹא אֶסְתַּמַּר, וְאַתְּפֵתָא אַבְתְּרָה, וְחֻטָּא בְּהַיָּא (הושע א) אֲשֶׁת זְנוּנִים, נִחְשׁ
קִדְמָאָה. נַח עָאֵל, וְלֹא אֶסְתַּמַּר, וְאַתְּפֵתָא אַבְתְּרָה, וְחֻטָּא. דְּכַתִּיב (בראשית ט) וַיִּשְׁתֶּן מִן הַיַּיִן
וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֶהְלָה. אַבְרָהָם עָאֵל וְנִפְקַ דְּכַתִּיב, (בראשית יב) וַיִּרְדֵּ אַבְרָם מִצְרַיִמָה,
וְכַתִּיב, (בראשית יג) וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. יַצְחָק עָאֵל וְנִפְקַ, דְּכַתִּיב, (בראשית כו) וַיִּלְדֵּ יַצְחָק אֶל
אַבְיִמֶלֶךְ מִלֶּדֶת פְּלִשְׁתִּים גֵּרְרָה, וְכַתִּיב, (שם) וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שְׁבַע.

אָדָם נִכְנָס וְלֹא נִשְׁמַר, וְהִתְפַּתֵּה אַחֲרֶיהָ, וְחָטָא בְּאוֹתָהּ אֶשֶׁת זְנוּנִים, הִנְחֵשׁ הַקְדָּמוֹנִי.
נח נכנס ולא נשמר, והתפתה אחריה וחטא, שפנתוב וישת מן היין וישפר ויתגל בתוך
אֶהְלֵה. אֲבָרְהֶם נִכְנָס וְיִצְא, שְׁפָתוֹב וַיִּרְדּוּ אֲבָרְם מִצְרִימָה, וְכָתוֹב וַיַּעַל אֲבָרְם מִמִּצְרַיִם.
יִצְחָק נִכְנָס וְיִצְא, שְׁפָתוֹב וַיִּלְךְ יִצְחָק אֶל אַבְימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה, וְכָתַב וַיַּעַל
מִשָּׁם בְּאֵר שֶׁבַע.

יַעֲקֹב כִּיֹּן דָּעַל בְּמַהִימְנוּתָא, אֲצִטְרִיף לְמַיַּעַל מִנְחָתָא לְהַיָּא סְטָרָא, בְּגִין דְּמֵאֵן
דְּאֶשְׁתִּיזִיב מִתַּמָּן, אִיהוּ רְחִימָא וּבְרִירָא דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיף הוּא. מֵאִי (מַה) כְּתִיב, (בְּרַאשִׁית כח)
וַיִּצְא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע, דְּמַהִימְנוּתָא. וַיִּלְךְ חֲרָנָה, סְטָרָא (הוֹשֵׁעַ א) דְּאֶשֶׁת זְנוּנִים, אִשָּׁה
מִנְאָפָת.

יַעֲקֹב, כִּיֹּן שְׁנִכְנָס בְּאִמּוֹנָה, הֲצִטְרִיף לְהַכְנִיס מִנְחָה לְצַד הַהוּא, מִשּׁוּם שְׁמִי שְׁנִצַּל מִשָּׁם
הוּא אֶהְיֶה וְנִבְחַר שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מַה כְּתוּב? וַיִּצְא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע, הַסְתֵּר
שֶׁל סוּד הָאִמּוֹנָה. וַיִּלְךְ חֲרָנָה - הַצַּד שֶׁל אֶשֶׁת זְנוּנִים, אִשָּׁה מִנְאָפָת.

סְתָרָא דְסִתְרִין, מַגּוּ דְתוֹקְפָא דְטִיְהָרָא דְיִצְחָק (נֶפֶק), מַגּוּ דוֹרְדִיָּא דְחַמְרָא, נֶפֶק חַד נְעִיצוּ
קְטִירָא, כְּלִיל חַד דְּכֵר וְנוֹקְבָא, סוּמְקָא כְּוֹרְדָא, מִתְפָּרְשׁוֹן לְכַמָּה סְטִרִין וּשְׁבִילִין. דְּכוּרָא
אֶקְרִי סַמָּאל, נוֹקְבִיָּה כְּלִילָא בְּגוּיָה תְּדִיר. כְּמָה דְאִיהוּ בְּסִטְר קְדוּשָׁה, הִכִּי נָמִי בְּסִטְרָא
אַחֲרָא, דְּכֵר וְנוֹקְבָא כְּלִילֵן דָּא בְּדָא. נוֹקְבָא דְסַמָּאל, נְחֵשׁ, אֶקְרִי אֶשֶׁת זְנוּנִים, (בְּרַאשִׁית י) קַץ
כָּל בְּשָׂר, קַץ הַיָּמִים.

סְתֵר הַסְתֵּרִים מִתּוֹךְ הַתְּקוּף שֶׁל אוֹרוֹ שֶׁל יִצְחָק [יִצְא] מִתּוֹךְ שְׁמֵרֵי הַיִּין, יִצְאָה צוּרָה
מִרְכַּבַּת אַחַת כּוֹלֵלַת אֶחָד זָכָר וְנוֹקְבָה, אֲדָמָה כְּמוֹ שׁוֹשְׁנָה, נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים
וּשְׁבִילִים. הַזָּכָר נִקְרָא סַמָּא"ל, וְנוֹקְבָתוֹ כְּלוּלָה בְּתוֹכּוֹ תַּמִּיד. כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּצַד הַקְדָּשָׁה,
כֵּן גַּם בְּצַד הָאֲחֵר זָכָר וְנוֹקְבָה כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה. הַנְּקִבָה עִם סַמָּא"ל, נְחֵשׁ, נִקְרָאת
אֶשֶׁת זְנוּנִים, קַץ כָּל בְּשָׂר, קַץ הַיָּמִים.

תְּרִין רוּחִין בִּישׁוּן מִתְדַבְּקוֹן כְּחַדָּא, רוּחָא דְדְּכּוּרָא דְקִיק. רוּחָא דְנוֹקְבָא, בְּכַמָּה אוּרְחִין
וּשְׁבִילִין מִתְפָּרְשָׁא, וּמִתְדַבְּקָא בְּהַהוּא רוּחָא דְדְּכּוּרָא. קְשִׁיטָת גְּרָמָה בְּכַמָּה תְּכַשְׁיטִין
סְתָרָא (ס"א סְטָרָא) דְרָזָא כְּזוּנָה, מְרַחֲקָא קִיִּימַת בְּרִישׁ אוּרְחִין וּשְׁבִילִין, לְפִתְאָה בְּגִי נְשָׂא.

שְׁתֵּי רוּחוֹת רְעוּת נְדַבְּקוֹת יַחַד. רוּחַ הַזָּכָר דְקָה. רוּחַ הַנְּקִבָה בְּכַמָּה דְרָכִים וּשְׁבִילִים
נִפְרָדִת, וְנִדְבְּקָת בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁל הַזָּכָר. מְקַשְׁטָת אֶת עֲצָמָה בְּכַמָּה תְּכַשְׁיטִים, כְּמוֹ
זוּנָה, מְרַחֲקָת, עוֹמְדָת בְּרִאשׁ הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים לְפִתּוֹת בְּגִי אָדָם.

שְׁטִיָּא דְקָרִיב בְּהַדָּה, אֲתִקִּיפַת בֵּיהּ וְנִשְׁקַת לֵיהּ, מְסַכַּת לֵיהּ חַמְרָא דְדוּרְדִיָּא, דְמְרוּרַת
פְּתָנִים. כִּיֹּן דְשִׁתִּי, אֲסִטִּי אֲבַתְרָה, לְבַתֵּר דְחַמְמַת לֵיהּ סְטִי אֲבַתְרָה מְאוּרְחָא דְקְשׁוּט,
אֲפִשְׁיטָת גְּרָמָה מִכָּל אִינוּן תְּקוּנִין דְהוֹת מִתְתַּקְנָא לְגַבֵּי דַהַהוּא שְׁטִיָּא.

השוטה שקרב אליה, מחזיקה בו ומנשקת אותו, מוזגת לו יין המשמר של מורת פתנים. כיון ששותה, סוטה אחריה. אחר שרוצה אותו סוטה אחריה מדרך האמת, מפשיטה את עצמה מכל אותם התקונים שהיתה מתקנת לשוטה הזה.

תקונין דילה, לפתאה לבני נשא. שערהא מתקנין סומקון כוורדא, אנפהא חוורין וסומקין. באודנהא תליון שיתא תקונין אטונא דמצרים, תליון על קדלהא כל חילי דארעא דקדם. פיה מתתקנא בפתיחו דדיק יאה בתקונהא, לישנא חדידא כחרבא, שעיען מלהא כמשחא. שפונהא יאן סומקין כוורדא, מתיקו בכל מתיקו דעלמא, ארגוונא לבשת, אתתקנת בארבעין תקונין, חסר (ויקרא קי"ד ע"ב) חד.

התקונים שלה לפתות בני אדם: שערויתה מתקנים אדמים פשושנה, פניה לבנים ואדמים, באזניה תלויים ששה תקונים של אטון מצרים, תלויים על צנארה כל חילות ארץ קדם, פיה מתקן כפתיחה דקה יפה בתקונה, לשון חדה כחרב, דבריה חלקים כשמן, שפתותיה יפות אדמות פשושנה מתוקות בכל המתיקות של העולם, לבושה ארגמן, מתקנת בארבעים תקונים חסר אחד.

שטא (אד) סטי אבתרהא, ושתיי מפסא דחמרא ועביד בה ניאופין ואסטי אבתרה. מה עבדת, שבקת ליה נאים בערסא, וסלקת לעילא ואלשינת עליה, ונטלא רשו ונחתא. אתער ההוא שטא וחשב לחייבא בהדה כקדמיתא, והיא אעדיאת תקונהא מינה, ואתהדרת גיבר תקיף קאים לקבליה, לביש לבושא דנורא מלהטא, בדחילו תקיף מרתתא גרמא ונפשא (ערומה). מלייא דעינין דחלון, חרבא שנגא בידיה (בידה), טיפין מרין תליון מההוא חרבא, קטיל ליה לההוא שטא, וארמי ליה לגו גיהנם.

שוטה [זה] ששוטה אחריה ושותה מפוס היין ועושה עמה נאופים וסוטה אחריה, מה היא עושה? משאינה אותו ישן במטה, ועולה למעלה ומלשינה עליו, ונוטלת רשות ויורדת. מתעורר השוטה ההוא, וחושב לצחוק עמה כמו בראשונה, והוא מסירה את תקונה ממנה, וחוזרת לגבור חזק שעומד כנגדו, לבוש בלבוש של אש לוקטת, בפחד חזק מרתת עצמה ונפשה ערמה, מלאה בעינים מפחידות, חרב שנונה בידו [בידה]. טפות מרירות תלויות מהחרב ההיא. הורג את השוטה ההוא, וזורק אותו לתוך גיהנם.

יעקב נחת לגבה, ואזל לאתרה. שנגמר וילך חרנה, וחמא כל תקון ביתא, ואשתזיב מינה. דכורא דילה סמאל, אבאיש קמיה, ונחת לאגחא ביה קרבא ולא זכיל ליה, דכתוב, (בראשית לב) ויאבק איש עמו וגו'. כדין אשתזיב מכלא, ואשתלים בשלימו ואסתלק בדרגא שלים ואתקרי ישראל. כדין סליק בדרגא עלאה ואשתלים בכלא, והוה עמודא דאמצעייתא, ועליה כתיב, (שמות כו) והברים התכוון וגו'.

יעקב ירד אליה והלך למקומה, שנגמר וילך חרנה, וראה את כל תקון הבית, ונצל ממנה. הזכר שלה סמאל, הרע לפניו, וירד לערף בו קרב ולא לכל לו, שכתוב ויאבק איש עמו וגו'. אזי נצל מן הכל, והשתלים בשלמות, והתעלה בדרגה שלמה ונקרא ישראל. אז עלה לדרגה עליונה ונשלם בכל ונהנה העמוד האמצעי, ועליו כתוב והברים התיכון וגו'.

מהו (בראשית לב) ויגע בכף ירכו, ליה לא יכיל, אבל נגע בכף ירכו, דאינהו נדב ואביהוא, דנפקו מן ירכו דאחרון, (סי"א בסיבת אש זרה. והא אתערו לשמרך מאשה זרה וגו', ותפסה לון ברשותהא, תא חזי, מה כתיב ביעקב שלימא) (ועל יעקב כתיב) והבריח התיכון בתוך הקרשים מברים מן הקצה אל הקצה.

מהו ויגע בכף ירכו? לו לא יכל, אבל נגע בכף ירכו שהם נדב ואביהוא שפצאו מירכו של אחרון, [בסבת אש זרה, והרי התעוררו לשמרך מאשה זרה וגו', ותפסה אותם ברשותה, בא ראה מה כתוב ביעקב השלם] (ועל יעקב כתוב) והבריח התיכון בתוך הקרשים מברח מן הקצה אל הקצה.

(בראשית כח) ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה. חלמא, מדרגא שתיתא מאינון דרגין תרין דנבואה, עד ההוא דרגא, שית דרגין אינון, ועל דא, חלמא חד משתיין דרגין דנבואה. סלם, חמא בנוי דזמינין לקבלא אורייתא, בטורא דסיני. סלם דא סיני. (סי"א בגימטריא) בגין דאיהו נעיץ בארעא, וחשיב בסליקו לשמא. וכל רתיכון (קדישין) ומשריין עלאין, פלהו נחתי (נחתו) תמן בהדי קודשא בריך הוא, כד יהיב לון אורייתא.

ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה. החלום, המדרגה הששית מאותן שתי דרגות הנבואה עד אותה הדרגה, הן שש דרגות, ועל כן החלום אחד מששים דרגות של נבואה. סלם, ראה את בניו שעתידים לקבל תורה בהר סיני. סלם זה סיני [בגימטריא], משום שהוא נעוץ בארץ וחושב בעליה לשמים, וכל המרכבות [הקדושות] והמחנות העליונים, כלם יורדים [ירדו] לשם עם הקדוש ברוך הוא כשנתן להם את התורה.

וכלא חמא. חמא מטטרוון, סבא דביתא, דשליט בכל דיליה. דאיהו קאי בשלטנו על (האי) עלמא. בשלטנו בשם שדיי. וסליק לעילא, בסליקו דשמא דמריה הוי"ה, אפר דיעקב אשתלים ביה לבתר. וראשו, דשם שדי, איהו יי, ודא מגיע השמימה. כיון דמטי וסליק את דא, לההוא אפר, אשתלים ואתקרי בההוא שמא דמאריה הוי"ה.

והסל ראה. ראה את מטטרו"ן זקן הבית ששולט בכל אשר לו, שהוא עומד בשלטון על העולם [הזה], בשלטון של שם שדיי. ועולה למעלה בעלית שם רבונו הוי"ה, המקום שיעקב השלם בו לאחר מכן. וראשו של שם שדיי הוא יי, וזה מגיע השמימה. כיון שהגיעה ועלתה האות הזו למקום ההוא, השלם ונקרא באותו שם של רבונו הוי"ה.

(בראשית כח) והנה מלאכי אלהים עלים ויורדים בו, אינון מלאכין קדישין, דקרבין למלכותא סלקין, ואינון אחרנין דלא קרבין הם נחתי. ותו, בו סלקי ונחתי, כד איהו סליק, סלקין בהדיה, כד נחתי, נחתיין בהדיה. מלאכי אלהים, תריסר מרגליטאן טבאן, ואינון, מיכאל, קדמיאל, פדאל, גבריאל, צדקיאל, חסדיאל, רפאל, רזיאל, סטורי"ה, נוריאל. יפיאל, ענאל, אלפי שנאן, שנא"ן, שו"ר, נש"ר, ארי"ה, ו' אדם כליל דכר ונוקבא. ואינון סלקי, כד איהו סליק, ואלין נחתי, כד איהו נחתי.

והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו. אותם המלאכים הקדושים שקרובים למלכות עולים, ואתם האחרים שאינם קרובים יורדים. ועוד, בו הם עולים ויורדים. כשהוא עולה, עולים עמו. כשהוא יורד, יורדים עמו. מלאכי אלהים - שתיים עשרה מרגליות טובות, והן: מיכאל, קדמיאל, פדאל, גבריאל, צדקיא, חסדיאל, רפאל, רזיאל, סטוריי, נוריא, יפיאל, ענאל. אלפי שגאן, שגאין - שויר נשיר אריה. ו' אדם, כולל זכר ונקבה. והם עולים כשהוא עולה, ואלו יורדים כשהוא יורד.

ותו, כל אינון דשקטי בשלטנו דהאי עלמא, על ידיה סלקין, וכל אינון דנחתי על ידיה נחתי, כלהו בהאי סלם. הוייה שקטא על כלא, דכתוב, (בראשית כח) והנה ה' נצב עליו. כד אתער, כתיב, (בראשית כח) אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים. בית אלהים ודאי. ואיהו תרעא לאעלא לגו, דכתוב, (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה. זה השער לה'. זה שער השמים כלא חד.

ועוד, כל אותם ששולטים בשלטון העולם הזה עולים על ידו, וכל אותם שיורדים יורדים על ידו, כלם בסלם הזה. הוייה שולט על הכל, שכתוב והנה ה' נצב עליו. כשהתעורר, כתוב אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים. בית אלהים ודאי, והוא השער להקנס פנימה, שכתוב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבוא בם אודה יה זה השער לה'. זה שער השמים הכל אחד.

וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה. (בראשית כט) באר, דרגא דאדון כל הארץ. בשדה, חקל תפוחין קדישין. שלשה עדרי צאן, תלת דרגין עלאין קדישין, מתתקן על ההוא בירא, ואינון, נצי"ח והו"ד ויסודא דעלמא. ואלין משכין מיא מעילא, ומלין להאי בירא.

וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה. באר - הדרגה של אדון כל הארץ. בשדה - שדה התפוחים הקדושים. שלשה עדרי צאן - שלש דרגות עליונות קדושות מתקנות על אותה הבאר, והן נצי"ח והו"ד והיסוד של העולם. ואלו מושכות מים מלמעלה וממלאים את הבאר ה את.

בגין דההוא מקורא, יסודא דעלמא, כד שארי בגו ההוא בירא, עביד פירי ונביע תדיר, ואתמליא ההוא בירא מניה. כיון דאתמליא, ודאי (בראשית כט) כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים, אלין אינון כל אוכלוסין ומשריין קדישין, דכלהו שקיין ושתאן מההוא בירא, וכל חד וחד כמה דאתחזי ליה.

משום שהמקור ההוא, יסוד העולם, כשהוא בבאר הזו, הוא עושה פרות ונובע תמיד, ואותה הבאר מתמלאת ממנו. כיון שהתמלאה, ודאי כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים, אלו הם כל האוכלוסים והמחנות הקדושים, שכלם משקים ושותים מהבאר ההיא, וכל אחד ואחד כראוי לו.

והאבן גדולה על פי הבאר. דא אבן, דמינה כשלי בני עלמא, אבן נגף וצור מכשול, דקיימא תדיר על פי האי באר, על מימריה, למתבע דינא דכל עלמא, דלא יחות מזונא וטב לעלמא.

והאבן גדלה על פי הבאר - זו האבן שממנה כושלים בני העולם, אבן נגף וצור מכשול, שעומדת תמיד על פי הבאר הזו, על פקדונה לתבע הדין של כל העולם שלא ירד מזון וטוב לעולם.

וּנְאָסְפוּ שְׁמָה כָּל הַעֲדָרִים, וְנָאָסְפוּ שְׁמָה הַעֲדָרִים, לֹא כְּתִיב, אֲלֵא כָּל הַעֲדָרִים, מִשְׁרִיין קִדְיָשִׁין לְעֵילָא, וּמִשְׁרִיין קִדְיָשִׁין לְתַתָּא, אֲלֵין בְּשִׁירִין וְתוֹשְׁבָחוֹן לְעֵילָא, וְאֲלֵין בְּצִלוֹתֵין וּבְעוֹתֵין לְתַתָּא, אֲלֵין וְאֲלֵין מִיַּד (בראשית כט) וְגָלוּ אֶת הָאָבִן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר, מְגַנְדְרִין לָהּ, וּמַעֲבְרִין לָהּ מִן קוֹדֶשׁא וְאַסְתְּלִיק מִן דִּינָא. מִיַּד וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֶּאֱן, נְטִלוּ מִלְּאָכִי עֲלָאִי לְעֵילָא, וְנְטִלִי יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא.

וּנְאָסְפוּ שְׁמָה כָּל הַעֲדָרִים. לֹא כְּתוּב וְנָאָסְפוּ שְׁמָה הַעֲדָרִים, אֲלֵא כָּל הַעֲדָרִים. הַמַּחֲנוֹת הַקְּדוֹשִׁים לְמַעְלָה וְהַמַּחֲנוֹת הַקְּדוֹשִׁים לְמַטָּה. אֵלוּ בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת לְמַעְלָה, וְאֵלוּ בְּתַפְלוֹת וּבְקִשׁוֹת לְמַטָּה. אֵלוּ וְאֵלוּ מִיַּד וְגָלוּ אֶת הָאָבִן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. מְגַלְגְּלִים אוֹתָהּ וּמַעֲבִירִים אוֹתָהּ מִן הַקְּדֶשׁ וּמִסְתַּלְקֶת מִן הַדִּין. מִיַּד וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֶּאֱן. נוֹסְעִים מִלְּאָכִים עֲלִיוֹנִים לְמַעְלָה, וְנוֹסְעִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה.

לְבַתֵּר וְהִשִּׁיבוּ אֶת הָאָבִן, עַל מִימְרָא, דְּהַאי בְּאֵר, לְאַתְעֵטְרָא (ס"א לאתעתדא) קַמִּיה, וְלִמְתַּבְּע דִּינָא דְעֵלְמָא, לְאַתְנַהֲגָא עֲלֵמָא בְּדִינָא, וְהִכִּי אֲצֵטְרִיף דְּהָא לָא יְכִיל עֲלֵמָא לְמִיקָם אֲלֵא עַל דִּינָא, לְמַהוּי כְּלָא בְּקִשׁוֹט וּזְכוּ.

אַחַר כֵּן וְהִשִּׁיבוּ אֶת הָאָבִן, עַל פְּקֻדַּת הַבְּאֵר הַזֹּאת, שֶׁתְּהִיָּה מְעַטְרֶת [מזמנת] לְפָנָיו וְלְתַבְּע הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, לְהַנְהִיג הָעוֹלָם בְּדִין, וְכֵן צֵרִיף, שֶׁהָרִי אֵין הָעוֹלָם יְכוֹל לְעַמּוֹד אֲלֵא עַל דִּין, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה בְּאֵמֶת וּזְכוּת.

כִּיּוֹן דְּאַשְׁתְּלִים יַעֲקֹב, לֹא אֲצֵטְרִיף לְהַאי אָבִן סִיּוּעָא אַחְרָא, מַה כְּתִיב (בראשית כט) וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת הָאָבִן. וַיִּגַּל וַיִּגְלוּ, וְלֹא כְּתִיב וַיִּסֵּר וַיִּסְרוּ. אֵלֵא וַיִּגְלוּ, הֵינְנוּ עֲרֹבּוּבָא דְשֵׁטוֹן, דְּמַעֲרַבְבִין לֵיהּ, דְּלֹא יְכִיל לְקַטְרָגָא. וַיַּעֲקֹב בְּלַחוּדִיהּ, לֹא אֲצֵטְרִיף לְסִיּוּעָא אַחְרָא, אֵלֵא אִיהוּ בְּלַחוּדִיהּ, דְּהַאי שְׁלִימוֹ דְּאַבְהֶתָּא הוּהוּ יַעֲקֹב, דְּכִיּוֹן דִּיכִיל בֵּיהּ בְּעֵשׂוֹ בְּהַאי עֲלֵמָא יְכִיל לְעֵילָא. וּבְכֵלָא אֲצֵטְרִיף עוֹבְדָא.

כִּיּוֹן שְׁנַשְׁלֵם יַעֲקֹב, לֹא הַצְּטְרִף לְאָבִן הַזֶּה סִיּוּעָא אַחַר. מַה כְּתוּב? וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת הָאָבִן. וַיִּגַּל וַיִּגְלוּ, וְלֹא כְּתוּב וַיִּסֵּר וַיִּסְרוּ, אֲלֵא וַיִּגַּל וַיִּגְלוּ, הֵינְנוּ הָעֲרֹבּוּבָא שֶׁל הַשֵּׁטוֹן שְׁמַעֲרַבְבִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרָג. וַיַּעֲקֹב לְבָדוּ, לֹא הַצְּטְרִף לְסִיּוּעָא אַחַר, אֲלֵא הוּא לְבָדוּ. שֶׁהָרִי יַעֲקֹב הִיָּה בְּחִיר הָאָבוֹת. שְׁכִיּוֹן שְׁיַכַּל לְעֵשׂוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, יְכוֹל לְמַעְלָה, וּבְכֵל צֵרִיף מַעֲשָׂה.

תָּרִין עֲלָמִין אַחְסִין יַעֲקֹב, חַד עֲלָמָא דְאַתְגַּלְיָא, וְחַד עֲלָמָא דְאַתְכַּסְיָא כְּגוֹנָא דְלַהוֹן מִמֶּשׁ, מַחַד נְפָקוּ שִׁית שְׂבָטִין, וּמַחַד נְפָקוּ תָּרִין שְׂבָטִין. עֲלָמָא דְאַתְכַּסְיָא אֲפִיק שִׁית סְטָרִין, עֲלָמָא דְאַתְגַּלְיָא אֲפִיק תָּרִין, וְאַיְנוּן תָּרִין כְּרוּבִין דְתַחֲוֹתָהּ, וַיַּעֲקֹב בֵּין תָּרִין עֲלָמִין אֲשֶׁתַּכַּח, בְּדִיוֹקְנָא דְלַהוֹן מִמֶּשׁ, וּבְגִין כֶּךָ כָּל מְלוֹי דְלֵאָה הוּוּ בְּאַתְכַּסְיָא, וּדְרַחַל בְּאַתְגַּלְיָא.

שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יָרַשׁ יַעֲקֹב - אֶחָד הָעוֹלָם שְׂנֵגְלָה, וְאֶחָד הָעוֹלָם שֶׁהִתְכַּסָּה, כְּמוֹ שֶׁהֵם מִמֶּשׁ. מֵאֶחָד יָצְאוּ שְׂשֵׁה שְׂבָטִים, וּמֵאֶחָד יָצְאוּ שְׁנֵי שְׂבָטִים. הָעוֹלָם הַמְּכֻסָּה הוֹצִיא שְׂשֵׁה צְדִדִים, וְהָעוֹלָם הַמְּגֻלָּה הוֹצִיא שְׁנַיִם, וְאוֹתָם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁתַּחֲתֵיהֶם. וַיַּעֲקֹב נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בְּדַמוּתָם מִמֶּשׁ, וּמִשׁוּם כֶּךָ כָּל דְּבָרֵי לֵאָה הָיוּ בְּנִכְסָהּ, וְשָׁל רַחֵל בְּהִתְגַּלוּתָהּ.

מִתְגַּיְתִין. בְּנֵי עֲלִיוֹן, קְדִישֵׁי עֲלִיוֹנִין, בְּרִיכִין (ס"א בְּרִירוֹ) דְעֲלָמָא, מוֹחָא דְאַגּוּזָא. כְּנֶשׁוּ לְמַנְדַּע, הָא צְפִירָא נְחִית בְּכָל יוֹמָא, אֲתַעַר בְּגַנְתָּא. שְׁלַהֲבָא דְנוֹרָא בְּגַדְפָּהָא. בִּידְהָא תְּלַתָּא מְגֻרֹפְיִין שְׁנֵינֵן כְּחַרְבָּא. מִפְּתַחוֹן גְּנִיזִין בִּידָא יְמִינָא.

מִשְׁנָה, בְּנֵי עֲלִיוֹן, קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים, בְּרוּכֵי [נְבַחְרִין] הָעוֹלָם, מַחַ הָאָגוּז, הִתְכַּנְּסוּ לְדַעַת. הִנֵּה צְפוּר יוֹרְדֵת בְּכָל יוֹם, מִתְעוֹרְרֵת בְּגוֹן. שְׁלַהֲבָתָא אֲשֶׁר בְּכַנְפֶיהָ, בִּידְהָא שְׁלֹשׁ מְגֻרֹפוֹת שְׁנוֹנוֹת כְּחַרְב, מִפְּתַחוֹת שֶׁל גְּנִזִים בְּיַד יָמִין.

קָרִי בְּחִיל וְאַמְר, מֵאֵן מְנַכּוֹן דִּי נְהִירוֹ אֲנַפּוּי, דִּי עָאֵל וְנַפְק וְאַתְתַּקִּיף בְּאַיְלָנָא דְחַיִּי, מְטָא בְּעַנְפוּי, אַחִיד בְּשַׁרְשׁוּי, אַכִּיל מֵאַיְבִיָּה מִתִּיק מְדוּבְּשָׂא, יְהִיב חַיִּין לְנַפְשָׂא, אֲסוּתָא לְגַרְמִיָּה.

קוֹרָא בְּחִיל וְאוֹמֵר: מִי מַכֶּם שְׁפַנְיֵן מֵאַיְרוֹת, שְׁנַכְנַס וְיָצָא וְהִחְזִיק בְּעַץ הַחַיִּים, הִגִּיעַ לְעַנְפֵי, אַחַז בְּשַׁרְשׁוּי, אַכִּל מִפְּרִיֵו הַמֵּתוּק מְדַבֵּשׁ, נוֹתֵן חַיִּים לְנַפֵּשׁ וְרַפּוּאָה לְעַצְמוֹ?

אַסְתַּמַּר מֵהֶרְהוּרָא בִּישָׂא, מֵהֶרְהוּרָא דְמִשְׁקָר בְּאַיְלָנָא דְחַיִּי, מְסַאִיב נְהָרָא וְנַחֲלָא מְקוֹרָא דִישְׂרָאֵל, דִּיהִיב מוֹתָא לְנַפְשָׂא, וְתַבִּירוֹ לְגַרְמִיָּה לִית לִיהָ קִיוּמָא כְּלָל.

הַשְּׁמֵר מֵהֶרְהוּר רַע, מֵהֶרְהוּר שְׁמִשְׁקָר בְּעַץ הַחַיִּים, מְטַמָּא הַנְּהָר וְהַנַּחַל הַמְּקוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁנוֹתָן מוֹת לְנַפֵּשׁ וְשֶׁבֶר לְעַצְמוֹ, אֵין לוֹ כְּלָל קִיוּם.

הֶרְהוּרָא דְמְסַאִיב הֵהוּא מְקוֹרָא דִּילִיָּה, עֲבִיד אֵילָנָא דְשַׁקְרָא, בְּגִין דְּהֵהוּא הֶרְהוּרָא סְלֻקָּא, וְאַחֲלַף נַפְשָׂא תַּחוֹת נַפְשָׂא. אֵילָנָא דְחַיִּי אֲסַתְלַק, וְאַיְלָנָא דְמוֹתָא אֲתַתְקִיף בֵּיהּ, נַפְשָׂא מִתְמָן מְשִׁידָ.

הֶרְהוּרָא שְׁמִטְמָא אוֹתוֹ הַמְּקוֹר שְׁלוֹ, עוֹשֶׂה עֵץ שֶׁל שַׁקְר, מִשׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הֶרְהוּרָא עוֹלָה וּמִחֲלִיף נַפֵּשׁ תַּחַת נַפֵּשׁ. עֵץ הַחַיִּים מְסַתְלַק, וְעֵץ הַמְּנוֹת מְחַזִּיק בּוֹ, מוֹשֵׁד מִשָּׁם הַנַּפֵּשׁ.

ווי ג'יה, דאָאָעקער בַּההווא הַרהוּרָא, מַגוּ אַילנָא דַחַי, וְאַתְדַבֵּק בְּאַילנָא דְמוֹתָא. עַנְפִּין לִית בֵּיה, לֹא חֲמָא טַבָּא לְעַלְמִין, יְבִשָּׁא אִיהוּ בְּלֹא לַחוּתָא כָּלֵל. אַנְבִּיָה מְרִיר כְּלַעְנָה, עַלְיָה אַתְמַר (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעָרְעָר בְּעָרְבָה וְלֹא יִרְאָה כִּי יָבֹא טוֹב וְגו'.

אוי לו שְׁנַעְקֵר בַּההוּרָה הוּא מִתּוֹדַ עַץ הַחַיִּים וְנִדְבֵּק בְּעֵץ הַמּוֹת, אִין בוּ עַנְפִּים, לֹא רוּאָה טוֹב לְעוֹלָמִים, הוּא יְבִשׁ בְּלִי לַחוּת כָּלֵל, פְּרִיו מֵר כְּלַעְנָה, עַלְיוּ נְאָמַר (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעָרְעָר בְּעָרְבָה וְלֹא יִרְאָה כִּי יָבֹא טוֹב וְגו'.

בְּגִין דַּהַהוּרָא טַבָּא סְלִיק לְעִילָא, אַחִיד בְּאַילנָא דַחַי, אַתְקִיף בְּעַנְפוּי, אַכִּיל מְאַנְבִּיָה, כֹּל קַדוּשִׁין וְכֹל בְּרַכּוֹת נְפִקִין מִנִּיה. אַחֲסִין חַיִּין לְנַפְשִׁיה וְאַסְנוֹתָא לְגַרְמִיָה, עַלְיָה אַתְמַר (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעֵץ שְׂתוּל עַל מַיִם וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שְׂרָשָׁיו וְלֹא יִרְאָה כִּי יָבֹא חוֹם וְגו'.

מְשׁוּם שְׁהַהוּרָה טוֹב עוֹלָה לְמַעְלָה, אוֹחוּז בְּעֵץ הַחַיִּים, מְחַזֵּיק בְּעַנְפוּי, אוֹכֵל מִפְּרִיו, כֹּל הַקְּדוּשׁוֹת וְכֹל הַבְּרַכּוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ, מוֹרִישׁ חַיִּים לְנַפְשׁ וּרְפוּאָה לְעַצְמוֹ, עַלְיוּ נְאָמַר (שם) וְהָיָה כְּעֵץ שְׂתוּל עַל מַיִם וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שְׂרָשָׁיו וְלֹא יִרְאָה כִּי יָבֹא חוֹם וְגו'.

כֹּל מַלְיָן דְּעַלְמָא, אֲזַלִּין בְּתַר מַחְשְׁבָה וְהַהוּרָא, וְעַל דָּא (ויקרא יא) וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים, בְּגִין דְּכָל קַדוּשִׁין דְּעַלְמָא אַפִּיק וּמְשִׁיד בַּהַהוּרָא טַבָּא.

כֹּל דְּבָרֵי הָעוֹלָם הוֹלְכִים אַחַר הַמַּחְשְׁבָה וְהַהַהוּרָה, וְעַל כֵּן (ויקרא יא) וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים, מְשׁוּם שְׁכָל הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מוֹצִיא וּמוֹשֵׁד בַּהַהוּרָה טוֹב.

מֵאן דְּאַסְתָּאב בַּהַהוּרָא (ויקרא פ"ד ע"א, שם נ"ו ע"א) בִּישָׂא, כַּד אַתִּי לְאַזְדוּגָא בְּאַתְתִּיה וּשְׁוִי רְעוּתִיָה וְהַהוּרָיָה בְּאַתְתָּא אַחְרָא, וְזָרַע זָרַעָא בַּהַהוּרָא אַחְרָא, דָּא הוּא דְאַחְלַף דְרָגִין עַלְאִין דְלַעִילָא, דְרָגָא דְקוּדְשָׁא בְּגִין דְרָגָא דְמַסְאָבָא. כְּמָה דַּהַהוּרָא דִילִיָה עֵבִיד חַלּוּפִין לְתַתָּא, אוּף הַכִּי עֵבִיד חַלּוּפִין לְעִילָא. כְּמָה דְגוּפָא דַּההוּא בְּרָא דִיוֹלִיד, אַקְרִי בְּן תְּמוּרָה. אוּף הַכִּי בְּנַפְשָׁא בְּן תְּמוּרָה אַקְרִי. דְהָא לֹא מְשִׁיד מְשִׁיכוּ קַדִּישָׁא בַּההוּא הַהוּרָא, וְנַפְשָׁא דִילִיָה אַתְחַלַּף בְּדְרָגָא אַחְרָא. יַעֲקֹב שְׁלִימָא דְכֹלָא, גְּלִי קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיד הוּא דְכָל אַרְחוּי בְּקִשׁוּט הוּו, וְהַהוּרָא דְקִשׁוּט הַרְהַר תְּדִיר בְּכֹלָא. בַּההוּא לִילְיָא דְמְשַׁמֵּשׁ בְּאַתְתִּיה בְּלֹאָה, הַהוּרָא (קע"ו ע"ב, ויקרא רצ"ב ע"א) דִילִיָה בְּרַחֵל הוּת. מְשַׁמֵּשׁ בְּלֹאָה וְחָשִׁיב בְּרַחֵל, וּמְקוּרָא דִילִיָה בַּההוּא הַהוּרָא דִילִיָה אֲזַלָּא.

מִי שְׁנַטְמָא בַּהַהוּרָה רַע, כְּשֶׁבָא לְהַזְדוּגָא עִם אִשְׁתּוֹ וְשֶׁם רְצוֹנוֹ וְהַהוּרָוּ בְּאַשָׁה אַחְרָת, וְזוֹרַע זָרַע בַּהַהוּרָה אַחַר, זֶהוּ שְׁמַחֲלִיף אֶת הַדְּרָגוֹת הָעֲלִיוֹנִים שְׁלַמְעֵלָה, הַדְּרָגָה שֶׁל קֹדֶשׁ בְּעֵבוּר הַדְּרָגָה שֶׁל הַטְּמֵאָה. כְּמוֹ שֶׁהַהַהוּרָה שְׁלוֹ עוֹשֶׂה חַלּוּפִים לְמַטָּה, אִף כֵּן עוֹשֶׂה חַלּוּפִים לְמַעְלָה. כְּמוֹ שְׁגוּפּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ בְּן שִׁינִי לִיד נִקְרָא בְּן תְּמוּרָה, כֵּן גַּם בְּנַפְשׁ נִקְרָא בְּן תְּמוּרָה, שְׁהַרִי לֹא מוֹשֵׁד מְשִׁיכָה קַדוּשָׁה בַּהַהוּרָה הוּא, וְנַפְשׁוֹ מִתְחַלֶּפֶת בְּדְרָגָה אַחְרָת. יַעֲקֹב הַשְּׁלֵם שֶׁל הַכֹּל, גְּלוּי לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁכָל דְרָכָיו הִיוּ בְּאַמּוֹת, וְהַהוּרָה שֶׁל אֲמוֹת הַרְהַר תְּמִיד בְּכֹל, בְּאוֹתוֹ הַלְיָלָה שְׁשַׁמֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ לֹאָה,

ההרהור שלו היה ברחל. משמש עם לאה וחושב על רחל. והמקור שלו הלך בהרהור
ההוא שלו.

ולאו לדעתה, דהא לא הוה ידע. בגין כך, לא סליק ראובן בשמא. קודשא בריה הוא דהוה
ידע, אחמי ליה ואמר, ראו בן דאתיליד בעלמא. ועל דא כתיב, (ירמיה כג) אם יסתר איש
במסתרים ואני לא אראנו, אל תקרי אראנו אלא אראנו, דיסתכלון ביה. ובגין דאתגלי
קמיה דקודשא בריה הוא, דהא לאו לדעתה הוה ובארח קשוט הרהר ברעותיה יעקב, לא
איפסל מגו שבטין קדישין, דאי לאו הכי הוה איפסל.

ולא לדעת, שהרי לא היה יודע, משום כך לא עלה ראובן בשם. הקדוש ברוך הוא
שהיה יודע, הראה לו ואמר, ראו בן שנולד בעולם. ועל כן כתוב (ירמיה כג) אם יסתר
איש במסתרים ואני לא אראנו. אל תקרי אראנו אלא אראנו, שיסתכלו בו. ומשום
שהתגלה לפני הקדוש ברוך הוא שהרי זה היה לא לדעתו ובדרך אמת הרהר ברצונו
יעקב, לא נפסל מתוך השבטים הקדושים, שאם לא כך - היה נפסל.

ובגין דהרהורא עקרא איהו ועביד עובדא, קודשא בריה הוא דהוה ידע ההוא הרהורא,
באתר דאתדבקא. בההיא טפה קדמאה, אסתמר ליה בכירותא, דכתיב, (דברי הימים א ה) כי
הוא הבכור וגו', נתנה בכורתו ליוסף. בההוא אתר דהרהורא אזלא ואתדבק בההיא טפה,
תמן אתדבק ואתמסר ההוא בכורה. ואתגטילת בכורה מראובן, ואתמסר באתר
דהרהורא אתדבק בה. ברחל הרהר ואתדבק רעותא, ברחל אתדבק בכירותא, וכלא
אתחדר בפר הרהורא ומחשבה.

ומשום שההרהור הוא עקר ועושה מעשה, הקדוש ברוך הוא שהיה יודע אותו
ההרהור במקום שנדבק, באותה הטפה הראשונה נשמרה לו הבכורה, שכתוב (ד"ה
א ב) כי הוא הבכור וגו'. נתנה בכורתו ליוסף. באותו מקום שההרהור הלך ונדבק
בטפה ההיא, שם נדבק ונמסרה אותה הבכורה, ונטלה הבכורה מראובן, ונמסרה
למקום שההרהור נדבק בה. ברחל הרהר ונדבק הרצון - ברחל נדבקה הבכורה, והכל
חזר אחר ההרהור והמחשבה.

כגוונא דא, הרהורא ומחשבה, עביד עובדא ואתמשד משיכו, בכל מה דאתדבק בר נש
בסתרא, דכתיב, (דברים כה) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר, יבמה יבא עליה, והכא
אצטריך הרהורא ורעותא לאתדבקא. ובההוא רעותא ומחשבה, משיד משיכו ועביד
עובדא דאצטריך, ולא ישתצי שמא דמיתא מעלמא.

כמו כן ההרהור והמחשבה עושים מעשה, ונמשכת משיכה בכל מה שנדבק אדם
בסתרא, שכתוב (דברים כה) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה.
וכאן צריך הרהור ורצון להתדבק, ובאותו הרצון ומחשבה מושד משיכה ועושה
המעשה שצריך, ולא יכלה שם המת מן העולם.

וסתרא דא (איוב לה) אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף, דהא ודאי רעותא
ומחשבה, משיד משיכו, ועביד עובדא בכל מה דאצטריך. ועל דא, בצלותא אצטריך

רעותא והרהורא לכוונא, וכוּ בְּכַל אֵינּוּן פּוֹלְחָנִין דְּקוֹדֶשָׁא בְּרִידָה הוּא, הַרְהוּרָא וּמְחַשְׁבָּה עֲבִיד עוֹבְדָא, וּמְשִׁידָה מְשִׁיכוּ בְּכַל מַה דְּאַצְטְרִידָה. (ע"כ סתרי תורה)

וְסִתְרָה זֶה, (איוב לד) אִם יָשִׁים אֱלֹהֵי לְבוֹ רִחוּ וְנִשְׁמְתוּ אֱלֹהֵי יֶאֱסֹף. שְׁהָרִי וְדָאֵי הַרְצוֹן וְהַמְחַשְׁבָּה מוֹשְׁכִים מְשִׁיכָה וְעוֹשִׂים מַעֲשֶׂה בְּכַל מַה שְׁצָרִידָה. וְעַל כֵּן בִּתְפִלָּה צָרִידָה רְצוֹן וְהַרְהוּר לְכוֹן, וְכוּ בְּכַל אוֹתָן הַעֲבֹדוֹת שֶׁל הַקְדוּשָׁה בְּרוּדָה הוּא - הַהַרְהוּר וְהַמְחַשְׁבָּה עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה, וּמוֹשְׁכִים מְשִׁיכָה בְּכַל מַה שְׁצָרִידָה.

(שם) וַיִּלְךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קִצִּיר חֲטִים וַיִּמְצָא דוֹדָאִים בַּשָּׂדֶה וְגו'. תַּנּוּן, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לָא אֲתַבְרַכָּא, אֶלָּא בְּסִטְרָא יִמְיָנָא. וּבְגִין כֵּן, בְּעוֹד דְּאַתְעָר יִמְיָנָא לְגַבֵּי כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, שְׁמַאלָא לָא תְּסַיֵּעַ תַּמּוּן. דְּהָא יִמְיָנָא אֲשַׁכַּח עֵילָה בְּהַהוּא כּוֹס, לְאַתְעָרָא לְגַבֵּי עַלְמָא עֲלָאָה. וְסִתְרָא דָא, וַיִּלְךְ רְאוּבֵן, דָּא סִטְרָא דְדָרוּם. בְּגִין כֵּן דְּגַלְיָה בְּדָרוּם, דְּאִיהוּ רִישָׁא לְתַרְסַר תַּחֲוּמִין, וְתִיאוּבְתִיָּה דְסִטְרָא דְרוּם, לְאַשְׁכַּחָא עֵילָה וְתַקְרוּבָא לְמִטְרוּנִיתָא לְבְּרָכָא לָהּ.

וַיִּלְךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קִצִּיר חֲטִים וַיִּמְצָא דוֹדָאִים בַּשָּׂדֶה וְגו'. שְׁנִינּוּ, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אֵין מִתְבְּרַכַת אֶלָּא בְּצַד יְמִין, וּמְשׁוּם כֵּן, בְּעוֹד שְׁמַתְעוּרָר הַיְמִין לְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, הַשְּׂמַאל לָא תְּסַיֵּעַ לְשָׁם, שְׁהָרִי הַיְמִין מוֹצֵא עֵלָה בְּכוֹס הַהִיא לְעוּרָר כְּלַפֵּי הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן. וְהַסִּתְרָה הַזֶּה, וַיִּלְךְ רְאוּבֵן, זֶה צַד הַדָּרוּם, מְשׁוּם כֵּן דְּגַלוּ בְּדָרוּם, שְׁהוּא רִישָׁא לְשָׁנִים עֶשֶׂר הַתַּחֲוּמִים, וְתִשׁוּקְתוֹ שֶׁל צַד הַדָּרוּם לְמַצָּא עֵלָה וְתַקְרָבָת לְגַבִּירָה לְבְּרָדָה אוֹתָהּ.

מַה כְּתִיב, וַיִּמְצָא דוֹדָאִים בַּשָּׂדֶה, אֲזַל לְחַפְשָׁא בְּכַל אֵינּוּן גְּנִיזוֹן דִּילָהּ, וְאַשְׁכַּח בְּהַאי שָׂדֶה אֵינּוּן דוֹדָאִים, וְעַלֵּיהוּ אֲתַמַּר (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) הַדּוֹדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ, וְאֵינּוּן תַּרְגִּין (קְנִיב ע"א) כְּרוּבִים, דְּאֵינּוּן תַּקּוּנֵין דִּילָהּ, לְאַתְעָרָא אֲתַעְרוּ לְעֵילָא, דְּהָא בְּכַל אֵינּוּן תַּקּוּנֵין דְּהַאי שָׂדֶה, לִית תַּקּוּנָא דִּיתְעָר לְגַבֵּי עֵילָא, בְּרַ כְּרוּבִים.

מַה כְּתוּב: וַיִּמְצָא דוֹדָאִים בַּשָּׂדֶה. הֵלֶךְ לְחַפֵּשׂ בְּכַל אוֹתָם הַגְּנֻזִים שְׁלָהּ, וּמְצָא בַּשָּׂדֶה הַזֶּה אוֹתָם הַדּוֹדָאִים, וְעַלֵּיהֶם נֶאֱמַר הַדּוֹדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ, וְאוֹתָם שְׁנֵי כְּרוּבִים שְׁהֶם הַתַּקּוּנִים שְׁלָהּ, לְהַעִיר הַתְּעוּרָרוֹת לְמַעְלָה, שְׁהָרִי בְּכַל אוֹתָם הַתַּקּוּנִים שֶׁל הַשָּׂדֶה הַזֶּה אֵין תַּקּוּן שְׁיַעוּרָר כְּלַפֵּי מַעְלָה, רַק הַכְּרוּבִים.

סִטְרָא דְרוּם אֵימְתִי אֲתַעָר לְגַבֵּהּ, לְאַשְׁכַּחָא עֵילָה לְבְּרָכָה לָהּ. בִּימֵי קִצִּיר חֲטִים, בְּזַמְנָא דְּפְלִיגַת חוּלְק שְׁלָלָא לְאוּכְלוּסְיָהּ, וְכִלְהוּ חֲצָדֵי חֲקֵלָא. מִיָּד וַיָּבֵא אוֹתָם אֶל לָאָה אַמּוֹ, סְלִיק רִיחָא, וְאַתְעָרוּ דְלָהוֹן לְגַבֵּי עַלְמָא עֲלָאָה, עַלְמָא דְאַתְפְּסִיאָ, בְּגִין דְּאַתְעָר (נ"א דיתער) בְּרַכָּא לְעַלְמָא תַּתְּאָה.

מַתִּי צַד הַדָּרוּם מִתְעוּרָר אֵלֶיהָ לְמַצָּא עֵלָה לְבְּרָדָה אוֹתָהּ? בִּימֵי קִצִּיר חֲטִים, בְּזַמְן שְׁמַחְלָקַת חֲלֵק שְׁלָל לְאוּכְלוּסְיָהּ, וְכֵן קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה. מִיָּד - וַיָּבֵא אוֹתָם אֶל לָאָה אַמּוֹ. מַעְלָה רִיחַ וְהַתְּעוּרָרוֹת לְעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, הָעוֹלָם הַנִּכְסָהּ, מְשׁוּם שְׁמַעִיר [שִׁיעוּרָר] בְּרַכּוֹת לְעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן.

וכד אַתְּבְּרָכָא, אינון דודאִים נְקִטִין וְיִהְיִין לְכָל עֲלָמִין, דְּכְתִיב, (שיר השירים ז) הדודאִים נְתַנּוּ רִיחַ וְעַל פְּתַחֵינוּ כָּל מְגִדִים. כַּד אֵינוּן נְתַנּוּ רִיחַ, הֵהוּא רִיחָא נְקִיט לִיה סְטֵר דְרוּם לְאַתְּעָרָא לְגַבֵי עֲלָמָא עֲלָא, מִיָּד עַל פְּתַחֵינוּ כָּל מְגִדִים, וְכָל טוּבָא לָא חָסִיר (ס״א מכלא) מְעֲלָמָא.

וְכַאֲשֶׁר מִתְבְּרָכַת, אוֹתָם הדודאִים לוקחים וְנוֹתְנִים לְכָל הָעוֹלָמוֹת, שְׁפָתוֹב הדודאִים נְתַנּוּ רִיחַ וְעַל פְּתַחֵינוּ כָּל מְגִדִים. כַּאֲשֶׁר הֵם נְתַנּוּ רִיחַ, אוֹתוֹ הָרִיחַ לוקח אוֹתוֹ צַד הָדְרוּם לְהַתְעוֹרֵר לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן. מִיָּד - עַל פְּתַחֵינוּ כָּל מְגִדִים, וְכָל טוֹב לָא חָסֵר (הכל) מִהָעוֹלָם.

עֲלָמָא תַּתְּאָה לָא אַתְּעַר לְגַבֵי עֲלָמָא עֲלָא, אֲלָא כַּד אֵינוּן דודאִים יְהִיבִין רִיחָא לִימִינָא, כִּיּוֹן דְאֵינוּן יְהִיבִין רִיחָא לִימִינָא, וִימִינָא אַתְּעַר לְגַבֵי עֲלָמָא עֲלָא, מִיָּד עֲלָמָא תַּתְּאָה אַתְּעַר לְשָׂאֲלָא מַה דְאַצְטְרִיד. מַה כְּתִיב, (בראשית ט) וַתֹּאמֶר רַחֵל אֵל יָאָה תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ, הֵב לִי בְּרָכָאן מִהֵהוּא אַתְּעָרוּ, דְאֵינוּן דודאִים דְאַתְּעַר לְגַבֵי סְטֵר יְמִינָא.

הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לָא מִתְעוֹרֵר לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, אֲלָא כְּשִׂאוֹתָם דודאִים נוֹתְנִים רִיחַ לִימִין. כִּיּוֹן שְׁהֵם נוֹתְנִים רִיחַ לִימִין, וְהִימִין מִתְעוֹרֵר לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, מִיָּד הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן מִתְעוֹרֵר לְשָׂאֵל מַה שְׁצָרִיד. מַה כְּתוּב? וַתֹּאמֶר רַחֵל אֵל יָאָה תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ. תֵּן לִי בְּרָכוֹת מֵאוֹתָהּ הַהַתְעוֹרְרוֹת שֶׁל אוֹתָם דודאִים שְׁמִתְעוֹרֵר לְצַד הִימִין.

כַּדִּין עֲלָמָא עֲלָא בְּחֻדְוָה, בְּשַׁעֲשׂוּעַ, אַתִּיב לְגַבֵּה, וְאַמְרַת הַמְעַט קַחְתְּדָּ אֶת אִישִׁי, כְּאַמָּא לְגַבֵי בְּרַתָּא. וְאִי הָכִי בַעֲלָה דְעֲלָמָא עֲלָא יַעֲקֹב אִיהוּ. לָאו הָכִי, אֲלָא תִיאוּבְתָא דְאַבָּא תְּדִיר, לָאו אִיהוּ, אֲלָא לְגַבֵי בְּרַתָּא דְנָא, (דאיהי) דְהֵאֵי בַת, רַחִימוּ דִילִיה לְגַבֵּה תְּדִיר, בְּגִין דְאִיהִי בַת יַחֲדָאָה בִּין שִׁית בְּנִין, וְלְכָל אֵינוּן שִׁית בְּנִין, פְּלִיג לֹון חוּלְקִין וְנִבְזָבְזוּן וּמִתְנַן, וְלָה לָא פְּלִיג, וְלִית לָה יְרוּתָא כְּלוּם, וְעַל כָּל דָּא, אִיהוּ אֲשַׁנַּח בָּהּ בְּתִיאוּבְתָא וְרַחִימוּ יַתִּיר מְכָלָא.

אִז הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן בְּשִׁמְחָה, בְּשַׁעֲשׂוּעַ, מְשִׁיב אֲלֵיהּ, וְאוּמְרַת הַמְעַט קַחְתְּדָּ אֶת אִישִׁי, כְּאַם אֵל בַּתָּה. וְאַם כְּדָּ, בַעֲלָה שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן הוּא יַעֲקֹב? לָא כְּדָּ, אֲלָא תְּשׁוּקַת הָאָב תְּמִיד אֵינָה אֲלָא כְּלַפֵּי הַבַּת הַזֶּה, [שהיא] שְׁהַבַּת הַזֶּה אֶהְבַּתוּ אֲלֵיהּ תְּמִיד, מְשׁוּם שְׁהִיא בַת יַחֲדָאָה בִּין שִׁשָּׁה בְּנִים, וְלְכָל אוֹתָם שִׁשָּׁת הַבְּנִים חִלַּק לָהֶם חֲלָקִים וְאוּצְרוֹת וּמִתְנּוֹת, וְלָה לָא חֲלָק, וְאִין לָה יְרֻשָׁה כְּלוּם, וְעַל כָּל זֶה הוּא מְשַׁנְּחִי בָּהּ בְּתְּשׁוּקָה וְאַהֲבָה יוֹתֵר מִן הַכֹּל.

בְּרַחִימוּ דִילִיה קְרָא לָה בַת, לָא סְפִיק לִיה דָּא, וְקְרָא לָה אַחוּת, לָא סְפִיק לִיה דָּא, קְרָא לָה אִם בְּשׁוּם אַמִּיָּה, לָא סְפִיק לִיה דָּא, קְרָא לָה בְּשִׁמְיָה, דְּכְתִיב, (איוב כח) וְהַחֲכֵמָה מֵאִין תִּמְצָא, חֲכֵמָה וּדְאִי. וְעַל דָּא, עֲלָמָא עֲלָא אַמְרַת לְגַבֵּה, הַמְעַט קַחְתְּדָּ אֶת אִישִׁי, דְּכָל רַחִימוּ דִילִיה אַתְּמִשְׁדָּ לְדָּ לְגַבֵּד וְעַל דָּא. בְּשַׁעֲשׂוּעַא וְרַחִימוּ אִימָא לְגַבֵי בְּרַתָּא.

באהבה שלו הוא קורא לה בת. לא הספיק לו זה, וקרא לה אחות. לא הספיק לו זה, קרא לה אם בשם אמו. לא הספיק לו זה, קרא לה בשמו, שכתוב והחכמה מאין תמצא, חכמה ודאי. ועל כן העולם העליון אומרת לה, המעט קחתך את אישי, שכל אהבתו נמשכה לך אליך ועל זה, בשעשוע ואהבה האם אל הבת.

מה אתיבת איהי, (בראשית ל) לכן ישכב עמך הלילה. בכל אתר, לכן, שבועה איהי. ישכב, מהו ישכב. אלא שכובה בכל אתר תקונא דנוקבא לגבי דכורא, לאעלא בה ציורא דאתון בלהו, ודא איהו ישכב, ייש כ"ב. ייש דא איהו עלמא עלאה, (סייא כ"ב רוא) רזא דאורייתא נקודה טמירא, דאתער לגבה כ"ב אתון, ודא הוא ישכב, ייש עלמא דאתי, דכתיב, (משלי ח) להנחיל אוהבי יש. כ"ב נקודה עלאה דאעיל כל כ"ב אתון. רזא דכל אורייתא. ודא הוא ישכב, ישכב עמך יעקב לא כתיב, אלא ישכב עמך. ההוא טמירא דאתחזי לאתערא לגבה, וכלא באתערו דאינון (דכולהו) דודאים, וכלא כתיב ברחימו.

מה היא משיבה? לכן ישכב עמך הלילה. בכל מקום לכן היא שבועה. ישכב, מה זה ישכב? אלא שכובה בכל מקום היא תקון הנקבה לזכר להכניס בה ציור של כל האותיות. וזהו ישכב, ייש כ"ב. ייש זהו העולם העליון, [כ"ב סוד] הסוד של התורה, נקדה טמירה שמתעוררים אליה כ"ב אותיות. וזהו ישכ"ב. ייש - העולם הבא, שכתוב (משלי א) להנחיל אוהבי יש. כ"ב - נקדה עליונה שמכניסה כל כ"ב האותיות, הסוד של כל התורה. וזהו ישכב. לא כתוב ישכב עמך יעקב, אלא ישכב עמך, אותו הטמיר שראוי להתעורר אליך, והכל בהתעוררות של אותם [שכלם] דודאים, והכל כתוב באהבה.

(בראשית ל) ויבא יעקב מן השדה בערב. ויבא יעקב, דא תפארת קדישא, מההוא שדה דנקיט כל ברקאן, דכתיב ביה (בראשית כז) אשר ברכו יי. בערב, אמאי בערב, אלא בערב, דכתיב, (בראשית כד) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. בזמנא דאתער יצחק אבוי לגבי האי שדה, ונקיט ליה, דהא יצחק לא אתער לגבי האי שדה, כיון דאסתלק יעקב מתמן בערב, שביק האי שדה ליצחק אבוי, ואיהו סליק בההוא זמנא לגבי עילא.

ויבא יעקב מן השדה בערב. ויבא יעקב - זו תפארת הקדושה, מאותה השדה שלוקחת את כל הברכות, שכתוב בו אשר ברכו ה'. בערב, למה בערב? אלא בערב שכתוב (בראשית כד) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. בזמן שהתעורר יצחק אבוי לשדה הזו ולקח אותו, שהרי יצחק לא מתעורר לשדה הזו. כיון שהסתלק יעקב משם בערב, השאיר את השדה הזו ליצחק אביו, והוא עלה באותו הזמן למעלה.

מה כתיב, (בראשית ל) ויצא לאה לקראתו. אמא עלאה לגבי ברא יחידא. ותאמר אלי תבוא, תחות גדפאי לברקא לך, ולרוואה לך בתפנוקין ועדונין עלאין. הא עידן רעוא וענוגא למיחב לך נייחא דרוחא עלאה, לגבי ההוא שדה, עד לא יתוקד בתוקפא דיצחק.

מה פתוב! ותצא לאה לקראתו. האם העליונה, לבן היחיד. ותאמר אלי תבוא, תחת כנפי, לברך אותך ולהרוות אותך בתפנוקים ועדונים עליונים. הגה עת רצון וענג לתת לך נחת רוח עליונה לאותה השדה טרם שישרף בחזק של יצחק.

כיון דנקטא ליעקב תחות גדפאה, כדיון (ס) וישכב עמה בלילה הוא. הוא דסתים מכלא. הוא דכל ברקאן וכל קדושין נפקי מתמן. יעקב לא פתיב אלא הוא. מאן דאתחזי לאתערא לגבה.

כיון שלקחה את יעקב תחת כנפיה, אז וישכב עמה בלילה הוא. הוא - שנסתר מן הכל. הוא - שכל הברכות וכל הקדשות יוצאות משם. לא כתוב יעקב, אלא הוא, מי שראוי להתעורר אליה.

ועד דלא זמין לגבה תחות גדפאה, מאן דנקיט אינון קדישאן (קדושאן) וברקאן לא אתמלי מנקודה טמירא, ההוא עלמא עלאה. ועל דא דודאים מתערי כלא, וכלא פגוונא דרזא עלאה. ראובן מאי ראובן, קודשא בריה הוא שוי שמקו בארעא, דכתיב (תהלים מו) לכו חזו מפעלות יי אשר שם שמות בארץ. (עד כאן סתרי תורה).

וטרים מזמן אליה תחת כנפיה, מי שלוקח אותם הקדושים [הקדשות] והברכות, לא מתמלא מהנקדה הטמירה, העולם העליון ההוא. ועל כן הדודאים מעוררים הכל, והכל כמו שסוד עליון. ראובן, מה זה ראובן? הקדוש ברוך הוא שם שמות בארץ, שכתוב (תהלים מו) לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ.

(בראשית ט) ויקח לו יעקב מקל לבנה וגו', מתניתין, רעיתא דעובדא, קטרי דמהימנותא, קל קלא דקלא אתער מעילא לתתא, אנו פתיחין עיינין הוינו. גלגל אסחר מעילא לכמה סטרין, קל נעימותא אתער. אתערו ניימין דמיכין דשינתא בחוריהון, ולא ידעי ולא מסתכלן, ולא חמאן. אטימין אודנין, כבדין דלבא, ניימין ולא ידעין. אורייתא קיימא קמייחו, ולא משגיחין ולא ידעי במה מסתכלן, חמאן ולא חמאן. אורייתא רמאת קלין אסתכלו טפשי, פתחו עיינין, ותנדעון. לית מאן דישיגח, ולית מאן דירכין אודניה, עד מה תהוון בגו חשוכא דרעותיכו. אסתכלו למנדע, ואתגלי לכוון נהורא דנהיר.

ויקח לו מקל לבנה וגו'. משנה. הרצון של המעשה, קשרי האמונה, קול הקול של הקולות, מתעורר ממעלה למטה. אנו היינו פתוחי עינים. הגלגל סובב ממעלה לכמה צדדים, קול של נעימות התעורר. התעוררו ישנים נרדמים ששנה בנחיריהם, ולא יודעים ולא מסתכלים ולא רואים, אטומי אזנים, כבדי לב, ישנים ואין יודעים, התורה עומדת לפנייהם ולא משגיחים ולא יודעים במה מסתכלים, רואים ולא רואים. התורה מרימה קולות: הסתכלו טפשים, ופתחו העינים ותדעו. אין מי שישגיח, אין מי שירפין אנו. עד מתי תהיו בתוך החשכה של רצונכם? הסתכלו לדעת, ויתגלה לכם האור המאיר.

בְּזִמְנָא דַּיְעָקֵב שְׁלִימָא, מְגוּ עֲאִקוּ דְאַרְעָא וּרְשׁוֹ אַחְרָא, בְּגוּ דְרַגְיִן נּוֹכְרָאִין דְחָה לְכַלְהוּ, וּבְרִיר חוּלְק עַדְבִּיָּה וְאַחְסַנְתִּיָּה. נְהוּרָא מְגוּ חֲשׂוּכָא, חֲכֻמָּתָא מְגוּ טַפְשׁוּתָא, וְאוֹקִיר לִיָּה לְמֵאֲרִיָּה כַּד הָוָה קֵאִים בְּגוּ רְשׁוּתָא דְאֵל זֶר. עַל דָּא כְּתִיב, (ישעיה כט) לֹא עֲתָה יְבוּשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עֲתָה פָּנָיו יִחְוָרוּ.

בְּזִמְנָא שְׁיַעֲקֹב הַשְּׁלָם, מִתּוּדָּה הַצָּרָה שֶׁל הָאָרֶץ וּרְשׁוּת אַחְרֵת, בְּתוּדָּה דְרַגּוֹת זְרוֹת דְחָה אֶת כָּלָם, וּבְחֵר חֲלֻק גּוֹרְלוֹ וְנַחֲלָתוֹ, הָאוּר מִתּוּדָּה הַחֲשֻׁכָה, חֲכֻמָּה מִתּוּדָּה הַטְּפֹשׁוּת, וְכַבֵּד אֶת רְבוּנוֹ, כְּשֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּתוּדָּה הַרְשׁוּת שֶׁל אֵל זֶר. עַל כֵּן כְּתוּב (ישעיה כט) לֹא עֲתָה יְבוּשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עֲתָה פָּנָיו יִחְוָרוּ.

ויקח לו יעקב, (בראשית ט) בריר ליה לחולקיה לעדביה, מקל לבנה לח, סטרא דימינא, גוון חוור. לח, סטרא איהו דמים. ולו, דא סטרא דשמאלא, סומקא כוורדא. וערמון, כליל דא בדא. וכלהו אחיד ימינא חוורא בגווינה, וסלקא בהו. דכתיב מחשף הלבן, דאף על גב דאחיד לתרין סטרין, נטל (ס"א נטה) חולקיה לסטר ימינא, ואגליף בכלא, בהאי סטרא ובהאי סטרא, כדין אקרי גבר שלים, שלים בכלא.

ויקח לו יעקב (בראשית ט), בחר לו לחלקו ולגורלו, מקל לבנה לח, צד ימין, גוון לבן. לח, הוא צד של המים. ולו, זה צד של השמאל, אדם כוורד. וערמון, כליל זה בזה. וכלם אוחוז הימין הלבו בצבעו ועולה בהם, שכתוב מחשף הלבן, שאף על גב שאוחז לשני הצדדים, לוקח (נטה) חלקו לצד ימין, ונחקק בכלם, בצד זה ובצד זה, אז נקרא גבר שלם, שלם בכל.

מה כתיב בתריה, (שם) והיה בכל יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות וגו'. סטרא דסתרין, לחכימי לבא אתמסר. בגו משריין עלאין קדישין אית דרגין עלאין אלן על אלן, אלן פנימאין, ואלן לבר. אינון פנימאין מתקשרין במלכא קדישא, ומתקשרין בישראל, בנין קדישין לקדשא בריד הוא, ואלין אקרון הצאן המקשרות, משריין דאינון מקשרות, עילא ותתא.

מה כתיב אחריו? (שם) והיה בכל יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות וגו'. סתר הסתרים לחכמי לב נמסר. בתוד מחנות עליונים קדושים יש מדרגות עליונות אלו על אלו, אלו פנימיים ואלו לבחוי. אלו הפנימיים מתחברים במלך הקדוש, ומתחברים בישראל, בנין קדושים להקדוש ברוך הוא, ואלו נקראות הצאן המקשרות, מחנות של אלו מקשרות, מעלה ומטה.

בשעתא דתיאובתא דלהון לגבי זוהרא עלאה דלעילא. עמודא דאמצעיתא, יעקב שלימא נטל אינון מקלות, תפלין דרישא, ברהטים, אתר ודוכתא, לדיורי תפלין. ומהכא נטלי נהורא וזיווא, כל חילין ומשריין עלאין, אינון דמתקשרן לעילא ומתקשרן לתתא. כיון דאינון נטלין מְגוּ רהטין שקתות המים, כדין, אינון הוו מקורין ומבועין לנחתא לתתא ולמיהב לכלא.

בשעה שהתשוקה שלהם לגבי הזהר העליון שלמעלה, עמוד האמצעי, יעקב השלם לקח אותם המקלות, תפלין של ראש, ברהטים, מקום ומושב, להנחת התפלין.

ומכאן לוקחים אור וזיו כל החילות ומחנות העליונים, אלו שמתקשרים למעלה ומתקשרים למטה. בין שאלו לוקחים מתוך הרהטים שקתות המים, אז אלו היו מקורות ונביעות להוריד למטה ולתת לכלם.

ובגין כך, אפריש יעקב בין דרגין עלאין קדישין, לדרגין אחרנין, דשאר עממין. כמה דאת אמר, (בראשית ל) וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן. (אינון) עדרים אפריש ליה לגרמיה, דלא יהא ליה חולק בשאר עממין, כמה דאפריש ליה, דרגי דמהימנותא לעילא, לחולקיה ועדביה, הכי אצטריך לאפרשא דרגין דמשריין קדישין לתתא, לקשרא לון בהדיה, באינון היכלין דמטרוניתא.

ומשום כך הפריש יעקב בין המדרגות העליונות הקדושות למדרגות האחרות של שאר העמים, כמו שנאמר (בראשית ל) וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן. [אלו] עדרים הפריד לו לעצמו, שלא יהיה לו חלק בשאר האמות, וכמו שהפריש לו מדרגות האמונה למעלה לחלקו ולגורלו, כך צריך להפריש מדרגות של מחנות קדושים למטה, לקשר אותם עמו באלו ההיכלות של הגבירה.

וכלהו רשימין, ברשימו דמלכא עלאה. כמה דישראל, רשימין לתתא, בין כל שאר עממין, אוף דרגין דמשריין עלאין, רשימין אינון לחולקיה (דקודשא) לקודשא בריך הוא, בין כל שאר חילין, ומשריין עלאין. ועל דא בריר יעקב אינון לחולקיה ועדביה, רשימין לחולקא (ברזא) דמהימנותא, (סי"א ובגין כך כתיב כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו יה עלאה איהו בריר חולקיה ועדביה וזא דמהימנותא) אוף הכי קדשא בריך הוא, בריר ליה, מכל שאר חילין ומשריין דעלמא.

וכלם רשומים בסימן של המלך העליון, כמו שישראל רשומים למטה בין כל שאר האמות, אף מדרגות של מחנות עליונים רשומים הם לחלקו [של הקדשה] של הקדוש ברוך הוא בין כל שאר החילות ומחנות עליונים. ועל זה ברר יעקב את אלו לחלקו וגורלו, רשומים לחלק [בסוד] של האמונה, [משום כך כתוב כי י קב בחר לו יה ישראל לסגלתו, יה עליון הוא, ברר חלקו וגורלו סוד האמונה] אף כך הקדוש ברוך הוא ברר לו מכל שאר צבאות ומחנות של העולם.

ומשריין עלאין, מתפרשאן אלין מאלין. בשעתא דזהרא דנורא בנהירו דשכינתא אתגליא, כל אינון דרגין אחרנין, אתכספן, ומתעטפי מההוא זהרא ולא יכלו לקרבא לגביה. וכל אינון תקונין (סי"א דרגין) קדישין, דאינון תקונא דיליה. בשעתא דאתגליא ההוא זהרא, מיד חדאן וסלקן לאתקרבא בהדיה, ולאיתקרבא לגביה, ואיהו בהו אתתקנת, (אתתקו) וסתרא דא (בראשית ל) והיו העטופים ללבן והקשורים ליעקב.

ומחנות עליונים נפרדים אלו מאלו. בשעה שההר של אש בהארית השכינה מתגלה, כל המדרגות האחרות האלו מתבטאות, ומתפסות מהההר ההוא, ולא יכלו להתקרב אליו. וכל אלו התקוניים [מדרגות] הקדושים, שהם תקוניים שלו. בשעה שמתגלה הההר ההוא, מיד שמחים ועולים להתקרב עמו ולהתקשר אצלו, והוא בהם נתקן, וסוד זה - (בראשית ל) והיה העטפים ללבן והקשורים ליעקב.

ואצטריך לבררא (ס"א לברכא) ולא תפרשא דרגין קדישין (ס"א לחולקיה) דחולקיה. מאינון דרגין דשאר עמין, ובכלא אצטריך יעקב קדישא (ס"א בוכרא דקדשא בריך הוא לאתקרבא) ועל דא קדשא בריך הוא כתיב באורייתא, מהימנותא דיליה, בגו סטרי (ס"א סתרי) מלין אלין. זכאה חולקיה.

וְצָרִיךְ לְבָרַר [לברדן] וְלְהַבְדִּיל מִדְּרָגוֹת קְדוּשׁוֹת [ס"א לחלקו] שֶׁל חֵלְקוֹ מֵאֵלוֹ הַמְּדַרְגּוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וּבְכֻלָּם צָרִיךְ יַעֲקֹב הַקְּדוֹשׁ [בכור של הקדוש ברוך הוא להתקרב], וְעַל זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּתוּב בַּתּוֹרָה, אֲמוּנָה שְׁלוֹ, בַּתּוֹף צַדִּי [ס"א סתרי] מְלִים אֵלוֹ. אֲשֶׁרִי חֵלְקוֹ.

(בראשית לב) וַיַּעֲקֹב הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. מִתְּנִיתִין, תּוֹקְפֵי דְהוֹרְמָנִי, זְקִיפִין מְלַעֲיָלָא, וְשִׁנְנָא דְחַרְבָּא דְמַלְהָטָא מְמַנָּא עַל כָּל [ס"א כמה] חִילִין וּמְשִׁירִין.

וַיַּעֲקֹב הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. מְשֻׁנָּה. חֲזָקֵי הַשָּׂרִים זְקוּפִים מְלַמְעָלָה, וְלֵהִט הַחֶרֶב הַשְּׁנוּנָה מְמַנָּה עַל כָּל [כמה] הַצְּבָאוֹת וְהַמַּחֲנוֹת.

ההוא חרבא מלהטא, היא חרבא סומקא. דכתוב, (ישעיה לה) חרב ליי מלאה דם. ההוא חרבא דתלוא ביה הפוכא, אינון דמהפכי לכמה גונון. הוא נשין, הוא גוברין, בסטרין סגיאין, מתפרשין גונון אחרין לכמה דרגין.

אותה החרב הלוחטת היא חרב אדמה, שפתוב (ישעיה לד) חרב לה' מלאה דם. החרב ה את שתלוייה ביה ההפוך, הם שמתהפכים לכמה צורות. הוא נשים, הוא גברים, בצדדים רבים, נפרדות הצורות האחרות לכמה דרגות.

מסטררא דאילנא דחיי, נפקי אינון. דמתניחדי ביחודא בקשורא. קדישין אלין, אשתאבן תדיר מטל השמים, שמה דאלקים, אנתתקין בהו. (ס"א ועל דא אמר משמני הארץ ואתתקו) בארבע סטרין דעלמא, אתעבידו סמכין דפרסויא. פלהו מרגליטין, שייפין וסמכין, לא מתפרשין לעלמא. מגו דא שמא, אינון קשורין דיעקב, דבריר לחולקיה. ומתקשרו בשמא דא, פלהו נפקו (בערב) (ביעקב).

מהצד של עץ החיים הם יוצאים, שמתניחדים ביחוד בקשר. אלו הקדושים נשאבים תמיד מטל השמים. השם של אלהים מתתקן בהם. [ועל זה אמר משמני הארץ ונתקו] בארבעה הצדדים של העולם נעשו לעמודי הכסא. כלם מרגליות ואיברים ועמודים, לא נפרדים לעולם מתוך השם הזה, הם הקשרים של יעקב שפטר לחלקו ונקשרים בשם הזה, כלם יצאו [בערב].

ויעקב פד נפק למיזל לארחה, לארבע סטרין אקיפו ליה, לארבע זווין דעלמא נטרו ליה, בשעתא קלה אתרגיש מאילנא (ס"א מאתר) לעילא, למיטר אילנא דלתתא, וכדין (בראשית ט) ויאמר יעקב פאשר ראם מחנה אלהים זה. פדין (בראשית ט) ויקרא שם המקום ההוא מחנים. (נדפס דף קנייח עייב ושם מפורש)

ויעקב, כְּשֵׁיבָא לְלֶכֶת לְדַרְכּוֹ, הִקִּיפוּ אוֹתוֹ לְאַרְבַּעַת צְדָדִים. לְאַרְבַּע הַזְּווֹיֹת שֶׁל הָעוֹלָם שָׁמְרוּ אוֹתוֹ. בְּשָׂעָה קִלְהָ הִתְרַגַּשׁ מִהֶעָץ [מִהֵמָּקוֹם] שֶׁלְמַעַלָּה לְשֹׁמֵר אֶת הָעָץ שֶׁלְמִטָּה, וְאָז וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כְּאִשֶׁר רָאָם מִחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה. אָז וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מִחֲנֵים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תָּא חֲזִי, שְׁלֵמוּתֵיהּ דְיַעֲקֹב, דְלֵא בְעֵי (בעֵי) לְמִיזַל אֲלֵא בְרִשׁוּתֵיהּ דְלָבָן, וְאִי תִימָא, זְמַנָּא אַחְרָא אֲמַאי לֵא. אֲלֵא בְגִין דְדַחִיל יַעֲקֹב דְלֵא יִשְׁבּוֹק לֵיה, וְיִשְׁתַּלְיִמוּ תְרִיסַר שְׁבֻטִין בְּאַרְעָא אַחְרָא. וְעַל דָּא כִּיּוֹן דְחִמָּא דְמִטָּא שְׁעִתָּא דְבִנְיָמִן, בְּרַח. כְּמָה דְאֵתְ אָמַר, (בְּרַאשִׁית לֵא) וַיִּבְרַח הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. דְכִיּוֹן דְאֲתִילִיד בְּנִימָן, אֲתִקְשֶׁר שְׁכִינְתָּא בְּכִלְהוֹ שְׁבֻטִין, וְנִטְלָה בֵּיתָא בְּהוּ. וְיַעֲקֹב הָוָה יָדַע בְּרוּחָא דְחִמְתָּא, דְכַד יִשְׁתַּלְיִמוּ תְרִיסַר שְׁבֻטִין, דְשְׁכִינְתָּא תִתְקַשֶׁר בְּהוּ, וְרַחֵל תִּמּוּת, וְאִיהִי נִטְלָא בֵּיתָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֵּיא רָאָה אֶת שְׁלֵמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁלֹּא רָצָה לְלֶכֶת אֲלֵא בְרִשׁוּתוֹ שֶׁל לָבָן. וְאִם תֹּאמַר, בְּפַעַם אַחְרֵת לָמָּה לֹא? אֲלֵא מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב פָּחַד שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וְיִשְׁתַּלְיִמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבֻטִים בְּאַרְצָא אַחְרֵת. וְעַל כֵּן, כִּיּוֹן שֶׁרָאָה שֶׁהִגִּיעָה הַשָּׂעָה שֶׁל בְּנִימִין, בְּרַח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבְרַח הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. כִּיּוֹן שֶׁנּוֹלַד בְּנִימִין, נִקְשְׁרָה הַשְּׁכִינָה עִם כָּל הַשְּׁבֻטִים, וְנִטְלָה אֶת הַבַּיִת עִמָּם. וְיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ בְּרוּחַ הַחֲכָמָה, שֶׁכְּאִשֶׁר יִשְׁתַּלְיִמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבֻטִים, שֶׁהַשְּׁכִינָה תִתְקַשֶׁר עִמָּהֶם וְרַחֵל תִּמּוּת, וְהִיא נוֹטֶלֶת אֶת הַבַּיִת.

וְתָא חֲזִי, הַכִּי אוֹלִיפְנָא, עֲלֵמָא תִתְאַה, אֲתִחֲזִי לֵיה לְיַעֲקֹב, כְּמָה דְאֲתִחֲזִי לֵיה לְמִשָּׁה, אֲלֵא דְלֵא יְכִילֵת, עַד דְהוּוּ יִיב שְׁבֻטִין בְּבֵיתָא, לְאַתְקַשְׁרָא בְּהוּ. וְכַדִּין, אֲתִדְחִיית רַחֵל, וְנִטְלָת אִיהִי בֵּיתָא בְּכִלְהוֹ שְׁבֻטִין, וְהוּת עִקְרָא דְבֵּיתָא. וְכַדִּין (תְּהֵלִים קִיג) מוֹשִׁיבֵי עִקְרֵת הַבַּיִת. אָמַר יַעֲקֹב, הָא מִטָּא זְמַנָּא דִישְׁתַּלְיִמוּ יִיב שְׁבֻטִין, וְוּדָאי עֲלֵמָא דְלַעִילָא יִיחּוּת לֵיה לְבֵּיתָא, וְאֲתִקְשְׁרָא (נִי"א עֲלֵמָא דְלַעִילָא יִיחּוּת לֵיה בְּבֵיתָא, וְאֲתִקְשְׁרָא) בְּהוּ, וּמִסְכְּנָתָא דָּא אֲתִדְחִינָא קַמִּיהּ. אִי תִימּוּת הַכָּא, לֹא אֲפּוֹק מִכָּאן לְעַלְמִין. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא בְּאַרְעָא דָּא, לֹא אֲתִחֲזִי לְאַשְׁלֵמָא בֵּיתָא. בְּגִין כְּדָ, (בְּרַאשִׁית ט) וַיְהִי כְּאִשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף, עַד לֹא יִשְׁתַּלְיִמוּ שְׁבֻטִין.

וּבֵיא וְרָאָה, כְּדָ לְמִדְנֵוּ, הָעוֹלָם הִתְחַתּוֹן רָאוּי לוֹ לְיַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לְמִשָּׁה, אֲלֵא שֶׁלֹּא יְכִלָּה עַד שֶׁהָיוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבֻטִים בְּבֵיתָא לְהִתְקַשֶׁר עִמָּהֶם, וְאָז נִדְחִתָּה רַחֵל, וְהִיא נִטְלָה אֶת הַבַּיִת עִם כָּל הַשְּׁבֻטִים וְהִיָּתָה עִקְרַת הַבַּיִת, וְאָז (תְּהֵלִים קִיג) מוֹשִׁיבֵי עִקְרֵת הַבַּיִת. אָמַר יַעֲקֹב, הִנֵּה הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁיִשְׁתַּלְיִמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבֻטִים, וְוּדָאי שֶׁהָעוֹלָם שֶׁלְמַעַלָּה יִרְדֵּ לֹא לְבֵּיתָא וְיִתְקַשֶׁר [הָעוֹלָם שֶׁלְמַעַלָּה יִרְדֵּ לֹא בְּבֵיתוֹ וְהִתְקַשֶׁר] בְּהֵם, וְהַעֲנִיָּה הִיא אֶת נְדַחִית לְפָנָיו. אִם תִּמּוּת כָּאן, לֹא אֲצַא מִכָּאן לְעוֹלָמִים. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא בְּאַרְצָא הַזֹּאת לֹא רָאוּי לְהַשְׁלִים אֶת הַבַּיִת. מִשּׁוּם כְּדָ, (בְּרַאשִׁית ט) וַיְהִי כְּאִשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף, טָרַם שֶׁיִשְׁתַּלְיִמוּ הַשְּׁבֻטִים.

שְׁמַע רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר, וּדָאי כָּל מְלוֹי דְרַבִּי יְהוּדָה שְׁפִיר, וּדָא סְלִיק עַל כְּלָא. וְאִי תִימָא, אֲמַאי לֹא אֲזַל לֵיה לְאַרְחִיָּה מִיָּד. אֲלֵא, כָּל זְמַנָּא דְרַחֵל לֹא מִתְעַבְרָא מִבְּנִימָן, אֲתַעֲכַב תַּפְּנוּ. כִּיּוֹן דְמִטָּא זְמַנָּא דְבִנְיָמִן, עָרַק, וְלֹא בָּעָא רִשׁוּתָא. בְּגִין דְלֵא יִתְעַכַּב תַּפְּנוּ, וְאֲתַחֲבַר יַעֲקֹב בְּכִלְהוֹ שְׁבֻטִין, בְּאַתְרֵי דְאַצְטְרִיף. (ע"י פֶּרֶשֶׁת וַיִּצְא)

שְׁמַע רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר, וְדַאי שְׁכָל דְּבַרֵּי רַבִּי יְהוּדָה יָפִים, וְזֶה עוֹלָה עַל הַכֹּל. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הִלְךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ מִיָּד? אֲלָא כָּל זְמַן שְׁרַחֵל לֹא הִתְעַבְּרָה מִבְּנֵימִין, הִתְעַבְּב שָׁם. כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל בְּנֵימִין, בָּרַח, וְלֹא בִקֵּשׁ רְשׁוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַבֵּב שָׁם, וְהִתְחַבֵּר יַעֲקֹב עִם כָּל הַשְּׂבָטִים בְּמִקוֹם שְׁצָרִיף. ע"כ סתרי תורה

פרשת וישלח

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יִצְוּהוּ לָךְ לִשְׁמֹרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ, הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ חֲבַרְיָא, דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נֶשׁ אֲתֵי לְעֵלְמָא, מִיָּד אֲזַדְמֵן בְּהִדְיָה יִצְרָה הָרַע דְּאִיהוּ מְקַטְרַג לֵיהּ לְבַר נֶשׁ תְּדִיר כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (בראשית ד) לְפָתַח חֲטָאת רוּבֵץ. מֵאִי חֲטָאת רוּבֵץ, דָּא יִצְרָה הָרַע.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יִצְוּהוּ לָךְ לִשְׁמֹרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ. פְּסוּק זֶה בְּאֵרוּהוּ הַחֲבָרִים, שְׁהָרִי בְּשַׁעָה שְׁאָדָם בָּא לְעוֹלָם, מִיָּד מְזַדְמֵן עִמּוֹ יִצְרָה הָרַע שֶׁהוּא מְקַטְרַג לְאָדָם תְּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) לְפָתַח חֲטָאת רֹבֵץ. מִי זֶה חֲטָאת רֹבֵץ? זֶה יִצְרָה הָרַע.

וְדוֹד הָכִי נָמִי קְרִייהָ חֲטָאת דְּכַתִּיב, (תהלים נא) וְחֲטָאתִי נִגְדִי תְּמִיד, בְּגִין דְּאִיהוּ עֶבֶד לֵיהּ לְבַר נֶשׁ כָּל יוֹמָא לְמַחֲטִי קָמִי מְאָרִיָּה, וַיִּצְרָה הָרַע דָּא לֹא אֲתַעֲדִי מִבֵּר נֶשׁ מִיוֹמָא דְּאֲתִילִיד בֵּר נֶשׁ לְעֵלְמִין. וַיִּצְרָה הַטּוֹב אֲתֵי לְבַר נֶשׁ מִיוֹמָא דְּאֲתִי לְאֲתִדְכָּאָה.

וְכַד גַּם דְּוֹד קָרָא לוֹ חֲטָאת, (תהלים נא) וְחֲטָאתִי נִגְדִי תְּמִיד, מְשׁוּם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל יוֹם לְאָדָם לְחַטָּא לְפָנֵי רַבּוֹנוֹ, וַיִּצְרָה הָרַע הַזֶּה לֹא זָז מִבֶּן הָאָדָם מִיּוֹם שֶׁנוֹלַד הָאָדָם לְעוֹלָמִים, וַיִּצְרָה הַטּוֹב בָּא לְאָדָם מִיּוֹם שֶׁבָּא לְהַטְהֵר.

וְאִמְתִּי אֶתִּי בַר נֶשׁ לְאֶתְדַכָּאָה כַּד אִיהוּ בַר תְּלִיסַר שָׁנִין, כְּדִין אֲזִדְוּוּג בַר נֶשׁ בְּתַרְוּוֹיִיהוּ חַד מִימִינָא וְחַד מִשְׁמַאלָא, יִצַּר טוֹב לִימִינָא וְיִצַּר רַע לְשְׁמַאלָא. וְאֵלִין אֵינּוּן תַּרְיִן מְלָאכִין מִמֶּשׁ מִמֶּנּוּ, וְאֵינּוּן מְשִׁתְּפַחִין תְּדִיר בְּהִדְיָה דְּבַר נֶשׁ.

וּמְתִי בָּא אָדָם לְהֵטְהַר? כְּשֶׁהוּא בֶן שְׁלֹשׁ עָשָׂר שָׁנִים, אֲזִ מְזִדְוּוּג הָאָדָם בְּשָׁנֵיהֶם, אֶחָד מִיְמִין וְאֶחָד מִשְׁמַאל. יִצַּר טוֹב לִיְמִין, וְיִצַּר הָרַע לְשְׁמַאל. וְאֵלֶּה הֵם שְׁנֵי מְלָאכִים מִמֶּשׁ מִמֶּנִּים, וְהֵם נִמְצְאִים תְּמִיד עִם הָאָדָם.

אֶתִּי בַר נֶשׁ לְאֶתְדַכָּאָה, הֵהוּא יִצַּר הָרַע אֶתְכַפְּיָא קַמִּיהּ וְשְׁלִיט יְמִינָא עַל שְׁמַאלָא. וְתַרְוּוֹיִיהוּ מְזִדְוּוּגִין לְנִטְרָא לִיהּ לְבַר נֶשׁ בְּכָל אַרְחוּי דְּהוּא עָבִיד. הִדָּא הוּא דְּכֹתִיב כִּי מְלָאכִיו יִצְוֶה לָךְ לְשִׁמְרָךְ בְּכָל דְּרַכִּיךְ.

בָּא בֶן אָדָם לְהֵטְהַר - אוֹתוֹ יִצַּר הָרַע נִכְפָּה לְפָנָיו, וְשׁוֹלֵט הַיְמִין עַל הַשְּׁמַאל. וְשָׁנֵיהֶם מְזִדְוּוּגִים לְשִׁמּוֹר אֶת הָאָדָם בְּכָל דְּרַכִּיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. זֶהוּ שְׁכֹתוֹב כִּי מְלָאכִיו יִצְוֶה לָךְ לְשִׁמְרָךְ בְּכָל דְּרַכִּיךְ.

דף קסו ע"א

רַבִּי אֶלְעָזָר מוֹקִים לִיהּ לְהַאי קָרָא בְּיַעֲקֹב, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲזַמִּין בְּהִדְיָה מְלָאכִין מִשְׁרַיִין מִמֶּנּוּ. בְּגִין דְּהָא אִיהוּ אֶתִּי שְׁלִים בְּשַׁבְּטִין עַלְאִין כְּלָהוּ שְׁלִמִין כְּדָקָא יְאוּת, כְּמָה דְּאֶתְמַר (דְּכֹתִיב) וְיַעֲקֹב הִלְךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מְלָאכִי אֱלֹהִים וְאֶתְמַר. וְהִכָּא כִּינּוּן דְּאֶשְׁתַּזִּיב מִנִּיהּ דְּלָבוּ וְהָא אֶתְפָּרֵשׁ מִנִּיהּ כְּדִין אֲזִדְוּוּגַת עַמִּיהּ שְׁכִינְתָּא וְאֶתּוֹ מִשְׁרַיִין קְדִישִׁין לְסַחְרָא לִיהּ, וְכִדִּין (דף קסו ע"א) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כְּאֲשֶׁר רָאָם וְגו'. וּמֵאֵינּוּן מְלָאכִין שְׁדַר לִיהּ לַעֲשׂוֹ הִדָּא הוּא דְּכֹתִיב וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלָאכִים, מְלָאכִים מִמֶּשׁ הוּוּ וְדַאי.

רַבִּי אֶלְעָזָר מְבַאֵר אֶת הַפְּסוּק הַזֶּה בְּיַעֲקֹב, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִזְמִין עִמּוֹ מְלָאכִים מַחְנוֹת מִמֶּנִּים, מְשׁוּם שֶׁהָרִי הוּא בָּא שְׁלִים בְּשַׁבְּטִים עַלְיוֹנִים כְּלָם שְׁלִמִים כְּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעֲקֹב הִלְךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מְלָאכִי אֱלֹהִים, וְנִתְבָּאֵר. וְכֵן, כִּינּוּן שֶׁנֶּצֶל מְלָבוּ וְהָרִי נִפְרַד מִמֶּנּוּ, אֲזִ הִזְדְּוּגָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, וּבָאוּ מַחְנוֹת קְדוֹשִׁים לְהַקִּיף אוֹתוֹ, וְאֲזִ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כְּאֲשֶׁר רָאָם וְגו', וּמֵאוֹתָם מְלָאכִים שְׁלַח לַעֲשׂוֹ, זֶהוּ שְׁכֹתוֹב וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלָאכִים. מְלָאכִים מִמֶּשׁ הִיוּ וְדַאי.

פֶּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר כְּתִיב, (תהלים לה) חוֹנֵה מְלֶאֶךְ יְיָ סָבִיב לִירְאָיו וַיִּחְלָצֵם, הָא אִוְקְמוּהָ. אָבֵל בְּאַתֵּר חֵד כְּתִיב כִּי מְלֶאֶכְיוּ יִצְוֶה לָךְ, מְלֶאֶכְיוּ סָגִיאִין, וְהִכָּא חֵד דְּכְתִיב חוֹנֵה מְלֶאֶךְ יְיָ סָבִיב לִירְאָיו וַיִּחְלָצֵם. אָלָא כִּי מְלֶאֶכְיוּ יִצְוֶה לָךְ, אֵלִין שְׁאָר מְלֶאֶכְיוּ. מְלֶאֶךְ יְיָ סָבִיב דָּא שְׂכִינְתָּא, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (שמות א) וַיִּרְא מְלֶאֶךְ יְיָ אֵלָיו בְּלִבַּת אִשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה. וּבְגִין כְּךָ חוֹנֵה מְלֶאֶךְ יְיָ סָבִיב לִירְאָיו, לְאֶקְפָּא לִיהָ בְּכָל סִטְרִין בְּגִין לְשׁוּבָא לִיהָ. וְכֵד שְׂכִינְתָּא שְׂרִיא בְּגוּיָה דְּבַר נֶשׁ, כְּמָה מְשָׁרְיִין קַדִּישִׁין כְּלָהוּ אִזְדְּמִנוּ לְתַמּוּן.

פֶּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, כְּתוּב (תהלים לד) חֲנֵה מְלֶאֶךְ ה' סָבִיב לִירְאָיו וַיִּחְלָצֵם. הָרִי פְּרִשׁוּהָ. אָבֵל בְּמָקוֹם אֶחָד כְּתוּב כִּי מְלֶאֶכְיוּ יִצְוֶה לָךְ, מְלֶאֶכְיוּ רַבִּים, וְכָאן אֶחָד, שְׂכִינְתָּא חֲנֵה מְלֶאֶךְ ה' סָבִיב לִירְאָיו וַיִּחְלָצֵם. אָלָא כִּי מְלֶאֶכְיוּ יִצְוֶה לָךְ - אֵלוּ שְׁאָר מְלֶאֶכְיִים. מְלֶאֶךְ ה' סָבִיב - זֶה שְׂכִינְתָּא, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שמות א) וַיִּרְא מְלֶאֶךְ ה' אֵלָיו בְּלִבַּת אִשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה. וְלָכֵן חֲנֵה מְלֶאֶךְ ה' סָבִיב לִירְאָיו, לְהַקִּיפוּ בְּכָל הַצְּדָדִים כְּדֵי לְהַצִּיל אוֹתוֹ, וּכְשֶׁהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בְּתוֹךְ הָאָדָם, כְּמָה מְחַנּוֹת קְדוּשִׁים כְּלָם מִזְדְּמִינִים לְשָׁם.

תָּא חֲזִי, כֵּד דְּוֹד מְלָפָא אֲשֵׁתְזִיב מֵאֲכִישׁ מְלָךְ גַּת כְּדִין אָמַר הָאִי, בְּגִין דְּשְׂכִינְתָּא סַחְרָא לִיהָ וְאֲשֵׁתְזִיב מִנִּיּוּהָ מֵאֲכִישׁ וּמַעֲמִיּוּהָ כָּל אִינוּן דְּאַתְקִיפוּ (נ"א דאקיפו) בֵּיהָ, מַה כְּתִיב, (שמואל א כא) וַיִּתְהַלֵּל בְּיָדָם, אֲמַאי וַיִּתְהַלֵּל, וַיִּשְׁתַּגַּע מִבְּעֵי לִיהָ, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (שם) כִּי הִבַּאתֶם אֶת זֶה לְהַשְׁתַּגַּע עָלַי.

בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁדָּוִד הִמְלִיךְ נִצַּל מֵאֲכִישׁ מְלָךְ גַּת, אִזְ אָמַר אֶת זֶה, מִשׁוּם שְׂהַשְּׂכִינָה הַקִּיפָה אוֹתוֹ וְנִצַּל מֵהֶם מֵאֲכִישׁ וּמַעֲמוּ, כָּל אוֹתָם שְׂהַתְקִיפוּ [שְׁהַקִּיפוּ] אוֹתוֹ. מַה כְּתוּב? (שמואל א כא) וַיִּתְהַלֵּל בְּיָדָם, לָמָּה וַיִּתְהַלֵּל? הִיָּה צְרִיךְ לְכַתֵּב וַיִּשְׁתַּגַּע, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שם) כִּי הִבַּאתֶם אֶת זֶה לְהַשְׁתַּגַּע עָלַי.

אָלָא אֶהְדַּר עַל הַהוּא מְלָה דְאַמַר דְּוֹד בְּקַדְמִיתָא דְכְתִיב, (תהלים עג) כִּי קִנְאִתִּי בְּהוֹלְלִים וְגוֹ'. אָמַר לִיהָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֲפִיךְ עֲדִיין אֲנִתְּ אֲצִטְרִיךְ לְהָאִי, פִּינּוֹן דְּעָאֵל לְבִי אֲכִישׁ וְאַתְקִיפוּ בֵּיהָ, מַה כְּתִיב וַיִּתְהַלֵּל בְּיָדָם, כְּאִינוּן הוֹלְלִים דְּקִנְיִ בְּקַדְמִיתָא, וְכֵדִין אֲתִיא שְׂכִינְתָּא וְשְׂרִיא סַחְרָנִיָּה דְּדָוִד.

אֵלֶּא חֲזַר עַל אוֹתוֹ דְּבַר שְׁאֲמַר דְּוֹד בְּתַחֲלָה, שְׁכַתּוֹב (תהלים עג) כִּי קִנְאֵתִי
בְּהוֹלְלִים וְגו'. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: חֲיִידָ עֲדִין אַתָּה צָרִיד אֶת
זֶה. כִּינּוּן שְׁנִכְנַס לְבַיִת אַכִּישׁ וְהַחֲזִיקוּ בּוֹ, מֵה פְּתוּב? וַיִּתְּהַלֵּל בְּיָדָם,
כְּאוֹתָם הוֹלְלִים שְׁקִנְא בְּהֵם בְּהַתְּחַלָּה. וְאִזּוּ בָּאָה שְׁכִינָה וְשִׁרְתָּה סְבִיב
דְּוֹד.

וְאִי תִימָא שְׁכִינְתָא לָא שְׁרִיא אֶלְא (באחסנתה) בְּאַחְסַנְתִּיהּ, דְּאִיהִי אַרְעָא
קְדִישָׁא. וְדֵאִי לָא שְׁרִיא בְּגִין (דינקין) לִינְקָא מְנָה, אֲבַל לְאַגְנָא שְׁרִיא. וְהִכָּא
פַּד אַתָּא יַעֲקֹב מִבֵּי לָבוֹן פְּלַחוּ מִשְׁרַיִן קְדִישִׁין סַחְרוּ לִיהּ וְלָא אֲשַׁתָּאֵר
בְּלַחוּדוּי.

וְאִם תִּיאַמַר שְׁהַשְׁכִּינָה לָא שׁוֹרָה כִּי אִם בְּנַחֲלָתָהּ, שְׁהִיא הָאֶרֶץ
הַקְּדוֹשָׁה - וְדֵאִי לָא שׁוֹרָה בְּעֵבוֹר [שיונקים] לִינְקָא מְמָנָה, אֲבַל שׁוֹרָה כְּדִי
לְהַגּוּ. וְכֵאֵן כְּשֶׁבֵּא יַעֲקֹב מִבֵּית לָבוֹן, כָּל הַמַּחְנוֹת הַקְּדוֹשִׁים הִקִּיפוּ
אוֹתוֹ, וְלֹא נִשְׁאַר לְבַדּוֹ.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה אִי הִכִּי (ס"א דכלחו משריין קדישין אתו בההה ושכינתא בהדיה), אֲמַאי
כְּתִיב וַיִּנְתֵּר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וְגו'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּגִין דְּאֶעִיל גְּרַמִּיה לְסַכְּנָה,
וְהוּהוּ חֲמִי לְהֵהִיא סַכְּנָה בְּעֵינָיו, אֵינּוֹן אַתְּפָרְשׁוּ מְנִיה, וְכֵדִין אָמַר קְטַנְתִּי
מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֲמֹת, אֵלִין אֵינּוֹן מִשְׁרַיִן קְדִישִׁין דְּאַתְּפָרְשׁוּ מְנִיה.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, אִם כֶּף [ס"א שכל המחנות הקדושים באו יחד עמו והשכינה עמו],
לְמָה פְּתוּב וַיִּנְתֵּר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וְגו'? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם שְׁהַכְּנִיס
עֲצָמוֹ לְסַכְּנָה וְהִיהָ רוּאָה אוֹתָהּ סַכְּנָה בְּעֵינָיו, הֵם פָּרְשׁוּ מִמֶּנּוּ, וְאִזּוּ
אָמַר, קְטַנְתִּי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֲמֹת, אֵלּוּ הֵם הַמַּחְנוֹת הַקְּדוֹשִׁים
שְׁנִפְרְדּוּ מִמֶּנּוּ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר בְּגִין לְשִׁבְקָא לִיהּ עִם הַהוּא מְמַנָּא דְּעֵשׂוֹ דְּבַרְשׁוּתָא עֲלָאָה
הוּהוּ אֲתִי. וְאֵלִין אֲזִלִּי לְמִימַר שִׁירְתָּא דְּמָטָא זְמַנִּיהוּ לְשִׁבְחָא לִיהּ
לְקוּדְשָׁא בְּרִידָ הוּא בְּהֵהִיא שְׁעָתָא, וְלִבְתַּר אֶהְדְּרוּ, הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב
קְטַנְתִּי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֲמֹת אֲשֶׁר עֲשִׂיתָ אֶת עַבְדְּךָ וְגו', וְעַתָּה הֵייתִי
לְשִׁנֵּי מַחְנוֹת. מַחְנָה שְׁכִינְתָּא, וְכָל בֵּיתִיהּ, (ס"א מחנה חד הוה דכתיב מחנה אלהים
זֶה), לְשִׁנֵּי מַחְנוֹת, דְּהִהוּ שְׁלִים מְכָל סְטָרִין מִתְּרִין חוּלְקִין חוּר וְסוּמָק.

רבי יצחק אמר, כְּדֵי לְהַשְׁאִירוֹ עִם אוֹתוֹ מְמִנָּה שֶׁל עֲשׂוֹ שֶׁהָיָה בָּא בְּרִשׁוֹת עֲלִינָה, וְאֵלֶּה הִלְכוּ לומר שִׁירָה, שֶׁהִגִּיעַ זְמַנְס לְשַׁבַּח אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, וְאַחַר כֵּן חֲזָרוּ. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב קִנְיִ מִכָּל הַחֲסִדִים וּמִכָּל הָאֲמֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדְּךָ וְגו', וְעַתָּה הִיִּיתִי לְשָׁנֵי מַחְנוֹת. מַחְנֵה שְׂכִינָה, וְכָל בֵּיתוֹ. [ס"א מַחְנֵה אַחַד הִיָּה, שְׁכַתוּב מַחְנֵה אֱלֹהִים ז"ה]. לְשָׁנֵי מַחְנוֹת - שֶׁהָיָה שָׁלֵם מִכָּל הַצְּדָדִים מְשֻׁנֵי חֲלָקִים, לָבוֹן וְאָדָם.

רבי אלעזר אמר, הָא אֲתָמֵר, הֵהוּא לִילְנָא שׁוּלְטָנוּתָא דְסֵטְרָא דְעֲשׂוֹ הָוָה. בְּהָהִיא שְׁעַתָּא דְהָא כְּתִיב (בְּרַאשִׁית א) יְהִי מְאֹרֶת חֶסֶד, וּבְגִין כֵּן וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבָדוֹ, דְּאֲשַׁתָּאֵר יַעֲקֹב דְּאִיהוּ שְׁמֵשׂא בְּלַחֲדוּי, דְּאֲתַכְּסִיא סִיְהָרָא מִן שְׁמֵשׂא. וְאַף עַל גַּב דְּנִטְרִירוֹ (ס"א וְעַם כָּל דָּא נִטְרִירוֹ) דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא אֲתַעֲדִי מְנִיָּה מִכָּל וְכָל, וְעַל דָּא לֹא יָכוֹל לוֹ, דְּכְתִיב וַיִּרְא כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ.

רבי אלעזר אמר, הָרִי נִתְבָּאֵר אוֹתוֹ לִילְנָה שְׁלִטוֹן שֶׁל צַד שֶׁל עֲשׂוֹ הָיָה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, שֶׁהָרִי כְּתוּב (בְּרַאשִׁית א) יְהִי מְאֹרֶת חֶסֶד, וּמִשּׁוּם כֵּן וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבָדוֹ, שֶׁנִּשְׁאָר יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שְׁמֵשׂ לְבָדוֹ, שֶׁהִתְכַּסְתָּה הַלְּבָנָה מִן הַשְּׁמֶשׁ. וְאַף עַל גַּב שְׁשֻׁמִּירָתָא [וְעַם כָּל זֶה הַשְּׁמִירָה שֶׁל] הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ מִכָּל וְכָל, וְעַל זֶה לֹא יָכוֹל לוֹ, שֶׁפְּתוּב וַיִּרְא כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ.

אֲסִתְפַּל לִימִינָא וְחֻמָּא לְאַבְרָהָם. אֲסִתְפַּל לְשֻׁמְרַיִם וְחֻמָּא לְיִצְחָק. אֲסִתְפַּל בְּגוּפָא וְחֻמָּא דְּאֲתַכְּלִיל מִסֵּטְרָא דָּא וְאֲתַכְּלִיל מִסֵּטְרָא דָּא, כְּדִין וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוּ. בְּחַד עַמּוּדָא דְּסַמִּיךְ לְגוּפָא דְּאִיהוּ לְבָר מִן גּוּפָא.

הַסִּתְפַּל יְמִינָה וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם, הַסִּתְפַּל שְׁמַאלָה וְרָאָה אֶת יִצְחָק, הַסִּתְפַּל בְּגוּף וְרָאָה שְׁנַכְלָל מִצַּד זֶה וְנַכְלָל מִצַּד זֶה, וְאַזּוּ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוּ, בְּעַמּוּד אֶחָד הַסֵּמּוּךְ לְגוּף, שֶׁהוּא מְחוּץ לְגוּף.

וּבְגִין כֵּן חוֹנָה מְלַאךְ יִי סְבִיב לִירְאִיו וַיַּחְלָצֵם, אֶקְיִף לִיה בְּכָל סֵטְרוֹי בְּגִין לְשַׁזְבָּא לִיה, וְכַד שָׂרָא שְׂכִינְתָּא בְּגוּיָהּ (ס"א לְגַבִּיהָ) כְּפָמָה חִילִין וּמְשַׁרְיִין אֶתוֹ בְּהַדִּיָּה, וּמֵאִינוֹן מְלַאכִין שְׂדֵר לְגַבִּיהָ דְּעֲשׂוֹ:

וְלָכוֹן חָנָה מְלַאךְ ה' סְבִיב לִירְאִיו וַיַּחְלָצֵם, הַקִּיפוּ בְּכָל צְדָדֵי כְּדֵי לְהַצִּילוֹ. וּכְשֶׁשְׁרָתָה שְׂכִינָה בְּתוֹכוֹ [ס"א אֵלִינָא], כְּפָמָה חִילוֹת וּמַחְנוֹת בְּאוֹ עָמָה, וּמֵאוֹתָם מְלַאכִים שְׁלַח לְעֲשׂוֹ.

וישֶׁלַח יַעֲקֹב מִלְאָכִים, אָמַר רַבִּי אַבְא וְכִי אִמְאֵי אֲתַעֲר אִיהוּ לְגַבִּיָּה דְעֵשׂו, וְטַב הָיָה לִיָּה לְאַשְׁתּוּקֵי מְנִיָּה. אֶלָּא אָמַר יַעֲקֹב יְדַעְנָא דְעֵשׂו חֵיִישׁ לִיָּה לִיקְרָא דְאַבָּא וּלְעֹלָם לֹא אֲרַגִּיז קַמֵּיה, וְהָא יְדַעְנָא הוּאִיל וְאַבָּא קַיִם לֹא מְסַתְּפִינָא מְנִיָּה, אֲבָל הַשְׁתָּא (הוּאִיל דַּבְּא קַאִים בַּעִינָא לַאֲתַפְיִיס (לַאֲתַפְיִיסָא)) עַמֵּיָּה, מִיָּד וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלְאָכִים לְפָנָיו.

וישֶׁלַח יַעֲקֹב מִלְאָכִים. אָמַר רַבִּי אַבְא, וְכִי מָה הוּא הַתְּעוֹרָר אֶל עֵשׂו? וְטוֹב הָיָה לוֹ לְשִׁתְּק מִמֶּנּוּ. אֶלָּא, אָמַר יַעֲקֹב, יוֹדַע אֲנִי שְׁעֵשׂו חוֹשֵׁשׁ לְכַבּוֹד אַבְא וּלְעוֹלָם לֹא הֲרַגִּיז אוֹתוֹ, וְהֲרִינִי יוֹדַע, שֶׁהוּאִיל וְאַבְא קַיִם, אִינִי פּוֹחַד מִמֶּנּוּ, אֲבָל עֲכָשׁוּ שְׁאַבְא קַיִם, אֲנִי רוֹצֵה לְהַתְּפִיֵס עִמּוֹ. מִיָּד - וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלְאָכִים לְפָנָיו.

דף קסו ע"ב

וישֶׁלַח יַעֲקֹב מִלְאָכִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (מְשַׁלֵּי יב) טוֹב נִקְלָה וְעֶבֶד לוֹ מִמַּתְּכַבֵּד וְחֹסֵר לְחֵם, הָאִי קָרָא עַל יֶצֶר (דף קסו ע"ב) הָרַע אֲתַמָּר, בְּגִין דְּאִיהוּ מְקַטְרָגָא תְּדִיר לְגַבִּי בְּנֵי נְשָׂא, וְיֶצֶר הָרַע אִיהוּ אָרִים לְבִיָּה וְרַעוּתִיָּה דְּבַר נֶשׁ בְּגַאֲוִתָּא וְאִזִּיל אֲבַתְרִיָּה מְסַלְסַל שְׁעָרִיָּה וּבְרִישִׁיָּה עַד דְּאִיהוּ אֲתַגָּאֵי עֲלֵיהּ וּמְשִׁיךְ לִיָּה לְגִיָּהֲנָם.

וישֶׁלַח יַעֲקֹב מִלְאָכִים, רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (מְשַׁלֵּי יב) טוֹב נִקְלָה וְעֶבֶד לוֹ מִמַּתְּכַבֵּד וְחֹסֵר לְחֵם. פְּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל יֶצֶר הָרַע, מְשׁוּם שֶׁהוּא תְּמִיד מְקַטְרָג לְבְנֵי אָדָם, וְיֶצֶר הָרַע מְרִים לְבוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּגַאֲוָה, וְהוֹלֵךְ אַחֲרָיו, מְסַלְסַל בְּשַׁעְרוֹ וּבְרִאשׁוֹ, עַד שֶׁמַּתְּגָּאָה עָלָיו וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ לְגִיָּהֲנָם.

אֲבָל טוֹב נִקְלָה, הֵהוּא דְּלָא אִזִּיל אֲבַתְרִיָּה דְּיֶצֶר הָרַע וְלֹא אֲתַגָּאֵי כְּלָל וּמְאִיךְ רוּחִיָּה וְלְבִיָּה וְרַעוּתִיָּה לְגַבִּי קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, וּכְדִין הֵהוּא יֶצֶר הָרַע מַתְּהַפֵּךְ לְעֶבֶד לוֹ, דְּלָא יְכִיל לְשַׁלְטָאָה עָלוּי, וְהֵהוּא בְּרַ נֶשׁ שְׁלִיט עָלוּי כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (בְּרַאשִׁית ד) וְאֵתָה תִּמְשָׁל בּוֹ.

אֲבָל טוֹב נִקְלָה - אוֹתוֹ שְׁלֹא הוֹלֵךְ אַחַר יֶצֶר הָרַע וְלֹא מַתְּגָּאָה כְּלָל וּמְנַמֵּיךְ רוּחוֹ וְלְבוֹ וּרְצוֹנוֹ אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִזִּי אוֹתוֹ יֶצֶר הָרַע

מִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֶבֶד, שֶׁלֹּא יָכוֹל לְשַׁלֵּט עָלָיו, וְאוֹתוֹ אִישׁ שׁוֹלֵט עָלָיו, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ.

מִמִּתְכַבֵּד, כְּמֵה דְאֶמְרֵן דְּאִיהוּ אוֹקִיר גְּרַמִּיה מְסַלְסֵל בְּשַׁעֲרֵיה אֲתַגְּאִי
בְּרוּחִיה, וְאִיהוּ חֲסֵר לְחָם, חֲסֵר מְהִימְנוּתָא כְּמֵה דְאַתְ אָמַר, (ויקרא כא) לְחָם
אֶלְהִיו וְגוֹ' (ויקרא כא) לְחָם אֶלְהִיהֶם הֵם מְקַרְיָבִים וְגוֹ'.

מִמִּתְכַבֵּד - כְּמוֹ שֶׁאֶמְרֵנוּ, שֶׁהוּא מְכַבֵּד עַצְמוֹ, מְסַלְסֵל בְּשַׁעֲרוֹ, מִתְגַּאֵה
בְּרוּחוֹ, וְהוּא חֲסֵר לְחָם - חֲסֵר אֶמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כא) לְחָם
אֶלְהִיו וְגוֹ', (שם) לְחָם אֶלְהִיהֶם הֵם מְקַרְיָבִים וְגוֹ'.

דְּבַר אַחַר טוֹב נִקְלָה (ועבד לו), דָּא יַעֲקֹב דְּמֵאִיךְ רוּחִיה לְגַבִּיה דְּעֵשׂוֹ. בְּגִין
דְּלִבְתַּר לִיהוּי עֶבֶד לוֹ וַיִּשְׁלוֹט עָלָיו וַיִּתְקַיֵּם בֵּיה (בראשית כז) יַעֲבֹדוּךְ עַמִּים
וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְךָ לְאֹמִים וְגוֹ', וְעַדִּין לֹא הָוָה זְמַנָּה כָּלֵל. אֶלֶּא בְּגִין דְּסָלִיק לִיה
יַעֲקֹב לְבַתֵּר יוֹמִיא, וְעַל דָּא הָוָה מִיַּד נִקְלָה. וּלְבַתֵּר הֵהוּא דְּאִיהוּ מִתְכַבֵּד
יְהֵא עֶבֶד לוֹ, הֵהוּא דְּאִיהוּ חֲסֵר לְחָם יְהֵא עֶבְדָּא לְהֵהוּא דְּיַהֲבוּ לִיה רֹב
דְּגֵן וְתִירוֹשׁ.

דְּבַר אַחַר טוֹב נִקְלָה וְעֶבֶד לוֹ - זֶה יַעֲקֹב שֶׁהִנְמִיךְ רוּחוֹ לְעֵשׂוֹ כְּדִי שֶׁאַחַר
כִּךְ יִהְיֶה לוֹ עֶבֶד וַיִּשְׁלוֹט עָלָיו וַיִּתְקַיֵּם בּוֹ (בראשית כז) יַעֲבֹדוּךְ עַמִּים
וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְךָ לְאֹמִים וְגוֹ', וְעַדִּין לֹא הָיָה זְמַנוֹ כָּלֵל, אֶלֶּא מְשׁוּם שֶׁהֶעֱבִירוֹ
יַעֲקֹב לְסוֹף הַיָּמִים. וְעַל זֶה הָיָה מִיַּד נִקְלָה, וְאַחַר כִּךְ אוֹתוֹ שֶׁמִּתְכַבֵּד
יְהֵא עֶבֶד לוֹ. אוֹתוֹ שֶׁהוּא חֲסֵר לְחָם יְהֵא עֶבֶד לְאוֹתוֹ שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ רֹב
דְּגֵן וְתִירוֹשׁ.

תָּא חֲזִי, עַל דָּא בְּגִין דְּיַדְעַע יַעֲקֹב דְּאַצְטְרִיךְ לִיה, הַשְׁתָּא אֲתַהֲפֹךְ לִיה נִקְלָה.
וַיּוֹתֵר חֲכָמָה וְעַקִּימוֹ עֶבֶד בְּדָא, מִכָּל מַה דְּעֶבֶד לְגַבִּי דְּעֵשׂוֹ. דְּאִילוּ הָוָה יַדְעַ
עֵשׂוֹ חֲכָמָה דָּא יִקְטִיל לִיה לְגְרַמִּיה וְלֹא יִיתִי לְדָא, אֲבָל כָּלֵא עֶבֶד
בְּחֲכָמָתָא, וְעַלִּיה אֶמְרָה חֲנָה (שמואל א ב) יִי יַחֲתוּ מְרִיבֵיו וְגוֹ' וַיִּתֵּן עַז לְמַלְכוֹ
וְגוֹ':

בֵּא רְאֵה, עַל זֶה, מְשׁוּם שֶׁיַּדְעַע יַעֲקֹב שֶׁהִצְטְרַךְ לוֹ, עֲכָשׁוּ הִתְהַפֵּךְ לוֹ
לְנִקְלָה, וַיּוֹתֵר חֲכָמָה וְעַקִּמוּמִיּוֹת עֲשָׂה בְּזֵה מִכָּל מַה שֶׁעֲשָׂה לְעֵשׂוֹ.
שֶׁאִילוּ הָיָה יוֹדְעַ עֵשׂוֹ חֲכָמָה זֹ, יַהֲרֹג אֶת עַצְמוֹ וְלֹא יָבֵא לִיַּדִּי זֵה, אֲבָל
הַכֵּל עֲשָׂה בְּחֲכָמָה, וְעַלִּיו אֶמְרָה חֲנָה (שמואל א ב) ה' יַחֲתוּ מְרִיבֵיו וְגוֹ' וַיִּתֵּן
עַז לְמַלְכוֹ וְגוֹ'.

וַיֵּצֵאוּ אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדָנִי לַעֲשׂוֹ כֹּה אָמַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב עִם לִבִּי
גֵרְתִּי וְאַחֵר עַד עֵתָהּ. מִיָּד פָּתַח יַעֲקֹב לְאַתְהֶפְכָּא לִיהִ לְעֲבָדָא, בְּגִין דְּלֹא
יִסְתַּכַּל עֲשׂוֹ בְּאֵינוֹן בְּרַכָּאוֹ דְּבְרַכְיָה אָבוּי, דְּהָא יַעֲקֹב סָלִיק לִוּן לְבַתֵּר
כְּדָקָא אָמְרוּ.

וַיֵּצֵאוּ אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדָנִי לַעֲשׂוֹ כֹּה אָמַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב עִם
לִבִּי גֵרְתִּי וְאַחֵר עַד עֵתָהּ. מִיָּד פָּתַח יַעֲקֹב לְהִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֲבָד כְּדִי שְׁלֵא
יִסְתַּכַּל עֲשׂוֹ בְּאוֹתָן בְּרַכּוֹת שְׁפִרְכוּ אָבוּי, שְׁהֵרִי יַעֲקֹב הֶעֱבִיר אוֹתָן
לְסוּף, כְּפִי שְׁאָמְרָנוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מֵאֵי חֲמָא יַעֲקֹב דְּשִׁדַּר לִיהִ לַעֲשׂוֹ וְאָמַר עִם לִבִּי גֵרְתִּי, וְכִי
מַה עֲבִיד בְּשְׁלִיחוּתֵיהִ דְּעֲשׂוֹ (דְּאִמְר) מְלָה דָא. אֵלֵא לִבִּי הָאֲרַמִּי קָלִיָּה אָזִיל
בְּעֵלְמָא דְלֹא הָוָה בַּר נֶשׁ דְּיִשְׁתַּזְיֵב מִנִּיהִ, דְּהוּא הָוָה חָרַשׁ בְּחַרְשֵׁין וְרַב
בְּקוֹסְמִין, וְאָבוּי דְּבַעוֹר הָוָה, וּבַעוֹר אָבוּי דְּבַלְעָם, דְּכַתִּיב (יְהוֹשֻׁעַ יג) בַּלְעָם בֶּן
בְּעוֹר הַקּוֹסִים, וְלִבִּי חָכֵם בְּחַרְשֵׁין וְקוֹסְמִין יִתִּיר מִכְּלָהוּ, וְעַם כָּל דָּא לֹא
יָכִיל בְּיַעֲקֹב. וּבַעַא לְאוּבְדָא לְיַעֲקֹב בְּכַמָּה זַיְיָנוּן הֲדָא הוּא דְּכַתִּיב, (דְּבָרִים כו)
אֲרַמִּי אוֹבֵד אָבִי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה רָאָה יַעֲקֹב שְׁשַׁלַּח לַעֲשׂוֹ וְאָמַר עִם לִבִּי גֵרְתִּי, וְכִי
מַה עָשָׂה בְּשְׁלִיחוּתוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ [שְׁאִמְר] דְּבַר זֶה? אֵלֵא לִבִּי הָאֲרַמִּי, קוּלוּ
הַלֵּךְ בְּעוֹלָם, שְׁלֵא הָיָה אָדָם שְׁיִנְצַל מִמֶּנּוּ, וְהוּא הָיָה מְכַשֵּׁף בְּכַשְׁפִּים
וְגָדוֹל בְּקוֹסְמִים, וְאָבִי בְּעוֹר הָיָה, וּבַעוֹר אָבִי בַלְעָם, שְׁכַתוּב (יְהוֹשֻׁעַ יג)
בַּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסִים, וְלִבִּי חָכֵם בְּמְכַשְׁפִּים וּבְקוֹסְמִים יוֹתֵר מִכָּל, וְעַם
כָּל זֶה לֹא יָכִיל לְיַעֲקֹב, וְרָצָה לְאַבְדֵּי אֶת יַעֲקֹב בְּכַמָּה כְּלֵי זֵין. זֶהוּ
שְׁכַתוּב (דְּבָרִים כו) אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי.

אָמַר רַבִּי אַבָּא כּוּלִי עֵלְמָא הוּי יְדַעֵי דְלִבִּי הָוָה רַב חֲפִימִין וְחַרְשֵׁין וְקוֹסְמִין,
וּמֵאֵן דְּבַעֵי לְאוּבְדָא בְּחַרְשֵׁין לֹא אִשְׁתַּזְיֵב מִנִּיהִ, וְכָל מַה דְּיַדְעַ בַּלְעָם מִנִּיהִ
הָוָה. וְכַתִּיב בֵּיהִ בְּבַלְעָם (בְּמִדְבָר כב) כִּי יַדְעָתִי אֶת אֲשֶׁר תִּבְרָךְ מִבְּרָךְ וְאֲשֶׁר
תֵּאָר יוֹאֵר. וְכוּלִי עֵלְמָא הוּוּ מְסַתְּפִי מִלִּבִּי וּמְחַרְשֵׁין, וּמְלָה קְדַמָּה דְּשִׁדַּר
יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹ אָמַר עִם לִבִּי גֵרְתִּי.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל הָעוֹלָם הָיוּ יוֹדְעִים שְׁלִבִּי הָיָה גְדוֹל הַחֲכָמִים
וְהַמְכַשְׁפִּים וְהַקּוֹסְמִים, וּמִי שְׁרָצָה לְאַבְדֵי אוֹתוֹ בְּכַשְׁפִּיו, לֹא נִצַּל מִמֶּנּוּ,
וְכָל מַה שְׁיַדְעַ בַּלְעָם - מִמֶּנּוּ הָיָה, וְכַתוּב בְּבַלְעָם (בְּמִדְבָר כב) כִּי יַדְעָתִי אֶת

אֲשֶׁר תִּבְרָךְ מְבָרֵךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאֵר, וְכָל הָעוֹלָם הָיוּ פּוֹחֲדִים מְלֶכֶן
וּמְכַשְׁפָיו. וְדַבֵּר רֵאשׁוֹן שֶׁשָּׁלַח יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹ - אָמַר עִם לֶבֶן גְּרִתִּי.

וְאִי תִימָא דְזַעִיר הָוָה יָרַח אוֹ שִׁתָּא. לָאוּ הָכִי, אֶלְא וְאַחַר עַד עֶתְהָ, עֲשָׂרִין
שָׁנִין אֶתְאַחֲרִית עִמִּיהָ. וְאִי תִימָא דְלֹא סְלִיק בְּיַדִּי כְּלוּם. וַיְהִי לִי שׁוֹר
וְחִמּוֹר, אֵינּוֹן תִּרְיִן גְּזָרִי דִינִין, דְּכַד מִתְחַבְּרוֹן תִּרְוּוּיֵיהוּ כְּחֻדָּא, לֹא מִתְחַבְּרוֹן
אֶלְא לְאַבְרָאשָׁא עֲלֵמָא. וּבְגִין כְּדָּ כְּתִיב, (דְּבָרִים כב) לֹא תִחַרְשׁ בְּשׁוֹר וּבְחִמּוֹר
יַחְדָּו.

וְאִם תִּאמַר שֶׁמַּעַט הָיָה, חֻדָּשׁ אוֹ שָׁנָה - לֹא כְּדָּ, אֶלְא וְאַחַר עַד עֶתְהָ,
עֲשָׂרִים שָׁנָה הִתְאַחֲרִיתִי עִמּוֹ. וְאִם תִּאמַר שֶׁלֹּא עָלָה בְּיַדִּי כְּלוּם - וַיְהִי
לִי שׁוֹר וְחִמּוֹר. אוֹתָם שָׁנֵי גְזָרִי דִין, שֶׁכְּשֶׁשָּׁנִיָּהֶם מִתְחַבְּרִים יַחַד, לֹא
מִתְחַבְּרִים אֶלְא לְהַרְעָ לְעוֹלָם, וְלָכֵן כְּתוּב (דְּבָרִים כב) לֹא תִחַרְשׁ בְּשׁוֹר
וּבְחִמּוֹר יַחְדָּו.

צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה, אֵלִין אֵינּוֹן כְּתָרִי תִתְּאִי דְקִטְל קוּדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא
בְּמִצְרַיִם (שְׁמוֹת יב) בְּכֹר בְּהֵמָה (שְׁמוֹת יב) בְּכֹר הַשְּׂבִי (שְׁמוֹת יא) בְּכֹר הַשִּׁפְחָה,
הַדָּא הוּא דְכְּתִיב צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה. מִיַּד מְסִתְּפִי הָוָה יַעֲשׂוּ וְנִפְק
לְקַדְמוֹתֶיהָ, וְדַחִילוֹ הָוָה לִיָּה מִיַּעֲקֹב כְּמָה דְהָוָה לִיָּה לַיַּעֲקֹב מִעֲשׂוֹ.

צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה - אֵלוֹ הֵם כְּתָרִים תְּחִתּוֹנִים שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּמִצְרַיִם, (שְׁמוֹת יב) בְּכֹר בְּהֵמָה, (שֵׁם) בְּכֹר הַשְּׂבִי, (שֵׁם יא) בְּכֹר הַשִּׁפְחָה.
זֶהוּ שֶׁכְּתוּב צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה. מִיַּד הָיָה יַעֲשׂוּ פּוֹחֵד וְיִצְא כְּנַגְדּוֹ, וּפְחַד
הָיָה לוֹ מִיַּעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁהָיָה לַיַּעֲקֹב מִעֲשׂוֹ.

דף קסז ע"א

לְבַר נֶשׁ דְּהָוָה אֲזִיל בְּאַרְחָא, עַד דְּהָוָה אֲזִיל שָׁמַע עַל חַד לְסֻטִים דְּהָוָה כְּמִן
בְּאַרְחָא, פָּגַע בֵּיהּ בַּר נֶשׁ אַחֲרָא. אָמַר לִיָּה מִמָּאן אֲנִתְ, אָמַר לִיָּה מִפְּלוֹנִי
לְגִיוֹן אֲנָא, אָמַר לִיָּה סְטִי לָךְ מְגַבְּאִי דְכָל מָאן דְּקָרִיב בְּהַדָּאי חַד חוּיָא אֲנָא
מִיִּיתִי וְקִטִּיל לִיָּה. אֲזִל הָהוּא בַּר נֶשׁ לְהָהוּא לְגִיוֹן, אָמַר לִיָּה חַד בַּר נֶשׁ
אֲתִי וְכָל מָאן דִּי קָרִיב בְּהַדָּיָה נֶשְׁכִּיָּה חַד חוּיָא דְהוּא מִיִּיתִי (דף קסז ע"א)
וּמִיִּית.

לְאִישׁ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ. עַד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ, שָׁמַע עַל לְסָטִים אֶחָד שֶׁהָיָה אֹרֵב בְּדֶרֶךְ. פָּגַשׁ אוֹתוֹ אִישׁ אֲחֵר, אָמַר לוֹ: מִמִּי אַתָּה? אָמַר לוֹ: אֲנִי מִלְּגִיוֹן פְּלוֹנִי. אָמַר לוֹ: סֵטָה לָךְ מִלְּפָנַי, שְׁכַל מִי שֶׁקָּרַב אֵלַי, אֲנִי מֵבִיא נַחֵשׁ אֶחָד שֶׁהוֹרֵג אוֹתוֹ. הִלֵּךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ לְאוֹתוֹ הַלְּגִיוֹן. אָמַר לוֹ: אִישׁ אֶחָד בָּא, וְכָל מִי שֶׁקָּרַב אֵלָיו, נוֹשֵׁף אוֹתוֹ נַחֵשׁ אֶחָד שֶׁהוּא מֵבִיא, וּמֵת.

שָׁמַע הֵהוּא לְגִיוֹן וְדַחֵל, אָמַר יְאוֹת דְּאֲזִיל לְקַבְּלִיהָ וְאַתְּפִיס בְּהִדְיָה. עַד דְּחָמָא לִיהָ הֵהוּא בְּרֵ נֶשׁ, אָמַר, וְוִי דְהַשְׁתָּא יְקַטְלִינִיהָ הֵהוּא לְגִיוֹן. שְׂאֲרֵי סָגִיד וְכָרַע לְקַבְּלִיהָ. אָמַר הֵהוּא לְגִיוֹן, אֲלֵמְלָא הָוָה לִיהָ בִידְיָה חוּנְיָא לְקַטְלָא, לָא סָגִיד כּוּלִי הָאִי לְקַבְּלִי. שְׂאֲרֵי לְגִיוֹנָאָה לְאַתְנָאָה, אָמַר, הוֹאִיל וְכָל כְּדָ כְּרַע לְקַבְּלִי לָא אֶקְטְלִינִיהָ.

שָׁמַע אוֹתוֹ לְגִיוֹן וּפְחַד. אָמַר: יָפָה שְׂאֵלְךָ עֲמוֹ וְאַתְּפִיס עֲמוֹ. עַד שֶׁרָאָה אוֹתוֹ הָאִישׁ, אָמַר: אוֹי וְאֲבוֹי שְׁעַכְשׁוֹ יַהֲרֹג אוֹתוֹ הַלְּגִיוֹן. הִתְחִיל לְהַשְׁתַּחֲוֹת וְלִכְרַע כְּנֻגְדוֹ. אָמַר אוֹתוֹ לְגִיוֹן: אֲלֵמְלָא הָיָה לוֹ בְּיָדוֹ נַחֵשׁ לְהַרְג, לָא הָיָה מִשְׁתַּחֲוֶה כָּל זֶה כְּנֻגְדִי. הִתְחִיל הַלְּגִיוֹן לְהַתְנַאֲוֹת. אָמַר: הוֹאִיל וְכָל כְּדָ כְּרַע לְנֻגְדִי, לָא אֶהָרֵג אוֹתוֹ.

כְּדָ אָמַר יַעֲקֹב עִם לָבָן גֵּרְתִי וְאַחֵר עַד עֵתָה, עֲשָׂרִין שָׁנִין אֶתְאַחֲרִית עִמִּיהָ וְאַנָּא מִיִּיתִי חוּנְיָא לְקַטְלָא בְּנֵי נֶשָׂא. שָׁמַע עֲשׂוֹ, אָמַר, וְוִי מֵאֵן יְקוּם קַמִּיהָ. דְהַשְׁתָּא יְקַטְלִינִיהָ יַעֲקֹב בְּפוּמִיהָ, שְׂאֲרֵי נָפִיק לְקַדְמוּתִיהָ לְאַתְּפִיסָא עִמִּיהָ.

כְּדָ אָמַר יַעֲקֹב, עִם לָבָן גֵּרְתִי וְאַחֵר עַד עֵתָה. עֲשָׂרִים שָׁנָה הִתְאַחֲרִיתִי עִמּוֹ, וְאַנִּי מֵבִיא נַחֵשׁ לְהַרְג בְּנֵי אָדָם. שָׁמַע עֲשׂוֹ, אָמַר, אוֹי מִי יְקוּם לְפָנָיו, שְׁעַכְשׁוֹ יַהֲרֹג אוֹתוֹ יַעֲקֹב בְּפִיו. הִתְחִיל לְצֹאת כְּנֻגְדוֹ לְהַתְּפִיס עִמּוֹ.

כִּיּוֹן דְּחָמָא לִיהָ מַה כְּתִיב וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ, כִּיּוֹן דְּקָרִיב בְּהִדְיָה שְׂאֲרֵי כְּרַע וְסָגִיד לְקַבְּלִיהָ. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַרְצָה שְׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אַחִיו. אָמַר עֲשׂוֹ אֲלֵמְלָא כָּל כְּדָ הָוָה עִמִּיהָ, לָא סָגִיד לְקַבְּלִי, שְׂאֲרֵי לְאַתְנָאָה.

כִּיּוֹן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ מַה כְּתוּב? וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ. כִּיּוֹן שֶׁקָּרַב אֵלָיו, הִתְחִיל לְכַרַע וְלִסְגֹד לְפָנָיו, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַרְצָה שְׁבַע

פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָחִיו. אָמַר עֲשׂוּ, אֲלֹמֵלֵא כָּל כָּךְ הִזָּה עֲמוּ, לֹא יִשְׁתַּחֲוֶה כְּנַגְדִּי. הַתְּחִיל לְהַתְּנָאוֹת.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב בְּבַלְעָם (במדבר כב) וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל בַּלְעָם לִילָה. בְּלָבָן כְּתִיב (בראשית לא) וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל לָבָן הָאֲרָמִי בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְׁמֵר לְךָ פֶּן תִּדְבֹר עִם יַעֲקֹב מִטוֹב וְגו'. פֶּן תִּדְבֹר, פֶּן תַּעֲשֶׂה לַיַּעֲקֹב רָעָה מִבְּעֵי לֵיה. אֲלֵא לָבָן לֹא רָדַף אֲבִתְרִיה דַּיַּעֲקֹב בְּחִילָא דְגוֹבְרִין לְאַגְחָא בֵּיה קָרְבָא. דְּהָא חִילָא דַּיַּעֲקֹב וּבְנוֹי רַב מְנִיָּה, אֲלֵא לְמַקְטִילִיה בְּפוּמִיָּה וּלְשִׁיזְצָאָה כְּלָא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב אֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי. וּבְגִין כָּךְ פֶּן תִּדְבֹר, וְלֹא כְּתִיב פֶּן תַּעֲשֶׂה. וְכְּתִיב יֵשׁ לְאֵל יָדֵי לַעֲשׂוֹת. מְנִין הָוּה יָדַע דַּיְכֻלְתָּא הָוּה בִּידִיה. אֲלֵא כְּמַה דַּאֲתַמָּר אֱלֹהֵי אַבְיָכֶם אָמַשׁ אָמַר אֵלֵי וְגו'.

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב בְּבַלְעָם, (במדבר כב) וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל בַּלְעָם לִילָה. בְּלָבָן כְּתוּב (בראשית לא) וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל לָבָן הָאֲרָמִי בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְׁמֵר לְךָ פֶּן תִּדְבֹר עִם יַעֲקֹב מִטוֹב וְגו'. פֶּן תִּדְבֹר? פֶּן תַּעֲשֶׂה לַיַּעֲקֹב רָעָה צְרִיךְ לְכַתֵּב! אֲלֵא לָבָן לֹא רָדַף אַחֲרֵי יַעֲקֹב בְּכַח גְּבוּרִים לַעֲרֹךְ בּוֹ קָרַב, שְׁהָרִי חִיל יַעֲקֹב וּבְנוֹי גְּדוֹל מְמֻנּוּ, אֲלֵא לְהַרְגוֹ בְּפִיו וּלְהַשְׁמִידוֹ אֶת הַכֹּל. זֶהוּ שְׁכַתּוּב אֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי. וְלָכֵן כְּתוּב פֶּן תִּדְבֹר וְלֹא פֶּן תַּעֲשֶׂה. וְכְּתוּב יֵשׁ לְאֵל יָדֵי לַעֲשׂוֹת. מְנִין הִזָּה יוֹדַע שְׁיִכְלַת הַיְתָה בִּידּוֹ? אֲלֵא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהֵי אַבְיָכֶם אָמַשׁ אָמַר אֵלֵי.

וְדָא הוּא סְהֵדוּתָא, דְּפָקִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַסְהֵדָא. דְּכְּתִיב (דברים כו) וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנַי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי וְגו'. וְעָנִיתָ, כְּמַה דַּאֲתָ אָמַר, (שמות כ) לֹא תַעֲנֶה בְּרַעְדָּ. (דברים יט) עָנָה בְּאָחִיו.

וְזוּהִי הַעֲדוּת שְׁצִנָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַעֲיֵד, שְׁכַתּוּב (דברים כו) וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי וְגו'. וְעָנִיתָ - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ) לֹא תַעֲנֶה בְּרַעְדָּ, (דברים יט) עָנָה בְּאָחִיו.

כְּתִיב בֵּיה בְּבַלְעָם (במדבר כד) וְלֹא הִלֵּךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לְקִרְאָת נְחָשִׁים, דְּהַכִּי הוּא אֲרַחֲיָה דְּאִיהוּ הָוּה מְנַחֵשׁ. בְּלָבָן כְּתִיב, (בראשית ל) נְחָשְׁתִּי, דְּאֲשַׁגַּח בְּחַרְשׁוֹי וּבְקִסְמוֹי בְּעִסְקָא דַּיַּעֲקֹב, וְכַד בָּעָא לְאוּבְדָא לַיַּעֲקֹב בְּנַחְשָׁא וּבְחַרְשָׁא דִּילִיה בָּעָא לְאוּבְדִיה, וְלֹא שְׁבַקִּיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

כְּתוּב בְּבַלְעָם (במדבר כד) וְלֹא הִלֵּךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לְקִרְאָת נְחָשִׁים, שְׁכַךְ הוּא דְרַכּוֹ - שֶׁהוּא הִזָּה מְנַחֵשׁ. בְּלָבָן כְּתוּב (בראשית ל) נְחָשְׁתִּי, שְׁהַשְׁגִּיחַ

בְּכַשְׁפֵּי וּבְקַסְמֵי בְּעֶסֶק שֶׁל יַעֲקֹב, וּכְשֶׁרָצָה לְהַאֲבִיד אֶת יַעֲקֹב
בְּנַחְשִׁים וּבְכַשְׁוֹפִים שְׁלוֹ, רָצָה לְאַבְדּוֹ, וְלֹא עָזְבוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וְהִינּוּ דֹאֲמַר בְּלַעַם בַּר בְּרִיָּה (במדבר כג) כִּי לֹא נַחַש בִּינְעֻקֵּב וְלֹא קָסָם
בְּיִשְׂרָאֵל, מֵאֵן יָכִיל לְהוֹן, דְּהָא סְבָאֵי בְּעָא לְאוּבְדָא לְאַבוּהוֹן בְּנַחְשִׁים
וּבְקַסְמֵים דִּילִיָּה וְלֹא סְלִיקָא בִּידוּי. דְּלֹא שְׁבָקִיָּה לְלִטְיָא. הִדָּא הוּא דְכַתִּיב
כִּי לֹא נַחַש בִּינְעֻקֵּב וְלֹא קָסָם בְּיִשְׂרָאֵל.

וְהִינּוּ שְׂאֲמַר בְּלַעַם בֶּן בְּנוֹ, כִּי לֹא נַחַש בִּינְעֻקֵּב וְלֹא קָסָם בְּיִשְׂרָאֵל. מִי
יָכוֹל לְהֵם? שְׁהֲרִי סְבִי רָצָה לְאַבְדּוֹ אֶת אֲבִיהֶם בְּנַחְשִׁים וּבְקַסְמֵים שְׁלוֹ
וְלֹא עָלָה בִּידוּ, שְׁלֹא הִשְׁאִירוּ לְקַלְל. זֶהוּ שְׁכַתּוּב כִּי לֹא נַחַש בִּינְעֻקֵּב
וְלֹא קָסָם בְּיִשְׂרָאֵל.

וּבְכַלְהוּ עֲשָׂרָה זִינֵי חֲרָשִׁין וְקוֹסְמִין דְּקוּזְטִפִּי דְכַתְרִין תַּתְּאִין עֲבַד לָבֹן
לְקַבְלִיָּה דִינְעֻקֵּב וְלֹא יָכִיל. הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, (בראשית לא) וַתַּחֲלֹף אֶת
מִשְׁכַּרְתִּי עֲשָׂרַת מוֹנִים. דְּכַלְהוּ עֲבַד לָבֹן לְקַבְלִיָּה וְלֹא סְלִיקוּ בִּידוּי
לְאַבְאֶשָׁא לִיָּה, דְכַתִּיב, (בראשית לא) וְהַחֲלִיף אֶת מִשְׁכַּרְתִּי עֲשָׂרַת מוֹנִים וְלֹא
נָתַנוּ אֱלֹהִים לְהִרְעַע עִמָּדִי. מֵאֵי מוֹנִים, כְּתָרְגוּם זִינִין, וְכַתִּיב (ויקרא יז)
לְשַׁעִירִים אֲשֶׁר הֵם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. מוֹנִים, מִינִים כְּמִשְׁמַעוּ. וְעֲשָׂרָה זִינִין
אִינוּן דְּחֲרָשִׁין וְקוֹסְמִין בְּכַתְרִין תַּתְּאִין וְכַלְהוּ עֲבַד לְקַבְלִיָּה.

וּבְכָל עֲשָׂרַת מִינֵי כְּשָׁפִים וְקַסְמֵים מֵהָאֲרַת הַכְּתָרִים הַתַּחְתּוֹנִים עֲשָׂה
לָבֹן כְּנֻגְדַּי יַעֲקֹב, וְלֹא יָכִיל. זֶהוּ שְׁכַתּוּב (בראשית לא) וַתַּחֲלֹף אֶת מִשְׁכַּרְתִּי
עֲשָׂרַת מוֹנִים. שְׁכַלְמַם עֲשָׂה לָבֹן כְּנֻגְדוֹ וְלֹא עָלָה בִּידוּ לְהִרְעַע לוֹ, שְׁכַתּוּב
(שם) וְהַחֲלֹף אֶת מִשְׁכַּרְתִּי עֲשָׂרַת מוֹנִים וְלֹא נָתַנוּ אֱלֹהִים לְהִרְעַע עִמָּדִי.
מֵה זֶה מוֹנִים? כְּתָרְגוּם מִינִים, וְכַתּוּב (ויקרא יז) לְשַׁעִירִים אֲשֶׁר הֵם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם. מוֹנִים - מִינִים כְּמִשְׁמַעוּ. וְעֲשָׂרָה מִינִים הֵם שֶׁל כְּשָׁפִים
וְקַסְמֵים בְּכַתְרִים הַתַּחְתּוֹנִים, וְכַלְמַם עֲשָׂה כְּנֻגְדוֹ.

עֲשָׂרָה זִינִין אִינוּן, דְכַתִּיב, (דברים יח) קוֹסָם קַסְמֵים מְעוֹנִין וּמִנְחָשׁ וּמְכַשֵּׁף
וְחֹבֵר חֶבֶר וְשׂוֹאֵל אוֹב וַיִּדְעוּנִי וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים, הָא עֲשָׂרָה אִינוּן.

עֲשָׂרָה מִינִים הֵם, שְׁכַתּוּב (דברים יח) קוֹסָם קַסְמֵים מְעוֹנִין וּמִנְחָשׁ וּמְכַשֵּׁף
וְחֹבֵר חֶבֶר וְשׂוֹאֵל אוֹב וַיִּדְעוּנִי וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים. הֲרִי הֵם עֲשָׂרָה.

אמר רבי יוסי נחש וקסם, תרי זיני אינון, ובדרגא חד סלקין. וכד אתא בלעם בקסם עבד לקבליהון דישראל. והיינו דכתיב, (במדבר כב) וקסמים בינדם. ולקבליה דיעקב אתא לבן בנחש, האי והאי לא סליקו בידייהו הדא הוא דכתיב, (שם כג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. כי לא נחש ביעקב בקדמיתא ביומוי דלבן. ולא קסם בישראל לבתר ביומוי דבלעם.

אמר רבי יוסי, נחש וקסם הם שני מינים, ובדרגה אחת עולים, וכשבא בלעם, בקסם עשה כנגד ישראל, והינו שפיתוב (במדבר כב) וקסמים בינדם. וכנגד יעקב בא לבן בנחש. זה וזה לא עלה בינדם. זהו שפיתוב (שם כג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. כי לא נחש ביעקב - בפתחה בימי לבן. ולא קסם בישראל - אחר כך בימי בלעם.

אמר בלעם לבלק, תא חזי, מאן יכיל להון. דכל קסמין וחרשין דבכתרין דילן, מקיזפא דמלכותא דלעילא (ותתא) מתעטרן (דהא), והוא אתקשר בהו, דכתיב יי אלהיו עמו ותרועת מלך בו.

אמר בלעם לבלק, בא ראה מי יכול להם, שכל הקסמים והכשפים שפכתרים שלנו מהארץ המלכות שלמעלה (ומטה) מתעטרין, [שהרי] והוא התקשר בהם, שפיתוב ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו.

דף קסז ע"ב

אמר רבי יהודה חס ושלום דהוה ידע בלעם בקדושה דלעילא (דף קסז ע"ב) כלל. דהא קודשא בריך הוא לא אתרעי בעם ולישן אחרא דישתמש ביקריה, אלא בנוי קדישין. ואמר (ויקרא יא) והתקדשתם והייתם קדושים, מאן דאינון קדישין ישתמשון בקדושה, ישראל אינון קדישין דכתיב, (דברים יד) כי עם קדוש אתה. אתה קדוש ולא עם אחרא.

אמר רבי יהודה, חס וחלילה שהיה יודע בלעם בקדושה שלמעלה כלל, שהרי הקדוש ברוך הוא לא התרצה בעם ולשון אחר שישתמש בכבודו אלא בנוי הקדושים, ואמר (ויקרא יא) והתקדשתם והייתם קדשים. מי שהם קדושים ישתמשו בקדושה. ישראל הם קדושים, שפיתוב (דברים יד) כי עם קדוש אתה. אתה קדוש ולא עם אחר.

מאן דאינון מסאבין, מסאבו אזדמן לון לאסתאבא עליה. כתיב, (ויקרא יג) טמא הוא בַּדָּד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ. וּמִסָּאבָא לְמִסָּאבָא קָרִי דְכְּתִיב, (סו) וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא, מאן דאיהו טמא, לְטָמֵא יִקְרָא, כִּלְאֵ אַזִּיל בְּתַר זַיְנִיה.

מי שהם טמאים, טמאה מזדמנת להם להטמא עליו. כתיב (ויקרא יג) טמא הוא בַּדָּד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ, וְטָמֵא לְטָמֵא קוֹרָא, שְׁכַתּוּב (סו) וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא. מי שהוּא טמא לְטָמֵא יִקְרָא, הַכֵּל הוֹלֵךְ אַחַר מִינוֹ.

אמר רבי יצחק, יאות הוא ליעקב דהוה קדישא לומר דאסתאב בלבן ובחרשוי, או שבחא הוא דיליה. אמר ליה רבי יוסי, אף על גב דקאמר רבי יהודה, אָנָּא מְסִייע לך. דהא כתיב, (בראשית כז) אָנֹכִי עֹשֶׂה בְּכוֹרֶךָ. וכי יאות הוא לצדיקא כיעקב למחלף שמייה בשמא דמסאבא, אלא אנכי, פסקא טעמא. ואמר אנכי מאן דאָנָּא, אַבְל עֹשֶׂה בְּכוֹרֶךָ וְהָא אוֹקְמוּהָ.

אמר רבי יצחק, נאה הוא ליעקב, שהיה קדוש, לומר שנטמא בלבן ובכשפיו, או שבחא הוא שלו? אמר לו רבי יוסי, אף על גב שאמר רבי יהודה - אָנִי מְסִייע לך, שְׁהָרִי כְּתוּב (בראשית כז) אָנֹכִי עֹשֶׂה בְּכוֹרֶךָ. וכי יפה הוא לצדיק כיעקב להחליף שמו בשם טמאה? אלא אנכי, פוסק טעם, ואומר אנכי מי שאני, אַבְל עֹשֶׂה בְּכוֹרֶךָ, וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ.

אוף הקא, ויהי לי שור וחמור, לומר לא תשוי לבדך ורעותך לההיא ברכתא דברוך לי אבא דאתקיים בי. הוא בריך לי הוה גביר לאחיה וישתחוו לך בני אמך, בגין כך עבדך יעקב. לאדני לעשו. הוא בריך לי ברוב דגן ותירוש. הא לא אתקיים בי, דלא אוצרנא לון. אלא, ויהי לי שור וחמור צאן ועבד, רעי ענא בחקלא. הוא בריך לי, מטל השמים ומשמני הארץ. הא לא אתקיים בי, בגין דהא עם לבן גרתי, כגיורא. דלא הוה לי ביתא חדא כל שכן משמני הארץ. וכל דא בגין דלא יסתכל ביה ביעקב על אינון ברכאן ויקטרג עמיה.

אף כאן. ויהי לו שור וחמור. לומר, אל תשים לבך ורצונך לאותה ברכה שברכני אבא שהתקיימה בי. הוא בריך אותי הוה גביר לאחיה וישתחוו לך בני אמך - משום כך עבדך יעקב לאדני לעשו. הוא בריך אותי ברב דגן ותירוש - הרי לא התקיים בי, שלא אצרתי אותם, אלא ויהי לי שור וחמור צאן ועבד, רועה צאן בשדה. הוא בריך אותי מטל השמים ומשמני הארץ - הרי לא התקיים בי, משום שהרי עם לבן

גרתתי, כגור, שלא היה לי בית אחד, כל שכן משמני הארץ. וכל זה כדי שלא יסתכל ביעקב על אותו ברכות ויקטרג עמו.

רבי אבא אמר כתיב ביה ביעקב (בראשית כה) איש תם יושב אהלים, גבר שלים. בגין דאיהו יתיב בתרין משפנין עלאין. ואשלים להאי גיסא ולהאי גיסא, ואיהו לא אמר דאסתאב בחרשוי. אבל על מה דקאמר רבי יהודה, בגין דלבוי שלים על טיבו וקשוט דעביד ליה קודשא בריה הוא. דכל עלמא ידעי עובדוי דלבן מאן אינון, ומאן יכיל לאשתזבא (ס"א מניה, כל עשרין שנין דהוייתי עמיה) מקטרוגא דיליה דבעי לאובדא לי. (ס"א ואנא יתיבנא ועבדנא עמיה עשרין שנין) וקודשא בריה הוא שזבני מניה. וכלא הוה בגין דלא יסתכל ביה עשו דאתקיימו ביה אינון ברכאן, ולא ינטר ליה דבבו. ועל דא כתיב, (הושע יד) כי ישרים דרכי יי וגו', וכתיב, (דברים יח) תמים תהיה עם יי אלהיך:

רבי אבא אמר, כתוב ביעקב (שם כה) איש תם יושב אהלים, גבר שלים, משום שהוש יושב בשני משפנין עליונים, והשלים לצד זה ולצד זה. והוא לא אמר שנטמא בכשפיו. אבל על מה שאמר רבי יהודה, משום שלבו שלם על טוב ואמת שעשה לו הקדוש ברוך הוא, שכל העולם יודעים מעשי לבן מה הם ומי יכול להנצל [ס"א ממנו, כל עשרים השנים שהייתי עמו] מקטרוגו, ורצה לאבד אותי [ס"א ואני ישבתי ועשיתי עמו עשרים שנה] והקדוש ברוך הוא הצילני ממנו. והכל היה כדי שלא יסתכל בו עשו שהתקיימו בו אותו ברכות ולא ישמר לו טינה. ועל זה כתוב (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' וגו', וכתוב (דברים יח) תמים תהיה עם ה' אלהיך.

וישבו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו. כיון דאמר באנו אל אחיך, לא ידענא דאיהו עשו, וכי אחיו אחרנין הוו ליעקב. אלא באנו אל אחיך, ואי תימא דהדר בתשובה ואזיל בארץ מתקנא, לאו הכי, אלא עשו הרשע כדמעיקרא. וגם הולך לקראתך, ואי תימא דאיהו בלחודוי אזיל. לאו, אלא ארבע מאות איש עמו.

וישבו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו. כיון שאמר באנו אל אחיך, לא ידענו שהוא עשו? וכי אחים אחרים היו ליעקב? אלא באנו אל אחיך. ואם תאמר שחזר בתשובה והולך בדרך תקינה - לא כן, אלא עשו הרשע כמו מעקרו. וגם הולך לקראתך. ואם תאמר שהוא הולך לבדו - לא, אלא ארבע מאות איש עמו.

וְכָל כֶּדֶךְ לְמָה, (אלא אינון) אָמְרוּ לִיה, בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אֲתֵרְעֵי תְדִיר
בְּצִלוֹתְהוֹן דְּצַדִּיקָא וּמִתְעַטֵּר בְּצִלוֹתְהוֹן. כְּדָא מְרִינֵן, דְּהָהוּא מְלֹאכָא
דְּמִמְנָא עַל צִלוֹתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, סְנַדִּי לְפָנֵי שְׁמִיָּה, נָטִיל כָּל אִינוֹן צִלוֹתִין
וְעֵבִיד מְנַיִהוּ עֵטְרָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים וְאוּקְמוּהָ. וְכָל שְׁכֵן צִלוֹתְהוֹן דְּצַדִּיקָא
דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אֲתֵרְעֵי בְּהוּ וְאֲתַעְבְּדוּן עֵטְרָה לְאֲתַעְטְרָא בְּאִינוֹן צִלוֹתִין
לְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא. וְאִי תִימָא מְשַׁרְיִין קְדִישִׁין הוּוּ אֲתִיִּין עֲמִיָּה, אֲמַאי
דְּחִיל. אֲלֵא צַדִּיקָא לָא סְמִכִין עַל זְכוּתֵיהוּ, אֲלֵא עַל צִלוֹתְהוֹן וּבְעוֹתְהוֹן
לְגַבֵּי מְאָרִיָּהוֹן.

וְכָל כֶּדֶךְ לְמָה? [אלא הם] אָמְרוּ לוֹ, מְשׁוּם שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תָּמִיד
מְרַצֶּה בְּתַפְלוֹת הַצַּדִּיקִים וּמִתְעַטֵּר בְּתַפְלוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ שָׂאוֹתוֹ
הַמְּלֹאךָ הַמִּמְנָה עַל תַּפְלוֹת יִשְׂרָאֵל, סְנַדִּי לְפָנֵי שְׁמוֹ, נוֹטֵל כָּל אוֹתוֹן
תַּפְלוֹת וְעוֹשֶׂה מֵהֶם עֵטְרָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים וּבְאֵרוּהָ, וְכָל שְׁכֵן תַּפְלוֹת
הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְתַרְצֶה בְּהוֹן, וְנַעֲשׂוֹת עֵטְרָה לְהַתְעַטֵּר
בְּאוֹתוֹן תַּפְלוֹת לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְאִם תֹּאמַר, מִחֲנוּת קְדוֹשִׁים הֵי
בְּאִים עֲמוֹ, אִזּוֹ לְמָה פָּחַד? אֲלֵא צַדִּיקִים לֹא סוֹמְכִים עַל זְכוּתֵיהֶם,
אֲלֵא עַל תַּפְלוֹתֵיהֶם וּבְקִשׁוֹתֵיהֶם לְרַבּוֹנָם.

וְתָא חֲזִי, דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, צִלוֹתָא דְּסַגִּיאִין סְלִיק קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא
וּמִתְעַטֵּר בְּהָהוּא צִלוֹתָא. בְּגִין דְּסַלְקָא בְּגוֹוְנִין סַגִּיאִין וְאֲתַפְלִילַת מִכַּפָּה
סְטָרִין. וּבְגִין דְּאֲתַפְלִילַת מִכַּפָּה גּוֹוְנִין אֲתַעְבְּדַת עֵטְרָה וּמִנְחָא עַל רִישָׁא
דְּצַדִּיק חַי הָעוֹלָמִים. וְצִלוֹתָא דְּיַחֲדִיד לָאו אִיהִי כְּלִילָא, וְלָאו אִיהִי אֲלֵא
בְּגוֹוֹן חַד. וְעַל דָּא צִלוֹתָא דְּיַחֲדִיד לָאו אִיהִי מִתְתַּקְנָא לְאֲתַקְבְּלָא (אלא בצלותא)
כְּצִלוֹתָא דְּסַגִּיאִין. וְתָא חֲזִי, יַעֲקֹב כָּלִיל הוּוּ, וְעַל דָּא צִלוֹתֵיהָ תְּאִיב לָהּ
קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא. מַה כְּתִיב וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיִּצָּר לוֹ.

וּבֵּא וּרְאֵה שְׂאֵמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן, תַּפְּלַת רַבִּים עוֹלָה לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא וּמִתְעַטֵּר בְּאוֹתָהּ תַּפְּלָה, מְשׁוּם שֶׁעוֹלָה בְּגוֹוְנִים רַבִּים וְנִכְלָלַת
מִכַּפָּה צְדָדִים, וּמְשׁוּם שֶׁנִּכְלָלַת מִכַּפָּה גּוֹוְנִים, נַעֲשִׂית עֵטְרָה, וּמִנְחַת
עַל רֹאשׁ צַדִּיק חַי הָעוֹלָמִים. וְתַפְּלַת הַיַּחֲדִיד אִינָה כְּלוּלָה וְאִינָה אֲלֵא
בְּגוֹוֹן אֶחָד, וְעַל כֵּן תַּפְּלַת יַחֲדִיד אִינָה מִתְתַּקְנַת לְהַתְקַבֵּל [אלא בתפלה]
כְּתַפְּלַת רַבִּים. וּבֵּא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה כְּלוּל, וְעַל כֵּן תַּפְּלַתוֹ הִשְׁתַּוְּקָה
לָהּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מַה כְּתוּב? וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיִּצָּר לוֹ.

רבי יהודה פתח ואמר (משלי כח) אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה. (דף קסח ע"א) זכאין אינון ישראל דקודשא בריה הוא אתרעי בהו, ויהב לון אורייתא דקשוט בגין למזפי בה לחיי עלמא, דכל מאן דאשתדל באורייתא קודשא בריה הוא משיך עליה חיון עלאין, ואעיל ליה לחיי עלמא דאתי, דכתיב, (דברים ל) כי היא חייך וארץ ימיה. וכתיב, (שם לב) ובדבר הזה תאריכו ימים. חיון בהאי עלמא וחיון בעלמא דאתי.

רבי יהודה פתח ואמר, (משלי כח) אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה. אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם ונתן להם תורת אמת כדי לזכות בה לחיי עולם, שכל מי שמשתדל בתורה, הקדוש ברוך הוא מושך עליו חיים עליונים ומכניסו לחיי העולם הבא, שכתוב (דברים ל) כי היא חייך וארץ ימיה, וכתוב (שם לב) ובדבר הזה תאריכו ימים. חיים בעולם הזה, וחיים בעולם הבא.

רבי אלעזר אמר כל מאן דאשתדל באורייתא לשמה, לאו מיתתיה על ידא דיצר הרע, בגין (גליון דהוא נחש והוא מלאכא דמותא. אלא מיתתהון בנשיקה דכתיב (שיר השירים א) ישקני מנשיקות פיהו, כלומר על פי יי, והיא הנשיקה דהיא דביקותא דנפשא בעיקרא, וההיא דאשתדל באורייתא) דאתתקיף באילנא דחיי ולא ארפי מניה, ובגין כך צדיקא דמשתדלי באורייתא לא מסתאבי גופא דלהון (גליון אלא הוא דכי, כגון אליהו בבי קברי דאשכחוהו רבנן, ושאלו ליה ולא כהן הוא מר, אמר לון צדיקא לא מסאבי במיתתהון, כמה דתנינן ביום שמת רבי בטלה כהונה, כלומר דאתעסקו ביה) דלא שרא עליהו רוח מסאבא.

רבי אלעזר אמר, כל מי שמשתדל בתורה, אין מיתתו על ידי יצר הרע, משום [שהוא נחש, והוא מלאך המות, אלא מיתתם בנשיקה, שכתוב (שיר א) ישקני מנשיקות פיהו, כלומר על פי ה', והיא הנשיקה שהיא דבקות של הנפש בעקר, ואותו שמשדל בתורה] שהתחזק בעץ החיים ולא הרפה ממנו, ולכן צדיקים שמשתדלים בתורה לא נטמא גופם [אלא הוא טהור, כמו אליהו בבית הקברות שמצאו אותו רבנן ושאלו אותו, ולא כהן הוא מר? אמר להם, צדיקים לא טמאים במיתתם, כמו ששנינו, ביום שמת רבי בטלה כהנה, כלומר שהתעסקו בו] שלא שרטה עליהם רוח טמאה.

יעקב אילנא דחיי הוה, אמאי דחיל, דהא לא יכול לשלטא עלוי. ועוד דהא כתיב והנה אנכי עמך וגו', אמאי הוה דחיל. ותו דהא כתיב ויפגעו בו מלאכי אלהים. אי משריין קדישין הוה עמיה אמאי הוה דחיל.

יעקב היה עץ החיים, למה פחד, שהרי לא יכול לשלט עליו? ועוד, שהרי כתוב והנה אנכי עמך וגו', למה היה פוחד? ועוד, שהרי כתוב

וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, אִם מַחְנוֹת קְדוֹשִׁים הֵיוּ עִמּוֹ, לָמָּה הָיָה פֹּחֵד?

אֵלָּא כִּלְאֵי יְאוֹת הָהוּא, וַיַּעֲקֹב לֹא הָיָה בְּעֵי לְמִסְמָךְ עַל נִיסָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין דְחָשִׁיב דְּלָאוּ אִיהוּ כְּדָאי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַעֲבִיד לֵיהּ נִיסָא. מֵאֵי טַעְמָא, בְּגִין דְּלֹא פִּלַּח לְאַבּוּי וּלְאִמִּיהּ כְּדָקָא יְאוֹת, וְלֹא אֲשַׁתְּדַּל בְּאוֹרֵייתָא וְנִטַּל תְּרֵי אַחִיוֹת. וְאַף עַל גַּב דְּכִלְאֵי אֲתָמַר, וְעַם כָּל דָּא בְּעֵי לֵיהּ לְבַר נֶשׁ לְמַדְחַל תְּדִיר וּלְצִלְאָה קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּצִלוֹתָא. דְּכַתִּיב אֲשֶׁרִי אָדָם מִפְּחַד תִּמְיֵד (וּלְמַדְחַל תְּדִיר קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא) וְהָא אוּקְמוּהּ.

אֵלָּא הַכֹּל הָיָה נְאֻה, וַיַּעֲקֹב לֹא הָיָה רוּצָה לְסַמָּךְ עַל גַּס שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְשׁוּם שֶׁחָשַׁב שֶׁאִינוֹ כְּדָאי שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ נֶס, מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁלֹּא עָבַד אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ כְּרְאוּי וְלֹא הִשְׁתַּדַּל בְּתוֹרָה וְנִשָּׂא שְׂתֵי אַחִיוֹת, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל נִתְבָּאֵר. וְעַם כָּל זֶה צְרִיךְ לְאָדָם לְפָחַד תִּמְיֵד וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתַפְלָה, שֶׁכְּתוּב אֲשֶׁרִי אָדָם מִפְּחַד תִּמְיֵד [וּלְפַחַד תִּמְיֵד מִלְּפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא], וְהֵרִי פְּרִשׁוּהּ.

תָּא חֲזִי, צְלוֹתָא דְאַבְהֵן קִיִּימוּ עֲלֵמָא, וְכֹל בְּנֵי עֲלֵמָא עֲלִייהוּ קִיִּימֵי וְסַמְכִין. לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלָמִין, לֹא אֲתַנְשִׁי זְכוּתָא דְאַבְהֵן, בְּגִין דְּזְכוּתָא דְאַבְהֵן אִיהוּ קִיּוּמָא דְעֵילָא וְתַתָּא, וְקִיּוּמָא דְיַעֲקֹב אִיהוּ קִיּוּמָא שְׁלִים וְתִיר מְכֻלָּהוּ. וּבְגִין כֶּךָ בְּשַׁעֲתָא דְעֵאקוּ לְבָנוּי דְיַעֲקֹב, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחֲמֵי קָמִיהּ דְיִוְקָנָא דְיַעֲקֹב וְחִיִּיס עַל עֲלֵמָא כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (וַיִּקְרָא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב. יַעֲקֹב בְּוֹאִיו, אִמָּאֵי בְּוֹאִיו, בְּגִין דְּאִיהוּ דְיִוְקָנָא דְיַעֲקֹב מִמֶּשׁ.

בֵּא רְאֵה, תְּפִלַּת הָאֲבוֹת הַעֲמִידוּ עוֹלָם, וְכֹל בְּנֵי הָעוֹלָם עֲלֵיהֶם עוֹמְדִים וְסַמּוּכִים, וְלְעוֹלָם וְלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים לֹא נִשְׁפַּחַת זְכוּת הָאֲבוֹת, מְשׁוּם שֶׁזְכוּת הָאֲבוֹת הִיא קִיּוּם שֶׁל מַעֲלָה וּמַטָּה, וְקִיּוּם שֶׁל יַעֲקֹב הוּא קִיּוּם שְׁלִים יוֹתֵר מִכָּלֵם. וְלָכֵן בְּשַׁעֲתָא שֶׁצָּרָה לְבָנֵי יַעֲקֹב, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּאָה אֶת דְּמוֹת יַעֲקֹב וְחָס עַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב. יַעֲקֹב בְּוֹאִיו, לָמָּה בְּוֹאִיו? מְשׁוּם שֶׁהוּא דְּמוֹת שֶׁל יַעֲקֹב מִמֶּשׁ.

תָּא חֲזִי, כָּל מֵאן דְּחִמֵי לֵיהּ לְיַעֲקֹב כְּמֵאן דְּאִסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלָרְיָא דְנַהֲרָא, וְהָא אֲתָמַר דְּשׁוּפְרִיָּה דְיַעֲקֹב כְּשׁוּפְרִיָּה דְאַדָּם קְדָמָא. אָמַר רַבִּי יִיסָא,

אָנא שְׁמַענָא דְכָל מַאן דְּאִסְתַּכַּל בְּחַלְמִיָּה וְחָמָא לִיהּ לִיעֻקֵּב מְקַסְטֵר
בְּקוֹסְפוֹי, חֵינן אֶתוּסְפִין לִיהּ.

בא ראה, כל מי שרואה את יעקב, כמי שמסתכל באספקלריה
המאירה (תפארת), והרי נאמר שיפיו של יעקב כפיו של אדם הראשון.
אמר רבי ייסא, אני שמעתי, שכל מי שמסתכל בחלומו ורואה את
יעקב מעטף במלבושיו, מתוספים לו חיים.

רבי שמעון אמר, הא אתמר דדוד מלכא עד לא הוה, לא הווי ליה חיים
כלל. בר דאדם קדמא יהב ליה שבעין שנין מדיליה, וכך הוה קיומיה
דדוד מלכא שבעין שנין הווי. וקיומא דאדם קדמא אף שנין חסר
שבעין. אשתכחו בהני אף שנין קדמאי, אדם הראשון ודוד מלכא.

רבי שמעון אמר, הרי נאמר שדוד המלך, עד שלא היה, לא היו לו
חיים כלל, פרט לזה שאדם הראשון נתן לו שבעים שנה משלו, וכך
היה קיומו של דוד המלך שבעים שנה היו, וקיום של אדם הראשון
אף שנה חסר שבעים. נמצאו באלה אף שנים ראשונות אדם
הראשון ודוד המלך.

פתח ואמר (תהלים כא) חיים שאל ממך נתתה לו ארץ ימים עולם ועד. חיים
שאל ממך, דא דוד מלכא. דהא כד ברא קודשא בריך הוא גנתא דעדן
אטיל ביה נשמתא דדוד מלכא, ואסתכל ביה וחמי דלית ליה חיים
מדיליה כלום. וקיימא קמיה כל יומא. כיון דברא אדם הראשון אמר הא
נדאי קיומיה, ומאדם קדמא הווי שבעין שנין דאתקיים דוד מלכא
בעלמא.

פתח ואמר, (תהלים כא) חיים שאל ממך נתתה לו ארץ ימים עולם ועד.
חיים שאל ממך - זה דוד המלך. שהרי כשבברא הקדוש ברוך הוא גן
עדן, הטיל בו נשמת דוד המלך, והסתכל בו וראה שאין לו חיים משלו
כלום ועומד לפניו כל היום. כיון שנברא אדם הראשון, אמר, הרי
נדאי קיומו. ומאדם הראשון היו שבעים שנים שהתקיים דוד המלך
בעולם.

תו אבהו שבקו ליה מחייהוון כל חד וחד, אברהם שבק ליה, וכו' יעקב
ויוסף. יצחק לא שבק ליה כלום, בגין דדוד מלכא מסטריה קא אתא.

עוד האבות השאירו לו מחייהם כל אחד ואחד. אברהם השאיר לו, וכך יעקב ויוסף. יצחק לו השאיר לו כלום, משום שדוד המלך בא מצדו.

דף קסח ע"ב

ודאי אברהם שבק ליה חמש שנים, דהוה ליה לאתקיימא מאה ותמנין שנים, ואתקיים מאה ושבעין וחמש שנים, חסרין חמש. יעקב הוה ליה לאתקיימא בעלמא כיומי דאברהם, ולא אתקיים (דף קסח ע"ב) אלא מאה וארבעין ושבע שנים, חסרים תמניא ועשרין. אשתכחו דאברהם ויעקב שבקו ליה מחייהון תלתין ותלת שנים. יוסף דאתקיים מאה ועשר שנים, הוה ליה לאתקיימא מאה וארבעין ושבע שנים כיומי דיעקב, וחסר מנהון תלתין ושבע שנים. הא שבעין שנים דשבקו ליה לדוד מלכא לאתקיימא בהון, ובהו אתקיים דוד בכל אינון שנים דשבקו ליה אבהו.

ודאי אברהם השאיר לו חמש שנים, שהיה לו להתקיים מאה ושמונים שנים, והתקיים מאה ושבעין וחמש שנים, חסרים חמש. יעקב היה לו להתקיים בעולם כימי אברהם, ולא התקיים אלא מאה וארבעים ושבע שנים. חסרים עשרים ושמונה. נמצא שאברהם ויעקב השאירו לו מחייהם שלשים ושלש שנים. יוסף שהתקיים מאה ועשר שנים, היה לו להתקיים מאה וארבעים ושבע שנים כימי יעקב, וחסר מהם שלשים ושבע שנים. הרי שבעים שנים שהשאירו לדוד המלך להתקיים בהם, ובהם התקיים דוד בכל אותם השנים שהשאירו לו האבות.

ואי תימא יצחק אמאי לא שבק ליה כלום כהני, בגין דאיהו חשך ודוד מסטרא דחשך קא אתא, ומאן דאיהו בחשך לית ליה נהורא כלל ולית ליה חיים. ובגין כך לא הוה לדוד חיים כלל. אבל אלן דהוה להון נהורא, נהירו ליה לדוד מלכא, ומנניהו אצטריך לאנהרא ולמהוי ליה חיים, דהא מסטרא דחשך לית ליה חיים כלל, ועל דא לא אתא יצחק בחושבנא.

ואם תאמר, למה יצחק לא השאיר לו כלום כאלה? משום שהוא חשך, ודוד בא מצד החשך, ומי שהוא בחשך אין לו אור כלל ואין לו חיים, ולכן לא היו לדוד חיים כלל. אבל אלה שהיה להם אור, האירו לדוד המלך, ומהם הצטרף להאיר ולהיות לו חיים, שהרי מצד החשך אין לו חיים כלל, ועל זה בא יצחק בחשבון.

וְאִי תִימָא יוֹסֵף אִמָּאֵי יִתִּיר מִכְּלָהוּ. אֵלֶּא וְדַאי יוֹסֵף בְּלַחֲדוּדֵי, כְּכֻלָּהוּ בְּגִין
דְּאִקְרִי צְדִיק, וְדָא הוּא דְאִנְהִיר לְסִיחְרָא יִתִּיר מִכְּלָהוּ. וּבְגִין כְּדָּ הָאֵי שְׂבִק
לִיה לְדוּד מִלְכָּא יִתִּיר מִכְּלָהוּ חֵיִן, דְּכְתִיב, (בְּרַאשִׁית א) וַיִּתֵּן אֶתְּם אֱלֹהִים
בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאִיר עַל הָאָרֶץ.

וְאִם תֵּאמֶר, לָמָּה יוֹסֵף יוֹתֵר מִכְּלָם? אֵלֶּא וְדַאי יוֹסֵף בְּלִבְדוֹ כְּמוֹ כְּלָם,
מִשׁוּם שְׁנִקְרָא צְדִיק, וְזֵהוּ שְׂמַאִיר לְלִבְנָה יוֹתֵר מִכְּלָם, וְלָכֵן זֶה הַשְּׂאִיר
לְדוּד הַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִכְּלָם חֵיִים, שְׂכָתוּב (בְּרַאשִׁית א) וַיִּתֵּן אֶתְּם אֱלֹהִים
בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאִיר עַל הָאָרֶץ.

תָּא חֲזִי יַעֲקֹב צְלוֹתִיה אֲגִין לִיה מַעֲשׂוֹ, בְּגִין דְּבַעָא לְסַלְקָא זְכוּתִיה לְבָנוֹי
אֲבִתְרִיה וְלֹא לְאַפְקָא לִיה הַשְּׁתָּא לְגַבִּיה דְּעֵשׂוֹ. וְעַל דָּא צְלִי צְלוֹתִיה
לְקוּדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא, וְלֹא אִסְתְּמִידָּ עַל זְכוּתִיה, לְשִׁיזְבָּא לִיה בְּגִינִיה :

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב, תִּפְלְתוּ הַגְּנָה עָלְיוּ מַעֲשׂוֹ מִשׁוּם שְׂרַצָּה לְהַעֲבִיר זְכוּתוֹ
לְבָנוֹי אַחֲרָיו וְלֹא לְהוֹצִיא אוֹתָהּ עִכְשׂוֹ אֲצֵל עֵשׂוֹ, וְעַל זֶה הַתִּפְלָל
תִּפְלְתוּ לְקוּדוֹשׁ- בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא סָמַדָּ עַל זְכוּתוֹ לְהַצִּילוֹ בְּגֻלְלָהּ.

וַיֹּאמֶר אִם יָבֹא עֵשׂוֹ אֶל הַמַּחְנֶה הָאֶחָת וְהִכְּהוּ וְהָיָה הַמַּחְנֶה הַנִּשְׁאָר
לְפִלִּיטָה. תָּא חֲזִי, מָה כְּתִיב וַיַּחַץ אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת
הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשְׁנֵי מַחְנוֹת. אִמָּאֵי לְשְׁנֵי מַחְנוֹת. בְּגִין דְּאִמְרֵ אִם יָבֹא עֵשׂוֹ
אֶל הַמַּחְנֶה הָאֶחָת וְהִכְּהוּ וְהָיָה הַמַּחְנֶה הַנִּשְׁאָר לְפִלִּיטָה.

וַיֹּאמֶר אִם יָבֹא עֵשׂוֹ אֶל הַמַּחְנֶה הָאֶחָת וְהִכְּהוּ וְהָיָה הַמַּחְנֶה הַנִּשְׁאָר
לְפִלִּיטָה. בֹּא רְאֵה מָה כְּתוּב, וַיַּחַץ אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת
הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשְׁנֵי מַחְנוֹת. לָמָּה לְשְׁנֵי מַחְנוֹת? מִשׁוּם שְׂאִמְרֵ, אִם
יָבֹא עֵשׂוֹ אֶל הַמַּחְנֶה הָאֶחָת וְהִכְּהוּ וְהָיָה הַמַּחְנֶה הַנִּשְׁאָר לְפִלִּיטָה.

תָּא חֲזִי, שְׂכִינְתָּא לָּא עֲדִיאַת מֵאֵהֶל לָּאָה וּמֵאֵהֶל רַחֵל. אָמַר יַעֲקֹב יִדְעָנָא
דְּהָא נְטִירוֹ לֹון לְאֵלִין מִן קוּדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא. מָה עֲבַד וַיִּשֶׂם אֶת הַשְּׂפָחוֹת
וְאֶת יְלַדְיָהוּן רֵאשׁוּנָה, אָמַר אִם יִקְטִיל עֵשׂוֹ, לְאֵלִין יִקְטִיל. אָבֵל אֵלִין לָּא
מִסְתְּפִינָא מִנֵּיהוּ, בְּגִין דְּשְׂכִינְתָּא עִמָּהוּן. וְעַל דָּא וְהָיָה הַמַּחְנֶה הַנִּשְׁאָר
לְפִלִּיטָה. כִּיּוֹן דְּעֲבִיד הָאֵי אֲתִקִּין צְלוֹתִיה עֲלֵיהוּ, מָה כְּתִיב וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

אֱלֹהֵי אָבִי אֲבָרְחָם וְאֱלֹהֵי אָבִי יִצְחָק יְיָ הָאוֹמֵר אֵלַי שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתְּךָ
וְאִטִּיבָה עִמָּךְ.

בֹּא רְאֵה שְׂשֻׁכִּינָה לֹא זָזָה מֵאֶהֱל לָאָה וּמֵאֶהֱל רַחֵל. אָמַר יַעֲקֹב, יָדַעְתִּי
שֶׁהָרִי שְׂמִירָה לְאֵלֶּה מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. מָה עָשָׂה? וַיִּשֶׂם אֶת
הַשְּׂפָחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשֹׁנָה. אָמַר, אִם יִהְרַג עֵשׂוֹ - יִהְרַג אֶת אֵלֶּה,
אֲבָל אֵלֶּה אֵינִי פּוֹחַד מֵהֶם, מְשׁוּם שְׂשֻׁכִּינָה עִמָּהֶם, וְעַל זֶה - וְהָיָה
הַמַּחְנֶה הַנִּשְׁאַר לְפָלִיטָה. כִּיִּן שְׁעָשָׂה אֶת זֶה, תִּקַּן תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם, מָה
כָּתוּב? וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אֲבָרְחָם וְאֱלֹהֵי אָבִי יִצְחָק הִ' הָאֹמֵר
אֵלַי שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתְּךָ וְאִטִּיבָה עִמָּךְ.

רַבִּי יוֹסִי פָתַח וְאָמַר (תהלים קב) תִּפְלָה לְעֲנִי כִי יַעֲטֹף וּלְפָנַי יְיָ יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ.
הַי קָרָא אוּקְמוּהָ בְּכַמָּה אַתְר. אֲלָא דָּוִד מְלָכָא אָמַר דָּא כַּד אֲסַתְּפַל וְחָמָא
בְּמַלְי דְּמַסְכְּנָא, וְאֲסַתְּפַל בֵּיה כַּד הָוָה אֲזִיל וְעָרַק מִקְּמֵי חֲמוּי אָמַר דָּא.
תִּפְלָה לְעֲנִי, דָּא הוּא צְלוֹתָא דְּבַעֲי מַסְכְּנָא קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְדָא
צְלוֹתָא דְּאִקְדִּימַת לְכָל צְלוֹתָהוֹן דְּעַלְמָא.

רַבִּי יוֹסִי פָתַח וְאָמַר, (תהלים קב) תִּפְלָה לְעֲנִי כִי יַעֲטֹף וּלְפָנַי הִ' יִשְׁפָּךְ
שִׁיחוֹ. פְּסוּק זֶה בְּאַרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֲלָא דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה
כְּשֶׁהִסְתַּפַּל וְרָאָה בְּדַבְרֵי הָעֲנִי, וְהִסְתַּפַּל בּוֹ כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּבּוֹרַח מִלְּפָנֵי
חֲמוּי אָמַר זֶה. תִּפְלָה לְעֲנִי - זֹהִי תִפְלָה שְׂמַבְקֵשׁ הָעֲנִי לְפָנֵי הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא, וְזוֹ הַתִּפְלָה שְׂמַקְדִּימָה אֶת כָּל תִּפְלוֹת הָעוֹלָם.

כְּתִיב הֲכָא תִפְלָה לְעֲנִי וּכְתִיב הֲתָם (תהלים ז) תִּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים,
מָה בֵּין הָאִי לְהָאִי. אֲלָא דָּא תִפְלָה שֶׁל יֵד וְדָא תִפְלָה שֶׁל רֹאשׁ, וְלִית
לְאַפְרָשָׁא בֵּין הָאִי תִפְלָה לְעֲנִי וּבֵין תִּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים, וְתַרְוּוּיָהוּ
שְׂקִילִין כְּחַד.

כְּתוּב כְּאֵן תִּפְלָה לְעֲנִי, וּכְתוּב שָׁם (שם ז) תִּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים.
מָה בֵּין זֶה לְזֶה? אֲלָא זֶה תִפְלָה שֶׁל יֵד, וְזוֹ תִפְלָה שֶׁל רֹאשׁ, וְאֵין
לְהַפְרִיד בֵּין הַתִּפְלָה לְעֲנִי הַזֶּה וּבֵין תִּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים,
וְשִׁתִּיחֶן שְׂקוּלוֹת כְּאַחַת.

וְעַל דָּא צְלוֹתָא דְּעֲנִי אִקְדִּימַת קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְכַל צְלוֹתֵין דְּעַלְמָא,
בְּגִין דְּכְתִיב, (תהלים כב) כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֲנוֹת עֲנִי וְגוֹ'. תָּא חֲזִי, תִפְלָה

לְעֵנִי, דָּא תַּפְּלָה שֶׁל יָד. דְּעֵנִי אֶתְדַבֵּק בְּמִסְכְּנוֹתֶיהָ, כְּמֵאן דְּלִית לֶיהּ מַגְרָמִיהָ כְּלוּם.

וְעַל זֶה תַּפְּלַת הָעֵנִי מִקְדִּימָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַל תַּפְּלוֹת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שְׂכָתוֹב (שם כב) כִּי לֹא בָּזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֲנוֹת עֵנִי וְגו'. בֹּא רְאֵה, תַּפְּלָה לְעֵנִי זֹו תַּפְּלָה שֶׁל יָד, שֶׁהָעֵנִי דְּבוּק בְּעֵנָיו כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ מַעְצָמוֹ כְּלוּם.

דְּבַר אַחַר תַּפְּלָה דָּא מְשָׁה. לְעֵנִי דָּא דָּוִד. כִּי יַעֲטֹף, כִּד אֶתְכַסֵּי סִיחָרָא וְאֶתְכַסֵּי שְׁמֵשׁא מִינָה. וְלִפְנֵי יִי יִשְׁפֹּד שִׁיחוֹ, בְּגִין לְאֶתְחַבְּרָא בְּהַדֵּי שְׁמֵשׁא.

דְּבַר אַחַר, תַּפְּלָה - זֶה מְשָׁה, לְעֵנִי - זֶה דָּוִד, כִּי יַעֲטֹף - כְּשִׁמְתַּכְּסָה הַלְּבָנָה וּמְתַכְּסָה הַשְּׁמֵשׁ מִמֶּנָּה, וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּד שִׁיחוֹ - כְּדִי לְהִתְחַבֵּר עִם הַשְּׁמֵשׁ.

תָּא חַזִּי, צְלוֹתָא דְּכָל בְּנֵי נְשָׂא צְלוֹתָא. וְצְלוֹתָא דְּמִסְכְּנָא אִיהִי צְלוֹתָא דְּקִיָּמָא קַמִּיהָ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְתַבַּר תַּרְעִין וּפְתַחֲרִין וְעֵאלַת לְאֶתְקַבְּלָא קַמִּיהָ הָדָא הוּא דְּכְתִיב, (שְׁמוֹת כב) וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי חֲנוּן אָנִי, וְכְתִיב שָׁמַע אֲשַׁמַּע צַעֲקוֹתוֹ. וְלִפְנֵי יִי יִשְׁפֹּד שִׁיחוֹ, כְּמֵאן דְּמִתְרַעַם עַל דִּינוּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, הַתַּפְּלָה שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם תַּפְּלָה, וְתַפְּלַת הָעֵנִי הִיא תַּפְּלָה שְׁעוּמְדַת לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשׁוֹבֶרֶת שְׁעָרִים וּפְתַחֲרִים וְנִכְנָסַת לְהִתְקַבֵּל לְפָנָיו. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (שְׁמוֹת כב) וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי חֲנוּן אָנִי, וְכְתוּב שָׁמַע אֲשַׁמַּע צַעֲקוֹתוֹ. וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּד שִׁיחוֹ - כְּמִי שֶׁמִּתְרַעַם עַל דִּין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

דף קסט ע"א

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר צְלוֹתְהוֹן דְּצַדִּיקָיָא חֲדוּוֹתָא לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל (דף קסט ע"א) לְאֶתְעַטְרָא קַמִּיהָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין כְּדָ חֲבִיבָא הוּא וְתִיר קַמִּיהָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּבְגִין כְּדָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תְּאִיב לְצְלוֹתְהוֹן דְּצַדִּיקָיָא בְּשַׁעְתָּא דְּאַצְטְרִיךְ לוֹן, בְּגִין דִּי־דַעֵי לְרַצוּיִי לְמַאֲרִיהוֹן.

אמר רבי אלעזר, תפלות הצדיקים חזוה לכנסת ישראל להתעטר לפני הקדוש ברוך הוא. משום זה חביבה היא יותר לפני הקדוש ברוך הוא, ולכן הקדוש ברוך הוא תאב לתפלות הצדיקים בשעה שצריך להם, משום שיודעים לרצות את רבונו.

מה כתיב ביה ביעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק יי האומר אלי שוב וגו', אעטר ואקשר ונקשר בקשורא חד פדקא חזי. אלהי אבי אברהם לימינא, ואלהי אבי יצחק לשמאלא. האומר אלי, הכא תלי מלה לאתעטרא לאתריה בינייהו. שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך:

מה כתיב ביעקב? אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק ה' האמר אלי שוב וגו'. התעטר ונקשר קשר בקשר אחד כראוי. אלהי אבי אברהם לימין, ואלהי אבי יצחק לשמאל. האמר אלי - כאן תלה הדבר להתעטר למקומו ביניהם. שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך.

קטנתי מכל החסדים, אמאי הוה אצטריך האי עם האי. אלא אמר יעקב את אבטחת לי לאוטבא עמי, ואנא ידענא דכל עובדך כלהו על תנאי. הא אנא לית בי זכותא דהא קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך, וכל מה דעבדת לי עד יומא לאו בגין זכותאי הוה אלא בגינך הוא דעבדת לי, וההוא טיבו וקשוט בגינך הוה. דהא כד עברנא בקדמיתא דהוינא אזיל מקמי דעשו, יחידאי עברנא ליה לההוא נהרא, ואנת עבדית עמי טיבו וקשוט. והא אנא השתא מעבר ליה בתרי משיריין, אינון תרין משיריין דפליג.

קטנתי מכל החסדים. למה הוה צריך זה עם זה? אלא, אמר יעקב, אפה הבטחת לי להיטיב עמי, ואני ידעתי שכל מעשיך כלם הם על תנאי, הרי אני אין בי זכות, שהרי קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך. וכל מה שעשית לי עד היום, לא בשביל זכותי הוה, אלא בגללך הוא שעשית לי. ואותו טוב ואמת בגללך היו, שהרי כשעברתי בתחלה, שהייתי הולך מלפני עשו, יחידאי עברתי את אותו נהר, ואפה עשית עמי טוב ואמת, והרי אני עכשו עובר אותו בשני מחנות, הם שני המחנות שחלק.

עד הכא סדורא דשבחא דמאריה, מכאן ולהלאה בעא מה דאצטריך ליה. לאחזאה לכל בני עלמא, דאצטריך ליה לבר נש לסדרא שבחא דמאריה

בְּקִדְמִיתָא, וּלְבַתֵּר יִבְעֵי בְּעוּתִיָּהּ. דְּהִכִּי עֲבַד יַעֲקֹב, בְּקִדְמִיתָא סִדֵּר שְׁבַחָא
דְּמַרְיָה, וּלְבַתֵּר דְּסִדֵּר שְׁבַחָא אָמַר בְּעוּתִיָּה דְּאַצְטְרִיךְ לִיה.

עד כאן סדור השבח של רבונו. מכאן ולהבא בקש מה שצריך לו,
להראות לכל בני העולם שצריך לו לאדם לסדר שבח של אדונו
בתחלה, ואחר יבקש בקשותיו. שפך עשה יעקב - בתחלה סדר שבחיו
של קונו, ואחר שסדר השבח, אמר בקשתו שהצטרף לה.

הָדָא הוּא דְכִתִּיב הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אַחֵי מִיַּד עֲשׂוּ כִּי יֵרָא אֲנֹכִי אֶתּוֹ פֶּן יָבֹא
וְהַפְנִי אִם עַל בְּנִים. מִכָּאן, מִאֵן דְּצָלִי צְלוּתִיָּה דְּבְעֵי לְפָרְשָׁא מְלוּי כְּדָקָא
יָאוּת. הַצִּילֵנִי נָא, וְאִי תִימָא דְהָא שְׁזַבְתָּ לִּי מִלְּבָן. מִיַּד אַחֵי. וְאִי תִימָא
קָרִיבִין אוֹחְרָנִין סְתָם, אַחִין אֶקְרוּן. מִיַּד עֲשׂוּ. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין לְפָרְשָׁא
מְלָה כְּדָקָא יָאוּת. וְאִי תִימָא אָנָּא אֲמַאי אֶצְטְרִיךְ, כִּי יֵרָא אֲנֹכִי אֶתּוֹ פֶּן
יָבֹא וְהַפְנִי. בְּגִין לְאַשְׁתְּמוּדְעָא מְלָה לְעִילָא וּלְפָרְשָׁא לָהּ כְּדָקָא יָאוּת, וְלֹא
יִסְתִּים מְלָה:

זהו שכתוב: הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אַחֵי מִיַּד עֲשׂוּ כִּי יֵרָא אֲנֹכִי אֶתּוֹ פֶּן יָבֹא
וְהַפְנִי אִם עַל בְּנִים. מִכָּאן, מִי שְׁמַתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ שְׁצָרִיךְ לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו
כְּרָאוּי. הַצִּילֵנִי נָא. וְאִם תִּיאַמַר שְׁהִרִי הַצִּלְתֵּנִי מִלְּבָן - מִיַּד אַחֵי. וְאִם
תִּיאַמַר קְרוֹבִים אַחֵרִים סְתָם נִקְרְאִים אַחִים - מִיַּד עֲשׂוּ. מָה הַטַּעַם?
בְּשִׁבִיל לְפָרֵשׁ הַדָּבָר כְּרָאוּי. וְאִם תִּיאַמַר, אֲנִי לְמָה אֶצְטְרִיךְ? כִּי יֵרָא
אֲנֹכִי אֶתּוֹ פֶּן יָבֹא וְהַפְנִי. כְּדִי לְהוֹדֵעַ דְּבָר לְמַעְלָה וּלְפָרֵשׁוּ כְּרָאוּי, וְלֹא
יִסְתִּיר הַדָּבָר.

וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עֲמַד וְגו'. וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב, מֵאִי
וְאַתָּה. כְּמָה דְאַתָּ אָמַר (נחמיה ט) וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת כָּלֵם, אוֹף הִכָּא וְאַתָּה
אֲמַרְתָּ.

וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עֲמַד וְגו'. וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב, מָה
זֶה וְאַתָּה? כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (נחמיה ט) וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת כָּלֵם. אֵף כָּאן וְאַתָּה
אֲמַרְתָּ.

תָּא חֲזִי, דְּוֹד מְלָכָא אָמַר (תהלים יט) יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמָרִי פִי, אֲלִין מְלִין
דְּאַתְפָּרְשׁוּ. וְהִגִּיוֹן לְבִי, אֲלִין מְלִין דְּסִתְיָמוּן דְּלֹא יָכִיל בְּרִי נֶשׁ לְפָרְשָׁא לֹון
בְּפוּמִיָּה, דָּא הוּא הִגִּיוֹן דְּאִיהוּ בְּלָבָא דְּלֹא יָכִיל לְאַתְפָּרְשָׁא.

בא ראה, דוד המלך אמר, (תהלים ט) יהיו לרצון אמרי פי, אלו דברים שהתפרשו. והגיון לבי - אלו דברים נסתרים שלא יכול בן אדם לפרשם בפיו, זהו הגיון, שהוא בלב, שלא יכול להתפרש.

ועל דא אצטריך מלה לאתפרשא בפומא, ומלה דתליא בלבא, וכלא רזא איהו. חד לקבל דרגא תתאה, וחד לקבל דרגא עלאה. מלה דאתפרשא לקבל דרגא תתאה דאצטריך לאתפרשא. ההוא דתליא בלבא איהו לקבל דרגא פנימאה יתיר, וכלא כחדא איהו. ועל דא אמר יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך וגו'.

ועל זה צריך הדבר להתפרש בפה, ודבר שתלוי בלב, והכל סוד הוא. אחד כנגד דרגה תחתונה, ואחד כנגד דרגה עליונה. דבר שהתפרש, כנגד דרגה תחתונה שהצטרף להתפרש. אותו שתלוי בלב הוא כנגד דרגה פנימית יותר, והכל הוא כאחד. ועל זה אמר יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך וגו'.

כגוונא דא אמר יעקב, בקדמיתא פריש מלה כדקא יאות, ולבתר סתים מלה דאיהי תליא בהגיונא דלבא דלא אצטריך לפרשא. דכתיב, (בראשית לב) ושמתי את זרעך כחול היס אשר לא יספר מרב. הכא איהו מלה דתליא בלבא דלא אצטריך לפרשא. וכן אצטריך כדקאמרו, בגין ליחדא יחודא שלים כדקא יאות. זכאין אינון צדיקיא דינדיעי לסדרא שבחא דמאריהון כדקא יאות ולמבעי בעותהון, ובגין כך כתיב (ישעיה מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. (ס"א כתיב גם את השני גם את השלישי וגו', השלש פעמים גם, רמז (גליון, ג"ם ראשי תיבות גואל משרז גואל מרדכי גואל משיח) לשלש גאולות על ידי שלשה צדיקים משה מרדכי משיח שעתיד לגאלנו בקרוב) :

כמו זה אמר יעקב. בתחלה פרש הדבר כראוי, ואחר כך הסתיר הדבר שתלוי בהגיון הלב שלא צריך לפרש, שכתוב (בראשית לב) ושמתי את זרעך כחול היס אשר לא יספר מרב. כאן הוא דבר התלוי בלב שלא צריך לפרש, וכן צריך כמו שאמרנו, כדי ליחד יחוד שלים כראוי. אשרי הצדיקים שיודעים לסדר שבח רבונם כראוי ולבקש בקשתם, ולכן כתוב (ישעיה מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. [ס"א כתוב גם את השני גם את השלישי וגו', שלש פעמים גם, רמז (ג"ם ראשי תבות, 'גואל משה, גואל מרדכי, גואל משיח) לשלש גאולות על ידי שלשה צדיקים, משה מרדכי משיח, שעתיד לגאלנו בקרוב].

דף קסט ע"ב

וַיִּוְתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וְגו'. רַבִּי חִיָּיא פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים צא) לֹא תִאֲנֶה אֱלֹהִיךָ רָעָה וְנִגַע לֹא יִקְרַב בְּאֹהֶלְךָ. תָּא חֲזִי, כַּד בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵמָא עֶבֶד בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא (דף קסט ע"ב) עֲבִידִתִּיה דְּאִתְחַזִּי לִיה וְהָא אוֹקְמוּהָ. וְאִתְמַר, (ד"א ל"ג ואי תימא) בְּיוֹמָא רְבִיעָאָה עֶבֶד נְהוּרִין. וְכַדִּין אִתְבְּרִי סִיְהָרָא חֲסֵר, נְהוּרָא דְאִזְעִירַת גְּרָמָה, וּבְגִין דְּאִיהִי מְאֵלֶת חֲסֵר וְא"ו, אִתְיַהִיב דְּוִכְתָּא לְשִׁלְטָאָה כָּל רוּחִין וְשִׁדִּין וְעֲלֵעוּלִין וּמְזִיקִין וְכָל רוּחִי מְסַאָבִי.

וַיִּוְתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וְגו'. רַבִּי חִיָּיא פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים צא) לֹא תִאֲנֶה אֱלֹהִיךָ רָעָה וְנִגַע לֹא יִקְרַב בְּאֹהֶלְךָ. בָּא רָאָה, כְּשִׁבְרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עֲשֶׂה בְּכָל יוֹם וְיוֹם מַעֲשֵׂהוּ הָרְאוּי לוֹ, וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ. וְנִתְבְּאָר, [ואם תאמר] בְּיוֹם הָרְבִיעִי עֲשֶׂה מְאֵוֹרוֹת, וְאִזּוּ נְבִרָאָה הַלְבָנָה חֲסֵרָה, אוֹר שְׁהַקְטִינָה עֲצָמָה, וּמְשׁוּם שְׁהִיא מְאֵלֶת חֲסֵר וְא"ו, נִתְּן מְקוּם לְשִׁלְטָאָה כָּל הָרוּחֹת וְהַשְּׁדִים וְרוּחֹת סְעָרָה וּמְזִיקִים וְכָל רוּחֹת הַטְּמָאָה.

כְּלָהוּ סְלִקִּין וְשִׁאֲטִין בְּעֲלָמָא לְאַסְטָאָה, וְאִתְמַנּוּן בְּדוּכְתֵי דְאִתְחַרִּיבוּ, וּבְחַקְלִין תְּקִיפִין וּבְמַדְבְּרִין חֲרִיבִין. וְכְלָהוּ מְסַטְרֵי רוּחַ מְסַאָבָא. וְהָא אִתְמַר דְּהָא רוּחַ מְסַאָבָא דְּאִתְנָא מְנַחֵשׁ עֲקִימָאָה אִיהוּ רוּחַ מְסַאָבָא מְמֵשׁ. וְאִיהוּ אִתְמַנָּא בְּעֲלָמָא לְאַסְטָאָה בְּרֵ נֶשׁ לְגַבִּיָּה, וְעַל דָּא יִצְרַר הָרַע שְׁלִיט בְּעֲלָמָא.

כְּלָם עוֹלָיִם וּמְשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם לְהַסְטוֹת, וְנִתְמַנּוּ בְּמְקוֹמוֹת חֲרָבִים וּבְשָׂדוֹת חֲזָקִים וּבְמַדְבְּרוֹת חֲרָבִים, וְכָלָם מְצַד רוּחַ הַטְּמָאָה. וְהָרִי נִתְבְּאָר שְׁהָרִי רוּחַ הַטְּמָאָה בְּאָה שְׁבָאָה מְנַחֵשׁ הָעַקְלָתוֹן, הוּא רוּחַ טְמָאָה מְמֵשׁ, וְהוּא הִתְמַנָּה בְּעוֹלָם לְהַסְטוֹת בְּן אָדָם אֱלִיו, וְעַל זֶה יִצְרַר הָרַע שׁוֹלֵט בְּעוֹלָם.

וְאִיהוּ אִתְמַנִּי לְגַבִּיָּהוּ דְּבְנֵי נְשָׂא וְאִשְׁתַּפַּח עִמָּהוֹן. וּבְעַקְיֵמוּ וּבְתַסְקוּפִין אִתְיַי לְגַבִּיָּהוּ לְאַסְטָאָה לֹון מְאָרְחוּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּמָה דְּאַסְטֵי לְאַדָם קְדָמָה וְגָרִים מוֹתָא לְכָל עֲלָמָא, הָכִי נְמִי אִסְטֵי לְהוּ לְבְנֵי נְשָׂא וְגָרִים לֹון לְאַסְתְּאָבָא.

וְהוּא הִתְמַנָּה אֲצֵל בְּנֵי אָדָם וְנִמְצָא עִמָּם, וּבְעַקְמוּמִיּוֹת וּבְתַחְבּוּלוֹת בָּא אֱלִיָּהֶם לְהַסְטוֹתָם מִדְּרַכֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שְׁהַסְטָה אֶת אָדָם הָרָאשׁוֹן וְגָרִם מוֹת לְכָל הָעוֹלָם, כְּדִן גַּם מְסַטָּה בְּנֵי אָדָם וְגוֹרִם לְהֵם לְהַטְמָאָה.

ומאן דְאָתִי לְאַסְתָּאבָא אִיהוּ מְשִׁיךְ עָלֶיהָ הֵהוּא רוּחַ מְסָאבָא וְאַתְדַבֵּיק
בְּהִדְיָה, וְכַמָּה אֵינּוּן דְזַמִּינִין לְסָאבָא לִיהָ וּמְסָאבִין לִיהָ, וְאִיהוּ מְסָאב,
וְסָאבִין לִיהָ בְּהֵאֵי עֲלָמָא וּבְהֵהוּא עֲלָמָא וְהָא אֶתְמַר.

ומי שְׂבָא לְהַטְמָא, מוֹשֵׁךְ עָלָיו אוֹתוֹ רוּחַ טְמָאָה וְנִדְבַק עִמּוֹ. וְכַמָּה הֵם
שְׂמֻזְמָנִים לְטְמָא אוֹתוֹ, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ וְהוּא טְמָא, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ
בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְאוֹתוֹ עוֹלָם, וְהָרִי נִתְבָּאֵר.

וּבְשַׁעֲתָא דְאָתִי בְּרַ נֶשׁ לְאַתְדַכְּאָה, הֵהוּא רוּחַ מְסָאבָא אֶתְכַפְּיָא קַמִּיהָ וְלֹא
יְכִיל לְשַׁלְטָאָה עָלוּי, וּכְדִין כְּתִיב, (תהלים צא) לֹא תֵאָנֶה אֱלִיךָ רְעָה וְנִגַע לֹא
יִקְרַב בְּאַהֲלֶךָ. אָמַר (ס"א כדאמר) רַבִּי יוֹסִי לֹא תֵאָנֶה אֱלִיךָ רְעָה, דָּא לִילִית,
וְנִגַע לֹא יִקְרַב בְּאַהֲלֶךָ, אֵלִין שְׂאָר מְזִיקִין, וְהָא אוּקְמוּהָ וְאַתְמַר.

וּבְשַׁעֲתָא שְׂבָא בְּן אָדָם לְהַטְהֵר, אוֹתוֹ רוּחַ טְמָאָה נִכְפָּה לְפָנָיו וְלֹא יְכוּל
לְשַׁלְטַת עָלָיו, וְאִז כְּתוּב לֹא תֵאָנֶה אֱלִיךָ רְעָה וְנִגַע לֹא יִקְרַב בְּאַהֲלֶךָ.
אָמַר [כשאמר] רַבִּי יוֹסִי, לֹא תֵאָנֶה אֱלִיךָ רְעָה - זֹו לִילִית. וְנִגַע לֹא יִקְרַב
בְּאַהֲלֶךָ - אֵלוֹ שְׂאָר מְזִיקִים, וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר הָא אֶמְרוּן דְלֹא יִפּוּק בְּרַ נֶשׁ יַחֲדָאָה בְּלִילְיָא, וְכָל שְׂכּוּן
בְּזַמְנָא דְסִיְהֵרָא אֶתְבְּרִיאַת וְהוּהוּ (והיא) חֲסָרָה, וְאוּקְמוּהָ. דְהָא כְּדִין רוּחָא
מְסָאבָא שְׁלֵטָא, וְדָא הוּא רוּחַ רְעָה, מֵאֵן רְעָה, דָּא חוּיָא בִישָׂא. וְנִגַע, דָּא
הוּא מֵאֵן דְרַכִּיב עַל חוּיָא. רְעָה וְנִגַע כְּחֻדָא אֵינּוּן.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הָרִי אֶמְרוּנוֹ שְׁלֵא יֵצֵא אָדָם יַחֲדִי בְּלִילְיָה, וְכָל שְׂכּוּן
כְּשֶׁהֲלַבְנָה נִבְרָאָה וְהִיתָה חֲסָרָה, וּבְאַרוּהָ שְׁהָרִי אִז רוּחַ טְמָאָה
שׁוֹלְטָת, וְזוּהִי רוּחַ רְעָה. מִי רְעָה? זֶה נְחֹשׁ הָרַע, וְנִגַע זֶהוּ מִי שְׂרוּכֵב עַל
הַנְּחֹשׁ. רְעָה וְנִגַע הֵם כְּאַחַד.

וְאִף עַל גַּב דְתַנְיִנוּן, דְנִגַע, אֵלִין נִגְעִי בְּנִי אָדָם דְנִפְקוּ מֵאָדָם. דְהָא כָּל אֵינּוּן
שְׂנִין דְלֹא קָרִיב אָדָם עִם אֶתְתִּיהָ, רוּחִי מְסָאבִי הוּוּ קָא אֶתְיִין וּמִתְחַמְּמוּן
מִנִּיהָ וְאוּלִידִין מִנִּיהָ וְהִנִּי אֶקְרוּן נִגְעִי בְּנִי אָדָם.

וְאֵף עַל גֵּב שְׁשָׁנֵינוּ שְׁנַגַּע אֱלוֹ נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם שִׁיִּצְאוּ מֵאָדָם, שְׁהָרִי כָּל
אוֹתָן שָׁנִים שְׁלֹא קָרַב אָדָם לְאִשְׁתּוֹ, רוּחוֹת טְמֵאָה הֵיוּ בָּאוֹת
וּמִתְחַמְּמוֹת מִמֶּנּוּ וּמוֹלִידוֹת מִמֶּנּוּ, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם.

וְהָא אֲתָמָר, דְּכַד בַּר נֶשׁ בְּחֻלְמִיהָ וְלֹא שְׁלִיט בְּגוּפֶיהָ וְגוּפָא אֲשֵׁתֶכֶד, רוּחַ
מְסֻאָבָא אֲתֵיָא וְשָׂרְיָא עֲלֵיהָ. וְאֵית זְמַנִּין דְּרוּחֵי נּוֹקְבִין מְסֻאָבִין אֲתֵיָין
וְקָרְבוּ בְּהַדִּיָּה, וּמִשְׁכִּין לִיהָ בְּהַדִּיָּהּ וּמִתְחַמְּמִין מִנֶּיהָ, וְאוֹלִידוּ לְבַתֵּר רוּחִין
וּמְזִיקִין (נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם נִיָּא כְּגוֹוֹנָא בְּנֵי נִשְׂא). וְלְזְמַנִּין אֲתֵיָין כְּחִיזוּ בְּנֵי נִשְׂא בַּר
דְּלִית לוֹן שְׁעָרֵי בְּרִישָׁא.

וְהָרִי נֶאֱמָר, שְׁכֻשְׁבוֹן אָדָם בְּחֻלּוּמוֹ וְלֹא שׁוֹלֵט בְּגוּפוֹ וְהַגּוּף שׁוֹכֵד, רוּחַ
טְמֵאָה בָּאָה וְשׁוֹרָה עֲלָיו, וְלִפְעָמִים רוּחוֹת נִקְבוֹת טְמֵאוֹת בָּאוֹת
וְקָרְבוֹת אֵלָיו וּמוֹשְׁכוֹת אוֹתוֹ אֶלֵיָּהּ וּמִתְחַמְּמוֹת מִמֶּנּוּ, וּמוֹלִידוֹת
אַחַר כֶּד רוּחוֹת וּמְזִיקִים [נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם], וְלִפְעָמִים נִרְאִים
כְּמִרְאָה בְּנֵי אָדָם, פֶּרֶט לָזָה שְׁאִין לָהֶם שְׁעָרוֹת בְּרִישָׁא.

וּבְכָלֵּא אֵית לִיהָ לְבַר נֶשׁ לְאַסְתֵּמְרָא מִקְמֵיָּהּ, בְּגִין דִּיהֵד בְּאַרְחֵי
דְּאוּרֵיָתָא וְלֹא יִסְתַּאב בְּהַדִּיָּהּ. דְּהָא לִית לָךְ מֵאֵן דְּנָאִים בְּלִילֵיא
בְּעַרְסִיָּה, דְּלֹא טַעִים טַעְמָא דְּמוֹתָא וְנִפְקַת נִשְׁמַתִּיהָ מִנֶּיהָ. וְכִיִּין דְּאַשְׁתַּאֲר
גּוּפָא בְּלֹא נִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא, רוּחַ מְסֻאָבָא זְמִין וְשָׂרְיָא עֲלֵיהָ וְאַסְתַּאב. וְהָא
אוּקִימְנָא מְלָה, דְּלִית לִיהָ לְבַר נֶשׁ לְאַעְבְּרָא יְדוּי עַל עֵינּוּי בְּצַפְרָא. בְּגִין דְּהָא
רוּחָא מְסֻאָבָא שָׂרְיָא עֲלֵיָּהּ וְכוּי וְהָא אֲתָמָר.

וּבְכָל יֵשׁ לְאָדָם לְהַשְׁמֵר מִלְּפָנֵיהֶם כְּדִי שְׁיִלְדָּךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יִטְמָא
עִמָּם, שְׁהָרִי אֵין לָךְ מִי שְׁיִשְׁוֹן בְּלִילָה בְּמִסְתּוֹ וְלֹא טוּעִים טַעִם מוֹת
וְיוֹצֵאת נִשְׁמַתוֹ מִמֶּנּוּ, וְכִיִּין שְׁנִשְׂאָר הַגּוּף בְּלִי נִשְׁמָה קְדוּשָׁה, רוּחַ
טְמֵאָה זְמִינָה וְשׁוֹרָה עֲלָיו וְנִטְמָא. וְהָרִי בְּאַרְנוּ דְּבַר, שְׁאִין לְאָדָם
לְהַעְבִּיר יְדוּי עַל עֵינּוּי בְּבַקָּר, מִשּׁוּם שְׁהָרִי רוּחַ טְמֵאָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם,
וְהָרִי נִתְבָּאֵר.

תָּא חֲזִי, דְּהָא יַעֲקֹב אָף עַל גֵּב דְּאַתְרַחִים קַמֵּיהָ קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, בְּגִין
דְּאַשְׁתַּאֲר בְּלַחוּדוּי, רוּחָא אַחְרָא הָוָה זְמִין לְאַזְדוּגָא בְּהַדִּיָּה.

בֵּא רְאֵה שְׁהָרִי יַעֲקֹב, אָף עַל גֵּב שְׁנֵאָהֵב עַל יְדֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּדָה הוּא,
מִשּׁוּם שְׁנִשְׂאָר לְבָדוּ, רוּחַ אַחְרָת נּוֹעֵדָה לְהַזְדוּגָא עִמּוֹ.

רבי שמעון אמר, תא חזי, מה כתיב ביה בההוא רשע דבלעם, וילך שפי, מהו שפי, יחידאי. כמה דאת אמר שפיפון עלי ארח, כהאי חוּנא דאזיל יחידאי וכמין עלי ארחין ושבילין. הכי נמי בלעם הוה אזיל יחידאי. מאי טעמא בגין לאמשכא עליה רוחא מסאבא. דכל מאן דאזיל יחידאי בזמנין ידיעו, אפילו במתא, באתרין ידיעו. משיד עליה רוחא מסאבא.

רבי שמעון אמר, בא ראה מה כתוב בו בבלעם הרשע, וילך שפי. מהו שפי? יחידאי, כמו שנאמר שפיפון עלי ארח. כנחש הזה שהולך יחידאי ואורב על דרכים ושבילים, כך גם בלעם היה הולך יחידאי. מה הטעם? כדי להמשיך עליו רוח טמאה. שכל מי שהולך יחידאי בזמנים ידועים אפלו בעיר במקומות ידועים, מושך עליו רוח טמאה.

דף קע ע"א

בגין כך, בכל זמנא לא יהך בר נש יחידאי בארחא במתא אלא באתר דבני נשא אזלון ותבין ומשתכחין תמן, ועל דא לא יהך בר נש יחידאי בליליא הואיל ובני נשא לא משתכחי, והיינו טעמא דלא תלין נבלתו. (דף קע ע"א) דלא לקיימא גופא מיתא בלא רוחא על ארעא בליליא. בגין כך ההוא רשע דבלעם הוה אזיל יחידאי כהאי נחש כמה דאוקמוהו.

לכן בכל זמן לא ילך אדם יחידאי בדרך ובעיר, אלא במקום שפני אדם הולכים ושבים ונמצאים שם, ועל כן לא ילך אדם יחידאי בלילה, הואיל ובני אדם לא נמצאים, והיינו הטעם שלא תלין נבלתו, שלא להחזיק גוף מת בלי רוח על הארץ בלילה. משום כך אותו בלעם הרשע היה הולך יחידאי כנחש הזה, כמו שבארוהו.

ויאבב איש עמו, מאי ויאבב. (גליון דאמר רבי יהושע בן לוי, מלמד דסליקו אבב ברגליהון עד כורסי יקרא. כתיב הכא בהאבבו עמו, וכתיב (נחום א) אבב רגליו, וההוא מלאך שרו של עשו היה, ואיהו סמאל. בגין כך, דינו הוא שיעלה אבב דרגליו עד כסא הכבוד, שהוא מקום המשפט). רבי שמעון אמר מן אבב. אבב טפל לעפר, מה בין עפר לאבב. דא אבב דאשתאר מן נורא ולא עבד איבין (בעלמא) לעלמין. עפר דכל איבין נפקי מניה ואיהו כללא בעילא ותתא.

וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ. מַה זֶה וַיֵּאבֶק? [שאמר רבי יהושע בן לוי, מלמד שהעלו אבק ברגליהם עד כסא הכבוד, כתוב כאן בהאבקו עמו, וכתוב (נחום א) אבק רגליו, ואותו מלאך שרו של עשו היה, והוא סמא"ל, לכן דינו הוא שיעלה אבק רגליו עד כסא הכבוד, שהוא מקום המשפט].
רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, מִן אָבֶק. אָבֶק טָפַל לְעֶפֶר. מַה בֵּין עֶפֶר לְאָבֶק? זֶה אָבֶק שֶׁנִּשְׁאַר מִהָאֵשׁ וְלֹא עוֹשֶׂה פְרוֹת [בעולם] לְעוֹלָמִים, עֶפֶר שֶׁכָּל הַפְרוֹת יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְהוּא כָּלֵל שֶׁלְמַעֲלָה וּמִטָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אִי הָכִי מַאי (שמואל א ב) מְקִימֵי מַעְפָּר דָּל. אָמַר לִיה כְּמִשְׁמַעוֹ, אָבֵל בְּהַאי גְוֹנָא מְקִימֵי מַעְפָּר דָּל, בְּגִין דְּלִית לִיה מְגֻרְמִיָּה כְלוּם, וּמַהְהוּא עֶפְרָא נִפְק דָּל דְּלִית לִיה כְלוּם, וּמַהְהוּא עֶפֶר כָּל אִיבִין וְכָל טִיבוּ דְעֵלְמָא נִפְקִי מִנִּיה. וּבִיָּה אֲתַעְבִּידוּ כָּל עוֹבְדֵין דְּעֵלְמָא כְּמַה דְכָתִיב, (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הָעֶפֶר וְהַכֹּל שָׁב אֶל הָעֶפֶר. וְתַנִּינָן הַכֹּל הָיָה מִן הָעֶפֶר וְאֶפְלוּ גִלְגַּל חֲמָה. אָבֵל אָבֶק לֹא עֵבִיד פִּירִין וְאִיבִין (לעלמא) לְעֵלְמִין, וּבְגִין כֶּךָ וַיֵּאבֶק אִישׁ, דְּאֲתִיָּא בְּהַהוּא אָבֶק וּרְכִיב עֲלֵיה, בְּגִין לְקַטְרָגָא לִיה לִיעֻקֵּב.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כֶּךָ, מַה זֶה מְקִימֵי מַעְפָּר דָּל? אָמַר לוֹ, כְּמִשְׁמַעוֹ, אָבֵל בְּגִין זֶה מְקִימֵי מַעְפָּר דָּל מְשׁוּם שְׁאִין לוֹ מַעְצָמוּ כְלוּם, וּמַאֲוֹתוֹ עֶפֶר יֵצֵא דָל שְׁאִין בּוֹ כְלוּם, וּמַאֲוֹתוֹ עֶפֶר כָּל הַפְרוֹת וְכָל טוֹב הָעוֹלָם יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וּבּוֹ נַעֲשִׂים כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הָעֶפֶר וְהַכֹּל שָׁב אֶל הָעֶפֶר. וְשְׁנִינּוּ, הַכֹּל הָיָה מִן הָעֶפֶר - אֶפְלוּ גִלְגַּל חֲמָה, אָבֵל אָבֶק לֹא עוֹשֶׂה פְרוֹת וְנִצְנִים [לעולם] לְעוֹלָמִים, וּמְשׁוּם כֶּךָ וַיֵּאבֶק אִישׁ, שֶׁבֵּא בְּאוֹתוֹ אָבֶק וְרַכֵּב עָלָיו כְּדִי לְקַטְרָג לִיעֻקֵּב.

עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר, דְּאֲתַעְבֵּר שׁוֹלְטָנוּתִיָּה וְאֲתַחֲלֵף. וְכֶךָ הוּא לְזַמְנָא דְאֲתִי, בְּגִין דְּגִלוּתָא הַשְׁתָּא כְּלִילָא דְמִנָּא, וְאִיהוּ לִילָא. וְשִׁלְטָא הַהוּא אָבֶק עַל יִשְׂרָאֵל וְאִינוּן שְׁכִיבֵי לְעֶפְרָא (אחרא), עַד דְּיִסְתַּלַּק נְהוֹרָא וְיִתְנַהֵר יְמָמָא. וְכֶדִין יִשְׁלִטוּן יִשְׂרָאֵל וְלָהוֹן יִתְיַהֵיב מְלְכוּתָא דְאִינוּן קְדִישֵׁי עֲלִיוֹנִין. כְּמַה דְּאֲתָא אָמַר, (דניאל ז) וּמְלְכוּתָא וְשִׁלְטָנָא וְרְבוּתָא דִּי מְלְכוּת תַּחֲוֹת כָּל שְׁמִיָּא יְהִיבַת לְעַם קְדִישֵׁי עֲלִיוֹנִין מְלְכוּתָהּ מְלְכוּת עַלְמָא וְכָל שִׁלְטָנָא לָהּ יִפְלָחוּן וַיִּשְׁתַּמְעוּן :

עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר, שְׁנַעְבֵּר שִׁלְטוֹנוֹ וְהִתְחַלֵּף. וְכֶךָ הוּא לְעֵתִיד לְבָא, מְשׁוּם שֶׁהַגְּלוּת עֲכָשׁוּ דוּמָה לְלִילָה, וְהִיא לִילָה, וְשׁוֹלְטָא אוֹתוֹ אָבֶק עַל יִשְׂרָאֵל וְהֵם שׁוֹכְבִים לְעֶפֶר [אחרא], עַד שֶׁיִּעְלֶה הָאוֹר וְיֵאִיר הַיּוֹם, וְאִזּוֹ יִשְׁלִטוּ יִשְׂרָאֵל, וְלָהֶם תִּנְתֵּן הַמְּלְכוּת, שֶׁהֵם קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ז) וּמְלְכוּת וְשִׁלְטוֹן וְגִדְלָה שְׁמוּלְכַת תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם תִּנְתֵּן לְעַם

קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים. מַלְכוּתוֹ מַלְכוּת עוֹלָם, וְכָל הַשְּׁלִיטִים לוֹ יַעֲבֹדוּ וְיִשְׁמְעוּ.

וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלַּחְךָ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים ו) מִי זֹאת הַנְּשֻׁקָה כְּמוֹ שָׁחַר יָפָה כְּלָבְנָה בָּרָה כְּחִמָּה אֵימָה פְּנִדְגָלוֹת. הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ וְאִתְּמַר, אֲבָל מִי זֹאת הַנְּשֻׁקָה, אֵלִין אֵינּוֹן יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יוֹקִים לוֹן וְיַפִּיק לוֹן מִן גְּלוּתָא. כְּדִין יִפְתַּח לוֹן פְּתַחא דְנְהוֹרָא (דְהֵיא) דְקִיק זְעִיר. וְלִבְתֵּר פְּתַחא אַחֲרִינָא דְאִיהוּ רַב מִיְנֵיהּ, עַד דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִפְתַּח לוֹן תַּרְעִין עֲלָאִין פְּתִיחִין לְאַרְבַּע רוּחֵי עֲלְמָא.

וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלַּחְךָ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שִׁיר ו) מִי זֹאת הַנְּשֻׁקָה כְּמוֹ שָׁחַר יָפָה כְּלָבְנָה בָּרָה כְּחִמָּה יָפָה פְּנִדְגָלוֹת. פְּסוּקָה זֶה פְּרִשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל מִי זֹאת הַנְּשֻׁקָה - אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל, בְּזִמְן שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹקִים אוֹתָם וְיוֹצִיאֵם מִן הַגְּלוּת, אֲזִי יִפְתַּח לְהֵם פְּתַח שֶׁל אוֹר [שְׁהוּא] דְקִיק קָטָן, וְאַחַר כֵּן פְּתַח אַחַר שְׁהוּא גְדוֹל מִמֶּנּוּ, עַד שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִפְתַּח לְהֵם שְׁעָרִים עֲלִיוֹנִים פְּתוּחִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם.

וְכֹן כָּל מַה דְעָבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְלְצַדִּיקֵי דִי בְהוּ, הֵכִי כְּלָהוּ וְלָאוּ בְּזִמְנָא חֲדָא. לְבַר נֶשׁ דְאִתְיָהִיב בְּחִשׁוּכָא וְדִיּוּרִיָּה הָוָה בְּחִשׁוּכָא תְדִיר, כְּדִי יִבְעוֹן לְאַנְהָרָא לֵיהּ, בְּעֵינֵין לְאַפְתַּחא לֵיהּ נְהוֹרָא זְעִירָתָא כְּעֵינָא דְמַחְטָא, וְלִבְתֵּר רַב מִיְנֵיהּ, וְכִדִּין בְּכָל זִמְנָא עַד דְיִנְהָרוֹן לֵיהּ כָּל נְהוֹרָא כְּדָקָא יֵאוּת.

וְכֹן כָּל מַה שְׁעָשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְלְצַדִּיקִים שְׁבָהֵם, כְּדִין כְּלָם וְלֹא בְּזִמְן אַחַד. לְאָדָם שְׁנַתָּן בְּחִשׁוּךְ וְדִיּוּרֵי הָיָה תְּמִיד בְּחִשׁוּךְ, כְּשִׁירְצוֹ לְהֵאִיר לוֹ, צְרִיכִים לְפָתַח לוֹ אוֹר קָטָן כְּעֵין הַמַּחְטָא, וְאַחַר כֵּן גְדוֹל מִמֶּנּוּ, וְכִן בְּכָל פַּעַם עַד שְׁיֵאִירוּ לוֹ כָּל הָאוֹר כְּרָאוּי.

כְּדִין אֵינּוֹן יִשְׂרָאֵל כְּמָה דְאִתְּ אָמַר, (שְׁמוֹת כג) מְעַט מְעַט אֶגְרִשְׁנוּ מִפְּנֵיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְרָה וְגו'. וְכֹן לְמֵאן דְאִתֵּי אֲסוּוּתָא לָאוּ אִיהוּ בְּשַׁעְתָּא חֲדָא, אֶלְא זְעִיר זְעִיר עַד דִּיתְתַּקֵּף. אֲבָל לְעֵשׂוֹ לָאוּ הֵכִי, אֶלְא בְּזִמְנָא חֲדָא נְהִיר לֵיהּ וְאִתְאַבִּיד מִיְנֵיהּ זְעִיר זְעִיר. (ולוֹמַנָא דְאִתֵּי לְאוֹמוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת (יִשְׁעִיָּה מֵב) יי כַּגְבוּר יֵצֵא) עַד דִּיתְתַּקֵּפוֹן יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁצוֹן (וְיִשְׁבוֹן) לֵיהּ מַכְלָא, מְעַלְמָא דִּין וּמְעַלְמָא דְאִתֵּי. וּבְגִין דְנְהִיר בְּשַׁעְתָּא חֲדָא, הָוָה לֵיהּ שְׁצִיאוֹ מַכְלָא. אֲבָל

ישראל נהורא דלהון זעיר זעיר, עד דיתתקפון וינהיר לון קודשא בריה
הוא לעלמין.

כד הם ישראל, כמו שנאמר (שמות כג) מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר
תפרה וגו'. וכן למי שהוא בא להרפא, אינו בשעה אחת, אלא מעט
מעט עד שיתחזק. אבל לעשו לא כן, אלא בפעם אחת מאיר לו, ונאבד
ממנו מעט מעט [ולעתיד לבא לאמות עובדי עבודה זרה (ישעיה מב) ה' כגבור יצא] עד
שיתחזקו ישראל וישמידו [וישב] אותו מהכל, מהעולם הזה ומהעולם
הבא. ומשום שמאיר בשעה אחת, יהיה לו השמדה מהכל. אבל
ישראל, אור שלהם מעט מעט, עד שיתחזקו, ויאיר להם הקדוש ברוך
הוא לעולמים.

וכלא שאלי לון ואמרי מי זאת הנשקפה כמו שחר, איהו קדרותא דצפרא,
ודא איהו נהורא דקיק. ולבתר יפה כלבנה, בגין דסיהרא נהורא דילה
נהיר יתיר משחר. ולבתר ברה פחמה, בגין דנהוריה תקיף ונהיר יתיר
מסיהרא. ולבתר אימה פנדגלות, תקיפא פנהורא תקיף כדקא יאות.

וכלם שואלים אותם ואמרים, מי זאת הנשקפה כמו שחר, זוהי
קדרות הבקר, וזהו אור דקיק. ואחר יפה כלבנה, משום שהלבנה,
האור שלה מאיר יותר משחר. ואחר ברה פחמה, משום שאורה חזק
ומאיר יותר מהלבנה. ואחר כן אימה פנדגלות, חזקה באור חזק
כראוי.

דף קע ע"ב

תא חזי, בעוד דאתחשך יממא ואתכסיא נהורא ואתי צפרא, יתנהיר
בקדמיתא זעיר זעיר עד דיתרבי נהורא כדקא יאות. דהא כיון דקודשא
בריה הוא יתער לאנהרא לה לכנסת ישראל, יתנהיר בקדמיתא כמו שחר
דאיהי אוכמא. ולבתר יפה כלבנה, ולבתר ברה פחמה. ולבתר אימה
פנדגלות כמה דאתמר. (דף קע ע"ב)

בא ראה, בעוד שנחשך היום ומתכסה האור ובא הבקר, יואר בתחלה
מעט מעט עד שיתרבה האור כראוי. שהרי כיון שהקדוש ברוך הוא
יתעורר להאיר לה לכנסת ישראל, יאיר בתחלה כמו שחר, שהוא
שחר, ואחר כן יפה כלבנה, ואחר כן ברה פחמה, ואחר כן אימה
פנדגלות, כמו שנתבאר.

וְתָא חֲזִי, כִּינּוּן דְּאַסְתִּילִיק צַפְרָא, דְּהָא לָא כְּתִיב כִּי בָא הַשְּׁחַר אֶלְא כִּי עָלָה,
דְּהָא בְּזִמְנָא כִּי בָא הַשְּׁחַר, כְּדִין אֲתַתְּקִף הָהוּא מִמְּנָא וְאַכִּישׁ לִיהּ לְיַעֲקֹב.
בְּגִין דְּהָהוּא מִמְּנָא אַכִּישׁ לְיַעֲקֹב לְמִיָּהֵב תְּקִיפּוּ לְאַתְתְּקִפָּא לְעִשׂוּ.

וּבֵא רְאָה, כִּינּוּן שְׁעוּלָה הַבְּקָר, שְׁהָרִי לֹא כְּתוּב כִּי בָא הַשְּׁחַר, אֶלְא כִּי
עָלָה, שְׁהָרִי בְּזִמְנָא כִּי בָא הַשְּׁחַר, אִזְ הִתְחַזַּק אוֹתוֹ מִמְּנָה וְהַכִּישׁ אֶת
יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שְׁאוֹתוֹ מִמְּנָה הַכִּישׁ אֶת יַעֲקֹב לְתַת כַּח לְהִתְחַזַּק לְעִשׂוּ.

וְכַד סָלִיק הָהוּא אוּכְמָא דְשְׁחַר וְאַתְחַזִּי אֶתְא נְהוּרָא וְאַתְתְּקִף יַעֲקֹב, דְּהָא
כְּדִין מְטָא זְמַנִּיהּ לְאַתְנַהֲרָא, מַה כְּתִיב וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת
פְּנוּאֵל וְהוּא צוֹלַע עַל יָרְכוֹ. וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, דְּהָא כְּדִין זְמַנָּא לְאַתְנַהֲרָא.

וּכְשַׁעְלָה אוֹתוֹ שְׁחַר שֶׁל שְׁחַר וְנִרְאָה, בָּא הָאוּר וְהִתְחַזַּק יַעֲקֹב, שְׁהָרִי
אִזְ הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִיּוֹת מוּאָר, מַה כְּתוּב? וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר
אֶת פְּנוּאֵל וְהוּא צוֹלַע עַל יָרְכוֹ. וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, שְׁהָרִי אִזְ הִזְמַן לְהִיּוֹת
מוּאָר.

וְהוּא צוֹלַע עַל יָרְכוֹ. כְּדִין אִיהוּ רְמֹז דְּהָא בְּעוֹד דְּיִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹתָא וְסִבְלִין
כְּאִבִּין וְצַעְרִין וְכַמְּה בִישׁוּן, כַּד אֲתַנְהִיר לוֹן יִמְמָא וַיִּיתִי לוֹן נִיחָא, כְּדִין
יִסְתַּכְּלוּ וַיִּכְאַבוּ בְּגִרְמֵיהוּ מַכְּמָה בִישׁוּן וְצַעְרִין דְּסִבְלוּ וַיִּתְמָהוּ עֲלֵיהוּ.
בְּגִין כְּדָ וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. דְּהָהוּא זְמַנָּא דְּנִיחָא, וְכְדִין וְהוּא צוֹלַע עַל יָרְכוֹ
אֲתַכְּאֵב וְצַעִיר גְרַמִּיהּ עַל מַה דְּעָבַר.

וְהוּא צוֹלַע עַל יָרְכוֹ. אִזְ הוּא רְמֹז, שְׁהָרִי בְּעוֹד שְׁיִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת וְסוּבְלִים
כְּאִבִּים וְצַעֲר וְכַמְּה רְעוֹת, כְּשִׁמְאִיר לְהֵם הַיּוֹם וַיְבִיא לְהֵם מְנוּחָה, אִזְ
יִסְתַּכְּלוּ וַיִּכְאַבוּ בְּעַצְמוֹתֵיהֶם מַכְּמָה רְעוֹת וְצַעֲר שְׁסִבְלוּ וַיִּתְמָהוּ
עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם כְּדָ וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. שְׁאוֹתוֹ זְמַן הַמְּנוּחָה, וְאִזְ הוּא צוֹלַע
עַל יָרְכוֹ, כּוּאֵב וּמְצַעֲר עַצְמוֹ עַל מַה שְׁעָבַר.

וְאִיהוּ כַּד אֲסְתַּלַּק קְדָרוֹתָא דְשְׁחַרָא כְּדִין אֲתַתְּקִף וְאַתְאַחִיד בֵּיהּ דְּכַד
אֲתַחַלֵּשׁ חִילִיָּה, דְּלִית לִיהּ שׁוּלְטָנוּתָא אֶלְא בְּלִילִיא, וְיַעֲקֹב שְׁלְטָנוּתִיהּ
בִּימְמָא. וְעַל דָּא אָמַר וַיִּאמָר שְׁלַחְנִי כִּי עָלָה הַשְּׁחַר, דְּהָא אָנָּא בְּרִשׁוֹתָא
קְאִימְנָא, וְהָא אֲתַמָּר וְאוּקְמוּהּ:

וְהוּא, כְּשֶׁעוֹלָה קְדָרוֹת הַשָּׁחַר, אֶז מִתְחַזֵּק וְנֶאֱחָז בּוֹ, שֶׁהָרִי נֶחֱלֵשׁ כְּחוֹ,
שֶׁאִין לוֹ שְׁלֹטוֹן אֶלָּא בְּלֵילָה, וְיַעֲקֹב שְׁלֹטוֹנוֹ בַּיּוֹם. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלַחְנִי
כִּי עָלָה הַשָּׁחַר, שֶׁהָרִי אֶנִּי בְּרִשׁוֹתָי עוֹמֵד, וְהָרִי נִתְבָּאֵר וּפְרָשׁוּהוּ.

(על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו', כי נגע בכף ירך יעקב, בגיד הנשה, דאפילו בהנאה אסיר ואפילו ליהביה לכלבא. ואמאי אקרי גיד הנשה. כלומר גיד דאיהו מנשה לבני נשא לפולחנא דמאריהון, ותמן הוא יצר הרע רביע. כיון דאתדבק עם יעקב לא אשכח אתר דיכיל לאתגברא עליה דיעקב, בגין דכל שייפי גופא סייעי ליעקב, וכלהו הוו תקיפין ולא הוו בהון חולשא, מה עבד, ויגע בכף ירכו בגיד הנשה, בזיניה ביצר הרע דאיהו זיניה ואתריה, ומתמן אתי יצר הרע על בני נשא. ובגין כך אמרה אורייתא לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. כמה דאמרו חברייא, בשייפין דבר נש דרמיז לעילא אי טב, טב. ואי ביש, ביש. ובגין כך כל שייפא מתקיף שייפא. ודאי גיד הנשה מתקיף ליצר הרע דהוא זיניה, ובני ישראל לא יאכלו ליה, דלאו אינון מסטריה ומזיניה. אבל עמין עובדי עבודה זרה, יאכלו ליה, דאיהו מסטרא ומזינא דמלאכא דלהון דאיהו סמא"ל בגין לתקפא לבהון. בגין דאית בבר נש רמ"ח שייפין לקבל רמ"ח פקודין דאורייתא דאינון למעבד אתיהבו, ולקבל רמ"ח מלאכין דאתלבשת בהון שכינתא ושמא דלהון כשמא דמאריהון. ואית בבר נש שס"ה גידין ולקבלהון שס"ה פקודין דלאו אינון אתיהבו למעבד ולקבל שס"ה יומי שתא, והא תשעה באב חד מנהון דאיהו לקבל סמא"ל דאיהו חד מאינון שס"ה מלאכין (נ"יא יומין), ובגין כך אמרה אורייתא לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. א"ת, לאסגאה תשעה באב דלא אכלין ביה ולא שתיין. ובגין כך חזא קודשא בריך הוא כלא ונרמז בהון רמז ליעקב, ויאבק איש עמו, בכל יומי שתא ובכל שייפין דיעקב ולא אשכח בר ההוא גיד הנשה, מיד תשש חיליה דיעקב, וביומי שתא אשכח יום תשעה באב דביה אתתקף ואתגזר דינא עלנא ואתחרב בי מקדשא, וכל מאן דאכיל בתשעה באב כאילו אכיל גיד הנשה). רַבִּי חֵיִיא אָמַר, אֶלְמָלָא לָא אֶתְחַלֵּשׁ חֵילָא (נ"יא דאתר) דָּא דִּי־יַעֲקֹב, אֶתְתַקֵּים יַעֲקֹב לְגַבְיָהּ וְאֶתְבַּר חֵילָא דְעַשׂוֹ לְעֵילָא וְתַתָּא.

[על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו', כי נגע בכף ירך י קב בגיד הנשה, שאפלו בהנאה אסור, ואפלו לתת אותו לכלב, ולמה נקרא גיד הנשה? כלומר, גיד שהוא משכיח את בני האדם מעבודת רבונם, ושם רובץ היצר הרע וכיון שנדבק עם יעקב, לא מצא מקום שיכול להתגבר על יעקב, משום שכל איברי הגוף סיעו ליעקב, וכלם היו חזקים ולא היתה בהם חלשה, מה עשה? ויגע בכף ירכו בגיד הנשה, במינו של יצר הרע שהוא מינו למקומו, ומשם בא יצר הרע על בני האדם, ולכן אמרה תורה לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, כמו שאמרו החברים באיברי האדם שרמוז למעלה, אם טוב טוב, ואם רע רע, ולכן כל איבר מחזק איבר, ודאי גיד הנשה מחזק את יצר הרע שהוא מינו, ובני ישראל לא יאכלו אותו, שאינם מצדו וממינו, אבל עמים עובדי עבודה זרה יאכלו אותו, שהוא מצד וממין המלאך שלהם, שהוא סמא"ל, כדי לחזק לבם, משום שיש באדם מאתים ארבעים ושמונה איברים כנגד מאתים ארבעים ושמונה מצוות התורה שהם נתנו להעשות, וכנגד מאתים ארבעים ושמונה מלאכים שהתלבשה בהם שכינה והשם שלהם כשם רבונם, ויש באדם שלש מאות ששים וחמשה גידים, וכנגדם שלש מאות ששים וחמש מצוות שלא נתנו להעשות וכנגד שלש מאות ששים וחמשה ימות השנה, והרי תשעה באב אחד מהם, שהוא כנגד סמא"ל, שהוא אחד מאותם שלש מאות ששים וחמשה מלאכים [ימים], ולכן אמרה תורה לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, א"ת לרבות תשעה באב שלא אוכלים בו ולא שותים, ולכן ראה הקדוש ברוך הוא הכל, ונרמז בהם רמז ליעקב, ויאבק איש עמו, בכל ימות השנה ובכל איברי י קב, ולא נמצא פרט לאותו גיד הנשה, מיד תשש כח י קב, ובימות השנה מצא יום תשעה באב שבו התחזק ונגזר דין עלינו ונחרב בית המקדש, וכל מי שאוכל בתשעה באב כאלו אכל את גיד הנשה]. רַבִּי חֵיִיא אָמַר, אֶלְמָלָא לָא נַחֲלַשׁ כַּח [של מקום] זֶה שֶׁל יַעֲקֹב, הִיָּה מִתְקִים יַעֲקֹב אֵלָיו, וְנִשְׁבַּר כַּח שֶׁל עֵשׂוֹ לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה.

רבי שמעון פתח ואמר, (יחזקאל א) כַּמְרָאָה הַקִּשְׁתָּ אֲשֶׁר יְהִיָּה בְּעֵנָן בְּיוֹם הַגִּשְׁם כִּן מְרָאָה הַנִּגְהָ סָבִיב הוּא מְרָאָה דְּמוּת כְּבוֹד יְיָ וְאַרְאָה וְאַפֵּל עַל פְּנֵי וְגוֹי. הַאי קְרָא אֲתִמֵּר. אֲבַל תָּא חֲזִי, דְּהָא כְּתִיב, (דברים לה) וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה. מַה בֵּין מֹשֶׁה לְשָׂאֵר נְבִיאֵי עֲלָמָא. מֹשֶׁה אֶסְתַּכַּל בְּאַסְפִּקְלָרְיָא דְנְהָרָא, שָׂאֵר נְבִיאֵי לֹא הוּוּ מְסַתְּכָלֵי אֱלָא בְּאַסְפִּקְלָרְיָא (ודף קעא ע"א) דְּלֹא נְהָרָא. מֹשֶׁה הָוָה שְׁמַע וְקָאִים עַל רַגְלָיו, וְחִילִיָּה אֲתִתְקַף, וְהָוָה יָדַע מְלָה עַל בּוֹרֵייהָ, כְּמָה דְכְּתִיב, (במדבר יב) וּמְרָאָה וְלֹא בְּחִידוּת. שָׂאֵר נְבִיאֵי הוּוּ נְפִלֵי עַל אֲנַפְיָהוּ וְאַתְחַלֵּשׁ חִילָא דְלַהוֹן וְלֹא הוּוּ יְכָלֵי לְקַיְימָא עַל בּוֹרֵייהָ דְמְלָה. מֵאן גְּרַם לוֹן דָּא בְּגִין דְכְּתִיב כִּי נִגַע בְּכַף יֶרֶד יַעֲקֹב וְהוּא צוֹלַע עַל יֶרְכוּ.

רבי שמעון פתח ואמר, (יחזקאל לא) כַּמְרָאָה הַקִּשְׁתָּ אֲשֶׁר יְהִיָּה בְּעֵנָן בְּיוֹם הַגִּשְׁם כִּן מְרָאָה הַנִּגְהָ סָבִיב הוּא מְרָאָה דְּמוּת כְּבוֹד ה' וְאַרְאָה וְאַפֵּל עַל פְּנֵי וְגוֹי. פְּסוּק זֶה נִתְבְּאַר. אֲבַל בַּא רְאָה, שְׁהָרִי כְּתוּב (דברים לד) וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה. מַה בֵּין מֹשֶׁה לְשָׂאֵר נְבִיאֵי הָעוֹלָם? מֹשֶׁה הֶסְתַּכַּל בְּאַסְפִּקְלָרְיָה הַמְּאִירָה - שָׂאֵר הַנְּבִיאִים לֹא הִיוּ מְסַתְּכָלִים אֱלָא בְּאַסְפִּקְלָרְיָה שְׂאִינָה מְאִירָה. מֹשֶׁה הָיָה שׁוֹמֵעַ וְעוֹמֵד עַל רַגְלָיו וְכַחוּ מִתְחַזֵּק וְהָיָה יוֹדֵעַ דְּבַר עַל בְּרִיו, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (במדבר יב) וּמְרָאָה וְלֹא בְּחִידוּת - שָׂאֵר הַנְּבִיאִים הָיוּ נוֹפְלִים עַל פְּנִיָּהֶם וְנַחֲלֵשׁ כְּחַם וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְעַמֵּד עַל בְּרִיו שֶׁל דְּבַר. מִי גְרַם לָהֶם אֶת זֶה? מְשׁוּם שְׁכָתוּב כִּי נִגַע בְּכַף יֶרֶד יַעֲקֹב וְהוּא צוֹלַע עַל יֶרְכוּ.

וְכָל אֵינּוֹן נְבִיאִין לֹא יְכִילוּ לְקַיְימָא עַל מַה דְּזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא לְמַעְבַּד לִיהָ לְעֵשׂוֹ, בַּר עוֹבְדֵיהָ נְבִיאָה דְּהוּוּ גִיּוֹרָא דְּאֲתֵי מְסִטְרָא דְּעֵשׂוֹ, דָּא קָאִים בְּקִיּוּמִיהָ עֲלִיהָ דְּעֵשׂוֹ וְלֹא אֲתַחֲלֵשׁ חִילִיָּה.

וְכָל אוֹתָם נְבִיאִים לֹא יְכִילוּ לְעַמֵּד עַל מַה שְׁעָתִיד לְעֲשׂוֹת הַקְּדוּשָׁא בְּרִידָא הוּא לְעֵשׂוֹ, פֶּרֶט לְעוֹבְדֵיהָ הַנְּבִיאָה שְׁהָיָה גֵר, שְׂבָא מִצַּד שֶׁל עֵשׂוֹ - זֶה עֲמֵד בְּקִיּוּמוֹ עַל עֵשׂוֹ וְלֹא נַחֲלֵשׁ כְּחוּ.

וְעַל דָּא כָּל שָׂאֵר נְבִיאֵי אֲתַחֲלֵשׁ תּוֹקְפִיָּהוּ וְלֹא הוּוּ יְכָלִין לְאַתְקַיְימָא לְקַבְּלָא מְלָה עַל בּוֹרֵייהָ כְּדָקָא יְאוּת, מֵאִי טַעֲמָא, בְּגִין כִּי נִגַע בְּכַף יֶרֶד יַעֲקֹב בְּגִין הַנְּשָׂה, דְּנָסִיב וְשָׂאִיב כָּל חִילָא דִּינְרָכָא, וְעַל דָּא אֲתַבַּר חִילָא דִּינְרָכָא וְאַשְׁתָּאֵר צוֹלַע עַל יֶרְכוּ. דְּהָא כָּל נְבִיאִין דְּעֲלָמָא לֹא יְכִילוּ לְאַדְבָּקָא וּלְקַיְימָא בֵּיהָ.

ועל זה כל שאר הנביאים נחלש כחם ולא היו יכולים לעמוד לקבל דבר על בריו כראוי. מה הטעם? משום כי נגע בכף ירד יעקב בגיד הנשה. שלקח ושאב כל כח הירד, ועל זה נשבר כח הירד ונשאר צולע על ירכו, שהרי כל נביאי העולם לא יכלו להדבק ולעמוד בו.

תא חזי, נביאין פלהו בר משה לא קיימו בתוקפיהו כדקא חזי. ומאן דלעי באורייתא ולית מאן דסמיך ליה ולא אשתכח מאן דאטיל מלאי לכיסיה לאתתקפא. על דא אורייתא קא משתפחא בכל דרא ודרא ואתחלש תוקפא דאורייתא כל יומא ויומא, בגין דלית לון לאינון דלעאן בה על מה דסמכין, ומלכו חזיבא אתתקף בכל יומא ויומא. תא חזי, כמה גרים חובא דא, ובגין דלית לון מאן דאסמיך לאורייתא כדקא יאות אינון סמכין חלשין, וגרמין לאתתקפא לההוא דלית ליה שוקין ורגליו לקיימא עלייהו.

בא ראה, כל הנביאים פרט למשה לא עמדו בכחם כראוי, ומי שעוסק בתורה ואין מי שתומך בו, לא נמצא מי שמטיל מלאי לכיסו להתחזק. על זה התורה משתפחת בכל דור ודור ונחלש כח התורה כל יום ויום, משום שאין להם לאלו שעוסקים בתורה על מה שסומכים, ומלכות הרשעה מתחזקת בכל יום ויום. בא ראה כמה גרם חטא זה, ומשום שאין [לו] מי שיתמך בתורה כראוי, אותם עמודים חלשים, וגורמים להתחזק את אותו שאין לו שוקים ורגלים לעמוד עליהם.

פתח ואמר, (בראשית א) ויאמר יי אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארוור אפה מכל הבהמה וגוי על גחונך תלך. מאי על גחונך תלך. דאתברו סמכין דיליה וקצו רגליו ולית ליה על מה דקאים. כד ישראל לא בעאן לסמכא ליה לאורייתא, אינון יחבין ליה סמכין ושוקין לקיימא ולא אתתקפא בהו.

פתח ואמר, (בראשית ב) ויאמר ה' אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארוור אפה מכל הבהמה וגוי על גחונך תלך. מה זה על גחונך תלך? שנשברו התומכים שלו וקצו את רגליו ואין לו על מה שיעמד. כשישראל לא רוצים לתמך בתורה, הם נותנים לו תומכים ושוקים לעמד ולהתחזק בהם.

תא חזי, כמה עקימו וחכימו אתחכם בההוא ליליא ההוא דרכיב נחש לקבליה דיעקב, דהא איהו הוה ידע דכתוב, (בראשית כז) הקול קול יעקב

וְהִידִים יְדֵי עֲשׂוֹ. וְאִי פְּסִיק קָלָא דִּיעֲקֵב כְּדִין וְהִידִים יְדֵי עֲשׂוֹ. בְּגִין כֶּף
אֶסְתַּפֵּל לְכָל סְטָרִין לְאַבְאָשָׁא לִיהַ לְיַעֲקֹב וּלְאַפְסָקָא קַלִּיהַ.

בֵּא רְאָה כַּמָּה עֲקִימוֹת וְהִתְחַכְּמוֹת הַתְּחַכְּמִים בְּאוֹתוֹ לִיְלָה אוֹתוֹ הַרוֹכֵב
עַל הַנְּחֹשׁ כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שְׁהָרִי הוּא הָיָה יוֹדֵעַ שְׁכַתּוֹב (שם כו) הַקֵּל קוֹל
יַעֲקֹב וְהִידִים יְדֵי עֲשׂוֹ, וְאִם פּוֹסֵק קוֹל יַעֲבֹ, אִזּוֹ וְהִידִים יְדֵי עֲשׂוֹ. לְכֹן
הֶסְתַּפֵּל לְכָל הַצְּדָדִים לְהִרְעֵ לְיַעֲקֹב וּלְהַפְּסִיק קוֹלוֹ.

וְחָמָא לִיהַ תַּקִּיף בְּכָלָא. דְּרוּעִין מְסֻטְרָא דָּא וּמְסֻטְרָא דָּא דְּאִינוּן תַּקִּפִּין
גּוּפָא דְּאַתְתַּקֵּף בִּינֵיהוּ, וְחָמָא תּוּקְפָא דְּאוֹרֵייתָא וְאַתְתַּקֵּף בְּכָלָא, כְּדִין
וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ. מָה עָבַד, מִיָּד וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ, דְּאַתְתַּחֲפִים לְקַבְּלִיהַ. אָמַר
כִּינּוּן דְּאַתְתַּבְּרוּ סְמִכִין דְּאוֹרֵייתָא, מִיָּד אוֹרֵייתָא לֹא אֶתְתַּקֵּף. וּכְדִין יִתְקַיֵּים
מָה דְּאָמַר אַבוּהוֹן, הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהִידִים יְדֵי עֲשׂוֹ. (בראשית כו) וְהָיָה
כַּאֲשֶׁר תִּרְיַד וּפְרַקְתָּ עָלוֹ מֵעַל צְוֹאֲרָךְ.

וְרָאָה אוֹתוֹ חֲזָק בְּכָל; זְרוּעוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה שְׁהִים חֲזָקִי הַגּוּף
שְׁמַתְחִזֵּק בִּינֵיהֶם, וְרָאָה כַּח הַתּוֹרָה שְׁהַתְחַזֵּק בְּכָל, אִזּוֹ וַיֵּרָא כִּי לֹא
יָכֹל לוֹ. מָה עָשָׂה? מִיָּד - וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ, שְׁהַתְחַכְּמִים כְּנֶגֶדוֹ. אָמַר, כִּינּוּן
שְׁנַשְׁבְּרוּ עֲמוּדֵי וְתוּמְכֵי הַתּוֹרָה, מִיָּד הַתּוֹרָה לֹא מִתְחַזְּקַת, אִזּוֹ יִתְקַיֵּים
מָה שְׁאָמַר אַבִּיהֶם הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהִידִים יְדֵי עֲשׂוֹ, (שם) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר
תִּרְיַד וּפְרַקְתָּ עָלוֹ מֵעַל צְוֹאֲרָךְ.

וּבְדָא אֶתְחַכְּמִים לְקַבְּלִיהַ דִּיעֲקֵב דְּהָא בְּגִין דִּיתְבַּר חֵילָא דְּאוֹרֵייתָא אֲזִיל
וְאַתְתַּקֵּף עֲשׂוֹ. וְכַד חָמָא דְּלֹא יָכִיל לָהּ לְאוֹרֵייתָא, כְּדִין חֲלִישׁ תּוּקְפָא
דְּאִינוּן דְּסְמִכִין לָהּ, וְכַד לֹא יִשְׁתַּכַּח מֵאֵן דְּסְמִיךְ לְאוֹרֵייתָא, כְּדִין לֹא יְהִי
קוֹל קוֹל יַעֲקֹב וַיְהוֹן יְדִים יְדֵי עֲשׂוֹ.

וּבְזָה הַתְּחַכְּמִים כְּנֶגֶד יַעֲקֹב. שְׁהָרִי מְשׁוּם שְׁנַשְׁבַּר כַּח הַתּוֹרָה, הַלֵּךְ
וְהַתְּחַזֵּק עֲשׂוֹ. וְכַשְׂרָאָה שְׁלֹא יָכִיל לָהּ לְתוֹרָה, אִזּוֹ הַחֲלִישׁ כַּח אוֹתָם
הַתּוּמְכִים אוֹתָהּ. וְכַשְׂלֹא נִמְצָא מִי שְׁסוּמֵךְ אֶת הַתּוֹרָה, אִזּוֹ לֹא יְהִי
קוֹל קוֹל יַעֲקֹב, וַיְהִיו הִידִים יְדֵי עֲשׂוֹ.

וְכַד חָמָא יַעֲקֹב הָכִי כַּד סְלִיק צְפָרָא, אֶתְקִיף (יעקב) בֵּיהַ וְאַתְגַּבַּר עָלֶיהַ עַד
דְּאִיהוּ בְּרִיךְ לִיהַ וְאוֹדֵי לִיהַ עַל אִינוּן בְּרַכָּאן, וְאָמַר לִיהַ לֹא יַעֲקֹב יֵאמַר
עוֹד שְׁמֵךְ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל, לָאוּ יַעֲקֹב בְּעֲקִימוֹ אֵלָא בְּגִאוּתָא וְתוּקְפָא דְּלִית
מֵאֵן דִּיכִיל לָךְ.

וּכְשֶׁרָאָה יַעֲקֹב כֶּדָּ כְּשֶׁעָלָה הַבֶּקֶר, הִחְזִיק [יַעֲקֹב] בּוֹ וְהִתְגַּבֵּר עָלָיו, עַד שֶׁהוּא בָּרַךְ אוֹתוֹ וְהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתוֹ בְּרָכוֹת, וְאָמַר לוֹ, לֹא יַעֲקֹב יֹאמַר עוֹד שְׂמֵךְ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל. לֹא יַעֲקֹב בְּעֵקִימוֹת, אֶלָּא בְּגִאָּוָה וְכַח, שֶׁאֵין מִי שְׂיוּכַל לָדָּ.

וְתָא חֲזִי, מִהֲאִי נַחֵשׁ כַּמָּה חִילּוֹן מִתְפָּרֵשׁוֹן לְכָל סֵטֶר וְאֲשַׁתְּכַחוּ בְּעֵלְמָא לְגַבֵּי בְּנֵי נֶשָׂא. וּבְעֵינָן לְקַיִמָא לְהֵוּא גִיד הַנְּשָׂה, דְּאָף עַל גַּב דְּקָרִיב בֵּיהּ הֵהוּא דְרָכִיב עַל חוּיָא קַיִים אִיהוּ, וְאֲתַקִּיִים בְּגִוּוֹן וְלֹא אֲתַבֵּר.

וּבֵּא וּרְאָה, מִהֲנַחֵשׁ הִזָּה כַּמָּה כַחוֹת נְפָרְדִים לְכָל צַד וְנִמְצָאִים בְּעוֹלָם אֶצֶל בְּנֵי אָדָם, וְרוֹצִים לְקַיִם אוֹתוֹ גִיד הַנְּשָׂה. שְׂאָף עַל גַּב שְׁקָרֵב אֵלָיו אוֹתוֹ רוֹכֵב עַל נַחֵשׁ, עוֹמֵד הוּא וְהִתְקַיִם בְּצוּרָה וְלֹא נִשְׁבֵּר.

דף קעא ע"ב

וְחִילָא בְּעֵינָן לְאֲתַתְקַפָּא בְּעֵלְמָא וְלֹא חֲזָאָה כִּי שְׂרִית עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וְתוּכַל. וְכַד חָמִי דְהָא לֹא אֲתַבֵּר וְלֹא אֲתַאֲכִיל הֵהוּא אֲתֵר, כְּדִין אֲתַבֵּר חִילִיָּה וְתוּקַפִּיָּה (דף קעא ע"ב) וְלֹא יָכִיל לְאַבְאָשָׂא לְבִנוֹי דְיַעֲקֹב. וְעַל דָּא לֹא בְּעֵינָן לְמִיָּהֵב דּוּכְתָא לְבְרִיָּתָא דְעֵלְמָא לְמִיכַל לִיָּה וְלֹא לְאֲתַאֲכִילָא כְּלָל.

וְכַח צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בְּעוֹלָם וְלְהִרְאוֹת, כִּי שְׂרִית עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וְתוּכַל. וּכְשֶׁרָאָה שְׁהָרִי לֹא נִשְׁבֵּר וְלֹא נֶאֱכַל אוֹתוֹ מְקוּם, אִזּוּ נִשְׁבֵּר כַחוֹ וְחֲזָקוֹ וְלֹא יָכִיל לְהִרְעֵ לְבִנֵי יַעֲקֹב, וְעַל זֶה לֹא צְרִיכִים לְתַתּוּ מְקוּם לְבְרִיּוֹת הָעוֹלָם לְאַכֵּל אוֹתוֹ וְלֹא לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ כְּלָל.

רַבִּי יִיסָא סָבָא דְרֵשׁ, כִּי נִגַע בְּכַף יַרְדָּ יַעֲקֹב. כְּתִיב הֲכָא כִּי נִגַע בְּכַף, וּכְתִיב הִתָּם (במדבר יט) כָּל הַנוֹגַע בְּמִת בְּנִפְשׁ הָאָדָם (ויטמא) וְגוֹ'. מַה לְהֵלֵן מְסַאֲבָא אוּף הֲכָא נְמִי מְסַאֲבָא, דְּסָאִיב הֵהוּא אֲתֵר, וּמֵאֲתֵר מְסַאֲבָא לִית לֵן (לאתתקנא) לְאֲתַהֲנָאָה מְנִיָּה כְּלָל, כָּל שְׂכֹן בְּאֲתֵר דְּקָרִיב הֵהוּא סֵטֶר מְסַאֲבָא, וְאוּרִיָּתָא לֹא קָאֵמַר אֶלָּא כִּי נִגַע, וּכְתִיב וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוּ, כַּמָּה דָּאֲתֵר אָמַר, (במדבר יט) וְכָל אֲשֶׁר יִגַע בּוֹ הִטְמֵא יִטְמָא, בְּרִידָּ רַחֲמֵנָא דְיָהִיב אוּרִיָּתָא לְיִשְׂרָאֵל לְמִזְכֵּי בָּהּ בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאֲתֵי כַּמָּה דְכְּתִיב, (משלי ג) אַרְךָ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשִׂמְאֵלָה עֶשֶׂר וְכַבּוּד :

רבי ייסא הזקן דרש, כי נגע בכף ירד יעקב - כתוב כאן כי נגע בכף, וכתוב שם (במדבר יט) כל הנגע במת בנפש האדם [יטמא]. מה להלן טמאה - אף כאן גם טמאה, שטמא אותו מקום, וממקום טמא אין לנו [להתקן] להנות ממנו כלל. כל שכן במקום שקרב אותו צד הטמאה, והתורה לא אמרה אלא כי נגע, וכתוב ויגע בכף ירכו, כמו שנאמר (שם) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא. ברוך הרחמן שנתן תורה לישראל לזכות בה בעולם הזה ובעולם הבא, שכתוב (משלי ג) ארד חיים בימינה בשמאלה עשר וכבוד.

והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. רבי אלעזר פתח ואמר, (שמות לה) כי לא תשתחוה לאל אחר כי יי קנא שמו. וכי יעקב דאיהו שלימא דאבהו דאתבריר חולקא שלימתא לקודשא בריהו הוא ואיהו אתקריב לגביה יתיר, (סייא ואשתלים לעילא ולתתא) היך סגיד ליה לההוא רשע דעשו דאיהו בסטרא דאל אחר, ומאן דסגיד ליה סגיד לאל אחר. אי תימא בגין דאמרו תעלא בעדניה סגיד ליה, לאו הכי. דהא עשו כאל אחר הנה, ויעקב לא יסגוד לההוא סטרא ולההוא חולקא כלל. (פתח רבי אבא ואמר) אלא כתיב, (שמואל א כה) ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום. והא אתמר דאסיר (דייא לייג ליה) לאקדומי להו שלם לרשיעיא, וכיון דאסיר היכי אשפחנא דדוד אמר האי קרא לנבל, אלא הא אוקמוה (שמות כג ב) דלקודשא בריהו הוא קאמר, בגין לקשרא ליה לחי. וחשיב נבל דעליה קאמר.

והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. רבי אלעזר פתח ואמר, (שמות לד) כי לא תשתחוה לאל אחר כי הי קנא שמו. וכי יעקב, שהוא בחיר האבות, שנבחר חלק שלם לקדוש-ברוך-הוא, והוא התקרב אליו יותר [סייא ונשלם למעלה ולמטה], איך השתחוה לאותו עשו הרשע שהוא בצד של אל אחר, ומי שסוגד לו - סוגד לאל אחר? אם תאמר משום שאמרו, שועל בשעתו השתחוה לו - לא כן, שהרי עשו כמו אל אחר היה, ויעקב לא ישתחוה לאותו צד ולאותו חלק כלל. [פתח רבי אבא ואמר], אלא כתוב (שמואל א כה) ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום. והרי נתבאר שאסור [ל] להקדים שלום לרשעים, וכיון שאסור, איך מצאנו שדוד אמר פסוק זה לנבל? אלא הרי פרשוה שאמר לקדוש-ברוך-הוא כדי לקשר אותו לחי, וחשב נבל שעליו אמר.

כגוונא דא (בראשית יב) וישתחו ישראל על ראש המטה, וכי לגבי דבריה סגיד. אלא לאתריה דשכינתא קא פרע וסגיד, אוף הכא, והוא עבר לפניהם. מאי והוא, דא שכינתא עלאה דהנה אזלא קמיה (כרע), ודא הוא

נטירו עלאה. פיון דחמא יעקב, אמר, הא עידן לסגדא לגביה דקודשא
ברוך הוא דהוה אזיל קמיה.

כמו זה (בראשית מז) וישתחו ישראל על ראש המטה, וכי אל בנו הוא
השתחוה? אלא למקום השכינה כרע והשתחוה, אף כאן והוא עבר
לפניהם. מה זה והוא? זו שכינה עליונה שהיתה הולכת לפניו [כרע],
וזוהי שמירה עליונה. פיון שראה יעקב, אמר, הנה זמן להשתחוות
לקדוש-ברוך-הוא שהיה הולך עמו.

כרע וסגיד שבע זמנין עד גשתו עד אחיו, ולא כתיב וישתחו לעשו. אלא
פיון דחמא דהא קודשא ברוך הוא אזיל קמיה, כדן סגיד לקבליה. בגין
דלא למיהב יקר למסגד לאחרא בר מניה, וכלא איהו כדקא יאות. זכאין
אינון צדיקייא דכל עובדיהון דקא עבדי בגין יקרא דמאריהון איהו, ובגין
דלא יסטון לימינא ולשמאלא:

כרע והשתחוה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו, ולא כתוב וישתחו
לעשו. אלא פיון שראה שהרי הקדוש ברוך הוא הולך עמו, אז
השתחוה כנגדו, כדי שלא לתת כבוד להשתחוות לאחר פרט לו, והכל
הוא כראוי. אשרי הצדיקים שכל מעשיהם שעושים בשביל כבוד
רבונם הוא, וכדי שלא יסטו ימינה ושמאלה.

ויגרע עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צוארו. צוארו כתיב חסר. וישקהו
ויבכו. רבי יצחק אמר (ישעיה נז) והרשעים פים נגרש פי השקט לא יוכל
ויגרשו מימיו רפש וטיט, האי קרא אתמר. ומלי דאורייתא, כמה רזין
עלאין אית בהו משניין דא מן דא, וכלא חד.

ויגרע עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צוארו. צוארו כתיב חסר.
וישקהו ויבכו. רבי יצחק אמר, (ישעיה נז) והרשעים פים נגרש פי השקט
לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט. פסוק זה נתבאר. ובדברי תורה יש
כמה סודות עליונים משנים זה מזה, והכל אחד.

והרשעים פים נגרש פי השקט לא יוכל, דא עשו דכל עובדוי ברשיעו
ובחיובא, דהא כד אתא לגביה דיעקב, עובדוי לא הווי בשלם, ויפול על
צוארו, חד. צוארו דא ירושלם דאיהו צוארו דכל עלמא. ויפל על צוארו,
ולא על צוארו. בגין דתרו זמנין אתחריב בי מקדשא. חד מבבל, וחד

מזרעיה דעשו, דאפיל גרמיה עליה זמנא חדא וחרוב ליה. ועל דא ויפל על צנארו חד.

והרשעים פים נגרש פי השקט לא יוכל - זה עשו שכל מעשיו ברשע ובחטא, שהרי כשבא יעקב אליו, מעשיו לא היו בשלום. ויפל על צנארו - אחד. צנארו זו ירושלים, שהיא צנארו של כל העולם. ויפל על צנארו ולא על צנארו, משום שפעמים נחרב בית המקדש - אחד מבבל, ואחד מזרעו של עשו, שהפיל עצמו עליו פעם אחד והחריבו, ועל זה ויפל על צנארו - אחד.

ויש"קהו, נקוד לעיל, דלא נשקיה ברעותיה. ותנן מאי דכתיב, (משלי כז) ונעתרות נשיקות שונא, דא בלעם כד בריד לון לישראל. דהא לא בריד לון ברעותא דלבא. אוף הכא נעתרות נשיקות שונא, דא עשו.

ויש"קהו נקוד למעלה, כי לא נשקו ברצונו. ושנינו, מה זה שכתוב (משלי כז) ונעתרות נשיקות שונא? זה בלעם כשבד את ישראל, שהרי לא ברך ברצון הלב. אף כאן נעתרות נשיקות שונא - זה עשו.

אמר רבי יוסי, כתיב (תהלים ג) קומה יי הושיעני אלהי כי הפית את כל אויבי לחי שני רשעים שברת. ותנן אל תקרי שברת אלא שרברת. דהא אסגיאוו שינוי וחשיב לנשכא ליה וכו'. ועל דא ויבכו, דא בכי ודא בכי, ואיקמוה חברייא.

אמר רבי יוסי, כתיב (תהלים ג) קומה ה' הושיעני אלהי כי הפית את כל אויבי לחי שני רשעים שברת. ושנינו, אל תקרי שברת אלא שרברת, שהרי גדלו שניו וחשב לנשך אותו וכו'. ועל זה ויבכו, זה בכה וזה בכה, ויבארוה החברים.

דף קעב ע"א

תא חזי, כמה הנה (דף קעב ע"א) לביה ורעותיה דעשו לגבי דינקב, דהא אפילו ביה הוא שעתא חשיב לארד זמנין (ס"א לאורכא דיומין) למעבד ליה בישין ולקטרגא ליה, ועל דא ויבכו. דא הנה בכי, דלא הנה חשיב לאשתזבא מן ידוי. ודא הנה בכי, בגין דאבוי הנה קיים ולא יכיל ליה.

בא ראה כמה היה לבו ורצונו של עשו ליעקב, שהרי אפלו באותה שעה חשב לארד זמן [באריכות הימים] לעשות לו רעות ולקטרג לו, ועל זה ויבכו. זה היה בוכה שלא היה חושב להנצל מידו, וזה היה בוכה משום שאביו היה קים ולא יכול לו.

אמר רבי אבא ודאי אתחלש רוגזיה דעשו בשעתא דחמא ליה ליעקב. מאי טעמא, בגין דהא אסתפכם בהדיה ההוא ממנא דעשו. ועל דא לא יכול עשו לשלטאה ברוגזיה, דהכי כל מלון דהאי עלמא תליין לעילא. וכד אסתפמו לעילא בקדמיתא אסתפמו לתתא. שלטנותא לאו איהו לתתא עד דאיתיהיב שלטנותא לעילא, וכלא דא בדא תליא:

אמר רבי אבא, ודאי נחלש רגזו של עשו בשעה שראה את יעקב. מה הטעם? משום שהרי הסכים עמו אותו ממנא של עשו, ועל זה לא יכול עשו לשלט ברגזו, שהרי כל הדברים של העולם הזה תלויים למעלה, וכשהסכימו למעלה בתחלה - הסכימו למטה. השלטון אינו למטה עד שנתן השלטון למעלה, והכל תלוי זה בזה.

יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי וגו'. אמר רבי אלעזר, היינו דקאמרינו בקדמיתא דיעקב לא בעא השתא אינון ברכאן קדמאי דברכיה אבוי. (ס"א בגין דכתיב, (איכה ג) טוב לגבר כי ישא על בנעוריו. וכתוב (משלי לא) ותשחק ליום אחרון) ועדיין לא אתקיימו ביה אפילו חד מנייהו. בגין דסליק לון לסוף יומיא בשעתא דאצטריכו לבנוי לגבי כל עמין דעלמא.

יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי וגו'. אמר רבי אלעזר, היינו מה שאמרנו בתחלה, שיעקב לא רצה עכשו אותן ברכות ראשונות שברכו אביו, [משום שכתוב (איכה ג) טוב לגבר כי ישא על בנעוריו, וכתוב (משלי לא) ותשחק ליום אחרון] ועדיין לא התקיימו בו אפלו אחד מהם, משום שהעביר אותם לסוף הימים בשעה שיצטרכו לבניו מול כל עמי העולם.

ובגין כך בשעתא דאמר עשו נסעה ונלכה, ונפלוג האי עלמא כחדא ונשלוט כחדא. מה אמר, יעבר נא אדני לפני עבדו. יקדים עשו שלטניה השתא בהאי עלמא. יעבר נא, כמה דאת אמר, (מיכה ב) ויעבור מלכם לפנייהם ויי בראשם, אקדים אנת שולטנותך בקדמיתא בהאי עלמא, ואני אתנהלה לאטי. אנא אסלק גרמי לההוא עלמא דאתי ולסוף יומיא לאינון יומיא דאזלין לאט.

וְלָכֵן בַּשָּׁעָה שֶׁאָמַר עָשׂו נִסְעָה וְנִלְכָה, וְנִחְלַק הָעוֹלָם הַזֶּה כְּאֶחָד וְנִשְׁלַט כְּאֶחָד - מָה אָמַר יַעֲקֹב יַעֲבֹר? נָא אֲדַנֵּי לִפְנֵי עַבְדּוֹ. יַקְדִּים עָשׂו שְׁלֹטוֹנוֹ עִכְשָׁו בְּעוֹלָם הַזֶּה, יַעֲבֹר נָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִיכָה ב) וַיַּעֲבֹר מִלְכָם לִפְנֵיהֶם וְהִי בְּרֵאשִׁים, הַקָּדִים אֶתְּהָ שְׁלֹטוֹנָךְ בְּתַחֲלָה בְּעוֹלָם הַזֶּה - וְאֲנִי אֶתְּנֶה לָּהּ לְאִטִּי, אֲנִי אֶעֱלֶה עִצְמִי לְאוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא וְלִסּוֹף הַיָּמִים, לְאוֹתָם יָמִים שֶׁהוֹלְכִים לְאִט.

לְרַגֵּל הַמְּלָאכָה, מֵאֵן מְלָאכָה. דָּא אֶסְפֵּק לְרִיָּא דְלָא נִהְרָא דְבָה אֶתְעַבִּיד עַבְדִּיתָא דְעֵלְמָא. אֲשֶׁר לִפְנֵי, דָּא הִיא מִן קָדָם יִי בְּכָל אֶתְרָא. וְלְרַגֵּל הַיְלָדִים, דָּא הוּא רְזָא דְכְרוּבִים, לְאַחֲזָאָה רְזָא דְמַהִימְנוּתָא דְאִהוּ אֶתְדַבֵּק בְּהוּ.

לְרַגֵּל הַמְּלָאכָה - אִיזוֹ מְלָאכָה? זוֹ אֶסְפֵּק לְרִיָּה שְׁלֵא מְאִירָה שְׁבָה נַעֲשָׂה מַעֲשֵׂה הָעוֹלָם. אֲשֶׁר לִפְנֵי - זוֹהִי מִלְפְּנֵי הִי בְּכָל מְקוֹם. וְלְרַגֵּל הַיְלָדִים - זֶהוּ סוּד שֶׁל הַכְּרוּבִים לְהִרְאוֹת סוּד הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא נִדְבֵּק בָּהֶם.

עַד אֲשֶׁר אָבֵא אֶל אֲדִנֵי שַׁעֲרָה, אֲנָא אֶסְבּוֹל גְּלוּתָא דִּילָךְ עַד דְיִיתִי וַיְמַטִּי זְמַנָּא דִּילִי לְשִׁלְטָאָה עַל הַר עָשׂו, כְּמָה דְאֶתְּ אָמַר, (עוּבְדִיָּה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת הַר עָשׂו, וַיְכַדִּין וְהִיתָה לִי הַמְּלוּכָה:

עַד אֲשֶׁר אָבֵא אֶל אֲדִנֵי שַׁעֲרָה - אֲנִי אֶסְבֵּל גְּלוּת שְׁלָךְ עַד שְׂבִיבָא וַיְגִיעַ זְמַנִּי לְשִׁלְטַת עַל הַר עָשׂו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עוּבְדִיָּה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת הַר עָשׂו, וְאִזּוֹ וְהִיתָה לְהִי הַמְּלוּכָה.

וַיַּעֲקֹב נִסַּע סִכְתָּה וַיִּבֶן לוֹ בַּיִת וַלְמַקְנָהוּ עָשָׂה סִכְתָּה עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמְּקוֹם סִכּוֹת. רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר, (תְּהִלִּים קכז) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְשִׁלְמָה אִם יִי לֹא יִבְנֶה בַּיִת וְגוֹ', אִם יִי לֹא יִשְׁמַר עִיר וְגוֹ'. תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲרָתָא דְסַלִּיק בְּרַעוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַבְרִי עֵלְמָא, אֶפִּיק (טו א) מְבוּצִינָא דְקַרְדִּינוּתָא חַד קְטוּרָא, וְאֶתְלַהִיט מְגוֹ חֲשׂוּכָא, וְאֶשְׁתַּאֲרַר בְּסַלִּיקוֹ. וְנִחְתָּא לְתַתָּא, הֵהִיא חֲשִׁכָה לְהִיט (וְאֶתְלַהִיט) בְּמֵאָה שְׁבִילִין אֹרְחִין דְקִיקוֹן רַבְרָבוֹ, וְאֶתְעַבִּיד בֵּיתָא דְעֵלְמָא.

וַיַּעֲקֹב נִסַּע סִכְתָּה וַיִּבֶן לוֹ בַּיִת וַלְמַקְנָהוּ עָשָׂה סִכְתָּה עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמְּקוֹם סִכּוֹת. רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר, (תְּהִלִּים קכז) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְשִׁלְמָה אִם הִי לֹא יִבְנֶה בַּיִת וְגוֹ', אִם הִי לֹא יִשְׁמַר עִיר וְגוֹ'. בֵּא רְאֵה, בְּשַׁעֲרָה

שְׁעֵלָה בְּרָצוֹן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָרָא עוֹלָם, הוֹצִיא מִתּוֹךְ נִיצוּץ חֶזֶק
קֶשֶׁר אֶחָד, וְהִתְלַהֵט מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ, וְנִשְׁאַר בְּעֵלְיָהּ וְיָרַד לְמַטָּה. אוֹתָהּ
חֲשֵׁכָה לְהֵטָה [וְהִתְלַהֵטָה] בְּמֵאָה שְׁבִילִים דְּרָכִים דְּקִיקִים גְּדוֹלִים, וְנִעְשָׂה
בֵּית שֶׁל הָעוֹלָם.

הַאִי בֵּיתָא אִיהוּ גוֹ אֲמַצְעֵיתָא דְכָלְא, כַּמָּה פְתָחִין וְאֲדָרִין לִיה סְחוּר סְחוּר,
דוּכְתִין עֲלָאִין קְדִישִׁין, תַּמָּן מְקַנְנֵי צְפָרֵי שְׁמַיָא, כָּל חַד וְחַד לְזִינְיָה. בְּגוּוֹיָה
נְפִיק חַד אֵילָנָא רַבְרָבָא וְתַקִּיף עַפְיָיָה וְאֲנַבְיָה סְגִי, מְזוֹנָא לְכָלְא בִּיה. הַהוּא
אֵילָנָא סְלִיק לְעַנְנֵי שְׁמַיָא וְאֲתַטְמַר בֵּין תַּלְתָּ טוּרִין, מִתְחוֹת אֵילִין תַּלְתָּ
טוּרִין נְפִיק, סְלִיק לְעֵילָא נְחִית לְתַתָּא.

בֵּית זָה הוּא בְתוֹךְ אֲמַצְעֵ הַכֹּל. כַּמָּה פְתָחִים וְחֲדָרִים לוֹ סְבִיב סְבִיב,
מְקוֹמוֹת עֲלִיוֹנִים קְדוֹשִׁים, שָׁם מְקַנְנוֹת צְפָרֵי הַשְּׁמַיִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד
לְמִינוֹ. בְּתוֹכּוֹ יוֹצֵא אֵילָן גְּדוֹל אֶחָד וְחֶזֶק, עֲנַפְיוֹ וּפְרִיּוֹ רַב, מְזוֹן לְכָל
בוֹ. אוֹתוֹ הָאֵילָן עוֹלָה לְעַנְנֵי הַשְּׁמַיִם, וְנִטְמָן בֵּין שְׁלֹשָׁה הָרִים. מִתְחַת
לְשֹׁלֶשֶׁת הַהָרִים הִלְלוּ יוֹצֵא, עוֹלָה לְמַעְלָה וְיוֹרֵד לְמַטָּה.

הַאִי בֵּיתָא אֲתַשְׁקִיָּא מֵיָה, וְגַנְיָז בְּגוּוֹיָה כַּמָּה גְנָזִין עֲלָאִין דְלָא אֲתִידְעוּ,
בְּדָא אֲתַבְנִי הַאִי בֵּיתָא וְאֲשַׁתְּכַלֵּל הַהוּא אֵילָנָא אֲתַגְלִיָּא בִּימָמָא,
וְאֲתַכְפְּסִיָּא בְלִילְיָא, וְהַאִי בֵּיתָא שְׁלֵטָא בְלִילְיָא וְאֲתַכְפְּסִיָּא בִּימָמָא.

הַבֵּית הַזֶּה מְשַׁקָּה מִמְנוּ וְגוֹיָז בְּתוֹכּוֹ כַּמָּה גְנָזִים עֲלִיוֹנִים שְׁלָא נוֹדְעוּ,
בְּזָה נְבִנָה בֵּית זָה וְנִתְקַן. אוֹתוֹ הָאֵילָן מִתְגַּלְגֵּה בַּיּוֹם וּמִתְכַפֵּסָה בְּלִילָה.
וְהַבֵּית זָה שׁוֹלֵט בְּלִילָה וּמִתְכַפֵּסָה בַּיּוֹם.

בְּשַׁעְתָּא דְעָאל חֲשׂוּכָא וְאֲתַקְטִיר בִּיה שְׁלֵטָא, וְכָל פְתָחִין סְתִימִין מְכָל
סְטִרִין, כְּדִין כַּמָּה רִיחִין פְּרָחִין בְּאִירָא, תְּאִיבִין לְמַנְדַּע וּלְמִיעַל בִּיה,
וְעָאלִין בֵּין אֵינוֹן צְפוּרִין, וְנִטְלִין סְהֻדוּתָא, וְשְׁטִיָּין וְחֻמָּאן מַה דְחֻמָּאן.

בְּשַׁעָה שְׁנַכְנַס הַחֹשֶׁךְ וְנִקְשָׁר בוֹ שׁוֹלֵט, וְכָל הַפְתָּחִים סְתוּמִים מְכָל
הַצְּדָדִים. אִזְ כַּמָּה רוּחוֹת פּוֹרְחוֹת בְּאִוִיר, תְּאִיבוֹת לְדַעַת וּלְהַכְנִס בוֹ,
וְנַכְנְסוֹת בֵּין אוֹתָן צְפָרִים, וְלוֹקְחוֹת עֲדוּת, וְשְׁטוֹת וְרוּאוֹת מַה
שְׁרוּאוֹת.

עד דאתער ההוא חשוכא דאתקטיר ביה, ואפיק חד שלהובא ובטש בכל פטישין תקיפין, ופתח פתחין, ובקע טנרין. סלקא ונחתא ההוא שלהובא, ובטש בעלמא, ואתער קלין לעילא ותתא.

עד שמתעורר אותו חשך שנקשר בו, ומוציא שלהבת אחת, ומכה בכל הפטישים החזקים, ופותח פתחים ובוקע סלעים. עולה ויורדת אותה שלהבת ומכה בעולם ומעוררת קולות למעלה ולמטה.

דף קעב ע"ב

כדין חד (דף קעב ע"ב) פרוזא סליק, ואתקטיר באוירא, וקרי, ההוא אוירא נפקא מגו עמודא דעננא דמדבחה פנימאה, וכד נפקא אתפשט בארבע סטרי עלמא. אלף אלפין קיימין מסטרא דאיהו שמאלא, ורבוזא רבוון קיימין מסטרא דאיהו ימינא, וכרוזא קאים בקיומיה. קרא בחיל ואכריז, כדין כמה אינון דמתקני שירתא ופלחין פולחנא, ותרין פתחין פתיחו. חד לסטר דרומא, וחד לסטר צפון.

ואז פרוז אחד עולה ונקשר באויר וקורא. אותו אויר יוצא מתוך עמוד ענן של המזבח הפנימי, וכשיוצא מתפשט לארבעת צדדי העולם. אלף אלפים עומדים מצד שהוא שמאל, ורבוזא רבבות עומדים מצד שהוא ימין, והכרוז עומד בקיומו, קורא בחיל ומכריז. אז כמה אותם שמתקנים שירה ועובדים עבודה, ושני פתחים נפתחים, אחד לצד דרום ואחד לצד צפון.

סלקא האי ביתא ואתיהיבת ואתקטרת בין תרין סטרין, ושירין מזמרון ותושבחו סלקין. כדין עאל מאן דעאל בלחישא, וביתא מתלהטא בשית נהורין, נהרין זינא לכל סטר, ונהרין דבוסמא נפקין. ואתשקין כל חיות ברא, כמה דאת אמר (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם וגו'. וזמרון עד דסלקא צפרא. וכד סלקא צפרא כדין ככביא ומזלי שמיא וחיליהון כלהון משבחו ואמרי שירתא, כמה דאת אמר, (איוב לח) ברו יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים.

עולה הבית הזה ונתן ומתקשר בין שני צדדים, ושירים מזמרים ותשבחות עולות. אז נכנס מי שנכנס בלחש, והבית מתלהט בששה אורות מאירים זיו לכל צד, ונהרות בשמים יוצאים ומשקים כל חיות השדה, כמו שנאמר (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם

וגו', ומזמרים עד עלות הבקר. וכשעולה הבקר, אז כוכבים ומזלות השמים וחילותיהם, כלם משבחים ואומרים שיירה, כמו שנאמר (איוב לח) בָּרוּךְ יְחַד כְּכֹבֵי בֹקֵר וַיְרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

תא חזי (תהלים קכז) אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. אם יי לא ישמר עיר שוא שקד שומר. אם יי וגו' דא מלכא עלאה, דאיהו בונה להאי ביתא תדיר ואתקין ליה, אימתי, כד סלקין רעותין פולחנין מתתא כדקא יאות.

בא ראה, (תהלים קכז) אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר. אם ה' וגו' - זה המלך העליון שהוא בונה את הבית הזה תמיד ומתקן אותו. אימתי? כשעולים הרצונות והעבודות מלמטה כראוי.

אם יי לא ישמר עיר, אימתי, בשעתא דאתחשכא ליליא, וסטרין מזינין שראו ושטאו בעלמא, ופתחין סתימין, ואתנטיר מכל סטרין דלא יקרב ביה ערל ומסאבא, כמה דאת אמר (ישעיה נב) לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא, דזמין קודשא בריך הוא לאעברא לון מעלמא.

אם ה' לא ישמר עיר, אימתי? בשעה שנחשך הלילה והצדדים המזינים שורים ומשוטטים בעולם, והפתחים סתומים, ונשמר מכל הצדדים שלא יתקרב בו ערל וטמא, כמו שנאמר (ישעיה נב) לא יוסיף לבא בך עוד ערל וטמא, שעתיד הקדוש ברוך הוא להעבירם מן העולם.

מאן ערל ומאן טמא. אלא פלא חד, ערל וטמא. דא הוא דאתפתא ביה ואזיל אבתריה אדם ואנתתיה, וגרימו מותא לכל עלמא. ואיהו דמסאיב האי ביתא, עד ההוא זמנא דינעבר ליה קודשא בריך הוא מעלמא. בגין כך אם יי לא ישמר עיר, שוא ודאי.

מי ערל ומי טמא? אלא הפל אחד ערל וטמא. זהו שהתפתה בו והלך אחריו אדם ואשתו וגרמו מות לכל העולם, והוא המטמא את הבית הזה עד אותו זמן שיעבירו הקדוש ברוך הוא מן העולם. משום כך אם ה' לא ישמר עיר, שוא ודאי.

תָּא חֲזִי, וַיַּעֲקֹב נֹסַע סִכְתָּהּ, אֲתִנְטִיל לְקַבְּלָא חוּלְקִיָּה דְמַהִימְנוּתָא. מַה פְּתִיב לְעֵילָא, וַיָּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עָשׂוּ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה, וּכְתִיב וַיַּעֲקֹב נֹסַע סִכְתָּהּ. אֲלָא כָּל חַד אֲתַפְרֵשׁ לְסִטְרָא דִּילִיָּהּ, עָשׂוּ לְסִטְרָא דְשְׁעִיר. מֵאן שְׁעִיר, דָּא הִיא אֲשֶׁה זָרָה אֵל נָכֵר. וַיַּעֲקֹב נֹסַע סִכְתָּהּ, דָּא מַהִימְנוּתָא עֲלָאָה.

בֵּא רְאָה, וַיַּעֲקֹב נֹסַע סִכְתָּהּ, נֹסַע כְּנַגְדַּ חֲלָקוֹ שֶׁל הָאֲמוּנָה. מַה פְּתִיב לְמַעְלָה? וַיָּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עָשׂוּ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה, וּכְתִיב וַיַּעֲקֹב נֹסַע סִכְתָּהּ. אֲלָא כָּל אֶחָד נִפְרָד לְצַד שְׁלוֹ - עָשׂוּ לְצַד שֶׁל שְׁעִיר, מַה זֶה שְׁעִיר? זֶה אֲשֶׁה זָרָה, אֵל נָכֵר. וַיַּעֲקֹב נֹסַע סִכְתָּהּ, זֶה הָאֲמוּנָה הַעֲלִיוֹנָה.

וַיְבִין לוֹ בֵּית, כְּמַה דְּאֵתְ אָמֵר, (וישעיה ב) בֵּית יַעֲקֹב. אָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאֵתְקִין תְּפִלַּת עַרְבִית כְּדָקָא יָאוּת. וּלְמַקְנֵהוּ עָשָׂה סִכְתָּהּ, שְׁאָר סִכְתָּהּ לְנִטְרָא לֹון וְדָא הוּא חוּלְקִיָּה. וּכְדִין וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם. שְׁלָם מְכַלָּא וְאוּקְמוּהָ. וּכְתִיב, (תהלים עו) וַיְהִי בְשָׁלָם סִכּוֹ וְגוֹי וְאוּקְמוּהָ, וְכֹלָא רְזָא חֲדָא. כְּדִין אֲתַחֲבַר עַמִּיָּה מַהִימְנוּתָא כְּדִ הָוָה שְׁלָם כְּדִ אֲתַעֲטֵר בְּדוּכְתִיָּה דְּאֵתְחֲזִי לִיָּהּ. וּכְדִין הִיא סִכְתָּהּ אֲתַעֲטֵרַת בְּהִדְיָהּ, דְּהָוָה שְׁלָם מְאַבְהֹן, דְּהָוָה שְׁלָם מְבַנְוִי, וְדָא הוּא שְׁלָם. שְׁלָם לְעֵילָא שְׁלָם לְתַתָּא, שְׁלָם בְּשַׁמְיָא שְׁלָם בְּאַרְעָא. שְׁלָם לְעֵילָא דְּאִיָּהּ כְּלָלָא דְּאַבְהֹן, תְּפִאָרַת יִשְׂרָאֵל. שְׁלָם לְתַתָּא בְּבַנְוִי קְדִישִׁין. שְׁלָם בְּשַׁמְיָא, שְׁלָם בְּאַרְעָא, וּכְדִין וַיְהִי בְשָׁלָם סִכּוֹ וְאוּקְמוּהָ. מִיָּד מַה פְּתִיב וַתֵּצֵא דִינָה בַת לָאָה, וְאוּקְמוּהָ חֲבַרְיָא.

וַיְבִין לוֹ בֵּית, כְּמוֹ שְׁנַאָמֵר (שם) בֵּית יַעֲקֹב. אָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁתַּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית כְּרָאוּי. וּלְמַקְנֵהוּ עָשָׂה סִכְתָּהּ, שְׁאָר סִכְתָּהּ לְשִׁמְרָא אוֹתָם, וְזֶהוּ חֲלָקוֹ. וְאִזּוּ וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם - שְׁלָם מְהַכֵּל, וּבְאַרוּהוּ. וּכְתִיב (תהלים עו) וַיְהִי בְשָׁלָם סִכּוֹ וְגוֹי, וּבְאַרוּהוּ, וְהַכֵּל סוּד אֶחָד. אִזּוּ הִתְחַבְּרָה עַמּוֹ הָאֲמוּנָה כְּשֶׁהָיָה שְׁלָם, כְּשֶׁהִתְעַטֵּר בְּמַקּוֹם שְׁרָאוּי לוֹ, וְאִזּוּ סִכְתָּהּ זֶה הִתְעַטְרָה עַמּוֹ, שְׁהָיָה שְׁלָם מְהַאֲבוֹת, שְׁהָיָה שְׁלָם מְבַנְוִי, וְזֶהוּ שְׁלָם, שְׁלָם לְמַעְלָה שְׁלָם לְמַטָּה, שְׁלָם בְּשַׁמְיָם שְׁלָם בְּאַרְץ. שְׁלָם לְמַעְלָה - שְׁהוּא כְּלָל הָאֲבוֹת, תְּפִאָרַת יִשְׂרָאֵל. שְׁלָם לְמַטָּה - בְּבַנְוִי הַקְּדוּשִׁים. שְׁלָם בְּשַׁמְיָם שְׁלָם בְּאַרְץ. וְאִזּוּ וַיְהִי בְשָׁלָם סִכּוֹ, וּבְאַרוּהוּ. מִיָּד מַה פְּתִיב? וַתֵּצֵא דִינָה בַת לָאָה, וּבְאַרוּהוּ הַחֲבַרְיָם

תָּא חֲזִי, כְּמַה דְּרַגִּין וְסִטְרִין מִתְפָּרְשִׁין לְעֵילָא וְכִלְהוּ מְשַׁנְיִין דָּא מִן דָּא. חִינּוּן מְשַׁנְיִין אֵלִין מְאֵלִין, אֵלִין מְקִטְרִגִין לְשִׁלְטָאָה עַל אֵלִין וּלְמִטְרָן טְרַפִּין כָּל חַד וְחַד לְזִינְיָה. מְסִטְרָא דְּרוּחָא מְסַאָבָא כְּמַה דְּרַגִּין מִתְפָּרְשִׁין, וְכִלְהוּ כְּמוֹ לְקִטְרָגָא אֵלִין לְקַבִּיל אֵלִין, דְּהָא פְּתִיב (דברים כב) לֹא תַחְרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו, דְּכַד קָא מִתְחַבְּרִין מְקִטְרִגִי עֲלִמָּא.

בא ראה כמה דרגות וצדדים נפרדים למעלה, וכלם משנים זה מזה, חיות משנות אלו מאלו, אלה מקטרגים לשלט על אלה ולטרף טרף כל אחד ואחד למינו. מצד של רוח הטמאה כמה דרגות נפרדות, וכלם אורבים לקטרג אלה כנגד אלה, שהרי כתוב (דברים כב) לא תחרש בשור ובחמר יחדו, שכשמתחברים, מקטרגים עולם.

ותא חזי, תיאובתא דדרגין מסאבין לאו איהו אלא לקטרגא בסטרין קדישין. יעקב דאיהו קדישא, בלהו כמן ליה וקטרגו בהדיה. בקדמיתא נשכיה חוץ, כמה דאת אמר ויגע בכף ירכו, השתא נשכיה חמור.

ובא וראה, תשוקת הדרגות הטמאות אינה אלא לקטרג בצדדים הקדושים. יעקב, שהוא קדוש, כלם ארבו לו וקטרגו עמו. בתחלה נשכו נחש, כמו שנאמר ויגע בכף ירכו. עכשו נשכו חמור.

דף קעג ע"א

תמן איהו קאים לגבי חוץ, השתא שמעון ולוי דאתו מסטרא (דף קעג ע"א) דדינא קשיא קיימו לגביה דחמור ושליטו עלוי בכל סטרין ואתכפא קמיהו. כמה דאת אמר ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב. ושמעון דהוה (שור) מזליה (איהו) שור, אתא על חמור וקטרג ביה, בגין דלא יתחברון כחדא, ואשתכח איהו מקטרגא דיליה.

שם הוא עומד אצל הנחש. עכשו שמעון ולוי, שבאו מצד הדין הקשה, עמדו כלפי החמור ושליטו עליו בכל הצדדים ונכפה לפניהם, כמו שנאמר ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב. ושמעון שהיה [שור], מזלו [הוא] שור, בא על חמור וקטרג בו כדי שלא יתחברו כאחד, ונמצא שהוא מקטרג שלו.

וכלהו אתי לקטרגא ליה ליעקב ואשתזיב, ולבתר איהו שליט עליהו. לבתר אתא שור ואשתלים בחמורים דכלהו מסטרא דחמור. יוסף דאיהו שור, ומצרים דאינון חמורים דכתיב בהו (יחזקאל כג) אשר בשר חמורים בשרם.

וְכֻלָּם בָּאִים לְקַטְרֵג לְיַעֲקֹב, וְהוּא נֹצֵל, וְאַחַר כֵּן הוּא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם.
אַחַר כֵּן בָּא שׁוֹר וְנִשְׁלַם בְּחִמּוּרִים שְׂפָלָם מִצַּד הַחֲמוּר - יוֹסֵף שֶׁהוּא
שׁוֹר, וּמְצָרִים שֶׁהֵם חֲמוּרִים, שְׂפָתוֹב בָּהֶם (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשׂוֹר
חֲמוּרִים בְּשָׂרָם.

וְעַל דָּא לְבַתֵּר בְּנֵי יַעֲקֹב נִפְלוּ בֵּין אֵינּוֹן חֲמוּרִים, בְּגִין דְּאִזְדוּג שׁוֹר
בְּהַדְיָהּ, וְנִשְׁכוּ לוֹן גְּרַמְיָא וּבְשָׂרָא. עַד דְּאִתְעַר לְוִי כְּמִלְקָדְמִין וּבִדְר
לְאֵינּוֹן חֲמוּרִים (ס"א דאזדווגו) לְכַפְיָא לוֹן וְתַבְר תּוּקְפָהוֹן מְעַלְמָא, וְאַפִּיק
לְשׁוֹר מִתַּמְּוִן. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (שמות יג) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ.

וְעַל זֶה אַחַר כֵּן בְּנֵי יַעֲקֹב נִפְלוּ בֵּין אוֹתָם חֲמוּרִים, מְשׁוּם שֶׁהִזְדוּג שׁוֹר
עִמָּם וְנִשְׁכוּ אוֹתָם עֲצָמוֹת וּבְשָׂרָא, עַד שֶׁהִתְעוֹרַר לְוִי כְּמוֹ מְקַדֵּם וּפְזָר
אוֹתָם הַחֲמוּרִים [שהזדווגו] לְכַפּוֹת אוֹתָם, וְשִׁבַּר כְּחֵם מְהַעוֹלָם, וְהוֹצִיא
אֶת הַשׁוֹר מִשָּׂם. זֶהוּ שְׂפָתוֹב (שמות יג) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ.

תָּא חַזִּי, כִּד אֲתָא שְׂמַעוֹן בְּקַדְמִיתָא עַל הַהוּא חֲמוּר, אֲתַעַר עֲלֵיהוֹן דָּם
דְּאִתְגַּזְרוּ, וּלְבַתֵּר וַיִּהְרְגוּ כָּל זָכָר. כְּגוֹוְנָא דָּא עֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא עַל יְדָא
דְּלוֹי, דָּא מֹשֶׁה. בְּאֵינּוֹן חֲמוּרִים בְּמְצָרִים. בְּקַדְמִיתָא דָּם, וּלְבַתֵּר (שמות יג)
וַיִּהְרַג יי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ'. הִכָּא בְּהַאי חֲמוּר כְּתִיב, וְאֵת כָּל חֵילָם
וְאֵת כָּל טַפָּם וְאֵת כָּל בְּהֵמָתָם וְגוֹ'. הֵתָם בְּאֵינּוֹן חֲמוּרִים כְּתִיב, (שמות יב)
כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וְשִׁמְלוֹת, וְכְתִיב, (שמות יב) וְגַם יַעֲרַב רַב עֲלֵהּ אֲתָם וְצֹאן
וּבְקָר וְגוֹ'.

בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁבֵּא שְׂמַעוֹן בְּהִתְחַלָּה עַל אוֹתוֹ חֲמוּר, הִתְעוֹרַר עֲלֵיהֶם דָּם
שְׂנַמּוּלוֹ, וְאַחַר כֵּן וַיִּהְרְגוּ כָּל זָכָר. כְּמוֹ זֶה עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל
יְדֵי לוֹי, זֶה מֹשֶׁה, בְּאוֹתָם חֲמוּרִים בְּמְצָרִים. בְּהִתְחַלָּה דָּם, אַחַר כֵּן (שם)
וַיִּהְרַג ה' כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ'. כְּאֵן בְּחֲמוּר הַזֶּה כְּתוּב, וְאֵת כָּל
חֵילָם וְאֵת כָּל טַפָּם וְאֵת כָּל בְּהֵמָתָם וְגוֹ'. שָׂם בְּאוֹתָם חֲמוּרִים כְּתוּב,
(שם) כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וְשִׁמְלוֹת, וְכְתוּב (שם) וְגַם יַעֲרַב רַב עֲלֵהּ אֲתָם וְצֹאן
וּבְקָר וְגוֹ'.

וְשְׂמַעוֹן וְלוֹי, דָּא קָאִים לְגַבֵּי הַאי חֲמוּר, וְדָא קָאִים לְגַבֵּי כָּל אֵינּוֹן
חֲמוּרִים, כְּלָהוּ בְּעוּ לְאִשְׁתַּתְּפָא בְּהַדְיָה דְיַעֲקֹב קַדִּישָׁא וְאִתְתַּקְּנוּ לְנִשְׁכָּא
לֵיה, וְאִיהוּ בְּבִנּוּי קָאִים לְגַבֵּייהוּ וְכִינּוּף לוֹן תַּחֲוִיתִיה. הַשְׂתָּא דְעֵשׂוֹ נִשְׂיָד
לֵיה וּלְבִנּוּי, מֵאֵן יָקוּם לְגַבֵּיהּ, יַעֲקֹב וְיוֹסֵף. דָּא מִסְטָרָא דָּא וְדָא מִסְטָרָא

דא. דכתיב, (עובדיה א) וְהָיָה בַּיִת יַעֲקֹב אִשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהִבָּהּ וּבֵית עֲשׂוֹ לְקֹשׁ וְגו' :

וּשְׁמֵעוֹן וְלוֹי - זֶה עוֹמֵד אֶצֶל הַחֲמֹר הַזֶּה, וְזֶה עוֹמֵד אֶצֶל כָּל אוֹתָם חֲמוּרִים. כָּלֵם רָצוּ לְהַשְׁתַּתֵּף עִם יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ וּנְתַקְנוּ לְנִשְׁדָּ אוֹתוֹ, וְהוּא בְּבָנָיו עוֹמֵד לְגִבְיָהֶם וְכוֹפֶה אוֹתָם תַּחֲתָיו. עֲכָשׁוּ שְׁעֵשׂוֹ נִשְׁדָּ אוֹתוֹ וְאֵת בָּנָיו, מִי יָקוּם מוֹלוֹ? יַעֲקֹב וְיוֹסֵף, זֶה מֵצֵד זֶה וְזֶה מֵצֵד זֶה, שְׁפָתוֹב (עובדיה א) וְהָיָה בַּיִת יַעֲקֹב אִשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהִבָּהּ וּבֵית עֲשׂוֹ לְקֹשׁ וְגו'.

וַיִּסְעוּ וַיְהִי חֲתַת אֱלֹהִים עַל הָעָרִים אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְנֵי יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי כָּלְהוּ הָיוּ מִתְכַּנְּסִים, וְכַד הָיוּ חֲגָרֵי זַיִינֵי קָרְבָּא הָיוּ מְרַתְתֵי וְשִׁבְקִין לוֹן, וּבְגִין כָּד וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְנֵי יַעֲקֹב :

וַיִּסְעוּ וַיְהִי חֲתַת אֱלֹהִים עַל הָעָרִים אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְנֵי יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּלֵם הָיוּ מִתְכַּנְּסִים, וְכִשְׁהִיוּ חוֹגְרִים כְּלֵי זָן לְקָרְב, הָיוּ מְרַתְתִים וְעוֹזְבִים אוֹתָם, וְלָכֵן לֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְנֵי יַעֲקֹב.

הַסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר וְגו'. הַסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר, אֲלֵינּוּ אֵינּוֹן דְּנִטְלוּ מִשְׁכָּם מֵאֵי כְּסָפָא וְדַהֲבָא דְהוֹה חֻקִּיק עֲלֵיהוּ טַעֲנָא דְלַהוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, טַעֲוֹן הָיוּ מִכְּסָפָא וְדַהֲבָא. וַיַּעֲקֹב אֶטְמִין לוֹן תַּמּוֹן, בְּגִין דְּלֹא יִתְהַנּוּן מִסְטָרָא דְעִבּוּדָה זָרָה, דְּאָסִיר לִיה לְבַר נֶשׁ לְאַתְהֵי מַנִּיה לְעַלְמִין.

הַסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר וְגו'. הַסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר - אֵלֶּה הֵם שְׁנִטְלוּ מִשְׁכָּם כְּלֵי כְּסָף וְזָהָב שֶׁהָיָה חֻקִּיק עֲלֵיהֶם עִבּוּדָה זָרָה שְׁלֵהֶם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עִבּוּדָה זָרָה הָיוּ מִכְּסָף וְזָהָב, וַיַּעֲקֹב הִטְמִין אוֹתָם שָׁם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ מֵצֵד שֶׁל עִבּוּדָה זָרָה, שְׁאָסוּר לְאָדָם לְהַנּוֹת מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי חִזְקִיָּה הָיוּ אֲזָלֵי בְּאַרְחָא, אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה לְרַבִּי יְהוּדָה, מֵאֵי דְכַתִּיב, (שמואל ב יב) וַיִּקַּח אֶת עֲטֹרַת מְלָכָם מֵעַל רֹאשׁוֹ וּמִשְׁקָלָהּ כְּכֹר זָהָב וְאֶבֶן יָקָרָה וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד. וְתַנִּינָן, שְׁקוּץ בְּנֵי עַמּוֹן מְלָכָם שְׁמִיה. וְדָא הוּא עֲטֹרַת מְלָכָם. מֵאֵי טַעֲמָא וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד. וּמֵאֵי טַעֲמָא כְּתִיב שְׁקוּץ. דְּהָא בְּשָׂאָר טַעֲוֹן עַמְמֵיָא עוֹבְדֵי עִבּוּדָה זָרָה כְּתִיב אֱלֹהֵי הָעַמִּים, אֱלֹהִים אַחֲרִים, אֵל נֶכֶר, אֵל אַחֵר, וּבְהֵאֵי אָמַר שְׁקוּץ חַד.

רבי יהודה ורבי חזקיה היו הולכים בדרך. אמר רבי חזקיה לרבי יהודה, מה זה שכתוב (שמואל ב יב) ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה כפר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד. ושנינו, שקוץ בני עמון מלכם שמו, וזהו עטרת מלכם. מה הטעם ותהי על ראש דוד, ומה הטעם כתוב שקוץ, שהרי בשאר אלהי העמים עובדי עבודה זרה כתוב אלהי העמים, אלהים אחרים, אל נכר, אל אחר, ובזה אמר שקוץ אחד.

אמר ליה, ובכל טעוון עממיא עובדי עבודה זרה הכי קרא לון קודשא בריה הוא, דכתיב, (דברים כג) ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם. ומה דאמר ויקח את עטרת מלכם, דאיהו מלכום, הכי הוא ודאי. אלא איתי הגתי עד דלא אתגגיר, כדין איהו תבר לה לההוא עטרת דאיהו מלכום, ההוא דיוקנא דחקיק עלה ופגים לה. כדין איהו עבד לה היתר לאתהני מנה ונות על רישיה. ותא חזי, שקוץ בני עמון, חד חוץ בסורטא הנה חקיק על ההוא כתרא, ובגין כך אקרי שקוץ זוהמא.

אמר לו, ובכל אלהי העמים עובדי עבודה זרה כך קרא להם הקדוש ברוך הוא, שכתוב (דברים כג) ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם. ומה שאמר ויקח את עטרת מלכם, שהוא מלכום - כך הוא ודאי. אלא אפתי הגתי, עד שלא התגיר, אז הוא שבר את אותה עטרת של אותו מלכום, אותה דמות שחקוקה עליה ופגם אותה, אז הוא עשה אותה היתר להנות ממנה, והיתה על ראשו. ובא וראה, שקוץ בני עמון, נחש אחד בחקיקה עמקה היה חקוק על אותו כתר, ולכן נקרא שקוץ, זהמא.

דף קעג ע"ב

רבי יצחק אמר, הסירו את אלהי הנכר, אליו שאר נשין דהוו מייתי בגוייהו כל נבזבזון דלהון. ועל דא כתיב ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר. אליו נשיו, כל נבזבזון וכל טעוון דדהבא וכספא. ויטמון אותם יעקב, בגין דלא (דף קעג ע"ב) יתהנון מסטרא דעבודה זרה כלל.

רבי יצחק אמר, הסירו את אלהי הנכר - אלו שאר נשים שהיו מביאות בתוכן כל עדייהן, ועל זה כתוב ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר, אלו נשים וכל עדיים וכל עבודה זרה של זהב וכסף. ויטמון אותם יעקב, כדי שלא יהנו מצד של עבודה זרה כלל.

תא חזי, דייעקב גבר שלים בכלא הוה, והוה מתדבק ביה בקודשא בריה
הוא. מה כתיב, ונקומה ונעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל העונה אותי
ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, מיד ויתנו אל יעקב. מכאן דבעי
בר נש לשבחא לקודשא בריה הוא ולאודאה ליה על נסין ועל טבאן דעבד
עמיה, הדיא הוא דכתיב ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי.

בא ראה שיעקב איש שלם בכל הנה, והנה נדבק בקדוש-ברוך-הוא.
מה כתוב? ונקומה ונעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל העונה אתי
ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי. מיד - ויתנו את יעקב. מכאן
שצריך האדם לשבח את הקדוש ברוך הוא ולהודות לו על נסים ועל
טובות שעשה עמו, זהו שכתוב ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי.

תא חזי, בקדמיתא כתיב ונקומה ונעלה בית אל וגו', אכליל בנוי בהדיה.
ולביתר כתיב ואעשה שם מזבח ולא כתיב ונעשה. דאפיק לון מפללא דא,
מאי טעמא, בגין דעליה הוה מלה. יעקב אתקין תפלת ערבית, ודאי.
ואיהו עבד מדבחה ועליה הוה מלה, ובגין דאיהו עבר כל אינון עקתין מן
יומא דערק קמיה דאחיה. דכתיב ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, ואינון
אתו לביתר לעלמא. ועל דא לא אעיל לון בהדיה. רבי אלעזר אמר, מכאן
מאן דיתעביד ליה נסא, איהו בעי לאודאה. מאן דאכיל נהמא בפתורא,
איהו בעי לברכא, ולא אחרא דלא אכיל מידי:

בא ראה, בהתחלה כתוב ונקומה ונעלה בית אל וגו', הכליל בנוי עמו,
ואחר כך כתוב ואעשה שם מזבח, ולא כתוב ונעשה, שהוציא אותם
מכלל זה. מה הטעם? משום שעליו הנה הדבר. יעקב תקן תפלת
ערבית ודאי, והוא עשה מזבח ועליו הנה הדבר, ומשום שהוא עבר
כל אותן צרות מיום שברח מלפני אחיו, שכתוב ויהי עמדי בדרך אשר
הלכתי, והם באו אחר כך לעולם, ועל זה לא הכניס אותם עמו. רבי
אלעזר אמר, מכאן מי שנעשה לו נס, צריך להודות. מי שאוכל לחם
בשלהו, הוא צריך לברך, ולא אחר שלא אכל דבר.

ויבן שם מזבח וגו', תא חזי, כתיב ויבן שם מזבח, ולא כתיב (בהני מדבחן)
דאסיק עליה נסכין ועלוון, אלא בגין דאתקין ההוא דרגא דאתחזי
לאתתקנא. מזבח ליי, לאתקנא דרגא תתאה לתברא ליה בדרגא עלאה,
ועל דא ויבן שם מזבח דא דרגא תתאה. ליי דא דרגא עלאה. ויקרא
למקום אל בית אל, שמא דא כשמא עלאה. בגין דכד אתנהרא כדיו כאמה
בתה וכלא חד.

וַיְבֹן שֵׁם מִזְבֵּחַ וְגו'. בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וַיְבֹן שֵׁם מִזְבֵּחַ, וְלֹא כְּתוּב נִבְאֵלוּ
הַמִּזְבְּחוֹת] שֶׁהֶעֱלָה עָלָיו נִסְכִּים וְעוֹלוֹת, אֲלֵא מִשׁוּם שֶׁתִּקַּן אוֹתָהּ דְרָגָה
הָרְאוּיָה לְהִתְתַּקֵּן. מִזְבֵּחַ לֵה', לְתִקַּן דְרָגָה תַּחְתּוֹנָה לְחִבְרָה בְּדְרָגָה
עָלְיוֹנָה, וְעַל זֶה וַיְבֹן שֵׁם מִזְבֵּחַ - זֶה דְרָגָה תַּחְתּוֹנָה. לֵה' - זֶה דְרָגָה
עָלְיוֹנָה. וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית אֵל - שֵׁם זֶה כְּשֵׁם הָעָלְיוֹן, מִשׁוּם
שֶׁכְּשֶׁהֲאִירָה מֵהָאֵם, אִזּוּ כְּאִמָּה בְּתָהּ וְהַכֵּל אַחַד.

כִּי שֵׁם נִגְלוּ אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים, בְּגִין דְּאִינוּן לֹא אֲשַׁתְּכַחוּ אֲלֵא בְּשִׁכְיִנְתָּא, דְּהָא
שְׁבַעִין הוּוּ דְּאִינוּן מִשְׁתַּכְּחִי תְּדִיר בְּהַדִּי שְׁכִינְתָּא, וְשְׁבַעִין קַתְּדַרְאִי סַחְרָנִיָּה
דְּשְׁכִינְתָּא. וְעַל דָּא כִּי שֵׁם נִגְלוּ אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים בְּאַתְרָא דָּא דְּאַתְגַּלְיָא, דְּהָא
כְּתִיב וְהִנֵּה יִי נֹצֵב עָלָיו :

כִּי שֵׁם נִגְלוּ אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים - מִשׁוּם שֶׁהֵם לֹא נִמְצְאוּ אֲלֵא בְּשִׁכְיִנְהּ,
שְׁהָרִי שְׁבַעִים הָיוּ שֶׁהֵם נִמְצְאוּ תְּמִיד עִם הַשְּׁכִינָה, וְשְׁבַעִים
קַתְּדַרְאוֹת סְבִיב הַשְּׁכִינָה, וְעַל זֶה כִּי שֵׁם נִגְלוּ אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים, בְּמָקוֹם
זֶה שֶׁהִתְגַּלָּה, שְׁהָרִי כְּתוּב וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו.

וַיַּעַל מֵעָלְיוֹ אֱלֹהִים בְּמָקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲתוֹ, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, מִכָּאֵן
דְּאַתְעָבִיד רְתִיכָא קְדִישָׁא בְּהַדִּי אַבְהוֹן. וְתָא חֲזִי, יַעֲקֹב אִיהוּ רְתִיכָא
קְדִישָׁא עֲלָאָה דְּקִיּוּמָא לְאַנְהָרָא לְסִיְהָרָא, וְאִיהוּ רְתִיכָא בְּלַחֲדוּדִי. הֲדָא
הוּא דְכְּתִיב וַיַּעַל מֵעָלְיוֹ אֱלֹהִים.

וַיַּעַל מֵעָלְיוֹ אֱלֹהִים בְּמָקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲתוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, מִכָּאֵן
שְׁנַעֲשָׂה מְרַכְּבָה קְדוּשָׁה עִם הָאֲבוֹת. וּבֹא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הוּא מְרַכְּבָה
קְדוּשָׁה עָלְיוֹנָה שְׁעוּמְדַת לְהָאִיר לְלִבְנָהּ, וְהוּא מְרַכְּבָה לְבָדוּ. זְהוּ
שְׁכְּתוּב וַיַּעַל מֵעָלְיוֹ אֱלֹהִים.

פְּתַח וְאָמַר, (דְּבָרִים ד) כִּי מִי גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרוּבִים אֲלָיו כִּי
אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֲלָיו. תָּא חֲזִי, כְּמָה אִינוּן חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל קָמִי קוּדְשָׁא
בְּרִידָא הוּא, דְּלִית לָךְ עִם וְלִישׁוֹן בְּכָל עֲמִין עוּבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה דְּעֲלָמָא דְּאִית
לֵיהּ אֱלֹהָא דִּישְׁמַע לוֹן, כְּמָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא זְמִין לְקַבְּלָא צְלוֹתְהוֹן
וּבְעוֹתְהוֹן דִּישְׂרָאֵל בְּכָל שְׁעִתָּא דְּאַצְטְרִיד לוֹן לְמִשְׁמַע צְלוֹתָא דְּאִינוּן בְּעָאן,
בְּגִין חֵהוּא דְּרָגָא דְּלַהוֹן.

פָּתַח וְאָמַר, (דברים ד) כִּי מִי גֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לֹו אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו בְּכָל קְרָאָנוּ. אֵלָיו בָּא רָאָה כְּמָה הֵם חֲבִיבִים יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂאִין לָךְ עִם וְלִשׁוֹן בְּכָל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה שֶׁבְּעוֹלָם שֵׁישׁ לֹו אֵלֹוהַ שֵׁישְׁמַע אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לְקַבֵּל תְּפִלוֹת וּבִקְשׁוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל שְׁעָה שֶׁהֵם צְרִיכִים לְהַשְׁמִיעַ תְּפִלָּה שֶׁהֵם רוֹצִים בְּשִׁבִיל אוֹתָהּ דְרָגָה שְׁלֵהֶם.

תָּא חֲזִי, יַעֲקֹב, קְרִי לִיה קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, יִשְׂרָאֵל. דְּכַתִּיב לֹא יִקְרָא שְׁמֵךְ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמֵךְ. וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ, מֵאֵן וַיִּקְרָא, דָּא שְׁכִינְתָּא. כְּמָה דְאֵת אִמְר וַיִּקְרָא אֶל מִשָּׁה. וַיֹּאמֶר לֹו אֱלֹהִים. לְעִיל אוֹקִימְנָא יִשְׂרָאֵל דְּהָא אֲשִׁתְּלִים בְּכֻלָּא כְּדָקָא יְאוּת, וּכְדִין אֲסַתְּלַק בְּדְרָגָיָה וְאֲשִׁתְּלִים בְּשִׁמָּא דָּא, וְעַל דָּא וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל וְהָא אֲתָמֵר.

בָּא רָאָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל, שְׁכַתוֹב לֹא יִקְרָא שְׁמֵךְ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמֵךְ, וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ. מִי וַיִּקְרָא? זֹו שְׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְרָא אֶל מִשָּׁה. וַיֹּאמֶר לֹו אֱלֹהִים, לְמַעַלְהַ בְּאַרְנוֹ שְׁהָרִי נִשְׁלַם בְּכָל כְּרָאוּי, וְאִזְ הִתְעַלְהַ בְּדְרָגָתוֹ וְנִשְׁלַם בְּשֵׁם זֶה, וְעַל זֶה וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, וְהָרִי נִתְבְּאַר.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי הוּוּ אֲזָלִי בְּאַרְחָא, אִמְר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, וְדָאִי הָא דְאִמְרַתְּ דִּיעֲקֹב שְׁלִימָא דְאֶבְהוֹן אִיהוּ, וְאִיהוּ אַחִיד לְכָל סְטָרִין, וְקָרָא שְׁמִיָּה יִשְׂרָאֵל, וְכַתִּיב לֹא יִקְרָא שְׁמֵךְ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמֵךְ. וְכַתִּיב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל. אִמְרַי אֶהְדַּר קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְקָרָא לִיה יַעֲקֹב בְּכַמָּה זְמַנִּין, וְכֻלָּא קְרוּן לִיה יַעֲקֹב כְּמִלְקַדְמִין. אִי הָכִי, מַהוּ וְלֹא יִקְרָא שְׁמֵךְ עוֹד יַעֲקֹב.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אִמְר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, וְדָאִי מַה שְׁאִמְרַתְּ שֵׁיעֲקֹב בְּחִיר הָאֲבוֹת הוּא, וְהוּא אַחוּז לְכָל הַצְּדָדִים, וְקָרָא שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, וְכַתוּב לֹא יִקְרָא שְׁמֵךְ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמֵךְ, וְכַתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, לְמָה חֲזַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְקָרָא לֹו יַעֲקֹב בְּכַמָּה פְּעָמִים, וְהַכֵּל קְרָאוּ לֹו יַעֲקֹב כְּמוֹ מְקַדְּמִים? אִם כֵּן, מַה זֶה וְלֹא יִקְרָא שְׁמֵךְ עוֹד יַעֲקֹב?

אִמְר לִיה, שְׁפִיר קָא אִמְרַתְּ. פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) יֵי כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מְלַחְמוֹת יַעִיר קְנָאָה, הָאִי קָרָא אוֹקִמּוּהַ. אֲבָל תָּא חֲזִי, כְּגִבּוֹר יֵצֵא, גְּבוֹר מְבַעִי לִיה. כְּאִישׁ מְלַחְמוֹת, אִישׁ מְלַחְמוֹת מְבַעִי לִיה.

אמר לו, יפה אמרת. פתח ואמר, (ישעיה מב) ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה, פסוק זה פרשוהו. אבל בא ראה, כגבור יצא? גבור צריך לכתב! כאיש מלחמות צריך לכתב!

דף קעד ע"א

אלא הא אתמר יי בכל אתר רחמי איהו, ודאי (דף קעד ע"א) קודשא בריך הוא, יי שמייה איהו, דכתיב, (ישעיה מב) אני יי הוא שמי, ורחמינו דלזמנין אתקרי שמייה אלהים והוא דינא בכל אתר. אלא בזמנא דאסגיאן זכאין בעלמא, יי שמייה ואתקרי בשמא דרחמי. ובזמנא דאסגיאן חייבין בעלמא, אלהים שמייה ואתקרי בשמא דאלהים. כך בזמנא דיעקב לא הוה בין שנאין ולא הוה בארעא אחרת, קרי ליה ישראל. וכד הוה בין שנאין, או בארעא אחרת קרי ליה יעקב.

אלא הרי נתבאר, ה' בכל מקום זה רחמים, ודאי שהקדוש ברוך הוא, שמו הוא ה', שפתוב (ישעיה מב) אני ה' הוא שמי. וראינו שלפעמים נקרא שמו אלהים, והוא דין בכל מקום. אלא בזמן שמתרבים הצדיקים בעולם, ה' שמו, ונקרא בשם הרחמים. ובזמן שמתרבים הרשעים בעולם, אלהים שמו, ונקרא בשם אלהים. כך בזמן שיעקב לא היה בין שונאים ולא היה בארץ אחרת, קרא לו ישראל. וכאשר היה בין שונאים או בארץ אחרת, קרא לו יעקב.

אמר ליה, עדיין לא אתיישבא מלה. דכתיב לא יקרא, והא אנו קרינו ליה. ומאי דאמרת דכד הוה בין שנאין או בארעא אחרת קרי ליה יעקב. תא חזי, כתיב, (בראשית לו) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, והא לא הוה בארעא אחרת.

אמר לו, עדין לא התישב הדבר שפתוב לא יקרא, והרי אנו קוראים לו. ומה שאמרת שכשהיה בין שונאים או בארץ אחרת קרא לו יעקב - בא ראה, כתיב (בראשית לו) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, והרי לא היה בארץ אחרת?

אמר ליה, הא בקדמיתא אתמר, כמה דקודשא בריך הוא לזמנין אתקרי יי, ולזמנין אתקרי אלהים. הכי נמי לזמנין אקרי ישראל ולזמנין אקרי

יעקב וכלא בדרגין ידיען. ומה דאתמר לא יקרא שמך עוד יעקב, לאתישבא בשמא דא.

אמר לו, הרי בתחלה נאמר כמו שהקדוש ברוך הוא לפעמים נקרא ה' ולפעמים נקרא אלהים, כך גם לפעמים נקרא ישראל ולפעמים נקרא יעקב, והכל בדרגות ידועות. ומה שנאמר לא יקרא שמך עוד יעקב, להתישב בשם זה.

אמר ליה, אי הכי, הא כתיב, (בראשית יז) ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם. אמר ליה, התם כתיב והיה. ועל דא קיימא בההוא שמא. אבל הכא לא כתיב והיה, אלא כי אם ישראל יהיה שמך. ולא כתיב והיה שמך ישראל, ואפילו בזמנא חדא סגי ליה, כל שכן דלזמנין כך ולזמנין כך. וכד אתעטרו בניו בכהני וליואי ואסתלקו בדרגין עלאין, כדן אתעטר בשמא דא תדיר.

אמר לו, אם כך, הרי כתוב (שם יז) ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם. אמר לו, שם כתוב והיה, ועל זה עומד באותו שם, אבל כאן לא כתוב והיה, אלא כי אם ישראל יהיה שמך, ולא כתוב והיה שמך ישראל, ואפילו בפעם אחת מספיק לו, כל שכן שלפעמים כך ולפעמים כך. וכשהתעטרו בניו בכהנים ולוים והתעלו בדרגות עליונות, אז התעטר בשם זה תמיד.

עד דהוו אזלי, אמר ליה רבי יוסי לרבי אלעזר, הא אתמר דכד מיתת רחל נטלא ביתא מאן דאצטריך לאתתקנא בתריסר שבטין כדקא יאות. אמאי מיתת רחל מיד, אמר ליה, הא למיהוי שכינתא מתעטרא כדקא יאות ולמיהוי אם הבנים שמחה וביה שריא (לעילא) לנטלא ביתא ולאתתקנא. ועל דא בנימין הוא תדיר במערב ולא בסטרא אחרא.

עד שהיו הולכים, אמר לו רבי יוסי לרבי נתנאל, הרי נתנאל שפשמתה רחל, נטלה הבית מי שצריך להתקן בשנים עשר שבטים כראוי. למה מתה רחל מיד? אמר לו, הרי להיות שכינה מתעטרת כראוי ולהיות אם הבנים שמחה, ובו שורה [למעלה] לטל הבית ולהתקן. ועל זה בנימין הוא תמיד במערב ולא בצד אחר.

וּבִיָּה שְׂרִיָּא לְאַתְתִּיקְנָא בְּתַרִּיסָר שְׁבֻטִין, וּבִיָּה שְׂרִיָּא מְלָכוּתָא דְרִקִיעָא
לְאַשְׁתְּמוּדְעָא בְּאַרְעָא. וְרָזָא דָּא, בְּכָל שִׁירוּתָא דְאַתְיָא לְאַשְׁתְּמוּדְעָא
בְּקִשְׁיֵי אִיהוּ, וְעַל דָּא אִית בְּה דִּינָא דְמוֹתָא וּמִתְמָן אֲתִישְׁבֵת.

וּבו שׁוֹרָה לְהִתְתַּקֵּן בְּשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבֻטִים, וּבו שׁוֹרָה מְלָכוּת הֶרְקִיעַ
לְהוֹדֵעַ בְּאַרְץ. וְסוּד זֶה, שְׁכָל הַתְּחִלָּה שְׁבָאָה לְהִתּוֹדֵעַ, הִיא בְּקִשְׁיֵי, וְעַל
זֶה יֵשׁ בְּה דִּין שֶׁל מוֹת וּמִשָּׁם מְתִישְׁבֵת.

הֵכָא כִּד בְּעָא לְאַתְתִּיקְנָא וּלְנִטְלָא בֵּיתָא אֲתַעְבִּיד דִּינָא בְּרַחֵל וּבְתַר כֵּן
אֲתַתִּיקְנַת לְאַתִּישְׁבָּא. כִּד בְּעָא לְאַשְׁתְּמוּדְעָא מְלָכוּתָא בְּאַרְעָא שְׂרִיָּא
בְּדִינָא. וְלֹא אֲתִישְׁבֵת מְלָכוּתָא בְּדוּכְתָא כְּדָקָא יָאוּת עַד דְאַתְעַר דִּינָא
בְּשָׂאוּל לְפוּם עוּבְדוּי, וּלְבַתַּר אֲתִישְׁבֵת מְלָכוּתָא וְאַתְתִּיקְנַת.

כָּאן כְּשֶׁרוֹצֵה לְהִתְתַּקֵּן וְלִטֵּל הַבַּיִת, נַעֲשֶׂה דִין בְּרַחֵל, וְאַחַר כֵּן
הִתְתַּקְּנָה לְהִתִּישֵׁב. כְּשֶׁרוֹצֵה לְהוֹדִיעַ מְלָכוּת בְּאַרְץ, שׁוֹרָה בְּדִין, וְלֹא
מְתִישְׁבֵת הַמְּלָכוּת בְּמָקוֹם כְּרָאוּי עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין בְּשָׂאוּל לְפִי
מַעֲשָׂיו, וְאַחַר כֵּן הִתִּישְׁבָה הַמְּלָכוּת וְנִתְקַנָּה.

תָּא חֲזִי, כָּל שִׁירוּתָא תַּקִּיף וּלְבַתַּר נִיחָא. בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה שִׁירוּתָא תַּקִּיף.
דְּכָל עֲלָמָא אֲתֵדֵן כָּל חַד וְחַד לְפוּם עוּבְדוּי, וּלְבַתַּר נִיחָא סְלִיחָה וְכַפּוּרִי.
בְּגִין דְשִׁירוּתָא אִיהוּ מְשֻׁמָּאלָא וְעַל דָּא דִּינוּי תַּקִּיפִין, וּלְבַתַּר אֲתַעַר יְמִינָא
וְעַל דָּא הוּי נִיחָא.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַתְּחִלָּה קִשָּׁה וְאַחַר כֵּן נוֹחָה. בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה הַהִתְחִלָּה
קִשָּׁה, שְׁכָל הָעוֹלָם נִדוֹן כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מַעֲשָׂיו, וְאַחַר כֵּן נוֹחָה,
סְלִיחָה וְכַפּוּרִים. מְשׁוּם שֶׁהֲרֵאשִׁית הִיא מְשֻׁמָּאל, וְעַל זֶה דִּינוּי קִשִּׁים,
וְאַחַר כֵּן מִתְעוֹרֵר הַיָּמִין, וְעַל זֶה נַעֲשִׂית נוֹחָה.

וּלְזַמְנָא דְאַתִּי זְמִין קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא לְאַתְעַרָּא בְּנִיחָא עַל שְׂאָר עַמִּין
עוּבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת, וּלְבַתַּר יִתְתַּקֵּף עֲלֵיהוּ בְּדִינָא קִשְׁיָא. הַדָּא
הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה מב) יֵי כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְיָאָה יָרִיעַ אֶף
יִצְרִיחַ עַל אוֹיְבָיו יִתְגַּבֵּר. יֵי בְּקִדְמִיתָא דְאִיהוּ רַחֲמֵי, וּלְבַתַּר כְּגִבּוֹר וְלֹא
גִבּוֹר. וּלְבַתַּר כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת וְלֹא אִישׁ מִלְחָמוֹת. לְבַתַּר אֲתַגְלִי תוּקְפָא
עֲלֵיהוּ וְיִתְתַּקֵּף לְשִׁיחָאָה לוֹן, דְכְּתִיב יָרִיעַ אֶף יִצְרִיחַ עַל אוֹיְבָיו יִתְגַּבֵּר.
וְכְּתִיב, (זכריה יד) וְיֵצֵא יֵי וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הֵהֱם כְּפוּם הַלְחָמוֹ בְּיוֹם קָרֵב. וְכְּתִיב,
(ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה וְגוֹ':

וְלַעֲתִיד לְבֹא עֲתִיד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַתְעוֹרֵר בְּשִׁלּוֹה עַל שְׂאֵר עַמִּים
עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, וְאַחַר כֵּן יִתְחַזֵּק עֲלֵיהֶם בְּדִין קָשָׁה. זֶהוּ
שְׂפָתוֹב (ישעיה מב) ה' כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְיָה יָרִיעַ אֶף
יִצְרִיחַ עַל אֲיָבּוֹ יִתְגַּבֵּר. ה' בְּתַחֲלָה, שֶׁהוּא רַחֲמִים, וְאַחַר כֵּן כְּגִבּוֹר
וְלֹא גִבּוֹר, וְאַחַר כֵּן כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת וְלֹא אִישׁ מִלְחָמוֹת, אַחַר כֵּן
יִתְגַּלֶּה הַחֲזֵק עֲלֵיהֶם וְיִתְחַזֵּק לְהַשְׁמִיד אוֹתָם, שְׂפָתוֹב יָרִיעַ אֶף יִצְרִיחַ
עַל אֲיָבּוֹ יִתְגַּבֵּר, וְכַתוּב (זכריה יד) וַיֵּצֵא ה' וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הַהֵם כַּיּוֹם
הַלְחָמוֹ בַּיּוֹם קָרָב, וְכַתוּב (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוֹם חֲמוּץ בַּגְּדִים
מִבְּצָרָה וְגו'.

דף קעד ע"ב

וַיְהִי בְּצֵאת נִפְשָׁה כִּי מָתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא לוֹ בְּנִימֹן. רַבִּי
יְהוּדָה פֶּתַח וְאָמַר, (נחום א) טוֹב יֵי לְמַעוֹז בַּיּוֹם צָרָה וַיִּדַע חֲסִי בּוֹ. זִכְרָה
חוֹלְקִיהָ דָּבָר נֶשׁ דְּאִתְתַּקַּף בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין דְּתוֹקְפָא דְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ תוֹקְפָא, וְאוֹקְמוּהָ טוֹב יֵי, כְּמָה דְאִתְ אָמַר (תהלים קמה) טוֹב
יֵי לְכָל. לְמַעוֹז, דָּא הוּא תוֹקְפָא דְאִית בֵּיהּ יְשׁוּעוֹת. דְּכַתִּיב, (תהלים כח) וּמַעוֹז
(דף קעד ע"ב) יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ הוּא. בַּיּוֹם צָרָה, בַּיּוֹמָא דְעָקוּ דְעָקוּ שְׂאֵר עַמִּין
לְיִשְׂרָאֵל.

וַיְהִי בְּצֵאת נִפְשָׁה כִּי מָתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא לוֹ בְּנִימֹן.
רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח וְאָמַר, (נחום א) טוֹב ה' לְמַעוֹז בַּיּוֹם צָרָה וַיִּדַע חֲסִי בּוֹ.
אֲשֶׁרִי חָלְקוּ שֶׁל הָאִישׁ שְׂמֵתְחִזֵּק בְּקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּשִׁבִיל שְׁהַחֲזִק
שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא חֲזֵק, וּבְאַרוּהוּ טוֹב ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים
קמה) טוֹב ה' לְכָל. לְמַעוֹז - זֶהוּ חֲזֵק שְׂיֵשׁ בּוֹ יְשׁוּעוֹת, שְׂפָתוֹב (שם כח)
וּמַעוֹז יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ הוּא. בַּיּוֹם צָרָה - בַּיּוֹם שֶׁל מְצוּקָה שְׂמִצִּיקִים
שְׂאֵר הָעַמִּים לְיִשְׂרָאֵל

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב (משלי כד) הַתְּרַפִּית בַּיּוֹם צָרָה צָר כְּחֻכָּה. מֵאִי הַתְּרַפִּית.
מֵאֵן דְּאִתְרַפִּי יְדוּי מְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְלֹא לְאִתְתַּקַּף בֵּיהּ. וְהֵיךְ יִתְקַף
בַּר נֶשׁ בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, יִתְקִיף בְּאוּרִייתָא. דְּכָל מֵאֵן דְּאִתְתַּקַּף
בְּאוּרִייתָא, אִתְתַּקַּף בְּאִילְנָא דְחַיִּי. כְּבִיכּוֹל יֵהָב תוֹקְפָא לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל
לְאִתְתַּקַּף. וְאִי הוּא יִתְרַפִּי מְאוּרִייתָא, מַה כְּתִיב הַתְּרַפִּית. אִי אִיהוּ
אִתְרַפִּי מִן אוּרִייתָא בַּיּוֹם צָרָה צָר כְּחֻכָּה, בַּיּוֹמָא דְיִיתִי לִיהּ עָקוּ, כְּבִיכּוֹל
דְּחִיק לָהּ לְשְׂכִינְתָא דְאִיהוּ חִילָא דְעַלְמָא.

בא ראה מה פתוב, (משלי כד) התרפית ביום צרה צר כחכה. מה זה התרפית? מי שמרפה ידיו מהקדוש ברוך הוא שלא להתחזק בו. ואיך יחזיק האדם בקדוש-ברוך-הוא? יחזיק בתורה. שכל מי שמחזיק בתורה, מחזיק בעץ החיים, כפיכול נותן חזק לכנסת ישראל להתחזק. ואם הוא יתרפה מהתורה מה פתוב? התרפית. אם הוא התרפה מן התורה - ביום צרה צר כחכה. ביום שתבא לו מצוקה, כפיכול דוחק את השכינה שהיא כחו של העולם.

דבר אחר צר כחכה, תא חזי, בשעתא דבר נש אתרפי מאורייתא ואזיל בארחה דלא כשרא, כמה בעלי דבבו זמינין ליה למיהוי ליה קטיגורין ביומא דעקו. ואפילו נשמתייה דבר נש דאיהו חילא ותוקפא דיליה איהו מארי דבבו לקבליה, דכתיב צר כחכה, בגין דאיהו צר לגביה. אמר רבי אבא בשעתא דבר נש אזיל בארחי דאורייתא וכל ארחוי מתתקנון כדקא יאות, כמה סניגורין קיימין עליה לאדפרא ליה לטב.

דבר אחר צר כחכה - בא ראה, בשעה שפן אדם מתרפה מן התורה והולך בדרך לא כשרה, כמה בעלי ריב זמינים לו להיות לו קטגורים ביום צרה. ואפלו נשמת האדם, שהיא כח וחזק שלו, היא ריבה שלו כנגדו, שפתוב צר כחכה, משום שהוא צר אליו. אמר רבי אבא, בשעה שפן אדם הולך בדרך התורה וכל דרכיו מתקנות כראוי, כמה סגורים עומדים עליו להזכירו לטוב.

פתח ואמר, (איוב לג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר. הני קראי אית לאסתכלא בהו, וכי לא אתגלי כלא קמי קודשא בריך הוא, דאיהו צריך למלאכא דיימא קמיה טב או ביש. אלא ודאי אצטריך. דכד אית ליה לבר נש סניגורין לאדפרא זכו דידיה קמיה, ולא אית ליה (לבר נש) קטיגורין, כדיו ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר.

פתח ואמר, (איוב לג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר. בפסוקים הללו יש להתבונן, וכי לא גלוי הכל לפני הקדוש ברוך הוא שהוא צריך מלאך שיאמר לפניו טוב או רע? אלא ודאי שצריך, שבאשר יש לאדם סגורים להזכיר זכות שלו לפניו ואין לו [לאדם] קטגורים, אז ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר.

תָּא חֲזִי, בְּהַאי קָרָא תִּשְׁכַּח בְּרִירָא דְמַלְהָ, כְּתִיב אִם יֵשׁ עֲלִיו מְלֶאךְ, אִי לֹא
כְּתִיב יִתִּיר יְאוּת הוּא. אֲבָל מְלֶאךְ מְלִיץ אֶחָד מְנִי אֶלְף כְּתִיב, וּמֵאן אִיהוּ.
דָּא הוּא מְלֶאךְ דְּמִמְנָא עֲמִיה דְּבַר נֶשׁ בְּסִטְר שְׂמַאלָא, דְּכְתִיב, (תְּהֵלִים צא)
יִפְל מְצַדְדְּ אֶלְף, וְדָא הוּא סִטְרָא דְשְׂמַאלָא, דְּכְתִיב בְּתַרְיָה וּרְבָבָה מִימִינְךָ.

בֹּא רְאֵה, בְּפִסּוּק הַזֶּה תִּמְצָא בְּרוּר הַדְּבַר. כְּתוּב אִם יֵשׁ עֲלִיו מְלֶאךְ.
אִם לֹא כְּתוּב יוֹתֵר - יִפָּה הוּא. אֲבָל מְלֶאךְ מְלִיץ אֶחָד מְנִי אֶלְף כְּתוּב,
וּמִיְהוּ? זֶהוּ הַמְּלֶאךְ הַמְּמַנֶּה עִם הָאָדָם בְּצַד שְׂמַאל, שְׂכְתוּב (תְּהֵלִים צא)
יִפְל מְצַדְדְּ אֶלְף, וְזֶהוּ צַד שְׂמַאל, שְׂכְתוּב אַחֲרֵיו וּרְבָבָה מִימִינְךָ.

אֲבָל אֶחָד מְנִי אֶלְף, דָּא הוּא יֵצֵר הָרַע, דְּאִיהוּ אֶחָד מֵאַנּוּן (דְּאִיהוּ) אֶלְף דְּהוּ
לְסִטְר שְׂמַאלָא. בְּגִין דְּאִיהוּ סְלִיק לְעֵילָא וְנֻטִּיל רְשׁוּ. וְעַל דָּא אִי בַר נֶשׁ
אֲזִיל בְּאַרְח קְשׁוּט, הֵהוּא יֵצֵר הָרַע אִיהוּ עֶבֶד לוֹ. כְּמָה דְּאִתְמַר דְּכְתִיב,
(מִשְׁלֵי יב) טוֹב נִקְלָה וְעֶבֶד לוֹ. כְּדִין אִיהוּ סְלִיק וְאִתְעֵבִיד סְנִיגוּרָא, וְאָמַר קָמִי
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, זְכוּ עֲלִיה דְּבַר נֶשׁ. כְּדִין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר, פְּדַעְהוּ
מִרְדַּת שְׁחַת.

אֲבָל אֶחָד מְנִי אֶלְף, זֶהוּ יֵצֵר הָרַע, שְׂהוּא אֶחָד מֵאוּתָם [שְׂהוּא] אֶלְף
שְׂהוּ לְצַד שְׂמַאל, מְשׁוּם שְׂהוּא עוֹלָה לְמַעְלָה וְנֻטִּל רְשׁוּת. וְעַל זֶה, אִם
בֶּן אָדָם הוֹלֵךְ בְּדַרְךְ אֶמֶת, אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע הוּא עֶבֶד לוֹ כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר,
שְׂכְתוּב (מִשְׁלֵי יב) טוֹב נִקְלָה וְעֶבֶד לוֹ, אֲזִי הוּא עוֹלָה וְנִעְשָׂה סְנִיגוּר, וְאוֹמַר
לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זְכוּת עַל הָאָדָם, וְאֲזִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמַר,
פְּדַעְהוּ מִרְדַּת שְׁחַת.

וְעַם כָּל דָּא לֹא אֶהְדַּר בְּרִיקְנֵינָא, בְּגִין דְּאִתְיַהִיב לִיה אַחֲרָא לְשִׁלְטָאָה עֲלוּי
וְלִיטוּל נְשְׁמַתִּיה מִנִּיה. בְּגִין דְּאִקְדִּים חוּבוּי דְּהוּא בַר נֶשׁ וְאִיהוּ כְּפָר עַל
הַאי. הַדָּא הוּא דְּכְתִיב מְצַאתִי כְּפָר, לְמַפְדֵי לִיה.

וְעַם כָּל זֶה לֹא חוּזַר רִיקָם, מְשׁוּם שְׁנוּתָנִים לוֹ אַחַר לְשִׁלְטָאָה עֲלוּי וְלִטוּל
מִמְנוּ אֶת נְשְׁמַתוֹ, מְשׁוּם שְׂהַקְדִּים חֲטָאֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ וְהוּא כְּפָר עַל
זֶה. זֶהוּ שְׂכְתוּב מְצַאתִי כְּפָר, לְפָדוֹת אוֹתוֹ.

דְּבַר אַחַר מְצַאתִי כְּפָר. הֵהוּא זְכוּ דְּאִמְרַת אִיהוּ עֲלִיה כְּפָר לְמַפְדֵי לִיה דְּלֹא
יַחֲוֹת לְגִיְהֵנְס וְלֹא יָמוּת. וְעַל דָּא מְבַעֵי לִיה לְבַר נֶשׁ לְמִיְהוּ בְּאַרְח קְשׁוּט
וּבְגִין דִּיהֵא לִיה הֵהוּא קְטִיגוּרָא, סְנִיגוּרָא.

דָּבַר אַחַר מִצְאֵתִי כֶּפֶר - אוֹתָהּ זְכוּת שְׁאִמְרַתְּ, הִיא עָלִיו כֶּפֶר לַפְּדוֹת אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יֵרָד לַגִּיהֶנֶם וְלֹא יָמוּת. וְלָכֵן צָרִיךְ לְאָדָם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת כְּדֵי שְׂיִהְיֶה לוֹ הַקְּטָגוֹר סִנְגוֹר.

כְּגוֹוְנָא דָא יִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָא דְכַפּוּרִי, דִּי־הִבִּי לִיה שְׁעִיר וְאִתְעַסְקוּ בְּהַדְיָה. עַד דְּאִתְהַדְר עֶבֶד לְהוּ וְסָלִיק וְסָהִיד סְהַדוּתָא קִמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִתְעַבִּיד לְהוּ סִנְיִגוֹרָא. וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֹמֹה, (מְשָׁלִי כַּה) אִם רָעֵב שִׁנְאָדְךָ הֶאֱכִילְהוּ לַחֵם וְאִם צָמָא הִשְׁקִהוּ מַיִם. וְעַל הַאי יֵצֵר הָרַע אֶתְמַר.

כְּמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שְׁנוֹתָנִים לוֹ שְׁעִיר וּמִתְעַסְקִים עִמּוֹ עַד שֶׁהוֹפֵךְ לְהִיּוֹת לַחֵם עֶבֶד, וְעוֹלָה וּמַעֲיֵד יְעוּדוֹת לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנַעֲשֶׂה לָהֶם סִנְיִגוֹר. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, (שֵׁם כַּה) אִם רָעֵב שִׁנְאָדְךָ הֶאֱכִילְהוּ לַחֵם וְאִם צָמָא הִשְׁקִהוּ מַיִם, וְעַל הַיֵּצֵר הָרַע הִזָּה זֶה נֹאֶמַר.

וּבְגִין דָּא בְּיוֹם צָרָה, כַּד בַּר נֶשׁ אֶתְרַפִּי מְאוּרֵי־תָא, כְּבִיכּוֹל דְּחִיק לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַדְיָה דְּהַהוּא יֵצֵר הָרַע דְּאִיהוּ אֶתְעַבִּיד קְטִיגוֹרָא. צַר כְּחָכָה. צַר כַּח כַּ"ה, בְּגִין דְּאֶתְקַרַב קַמִּיה לְקַטְרָגָא וְאֶתְחַלֵּשׁ חִילָא.

וּמְשׁוּם זֶה בְּיוֹם צָרָה, כְּשֶׁבֶן אָדָם מִתְרַפֵּה מִן הַתּוֹרָה, כְּבִיכּוֹל דּוֹחֵק אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה קְטָגוֹר. צַר כְּחָכָה - צַר כַּח כַּה, מְשׁוּם שֶׁהִתְקַרַב לִפְנֵיו לְקַטְרָג וְנִחַלֵּשׁ הַכַּח.

תָּא חֲזִי, טוֹב יֵי לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה, מֵאִי בְּיוֹם צָרָה. דָּא יַעֲקֹב כַּד אֶתָּא עָלִיה עָשׂוּ לְקַטְרָגָא לִיה. וְיִוֹדַע חוּסִי בּוּ, כַּד אֶתָּא עָלִיה עָקוּ דְּדִינָא. וְתָא חֲזִי, לִית מְקַטְרָגָא אֲשֶׁתַּכַּח עָלִיה דְּבַר נֶשׁ אֱלָא בּוֹמְנָא דְּסַכְּנָה.

בֵּא רְאֵה, טוֹב ה' לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה, מֵה זֶה בְּיוֹם צָרָה? זֶה יַעֲקֹב כְּשֶׁבֶא עָלִיו עָשׂוּ לְקַטְרָגוֹ. וְיִוֹדַע חוּסִי בּוּ, כְּשֶׁבֶאָה עָלִיו צָרַת דִּינָה. וּבֵא וּרְאֵה, אִין הַמְּקַטְרָג נִמְצָא עַל הָאָדָם אֱלָא בְּשַׁעַת סַכְּנָה.

[דף קעה ע"א](#)

וְתָא חֲזִי, בְּגִין דִּי יַעֲקֹב אַחַר נְדָרֵיהּ דְּנָדִיר קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲתַתְּקֹף
דִּינָא עַל יְדֵי דְמַקְטָרְגָא דְקַטְרִיג עֲלֵיהּ דִּי יַעֲקֹב, (דף קעה ע"א) וּבְעָא דִינָא
בְּשַׁעְתָּא דְסַפְנָה דְהוֹת רַחֵל בָּהּ. אָמַר קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהָא יַעֲקֹב
נָדַר נְדָרֵיהּ וְלֹא שָׁלִים, וְהָא אִיהוּ תַקִּיף מִכְּלָא בְּעוֹתָרָא וּבְבִנּוּן בְּכָל מָה
דְּאֲצִטְרִיךְ. וְלֹא שָׁלִים נְדָרֵיהּ דְּנָדַר קָמִי וְלֹא נִסְבַּת עוֹנָשָׁא מִנִּיהּ. מִיָּד וְתִלְד
רַחֵל וְתִקְשׁ בְּלִדְתָּהּ. מֵאִי וְתִקְשׁ. דְּאֲתַקְשֵׁי דִינָא לְעִילָא גְבִי מְלֵאךְ הַמּוֹת.
וְאֲתַעֲנֵשׁ יַעֲקֹב בְּהָאִי. מֵאִי טַעֲמָא, בְּגִין דְכִתְיִב (מְשַׁלֵּי כב) וְאִם אִין לָךְ לְשָׁלֵם
לְמָה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מִתַּחְתֵּיךָ. וְעַל דָּא מֵיתַת רַחֵל וְאֲתַמְסַר דִּינָא עַל יְדֵי
דְּמְלֵאךְ הַמּוֹת.

ובא וראה, משום שיעקב אחר נדרו שנדר לפני הקדוש ברוך הוא,
התחזק הדין על ידי המקטרג שקטרג על יעקב, ורצה דין בשעת
הספנה שהיתה בה ברחל. אמר לפני הקדוש ברוך הוא, והרי יעקב
נדר נדרו ולא שלם, והריהו חזק מהכל בעשר ובבנים ובכל מה
שצריך, ולא שלם נדרו שנדר לפניך, ולא לקחת ממנו ענש. מיד? -
ותלד רחל ותקש בלדתה. מה זה ותקש? שהתקשה הדין למעלה אצל
מלאך המות. ונענש יעקב בזה, מה הטעם? משום שכתוב (משלי כב) ואם
אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתידך, ועל זה מתה רחל ונמסר
הדין על ידי מלאך המות.

וְתָא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְאֲתָא עֵשׂו, מָה עֲבַד. וַיִּשָּׂם אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת יִלְדֵיהוֹן
רֵאשׁוֹנָה וְאֶת לֵאָה וַיִּלְדֶּיהָ אַחֲרוֹנִים וְאֶת רַחֵל וְאֶת יוֹסֵף אַחֲרוֹנִים. מֵאִי
טַעֲמָא, בְּגִין דְדַחֵיל עֲלָה דְרַחֵל, דְלֹא יִסְתַּכַּל הֵהוּא רָשַׁע בְּשִׁפְרוֹ דִּילָהּ וְלֹא
יִקְטָרַג לֵיהּ עֲלָהּ.

ובא וראה, בשעה שבא עשו, מה עשה? וישם את השפחות ואת ילדיהן
ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים. מה
הטעם? משום שפחד על רחל שלא יסתכל אותו רשע בזפיה ולא
יקטרג לו עליה.

תו מה כתיב, ותגשנה השפחות הנה וילדיהן ותשתחווין ותגש גם לאה
וילדיה וישתחווין, נשין מקמי גוברין. אבל ברחל מה כתיב ואחר נגש יוסף
ורחל, ויוסף מקמי אמה ואיהו חפא עליה, ועל דא כתיב, (בראשית מט) בן
פורת יוסף בן פורת עלי עין. דאסגי גופיה וחפא על אמה. עלי עין, עלי
עינא דההוא רשע.

עוד מה כְּתוּב? וּתְגַשְׁנָה הַשְּׂפָחוֹת הַנָּה וַיִּלְדִּיהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוֶינָּה וַתִּגַּשׁ גַּם לְאָה וַיִּלְדֶּיהָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ. נָשִׁים מְלַפְנֵי גְבָרִים. אָבֵל בְּרַחֵל מֶה כְּתוּב? וְאַחַר נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרַחֵל, יוֹסֵף מְלַפְנֵי אִמּוֹ, וְהוּא כֹסֶה עָלֶיהָ, וְעַל זֶה כְּתוּב (בראשית מט) בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עָלֵי עֵינָי, שֶׁהִגְדִּיל גּוֹפּוֹ וְכֹסֶה עַל אִמּוֹ. עָלֵי עֵינָי - עָלֵי עֵינָי שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע.

וְהָכֵא אֶתְעַנְשֶׁת עַל יָדָא דִּינָצֵר הָרַע דְּקִטְרָג בְּשַׁעֲתָא דְּסַכְנָה, וְאַתְעַנְשֶׁת יַעֲקֹב עַל עַל נְדָרָא דְּלֵא שְׁלָמִים, וְדָא קִשְׂיָא לִיָּה לִיַּעֲקֹב מִכָּל עֲקוּ דְּעִבְרוּ עָלֶיהָ. וּמְנָלָן דְּבִגְיָנִיהָ דִּיַּעֲקֹב הָנָה, דְּכִתִּיב, (בראשית מח) מִתָּה עָלֵי רַחֵל. עָלֵי וְדָאֵי, עַל דְּאַחֲרִית נְדָרֵי.

וְכָאן נְעַנְשָׁה עַל יָדֵי הַיָּצֵר הָרַע שֶׁקִּטְרָג בְּשַׁעֲתַת הַסַּכְנָה, וְנִעְנַשׁ יַעֲקֹב עַל נְדָר שְׁלָמִים, וְזֶה קִשְׂיָה לִיַּעֲקֹב מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעִבְרוּ עָלָיו. וּמְנָלָן לָנוּ שֶׁמִּשּׁוּם יַעֲקֹב זֶה הָיָה? שֶׁכְּתוּב (שם מח) מִתָּה עָלֵי רַחֵל, עָלֵי וְדָאֵי, עַל שְׂאֲחֵרְתֵי נְדָרֵי.

רַבֵּי יוֹסֵי אָמַר, כְּתִיב, (משלי כז) קָלֶלֶת חֲנָם לֹא תִבֵּא. וְאוּקְמוּהָ לּוֹ בּוּיָיו, דָּאֵי קָלֶלֶת צְדִיקָא הִיא, אֶפִּילוּ דְּלֵא אֶתְכֻּן בָּהּ, כִּיּוֹן דְּנִפְקָא מִפּוּמִיָּה נָטַל לָהּ הֵהוּא יָצֵר הָרַע וְקִטְרָג בָּהּ בְּשַׁעֲתָא דְּסַכְנָה.

רַבֵּי יוֹסֵי אָמַר, כְּתוּב (משלי כז) קָלֶלֶת חֲנָם לֹא תִבֵּא, וּבְאַרוּהוּ לּוֹ בּוּאִ"ו. שְׂאֵם קָלֶלֶת צְדִיקָא הִיא, אֶפִּילוּ שְׁלֵא הִתְכַּוֵּן בָּהּ, כִּיּוֹן שְׂיִצְאָה מִפִּיו נָטַל אוֹתָהּ אוֹתוֹ יָצֵר הָרַע וְקִטְרָג בָּהּ בְּשַׁעֲתַת הַסַּכְנָה.

יַעֲקֹב אָמַר, (בראשית לא) עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחִיָּה. וְאַף עַל גַּב דְּאִיָּהוּ לֹא הָוָה יָדַע, נָטַל לָהּ לְהֵהִיא מְלָה הֵהוּא שְׁטוֹן דְּאֶשְׁתַּכַּח גְּבִיָּיהוּ תְדִיר בְּבִנֵי נֶשֶׂא. וְעַל דָּא תְנִינָן, לְעוֹלָם לֹא יִפְתַּח בֵּר נֶשׁ פּוּמִיָּה לְשִׁטְנָא, בְּגִין דְּנָטַל הֵהוּא מְלָה וְקִטְרָג בָּהּ לְעִילָא וְתַתָּא. כָּל שְׁכָן מְלָה דְּחָכָם אוּ מְלָה דְּצְדִיקָא, וְעַל תְּרִין אֵלִין אֶתְעַנְשֶׁת רַחֵל:

יַעֲקֹב אָמַר (בראשית לא) עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחִיָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, נָטַל אוֹתוֹ דְּבַר אוֹתוֹ שְׁטוֹן שֶׁנִּמְצָא תְּמִיד אֶצְל בְּנֵי אָדָם. וְעַל זֶה שְׂנִינָנוּ, לְעוֹלָם לֹא יִפְתַּח אָדָם פִּיו לְשִׁטְוֹן, מִשּׁוּם שֶׁנוֹטַל אוֹתוֹ הַדְּבוּר וּמְקִטְרָג בּוֹ לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, כָּל שְׁכָן מְלָה שֶׁל חָכָם אוּ מְלָה שֶׁל צְדִיק, וְעַל שְׁנֵי אֵלֹהִים נְעַנְשֶׁת רַחֵל.

וַיְהִי (קנהב) בְּצֵאת נַפְשָׁה כִּי מֵתָה. אָמַר רַבִּי אַבְיָא וְכִי כִּיּוֹן דְּאָמַר וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁה לָא יִדְעֵנָא כִּי מֵתָה. אֶלָּא אֶצְטְרִיךְ בְּגִין דְּלֹא אֶהְדְּרַת לְגוּפָא יְתִיר, וּמֵיתַת רְחַל מֵיתַת גּוּפָא, בְּגִין דְּאִית בְּנֵי נָשָׂא דְנִפְקִי נִשְׁמַתִּיּהוּ וְאֶהְדְּרוּ לְאֶתְרֵיּהוּ וּכְמָה דְּאֵת אָמַר, (שמואל א ל) וַתֵּשֶׁב נַפְשׁוֹ (לפנינו בקרא רוחו. ובדפוס ירושלים איתא גם בזוה"ק ותשב רוחו אליו) אֱלִיו, (בראשית מב) וַיֵּצֵא לְבָס, (שיר השירים ה) נַפְשִׁי יֵצֵא בְּדַבְרוֹ. (מלכים א יז) לֹא נוֹתְרָה בּוֹ נִשְׁמָה. אֲבָל הָאִי נִפְקַת נִשְׁמַתָּה וְלֹא אֶתְהַדְּרַת לְאֶתְרָהּ וּמֵיתַת רְחַל.

וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁה כִּי מֵתָה. אָמַר רַבִּי אַבְיָא, וְכִי כִּיּוֹן שְׁאָמַר וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁה לָא יִדְעֵנּוּ כִּי מֵתָה? אֶלָּא צְרִיךְ מְשׁוּם שְׁלֹא חֲזָרָה לְגוּפָה יוֹתֵר, וּמֵתָה רְחַל מֵיתַת הַגּוּף, מְשׁוּם שְׁיֵשׁ בְּנֵי אָדָם שְׁנִשְׁמַתָּם יוֹצֵאת וְחוֹזְרַת לְמְקוּמָה, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שמואל א ל) וַתֵּשֶׁב רוחו [נפשו] אֱלִיו, (בראשית מב) וַיֵּצֵא לְבָס, (שיר ה) נַפְשִׁי יֵצֵא בְּדַבְרוֹ, (מלכים א יז) לֹא נוֹתְרָה בּוֹ נִשְׁמָה. אֲבָל זֶה יֵצֵא נִשְׁמַתָּה וְלֹא חֲזָרָה לְמְקוּמָה וּמֵתָה רְחַל.

וּתְקַרָּא שְׁמוֹ בְּן אוֹנִי. דְּקִשְׁיֵו דְּדִינָא דְּאֶתְגְּזֹר עֲלֵהּ. וַיַּעֲקֹב אֶהְדֵּר לִיה וְקִשְׁיֵר לִיה לְיַמִּינָא, בְּגִין דְּמַעְרַב אֶצְטְרִיךְ לְקִשְׁרָא לִיה לְיַמִּינָא, וְאָף עַל גַּב דְּאִיהוּ בְּן אוֹנִי סְטָרָא דְּדִינָא קִשְׁיָא, בְּן יַמִּין אִיהוּ, דְּהָא בְּיַמִּינָא אֶתְקַשְׁרַת. וְאֶתְקַבְּרַת בְּאַרְחָא כְּמָה דְּאֶתְמַר. הָאִי אֶתְגַּלְגַּלָּא מֵיַתְתָּה וּקְבוּרְתָּה, אֲבָל לֹא אֶתְגַּלְגַּלָּא מֵיַתְתָּה וּקְבוּרְתָּה. וְאָף עַל גַּב דְּהֵי אַרְבַּע אַמְהוֹן רְזָא אִית לֹן וְהָא אוֹקְמוּהָ:

וּתְקַרָּא שְׁמוֹ בְּן אוֹנִי, הַקִּשְׁיֹת שֶׁל הַדִּין שְׁנִגְזֹר עָלֶיהָ. וַיַּעֲקֹב הַחֲזִיר אוֹתוֹ וְקִשְׁר אוֹתוֹ לְיַמִּין, מְשׁוּם שְׁאֵת הַמַּעְרַב צְרִיךְ לְקִשְׁרוֹ לְיַמִּין. וְאָף עַל גַּב שְׁהוּא בְּן אוֹנִי, צַד שֶׁל הַדִּין הַקִּשְׁשָׁה - בְּן יַמִּין הוּא, שְׁהֵרִי בְּיַמִּין הַתְּקַשְׁרָה, וְנִקְבְּרָה בְּדֶרֶךְ כְּמוֹ שְׁנֵתְבָּאֵר, הֵרִי הַתְּגַלְגַּלְתָּה מֵיַתְתָּה וּקְבוּרְתָּה, אֲבָל לֹא הַתְּגַלְגַּלְתָּה מֵיַתְתָּה וּקְבוּרְתָּה, וְאָף עַל גַּב שְׁאַרְבַּע הָאִמְהוֹת הִלְלוּ סוּד יֵשׁ לְהֵם, וּבְאַרוּהוּ.

וַיֵּצֵב יַעֲקֹב מַצְבֵּה עַל קְבוּרְתָּהּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מֵאִי טַעְמָא. בְּגִין דְּלֹא אֶתְכַסֵּיָא אֶתְרָהּ עַד יוֹמָא דְּזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַחֲיָיא מֵתִיָּא. כְּמָה דְּאֶתְמַר עַד הַיּוֹם, עַד הַהוּא יוֹמָא מִמֶּשׁ.

וַיָּצַב יַעֲקֹב מִצְבֵּה עַל קְבוּרָתָהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁלֹּא הִתְכַּפְּסָה מִקוּמָה עַד הַיּוֹם שֶׁעָתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחֲיוֹת מֵתִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַד הַיּוֹם, עַד אוֹתוֹ יוֹם מִמָּשׁ.

דף קעה ע"ב

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עַד יוֹמָא דְתַהֲדַר שְׂכִינְתָא בְּגְלוּתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל בְּהָהוּא אֲתַר, כְּמָה דְאֵת אָמַר, (ירמיה לא) וַיֵּשׁ תִּקְוֶה לְאַחֲרִיתָךְ נְאֻם יְיָ וְשָׁבוּ בְנִים לְגְבוּלָם. וְדָא אִוְמָא דְאִוְמֵי לֵה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְזַמִּינִין יִשְׂרָאֵל כְּדִ יְתוּבוּן מִן גְּלוּתָא, לְקִיּוּמָא עַל הֵהִיא קְבוּרָה דְרַחֵל וּלְמַבְכֵי תַמְוִן. כְּמָה דְאִיהִי בְּכַת עַל גְּלוּתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. וְעַל דָּא כְּתִיב, (ירמיה לא) בְּבִכֵי יָבֹאוּ וּבִתְחִנוּנִים אוֹבִילִם וְגו'. וְכְתִיב, (ירמיה לא) כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלֵתָךְ. וּבְהָהִיא (דף קעה ע"ב) שְׁעָתָא זְמִינַת רַחֵל דְאִיהִי בְּאַרְחָא לְמַחְדֵי בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל וְעַם שְׂכִינְתָא וְאוּקְמוּהָ חֲבַרְיָא:

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עַד יוֹם שְׁתַּחֲזֹר שְׂכִינָה מְגָלוֹת יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) וַיֵּשׁ תִּקְוֶה לְאַחֲרִיתָךְ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ בְנִים לְגְבוּלָם. וְזוֹ שְׁבוּעָה שְׁנִשְׁבַּע לֵה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעֵתִידִים יִשְׂרָאֵל כְּשִׁישׁוּבוּ מִהַגְּלוּת לַעֲמֹד עַל אוֹתָהּ קְבוּרַת רַחֵל וּלְבַכּוֹת שָׁם, כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּכַתָּה עַל גְּלוּת יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה כְּתוּב (שם) בְּבִכֵי יָבֹאוּ וּבִתְחִנוּנִים אוֹבִילִם וְגו', וְכְתוּב (שם) כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלֵתָךְ. וּבְאוֹתָהּ שְׁעָה עֵתִידָה רַחֵל, שֶׁהִיא בְּדָרְךְ, לְשִׁמַּח בְּיִשְׂרָאֵל וְעַם הַשְּׂכִינָה, וּבְאַרוּהוּ הַחֲבָרִים.

וַיְהִי בְּשָׁכֵן יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָה הַהִיא וַיִּלְךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה פִּלְגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיְהִי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיְהִי בְּשָׁכֵן יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָה הַהִיא, דְּהָא לָאָה וְרַחֵל מִיתוּ, וְנָטְלָא בֵּיתָא מֵאֵן דְּנָטִיל.

וַיְהִי בְּשָׁכֵן יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָה הַהִיא וַיִּלְךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה פִּלְגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיְהִי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיְהִי בְּשָׁכֵן יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָה הַהִיא, שֶׁהָרִי לָאָה וְרַחֵל מִיתוּ, וְנָטְלָה הַבֵּית מִי שְׁנָטְלָה.

וְכִי סִלְקָא דְעֵתָךְ דְּרְאוּבֵן אָזִיל וְשָׁכִיב בְּהַדָּה דְּבִלְהָה. אֶלָּא, כָּל יוֹמָא דְלָאָה וְרַחֵל שְׂכִינְתָא שְׂרִיָּא עֲלֵיהּ. וְהַשְׁתָּא דְמִיתוּ, שְׂכִינְתָא לֹא אֶתְפָּרַשְׁת מִן

בֵּיתָא, וְשָׂרְיָא בְּבֵיתָא בְּמִשְׁכָּנָא דְּבִלְהָה. וְאַף עַל גַּב דְּשְׂכִינְתָּא בְּעֵינָא לְנִטְלָא בֵּיתָא כְּדָקָא יְאוּת, אֲלִמְלָא יַעֲקֹב לָא אֲשַׁתְּפַח בְּזוּוּגָא דְּכַר וְנוֹקְבָא, לָא שָׂרְיָא שְׂכִינְתָּא בְּאַתְגְּלִיָּא בְּבֵיתָא. וְעַל דָּא קִיַּיְמָא שְׂכִינְתָּא בְּמִשְׁכָּנָא דְּבִלְהָה. וְאַתָּא רְאוּבֵן וּבְגִינ וְדַחְמָא דְּבִלְהָה יִרְתָּא אֲתָרָא דְּאַמִּיָּה, אֲזִיל וּבִלְבַל עַרְסָא. וְעַל דְּקִיַּיְמָא שְׂכִינְתָּא עֲלָה, כְּתִיב בֵּיהּ וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה.

וכי יעלה על דעתך שראובן הלך ושכב עם בלהה? אלא בכל זמן של לאה ורחל, שכנה שרתה עליהן, ועכשו שמתו, שכנה לא נפרדה מהבית, ושורה בבית במשכן של בלהה. ואף על גב ששכנה רצתה לטל הבית כראוי, אלמלא יעקב לא נמצא בזווג זכר ונקבה, לא שורה שכנה בגלוי בבית, ועל זה עמדה שכנה במשכן בלהה. ובא ראובן, משום שראה שבלהה ירשה מקום אמו, הלך ובלבל המטה, ועל שעמדה שכנה עליה כתוב בו וישכב את בלהה.

רבי ייסא אומר, דנאים על ההוא ערסא ולא חייש ליקרא דשכינתא. ובגין כך לא אתפגים מחושבנא דשבטין ואתא קרא ועביד חושבנא. בגין כך כתיב, בכור יעקב ראובן. ואיהו עביד קרא רישא דכל שבטין.

רבי ייסא אומר, שישן על אותה מטה ולא חשש לכבוד השכינה, ומשום כך לא נפגם מחשבון השבטים, ובא הפסוק ועשה חשבון, משום כך כתוב בכור יעקב ראובן, והפסוק עשה אותו ראש לכל השבטים.

רבי יהודה פתח ואמר, (הושע יד) כי ישרים דרכי יי וגו', כל ארחוי דקודשא בריה הוא כלהו ישרים וארחוי קשוט, ובני עלמא לא ידעין ולא משגיחין על מה אינון קיימין. ועל דא וצדיקים ילכו בם, בגין דאינון ידעין ארחוי דקודשא בריה הוא ומשתדלי באורייתא. דכל מאן דאשתדל באורייתא, איהו ידע ואזיל בהו דלא סטי לימינא ולשמאלא.

רבי יהודה פתח ואמר, (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' וגו' - כל דרכי הקדוש ברוך הוא כלם ישרים ודרכי אמת, ובני העולם לא יודעים ולא משגיחים על מה הם עומדים. ועל זה וצדיקים ילכו בם - משום שהם יודעים דרכי הקדוש ברוך הוא ומשתדלים בתורה, שכל מי שמשתדל בתורה, הוא יודע והולך בהם שלא סוטה ימינה ושמאלה.

ופושעים יִכְשְׁלוּ בָם, אֲלֵיךְ אֵינוֹן חַיִּיבִין דְּלֹא מִשְׁתַּדְּלִי בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא מִסְתַּכְּלִין בְּאַרְחוּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְלֹא יִדְעִין לְאַן אוֹרְחִי אֲזִלִין. וּבְגִין דְּלֹא יִדְעִי לְאַסְתַּכְּלֵא וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִי בְּאוֹרֵייתָא, אֵינוֹן כְּשָׁלִי בְּהוּ בְּאֵינוֹן אֲרַחוּי בְּהַאי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי.

ופושעים יִכְשְׁלוּ בָם - אֵלֶּה הֵם הַרְשָׁעִים שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בְּתוֹרָה וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדַרְכֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא יוֹדְעִים לְאַן הַדְּרָכִים הוֹלְכוֹת, וּמִשׁוּם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לְהִסְתַּכֵּל וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים בְּתוֹרָה, הֵם נִכְשָׁלִים בָּהֶם בְּאוֹתָם דְּרַכְיוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

תָּא חֲזִי, כָּל בַּר נֶשׁ דְּאַשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא, כַּד נִפְיֵק מֵהַאי עֲלָמָא נִשְׁמַתִּיה סְלָקָא בְּאֵינוֹן אֲרַחוּי וּשְׁבִילִין (דְּאֵינוֹן בְּאוֹרֵייתָא) דְּאוֹרֵייתָא. וְאֵינוֹן אֲרַחוּי וּשְׁבִילִין דְּאוֹרֵייתָא יִדְעֵן אֵינוֹן, וְאֵינוֹן דִּידְעֵי אֲרַחוּי דְּאוֹרֵייתָא בְּהַאי עֲלָמָא יִהְיוּ בְּהוּ בְּהַהוּא עֲלָמָא כַּד יִפְקוּן מֵהַאי עֲלָמָא.

בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדַּל בְּתוֹרָה, כְּשִׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נִשְׁמַתוּ עוֹלָה בְּאוֹתָם דְּרַכִּים וּשְׁבִילִים (שֶׁהֵם בְּתוֹרָה) שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאוֹתָם דְּרַכִּים וּשְׁבִילִים שֶׁל הַתּוֹרָה הֵם יְדוּעִים, וְאוֹתָם שִׂיּוּדְעִים דְּרַכִּי הַתּוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה יִלְכוּ בָּהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, כְּשִׁיּוֹצְאוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה.

וְאֵי לֹא אֲשַׁתְּדְּלוּ בְּאוֹרֵייתָא בְּהַאי עֲלָמָא וְלֹא יִדְעִין אֲרַחוּי וּשְׁבִילִין, כַּד יִפְקוּן מֵהַאי עֲלָמָא לֹא יִנְדְּעוּן לְמִיחָד בְּאֵינוֹן אֲרַחוּי וּשְׁבִילִין וְכִשְׁלִין בְּהוּן. כַּדִּין יִהְיֶה בְּאַרְחוּי אֲחֻרָנִין דְּלֹאוּ אֵינוֹן אֲרַחוּי דְּאוֹרֵייתָא, וְיִתְעַרוּן לִיה בְּכַמָּה דִּינִין וְאִתְעַנְשׁ בְּהוּ.

וְאִם לֹא הִשְׁתַּדְּלוּ בְּתוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יוֹדְעִים דְּרַכִּים וּשְׁבִילִים, כְּשִׁיּוֹצְאוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא יִדְעוּ לְלַכֵּת בְּאוֹתָם דְּרַכִּים וּשְׁבִילִים, וְנִכְשָׁלִים בָּהֶם. וְאִזּוּ יִלְךְ בְּדַרְכִּים אַחֲרוֹת שְׂאִינָן דְּרַכִּי הַתּוֹרָה, וְיִתְעוֹרוּ אֵלָיו בְּכַמָּה דִּינִים וְיִעֲנֹשׁ בָּהֶם.

וּמֵאֵן דְּאַשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא מַה כְּתִיב, (מְשַׁלִּי ו) בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ וְהִקִּיצוֹת הִיא תִּשְׁיַחֲד. בְּשִׁכְבְּךָ בְּקִבְרָא, אוֹרֵייתָא תִּצּוֹר עֲלֶיךָ מְדִינָא דְּהַהוּא עֲלָמָא. וְהִקִּיצוֹת, כַּד קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא יִתְעַר רֹחוּי וְנִשְׁמַתִּין לְאַחֲרֵי מִתְּיָא כַּדִּין הִיא תִּשְׁיַחֲד, הִיא תִּהְיֶה סְנִיגוֹרִיא עַל גּוּפָא, בְּגִין דִּיקוּמוּן אֵינוֹן גּוּפִין דְּאַשְׁתַּדְּלוּ בְּאוֹרֵייתָא כְּדָקָא יְאוֹת. וְאֵלֵיךְ אֵינוֹן דִּיקוּמוּן בְּקִדְמִיתָא לְחַיִּי עֲלָמָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (דְּנִיאל יב) וְרַבִּים מִיִּשְׁנֵי אֲדָמַת עֶפֶר יִקִּיצוּ אֵלֶּה לְחַיִּי

עולם וגוי. ואלין אינון לחיי עולם, בגין דאתעסקו בחיי עולם דאיהי אורייתא.

ומי שמתפלל בתורה מה פתוב? (משלי ו) בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. בשכבך - בקבר, התורה תשמר עליך מדין אותו העולם. והקיצות - כשהקדוש ברוך הוא יעורר רוחות ונשמות להחיות מתים, אז היא תשיחך, היא תהיה סגור על הגוף בשביל שיקומו אותם גופים שהשתדלו בתורה כראוי, ואלה הם שיקומו בתחלה לחיי עולם, כמו שנאמר (דניאל יב) ורבים מישגי אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגוי. ואלה הם לחיי עולם, משום שהתעסקו בחיי עולם שהיא התורה.

ותא חזי, כל אינון דאשתדלו באורייתא, ההוא גופא יתקיים ואורייתא תגין עליה. מאי טעמא, בגין דבההיא שעתא יתער קודשא בריך הוא חד רוחא דכליל מארבע רוחין, וההוא רוחא דכליל מארבע רוחין, אזדמן לכל אינון דאשתדלו באורייתא לאחיא לון בהאי רוחא בגין דיתקיים לעלמין.

ובא ראה, כל אלו שהשתדלו בתורה, אותו הגוף יתקיים והתורה תגן עליו, מה הטעם? משום שבאותה שעה יעורר הקדוש ברוך הוא רוח אחת שכלולה מארבע רוחות, ואותה רוח הפוללת ארבע רוחות תזדמן לכל אותם שהשתדלו בתורה להחיותם ברוח זו בשביל שיתקיים לעולמים.

דף קעו ע"א

ואי תימא, הא פתיב (יחזקאל לו) מארבע רוחות באי הרוח, אמאי לא אתקיימו, דהא כלהו מיתו כמלקדמין. תא חזי, ההוא זמנא דאוקים קודשא בריך הוא על ידא דיחזקאל אינון מתייא, ההוא (זמני דאתא) רוחא אף על גב דהנה מארבע רוחייא, לא נחית לקיימא לון בקיימא, אלא לאחזאה דזמין קודשא בריך הוא לאחזאה מתייא בההוא גוונא ולקיימא לון ברוחא (דף קעו ע"א) דאתכליל בהאי גוונא. ואף על גב דאהדרו גרמין בההיא שעתא כמה דהנה. קודשא בריך הוא בעא לאחזאה לכל עלמא דאיהו זמין לאחזאה מתייא (מה כתיב, ישעיה כו) יחיו מתיד נבלתי יקומו. על דא ההוא רוחא דזמין לנחתא בהו בצדיקיא) (ניא ועל דא ההוא רוחא דזמין לנחתא בהו בצדיקיא. מה כתיב מארבע רוחות באי הרוח, רוחא דאתכלילת בארבע), בגין דקודשא בריך הוא זמין לקיימא להו קיימא שלים בעלמא פדקא יאות. ואינון דאשתדלו

בְּאוֹרֵייתָא בְּהַאי עֲלָמָא, הִיא קִימָא עֲלֵיהּ דְּבַר נֶשׁ וְאַתְעֵבִידַת סִנְיִגוֹרְיָא
קִמִּי דְּקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

וְאִם תֵּאמֶר, הֲרִי כְּתוּב (יחזקאל לז) מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בְּאֵי הָרוּחַ, לָמָּה לֹא
הִתְקִימוּ, שְׁהָרִי כָּלִם מִתּוֹ כְּמִקְדָּם? בֵּא רְאֵה, אוֹתוֹ זְמַן שְׁהִקִּים
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי יַחְזִקְאֵל אוֹתָם הַמֵּתִים, אוֹתוֹ [זְמַן הַעֲתִיד] רוּחַ,
אֵף עַל גַּב שְׁהִיָּה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, לֹא יֵרֵד לְקִימָם בְּקִיּוּם, אֶלָּא לְהִרְאוֹת
שְׁעֵתִיד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחִיּוֹת מֵתִים בְּאוֹתָהּ צוּרָה וּלְקִימָם בְּרוּחַ
שְׁנַכְלָלָה בְּצוּרָה זוֹ. וְאֵף עַל גַּב שְׁחִזְרוּ הָעֲצָמוֹת בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כְּמוֹ
שְׁהִיָּה, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רְצָה לְהִרְאוֹת לְכָל הָעוֹלָם שֶׁהוּא עֲתִיד
לְהַחִיּוֹת מֵתִים [מֵה כְּתוּב? (ישעיה כו) יַחֲיוּ מֵתִיד נִבְלַתִּי יְקוּמוּן, עַל זֶה אוֹתָהּ רוּחַ שְׁעֵתִידָה
לְרֵדַת בְּהַם צְדִיקִים] [ס״א וְעַל זֶה אוֹתָהּ רוּחַ שְׁעֵתִידָה לְרֵדַת בְּהַם צְדִיקִים מֵה כְּתוּב? מֵאַרְבַּע רוּחוֹת
בְּאֵי הָרוּחַ, רוּחַ שְׁנַכְלָלָה בְּאַרְבַּע], מִשּׁוּם שְׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲתִיד לְקִימָם אוֹתָם
קִיּוּם שְׁלֵם בְּעוֹלָם כְּרָאוּי, וְאוֹתָם שְׁהַשְׁתַּדְּלוּ בְּתוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, הִיא
עוֹמְדַת עַל הָאָדָם וְנַעֲשִׂית סִנְיִגוֹרְיָה לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כָּל אֵינּוֹן מְלִין דְּאוֹרֵייתָא וְכָל הֵהִיא אוֹרֵייתָא דְּאֲשְׁתַּדַּל
בְּהּ בַּר נֶשׁ בְּהַאי עֲלָמָא, אֵינּוֹן מְלִין וְהֵהִיא אוֹרֵייתָא קִימָא קִמִּי קוֹדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא וְאַמְרַת קִמִּיָּה וְהִיא אַרְיִמַת קְלִין וְלֹא אֲשְׁתַּכְכַּת. וְלֵהִיא זְמַנָּא
אִיהִי תְּשִׁיחַ וְתִימָא כְּפּוּם דְּאַתְדַּבֵּק בַּר נֶשׁ וְאֲשְׁתַּדַּל בְּהַאי עֲלָמָא, וְעַל דָּא
אֵינּוֹן יְקוּמוּן בְּקִיּוּמָא שְׁלִים לְחַיִּי עֲלָמָא כְּדִקְאֲמָרוּ. וּבְגִין כֵּן (הוֹשַׁע יד) כִּי
יִשְׂרָאֵל דְּרַכִּי יִי וְצְדִיקִים יִלְכוּ בָּם וּפּוֹשְׁעִים יִכְשְׁלוּ בָּם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כָּל אוֹתָם דְּבְרֵי תוֹרָה וְכָל אוֹתָהּ תוֹרָה שְׁהַשְׁתַּדַּל בְּהּ
הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם דְּבְרֵי וְאוֹתָהּ תוֹרָה עוֹמְדִים לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, וְאוֹמְרַת לְפָנֵינוּ, וְהִיא מְרִימָה קוֹלוֹת וְלֹא שׁוֹכְכַת, וְלֵאֲוֹתוֹ
זְמַן הִיא תְּשִׁיחַ וְתִימָא כְּפִי שְׁהַתְדַּבֵּק בְּהּ הָאָדָם וְהַשְׁתַּדַּל בְּהּ בְּעוֹלָם
הַזֶּה, וְעַל זֶה הִם יְקוּמוּ בְּקִיּוּם שְׁלֵם לְחַיִּי עוֹלָם, כְּמוֹ שְׁאַמְרָנוּ, וּמִשּׁוּם
כֵּן (הוֹשַׁע יד) כִּי יִשְׂרָאֵל דְּרַכִּי הִי וְצְדִיקִים יִלְכוּ בָּם וּפּוֹשְׁעִים יִכְשְׁלוּ בָּם.

רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (שְׁמוּאֵל א ב) וְעַלִּי זְקוֹן מְאֹד וְשָׁמַע אֶת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן
בְּנֵיו לְכָל יִשְׂרָאֵל וְאֶת אֲשֶׁר יִשְׁכַּבּוּן אֶת הַנְּשִׁים הַצַּבָּאוֹת פָּתַח אֶהֱל מוֹעֵד.
וְכִי סִלְקָא דְּעֵתָא דִּכְהֵנִי יִי דִיעֲבָדוּן עֲבִידְתָּא דָּא. וְהִיא מְקַדְּמַת דְּנָא אֲתַמָּר
וּפְרִישַׁת אוֹרֵייתָא הֵהוּא חוּבָא דְּלֵהוֹן דְּכְתִיב, (שְׁמוּאֵל א ב) כִּי נֶאֱצוּ הָאֲנָשִׁים
אֶת מִנְחַת יְיָ. וְכְתִיב וּמִשְׁפָּט הַכְּהֵנִים מֵאֵת הָעָם כָּל אִישׁ זֹבַח זֹבַח וְגוֹ'.
וְכְתִיב גַּם בְּטָרָם יִקְטִירוּן אֶת הַחֶלֶב וּבָא נַעַר הַכְּהֵן וְאָמַר לְאִישׁ הַזֹּבַח
תְּנֵה לְצִלוֹת לְכֵהֵן וְגוֹ'. וְכְתִיב וְאָמַר לוֹ כִּי עֲתָה תִתֵּן וְאִם לֹא לְקַחְתִּי
בְּחִזְקָה. וְעַל דָּא וְתֵהִי חֲטָאת הַנְּעָרִים גְּדוּלָּה מְאֹד וְגוֹ'. וְכָל דָּא לֹא הוּוּ

נטליו אלא מאינו חולקין דהו להו לכהני למיכל מניה, ועל דהו קליל קרבנא בעינייהו אתענשו. והכא אמר את אשר ישכבון את הנשים הצובאות. (אלא) חס ושלום דהו עבדו עבירה דא, כל שכן באתרא קדישא ההוא, דלא יקומון כל ישראל ויקטלון להון. אלא בגין דהו מעכבי לון לאעלא למקדשא, ומחאון בידהון דלא לאעלא למצלי צלותא עד דקורבניא אתעבדו בגין דאינון לא מיייתין קרבנין למיטל חולקא מנייהו, ובגין כך מעכבין לון. ובגין כך אינון נשים הו בעאון מנייהו לאעלא תמן. ועל דא כתיב את אשר ישכבון את הנשים, דמעכבי לון כדקאמרן.

רבי חייא פתח ואמר, (שמואל א ב) ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשו בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבון את הנשים הצבאות פתח אהל מועד. וכי יעלה על דעתך שכהני ה' יעשו מעשה זה, והרי מקדם לכך נאמר ופרשה תורה אותו החטא שלהם, שכתוב (ש) כי נאצו האנשים את מנחת ה', וכתוב ומשפט הכהנים מאת העם כל איש זבח זבח וגו', וכתוב גם בטרם יקטרון את החלב ובא נער הפהו ואמר לאיש הזבח תנה בשר לצלות לפהו וגו', וכתוב ואמר לו כי עתה תתן ואם לא לקחתי בחזקה, ועל זה ותהי חטאת הנערים גדלה מאד וגו', וכל זה לא היו נוטלים אלא מאותם חלקים שהיו לפהנים לאכל מהם, ועל שהיה הקרבן קליל בעיניהם נענשו, וכאן אמר את אשר ישכבון את הנשים הצבאות אלא? חס וחלילה שהיו עושים עברה זו, כל שכן באותו מקום קדוש, שלא יקומון כל ישראל ויהרגו אותם. אלא משום שהיו מעכבים אותם להפנס למקדש ומוחים בדיהם שלא להפנס להתפלל תפלה עד שהקרבנות נעשו, משום שהן לא מביאות קרבנות לטל חלק מהם, ומשום כך מעכבים אותן, ומשום כך אותן נשים היו מבקשות מהם להפנס לשם, ועל זה כתיב את אשר ישכבון את הנשים, שמעכבים אותן כמו שאמרנו.

כגוונא דא וישכב את בלהה. חס ושלום דאיהו שכב עמה, אלא בגין דעכב לה לשמשא באבוי שמושא דמצוה, ודא הוא בלבולא דערסא. ועבד לקביל שכינתא עבידתא דא, דבכל אתר דשמושא דמצוה אשתפח, שכינתא שריא על ההוא אתר ואשתפח תמן. ומאן דגרים לעכבא שמושא דמצוה גרים דיסתלק שכינתא מעלמא. ועל דא כתיב (בראשית מט) כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה. ובגין דא כתיב, וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר. פלהו הו במניינא ולא גרע מזכותא דלהון כלום.

כמו זה וישכב את בלהה. חס ושלום שהוא שכב עמה, אלא משום שעכב אותה לשמש עם אביו שמוש של מצוה, וזה הוא בלבול המטה, ועשה כנגד השכינה המעשה הזה. שבכל מקום ששמוש מצוה נמצא, שכינה שורה על אותו מקום ונמצאת שם, ומי שגורם לעכב שמוש

שֶׁל מִצְוָה, גֹרֵם שְׁתַּסְתַּלֵּק שְׂכִינָה מִן הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית מט)
כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ אֲזַ חֲלַלְתָּ יְצוּעֵי עֲלֶה. וּמִשׁוּם זֶה כָּתוּב וַיִּשְׁכַּב
אֶת בְּלֵהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיְהִי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר. כָּלֵם
הָיוּ בְּמִנְיָו, וְלֹא נִגְרַעָה מִזְכוּת שְׁלֵהֶם כָּלוּם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מֵאֵי טַעְמָא בְּקִדְמִיתָא יִשְׂרָאֵל וּלְבַתֵּר יַעֲקֹב. דְּכַתִּיב,
וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיְהִי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר. אֲפֹל כִּד אֶתָּא רְאוּבֵן וּבְלֵבָל
הָהוּא עֲרִסָא אָמַר וּמָה תְּרִיסָר שְׁבֻטִין הָווּ לִיה לְאַבָּא לְקִיִּימָא בְּעֵלְמָא וְלֹא
יִתִיר, וְהִשְׁתָּא בְּעֵי לְאוּלְדָא בְּנִין דִּילְמָא אָנּוּ פְּגִימִין דְּאִיהוּ בְּעֵי לְאוּלְדָא
אֲחֲרָנִין כְּמִלְקֻדְמִין. מִיָּד בְּלֵבָל הָהוּא עֲרִסָא, וְאִתְעַכַּב הָהוּא שְׁמוּשָׂא.
כְּאִילוּ עֵבֵד קְלָנָא לְגַבֵּי שְׂכִינְתָא דְשְׂרִיא עַל הָהוּא עֲרִסָא. וְעַל דָּא כָּתִיב
וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, דְּהָא בְּשִׂמָא דָּא אֶסְתַּלֵּק גּוּ תְּרִיסָר דְּאִתְכַּסְיִין דְּאִינוּן
תְּרִיסָר נְהָרֵי אֶפְרָסְמוּנָא דְכִנָּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מָה הַטַּעַם בְּתַחֲלָה יִשְׂרָאֵל וְאַחַר כֵּן יַעֲקֹב, שְׁכַתּוּב
וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיְהִי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר? אֲפֹל כְּשָׁבָא רְאוּבֵן וּבְלֵבָל
אוֹתָהּ מָטָה, אָמַר: וּמָה שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבֻטִים הָיוּ לְאַבָּא בְּעוֹלָם וְלֹא
יוֹתֵר, וְעַכְשָׁו רוּצָה לְהוֹלִיד בְּנִים, אוּלַּי אָנּוּ פְּגוּמִים שֶׁהוּא רוּצָה
לְהוֹלִיד אַחֲרַיִם כְּמוֹ מִקְדָּם. מִיָּד בְּלֵבָל אוֹתָהּ מָטָה וְהִתְעַכַּב אוֹתוֹ
שְׁמוּשָׁ כְּאִילוּ עֵשָׂה קָלוּן לְשְׂכִינָה שֶׁשְׂרָתָה עַל אוֹתָהּ מָטָה, וְעַל זֶה כָּתוּב
וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָרִי בְשֵׁם זֶה הִתְעַלָּה תוֹדֵ שְׁנַיִם עָשָׂר שֶׁהִתְכַּסּוּ, שֶׁהֵם
שְׁנַיִם עָשָׂר נְהָרוֹת אֶפְרָסְמוֹן זָד.

דף קעו ע"ב

וַיְהִי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר, אֲלֵיךְ תְּרִיסָר שְׁבֻטִין דְּשְׂכִינְתָא אִתְתַּקְנַת בְּהוּ.
וּמֵאֵן אִינוּן, אֲלֵיךְ דְּאוּרִייתָא אֶהְדְּרַת וְעֵבִיד לוֹן חוּשְׁבָּנָא (דף קעו ע"ב)
כְּמִלְקֻדְמִין. כְּלָהוּ קְדִישִׁין, כְּלָהוּ אִתְחַזְיִין לְגַבֵּי שְׂכִינְתָא לְאַסְתַּכְּלָא
בְּקִדּוּשָׁה דְּמֵאֲרִיהוּן. דְּאִילוּ עֵבֵד הָהוּא עוֹבְדָא לֹא יִיתִי רְאוּבֵן בְּמִנְיָנָא.

וַיְהִי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר - אֵלוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבֻטִים שֶׁשְׂכִינָה
הִתְתַּקְנָה בָּהֶם, וּמִי הֵם? אֵלוּ שֶׁהִתּוֹרָה חֲזָרָה וְעִשְׂתָּה לָהֶם חֲשׁוֹן כְּמוֹ
מִקְדָּם, כָּלֵם קְדוּשִׁים, כָּלֵם רְאוּיִים לְשְׂכִינָה לְהִסְתַּכַּל בְּקִדְשֵׁת רְבוּנָם.
שְׂאֵלוּ עֵשָׂה אוֹתוֹ מַעֲשָׂה, לֹא יָבֹא רְאוּבֵן בְּמִנְיָן.

וְעַם כָּל דָּא אַתְעַנֵּשׁ דְאַתְנָטִיל בְּכוֹרְתִיהָ מְנִיָּה וְאַתְיָהִיב לְיוֹסֵף כְּמָה דְאַתְּ
אָמַר, (דְּבָרֵי הַיָּמִים א ה) וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא הַבְּכוֹר וּבְחַלְלוּ יְצוּעֵי
אָבִיו נִתְּנָה בְּכוֹרְתּוֹ לְיוֹסֵף.

וְעַם כָּל זֶה נֶעְנֵשׁ שְׁנֵטְלָה מִמֶּנּוּ בְּכוֹרְתּוֹ וְנִתְּנָה לְיוֹסֵף, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (דְּה"א
ה) וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא הַבְּכוֹר וּבְחַלְלוּ יְצוּעֵי אָבִיו נִתְּנָה
בְּכוֹרְתּוֹ [לְבָנִי] לְיוֹסֵף.

תָּא חֲזִי, (דְּנִיאל ב) לְהוּא שְׂמִיה דִּי אֱלֹהָא מְבָרַךְ מִן עֲלָמָא וְעַד עֲלָמָא דִּי כָּל
מַעְבְּדוּהֵי קְשׁוּט וְאַרְחֻתִּיהָ דִּין, וְכָל מַה דְּאִיהוּ עֶבֶיד כְּלָא אִיהוּ בְּחַכְמָתָא
עֲלָאָה.

בֹּא רְאֵה, (דְּנִיאל ב) שְׂיִהִיָּה שְׂם הָאֵל מְבָרַךְ מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. שְׂכָל
מַעְשָׂיו אָמַת וּדְרָכֵיו דִּין, וְכָל מַה שְּׁהוּא עוֹשָׂה, הַכֹּל הוּא בְּחַכְמָה
עֲלִיּוֹנָה.

תָּא חֲזִי, כְּמָה גָרִים עוּבְדָא דְבַר נֵשׁ, דְּהָא כָּל מְאִי (מֵאָה) דְּאִיהוּ עֶבֶיד, כְּלָא
אַתְרָשִׁים וְקִיָּמָא קִמֵּי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּהָא יַעֲקֹב בְּשַׁעְתָּא דְעָאֵל
לְגַבְיָה דְלָאָה, כָּל הַהוּא לִילְיָא רְעוּתִיהָ וְלִבִּיהָ הִנּוּ בְּרַחֵל, דְּחָשִׁיב דְרַחֵל
אִיהִי. וּמַהְהוּא שְׂמוּשָׂא וְטַפָּה קְדַמָּאָה וּמַהְהוּא רְעוּתָא אַתְעֵבְרַת לָאָה
וְאוּקְמוּהָ. דְּהָא אֲלִמְלָא דִיעֲקֹב לֹא יָדַע לֹא יִסְתַּלִּיק רְאוּבֵן בְּחוּשְׁבָנָא. וְעַל
דָּא לֹא אִסְתַּלַּק בְּשָׂמָא יְדִיעָא אֱלָא שְׂמִיָּה סִתְּם רְאוּבֵן.

בֹּא רְאֵה כְּמָה גוֹרִם מַעְשָׂה אָדָם, שְׂהֲרִי כָּל מִי [מֵה] שְׂהוּא עוֹשָׂה, נְרָשָׁם
וְעוּמְד לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. שְׂהֲרִי יַעֲקֹב, בְּשַׁעָה שְׁנַכְנַס לְלָאָה, כָּל
אוּתוֹ הַלְלִילָה הִיָּה רְצוּנוֹ וְלִבּוֹ בְּרַחֵל, שְׂחָשֵׁב שְׂהִיא רַחֵל, וּמֵאוּתוֹ שְׂמוּשׁ
וְטַפָּה רֵאשׁוּנָה וּמֵאוּתוֹ רְצוֹן הַתְעֵבְרָה לָאָה, וּבְאַרוּהוּ, שְׂהֲרִי אֲלִמְלָא
שְׂיַעֲקֹב לֹא יָדַע, לֹא יַעֲלֵה רְאוּבֵן בְּחָשְׁבוֹן. וְעַל זֶה לֹא הַתְעֵלָה בְּשֵׁם
יְדוּעַ, אֱלָא שְׂמוֹ סִתְּם רְאוּבֵן.

וְעַם כָּל דָּא אַהֲדַר עוּבְדָא לְאַתְרִיהָ, כְּמָה דְּהוּא רְעוּתָא קְדַמָּאָה אַתְעֵבִידַת
בְּרַחֵל, הַהוּא רְעוּתָא אַתְהַדְרַת בָּהּ. דְּהָא בְּכוֹרְתִיהָ אַהֲדַרַת לְיוֹסֵף בּוּכְרָא
דְרַחֵל, אַתְר דְרְעוּתָא הִנּוּ בְּרַחֵל וְכְלָא סְלִיק בְּאַתְרִיהָ. בְּגִין דְכָל עוּבְדוּי
דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּלֵהוּ קְשׁוּט וּזְכוּ.

ועם כל זה חזר מעשיו למקומו, כמו שאותו רצון ראשון נעשה ברחל, אותו רצון חזר בה, שהרי בכורתו חזרה ליוסף בכור רחל, מקום שהרצון היה ברחל, והכל עולה למקומו, משום שכל מעשי הקדוש ברוך הוא אמת וזכות.

רבי חזקיה אשכחיה יומא חד לרבי יוסי דהוה מסטמיט ספסינא גו קטרי דנורא והוה סליק קטורא דתננא לעילא. אמר ליה, אלו קטורא דתננא דקרנא דהוה סליק על גבי מדבחא הוה סליק תדיר כי האי גוונא, לא שריא רוגזא בעלמא וישראל לא אתגלי מעל ארעא.

רבי חזקיה מצא יום אחד את רבי יוסי שהיתה נשמטת חתיכת בשר לתוך להבות האש, והיה עולה קטור העשן למעלה. אמר לו, אלו קטור העשן של הקרבן שהיה עולה על גבי המזבח היה עולה תמיד כמו זה, לא שורה רגז בעולם, וישראל לא היו גולים מעל הארץ.

פתח רבי יוסי ואמר, (שיר השירים ג) מי זאת עלה מן המדבר כתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת ריכל. מי זאת עלה. תא חזי, בזמנא דהווי ישראל אזלי במדברא, שכינתא אזלא קמייהו ואינהו הווי אזלי אבתרה. דכתיב, (שמות יג) ויי הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם וגו'. ובגין כך כתיב, (ירמיהב) כה אמר יי זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר וגו'.

פתח רבי יוסי ואמר, (שיר ג) מי זאת עלה מן המדבר כתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת ריכל. מי זאת עלה? בא ראה, בזמן שהיו ישראל הולכים במדבר, השכינה הלכה לפניהם, והם הלכו אחריה, שכתוב (שמות יג) וה' הלך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם וגו'. ולכן כתוב (ירמיהב) כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר וגו'.

ושכינתא הוה אזלא וכלהו ענני יקר בהדה. וכד הוה שכינתא נטלא, הווי נטליו. כמה דכתיב, (שמות מ) ובהעלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל וגו'. וכד איהי סלקא ההוה עננא סלקא עד לעילא, וכל בני עלמא חמאו ושאלו ואמרי, מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן.

וּשְׂכִינָה הִיְתָה הוֹלֶכֶת וְכָל עַנְיֵי הַכְּבוֹד עִמָּהּ. וּכְשֶׁהִיְתָה שְׂכִינָה נוֹסַעַת, הָיוּ נוֹסָעִים, כְּפֶתוּב (במדבר ט) וּלְפִי הָעֲלוֹת הָעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסָּעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. וּכְשֶׁהָיָא עוֹלָה, אוֹתוֹ עָנָן עוֹלָה עַד לְמַעְלָה, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם רוֹאִים וְשׂוֹאֲלִים וְאוֹמְרִים, מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עֶשֶׂן.

הַהוּא עֲנָנָא דְשְׂכִינְתָא אֲתַחֲזִיא עֶשֶׂן, מֵאֵי טַעְמָא אִיהִי עֶשֶׂן. בְּגִין דְּנוֹרָא דְאֲדִלִיק אֲבָרְהָם וְיִצְחָק בְּרִיה הָוָה אֲחִיד בָּהּ וְלֹא אֲעִדִי מִינָהּ. וְכֵד אֲתַאֲחִדַת הַהוּא נוֹרָא בְּגִוּוֹה הָוָה סְלִיק עֲנָנָא (נ"א תננא).

אוֹתוֹ עָנָן שֶׁל הַשְּׂכִינָה שֶׁנֶּרְאָה עֶשֶׂן. מָה הַטַּעַם הִיא עֶשֶׂן? מְשׁוּם שֶׁהָאֵשׁ שֶׁהִדְלִיקוּ אֲבָרְהָם וְיִצְחָק בְּנוֹ הִיְתָה אֲחוּזָה בָּהּ וְלֹא זָזָה מִמֶּנָּה, וְכֹאֲשֶׁר נֶאֱחָזָה אוֹתָהּ הָאֵשׁ בְּתוֹכָהּ, הִיְתָה עוֹלָה עָנָן [נ"א עשן].

וְעַם כָּל דָּא, מְקַטְרַת מִר וּלְבוֹנָה. מֵאֵי מְקַטְרַת, מִתְקַטְרָא בְּתֵרִין סְטָרִין אַחֲרָנִין, עֲנָנָא דְאֲבָרְהָם לִימִינָא, עֲנָנָא דְיִצְחָק לְשְׂמָאלָא. מִכָּל אֲבָקַת רוּכַל, דָּא יַעֲקֹב.

וְעַם כָּל זֶה, מְקַטְרַת מִר וּלְבוֹנָה. מָה זֶה מְקַטְרַת? מִתְקַשְׁרַת בְּשַׁנֵּי צְדָדִים אַחֲרִים, עָנָן שֶׁל אֲבָרְהָם לִימִין, עָנָן שֶׁל יִצְחָק לְשְׂמָאל. מִכָּל אֲבָקַת רוּכַל - זֶה יַעֲקֹב.

דְּבַר אַחַר דָּא יוֹסֵף הַצְּדִיק, בְּגִין דְּאֲרוּנָא דְיוֹסֵף הָוָה אָזִיל לְגַבְיָהּ, אֲמַאי רוּכַל, בְּגִין דְּהָוָה רָכִיל לְאַחוּי לְגַבְיָהּ דְּאָבוּי. דְּבַר אַחַר אֲמַאי רוּכַל, אֲלֵא מָה חֲנֻנֵי דָא קְטִירֵי דְקוֹסְטָרִי וְאַבְקֵי דְפּוֹלְמֵי כְּלָהוּ בִּידֵיהּ. הֲכִי נְמִי יוֹסֵף, אִיהוּ קִיוּמָא דְאֲרוּיְתָא בְּגִין דְּאִיהוּ קַיִים לָהּ, בְּגִין דְּכָל פְּקוּדֵי אֲרוּיְתָא מִתְקַשְׁרָן בְּנִטְרִירוּ דְבְרִית קְדִישָׁא.

דְּבַר אַחַר - זֶה יוֹסֵף הַצְּדִיק, מְשׁוּם שֶׁאֲרוּנוֹ שֶׁל יוֹסֵף הָיָה הוֹלֵךְ אֵלָיו. לְמָה רוּכַל? מְשׁוּם שֶׁהָיָה רָכִיל אֶת אָחָיו לְאָבוּי. דְּבַר אַחַר לְמָה רוּכַל - אֲלֵא מָה חֲנֻנֵי זֶה שֶׁצָּרוּרוֹת עֲצֵי בְשָׁמִים וְאַבְקוֹת עֲלִים מְרִיחִים כָּלִם בְּיָדוֹ - כְּדָ גַם יוֹסֵף, הוּא קַיִים הַתּוֹרָה, מְשׁוּם שֶׁהוּא קַיִים אוֹתָהּ, מְשׁוּם שֶׁכָּל מַצּוֹת הַתּוֹרָה קְשׁוּרוֹת לְשְׂמִירַת בְּרִית קְדִישָׁא.

ועל דא שכינתא מתקטרא באברהם יצחק ויעקב ויוסף, כחדא אינון ודיוקנא חדא להו. החדא הוא דכתיב, (בראשית לו) אלה תולדות יעקב יוסף. ובגין כך מפל אבקות רוכל, בגין דמאתר דנהרא דנגיד ונפיק אשתקייא כלא ונהירו כל אנפין.

ולכו שכינה קשורה לאברהם יצחק ויעקב ויוסף, כאחד הם, ודמות אחת להם. זהו שכתוב (בראשית לו) אלה תולדות יעקב יוסף. ומשום כך מפל אבקות רוכל, משום שממקום שהנהר ששופע ויוצא, הכל משקים וכל הפנים מאירות.

דף קעז ע"א

ותא חזי, כד הווי ישראל בארעא והווי מקריבין קרבניו, כלהו הווי מתקרבין לגבי קודשא בריהו הוא כדקא יאות, וכד קרבנא אתעביד ותננא סליק בארעא מישר, כדיו הווי ידעי דתננא דמדבחא אדליק (דף קעז ע"א) בוצינא דאתחזיא לאדלקא, וכל אנפין נהירין ובוצינן דלקין.

ובא וראה, כשהיו ישראל בארץ והיו מקריבים קרבנות, כלם היו מתקריבים לקדוש-ברוך-הוא כראוי, וכשקרבן נעשה והעשן עולה בדרך ישר, אז היו יודעים שעשן המזבח הדליק מנורה שראויה להדלק, וכל הפנים מאירות והמנורות דולקות.

ומיזמא דאתחריב בי מקדשא לית לך יזמא ויזמא דלית ביה זעימו ורוגזא. כמה דאת אמר, (תהלים ז) ואל זועם בכל יום, ואתפרש חדוה מעילא ומתתא. וישראל אזלין בגלותא ואינון ברשו דטעוון אחרניו. וכדיו אתקיים קרא דכתיב, (דברים כח) ועבדת שם אלהים אחרים.

ומיזמא שנתחרב בית המקדש אין לך יום ויום שאין בו זעם ורוגז, כמו שנתאמר (תהלים ז) ואל זועם בכל יום, ופרשה החדוה מלמעלה ומלמטה, וישראל הולכים בגלות, והם ברשות של עבודות זרות אחרות, ואז התקיים הפסוק שכתוב (דברים כח) ועבדת שם אלהים אחרים.

וְכָל דָּא לְמָה, בְּגִין דְּכְתִיב, (דברים כח) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבב מְרֹב כָּל. מֵאֵי מְרֹב כָּל. הֲכֵא מְרֹב כָּל, וְהִתְם בְּחֹסֶר כָּל.

וְכָל זֶה לְמָה? מְשֻׁם שְׂפָתוֹב (שם) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבב מְרֹב כָּל. מַה זֶה מְרֹב כָּל? כָּאֵן מְרֹב כָּל, וְשֵׁם מַחְסֵר כָּל.

עַד דִּיתַעַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וַיִּפְרוֹק לוֹן מִבֵּינֵי עַמְמֵינָא, כְּמָא דְאַתָּה אָמַר, (דברים ט) וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה. וְכְתִיב אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקֶצֶה הַשָּׁמַיִם מְשֻׁם יְקַבְּצֶךָ וְגו':

עַד שִׁיתַעוֹרַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וַיִּפְדֶּה אוֹתָם מִבֵּין הָעַמִּים, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שם ט) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה. וְכְתוּב אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקֶצֶה הַשָּׁמַיִם מְשֻׁם יְקַבְּצֶךָ וְגו'.

וְאַלְה תולדות עשו הוא אָדוּם. תָּא חֲזִי, בְּחַיֵּי יַצְחָק לָא אֲתַמְנוּן בְּנוֹי דְעֵשׂוֹ כְּמָה דְאַתְמְנוּן בְּנוֹי דְיַעֲקֹב, דְהָא עַד לֹא מֵית יַצְחָק אֲתַמְנוּן. אַבְל בְּעֵשׂוֹ מַה כְּתִיב וַיִּגְוַע יַצְחָק וַיָּמָת וַיֵּאֶסֶף אֶל עַמּוּיֹו זָקֵן וְשִׁבְעַ יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֵשׂוֹ וַיַּעֲקֹב בְּנוֹ. בְּתַרְיָה מַה כְּתִיב וְאַלְה תולדות עשו הוא אָדוּם. מֵאֵי טַעְמָא, בְּגִין דְהָא בְּחוּלְקִיָּה וּבְאַחְסִינִתִּיָּה וְעַדְבִּיָּה לָאו אִיהוּ, אֶלָּא יַעֲקֹב וּבְנוֹי. וּבְגִין כִּךְ יַעֲקֹב וּבְנוֹי אֵינּוּן חוּלְקִיָּה דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְעַאֲלִין בְּחוּשְׁבְּנָא. אַבְל עֵשׂוֹ דְלָאו אִיהוּ בְּחוּלְקִיא דְבִסְטֵר דְמַהִימְנוּתָא, עֲבִיד חוּשְׁבִּינִיָּה לְבַתֵּר דְמֵית יַצְחָק, וְאַתְפְּרֵשׁ חוּלְקִיָּה לְאַתֵּר אַחְרָא.

וְאַלְה תולדות עשו הוא אָדוּם. בָּא רָאָה, בְּחַיֵּי יַצְחָק לֹא נִמְנוּ בְּנֵי עֵשׂוֹ כְּמוֹ שְׁנֵמְנוּ בְּנֵי יַעֲקֹב, שְׁהָרִי עַד שְׁלֵא מֵת יַצְחָק הֵם נִמְנוּ, אַבְל בְּעֵשׂוֹ מַה כְּתוּב? וַיִּגְוַע יַצְחָק וַיָּמָת וַיֵּאֶסֶף אֶל עַמּוּיֹו זָקֵן וְשִׁבְעַ יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֵשׂוֹ וַיַּעֲקֹב בְּנוֹ. אַחְרֵיו מַה כְּתוּב? וְאַלְה תולדות עשו הוא אָדוּם. מַה הַטַּעַם? מְשֻׁם שְׁאֵינּוּ בְּחֻלְקוֹ וּבִירְשָׁתוֹ וּבְגוֹרְלוֹ, אֶלָּא יַעֲקֹב וּבְנוֹי. וְלָכוּ יַעֲקֹב וּבְנוֹי הֵם חֻלְקוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִכְנָסִים בְּחֻשְׁבוֹן. אַבְל עֵשׂוֹ שְׁאֵינּוּ בְּחֻלְקֵי שֶׁל צַד הָאֲמוּנָה, עֵשָׂה חֻשְׁבוֹנוֹ אַחַר שְׁמַת יַצְחָק, וְנִפְרַד חֻלְקוֹ לְמָקוֹם אַחֵר.

תָּא חֲזִי, לְבַתֵּר דְּמִית יִצְחָק, וְעָשׂוּ אֶתְפָּרֶשׁ לְסִטְרִיהּ, מַה כְּתוּב וַיִּקַּח עֶשׂוֹ
אֶת נָשָׂיו וְגוֹי מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו. דְּשִׁבְק לִיהּ לַיַּעֲקֹב קָרוֹן וְרוּחַ שְׁעֵבוּדָא
דְּמַצְרַיִם, וְאַרְעָא. וְזַבִּין לִיהּ חוּלְקִיהּ מִן מַעְרַתָא דְכַפְלָתָא, וְאַזְל לִיהּ מִן
אַרְעָא וּמִן מְהֵימְנוּתָא וּמְחוּלְקִיהּ, דְּאַזְל לִיהּ מִכְּלָא.

בֵּא רְאֵה, אַחֲרֵי שְׁמִית יִצְחָק וְעָשׂוּ נִפְרַד לְצַד שְׁלוֹ, מַה כְּתוּב? וַיִּקַּח עֶשׂוֹ
אֶת נָשָׂיו וְגוֹי מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו. שְׁהִשְׁאִיר לַיַּעֲקֹב קָרוֹן וְרוּחַ שְׁעֵבוּד
מִצְרַיִם, וְהָאֲרָץ, וּמְכַר לוֹ חֻלְקוֹ בְּמַעְרַת הַמְּכַפְלָה, וְהִלְךְ לוֹ מִן הָאֲרָץ
וּמִן הָאֲמוּנָה וּמִחֻלְקוֹ, שְׁהִלְךְ לוֹ מִהַכֵּל.

תָּא חֲזִי, כְּמַה הָוָה חוּלְקִיהּ דְּיַעֲקֹב טְבָא בְּכֻלָּא. בְּגִין דְּלֵא אֶשְׁתַּאֲרַע עֶשׂוֹ
בְּהִדְיָה וְאֶתְפָּרֶשׁ מִנְיָה וְאַזְל לִיהּ לְחוּלְקִיהּ וּלְעַדְבֵיהּ, וְאֶשְׁתַּאֲרַע יַעֲקֹב אָחִיד
בְּאַחְסֵנַת אָבוּי וּבְאַחְסֵנַת אַבְהָתוּי. וְעַל דָּא וַיִּלְךְ אֶל אֲרָץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו.
מֵאִי מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו. דְּלֵא בְּעָא חוּלְקִיהּ וְאַחְסֵנִתִּיהּ וְעַדְבָא דְּמְהֵימְנוּתָא
דִּילִיהּ. זְכָאָה חוּלְקִיהּ דְּיַעֲקֹב עָלֶיהּ כְּתוּב, (דְּבָרִים ל"ב) כִּי חָלַק יְיָ עִמּוֹ יַעֲקֹב
חֶבֶל נַחֲלָתוֹ:

בֵּא רְאֵה כְּמַה הָיָה חֻלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב טוֹב בְּכָל מְשׁוּם שֶׁלֹּא נִשְׁאַר עֶשׂוֹ
עִמּוֹ וְנִפְרַד מִמֶּנּוּ וְהִלְךְ לוֹ לְחֻלְקוֹ וּלְגוּרְלוֹ, וְנִשְׁאַר יַעֲקֹב אָחוּז בִּירְשַׁת
אָבוּי וּבִירְשַׁת אָבוֹתָיו. וְעַל זֶה וַיִּלְךְ אֶל אֲרָץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו. מַה זֶה
מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו? שֶׁלֹּא רָצָה חֻלְקוֹ וִירְשָׁתוֹ וְגוּרְלֵהּ הָאֲמוּנָה שְׁלוֹ. אֶשְׁרִי
חֻלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, עָלָיו כְּתוּב (דְּבָרִים ל"ב) כִּי חָלַק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

וְאַלְהַ הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מְלָכוּ בְּאַרְץ אֲדוּם לִפְנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי
יִיסָא פִּתַּח וְאָמַר, (עוּבְדִיָּה א) הִנֵּה קִטּוֹן נִתְתִּיף בְּגוּיִם בְּזוּי אֶתְהּ מְאֹד. תָּא
חֲזִי, כִּד עֵבֶד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵמָא, וּפְלַג אֲרַעָא לְשִׁבְעָה תְּחוּמֵי פְּלִיגִין
לְקַבִּיל שְׁבַעִין רַבְרָבִין מִמֶּנּוּ, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּלִיג לֹון לְשִׁבְעִין עֲמִין כָּל
חַד וְחַד כְּדַקָּא חֲזִי לִיהּ, כְּמַה דְּאֶתְ אָמַר, (דְּבָרִים ל"ב) בְּהִנְחַל עֲלִיוֹן גּוֹיִם
בְּהִפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יִצַּב גְּבוּלוֹת עַמִּים.

וְאַלְהַ הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מְלָכוּ בְּאַרְץ אֲדוּם לִפְנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל.
רַבִּי יִיסָא פִּתַּח וְאָמַר, (עוּבְדִיָּה א) הִנֵּה קִטּוֹן נִתְתִּיף בְּגוּיִם בְּזוּי אֶתְהּ מְאֹד.
בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם וְחָלַק אֶת הָאֲרָץ
לְשִׁבְעָה תְּחוּמֵי חֻלְקִים כְּנֶגֶד שְׁבַעִים מְמַנִּים גְּדוֹלִים, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא חָלַק אוֹתָם לְשִׁבְעִים עַמִּים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּי לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(דְּבָרִים ל"ב) בְּהִנְחַל עֲלִיוֹן גּוֹיִם בְּהִפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יִצַּב גְּבוּלוֹת עַמִּים.

ומכִּלְהוּ רַבְרָבָן מִמֶּנּוּ דְאִתְמַסְרוּ לְשָׂאֵר עַמִּין לָא אִית בְּהוּ בְּזוּי קַמִּיה
כְּמַמְנָא דְעֵשׂוּ. מַאי טַעְמָא, בְּגִין דְּסִטְרָא דְעֵשׂוּ סִטְרָא מְסַבְּבָא אִיהוּ,
וְסִטְרָא דְמְסַבְּבָא אִיהוּ קַלְנָא קַמִּיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. מַאיִנוּן דְּרַגִּין
זְעִירִין דְּבִתְר רִיחִיא סְרִיקְתָּא דְקוּסְטְרִי סוּמְקִי קָא אֲתִיא, וְעַל דָּא הִנֵּה
קָטָן נִתְתִּיף בְּגוּזִים, בְּזוּי אֲתָה מְאֹד. דְּכִתִּיב, (בְּרַאשִׁית א) עַל גְּחוּנְךָ תִּלְךָ וְעִפְר
תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. מְאֹד, כְּמָה דְאֲתָ אֲמַר אַרְוֹר אֲתָה מְכַל הַבְּהֵמָה וּמְכַל
חַיַּת הַשָּׂדֶה.

וּמְכַל הַמְּמַנִּים הַגְּדוֹלִים שְׂנֵמְסְרוּ לְשָׂאֵר הָעַמִּים אִין בְּהֵם בְּזוּי לְפָנָיו
כְּמַמְנָה שֶׁל עֵשׂוּ, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֵצִד שֶׁל עֵשׂוּ הוּא צִד הַטְּמָאָה,
וְצִד הַטְּמָאָה הוּא קָלוֹן לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְאֹתָן דְּרַגּוֹת קְטָנוֹת
שְׂאֵחַר הָרִיחִים, שְׂבָא מְהֻרְקָנוֹת שֶׁל הַמְּדוּת הָאֲדָמוֹת, וְעַל זֶה הִנֵּה
קָטָן נִתְתִּיף בְּגוּזִים בְּזוּי אֲתָה מְאֹד, שְׂכַתוּב (בְּרַאשִׁית א) עַל גְּחוּנְךָ תִּלְךָ וְעִפְר
תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲתָה מְכַל הַבְּהֵמָה וּמְכַל חַיַּת
הַשָּׂדֶה.

תָּא חֲזִי, בְּדַרְגִּין תִּתְּיֵאִין אִית דְּרַגִּין עַל דְּרַגִּין, כְּלָהוּ מְשַׁנְיִין דָּא מוּ דָּא,
וְכָלְהוּ דְּרַגִּין קַפְטִירִין אֲלִין, וְקִשְׁרִין אֲלִין בְּאֲלִין, וּמְלָכוּ אֲתַפְרֵשׁ דָּא מוּ
דָּא, וּמְלָכוּ אֲתַקְשֵׁר בְּמְלָכוּ. דָּא עֵייל, וְדָא סְלִיק, אַחִידוּן בְּקִשְׁרָא חֲדָא.

בֵּא רְאֵה, בְּדַרְגּוֹת הַתְּחַתּוֹנוֹת יֵשׁ דְּרַגּוֹת עַל דְּרַגּוֹת, כְּלָם מְשַׁנִּים זֶה
מִזֶּה, וְכָל הַדְּרַגּוֹת נִפְרָדוֹת הֵן, וְקִשּׁוּרוֹת אֲלֵה בְּאֲלֵה, וּמְלָכוֹת נִפְרָדוֹת
זֶה מִזֶּה, וּמְלָכוֹת קִשּׁוּרָה בְּמְלָכוֹת, זֶה נִכְנָס וְזֶה עוֹלָה, אַחוּזִים בְּקִשּׁוּר
אַחַד.

דף קעז ע"ב

הָהוּא קִשְׁרָא מְשַׁחְתָּא חֲדָא לִיה, וְתִלַּת קִשְׁרִין לְהֵהִיא מְשַׁחְתָּא. בְּכָל
קִשְׁרָא וְקִשְׁרָא חֲדָא עֵטְרָא, וּבְכָל עֵטְרָא וְעֵטְרָא חֲדָא קַפְסוּרָא וְאִתְמַנָּא
בְּעֵטוּרָא דְלַעִילָא, וְאִתְמַנָּא וְנַחִית לְתַתָּא, עַד דְּאִתְקִשְׁרוּ בֵּיהַ כְּכַבֵּיא וּמִזְלִי.
כָּל חֲדָא וְחֲדָא אֲתַפְרֵשׁ בֵּיהַ חֲדָא (דף קעז ע"ב) כְּכַבֵּא וְחֲדָא מְזֵלָא, וְכָל כְּכַבֵּיא זְמִינִין
אִינוּן בְּאִינוּן דְּרַגִּין דְלַעִילָא. וְעַל דָּא כָּל דְּרַגָּא וְדְרַגָּא אֲתַעֲטֵר בְּאִתְרִין יְדִיעוּן
כְּדָקָא חֲזִי.

לְאוֹתוֹ קִשְׁרָא יֵשׁ קוּמָה אַחַת, וְשְׁלֹשָׁה קִשְׁרִים לְאוֹתָהּ קוּמָה. בְּכָל קִשְׁרָא
וְקִשְׁרָא עֵטְרָה אַחַת, וּבְכָל עֵטְרָה וְעֵטְרָה שְׁלִיטָה אַחַת, וְהִתְמַנָּה בְּעֵטוּר

שְׁלֹמֶעֱלָה, וְהִתְמַנָּה וַיֵּרֶד לְמִטָּה, עַד שֶׁהִתְקַשְּׁרוּ בוֹ כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִפְרָד בּוֹ כּוֹכַב אֶחָד וּמַזְלֵ אֶחָד, וְכָל הַכּוֹכָבִים מְזַמְּנִים הֵם בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה. וְעַל זֶה כָּל דְּרָגָה וְדְרָגָה מִתְעַטֶּרֶת בְּמִקְוֹמוֹת יְדוּעִים כְּרֵאוּי.

וְכֵן מִתְפָּרֵשׁ דְּרָגִין אֲשֶׁתִּפַּח קְטוּרָא דְּפִיסְתִּיקָא, עַד דְּאִתְקַשְּׁרָא בְּסִטְרָא דְּאִתְחַזִּי לוֹן, וְסִטְרֵי דְּדְרָגֵי מְסַאֲבֵי דְּאִינוּן בְּסִטְרֵי שְׁמַאֲלָא כְּלֵהוּ מִתְפָּרֵשׁ לְכַמָּה אַרְחִין וּשְׁבִילִין מְסִטְרֵי גְבוּרָן סוּמְקוֹן. וּבְגִין כֵּן תִּלְיִין גְבוּרָן לְתַתָּא לְאַלְפֵי אֲלָפִין וְרַבּוֹ רַבָּן, וְעַל דָּא הֵינָה קִטוֹן נִתְתִּיד בְּגוּיִם בְּזוּי אֶתְהָ מְאֹד כְּדִקְאֲמָרוּ.

וְכֵן נִפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת נִמְצָא קֶשֶׁר הַמְּפָסִיק, עַד שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים לְצַד שְׁנֵי רְאָה לְהֵם, וְהַצְּדִידִים שֶׁל דְּרָגוֹת הַטְּמָאָה שֶׁהֵם בְּצַד שְׁמַאֲלָא, כְּלָם נִפְרָדִים לְכַמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים מְצַדֵי הַגְּבוּרוֹת הָאֲדָמוֹת, וְלָכֵן תִּלְוִיּוֹת הַגְּבוּרוֹת לְמִטָּה לְאַלְפֵי אֲלָפִים וְרַבּוּא רַבּוּת. וְעַל זֶה הֵינָה קִטוֹן נִתְתִּיד בְּגוּיִם בְּזוּי אֶתְהָ מְאֹד, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ.

תָּא חֲזִי, וְאַלְהָ הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מְלָכוּ בְּאַרְצֵי אֲדוּם. בְּאַרְצֵי, בְּסִטְרָא דְּדְרָגָא דִּילֵיהּ דְּאִיהוּ דְּרָגָא דְּעֵשׂוֹ. דְּכִתִּיב עֵשׂוֹ הוּא אֲדוּם, וְכִלְהוּ קְאָתוּ מְסִטְרָא דְּרוּחַ מְסַאֲבָא. לְפָנֵי מְלָךְ מְלָךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּגִין דְּאִינוּן דְּרָגִין דְּקִיָּמִין בֵּי תַרְעֵי לְתַתָּא קְדָמָי. וּבְגִין כֵּן אָמַר יַעֲקֹב, יַעֲבֹר נָא אֲדָנִי לְפָנֵי עַבְדּוֹ. בְּגִין דְּרָגִין דִּילֵיהּ קְדָמָי אִינוּן לְאַעְלָא. וּבְגִין כֵּן לְפָנֵי מְלָךְ מְלָךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל. דְּעַד כְּעוֹן לָא מְטָא זְמָנָא דְּמְלָכוּ שְׁמִיָּא לְשִׁלְטָאָה וּלְאִתְאַחְדָּא בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל. וּבְגִין כֵּן אָמַר יַעֲבֹר נָא אֲדָנִי לְפָנֵי עַבְדּוֹ.

בֵּא רְאָה, וְאַלְהָ הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מְלָכוּ בְּאַרְצֵי אֲדוּם, בְּאַרְצֵי - בְּצַד שֶׁל הַדְּרָגָה שֶׁלוֹ שֶׁהִיא דְּרָגַת עֵשׂוֹ, שֶׁפְּתוּב עֵשׂוֹ הוּא אֲדוּם, וְכָלֵם בְּאִים מְצַד שֶׁל רוּחַ הַטְּמָאָה. לְפָנֵי מְלָךְ מְלָךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל - מְשׁוּם שְׁאוֹתָן דְּרָגוֹת שְׁעוּמָדוֹת בְּבֵית הַשְּׁעָרִים לְמִטָּה קוֹדְמוֹת. וְלָכֵן אָמַר יַעֲקֹב יַעֲבֹר נָא אֲדָנִי לְפָנֵי עַבְדּוֹ, בְּשְׁבִיל דְּרָגוֹתָיו הָרֵאשׁוֹנוֹת הֵן לְהַכְּנִס, וּמְשׁוּם כֵּן לְפָנֵי מְלָךְ מְלָךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁעַד עַכְשָׁו טָרַם הִגִּיעַ זְמָנָהּ שֶׁל מְלָכוֹת הַשְּׁמַיִם לְשִׁלְטַת וּלְהִאָחַז בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן אָמַר יַעֲבֹר נָא אֲדָנִי לְפָנֵי עַבְדּוֹ.

וְכֵן שְׁלִימוֹ אֲלִין דְּרָגִין בְּקְדָמִיתָא, לְבַתֵּר אֲתַעֵר מְלָכוּ שְׁמִיָּא לְשִׁלְטָאָה עַל תַּתָּאי. וְכֵן שְׂרָא, שְׂרָא בְּזַעִירָא דְּכָל שְׁבִטִין דְּאִיהוּ בְּנִימִין. כְּמָה דְּאִתְ אָמַר,

(תהלים סח) שָׁם בְּנִימִין צָעִיר רוּדִם וְגוֹ'. וּבִיָּה שְׂאֲרֵי לְאַתְעָרָא מְלֻכוּתָא, לְבַתֵּר
אַתָּא מְלֻכוּתָא בְּאַתְרֵיהּ וְאַתְקַיִים בְּהִדְיָה דְלֹא תַעֲדֵי לְעֻלְמִין.

וּכְשֶׁהֲשַׁלְּמוּ דְרָגוֹת אֱלוֹי בְּתַחֲלָה, אַחֵר כְּדָּ מִתְעוֹרְרֵת מְלֻכוֹת הַשָּׁמַיִם
לְשִׁלֵּט עַל הַתַּחְתּוֹנִים, וּכְשֶׁשׁוֹרָה, שׁוֹרָה בְּקֶטֶן שֶׁל כָּל הַשְּׂבָטִים, שֶׁהוּא
בְּנִימִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סח) שָׁם בְּנִימִין צָעִיר רוּדִם וְגוֹ'. וּבוֹ שׁוֹרָה
לְהִתְעוֹרֵר הַמְּלֻכוֹת. אַחֵר כְּדָּ בָּאָה הַמְּלֻכוֹת לְמִקוּמָהּ וְעוֹמְדַת עִמּוֹ
שֶׁלֹּא תִזְוֶה לְעוֹלָמִים.

רַבִּי חֵיִיא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מה) וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדֵי וְיִשְׂרָאֵל בְּחַרְתִּי בּוֹ.
כֹּה אָמַר יְיָ עֲשֵׂה וְיִצְרָךְ מִבְּטֹן יַעֲזָרְךָ אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָוִן בְּחַרְתִּי
בוֹ. תָּא חֲזִי, כְּמָה אֲבִטַח לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה אֲתֵר (ד"א
ל"ג בגין) לְמִזְכֵּי לְהוֹ לְעֻלְמָא דְאַתִּי, דְּהָא לָא אֲתֵרְעֵי לְחוּלְקֵיהּ לְכָל עִם וְלִישׁוֹן
בְּרִי לְיִשְׂרָאֵל בְּלַחֲדוּי. וּבְגִין כְּדָּ יְהֵב לוֹן אוֹרֵייתָא דְקִשׁוּט. לְמִזְכֵּי בְּה
וּלְמַנְדַּע אֲרַחוּי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין דִּירְתוֹן אֲרַעָא קְדִישָׁא. דְּכָל מֵאֵן
דְּזָכִי בְּהֵאֵי אֲרַעָא קְדִישָׁא, אֵית לִיהּ חוּלְקָא לְעֻלְמָא דְאַתִּי. כְּמָה דְאַתִּי
אָמַר, (ישעיה ס) וְעַמְךָ כָּלִם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ. וְהָא אֲתֵמַר. תִּלְת
דְּרָגוֹן הָכָא, בְּקַדְמֵיתָא יַעֲקֹב, וּלְבַתֵּר יִשְׂרָאֵל, וּלְבַתֵּר יִשׁוּרוּן.

רַבִּי חֵיִיא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מד) וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדֵי וְיִשְׂרָאֵל בְּחַרְתִּי
בוֹ. כֹּה אָמַר ה' עֲשֵׂה וְיִצְרָךְ מִבְּטֹן יַעֲזָרְךָ אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָוִן
בְּחַרְתִּי בוֹ. בֵּא רְאֵה כְּמָה הַבְּטִיחַ לְהֵם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל
בְּכַמָּה מְקוּמוֹת [כדן] לְזִכְרוֹתָם לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁהֵרִי לֹא הִתְרַצָּה לְחַלְקוֹ
לְכָל עִם וְלִישׁוֹן פְּרִט לְיִשְׂרָאֵל לְבָדִם. וְלָכֵן נָתַן לְהֵם תּוֹרַת אֱמֶת, לְזִכְרוֹת
בְּה וּלְדַעַת דְּרָכֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּדִי שְׂיִירְשׁוּ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שְׁכָל
מִי שְׂזוֹכָה בְּאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הַזֶּה, יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(שם ס) וְעַמְךָ כָּלִם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ, וְהֵרִי נִתְבָּאֵר. שְׁלֵשׁ דְּרָגוֹת
כָּאֵן: בְּתַחֲלָה יַעֲקֹב, אַחֵר כְּדָּ יִשְׂרָאֵל, וְאַחֵר כְּדָּ יִשׁוּרוּן.

תָּא חֲזִי, יַעֲקֹב הָא אוֹקְמוּהָ. יִשְׂרָאֵל אוּף הָכִי נָמִי. וְאַף עַל גַּב דְּדְרָגִין אֵינוֹן
חַד. יִשׁוּרוּן, אֲמַאי אֲקָרוֹן יִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְאָ דָּא. אֶלָּא יִשְׂרָאֵל וְיִשׁוּרוּן כְּלָא
חַד. יִשׁוּרוּן, כְּמָה דְאַתִּי אָמַר, (איוב לג) יִשְׂרָאֵל עַל אֲנָשִׁים, בְּגִין דְּנָטִיל שׁוֹרָה
לְהֵאֵי סְטָרָא וְלְהֵאֵי סְטָרָא, וּבְגִין אֵינוֹן תְּרִין שׁוּרִין אֲקָרִי יִשׁוּרוּן, וְדָא הוּא
יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל עַל דְּנָטִיל רַבּוֹ וְתוֹקְפָא מְכָלָא. יִשְׂרָאֵל (ס"א יִשׁוּרוּן) עַל אֵינוֹן
חוּלְקֵי תְרִין סְטָרִין תְּרִין שׁוּרִין כְּדָקָא אֲמָרוּ, וְכֹלָא חַד.

בא ראה, יעקב הרי כבר בארוהו, ישראל אף גם כן, ואף על גב שדרגות אלו פאחת. ישורון למה נקראו ישראל בשם זה? אלא ישראל וישורון הכל אחד. ישורון, כמו שנאמר (איוב לג) ישר על אנשים, משום שנטל שורה לצד זה ולצד זה, ומשום אותן שתי שורות נקרא ישורון, וזהו ישראל. ישראל על שנטל גדלה ותקף מהכל. ישראל [ישורון] על אותם חלקים שני צדדים שתי שורות, כמו שאמרנו, והכל אחד.

ואינון שמהן פלהו סלקי לחד. יעקב עבדי, זמנין דאיהו עבד כעבדא דאית ליה פקודא דמאריה ולמעבד רעותיה. וכן ישראל בחרתי בו, לאשראה עליה, וכלא ברזא עלאה איהו. כתיב, (ישעיה מג) בראך יעקב ויברך ישראל, וכתוב כה אמר יי עשך, כל אליו דרגין סלקין לחד והא אתמר, בור"א, יוצ"ר. עוש"ה. וכלהו דרגין אליו על אליו וכלהו חד.

וכל אותם שמות עולים לאחד. יעקב עבדי, לפעמים הוא עבד, כמו עבד שיש לו מצות אדונו ולעשות רצונו. וכן ישראל בחרתי בו, להשרות עליו, והכל הוא בסוד עליון. כתוב (ישעיה מג) בראך יעקב ויברך ישראל, וכתוב כה אמר ה' עשך. כל הדרגות הללו עולות לאחד, והרי נאמר, בור"א, יוצ"ר, עוש"ה, וכל הדרגות אלה על אלה וכלן אחד.

זכאה חולקהון דישראל דקודשא בריך הוא אתרעי בהו מפל עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות, בגין דבכלהו כתיב, (ירמיה י) הבל המה מעשה תעתעים בעת פקדתם יאבדו, בשעתא דקודשא בריך הוא זמין לבערא לון מן עלמא, וישתאר הוא בלחודוי כמה דאת אמר, (ישעיה ב) ונשגב יי לבדו ביום ההוא.

אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם מפל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, משום שבכלם כתוב (ירמיה י) הבל המה מעשה תעתעים בעת פקדתם יאבדו, בשעה שהקדוש ברוך הוא עתיד לבער אותם מן העולם וישאר הוא לבדו, כמו שנאמר (ישעיה ב) ונשגב ה' לבדו ביום ההוא.

רבי יהודה פתח ואמר, (ישעיה מא) אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל אני עזרתיך נאם יי וגאלך קדוש ישראל. תא חזי, כל עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות דעלמא, קודשא בריך הוא יתב לון לממנן שלטנן ידיעין כמה דאתמר. וכלהו אזלי בתר אלההון, כמה דכתיב, (מיכה ד) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו. וכלהו אושדיו דמין ומגיחין קרבא גזליו קפחין ומנאפין, ואתערבי (דף קעח ע"א) בכמה עובדין לביש, ואתתקפו בחילהון לאבאשא.

רבי יהודה פתח ואמר, (שם מא) אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל אני עזרתיך נאם ה' וגאלך קדוש ישראל. בא ראה, כל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות של העולם, הקדוש ברוך הוא נתן אותם לממנים שליטים ידועים כמו שנאמר, וכלם הולכים אחרי אלהיהם, כמו שכתוב (מיכה ד) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו. וכלם שופכים דמים ועורכים קרבות אלו באלו, גוזלים רוצחים ונואפים, ומערבים בכמה מעשים רעים, ומתחזקים בכתם להרע.

וישראל לית לון תוקפא וחילא לנצחאה לון בר בפומהון, כתולעתא דא דלית לה תוקפא וחילא אלא בפומא, ובפומא מתבר כלא, ועל דא אקרון ישראל תולעת.

ולישראל אין תקף וכח לנצח אותם פרט לפה שלהם, כתולעת הזו שאין לה תקף וכח אלא בפיה, ובפיה היא שוברת הכל, ולכן נקראו ישראל תולעת.

תו אל תיראי תולעת יעקב, מה תולעת לית לבריה דעלמא כהאי תולעת דמשי דסיסטרא, דמנה נפקי כל לבושי יקר טיסטרי דמלכין, לבתר זרע זרעין ומית, ולבתר מההוא זרעא דאשתאר מניה אתקיים כמלקדמין והא איהו בקיומא. כך ישראל אינון כהאי תולעת. דאף על גב דמתין, יתהדרון ויתקיימון בעלמא כמלקדמין.

עוד, אל תיראי תולעת יעקב - מה תולעת אין בריה בעולם כמו תולעת המשי הזו שטוים בו, שממנה יוצאים כל לבושי כבוד, לבושי המלכים, אחר כך זורעת זרעים ומתה, ומאותו הזרע שנשאר ממנה מתקיימת כמו מקדם והריהי בקיום - כך ישראל הם כמו התולעת הזו, שאף על פי שמתים, יחזרו ויתקיימו בעולם כמו מקדם.

וְהָא אַתְמָר (ד"א לייג דכתיב) (ירמיה יח) כִּי כַחֲמֵר בְּיַד הַיּוֹצֵר כֵּן אַתֶּם בְּיַד בֵּית
יִשְׂרָאֵל. מַאי כַחֲמֵר. אֵלָּא דָּא הוּא חֲמֵר דְּהָהוּא זְכוּכִית, דְּאָף עַל גַּב דְּאַתְבַּר
אַתְתִּקוּן וְאִית לֵיה תִּקְנָה כְּמַלְקָדְמִין.

וְהָרִי נֶאֱמַר [שכתוב] (ירמיה יח) (כל) [הנה] כַּחֲמֵר בְּיַד הַיּוֹצֵר כֵּן אַתֶּם בְּיַד בֵּית
יִשְׂרָאֵל. מַה זֶה כַּחֲמֵר? אֵלָּא זֶהוּ חֲמֵר שֶׁל אוֹתָהּ זְכוּכִית, שְׂאָף עַל גַּב
שְׁנֵשְׁבֵר - נִתְקוּן, וַיֵּשׁ לוֹ תִּקְנָה כְּמוֹ מְקֻדָּם.

מִתִּי יִשְׂרָאֵל, דָּא אֵילְנָא דְחַיִּי, דְּבִגִּין דְּיִשְׂרָאֵל אֵינּוּן אַתְדְּבִקוּ בְּאֵילְנָא דְחַיִּי,
בְּגִין כְּדָּ יְהִי חַיִּין לְהוֹן וְיִקוּמוּן מֵעַפְרָא וְיִתְקַיְימוּן בְּעַלְמָא, וְיִהוּן לְעַם חַד
לְמַפְלַח לֵיה לְקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא. כְּמָה דְאַתְ אָמַר (צפניה א) לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם
יְיָ לְעַבְדוֹ שְׂכָם אַחַד.

מִתִּי יִשְׂרָאֵל - זֶה עֵץ הַחַיִּים. שְׁמֵשׁוּם שְׂיִשְׂרָאֵל דְּבוּקִים בְּעֵץ הַחַיִּים,
לְכוּן יְהִיוּ לְהֵם חַיִּים וְיִקוּמוּן מִן הָעֶפְרָא וְיִתְקַיְימוּן בְּעוֹלָם וְיִהִיוּ לְעַם אַחַד
לְעַבְדוֹ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁנֵאֱמַר (צפניה א) לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם ה'י
לְעַבְדוֹ שְׂכָם אַחַד.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יִצְחָק הוּוּ אֲזִיל בְּאַרְחָא, וּמָטָא זְמַנָּא דְקָרִיאַת שְׁמַע, וְקָם
רַבִּי אֶלְעָזָר וְקָרָא קָרִיאַת שְׁמַע וְצַלִּי צְלוּתִיהָ. לְבַתֵּר אָמַר לֵיה רַבִּי יִצְחָק,
וְהָא תְנִינָן דְּעַד לָא יְפוּק בֵּר נֵשׁ לְאַרְחָא אַבְעִי לֵיה לְנִטְלָא רְשׁוֹ מִמְאָרִיָּה
וְלְצַלִּי צְלוּתִיהָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יִצְחָק הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ, וְהִגִּיעַ זְמַן קָרִיאַת שְׁמַע,
וְקָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְקָרָא קָרִיאַת שְׁמַע וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אַחַר כְּדָּ אָמַר לוֹ
רַבִּי יִצְחָק, וְהָרִי שְׁנִינּוּ, שְׁעַד שְׁלָא יֵצֵא אָדָם לְדֶרֶכּוֹ, צְרִידָּהּ לְטַל רְשׁוֹת
מִרְבוּנוֹ וְלִהְתַּפְּלֵל תְּפִלָּתוֹ.

אָמַר לֵיה, בְּגִין דְּכַד נְפִיקְנָא לָא הָוּה זְמַן צְלוּתָא וְלָא מָטָא זְמַנָּא דְקָרִיאַת
שְׁמַע, הִשְׁתָּא דְשְׁמֵשׂא נְהִיר צְלִינָא. אָבַל עַד לָא נְפִיקְנָא לְאַרְחָא בְּעִינָא
בְּעוֹתָא מְנִיָּה וְאִמְלַכְנָא בֵּיה, אָבַל צְלוּתָא דָּא לָא צְלִינָא.

אָמַר לוֹ, מְשׁוּם שְׁכְּשִׁי צְאִיתִי לָא הָיָה זְמַן תְּפִלָּה וְלָא הִגִּיעַ זְמַן קָרִיאַת
שְׁמַע. עֲכָשׁוּ שְׁהִשְׁמֵשׂ מְאִירָה, הִתְפַּלֵּלְתִּי. אָבַל עַד שְׁלָא יֵצֵא אִתִּי לְדֶרֶךְ,
בְּקִשְׁתִּי בְּקִשְׁתִּי מִמְּנוֹ וְנִמְלַכְתִּי בּוֹ, אָבַל תְּפִלָּה זוֹ לָא הִתְפַּלֵּלְתִּי.

דְּהָא אָנָּא אֲשֶׁת־דְּלָנָא בְּאוּרֵייתָא מִפְּלִגוּת לִילֵיא, וְכַד אָתָּא צַפְרָא עַד כְּעוֹן
לֹא הוּוּ עֵדְנָא לְצַלֵי צְלוּתָא. בְּגִין דְּהָיָא שְׁעָתָא דְּקִדְרוּתָא דְּצַפְרָא
אֲשֶׁת־כַּח, אֲתָתָא מְשַׁתְּעֵינָא בְּבַעְלָהּ, וְאִינוּן בְּרִזָּא כְּחֻדָּא, דְּבַעֵינָא אִיהִי
לְמִיּהֵד לְמִשְׁכְּנָא בְּעוֹלָמְתָהּ דְּיִתְבִי בְּהֵדָה. וּבְגִין כְּדָּ לֹא בַעֵי לִיהּ לְבַר נֶשׁ
לְמַפְסַק מְלִייהוּ דְּמִתְחַבְּרִין כְּחֻדָּא וּלְאַעְלָא מְלָה אַחְרָא בִּינֵייהוּ.

שְׁהִירי אָנִי עוֹסֵק בְּתוֹרָה מִחֻצוֹת הַלְיָלָה, וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַבֶּקֶר, עַד עֶכְשָׁו
לֹא הָיָה זְמַן לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה, מִשּׁוּם שְׁאוּתָהּ שְׁעָה שֶׁל קִדְרוֹת הַשָּׁחַר
נִמְצְאוֹת אֵשׁה מְדַבְּרֵת עִם בַּעְלָהּ וְהִם בְּסוּד כְּאֻחַד, שְׁהִיא רוֹצֵה לְלַכֵּת
לְמִשְׁכְּנָהּ עִם עַלְמוֹתֶיהָ שְׁיוֹשְׁבוֹת עִמָּה, וְלָכֵן לֹא צְרִיךְ הָאָדָם לְהַפְסִיק
דְּבוּרִים כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים כְּאֻחַד וּלְהַכְנִיס דְּבַר אַחַר בִּינֵייהֶם.

וְהַשְׁתָּא דְּנִהִיר שְׁמִשָּׁא הוּוּ עֵדוֹן צְלוּתָא לְצַלָּהּ, כְּמָה דְּאוּקְמוּהּ. דְּכַתִּיב,
(תהלים עב) יִירְאוּךָ עִם שְׁמֶשׁ. מִהוּ עִם שְׁמֶשׁ, לְנִטְרָא נְהוּרָא דְּשְׁמִשָּׁא בְּהֵדוֹן
לְאַנְהָרָא לָהּ, דְּהָא יִרְאָה בְּהֵדִי שְׁמִשָּׁא אֲצִטְרִיךְ וְלֹא לְאַפְרָשָׁא לוֹן. וְכַד לֹא
נְהִיר יִמְמָא לָאו הוּוּ יִרְאָה בְּהֵדִי שְׁמִשָּׁא, וְצְרִיכָא לְחַבְּרָא לוֹן כְּחֻדָּא. וְדָא
הוּוּ עִם שְׁמֶשׁ.

וְעֶכְשָׁו שְׁהִאִיר הַשְּׁמֶשׁ, הוּוּ זְמַן הִתְפַּלָּה לְהִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שְׁבִאֲרוּהוּ,
שְׁכַתוּב (תהלים עב) יִירְאוּךָ עִם שְׁמֶשׁ. מִהוּ עִם שְׁמֶשׁ? לְשִׁמּוֹר אוֹר הַשְּׁמֶשׁ
עִמָּנוּ לְהִאִיר לָהּ, שְׁהִירי יִרְאָה עִם הַשְּׁמֶשׁ צְרִיךְ, וְלֹא לְהַפְרִידֶם. וְכַשְׁלָא
מִאִיר הַיּוֹם, הוּוּ לֹא יִרְאָה עִם הַשְּׁמֶשׁ, וְצְרִיךְ לְחַבְּרָא אוֹתָם כְּאֻחַד,
וְזֵהוּ עִם שְׁמֶשׁ.

אֲזֵלִי, כַּד מְטוּ חַד בֵּי חֻקְלָא, יִתְבוּ. זְקַפּוּ עֵינֵייהוּ וְחֻמָּא לִיהּ לְטוּרָא דְּהוּוּ
סְלִקוּ בְּרוּמִיָּה בְּרִיין מְשַׁנְיִין, דְּחִיל רַבִּי יִצְחָק, אָמַר לִיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר אֲמַאי
דְּחִילת. אָמַר לִיהּ חֻמִּינָא דְּהָאִי טוּרָא אִיהוּ תְּקִיף, וְחֻמִּינָא אֵלִין בְּרִיין
דְּאִינוּן מְשַׁנְיִין וְדְּחִילָנָא דְּלֹא יִקְטָרְגוּ לוֹן, אָמַר לִיהּ מֵאן דְּדְּחִיל מְחֻטָּאוּי
דְּבִידִיָּה אִית לִיהּ לְמַדְּחַל. תָּא חֲזִי, לָאו אֵלִין מֵאִינוּן בְּרִיין תְּקִיפִין דְּהוּוּ
מִשְׁתַּכְּחִין בְּטוּרִיא.

הֲלָכוּ, כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית שְׂדֵה אֻחַד יִשְׁבוּ. זְקַפּוּ עֵינֵיהֶם וְרָאוּ הַר אֻחַד
שְׁהִיו עוֹלִים בְּרוּמוֹ בְּרִיּוֹת מְשֻׁנוֹת. פְּחַד רַבִּי יִצְחָק. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר,
לְמָה אָתָּה פּוֹחַד? אָמַר לוֹ, רְאִיתִי שְׁהֵרָה הַזֵּה קִשָּׁה, וְרָאִיתִי אֶת
הַבְּרִיּוֹת הֲלָלוּ שְׁהוּן מְשֻׁנוֹת, וּפְחַדְתִּי שֶׁלֹּא יִצְרוּ לָנוּ. אָמַר לוֹ, מִי שֶׁפּוֹחַד

- מחטאים שבידיו יש לו לפחד. בא ראה, אין אלה מאותן בריות קשות שהיו נמצאות בהרים.

פתח ואמר. ואלה בני צבעון ואיה וענה וגוי הוא ענה אשר מצא את הימים וגוי, האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי, לאו אליו אינון דכתוב בהו (דברים ב) האימים לפנים ישבו בה וגוי ובני עשו יירשום וגוי.

פתח ואמר: ואלה בני צבעון ואיה וענה הוא ענה אשר מצא את הימים וגוי. פסוק זה בארוהו, אבל בא ראה, אין אלה אותם שכתוב בהם (דברים ב) האמים לפנים ישבו בה וגוי, ובני עשו יירשום וגוי.

אבל אליו דקאמר קרא אשר מצא את הימים במדבר, ימם כתיב. אליו הווי ברין משניין. דכד הוה אתרד קין מעל אפי ארעא פדכתיב, (בראשית ד) הו גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניד אסתר, וכתיב וישב בארץ נוד ואוקמוה.

אבל אלה שאמר הכתוב אשר מצא את הימים במדבר, ימם כתיב (חסר י), אלו היו בריות משנות. שכאשר גרש קין מעל פני האדמה, ככתוב (בראשית ד) הו גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניד אסתר, וכתיב וישב בארץ נוד, ובארוהו.

דף קעח ע"ב

מבני בנוי בסטרא (ויקרא עו ע"ב) דרוחין ועלעולין ומזיקין ואליו קיימו, דהא פד בעא לאתקדשא יומא דשבתא, אתברון מההוא סטרא רוחין קיימין טסירין (ני"א טהירין) בלא גופא. ואליו לאו אינון מיומא דשבתא ולא מיומא שתיתאה, ואשתארו אליו תרין יומין בהו בספקא, ובגין כך לא אתקיימו לא (דף קעח ע"ב) מהאי ולא מהאי.

מבני בנוי בצד של רוחות וסערות ומזיקים ואלה עמדו, שהרי כשרצה להתקדש יום השבת, נבראו מאותו צד רוחות קימות מעופפות [מאירות] בלי גוף, ואלה אינם לא מיום שבת ולא מיום ששי, ונשארו אלו יומים בהם בספק, ולכן לא התקיימו לא מזה ולא מזה.

וְאֶזְלוּ וְאֶתְפָּשְׁטוּ בְּהֵוָה סִטְרָא דְקִינָן וְאֶגְלִימוּ בְּהֵוָה סִטְרָא וְלֹא
אֶתְגְּלִימוּ לְאֶתְקִימָא וְאֶקְרוּן יַמִּיִּס חֶסֶר, דְּלֹא אֶתְקִימוּ לֹא בְּיוֹמָא דָּא
וְלֹא בְּיוֹמָא דָּא, וְאֶתְחִזּוּן לְבָנֵי נָשָׂא. וְאִיהוּ אֶשְׁכַּח לֹון וְאוֹלְפֵי לִיָּה
לְאִיִּתְאָה מִמְזָרִין לְעֵלְמָא. וְאִינוּן אֶזְלֵי בְּיַי טוֹרִיא וְקִיִּימִין בְּגוּפָא זְמָנָא
חֲדָא בְּיוֹמָא, וְלִבְתֵּר מִתְפָּשְׁטֵי מְנִיָּה.

וְהִלְכוּ וְהִתְפָּשְׁטוּ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל קִינָן, וְהִתְלַבְּשׁוּ בְּאוֹתוֹ צַד, וְלֹא
הִתְלַבְּשׁוּ לְהִתְקַיֵּם, וְנִקְרְאוּ יַמִּיִּס חֶסֶר, שֶׁלֹּא הִתְקַיִּמוּ לֹא בְּיוֹם זֶה
וְלֹא בְּיוֹם זֶה, וְנִרְאִים לְבָנֵי אָדָם. וְהוּא מְצָא אוֹתָם וְלִמְדוּ אוֹתוֹ
לְהִבִּיא מִמְזָרִים לְעוֹלָם, וְהֵם הוֹלְכִים בֵּין הַהָרִים וְעוֹמְדִים בְּגוּף פְּעַם
אֶחָת בְּיוֹם, וְאַחַר כֵּן מִתְפָּשְׁטִים מִמֶּנּוּ.

תָּא חֲזִי, עֵנָה דָּא אִיהוּ מִמְזָרָא הֵוָה, דְּאֶתָּא צְבָעוֹן עַל אַמִּיָּה וְאוֹלִיד
מִמְזָרָא, וְדָא אֶתָּא מִסִּטְרָא דְרוּחַ מְסֻאָבָא דְאֶתְדַּבֵּק בֵּיָּה. וּבְגִין כֵּן אֶשְׁכַּח
לֹון וְהוּוּ אוֹלְפֵי לִיָּה כֹּל זִינִין דְּסִטְרָא מְסֻאָבָא בְּגִין דָּא.

בֹּא רְאָה, הָעֵנָה הַזֶּה הִיָּה מִמְזָר, שֶׁבָּא צְבָעוֹן עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד מִמְזָר,
וְזֶה בָּא מִצַּד רוּחַ הַטְּמֵאָה שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ, וְלָכֵן מְצָא אוֹתָם וְלִמְדוּ אוֹתוֹ
כֹּל מִינֵי צַד הַטְּמֵאָה בְּשִׁבִיל זֶה.

וְתָא חֲזִי, אֶלִין אִינוּן וְכַמָּה אַחֲרָנִין מִתְפָּרְשֵׁן אֶלִין מְאֵלִין, כְּלָהוּ אֶתִּינָן
מֵהֵוָה סִטְרָא וְאֶזְלֵי בְּמִדְבָּרָא וְאֶתְחִזּוּן תַּמָּן. בְּגִין דְּמִדְבָּרָא אֶתֵּר חֲרוֹב
וְאִיהוּ בֵּי מוֹתְבָא דְלֵהוֹן. וְעַם כֹּל דָּא, כֹּל בֵּר נֶשׁ דְּאֶזִּיל בְּאוֹרְחוּי דְקוּדְשָׁא
בְּרִיָּד הוּא וְדַחִיל לִיָּה לְקוּדְשָׁא בְּרִיָּד הוּא לֹא מְסֻתְפִי מְנִיָּהוּ. אֶזְלוּ וְאֶעְלוּ
בְּטוֹרָא.

וּבֹא וְרְאָה, אֵלָה הֵם וְכַמָּה אַחֲרִים נִפְרָדִים אֵלָה מְאֵלָה, כְּלָם בָּאִים
מֵאוֹתוֹ צַד וְהוֹלְכִים בְּמִדְבָּר וְנִרְאִים שָׁם, מְשׁוּם שֶׁהַמִּדְבָּר הוּא מְקוּם
חֲרֹב וְהוּא בֵּית מוֹשָׁבָם. וְעַם כֹּל זֶה, כֹּל אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַקְּדוּשָׁה
בְּרוּךְ הוּא וְנִרְאֵי מֵהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא, לֹא פוֹחַד מֵהֶם. הִלְכוּ וְנִכְנְסוּ
בְּהַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּגוֹוֵנָא דָּא כֹּל אִינוּן טוֹרִין חֲרוֹבִין אֶתֵּר בֵּי מוֹתְבָא דְלֵהוֹן.
אָמַר לִיָּה, הִכִּי הוּא, וְכֹל אִינוּן דְּמִשְׁתַּדְּלוּ בְּאוֹרֵיִתָּא עַלִּיָּהוּ כְּתִיב, (תהלים

קכא) יי ישמרך מכל רע ישמר את נפשך יי ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם.

אמר רבי יצחק, כמו זה כל אותם הרים הרבים, מקום מושב שלהם הוא. אמר לו, כך זה, וכל אותם שמשתדלים בתורה כתוב עליהם (תהלים קכא) ה' ישמרך מכל רע ישמר את נפשך ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם.

פתח רבי אלעזר ואמר, (שם קיא) הללויה אודה יי בכל לבב בסוד ישרים ועדה, האי קרא אוקמוה. אבל תא חזי, דוד מלכא כל יומי הנה משתדל בפולחנא דקודשא בריך הוא, והנה קם בפלגות ליליא ומשבח ומודה בשיריו ותושבחו, בגין לאתתקנא דוכתיה במלכו דלעילא.

פתח רבי אלעזר ואמר, (שם קיא) הללויה אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה, פסוק זה פרושהו, אבל בא ראה, דוד המלך כל ימיו היה משתדל בעבודת הקדוש ברוך הוא, והיה קם בחצות הלילה ומשבח ומודה בשירות ותשבחות כדי לתקן מקומו במלכות של מעלה.

דכד אתער רוח צפון בפלגות ליליא, הנה ידע דקודשא בריך הוא בההיא שעתא יתער בגנתא דעדן לאשתעשע עם צדיקיא, ואיהו הנה קם בההיא שעתא ואתגבר בשיריו ותושבחו עד דסליק צפרא.

שכשמתעורר רוח צפון בחצות הלילה, היה יודע שהקדוש ברוך הוא באותה שעה מתעורר בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, והוא היה קם באותה שעה ומתגבר בשירים ותשבחות עד שעולה השחר.

בגין דכד קודשא בריך הוא אשתכח בגנתא דעדן, הא אוקימנא דאיהו וכל צדיקיא דבגנתא פלהו צייתין לקליה. כדכתיב, (שיר השירים ח) חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ולא עוד, אלא דחוטא דחסד משיך עליה ביממא כמה דאתמר. דכתיב, (תהלים מב) יומם יצוה יי חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד, אלא דאינון מלין דאורייתא דאיהו אמר, פלהו סלקין ומתעטרין קמי קודשא בריך הוא. ובגין כך דוד מלכא הנה משתדל בליליא בפולחנא דמאריה.

משום שְׁכֶשֶׁהקדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּגוֹן עֵדוֹן, הָרִי בְּאֲרָנוּ שֶׁהוּא וְכָל
הַצְּדִיקִים שֶׁבְּגוֹן, כָּלֵם מִקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ, כִּפְתוּב (שִׁיר ח) חֲבֵרִים
מִקְשִׁיבִים לְקוֹלֶךָ הַשְּׁמִיעֵנִי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא חוּט שֶׁל חֶסֶד מְשׁוּף עָלָיו
בַּיּוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שְׁכַתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֶסְדּוֹ וּבְלִילָה
שִׁירָה עִמִּי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁאוֹתֶם דְּבָרֵי תוֹרָה שֶׁהוּא אוֹמֵר, כָּלֵם
עוֹלָיִם וּמִתְעַטְרִים לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן דָּוִד הִמְלִיךְ הָיָה
מִשְׁתַּדֵּל בְּלִילָה בְּעִבּוּדַת אֲדוֹנוֹ.

תָּא חֲזִי, הַלְלוּיָהּ, בְּכָל אֵינוֹן שִׁירִין וְתוֹשְׁבָחוֹן דְּקֹאֲמַר דָּוִד, הָא תַּנְיִנְן
דְּלַעִילָא מְכַלְהוֹן הוּא הַלְלוּיָהּ וְאוֹקְמוּהָ. מֵאֵי טַעְמָא בְּגִין דְּכָלִּיל שְׁמָא
וְשְׁבַחָא כְּחֻדָּא. מֵאֵי שְׁמָא וְשְׁבַחָא. שְׁמָא דָּא (א) יִיָּהּ. שְׁבַחָא מֵאֵן אִיהוּ,
אֶלָּא דָּא כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל דְּאִיהוּ (הַלֵּל בְּגִימ' ה"ס שֶׁהוּא אֲדַנִּי) מִתְקַנָּא שְׁבַחָא תְּדִיר
לְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלֹא אֲשַׁתְּכַכֵּת. כְּמָה דְּאֵתְ אֲמַר, (תהלים פג) אֱלֹהִים אֵל
דְּמִי לָךְ אֵל תַּחְרַשׁ וְאֵל תִּשְׁקֹט אֵל. בְּגִין דְּסִדּוּרָא דְּשְׁבַחָא אִיהִי מְסֻדְרַת
וּמְשִׁבַּחַת תְּדִיר לְגַבִּיָּהּ. וּבְגִין כֶּךָ שְׁמָא וְשְׁבַחָא כְּחֻדָּא.

בֵּא רְאֵה, הַלְלוּיָהּ, בְּכָל אוֹתָן שִׁירוֹת וְתוֹשְׁבָחוֹת שֶׁדָּוִד אָמַר, הָרִי שְׁנִינוּ
שְׁלִמְעֵלָה מְכַלֵּם הוּא הַלְלוּיָהּ, וּבְאֲרוּהוּ, מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁכּוֹלֵל
הַשֵּׁם וְהַשְּׁבַח כְּאֶחָד. מָה שֵׁם וּמָה שְׁבַח? שֵׁם זֶה יִיָּהּ. הַשְּׁבַח מֵהוּ? אֶלָּא
זוֹ כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא (הַלֵּל בְּגִימַטְרִיא ה"ס, שֶׁהוּא אֲדַנִּי) מִתְקַנָּת שְׁבַח תְּמִיד
לְקֹדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא שׁוֹקֶטֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם פג) אֱלֹהִים אֵל דְּמִי לָךְ
אֵל תַּחְרַשׁ וְאֵל תִּשְׁקֹט אֵל. מְשׁוּם שֶׁסִּדּוּר הַשְּׁבַח הִיא מְסֻדְרַת
וּמְשִׁבַּחַת תְּמִיד אֵלָיו, וְלָכֵן שֵׁם וְשְׁבַח כְּאֶחָד.

אוֹדָה יִי בְּכָל לִבָּב, כְּמָה דְּאוֹקְמוּהָ בִּינְצָר הַטוֹב וּבִינְצָר הָרַע, בְּגִין דְּאֵינוֹן
מִשְׁתַּכְּחִי תְּדִיר לְגַבִּיָּהּ דְּבַר נֶשׁ, כְּמָה דְּאֵתְ אֲמַר, (דְּבָרִים ו) בְּכָל לִבְבְּךָ
וְאוֹקְמוּהָ. בְּסוּד יִשְׂרָאֵל (וְעֵדָה), אֵלָיו אֵינוֹן יִשְׂרָאֵל דְּכָל דְּרָגִין בְּהוּ מִתְעַטְרִין
כְּהִנֵּי וְלִינוּאֵי, צְדִיקֵי וְחֹסִידֵי, יִשְׂרָאֵל. וְעֵדָה, כְּמָה דְּאֵתְ אֲמַר (תהלים פב) נִצְב
בְּעֵדַת אֵל. וְאֵינוֹן רָזָא דְּקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַעֲטֵר בְּהוּ.

אוֹדָה ה' בְּכָל לִבָּב, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהוּ - בִּינְצָר הַטוֹב וּבִינְצָר הָרַע, מְשׁוּם
שֶׁהֵם נִמְצְאִים תְּמִיד אֶצֶל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ו) בְּכָל לִבְבְּךָ,
וּבְאֲרוּהוּ. בְּסוּד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה - אֵלָיו הֵם יִשְׂרָאֵל שְׁכָל הַדְּרָגוֹת
מִתְעַטְרוֹת בָּהֶם, כְּהִנֵּים וְלִוִּים, צְדִיקִים וְחֹסִידִים, יִשְׂרָאֵל. וְעֵדָה, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פג) נִצְב בְּעֵדַת אֵל. וְהֵם סוּד שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר
בָּהֶם.

ובגין כך בעי בר נש לשבחא ליה לקודשא בריה הוא תדיר, בגין דאיהו אתרעי בשירין ותושבחון, ומאן דידע לשבחא ליה לקודשא בריה הוא כדקא יאות, קודשא בריה הוא קביל צלותיה ושייב ליה. הדיא הוא דכתיב (תהלים צא) אשגבהו כי ידע שמי וגו' ארף ימים וגו'.

ולכן צריך האדם לשבח את הקדוש ברוך הוא תמיד, משום שהוא מתרצה בשירים ותשבחות, ומי שידע לשבח לו להקדוש ברוך הוא כראוי, הקדוש ברוך הוא מקבל תפלתו ומצילו. זהו שכתוב (שם צא) אשגבהו כי ידע שמי וגו', ארף ימים וגו'.

דף קעט ע"א

פתח רבי יוסי ואמר, (תהלים לב) אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה. אתה סתר לי, דא קודשא בריה הוא דאיהו סתרא ומגן לבר נש דאזיל בארחי דאורייתא, ואיהו אסתתר בצלא דגדפווי דלא יכלין לאבאשא ליה. מצר תצרני, מעילא ומתתא, לעילא אית ליה לבר נש מארי דבבו, לתתא אוף הכי נמי. ומאן איהו, דא יצר הרע, (דף קעט ע"א) דאיהו צר לעילא וצר לתתא. ואלמלא יצר הרע, לא אשתכח מארי דבבו לבר נש בעלמא. בגין כך מצר תצרני.

פתח רבי יוסי ואמר, (שם לב) אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה. אתה סתר לי - זה הקדוש ברוך הוא שהוא סתר ומגן לאדם שהולך בדרך התורה, והוא מסתתר בצל כנפיו, שלא יכולים להרע לו. מצר תצרני - מלמעלה ומלמטה. למעלה יש לאדם יריבים, אף למטה כך גם, ומיהו? זהו יצר הרע שהוא צר למעלה וצר למטה, ואלמלא יצר הרע - לא נמצא בעל ריב לאדם בעולם. בשביל כך מצר תצרני.

רני פלט תסובבני סלה, יסובבני סלה מבעי ליה, מאי תסובבני. אליו אינון שירין דאית בהו דרגין להצלה, תסובבני בהו לשזבא לי בארחא. והאי קרא איהו כסדרא ואיהו למפרע, מהאי גיסא ומהאי גיסא.

רני פלט תסובבני סלה, הנה צריך לכתב יסובבני סלה, מה זה תסובבני? אלו שירים שיש בהם דרגות להצלה, תסובבני בהם

להצילני בדרך. ופסוק זה הוא גם כסדר וגם למפרע, מצד זה ומצד זה.

תא חזי, באלין שירין ותושבחו דקאמר דוד אית בהון רזין ומלין עלאין ברזי דחכמתא, בגין דכלהו ברוח קודשא אתאמרו. דהוה שרא רוח קודשא עליה דדוד, והוה אמר שירתא. ובגין כך פלהו ברזי דחכמתא אתאמרו.

בא ראה, בשירים ותשבחות הללו שאמר דוד יש בה סודות ודברים עליונים בסודות החכמה, משום שכלם נאמרו ברוח הקדש, שהיה שורה רוח הקדש על דוד והיה אומר שירה, ולכן כלם נאמרו בסודות החכמה.

פתח רבי אלעזר ואמר, (תהלים קיח) דחה דחיתני לנפל ויי עזרני, דחה דחיתני, דחה דחוני מבעי ליה, מאי דחה דחיתני. אלא דא סטרא אחרא דדחניא ליה לבר נש תדיר, ובעי לדחניא ליה ולאסטאה ליה מעם קודשא בריה הוא. ודא הוא יצר הרע דאשתפח לגביה דבר נש תדיר. ולקבליה אהדר דוד ואמר דחה דחיתני לנפול. בגין דאיהו הנה אשתדל לגביה בכל אינון עקתיין לאסטאה ליה מעם קודשא בריה הוא. ועליה אמר דוד דחה דחיתני לנפול בגיהנם. ויי עזרני דלא אתמסרנא בידך.

פתח רבי אלעזר ואמר, (תהלים קיח) דחה דחיתני לנפל והי עזרני. דחה דחיתני, דחה דחוני היה צריך לכתב! מה זה דחה דחיתני? אלא זה צד האחר שדוחה את האדם תמיד ורוצה לדחות אותו ולהסטותו מעם הקדוש ברוח הוא, וזהו יצר הרע שנמצא תמיד אצל האדם, וכנגדו חזר דוד ואמר דחה דחיתני לנפל, משום שהוא היה משתדל אליו בכל אותן צרות להסטותו מעם הקדוש ברוח הוא. ועליו אמר דוד, דחה דחיתני לנפל - בגיהנם, והי עזרני - שלא נמסרתי לידיך.

ועל דא אית ליה לבר נש לאזדהרא מניה, בגין דלא ישלוט עליה. וקודשא בריה הוא כדון נטיר ליה בכל ארחוי. דכתוב, (משלי א) אז תלך לבטח דרךך ורגלך לא תגוף (משלי ד) בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תפשל. וכתוב, (משלי ד) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום.

ועל זה יש לאדם להזהר ממנו כדי שלא ישלט עליו, ואז הקדוש ברוח הוא שומר אותו בכל דרכיו, שכתוב (משלי יג) אז תלך לבטח דרךך

וְרָגְלָךְ לֹא תִגּוֹף, בְּלִכְתּוֹךָ לֹא יֵצֵר צַעֲדֶךָ וְאִם תִּרְוֹץ לֹא תִכְשַׁל,
וְכַתּוּב (שם) וְאַרְחַ צַדִּיקִים כְּאוֹר נֶגְהַ הַיּוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה זְכַאִין אֵינְנוּן יִשְׂרָאֵל דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטִיר לֹון בְּעֵלְמָא
דִּין וּבְעֵלְמָא דְאֵתִי. דְּכַתִּיב, (ישעיה ס) וְעַמּוֹד כְּלָם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ.
בְּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. (ע"כ פרשת וישלח)

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲשֶׁרִיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָם
בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, שְׁכַתּוּב (ישעיה ס) וְעַמּוֹד כְּלָם צַדִּיקִים לְעוֹלָם
יִרְשׁוּ אֶרֶץ. בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פרשת וישב

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי חֵיִיא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים לה)
רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמַכְלָם יִצְיָלוּן יְיָ. תָּא חֲזִי, כַּמָּה מְקַטְרָגִין אֵית לִיה לְבַר
נֶשׁ מִיּוֹמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב בֵּיה נְשֻׁמְתָא (ד"א ל"ג לבר נש) (לאתקיימא)
בְּהַאי עֵלְמָא. דְּכִינּוֹן דְּנַפְיָק בַּר נֶשׁ לְאֹוִירָא דְּעֵלְמָא, מִיַּד אֲזַדְמֵן לְאֲשִׁתְתָּא
בְּהַדִּיהָ יֵצֵר הָרַע כַּמָּה דְּאֲתָמַר. דְּכַתִּיב, (בראשית ד) לְפָתַח חַטָּאת רֹבֵץ וְגו'.

וְכִדְיוֹן אֲשִׁתְתָּא בְּהַדִּיהָ יֵצֵר הָרַע.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי חֵיִיא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים
לד) רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמַכְלָם יִצְיָלוּן הוּא בְּאֵ רְאָה כַּמָּה מְקַטְרָגִים יֵשׁ לוֹ
לְאָדָם מִן הַיּוֹם שֶׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא נָתַן בּוֹ נְשֻׁמָּה [ד"א לאדם] [להתקיים]
בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁכִינּוֹן שְׁאָדָם יוֹצֵא לְאֹוִירָא הָעוֹלָם, מִיַּד מְזַדְמֵן לְהִשְׁתַּתְּףָּא
עִמּוֹ יֵצֵר הָרַע, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר, שְׁכַתּוּב (בראשית ד) לְפָתַח חַטָּאת רֹבֵץ וְגו',
וְאִזּוֹ מְשִׁתְתָּא עִמּוֹ יֵצֵר הָרַע.

וְתָא חֲזִי, דְּהַכִּי הוּא, דְּהָא בְּעִירֵי מִיּוֹמָא דְּאֲתִילִידוּ, כְּלָהוּ נָטִירֵי גְרַמְיִיהוּ,
וְעָרְקִין מִן גּוֹ נִירָא, וּמִן כָּל אֲתִרִין בִּישׁוּן. וְבַר נֶשׁ, מִיַּד אֵתִי לְאֲרָמָא גְרַמְיִיה
גּוֹ נִירָא, בְּגִין דְּיֵצֵר הָרַע שְׁאֵרֵי בְּגוּיָה, וּמִיַּד אֲסִטִּי לִיה לְאֲרָחָא בִּישָׂא.

ובא וראה שפך הוא, שהרי הבהמות מיום שנולדים, שומרים את עצמם ובורחים מתוך האש ומכל המקומות הרעים, ואדם מיד בא לזרק את עצמו לתוך האש, משום שיצר הרע שרוי בתוכו, ומיד מסיט אותו לדרך רעה.

ואוקימנא דכתיב, (קהלת ד) טוב ילד מספן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד. טוב ילד, דא הוא יצר טוב דהוא ילד מיומין זעירין עמיה דבר נש, דהא מתליסר שנין ואילך (עמיה) כמה דאתמר.

ובארנו, שכתוב (קהלת ד) טוב ילד מספן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד. טוב ילד - זהו יצר הטוב, שהוא יצר טוב שהוא ילד מימים מועטים עם האדם, שהרי משלשה עשר שנים ואילך [עמו], כמו שנתבאר.

דף קעט ע"ב

ממלך זקן וכסיל. ממלך, דא הוא יצר הרע דאיהו אקרי מלך ושליט בעלמא על בני נשא. זקן וכסיל, דאיהו זקן ונדאי, כמה דאוקמוהו, דכד אתיליד בר נש ונפיק לאוירא דעלמא איהו (דף קעט ע"ב) אידמן עמיה דבר נש. ועל דא איהו מלך זקן וכסיל.

ממלך זקן וכסיל. ממלך - זה הוא יצר הרע, שהוא נקרא מלך ושליט בעולם על בני אדם. זקן וכסיל - שהוא זקן ונדאי, כמו שבארוהו, שבאשר אדם נולד ויוצא לאויר העולם, הוא מזדמן עם האדם, ועל כן הוא מלך זקן וכסיל.

אשר לא ידע להזהר עוד, להזהיר לא פתיב, אלא להזהר, בגין דאיהו כסיל. ועליה אמר שלמה עליו השלום (קהלת ב) והכסיל בחשך הולך. דהא מסוסינתא דחשך קא אתנא ולית ליה נהורא לעלמין.

אשר לא ידע להזהר עוד, לא כתוב להזהיר אלא להזהר, משום שהוא כסיל, ועליו אמר שלמה, עליו השלום, (קהלת ב) והכסיל בחשך הולך, שהרי מפסלת החשך הוא בא, ואין לו אור לעולמים.

רבי שמעון אמר, תא חזי, כתיב טוב ילד מספן וחכם. מאן ילד מספן, הא אוקמוה ואתמר דאיהו יצר טוב. אבל טוב ילד, הדא הוא דכתיב, (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי. ודא הוא נער דאיהו ילד מספן דלית ליה מגרמיה כלום. ואמאי אקרי נער, בגין דאית ליה חדתו דסיהרא דמתחדשא תדיר, ותדיר איהו ילד מספן כמה דאמרן. וחכם, בגין דחכמה שריא ביה.

רבי שמעון אמר, בא ראה, כתיב טוב ילד מספן וחכם, מי זה ילד מספן? הרי בארוה, ונתבאר שהוא יצר טוב. אבל טוב ילד, זהו שכתוב (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי, וזה הוא נער שהוא ילד מספן, שאין לו מעצמו כלום. ולמה נקרא נער? משום שיש לו חדוש הלבנה שתמיד מתחדשת, ותמיד הוא ילד מספן, כמו שאמרנו. וחכם, משום ששורה בו חכמה.

ממלך זקן, דא הוא יצר הרע כמה דאתמר. דהא מן יומא דהנה לא נפק ממסאבותיה לעלמין, ואיהו כסיל. דכל ארחוי אינון לארח בישא, ואזיל וסטי לבני נשא ולא ידע לאזדהרא. ואיהו אתי עם בר נש בתסקופין בגין לאסטאה לון מארח טבא לארח בישא.

ממלך זקן - זהו יצר הרע, כמו שנאמר, שהרי מיום שהיה לא יצא מטמאתו לעולמים. והוא כסיל, שכל דרכיו הם לדרוך רעה, והולך ומסטה את בני האדם ולא יודע להזהר, והוא בא עם אדם בעלילות כדי להסוותם מדרך טובה לדרך רעה.

תא חזי, על דא אקדים עם בר נש ביומא דאתיליד בגין דיהימין ליה. דהא פד אתי יצר טוב לא יכיל בר נש למיהימנא ליה ודמי עליה כמטולא. כגוונא דא תנינן, מאן הוא רשע ערום, דא הוא מאן דאקדים לאטענא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חבריה מארי דדינא. כמה דאת אמר, (משלי יח) צדיק הראשון בריבו וגוי.

בא ראה, על זה מקדים עם אדם ביום שנולד, כדי שיאמין לו, שהרי כשבא יצר הטוב, לא יכול האדם להאמין לו, ודומה עליו כמעמסה. כמו זה שנינו, מי הוא רשע ערום? זהו מי שמקדים לטען דבריו לפני הדין טרם יבא חברו בעל הדין, כמו שנאמר (משלי יח) צדיק הראשון בריבו וגוי.

כְּגוֹנָא דָא (הוא נ"א האי) רְשַׁע עָרוּם, כְּמָה דְאֵת אֲמַר, (בראשית א) וְהִנְחֹשׁ הָיָה עָרוּם. וְהוּא אֶקְדִים וְשָׂרִי עִמִּיהָ דְבַר נֶשׁ עַד לָא יִיְתִי חֲבָרִיהָ לְאִשְׁרָאָה עָלֶיהָ. וּבְגִין דְאִיהוּ אֶקְדִים וְהָא אֲטַעֵין טַעֲנַתִּיהָ עִמִּיהָ, כְּד אֲתִי חֲבָרִיהָ דְאִיהוּ יִצָר הַטּוֹב, אֲבָאִישׁ לִיהָ לְבַר נֶשׁ בְּהִדְיָה וְלָא יְכִיל לְזַקְפָּא רִישִׁיהָ, כְּאִילוּ אֲטַעֵין עַל כְּתַפִּיָּה כָּל מְטוּלִין דְעֵלְמָא. בְּגִין הָהוּא רְשַׁע עָרוּם דְאֶקְדִים עִמִּיהָ. וְעַל דָּא אֲמַר שְׁלֵמָה (קהלת ט) וְחֻכְמַת הַמַּסְכֵּן בְּזוּיָהּ וּדְבָרֶיהָ אֵינָם נִשְׁמָעִים, בְּגִין דְהָא אֶקְדִים אֲחֵרָא.

כְּמוֹ זֶה [הוא נ"א הזה] רְשַׁע עָרוּם, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (בראשית א) וְהִנְחֹשׁ הָיָה עָרוּם, וְהוּא מְקַדִּים וְשׁוֹרָה עִמּוֹ שֶׁל אָדָם בְּטָרָם יָבֵא חֲבָרוֹ לְשָׂרוֹת עָלָיו. וּמִשׁוּם שֶׁהוּא מְקַדִּים, וְהֵינָה טוֹעֵן טַעֲנָתוֹ עִמּוֹ - כְּשֶׁבֵּא חֲבָרוֹ, שֶׁהוּא יִצָר הַטּוֹב, מֵרַע אֶת הָאָדָם עִמּוֹ וְלֹא יְכוּל לְזַקֵּף רֹאשׁוֹ כְּאִילוּ הִטְעִין עַל כְּתַפּוֹ כָּל הַמִּשְׁאֵוֹת שֶׁל הָעוֹלָם בְּגִלְלֵי אוֹתוֹ רְשַׁע עָרוּם שֶׁהִקְדִים עִמּוֹ. וְעַל זֶה אֲמַר שְׁלֵמָה (קהלת ט) וְחֻכְמַת הַמַּסְכֵּן בְּזוּיָהּ וּדְבָרֶיהָ אֵינָם נִשְׁמָעִים, מִשׁוּם שֶׁהֵנָּה הִקְדִים אַחֵר.

וְעַל דָּא כָּל דְיִינֵי דְקַבִּיל מִבְּרַן נֶשׁ מְלָה עַד לָא יִיְתִי חֲבָרִיהָ, כְּאִילוּ מְקַבֵּל עָלֶיהָ טַעֲנוּא אֲחֵרָא לְמַהִימְנוּתָא. אֶלָּא (משלי יח) וּבֵּא רַעְהוּ וְחִקְרוּ, וְדָא הוּא אַרְח דְבַר נֶשׁ זַכָּאָה, דְהָא בַר נֶשׁ זַכָּאָה דָּא הוּא, דְלֹא הִימִין לְהָהוּא רְשַׁע עָרוּם דְיִצָר הָרַע, עַד דְיִיְתִי חֲבָרִיהָ דְאִיהוּ יִצָר טוֹב. וּבְגִין דָּא בְּנֵי נֶשׂא אֵינוֹן כְּשִׁלִין לְעֵלְמָא דְאֲתִי.

וְעַל כֵּן, כָּל דִּין שֶׁמְקַבֵּל מֵאָדָם דְבַר בְּטָרָם יָבֵא חֲבָרוֹ, כְּאִילוּ קִבֵּל עָלָיו תּוֹעֵבָה אַחֲרַת לְאִמּוֹנָה, אֶלָּא (משלי שם) וּבֵּא רַעְהוּ וְחִקְרוּ, וְזֶה הוּא דְרָךְ שֶׁל אָדָם צְדִיק. שֶׁהָרִי הָאָדָם הַצְדִיק הָיָה שֶׁלֹּא הֶאֱמִין לְאוֹתוֹ רְשַׁע עָרוּם שֶׁל יִצָר הָרַע בְּטָרָם יָבֵא חֲבָרוֹ, שֶׁהוּא יִצָר הַטּוֹב. וּמִשׁוּם זֶה בְּנֵי אָדָם נִכְשָׁלִים לְעוֹלָם הַבָּא.

אֲבָל הָהוּא זַכָּאָה דְאִיהוּ דְחִיל לְמַאֲרִיהָ, כְּמָה בִישִׁין סָבִיל בְּהַאי עֵלְמָא בְּגִין דְלֹא יְהִימִין וְלֹא יִשְׁתַּתְּףּ בְּהָהוּא יִצָר הָרַע. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂזִיב לִיהָ מְכַלְהוּ, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים לה) רַבּוֹת רַעוֹת צְדִיק וּמְכַלָּם יִצִּילֵנוּ יְיָ. רַבּוֹת רַעוֹת לְצְדִיק לֹא כְּתִיב, אֶלָּא צְדִיק. בְּגִין דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעֵי בֵּיהּ. וּבְגִין כֵּן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעֵי בְּהָהוּא בַר נֶשׁ וְשְׂזִיב לִיהָ מְכַלָּא בְּהַאי עֵלְמָא וּבְעֵלְמָא דְאֲתִי, זַכָּאָה חוּלְקִיָּהּ.

אֲבָל אוֹתוֹ צְדִיק שֶׁפּוֹחַד מִרְבוּנוֹ, כְּמָה רַעוֹת סוּבֵל בְּעוֹלָם הָיָה כְּדִי שֶׁלֹּא יֶאֱמִין וְלֹא יִשְׁתַּתְּףּ עִם אוֹתוֹ יִצָר הָרַע, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִיל

אותו מַכְלָם. זֶהוּ שְׁכָתוּב (תהלים לד) רַבּוֹת רַעוֹת צַדִּיק וּמַכְלָם יִצְלָנוּ ה'.
לא כְּתוּב רַבּוֹת רַעוֹת לַצַּדִּיק, אֲלָא צַדִּיק, מְשׁוּם שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מְרַצֵּה בּוֹ, וּמְשׁוּם כֶּדֶן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַצֵּה מֵאוֹתוֹ הָאָדָם וּמִצִּיל
אוֹתוֹ מִן הַכֹּל בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. אֲשֶׁרֵי חֲלָקוֹ.

תָּא חֲזִי, כַּמָּה בֵּישׁוּן עֲבְרוּ עָלֶיהָ דִּיעֶקֶב, בְּגִין דְּלֹא יִתְדַבֵּק בְּהוּא יֶצֶר הָרַע
וְיִתְרַחֵק מִחוּלְקִיָּהּ. וּבְגִין כֶּדֶן סָבִיל כַּמָּה עוֹנְשִׁין כַּמָּה בֵּישׁוּן וְלֹא שְׁקִיט.
פְּתַח וְאָמַר, (איוב א) לֹא שְׁלוֹתֵי וְלֹא שְׁקֻטֵי וְלֹא נַחְתֵי וַיְבֹא רְגֵז. תָּא חֲזִי,
כַּמָּה בֵּישׁוּן סָבִלִין צַדִּיקָא בְּהַאי עֲלֵמָא. בֵּישׁוּן עַל בֵּישׁוּן, כְּאֲבִין עַל כְּאֲבִין.
בְּגִין לְמִזְכֵּי לֹון לְעֲלֵמָא דְאַתֵּי.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה רַעוֹת עֲבְרוּ עָלָיו עַל יַעֲקֹב כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְדַבֵּק בְּאוֹתוֹ הַיֶּצֶר
הָרַע וְיִתְרַחֵק מִחֲלָקוֹ, וּמְשׁוּם כֶּדֶן סָבִיל כַּמָּה עֲנֻשִׁים וְכַמָּה רַעוֹת וְלֹא
שְׁקִיט. פְּתַח וְאָמַר, (איוב א) לֹא שְׁלוֹתֵי וְלֹא שְׁקֻטֵי וְלֹא נַחְתֵי וַיְבֹא רְגֵז.
בֹּא רְאֵה כַּמָּה רַעוֹת סוֹבְלִים הַצַּדִּיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, רַעוֹת עַל רַעוֹת,
כְּאֲבִים עַל כְּאֲבִים, כְּדֵי לְזַכּוֹת אוֹתָם לְעוֹלָם הַבָּא.

יַעֲקֹב כַּמָּה סָבִיל בֵּישׁוּן עַל בֵּישׁוּן תְּדִיר, כַּמָּה דְאַתְּ אָמַר לֹא שְׁלוֹתֵי, בְּבִיתָא
דְּלָבֹן, וְלֹא יִכִּילְנָא לְאַשְׁתְּזָבֵא מִנִּיהּ. וְלֹא שְׁקֻטֵי, מִעֲשׂוֹ. מֵהוּא צַעֲרָא
דְּצַעֲרָא לִי הוּא מְמַנָּא דִּילֵיהּ, וּלְבַתֵּר דְּחִילוֹ דְּעֲשׂוֹ. וְלֹא נַחְתֵי, מִן דִּינָה וּמִן
שְׁכָם.

יַעֲקֹב כַּמָּה רַעוֹת סָבִיל, רַעוֹת עַל רַעוֹת תְּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא שְׁלוֹתֵי -
בְּבִית לָבֹן, וְלֹא יִכִּילְתִּי לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ. וְלֹא שְׁקֻטֵי - מִעֲשׂוֹ, מֵאוֹתוֹ הַצַּעֲרָא
שֶׁצַּעֲרָא אוֹתִי הִמְמַנָּה הוּא שְׁלוֹ, וְאַחַר כֶּדֶן הַפְּחַד שֶׁל עֲשׂוֹ. וְלֹא נַחְתֵי -
מִן דִּינָה וּמִן שְׁכָם.

וַיְבֹא רְגֵז, דָּא רוּגְזָא וְעַרְבוּבָיָא דִּיוֹסָף דְּאִיהוּ קִשְׁיָא מַכְלָהוּ, מְגוֹ רַחֲמֵימוּתָא
דִּיעֶקֶב לְגַבֵּי דִּיוֹסָף דְּאִיהוּ רְזָא דְּבְרִית, עָאל בְּמִצְרַיִם. בְּגִין דְּלְבַתֵּר כְּתִיב,
(שמות ו) וַאֲזָכֹר אֶת בְּרִיתִי, לְאַשְׁתַּכְּחָא שְׁכִינְתָא (נִיִּיא שְׁמַשׁ) תַּמָּן בְּהַדִּיָּה.

וַיְבֹא רְגֵז - זֶה הַרְגֵז וְהַעֲרַבוּבָיָה שֶׁל יוֹסֵף שֶׁהוּא קִשְׁיָה מִן הַכֹּל, וּמִתּוֹךְ
אַהֲבָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית, נִכְנָס לְמִצְרַיִם, כִּי אַחַר
כֶּדֶן כְּתוּב (שמות ו) וַאֲזָכֹר אֶת בְּרִיתִי, שֶׁתַּמְצָא הַשְּׁכִינָה [נִיִּיא : שְׁמַשׁ] שָׁם עִמּוֹ.

דף קפ ע"א

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, (דף קפ ע"א) רַבִּי יוֹסִי פָתַח, (ישעיה נז)
הַצַּדִּיק אָבֵד וְאִין אִישׁ שָׁם עַל לֵב וְאִנְשֵׁי חֶסֶד נְאֻסְפִים בְּאִין מִבֵּין כִּי
מִפְּנֵי הָרָעָה נְאֻסָּף הַצַּדִּיק. הַצַּדִּיק אָבֵד, בְּזִמְנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲשֶׁר
בְּעֵלְמָא וְלֹא הוּי עֵלְמָא כְּדָקָא יְאוּת, וְאִזְדְּמֹן דִּינָא לְשִׁרְיָא עַל עֵלְמָא. כְּדִין
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיל זְכָאָה דְאֲשֶׁתַּכַּח בִּינְיָהּ, בְּגִין דִּישְׁרֵי דִינָא עַל כְּלָהּ
אֲחֵרֵין, וְלֹא יִשְׁתַּכַּח מֵאֵן דִּיגִין עֲלֵיהּ.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי יוֹסִי פָתַח, (ישעיה נז)
הַצַּדִּיק אָבֵד וְאִין אִישׁ שָׁם עַל לֵב וְאִנְשֵׁי חֶסֶד נְאֻסְפִים בְּאִין מִבֵּין כִּי
מִפְּנֵי הָרָעָה נְאֻסָּף הַצַּדִּיק. הַצַּדִּיק אָבֵד, בְּזִמְנֵן שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
מְשִׁיחַ בְּעוֹלָם וְאִין הָעוֹלָם כְּרֵאֻי, וּמִזְדְּמֹן הַדִּין לְשֵׁרוֹת עַל הָעוֹלָם,
אִזְ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נְטִיל אֶת הַצַּדִּיק שְׁנִמְצָא בִּינְיָהֶם כְּדִי שְׁיִשְׁרָה
הַדִּין עַל כָּל הָאֲחֵרִים וְלֹא יִמְצָא מִי שְׁיִגֹן עֲלֵיהֶם.

דְּהָא כָּל זְמַנָּא דְזְכָאָה שְׁאֲרֵי בְּעֵלְמָא, דִּינָא לֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה עַל עֵלְמָא.
מְנַלְן מִמְשָׁה, דְכְתִיב, (תהלים קו) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידֵם לֹוִי מִשָּׁה בְּחִירוֹ עֲמַד
בְּפָרָץ לְפָנָיו וְגו'. וּבְגִין כֵּן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיל לְזְכָאָה מִבִּינְיָהּ וְסִלִּיק
לִיה מֵעֵלְמָא, וְכִדִּין אֲתַפְרַע וְגַבֵּי דִלִּיה. סוֹפִיָּה דְקָרָא, כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נְאֻסָּף
הַצַּדִּיק. עַד דְּלֹא יִיתִי רָעָה לְשַׁלְטָאָה עַל עֵלְמָא נְאֻסָּף הַצַּדִּיק. (ד"א כִּי מִפְּנֵי
הָרָעָה נְאֻסָּף עַד לֹא יִשְׁלוֹט הָרָעָה בְּעֵלְמָא) דְּבַר אַחֵר כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה, דָּא יִצְרַח הָרָעָה.

שְׁהַרֵּי כָּל זְמַן שְׁהַצַּדִּיק שׁוֹרָה בְּעוֹלָם, הַדִּין לֹא יָכִיל לְשַׁלְטַת עַל הָעוֹלָם.
מִנֵּין לָנוּ? מִמְשָׁה, שְׁכַתִּיב (תהלים קו) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידֵם לֹוִי מִשָּׁה בְּחִירוֹ
עֲמַד בְּפָרָץ לְפָנָיו וְגו'. וּמִשׁוּם כֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נְטִיל אֶת הַצַּדִּיק
מִבִּינְיָהֶם וּמִסִּלִּיק אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, וְאִזְ נִפְרַע וְגוֹבָה אֶת שְׁלוֹ. סוֹף
הַפְּסוּק - כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נְאֻסָּף הַצַּדִּיק. בְּטָרָם תִּבְאֵה הָרָעָה לְשַׁלְטַת עַל
הָעוֹלָם נְאֻסָּף הַצַּדִּיק [ד"א כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נְאֻסָּף, טָרָם תִּשְׁלַט הָרָעָה בְּעוֹלָם]. דְּבַר אַחֵר
כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה - זֶה יִצְרַח הָרָעָה.

תָּא חֲזִי, יַעֲקֹב שְׁלִימוֹ דְאָבָהּוּ הוּא וְאִיהוּ קָאִים לְקִיָּמָא בְּגְלוּתָא. אָבֵל מְגו
דְאִיהוּ צַדִּיק אֲתַעֲכַב דִּינָא דְלֹא שְׁלֵטָא בְּעֵלְמָא. דְּהָא כָּל יוֹמֵי דִיעֲקֹב לֹא
שָׂרָא דִינָא עַל עֵלְמָא, וְכִפְנָא אֲתַבְטְלַת.

בא ראה, יעקב היה בחיר האבות, והוא עומד להתקיים בגלות, אבל מתוך שהוא צדיק, התעכב הדין שלא ישלט בעולם, שהרי כל ימי יעקב לא שרה הדין על העולם והרעב התבטל.

ואוף הכי ביומוי דיוסף דאיהו דיוקנא דאבוי (כיון דאיהו מת מיד). לא שרא גלותא (דינא על עלמא). בגין דאיהו אגין עליהו כל יומוי, כיון דאיהו מת, מיד שרא עליהו גלותא. כמה דאת אמר (שמות א) וימת יוסף וגו', וסמיה ליה הבה נתחכמה לו. וכתוב וימרו את חיייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים וגו'. כגוןא דא בכל אתר דשריא זכאה (על) בעלמא בגיניה קודשא בריך הוא יגין על עלמא, וכל זמנא דאיהו קיים, דינא לא שריא על עלמא והא אתמר.

ואף כד בימי יוסף, שהוא דמות אביו, [כיון שהוא מת מיד] לא שרתה הגלות [הדין על העולם], משום שהוא הגן עליהם כל ימיו. כיון שהוא מת, מיד שרתה עליהם הגלות, כמו שנאמר (שמות א) וימת יוסף וגו', וסמיה לו - הבה נתחכמה לו. וכתוב וימרו את חיייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים וגו'. כמו כן בכל מקום ששרוי צדיק [על] בעולם, בשבילו הקדוש ברוך הוא יגן על העולם, וכל זמן שהוא קיים, הדין לא שורה על העולם, והנה נתבאר.

תא חזי, וישב יעקב בארץ מגורי אביו, מאי מגורי אביו, כמה דאת אמר, (ירמיה ו) מגור מסביב, דכל יומוי הנה דחיל והנה בדחילו: וישב יעקב בארץ מגורי אביו. רבי אלעזר אמר, דאתקשר וייתב בההוא אתר דאתאחיד בחשד. ארץ מגורי אביו דייקא, בארץ כנען, אתקשר אתרא באתריה. מגורי אביו, דא דינא קשיא. בארץ מגורי אביו, כמה דאתמר ההוא דינא רפא דאיהי ארץ, דאתאחיד מן דינא קשיא וביה אתישב יעקב ואתאחיד ביה, (וההיא ארץ איהי אספקלריא דלא נהרא):

בא ראה, וישב יעקב בארץ מגורי אביו, מה זה מגורי אביו? כמו שנאמר (ירמיה ו) מגור מסביב, שכל ימיו היה פוחד והיה בפיחד. וישב יעקב בארץ מגורי אביו. רבי אלעזר אמר, שהתקשר וישב באותו מקום שנאחז בחשד. ארץ מגורי אביו דוקא, בארץ כנען, נקשר המקום למקומו. מגורי אביו - זה הדין הקשה. בארץ מגורי אביו, כמו שנאמר אותו הדין הרפה, שהיא הארץ שנאחזה מן הדין הקשה, ובו התישב יעקב ונאחז בו [ואותה ארץ היא האספקלריה שאינה מאירה].

אלה תולדות יעקב יוסף וגו', בטר דאתנישב יוסף בייעקב ואזדווג שמשא
בסיהרא, כדין שרא למעבד תולדות, ומאן איהו דעביד תולדות, אהדר
ואמר יוסף, דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק איהו עביד תולדות בגין דלא
פסקין מימוי לעלמין, ואיהו עביד תולדות בהאי ארץ ומניה נפקין
תולדות לעלמא.

אלה תולדות יעקב יוסף וגו'. אחר שהתישב יוסף עם יעקב והזדווג
השמש עם הלבנה, אז התחיל לעשות תולדות. ומי הוא שעושה
תולדות? חזר ואמר יוסף. שהרי אותו נהר ששופע ויוצא הוא עושה
תולדות, משום שאין מימיו פוסקים לעולמים, והוא עושה תולדות
בארץ הזו וממנו יוצאים תולדות לעולם.

דהא שמשא אף על גב דאתקרב בסיהרא לא עביד איבין בר ההוא דרגא
דאקרי צדייק, ויוסף איהו דרגא דיעקב למעבד איבין ולאפקא תולדין
לעלמא, ובגין כך כתיב אלה תולדות יעקב יוסף.

שהרי השמש, אף על גב שהתקרב ללבנה, לא עושה פרות, רק אותה
הדרגה שנקראת צדייק, ויוסף הוא הדרגה של יעקב לעשות פרות
ולהוציא תולדות לעולם, ומשום כך כתיב אלה תולדות יוסף.

אלה תולדות יעקב יוסף, כל מאן דהוה מסתפל בדיוקנא דיוסף הוה אמר
דדא הוא דיוקנא דיעקב. תא חזי, דבכלהו בני יעקב לא כתיב אלה
תולדות יעקב ראובן, בר יוסף, דדיוקניה דמי לדיוקנא דאבוי.

אלה תולדות יעקב יוסף - כל מי שהיה מסתכל בדמות יוסף, היה
אומר שזו היא דמות יעקב. בא ראה שבכל בני יעקב לא כתיב אלה
תולדות יעקב ראובן, פרט ליוסף, שדמותו דומה לדמות אביו.

בן שבע עשרה שנה. אמר רבי אבא, רמז ליה קודשא בריה דהוא, דהא כד
אתאביד מניה יוסף בן שבע עשרה שנין הוה. וכל אינון יומין דאשתארו
דלא חמא ליה ליוסף הוה בכי על אינון שבע עשרה שנין. וכמה דהוה בכי
עליה, קודשא בריה דהוא יתב ליה שבע עשרה שנין אחרנין דאתקייס
בארעא דמצרים בחדו ביקרא ובשלימו דכלא. בריה יוסף הוה מלכא, וכל
בנוי קמיה הוה, אינון שבע עשרה שנין הוה חיון לגביה. ובגין כך בן שבע
עשרה שנה הוה איהו, כד אתאביד מניה.

בן שבע עשרה שנה - אמר רבי אבא, רמז לו הקדוש ברוך הוא, שהנה כשנאבד ממנו יוסף הנה בן שבע עשרה שנים, וכל אותם ימים שנשארו שלא ראה את יוסף, הנה בוכה על אותם שבע עשרה השנים, וכמו שהיה בוכה עליו - הקדוש ברוך הוא נתן לו שבע עשרה שנים אחרות שהתקיים בארץ מצרים בשמחה, בכבוד ובשלמות הכל. שבנו יוסף הנה מלך, וכל בניו היו לפניו. אותן שבע עשרה שנים היו חיים אצלו, ומשום כך בן שבע עשרה שנה הוא הנה כשנאבד ממנו.

דף קפ ע"ב

רבי חייא פתח ואמר, (איוב לה) לכן אנשי לבב שמעו לי חללה לאל מרשע ושדי מעול. כי פעל (דף קפ ע"ב) אדם ישלם לו וכארח איש ימצאנו. תא חזי, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא, עבד ליה על דינא, ועל דינא אתקיים. וכל עובדין דעלמא אינון קיימין בדינא. בר דקודשא בריך הוא בגין לקיימא עלמא ולא יתאביד, פריש עליה רחמי, ואינון רחמי מעפבי לדינא דלא ישתצי עלמא, ועל רחמי אתנהיג עלמא ואתקיים בגיניה.

רבי חייא פתח ואמר, (איוב לד) לכן אנשי לבב שמעו לי חללה לאל מרשע ושדי מעול, כי פעל אדם ישלם לו וכארח איש ימצאנו. בא ראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה אותו על הדין, ועל הדין התקיים, וכל המעשים של העולם הם עומדים בדין חוץ משל הקדוש ברוך הוא, כדי לקיים את העולם שלא יאבד. פרש עליו רחמים, ואותם הרחמים מעפבים את הדין שלא יכלה את העולם, ועל הרחמים מתנהג העולם ומתקיים בשבילם.

ואי תימא דקודשא בריך הוא עביד דינא בבר נש בלא דינא. הא אתמר, דכד דינא שריא עליה דבר נש כד איהו זכאה. בגין רחימותא דקודשא בריך הוא ביה איהי, כמה דאתמר. דהא קודשא בריך הוא רחים עליה ברחימו לקרבא ליה לגביה, מתבר גופא בגין לשלטאה נשמתא, וכדין אתקריב בר נש לגביה ברחימו כדקא יאות. ונשמתא שלטא וגופא אתחלש. ובעיא גופא חולשא ונפשא תקיפא דאתתקף בתקיפו, וכדין איהו רחימא דקודשא בריך הוא. כמה דאמרו חברייא, יתב קודשא בריך הוא לצדיק צערא בעלמא דין, בגין למזכי ליה לעלמא דאתי.

ואם תאמר שהקדוש ברוך הוא עושה דין באדם בלי דין, הרי נאמר, שפאשר הדין שורה על האדם כשהוא צדיק, משום אהבתו של

הקדוש ברוך הוא אליו היא, כמו שנתבאר, שהרי הקדוש ברוך הוא מרחם עליו באהבה לקרב אותו אליו, משבר את הגוף כדי להשליט את הנשמה, ואז מתקרב האדם אליו באהבה פראווי, והנשמה שולטת והגוף נחלש. וצריך גוף חלש ונפש חזקה שמתגברת בחזק, ואז הוא אהוב של הקדוש ברוך הוא, כמו שאמרו החברים, נותן הקדוש ברוך הוא לצדיק צער בעולם הזה כדי לזכות אותו לעולם הבא.

וכד נשמתא חלשא וגופא תקיפא, איהו שנאיה דקודשא בריך הוא דלא אתרעי ביה, לא יהיב ליה צערא בהאי עלמא אלא אורחוי מתתקנו והוא בשלימו יתיר. בגין דאי עבד צדקה או טיבו קודשא בריך הוא משלם ליה אגריה בהאי עלמא ולא יהוי ליה חולק בההוא עלמא. ודא הוא דתרגם אינקלוס (דברים ז) ומשלם לשונאיו וגוי, ומשלם לשנאוהי טבוון דאינון וגוי (איהו). ובגין כך ההוא זכאה דאתבר תדיר איהו רחימא דקודשא בריך הוא, והני מיילי פד בדק ולא אשכח חובא בידיה דאתענש עליה.

וכאשר הנשמה חלשה וגוף חזק, הוא שונאו של הקדוש ברוך הוא, שאינו מרצה בו, לא נותן לו צער בעולם הזה, אלא דרכיו מתקנות והוא בשלמות יתרה, משום שאם עושה צדקה או חסד, הקדוש ברוך הוא משלם לו את שכרו בעולם הזה, ולא יהיה לו חלק בעולם ההוא. וזהו שתרגם אינקלוס (דברים ז) ומשלם לשונאיו וגוי - משלם לשונאיו טובות שהם עושים [הוא], ומשום כך אותו צדיק שנשבר תמיד הוא אהוב של הקדוש ברוך הוא. והדברים הללו כשפדק, ולא מצא חטא בידי שפנענש עליו.

הכא אית לאסתכלא בכמה סטרין. חד, דהא חמינו דשכינתא לא שריא באתר עציבו אלא באתר דאית ביה חדונה. אי חדונה לית ביה, לא שריא שכינתא בההוא אתר. כמה דאת אמר, (מלכים ב ג) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו (יד יי) רוח אלהים, דהא שכינתא ודאי לא שריא באתר עציבו. מנלן מייעקב. דבגין דהוה עציב עליה דיוסף אסתלקת שכינתא מניה, פיון דאתא ליה חדונה דבשורה דיוסף מיד ותחי רוח יעקב אביהם. הכא בהאי זכאה דאתבר פיון דאיהו חלשא ואתבר במכאובין, אן הוא חדונה דהא איהו בעציבו ולית עמיה חדונה כלל.

כאן יש להסתכל בכמה צדדים, אחד - שהנה ראינו שאין השכינה שורה במקום עצוב, אלא במקום שיש בו שמחה. אם אין בו שמחה, אין שכינה שורה באותו מקום, כמו שנאמר (מלכים ב ג) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'. שהרי ודאי ששכינה לא שורה

בְּמָקוֹם עָצוּב. מִנֵּינן לָנוּ? מִיַּעֲקֹב, שְׁמֹשׁוֹם שְׁהִיָּה עָצוּב עַל יוֹסֵף
הַסִּתְּלָקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה. כִּינֵן שְׁבָאָה לֹו הַשְּׁמָחָה עַל בְּשׂוֹרֵת יוֹסֵף, מִיַּד
וְתַחִי רוּחַ יַעֲקֹב אָבִיהֶם. כָּאֵן בְּצַדִּיק הִזָּה שְׁנִשְׁבֵּר, כִּינֵן שְׁהוּא חֲלָשׁ
וְנִשְׁבֵּר בְּמַכְאוּבִים, אִיפֹה הַשְּׁמָחָה? שְׁהִרִי הוּא בְּעָצֵב וְאִין עֲמוֹ כָּלֵל
שְׁמָחָה.

וְחַד דְּהָא חֲמִינֵן כְּמָה רְחִימִין הוּוּ צַדִּיקָא קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְלֹא
אֲתַבְּרוּ בְּמַרְעִין וְלֹא בְּמַכְאוּבִין וְלֹא אֲתַחֲלֵשׁ גּוּפָא דְלַהוֹן לְעַלְמִין. אֲמַאי
לָאו אֲלִין כְּאֲלִין, דְּאֲלִין אֲתַבְּרוּ וְאֲלִין קִיַּיִמי בְּגוּפִיִּיהוּ כְּדָקָא יְאוּת.

וְאַחַד - שְׁהִנָּה רְאִינוּ כְּמָה אֶהוּבִים הִיוּ צַדִּיקִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְלֹא נִשְׁבְּרוּ בְּחֻלָּאִים וְלֹא בְּמַכְאוּבִים, וְלֹא נְחָלֵשׁ גּוּפִם לְעוֹלָמִים, לְמָה
לֹא אֵלֶּה כְּאֵלֶּה - שְׁאֵלֶּה נִשְׁבְּרוּ, וְאֵלֶּה עוֹמְדִים בְּגוּפִם כְּרִאוּי?

וְאִם תֵּאמַר דְּהָא אֲלִין דְּקִיַּיִמוּ בְּקִיּוּמָא כְּדָקָא יְאוּת, בְּגִין דְּאִינוּן צַדִּיקִי
בְּנֵי צַדִּיקִי אִינְהוּ, כְּמָה דְּאוּקְמוּהוּ. וְאֲלִין אַחֲרָנִין צַדִּיקִי וְלֹאוּ בְּנֵי צַדִּיקִי,
הָא קָא חֲמִינֵן צַדִּיקִי בְּנֵי צַדִּיקִי, דְּהָא אָבוּי דְּדִין זַכָּאָה בְּרַ זַכָּאָה, וְאִיהוּ
זַכָּאָה. אֲמַאי אֲתַבְּר גּוּפִיָּה בְּמַכְאוּבִין וְכָל יוֹמוּי בְּצַעֲרָא.

וְאִם תֵּאמַר שְׁהִנָּה אֵלֶּה שְׁעֲמָדוּ בְּקִיּוּם כְּרִאוּי מְשׁוּם שְׁהֶם צַדִּיקִים בְּנֵי
צַדִּיקִים הֶם, כְּמוֹ שְׁבָאָרוּהוּ, וְאֵלוּ הָאֲחֵרִים צַדִּיקִים וְלֹא בְּנֵי צַדִּיקִים
- הִנָּה רְאִינוּ צַדִּיקִים בְּנֵי צַדִּיקִים, שְׁהִנָּה אָבוּי שֶׁל זֶה צַדִּיק בֶּן צַדִּיק,
וְהוּא צַדִּיק, לְמָה נִשְׁבֵּר גּוּפוֹ בְּמַכְאוּבִים וְכָל יְמֵי בְּצַעֲרָא?

אֵלֶּה הָכָא רְזָא אִיהוּ, דְּהָא כָּל עוֹבְדוּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּקִשׁוּט וְזָכוּ (אִיּוּב
לֵה) כִּי פִּעַל אָדָם יִשְׁלָם לֹו וְכֹאֲרַח אִישׁ יִמְצִיאָנוּ. אֲשַׁכְּחָנָא בְּסַפְרֵי קְדָמָי
רְזָא חֲדָא, וְלִגְבִיָּה רְזָא אַחֲרָא חַד דְּאִיהוּ תַרְוִין, דְּהָא אִית זְמָנִין דְּסִיְהֶרָא
אִיהִי בְּפִגְמֵי וְשָׂרִיא בְּדִינָא וְשְׁמֵשָׂא לֹא אֲשַׁתְּכַח גְּבָהּ. וּבְכָל זְמָנָא וּבְכָל
שְׁעִתָּא אִית לָהּ לְאַפְקָא נְשַׁמְתִּין בְּבְנֵי נְשָׂא כְּמָה דְּלִקְטָא בְּקַדְמִיתָא,
וְאַפִּיקַת לֹון הַשְּׁתָּא בְּזְמָנָא דְּאִיהִי קִיַּיִמָא בְּדִינָא. הָאִי מָאן דְּנִקִּיט לָהּ
בְּהִהוּא זְמָנָא לִיהוּי תְּדִיר בְּגִרְעִיוּתָא, וּמִסְכְּנוּתָא אֲזֵלָא לְגַבִּיָּה, וְאֲתַבְּר
תְּדִיר בְּדִינָא כָּל יוֹמוּי דְּבֵר נֶשׁ בֵּין חֲיִיבָא בֵּין זַכָּאָה. בְּרַ דְּצִלוּתָא בְּטִיל כָּל
גְּזָרֵי דִינִין וְיִכִּיל לְסַלְקָא בְּצִלוּתָא.

אֵלֶּה כָּאֵן הוּא סוּד, שְׁהִנָּה כָּל מַעֲשֵׂי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאֲמַת וְצַדִּיק,
(אִיּוּב לֵד) כִּי פִּעַל אָדָם יִשְׁלָם לֹו וְכֹאֲרַח אִישׁ יִמְצִיאָנוּ. מְצִאָנוּ בְּסַפְרֵי

הראשונים סוד אחד, ואצלו סוד אחר אחד שהוא שנים, שהרי יש לפעמים שהלבנה בחסרון ושורה בדין ואין השמש נמצא אצלה, ובכל זמן ובכל שעה יש לה להוציא נשמות לבני אדם כמו שלקטה בראשונה, ומוציאה אותם כעת בזמן שהיא עומדת בדין, ומי שלוקח אותה באותו זמן, יהיה תמיד בחסרון והעני הולך אליו, ונשבר תמיד בדין כל ימי האדם, בין חיב בין זכאי, רק שתפלה מבטלת את כל גזרי הדינים ויכול לסלקם בתפלה.

וההוא זמנא דקיימא ההוא דרגא בשלימו, וההוא נהר דנגיד ונפיק אשתמש בה, כדין ההוא נשמתא דנפקת ואתדבקת ביה בההוא בר נש, ההוא בר נש אשתלים בכלא בעותרא בבנין בשלימו דגופא.

ואותו הזמן שאותה הדרגה עומדת בשלמות, ואותו נהר ששופע ויוצא משתמש בה, אז אותה הנשמה שיצאה ונדבקה בו באותו האדם, אותו האדם משלם בכל - בעשר, בבנים ובשלמות הגוף.

דף קפא ע"א

וכלא בגין (דף קפא ע"א) ההוא מזלא דנגיד ונפיק ואתחבר בההוא דרגא לאשתלמא ביה ולהתברך מניה, ועל דא כלא במזלא תליא מלתא. ועל דא תנינן, בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא תליא מלתא. דהא בזכותא לאו איהו אלא עד דאתמליא ואתנהיר מן מזלא.

והכל משום אותו המזל ששופע ויוצא ומתחבר באותה הדרגה להשתלם בו ולהתברך ממנו, ועל כן הכל במזל הדבר תלוי. ועל כן שנינו, בנים, חיים ומזונות - לא בזכות תלויים, אלא במזל הדבר תלוי, שהרי בזכות אינו אלא עד שמתמלאת ומאירה מן המזל.

ובגין כך כל אינון דאתברו בהאי עלמא ואינון זכאי קשוט, כלהו אתברו בהאי עלמא ואתדנו בדינא. מאי טעמא, בגין דההיא נפשא גרמא להו, ועל דא חייס עליהו קודשא בריך הוא לעלמא דאתי.

ומשום כך, כל אותם שנשברו בעולם הזה, והם צדיקי אמת, כלם נשברים בעולם הזה ונדונים בדין. מה הטעם? משום שאותה הנפש גרמה להם, ועל כן חס עליהם הקדוש ברוך הוא לעולם הבא.

רבי אלעזר אמר, כל מה דעביד קודשא בריך הוא בדינא איהו, בגין לדכאה לההיא נפשא לאייתאה לה לעלמא דאתי. (ובגין כך קודשא בריך הוא כל עובדיו) (נ"א בגין דכל עובדוי דקודשא בריך הוא) אינון בדינא וקשוט. ובגין לאעברא מניה ההוא זוהמא דקבילת בהאי עלמא ועל דא אתבר ההוא גופא ואתדכיאת נפשא. ובגין כך קודשא בריך הוא עביד לההוא זכאה דיסבול יסורין ומכאובין בהאי עלמא ויתנקי מפלא ויזכה לחיי עלמא. ועל דא כתיב (תהלים יא) יי צדיק יבחן. ודאי, והא אתמר.

רבי אלעזר אמר, כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא בדין, כדי לטהר אותה הנפש להביא אותה לעולם הבא [ומשום כך כל מעשיו של הקדוש ברוך הוא] (נ"א: משום שכל מעשי הקדוש ברוך הוא) הם בדין ואמת, וכדי להעביר ממנו אותה זמה שקבלה בעולם הזה, ועל כן נשבר אותו הגוף ונטהרת הנפש, ומשום כך הקדוש ברוך הוא עושה לאותו הצדיק שיסבל יסורים ומכאובים בעולם הזה ויתנקה מן הכל ויזכה לחיי עולם, ועל כן כתוב (תהלים יא) ה' צדיק יבחן, ודאי, והנה נתבאר.

רבי שמעון פתח, (ויקרא כא) אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני יי מקדשו. אך אל הפרכת לא יבא. תא חזי, בההיא שעתא דההוא נהר דנגיד ונפיק אפיק כל אינון נשמתין ואתעברת נוקבא, פלהו קיימין לגו בקורטא דלגו בסיטו קורטא.

רבי שמעון פתח, (ויקרא כא) אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני ה' מקדשו. אך אל הפרכת לא יבא - בא ראה, באותה שעה שאותו הנהר ששופע ויוצא, מוציא כל אותן הנשמות והנקבה מתעפרת, כלם עומדים בפנים בחצר לפנים מחצר מצפה שטיחים.

וכד סיהרא אתפגים בההוא סטרא דחויא בישא, כדין כל אינון נשמתין דנפקין, אף על גב דכלהו דכין וכלהו קדישין, הואיל ונפלו בפגימו. בכל אינון אתרי דמטו אינון נשמתין פלהו אתברו ואתפגימו בכמה צערין בכמה כאבין, ואילין אינון (נשמתין ואתרין) (נ"א נשמתין דאתרין דפגימו) דאתרעיי

בהו קודשא בריך הוא לבתר דאתברו, ואף על גב דנשמתינ בעציבו ולא
בחדונו.

וכשהלבנה נפגמת באותו צד של הנחש הרע, אז כל אותן נשמות
שיוצאות, אף על גב שכלן טהורות וכלן קדושות - הואיל ונפלו בפגם,
בכל אותם מקומות שהגיעו אותן הנשמות, כלם נשברו ונפגמו בכמה
צער וכמה כאבים, ואלו הם [נשמות ומקומות] [נ"א: נשמות של מקומות של פגם]
שמתרצה בהם הקדוש ברוך הוא אחר שנשברו, ואף על גב שהנשמות
בעצב ולא בשמחות.

רזא דמלה שריין כגוונא דלעילא גופא אתפגים, ונשמתיא לגו כגוונא
דלעילא, ודאי כגוונא דדא, ובגין כך אליו אינון דבעיין לחדותי
בחדותותא דסיהרא, ועל אליו כתיב, (ישעיה סו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי
שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר יי. כל בשר ודאי, דאליו
יתחדתון בכלא. ובעיין לחדותי בחדותותא דסיהרא.

סוד הדבר שורים כמו שלמעלה, הגוף נפגם, והנשמה בפנים כמו
שלמעלה, וזה כמו זה. ומשום כך אלו הם שצריכות להתחדש
בהתחדשות הלבנה, ועל אלו כתוב (ישעיה סו) והיה מדי חדש בחדשו
ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה'. כל בשר
ודאי, שאלו יתחדשו בכל. וצריכים להתחדש בהתחדשות הלבנה.

ואליו אינון בשותפותא חדא בסיהרא פגימין בההוא פגימו דילה, ובגין
כך איהי שריא בגווייהו תדיר דלא שבקא לון כמה דאת אמר, (ישעיה נז)
ואת דכא ושפל רוח. וכתיב, (תהלים לה) קרוב יי לנשברי לב, לאינון דסבלי
עם סיהרא ההוא פגימו, אינון קריבין לה תדיר. ועל דא להחיות לב
נדכאים, באינון חיים דאתיין לה לאתחדתא יהא לון חולקהון, אינון
דסבלי עמה יתחדתון עמה.

ואלו הם בשתפות אחת עם הלבנה פגומים באותו הפגם שלה, ומשום
כך היא תמיד שורה בתוכם, שאינה עוזבת אותם, כמו שנאמר (שם נז)
ואת דכא ושפל רוח, וכתוב (תהלים לד) קרוב ה' לנשברי לב. לאותם
שסובלים עם הלבנה, אותו הפגם הם קרובים לה תמיד. ועל זה
להחיות לב נדכאים, באותם החיים שבאים לה להתחדש יהיה להם
חלקם, אותם שסובלים עמה יתחדשו עמה.

וְאֵלֵינוּ אֶקְרוּ וְיִסְוֶרֵנוּ שֶׁל אֲהַבָּה, שֶׁל אֲהַבָּה אֵינוֹן וְלֹא מְנִיחָה דְהוּא בְרַ נֶשׁ. שֶׁל אֲהַבָּה, אֵינוֹן דְאֲתַפְּגִים נְהוּרָא שֶׁל אֲהַבָּה זֹוּטָא דְאֲתַדְחִיָא מֵאֲהַבָּה רַבָּה. בְּגִין כֹּד אֵלֵינוּ אֵינוֹן חֲבָרִים מְשׁוּתְפִים בְּהַדָּה. זְכָאָה חוֹלְקֵהוֹן בְּעֹלָמָא דִּין וּבְעֹלָמָא דְאֲתֵי, דְאֵינוֹן זְכוּ לְהָאֵי לְמַהוּי חֲבָרִים בְּהַדָּה, עַלֵייהוּ כְּתִיב, (תהלים קכב) לְמַעַן אַחֵי וְרַעֵי וְגוֹ'.

וְאֵלוּ נִקְרְאִים יִסְוֶרִים שֶׁל אֲהַבָּה. שֶׁל אֲהַבָּה הֵם, וְלֹא מֵאוֹתוֹ הָאָדָם. שֶׁל אֲהַבָּה, אוֹתָם שֶׁנִּפְגָּם הָאוֹר שֶׁל הָאֲהַבָּה הִקְטִינָה שְׁנִדְחִית מֵאֲהַבָּה רַבָּה. מְשׁוּם כֹּד אֵלֵה הֵם חֲבָרִים מְשׁוּתְפִים עִמָּה. אֲשָׁרֵי חֲלָקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם זְכוּ לָזֶה לְהִיּוֹת חֲבָרִים עִמָּה, עַלֵיֵהם כְּתוּב (שם קכב) לְמַעַן אַחֵי וְרַעֵי וְגוֹ'.

פְּתַח וְאָמַר, (ישעיה נב) הִנֵּה יִשְׁפִּיל עֲבָדֵי יְרוּם וְנִשְׂא וְגִבָּה מְאֹד. זְכָאָה חוֹלְקֵהוֹן דְּצַדִּיקֵי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גְּלִי לֹוֹן אֲרַחֵי דְאוּרִיִּיתָא לְמַהֲדָּה בְּהוּ. תָּא חֲזִי, הָאֵי קָרָא רָזָא עֲלָאָה אִיהוּ, הִנֵּה יִשְׁפִּיל עֲבָדֵי וְאוּקְמוּהָ. אֲבָל תָּא חֲזִי, כֹּד בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלָמָא, עֲבַד לָהּ לְסִיְהָרָא וְאֲזַעַר לָהּ נְהוּרָהָא דְהָא לִית לָהּ מְגֻרְמָה כְּלוּם. וּבְגִין דְאֲזַעֲרִית גְּרַמָּה, אֲתַנְהָרָא בְּגִין שְׁמִשָּׁא, וּבִתְוֹקְפָא דְנְהוּרִין עֲלָאִין.

פְּתַח וְאָמַר, (ישעיה נב) הִנֵּה יִשְׁפִּיל עֲבָדֵי יְרוּם וְנִשְׂא וְגִבָּה מְאֹד. אֲשָׁרֵי חֲלָקִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גִלָּה לָהֶם דְרָכֵי הַתּוֹרָה לְלַכֵּת בָּהֶם. בֹּא רְאֵה, הַפְּסוּק הַזֶּה הוּא סוּד עֲלִיוֹן, הִנֵּה יִשְׁפִּיל עֲבָדֵי וּבְאֲרוּהָ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבְרָא הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הַלְבָנָה וְהִקְטִין לָהּ אֶת אוֹרָהּ, שֶׁהָיָה אֵין לָהּ מַעְצָמָה כְּלוּם. וּמְשׁוּם שֶׁהִקְטִינָה אֶת עֲצָמָהּ, הָאִירָה בְּגִלְלַת הַשֶּׁמֶשׁ וּבְחֻזְקָה הָאוֹרוֹת הָעֲלִיוֹנִים.

דף קפא ע"ב

וּבְזִמְנָא דְהוּהוּ בֵּי מְקַדְשָׁא קַיִים, יִשְׂרָאֵל הוּוּ מְשִׁתְּדָלִין בְּקוּרְבָנִין וְעֲלוּוֹן וּפּוֹלְחָנִין, דְהוּוּ עֲבָדִין כְּהֵנִי וְלִינְאֵי וְיִשְׂרָאֵלֵי בְּגִין לְקַשְׂרָא קְשָׁרִין וְלֹאֲנַהָרָא נְהוּרִין. וְלִבְתַּר דְאֲתַחֲרַב בֵּי מְקַדְשָׁא אֲתַחֲשַׁד נְהוּרָא, וְסִיְהָרָא לֹא אֲתַנְהִירִית מִן שְׁמִשָּׁא, וְשְׁמִשָּׁא (דף קפא ע"ב) אֲסִתְּלַק מִנָּה וְלֹא אֲתַנְהָרָא, וְלִית לָדּ יוֹמָא דְלֹא שְׁלֵטָא בֵּיהּ לְוּוּטִין וְצַעֲרִין וְכֹאֲבִין כְּמָה דְאֲתַמָּר.

וּבְזִמְן שְׁהִיָּה בֵּית הַמְּקַדֵּשׁ קַיִם, יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְשִׁתְּדָלִים בְּקֻרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת וְעִבּוּדוֹת שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים הַכְּהֵנִים וְלִוִּים וְיִשְׂרָאֵלִים כְּדֵי לְקַשֵּׁר

קְשָׁרִים וּלְהָאִיר אֲזוּרֹת. וּלְאַחַר שֶׁנִּחָרַב בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ, נִחְשֵׁד הָאֹזֶר,
וְהַלְבָּנָה לֹא הוּאֶרְה מִן הַשָּׁמֶשׁ, וְהַשָּׁמֶשׁ הַסֹּתֵלֵק מִמֶּנָּה וְלֹא הָאִירָה,
וְאִין לָךְ יוֹם שֶׁלֹּא שׁוֹלְטִים בּוֹ קְלָלוֹת וְצַעַר וְכֹאֲבִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּבַהֲהוּא זְמַנָּא דְמַטִּי זְמַנָּא דְסִיְהָרָא לְאַתְנַהָרָא, מַה כְּתִיב הִנֵּה יִשְׁכִּיל
עֲבָדִי, עֲלִיָּה דְסִיְהָרָא אֲתַמָּר הִנֵּה יִשְׁכִּיל עֲבָדִי דָּא הוּא רְזָא דְמַהִימְנוּתָא.
הִנֵּה יִשְׁכִּיל, דְּאַתְעַר אֲתַעְרוּתָא לְעִילָא כְּמֵאן דְּאַרְח רִיחָא וְאַתִּי לְאַתְעַרָא
וְלְאַסְתַּכְּלָא. יְרוּם, מְסֻטְרָא דְנַהוּרָא עֲלָאָה דְכָל נַהוּרִין.

וּבְאוּתוֹ זְמַן שֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַלְבָּנָה לְהָאִיר, מַה כְּתוּב? הִנֵּה יִשְׁכִּיל עֲבָדִי.
נֶאֱמַר עַל הַלְבָּנָה הִנֵּה יִשְׁכִּיל עֲבָדִי, זֶהוּ סוּד הָאֱמוּנָה. הִנֵּה יִשְׁכִּיל -
שְׁמַתְעוּרְרֵת הַתְּעוּרְרוּת שֶׁלְמַעַלָּה, כְּמִי שֶׁהֵרִיחַ רִיחַ וּבֵא לְהַתְעוּרֵר
וְלְהַסְתַּכְּלָא. יְרוּם - מִצַּד הָאֹזֶר הַעֲלִיּוֹן שֶׁל כָּל הָאֲזוּרֹת.

יְרוּם, כְּמַה דְּאַתְ אָמַר, (ישעיה ל) וְלָכֵן יְרוּם לְרַחֲמֵכֶם. וְנִשְׂא, מְסֻטְרָא
דְּאַבְרָהָם. וְגַבְהָ, מְסֻטְרָא דְיִצְחָק. מְאֵד, מְסֻטְרָא דְיַעֲקֹב. וְאַף עַל גַּב
דְּאוּקְמוּהָ, וְכֵלָא חַד בְּרִזָּא דְחֻכְמָתָא.

יְרוּם - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ל) וְלָכֵן יְרוּם לְרַחֲמֵכֶם. וְנִשְׂא - מִהַצַּד שֶׁל
אַבְרָהָם. וְגַבְהָ - מִהַצַּד שֶׁל יִצְחָק. מְאֵד - מִצִּדוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. וְאַף עַל גַּב
שֶׁבְּאַרוּהוּ, וְהַכֵּל אֶחָד בְּסוּד שֶׁל הַחֻכְמָה.

וּבַהֲהוּא זְמַנָּא יִתְעַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַעְרוּתָא עֲלָאָה לְאַנְהָרָא לְהָ
לְסִיְהָרָא כְּדָקָא יְאוּת כְּמַה דְּאַתְ אָמַר, (ישעיה ל) וְהִזְה אֹזֶר הַלְבָּנָה כְּאֹזֶר
הַחֲמָה וְאֹזֶר הַחֲמָה יְהִיָּה שְׁבַעַתִּים כְּאֹזֶר שְׁבַעַת הַיָּמִים. וּבְגִין כֵּן יִתּוּסֵף
בְּהָ רוּחַ עֲלָאָה, וּבְגִין כֵּן יִתְעַרוּן כְּדִין כָּל אֵינּוֹן מִיִּתְנָא דְּאֵינּוֹן גּוֹ עֲפָרָא. וְדָא
הוּא עֲבָדִי, רְזָא דְמַפְתָּחוֹ דְּמֵאֲרִיָּה בִּידְיָה. כְּמַה דְּאַתְ אָמַר, (אל עבדו זקן ביתו
וכמה דאת אמר), (בראשית כד) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עֲבָדוֹ, דָּא סִיְהָרָא כְּמַה
דְּאַתְמָר, מְסֻטְרוּיִן דְּאִיְהוּ עֲבָד שְׁלִיחָא דְּמֵאֲרִיָּה.

וּבְאוּתוֹ זְמַן יְעוּרֵר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּעוּרְרוּת עֲלִיּוֹנָה לְהָאִיר לְלְבָנָה
כְּרֵאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְהִזְה אֹזֶר הַלְבָּנָה כְּאֹזֶר הַחֲמָה וְאֹזֶר הַחֲמָה
יְהִיָּה שְׁבַעַתִּים כְּאֹזֶר שְׁבַעַת הַיָּמִים. וּמִשׁוּם כֵּן תִּתּוּסֵף לְהָ רוּחַ
עֲלִיּוֹנָה, וּמִשׁוּם כֵּן יִתְעוּרְרוּ אַז כָּל אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁהֵם בְּתוֹךְ הָעֶפְרָא.
וְזֶהוּ עֲבָדִי, הַסוּד שֶׁמִּפְתָּחוֹת רַבּוֹנוֹ בְּיָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר [אל עבדו זקן ביתו,

וכמו שנאמר] (בראשית כד) ויאמר אברהם אל עבדו. זו הלבנה כמו שנאמר, מטטרו"ן שהוא עבד שליח רבונו.

זקן ביתו כמה דאת אמר, (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי. המושל בכל אשר לו, בגין דכל גוונין אתחזון ביה ירו"ק וחור"ר וסומ"ק.

זקן ביתו, כמו שנאמר (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי. המושל בכל אשר לו, משום שכל הגוונים נראים בו ירו"ק ולב"ן ואד"ם.

שים נא ידך תחת ירכי, דא הוא צדיק רזא דמלה, קיומא דעלמא. דהא קדין האי עבד ממנא ברזא עלאה לאחייא לון לדיירי עפרא ויתעבד שליח ברוחא דלעילא ולא תבא רוחין ונשמתין לאתרייהו לאינון גופי (ס"א דאתאכלו) דאתבלו ואתרקבו תחות עפרא.

שים נא ידך תחת ירכי - זהו הצדיק, סוד הדבר קיום העולם, שהרי אז העבד הזה ממנה בסוד עליון להחיות את שוכני העפר, ויעשה שליח ברוח של מעלה להשיב הרוחות והנשמות למקומן לאותם גופים [שנאכלו] שהתבלו ונרקבו תחת העפר.

ואשביעד ביי אלהי השמים. ואשביעד, מאי ואשביעד. לאתלבשא ברזא דשבע נהורין עלאין דאינון רזא דשלימו עלאה. אשר לא תקח אשה, דא הוא גופא דתחות עפרא דאית ליה קיומא לאקמא מעפרא. דכל אינון דאתקברו בה וזכו לאתקברא בארעא דישראל אינון יתערוו בקדמיתא, כמה דאוקימנא. דכתוב, (ישעיה כו) יחיו מתיד, בקדמיתא אלין מתין דארעא דישראל. נבלתי יקומו, אינון מתין דשאר ארעאן. ועל דא לאינון גופיהון דישראל דאתקברו תמן, ולא לגופי דשאר עמין עובדי עבודה זרה דאסתאבא ארעא מינייהו.

ואשביעד בהי אלהי השמים. ואשביעד - מה זה ואשביעד? להתלבש בסוד של שבעה אורות עליונים, שהם סוד השלמות העליונה. אשר לא תקח אשה - זהו הגוף שתחת העפר שיש לו קיום להקים מהעפר, שכל אותם שנקברו בה וזכו להקבר בארץ ישראל, הם יתעוררו בראשונה, כמו שבארנו, שכתוב (ישעיה כו) יחיו מתיד, בראשונה - אלו המתים של ארץ ישראל. נבלתי יקומו - אותם המתים של שאר הארצות. ועל זה לאותם גופים של ישראל שנקברו שם, ולא לגופות שאר העמים עובדי עבודה זרה שהארץ נטמאה מהם.

ועל דא אָפּר לאַ תקח אָפּה לבני. מאי לבני. דְּכָל נִשְׁמָתִין דְּעֵלְמָא דְּנִפְקִי
מֵהוּא נְהָר דְּנִגִּיד וְנִפִּיק, אֵינּוּן בְּנִין לְקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא. וְעַל דָּא אָפּר לאַ
תקח אָפּה, דָּא גּוּפָא. לְבָנִי, דָּא נִשְׁמָתָא. מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי, אֵלִין גּוּפִין דְּעַמִּין
עוּבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, דְּזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא לְנַעֲרָא לֹון מֵאַרְעָא קְדִישָׁא.
כְּמָה דָּאֵת אָמַר, (איוב לח) וַיִּנְעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה. כְּמָאן דְּמִנְעַר טְלִיתָא
מִזוּהָמָא דִּילָהּ.

ועל כן, אָפּר לאַ תקח אָפּה לבני. מה זה לבני? שְׂכַל נִשְׁמוֹת הָעוֹלָם
שְׂיוּצָאוֹת מֵאוֹתוֹ נְהָר שְׂשׁוּפֵעַ וַיּוֹצֵא, הֵם בְּנִים לְקְדוּשָׁ - בְּרוּךְ-הוּא. וְעַל
זֶה אָפּר לאַ תקח אָפּה - זֶה הַגּוּף. לְבָנִי - זֶה הַנִּשְׁמָה. מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי -
אֵלוֹ גּוּפוֹת שֶׁל עַמִּים עוּבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה שְׂעֵתִיד הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ הוּא לְנַעַר
אוֹתָם מֵהָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לח) וַיִּנְעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה,
כְּמִי שֶׁמִּנְעַר טְלִית מֵהַזְּהָמָה שְׂלָהּ.

כי אַל אַרְצֵי וְאֵל מוֹלְדֹתַי תִּלְדָּה. אַרְצֵי, דָּא הִיא אַרְעָא קְדִישָׁא דְּאִיהוּ
קְדִמָּאָה לְכָל שְׂאָר אַרְעִין כְּמָה דְּאִתְמַר. (ועל דא כי אל ארצי דא ארעא קדישא דאיהו
דיליה בין כל שאר ארעין דפליג לון לממנן אחרנין) וְעַל דָּא כִּי אֵל אַרְצֵי, וְאֵל מוֹלְדֹתַי.
כִּיּוֹן דְּאָמַר אֵל אַרְצֵי מֵהוּ וְאֵל מוֹלְדֹתַי. אֵלָא אֵל אַרְצֵי כְּמָה דְּאִתְמַר, (מחז)
וְאֵל מוֹלְדֹתַי אֵלִין אֵינּוּן יִשְׂרָאֵל.

כי אַל אַרְצֵי וְאֵל מוֹלְדֹתַי תִּלְדָּה. אַרְצֵי - זֶה הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה שֶׁהִיא
רֵאשׁוֹנָה לְכָל שְׂאָר הָאָרְצוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר. [ועל זה כי אל ארצי, זו הארץ
הקדושה, שהיא שלו בין כל שאר הארצות שחלק אותם לממנים אחרים], וְעַל זֶה כִּי אֵל
אַרְצֵי וְאֵל מוֹלְדֹתַי. כִּיּוֹן שֶׁאָמַר אֵל אַרְצֵי, מֵה זֶה וְאֵל מוֹלְדֹתַי? אֵלָא
אֵל אַרְצֵי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. [מה זה] וְאֵל מוֹלְדֹתַי? אֵלוֹ הֵם יִשְׂרָאֵל

תָּא חֲזִי, מֵה כְּתִיב, וַיִּקַּח הָעֶבֶד כְּמָה דְּאִתְמַר. עֲשֶׂרָה גְּמִלִים, אֵלִין אֵינּוּן
עֲשֶׂרָה דְּרָגִין דְּהֵאִי עֶבֶד שְׂלְטָא עֲלֵיהוּ, כְּגוֹוָנָא דְּלַעִילָא. מְגַמְלֵי אֲדָנִיו,
דְּאֵינּוּן כְּהוּא גּוֹוָנָא מִמֶּשׁ כְּמָה דְּאִתְמַר, וְהֵאִי עֶבֶד שְׂלְטָא וְאִתְתַּקֵּן בְּהוּ.

בֹּא רְאֵה מֵה כְּתוּב, וַיִּקַּח הָעֶבֶד - כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר. עֲשֶׂרָה גְּמִלִים - אֵלוֹ
הֵם עֲשֶׂר דְּרָגוֹת שֶׁהָעֶבֶד הַזֶּה שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעֲלָה. מְגַמְלֵי
אֲדָנִיו - שֶׁהֵם בְּאוֹתוֹ גּוֹן מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר, וְהָעֶבֶד הַזֶּה שׁוֹלֵט וְנִתְקַן
בְּהֶם.

וְכֹל טוֹב אֲדַנּוּ בְיָדוֹ, כֹּל הַהוּא טִיבוּ רִיחוֹן עֲלֵינוּ דְנִפְקֵי מִגּוֹ אֵינוֹן נְהוּרִין
וּבוֹצִינִין עֲלֵינוּ. וְכֹל טוֹב אֲדוֹנּוּ, הַהוּא שְׁמוּשָׁא דְשְׁמִשָׁא דְאִתְמַשְׁכָּא בָּהּ
בְּסִיחָא.

וְכֹל טוֹב אֲדַנּוּ בְיָדוֹ - כֹּל אוֹתוֹ טוֹב הַרְיחוֹת הָעֲלִיּוֹנִים שְׁיִוְצָאִים מִתּוֹךְ
אוֹתָם אוֹרוֹת וּמְאוֹרוֹת עֲלִיּוֹנִים. וְכֹל טוֹב אֲדַנּוּ - אוֹתוֹ הַשְׁמוּשׁ שֶׁל
הַשְׁמֵשׁ שְׁנִמְשְׁכָה בָּהּ בְּלִבָּנָה.

וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ אֶל אֲרָם נְהָרִים, דָּא אֶתְר דְּאֲרַעָא קְדִישָׁא דְבִכְת תַּמָּן רַחֵל כַּד
חָרִיב בֵּי מְקַדְשָׁא. וַיִּבְרַךְ הַגְּמֵלִים מִחוּץ לְעִיר אֶל בְּאֵר הַמַּיִם, לְאִתְתַּקְפָּא
חִילָהּא בְּתוֹקְפָהּא כְּדָקָא יְאוֹת עַד לָא תִיעוּל לְאֶקְמָא לֹון לְאֵינוֹן גּוֹפִין.

וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ אֶל אֲרָם נְהָרִים - זֶהוּ הַמְּקוֹם שֶׁל הָאֲרָץ הַקְּדוּשָׁה שְׁשָׁם
בְּכִתָּה רַחֵל כְּשֶׁחָרַב בֵּית הַמְּקַדָּשׁ. וַיִּבְרַךְ הַגְּמֵלִים מִחוּץ לְעִיר אֶל בְּאֵר
הַמַּיִם - לְהִתְחַזֵּק כַּחַה בְּחִזְקָהא כְּרֵאוּי טָרָם תַּכְנִס לְהַקִּים אֶת אוֹתָם
הַגּוֹפִים.

דף קפב ע"א

לְעַת עָרַב, מַאי לְעַת עָרַב. דָּא עָרַב שְׁבַת (דף קפב ע"א) דְּאִיהוּ זְמַנָּא דְּאֶלְף
שְׁתִּיתָאָה. לְעַת עָרַב כְּמָה דְּאִתְ אָמַר (תהלים קד) וְלַעֲבוֹדָתוֹ עַדִּי עָרַב וּכְתִיב,
(ירמיהו ו) כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרַב.

לְעַת עָרַב, מַה זֶה לְעַת עָרַב? זֶה עָרַב שְׁבַת שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁל הָאֶלְף
הַשְּׁשִׁי. לְעַת עָרַב - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) וְלַעֲבוֹדָתוֹ עַדִּי עָרַב, וּכְתִיב
(ירמיהו ו) כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרַב.

לְעַת צֵאת הַשׁוֹאֲבוֹת, דְּהַהוּא זְמַנָּא זְמִינִין לְמִיקָם וְלְאִחֵיָא בְּקַדְמִיתָא
מִכָּל שְׁאָר בְּנֵי עַלְמָא, אֵינוֹן דְּשִׁאֲבֵי מִימּוֹי דְּאוּרִייתָא (ושאביו), בְּגִין
דְּאִתְעַסְקוּ לְשִׁאֲבָא מִמִּימֵי דְּאוּרִייתָא, וְאִתְתַּקְפוּ בְּאֵילָנָא דְּחִיִּי, וְאֵינוֹן
יִפְקוּן בְּקַדְמִיתָא, דְּאֵילָנָא דְּחִיִּי גְרָמָא לֹון דִּיקוּמוֹן בְּקַדְמִיתָא כְּמָא
דְּאִתְמַר.

לעת צאת השאבת - שבאותו זמן עתידים לקום ולהחיות. בראשונה
מכל שאר בני העולם אותם ששואבים מימי התורה [ושואבים], כדי
שיתעסקו לשאב מימי התורה, והתחזקו בעץ החיים, והם יצאו
בראשונה, שעץ החיים גרם להם שיקומו בראשונה, כמו שנתבאר.

ובנות אנשי העיר יוצאות. מאי יוצאות, כמה דאת אמר (ישעיה כו) וארץ
רפאים תפיל, דזמינא ארעא למפלט מנה כל רוחין דאינון בגווה, ועל דא
כתיב יוצאות. לשאוב מים, לנטלא נשמתא ולקבלא לה כדקא יאות
מתקנא מאתרה כדקא חזי.

ובנות אנשי העיר יצאת, מה זה יצאת? כמו שנתבאר (ישעיה כו) וארץ
רפאים תפיל, שעתידה הארץ לפלט ממנה כל הגופות שהם בתוכה,
ועל כד כתוב יצאת. לשאוב מים - לטל נשמה ולקבלה כראוי מתקנת
ממקומה כראוי.

והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כידך ואשתה, בגין דהא אתמר, דכל
אינון נשמתין דעלמא דאתקיימו בהאי עלמא ואשתדלו למנדע למאריהון
ברזא דחכמתא עלאה. איהי סלקת ואתקיימת בדרגא עלאה על כל אינון
דלא אתדבקו ולא ידעו, ואינון אתקיימו בךדמיתא. ודא הוא שאלתא
דקאים ההוא עבד למנדע ולמשאל, במה אתעסקת ההיא נשמתא בהאי
עלמא.

והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כידך ואשתה, משום שהרי
נתבאר, שכל אותן נשמות של העולם שהתקיימו בעולם הזה
והשתדלו לדעת את רבונם בסוד החכמה העליונה, היא עולה
ומתקיימת בדרגה עליונה על כל אותם שלא נדבקו ולא ידעו, והם
מתקיימים בראשונה. וזו השאלה שעמד אותו העבד לדעת ולשאל,
במה התעסקה אותה הנשמה בעולם הזה.

ואמרה אלי גם אתה שתה, אנת בעי למשתי ולא תשקיא בךדמיתא,
ובתרד וגם לגמליד אשקה. בגין דכל אינון שאר רתיכין אף על גב
דאתשקין מהאי דרגא, בלהו אתשקין מפולחנא דצדיקיא דידעי
פולחנא דמאריהון כדקא יאות. דצדיקיא ידעי לספקא לכל דרגא ודרגא
כדקא יאות. ועל דא וגם לגמליד אשקה. ודאי היא האשה אשר הכיח יי
לבו אדני. ודאי היא (ס"א באתערותא דצלוחא דילי) איהו גופא דאזדמן לה היא
נשמתא עלאה.

וְאָמְרָה אֵלַי גַּם אַתָּה שְׂתָה, אַתָּה צָרִיךְ לְשִׁתּוֹת וְלִהְיוֹת מְשֻׁקָה
בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחֲרָיֶךָ - וְגַם (ט) גְּמֻלְיֶךָ אֲשֶׁקָה, מְשׁוּם שְׁכָל אוֹתָם שְׁאֵר
הַמְרַכְּבוֹת, אֵף עַל גַּב שְׁנִשְׁקִים מִהַדְרָגָה הַזֹּאת, כְּלָם נִשְׁקִים מִעֲבוּדַת
הַצְּדִיקִים שְׂיֻדְעִים עֲבוּדַת רַבּוֹנָם כְּרֵאוּי, שֶׁהַצְּדִיקִים יוֹדְעִים לְסַפֵּק
לְכָל דְרָגָה וְדְרָגָה כְּרֵאוּי. וְעַל זֶה וְגַם (ט) גְּמֻלְיֶךָ אֲשֶׁקָה. וְדַאי הִיא
הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הִכִּיחַ ה' לְבֹן אֲדָנִי. וְדַאי הִיא [ס"א בהתעוררות של התפלה של]
הוא הגוף שֶׁהִזְדַּמֵּן לְאוֹתָהּ הַנִּשְׁמָה הָעֲלִיוֹנָה.

תָּא חֲזִי, דְהָא אֲתָמֵר דְתִיאֻבְתָּא דְדְכוּרָא לְגַבֵּי נֻקְבָּא עֲבִיד נִשְׁמָתָא.
וְתִיאֻבְתָּא דְנֻקְבָּא לְגַבֵּי דְכוּרָא סְלָקָא וְאַתְעָרַב בְּהַדְּהָ דְלַעִילָא וְאַתְכְּלִיל
דָּא בְּדָא וְעֲבִיד נִשְׁמָתָא. וּבְגִין כֵּךְ הִיא הָאִשָּׁה. דָּא הוּא גּוֹפָא וְדַאי דְאִיהוּ
זְמִינָא לְהֵהוּא רְעוּתָא דְנִשְׁמָתָא דְנִפְקָא מִן דְכוּרָא.

בֵּא רָאָה, שְׁהֵנָּה נִתְבָּאָר שְׁתִּישׁוּקַת הַזְכָּר לְנֻקְבָּה עוֹשֶׂה נִשְׁמָה, וְתִישׁוּקַת
הַנֻּקְבָּה לְזָכָר עוֹלָה וּמִתְעָרַב עִמָּה שְׁלִמְעָלָה, וְנִכְלָלִים זֶה עִם זֶה וְעוֹשֶׂה
נִשְׁמָה. וּמְשׁוּם כֵּךְ, הִיא הָאִשָּׁה - זֶהוּ הַגּוֹף וְדַאי, שֶׁהוּא זְמִין לְאוֹתוֹ
רְצוֹן שֶׁל הַנִּשְׁמָה שְׂיֻצָּאָה מִן הַזְכָּר.

וְאִינוּן גּוֹפִין זְמִינִין לְאַתְעָרָא בְּקַדְמִיתָא כְּדָאמְרוּ. וּלְבַתֵּר דְאֵלִין יְקוּמוּן,
יְקוּמוּן כָּל אַחֲרָנִין דְבִשְׁאָר אַרְעָאן, וְיִתְקַיְימוּן בְּקִיּוּמָא שְׁלִים, וְיִתְחַדְתּוּן
בְּחַדְתוֹתָא דְסִיחָרָא, וְיִתְחַדְּשׁ עֲלֵמָא כְּמִלְקַדְמִין. וּכְדִין כְּתִיב בְּהֵהוּא זְמִנָּא
(תהלים קד) יִשְׁמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו.

וְאוֹתָם הַגּוֹפִים עֲתִידִים לְהִתְעוֹרֵר בְּרֵאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ. וְלֵאחֵר
שְׁאֵלוּ יְקוּמוּ, יְקוּמוּ כָּל הָאֲחֵרִים שְׁבִשְׁאָר הָאֲרָצוֹת וְיִתְקַיְימוּ בְּקִיּוּם
שְׁלִים, וְיִתְחַדְּשׁוּ בְּהִתְחַדְּשׁוֹת הַלְּבָנָה, וְיִתְחַדְּשׁ הָעוֹלָם כְּמוֹ מְקֻדָּם, וְאִז
כְּתוּב בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן (תהלים קד) יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו.

וּבְגִין כֵּךְ (ישעיה נב) הֵנָּה יִשְׁכִּיל עֲבָדֵי, לְאַהֲדָרָא נִשְׁמָתִין כָּל חַד וְחַד לְאַתְרֵיהּ.
יְרוּם וְנִשְׂאָ וְגָבַהּ מְאֹד, מִסְטָרָא דְכָל אִינוּן דְרָגִין עֲלָאִין כְּדָקָאמְרוּ. (ישעיה נב)
כְּאֲשֶׁר שְׁמָמוּ עֲלֵיךְ רַבִּים כִּן מִשְׁחַת מְאִישׁ מְרָאֵהוּ וְתֵאָרוּ מִבְּנֵי אָדָם.
תָּא חֲזִי, דְהָא אֲתָמֵר דְכֵד אֲתִתְרַב בֵּי מְקַדְשָׁא, וְשְׂכִינְתָּא (אתגלי) בְּגוֹ אַרְעָן
נוֹכְרָאִין בִּינְיֵיהוּ. מַה כְּתִיב, (ישעיה לג) הֵן אֲרֹאֲלָם צַעְקוֹ חֲצָה מִלְּאֲכֵי שְׁלוֹם
מִר יְבָכִיו. כְּלֵהוּ בְּכוּ עַל דָּא, וּקְשִׁירוּ בְּכִיָּה וְאַבְלָא. וְכָל דָּא עֲלָה דְשְׂכִינְתָּא
דְאַתְגְּלִינָא מֵאַתְרָהּ, וְכִמָּה דְאִיהִי מִשְׁתַּנֵּי מִכְּמָה דְהוֹת. אוּף הִכִּי בְּעֲלָה

לֹא נִהַיֵּר נְהוֹרֵיהָ וְאֶשְׁתַּנִּי מִכְּמָה דְהוּהָ, דְכַתִּיב, (ישעיה יג) חֲשֵׁךְ הַשָּׁמַיִם
בְּצִאתוֹ. וְעַל דָּא כְּתִיב כּוֹן מִשְׁחַת מְאִישׁ מְרֵאָהוּ.

וּמִשׁוּם כֶּךָ, הִנֵּה יִשְׁכִּיל עֲבָדֵי - לְהַחְזִיר הַנְּשָׁמוֹת כֹּל אַחַת וְאַחַת
לְמִקּוּמָהּ. יָרוּם וְנִשְׂא וְגִבָּה מְאֹד - מִהֲצַד שֶׁל כֹּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת
הָעֲלִיוֹנוֹת, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ. (ישעיה נב) כִּי אֲשֶׁר שָׁמְמוּ עֲלֶיךָ רַבִּים כּוֹן מִשְׁחַת
מְאִישׁ מְרֵאָהוּ וְתֵאָרוּ מִבְּנֵי אָדָם, בֵּא רְאָה, שֶׁהִנֵּה נֹאמֵר שְׁכַפְּאֵשׁ נַחְרַב
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַשְּׂכִינָה גִלְתָּה לְתוֹךְ אֲרָצוֹת נְכָרִיּוֹת בִּינְיָהֶם, מַה כְּתוּב?
(שם לג) הוּ אֲרֵאֶלֶם צַעֲקוּ חֲצָה מִלְּאֲכֵי שְׁלוֹם מִרַיבְּכִי, כִּלְסִם בְּכוּ עַל זֶה
וְקִשְׁרוּ בְּכִיָּה וְאַבְל, וְכֹל זֶה עַל הַשְּׂכִינָה שֶׁגִּלְתָּה מִמִּקּוּמָהּ. וְכִמָּה שֶׁהִיא
מִשְׁתַּנִּית מִכְּמוֹ שֶׁהִיְתָה, אִף כֶּךָ בְּעֵלְהָ לֹא מְאִיר אוֹרוֹ וְהַשְּׁתַנָּה מִכְּמוֹ
שֶׁהָיָה, שְׁכַתוּב (שם יג) חֲשֵׁךְ הַשָּׁמַיִם בְּצִאתוֹ, וְעַל זֶה כְּתוּב כּוֹן מִשְׁחַת
מְאִישׁ מְרֵאָהוּ.

דְּבַר אַחַר כּוֹן מִשְׁחַת מְאִישׁ מְרֵאָהוּ, מֵהֵאֵי עֶבֶד דְּאֶשְׁתַּנִּי דְּיוֹקְנִיָּה וְגוֹוִיָּה
מִכְּמָה דְהוּהָ. דְּבַר אַחַר כּוֹן מִשְׁחַת מְאִישׁ מְרֵאָהוּ, כְּמָה דְאֵתְ אָמַר, (ישעיה ט)
אֲלֵבִישׁ שְׂמִים קְדָרוֹת וְשִׁק אֲשִׁים כְּסוּתָם. דְּהָא מִיּוֹמָא דְאֵתְחַרַב בֵּי
מִקְדָּשָׁא לֹא קִיַּיְמוּ שְׂמִים בְּנִהוּרָא דְלֵהוּן, וְרָזָא דְמַלְּחָה בְּרַכָּאוֹן לֹא שְׂרִיין
אֶלְא בְּאֵתְרֵי דְאֶשְׁתַּכְּחוּ דְכַר וְנוֹקְבָא, וְאוֹקְמוּהָ. כְּמָה דְאֵתְ אָמַר, (בראשית ב)
זָכַר וּנְקָבָה בְּרָאִם וַיִּבְרָךְ אֹתָם. וַיִּבְרָךְ כֶּךָ מִשְׁחַת מְאִישׁ מְרֵאָהוּ.

דְּבַר אַחַר כּוֹן מִשְׁחַת מְאִישׁ מְרֵאָהוּ - מִהֲעֶבֶד הָיָה שֶׁהַשְּׁתַנָּה דְּיוֹקְנוֹ
וְגוֹנוֹ מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה. דְּבַר אַחַר כּוֹן מִשְׁחַת מְאִישׁ מְרֵאָהוּ - כְּמוֹ שְׁנֹאמֵר
(שם ט) אֲלֵבִישׁ שְׂמִים קְדָרוֹת וְשִׁק אֲשִׁים כְּסוּתָם. שְׁהָרִי מִיּוֹם שְׁנַחְרַב
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא עָמְדוּ הַשְּׂמִים בְּאוּרָם, וְסוּד הַדְּבַר - הַבְּרָכוֹת לֹא
שׁוֹרוֹת אֶלְא בְּמִקּוּם שְׁנַמְצָאִים זָכַר וּנְקָבָה, וַיִּבְרָאוּהוּ כְּמוֹ שְׁנֹאמֵר
(בראשית ב) זָכַר וּנְקָבָה בְּרָאִם וַיִּבְרָךְ אֹתָם, וּמִשׁוּם כֶּךָ מִשְׁחַת מְאִישׁ
מְרֵאָהוּ.

דף קפב ע"ב

וְדָא הוּא כְּמָה דְכַתִּיב, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אֲבָד, אָבוּד אוֹ נֶאֱבָד לֹא נֹאמֵר, אֶלְא
אָבָד, דְּלֹא שְׂרִיין בְּרַכָּאוֹן אֶלְא בְּאֵתְרֵי דְאֶשְׁתַּכְּחוּ דְכַר וְנוֹקְבָא כְּחֵדָא כְּמָה
דְּאֵתְמַר. בְּגִין דָּא בְּהֵהוּא זְמַנָּא דְלֹא אֶשְׁתַּכְּח (דף קפב ע"ב) דְּכוּרָא בְּהֵדָה,
וְכַדִּין כֹּל אֵינּוֹן נִשְׁמַתִּין דְּנַפְקֵי כְּלֵהוּ הָגִי לְהוּ שְׁנוּיָא מִכְּמָה דְהוּוּ בְּזַמְנָא

דְּשִׁמְשָׂא אֶתְחַבֵּר בְּסִיחָרָא כְּמָה דְּאֶתְמַר. וְעַל דָּא אֵלֵּה תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף
וְגו' וְאֶתְמַר.

וְזֵהוּ כְּפִתוּב (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אֲבָד. אֲבוּד אוֹ נֶאֱבָד לֹא נֶאֱמַר, אֵלֵּא אֲבָד,
שְׂאִין שׁוֹרוֹת בְּרָכוֹת אֵלֵּא בְּמָקוֹם שְׁנִמְצָאִים זְכָר וּנְקֵבָה יַחַד, כְּמוֹ
שְׁנִתְבָּאָר. מִשׁוּם זֶה בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁלֹּא נִמְצָא הַזְּכָר עִמָּה, וְאִזּוֹ כָּל אוֹתוֹן
נִשְׁמוֹת שְׂיוֹצָאוֹת, לְכַלּוֹן הִיָּה לְהוֹן שְׁנוֹי מִכְּמוֹ שֶׁהָיוּ בְּזְמַן שֶׁהִשְׁמֵשׁ
מִתְחַבֵּר בְּלִבָּנָה, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר. וְלָכֵן אֵלֵּה תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְגו',
וְנִתְבָּאָר.

וְהוּא נַעַר, בְּגִין דְּלֹא מִתְפָּרְשִׁין לְעַלְמִין, צַדִּיק וְצַדִּיק כְּפִתְּוּא אֵינוֹן, כְּמָה
דְּאִיְהִי אֶתְקִרְיָאֵת בְּשִׁמְא דְּדְכוּרָא, הֵכִי נָמִי אֶתְקִרִי אִיְהוּ בְּשִׁמְא דִּילָהּ
דְּכִתִּיב וְהוּא נַעַר.

וְהוּא נַעַר, מִשׁוּם שְׂאִין נְפָרְדִים לְעוֹלָמִים, צַדִּיק וְצַדִּיק הֵם יַחַד. כְּמוֹ
שֶׁהִיא נְקִרְאֵת בְּשֵׁם שֶׁל הַזְּכָר, גַּם כִּי הוּא נְקִרָא בְּשֵׁם שְׁלֵהּ, שְׁכִתוּב
וְהוּא נַעַר.

אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה, בְּכֻלְהוֹן קִיַּמָּא לְחַדְתָּא לּוֹן כְּדָקָא יְאוֹת
וְלֹא שְׁתַּעֲשַׁע לּוֹן בְּחַדְוָה דִּילֵיהּ. דְּכֻלְהוֹן עֲנַפִּין וְכֻלְהוֹן עֲלִין, כְּלָהוּ אֶתְבְּרַכִּין
בְּחַדְוָה דִּילֵיהּ.

אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה. בְּכֻלְם עוֹמְדַת לְחַדְשׁ אוֹתָם כְּרָאוּי
וְלָהּ שְׁתַּעֲשַׁע לָהֶם בְּשִׁמְחָה שְׁלוֹ. שְׁכָל הָעֲנַפִּים וְכָל הָעֲלִים, כְּלָם
מִתְבְּרָכִים בְּשִׁמְחָתוֹ.

אֵלֵּה תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, כְּמָה דְּאֶתְמַר דְּכָל דִּיוֹקְנָא דִּיעֲקֹב הָוָה בֵּיה
בְּיוֹסֵף, וְכָל מָה דְּאִירַע לְהָאִי אִירַע לְהָאִי, וְתִרְוּוּיָהוּ כְּפִתְּוּא אֲזִלִּי. וְדָא הוּא
רְזָא דְּאֶת וִיו דְּאֲזִלִּי תִרְוּוּיָהוּ כְּפִתְּוּא, בְּגִין דְּאֵינוֹן רְזָא חֲדָא וְדִיוֹקְנָא חֲדָא:

אֵלֵּה תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר, שְׁכָל דִּמּוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הִיָּתָה
בְּיוֹסֵף, וְכָל מָה שְׂאִירַע לָזֶה אִירַע לָזֶה, וְשִׁנְיָהֶם הוֹלְכִים יַחַד. וְזֵהוּ הַסּוּד
שֶׁל הָאוֹת וִיו, שְׁשִׁנְיָהֶם הוֹלְכִים יַחַד, מִשׁוּם שֶׁהֵם סוּד אֶחָד וְדִמּוּת
אֶחָת.

וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתְּם רָעָה, הָא אוֹקְמוּהָ דְהוּא אָמַר לְאַבְוֵי עֲלִייהוּ דְהוּוּ אַכְלֵי שְׂיִיפָא מִבְּעַלֵי חַיִּין כַּד אֵינּוּן חַיִּין. וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתְּם רָעָה, וְכִי הָא בְּמַנְיָנָא הוּוּ אֵינּוּן בְּנֵי שְׂפָחוֹת, הֵיךְ הוּוּ מְזַלְזֵלִין בְּהוּן בְּנֵי לְאָה, וְהֵיךְ הוּוּ אַכְלֵין אֲבָר מִן הַחַי וְהוּוּ עֲבָרִין עַל פְּקוּדָא דְמֵאֲרִיהוּן. דְּהָא פְּקִיד עַל בְּנֵי נַח פְּקוּדָא דָּא. כְּמָה דְאֵת אָמַר, (בְּרַאשִׁית ט) אֵךְ בְּשׂוּר בְּנַפְשׁוֹ דְּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ, וְאֵינּוּן הוּוּ אַכְלֵי לִיָּה וְעֲבָרִין עַל פְּקוּדָא דְמֵאֲרִיהוּן. אֲלֵא יוֹסֵף הוּוּ קֹאֲמַר, וְעַל דָּא אֲתַעֲנֵשׁ.

וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתְּם רָעָה, הֵרִי פְּרִשׁוּהָ שְׂהֵיָה אוֹמַר לְאַבְוֵי עֲלִיָּהֶם שְׂהֵיָה אוֹכְלִים אֵיבָר מִבְּעַלֵי חַיִּים כְּשֵׂהֶם חַיִּים. וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתְּם רָעָה, וְכִי זֶה בְּמַנְיָן הֵיָה אוֹתָם בְּנֵי הַשְּׂפָחוֹת, אֵיךְ הֵיָה מְזַלְזֵלִים בְּהֶם בְּנֵי לְאָה, וְאֵיךְ הֵיָה אוֹכְלִים אֵיבָר מִן הַחַי וְהֵיָה עוֹבְרִים עַל מְצוֹת רְבוּנָם, שְׂהֵרִי צוּהָ עַל בְּנֵי נַח מְצוּהָ זֹו, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (בְּרַאשִׁית ט) אֵךְ בְּשׂוּר בְּנַפְשׁוֹ דְּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ, וְהֵם הֵיָה אוֹכְלִים אוֹתָם וְעוֹבְרִים עַל מְצוֹת רְבוּנָם? אֲלֵא יוֹסֵף הֵיָה אוֹמַר, וְעַל זֶה נֶעֱנֵשׁ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֶת דְּבַתְּם רָעָה, כְּמָה דְאוֹקְמוּהָ דִּיהֲבֵי עֵינֵייהוּ בְּבִנּוֹת אֲרַעָא, וְדָא הוּא דְבַתְּם רָעָה. לִינְקָא לְכָל אֵינּוּן דְרַגְיִן דְלֹא קִדְיִשִׁין (ד"א ל"ג אף על גב) דְאֵתְיִין מִסְטָרָא מְסֻאָבָא :

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֶת דְּבַתְּם רָעָה - כְּמוֹ שְׂבִאָרוּהוּ שְׂנַתְנוּ עֵינֵיָהֶם בְּבִנּוֹת הָאָרֶץ, וְזֶהוּ דְבַתְּם רָעָה, לְהֵינִיק אֶת כָּל אוֹתָן הַדְרָגוֹת שְׂאֵינּוּן קְדוּשׁוֹת [ד"א אף על גב] שְׂבִאוֹת מִצַּד הַטְּמֵאָה.

וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתוּנַת פְּסִים. רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח וְאָמַר, (ישעיה כו) לֵךְ עִמִּי בֵּא בְּחַדְרֵיךָ וְסִגְרֵךְ דְּלַתְךָ בְּעַדְךָ חֲבִי כְּמַעַט רָגַע עַד יַעֲבֹר זַעַם. לֵךְ עִמִּי בֵּא בְּחַדְרֵיךָ.

וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתוּנַת פְּסִים. רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח וְאָמַר, (ישעיה כו) לֵךְ עִמִּי בֵּא בְּחַדְרֵיךָ וְסִגְרֵךְ דְּלַתְךָ בְּעַדְךָ חֲבִי כְּמַעַט רָגַע עַד יַעֲבֹר זַעַם. לֵךְ עִמִּי בֵּא בְּחַדְרֵיךָ.

תָּא חֲזִי, כְּמָה קוּדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא רַחֲמִים לֹון לְיִשְׂרָאֵל. וּבְגִין רַחֲמֵימוּתָא דְלִהוֹן
דְּרַחֲמִים לֹון עַל כָּל עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, אֲזַהֵר לֹון, וּבְעֵי
לְנִטְרָא לֹון בְּכָל מָה דְאִינוּן עֹבְדִין.

בֵּא רְאֵה כְּמָה אוֹהֵב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל, וּבְשִׁבִיל אֶהְבֶּתֶם
שְׂאוֹהֵב אוֹתָם עַל כָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, הִזְהִיר
אוֹתָם וְרוֹצֵה לְשֹׁמֵר אוֹתָם בְּכָל מָה שֶׁהֵם עוֹשִׂים.

תָּא חֲזִי, תְּלַת זְמַנִּין אֵית בְּיוֹמָא דְדִינָא שְׂרָיָא בְּעַלְמָא, וְכַד אֲתֵי הֵהוּא
זְמַנָּא, מְבַעֵי לִיה לְבַר נָשׁ לְאֲזַדְהָרָא וּלְאֲסַתְמָרָא דְלֹא יִפְגַּע בֵּיה הֵהוּא דִינָא,
וְאִינוּן זְמַנִּין יְדִיעֹן וְהָא אוֹקְמוּהָ.

בֵּא רְאֵה, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים יֵשׁ בְּיוֹם שְׁהַדִּין שׁוֹרָה בְּעוֹלָם, וְכִשְׁבָּא אוֹתוֹ
הַזְּמַן, צְרִידָהּ הָאָדָם לְהִזְהֵר וּלְהַשְׁמִיר שְׁלֹא יִפְגַּע בּוֹ אוֹתוֹ הַדִּין, וְהֵם
זְמַנִּים יְדוּעִים, וְהֵרִי בְּאֵרוּהָ.

בְּגִין דְּהָא כַּד סְלִיק צְפָרָא, אֲבַרְהָם אֲתַעַר בְּעַלְמָא, וְאַחִיד לִיה לְדִינָא
לְקִשְׂרָא לִיה בְּהַדְיָה. וּבְשִׁירוּתָא דְתַלְתָּ שְׁעֵי קַמִּיּוּתָא נָטִיל דִּינָא מֵאֲתַרִּיה
לְאֲתַעַרָא בֵּיה בְּנַעֲקָב, עַד דְּאֲתַעַר צְלוֹתָא דְמַנְחָה דְאֲהַדְרֵי דִינָא לְאֲתַרִּיה,
וְאֲתַעַר דִּינָא דְלַתְתָּא לְאֲתַקְשָׁרָא בְּדִינָא דְלַעִילָא. דְּהָא כְּדִין אֲתַקְשָׁר דִּינָא
בְּדִינָא וּבְעֵי לְאֲזַדְהָרָא. (לעיל סח ב) תּוֹ כַּד דִּינָא אֲתַעַר בְּעַלְמָא וּמוֹתָא
אֲשַׁתְּכַח בְּמַתָּא, לֹא לִיבְעֵי לִיה לְבַר נָשׁ לְמִיּהוּדָא יְחִידָאֵי בְּשׁוּקָא וְהָא
אוֹקְמִנָא מְלִי. אֶלָּא בְּעֵי לְאֲסַגְרָא גְרַמִּיה דְלֹא יִפּוּק לְבַר, כְּמָה דְאִינוּן עֹבְדֵי
בְּנַח דְאֲסַגְרָא גְרַמִּיה בְּתִיבוּתָא דְלֹא יִשְׁתַּכַּח קַמִּי מְחַבְּלָא.

מְשׁוּם שְׁהֵרִי כְּשִׁעוּלָה הַבְּקָר, אֲבַרְהָם מְתַעוֹרֵר בְּעוֹלָם וְאוֹחֵז אֶת הַדִּין
לְקִשְׁרָא אוֹתוֹ עִמּוֹ, וּבְרַאשִׁית שְׁלֹשׁ הַשָּׁעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת נוֹסַע הַדִּין
מִמְקוֹמוֹ לְהַתְעוֹרֵר בּוֹ בְּנַעֲקָב, עַד שְׁמַתְעוֹרְרַת תְּפִלַּת הַמַּנְחָה
שְׁמַחֲזִירָה אֶת הַדִּין לְמְקוֹמוֹ, וּמְתַעוֹרֵר הַדִּין שְׁלִמְטָה לְהַתְקַשֵּׁר בְּדִין
שֶׁל מַעְלָה, שְׁהֵרִי אֲזִי נְקִשְׁרֵי דִין עִם דִּין, וְצְרִידָהּ לְהִזְהֵר. עוֹד, כְּשִׁהַדִּין
מְתַעוֹרֵר בְּעוֹלָם וְהַמּוֹת נִמְצָא בְּעִיר, לֹא צְרִידָהּ הָאָדָם לְלַכֵּת יְחִידָאֵי
בְּשׁוּק, וְהֵרִי בְּאֵרְנוֹ אֶת הַדְּבָרִים, אֶלָּא צְרִידָהּ לְסַגְרָא אֶת עַצְמוֹ שְׁלֹא יִצָּא
הַחוּצָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוּהוּ בְּנַח שְׁסַגְרָא אֶת עַצְמוֹ בְּתִבָּה שְׁלֹא יִמְצָא לְפָנֵי
הַמְּשַׁחִית.

ועל דא לך עמי בא בחדרין, אסגר גרמך. וסגור דלתך בעדך, דלא יתחזי קמיה דמחבלא. חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, דביתר דאעבר דינא לית ליה רשו למחבלא לחבלא.

ועל זה לך עמי בחדרין, סגר את עצמך, וסגר דלתך בעדך, שלא יתראה לפני המשחית. חבי כמעט רגע עד יעבר זעם, שאחר שעובר הדין אין רשות למשחית להשחית.

תא חזי, דקודשא בריך הוא, בגין רחימותא דאיהו רחים לון לישראל וקריב לון לגביה, כל שאר עמין עובדי כוכבים ומזלות שנאין לון לישראל. בגין דאינון מתרחקין וישראל קריבין.

בא ראה, שהקדוש ברוך הוא בשביל האהבה שהוא אוהב את ישראל וקרוב אותם אליו, כל שאר העמים עובדי כוכבים ומזלות שונאים את ישראל, משום שהם מרחקים וישראל קרובים.

ותא חזי, בגין רחימותא דרחים יעקב ליוסף יתיר מאחוי, אף על גב דכלהו הוו ליה אחין, מה כתיב ויתנכלו אותו להמיתו, כל שפן עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות לישראל.

ובא ראה, משום האהבה שאהב יעקב את יוסף יותר מאחיו, אף על גב שכלם היו לו אחים, מה כתיב? ויתנכלו אותו להמיתו. כל שפן העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות לישראל.

דף קפג ע"א

תא חזי, כמה גרים ליה ההוא רחימותא דרחים ליה יתיר, דגרם ליה דאתגלי מאבוי, ואתגלי אבוי בהדיה, וגרם להו גלותא (דף קפג ע"א) ולשכינתא דאתגליא בינייהו. ואף על גב דאתגזירת גזרה, ואוקמוה דבגין כתנת פסים דעבד ליה יתיר, מה כתיב ויראו אחיו:

בא ראה כמה גרמה לו אותה אהבה שאהב אותו יותר, שגרם לו שהגלה מאביו, וגלה אביו עמו, וגרם להם גלות ולשכינה שגלתה

בִּינְיָהִם, וְאָף עַל פִּי שְׁנַגְזָרָה הַגְזָרָה, וּבִאֲרוּהוּ שֶׁבְּשָׁבִיל כְּתַנַּת הַפְּסִים
שֶׁעָשָׂה לוֹ יוֹתֵר, מָה כְּתוּב? וַיִּרְאוּ אֶחָיו.

וַיַּחֲלֹם יוֹסֵף חֲלוֹם וְגוֹ', רַבִּי חֵיִיא פָּתַח וְאָמַר, (במדבר יב) וַיֹּאמֶר שְׁמְעוּ נָא
דְּבָרֵי אִם יְהִיֶה נְבִיאֲכֶם יִי בְּמִרְאָה אֱלֹהִים אֲתוֹדַע בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ. תָּא חֲזִי,
כְּמָה דְרַגְיִין לְדְרַגְיִין עֲבֵד קוּדְשָׁא בְרוּךְ הוּא, וְכִלְהוּ קִיִּימֵי דָא עַל דָּא. דְרַגְא
עַל דְרַגְא, דָּא לְעִיל מִן דָּא, וְכִלְהוּ יְנַקִּין אֱלִין מִן אֱלִין כְּדָקָא חֲזִי לֹון, אֱלִין
מִימִנָּא וְאֱלִין מִשְׁמַמְלָא, וְכִלְהוּ אֲתַמְנִן אֱלִין עַל אֱלִין, כְּלָא כְּדָקָא יֵאוּת.

וַיַּחֲלֹם יוֹסֵף חֲלוֹם וְגוֹ'. רַבִּי חֵיִיא פָּתַח וְאָמַר, (במדבר יב) וַיֹּאמֶר שְׁמְעוּ
נָא דְבָרֵי אִם יְהִיֶה נְבִיאֲכֶם ה' בְּמִרְאָה אֱלֹהִים אֲתוֹדַע בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ.
בֵּא רְאָה כְּמָה דְרַגְוֹת לְדְרַגְוֹת עֲשֵׂה הַקְדוּשׁ בְרוּךְ הוּא, כְּלָם עוֹמְדִים
זֶה עַל זֶה, דְרַגְוָה עַל דְרַגְוָה, זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וְכִלְן יוֹנְקוֹת אֱלוּ מֵאֱלוּ
כְּרָאוּי לָהֶם, אֱלוּ מִימִין וְאֱלוּ מִשְׁמַמְלָל, וְכִלְם מְמַנּוֹת אֱלוּ עַל אֱלוּ הַכֹּל
כְּרָאוּי.

תָּא חֲזִי, כָּל נְבִיאֵי דְעֵלְמָא כְּלְהוּ יְנַקִּי מִסְטָרָא חֲדָא, מִגּוּ תַרְיִין דְרַגְיִין יְדִיעוּן,
וְאִינוּן דְרַגְיִין הֵווּ אֲתַחֲזִיין בְּגוּ אֲסַפְקִלְרִיָּא דְלָא נְהָרָא, דְכְתִיב בְּמִרְאָה
אֱלֹהִים אֲתוֹדַע, מֵאִי הוּא מִרְאָה, כְּמָה דְאֲתַמְר (ד"א ל"ג דמראה) חִיזוּ דְכֹל גְּוֹנִין
אֲתַחֲזִיין בְּגוּוֹה, וְדָא הִיא אֲסַפְקִלְרִיָּא דְלָא נְהָרָא. בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ, דָּא
הוּא חַד מִשְׁתִּין בְּנְבוּאָה כְּמָה דְאוּקְמוּהָ. וְאִיהוּ דְרַגְא שְׁתִּיתָא מִהֵוּא
דְרַגְא דְנְבוּאָה וְאִיהוּ (קצו א) דְרַגְא דְגְבְרִיָּאֵל דְמִמְנָא עַל חֵלְמָא וְהָא אֲתַמְר.

בֵּא רְאָה, כָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם, כְּלָם יוֹנְקִים מִצַּד אֶחָד מִתּוֹךְ שְׁתֵּי דְרַגְוֹת
יְדוּעוֹת, וְאוּתָן הַדְרַגְוֹת הִיוּ נְרָאוֹת בְּתוֹךְ הָאֲסַפְקִלְרִיָּה שְׁאִינָה מְאִירָה,
שְׁכְּתוּב בְּמִרְאָה אֱלֹהִים אֲתוֹדַע. מָה הִיא הַמִּרְאָה? כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר [שמראה]
הַמִּרְאָה שְׁכָל הַגְּוֹנִים נְרָאִים בְּתוֹכָהּ, וְזוּהִי הָאֲסַפְקִלְרִיָּה שְׁאִינָה
מְאִירָה. בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ, זֶהוּ אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּנְבוּאָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרוּהוּ,
וְהִיא הַדְרַגְוָה הַשְּׁשִׁית מֵאוּתָהּ הַדְרַגְוָה שֶׁל נְבוּאָה, וְהִיא הַדְרַגְוָה שֶׁל
גְּבְרִיָּאֵל שְׁמִמְנָה עַל הַחֲלוֹם, וְהִרִי נְתַבְּאָר.

תָּא חֲזִי, כָּל חֵלְמָא דְאִיהוּ כְּדָקָא יֵאוּת מִהֵוּא דְרַגְא קָא אֲתִיָּא, וְעַל דָּא לִית
לָךְ חֵלְמָא דְלָא יִתְעַרְבוּן עִמִּיהָ מְלִין כְּדִיבִין, כְּמָה דְאוּקִימְנָא, וּבְגִין כְּךָ
מִנְיָהוּ קְשׁוּט וּמִנְיָהוּ כְּדִיבִין, וְלִית לָךְ חֵלְמָא דְלָא אִית בֵּיה מִהֵוּא גִיָּסָא
וּמִהֵוּא גִיָּסָא.

בא ראה, כל חלום שהוא כראוי, בא מן הדרגה הזו, ועל פן אין לך חלום שלא יתערבו בו דברים כוזבים, כמו שבארנו. ומשום כך מהם אמת ומהם כוזבים, ואין לך חלום שאין בו מצד זה ומצד זה.

ובגין דאית ביה בחלמא כללא כדאמרו, כל חלמין דעלמא אזלון בתר פשרא דפומא, ואוקמוה. דכתיב, (בראשית מא) ויהי כאשר פתר לנו פן היה. מאי טעמא, בגין דאית ביה בחלמא כדיבו וקשוט, ומלה שלטא על כללא, ובגין כך בעי חלמא פשרא טבא. רבי יהודה אמר, בגין דכל חלמא מדרגא דלתתא איהו, ודבור שלטא עליה. ובגין כך כל חלמא אזלא בתר פשרא.

ומשום שיש בחלום הכל כמו שאמרנו, כל החלומות שבעולם הולכים אחר פתרון הפה, ובארוהו שכתוב (בראשית מא) ויהי כאשר פתר לנו פן היה. מה הטעם? משום שיש בחלום כזב ואמת, והדבור שולט על הכל, ומשום כך צריך החלום פתרון טוב. רבי יהודה אמר, משום שכל חלום הוא מהמדרגה שלמטה, והדבור שולט עליו, ומשום כך כל חלום הולך אחר הפתרון.

פתח ואמר, (איוב לג) בחלום חזיון לילה בנפל תרדמה על אנשים בתנומות עלי משכב אז יגלה און אנשים ובמסרם יחתם. תא חזי, כד סליק בר נש לערסיה, מבעי ליה לאמלקא עליה מלכותא דשמאי בקדמיתא, ולבתר יימא חד פסוקא דרחמי ואוקמוה חבריאי. בגין דהא כד בר נש נאים על ערסיה, הא נשמתייה נפקא מניה ואזלא ושטיא לעילא, כל חד וחד כפום ארחיה והכי סליקת כמה דאתמר.

פתח ואמר, (איוב לג) בחלום חזיון לילה בנפל תרדמה על אנשים בתנומות עלי משכב אז יגלה און אנשים ובמסרם יחתם. בא ראה, כשעולה אדם למטתו, הוא צריך להמליך עליו מלכות שמים בראשונה, ואחר כך לאמר פסוק אחד של רחמים, ובארוהו החברים. משום שהנה כאשר אדם ישן על מטתו, הנה נשמתו יוצאת ממנו והולכת ומשוטטת למעלה, כל אחד ואחד כפי דרכו, וכך עולה, כמו שנתבאר.

מה כתיב, בחלום חזיון לילה. כד בני נשא שכבי בערסייהו ניימין ונשמתא נפקת מנייהו. הדיא הוא דכתיב, בתנומות עלי משכב אז יגלה און אנשים. וכדין קודשא בריך הוא אודע לה לנשמתא בההוא דרגא דקיימא על

חֲלָמָא, אֵינּוּן מַלְיָן דְּזַמְיָנִין לְמִיתֵי עַל עֲלָמָא אוּ אֵינּוּן מַלְיָן כְּפּוּס אֵינּוּן
הִרְהוּרִין דְּלִבֵּיהּ. בְּגִין דְּבַר נֶשׁ נָטִיל אֲרַחָא דְתוֹכְחֵי דְעֲלָמָא.

מה פתוב? בחלום חזיון לילה, כשפני אדם שוכבים במטתם ישנים
והנשמה יוצאת מהם. זהו שפתוב בתנומות עלי משכב אז יגלה און
אנשים. ואז הקדוש ברוך הוא מודיע לנשמה, באותה הדרך
שעומדת על החלום, אותם הדברים שעתידיים לבא על העולם, או
אותם דברים כפי אותם ההרהורים של לבו, משום שאדם נוטל דרך
של תוכחות העולם.

בְּגִין דְּהָא לֹא מוֹדְעִין לִיהּ לְבַר נֶשׁ בְּעוֹד דְּאִיהוּ קָאִים בְּתוֹקְפָא דְּגוּפָא (נ"א
דרוחא) כְּדִקְאֲמַרְן, אֵלֶּא מְלֶאכְא אֹדַע לְנִשְׁמָתָא וְנִשְׁמָתָא לְבַר נֶשׁ. וְהָהוּא
חֲלָמָא אִיהוּ מְלַעֲיִלָא, כְּדִ נִשְׁמָתִין נְפָקִין מְגוּפֵי וְסִלְקִין כָּל חַד וְחַד כְּפּוּס
אֲרַחֲיָה. וְכַמְּה דְרַגִּין עַל דְרַגִּין, בְּרַזָא דְחֲלָמָא כְּלָהוּ בְרַזָא דְחֲכָמָתָא. וְתָא
חֲזִי, חֲלוּס דְרַגָא חֲדָא, מְרַאָה דְרַגָא חֲדָא, נְבוּאָה דְרַגָא חֲדָא, וְכְלָהוּ דְרַגִּין
לְדְרַגִּין אֵלִין עַל אֵלִין.

משום שהנה לא מודיעים לאדם בעוד שהוא עומד בכח הגוף [נ"א של
הרוח] כמו שאמרנו, אלא מלאך מודיע לנשמה, והנשמה לאדם, ואותו
החלום הוא מלמעלה, כשהנשמות יוצאות מן הגופים ועולות כל
אחת ואחת כפי דרכה. וכמה דרגות על דרגות בסוד החלום, כלן
בסוד החכמה. ובא וראה, החלום דרגה אחת, המראה דרגה אחת,
הנבואה דרגה אחת, וכלם דרגות לדרגות אלה על אלה.

וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוּם וַיַּגִּד לְאָחִיו וַיּוֹסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֲתוּ עַל חֲלוּמוֹתָיו. מִהָכָא
דְּלֹא מְבַעֵי לִיהּ לְבַר נֶשׁ לְמִימַר חֲלָמִיהּ בַּר לְהָהוּא בַּר נֶשׁ דְּרַחֲמִים לִיהּ, וְאִי
לָאוּ, אִיהוּ גָרִים לִיהּ. דְּאִי הָהוּא חֲלָמָא מִתְהַפֵּךְ לְגוּוֹנָא אֲחֲרָא, אִיהוּ גָרִים
לְסִלְקָא.

וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוּם וַיַּגִּד לְאָחִיו וַיּוֹסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֲתוּ עַל חֲלוּמוֹתָיו.
מִכָּאֵן שְׁלֹא צָרִיךְ הָאָדָם לומר את חלומו רק לאותו האדם שאוהב
אותו, ואם לא - הוא גורם לו. שאם אותו החלום מתהפך לגון אחר
- הוא גורם לסלקו

תָּא חֲזִי, דִּיּוֹסְפָא אִיהוּ אָמַר חֲלָמָא לְאַחוּהִי, וְעַל כֵּן גָּרְמוּ לִיהּ לְסַלְקָא חֲלָמִיָּה תַרְיָן וְעֶשְׂרִין שָׁנִין דְּאַתְעֵבַב. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מְנַלְן, דְּכַתִּיב וַיֹּסִיפוּ עוֹד שָׁנָא אוֹתוֹ. מַאי שָׁנָא אוֹתוֹ, דְּגָרְמוּ לִיהּ קִטְרוּגִין בְּדָא.

בא ראה שְׂיוֹסֵף אָמַר אֶת הַחֲלוֹם לְאַחִיו, וְעַל כֵּן גָּרְמוּ לוֹ לְסַלֵּק אֶת חֲלוֹמוֹ עֶשְׂרִים וְשָׁתַיִם שָׁנִים שְׁהִתְעַבַּב. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מְנַלְן לָנוּ? שְׁכַתוּב וַיֹּסִיפוּ עוֹד שָׁנָא אוֹתוֹ. מַה זֶה שָׁנָא אוֹתוֹ? שְׁגָרְמוּ לוֹ בְּזֵה קִטְרוּגִים.

דף קפג ע"ב

מה כְּתִיב, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה (דף קפג ע"ב) אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי, דְּבָעָא מְנַיְיְהוּ דִּישְׁמַעוּן לִיהּ. וְאִיהוּ אוֹדַע לְהוּ הָהוּא חֲלָמָא, דְּאַלְמַלָּא אֵינּוּן דְּאַהֲפֹכוּ לִיהּ לְגוֹוְנָא אַחְרָא, הֲכִי אֲתַקֵּיִם. וְאֵינּוּן אֲתִיבוּ וְאָמְרוּ הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עֲלֵינוּ אִם מְשׁוּל תִּמְשַׁל בְּנוּ. מִיָּד אָמְרוּ לִיהּ פִּשְׂרָא דְחֲלָמָא וְגִזְרוּ גִזְרָה, וּבְגִין כֵּךְ וַיֹּסִיפוּ עוֹד שָׁנָא אוֹתוֹ.

מה כְּתוּב? וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי. שְׂרָצָה מֵהֶם שְׁיִשְׁמַעוּ לוֹ, וְהוּא הוֹדִיעַ לָהֶם אוֹתוֹ הַחֲלוֹם, שְׁאַלְמַלָּא הֵם שְׁהֲפֹכוּ אוֹתוֹ לְגוֹן אַחַר - כֵּךְ הִתְקִיִם, וְהֵם הִשִּׁיבוּ וְאָמְרוּ, הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עֲלֵינוּ אִם מְשׁוּל תִּמְשַׁל בְּנוּ!! מִיָּד אָמְרוּ לוֹ אֶת פִּשְׂרָא הַחֲלוֹם וְגִזְרוּ גִזְרָה, וּמְשׁוּם כֵּךְ וַיֹּסִיפוּ עוֹד שָׁנָא אוֹתוֹ.

רַבִּי חֲזִיָּא וְרַבִּי יוֹסִי הוּוּ שְׂכִיחֵי קַמֵּיהּ דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, הָא תְּנִינָן חֲלָמָא דְלֹא אֲתַפְּשֵׁר, כְּאַגְרָתָא דְלֹא מִתְקַרְיָא. אֵי בְּגִין דְּאַתְקִיִם וְאִיהוּ לֹא יָדַע, אוֹ דְלֹא אֲתַקֵּיִם כָּלֵל. אָמַר לִיהּ, אֲתַקֵּיִם וְלֹא אֲתִידַע, דְּהָא הָהוּא חֲלָמָא חִילָא תִּלְיָא עֲלֵיהּ, וְאִיהוּ לֹא אֲתִידַע וְלֹא יָדַע, אֵי אֲתַקֵּיִם אֵי לֹא אֲתַקֵּיִם.

רַבִּי חֲזִיָּא וְרַבִּי יוֹסִי הִיוּ מְצוּיִים לְפָנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, הִנֵּה שְׁנִינּוּ, חֲלוֹם שְׁלֹא נִפְתָּר כְּמוֹ אַגְרָת שְׁלֹא נִקְרָאָה, אִם מְשׁוּם שְׁהִתְקִיִם וְהוּא לֹא יָדַע, אוֹ שְׁלֹא הִתְקִיִם כָּלֵל. אָמַר לוֹ, הִתְקִיִם וְלֹא נוֹדַע, שְׁהִרִי אוֹתוֹ הַחֲלוֹם תְּלוּי עֲלֵיו כַּח, וְהוּא לֹא נוֹדַע וְלֹא יָדַע אִם הִתְקִיִם וְאִם לֹא הִתְקִיִם.

וְלִית לָךְ מַלְכָּה בְּעֵלְמָא דְעַד לָא יִיתִי לְעֵלְמָא, דְלָאוּ אִיהִי תַלְיִיא בְּחֵלְמָא אוּ
עַל יְדָא דְכְרוּזָא. דְהָא אֲתַמָּר דְכָל מַלְכָּה וּמַלְכָּה עַד לָא יִיתִי לְעֵלְמָא, מְכַרְזִי
עֲלִיה בְּרַקִיעַ. וּמִתְמָן אֲתַפְּשֵׁט בְּעֵלְמָא וְאֲתִיְהִיב עַל יְדָא דְכְרוּזָא. וְכִלְא בְּגִין
דְכְתִיב, (עֲמוֹס א) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה יְיָ אֱלֹהִים דְבָר כִּי אִם גְּלָה סוּדוֹ אֶל עַבְדֵי
הַנְּבִיאִים, בְּזִמְנָא דְנְבִיאִים אֲשֶׁתְּכַחוּ בְּעֵלְמָא. וְאִי לָאו, אָף עַל גַּב דְנְבוּאָה
לָא שְׂרִיא, חֲכִימֵי עֲדִיפֵי מִנְבִיאִים. וְאִי לָא, אֲתִיְהִיב בְּחֵלְמָא. וְאִי לָאו,
בְּצַפְרֵי שְׂמִיא מְשֶׁתְּכַחֵי מַלְכָּה וְהָא אוּקְמוּהָ:

וְאִין לָךְ דְבָר בְּעוֹלָם שְׂטָרִים יְבֵא לְעוֹלָם שְׂאִינוּ תְלוּי בְּחֵלּוֹם אוּ עַל יְדֵי
כְרוּז, שְׁהֲרִי נְאָמַר שְׁכָל דְבָר וְדְבָר בְּטָרִים יְבֵא לְעוֹלָם מְכַרְזִים עֲלִין
בְּרַקִיעַ, וּמִשָּׁם מִתְפַּשֵּׁט בְּעוֹלָם וְנִתָּן עַל יְדֵי הַכְרוּז, וְהַכֹּל מְשׁוּם שְׁכַתּוּב
(עֲמוֹס א) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דְבָר כִּי אִם גְּלָה סוּדוֹ אֶל עַבְדֵי
הַנְּבִיאִים, בְּזִמְן שְׁנְבִיאִים נִמְצְאִים בְּעוֹלָם, וְאִם לֹא - אָף עַל גַּב
שְׁנְבוּאָה לֹא שׁוּרָה, חֲכָמִים עֲדִיפִים מִנְבִיאִים, וְאִם לֹא - נִתָּן בְּחֵלּוֹם,
וְאִם לֹא - הַדְבָר נִמְצָא בְּצַפְרֵי הַשָּׁמַיִם, וְהֲרִי בְּאֵרוּהָ.

וַיִּלְכוּ אַחֵיו לְרַעוֹת אֶת צֵאן אַבְיָהֶם בְּשִׁכְסָם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, לְרַעוֹת צֵאן
אַבְיָהֶם מִבְּעֵי לִיָּה, מֵאִי אִיִּת נְקוּד מְלַעֲלָא, לְאַסְגָּאָה עֲמַהוֹן שְׁכִינְתָּא,
דְּאִיְהִי עֲמַהוֹן שְׂרִיא. בְּגִין דְּאִינוּן הוּוּ עֲשָׂרָה, דְהָא יוֹסֵף לָא הָוָה עֲמַהוֹן,
וּבְנִימִין אִיהוּ זְעִיר בְּבִיתָא. וּבְגִין כֶּד אִינוּן הוּוּ עֲשָׂרָה. וְכַד אֲזִלוּ הוֹת
שְׁכִינְתָּא בִּינְיָהוּ, וְעַל דָּא נְקוּד מְלַעֲלָא.

וַיִּלְכוּ אַחֵיו לְרַעוֹת אֶת צֵאן אַבְיָהֶם בְּשִׁכְסָם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, לְרַעוֹת
צֵאן אַבְיָהֶם הָיָה צְרִיךְ לְהִיּוֹת! מַה זֶה אִיִּת נְקוּד מְלַעֲלָא? לְרַבּוֹת שְׁכִינָה
עֲמָהֶם, שְׁהִיא שְׂרוּיָה עֲמָהֶם, מְשׁוּם שְׁהֶם הָיוּ עֲשָׂרָה, שְׁהֲרִי יוֹסֵף לֹא
הָיָה עֲמָהֶם, וּבְנִימִין הוּוּ קָטָן בְּבִית, וּמְשׁוּם כֶּד הֵם הָיוּ עֲשָׂרָה,
וְכִשְׁהֲלָכוּ, הַשְׁכִּינָה הִיָּתָה בִּינְיָהֶם, וְעַל כֵּן נְקוּד מְלַמְעָלָה.

וּבְגִין כֶּד בְּזִמְנָא דְזַבִּינוּ לִיָּה לְיוֹסֵף אֲשֶׁתְּתַפּוּ כְלָהוּ בְּהַדִּי שְׁכִינְתָּא וְאֲשֶׁתִּיפוּ
לָהּ בְּהַדִּיָּהוּ כֶּד עַבְדוֹ אוּמָאָה. וְעַד דְּאֲתַגְּלִיא מַלְכָּה דְיוֹסֵף, לָא שְׂרִיא
שְׁכִינְתָּא עֲלִיה דִּיעֻקֵּב.

וּמְשׁוּם כֶּד, בְּזִמְן שְׁמַכְרוּ אֶת יוֹסֵף, הֲשֶׁתְּתַפּוּ כְלָם עִם הַשְׁכִּינָה, וְשֶׁתַּפּוּ
אוֹתָהּ עֲמָהֶם כְּשֶׁעָשׂוּ שְׁבוּעָה, וְעַד שְׁהִתְגַּלָּה דְבָר יוֹסֵף, לֹא שְׂרִתָּה
שְׁכִינָה עַל יַעֲקֹב.

וְאִי תִימָא דְשְׁכִינְתָא לָא אֲשַׁתְּכַחַת עִמָּהוּן. תָּא חֲזִי, דְכָתִיב (תהלים קכב)
שָׁשׂוּ עָלוּ שַׁבָּטִים שַׁבָּטִי יְהִי עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם יְיָ. כִּלְהוּ צְדִיקֵי
וְחֲסִידֵי קִיּוּמָא דְכָל עֲלָמָא, קִיּוּמָא אֵינּוּן לְעִילָא וְתִתָּא.

וְאִם תִּאמַר שֶׁהַשְּׁכִינָה לֹא נִמְצְאָה עִמָּהֶם - בֵּא רְאֵה, שְׁפָתַיב (תהלים קכב)
שָׁשׂוּ עָלוּ שַׁבָּטִים שַׁבָּטִי יְהִי עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'. כִּלְהוּ
צְדִיקִים וְחֲסִידִים, הַקִּיּוּם שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, הֵם קִיּוּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים קכב) שְׁמַחְתִּי בְּאוֹמְרִים לִי בֵּית יְיָ נִלְדָּה. הַאי קָרָא
אוֹקְמוּהָ, דְדוֹד הָוָה עִם לְבִיָּה לְמַבְנֵי בֵּיתָא. כְּמָה דְאֵתְ אָמַר, (מלכים א ח) וְיִהְיִי
עִם לְבַב דְּוֹד אָבִי לְבָנוֹת בֵּית לְשֵׁם יְיָ וְגו'. וְלִבְתֵּר מָה כְּתִיב רַק אֵתְהָ לֹא
תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם בְּנֵדָה הַיּוֹצֵא מִחֻלְצֵיָהּ הוּא יִבְנֶה הַבַּיִת לְשָׁמַי. וְכָל יִשְׂרָאֵל
הוּוּ יִדְעֵי דָא, וְהוּוּ אָמְרוּ אֵימְתֵי יְמוֹת דְּוֹד וְיָקוּם שְׁלֵמָה בְּרִיָּה וְיִבְנֶה בֵּיתָא.
וְכַדִּין עוֹמְדוֹת הָיוּ רְגִלֵינוּ בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם, כְּדִין נִיֶּסֶק וְנִקְרִיב תַּמּוֹן
קִרְבָּנֵינוּ.

פְּתַח וְאָמַר, (שם) שְׁמַחְתִּי בְּאוֹמְרִים לִי בֵּית ה' נִלְדָּה. אֵת הַפְּסוּק הַזֶּה
בְּאֵרוּהוּ, שְׁדוֹד הָיָה עִם לְבוֹ לְבָנוֹת הַבַּיִת, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (מלכים א ח) וְיִהְיִי
עִם לְבַב דְּוֹד אָבִי לְבָנוֹת בֵּית לְשֵׁם ה' וְגו'. וְאַחַר כֵּן מָה כְּתוּב? רַק
אֵתְהָ לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם בְּנֵדָה הַיּוֹצֵא מִחֻלְצֵיָהּ הוּא יִבְנֶה הַבַּיִת
לְשָׁמַי. וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ יוֹדְעִים אֵת זֶה, וְהָיוּ אוֹמְרִים מְתֵי יְמוֹת דְּוֹד
וְיָקוּם שְׁלֵמָה בְּנוֹ וְיִבְנֶה אֵת הַבַּיִת, וְאִז עוֹמְדוֹת הָיוּ רְגִלֵינוּ בְּשַׁעְרֵיָהּ
יְרוּשָׁלַיִם, אִז נַעְלָה וְנִקְרִיב שָׁם קִרְבָּנוֹת.

וְעַם כָּל דָּא, אָף עַל גַּב דְּהוּוּ אָמְרוּ אֵימְתֵי יְמוֹת סָבָא דָא, כְּדִין שְׁמַחְתִּי.
וְחֻדְוָה הָוָה לִי בְּגִין בְּרִי, דְּהוּוּ אָמְרִי דְבָרֵי יָקוּם תַּחְוֹתֵי לְמַגְמַר פְּקוּדָא
לְמַבְנֵי בֵּיתָא. כְּדִין שְׁרִי וְשַׁבַּח לָהּ וְאָמַר, יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׁחַבְרָה
לָהּ יְחֻדְוָה.

וְעַם כָּל זֶה, אָף עַל גַּב שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים מְתֵי יְמוֹת הַזֶּקֶן הַזֶּה, אִזִּי שְׁמַחְתִּי
וְשְׁמַחָה הִיְתָה לִי בְּשִׁבְלֵי בְנֵי, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים שְׁפָנֵי יָקוּם תַּחְוֹתֵי לְגִמְרָה
אֵת הַמְצֻוָה לְבָנוֹת אֵת הַבַּיִת. אִז הִתְחִיל לְשַׁבַּח אוֹתָהּ וְאָמַר, יְרוּשָׁלַיִם
הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׁחַבְרָה לָהּ יְחֻדְוָה.

תַּנּוּן עֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִיָּהּ הוּא יְרוּשָׁלַיִם לְתִתָּא כְּגוֹנוּנָא דְלַעִילָא, וְדָא מִתְתַּקְנָא
(דא) לְקַבֵּל דָּא דְכָתִיב, (שמות טו) מִכּוֹן לְשַׁבְּתָהּ פְּעַלְתָּ יְיָ. הַבְּנוּיָה, דְיִמִּין

קודשא בריך הוא לנחתא לה ירושלים דלעילא כדקא יאות, ובגין כך
הבנויה. שחברה לה יחדו, והא אוקמוה שחברה שחברו מבעי ליה. אלא
דאתחברת אמא בברתא והו כחדא ואוקמוה.

שנינו, עשה הקדוש ברוך הוא ירושלים למטה כמו שלמעלה, וזו
מתקנת [זו] כנגד זו, שכתוב (שמות טו) מכוון לשבתך פעלת ה'. הבנויה,
שעתיד הקדוש ברוך הוא להוריד את ירושלים שלמעלה כראוי,
ומשום כך הבנויה. שחברה לה יחדו, והרי בארוה, שחברה? הנה
צריך להיות שחברו! אלא שהתחברה האם עם הבת ונהיו יחד,
ובארוהו.

ואתמר. ששם עלו שבטים אליו אינון קיומא דעלמא ותקונא דעלמא
תתאה, ולא תימא דעלמא תתאה בלחודוי, אלא אפילו דעלמא עלאה.
דכתוב שבטי יה עדות לישראל, לישראל דייקא. בגין דאינון קיומא
לתתא, סהדותא אינון לעילא. וכלא להודות לשם יי, לאודאה שמיא
דקודשא בריך הוא לכל סטרין, דכתוב להודות לשם יי:

ונאמר ששם עלו שבטים, אלו הם קיום של העולם והתקון של העולם
התחתון. ואל תאמר שהעולם התחתון לבדו, אלא אפילו של העולם
העליון, שכתוב שבטי יה עדות לישראל, דוקא לישראל, משום שהם
הקיום למטה, עדות הם למעלה, והכל - להודות לשם ה', להודות
לשם הקדוש ברוך הוא לכל הצדדים, שכתוב להודות לשם ה'.

דף קפד ע"א

וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש. (דף קפד
ע"א) מה כתיב לעילא, ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רעים בשכם
לכה ואשלחך אליהם. וכי יעקב שלימא דהנה רחים ליה ליוסף מכל בנוי,
והנה ידע דכל אחוי הוו סנאין ליה, אמאי שדר ליה לגבייהו. אלא איהו
לא חשיד עלייהו, דהנה ידע דכלהו הוו זכאין, ולא חשיד לון. אלא גרים
קודשא בריך הוא כל דא, בגין לקיימא גזרה דגזר בין הבתרים.

וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש.
מה כתוב למעלה? ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רעים בשכם
לכה ואשלחך אליהם. וכי יעקב השלם, שהיה אוהב את יוסף מכל
בניו והיה יודע שכל אחיו היו שונאים אותו, למה שלח אותו אליהם?

אֵלֶּא הוּא לֹא חֲשָׁד עֲלֵיהֶם, שֶׁהִיָּה יוֹדֵעַ שְׂכַלְסִים הֵיוּ צְדִיקִים וְלֹא חֲשָׁד אוֹתָם, אֵלֶּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גָרַם אֶת כָּל זֶה כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת הַגְּזֵרָה שְׁגֹזֵר בֵּין הַבְּתָרִים.

אֲשֶׁכְּחַנָּא בְּסַפְרֵי קְדָמָא, דְּבַעֲיִין אֵלִין בְּנֵי יַעֲקֹב לְשִׁלְטָאָה עֲלוּי עַד לֹא יַחוּת לְמַצְרַיִם. דְּאֵילוּ הוּא יַחוּת לְמַצְרַיִם, וְאֵינוּן לָא שְׁלִטוּ בֵּיהּ בְּקְדָמִיתָא. יְכַלִּי מַצְרָאֵי לְשִׁלְטָאָה לְעֵלְמִין עֲלֵיהוּ דִּישְׂרָאֵל, וְאֶתְקַיְימָא בֵּיהּ בְּיוֹסֵף דְּאִזְדַּבְּוּ לְעַבְדָּא וְאֵינוּן שְׁלִטוּ עֲלוּי. וְאַף עַל גַּב דְּיוֹסֵף הָוּה מַלְכָּא לְבַתֵּר, וּמַצְרָאֵי הָווּ עַבְדִּין לֵיהּ, אֲשֶׁתְּכַחוּ יִשְׂרָאֵל דְּשְׁלִטוּ עַל כְּלָהוּ.

מְצָאנוּ בְּסַפְרֵי הַקְּדָמוֹנִים, שֶׁצְּרִיכִים בְּנֵי יַעֲקֹב הִלְלוּ לְשִׁלְטַן עֲלוּי בְּטָרָם יָרַד לְמַצְרַיִם, שֶׁאֵלוּ הוּא יָרַד לְמַצְרַיִם וְהֵם לֹא הֵיוּ שׁוֹלְטִים בּוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה, יְכָלוּ הַמַּצְרַיִם לְשִׁלְטַן עַל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָמִים, וְהַתְּקִיִּם בְּיוֹסֵף שְׁנַמְכָּר לְעַבְדָּא, וְהֵם שְׁלִטוּ עֲלוּי, וְאַף עַל גַּב שֶׁיוֹסֵף הָיָה אַחֵר כְּדָא מְלִךְ וְהַמַּצְרַיִם הֵיוּ עַבְדִּים שְׁלוּ, נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁשְׁלִטוּ עַל כָּלָם.

תָּא חֲזִי, דְּיוֹסֵף דְּאֵיהוּ בְּרִית עֲלָאָה, כָּל זְמַנָּא דְּאֶתְקַיְיַם בְּרִית, שְׂכִינְתָּא אֶתְקַיְיַם בְּהַדִּייהוּ דִּישְׂרָאֵל בְּשִׁלְטַן כְּדָקָא יָאוּת, כִּינּוּן דְּאֶסְתַּלַּק יוֹסֵף בְּרִית עֲלָאָה מֵעֲלָמָא, כְּדִין בְּרִית שְׂכִינְתָּא וְיִשְׂרָאֵל כְּלָהוּ בְּגִלְוִיתָא נִפְקוּ, וְהָא אוֹקִימְנָא דְּכְתִיב (שְׁמוֹת א) וַיִּקַּם מֶלֶךְ חֲדָשׁ עַל מַצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף. וְכֹלָא הָוּה מַעַם קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּדָקָא יָאוּת.

בֹּא רְאֵה שֶׁיוֹסֵף הוּא הַבְּרִית הָעֲלִיוֹנָה, כָּל זְמַן שֶׁמִּתְקַיֵּם הַבְּרִית, הַשְּׂכִינָה מִתְקַיֶּמֶת עִם יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלְטוֹן כְּרָאוּי. כִּינּוּן שֶׁהַסְתַּלַּק יוֹסֵף, הַבְּרִית הָעֲלִיוֹנָה, מִן הָעוֹלָם, אִזּוּ הַבְּרִית וְהַשְּׂכִינָה וְיִשְׂרָאֵל יִצְאוּ כָּלָם לְגִלְוִיתָא, וְהֵנָּה בְּאַרְנוּ שְׂכִינְתוֹב (שְׁמוֹת א) וַיִּקַּם מֶלֶךְ חֲדָשׁ עַל מַצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף, וְהַכֹּל הָיָה מַעַם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּרָאוּי.

תָּא חֲזִי, וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ דָּא גְּבְרִיאִ"ל, וְאוֹקְמוּהָ. כְּתִיב הֵכָא וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ, וְכְתִיב הֵתָם (דְּנִיאל ט) וְהָאִישׁ גְּבְרִיאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּחִזּוֹן בְּתַחֲלָה. וְהֵנָּה תוֹעָה, בְּכֹלָא תוֹעָה, דְּאֲבַטַּח עַל אַחוּי דְּהִנּוּה מִתְּבַע אַחְוָה דְּלָהוּן וְלֹא אֲשַׁכַּח, וְתַבַּע לָהּ וְלֹא אֲשַׁכַּח. וְעַל דָּא תוֹעָה בְּכֹלָא, וְעַל דָּא וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה תְּבַקֵּשׁ:

בֹּא רְאֵה, וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ - זֶה גְּבְרִיאֵל. וּפְרָשׁוּהוּ, כְּתוּב כָּאן וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ, וְכְתוּב שָׁם (דְּנִיאל ט) וְהָאִישׁ גְּבְרִיאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּחִזּוֹן בְּתַחֲלָה.

וְהִנֵּה תֹעָה - תֹּעָה בְּכֹל, שֶׁבִטַח עַל אַחֲיוֹ שֶׁהִיא מִבְקֵשׁ אֶת הָאֲחִיוּה
שְׁלֵהֶם וְלֹא מִצָּא, וּבִקֵּשׁ אוֹתָם וְלֹא מִצָּא, וְעַל כֵּן תֹּעָה בְּכֹל. וְעַל זֶה,
וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מִה תִּבְקֵשׁ.

וַיֹּאמֶר אֶת אַחֵי אֲנֹכִי מִבְקֵשׁ וְגו'. וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נִסְעוּ מִזֶּה וְגו', רַבִּי יְהוּדָה
פָּתַח, (שִׁיר הַשִּׁירִים ח) מִי יִתְנַדֵּךְ כָּאֵחׁ לִי יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי אֲמַצְאֶךָ בְּחוּץ אֲשַׁקֶּךָ גַּם
לֹא יִבּוֹזוּ לִי. הָאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ חֲבֵרֵיִיא, אֲבָל הָאִי קָרָא כְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל
אֲמָרוּ לְמַלְכָּא דְשְׁלָמָא דִּילֵיהּ. מִי יִתְנַדֵּךְ כָּאֵחׁ לִי, כְּיוֹסֵף עַל אַחֲוֵי, דְאָמַר,
(בְּרַאשִׁית ט) וְעַתָּה אֵל תִּירָאוּ אֲנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְכֶם. יֵהָב לֹון מִזֹּונָא
וְזֹון לְהוּ בְּכַפְנָא. בְּגִין כֶּךָ מִי יִתְנַדֵּךְ כָּאֵחׁ לִי.

וַיֹּאמֶר אֶת אַחֵי אֲנֹכִי מִבְקֵשׁ וְגו'. וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נִסְעוּ מִזֶּה וְגו'. רַבִּי
יְהוּדָה פָּתַח (שִׁיר ח) מִי יִתְנַדֵּךְ כָּאֵחׁ לִי יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי אֲמַצְאֶךָ בְּחוּץ אֲשַׁקֶּךָ
גַּם לֹא יִבּוֹזוּ לִי. אֶת הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוֹ הַחֲבֵרִים, אֲבָל אֶת הַפְּסוּק הַזֶּה
אֲמָרָה כְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל לְמַלְכָּא שֶׁהַשְּׁלוֹם שָׁלוֹ, מִי יִתְנַדֵּךְ כָּאֵחׁ לִי, כְּיוֹסֵף עַל
אַחֲוֵי, שֶׁאָמַר וְעַתָּה אֵל תִּירָאוּ אֲנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְכֶם. נִתּוֹן
לָהֶם מִזֹּון וְזֹון אוֹתָם בְּרַעַב. מִשׁוּם כֶּךָ, מִי יִתְנַדֵּךְ כָּאֵחׁ לִי.

דְּבַר אַחַר מִי יִתְנַדֵּךְ כָּאֵחׁ לִי, דָּא יוֹסֵף, לְגַבְהָ דְשְׁכִינְתָּא דְאֶתְאַחַד עַמָּה
וְאֶתְדַבֵּק בְּהַדָּה. יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי, דְהָא כְּדִין אַחֲוֵה וְשְׁלִימוֹ בְּהַדְיָהוּ. אֲמַצְאֶךָ
בְּחוּץ, גּוֹ גְלוּתָא, דְאִיהוּ בְּאַרְעָא אַחְרָא. אֲשַׁקֶּךָ, בְּגִין לְאֶתְדַבֵּקָא רוּחָא
בְּרוּחָא. גַּם לֹא יִבּוֹזוּ לִי, אֵף עַל גַּב דְאֶנָּא בְּאַרְעָא אַחְרָא.

דְּבַר אַחַר מִי יִתְנַדֵּךְ כָּאֵחׁ לִי - זֶה יוֹסֵף, אֵל הַשְּׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱחָז עַמָּה וְנִדְבַק
עַמָּה. יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי - שֶׁהָרִי אֵז אַחֲוֵה וְשְׁלָמָה עַמָּהֶם. אֲמַצְאֶךָ בְּחוּץ -
בְּתוֹךְ הַגְּלוּת, שֶׁהִיא בְּאַרְץ אַחְרָת. אֲשַׁקֶּךָ - כְּדִי לְהַדְבִּיק רוּחַ עִם רוּחַ.
גַּם לֹא יִבּוֹזוּ לִי - אֵף עַל גַּב שְׂאֵנֵי נְמִצָּאת בְּאַרְץ אַחְרָת

תָּא חֲזִי, דְיוֹסֵף אֵף עַל גַּב דְאֶחֲוֵי לֹא הוּוּ לֵיהּ כָּאֲחִין כִּד נִפְל בִּידְיָהוּ. אִיהוּ
הָוָה לֹון כָּאֲחָא כִּד נִפְלוּ בִּידְיָהּ, וְהָא אוֹקְמוּהָ. דְכַתִּיב, (בְּרַאשִׁית ט) וַיִּנְחַם
אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם, בְּכֹלֵא דְבַר עַל לְבִיָהוּ.

בֹּא רְאֵה שְׁיוֹסֵף, אֵף עַל גַּב שְׂאֲחִיו לֹא הָיוּ לוֹ כְּמוֹ אַחִים כְּשֶׁנִּפְל
בִּידְיָהֶם, הוּוּ הָיָה לָהֶם כְּמוֹ אֵחׁ כְּשֶׁנִּפְלוּ בְּיָדוֹ, וְהָרִי פְרִשׁוּהָ שְׁכָתוּב
(בְּרַאשִׁית ט) וַיִּנְחַם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם, בְּכֹל הוּוּ דְבַר, עַל לִבָּם.

וְתָא חֲזִי, מַה כְּתִיב וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו, דָּא שְׁמַעוֹן וְלוֹי דְּאִינוּן הוּוּ אַחִין
וְדָאִי בְּכֻלָּא, בְּגִין דְּקָא אֶתּוּ מִסְטָרָא דְדִינָא קִשְׁיָא. וּבְגִין כְּדָּ רֹוּגְזָא דְלַהוּן,
אִיהוּ רֹוּגְזָא דְקִטְלָא בְּעֻלְמָא. כְּמַה דְאַתְּ אָמַר (בראשית מט) אָרוּר אָפְס כִּי עָז
וְעִבְרְתִם כִּי קִשְׁתֶּהּ.

וּבֵא וְרָאָה מַה כְּתוּב, וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו. זֶה שְׁמַעוֹן וְלוֹי שְׁהִים הָיוּ
וְדָאִי אַחִים בְּכֻלָּ, מְשׁוּם שְׁבָאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשָׁה, וּמְשׁוּם כְּדָּ רְגֻזָּם הוּא
רְגֻזָּ שֶׁל הֶרֶג בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שם מט) אָרוּר אָפְס כִּי עָז וְעִבְרְתִם כִּי
קִשְׁתֶּהּ

תָּא חֲזִי, רְזָא דְמָלְהָ, אִית רֹוּגְזָא וְאִית רֹוּגְזָא. אִית רֹוּגְזָא דְאִיהוּ מְבָרְכָא
מֵעִילָא וּמִתְתָּא, וְאִקְרִי בְרוּךְ, כְּמַה דְאַתְמַר דְכְּתִיב (בראשית יד) בְרוּךְ אֲבָרָם לְאֵל
לְאֵל עֲלִיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וְאָרֶץ וְהָא אוֹקְמוּהָ. וְאִית רֹוּגְזָא דְאִיהִי אֲתַלְטִיָּא
לְעִילָא וְתַתָּא, כְּמַה דְאַתְמַר דְאִקְרִי אָרוּר. דְכְּתִיב, (בראשית ג) אָרוּר אַתָּה
מְכַל הַבְּהֵמָה וּמְכַל חַיַּת הַשָּׂדֶה. אָרוּר אָפְס כִּי עָז.

בֵּא רָאָה אֶת סוּד הַדְּבַר, יֵשׁ רְגֻזָּ וְיֵשׁ רְגֻזָּ. יֵשׁ רְגֻזָּ שְׁהוּא מְבָרְךְ מִמַּעַלָּה
וּמִמַּטָּה, וְנִקְרָא בְרוּךְ, כְּמוֹ שְׁנֵתְבָּאָר שְׁכַתוּב (שם יד) בְרוּךְ אֲבָרָם לְאֵל
עֲלִיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וְאָרֶץ, וְהִרִי פְרִשׁוּהָ. וְיֵשׁ רְגֻזָּ מְקַלְל לְמַעַלָּה וּמִמַּטָּה,
כְּמוֹ שְׁנֵתְבָּאָר, שְׁנִקְרָא אָרוּר, שְׁכַתוּב (שם ג) אָרוּר אַתָּה מְכַל הַבְּהֵמָה
וּמְכַל חַיַּת הַשָּׂדֶה. אָרוּר אָפְס כִּי עָז.

וְעַל רְזָא דָּא אִית תְּרִין טוּרִין דְכְּתִיב, (דברים יא) וְנִתְּתָּ אֶת הַבְּרָכָה עַל הַר
גְּרִיזִים וְאֶת הַקְּלָלָה עַל הַר עֵיבָל, לְקַבֵּיל אֱלֹוִין תְּרִין דְרֻגִין. וְעַל דָּא, דָּא
אִקְרִי אָרוּר, וְדָא אִקְרִי בְרוּךְ. וְשְׁמַעוֹן וְלוֹי אִינוּן מִסְטָרָא דְדִינָא קִשְׁיָא,
וּמִן סְטָרָא דְדִינָא קִשְׁיָא תְקִיפָא, נְפַקַת רֹוּגְזָא דְאַתְלְטִיָּא.

וְעַל הַסוּד הַזֶּה יֵשׁ שְׁנֵי הָרִים, שְׁכַתוּב (דברים יא) וְנִתְּתָּ אֶת הַבְּרָכָה עַל
הַר גְּרִיזִים וְאֶת הַקְּלָלָה עַל הַר עֵיבָל, כְּנִגְדַּ שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלְלוּ. וְעַל כֵּן
זֶה נִקְרָא אָרוּר וְזֶה נִקְרָא בְרוּךְ. וְשְׁמַעוֹן וְלוֹי הִם מִצַּד הַדִּין הַקָּשָׁה,
וּמִצַּד הַדִּין הַקָּשָׁה הַחֲזֵק יוּצֵא רְגֻזָּ שְׁמַקְלָל.

דף קפד ע"ב

וּתְּמָא חֲזִי, מִסְטָרָא דְדִינָא קִשְׁיָא נְפָקִי רוּגְזָא לְתַרֵּי סְטָרִין, חַד דְּאֵתְבְּרָךְ, וְחַד דְּאֵתְלִטְיָא. (דף קפד ע"ב) חַד בְּרוּךְ וְחַד אַרְוֵר. כְּגוּוֹנָא דָּא מִסְטָרָא דִּי צַחֲקָא נְפָקוּ תַרְיִן בְּנִין, חַד מְבוּרָךְ, וְחַד דְּאֵתְלִטְיָא לְעִילָא וְתַתָּא. דָּא אֵתְפָּרֵשׁ לְסְטָרִיהּ, וְדָא אֵתְפָּרֵשׁ לְסְטָרִיהּ. דָּא דִּי וִירִיָּה בְּאַרְעָא קְדִישָׁא, וְדָא דִּי וִירִיָּה בְּטוֹרָא דְשַׁעִיר. דְּכַתִּיב, (בראשית כה) אִישׁ יוֹדֵעַ צִיד אִישׁ שָׂדֶה. דָּא אֵתְרִיָּה בְּאַתֵּר דְּמִדְּבָרָא וְחֶרְבָּא וּשְׂמָמָה, וְדָא יוֹשֵׁב אֶהְלִים. וְכֻלָּא כְּגוּוֹנָא דְאַצְטְרִיךְ.

ובא וראה, מצד הדין הקשה יוצא רגז לשני צדדים - אחד שהתברך ואחד שהתקלל, אחד ברוך ואחד ארוור. כמו כן מהצד של יצחק יצאו שני בנים - אחד מבורך, ואחד שהתקלל למעלה ולמטה. זה נפרד לצדו וזה נפרד לצדו. זה דיורו בארץ הקדושה, וזה דיורו בהר שעיר, שכתוב (בראשית כד) אִישׁ יוֹדֵעַ צִיד אִישׁ שָׂדֶה. זה מקומו במקום של מדבר, חרבה ושממה, וזה יושב אהלים, והכל כמו שצריך.

ובגין כך תרין דרגין אינון, ברוך וארוור, דא לסטריה ודא לסטריה. מהאי נפקין כל ברכאון דעלמין לעילא ותתא וכל טיבו וכל נהירו וכל פורקון וכל שזבותא. ומהאי נפקין כל לווטין וכל חרבא וכל דמא וכל שממא וכל בישין וכל מסאבו דעלמא.

ומשום כך שתי דרגות הן - ברוך וארוור, זה לצדו וזה לצדו. מזה יוצאות כל הברכות של העולמות למעלה ולמטה וכל הטוב וכל האור וכל גאלה וכל הצלה, ומזה יוצאות כל הקללות וכל חרב וכל דם וכל שממה וכל הרעות וכל הטמאה של העולם.

רבי שמעון פתח ואמר, (תהלים כו) אַרְחֵץ בְּנִקְיוֹן כְּפִי וְאֶסֹבְבָה אֶת מִזְבִּיחַ יְיָ, הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ. אַבְל תָּא חֲזִי, רָזָא דְמַלְהָ הַכָּא, דְהָא לִית לָךְ בְּרַנְשׁ בְּעַלְמָא דְלָא טַעִים טַעְמָא דְמוֹתָא בְּלִילְיָא, וְרוּחַ מִסְאַבָּא שְׂרִיָּא עַל הַהוּא גּוּפָא. מַאי טַעְמָא, בְּגִין דְנִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא אֶסְתַּלְקַת מִנְיָה דְבַר נֶשׁ, וְנִפְקַת מִנְיָה. וְעַל דְנִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא נִפְקַת וְאֶסְתַּלְקַת מִנְיָה, שְׂרִיָּא רוּחָא מִסְאַבָּא עַל הַהוּא גּוּפָא וְאֶסְתַּבָּב.

רבי שמעון פתח ואמר, (תהלים כו) אַרְחֵץ בְּנִקְיוֹן כְּפִי וְאֶסֹבְבָה אֶת מִזְבִּיחַ יְיָ, הַפְּסוּקָא הַזֶּה בְּאַרוּחוֹ. אַבְל בָּא רָאָה כָּאן אֶת סוּד הַדְּבָר, שְׁהֵרִי אִין לָךְ אָדָם בְּעוֹלָם שְׂאִינוּ טוֹעִים אֶת טַעַם הַמּוֹת בְּלִילְיָה, וְרוּחַ

הטמאה שורה על אותו הגוף, מה הטעם? משום שהנשמה הקדושה מסתלקת מן האדם ויוצאת ממנו, ועל שהנשמה הקדושה יוצאת ומסתלקת ממנו, שורה רוח של טמאה על אותו הגוף ונטמא.

וכד נשמתא אתהדרת לגופא, אתעבר ההוא זיהמא. והא אתמר דידי דבר נש זיהמא דמסאבו אשתאר בהו. ועל דא לא יעבר ידוי על עינו, בגין דההוא רוח מסאבא שריא עלוי, עד דנטיל לון. וכד נטיל ידוי כדקא חזי, כדן אתקדש ואקרי קדוש.

כשהנשמה חוזרת לגוף, עוברת אותה הזמה, והרי נתבאר שבידי האדם נשארת זהמת הטמאה, ועל כן אל יעביר ידו על עינו, משום שאותה רוח הטמאה שורה עליו עד שנוטל אותם, וכשנוטל ידו כראוי, אז מתקדש ונקרא קדוש.

והיך בעי לאתקדשא. בעי חד כלי לתתא וחד כלי מלעילא, בגין דיתקדש מההוא דלעילא. וההוא דלתתא דיתיב בזיהמא דמסאבו ביה. ודא כלי לקבלא מסאבו, ודא לאתקדשא מניה, דא ברוך ודא ארוך. ולא בעין אינון מיין דזוהמא לאושדא לון בביתא, דלא יקרב בהו בר נש. דהא בהו מתכנשי סטרא דלהון, וכיל לקבלא נזקא מאינון מיין מסאבין.

ואיך צריך להתקדש? צריך כלי אחד למטה וכלי אחד מלמעלה, כדי שיתקדש מאותו שלמעלה, ואותו שלמטה שיושב בהמה שטמאה בו. וזה הכלי לקבל טמאה, וזה להתקדש ממנו. זה ברוך וזה ארוך. ולא צריך לשפך בבית את אותם מים של הזמה, שלא יקרב אליהם איש, שהרי בהם מתכנסים הצד שלהם, ויכול לקבל נזק מאותם המים הטמאים.

ועד דיתעבר זיהמא מן ידוי לא יברך, ואוקימנא. ובגין כך, בר נש עד לא יקדש ידוי בצפרא, אקרי טמא. כיון דאתקדש אקרי טהור. ובגין כך לא יטול אלא מן ידא דאדכי בקדמיתא. דכתיב, (במדבר יט) והזה הטהור על הטמא. דא אקרי טהור, ודא אקרי טמא.

ועד שיעבר הזמה מגדו לא יברך, ובארנו. ומשום כך, בטרום יקדש האדם את ידיו בבקר, נקרא טמא. כיון שהתקדש, נקרא טהור. ומשום כך אל יטל אלא מגד שנטהרה בראשונה, שכתוב (במדבר יט) והזה הטהור על הטמא. זה נקרא טהור, וזה נקרא טמא.

בגין כַּד חד כְּלִי לְעִילָא וְחד כְּלִי לְתַתָּא, דָּא קְדִישָׁא וְדָא מְסַאבָּא. וּמַאינון מִיין אָסִיר לְמַעְבַּד בְּהוּ מִידי, אֶלָּא בְּעֵי לְאוּשְׁדָּא לֹון בְּאַתֵּר דְּבְנֵי נְשָׂא לָא עֲבָרִין עֲלֵיהוּ, וְלָא נְבִית לֹון בְּבִיתָא. דְּהָא כִּינֹון דְּאַתּוּשְׁדֹון בְּאַרְעָא, רוּחָא מְסַאבָּא אֲשַׁתְּכַח תַּמֹון וְיִכִיל לְנַזְקָא. וְאִי חֲפֹר לֹון מְדָרוֹן תַּחוּת אַרְעָא דְלָא יִתְחַזֵּון שְׁפִיר.

מְשֻׁם כַּד כְּלִי אֶחָד לְמַעְלָה וְכְלִי אֶחָד לְמַטָּה, זֶה קְדוּשׁ וְזֶה טָמָא. וְאָסִיר לְעֲשׂוֹת דְּבָר עִם אוֹתָם הַמִּים, אֶלָּא צְרִיךְ לְשַׁפֵּד אוֹתָם בְּמָקוֹם שְׂאֲנָשִׁים לָא עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם וְלָא יֵלִין אוֹתָם בְּבֵית, שְׁהָרֵי כִּינֹון שְׂנִשְׁפְּכוּ בְּאַרְץ, רוּחַ הַטְּמָאָה נִמְצֵאת שָׁם וְיִכּוֹלָה לְהַזִּיק. וְאִם חֲפֹר לָהֶם מְדָרוֹן תַּחַת הָאָרֶץ שְׁלָא יֵרָאוּ - יָפָה.

וְלָא יְהִיב לֹון לְנָשִׁי חֲרָשָׁא דִּיכְלוֹן לְאַבְאָשָׁא בְּהוּ לְבְנֵי נְשָׂא. בְּגִין דְּאִינוּן מִיין דְּאַתְלִטְיִין, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי לְדַכָּאָה לֹון לְיִשְׂרָאֵל וְלְמַהוּי קְדִישִׁין. דְּכַתִּיב, (יחזקאל לו) וְזָרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מִים טְהוּרִים וְטְהַרְתֶּם מִכֹּל טָמְאוּתֵיכֶם וּמִכֹּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם :

וְלָא יִתֵּן אוֹתָם לְנָשִׁים מְכַשְׁפוֹת שְׂיֻכְלוּ לְהַרְע בְּהֶם לְבְנֵי אָדָם, מְשֻׁם שְׂאוֹתָם הַמִּים שְׁהַתְקַלְלוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּצָה לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל שְׂהִיו קְדוּשִׁים, שְׁכַתוּב (יחזקאל לו) וְזָרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מִים טְהוּרִים מִכֹּל טָמְאוּתֵיכֶם וּמִכֹּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם.

וְיִקְחָהוּ וְיִשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יט) וְתוֹרַת יְיָ תִמְיִמָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ (מאן דבטיל מילי דאורייתא כאילו חריב עלמא שלים). כַּמָּה אֵית לֹון לְבְנֵי נְשָׂא לְאַשְׁתַּדְלָא בְּאוּרִיתָא, דְּכָל מָאן דְּאַשְׁתַּדְלָא בְּאוּרִיתָא לְהוּי לִיה חַיִּים בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְּאַתִּי, וְזָכִי בְּתַרִּין עֲלָמִין. וְאַפִּילוּ מָאן דְּאַשְׁתַּדְלָא בְּאוּרִיתָא וְלָא יִשְׁתַּדְלָא בְּהַ לְשָׁמָה כְּדָקָא יָאוּת, זָכִי לְאַגְר טב בְּעֵלְמָא דִּין, וְלָא דִּינִין לִיה בְּהַהוּא עֲלָמָא.

וְיִקְחָהוּ וְיִשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יט) וְתוֹרַת ה' תִּמְיִמָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ. [מי שמבטל דברי תורה כאלו החריב עולם שלם] כַּמָּה יֵשׁ לְבְנֵי אָדָם לְהַשְׁתַּדְלָא בְּתוֹרָה, שְׁכָל מִי שְׂמַשְׁתַּדְלָא בְּתוֹרָה, יְהִיו לוֹ חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא וְזוֹכָה בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת. וְאַפִּילוּ מִי שְׂמַשְׁתַּדְלָא בְּתוֹרָה וְלָא מְשַׁתַּדְלָא בְּהַ לְשָׁמָה כְּרָאוּי, זוֹכָה לְשָׁכַר טוֹב בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין דְּנִים אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַהוּא.

דף קפה ע"א

וּתָא חַזִי, כְּתִיב, (משלי ג) אַרְךָ יָמִים בְּיַמִּינָהּ בְּשִׂמְאֵלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. אַרְךָ יָמִים בְּהֵוָה דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוּרֵייתָא לְשִׁמְהָ, דְּאִית לֵיהּ אַרְךָ יָמִים בְּהֵוָה עַלְמָא דְּבִיָּה אוּרְכָא דְּיוֹמִין. וְאִינוּן יוֹמִין אִינוּן יוֹמִין וְדַאי, תַּמָּן אִיהוּ רְחֻצְנוּ דְּקְדוּשָׁא דְּלַעֲיָלָא דְּאִתְרַחֵץ בְּרֵשׁ בְּהַאי עַלְמָא לְאִשְׁתַּדַּל בְּאוּרֵייתָא, לְאִתְקַפָּא בְּהֵוָה עַלְמָא (דף קפה ע"א) בְּשִׂמְאֵלָהּ עוֹשֶׂר וְכָבוֹד, אַגְר טַב וְשְׁלוּה אִית לֵיהּ בְּהַאי עַלְמָא.

ובא וראה, כתוב (משלי ג) אַרְךָ יָמִים בְּיַמִּינָהּ בְּשִׂמְאֵלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. אַרְךָ יָמִים בְּאוּרֵייתָא לְשִׁמְשִׁתַּדַּל בְּתוֹרָה לְשִׁמְהָ, שְׂיֵשׁ לוֹ אַרְךָ יָמִים בְּעוֹלָם הֵוָה שְׂבֹו אַרְךָ הַיָּמִים, וְאוּתָם הַיָּמִים הֵם וְדַאי יָמִים, שֶׁם הוּא בְּטַחוּן הַקְּדוּשָׁה שְׁלִמְעָלָה שְׂבוּטַח אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה לְהִשְׁתַּדַּל בְּתוֹרָה, לְהִתְחַזֵּק בְּעוֹלָם הֵוָה, בְּשִׂמְאֵלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד, יֵשׁ לוֹ שְׂכָר טוֹב וְשְׁלוּה בְּעוֹלָם הַזֶּה.

וְכָל מָאן דְּיִשְׁתַּדַּל בְּאוּרֵייתָא לְשִׁמְהָ, כַּד נִפִּיק מֵהַאי עַלְמָא, אוּרֵייתָא אֲזָלָא קַמֵּיהּ וְאִכְרֻזַּת קַמֵּיהּ וְאִגִּינַת עָלֶיהָ, דְּלֹא יִקְרְבוּן בְּהַדִּיָּה מְאֵרִיהוּן דְּדִינָא. כַּד שְׂכִיב גּוּפָא בְּקַבְרָא, הִיא נְטוּרַת לֵיהּ. כַּד נִשְׁמַתָּא אֲזָלָא לְאִסְתַּלְקָא לְמִיתַב לְאִתְרָה, אִיהִי אֲזָלָא קַמָּה דְּהֵהִיא נִשְׁמַתָּא. וְכַמָּה תַרְעִין אִתְבְּרוּ מִקַּמָּה דְּאוּרֵייתָא עַד דְּעָלַת לְדוּכְתָהּ. וְקִיָּמָא עָלֶיהָ דְּבֵר נֵשׁ עַד דְּיִתְעַר בְּזַמְנָא דִּיקוּמוּן מִתְיָיא דְּעַלְמָא, וְאִיהִי מְלָפָא סְנִיגוּרָא עָלֶיהָ.

וְכָל מִי שְׁמִשְׁתַּדַּל בְּתוֹרָה לְשִׁמְהָ, כְּשִׂיּוּצָא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, הַתוֹרָה הוֹלְכַת לְפָנָיו וּמְכַרִּיזָה לְפָנָיו וּמְגַנָּה עָלָיו שְׁלֹא יִקְרְבוּ אֵלָיו בְּעֵלֵי הַדִּין. כְּשִׁשׁוּכְב הַגּוּף בְּקַבֵּר, הִיא שׁוֹמְרַת אוֹתוֹ. כְּשֶׁהִנְשִׁמָּה הוֹלְכַת לְהִסְתַּלַּק לְשׁוּב לְמִקוּמָהּ, הִיא הוֹלְכַת לְפָנָי הַנְּשִׁמָּה הַהִיא. וְכַמָּה שְׁעָרִים נִשְׁפָּרִים מִלְּפָנֵי הַתוֹרָה עַד שְׁנִכְנַסְתָּ לְמִקוּמָהּ, וְעוֹמְדַת עַל הָאָדָם עַד שְׁיִתְעוֹרֵר בְּזַמְנָן שְׁיִקוּמוּ הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְהִיא מְלַמְדַת עָלָיו סְנִיגוּרָהּ.

הַדָּא הוּא דְּכְתִיב, (משלי ו) בְּהִתְהַלֵּכְךָ תִּנְחָה אֶתְךָ בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחְךָ. בְּהִתְהַלֵּכְךָ תִּנְחָה אֶתְךָ, כְּמָה דְּאִתְמַר. בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ, בְּשִׁעֲתָא דְּשְׂכִיב גּוּפָא בְּקַבְרָא, דְּהֵא כְּדִין בְּהֵוָה זְמַנָּא אִתְדָּן גּוּפָא בְּקַבְרָא וְכְדִין אוּרֵייתָא אִגִּינַת עָלֶיהָ. וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחְךָ כְּמָא

דַּאָתְמֶר בְּזַמְנָא דִּיתְעָרוּן מִתִּי עֲלָמָא מִן עֶפְרָא. הִיא תְּשִׁיחָד לְמַהוּי סִיגוֹרְיָא עֲלִיד.

זֶהוּ שְׁפָתוּב (משלי ו) בְּהִתְהַלְכֶךָ תִּנְחָה אֶתְךָ בְּשֹׁכְבְךָ תִּשְׁמַר עֲלִיד וְהִקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָד. בְּהִתְהַלְכֶךָ תִּנְחָה אֶתְךָ - כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר. בְּשֹׁכְבְךָ תִּשְׁמַר עֲלִיד - בְּשַׁעָה שְׁשׁוּכְבֵי הַגּוֹף בְּקָבֵר, שְׁהָרִי אִזּוּ בְּזַמְנֵי הַהוּא נִדוֹן הַגּוֹף בְּקָבֵר, וְאִזּוּ הַתּוֹרָה מְגַנָּה עֲלֵיו. וְהִקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָד - כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר, בְּזַמְנֵי שְׁיִתְעוֹרְרוּ הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם מִן הָעֶפְרָא, הִיא תְּשִׁיחָד לְהִיּוֹת עֲלִיד סִיגוֹר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הִיא תְּשִׁיחָד. מֵאִי הִיא תְּשִׁיחָד. בְּגִין דָּאָף עַל גַּב דְּהִשְׁתָּא יְקוּמוּן מִעֶפְרָא, אִוְרִייתָא לֹא יִתְנַשִּׁי מִנְהוֹן. דְּהָא כְּדִין יִנְדָּעוּן כָּל הַהִיא אִוְרִייתָא דְשָׁבְקוּ כַּד אֶסְתַּלְקוּ מֵהָאִי עֲלָמָא, הַהִיא אִוְרִייתָא נְטִירָא מֵהַהוּא זַמְנָא וְתִיעוּל בְּמַעֲיִיהוּ כְּמַלְקָדְמִין וְאִיהִי תַמְלַל בְּמַעֲיִיהוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הִיא תְּשִׁיחָד, מַה זֶה הִיא תְּשִׁיחָד? מִשּׁוּם שְׁאָף עַל גַּב שְׁעֲכָשׁוּ יְקוּמוּ מִהָעֶפְרָא, הַתּוֹרָה לֹא תִשְׁתַּכַּח מֵהֶם, שְׁהָרִי אִזּוּ יִדְעוּ אֶת כָּל אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שְׁעֲזָבוּ כְּשֶׁהִסְתַּלְקוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שְׁמוֹרָה מֵאוֹתוֹ זַמְנֵי, וְתַכְנִס לְמַעֲיֵיהֶם כְּמוֹ מַקְדָּם, וְהִיא תִדְבֵּר בְּמַעֲיֵיהֶם.

וְכָל מַלְיָן מִתְתַקְנָן יִתִּיר מִכְמָה דִּהוּוּ בְּקָדְמִיתָא, דְּהָא כָּל אִינוּן מַלְיָן דְּאִיהוּ לֹא יָכִיל לְאֶדְבְּקָא לוֹ כְּדָקָא יָאוֹת וְאִיהוּ אֲשִׁתְּדַל בְּהוּ וְלֹא אֶתְדַבֵּק בְּהוּ. כְּלָהוּ עֲאֲלִין בְּמַעוּי מִתְתַקְנָן, וְאִוְרִייתָא תַמְלַל בִּיהַ. הַדָּא הוּא דְכַתִּיב וְהִקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָד. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּגוֹוֹנָא דָּא כָּל מֵאן דְּאֲשִׁתְּדַל בְּאִוְרִייתָא בְּהָאִי עֲלָמָא, זְכִי לְאֲשִׁתְּדַלָּא בְּהַ לְעֲלָמָא דְּאִתִּי וְהָא אֶתְמֶר.

וְכָל הַדְּבָרִים מִתְקַנִּים יוֹתֵר מִכְמוֹ שְׁהִיוּ בְּרֵאשׁוֹנָה, שְׁהָרִי כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים שְׁהוּא לֹא יָכִיל לְהַשִּׁיג אוֹתָם כְּרֵאוּי וְהוּא הִשְׁתְּדַל בְּהֶם וְלֹא נִדְבֵק בְּהֶם - כְּלָם נְכַנְסִים לְמַעֲוִי מִתְקַנִּים וְהַתּוֹרָה תִּדְבֵּר בּוֹ. זֶהוּ שְׁפָתוּב וְהִקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָד. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּמוֹ זֶה כָּל מִי שְׁמִשְׁתְּדַל בַּתּוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, זֹכֶה לְהִשְׁתְּדַל בְּהַ לְעוֹלָם הַבָּא, וְהִנֵּה נִתְבָּאָר.

תָּא חֲזִי, הַהוּא בַר נֶשׁ דְּלֹא זְכִי לְאֲשִׁתְּדַלָּא בְּהָאִי עֲלָמָא בְּאִוְרִייתָא, וְאִיהוּ אֲזִיל בְּחִשׁוּכָא, כַּד נְפִיק מֵהָאִי עֲלָמָא, נְטִלִין לִיהַ וְעֲאֲלִין לִיהַ לְגִיְהִנְסֵם, אֶתֵּר

תַּתְּאָה דְּלֹא יְהֵא מְרַחֵם עָלֶיהָ, דְּאֶקְרִי בּוֹר שְׁאוֹן טִיט הַיָּוֹן. כְּמָה דְּאֶתְּ
אָמַר, (תהלים מ) וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן מְטִיט הַיָּוֹן וַיִּקָּם עַל סַלַע רִגְלֵי כּוֹנֵן
אֲשׁוּרֵי.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁלֹּא זֹכֵה לְהַשְׁתַּדֵּל בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּתוֹרָה וְהוּא
הוֹלֵךְ בְּחֹשֶׁכָה, כְּשִׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נוֹטְלִים אוֹתוֹ וּמְכַנְיָסִים אוֹתוֹ
לְגִיהֶנֶם לְמָקוֹם הַתַּחְתּוֹן, שֶׁלֹּא יְהִי מְרַחֵם עָלָיו, שֶׁנִּקְרָא בּוֹר שְׁאוֹן
טִיט הַיָּוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מ) וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן מְטִיט הַיָּוֹן וַיִּקָּם
עַל סַלַע רִגְלֵי כּוֹנֵן אֲשׁוּרֵי.

וּבְגִין כֵּן הֵהוּא דְּלֹא אֲשַׁתַּדֵּל בְּאוֹרֵייתָא בְּהַאי עֲלֵמָא וְאֶתְטַנֵּן בְּטַנוּפֵי
עֲלֵמָא, מַה כְּתִיב וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלַכְהוּ אֹתוֹ הַבּוֹרָה. דָּא הוּא גִייהֶנֶם, אֶתְר
דְּדִינִין לְהוּ לְאִינוֹן דְּלֹא אֲשַׁתַּדְלוּ בְּאוֹרֵייתָא. וְהַבּוֹר רַק, כְּמָה דְּאִיהוּ הָוָה
רַק. מֵאִי טַעְמָא בְּגִין דְּלֹא הָוָה בֵּיה מֵיִם.

וּמִשׁוּם כֵּן, אוֹתוֹ שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְטַנֵּן בְּטַנוּפוֹת
שֶׁל הָעוֹלָם, מַה כְּתוּב? וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלַכְהוּ אֹתוֹ הַבּוֹרָה - זֶה הוּא הַגִּייהֶנֶם,
הַמָּקוֹם שֶׁדְּנִים אֶת אוֹתָם שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדְּלוּ בְּתוֹרָה. וְהַבּוֹר רַק - כְּמוֹ
שֶׁהוּא הָיָה רִיק, מַה הַטַּעַם? מִשׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ מֵיִם.

וְתָא חֲזִי, כְּמָה הוּא עוֹנֵשָׁא דְּאוֹרֵייתָא, דְּהָא לֹא אֶתְגְּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא
קְדִישָׁא, אֶלָּא בְּגִין דְּאֶסְתַּלְקוּ מֵאוֹרֵייתָא, וְאֶשְׁתַּבְּקוּ מִינָהּ. הַדָּא הוּא
דְּכְתִיב, (ירמיה ט) מִי הָאִישׁ הַחֲכָם וַיִּבֶן אֶת זֹאת וְגוֹ' עַל מַה אֶבְדָּה הָאָרֶץ
וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר יי' עַל עֲזָבְם אֶת תּוֹרָתִי וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מִהֲכָא, (ישעיה ה) לָכֵן
גָּלָה עִמִּי מִבְּלֵי דְעַת.

וּבֹא וְרְאֵה כְּמָה הוּא הָעֵנֶשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהָרִי לֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל מִהָאָרֶץ
הַקְּדוּשָׁה אֶלָּא מִשׁוּם שֶׁהִסְתַּלְקוּ מִן הַתּוֹרָה וְנִעְזְבוּ מִמֶּנָּה, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב
(ירמיה ט) מִי הָאִישׁ הַחֲכָם וַיִּבֶן אֶת זֹאת וְגוֹ' עַל מַה אֶבְדָּה הָאָרֶץ וְגוֹ'.
וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָבְם אֶת תּוֹרָתִי וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מִכָּאן (ישעיה ה) לָכֵן
גָּלָה עִמִּי מִבְּלֵי דְעַת.

בְּגִין כֵּן כִּלְא קִימָא עַל קִימָא דְּאוֹרֵייתָא, וְעֲלֵמָא לֹא אֶתְקַיֵּים בְּקִיּוּמִיהָ
אֶלָּא בְּאוֹרֵייתָא, דְּאִיהוּ קִיּוּמָא דְּעֲלָמִין עֵילָא וְתַתָּא דְּכְתִיב, (ירמיה לג) אִם
לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי:

משום כך הכל עומד על קיום התורה, והעולם לא מתקיים בקיומו
אלא בתורה, שהיא קיום העולמות, מעלה ומטה, שכתוב (ירמיה לג) אם
לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתתי.

ויקחהו וישלכו אותו הבורה, רמו על דארמיאו ליה לגו מצראי אתר דלא
אשתכח רזא דמהימנותא כלל. רבי יצחק אמר, אי נחשין ועקרבין הוו
ביה, אמאי כתיב בראובן למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו. וכי
לא חיש ראוּבן להאי. דהא אינון נחשין ועקרבין ינזקון ליה, ואיך אמר
להשיבו אל אביו, וכתוב למען הציל אותו.

ויקחהו וישלכו אתו הברה, רמו על שזרקו אותו לתוך המצרים,
המקום שלא נמצא בו סוד האמונה כלל. רבי יצחק אמר, אם נחשים
ועקרבים היו בו, למה כתוב בראובן למען הציל אותו מידם להשיבו
אל אביו, וכי לא חיש ראוּבן לזה שהנה אותם נחשים ועקרבים וזיקו
אותו, ואיך אמר להשיבו אל אביו, וכתוב למען הציל אותו?

דף קפה ע"ב

אלא חמא ראוּבן דנזקא אשתכח בידייהו דאחוי, בגין דינדע כמה שגאין
ליה ורעותא דלהון לקטלא ליה. אמר ראוּבן, טוב למנפל ליה לגו גובא
דנחשין ועקרבין, ולא יתמסר בידי דשגאוי דלא מרחמי עליה. מכאן
אמרו יפיל בר נש גרמיה לאשא או לגובא דנחשין ועקרבין, ולא יתמסר
בידי דשגאוי (דזעירין אינון דיכלי (דף קפה ע"ב) לאשתזבא. ובגין כך אמר למען הציל אותו
(מידם).

אלא שראה ראוּבן שהנזק נמצא בידי אחיו, משום שינדע כמה הם
שונאים אותו ורצונם להרג אותו. אמר ראוּבן, טוב להפיל אותו לתוך
בור הנחשים והעקרבים ולא ימסר בידי שונאיו שלא מרחמים עליו.
מכאן אמרו, יפיל אדם עצמו לאש או לבור של נחשים ועקרבים ולא
ימסר בידי שונאיו [שמעטים הם שיכולים להנצל, ומשום כך אמר למען הציל אותו מידם].

בגין דהכא אתר דנחשים ועקרבים. אי איהו צדיקא, קודשא בריך הוא
ירחיש ליה ניסא. ולזמנין דזכו דאבהן מסייעין ליה לבר נש וישתזיב
מנייהו. אבל כיון דיתמסר בידי דשגאוי, זעירין אינון דיכלין לאשתזבא.

משום שפאן במקום הנחשים והעקרבים - אם הוא צדיק, הקדוש ברוך הוא ירחיש לו נס, ולפעמים שזכות אבות מסיעים לאדם וינצל מהם. אבל כיון שנמסר בידי שונאיו, מעטים הם שיכולים להנצל.

ובגין כך אמר, למען הציל אותו מינדם. מינדם דייקא, ולא כתיב למען הציל אותו ותו לא. אלא אמר ראובן, ישתיזב מן ידיהו, ואי ימות בגובא ימות. ובגין כך כתיב וישמע ראובן ויצילהו מינדם.

ומשום כך אמר למען הציל אתו מינדם, מינדם דוקא, ולא כתיב למען הציל אותו ויותר לא. אלא אמר ראובן, ינצל מינדם, ואם ימות בבור ימות. ומשום כך כתיב וישמע ראובן ויצילהו מינדם -

תא חזי, כמה חסידותיה דראובן, דבגין דינע דשמעון ולוי שותפותא וחכימותא וחברותא דלהון, קשיא אינון. דכד אתחברו בשכם, קטלו כל דכורא (סייא לייג ווא דקטלו כל דכורא) לא די לון. אלא דנטליו נשין וטרף וכספא ודהבא וכל בעירי וכל מאני דיקר וכל מאן דאשתכח בקרתא. ולא די כל דא, אלא דאפילו כל מה דבחקלא נטלו. דכתיב, (בראשית לה) ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו.

בא ראה כמה היא חסידותו של ראובן, שמשום שידע ששמעון ולוי, השתפות והחכמה והחברות שלהם הם קשים, שפאשר התחברו בשכם הרגו כל זכר [סייא וזה שהרגו כל זכר], לא די להם, אלא שנוטלים נשים וטרף וכסף וזהב וכל הבהמות וכל כלי יקר וכל מי שנמצא בקריה, ולא די, אלא שאפילו כל מה שבשדה נטלו, שכתוב (בראשית לד) ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו.

אמר, ומה קרתא רבתא כי האי לא אשתזיב מנהון, אלמלא רביא דא יפול בידיהו, לא ישארו מניה אומצא בעלמא. ועל דא אמר, טב לאשתזבא מנייהו דלא ישארו מניה אשתארותא בעלמא, ולא יחמי אבא מניה כלום לעלמין.

אמר, ומה הקריה הגדולה כזו לא נצל מהם - אלמלא העלם הזה יפל בידיהם, לא ישאירו ממנו חתיכת בשר בעולם, ועל כן אמר טוב להנצל מהם, שלא ישאירו ממנו שארית בעולם ולא יראה ממנו אבא כלום לעולמים.

וְהָכָא אִי יָמוּת, לֹא יִכְלִין לִיה וְיִשְׁתַּאֲר כָּל גּוֹפִיָּה שְׁלִים, וְאַתִּיב לִיה לְאַבָּא שְׁלִים. וְעַל דָּא לְמַעַן הֲצִיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לְהִשְׁיבוּ אֶל אָבִיו, אָף עַל גַּב דִּימוּת הָתָם. וּבְגִין כְּדָא אָמַר הַיְלָד אֵינְנוּ. וְלֹא אָמַר אֵינְנוּ חֵי, אֶלְאָ אָמַר אֵינְנוּ, אֶפְלוּ מֵת.

וְכֵאן אִם יָמוּת, לֹא יִכְוֹלִים לוֹ, וְיִשְׁאָר כָּל גּוֹפּוֹ שְׁלִים וְאַשְׁיב אוֹתוֹ לְאַבָּא שְׁלִים, וְעַל כֵּן לְמַעַן הֲצִיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לְהִשְׁיבוּ אֶל אָבִיו, אָף עַל גַּב שְׁיָמוּת שָׁם. וּמִשּׁוּם כְּדָא אָמַר הַיְלָד אֵינְנוּ, וְלֹא אָמַר אֵינְנוּ חֵי, אֶלְאָ אָמַר אֵינְנוּ - אֶפְלוּ מֵת.

תָּא חֲזִי, מֵאֵי דְעֵבֵד, דְּאִיהוּ בְּחֻכְמַתָּא הוּהוּ שְׁתִּיף גְרַמְיָה בְּהַדְיָיְהוּ, דְּכִתְיִב לֹא נִכְנֹו נִפְשׁ, וְלֹא כְּתִיב לֹא תִכּוּהוּ. וְאִיהוּ לֹא הוּהוּ תַמְּוֹן כַּד אֲזִדְבִין יוֹסֵף, דְּהָא כְּלָהוּ מְשֻׁמְשֵׁי לְאַבוּהוֹן כָּל חַד וְחַד יוֹמָא חַד. וְהוּוּא יוֹמָא דְרָאוּבֵן הוּוּ. וְעַל דָּא בְּעָא דְבַהֲהוּא יוֹמָא דְהוּוּ שְׁמוּשָׁא דִילִיָּה לֹא יִתְאַבִּיד יוֹסֵף. וּבְגִין כְּדָא כְּתִיב וַיֵּשֶׁב רָאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף בְּבוֹר וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו. וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף דִּיִּיקָא. אֶפְלוּ (חֵי אִו) מֵיַת, מִיָּד וַיֵּשֶׁב אֶל אָחִיו וַיֹּאמֶר הַיְלָד אֵינְנוּ.

בֹּא רְאֵה מַה שְׁעֵשָׂה, שְׁהוּא בְּחֻכְמָה הִיָּה מְשִׁתֵּף עֲצָמוֹ עִמָּהֶם, שְׁכְּתוּב לֹא נִכְנֹו נִפְשׁ, וְלֹא כְּתוּב לֹא תִכּוּהוּ, וְהוּוּא לֹא הִיָּה שָׁם כְּשִׁנְמַכְר יוֹסֵף, שְׁהָרִי כְּלָם שְׁמִשּׁוּ אֶת אָבִיָּהֶם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹם אֶחָד, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הִיָּה שֶׁל רָאוּבֵן, וְעַל כֵּן רָצָה שְׁבֹאוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁהִיָּה הַשְׁמוּשׁ שְׁלוֹ לֹא יִאָבֵד יוֹסֵף, וּמִשּׁוּם כְּדָא כְּתוּב וַיֵּשֶׁב רָאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף בְּבוֹר וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו. וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף דְּוֹקָא, אֶפְלוּ (חֵי אִו) מֵיַת, מִיָּד וַיֵּשֶׁב אֶל אָחִיו וַיֹּאמֶר הַיְלָד אֵינְנוּ.

וְאַפְלוּ רָאוּבֵן לֹא יָדַע מַהֲהוּא זְבִינָא דִּיִּוֹסֵף, וְהָא אוּקְמוּהָ דְאַשְׁתִּתִּיף בְּהוּ שְׁכִינְתָּא, וְעַל דָּא לֹא יָדַע רָאוּבֵן מַהֲהוּא זְבִינָא דִּיִּוֹסֵף וְלֹא אֶתְגַּלְיָא לִיָּה עַד הֲהוּא זְמַנָּא דְאַתְגַּלִּי יוֹסֵף לְאַחוּהִי.

וְאַפְלוּ רָאוּבֵן לֹא יָדַע מֵאוֹתָהּ הַמְכִירָה שֶׁל יוֹסֵף. וְהָרִי בְּאַרוּהוּ שְׁהִשְׁכִּינָה הַשְׁתִּתְפָּה עִמָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא יָדַע רָאוּבֵן מַהֲמְכִירָה הִיָּה שֶׁל יוֹסֵף, וְלֹא הִתְגַּלְתָּה לוֹ עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן שִׁיִּוֹסֵף הִתְגַּלָּה לְאַחִיו.

תא חזי, כּמה גרים ליה לראובן בגין דאיהו אשתדל לאחייא ליה ליוסף, מה כתיב, (דברים לג) יחי ראובן ואל ימות וגו'. דהא בגין דא, אף על גב דידע דאשתקיל בכירותיה מניה ואתיהיב ליוסף, אשתדל לאחייא ליה, וצלי משה ואמר יחי ראובן ואל ימות, ואתקיים בעלמא דין ואתקיים בעלמא דאתי. מאי טעמא, בגין דא, ובגין דעבד תשובה מההוא עובדא. דכל מאן דעביד תשובה, קודשא בריך הוא קיים ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי.

בא ראה כמה גרם לראובן משום שהוא השתדל להחיות את יוסף. מה כתוב? (דברים לג) יחי ראובן ואל ימת וגו'. שהרי משום זה, אף על גב שידע שגלקחה בכורתו ממנו ונתנה ליוסף, השתדל להחיות אותו, והתפלל משה ואמר יחי ראובן ואל ימת, והתקיים בעולם הזה ובעולם הבא. מה הטעם? משום זה, ומשום שעשה תשובה מהמעשה ההוא. שכל מי שעושה תשובה, הקדוש ברוך הוא מקים אותו בעולם הזה ובעולם הבא.

תא חזי מה כתיב, ויקחו את כתנת יוסף וגו', הא אוקמוה דבגין דדמא דשעיר דמא דבר נש. אבל תא חזי, אף על גב דמלה אתיא כדקא חזי, קודשא בריך הוא מדקדק בהו בצדיקייא אפילו כחוט השערה.

בא ראה מה כתוב? ויקחו את כתנת יוסף וגו'. הרי בארוהו, שמשום שדם השעיר דומה לדם של אדם. אבל בא ראה, אף על גב שהדבר בא כראוי, הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים אפילו כחוט השערה.

יעקב עבד עובדא כדקא יאות. במאי, בגין דאקריב לגבוי אבוי שעיר, דאיהו סטרא דדינא קשיא. ועם כל דא, בגין דאיהו אקריב שעיר ואכחיש ליה לאבוי דאיהו סטרא דיליה, אתענש בהאי שעיר אחרא, דאקריבו ליה בגוי דמא דיליה.

יעקב עשה מעשה כראוי, במה? משום שהקריב לאביו שעיר, שהוא צד הדין הקשה, ועם כל זה, משום שהוא הקריב שעיר והכחיש את אביו שהוא הצד שלו, נענש בשעיר האחר הזה שהקריבו לו בגוי את הדם שלו.

בְּאִיהוּ כְּתִיב, (בראשית כז) וְאֵת עֹרֹת גְּדֵי הָעֵזִים הִלְבִּישָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֶלְקֵת צְנֹאָרָיו, בְּגִין כֶּף וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכְּתָנֶת בַּדָּם, אֶקְרִיבוּ לִיהַ כְּתוֹנֶתָא לְאַכְפָּשָׁא לִיהַ, וְכֹלָא דָּא לְקַבֵּל דָּא, אִיהוּ גְרִים דְּכְתִיב וַיַּחְרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְדוּלָה עַד מְאֹד, בְּגִין כֶּף גְרָמוּ לִיהַ דְּחָרַד חֲרָדָה בְּהָהוּא זְמַנָּא דְּכְתִיב הִפֵּךְ נָא הַכְּתָנֶת בְּנֶדָה הִיא אִם לֹא. (דף קפו ע"א)

בו כְּתוּב (בראשית כז) וְאֵת עֹרֹת גְּדֵי הָעֵזִים הִלְבִּישָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֶלְקֵת צְנֹאָרָיו, מְשׁוּם כֶּף - וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכְּתָנֶת בַּדָּם, הִקְרִיבוּ לוֹ כְּתָנֶת לְהַכְחִישׁ אוֹתוֹ. וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. הוּא גְרַם שֶׁכְּתוּב וַיַּחְרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְדוּלָה עַד מְאֹד, מְשׁוּם כֶּף גְרָמוּ לוֹ שֶׁחָרַד חֲרָדָה בְּזַמַּן הַהוּא, שֶׁכְּתוּב הִפֵּךְ נָא הַכְּתָנֶת בְּנֶדָה הִיא אִם לֹא.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, בֵּיהַ כְּתִיב, (בראשית כז) הַאֲתָה זֶה בְּנִי עֲשׂוּ אִם לֹא. לִיהַ כְּתִיב, הַכְּתָנֶת בְּנֶדָה הִיא אִם לֹא. וּבְגִין כֶּף קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מְדַקְדֵּק בְּהוּ בְּצַדִּיקָא בְּכֹל מַה דְּאִינוּן עֲבָדִין.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, כְּתוּב בוֹ (שם) הַאֲתָה זֶה בְּנִי עֲשׂוּ אִם לֹא - לוֹ כְּתוּב, הַכְּתָנֶת בְּנֶדָה הִיא אִם לֹא. וּמְשׁוּם כֶּף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים בְּכֹל מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, (נ"א אמרו רבי אבא) כִּינּוּן דְּחִמּוּ כְּלָהוּ שֶׁבְטִין הַהוּא צַעֲרָא דְּאַבּוּהוֹן, אֲתַנְחֵמוּ וְוַדְאִי, וַיְהִיבוּ גְרַמִּיָּהוּ עֲלֵיהַ דְּיוֹסֶף, דְּיִפְדּוּן לִיהַ אֲלֻמָּלָא יִשְׁכַּחוּן לִיהַ. כִּינּוּן דְּחִמּוּ דְּלֹא יִכִּילוּ, אֲהַדְרוּ לְגַבִּיָּה דִּיהוּדָה וְאַעֲבְרוּ לִיהַ מְעַלְיָהוּ, בְּגִין דְּאִיהוּ הָוָה מְלָכָא עֲלֵיָּהוּ. (וכדן ס"א וכיון ד) אַעֲבִירוּהוּ מְעַלְיָהוּ, מַה כְּתִיב, וַיְהִי בַּעַת הַהִיא וַיֵּרֶד יְהוּדָה וְגו'.

רַבִּי אַבָּא אָמַר [נ"א: אמר רבי אבא], כִּינּוּן שְׁכָל הַשְּׁבִטִים רָאוּ אוֹתוֹ הַצַּעַר שֶׁל אָבִיָּהֶם, וְוַדְאִי הַתַּנְחֵמוּ וְנִתְּנוּ עֲצָמָם עַל יוֹסֶף שֶׁיִּפְדּוּ אוֹתוֹ אֲלֻמָּלָא יִמְצְאוּ אוֹתוֹ. כִּינּוּן שֶׁרָאוּ שְׁלֹא יִכֹּלִים, חֲזְרוּ אֶל יְהוּדָה וְהַעֲבִירוּ אוֹתוֹ מְעַלְיָהֶם, מְשׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מְלֻךְ עֲלֵיהֶם, [וואז ס"א וכיון ש] הַעֲבִירוּהוּ מְעַלְיָהֶם, מַה כְּתוּב? וַיְהִי בַּעַת הַהִיא וַיֵּרֶד יְהוּדָה וְגו'.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יח) וַיִּרְעַם בְּשָׁמַיִם יְיָ וְעָלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ בְּרֶד וְגַחְלֵי אֵשׁ. תָּא חֲזִי, כִּד בְּרָא קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא עֲלֵמָא, אֲתַקִּין לִיהַ שְׁבַעָה סְמֻכִין עַל מַה דְּקִימָא, וְכֹלָהוּ סְמֻכִין קִימֵי בְּחַד סְמֻכָּא יַחֲדָאִי, וְהָא אוּקְמוּהַ. דְּכְתִיב, (משלי ט) חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה חֲצָבָה עֲמוּדֵיהַ שְׁבַעָה.

וְאֵלֶיךָ נִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶיךָ נִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶיךָ נִשְׁתַּחֲוֶה (משלי ו) צְדִיק יִסוֹד עוֹלָם.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יח) וַיִּרְעַם בְּשָׁמַיִם ה' וְעָלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ בְּרֵד וְגִחְלֵי אֵשׁ. בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁבָרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִתְקִין לוֹ שְׁבַע עֲמוּדִים עַל מַה שְּׁעוֹמֵד, וְכָל הָעֲמוּדִים עוֹמְדִים בְּעֲמוּד אֶחָד יְחִידִי, וְהָרִי פָּרְשׂוּהָ שְׁכָתוֹב (משלי ט) חֲכָמוֹת בְּנִתָּה בֵּיתָה חֲצָבָה עֲמוּדֶיהָ שְׁבַע, וְכָל אֵלֶּה הֵם עוֹמְדִים בְּדִרְגָּה אַחַת מֵהֶם שְׁנִקְרָאת (שם ו) צְדִיק יִסוֹד עוֹלָם.

וְעֲלָמָא כַּד אֲתַבְּרִי, מַה הוּא אֲתַר אֲתַבְּרִי. דְּאִיהוּ שְׁכָלוּלָא דְעֲלָמָא, וְתַקוּנוֹ. דְּאִיהוּ חַד נִקְוֵה דְעֲלָמָא, וְאֲמַצְעֵיתָא דְכָלָא. וּמֵאֵן אִיהוּ, צִיּוֹן. דְּכַתִּיב, (תהלים ג) מְזִמּוֹר לְאַסָּף אֶל אֱלֹהִים יְיָ דְבַר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמְזִרַח שָׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ. וּמֵאֵן אֲתַר, מְצִיּוֹן, דְּכַתִּיב מְצִיּוֹן מְכָלֵל יוֹפֵי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. מַה הוּא אֲתַר דְּאִיהוּ סִטְרָא דְשְׁכָלוּלָא דְמַהִימְנוּתָא שְׁלִימְתָא כְּדָקָא יְאוּת (והשתא עיי קמא א כי שם מקומו) ישראל אתתקפו ביה ברזי דפקודי דאורייתא בגין דכל יומא ויומא אתתקפו בר נש בציצית דאתעטף ביה). וְצִיּוֹן תִּקְיָפוּ וְנִקְוֵה דְכָל עֲלָמָא, וּמַה הוּא אֲתַר אֲשֶׁתְּכָלֵל כָּל עֲלָמָא וְאֲתַעְבִּיד, וּמַגִּוִּיָּה כָּל עֲלָמָא אֲתַזֵּן.

וְכַשְׁנִבְרָא הָעוֹלָם, נִבְרָא מֵאוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁהוּא הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם וְתַקוּנוֹ, שֶׁהוּא נִקְוֵה אַחַת שֶׁל הָעוֹלָם וְהָאֲמַצְעַת שֶׁל הַכֹּל, וּמִי הוּא? צִיּוֹן, שְׁכָתוֹב (תהלים ג) מְזִמּוֹר לְאַסָּף אֶל אֱלֹהִים ה' דְבַר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמְזִרַח שָׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ. וּמַאיִזָּה מְקוֹם? מְצִיּוֹן, שְׁכָתוֹב מְצִיּוֹן מְכָלֵל יוֹפֵי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. מֵאוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁהוּא צַד הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל הָאֲמוּנָה הַשְּׁלֵמָה כְּרֵאוּי (וכעת ישראל החזיקו בו בסודות המצוות של התורה, משום שכל יום ויום מחזיק אדם בציצית שמתעטף בה), וְצִיּוֹן הַחֹזֵק וְהַנִּקְוֵה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וּמַה־הַמְּקוֹם הַהוּא נִתְקַן כָּל הָעוֹלָם וְנִעֲשָׂה, וּמִתּוֹכּוֹ נִזְוֵן כָּל הָעוֹלָם.

וְתָא חֲזִי, וַיִּרְעַם בְּשָׁמַיִם יְיָ וְעָלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ וְגוֹ', כִּיּוֹן דְּאָמַר וַיִּרְעַם בְּשָׁמַיִם יְיָ, אֲמַאי פְּתִיב וְעָלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ. הָא (ס"א אלא) הֲכָא רָזָא דְמַהִימְנוּתָא, (ועל מה ס"א עלמא) דְּאֲמִינָא דְצִיּוֹן אִיהוּ שְׁכָלוּלָא וְשְׁפִירוֹ דְעֲלָמָא, וְעֲלָמָא מְנִיָּה אֲתַזֵּן. בְּגִין דְּתַרְוֵי דְרִגְוֵי אִינּוֹן וְאִינּוֹן חַד, אִינּוֹן צִיּוֹן וִירוּשָׁלַם. דָּא דִּינָא וְדָא רַחֲמֵי, וְתַרְוֵיִיהוּ חַד, מֵהֲכָא דִּינָא וּמֵהֲכָא רַחֲמֵי.

וּבֵּא וְרֵא, וַיִּרְעַם בְּשָׁמַיִם ה' וְעָלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ וְגוֹ'. כִּיּוֹן שְׁאָמַר וַיִּרְעַם בְּשָׁמַיִם ה', לְמַה פְּתוּב וְעָלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ? הִנֵּה [ס"א אלא] כָּאֵן סוֹד הָאֲמוּנָה [על מה עולם] שְׁאָמַרְנוּ שְׁצִיּוֹן הִיא הַשְּׁלֵמוֹת וְהַיְפֵי שֶׁל הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם נִזְוֵן מִמְּנוֹ, מְשׁוּם שְׁשִׁתֵּי דְרִגּוֹת הוּן, וְהוּן אַחַת, הֵם צִיּוֹן

וירושלים, זה דין וזה רחמים, ושניהם אחד, מפאן דין ומפאן רחמים.

מעילא לעילא נפקא קול דאשתמע, לבתר דההוא קול נפקא ואשתמע נפקי דינין וארחי דדינא, ורחמי נפקין ומתפרשן מתמן. וירעם בשמים יי, דא בי דינא ברחמי. ועליון, אף על גב דלא אשתכח ולא אתיידע, כיון דההוא קול נפיק כדן אשתכח כלא, דינא ורחמי. הדא הוא דכתיב ועליון יתן קולו, כיון דיתן קולו, כדן ברד וגחלי אש, מיא ואשא.

ממעלה למעלה יוצא קול שנשמע. לאחר שאותו הקול יוצא ונשמע, אז יוצאים הדינים ודרכי הדין, והרחמים יוצאים ונפרדים משם. וירעם בשמים ה', זה בית הדין ברחמים. ועליון, אף על גב שאינו נמצא ואינו נודע, כיון שהקול ההוא יוצא, אז נמצא הכל, דין ורחמים. זהו שכתוב ועליון יתן קולו. כיון שיתן קולו, אז ברד וגחלי אש, מים ואש.

תא חזי, בשעתא דאתיליד יהודה מה כתיב, (בראשית כט) ותעמד מלדת, בגין דדא הוא יסודא רביעאה מאינון ארבע דאינון רתיכא עלאה, סמכא חד מאינון ארבע סמכין. מה כתיב ביה, ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אָחיו, דהנה מלכא עליהו. מאי טעמא, בגין דיוסף נחתו ליה למצרים כדקאמרו:

בא ראה, בשעה שנולד יהודה, מה כתוב? (בראשית כט) ותעמד מלדת, משום שזה הוא היסוד הרביעי מאותם הארבעה שהם המרכבה העליונה, עמוד אחד מאותם ארבעה העמודים, מה כתוב בו? ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אָחיו, שהיה מלך עליהם. מה הטעם? משום שהורידו את יוסף למצרים, כמו שאמ רנו.

וירא שם יהודה בת איש כנעני. וכי כנעני הוה, אלא הא אוקמוה חברייא. ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער, תלת בגין הווי ליה ליהודה, ולא אשתארו מנייהו בר חד, ודא הוא שלה.

וירא שם יהודה בת איש כנעני, וכי כנעני היה? אלא הנה פרושהו החברים. ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער. שלשה בגנים היו ליהודה, ולא נשאר מהם רק אחד, וזה הוא שלה.

רבי אלעזר ורבי יוסי ורבי חייא הוו אזלי בארְחא. אַמר רבי יוסי לרבי אלעזר, אַמאי כְּתִיב בְּבִנוי דִּיהוּדָה, בְּקִדְמָאָה וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֵר, וּבִתְרִין אַחֲרָיִן כְּתִיב וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ אוֹנָן, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁלָה.

רבי אלעזר ורבי יוסי ורבי חייא היו הולכים בדרך. אַמר רבי יוסי לרבי אלעזר, לָמָּה כְּתוּב בְּבִנֵי יְהוּדָה, בְּרֵאשׁוֹן - וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֵר, וּבְשֵׁנֵי הָאַחֵרִים כְּתוּב, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ אוֹנָן, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁלָה?

אמר ליה תא חזי, האי פרשתא רזא עלאה איהו, וכלא איהו פדקא חזי. וירד יהודה מאת אחיו, דהא אתפסיא סיהרא, ונחתת מדרגא דתקנא לגו דרגא אוחרא, דאתחבר ביה חוּיָא, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר וַיֵּט עַד אִישׁ עֲדֻלְמִי וּשְׁמוֹ חִירָה.

אמר לו, בא ראה, הפרשה הזו היא סוד עליון, והכל הוא פראוי. וירד יהודה מאת אחיו, שהנה נכסתה הלבנה וירדה מהדרגה של תקון לתוך דרגה אחרת, שהתחבר בה הנחש, כמו שנאמר וַיֵּט עַד אִישׁ עֲדֻלְמִי וּשְׁמוֹ חִירָה.

דף קפו ע"ב

ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער, ואיהו רע, וכלא חד, דאתנא מסטרא דיצר הרע. ובגין כך כתיב ויקרא את שמו, ולא כתיב ויקרא שמו. (דף קפו ע"ב) ביַעֲקֹב כְּתִיב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרָא לִיה יַעֲקֹב. וְהָכָא אֶת לְאַסְגָּאָה דְּרָגָא אַחֲרָא דְּזוּהֶמָּא דְּמִסְאַבָּא אֲתִילִיד, וְדָא הוּא עֵר רַע, וְכֻלָּא חַד.

ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער, והוא רע, והכל אחד, שבא מצד היצר הרע, ומשום כך כתיב ויקרא את שמו ולא כתיב ויקרא שמו. ביַעֲקֹב כְּתוּב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, שֶׁהַקּוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ יַעֲקֹב, וְכֵאן אֶת לְרֵבּוֹת דְּרָגָה אַחֲרַת שְׁזַהְמַת הַטְּמֵאָה נוֹלַד, וְזֶה הוּא עֵר רַע, וְהַכֵּל אֶחָד.

לְבַתֵּר לֹא אֶתְבַּסֵּס אֶתְרָא, עַד דְּאֶתָּא שְׁלַה דְּהוּה עֶקְרָא דְּכֻלְהוּ. מַה כְּתִיב וַיְהִי עֵר בְּכֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי יְיָ, כְּתִיב הֲכֵא רַע, וְכִתְיִב הִתְם (בראשיתח) כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מְנַעְרֵיו, רַע דְּאוֹשִׁיד דְּמִין, אוֹשִׁיד זְרַעָא עַל אֶרְעָא. וּבְגִין כְּדִן וַיִּמְיֹתְהוּ יְיָ. מַה כְּתִיב בְּתַרְיָה, וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל אִשְׁתִּי אַחִידָא וְגו':

אַחַר כְּדִן לֹא הִתְבַּסֵּס הַמָּקוֹם עַד שֶׁבָּא שְׁלַה שְׁהִיָּה הָעֶקֶר שֶׁל כֻּלָּם. מַה כְּתוּב? וַיְהִי עֵר בְּכֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה'. כְּתוּב כְּאֵן רַע, וְכְתוּב שֶׁם (בראשית ח) כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מְנַעְרֵיו. רַע שְׁשׁוּפְדָא דְּמִים, שׁוּפְדָא זְרַע עַל הָאֶרֶץ, וּמִשׁוּם כְּדִן וַיִּמְתְּהוּ ה'. מַה כְּתוּב אַחֲרָיו? וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל אִשְׁתִּי אַחִידָא וְגו'.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל אִשְׁתִּי אַחִידָא וְגו'. רַבִּי שְׁמַעוֹן פְּתַח וְאָמַר, (ישעיה מא) הַעִירוֹתִי מִצְּפוֹן וַיָּאֵת מִמְּזֹרַח שְׁמֶשׁ יִקְרָא בְּשֵׁמִי וַיָּבֵא סְגָנִים כְּמוֹ חֹמֶר וּכְמוֹ יוֹצֵר יִרְמָס טִיט. תָּא חֲזִי, כְּמָה אֵינּוֹן בְּנֵי נֶשָׂא טְפָשִׁין דְּלֹא יִדְעִין וְלֹא מְסַתְּפְלִין לְמַנְדַּע אַרְחוּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא. דְּהָא כְּלָהוּ גַּיְמִין, דְּלֹא מִתְעַרְי שִׁינְתָא בְּחוּרִיהוֹן.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל אִשְׁתִּי אַחִידָא וְגו'. רַבִּי שְׁמַעוֹן פְּתַח וְאָמַר, (ישעיה מא) הַעִירוֹתִי מִצְּפוֹן וַיָּאֵת מִמְּזֹרַח שְׁמֶשׁ יִקְרָא בְּשֵׁמִי וַיָּבֵא סְגָנִים כְּמוֹ חֹמֶר וּכְמוֹ יוֹצֵר יִרְמָס טִיט. בֹּא רְאֵה כְּמָה בְּנֵי אָדָם הֵם טְפָשִׁים שְׂאִין יוֹדְעִים וְאִין מְסַתְּפְלִים לְדַעַת דְּבָרֵי הַקְּדוּשָׁא בְּרוּדָא הוּא, שְׁהֵנָּה כְּלָם יִשְׁנִים, שְׂאִין מִתְעוֹרְרִים, וְשֵׁנָה בְּנִקְבֵי עֵינֵיהֶם.

תָּא חֲזִי, קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא עֶבֶד לִיה לְבַר נֶשׁ, כְּגוֹוְנָא דְּלַעִילָא. כְּלָא אִיהוּ בְּחֻכְמָתָא. דְּלִית לָדָּ שְׂיִיפָא וְשְׂיִיפָא בְּבַר נֶשׁ דְּלֹא קִיִּמָּא בְּחֻכְמָתָא עֲלָאָה. דְּהָא כִּינּוֹן דְּאֶתְתַּקְּנוּ כָּל גּוּפָא בְּשְׂיִיפּוּי כְּדָקָא יֵאוּת, קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא אֶשְׁתַּתַּף (נִיִּיא אֶתְתַּקְּף) בְּהִדִּיָּה, וְאֶעִיל בֵּיה נֶשְׁמָתָא קְדִישָׁא. בְּגִין לְאוּלְפָּא לִיה לְבַר נֶשׁ לְמַהֲדָא בְּאַרְחוּי דְּאוֹרִיִּיתָא וּלְמִיטְרָא פְּקוּדוּי, בְּגִין דִּיתְתַּקְּנוּ בַר נֶשׁ כְּדָקָא יֵאוּת. (ס"א וּבְגִין דָּא בַעוּד) (וּבְגִין ס"א וּבַעוּד) דְּאִית בֵּיה נֶשְׁמָתָא קְדִישָׁא מְבַעִי לִיה לְבַר נֶשׁ לְאַסְגָּאָה דִּיוֹקְנָא דְּמַלְכָּא עֲלָאָה בְּעֲלָמָא. וְרָזָא דָּא, דְּהָא הֵהוּא נְהָר דְּנִגִיד וְנִפִיק לֹא פִסְקוֹן מִימּוּי לְעֲלָמִין. וְעַל דָּא מְבַעִי לִיה לְבַר נֶשׁ דְּלֹא יִפְסִיק נְהָרָא וּמְקוּרָא דִּילִיָּה בְּהָאֵי עֲלָמָא (גְּלוּן נַה"ר רַמּוֹ לְקִיִּמָּא קְדִישָׁא דְּחַתִּים בְּבַשְׂרִיָּה, דֹּאִיהוּ דּוּגְמָא דֵּהוּא נַה"ר רִזָּא דְּצַדִּיק דֹּאֲתַחְבַּר בְּצַדִּיק כַּחֲדָא לְעִילָא, בְּגִין כִּד בַּעִי בַר נֶשׁ לְתַתָּא לְאַתְחַבְרָא בְּאַתְתִּיָּה בְּקְדוּשָׁה בְּגִין דֹּאֲתַתְּקַף בֵּיה בַּהוּא עֲלָמָא). וְכָל זְמָנָא דְּבַר נֶשׁ לֹא יִצְלַח בְּהָאֵי עֲלָמָא (ס"א וְעַל דָּא מְבַעִי לִיה לְבַר נֶשׁ דְּלֹא יִפְסִיק נַהֲרָא וּמְקוּרָא דִּילִיָּה בְּהָאֵי עֲלָמָא, וְאִי לֹא) קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא עֶקֶר לִיה וְנִטְע לִיה בְּכַמְּהָ זְמַנִּין כְּמַלְקָדְמִין.

בא ראה, הקדוש ברוך הוא עשה את האדם כמו שלמעלה, הכל הוא בחכמה, ואין לך איבר ואיבר באדם שאינו עומד בחכמה עליונה. שהרי כיון שנתקן כל הגוף באיבריו כראוי, הקדוש ברוך הוא השתתף [התחזק] עמו והכניס בו נשמה קדושה כדי ללמד את האדם ללכת בדרך התורה ולשמר מצוותיו, כדי שאדם יתתקן כראוי. [ומשום זה] [ובעוד] שיש בו נשמה קדושה, צריך לאדם להגדיל את דמות המלך העליון בעולם. וסוד זה, שהרי אותו הנהר ששופע ויוצא לא פוסקים מימיו לעולמים, ועל זה צריך לאדם שלא יפסיק את הנהר והמקור שלו בעולם הזה. [נה"ר רמז לברית הקדש שחתום בבשרו, שהוא דגמא של אותו הנה"ר הסוד של צדיק שמתחבר עם צדי"ק יחד למעלה, משום כך צריך אדם למטה להתחבר עם אשתו בקדשה כדי שיתחזק באותו העולם], וכל זמן שאדם לא יצליח בעולם הזה [ס"א ועל כן צריך לאדם שלא יפסיק את הנהר והמקור שלו בעולם הזה, ואם לא] הקדוש ברוך הוא עוקר אותו ונוטע אותו בכמה פעמים כמו מקדם.

תא חזי, מה כתיב, העירותי מצפון ויאת. העירותי, דא אתערוותא דזווגא דבר נש בהאי עלמא, דאיהו אתערוותא מסטרא דצפון. ויאת, דא היא נשמתא קדישא דאתיא מלעילא, וקודשא בריך הוא משדר לה מלעילא. אתיא בהאי עלמא ועאלת בגו בני נשא כדקאמרן.

בא ראה מה כתוב, העירותי מצפון ויאת. העירותי - זו ההתעוררות של הזוג של האדם בעולם הזה, שהיא התעוררות מצד הצפון. ויאת - זו היא הנשמה הקדושה שבאה מלמעלה, והקדוש ברוך הוא שולח אותה מלמעלה, באה לעולם הזה ונכנסת לתוך בני אדם, כמו שאמרנו.

ממזרח שמש, דא אתר דההוא נהר דנגיד ונפיק דמתמן נפקת נשמתא ואתנהירת. ויבא סגנים [כמו חמר] אליו אינון חילין דעלמא דאתין בגין [ס"א בגו] ההוא אתערוותא דנשמתין. כמו חומר, כגוונא דאתער בר נש בגופא.

ממזרח שמש - זה המקום של אותו הנהר ששופע ויוצא, שמשם יוצאת הנשמה ומאירה. ויבא סגנים [כמו חמר] - אלו הם חילות העולם שבאים משום [בתוך] אותה ההתעוררות של הנשמות. כמו חמר - כמו שמתעורר אדם בגוף.

דְּהָא בְּגִין דָּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד זְוּגִין וְאַטִּיל נְשָׁמְתִין בְּעֵלְמָא,
וְחִבְרוּתָא אֲשֶׁתִּפַּח לְעֵילָא וְתַתָּא וּמְקוּרָא דְכֻלָּא הוּא (ס"א יחא) בְּרוּךְ. וּבְגִין
כְּךָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִד לִיה לְבַר נֶשׁ בְּגִין לְאַשְׁתַּדְלָא בְּאַרְחוּי, וְלֹא
יִפְסִיק מְקוּרִיה וּמְבוּעָא דִּילֵיה לְעֵלְמִין.

שְׁהָרִי מְשׁוּם זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה זְוּגִים וּמְטִיל נְשָׁמוֹת בְּעוֹלָם,
וְנִמְצְאוֹת חִבְרוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַמְקוּר שֶׁל הַכֹּל הוּא (ס"א יחיה) בְּרוּךְ.
וּמְשׁוּם כְּךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה אֶת הָאָדָם, כְּדֵי לְהַשְׁתַּדֵּל בְּדַרְכָּיו,
וְלֹא יִפְסִיק אֶת מְקוּרוֹ וּמְעִנּוֹ לְעוֹלָמִים.

וְכָל מֵאן דְּפָסִיק מְקוּרִיה, (מתתא ומיבש ליה כביכול כאלו גרים ליה לאתפסקא לעילא,
כדין (איוב יד) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש, הואיל ובר נש אתקם לתתא כדוגמא דלעילא, מאן
דמקוריה ימיש מלמעבד פירין, כגון דין דלא בעא למיתב איתתא, או נסיב לה דאשתדל ולא יכיל,
אלו דתרין הפכין אינון דא מדא, (או ס"א ההוא) דימיש מלמעבד פירין, לית ליה תקנה לעולם.
(קהלת א) מעוות לא יכול לתקון, בגין דלא בעא למיסב איתתא ולאשתדלא בפריה ורביה, וההוא
דאשתדל ונסב איתתא ולא יכיל, דא מתתקן בפריקיה דקריב ליה דהוא אחוי, וההוא דמית בלא
בנין) כְּדֵי נְפִיק מֵהָאֵי עֵלְמָא הֵהוּא בְּרִיךְ נֶשׁ לֹא עָאֵל בְּפִרְגוּדָא וְלֹא נְטִיל חוּלְק
בְּהֵהוּא עֵלְמָא (ונשמתייה לא אתכלילת באתר דכל נשמתיין אתכלילו, ואתגזר דיוקניה מתמן.
הדא הוא דכתיב, (ויקרא כב) ונכרתה הנפש ההיא מלפני, הואיל וכדין הוא, ברא ליה קודשא בריך
הוא פריק (דף קפז ע"א) דיפרוק ליה מיא דמחבלין, ודא אחוי דקריב ליה שנאמר (דברים כה) כי
ישבו אחים יחדיו וגו'. וכתיב בא אל אשת אחיך ויבם אותה וגו'. בגין דנשמתייה לא עאלת קמיה
קודשא בריך הוא, אלא היא קימא לבר. בגין דלא זכה לאנהרא בהאי עלמא בההוא גופא. מאן דלא
זכה בהאי אתר, יהך לאתר אחרא ויזכי ביה. כגוונא דא אעא דדליק ונהורא לא סליק יבטשון ליה
ויסלק נהורא ביה וינהיר. אעא הוא אדם דכתיב (שם כ) כי האדם עץ השדה. רצונו לומר בר נש כד
איהו בהאי עלמא ואזל ותאיב ואכיל ושתי ואזדווג באיתתא ולא זכי לבנין. דא הוא אעא דדליק
ונהורא לא סליק, כלומר נשמתייה לא זכאת בההוא גופא לאתנהרא אלא איהי בחשוכא).

וְכָל מִי שֶׁמְפָסִיק מְקוּרוֹ [מלמטה ומיבש אותו, כביכול גורם להפסק למעלה, אז (איוב
יד) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש, והואיל ובר נש אתקם לתתא כדוגמא שלמעלה מי שמקורו
ימיש מעשות פרות, כמו זה שלא רצה לשא אשה, או שנשא אותה והשתדל ולא יכל, אלו ששני
הפכים הם זה מזה, (או אותו) שימיש מעשות פרות, אין לו תקנה לעולם, (קהלת א) מעות לא יוכל
לתקן, משום שלא רצה לשא אשה ולהשתדל בפריה ורביה, ואותו שהשתדל ונשא אשה ולא יכל,
זה מתקן בגואלו שקרוב לו, שהוא אחיו של אותו מת בלי בנין]. כְּפִשְׁיוּצָא מִן הָעוֹלָם
הַזֶּה, אוֹתוֹ הָאִישׁ לֹא נִכְנַס לְפִרְגוּד וְלֹא נוֹטֵל חֵלֶק בְּעוֹלָם הַהוּא (ונשמתי
לא נכללת במקום שכל הנשמות נכללו, ונגזרת דמותו משם, זהו שכתוב ונכרתה הנפש ההיא
מלפני, הואיל וכך הוא, בורא לו הקדוש ברוך הוא גואל שיגאלנו מיד המשחיתים, וזה אחיו שקרוב
אליו, שנאמר (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו וגו', וכתוב בא אל אשת אחיך ויבם אתה וגו', משום
שנשמתי לא נכנסת לפני הקדוש ברוך הוא, אלא היא עומדת בחוץ, משום שלא זכה להאיר בעולם
הזה בגוף ההוא, מי שלא זוכה במקום הזה, ילך למקום אחר ויזכה בו, כמו כן עץ שדולק ואורו
לא עולה, יכו אותו ויעלה בו אור ויאיר, עץ הוא אדם, שכתוב (שם כ) כי האדם עץ השדה, רוצה
לומר, שהאדם כשהוא בעולם הזה והולך ותאב ואוכל ושותה ומזדוג עם אשה ולא זוכה לבנים,
זהו עץ שדולק ואורו לא עולה, כלומר, נשמתי לא זוכה באותו הגוף להיות מוארת, אלא היא
בחשכה],

תָּא חֲזִי, כְּתִיב, (ישעיה מה) לֹא תִהְיוּ בִּרְאָה לְשֹׁבֵת יִצְרָה, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
בְּגִין דָּא עֲבֵד לִיה לְבַר נָשׁ כְּדָקָא יְאוּת כְּדָאֲמָרֵן. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבֵד
טִיבֵו עִם עֲלָמָא. תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, (בראשית כה) וַיֹּסֶף אֲבִרְהֵם וַיִּקַּח אִשָּׁה
וַשְׁמָה קְטוּרָה, רְזָא דְנִשְׁמַתָּא אֲתַת לְאַתְתַּקְנָא כְּמִלְקַדְמִין.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב (ישעיה מה) לֹא תִהְיוּ בִּרְאָה לְשֹׁבֵת יִצְרָה, שְׁמֵשׁוּם כְּדָ עֲשֵׂה
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם כְּרָאוּי, כְּמוֹ שְׁאֲמָרְנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
עוֹשֵׂה חֶסֶד עִם הָעוֹלָם בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב, (בראשית כה) וַיֹּסֶף אֲבִרְהֵם
וַיִּקַּח אִשָּׁה וַשְׁמָה קְטוּרָה. סוּד הַנִּשְׁמָה שְׂבָאָה לְהַתְתַּקֵּן כְּמוֹ מְקֻדָּם.

תָּא חֲזִי, הַהוּא גּוּפָא מַה כְּתִיב, (ישעיה נג) וַיִּי חֲפָץ דְּכָאוּ הַחֲלִי אִם תְּשִׁים
אֲשֶׁם נִפְשׁוּ יִרְאֵה זֶרַע יֶאֱרִיךְ יָמִים וְחֲפָץ יִי בִּידוֹ יִצְלַח. וַיִּי חֲפָץ דְּכָאוּ, הַאי
קָרָא אִית לְאַסְתַּכְּלָא בֵּיה, אֲמַאי חֲפָץ בְּגִין דִּיתְדַכֵּי. אִם תְּשִׁים אֲשֶׁם, אִם
יִשִּׁים אֲשֶׁם מִבְּעֵי לִיה, מַאי אִם תְּשִׁים. אֶלָּא לְנִשְׁמַתָּא אַהֲדַר מְלָה. אִי
הַהִיא נִשְׁמַתָּא בְּעֵיָא לְאַתְתַּקְנָא כְּדָקָא יְאוּת, יִרְאֵה זֶרַע. בְּגִין דִּהַהִיא
נִשְׁמַתָּא אֲזֵלַת וְשְׂאֲטַת וְאִיהִי זְמִינָא לְאַעְלָא בְּהַהוּא זֶרַע דְּאַתְעַסַּק בְּהַ בְּר
נָשׁ בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה, וְכַדִּין יֶאֱרִיךְ יָמִים. וְחֲפָץ יִי דָא אוּרִייתָא בִּידִיה אֲצֻלַח.

בֹּא רְאֵה בְּאוּתוֹ הַגּוּף מַה כְּתוּב, (ישעיה נג) וְהִי חֲפָץ דְּכָאוּ הַחֲלִי אִם
תְּשִׁים אֲשֶׁם נִפְשׁוּ יִרְאֵה זֶרַע יֶאֱרִיךְ יָמִים וְחֲפָץ הִי בִּידוֹ יִצְלַח. וְהִי חֲפָץ
דְּכָאוּ, בְּפִסּוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהַסְתַּכְּלָא, לְמַה חֲפָץ? כְּדִי שְׂיִטְהַר. אִם תְּשִׁים
אֲשֶׁם - הִי צָרִיךְ לְהִיּוֹת אִם יִשִּׁים אֲשֶׁם! מַה זֶה אִם תְּשִׁים? אֶלָּא עַל
הַנִּשְׁמָה חוּזַר הַדְּבַר. אִם הַנִּשְׁמָה הַהִיא רוּצָה לְהַתְתַּקֵּן כְּרָאוּי - יִרְאֵה
זֶרַע, מְשׁוּם שְׂאוּתָהּ הַנִּשְׁמָה הוֹלְכַת וּמְשׁוּטְטַת וּמְזַמְנַת לְהַכְנִס לְאוּתוֹ
הַזֶּרַע שֶׁהַתְעַסַּק בְּהַ הָאָדָם בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה, וְאִזּוּ יֶאֱרִיךְ יָמִים, וְחֲפָץ הִי -
זוֹ הַתּוֹרָה - בִּידוֹ יִצְלַח.

תָּא חֲזִי, אָף עַל גַּב דְּבַר נָשׁ אֲשֶׁתִּדַּל בְּאוּרִייתָא יְמָמָא וְלִילִיא, וּמְקוּרִיָּה
וּמְבוּעִיָּה קִימָא בֵּיה לְמַגְנָא, לִית לִיה אֲתַר לְאַעְלָא לְפִרְגוּדָא. וְהָא אֲתַמָּר
דְּבִירָא דְמִיא אִי הַהוּא מְקוּרָא וּמְבוּעָא לֹא עָאֵל בֵּיה, לֹאוּ אִיהוּ בְּאָר,
דְּבִירָא וּמְקוּרָא, כְּחַדָּא אִינוּן, וְרְזָא חַדָּא אִיהוּ, וְאוּקִימָנָא.

בֹּא רְאֵה, אָף עַל גַּב שְׂאָדָם מְשִׁתְּדַל בְּתוֹרָה יוּמָם וְלִילָה וּמְקוּרוֹ וּמְעֵינּוּ
עוֹמֵד בּוֹ לְחֲנָם, אִין לוֹ מְקוּם לְהַכְנִס לְפִרְגוּד. וְהִרִי נְאָמַר שְׂבָאֵר הַמִּים,
אִם לֹא נִכְנָס בְּהַ אוּתוֹ הַמְּקוּר וְהַמְּעֵן, אִינְהַ בְּאָר, שְׂהַבְּאָר וְהַמְּקוּר
הֵם יַחַד וְהֵם סוּד אַחַד, וּבְבִירָנוּ.

כְּתִיב, (תהלים קכז) שְׁוֹא לָכֶם מִשְׁפִּימֵי קוֹם מֵאַחֲרֵי שְׁבֵת אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֶצְבִּים כִּן יִתֵּן לִידִידוֹ שָׁנָה. תָּא חֲזִי, כַּמָּה חֲבִיבֵינּוּ אֵינּוֹן מִלֵּי דְאוֹרֵייתָא. דְּכָל מַלְּה וּמַלְּה דְאוֹרֵייתָא אֵית בֵּיה רְזִין עֲלָאִין קְדִישִׁין. וְהָא אֲתַמֵּר דְּכַד יִהֲב קוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא אוֹרֵייתָא לְיִשְׂרָאֵל, כֹּל גְּנִיזִין עֲלָאִין קְדִישִׁין כִּלְהוּ יִהֲב לְהוּ (וּכְלָהוּ) בְּאוֹרֵייתָא, וְכִלְהוּ אֲתִיְהִיבוּ לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲתָא דְקַבִּילוּ אוֹרֵייתָא בְּסִינֵי.

כְּתוּב (תהלים קכז) שְׁוֹא לָכֶם מִשְׁפִּימֵי קוֹם מֵאַחֲרֵי שְׁבֵת אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֶצְבִּים כִּן יִתֵּן לִידִידוֹ שָׁנָה. בָּא רָאָה כַּמָּה הֵם חֲבִיבִים דְּבְרֵי הַתּוֹרָה, שְׁבַכְל דְּבַר וְדְבַר בְּתוֹרָה יֵשׁ בּוּ סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים קְדוּשִׁים, וְהָרִי נֹאמֵר שְׁפָאֲשֵׁר נָתַן הַקְּדוּשׁ בְּרִידָּהּ הוּא הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, אֶת כָּל הַגְּנִזִּים הָעֲלִיוֹנִים הַקְּדוּשִׁים כֻּלָּם נָתַן לָהֶם [וּכְלָם] בְּתוֹרָה, וְכֻלָּם נָתַנוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲה שְׁקִבְלוּ הַתּוֹרָה בְּסִינֵי.

תָּא חֲזִי, שְׁוֹא לָכֶם מִשְׁפִּימֵי קוֹם, אֵלִין אֵינּוֹן יְחִידִים דְּאֲשַׁתְּכַחוּ, דְּלָאוּ אֵינּוֹן דְּכַר וְנוֹקְבָא כְּדָקָא יְאוּת, וְאֶקְדָּמוּ בְּצַפְרָא לְעִבְדֵי תִיְהוּ. כַּמָּה דְאֲתָא אָמַר, (קהלת ד) יֵשׁ אַחַד וְאֵין שְׁנֵי וְגוֹ' וְאֵין קָץ לְכָל עֲמֵלוֹ. מֵאַחֲרֵי שְׁבֵת. מֵאַחֲרֵין נִיחָא, כַּמָּה דְאֲתָא אָמַר, כִּי בּוּ שְׁבֵת. בְּגִין דְּאֲתַתָּא לְגַבֵּי בַר נֶשׁ אִיהִי נִיחָא לְגַבֵּיהּ וְדָאֵי.

בָּא רָאָה, שְׁוֹא לָכֶם מִשְׁפִּימֵי קוֹם - אֵלוּ הֵם הַיְחִידִים שְׁנַמְצָאִים, שְׁאִינִם זָכַר וְנִקְבָּה כְּרָאוּי, וּמְקַדִּימִים בְּבִקְרָא לְעִבּוּדְתָם, כְּמוֹ שְׁנֹאמֵר (קהלת ד) יֵשׁ אַחַד וְאֵין שְׁנֵי וְגוֹ', וְאֵין קָץ לְכָל עֲמֵלוֹ. מֵאַחֲרֵי שְׁבֵת - מֵאַחֲרֵים הַמְּנוּחָה, כְּמוֹ שְׁנֹאמֵר כִּי בּוּ שְׁבֵת, מְשׁוּם שְׁהֲאֲשָׁה אֶל הָאָדָם הִיא נַחַת וְדָאֵי אֶצְלוּ.

אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֶצְבִּים, מֵאֵי לֶחֶם הָעֶצְבִּים. דְּכַד בַּר נֶשׁ אֵית לִיה בְּנִין, הֵהוּא נְהֻמָּא דְאָכִיל, אָכִיל לִיה בְּחֻדְוָה וּבְרַעוּתָא דְלִבָּא. וְהֵהוּא דְלִית לִיה בְּנִין, הֵהוּא נְהֻמָּא דְאָכִיל אִיהוּ נְהֻמָּא דְעֶצְבּוֹ. וְאֵלִין אֵינּוֹן אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֶצְבִּים וְדָאֵי.

אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֶצְבִּים, מַה זֶה לֶחֶם הָעֶצְבִּים? שְׁפָאֲשֵׁר לְאָדָם יֵשׁ בְּנִים, אוֹתוֹ הַלֶּחֶם שְׁאוֹכֵל, אוֹכֵל אוֹתוֹ בְּשִׁמְחָה וּבְרִצּוֹן הַלֵּב. וְזֶה שְׁאֵין לוֹ בְּנִים, אוֹתוֹ לֶחֶם שְׁאוֹכֵל הוּא לֶחֶם שֶׁל עֶצֶב, וְאֵלוּ הֵם אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֶצְבִּים וְדָאֵי.

כּוּן יתּוּן לידידוֹ שְׁנָה, מֵאִי יתּוּן לידידוֹ, דָּא הוּא דְמְקוּרִיהַּ מְבַרְךְ, דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יְהִיב לִיהַּ שְׁיִנְהַּ בְּהַהוּא עֲלֵמָא כְּמַה דְאַתְּ אָמַר, (משלי א) וְשִׁכְבַת וְעֶרְבָה שְׁנַתְךָ. בְּגִין דְאַיִת לִיהַּ חוּלְקָא בְּעֲלֵמָא דְאַתְּ. בְּגִין דְהַהוּא בְּרַ נְשׁ שְׁכִיב וַיִּתְּהֵי בְּהַהוּא עֲלֵמָא דְאַתְּ כְּדָקָא יְאוּת.

כּוּן יתּוּן לידידוֹ שְׁנָא, מַה זֶה יתּוּן לידידוֹ? זֶהוּ שְׁמִקּוּרוֹ מְבַרְךְ, שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ שְׁנָה בְּעוֹלָם הַהוּא, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (משלי א) וְשִׁכְבַת וְעֶרְבָה שְׁנַתְךָ, מְשׁוּם שְׁיִישׁ לוֹ חֵלֶק בְּעוֹלָם הַבָּא, כְּדִי שְׁאוּתוֹ הָאִישׁ יִשְׁכַּב וַיִּתְּהֵה בְּעוֹלָם הַבָּא הַהוּא כְּרָאוּי.

יֵשׁ אֶחָד וְאִין שְׁנֵי וְגוֹ'. יֵשׁ אֶחָד, דָּא הוּא בְּרַ נְשׁ דְאַיְהוּ יְחִידָאֵי בְּעֲלֵמָא, לֹא יְחִידָאֵי כְּדָקָא יְאוּת, אֶלְא דְאַיְהוּ בְּלֹא זְווגָא. וְאִין שְׁנֵי, דְלִית עֲמִיהַּ סְמִךְ. גַּם בְּן, דְיֻקִּים שְׁמִיהַּ בְּיִשְׂרָאֵל לֹא שְׁבַק. וְאַח (אין לו) לֹא יִתְּתָא לִיהַּ לְתַקוּנָא.

יֵשׁ אֶחָד וְאִין שְׁנֵי וְגוֹ', יֵשׁ אֶחָד - זֶהוּ אָדָם שֶׁהוּא יְחִידֵי בְּעוֹלָם, לֹא יְחִידֵי כְּרָאוּי, אֶלְא שֶׁהוּא בְּלֵי זְווג. וְאִין שְׁנֵי - שְׁאִין עֲמוֹ סְמִךְ. גַּם בְּן - שְׁיֻקִּים שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל לֹא הִשְׁאִיר. וְאַח אִין לוֹ - שְׁיֻבִיא אוֹתוֹ לְתַקוּן.

דף קפז ע"ב

וְאִין קֶץ לְכָל עֲמָלוֹ, דְאַיְהוּ עֲמַל תְּדִיר דְאַקְדִּים יִמְמָא וְלִילָא. גַּם עֵינֵנוּ לֹא תִשְׁבַּע עֶשֶׂר, וְלִית לִיהַּ לְבָא לֹא שְׁגַחַא וְלִמְיַמַּר לְמִי אֲנִי עֲמַל וּמְחַסַּר אֶת נַפְשִׁי (דף קפז ע"ב) מְטוּבָה.

וְאִין קֶץ לְכָל עֲמָלוֹ - שֶׁהוּא עֲמַל תְּמִיד, שְׁמִקְדִּים יוֹם וְלִילָה. גַּם עֵינֵנוּ לֹא תִשְׁבַּע עֶשֶׂר - וְאִין לוֹ לֵב לְהִשְׁגִּיחַ וְלוֹמַר, לְמִי אֲנִי עֲמַל וּמְחַסַּר אֶת נַפְשִׁי מְטוּבָה.

וְאִי תִימָא דְבְּגִין דְיִיכוּל וַיִּשְׁתֵּי יִתִּיר וַיַּעֲבֵד מְשִׁתְּנָא בְּכָל יוֹמָא תְּדִיר, לֹאוּ הָכִי. דְהָא נַפְשָׁא לֹא אֶתְהֵנִי מְנִיהַּ, אֶלְא וְדָאֵי אִיהוּ מְחַסַּר לְנַפְשִׁיהַּ מְטִיבוּ דְנְהוּרָא דְעֲלֵמָא דְאַתְּ. בְּגִין דְדָא הִיא נַפְשָׁא חֲסָרָא, דְלֹא אֲשְׁתַּלִּימַת כְּדָקָא יְאוּת. תָּא חֲזִי, כְּמַה חָס קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל עוֹבְדוֹי, בְּגִין דְקָא בְּעִי דִיתְתַּסּוּן, וְלֹא יִתְּאָבִיד מֵהַהוּא עֲלֵמָא דְאַתְּ כְּדָקָאֲמַרְן.

ואם תאמר שפדי שיאכל וישתה יותר ויעשה משתה בכל יום תמיד - לא כן, שהרי הנפש אינה נהנית ממנו. אלא ודאי הוא מחסר את נפשו משוב של האור של העולם הבא משום שזוהי נפש חסרה, שלא השלמה כראוי. בא ראה כמה חס הקדוש ברוך הוא על מעשיו, משום שרוצה שיתקן ולא יאבד מאותו העולם הבא, כמו שאמרנו.

רבי חייא בעא, האי דאיהו זכאה שלימא ואשתדל באורייתא יומי ולילי וכל עובדוי לשמא דקודשא בריך הוא, ולא זכה לבנין בהאי עלמא כגון דאשתדל בהו ולא זכה, או דהוו ליה ומיתו. מה אינון לעלמא דאתי. אמר ליה רבי יוסי, עובדוי וההיא אורייתא, קא מגינן עליה לההוא עלמא.

רבי חייא שאל, זה שהוא צדיק שלם ומשתדל בתורה ימים ולילות וכל מעשיו לשמו של הקדוש ברוך הוא ולא זכה לבנים בעולם הזה, כמו שהשתדל בהם ולא זכה, או שהיו לו ומתו - מה הם לעולם הבא? אמר לו רבי יוסי, מעשיו והתורה ההיא מגנים עליו לעולם ההוא.

אמר רבי יצחק, עליהו ועל אינון זכאי קשוט, (כגון רבי יוחנן דהוו ליה בנין ומיתו, וכגון רבי חזקיה דאיהו עקר) עליהו כתיב, (ישעיה נז) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבירתי. מה כתיב בתריה, ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת. בגין דאלין אית לון חולקא לעלמא דאתי. אמר ליה רבי יוסי, יאות הוא ושפיר.

אמר רבי יצחק, עליהם ועל אותם צדיקי האמת, [כמו רבי יוחנן שהיו לו בנין ומתו, וכמו רבי חזקיה שהוא עקר] עליהם כתיב (ישעיה נז) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבירתי. מה כתיב בתריה? ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת, משום שלא לה יש חלק לעולם הבא. אמר לו רבי יוסי, נאה הוא ונפה.

תא חזי, זכאה שלים דהוו כל אליו ביה, ואשתלים כדקא יאות, ומית בלא בנין, והא קא נרית דוכתיה בההוא עלמא, אתתיה בעיא ליבומי או לא. אי תימא דלבעי ליבומי, הא בריקנא איהו, דהא אתתיה קא נרית בההוא עלמא.

בא ראה, צדיק שלם שהיו בו כל אלה והשלם כראוי ומת בלי בנים, והנה יורש מקומו בעולם ההוא - האם אשתו צריכה יבום או לא? אם תאמר שצריכה להתניבם, הרי זה לריקנות, שהרי את מקומו ירש בעולם ההוא.

אלא ודאי בעיא ליבומי, בגין דלא ידעינן אי הוה שלים בעובדוי אי לאו. והיא אי אתיבמת לא הוה בריקניא. בגין דאתר אית ליה לקודשא בריה הוא דהא (ט) בר נש (ד) הוה בעלמא ומית בלא בנן ופורקא לא הוי ליה בעלמא, כיון דמית האי זכאה שלים ואתתיה אתיבמת, ואיהו אתריה ירית. אתא ההוא בר נש ואשתלים הקא, ובין כד ובין כד קודשא בריה הוא, אתר זמין ליה (לעלמא) (בעלמא) עד דיימות האי זכאה שלים, וישתלים איהו בעלמא. הדא הוא דכתיב (במדבר לה) כי בעיר מקלטו ישב עד מות הפה הגדול וגו'.

אלא ודאי צריכה ליבום, משום שאיננו יודעים אם היה שלם במעשיו ואם לא. ואם היא מתבמת, זה לא היה בריקנות, משום שיש מקום לקדוש-ברוך-הוא לאיש הזה שהיה בעולם ומת בלי בנים וגואל לא היה לו בעולם. כיון שהצדיק השלם הזה מת ואשתו מתבמת, והוא ירש את מקומו, בא האיש ההוא ומשתלם כאן, ובין כד ובין כד הקדוש ברוך הוא מזמין לו מקום לעולם עד שימות הצדיק השלם הזה והוא ישתלם בעולם. זהו שפתיב (במדבר לב) כי בעיר מקלטו ישב עד מות הפה הגדול וגו'.

ודא הוא דתנינן, בגין זמינן אינון לצדיקיא במיתתהון, בחייהון לא זכו ובמיתתהון זכו. ובגין כד כל עובדוי דקודשא בריה הוא פלהו קשוט וזכו, (סייא וחייס) וחיים על פלא. (קהלת ד) טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם, אליו אינון דמתעסקין בהאי עלמא לאולדא בגין. דאינון בגין דשבקו, בגיניהון אית לון אגר טב בההוא עלמא, ובגיניהו ירתיו אבהו דלהון חולקא בההוא עלמא ואוקמוה.

וזוהו ששנינו, בנים מזמנים לצדיקים במיתתם. בחייהם לא זכו, ובמיתתם זכו. ומשום כד כל מעשיו של הקדוש ברוך הוא כלם אמת וזכות, [וחס] וחיים על הכל. (קהלת ד) טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם - אלו הם שמתעסקים בעולם הזה להוליד בנים, שאותם בנים שהשאירו, בגללם יש להם שכר טוב בעולם הזה ובגללם יורשים אבותיהם חלק בעולם ההוא, וביארוהו.

תָּא חַזִּי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נֹטַע אֵילָנִין בְּהַאי עֲלָמָא אִי אֲצַלְחוּ יָאוּת, לָא אֲצַלְחוּ אַעְקָר לֹון וְשִׁתַּל לֹון אֲפִילוּ כְּמָה זְמַנִּין. וּבְגִין כֶּךָ כָּל אַרְחוּי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּלָהוּ לְטַב וּלְאַתְקָנָא עֲלָמָא :

בֹּא רְאֵה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נֹטַע אֵילָנוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה. אִם הֲצַלִּיחוּ - יָפֵה. לֹא הֲצַלִּיחוּ - עוֹקֵר אוֹתָם וְשׁוֹתֵל אוֹתָם אֲפִילוּ כְּמָה פְּעָמִים, וּמִשׁוּם כֶּךָ כָּל דְרִכֵּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵן לְטוֹב וְלִתְקוּן אֶת הָעוֹלָם.

בֹּא אֵל אֲשֶׁת אַחִידָא וַיִּבֶס אוֹתָהּ, דְּהָא יְהוּדָה וְכָלְהוּ שְׂבָטִין הֵווּ יוֹדְעֵי דָא. וְעֵקֶרָא דְמַלְתָּא, וְהֵקֶם זֶרַע. בְּגִין דְּהָהוּא זֶרַע אֲצֻרִיךְ לְאַתְתְּקָנָא מְלָה וּלְמַגְלַם גּוֹלְמָא לְתַקּוּנָא דְלָא יִתְפָּרֵשׁ גְּזַעָא מִשְׁרָשִׁיָּה כְּדַקָּא יָאוּת, הֲדָא הוּא דְכַתִּיב (אִיּוֹב לֵה) וְאַדָּם עַל עֶפֶר יָשׁוּב.

בֹּא אֵל אֲשֶׁת אַחִידָא וַיִּבֶס אֹתָהּ. שְׁהֵרִי יְהוּדָה וְכָל הַשְּׂבָטִים הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה וְעֵקֶר הַדְּבָר וְהֵקֶם זֶרַע, מִשׁוּם שְׂאוֹתוֹ הַזֶּרַע צָרִיךְ לְהִתְתְּקוּן הַדְּבָר וְלְגַלֵּם גֹּלֶם לְתַקּוּן שְׂלָא יִפְרֹד הַזֶּרַע מִשְׁרָשׁוֹ כְּרָאוּי, זֶהוּ שְׂכַתוֹב (אִיּוֹב לֵד) וְאַדָּם עַל עֶפֶר יָשׁוּב.

וְכַד מִתְתְּקוּן לְבַתֵּר כְּדַקָּא יָאוּת, אֵלִין מִשְׁתַּבְּחִין בְּהָהוּא עֲלָמָא בְּגִין דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַתְרַעֵי בְּהוּ. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב, (קֹהֶלֶת ד) וְשַׁבַּח אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שְׂכָבֵר מֵתוֹ, דִּיִּיקָא. מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הִמָּה חַיִּים עֲדָנָה. מֵאִי עֲדָנָה, כְּמָה דְאֵת אֲמֵר (בְּרַאשִׁית יח) אַחֲרֵי בְלוּתֵי הַיְתָה לִי עֲדָנָה. וְכַתִּיב (אִיּוֹב לג) יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמִיו.

וְכַשְׁנִתְקוּן אַחַר כֶּךָ כְּרָאוּי, אֵלוּ מִשְׁתַּבְּחִים בְּעוֹלָם הַהוּא, מִשׁוּם שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְרַצָּה בָּהֶם, וּמִשׁוּם כֶּךָ כְּתוּב (קֹהֶלֶת ד) וְשַׁבַּח אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שְׂכָבֵר מֵתוֹ, דְּוִקָא, מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עֲדָנָה. מָה זֶה עֲדָנָה? כְּמוֹ שְׂנַאֲמֵר (בְּרַאשִׁית יח) אַחֲרֵי בְלוּתֵי הַיְתָה לִי עֲדָנָה, וְכַתוּב (אִיּוֹב לג) יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמִיו.

וטוב משניהם את אשר עָדוּן לא הָיָה (דלא שב לימי עלומיו) אֲשֶׁר לא רָאָה אֶת
הַמַּעֲשֶׂה הַרַע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ. וְטוֹב מִשְׁנֵיהֶם אֶת אֲשֶׁר עָדוּן לא
הָיָה, דָּלָא שֶׁב לִימֵי עֲלֻמְיֹו וְלֹא אֲצֻרִיךָ לְאַתְתִּקְנָא, וְלֹא סָבִיל חוּבִין
קְדָמָי, בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (דף קפח ע"א) יִהְיֶה לִי אֶתֶר מִתְקַנָּא בְּהֵוָה
עֲלָמָא פְּדָקָא יָאוּת.

וטוב משניהם את אשר עָדוּן לא הָיָה [שלא שב לימי עלומיו] אֲשֶׁר לא רָאָה
אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַרַע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ. וְטוֹב מִשְׁנֵיהֶם אֶת אֲשֶׁר
עָדוּן לא הָיָה, שְׁלֹא שֶׁב לִימֵי עֲלֻמְיֹו וְלֹא צְרִיךְ לְהִתְתַּקֵּן וְלֹא סוּבֵל
חֲטָאִים ראשונים, משום שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ מְקוֹם מִתְקוֹן
בְּעוֹלָם הַהוּא כְּרֵאוּי.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, (קהלת ח) וּבִכְּוֹן רְאִיתִי רְשָׁעִים קְבוּרִים וְגוֹ', כְּמָה דְּאַתְמָר.
בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֶבֶד טִיבוּ וְלֹא בְּעָא לְשַׁצָּאָה עֲלָמָא אֶלָּא כְּמָה
דְּאַתְמָר, וְכָל אַרְחוּי כְּלָהוּ קִשׁוּט וּזְכוּ לְאוּטְבָא לְהוּ בְּהֵאִי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא
דְּאַתִּי. זְכָאָה חוּלְקָהוֹן דְּצַדִּיקָיָא דְּאִינוּן אֲזִלִּי בְּאַרְחַ קִשׁוּט, עֲלִיָּהוּ כְּתִיב,
(תהלים לו) צַדִּיקִים יִרְשׁוּ אֶרֶץ:

בֵּא רָאָה מַה כְּתוּב? (קהלת ח) וּבִכְּוֹן רְאִיתִי רְשָׁעִים קְבוּרִים וְגוֹ', כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר מִשׁוּם שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חֶסֶד וְלֹא רוּצָה לְכַלּוֹת אֶת
הָעוֹלָם, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְכָל דְּרָכָיו כָּלֵם אֱמֶת וּזְכוּת לְהִיטִיב לָהֶם
בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. אֲשֶׁרִי חֲלָקִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם הוֹלְכִים
בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, עֲלֵיהֶם כְּתוּב (תהלים לו) צַדִּיקִים יִרְשׁוּ אֶרֶץ.

וַיִּרַע בְּעֵינָי יְיָ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמַת גַּם אֹתוֹ. רַבִּי חִיָּיא פְּתַח, (קהלת יא) בִּבְקָר זָרַע
אֶת זָרְעֶךָ וְלָעָרֵב אֵל תִּנַּח יָדְךָ וְגוֹ'. תָּא חֲזִי, כְּמָה אֲתַחֲזִי לִי לְבַר נֶשׁ
לְאַזְדָּהָרָא מְחֻבּוּי, וְלֹא זְדָהָרָא בְּעוּבְדוּי קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּגִין דְּכְמָה
שְׁלִיחוֹן וְכְמָה מִמְּנֹן אִינוּן בְּעֲלָמָא, דְּאִינוּן אֲזִלִּין וְשִׁיטוֹן, וְחֲמָאן עוּבְדִיהוֹן
דְּבִנֵי נֶשָׁא, וְסָהֲדִין עֲלוּי (ז"ח עליהו) וְכֹלָא בְּסַפְרָא כְּתִיבִין.

וַיִּרַע בְּעֵינָי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמַת גַּם אֹתוֹ. רַבִּי חִיָּיא פְּתַח, (קהלת יא) בִּבְקָר
זָרַע אֶת זָרְעֶךָ וְלָעָרֵב אֵל תִּנַּח יָדְךָ וְגוֹ'. בֵּא רָאָה כְּמָה רְאוּי לְאַדָּם
לְהַזְהֵר מִחֲטָאִיו וּלְהַזְהֵר בְּמַעֲשָׂיו לִפְנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשׁוּם
שֶׁכְּמָה שְׁלוּחִים וְכְמָה מִמְּנִים הֵם בְּעוֹלָם שְׁהֵם הוֹלְכִים וּמְשׁוּטְטִים
וְרוֹאִים אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם וּמַעֲדִים עֲלוּי [ז"ח עליהם], וְהַכֹּל כְּתוּבִים
בְּסַפֵּר.

וְתָא חֲזִי, בְּכֹל אֵינּוֹן חוּבִין דְּאַסְתָּאב בְּהוּ בַר נֶשׁ בְּהַאי עֲלֵמָא, דָּא אִיהוּ
חוּבָא דְאַסְתָּאב בֵּיהּ בַר נֶשׁ יְתִיר בְּהַאי עֲלֵמָא וּבְעֲלֵמָא דְאַתִּי. מֵאן דְּאוּשִׁיד
זְרַעִיהּ בְּרִיקְנָא, וְאַפִּיק זְרַעָא לְמִנְנָא בִּידָא אוּ בְּרִגְלָא וְאַסְתָּאב בֵּיהּ. כְּמָה
דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חֲפָץ רָשָׁע אֶתָּה לֹא יִגְרָדְךָ רָע.

ובא וראה, בכל אותם החטאים שנטמא בהם האדם יותר בעולם
הזה, זהו חטא שנטמא בו אדם יותר בעולם הזה ובעולם הבא - מי
ששופד זרעו לריק ומוציא זרע לחנם בידי או ברגל ונטמא בו, כמו
שנאמר (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חֲפָץ רָשָׁע אֶתָּה לֹא יִגְרָדְךָ רָע.

בגין דא לא עאל לפרגודא, ולא חמי סבר אפי עתיק יומין, כמה דתנינן
כתוב הכא לא יגורד רע, וכתוב ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יי. ובגין כך
כתוב, (ישעיה א) יְדִיכֶם דְּמִים מְלֹאוּ. וְכַאֲהוּ חוּלְקִיָּה דְּבַר נֶשׁ דְּדַחִיל לְמַאֲרִיָּה
וְיֵהָא נְטִיר מְאוּרַח בִּישָׂא, וְיַדְכִּי גְרַמִּיָּה לְאַשְׁתַּדְלָא בְּדַחִילוּ דְּמַאֲרִיָּה.

בגלל זה לא נכנס למחצה ולא רואה תאר פניו של עתיק יומין, כמו
שלמדנו, כתוב כאן לא יגורד רע, וכתוב ויהי ער בכור יהודה רע בעיני
ה', ומשום כך כתוב (ישעיה א) יְדִיכֶם דְּמִים מְלֹאוּ. אֲשֶׁרִי חִלְקוּ שָׁל
הַאִישׁ שִׁירָא מֵרְבוּנוּ וְיֵהָיָה שְׁמוֹר מְדַרְדָּר רָעָה, וְיִטְהַר עַצְמוֹ לְהַשְׁתַּדֵּל
בִּירְאֵת רְבוּנוּ.

תא חזי, בבקר זרע את זרעך, האי קרא אוקמוה. בבקר, דא הוא בזמנא
דבר נש אתקיים בחיליה ויהא בעולימו, כדן אשתדל לאולדא בגין
באיתתא דחזיא ליה, דכתוב בבקר זרע את זרעך.

בא ראה, בבקר זרע [את] זרעך. הפסוק הזה בארוהו, בבקר - זהו בזמן
שאדם עומד בכחו ויהיה בעלומיו, אז ישתדל להוליד בנים עם אשה
שראויה לו, שכתוב בבקר זרע את זרעך.

דהא כדן זמנא איהו כמה דאת אמר, (תהלים קכו) כְּחַצִּים בְּיַד גִּבּוֹר כִּן בְּנֵי
הַנְּעוּרִים. בגין דכייל למילף להו ארחוי דקודשא בריך הוא, ויהא ליה
אגרא טבא לעלמא דאתי. דכתוב אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם
לא יבשו פי ידברו את אויבים בשער. לא יבשו בההוא עלמא, בזמנא
דמאריהון דדינא ייתון לקטרגא עלוי. דלית לך אגרא טבא בההוא עלמא,
כההוא דאוליף ליה לבריה דחילו דמריה בארחוי דאורייתא.

שְׁהָרִי אִז הוּא הַזְמֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכז) כְּחֻצִים בְּיַד גְּבוּר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים, מִשּׁוּם שֶׁיָּכוֹל לְלַמֵּד אוֹתָם דְּרָכֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וַיְהִי לּוֹ שֶׁכֶר טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁפְּתוּב אֲשֶׁרִי הַגִּבֹּר אֲשֶׁר מְלֵא אֶת אֲשַׁפְתּוֹ מֵהֶם לֹא יִבוֹשׁוּ כִּי יִדְבְּרוּ אֶת אוֹיְבֵים בְּשַׁעַר. לֹא יִבוֹשׁוּ - בְּעוֹלָם הַהוּא, בְּזְמַן שֶׁבַעֲלֵי הַדִּין יָבוֹאוּ לְקַטְרֵג עָלָיו, שְׂאִין לָךְ שֶׁכֶר טוֹב בְּעוֹלָם הַהוּא כְּמוֹ הַהוּא שֶׁמְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ יִרְאֵת רְבוּנוּ בְּדְרָכֵי הַתּוֹרָה.

תָּא חֲזִי מַה אָמַר בְּאַבְרָהָם, דְּכָתִיב, (בראשית יח) כִּי יִדְעַתְיוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דְרָךְ יְיָ לְעִשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וְעַל דָּא הַהוּא זְכוּ קַיִמָא לִיה בְּהַהוּא עֲלֵמָא לְגַבֵּי כָּל מְאָרִיהוֹן דְּדִינָא.

בֹּא רְאֵה מַה אָמַר בְּאַבְרָהָם, שֶׁפְּתוּב (בראשית יח) כִּי יִדְעַתְיוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דְרָךְ ה' לְעִשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, וְעַל כֵּן אוֹתָהּ הַזְכוּת קַיִמַת לּוֹ בְּעוֹלָם הַהוּא אֲצֵל כָּל בַּעֲלֵי הַדִּין.

וּבְגִין כֶּךָ בְּבִקְרָא זֵרַע אֶת זֵרְעָךָ, וְלַעֲרַב אֶל תַּנַּח יְדָךְ, אֲפִילוּ בְיוֹמֵי דְזַקְנָה, דְּאִיהוּ זְמַנָּא דְסִיב בְּרִנָּשׁ (לֹא יִימָא כִּבְר אֲשַׁתְּדִלִּית וּדִי לִי אוּ כִּבְר אֲשַׁתְּדִלִּית וְלֹא יִכְלִנָּא וְהִשְׁתָּא דֵאנָא סִיב לִית אֲנָא בְעִי וְעַם כֻּל דָּא) מַה כְּתִיב אֶל תַּנַּח יְדָךְ לֹא יִשְׁבּוּק מְלֵאוּלָדָא בְּהַאי עֲלֵמָא. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְלֹא תִדַּע אֵיזָה יִכְשֹׁר הַזֶּה אוּ זֶה לְפָנֵי הָאֱלֹהִים. בְּגִין דִּיקוּמוֹן בְּגִינִיה בְּהַהוּא עֲלֵמָא.

וּמִשּׁוּם כֶּךָ בְּבִקְרָא זֵרַע אֶת זֵרְעָךָ, וְלַעֲרַב אֶל תַּנַּח יְדָךְ - אֲפִילוּ בְיוֹמֵי הַזְּקָנָה, שֶׁהוּא הַזְמֹן שֶׁאָדָם זָקֵן, [לֹא יִימָר כִּבְר הַשְׁתַּדְּלִית וּדִי לִי, אוּ כִּבְר הַשְׁתַּדְּלִית וְאִינִי יִכּוֹל, וְכַעַת שֶׁאֲנִי זָקֵן אִינִי רוּצָה, וְעַם כֻּל זֶה] מַה כְּתוּב? אֶל תַּנַּח יְדָךְ. לֹא יִנְיַח מְלַחֲוִלִּיד בְּעוֹלָם הַזֶּה. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תִדַּע אֵיזָה יִכְשֹׁר הַזֶּה אוּ זֶה. לְפָנֵי הָאֱלֹהִים - כְּדִי שֶׁיַּעֲמְדוּ בְשִׁבְלֵי בְּעוֹלָם הַהוּא.

וְעַל דָּא כְּתִיב (תהלים קכז) הִנֵּה נִחְלַת יְיָ בְּנִים, דָּא צְרוּרָא דְנִשְׁמַתָּא סְטְרָא דְעֲלֵמָא דְאֲתִי, וְלֵהֲאִי נִחְלָה מֵאֵן זְכִי לִיה לְבַר נִשׁ לְאֲעֵלָא בְּהַהוּא נִחְלַת יְיָ, בְּנִים. אִינּוֹן בְּנִין זְכָאֵן לִיה לְנִחְלַת יְיָ, וְעַל דָּא זְכָאָה הַהוּא בְּרִנָּשׁ דְּזָכִי לֹון דִּיּוֹלִיף לֹון אֲרַחוּי דְאוּרִייתָא כְּמַה דְאֲתַמָּר:

וְעַל כֵּן כְּתוּב (תהלים קכז) הִנֵּה נִחְלַת ה' בְּנִים. זֶהוּ צְרוּר הַנְּשָׁמוֹת, הַצֵּד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. וְלִנְחֵלָה הַזֶּה, מִי מְזַכֵּה אֶת הָאָדָם לְהַכְּנִס לְאוֹתָהּ

נחלת ה'! הבנים. אותם הבנים מזכים אותו לנחלת ה', ועל כן אשרי
אותו האיש שמזכה אותם ללמד אותם דרכי התורה כמו שנתבאר.

ותסר בגדי אלמנותה מעליה וגו', תא חזי, תמר בת כהן הות, וכי סלקא
דעתך דאיהי אזלא בגין לאזנאה עם חמוה, דהא איהי צניעותא אשתפחת
בה תדיר. אלא איהי צדקת הות ובחכמה עבדת האי, דהא איהי לא
אפקרת גרמה לגביה, אלא בגין דידיעה ידעת וחכמתא אסתפלת. ועל דא
איהי אתת לגביה למעבד (עמיה) טיבו וקשוט, ועל דא אתת (להדיה)
ואשתדלת בעסקא דא.

ותסר בגדי אלמנותה מעליה וגו'. בא ראה, תמר היתה בת כהן, וכי
תעלה על דעתך שהיא הלכה כדי לזנות עם חמיה? שהרי היא, צניעות
נמצאה בה תמיד. אלא היא היתה צדקת, ובחכמה עשתה את זה,
שהרי היא לא הפקירה את עצמה אליו, אלא משום שידעה ידיעה
ובחכמה התבוננה, ועל כן היא באה אליו לעשות [עמו] חסד ואמת, ועל
זה באה [בפרהסיא] והשתדלה בעסק הזה.

דף קפח ע"ב

תא חזי, בגין דאיהי ידעת ידיעה ואשתדלת בעסקא דא. קודשא בריך
הוא עבד סיועא תמן בההוא עובדא ואתעברת מיד. וכלא הוה (דף קפח ע"ב)
מניה. ואי תימא אמאי לא אייתי קודשא בריך הוא אינון בגין מאתתא
אחרתא, אמאי מן דא. אלא ודאי איהי אצטריכא לעובדא דא ולא אתתא
אחרתא.

בא ראה, משום שהיא ידעה ידיעה והשתדלה בעסק זה, הקדוש ברוך
הוא עשה שם סיוע במעשה ההוא ומיד התעברה, והכל היה ממנו.
ואם תאמר, למה לא הביא הקדוש ברוך הוא אותם בנים מאשה
אחרת? למה מזו? אלא ודאי שהיא הצרכה למעשה הזה ולא אשה
אחרת.

תרין נשין הוו דמנייהו אתבני זרעא דיהודה, ואתו מנייהו דוד מלכא
ושלמה מלכא ומלכא משיחא. ואלין תרין נשין דא פגוונא דדא, תמר
ורות דמיתו בעלייהו בקדמיתא, ואינון אשתדלו לעובדא דא.

שְׁתֵּי נָשִׁים הָיוּ שָׂמְחוּ נִבְנָה הַזֶּרַע שֶׁל יְהוּדָה, וּבָאוּ מִהוּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וּמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וּשְׁתֵּי הַנָּשִׁים הִלְלוּ זֶה כְּמוֹ זֶה, תִּמְרָן וְרוֹת שָׂמְתוּ בְּעֲלִיָּהוּן בְּרֵאשׁוֹנָה, וְהוּן הִשְׁתַּדְּלוּ לַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה.

תִּמְרָן אֲשֶׁת־דָּלֶת לְגִבֵּי חֲמוּהָ דָּאִיהוּ קָרִיב יִתִּיר לְבָנוֹי דְּמִיתוּ. מֵאֵי טַעְמָא אִיְהִי אֲשֶׁת־דָּלֶת לְגִבֵּיהָ, דְּכָתִיב כִּי רָאִתָּה כִּי גָדַל שְׁלָה וְהִיא לֹא נִתְּנָה לוֹ לְאִשָּׁה. וּבְגִין דָּא אֲשֶׁת־דָּלֶת בְּעוֹבְדָא דָּא לְגִבֵּי חֲמוּהָ.

תִּמְרָן הִשְׁתַּדְּלָה אֶצֶל חֲמִיָּה, שֶׁהוּא יוֹתֵר קָרוֹב לְבָנוֹי שָׂמְתוּ. מָה הַטַּעַם הִיא הִשְׁתַּדְּלָה אֶצֶלוֹ? שְׁכָתוֹב כִּי רָאִתָּה כִּי גָדַל שְׁלָה וְהִיא לֹא נִתְּנָה לוֹ לְאִשָּׁה, וּמִשּׁוּם זֶה הִשְׁתַּדְּלָה בַּמַּעֲשֵׂה הַזֶּה אֶצֶל חֲמִיָּה.

רוֹת מִית בְּעֵלָה וּלְבַתֵּר אֲשֶׁת־דָּלֶת בְּעוֹבְדָא דָּא לְגִבֵּיהָ דְּבַעַז דְּכָתִיב, (רוֹת א) וַתִּגַּל מְרַגְלוֹתָיו וַתִּשְׁכַּב. וְאֲשֶׁת־דָּלֶת בְּהִדְיָה וּלְבַתֵּר אוֹלִידַת לִיהָ לְעוֹבֵד. וְאִי תִימָא אִמְאֵי לֹא נָפִיק עוֹבֵד מֵאֲתַתָּא אַחְרָא, אֶלָּא וְדָאִי הִיא אֲצִטְרִיכַת וְלֹא אֲתַתָּא אַחְרָא. וּמִתְרִין אֶלִּין אֲתַבְּנִי וְאֲשֶׁת־כְּלִיל זֶרַע דִּיהוּדָה, וַתְּרוֹוִיָּהוּ בְּכִשְׁרוֹת עֲבָדוֹ לְמַעַבְד טִיבו עִם אִינוֹן מִיתְּיָא לְאֲתַתְּקִנָא עֲלִמָא לְבַתֵּר.

רוֹת מִת בְּעֵלָה, וְאַחַר כֵּן הִשְׁתַּדְּלָה בַּמַּעֲשֵׂה הַזֶּה אֶצֶל בַּעַז, שְׁכָתוֹב (רוֹת א) וַתִּגַּל מְרַגְלוֹתָיו וַתִּשְׁכַּב, וְהִשְׁתַּדְּלָה עִמּוֹ, וְאַחַר כֵּן הוֹלִידָה אֶת עוֹבֵד. וְאִם תִּמְרָן, לָמָּה לֹא יָצָא עוֹבֵד מֵאֲשָׁה אַחְרַת? אֶלָּא וְדָאִי הִיא הַצְּרִיכָה וְלֹא אִשָּׁה אַחְרַת. וּמִשְׁתֵּי אֵלוֹ נִבְנָה וְנִתְּקוֹן זֶרַעוֹ שֶׁל יְהוּדָה, וּשְׁתֵּי הוּן עָשׂוּ בְּכִשְׁרוֹת, לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם אוֹתָם הַמִּתִּים לְתַקּוֹן אֶת הָעוֹלָם לְאַחַר מִכּוֹן.

וְדָא הוּא כְּמָה דְּאֲתַמְרָן (קַהֲלַת ד) וְשִׁבְחָ אֲנִי אֶת הַמִּתִּים שְׁכָבֵר מִתּוֹ, דְּהָא כֵּד הוּוּ חֲיִין בְּקִדְמִיתָא לֹא הָוָה בְּהוּ שְׁבַחָא (ז"יח ולבֵּתֵר הוּוה בְּהוּ שְׁבַחָא), וַתְּרוֹוִיָּהוּ אֲשֶׁת־דָּלוֹ לְמַעַבְד טִיבו וּקְשׁוּט עִם אִינוֹן מִיתְּיָא, וּקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סִייעַ בְּהָהוּא עוֹבְדָא וְכֹלָא הָוָה כְּדָקָא יָאוּת. זְכָאָה אִיהוּ מֵאֵן דְּאֲשֶׁת־דָּל בְּאוֹרִייתָא יִמְמָא וְלִילְיָא. כְּמָה דְּאֲתַמְרָן, (יְהוֹשֻׁעַ א) וְהִגִּיתְ בּוֹ יוֹמָם וְלִילְיָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַכְּתוּב בּוֹ כִּי אֲזַ תִּצְלִיחַ אֶת דְּרַכֶּיךָ וְגוֹ':

וְזֵהוּ כְּמוֹ שְׁנֵאֲמֵר (קַהֲלַת ד) וְשִׁבְחָ אֲנִי אֶת הַמִּתִּים שְׁכָבֵר מִתּוֹ, שְׁהָרִי כְּשֶׁהָיוּ חֲיִים בְּהִתְחַלָּה, לֹא הָיָה בָּהֶם שְׁבַח (ז"יח ואַחַר כֵּד הִיהָ בְּהֵם שְׁבַח),

וּשְׁתִּיחֶן הַשְּׁתַּדְּלוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד וְאַמֶּת עִם אוֹתָם הַמֵּתִים, וְהַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא סִיעַ בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה וְהַכֹּל הָיָה כְּרָאוּי. אֲשֶׁר־י הוּא מִי
שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע א) וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם
וְלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמַר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַפְּתוּב בּוֹ כִּי אַז תִּצְלִיחַ אֶת דְּרָכְךָ וְגו'.

וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִמָּה וַיִּקְנֶהוּ פוֹטִיפַר וְגו'. (מה כתיב לעיל ויכר יהודה ויאמר, איהו
אמר לגבי אביו הכר נא וגו', ועל דא ויכר יהודה. וכתיב והנה תאומים בבטנה. תאומין הוו מקדמת
דנא אחין הוו. רבי חזקיה אמר, לא אשתמע הכי. אלא בנין אחרנין אתילידו. אמר רבי אבא, בגין כך
אשתדלת לאשכחא אובדא דאתאביד. תא חזי מה כתיב, ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה
פרצת עליך פרץ. רמז הכא פריצותא קדמאה דפריץ ההוא דמית עליה משמע דכתיב פרצת עליך
פריצותא בגין דאצטריכת לאטרחא למרד ובגין כך פריצותא תעביד בשאר עמין עובדי עבודת
כוכבים ומזלות. ועל דא ויקרא את שמו פרץ. ולבתר דכל עובדא דיהודה אתמר דיהודה זבין ליה
ליוסף. ואיהו גרים ליה לכל האי. דאי יהודה הוה אמר נהדר ליה לאבונא הוו עבדין ליה אחוי הס
ועל דא נחתו ליה אחוי משלטנותא דעליהו. לבתר דאתגלי מאחוי ואתא עליה כל דא אהדר ואמר
ויוסף הורד מצרימה) מַאי הוֹרֵד. דְּאִסְתַּפְּסִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהוּא עוֹבְדָא
לְקַיִמָא גְזֵרָה דִּילֵיהּ דְּגֵזֵר בֵּין הַבְּתָרִים דְּכַתִּיב, (בראשית טו) דְּדוֹעַ תִּדַּע כִּי גֵר
יְהִיָּה זְרַעְךָ וְגו'. וַיִּקְנֶהוּ פוֹטִיפַר לְסֹטֵר חֲטָאָה קָנָה לִיה.

וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִמָּה וַיִּקְנֶהוּ פוֹטִיפַר וְגו'. [מה כתוב למעלה? ויכר יהודה ויאמר,
הוא אמר לאביו הכר נא וגו', ועל כן ויכר יהודה, וכתוב והנה תאומים בבטנה, תאומים היו מקדם
לכן אחים היו, רבי חזקיה אמר, לא כך נשמע, אלא בניים אחרים נולדו, אמר רבי אבא, משום כך
השתדלה למצא האבדה שנאבדה בא ראה מה כתוב, ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר
מהפרצת עליך פרץ, רמז כאן התפרצות ראשונה שפרץ זה שמת עליו, ממשמע שכתוב פרצת עליך,
התפרצות בגלל שהצטרכת להטריח לאדונך, ומשום כך התפרצות תעשה בשאר אמות עובדי
עבודת כוכבים ומזלות, ועל זה ויקרא שמו פרץ, ולאחר שכל מעשה של יהודה נאמר שיהודה מכר
לו ליוסף, והוא גרם לו לכל זה, שאם יהודה היה אומר נחזיר אותו לאבינו, היו עושים לו אחיו כך,
ועל זה הורידו אותו אחיו משלטונו שעליהם, ולבסוף שגלה מאחיו ובא עליו כל זה, חזר ואמר
ויוסף הורד מצרימה] מַה זֶה הוֹרֵד? שֶׁהִסְפִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ
הַמַּעֲשֶׂה לְקַיִם אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁלוֹ שֶׁגֵּזֵר בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁכְּתוּב (בראשית טו)
דְּדוֹעַ תִּדַּע כִּי גֵר יְהִיָּה זְרַעְךָ וְגו'. וַיִּקְנֶהוּ פוֹטִיפַר, לְצַד הַחֲטָא קָנָה
אוֹתוֹ.

פְּתַח וְאָמַר, (איוב ט) הָאֵמַר לַחֶרֶס וְלֹא יִזְרַח וּבְעֵד פּוֹכְבִים יַחְתֹּם. תָּא חֲזִי,
שְׁבַעָה כְּכַבֵּא עֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרַקִּיעָא, וְכָל רְקִיעָא וְרַקִּיעָא אִית
בֵּיהּ כְּמַה שֶׁמִּשִּׁין מִמֶּנּוּן לְשִׁמְשָׁא לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

פְּתַח וְאָמַר, (איוב ט) הָאֵמַר לַחֶרֶס וְלֹא יִזְרַח וּבְעֵד פּוֹכְבִים יַחְתֹּם. בֵּא
רְאֵה, שְׁבַעָה כְּכַבֵּים עֲשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַקִּיעַ, וּבְכָל רְקִיעַ וְרַקִּיעַ
יֵשׁ כְּמַה שֶׁמִּשִּׁים מִמֶּנּוּן לְשִׁמּוּשׁוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בְּגִין דְּלִית לָךְ שְׁמֵשׂא אוּ מְמַנָּא דְּלִית לִיה פּוֹלְחָנָא וְשְׁמוּשָׂא לְמַאֲרִיה, וְקִיִּימִי כָּל חַד וְחַד עַל הַהוּא שְׁמוּשָׂא דְּאַתְּפַקְדָּא בֵּיה, וְכָל חַד יַדַּע עֲבִידְתֵּיה לְשְׁמֵשׂא.

מְשׁוּם שְׁאִין לָךְ שְׁמֵשׂ אוּ מְמַנָּה שְׁאִין לוּ עֲבוּדָה וְשְׁמוּשׂ לְאַדּוּנוּ, וְעוּמְדִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד עַל אוֹתוֹ הַשְׁמוּשׂ שְׁנַתְּמַנָּה בוּ, וְכָל אֶחָד יוֹדַע עֲבוּדְתוֹ לְשְׁמֵשׂ.

מְנַהוֹן מְשְׁמֵשׂ בְּשְׁלִיחוּתָא דְּמַרְיָהוֹן וְאַתְּפַקְדוֹן בְּעִלְמָא עַל כָּל עוּבְדֵיהוֹן דְּבְנֵי נְשָׂא, וּמְנַהוֹן דְּקָא מְשַׁבְּחִין לִיה וְאִינוּן (הא) אַתְּפַקְדוֹן עַל שִׁירְתָּא. וְאַף עַל גַּב דְּאִינוּן אַתְּפַקְדוֹן בְּהַאי, לִית לָךְ כָּל חִילָא בְּשְׁמֵיִא וְכַכְבִּין וּמְזֻלֵי דְּכִלְהוֹ לָא מְשַׁבְּחוֹן לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא.

מִהֶם שְׁמֵשְׁמֵשׂים בְּשְׁלִיחוּת רַבּוֹנָם וּמְפַקְדִים בְּעוֹלָם עַל כָּל מַעֲשֵׂי בְנֵי הָאָדָם, וּמִהֶם שְׁמֵשְׁבָּחִים אוֹתוֹ, וְהֵם [הרי] מְפַקְדִים עַל הַשִּׁירָה. וְאַף עַל גַּב שְׁהֵם מְפַקְדִים עַל זֶה, אִין לָךְ כָּל חִיל בְּשְׁמֵיִם וְכוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת שְׁכֻלָם לָא מְשַׁבְּחִים אֶת הַקּוּדוּשׁ בְּרִידָה הוּא.

דף קפט ע"א

דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דְּעָאֵל לִילִיא כְּדִין אַתְּפַרְשׁוֹן תְּלַת סְטָרִין מְשַׁרְיִין לְתַלַּת סְטָרֵי עִלְמָא, וּבְכָל סְטָרָא וְסְטָרָא אֶלְף אֶלְפִין וְרַבּוּא רַבְּבוּ וְכִלְהוֹ מְמַנּוֹן עַל (דף קפט ע"א) שִׁירְתָּא.

שְׁהֵרִי בְּשַׁעָה שְׁנַכְנַס הַלִּילָה, אִז נַפְרְדִים שְׁלֶשָׁה צְדָדִים מְחִנּוֹת לְשַׁלְשֶׁת צְדָדֵי הָעוֹלָם, וּבְכָל צַד וְצַד אֶלְף אֶלְפִים וְרַבּוּא רַבְּבוּת, וְכֻלָּם מְמַנִּים עַל הַשִּׁירָה.

תְּלַת מְשַׁרְיִין אִינוּן, וְחַד חִיּוֹתָא קַדִּישָׂא מְמַנָּא עַלִּיהוֹ וְקִיִּימָא עַלִּיהוֹ, וְכִלְהוֹ קָא מְשַׁבְּחוֹן לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא עַד דְּאַתִּי צַפְרָא, כַּד אֶתִּי צַפְרָא, כָּל אִינוּן דְּבַסְטָר דְּרוּם וְכָל כְּכַבִּיא דְּנַהֲרִי, כִּלְהוֹ מְשַׁבְּחוֹן וְאַמְרֵי שִׁירְתָּא לְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (אויב לח) בְּרִין יַחַד כְּכַבִּי בְּקוֹר וְיַרְיַעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. בְּרִין יַחַד כְּכַבִּי בְּקוֹר, אֵלִין כְּכַבִּיא דְּבַסְטָר דְּרוּם כְּמָה דְּאַתְּ

אמר, (בראשית יט) וישכם אברהם בבקר. ויריעו כל בני אלהים, אליו אינון
דבסטר שמאלא דאתכלילו בימינא.

שלשה מחנות הם, וחייה קדושה אחת ממנה עליהם ועומדת עליהם,
וכלם משבחים את הקדוש ברוך הוא עד שבא הבקר. כשבא הבקר,
כל אותם שבצד דרום וכל הכוכבים שמאירים, כלם משבחים
ואומרים שירה לקדוש-ברוך-הוא, כמו שנקאמר (איוב לח) ברוך יחד ככבי
בקר ויריעו כל בני אלהים. ברוך יחד ככבי בקר - אלו הכוכבים שבצד
דרום, כמו שנקאמר (בראשית יט) וישכם אברהם

וכדין צפרא נהיר, וישראל נטלי שירתא ומשבחו ליה לקודשא ברוך הוא
ביממא, תלת זמנין ביממא, לקבל תלת זמנין דליליא. וקיימין אליו
לקביל אליו, עד דיסתלק יקרא דקודשא ברוך הוא ביממא ובלייליא
כדקא יאות, וקודשא ברוך הוא אסתלק בהו בשית אליו.

בבקר. ויריעו כל בני אלהים - אלו הם שבצד שמאל שנכללו בימין.
ואז מאיר הבקר, וישראל נושאים שירה ומשבחים לקדוש-ברוך-
הוא ביום, שלש פעמים ביום כנגד שלש פעמים של הלילה, ועומדים
אלה כנגד אלה, עד שמתעלה כבודו של הקדוש ברוך הוא ביום
ובלילה כראוי, והקדוש ברוך הוא מתעלה בשש הללו.

ההוא חיותא קדישא דקיימא עליהו לעילא קיימא על ישראל לתתא בגין
לאתקנא כלא כדקא יאות. מה כתיב בה (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן
טרף לביתה וחק לנערותיה. ותתן טרף לביתה אליו אינון משיריין
דלעילא, וחק לנערותיה אליו משיריין דישראל לתתא, ובגין כד יקרא
דקודשא ברוך הוא אסתלק מכל סטרין מעילא ומתתא. ועל דא כלא הוה
(ס"א הוא) ברשותיה קיימא, וכלא איהו ברעותיה. (איוב ט) האומר לחרס ולא
יזרח. רבי שמעון אמר, דא יוסף. ובצעד כוכבים יחתום, אליו אינון אחוי
דכתיב בהו ואחד עשר כוכבים משתחווים לי. דבר אחר האומר לחרס, דא
יעקב, בשעתא דאמרו לו הכר נא. ולא יזרח, בשעתא דאסתלקת שכונתא
מניה. ובצעד כוכבים יחתום, בגין בנוי אתחתם ואסתים נהורא דיליה,
שמשא אתחשד וככביא לא נהירו בגין דיוסף אתפרש מאבוי. ותא חזי,
מההוא יומא דההוא עובדא דיוסף, אתפרש יעקב משמושא דערסא
ואשתאר אבלא עד ההוא יומא דאתבשר בשורה דיוסף:

אותה החיה הקדושה שעומדת עליהם למעלה, עומדת על ישראל
למטה כדי לתקן הכל כראוי. מה כתיב בה? (משלי לא) ותקם בעוד לילה

ותתנו טָרַף לְבֵיתָהּ וְחֶק לְנַעֲרֹתֶיהָ. וְתִתֵּן טָרַף לְבֵיתָהּ - אֱלוֹ אֹתָם
הַמַּחְנוֹת שֶׁלְמַעַלָּה. וְחֶק לְנַעֲרֹתֶיהָ - אֱלוֹ הַמַּחְנוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה.
וּמִשׁוּם כֶּךָ כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה מִכָּל הַצְּדָדִים, מִמַּעַלָּה
וּמִמַּטָּה, וְעַל כֵּן הִזָּה [הוּא] עוֹמֵד בְּרִשׁוּתוֹ וְהַכֹּל הוּא בְּרִצּוֹנוֹ. (איו"ט)
הָאָמֵר לַחֲרֹס וְלֹא יִזְרַח - רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר זֶה יוֹסֵף. וּבַעַד פּוֹכְבִים
יַחְתֵּם - אֱלוֹ הֵם אֲחִיו, שְׁפָתוֹב בָּהֶם וְאֶחָד עֶשֶׂר פּוֹכְבִים מִשְׁתַּחֲוִים לוֹ.
דָּבָר אַחֵר, הָאָמֵר לַחֲרֹס - זֶה יַעֲקֹב בְּשַׁעַה שֶׁאָמְרוּ לוֹ הֲכֵר נָא. וְלֹא
יִזְרַח - בְּשַׁעַה שֶׁהִסְתַּלְקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׂכִינָה. וּבַעַד פּוֹכְבִים יַחְתֵּם - מִשׁוּם
בְּנֵי נַחְתֵּם וְנִסְתֵּם הָאֹר שֶׁלוֹ, הַשְּׂמֵשׁ חֲשָׁד וְהַפּוֹכְבִים לֹא הָאִירוּ,
מִשׁוּם שְׁיוֹסֵף נִפְרָד מֵאָבִיו. וּבֹא וּרְאֵה, מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה
שֶׁל יוֹסֵף, נִפְרָד יַעֲקֹב מִשְׁמוֹשׁ הַמַּטָּה, וְנִשְׁאַר אֲבֵל עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם
שֶׁהַתְּבַשֵּׂר בְּשׁוֹרֵת יוֹסֵף.

וַיְהִי יַי אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדוֹנָיו וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסִי פֶתַח,
(תהלים לו) כִּי ה' אֹהֵב מִשְׁפָּט וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ. הַאִי קָרָא
אוֹקִמוּהָ בְּאַבְרָהָם, אֶת חֲסִידָיו, חֲסִידוֹ פְתִיב, וְהָא אֲתָמַר.

וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדוֹנָיו וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסִי
פֶתַח, (תהלים לו) כִּי ה' אֹהֵב מִשְׁפָּט וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ.
הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוֹהוּ בְּאַבְרָהָם. אֶת חֲסִידָיו, פְתִיב חֲסִידוֹ, וְהָרִי
נִתְבָּאָר.

תָּא חֲזִי, בְּכָל אֶתֶר דְּצַדִּיקָא אֲזִילי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיר לוֹן וְלֹא שְׂבִיק
לוֹן. דְּוֹד אָמַר, (תהלים כג) גַּם כִּי אֵלֶךְ בְּגִיא צַלְמוֹת לֹא אִירָא רַע כִּי אֶתֶּה
עִמָּדִי שְׂבִטָךְ וּמִשְׁעֲנִתֶךָ וְגוֹ'. בְּכָל אֶתֶר דְּצַדִּיקָא אֲזִילי, שְׂכִינְתָּא אֲזִילָא
עִמָּהוֹן וְלֹא שְׂבִיק לוֹן.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מְקוֹם שֶׁהַצְּדִיקִים הוֹלְכִים, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר
אוֹתָם וְלֹא עוֹזֵב אוֹתָם. דְּוֹד אָמַר (שם כג) גַּם כִּי אֵלֶךְ בְּגִיא צַלְמוֹת לֹא
אִירָא רַע כִּי אֶתֶּה עִמָּדִי שְׂבִטָךְ וּמִשְׁעֲנִתֶךָ וְגוֹ'. בְּכָל מְקוֹם שֶׁהַצְּדִיקִים
הוֹלְכִים, הַשְּׂכִינָה הוֹלְכֶת עִמָּהֶם וְלֹא עוֹזֶבֶת אוֹתָם.

יוֹסֵף אֲזַל בְּגִיא צַלְמוֹת וְנַחְתּוּ לִיה לְמַצְרַיִם, שְׂכִינְתָּא הִוֵּת עִמִּיה. הִדָּא הוּא
דְּכִתִּיב, וַיְהִי יַי אֶת יוֹסֵף. וּבְגִין דְּהִוֵּת עִמִּיה שְׂכִינְתָּא בְּכָל מַה דְּהִוֵּה עֲבִיד
הָוָה מְצַלַּח בִּידִיה. דְּאֶפִּילוּ מֵאִי דְּהִוֵּה בִּידִיה וְהָוָה תְּבַע לִיה מֵאֲרִיָּה בְּגוֹנָא
אֲחֵרָא, הָוָה מִתְהַפֵּד בִּידִיה לְהַהוּא גּוֹנָא דְרַעוּתָא דְמֵאֲרִיָּה הָוָה רַעִי בִּיה.

כְּמָה דְאֵתְ אִמֵּר, וַיֵּרָא אֲדוֹנָיו כִּי יֵי אֲתוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה יֵי מַצְלִיחַ
בְּיָדוֹ, מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ וַדַּאי, כִּי יֵי אֲתוֹ.

יוֹסֵף הִלְךְ בְּגִיָּא צְלָמוֹת וְהוֹרִידוֹ אוֹתוֹ לְמִצְרַיִם - הַשְּׂכִינָה הִיְתָה עִמּוֹ,
זֶהוּ שְׁפָתוֹב וַיְהִי ה' אֵת יוֹסֵף. וּמִשׁוֹם שְׂשִׁכְיָנָה הִיְתָה עִמּוֹ - בְּכָל מָה
שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה, הָיָה מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ. שְׂאֶפְלוֹ מָה שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ וְהָיָה מִבְּקִשׁ
אוֹתוֹ אֲדוֹנוֹ בְּגוֹן אַחֵר - הָיָה מִתְּהַפֵּץ בְּיָדוֹ לְאוֹתָהּ הַצּוֹנָה שֶׁרָצוֹן אֲדוֹנוֹ
הָיָה רוֹצֵה בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּרָא אֲדוֹנָיו כִּי ה' אֲתוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה
ה' מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ. מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ וַדַּאי, כִּי ה' אֲתוֹ.

תָּא חֲזִי, וַיֵּדַע אֲדוֹנָיו כִּי יֵי אֲתוֹ לֹא כְּתִיב, אֶלָּא וַיֵּרָא אֲדוֹנָיו, דְּהָא בְּעֵינָיו
הָוָה חֲמֵי עוֹבְדָא דְנִסּוּן בְּכָל יוֹמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֵבִיד בִּיְדֵיהּ, וְעַל דָּא
וַיְבָרַךְ יֵי אֵת בֵּית הַמִּצְרַיִם בְּגִלְלַת יוֹסֵף. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטִיר לוֹן לְצַדִּיקָא
וּבְגִינָהוֹן נָטִיר לוֹן לְרִשְׁעִיָּא, דְּהָא רִשְׁעִיָּא מִתְּבָרְכִין בְּגִינָהוֹן דְּצַדִּיקָא.
כְּגוֹנָא דָּא כְּתִיב, (שְׁמוּאֵל ב' ו') וַיְבָרַךְ יֵי אֵת בֵּית עוֹבְדֵי אֱדוֹם הַגִּתִּי בְּעֵבוֹר אַרוֹן
הָאֱלֹהִים.

בֹּא רְאֵה, וַיֵּדַע אֲדוֹנָיו כִּי ה' אֲתוֹ לֹא כְּתוּב, אֶלָּא וַיֵּרָא אֲדוֹנָיו, שְׁהָרִי
בְּעֵינָיו הָיָה רוֹאֵה מַעֲשֵׂה נִסִּים בְּכָל יוֹם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בְּיָדוֹ,
וְעַל כֵּן וַיְבָרַךְ ה' אֵת בֵּית הַמִּצְרַיִם בְּגִלְלַת יוֹסֵף. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר
אֵת הַצַּדִּיקִים, וּבְגִלְלָם הוּא שׁוֹמֵר אֵת הַרְשָׁעִים, שְׁהָרִי הַרְשָׁעִים
מִתְּבָרְכִים מִשׁוֹם הַצַּדִּיקִים. כְּמוֹ כֵן כְּתוּב (שְׁמוּאֵל ב' ו') וַיְבָרַךְ ה', אֵת בֵּית
עֹבְדֵי אֱדוֹם, [הַגִּתִּי] בְּעֵבוֹר אַרוֹן הָאֱלֹהִים.

צַדִּיקָא, אַחֲרָנִין מִתְּבָרְכִין בְּגִינָיְהוֹן, וְאִינוּן לֹא יָכְלוּ לְאַתְּזָנָא (ס"א לאשתזבא)
בְּזִכּוֹתֵייהוֹן, וְהָא אוּקְמוּהָ. יוֹסֵף אֲתַבְּרַךְ מְאִרְיָהּ בְּגִינָיְהּ, וְאִיהוּ לֹא יָכִיל
לְאַשְׁתְּזָבָא בְּזִכּוֹתֵיהּ מְנִיָּה וּלְנַפְקָא לְחִירוֹ.

הַצַּדִּיקִים, מִתְּבָרְכִים הָאֲחֵרִים בְּגִלְלוֹן, וְהֵם לֹא יָכְלוּ לְהִזּוֹן [ס"א להנצל]
בְּזִכּוֹתֵם, וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ. יוֹסֵף הִתְּבָרַךְ אֲדוֹנוֹ בְּגִלְלוֹ, וְהוּא לֹא יָכִיל לְהִנְצֵל
מִמֶּנּוּ בְּזִכּוֹתוֹ וּלְצִאת לְחֵרוֹת.

וּלְבַתֵּר אָעִיל לִיָּה בְּבֵית הַסֵּהר כְּמָה דְאֵתְ אָמֵר (תהלים קה) עֲנֹו בְּכַבֵּל רִגְלוֹ
בְּרִזָּל בָּאָה נִפְשׁוֹ, עַד דְּלְבַתֵּר קוּדְשָׁא בְּרִיזָּה הוּא אֲפִיק לִיָּה לְחִירוֹ וְשִׁלְטִיָּה
עַל כָּל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם. וּבְגִין כְּדָּ כְּתִיב וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם (דף קפט
ע"ב) נִשְׁמְרוּ, חֲסִידוֹ כְּתִיב וְאֵתְמֵר. וְקוּדְשָׁא בְּרִיזָּה הוּא אָגִין עֲלֵיָּהוּ
דְּצַדִּיקָא, בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאֵתִי. דְּכְתִיב, (תהלים ה) וְיִשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי
בְּךָ לְעוֹלָם יִרְנְנוּ וְתִסַּף עֲלֵימוֹ וְיַעֲלֶצוּ בְּךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ:

וְאַחַר כְּדָּ הַכְּנִיס אוֹתוֹ לְבֵית הַסֵּהר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קה) עֲנֹו בְּכַבֵּל
רִגְלוֹ בְּרִזָּל בָּאָה נִפְשׁוֹ, עַד שֶׁלְאַחַר מִכֵּן הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתוֹ
לְחֵירוֹת וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם. וּמִשׁוּם כְּדָּ כְּתוּב וְלֹא יַעֲזֹב
אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ. כְּתוּב חֲסִידוֹ וְנִתְבְּאֵר, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִגֵּן עַל הַצַּדִּיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, שְׁכֵתוֹב (תהלים ה) וְיִשְׁמְחוּ
כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יִרְנְנוּ וְתִסַּף עֲלֵימוֹ וְיַעֲלֶצוּ בְּךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ.

וְיִהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְתִשָּׂא אֶשֶׁת אֲדָנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף. רַבִּי חִיָּיא
פִּתַח וְאָמֵר, (תהלים קג) בָּרְכוּ יְיָ מְלֹאכֵינוּ גְבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמוּעַ בְּקוֹל
דְּבָרוֹ. תָּא חֲזִי, כְּמָה אֲצַטְרִיזָּה לִיָּה לְבַר נֶשׁ לְאַסְתִּמְרָא מְחוּבוֹי, וְלִמְיָהוּ
בְּאַרְחַ מִתְתַּקְנָא. בְּגִין דְּלֹא יִסְטִי לִיָּה הַהוּא יִצְרַר הָרַע, דְּאִיָּהוּ מְקַטְרָגָא לִיָּה
כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא, כְּמָה דְאֵתְמֵר.

וְיִהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְתִשָּׂא אֶשֶׁת אֲדָנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף. רַבִּי
חִיָּיא פִּתַח וְאָמֵר, (שם קג) בָּרְכוּ ה' מְלֹאכֵינוּ גְבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמוּעַ
בְּקוֹל דְּבָרוֹ בֵּא רָאָה כְּמָה צְרִיזָּה הָאֲדָם לְהַשְׁמֵר מִחֲטָאָיו וְלִלְכֵת בְּדָרְךָ
מִתְתַּקְנָת, כְּדִי שְׁלֹא יִסְטִי אוֹתוֹ הַיִּצְרַר הָרַע הַהוּא, שֶׁהוּא מְקַטְרָג לוֹ כָּל
יוֹם וְיוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

וּבְגִין דְּאִיָּהוּ מְקַטְרָגָא לִיָּה תְדִיר, בְּעֵי בַר נֶשׁ לְאַתְתַּקְפָּא עֲלֵיהָ, וְלְאַסְתִּמְרָא
עֲלֵיהָ בְּאַתֵּר תְּקִיפּוֹ. דְּבְעֵי לְמַהוּי גְבוּר עֲלֵיהָ, וְלְאַשְׁתַּתְּפָּא בְּאַתֵּר דְּגְבוּרָה.
בְּגִין דְּכַד בַּר נֶשׁ אֲתַקֵּף עֲלֵיהָ, כְּדִין אִיָּהוּ בְּסִטֵּר גְבוּרָה, וְאַתְדַּבֵּק בֵּיהָ
לְאַתְתַּקְפָּא. וּבְגִין דְּהַהוּא יִצְרַר הָרַע תְּקִיף, בְּעֵי בַר נֶשׁ דִּיהָא תְּקִיף מִיָּגִיָּה.

וּמִשׁוּם שֶׁהוּא מְקַטְרָג לוֹ תְּמִיד, צְרִיזָּה הָאֲדָם לְהַתְּגַבֵּר עָלָיו וְלְהַתְּעִלוֹת
עָלָיו בְּמִקּוֹם שֶׁל חֲזָקָה, שֶׁצְרִיזָּה לְהִיּוֹת גּוֹבֵר עָלָיו וְלְהַשְׁתַּתְּףָּ בְּמִקּוֹם שֶׁל
גְבוּרָה, מִשׁוּם שֶׁכְּפֹאֶשֶׁר אֲדָם גּוֹבֵר עָלָיו, אֲזִי הוּא בְּצַד הַגְבוּרָה וְנִדְבֵּק
בּוֹ לְהַתְּגַבֵּר, וּמִשׁוּם שֶׁאוֹתוֹ יִצְרַר הָרַע תְּקִיף, צְרִיזָּה הָאֲדָם לְהִיּוֹת תְּקִיף
מִמֶּנּוּ.

וְאֵלֶיךָ בָּנִי נִשְׂא דְאִתְתַּקְפוּ עֲלֵיהּ, אֶקְרוּן גְּבוּרֵי כַח, לְאַשְׁתַּכְחָא זִינָא עִם זִינֵיהּ. וְאֵלֶיךָ אֵינּוֹן מְלֹאכְיוֹ דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, דְאִתְיִין מִסְטָרָא דְגְבוּרָה קְשִׁיָּא, לְאַתְתַּקְפָּא עֲלֵיהּ, גְּבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוּ. בְּרַכּוּ יְיָ מְלֹאכְיוֹ, כְּיוֹסֵף, דְאֶקְרִי צְדִיק וְגְבוּר וְנִטְר בְּרִית קְדִישָׁא דְאִתְרָשִׁים בְּגוּיָהּ.

וּבְנֵי הָאָדָם הִלְלוּ שְׁמֵתְגַבְרִים, וְקָרְאִים גְּבוּרֵי כַח, שְׂיִמְצָא מִיֵּן עִם מִינּוֹ, וְאֵלּוּ הֵם מְלֹאכְיוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂבָאִים מִצַּד הַגְּבוּרָה הַקְּשָׁה, לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו, גְּבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוּ. בְּרַכּוּ ה' מְלֹאכְיוֹ - כְּמוֹ יוֹסֵף שֶׁנִּקְרָא צְדִיק וְגְבוּר וְשִׁמְר בְּרִית הַקְּדוֹשׁ הַרְשׁוּמָה בְּתוֹכוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, מֵאִי הִיא, הָאֵל אֹקְמוּהָ אֲתֵר דָּא דִּינְצָר הָרַע מִקְטָרְג, דְאִיהוּ דְרָגָא אַחֲרֵי הַדְּבָרִים. בְּגִין דִּיּוֹסֵף יֵהֵב לֵיהּ דּוּכְתָא לְקְטָרְגָא, דְהוּא יוֹסֵף מְסַלְסֵל בְּשַׁעְרֵיהּ וְאִתְקִין גְּרַמְיָה וְקְשִׁיט לֵיהּ, כְּדִין אִתְיֵהֵב דּוּכְתָא לִינְצָר הָרַע לְקְטָרְגָא. דְאָמַר, וַיְמָה אָבוּי דְאִיהוּ מִתְאַבֵּל עֲלֵיהּ, וְיוֹסֵף מְקְשִׁיט גְּרַמְיָה, וּמְסַלְסֵל בְּשַׁעְרֵיהּ, כְּדִין אִתְגַּרֵי בֵּיהּ דּוּבָא וְקְטָרְג לֵיהּ:

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, מַה זֶה הִיא? הֲרֵי פְרָשׁוּהָ, מְקוֹם זֶה שֵׁינְצָר הָרַע מִקְטָרְג, שֶׁהוּא הַדְּרָגָה אַחֲרֵי הַדְּבָרִים. מְשׁוּם שְׂיִוֹסֵף נָתַן לוֹ מְקוֹם לְקְטָרְג, שֶׁהִיא יוֹסֵף מְסַלְסֵל בְּשַׁעְרוֹ וּמִתְקַן אֶת עֲצָמוֹ וּמְקַשֵּׁט אוֹתוֹ, אֲזִי נָתַן מְקוֹם לִינְצָר הָרַע לְקְטָרְג, שֶׁאָמַר: וַיְמָה אָבוּי מִתְאַבֵּל עָלָיו, וְיוֹסֵף מְקַשֵּׁט אֶת עֲצָמוֹ וּמְסַלְסֵל בְּשַׁעְרוֹ!! אֲזִי הִתְגַּרְהָ בּוֹ הַדָּב וְקְטָרְג לוֹ.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. תָּא חַזִּי, בְּזִמְנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אֶשְׁגַח בֵּיהּ בְּעֵלְמָא, לְמִידָן יִתִּיהּ, וְאַשְׁפַּח חִיבִין בְּעֵלְמָא, מַה כְּתִיב, (דְּבָרִים י"א) וְעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וּכְדִין וְאַבְדִּתֶּם מֵהָרָה. דְהָא בְּגִין חוּבִין דְבְּנֵי נִשְׂא, שְׂמִיָּא וְאַרְעָא אִתְעַצְרוּ, וְלֹא נִהְגִי נְמוּסִיָּהוֹן כְּדָקָא יָאוּת.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. בָּא רָאָה, בְּזִמְנָן שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁגִּיחַ בְּעוֹלָם לְדוֹן אוֹתוֹ וּמוֹצֵא רְשָׁעִים בְּעוֹלָם, מַה כְּתוּב? (דְּבָרִים י"א) וְעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ. וְאֲזִי - וְאַבְדִּתֶּם מֵהָרָה. שֶׁהֲרֵי מְשׁוּם חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם הַשָּׁמַיִם נִעְצְרִים וְלֹא נוֹהֲגִים בְּחֻקוֹתֵיהֶם כְּרָאוּי.

וְתָא חֲזִי, אֵינּוּן דְּלֹא נָטְרוּ לְהָאֵי קִיּוּמָא דְקוּדְשָׁא, גְרַמִּי פְרִישׁוּ בֵּין יִשְׂרָאֵל
לְאַבוּהוֹן דְּבִשְׁמַיָא, בְּגִין דְּכְתִיב וְסִרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם, וְכְתִיב וְעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר. דְּהָאֵי אִיהוּ
כְּמָאן דְּסָגִיד לְאַלְהָא אַחְרָא, דְּמִשְׁקֵר בְּהָאֵי אֶת קִיּוּמָא קִדְיָשָׁא.

ובא וראה, אותם שלא שומרים את ברית הקדש הזו, גורמים
התפרדות בין ישראל לאביהם שבשמים, משום שכתוב וסרתם
ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם, וכתוב ועצר את השמים
ולא יהיה מטר. שזהו כמו שמשתחוה לאלוה אחר, שמשקר באות
הברית הקדושה הזו.

וכד קיימא קדישא אתנטיר בעלמא פדקא יאות, כדין קודשא בריך הוא
יהיב ברקאן לעילא לאתרקא בעלמא. כמה דאת אמר, (תהלים סח) גשם
נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה. גשם נדבות, דא גשם
דרעותא. פד אתרעי קודשא בריך הוא בכנסת ישראל, ובעי לארקא לה
ברקאן, כדין נחלתך ונלאה אתה כוננתה.

וכאשר הברית הקדושה נשמרת בעולם כראוי, אז הקדוש ברוך הוא
נותן ברכות למעלה להריק בעולם, כמו שנאמר (תהלים סח) גשם נדבות
תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה. גשם נדבות - זהו גשמי
רצון, כשמתרצה הקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל ורוצה להריק
לה ברכות, אזי נחלתך ונלאה אתה כוננתה.

נחלתך, אינון ישראל, דאינון אחסנתיה דקודשא בריך הוא. כמה דאת
אמר, (דברים לב) יעקב חבל נחלתו. ונלאה, דא כנסת ישראל, דאיהי נלאה
בארעא אחרא, דאיהי צחיא למשתי, וכדין איהי נלאה. וכד ההוא גשם
דרעותא אתיהיב, כדין אתה כוננתה.

נחלתך - הם ישראל, שהם נחלתו של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר
(דברים לב) יעקב חבל נחלתו. ונלאה - זו כנסת ישראל, שהיא נלאה
בארץ אחרת. שהיא צמאה לשתות, ואז היא נלאה. וכשאותו גשם
של רצון נתן, אז אתה כוננתה.

ועל דא, שמיא וארעא, וכל חיליהון, בלהו קיימא על קיימא דא. דכתיב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. ובגין כך בעי לאזדהרא בדא, והא אוקמוה. ובגין כך כתיב, ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה, ובתריה כתיב ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף. ויהי כדברה אליו יום יום. רבי אלעזר פתח ואמר, (משלי ו) לשמרך מאשת רע וגו', ופאין אינון צדיקיא, דינדעי ארחוי דקודשא בריך הוא, למיזל בהו. בגין דאינון משתדלי באורייתא יממא וליליא. דכל מאן דאשתדל באורייתא יומי ולילי, אחסין תרין עלמין, עלמא עלאה, ועלמא (דף קצ ע"א) תתאה. אחסין האי עלמא, אף על גב דלא אתעסק בה בר נש לשמה, ואחסין ההוא עלמא עלאה, כד אתעסק בה בר נש לשמה.

ועל כן שמים וארץ וכל צבאם, כלם עומדים על הקיום הזה, שכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, ומשום כך צריך להזהר בזה, והרי פרשוה. ומשום כך כתוב ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה, ואחריו כתוב ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף. ויהי כדברה אל יוסף יום יום. רבי אלעזר פתח ואמר, (משלי ו) לשמרך מאשת רע וגו'. אשרי הצדיקים שיודעים את דרכי הקדוש ברוך הוא ללכת בהם, משום שהם משתדלים בתורה יומם ולילה, שכל מי שמשתדל בתורה ימים ולילות, נוחל שני עולמות - העולם העליון והעולם התחתון. נוחל את העולם הזה - אף על גב שאין האדם מתעסק בה לשמה. ויורש העולם העליון ההוא - כשמתעסק בה האדם לשמה.

תא חזי, מה כתיב, (משלי ג) ארץ ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. ארץ ימים בימינה, מאן דאזיל לימינא דאורייתא, ארכא דחיינ איהו לעלמא דאתי. דזכי תמן ליקרא דאורייתא, דאיהו יקרא וכתרא, לאתעטרך על כלא. דכתרא דאורייתא בההוא עלמא איהו. בשמאלה עשר וכבוד, בהאי עלמא, דאף על גב דלא אתעסק בה לשמה, זכי בהאי עלמא בעויתרא ויקרא.

בא ראה מה כתוב, (משלי ג) ארץ ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. ארץ ימים בימינה - מי שהולך לימין התורה, ארץ של חיים הוא לעולם הבא, שזוכה שם לכבוד התורה, שהוא כבוד וכתר להתעטר על הכל, שכתר התורה הוא בעולם ההוא. בשמאלה עשר וכבוד - בעולם הזה, שאף על גב שאינו מתעסק בה לשמה, זוכה בעולם הזה לעשר וכבוד.

דְּהָא רַבִּי חֲזִיא כְּד אֲתָא מֵהֵתָם לְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל, קָרָא בְּאוּרִייתָא, עַד דְּהוּוּ אֲנָפוּי נְהִירִין כְּשִׁמְשָׁא. וְכַד הוּוּ קְיַימִין קַמֵּיהּ כָּל אֵינּוּן דְּלַעְאֵן בְּאוּרִייתָא. הָוָה אָמַר, דָּא אֲשֵׁתִּידֵל בְּאוּרִייתָא לְשָׁמָּה, וְדָא לֹא אֲשֵׁתִּידֵל לְשָׁמָּה, וְהָוָה צְלִי עַל הַהוּא דְּאֲתַעְסַק לְשָׁמָּה, דְּלִיהוּי הָכִי תְּדִיר, וְיִזְכִּי לְעֵלְמָא דְּאֲתִי. וְצְלִי עַל הַהוּא דְּלֹא אֲתַעְסַק בְּהָ לְשָׁמָּה, דְּיִיִתִי לְאֲתַעְסַקָא בְּהָ לְשָׁמָּה, וְיִזְכִּי לְחַיִּי עֵלְמָא.

שְׁהִירִי רַבִּי חֲזִיא, כְּפִאֲשֵׁר בָּא מִשָּׁם לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, קָרָא בְּתוֹרָה, עַד שְׁהִיוּ פְּנֵי מְאִירִים כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וְכִשְׁהִיוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו כָּל אוֹתָם שְׁעָסְקוּ בְּתוֹרָה, הִיָּה אוֹמֵר: זֶה הַשְּׁתִּידֵל בְּתוֹרָה לְשָׁמָּה, וְזֶה לֹא הַשְּׁתִּידֵל לְשָׁמָּה. וְהִיָּה מִתְּפַלֵּל עַל אוֹתוֹ שֶׁמִּתַּעְסַק לְשָׁמָּה, שֶׁכֵּן יִהְיֶה תְּמִיד וְיִזְכֶּה לְעוֹלָם הַבָּא. וּמִתְּפַלֵּל עַל אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הִתַּעְסַק לְשָׁמָּה, שְׂיָבֵא לְהִתַּעְסַק בְּהָ לְשָׁמָּה וְיִזְכֶּה לְחַיִּי עוֹלָם.

יוֹמָא חַד, חָמָא חַד תְּלַמִּיד דְּהָוָה לְעִי בְּאוּרִייתָא, וְאֲנָפוּי מוֹרִיקוֹן. אָמַר, וְנָדָאי מְהֵרָהּר בְּחֻטְאָה אִיהוּ דְּנָא. אַחִיד לִיה לְקַמֵּיהּ, וְאִמְשִׁיד עֲלִיהּ בְּמַלְיָן דְּאוּרִייתָא, עַד דְּאֲתִינִישְׁב רוחִיה בְּגוּיָה. מִן הַהוּא יוֹמָא וְלַהֲלָאָה, שְׁוִי עַל רוחִיה, דְּלֹא יְרַדף בְּתֵר אֵינּוּן הֵרָהוּרִין בִּישִׁין, וְיִשְׁתִּידֵל בְּאוּרִייתָא לְשָׁמָּה.

יוֹם אֶחָד רָאָה תְּלַמִּיד אֶחָד שְׁהִיָּה עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּפְנֵי מוֹרִיקִים. אָמַר, וְנָדָאי מְהֵרָהּר בְּעֵבְרָה הוּא זֶה. אַחַז אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְהִמְשִׁיד עֲלָיו דְּבְרֵי תוֹרָה עַד שֶׁהִתִּישְׁבָה רוחו בְּתוֹכוֹ. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וְלַהֲלָאָה שָׁם עַל רוחו שֶׁלֹּא יְרַדף אַחַר אוֹתָם הֵרָהוּרִים הָרְעִים וְיִשְׁתִּידֵל בְּתוֹרָה לְשָׁמָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּד חָמִי בַר נֶשׁ דְּהֵרָהוּרִין בִּישִׁין אֲתִינּוּן לְגַבִּיָּה, יִתַּעְסַק בְּאוּרִייתָא, וְכִדִּין יִתַּעְבְּרוּן מִנִּיהּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּד הַהוּא סְטְרָא בִּישָׁא אֲתִי לְמַפְתִּי לִיה לְבַר נֶשׁ, יִהֵא מְשִׁיד לִיה לְגַבִּי אוּרִייתָא, וְיִתְפָּרֵשׁ מִנִּיהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּשֶׁאֲדָם רוּאָה שְׁבָאִים אֲלֵיו הֵרָהוּרִים רְעִים, יִתַּעְסַק בְּתוֹרָה, וְאִזּוּ יַעְבְּרוּ מִמֶּנּוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁאוֹתוֹ הִצִּד הָרַע בָּא לְפִתּוֹת אֶת הָאֲדָם, יִמְשִׁד אוֹתוֹ לְתוֹרָה, וְיִפְרֵד מִמֶּנּוּ.

תָּא חֲזִי, דְּהָא תְּנִינּוּ, דְּכַד הָאִי סְטְרָא בִּישָׁא קְיַימָא קַמֵּיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא לְאַסְטָאָה עַל עֵלְמָא בְּגִין עוּבְדִין בִּישִׁין. קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא חָס עַל עֵלְמָא, וְיִהִיב עֵיטָא לְבַנֵּי נֶשָׁא, לְאַשְׁתַּזְבָּא מִנִּיהּ. וְלֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה עֲלֵיהוֹן וְלֹא עַל עוּבְדֵיהוֹן, וּמֵאִי אִיהוּ עֵיטָא, לְאַשְׁתַּדְלָא בְּאוּרִייתָא, וְאַשְׁתַּזְבוּ

מַנִּיהַ. מְנַלֵּן, דְּכַתִּיב, (משלי ו) כִּי גַר מִצֹּהַ וְתוֹרָה אֹר וְדָרָךְ חַיִּים תּוֹכַחֹת מוֹסֵר. מַה כְּתוּב בְּתַרְיָה לְשִׁמְרָךְ מֵאֲשֶׁת רַע מִחֻלְקַת לְשׁוֹן נְכָרְיָה.

בֹּא רֵא, שֶׁהִנֵּה שְׁנִינוּ, שְׁכַפְּאֶשׁר הִצַּד הָרַע הִזָּה עוֹמֵד לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁטִין עַל הָעוֹלָם מְשׁוּם מַעֲשִׂים רָעִים, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָס עַל הָעוֹלָם, וְנוֹתֵן עֵצָה לְבְנֵי אָדָם לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְלֹא יוֹכֵל לְשַׁלֵּט עֲלֵיהֶם וְלֹא עַל מַעֲשֵׂיהֶם. וּמַה הִיא הָעֵצָה? לְהַשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה, וְנִצּוֹלִים מִמֶּנּוּ. מִנֵּין לָנוּ? שְׁכַתּוּב (שם ו) כִּי גַר מִצֹּהַ וְתוֹרָה אֹר וְדָרָךְ חַיִּים תּוֹכַחֹת מוֹסֵר. מַה כְּתוּב אַחֲרָיו? לְשִׁמְרָךְ מֵאֲשֶׁת רַע מִחֻלְקַת לְשׁוֹן נְכָרְיָה.

וְדָא הוּא סְטָרָא מְסֻאָבָא, סְטָרָא אַחֲרָא. דְּאִיהִי קַיִמָא תְּדִיר קַמִּיהַ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְאַסְטָאָה עַל חוּבִיָּהוֹן דְּבְנֵי נְשָׂא. וְקַיִמָא תְּדִיר לְאַסְטָאָה לְתַתָּא לְבְנֵי נְשָׂא. קַיִמָא תְּדִיר לְעֵילָא, בְּגִין לְאַדְכָּרָא חוּבִיָּהוֹן דְּבְנֵי נְשָׂא, וְלְאַסְטָאָה לֹון עַל עוֹבְדֵיהוֹן. וּבְגִין דְּאִתִּיהִיבוּ בְּרִשׁוּתִיהַ, כְּמַה דְּעֵבֵד לִיהַ לְאִיּוּב.

זֶהוּ צַד הַטְּמָאָה. הִצַּד הָאֲחֵר - שְׁעוֹמֵד תְּמִיד לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁטִין עַל חֲטָאֵי בְנֵי הָאָדָם, וְעוֹמֵד תְּמִיד לְהַשְׁטִין לְמַטָּה לְבְנֵי אָדָם. עוֹמֵד תְּמִיד לְמַעְלָה כְּדִי לְהַזְכִּיר חֲטָאֵי בְנֵי הָאָדָם וְלְהַשְׁטִין לָהֶם עַל מַעֲשֵׂיהֶם, וּמְשׁוּם שְׁנַתְּנוּ בְּרִשׁוּתוֹ, כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה לוֹ לְאִיּוּב.

וְכֹן קַיִמָא עֲלִיָּהוּ לְאַסְטָאָה וְלְאַדְכָּרָא חוּבִיָּהוֹן בְּכָל מַה דְּעֵבֵדוּ, בְּאִינוּן זְמַנֵּין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קַיִמָא עֲלִיָּהוּ בְּדִינָא. כְּדִין קָאִים לְאַסְטָאָה לֹון וְלְאַדְכָּרָא חוּבִיָּהוֹן. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָס עֲלִיָּהוּ דִּישְׂרָאֵל, וְיָהֵב לֹון עֵיטָא לְאַשְׁתַּזָּבָא מִנִּיהַ. וּבְמַה, בְּשׁוֹפֵר בְּיוֹמָא דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, וּבְיוֹמָא דְּכַפּוּרֵי בְּשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח דִּיִּהְבִּין לִיהַ, בְּגִין לְאַתְפָּרֵשׂא מִנִּיהוּ, וְלְאַשְׁתַּדֵּלָא בְּהַהוּא חוּלְקִיָּה, וְהָא אֹוקְמוּהַ.

וְכֹן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְהַשְׁטִין אֶת יִשְׂרָאֵל וְלְהַזְכִּיר חֲטָאֵיהֶם בְּכָל מַה שְׁעֵשׂוּ בְּאוֹתָן הַפְּעָמִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בְּדִין, אַזִּי עוֹמֵד לְהַשְׁטִין לָהֶם וְלְהַזְכִּיר חֲטָאֵיהֶם, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָס עַל יִשְׂרָאֵל וְנוֹתֵן לָהֶם עֵצָה לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וּבְמַה? בְּשׁוֹפֵר, בְּיוֹם שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וּבְיוֹם הַכַּפּוּרִים בְּשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח שְׁנוֹתָנִים לוֹ, כְּדִי לְהַפְּרֵד מֵהֶם וְלְהַשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתוֹ הַחֻלְקַת שְׁלוֹ, וְהָרִי בְּאֵרוּהַ.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, (משלי ה) רַגְלֵיהָ יִרְדּוּת מוֹת שְׂאוּל צְעָדֶיהָ יִתְמוּכוּ. וּבְרָזָא
דְּמַהִימְנוּתָא מַה כְּתִיב, (משלי א) דְרָכֶיהָ דְרָכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם.
וְאֵלֶּיךָ אֵינְנוּ אֲרַחֵן וְשִׁבְלֵינוּ דְאֹרִייתָא, וְכֹלָא חַד. הָאֵי שְׁלוֹם וְהָאֵי מוֹת,
וְכֹלָא הַפּוֹכֵן דָּא מִן דָּא.

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב, (שם ה) רַגְלֵיהָ יִרְדּוּת מוֹת שְׂאוּל צְעָדֶיהָ יִתְמוּכוּ.
וּבְסוּד הָאֵמוּנָה מַה כְּתוּב? (שם א) דְרָכֶיהָ דְרָכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם.
וְאֵלוּ הֵם דְרָכֵי וְשִׁבְלֵי הַתּוֹרָה, וְהַכֹּל אֶחָד. זֶה שְׁלוֹם וְזֶה מוֹת, וְהַכֹּל
הַפּוֹכֵם זֶה מִזֶּה.

זַכָּאָה חוֹלְקָהוּן דְיִשְׂרָאֵל, דְאֵינְנוּ מִתְדַבְּקִין בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּדָקָא
חֲזִי, וְיִהִיב לֹון עֵיטָא לְאַשְׁתְּזָבָא מְכַל סְטָרִין אֲחֶרֶנִין דְעֵלְמָא. בְּגִין דְאֵינְנוּ
עָמָא קְדִישָׁא לְאַחְסִנְתִּיהָ וְחוֹלְקִיהָ, וְעַל דָּא יִהִיב לֹון עֵיטָא בְּכֹלָא. זַכָּאִין
אֵינְנוּ בְעֵלְמָא דִּין, וּבְעֵלְמָא דְאֵתִי.

אֲשֶׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבָקִים בְּקֹדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כְּרָאוּי וְנוֹתֵן
לָהֶם עֵצָה לְהַנְצִיל מִכָּל הַצְּדָדִים הָאֲחֵרִים שֶׁל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עִם
קְדוּשָׁה לְנִחְלָתוֹ וְחֶלְקוֹ, וְעַל כֵּן נוֹתֵן לָהֶם עֵצָה בְּכֹל. אֲשֶׁרֵיהֶם בְּעוֹלָם
הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

תָּא חֲזִי, כִּד הָאֵי סְטָרָא בִישָׁא נַחַת וְשֵׁאט בְּעֵלְמָא, וְחֲמִי עוּבְדִין דְבְּנֵי נְשָׂא,
דְאֵינְנוּ כְּלָהוּ סְטָאִין אֲרַחֵיְהוּ בְּעֵלְמָא. סְלִיק לְעֵילָא וְאַסְטִין לֹון, וְאֵלְמָלָא
דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֲיִיס עַל עוּבְדֵי יְדוּי, לָא יִשְׁתַּאֲרוּן בְּעֵלְמָא.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהֲצַד הֲרַע הַזֶּה יוֹרֵד וּמְשׁוֹטֵט בְּעוֹלָם וְרוֹאֵה אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי
הָאָדָם, שֶׁהֵם כְּלָם סוֹטִים דְרָכֵיהֶם בְּעוֹלָם, הוּא עוֹלָה וּמְשֻׁטֵן עֲלֵיהֶם,
וְאֵלְמָלָא שֶׁהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא חָס עַל מַעֲשֵׂי יְדוּי, הֵם לֹא הִיוּ נִשְׁאָרִים
בְּעוֹלָם.

דף קצ ע"ב

מַה כְּתִיב וַיְהִי כְּדַבְּרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם. כְּדַבְּרָה, (דף קצ ע"ב) דְסִלְקָא וְסֵאטִי
בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא, וְאָמַר קִמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּמַה בִּישְׁטִין כְּמַה דְלְטוֹרִין,
בְּגִין לְשִׁיזְצָאָה בְּנֵי עֵלְמָא.

מה כתוב? ויהי כדברה אל יוסף יום יום. כדברה - שעולה ומעלה בכל יום ויום, ואומר לפני הקדוש ברוך הוא כמה רעות, כמה מלשינות, כדי לכלות בני אדם.

מה כתיב, ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה. ולא שמע אליה, בגין דאיהו חייס על עלמא. לשכב אצלה, מהו לשכב אצלה. בגין לנסבא שלטנו, לשלטאה על עלמא, ושלטנו לא שלטא, עד דאתיהיב ליה רשו.

מה כתוב? ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה. ולא שמע אליה - משום שהוא חס על העולם. לשכב אצלה, מהו לשכב אצלה? כדי לקחת שלטון לשלט על העולם, והשלטון לא שולט עד שנתנת לו רשות.

דבר אחר לשכב אצלה, כמה דאת אמר, (ויקרא טו) ולאיש אשר ישכב עם טמאה. להיות עמה למיחב לה רבו וברכאן וסייעתא. דאלמלא סיועא הוה לה מלעילא, לא אשתאר בעלמא אפילו חד. אבל בגין דקודשא בריך הוא חייס על עלמא, אשתאר עלמא בקיומיה.

דבר אחר לשכב אצלה - כמו שנאמר (ויקרא טו) ולאיש אשר ישכב עם טמאה. להיות עמה - לתת לה גדלות וברכות וסיוע, שאלמלא היה לה סיוע מלמעלה, לא נשאר בעולם אפילו אחד, אבל משום שהקדוש ברוך הוא חס על העולם, נשאר העולם בקיומו.

רבי אבא אמר, כלא איהו ארחא חדא, אבל יצר הרע הוא דקא אזיל ומפתי לון לבני נשא, בגין לאסטאה ארחיהו ולא תדבקא בהו, בכל יומא ויומא, ובכל עידן ועידן. סטי ליה לבר נש מארחא דקשוט, בגין לדחייא ליה מארחא דחיי, לאמשכא ליה לגיהנם.

רבי אבא אמר, הכל הוא דרך אחת, אבל יצר הרע הוא שהולך ומפתי את בני האדם כדי להסטות את דרכיהם ולהדבק בהם בכל יום ויום, ובכל עידן ועידן. מסטה את האדם מדרך האמת כדי לדחותו מדרך החיים, למשך אותו לגיהנם.

זָכָאָה אִיהוּ מֵאֵן דְּעֵבִיד וְנָטִיר (נ״א זכאה מאי עביד, נטיר) אַרְחוּי וּשְׁבִילוּי, בְּגִין דְּלֹא יִתְדַבֵּק בֵּיהּ. הֵינּוּ דְכָתִיב וַיְהִי כַּדְבָרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶּ, כַּמּוֹ (נ״א במה) דְּאִיהִי אֲמַרְתָּ לִּיהּ בְּכָל יוֹמָא. דְּהָא רוּחַ מְסֻאָבָא, יִצְרַר הָרַע, אִיהוּ מִפְתִּי לִיהּ לְבַר נָשׁ, בְּכָל יוֹמָא, לְשָׁכַב אֶצְלָהּ, גּוֹ גִיְהֵנְס, וְלֹאֲתַדְנָא תַמּוֹן, לְהִיּוֹת עִמָּהּ.

אַשְׁרִיו מִי שְׁעוּשָׁה וְשׁוּמֵר [אשרי מי שעושה, שומר] דְּרַכְּוֵי וּשְׁבִילֵיו כְּדֵי שְׁלֹא יִדְבֵּק בּוֹ, הֵינּוּ מַה שְׁכָתוּב וַיְהִי כַּדְבָרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶּ, כַּמּוֹ [במה] שְׁהִיא אֲמַרְתָּ לוֹ בְּכָל יוֹם. שְׁהִירֵי רוּחַ הַטְּמָאָה, יִצְרַר הָרַע, מִפְתִּיה אֶת הָאָדָם בְּכָל יוֹם לְשָׁכַב אֶצְלָהּ, בְּתוֹדַת הַגִּיְהֵנְס, וְלֹהֲדוֹן שָׁם, לְהִיּוֹת עִמָּהּ.

תָּא חֲזִי, כַּד בַּר נָשׁ אֲתַדְבֵּק בְּהֵוֹא סְטָרָא, אֲתַמְשֵׁד אַבְתָּרָה, וְאֲסַתָּב עִמָּהּ בְּהֵאִי עֲלָמָא, וְאֲסַתָּב עִמָּהּ בְּעֲלָמָא אַחְרָא. תָּא חֲזִי, הֵאִי סְטָרָא מְסֻאָבָא, מְנוּוֹלָא אִיהוּ, לְכְלוּכָא אִיהוּ. כַּדְכָתִיב, (ישעיה ל) צָא תֹאמַר לוֹ, צוּאָה מִמֶּשׁ. וְבִיה אֲתַדְּוֹן מֵאֵן דְּאֲסֻטִי אַרְחוּי מִן אֲוִרִייתָא, וְבִיה אֲתַדְּוֹן אֵינּוֹן חֲיִיבִין דְּעֲלָמָא, דְּלִית לֹוֹן מְהִימְנוּתָא בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

בֵּא רָאָה, כְּשִׁאָדָם נִדְבֵּק לְאוּתוֹ הַצַּד, נִמְשֵׁד אַחְרֵיהּ, וְנִטְמָא עִמָּהּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנִטְמָא עִמָּהּ בְּעוֹלָם הָאֲחֵר. בֵּא רָאָה, צַד הַטְּמָאָה הַזֶּה הוּא מְנוּוֹל, הוּא מְלַכְלֵד, כַּכְתוּב (ישעיה ל) צָא תֹאמַר לוֹ, צוּאָה מִמֶּשׁ, וְבוֹ נִדְוֹן מִי שְׁמִסְטָה דְרַכּוֹ מִהַתוֹרָה, וְבוֹ נִדְוֹנִים אוּתָם הַרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שְׂאִין לְהֵם אֲמוּנָה בְּקוּדְשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

מַה כְּתִיב, וַיְהִי כִּהְיוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִתָּה שָׁם בְּבֵית. וַיְהִי כִּהְיוֹם הַזֶּה, יוֹמָא דְיִצְרַר הָרַע שְׁלֵטָא בְּעֲלָמָא, וְנִחְתָּא לְאֲסַטָּאָה לְבָנֵי נָשָׂא. אֵימַתִּי, יוֹמָא דְאֲתִי בַר נָשׁ לְאֲתָבָא בְּתִיּוּבָתָא עַל חוּבוּי, אוֹ לְאֲשְׁתַּדְלָא בְּאוּרִייתָא, וְלִמְעַבְדַּ פְּקוּדֵי דְאוּרִייתָא. וְכַדִּין בְּהֵוֹא זְמַנָּא נִחְתָּא, בְּגִין לְאֲסַטָּאָה לְבָנֵי עֲלָמָא. וַיָּבֹא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ בְּגִין לְאֲשְׁתַּדְלָא בְּאוּרִייתָא וְלִמְעַבְדַּ פְּקוּדֵי דְאוּרִייתָא, דְּאִיהוּ מְלֹאכְתּוֹ דְּבַר נָשׁ בְּהֵאִי עֲלָמָא. וְכִיּוֹן דְּעֵבִידְתָּא דְּבַר נָשׁ בְּהֵאִי עֲלָמָא, הוּא עֵבִידְתָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּעִי לִיהּ לְבַר נָשׁ, לְמַהוּי תְּקִיפָא כְּאַרְיָא בְּכָל סְטָרוּי, בְּגִין דְּלֹא יִשְׁלוּט עֲלוּי סְטָרָא אַחְרָא, וְלֹא יִכִּיל לְמַפְתִּי לִיהּ. מַה כְּתִיב וְאֵין אִישׁ, יִלִּית גְּבַר דִּיקוּם לְקַבְּלִיהּ דְּיִצְרַר הָרַע, וַיִּגַּח בֵּיהּ קַרְבָּא כְּדָקָא גְּאוּת.

מַה כְּתוּב? וַיְהִי כִּהְיוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִתָּה שָׁם בְּבֵית. וַיְהִי כִּהְיוֹם הַזֶּה - הַיּוֹם שֶׁיִּצְרַר הָרַע שׁוֹלֵט

בעולם ויורד להשטין לבני האדם. מתי? היום שבא אדם לשוב בתשובה על חטאיו, או להשתדל בתורה ולעשות מצוות התורה, ואז יורד באותו הזמן כדי להשטין לבני האדם. ויבא הבינה לעשות מלאכתו, כדי להשתדל בתורה ולעשות מצוות התורה, שהיא מלאכתו של האדם בעולם הזה. וכיון שעבודת האדם בעולם הזה היא עבודת הקדוש ברוך הוא, צריך לאדם להיות תקיף באריה בכל צדדיו כדי שלא ישלט עליו הצד האחר ולא יוכל לפתות אותו. מה פתוב? ואין איש, אין גבר שיעמד לפני היצר הרע וילחם בו קרב פראוי.

מאי אורחיה דיצר הרע, כיון דחמי דלית בר נש קאים לקבליה ולאגחא ביה קרבא, מיז: ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי. ותתפשהו בבגדו, בגין דכד שליט יצר הרע עליה דבר נש, אתקין ליה, וקשיט ליה לבושוי, מסלסל בשעריה. הדא הוא דכתיב ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי, אתדבק עמי.

מה דרכו של יצר הרע? כיון שרואה שאין האדם עומד כנגדו ויוצא לקרב אתו, מיז - ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי. ותתפשהו בבגדו, משום שפאשר יצר הרע שולט על האדם, מתקין אותו ומקשט לו את לבושו, מסלסל בשערו. זהו שכתוב ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי, הדבק עמי.

מאן דאיהו זפאה, אתתקף לקבליה, ואגח ביה קרבא. מה פתוב, ויעזב בגדו בידה וינס ויצא החוצה, ישבוק ליה, ויתתקף לקבליה. (ס"א ואגח ביה קרבא) ויערוק מניה, בגין לאשתזבא מניה, ולא ישלוט עליו.

מי שהוא צדיק, מתגבר כנגדו ונלחם בו קרב. מה פתוב? ויעזב בגדו בידה וינס ויצא החוצה. יעזב אותו ויתגבר כנגדו [וילחם בו קרב] ויברח ממנו כדי להנצל ממנו, ולא ישלט עליו.

אמר רבי יצחק, זמינין אינון צדיקיא למחמי ליצר הרע, פחד טורא רברבא, ויתמהון ויימרון. איך יכילנא לאכפניא ליה לטורא רברבא הדין עלאה. וזמינין רשיעיא למחמי ליה ליצר הרע, דקיק כחוטא דשערא, ויתמהון ויימרון. היך לא יכילנא לאכפניא לחוטא דשערא פדא דקיק. אליו יבכו ואליו יבכו. וקודשא בריך הוא יבער ליה מעלמא, ויכוס ליה

לְעִינֵייהוּ, וְלֹא יִשְׁלוּט עוֹד בְּעֵלְמָא, וְיַחֲמוּן צְדִיקָא וְיַחֲדוּן. כְּמָה דְאֵת אָמַר,
(תהלים קמ) אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָיִם אֵת פְּנִיךָ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲתִידִים הֵם הַצְּדִיקִים לְרֵאוֹת אֵת יֵצֶר הָרַע כְּמוֹ הַר
גְּדוֹל, וְיִתְמָהוּ וְיֵאמְרוּ, אֵיךְ יִכְלְנוּ לְהִכְנִיעַ אֵת הָהָר הַגְּדוֹל הָעֵלְיוֹן
הַזֶּה!! וְעֲתִידִים הָרְשָׁעִים לְרֵאוֹת אֵת הַיֵּצֶר הָרַע דְּקִיק כְּמוֹ חוּט שֶׁל
שַׁעֲרָה, וְיִתְמָהוּ וְיֵאמְרוּ, אֵיךְ לֹא יִכְלְנוּ לְהִכְנִיעַ אֵת חוּט הַשַּׁעֲרָה כְּזֶה
דְּקִיק!! אֵלוּ יִבְכוּ וְאֵלוּ יִבְכוּ. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִבְעַר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם
וְיִשְׁחַט אוֹתוֹ לְעִינֵיהֶם, וְלֹא יִשְׁלַט עוֹד בְּעוֹלָם, וְיֵרְאוּ הַצְּדִיקִים
וְיִשְׂמְחוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמ) אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָיִם
אֵת פְּנִיךָ.

דף קצא ע"א

(דף קצא ע"א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲטָאוּ מִשְׁקָה מְלֶךְ מִצְרַיִם וְגו'. רַבִּי
יְהוּדָה פְּתַח, (עמוס א) הַיִּשָּׂאג אַרְיָה בִּיעַר וְטָרַף אֵין לוֹ הֵיטֵן כְּפִיר קוֹלוֹ
מִמְעוֹנָתוֹ בְּלִתִּי אִם לְכָד. הַיִּשָּׂאג אַרְיָה בִּיעַר.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲטָאוּ מִשְׁקָה מְלֶךְ מִצְרַיִם וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה
פְּתַח, (עמוס א) הַיִּשָּׂאג אַרְיָה בִּיעַר וְטָרַף אֵין לוֹ הֵיטֵן כְּפִיר קוֹלוֹ מִמְעוֹנָתוֹ
בְּלִתִּי אִם לְכָד. הַיִּשָּׂאג אַרְיָה בִּיעַר.

תָּא חֲזִי, כְּמָה אֵית לֹון לְבַנֵּי נִשָּׂא לְאִשְׁגָחָא בְּפוֹלְחָנָא דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא.
דְּכָל מֵאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא, וּבְפוֹלְחָנָא דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּחִלְתִּיה
וְאִימְתִּיה הוּא עַל כְּלָא. דְּהָא כַּד בְּרָא קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֵלְמָא, עֵבֵד כָּל
בְּרִיין דְּעֵלְמָא, כָּל חַד וְחַד בְּדִיוקְנִיהַּ כְּדָקָא חֲזִי לִיה. וּלְבַתֵּר בְּרָא לִיה לְבַר
נִשׁ בְּדִיוקְנָא עֵלְמָא, וְשִׁלְטִיה עַל כְּלָהוּ, בְּדִיוקְנָא דָא.

בֵּא רֵאָה כְּמָה יֵשׁ לְאִנְשִׁים לְהִשְׁגִּיחַ בְּעִבּוּדַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכָל
מִי שֶׁמִּשְׁתַּדַּל בְּתוֹרָה וּבְעִבּוּדַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, פְּחָדוּ וְיִרְאוּתוֹ הֵם
עַל הַכֹּל, שְׁהָרִי כְּשֶׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵת הָעוֹלָם, עֲשֵׂה אֵת כָּל
הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּדַמּוֹתוֹ כְּרֵאוּי לּוֹ, וְאַחֲרַיִךְ בְּרָא
אֵת הָאָדָם בְּדַמּוֹת עֵלְיוֹנָה, וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל כְּלָם בְּדַמּוֹת חֲזִי.

דְּכַל זְמַנָּא דְּבַר נֶשׁ קָאִים בְּעֵלְמָא, כֹּל אִינוּן בְּרִיין דְּעֵלְמָא זְקָפִין רִישָׁא,
וּמְסַתְּפִלְוּן בְּדִיוקְנָא עֲלָאָה דְּבַר נֶשׁ. כְּדִין כְּלָהוּ דְּחֵלִין וְזַעִין מִקְפִּיָּה, כְּמָה
דְּאֵת אָמַר, (בראשית ט) וּמוֹרָאֲכֶם וְחַתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיֵּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף
הַשָּׁמַיִם וְגוֹ', וְחַנְי מִלִּי, כֹּד מְסַתְּפִלְוּן וְחַמָּאן בֵּיה, הַאי דִּיוקְנָא, וְנִשְׁמַתָּא
בֵּיה.

שְׁכַל זְמַן שְׁאָדָם עוֹמֵד בְּעוֹלָם, כֹּל אוֹתָם הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם זֹקְפִים
רִאשָׁם וּמְסַתְּפִלְוּן בְּדַמּוֹת הָעֲלִיוֹנָה שֶׁל הָאָדָם, אִזּוּ כְּלָם פּוֹחֲדִים וְזַעִים
מִלְּפָנָיו, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (בראשית ב) וּמוֹרָאֲכֶם וְחַתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיֵּת
הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְגוֹ'. וְהַדְּבָרִים הַלְלוּ, כְּשֶׁמְסַתְּפִלְוּ וְרוֹאִים
אוֹתוֹ, הַדְּמּוֹת הַזֵּו, וְהַנְּשָׁמָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָף עַל גַּב דְּנִשְׁמַתָּא לָאוּ בֵּיה, צְדִיקָא לָא מִשְׁתַּנְּיין מְכָמָה
דְּהוּהָ דִּיוקְנָהוּן בְּקַדְמִיתָא. וְכַד בַּר נֶשׁ לָא אָזִיל בְּאַרְחוּי דְּאוּרִייתָא, הַאי
דִּיוקְנָא קַדִּישָׁא אֶתְחַלֵּף לִיה. וְכַדִּין חַיֵּית בְּרָא וְעוֹפָא דְּשָׁמַיָּא יְכַלִּין
לְשַׁלְטָאָה עֲלֵיה, בְּגִין דְּאֶתְחַלֵּף לִיה הַאי דִּיוקְנָא קַדִּישָׁא, אֶתְחַלֵּף לִיה הַאי
דִּיוקְנָא דְּבַר נֶשׁ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָף עַל גַּב שְׁאִין בּוֹ נִשְׁמָה, הַצְּדִיקִים לָא מִשְׁתַּנְּיִים
מְכָמוּ שְׁהִיְתָה דְּמוּתָם בְּהַתְּחַלְּהָ, וְכִשְׁאָדָם לָא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה,
הַדְּמוּת הַקְּדוּשָׁה הַזֵּו מִתְּחַלֵּפֵת לוֹ, וְאִזּוּ חַיֵּית הַבֵּר וְעוֹף הַשָּׁמַיִם יְכוּלִים
לְשַׁלֵּט עֲלָיו, מִשּׁוּם שְׁהַדְּמוּת הַקְּדוּשָׁה הַזֵּו הַתְּחַלֵּפָה לוֹ, הַתְּחַלֵּפָה לוֹ
הַדְּמוּת הַזֵּו שֶׁל בּוֹ אָדָם.

וְתָא חַזִּי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶחָלֵף עוֹבְדִין דְּלַעִילָא וְתַתָּא, בְּגִין לֹאֲהַדְרָא
מִלִּין לֹאֲתַרְיִיהוּ, וְלֹאֲשַׁתְּכָחָא רְעוּתִיהָ בְּכַל עוֹבְדֵי דְּעֵלְמָא. דְּנִיַּאל לָא
אֲשַׁתְּנִי דִּיוקְנִיהָ כֹּד אֶפִּילוּ לִיה בְּגוּבָא דְּאַרְיֹתָא, וּבְגִין כֹּד אֲשַׁתְּזִיב. אָמַר
רַבִּי חִזְקִיָּה, אִי הַכִּי, הָא כְּתִיב, (דניאל ו) אֱלֹהֵי שְׁלַח מְלֹאכִיהָ וְסַגְר פּוּם
אַרְיֹתָא וְלֹא חַבְלוּנִי. מִשְׁמַע דְּבַגִּין מְלֹאכָא דְּאַסְגַּר לְפוּמִיָּהוּ, לָא אֶתְחַבֵּל.

וּבֵא וּרְאָה, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְחַלֵּף הַמַּעֲשִׂים שְׁלַמְעֵלָה וּמַטָּה כְּדִי
לְהַחֲזִיר הַדְּבָרִים לְמְקוֹמָם, וְשְׁיַמְצָא רְצוֹנוֹ בְּכַל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם. הַדְּמוּת
שֶׁל דְּנִיַּאל לָא הַשְׁתַּנְּתָה כְּשֶׁהִפִּילוּ אוֹתוֹ לְגַב הָאָרְיֹת, וּמִשּׁוּם כֹּד נְצוּל.
אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, אִם כֹּד, הִנֵּה כְּתוּב (דניאל ו) אֱלֹהֵי שְׁלַח אֶת מְלֹאכּוֹ
וְסַגְר אֶת פִּי הָאָרְיֹת וְלֹא חַבְלוּ אוֹתִי. מִשְׁמַע שְׁמִשּׁוּם הַמְּלֹאךְ שְׁסַגְר
אֶת פִּיהֶם, לֹא נִזְוֶק.

אמר ליה, בגין דא לא אתחבל, דהא ההוא דיוקניה דבר נש זכאה, איהו מלאכא ממש, דסגיר פומא, וקשיר לון, לנטרא ליה, דלא יחבלון ליה. ובגין כך אלהי שלח מלאכיה, ההוא דכל דיוקניו דעלמא מתחקון ביה, ואיהו אתקיף דיוקני בי, ולא יכילו לשלטא בי, וסגר פומייהו, ועל דא שלח מלאכיה ודאי.

אמר לו, משום זה לא נזוק, שהרי אותה דמות האדם הצדיק היא המלאך ממש, שסוגר את הפה וקושר אותם לשמר אותו שלא יזיקו לו, ומשום כך אלהי שלח מלאכה, אותו שכל הדמיות שבעולם חקוקות בו, והוא החזיק בי את דמותי ולא יכלו לשלט בי, וסגר את פיהם. ועל זה שלח ודאי את מלאכו.

והאי מלאכא, ההוא דכל דיוקניו מתחקון ביה. דכתיב, (תהלים קי) ידיו בגוים מלא גויות, איהו דלא אשתני קמיה כל דיוקניו דעלמא. ועל דא מבעי ליה לבר נש, לאסתמרא ארחוי ושבילוי, בגין דלא יחטא קמיה דמאריה, ויתקיים בדיוקנא דאדם.

והמלאך הזה, אותו שכל הדמיות חקוקות בו, שכתוב (תהלים קי) ידיו בגוים מלא גויות, הוא שלא משתנה לפניו כל דמיות העולם, ועל כן צריך האדם לשמר דרכיו ושביליו כדי שלא יחטא לפני רבונו, ויתקיים בדמות של אדם.

תא חזי, יחזקאל נטר פומיה ממאכלי דאיסורי, דכתיב, (יחזקאל) ולא בא בפי בשר פגול, זכה ואקרי בן אדם. דניאל מה כתיב ביה, (דניאל א) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו, זכה הוא, ואתקיים בדיוקניה דאדם. בגין דכל מלין דעלמא, פלהו דחלין מקמי דיוקנא דאדם, דאיהו שליטא על פלהו, ואיהו מלכא על כלא.

בא ראה, יחזקאל שמר את פיו ממאכלות אסורים, שכתוב (יחזקאל ד) ולא בא בפי בשר פגול, זכה ונקרא בן אדם. מה כתוב בדניאל? (דניאל א) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו, זכה הוא והתקיים בדמות של אדם. משום שכל דברי העולם, כלם מפחדים מלפני דמותו של אדם, שהוא שליט על כלם והוא המלך על הכל.

אמר רבי יוסי, בגין דא אצטריף ליה לבר נש, לאסתמרא מחובוי, ולא יסטי לימינא ולשמאלא. ועם כל דא, בעי ליה לבר נש למבדק בחובוי בכל יומא ויומא. דהא כד בר נש קאים מערסיה, תרין סהדין קיימין קמיה, ואזלי בהדיה כל יומא.

אמר רבי יוסי, משום זה צריך לאדם להשמר מחטאיו ולא יסטה לימין ולשמאל, ועם כל זה צריך לאדם לבדק בחטאיו בכל יום ויום, שהרי כשאדם עומד ממטתו, שני עדים עומדים לפניו והולכים עמו כל היום.

בעי בר נש למיקם, אינון סהדי אמרין ליה בשעתא דאפתח עינוי, (משלי ד) עיניך לנכח יביטו ועפעפיך יישירו נגדך. קם ואתקין רגלוי למהך, אינון סהדין אמרין ליה, (שם) פלס מעגל רגלך וגוי. ועל דא כד אזיל בר נש, בכל יומא, בעי ליה לאסתמרא מחובוי.

רוצה האדם לקום - אותם העדים אומרים לו בשעה שפותח עינוי: (משלי ד) עיניך לנכח יביטו ועפעפיך יישירו נגדך. קם ומסדר רגליו ללכת - אותם העדים אומרים לו: (שם) פלס מעגל רגלך וגוי. ועל כן, כשהולך האדם בכל יום, צריך לו להשמר מחטאיו.

בכל יומא ויומא, כד אתי ליליא, בעי לאסתכלא ולמבדק, בכל מה דעבד כל ההוא יומא. בגין דייתוב מנייהו, ויסתכל בהו תדיר, בגין דייתוב קמי מאריה. כמה דאת אמר (תהלים נא) וחסאתי נגדי תמיד, בגין דייתוב מנייהו.

בכל יום ויום, כשבא הלילה, צריך להתבונן ולבדק בכל מה שעשה כל היום ההוא כדי שישוב מהם ויסתכל בהם תמיד, כדי שישוב לפני רבונו, כמו שנאמר (תהלים נא) וחסאתי נגדי תמיד, כדי שישוב מהם.

דף קצא ע"ב

ותא חזי, בזמנא דהווי ישראל בארעא קדישא, לא אשתכח בידיהו חובא, כמה דאוקמוה. בגין דאינון קרבניו, דהווי מקרבין בכל יומא, (דף קצא ע"ב) הווי מכפרי עלייהו. השתא דאתגלוני ישראל מארעא, ולית מאן דמכפר עלייהו, אורייתא היא מכפרא עלייהו, ועובדין דכשרו, בגין דשכינתא

עֲמָהוֹן בְּגִלוּתָא. וּמֵאֵן דְּאִיהוּ לָא מְסַתְפַל בְּאַרְחוּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, גְּרִים לְשְׁכִינְתָא לְאַתְכַּפֵּיָא בְּגוּ עֶפְרָא, כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (ישעיה כו) יִשְׁפִּילָנָה יִשְׁפִּילָה עַד אֶרֶץ וְגו'.

ובא וראה, בזמן שישראל היו בארץ הקדושה, לא נמצא בידיהם חטא, כמו שבארוהו, משום שאותם הקרבנות שהיו מקריבים בכל יום היו מכפרים עליהם. עכשו שישראל גלו מן הארץ ואין מי שמכפר עליהם, התורה מכפרת עליהם ומעשים כשרים, משום שהשכינה עמהם בגלות, ומי שאינו מסתכל בדרכי הקדוש ברוך הוא, גורם לשכינה להכנע בתוך העפר, כמו שנאמר (ישעיה כו) יִשְׁפִּילָנָה יִשְׁפִּילָה עַד אֶרֶץ וְגו'.

אמר רבי יצחק, וכן מאן דאשתדל באורייתא ובעובדין דכשרן, גרים לה לכנסת ישראל, לארמא רישא בגו גלותא. זכאה חולקיהון דאינון דמשתדלי באורייתא יממא ולילי.

אמר רבי יצחק, וכן מי שמשתדל בתורה ובמעשים כשרים, גורם לכנסת ישראל להרים ראש בתוך הגלות. אשרי חלקם של אותם שמשתדלים בתורה ימים ולילות.

תא חזי, גלגל קודשא בריך הוא גלגולין בעלמא, בגין לארמא רישא דצדיקניא, דהא בגין דגרים יוסף רישיה בעלמא, על דאשתכח זכאה קמיה, ארגיז רבונא על עבדוי. כמה דאת אמר חטאו משקה מלך מצרים והאופה לאדניהם למלך מצרים. וכלא בגין לארמא רישא דיוסף זכאה. ותא חזי, על ידא דחלמא, אתכפייא מעם אחוי, ועל ידא דחלמא אתרבי על אחוי, ואתרבי על כל עלמא:

בא ראה, גלגל הקדוש ברוך הוא גלגולים בעולם כדי להרים את ראש הצדיקים, שהרי כדי שיוסף ירים את ראשו בעולם על שנמצא צדיק לפגיו, הרגיז את האדון על עבדיו, כמו שנאמר חטאו משקה מלך מצרים והאופה לאדניהם למלך מצרים, והכל כדי להרים את ראשו של יוסף הצדיק. ובא וראה, על ידי החלום נכנע מעם אחיו, ועל ידי החלום התגדל על אחיו, והתגדל על כל העולם.

ויחלמו חלום שניהם איש חלומו בלילה אחד איש כפתרון וגו', תא חזי, דהא אתמר דכל חלמין אזלין בתר פומא, יוסף כד פשר להו חלמא, אמאי

פֶּשֶׁר לְהָאֵי פִישָׁרָא טָבָא, וְלֵהָאֵי פִישָׁרָא בִישָׂא. אֶלָּא, אֵינּוּן חִלְמִין עֲלֵיהּ דִּיּוֹסָף הֲוָה, וּבְגִין דִּידַע מַלְּהָ עַל עֶקְרָא וְשִׁרְשָׂא דִּילָהּ, בְּגִין כְּדִּ פֶּשֶׁר חִלְמָא לְהוּ כְּמָה דְאַצְטְרִיךְ. לְכֹל חַד וְחַד פֶּשֶׁר לְהוּן פִּישָׁרָא, לְאַחֲדָרָא מַלְּהָ עַל אֲתֵרֵיהּ.

וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלָמוֹ בְּלֵילָהּ אֶחָד אִישׁ כְּפִתְרוֹן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה שְׁהֵנָּה נֹאמֵר שְׁכָל הַחֲלוֹמוֹת הַזֵּלְכִים אַחֲרֵי הַפֶּה. כַּאֲשֶׁר יוֹסֵף פִּתֵר לָהֶם אֶת הַחֲלוֹם, לְמָה לָּזָה פִּתְחַת פִּתְרוֹן טוֹב, וְלָזָה פִּתְרוֹן רָע? אֶלָּא שְׁאוֹתֶם הַחֲלוֹמוֹת הָיוּ עַל יוֹסֵף, וּמִשּׁוֹם שְׂיַדַע הַדָּבָר עַל עֶקְרוֹ וְשִׁרְשׁוֹ, מִשּׁוֹם כְּדִּ פִּתֵר לָהֶם הַחֲלוֹם כְּמוֹ שְׁצִרִיךְ, לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד פִּתֵר לָהֶם פִּתְרוֹן לְהַחֲזִיר הַדָּבָר עַל מְקוֹמוֹ.

מָה כְּתִיב וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יוֹסֵף הֲלֹא לֵאלֹהִים פִּתְרוֹנִים סִפְרוּ נָא לִי. מֵאֵי טַעְמָא, בְּגִין דְּהִכִּי מִבְּעֵי לֵיהּ לְמַפְשֵׁר חִלְמָא, לְפַקְדָא פִּישָׁרָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין דִּתְמֹן אִיהוּ קִיּוּמָא דְכֻלָּא, וּבִיָּה קִיּוּמָא פִּישָׁרָא.

מָה כְּתוּב? וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא לֵאלֹהִים פִּתְרוֹנִים סִפְרוּ נָא לִי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שְׁכְּדִ צְרִיךְ לוֹ לְפִתֵר הַחֲלוֹם - לְהַפְקִיד אֶת הַפִּתְרוֹן לְקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מִשּׁוֹם שְׁשֵׁם הוּא הַקִּיּוּם שֶׁל הַכֹּל וְבוֹ עוֹמֵד הַפִּתְרוֹן.

תָּא חֲזִי, הָא אֲתֵמַר דְּדַרְגָּא דְּחִלְמָא לְתַתָּא אִיהוּ, וְאִיהוּ דְּרַגְא שְׁתִּיתָאָהּ. בְּגִין דְּהָא מֵאֲתֵר דְּנִבּוּאָה שְׁרִיָּא עַד הָאֵי דְּרַגְא דְּחִלְמָא, שִׁיתָא דְּרַגִּין אֵינּוּן. וְסִלְקָא פִּישָׁרָא מִדְּרַגְא דְּחִלְמָא, לְדַרְגָּא אַחֲרָא. חִלְמָא אִיהוּ דְּרַגְא דְּלַתְתָּא, וּפִישָׁרָא קִיּוּמָא עֲלֵיהּ. וּפִישָׁרָא קִיּוּמָא בְּדַבּוּר, וְעַל דָּא בְּדַבּוּר קִיּוּמָא מַלְּהּ. דְּכִתִּיב הֲלֹא לֵאלֹהִים פִּתְרוֹנִים, הֲלֹא לֵאלֹהִים וְדָאֵי.

בֹּא רְאֵה, הָרִי נֹאמֵר שְׁדַרְגַת הַחֲלוֹם לְמַטָּה הִיא, וְהִיא הַדְּרַגָּה הַשְּׁשִׁית, מִשּׁוֹם שְׁהָרִי מִמְּקוֹם הַנְּבּוּאָה הִיא שׁוֹרָה, עַד הַדְּרַגָּה הַזֹּאת שֶׁל הַחֲלוֹם, שֵׁשׁ דְּרַגּוֹת הֵן, וְעוֹלָה הַפִּתְרוֹן מִדְּרַגַת הַחֲלוֹם לְדַרְגָּה אַחֲרָת. הַחֲלוֹם הוּא הַדְּרַגָּה שְׁלִמְטָה, וְהַפִּתְרוֹן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וְהַפִּתְרוֹן עוֹמֵד בְּדַבּוּר, וְעַל כֵּן בְּדַבּוּר עוֹמֵד הַדָּבָר, שְׁפִתוֹב הֲלוֹא לֵאלֹהִים פִּתְרוֹנִים. הֲלוֹא לֵאלֹהִים וְדָאֵי.

תָּא חֲזִי, מָה כְּתִיב, וַיִּסְפֹּר שֵׁר הַמִּשְׁקִים אֶת חֲלוֹמוֹ לְיוֹסֵף וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פִּתְחַ וְאָמַר, (מַלְכִים ב ב) וַיְהִי בְּעֶבְרָם וְאֵלֵיהֶם אָמַר אֶל אֶלְיָשָׁע שְׂאֵל מָה אֶעֱשֶׂה

לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. הכא אית לאסתכלא, והאי קרא תנוהא איהו. ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך, וכי ברשותיה קיימא, והא ברשותיה דקודשא בריך הוא איהו. ותו, דאלישע הכי נמי איהו הוה ידע, מאי טעמא אמר, ויהי נא פי שנים ברוחך אלי.

בא ראה מה כתוב. ויספר שר המשקים את חלומו ליוסף וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר, (מלכים ב ב) ויהי כעברם ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. כאן יש להסתכל, שהפסוק הזה הוא תמיהה. ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך, וכי ברשותו זה עומד? והרי הוא ברשותו של הקדוש ברוך הוא! ועוד, שאלישע גם כן היה יודע, מה הטעם שאמר ויהי נא פי שנים ברוחך אלי?

אלא ודאי, מאן דאחיד בשמיא וארעא וכל עלמין, היך לא יהא ברשותיה דא. ודאי אליהו, ושאר צדיקים, קודשא בריך הוא עביד רעותהון דצדיקייא תדיר. דכתיב, (תהלים קמה) רצון יראיו יעשה, וכל שכן דההוא רוחא קדישא, די עליה, ירית ליה לצדיקא דאלישע, דהוה שמשא דיליה. והא קודשא בריך הוא אמר ליה (מלכים א יט) ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיד, ועל דא הוה ליה לאלישע לירתא ליה.

אלא ודאי, מי שאוחז בשמים וארץ וכל העולמות, איך זה לא יהיו ברשותו? ודאי שאליהו ושאר הצדיקים, הקדוש ברוך הוא עושה תמיד את רצונם, שכתוב (תהלים קמה) רצון יראיו יעשה, וכל שכן שאותה רוח הקדש שעליו הוריש לאלישע הצדיק, שהיה השמש שלו, והנה הקדוש ברוך הוא אמר לו (מלכים א יט) ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיד, ועל כן היה לאלישע לרשת אותו.

פי שנים ברוחך, מאי פי שנים ברוחך אלי, וכי סלקא דעתך, דעל חד תרין שאיל, ומה דלא הוה ברשותיה, היך שאל מיניה. אלא, איהו לא שאיל רוח על חד תרין, אלא (איהו) הכי שאל מיניה, בההוא רוחא דהוה ליה, דינעביד (ד"א ל"ג חד) תרין נמוסין בעלמא, בההוא רוחא.

פי שנים ברוחך, מה זה פי שנים ברוחך אלי? וכי יעלה על דעתך שעל אחד בקש שנים? ומה שלא היה ברשותו איך בקש ממנו? אלא הוא לא בקש רוח על כל אחד שנים, אלא [הוא] כך בקש ממנו - באותה הרוח שהיתה לו, שיעשה שתי הנהגות בעולם באותה הרוח.

דף קצב ע"א

מה פתיב ויאמר הקשית לשאול אם תראה אותי לקח מאתך יהי לך כן ואם אין לא יהיה. מאי טעמא אם תראה אותי. אלא אמר ליה, אם תיכול למיקם על עקרא דרוחא דשבקנא לך, בשעתא דאתנסיבנא מינד, יהא לך כדון. דהא כל ההוא עקרא דרוחא בשעתא דיסתכל ביה, כד חמי ליה לאליהו, יהוי דביקותא ביה, כדקא יאות. (דף קצב ע"א)

מה פתוב? ויאמר הקשית לשאול אם תראה אתי לקח מאתך יהי לך כן ואם אין לא יהיה. מה הטעם אם תראה אתי? אלא אמר לו, אם תוכל לעמד על עקר הרוח שהשארתי לך בשעה שאלקח ממך - יהיה לך כזה, שהרי כל אותו העקר של הרוח בשעה שיתבונן בו, כאשר יראה את אליהו, תהיה דבקות בו כראוי.

תא חזי, האי מאן דאסתכל במה דאוליף מרביה, וחמי ליה בההוא חכמתא, יכיל לאתוספא בההוא רוחא יתיר. תא חזי, דהא יוסף בכל מה דאיהו עביד, הוי חמי ברוחא דחכמתא לההוא דיוקנא דאבוי, הנה מסתכל. ובגין כך הנה מסתייעא ליה מלתא, ואתוספא ליה רוחא אחרא, בנהירו עלאה יתיר.

בא ראה, מי שמסתכל במה שלומד מרבו ורואה אותו באותה החכמה, יכול להתוסף יותר באותה הרוח. בא ראה, שהרי יוסף בכל מה שעשה היה רואה ברוח של החכמה את אותה הדמות של אביו. היה מתבונן, ומשום כך היה הדבר מסתייע לו, ונוספה לו רוח אחרת באור יותר עליון.

בשעתא דאמר ליה ההוא רשע, והנה גפן לפני, אזדעזע יוסף. דלא הנה ידע על מה תיתי מלה, כיון דאמר ובגפן שלשה שריגים, מיד אתער רוחיה, ואתוסף בנהירו, ואסתכל בדיוקנא דאבוי, כדון אתנהיר רוחיה, וידע מלה.

בשעה שאמר לו אותו הרשע והנה גפן לפני, הזדעזע יוסף, שלא היה יודע על מה יבא הדבר. כיון שאמר ובגפן שלשה שריגים, מיד

הַתְּעוֹרָרָה רוּחוֹ וְנוֹסֵף בְּאוֹר, וְהַסְתַּכֵּל בְּדַמוֹת אָבִיו, וְאִזּוּ הָאִירָה רוּחוֹ
וַיִּדַע אֶת הַדָּבָר.

מה פתוב, ובגפן שלשה שריגים. אמר יוסף, הא ונדאי בשורה דחדנה
בשלימו איהו, מאי טעמא, בגין דהאי גפן על כנסת ישראל אתחזי ליה,
ואתבשר יוסף בהאי. ובגפן שלשה שריגים, אליו אינון תלתא דרגין
עלאין, דנפקי מהאי גפן, כהני לינאי וישראלי.

מה פתוב? ובגפן שלשה שריגים. אמר יוסף, הנה ונדאי בשורה של
שמחה בשלמות היא. מה הטעם? משום שהגפן הזו נראית על כנסת
ישראל, והתבשר יוסף על זה. ובגפן שלשה שריגים - אלו הם שלש
דרגות עליונות שיוצאות מן הגפן הזו, כהנים לויים וישראלים.

והיא כפורחת עלתה נצה, דהא בגיניהו סלקא כנסת ישראל, ואתברכת
מעם מלכא עלאה. הבשילו אשכלותיה ענבים, אליו אינון צדיקים
דעלמא, דאינון כענבים מבושלים כדקא חזי. דבר אחר הבשילו
אשכלותיה ענבים, דא הוא יין דאתנטיר בענביהו מששת ימי בראשית.
עד הקא אתבשר יוסף בחלמיה, מכאן ולהלאה חלמא איהו דיליה, בגין
דאית חלמין ליה, ולאחרנין. ואקח את הענבים, דאיהו ליה לגרמיה.

והיא כפורחת עלתה נצה, שהרי בגללם עולה כנסת ישראל ומתברכת
מעם המלך העליון. הבשילו אשכלותיה ענבים - אלו הצדיקים של
העולם, שהם כמו ענבים מבשלים כראוי. דבר אחר הבשילו
אשכלותיה ענבים - זהו היין המשמר בענביו מששת ימי בראשית. עד
כאן התבשר יוסף בחלמו, מכאן ולהלאה החלום הוא שלו, משום
שיש לו חלומות, ולאחרים. ואקח את הענבים, שהוא לו, לעצמו.

תנינן, (שמות קמד א) האי מאן דחמי ענבין חוורין בחלמא, סימן יפה לו,
אוכמי לא. מאי טעמא, בגין דאיהו רזא דתרין דרגין ידיען, אינון אוכמי
וחוורי. האי איהו טב, והאי איהו דלא טב, וכלהו ענבין ברזא דמהימנותא
תליין. ועל דא מתפרשן בחקמתא, הו לטב, הו לביש. אליו צריכין רחמי,
ואליו אשגחותא דרחמי.

שנינו, מי שרואה ענבים לבנים בחלום, סימן יפה לו. שחורים - לא.
מה הטעם? משום שהוא הסוד של שתי דרגות ידועות, אותם
שחורים ולבנים. זה הוא טוב, וזה הוא לא טוב, וכל הענבים תלויים

בְּסוּד הָאֱמוּנָה, וְעַל כֵּן נִפְרָדִים בְּחֻמָּה, הוּן לְטוֹב הוּן לְרַע. אֱלוֹ צְרִיכִים רַחֲמִים, וְאֱלוֹ הַשְּׁגָחָה שֶׁל רַחֲמִים.

תָּא חֲזִי, אָדָם הָרָאשׁוֹן, אֲנִתְתִּיחַ סַחְטָא לִיהַ עֲנָבִין, וְגָרִימַת לִיהַ מוֹתָא, וְלִכְל יִשְׂרָאֵל, וְלִכְל עַלְמָא. נַח אֲתָא לְהַנִּי עֲנָבִין, וְלֹא אֲתִנְטֵר כְּדָקָא יְאוּת, מַה כְּתִיב, (בראשית ט) וַיִּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלֵה, בְּה"א. בְּנִי אֶהְרוֹן, שְׁתוּ חֲמֵרָא מִנִּיְהוּ, וְקָרִיבוּ קַרְבָּנָא בְּהַהוּא חֲמֵרָא, וּמִיתוּ, וְהָא אֲתֵמֵר. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב, (דברים לב) עֲנַבִּימוּ עֲנָבֵי רֹשׁ אֲשַׁפְּלוֹת מְרוֹרוֹת לָמוּ, בְּגִין דְּאִינוּן עֲנָבִין גְּרָמֵי הַאי.

בֹּא רְאֵה, אָדָם הָרָאשׁוֹן, אֲשֶׁתוּ סַחְטָה לּוֹ עֲנָבִים וְגָרְמָה לּוֹ מוֹת וְלִכְל יִשְׂרָאֵל וְלִכְל הָעוֹלָם. נַח בָּא לְעֲנָבִים הַלְלוּ, וְלֹא נִשְׁמַר כְּרָאוּי, מַה כְּתוּב? (בראשית ט) וַיִּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלֵה, בְּה"א. בְּנִי אֶהְרוֹן שְׁתוּ יַיִן מֵהֶם, וְהִקְרִיבוּ קַרְבָּן בְּאוֹתוֹ הַיַּיִן וּמִיתוּ, וְהָרִי נִתְבָּאֵר. וּמִשׁוּם כֶּךָ כְּתוּב (דברים לב) עֲנַבִּימוּ עֲנָבֵי רֹשׁ אֲשַׁפְּלוֹת מְרוֹרוֹת לָמוּ, מִשׁוּם שְׁאוֹתֶם הָעֲנָבִים גְּרָמוּ אֶת זֶה.

חֲמָא עֲנָבִין דְּאִינוּן טָבִין, בְּהַהוּא כְּרָם, דְּקָא סַלְקִין נִיחָא וְרִיחָא בְּדִרְגִין שְׁלִימִין, כְּדָקָא יְאוּת. וְעַל דָּא יוֹסֵף יָדַע מְלָה, וְאִסְתַּכַּל בְּעַקְרָא, וּפְשָׁר חֲלָמָא עַל בּוֹרֵייהַ. בְּגִין דְּאֲתַבְּשָׁר בְּהַהוּא חֲלָמָא, כְּדָקָא יְאוּת. וּבְגִין כֶּךָ פְּשָׁר פְּשָׁרָא לְטַב, וְאֲתַקִּיִּים הַכִּי.

רְאֵה עֲנָבִים שְׁהֶם טוֹבִים בְּאוֹתוֹ הַכְּרָם שְׁמַעְלִים נַחַת וְרִיחַ בְּדִרְגוֹת שְׁלֵמוֹת כְּרָאוּי. וְעַל זֶה יוֹסֵף יָדַע אֶת הַדְּבָר וְהִסְתַּכַּל בְּעַקְרָא וּפְתַר הַחֲלוֹם עַל בְּרִיו, מִשׁוּם שְׁהִתְבַּשֶּׁר בְּאוֹתוֹ הַחֲלוֹם כְּרָאוּי, וּמִשׁוּם כֶּךָ פְּתַר הַפְּתָרוֹן לְטוֹב וְכֶךָ הִתְקִים.

מַה כְּתִיב. וַיֵּרָא שֵׁר הָאוֹפִים כִּי טוֹב פְּתַר וַיֹּאמֶר אֶל יוֹסֵף אֲפִי אֲנִי בְּחֲלוֹמֵי וְהִנֵּה שְׁלֵשָׁה סִלֵּי חֲרִי עַל רֹאשִׁי. תָּא חֲזִי, אֲרוּרִין אִינוּן רְשִׁיעֵינָא, דְּכָל עוֹבְדֵיהוֹן כְּלָחוּן לְבִישׁ. וְכָל אִינוּן מְלִין דְּאִינוּן אֲמָרִין, כְּלָחוּ לְבִישׁ, וְלֹאבָאֲשָׂא.

מַה כְּתוּב? וַיֵּרָא שֵׁר הָאוֹפִים כִּי טוֹב פְּתַר וַיֹּאמֶר אֶל יוֹסֵף אֲפִי אֲנִי בְּחֲלוֹמֵי וְהִנֵּה שְׁלֵשָׁה סִלֵּי חֲרִי עַל רֹאשִׁי. בֹּא רְאֵה, אֲרוּרִים הֵם הַרְשָׁעִים, שְׁכָל מַעֲשֵׂיהֶם כָּלֵם לְרַע, וְכָל אוֹתָם הַדְּבָרִים שְׁהֵם אוֹמְרִים, כָּלֵם לְרַע וּלְהַרְע.

כִּינּוֹן דְּפִתַח פּוּמִיָּה בְּאֵף, מִיַּד דְּחִיל יוֹסֵף, וַיֵּדַע דְּכָל מַלּוּי אֵינּוֹן לְאַבְרָאָשָׁא,
וּבְשׂוּרָה דְּבִישׁ בְּפּוּמִיָּה. וְהִנֵּה שְׁלֶשָׁה סְלֵי חֲרִי עַל רֵאשִׁי, כְּדִין יָדַע יוֹסֵף
דְּאַתְבָּשָׁר עַל חֲרִיבּוֹ דְּבִי מְקַדְּשָׁא, וַיִּשְׂרָאֵל בְּגִלוּתָא, דִּי תִגְלוֹן מֵאַרְעָא
קַדִּישָׁא.

כִּינּוֹן שְׁפִתַח אֶת פִּיּוֹ בְּאֵף, מִיַּד פְּחַד יוֹסֵף, וַיֵּדַע שְׁכָל דְּבָרֵיו הֵם לְהִרְע
וּבְשׂוּרָה שֶׁל רַע בְּפִיּוֹ. וְהִנֵּה שְׁלֶשָׁה סְלֵי חֲרִי עַל רֵאשִׁי. אִזּוֹ יָדַע יוֹסֵף
שֶׁהִתְבָּשֵׁר עַל חֲרִיבּוֹ בֵּית הַמְּקַדָּשׁ, וַיִּשְׂרָאֵל בְּגִלוּת, שְׁיִגְלוּ מִן הָאָרֶץ
הַקְּדוּשָׁה.

חֲמִי מַה כְּתִיב, וּבִסֵּל הָעֲלִיּוֹן מִכָּל מֵאֲכָל פְּרָעָה מַעֲשֵׂה אוֹפָה וְהַעוֹף אוֹכֵל
אוֹתָם מִן הַסֵּל מֵעַל רֵאשִׁי. אֵלִין אֵינּוֹן שְׂאָר עַמּוּן, דְּמִתְכַּנְּשִׁי עַלְיֵיהּ
דְּיִשְׂרָאֵל, וְקִטְלֵי לוֹן, וְחֲרָבֵי בֵּיתֵיהּ, וּמִפְזָרֵי לוֹן לְאַרְבַּע סְטָרֵי דְעֻלְמָא.
וְכֹלָא אֶסְתַּכַּל יוֹסֵף, וַיֵּדַע דְּהָהוּא חֲלָמָא עַל יִשְׂרָאֵל, כִּד יְהוֹן בְּחִיּוּבָא קָמִי
מַלְכָא, מִיַּד פֶּשֶׁר לִיה פֶּשֶׁרָא לְבִישׁ, וְאַתְקִיִּים בֵּיהּ.

רְאֵה מַה כְּתוּב, וּבִסֵּל הָעֲלִיּוֹן מִכָּל מֵאֲכָל פְּרָעָה מַעֲשֵׂה אִפָּה וְהַעוֹף אֹכֵל
אֹתָם מִן הַסֵּל מֵעַל רֵאשִׁי. אֵלוֹ הֵם שְׂאָר הָעַמִּים שְׂמִתְכַּנְּסִים עַל
יִשְׂרָאֵל וְהוֹרְגִים אוֹתָם וּמְחַרְיָבִים בֵּיתָם וּמִפְזָרִים אוֹתָם לְאַרְבַּעַת
צְדָדֵי הָעוֹלָם. וְהַכֵּל הַסֵּתֶכֶל יוֹסֵף, וַיֵּדַע שְׂאוֹתוֹ הַחֲלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל
כְּשִׂיחֵיהּ בְּחִיּוּב לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ. מִיַּד פֶּתֵר לוֹ פֶּתֵרוֹן לְרַע, וְהִתְקִיִּים בּוֹ.

דף קצב ע"ב

וְתָא חֲזִי, תַּרְוֵין דְּרַגִּין אֵלִין, דְּקָא חֲמָא הָאֵי, וְחֲמָא הָאֵי. דָּא חֲמָא (דְּהָא) (דף
קצב ע"ב) כִּד סְלִיק, וְקָא שְׁלִיט דְּרַגָּא עֲלָאָה, וְאַתְנַהִיר סְהָרָא. וְדָא חֲמָא,
דְּאַתְחַשְׁדֵּן וְשְׁלִיט עֲלָהּ חִיּוּבָא בִּישָׁא. וּבְגִין כִּד אֶסְתַּכַּל יוֹסֵף בְּהָהוּא חֲלָמָא,
וּפֶשֶׁר לִיה פֶּשֶׁרָא לְבִישׁ. וְעַל דָּא, כֹּלָא בְּפִישְׂרָא קִיּוּמָא, וְדָא וְדָא חֲמוּ,
בְּאֵלִין תַּרְוֵין דְּרַגִּין, דְּשְׁלִיט דָּא, וְשְׁלִיט דָּא.

וּבֵּא וְרָאָה, שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הִלְלוּ שְׂרָאָה זֶה וְרָאָה זֶה - זֶה רָאָה כְּשַׁעוּלָה
וְשׂוֹלְטַת הַדְּרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה וּמְאַיְרָה הַלְּבָנָה, וְזֶה רָאָה שְׁנַחֲשָׁד וְשׂוֹלֵט
עָלֶיהָ הַנְּחָשׁ הָרַע, וּמְשׁוּם כִּד הַסֵּתֶכֶל יוֹסֵף בְּחֲלוֹם הָהוּא, וּפֶתֵר אוֹתוֹ

פְּתָרוֹן לְרַע. וְעַל כֵּן הִכַּל עוֹמֵד בְּפִתְרוֹן, וְזֶה וְזֶה רָאוּ, בְּשִׁפְתֵי הַדְּרָגוֹת
הַלְלוּ, שְׁשׂוּלֵט זֶה וְשׂוּלֵט זֶה.

רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח, (תהלים נא) לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי,
הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ, אֲבַל לֵב טָהוֹר, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (מלכים א ג) וְנִתְּתָ לְעַבְדְּךָ
לֵב שׁוֹמֵעַ וְגוֹ', וְכִתִּיב (משלי טו) וְטוֹב לֵב מְשִׁתָּה תָמִיד, וּבְגִין כֹּךְ לֵב טָהוֹר
וְדַאי.

רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח, (תהלים נא) לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חִדָּשׁ
בְּקִרְבִּי. אֵת הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאַרוּהוּ, אֲבַל לֵב טָהוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א
ג) וְנִתְּתָ לְעַבְדְּךָ לֵב שׁוֹמֵעַ וְגוֹ', וְכִתוּב (משלי טו) וְטוֹב לֵב מְשִׁתָּה תָמִיד,
וּמְשׁוּם כֹּךְ לֵב טָהוֹר וְדַאי.

וְרוּחַ נְכוֹן חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי, דָּא הוּא רוּחַ נְכוֹן וְדַאי. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (בראשית א) וְרוּחַ
אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם. וְאַתְּעָרוּ, זֶה רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ. וְאַתְּעָרוּ,
(יחזקאל יא) וְרוּחַ חִדְשָׁה אָתְּוּ בְּקִרְבְּכֶם. וְצַלִּי דוֹד, הַהוּא רוּחַ נְכוֹן, חִדָּשׁ
בְּקִרְבִּי.

וְרוּחַ נְכוֹן חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי - זֶהוּ רוּחַ נְכוֹן וְדַאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וְרוּחַ
אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְהַתְּעוֹרְרוּ, זֶה רוּחוֹ שֶׁל הַמְּשִׁיחַ,
וְהַתְּעוֹרְרוּ (יחזקאל יא) וְרוּחַ חִדְשָׁה אָתְּוּ בְּקִרְבְּכֶם. וְדוֹד הַתְּפַלֵּל, אוֹתוֹ
רוּחַ נְכוֹן חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי.

בְּגִין דְּאִית מַסְטְרָא אַחְרָא, לֵב טָמֵא וְרוּחַ עוֹנְעִים, דְּאִסְטִי לְבַנִּי עַלְמָא, וְדָא
הוּא רוּחַ טוֹמְאָה, דְּאִקְרִי רוּחַ עוֹנְעִים. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה יט) יֵי מַסְדָּ
בְּקִרְבָּה רוּחַ עוֹנְעִים. וְעַל דָּא וְרוּחַ נְכוֹן חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי. מַאי חִדָּשׁ. דָּא חִדּוּשָׁא
דְּסִיחָרָא. בְּשַׁעְתָּא דְּאַתְחִדָּשׁ סִיחָרָא, דוֹד מְלַדְּ יִשְׂרָאֵל חֵי וְקִיִּים וּבְגִין כֹּךְ
חִדָּשׁ.

מְשׁוּם שְׂיֵשׁ מְהַצֵּד הָאֲחֵר לֵב טָמֵא וְרוּחַ עוֹנְעִים שְׂמַסְטָה אֵת בְּנֵי
הָעוֹלָם, וְזוֹ הִיא רוּחַ טוֹמְאָה שְׂנֵקְרָאת רוּחַ עוֹנְעִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה
יט) ה' מַסְדָּ בְּקִרְבָּה רוּחַ עוֹנְעִים, וְעַל כֵּן וְרוּחַ נְכוֹן חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי. מַה זֶה
חִדָּשׁ? זֶה חִדּוּשׁ הַלְבָנָה. בְּשַׁעְהַ שְׂמַתְחִדָּשֶׁת הַלְבָנָה, דוֹד מְלַדְּ יִשְׂרָאֵל
חֵי וְקִיִּים, וּמְשׁוּם כֹּךְ חִדָּשׁ.

רבי אלעזר ורבי יוסי הוּו אַזְלִי בְּאַרְחָא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, הָאִי דְכַתִּיב, (מלכים א כב) וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֵד לִפְנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶפְתְּנֶנּוּ וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהֵי בְּמָה וַיֹּאמֶר אֵצָא וְהִיִּיתִי רוּחַ שְׁקֵר בְּפִי כָּל נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תִּפְתָּהּ וְגַם תּוּכַל צָא וַעֲשֵׂה כֵן. וְתִנְיֹן דְּהוּהָ רוּחַ נְבוֹתַתְּ הַיִּזְרְעֵאלִי. וְכִי נִשְׁמַתִּין, כִּיּוֹן דְּסִלְקִין וְקִיִּימִין לַעֲיֵלָא, אִינּוּן זְכָלִין לְאַתְבָּא בְּהָאֵי עֲלָמָא, וּמַלְּהָ תִּמְיָהָ, דְּאָמַר אֵצָא וְהִיִּיתִי רוּחַ שְׁקֵר בְּפִי וְגו'.

רבי אלעזר ורבי יוסי היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי לרבי אלעזר, זה שכתוב (מלכים א כב) ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר ה' אליו במה ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן. ושינינו שהיתה רוח נבות היזרעאלי. וכי הנשמות, כיון שיעולות ועומדות למעלה, הן יכולות לשוב לעולם הזה? והדבר תמוה שאמר, אצא והייתי רוח שקר בפי וגו'.

ותו, מאי טעמא אתענש עליה אחאב, דהא דינא דאורייתא, דשני שמואל קמיייהו דישראל, הכי הוא. דכתיב, (שמואל א ח) את שדותיכם וכרמיכם וזייתים הטובים יקח. ואי אחאב נטל ההוא פרום בנבות, דינא הוה. ותו, דהוה יחיב ליה פרמא אחרא, או דהבא, ולא בעא.

ועוד, מה הטעם נענש עליו אחאב? שהרי דין התורה ששם שמואל לפני ישראל כן הוא, שכתוב (שמואל א ח) את שדותיכם וכרמיכם וזייתים הטובים יקח, ואם אחאב נטל אותה פרום בנבות, דין היה! ועוד, שהיתה לו פרום אחרת, או זהב, ולא רצה!

אמר ליה, יאות שאלת. תא חזי, האי רוח דקאמרו דאיהו רוח דנבות, הקא אית לאסתפללא. וכי רוחא דנבות זכיל לסלקא ולקיימא קמיה דקודשא בריה הוא, למתבע שקרא. דכתיב ויצא הרוח. ואי צדיקא הוא, איך יבעי שקרא בההוא עלמא, דאיהו עלמא דקשוט. ומה בהאי עלמא, לא בעי זכאה שקרא, בההוא עלמא, לא כל שפן. ואי לאו זכאה איהו, היך זכיל לקיימא קמי קודשא בריה הוא.

אמר לו, יפה שאלת. בא ראה, הרוח הזו שאמרו שהיא רוח של נבות, כאן יש להסתפלל - וכי הרוח של נבות יכולה לעלות ולעמד לפני הקדוש ברוך הוא לבקש שקר, שכתוב ויצא הרוח? ואם הוא צדיק, איך יבקש שקר בעולם ההוא, שהוא עולם של אמת? ומה בעולם הזה

לא צריך צדיק שקר, בעולם ההוא לא כל שכן? ואם אינו צדיק, איך יכול לעמוד לפני הקדוש ברוך הוא?

אלא ודאי נבות לאו זכאה הוה כל כד לקיימא קמי קודשא בריך הוא, אלא רוחא אחרא הוה, דשלתא בעלמא. דדא הוא רוחא דקיימא תדיר וסלקא קמי קודשא בריך הוא. ודא הוא דאסטי לבני עלמא בשקרא. ומאן דאיהו רגיל בשקרא, אשתדל תדיר בשקרא. ועל דא אמר אצא והייתי רוח שקר וגוי. ועל דא קודשא בריך הוא אמר ליה, צא ועשה כן. פוק מהכא, כמה דאוקמוה דכתיב, (תהלים קא) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. ובגין דא איהו רוח שקר ודאי.

אלא ודאי נבות לא הנה כל כד צדיק לעמד לפני הקדוש ברוך הוא, אלא רוח אחרת היתה ששלטה בעולם, שזוהי רוח שתמיד עומדת ועולה לפני הקדוש ברוך הוא, וזוהי שמסטה את בני העולם לשקר, ומי שהיא רגיל בשקר, משתדל תמיד בשקר, ועל זה אמר אצא והייתי רוח שקר וגוי, ועל כן הקדוש ברוך הוא אמר לו צא ועשה כן. צא מכאן, כמו שבארוהו שכתוב (תהלים קא) דבר שקרים לא יכון לנגד עיני, ומשום זה היא רוח שקר ודאי.

ותו, על מה דקטל ליה לנבות ונטל פרמא דיליה, קטולא אמאי קטיל ליה. אלא על דקטיל ליה בלא דינא, אתענש. קטל ליה בלא דינא, ונסיב פרמא דיליה. ובגין כד כתיב, (מלכים א כא) הרצחת וגם ירשת, ועל דא אתענש. ותא חזי, כמה אינון בני נשא בעלמא, דאסטי לון האי רוח שקרא בשקרא. ושליט איהו בעלמא בכמה סטרין ובכמה עובדין, והא אוקימנא מלי.

ועוד, על מה שהרג את נבות ונטל את פרמו, למה הרג אותו הרג? אלא שהרג אותו בלי דין נענש. הרג אותו בלי דין ונטל את פרמו, ומשום כד כתוב (מלכים א כא) הרצחת וגם ירשת, ועל כן נענש. ובא וראה כמה הם בני אדם בעולם שרוח השקר היו מסטה אותם בשקר, והוא שולט בעולם בכמה צדדים ובכמה מעשים, והנה בארנו את הדברים.

ועל דא דוד מלכא בעא לאסתמרא מניה, ובעא לאפקא מגו מסאבו. דכתיב, (תהלים נא) לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חידש בקרבי. דא הוא רוח נכון, ואחרא איהו רוח שקר. ועל דא תרין דרגין אינון, חד קדישא, וחד מסאבא.

ועל כן דוד המלך בקש להשמר ממנו ורצה לצאת מתוך הטמאה, שכתוב (תהלים נא) לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי. זו היא רוח נכון, והאחר הוא רוח שקר. ועל כן שתי דרגות הן, אחת קדושה ואחת טמאה.

פתח ואמר, (יואל ב) ויי נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו וכי עצום עושה דברו וגוי, האי קרא אוקמוה. אבל ויי, בכל אתר הוא ובי דיניה. נתן קולו, דא הוא קלא דכתיב, (דברים ד) קול דברים. וכתיב התם, (שמות ד) לא איש דברים. מאן איש דברים. כמה דאת אמר, (דברים לג) איש האלהים. לפני חילו, אליו אינון ישראל.

פתח ואמר, (יואל ב) וה' נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו כי עצום עשה דברו וגוי. את הפסוק הזה בארוהו. אבל וה', בכל מקום הוא ובית דינו. נתן קולו - זהו הקול שכתוב (דברים ד) קול דברים. וכתוב שם (שמות ד) לא איש דברים. מי איש הדברים? כמו שנאמר (דברים לג) איש האלהים. לפני חילו - אלו הם ישראל.

דף קצג ע"א

כי רב מאד מחנהו, כמה דאת אמר (איוב כה) היש מספר לגדודיו. (דף קצג ע"א) דכמה ממנו ושליון אית ליה לקודשא בריהו, וכלהו קיימי לאסטאה עליוהו דישראל (זהר חדש ל"ג בגין לאסתאבא להו). ועל דא קודשא בריהו הוא אזדמן קמיהו דישראל בגין לנטרא להו, ולא יכילו לקטרגא להו.

כי רב מאד מחנהו - כמו שנאמר (איוב כה) היש מספר לגדודיו. שכמה ממנים ושלוחים יש לקדוש-ברוך-הוא, וכלם עומדים להשטין על ישראל [ז"ח כדי לטמא אותם], ועל כן הקדוש ברוך הוא מזדמן לפני ישראל כדי לשמר אותם, ולא יוכלו לקטרג להם.

כי עצום עושה דברו. מאן עצום, דא הוא זפאה ההוא דאשתדל באורייתא קדישא יממא ולילי. דבר אחר כי עצום, דא הוא מקטרגא דאשתכח קמי קודשא בריהו ואיהו תקיפא כפרזלא תקיפא כטינגרא. עושה דברו, דנטיל רשות מלעילא ונטיל נשמתא מתתא.

כּי עָצוּם עֵשֶׂה דְבָרוֹ, מִי עָצוּם? זֶהוּ הַצְּדִיק, אוֹתוֹ שְׁמִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה
הַקְּדוּשָׁה יוֹמָם וְלַיְלָה. דְּבַר אַחַר כִּי עָצוּם - זֶה הַמְּקַטְרֵג שֶׁנִּמְצָא לִפְנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא חֹזֵק כְּבָרִזֵּל, קָשֶׁה כְּסֵלַע. עֵשֶׂה דְבָרוֹ - שְׁנוּטֵל
רְשׁוּת מְלַמְעָלָה, וְנוּטֵל אֶת הַנְּשִׂמָה מְלַמְטָה.

כּי גְדוֹל יוֹם יי וְנוֹרָא מְאֹד וּמִי יִכְיֶלְנוּ. דְּאִיהוּ שְׁלִיט עַל כָּלָּא, וְעֹלָאָה
וְתַקִּיפָא עַל כְּלָהוּ, וְכִלְהוּ תַחְתּוֹת שְׁלִטְנִיה. זְכָאִין אִינוּן צְדִיקָיָא, דְּקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעֵי בְּהוּ תְדִיר, לְזַפְּאָה לֹון לְעֹלְמָא דְאַתִּי וּלְמַחְדֵי לְהוּ בְּחִידוֹ
דְּצְדִיקָיָא דְזְמִינִין לְמַחְדֵי בֵיה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּכְתִיב, (תְּהִלִּים ה)
וַיִּשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתִסַּף עֲלֵימוּ וַיַּעֲלְצוּ בְּךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ.
בְּרוּךְ יי לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

כּי גְדוֹל יוֹם ה' וְנוֹרָא מְאֹד וּמִי יִכְיֶלְנוּ - שְׁהוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל וְעֹלִיוֹן
וְתַקִּיף עַל כָּלָּם, וְכָלָם תַּחַת שְׁלִטְוֹנוּ. אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא רוֹצֵה בְּהֵם תְּמִיד לְזַכּוֹת אוֹתָם לְעוֹלָם הַבָּא וּלְשִׁמְחָה אוֹתָם
בְּשִׂמְחַת הַצְּדִיקִים שְׁעֲתִידִים לְשִׁמְחָה עִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכַתוּב
(תְּהִלִּים ה) וַיִּשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתִסַּף עֲלֵימוּ וַיַּעֲלְצוּ בְּךָ
אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פרשת מקץ

וַיְהִי מִקֶּץ, רַבִּי חֲנִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (אִיּוּב כח) קֶץ שְׁם לַחֲשָׁד וּלְכָל תַּכְלִית הוּא
חוֹקֵר אָבוֹן אֶפְל וְצִלְמוֹת, הַאי קָרָא אֲתַמָּר. קֶץ שְׁם לַחֲשָׁד, דָּא אִיהוּ קֶץ
דְּשִׂמְאָלָא, דְּאִיהוּ שְׂאֵט בְּעֹלְמָא, וְשְׂאֵט לְעִילָא, וְקִיָּמָא קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא, וְאֶסְטִי, וְקִטְרִיג עַל עֹלְמָא, וְהָא אֲתַמָּר. וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר, דְּהָא
כָּל עוֹבְדוּי לָאו אִינוּן לְטַב, אֶלָּא לְשִׂיזְעָא תְדִיר וּלְמַעַבְד כְּלָיָה בְּעֹלְמָא.

וַיְהִי מִקֶּץ. רַבִּי חֲנִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (אִיּוּב כח) קֶץ שְׁם לַחֲשָׁד וּלְכָל תַּכְלִית
הוּא חוֹקֵר אָבוֹן אֶפְל וְצִלְמוֹת. הַפְּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר, קֶץ שְׁם לַחֲשָׁד -
זֶהוּ הַקֶּץ שֶׁל הַשְּׂמְאָל, שֶׁהוּא מְשׁוּטֵט בְּעוֹלָם וּמְשׁוּטֵט לְמַעְלָה, וְעוֹמֵד
לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמְסִטִין וּמְקַטְרֵג עַל הָעוֹלָם, וְהִרִי נִתְבָּאֵר.

ולכל תכלית הוא חוקר - שְהָרִי כָּל מַעֲשָׂיו אֵינָם לְטוֹב, אֲלֵא תְּמִיד לְכֹלֹת וּלְעֲשׂוֹת כְּלָהּ בְּעוֹלָם.

אָבֹן אֶפֶל וְצִלְמוֹת, דָּא אָבֹן נִגְף, דְּבָהּ כְּשֶׁלִּין חֲיִיבִין, וְקִיִּמָּא בְּהַאי דְאֶקְרִי, (איוב ט) אֶרֶץ עֶפְתָּה כְּמוֹ אֶפֶל. תָּא חֲזִי, אִית אֶרֶץ חֲיִים לְעֵילָא, וְהַאי אִיהוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. (ד"א ואית ארץ לתתא ונקרא) אֶפֶל וְצִלְמוֹת, אֶפֶל דְנִפְקָא מֵאֶרֶץ עֶפְתָּה. מַאי (ס"א ארץ) אָבֹן אֶפֶל וְצִלְמוֹת, דָּא הוּא קָץ דְאִיהוּ מְסֻטְרָא דְחֻשְׁדָּא, זִוְהִמָּא דְדַהֲבָא, וְהַא אֲתַמָּר.

אָבֹן אֶפֶל וְצִלְמוֹת - זֹו אָבֹן נִגְף שְׂבָה נְכֻשְׁלִים הֲרֻשְׁעִים, וְעוֹמְדֵת בְּזָה שְׁנִקְרָאת (שם ט) אֶרֶץ עֶפְתָּה כְּמוֹ אֶפֶל. בַּא רְאָה, יֵשׁ אֶרֶץ חֲיִים לְמַעְלָה, וְזֹו הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. [ויש ארץ למטה, ונקראת] אֶפֶל וְצִלְמוֹת. אֶפֶל שְׁנִצְאָה מֵאֶרֶץ עֶפְתָּה. מַהוּ אֶפֶל וְצִלְמוֹת? זֶהוּ הַקָּץ, שְׁהוּא מְצַד שְׁל הַחֻשְׁדָּא, זְהִמַּת הַזָּהָב, וְהִנֵּה נִתְבָּאָר

תָּא חֲזִי, כְּמַה אִית לוֹן לְבַנֵּי נְשָׂא לְאֶסְתִּכְלָא בְּפוֹלְחָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלֹא שְׁתַּדְלָא בְּאוּרִייתָא יְמָמָא וְלֵילִי. בְּגִין דִּינִדְעוּן וְיִסְתַּכְלוּן בְּפוֹלְחָנִיה. דְּהַא אוּרִייתָא אִיהִי מְכַרְזָא בְּכָל יוֹמָא קַמִּיהָ דְבַר נֶשׁ וְאֶמְרָה, (משלי ט) מִי פְתִי יִסוּר הִנֵּה חֲסוּר לֵב וְאֶמְרָה לוֹ, וְהַא אוֹקִימָנָא מְלִי.

בַּא רְאָה כְּמַה יֵּשׁ לְבַנֵּי אָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בְּעִבּוּדַת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא שְׁתַּדְלָא בְּתוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת כְּדִי שְׂיִדְעוּ וְיִסְתַּכְלוּ בְּעִבּוּדַתוֹ, שְׁהָרִי הַתּוֹרָה מְכַרְיָזָה בְּכָל יוֹם לְפָנֵי הָאָדָם וְאוּמְרָת: (משלי ט) מִי פְתִי יִסוּר הִנֵּה חֲסוּר לֵב וְאֶמְרָה לוֹ, וְהָרִי בְּאֶרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

וְכַד בַּר נֶשׁ אֲשַׁתְּדַל בְּאוּרִייתָא, וְאֲתַדְבֵּק בָּהּ, זְכִי לְאֲתַתְּקָא בְּאֵילָנָא דְחֲזִי, דְכַתִּיב, (משלי א) עֵץ חֲיִים וְגו'. וְתָא חֲזִי, כַּד בַּר נֶשׁ אֲתַתְּקוּף בְּאֵילָנָא דְחֲזִי בְּהַאי עֲלָמָא, אֲתַתְּקוּף בִּיהָ לְעֲלָמָא דְאֲתִי. דְּהַא כַּד נִשְׁמַתִּין נְפָקִין מֵהַאי עֲלָמָא, הָכִי אֲתַתְּקוּן לְהוּ דְרָגִין לְעֲלָמָא דְאֲתִי.

וְכַשְׁאָדָם מְשַׁתְּדַל בְּתוֹרָה וְנִדְבֵּק בָּהּ, זֹוּכָה לְהִתְחַזֵּק בְּעֵץ הַחֲיִים, שְׁכַתוּב (שם א) עֵץ חֲיִים וְגו'. וְבַא וְרָאָה, כְּשְׁאָדָם מְחִזִּיק בְּעֵץ הַחֲיִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא מְחִזִּיק בּוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. שְׁהָרִי כְּמוֹ הַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּדָּ מִתְּקַנּוֹת לְהוּ דְרָגוֹת לְעוֹלָם הַבָּא.

תא חזי, אילנא דחיי, איהו בכמה דרגין מתפרשן דא מן דא, וכלהו חד. דהא באילנא דחיי אית דרגין אלן על אלן. ענפין, ועלן, קליפין, (ס"א נופא) גופא דאילנא, שרשין. וכלא הוא אילנא. כגוונא דא, כל מאן דאשתדל באורייתא, איהו אתתקון ואתתקוף באילנא דחיי.

בא ראה, עץ החיים הוא בכמה דרגות נפרדים זה מזה, וכלם אחד. שהרי בעץ החיים יש דרגות אלו על אלו, ענפים ועלים, קלפות, וגוף האילן, שרשים, והכל הוא האילן. כמו כן כל מי שמשתדל בתורה, הוא נתקן ומתחזק בעץ החיים.

דף קצג ע"ב

וכל בני דמהימנותא ישראל, כלהון מתתקפין באילנא דחיי, כלהו אחידין באילנא ממש. מנהון בההוא (ס"א נופא) גופא דביה, מנהון אחידן בענפין, מנהון בעלן, מנהון בשרשין. אשתכחו דכלהו אחידן באילנא דחיי. ואינון דמשתדלן באורייתא (דף קצג ע"ב) כלהו אחידן בגופא דאילנא. ובגין כך מאן דאשתדל באורייתא, איהו אחיד בכלא, והא אוקמוה ואתמר. ויהי מקץ, מאי מקץ. רבי שמעון אמר, אתר דלית בה זכירה, ודא הוא קץ דשמאלא. מאי טעמא, בגין דכתיב, (בראשית מ) כי אם זכרתני אתך באשר ייטב לך. וכי הכי אתחזי ליה ליוסף צדיקא, דאיהו אמר כי אם זכרתני אתך. אלא כיון דאסתכל יוסף בחלמיה. אמר, ודאי חלמא דזכירה איהו. ואיהו טעה בהאי, דהא ביה בקודשא בריהו הוא הוי כלא.

וכל בני האמונה, ישראל, כלם מתגברים בעץ החיים, כלם אחוזים בעץ ממש, מהם באותו הגוף שבו, מהם אחוזים בענפים, מהם בעלים, מהם בשרשים. נמצאו שכלם אחוזים בעץ החיים. ואותם שמשתדלים בתורה, כלם אחוזים בגוף האילן. ומשום כך מי שמשתדל בתורה, הוא אחוז בכל, והרי פרשוה ונתבאר. ויהי מקץ, מה זה מקץ? רבי שמעון אמר, המקום שאין בו זכירה, וזהו קץ השמאל. מה הטעם? משום שכתוב (בראשית מ) כי אם זכרתני אתך באשר ייטב לך. וכי כך ראוי ליוסף הצדיק שהוא אמר כי אם זכרתני אתך? אלא כיון שהסתכל יוסף בחלומו, אמר, ודאי חלום של זכירה הוא, והוא טעה בזה, שהרי הכל היה בקדוש-ברוך-הוא.

ועל דא אתר דהוה ביה נשיו קם קמיה, מה כתיב ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו. כיון דאמר ולא זכר שר המשקים, מהו וישכחהו. אלא

וַיִּשְׁכַּחְהוּ אֶת־רַדְאִית בַּיָּה שְׁכַחָה, וְדָא הוּא קַח דְּסִטְרָא דְחֻשְׁדִּי. שְׁנַתִּים יָמִים, מֵאֵי שְׁנַתִּים. דְּתַב דְּרַגָּא, לְדְרַגָּא דְאִית בַּיָּה זְכִירָה.

ועל כן המקום שהייתה בו שכחה, עמד לפניו. מה פתוב? ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו. כיון שאמר ולא זכר שר המשקים, מה זה וישכחהו? אלא וישכחהו, המקום שיש בו שכחה, וזהו הקץ של צד החושד. שנתים ימים, מה זה שנתים? ששבה הדרגה לדרגה שיש בה זכירה.

וּפְרַעָה חוֹלָם וְהִנֵּה עוֹמֵד עַל הַיָּאֵר, דָּא חִלְמָא דְיוֹסֵף הֵנּוּ. בְּגִין דְּכָל נֶהָר, דְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק אִיהוּ. וְרַזָּא דָּא הָוִי, הָאֵי מֵאֵן דְּחִמֵּי נֶהָר בְּחִלּוֹם, חִמֵּי שְׁלוֹם. דְּכַתִּיב, (ישעיה סו) הַנְּנִי נֹטָה אֵלַיָּה כְּנֶהָר שְׁלוֹם: וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים. רַבִּי חִיָּיא פִּתַח וְאָמַר, (משלי כט) מְלֹךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יִהְרֹסְנָה, תָּא חֲזִי, כַּד בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלָמָא עֲלָאָה, אֲתַקִּין כְּלָא כְּדָקָא יָאוּת, וְאִפִּיק נְהוּרִין עֲלָאִין מְנַהֲרִין לְכָל סִטְרִין, וְכִלָּא אִיהוּ חַד. וּבְרָא שְׁמִים דְּלַעִילָא וְאֶרֶץ דְּלַעִילָא, לְאֲתַתְּקֵנָא כְּלֵהוּ כְּחַדָּא, לְתוּעֲלֵתָא דְתַתָּאִי.

וּפְרַעָה חוֹלָם וְהִנֵּה עוֹמֵד עַל הַיָּאֵר. זֶה הִיָּה חִלּוֹם שֶׁל יוֹסֵף, מִשׁוּם שֶׁכָּל נֶהָר הוּא שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וְזֶהוּ הַסּוּד שְׁמֵי שְׁרוּאָה נֶהָר בְּחִלּוֹם רוּאָה שְׁלוֹם, שְׁכַתוּב (ישעיה סו) הַנְּנִי נֹטָה אֵלַיָּה כְּנֶהָר שְׁלוֹם. וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים. רַבִּי חִיָּיא פִּתַח וְאָמַר, (משלי כט) מְלֹךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יִהְרֹסְנָה. בֵּא רְאָה, כְּשֶׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, הִתְקִין הַכֹּל כְּרָאוּי, וְהוֹצִיא אֲוֵרוֹת עֲלִיוֹנִים מְאִירִים לְכָל הַצַּדִּיקִים, וְהַכֹּל הוּא אֶחָד. וּבְרָא שְׁמִים שְׁלֹמְעֵלָה, וְאֶרֶץ שְׁלֹמְעֵלָה, לְתַקּוֹן כְּלָם יַחַד לְתוּעֲלֵתָם שֶׁל הַתַּחְתּוֹנִים.

תָּא חֲזִי, מְלֹךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ. מֵאֵן מְלֹךְ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט, דָּא יַעֲקֹב, דְּאִיהוּ קִיּוּמָא דְאַרְעָא. וְעַל דָּא, ו' אֲתַזֵּן מִן ה' עֲלָאָה, ה' תַּתָּאָה אֲתַזֵּנָת מִן ו', דְּקִיּוּמָא דְאַרְעָא אִיהוּ בְּמִשְׁפָּט. דְּהָא מִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ בְּכָל תַּקּוּנוֹי, וְזֵן לָהּ.

בֵּא רְאָה, מְלֹךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ, מִי הַמְּלֹךְ? זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט - זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַקִּיּוּם שֶׁל הָאֶרֶץ, וְעַל כֵּן ו' נְזוּנִית מֵה' הָעֲלִיּוֹנָה, ה' הַתַּחְתּוֹנָה נְזוּנִית מִן ו', שֶׁקִּיּוּם הָאֶרֶץ הוּא בְּמִשְׁפָּט, שֶׁהִרִי הַמִּשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ בְּכָל תַּקּוּנֶיהָ וְזֵן אוֹתָהּ.

דָּבַר אַחַר, מְלֶךְ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט, דָּא יוֹסֵף. יַעֲמִיד אֲרָץ,
דְּכַתִּיב (בראשית מא) וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרֵימָה לְשִׁבּוֹר אֶל יוֹסֵף. וּבְגִין דְּקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא אֲתֵרְעֵי בֵּיהּ בְּיַעֲקֹב, עֲבַד לֵיהּ לְיוֹסֵף שְׁלִיטָא עַל אֲרָעָא.

דָּבַר אַחַר, מְלֶךְ - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט - זֶה יוֹסֵף. יַעֲמִיד אֲרָץ
- שְׁפָתוֹב (בראשית מא) וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרֵימָה לְשִׁבּוֹר אֶל יוֹסֵף. וּמְשׁוּם
שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בְּיַעֲקֹב, עָשָׂה אֶת יוֹסֵף שְׁלִיטָא עַל הָאָרֶץ.

רַבֵּי יוֹסֵי אָמַר, מְלֶךְ, דָּא יוֹסֵף. בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֲרָץ, דָּא יַעֲקֹב. דְּהָא עַד לָא
אַתָּא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, לָא הָוָה קִיּוּמָא בְּאֲרָעָא, מְגוּ כְּפִנָּא. כִּיּוֹן דְּאַתָּא יַעֲקֹב
לְמִצְרַיִם, בְּזִכּוּתֵיהּ אֶסְתַּלַּק כְּפִנָּא, וְאַתְקִיִּים אֲרָעָא.

רַבֵּי יוֹסֵי אָמַר, מְלֶךְ - זֶה יוֹסֵף. בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֲרָץ - זֶה יַעֲקֹב. שְׁהֵרִי
עַד שְׁלֵא בָּא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, לָא הָיָה קִיּוּם בְּאֲרָץ מִתּוֹךְ הָרַעֲב. כִּיּוֹן
שָׂבָא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, בְּזִכּוּתוֹ הֶסְתַּלַּק הָרַעֲב וְהִתְקִימָה הָאָרֶץ.

דָּבַר אַחַר, מְלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֲרָץ, דָּא דָּוִד מְלֶכָא, דְּכַתִּיב, (שמואל ב ח) וַיְהִי
דָּוִד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ, וְאִיהוּ קִיִּים אֲרָעָא, וּבְזִכּוּתֵיהּ קִיּוּמָא
לְבֵתֵר דָּנָא. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יִהְרָסְנָה, דָּא רַחֲבָעִים.

דָּבַר אַחַר, מְלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֲרָץ - זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שְׁפָתוֹב (שמואל ב ח)
וַיְהִי דָּוִד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ, וְהוּא קִיִּים אֶת הָאָרֶץ, וּבְזִכּוּתוֹ
עֲמִדָּה לְאַחַר מִכּוֹ. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יִהְרָסְנָה - זֶה רַחֲבָעִים.

תָּא חֲזִי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִינֵיהוֹן דְּצַדִּיקָא, אָף עַל גַּב דְּפוּרְעָנוּתָא
אַתְגָּזַר עַל עַלְמָא, מִתְעַכְבָּא בְּגִינֵיהוֹן וְלֹא שְׁלֵטָא עַל עַלְמָא. כָּל יוֹמוֹי דְּדָוִד
מְלֶכָא אֲתַקִּימָא אֲרָעָא בְּגִינֵיהּ, לְבֵתֵר דְּמִית אֲתַקִּימָא בְּזִכּוּתֵיהּ. דְּכַתִּיב,
(מלכים ב כ) וּגְנוּתֵי עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעַנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי. כְּגוֹנוּנָא
דָּא, כָּל יוֹמוֹי דְּיַעֲקֹב וְכָל יוֹמוֹי דְּיוֹסֵף, לָא שְׁלֵטָא פּוּרְעָנוּתָא בְּעַלְמָא.

בֵּא רְאֵה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּשִׁבִיל הַצַּדִּיקִים, אָף עַל גַּב שְׁפָרְעָנוּת
נִגְזְרָה עַל הָעוֹלָם, הִיא מִתְעַכְבָּת בְּגִלְגָּלָם וְלֹא שׁוֹלֶטָת עַל הָעוֹלָם. כָּל
יְמֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הִתְקִימָה הָאָרֶץ בְּגִלְלוֹ. לְאַחַר שְׁמִת, הִתְקִימָה בְּזִכּוּתוֹ,
שְׁפָתוֹב (מלכים ב כ) וּגְנוּתֵי עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעַנִי וּלְמַעַן דָּוִד
עַבְדִּי. כְּמוֹ כֵּן כָּל יְמֵי יַעֲקֹב וְכָל יְמֵי יוֹסֵף לֹא שְׁלֵטָה הִפְרָעָנוּת בְּעוֹלָם.

תא חזי, מלך במשפט יעמיד ארץ, דא יוסף. ואיש תרומות יהרסנה, דא פרעה. דהא בגין דאקשי לביה לגבי דקודשא בריך הוא, חריב ארעא דמצרים. ובקדמיתא על ידא דיוסף אתקיים ארעא בההוא חלמא דחלם. דכתיב, ויהי מקץ שנתים ימים וגוי. ויהי מקץ וגוי. רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים יח) חי יי וברוך צורי וירום ימים וגוי. ויהי מקץ וגוי. רבי אלעזר פתח ואמר, קרא אית לאסתכלא ביה. חי יי, דא חי צדיקא יסודא דעלמא, דאקרי חי דעלמין. וברוך צורי, דא (ס"א הוד) הוא דכתיב (תהלים קמד) ברוך יי צורי, ודא עלמא דאתקיים עליה צדיקא דא. וירום אלהי ישעי. וירום דא עלמא עלאה. אלוהי בוא"ו, דא שמים, כמה דאת אמר, (תהלים קטז) השמים שמים ליי.

בא ראה, מלך במשפט יעמיד ארץ - זה יוסף. ואיש תרומות יהרסנה - זה פרעה, שהרי משום שהקשה את לבו לקדוש-ברוך-הוא, החריב את ארץ מצרים. ובראשונה על ידי יוסף התקיימה הארץ, באותו החלום שחלם, שכתוב ויהי מקץ שנתים ימים וגוי. ויהי מקץ וגוי. רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים יח) חי ה' וברוך צורי וירום אלוהי ישעי. אלוהי כתוב בוי"ו. הפסוק הזה יש להתבונן בו, חי ה' - זה חי, צדיק יסוד העולם, שנקרא חי העולמים. וברוך צורי - זהו שכתוב (שם קמד) ברוך ה' צורי, וזה העולם שמתקיים על הצדיק הזה. וירום אלוהי ישעי. וירום - זה העולם העליון. אלוהי בוא"ו זה שמים, כמו שנאמר (שם קטז) השמים שמים לה'.

דף קצד ע"א

תא חזי, (כמה דאת אמר) (תהלים סח) ברוך אדניי יום יום יעמס לנו. ברוך אדניי, באלי"ף דל"ית נוי"ן יו"ד, והאי קרא רזא דחכמתא איהו. יום יום, אלו שנתים ימים, כמה דאת אמר (דף קצד ע"א) ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור, רזא איהו, כמה דאתמר דא יוסף. דנהר (ס"א דכל נהר) דא, יוסף הצדיק הוא. והנה מן היאור עולות שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו. והנה מן היאור, דהא מנהר דא אתברכאון כל אינון דרגין דלתתא. בגין דההוא נהר דנגיד ונפיק, איהו אשקי וזן לכלא. ויוסף איהו נהר, לאתברכאון כל ארעא דמצרים בגיניה.

בא ראה, [כמו שנאמר] (שם סח) ברוך אדניי יום יום יעמס לנו. ברוך אדניי, באלי"ף דל"ית נוי"ן יו"ד, והפסוק הזה הוא סוד החכמה. יום יום - אלו שנתים ימים, כמו שנאמר ויהי מקץ שנתים ימים. ופרעה חולם

וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיָּאָר - סוּד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, זֶה יוֹסֵף, שֶׁנֶּהָר [שְׂכַל הַנְּהָר] הִזָּה הוּא יוֹסֵף הַצַּדִּיק. וְהִנֵּה מִן הַיָּאָר עֹלֵת שִׁבְעַת פְּרוֹת יְפוֹת מְרָאָה וּבְרִיאַת בֶּשֶׂר וַתִּרְעִינָה בְּאָחוּ. וְהִנֵּה מִן הַיָּאָר, שֶׁהָרִי מֵהַנְּהָר הִזָּה מִתְבָּרְכוֹת כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁלְמִטָּה, מְשׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נֶהָר שֶׁשׁוֹפֵעַ וַיּוֹצֵא הוּא מְשָׁקָה וְזוֹן אֶת הַכֹּל, וַיּוֹסֵף הוּא נֶהָר שֶׁתִּתְבָּרַךְ כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְלֹו.

וְתָא חֲזִי, הַהוּא נֶהָר, שִׁבְעַת דְּרָגִין אֲתִישְׁקִיין וְאֲתִתְבָּרְכוֹן מִנִּיה, וְאֵלִין אֵינּוֹן יְפוֹת מְרָאָה וּבְרִיאַת בֶּשֶׂר. וַתִּרְעִינָה בְּאָחוּ, בְּחַבּוּרָא בְּאַחֲוֹתָא דְלֹא אֲשַׁתְּפַח בְּהוּ פִירוּדָא. וְכִלְהוּ לְשִׁבְחָא קִיִּימִין, דְּהָא כָּל הַנִּי דְרָגִין שִׁבְעַת דְּקֶאֱמְרוּ, רְזָא אֵיהוּ. כְּמָה דְאֵת אֶמְר, (אֲסִתֵּר ב) וְאֵת שִׁבְעַת הַנְּעֻרוֹת הַרְאִיּוֹת לְתַת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְגוֹי. וְעַל דָּא שִׁבְעַת פְּרוֹת יְפוֹת מְרָאָה, וְלִקְבֵּל דָּא כְּתִיב שִׁבְעַת הַסְרִיסִים הַמְשֻׁרְתִים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְגוֹי.

וּבֵא רְאָה, אוֹתוֹ הַנְּהָר, שִׁבְעַת דְּרָגוֹת נִשְׁקוֹת וּמִתְבָּרְכוֹת מִמֶּנּוּ, וְאֵלוּ הֵם יְפוֹת מְרָאָה וּבְרִיאַת בֶּשֶׂר. וַתִּרְעִינָה בְּאָחוּ, בְּחַבּוּרָא וְאַחֲוָה, שֶׁאֵין נִמְצָא בְּהֵם פִּירוּד וְכֹלָם לְשִׁבְחַת עוֹמְדִים. שֶׁהִנֵּה כָּל שִׁבְעַת הַדְּרָגוֹת הִלְלוּ שֶׁאֲמַרְנוּ הוּא סוּד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אֲסִתֵּר ב) וְאֵת שִׁבְעַת הַנְּעֻרוֹת הַרְאִיּוֹת לְתַת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְגוֹי. וְעַל כֵּן שִׁבְעַת פְּרוֹת יְפוֹת מְרָאָה, וּכְנֻגָד זֶה כְּתוּב שִׁבְעַת הַסְרִיסִים הַמְשֻׁרְתִים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְגוֹי.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, שִׁבְעַת פְּרוֹת הַטּוֹבוֹת, דְּרָגִין אֵינּוֹן עֲלָאִין עַל אַחֲרָנִין. וְשִׁבְעַת הַפְּרוֹת הַרְעוֹת, דְּרָגִין אַחֲרָנִין דִּלְתַתָּא. אֵלִין מִסְטְרָא דְקְדוּשָׁה, וְאֵלִין מִסְטְרָא דְמִסְטְרָא.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, שִׁבְעַת הַפְּרוֹת הַטּוֹבוֹת הֵם דְּרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת עַל הָאֲחֵרוֹת, וְשִׁבְעַת הַפְּרוֹת הַרְעוֹת - הַדְּרָגוֹת הָאֲחֵרוֹת שֶׁלְמִטָּה. אֵלוּ מִצַּד הַקְּדוּשָׁה, וְאֵלוּ מִצַּד הַטְּמָאָה.

שִׁבְעַת הַשְּׂבָלִים, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵלִין קְדָמָאֵי אֵינּוֹן טְבִין, בְּגִין דְּאֵינּוֹן מִסְטְרָא דִּימִינָא דְכְּתִיב בֵּיה כִּי טוֹב. וְאֵלִין בִּישִׁין אֵינּוֹן לְתַתָּא מִנִּיָּהוּ. שִׁבְעַת הַשְּׂבָלִים אֵינּוֹן מִסְטְרָא דְדִכּוֹן, וְאֵלִין מִסְטְרָא דְמִסְטְרָא, וְכִלְהוּ דְרָגִין קִיִּימִין עַל אֵלִין, וְאֵלִין לְקַבֵּל אֵלִין, וְכִלְהוּ קָא חֲמָא פְּרַעָה בְּחֻלְמִיָּה.

שִׁבְעַת הַשְּׂבָלִים - רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵלוּ הַרְאִישׁוֹנוֹת הֵן טוֹבוֹת, מְשׁוּם שֶׁהֵן מִצַּד הַיְמִינִין שֶׁכְּתוּב בּוֹ כִּי טוֹב, וְאֵלוּ הַרְעִים הֵם לְמִטָּה מֵהֶם. שִׁבְעַת

השִׁבְלִים הֵן מִצַּד הַטְּהָרָה, וְאֵלּוּ מִצַּד הַטְּמֵאָה, וְכָל הַדְּרָגוֹת עוֹמְדוֹת
אֵלּוּ עַל אֵלּוּ וְאֵלּוּ כִּנְגַד אֵלּוּ, וְאֵת כָּלֶם רָאָה פְּרָעָה בְּחִלּוֹמוֹ.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, וְכִי לְהֵוָא חֵיִיבָא דְפְרָעָה אַחֲזִיין לִיה כָּל הַנִּי. אָמַר לִיה
רַבִּי יְהוּדָה, כְּגוּוֹנָא דְלֵהוֹן חֲמָא. דְכַמָּה דְרָגִין עַל דְרָגִין, אֵלּוּ לְקַבֵּל אֵלּוּ,
וְאֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְאִיהוּ חֲמָא בְּאִינוּן דְרָגִין דְלִתְתָּא.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, וְכִי לְאוֹתוֹ פְּרָעָה הֲרָשַׁע הָרְאוּ לוֹ אֵת כָּל אֵלֵּה? אָמַר
לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹתֶם רָאָה, שְׂכַמָּה דְרָגוֹת עַל דְרָגוֹת אֵלּוּ כִּנְגַד אֵלּוּ
וְאֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְהוּא רָאָה בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שְׂלַמְטָה.

וְהָא תְנִינֵן, דְהָא כְּמָה דְאִיהוּ בְר נֶשׁ, הֲכִי אַחֲזִיו לִיה בְּחִלְמִיָּה, וְהֲכִי חֲמִי.
וְנִשְׁמַתָּא הֲכִי סְלִקַת לְאַשְׁתַּמוּדְעָא. כָּל חַד וְחַד כְּפִיּוֹם דְרָגִיָּה כְּדָקָא חֲזִי
לִיה, וּבְגִין כְּדָּ פְרָעָה חֲמָא כְּדָקָא חֲזִי לִיה, וְלֹא יִתִּיר:

וְהִנֵּה שְׁנִינוּ, שְׁהָרִי כְּמוֹ שְׁהוּא הָאָדָם, כְּדָּ מְרָאִים לוֹ בְּחִלּוֹמוֹ, וְכְדָּ
רוּאָה, וְכְדָּ הַנְּשָׁמָה עוֹלָה לְהַפִּיר, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי דְרָגָתוֹ כְּרָאוּי לוֹ,
וּמִשׁוּם כְּדָּ פְרָעָה רָאָה כְּרָאוּי לוֹ, וְלֹא יוֹתֵר.

וַיְהִי מִקֶּץ וְגוֹ', רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) לְכָל זְמַן וְעַת לְכָל חֶפֶץ תַּחַת
הַשָּׁמַיִם. תָּא חֲזִי, כָּל מָה דְעֵבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְתַתָּא, לְכָלֵּא שְׁוִי זְמַנָּא
וְזְמַן קְצוּב. זְמַן שְׁוִי לְנַהוּרָא וְלַחֲשׂוּכָא, זְמַנָּא שְׁוִי לְנַהוּרָא דְשָׂאָר עַמִּין,
דְּאִינוּן שְׂלִטִין הַשְּׁתָּא עַל עֲלָמָא. וְזְמַנָּא שְׁוִי לַחֲשׂוּכָא, דְּאִיהוּ גְלוּתָא
דְּיִשְׂרָאֵל תַּחַת שְׂלִטְנוּתָא דְלֵהוֹן. זְמַנָּא שְׁוִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכָלֵּא, בְּגִין
כְּדָּ לְכָל זְמַן וְעַת לְכָל חֶפֶץ. מֵאִי וְעַת לְכָל חֶפֶץ. זְמַנָּא וְעַדָּן הוּא לְכָלֵּא, לְכָל
הֵהוּא רְעוּתָא דְאַשְׁתַּכַּח לְתַתָּא.

וַיְהִי מִקֶּץ וְגוֹ'. רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) לְכָל זְמַן וְעַת לְכָל חֶפֶץ
תַּחַת הַשָּׁמַיִם. בֵּא רָאָה, כָּל מָה שְׁעוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, לְכָל
שֵׁם עַת וְזְמַן קְצוּב. שֵׁם זְמַן לְאוּר וְלַחֲשָׁד, שֵׁם זְמַן לְאוּר שֵׁל שְׂאָר
הָעַמִּים, שֵׁהִם שׂוֹלְטִים עַכְשָׁו עַל הָעוֹלָם, וְזְמַן שֵׁם לַחֲשָׁכָה, שֵׁהִיא
הַגְּלוּת שֵׁל יִשְׂרָאֵל תַּחַת שְׂלִטוֹנָם. זְמַן שֵׁם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְכָלֵּא,
וּמִשׁוּם כְּדָּ לְכָל זְמַן וְעַת לְכָל חֶפֶץ. מָה זֶה וְעַת לְכָל חֶפֶץ? זְמַן וְעַדָּן הוּא
לְכָלֵּא, לְכָל אוֹתוֹ הַרְצוֹן שְׁנִמְצָא לְמַטָּה.

דָּבַר אַחַר וְעַת לְכָל חֶפֶץ, מֵאֵי עֵת. כְּדֹכְתִיב, (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לִי הַפְּרוּ תוֹרַתְךָ. וְכֹתִיב, (ויקרא יז) וְאֵל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְאִיהוּ דְרָגָא מִמְנָא, וְהָא אוֹקְמוּהּ. וּבְגִין כְּדָ עֵת אִיהוּ מִמְנָא, לְכָל חֶפֶץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם. וְיִהִי מִקְּוֵי שְׁנַתִּים יָמִים, מִסְטָרָא דְהַהוּא קִי דְחֻשְׁדָּ חֲמָא פְרַעַה בְּחֻלְמִיָּה, וּמִתַּמְּוֵן יָדַע וְאַתְגְּלִי לִיָּה הַהוּא חֲלָמָא. וְיִהִי בְּבִקְרָ וְתַפְּעָם רוּחוֹ וְיִשְׁלַח וְיִקְרָא אֶת כָּל חֲרֻטְמֵי מְצָרִים וְאֶת כָּל חֲכָמֵיהּ וְגוֹ. וְתַפְּעָם רוּחוֹ. מֵאֵי וְתַפְּעָם. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הָא אוֹקְמוּהּ בְּפְרַעַה כְּתִיב וְתַפְּעָם, וּבְנִבּוּכְדָנְצָר כְּתִיב, (דניאל ב) וְתַתַּפְּעָם, וְאוֹקְמוּהּ דְהָא בְּפְרַעַה כְּתִיב וְתַפְּעָם, בְּגִין דְהוּהוּ יָדַע חֲלָמָא, וּפְשָׁרָא לָא הוּהוּ יָדַע, אֲבָל נְבוּכְדָנְצָר, חֲמָא חֲלָמָא, וְחֲמָא פְשָׁרָא, וְאַתְנַשֵּׁי כְּלָא מְנִיָּה.

דָּבַר אַחַר וְעַת לְכָל חֶפֶץ - מַה זֶה עֵת? כְּפִתּוּב (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לִי הַפְּרוּ תוֹרַתְךָ. וְכֹתוּב (ויקרא יז) וְאֵל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְהִיא הַדְרָגָה הַמְּמַנָּה, וְהִנֵּה פְרָשׁוּהּ. וּמִשׁוּם כְּדָ עֵת הוּא הַמְּמַנָּה לְכָל חֶפֶץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם. וְיִהִי מִקְּוֵי שְׁנַתִּים יָמִים, מִהֲצַד שֶׁל אוֹתוֹ קִי חֻשְׁדָּ רָאָה פְרַעַה בְּחֻלּוּמוֹ, וּמִשָּׁם יָדַע וְהִתְגַּלָּה לוֹ אוֹתוֹ הַחֲלוּם. וְיִהִי בְּבִקְרָ וְתַפְּעָם רוּחוֹ וְיִשְׁלַח וְיִקְרָא אֶת כָּל חֲרֻטְמֵי מְצָרִים וְאֶת כָּל חֲכָמֵיהּ וְגוֹ. וְתַפְּעָם רוּחוֹ, מַה זֶה וְתַפְּעָם? רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הִנֵּה פְרָשׁוּהּ שְׁבַפְרַעַה כְּתוּב וְתַפְּעָם, וּבְנִבּוּכְדָנְצָר כְּתוּב (דניאל ב) וְתַתַּפְּעָם, וּבְאַרְוֵה שְׁהִנֵּה בְּפְרַעַה כְּתוּב וְתַפְּעָם מִשׁוּם שְׁהִיָּה יוֹדַע אֶת הַחֲלוּם, וְהִתְתְּרוֹן לָא הִיָּה יוֹדַע, אֲבָל נְבוּכְדָנְצָר רָאָה הַחֲלוּם וְרָאָה הַפְּתִירוֹן, וְהַכֹּל נִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ.

דף קצד ע"ב

אֲבָל תָּא חֲזִי, וְתַפְּעָם רוּחוֹ, כְּמָה דְאֵת אָמַר, (שופטים יג) לַפְּעָמוֹ, דְהוּהוּ אֶתִּי רוּחָא וְאַזִּיל, וְאַתִּי וְאַזִּיל. וְלָא הוּהוּ מִתִּישְׁבָּא עֲמִיָּה עֲדִין כְּדָקָא יָאוּת. וְעַל דָּא כְּתִיב, (שופטים יג) וְתַחַל רוּחִי יִי לַפְּעָמוֹ, דְכָדִין הוּהוּ שִׁירוּתָא. אוּף הַכָּא רוּחִיָּה אֲתַעַר בֵּיהּ, וְאַזִּיל וְאַתַּעַר, וְלָא הוּהוּ מִתִּישְׁבָּא עֲמִיָּה לְמַנְדַּע. נְבוּכְדָנְצָר וְתַתַּפְּעָם רוּחוֹ, בְּאַתַּעְרוּתָא הוּהוּ אֲתַעַר עַל חַד תַּרְוִין, (תייבין) וְאַזִּילוּן וְתִיבִין, וְדָא הוּא כְּמָה דְאֵת אָמַר, (במדבר כד) כְּפַעַם בְּפַעַם. פַּעַם בְּהֵאֵי, (דף קצד ע"ב) וּפַעַם בְּהֵאֵי, וְלָא מִתִּישְׁבָּא דְעֵתִיָּה וְרוּחִיָּה.

אֲבָל בָּא רָאָה, וְתַפְּעָם רוּחוֹ, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (שופטים יג) לַפְּעָמוֹ, שְׁהִיָּתָה הַרוּחַ בָּאָה וְהוֹלְכָתָּ וּבָאָה וְהוֹלְכָתָּ וְלָא הִיָּתָה מִתִּישְׁבָּת עֲמוֹ עֲדִין כְּרָאוּי, וְעַל כֵּן כְּתוּב (שם) וְתַחַל רוּחִי ה' לַפְּעָמוֹ, שְׁאֵז הִיָּתָה הַרְאֵשִׁית. אִף כָּאן רוּחוֹ הַתַּעוֹרְרָה בּוֹ, וְהִלְךְ וְהִתְעוֹרְרָה, וְלָא הִיָּתָה מִיִּשְׁבָּת עֲמוֹ לְדַעַת. נְבוּכְדָנְצָר וְתַתַּפְּעָם רוּחוֹ, בְּהִתְעוֹרְרוּתָּ הִיָּה מִתַּעוֹרְרָה עַל כָּל אַחַד

פְּעַמַּיִם, שְׁבִימִים וְהוֹלְכִים וְשָׁבִים. וְזֶהוּ כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (במדבר כד) כְּפַעַם
בְּפַעַם, פַּעַם בְּזֶה וּפַעַם בְּזֶה, וְלֹא מִתְּשַׁבֵּת דַּעְתּוֹ וְרוּחוֹ.

וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל חֲרֻטּוּמֵי מִצְרַיִם, אֶלְיֵן חֲרָשִׁין. וְאֶת כָּל חֲכַמְיָהּ, אֶלְיֵן
חֲכַיִּמִּין בְּטִיּוּרָא, וְכִלְהוּ הוּוּ מִסְתַּכְּלָן לְמַנְדַּע וְלֹא יִכִּילוּ לְאַדְבָּקָא.

וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל חֲרֻטּוּמֵי מִצְרַיִם - אֵלֹו הַמְּכַשְׁפִּים. וְאֶת כָּל חֲכַמְיָהּ
- אֵלֹו חֲכַמֵי הַמְּזֻלוֹת. וְכֻלָּם הָיוּ מִסְתַּכְּלִים לְדַעַת וְלֹא יִכְלוּ לְהַשְׁיֵג.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִף עַל גַּב דְּאִתְמַר דְּלֹא אֲחֻזְיִין לִיהַ לְבַר נֶשׁ אֶלָּא בְּהַהוּא
דְּרָגָא דִּילִיָּהּ, שְׁאֲנִי לְמַלְכִים, דְּאֲחֻזְיִין לוֹן מְלִין עֲלָאִין, וּמְשַׁנְיִין מְבַנֵּי נֶשׁא
אֲחֻרְנִין. כְּמָה דְּמַלְכָּא דְּרָגִיָּה עֲלָהּ עַל כָּל שְׂאָר אֲחֻרְנִין, הִכִּי נִמְי אֲחֻזְיָאוּ
לִיהַ בְּדִרְגָּא עֲלָהּ עַל כָּל שְׂאָר אֲחֻרְנִין. כְּמָה דְּאִתְ אָמַר אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים
עוֹשֶׂה הִרְאָה אֶת פְּרַעַה. (ורלח א) אֲבָל לְשְׂאָר בְּנֵי נֶשׁא, לֹא גְלִי לוֹן קוּדְשָׁא
בְּרִיָּדָה הוּא מַה דְּאִיהוּ עֲבַד, בַּר לְנַבִּיאֵי אוּ לְחֲסִידֵי אוּ לְחֲכַיִּמֵי דְרָא, וְהָא
אוּקְמוּהָ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִף עַל גַּב שְׁנֵאמַר שְׂאִין מְרָאִים לְאָדָם אֶלָּא בְּאוֹתָהּ
הַדְּרָגָה שְׁלוֹ - שׁוֹנָה אֶצֶל הַמְּלָכִים, שְׁמֵרָאִים לָהֶם דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים
וּמְשַׁנְיִים מְבַנֵּי אָדָם אֲחֻרִים. כְּמוֹ שְׁמֵלֶךְ דְּרָגָתוֹ עֲלִיוֹנָה עַל כָּל שְׂאָר
הָאֲחֻרִים, כְּדָּ גַם מְרָאִים לוֹ בְּדִרְגָּה עֲלִיוֹנָה עַל כָּל שְׂאָר הָאֲחֻרִים, כְּמוֹ
שְׁנֵאמַר אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה הִרְאָה אֶת פְּרַעַה, אֲבָל לְשְׂאָר בְּנֵי
הָאָדָם אֵין מְגַלָּה לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת מַה שְׁהוּא עוֹשֶׂה, פְּרִט
לְנַבִּיאִים אוּ לְחֲסִידִים אוּ לְחֲכַיִּי הַדּוֹר, וְהִנֵּה פְּרִשׁוּהָ.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב, אוֹתִי הִשִּׁיב עַל פְּנֵי וְאוֹתוֹ תִּלָּה, מִכָּאן דְּחִלְמָא אֲזִיל בְּתַר
פִּישְׁרָא. הִשִּׁיב עַל פְּנֵי מֵאן, אֶלָּא דָּא יוֹסֵף. וְאוֹתוֹ תִּלָּה, בְּהַהוּא פִּישְׁרָא
דְּקָא פִּשְׁרָ לִיהַ, וְכְתִיב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָנוּ כֵּן הִיָּה:

בֵּא רָאָה, כְּתוּב אֶתִּי הִשִּׁיב עַל פְּנֵי וְאוֹתוֹ תִּלָּה. מִכָּאן שְׁהַחֲלוּם הוּלֶךְ
אֲחַר הַפְּתָרוֹן. מִי הִשִּׁיב עַל פְּנֵי? אֶלָּא זֶה יוֹסֵף. וְאוֹתוֹ תִּלָּה - בְּאוֹתוֹ
הַפְּתָרוֹן שְׁפָתַר לוֹ, וְכְתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָנוּ כֵּן הִיָּה.

וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר וְגו'. רַבִּי אֲבָא פָתַח וְאָמַר, (תהלים קמז) רוֹצֵה יְיָ אֶת יִרְאָיו אֶת הַמִּיַּחֲלִים לְחַסְדּוֹ. כַּמָּה קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲתַרְעִי בְּהוּ בְּצַדִּיקָא, בְּגִין דְּצַדִּיקָא אֵינּוּן עֲבָדִין (שלמא ועבדו) שְׁלָמָא לְעִילָא, וְעֲבָדֵי שְׁלָמָה לְתַתָּא, וְאֶעְלִין כְּלָה בְּבַעְלָהּ. וּבְגִין כֶּךָ קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעִי בְּהוּ, בְּאֵנוּן דְּדַחֲלִין לִיהּ וְעֲבָדִין רַעוּתִיהּ.

וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר וְגו'. רַבִּי אֲבָא פָתַח וְאָמַר, (תהלים קמז) רוֹצֵה ה' אֶת יִרְאָיו אֶת הַמִּיַּחֲלִים לְחַסְדּוֹ. כַּמָּה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְרַצָּה בְּצַדִּיקִים, מְשׁוּם שֶׁהַצַּדִּיקִים הֵם עוֹשִׂים [שְׁלוֹם וְעוֹשִׂים] שְׁלוֹם לְמַעַלָּה וְעוֹשִׂים שְׁלוֹם לְמַטָּה, וּמְכַנְיָסִים כְּלָה לְבַעְלָהּ, וּמְשׁוּם כֶּךָ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְרַצָּה בָּהֶם בְּאוֹתָם שִׁירָאִים מִמֶּנּוּ וְעוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ.

לְמִיַּחֲלִים לְחַסְדּוֹ, מֵאֵן אֵינּוּן מִיַּחֲלִים לְחַסְדּוֹ. הוּי אֵימָא אֵינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרֵייתָא בְּלִילָא, וְאֲשַׁתְּתַּפּוּ בְּהַדִּי שְׂכִינְתָּא. וְכַד אֲתֵי צַפְרָא, אֵינּוּן מִחְכָּאֵן לְחַסְדּוֹ. וְהָא אוֹקְמוּהָ, בְּזִמְנָא דְּבֵר נֶשׂ אֲשַׁתְּדַל בְּאוֹרֵייתָא בְּלִילָא, חוּטָא דְּחַסְדּוֹ אֲתַמְשִׁיךְ עָלֶיהָ בִּימָמָא. כְּדַכְתִּיב, (תהלים מב) יוֹמָם יִצְוָה יְיָ חַסְדּוֹ וּבְלִילָהּ שִׁירָה עִמִּי. מֵאֵי טַעְמָא יוֹמָם יִצְוָה יְיָ חַסְדּוֹ, מְשׁוּם דְּבְלִילָהּ שִׁירָה עִמִּי. וּבְגִין כֶּךָ רוֹצֵה יְיָ אֶת יִרְאָיו כְּתִיב, וְלֹא בִירְאָיו. כַּמָּאן דְּרַעִי בְּרַעוּתִיהּ לְאַחְרָא, וְאֲתַרְעִי לִיהּ לְאַתְפִּיסָא בְּהַדִּיהּ. וּבְגִין כֶּךָ רוֹצֵה יְיָ אֶת יִרְאָיו, וְלֹא בִירְאָיו.

לְמִיַּחֲלִים לְחַסְדּוֹ, מֵי הֵם הַמִּיַּחֲלִים לְחַסְדּוֹ? הָוּה אוֹמַר, אוֹתָם שְׁמִשְׁתַּדְּלִים בְּתוֹרָה בְּלִילָהּ וּמִשְׁתַּתְּפִים עִם הַשְּׂכִינָה. וּכְשָׁבָא הַבְּקָר, הֵם מְצַפִּים לְחַסְדּוֹ, וְהָרִי בְּאֵרוֹהָ, בְּזִמְנָן שְׁאָדָם מִשְׁתַּדַּל בְּתוֹרָה בְּלִילָהּ, חוּטָא שֶׁל חַסְדּוֹ נִמְשָׁךְ עָלָיו בַּיּוֹם, כְּכַתּוּב (שם מב) יוֹמָם יִצְוָה ה' חַסְדּוֹ וּבְלִילָהּ שִׁירָה עִמִּי. מָה הַטַּעַם יוֹמָם יִצְוָה ה' חַסְדּוֹ? מְשׁוּם שֶׁבְלִילָהּ שִׁירָה עִמִּי. וּמְשׁוּם כֶּךָ כְּתוּב רוֹצֵה ה' אֶת יִרְאָיו, וְלֹא בִירְאָיו. כַּמִּי שְׂרוּצָה בְּרַצוֹנוֹ אֶת הָאֲחֵר וּמִתְרַצָּה לוֹ לְהַתְּפִיֵס עִמוֹ, וּמְשׁוּם כֶּךָ רוֹצֵה ה' אֶת יִרְאָיו וְלֹא בִירְאָיו.

כַּגּוֹנָא דָּא, יוֹסֵף הָוּה עָצִיב בְּעָצִיבוֹ דְּרוּחָא, בְּעָצִיבוֹ דְּלַבָּא, דְּהָוָה אָסִיר תַּמּוּן. כִּיּוֹן דְּשִׁדְר פְּרָעָה בְּגִינָהּ, מָה כְּתִיב. וַיְרִיצוּהוּ, אֲתַפְּיִסוּ לִיהּ וְאֶהְדְּרוּ לִיהּ מִלִּין דְּחַדְוָה, מִלִּין לְמַחְדֵי לַבָּא, בְּגִין דְּהָוָה עָצִיב מִן בִּירָא. תָּא חֲזִי, בְּקַדְמִיתָא נָפַל בְּבִירָא, בְּבִירָא אֲסִתְלַק לְבַתֵּר.

כְּמוֹ כֵּן יוֹסֵף הָיָה עֶצוּב בְּעֶצֶב הָרוּחַ וּבְעֶצֶב הַלֵּב, שֶׁהָיָה אֲסוּר שָׁם. כִּיּוֹן שֶׁפָּרְעָה שָׁלַח בְּשִׁבְלֹו, מָה כְּתוּב? וַיִּרְצָהוּ. הַתְּפִיִּסוּ לוֹ וְהַחֲזִירוּ לוֹ דְּבָרֵי שְׂמֵחָה, דְּבָרִים לְשִׂמְחַת אֶת הַלֵּב, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עֶצוּב מִן הַבּוֹר. בֹּא רֵא, בְּרֵאשׁוֹנָה נֶפֶל בְּבוֹר, וּבְבוֹר הַתְּעֵלָה אַחַר קָדְ.

רַבִּי שְׂמַעוֹן אָמַר, עַד לֹא אֵירַע לְיוֹסֵף הֵהוּא עוֹבְדָא, לֹא אֶקְרִי צְדִיק. כִּיּוֹן דְּנִטְר הֵהוּא בְּרִית קַיִמָא, אֶקְרִי צְדִיק. וְהֵהוּא דְרָגָא דְבְּרִית קַדִּישָׁא אֲתַעֲטַר בְּהַדְיָה, וּמֵאֵי דְהָוָה (עבִיד) בְּבוֹר בְּקַדְמִיתָא, אֲסַתְּלַק בְּהַדְיָה, וּכְתִיב וַיִּרְצָהוּ מִן הַבּוֹר. אֲסַתְּלַק מִן דָּא, וְאֲתַעֲטַר בְּבֵּאֵר מֵיִם חַיִּים.

רַבִּי שְׂמַעוֹן אָמַר, בְּטָרְס אַרְע לְיוֹסֵף אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה, לֹא נֶקְרָא צְדִיק. כִּיּוֹן שֶׁשָּׂמַר אוֹתָהּ בְּרִית הַמִּילָה, נֶקְרָא צְדִיק, וְאוֹתָהּ הַדְּרָגָה שֶׁל בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הַתְּעֵטְרָה עִמּוֹ, וּמָה שֶׁהָיָה [עוֹשֶׂה] בְּבוֹר בְּרֵאשׁוֹנָה, הַתְּעֵלָה עִמּוֹ. וְכְתוּב וַיִּרְצָהוּ מִן הַבּוֹר. הַתְּעֵלָה מְזָה וְהַתְּעֵטַר בְּבֵּאֵר מֵיִם חַיִּים.

וַיִּשְׁלַח פָּרְעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, לְקַרְא לְיוֹסֵף מִבְּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכְתִיב, (תְּהִלִּים קה) עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אֲמַרְתָּ יְיָ צְרַפְתָּהוּ. עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ, הֵדָא הוּא דְכְתִיב וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, כְּתִיב הִכָּא וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, וּכְתִיב הֵתָם וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה: וַיִּגְלַח וַיַּחֲלֵף שְׂמֻלוֹתָיו, בְּגִין יִקְרָא דְמַלְכָא, וְהָא אוּקְמוּהָ.

וַיִּשְׁלַח פָּרְעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, הָיָה צְרִיךְ לְהִיּוֹת לְקַרְא לְיוֹסֵף! אֶלָּא, וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף - זֶה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁכְּתוּב (שֵׁם קה) עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אֲמַרְתָּ הִ' צְרַפְתָּהוּ. עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ, זֶהוּ שְׂכַתוּב וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף. כְּתוּב כֹּאן וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, וְכְתוּב שֵׁם וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וַיִּגְלַח וַיַּחֲלֵף שְׂמֻלוֹתָיו, בְּשִׁבִיל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, וְהֵנָּה פִּרְשׁוּהָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח, (תְּהִלִּים קה) וַיִּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ חָם. תָּא חֲזִי, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְגַלְגַל גְּלִגּוּלִין בְּעַלְמָא, וּמְקַיִים אֶסְרִין וְקִיּוּמִין, בְּגִין לְקַיִמָא קִיּוּמָא וּגְזָרָה דְאִיהוּ גְזִיר.

רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח, (תְּהִלִּים קה) וַיִּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ חָם. בֹּא רֵא הֵהוּא שֶׁהַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא מְגַלְגַל גְּלִגּוּלִים בְּעוֹלָם, וּמְקַיִם נְדָרִים וּשְׁבוּעוֹת כְּדִי לְקַיִם שְׁבוּעָה וּגְזָרָה שֶׁהוּא גּוֹזֵר.

דְּהָא תַנּוּן, אֲלֵמַלְא חֲבִיבו וּרְחִימו דְּרַחֲמִים קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַבְהוֹן, הָוּה אֲתַחֲזִי לְנַחְתָּא יַעֲקֹב לְמַצְרַיִם בְּשִׁלְשָׁלִי דְּפָרְזָלָא. וּבְרַחֲמִימו דְּלְהוֹן, שְׁלִטְיָה לְיוֹסֵף בְּרִיָּה, וְעֵבֵד לִיה מִלְכָּא דְּשִׁלְיֻטָּא עַל כָּל אַרְעָא, וְנַחְתוּ כְּלָהוּ שְׁבִטִין בִּיקְרָא, וְיַעֲקֹב כְּמִלְכָּא.

שְׁהָרִי שְׁנִינוּ, אִם לֹא שְׁחֲבִיבוֹת וְאַהֲבָה שְׁאַהֲבַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָבוֹת, הִיָּה רָאוּי לְהוֹרִיד אֶת יַעֲקֹב לְמַצְרַיִם בְּכַבְּלִים שֶׁל בְּרָזָל. וּבְאַהֲבָתוֹ אוֹתָם הִמְלִיךְ לְיוֹסֵף בְּנוֹ, וְעָשָׂה אוֹתוֹ מֶלֶךְ שְׁשׂוּלֵט עַל כָּל הָאָרֶץ, וְיָרְדוּ כָּל הַשְּׁבִטִים בְּכַבּוֹד, וְיַעֲקֹב כְּמֶלֶךְ.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ חָם, כִּיּוֹן דְּכְתִיב וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, לֹא יִדְעָנָא דִּיעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ חָם, אֲמַאי אֲצִטְרִיךְ הָא. אֲלֵא וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ חָם, דָּא יַעֲקֹב, דְּהָא בְּגִינְיָה דִּיעֲקֹב וּבְנוֹי, אֲתָא שְׁכִינְתָּא לְמַצְרַיִם. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גְלַגְל גְּלַגְלוֹן, (דף קצה ע"א) וְאַחִית לִיה לְיוֹסֵף בְּקִדְמִיתָא. דְּבְזָכוּתִיָּה אֲתַקִּיִּים בְּרִית בְּהִדְיָה, וְשִׁלְטִיָּה עַל כָּל אַרְעָא.

בֵּא רְאֵה מַה כְּתוּב? (ש) וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ חָם. כִּיּוֹן שְׁפָתוֹב וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, לֹא יִדְעָנוּ שְׁיַעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ חָם? לְמַה צְרִיךְ אֶת זֶה? אֲלֵא, וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ חָם - זֶה יַעֲקֹב. שְׁהָרִי בְּשִׁבִיל יַעֲקֹב וּבְנוֹי בְּאַהֲבָה שְׁכִינְיָה לְמַצְרַיִם, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גְלַגְל גְּלַגְלוֹן וְהוֹרִיד אֶת יוֹסֵף בְּרִאשׁוֹנָה, שְׁבְזָכוּתוֹ הַתְּקִימָה הַבְּרִית עִמוֹ, וְהַשְּׁלִיט אוֹתוֹ עַל כָּל הָאָרֶץ.

מַה כְּתִיב, שְׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ מוֹשֶׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כְּתִיב, (תהלים קמו) וַיִּתִּיר אֲסוּרִים וְגוֹ', (והא) וְהִכָּא כְּתִיב, שְׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ, אֲמַאי מוֹשֶׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ. אֲלֵא, שְׁלַח מֶלֶךְ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. מוֹשֶׁל עַמִּים, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. שְׁלַח מֶלֶךְ, מֶלֶךְ עֲלָאָה שְׁלַח וַיִּתִּירָהּ, וּמֵאן אִיהוּ דְּשִׁלַּח (לִיה), דָּא מִלְּאָךְ הַגּוֹאֵל, דְּאִיהוּ מוֹשֶׁל עַמִּים, דְּאִיהוּ מוֹשֶׁל עַל תְּתַאֲי. וְכִלְאֵא מַעַם קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ.

מַה כְּתוּב? שְׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ מוֹשֶׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כְּתוּב (תהלים קמו) ה' מִתִּיר אֲסוּרִים וְגוֹ', וְכֵאֵן כְּתוּב שְׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ, לְמַה מוֹשֶׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ? אֲלֵא שְׁלַח מֶלֶךְ - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מוֹשֵׁל עַמִּים - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. שְׁלַח מְלָךְ - הַמְּלָךְ הַעֲלִיּוֹן שְׁלַח וַיִּתְיַרְהוּ. וּמִי הוּא שְׁשֵׁלַח לוֹ? זֶה הַמְּלָאָךְ הַגּוֹאֵל, שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַמִּים, שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַל הַתַּחְתּוֹנִים, וְהַכֹּל הוּא מִן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וַיִּרְצָהוּ חֶסֶר וְאִיו, וּמֵאֵן אִיהוּ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּגִין דְּהָא לִית מֵאֵן דְּאֶסִּיר וּפְתַח, בַּר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכְתִיב, (אִיּוֹב יב) יִסְגֹר עַל אִישׁ וְלֹא יִפְתַּח. וְכְתִיב, (אִיּוֹב לה) וְהוּא יִשְׁקִיט וּמִי יִרְשִׁיעַ וַיִּסְתֵּר פְּנִים וּמִי יִשׁוּרְנוּ וְעַל גּוֹי וְעַל אָדָם יַחַד, דְּהָא כֻּלָּא בִּיה. וְכְתִיב, (דְּנִיאל ד) וְכַמְצַבִּיָּה עֶבֶד בְּחִיל שְׂמִיָּא וְדִירֵי אַרְעָא וְלֹא אִיתֵי דִי יִמְחִי בִּידֵיהּ וַיֹּאמֶר לִיה מָה עֶבְדִּתָּ. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב, וַיִּרְצָהוּ מִן הַבּוֹר וְגוֹ'.

וַיִּרְצָהוּ - חֶסֶר וְאִיו, וּמִי הוּא? זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְשׁוּם שְׂאִין מִי שְׂאוּסֵר וּפּוֹתַח, רַק הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂפָתוֹב (אִיּוֹב יב) יִסְגֹר עַל אִישׁ וְלֹא יִפְתַּח, וְכְתוּב (שֵׁם לד) וְהוּא יִשְׁקִיט וּמִי יִרְשִׁיעַ וַיִּסְתֵּר פְּנִים וּמִי יִשׁוּרְנוּ וְעַל גּוֹי וְעַל אָדָם יַחַד, שְׁהָרֵי הַכֹּל בּוֹ, וְכְתוּב (דְּנִיאל ד) וְכַרְצוֹנוּ עוֹשֶׂה בְּצַבָּא הַשְּׂמִים וְדִירֵי הָאֶרֶץ, וְאִין מִי שְׂיִמְחָה בְּיָדוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה עֲשִׂיתָ. וּמְשׁוּם כֶּךָ כְּתוּב וַיִּרְצָהוּ מִן הַבּוֹר וְגוֹ'.

מֵאֵי וַיִּרְצָהוּ. כְּמָה דְּאֵת אָמֵר, (אִיּוֹב לג) יַעֲתֵר אֶל אֱלֹהֵי וַיִּרְצָהוּ. כְּגוֹוְנָא דָּא וַיִּרְצָהוּ מִן הַבּוֹר, וְלִבְתֵּר וַיִּבְא אֶל פְּרָעָה. דְּבַר אַחַר וַיִּרְצָהוּ, דְּאִמְשִׁיךְ עַלִּיהּ חוּטָא דְּחֶסֶד, לְמִיָּהּ לִיה חֲנָא קַמִּיהּ דְּפְרָעָה. (מֵה כְּתִיב), אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרָעָה, בְּגִין לְאִקְדָּמָא לִיה שְׁלוֹם וְלִמְפַתַּח בְּשְׁלוֹם.

מָה זֶה וַיִּרְצָהוּ? כְּמוֹ שְׂנֵאָמֵר (אִיּוֹב לג) יַעֲתֵר אֶל אֱלֹהֵי וַיִּרְצָהוּ. כְּמוֹ כֵּן וַיִּרְצָהוּ מִן הַבּוֹר, וְאַחַר כֶּךָ וַיִּבְא אֶל פְּרָעָה. דְּבַר אַחַר וַיִּרְצָהוּ, שְׂהִמְשִׁיךְ עַלִּיו חוּט שֶׁל חֶסֶד לְתַת לוֹ חֵן לְפָנֵי פְּרָעָה. אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרָעָה, כְּדִי לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם וְלִפְתַּח בְּשְׁלוֹם.

רַבִּי אֲבָא אָמֵר, תָּא חֲזִי, בְּהֵוּא רְשָׁע דְּפְרָעָה. דְּאִיהוּ אָמֵר, (שְׁמוֹת ה) לֹא יִדְעָתִי אֶת יְיָ, וּפְרָעָה חֲכִים הָוּה מְכַל חֲרָשׁוּי. אֶלָּא וְדָאֵי שְׂמָא דְּאֱלֹהִים הָוּה יָדַע, דְּהָא כְּתִיב, הִנְמַצָּא כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ. וּבְגִין דְּמִשָּׂה לֹא אֶתָּא לְגַבִּיָּה אֶלָּא בְּשְׂמָא דִּי וְלֹא בְּשְׂמָא דְּאֱלֹהִים. וְדָא הָוּה קְשִׁיָּא קַמִּיהּ מְכַלָּא, דְּאִיהוּ הָוּה יָדַע דְּהָא שְׂמָא דָּא אִיהוּ שְׁלִיט בְּאַרְעָא. וּבְשְׂמָא דִּי לֹא הָוּה יָדַע, וְעַל דָּא קְשִׁיָּא קַמִּיהּ שְׂמָא דָּא.

רבי אבא אמר, בא ראה, באותו פרעה הרשע, שהוא אמר (שמות ד) לא ידעתי את ה', ופרעה היה חכם מכל מכשפיו, אלא ודאי השם של אלהים היה יודע, שהרי כתוב הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו. ומשום שמושה לא בא אליו אלא בשם של ה', ולא בשם של אלהים, וזה היה קשה לפניו מן הכל, שהוא היה יודע שהרי השם של אלהים שולט בארץ, ובשם של ה' לא היה יודע, ועל כן קשה לפניו השם הזה.

ודא הוא דכתיב (שמות ט) ויחזק יי את לב פרעה, דמלה דא הוה אתקיף לביה, ואקשי ליה. ועל דא משה לא אודע ליה מלה דשמא אחרא, אלא שמא דיי בלחודוי, ואוקמוה.

וזהו שכתוב (שם ט) ויחזק ה' את לב פרעה. שדבר זה היה מחזק את לבו ומקשה אותו, ועל כן משה לא הודיע לו דבר של שם אחר, אלא השם של ה' לבדו, ופרשוה.

פתח ואמר, (תהלים קיג) מי פיי אלקינו המגביהי לשבת וגוי. מי פיי אלקינו המגביהי לשבת, דאסתלק מעל פרי יקריה, (ס"א על כרסי יקריה לעילא) ולא אתגלי לתתא. בשעתא דלא אשתכחו זכאין בעלמא, הא איהו אסתלק מנייהו, ולא אתגלי להו. המשפילי לראות, בשעתא דזכאין אינון דאשתכחו בעלמא. קודשא בריך הוא נחית בדרגוי לקבלהון דתתאי, לאשגחא על עלמא, לאוטבא להו.

פתח ואמר, (תהלים קיג) מי פהי אלהינו המגביהי לשבת וגוי. מי פהי אלהינו המגביהי לשבת - שהתעלה מעל פסא כבודו, [על כסא כבודו למעלה] ולא התגלה למטה. בשעה שאין נמצאים צדיקים בעולם, הרי הוא מסתלק מהם ולא מתגלה להם. המשפילי לראות - בשעה שהצדיקים הם נמצאים בעולם, הקדוש ברוך הוא יורד בדרגותיו כנגד התחתונים להשגיח על העולם, להיטיב להם.

דהא כד זכאין לא אשתכחו בעלמא, איהו אסתלק, ואסתיר אנפין מנייהו, ולא אשגח עליהו. בגין דצדיקייא אינון יסודא וקיומא דעלמא, דכתיב, (משלי י) וצדיק יסוד עולם.

שְׁהָרִי כְּשֶׁאִין נִמְצָאִים הַצְדִּיקִים בְּעוֹלָם, הוּא מְסַתֵּלֵק וּמְסַתִּיר מֵהֶם פְּנִים וְלֹא מְשַׁגֵּיחַ עֲלֵיהֶם, מְשׁוּם שֶׁהַצְדִּיקִים הֵם הַיְסוּד וְהַקִּיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם, שְׁכַתּוֹב (משלי י) וְצִדִּיק יִסוּד עוֹלָם.

וְעַל דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא גָלִי שְׁמִיָּה קְדִישָׁא, בְּר לְיִשְׂרָאֵל בְּלַחֲדוּדֵי, דְּאִינּוּן חוּלְק עַדְבִּיָּה וְאַחְסַנְתִּיָּה. וְעַלְמָא פְּלִיג לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִמֶּנּוּן תְּרִיסִין, וְהָא אֲתָמָר. דְּכַתִּיב, (דברים לב) בְּהִנְחַל עֲלִיוֹן גּוֹיִם וְגוֹ'. וְכַתִּיב, כִּי חֵלֵק יִי עֲמוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

וְעַל כֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא גָלִי אֶת שְׁמוֹ הַקְדוּשׁ, רַק לְיִשְׂרָאֵל לְבָדָם, שֶׁהֵם חֵלֵק גּוֹרְלוֹ וְנַחֲלָתוֹ, וְאֶת הָעוֹלָם חֵלֵק הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִמֶּנּוּם מְגַנִּים, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר, שְׁכַתּוֹב (דברים לב) בְּהִנְחַל עֲלִיוֹן גּוֹיִם וְגוֹ', וְכַתּוֹב כִּי חֵלֵק הִי עֲמוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

רַבִּי חֵיָּא וְרַבִּי יוֹסִי הוּוּ אֲזָלִי בְּאַרְחָא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֵיָּא, תְּוֹהֲנָא עַל הָאֵי דְקָאֵמַר שְׁלֵמָה, כָּל מְלוּי (מיליון) סְתִימִין וְלֹא אֲתִיִּדְעוּן, דְּהָא קַהֲלַת סְתִימִין (מיליון) סְתִימִין.

רַבִּי חֵיָּא וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֵיָּא, תְּמַהֲנִי עַל זֶה שֶׁאָמַר שְׁלֵמָה, כָּל הַדְּבָרִים [המלים] סְתוּמִים וְלֹא נוֹדְעִים, שְׁהָרִי קַהֲלַת סְתוּם [המלים] הַסְתוּמִים.

פְּתַח וְאָמַר, (קהלת א) כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא תִשְׁבַּע עֵין לְרֵאוֹת וְלֹא תִמְלֵא אֶזְן מִשְׁמוֹעַ. כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים, וְכִי כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים אִינּוּן לְמַלְלָא, דְּקָאֵמַר לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר. וְלֹא תִשְׁבַּע עֵין לְרֵאוֹת וְלֹא תִמְלֵא אֶזְן מִשְׁמוֹעַ, מֵאֵי טַעְמָא אֵלִין. אֵלָּא בְּגִין דְּתִרִין מְנַהוּן, וְאִינּוּן עֵינִין וְאִוְדְנִין, לֹא קִיִּימִין בְּרִשׁוּתִיָּה דְּבֵר נֶשׁ, וּפּוּמָא אִיהוּ בְּרִשׁוּתִיָּה. וְכָל (מה) אֵלִין תִּלְתַּת לֹא יְכָלִין לֹא שְׁלֵמָא כְּלָא, וְלֹא דְבָקָא כְּלָא.

פְּתַח וְאָמַר, (קהלת א) כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא תִשְׁבַּע עֵין לְרֵאוֹת וְלֹא תִמְלֵא אֶזְן מִשְׁמַע. כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים, וְכִי כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים הֵם לְדַבּוֹר שֶׁאָמַר לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר? וְלֹא תִשְׁבַּע עֵין לְרֵאוֹת וְלֹא תִמְלֵא אֶזְן מִשְׁמַע, מָה הַטַּעַם אֵלָּו? אֵלָּא מְשׁוּם שֶׁשְּׂנִים מֵהֶם, וְהֵם הַעֵינִים וְהָאֲזָנִים, לֹא עוֹמְדִים בְּרִשׁוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְהִפָּה הוּא

בְּרִשׁוֹתָיו, וְכֹל [מה] שְׁלֵשֶׁת הַלָּלוּ לֹא יְכוּלִים לְהַשְׁלִים אֶת הַכֹּל וּלְהַשְׁיֵג אֶת הַכֹּל.

דף קצה ע"ב

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, הֵכִי הוּא, דְּדַבּוּרָא דְּבַר נָשׁ לֹא יָכִיל לְמַלְלָא, וְעֵינָיו לְמַחְמִי, וְאוּדְנִין לְמִשְׁמַע, וְאִין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמַשׁ. וְתָא חֲזִי, אֶפְלוּ בְּרִיין וְקִסְטוּרִין, דְּעֵבֵד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תַּחַת הַשָּׁמַשׁ, לֹא יְכָלִין לְמַלְלָא כָּל מַלְיָן דְּעַלְמָא, וְעֵינָא לֹא יָכִיל (דף קצה ע"ב) לְמִשְׁלַט וּלְמַחְמִי, וְאוּדְנָא לְמִשְׁמַע. וּבְגִין כֵּךְ שְׁלַמָּה דְּהוּה יָדַע כָּל מַלְא, הוּה אָמַר דָּא.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כֵּךְ זֶה, שְׁדַבּוּר שֶׁל אָדָם לֹא יְכוּל לְדַבֵּר, וְהֵעֵינִים לְרֵאוֹת וְהֵאֲזִינִים לְשִׁמְעַ, וְאִין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמַשׁ. וּבָא רָאָה, אֶפְלוּ בְּרִיּוֹת וְרוּחוֹת שְׁעֵשָׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תַּחַת הַשָּׁמַשׁ לֹא יְכוּלִים לְדַבֵּר כָּל דְּבָרֵי הָעוֹלָם, וְהֵעִין לֹא יְכוּלָה לְשַׁלֵּט וּלְרֵאוֹת וְהֵאֲזִין לְשִׁמְעַ. וּמִשׁוּם כֵּךְ שְׁלַמָּה שְׁהִיָּה יוֹדַע כָּל דְּבַר הִיָּה אוֹמֵר אֶת זֶה.

וְתָא חֲזִי, כָּל עוֹבְדֵין דְּעַלְמָא, בְּכַמָּה קִסְטְרִין תַּלְיִין, וְכָל בְּנֵי עַלְמָא לֹא יָדְעִין, וְלֹא מִשְׁגִּיחִין עַל מָה קִיָּיְמִי בְּעַלְמָא, וְאֶפְלוּ שְׁלַמָּה מְלָכָא, דְּהוּה חֲכָיִים מְכָל בְּנֵי עַלְמָא, לֹא יְכִיל לְקִיָּיְמָא בְּהוּ.

וּבָא וּרְאָה, כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בְּכַמָּה רוּחוֹת, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִשְׁגִּיחִים עַל מָה עוֹמְדִים בְּעוֹלָם, וְאֶפְלוּ שְׁלַמָּה הַמְּלָךְ, שְׁהִיָּה חֲכָם מְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, לֹא יְכִיל לְעַמֵּד בְּהֵם.

פְּתַח וְאָמַר, (קהלת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יְפָה בְּעֵתוֹ גַּם אֶת הָעוֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמָּצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים וְגוֹי. תָּא חֲזִי, זְכָאִין אֵינּוֹן דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוּרִייתָא וְיָדְעִי לְאַסְתִּיכְלָא בְּרוּחָא (ס"א ברזא) דְּחִכְמָתָא. אֶת הַכֹּל עָשָׂה יְפָה בְּעֵתוֹ, כָּל עוֹבְדֵין דְּעֵבֵד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעַלְמָא, בְּכָל עוֹבְדָא וְעוֹבְדָא, אֵית דְּרָגָא מְמַנָּא עַל הַהוּא עוֹבְדָא בְּעַלְמָא, הוּ לְטַב הוּ לְבִישׁ. מְנַהוּן דְּרָגִין לִימִינָא, וּמְנַהוּן דְּרָגִין לְשְׂמָאלָא. אֲזִיל בְּר נִשׁ לִימִינָא, הַהוּא עוֹבְדָא דְּעֵבִיד, הַהוּא דְּרָגָא מְמַנָּא (ס"א דימִינָא) לְהַהוּא סְטְרָא, (עבידי) וְעֵבִיד לִיָּה סִיּוּעָא, וְכַמָּה אֵינּוֹן דְּמִסִּיעֵי לִיָּה. אֲזִיל בְּר נִשׁ לְשְׂמָאלָא, וְעֵבִיד עוֹבְדוּי, הַהוּא עוֹבְדָא דְּעֵבִיד, מְמַנָּא (ס"א דְּרָגָא דְּשְׂמָאלָא) אֵיָּהוּ לְהַהוּא סְטְרָא, וְקָא מְקִטְרָג לִיָּה, וְאוּבִיל לִיָּה לְהַהוּא סְטְרָא, וְאִסְטִי לִיָּה. וּבְגִין כֵּךְ הַהוּא

עוֹבְדָא דְעֵבִיד בְּרֵשׁ כְּדָקָא חֲזִי, הֵהוּא מְמַנָּא דְסִטְר יְמִינָא קָא מְסִייעַ לִיה. וְדָא הוּא בְּעֵתוֹ, יָפָה בְּעֵתוֹ, דְהֵהוּא עוֹבְדָא מִתְקַשְׂרָא בְּעֵתוֹ, כְּדָקָא חֲזִי לִיה.

פְּתַח וְאָמַר, (קְהֵלֶת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפָה בְּעֵתוֹ גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. בֵּא רְיָא, אֲשֶׁרִי אוֹתָם שְׁמִשְׁתַּדְּלִים בְּתוֹרָה וְיוֹדְעִים לְהַסְתַּכֵּל בְּרוּחַ [בְּסוּד] שֶׁל הַחֲכָמָה. אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפָה בְּעֵתוֹ - בְּכֹל הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָם, בְּכֹל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה יֵשׁ דְרָגָה מְמַנָּה עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע. מֵהֶם דְרָגוֹת לְיָמִין, וּמֵהֶם דְרָגוֹת לְשִׁמְאַל. הוֹלֵךְ הָאָדָם לְיָמִין, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, אוֹתָהּ הַדְרָגָה הַמְמַנָּה [שֶׁל יָמִין] לְצַד הַהוּא וְעוֹשֶׂה לוֹ סִיּוּעַ, וְכַמָּה הֵם שְׁמִסִּיעִים לוֹ. הוֹלֵךְ אָדָם לְשִׁמְאַל וְעוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, הוּא [דְרָגַת הַשִּׁמְאַל] הַמְמַנָּה לְצַד הַהוּא, וּמְקַטְרֵג לוֹ וּמוֹבִיל אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וּמְסִטָּה אוֹתוֹ. וּמִשּׁוּם כֵּן, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה כְּרָאוּי, אוֹתוֹ הַמְמַנָּה שֶׁל צַד הַיָּמִין מְסִיעַ לוֹ. וְזֶה הוּא בְּעֵתוֹ, יָפָה בְּעֵתוֹ, שֶׁאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה מִתְקַשֵּׁר בְּעֵתוֹ כְּרָאוּי לוֹ.

גַּם אֶת הָעוֹלָם נָתַן בְּלִבָּם. כָּל עֲלָמָא, וְכָל עוֹבְדוֹי דְעֲלָמָא, לָאוּ אֵינּוּן אֶלְא בְּרַעוּתָא דְלִבָּא, כְּדִ סְלִיק בְּרַעוּתָא (דְלִבָּא, וְכַד סְלִיק בְּרַעוּתָא) דְבֵר נֶשׁ. וְכַאֲוִן אֵנּוּן צְדִיקָא דְאִמְשִׁיכוּ עוֹבְדִין טְבִין, לְאוֹטְבָא לוֹן וּלְכָל עֲלָמָא, וְאֵינּוּן יָדְעִין לְאַתְדַּבְּקָא בְּעֵת שְׁלוֹם. וּבְחִילָא דְצְדִיקָה דְעֲבָדִין לְתַתָּא, אֵינּוּן מְשַׁכִּין לְהֵהוּא דְרָגָא דְאִקְרִי כָּל, לְאַנְהָרָא בְּעֵתוֹ.

גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם - כָּל הָעוֹלָם וְכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם אֵינָם אֶלְא בְּרִצּוֹן הַלֵּב, כְּשֶׁעוֹלָה בְּרִצּוֹן [הַלֵּב, וְכַשֶּׁעוֹלָה בְּרִצּוֹן] הָאָדָם. אֲשֶׁרִי הַצְדִּיקִים שְׁמוֹשְׁכִים מַעֲשִׂים טוֹבִים לְהִיטִיב לָהֶם וּלְכָל הָעוֹלָם, וְהֵם יוֹדְעִים לְהַתְדַּבֵּק בְּעֵת שְׁלוֹם, וּבְכַח הַצְדִּיקָה שֶׁעוֹשִׂים לְמִטָּה הֵם מוֹשְׁכִים אוֹתָהּ הַדְרָגָה שֶׁנִּקְרָאת כָּל, לְהֵאִיר בְּעֵתוֹ.

וְוִי לוֹן לְחִיבָנָא דְלָא יָדְעִין עֵת דְהֵהוּא עוֹבְדָא, וְלָא מְשַׁגְּיחִין לְמַעְבַּד עוֹבְדִיהוֹן בְּעֲלָמָא עַל תְּקוּנָא דְאַצְטְרִיךְ לִיה לְעֲלָמָא. וְלְאַתְקָנָא עוֹבְדָא בְּהֵהוּא דְרָגָא דְאַתְחֲזִי לִיה. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְלָא יָדְעִין.

אוֹי לְרִשְׁעִים שְׂאִין יוֹדְעִים הָעֵת שֶׁל אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה וְלָא מְשַׁגְּיחִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂיהֶם בְּעוֹלָם עַל הַתְּקוּן שֶׁצְרִיךְ לְעוֹלָם וּלְתַקּוֹן הַמַּעֲשֶׂה בְּאוֹתָהּ הַדְרָגָה שֶׁרָאוּיָהּ לוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים.

ועל דא אתייהיב פלא ברעותהון דבני נשא. דכתיב, מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף. ובגין כך דאינון עובדין לא אתעבידו לאתקנא בדרגיייהו בדקחזי, דיתפליל עובדא דא בדרגא דא, פלא כתקונא אלא כפוס רעותא דבר נש. מה כתיב בתריה ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו. ידעתי כי אין טוב בם, באינון עובדין, דלא אתעבידו בדקא יאות. כי אם לשמוח, בכל מה דייתי עלוי, ולמיהב הודאה לקודשא בריך הוא. ולעשות טוב בחייו, דהא אי ההוא עובדא גרים ליה בישא, בגין ההוא דרגא דקא ממנא עלוי, אית ליה למחדי ביה, ולאודאה עליה. דאיהו גרים ליה לנפשיה, ואיהו אזיל בלא ידיעה, כציפרא דא בגו קוסטירא.

ועל כן נתן הכל ברצונם של בני האדם, שכתוב מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף. ומשום כך שאותם המעשים לא נעשו לתקן בדרגתם כראוי שיכלל המעשה הזה בדרגה הזו שלא כתקון, אלא כפי רצון האדם. מה כתוב אחריו? ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו. ידעתי כי אין טוב בם, באותם המעשים שלא נעשו כראוי. כי אם לשמוח, בכל מה שיבא עליו ולתת הודאה לקדוש-ברוך-הוא ולעשות טוב בחייו. שהרי אם אותו המעשה גורם לו רע, משום אותה הדרגה שממנה עליו, יש לו לשמוח בו ולהודות עליו, שהוא גרם לעצמו, והוא הולך בלי ידיעה בצפור היו בתוך מלכדת.

וכל דא מנלן, דכתיב, (קהלת ט) כי גם לא ידע האדם את עתו, כדגים שניאחזים במצודה רעה וכצפריים האחוזות בפח פהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום. כי גם לא ידע האדם את עתו. מאי עתו, עתו דההוא עובדא דקא עביד. כמה דאת אמר, את הכל עשה יפה בעתו, ובגין כך אינון כצפריים האחוזות בפח. ובגין כך זכאין אינון דמשתדלי באורייתא, וידעי אורחוי ושבילוי דאורייתא דמלכא עלאה, למיהד בה בארץ קשוט.

וכל זה מנין לנו? שכתוב (שם ט) כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים שניאחזים במצודה רעה וכצפריים האחוזות בפח פהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום. כי גם לא ידע האדם את עתו, מה זה עתו? עתו של אותו המעשה שעושה, כמו שניאמר את הכל עשה יפה בעתו. ומשום כך הם כצפריים האחוזות בפח. ומשום כך אשרי אותם שמשתדלים בתורה ויודעים דרכי ושבילי התורה של המלך העליון ללכת בה בדרך האמת.

וְתָא חֲזִי, לְעוֹלָם אֵל יִפְתַּח בְּר נֶשׁ פּוּמִיָּה לְבִישׁ, דְּאִיְהוּ לָא יָדַע מֵאן נָטִיל
הָהִיא מְלָה. וְכֹד לָא יָדַע בְּר נֶשׁ אֲתִקְשָׁל בָּהּ. וְצַדִּיקָא כֹּד פְּתַחֵי פּוּמִיָּהוּ
כְּלָהוּ שְׁלָם.

ובא ראה, לעולם אל יפתח אדם את פיו לרעה, שהוא לא יודע מי
נוטל אותו הדבר, וכשלא יודע אדם, נכשל בה. וכאשר הצדיקים
פותחים את פיהם, כלם שלום.

דף קצו ע"א

תָּא חֲזִי, יוֹסֵף כֹּד שָׂרָא לְמַלְלָא לְפָרְעָה. מַה כְּתִיב, אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלֹם
פְּרַעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָא אֲתַמָּר. דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָס עַל שְׁלָמָא
דְּמַלְכוּתָא, כְּמַה דְּאֵת אָמַר, (שמות ו) וַיִּצְוֶם אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵל פְּרַעָה מִלֶּדֶת
מִצְרַיִם (דף קצו ע"א) וְאוּקְמוּהָ.

בא ראה, כשיוסף התחיל לדבר עם פרעה, מה כתוב? אלהים יענה
את שלום פרעה. אמר רבי יהודה. אמר נתבאר שהקדוש ברוך הוא
חס על שלום המלכות, כמו שנאמר ויצום אל בני ישראל ואל פרעה
מלך מצרים, ויבארוהו.

רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר, פְּרַעָה בָּעָא לְנִסְאָה לִיָּה לְיוֹסֵף, וְאַחֲלַף לִיָּה חֲלָמָא. וְיוֹסֵף
בְּגִין דְּהוּהוּ יָדַע דְּרַגְיוֹן, אֲסִתְפַּל בְּכָל מְלָה וּמְלָה. וְאָמַר, כֹּד חֲמִיתָא, כָּל מְלָה
וּמְלָה כְּדָקָא חֲזִי.

רבי חזיא אמר, פרעה רצה לנסות את יוסף, והחליף לו את החלום,
ומשום שיוסף ידע את הדרגות, הסתפל בכל דבר ודבר ואמר כד
ראית, כל דבר ודבר כראוי לו.

הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיֹּאמֶר פְּרַעָה אֵל יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתָךְ אֶת כָּל
זֹאת אֵין נְבוֹן וְחָכָם כְּמוֹךָ. אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים, אַחֲרֵי הוּיִת בְּהֵהִיא שְׁעֵתָא
דְּחֲלָמִית חֲלָמָא, תַּמְּן הוּיִת שְׂכִיחַ. וּבְגִין כֹּד אָמַר (ס"א אמת את כל זאת ידעת,
ואיך ידעת פשריה) אֶת כָּל זֹאת יָדַעְתָּ חֲלָמָא הֵיךְ הוּהוּ, וַיִּדְעֵת פְּשָׁרִיהָ.

זֶהוּ שְׁפָתוֹב : וַיֹּאמֶר פְּרַעַה אֶל יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתָךְ אֵת כָּל זֹאת אֵין נְבוֹן וְחָכָם כְּמוֹךְ. אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים, אַחֲרֵי הֵייתָ בְּשַׁעַה הֵהיא שְׁחַלְמָתִי אֵת הַחֲלוֹם, שָׁם הֵייתָ מְצוּי. וּמִשׁוֹם כֶּךָ אָמַר [אמת את כל זאת ידעת, ואיך ידעת פתרונו] את כל זאת, ידעת את החלום איך היה וידעת פתרונו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵי הָכִי יוֹסֵף אָמַר כֵּלָא, חֲלָמָא וּפְשָׁרָא. כְּדַנְיָאֵל דְאָמַר חֲלָמָא וּפְשָׁרִיה. אָמַר לִיה, לָאו הָאֵי כְהָאֵי (ז"ח ל"ג דהא). יוֹסֵף אֶסְתַּכֵּל מְגוּ מְלוּלָא דְפְרַעַה דְהוּה אָמַר בְּדַרְגִין יְדִיעוּ, וְחָמָא לִיה דְקָא טָעָה, וְאָמַר לִיה לָאו הָכִי, אֶלָּא הָכִי הוּא. בְּגִין דְדַרְגִין פְּסַדְרוּ אֶתְגִּין. אַבְּל דְנִיָּאֵל לָא אֶסְתַּכֵּל מְגוּ מְלוּלָא דְנְבוּכַדְנֶצַּר כְּלוּם. (דלא) וְכֵלָא קְאָמַר לִיה חֲלָמָא וּפְשָׁרִיה. מַה פְּתִיב בְּדַנְיָאֵל, (דניאל ב) אֲדִין לְדַנְיָאֵל בְּחִזּוֹן דִּי לִילְיָא רְזָא גְלִי בְּחִזּוֹן דִּי לִילְיָא. מֵאן חִזּוֹן דִּי לִילְיָא, דָּא גְבַרִיאֵל, דָּאִיהוּ חִזּוֹן חִיזוּ מִן חִיזוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם כֶּךָ, יוֹסֵף אָמַר הַכֵּל, הַחֲלוֹם וּפְתָרוֹנוּ, כְּמוֹ דְנִיָּאֵל שְׁאָמַר אֵת הַחֲלוֹם וְאֵת פְּתָרוֹנוּ! אָמַר לוֹ, לָא זֶה כְּמוֹ זֶה. [שהרי] יוֹסֵף הֶסְתַּכֵּל מִתּוֹךְ דְּבוּרוֹ שֶׁל פְּרַעַה, שֶׁהָיָה אוֹמֵר בְּדַרְגוֹת יְדוּעוֹת, וְרָאָה אוֹתוֹ שֶׁטָעָה, וְאָמַר לוֹ לָא כֶּךָ, אֶלָּא כֶּךָ זֶה, מִשׁוֹם שֶׁהַדְרָגוֹת בָּאוֹת כְּסַדְרוֹ. אַבְּל דְנִיָּאֵל לָא הֶסְתַּכֵּל מִתּוֹךְ דְּבוּרוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר כְּלוּם, [שלא] וְהַכֵּל אָמַר לוֹ, אֵת הַחֲלוֹם וּפְתָרוֹנוּ. מַה פְּתוֹב בְּדַנְיָאֵל? (דניאל ב) אָז לְדַנְיָאֵל בְּחִזּוֹן הַלְיָלָה סוּד גְּלָה. בְּחִזּוֹן הַלְיָלָה, מִי חִזּוֹן הַלְיָלָה? זֶה גְבַרִיאֵל, שֶׁהוּא חִזּוֹן, מְרָאָה מִן מְרָאָה.

תָּא חִזִּי, מַה פְּתִיב, (יחזקאל מג) וְהִנֵּה כְבוֹד אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדְּרָךְ הַקְּדִים וְקוּלוֹ כְּקוּל מַיִם רַבִּים וְהֶאֱרַךְ הָאִירָה מִכְּבוֹדוֹ. מַה פְּתִיב בְּתַרְיָה, וּכְמֶרְאָה הַמְרָאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּבָאִי לְשַׁחַת אֵת הָעִיר וּמֶרְאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶל נְהַר כְּבָר וְאָפֵל אֶל פְּנֵי. כָּל אֲלִין מְרָאוֹת, אֵינּוֹן שִׁית, דְּאֵינּוֹן מְרָאוֹת וְחִיזוּ דְחִזּוֹן. חִיזוּ אֵית לִיה, לְאֶתְחַזָּא בֵּיה גְּוֹנִין דְלַעֲלֵא, וְאֶתְחַזּוֹן בְּהַהוּא חִיזוּ. וְאֵית חִיזוּ לְחִיזוּ, וְחִיזוּ לְחִיזוּ, דָּא עַל דָּא. וְכֵלָהוּ קִיִּימִין בְּדַרְגִין יְדִיעוּ וְשִׁלְטִי, וְאֶקְרוּן חִיזוּ דְלִילְיָא, וּבְהוּ מִתְפָּרְשִׁין כָּל חֲלָמִין דְעֵלְמָא, וְאֲלִין אֵינּוֹן כְּגוֹנָא דְלַעֲלֵא עֲלֵייהוּ.

בָּא רָאָה מַה פְּתוֹב, (יחזקאל מג) וְהִנֵּה כְבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדְּרָךְ הַקְּדִים וְקוּלוֹ כְּקוּל מַיִם רַבִּים וְהֶאֱרַךְ הָאִירָה מִכְּבוֹדוֹ. מַה פְּתוֹב אַחֲרָיו? וּכְמֶרְאָה הַמְרָאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּבָאִי לְשַׁחַת אֵת הָעִיר וּמֶרְאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶל נְהַר כְּבָר וְאָפֵל אֶל פְּנֵי. כָּל הַמְרָאוֹת הִלְלוּ הוּן

שש. שאותן המראות, ומראה של החזיון, מראה יש לו, שיראו בו הגונים שלמעלה, ונראים במראה ההוא. ויש מראה למראה, ומראה למראה זה על זה, וכלם עומדים בדרגות ידועות ושולטים, ונקראים מראה הלילה, ובהם מתפרשים כל החלומות של העולם, ואלו הם כמו שלמעלה, עליהם.

ובגין כך דניאל בחזון דליליא רזא גלי. אתגלי לא כתיב, אלא רזא גלי, חד מאלין דרגין, גלי ליה ההוא חלמא ופשריה. אבל יוסף, מגו מלוי דפרעה, אסתכל בדרגין עלאין וקאמר.

ומשום כך דניאל בחזיון הלילה גלה סוד. לא כתוב התגלה, אלא סוד גלה, אחת מאלו הדרגות, גלה לו אותו חלום ופתרונו. אבל יוסף מתוך דברי פרעה הסתכל בדרגות העליונות ואמר.

ובגין כך פקדיה על כל ארעא דמצרים, בגין דקודשא בריה הוא, מדיליה דיוסף קא יהיב ליה. פומא דלא נשק לעבירה, כתיב ועל פיך ישק כל עמי. ודא דלא קריב לעבירה, כתיב ויתן אותה על יד יוסף. צואר דלא קריב לעבירה, כתיב וישם רביד הזהב על צוארו. גופא דלא קריב לעבירה, וילבש אתו בגדי שש. רגל דלא רכיב לעבירה, כתיב וירכב אתו במרכבת המשנה אשר לו. המחשבה דלא חשב, נקרא גבון וחכם. לב שלא הרחר, ויקראו לפניו אברך. וכלא מדיליה נטל.

ומשום כך מנה אותו על כל ארץ מצרים, משום שהקדוש ברוך הוא נתן ליוסף משלו. על הפה שלא נשק לעברה, כתוב ועל פיך ישק כל עמי. היד שלא קרבה לעברה, כתוב ויתן אתה על יד יוסף. הצואר שלא קרב לעברה, כתוב וישם רביד הזהב על צוארו. הגוף שלא קרב לעברה - וילבש אתו בגדי שש. הרגל של רכבה לעברה, כתוב וירכב אתו במרכבת המשנה אשר לו. המחשבה שלא חשב - נקרא גבון וחכם. הלב שלא הרחר - ויקראו לפניו אברך. והכל משלו הוא נטל.

מה כתיב. ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים. אמר רבי חזקיה, מאי טעמא ויעבור בכל ארץ מצרים. בגין לשלטאה, דמכרזי קמיה הכי. ובגין למכנש עבורא בכל אתר ואתר. רבי אלעזר אמר, כנש יוסף עיבור בכל אתר, בגין דלא יתרכב.

מה כתוב? ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים. אמר רבי חזקיה, מה הטעם ויעבר בכל ארץ מצרים? כדי לשלט, שפך מכריזים לפניו, וכדי לכנס התבואה בכל מקום ומקום. רבי אלעזר אמר, פנס יוסף תבואה בכל מקום כדי שלא תרקב.

אמר רבי שמעון, כל מה דעבד קודשא בריה הוא, פלא איהו לגלגלא גלגולין, בגין דבעי לקיימא קיומא. תא חזי, פד ברא קודשא בריה הוא עלמא, אייתי כל מה דאצטריך עלמא בקדמיתא, ולבתר אייתי ליה לבר נש לעלמא, ואשבח מזונא. (ז"ח ל"ג תא חזי) פגוונא דא, קודשא בריה הוא אמר לאברהם, (בראשית טו) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו', ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. פד אתא יוסף לארעא דמצרים, לא אשתכח בה רכוש גדול. גלגל גלגולין, ואייתי כפנא על עלמא. וכל עלמא הוו מייתין כספא ודהבא למצרים, ואתמלי כל ארעא דמצרים כספא ודהבא. לבתר דאתתקו כלא רכוש גדול, אייתי יעקב למצרים.

אמר רבי שמעון, כל מה שהקדוש ברוך הוא עשה, הכל הוא לגלגל גלגולים, משום שרצה לקיים הגזרה. בא ראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, הביא כל מה שצריך העולם בראשונה, ואחר כך הביא את האדם לעולם ומצא מזון. (בא ראה) כמו כן הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם, (בראשית טו) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו', ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. כשבא יוסף לארץ מצרים, לא מצא בה רכוש גדול. גלגל גלגולים, והביא רעב על העולם, וכל העולם היו מביאים כסף וזהב למצרים, והתמלאה כל ארץ מצרים כסף וזהב. לאחר שהכל נתקן רכוש גדול, הביא את יעקב למצרים.

דף קצו ע"ב

דהכי ארחי דקודשא בריה הוא, בקדמיתא בארי (ס"א אק1דים) אסוותא, ולבתר מחי. כך בקדמיתא אתקין רכוש גדול, ולבתר (דף קצו ע"ב) אייתי לון לגלותא. ועל דא גלגל גלגולין ואייתי כפנא על כל עלמא, בגין דליהו מייתין כספא ודהבא כל עלמא למצרים.

שפך דרכי הקדוש ברוך הוא - בראשונה בורא [מקדים] רפואה, ואחר כך מכה. כך בראשונה התקין רכוש גדול, ואחר כך הביא אותם לגלות, ועל כן גלגל גלגולים והביא רעב על [כל] העולם, כדי שיהיו מביאים כסף וזהב כל העולם למצרים.

תָּא חֲזִי, בְּגִין (כד) יוֹסֵף דְּאִיהוּ צְדִיק, אִיהִי גְרִים עוֹתְרָא פְּסָפָא וְדַהֲבָא, לְנִטְלָא יִשְׂרָאֵל. כְּדַכְתִּיב, (תהלים קה) וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאִין בְּשַׁבְטֵי כּוֹשֵׁל. וּמִן יָדָא דְּצְדִיק, אֶתָּא דָּא לְיִשְׂרָאֵל. וְכֹלָא לְמַזְכֵּי לֹון לְעֵלְמָא דְּאֶתִי.

בא ראה, משום יוסף שהוא צדיק, הוא גרם עשר של כסף וזהב שניטלו ישראל, ככתוב (תהלים קה) ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל. ומידו של הצדיק זה בא לישראל, והכל לזכות אותם לעולם הבא.

פְּתַח וְאָמַר, (קהלת ט) רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אֶהְבֶּת וְגוֹ'. תָּא חֲזִי, הַאי קָרָא בְּרָזָא עֲלָאָה אִיהוּ, וְאוֹקְמוּהָ. רְאֵה חַיִּים, אֵלִין חֲזִין דְּעֵלְמָא דְּאֶתִי, דְּזַכָּאָה הוּא בְּרִנְשׁ דְּזַכֵּי בִיהַ כְּדָקָא יְאוּת.

פְּתַח וְאָמַר, (קהלת ט) רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אֶהְבֶּת וְגוֹ'. בא ראה, הפסוק הזה הוא בסוד עליון, ובארוהו. ראה חיים - אלו חיי העולם הבא, שאשרי האיש שזוכה לו כראוי.

עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אֶהְבֶּת, דָּא כְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל, בְּגִין דְּבָהּ כְּתִיב אֶהְבָּה. דְּכַתִּיב, (ירמיה לא) וְאֶהְבֶּת עוֹלָם אֶהְבֶּתִּיךָ, אִימְתִי. בְּשַׁעֲתָא דְּסִטְרָא דִּימִינָא אַחִיד בָּהּ. דְּכַתִּיב, (ירמיה לא) עַל כֵּן מְשַׁכְּתִיךָ חֶסֶד. (קהלת ט) כָּל יְמֵי חַיֵּי הַבְּלָדָה, בְּגִין דְּאִיהִי אֶתְקַשְׂרַת בְּחַיִּים, וְאִיהִי עוֹלָם דְּחִיִּין שְׂרִיין בִּיהַ. דְּהָא עֲלָמָא דָּא, לֹא שְׂרִיין בִּיהַ חַיִּים. בְּגִין דְּאִינוּן תַּחַת הַשְּׁמַשׁ, וְלֹא מְטָאן הַכָּא אִינוּן נְהוּרִין דְּהוּא שְׁמֶשׁ, וְאֶסְתַּלְקוּ מֵעֵלְמָא מִיּוֹמָא דְּאֶתְחַרֵּיב בִּי מִקְדָּשָׁא. דְּכַתִּיב, (ישעיה יג) חֲשׂוּ הַשְּׁמַשׁ בְּצִאתוֹ וְגוֹ'. מֵאִי חֲשׂוּ הַשְּׁמַשׁ, דְּסִלִּיק נְהוּרִיהַ וְלֹא נְהִיר. כְּמָה דְּאֶתְ אָמַר (ישעיה נז) הַצְדִּיק אֲבָד וְגוֹ'.

עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אֶהְבֶּת - זו כְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל, מְשׁוּם שְׁבָה כְּתוּב אֶהְבָּה, שְׁכַתוּב (ירמיה לא) וְאֶהְבֶּת עוֹלָם אֶהְבֶּתִּיךָ. מְתִי? בְּשַׁעָה שְׁצַד הִימִין אוּחוּז אוּתָהּ, שְׁכַתוּב (שם) עַל כֵּן מְשַׁכְּתִיךָ חֶסֶד. כָּל יְמֵי חַיֵּי הַבְּלָדָה, מְשׁוּם שְׁהִיא נִקְשְׂרַת בְּחַיִּים, וְהִיא הָעוֹלָם שְׁשׁוּרִים בָּהּ חַיִּים. שְׁהִירֵי הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא שׁוּרִים בּוֹ חַיִּים, מְשׁוּם שְׁהֵם תַּחַת הַשְּׁמַשׁ, וְלֹא מְגִיעִים לְכָאן אוּתָם הָאוּרוֹת שֶׁל אוּתָהּ הַשְּׁמַשׁ, וְהֶסְתַּלְקוּ מִהָעוֹלָם מִיּוֹם שְׁנִחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁכַתוּב (ישעיה יג) חֲשׂוּ הַשְּׁמַשׁ בְּצִאתוֹ וְגוֹ'. מַה זֶה חֲשׂוּ הַשְּׁמַשׁ? שְׁסִלֵק אֶת אוּרוֹ וְלֹא מֵאִיר, כְּמוֹ שְׁנִאָמַר (שם נז) הַצְדִּיק אֲבָד וְגוֹ'.

כי הוא חִלְקָךְ בְּחַיִּים, דָּא הוּא שְׁמַשׁא בְּסִיְהָרָא, וּבְעִינָן לְמִיעַל סִיְהָרָא
בְּשְׁמַשׁא וְשְׁמַשׁא בְּסִיְהָרָא, דְּלֵא לְאַפְרָשָׁא לֹון. וְדָא הוּא חוּלְקָא דְּבֵר נֶשׁ,
לְמִיעַל בְּהוּ לְעֵלְמָא דְּאַתִּי.

כי הוא חִלְקָךְ בְּחַיִּים - זֶהוּ הַשְּׁמַשׁ עִם הַלְּבָנָה. וְצָרִיכִים לְהַכְנִיס
הַלְּבָנָה בְּשְׁמַשׁ וְהַשְּׁמַשׁ בַּלְּבָנָה שְׁלֵא לְהַפְרִידֵם, וְזֶה הוּא חֵלֶק הָאָדָם
לְהַכְנִס עִמָּם לְעוֹלָם הַבָּא.

מה כְּתִיב בַּתְּרִיה, (קהלת ט) כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה כִּי אֵין
מַעֲשֵׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשֵׁאוֹל אֲשֶׁר אֶתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה. הַאי קָרָא אֵית
לְאַסְתִּכְּלָא בִּיה. כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת, וְכִי הוֹתֵרָה רְצוּעָה לְמַעַבְדַּבְר
נֶשׁ כָּל מַה דְּיָכִיל. אֲלֵא, לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ כְּתִיב, מֵאִי בְּכַחַךְ. דָּא נִשְׁמַתִּיה דְּבֵר
נֶשׁ, דְּאִיהִי חִילָא דְּבֵר נֶשׁ, לְמִזְכְּרֵי בְּהַ לְעֵלְמָא דִּין וּלְעֵלְמָא דְּאַתִּי.

מה כְּתוּב אַחֲרָיו? (קהלת ט) כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה כִּי
אֵין מַעֲשֵׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשֵׁאוֹל אֲשֶׁר אֶתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה. הַפְּסוּק
הַזֶּה יֵשׁ לְהַתְּבַוֵּן בּוּ. כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת, וְכִי הִתְרָה הַרְצוּעָה
שְׁאָדָם יַעֲשֵׂה כָּל מַה שְׁיָכִיל? אֲלֵא כְּתוּב לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ. מַה זֶה בְּכַחַךְ?
זוֹ נִשְׁמַתוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁהִיא הַפֶּחַ שֶׁל הָאָדָם, לְזִכּוֹת בְּהַ לְעוֹלָם הַזֶּה
וְלְעוֹלָם הַבָּא.

דְּבֵר אַחַר בְּכַחַךְ, דָּא הִיא אֲשֶׁה דְּקֶאֱמָרָן, דְּאִיהִי חִילָא לְאַתְתִּקְפָּא בְּהַ,
בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְּאַתִּי. וּבְעִי בְּר נֶשׁ לְמִזְכְּרֵי בְּהַ בְּהַאִי עֵלְמָא בְּהַאִי חִילָא,
בְּגִין דִּיִּתְתַּקֵּן בְּהַ בְּהַהוּא עֵלְמָא.

דְּבֵר אַחַר בְּכַחַךְ - זוֹ הָאֲשֶׁה שְׁאֶמְרָנוּ, שֶׁהִיא הַפֶּחַ לְהַתְּחַזֵּק בְּהַ בְּעוֹלָם
הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. וְצָרִיךְ בְּן אָדָם לְזִכּוֹת בְּהַ בְּזֶה הָעוֹלָם בְּכַחַךְ זֶה, כְּדִי
שְׁיִתְגַּבֵּר בְּהַ לְעוֹלָם הַהוּא.

מֵאִי טַעְמָא. בְּגִין דְּלְבַתֵּר דִּיפּוּק בְּר נֶשׁ מֵהַאִי עֵלְמָא, לִית בִּיה חִילָא לְמַעַבְדַּבְר
מִיָּדִי וְלוֹמַר, הַשְּׁתָּא, מְכָאן וּלְהִלָּאָה אַעְבִּיד עוּבְדִין טְבִין. דְּוּדָאִי אֵין מַעֲשֵׂה
וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשֵׁאוֹל אֲשֶׁר וּגוֹ'. אִי לֵא זְכִי בְּר נֶשׁ בְּהַאִי עֵלְמָא, לֵא
יְזַכְּרֵי בִּיה לְבַתֵּר בְּהַהוּא עֵלְמָא. וְאוּקְמוּהָ, מֵאן דְּלֵא אַתְּקִין זְוּוּדִין לְמִיָּהָד
מֵהַאִי עֵלְמָא, לֵא יִיכּוֹל בְּהַהוּא עֵלְמָא. וְאִית עוּבְדִין טְבִין דְּעָבִיד בְּר נֶשׁ

בְּהַאי עֲלָמָא, דְּיִיכוּל מְנַיְהוּ הָכָא. וְכֹלָא אֲשֵׁתָאָר לְעֲלָמָא דְאַתִּי וְלֹאֲתִזְנָא מְנַיְהוּ.

מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׂאֲחַר שְׂיַצָּא הָאָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אֵין בּוֹ כַּח לַעֲשׂוֹת דְּבָר וְלוֹמַר, עֲכָשׁוּ מִכָּאן וְהִלָּאָה אַעֲשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים. שְׂוִדְאֵי שְׂאֵין מַעֲשֶׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשִׂאוֹל אֲשֶׁר וְגוֹ'. אִם לֹא זֹכָה אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יִזְכֶּה בּוֹ אַחַר כֶּן לְעוֹלָם הַהוּא. וּבְאַרְוֵהּ, מִי שְׂלֹא מִתְקִין צִידָה לְלֶכֶת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יֵאֱכַל בְּעוֹלָם הַהוּא. וְיֵשׁ מַעֲשִׂים טוֹבִים שְׂעוֹשֶׂה אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׂיֵאֱכַל מֵהֶם כָּאן, וְהַכֹּל נִשְׂאָר לְעוֹלָם הַבָּא וְלַהֲזוֹן מֵהֶם.

תָּא חֲזִי, יוֹסֵף זָכָה בְּהַאי עֲלָמָא וְזָכָה בְּעֲלָמָא דְאַתִּי, בְּגִין דְּבַעַא לְאַתְּאַחְדָּא בְּאַשָׁה יִרְאֵת יְיָ. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (בְּרַאשִׁית לט) וְחֻטְאֵתִי לֹאֲלֹהִים. וּבְגִין כֶּן זָכָה לְמִשְׁלַט בְּהַאי עֲלָמָא, וְזָכָה לוֹן לְיִשְׂרָאֵל.

בֹּא רְאֵה, יוֹסֵף זָכָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְזָכָה בְּעוֹלָם הַבָּא, מְשׁוּם שְׂרַצָּה לְהֶאֱחִזּוּ בְּאַשָׁה יִרְאֵת ה', כְּמוֹ שְׂנִאָמַר (בְּרַאשִׁית לט) וְחֻטְאֵתִי לֹאֲלֹהִים. וּמְשׁוּם כֶּן זָכָה לְשִׁלְט בְּעוֹלָם הַזֶּה וְזָכָה אֶת יִשְׂרָאֵל.

מָה כְּתִיב, (בְּרַאשִׁית מז) וַיִּלְקַט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף. וְהִכִּי אֲתִחֲזִי, דְּהָא הַהוּא נְהָר דְּנִגִּיד וְנִפְיָק, אִיהוּ לְקִיט כֹּלָא, וְכָל עוֹתֵרָא בֵּיהּ קִימָא. וְדָא הִיא רְזָא דְכְּתִיב, (בְּרַאשִׁית א) וַיִּתֵּן אֶתְּם אֱלֹהִים בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם, וְכֹלָא אִיהוּ כְּדֻקָּא יְאוּת, וְדָאֵי יוֹסֵף בְּעִי לְמִשְׁלַט עַל מַלְכוּתָא.

מָה כְּתוּב? (שם מז) וַיִּלְקַט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף, וְכֶן רְאוּי. שְׂהֲרִי אוֹתוֹ נְהָר שְׂשׁוּפֵעַ וְיוֹצָא, הוּא לּוֹקֵט הַכֹּל, וְכָל הָעֵשֶׂר עוֹמֵד בּוֹ. וְזֶה סוּד הַכְּתוּב (שם א) וַיִּתֵּן אֶתְּם אֱלֹהִים בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם, וְהַכֹּל הוּא כְּרְאוּי, וְדָאֵי יוֹסֵף צְרִיד לְשִׁלְט עַל הַמַּלְכוּת.

וְתָא חֲזִי, כְּתִיב, וַיִּרְכַּב אוֹתוֹ בְּמִרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה. מֵאן מִרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה. קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא עֶבֶד לִיהּ לְצַדִּיק שְׂלִיטָא, בְּגִין דְּהָא מְנַיְהוּ אֲתִזְנוּ עֲלָמָא, וְאַצְטְרִיד לְאַתְּזָנָא. וְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אִית לִיהּ רְתִיכָא עֲלָאָה, וְאִית לִיהּ רְתִיכָא תַתָּאָה. רְתִיכָא תַתָּאָה אִיהִי מִרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה, וְיוֹסֵף צְדִיק אַקְרִי, וְלִיהּ אֲתִחֲזִי לְמַהוּי רְכִיב עַל מִרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר לוֹ, לְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא. וְכֹלָא אִיהוּ בְּרִזָּא עֲלָאָה, לְמַהוּי כְּגוּוֹנָא דְלַעִילָא.

ובא ראה, כתוב ויִרְכַּב אתוּ בְּמִרְכָּבַת הַמְּשֻׁנָּה. מי מִרְכָּבַת הַמְּשֻׁנָּה? הקדוש ברוך הוא עֲשֵׂה אֶת הַצַּדִּיק שְׁלִיט, מְשׁוּם שֶׁהִנֵּה מִמֶּנּוּ נִזּוֹן הָעוֹלָם, וְצָרִיךְ לְהִזּוֹן, וְלִקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יֵשׁ מִרְכָּבָה עֲלִיוֹנָה, וַיֵּשׁ לוֹ מִרְכָּבָה תַּחְתּוֹנָה. הַמִּרְכָּבָה הַתַּחְתּוֹנָה הִיא מִרְכָּבַת הַמְּשֻׁנָּה, וַיּוֹסֶף נִקְרָא צַדִּיק, וְלוֹ רָאוּי לְהִיּוֹת רוֹכֵב עַל מִרְכָּבַת הַמְּשֻׁנָּה אֲשֶׁר לוֹ, לִקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהַכֹּל הוּא בְּסוּד עֲלִיוֹן שְׁיִהְיֶה כְּמוֹ שְׁלַמְעֵלָה.

דף קצז ע"א

תא חזי, ויקראו לפניו אברך, מאי אברך. קשירו דאתקשר שמשא בסיהרא, וכלא פרעין לקבל אתר דא. ונתון אותו על כל עלמא, וכלהו אוֹדוֹן לַגְּבִיּהּ, (דף קצז ע"א) ובגין דא כלא ברזא עלאה איהו.

בא ראה. ויקראו לפניו אברך, מה זה אברך? הקשר שנקשרים השמש עם הלבנה, והכל פורעים כנגד המקום הזה. ונתון אותו על כל העולם, וכלם מודים אליו, משום זה הכל הוא בסוד עליון.

תא חזי, קודשא בריך הוא עבד מלכותא דארעא, כעין מלכותא דרקיעא, וכלא דא כגוונא דא. וכל מה דאתעביד בארעא קיימא קמי קודשא בריך הוא בקדמיתא.

בא ראה, הקדוש ברוך הוא עשה את מלכות הארץ כעין מלכות הרקיע, והכל זה כמו זה. וכל מה שנעשה בארץ, עומד לפני הקדוש ברוך הוא בראשונה.

תא חזי, מלכותא קדישא, לא קביל מלכותא שלימתא, עד דאתחבר באבהו. בגין דקודשא בריך הוא עבד לה למלכו עלאה, לאתנהרא מרזא דאבהו.

בא ראה, המלכות הקדושה לא קבלה מלכות שלמה עד שהתחבר עם האבות, משום שהקדוש ברוך הוא עשה אותה המלכות העליונה שתאיר מסוד האבות.

וכד יוסף הצדיק נחת למצרים בקדמיתה, איהו משיך לה לשכינתא לבתר עמיה, דהא שכינתא לא אזלא אלא בתרא דצדיק. ובגין כך אתמשיך יוסף למצרים בקדמיתה, ונטיל כל עותרא דעלמא פדקא יאות, ולבתר נחתת שכינתא למצרים, וכלהו שבטין בהדה.

וכשיוסף הצדיק ירד למצרים בראשונה, הוא משיך אחר כך עמו את השכינה, שהרי אין שכינה הולכת אלא אחר הצדיק, ומשום כך נמשך יוסף למצרים בראשונה, ונטל את כל עשר העולם כראוי, ואחר כך ירדה שכינה למצרים וכל השבטים עמה.

ובגיני כך, יוסף דנטר ליה לברית, זכה לאתעטרא באתריה, וזכה למלכותא דלעילא, ולמלכותא דלתתא. ועל דא כל מאן דנטר ברית קדישא, כאילו קיים אורייתא קדישא כולה, דהא ברית שקיל ככל אורייתא:

ומשום כך יוסף, ששמר את הברית, זכה להתעטר במקומו, וזכה למלכות שלמעלה ולמלכות שלמטה. ועל כן, כל מי ששומר ברית הקדש כאילו קיים כל התורה הקדושה כלה, שהרי הברית שקולה ככל התורה.

וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (זכריה יב) משא דבר יי על ישראל נאם יי נוטה שמים ויוסד ארץ ויוצר רוח אדם בקרבו. האי קרא אית לאסתכלא ביה. משא דבר יי, בכל הני אתר דקאמר משא, משא אמאי. אלא, בכל אתר דאיהו על דינא דשאר עמיו ואמר משא, לטב. בכל אתר דאיהו על ישראל ואמר משא, לביש.

וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (זכריה יב) משא דבר ה' על ישראל נאם ה' נוטה שמים ויוסד ארץ ויוצר רוח אדם בקרבו. בפסוק הזה יש להתבונן. משא דבר ה'. בכל המקומות האלה שאמר משא, למה משא? אלא בכל מקום שהוא על הדין של שאר העמים ואמר משא - זה לטוב. בכל מקום שהוא על ישראל ואומר משא - זה לרע.

בכל אתר דאיהו על דינא דשאר עמיו, לטב. בגין דמשא מטולא איהו. כפיכול מטולא איהו עליה דקודשא בריהו, שלום דעמין עובדי

כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת. וְכִד אֶתְגַּזֵּר דִּינָא עֲלֵיהוּ מְעַבֵּר מִנִּיה הֵהוּא מְטוּלָא דְאִיהוּ סְבִיל עֲלֵיהוּ. בְּכֹל אֶתֶר דְּדִינָא אֶתְגַּזֵּר עֲלֵיהוּ דִּישְׂרָאֵל, וְאָמַר מִשָּׂא, בְּבִיכּוֹל מְטוּלָא אִיהוּ עֲלֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּבְגִין כֶּד מִשָּׂא מֵהַאי גִיסָא, וּמֵהַאי גִיסָא, מְטוּלָא אִיהוּ.

בְּכֹל מְקוֹם שֶׁהוּא עַל הַדִּין שֶׁל שְׂאֵר הָעַמִּים לְטוֹב, מִשׁוּם שֶׁמִּשָּׂא הוּא מְעַמָּסָה, בְּבִיכּוֹל זֶה מְעַמָּסָה עַל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַשָּׁלוֹם שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת, וְכִשְׁנִגְזֵר הַדִּין עֲלֵיהֶם, עוֹבְרֵת מִמֶּנּוּ הַמְעַמָּסָה הַזֶּה שֶׁהוּא סוֹבֵל עֲלֵיהֶם. בְּכֹל מְקוֹם שֶׁנִּגְזֵר דִּין עַל יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר מִשָּׂא, בְּבִיכּוֹל מְעַמָּסָה הִיא עַל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמִשׁוּם כֶּד מִשָּׂא מֵהַצַּד הַזֶּה וּמֵהַצַּד הַזֶּה, זֶה מִשָּׂא.

כִּיּוֹן דְּאָמַר נוֹטָה שְׁמַיִם וְיוֹסֵד אֲרָץ, אֲמַאי אֲצִטְרִיךְ וְיוֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ. וְכִי לֹא הוּינָא יְדַעֵי דְאִיהוּ יוֹצֵר רוּחַ אָדָם. אֶלָּא לְאַחֲזָא דְרָגָא יְדִיעָא, דְּכָל רוּחִין וְנִשְׁמָתִין דְּעֵלְמָא, בְּהֵהוּא דְרָגָא קִיַּימִין.

כִּיּוֹן שֶׁאָמַר נוֹטָה שְׁמַיִם וְיוֹסֵד אֲרָץ, לְמָה צְרִיךְ וְיוֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ? וְכִי לֹא הֵינּוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא יוֹצֵר רוּחַ אָדָם? אֶלָּא לְהַרְאוֹת דְּרָגָה יְדוּעָה, שֶׁכָּל הַרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בְּאוֹתָהּ הַדְּרָגָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הַאי קָרָא קְשִׁינָא, אִי אָמַר וְיוֹצֵר רוּחַ אָדָם וְלֹא יִתִּיר יְאוֹת, אֲבָל בְּקִרְבּוֹ מֵהוּ. אֶלָּא רְזָא אִיהוּ בְּתֵרִין סְטֵרִין, דְּהָא מֵהֵהוּא נְהַר דְּנִגִּיד וְנִפִּיק, מִתְּמָן נִפְקִי וּפְרָחֵי נִשְׁמָתִין כְּלָהוּ, וְאֶתְכַנְיִשׁוּ בְּאֶתֶר חַד. וְהֵהוּא דְרָגָא אִיהוּ יוֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ. וְהַאי כְּאַתְתָּא דְאַתְעֵבְרָא מִן דְּכוּרָא, וְהֵהוּא וְלָדָא צֶרֶת לָהּ בְּמַעְהָא. עַד דְּאַצְטֵייר כְּלָא בְּצִיּוּרָא שְׁלִימוּ בְּמַעְהָא. כֶּד וְיוֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ, בְּקִרְבּוֹ קִיַּימָא. עַד דְּאַתְבְּרִי בְּרִנְשׁ בְּעֵלְמָא וְיַהִיב לֵיהּ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הַפְּסוּק הַזֶּה קִשָּׁה. אִם אָמַר וְיוֹצֵר רוּחַ אָדָם וְלֹא יוֹתֵר - יָפָה. אֲבָל מָה זֶה בְּקִרְבּוֹ? אֶלָּא זֶה סוּד בְּשָׁנֵי צְדָדִים, שֶׁהֲרִי מֵהִנְהָר הֵהוּא שְׁשׁוּפֵעַ וְיוֹצֵא, מִשָּׁם יוֹצְאוֹת וּפּוֹרְחוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת וּמִתְכַנְיִסוֹת לְמְקוֹם אֶחָד, וְאוֹתָהּ הַדְּרָגָה הִיא יוֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ. וְזֶה כְּמוֹ אִשָּׁה שְׂמֵתָעֵבְרַת מִן הַזְּכָר, וְאוֹתוֹ הַוּלָד מְצִיֶּרֶת לָהּ בְּמַעִיָּה, עַד שֶׁהַכֹּל מְצִיֶּרֶת בְּצִיּוּר מִשְׁלָם בְּמַעִיָּה. כֶּד וְיוֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ, בְּקִרְבּוֹ זֶה עוֹמֵד, עַד שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם בְּעוֹלָם וְנוֹתֵן לוֹ.

דָּבַר אַחַר, וְיוֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבוֹ, בְּקִרְבוֹ דָּאָדָם מִמֶּשׁ. בְּגִין דְּכַד אֲתַבְרִי
בְּרַ נֶשׁ, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב לִיה נִשְׁמַתִּיה, וְנִפְיִק לְאֹיְרָא דְעֵלְמָא. הַהוּא
רוּחָא דְבְּגוּיָה, לֹא אֲשַׁכַּח גּוּפָא לְאֲתַפְשֻׁטָא בְּגוּיָה, וְקִימָא בְּסִטְרָא חַד
בְּגוּיָה.

דָּבַר אַחַר וְיוֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבוֹ - בְּקִרְבוֹ שֶׁל אָדָם מִמֶּשׁ. מְשׁוּם
שֶׁפְּאֲשֵׁר נִבְרָא הָאָדָם וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ אֶת נִשְׁמָתוֹ וְיוֹצֵא
לְאֹיֵר שֶׁל הָעוֹלָם, אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁבְּתוֹכוֹ לֹא מוֹצֵאת גּוּף לְהִתְפַּשֵּׁט
בְּתוֹכוֹ, וְעוֹמֶדֶת בְּצַד אֶחָד בְּתוֹכוֹ.

וְכַד בְּרַ נֶשׁ אֲתַפְשֻׁט גּוּפִיָה, הַהוּא רוּחָא אֲתַפְשֻׁט, וְיְהִיב בֵּיה חִילָא, וְכֵן
בְּגוּוּנָא דְגּוּפָא אֲתַבְרִי, הֵכִי רוּחָא יְהִיב חִילָא בֵּיה, לְאֲתַתְקַפָּא בְּרַ נֶשׁ
בְּהִדְיָה. וּבְגִין כֵּךְ יוֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבוֹ מִמֶּשׁ.

וְכַשְׁאָדָם מִתְפַּשֵּׁט גּוּפוֹ, אוֹתָהּ הָרוּחַ מִתְפַּשֵּׁט וְנוֹתֶנֶת בּוֹ כַח. וְכֵן כְּמוֹ
שֶׁהַגּוּף מִתְגַּדֵּל, כֵּךְ הָרוּחַ נוֹתֶנֶת בּוֹ כַח שֶׁיִּתְחַזֵּק הָאָדָם עִמָּה, וּמְשׁוּם
כֵּךְ יֵצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבוֹ מִמֶּשׁ.

וְאִי תִימָא יוֹצֵר רוּחַ אָדָם מֵהוּ, בְּגִין דְּהַהוּא רוּחָא, אֲצִטְרִיךְ חִילָא דְלַעִילָא
נִתִיר לְאֲסַתְיַעָא בְּהִדְיָה. וְעַל דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֵיהוּ יוֹצֵר רוּחַ אָדָם
בְּקִרְבוֹ, וְיְהִיב לִיה סִיּוּעָא בְּבֵר נֶשׁ.

וְאִם תֵּאמֵר, יֵצֵר רוּחַ אָדָם מֵה זֶה? מְשׁוּם שֶׁהָרוּחַ הַהִיא צְרִיכָה כַח
שֶׁלְמַעְלָה יוֹתֵר לְהַסְתַּיַע עִמָּה, וְעַל כֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹצֵר רוּחַ
אָדָם בְּקִרְבוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ סִיּוּעָא לְאָדָם.

תָּא חֲזִי, כַּד הַהוּא רוּחָא אֲצִטְרִיךְ סִיּוּעָא, בְּגוּוּנָא דְאֵיהוּ הַהוּא בְּרַ נֶשׁ,
וּבְגוּוּנָא דְהַהוּא גּוּפָא אֲתַתְקוּן, הֵכִי נִמְי הַהוּא רוּחָא מִתְקַנֵּן לִיה, וְאוּסְפִין
לִיה רוּחָא לְאֲתַתְקַנָּא. וְדָא הוּא יוֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבוֹ.

בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁאוֹתָהּ הָרוּחַ צְרִיכָה סִיּוּעָא - כְּמוֹ שֶׁהוּא אוֹתוֹ הָאָדָם וְכְמוֹ
שֶׁאוֹתוֹ הַגּוּף נִתְקַן, כֵּךְ גַּם מִתְקַנֵּים לוֹ אֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ וּמוֹסִיפִים לוֹ
רוּחַ לְהִתְתַּקֵּן, וְזֶה הוּא יֵצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבוֹ.

דף קצו ע"ב

וְתָא חֲזִי, פִּינּוֹן דְּאִתְאַבֵּיד יוֹסֵף מֵאַבּוּי, יַעֲקֹב אָבִיד הֵהוּא תּוֹסְפֵת רוּחָא דְהוּה לִיה, וְאַסְתַּלְקַת מְנִיה שְׁכִינְתָא. לְבַתֵּר מַה כְּתִיב, (בראשית מה) וַתַּחֲיוּ רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְכִי עַד הַשְּׁתָא (דף קצו ע"ב) מִית הוּה. אֶלָּא הֵהוּא תּוֹסְפֵת רוּחָא אֶסְתַּלַּק מְנִיה שְׁכִינְתָא, וְלֹא הוּה בְּגוּיָה. בְּגִין דְּעַצְבוֹנָא דְהוּה בֵּיה גְרַמָּא לִיה, (וואי גרמא ליה הא) (ס"א דלא) לָא הוּה רוּחִיה בְּקִיּוּמִיה. וּבְגִין כֶּד וַתַּחֲיוּ רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְהָכָא (כתיב וירא יעקב), דְּעַד כְּעוֹן לָא אִתְבַּשֵּׁר, מְנָא הוּה יַדַּע. אֶלָּא וִירָא יַעֲקֹב, דְּחָמָא לְכָל דְּיִירִי אַרְעָא דְאַזְלִי לְמַצְרַיִם, וּמֵייתָן לְעִבְרָא (הדא הוא דכתיב וירא יעקב).

ובא ראה, פִּינּוֹן שְׁאַבֵּד יוֹסֵף מֵאַבּוּי, יַעֲקֹב אָבִיד אוֹתָה תּוֹסְפֵת הָרוּחַ שְׁהִיתָה בוּ, וְהִסְתַּלְקָה מְמִנּוּ הַשְּׁכִינָה. אַחַר כֶּד מַה כְּתוּב? (בראשית מה) וַתַּחֲיוּ רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְכִי עַד עַכְשָׁו הִיָּה מֵת? אֶלָּא אוֹתָה תּוֹסְפֵת הָרוּחַ הִסְתַּלְקָה מְמִנּוּ הַשְּׁכִינָה וְלֹא הִיתָה בְּתוֹכוֹ, מְשׁוּם שְׁהַעֲצַב שְׁהִיָּה בוּ גְרַם לוּ, [ואם גרמה לו לזה] שְׁלֹא הִיתָה רוּחַ בְּקִיּוּמָה, וּמְשׁוּם כֶּד וַתַּחֲיוּ רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְכֵאן כְּתוּב וִירָא יַעֲקֹב, שְׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִתְבַּשֵּׁר. מְנִין הִיָּה יוֹדַע? אֶלָּא וִירָא יַעֲקֹב, שְׁרָאָה אֵת כָּל דְּיִירִי הָאַרְץ שְׁהוֹלְכִים לְמַצְרַיִם וּמְבִיאִים תְּבוּאָה. זְהוּ שְׁכְּתוּב וִירָא יַעֲקֹב.

רבי יצחק אָמַר, תָּא חֲזִי, דְּוֹד מְלָכָא זָכָה לְאַתְחַבְרָא בְּאַבְהוֹ, וְיִרִית דּוּכְתִיָּה בְּגוּוֹיָיְהוּ. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, אָבּוֹן מֵאַסּוּ הַבּוֹנִים הִיתָה לְרֵאשׁ פְּנָה. (נדפס וארא לא א) רבי יִיסָא וְרַבִּי חֲזַקְיָה הוּוּ אֲזַלִּי מִקְפּוֹטְקִיא לְלוּד, וְהוּה עֲמָהוֹן חַד יוֹדָאי בְּמָטוּל דְּקַפְטִירָא דְחַמְרָא, עַד דְּהוּוּ אֲזַלִּי, אָמַר רַבִּי יִיסָא לְרַבִּי חֲזַקְיָה, אֲפַתַּח פּוּמְדָא וְאִימָא חַד מְלָה מְאִינוּן מִיְלִי מַעֲלִייתָא דְאוּרִייתָא, דְּאַתָּ אָמַר בְּכָל יוֹמָא קָמִי בּוּצִינָא קַדִּישָׁא.

רבי יצחק אָמַר, בא ראה, דְּוֹד הַמְּלָךְ זָכָה לְהַתְחַבֵּר עִם הָאָבוֹת, וְיִרֵשׁ אֵת מְקוֹמוֹ בְּתוֹכָם. זְהוּ שְׁכְּתוּב אָבּוֹן מֵאַסּוּ הַבּוֹנִים הִיתָה לְרֵאשׁ פְּנָה. רַבִּי יִיסָא וְרַבִּי חֲזַקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים מִקְפּוֹטְקִיא לְלוּד, וְהִיָּה עֲמָהֶם יְהוּדִי אֶחָד שְׁמִחֲזִיק נוֹד שֶׁל יֵין. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יִיסָא לְרַבִּי חֲזַקְיָה, פְּתַח פִּיךָ וְאָמַר דְּבַר אֶחָד מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְּעֵלִים שֶׁל הַתּוֹרָה שְׁאַתָּה אוֹמֵר כָּל יוֹם לְפָנַי הַמְּאֹר הַקְּדוֹשׁ.

פִּתַח וְאָמַר, (משלי א) דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם. דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נֹעַם, אֲלֵינוּ אֲרַחֵן דְאֹרִייתָא. דְמֵאן דְאֵזִיל בְּאַרְחֵי דְאֹרִייתָא, קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲשֶׁרֵי עָלִיהָ נְעִימוּתָא דְשְׂכִינְתָא, דִּי לֹא תַעֲדִי מְנִיָּה לְעֵלְמִין. וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם, דְכֻלְּהוּ נְתִיבֵין דְאֹרִייתָא פְּלִחוּ שְׁלָם, שְׁלָם לִיהָ לְעֵילָא, שְׁלָם לִיהָ לְתַתָּא. שְׁלָם לִיהָ בְּעֵלְמָא דִּין, שְׁלָם לִיהָ בְּעֵלְמָא דְאֵתִי.

פִּתַח וְאָמַר, (משלי א) דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם. דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נֹעַם - אֵלוּ דְרָכֵי הַתּוֹרָה. שְׁמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדְרָכֵי הַתּוֹרָה, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁרְהָ עָלֵינוּ אֶת נְעִימוּת הַשְּׂכִינָה שֶׁלֹּא תִזוּז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם - שְׁכָל נְתִיבוֹת הַתּוֹרָה כָּלָם שְׁלוֹם. שְׁלוֹם לוֹ לְמַעְלָה, שְׁלוֹם לוֹ לְמַטָּה. שְׁלוֹם לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁלוֹם לוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר הַהוּא יוֹדְאֵי, אִיסִירָא (אסתרא) בְּקִיסְטָרָא בְּהַאי קָרָא אֲשַׁתְּכַח, אָמְרוּ לִיהָ, מְנִין לָךְ. אָמַר לוֹן, מֵאַבָּא שְׂמַעְנָא, וְאוֹלִיפְנָא הָכָא בְּהַאי קָרָא מְלָה (טבא). פִּתַח וְאָמַר, הַאי קָרָא בְּתַרְיִן גְּוֹנִין אִיהוּ, וּבְתַרְיִן סְטַרְיִן. קָרִי בִּיהָ דְרָכִים, וְקָרִי בִּיהָ נְתִיבוֹת. קָרִי בִּיהָ נֹעַם, וְקָרִי בִּיהָ שְׁלוֹם. מֵאן דְרָכִים, וּמֵאן נְתִיבוֹת. מֵאן נֹעַם, וּמֵאן שְׁלוֹם.

אָמַר הַיְהוּדֵי הַהוּא, כְּמוֹ מְטַבֵּעַ בְּכִיס נִמְצָא בְּפִסּוּק הַזֶּה. אָמְרוּ לוֹ, מְנִין לָךְ? אָמַר לָהֶם, שְׂמַעְתִּי מֵאַבָּא, וְלִמְדַתִּי כָּאן דְּבַר [טוב] בְּפִסּוּק הַזֶּה. פִּתַח וְאָמַר, הַפִּסּוּק הַזֶּה הוּא בְּשֵׁנֵי גְוִנִים וּבְשֵׁנֵי צְדָדִים. קוֹרְאִים בוֹ דְרָכִים וְקוֹרְאִים בוֹ נְתִיבוֹת. קוֹרְאִים בוֹ נֹעַם, וְקוֹרְאִים בוֹ שְׁלוֹם. מִי הַדְרָכִים וּמִי הַנְּתִיבוֹת? מִי הַנֹּעַם וּמִי הַשְּׁלוֹם?

אֵלָא דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נֹעַם. הֵינּוּ דְכַתִּיב, (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דְרָךְ, דְּהָא בְּכָל אֲתַר דְאִקְרִי בְּאֹרִייתָא דְרָךְ, הוּא אוֹרַח פְּתִיחָא לְכָלָא. פְּהַאי אֲרַחָא, דְאִיהוּ פְּתִיחַ לְכָל בְּרַ נֶשׁ. כְּךָ דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נֹעַם, אֵילִין דְרָכִים דְאִינוּן פְּתִיחֵן מֵאַבְהֵן, דְכָרָאן בְּיַמָּא רַבָּא, וְעֵאלִין בְּגוּיָה, וּמֵאִינוּן אוֹרַחֵן מֵתַפְתַּחֵן לְכָל עֵיבַר וּלְכָל סְטֵרִי עֵלְמָא.

אֵלָא דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נֹעַם, הֵינּוּ שְׂפַתּוֹב (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דְרָךְ. שְׂהַרִי בְּכָל מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא בַּתּוֹרָה דְרָךְ, זֶה דְרָךְ פְּתוּחָה לְכָל. כְּדִרְךָ הַזֶּה שְׂפַתּוּחָה לְכָל אָדָם, כְּךָ דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נֹעַם. אֵלוּ הַדְרָכִים שְׂפַתּוּחִים מִן הָאֲבוֹת, שְׂכַרוּ בַּיָּם הַגְּדוֹל, וְנִכְנְסִים לְתוֹכוֹ, וּמֵאוֹתָם הַדְרָכִים נִפְתַּחִים לְכָל עֵבֶר וּלְכָל צְדָדֵי הָעוֹלָם.

וְהָאֵי נַעַם, הוּא נְעִימוֹ דְנַפְק מֵעֲלָמָא דְאַתִּי. וּמֵעֲלָמָא דְאַתִּי נְהָרִין כָּל בּוֹצִינִין, וּמִתְפָּרְשֵׁן לְכָל עֵיבֵר. וְהָהוּא טִיבּוֹ וְהָהוּא נְהוֹרָא דְעֲלָמָא דְאַתִּי, דְיִנְקִין (נ"א דִירַתִּין) אָבְהוֹ, אֲקָרִי נַעַם. דְבַר אַחַר, עֲלָמָא דְאַתִּי אֲקָרִי נַעַם, וְכַד אֲתַעַר עֲלָמָא דְאַתִּי, כָּל חֲדוֹ וְכָל טִיבּוֹ וְכָל נְהוֹרִין וְכָל חִירוֹ דְעֲלָמָא אֲתַעַר, וּבְגִינִי כְּדֵי אֲקָרִי נַעַם.

וְהַנֶּעַם הַזֶּה הִיא נְעִימוֹת שְׂיוּצָאֵת מִן הָעוֹלָם הַבָּא, וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא מֵאִירִים כָּל הַמְּאֹרוֹת וְנִפְרָדִים לְכָל עֵבֵר, וְאוֹתוֹ הַטּוֹב וְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא שְׂיוּנְקִים [שְׂיוֹרְשִׁים] הָאֲבוֹת נִקְרָא נַעַם. דְבַר אַחַר - הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא נַעַם, וּכְשֶׁמִתְעוֹרֵר הָעוֹלָם הַבָּא, כָּל הַשְּׂמֻחָה וְכָל הַטּוֹב וְכָל הָאוֹרוֹת וְכָל הַחֲרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים, וּמִשׁוּם כְּדֵי נִקְרָא נַעַם.

וְעַל דָּא תְּנִינָן, חֲתִיבִין דְגִיְהֵנָם, בְּשַׁעְתָּא דְעָאל שְׂבִתָּא, נְיִיחִין כְּלָהוּ, וְאִית לָהּ חִירוֹת וְנְיִיחָא. בְּשַׁעְתָּא דְנַפְיָק שְׂבִתָּא, אִית לָן לְאַתְעָרָא חִידוֹ עֲלָאָה עֲלָנָא, דְנִשְׂתַּזִּיב מִהָהוּא עוֹנֶשָׁא דְחִיבִינָא דְאַתְדָּנּוּ (ס"א דִאֲהֲדֵרוּ) מִהָהִיא שַׁעְתָּא וּלְהֲלָאָה. וְאִית לָן לְאַתְעָרָא וְלִימָא, (תַּהֲלִים ז) וְיִהִי נַעַם יִי אֲלַקִּינוּ עֲלִינוּ. דָּא הוּא נַעַם עֲלָאָה, חִידוֹ (ס"א חִירוֹ) דְכֻלָּא, וְעַל דָּא דְרַכִּיָּה דְרַכִּי נַעַם.

וְעַל זֶה שְׂנִינּוּ, הֲרַשְׁעִים שֶׁל הַגִּיְהֵנָם, בְּשַׁעָה שְׂנַכְנַסְתָּ הַשְּׂבִתָּה, כְּלָם נְחִים, וְיֵשׁ לָהֶם חֲרוֹת וּמְנוּחָה. בְּשַׁעָה שְׂיוּצָאֵת הַשְּׂבִתָּה, יֵשׁ לָנוּ לְעוֹרֵר שְׂמֻחָה עֲלִינוּהָ עֲלִינוּהָ שְׂנַנְצַל מֵאוֹתוֹ הָעֶנֶשׁ שֶׁל הֲרַשְׁעִים שְׂנַדְוֹנוּ [שְׂחֲזֵרוּ] מִן הַשַּׁעָה הַהִיא וְהֲלָאָה. וְיֵשׁ לָנוּ לְהַתְעוֹרֵר וְלוֹמֵר, (תַּהֲלִים ז) וְיִהִי נַעַם אֲדַנִּי אֲלַהִינוּ עֲלִינוּ. זֶהוּ הַנֶּעַם הָעֲלִיּוֹן, שְׂמֻחַת [חֲרוֹת] הַכֹּל, וְעַל כֵּן דְרַכִּיָּה דְרַכִּי נַעַם.

וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם, מֵאֵן נְתִיבוֹתֶיהָ. אֲלִין אִינוּן שְׂבִילִין דְנַפְקִין מִלְּעִילָא, וְכְלָהוּ נְקִיט לֹון בְּרִית יְחִידָאִי, דְאִיהוּ אֲקָרִי שְׁלוֹם, שְׁלָמָא דְבִיתָא. וְאֲעִיל לֹון לִימָא רַבָּא, כְּדֵי אִיהוּ בְּתוֹקְפִיהָ, וּכְדֵין יְהִיב לִיהָ שְׁלָמָא. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם (ע"כ). תָּא חֲזִי, יוֹסֵף בְּרִית שְׁלוֹם הָוָה, וְהָוָה בְּמִצְרַיִם מִלְּפָא, וְשְׁלִיט עַל אֲרָעָא. וְיַעֲקֹב בְּגִין דְאֶסְתַּלַּק מִנִּיהָ שְׂכִינְתָּא, לָא הָוָה יָדַע.

וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם, מִי זֶה נְתִיבוֹתֶיהָ? אֵלוּ הֵם הַשְּׂבִילִים שְׂיוּצָאִים מִלְּמַעְלָה, וְאֵת כְּלָם לֹוקַח הַבְּרִית הַיְחִידִי שְׂנַקְרָא שְׁלוֹם, שְׁלוֹם הַבֵּית, וּמְכַנֵּס אוֹתָם לָיִם הַגְּדוֹל כְּשֶׁהוּא בְּגִבּוֹרְתוֹ, וְאִזּוֹ נוֹתֵן לוֹ שְׁלוֹם. זֶהוּ שְׂכֵתוֹב וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם. בֵּא רְאֵה, יוֹסֵף הָיָה בְּרִית שְׁלוֹם, וְהָיָה

מְלֻדָּה בְּמִצְרַיִם וְשָׁלִיט עַל הָאָרֶץ, וַיַּעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ
הַשְּׂכִינָה, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ.

וְעַם כָּל דָּא, יַעֲקֹב הָוָה לֵיהּ תִּבְרָא, בְּגִין לְמַזְבֵּן עֲבוּרָא בְּמִצְרַיִם. וְחָמָא
דְּאִיהוּ תִּבְרָא עַל תִּבְרָא, דְּיַחֲתוּן בְּנוֹי לְמִצְרַיִם. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לְמָה
תִּתְרָאוּ, בְּגִין דְּלֹא תַחֲמוּן גּוֹפֵיכֶון, אֶלָּא כְרַעֲבִין, כְּגוּבְרִין דְּלִית לֹון שְׁבַעָא.

וְעַם כָּל זֶה, לַיַּעֲקֹב הָיָה שֶׁבֶר, כְּדִי לְקַנּוֹת תִּבּוּאָה בְּמִצְרַיִם, וּרְאָה
שֶׁהוּא שֶׁבֶר עַל שֶׁבֶר, שְׁיִרְדּוּ בְּנוֹי לְמִצְרַיִם, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לְמָה
תִּתְרָאוּ, כְּדִי שְׁלֹא תִרְאוּ עֲצָמְכֶם אֶלָּא כְּמוֹ רַעֲבִים, כְּמוֹ אֲנָשִׁים שְׂאִין
לְהֵם שְׁבַעָא.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, וַדַּאי רָזָא הַכָּא. דְּהָא בְּכָל זְמַנָּא דְצַעֲרָא אִיהוּ בְּעַלְמָא,
לֹא בְּעֵי בַר נֶשׁ, לְאַחֲזָא גְרַמִּיהּ בְּשׁוּקָא, בְּגִין דְּלֹא יִתְפָּס בְּחוּבוֹי. וְעַל דָּא
אָמַר לְמָה תִּתְרָאוּ, וְהָא אֲתַמְר.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, וַדַּאי סוּד יֵשׁ כָּאן, שְׁהָרִי בְּכָל זְמַן שֶׁהוּא צֶעַר בְּעוֹלָם,
לֹא צְרִיךְ הָאָדָם לְהִרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ בְּשׁוּק, כְּדִי שְׁלֹא יִתְפָּס בְּחֻטְאָיו,
וְעַל כֵּן אָמַר לְמָה תִּתְרָאוּ, וְהֵינָה נִתְבָּאָר.

דף קצח ע"א

דְּבַר אַחַר וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ (דף קצח ע"א) שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם, עֲבוּר מִמֶּשׁ. דְּהָא
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל דָּא שְׂדַר כְּפָנָא בְּעַלְמָא, בְּגִין לְנַחֲתָא לַיַּעֲקֹב וּבְנוֹי
לְתַמּוֹ, וְעַל דָּא חָמָא בְּנֵי אֶרֶעָא, דְּהוּוּ מֵיִיתִין מִתַּמָּן עֲבוּר.

דְּבַר אַחַר וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם - תִּבּוּאָה מִמֶּשׁ, שְׁהָרִי עַל כֵּן
שְׁלַח הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רַעֲב לְעוֹלָם, כְּדִי לְהוֹרִיד אֶת יַעֲקֹב וְאֶת בְּנָיו
לְשָׁם, וְעַל זֶה רָאָה אֶת בְּנֵי הָאָרֶץ שֶׁהִיוּ מְבִיאִים מִשָּׁם תִּבּוּאָה.

וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם, בְּשַׁעֲתָא דְמִית יַצְחָק, אֲתוּ יַעֲקֹב וַעֲשׂו
לְמַפְלַג. וַעֲשׂו נִפְק מַחוּלְקִיָּה דְאַרְעָא וּמַכְלָא, וַיַּעֲקֹב דְּיִסְבּוּל גְּלוּתָא יִטּוּל

כָּלֵא. וְעַל דָּא חֲמָא הֵהוּא תְּבִירָא דְהִנּוּה לִיה בְּמַצְרִים, הוּא וּבְנָוִי לְמַסְבֵּל
גְּלוּתָא. וְעַל דָּא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְרָאוּ. מִקְמִי דִינָא דְלַעֲיֵלָא, דְלֵא
יִשְׁתַּכַּח עֲלֵיכֹן מְקַטְרָגָא. וַיֹּאמֶר הִנֵּה שְׂמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמַצְרַיִם רְדוּ
שָׁמָּה. הָא אוּקְמוּהָ רַדְיִו, חוּשְׁבֹן דָּא הוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַצְרַיִם:

וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמַצְרַיִם. בְּשַׁעַה שְׁמַת יִצְחָק, בָּאוּ יַעֲקֹב וַעֲשׂו
לְחֶלֶק, וַעֲשׂו יֵצֵא מִחֶלְקוֹ שֶׁל הָאָרֶץ וּמֵהַכֹּל, וַיַּעֲקֹב שְׂיִסְבֵּל אֶת הַגְּלוּת
יִטַּל הַכֹּל. וְעַל זֶה רָאָה אוֹתוֹ הַשֶּׁבֶר שֶׁהָיָה לוֹ בְּמַצְרַיִם הוּא וּבְנָיו לְסַבֵּל
אֶת הַגְּלוּת, וְעַל זֶה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְרָאוּ, מִלְּפָנַי הַדִּין
שְׂלַמְעֵלָה, שְׂלֵא יִמְצֵא עֲלֵיכֶם מְקַטְרָג. וַיֹּאמֶר הִנֵּה שְׂמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר
בְּמַצְרַיִם רְדוּ שָׁמָּה. הָרִי פְּרִשׁוּהָ רַדְיִו, פְּחֻשְׁבוֹן הָיָה הָיוּ יִשְׂרָאֵל
בְּמַצְרַיִם.

וַיּוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ וְגוֹ', רַבִּי יִיסָא פְּתַח וְאָמַר, (תהלים כז) וְעַתָּה
יָרוּם רֹאשִׁי עַל אוֹיְבֵי סְבִיבוֹתַי וְאֶזְבְּחָהּ בְּאֶהְלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה אֲשִׁירָה
וְאֶזְמְרָה לִּי.

וַיּוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ וְגוֹ'. רַבִּי יִיסָא פְּתַח וְאָמַר, (תהלים כז) וְעַתָּה
יָרוּם רֹאשִׁי עַל אוֹיְבֵי סְבִיבוֹתַי וְאֶזְבְּחָהּ בְּאֶהְלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה אֲשִׁירָה
וְאֶזְמְרָה לְהִי.

תָּא חַזִּי, כַּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעֵי בֵּיה בְּבֵר נֶשׁ, זְקִיף לִיה עַל כָּל בְּנֵי
עַלְמָא. וְעַבִּיד לִיה רִישָׁא דְכָלֵא, וְכָלְהוּ שְׁנָאוּ אֲתַכְפִּינּוּ תַחֲוֹתוּי.

בֵּא רָאָה, כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְרַצָּה מִהָאָדָם, הוּא זֹקֵף אוֹתוֹ עַל
כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, וְכָל שׁוֹנְאָיו נִכְנָעִים
תַּחֲתָיו.

דָּוִד מִלְכָּא, שְׁנָאוּ לִיה אַחוּי, דְּחוּ לִיה מִנֵּיהּ. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָרִים לִיה
עַל כָּל בְּנֵי עַלְמָא. אֲתָא חֲמוּי, עָרַק מִקְמִיה. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָרִים לִיה
עַל כָּל מַלְכוּתֵיהּ, וְכָלְהוּ הָווּ פְּרַעִין וְסַגְדִּין קַמֵּיהּ. וַיּוֹסֵף דְּחוּ לִיה אַחוּי,
לְבַתֵּר כְּלָהוּ פְּרַעִין וְסַגִּידוּ קַמֵּיהּ. הִדָּא הוּא דְכַתִּיב וַיִּבְאוּ אַחֵי יוֹסֵף
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ אַפְּסִים אֲרָצָה.

את דוד המלך שנאו אחיו, דחו אותו מהם - הקדוש ברוך הוא הרים אותו על כל בני העולם. בא חמיו - ברח מלפניו, הקדוש ברוך הוא הרים אותו על כל מלכותו, וכלם היו כורעים וסוגדים לפניו. ואת יוסף דחו אחיו, אחר כך כלם פרעו והשתחוו לפניו, זהו שכתוב ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה.

דבר אחר, ועתה ירום ראשי, מאי ועתה, כמו ואתה. רבי יהודה אמר, הא אתמר, עת דאיהו דרגא עלאה, ומאן איהו ההוא עת. דא היי, ואקרי עתה. ועתה, דא איהו ובי דיניה.

דבר אחר ועתה ירום ראשי - מה זה ועתה? כמו ואתה. רבי יהודה אמר, הנה נתבאר, עת שהיא הדרגה העליונה. ומי היא אותה העת? זו היי, ונקראת עתה. ועתה - זה הוא ובית דינו.

ירום ראשי, לארמא לה ביקרא ומלכותא. על אויבי סביבותי, אליו שאר מלכי ארעא. ואזבחה באהלו, דא ירושלם. באהלו - דא אהל מועד. זבחי תרועה, למשמע כל עלמא. אשירה ואזמרה, מההוא סטרא דתרועה היא. דהא מתמן, מההוא סטרא דתרועה, היא אתיא שירה ותושבחתא.

ירום ראשי - להרים אותה בכבוד ומלכות. על איבי סביבותי - אלו שאר מלכי הארץ. ואזבחה באהלו - זו ירושלים. באהלו - זה אהל מועד. זבחי תרועה - שישמע כל העולם. אשירה ואזמרה - מאותו צד שהיא התרועה. שהרי משם, מהצד של התרועה, באה השירה והתשבחת.

דבר אחר, ועתה ירום ראשי, דא כנסת ישראל. על אויבי סביבותי, דא עשו וכל אפרכין דיליה. ואזבחה באהלו, אליו ישראל. זבחי תרועה, דכתוב, (תהלים נא) זבחי אלהים רוח נשברה, בגין לאעברא דינא מעלמא. אשירה ואזמרה, לאודאה ולשבחא לקודשא בריך הוא, בלא פסיקו לעולם.

דבר אחר ועתה ירום ראשי - זו כנסת ישראל. על איבי סביבותי - זה עשו וכל השרים שלו. ואזבחה באהלו - אלו ישראל. זבחי תרועה - שכתוב (שם נא) זבחי אלהים רוח נשברה, כדי להעביר את הדין מן

העולם. אֲשִׁירָה וְאֶזְמְרָה - לְהוֹדוֹת וּלְשַׁבַּח לְקַדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְלֹא
הַפְסֵק לְעוֹלָם.

דָּבָר אַחֵר, וְעֵתָה יְרוּם רֹאשִׁי, בְּכֹלֵא, יִצָּר טוֹב עַל יִצָּר רָע. דְּכַתִּיב, עַל אוֹיְבֵי
סְבִיבוֹתַי, דָּא יִצָּר הָרַע, דְּאִיהוּ סַחְרָנִיָּה דְּבַר נֶשׁ, וְאִיהוּ שְׁנֵאִיָּה בְּכֹלֵא.
וְאֶזְבְּחָה בְּאֶהְלוֹ זְבַחֵי תְרוּעָה, דָּא אוֹרֵייתָא, דְּאִתִּיהִיבַת מִסְטָרָא דְאֲשָׂא,
כְּדַכְתִּיב (דְּבָרִים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דַּת לָמוֹ. דְּהָא בְּגִין אוֹרֵייתָא, יְרוּם רִישִׁיָּה,
וְאִתְּבְּרוּ כָּל שְׁנֵאֵוֵי קְדָמוּי. כְּדַכְתִּיב, (תְּהִלִּים יח) תִּכְרִיעַ קַמִּי תַחְתָּי.

דָּבָר אַחֵר וְעֵתָה יְרוּם רֹאשִׁי - בְּכֹל, יִצָּר טוֹב עַל יִצָּר רָע, שְׁפָתוֹב עַל
אוֹיְבֵי סְבִיבוֹתַי, זֶה הֵיִצָּר הָרַע שֶׁהוּא סְבִיב הָאָדָם, וְהוּא שׁוֹנֵא אוֹתוֹ
בְּכֹל. וְאֶזְבְּחָה בְּאֶהְלוֹ זְבַחֵי תְרוּעָה - זֶה הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִצַּד הָאֵשׁ,
כְּפָתוֹב (דְּבָרִים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דַּת לָמוֹ. שְׁהָרִי בְּשָׁבִיל הַתּוֹרָה יְרוּם רֹאשׁוֹ
[שֶׁל הָאָדָם] וְנִשְׁבָּרִים כָּל שׁוֹנֵאֵיו לְפָנָיו, כְּפָתוֹב (תְּהִלִּים יח) תִּכְרִיעַ קַמִּי
תַחְתָּי.

דָּבָר אַחֵר וְעֵתָה יְרוּם רֹאשִׁי, לְאִתְּפַלְלָא בְּאַבְהוֹ, דְּהָא דוּד מְלָכָא, אֵית לִיה
לְאִתְּדַבְּקָא בְּאַבְהוֹ, וְכַדִּין יִתְרוּמָם וְסָלִיק לְעֵילָא, וְאִיהוּ בְּחַד קְשׁוּרָא בְּהוּ.
עַל אוֹיְבֵי סְבִיבוֹתַי, אֵלִין אֵינּוֹן דְּבַסְטָר שְׁמַאלָא, כְּלָהוּ מְאָרִי דִינִין,
דְּמִתְכּוֹנִין לְחַבְלָא. וְכַדִּין שְׁמַשָּׂא אִתְּחַבַּר בְּסִיחָרָא, וְהוּי כְּלָא חַד.

דָּבָר אַחֵר וְעֵתָה יְרוּם רֹאשִׁי - לְהַכְּלִיל עִם הָאֲבוֹת, שְׁהָרִי דוּד הַמְּלֻךְ יֵשׁ
לוֹ לְהַדְּבִק עִם הָאֲבוֹת, וְאֵז יִתְרוּמָם וְיַעֲלֶה לְמַעְלָה, וְהוּא בְּקִשָּׁר אֶחָד
עִמָּם. עַל אוֹיְבֵי סְבִיבוֹתַי - אֵלוֹ הֵם שְׁפָצַד הַשְּׁמַאל, כְּלָם בְּעֵלֵי הַדִּינִים
שְׁמִתְכּוֹנִים לְחַבֵּל, וְאֵז הַשְּׁמַשׁ מִתְּחַבַּר לְלִבְנָה, וְהַכֵּל הוּא אֶחָד.

תָּא חֲזִי כְּתִיב, וְיוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ, דָּא שְׁמַשָּׂא דְשִׁלִּיט בְּסִיחָרָא,
וְנִהִיר לָהּ וְזֶן לָהּ. הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל עִם הָאָרֶץ, דְּהָא הֵהוּא נְהָר דְּנִגִּיד
וְנַפִּיק, מְנִיָּה אִתְּזָנוּ כְּלָהוּ, וּמִתְמָן פְּרַחִין נִשְׁמַתִּין לְכֹלֵא. וּבְגִין דָּא, כְּלָהוּ
סְגִדִין לְגַבִּיָּה דְּהֵהוּא אֶתֶר, דְּהָא לִית לָךְ מְלָה בְּעֵלְמָא, דְּלָא תְּלִי בְּמִזְלָא
וְאוּקְמוּיָהּ:

בֵּא רְאֵה, כְּתוּב וְיוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ. זֶה הַשְּׁמַשׁ שְׁשׁוּלֵט
בְּלִבְנָה וּמְאִיר לָהּ וְזֶן אוֹתָהּ. הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל עִם הָאָרֶץ, שְׁהָרִי אוֹתוֹ
נְהָר שְׁשׁוּפֵעַ וְיוֹצֵא, מִמְּנוֹ כְּלָם נְזוּנִים וּמְשָׁם פּוֹרְחוֹת הַנִּשְׁמוֹת לְכָל,

ומשום כך כלם משתחוים אל אותו המקום, שהרי אין לך דבר בעולם
שלא תלוי במזל, ובארוהו.

ויפר יוסף את אחיו והם לא הפירוהו. רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים מט)
למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני. תא חזי, תלת אינון דדחלין ולא ידעין
ממה דחלין, ואוקמוה. אבל אית מאן דדחיל, ולא ידע ממה איהו דחיל,
בגין אינון חטאי. דלא ידע דאינון חטאין, ולא אשגח בהו, ואיהו דחיל
מימי רע.

ויפר יוסף את אחיו והם לא הפירוהו. רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים מט)
למה אירע בימי רע עון עקבי יסבני. בא ראה, שלשה הם שפוחדים
ולא יודעים ממה הם פוחדים, ובארוהו. אבל מי שפוחד ולא יודע
ממה הוא פוחד - משום אותם החטאים שלא יודע שהם חטאים, ולא
משגיח בהם, והוא פוחד מימי רע.

דף קצח ע"ב

מאן אינון ימי רע, אליו אינון יומין דאינון אזדמנון ביהוה (דף קצח ע"ב) רע.
ומאן אינון, (ד"א איהו) דא יצר הרע, דאיהו אקרי רע. ואית ליה יומין ידיען,
דאתיהיב ליה רשו בעלמא, לאסטאה לכל אינון דמסאבי ארחייהו. דמאן
דאתי לאסתאבא, מסאבי ליה. ואליו אינון אקרוו ימי רע, ואליו ממנו על
אינון חובין דדשין בהו בני נשא בעקבייהו.

מי הם ימי רע? אלו הם הימים שהם מזדמנים באותו רע, ומי הם?
זה [הוא] יצר הרע, שהוא נקרא רע, ויש לו ימים ידועים שנתנת לו
רשות בעולם להסטין לכל אותם שמטמאים את דרכיהם. שמי שבא
להטמא - מטמאים אותו, ואלה הם שנקראים ימי רע, ואלו ממנים
על אותם חטאים שדשים אותם בני אדם בעקביהם.

תא חזי, כל אינון דמסאבי ארחייהו, כמה חבילי טהירין אזדמנון לגבייהו,
ומסאבי להו. בארחה דבעי בר נש למיהד, ביהוה ארחה מדברין ליה
ממש. אתי בר נש לאתדכאה, כמה אינון דמסייעין ליה.

בא ראה, כל אותם שמטמאים את דרכיהם, כמה קבוצות של מזיקים מזדמנים אצלם ומטמאים אותם. בדרך שאדם רוצה ללכת - באותה הדרך מנהיגים אותו ממש. בא אדם להטהר - כמה הם שמסיעים לו.

הא תנינו, דכד בר נש קם בצפרא, בעי לאסתאה ידוי, מגו (לעיל נג א) נטלא דמיא, דאיהו מאנא ליטול מניה מיא. מגו מאן דאסתחי ידוי בקדמיתא, כמה דאוקמוה. ותא חזי, בגין נטלא דא, אוקימנא מלה.

הרי שנינו, שכשאדם קם בבקר, צריך לרחץ ידיו מתוך נטלה של מים, שהוא כלי לטל ממנו מים, מתוך מי שרחץ ידו בראשונה, כמו שבארוהו. ובא ראה, בשביל הנטלה הזו בארנו את הדבר.

ותו, דבעיא ליה לבר נש, לנטלא ידא ימינא בשמאלא. בגין לשלטאה ימינא על שמאלא, ויסתחי ימינא מן שמאלא, ובגין כך איהו נטילא. ועל דא, מאן דנטיל ידוי, יטול ימינא בשמאלא, לאשלטא ימינא על שמאלא. בגין דלא יהיב דוכתא ליצר הרע לשלטאה כלל, והא אוקימנא.

ועוד, שצריך אדם לטל יד ימין בשמאל, כדי להשליט ימין על שמאל, וירחץ הימין מן השמאל, ומשום זה היא נטילה. ועל כן מי שנוטל ידו, יטל ימין בשמאל, להשליט הימין על השמאל, כדי שלא יתן מקום ליצר הרע לשלט כלל, והנה בארנו.

תא חזי, בשעתא דדינא בישא שלטא, לא אתיב ידיה מלאבאשא. ובשעתא דימינא שלטא על עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות לתברא לון, חייס קודשא בריך הוא עליהו, ולא שצי לון.

בא ראה, בשעה שדין הרע שולט, לא משיב ידו מלהרע, ובשעה שהימין שולט על העמים עובדי כוכבים ומזלות לשבר אותם, חס הקדוש ברוך הוא עליהם ולא מכלה אותם.

וּבְגִין כָּךְ, כֹּל מֵאֵן דְּאִיְהוּ חֲטִי, בְּאִינוֹן חֲטָאִין דְּדִשׁ בְּהוּ בְּרַגְלוֹי, לֹא יָדַע בְּהוּ, וְדָחִיל תְּדִירָא. דְּוֹד מְלָכָא הָוָה אֶסְתַּמַּר תְּדִיר מִחוּבִין אֱלִין, וְכַד הָוָה נְפִיק לְקַרְבָּא, הָוָה מְפַשְׁפֵּשׁ לוֹן. וְעַל דָּא לֹא דָחִיל לְאַגְחָא עֲמַהוֹן קַרְבָּא.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כֹּל מִי שֶׁהוּא חוֹטָא, בְּאוֹתָם הַחֲטָאִים שֶׁדִּשׁ בָּהֶם בְּרַגְלָיו, לֹא יָדַע עֲלֵיהֶם, וּפְוַחַד תְּמִיד. דְּוֹד הַמְּלָךְ הִיָּה תְּמִיד נִשְׁמַר מִהַחֲטָאִים הַלְלוּ, וּכְשֶׁהִיָּה יוֹצֵא לְקַרְבֵּי, הִיָּה מְפַשְׁפֵּשׁ בָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא פָּחַד לְהִלָּחֵם עִמָּהֶם בְּקַרְבֵּי.

וְתָא חֲזִי, אַרְבַּע מְלָכִין הָווּ, מֵאֵן דְּשָׂאִיל דָּא לֹא שָׂאִיל דָּא. דְּוֹד אָמַר, (תהלים יח) אֶרְדּוּף אוֹיְבֵי וְאֲשִׁיגֶם וְלֹא אָשׁוּב עַד כְּלוֹתָם. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּהָוָה אֶסְתַּמַּר מֵאֱלִין חוּבִין, וְלֹא יְהִיב דּוּכְתָא לְשִׁנְאָוִי לְשִׁלְטָאָה. וְעַל דָּא בְּעֵי לְמַרְדּוּף אֲבַתְרִיְהוּ תְּדִיר, וְלֹא יִרְדְּפוּן אִינוֹן אֲבַתְרִיָּה לְמַתְבַּע חוּבוֹי, וְיִפּוּל בִּידִיָּהוּ.

וּבֵּא רְאָה, אַרְבַּעָה מְלָכִים הָיוּ, מִה שֶׁבִקֵּשׁ זֶה לֹא בִקֵּשׁ זֶה. דְּוֹד אָמַר (תהלים יח) אֶרְדּוּף אוֹיְבֵי וְאֲשִׁיגֶם וְלֹא אָשׁוּב עַד כְּלוֹתָם. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁהִיָּה נִשְׁמַר מִן הַחֲטָאִים הַלְלוּ, וְלֹא נִתֵּן מְקוֹם לְשׁוֹנְאָוִי לְשִׁלְטָא, וְעַל כֵּן רָצָה לְרַדְּף אַחֲרֵיהֶם תְּמִיד, וְהֵם לֹא יִרְדְּפוּ אַחֲרָיו לְתַבַּע אֶת חֲטָאִיו וְיִפּל בִּידֵיהֶם.

אָסָא הָוָה דָּחִיל יַתִּיר, אַף עַל גַּב דְּהָוָה מְפַשְׁפֵּשׁ בְּחֲטָאוֹי, וְלֹא כְּדוּד מְלָכָא. אִיְהוּ בְּעֵי לְמַרְדּוּף אֲבַתְרִיְהוּ, וְלֹא נִגִּיחַ לוֹן, וְיִקְטוּל לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיָּךְ הוּא, וְכַךְ הָוָה. דְּכַתִּיב, (דברי הימים ב יד) וַיִּרְדְּפֵם אָסָא וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וְגוֹ', וּכְתִיב וַיִּגְאוּ יְיָ אֶת הַכּוֹשִׁים לְפָנָי אָסָא וְלְפָנָי יְהוּדָה וַיִּנּוֹסוּ הַכּוֹשִׁים. (וכן) דְּוֹד מָה כְּתִיב בֵּיָה, (שמואל א ל) וַיִּכֶם דְּוֹד מִהַנְּשָׁף וְעַד הָעָרֵב לְמַחֲרָתָם. אֲבָל אָסָא אִיְהוּ רְדִיף וְקוּדְשָׁא בְּרִיָּךְ הוּא מְחִי.

אָסָא הִיָּה מְפַחַד יוֹתֵר. אַף עַל גַּב שֶׁהִיָּה מְפַשְׁפֵּשׁ בְּחֲטָאוֹי, וְלֹא כְּמוֹ דְּוֹד הַמְּלָךְ, הוּא רָצָה לְרַדְּף אַחֲרֵיהֶם, וְלֹא לְהִלָּחֵם בָּהֶם, וְיִהְרֵג אוֹתָם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכַךְ הִיָּה, שֶׁכְּתוּב (דברי הימים ב יד) וַיִּרְדְּפֵם אָסָא וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וְגוֹ', וּכְתוּב וַיִּגְף ה' אֶת הַכּוֹשִׁים לְפָנָי אָסָא וְלְפָנָי יְהוּדָה וַיִּנּוֹסוּ הַכּוֹשִׁים. [וכן] מָה כְּתוּב בְּדוּד? (שמואל א ל) וַיִּכֶם דְּוֹד מִהַנְּשָׁף וְעַד הָעָרֵב לְמַחֲרָתָם. אֲבָל אָסָא, הוּא רוּדְף וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכָה.

יְהוֹשֻׁפֵט מֶלֶךְ יִהְיֶה, אוֹף הָכִי נָמִי הָוָה שְׂאִיל. וְאָמַר, לֹא יִכְלֶנָה לְמַרְדֹּף וְלֹא לְקַטֵּל. אֲלֵא אֲנִי אֲזַמֵּר, וְאֵת קָטִיל לֹון. בְּגִין דְּלֹא הָוָה מִפְּשָׁשׁ כָּל כֶּף כְּאֶסָא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֶבֶד לִיהֵ הָכִי. דְּכַתִּיב, (דְּבַרֵי הַיָּמִים ב ט) וּבִעַת הַחֲלוֹ בְּרָנָה וַתְּהַלֵּה נָתַן יְיָ מְאָרְבִּים עַל בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהָרַ שְׁעִיר הַבָּאִים לִיהוּדָה וַיִּגְנְפוּ.

גַּם יְהוֹשֻׁפֵט מֶלֶךְ יִהְיֶה כֶּף הָיָה מִבְּקֵשׁ וְאֹמֵר, אֵינִי יֹכֹל לְרַדֹּף וְלֹא לְהַרְגֵי, אֲלֵא אֲנִי אֲזַמֵּר, וְאֵתָה תִּהְרַג אֹתָם, מִשּׁוּם שְׂלֵא הָיָה כָּל כֶּף מִפְּשָׁשׁ כְּמוֹ אֶסָא, וְכֶף עֲשֵׂה לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂכַתוּב (דְּבַרֵי הַיָּמִים ב ט) וּבִעַת הַחֲלוֹ בְּרָנָה וַתְּהַלֵּה נָתַן ה' מְאָרְבִּים עַל בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהָרַ שְׁעִיר הַבָּאִים לִיהוּדָה וַיִּגְנְפוּ.

חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יִהְיֶה, אוֹף הָכִי נָמִי אָמַר. אֲנִי לֹא יִכְלֶנָה, לֹא לְזַמְרָא, וְלֹא לְמַרְדֹּף, וְלֹא לְאַגְחָא קְרָבָא. בְּגִין דְּדַחִיל מְאֵלִין חוּבִין דְּקֶאֱמָרֵן. מַה כְּתִיב, (מַלְכִים ב יט) וַיְהִי בְּלִילָהּ הַהוּא וַיֵּצֵא מִלְּאֵךְ יְיָ וַיִּדַּף בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר מֵאֶה וּשְׂמוֹנִים וְחַמְשָׁה אֶלְף וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר וְהִנֵּה כָּלִם פְּגָרִים מֵתִים. וְחִזְקִיָּה הָוָה יִתִּיב בְּבֵיתָהּ וְשָׁכִיב בְּעַרְסִיהָ, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָטִיל לֹון.

חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יִהְיֶה אִף כֶּף גַּם אָמַר, אֵינִי יֹכֹל לֹא לְזַמֵּר וְלֹא לְרַדֹּף וְלֹא לְהַלְחֵם בְּקָרְבַּ, מִשּׁוּם שְׂפַחַד מֵהַחֲטָאִים הִלְלוּ שְׂאֵמָרְנוּ. מַה כְּתוּב? (מַלְכִים ב יט) וַיְהִי בְּלִילָהּ הַהוּא וַיֵּצֵא מִלְּאֵךְ ה' וַיִּדַּף בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר מֵאֶה וּשְׂמוֹנִים וְחַמְשָׁה אֶלְף וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר וְהִנֵּה כָּלִם פְּגָרִים מֵתִים. וְחִזְקִיָּה הָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, וְשׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָרַג אֹתָם.

וּמַה צְדִיקִים אֵלִין הָווּ דְּחֲלִין מְאֵלִין חוּבִין, שְׂאָר בְּנֵי עֲלָמָא עַל אַחַת כְּמַה וְכְמַה. בְּגִין כֶּף אֵית לִיהֵ לְבַר נֶשׁ לְאַסְתְּמָרָא מְאֵלִין חוּבִין, וּלְפִשְׁפִּשָׁא בְּהוֹן כְּדִקְאֵמָרֵן. בְּגִין דְּלֹא יִשְׁלֹטוֹן עֲלוֹי אֵינוֹן יְמֵי רַע, דְּלֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהָ.

וּמַה הַצְּדִיקִים הִלְלוּ הָיוּ פּוֹחֲדִים מִן הַחֲטָאִים הִלְלוּ - שְׂאָר בְּנֵי הָעוֹלָם עַל אַחַת כְּמַה וְכְמַה. מִשּׁוּם כֶּף יֵשׁ לְאַדָּם לְהַשְׁמֵר מֵהַחֲטָאִים הִלְלוּ וּלְפִשְׁפִּשׁ בְּהֵם כְּמוֹ שְׂאֵמָרְנוּ, כְּדִי שְׂלֵא יִשְׁלֹטוּ עֲלוֹי אֹתָם יְמֵי רַע, שְׂלֵא מְרַחְמֵים עֲלוֹי.

תָּא חֲזִי, וַיִּכְרַ יוֹסֵף אֶת אָחָיו. בְּשַׁעֲתָא דְּנָפְלוּ בְּיַדֵּיהָ, אֵיהוּ רַחִים עֲלֵיהוּ, בְּגִין דְּאֵיהוּ שְׂלִים. וְהֵם לֹא הִכִּירוּהוּ, דְּאֵינוֹן שְׂמַעוֹן וְלוֹי, אֶתוּ מַסְטָרָא

דְּדִינָא קְשִׁיָא, וְעַל דָּא לָא רְחִימוּ עֲלֵיהּ. דְּהָא כָּל אֵינּוֹן מְאָרִיחוֹן דְּדִינָא
קְשִׁיָא, לָא מְרַחְמֵי עֲלֵיהּוּ דְּבָנֵי נְשָׂא בְּשַׁעֲתָא דְּנַפְלֵי בִּידֵיהּוּ.

בֵּא רְאֵה, וַיִּכְר יוֹסֵף אֶת אָחָיו. בְּשַׁעָה שְׁנַפְלוּ בְּדוֹדוֹ, הוּא רַחֵם עֲלֵיהֶם,
מִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁלֵם, וְהֵם לֹא הִכְרִהוּ. שְׂאוֹתֶם שְׂמֵעוֹן וְלוֹי בָּאוּ מִצַּד
הַדִּין הַקָּשָׁה, וְעַל כֵּן לֹא רַחְמוּ עָלָיו, שֶׁהָרִי כָּל אוֹתָם בְּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשָׁה
לֹא מְרַחְמִים עַל בְּנֵי אָדָם בְּשַׁעָה שְׁנוֹפְלִים בִּידֵיהֶם.

דף קצט ע"א

וּבְגִין כֶּךָ אָמַר דְּוֹד, (תהלים מט) לָמָּה אִירָא. יֵרֵאתִי לֹא כְּתִיב, אֶלָּא אִירָא,
(אלא) דְּאִית (נ"א דלית) לִי לְמַדְחַל (דף קצט ע"א) מְאִינּוֹן יְמֵי רַע, כְּדִקְאֲמָרוּ. עוֹן
עֲקֻבֵי יִסּוּבְנֵי, מֵאֵן עֲקֻבֵי. אֵלִין אֵינּוֹן בְּרִזָּא דְּמַהִימְנוּתָא. דְּכְתִיב, (בראשית כה)
וַיְדוּ אוֹחֻזַת בְּעֵקֶב עֵשׂוֹ, דָּא הוּא עֲקֻבָּא. וְאֵינּוֹן עֲקֻבֵין דְּמִסְתַּכְּלִין בְּהוּ
תְּדִיר בְּהוּא חוּבָא דְּדֵשׁ בֵּיהּ בַּר נֶשׁ תְּדִיר בְּעֵקֻבוּי.

וּמִשּׁוּם כֶּךָ אָמַר דְּוֹד (תהלים מט) לָמָּה אִירָא. לֹא כְּתוּב יֵרֵאתִי, אֶלָּא
אִירָא, [אלא] שְׂיֵישׁ [שאיין] לִי לְפַחַד מְאוֹתָם יְמֵי רַע, כְּפִי שְׂאֲמָרְנוּ. עוֹן עֲקֻבֵי
יִסּוּבְנֵי, מִי הֵם עֲקֻבֵי? אֵלוּ הֵם בְּסוּד הָאֲמוּנָה, שְׂכְּתוּב (בראשית כה) וַיְדוּ
אוֹחֻזַת בְּעֵקֶב עֵשׂוֹ. זֶה הוּא הָעֵקֶב, וְהֵם הָעֲקֻבִים שְׂמִסְתַּכְּלִים בְּהֵם
תְּמִיד, בְּאוֹתוֹ הַחֲטָא שְׂאָדָם דֵּשׁ בּוֹ תְּמִיד בְּעֵקֻבוּי.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, (ישעיה ה) הוּי מוֹשְׁכֵי הָעוֹן בְּחַבְלֵי הַשּׂוֹא וְכַעְבוֹת הָעֲגָלָה
חֲטָאָה. בְּחַבְלֵי הַשּׂוֹא, דְּדֵשׁ בֵּיהּ בְּעֵקֶבָא וְלֹא חֲיִישׁ עֲלֵיהּ. וְלִבְתַּר אֲתַתְּקוּף
וְאֲתַעְבִּיד (בחבלי השוא) כְּעֵבוֹת הָעֲגָלָה, וְאֲתַתְּקוּף הַהוּא חֲטָאָה. וְאִסְטִי לִיהּ
בְּהֵאֵי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְּאֲתִי.

בֵּא רְאֵה מַה כְּתוּב? (ישעיה ה) הוּי מוֹשְׁכֵי הָעוֹן בְּחַבְלֵי הַשּׂוֹא וְכַעְבוֹת
הָעֲגָלָה חֲטָאָה. בְּחַבְלֵי הַשּׂוֹא - שְׂדֵשׁ בּוֹ בְּעֵקֶב וְלֹא חוֹשֵׁשׁ עָלָיו, וְאַחַר
כֶּךָ מִתְחַזֵּק וְנִעְשָׂה [בחבלי השוא] כְּעֵבוֹת הָעֲגָלָה, וּמִתְחַזֵּק אוֹתוֹ הַחֲטָא,
וּמִסְטָה אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

זְכָאִין אֵינּוֹן צְדִיקָיָא, דְּיִדְעִין לֹאֲסַתְמָרָא מְחוּבִיחוֹן, וְאֵינּוֹן מִפְּשָׁפְשִׁין
תְּדִיר בְּעוּבְדֵיהּוּ. בְּגִין דְּלֹא יִשְׁתַּכַּח עֲלֵיהּוּ מְקַטְרָגָא בְּהֵאֵי עֲלָמָא, וְלֹא

יִסְטוּן עַל־יְהוּ לְעֹלְמָא דְאַתִּי. דְּהָא אוֹרִייתָא מִתְקַנָּא לְהוּ אֶרְחוּן וְשְׁבִילִין לְמִיחָד בְּהוּ, דְּכְתִיב, (מְשַׁלִּי א) דְּרַכִּיָּה דְרַכִּי נְעָם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם :

אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְדִּיקִים שְׂיֻדְעִים לְהַשְׁמֵר מִחֻטְאֵיהֶם, וְהֵם תְּמִיד מִפְּשָׁפְשִׁים בְּמַעֲשֵׂיהֶם כְּדִי שְׁלֹא יִמָּצֵא עֲלֵיהֶם מְקַטְרַג בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יִשְׁטִינוּ עֲלֵיהֶם לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁהָרִי הַתּוֹרָה מִתְקַנַּת לְהֵם דְּרַכִּים וְשְׁבִילִים לְלַכֵּת בְּהֵם, שְׁכְּתוּב (מְשַׁלִּי א) דְּרַכִּיָּה דְרַכִּי נְעָם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם.

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לְהֵם וְגו'. רַבִּי חֲיִיא פָּתַח וְאָמַר, (מְשַׁלִּי כד) בְּנִפּוֹל אוֹיְבֵךְ אַל תִּשְׁמַח וּבְכַשְׁלוֹ אַל יִגַּל לְבָבְךָ. תָּא חֲזִי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבַד לִיה לְבַר נֶשׁ, דְּיִזְכִּי לִיקְרָא דִּילֵיהָ, וּלְשִׁמְשָׁא קַמִּיהָ תְּדִירָא, וְלֹא שְׁתַּדְּלָא בְּאוֹרִייתָא יִמָּמָא וְלִילִי. בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶתְרַעֵי בְּהָ בְּאוֹרִייתָא תְּדִיר.

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֻמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לְהֵם וְגו'. רַבִּי חֲיִיא פָּתַח וְאָמַר, (שׁם כד) בְּנִפּוֹל אוֹיְבֵךְ אַל תִּשְׁמַח וּבְכַשְׁלוֹ אַל יִגַּל לְבָבְךָ. בֵּא רְאָה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה אֶת הָאֲדָם שְׂיֻזְכָּה לְכַבּוּדוֹ וּלְשִׁמְשׁ לְפָנָיו תְּמִיד וְלֹא שְׁתַּדְּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלִילוֹת, מְשׁוּם שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְתַרְצָה בְּהָ בַּתּוֹרָה תְּמִיד.

וְכִיּוֹן דְּבָרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם, יְהֵב קַמִּיהָ אוֹרִייתָא, וְאוֹלִיף לִיה בְּהָ לְמַנְדַּע אֶרְחָקָא. מְנַלְן, דְּכְתִיב, (אִיּוֹב כח) אִזּוּ רְאָה וַיִּסְפָּרָה הַכִּינָה וְגַם חִקְרָה. וּלְבַתֵּר, וַיֹּאמֶר לְאָדָם הוּן יִרְאֵת יִי הִיא חֲכָמָה וְסוּר מֵרַע בִּינָה. כִּיּוֹן דְּאִסְתַּכַּל בְּהָ וְלֹא נָטִיר לָהּ, עֲבַר עַל פְּקוּדָא דְמֵאֲרִיָּה וְאֶתְפַּס בְּחוּבֵיהָ.

וְכִיּוֹן שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָא אֶת הָאָדָם, נָתַן לְפָנָיו תּוֹרָה, וְלַמַּד אוֹתוֹ בְּהָ לְדַעַת אֶת דְּרַכִּיָּה. מְנִין לָנוּ? שְׁכְּתוּב (אִיּוֹב כח) אִזּוּ רְאָה וַיִּסְפָּרָה הַכִּינָה וְגַם חִקְרָה. וְאַחַר כֵּן, וַיֹּאמֶר לְאָדָם הוּן יִרְאֵת הִיא חֲכָמָה וְסוּר מֵרַע בִּינָה. כִּיּוֹן שְׁהַסְתַּכַּל בְּהָ וְלֹא שְׁמַר אוֹתָהּ, עֲבַר עַל מְצוֹת רַבּוֹנוֹ וְנִתְפַּס בְּחֻטְאוֹ.

וְכָל אֵינּוֹן דְּעֲבָרוּ עַל מְלָה חֲדָא דְאוֹרִייתָא, אֶתְפַּסוּ בְּהָ. שְׁלֵמָה מְלַכָּא דְאַתְחַכֵּם עַל כָּל בְּנֵי עֹלְמָא, עֲבַר עַל מְלָה חֲדָא דְאוֹרִייתָא, וְגָרִים לִיה לְאַתְעֲבָרָא מְלֻכוֹתֵיהָ מְנִיָּה, וְלֹא תְּפַלְגָא מְלֻכוֹתָא מִן בְּנוֹי. מֵאֵן דְּאֶעְבַּר עַל אוֹרִייתָא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וְכָל אוֹתָם שְׁעִבְרוּ עַל דְּבַר אֶחָד שֶׁל הַתּוֹרָה נִתְפָּסוּ בָּהּ. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ
שֶׁהִתְחַכֵּם עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, עָבַר עַל דְּבַר אֶחָד שֶׁל הַתּוֹרָה, וְגָרַם לוֹ
לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ אֶת מַלְכוּתוֹ וּלְפַלֵּג אֶת הַמַּלְכוּת מִבְּנוֹ. מִי שְׁעוֹבֵר עַל
הַתּוֹרָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וְיוֹסֵף דִּהְיָה יָדַע אוֹרֵייתָא, וְאַחֵיו נִפְלוּ בַּיָּדִיהָ, אִמְאִי גִלְגַּל עֲלֵיהֶו כָּל
גִּלְגוּלָא דָּא. וְהָא אִיהוּ יָדַע אוֹרֵייתָא דְּאוֹלִיף לִיה אָבוּי. אֶלָּא, חֵס וְשְׁלוֹם
דְּיוֹסֵף גִּלְגַּל עֲלֵיהֶו גִּלְגוּלִין לְנִקְמָא מִנֵּיהֶו. אֶלָּא כָּל דָּא לָא עֲבַד, אֶלָּא
לְאַיִיתָאָה לְאַחֵוּ בְּנִימָן לְגַבִּיָּה, דְּתַאוּבְתִּיהָ הָוָה לְגַבִּיָּה. וְאִיהוּ לָא שְׂבַק
לְאַחֵוּ לְמִנְפַּל, דִּהָא כְּתִיב, וַיֵּצֵא יוֹסֵף וַיִּמְלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וְגו', וְכָל דָּא
בְּגִין דְּלָא יִנְפְּלוּן.

וְיוֹסֵף שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ תּוֹרָה, וְאַחֵיו נִפְלוּ בַּיָּדוֹ, לָמָּה גִלְגַּל עֲלֵיהֶם כָּל הַגִּלְגוּל
הַזֶּה, וְהָרִי הוּא יָדַע אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלִּמַּד אוֹתוֹ אָבוֹי? אֶלָּא חֵס וְשְׁלוֹם
שְׁיוֹסֵף גִּלְגַּל עֲלֵיהֶם גִּלְגוּלִים לְנִקְמָא מֵהֶם, אֶלָּא כָּל זֶה לָא עָשָׂה אֶלָּא
לְהַבִּיא אֶת אַחֵיו בְּנִימָן אֶצְלוֹ, שֶׁתְּשׁוּקְתוֹ הִיָּתָה אֵלָיו, וְהוּא לָא
הִשְׁאִיר אֶת אַחֵיו לְפַל, שֶׁהָרִי כְּתוּב וַיֵּצֵא יוֹסֵף וַיִּמְלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר
וְגו', וְכָל זֶה כְּדִי שְׁלָא יִפְּלוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כִּד בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְסִיְהָרָא, הָוָה אֶסְתַּכַּל בְּהָ
תְּדִיר, כְּדִכְתִּיב, (דְּבָרִים יא) תִּמְיֵד עֵינֵי יְיָ אֶלְהֵיךָ בְּהָ, אֲשַׁגְּחֹתָא דִּילִיהָ בְּהָ
תְּדִיר, וְכְתִיב אַז רָאָה, דִּהָא שְׁמַשָּׂא בְּאֲשַׁגְּחֹתָא דִּילִיהָ בְּהָ, אֲתַנְהִיר.
וַיִּסְפְּרָהּ, מֵאִי וַיִּסְפְּרָהּ, כַּמָּה דָּאֲתָ אָמַר, (אִיּוֹב כח) מְקוֹם סְפִיר אֲבַנְיָהּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּשֶׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַלְּבָנָה, הָיָה תִּמְיֵד
מִסְתַּכַּל בְּהָ, כְּכְתוּב (דְּבָרִים יא) תִּמְיֵד עֵינֵי ה' אֶלְהֵיךָ בְּהָ. הַשְּׁגָחְתוּ בְּהָ
תִּמְיֵד. וְכְתוּב אַז רָאָה, שֶׁהָרִי הִשְׁמֵשׁ בְּהַשְּׁגָחְתוּ בְּהָ מְאִירָה. וַיִּסְפְּרָהּ,
מָה זֶה וַיִּסְפְּרָהּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב כח) מְקוֹם סְפִיר אֲבַנְיָהּ.

הַכִּינָה, דְּאִיהִי יִתְבָּא בְּתַקוּנָא, בְּתַרְיִסָר תְּחוּמִין, מִתְּפַלְגָא (שְׁמוֹת נח ב)
בְּשִׁבְעִין קְסִירִין. אֲתַקִּין לָהּ בְּשִׁבְעָה סְמִכִין עֲלָיון, לְאַתְנַהֲרָא וּלְיִתְבָּא עַל
שְׁלִימוֹ. וְגַם חֲקָרָהּ, לְאַשְׁגַּחָא עֲלָהּ תְּדִיר, זְמַנָּא בְּתַר זְמַנָּא, דְּלָא פְּסִיק
לְעֲלָמִין.

הַכִּינָה, שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בְּתִקּוּן בְּשָׁנִים עֶשֶׂר תַּחֲוִמִּים מְחַלֶּקֶת לְשִׁבְעִים שָׁרִים, הַתִּקּוּן אוֹתָהּ בְּשִׁבְעָה עֲמוּדִים עָלְיוֹנִים לְהַאֲזִיר וְלִשְׁבֹּת עַל שְׁלֹמוֹת. וְגַם חֲקָרָה, לְהַשְׁגִּיחַ עָלֶיהָ תָּמִיד, פֶּעַם אַחַר פֶּעַם, שָׂאִין פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים.

וּלְבַתֵּר אֲזַהֵר לִיה לְבַר נֶשׁ, וְאָמַר וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן יִרְאֶת יְיָ הִיא חֲכָמָה וְסוֹר מֵרַע בִּינָה. דְּהֵאִי מִתְעַטְרָא עַל תַּתָּאִי, לְדַחֲלָא וּלְמַנְדַּע לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִינָה. וְסוֹר מֵרַע בִּינָה, בְּרִירוּ מִפְּסָלוֹתָא, דְּלֹא לְמִקְרַב בְּהַדִּיָּה. וְכַדִּין אֲשַׁגְּחוּתָא (נִיֵּא אֲשַׁכְּחוּתָא) דְּבִינָה, לְמַנְדַּע וּלְאִסְתַּפְּלָא בִּיקְרָא דְּמִלְכָּא עֲלָאָה.

וְאַחַר כֵּן הִזְהִיר אֶת הָאָדָם וְאָמַר, וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן יִרְאֶת ה' הִיא חֲכָמָה וְסוֹר מֵרַע בִּינָה, שֶׁהִיא מִתְעַטְרֶת עַל הַתַּחֲתוֹנִים לִירָא וְלְדַעַת אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּגִלְלָהּ. וְסוֹר מֵרַע בִּינָה, בְּרוּר מִהַפְּסָלֹת שֶׁלֹּא לְקָרַב עִמוֹ, וְאִזְּ הַשְּׁגָחַת (הַמַּצְאוֹת) הַבִּינָה לְדַעַת וּלְהִסְתַּפֵּל בְּכַבוֹד הַמְּלֶכֶת הָעֲלִיוֹן.

רַבִּי יוֹסִי קָם בְּלִילְיָא חַד לְאֲשַׁתְּדָּלָא בְּאוּרִייתָא, וְהוּא תַּמָּן עֲמִיָּה חַד יוֹדָאִי, דְּאֶעְרַע בֵּיה בְּהֵוָא בֵּיתָא. פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (מִשְׁלִי י) לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רְשָׁע וְצַדִּיקָה תַּצִּיל מִמּוֹת. לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רְשָׁע, אֲלִין אֵינּוֹן דְּלֹא מִשְׁתַּדְּלִי בְּאוּרִייתָא, וְאֲזִלִּי בְּתַר מְלִי דְּעֲלָמָא, וּלְמַכְנֵשׁ אוֹצְרִין דְּחִיּוּבָא. מַה כְּתִיב, וְאֲבָד הָעֶשֶׂר הַהוּא בְּעַנְיָן רַע. בְּגִין דְּאֵינּוֹן אוֹצְרוֹת רְשָׁע.

רַבִּי יוֹסִי קָם לִילָה אֶחָד לְהַשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה, וְהָיָה שֵׁם עִמּוֹ יְהוּדִי אֶחָד שֶׁפָּגַשׁ בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת. פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (מִשְׁלִי י) לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רְשָׁע וְצַדִּיקָה תַּצִּיל מִמּוֹת. לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רְשָׁע - אֵלּוּ הֵם שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בְּתוֹרָה, וְהוֹלְכִים אַחַר דְּבָרֵי הָעוֹלָם וְלִכְנֵס אוֹצְרוֹת רְשָׁע. מַה כְּתוּב? (קַהֲלַת ה) וְאֲבָד הָעֶשֶׂר הַהוּא בְּעַנְיָן רַע, מִשּׁוּם שֶׁהֵם אוֹצְרוֹת רְשָׁע.

וְצַדִּיקָה תַּצִּיל מִמּוֹת, אֲלִין דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוּרִייתָא, וְנִדְעִין אוֹרְחָהָא לְאֲשַׁתְּדָּלָא (לֹאֲסַתְכֵלָא) בָּהּ. דְּהֵאִי אוּרִייתָא עַץ חַיִּים אֲקָרִי, וְאֲתַקְרִיאַת צַדִּיקָה. דְּכְתִיב, וְצַדִּיקָה תַּהֲיֶה לָנוּ.

וּצְדָקָה תַצִּיל מִמּוֹת - אֱלוֹ שִׁמְשֵׁתֵדְדִלִים בַּתּוֹרָה וַיּוֹדְעִים דְרָכֶיהָ
לְהַשְׁתַּדֵּל בָּהּ, שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה נִקְרָאת עַץ חַיִּים, וְנִקְרָאת צְדָקָה, שֶׁפְּתוּב
(דְּבָרִים ו) וּצְדָקָה תַהֲיֶה לָנוּ.

דף קצט ע"ב

דָּבָר אַחֵר, וּצְדָקָה תַצִּיל מִמּוֹת, דָּא צְדָקָה מִמָּשׁ, וּבִתְרִין גּוֹוִנִין אִיהוּ,
וּבִתְרִין סְטָרִין. קָרִי בֵיה אֹרִייתָא, (דף קצט ע"ב) וְקָרִי בֵיה צְדָקָה, וְכֵלָא חַד.

דָּבָר אַחֵר וּצְדָקָה תַצִּיל מִמּוֹת - זֹו צְדָקָה מִמָּשׁ, וְהִיא בְשָׁנֵי גֻנִים
וּבְשָׁנֵי צְדָדִים. קוֹרָא לוֹ תוֹרָה וְקוֹרָא לוֹ צְדָקָה, וְהַפֵּל אָחַד.

אָמַר הַהוּא יוֹדָאי, וְקָרִי בֵיה שְׁלוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הֲכִי הוּא וְדָאי דְאָקָרִי
שְׁלוֹם. קָם הַהוּא יוֹדָאי, וְאֶשְׁתַּתֵּף בְּהַדְיָה, פִּתַח הַהוּא יוֹדָאי וְאָמַר, (מְשֻׁלִי
כח) עוֹבֵד אֲדַמְתוּ יִשְׁבַּע לְחֶם וּמְרַדְף רִיקִים יִשְׁבַּע רִישׁ. הָאִי קָרָא קִשְׂיָא, וְכִי
שְׁלֵמָה מְלָכָא דָאִיהוּ חֲכִים מְכָל בְּנֵי עֲלָמָא, הִיף אָמַר דִּישְׁתַּדֵּל בַּר נֶשׁ
לְמַפְלַח אַרְעָא וּלְאֶשְׁתַּדֵּלָא אַבְתְּרִיהָ, וַיִּשְׁבּוֹק חִיֵּי עֲלָמָא.

אָמַר אוֹתוֹ הִיְהוּדִי, וְקוֹרָא לוֹ שְׁלוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כֶּף זֶה וְדָאי
שְׁנִקְרָאת שְׁלוֹם. קָם אוֹתוֹ הִיְהוּדִי וְהֶשְׁתַּתֵּף עִמוֹ. פִּתַח אוֹתוֹ הִיְהוּדִי
וְאָמַר, (מְשֻׁלִי כח) עֹבֵד אֲדַמְתוּ יִשְׁבַּע לְחֶם וּמְרַדְף רִיקִים יִשְׁבַּע רִישׁ.
הַפְּסוּק הַזֶּה קֶשֶׁה, וְכִי שְׁלֵמָה הַמְּלִיךְ, שֶׁהוּא חֲכָם מְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, אִיף
אָמַר שִׁיתְאַמֵּץ אָדָם לְעַבֵּד אֶת הָאֲדָמָה וְלְהַשְׁתַּדֵּל אַחֲרֶיהָ וַיַּעֲזֹב חִיֵּי
עוֹלָם?

אֶלָּא רָזָא אִיהוּ. פִּתַח וְאָמַר, (בְּרַאשִׁית ב) וַיִּקַּח יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַיִחָהוּ
בְּגוֹ עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ, וְאוֹקְמוּהָ בְּרָזָא דְקָרְבָּנִין אִיהוּ. תָּא חֲזִי, לְעַבְדָּהּ,
דָּא מְלָכָא עֲלָאָה. וּלְשִׁמְרָהּ, דָּא מְלָכָא תַתָּאָה. עֲלָמָא עֲלָאָה, וְעֲלָמָא תַתָּאָה.
לְעַבְדָּהּ (דְּדַכּוּרָא) בְּרָזָא דְזָכוֹר, וּלְשִׁמְרָהּ בְּרָזָא דְשָׁמוֹר.

אֶלָּא סוּד הוּא. פִּתַח וְאָמַר, (בְּרַאשִׁית ב) וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם
וַיְנַחֲהוּ בְּגוֹ עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ, וַיַּבְּאֲרוּהוּ שֶׁהוּא בְּסוּד הַקָּרְבָּנוֹת. בֵּא
רְאָה, לְעַבְדָּהּ - זֶה הַמְּלִיךְ הָעֲלִיּוֹן. וּלְשִׁמְרָהּ - זֶה הַמְּלִיךְ הַתַּחְתּוֹן.

העולם העליון והעולם התחתון. לעבדה - [לזכר] בסוד של זכור.
ולשמרה - בסוד של שמור.

ובגין כך, עובד אדמתו, דא גן עדן. דאצטריך למעבד ולמפלח, ולאמשכא
לה ברקאן מלעילא. וכד אתברקא ואתמשכא לה ברקאן מלעילא, איהו
נמי אתברך בהדה. תא חזי, דכהנא דמברך, מתברך. כמה דאת אמר,
(במדבר ו) ואני אברכם. ובגין כך, עובד אדמתו ישבע לחם, דא הוא מזונא
דלעילא. ומרדף רקים, מאן דיתדבק בסטרא אחרא, דאיהו מרדף רקים.
ישבע ריש ודאי. אמר רבי יוסי, זכאה אנת, דזכית להאי מלה.

ומשום כך עבד אדמתו זה גן עדן, שצריך לעשות ולעבד ולמשך לה
ברכות מלמעלה, וכשמתברכת ונמשכות לה ברכות מלמעלה, גם הוא
מתברך עמה. בא ראה שהכהן שמברך מתברך, כמו שנאמר (במדבר ו)
ואני אברכם. ומשום כך עבד אדמתו ישבע לחם - זהו המזון
שלמעלה. ומרדף רקים - מי שיתדבק בצד האחר שהוא מרדף
ריקים - ישבע ריש ודאי. אמר רבי יוסי, אשריך שזכית לדבר הזה.

תו פתח ואמר קרא אבתריה, (משלי כח) איש אמונות רב ברכות, דא הוא
בר נש דמהימנותא דקודשא בריך הוא ביה, כגון רבי ייסא סבא. דאף על
גב דהוה ליה מיכלא דההוא יומא למיכל, לא הוה מתקין ליה עד דשאיל
מזוניה קמי מלכא קדישא. לבתר דצלי צלותיה ושאיל מזוניה קמי
מלכא, פדין הוה מתקין. והוה אמר תדיר, לא נתקין, עד דינתנון מפי
מלכא.

עוד פתח ואמר פסוק אחריו, (משלי כח) איש אמונות רב ברכות. זהו
אדם שבו אמונת הקדוש ברוך הוא, כמו רבי ייסא הזקן, שאף על גב
שהיה לו מאכל של אותו היום לאכל, לא היה מתקין אותו עד שהיה
מבקש מזונו לפני המלך הקדוש. אחר שהתפלל תפלתו ובקש מזונו
מלפני המלך, אז היה מתקין, והיה תמיד אומר: לא נתקין עד שינתנו
מבית המלך.

ואף להעשיר לא ינקה, בגין דלא בעא לאשתדלא באורייתא, דאיהי חיון
דעלמא דיו, וחיין דעלמא דאתי. השתא דאיהי שעתיא לאשתדלא
באורייתא, נשתדל.

וְאָץ לְהַעֲשִׂיר לֹא יִנְקָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָצָה לְהִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה, שֶׁהִיא
הַחַיִּים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַחַיִּים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. עֲכָשׁוּ שֶׁהִיא הַשְּׁעָה
לְהִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה - נִשְׁתַּדֵּל.

פָּתַח הֵהוּא גִבְרָא בְרָזָא דְחִלְמָא וְאָמַר, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר
חָלַם לָהֶם וְגו'. וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת, וְכִי יוֹסֵף אָמַאי (נִי"א אִמֵּר אוּ)
אֲדַכְּר לֹון אֵינֹון חֲלוֹמוֹת דְּחִלְמָא לְהוּ. וַיִּמָּה סִגְיָא לִיה אֵלֹו לֹא אֲדַכְּר לְהוּ,
דְּהָא יוֹסֵף חֲפִים הָוָה, וּכְתִיב, כָּל עָרוֹם יַעֲשֶׂה בְדַעַת וּכְסִיל יִפְרֹשׁ אֹולַת.

פָּתַח אוֹתוֹ הָאִישׁ בְּסוּד הַחֲלוֹם וְאָמַר, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר
חָלַם לָהֶם וְגו'. וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת, וְכִי לָמָּה יוֹסֵף [אִמֵּר אוּ] זָכַר
לָהֶם אוֹתָם הַחֲלוֹמוֹת שֶׁחָלַם לָהֶם, וַיִּמָּה הוֹעִיל לוֹ אֵלֹו לֹא הַזְכִּיר לָהֶם,
שֶׁהָרִי יוֹסֵף הָיָה חָכֵם, וּכְתוּב כָּל עָרוֹם יַעֲשֶׂה בְדַעַת וּכְסִיל יִפְרֹשׁ אֹולַת?

אָבֵל, כִּיֹון דְחִמָּא דְאֵינֹון אָתוּ, וְסִגְדִי לִיה אֲפִין עַל אַרְעָא. כְּדִין אֲדַכְּר מִמָּה
דְּחָלַם לְהוּ, כִּד הָוָה עֲמָהוֹן. דְּכְתִיב, וְהִנֵּה קָמָה אֲלַמְתִּי וְגַם נִצְבָה וְהִנֵּה
תְּסַבִּינָה אֲלַמְתִּיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוִינָה לְאֲלַמְתִּי. אָמַר יוֹסֵף בְּשַׁעֲתָא דְחִמָּא
דְּכָרְעִין אַחוּי קַמִּיה. דְּכְתִיב, וַיָּבֹאוּ אַחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ אַפִּים אַרְצָה,
כְּדִין וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם. דְּהָא חִמָּא דְהוּוּ קַיִימִי
(מִתְקִימִי).

אָבֵל כִּיֹון שֶׁרָאָה שֶׁהֵם בָּאוּ וּמִשְׁתַּחֲוִיִּים לוֹ אַפִּים עַל הָאָרֶץ, אִזּוּ נִזְכֹּר
מִמָּה שֶׁחָלַם לָהֶם כְּשֶׁהָיָה עֲמָהֶם, שֶׁכְּתוּב וְהִנֵּה קָמָה אֲלַמְתִּי וְגַם נִצְבָה
וְהִנֵּה תְּסַבִּינָה אֲלַמְתִּיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוִינָה לְאֲלַמְתִּי. אָמַר יוֹסֵף בְּשַׁעֲתָא
שֶׁרָאָה שֶׁכּוֹרְעִים אַחֵיו לְפָנָיו, שֶׁכְּתוּב וַיָּבֹאוּ אַחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ
אַפִּים אַרְצָה, אִזּוּ וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם, שֶׁהָרִי רָאָה שֶׁהֵם
קַיִימִים.

תוּ, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם, אֲדַכְּר לֹון. בְּגִין דְּלִית נִשְׁוִי קַמִּי
קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, דְּהָא חִלְמָא דְאֵיהוּ טְבָא, בְּעֵי בַר נֶשׁ לְאֲדַכְּרָא לִיה דְּלֹא
יִתְנַשֵּׂי, וּכְדִין אֲתַקִּימִים. דְּהָא כְּמָה דְאֲתַנְשִׂי קַמִּיה דְּבַר נֶשׁ, הִכִּי אֲתַנְשִׂי
עֲלִיה.

עוֹד, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם - זָכַר אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁאֵין
שֶׁכַּחַה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. שֶׁהָרִי חָלוֹם שֶׁהוּא טוֹב, צָרִיךְ אָדָם

לְהִזְכִּירוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח, וְאִזּוֹ מִתְקִים, שֶׁהָרִי כָמוֹ שֶׁנִּשְׁכַּח לִפְנֵי הָאָדָם, כָּד
נִשְׁכַּח עָלָיו.

תָּא חֲזִי, חֲלָמָא דְלֹא אֲתַפְּשֵׁר, כְּאֲגַרְתָּא דְלֹא מִתְקַרְיָא, וְתָא חֲזִי, בְּגִין דְלֹא
אֲדַבֵּר, כְּמָאן דְלֹא יָדַע לֵיהּ. וְעַל דָּא, מָאן דְאֲתַנְשֵׁי מִנֵּיהּ חֲלָמָא וְלֹא יָדַע
לֵיהּ, לֹא קִיִּימָא עָלֵיהּ לְאֲתַקְיִמָא. וּבְגִין דָּא יוֹסֵף הָוָה דְכִיר חֲלָמִיָּהּ, בְּגִין
לְאֲתַקְיִמָא. בְּגִין דְלֹא יִתְנַשֵּׁי חֲלָמָא מִנֵּיהּ לְעֵלַם, וְהָוָה מְחַכֵּה לֵיהּ תְּדִיר.
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מְרַגְלִים אַתֶּם, אִיהוּ דְכִיר חֲלָמָא. אֲבָל מְלַח לֹא אָמַר לוֹן,
אֲלֵא מְרַגְלִים אַתֶּם.

בֹּא רְאֵה, חֲלוֹם שֶׁלֹּא נִפְתָּר, כְּאֲגַרְתָּ שֶׁלֹּא נִקְרָאָהּ. וּבֹא רְאֵה, מְשׁוּם
שֶׁלֹּא נִזְכָּר, כְּמִי שֶׁלֹּא הִכִּיר אוֹתוֹ. וְעַל זֶה, מִי שֶׁנִּשְׁכַּח מִמֶּנּוּ חֲלוֹם וְלֹא
יָדַע אוֹתוֹ, לֹא עוֹמֵד עָלָיו לְהִתְקִים. וּמְשׁוּם זֶה יוֹסֵף הָיָה זוֹכֵר אֶת
חֲלוֹמוֹ, כְּדִי לְהִתְקִים, מְשׁוּם שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח הַחֲלוֹם מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם, וְהָיָה
תְּמִיד מְצַפֶּה לוֹ. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מְרַגְלִים אַתֶּם. הוּא זָכַר אֶת הַחֲלוֹם,
אֲבָל לֹא אָמַר לָהֶם דְבָר, אֲלֵא מְרַגְלִים אַתֶּם.

פְּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (קִהְלַת ה) כִּי בָּא הַחֲלוֹם בְּרוּב עֵנָן וְקוֹל כְּסִיל בְּרוּב
דְּבָרִים. כִּי בָּא הַחֲלוֹם בְּרוּב עֵנָן, הָא אוֹקְמוּהָ. דְכַמָּה אֵינּוּן סְמִיכִין
בְּחֲלָמָא, וּמִמֶּנּוּ דְרַגִּין עַל דְרַגִּין. עַד דְחֲלָמִין מְנַהוֹן קְשׁוּט כְּלָהוּ, וּמְנַהוֹן
דְאִית בְּהוֹן קְשׁוּט וּכְדִיבוּ. אֲבָל לֹאֵינּוּן זְכָאֵי קְשׁוּט, לֹא אֲתַגְלִי לוֹן מְלִין
כְּדִיבֵן כְּלוּם, אֲלֵא כְּלָהוּ קְשׁוּט.

פְּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (קִהְלַת ה) כִּי בָּא הַחֲלוֹם בְּרוּב עֵנָן וְקוֹל כְּסִיל בְּרוּב
דְּבָרִים. כִּי בָּא הַחֲלוֹם בְּרוּב עֵנָן, הֵינָה פְּרִשׁוּיָּהּ שְׁכַמָּה הֵם הָעוֹזְרִים
בְּחֲלוֹם, וּמִמֶּנּוּ דְרַגִּוֹת עַל דְרַגִּוֹת, עַד שֶׁהַחֲלוֹמוֹת מֵהֶם כְּלָם אָמַת,
וּמֵהֶם שְׁיֵשׁ בְּהֶם אָמַת וְכֹזֵב. אֲבָל לֹאֵתֶם צְדִיקֵי הָאָמַת, אֵין מִתְגַּלִּים
לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים כְּלוּם, אֲלֵא כְּלָם אָמַת.

דָּר ע"א

תָּא חֲזִי, דְנִיָּאל מַה כְּתִיב בֵּיהּ, (דְנִיָּאל ב) אָדִין לְדְנִיָּאל בְּחֲזוֹן דִּי לִילְיָא (דָּר ר
ע"א) רָזָא גָלִי. וּכְתִיב, (דְנִיָּאל ז) דְנִיָּאל חֲלָם חֲזָה וְחֲזוּי רֹאשָׁה עַל מִשְׁכַּבֵּיהּ
בְּאֲדִין חֲלָמָא כְּתַב. וְאִי אִית בֵּיהּ מְלִין כְּדִיבוּ, אִמְאֵי אִיכְתִּיב בֵּין כְּתוּבִים.

אַלֶּא אִינוּן זְכָאֵי קְשׁוּט, בְּשַׁעֲתָא דְנִשְׁמַתְהוּן סְלָקוּ. לֹא מִתְחַבְּרוּן בְּהוּ, אַלֶּא מַלְיוֹן קַדִּישׁוֹן. דְּאֹדְעִין לִיה מְלִי דְק שׁוּט, מַלְיוֹן קַיְמוֹ דְלֹא מְשַׁקְרוּ לְעַלְמִין.

בֹּא רְאֵה דְנִיֵּאל מַה פְּתוּב בּוּ, (דְנִיֵּאל ב) אִז לְדְנִיֵּאל בְּחִזְיוֹן הַלִּילָה סוּד גְּלָה, וְכְתוּב (שֵׁם י) דְנִיֵּאל רְאֵה חֲלוּם בְּהִיּוֹתוֹ יִשְׁן עַל מְשַׁכְּבוּ, אִז פְּתַב אֶת הַחֲלוּם. וְאִם יֵשׁ בּוּ דְבָרִים כּוּזָבִים, לְמָה נִכְתַּב בֵּין הַפְּתוּבִים? אַלֶּא אוֹתָם צְדִיקֵי אֲמַת, בְּשַׁעָה שְׁנִשְׁמוּתֵיהֶם עוֹלוֹת, לֹא מִתְחַבְּרִים בְּהֶם אַלֶּא דְבָרִים קְדוּשִׁים, שְׁמוּדִיעִים לוֹ דְבָרֵי אֲמַת, דְבָרִים קַיְמִים, שְׁלֹא מְשַׁקְרִים לְעוֹלָמִים.

וְאִי תִימָא, הָא תִנּוּן דְדוּד מְלָכָא לֹא חֲמָא חֲלָמָא טְבָא. הָא אֲשַׁתְּמַע דְהוּה חֲמִי דוּד מַלְיוֹן דְלֹא קְשׁוּט. אַלֶּא וְדָאֵי, כָּל יוֹמוֹי הוּה מְשַׁתְּדַל לְאוּשְׁדָא דְמִין, וְאַגַּח קַרְבִּין, וְכָל חֲלָמוֹי לֹא הוּוּ אַלֶּא חֲלָמִין בִּישׁוֹן. חוּרְבָא וְשׁוּמְמוּתָא וְדָמָא וְאוּשִׁידוֹ דְדָמִין, וְלֹא חֲלָמָא דְשְׁלָם.

וְאִם תִּאמַר, הִנֵּה שְׁנִינוּ שְׁדוּד הַמְּלֶךְ לֹא רְאֵה חֲלוּם טוֹב, הִנֵּה נִשְׁמַע שְׁהִיָה רוּאָה דוּד דְבָרִים שְׁלֹא אֲמַת? אַלֶּא וְדָאֵי, כָּל יָמֵי הִיָה מְשַׁתְּדַל לְשַׁפְּד דְמִים וְנִלְחַם קַרְבוֹת, וְכָל חֲלוּמוֹת לֹא הִיוּ אַלֶּא חֲלוּמוֹת רְעִים, חֲרָבָן וְשְׁמָמָה וְדָם וְשְׁפִיכוֹת דְמִים, וְלֹא חֲלוּם שְׁלָם.

וְאִי תִימָא, לְבַר נֶשׁ טַב אַחְזִיאוּ לִיה חֲלָמָא בִישָׂא, הֲכִי הוּא וְדָאֵי. כָּל אִינוּן בִּישׁוֹן דְזַמִּינִין לְאַתְדַּבְּקָא עַל אִינוּן דְעַבְרֵי עַל פְּתַגְמֵי דְאוּרִיִּתָא, וְאִינוּן עוֹנֵשׁוּ דְזַמִּינִין לְאַתְעַנְשָׂא בְּהִיּוֹתוֹ עַלְמָא, כְּלָהוּ חֲמִי. בְּגִין דְכָל שַׁעֲתָא יְהֵא דְחִילוֹ דְמַרְיָה עֲלֵיהּ, וְהָא אֲתַעְרוּ. דְכְּתִיב, (קַהֲלַת א) וְהֵאֱלֹהִים עָשָׂה שְׁיִירָאוּ מַלְפָּנָיו, זֶה חֲלוּם רָע. וְעַל דָּא, לְהִיּוֹתוֹ זְכָאָה, אַחְזִיו לִיה חֲלָמָא בִישָׂא, כְּמָה דְאַתְמַר.

וְאִם תִּאמַר, לְאַדָּם טוֹב מְרָאִים חֲלוּם רָע? כֶּךָ זֶה וְדָאֵי. כָּל אוֹתָם רְעוֹת שְׁעֵתִידִים לְהַשִּׁיג - עַל אוֹתָם שְׁעוּבָרִים עַל דְבָרֵי תוֹרָה, וְאוֹתָם עַנְשִׁים שְׁעֵתִידִים לְהַעֲנִשׁ בְּעוֹלָם הַהוּא כְּלָם רוּאָה, כְּדִי שְׁכַל שַׁעָה תְהִיָה יְרֵאת אֲדוּנוֹ עֲלָיו. וְהִנֵּה הִעִירוּ שְׁכַתוּב (קַהֲלַת א) וְהֵאֱלֹהִים עָשָׂה שְׁיִירָאוּ מַלְפָּנָיו - זֶה חֲלוּם רָע. וְעַל זֶה לְאוֹתוֹ צְדִיק מְרָאִים לוֹ חֲלוּם רָע, כְּמוֹ שְׁנַתְבָּאָר.

תָּא חֲזִי, דְהָא תִנְיָנוּן, דְהִיּוֹתוֹ בַר נֶשׁ דְחֲמֵי חֲלָמָא, בְּעֵי לִיה לְמַפְתַּח פּוּמִיָה בִיָה קַמִּי בְנֵי נֶשׂא דְרַחֲמֵי לִיה. בְּגִין דְיִסְתַּלַּק רְעוּתָא דְלָהוּן לְגַבִּיָה לְטַב,

וַיִּפְתַּח חוֹן פּוֹמִיּוּהוּ לְטוֹב, וַיִּשְׁתַּכַּח רְעוּתָא וּמְלָה כְּלָא לְטוֹב. רְעוּתָא דְאִיהִי מִחֲשָׁבָה, שְׁרוּתָא דְכְּלָא, וּמְלָה דְאִיהִי סִיּוּמָא דְכְּלָא. וְעַל דָּא אֲשַׁתְּכַח דְּהָא שְׁלִימוּ אִיהוּ בְּרִזָּא עֲלָאָה.

בא ראה, שהנה שנינו, שאותו אדם שרואה חלום, צריך לו לפתח את פיו בו לפני אנשים שאוהבים אותו, כדי שיעלה רצונם אליו לטוב ויפתחו פיהם לטוב, וימצא הרצון והדבר הכל לטוב. הרצון שהוא המחשבה ראשית הכל, והמלה שהיא סיום הכל. ועל כן נמצא שהנה הוא שלמות בסוד עליון.

וּבְגִין כֶּדֶּ אֲתַקִּיּים כְּלָא, וּבְעֵינָן רְחִימִין דְּבֵר נֶשׁ (נ"א רחמימן עליה דבר נש בגין) לְאֲתַקִּימָא בְּהֵוּא פִּשְׁרָא טָבָא, וְכְּלָא אִיהוּ כְּדָקָא יָאוּת. וּבְגִין כֶּדֶּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֹדַע לִיה לְבֵר נֶשׁ, כֹּל חַד וְחַד, בְּהֵוּא דְרָגָא דִּילִיה, כְּמָה דְאִיהוּ. וּבְהֵוּא גּוּנָא דְכֹל חַד וְחַד, אֲמַר דִּיהָא חֲלָמָא. אֲמַר הֵוּא יוּדְאִי, וְדְאִי דְחֲלָמָא לָאו אִיהוּ אֲלָא לְבֵר נֶשׁ זַכָּאָה, דְאִיהוּ חֲמָא חֲלָמָא כְּדָקָא חֲזִי.

ומשום כך הכל מתקיים, וצריכים אוהבי האיש להתקיים באותו פתרון טוב, והכל הוא כראוי. ומשום כך הקדוש ברוך הוא מודיע לאדם כל אחד ואחד באותה הדרגה שלו כמו שהוא, ובאותו גון שכל אחד ואחד אומר שיהיה חלום. אמר אותו יהודי, ודאי שהחלום אינו אלא לאדם צדיק, שהוא ראה חלום כראוי.

וְתָא חֲזִי, דְכֵד בֵּר נֶשׁ נְאִים עַל עַרְסִיהּ, נִשְׁמַתִּיה נִפְקָא וְשִׁטָּא בְּעֲלָמָא לְעִילָא, וְעָאלַת בְּאֲתָרָא דְעָאלַת. וְכִמָּה חֲבִילִי טְהִירִין, קִיּוּמִין וְאֲזֵלִין בְּעֲלָמָא, וּפְגָעִין בָּהּ בְּהֵוּא נִשְׁמַתָּא. אִי זַכָּאָה הִיא, סִלְקָא לְעִילָא וְחֲמַמַת מַה דְחֲמַמַת. וְאִי לָאו, אֲתַאחַדַת בְּהֵוּא סְטָרָא, וּמוּדִיעִין לָהּ מַלְיָן כְּדִיבָן, אוּ מַלְיָן דְזַמְיָנִין לְמִיתִי לְזַמֵּן קָרִיב. וְכֵד אֲתַעַר הֵוּא נִשְׁמַתָּא דְבִיהּ, אִיהִי מוּדַעָא לִיה מַה דְחֲמַמַת.

ובא וראה, שכאשר אדם ישן על מטתו, נשמתו יוצאת ומשוטטת בעולם למעלה ונכנסת למקום שנקנסת, וכמה קבוצות מזיקים עומדים והולכים בעולם ופוגשים את אותה הנשמה. אם היא צדיקה, עולה למעלה ורואה מה שרואה. ואם לא, נאחזת בצד ההוא, ומודיעים לה דברים כוזבים או דברים שעתידיים לבא לזמן הקרוב. וכשמתעוררת אותה הנשמה שבו, היא מודיעה לו מה שראתה.

ועל דא, לבר נש דלאו איהו זכאה, מודיעין ליה חלמא טבא דלאו איהו קשוט. פלא בגין לאסטאה ליה מההוא ארח קשוט. פין דאיהו אסטי אורחיה מארח קשוט, מסאבין ליה. דכל מאן דאתי לאתדפאה, מדכאין ליה. ומאן דאתי לאסתאבא, מסאבין ליה. הא ודאי אתמר הכי.

ועל כן לאדם שאינו צדיק מודיעים לו חלום טוב שאינו אמת, הכל כדי להסטותו מאותה דרך האמת. פין שהוא הסיט את דרכו מדרך האמת, מטמאים אותו. שכל מי שבא להטהר - מטהרים אותו, ומי שבא להטמא - מטמאים אותו. הנה ודאי כד נתבאר.

יתבו עד דסליק צפרא, אמר רבי יוסי, ודאי לא זכר שמייה דיוסף באינון דגלים. דכתיב, (במדבר ב) דגל מחנה אפרים, ולא כתיב דגל מחנה יוסף. בגין דאתגאי על אחוי, והא אתמר.

ישבו עד שעלה הבקר. אמר רבי יוסי, ודאי לא זכר שמו של יוסף באותם דגלים, שכתוב (במדבר ב) דגל מחנה אפרים, ולא כתוב דגל מחנה יוסף, משום שהתגאה על אחיו, והנה נתבאר.

אמר ההוא יודאי, ודאי שמענא דיוסף איהו בעלמא דדכורא, וכלהו שבטין בעלמא דנוקבא אינון. ועל דא לא אתכליל יוסף עמהון, בגין דאיהו בעלמא דדכורא עמהון (נייא ל"ג עמהון).

אמר אותו היהודי, ודאי שמעתי, שיוסף הוא בעולם הזכר, וכל השבטים הם בעולם הנקבה, ועל כן לא נכלל יוסף עמהם, משום שהוא בעולם הזכר עמהם.

מה כתיב, כלנו בני איש אחד נחנו. נחנו, אנחנו מבעי ליה. אמאי חסר אי. אלא, בגין דרזא דברית לא אשתפח עמהון, אסתלק מתמן אי. דהא אי דכורא איהו. ועל דא ב' איהי נוקבא, אי דכורא. ובגין דא אסתלק אי מתמן, ואשתארו אינון נוקבי לגבי שכנתא.

מה כתוב? כלנו בני איש אחד נחנו. נחנו? אחנו הנה צריך לכתב! למה חסר אי? אלא משום ששוד הברית לא נמצא עמם. הסתלק משם אי, שהרי אי הוא זכר. ועל כן ב' היא נקבה, אי זכר. ומשום כד אי הסתלק משם, ונשארו אותו נקבות אצל השכינה.

וּלְבַתֵּר אָמְרוּ, בְּנִים אֲנַחְנוּ, אֶתְיוֹסֵף א'. אָמְרוּ וְלֹא יָדְעוּ מֶה קָאָמְרוּ. בְּגִין דְּיוֹסֵף אֲשַׁתְּכַח תַּמָּן, וְאֲשַׁלְּימוּ מֶלֶךְ, וְאָמְרוּ אֲנַחְנוּ. מִנְלוֹ, דְּכַתִּיב וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשֶׂר עֶבְדֵיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ, וַיֹּסֵף אִיהוּ בְּחוּשְׁבָּנָא, כַּד עָאֵל בְּחוּשְׁבָּנָא, אָמְרוּ אֲנַחְנוּ. וְכַד לֹא עָאֵל בְּחוּשְׁבָּנָא, אָמְרוּ נַחְנוּ.

אַחַר כֵּן אָמְרוּ בְּנִים אֲנַחְנוּ. נוֹסְפָה א'. אָמְרוּ וְלֹא יָדְעוּ מֶה אָמְרוּ, מִשּׁוּם שְׁיוֹסֵף נִמְצָא שָׁם, וְהַשְּׁלִימוּ הַדְּבָר וְאָמְרוּ אֲנַחְנוּ. מִנְיָן לָנוּ? שְׁפַתוֹב וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵיהֶם עֶשֶׂר עֶבְדֵיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ. וַיֹּסֵף הוּא בְּחֻשְׁבוֹן. כְּשֶׁנִּכְנַס בְּחֻשְׁבוֹן, אָמְרוּ אֲנַחְנוּ. וְכִשְׁלֵא נִכְנַס בְּחֻשְׁבוֹן, אָמְרוּ נַחְנוּ.

דָּר ע"ב

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל הַיְנִי מַלְיוֹן דְּקָאָמְרוֹן הָכָא, קוּיִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אֲתַרְעֵי בְּהוּ, דְּהָא שְׁכִינְתָא (דָּר ע"ב) לֹא אֶעֱדִי מִהָכָא. כְּדַכְתִּיב, (מִלֵּאכִי ג) אִזְ נִדְבְּרוּ לִירְאֵי יי אִישׁ אֶל רַעְהוּ וַיִּקְשֹׁב יי וַיִּשְׁמַע וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זָכְרוֹן לְפָנָיו לִירְאֵי יי וּלְחֻשְׁבֵי שְׁמוֹ:

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל הַדְּבָרִים הִלְלוּ שְׁאָמְרוֹנוּ כָּאן, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּרַצָּה בְּהֵם, שְׁהֵרִי הַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִכָּאן, כְּפַתוֹב (מִלֵּאכִי ג) אִזְ נִדְבְּרוּ לִירְאֵי ה' אִישׁ אֶל רַעְהוּ וַיִּקְשֹׁב ה' וַיִּשְׁמַע וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זָכְרוֹן לְפָנָיו לִירְאֵי ה' וּלְחֻשְׁבֵי שְׁמוֹ.

וַיֹּאסוּף אוֹתָם אֶל מִשְׁמַר שְׁלֶשֶׁת יָמִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַיְנִי תַלְתַּת יוֹמִין אֲמַאי. אֶלָּא הַיְנִי תַלְתַּת יוֹמִין, לְקַבֵּיל תַּלְתַּת יוֹמִין דְּשָׁכְס. דְּכַתִּיב, (בְּרַאשִׁית ל) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם כּוֹאֲבִים.

וַיֹּאסוּף אֲתָם אֶל מִשְׁמַר שְׁלֶשֶׁת יָמִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלֶשֶׁת הַיָּמִים הִלְלוּ לָמָּה? אֶלָּא שְׁלֶשֶׁת הַיָּמִים הִלְלוּ כְּנִגְדַּ שְׁלֶשֶׁת הַיָּמִים שֶׁל שָׁכְס, שְׁפַתוֹב (בְּרַאשִׁית לד) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם כּוֹאֲבִים.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב בֵּיהּ, וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵים יוֹסֵף בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עָשׂוּ וְחִיו. לְאַחֲזָאָה דְּלֹא עָבַד אִיהוּ, כְּמָה דְּאִינוּן עָבַדוּ בְּשָׁכְס. דְּגֵרְמוּ לְאַנְשֵׁי שָׁכְס

לְקַבֵּל עֲלֵיהֶוּ הָאִי זֹאת, רְזָא דְבְרִית. וּלְבַתֵּר דְּעֵבְדוּ קִיּוּמָא דָא, קְטִילוּ לֹו, וְלֹא אֲשַׁתְּאַר מְנַהוֹן חַד. וְאִיהוּ מַה כְּתִיב, זֹאת עֲשׂוּ וְחִיו. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּאֵת הָאֱלֹהִים אָנִי יָרָא, נְטִיר קִיּוּמָא. וְכָל גְּלִגּוּלָא דָא לֹא הָוָה אֶלָּא בְּגִינֵיהּ דְּבִנְיָמִין :

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב בּוֹ, וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בֵּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עֲשׂוּ וְחִיו. לְהִרְאוֹת שֶׁהוּא לֹא עָשָׂה כְּמוֹ שֶׁהֵם עֲשׂוּ בְשִׁכְס, שֶׁגָּרְמוּ לְאֲנָשֵׁי שִׁכְס לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם אֵת זֹאת, סוּד הַבְּרִית, וְאַחַר שֶׁעֲשׂוּ הַבְּרִית הַזֹּו, הָרְגוּ אוֹתָם, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם אֶחָד. וְהוּא מַה כְּתוּב? זֹאת עֲשׂוּ וְחִיו. מַה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁאֵת הָאֱלֹהִים אָנִי יָרָא, שֶׁמֶר הַבְּרִית. וְכָל הַגְּלִגּוּל הַזֶּה לֹא הָיָה אֶלָּא בְּשִׁבִיל בְּנִימִין.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ וְגוֹ'. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו, דָּא שְׁמַעוֹן וְלוֹי, כְּמַה דְּהָוָה בְּקַדְמִיתָא. דְּכְתִיב, (בְּרֵאשִׁית לז) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בַעַל הַחִלּוּמוֹת הַלְזָה בָּא. מַה לְהֵלֵן שְׁמַעוֹן וְלוֹי, אוֹף הֲכֹא שְׁמַעוֹן וְלוֹי.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ וְגוֹ'. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו - זֶה שְׁמַעוֹן וְלוֹי, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּרֵאשׁוֹנָה שְׁכְתוּב (שִׁם לז) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בַעַל הַחִלּוּמוֹת הַלְזָה בָּא. מַה לְהֵלֵן שְׁמַעוֹן וְלוֹי - אֹף כָּאן שְׁמַעוֹן וְלוֹי.

תָּא חַזִּי, מֵאן אִישׁ וּמֵאן אָחִיו. אֶלָּא אִישׁ, דָּא שְׁמַעוֹן, כְּתִיב הֲכֹא אִישׁ, וְכְתִיב הֵתִם (בְּמַדְבָּר כה) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא. מַה לְהֵלֵן מְשַׁמְעוֹן, אוֹף הֲכֹא נְמִי שְׁמַעוֹן. וּבְגִין דְּאֶהְדֵּר בְּתַשׁוּבָה, בְּכַה וְאֶתְנַחֵם עַל דָּא. וְאָמַר לְלוֹי, אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ. עַל דָּא אֶתְבְּנִי מִזְלִיה שׁוֹר, כְּגוֹוְנָא דְּמִזְלִיה דְּיוֹסֵף שׁוֹר. דְּכְתִיב, (דְּבָרִים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ, וּמִזְלִיה דְּשְׁמַעוֹן שׁוֹר אִיהוּ.

בֹּא רְאֵה, מִי אִישׁ וּמִי אָחִיו? אֶלָּא אִישׁ זֶה שְׁמַעוֹן. כְּתוּב כָּאן אִישׁ, וְכְתוּב שָׁם (בְּמַדְבָּר כה) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא. מַה לְהֵלֵן מְשַׁמְעוֹן - אֹף כָּאן גַּם שְׁמַעוֹן. וּמְשׁוּם שֶׁחֲזַר בְּתַשׁוּבָה, בְּכַה וְהִתְנַחֵם עַל זֶה, וְאָמַר לְלוֹי אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ. עַל כֵּן נִבְנָה מִזְלוֹ שׁוֹר, כְּמוֹ שֶׁמִּזְלוֹ שֶׁל יוֹסֵף שׁוֹר, שְׁכְתוּב (דְּבָרִים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ. וּמִזְלוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן הוּא שׁוֹר.

ועל דא, ויקח מאתם את שמעון, בגין דלא יקטרג בהדיה דלוי. בגין דשמעון ולוי, כד מתחברו תרוייהו יכלי לקטרגא: ויאסור אותו לעיניהם, הא אוקמוה, לעיניהם אסרו. ולבתר דנפקו הוה מאכיל ליה, ומשקי ליה.

ועל כן ויקח מאתם את שמעון, כדי שלא יקטרג עם לוי, משום ששמעון ולוי, כששניהם מתחברים, יכולים לקטרג. ויאסור אותו לעיניהם. הנה פרשוה, לעיניהם אסרו, ואחר שיצאו היה מאכיל אותו ומשקה אותו.

ואי תימא דרעותא דיוסף איהו, בגין דכתיב, (משלי כה) אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים. אי הכי, יוסף דאיהו זכאה, היכי עביד הכי. דהא כתיב, (משלי כה) כי גחלים אתה חותה על ראשו ויז ישלם לך.

ואם תאמר שהוא רצונו של יוסף, משום שכתוב (משלי כה) אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים. אם כך, יוסף שהוא צדיק איך עשה כך, שהרי כתוב (שם) כי גחלים אתה חתה על ראשו והי ישלם לך.

אלא, חס ושלום דיוסף להכי הוא דחייש. אלא כבר נש לאחוי, הכי נמי הוה עביד. אתנהיג עמיה באחיה, ולא בגוונא אחרא. ולא עמיה בלחודוי, אלא עם כל אחוי. כמה דכתיב, ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר ולהשיב כספיהם איש אל שקו ולתת להם צדה לדרך ויעש להם כן, בגין לאנהגא עמהון באחיה.

אלא חס וחלילה שיוסף לכך הוא חשש, אלא פאדס לאחיו כך גם היה עושה, התנהג עמו באחיה ולא בצורה אחרת, ולא עמו בלבדו, אלא עם כל אחיו, כמו שכתוב ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר ולהשיב כספיהם איש אל שקו ולתת להם צדה לדרך ויעש להם כן, כדי להתנהג עמו באחיה.

רבי יוסי פתח ואמר, (נחום א) אם שלמים וכן רבים וכן נגזו ועבר ועניתך לא אענך עוד, האי קרא אוקמוה. דכד עמא פלהו אית בהו שלם, ולא אית בהו מארי דבבו. קודשא בריך הוא חייס עלייהו, ודינא לא שלטא בהו. ואף על גב דכלהו פלחי לכוכבים ומזלות, ואינון בשלם, דינא לא שליט עלייהו, ואוקמוה. דכתיב, (הושע ד) חבור עצבים אפרים הנח לו.

רבי יוסי פתח ואמר, (נחום א) אם שלמים וכן רבים וכן נגזזו ועבר וענתך לא אענך עוד. הפסוק הזה בארוהו, שפאשר העם בכלם יש שלום ואין בהם בעלי שנאה, הקדוש ברוך הוא חס עליהם, והדין לא שולט בהם. ואף על גב שכלם עובדים לכוכבים ומזלות והם בשלום - הדין לא שולט עליהם, ובארוה שכתוב (הושע ד) חברו עצבים אפרים הנח לו.

וכן נגזזו ועבר, מאי וכן נגזזו, ונגזזו מבעי ליה. אלא, דא הוא רישא דקרא דאיהו שלם, אוף הכא שלם. ומאי איהו, דא צדקה. בגין דצדקה דא הוא שלום, ומאן דאסגי בצדקה, אסגי שלם לעילא, ואסגי שלם לתתא. ובגין כך וכן נגזזו ועבר, דגזזי ממונהו בצדקה. ועבר, ועברו מבעי ליה, מאי ועבר. אלא דא הוא דינא דרוגזא, כמה דאת אמר, (ישעיה כו) עד ועבר זעם, עבר דינא מעליהו.

וכן נגזזו ועבר, מה זה וכן נגזזו? הנה צריך להיות ונגזזו! אלא זהו ראש הפסוק שהוא שלום, אף כן שלום, ומי הוא? זהו צדקה. משום שצדקה זהו שלום, ומי שמרבה בצדקה, מרבה שלום למעלה ומרבה שלום למטה, ומשום כך וכן נגזזו ועבר, שגזזים ממונם בצדקה. ועבר? הנה צריך להיות ועברו. מה זה ועבר? אלא זה הדין של הרגז, כמו שנאמר (ישעיה כו) עד ועבר זעם. עבר הדין מעליהם.

דבר אחר, כה אמר יי אם שלמים, אליו ישראל. דקודשא בריך הוא יתב לון ברית קיימא לנטרא ליה תדיר, ולמהוי ביה בר נש שלים בכל סטרין לעילא ותתא. ואי לא נטיר ליה בר נש תדיר, הא איהו פגים, פגום בכלא. מנלן, דכתוב, (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים. מאי תמים, שלים. דעד לא אתקיים ביה ברית, איהו פגים.

דבר אחר כה אמר ה' אם שלמים - אלו ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם ברית הקדש לשמר אותו תמיד, ושהאדם יהיה בו שלם בכל הצדדים, למעלה ולמטה. ואם אין האדם שומר אותו תמיד, הרי הוא פגום, פגום בכל. מנין לנו? שכתוב (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים. מה זה תמים? שלם. שעד שלא התקיימה בו ברית, הוא פגום.

וּבְגִין כֶּד, אִם שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים. אִם שְׁלָמִים דְּנִטְרֵי פְקוּדָא דָא, לְמַהוּי
שְׁלִימִין, דְּלֹא יְהוּן פְּגִימִין, וְכֵן רַבִּים, יִפְשׁוּן (דף רא ע"א) וְיִסְגּוּן בֵּיהּ. בְּגִין
דְּנִשְׁמַתִּין לֹא נִפְקִי לְעֵלְמָא, אֶלְא בְּהַאי בְּרִית. וְכֵן נְגוּזוּ, הַאי אִם שְׁלָמִים
דְּנִטְרֵי לִיהּ תְּדִיר, נְגוּזוּ מֵאֵן דְּאִתְגְּזֵר וְקִבֵּל עָלֶיהּ קִיּוּמָא דָא. וְעֵבֵר, מֵאֵי
וְעֵבֵר. הַהוּא זִוְהֵמָא דְעֵרְלָה, דְּהוּהּ בֵּיהּ בְּקִדְמִיתָא.

וּמְשׁוּם כֶּד, אִם שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים - אִם שְׁלָמִים שְׁשׁוּמְרִים הַמְצֻוֹה הַזֶּה
לְהִיּוֹת שְׁלָמִים, שְׁלֹא יְהִיוּ פְּגוּמִים. וְכֵן רַבִּים - יִרְבוּ וְיִגְדְּלוּ בּוֹ, מְשׁוּם
שְׂאִין הַנְּשָׁמוֹת יּוֹצְאוֹת לְעוֹלָם אֶלְא עִם הַבְּרִית הַזֶּה. וְכֵן נְגוּזוּ - זֶה אִם
שְׁלָמִים שְׁשׁוּמְרִים אוֹתוֹ תְּמִיד, נְגוּזוּ מִי שְׁנִמּוּל וְקִבֵּל עָלָיו אֶת הַבְּרִית
הַזֶּה. וְעֵבֵר - מַה זֶה וְעֵבֵר? אוֹתָהּ זֶה־מַת הַעֵרְלָה שֶׁהִיְתָה בּוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה.

דְּבַר אַחַר, כֹּה אָמַר יי אִם שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים, אֵלִין בְּנֵי יַעֲקֹב. דְּהַא כָּל זְמַנָּא
דְּהוּוּ לְגַבְיַהּ דְּיוֹסֵף, אֵינּוּן שְׁלָמִים, דְּקִיּוּמֵי בְּהַדְיָה דְּבְרִית. וְכֵן נְגוּזוּ, דְּאֶזְלוּ
וְשָׁבְקוּ לִיהּ לְיוֹסֵף וּלְשִׁמְעוֹן. וְעֵבֵר, כְּדִין דִּינָא שְׂרִיא בְּגִינְיָהּוּ (נ"א שְׁכִינְתָא
שְׂרִיא בִינְיָהּוּ), כְּמַה דְּאִתְ אָמַר, (שְׁמוֹת יב) וְעֵבֵר יי לְנְגוּף אֶת מְצָרִים.

דְּבַר אַחַר כֹּה אָמַר ה' אִם שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים - אֵלוּ בְּנֵי יַעֲקֹב. שְׁהֲרִי כָּל
זְמַן שְׁהִיוּ אֶצֶל יוֹסֵף, הֵם שְׁלָמִים, שְׁעוּמְדִים עִם הַבְּרִית. וְכֵן נְגוּזוּ -
שְׁהֲלָכוּ וְהִשְׁאִירוּ אֶת יוֹסֵף וְאֶת שְׁמְעוֹן. וְעֵבֵר - אִזְ הַדִּין שׁוֹרָה בְּגִלְלָם
(הַשְׁכִּינָה שְׂרֵתָה בִינְיָהּם), כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (שְׁמוֹת יב) וְעֵבֵר ה' לְנְגוּף אֶת מְצָרִים.

תָּא חֲזִי, אֵית דִּינָא קְשִׁיא, וְאֵית דִּינָא רְפָא. דִּינָא קְשִׁיא תְּקִיף, דִּינָא רְפָא
חֲלָשׁ, וְכַד יִנְקָא הַאי דִּינָא רְפָא, מְדִינָא קְשִׁיא, כְּדִין אִתְתְּקִיף, וְאִיהוּ
תְּקִיף.

בֵּא רְאֵה, יֵשׁ דִּין קְשִׁי וְיֵשׁ דִּין רְפָה. הַדִּין הַקְּשִׁי חֲזָק, הַדִּין הַרְּפָה
חֲלָשׁ. וְכַאֲשֶׁר יוֹנֵק הַדִּין הַרְּפָה הַזֶּה מֵהַדִּין הַקְּשִׁי, אִזְ מִתְגַּבֵּר, וְהוּא
חֲזָק.

בְּשַׁעֲתָא דְּאִתְעֵבִיד דִּינָא עַל יִשְׂרָאֵל, אִתְעֵבִיד בְּהַאי דִּינָא רְפָא, וְלֹא
אִתְתְּקִיף בְּהַהוּא דִּינָא קְשִׁיא. וְכַד דִּינָא אִתְעֵבִיד עֲלֵיהּוּ דְעַמִּין עוֹבְדֵי
עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, אִתְתְּקִיף הַאי דִּינָא רְפָא, בְּדִינָא קְשִׁיא דְלַעֲלֵלָא,
בְּגִין לְאִתְתְּקִיפָא. הַדָּא הוּא דְכִתְיֵב, וְעֵבֵר יי לְנְגוּף אֶת מְצָרִים. וְעֵבֵר,
דְּאִתְמַלֵּי עֵבְרָה וְזַעֲמָא, וְאִתְתְּקִיף בְּדִינָא קְשִׁיא, אוּף הֲכֵא וְעֵבֵר. וְתָא חֲזִי,

בְּשַׁעֲתָא דְּמִתְכַנְשֵׁי עֲשָׂרָה בְּבִי כְּנִישְׁתָּא, וְחַד מְנִייהוּ אֲשַׁתְּמִיט, כְּדִין
קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אֲרָגִיז עֲלֵיהּ.

בְּשַׁעֲתָא שְׁנַעֲשָׂה דִין עַל יִשְׂרָאֵל, נַעֲשָׂה בְּדִין הֶרְפָּה הִזָּה, וְאִינוּ מִתְגַּבֵּר
בְּאוֹתוֹ הַדִּין הַקָּשָׁה. וְכִשְׁהַדִּין נַעֲשָׂה עַל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים
וּמְזֻלוֹת, מִתְגַּבֵּר הַדִּין הֶרְפָּה הִזָּה בְּדִין הַקָּשָׁה שְׁלִמְעֵלָה כְּדִי לְהִתְגַּבֵּר.
זֶהוּ שְׁכַתּוּב וְעֵבֶר הִ' לְנִגְף אֶת מִצְרַיִם. וְעֵבֶר - שְׁהִתְמַלְּא עֵבֶרָה וְזַעַם
וְהִתְגַּבֵּר בְּדִין הַקָּשָׁה. אִף כָּאֵן וְעֵבֶר. וּבֵא וּרְאֵה, בְּשַׁעֲתָא שְׁמִתְכַנְסִים
עֲשָׂרָה בְּבֵית הַכְּנֹסֶת וְאַחַד מֵהֶם נִשְׁמַט, אִזְּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּגֵז
עֲלֵיו.

דְּבַר אַחַר וְכוּן נְגוּזוּ, כַּד מִתְעַבְרִי מְנִייהוּ אִינוּן עוֹבְדֵין בִּישׁוּן, כְּדִין וְעֵבֶר. מֵאִי
וְעֵבֶר, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, בְּזִמְנָא דְּנִשְׁמַתָּא נִפְקַת מֵהַאי עֲלָמָא, בְּכַמְּה דִּינִין
אֲתִדְנִת עַד לֹא תִיעוּל לְאַתְרָהּ. לְבַתֵּר, כָּל אִינוּן נִשְׁמַתִּין אִית לוֹן לְמַעְבֵּר,
בְּחַד נְהַר דִּינּוּר דְּנִגִיד וְנִפְיָק, וְלֹאֲסִתְחַאֵה תִּמְוֵן. וּמֵאֵן אִיהוּ דִּיקוּם תִּמְוֵן,
וְיַעֲבֵר בְּלֹא דְחִילוּ. כְּמַה דְּאֵת אָמַר, (תְּהֵלִים כד) מִי יַעֲלֵה בְּהַר יִי וְגוֹ'. וְנִשְׁמַתָּא
דְּזִכָּאָה אֲעֵבֶר בְּלֹא דְחִילוּ וְיִקוּם בְּמִקוּם קְדָשׁוּ.

דְּבַר אַחַר וְכוּן נְגוּזוּ - כְּשִׁמְתְּבִטְלִים מֵהֶם אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים הָרַעִים, אִזְּ
וְעֵבֶר. מַה זֶה וְעֵבֶר? רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, בְּזִמְוֵן שְׁהִנְשַׁמָּה יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם
הִזָּה, הִיא נְדוּנִית בְּכַמְּה דִּינִים בְּטָרָם תִּכְנִס לְמִקוּמָהּ. אַחַר כֵּךְ כָּל
אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת יֵשׁ לָהֶן לְעֵבֶר בְּזֶה הַנְּהַר דִּינּוּר שְׁשׁוּפַע וְיוֹצֵא וְלָרַחֵץ
שָׁם. וּמִי הוּא שְׁיַעֲמַד שָׁם וְיַעֲבֵר בְּלִי פַחַד? כְּמוֹ שְׁנִאָמַר (תְּהֵלִים כד) מִי
יַעֲלֵה בְּהַר הִ' וְגוֹ', וְנִשְׁמַת הַצַּדִּיק עוֹבְרַת בְּלִי פַחַד, וְיִקוּם בְּמִקוּם
קְדָשׁוּ.

וּמֵאֵן דְּאֲשַׁתְּדַל בְּצַדְקָה בְּהַאי עֲלָמָא, וְיִתְוֵן מִמְּמוֹנִיהּ בְּצַדְקָה. כְּדִין, וְעֵבֶר
בְּהַהוּא אַתְר, וְלֹא דְחִיל, וְכַרְוִזָּא קָרִי לָהּ לְהַהִיא נִשְׁמַתָּא, (נְחוּם א) וְעִנְיַתִּי
לֹא אֲעַנְדָּ עוֹד. מֵאֵן דְּזָכָה לְמַעְבֵּר בְּהַאי, לִית לִיהּ דִּינָא יִתִּיר כָּלֵל.

וּמִי שְׁמִשְׁתַּדַּל בְּצַדְקָה בְּעוֹלָם הִזָּה וְיִתְוֵן מִמְּמוֹנוֹ לְצַדְקָה, אִזְּ וְעֵבֶר
בְּאוֹתוֹ הַמִּקוּם וְלֹא פוּחַד, וְהַכְּרוּז קוּרָא לְנִשְׁמַתָּה הַהִיא, (נְחוּם א) וְעִנְיַתִּי
לֹא אֲעַנְדָּ עוֹד. מִי שְׁזָכָה לְעֵבֶר בְּזֶה, אִין לוֹ יוֹתֵר דִּין כָּלֵל.

תָּא חֲזִי, כָּל דָּא דִּיּוֹסַף עִם אַחׁוּי, וְכָל הַנִּי מִיִּלִּי, אֲמַאי אֲצִטְרִיד. אֲלֵא
אוּרִייתָא דְקִשׁוּט אִיהִי אוּרִייתָא, וְכָל אַרְחָהָא אַרְחִין קְדִישׁוּן. וְלִית לָךְ

מִלָּה בְּאוֹרֵייתָא דְלָאוּ אֵית בֵּה רְזִין עֲלָאִין וְקַדִּישִׁין, וְאַרְחִין לְבַנֵּי נְשָׂא
לְאַתְתַּקְפָּא בְּהוּ.

בֵּא רְאֵה, כָּל זֶה שֶׁל יוֹסֵף עִם אָחָיו וְכָל הַדְּבָרִים הַלְלוּ לְמָה צָרִיד? אֵלֶּא
תּוֹרַת אֱמֶת הִיא הַתּוֹרָה, וְכָל דְּרָכֶיהָ דְּרָכִים קְדוֹשׁוֹת, וְאִין לָךְ דְּבַר
בְּתוֹרָה שְׂאִין בּוֹ סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים וְקְדוֹשִׁים וְדְרָכִים לְבַנֵּי אָדָם לְהַתְחַזֵּק
בָּהֶם.

פְּתַח וְאָמַר, (מְשַׁלֵּי כ) אֵל תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה רַע וְגוֹ'. תָּא חֲזִי, קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא
עֲבִיד לִיה לְבַר נֶשׁ, לְאַתְתַּקְפָּא בֵּה בְּאוֹרֵייתָא, וְלִמְיָהָ בְּאַרְחִין קְשׁוּט,
וְלִסְטֵר יְמִינָא, וְלֹא יְהוּ לִסְטֵר שְׂמָאלָא. וּבְגִין דְּבַעֲי לְהוּ (דִּישְׂרָאֵל) לְמִיָּהָ
לִסְטֵר יְמִינָא, אֵית לוֹן לְאַסְגָּאָה רְחִימוּ דָּא עִם דָּא, וְלֹא יְהֵא דְבָבוּ דָּא עִם
דָּא. בְּגִין דְּלֹא לְאַכְפָּשָׂא יְמִינָא, דְּאִיהוּ אֲתֵר דִּישְׂרָאֵל מִתְדַבְּקוֹן בִּיה.

פְּתַח וְאָמַר, (מְשַׁלֵּי כ) אֵל תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה רַע וְגוֹ'. בֵּא רְאֵה, הַקְּדוֹשׁ בְּרִידָא
הוּא עוֹשֶׂה לְאָדָם שְׂיִתְגַבֵּר בְּתוֹרָה, וְלִלְכַת בְּדַרְךְ אֱמֶת, וְלִצַּד הַיְמִין,
וְלֹא יִלְךְ לִצַּד הַשְּׂמָאל. וּמִשׁוּם שְׂצָרִידָא לְהֵם לִלְכַת לִצַּד הַיְמִין, יֵשׁ לְהֵם
לְהַרְבּוֹת אֲהַבָּה זֶה עִם זֶה, וְלֹא תִהְיֶה שְׂנְאָה זֶה עִם זֶה, כְּדִי שְׂלֵא
לְהַכְחִישׁ אֶת הַיְמִין, שֶׁהוּא הַמְּקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִדְבָקִים בּוֹ.

וְתָא חֲזִי, בְּגִין כְּדָא אִיהוּ יֵצֵר טוֹב וְיֵצֵר רַע, וְיִשְׂרָאֵל בְּעֵינֵין לְאַתְתַּקְפָּא לְיֵצֵר
טוֹב עַל יֵצֵר רַע, בְּאִינוֹן עוֹבְדִין דְּכִשְׁרוֹן, וְאִי סְטִי בַר נֶשׁ לְשְׂמָאלָא, כְּדִין
אֲתַתְּקוֹף יֵצֵר רַע עַל יֵצֵר טוֹב. וּמֵאֵן דְּהוּה פְּגִים, אֲשַׁלִּים לִיה בְּחֻטְאֵי, דְּהֵא
לֹא אֲשַׁתְּלִים דָּא מְנוּוֹלָא, אֵלֶּא בְּחֻטְאִין דְּבַנֵּי נְשָׂא.

וּבֵּא וְרְאֵה, מִשׁוּם כְּדָא הוּא יֵצֵר טוֹב וְיֵצֵר רַע, וְיִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְחַזֵּק
אֶת יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר רַע בְּאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים הַכְּשָׁרִים, וְאִם אָדָם סוּטָה
לְשְׂמָאל, אֲזִי מִתְגַבֵּר יֵצֵר רַע עַל יֵצֵר טוֹב. וּמִי שֶׁהִיא פְּגוּם, מִשְׁלִים לוֹ
בְּחֻטְאוֹ, שְׁהָרִי אִין הַמְּנוּל הַזֶּה נִתְקוֹן אֵלֶּא בְּחֻטְאִים שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם.

וּבְגִין כְּדָא בְּעֵי בַר נֶשׁ לְאַזְדַּהֲרָא, דְּלֹא יִשְׁתְּלִים הַהוּא יֵצֵר רַע בְּחֻטְאֵי,
וְיִסְתַּמֵּר תְּדִיר. דְּהֵא יֵצֵר טוֹב בְּעֵי לְאַשְׁלֵמָא לִיה בְּשְׁלִימוֹת תְּדִיר, וְלֹא יֵצֵר
הַרַע. וּבְגִין כְּדָא, אֵל תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה רַע קוּוָה אֵל יְיָ וְיִוָּשַׁע לָךְ.

ומשום כִּדְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזְהֵר שֶׁלֹּא יִתְקַן אוֹתוֹ יִצָּר רַע בְּחֻטְאוֹ,
וְתַמִּיד יִשְׁמֵר, שֶׁהָרִי יִצָּר טוֹב רוֹצֵה לְהַשְׁלִימוֹ תַּמִּיד בְּשִׁלְמוֹת, וְלֹא יִצָּר
הָרַע. וּמִשׁוֹם כִּדְ, אֵל תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה רַע קוֹה אֵל ה' וַיִּשַׁע לָךְ.

דְּבַר אַחַר אֵל תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה רַע, כְּדַכְתִּיב, (תהלים לח) וּמִשְׁלָמִי רָעָה תַחַת
טוֹבָה, לְמֵאן דְּשָׁלִים לִי טוֹבָה, דְּלֹא יִשְׁלִים לִי רַע, בְּגִין (דחילו דקודשא בריך
הוא. כמה דאת אמר, זאת עשו וחיו. ואוף איהו הוי תדיר עביד) דְּכַתִּיב, (משלי יז) מְשִׁיב רָעָה
תַחַת טוֹבָה לֹא תִמוֹשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ. אֲפִילוּ לְמֵאן דְּאֲשַׁלְמִי לִי בִישׁוֹן, לֹא
אֵית לִי לְאֲשַׁלְמָא בִישָׂא, חֲלָף הָהוּא בִישָׂא דְשִׁלְמִי לִי. אֵלָּא, קוֹה לִי
וַיִּשַׁע לָךְ.

דְּבַר אַחַר אֵל תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה רַע - כְּכַתּוּב (תהלים לח) וּמִשְׁלָמִי רָעָה תַחַת
טוֹבָה. לְמִי שֶׁשָׁלַם לוֹ טוֹבָה - שֶׁלֹּא יִשְׁלַם לוֹ רַע, מִשׁוֹם [יראת הקדוש ברוד
הוא, כמו שנאמר זאת עשו וחיו, וגם הוא תמיד עושה] שְׁכַתּוּב (משלי יז) מְשִׁיב רָעָה תַחַת
טוֹבָה לֹא תִמוֹשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ. אֲפִילוּ לְמִי שֶׁהַשְׁלִימוֹ לוֹ רְעוֹת, אֵין לוֹ
לְהַשְׁלִים רַע וְתַמוּרַת אוֹתוֹ הָרַע שֶׁשָׁלְמוֹ לוֹ, אֵלָּא קוֹה אֵל ה' וַיִּשַׁע לָךְ.

דף רא ע"ב

וְהֵאֵי קָרָא אוֹקְמוּהָ, בְּיוֹסֵף זַכָּאָה, דְּלֹא בָּעָא לְאֲשַׁלְמָא בִישָׂא לְאַחֵוֹי,
בְּשַׁעֲתָא דְנִפְלוּ בִידֵוֹ. קוֹה לִי וַיִּשַׁע לָךְ, בְּגִין דְּהוּא הָוָה (דף רא ע"ב) דְּחִיל
לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּכַתִּיב, זֹאת עֲשׂוּ וְחִיו וְגוֹ'. (ואוף) וְאֵיהוּ תַּדִּיר הָוָה
מַחֲכָה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. (ס"א כמה דאת אמר, קוה ליי וישע לד).

וְהַפְּסוּק הַזֶּה בְּאַרוּהוּ בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁלֹּא רָצָה לְשַׁלֵּם רַע לְאַחֵוֹי בְּשַׁעָה
שֶׁנִּפְלוּ בִידֵוֹ. קוֹה אֵל ה' וַיִּשַׁע לָךְ, מִשׁוֹם שֶׁהוּא הָיָה יָרָא מִן הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, שְׁכַתּוּב זֹאת עֲשׂוּ וְחִיו וְגוֹ'. [וגם] וְהוּא הָיָה תַּמִּיד מְצַפֵּה
לְקְדוּשׁ - בְּרוּךְ-הוּא. [כמו שנאמר, קוה לה' וישע לד],

רַבִּי אַבְא פָּתַח וְאָמַר, (משלי כ) מִיָּם עֲמוּקִים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה
יְדַלְּנָה. מִיָּם עֲמוּקִים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּגִין דְּאֵיהוּ
עָבִיד עֲצוֹת, דְּאֵייתִי טַעְמִין לְגַלְגְּלָא גְּלוּלִין עַל עַלְמָא עַל יְדָא דְּיוֹסֵף,
לְקוּיְמָא הָהוּא גְּזָרָה, דְּגִזֵּר כְּפִנָּא עַל אַרְעָא (נ"א עלמא). וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלְּנָה,
דָּא יוֹסֵף. דְּגַלִּי אֵינוֹן עֲמִיקוֹן, דְּגִזֵּר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל עַלְמָא.

רבי אבא פתח ואמר, (משלי כ) מים עמקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה. מים עמקים עצה בלב איש - זה הקדוש ברוך הוא, משום שהוא עושה עצות, שמביא טעמים לגלגל גלגולים על העולם על ידי יוסף לקיים את אותה הגזרה שגזר רעב על הארץ [העולם]. ואיש תבונה ידלנה - זה יוסף שגלה אותם עמקים שגזר הקדוש ברוך הוא על העולם.

תא חזי, יוסף לא די ליה דאיהו לא שלים בישא לאחוי, אלא דעבד עמהון טיבו וקשוט. וכך ארחיהון דזכאי תדיר. בגין דא קודשא בריך הוא חייס עליהו תדיר, בעלמא דין ובעלמא דאתי.

בא ראה, לא די ליוסף שהוא לא שלם רע לאחיו, אלא שעשה עמהם חסד ואמת, וכך דרכי הצדיקים תמיד. משום זה הקדוש ברוך הוא חס עליהם תמיד, בעולם הזה ובעולם הבא.

מים עמוקים עצה בלב איש, דא יהודה. והא אוקמוה, בשעתא דאתקריב לגביה דיוסף, על עסקא דבנימין. ואיש תבונה ידלנה, דא יוסף.

מים עמקים עצה בלב איש - זה יהודה, והנה פרשוה, בשעה שהתקרב ליוסף על העסק של בנימין. ואיש תבונה ידלנה - זה יוסף.

רבי אבא הוה יתיב אתרעא דאבבא דלוד, חמא חד בר נש דהוה אתי, ויתיב בחד קולטא דתלא דארעא, והוה לאי מארחא, ויתיב ונאים תמן. אדהכי חמי חד חוּא, דהוה אתי לגביה, נפק קוסטפא דגורדנא, וקטיל ליה לחוּא. כד אתער ההוא בר נש, חמא ההוא חוּא לקבליה, דהוה מית. אזדקף ההוא בר נש, ונפל ההוא קולטא לעומקא דתחותוי ואשתזיב.

רבי אבא הוה יושב על שער הכניסה של לוד. ראה איש אחד שהיה בא, וישב על בליטה בצד החר, והיה עיף מן הדרך, וישב וישן שם. בינתים ראה נחש אחד שהיה בא אליו. יצא קוסטפא דגורדנא (מין שרץ) והרג את הנחש. כשהתעורר אותו האיש, ראה את אותו הנחש כנגדו שהיה מת. הזדקף אותו האיש, ונפלה אותה הבליטה לעמק שתחתיה ונצול.

אָתָא רבִּי אַבָּא לְגַבְיָהּ, אָמַר לִיהּ, אֵימָא לִי מָאן עוּבְדָדְךָ. דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא רְחִישׁ לְךָ אֲלִין תִּרְיִן נָסִין, לָאוּ אֵינּוּן לְמַגְנָא. אָמַר לִיהּ הֵהוּא בְּרַ נָשׁ,
כָּל יוֹמָאֵי לָא אֲשֻׁלִּים לִי בְּרַ נָשׁ בִּישָׂא בְּעֵלְמָא, דְּלָא אֲתַפְּיִסְנָא בְּהַדִּיָּה,
וּמְחִילְנָא לִיהּ. וְתוּ, אֵי לָא יְכִילְנָא לְאֲתַפְּיִסָּא בְּהַדִּיָּה, לָא סְלִיקְנָא לְעַרְסִי,
עַד דְּמְחִילְנָא לִיהּ, וְלְכָל אֵינּוּן דְּמַצְעָרוּ לִי, וְלָא חִישְׁנָא כָּל יוֹמָא לְהֵהוּא
בִּישָׂא דְּאֲשֻׁלִּים לִי. וְלָאוּ דִּי לִי דָא, אֲלָא דְּמָהֵהוּא יוֹמָא וְלְהֵלְאָה,
אֲשִׁתְּדַלְנָא לְמַעַבְדַּ עִמָּהוּן טְבָא.

בָּא אֲלִיו רבִּי אַבָּא, אָמַר לוּ, אָמַר לִי מַה מַּעֲשִׂיךָ, שְׁהָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא הִרְחִישׁ לְךָ שְׁנֵי הַנְּסִים הַלְלוּ שְׂאִינְסִים לְחַנּוּם? אָמַר לוּ אוֹתוֹ הָאִישׁ,
כָּל יָמֵי לֹא שָׁלַם לִי אִישׁ רַע בְּעוֹלָם שְׁלֹא הִתְפַּיִסְתִּי עִמּוֹ וּמְחַלְתִּי לוֹ.
וְעוֹד, אִם לֹא יְכַלְתִּי לְהִתְפַּיִס עִמּוֹ, לֹא עָלִיתִי עַל מְטָתִי עַד שְׁמַחְלְתִּי לוֹ
וְלְכָל אוֹתָם שְׁצַעְרוּ אוֹתִי, וְלֹא חֲשַׁשְׁתִּי כָּל הַיּוֹם לְאוֹתוֹ הָרַע שְׁשָׁלַם
לִי, וְלֹא דִּי לִי זֶה, אֲלָא שְׂמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וְהֵלְאָה הַשְׁתַּדְּלְתִּי לַעֲשׂוֹת
עִמָּהֶם טוֹב.

בְּכַה רבִּי אַבָּא וְאָמַר, יִתִּיר עוּבְדוּי דְּדִין מִיּוֹסָף, דְּיוֹסָף הוּוּ אַחוּי וְדָאֵי,
וְהָיָה לִיהּ לְרַחֲמָא עֲלוּי. אָבַל מַה דְּעַבִּיד דָּא, יִתִּיר הוּא מִיּוֹסָף. יֵאוֹת הוּא
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִרְחִישׁ לִיהּ נִיסָא עַל נִיסָא.

בְּכַה רבִּי אַבָּא וְאָמַר, מַעֲשִׂיו שֶׁל זֶה הֵם יוֹתֵר מִיּוֹסָף, שְׂיּוֹסָף הָיוּ אַחֵיו
וְדָאֵי, וְהָיָה לוֹ לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, אָבַל מַה שְׁזָה עָשָׂה - יוֹתֵר מִיּוֹסָף, נָאָה
הוּא שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִרְחִישׁ לוֹ נִס עַל נִס.

פְּתַח וְאָמַר, (משלי ו) הוֹלֵךְ בְּתַם יִלְךְ בְּטַח וּמַעַקֵּשׁ דְּרַכְיוּ יִנְדַע. הוֹלֵךְ בְּתוֹם
יִלְךְ בְּטַח, דָּא הֵהוּא בְּרַ נָשׁ, דְּאֲזִיל בְּאַרְחִין דְּאוּרִייתָא. יִלְךְ בְּטַח, דְּלָא
יְכִילוּ נְזִקֵי דְּעֵלְמָא לְאַבְּאָשָׂא לִיהּ. וּמַעַקֵּשׁ דְּרַכְיוּ יִנְדַע, מָאן יִנְדַע. דָּא הוּא
מָאן דְּאֲסִטִּי מְאַרְחָא דְּקִשׁוּט, וּבְעֵי גַבִּי דְּחַבְרִיָּה. יִנְדַע, מַהוּ יִנְדַע,
יִשְׁתַּמּוּדַע אִיהוּ בְּעֵינֵיהוּן דְּכָל מְאַרִי דְּדִינָא, דְּלָא יִתְאַבִּיד מְנַיְיְהוּ דְּיוֹקְנָא
דְּהֵהוּא בְּרַ נָשׁ. בְּגִין לְאַיִתְתָּא לִיהּ לְאַתְרָא דְּיִנְקָמוּן מְנִיָּה, וּבְגִין כְּדָּ יִנְדַע.

פְּתַח וְאָמַר, (משלי ו) הוֹלֵךְ בְּתַם יִלְךְ בְּטַח וּמַעַקֵּשׁ דְּרַכְיוּ יִנְדַע. הוֹלֵךְ בְּתַם
יִלְךְ בְּטַח - זֶה הָאָדָם הֵהוּא שְׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, יִלְךְ בְּטַח - שְׁלֹא
יְכוֹלִים נְזִקֵי הָעוֹלָם לְהַרְעֵ לוֹ. וּמַעַקֵּשׁ דְּרַכְיוּ יִנְדַע - מִי יִנְדַע? זֶה הוּא
מִי שְׁסוֹטָה מְדַרְךְ הָאָמֶת וְרוּצָה לְגַבּוֹת מְחַבְרוּ, יִנְדַע. מַה זֶה יִנְדַע?
הוּא יִכַר בְּעֵינֵי כָּל בְּעָלֵי הַדִּין שְׁלֹא יֵאבֵד מֵהֶם הַדְּמוּת שֶׁל אוֹתוֹ
הָאָדָם, כְּדִי לְהַבִּיא אוֹתוֹ לְמִקּוֹם שְׂיִנְקָמוּ מִמֶּנּוּ, וּמִשׁוּם כְּדָּ יִנְדַע.

וְתָא חֲזִי, הֵהוּא דְאֶזִּיל בְּאַרְח קְשׁוּט, קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא חֲפִי עֲלֵיהּ, בְּגִין
דְּלֹא אֲתִידַע, וְלֹא אֲשַׁתְּמוּדַע, לְגַבֵּי מְאָרִיחוֹן דְּדִינָא. אֲבָל מְעַקֵּשׁ דְּרַכּוּ
יִוְדַע, וְיִשְׁתְּמוּדַע לְגַבֵּייהוּ. זִכְאִין אִינוּן בְּנֵי נְשָׂא דְאֶזִּיל בְּאַרְח קְשׁוּט, וְאֶזִּיל
לְרוּחְצוֹן עַל עֲלָמָא. דְּלֹא דְחֲלִי אִינוּן בְּעֲלָמָא דִּין, וְלֹא בְּעֲלָמָא דְאֲתִי:

ובא וראה, אותו שהולך בדרך אמת, הקדוש ברוך הוא מכסה עליו
כדי שלא יודע ולא יכיר לבעלי הדין, אבל מעקש דרכיו יודע ויכיר להם.
אשרי אותם בני האדם שהולכים בדרך אמת והולכים לבטח על
העולם, שהם אינם פוחדים בעולם הזה ולא בעולם הבא.

וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, וּוּי לֹון לְבַנְי נְשָׂא, דְּלֹא
יִדְעִי וְלֹא מְסַתְּפְלִין בְּאַרְחֵי דְאֹרִייתָא. וּוּי לֹון בְּשַׁעֲתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא
יִיתִי לְמַתְבַּע לֹון דִּינָא עַל עוֹבְדֵיהוֹן, וְיָקוּם גּוּפָא וְנִפְשָׂא לְמִיָּהֵב חוּשְׁבָּנָא
מִכָּל עוֹבְדֵיהוֹן, עַד לָא יִתְפָּרְשׁוּן נִפְשָׂא מִן גּוּפָא.

וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אוֹי לְהֵם לְבַנְי
הָאֲדָם שְׂאִין יוֹדְעִים וְאִין מְסַתְּפְלִים בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה. אוֹי לְהֵם בְּשַׁעֲתָא
שְׂיָבֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַבַּע אוֹתָם עַל דִּין מְעַשֵּׂיהֶם, וְיָקוּם הַגּוּף
וְהַנֶּפֶשׁ לְתַת חֲשָׁבוֹן עַל כָּל מְעַשֵּׂיהֶם בְּטָרַם יִפְרְדוּ הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוּף.

וְהֵהוּא יוֹמָא, יוֹמָא דְדִינָא אִיהוּ, יוֹמָא דְסַפְרִין פְּתִיחוֹן, וּמְאָרִיחוֹן דְּדִינָא
קִיִּימִין. בְּגִין דְּהֵהוּא זְמַנָּא, קִיִּימָא נְחָשׁ בְּקִיּוּמִיָּה, לְנִשְׁכָּא לִיָּה. וְכָל שְׂיִיפִי
מִתְרַגְּשִׁין לְגַבֵּיָּה, וְנִשְׁמַתָּא אֲתִפְרָשָׂא מִן גּוּפָא, וְאֶזִּיל וְשִׁטָּא. וְלֹא יִדְעַת
לָאן אַרְחָא תְּהֵד, וְלָאן אֲתֵר סְלִקִּין לָהּ.

ואותו היום הוא יום הדין, היום שספרים פתוחים ובעלי הדין
עומדים, משום שבאותו הזמן עומד הנחש בקיומו לנשך אותו, וכל שייפי
האיברים מתרגשים אצלו, והנשמה נפרדת מן הגוף והולכת
ומשוטטת, ואין יודעת לאיזו דרך תלך ולאיזה מקום מעלים אותה.

ווי לָהֵהוּא יוֹמָא, יוֹמָא דְרוּגְזָא וּנְאִיצוּ הֵהוּא יוֹמָא, בְּגִין כֶּךָ אֲבַעֵי לִיה לְבַר נֶשׁ, לְאַרְגְּזָא יִצְרִיה כֹּל יוֹמָא, לְאַדְכָּרָא קַמֵּיה הֵהוּא יוֹמָא, דִּיִּיקוּם בְּדִינָא דְמַלְכָא, דְּקָא עָאלִין לִיה תַּחוּת אַרְעָא לְאַתְרִקְבָא, וְנִשְׁמַתָּא אֲתַפְרִשָּׂא (דף רב ע"א) מְנִיָּה.

אוי לאותו היום! היום שֶׁל רִגְזוֹ וּנְאִיצָה אוֹתוֹ הַיּוֹם. מְשׁוּם כֶּךָ צְרִיךְ לְאָדָם לְהַרְגִּיז אֶת יִצְרוֹ כֹּל יוֹם, לְהַזְכִּיר לְפָנָיו אוֹתוֹ יוֹם שֶׁיַּעֲמֹד בְּדִין הַמֶּלֶךְ, שֶׁמְכַנְיָסִים אוֹתוֹ תַּחַת הָאָרֶץ לְהַרְקֵב, וְהַנְשָׁמָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ.

וּתְנֹן, לְעוֹלָם יִרְגִּיז אָדָם יִצֵּר טוֹב עַל יִצֵּר הָרָע, וְיִשְׁתַּדֵּל אֲבַתְרִיה. אִי אֲזִיל מְנִיָּה, יָאוּת. וְאִי לָאוּ, יִשְׁתַּדֵּל בְּאוּרֵייתָא. דְּהָא לִית לָךְ מְלָה לְתַבְרָא יִצֵּר הָרָע אֶלָּא אוּרֵייתָא. אִי אֲזִיל, מוּטָב. וְאִי לָאוּ, יִדְכָר לִיה יוֹמָא דְמוֹתָא, בְּגִין לְתַבְרָא לִיה.

וּשְׁנִינוּ, לְעוֹלָם יִרְגִּיז אָדָם יִצֵּר טוֹב עַל יִצֵּר הָרָע וְיִשְׁתַּדֵּל אַחֲרָיו. אִם הוּלֵךְ מִמֶּנּוּ - יָפָה, וְאִם לָאוּ - יִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה, שֶׁהֵנָּה אֵין לָךְ דְּבַר לְשִׁבְרָא אֶת הַיִּצֵּר הָרָע אֶלָּא הַתּוֹרָה. אִם הוּלֵךְ - מוּטָב, וְאִם לָאוּ - יִזְכִּיר לוֹ אֶת יוֹם הַמּוֹת, כְּדִי לְשִׁבְרָא אוֹתוֹ.

הֵכָא אֵית לְאַסְתִּכְלָא, דְּהָא דָּא הוּא (קסא ב) יִצֵּר הָרָע, וְדָא הוּא מְלָאךְ הַמּוֹת. וְכִי מְלָאךְ הַמּוֹת מְתַבֵּר מְקַמֵּי יוֹמָא דְמוֹתָא. וְהָא אֵיהוּ קְטוּלָא דְבְנֵי נֶשָׁא הוּי, וְאַשְׁתַּמַּע דְּחֻדְוָה הוּא דִּילֵיה. וּבְגִין כֶּךָ אֲסִי לֹון לְבָנֵי נֶשָׁא תְדִיר, בְּגִין לְאַמְשַׁכָּא לֹון לְדָא.

כָּאן יֵשׁ לְהַסְתַּכֵּל, שְׁהָרִי זֶה הוּא יִצֵּר הָרָע, וְזֶה הוּא מְלָאךְ הַמּוֹת, וְכִי מְלָאךְ הַמּוֹת נִשְׁבֵּר לְפָנֵי יוֹם הַמּוֹת, וְהָרִי הוּא הַהָרֵג שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְנִשְׁמַע שֶׁזוֹ שְׁמַחָה שְׁלוֹ, וּמְשׁוּם כֶּךָ מְסַטָּה אֶת בְּנֵי הָאָדָם תְּמִיד כְּדִי לְהַמְשִׁיכֵם לָזֶה?

אֶלָּא וְדָאֵי מַה דְּאַתְמַר, דִּיִּדְכּוֹר לִיה בַּר נֶשׁ הֵהוּא יוֹמָא דְמוֹתָא. וְדָאֵי הֵכִי הוּא, בְּגִין דְּמַתְבַּר לְבָא דְבַר נֶשׁ. דְּהָא יִצֵּר הָרָע לָאוּ שְׁרִיָּא אֶלָּא בְּאַתְרָא דְאַשְׁתַּכַּח חֻדְוָה דְּחַמְרָא, וְגִסוּתָא דְרוּחָא. וְכֹד אֲשַׁתַּכַּח רוּחָא תְּבִירָא, כְּדִין אֲתַפְרִשׁ מְנִיָּה, וְלָאוּ שְׁרִיָּא בְּהַדִּיָּה. וּבְגִין כֶּךָ בְּעֵי לְאַדְכָּרָא לִיה יוֹמָא דְמוֹתָא, וְיִתְבַּר גּוּפֵיה, וְאֵיהוּ אֲזִיל לִיה.

אָלֵא וְדַאי מַה שְּׁנִתְבְּאָר שְׂיִזְכֹּר לוֹ אָדָם אוֹתוֹ יוֹם הַמּוֹת - וְדַאי כֵּן זֶה, כְּדֵי לְשַׁבֵּר אֶת לֵב הָאָדָם, שְׁהָרִי אֵין יֵצֵר הָרַע שׁוֹרֵה אֶלֵא בְּמִקּוֹם שְׁנִמְצָאת שְׁמַחַת הַיִּין וְגִסוֹת הָרוּחַ, וְכִשְׁנִמְצָאת רוּחַ שְׁבוּרָה, אַז נִפְרָד מִמֶּנּוּ וְאֵין שׁוֹרֵה עִמוֹ, וּמִשׁוּם כֶּךָ צָרִיךְ לְהִזְכִּירוֹ אֶת יוֹם הַמּוֹת, וְיִשְׁבֵּר גּוּפוֹ, וְהוּא הוֹלֵךְ לוֹ.

תָּא חֲזִי, יֵצֵר טוֹב בְּעֵי חֲדוּה דְאִוְרִייתָא, וְיֵצֵר רַע חֲדוּה דְחִמְרָא, וְנִיאוּפִין וְגִסוֹתָא דְרוּחָא. וּבְגִין כֶּךָ בְּעֵי בְר נֶשׁ לְאַרְגָּזָא (לִיה) תְּדִיר, מַהֲהוּא יוֹמָא רַבָּא, יוֹמָא דְדִינָא, יוֹמָא דְחוּשְׁבָנָא. דְלִית לִיה לְבַר נֶשׁ לְאַגְנָא עֲלִיה, אֶלֵא עוֹבְדוֹי דְכִשְׁרוֹן, דְאִיהוּ עֶבֶיד בְּהַאי עֲלָמָא. בְּגִין דְיִגְיִנוּ עֲלִיה בְּהַיָּא שְׁעֵתָא.

בֵּא רְאֵה, יֵצֵר טוֹב צָרִיךְ שְׁמַחַה שְׁל תּוֹרָה, וְיֵצֵר הָרַע שְׁמַחַה שְׁל יִין וְנִיאוּפִים וְגִסוֹת רוּחַ, וּמִשׁוּם כֶּךָ צָרִיךְ אָדָם לְרַגֵּז תְּמִיד מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הַגָּדוֹל, יוֹם הַדִּין, יוֹם הַחֲשׁבוֹן, שְׂאֵין לוֹ לְאָדָם לְהִגֵּן עָלָיו אֶלֵא מִעֲשָׂיו הַכְּשָׁרִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שְׂיִגְנוּ עָלָיו בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה.

תָּא חֲזִי, וְיִירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף. וּמַה כְּלָהוּ הוּוּ גִיבְרִין, כְּלָהוּ תְּקִיפִין, וְחַד עוֹלִימָא דְאִייתִי לוֹן לְבֵיתָא דְיוֹסֵף, דְחָלוּ. כֵּד יִיִתִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַתְבַּע לִיה לְדִינָא לְבַר נֶשׁ, עַל אַחַת כְּמַה וְכְמַה.

בֵּא רְאֵה, וְיִירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף. וּמַה כְּלָם הָיוּ גִבּוֹרִים, כְּלָם חֲזָקִים, וְעָלָם אֶחָד שְׁהִבִּיא אוֹתָם לְבֵית יוֹסֵף פְּחָדוּ - כְּשֵׁיבָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַבַּע אוֹתוֹ לְדִין אֶת הָאָדָם עַל אַחַת כְּמַה וְכְמַה.

בְּגִין כֶּךָ בְּעֵי לִיה לְבַר נֶשׁ, לְאַזְדַּהֲרָא בְּהַאי עֲלָמָא. לְאַתְתַּקְפָּא בֵּיה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְיִשְׁוִי בֵּיה רוּחְצִינִיה. דְאָף עַל גַּב דְאִיהוּ חֲטִי, אִי יְהִדֵר מְנִיה בְּתִיבְתָא שְׁלִימְתָא, הָא תְּקִיף אִיהוּ, וְיִתְתַּקֵּף בֵּיה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּאִילוּ לֹא חֲטָא.

מִשׁוּם כֶּךָ צָרִיךְ לְאָדָם לְהִזְהַר בְּעוֹלָם הַזֶּה לְהִתְחַזֵּק בְּקְדוּשׁ - בְּרוּךְ-הוּא, וְיִשְׁוִים בּוֹ אֶת בְּטָחוֹנוֹ. שְׂאָף עַל גַּב שֶׁהוּא חוּטָא, אִם יִחְזַר מִמֶּנּוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלָמָה, הָרִי הוּא תְּקִיף חֲזָק, וְיִתְחַזֵּק בּוֹ בְּקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כְּאִילוּ לֹא חֲטָא.

דְּהָא שְׁבִטִין, בְּגִין דְּחִטּוּ עַל גְּנִיבַת יוֹסֵף, הוּוּ דְחִלִין. דְּאֶלְמָלָא לָא חִטּוּ, לָא הוּוּ דְחִלִין כְּלָל. בְּגִין דְּחֻבּוּי דְּבַר נֶשׁ מִתְבָּרִין לְבִיָּהּ, וְלִית לִיה חִילָא כְּלָל. מֵאִי טַעְמָא, דְּהָא הָהוּא יֵצֵר הַטּוֹב אֶתְבָּר עִמָּיהּ, וְלִית לִיה חִילָא לְאַתְתִּקְפָּא עַל הָהוּא יֵצֵר הָרַע. וְעַל דָּא כְּתִיב, (דְּבָרִים כ) מִי הָאִישׁ הִירָא וְרַף הַלְבָב, הִירָא (דִּירָאָה דָא) מִחֻבּוּבִין דְּבִידּוּי, דְּאִינוּן תְּבִירָא דְּלִבָּא דְּבַר נֶשׁ.

שְׁהָרֵי הַשְּׁבִטִים, מְשׁוּם שְׁחֻטָּאוּ עַל גְּנִיבַת יוֹסֵף הָיוּ פּוֹחֲדִים, שְׂאֵלְמָלָא לָא חֻטָּאוּ לָא הָיוּ פּוֹחֲדִים כְּלָל, מְשׁוּם שְׁחֻטָּאֵי הָאָדָם מְשַׁבְּרִים אֶת לְבוֹ, וְאִין לּוֹ כְּלָל כֵּחַ. מָה הַטַּעַם? שְׁהָרֵי אוֹתוֹ יֵצֵר הַטּוֹב נֶשְׁבֵּר עִמוֹ, וְאִין לּוֹ כֵּחַ לְהִתְחַזֵּק עַל אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע, וְעַל זֶה כְּתוּב (דְּבָרִים כ) מִי הָאִישׁ הִירָא וְרַף הַלְבָב, הִירָא [שִׁירָאָה זֹ] מִן הַחֻטָּאִים שְׁבִידּוּ, שְׁהֵם שְׁבֵר הַלֵּב שֶׁל הָאָדָם.

וְתָא חֲזִי, לְכַמָּה דְרִין אֶתְפָּרַע קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מְאִינוּן חוּבִין דְּשְׁבִטִין, דְּהָא לָא אֶתְאַבִּיד מִקְמִיָּה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּלוּם. וְאַתְפָּרַע מְדָרָא לְדָרָא, וְדִינָא קִימָא קַמִּיָּה תְּדִיר, עַד דְּאַתְפָּרַע, וְשָׂרֵי דִינָא בְּאַתְר דְּאַצְטְרִיךְ.

וּבֵּא רָאָה לְכַמָּה דוֹרוֹת נִפְרַע הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְאוּתָם חֻטָּאֵי הַשְּׁבִטִים, שְׁהָרֵי אִין נֶאֱבָד מִלְפָּנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלוּם, וְנִפְרַע מְדוֹר לְדוֹר, וְהָדִין תְּמִיד עוֹמֵד לְפָנָיו עַד שְׁנִפְרַע, וְשׁוֹרָה הָדִין בְּמָקוֹם שְׁצָרִיךְ.

מְנַלּוֹ, מִחֻזְקִיָּהּ. חֻזְקִיָּהּ חֵב הָהוּא חוּבָא, דְּגַלִּי סְתִירִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְשָׂאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, דְּלֹא הָוָה אֶצְטְרִיךְ לְגַלְּאָהּ. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שֹׁדֵר לִיָּה לִישַׁעֲיָהּ, וְאָמַר לִיָּה, (ישעיה לט) הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשְׂאָא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתָךְ וְאֲשֶׁר אֶצְרוּ אֲבוֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹ'.

מִנֵּינּוּ לָנוּ? מִחֻזְקִיָּהּ. חֻזְקִיָּהּ חֻטָּא אֶת אוֹתוֹ הַחֻטָּא, שְׁגַלָּה אֶת נְסֻתָּרוֹת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשָׂאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, שְׁלֹא הָיָה צָרִיךְ לְגַלְּלוֹת, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלַח אֶת יִשְׁעֵיָּהּ וְאָמַר לוֹ, (ישעיה לט) הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשְׂאָא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתָךְ וְאֲשֶׁר אֶצְרוּ אֲבוֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹ'.

תָּא חֲזִי, כַּמָּה גָרִים הָהוּא חוּבָא, בְּגִין דְּגַלִּי מָה דְּהָוָה סְתִים. דְּכִינּוֹן דְּאַתְגְּלִי, אֶתְיִיָּהֵב דּוּכְתָא לְאַתְר אַחְרָא דְּלֹא אֶצְטְרִיךְ, לְשִׁלְטָאָה עֲלֵיָּהּ. בְּגִין כְּדָ לָאוּ בְּרַכָּה שְׂרָיָא, אֶלָּא בְּאַתְר סְתִים. וְאוּקְמוּהָ, מָה דְּאִיָּהּ (הוּוּ).

סְתִים, בְּרָכָה (דְּהוּה) שְׂרָיָא עֲלוּי, כִּיּוֹן דְּאִתְגְּלִי אִתְיִיחִיב דּוּכְתָא, לְאַתְר
אַחְרָא לְשִׁלְטָאָה עֲלוּי.

בֵּא רְאָה כְּמָה גְרַם אוֹתוֹ הַחֲטָא מְשׁוּם שְׂגָלָה מַה שְּׁהִיָּה נְסִתְר, שְׂכִיּוֹן
שְׁהִתְגַּלְה, נְתוּן הַמְקוּם לְמְקוּם אַחַר שְׂלָא צְרִיךְ לְשִׁלְט עֲלוּי. מְשׁוּם כְּד
אִין בְּרָכָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמְקוּם נְסִתְר. וּבְאַרוּהָ, מַה שְּׁהוּא [הִיָּה] נְסִתְר,
הַבְּרָכָה [שְׁהִיתָה] שׁוֹרָה עֲלוּי. כִּיּוֹן שְׂנִתְגַּלְה, נְתוּן מְקוּם לְמְקוּם אַחַר
לְשִׁלְט עֲלוּי.

כְּתִיב, (אִיכָה א) כָּל מְכַבְּדִיָּה הַזִּילוּהָ כִּי רָאוּ עֲרוֹתָהּ, וְאוּקְמוּהָ. אֲבָל כָּל
מְכַבְּדִיָּה הַזִּילוּהָ, דָּא הוּא מְלָכוֹת בְּבָל, דְּהָא מִתְמַן אֲשִׁתְּדַר דּוֹרוֹן
לִירוּשָׁלַם. דְּכְתִיב, (יִשְׁעִיָּה לט) בְּעֵת הַהִיא שָׁלַח מְרוֹדְךָ בְּלֶאֱדוֹן בְּוּ בְּלֶאֱדוֹן מְלֶךְ
בְּבָל סְפָרִים וּמִנְחָה אֶל חִזְקִיָּהוּ.

כְּתוּב (אִיכָה א) כָּל מְכַבְּדִיָּה הַזִּילוּהָ כִּי רָאוּ עֲרוֹתָהּ, וּבְאַרוּהָ. אֲבָל כָּל
מְכַבְּדִיָּה הַזִּילוּהָ - זֹו מְלָכוֹת בְּבָל, שְׁהָרִי מְשָׁם נְשִׁלַּח דּוֹרוֹן לִירוּשָׁלַם,
שְׂכְּתוּב (יִשְׁעִיָּה לט) בְּעֵת הַהִיא שָׁלַח מְרָאֲדְךָ בְּלֶאֱדוֹן בְּוּ בְּלֶאֱדוֹן מְלֶךְ בְּבָל
סְפָרִים וּמִנְחָה אֶל חִזְקִיָּהוּ.

דף רב ע"ב

וּמָה כְּתִיב בְּהוּ, שְׁלָם לְחִזְקִיָּהוּ מְלֶךְ יְהוּדָה, וְשְׁלָם לְאַלְהָא רַבָּא וְשְׁלָם
לִירוּשָׁלַם. כִּיּוֹן דְּנִפְק פְּתִיקִיָּה מִנִּיָּה, אֲהַדְר לְלִבִּיָּה וְאָמַר, לָא יָאוּת עֲבָדִית
לְאַקְדָּמָא שְׁלָמָא דְעִבְדָּא, לְשְׁלָמָא דְמֵאֲרִיָּה. קָם מְפוּרְסִיָּה וּפְסַע גִּי פְּסִיעוֹן
וְאַהַדְר פְּתִיקִיָּה, וְכְתַב אַחְרָנִין תְּחוּתִיָּהוּ, וְכְתַב הַכִּי. שְׁלָם לְאַלְהָא רַבָּא,
שְׁלָם לִירוּשָׁלַם, וְשְׁלָם לְחִזְקִיָּה, וְדָא הוּא מְכַבְּדִיָּה. (דף רב ע"ב)

וּמָה כְּתוּב בְּהִם? שְׁלוּם לְחִזְקִיָּהוּ מְלֶךְ יְהוּדָה וְשְׁלוּם לְאַלְהִים הַגְּדוֹל
וְשְׁלוּם לִירוּשָׁלַם. כִּיּוֹן שְׂיַצָּא הַפְּתַק שְׁלוּ מִמְּנוּ, הַחֲזִיר עַל לְבוּ וְאָמַר:
לָא נָאָה שְׁעִשִׁיתִי שְׁהַקְדַּמְתִּי אֶת שְׁלוּם הָעֵבֶד לְשְׁלוּם רַבּוּ. קָם מְכֻסָּאוּ
וּפְסַע שְׁלֵשׁ פְּסִיעוֹת, וְהַחֲזִיר אֶת הַפְּתַק שְׁלוּ, וְכְתַב אַחְרִים תְּחוּתִיָּהם.
וְכָד כְּתַב: שְׁלוּם לְאַלוּהַ הַגְּדוֹל, שְׁלוּם לִירוּשָׁלַם, וְשְׁלוּם לְחִזְקִיָּה.
וְזֵהוּ מְכַבְּדִיָּה.

וּלְבַתֵּר הַזֵּילוּהָ, מֵאֵי טַעֲמָא הַזֵּילוּהָ. בְּגִין כִּי רָאוּ עֲרוֹתָהּ, דְּאַחֲזִי לֹון חֲזִיקָהּ. דְּאַלְמָלָא כְּדָ, לֹא הַזֵּילוּהָ לְבַתֵּר. מִגּוֹ דְהָוָה זַפְאָה חֲזִיקָהּ וַתִּיר, אֲתַעֲכַב מְלָה מְלֵאֲיִיתָאָה, וְלֹא אֲתָא בְיוֹמוּי. דְּכַתִּיב, (ישעיה לט) כִּי יִהְיֶה שְׁלוֹם וְאַמֶּת בְּיָמֵי. וּלְבַתֵּר פְּקִיד הֵהוּא חוֹבָא לְבָנוּי אֲבַתְרִיהָ.

וְאַחַר כֵּן הַזֵּילוּהָ. מָה הַטַּעַם הַזֵּילוּהָ? מְשׁוּם כִּי רָאוּ עֲרוֹתָהּ, שְׁהֲרָאָה לָהֶם חֲזִיקָהּ, שְׁאַלְמָלָא כְּדָ לֹא הַזֵּילוּהָ אַחַר כְּדָ. מִתּוֹדָ שְׁחֲזִיקָהּ הָיָה יוֹתֵר צְדִיק, הִתְעַכַּב הַדְּבָר מְלָבָא, וְלֹא בָּא בְיָמֵיו, שְׁכַתוּב (ישעיה לט) כִּי יִהְיֶה שְׁלוֹם וְאַמֶּת בְּיָמֵי. וְאַחַר כֵּן פְּקִיד אֶת אוֹתוֹ הַחֲטָא עַל בְּנוּי אַחֲרָיו.

כְּגוֹנָא דָּא, הֵהוּא חוֹבָא דְשִׁבְטִין, קָאִים עַד לְבַתֵּר. בְּגִין דְדִינָא דְלַעֲלִילָא, לֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה עֲלֵיהּ, עַד דְּאַשְׁתַּכַּח שְׁעִתָּא לְאַתְפְּרָעָא, וְאַתְפְּרָע מִיַּנְיָהּ. וּבְגִין כְּדָ כָּל מָאן דְּאִית חוֹבִין בִּידוּי, דְּחִיל תְּדִיר. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (דברים כח) וּפְחַדְתָּ לַיְלָה וַיּוֹמֵם וְגוֹ'. וְעַל דָּא וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוֹבְאוּ וְגוֹ':

כְּמוֹ כֵּן אוֹתוֹ הַחֲטָא שֶׁל הַשִּׁבְטִים עָמַד עַד לְאַחַר מִכּוֹן, מְשׁוּם שְׁהַדִּין שְׁלַמְעֵלָה לֹא יָכִיל לְשַׁלֵּט עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁנִּמְצְאָה הַשְּׁעָה לְהַפְרָע וּנְפָרַע מֵהֶם. וּמְשׁוּם כְּדָ, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ חֲטָאִים, תְּמִיד פּוֹחַד, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (דברים כח) וּפְחַדְתָּ לַיְלָה וַיּוֹמֵם וְגוֹ'. וְעַל כֵּן וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוֹבְאוּ וְגוֹ'.

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּירָא אֶת בְּנֵימִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי חֲזִיא פְּתַח וְאַמַּר, (משלי יג) תּוֹחַלֶת מִמּוֹשְׁכָה מִחֲלָה לֵב וְעַץ חַיִּים תִּצְאֶנָּה בָּאָה. דָּא הוּא דְתַנּוּן, דְּלִית לֵיהּ לִבְר נֶשׁ לְאַסְתַּכְּלָא בְּבַעוּתִיָּה לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, אֵי אֲתִי, אֵי לֹא אֲתִי. מֵאֵי טַעֲמָא, בְּגִין דְּאֵי אִיהוּ אֲסִתְכַּל בֵּיהּ, כְּמָה מְאָרִיָּהוּן דְדִינָא, אֲתוּ לְאַסְתַּכְּלָא בֵּיהּ בְּעוֹבְדוּי.

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּירָא אֶת בְּנֵימִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי חֲזִיא פְּתַח וְאַמַּר, (משלי יג) תּוֹחַלֶת מִמּוֹשְׁכָה מִחֲלָה לֵב וְעַץ חַיִּים תִּצְאֶנָּה בָּאָה. זֶה הוּא שְׁשֻׁנָּנוּ, שְׁאִין לְאַדָּם לְהִתְבּוֹנֵן בְּבִקְשָׁתוֹ אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אִם בָּאָה וְאִם לֹא בָּאָה. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁאִם הוּא מִתְבּוֹנֵן בָּהּ, כְּמָה בְּעֲלֵי הַדִּין בָּאִים לְהִתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשָׂיו.

וְרָזָא אִיהוּ, דְּהָא הֵהוּא אֶסְתַּכְלוּתָא, דְּאִיהוּ מְסַתְּכַל בְּהֵהוּא בְּעוּתָא, גְּרִים לִיה לְמַחְלַת לֵב. מַאי מַחְלָה לֵב, דָּא אִיהוּ מֵאן דְּקָאִים תְּדִיר עֲלִיה דְּבַר נֶשׁ, לְאַסְטָאָה לְעִילָא וְתַתָּא.

וְסוּד הוּא, שְׁהֵרִי אוּתָהּ הֵהִתְבוּנְנוּת שְׁהוּא מְתְבוּנָן בְּאוּתָהּ הִבְקָשָׁה, גּוֹרְמַת לוֹ לְמַחְלַת לֵב. מַה זֶה מַחְלַת לֵב? זְהוּ מִי שְׁעוּמֵד תְּמִיד עַל הָאָדָם לְהִסְטִין לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעַץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה. תְּנִינָן, מֵאן דְּבִעֵי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְקַבֵּל צְלוּתִיה, יִשְׁתַּדַּל בְּאוּרִייתָא, דְּאִיהִי עֵץ חַיִּים. וְכַדִּין תַּאֲוָה בָּאָה. מֵאן תַּאֲוָה, דָּא הוּא דְרָגָא דְכָל צְלוּתִין דְּעֵלְמָא בִּידִיה, וְעֵאִיל לוֹן קָמִי מְלָכָא עֲלָאָה. כְּתִיב הֲכָא בָּאָה, וְכְתִיב הֲתָם, (אֶסְתֵּר ב) בְּעָרְבַּי הִיא בָּאָה. וְדָא הוּא תַּאֲוָה בָּאָה, בָּאָה קָמִי מְלָכָא עֲלָאָה, לְאַשְׁלֵמָא רְעוּתָא דְּהֵהוּא בְּרִי נֶשׁ.

וְעַץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה. שְׁנִינָן, מִי שְׂרוּצָה שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ, יִשְׁתַּדַּל בְּתוֹרָה, שְׁהִיא עֵץ חַיִּים, וְאִז תַּאֲוָה בָּאָה. מִי הִתַּאֲוָה? זֶה הַדְּרָגָה שְׁכָל תְּפִלוֹת הָעוֹלָם בִּידִיה, וּמְכַנְיָסָה אוּתָם לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן. כְּתוּב כָּאן בָּאָה, וְכְתוּב שָׁם (אֶסְתֵּר ב) בְּעָרְבַּי הִיא בָּאָה. וְזוֹ הִיא תַּאֲוָה בָּאָה, בָּאָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן לְהַשְׁלִים אֶת רְצוֹן אוֹתוֹ הָאִישׁ.

דְּבַר אַחַר, תּוֹחַלַת מְמוּשְׁכָה מַחְלָה לֵב, דָּא הוּא אַתְר, דְּאֶתְיִיחֵיב הֵהִיא מְלָה, בְּאַתְר אַחְרָא דְּלֵא אֶצְטְרִיךְ. וְאַתְמַשְׁכָּא עַד דְּאֶתְיִיחֵיב מִיַּד לְיָדָא, וּלְזַמְנִין דְּלֵא יִיְתִי. מַאי טַעְמָא, בְּגִין דְּאַתְפְּשֻׁטָא וְאַתְמַשְׁכָּא בְּכָל אֵינוֹן מְמַנָּן, לְנַחְתָּא לִיה לְעֵלְמָא.

דְּבַר אַחַר תּוֹחַלַת מְמוּשְׁכָה מַחְלָה לֵב - זֶהוּ הַמְּקוֹם שֶׁנִּתֵּן אוֹתוֹ הַדְּבַר בְּמְקוֹם אַחַר שְׁאִינוֹ צְרִיךְ, וְנִמְשָׁךְ עַד שֶׁנִּתֵּן מִיַּד לְיָד, וְלִפְעָמִים שְׁלֵא יָבֵא. מַה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט וְנִמְשָׁךְ עִם כָּל אוּתָם הַמְּמַנִּים לְהוֹרִיד אוֹתוֹ לְעוֹלָם.

וְעַץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה, דָּא הוּא תּוֹחַלַת, דְּלֵא אַתְמַשְׁכָּא, בְּגִין אֵינוֹן מְמַנָּן רְתִיכִין, אֶלָּא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב (וְכוּ) לִיה לְאַלְתֵּר. בְּגִין דְּכַד אַתְמַשְׁכָּא בִּין אֵינוֹן מְמַנָּן רְתִיכִין, כְּמָה אֵינוֹן מְאָרִיחוֹן דְּדִינָא דְּאֶתְיִיחֵיב לוֹן רְשׁוּתָא. לְעֵינָא וּלְאַסְתְּכְּלָא בְּדִינִיה, עַד לֵא יִנְתְּנוֹן לִיה. וּמָה דְנִפְיִק מִבֵּי מְלָכָא וְאַתְיִיחֵיב לִיה לְבַר נֶשׁ, בִּין דְּזָכִי, בִּין דְּלֵא זָכִי, אַתְיִיחֵיב מִיַּד. וְדָא הוּא עֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה.

ועץ חיים תאונה באה - זו היא התוחלת שלא נמשכת, משום אותם ממני המרכבות, אלא שהקדוש ברוך הוא נותן [להם] לו מיד, משום שפאשר נמשכת בין אותם ממני המרכבות, כמה הם בעלי הדין שנתנת להם רשות לעין ולהסתפל בדינו טרם יתנו לו, ומה שיצא מבית המלך ונתן לו לאדם, בין שזוכה בין שלא זוכה - נתן מיד, וזהו עץ חיים תאונה באה.

דבר אחר, תוחלת ממושכה, דא יעקב. דאתמשכא ליה תוחלתא דיוסף עד זמן אריך. ועץ חיים תאונה באה, דא הוא בנגימן. דהא מזמנא דתבע ליה יוסף, עד ההוא זמנא דאתא לגביה, לא הוה אלא זמנא זעיר. דלא אתמשכא ההוא זמנא. הדא הוא דכתיב, וישא עיניו וירא את בנגימן אחיו בן אמו. מאי בן אמו. דדיוקניה דאמיה הוה ביה, והוה דמי דיוקניה לדיוקנא דרחל. בגין כך כתיב, וישא עיניו וירא את בנגימן אחיו בן אמו.

דבר אחר תוחלת ממשכה - זה יעקב, שנמשכה לו התוחלת של יוסף עד לזמן אריך. ועץ חיים תאונה באה - זה הוא בנגימן, שהרי מזמן שבקש אותו יוסף עד אותו זמן שהוא בא אליו לא היה אלא זמן מועט, שאותו הזמן לא נמשך. זהו שכתוב וישא עיניו וירא את בנגימן אחיו בן אמו. מה זה בן אמו? שדמות אמו היתה בו, והיתה דומה דמותו לדמות רחל, משום כך כתוב וישא עיניו וירא את בנגימן אחיו בן אמו.

רבי יוסי אמר, והא כתיב בקדמיתא, וירא יוסף אתם את בנגימן. והשתא כתיב, וישא עיניו וירא את בנגימן אחיו. מאי ראיה ראה? אלא חמא ברוחא דקודשא לבנגימן, דחולקיה הוה עמהון בארעא. ובחולקיה דבנגימן ויהודה תשרי שכינתא. דהא חמא ליה ליהודה ובנגימן, דבחולקהון הוה מקדשא. ודא הוא וירא יוסף אתם את בנגימן. ליה חמא עמהון, ויוסף דהוה אחוה לא חמא עמהון בההוא חולקא.

רבי יוסי אמר, והרי כתב בראשונה וירא יוסף אתם את בנגימן, וכאן כתוב וישא עיניו וירא את בנגימן אחיו, איזו ראיה ראה? אלא ראה ברוח הקדש את בנגימן שחלקו היה עמהם בארץ, ובחלקם של בנגימן ויהודה תשרי השכינה, שהרי ראה את יהודה ואת בנגימן שבחלקם יהיה המקדש. וזהו וירא יוסף אתם את בנגימן, ראה אותו עמהם, ואת יוסף שהיה אחיו לא ראה עמהם באותו החלק.

אויף הקא, וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו. מה פתיב בתריה. וימהר יוסף פי נכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות ויבא החדרה ויבד שמה.

אף פאן, וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו. מה פתיב בתריה? וימהר יוסף פי נכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות ויבא החדרה ויבד שמה.

דף רג ע"א

רבי חזקיה פתח ואמר, (ישעיה כב) משא גיא חזיון מה לך איפה כי עלית בלך לגגות. תא חזי, הא אוקמוה בזמנא דאתחריב בי מקדשא, והיו מוקדין ליה בנורא, סליקו כל אינון כהני (דף רג ע"א) על פותליהון (נ"א גגיהון) דמקדשא, וכל מפתחין בידיהו, ואמרו. עד הכא הוינא גזברין דילך, מכאן ואילך טול דילך.

רבי חזקיה פתח ואמר, (ישעיה כב) משא גיא חזיון מה לך אפוא כי עלית בלך לגגות. בא ראה, הרי פרשוה, בזמן שפחרב בית המקדש והיו שורפים אותו באש, עלו כל אותם הכהנים על פתלי [גגות] המקדש, וכל המפתחות בידיהם, ואמרו: עד כאן היינו גזברים שלך. מכאן ואילך טל את שלך.

אבל תא חזי, גיא חזיון, דא שכנתא דהות במקדשא. וכל בני עלמא, מינה הוו ינקין וניקו דנבואה. דאף על גב דכל נביאין, קא הוו מתנבאין מאתר אחרא, מגווה הוו ינקין נבואתהון. ועל דא אתקרי איהי גיא חזיון. חזיון, הא אוקמוה, דאיהו חיזו דכל גוונין עלאין.

אבל בא ראה, גיא חזיון - זו השכינה שהיתה במקדש, וכל בני העולם ממנה היו יונקים וניקת הנבואה. שאף על גב שכל הנביאים היו מתנבאים ממקום אחר - מתוכה היו יונקים את נבואתם, ועל כן היא נקראת גיא חזיון. חזיון, הנה פרשוה שהוא המראה של כל הגונים העליונים.

מה לך איפה כי עלית כלך לגגות, דהא כד אתחרב מקדשא, שכינתא אתאת, וסליקת בכל אינון אתרין, דהנה מדורה בהו בקדמיתא. והות בכת על בית מדורה, ועל ישראל דאזלו בגלותא, ועל כל אינון צדיקי וחסידים דהוו תמן ואתאבדו. ומנלן, דכתיב, (ירמיה לא) כה אמר יי קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה, והא אתמר. וכדין קודשא בריה הוא שאיל לה לשכינתא, ואמר לה. מה לך איפה כי עלית כלך לגגות.

מה לך אפוא כי עלית כלך לגגות, שהרי כשנחרב המקדש, השכינה באה ועלתה לכל אותם המקומות שהיה בהם מדורה בראשונה, והיתה בוכה על בית מדורה, ועל ישראל שהלכו לגלות, ועל כל אותם החסידים והצדיקים שהיו שם ונאבדו. ומנין לנו? שכתוב (ירמיה לא) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה, והרי נתבאר. ואז הקדוש ברוך הוא שואל את השכינה ואומר לה: מה לך אפוא כי עלית כלך לגגות.

מהו כלך, דהא כי עלית סגיא, מהו כלך. לאכללא בהדה כל חילין וכל רתיכין אחרניו, דכלהו בכו עמה על חרבן בי מקדשא.

מה זה כלך, שהרי כי עלית זה מספיק. מה זה כלך? להכליל עמה כל הצבאות והמרכבות האחרים שכלם בכו עמה על חרבן בית המקדש.

ובגין כך, מה לך איפה. אמרה קמיה, וכי בני בגלותא, ומקדשא אתוקדא, ואנא מה לי הכא. שריאת ואמרת, (ישעיה כב) תשואות מלאה עיר הומיה קריה עליזה חלליך לא חללי חרב ולא מתי מלחמה על כן אמרתי שעו מני אמרר בפכי וגו'. והא אוקימנא, דקודשא בריה הוא אמר לה, (ירמיה לא) כה אמר יי מנעי קולך מפכי וגו'.

ומשום כך מה לך אפוא. אמרה לפניו: וכי בני בגלות, והמקדש נשרף, ואני מה לי כאן? התחילה ואמרת, (ישעיה כב) תשואות מלאה עיר הומיה קריה עליזה חלליך לא חללי חרב ולא מתי מלחמה. על כן אמרתי שעו מני אמרר בפכי וגו'. והנה בארנו, שהקדוש ברוך הוא אמר לה (ירמיה שם) כה אמר ה' מנעי קולך מפכי וגו'.

ותא חזי, מיומא דאתחריב בי מקדשא, לא הוה יומא דלא אשתכח ביה לוטיו. בגין דכד בי מקדשא הוה קיים, הוה ישראל פלחין פולחניו וקרבינ

עֲלוּן וְקָרְבָּנוֹ, וְשָׁכֵנְתָא שְׂרָא בְּבֵי מִקְדָּשָׁא עֲלֵייהוּ, כְּאִמָּא דְרַבֵּיעָא עַל
בְּנֵיא. וְהוּוּ כָּל אֲנָפִין נְהִירִין, עַד דְּאִשְׁתַּכְּחוּ בְּרַכָּאן לְעִילָא וְתַתָּא. וְלֹא הָוּה
יוֹמָא, דְּלֹא אִשְׁתַּכְּחַ בֵּיהּ בְּרַכָּאן וְחֲדוּן. וְהוּוּ יִשְׂרָאֵל שְׂרָאן לְרַחְצוֹ בְּאַרְעָא,
וְכָל עֲלָמָא הָוּה אֲתָזוֹן בְּגִינֵיהוּ.

ובא וראה, מיום שנחרב בית המקדש, לא היה יום שלא נמצאו בו
קללות, משום שכאשר בית המקדש היה קיים, היו ישראל עובדים
עבודות ומקריבים עולות וקרבנות, והשכינה שורה בבית המקדש
עליהם כמו אם שרובצת על בניה, והיו כל הפנים מאירות, עד
שנמצאו ברכות למעלה ולמטה, ולא היה יום שלא נמצאו בו ברכות
ושמחות, והיו ישראל שרויים לבטח בארץ, וכל העולם היה נזון
בגלם.

השתא דאתחריב בי מקדשא, ושכינתא עמהון בגלותא, לית לך יומא דלא
אשתכח ביה לווטין, ועלמא אתלטיא. וחדוון לא אשתכחו לעילא ותתא.

עכשו שנחרב בית המקדש, והשכינה עמהם בגלות, אין לך יום שלא
נמצאים בו קללות, והעולם מקלל, ואין נמצאות שמחות למעלה
ולמטה.

וזמין קודשא בריך הוא, לאקמא לה לכנסת ישראל מעפרא, כמה
דאתמר. ולמחדי עלמא בכלא. כמה דאת אמר, (ישעיה נו) והביאותים אל
הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי וגו'. וכתוב, (ירמיה לא) בבכי יבאו
ובתחנונים אובלים. כמה דבמדמיתא, דכתוב, (איכה א) בכה תבכה בלילה
ודמעתה על לחיה. הכי נמי לבתר, בבכי יתחדרון. דכתוב, בבכי יבאו וגו':

ועתיד הקדוש ברוך הוא להקים את כנסת ישראל מן העפר כמו
שנתבאר, ולשמח את העולם בכל, כמו שנאמר (ישעיה נו) והביאותים
אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי וגו', וכתוב (ירמיה לא) בבכי יבאו
ובתחנונים אובלים. כמו שבהתחלה, שכתוב (איכה א) בכו תבכה בלילה
ודמעתה על לחיה, כך גם כן לאחר כך בבכי יחזרו, שכתוב בבכי יבאו
וגו'.

הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמוריהם, רבי אלעזר אמר, הכא אית
לאסתכלא, אי אינון הוו אזלי ואשתדרו, מה לן למכתב באורייתא, המה
וחמוריהם. אלא בגין דכתיב ולקחת אותנו לעבדים ואת חמורינו, בגין

כָּד וְהֶאֱנָשִׁים שֶׁלְּחֹ הִמָּה וְחִמּוּרֵיהֶם. בְּגִין דְּלֹא יִשְׁתַּאֲרוּן אֵינּוּן וְחִמּוּרֵיהוֹן,
כְּדִקְאָמְרוּ.

הַבִּקֵּר אֹר וְהֶאֱנָשִׁים שֶׁלְּחֹ הִמָּה וְחִמּוּרֵיהֶם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּאֵן יֵשׁ
לְהִתְבוּנָן, אִם הֵם הָיוּ הוֹלְכִים וְנִשְׁלָחִים, לָמָּה לָנוּ לְכַתֵּב בְּתוֹרָה הִמָּה
וְחִמּוּרֵיהֶם? אֶלָּא מְשׁוּם שְׁכִתוּב וְלִקְחַת אֶתְנוּ לְעִבָּדִים וְאֶת חִמּוּרֵינוּ,
מְשׁוּם כָּד וְהֶאֱנָשִׁים שֶׁלְּחֹ הִמָּה וְחִמּוּרֵיהֶם, כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁאָרוּ הֵם
וְחִמּוּרֵיהֶם כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ.

פְּתַח וְאָמַר, (בראשית כב) וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר וַיַּחְבֵּשׁ אֶת חִמּוּרוֹ וְגו', הַהוּא
בִּקֵּר דְּאַבְרָהָם הָוּה נְהִיר, לְקַיִּמָּא עַלְיֵיהּ בְּזִכּוּתֵיהּ. כְּדִין זְכוּתָא דְאַבְרָהָם
קַיִּמָּא עַלְיֵיהּ, וְאַזְלוּ בְּשִׁלְמָ, וְאַשְׁתַּזְיְבוּ מִן דִּינָא. בְּגִין דְּהָהִיא שְׁעֵתָא,
קַיִּמָּא עַלְיֵיהּ דִּינָא, לְאַתְפָּרְעָא מִנֵּיהּ. בְּר דְּזְכוּתָא דְהָהוּא בִּקֵּר
דְּאַבְרָהָם, אֲגִין עַלְיֵיהּ. וְאַשְׁתַּלְּחוּ מִן דִּינָא, דְּלֹא שְׁלִיט עַלְיֵיהּ בְּהָהוּא
זְמַנָּא.

פְּתַח וְאָמַר, (בראשית כב) וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר וַיַּחְבֵּשׁ אֶת חִמּוּרוֹ וְגו'.
אוֹתוֹ הַבִּקֵּר שֶׁל אַבְרָהָם הָיָה מְאִיר לְעַמֵּד עַלְיֵיהֶם בְּזִכּוּתוֹ, אִזּוֹ זְכוּתוֹ
שֶׁל אַבְרָהָם עֲמֵדָה עַלְיֵיהֶם וְהִלְכוּ בְּשִׁלּוּם וְנִצְלוּ מִן הַדִּין, מְשׁוּם
שְׁאוֹתָהּ הַשְּׁעָה עֲמֵד עַלְיֵיהֶם הַדִּין לְהַפְרֵעַ מֵהֶם, רַק שְׁזִכּוּת אוֹתוֹ הַבִּקֵּר
שֶׁל אַבְרָהָם הִגְנָה עַלְיֵיהֶם וְנִשְׁלְּחוּ מִן הַדִּין, שְׁלֹא שְׁלַט עַלְיֵיהֶם בְּאוֹתוֹ
זְמַן.

רַבִּי יְהוּדָה פְּתַח, (שמואל ב כג) וַיִּזְרַח בִּקֵּר יִזְרַח שְׁמֶשׁ. דָּא הוּא נְהוּרָא,
דְּהָהוּא בִּקֵּר דְּאַבְרָהָם. יִזְרַח שְׁמֶשׁ, דָּא הוּא שְׁמֶשׁא דְיַעֲקֹב. דְּכַתִּיב, (בראשית
לכ) וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. בִּקֵּר לֹא עֲבוֹת, דְּהָהוּא בִּקֵּר לֹא אִיהוּ עֲבוֹת כָּל כָּד,
אֶלָּא מִנְגָה מִמְטָר. נְגָה מִמְטָר, אִיהוּ מְטָרָא דְאַתֵּי מִסְטָרָא דְיַצְחָק, דְּהָהוּא
מְטָרָא אֲפִיק דְּשָׂא מְאָרְץ.

רַבִּי יְהוּדָה פְּתַח וְאָמַר, (שמואל ב כג) וַיִּזְרַח בִּקֵּר יִזְרַח שְׁמֶשׁ - זֶה הוּא הָאוֹר
שֶׁל אוֹתוֹ בִּקֵּר שֶׁל אַבְרָהָם. יִזְרַח שְׁמֶשׁ - זֶה הוּא הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל יַעֲקֹב,
שְׁכִתוּב (בראשית לב) וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. בִּקֵּר לֹא עֲבוֹת - שְׁאוֹתוֹ בִּקֵּר הוּא
לֹא כָּל כָּד עֲבוֹת, אֶלָּא מִנְגָה מִמְטָר. נְגָה מִמְטָר - הוּא הַמְטָר שְׁבָא מִצֵּד
יַצְחָק, שְׁאוֹתוֹ מְטָר מוֹצִיא דְּשָׂא מִן הָאָרְץ.

דף רג ע"ב

דָּבַר אַחַר, וּכְאוּר בְּקָר, בְּהֵהוּא נְהִירוּ דְּבִקְר דְּאַבְרָהָם. (דף רג ע"ב) יִזְרַח שְׁמֶשׁ,
דָּא הוּא יַעֲקֹב. דְּנְהִירוּ דִּילֵיהּ, כְּנְהִירוּ דְּהֵהוּא בְּקָר. בְּקָר לֹא עֲבוֹת, כְּגִין
דְּהֵהוּא בְּקָר, לֹא אִיהוּ חֲשׂוּדָא, אֶלְא נְהִיר. דְּהֵא בְּשַׁעְתָּא דְּאַתִּי בְּקָר, לֹא
שְׁלֵטָא דִּינָא כָּלִל. אֶלְא כָּלִל נְהִיר, בְּסִטְרָא דְּאַבְרָהָם. מְנַגַּה מְמָטָר, דָּא הוּא
סִטְרָא דִּיּוֹסָף הַצַּדִּיק, דְּאִיהוּ אֲמָטִיר עַל אַרְעָא, לְאַפְקָא דְּשָׂאָה, וְכָל טִיבוּ
דְּעֻלְמָא.

דָּבַר אַחַר וּכְאוּר בְּקָר - בְּאוֹתוֹ אוֹר הַבְּקָר שֶׁל אַבְרָהָם יִזְרַח שְׁמֶשׁ, זֶה
הוּא יַעֲקֹב, שְׁאוֹרוֹ כְּאוֹתוֹ אוֹר שֶׁל הַבְּקָר. בְּקָר לֹא עֲבוֹת - מְשׁוּם
שְׁאוֹתוֹ בְּקָר אֵינּוּ חֲשׂוּדָא, אֶלְא מְאִיר, שְׁהִירִי בְּשַׁעְתָּא שְׂבָא הַבְּקָר, הַדִּין
לֹא שׁוֹלֵט כָּלִל, אֶלְא הַכֹּל מְאִיר בְּצַד שֶׁל אַבְרָהָם. מְנַגַּה מְמָטָר - זֶהוּ
הַצַּד שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא מְמָטִיר עַל הָאָרֶץ לְהוֹצִיא דְּשָׂא וְכָל טוֹב
הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דִּילֵילָא עָאֵל, וּפְרִישׁ גְּדַפּוּי עַל עֻלְמָא,
כְּמָה גְּרַדִּינִי טְהִירוּ, זְמִינִין לְנַפְקָא, וְלִשְׁלֵטָאָה בְּעֻלְמָא. וְכְמָה מְאִרְיָהוֹן
דְּדִינִין, מְתַעֲרִין בְּכְמָה סִטְרִין לְזַנְיָהוּ, וְשְׁלֵטִי עַל עֻלְמָא. כִּיּוֹן דְּאַתִּי צְפָרָא
וְנְהִיר, כְּלָהוּ מְסַתְּלָקִי, וְלֹא שְׁלֵטִי, וְכָל חַד וְחַד עָאֵל לְדוּכְתִיָּהּ, וְתַב
לְאַתְרִיָּהּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּאֵ רְאָה, בְּשַׁעְתָּא שְׁנַכְנַס הַלֵּילָהּ וּפּוֹרֵשׁ כְּנַפּוּי עַל
הָעוֹלָם, כְּמָה שׁוֹמְרִים מְזִיקִים מְזַמְנִים לְצִאת וְלִשְׁלֵט בְּעוֹלָם, וְכְמָה
בְּעֵלֵי הַדִּינִים מְתַעֲוֲרִים בְּכְמָה צְדָדִים לְמִינָם, וְשׁוֹלֵטִים עַל הָעוֹלָם.
כִּיּוֹן שְׁמַגִּיעַ הַבְּקָר וּמְאִיר, כְּלָם מְסַתְּלָקִים וְלֹא שׁוֹלֵטִים, וְכָל אֶחָד
וְאֶחָד נַכְנַס לְמִקּוּמוֹ וְשׁוֹב לְמִקּוּמוֹ.

כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, הַבְּקָר אוֹר, דָּא בְּקָר דְּאַבְרָהָם. וְהָאֲנָשִׁים שְׁלָחוּ, אֵלֵין
מְאִרְיָהוֹן דְּדִינָא, דְּהוּוּ שְׁלֵטִין בְּלֵילָא. הַמָּה וְחַמּוּרִיָּהֶם (ס"א הַמָּה אֵינּוֹן
מְאִרְיָהוֹן דְּדִינָא דְּקַאמְרוֹן, וְחַמּוּרִיָּהֶם) אֵינּוֹן גְּרַדִּינִי נִימוּסִין, דְּאַתְּיִין מְסַטְרָא
דְּמְסַאָבָא. דְּלֹאוּ אֵינּוֹן קְדִישִׁין, וְלֹא שְׁלֵטִין, וְלֹא אֶתְחַזּוֹן מִכִּי אֶתִּי צְפָרָא.
וְאֵינּוֹן מְסַטְרָא דְּאֵינּוֹן חֲמָרִי, גְּרַדִּינִי נִימוּסִין דְּקַאמְרוֹן.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַבְּקָר אוֹר - זֶה בְּקָר שֶׁל אַבְרָהָם. וְהָאֲנָשִׁים שְׁלָחוּ - אֵלוּ
בְּעֵלֵי הַדִּין, שֶׁהֵיוּ שׁוֹלֵטִים בְּלֵילָהּ. הַמָּה וְחַמּוּרִיָּהֶם - [הַמָּה אוֹתָם בְּעֵלֵי הַדִּינִים
שְׁמַרְנוּ, וְחַמּוּרִיָּהֶם] הֵם שׁוֹמְרֵי הַחֻקִּים שֶׁבָּאִים מִצַּד הַטְּמָאָה, שְׂאִינָם

קדושים ולא שולטים ולא נראים מכשבא הבקר. והם מצדם של
אותם החמורים, שומרי החקים שאמרו.

דְּהָא לִית לָךְ דְּרָגִין עֲלָאִין. דְּלֵא אִיתָאִי (אית) בְּהוּ יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, רַחְמִי
וְדִינָא. דְּרָגִין עַל דְּרָגִין קְדִישִׁין, מְסֻטְרָא דְקְדוּשָׁה. וּמְסֻטְרָאִין, מְסֻטְרָא
דְּמְסֻטְרָא. וְכִלְהוּ דְרָגִין עַל דְרָגִין, אֵלִין עַל אֵלִין. וּבְכֹל אֲתֵר דְבִקְר
דְּאַבְרָהָם אֲתֵר בְּעֵלְמָא, כִּלְהוּ מִתְעַבְרִי, וְלֵא שְׁלֵטִי. בְּגִין דְלִית לֹון (ו"ח
קיומא) לְקִימָא בְּסֻטְר יְמִינָא, אֵלָא בְּסֻטְר שְׂמָאלָא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבַד
יְמָמָא וְלֵילָא, לְאַנְהָגָא כֹּל חַד וְחַד לְסֻטְרִיהָ כְּדָקָא חֲזִי לִיהָ. זְכָאָה
חִוְלְקִיהוּן דְיִשְׂרָאֵל, בְּעֵלְמָא דִין, וּבְעֵלְמָא דְאֲתִי.

שְׁהֲרִי אִין לָךְ דְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת שְׁאִין [יש] בְּהֵם יְמִין וּשְׂמָאל, רַחְמִים וְדִין,
דְרָגוֹת עַל דְרָגוֹת קְדוּשׁוֹת מְצַד הַקְּדוּשָׁה, וּטְמֵאוֹת מְצַד הַטְּמֵאָה, וְכֹלָם
דְרָגוֹת עַל דְרָגוֹת, אֵלוֹ עַל אֵלוֹ. וּבְכֹל מְקוּם שְׂמִתְעוֹרֵר הַבְּקָר שֶׁל
אַבְרָהָם בְּעוֹלָם, כֹּלָם עוֹבְרִים וְלֵא שׁוֹלְטִים, מְשׁוּם שְׁאִין לְהֵם [קיום]
לְעַמֵּד בְּצַד יְמִין, אֵלָא בְּצַד שְׂמָאל. וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה יוֹמָם וְלֵיל
לְהַנְהִיג כֹּל אֶחָד וְאֶחָד לְצַד שְׁלוֹ כְּרָאוּי לוֹ. אֲשֶׁרִי חִלְקֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל
בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

רְבִי חִיָּיא פְּתַח וְאָמַר, (מלאכי ג) וְזָרְחָה לְכֶם יְרָאִי שְׁמִי שְׂמֵשׁ צְדָקָה וּמְרַפָּא
בְּכַנְפֵיהָ. תָּא חֲזִי, זְמִין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַנְהָרָא לֹון לְיִשְׂרָאֵל, הַהוּא
שְׂמֵשׁ, דְגִנְזוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִיּוֹמָא דְאֲתַבְרִי עֲלֵמָא. (דגניו קודשא בריך
הוא) מְקַמֵי רְשִׁיעֵי דְעֵלְמָא. כְּמָה דְכְּתִיב, (איוב לח) וַיִּמְנַע מִרְשָׁעִים אוֹרָם.

רְבִי חִיָּיא פְּתַח וְאָמַר, (מלאכי ג) וְזָרְחָה לְכֶם יְרָאִי שְׁמִי שְׂמֵשׁ צְדָקָה
וּמְרַפָּא בְּכַנְפֵיהָ. בָּא רָאָה, עֲתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהֵאִיר לְיִשְׂרָאֵל
אוֹתוֹ הַשְּׂמֵשׁ שְׁגִנְזוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִיּוֹם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם [שגנו הקדוש
ברוך הוא] מְלַפְּנֵי הַרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׂכַתוּב (איוב לח) וַיִּמְנַע
מִרְשָׁעִים אוֹרָם.

וְהַהוּא נְהוֹרָא גְּנִיזוּ לִיהָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְכַד נִפְק בְּקְדָמִיתָא, הָנָה נְהִיר
מְסִיפֵי עֲלֵמָא, וְעַד סִיפֵי עֲלֵמָא. כִּיּוֹן דְאַסְתַּכֵּל בְּדִרְיָה דְאַנוּשׁ וּבְדִרְיָה
דְמַבּוּל. וּבְדִרְיָה דְהַפְּלָגָה, וּבְכֹל אֵינוֹן חִיבִיא. גְּנִיזוּ לִיהָ לְהַהוּא נְהוֹרָא.

וְאֵת אוֹתוֹ הָאוֹר גָּנְזוּ אוֹתוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. שְׁכַאֲשֶׁר יָצָא בְּרֵאשׁוֹנָה,
הָיָה מֵאִיר מְסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. כִּי כִּיּוֹן שֶׁהִסְתַּכַּל בְּדוֹר אָנוּשׁ
וּבְדוֹר הַמְּבוּל וּבְדוֹר הַפְּלִגָּה וּבְכָל אוֹתָם הִרְשָׁעִים, גָּנְזוּ אֵת אוֹתוֹ הָאוֹר.

כִּיּוֹן דְּאֵתָא יַעֲקֹב, וְאֵתְדַבֵּק בְּהוּא מְמַנָּא רַבְרָבָא דְעֵשׂוֹ, וְאֶכִּישׁ לִיה
בְּיַרְכָא דִּילִיה, וְהוּה נְכִי. כְּדִין מַה פְּתִיב, וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, מֵאֵן שְׁמֵשׁ,
הֵהוּא שְׁמֵשׁא דְגָנִיז. בְּגִין דְּאֵית בֵּיה אֲסוּתָא, לְאַתְסָאָה לִיה מֵאַרְכֻּבְתִּיה,
וּלְבַתַּר אֵתְסִי בְּהוּא שְׁמֵשׁא. דְּכַתִּיב, (בראשית לג) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם, שָׁלֵם
בְּגוֹפִיה דְּאֵתְסִי.

כִּיּוֹן שְׁפָא יַעֲקֹב וַנְדַבֵּק בְּאוֹתוֹ הַמְּמַנָּה הַגְּדוֹל שֶׁל עֵשׂוֹ וְהִכִּישׁ אוֹתוֹ
בְּיַרְכּוֹ, וְהָיָה נֶכֶה, אִזּוּ מַה פְּתוּב? וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. אֵיזָה שְׁמֵשׁ? אוֹתוֹ
הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁגָּנְזוּ, מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְפוּאָה לְרַפָּא אוֹתוֹ מֵאַרְכֻּבְתּוֹ, וְאַחַר כֵּן
נִרְפָּא בְּשְׁמֵשׁ הַהוּא, שְׁכַתוּב (בראשית לג) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם, שָׁלֵם בְּגוּפוֹ,
שְׁנִרְפָּא.

וְעַל דָּא, זְמִין קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא לְגַלְעָה הַהוּא שְׁמֵשׁא, וּלְאַנְהָרָא לִיה
לְיִשְׂרָאֵל. דְּכַתִּיב, וַיִּזְרַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמֵשׁ צְדָקָה, מֵאִי שְׁמֵשׁ צְדָקָה.
דָּא שְׁמֵשׁא דְיַעֲקֹב, דְּאֵתְסִי בֵּיה. וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵיהָ, דְּהַהוּא שְׁמֵשׁא, יִתְסוּן
כְּלָהוּ. בְּגִין דְּהָא בְּזִמְנָא דִּיקוּמוּן יִשְׂרָאֵל מֵעַפְרָא, כְּמַה חֲגָרִין וְכְמַה סוּמִין
יְהוֹן בְּהוֹן. וּכְדִין קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא גְּנֵהִיר לוֹן הַהוּא שְׁמֵשׁא לְאַתְסָאָה בְּה.
דְּכַתִּיב וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵיהָ.

וְעַל כֵּן עֵתִיד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגַלּוֹת אֵת הַשֶּׁמֶשׁ הַהוּא וּלְהֵאִיר אוֹתוֹ
לְיִשְׂרָאֵל, שְׁכַתוּב וַיִּזְרַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמֵשׁ צְדָקָה. מַה זֶה שְׁמֵשׁ
צְדָקָה? זֶה הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל יַעֲקֹב שְׁנִרְפָּא בּוֹ. וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵיהָ - שֶׁל אוֹתָהּ
שְׁמֵשׁ כְּלָם יִתְרַפְּאוּ. מְשׁוּם שֶׁהֵנָּה בְּזִמְן שִׁישְׂרָאֵל יְקוּמוּ מִן הָעַפְרָא, כְּמַה
חֲגָרִים וְכְמַה סוּמִים יְהִיוּ בְּהֵם, וְאִזּוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יֵאִיר לָהֶם
אוֹתָהּ הַשֶּׁמֶשׁ לְהִרְפָּא בְּה, שְׁכַתוּב וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵיהָ.

וּכְדִין, יִתְנַהֵר הַהוּא שְׁמֵשׁא, מְסִיפֵי עֲלֵמָא, עַד סִיפֵי עֲלֵמָא. וּלְיִשְׂרָאֵל
יְהֵא אֲסוּתָא, וְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת בֵּיה יִתְוֹקְדוּן. אֲבָל
לְיִשְׂרָאֵל מַה פְּתִיב, (ישעיה נח) אִזּוּ יִבְקַע כְּשַׁחַר אוֹרְךָ וְאַרְכֻּבְתְּךָ מִהֲרָה תִצְמַח
וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צְדָקָה כְּבוֹד יְיָ יִאֲסֹפֶךָ.

וְאִזּוּ יוֹאֵר אוֹתוֹ הַשְּׁמֵשׁ מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּף הָעוֹלָם, וְלִישְׂרָאֵל תְּהִיָּה רְפוּאָה, וְהָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת יִשְׂרְפוּ בוֹ. אָבֵל לִישְׂרָאֵל מַה כְּתוּב? (ישעיה נח) אִזּוּ יִבְקַע כְּשֹׁחַר אוֹרֶךְ וְאֶרְכָּתוֹ מִהֶרֶה תִצְמַח וְהִלְךְ לִפְנֵיךְ צִדְקָךְ כְּבוֹד ה' יֵאֲסָפֶךָ.

דף רד ע"א

אֶהְדַּרְנָא לְמִילֵי קַדְמָאי: וְלִיוֹסָף יֵלֵד שְׁנֵי בְנִים בְּטָרַם תְּבוּא שְׁנַת הָרָעַב וְגו'. רַבִּי יִצְחָק פְּתַח, (מִיכָה ה) וְהָיָה שְׂאֲרִית יַעֲקֹב בְּגוֹיִם בְּקָרֵב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֵת יְיָ כְּרַבִּיבִים עָלַי עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא יִקְוֶה לְאִישׁ וְלֹא יִיחַל לְבְנֵי אָדָם. תָּא חֲזִי, בְּכֹל יוֹמָא וְיוֹמָא, כִּד נְהוּרָא סְלֵקָא. אֲתַעַר חַד צִיפְרָא בְּאֵילָנָא דְגִנְתָּא דְעֵדוֹן, וְקָרִי תִלַּת זְמַנִּין. וְשִׁרְבִיטָא יִזְדַּקֵּף, וְכְרוּזָא קָרִי בְּחֵיל, לְכוּן אֲמַרִין, הוֹרְמֵנִי דְבוֹרֵיִרִי. מֵאֵן מְנַכּוֹן דְחָמִי וְלֹא חָמִי. דְקִיִּמָּא בְּעֵלְמָא, וְלֹא יִדְעֵי עַל מַה קְיִימִי, לֹא מִשְׁגִּיחִין בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיהוֹן. (דף רד ע"א) אֲוֹרִייתָא קְיִימָא קְמִייהוּ, וְלֹא מִשְׁתַּדְּלֵי בָהּ. טַב לוֹן דְלֹא יִבְרוּן, עַל מַה יִּקְוִמוּן בְּלֹא סְכְלֵתְנוּ. וְוִי לוֹן כִּד יִתְעַרוּן יוֹמֵי דְרַע עֲלֵייהוּ, וְיִטְרְדוּן לְהוֹן מִעֵלְמָא.

אֲנוּ חוֹזְרִים לְדַבְרֵים הָרֵאשׁוֹנִים. וְלִיוֹסָף יֵלֵד שְׁנֵי בְנִים בְּטָרַם תְּבוּא שְׁנַת הָרָעַב וְגו'. רַבִּי יִצְחָק פְּתַח, (מִיכָה ה) וְהָיָה שְׂאֲרִית יַעֲקֹב בְּגוֹיִם בְּקָרֵב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֵת ה' כְּרַבִּיבִים עָלַי עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא יִקְוֶה לְאִישׁ וְלֹא יִיחַל לְבְנֵי אָדָם. בֵּא רָאָה, בְּכֹל יוֹם וְיוֹם כְּשֶׁהָאוֹר עוֹלָה, מִתְעוֹרְרַת צְפוּר אַחַת בְּעֵץ שֶׁל גֶּן הָעֵדֶן, וְקוֹרֵאת שֶׁלֹש פְּעָמִים, וְהַשְׂרִיט מִזְדַּקֵּף, וְהַכְּרוּז קוֹרֵא בְּחֵיל: לְכֶם אוֹמְרִים שְׂרִי הַמְּמַשְׁלָה, מִי מְכֹס שְׂרוּאָה וְלֹא רוּאָה, שְׁעוֹמֵד בְּעוֹלָם וְלֹא יוֹדְעִים עַל מַה קְיִימִים, וְלֹא מִשְׁגִּיחִים בְּכְבוֹד רְבוּנָם, הַתּוֹרָה עוֹמְדַת לִפְנֵיהֶם וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ - טוֹב לָהֶם שֶׁלֹא נִבְרְאוּ, עַל מַה יִּקְוִמוּ בְּלֵי שֶׁכֶל. אוֹי לָהֶם כְּשִׁיתְעוֹרְרוּ יְמֵי רַע וְיִטְרְדוּ אוֹתָם מִן הָעוֹלָם.

מֵאֵן אֵינּוֹן יוֹמִין דְרַע, אִי סְלֵקָא דְעֵתָךְ דְאֵינּוֹן יוֹמֵי דְסִיבוּ, לֹאוּ הֲכִי. דְהָא יוֹמֵי דְסִיבוּ, אִי זָכָה בְּבִנְיָן וּבְבִנְיָן, יוֹמֵי דְטַב אֵינּוֹן. מֵאֵן אֵינּוֹן יוֹמִין דְרַע, אֶלָּא אֵינּוֹן כְּמַה דְאֲתַמַּר. דְכְּתִיב, (קהלת יב) וּזְכוּר אֶת בּוֹרְאֶךָ בִּימֵי בְּחוֹרוֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יִבְאוּ יְמֵי הָרָעָה, לֹאוּ אֵינּוֹן יוֹמִין דְסִיבוּ. אֶלָּא רְזָא דְמַלְאָה, כִּד בְּרָא קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא עֵלְמָא, בְּרָא לִיהּ בְּאֲתוּוֹן דְאֲוֹרִייתָא. וְכֹל אֶת וְאֶת עֲאֲלַת קַמִּיָּה, עַד דְאֲתַקְיִימוּ כְּלָהוּ אֲתוּוֹן בְּאֶת בִּיִּית. וְכֹל אֵינּוֹן אֶלְפָּא בִּיתוֹת דְאֲתַגְלְגְלוּ אֲתוּוֹן, כְּלָהוּ קְיִימִי (כִּלְהוּ) לְמַבְרֵי עֵלְמָא.

מי הם הימים של רע? אם תעלה על דעתך שהם ימי הזקנה - לא כן, שהרי ימי הזקנה, אם זכה בבנים ובני בנים - הם ימי טוב. מי הם ימי רע? אלא הם כמו שנאמר, שכתוב (קהלת יב) וזכר את בוראיך בימי בחורתיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה. אינם ימי הזקנה. אלא סוד הדבר - כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ברא אותו באותיות התורה, וכל אות ואות נכנסה לפניו, עד שהתקימו כל אותיות באות ביית. וכל אותן אלפא ביתות שהתגלגלו האותיות, כלן עומדות [כלן] לברא העולם.

כיון דאתגלגלו ואתחברו תרין אתוון אליו ט"ר כחדא, סלקא טיית ולא אתיישבת, עד דגער בה קודשא בריך הוא. ואמר לה, טיית טיית, על מה את סלקא ולא אתיישבת בדוכתיך. אמרה קמיה. וכי עבדת לי למהוי את ברישא דטוב, דהא אורייתא פתח בי כי טוב. היך אנא מתחברא לאתישבתא באת רע.

כיון שהתגלגלו והתחברו שתי אותיות הללו ט"ר יחד, עלתה טיית, ולא התישבת, עד שגער בה הקדוש ברוך הוא ואמר לה: טיית טיית, על מה את עולה ואינך מתישבת במקומך? אמרה לפניו: וכי עשית אותי להיות אות בראש של טוב, שהרי התורה פתחה בי כי טוב, איך אני מתחברת להתישב עם אות רע?

אמר לה, תוב לאתריך, דהא את צריך לה. דהא בר נש דאנא בעי למברי בכון, תרווייכו אתכליל כחדא, ויתברי. אבל את לימינא, ואיהי לשמאלא. וכדין תבו ואתיישבו דא בדא כחדא.

אמר לה: שובי למקומך, שהרי את צריכה אותה, שהרי האדם שאני רוצה לברא בכם, שתיכן נכללים יחד ויברא, אבל את לימין, והוא לשמאל. ואז שבו והתישבו זו עם זו יחד.

בההיא שעתא פריש לון קודשא בריך הוא, וברא לון לכל חד וחד, יומין ושנין ידיעו. אליו לימינא ואליו לשמאלא. אליו דימינא, אתקרון ימי הטוב, ואליו דשמאלא אתקרון ימי הרעה. ועל דא אמר שלמה, עד אשר לא יבאו ימי הרעה. דאליו מסחרין ליה לבר נש בחובוי דאיהו עביד. כיון דאתברון יומין דטוב, ויומין דרע, כדין תבו ואתיישבו, לאתכללא בהו בבר נש.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִפְרִיד אוֹתָם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וַיִּבְרָא אוֹתָן אֶת כָּל אַחַת
וְאַחַת יָמִים וְשָׁנִים יְדוּעוֹת, אֵלּוּ לְיָמִין וְאֵלּוּ לְשְׂמָאל. אֵלּוּ שֶׁל הַיָּמִין
נִקְרָאִים יָמֵי הַטּוֹב, וְאֵלּוּ שֶׁל הַשְּׂמָאל נִקְרָאִים יָמֵי הָרָעָה. וְעַל כֵּן אָמַר
שְׁלֹמֹה, עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יָמֵי הָרָעָה, שְׂאֵלּוּ סוֹבְבִים אֶת הָאָדָם
בְּחֻטְאָיו שֶׁהוּא עֹשֶׂה. כִּיּוֹן שֶׁנִּבְרָאוּ יָמִים שֶׁל טוֹב וְיָמִים שֶׁל רָע, אֲזִי
שָׁבוּ וְהִתְיַשְׁבוּ לְהַכְלִיל בְּאָדָם.

וּבְגִינֵי כֶּךָ אָמַר דָּוִד, (תהלים מט) לָמָּה אֵירָא בְיָמֵי רָע עֹון עֲקָבֵי יִסְבְּנִי. יָמֵי רָע
וְדָאֵי. וְרָזָא דָּא, אֵלּוּ אֶקְרוּן יָמֵי רָעָב, שְׁנֵין דְרָעָב, וְאֵלּוּ אֶקְרוּן יָמֵי שְׂבַע,
שְׁנֵי שְׂבַע.

וּמִשׁוּם כֶּךָ אָמַר דָּוִד, (תהלים מט) לָמָּה אֵירָא בְיָמֵי רָע עֹון עֲקָבֵי יִסְבְּנִי.
יָמֵי רָע וְדָאֵי, וְזֶה הַסּוּד. אֵלּוּ נִקְרָאִים יָמֵי רָעָב, שְׁנֵנוֹת הָרָעָב, וְאֵלּוּ
נִקְרָאִים יָמֵי הַשְּׂבַע, שְׁנֵנוֹת הַשְּׂבַע.

וְרָזָא דְמַלְכָּה, דְּלֹא לְאַפְקָא מִבּוֹעָא דְבְּרִית קְדִישָׁא, בְּיוֹמֵי רָעָב, בְּשַׁנַּת הָרָעָב.
וּבְגִין כֶּךָ יוֹסֵף דְּאִיהוּ רָזָא דְבְּרִית, סְתִים מִבּוֹעִיָּה בְּשַׁנַּת הָרָעָב. וְלֹא יָהֵב
לִיָּה דּוּכְתָא לְאַסְגָּאָה בְּעַלְמָא. וְדָא בְּעֵי לִיָּה לְבַר נֶשׁ, דְּכַד שְׁלֵטָא שְׁנַת
הָרָעָב, דְּיִסְתִּים מִבּוֹעָא דְבְּרִית קְדִישָׁא דִּילִיָּה. בְּגִין דְּלֹא יָהֵב לִיָּה דּוּכְתָא
לְאַסְגָּאָה בְּעַלְמָא.

וְסוּד הַדְּבָר - שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא אֶת מַעְיָן הַבְּרִית הַקְדוֹשׁ בְּיָמֵי הָרָעָב, בְּשַׁנַּת
הָרָעָב. וּמִשׁוּם כֶּךָ יוֹסֵף, שֶׁהוּא סוּד הַבְּרִית, סְתִים אֶת מַעְיָנוּ בְּשַׁנַּת
הָרָעָב וְלֹא נָתַן לוֹ מְקוֹם לְרַבּוֹת בְּעוֹלָם. וְזֶה צְרִיךְ לְאָדָם, שְׂפֹאֲשֶׁר
שׁוֹלְטַת שְׁנַת הָרָעָב, שְׂיִסְתִּים אֶת מַעְיָן הַבְּרִית קְדִישָׁא שְׁלֹו כְּדִי שֶׁלֹּא יִתֵּן
לוֹ מְקוֹם לְרַבּוֹת בְּעוֹלָם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, רָזָא דָּא אִיהוּ רָזָא עַלְמָא. בְּהֵיא שְׁנַת הָרָעָב, כִּיּוֹן דְּאִיָּהֵי
שְׁלֵטָא, בְּעֵי לְאַסְתְּמָא מִבּוֹעִיָּה. בְּגִין דְּאִי לֹא סְתִים לִיָּה, גְּרִים לְאַמְשַׁכָּא
רוּחָא לְהֵהוּא וְלָדָא מֵהֵהוּא סְטְרָא. וְיָהִיב דּוּכְתָא לְהֵהוּא סְטְרָא לְמַפְשֵׁי
בְּעַלְמָא, סְטְרָא דְמִסְאַבָּא בְּסְטְרָא דְקוּדְשָׁא. וְתוּ רָזָא, דְכְּתִיב, (משלי ט) תַּחַת
שֶׁלֶשׁ רְגָזָה אֶרֶץ וְגו'.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, סוּד זֶה הוּא סוּד עֲלִיוֹן. בְּשַׁנַּת הָרָעָב הֵיא, כִּיּוֹן
שֶׁהִיא שׁוֹלְטַת, צְרִיךְ לְסְתִים אֶת מַעְיָנוּ, מִשׁוּם שְׂאֵם אֵינּוּ סוֹתִים אוֹתוֹ,

גורם למשך רוח לאותו הולד מהצד ההוא, ונותן מקום לצד ההוא לגדל בעולם, צד הטמאה בצד הקדשה. ועוד סוד, שכתוב (משלי ל) תחת שלוש רגזה ארץ וגו'.

ובגין כך יוסף צדיקא, רזא דברית, סליק וסתים מבויעיה, בשנת הרעב. דלא לאתערבא בהדה כלל, ולמיהב לה דוכתא. ומאן דאפתח מבויעיה בההוא זמנא, עליה כתיב, (הושע ה) ביי בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכלם וגו'. דהא אליו אקרוו בנים זרים ודאי. ביי בגדו ודאי. ובגין כך זכאה חולקהו דישראל קדישין, דלא אתחלפו דוכתא קדישא, בדוכתא מסאבא.

ומשום כך יוסף הצדיק, סוד הברית, סלק וסתם את מעינו בשנת הרעב, שלא להתערב עמה כלל ולתת לה מקום, ומי שפותח מעינו בזמן ההוא, עליו כתוב (הושע ה) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכלם וגו'. שהרי אלו נקראים בנים זרים ודאי. בה' בגדו ודאי. ומשום כך אשרי חלקם של ישראל הקדושים שלא החליפו מקום קדוש במקום טמא.

ועל דא כתיב, וליוסף ילד שני בנים בטרים תבוא שנת הרעב. דהא מההוא זמנא דשלתא שנת הרעב, אסתים מבויעיה וסליק מקוריה, דלא למיהב בגין לסטרא מסאבא, ולא לאחלפא דוכתא דקודשא, בדוכתא דמסאבא. ובעי בר נש לחפאה למאריה דקודשא, כד ייתי וישלוט, כדכתיב, (ישעיה ח) וחפיתי ליי המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו.

ועל זה כתוב וליוסף ילד שני בנים בטרים תבוא שנת הרעב, שהרי מהזמן ההוא ששלתא שנת הרעב, סתם את מעינו וסלק את מקורו שלא לתת בנים לצד הטמאה ולא להחליף מקום של קדש במקום של טמאה. וצריך אדם לצפות לרבוננו כשגיבא וישלט, ככתוב (ישעיה ח) וחפיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו.

דף רד ע"ב

זכאין אינון צדיקנא, דינדעין אורחוי דקודשא בריך הוא, ונטרי פקודי דאורייתא למיהד בהו. דכתיב, (הושע יד) כי ישרים דרכי יי וצדיקים ילכו בם ופשעים יפשו בם. וכתיב, (דברים ד) ואתם הדבקים ביי אלהיכם חיים

כְּלַכְּם הַיּוֹם. (ד"א ל"ג דכתיב והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני (י). דהא, קודשא בריך הוא בעא לקדשא להו לישראל (דף רד ע"ב) בכלא ולא יהא לון בסטרא דמסאבא כלום) (תא חזי כד סטרא דא שלטא בעלמא לא אצטריך ליה לבר נש לאתחזאה בשוקא קמיה בגין דיכיל לנוקא ואתייהיב ליה רשותא לחבלא. ותא חזי ביעקב מה כתיב ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, דלא בעי לאתחזאה קמיה).

אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְּדִיקִים שְׂיֻדְעִים אֶת דְּרָכֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשׁוֹמְרֵי
אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה לְלַכֵּת בָּהֶם, שְׁפָתוֹב (הושע יד) כִּי יִשְׂרָיִם דְּרָכֵי ה' וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפְשָׁעִים יִכְשְׁלוּ בָם. וְכָתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים
בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכְּם הַיּוֹם. [ר"א ל"ג וכתוב (ויקרא כ) והתקדשתם והייתם
קדשים כי קדוש אני (ה)], שהרי הקדוש ברוך הוא רצה לקדש את ישראל בכל, ולא יהיה להם
כלום בצד הטמאה] [בא ראה, כשהצד הזה שולט בעולם, לא צריך לאדם להראות לפניו בשוק,
משום שיכול להזיק ונתנה לו רשות להשחית, ובא וראה מה כתוב ביעקב, ויאמר יעקב לבניו למה
תתראו, שלא רצה להראות לפניו].

וּבְגִין דָּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲזַהַר לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל לְאַתְקַדְשָׁא. (כמה דאת אמר)
(ד"א דכתיב), וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי. מֵאֵן אֲנִי. דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא,
מְלָכוֹת שְׁמַיִם קְדִישָׁא. מְלָכוֹתָא אַחְרָא דְעוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת,
אֶקְרִי אַחַר. דְּכָתִיב, (שמות לה) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחַר כִּי יִי קָנָא שְׁמוֹ.

וּמְשׁוּם זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְהַתְקַדֵּשׁ, שְׁפָתוֹב
וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי. מִי זֶה אֲנִי? זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
מְלָכוֹת הַשְּׁמַיִם הַקְּדוֹשָׁה. הַמְּלָכוֹת הָאֲחֵרֹת שֶׁל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה
נִקְרָאת אַחַר, שְׁפָתוֹב (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחַר כִּי ה' קָנָא
שְׁמוֹ.

וְתָא חֲזִי, אֲנִי, שְׁלִטְנוּ דְעֵלְמָא דִּין, וְעֵלְמָא דְאַתִּי, וְכֹלָא בֵּיה תְלִיא. אַחַר,
סְטְרָא מְסֻבָּא. אַחַר, סְטְרָא אַחְרָא בְּסְטְרָא מְסֻבָּא, וְשׁוֹלְטְנוּ דִּילִיה
בְּהַאי עֵלְמָא, וְלִית לִיה בְּעֵלְמָא דְאַתִּי כְּלוּם. וּבְגִין דָּא מֵאֵן דְאַתְדַּבֵּק בְּהַאי
אֲנִי, אִית לִיה חוֹלְקָא בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי.

וּבֵּא רָאָה, אֲנִי - שְׁלִטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, וְהַכֹּל תְּלוּי בּוּ. אַחַר
- צַד הַטְּמָאָה, אַחַר, צַד הָאַחַר בְּצַד הַטְּמָאָה, וְשְׁלִטוֹנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה,
וְאִין לוֹ כְּלוּם בְּעוֹלָם הַבָּא, וּמְשׁוּם זֶה מִי שְׁנִדְבֵּק בְּאַנִי הַזֶּה, יֵשׁ לוֹ
חֵלֶק בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

ומאן דאָתדבֿק בֿהאי אַחר, אַתְאַבֿיד מֵההוא עֲלָמָא, וְלִית לִיה חוּלְקָא
בְּעֲלָמָא דְאַתִּי. וְאִית לִיה חוּלְקָא בֿהאי עֲלָמָא, בְּמִסְאַבוּ. בְּגִין דְּההוא מְלָכוּ
אַחְרָא עוּבְדִי עֲבוּדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת, כְּמָה אֵינוֹן תְּרִיסִין גְּרַדִּינִין מִמֶּנּוּ
בִּיה, לְשִׁלְטָא בֿהאי עֲלָמָא.

ומי שְׁנִדְבֿק בְּאַחַר הַזֶּה, נֶאָבֵד מִן הָעוֹלָם הַהוּא וְאִין לוֹ חֵלֶק בְּעוֹלָם
הַבָּא. וְיֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּטַמְאַה, מְשׁוּם שְׁאוּתָהּ הַמְּלָכוּת
הָאַחֲרֵת, עוּבְדִי עֲבוּדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת, כְּמָה הֵם מְגַנִּים שׁוֹמְרִים
מִמֶּנִּים בְּה לְשִׁלְט בְּעוֹלָם הַזֶּה.

ובְּגִינֵי כֶּד, אֱלִישַׁע אַחַר, דְּנַחַת וְאַתְדַּבֿק בֿהאי דְרָגָא, אַתְטְרִיד מֵההוא
עֲלָמָא דְאַתִּי, וְלֹא אַתִּייהִיב לִיה רְשׁוּ לְמַהֲדַר בְּתִיבְתָא, וְאַתְטְרִיד מֵההוא
עֲלָמָא, וְעַל דָּא אַקְרִי אַחַר.

ומשׁוּם כֶּד אֱלִישַׁע אַחַר שְׁיַרְד וְנִדְבֿק בְּדְרָגָה הַזֹּאת, נְטֻרְד מִן הָעוֹלָם הַבָּא
הַהוּא, וְלֹא נִתְנָה לוֹ רְשׁוּת לְחֹזַר בְּתִשׁוּבָה וְנְטֻרְד מִן הָעוֹלָם הַהוּא, וְעַל
כֵּן נִקְרָא אַחַר.

ובְּגִין כֶּד בְּעֵי בַר נֶשׁ לְאַתְפְּרָשָׁא מִכָּל סְטֵרִין, דְּלֹא לְאַסְתְּאַבָּא בֿההוא
סְטֵרָא, לְמִזְכֵּי בֿהאי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי. וְעַל דָּא, דָּא בְּרָכָה, וְדָא קְלָלָה.
דָּא שְׁבַע, וְדָא רָעַב. כֹּלָא בֿהַפּוּקָא דָּא מִן דָּא. וְהָא אוֹקִימָנָא.

ומשׁוּם כֶּד צְרִיךְ אָדָם לְהַפְרִיד מִכָּל הַצְדָדִים שְׁלֵא לְהַטְמָא בְּצַד הַהוּא,
לְזִכּוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן זֶה בְּרָכָה וְזֶה קְלָלָה, זֶה שְׁבַע
וְזֶה רָעַב. הַכֹּל בֿהַפּוּדָא זֶה מְזָה, וְהֵנָּה בְּאַרְנוּ.

ובְּגִין כֶּד, בֿההוא זְמַנָּא דְשִׁנַּת הָרָעַב, לִית לִיה לְבַר נֶשׁ לְאַתְחַזָּא בְּשׁוּקָא,
וְלֹא לְאַפְתָּחָא מִבּוּעִיָּה לְאוּלְדָא, לְמִיחַב בְּנִין לְאַל אַחַר, וְהָא אַתְמָר.

ומשׁוּם כֶּד, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁל שְׁנַת הָרָעַב, אִין לְאַדָּם לְהַרְאוֹת בְּשׁוּק, וְלֹא
לְפַתַּח מְעִינוֹ לְהוּלִיד בְּנִים לְאַל אַחַר, וְהֵנָּה נִתְבְּאַר.

זָכָאָה אִיהוּ בַר נֶשׁ דְּאִסְתַּמַּר לְמִיּהוּ בְּאַרְח קְשׁוּט, וְלֹאֲתַדְבָּקָא בְּמֵאֲרִיָּה תַדִּיר. דְּכְתִיב, (דְּבָרִים י) וּבֹו תַדְבָּק. (וּכְתִיב, אֵת יי אֱלֹהִיךָ תִירָא אֲתוּ תַעֲבַד וּבֹו תַדְבָּק) וּבְשִׁמוּ תַשְׁבַּע, וּבֹו תַשְׁבַּע. לֹא כְתִיב, אֶלָּא וּבְשִׁמוּ. מֵאִי תַשְׁבַּע, כְּמָה דְּאוּקִימָנָא, לְמַהוּי מִתַּדְבָּק בְּרָזָא דְּמַהִימְנוּתָא.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁנִּשְׁמַר לְלֶכֶת בְּדַרְדַּר אֶמֶת וְלִהְדָּבֵק תְּמִיד בְּרַבּוֹנוֹ, שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים י) וּבֹו תַדְבָּק [וּכְתוּב אֵת יי אֱלֹהִיךָ תִירָא אֲתוּ תַעֲבַד וּבֹו תַדְבָּק] וּבְשִׁמוּ תַשְׁבַּע. וּבֹו תַשְׁבַּע לֹא כְתוּב, אֶלָּא וּבְשִׁמוּ. מַה זֶה תַשְׁבַּע? כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, לְהִיּוֹת דְּבֵק בְּסוּד הָאֱמוּנָה.

שְׁבַעָה דְּרַגְיִן לְעֵילָא עֲלָאִין עַל כֹּלָּא, רָזָא דְּשְׁלִימוֹ דְּמַהִימְנוּתָא. וְרָזָא דְּשְׁבַעָה דְּרַגְיִן דְּלִתְתָּא מְנַיְהוּ, דְּאִינוּן חֲבוּרָא חַד, וְקְשׁוּרָא חַד, אֶלִין בְּאֶלִין, לְמַהוּי כְּלָהוּ חַד. וּבְגִין כֶּף כְּתִיב, (מַלְכִים א ח) שְׁבַעַת יָמִים וְשְׁבַעַת יָמִים יי"ד יוֹם. וְכֹלָּא חַד, וְקְשׁוּרָא חַד, וְעַל דָּא כְּתִיב וּבְשִׁמוּ תַשְׁבַּע, מְלַעִילָא וּמִתְתָּא. זָכָאָה אִיהוּ (נִי"א מֵאֵן דְּזִכִּי לֹאֲתַדְבָּקָא בִּיהַּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּדָקָא יֵאוּת. זְכָאָה הוּא בַעֲלָמָא דִּין וּבַעֲלָמָא דְּאֲתִי. דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פִתַּח לִיהַּ אוּצְרִין טְבִין קְדִישִׁין בַּשַּׁעֲתָא דְּאַצְטְרִיךְ לְקַבְּלָא צְלוּתָא כְּמָה דְּאֵת אִמְרֵי). (נִי"א וּמֵאֵן דְּמִיּוּחַד אֶלִין בְּאֶלִין, עֲלִיהַּ כְּתִיב), (דְּבָרִים כח) לְפִתַּח יי לָךְ אֵת אוּצְרוֹ הַטּוֹב אֵת הַשְּׁמַיִם, אֶלִין אוּצְרִין דְּלַעִילָא וְתַתָּא. שְׁבַעַת יָמִים וְשְׁבַעַת יָמִים כְּלָהוּ חַד. דְּכְתִיב, אֵת אוּצְרוֹ הַטּוֹב אֵת הַשְּׁמַיִם. אוּצְרוֹ חַד, וְאִיהוּ אֵת הַשְּׁמַיִם. (זְכוּרִיָּה ד) שְׁבַעָה וְשְׁבַעָה מוּצְקוֹת, וְאִינוּן חַד.

שְׁבַע דְּרַגּוֹת לְמַעְלָה עֲלִיוֹנוֹת עַל הַכֹּל, הַסּוּד שֶׁל שְׁלֵמוֹת הָאֱמוּנָה וְהַסּוּד שֶׁל שְׁבַע דְּרַגּוֹת שְׁלֵמָטָה מְהֵם, שְׁהֵם חֲבוּר אֶחָד וְקֶשֶׁר אֶחָד, אֱלוֹ עִם אֱלוֹ, שְׁכֹלָם יְהִי אֶחָד. וּמְשׁוּם כֶּף כְּתוּב (מַלְכִים א ח) שְׁבַעַת יָמִים וְשְׁבַעַת יָמִים אַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם, וְהַכֹּל אֶחָד וְקֶשֶׁר אֶחָד. וְעַל כֵּן כְּתוּב וּבְשִׁמוּ תַשְׁבַּע, מְלַמְעָלָה וּמְלַמְטָה. אֲשֶׁרִיו [מִי שְׁזוּכָה לְהַתְּדַבֵּק בְּקוּדְשִׁי בְּרוּךְ הוּא כְּרֵאוּי, צְדִיק הוּא בַעֲלוֹם הַזֶּה וּבַעֲלוֹם הַבָּא, שֶׁהַקּוּדֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פּוֹתַח לוֹ אוּצְרוֹת טוֹבִים קְדוּשִׁים בַּשַּׁעֲתָא שֶׁצְטְרַךְ לְקַבְּלַת הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר] [וּמִי שְׁמִיחַד אֱלוֹ עִם אֱלוֹ, עֲלִיו כְּתוּב] (דְּבָרִים כח) יְפַתַּח ה' לָךְ אֵת אוּצְרוֹ הַטּוֹב אֵת הַשְּׁמַיִם. אֱלוֹ הָאוּצְרוֹת שְׁלֵמָעָלָה וּלְמַטָּה. שְׁבַעַת יָמִים וְשְׁבַעַת יָמִים כְּלָם אֶחָד, שְׁכְּתוּב אֵת אוּצְרוֹ הַטּוֹב אֵת הַשְּׁמַיִם. אוּצְרוֹ אֶחָד, וְהוּא אֵת הַשְּׁמַיִם. (זְכוּרִיָּה ד) שְׁבַעָה וְשְׁבַעָה מוּצְקוֹת, וְהֵם אֶחָד.

רַבִּי חֲזִיא וְרַבִּי יוֹסִי הוּוּ אֶזְלִי בְּאַרְחָא, אֲדַהֲכִי חֲמוּ חַד בַּר נֶשׁ דְּהוּה אֲתִי, מְתַעֲטָף בְּעֵטוּפָא דְּמַצְוָה וּכְלִי זַיִינִין קְטוּרִין תְּחוּתוּי. אֲמַר רַבִּי חֲזִיא, בַּר נֶשׁ דִּין, חַד מְתַרִין אֵית בִּיהַּ. אוּ זָכָאָה שְׁלִים אִיהוּ, אוּ לְרַמָּאָה (אֵת) בְּנִי עֲלָמָא אִיהוּ.

רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. בינתיים ראו איש אחד שהיה בא מעטף בעטוף של מצוה וכלי זין קשורים תחתיו. אמר רבי חייא, האישה הזו, אחד מן השנים יש בו - או שהוא צדיק שלם, או שהוא בשביל לרמות את בני העולם.

אמר ליה רבי יוסי, הא חסידי עליונין אמרו, הוי דן לכל בר נש לזכו. הא תנינן, בר נש דנפיק לארחה, יתפנין לתלת מלין. לדורון, לקרבא, לצלותא. מנלן מייעקב, דהא לתלת אלין אתפנוון, וזריו גרמיה לדורון, לקרבא, לצלותא. והאי בר נש, אזיל בארחה איהו. הא ביה עטופא דמצוה, לצלותא. והא ביה כלי זיינין, לקרבא. פניו דתרין אלין אית ביה, תליתאי לא למרדף אבתרה.

אמר לו רבי יוסי, הרי החסידים העליונים אמרו, הוי דן כל אדם לכף זכות. הנה שנינו, אדם שיוצא לדרך, יתפנון לשלשה דברים - לדורון, לקרב, ולתפלה. מנין לנו? מייעקב. שהרי הוא התפנון לשלשת אלו, וזרז עצמו לדורון, לקרב ולתפלה. והאישה הזו היא הולך בדרך, הנה יש בו עטוף של מצוה לתפלה, והנה בו כלי זין לקרב. פניו שיש בו שני אלה, השלישי אין לרדף אחריה.

דף רה ע"א

פד קריב לגבייהו, נהבו ליה שלם ולא אתיב לון. אמר רבי חייא, הא חד מאינון (דף רה ע"א) תרין, דאתחזיין למהוי ביה לית ביה, דהא לא אתקין גרמיה לדורון, ובדורון שלמא כליל ביה. אמר רבי יוסי, דילמא איהו משתדל בצלותיה, או מרחיש תלמודיה בגין דלא יעקר ליה.

כשקרב אליהם, נתנו לו שלום ולא השיב להם. אמר רבי חייא, הנה אחד מאותם השנים שראויים להיות בו - אין בו, שהרי לא תקן עצמו לדורון, ובדורון כלול השלום. אמר רבי יוסי, אולי היה משתדל בתפלתו, או שמרחיש תלמודו כדי שלא ישפח אותו.

אזלי כחדא, ולא מליל ההוא בר נש בהדייהו. לבתר אשתמיטו רבי חייא ורבי יוסי ואשתדלו באורייתא. פניו דחמא ההוא בר נש דהוו משתדלי באורייתא, קריב לגבייהו וניהיב לון שלם.

הִלְכוּ יַחַד, וְלֹא דָבַר אוֹתוֹ הָאִישׁ עִמָּהֶם. אַחַר כֵּן נִשְׁמְטוּ רַבֵּי חִיָּיא וְרַבֵּי יוֹסִי וְהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה. כִּיּוֹן שָׁרְאָה אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים הִיוּ בַּתּוֹרָה, קָרַב אֲלֵיהֶם וְנָתַן לָהֶם שְׁלוֹם.

אָמַר לוֹן, רַבּוֹתֵי, בְּמָה חִשְׁדַּתּוֹן לִי, כִּד יַהֲבִיתּוּ לִי שְׁלָם, וְלֹא אֶתִּיבְנָא לָכוּ. אָמַר לִיה רַבֵּי יוֹסִי, דִּילְמָא צְלוֹתָא הוּיִת אָמַר, אוּ מְרַחֵשׁ בְּתַלְמוּדָךְ. אָמַר לוֹן, קוּדְשָׁא בְּרִידָךְ הוּא יָדִין לָכוּ לְכַף זָכוּ.

אָמַר לָהֶם, רַבּוֹתֵי, בְּמָה חִשְׁדַּתְתֶּם אוֹתִי כְּשִׁנְתַּתְתֶּם לִי שְׁלוֹם וְלֹא הִשְׁבַּתִּי לָכֶם? אָמַר לוֹ רַבֵּי יוֹסִי, אוּלַי הִיִּית אֹמֵר תִּפְלָה אוּ מְרַחֵשׁ בְּתַלְמוּדָךְ. אָמַר לָהֶם, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יָדוֹן אֶתְכֶם לְכַף זָכוּת.

אָבַל אֵימָא לָכוּ. יוֹמָא חַד הוּינָא אָזִיל בְּאַרְחָא, אֲשַׁכְחָנָא חַד בַּר נֶשׁ, וְאַקְדִּימְנָא לִיה שְׁלָם. וְהָהוּא גִבְרָא הָוָה לְסָטִים, וְקָם עָלֵי, וְצַעַר לִי. וְאַלְמָלָא דְאַתְתְּקַפְנָא בֵּיה אֲצַטְעָרְנָא. מֵהָהוּא יוֹמָא נִדְרָנָא, דְלֹא לְאַקְדָּמָא שְׁלָם, בַּר לְבַר נֶשׁ זַכָּאָה. אֶלָּא אֵי יִדְעָנָא בֵּיה בְּקַדְמִיתָא, בְּגִין דִּיכִיל לְצַעְרָא לִי, וְיִתְתַקַּף בִּי בַחֲיָלָא. בְּגִין דְאַסִּיר לְאַקְדָּמָא שְׁלָם לְבַר נֶשׁ חִיָּיבָא. דְכַתִּיב, (ישעיה מט) אֵין שְׁלוֹם אָמַר יְיָ לְרַשָּׁעִים.

אָבַל אָמַר לָכֶם, יוֹם אֶחָד הִיִּיתִי הוּלֵךְ בְּדַרְךָ, מְצַאתִי אִישׁ אֶחָד וְהַקְדַּמְתִּי לוֹ שְׁלוֹם, וְאוֹתוֹ אִישׁ הָיָה שׁוֹדֵד, וְקָם עָלֵי וְצַעַר אוֹתִי, וְאַלְמָלָא שֶׁהִתְגַּבַּרְתִּי עָלָיו הֲצַטְעָרְתִּי. מֵאוֹתוֹ יוֹם נִדְרַתִּי שְׁלֹא לְהַקְדִּים שְׁלוֹם, רַק לְאַדָּם צַדִּיק, אֶלָּא אִם הַפְּרַתִּיו בְּרֵאשׁוֹנָה, מְשׁוּם שֶׁיִּכּוֹל לְצַעַר אוֹתִי וְיִתְגַּבֵּר עָלַי בְּכַח, מְשׁוּם שֶׁאֲסוּר לְהַקְדִּים שְׁלוֹם לְאִישׁ רַשָּׁע, שְׁכַתוֹב (ישעיה מט) אֵין שְׁלוֹם אָמַר ה' לְרַשָּׁעִים.

וְהָיָא שְׁעָתָא דְחַמִּינָא לָכוּ, וְיַהֲבִיתּוּ לִי שְׁלָם וְלֹא אֶתִּיבְנָא לָכוּ. חֲשִׁידָנָא לָכוּ. בְּגִין דְלֹא חַמִּינָא בְּכוּ מְצוּהָ דְאַתְחַזִּי לְבַר. וְהוּינָא כְּמוֹ כֵּן מְהִדַּר תַּלְמוּדָאֵי. אָבַל הַשְׁתָּא דְחַמִּינָא בְּכוּ דְאַתּוֹן זַכָּאִין, הָא אַרְחָא מִתְתַקַּנָּא קְדָמִי.

וְאוֹתָהּ הַשְּׁעָה שְׁרָאִיתִי אֶתְכֶם וְנָתַתְתֶּם לִי שְׁלוֹם וְלֹא הִשְׁבַּתִּי לָכֶם, חִשְׁדַּתִּי אֶתְכֶם, מְשׁוּם שֶׁלֹּא רָאִיתִי בְּכֶם מְצוּהָ שֶׁנִּרְאִית בַּחוּץ, וּכְמוֹ כֵּן הִיִּיתִי חוֹזֵר עַל תַּלְמוּדִי, אָבַל עֲכָשׁוּ שְׁרָאִיתִי אֶתְכֶם שְׁאַתְּם צַדִּיקִים, הִנֵּה הִדְרָךְ מִתְקַנֶּת לְפָנַי.

פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים עג) מְזִמּוֹר לְאֶסְרָף אֵדְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרִי לְבָב.
תָּא חֲזִי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבַד יְמִינָא וְעֲבַד שְׂמָאלָא, לְאַנְהָגָא עֲלֵמָא. חַד
אֶקְרִי טוֹב וְחַד אֶקְרִי רָע. וּבִתְרִין אֵלִין אֲתַכְלִיל בְּרִ נֶשׁ, וְאֲתַקְרִיב בְּכֻלָּא.

פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים עג) מְזִמּוֹר לְאֶסְרָף אֵדְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרִי לְבָב.
בֹּא רְאֵה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה אֶת הַיָּמִין וְעֹשֶׂה שְׂמָאל לְהַנְהִיג אֶת
הָעוֹלָם. אֶחָד נִקְרָא טוֹב, וְאֶחָד נִקְרָא רָע. וּבִשְׁנֵי אֵלֹהִים נִכְלָל הָאָדָם,
וְהִתְקַרַב בְּכֻלָּ.

וְהָהוּא רָע דְאִיְהוּ שְׂמָאלָא, אֲתַכְלִילוּ בֵּיה עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים
וּמַזְלוֹת, וְאֲתִיְהִיב בְּסִטְרָא דְלַחוּן. בְּגִין דְאִיְנוּן עַרְלֵי לְבָא, וְעַרְלֵי בְּשָׂרָא,
וְלֹאֲסַתְאָבָא בֵּיה. אָבֵל בִּישְׂרָאֵל מַה כְּתִיב, אֵדְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל (כתיב).

וּבְאוֹתוֹ הָרַע, שְׁהוּא הַשְׂמָאל, נִכְלָלוּ עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת וְנִתְּנוּ
בְּצַד שְׂלֵהֶם, מְשׁוּם שְׁהֶם עַרְלֵי לֵב וְעַרְלֵי בְּשָׂר וְלַהֲטֵמָא בּוּ. אָבֵל
בִּישְׂרָאֵל מַה כְּתוּב? אֵדְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל.

וְאִי תִימָא לְכַלְהוּ, לָאוּ. אָלָא לְאִיְנוּן דְלֹא אֲסַתְאָבִי בְּהַדִּי הָהוּא רָע. דְכְתִיב,
לְבָרִי לְבָב. בְּגִין דְדָא טוֹב וְדָא רָע. טוֹב לְיִשְׂרָאֵל בְּלַחוּדִיְהוּ, וְרַע לְעַמִּין
עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת. אֵדְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל, בְּגִין לְאֲדַבְקָא בֵּיה.
וּבַהֲאִי אֲתַדְבְּקוּ יִשְׂרָאֵל, בְּרָזָא עֲלָא, בְּרָזָא דְמַהִימְנוּתָא, לְמַהוּי כְּלָא חַד.

וְאִם תֹּאמַר, לְכֻלָּם? לֹא, אָלָא לְאוֹתָם שְׂלֹא נְטֻמָּאִים עִם אוֹתוֹ הָרַע,
שְׂכַתוּב לְבָרִי לְבָב, מְשׁוּם שְׁזָה טוֹב וְזָה רָע. טוֹב לְיִשְׂרָאֵל לְבַדְּדִם, וְרַע
לְעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת. אֵדְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל כְּדִי לְהַדְבִּק בּוּ, וּבְזָה
נְדַבְּקוּ יִשְׂרָאֵל בְּסוּד עֲלִיוֹן, בְּסוּד הָאֲמוּנָה, שְׁהַכֵּל יְהִיָּה אֶחָד.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זְכָאִין אָנוּ, דְלֹא שְׂבִשְׂנָא בְּדִ. וְהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂדִרְךָ
לְגַבּוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּגִין דְטוֹב הוּא לְיִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל אִית לּוֹן חוּלְקָא
בְּעֲלֵמָא דִּין וּבְעֲלֵמָא דְאִתִּי. לְמַחְמִי עֵינָא בְּעֵינָא חִיזוּ יְקָרָא. כְּמַה דְכְתִיב,
(ישעיה נב) כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוּב יְיָ צִיּוֹן. בְּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן : (עייב פרשת
מקץ)

אמר רבי יוסי, אשרינו שלא טעינו בך, והרי הקדוש ברוך הוא שלח אותך אלינו. אמר רבי יוסי, משום שטוב הוא לישראל, יש לישראל חלק לעולם הזה, ובעולם הבא לראות עין בעין את מראה הכבוד, ככתוב (ישעיה נב) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. ברוך ה' לעולם אמן.

אליו

ויגש

פרשת

דף רה ע"ב

ויגש אליו יהודה וגו', רבי אלעזר פתח, (ישעיה סג) כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמוך. האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא, כל יומא ויומא, עביד עבידתא כדקא חזי. בכל יומא ויומא כמה דאצטריך. כיון דאתא יומא שתייתה ואצטריך למברי אדם, אתת אורייתה קמיה. אמרה (קמי קודשא בריך הוא). האי אדם דאת (דף רה ע"ב) בעי למברי, זמין הוא לארגזא קמך. אלמלא לא תאריך רוגזא, טב ליה דלא יתברי. אמר לה קודשא בריך הוא, וכי למגנא אתקרינא ארך אפים.

ויגש אליו יהודה וגו'. רבי אלעזר פתח, (ישעיה סג) כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמוך. הפסוק הזה פרשוהו. אבל בא ראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, כל יום ויום עשה מעשהו כראוי בכל יום ויום כמו שצריך. כיון שבא היום הששי והצטרף לברא אדם, באה לפניו התורה. אמרה [לפני הקדוש ברוך הוא]: האדם הזה שאתה רוצה לברא, עתיד הוא להרגיז לפניך. אלמלא לא תאריך רוגזך, טוב לו שלא יברא. אמר לה הקדוש ברוך הוא: וכי לחנם נקראתי ארך אפים?

אלא, כלא באורייתא אתברי, וכלא באורייתא אשתכלל. בגין דעד לא ברא קודשא בריך הוא עלמא, אתיין כל אתוון קמיה, ועאלו כל חד וחד למפרע.

אָלֵא הַפֶּל נִבְרָא בַּתּוֹרָה וְהַפֶּל נִתְקַן בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁבִּטְרָם בְּרָא
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּאוּ לְפָנָיו כָּל הָאוֹתוּיּוֹת, וְנִכְנְסוּ כָּל
אַחַת לְמַפְרָע.

עֲאֵלַת תִּי"ו. אֲמַרְהָ קַמִּיהָ, רְעוּתָדָּ לְמַבְרִי בִּי עֲלֵמָא, אֲמַר לָהּ לָאו, דְּבָדָּ
זְמִינִין כְּמָה צְדִיקָא לְמִימַת, דְּכְתִיב, (יחזקאל ט) וְהִתּוּיַת תָּיו עַל מְצָחוֹת
הָאֲנָשִׁים וְגו'. וְתִנְיָן, דְּכְתִיב וּמִמְקַדְשֵׁי תַחֲלוּ. אֵל תִּקְרִי מִמְקַדְשֵׁי, אָלֵא
מִמְקוּדְשֵׁי. וּבְגִין כְּדָּ עֲלֵמָא לָא יִתְבְּרִי בְּדָּ.

נִכְנְסָה תִי"ו, אֲמַרְהָ לְפָנָיו: רְצוּנָדָּ לְבָרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם? אֲמַר לָהּ: לָא,
שְׁבָדָּ עֲתִידִים כְּמָה צְדִיקִים לְמוֹת, שְׁכְתוּב וְהִתּוּיַת תָּו עַל מְצָחוֹת
הָאֲנָשִׁים וְגו'. וְשָׁנִינוּ, שְׁכְתוּב וּמִמְקַדְשֵׁי תַחֲלוּ, אֵל תִּקְרִי מִמְקַדְשֵׁי
אָלֵא מִמְקַדְשֵׁי. וּמִשּׁוּם כְּדָּ הָעוֹלָם לָא יִבְרָא בְּדָּ.

עֲאֵלוּ תַלְתָּ אַתְוּוֹן, שִׁי"ן, קו"ף, רִי"ש, כָּל חַד וְחַד בְּלַחוּדוּי. אֲמַר לָהּ
קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, לָאו אַתּוֹן כְּדָאִי לְמַבְרִי בְּכוּ עֲלֵמָא, דְּהָא אַתּוֹן אַתְוּוֹן
דְּאַתְקִרִי בְּכוּ שְׁקֵר, וְשְׁקֵר לָאו אִיהוּ כְּדָאִי לְמִיָּקָם קַמֵּאִי, וְהָא אוּקְמוּהָ.

נִכְנְסוּ שְׁלֵשׁ הָאוֹתוּיּוֹת שִׁי"ן קו"ף רִי"ש, כָּל אַחַת וְאַחַת לְבִדְהָ. אֲמַר
לָהּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֵינְכֹן כְּדָאִיוֹת לְבָרָא בְּכֹן אֶת הָעוֹלָם, שְׁהֵרִי
אַתּוֹן הָאוֹתוּיּוֹת שְׁנַקְרָא בְּכֹן שְׁקֵר, וְהִשְׁקֵר אֵינּוּ כְּדָאִי לְעַמְד לְפָנָי, וְהִנֵּה
פְּרִשׁוּהָ.

וְעֵלוּ פִּיא צַדִּי, וְכֹן כְּלָהּ, עַד דְּמָטוּ אַתְוּוֹן לְאַת כִּי"ף. כִּי"ן דְּנַחַת כִּי"ף מַעַל
כְּתָרָא, אֲזַדְעָזְעוּ עֲלָאִי וְתַתָּאִי כו', עַד דְּאַתְקִיָּים כְּלָא בְּאַת בִּי"ת, דְּאִיהוּ
סִימֹן בְּרָכָה, וּבִיָּה אֲשַׁתְּכַלֵּל עֲלֵמָא וְאַתְבְּרִי.

וְנִכְנְסוּ פִּיא צַדִּי, וְכֹן כְּלָן, עַד שְׁהִגִּיעוּ הָאוֹתוּיּוֹת לְאוֹת כִּי"ף. כִּי"ן
שְׁיַרְדָּה כִּי"ף מַעַל הַכְּתָר, הִזְדְעָזְעוּ עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְכו', עַד שְׁהַכֵּל
הַתְּקִיָּים בְּאוֹת בִּי"ת, שְׁהִיא סִימֹן בְּרָכָה, וּבִיָּה הַשְׁתְּכַלֵּל הָעוֹלָם וְנִבְרָא.

וְאִי תִימָא, דְּאֵלִי"ף אִיהוּ רִישָׁא דְכָל (אֵינוֹן) אַתְוּוֹן, (לֵאוּ) גְאוֹת אִיהוּ. אָלֵא בְּגִין
דְּאַתְקִרִי בִיָּה אַרוּר (וּבְגִין דְּאַתְקִרִי בַּה אַרוּר). וּבְגִין דָּא לָא אַתְבְּרִי בִיָּה עֲלֵמָא,

אף על גב דאל"ף איהו את דרזא עלאה. בגין דלא למיהב דוכתא לסטרא
אחרא דאקרי ארור, לא אתברי ביה עלמא. ואשתכלל בבית עלמא, וביה
אתברי.

ואם תאמר שא"ל"ף היא הראש של כל [אותן] האותיות - [לא] נאה הוא.
אלא משום שנקרא בו ארור [משום שנקרא בה ארור], ומשום זה לא נברא
בו העולם, אף על גב שא"ל"ף היא אות של סוד עליון. כדי לא לתת
מקום לצד האחר שנקרא ארור, לא נברא בו העולם, ונתקן העולם
בבית, ובו הוא נברא.

תא חזי, כי אתה אבינו, בגין דהאי עלמא, בהאי דרגא אשתכלל ואתברי.
ובר נש ביה אתברי, ונפק לעולם. כי אברהם לא ידענו, דהא אף על גב
דביה קיומא דעלמא. לא אשתדל עלו, כמה דאשתדל על ישמעאל. דאמר,
בראשית יז) לו ישמעאל יחיה לפניך. וישראל לא יפירונו, בגין דכל ברכאון
דאצטריך לברכא לבנוי, שבק להאי דרגא לברכא פלהו.

בא ראה, כי אתה אבינו, משום שהעולם הזה נתקן ונברא בדרגה הזו,
והאדם נברא בה ויצא לעולם. כי אברהם לא ידענו, שהרי אף על גב
שבו קיום העולם, לא השתדל עלינו כמו שהשתדל על ישמעאל,
שאמר לו ישמעאל יחיה לפניך. וישראל לא יפירונו, משום שכל
הברכות שהצטרף לברך את בנו, השאיר לדרגה הזו לברך את כלם.

אתה ה' אבינו, דהא אנת קיימת עלו תדיר לברכא, ולא שגחא עלו, כאבא
דאשגח על בנו בכל מה דאצטריך לון. גואלנו מעולם שמה, דהא אנת הוא
גואל, דהכי אתקרי המלאך הגואל. ודא גואלנו מעולם שמה, שמה ודאי.
תנינו, אין מפסיקין בין גאולה לתפלה, כמה דלא מפסיקין בין תפלה של
יד לתפלה של ראש. דבעי למחזי דכלא חד, והא אוקמוה.

אתה ה' אבינו, שהרי אתה תמיד עומד עלינו לברך ולהשגיח עלינו,
כמו אב שמשגיח על הבנים בכל מה שצריך להם. גואלנו מעולם שמה,
שהרי אתה הוא גואל, שפך נקרא המלאך הגואל, וזה גואלנו מעולם
שמה, שמה ודאי. שנינו, אין מפסיקים בין גאולה לתפלה, כמו שלא
מפסיקים בין תפלה של יד לתפלה של ראש, שצריך להראות שהכל
אחד, והנה פרשוה.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ יִתְבֵּי לִילְיָא חַד וְלַעְאן בְּאוּרִייתָא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק לְרַבִּי יְהוּדָה, הָא תְּנִינָן דְּכַד בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵמָא, עֲבַד עֲלֵמָא תַּתְּפָּאה כְּגוּוֹנָא דְעֲלֵמָא עֲלָאָה. וְכֵלְא דָא לְקַבֵּל דָּא. (ד"א ציין זה למהוי דא לקבל דא) וְאִיהוּ יִקְרִיָה לְעִילָא וְתַתָּא.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אַחַד וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק לְרַבִּי יְהוּדָה, הִנֵּה שְׁנִינִי, שְׂפָאָשֶׁר בְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה, [כדי להיות זה כנגד זה] וְהוּא כְּבוֹדוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֵכִי הוּא וְדָאִי. וּבְרָא אָדָם עַל כֹּלָא, הֲדָא הוּא דְכַתִּיב, (ישעיה מ) אֲנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בְּרָאתִי. אֲנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְדָאִי. מֵאִי טַעְמָא עָשִׂיתִי אֶרֶץ, בְּגִין דְּאָדָם עָלֶיהָ בְּרָאתִי, דְּאִיהוּ קִיּוּמָא דְעֲלֵמָא, לְמַהוּי כֹּלָא בְּשִׁלְמֵי חַד.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֶּף זֶה וְדָאִי, וּבְרָא אָדָם עַל הַכֹּל. זֶהוּ שְׂכַתּוּב (ישעיה מה) אֲנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בְּרָאתִי. אֲנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ, וְדָאִי. מַה הַטַּעַם עָשִׂיתִי אֶרֶץ? מְשׁוּם שֶׁאָדָם עָלֶיהָ בְּרָאתִי, שֶׁהוּא קִיּוּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם, שְׂיִהְיֶה הַכֹּל בְּשִׁלְמוֹת אַחַת.

פְּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרָא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָהֶם רוֹקַע הָאֶרֶץ וְצֹאֲצְאֵיהָ נוֹתֵן נֶשְׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ לַהֲלֹכִים בָּהּ. הַאי קָרָא אוּקְמוּהָ, אֲבָל, כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרָא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָהֶם, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעִילָא לְעִילָא. דְּאִיהוּ בּוֹרָא הַשָּׁמַיִם, וְאַתְקִין לִיהַ תְּדִיר בְּכֹל זְמָנָא. רוֹקַע הָאֶרֶץ וְצֹאֲצְאֵיהָ, דָּא אֶרְעָא קְדִישָׁא, צְרוּרָא דְחַיִּי. נוֹתֵן נֶשְׁמָה לָעָם עָלֶיהָ. (הארץ) דָּא הִיא דִּיהֶבֶה נֶשְׁמָה וְגו'.

פְּתַח וְאָמַר, (שם מב) כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרָא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָהֶם רֹקַע הָאֶרֶץ וְצֹאֲצְאֵיהָ נוֹתֵן נֶשְׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ לַהֲלֹכִים בָּהּ. הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאוּרוּחוֹ, אֲבָל כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרָא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָהֶם - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא לְמַעְלָה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא בּוֹרָא הַשָּׁמַיִם, וְהַתְּקִינָם תְּמִיד, בְּכֹל זְמָן. רֹקַע הָאֶרֶץ וְצֹאֲצְאֵיהָ - זֶה הָאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, צְרוּר הַחַיִּים. נוֹתֵן נֶשְׁמָה לָעָם עָלֶיהָ. [הארץ] זֶה הִיא שְׁנוֹתְנַת נֶשְׁמָה וְגו'.

אמר רבי יצחק, כלא איהו לעילא, דהא מתמן נפקא נשמתא דחיי, להאי ארץ. והאי ארץ, נקטא נשמתא למיהב לכלא. בגין דההוא נהר דנגיד ונפיק, איהו יהיב ועייל נשמתין להאי ארץ, ואיהו נקטא לון ויהבא לכלא.

אמר רבי יצחק, הכל הוא למעלה, שהרי משם יוצאת נשמת חיים לארץ הזו, והארץ הזו לוקחת הנשמה לתת לכל, משום שהנהר ההוא ששופע ויוצא, הוא נותן ומכניס נשמות לארץ הזו, והיא לוקחת אותן ונותנת לכל.

תא חזי, כד ברא קודשא בריהו הוא ליה לאדם, אכניש עפריה מארבע סטרין דעלמא. ועבד גרמיה באתר דמקדשא לתתא, ואמשיד עליה נשמתא דחיי מבי מקדשא לעילא.

בא ראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את האדם, כנס את עפרו מארבעה הצדדים של העלם, ועשה את עצמו במקום המקדש למטה, והמשיד עליו נשמת חיים מבית המקדש למעלה.

דף רו ע"א

ונשמתא איהי כלילא בתלת דרגין, ועל דא (דף רו ע"א) תלת שמיהן אינון לנשמתא, כגוונא דרזא עלאה. נפ"ש, רוי"ח, נשמ"ה. נפש, הא אוקמוה דאיהי תתאה מכלא. רוח, איהו קיומא דשלטא על נפש, ואיהו דרגא עלאה עלה, לקיימא עלה בכלא כדקא חזי. נשמה, איהי קיומא עלאה על כלא, ושלטא על כלא, דרגא קדישא עלאה על כלהו.

והנשמה היא כלולה בשלש דרגות, ועל כן שלשה שמות הם לנשמה, כמו שהסוד העליון: נפ"ש, רוי"ח, נשמ"ה. נפש, הנה פרשוה, שהיא תחתונה מהכל. רוח, היא הקיום ששולט על הנפש, והיא דרגה עליונה עליה לעמד עליה בכל פראוי. הנשמה היא הקיום העליון על הכל, ושולטת על הכל, דרגה קדושה, עליונה על כלם.

ואליו תלת דרגין, כלילן בהו בבני נשא, לאינון דזכאן לפולחנא דמאריהון. דהא בקדמיתא אית ביה נפש, ואיהו תקוונא קדישא לאתתקנא בה בר נש. כיון דאתי בר נש לאתדכאה בהאי דרגא, אתתקן

לְאַתְעֵטְרָא בְרוּחַ. דְּאִיהוּ דְרָגָא קְדִישָׁא דְשָׂרְיָא עַל נַפְשׁ לְאַתְעֵטְרָא בֵּיהּ בַּר
נֶשׁ, הֵהוּא דְזָכִי.

אֱלוּ שְׁלֵשׁ הַדְרָגוֹת כְּלוּלוֹת בְּבִנְיַי הָאָדָם, לְאוֹתָם שְׂזוּכִים לְעִבּוּדַת
רְבוּנָם. שְׁהָרִי בְּהִתְחַלָּה יֵשׁ בּוֹ נַפְשׁ, וְהוּא הִתְקוּן הַקְדוּשׁ לְתַקּוּן בּוֹ אֶת
הָאָדָם. כִּיּוֹן שְׂבָא הָאָדָם לְהִטְהַר בְּדִרְגָה הַזֹּאת, נִתְקַן לְהִתְעַטֵּר בְּרוּחַ,
שֶׁהִיא דְרָגָה קְדוּשָׁה שְׁשׂוּרָה עַל הַנַּפְשׁ לְהִתְעַטֵּר בָּאָדָם הֵהוּא שְׂזוּכָה.

כִּיּוֹן דְּאִסְתַּלַּק בְּהוּ, בְּנַפְשׁ וְרוּחַ, וְעָאֵל וְאַתְתַּקַּן בְּפוּלְחָנָא דְמֵאֲרִיָּה כְּדָקָא
יָאוּת. כְּדִין שְׂרִיָּא עֲלֵיהּ נְשָׁמָה. דְרָגָא עֲלָאָה קְדִישָׁא, דְשִׁלְטָא עַל כָּלָא. בְּגִין
לְאַתְעֵטְרָא בְּדִרְגָא עֲלָאָה קְדִישָׁא. וְכִדִּין אִיהוּ שְׁלִימָא דְכָלָא, שְׁלִים בְּכָל
סְטָרִין, לְמִזְכֵּי בְּעֵלְמָא דְאַתֵּי. וְאִיהוּ רְחִימָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא, כְּמָא
דְאַתְ אָמַר, (מְשַׁלִּי ח) לְהִנְחִיל אוֹהֲבֵי יֵשׁ. מֵאֵן אֵינּוֹן אוֹהֲבֵי, אֵלִין אֵינּוֹן
דְנִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא בְּהוּ.

כִּיּוֹן שֶׁהִתְעַלָּה בְּהֵם, בְּנַפְשׁ וְרוּחַ, וְנִכְנַס וְנִתְקַן בְּעִבּוּדַת רְבוּנוֹ כְּרֵאֲוִי,
אִזְ שׂוּרָה עֲלָיו נְשָׁמָה, דְרָגָה עֲלִיוֹנָה קְדוּשָׁה, שְׁשׂוּלְטַת עַל הַכָּל, כְּדִי
לְהִתְעַטֵּר בְּדִרְגָה עֲלִיוֹנָה קְדוּשָׁה. וְאִזְ הוּא הַשְּׁלִים שֶׁל הַכָּל, שְׁלִים בְּכָל
הַצְּדָדִים, לְזָכוֹת בְּעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא אוֹהֲבֵי שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּדָא הוּא, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר לְהִנְחִיל אוֹהֲבֵי יֵשׁ. מִי הֵם אוֹהֲבֵי? אֱלוּ הֵם שְׂבָהֵם נְשָׁמָה
קְדוּשָׁה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִי הָכִי הָא כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית ז) כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים
בְּאַפָּיו וְגוֹ'. אָמַר לֵיהּ, הָכִי הוּא וְדָאִי. דְהָא לֹא אֲשַׁתָּאֵר בְּהוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כֵּן, הָרִי כְּתוּב כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו
וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, כֵּן הוּא וְדָאִי, שְׁהָרִי לֹא נִשְׁאֵר בְּהֵם.

הַשְּׁלֵמָה מֵהַשְּׁמִטוֹת (סִימָן) (כ)

כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכָּל אֲשֶׁר בְּחִרְבָּה מֵתוּ. שְׁאֵל רַבִּי חֲנִיָּא
לְר' אָבָא אֲמַרְתוּן דְנִשְׁמַתָּא לֹא עֵיילָא בְּבַר נֶשׁ עַד דְּאִסְתַּכְּלַת בְּפוּלְחָנָא
דְקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא וְכִדִּין לֵיהוּ לֵיהּ הֵהוּא נְשָׁמַתָּא. וְאֲמַרְתוּן דְנִשְׁמַתָּא
הִיא קְדִישָׁא מְעֵלְיָא עַל כָּלָא אִם כֵּן מֵאִי הוּא דְאָמַר קָרָא כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת
רוּחַ חַיִּים וְגוֹ', הוּאִיל וְהוּא לְהוּ נִשְׁמַתָּא, הוּא לְהוּ לְאַשְׁתַּזְבָּא. לֹא הוּא
בִּידֵיהּ.

כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּיו מִכָּל אֲשֶׁר בְּחֶרֶבָה מֵתוֹ (בראשית ו'). שְׂאֵל רַבִּי חַיִּיא אֵת רַבִּי אַבָּא, אֲמַרְתֶּם שֶׁנִּשְׁמָה לֹא נִכְנָסֶת לְבֶן אָדָם עַד שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּעִבּוּדֵת הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא, וְאִזְ תִּהְיֶה לוֹ אוֹתָהּ נִשְׁמָה, וְאֲמַרְתֶּם שֶׁהַנִּשְׁמָה הִיא קְדוּשָׁה מְעֵלָה עַל הַכֹּל. אִם כֵּן, מַה זֶה שֶׁאָמַר הַפְּתוּב כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים וְגוֹי? הוֹאִיל וְהִיתָה לָהֶם נִשְׁמָה, הֲיָה לָהֶם לְהַנְצִיל! לֹא הִיא בְּיָדוֹ.

אָתוּ שְׂיִילוּהָ לְרִי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר לְהוּ בְּךָ הוּא, וְהָא קָרָא מְסִיעֵ לִיה דְּהַכִּי אָמַר אָבוּי (אבא), דְּכִי אֲתָא טוֹפְנָא לָא חֲזָא (הוה) בְּרִי נֶשׁ דִּיעְבִּיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִינִיה, אֶלָּא נַח. וְזִכּוּתִיה לָא הָוָה אֶלָּא לְאַגְנָא עֲלִיהוֹן וְעַל בְּתִיהוֹן דְּלָא הָוָה זִכּוּתִיה כָּל כְּפֵךְ לְאַגְנָא עַל כָּל דְּרָא וְאִינוּן דְּהוּוּ זְכָאִין בְּקִדְמִיתָא כְּגוֹן חֲנוּךְ יֵרֵד דְּהוּוּ לְהוּ נִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא, וְחֲזִיאַן לְמַעְבָּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִינִיהוֹן בְּחֶרֶבָה מֵתוֹ. וְהִינוּ דְּאָמַר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּיו אִינוּן דְּנִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא הָוָה בְּהוֹן וְלֹא תִימָא דְּעַל אִינוּן דְּהוּוּ בְּטוֹפְנָא אָמַר, אֶלָּא אֲתָא קָרָא וְאָמַר מִכָּל אֲשֶׁר בְּחֶרֶבָה מֵתוֹ: (עד כאן מִהַשְׁמַטוֹת)

בָּאוּ וְשְׂאֵלוּ אֵת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר לָהֶם, כְּפֵךְ הוּא, וּפְסוּק זֶה מְסִיעֵ לוֹ, שְׂכַף אָמַר אָבוּי [אבוי], שְׂכַף אֲשֶׁר בָּא הַמְּבוּל, לֹא רָאָה [היה] אָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא בְּשִׁבְלוֹ אֶלָּא נַח, וְזִכּוּתוֹ לֹא הִיתָה אֶלָּא לְהִגֵּן עֲלֵיהֶם וְעַל בְּתִיהֶם, שֶׁלֹּא הִיתָה זִכּוּתוֹ כָּל כְּפֵךְ לְהִגֵּן עַל כָּל הַדּוֹר, וְאוֹתָם שֶׁהָיוּ צְדִיקִים בְּתַחֲלָה, כְּמוֹ חֲנוּךְ וְיֵרֵד, שֶׁהִיתָה לָהֶם נִשְׁמָה קְדוּשָׁה וְרִאוּיִים שֶׁהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה בְּשִׁבְלָם - בְּחֶרֶבָה מֵתוֹ. וְהִינוּ שֶׁאָמַר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּיו, אוֹתָם שֶׁנִּשְׁמָה קְדוּשָׁה הִיתָה בָּהֶם. וְאֵל תֹּאמַר שֶׁעַל אֵלוֹ שֶׁהָיוּ בְּמִבּוּל הוּא אָמַר, אֶלָּא בָּא הַפְּתוּב וְאָמַר מִכָּל אֲשֶׁר בְּחֶרֶבָה מֵתוֹ: עֵיכ מִהַשְׁמַטוֹת

מִכָּל אִינוּן דְּהוּוּ בְּהוּ נִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא. כְּגוֹן חֲנוּךְ, יֵרֵד וְכִלְהוּ צְדִיקָא, בְּגִין לְאַגְנָא עַל אַרְעָא, דְּלֹא יִשְׁתַּצִּי בְּגִינִיהוּ. הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב, כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּיו מִכָּל אֲשֶׁר בְּחֶרֶבָה מֵתוֹ. כְּבָר מֵתוֹ וְאִסְתַּלְקוּ מֵעֲלָמָא, וְלֹא אִשְׁתַּאֲר מִנְהוֹן מֵאֵן דִּיגִין עַל עֲלָמָא בְּהוּא זְמָנָא.

מִכָּל אוֹתָם שֶׁהִיתָה בָּהֶם נִשְׁמָה קְדוּשָׁה כְּמוֹ חֲנוּךְ, יֵרֵד, וְכָל הַצְּדִיקִים, כְּדִי לְהִגֵּן עַל הָאָרֶץ שֶׁלֹּא תִשְׁמַד בְּגִלְלָם. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּיו מִכָּל אֲשֶׁר בְּחֶרֶבָה מֵתוֹ, כְּבָר מֵתוֹ וְהִסְתַּלְקוּ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נִשְׂאָר מֵהֶם מִי שֶׁיִּגֵּן עַל הָעוֹלָם בְּזִמְן הַהוּא.

תא חזי, כלא אינון דרגין, אלין על אליון. נפיש, רוי"ח, נשמ"ה. דרגא על דרגא. נפש בקדמיתא, ואיהי דרגא תתאה פדקאמרן. רוח לבתר, דשריא על נפש וקיימא עליה. נשמה, דרגא דסלקא על כלא, ואוקמוה.

בא ראה, הכל הם דרגות אלו על אלו, נפיש, רוי"ח, נשמ"ה, דרגה על דרגה. הנפש בראשונה, והיא הדרגה התחתונה, כפי שאמרנו. אחר כך רוח, ששורה על הנפש ועומדת עליה. הנשמה הדרגה שעולה על הכל, ובארוה.

נפש, דא נפש דוד, ואיהי דקיימא לקבלא נפש מההוא נהר דנגיד ונפיק. רוח, דא רוח דקיימא עליה דנפשא, ולית קיומא לנפש אלא ברוח. ודא איהו רוח דשריא בין אשא ומיא, ומקא אתון האי נפש.

נפש - זו נפש דוד, והיא שעומדת לקבל הנפש מאותו נהר ששופע ויוצא. רוח - זו הרוח שעומדת על הנפש, ואין קיום לנפש אלא ברוח, וזו הרוח ששורה בין האש והמים, ומכאן נזונית הנפש הזו.

רוח, קיימא בקיומא דדרגא אוחרא עליה דאקרי נשמה, דהא מתמן נפקי נפש ורוח. מתמן אתון רוח. וכד נטיל רוח, פדין נטלא נפש, וכלא חד. ואתקריבו דא בדא. נפש אתקריב ברוח, ורוח אתקריב בנשמה, וכלא חד.

הרוח עומדת בקיום של דרגה אחרת עליונה שנקראת נשמה, שהרי משם יוצאות נפש ורוח, משם נזונית הרוח. וכשנוסעת הרוח, אז נוסעת הנפש, והכל אחד. ומתקרבים זה לזה. הנפש נקרבת לרוח, והרוח נקרבת לנשמה, והכל אחד.

תא חזי, ויגש אליו, תקרובתא דעלמא בעלמא, לאתאחדא דא בדא למהוי כלא חד. בגין דיהודה איהו מלך ויוסף מלך. אתקריבו דא בדא, ואתאחדו דא בדא.

בא ראה, ויגש אליו, התקרבות של עולם עם עולם, להאחו זה עם זה, שהכל יהיה אחד. משום שיהודה הוא מלך ויוסף מלך, התקרבו זה לזה ונאחזו זה עם זה.

רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים מח) כי הנה המלכים נועדו, דא יהודה ויוסף. בגין דתרווייהו מלכים, ואתקריבו דא בדא לאתוּפְּחָא תרווייהו כחדא. בגין דיהודה אתערב ביה בבנימן, והנה ערב לגביה דאבוי ביה, בהאי עלמא ובעלמא דאתי. ועל דא אתקריב קמיה דיוסף, לאתוּפְּחָא עמיה על עסקא דבנימן, דלא למהוי בנדוי. בהאי עלמא ובעלמא דאתי. כמא דאת אמר, (בראשית מג) אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחסאתי לאבי כל הימים. בהאי עלמא ובעלמא דאתי.

רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים מח) כי הנה המלכים נועדו - זה יהודה ויוסף, משום ששניהם מלכים, והתקרבו זה לזה להתנַפֵּחַ שניהם יחד, משום שיהודה ערב לבנימן, והיה ערב לאביו בו בעולם הזה ובעולם הבא, ועל כן התקרב לפני יוסף להתנַפֵּחַ עמו על עסקו של בנימן, שלא להיות בנדוי בעולם הזה ובעולם הבא, כמו שנאמר (בראשית מג) אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחסאתי לך כל הימים, בעולם הזה ובעולם הבא.

ועל דא, כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו, אתרגיזו כחדא, ואתרגיזו דא בדא בגינייה דבנימן. מה כתיב, המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו רעהה אחרתם שם, לכל אינון דהווי תמן. (לכלהו שאר שבטין דהווי תמו).

ועל כן, כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו, התרגיזו יחד והתרגיזו זה עם זה בשביל בנימן. מה כתוב? המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו רעהה אחרתם שם, לכל אותם שהיו שם. [לכל שאר השבטים שהיו שם],

חיל פּוּלְדָה, בגין דהווי דחליו, לקטלא ולא תקטלא, וכלא בגינייה דבנימן. (ד"א ציין זה מה כתיב כן תמהו נבהלו נחפזו וכלא בגינייה) דהא יוסף אַזְדַּבֵּן בגינייה דיהודה, ואתאבד מאבוי. והשתא אתערב ביה בבנימן, ודחיל דלא יתאבד. ובגין כך ויגש אליו יהודה.

חיל פּוּלְדָה, משום שהיו פוחדים להרג ולההרג, והכל בשביל בנימן. [מה כתוב? כן תמהו נבהלו נחפזו, והכל בגללו] שהרי יוסף נמכר בגלל יהודה ואבד לאביו, וכעת ערב לו לבנימן, ופחד שלא יאבד, ומשום כך ויגש אליו יהודה.

דָּבַר אַחַר, כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעְדוּ, דָּא יְהוּדָה וַיּוֹסֵף, (דף רו ע"ב) דָּאִזְדַּמְנוּ
לְאַתְּוֹכְחָא דָּא עִם דָּא, לְאַתְּוֹכְחָא תַרְוַוייהוּ כְּחַדָּא. בְּגִין דִּיהוּדָה הָוָה מְלֻדָּה,
וַיּוֹסֵף הָוָה מְלֻדָּה, וְתַרְוַוייהוּ אֲתוּ כְּחַדָּא לְאַתְּוֹכְחָא דָּא עִם דָּא. דָּא עַל בְּנִימָן,
וְדָא עַל בְּנִימָן.

דָּבַר אַחַר כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעְדוּ - זֶה יְהוּדָה וַיּוֹסֵף שֶׁהִזְדַּמְנוּ לְהַתְּוֹכֵחַ
זֶה עִם זֶה, לְהַתְּוֹכֵחַ שְׁנֵיהֶם יַחַד, מְשׁוּם שֶׁיְהוּדָה הָיָה מְלֻדָּה וַיּוֹסֵף הָיָה
מְלֻדָּה, וּשְׁנֵיהֶם בָּאוּ יַחַד לְהַתְּוֹכֵחַ זֶה עִם זֶה, זֶה עַל בְּנִימָן - וְזֶה עַל
בְּנִימָן.

כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רָזָא דְמַהִימְנוּתָא הַכָּא, דְּהָא פַּד רְעוּתָא
אֲשֵׁתִּיכַח, וְקִשׁוּרָא אֲתַעֲטַר כְּחַדָּא, כְּדִין תַּרְוַן עֲלָמִין מִתְקַשְּׁרָן כְּחַדָּא
וְאִזְדַּמְנָן כְּחַדָּא. דָּא לְאַפְתָּחָא אוֹצְרָא, וְדָא לְלִקְטָא וּלְמַכְנֵשׁ בְּגוּיָה. וְכִדִּין
כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעְדוּ, תַרְוַן עֲלָמִין קוֹדֵישִׁין, עֲלָמָא עֲלָאָה וְעֲלָמָא תַתָּאָה.

כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, סוּד הָאֱמוּנָה כָּאן, שְׁהִרִי כְּשִׁנְמָצָא
הַרְצוּן, וְהַקְשֵׁר מִתַּעֲטַר יַחַד, אֲזִי שְׁנֵי עוֹלָמוֹת נִקְשָׁרִים יַחַד וּמִזְדַּמְנִים
יַחַד, זֶה לְפַתַּח אֶת הָאוֹצֵר - וְזֶה לְלִקֵּט וְלִכְנֵס לְתוֹכוֹ. וְאִז, כִּי הִנֵּה
הַמְּלָכִים נוֹעְדוּ, שְׁנֵי עוֹלָמוֹת קוֹדֵשִׁים, הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן וְהָעוֹלָם
הַתַּחְתּוֹן.

עֲבָרוּ יַחְדָּו, רָזָא דְמַלְהָ, דְּכַד מִתְחַבְּרָן כְּחַדָּא, כְּדִין עֲבָרוּ יַחְדָּו. בְּגִין דְּכָל
חַיּוּבִין דְּעֲלָמָא לֹא אֲתַעֲבְרָן לְאַתְּכַפְּיָא, עַד דְּמִתְחַבְּרָן כְּחַדָּא. כְּדַכְתִּיב, (מִיכָה
ז) וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע. וְעַל דָּא עֲבָרוּ יַחְדָּו. עֲבָרוּ, אֵינּוּן חוּבִין אֲתַכְפְּרוּ. בְּגִין
דְּהָא כְּדִין כָּל אֲנָפִין נְהִירִין, וְכָל חוּבִין אֲתַעֲבָרוּ.

עֲבָרוּ יַחְדָּו, סוּד הַדְּבָר - שְׁכַאֲשֵׁר מִתְחַבְּרִים יַחַד, אֲזִי עֲבָרוּ יַחְדָּו,
מְשׁוּם שְׁכָל הַחֲטָאִים שֶׁל הָעוֹלָם לֹא מִתְבַּטְּלִים לְהַכְּנֵעַ עַד שֶׁמִּתְחַבְּרִים
יַחַד, כְּכַתוּב וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע, וְעַל כֵּן עֲבָרוּ יַחְדָּו. עֲבָרוּ - אוֹתָם הַחֲטָאִים
הַתַּכְפְּרוּ, מְשׁוּם שֶׁהִנֵּה אִז כָּל הַפְּגִים מְאִירוֹת וְכָל הַחֲטָאִים הַתְּבַטְּלוּ.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, רָזָא דָּא בְּתַקוּנָא דְקַרְבְּנָא אִיהוּ. דְּהָא פַּד קַרְבְּנָא אֲתַקְרִיב
וְכֹלָא מִסְתַּפְּקִין, וְכָל חַד וְחַד כְּדָקָא חֲזִי לֵיה, כְּדִין אֲתַקְשֵׁר פְּלֵא כְּחַדָּא.
וְכָל אֲנָפִין נְהִירִין, וְקִשׁוּרָא חַד אֲשֵׁתִּיכַח. וְכִדִּין הַמְּלָכִים נוֹעְדוּ וְאִזְדַּמְנוּ
כְּחַדָּא, לְכַפְּרָא עַל חוּבִין, לְאַעֲבָרָא עֲלֵיהוּ. וְכִדִּין הַמְּלָכִים נוֹעְדוּ,

וְאֶתְקַשְׁרוּ כַחֲדָא. עֲבְרוּ יַחְדָּיו, לְאַנְהָרָא כֹּל אַנְפִּין, וּלְמַהוּי כְּלָא רְעוּתָא
חֲדָא.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, הַסּוּד הַזֶּה הוּא בְּתַקּוּן הַקְּרָבּוֹ, שֶׁהָרִי כַּאֲשֶׁר נִקְרַב
הַקְּרָבּוֹ, וְכֵלָם מְקַבְּלִים הַסְּפָקָתָם כֹּל אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּי לוֹ, אֲזַי הַכֹּל
נִקְשָׁר יַחַד וְכֹל הַפְּנִים מְאִירוֹת, וְנִמְצָא קֶשֶׁר אֶחָד, וְאֲזַי הַמְּלָכִים נוֹעְדוּ
וּמִזְדַּמְנִים יַחַד לְכַפֵּר עַל הַחֲטָאִים, לְהַעֲבִיר אוֹתָם. וְאֲזַי הַמְּלָכִים נוֹעְדוּ
וְנִקְשָׁרִים יַחַד. עֲבְרוּ יַחְדָּיו, לְהַאִיר כֹּל הַפְּנִים, וְשִׁיְהִיָּה הַכֹּל רְצוֹן אֶחָד.

הֵמָּה רָאוּ כֹּן תַּמָּהוּ, סִלְקָא דְעֶתְדָּ דְאֵינוֹן מְלָכִים. אֶלָּא אֵלִין מְאָרִיהוֹן
דְּדִינִין, דְּחֻדְוָה דְלֵהוֹן לְמַעֲבַד הַהוּא דִּינָא דְאֶתְפָּקְדוּ עֲלֵיהּ. וְכַדִּין, כַּד
מְלָכִים אֲזַדְמְנוּ תַרְוּוּיָהוּ בְרְעוּתָא חֲדָא, כַּדִּין הֵמָּה רָאוּ הַהוּא רְעוּתָא
דְתַרִין עֲלָמִין. כֹּן תַּמָּהוּ נִבְהֵלוּ נַחְפְּזוּ, בְּגִין דְכֵלְהוּ מְאָרִי דְדִינָא אֶתְכַפְּיִין
וּמִתְעַבְּרוּן מֵעֲלָמָא, וְלֹא יְכָלִי לְשַׁלְטָאָה. וְכַדִּין מִתְעַבְּרוּן קִיּוּמִיָּהוֹן, מְעַבְּרוּן
שְׁלִטְנָהוֹן.

הֵמָּה רָאוּ כֹּן תַּמָּהוּ, הַתַּעֲלָה עַל דְעֶתְדָּ שֶׁהֵם מְלָכִים? אֶלָּא אֵלִין בְּעֵלֵי
הַדִּינִים, שֶׁשֶׁמְחַתֵּם לַעֲשׂוֹת אֶת הַדִּין הַהוּא שֶׁהַצְּטוּוּ עֲלֵיו. וְאֲזַי,
כְּשֶׁהַמְּלָכִים מִזְדַּמְנִים שְׁנִיָּהֶם בְּרְצוֹן אֶחָד, אֲזַי הֵמָּה רָאוּ אוֹתוֹ הַרְצוֹן
שֶׁל שְׁנֵי עוֹלְמוֹת. כֹּן תַּמָּהוּ נִבְהֵלוּ נַחְפְּזוּ, מִשּׁוּם שֶׁכֹּל בְּעֵלֵי הַדִּין נִכְנָעִים
וְעוֹבְרִים מִן הָעוֹלָם וְלֹא יְכוּלִים לְשַׁלֵּט, וְאֲזַי קִיּוּמָם עוֹבֵר, וּמִעַבְּרִים
אֶת שְׁלִטוֹנָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה. מֵאֵי טַעְמָא יְהוּדָה, בְּגִין דְהִכִּי
אַצְטְרִיךְ, דְאִיהוּ עָרַב. כְּמָא דְאֶתְ אָמַר, כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת הַנֶּעַר. וְרָזָא
דְמֵלָה, יְהוּדָה וַיּוֹסֵף הִכִּי אַצְטְרִיכוּ לְאַתְקַרְבָּא כַחֲדָא. בְּגִין דַּיּוֹסֵף אִיהוּ
צְדִיק, יְהוּדָה אִיהוּ מְלָךְ. וְעַל דָּא וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה. בְּגִין דְקוֹרְבָא דְלֵהוֹן
דְאֶתְקַרְבּוּ כַחֲדָא, גְרָם כְּמָה טְבִין לְעֲלָמָא. גְרָם שְׁלָמָא לְכֵלְהוּ שְׁבָטִין. גְרָם
שְׁלָמָא בִּינֵייהוּ. גְרָם לִיעֲקֹב דְאֶתְקַיִים רּוּחָא דִּילֵיהּ. כְּמָא דְאֶתְ אָמַר,
(בְּרַאשִׁית מֵה) וַתַּחֲי רּוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְעַל דָּא קְרִיבּוּ דְדָא עִם דָּא אַצְטְרִיךְ,
בְּכֵלְהוּ סְטְרִין לְעִילָא וַתַּתָּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה. מָה הַטַּעַם יְהוּדָה? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ
צְרִיךְ, שֶׁהוּא עָרַב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת הַנֶּעַר. וְסוּד הַדְּבָר -
יְהוּדָה וַיּוֹסֵף כָּךְ הַצְטְרִיכוּ לְהַתְקַרֵּב יַחַד, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף הוּא צְדִיק,
יְהוּדָה הוּא מְלָךְ, וְעַל כֵּן וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקְּרָבָה שְׁלָהֶם,
שֶׁהַתְקַרְבּוּ יַחַד, גְרָמָה לְכַמָּה טוֹבוֹת בְּעוֹלָם, גְרָמָה שְׁלוֹם לְכֹל

השִׁבְטִים, גִּרְמָה לְשָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, גִּרְמָה לְיַעֲקֹב שֶׁהִתְקַיְּמָה רוּחוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מה) וַתַּחֲי רוּחַ יַעֲקֹב אָבִיהֶם. וְעַל כֵּן הִתְקַרְבוּת שָׁל זֶה עִם זֶה הִצְרָכָה בְּכָל הַצְּדָדִים, לְמַעַלְהָ וּלְמַטָּה.

רַבִּי אֲבָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מח) יִפֶּה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ הֵר צִיּוֹן יִרְכָּתִי צְפוֹן קַרְיַת מְלֹךְ רַב. הַאי קָרָא רַזָּא דְמַהִימְנוּתָא אִיהוּ. יִפֶּה נוֹף, דָּא אִיהוּ יוֹסֵף הַצְּדִיק, דְכָתִיב בֵּיהּ, וַיְהִי יוֹסֵף יִפֶּה תֹאֵר וַיִּפֶּה מִרְאָה. מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ, אִיהוּ חֲדוּהָ וְחֲדוּ לְעֵילָא וְתַתָּא. הֵר צִיּוֹן יִרְכָּתִי צְפוֹן, בְּגִין דְּבַחֻלְקִיהָ קָאִים מְשַׁכְּנָא דְשִׁילָה, הֵר צִיּוֹן דָּא יְרוּשָׁלַם. יִרְכָּתִי צְפוֹן, הַכִּי הוּא וְדָאִי לְעֵילָא וְתַתָּא.

רַבִּי אֲבָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מח) יִפֶּה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ הֵר צִיּוֹן יִרְכָּתִי צְפוֹן קַרְיַת מְלֹךְ רַב. הַפְּסוּק הַזֶּה הוּא סוּד הָאָמוּנָה. יִפֶּה נוֹף - זֶהוּ יוֹסֵף הַצְּדִיק, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וַיְהִי יוֹסֵף יִפֶּה תֹאֵר וַיִּפֶּה מִרְאָה. מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ - הוּא חֲדוּהָ וְשִׁמְחָה לְמַעַלְהָ וּלְמַטָּה. הֵר צִיּוֹן יִרְכָּתִי צְפוֹן - מְשׁוּם שֶׁבְּחֻלְקוֹ עוֹמֵד מְשַׁכְּנֵן שִׁילָה. הֵר צִיּוֹן - זֶה יְרוּשָׁלַם. יִרְכָּתִי צְפוֹן, כִּד זֶה וְדָאִי לְמַעַלְהָ וּלְמַטָּה.

קַרְיַת מְלֹךְ רַב, אֲתֵר אִיהוּ מִתְקַנָּא, לְקַבֵּיל מְלֹךְ רַב, דָּא מְלָכָא עֲלָאָה דְכָלְא, קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים. דְּהָא מִתְמַן אֲתֵיָא כָּל נְהִירוֹ וְכָל בְּרַכָּאן וְכָל חִידוֹ דְכָלְא. דְּהָא מִתְמַן נְהִירוֹ כָּל אֲנָפִין, וְבִי מְקַדְשָׁא אֲתַבְּרָכָא מִתְמַן. וְכַד אִיהִי מִתְבְּרָכָא, מִתְמַן נְפָקִי בְּרַכָּאן לְכָל עַלְמָא, דְּהָא כָּל עַלְמָא מִתְמַן אֲתַבְּרָכָא.

קַרְיַת מְלֹךְ רַב - מְקוֹם מִתְקַן הוּא כְּנֻגַד מְלֹךְ רַב, זֶה הַמְּלֹךְ הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַכֹּל, קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, שֶׁהָרִי מְשֵׁם בָּא כָּל הָאוֹר וְכָל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַשְּׂמִיחָה שֶׁל הַכֹּל, שֶׁהָרִי מְשֵׁם כָּל הַפְּנִים מְאִירוֹת, וּבֵית הַמְּקַדָּשׁ מִתְבְּרָךְ מְשֵׁם, וְכִשְׁהִיא מִתְבְּרָכָת, מְשֵׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהָרִי מְשֵׁם כָּל הָעוֹלָם מִתְבְּרָךְ.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי אֶעְרְעוּ בְּכַפֵּר חֲנוּן. עַד דְּהוּוּ יִתְבַּי בִּי אוֹשְׁפִיזִיָּהוּ, אֲתָא חַד בַּר נֶשׁ וְחַד מְטוּלָא דְחַמְרָא קַמִּיהָ וְעָאֵל בְּבֵיתָא. אֲדַהְכִי, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסִי, הָא תְּנִינֵן, דְּדוּד מְלָכָא הֵנָּה מִתְנַמְנֵם כְּסוּס, וְשִׁינְתִּיהָ זְעִיר, הִיךְ הֵנָּה קַם בְּפִלְגוֹת לִילָא. הַאי שְׁעוּרָא זְעִיר אִיהוּ וְלֹא הֵנָּה אֲתַעַר אֲפִילוּ בְּתַלְתּוֹת לִילָא.

רבי יהודה ורבי יוסי נפגשו לכפר חנו. בעודם יושבים בבית מלונם, בא איש אחד, ומשא של חמור לפניו, ונכנס לבית. בין כך אמר רבי יהודה לרבי יוסי, הנה שנינו שדוד המלך היה מתנמנם כמו סוס ושנתו מועטת, איך היה קם בחצות הלילה, השעור הזה הוא קטן, ולא היה מתעורר אפלו בשליש הלילה?

אמר ליה, בשעתא דעאל ליליא, הנה יתיב עם כל רברבי ביתיה ודאין דינא, ועסיק במלי דאורייתא. ולבתר הנה נאים שינתיה עד פלגות ליליא, וקם בפלגות ליליא ואתער, ואשתדל בפולחנא דמאריה, בשירין ותושבון.

אמר לו, בשעה שנכנס הלילה, היה יושב עם כל גדולי ביתו ודן את הדין ועוסק בדברי תורה, ואחר כך היה ישן שנתו עד חצות הלילה, וקם בחצות הלילה ומתעורר, ומשתדל בעבודת רבונו בשירים ותשבחות.

דף רז ע"א

אדהכי אמר (דף רז ע"א) ההוא בר נש, וכי האי מלה דקאמריתו, הכי הוא. רזא דמלה הכא, דהא דוד מלכא חי וקיים לעלם ולעלמי עלמין. ודוד מלכא הנה נטיר כל יומי דלא יטעם טעם מיתה. בגין דשינתא חד משתין במיתה איהו. ודוד בגין דוכתיה דאיהו חי, לא הנה נאים אלא שיתין נשמי. דעד שתין נשמי חסר חד, איהו חי. מתמן ולהלאה, טעים בר נש טעמא דמותא, ושלטי ביה סטרא דרוח מסאבא.

בינתים אמר האיש ההוא, וכי הדבר הזה שאתם אומרים הוא כך? סוד הדבר יש כאן, שהנה דוד המלך חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, ודוד המלך היה שומר כל ימיו שלא יטעם טעם מיתה, משום שהשנה אחד מששים במיתה היא, ודוד, משום מקומו שהוא חי, לא היה ישן אלא ששים נשימות, שעד ששים נשימות חסר אחת הוא חי, משם והלאה טועם אדם טעם מיתה ושולט בו הצד של רוח הטמאה.

ודא הנה נטיר דוד מלכא, דלא יטעם טעמא דמותא, ושלטי (ס"א דלא ישליט) ביה סטרא דרוחא אחרא, בגין דשתין נשמי חסר חד, איהו רזא דחיים

דְּלַעֲלֵא. עַד שְׁתִּין נְשָׁמִי, דְּאִינוּן שְׁתִּין (ד"א ל"ג חסר חד נשמי) נְשָׁמִי עֲלֵאִין, וְאֵילִין רְזָא דְלֵהוּן, דְּתַלְיִין בְּהוּן חֵי. וּמִכָּאן וּלְתַתָּא, רְזָא דְמוֹתָא הוּא.

וְזֵה הִיָּה שׁוֹמֵר דְּוֹד הַמְּלָךְ, שְׁלֵא יִטְעַם טַעַם שֶׁל מִיתָה, וְשׁוֹלֵט (שלא ישלט) בּוֹ צַד שֶׁל רוּחַ אַחֲרַת, מְשׁוּם שְׁשִׁימָה נְשִׁימוֹת חֶסֶר אַחַת הוּא הַסּוּד שֶׁל הַחַיִּים שְׁלֵמָעֵלָה, עַד שְׁשִׁימָה נְשִׁימוֹת שְׁהִים שְׁשִׁימָה (חסר נשימה אחת) נְשִׁימוֹת עֲלִיוֹנוֹת, וְאֵלוֹ הַסּוּד שְׁלֵהוּן, שְׁהַחַיִּים תְּלוּיִים בְּהֵם, וּמִכָּאן וּמִטָּה הוּא סוּד הַמּוֹת.

וְעַל דָּא, דְּוֹד מְלָכָא הוּוּה מְשַׁעַר שְׁעוּרָא דְלִילָא, בְּגִין דְּיִתְקַיֵּים בְּחַיִּים, דְּלֵא יִשְׁלוּט בֵּיה טַעְמָא דְמוֹתָא. וְכַד אֲתַפְּלִיג לִילָא, הוּוּה דְּוֹד מְתַקַּיִים בְּאַתְרֵיהּ. בְּגִין דְּכַד אֲתַעַר פְּלָגוּ לִילָא וְכַתְרָא קַדִּישָׁא אֲתַעַר, בְּעָא דְלֵא לְאַשְׁכַּחא לִיה לְדוּד מְתַקְשֵׁר בְּאַתְרֵי אַחֲרָא, בְּאַתְרֵי דְמוֹתָא.

וְעַל כֵּן דְּוֹד הִיָּה מְשַׁעַר אֶת שְׁעוֹר הַלִּילָה כְּדִי שְׁיִתְקַיֵּים בְּחַיִּים, שְׁלֵא יִשְׁלוּט בּוֹ טַעַם הַמּוֹת, וְכִשְׁנַחֲלַק הַלִּילָה הִיָּה דְּוֹד עוֹמֵד בְּמִקּוּמוֹ, מְשׁוּם שְׁכַפְּאֵשׁר מְתַעוֹרֵר חֲצוֹת הַלִּילָה וְהַכְּתֵר הַקְּדוֹשׁ מְתַעוֹרֵר, צְרִיךְ שְׁלֵא יִמְצָא אֶת דְּוֹד קְשׁוּר בְּמִקּוּם אַחֵר, בְּמִקּוּם הַמּוֹת.

בְּגִין דְּכַד אֲתַפְּלִיג לִילָא וְקַדוּשָׁה עֲלָאָה אֲתַעַר, וְיִבֵּר נֶשׁ דְּנֵאִים בְּעַרְסִיָּה וְלֵא אֲתַעַר לְאַשְׁכַּחא בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיָּה. הָא אִיהוּ אֲתַקְשֵׁר בְּרְזָא דְמוֹתָא וּמְתַדְּבֵק בְּאַתְרֵי אַחֲרָא, וְעַל דָּא דְּוֹד מְלָכָא הוּוּה קְאִים לְאַשְׁכַּחא בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיָּה תְּדִיר. חֵי לְגַבֵּי חֵי, וְלֵא נֵאִים בְּשִׁינְתָּא לְטַעְמָא טַעְמָא דְמוֹתָא. וּבְגִין כֵּךְ, הוּוּה מְתַנְמְנֵם כְּסוּס שְׁתִּין נְשָׁמִי, וְלֵא בְּשִׁלִּימוֹ.

מְשׁוּם שְׁכַפְּאֵשׁר נְחַלַק הַלִּילָה וְהַקְּדוּשָׁה הַעֲלִיּוֹנָה מְתַעוֹרֵר, וְאֵדָם שְׁיִשׁוּן בְּמִטָּתוֹ וְלֵא מְתַעוֹרֵר לְהַשְׁגִּיחַ בְּכַבּוּד רַבּוֹנוֹ, הִנֵּה הוּא נִקְשֵׁר בְּסוּד הַמּוֹת, וְנִדְּבֵק לְמִקּוּם אַחֵר, וְעַל כֵּן דְּוֹד הַמְּלָךְ הִיָּה עוֹמֵד לְהַשְׁגִּיחַ בְּכַבּוּד רַבּוֹנוֹ תָּמִיד, חֵי אֶצֶל חֵי, וְלֵא נִרְדָּם בְּשִׁנָּה לְטַעַם טַעַם הַמּוֹת, וּמְשׁוּם כֵּךְ הִיָּה מְתַנְמְנֵם כְּמוֹ סוּס, שְׁשִׁימָה נְשִׁימוֹת, וְלֵא בְּשִׁלְמוֹת.

אֲתוּ רַבֵּי יְהוּדָה וְרַבֵּי יוֹסִי וְנִשְׁקוּהָ, אֲמָרוּ לִיה, מַה שְׁמָךְ. אָמַר לְהוּן, חִזְקִיָּה. אֲמָרוּ לִיה, יְתִישֵׁר חִילְךָ וְיִתְתַקֵּן אוּרֵייתְךָ. יְתִיבוּ. אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, הוּאֵיל וְשִׁרִית, אִימָא לּוֹ מֵהֵנִי רְזִין עֲלֵאִין דְּקֵאֲמַרְתָּ.

באו רבי יהודה ורבי יוסי ונשקוהו. אמרו לו, מה שמך? אמר להם, חזקיה. אמרו לו, יישר כחך ותתחזק תורתך. ישבו. אמר רבי יהודה, הואיל והתחלת, אמר לנו מעתה סודות עליונים שאמרתי.

פתח ואמר, (משלי א) ה' בחכמה יסד ארץ כוונן שמים בתבונה. תא חזי, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא, חמא דלא יכיל לאתקיימא, עד דברא אורייתא. בגין דמנה נפקין כל נמוסין עלאין ותתאין, ובה קיימי עלאי ותתאי. הך הוא דכתיב, ה' בחכמה יסד ארץ כוונן שמים בתבונה. דהא בחכמה קיימין כל קיומין דעלמא, וכלהו נפקי מגוה.

פתח ואמר, (משלי א) ה' בחכמה יסד ארץ כוונן שמים בתבונה. בא ראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ראה שלא יכול לעמד, עד שברא את התורה, משום שממנה יוצאים כל הנהגות העליונים והתחתונים, ובה עומדים עליונים ותחתונים. זהו שכתוב ה' בחכמה יסד ארץ כוונן שמים בתבונה, שהרי בחכמה עומדים כל הקיומים של העולם, וכלם יוצאים מתוכה.

דבר אחר ה' בחכמה יסד ארץ, עלמא עלאה לא אתברי אלא מגו חכמה. ועלמא תתאה לא אתברי אלא מגו חכמה תתאה. וכלהו נפקו מגו חכמה עלאה ומגו חכמה תתאה. כוונן שמים בתבונה. כוונן, מאי כוונן. אלא, כוונן כל יומא ויומא ולא פסיק, ולא אתתקון בזמנא חדא, אלא בכל יומא ויומא אתקין ליה.

דבר אחר ה' בחכמה יסד ארץ - העולם העליון לא נברא אלא מתוך החכמה, והעולם התחתון לא נברא אלא מתוך החכמה התחתונה, וכלם יוצאים מתוך החכמה העליונה ומתוך החכמה התחתונה. כוונן שמים בתבונה. כוונן, מה זה כוונן? אלא כוונן כל יום ויום ולא פוסק, ולא נתקו בזמן אחד, אלא בכל יום ויום מתקין אותו.

והיינו רזא דכתיב, (איוב טו) ושמים לא זכו בעיניו. וכי סלקא דעתך, דגרעיותא איהו משמים, אלא חשיבו משמים איהו, בגין חביבו ורעו סגיא, דקודשא בריך הוא רעי בהו, וחביבותיהו לגביה. דהא אף על גב דאיהו מתקין לון כל יומא ויומא, לא דמי בעינוי דאינון מתתקון כדקא יאות. בגין דרחימותא דלהון לגביה, ורעויתיה לאנהרא לון תדיר בלא פסיקו. דהא עלמא דאתי אפיק נהורין זהירין כל יומא ויומא תדיר בלא

פסיקו, בגין לאַנהָרָא לון תְּדִיר. וְעַל דָּא לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו. לֹא זָכוּ בְּלַחֲדוּדֵי
לֹא כְּתִיב, אֲלֵא לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו. וּבְגִין כֶּד, כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה.

וְהֵינּוּ סוּד הַכְּתוּב (איו"ב טו) וְשָׁמַיִם לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו. וְכִי תַעֲלֶה עַל דְּעַתְדָּךְ
שְׁהַחֲסָרוֹן הוּא מְשָׁמַיִם? אֲלֵא חֲשִׁיבוֹת הַשָּׁמַיִם הִיא מְשׁוּם הַחֲבִיבוֹת
וְרָצוֹן רַב שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה בָהֶם וְחֲבִיבוֹתָם אֲצֵלוֹ, שְׁהָרִי אֶף
עַל גַּב שֶׁהוּא מִתְקִין אוֹתָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם, אֵין דּוֹמָה בְּעֵינָיו שֶׁהֵם
מִתְקַנִּים כְּרָאוּי, מְשׁוּם שְׁאַהֲבָתָם אֲצֵלוֹ, וְרָצוֹנוֹ לְהַאֲרִי לָהֶם תְּמִיד
בְּלֵי הַפְּסִק, שְׁהָרִי הָעוֹלָם הַבָּא מוֹצִיא אוֹרוֹת זוֹהָרִים כָּל יוֹם וְיוֹם
תְּמִיד בְּלֵי הַפְּסִק, כִּדִּי לְהַאֲרִי לָהֶם תְּמִיד, וְעַל כֵּן לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו. לֹא
זָכוּ לְבַדּוֹ לֹא כְּתוּב, אֲלֵא לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו, וּמְשׁוּם כֶּד כּוֹנֵן שָׁמַיִם
בְּתַבּוּנָה.

מֵאֵן שָׁמַיִם. דָּא הוּא רָזָא דְאַבְהוֹן, וְרָזָא דְאַבְהוֹן דָּא הוּא יַעֲקֹב דְאִיהוּ כְּלָלָא
דְּלָהוֹן. בְּגִין דְיַעֲקֹב תּוֹשְׁבֵיחְתָּא דְאַבְהוֹן אִיהוּ, וְאִיהוּ קִיָּמָא לְאַנְהָרָא עַל
עֲלָמָא.

מִי הַשָּׁמַיִם? זֶה הַסוּד שֶׁל הָאָבוֹת, וְהַסוּד שֶׁל הָאָבוֹת זֶהוּ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא
הַכְּלָלוֹת שְׁלָהֶם, מְשׁוּם שְׁיַעֲקֹב הוּא הַבְּחִיר שֶׁבְּאָבוֹת, וְהוּא עוֹמֵד
לְהַאֲרִי עַל הָעוֹלָם.

וּבְגִין דְאִיהוּ אֲסִתְלַק גּוֹ עֲלָמָא דְאַתִּי, נִפְק מִנִּיה עֲנַפָּא חֲדָא שְׁפִירָא בְּחִיזוֹ,
וְכָל נְהוּרִין מִינִיה נִפְקִין. וְכָל שְׁבָעָא וּמְשַׁח רַבּוֹ לְאַנְהָרָא לְאַרְעָא, וּמֵאֵן
אִיהוּ. דָּא יוֹסֵף הַצְּדִיק, דְאִיהוּ יְהִיב שְׁבָעָא לְכָל עֲלָמָא, וְעֲלָמָא מִנִּיה אֲתִזֵּן.
וּבְגִין כֶּד, קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא כָּל מַה דְעַבְד בְּעֲלָמָא, כְּלָא אִיהוּ בְּרָזָא עֲלָאָה,
וְכָלָא כְּדָקָא חִזִּי.

וּמְשׁוּם שֶׁהוּא הַסִּתְלַק לְתוֹדָה הָעוֹלָם הַבָּא, יֵצֵא מִמֶּנּוּ עֲנָף אֶחָד יִפְחֵה
לְמִרְאָה, וְכָל הָאוֹרוֹת יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וְכָל הַשְּׁבָע וְשִׁמּוֹן הַמְשַׁחָה לְהַאֲרִי
לְאַרְצָא, וּמִי הוּא? זֶה יוֹסֵף הַצְּדִיק, שֶׁהוּא נוֹתֵן שְׁבָע לְכָל הָעוֹלָם,
וְהָעוֹלָם נִזוֹן מִמֶּנּוּ. וּמְשׁוּם כֶּד, כָּל מַה שֶׁעָשָׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּעוֹלָם, הַכֹּל הוּא בְּסוּד עֲלִיוֹן, וְהַכֹּל כְּרָאוּי.

דף רז ע"ב

אֲדַהְכִי אֶתְּךָ רַבִּי אֶלְעָזָר, כִּינּוֹן דְּחֻמָּא לֹון אָמַר, וְדַאי שְׂכִינְתָּא הָכָא. בְּמַאי
עֲסֻקִיתוּ. אָמְרוּ לֵיהּ (דף רז ע"ב) כָּל עוֹבְדָא. אָמַר, וְדַאי שְׁפִיר קָאָמַר. אֲבָל
אֵינוֹן שְׂתִין נְשָׂמִי, וְדַאי שְׂתִין נְשָׂמִי אֵינוֹן דְּחִיין, בֵּין לְעִילָא בֵּין לְתַתָּא.
מִכָּאן וּלְהֶלְאָה, אֵיכָא שְׂתִין נְשָׂמִין אַחֲרָנִין, דְּאֵינוֹן כְּלָהוּ מְסֻטְרָא דְמוֹתָא,
וְדַרְגָּא דְמוֹתָא עֲלִייהוּ, וְאֶקְרוּן דִּירְמִיטָא, וְכָלְהוּ טַעְמָא דְמוֹתָא.

בֵּינְתִים בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר. כִּינּוֹן שְׂרָאָה אוֹתָם, אָמַר, וְדַאי שְׂהֲשַׁכְּנָה כָּאן.
אָמַר לָהֶם, בְּמָה עֲסֻקְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ אֵת כָּל הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר, וְדַאי שְׂיַפָּה
אָמַר, אֲבָל אוֹתָם שְׂשִׁים הַנְּשִׁימוֹת, וְדַאי שְׂשִׁשִׁים נְשִׁימוֹת הֵן שֶׁל
חַיִּים, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. מִכָּאן וְהֶלְאָה יֵשׁ שְׂשִׁים נְשִׁימוֹת אַחֲרוֹת
שֶׁהֵן כְּלוֹן מִצַּד הַמְּוֹת, וְדַרְגַּת הַמְּוֹת עֲלֵיהֶן, וְנִקְרְאוֹת תַּרְדֵּמָה, וְכָלוּ
טַעַם הַמְּוֹת.

וּבְגִין כֶּף דְּדוֹד מְלַכָּא הוּוּהוּ אֵיהוּ מִתְדַבֵּק בְּאֵינוֹן שְׂתִין נְשָׂמִין דְּחִיין, וּמִתְמַן
וּלְהֶלְאָה לֹא נֹאִים כָּלֵל. הֵדָא הוּוּא דְכָתִיב, (תהלים קלב) אִם אֶתֶן שְׁנַת לְעֵינַי
לְעַפְעָפִי תִנּוּמָה. וְעַל דָּא שְׁפִיר קָאָמַר, בְּגִין דִּיקוּם דְּדוֹד חֵי, בְּסֻטְרָא דְחֵי וְלֹא
בְּסֻטְרָא דְמוֹתָא. יִתְבוּ כְּלָהוּ וְאֶשְׁתַּדְּלוּ בְּאוֹרֵייתָא וְאֶתְחַבְּרוּ כְּחַדָּא.

וּמִשׁוּם כֶּף דְּדוֹד הַמְּלֻךְ הוּוּא הֵיךָ נִדְבֵק לְאוֹתָם שְׂשִׁים הַנְּשִׁימוֹת שֶׁל
חַיִּים, וּמִשָּׁם וְהֶלְאָה לֹא יֵשׁ כָּלֵל. זֶהוּ שְׂכָתוּב (תהלים קלב) אִם אֶתֶן שְׁנַת
לְעֵינַי לְעַפְעָפִי תִנּוּמָה. וְעַל כֵּן יָפָה אָמַר, כִּדֵּי שְׂיַקוּם דְּדוֹד חֵי, בְּצַד שֶׁל
הַחֵי, וְלֹא בְּצַד הַמְּוֹת. כָּלֵם יֵשְׁבוּ וְהֶשְׁתַּדְּלוּ בַתּוֹרָה וְהֶתְחַבְּרוּ יַחַד.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תהלים פח) ה' אֱלֹקֵי יִשׁוּעָתִי יוֹם צָעֲקָתִי בְּלִילָה נִגְדָּד.
תָּא חֲזִי, דְּדוֹד מְלַכָּא הוּוּהוּ קָם בְּפִלְגוֹת לִילָא, וְאֶשְׁתַּדְּל בְּאוֹרֵייתָא בְּשִׁירִין
וְתוֹשְׁבָחוֹן, לְחַדְוָה דְּמְלַכָּא וּמְטְרוֹנֵייתָא. וְדָא הוּוּהוּ חַדְוָה דְּמַהִימְנוּתָא
בְּאַרְעָא. בְּגִין דְּהֵאֵי אֵיהוּ שְׂבַחָא דְּמַהִימְנוּתָא דְּאֶתְחַזִּי בְּאַרְעָא.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שם פח) ה' אֱלֹהֵי יִשׁוּעָתִי יוֹם צָעֲקָתִי בְּלִילָה
נִגְדָּד. בָּא רָאָה, דְּדוֹד הַמְּלֻךְ הֵיךָ קָם בְּחֻצוֹת הַלֵּילָה וּמִשְׁתַּדְּל בַּתּוֹרָה
בְּשִׁירִים וְתוֹשְׁבָחוֹת לְשִׁמְחַת הַמְּלֻךְ וְהַגְּבִירָה, וְזוֹ הֵייתָה שְׂמִחַת
הַאֲמוּנָה בְּאַרְץ, מִשׁוּם שֶׁזֶהוּ הַשְּׂבַח שֶׁל הַאֲמוּנָה שְׁנִרְאָה בְּאַרְץ.

דְּהָא לְעִילָא פְּתַחֵי בְּחַדְוָה שִׁירְתָּא כְּמָה מְלַאכְיָן עֲלֵאִין, בְּכַמְה זֵינִין דְּקָא
מִשְׁבָּחוֹן בְּלִילָא בְּכָל סֻטְרִין. כְּהֵאֵי גְוֹנָא לְתַתָּא בְּאַרְעָא, מֵאֵן דְּמִשְׁבַּח לֵיהּ
לְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּוּא בְּאַרְעָא בְּלִילָא, רְעִי בֵּיהּ (בעי) קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּוּא. וְכָל

אינון מלאכין קדישין דקא משבחן ליה לקודשא בריהוּ הוא, פלהו צייתין לההוא דקא משבח ליה בלילא בארעא. דהאי תושבחתא איהו בשלימו, לסלקא יקרי דקודשא בריהוּ הוא מתתא, ולזמרא בחדוה דיחודא.

שהרי למעלה פותחים בשמחה שירה, כמה מלאכים עליונים בכמה מינים שמשבחים בלילה בכל הצדדים. כמו כן למטה בארץ, מי שמשבח את הקדוש ברוך הוא בארץ בלילה, בו חפץ הקדוש ברוך הוא, וכל אותם המלאכים הקדושים שמשבחים את הקדוש ברוך הוא, כלם מקשיבים לאותו שמשבח אותו בלילה בארץ, שהשבח הזה הוא בשלמות, להעלות את כבוד הקדוש ברוך הוא מלמטה ולזמר בשמחה של היחוד.

תא חזי, דוד מלכא כתב, ה' אלהי ישועתי וגו', ה' אלהי ישועתי, אימתי איהו ישועתי. בההוא יומא דאקדמית תושבחתא בלילא לגבד, כדון איהו ישועתי ביממא.

בא ראה, דוד המלך כתב, ה' אלהי ישועתי וגו'. ה' אלהי ישועתי, מתי הוא ישועתי? באותו יום שהקדמתי שבח בלילה אצלך, אז הוא ישועתי ביום.

ותא חזי, דהא בלילא, מאן דמשבח למאריה בתושבחתא דאורייתא, כדון אתקוף בתקיפו ביממא בסטרא דימינא. דהא חוטא חד נפקא מסטרא דימינא, וכדון אתמשד עליה ואתתקוף ביה. ועל דא אמר, ה' אלהי ישועתי יום צעקתי וגו'.

ובא ראה, שהרי בלילה, מי שמשבח את רבונו בשבח של התורה, אז מתחזק בחזק ביום בצד הימין, שהנה חוט אחד יוצא מצד הימין, ואז נמשד עליו ומתגבר בו, ועל כן אמר ה' אלהי ישועתי יום צעקתי וגו'.

ובגין כך אמר, (תהלים קטו) לא המתים יהללו יה. לא המתים, בגין דאצטריך לשבחא חי לחי. ומת לחי לאו הכי, דכתיב לא המתים יהללו יה. ואנחנו נברך יה, דהא אנו חיון ולית לן חולקא בסטרא דמותא כלל. חזקיהו אמר, (ישעיה לח) חי חי הוא יודך פמוני, בגין דחי אתקרב לחי. דוד מלכא איהו חי, וקורבא דיליה לחי העולמים. ומאן דאתקריב לגביה,

אִיהוּ חַי. דְּכַתִּיב, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם.
וְכַתִּיב, (שמואל ב כ"ג) וּבִנְיָהוּ בֶן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַי רַב פְּעָלִים מְקַבְּצָאֵל.

וּמְשׁוּם כֶּךָ אָמַר לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יְהוָה. לֹא הַמֵּתִים, מְשׁוּם שֶׁצָּרִיךְ
לְשַׁבַּח חַי לְחַי. וַיִּמַּת לְחַי לֹא כֵן, שֶׁכְּתוּב לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יְהוָה, וְאַנְחֵנו
נִבְרָךְ יְהוָה, שֶׁהָרִי אָנּוּ חַיִּים, וְאִין לָנוּ חֵלֶק בְּצַד הַמּוֹת כָּלֵל. חֲזַקִּיחוּ
אָמַר, (ישעיה לח) חַי חַי הוּא יוֹדֵךְ כְּמוֹנִי, מְשׁוּם שֶׁחַי מִתְקָרֵב לְחַי. דָּוִד
הַמֶּלֶךְ הוּא חַי, וְהַקְרָבָה שֶׁלוֹ לְחַי הַעוֹלָמִים, וְכִי שֶׁנִּקְרַב אֵלָיו הוּא חַי,
שֶׁכְּתוּב וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם, וְכַתוּב וּבִנְיָהוּ
בֶן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַי רַב פְּעָלִים מְקַבְּצָאֵל.

פֶּתַח הַהוּא יוֹדְאֵי אֲבִתְרִיהּ וְאָמַר, (דברים ח) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכַּתָּ אֶת ה'
אֱלֹקֶיךָ. וְכִי לֹא מְבָרְכִינָן לִי לְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא עַד לֹא נִיכּוּל, וְהָא אֵית
לָן לְאַקְדוּמֵי בְּצַפְרָא וְלִסְדוּרֵי שְׁבַחָא דִּילִיָּהּ (דמאריה) כְּדָקָא יְאוּת, וּלְבִרְכָא
בְּשִׁמְיָהּ עַד לֹא יְבָרַךְ לְאַחְרָא בְּעֵלְמָא. וְכַתִּיב (ויקרא כט) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם,
אֲסוּר לִיָּהּ לְמִיכַל עַד לֹא יְבָרַךְ לְמֵאֲרִיָּהּ. וְהַשְׁתָּא כְּתִיב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ
וּבִרְכַּתָּ.

פֶּתַח אוֹתוֹ הִיְהוּדֵי אַחְרֵיוֹ וְאָמַר, (דברים ח) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכַּתָּ אֶת ה'
אֱלֹהֶיךָ. וְכִי לֹא מְבָרְכִים אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא טָרָם נֹאכַל, וְהָרִי יֵשׁ
לָנוּ לְהַקְדִּים בְּבִקְרָא, וְלִסְדוּר אֶת הַשְּׁבַח שֶׁלוֹ [של רבונו] כְּרֵאוּי, וּלְבִרְךְ אֶת
שְׁמוֹ טָרָם שֶׁיְבָרַךְ מִיִּשְׁהוּ אַחַר בְּעוֹלָם, וְכַתוּב (ויקרא יט) לֹא תֹאכְלוּ עַל
הַדָּם, אֲסוּר לוֹ לֶאֱכֹל טָרָם שֶׁיְבָרַךְ אֶת רַבּוֹנוֹ, וְעַכְשָׁו כְּתוּב וְאָכַלְתָּ
וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכַּתָּ?

אָלָא, דָּא בְּרַכְתָּא דְּצִלוּתָא דִּיחַוּדָא, וְדָא בְּרַכְתָּא דְּמִזוּנָא. לְאַחְזוּאָה לְגַבֵּי
דְּרָגָא דְּמַהִימְנוּתָא, שְׂבַע כְּדָקָא יְאוּת. וְכַדִּין בְּעֵי לְבִרְכָא לִיָּהּ כְּדָקָא יְאוּת,
דְּהוּא דְּרָגָא דְּמַהִימְנוּתָא יְתִירוּי וּיְבָרַךְ, וְיִתְמַלָּא חִידוֹ מְחִיין דְּלַעִילָא כְּמָה
דְּאַצְטְרִיךְ, בְּגִין לְמִיָּהֵב לָן מִזוּנֵי.

אָלָא, זֶה הַבְּרָכָה שֶׁל תְּפִלַּת הַיְחוּד, וְזֶה בְּרַכַּת הַמְּזוּן, לְהַרְאוֹת כְּלָפֵי
דְּרָגַת הָאֱמוּנָה שְׂבַע כְּרֵאוּי. וְאִז צָרִיךְ לְבִרְךְ אוֹתוֹ כְּרֵאוּי, שְׂאוּתָהּ
הַדְּרָגָה שֶׁל הָאֱמוּנָה תִּתְרוּיָהּ וְתִתְבָּרַךְ, וְיִתְמַלָּא שְׂמַחָה מִהַחַיִּים
שֶׁלְמַעֲלָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, כְּדִי לְתַת לָנוּ מִזוּנוֹת.

דְּהָא קִשְׁיִן מְזוּנָא דְּבַר נֶשׁ קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, כְּקָרִיעַת יַם סוּף. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּמְזוּנָא דְּעֵלְמָא דְּלַעֲיָלָא הוּא, דְּתַנּוּ בְּנֵי חַיִּי וּמְזוּנֵי וְכוּ', וּבְגִין כְּדָּ קִשְׁיִין קָמִיָּה מְזוּנֵי דְּעֵלְמָא. דְּהָא בְּמַזְלָא תַּלְיָא מִילְתָּא. דְּמַנְיָה נְפָקִי מְזוּנֵי וְחַיִּי וּבְנֵי. וּבְגִין כְּדָּ קִשְׁיִין קָמִיָּה מְזוּנֵי דְּעֵלְמָא, דְּהָא לָאוּ בְּרִשׁוּתִּיהָ קִיָּמָא, עַד דִּיתְבַּרְדָּ אִיהוּ.

שְׁהַרֵּי קִשְׁיִים מְזוּנוֹתֵינוּ שֶׁל אָדָם לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ קָרִיעַת יַם סוּף, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַמְּזוֹן שֶׁל הָעוֹלָם שְׁלֹמֵעָלָה הוּא, שֶׁשְּׂנִינּוּ בְּנֵים חַיִּים וּמְזוּנוֹת וְכוּ'. וּמִשּׁוּם כְּדָּ קִשְׁיִים לִפְנֵינוּ מְזוּנוֹת הָעוֹלָם. שְׁהַרֵּי בְּמַזְל תְּלוּי הַדְּבַר שְׁיוֹצְאִים מִמֶּנּוּ מְזוּנוֹת וְחַיִּים וּבְנֵים. וּמִשּׁוּם כְּדָּ קִשְׁיִים לִפְנֵינוּ הַמְּזוּנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שְׁהַרֵּי זֶה לֹא עוֹמֵד בְּרִשׁוּתוֹ עַד שֶׁהוּא יִתְבַּרְדָּ.

כְּגוּוֹנָא דָּא זִיּוּגִין דְּעֵלְמָא קִשְׁיִין קָמִיָּה, וְכֹלָא בְּגִין דְּרַקִּיעַ וִילּוּן לָא מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם. וְכֹל שְׂכּוֹן אֵלִין מַלְיִין דְּקִיָּמִין לְעֵילָא בְּאַתֵּר אַחְרָא, וְעַל דָּא אֶצְטְרִידָּ לְאַתְבַּרְכָּא.

כְּמוֹ כֵּן הַזְּיוּגִים שֶׁל הָעוֹלָם קִשְׁיִים לִפְנֵינוּ, וְהַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁרַקִּיעַ וִילּוּן אֵינּוּ מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם, וְכֹל שְׂכּוֹן הַדְּבָרִים הַלְלוּ שְׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה בְּמַקּוֹם אַחֵר, וְעַל כֵּן צְרִידָּ לְהַתְבַּרְדָּ.

דף רח ע"א

תָּא חֲזִי, כָּל זִיּוּגִין דְּעֵלְמָא קִשְׁיִין קָמִיָּה הֵיא דְּרַגָּא, בְּגִין דְּכַד הֵיא זִיּוּגָא קְדִישָׁא אֲשֶׁתְּפַח, כָּל (דף רח ע"א) נְשָׁמְתִין נְפָקִין מִגּוֹ הֵיא מְזָלָא לְעֵילָא, דְּאִיהוּ הֵהוּא נְהַר דְּנַגִּיד וְנַפִּיק. וְכַד תִּיאוּבְתָא אֲשֶׁתְּפַח מְלַרְע לְעֵילָא, כְּדִין פְּרַחִין נְשָׁמְתִין, וְאַתְיִיהִיבוּ כְּלָהוּ כְּלִילָן דְּכַר וְנוֹקְבָא כְּחַדָּא בְּהֵיא דְּרַגָּא. וּלְבַתֵּר אִיהוּ פְּרִישׁ לוֹן כָּל חַד וְחַד לְאַתְרִיהָ כְּדָקָא חֲזִי לִיהָ. וּלְבַתֵּר קִשְׁיִין קָמִיָּה הֵיא דְּרַגָּא לְחַבְרָא לוֹן כְּקַדְמִיתָא, בְּגִין דְּלָא מִתְחַבְּרוּ, בַּר כְּאִינוּן אַרְחֵי דְּבַר נֶשׁ, וְכֹלָא לְעֵילָא תַּלְיִין.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַזְּיוּגִים שֶׁל הָעוֹלָם קִשְׁיִים לִפְנֵי הַדְּרָגָה הַזֹּאת, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַזְּיוּג הַקְּדוֹשׁ נִמְצָא, יוֹצְאוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת מִתּוֹךְ הַמְּזָל הַזֶּה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא אוֹתוֹ נְהַר שְׁשׁוּפֵעַ וְיוֹצֵא. וְכַאֲשֶׁר הֵשֶׁתּוּקְקוֹת נִמְצָאוֹת מְלֻמְטָה לְמַעְלָה, וְאֵז פּוֹרְחוֹת הַנְּשָׁמוֹת, וְנִתְּנוֹת כְּלוֹן זָכָר וְנוֹקְבָה יַחַד בַּדְּרָגָה הַזֹּאת, וְאַחֵר כְּדָּ הוּא מְפָרִיד אוֹתוֹן, כָּל אַחַת וְאַחַת לְמַקּוּמָהּ

כָּרְאוּי לָהּ. וְאַחַר כֵּן קָשִׁים לִפְנֵי הַדְרָגָה הַזֹּאת לְחַבֵּר אוֹתָם כְּבָרָא שׁוֹנָה, מְשׁוּם שֶׁאֵין מִתְחַבְּרִים, רַק בְּאוֹתָם דִּרְכֵי הָאָדָם, וְהַכֵּל תְּלוּיִים לְמַעַלָּה.

וְעַל דָּא קָשִׁין קַמִּיהָ כְּקַרְיַעַת יַם סוּף. דְּהָא קַרְיַעַת יַמָּא לְאַתְּפַתְחָא בֵּיהּ שְׁבִילִין, לְעֵילָא אִיהוּ. וְכַמְּה דְמִתְּפַתְחִין שְׁבִילִין וְאוֹרְחִין בֵּיהּ, הֲכִי אֲתַבְּקַע וְאַתְּפַתְחִי. וּבְגִין כֵּן כֻּלָּא תְּלִיא לְעֵילָא, וּבְעֵינֵן לְבָרְכָא לִיהּ, וְלִמִּיהַב לִיהּ תּוֹקְפָא מִתְּתָא, בְּגִין דִּיתְבָּרְכָא מְלַעֲלָא, וְיִתְתַקֵּן כְּדָקָא חֲזִי. וְעַל דָּא כְּתִיב, וּבִרְכַתְּ אֶת ה', אֶת דִּיִּיקָא.

וְעַל כֵּן קָשִׁים לִפְנֵינוּ כְּקַרְיַעַת יַם סוּף. שְׁהָרֵי קַרְיַעַת הַיָּם שֶׁיִּפְתְּחוּ בּוֹ שְׁבִילִים הֵיא לְמַעַלָּה, וְכַמוֹ שֶׁנִּפְתְּחִים בּוֹ שְׁבִילִים וְדִרְכִים, כֵּן נִבְקַע וְנִפְתְּחִי. וּמְשׁוּם כֵּן הַכֵּל תְּלוּי לְמַעַלָּה, וְצָרִיכִים לְבָרֵךְ אוֹתוֹ וְלִתֵּת לוֹ חֲזֵק מְלֻמָּטָה כְּדִי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מְלַמְעַלָּה וְיִתְחַזַּק כְּרְאוּי, וְעַל כֵּן כְּתוּב וּבִרְכַתְּ אֶת ה', דְּוִקָא אֶת.

וּלְגַבֵּי הַיָּם אֲתֵר, אֲצִטְרִיד לְאַחֲזָא קַמִּיהָ שְׁבַע וְנִהִירוּ דְאַנְפִּין. וּלְגַבֵּי סִטְרָא אַחֲרָא, בְּזַמְנָא דְאִיהִי שְׁלֵטָא בְּעַלְמָא, בְּעֵי לְאַחֲזָא קַמִּיהָ כְּפִנָּא. דְּהָהוּא דְרָגָא רַעַב אִיהוּ, וְאַתְחַזִּי לְאַחֲזָא קַמִּיהָ כְּפִנָּא וְלֹא שׁוּבְעָא, הוּאִיל וְשְׁבַע לֹא שְׁלֵטָא בְּעַלְמָא. וְעַל דָּא, וְאַכְלֵת וְשְׁבַעַת וּבִרְכַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֵיךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲכִי הוּא וְדָאִי, וְהֲכִי אֲצִטְרִיד.

וּכְלַפֵּי הַמְּקוֹם הַזֶּה צָרִיד לְהִרְאוֹת לִפְנֵינוּ שְׁבַע וְהֶאֱרַת פְּנִים, וּכְלַפֵּי הַצַּד הַאֲחֵר, בְּזַמֵּן שֶׁשׁוֹלֵט בְּעוֹלָם, צָרִיד לְהִרְאוֹת לִפְנֵינוּ רַעַב, שְׁאוֹתָהּ הַדְרָגָה הִיא שֶׁל רַעַב, וְרְאוּי לְהִרְאוֹת לִפְנֵיהָ רַעַב וְלֹא שְׁבַע, הוּאִיל וְהַשְׁבַּע לֹא שׁוֹלֵט בְּעוֹלָם, וְעַל כֵּן וְאַכְלֵת וְשְׁבַעַת וּבִרְכַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֵיךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כֵּן זֶה וְדָאִי וְכֵן צָרִיד!

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זָכָאִין אֵינּוּן צְדִיקָיָא דְקוֹרְבָא דְלַהוֹן אִיהוּ שְׁלָמָא בְּעַלְמָא. בְּגִין דִּידְעֵי לִיחְדָּא יְחוּדָא, וּמְקַרְבֵי קוֹרְבָא לְאַסְגָּאָה שְׁלָמָא בְּעַלְמָא. דְּהָא יוֹסֵף וְיְהוּדָה עַד לֹא אֲתַקְרִיבוּ דָא עִם דָּא, לֹא הוּוּ שְׁלָמָא. כִּיֵּן דְאַתְקְרִיבוּ יוֹסֵף וְיְהוּדָה כְּחִדָּא, כְּדִין אֲסָגִיאוּ שְׁלָמָא בְּעַלְמָא. וְחִידוּ אֶתְיוֹסֵף לְעֵילָא וְתַתָּא, כְּמָה דְקוֹרְבָא דִּיהוּדָה וְיוֹסֵף וְכֻלְהוּ שְׁבַטִין אֲשֶׁתְּכַחוּ כְּחִדָּא בֵּיהּ בְּיוֹסֵף. וְהָהוּא קוֹרְבָא אֲסָגִי שְׁלָמָא בְּעַלְמָא, כְּמָה דְאוֹקִימָנָא. דְכְּתִיב, וַיִּגֶשׁ אֵלָיו יְהוּדָה:

אמר רבי יהודה, אשריהם הצדיקים שקרבתם היא שלום בעולם, משום שיודעים ליחד את היחוד ומקרבים קרבה להרבות שלום בעולם, שהרי יוסף ויהודה בטרום התקרבו זה עם זה, לא היה שלום. כיון שהתקרבו יוסף ויהודה יחד, אז הרבו שלום בעולם, והשמחה נוספה למעלה ולמטה, כמו שהקרבה של יהודה ויוסף, וכל השבטים נמצאו יחד עם יוסף, ואותה הקרבה הרבתה שלום בעולם, כמו שבארנו שכתוב ויגש אליו יהודה.

ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו וגוי, רבי חייא פתח ואמר, (תהלים קיב) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד. תא חזי, קודשא בריך הוא ברא עלמא, ואשליט עליה לאדם, דיהא מלפא על כלא.

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו וגוי. רבי חייא פתח ואמר, (תהלים קיב) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד. בא ראה, הקדוש בריך הוא ברא את העולם והשליט עליו את האדם שיהיה מלך על הכל.

והאי בר נש, מתפרשן מניה בעלמא כמה זינין. מנהון צדיקיא ומנהון רשיעיא. מנהון טפשיין ומנהון חכימין. וכלהו אתקיימו בעלמא, עתירין ומסכנין. וכלהו בגין למזכי אליו באליו, למזכי צדיקיא עם רשיעיא, למזכי חכימין עם טפשיין, למזכי עתירין עם מסכנין. דהא בגין כך, זכי בר נש לחיי עלמא, ואתקשר באילנא דחיי. ולא עוד, אלא דהא צדקה דאיהו עביד, קאים לעלמין. דכתיב וצדקתו עומדת לעד.

והאדם הזה נפרדים ממנו בעולם כמה מינים, מהם צדיקים ומהם רשעים, מהם טפשים ומהם חכמים, וכלם מתקיימים בעולם, עשירים ועניים, וכלם כדי לזכות אלו באלו, לזכות צדיקים עם רשעים, לזכות חכמים עם טפשים, לזכות עשירים עם עניים, שהרי משום כך זוכה האדם לחיי העולם ונקשר בעץ החיים. ולא עוד, אלא שהנה הצדקה שהוא עושה עומדת לעולמים, שכתוב וצדקתו עומדת לעד.

פזר נתן לאביונים. רבי אלעזר אמר, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא, קאים ליה על סמכא חד, וצדיק שמייה, והאי צדיק איהו קיומא דעלמא,

וְדָא אִיהוּ דְאִשְׁקִי, וְזֶן לְכֻלָּא. דְכָתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן וּמַשֶּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאִשִּׁים.

פִּזְרֵן נִתְּנוּ לְאֲבִיוֹנִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כְּשֶׁבָרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הֶעֱמִיד אוֹתוֹ עַל עַמּוּד אֶחָד וּשְׁמוֹ צַדִּיק, וְהַצַּדִּיק הַזֶּה הוּא הַקְיֹום שֶׁל הָעוֹלָם, וְזֶה הוּא שְׁמִשְׁקָה וְזֶן לְכֻל, שְׁכָתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן וּמַשֶּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאִשִּׁים.

וּמַשֶּׁם יִפְרֹד, מֵהוּ יִפְרֹד. אֶלָּא, הֵהוּא מְזוֹנָא וּמִשְׁקִיא דְהֵהוּא נָהָר, נְטִיל גְּנִתָּא כְּלָא, וְלִבְתַּר אֲתַבְדַּר הֵהוּא מִשְׁקִיא לְדִי סְטָרִין דְעֵלְמָא. וְכִמְה אֵינוֹן דְמַצְפָּאן לְאֲתִשְׁקִיא וְלֹאֲתַזְנָא מִתַּמָּן. כְּמָא דְאֵת אָמַר, (תהלים קמה) עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ וְאֲתָה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלְסָם בְּעֵתוֹ. וּבְגִין כֵּן פִּזְרֵן נִתְּנוּ לְאֲבִיוֹנִים, דָּא צַדִּיק. צַדִּיקְתוֹ עוֹמְדָת לְעַד, דָּא כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל. דְבְּגִין כֵּן, אִיהִי קִיּוּמָא בְּרָזָא דְשָׁלָם, בְּקִיּוּמָא שְׁלִים. רְשַׁע יִרְאָה וְכַעַס, דָּא מְלָכוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת.

וּמַשֶּׁם יִפְרֹד, מַה זֶה יִפְרֹד? אֶלָּא הַמְזוֹן הֵהוּא וְהַמִּשְׁקָה שֶׁל הַנָּהָר הֵהוּא נוֹטֵל הַגֶּן הַכֹּל, וְאַחַר כֵּן מִתְפַּזֵּר הַמִּשְׁקָה הֵהוּא לְאַרְבָּעָה צַדִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְכִמְה הֵם שְׁמַצְפִּים לְהִיּוֹת מִשְׁקִים וְלְהַזִּין מַשֶּׁם, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (תהלים קמה) עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ וְאֲתָה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלְסָם בְּעֵתוֹ. וּמַשׁוּם כֵּן פִּזְרֵן נִתְּנוּ לְאֲבִיוֹנִים - זֶה צַדִּיק. צַדִּיקְתוֹ עוֹמְדָת לְעַד - זֶה כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל, שְׁמַשׁוּם כֵּן הִיא עוֹמְדָת בְּסוּד שֶׁל שְׁלוֹם בְּקִיּוּם שְׁלִים. רְשַׁע יִרְאָה וְכַעַס - זֶה מְלָכוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת.

תָּא חֲזִי, מְלָכוֹת שְׁמִים, אִיהִי בֵּי מְקַדְשָׁא. לְקִיּוּמָא כָּל מְסַכְנֵי בְּגוֹ צֻלָּא דְשְׁרוּתָא דְשְׁכִינְתָּא. וְצַדִּיק דָּא אִיהוּ אֶקְרִי גְּבַאי צַדִּיקָה, לְמִיחוֹ וְלְמִיזוֹן לְכֻלָּא. דְכָתִיב פִּזְרֵן נִתְּנוּ לְאֲבִיוֹנִים. בְּגִין כֵּן, גְּבַאי צַדִּיקָה נְטִילֵי אֲגְרָא לְקַבִּיל כְּלָהוּ דִּיהִבֵי צַדִּיקָה.

בֹּא רְאֵה, מְלָכוֹת שְׁמִים הִיא בֵּית הַמְקַדָּשׁ, לְקִים כָּל הָעֲנִיִים בְּתוֹךְ הַצֵּל שֶׁל רֵאשִׁית הַשְּׁכִינָה, וְהַצַּדִּיק הַזֶּה הוּא נְקָרָא גְּבַאי צַדִּיקָה, לְחוֹן וְלִזוֹן אֶת הַכֹּל, שְׁכָתוּב פִּזְרֵן נִתְּנוּ לְאֲבִיוֹנִים, מַשׁוּם כֵּן גְּבַאי צַדִּיקָה נוֹטֵלִים שְׁכָר כְּנִגְד כָּל הַנוֹתְנִים צַדִּיקָה.

דף רח ע"ב

תא חזי, ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים, אליו אינו כל דקיימי לאתזנא ולא תשקינא מניה. ולא עמד איש אתו (דף רח ע"ב) בהתודע יוסף אל אחיו. אתו, דא פנסת ישראל. אחיו, אליו שאר רתיכין חיילין, דכתיב בהו (תהלים קכב) למען אחי ורעי.

בא ראה, ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים - אלו הם כל העומדים להזון ולהשקות ממנו. ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו. אתו - זו פנסת ישראל. אחיו - אלו שאר המרכבות החילות, שכתוב בהם למען אחי ורעי.

דבר אחר, ולא עמד איש אתו. בזמנא דקודשא בריהו הוא אתי לאזדווגא בפנסת ישראל. בהתודע יוסף אל אחיו, בזמנא דקודשא בריהו הוא הנה מתחבר בהו בישראל, בגין דאינון נטלי בלחודייהו, ולא חבורא דעמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות בהדייהו. בגין כך (במדבר כט) ביום השמיני עפרת תהיה לכם. דהא בזמנא דא, איהו קודשא בריהו הוא בלחודוי, בחבורא חדא עם ישראל, דכתיב בהו ורעי כמה דאוקמוה.

דבר אחר ולא עמד איש אתו - בזמן שהקדוש ברוך הוא בא להתחבר עם פנסת ישראל. בהתודע יוסף אל אחיו, בזמן שהקדוש ברוך הוא היה מתחבר בהם בישראל, משום שהם נוטלים לבדם, ולא חבור של עמים עובדי עבודת פוכבים ומזלות עמם. משום כך, (במדבר כט) ביום השמיני עפרת תהיה לכם, שהרי בזמן הזה הקדוש ברוך הוא לבדו בחבור אחד עם ישראל, שכתוב בהם למען אחי ורעי, כמו שבארוה.

רבי ייסא פתח קרא, בזמנא דקודשא בריהו הוא יוקים לה לכנסת ישראל מעפרא, ויבעי לאנקמא נקמתא מעממא עובדי עבודת פוכבים ומזלות, כדין כתיב, (ישעיה סג) ומעמים אין איש אתי. וכתוב הקא, ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו. כמה דאת אמר, (ישעיה סג) וינטלם וינשאם כל ימי עולם.

רבי ייסא פתח הפסוק, בזמן שהקדוש ברוך הוא יקים את כנסת ישראל מן העפר וירצה להנקם נקמה מעמים עובדי פוכבים ומזלות, אזי כתוב (ישעיה סג) ומעמים אין איש אתי, וכתוב כאן ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, כמו שנאמר וינטלם וינשאם כל ימי עולם.

ולא יכול יוסף להתאפק, רבי חזקיה פתח ואמר, (תהלים קכג) שיר המעלות אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים, האי קרא אוקמוה ואתמר. אבל תא חזי, אליך נשאתי את עיני, וכתוב, (תהלים קכא) אשא עיני אל ההרים. אלא, דא לעילא ודא לתתא. אשא עיני אל ההרים, דא לעילא. בגין לאמשכא ברקאן מעילא לתתא, מאלין הרים עלאין, לאמשכא מנייהו ברקאן לכנסת ישראל דאתברכא מנייהו. אליך נשאתי את עיני, למצפי ולחפאה לאנון ברקאן דנחתו מתמן לתתא.

ולא יכל יוסף להתאפק. רבי חזקיה פתח ואמר, (תהלים קכג) שיר המעלות אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים. הפסוק הזה בארוהו ונתבאר, אבל בא ראה, אליך נשאתי את עיני, וכתוב (תהלים קכא) אשא עיני אל ההרים. אלא, זה למעלה וזה למטה. אשא עיני אל ההרים - זה למעלה, כדי להמשיך ברכות ממעלה למטה, מההרים הללו העליונים למשך מהם ברכות לכנסת ישראל שמתברכת מהם. אליך נשאתי את עיני, לצפות ולחכות לאותן ברכות שיורדות משם למטה.

היושבי בשמים, דכל תוקפהא וחילאה וקיומהא, איהו בשמים. בגין דכד יובלא אפתח מבועי דכל אינון תרעין, כלהו קיימי בשמים. וכיון דשמים נטיל כל אינון נהורין דנפקי מיובלא, כדיו איהו זן ואשקי לה לכנסת ישראל על ידא דצדיק חד.

היושבי בשמים, שכל תקפה וקיומה וחילה הוא בשמים. משום שכאשר היובל פותח המענות של כל אותם השערים, כלם עומדים בשמים. וכיון ששמים נוטלים כל אותם אורות שיוצאים מהיובל, אז הוא זן ומשקה את כנסת ישראל על ידי צדיק אחד.

וכיון דדא אתער לגבה, כמה אינון דקיימן בכל סטרין לאתשקאה ולאתברכא מתמן. כמה דאת אמר, (תהלים קד) הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם. וכדיו, איהי סלקא ברזא דרזין כדקא חזי (ד"א ל"ג ליה), ומקבלא עדונין מבעלה כדקא יאות, וכלהו דקיימן בכל סטרין עמדי בלחודדיהו. כמה דאת אמר, ולא עמד איש אתו. דכתיב, ויקרא הוציאו כל איש מעלי, ולבתר דאיהי מקבלא עדונין מבעלה, כלהו אתשקין לבתר ואתזנו. כמה דאת אמר, (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם.

וְכִיּוֹן שֶׁזֶה מִתְעוֹרֵר אֵלֶיָּהּ, כִּמְהָה הֵם שְׁעוֹמְדִים בְּכָל הַצְדָּדִים לְהִיּוֹת מְשֻׁקִּים וְלִהְתַּבָּרֵךְ מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַכִּפְיִרִים שֶׁאֲגִים לְטָרֵף וּלְבִקֵּשׁ מֵאֵל אֶכְלֵם. וְאִזּוֹ הִיא עוֹלָה בְּסוּד הַסּוּדוֹת כְּרֵאוֹי [לו], וּמְקַבֶּלֶת עֲדוּנִים מִבְּעֵלָה כְּרֵאוֹי, וְכָל הָעוֹמְדִים בְּכָל הַצְדָּדִים עוֹמְדִים לְבָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ, שְׁכַתּוֹב וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מֵעֲלֵי. וְאַחֵר שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת עֲדוּנִים מִבְּעֵלָה, כִּלְשֵׁם נְשֻׁקִים לְאַחֵר מִכֵּן וְנִזְוָנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יִשְׁקוּ כָּל חֵיתוֹ שְׂדֵי יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צִמְאִם.

רַבִּי יוֹסִי פָתַח קָרָא בְּאֵלֶיהוּ, דְּכַתִּיב, (מלכים א יז) וַיִּקְרָא אֵל ה' וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי הַגִּם עַל הָאֱלֹמְנָה אֲשֶׁר אָנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּה הִרְעוֹתָ לְהַמִּית אֶת בְּנָהּ. תָּא חֲזִי, תִּרִי הוּוּ דְקִאֲמַרִּין מְלִין לְקַבִּיל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִשָּׁה וְאֵלֶיהוּ. מִשָּׁה אָמַר, (שמות ה) לָמָּה הִרְעוֹתָ לָעַם הַזֶּה. וְאֵלֶיהוּ אָמַר, הִרְעוֹתָ לְהַמִּית אֶת בְּנָהּ, וְתִרְוִייהוּ מְלָה חֲדָא קִאֲמַרוּ.

רַבִּי יוֹסִי פָתַח הַפְּסוּק בְּאֵלֶיהוּ, שְׁכַתּוֹב (מלכים א יז) וַיִּקְרָא אֵל ה' וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי הַגִּם עַל הָאֱלֹמְנָה אֲשֶׁר אָנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּה הִרְעוֹתָ לְהַמִּית אֶת בְּנָהּ. בָּא רָאָה, שְׁנִינִים הָיוּ שֶׁאֲמַרוּ דְבָרִים כְּנֶגֶד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשָּׁה וְאֵלֶיהוּ. מִשָּׁה אָמַר (שמות ה) לָמָּה הִרְעַתָּה לָעַם הַזֶּה. וְאֵלֶיהוּ אָמַר, הִרְעוֹתָ לְהַמִּית אֶת בְּנָהּ. וּשְׁנִינֵיהֶם אָמַרוּ דְבַר אֶחָד.

מֵאִי טַעְמָא. אֵלָּא רְזָא אִיהוּ. מִשָּׁה אָמַר, לָמָּה הִרְעוֹתָ, מֵאִי טַעְמָא. אֵלָּא, בְּגִין דְּאִתִּיחִיב רְשׁוֹ לְסַטְרָא אַחְרָא לְשַׁלְטָאָה עֲלֵיהוּ דְיִשְׂרָאֵל, הִרְעוֹתָ, יְהִבְתָּ רְשׁוֹ לְסַטְרָא אַחְרָא דְרַע, לְמִשְׁלַט עֲלֵיהוּ. אֵלֶיהוּ אָמַר, הִרְעוֹתָ יְהִבְתָּ רְשׁוֹ לְסַטְרָא דְרַע, לִיטּוֹל נִשְׁמַתָּא דְדָא. וְדָא הוּא הִרְעוֹתָ, וְכִלְשָׁא רְזָא חֲדָא.

מָה הַטַּעַם? אֵלָּא סוּד הוּא. מִשָּׁה אָמַר לָמָּה הִרְעַתָּה, מָה הַטַּעַם? אֵלָּא מִשּׁוֹם שְׁנִתְנָה רְשׁוֹת לְצַד הָאֲחֵר לְשַׁלֵּט עַל יִשְׂרָאֵל. הִרְעַתָּה - נִתְּנָה רְשׁוֹת לְצַד הָאֲחֵר שֶׁל רַע לְשַׁלֵּט עֲלֵיהֶם. אֵלֶיהוּ אָמַר הִרְעוֹתָ - נִתְּנָה רְשׁוֹת לְצַד הָרַע לְטַל נִשְׁמַתּוֹ שֶׁל זֶה, וְזֶהוּ הוּא הִרְעוֹתָ, וְהַכֵּל סוּד אֶחָד.

תָּא חֲזִי, אֵלֶיהוּ אָמַר, הַגִּם עַל הָאֱלֹמְנָה אֲשֶׁר אָנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּה. בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לִיחָה לְאֵלֶיהוּ, הִנֵּה צוּיְתִי שָׁם אִשָּׁה אֱלֹמְנָה לְכַלְכֵּלָהּ. וְכָל מֵאן דְּזָן וּמְפָרְנִס לְמֵאן דְּאֶצְטְרִיךְ לִיחָה, וְכָל שְׁכָן בְּיוֹמָא דְכִפְנָא. הָא אִתְאַחִיד בְּאֵילָנָא דְחַיִּי, וְגָרִים לִיחָה חַיִּים וְלִבְנוּי, וְהָא אוֹקִימָנָא. וְהִשְׁתָּא אֵלֶיהוּ אָמַר, כָּל מֵאן דְּקִיִּים נִפְשָׁא בְּעֵלְמָא, זְכִי לִיחָה

חיים וזכי לאתאחדא באילנא דחיי. והשתא שלטא אילנא דמותא סטרא
דרע על האלמנה דאנת פקדת למיזן לי. בגין כד הרעות (למה הרעות).

בא ראה, אליהו אמר, הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה.
משום שהקדוש ברוך הוא אמר לו לאליהו, הנה צויתי שם אשה
אלמנה לכלפקך, וכל מי שזן ומפרנס למי שצריך לו, וכל שכן בימי
רעב, הרי נאחז בעץ החיים, וגורם לו ולבניו חיים, והנה בארנו. ועכשו
אליהו אמר, כל מי שמקיים נפש בעולם, זוכה לו חיים, וזוכה להאחז
בעץ החיים, ועכשו שולט עץ המות, הצד של רע, על האלמנה שאתה
צוית לזון אותי, משום כד הרעות [למה הרעות].

דף רט ע"א

ואי תימא דרע לא אתעביד לבר נש מעם קודשא בריך הוא. תא חזי,
בזמנא דבר נש אזיל לימינא, נטירו דקודשא בריך הוא תדיר לגביה, ולא
יכיל סטרא אחרא לשלטאה עליה. והאי רע אתכפיא קמיה, ולא יכיל
לשלטאה. וכיון דנטירא דקודשא בריך הוא אתעברא מניה, בגין (דף רט
ע"א) דאיהו אתדבק ברע, כדן ההוא רע, כיון דחמי דלאו עמיה נטירו,
כדן שליט עליה, ואתי לשיצאה ליה, וכדן אתיהיב ליה רשו, ונטיל
נשמתייה.

ואם תאמר שרע לא נעשה לאיש מעם הקדוש ברוך הוא - בא ראה,
בזמן שאדם הולך לימין, שמירתו של הקדוש ברוך הוא תמיד אצלו,
ולא יכול הצד האחר לשלט עליו, והרע הזה נכנע לפניו ולא יכול
לשלט. וכיון ששמירת הקדוש ברוך הוא עוברת ממנו, משום שהוא
נדבק ברע, אז אותו הרע, כיון שרואה שאין עמו שמירה, אז שולט
עליו ובא להשמיד אותו, ואז נתנת לו רשות ונוטל את נשמתייה.

משה אמר למה הרעות, דאתיהיב ליה רשו לסטרא דרע, למשלט עלייהו
דישראל, למהוי בשעבודא דיליה. דבר אחר למה הרעות, דחמא כמה
מנהון דהוו מתין, ואתמסרו בסטרא דרע.

משה אמר למה הרעותה, שנתנה רשות לצד הרע לשלט על ישראל,
להיות בשעבוד שלו. דבר אחר למה הרעותה - שראה כמה מהם שהיו
מתים ונמסרו לצד הרע.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְטוֹב אֲתַעֵר, דְּאִיהוּ יְמִינָא, כָּל חִידוֹ, וְכָל טִיבוֹ, וְכָל
בְּרַכָּאן מִשְׁתַּפְּחָן, וְכֹלָא בְּחֻשְׁאֵי אִיהוּ, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, דְּאֲמַרִי בְּרוּךְ שֵׁם
כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד בְּחֻשְׁאֵי, וְרָזָא דָא בְּגִין (ס"א דהאי איהו יחודא) דְּאִיהוּ
כְּדִין יְחוּדָא כְּדָקָא חֲזִי.

בֹּא רְאֵה, בְּשַׁעֲהַ שְׁהֵטוֹב מִתְעוֹרֵר, שֶׁהוּא הַיְמִין, כָּל הַשְּׂמֻחָה וְכָל הַטוֹב
וְכָל הַבְּרָכוֹת נִמְצְאוֹת, וְהַכֹּל הוּא בְּחֻשְׁאֵי, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ שְׂאוּמְרִים
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד בְּחֻשְׁאֵי, וְזֶה הַסּוּד, מְשׁוּם [שְׂזֵהוּ יְחוּד]

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, וְכִי אֵלְיָהוּ, כִּינּוּן דְּאִיהוּ גִזֵּר, וְקוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם.
וְאִיהוּ גִזֵּר עַל שְׂמֵיָא, דְּלֹא לְאַחְתָּא מְטָרָא וְטַלָּא, הֵיךְ דְּחִיל אִיהוּ מְאִיזְבֵּל,
דְּשֻׁדְרַת לִיה. דְּכְתִיב, (מַלְכִים א יט) כִּי כָעֵת מָחָר אֲשִׁים אֶת נַפְשֶׁךָ כְּנַפֶּשׁ אַחַד
מֵהֶם, וּמִיד דְּחִיל וְעָרְק עַל נַפְשִׁיהָ.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, וְכִי אֵלְיָהוּ, כִּינּוּן שֶׁהוּא גִזֵּר וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם,
וְהוּא גִזֵּר עַל הַשְּׂמַיִם שֶׁלֹּא לְהוֹרִיד טַל וּמְטָר, אֵיךְ הוּא פָּחַד מְאִיזְבֵּל
שֶׁשְׁלַחָה לוֹ, שֶׁכְּתוּב (מַלְכִים א יט) כִּי כָעֵת מָחָר אֲשִׁים אֶת נַפְשֶׁךָ כְּנַפֶּשׁ
אַחַד מֵהֶם, וּמִיד פָּחַד וּבְרַח עַל נַפְשׁוֹ?

אָמַר לִיה רַבִּי יוֹסִי, הָא אוּקְמוּהָ, דְּצַדִּיקָא לָא בְּעָאן לְאַטְרַחָא לְמַאֲרִיהוֹן,
בְּאַתֵּר דְּנִזְקָא אֲשֶׁתַּפְּחַת (לִיה) לְעִינָא. כְּגוֹוֹנָא דְשְׂמוּאֵל, דְּכְתִיב, (שְׂמוּאֵל א טז)
אֵיךְ אֵלֶךְ וְשָׁמַע שְׂאוּל וְהִרְגֵנִי, אָמַר לִיה, עֲגַלַת בְּקָר תִּקַּח בְּיָדְךָ. בְּגִין
דְּצַדִּיקָא לָא בְּעָאן לְאַטְרַחָא לְמַאֲרִיהוֹן בְּאַתֵּר דְּנִזְקָא אֲשֶׁתַּפְּחַת. אוּף הַכִּי
אֵלְיָהוּ, כִּינּוּן דְּחֻמָּא דְּנִזְקָא אֲשֶׁתַּפְּחַת, לָא בְּעִי לְאַטְרַחָא לְמַאֲרִיהָ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, הִנֵּה פְּרָשׁוּהָ שְׁהַצְדִּיקִים לֹא רוֹצִים לְהַטְרִיחַ אֶת
רְבוֹנָם בְּמִקּוֹם שְׁנִזְק נִמְצָא [ל] לְעִין, כְּמוֹ שֶׁשְׂמוּאֵל, שֶׁכְּתוּב (שְׂמוּאֵל א טז)
אֵיךְ אֵלֶךְ וְשָׁמַע שְׂאוּל וְהִרְגֵנִי. אָמַר לוֹ, עֲגַלַת בְּקָר תִּקַּח בְּיָדְךָ, מְשׁוּם
שֶׁצַדִּיקִים לֹא רוֹצִים לְהַטְרִיחַ אֶת רְבוֹנָם בְּמִקּוֹם שְׁנִמְצָא נִזְק. אִף כִּי
אֵלְיָהוּ, כִּינּוּן שֶׁרָאָה שְׁנִזְק נִמְצָא, לֹא רָצָה לְהַטְרִיחַ אֶת רְבוֹנוֹ.

אָמַר לִיה, אֲנָא מְלָה שְׂמַעְנָא, דְּהָא בְּאַלְיָהוּ לָא כְּתִיב בֵּיה וַיִּירָא וַיִּלְךְ אֶל
נַפְשׁוֹ, אֶלָּא (מַלְכִים א יט) וַיִּירָא. רְאִיָּה חֻמָּא. וּמָה חֻמָּא, אֶלָּא חֻמָּא דְּהָא מְכַמָּה

שְׁנֵינוּ אֶזְלַב בְּתַרְיָה מִלְּאֲדָה הַמּוֹת, וְלֹא אֶתְמַסֵּר בַּיָּדֶיהָ. וְהַשְׁתָּא וַיִּלְדָּה אֶל נַפְשׁוֹ,
מֵאֵי וַיִּלְדָּה אֶל נַפְשׁוֹ, אֶזְלַב לְקִיּוּמָא דְנַפְשָׁא, וּמֵאֵן אִיהוּ אֵילָנָא דְחַיִּי
לְאַתְדַּבְּקָא תַּמָּן.

אָמַר לוֹ, אֲנִי שְׁמַעְתִּי דְבָר, שְׁהֵנָּה בְּאַלְיָהּ לֹא כְּתוּב בּוֹ וַיִּירָא וַיִּלְדָּה אֶל
נַפְשׁוֹ, אֶלָּא וַיִּירָא, רְאִיָּה רְאָה. וּמָה רְאָה? אֶלָּא רְאָה שְׁהֵנָּה מִכְּמָה שְׁנֵי
הוֹלֵךְ אַחֲרָיו מִלְּאֲדָה הַמּוֹת, וְלֹא נִמְסָר בְּיָדוֹ, וְעַכְשָׁו וַיִּלְדָּה אֶל נַפְשׁוֹ. מָה
זֶה וַיִּלְדָּה אֶל נַפְשׁוֹ? הֲלָדָה לְקִיּוּם הַנַּפֶּשׁ, וּמִי הוּא? עַץ הַחַיִּים לְהַדְּבִק שָׁם.

תָּא חֲזִי, כְּלָהּ כְּתִיב אֶת נַפְשׁוֹ, וְהִכָּא כְּתִיב אֶל נַפְשׁוֹ, וְרָזָא דָּא שְׁמַעְנָא,
דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל נִשְׁמַתִּין דְּעַלְמָא, כְּלָהּ נַפְקִי מֵהֵוּא נְהַר דְּנַגִּיד
וְנַפִּיק, וְכִלְהוּ נְקִיט לֹון הֵוּא צְרוּרָא דְחַיָּא (דחיי), וְכִד נּוֹקְבָא אֶתְעַבְרַת מִן
דְּכוּרָא, כְּלָהּ בְּתִיאֻבְתָּא דְתַרִּין סְטֵרִין, בְּתִיאֻבְתָּא דְנוֹקְבָא לְגַבִּי דְכוּרָא.
וְכִד תִּיאֻבְתָּא דְדְּכוּרָא נַפְקָא בְּרַעוּתָא, כְּדִין אֵינוֹן נִשְׁמַתִּין בְּקִיּוּמָא יְתִיר,
בְּגִין דְּכִלָּא בְּתִיאֻבְתָּא וְרַעוּ דְאֵילָנָא דְחַיָּא. וְאַלְיָהּ, בְּגִין דְּהִנּוּה מֵהֵוּא
רַעוּתָא יְתִיר מִבְּרַנְשׁ אַחֲרָא, אֶתְקִיִּים.

בֹּא רְאָה, כְּלָם כְּתוּב אֶת נַפְשׁוֹ, וְכִאֵן כְּתוּב אֶל נַפְשׁוֹ, וְסוּד זֶה שְׁמַעְתִּי,
שְׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כְּלָם יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ נְהַר
שְׁשׁוּפֵעַ וְיוֹצֵא, וְאֶת כְּלָם הוּא לּוֹקַח אוֹתוֹ צְרוּר הַחַיִּים, וְכִשְׁהִנְקָבָה
מִתְעַבְרַת מִן הַזְכָּר, כְּלָם בְּתִשׁוּקַת שְׁנֵי הַצְּדִידִים, בְּתִשׁוּקַת הַנְּקָבָה
לְזָכָר, וְכִשְׁתִּשׁוּקַת הַזְכָּר יוֹצֵאת בְּרַצוֹן, אִזּוֹ אוֹתָן הַנִּשְׁמוֹת בְּקִיּוּם
יּוֹתֵר, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל בְּתִשׁוּקָה וְרַצוֹן שֶׁל עַץ הַחַיִּים. וְאַלְיָהּ, מִשּׁוּם
שֶׁהִיא מֵאוֹתוֹ רַצוֹן יּוֹתֵר מֵאָדָם אַחֵר, הַתְּקִיִּים.

וּבְגִין כְּדָּ אֶל נַפְשׁוֹ כְּתִיב, וְלֹא כְּתִיב אֶת נַפְשׁוֹ. דְּהָא אֶת נַפְשׁוֹ דָּא הִיא
נוֹקְבָא. וְאֵי תִימָא וְאֶל הָאִשָּׁה אָמַר, כְּלָלָא דְדְּכָר וְנוֹקְבָא. כִּד הִיא בְּגוּ
דְּכוּרָא, כְּדִין וְאֶל הָאִשָּׁה אָמַר. אֶת הָאִשָּׁה, נוֹקְבָא בְּלַחוּדְהָא, וְלֹא
דְּדְּכוּרָא. כְּגוֹוְנָא דָּא אֶל נַפְשׁוֹ, דְּכָר בְּלַחוּדוּי, אֶת נַפְשׁוֹ נוֹקְבָא בְּלַחוּדְהָא
וְלֹא כְּלִילוֹ דְדְּכוּרָא. וּבְגִין דְּאִיהוּ מְסֻטְרָא דְדְּכוּרָא יְתִיר מִכָּל בְּנֵי עַלְמָא,
אֶתְקִיִּים בְּקִיּוּמִיהָ יְתִיר, וְלֹא מִית כְּשָׂאָר בְּנֵי עַלְמָא. בְּגִין דְּכִלָּא אִיהוּ
מֵאֵילָנָא דְחַיִּי, וְלֹא מִגּוֹ עֵפְרָא. וּבְגִין דָּא אֶסְתַּלַּק לְעֵילָא, וְלֹא מִית כְּאַרַח
כָּל בְּנֵי עַלְמָא. דְּכְתִיב, (מלכים ב ב) וַיַּעַל אֵלָיָהּ בְּסַעֲרָה הַשָּׁמַיִם.

וּמִשּׁוּם כְּדָּ כְּתוּב אֶל נַפְשׁוֹ, וְלֹא כְּתוּב אֶת נַפְשׁוֹ, שְׁהִירִי אֶת נַפְשׁוֹ - זֹ
הַנְּקָבָה. וְאִם תִּיאָמַר וְאֶל הָאִשָּׁה אָמַר - הַכְּלָלוֹת שֶׁל זָכָר וְנְקָבָה
כְּשֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַזְכָּר, אִזּוֹ וְאֶל הָאִשָּׁה אָמַר. אֶת הָאִשָּׁה - הַנְּקָבָה לְבַדְּהָ,

ולא של הזכר. כמו זה אל נפשו - הזכר לבדו. את נפשו - הנקבה לבדה ולא התפללות של זכר. ומשום שהוא מצד הזכר יותר מכל בני העולם, התקיים בקיומו יותר, ולא מת כשאר בני העולם, משום שהכל הוא מעץ החיים, ולא מתוך העפר. ומשום כך הסתלק למעלה ולא מת כדרך כל בני העולם, שפתיב (מלכים ב ב) ויעל אליהו בסערה השמים.

תא חזי, מה פתיב והנה רכב אש וסוסי אש וגו', (שמות קצו ע"א) דהא כדין אתפשט גופא מן רוחא, ואסתלק דלא כשאר ארח בני עלמא. ואשתאר מלאכא קדישא, כשאר קדישי עליוני, ועביד שליחותא בעלמא. והא אוקמוה, דנסין דעבד קודשא בריה הוא בעלמא, על ידיה אתעבידן.

בא ראה מה פתיב, והנה רכב אש וסוסי אש וגו', שהרי אז התפשט הגוף מן הרוח והסתלק שלא כשאר דרך בני העולם, ונשאר מלאך קדוש כשאר קדושים עליונים, ועושה שליחות בעולם, והרי פרשוה, שהנסים שעושה הקדוש ברוח הוא בעולם, נעשים על ידו.

ותא חזי, מה פתיב, (מלכים א יט) וישאל את נפשו. בקדמיתא, וילך אל נפשו, כמה דאתמר בקיומא. והכא את נפשו למות, אילנא דביה שריא מותא. ותמן אתגלי עליה קודשא בריה הוא, כמה דכתיב, (מלכים א יט) צא ועמדת בקר. מה פתיב בתריה, ואחר הרעש אש לא באש הי ואחר האש קול דממה דקה, דא הוא אתר פנימאה דכלא, דמניה נפקין כל נהורין.

ובא וראה מה פתיב, וישאל את נפשו. בראשונה וילך אל נפשו, כמו שנתבאר בקיום, וכאן את נפשו למות, העץ שבו שורה הפות, ושם נגלה עליו הקדוש ברוח הוא, כפתיב צא ועמדת בקר. מה פתיב אחריו? ואחר הרעש אש לא באש הי ואחר האש קול דממה דקה. זהו המקום הפנימי של הכל, שפמנו יוצאים כל האורות.

דף רט ע"ב

מה פתיב, (מלכים א יט) ויהי כשמע אליהו וילט פניו באדרתו והנה אליו קול ויאמר (תשא קי"ז ע"א) מה לך פה אליהו ויאמר קנא קנאתי, אמר ליה קודשא בריה הוא, עד מתי אתה מקנא לי, טרקת גלא דלא (דף רט ע"ב) זכיל לשלטאה בך מותא לעלמא, ועלמא לא זכיל למסבלך עם בני (נשא). אמר

לִיָּהּ, כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹי'. אָמַר לִיָּהּ, חַיִּידְךָ, דְּבַכַּל אֶתְר דְּבַנֵּי (נְשֵׂא)
יְקַיְמוּ קְדִישָׁא, אֲנִתְךָ תְּהֵא זְמַיִן תַּמְּוִן. (ד"א וְהָא אֲתַמְר בְּגִין כַּד מִתְקַנֵּין כּוֹרְסִיא
לְאַלְיָהוּ דְאַלְיָהוּ זְמַיִן תַּמְּוִן)

מה פתוב? ויהי כשמע אליהו וילט פניו באדרתו וגוי והנה אליו קול
ויאמר מה לך פה אליהו. ויאמר קנא קנאתי. אמר לו הקדוש ברוך
הוא, עד מתי אתה מקנא לי? סגרת את הדלת שלא יכול לשלט בך
המנות לעולם, והעולם לא יכול לסבל אותך עם בני [אדם]. אמר לו, כי
עזבו בריתך בני ישראל וגוי. אמר לו, חייך שבכל מקום שבני [אדם]
יקימו את ברית הקדש, אתה תהיה מזמן לשם. [והרי נתבאר שמשום כד
מתקנים כסא לאליהו, שהוא מזמן לשם,]

תא חזי, מה גרם ההיא מלה דאליהו, דכתוב, (מלכים א יט) והשארתי
בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא
נשק לו. אמר ליה קודשא ברוך הוא, מפאן ולהלאה, דלא יכיל עלמא
למסבלך עם בני (נשא). ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא
תחתיד. יהא נביאה אחרא לגבי בני (נשא), ואת תסתלק לאתרך.

בא ראה מה גרם אותו הדבור של אליהו, שכתוב והשארתי בישראל
שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק
לו. אמר לו הקדוש ברוך הוא, מפאן והלאה, שאין העולם לסבל
אותך עם בני [אדם]. ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא
תחתיד, יהיה נביא אחר אצל בני [אדם], ואתה תסתלק למקומך.

ותא חזי, כל ההוא בר נש דמקני ליה לקודשא ברוך הוא, לא יכיל מלאכא
דמותא לשלטאה ביה, כשאר בני נשא. ויתקיים ביה שלם, והא אוקמוה.
כמה דאתמר בפנחס, (במדבר כה) לכן אמור הנני נתן לו את בריתי שלום:
ויפול על צוארי בנימון אחיו ויבך ובנימון בכה על צואריו. רבי יצחק אמר,
הא אוקמוה, דבכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני.

ובא ראה, כל אותו אדם שמקנא לקדוש-ברוך-הוא, לא יכול מלאך
המנות לשלט בו כשאר בני אדם, ויתקיים בו שלום, והנה פרשוה כמו
שנאמר בפנחס, (במדבר כה) לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום. ויפל
על צוארי בנימון אחיו ויבך ובנימון בכה על צואריו. רבי יצחק אמר,
הנה פרשוה שבכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני.

פֶּתַח וְאָמַר, (שיר השירים ד) כְּמִגְדַּל דָּוִד צִוְּאָרֶךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמָּגֵן תְּלוּי עָלָיו כֹּל שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים. כְּמִגְדַּל דָּוִד, מֵאֵן מִגְדַּל דָּוִד. דָּא מִגְדַּל דָּוִד וְדָאִי, דְּבִנְהָ לִיהַ דָּוִד, וְסָלִיק לִיהַ גּוֹ יְרוּשָׁלַיִם. אֶלָּא כְּמִגְדַּל דָּוִד, דָּא יְרוּשָׁלַם דְּלַעֲיָלָא, דְּכָתִיב בֵּיהַ, (משלי יח) מִגְדַּל עַז שָׁם ה' בּוֹ יְרוּץ צְדִיק וְנִשְׁגָּב. מֵאֵן נִשְׁגָּב, אֶלָּא הֵהוּא מִגְדַּל נִשְׁגָּב, בְּגִין דְּבִיהַ יְרוּץ צְדִיק.

פֶּתַח וְאָמַר, כְּמִגְדַּל דָּוִד צִוְּאָרֶךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמָּגֵן תְּלוּי עָלָיו כֹּל שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים. כְּמִגְדַּל דָּוִד, מִי מִגְדַּל דָּוִד? זֶה וְדָאִי מִגְדַּל דָּוִד שְׂבִנְהָ אוֹתוֹ דָּוִד וְהַעֲלָה אוֹתוֹ לְתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם. אֶלָּא כְּמִגְדַּל דָּוִד - זֶה יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעֲלָה, שְׂכָתוֹב בָּהּ (משלי יא) מִגְדַּל עַז שָׁם ה' בּוֹ יְרוּץ צְדִיק וְנִשְׁגָּב. מִי הַנִּשְׁגָּב? אֶלָּא אוֹתוֹ מִגְדַּל נִשְׁגָּב, מִשּׁוּם שֶׁבוֹ יְרוּץ צְדִיק.

צִוְּאָרֶךְ, דָּא בֵּית מִקְדָּשָׁא דְּלַתְתָּא, דְּאִיהוּ קָאִים בְּתַקוּנָא דְּשִׁפּוּרָא, כְּקִדְלָא לְגוּפָא. מַה צִּוְּאָר, אִיהוּ שִׁפּוּרָא דְּכָל גּוּפָא, הֵכִי נִמְי בֵּי מִקְדָּשָׁא, אִיהוּ שִׁפּוּרָא דְּכָל עַלְמָא.

צִוְּאָרֶךְ - זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שְׁלַמְטָה, שְׁעוּמֵד בְּתַקוּן שֶׁל יִפִּי כְּצִוְּאָר לְגוּף. מַה הַצִּוְּאָר הוּא הַיִּפִּי שֶׁל כָּל הַגּוּף - כְּדָּ גַם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא הַיִּפִּי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת, תֵּלָא דְּכָל בְּנֵי עַלְמָא הוּוּ מְסַתְּפָלָן בֵּיהַ, וְהֵכִי אוּקְמוּהַ, תַּלְפִּיּוֹת, תֵּל דְּכָל פִּיּוֹת דְּעַלְמָא מְשַׁבְּחָן וּמְצַלָּאן לְגַבֵּיהַ.

בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת - תֵּל שְׂכָל בְּנֵי הָעוֹלָם הִיוּ מְסַתְּפָלִים בּוֹ. וְכָד בְּאַרוּהוּ, תַּלְפִּיּוֹת - תֵּל שְׂכָל הַפִּיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מְשַׁבְּחִים וּמְתַפְּלִים אֵלָיו.

אֶלֶף הַמָּגֵן תְּלוּי עָלָיו, אֵלָיו אֶלֶף תַּקוּנָיו, דְּמַתְּקִין בֵּיהַ כְּדָקָא יָאוּת. כֹּל שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים, דְּכָלְהוּ קָא אֲתִין מְסַטְרָא דְּדִינָא קְשִׁיָּא.

אֶלֶף הַמָּגֵן תְּלוּי עָלָיו - אֵלּוּ אֶלֶף הַתַּקוּנִים שְׂמַתְּקִינִים בּוֹ כְּרָאוּי. כֹּל שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים - שְׂכָלְם בָּאִים מֵצַד הַדִּין הַקָּשֶׁה.

מה צואר, כל תקונין דאתתא ביה תליין. כך במקדש, כל תקונין דעלמא ביה תליין ושריין. והא אוקמוה, דכתיב, (איכה ה) על צוארנו נרדפנו, על בי מקדש, דאיהו צואר ושריין דכל עלמא. נרדפנו, נגענו למבני ליה תרין זמנין, ולא הונח לנו. דהא לא שבקוה לן, ואתחרב ולא אתבני לבתר.

מה הצואר כל תקוני האשה תלויים בו - כך במקדש כל תקוני העולם תלויים ושרויים בו. והרי פרשוה, שכתוב (איכה ה) על צוארנו נרדפנו, על בית המקדש, שהוא הצואר והיפי של כל העולם. נרדפנו נגענו לבנות אותו פעמים. ולא הונח לנו, שהרי לא השאירוהו לנו, ונחרב ולא נבנה לאחר מכן.

מה צואר, כיון דאשתצי, כל גופא אשתצי עמיה. הכי נמי בי מקדש, כיון דאיהו אשתצי ואתחשד, כל עלמא הכי נמי אתחשד, ולא נהיר שמשא, ולא שמיא וארעא וכבביא.

מה הצואר, כיון שהשמד, כל הגוף משמד עמו - כך גם בית המקדש, כיון שהשמד ונחשד, כל העולם כך גם נחשד, ולא מאיר השמש, ולא שמים וארץ וכוכבים.

בגין כך בכה יוסף על דא. ולבתר דבכה על דא, בכה על שבטין דאתגלו. כד אתחריב בי מקדש, בלהו שבטין אתגלו מיד, ואתבדרו ביני עממא. הדא הוא דכתיב וינשק לכל אחיו ויבד עליהם, עליהם ודאי. על כלם בכה, על בי מקדש דאתחריב תרין זמנין, ועל אחוי עשרת השבטים, דאתגלו בגלותא ואתבדרו ביני עממא. ואחרי כן דברו אחיו אתו, ולא כתיב ויבכו, דהא איהו בכה, דנצנצה ביה רוחא קדישא, ואינון לא בכו, דלא שרא עליהו רוח קודשא:

משום כך בכה על זה יוסף, ואחר שבכה על זה, בכה על השבטים שיגלו. כשנחרב בית המקדש, כל השבטים גלו מיד והתפזרו בין העמים. זהו שכתוב וינשק לכל אחיו ויבד עליהם. עליהם ודאי. על כלם בכה, על בית המקדש שנחרב פעמים, ועל אחיו עשרת השבטים שהגלו לגלות והתפזרו בין העמים. ואחרי כן דברו אחיו אתו, ולא כתוב ויבכו, שהרי הוא בכה, שנצנצה בו רוח הקדש, והם לא בכו, שלא שרתה עליהם רוח הקדש.

והקל נשמע בית פרעה. רבי (אלעזר) אבא פתח ואמר, (תהלים פד) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל אל חי. תא חזי, כל בר נש דצלי צלותיה (וקס) קמי מאריה, אצטריך ליה לאקדמא ליה ברכאן בכל יומא ויומא, ולצלי צלותיה קמי מאריה בזמנא דאצטריך.

והקל נשמע בית פרעה. רבי [אלעזר] אבא פתח ואמר, (תהלים פד) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל אל חי. בא ראה, כל אדם שמתפלל תפלתו [וקס] לפני רבונו, צריך לו להקדים לו ברכות בכל יום ויום ולהתפלל תפלתו לפני רבונו בזמן שצריך.

בצפרא, לאחדא בימינא דקודשא בריך הוא. במנחה, לאחדא בשמאלא. וצלותא ובעותא, אצטריך ליה לבר נש בכל יומא ויומא בגין לאתאחדא ביה. ואוקימנא, מאן דצלי צלותיה, (וקס) קמי מאריה, אצטריך ליה דלא למשמע קליה בצלותיה. ומאן דאשמע קליה בצלותיה, צלותיה לא אשתמע.

בבקר לאחז בימין של הקדוש ברוך הוא, במנחה לאחז בשמאל. ותפלה ובקשה צריך לאדם בכל יום ויום כדי להאחז בו. ובארנו, מי שמתפלל תפלתו [ועומד] לפני רבונו, צריך לו שלא לשמע קולו בתפלתו, ומי ששומע קולו בתפלתו, תפלתו לא נשמעת.

דף רי ע"א

מאי טעמא. בגין (דף רי ע"א) (שמות ר"ב ע"ב) דצלותא, לאו איהי ההיא קלא דאשתמע. דההוא קול דאשתמע לאו היא צלותא. ומאן איהי צלותא. דא קלא אחרא, דתליא בקלא דאשתמע, ומאן הוא קלא דאשתמע. דא ההוא קול דהוא בוא"ו, קלא דתליא ביה, דא ההוא קל בלא וא"ו.

מה הטעם? משום שהתפלה אינה אותו הקול שנשמע, שאותו קול שנשמע אינו תפלה. ומה היא תפלה? זהו קול אחר שתלוי בקול שנשמע. ומי הוא הקול שנשמע? זה אותו הקול שהוא בוא"ו, הקול שתלוי בו, זהו קל בלי וא"ו.

וּבְגִין כֶּךָ, לֹא אֶצְטְרִיף לִיה לְבַר נֶשׁ לְמִשְׁמַע קְלִיָּה בְּצְלוֹתֶיהָ, אֶלֶּא לְצַלָּא בְּלַחֲשׁ, בְּהִהוּא קָלָא דְלֹא אֲשַׁתְּמַע. וְדָא הִיא צְלוֹתָא דְאֲתַקְבְּלַת תְּדִיר. וְסִימְנִיף, וְהַקֵּל נִשְׁמַע, קַל בְּלֹא וְאִיו, נִשְׁמַע. דָּא הִיא צְלוֹתָא דְהִיא בְּחִשְׂאִי. דְכָתִיב בְּחִנָּה, (שְׁמוּאֵל א א) וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמַע. דָּא הִיא צְלוֹתָא דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיף הוּא קַבִּיל, כִּד אֲתַעְבֵּיד גּוֹ רְעוּתָא וְכוּנָה וְתַקוּנָא כְּדָקָא יְאוּת, וְלִיחְדָּא יְחוּדָא דְמְרִיָּה כְּדָקָא יְאוּת בְּכָל יוֹמָא. (וְהַקֵּל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעָה. וְהַקֵּל נִשְׁמַע חֶסֶר וְאִיו, מֵאִי טַעמָא, אֲמַר רַבִּי אֲלַעְזָר, דָּא הִיא שְׁכִינְתָא דְבַכָּאת עַל חֶרֶב בֵּי מְקַדְשָׁא וְעַל גְּלוּתָהוּן דִּישְׂרָאֵל. כְּתִיב הֵכָּא, וְהַקֵּל נִשְׁמַע, וְכְתִיב הַתֵּם, (יִרְמִיָּה לֹא) קוֹל בְּרַמָּה נִשְׁמַע. מַה לְהַלֵּן שְׁכִינְתָא, אִף כַּאן נִמְי שְׁכִינְתָּא).

וּמִשּׁוּם כֶּךָ לֹא צְרִיף לְאָדָם לְשִׁמְעַ קוּלוֹ בְּתַפְלָתוֹ, אֶלֶּא לְהַתְּפִיל בְּלַחֲשׁ בְּאוּתוֹ הַקּוֹל שֶׁלֹּא נִשְׁמַע, וְזוֹ הַתְּפִלָּה שֶׁמֵתְקַבֵּלַת תְּמִיד, וְסִימָן לְדַבֵּר - וְהַקֵּל נִשְׁמַע. קַל בְּלִי וְאִיו, נִשְׁמַע. זוֹ הִיא הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּחִשְׂאִי, שֶׁפְּתוּב בְּחִנָּה וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמַע. זוֹ הִיא הַתְּפִלָּה שֶׁמְקַבֵּל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנַּעֲשִׂית בְּתוֹךְ רְצוֹן וְכוּנָה וְתַקוּן כְּרָאוּי, וְלִיחְדָּא אֶת הַיְחוּד שֶׁל רְבוּנוֹ כְּרָאוּי בְּכָל יוֹם. (וְהַקֵּל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעָה, וְהַקֵּל נִשְׁמַע, חֶסֶר וְאִיו, מַה הַטַּעַם? אֲמַר רַבִּי אֲלַעְזָר, זוֹ הִיא הַשְׁכִּינָה שְׁבוּכָה עַל חֶרֶב בֵּית הַמְּקַדָּשׁ וְעַל גְּלוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּתוּב כַּאן וְהַקֵּל נִשְׁמַע, וְכְתוּב שֵׁם, (יִרְמִיָּה לֹא) קוֹל בְּרַמָּה נִשְׁמַע, מַה לְפַנֵּנו שְׁכִינָה, אִף כַּאן גַּם כֵּן שְׁכִינָה).

רַבִּי אֲלַעְזָר אָמַר, קָלָא בְּחִשְׂאִי, דָּא הִיא קָלָא עֲלָאָה, דְכָל קַלִּין נִפְקִין מִתַּמָּן. אֲבָל קַל בְּלֹא וְ, דָּא הִיא צְלוֹתָא דְלִתְתָּא, דְאִיהִי אֲזָלָא לְאַסְתִּלְקָא בְּוֹאִיו וְלֹא תַחֲבָרָא בֵּיהָ.

רַבִּי אֲלַעְזָר אָמַר, הַקּוֹל בְּחִשְׂאִי זֶהוּ קוֹל עֲלִיוֹן שֶׁכָּל הַקּוֹלוֹת יוֹצְאִים מִשָּׁם. אֲבָל קַל בְּלִי וְאִיו, זֶהוּ הַתְּפִלָּה שֶׁל מִטָּה, שֶׁהִיא הוֹלְכַת לְהַתְּעִלוֹת בְּוֹאִיו וְלְהַתְּחַבֵּר בּוֹ.

תָּא חֲזִי, וְהַקֵּל נִשְׁמַע, דָּא הוּא קַל בְּלֹא וְאִיו. דָּא הִיא קָלָא דְבַכָּאת עַל מְקַדָּשׁ רֵאשׁוֹן וְעַל מְקַדָּשׁ שְׁנִי. נִשְׁמַע, כְּמָה דְאֲתַתְּ אָמַר, קוֹל בְּרַמָּה נִשְׁמַע. בְּרַמָּה, מֵאִי בְרַמָּה. דָּא הוּא עֲלֵמָא עֲלָאָה, עֲלֵמָא דְאֲתִי. וְסִימְנִיף, מִן הַרְמָה וְעַד בֵּית אֵל, (תַּחֲלִים קו) מִן הַעוֹלָם וְעַד הַעוֹלָם. הֵכָּא בְרַמָּה, דָּא עֲלֵמָא עֲלָאָה. דְהָא בְּהִיא שְׁעֵתָא דִּי בְרַמָּה נִשְׁמַע. כְּדִין מַה כְּתִיב, (ישעיה כב) וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לְבָכִי וּלְמִסְפַּד וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, וְהַקֵּל נִשְׁמַע, זֶה הוּא הַקֵּל בְּלִי וְאִיו, זֶהוּ הַקּוֹל שֶׁבָּכָה עַל מְקַדָּשׁ רֵאשׁוֹן וְעַל מְקַדָּשׁ שְׁנִי. נִשְׁמַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קוֹל בְּרַמָּה נִשְׁמַע. בְּרַמָּה, מַה זֶה בְרַמָּה? זֶה הוּא הַעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, הַעוֹלָם הַבָּא, וְסִימָן לְדַבֵּר - מִן הַרְמָה וְעַד בֵּית אֵל, (תַּחֲלִים קו) מִן הַעוֹלָם וְעַד הַעוֹלָם. כַּאן

בְּרָמָה - זֶה הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהָרִי בְּשַׁעָה הִיא שְׁבַרְמָה נִשְׁמָע, אִז מַה כְּתוּב? (ישעיה כב) וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לְבָכִי וּלְמִסְפַּד וְגו'.

וְהַקֵּל נִשְׁמָע, לְעִילָא לְעִילָא. מֵאֵי טַעְמָא. בְּגִין דְּוַאִיו אֲתַרְחַק וְאֲסַתְלַק מִנִּיהּ, וְכַדִּין רַחַל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהּ מֵאַנְהּ לְהַנְחִים עַל בְּנֵיהּ כִּי אֵינְנוּ. כִּי אֵינְנוּ, כִּי אֵינְנוּ מְבַעֵי לִיהּ. אֶלָּא כִּי אֵינְנוּ, וְהָא אֹקִימְנָא, כִּי אֵינְנוּ, דְּבַעֲלָה לָא אֲשַׁתְּכַח עִמָּה. דְּאֶלְמָלָא בַּעֲלָה יִשְׁתְּכַח עִמָּה, תִּתְנַחֵם עֲלֵיהּ. דְּהָא כְּדִין בְּנָהָא, לָא יְהוֹן בְּגִלּוּתָא. וּבְגִין דְּאֵינְנוּ, לָאוּ אִיהִי מִתְנַחֵמָא עַל בְּנָהָא, בְּגִין דְּבָנָהָא אֲתַרְחַקוּ מִנָּה, עַל דְּאֵינְנוּ עִמָּה.

וְהַקֵּל נִשְׁמָע, לְמַעְלָה לְמַעְלָה. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׁוֹאִיו הֲתַרְחַק וְהֲסַתְלַק מִמֶּנָּה, וְאִז רַחַל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהּ מֵאַנְהּ לְהַנְחִים עַל בְּנֵיהּ כִּי אֵינְנוּ. כִּי אֵינְנוּ? כִּי אֵינְנוּ צְרִיךְ הִיא לְהַיּוֹת! אֶלָּא כִּי אֵינְנוּ, וְהִנֵּה בְּאַרְנוּ כִּי אֵינְנוּ, שְׂבַעֲלָה לָא נִמְצָא עִמָּה, שְׂאֶלְמָלָא הִיא בַּעֲלָה נִמְצָא עִמָּה, תִּתְנַחֵם עֲלֵיהֶם, שֶׁהָרִי אִז בְּנֵיהּ לָא יְהִיוּ בְּגִלּוּת, וּמִשּׁוּם שְׂאֵינְנוּ, אֵינְהּ מִתְנַחֵמַת עַל בְּנֵיהּ, מִשּׁוּם שְׂבַעֲלָה לְמַעְלָה עִמָּה.

תָּא חֲזִי, בֵּית פְּרַעָה, דָּא הוּא סִימְנִיךְ לְעִילָא, בֵּיתָא דְּאֲתַפְרְעוּ וְאֲתַגְלִיין מִנִּיהּ כָּל נְהוּרִין וְכָל בּוּצִינִין, כָּל מַה דְּהִנּוּה סְתִים, מִתְמָן אֲתַגְלִי. וּבְגִין כְּדִין, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲפִיק כָּל נְהוּרִין וְכָל בּוּצִינִין, בְּגִין לְאַנְהָרָא לְהַהוּא קוּל, דְּאֲקָרִי קַל בְּלָא וַאִיו.

בֵּא רְאֵה, בֵּית פְּרַעָה - זֶה הוּא סִימְן לְדַבֵּר לְמַעְלָה, הַבֵּית שְׁנַפְרָעִים וּמִתְגַּלִּים מִמֶּנּוּ כָּל הָאוּרוֹת וְכָל הַמְּאוּרוֹת, כָּל מַה שֶׁהִיא סְתוּם מִשָּׁם הֲתַגְלָה, וּמִשּׁוּם כְּדִין הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אֶת כָּל הָאוּרוֹת וְכָל הַמְּאוּרוֹת, כְּדִי לְהַאִיר לְאוֹתוֹ הַקּוּל שְׁנַקְרָא קַל בְּלִי וַאִיו.

תָּא חֲזִי, כְּדִין יְקִים קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְהַאִי קַל מֵעַפְרָא, וְיִתְחַבֵּר בּוֹאִיו, כְּדִין כָּל מַה דְּאֲתַאבִּיד מִנִּיהּ בּוּצִינִין בְּזַמְנָא דְּגִלּוּתָא, יִתְהַדֵּר וְיִתְעַדְנוּן בְּנְהוּרִין עֲלָאִין דְּאֲתוּסְפִין מִגּוֹ עֲלִמָּא עֲלָהָה. כְּמָא דְּאֲתַ אָמַר, (ישעיה כז) וְהִיא בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאוּבָדִים בְּאַרְצָא אֲשׁוּר וְהַנְּדָחִים בְּאַרְצָא מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לֵה' בְּהַר הַקְּדִשׁ בִּירוּשָׁלַם:

בֵּא רְאֵה, כְּאֲשֶׁר יְקִים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזֶה הַקּוּל מִהַעֲפָר וְיִתְחַבֵּר בָּאוֹת וַאִיו, אִז כָּל מַה שְׁנֵאבֵד מֵהֶם בְּזַמְן הַגִּלּוּת יִחְזַר, וְיִתְעַדְנוּ

בְּאִזְרוֹת עֲלִיּוֹנִים שְׁנוֹסְפִים מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר וְהָיָה
בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהִנְדָּחִים
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם.

וְאַתָּה צְוִינָהּ זֹאת עֲשׂוּ קָחוּ לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (ישעיה
סו) שְׁמַחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כֹּל אוֹהֲבֶיהָ שִׁישׁוּ אֶתָּה מְשׁוֹשׁ וְגו'. תָּא חֲזִי,
כִּד אֶתְחַרַב בֵּי מִקְדָּשָׁא וְגֵרְמוּ חוּבִין, וְאַתְגְּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְעָא, (ויקרא ע"ה ע"א)
אֶסְתַּלַּק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעִילָא לְעִילָא, וְלֹא אֲשַׁגַּח עַל חֲרוֹב בֵּי מִקְדָּשָׁא,
וְעַל עַמִּיָּה דְאַתְגְּלוּ, וְכִדִּין שְׂכִינְתָא אֶתְגְּלִיָּא עִמָּהוֹן.

וְאַתָּה צְוִינָהּ זֹאת עֲשׂוּ קָחוּ לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח,
שְׁמַחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כֹּל אוֹהֲבֶיהָ שִׁישׁוּ אֶתָּה מְשׁוֹשׁ וְגו'. בֵּא
רְאֵה, כְּשֶׁנְּחַרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְגֵרְמוּ הַחֲטָאִים וְגִלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָאֶרֶץ,
הֶסְתַּלַּק הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְלֹא הִשְׁגִּיחַ עַל חֲרִבּוֹ בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ וְעַל עַמּוֹ שְׁגָלוּ, וְאִזְ הִשְׁכִּינָה גְּלִתָּה עִמָּהֶם.

כִּד נַחַת, אֲשַׁגַּח עַל בֵּיתֵיהָ דְאַתּוּקַד, אֶסְתַּכַּל עַל עַמִּיָּה וְהָא אֶתְגְּלִי. שְׁאַל
עַל מִטְרוֹנִיתָא וְאַתְתַּרְכַּת. כְּדִין וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לְבָכִי
וּלְמִסְפַּד וּלְקַרְחָה וּלְחִגְרָ שֶׁק. וְהִיא גַם הִיא מַה כְּתִיב בָּהּ, (יואל א) אֲלִי
כְּבַתּוּלָה חֲגַרַת שֶׁק עַל בַּעַל נְעוּרֶיהָ. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר כִּי אֵינְנוּ, בְּגִין
דְאַסְתַּלַּק מִינָהּ, וְאַשְׁתַּכַּח פִּירוּדָא.

כְּשֶׁיֵּרַד, הִשְׁגִּיחַ עַל בֵּיתוֹ שְׁנֵשְׁרַף, הֶסְתַּכַּל עַל עַמּוֹ - וְהִנֵּה הִגְלָה. שְׁאַל
עַל הַגְּבִירָה - וְהִיא גְּרִשָּׁה. אִזְ וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא
לְבָכִי וּלְמִסְפַּד וּלְקַרְחָה וּלְחִגְרָ שֶׁק. וְהִיא גַם הִיא מַה כְּתוּב בָּהּ? (יואל א)
אֲלִי כְּבַתּוּלָה חֲגַרַת שֶׁק עַל בַּעַל נְעוּרֶיהָ, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר כִּי אֵינְנוּ, מְשׁוּם
שֶׁהֶסְתַּלַּק מִמֶּנָּה וְנִמְצָא פִירוּד.

דָּף רִי ע"ב

וְאַפִּילוּ שְׁמִיָּא וְאַרְעָא, כְּלָהוּ אֶתְאַבְלוּ, דְכְּתִיב, (ישעיה ו) אֲלַבִּישׁ שְׁמַיִם
קִדְרוֹת וְשֶׁק אֲשִׁים כְּסוּתָם. מְלָאכִי עֲלָאִי כְּלָהוּ אֶתְאַבְלוּ עֲלֵיהּ, דְכְּתִיב,
(ישעיה לג) הֵן אֲרָאֲלֶם צַעְקוֹ חֲצָה מְלָאכִי שְׁלוֹם מֵרַ יְבַכְיוּן. שְׁמֵשָׁא וְסִיחָרָא
אֶתְאַבְלוּ וְחֲשָׁכוּ נְהוּרִיהוֹן. דְכְּתִיב, (ישעיה יג) חֲשֵׁךְ הִשְׁמֵשׁ בְּצִאתוֹ וְגו', וְכִלְאֵ

עֲלָאֵי וְתַתָּאֵי, בְּכּוֹ עֲלָהּ (דף רי ע"ב) וְאֶתְאַבְלוּ. מֵאֵי טַעְמָא, בְּגִין דְּשִׁלְטָא עֲלָהּ
סִטְרָא אַחְרָא, דְּשִׁלְטָא עַל אַרְעָא קַדִּישָׁא.

וְאַפְלוּ שָׁמַיִם וְאַרְצָא כְּלָם הִתְאַבְלוּ עֲלֵיו, שְׁכַתּוּב (ישעיה כ) אֲלִבֵּישׁ שָׁמַיִם
קִדְרוֹת וְשִׁק אֲשֵׁים כְּסוּתָם. מְלָאכִים עֲלִיוֹנִים כְּלָם הִתְאַבְלוּ עֲלֶיהָ,
שְׁנַאמְר הֵן אַרְאֵלִם צַעְקוּ חֲצָה מְלָאכִי שְׁלוֹם מֵר יְבָכִיוֹן. הַשְּׁמֵשׁ
וְהַלְבְּנָה הִתְאַבְלוּ וְהַחֲשִׁיכּוּ אֶת אוֹרָם, שְׁכַתּוּב חֲשָׁד הַשְּׁמֵשׁ בְּצִאתוֹ
וְגו', וְכֹל הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים בְּכּוֹ עֲלֶיהָ וְהִתְאַבְלוּ. מָה הַטַּעַם?
מִשּׁוֹם שְׁשׁוּלְט עֲלֶיהָ הַצַּד הָאֲחֵר שְׁשׁוּלְט עַל הָאֲרֶץ הַקְּדוּשָׁה.

פִּתַח וְאָמַר, (יחזקאל ז) וְאֶתְהַ בֶּן אָדָם כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל
קִץ בָּא הַקִּץ עַל אַרְבַּע כְּנֻפּוֹת הָאֲרֶץ. הַאִי קָרָא רְזָא עֲלָאָה אִיהוּ. לְאַדְמַת
יִשְׂרָאֵל קִץ, מֵאֵי אִיהוּ. וְכִי אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל קִץ הִיא. אֲלָא הֵכִי הוּא וְדָאֵי
וְאֶתְמַר, קִץ אִיהוּ לִימִינָא, קִץ אִיהוּ לְשִׁמְאֵלָא. קִץ לִימִינָא, דְּכַתִּיב, (דניאל
יב) לְקִץ הַיָּמִין. קִץ לְשִׁמְאֵלָא, דְּכַתִּיב, (אייוב כח) קִץ שָׁם לַחֲשָׁד וְלִכְלַל תַּכְלִית
הוּא חוֹקֵר, וְדָא הוּא (בראשית ו) קִץ כָּל בְּשָׂר, כְּמָה דְאַתְמַר. קִץ דִּימִינָא, הִינּוּ
דְכַתִּיב לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל קִץ. בָּא הַקִּץ, דָּא קִץ דְשִׁמְאֵלָא. קִץ דִּימִינָא, דָּא
קִץ דִּינְצָר הַטּוֹב. קִץ דְשִׁמְאֵלָא, דָּא קִץ דִּינְצָר הָרַע, וְדָא אִיהוּ דְכַד חוֹבִין
גְּרָמוּ וְאֶתְגַּבְּרוּ, אֶתְגַּזַּר וְאֶתְיִיחֵיב שְׁלִטְנָא לְמַלְכוּת הַרְשָׁעָה לְשִׁלְטָאָה,
וְלַחְרָבָא בֵּיתִיהָ וּמְקַדְשֶׁיהָ. וְדָא הוּא דְכַתִּיב, (יחזקאל ז) כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים
רָעָה אַחֵר רָעָה הִנֵּה בָּאָה, וְכֹלָא חַד.

פִּתַח וְאָמַר, (יחזקאל ז) וְאֶתְהַ בֶּן אָדָם כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים לְאַדְמַת
יִשְׂרָאֵל קִץ בָּא הַקִּץ עַל אַרְבַּע כְּנֻפּוֹת הָאֲרֶץ. הַפְּסוּק הַזֶּה הוּא עֲלִיוֹן.
מָה זֶה לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל קִץ, וְכִי אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל הִיא קִץ? אֲלָא כִּד זֶה
וְדָאֵי, וְנִתְבָּאֵר. הַקִּץ הוּא לִימִין, וְהַקִּץ הוּא לְשִׁמְאֵל. קִץ לִימִין -
שְׁכַתּוּב (דניאל יב) לְקִץ הַיָּמִין. קִץ לְשִׁמְאֵל - שְׁכַתּוּב (בראשית ו) קִץ שָׁם
לַחֲשָׁד וְלִכְלַל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר, וְזֶהוּ קִץ כָּל בְּשָׂר, כְּמֹו שְׁנִתְבָּאֵר. קִץ שָׁל
הַיָּמִין - הִינּוּ שְׁכַתּוּב לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל קִץ. בָּא הַקִּץ - זֶה קִץ הַשְּׁמֵאֵל.
הַקִּץ שָׁל הַיָּמִין זֶה הַקִּץ שָׁל יִצְרָה הַטּוֹב. הַקִּץ שָׁל הַשְּׁמֵאֵל זֶה הַקִּץ שָׁל
יִצְרָה הָרַע. וְזֶה הוּא שְׁכַתּוּב הַחֲטָאִים גְּרָמוּ וְהִתְגַּבְּרוּ, נִגְזַר וְנִתְּן
הַשְּׁלִטוֹן לְמַלְכוּת הַרְשָׁעָה לְשִׁלְטָא וְלַחְרָיב בֵּיתוֹ וּמְקַדְשׁוֹ, וְזֶהוּ שְׁכַתּוּב
(יחזקאל ז) כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים רָעָה אַחֵת רָעָה הִנֵּה בָּאָה, וְהַכֵּל אַחַד.

וּבְגִין כִּד, אֶתְאַבְלוּ עֲלָאֵי וְתַתָּאֵי עַל דְאַתְיִיחֵיב שְׁלִטְנוּ לְהַאִי קִץ דְשִׁמְאֵלָא.
וּבְגִין כִּד, כִּינּוּ דְמַלְכוּ קַדִּישָׁא, מַלְכוּת שָׁמַיִם אֶתְכַפְּיָא, וּמַלְכוּת חַיִּיבָא
(אַחְרָא) אֶתְגַּבְּר. (כדיון) אֵית לֶיהָ לְכָל בְּרַ נֶשׁ, לְאַתְאַבְלָא עֲמָה, וְלְאַתְכַפְּיָא

עָמָה. וּבִגְיוֹן דְּכַד אִיהִי יִזְדַּקְפָּא, וְעֵלְמָא יִתְחַדֵּי, יִתְחַדֵּי אִיהוּ בְּהַדְּהָ. דְּכַתִּיב, (ישעיה סו) שִׁישׁוּ אֶתְהּ מְשׁוּשׁ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ.

וּמְשׁוּם כְּדָ הַתְּאַבְּלוּ עֲלִיוְנִים וְתַחְתּוֹנִים, עַל שְׁנֵתָן הַשְּׁלֵטוֹן לְקֶץ הַזֶּה שֶׁל הַשָּׁמַיִם. וּמְשׁוּם כְּדָ, כִּינּוֹן שְׁהַמְּלָכוֹת הַקְּדוּשָׁה, מְלָכוֹת הַשָּׁמַיִם נִכְנָעָה, וּמְלָכוֹת הָרְשָׁעָה [הַאֲחֵרָת] הַתְּגַבְּרָה, [אז] יֵשׁ לְכָל אָדָם לְהַתְּאַבֵּל עָמָה וּלְהַכְּנֵעַ עָמָה, וּמְשׁוּם שְׁכַפְּאָשׁר הִיא תִּזְדַּקֵּף וְהַעוֹלָם יִתְחַדֵּשׁ הוּא יִתְחַדֵּשׁ עָמָה, שְׁכַתּוּב (ישעיה סו) שִׁישׁוּ אֶתְהּ מְשׁוּשׁ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב בְּהוּ בְּמִצְרַיִם, (ירמיה מו) עֲגָלָה יִפִּיפִיָּה מִצְרַיִם. וְרָזָא דְּעֲגָלָה דָּא, הוּוּ יִשְׂרָאֵל תַּחְתּוֹת שְׁלֵטְנִיָּה כְּמָה זְמַנִּין וְכְמָה שְׁנִין. וּבִגְיוֹן דְּזַמִּינִין יִשְׂרָאֵל לְשֵׁלְטָאָה לְבַתֵּר עָלֶיהָ, אֲתֵרְמִז לֹון הַשְּׁתָּא עֲגָלוֹת.

בָּא רָאָה, כְּתוּב בְּמִצְרַיִם (ירמיה מו) עֲגָלָה יִפִּיָּה מִצְרַיִם, וְהַסּוּד שֶׁל הָעֲגָלָה הַזֶּה הִיוּ יִשְׂרָאֵל תַּחְתּוֹת שְׁלֵטְנִיָּה כְּמָה פְּעָמִים וְכְמָה שְׁנִים. וּמְשׁוּם שִׁישְׂרָאֵל עֲתִידִים אַחַר כְּדָ לְשֵׁלֵט עָלֶיהָ, נִרְמָז לָהֶם כְּאִן עֲגָלוֹת.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, רְמָז רְמָז לִיהּ יוֹסֵף לִיעֲקֹב עַל עֲגָלָה עֲרוּפָה. דְּהָא בְּהַהוּא פְּרָקָא אֲתַפְּרֵשׁ מְנִיָּה. וְאוּקְמוּנָה, עֲגָלָה עֲרוּפָה, דְּאִיהִי אֲתִנָּא עַל דְּאֲשַׁתְּפַח קְטוּלָא, וְלֹא אֲתִיידַע מֵאֵן קְטִיל לִיהּ. וּבִגְיוֹן דְּלֹא יִשְׁלֵטוֹן עַל אֲרַעָא רוּחִין בִּישׁוּן דְּלֹא אֲצִטְרִיכוּ, יְהִבִּין הֵאִי עֲגָלָה לְתַקּוּנָא, בְּגִין דְּלֹא יִשְׁתַּמּוּדְעוֹן לְגַבִּיָּה, וְלֹא יִשְׁלֵטוּ עָלֶיהוּ. (לעיל קיד ע"א)

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, רְמָז רְמָז יוֹסֵף לִיעֲקֹב עַל עֲגָלָה עֲרוּפָה, שְׁהִרִי בְּאוֹתוֹ פְּרָק נִפְרָד מִמֶּנּוּ. וּבְאַרוּהָ, עֲגָלָה עֲרוּפָה, שְׁהִיא בְּאָה עַל שְׁנַמְצָא הָרוּג וְלֹא נוֹדַע מִי הָרַג אוֹתוֹ, וּכְדִי שְׁלֵטוֹ עַל הָאֲרַץ רוּחוֹת רְעוֹת שְׁאִינָן צְרִיכוֹת, נוֹתְנִים אֶת הָעֲגָלָה הַזֶּה לְתַקּוּן, כְּדִי שְׁלֵט יִתְוַדְּעוּ אֵלָיו וְלֹא יִשְׁלֵטוּ עָלֶיהֶם.

תָּא חֲזִי, כָּל בְּנֵי נֶשֶׁא כְּלָהוּ עֲבָרִין עַל יְדֵי דְּמִלְאָד הַמּוֹת, בְּרַמְהֵא דְּאֶקְדִּימוּ לִיהּ בְּנֵי נֶשֶׁא, עַד לֹא יִמְטִי זְמַנָּא לְשֵׁלְטָאָה בֵּיהּ וְלִיטוּל רְשׁוֹ. דְּהָא לֹא שְׁלִיט בְּבֵר נֶשׁ, עַד דְּנִטִּיל רְשׁוֹ.

בא ראה, כל בני האדם, כלם עוברים על ידי מלאך המות, פרט לזה, שהקדימו אותו בני אדם טרם הגיע זמנו לשלט בו ולטל רשות, שהרי אין שולט באדם עד שנוטל רשות.

ובגין כך, אית ליה דינא לשלטאה על ההוא אתר. כמה דאת אמר, (דברים כא) לא נודע מי הפהו. הכי נמי אית ליה דינא דלא אתיידע, בגין לקטרנא על ההוא אתר. ועל דא, (דברים כא) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגו'. בגין לאעברא דיניה דההוא אתר, ולא תתקנא דלא ישלוט ביה מקטרנא, ולא שתזבא מניה.

ומשום כך יש לו דין לשלט על אותו מקום, כמו שנאמר לא נודע מי הפהו. גם כך יש לו דין שלא נודע כדי לקטרנא על אותו מקום, ועל כן (דברים כא) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגו', כדי להעביר דינו של המקום ההוא, ולהתקן שלא ישלט בו המקטרנא ולהנצל ממנו.

תא חזי, יוסף כד אתפרש מאביו, בלא לניה, ובלא אכילה אשתדר, והנה מה דהנה. וכד אמר יעקב, (בראשית לז) טרוף טורף יוסף, אמר, כי ארד אל בני אבל שאולה, דאנא גרימנא ליה. ותו, דהוינא ידע דאחוי סניין ליה, ושדרנא ליה. ורמז קא רמיז ליה.

בא ראה, כשנפרד יוסף מאביו, בלי לניה ובלי אכילה נשלח, והיה מה שהיה, וכשאמר יעקב (בראשית לז) טרוף טורף יוסף, אמר כי ארד אל בני אבל שאולה, שאני גרמתי לו, ועוד - שהייתי יודע שאחיו שונאים אותו ושלחתי אותו, ורמז הוא רמז לו.

אמר ליה רבי יהודה, אינון עגלות על פי פרעה שדר לון, דכתיב ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה. אמר ליה, דיוקא דמלה, דכתיב ואתה צויתה זאת עשו. ואתה צויתה דייקא, ובגין כך כתיב בה"א, משמע דיוסף תבע לון, ובגין כך ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה. ויעקב לא אתקיים במלה, עד דחמא לון. דכתיב, וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי ריח יעקב אביהם.

אמר לו רבי יהודה, את אותם העגלות שלח אותם על פי פרעה, שכתוב ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה. אמר לו, דיוקו של דבר, שכתוב ואתה צויתה זאת עשו. ואתה צויתה דוקא, ומשום כך כתוב

בְּהִיא, מִשְׁמַע שְׁיֹסֵף בְּקִשׁ אוֹתָם, וּמְשׁוּם כִּד וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת
עַל פִּי פְרֹעָה, וַיַּעֲקֹב לֹא עָמַד בְּדַבַּר עַד שֶׁרָאָה אוֹתָם, שֶׁכְּתוּב וַיֵּרָא אֶת
הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתַּחֲי רֹחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם.

דף ריא ע"א

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּקִדְמִיתָא וַתַּחֲי רֹחַ יַעֲקֹב, וּלְבַתֵּר וַיֵּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד
יוֹסֵף בְּנֵי חַי. אֶלָּא, בְּקִדְמִיתָא קָרִי לִיה אוֹרֵייתָא יַעֲקֹב, בְּגִין שׁוֹתְפוּתָא,
דְּאִשְׁתַּתְּפוּ שְׁכִינְתָא בְּהוּא חֶרֶם, כִּד אֲזַדְבֵּן יוֹסֵף. וְהִשְׁתָּא דְשְׁכִינְתָּא
סָלְקָא, כְּדִין אִיהוּ, וַתַּחֲי רֹחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, וְדָא הוּא רְזָא דְשְׁכִינְתָּא. וּבַתֵּר
דְּאִיהִי קִיּוּמָא בְּקִיּוּמָא, (בגין) כְּדִין דְּרָגָא דְלַעֲיֵלָא, אֲתַעְבֵּר לְגַבְהָ, דְרָגָא
דְּאִיהוּ יִשְׂרָאֵל. (נ"א כדן דרגא דלעילא, אתער לגבה, ואיהו דרגא דישראל) מְכָאן, דְּדִרְגָא
דְּלַעֲיֵלָא לֹא אֲתַעֵר לַעֲיֵלָא, עַד דְּאֲתַעֵר בְּקִדְמִיתָא לְתַתָּא, דְּהָא הָכָא וַתַּחֲי
רֹחַ (דף ריא ע"א) יַעֲקֹב בְּקִדְמִיתָא, וּלְבַתֵּר וַיֵּאמֶר יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּרֵאשׁוֹנָה וַתַּחֲי רֹחַ יַעֲקֹב, וְאַחַר כֵּן וַיֵּאמֶר יִשְׂרָאֵל
רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי. אֶלָּא בְּרֵאשׁוֹנָה קָרָא לּוּ הַתּוֹרָה יַעֲקֹב, מְשׁוּם
הַשְׁתַּפּוּת, שֶׁשְׁתַּפּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה בְּאוֹתוֹ חֶרֶם כְּשֶׁנִּמְכַּר יוֹסֵף, וְעַכְשָׁו
שְׁשְׁכִינָה עֲלֵתָהּ, אִזּוּ הִיא וַתַּחֲי רֹחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, וְזֶה הוּא סוּד
הַשְּׁכִינָה. וְאַחַר שֶׁהִיא עֲמֻדָה בְּקִיּוּם, [משום] אִזּוּ הַדְּרָגָה שֶׁלְּמַעַלָּה עֲבָרָה
אֵלֶיהָ, הַדְּרָגָה שֶׁהִיא יִשְׂרָאֵל. [אז הדרגה שלמעלה התעוררה אליה, וזוהי דרגה של
ישראל] מְכָאן שֶׁהַדְּרָגָה שֶׁלְּמַעַלָּה לֹא מִתְעוֹרֶרֶת לְמַעַלָּה עַד שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת
בְּרֵאשׁוֹנָה לְמַטָּה, שֶׁהִרִי כָּאן וַתַּחֲי רֹחַ יַעֲקֹב בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כֵּן
וַיֵּאמֶר יִשְׂרָאֵל.

וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרְאֵת הַלַּיְלָה, בְּמֵרְאֵת כְּתִיב. תָּא חֲזִי, וַיִּזְבַּח
זְבָחִים לְאֱלֹהֵי אָבִיו יַצְחָק, בְּקִדְמִיתָא. בְּגִין לְאֲתַעֲרָא שְׁמַאלָא בְּרְזָא
דְּרַחֲמֵי. וּכְדִין וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרְאֵת הַלַּיְלָה, בְּהֵאִי דְרָגָא
דְּקֶאֱמָרוּ דְּאִיהִי מֵרְאֵת הַלַּיְלָה.

וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרְאֵת הַלַּיְלָה. בְּמֵרְאֵת כְּתוּב. בֹּא רָאָה,
וַיִּזְבַּח זְבָחִים לְאֱלֹהֵי אָבִיו יַצְחָק, בְּרֵאשׁוֹנָה, כְּדִי לְהַעִיר אֶת הַשְּׁמַאל
בְּסוּד שֶׁל הָאֵהָבָה. וְאִזּוּ - וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרְאֵת הַלַּיְלָה,
בְּדְרָגָה הַזֹּאת שֶׁאֲמָרְנוּ, שֶׁהִיא מֵרְאֵת הַלַּיְלָה.

וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אַבְיָד, מֵאֵי טַעְמָא. בְּגִין דְּסִטְרָא דְקִדּוּשָׁה דְלַעֲיֵלָא, הָכִי הוּא. דְּהָא סִטְרָא דְמִסְאַבָּא, לֹא אֲדַכְרַר שְׂמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, וְכָל סִטְרָא דְקִדּוּשָׁה אֲדַכְרַר בְּשִׁמְיָהּ. אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מְצַרְיָמָה וְגוֹ', מִכָּאן, דְּשְׂכִינְתָא נְחַתַת עִמִּיהּ בְּגִלּוּתָא, וּבְכָל אֶתְרָא דְיִשְׂרָאֵל אֲתַגְלוּ, שְׂכִינְתָא אֲתַגְלֵיָא עִמָּהוֹן, וְהָא אוּקְמוּהָ.

וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אַבְיָד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׂצַד הַקִּדְשָׁה שְׁלֹמְעֵלָה כָּד הוּא, שְׁהָרִי צַד הַטְּמֵאָה לֹא מְזַכֵּיר אֶת שֵׁם הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכָל צַד הַקִּדְשָׁה נִזְכָּר בְּשִׁמּוֹ. אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מְצַרְיָמָה וְגוֹ'. מִכָּאן שְׂשִׁכְיָנָה יֵרָדָה עִמּוֹ בְּגִלּוּת, וּבְכָל מְקוֹם שִׁיִּשְׂרָאֵל גָּלוּ - שְׂכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם, וְהִנֵּה פְּרִשׁוּהָ.

תָּא חֲזִי, כַּמָּה עֲגָלוֹת הִיוּ. שִׁית. כְּמָא דְאֵתְ אָמַר, (במדבר ו) שֵׁשׁ עֲגָלוֹת צָב. דְּבַר אַחַר, שִׁיתִין הִיוּ, וְכֹלָא רְזָא חֲדָא. בְּקִדְמִיתָא כְּתִיב בְּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף, וּלְבַסּוֹף אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרָעָה. אֵלָּא, כְּלָהוּ דְשִׁדְרַר יוֹסֵף, הוּוּ בְּחוּשְׁבִּנָא כְּדִקְא חֲזִי. וְאִינוּן דְשִׁדְרַר פְּרָעָה יִתִּיר מִנֵּיהוּ, לֹא הוּוּ בְּרְזָא דָא, וְלֹא הוּוּ בְּחוּשְׁבִּנָא.

בֹּא רְאֵה, כַּמָּה עֲגָלוֹת הָיוּ? שֵׁשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאמַר (במדבר ז) שֵׁשׁ עֲגָלוֹת צָב. דְּבַר אַחַר, שְׁשִׁים הָיוּ, וְהַכֹּל סוּד אֶחָד. בְּרֵאשׁוֹנָה כְּתוּב בְּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף, וּלְבַסּוֹף - אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרָעָה. אֵלָּא כָּלִם שֶׁשָׁלַח יוֹסֵף הָיוּ בְּחֻשְׁבוֹן כְּרֵאוּי, וְאוֹתָם שֶׁשָׁלַח פְּרָעָה יוֹתֵר מֵהֶם, לֹא הָיוּ בְּסוּד זֶה וְלֹא הָיוּ בְּחֻשְׁבוֹן.

וְאֵלִין וְאֵלִין קֶאֱתוּ. בְּגִין כָּד, אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף, אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרָעָה. וְכַד יִפְקוּן יִשְׂרָאֵל מִן גְּלוּתָא מַה כְּתִיב, (ישעיה סו) וְהִבִּיאֻן אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה' וְגוֹ':

וְאֵלָה וְאֵלָה בָּאוּ, מִשּׁוּם כָּד אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף, אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרָעָה. וְכִשְׂפִי צָאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגְּלוּת מַה כְּתוּב? (ישעיה סו) וְהִבִּיאֻן אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה' וְגוֹ'.

וַיֵּאָסוּר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ, רַבִּי יִצְחָק פְּתַח וְאָמַר, (יחזקאל א) וַיְדַמּוּת עַל רֵאשִׁי הַחֲיָה רְקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא נְטוּי עַל רֵאשִׁיהֶם מְלַמְעֵלָה, הָאֵי קָרָא אוּקְמוּהָ. אֲבָל תָּא חֲזִי, אֵית חֲיָה לְעֵיל מִן חֲיָה, וְאֵית חֲיָה קַדִּישָׁא דְקִיָּמָא עַל רֵישׁ חֲיֹתָא.

וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל א) וַדְּמוּת עַל רֹאשֵׁי
הַחִיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקָּרַח הַנּוֹרָא נְטוּי עַל רֹאשֵׁיהֶם מְלַמְעֵלָה. הַפְּסוּק
הַזֶּה בְּאֵרוֹהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, יֵשׁ חִיָּה לְמַעְלָה מִן הַחִיָּה, וַיֵּשׁ חִיָּה
קְדוּשָׁה שְׁעוֹמֶדֶת עַל רֹאשׁ הַחִיּוֹת.

וְאִית חִיָּה עֲלֶיהָ, לְעִילָא עַל כָּל שְׂאָר חִיּוֹתָא, וְהָאִי (נ״א וְאִית) חִיָּה שְׁלֵטָא עַל
כְּלָהוּ. בְּגִין דְּכַד הָאִי חִיּוֹתָא יְהִבָּא וְנִהְרָא לְכְּלָהוּ, כְּדִין כְּלָהוּ נְטָלִין
לְמַטְלָנוּי, וַיְהִיבַת דָּא לְדָא, וְשְׁלֵטָא דָּא עַל דָּא.

וַיֵּשׁ חִיָּה עֲלִיוְנָה לְמַעְלָה עַל כָּל שְׂאָר הַחִיּוֹת, וְזוֹ [וַיֵּשׁ] הַחִיָּה שׁוֹלֶטֶת עַל
כְּלָם, מְשׁוּם שְׁכַפְאָשׁר הַחִיָּה הַזֹּאת נוֹתֶנֶת וּמְאִירָה לְכָלֶם, אִזּוּ כְּלָן נוֹסְעוֹת
לְמַסְעוֹתֵיהֶן וְנוֹתְנוֹת זֶה לְזֶה וְשׁוֹלְטוֹת זֶה עַל זֶה.

וְאִית חִיּוֹתָא לְעִילָא עַל תַּתְּאִי, עַל שְׂאָר חִיּוֹתָא לְתַתְּא, וְכְּלָהוּ אֲתַזְנוּ מִיְנָה,
וְד' סְטָרֵי דְעֲלָמָא רְשִׁימִין בָּהּ. אֲנַפִּין נְהִירִין יְדִיעֵן (דִּינִין) לְכָל סְטָר, וְאִיְהִי
שְׁלֵטָא עַל ד' סְטָרֵי. וְהָאִי אֲוִקְמוּיָהּ, דְּאִינוּן ג' לְסְטָר דָּא, וְג' לְסְטָר דָּא, וְכֵן
לְד' סְטָרִין דְעֲלָמָא. (שְׁמוֹת רִיב ע"א) וְאִית רָקִיעַ לְעִיל מִן רָקִיעַ, וְהָאִי רָקִיעַ
דְּשְׁלֵטָא עֲלֵיהוּ, כְּלָהוּ מְסַתְּפָלָן לְגַבִּיהָ. מַה כְּתִיב, (יחזקאל א) וַתַּחַת הָרָקִיעַ
כְּנַפֵּיהֶם יִשְׁרוּת אִשָּׁה אֶל אַחוֹתָהּ וְגו'. בְּגִין דְּכְּלָהוּ שְׁלֵטִין עַל מַה דְּאֲתַפְּקְדוּ,
וְשְׁלִיחוּ דְקוֹסְטָא דְקוֹפְטָרָא בְּהוּ.

וַיֵּשׁ חִיָּה לְמַעְלָה עַל הַתַּחְתּוֹנִים עַל שְׂאָר הַחִיּוֹת שְׁלַמְטָה, וְכָלֶם נְזֻנִים
מִמֶּנָּה, וְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם רְשׁוּמִים בָּהּ, פְּנִים מְאִירוֹת יְדוּעוֹת [דִּינִים]
לְכָל צַד, וְהִיא שׁוֹלֶטֶת עַל אַרְבַּעַת צְדָדִים, וְהִנֵּה פְּרִשׁוּהָ, שְׁהֶם שְׁלֵשׁ
לְצַד זֶה וְשְׁלֵשׁ לְצַד זֶה, וְכֵן לְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם. וַיֵּשׁ רָקִיעַ לְמַעְלָה
מִן הָרָקִיעַ, וְהָרָקִיעַ הַזֶּה שְׁשׁוּלֵט עֲלֵיהֶם, כְּלָם מְסַתְּפָלִים כְּלַפְּיוֹ. מַה
כְּתוּב? (יחזקאל א) וַתַּחַת הָרָקִיעַ כְּנַפֵּיהֶם יִשְׁרוּת אִשָּׁה אֶל אַחוֹתָהּ וְגו',
מְשׁוּם שְׁכָלֶם שׁוֹלְטִים עַל מַה שְׁנַפְּקְדוּ, וְשְׁלִיחוֹת שְׁל מִדַּת הַחֲבֵל בָּהֶם.

וְאִינוּן לְכָל סְטָר תַּשְׁעָה, (ט') לְד' סְטָרִין דְעֲלָמָא, וְאִינוּן ל"ו בְּחוֹשְׁבָנָא. וְכַד
מִתְחַבְּרָן כְּלָהוּ, אֲתַעְבִּידוּ רְשִׁימָא חָדָא בְּרָזָא דְשְׁמָא חָדָא, בְּיַחְוּדָא שְׁלִים
כְּדִקְחָזִי.

וְהִם תִּשְׁעָה לְכָל צַד, לְאַרְבַּעַת צַדֵּי הָעוֹלָם, וְהֵם לִיּוֹ בְּחֻשְׁבוֹן.
וּכְשֶׁכִּלְמַסְכָּם מִתְחַבְּרִים, נַעֲשִׂים רְשׁוּם אֶחָד, בְּסוּד שֶׁל שֵׁם אֶחָד, בְּיַחְוֹד
שֵׁלם כְּרֵאוּי.

וְכֵד מִתְתַקְנִי לְגַבֵּי כְּרֵסִיָּא, מַה כְּתִיב. וּמִמַּעַל לְרַקִּיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ
כְּמַרְאֵה אֲבֹן סַפִּיר דְּמוּת כְּסֵא וְעַל דְּמוּת הַכְּסֵא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו
מִלְמַעְלָה, וְהָא אֲוִקִימָנָא (נִיָּא דִּיּוֹקְנָא) דְּהָאִי אֲבֹן טָבָא בְּכְרֵסִיָּא דְּקִימָא עַל
דִּי קִימִין, וְעַל הָהוּא כְּרֵסִיָּא דִּיּוֹקְנָא דְּאָדָם, לְאַתְחַבְּרָא בֵּיהּ כְּחַדָּא,
וּלְאַתְחַבְּרָא כְּדָקָא יָאוּת.

וּכְשֶׁנִּתְקַנְיָם כְּלָפֵי הַכְּסֵא, מַה כְּתוּב? וּמִמַּעַל לְרַקִּיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ
כְּמַרְאֵה אֲבֹן סַפִּיר דְּמוּת כְּסֵא וְעַל דְּמוּת הַכְּסֵא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם
עָלָיו מִלְמַעְלָה. וְהָרִי בְּאַרְנוֹ, [דְּמוּת] שְׁהָאֲבֹן הַטּוֹבָה הִזֵּוּ בְּכְסֵא, שְׁעוּמַד
עַל אַרְבַּעַת עֲמוּדִים, וְעַל אוֹתוֹ הַכְּסֵא דְּמוּת שֶׁל אָדָם, לְהַתְחַבֵּר בּוֹ יַחַד
וּלְהַתְחַבֵּר דְּכְרֵאוּי.

וְכֵד אִיהִי מִתְתַקְנָא לְגַבֵּיהּ דְּאָדָם, לְמַהוּי כְּלָא רְתִיכָא (נִיָּא קְדִישָׁא, וּכְחוֹן כְּלָא
רְתִיכָא) חַדָּא, לְהָאִי אָדָם. כְּדִין כְּתִיב, וַיֵּאֱסֹר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ דָּא צַדִּיק. וַיַּעַל
לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה. לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל, דָּא רָזָא דְּאָדָם. גִּשְׁנָה,
תְּקוּרִיבְתָא חַדָּא, לְאַתְחַבְּרָא כְּחַדָּא, בְּקִרְבָּנָא חַדָּא וַיַּחְוֹדָא חַדָּא.

וּכְשֶׁהִיא נִתְקַנֶּת כְּלָפֵי אָדָם, שְׁהַכֵּל יְהִיָּה מְרַכְבָּה (נִיָּא: קְדוּשָׁה, וְאוּ כֵל
הַמְרַכְבָּה) אַחַת לְאָדָם הַזֶּה, אִז כְּתוּב: וַיֵּאֱסֹר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ - זֶה הַצַּדִּיק.
וַיַּעַל לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה. לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל - זֶה הַסּוּד שֶׁל אָדָם.
גִּשְׁנָה - הַתְּקַרְבוּת אַחַת, לְהַתְקַרֵּב יַחַד בְּקִרְבֹּן אֶחָד וַיַּחְוֹד אֶחָד.

וַיִּרְא אֱלֹו, דְּכֵד אַתְחַזֵּי שְׁמֵשָׁא בְּסִיְהָרָא, כְּדִין נְהִיר סִיְהָרָא וְאַנְהִיר לְכַלְהוֹ
דְּלִתְתָא. וְכֵן כְּגוֹנוֹנָא דָּא, כֹּל זְמַנָּא דְּקְדוּשָׁה דְּלַעִילָא שְׂרָא עַל מְקַדְשָׁא
דְּלִתְתָא, אַתְנְהִיר בֵּי מְקַדְשָׁא וְקִימָא בְּשְׁלִימוּתִיהּ. וְכֵד אֶסְתַּלַּק מְנִיָּה
וְאַתְחַרִּיב בֵּי מְקַדְשָׁא, כְּדִין, וַיִּבֶדַע עַל צוּאֲרֵיו עוֹד. דְּבַכּוֹן כְּלָא עַל מְקַדְשָׁא
דְּאַתְחַרִּיב. עוֹד, מֵאִי עוֹד. דָּא גְלוּתָא בְּתַרְאָה.

וַיִּרְא אֱלֹו - שְׁכֻשְׁנָרָא הַשְּׁמֵשׁ עִם הַלְבָנָה, אִז מְאִירָה הַלְבָנָה, וּמְאִירָה
לְכֵלְמַסְכָּה וְכֵן כְּמוֹ זֶה, כֹּל זְמַן שְׁהַקְדָּשָׁה שְׁלַמְעָלָה שׁוֹרָה עַל
הַמְקַדָּשׁ שְׁלַמְטָה, מְאִיר בֵּית הַמְקַדָּשׁ וְעוֹמֵד בְּשְׁלִמוּתוֹ. וּכְשֶׁמְסַתַּלַּק

מִמֶּנּוּ וְנִחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אָז וַיִּבָּךְ עַל צְנֹאָרָיו עוֹד, שְׁכַלְס בָּכוּ עַל הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּחְרַב. עוֹד, מַה זֶה עוֹד? זֹה הַגְּלוּת הָאֲחֵרוֹנָה.

כִּדְיוֹן כִּיּוֹן דְחָמָא יַעֲקֹב וְאֶסְתֵּכַל דְּהָא תִּקְוָנָא דְלִתְתָּא אֲשֶׁתְּכֻלְל כְּגוֹוָנָא דְלַעֲיֵלָא, כִּדְיוֹן אָמַר אָמוּתָהּ הַפְּעַם וְגוֹי. כִּי עוֹדָךְ חִי, דְּאֶתְקַיֵּימַת בְּרִזָּא דְבְרִית קִדְיֵשָׁא, (דף ריא ע"ב) דְּאֶקְרִי חִי הַעוֹלָמִים, וּבְגִין כֶּךָ כִּי עוֹדָךְ חִי. וְעַל דָּא בְּקִדְמִיתָא אָמַר, רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חִי, דְּאֶצְטְרִיךְ לְמִיָּקָם בְּרִזָּא דְחִי, וְהָא אֲתָמַר.

אָז כִּיּוֹן שְׂרָאָה יַעֲקֹב וְהִסְתַּכַּל שְׁהֵנָּה הִתְקוּן שְׁלַמְטָה נִתְקַן כְּמוֹ שְׁלַמְעֵלָה, אָז אָמַר אָמוּתָהּ הַפְּעַם וְגוֹי. כִּי עוֹדָךְ חִי, שְׁהִתְקַיֵּימַת בְּסוּד שֶׁל הַבְּרִית הַקְּדוּשָׁה שֶׁנִּקְרָא חִי הַעוֹלָמִים, וּמִשּׁוּם כֶּךָ כִּי עוֹדָךְ חִי. וְעַל כֵּן בְּרֵאשׁוֹנָה אָמַר, רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חִי, שְׁצִרִיךְ לַעֲמֹד בְּסוּד שֶׁל חִי, וְהֵנָּה נִתְבָּאֵר.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרַעָה, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פְּרַעָה אָף עַל גַּב דְּאוּקְמוּהָ בְּרִזָּא אוֹחְרָא, סָמְךָ דְקָא סְמַכְיָנוּ בְּעַלְמָא.

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב, וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרַעָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פְּרַעָה, אָף עַל גַּב שְׁבַאֲרוֹהוּ בְּסוּד אַחַר, סָמְךָ שְׁסוּמְכִים בְּעוֹלָם.

אָבֵל תָּא חֲזִי, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) לְסוּסְתֵי בְּרַכְבֵּי פְרַעָה דְּמִיתִיךְ רַעֲיָתִי, תָּא חֲזִי, אֵית רְתִיכִין לְשִׁמְאֵלָא בְּרִזָּא דְּסִטְרָא אַחְרָא, וְאֵית רְתִיכִין לִימִינָא בְּרִזָּא דְלַעֲיֵלָא דְקִדְוִשָׁה, וְאֵלִין לְקַבֵּל אֵלִין. אֵלִין דְּרַחֲמֵי וְאֵלִין דְּדִינָא.

אָבֵל בֹּא רְאֵה, (שִׁיר א) לְסוּסְתֵי בְּרַכְבֵּי פְרַעָה דְּמִיתִיךְ רַעֲיָתִי. בֹּא רְאֵה, יֵשׁ מְרַכְבוֹת לְשִׁמְאֵל בְּסוּד שֶׁל הַצַּד הָאֲחֵר, וְיֵשׁ מְרַכְבוֹת לְיָמִין בְּסוּד שֶׁל לְמַעְלָה שֶׁל קִדְוִשָׁה, וְאֵלָה כְּנֶגֶד אֵלָה. אֵלָה שֶׁל רַחֲמִים, וְאֵלָה שֶׁל דִּין.

וְכַד קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא עֶבֶד דִּינָא בְּמַצְרָאִי, כֹּל דִּינָא דְעֵבִיד, כְּהֵהוּא גּוֹוָנָא דְאִינוּן רְתִיכִין מִמֶּשׁ, וּכְגוֹוָנָא דִּילִיָּה דְּהֵהוּא סִטְרָא מִמֶּשׁ. מַה הֵהוּא סִטְרָא (מִמֶּשׁ) קִטִּיל וְאֶפִּיק נְשַׁמְתִּין, אוּף קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא עֵבִיד בְּהֵהוּא גּוֹוָנָא מִמֶּשׁ. דְּכְתִיב, (שְׁמוֹת יג) וַיִּהְרַג ה' כָּל בְּכוֹר, וְכֵן כֹּלָא בְּמַצְרַיִם, בְּהֵהוּא גּוֹוָנָא

מִמֶּשׁ. וּבְגִין כֶּךָ דְּמִיתִיךָ רַעֲיָתִי, כְּגֹוֹנָא דִּילָהּ מִמֶּשׁ לְקַטְלָא. דְּכַתִּיב, כִּי אֲנִי
ה' אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר. וּלְזִמְנָא דְאַתִּי מַה כְּתִיב, (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם
חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה וְגו'.

וּכְשֶׁהֱקֵדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה דִּין בְּמִצְרַיִם, כָּל הַדִּין שֶׁעָשָׂה, בְּאוֹתָהּ
צוּרָה, שֶׁהֵם הַמְּרַכְּבוֹת מִמֶּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הֵצֵד מִמֶּשׁ. מַה אוֹתוֹ הֵצֵד
[ממשי] הוֹרֵג וּמוֹצִיא נְשָׁמוֹת, כֶּךָ הֱקֵדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה כְּאוֹתָהּ צוּרָה
מִמֶּשׁ, שֶׁכְּתוּב (שמות יג) וַיִּהְרֹג ה' כָּל בְּכוֹר, וְכֵן בְּכָל מִצְרַיִם בְּאוֹתָהּ צוּרָה
מִמֶּשׁ. וּמִשׁוּם כֶּךָ דְּמִיתִיךָ רַעֲיָתִי, כְּמוֹ שֶׁלָּהּ מִמֶּשׁ לְהַרְג, שֶׁכְּתוּב כִּי אֲנִי
ה' אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר. וְלַעֲתִיד לְבֹא מַה כְּתוּב? (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא
מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה וְגו'.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גּוֹשׁן וַיֵּאֲחֲזוּ בָּהּ וַיִּפְרוּ
וַיִּרְבוּ מְאֹד. וַיֵּאֲחֲזוּ בָּהּ, אַחֲסַנַּת עַלְמִין. וַיֵּאֲחֲזוּ בָּהּ, דְּהָא לְהוֹן אֲתַחֲזִי,
כְּמַה דְּאוּקְמוּהָ. (ד"א ל"ג אמר רבי יוסי) וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד, וְדָאִי, דְּהָא צַעֲרָא לָא
שָׂרְאֵת בָּהּ, וְקִיָּמִי בְּתַפְנוּקֵי עַלְמָא, וּבְגִין כֶּךָ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד. בְּרוּךְ יְיָ
לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

בָּא רְאֵה מַה כְּתוּב. וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גּוֹשׁן וַיֵּאֲחֲזוּ בָּהּ
וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד. וַיֵּאֲחֲזוּ בָּהּ - יִרְשֵׁת עוֹלָמִים. וַיֵּאֲחֲזוּ בָּהּ - שֶׁהָרִי לְהֵם
רְאוּיָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוָה. [אמר רבי יוסי] וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד, וְדָאִי, שֶׁהָרִי הֲצַעַר
לָא שָׂרְהָ בָּהֶם וְעַמְדוֹ בְּתַפְנוּקֵי הָעוֹלָם, וּמִשׁוּם כֶּךָ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד.
בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פרשת ויחי

(אמרו המגיהים מתוך הלשון ניכר שאינו מספר הזוהר (עד ויחי יעקב. רבי חייא פתח וכו' בדף רט"ו
ע"א) (והאור ניכר מתוך החושד). ולדיתינו כי הוא ממדרש הנעלם ובלשון הקודש היה. והמתחכמים
להתהלל שנו שפת אמת והפסידו כונת והבנת המאמר כי לא ידעו ולא הבינו לעשות הלשון על
מתכונתו והנה יהיה בעיני כל מעיין כדברי הספר החתום וכבר היינו משמיטין אותו כי בהעתקה
שבא מצפת תוב"ב לא מצאנו אותו. אלא מפני הרואים שלא יתפארו עלינו לאמר כי מלאכתנו חסרה
הדפסנו אותו כאשר הוא ואין כח בידינו לתקן את אשר עותו)

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לְבָא חֲמָא בְּנְבוּאָה, בְּמִצְרַיִם, דִּיהוּן בְּנוּהֵי בְּכַמָּה גְלוּוּן, עַד הֲכָא וְעַד עַדְנָא דְקָץ מְשִׁיחָא. וְלֹא מְטָא לְנְבוּאָה דְוִיחִי אֱלָא בְּמִצְרַיִם. וְהִיא מְעַלְיִיתָא, נְבוּאָתָא מְדַאֲתַנְבִּיאֻו (ד"א לא אתנביאו) אֲתַנְבִּיאֻו דְכְּוֹתָתָה, וְלֹא מְטָא לְהוּ שׁוּם אִינִישׁ מִן בְּנֵי נְבוּאָה, אֱלָא הוּא וּמִשָּׁה. בְּמִשָּׁה כְּתִיב, (שמות לג) כִּי לֹא יֵרָאֵנִי הָאָדָם וְחִי. בְּיַעֲקֹב כְּתִיב, וַיְחִי יַעֲקֹב. וַיְחִי, נְבוּאָתָה דְנַחְתָּא מְאַסְפִּקְלָרְיָא (מאירתא) דְנִהְרָא.

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הַלֵּב רוּאָה בְּנְבוּאָה, בְּמִצְרַיִם, שְׂיִהִיוּ בְּנֵי בְּכַמָּה גְלוּוֹת, עַד כְּאֵן, וְעַד עַדְוֹן שֶׁל קֶץ הַמְּשִׁיחַ. וְלֹא הִגִּיעָה לְנְבוּאָה שֶׁל וַיְחִי אֱלָא בְּמִצְרַיִם, וְהִיא הַנְּבוּאָה הַמְּעַלָּה מִשָּׁהֲתַנְבְּאוּ [שלא התנבאו] כְּמוֹתָהּ וְלֹא הִגִּיעָה לְשׁוּם אִישׁ מִבְּנֵי הַנְּבוּאָיִם, אֱלָא הוּא וּמִשָּׁה. בְּמִשָּׁה כְּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יֵרָאֵנִי הָאָדָם וְחִי. בְּיַעֲקֹב כְּתוּב וַיְחִי יַעֲקֹב. וַיְחִי, נְבוּאָה שְׂיִרְדָּה מִהַאֲסְפִּקְלָרְיָה [מאירה] הַמְּאִירָה.

בְּעֵי לְמִימַר (חפץ ההוא הוה בעיננה) נְבוּאָן דְגְלוּתָא דְעָרְעוֹן לְבְנוּהֵי בְּאֶרְעָא דְכְּנָעַן וּבְכָל אֶרְעָא דְאֲתוּתַב בָּהּ. מְאַרְעָא דְמִצְרַיִם הָוּה תְּבִיר לְבִיָּהּ. דְכְּתִיב, (בראשית מב) כִּי יֵשׁ שֹׁבֵר בְּמִצְרַיִם.

רְצָה לוֹמַר, [חפץ ההוא היה בעיניו] נְבוּאָת הַגְּלוּת שְׂתַקְרָה לְבְנוּוֹ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וּבְכָל אֶרֶץ הַתִּישָׁב בָּהּ, מְאַרְעָא מִצְרַיִם הָיָה שְׁבוּר לְבוּ, שְׂכְּתוּב כִּי יֵשׁ שֹׁבֵר בְּמִצְרַיִם.

דף ריב ע"א

וְעַל דָּא מְטָא, וַיְחִי יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם, וְלֹא הָוּה חֲדִי. (סי א') כִּי בְּאֶרְעָא (דף ריב ע"א) הָהִיא סְפִיקוֹן דְעַמִּין, סְפִרִין דְכוּרְסִי יְקָרָא. וְלֹא מְטָא לְהוּן שׁוּם אִינִישׁ, לֹא מִן עַלְמָה וְלֹא מִן תַּתְּמָה, אֱלָא חִי. וְרָזָא דָּא, כִּי לֹא יֵרָאֵנִי הָאָדָם וְחִי. כְּמָה הוּא רָזָא עַלְמָה בְּדָא קָרָא, וְאַנְו חֲבַרְיָא תְּמִיּהוּן עַלְיִיהוּ, עַל וַיְחִי דְדְכִיר עַמִּיָּה יַעֲקֹב. הָוּה לִיָּה לְמִימַר קַמִּי יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל מְנִין, דְכְּתִיב, (ירמיה ב) קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לְהוּ רֵאשִׁית וְגוֹי. (שמות ד) בְּנֵי בְּכוּרֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, וְכִי לֹא אָמַר קָרָא, (בראשית כה) וַיִּמְכַּר אֶת בְּכוּרְתּוֹ לְיַעֲקֹב.

ועל כן הגיע ויחי יעקב במצרים, ולא היה שמח, כי בארץ ההיא קשרם של העמים, ספירים של כסא הכבוד, ולא הגיע להם שום איש, לא מהעליונים ולא מן התחתונים, אלא חיי, וסוד זה - כי לא יראני האדם וחי. כמה הוא סוד עליון בפסוק הזה, ואנו החברים תמהים עליהם, על ויחי שמזכיר עמו יעקב, היה לו לומר לפניו ישראל. ישראל מנין? שכתוב (ירמיה ב) קדש ישראל להי ראשית וגו'. (שמות ד) בני בכרי ישראל. רבי אלעזר בנו של רבי שמעון אמר, וכי לא אמר הכתוב (בראשית כה) וימכר את בכרתו ליעקב?

אמר רבי שמעון אבוקה, בעידנא דהווי ישראל קשיטין וזכאין ועבדין זכו, ולא הווי רתיתין ישראל, אלא יעקב לחודיה. בדין טבאן דעבדין, הוה למעבד להו טבאן סגיאין דא בדא.

אמר רבי שמעון אביו, בזמן שהיו ישראל אמתיים וצדיקים ועושים זכיות ולא היו פוחדים ישראל, אלא יעקב לבדו. משום הטובות שעשו היה לעשות להם טובות רבות זה בזה.

מדחבו, ואתגליאו על חוביהון, ועל עובדיהון בישין, לא הווי סבלין יתיה, דלא יהוין לעלמא, בקושטא על חוביהון. ועל דא אתי מכילתא דרחמי ודינא לחוד, ישראל, ויהבית (וישראל יחבית) יתהון בארעא גלותהון. יאות בעי ברי, אבל איניש מסתכל וינדע יתיה, יעקב דמתלף עם ויחי, קדש. ועל דנא רזא אמרין, יעקב בחר יתיה ספירא בכורסי יקרא.

משחטאו והגלו על חטאייהם ועל מעשייהם הרעים, לא היו סובלים אותו שלא ישארו בעולם באמת על חטאייהם, ועל זה באה מידת הרחמים והדין לחוד, ישראל, ונתנה אותם בארץ גלותם. יפה שאלת, בני, אבל איש המסתכל ויודע אותו, יעקב המחבר עם ויחי הוא קדש, ועל סוד זה אמרים, יעקב בחר אותו להיות ספיר בכסא הכבוד.

רבי שמעון פתח ואמר, (ישעיה נז) ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים. לב נדכאים, דא יעקב. כמא דאת אמר, תחות מן דרגא נחיתת עלוהי נביאין ברכאן במצרים. תנא אמר רבי אבא, לבא חמא, דיעקב דהוה במצרים לית נבואתיה מעליותא. (ס"א דארעא סניאה) ארעא סגיאה.

רבי שמעון פתח ואמר, (ישעיה נז) ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים. לב נדכאים - זה יעקב, כמו שנאמר, תחת מהדרגה ירדה עליו נבואות וברכות במצרים. שנינו, אמר רבי אבא, הלב רואה, שהיה יעקב במצרים אין נבואתו מעלה. [שהארץ שנואה]. ארץ גדולה.

תא חזי, לא זכי לברך לחד מפנוהי, ולא הוה בידיה רוחא לברך אלא במצרים, כד בריך יתהון כל חד וחד ברזא. ורזא (בראשית מב) וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו. תא חזי, דלא איתייהיבת נבואתא, אלא לתבירי לבא. כמא דאת אמר, (בראשית מב) רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות.

בא ראה, לא זכה לברך את אחד מפניו ולא היתה בידו רוח לברך אלא במצרים, כשברך אותם כל אחד ואחד בסוד, וסוד - (בראשית מב) וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו בא ראה שלא נתנה הנבואה אלא לשבירי הלב, כמו שנאמר רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות.

אמר רבי יוסי, תחות פרסי יקרא קדישא, יעקב ספיר, דאיהי מכילתא דדינא לסטריה, אתא אמר, (בראשית לב) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל. את משפח דייעקב חזא לסטריה מכילתא דדינא, ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל וגו', ורזא דמלה (ירמיה ו) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב.

אמר רבי יוסי, תחת פסא הכבוד הקדוש, יעקב ספיר, שהיא מדת הדין לצדו. בא ואמר, (שם לב) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל. אתה מוצא שיעקב ראה לצדו מדת הדין. ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל וגו', וסוד הדבר - (ירמיה ו) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב.

רבי שמעון אמר, כד אתגליאו מן ירושלים, ואעדיאו תדירא, וסאיב מסנאה ית היכלא. בעדנא ההיא לא סובלת מלכותא לישראל על חוביהון, אלא ישראל. בגין דהיא מתרי גיסא, רחמי ודינא.

רבי שמעון אמר, כשהגלו מירושלים והוסר התמיד, וטמא השונא את ההיכל, בזמן ההוא לא סבלה המלכות את ישראל משום חטאיהם, אלא ישראל, משום שהיא משגי צדדים - רחמים ודין.

ומלה דלא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כד אתפריש בסביריה. ישראל יעקב עלאה דא מן דא, ובגינהון הוה חוטרך דמשה גליפא מתרין סטרוי משמיה קדישא, חד רחמי בדינא, וחד דינא בדינא.

והמלה של לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כאשר מתבאר בסבא. ישראל ויעקב - זה עליון מזה, ובגללם היה מטה משה חקוק משגי צדדיו משמו הקדוש, אחד רחמים בדין, ואחד דין בדין.

ורזא (במדבר כג) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, מדאנן בגלותא, דחיקון בין שנאי, ואסתליקת מטרוניתא מן מלכא, ואתרחיקת מניה, הוא ישרי שכונתא בינא ויפרקינא. ורזא (ישעיה מה) כה אמר ה' מלך ישראל וגאלו ה' צבאות. ויחי חי, (ישעיה סו) כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי.

וסוד (במדבר כג) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל - משאנו בגלות דחוקים בין שונאים, והסתלקה המלכה מן המלך והתרחקה ממנו, הוא ישרה שכונתו בינינו ויגאלנו, והסוד של (ישעיה מד) כה אמר ה' מלך ישראל וגאלו ה' צבאות. ויחי חי, כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי.

בגין עלאה, שתיי רגלי חי, ליי רבתא, יי לחי זעירתא, חי לתיו, ויי לוי, וי לד', הדא הוא דנפיק מעלאה. תחות פרסיה יקרא, מאבן טבא בארץ מצרים. היינו דכתוב, (ישעיה יט) ונגף ה' את מצרים וגו', ייב פרישא. (ישעיה כו) כי טל אורות טלף אי בגין פרישא.

בבגין העליון שתיי רגלים חי, ליי גדולה יי לחי קטנה, חי לתיו, ויי לוי, וי לד', זה מה שיוצא מהעליון. תחת פסא הכבוד מאבן טובה בארץ מצרים, הינו מה שכתוב ונגף ה' את מצרים וגו', שתי חלקות. כי טל אורות טלף - משום חלקה אחת.

ובגין דא מתחלף כחדא, ב' פרישא גלותא, א' פרישא קדמייתא. תא חזי, מאי דכתיב, (ישעיה ב) בית יעקב לכו ונלכה באור ה', בגלותא, אתנון דאתגזר עליהון, על חוביהון, בקושטא בדינא הון, באורייתא תקנתא, ותפקוון מן חמרא טינא, דהיא גלותא, ותהכו לנהרא די.

ולכו מתחלפים כאחד. ב' הפרוש על הגלות, א' הפרוש הראשון. בא ראה מה שכתוב, בית יעקב לכו ונלכה באור ה', בגלות, האותיות שנגזר עליהן על חטאייהם, באמת בדין היו. בתורה יש תקנה, ותצאו מחמר הטיט, שהיא גלות, ותלכו לאור ה'.

דף ריב ע"ב

א' רצונו לומר בארץ, אתצפי אתא בתיגנא דסיפרא דאורייתא. ואנא אתפליג בארץ, בארץ את משפח בתיגנא דספרא דאורייתא, ר"ץ מתלפין כחדא גלותא. מאי גלותא דמצראי. ארבע (דף ריב ע"ב) מאה שנין הנה אמר לאברהם, דיהא גלותא לבנוהי במצראי, וכי הוית מנייתא יתהון, מאתו ותשעין שנין הון.

א', רצונו לומר בארץ, נראית באה בגזרת ספר התורה, והם מתחלקים בארץ בארץ אתה מוצא בגזרת ספר התורה, ר"ץ מתחברים כאחד גלות. מהי גלות מצרים? ארבע מאות שנה הנה אומר לאברהם שתהיה גלות לבניו במצרים, וכשהיית מונה אותם, מאתים ותשעים שנים היו.

תא חזי, ויקמת יוסף בן מאה ועשר שנים. רבי שמעון פתח ואמר, (ישעיה ו) הנה העלמה הרה וילדת בן וקראת שמו עמנואל, עדוי ולידה, דאתמלי לגלויאון ועקתו סגיאין ועידן בישין. ואף על גב דיהו באלין, מטרונייתא אזדעזעת ואתרחקת מן בעלה, תהא עמנא בגלותא, בן מאה ועשר הנה גלופא דאתוסף, יתרעי למימר והנה עבר מן גלותא מאה ועשר שנין, ומאתו ותשעין, הוי ארבע מאה שנין, ולא אתמני גלותא דיעקב, אלא מדמית יוסף, (והיינו דא על גבי דא דאמר ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם וגו').

בא ראה, ויקמת יוסף בן מאה ועשר שנים. רבי שמעון פתח ואמר, (ישעיה ז) הנה העלמה הרה וילדת בן וקראת שמו עמנואל. הריון ולידה, שנתמלאו לגליות ולצרות רבות ועדנים רעים. ואף על גב שיהיה עמנו, המלכה מזדעזעת ומתרחקת מבעלה, תהיה עמנו בגלות, בן מאה

וְעֶשֶׂר הַיְתֵה הַחֲקִיקָה שְׁנֵתוֹסְפָה. יִרְצָה לֹמֵר שֶׁהִיא עֹבֵר מִן הַגְּלוּת
מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים וּמֵאֵתִים וְתִשְׁעִים, וַיְהִי אֲרֻבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְלֹא
נִמְנִית גְּלוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֲלֵא מִשְׁמַת יוֹסֵף.

וַיְהִי יָמֵי יַעֲקֹב שְׁנַי חַיָּיו שֶׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה, הֵכָא רָזָא בְּגְלוּתָא
בְּמִנְיָנָא, תְּקוּנָתָא יְהוֹן בְּנִיָּא דְאַתְגְּלִיין בְּמַכִּילְתָּא דְדִינָא תְּלַתָּא גְּלוּן.
קְדַמָּא דְמַצְרָאֵי, דְאַתְמַתַּל בְּשֶׁבַע שָׁנִין. רַבִּי חֵיָּא פְּתַח וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים
א) הַשְּׁבַעֲתֵי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אוֹ בְּאֵילוֹת וְגו'.

וַיְהִי יָמֵי יַעֲקֹב שְׁנַי חַיָּיו שֶׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה. כָּאן סוּד
בְּגְלוּת בְּמִנְיָן, תְּקוּנַי הַגְּלוּת שֶׁיְהִי הַבְּנִים בְּמִדַּת הַדִּין שֶׁלֹּשׁ גְּלוּת.
רֵאשׁוֹנָה שֶׁל מִצְרַיִם, שְׁנַמְשָׁל בְּשֶׁבַע שָׁנִים. רַבִּי חֵיָּא פְּתַח וְאָמַר, (שִׁיר
א) הַשְּׁבַעֲתֵי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אוֹ בְּאֵילוֹת וְגו'.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר מֵהֵכָא, (יִרְמִיָּה לֵא) מִרְחוֹק הִ' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם
אַהֲבַתִּיךָ וְגו'. הֵכָא רָזָא בְּגְלוּתָא תְּקוּנָתָא יְהוֹן בְּנוֹהֵי דְיִשְׂרָאֵל. מִשְׁתַּרְרֵי
גְּלוּתָא וְיִתְרַעֲי לְמִימַר, יְהוֹן בְּנִיָּא קְדִישָׁא דְאַתְגְּלוּן עַל חוּבֵיהוֹן בְּדִינָא,
שָׁנִין סְגִיָּאִין יְהֵא. (וִיקְרָא כו) שֶׁבַע כְּחַטָּאתֵיכֶם, (בְּרֵאשִׁית ד) כִּי שְׁבַעֲתֵים יוֹקֵם
קִין, בְּגְלוּתָא קְדַמָּא דְמַצְרָאֵי, דְהִיא זְעִירָא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, מִכָּאן (יִרְמִיָּה לֵא) מִרְחוֹק הִ' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם
אַהֲבַתִּיךָ וְגו'. כָּאן סוּד הַגְּלוּת, הַתְּקִנָּה שֶׁיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁחַרְרֵים
מִגְּלוּת, וְיִתְרַצָּה לֹמֵר שֶׁיְהִי הַבְּנִים הַקְּדוּשִׁים, שֶׁהִגְלוּ עַל חַטָּאֵיהֶם
בְּדִין, שָׁנִים רַבּוֹת יְהִיָּה, (וִיקְרָא כו) שֶׁבַע כְּחַטָּאתֵיכֶם, (בְּרֵאשִׁית ד) כִּי
שְׁבַעֲתֵים יוֹקֵם קִין, בְּגְלוּת הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהִיא קְטָנָה.

תְּנִינָא, גְּלוּתָא דְשׁוֹפְטִים, דְאַתְמַתַּל לְאַרְבָּעִים שָׁנִין, בְּשֶׁבַע דְאִינְהוּ סְגִיָּאֵי
מִנִּיה. תְּלִיתָאֵי, גְּלוּתָא דְאַנְן בֵּיה אַרְיָכָא, דְאַתְמַתַּל לְמָאָה שָׁנִין, לְאַרְבָּעִין
וְהֵינּוּ דָא עַל גְּבֵי עֲלָאָה דְאַמַר (דְנִיָּאֵל יב) וַיַּמְעַת הוֹסֵר הַתְּמִיד וְלִתַּת שְׁקוּץ
שׁוֹמֵם וְגו' :

שְׁנִית - גְּלוּת הַשׁוֹפְטִים שְׁנַמְשָׁלָה לְאַרְבָּעִים שָׁנִים, בְּשֶׁבַע שָׁהִם רַבִּים
מִמֶּנּוּ. שְׁלִישִׁית - הַגְּלוּת שְׁאַנּוּ בֵּיה, אַרְבָּעָה, שְׁנַמְשָׁלָה לְמָאָה שָׁנִים,
לְאַרְבָּעִים. וְהֵינּוּ שְׁגָלָה הָעֲלִיּוֹן שְׁאַמַר (דְנִיָּאֵל יב) וַיַּמְעַת הוֹסֵר הַתְּמִיד
וְלִתַּת שְׁקוּץ שִׁמֵם וְגו'.

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, חֲמָא דָּא עֲקָתָא דְגְלוּתָא דְהוּהוּ עֲרָעוּ לְבַנוּהֵי, קָרִיבָא אֲנַפְשֵׁיהּ וּדְחִיקָתָא לְמַמְתָּא, לֹא אֲשַׁתְּאָר חֵי, כִּד הוּהוּ נְחִית מְדַרְגִּין, בְּדִיל חוּבֵיהוֹן דְיִשְׂרָאֵל, לֹא נְחִית עִמָּהוֹן בְּגְלוּתָא, זָפְאָה חוּלְקָהוֹן, דָּאִי לֹא נְחִית עִמָּהוֹן בְּגְלוּתָא, אֲשַׁתְּאָרוּ בֵּינֵי עַמְמֵיָא, וְאֵת אֲמַרְתָּ (ישעיהו ט) מְדוּעַ בָּאתִי וְאִין אִישׁ קָרָאתִי וְאִין עוֹנָה. וְאִין עוֹנָה, דָּא יִשְׂרָאֵל, בָּאתִי וְאִין אִישׁ, דָּא שְׂכִינָה. הַקְצוֹר קְצָרָה יְדֵי מְפֻדוֹת וְאִם אִין בִּי כַח לְהַצִּיל הוּ בְּגַעְרַתִּי אַחְרִיב יָם אֲשִׁים נְהָרוֹת מְדַבְּר. קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא יְהִיב חוּלְקָא לְיִשְׂרָאֵל דְלֹא יִשְׁלוּט רַבְרַבָּנָא אַחְרָא בְּהוֹן. נְחִתוּ לְגְלוּתָא, שְׂכִינְתָּא עִמָּהוֹן וְהוּא רַחִיק מִמְטְרוֹנִיתָא :

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, רָאָה צָרָה זֹו שֶׁל הַגְּלוּת שֶׁהִיְתָה קוֹרָאת לְבָנָיו קָרְבָּה עַל נַפְשׁוֹ וּדְחִיקָה לְמוֹת, לֹא נִשְׁאָר חֵי. כְּשֶׁהָיָה יוֹרֵד מְדַרְגוֹת מְשׁוּם חֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא יָרַד עִמָּם בְּגְלוּת. אֲשַׁרִּי חֲלַקְס. שָׂאִם לֹא יָרַד עִמָּם בְּגְלוּת, יִשְׁאָרוּ בֵּין הָעַמִּים, וְאֵתָּה אֲמַרְתָּ (ישעיהו ט) מְדוּעַ בָּאתִי וְאִין אִישׁ קָרָאתִי וְאִין עוֹנָה. וְאִין עוֹנָה - זֶה יִשְׂרָאֵל. בָּאתִי וְאִין אִישׁ - זֹו שְׂכִינָה. הַקְצוֹר קְצָרָה יְדֵי מְפֻדוֹת וְאִם אִין בִּי כַח לְהַצִּיל הוּ בְּגַעְרַתִּי אַחְרִיב יָם אֲשִׁים נְהָרוֹת מְדַבְּר. הַקְדוּשׁ בְּרִידָא הוּא נָתַן חֲלֶק לְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִשְׁלַט גְּדוֹל אַחַר עֲלֵיהֶם. יָרְדוּ לְגְלוּת - שְׂכִינָה עִמָּהֶם, וְהוּא רַחוּק מִן הַמַּלְכָּה.

וַיִּקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מְצָאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ, חֲקֹר יֵת בְּנוּהֵי כְּלָהוֹן, וְאָמַר לְהוֹן, עֲקָתוֹ סְגִיאוֹן, בִּישִׁין רַבְרַבִּין, חֲמִית לְמִיעַל לְבְרִיכוֹן אֲשַׁכְּחוֹן רַחֲמֵי עֲלָאִי.

וַיִּקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מְצָאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ. חֲקֹר אֵת בְּנָיו כְּלָם וְאָמַר לָהֶם: צָרוֹת רַבּוֹת, רַעוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲנִי רוֹאָה לְבֹא עַל דְּוֹרֵיכֶם נִמְצְאוּ רַחֲמִים עֲלֵיוֹנִים.

וְאִי אֲתוֹן בְּעָאן לְמִיפְק מְכָל עֲקָתָא, קִיִּימוּ לִי, וְהִבוּ בֵּינָנָא רַבּוֹן עֲלִמָּא וְתַעֲבָדוֹן קְשׁוּט וְדִינָא, וְתַהוּי כְּפֹאֲבַהֲתָכוֹן, וּפְקִידֵי בְּכָל דְּר וְדָר דְּיִיְתִי בְּתַרִּיכוֹן, וְאִי אֲתוֹן בְּעָאן לְמַעֲבַד הַכִּי, תַּפְקוֹן מְכָל עֲקָתָא דְּיִיְתִי עֲלֵיכוֹן.

וְאִם אֲתֶם רוֹצִים לְצִאת מְכָל צָרָה, הַשְׁבְּעוּ לִי וְתַנּוּ בֵּינֵינוּ רַבּוֹן הָעוֹלָם, וְתַעֲשׂוּ אֲמַת וְדִין, וְתַהֲיוּ כְּאֲבוֹתֵיכֶם, וְצוּוּ בְּכָל דְּוֹר וְדָר שְׂיִלְכוּ

אַחֲרֵיהֶם. וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת כֹּד, תִּצְאוּ מִכָּל צָרָה שֶׁתֵּבֵא
עֲלֵיכֶם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, (עמוס ה) וְהִצִּיגוּ בְשַׁעַר מִשְׁפַּט אוֹלֵי יַחֲנוּן ה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
שְׂאֵרִית יוֹסֵף. (דאֲתִקְרִיאוּ בְנוֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּלֵהוּן יוֹסֵף) וְאִי תַעֲבְדוּן הַכִּי, לֹא תִקְבְּרוּן
חַד מִן בְּרִי, אֶלָּא אֶתִי תִתּוֹבּוּן לְאַרְעֶכּוֹן בְּשִׁלְמָא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, (עמוס ה) וְהִצִּיגוּ בְשַׁעַר מִשְׁפַּט אוֹלֵי יַחֲנוּן ה' אֱלֹהֵי
צְבָאוֹת שְׂאֵרִית יוֹסֵף. וְאִם תַּעֲשׂוּ כֹד, לֹא תִקְבְּרוּ אֶחָד מִן בְּנֵי, אֶלָּא
אֶתִי תִשׁוּבוּ לְאַרְצְכֶם בְּשָׁלוֹם.

הַדָּא הוּא דְכִתְיִב, (בראשית כד) שֵׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי, מֵהוּ יָדְךָ. פִּתַח וְאָמַר,
(תהלים מה) חֲגוֹר חֲרָבְךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וְהִדְרְךָ, סִיּוּפָא דְקָאֵי בַּה חֶסֶד
וְאַמֶּת, תִּרְוִן סְפִירוֹן סְפִירוֹן, וְלֹא שְׁבָקִין דָּא לְדָא. וְעַל דָּא אָמַר, (תהלים פט)
חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדְּמוּ פָנֶיךָ, (איכה ד) פָּנֵי ה' חִלְקֶם. וְאִי הוּוּ טַבְּאָן בְּנוֹהֵי, וְעֵבִידוּ
מֵה דְקִיּוּמוֹ, לֹא מִיַּת חַד מִבְּנֵייהוּ בְּמַצְרָאֵי, דְכָל טַב וְטַב דְגָזִיר שְׁמָא
דְאֵלֹהֵא עַל אֵינְשָׂא, לֹא הוּוּ אֶלָּא עַל דִּיהוּן טַבִּין. וְאִי לֹא, לֹא. כְּמָה דְאָמַר
דָּוִד, (מלכים א ב) לְמַעַן יִקִּים ה' אֶת דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי לֵאמֹר אִם יִשְׁמְרוּ
בְּנֵיךָ אֶת דְּרָכֶם לְלַכֵּת לְפָנַי בְּאַמֶּת. וְאִי לֹא, לֹא (מִיִּיתִי בְּרַכָּאן דְאִמַר עֲלֵיהוּן).

זֶהוּ שְׁכִתּוּב (בראשית כד) שֵׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי. מֵהוּ יָדְךָ? פִּתַח וְאָמַר,
(תהלים מה) חֲגוֹר חֲרָבְךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וְהִדְרְךָ. חֶרֶב שֵׁישׁ בַּה חֶסֶד
וְאַמֶּת, שְׁתֵּי סְפִירוֹת, וְלֹא עוֹזְבִים זֶה אֶת זֶה. וְלִכְּוֹן אָמַר חֶסֶד וְאַמֶּת
יִקְדְּמוּ פָנֶיךָ, (איכה ד) פָּנֵי ה' חִלְקֶם. וְאִם יִהְיוּ בְּנֵי טוֹבִים וְעוֹשִׂים מֵה
שְׁנֵשְׁבְעוּ, לֹא מִת אֶחָד מִבְּנֵייהֶם בְּמַצְרָיִם, שְׁכָל טוֹב וְטוֹב שְׁגָזִר שֵׁם
הָאֵלוֹהִים עַל אֲנָשִׁים, אֵינּוּ אֶלָּא עַל שְׂיֵהוּ טוֹבִים, וְאִם לֹא - לֹא, כְּמוֹ
שְׁאָמַר דָּוִד (מלכים א ב) לְמַעַן יִקִּים ה' אֶת דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי לֵאמֹר אִם
יִשְׁמְרוּ בְּנֵיךָ אֶת דְּרָכֶם לְלַכֵּת לְפָנַי בְּאַמֶּת. וְאִם לֹא - לֹא.

דף ריג ע"א

תָּא חֲזִי, כְּמָה הוּא עֲדִיף רוּחָא דְאַבָּא מְרוּחָא דְבָרָא. דְרוּחָא דְאַבָּא הוּא
רוּחָא דְבָרָא, רוּחָא מְרוּחָא סְלִקָא. וְאִי סִייעַת אֲוִירָא אַחֲרָא בְרוּחָא, לֹא
נְפִיק שְׁלִים. (דף ריג ע"א) דְהָא חֶסֶר הוּא בְהָאֵי אֲוִירָא. וְהֵינּוּ (ירמיה ב) פָּרָה
לְמַד מִדְּבַר בָּאוֹת נִפְשָׁה שְׁאֵפָה רוּחַ.

בא ראה פמה הוא עדיף רוח האב מרוח הבן, שרוח האב הוא רוח הבן, רוח מרוח עולה. ואם סייעה אור אחרת ברוח, לא יוצא שלם, שהרי הוא חסר באור הזה, והינו (ירמיה ב) פרא למד מדבר באות נפשה שאפה רוח.

תנא, (ויקרא ע"ה ע"ב, ע"ש כי שם בא כל הענין בשלמותו) רב המנונא סבא אזל לקפוטסקינא, עאל לקמייהו רב ייסא סבא. אמר ליה, במאי עסקיתו. ווי ליה, ווי לנפשיה. אי אשתלף רוחא דמסאבא דאשתפח עמיה ואורית ליה לבריה. והאי איהו דקודשא בריך הוא לית ליה חולקא. שביק ליה חולקא שביק ליה לשיצאה ליה לעלמא דאתי. אמר ליה, מנא לך הא. אמר ליה, הכא אוליפנא, דהאי ירותא בישתא, אחסנין (אחרי מות עו ע"א) פלהו בנוי אי לא יתובון, דהא לית מלה קיימא קמי תשובה. ואנא הכי אוליפנא, דהא אסוותא דא יתבו לי זמנא חדא, דהוינא רשים באנפי, ויומא חד הוינא אזיל בארחתא וערענא בחד זפאה, ועל ידוי אתעבר מנאי ההוא רשימא. אמר ליה מה שמך, אמר ליה אלעזר, וקרינא ליה אלעזר אחרא, אמר ליה בריך רחמנא דחמינא לך, זפאה חולקד בעלמא דין, ובעלמא דאתי:

למדנו, רב המנונא הזקן הלך לקפוטסקינא. נכנס לפניהם רב ייסא הזקן. אמר לו, במה עסקתם? אוי לו אוי לנפשו אם נשלפה רוח טמאה שנמצאת עמו והוריש אותה לבנו. וזהו שהקדוש ברוך הוא אין לו חלק, משאיר לו חלק ומשאיר אותו להשמד מן העולם הבא. אמר לו, מנין לך זה? אמר לו, כך למדתי, שהירשה הרעה הזו יורשים כל בניו אם לא ישובו, שהרי אין דבר העומד בפני התשובה. ואני כך למדתי, שהרי רפואה זו נתנו לי פעם אחת שהייתי רשום בפני, ויום אחד הייתי הולך בדרך ופגשתי צדיק אחד, ועל ידו עבר ממני אותו הרשם. אמר לו, מה שמך? אמר לו, אלעזר, וקראתי לו אלעזר אחר. אמר לו, ברוך הרחמן שראיתי אותך, אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא.

ויאמר השבעה לי וגו'. רבי חזקיה פתח ואמר, (ישעיה סב) נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו, קיים קודשא בריך הוא דיפוק לישראל מן גלותא דלהון, ודא קיים להון, קיים, דלא ישבוק לון בארע שגאיהון. (בראשית לב) ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. מאן ברכתני. יתב לון גלותא, וקיים לון דיפקון מניה.

ויאמר השבעה לי וגו'. רבי חזקיה פתח ואמר, (ישעיה סב) נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו. נשבע הקדוש ברוך הוא שיוציא את ישראל

מהגלות שלהם, וזה נשבע להם שבועה שלא יעזב אותם בארץ שונאיהם. ויאמר שלחני כי עליה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני (בראשית לב). מה זה ברכתני? נתן להם גלות, ונשבע להם שיצאו ממנה.

תנא, זמין קודשא בריך הוא לבריהון דישראל, דיהון כל חד וחד תחות כרסיה, ויהון מעליין מכל עלאי, בגין דא תשפח וא"ו אריכא. קניי קודשא בריך הוא לשלמותא דוי דר"א ובגין שתא וישתחו ישראל על ראש המטה. סגיד ישראל דליתי משיחא בסוף מניינא דא, ותשרי שכינתא עמהון. ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה וגו': מתניתין, אמר רבי חזקיה, לא אתא קרא לאשמועינן דעבד, אלא אתא קרא לאתנא מה דיהוי בסוף גלותא, כל אלן לסוף מניינא דאתמני. צבי למימר דייתי משיחא, ויימא ליה אבוי דבשמייא בהיל לסבר אפך, ספין לקצא דמשיחא. יהא רענא מן אלהא דשמיא, דיסב בריה דאסגיאו בגלותא, ומדאתנשיאו בהו, דנשי יתהון קודשא בריך הוא בחוביהון בקושטא.

שנינו, עתיד הקדוש ברוך הוא לבני ישראל שיהיו כל אחד ואחד תחת כסאו ויהיו מעלים מכל העליונים. בשביל זה תמצא וא"ו ארכה. נשבע הקדוש ברוך הוא לשלמות של ששה דורות, ובשביל שש וישתחו ישראל על ראש המטה. השתחוה ישראל שיבא המשיח בסוף המנין הזה ותשרה שכינה עמו. ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה וגו'. משנה, אמר רבי חזקיה, לא בא הכתוב להשמיענו מה שעשה, אלא בא הכתוב להביא מה שיהיה בסוף הגלות כל אלה לסוף המנין שנמנה. רוצה לומר שיבא המשיח, ויאמר לו, אביך שבשמים ממחר לקבל פניך הצופות לקץ המשיח. יהי רצון מאלהי השמים שישא בניו שהרבו בגלות ומשנשכחו בהם, ששכח אותם הקדוש ברוך הוא בחטאיהם באמת.

פד אתא רבי אבא אמר, לאו לדרשא קא אתינא, חשוב רזא דמלתא (בראשית ט) יוסף ה' לי בן אחר, כדפרישנא לעיל, האי שמיה קדישא ביוסף, יה"ו יאמר, הא אבוי מארי עלמא, דאתי למעבד טבא לבריה, דיפקון מן גלותא דלהון. ואי את לא רעי בקושטא, רבועא ידו"ד אחד יעבד יתך, וידעי דתיתוב מטרוניתא לאתרא.

כשבא רבי אבא, אמר, לא לדרשה באתי, חשב סוד הדבר (שם ט) יוסף ה' לי בן אחר, כפי שפרשנו לעיל. הרי שמו הקדוש ביוסף, יה"ו יאמר, הרי אביך רבון העולם שבא לעשות טוב לבניו שיצאו מהגלות שלהם,

וְאִם אֵינְךָ רוֹצֵה בְּאַמְתְּךָ, הַרְבּוּעַ יְדוּיֵד אֶחָד יַעֲשֶׂה אוֹתְךָ, וַיּוֹדְעִים
שֶׁתָּשׁוּב הַמְּלָכָה לְמְקוֹמָהּ.

דְּאַבְהֶתְנָא אֵינוֹן רְתִיכִין דְּלַעֲיִלָּא, (בראשית יז) וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם,
אַבְהֶן שׁוֹקֵי עֲלָמָא, (מיכה ז) תִּתְּנוּ אֶמֶת לַיַּעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם, תִּנָּא דִּייתִי
מִשִּׁיחָא.

שְׁאַבוֹתֵינוּ הֵם מְרַכְּבוֹת שְׁלַמְעֵלָה, וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם, הָאֲבוֹת
שׁוֹקֵי הָעוֹלָם, (מיכה ז) תִּתְּנוּ אֶמֶת לַיַּעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם. שְׁנִינוּ שְׁיָבֵא
הַמְּשִׁיחַ.

רַבִּי יוֹסִי פָּתַח וְאָמַר, (זכריה ד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדַע לֵה' לֹא יוֹם וְלֹא
לַיְלָה וְהָיָה לַעֲת עָרַב יִהְיֶה אוֹר. רוֹצֵה לְמִימַר, תִּרְיִן מְעַרְעֵין בִּישִׁין דְּאֶתְּוּ
לְבָנוֹהֵי לְמַהוּי בְּגִלוּתָא בְּאַרְע שְׁנֵאִיהוֹן, וְלֹא יִסְתְּכִי בְּהוֹן, כְּמָה שְׁנִין
סְגִיאוֹן, עַל חוֹבִיָּהוֹן בְּקוֹשְׁטָא, הֵכִי יִזְנַח יִתְהוֹן בְּאַרְע שְׁנֵאִיהוֹן. וַיִּסַּב
בְּנִייהוּ דְּאַרְע לְהוֹן בִּישִׁין אֵלִין, וַיִּדְבֵּר לְהוֹן לְאַרְע טַב כְּפִירוּשָׁא דְקָרָא.

רַבִּי יוֹסִי פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדַע לֵה' לֹא יוֹם
וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לַעֲת עָרַב יִהְיֶה אוֹר. רוֹצֵה לֹמַר, שְׁנֵי מְקָרִים רְעִים
שְׂבָאוּ לְבָנוּי לְהִיּוֹת בְּגִלוּת בְּאַרְץ שְׁוֹנְאִיהֶם, וְלֹא יִסְתְּכַל בְּהֶם כְּמָה
שְׁנֵים רַבּוֹת עַל חֲטָאִיהֶם בְּאַמֶּת, כֵּן יִזְנַח אוֹתָם בְּאַרְץ שְׁוֹנְאִיהֶם, וַיִּשָּׂא
בְּנוּי שְׂאַרְעוֹ לְהֶם הַרְעוֹת הַלְלוּ, וַיִּנְהִיגֶם לְאַרְץ טוֹבָה כְּפִירוּשׁ הַכְּתוּב.

וְהוּא תְּרִי רַבְרָבֵן סְגִיאוֹן מְעַלְיָאן הוּא מְטַרְקֵן תַּחוֹת כְּרִסֵּי יְקָרָא,
דְּאַפְטָרוּפֹא דְיִשְׂרָאֵל מְכִילְתָּא חֲמִישָׁא, בְּדִיל דִּיהוֹן בְּגִלוּתָא כָּל עֲדָנָא
הַדִּין, וְאַרְע דְּנָשִׂי יִתְהוֹן בְּאַרְע שְׁנֵאִיהוֹן.

וְהָיָה שְׁנֵי גְדוֹלִים רַבִּים מְעַלִּים הָיוּ דּוֹפְקִים תַּחַת כֶּסֶא הַכְּבוֹד,
שְׂאַפּוֹטְרוּפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְדָה חֲמִישִׁית, מְשׁוּם הָיוּתָם בְּגִלוּת כָּל
הַזְּמַן הַזֶּה, וְקָרָה שְׁשִׁשְׁכַח אוֹתָם בְּאַרְץ שְׁוֹנְאִיהֶם.

וְהוּא תְּרִין מְכִילְתָּו, בְּתִרְיִן סְפִין, נִפְק חֲדָא וּמְלִיל לְקַבֵּל רַבּוֹן עֲלָמָא, וַיְהִיב
לֵיה רְשׁוֹ דִּימְלַל כָּל מָאן דְּבַעֵי, וְחֲזִי בְּיִשְׂרָאֵל מִן גִּיסָא חֲדָא לְמַגְזֵר בְּהוֹן
בְּיִשְׂרָאֵל, דִּיפְקוּן מִן גְּלוּתָא, בְּדִין אַבְהֶתְהוֹן. וַיִּמְן גִּיסָא אַחֲרִינָא, רְעָא

לְמַגְזֵר עֲלֵיהוֹן, בְּדִיל חוֹבִיָּהוֹן, דְּאָמְרוּ עֲלֵיהוּ בִישָׁא סְגִיָּאָה. הָא ד' מְכִילְתָּו, וְלֹא הָוּה בְּהוֹן מְכִילְתָּא חֲמִישָׁאָה אֶפְטָרוּפָא דִישְׂרָאֵל, וּמְלִילוּ כָּל דְרָעוּ.

וְהוּא שְׁתֵּי מִדּוֹת בְּשְׁתֵּי חֲלָקוֹת. יִצְאָה אַחַת וְדַבְּרָה כְּנֶגֶד רַבּוֹן הָעוֹלָם, וְנָתַן לָהּ רְשׁוּת לְדַבֵּר כָּל מָה שְׁתִּרְצָה, וְרֵאתָה בִישְׂרָאֵל מִצַּד אַחַד לְגִזֵּר עַל יִשְׂרָאֵל שְׂיִצְאוּ מִהַגְלוֹת בְּזָכוֹת אֲבוֹתֵיהֶם, וּמִצַּד אַחֵר רְצָתָה לְגִזֵּר עֲלֵיהֶם בְּשִׁבִיל חֲטָאֵיהֶם כְּשֶׁאָמְרוּ עֲלֵיהֶם רְעָה גְדוֹלָה, הֲרִי אַרְבַּע מִדּוֹת, וְלֹא הֵיטָהּ בְּהֶם מִדָּה חֲמִישִׁית אֶפְטָרוּפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְדַבְּרוּ כָּל מָה שְׁרָצוּ.

דף ריג ע"ב

(דף ריג ע"ב) עַד דְּמָטָא לְנוֹתְהוֹן מְכִילְתָּא חֲמִישָׁאָה, וְהָוּה בְּכַרְסֵי יְקָרָא מִן שְׂמָא קְדִישָׁא, וְאָמַר עַל בְּנוֹהֵי דִישְׂרָאֵל טוֹב, וְלֹא הָוּוּ רְתִיין תְּרִין מְכִילְתָּו קַמִּיָּתָא לְמַלְלָא קַמִּיָּה, בְּדִין מְכִילְתָּא חֲמִישָׁאָה דְאַתְמַתֵּל לְלִילָא, וְנִפְק לְנַהוּרָא דְלַהוֹן. וְעַל דָּא פְתַח, וְהָיָה יוֹם אַחַד הוּא יוֹדַע לְה' לֹא יוֹם וְלֹא לֵילָה וְהָיָה לְעַת עָרַב יְהִיָּה אֹר.

עַד שְׁהִגִּיעָה לָהֶם הַמְּדָה הַחֲמִישִׁית, וְהָיָה בְּכַסָּא הַכְּבוֹד מִן הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְאָמְרָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב, וְלֹא הָיוּ פּוֹחַדוֹת שְׁתֵּי מִדּוֹת הָרֵאוּנוֹת לְדַבֵּר לְפָנָיו, בְּזָכוֹת הַמְּדָה הַחֲמִישִׁית שְׁנַמְשָׁלָה לְלֵילָה, וְיִצְאָה לְהָאִיר לָהֶם. וְלָכוֹן פְתַח, וְהָיָה יוֹם אַחַד הוּא יוֹדַע לְה' לֹא יוֹם וְלֹא לֵילָה וְהָיָה לְעַת עָרַב יְהִיָּה אֹר.

תְּנִינָא (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה, וְהִתְם אָמַר וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם, וְקִשְׁיָא דִידיָה אֲדִידיָה. אַתָּא רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָבוּי, וְאָמַר לִיָּה אָבָא מְאָרִי, מָאי דָא. אָמַר לִיָּה, מִבְּרֵאשִׁית עַד ו' דּוֹרוֹת בְּרָא יְדוּיָד אַחַד, צְבִי לְמִימְר, ו' דְשְׁמִיָּה, יְהַב בֵּיָה רּוּחַ חֲכָמָה, עַד הֲכָא לֹא הָוּה מְנַדַּע מַהוּ חֹשֶׁךְ. קַם רַבִּי אֶלְעָזָר וְנִשְׁק יְדוּי דְאָבוּי.

שְׁנִינּוּ, (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה. וְשֵׁם אָמַר וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם. וְקִשְׁיָה שְׁלוֹ עַל שְׁלוֹ. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָבוּי וְאָמַר לוֹ, אָבִי מוֹרִי, מָה זָה? אָמַר לוֹ, מִבְּרֵאשִׁית עַד ו' דּוֹרוֹת בְּרָא יְדוּיָד אַחַד, רוּצָה לוֹמַר, ו' שְׁל שְׁמוֹ נָתַן בּוֹ רּוּחַ חֲכָמָה. עַד כָּאן לֹא הָיָה יוֹדַע מַהוּ חֹשֶׁךְ. קַם רַבִּי אֶלְעָזָר וְנִשְׁק יְדוּ שֶׁל אָבוּי.

קם רבי אבא ושאל, מאי חשד. אסתחרו חבריא ולא מטו מאי דשאלו, עבדו עובדא, ומטא קלא מן קדם רבון עלמא, בהאי קרא, (איוב ס) ארץ עיפתה וגוי צלמות ולא סדרים, ותופע כמו אופל, גיהנם מקמי דאתברי עלמא, הוה גניז לרשיעיא, ווי להון לחיביא, דיהון כד יעביד אלהא לת אליו, (ישעיה ס) כי הנה החשד יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח יי וכבודו עליך יראה. זכאה חולקהון דישראל, דקודשא בריה הוא לא ברא להון דא, (תהלים קמד) אשרי העם שפכה לו אשרי העם שיי אלהיו:

קם רבי אבא ושאל, מה זה חשד? סבבו החברים ולא הגיעו למה ששאל. עשו מעשה, והגיע קול מלפני רבון העולם בפסוק זה, (איוב ס) ארץ עפתה וגוי, צלמות ולא סדרים ותפע כמו אפל. גיהנם מלפני שנברא העולם היה גנוז לרשעים. אוי לרשעים שיהיו כשנעשה האלוה את אלה, (ישעיה ס) כי הנה החשד יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה. אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא לא ברא להם זה. (תהלים קמד) אשרי העם שפכה לו אשרי העם שהי אלהיו.

ויגד ליעקב ויאמר הנה בנד יוסף בא אליך. רבי יוסי אמר, מלאכא הוא, דהוה עתיד למימר טב על בני ישראל, כד יתיבון לקודשא בריה הוא, בכל עקתהון, כד ייתי קצא דמשיחא, בכל עקתא דתייתי עליהון, יימרון למכילתא בריה אתי לותך, ויתפרקון טבאי. זכאה חולקהון דישראל, דאתקריאו בני דקודשא בריה הוא, דאינון כמלאכיא, (איוב לח) ויריעו כל בני אלהים, הוייה מאי.

ויגד ליעקב ויאמר הנה בנד יוסף בא אליך. רבי יוסי אמר, מלאך הוא שהיה עתיד לומר טוב על בני ישראל כשישובו לקדוש-ברוך הוא בכל צרתם, כשיבא קץ המשיח. בכל צרה שתבא עליהם יאמרו למדה: בניך באים אליך. וינאלו הטובים. אשרי חלקם של ישראל שנקראו בני הקדוש ברוך הוא, שהם כמו מלאכים. (איוב לח) ויריעו כל בני אלהים. הוייה מה?

תא חזי, מנין שקרא קודשא בריה הוא ליעקב אייל, את בעלאה, ואנא אהא בתתאה, (נייא את תהא בתתאה, ואנא אהא אלהא בעלאה), מאי קא מיירי. (בראשית יז) ויעל אלהים מעל אברהם, אבהתו אינון רתיכאון דקודשא בריה הוא. תנא, (מייכה ז) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם, הא תרין ספירו, בתרין רתיכו, רברבו עלאין.

בא ראה, מנין שקרא הקדוש ברוך הוא ליעקב אל? אתה בעליונים, ואני אהיה בתחתונים, [אתה תהיה בתחתונים, ואני אהיה אלוה בעליונים]. מה זה אומר? (בראשית יז) ויעל אלהים מעל אברהם. האבות הם מרפבות הקדוש ברוך הוא. שנינו (מיכה יז) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. הרי שתי ספירות בשתי מרפבות גדולות עליונות.

תליתאה יצחק, מאי (בראשית לא) וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. ובגין פחד יצחק דהוה ספירה, וקודשא בריך הוא דהוא פרסי יקרא רתיכא עלאה, וספירה דיצחק היא מעלאה, מפרשא יתיר מכל ספירו דאברהם, הדא הוא דכתיב וישבע יעקב בפחד אביו יצחק.

שלישי יצחק. מה זה (בראשית לא) וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. ומשום פחד יצחק שהיה ספירה, והקדוש ברוך הוא שהוא פסא כבוד, מרפבה עליונה, וספירה של יצחק היא מעליונים, מפרשת יותר מכל הספירות של האבות. זהו שכתוב וישבע יעקב בפחד אביו יצחק.

רבי אבא פתח ואמר, (בראשית לא) אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו אלהי אביהם, וישבע יעקב בפחד אביו יצחק, מהאי קרא את יכיל למנדע דא.

רבי אבא פתח ואמר, אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו אלהי אביהם וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. מפסוק זה אתה יכול לדעת זה.

ויתחזק ישראל וישב על המטה, ורזא דקרא, (דניאל יב) בעת ההיא יעמוד מיכאל השר הגדול העומד על בני עמך והיתה עת צרה. רבי שמעון אמר, דא גבורת ידא דמיכאל רברבא. וישב על המטה, כמה ליה הוה מקדמת דנא סגיד. למאן הוה סגיד, סגיד לערסא, הוה ערסא פתיחא מניה. למהולתא הוה סגיד, דהא הות חביבא מיניה. (מלאכי ב) כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר, כד אסתלק זיויה מניה על חוביהון, לא הוה ליה למיקם קמיה, ואתרכת מטרוניתא מן מלכא, בדיל דלא יכלא לשבקא לה לברהא בין עמין למקטלהון, והוה בארעא קדישא הוא, בהא דיהון עמין נוכראין מן עמיה. צבי למימר, עאל שכניתא ביניהון בגלותא, ועדנא דלא הוה בארעא, והיא בארע עממין, בזיוא דישראל, אסתפרו עממא די בסחרניהון.

ויתחזק ישראל וישב על המטה. וסוד הכתוב (דניאל יב) ובעת ההיא יעמד מיכאל השר הגדול העמד על בני עמך והיתה עת צרה. רבי שמעון אמר, זו גבורת יד מיכאל הגדול, כמו שהיה משתחוה לה מקדם לכן. למי היה משתחוה? משתחוה למטה. היתה המטה פתוחה פניה. למילה היה משתחוה, שהרי היתה חביבה עליו. כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר (מלאכי ב). כשהסתלק זיוו ממנו על חטאיהם, ולא היה לה לעמד לפניו, וגרשה המלכה מן המלך משום שלא יכלה להשאיר את בניה בין העמים להרג אותם, והוא היה בארץ הקדושה, בזה שיהיו עמים נכרים מן עמו. רוצה לומר, הכניס שכניה ביניהם בגלות ובזמן שלא היתה בארץ, והיא בארץ העמים בזיו של ישראל נשמרו העמים שסביבותיהם.

תאנא, אמר רבי יוסי, תרין רברבין הוו תחות פְּרָסִי יקרא קדישא, והא בשמיה חד מאני בערסא, דהנה שדי אגוזיה דהיכלא. והא אגן בגלותא, לא אשתאר ביננא אלא דא דביני דזיניא, והוא חתוך מן שמיה דקודשא בריך הוא.

למדנו, אמר רבי יוסי, שני גדולים היו תחת פסא הכבוד הקדוש, והרי שמו אחד מהם הוא מטה, שהיה שורה באוצר של ההיכל. והרי אנו בגלות, לא נשאר בינינו אלא זה שהוא מטבע שלו, והוא חתום משמו של הקדוש ברוך הוא.

דף ריד ע"א

הדא הוא דכתיב, (שמות כג) הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך וגו', לא למלא הכי, אלא בעלמא דאתי, כד פרישנא בסטרין והוא צורין בארחה, אנא שרינא שכינתא ביניכון למאריהון בגלותא והיא נטרת יתכון, עד (דף ריד ע"א) דתיתי יתכון לארעכון, כמה דהויתון מקדמת דנא. אשר הכינותי, מותבן מקדמת דנא.

זהו שכתוב (שמות כג) הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך וגו'. לא לדבר כד, אלא בעולם הבא, כמו שפרשנו במקומו והיא השמירה בדרך, אני השריתי שכניה ביניכם לשמר אתכם בגלות, והיא שמירה אתכם עד שתביא אתכם לארצכם כמו שהייתם מקדם לזה. אשר הכינותי - מושבות מקדם לזה.

דא שכינתא מן מטטרו'ין. ואתרכת מטרוניתא מן מלכא, עד דתיתוב
לאתרהא, ורזא (דברים א) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה
ערשו ערש ברזל הלא הוא ברבת בני עמון, כדפרישנא באתריה. וארחא,
דאתמתל לגלותא, נטר יתהון בגלותא, על עקתא דתתי עליכון, עד דיייתי
וייעול יתכון לארעא, דקיים לאבהתכון דאתנטרת.

זו שכינה מן מטטרו'ין, וגרשה המלכה מהמלך עד שתשוב למקומה,
וסוד - כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש
ברזל הלה הוא ברבת בני עמון, כמו שפרשנו במקומו. והדרך,
שנמשלה לגלות, שמר אותם בגלות על צרה שתבא עליכם, עד שיבא
ויכניס אתכם לארץ שנשבע לאבותיכם שנשמרה.

רבי שמעון פתח ואמר (רות א) ליני הלילה והיה בבקר אם יגאלך טוב יגאל,
אמר רבי יוסי, שליט רחמי על דינא. (בראשית א) וירא אלהים את האור כי
טוב, טוב ואור שוין, דהוא מבועי דנחליו, דנפק מנהון ימא ונחלא
דבעלמא.

רבי שמעון פתח ואמר, (רות א) ליני הלילה והיה בבקר אם יגאלך טוב
יגאל. אמר רבי יוסי, השליט רחמים על הדין. (בראשית א) וירא אלהים
את האור כי טוב. אור וטוב שוים, שהוא מבועי הנחלים שיוצא מהם
הים והנחל שבעולם.

תנא אמר רבי שמעון, זמנא חדא סליקנא ונחיתנא לאנהרא במבועי
דנחליו, וסליק בתראי רבי אבא. אמר לי, במאי עסקיתו. אמרית ליה,
בהאי קרא (קהלת א) דכל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא. מזיויה
אתבריאו כל רברביא דמן עלמא, ומן זיויה אתנביעו כל נחליא, נחליא
הוו אינון להאי קרא, דמאיכי בהאי גלותא, דהא חשוכא כמופלא, חבתא
דאמא עביד להו, ואי לאו, נחלא עביד ברתייה. רברבא תנינתא הוא, הוא
תחות קדישא, דגני אגנים דהיכלא. דהא רברבא דישראל דאתמני
עליהו, בכל עידן דהות מטרוניתא עם מלכא, הנה נפיק ועאל קדמיהון
מטטרו'ין. והוא קביל פולחנהון לקודשא בריך הוא כנורא. כד אתבטיל
נורא ואתגליאו, אסתלק זיויה, ואסתלקא מטרוניתא מן מלכא. הא לא
הוה שלים עד דיייתי גיסא אחרא, דלא הוה בגלותא מניתא.

שְׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, פֶּעַם אַחַת עָלִיתִי וַיְרַדְתִּי לְהַאִיר בְּמַבּוּעֵי הַנְּחָלִים, וְעָלָה אַחֲרַי רַבִּי אַבָּא. אָמַר לִי, בַּמָּה עֲסַקְתָּם? אָמַרְתִּי לוֹ, בְּפִסּוּק הַזֶּה (קהלת א) שֶׁכֹּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינְנוּ מֵלֵא. מִזִּיוו נִבְרָאוּ כָּל הַגְּדוֹלִים שְׁמֹן הָעוֹלָם, וּמִזִּיוו נֹבְעִים כָּל הַנְּחָלִים, הַנְּחָלִים שֶׁהֵם בְּפִסּוּק הַזֶּה נִמּוּכִים בַּגְּלוּת הַזֹּאת, שֶׁהָרִי חָשַׁד וְאַפְלָה, חֲבַת הָאֵם עָשָׂה לָהֶם, וְאִם לֹא, הַנַּחַל עוֹשֶׂה לְבִתּוֹ. גְּדָלָה שְׁנֵיהֶם הוּא, הוּא תַּחַת הַקְּדוֹשׁ שֶׁשׁוֹכֵב עַל גִּנֵּי הַהִיכָל, שֶׁהָרִי הַשֵּׁר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא מִמֶּנָּה עָלִיהֶם, בְּכֹל זְמַן שֶׁהִיְתָה הַגְּבִירָה עִם הַמֶּלֶךְ, הִיא יוֹצֵא וּבָא לְפָנֵיהֶם מִטְטְרוּיִן, וְהוּא מְקַרֵּב עֲבוֹדָתָם לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּאֵשׁ. כְּאֵשׁ הַתְּבַטְלָה הָאֵשׁ וְגָלוּ, הַסְּתַלַּק זִיוָהּ, וְהַסְּתַלַּקָה הַגְּבִירָה מִן הַמֶּלֶךְ. זֶה לֹא הִיא שְׁלֵם עַד שְׂיָבֵא צַד אַחֵר שֶׁלֹּא הִיא נִמְנָה בַּגְּלוּת.

וּשְׁמָהוּן דְּאַתְקָרִיאת זַד, הִיא מַבּוּעָא לְכֻלָּא, וְתַשְׁכַּח זַד הוּיִיָּהּ, (ישעיה נט) הֵן לֹא קִצְרַת זַד הוּיִיָּהּ, דְּלֹא אֲדַכְּרַן זַדָּא אֶלְא בְּשִׁמְאָא דְחַד.

וְהַשְׁמוֹת שֶׁנִּקְרָאִים זַד, הִיא מַבּוּעַ לְכֹל, וְתַמְצָא זַד הוּיִיָּהּ, (ישעיה נט) הֵן לֹא קִצְרָה זַד יְהוָה, שֶׁלֹּא נִזְכְּרַן זַד אֶלְא בְּשֵׁם אֶחָד.

אַתָּא רַבִּי אֶלְעָזָר, וְשָׂאֵל לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָבוּי, וּבְכַה וְאָמַר לִיה, גְּלִי לִי הָאִי רָזָא אַבָּא מְאָרִי. אָמַר לִיה בְּהָאִי קָרָא אַתְגְּלִי לָךְ, (שמות יז) כִּי זַד עַל כֶּסֶף יְהִי מִלְחָמָה לִי, כֶּסֶף בְּגִין הוּיִיָּהּ, שְׁלִיט רַחֲמֵי עַל דִּינָא. צְבִי לְמִימַר, יְהִי רַעְוָא דִּיהָא לְעֵלְמָא בְּאַתֵּר גְּבוּרַת, זַד יֵי רַבְתָּא קַרְבָּא דְּהוֹת בְּמַצְרִים, וְאִי לָאו הוּי בְּדִינֵי.

בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְשָׂאֵל לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָבוּי, וּבְכַה וְאָמַר לוֹ, גְּלֵה לִי זֶה הַסּוּד אָבוּי מוֹרִי. אָמַר לוֹ, בְּזֶה הַפִּסּוּק יִתְגַּלֶּה לָךְ, (שמות יז) כִּי זַד עַל כֶּסֶף יְהִי מִלְחָמָה לְהִי. כֶּסֶף מְשוּם הוּיִיָּהּ, שׁוֹלְטִים רַחֲמִים עַל דִּין. רוּצָה לֹמַר, יְהִי רָצוֹן שְׂיִהְיֶה לְעוֹלָם בְּמִקּוֹם הַגְּבוּרָה זַד הִי הַגְּדוֹלָה מִלְחָמָה שֶׁהִיְתָה בְּמַצְרִים, וְאִם לֹא, הִיוּ בְּדִינִים.

וַיִּיתִי מְשִׁיחָא, יִיתִי בְּחַדְתּוֹ בִּידָא רַבְתָּא, וַיִּגַּח קַרְבָּא בְּעַמְלָק. (שמות יג) בְּחוּזְק זַד הוּצִיאָךְ הִי מִמַּצְרַיִם, וְכַד יִיתִי שְׁמָא דִּינָד בְּתוּקָפָא זַדָּא לְחוּדִיָּהּ, הוּא בְּעִידְנָא, דִּיגִיחַ קַרְבָּא בְּעַמְלָק, לִיתִי מְשִׁיחָא. רַבִּי אֶלְעָזָר מְסִייעַ, (זכריה יג) וַיִּצָּא יֵי וְנִלְחַם בְּגוֹיִם קְרוֹם הַלְחָמוֹ בְּיוֹם קָרַב. כִּיִּס בְּגִין יְדוּיָד.

וּכְשֵׁיבֹא הַמְּשִׁיחַ, יָבֹא בְּהִתְחַדְּשׁוֹת בְּיַד גְּדוּלָה וַיַּעֲרֹךְ קָרֵב בְּעַמְלֵק.
בְּחֻזֵק יָד הוֹצִיאָהּ ה' מִמִּצְרַיִם. וּכְשֵׁיבֹא שֵׁם שֶׁל יָד בְּחֻזֵק יָד לְבָדוֹ, הוּא
בְּזַמַּן שֶׁיַּעֲרֹךְ קָרֵב בְּעַמְלֵק, יָבֹא הַמְּשִׁיחַ. רַבִּי אֶלְעָזָר מְסִיעַ, (זְכוּרִיָּה יָד)
וַיֵּצֵא ה' וּנְלַחֵם בְּגוֹיִם הֵהֱם כְּיוֹם הַלְחָמוֹ בְּיוֹם קָרֵב. כִּי־ס בְּשִׁבִיל
יְהוִיָּה.

תָּא חֲזִי, כַּמָּה הִיא יָדָא רַבְתָּא דְלֹא מְטָא לְהַאי יָדָא עֲלָאָה, לְאַבְהוֹן רַבְרָבָא
לֹא אֲגֻנִים. וּבְדָא יָדָא נְפִקוּ מִמִּצְרַיִם, בְּגִין דְּמִשְׁוִיין שְׁוִין, מִנִּי ד' לְד', שְׁוִין
דָּא דָרַע, שְׁמָא דְיָדָא רַבְתָּא, דְיִפּוֹק מִן אֵינוֹן שְׁוִין בְּאַתְנוּתְהוֹן דְּמִנְיִינְיָהוֹן
כְּמִנְיִינְיָהוֹן, דְּקִבְלָא תְרִין יָד, תְרִין.

בֹּא רָאָה, כַּמָּה הִיא יָד הַגְּדוּלָה שֶׁלֹּא מַגִּיעָה לְיָד הַזֹּאת הַעֲלִינָהּ, לְאַבוֹת
הַגְּדוּלָה לֹא אֲגֻנִים, וּבְזוֹ הַיָּד יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם מְשׁוּם שְׁמִנְיָנָם שְׁוָה, מוֹנָה
י' לִי, ד' לְד', שְׁוִים זֶה לְזֶה, שֵׁם שֶׁל הַיָּד הַגְּדוּלָה שֶׁיֵּצֵא מֵהֶם שְׁוִים
בְּאוֹתֵי תִיָּהֶם, שְׁמִנְיָנָם כְּמִנְיָנָם, שְׁקִבְלָה שְׁתֵּי יָדִים, שְׁתֵּים.

כִּיצַד לֹא אֶתְמַנְעוּ דָּא מִן דָּא, וְלֹא שְׁוִין. אֶתְפָּרֵשׁ תְרִין אֵלֶיךָ בְרִיךְ הוּא
דְּבְאַתְנוּתְהוֹן סִייעָאן יָד בְּעֵלָה ה', תְרִין לְאַב מִנְיָנְיָהוֹן מִתְפָּרֵשׁ. מֵאֵלֶיךָ
אֶתְבְּרִיאוּ שְׁמָא וְאַרְעָא וְדַעֲמִיָּה. וְאֵינוֹן סְפִירָא קְדָמָאָה, דְּהִיא כְּתָרָא
עֲלָאָה. תְנִינָא, (מִשְׁלֵי טו) בְּכָל מְקוֹם עֵינֵי ה' צוֹפוֹת רְעִים וְטוֹבִים. תְּלִיתָאָה,
הֵם מְסִיעֵתוֹן לְשְׁמָא חַד ו' דְּעֵבֵד כַּמָּה אֶתְנוּן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם.

כִּיצַד לֹא נִמְנְעוּ זֶה מִזֶּה, וְלֹא שְׁוִים? נִתְבָּאַר שְׁנֵי אֵלֶּה שְׁבְּאוֹתֵי תִיָּהֶם
יָד הֵם שְׁוִים בְּעֵנָן, שְׁנִים לֹא בְּעֵינֵיָּהֶם מִתְבָּאַר. מֵאֵלוֹ נְבְרָאוּ שְׁמִים
וְאַרְץ וְשַׁעֲמָהֶם. וְאֵלוֹ סְפִירָה רֵאשׁוּנָה, שְׁהִיא כְּתָר עֲלִיּוֹן. (מִשְׁלֵי טו) בְּכָל
מְקוֹם עֵינֵי ה' צוֹפוֹת רְעִים וְטוֹבִים. הֵן מְסִיעוֹת לְשֵׁם אֶחָד אוֹת ו'
שַׁעֲשָׂה כַּמָּה אוֹתוֹת בְּאַרְץ מִצְרַיִם.

דף ריד ע"ב

(דף ריד ע"ב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל יוֹסֵף אֵל שְׂדֵי נְרָאָה אֵלֵי בְלוּז בְּאַרְץ כְּנָעַן. רַבִּי
אַבָּא אָמַר, לוּז דָּא יְרוּשָׁלַם עֲלָאָה, דְּאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתָּא בִּינְהָא. אָמַר יַעֲקֹב
עֲלָאָה לְתַתָּא, הֵב לִי בְרַכְתָּא דְּהוּא בְּעֵי, לְאַנְפִּישׁ יִתְכוּן אָנָּא, וְלִמְיָתוֹן יִת
אַרְעָא לְבִנְיָכוֹן. לוּז זֹו יְרוּשָׁלַם עֲלָאָה, קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, הֵב רַבְרָבָא

דְּהוּוּיִן בְּרָכָה דָּא עַל יְדִיָּה, בְּאַרְעָא רַבֵּיָא, אֲבַל בְּרָא, לְאַרְעָא אַחֲרָא, לֹא יְהֵא בְּרַכְתָּא.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שְׂדֵי נִרְאָה אֵלַי בְּלוֹז בְּאַרְץ כְּנָעַן. רַבִּי אֲבָא אָמַר, לּוֹז זֶה יְרוּשָׁלַיִם הֶעֱלִינָהּ, שְׁשׂוּרָה שְׂכִינָה בְּתוֹכָהּ. אָמַר יַעֲקֹב הֶעֱלִיּוֹן לְמִטָּה, תְּנוּ לִי בְרָכָה שֶׁהוּא רוּצָה, לְהַרְבוֹת אֶתְכֶם אֲנִי, וְלִתֵּת אֶת הָאָרֶץ לְבְנֵיכֶם. לּוֹז זֶה יְרוּשָׁלַיִם הֶעֱלִינָהּ, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, נִתְּנוּ הַשֵּׁר שֶׁהֵיוּ בְּרָכָה זֶה עַל יְדוֹ בְּאַרְץ הַקְּדֻשׁ, אֲבַל מִחוּץ לְאַרְץ אַחֲרֵת לֹא תִהְיֶה בְּרָכָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח וְאָמַר, (מַשְׁלֵי כ"ז) מְבַרְךְ רַעְהוּ בְּקוֹל גְּדוֹל בְּבִקְרַת הַשְּׂכָמִים קַלְלָה תַחֲשֹׁב לוֹ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרָא לְיִשְׂרָאֵל אַחִים וְרַעִים. מַאי בְּרַכְתָּא יְהֵב לוֹ, דִּיהוּן הָאֵי עֲמָא דְכָנְא תַחֲוֹת יְדִיָּה, וְלִמְהוּי עֲלִיהוּן נְטִיר.

רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח וְאָמַר, (מַשְׁלֵי כ"ז) מְבַרְךְ רַעְהוּ בְּקוֹל גְּדוֹל בְּבִקְרַת הַשְּׂכָמִים קַלְלָה תַחֲשֹׁב לוֹ. הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לְיִשְׂרָאֵל אַחִים וְרַעִים. אִיזוּ בְּרָכָה נִתְּנוּ לָהֶם? שְׂיִהִיו עִם זֶה טְהוֹר תַּחֲת יְדוֹ, וְלִהְיוֹת עֲלֵיהֶם שׁוֹמֵר.

זַכָּאָה חוּלְקָהוֹן דְּהָאֵי עֲמָא דְכָנְא, דְּהוּא עֲלִיהוּן, דְּאֶקְרִי בְּנִים חֲבִיבִים יַתִּיר מֵעֲלָאָה, כְּתִיב, (דְּבָרִים ד') בְּנִים אַתֶּם לָהּ, כְּלָא בְּדִיל דָּא. מַאי הוּא, בְּדִיל דְּאֶשְׁתַּלִּים שְׂמָא בְּחוּתְמָא דְלָהוֹן, דְּאִינּוּן גְּזִירִין.

אַשְׁרֵי חֲלָקוּ שֶׁל הָעַם הַטְּהוֹר הַזֶּה שֶׁהוּא עֲלֵיהֶם, שְׂנִקְרָאִים בְּעֲלִיּוֹנִים בְּנִים חֲבִיבִים יוֹתֵר מִהֶעֱלִיּוֹנִים. כְּתוּב (דְּבָרִים י"ד) בְּנִים אַתֶּם לָהּ, מֵהוּ הַכֹּל בְּשִׁבִיל זֶה. מֵה הוּא? בְּשִׁבִיל שֶׁהַשְּׂתַלִּים הַשֵּׁם בְּחוּתְמָא שְׂלָהֶם, שֶׁהֵם מְהוּלִים.

תָּא חַזִּי, בְּאַנְפוּי דְּאִינְשָׁא שְׂמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְחִסְרָא יו"ד מְנִיָּה, וְלֹא אֶשְׁתַּלִּים. אַתָּא אֲבַרְהָם וְחַבְבַּל לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאָמַר לִיהַ בְּרַךְ אֶשְׁתַּלִּים שְׂמָא, וְאַתְגָּזֵר, וְאֶשְׁתַּלִּים שְׂמָא בְּיו"ד דְּמִילָה. בְּאַנְפוּי דְּאִינְשָׁא שְׂיִין דְּשַׁד"י, וְד', חִסֵּר יו"ד, אֶשְׁתַּלִּים בְּיו"ד דְּמִילָה, וְכַדִּין אֶקְרוּן בְּנִים לָהּ, בְּנִין קַדִּישִׁין.

בֹּא רְאֵה, בְּפָנֵי הָאָדָם שְׂמוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְחִסֵּר יו"ד מְמַנּוּ וְלֹא נִתְקַן. בֹּא אֲבַרְהָם וְחַבְבַּל אֶת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאָמַר לוֹ, בְּרַךְ יִתְקַן

השם, ונמול, ונתקן השם ביו"ד של המילה. בפני האדם שייך של
שד"י וד', חסר יו"ד, נתקן ביו"ד של המילה, ואז נקראו בנים לה',
בנים קדושים.

וכד מסאבין ליה להאי את קיימא קדישא, ועאיל ליה לרשו אחרא, סליק
מניה האי קדושא דחותמא, והוא כמה דחריב עלמא, וסאיב חותמא,
דאשתלים ביה שמא דקודשא בריד הוא, והא הוא חריב עלמא.

וכשמטמאים את אות הברית הקדושה ומכניסו לרשות אחרת, עולה
ממנו קדשת החותם, והוא כמו שהחריב עולם, וטמא את החותם
שנתקן בו שמו של הקדוש ברוך הוא, והרי הוא החריב את העולם.

רבי אבא הוה אזיל מקפוטקיא, והוה עמיה רבי יוסי. עד דהווי אזלי, חמו
חד בר נש דהוה אתי, ורשימא חד באנפוי, אבל ווי לון לחיביא, דימותון
בלא תשובה, דלא יעדי מניה רשימא, לא בעלמא דין, ולא בעלמא דאתי:

רבי אבא הוה הולך מקפוטקיא, והיה עמו רבי יוסי. עד שהיו
הולכים, ראו איש אחד שהיה בא ורשם אחד בפניו. אבל אוי להם
לרשעים שימותו בלי תשובה, שלא יזוז ממנו הרשם לא בעולם הזה
ולא בעולם הבא.

ויאמר אלי הנני מפרך והרביתיך. רבי אבא פתח ואמר, האי קרא (ישעיה
כט) לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו. וכי איניש דאמר טב לבר נש
פנותיה. אי לא ישלים מה דאמר, אפוהי מתביישן, על אחת כמה וכמה
מן עלאי לבר נש, דאי לא מיייתי כל טב דאמר על בנוהי, אנפוהי מתביישן.

ויאמר אלי הנני מפרך והרביתיך. רבי אבא פתח ואמר, פסוק זה (ישעיה
כט) לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו, וכי איש שאומר טוב לבן
אדם כמותו, אם לא ישלים מה שאמר, פניו מתביישות, על אחת כמה
וכמה מהעליונים לבני אדם, שאם לא מביא כל טוב שאמר על בניו,
פניו מתביישות.

אמר קודשא בריד הוא ליה, אנא ישראל עלאה, דאנא מפשינד ואסגינד.
האי ברקתא דיהיב לי, ואתון ית ארעא הדא לבריכון, לא הוה בארעא, לא

הוּה עֲמָהוּן. כַּד יִיתִי קִיּוּצָא דְמִשְׁיחָא וַיִּשְׁתַּלֵּם, אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לֹא עֲתָה יָבוֹשׁ יַעֲקֹב, כְּעַן (לא) אֲנִפּוּי דְיַעֲקֹב דְלַעֲיָלָא, לָא מִתְבַּיִישׁוּן מִדְאָמַר לְהוּן אֲתוּן, אָרִי עַד כְּעַן לָא הוּי בִידֵיהּ, וְהוּי אֲנִפּוּהִי מִתְבַּיִישׁוּן, כְּעַן דִּילֵיהּ מִסְתַּיִיעַ מִן קַדָּם מְאָרִי שְׁמִיָא וְאַרְעָא.

אָמַר לוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָנִי יִשְׂרָאֵל הָעֲלִיּוֹן שְׂאֲנִי מְרַבֵּךְ וּמְגַדְלֶךָ, הַבְּרָכָה הַזֹּאת שְׁנַתְּנוּ לִי, וְאַתֶּן אֶרֶץ זֹאת לְבָנֵיכֶם לֹא הֵיטֵה בְּאֶרֶץ, לֹא הֵיטֵה עִמָּם כְּשֵׁיבֵא קֶץ הַמְּשִׁיחַ וַיִּתְקַן. אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא עֲתָה יָבוֹשׁ יַעֲקֹב - כְּעַת (לא) פְּנֵי יַעֲקֹב שְׁלַמְעֵלָה לֹא מִתְבַּיִשִּׁים מִשְׂאָמַר לָהֶם אֲתוּן, הָרִי עַד עַכְשָׁו לֹא הִיוּ בִידוֹ, וְהִיוּ פָּנִים מְבִישׁוֹת. כְּעַת שְׁלוֹ מִסְתַּיִיעַ מִלְּפָנֵי רַבּוֹן הַשָּׁמַיִם וְהָאֶרֶץ.

כְּמָה דְאִמְרִינוּ, אֲגַחְנָא דְעַמְלֵק, כַּד יִשְׁתַּלֵּם קִיּוּצָא, לֹא יֵהֵא אֱלָא בְתַקּוּף יְדָא, כְּמָה דְהוּיֵת בְּיוֹם קָרְבַּי, וַיּוּצֵא ה' וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הֵהֱם, דִּידֵיהּ וְלֹא אַחֲרָא:

כְּמוֹ שְׂאִמְרֵנוּ, נִלְחַמִּים בְּעַמְלֵק כְּשֵׁי־שְׁתַּלֵּם הַקֶּץ, וְלֹא יֵהֵי אֱלָא בְחֻזֶּק יָד, כְּמוֹ שְׁהֵיֵת בְּיוֹם קָרְבַּי, וַיּוּצֵא ה' וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הֵהֱם, שְׁלוֹ וְלֹא אַחֲרָא.

וְעַתָּה שְׁנֵי בְנֵיךָ הַנּוֹלָדִים לָךְ, דָּא יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, דְאֲתַרְיֵהוּן בְּגִלּוּתָא, בְּנוֹי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְאֲתַיִלְדוּ בֵּינֵי עַמְמִיָּא. תְּנָא אָמַר רַבִּי יוֹסִי, יִשְׂרָאֵל כַּד יֵהוּן בְּאַרְעָא קְדִישָׁא דְיִשְׂרָאֵל, דָּר בְּאַרְעָא, כַּד יִיתִי מִשְׁיחָא, יֵהוּן עִם אַחוּהוּן דִּילּוּן בְּתַרְיֵהוּן. דְלֹא אֲתַקְרִי גִלּוּת, אֱלָא לְמַאן דְאֵיהוּ דָּר בְּאַרְעָא נּוֹכְרָא, אֵינּוּן אֲתַקְרִיין גְּלִיין. (ויקרא כו)

וְעַתָּה שְׁנֵי בְנֵיךָ הַנּוֹלָדִים לָךְ - זֶה יִשְׂרָאֵל שְׁלַמְטָה שְׁמִקּוּמָם בְּגִלּוּת, בְּנוֹי שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁנּוֹלְדוּ בֵּין הָעַמִּים. לְמַדְנּוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, יִשְׂרָאֵל, כְּשֵׁי־הִיוּ בְּאֶרֶץ הַקְדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל דָּרִים בְּאֶרֶץ, כְּשֵׁיבֵא הַמְּשִׁיחַ יֵהוּ עִם אַחֵיהֶם שְׁיִלּוּ אַחֲרֵיהֶם, שְׁלֹא נִקְרָא גִלּוּת אֱלָא לְמִי שְׁהוּא דָּר בְּאֶרֶץ נְכֻרָה, הֵם נִקְרָאִים גּוֹלִים.

וְזַכְרֵתִי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב, וְאִיוּ יִתִּירָה, תִּיתִי וְאִיוּ דְאֶסְתַּלְקַת כַּד אֲתַחְרִיב בֵּיתָא, וְיִתְהַא סִינְעָא לְיַעֲקֹב, כַּד יֵהֵא דָא, וְיֵהֵא לְבָרָא קְדִישָׁא אֶרְעָא אַחְסַנְתָּ עִלָּם, וְיֵהוּן בְּנוֹהֵי בְּאַרְעָהוּן, דְדָארוּ מִקְדָּמַת דְנָא בְּאַרְעָהוּן, וְכַפָּא חוּלְקָהוּן.

וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִית יַעֲקֹב (ויקרא כו), וְאִיו יִתְּרָה. תָּבֵא וְאִיו שֶׁהִסְתַּלַּקָּה
כְּשֶׁחָרַב הַבַּיִת, וְתִהְיֶה סִיּוּעַ לַיַּעֲקֹב כְּשֶׁזָּה יִהְיֶה, וְיִהְיֶה לְבֵן קָדוֹשׁ אַרְצָ
יְרֻשֶׁת עוֹלָם, וְיִהְיוּ בְנָיו בְּאַרְצָם, שְׁגָרוּ בָּהּ מִקֶּדֶם לְזֶה בְּאַרְצָם. אֲשֶׁר־
חִלְקָם.

דף רטו ע"א

כְּעוֹ בְּרִיא, דִּהְוָה עֲרֵעוֹ לְהוֹן, תִּהְוֹן אֶזְלֵיו רַבְרַבִּין דְּאִתְגְּלִיאוּ מִן לְבַר לְאַרְעָא
וְאִתְנַשְׂיאוּ, וְאִתְנַשְׂיאוּ. וְיִימָא יַעֲקֹב עֲלָאָה לְתַתָּא, בְּרִי דִילָךְ דְּאִינוּן לְבַר
לְאַרְעָא דְּאִתְיִילִידוּ בְּגִלוּתָא, בְּכָל אַרְעָא וְאַרְעָא, עַד דְּאָנָא אִיעוּל לְמַצְרָאִי,
וְאִעֲבִיד לְהוֹן דִּינָא (דף רטו ע"א) עַל חוּבִיהוֹן, לָאו אָנָא מִסְקִית בְּרִיךְ,
דְּאִתְבְּרִיאוּ בְּגִלוּתָא, לְבַר לְאַרְעָא בְּאַרְעָא רְחִיקָא. וְאַף עַל גַּב דְּאִינוּן
סְגִיָּאִין, וְאִתְנַשְׂיאוּ, דִּילִי אִינוּן. כִּד חֲזִינִי דָּא גְלוּתָא דְּלִהוֹן, וְאִסִּיתִי
לְכִיבִיָּהוֹן, וְשִׁמְעִית קְלִיָּהוֹן. רְאוּבֵן, (בראשית כט) כִּי רָאָה ה' אֶת עֲנָנִי. שְׁמַעוֹן,
כִּי שָׁמַע ה' כִּי שָׁנוּאָה אָנֹכִי, וְחָשִׁיב בְּלִבִּי, כְּאִילוּ יִהְוִין קְדָמִי אִינוּן,
וּמִדְּנֻתוֹב מִמְצָרָאִי, מִלְּמַעְבַּד דִּינָא, נְסִיק יִתְהוֹן מְאַרְע גְלוּתָא.

כְּעַת בְּנִים, שְׁקָרָה לְהֵם [תהיו הולכים גדולים] שֶׁהִגְלוּ לְחוּץ לְאַרְצָ וְנִשְׁכָּחוּ,
וְהִתְרַבּוּ, וְיִאמֹר יַעֲקֹב הֶעֱלִיּוֹן לְתַתָּוֹן: בְּנִים שְׁלָךְ שְׁהֵם בְּחוּץ לְאַרְצָ
שְׁנוּלְדוּ בְּגִלוּת בְּכָל אַרְצָ וְאַרְצָ, עַד שֶׁאֲנִי אֶכְנִס לְמַצְרַיִם וְאֶעֱשֶׂה בָּהֶם
דִּין עַל חֲטָאֵיהֶם, אִינִי מַעֲלָה אֶת בְּנִיךְ שְׁנַבְרָאוּ בְּגִלוּת בְּחוּץ לְאַרְצָ
בְּאַרְצָ רְחוּקָה, וְאַף עַל גַּב שְׁהֵם רַבִּים וְנִשְׁכָּחוּ הֵם שְׁלִי, כְּשֶׁרָאִיתִי גְלוּת
זוֹ שְׁלָהֶם וְרִפְאֵתִי אֶת כְּאֲבִיכֶם וְשִׁמְעֵתִי אֶת קוֹלָם. רְאוּבֵן - (בראשית כט)
כִּי רָאָה ה' אֶת עֲנָנִי. שְׁמַעוֹן - כִּי שָׁמַע ה' כִּי שָׁנוּאָה אָנֹכִי. וְחָשִׁבְתָּ בְּלִבִּי
כְּאִילוּ יִהְיוּ לְפָנַי הֵם, וּמִשְׁנָשׁוּב מִמְצָרַיִם מִלְּעֲשׂוֹת דִּין, נַעֲלָה אוֹתָם
מִן אַרְצָ גְלוּתָם.

רַבִּי אֲבָא אָמַר, מִהֲכָא (ישעיה סו) וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אַחֲיֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְּחָה
לָהּ. צְבִי לְמִימְרָא, כִּד יִהְיֶה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּדִינָא בְּמַצְרָאִי, בְּעֵדְנָא הֵיא
יִיתוֹן כָּל עַמְמֵיָא מִנְּחָה, כִּד שְׁמַעוּ שְׁמוּעָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הִינְנוּ (ישעיה
ב) וְנִהְרוּ אֱלֹיו כָּל הַגּוֹיִם.

רַבִּי אֲבָא אָמַר, מִכָּאן (ישעיה סו) וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אַחֲיֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם
מִנְּחָה לָהּ. רוּצָה לוּמְרָא, כְּשֶׁיִּהְיֶה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּדִין בְּמַצְרַיִם,
בְּאוֹתוֹ זְמַן יִבִּיאוּ כָּל הָעַמִּים מִנְּחָה כְּשֶׁיִּשְׁמְעוּ שְׁמוּעָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, הִינְנוּ (שם ב) וְנִהְרוּ אֱלֹיו כָּל הַגּוֹיִם.

תָּנָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עֲתִיד קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא לְמֵיעֵבַד לְכָל זַכָּאָה וְזַכָּאָה, חוּפָּה בִּירוּשָׁלַם, (וּרְמִיָה ט) קוּל שְׁשׁוֹן וְקוּל שְׁמָחָה קוּל חֲתָן וְקוּל כְּלָה, כַּד תִּיתּוּב מְטְרוֹנִיתָא לְמַלְכָּא, וְעֵבִיד לָהּ אַרוּסִין, הֲדָא הוּא דְכָתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) צְאִינָה וּרְאִינָה וְגוֹ' בְּיוֹם חֲתוּנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֹחַת לְבוֹ. בְּיוֹם חֲתוּנָתוֹ זֶה מִתֵּן תּוֹרָה, וּבְיוֹם שְׂמֹחַת לְבוֹ זֶה בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׂיִבְנָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ:

שְׁנֵינוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עֲתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לְכָל צְדִיק וְצְדִיק חֲפָה בִירוּשָׁלַם, (וּרְמִיָה ט) קוּל שְׁשׁוֹן וְקוּל שְׁמָחָה קוּל חֲתָן וְקוּל כְּלָה, כְּשֶׁתִּשׁוּב הַמֶּלֶךְ לְמַלְכָּה וְיַעֲשֶׂה לָּהּ אַרוּסִין. זֶהוּ שְׂכַתוּב (שִׁיר א) צְאִינָה וּרְאִינָה וְגוֹ' בְּיוֹם חֲתוּנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֹחַת לְבוֹ. בְּיוֹם חֲתוּנָתוֹ - זֶה מִתֵּן תּוֹרָה. וּבְיוֹם שְׂמֹחַת לְבוֹ - זֶה בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׂיִבְנָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.

וּמוֹלְדֵתָּהּ אֲשֶׁר הוֹלְדֵת אַחֲרֵיהֶם לָךְ יְהוּי, דָּא יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, לְאַבְהוֹן דְּאִינוּן רְתִיכִין, תְּהֵא שְׂמַהֲתַהוּן בְּרָזָא דְּאֲתִיִּילִידוֹ לְבַתֵּר דְּנָן, עַל שְׂמָא דְּאַחִיהוֹן יְהוּן מְקַרִּיבִין בְּאַחְסָנָא דְּלַהוּן.

וּמוֹלְדֵתָּהּ אֲשֶׁר הוֹלְדֵת אַחֲרֵיהֶם לָךְ יְהוּי, זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, לְאַבּוֹת שְׁהִם מְרַכְּבוֹת יְהוּי שְׂמוֹתֵיהֶם בְּסוּד שְׁנוּלְדוֹ לְאַחַר מְכוֹן, עַל שְׁם שְׂאַחִיהֶם יְהוּי מְקַרִּיבִים בִּירוּשָׁה שְׁלָהֶם.

תָּנָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וּמוֹלְדֵתָּהּ, דָּא יְרוּשָׁלַם דְּלַתָּא, (וּיְקָרָא יח) מוֹלְדֵת בֵּית בְּפָרְשַׁת עֲרִיּוֹת, יְרוּשָׁלַם לְתַתָּא, גּוּבְרִין דְּאֲתִיִּילִידוֹ דָּא יְרוּשָׁלַם, בְּתַר דְּנָא, דִּיתּוּבוּן עַלְמָא לְמָאֲרִי שְׂמִיא בִירוּשָׁלַם, כַּד גִּיּוֹרִין לָא אֲתַקְרוּן אֶלָּא עַל שְׂמָהוֹן, דְּהוּא בֵּר יִשְׂרָאֵל, וְלָא יִתְקָרוּן כַּד אֲבַהֲתַהוּן, גִּיּוֹרָא מְקַפּוּטְקִיא, אֶלָּא בְּהָא יִשְׂרָאֵל. לָךְ יְהוּי, צְבִי לְמֵימַר, עַל שְׂמִיהוּן דְּיִשְׂרָאֵל יִתְקָרוּן, עַל שְׁם אַחִיהוּן יְקָרָאוּ בְּנַחֲלָתָם, וְכַד תָּבוּ לָא יִתְחַסְּנוּן אֵלִין עִם יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא, וְיִסַּב כָּל שְׁבָטָא וְשְׁבָטָא, דִּידִיָּה וְגוּבְרִין מְנַהוּן, כָּל חֲדָא לְפוּם מְנִינִיָּה. וְאַנִּי בְּבָאִי מִפְּדוֹן מִתָּה עָלִי רַחֵל בְּדֶרֶךְ וְגוֹ', רַבִּי אַבְּא פְּתַח, (וּרְמִיָה לא) כֹּה אָמַר ה' קוּל בְּרָמָה נְשַׁמַּע וְגוֹ', מַה כְּתִיב בְּתַרִּיָּה, כֹּה אָמַר ה' מְנַעִי קוּלְךָ מִכְּבִי וְעֵינֶיךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שְׂכָר לְפַעוּלְתֵּךָ וְגוֹ' וְשָׁבוּ בְּנִים לְגְבוּלָם, לָא אָמַר וְיָשׁוּבוּ, אֶלָּא וְשָׁבוּ, כְּבָר שָׁבוּ.

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וּמוֹלְדֵתָּךְ - זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה, (ויקרא יח)
מוֹלְדֵת בַּיִת, בְּפָרֶשֶׁת עֲרִיּוֹת. יְרוּשָׁלַיִם לְמִטָּה. גְּבָרִים שֶׁנּוֹלְדוּ זוֹ
יְרוּשָׁלַיִם. אַחַר זֶה שֵׁשִׁיּוּבוֹ הָעוֹלָם לְרַבּוֹן הַשָּׁמַיִם בְּיְרוּשָׁלַיִם,
כְּשֶׁהִתְגַּיְרוּ לֹא נִקְרְאוּ אֶלָּא עַל שְׁמֵם, שֶׁהוּא בֶן יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִקְרְאוּ
כְּמוֹ שְׂאֵבוֹתֵיהֶם, גַּר מִקְפוּטְקִיָּא, אֶלָּא בְּזֵה יִשְׂרָאֵל. לָךְ יֵהְיוּ - צְרִיף
לוֹמַר עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל הֵם יִקְרְאוּ, עַל שֵׁם אַחֵיהֶם יִקְרְאוּ בְּנִחְלָתָם,
וּכְשֵׁיּוּבוֹ לֹא יִקְבְּלוּ יִרְשָׁה אֵלּוֹ עִם יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָא, וַיִּטַּל כָּל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט
אֶת שְׁלוֹ, וְהֶאֱנָשִׁים מִמֶּנּוּ, כָּל אֶחָד לְפִי מִנְיָנוּ. וְאֲנִי בָּבֶאִי מִפְּדוֹן מִתָּה
עָלִי רַחֵל בְּדֶרֶךְ וְגוֹ'. רַבִּי אֲבָא פְּתַח, (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה
נִשְׁמָע וְגוֹ'. מַה פְּתוּב אַחֲרָיו? כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלְךָ מִכִּי וְעֵינֶיךָ
מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שֶׁכָּר לְפַעֲלֵתְךָ וְגוֹ' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם. לֹא אָמַר וְיָשׁוּבוּ,
אֶלָּא וְשָׁבוּ, כְּבָר שָׁבוּ.

תָּא חֲזִי, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּשַׁעֲתָא דִּיהָא דִּינָא עַל טוֹרָא, תַּתְעֵטֵר
מִטְרוּנֵיתָא עַל טוֹרָא, וְהִיא סְבֵרַת דְּבִנְיָהוֹן אֲבָדִין בְּדִינָא, וְרָזָא (ישעיה נד) רְנִי
עֲקָרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחֵי רַנָּה וְצִהְלֵי וְגוֹ'. תִּנָּא, סְגִיִין יְהוֹן בְּנֵי כְּרִסְיָא מִן
דִּידָהּ. הִדָּא הוּא דְכִתְיִב, כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוּמְמָה מְבַנִּי בְּעוֹלָה, תִּיתוּב
מִטְרוּנֵיתָא לְבַעֲלָהּ, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשָׁמוֹ אֶחָד.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּשַׁעֲהָ שִׁיְהִיָּה דִין עַל הָהָר, תַּתְעֵטֵר
הַגְּבִירָה עַל הָהָר, וְהִיא סְבִירָה שֶׁבְּנִיָּהֶם אוֹבְדִים בְּדִין, וְסוּד - (ישעיה נד)
רְנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחֵי רַנָּה וְצִהְלֵי וְגוֹ'. לְמַדְנוּ, רַבִּים יֵהְיוּ בְּנֵי הַכֶּסֶּא
מִשְׁלָה, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוּמְמָה מְבַנִּי בְּעוֹלָה. תְּשׁוּב הַגְּבִירָה
לְבַעֲלָהּ, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשָׁמוֹ אֶחָד.

מִן קַדְמַת דְּנָא, תִּימָא מִטְרוּנֵיתָא לְקוֹדֶשָׁא בְּרִיף הוּא, בְּנִיָּא דִילֵי אָן. יִימָא
לָהּ, בְּדִינָא. הִיא תַסְפֵּר דְּאֲבָדִין בְּדִינָא, וּבְכָה עַל דִּינָא לְבִנְיָא דִידָהּ, כִּי אָרִי
סְגִי אֵית לָךְ לְמִיסַב מְנִי בְּדִלְהוֹן, דְּהוֹת עֲמָהוֹן, וְהָא תְּבוּ מֵאַרְעָא דְשִׁנְאָה.

מִקְדָּם לְכוּ תֵאמַר הַגְּבִירָה לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵיפֹה הַבָּנִים שְׁלִי? הוּא
יֵאמַר לָהּ, הֵם בְּדִין. הִיא תַחֲשַׁב שֶׁהֵם אוֹבְדִים בְּדִין, וּבּוֹכָה עַל הַדִּין
שֶׁל בְּנֵיהָ, כִּי הָרִי הִרְבֵּה יֵשׁ לָךְ לְקַחַת מִמֶּנִּי בְּשִׁלְהֶם, שֶׁהִיְתָה עִמָּם,
וְהָרִי שָׁבוּ מֵאַרְצָא אוֹיִב.

וְכִי לֹא הָוָה יָדַע יוֹסֵף דְּמִתָּה אֲמִיָּה, תִּמְן הָוָה עֲמָה כַּד מִתָּה. אֶלָּא יֵאמַר
יִשְׂרָאֵל עֲלָאָה, כַּד נִיתִי מִכְּרַקְנֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, תַּתְעַר מִטְרוּנֵיתָא, וְתַתְעַר

כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל, וְתִגַּח קִרְבָּא עִם עַמְּמִין, וַיִּמּוּתוּן מִנְּהוֹן, וַיִּתְקַרְבוּן בְּזַעִיר לְמִיתַי אֲרַעָא. יִימַר לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כִּד הִיא בְּכַה. לֹא תִדְחֲלִי, אֲגָרָא לְהוֹן בְּנִיָּיא דְּמִיתוּן עַל שְׁמִי, אֲחֲרָנִין הָא תְּבוּ, אֵינּוּן יְתוּבוּן לְחַיֵּי מִיתַיָּיא.

וכי לא היה יודע שאמו מתה? שם היה עמה כשמתה. אלא יאמר ישראל העליון, כשתבא גאלת ישראל, תתעורר הגבירה, ותתעורר כנסת ישראל ותערך קרב עם העמים, וימותו מהם, ויתקרבו כמעט לבא ארצה. יאמר לה הקדוש ברוך הוא, כשהיא בוכה: אל תפחדי, יש שכר לבנים שמתו על שמי, האחרים הרי שבו, אלו ישובו לתחיית המתים.

מתה עלי רחל, מתה על ייחוד שמא דקודשא בריך הוא, ועל דא אתמר בעוד כברת ארץ לבא, דמיתו על ייחוד שמא דקודשא בריך הוא, לבר לארעא, בארעא דא, לא ימות חד מנהון.

מתה עלי רחל. מתה על יחוד שמו של הקדוש ברוך הוא. ולכן נאמר בעוד כברת ארץ לבא, שמתו על יחוד שמו של הקדוש ברוך הוא מחוץ לארץ, בארץ זו לא ימות אחד מהם.

תנא, אמר רבי אבא, עתידין ישראל לאגחא קרבא בארחא דאפרת, וימותון עמא סגיא מנהון, ובתר כן לחיי מיתיא יקומון. ויתיר שלטנא יהא לכוון דמיתין בארחא הדין, מפל דיהא קדמיהון בירושלם.

שנינו, אמר רבי אבא, עתידין ישראל לערב קרב בדרך אפרת וימותו מהם עם רב, ואחר כך יקומו בתחיית המתים. יותר שלטון יהיה להם שמתו בדרך זו מפל שהיה לפנייהם בירושלים.

דף רטו ע"ב

ולמה אתקרי שמא דאתרא קדישא, (דף רטו ע"ב) דאתרא הדין לחם. בדיל דהוא מן שמא דקודשא בריך הוא ביה, דימותון תמן על שמיה, י"ד, דימותון תמן על שמיה י"ה, לחם בגלותא, בדיל דהוא מן שמיה דקודשא בריך הוא:

וְלָמָּה נִקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל מְקוֹם זֶה לֶחֶם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא
מִשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁבוּ, שְׂיָמוּתוֹ שֶׁעַל שְׁמוֹ י"ד, שְׂיָמוּתוֹ שֶׁ
עַל שְׁמוֹ י"ה, לֶחֶם בְּגִלוֹת, בְּשִׁבִיל שֶׁהוּא מִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֱלֹהִים. רַבִּי אֲבָא פְתַח, (ישעיה מט) וַאֲמַרְתָּ
בְּלִבְבְּךָ מִי יָלַד לִי אֶת אֱלֹהִים, מֵאִי קָא מַיִירִי, יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, חֲזִי דַיִיתוֹן
בְּנוֹהֵי דַיִשְׂרָאֵל קְדָמֵיהּ, כַּד יִיתוֹן (ישעיה יא) מַעֲיִלְסָם וּמְשַׁנְעָר וּמְחַמַּת וּמַאֲיִי
הֵיִם וְאֶכְנָשׁוּ כְּלָהוּ וַיְהוֹן סְגִיָּאִין. תִּימָא שְׂכִינְתָא מֵאֵן אֵינּוּן כְּלָהוּן, וְלֹא
בְּהוֹן פְּסוּל מִבְּנֵי נֹכְרָאָה. יִימְרוּן לֵיהּ, אֲנַחְנָא כְּלָנָא מִבְּרַךְ, וְלִית בְּנָא
נֹכְרָאָה בְּהַדוֹן, דַּיִתְפָּרְשׁוּן דָּא מִן דָּא וְכַרְתָּ לְהוֹן כְּחַדָּא, וַיִּתְגַּיְרוּן, יְתוּבוּן
גִּיּוּרִין עִם יִשְׂרָאֵל, וַיְהוֹן כְּחַדָּא.

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֱלֹהִים. רַבִּי אֲבָא פְתַח, (ישעיה מט)
וַאֲמַרְתָּ בְּלִבְבְּךָ מִי יָלַד לִי אֶת אֱלֹהִים. מָה רָצָה בְּזָה? יִשְׂרָאֵל שְׂלַמְטָה
רָאָה שְׂיָבֵאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו, כְּשִׁיבָאוּ (שם יא) מַעֲיִלְסָם וּמְשַׁנְעָר וּמְחַמַּת
וּמַאֲיִי הֵיִם, וַיִּתְכַּנְּסוּ כָּלֵם וַיְהִיו רַבִּים, תֹּאמַר הַשְּׂכִינָה: מַאֲיָפָה כָּל
אֱלֹהִים, וְאֵין בְּהֵם פְּסוּל מִבְּנֵי נְכָרִים? יֹאמְרוּ לוֹ, אֲנַחְנוּ כְּלָנוּ מִבְּנֵיךָ וְאֵין
בְּנוּ נְכָרִי עִמָּנוּ, שְׂיִפְרְדוּ זֶה מִזֶּה וַיְכַרְוֹת אוֹתָם כְּאֶחָד, וַיִּתְגַּיְרוּ, וַיִּשׁוּבוּ
גַרִים עִם יִשְׂרָאֵל וַיְהִיו כְּאֶחָד.

תְּנָא, קְשִׁים גַּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפְחַת בְּעוֹר הַחִי, לְאַרְעָהוּן. כְּתִיב (ישעיה יא) כִּי
יֵרַחֵם ה' אֶת יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִרְוֹשָׁלַם וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית
יַעֲקֹב, כַּד יְתוּבוּן לְאַרְעָהוּן בְּרִיא, וַיְהוּיִין רַחֲמֵי בְּהוֹן, (זכריה יד) יִהְיֶה ה'
אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד, יִתְלוּן גִּיּוּרִין עִם יִשְׂרָאֵל וַיְהוּיִין לְהוֹן כְּעוּמְקָא
בְּבִשְׂרֵיהוֹן.

שְׁנִינּוּ, קְשִׁים גַּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפְחַת בְּעוֹר הַחִי, לְאַרְצָם. כְּתוּב (שם יד)
כִּי יֵרַחֵם ה' אֶת יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל [וגו'] וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ
עַל בֵּית יַעֲקֹב. כְּשִׁיבָאוּ לְאַרְצָם הַבְּנִים וְתִהְיֶה בֵּינֵיהֶם אֲהָבָה, יִהְיֶה
ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד, יִתְלוּ גַרִים עִם יִשְׂרָאֵל וַיְהִיו לְהֵם כְּסַפְחַת
בְּבִשְׂרָם.

וְכָל כַּד לָמָּה. תָּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עַל תְּחוּמֵי דְאַרְעָא, דְכָל חַד יִהְיֶה
רַעְוָא לְמִידָר בְּאַרְעָא דַיִשְׂרָאֵל, וְתִסְתַּעַר דַּיּוּרִין. כְּתִיב, (ישעיה נד) וַיִּתְדוּתְנִיךָ
חֲזָקִי, צְבִי לְמִימַר, סִיכָּא דַּהוּיִין עִמָּךְ מַעֲקָרָא, אֲתַקִּיף יִתְהוֹן, וְסִייע

יִתְהוֹן יִתִּיר מִשָּׂאָר עֲמֻמִּין. כְּבִיכּוֹל דָּאֵת סְכִי לְאַתְתִּקְפָּא יִתְהוֹן בְּכָל
עֲמֻמָּא אַחְרָא, וַיְהוֹן סְגִיָּאין :

וְכָל כֶּדֶךָ לְמָה? בֵּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עַל תְּחוּמֵי הָאָרֶץ שְׁלָכְל אֶחָד
יִהְיֶה רְצוֹן לְדוֹר בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיִּתְרָאוּ הַדִּירִים כְּתוּב (שם טז) וַיִּתְדַתִּיךָ
חֲזָקִי. רוֹצֵה לֹמֵר, הַיִּתְדוֹת שֶׁהָיוּ עִמָּךְ מִהַתְחַלָּה, חֲזָקִי אוֹתָם, וְעוֹזֵר
לָהֶם יוֹתֵר מִשָּׂאָר הָעַמִּים כְּבִיכּוֹל, שְׂאֵתָה הַסִּתְפַּלְתָּ לְחֲזֹק אוֹתָם בְּכָל
הָעַמִּים הָאֲחֵרִים, וַיְהִיו רַבִּים.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בְּנֵי הָאֵשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה, רַבִּי שְׁמַעוֹן תְּאֵנִי
מִהֶכָּא, (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, יֹאמֶר
יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, כִּד יִשְׂרָאֵל עֲלִיהוֹן לְעֵילָא, בְּנֵי אֵינוֹן, דִּיחֵב לִי קוּדְשָׁא בְּרִידָא
הוּא אוֹרֵייתָא, כְּמָה יִתְהוֹן וְנִימוּסֵיהוֹן קְשִׁיטִין, בְּנִימוּסֵי אוֹרֵייתָא
(דאֵתִיחֵיבַת לַהוֹן. תא חזי, כד יהוון ישראל תחות גדפי שכינתא, אורייתא) דְּלַהוֹן אֶתְקַרִּיאַת
זָה, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (שמות טו) זֶה אֵלֵי וְאֲנֹהוּ, וּבְכָל עֵדוֹן דְּלֹא הוּא דְדוּד
מִמְלַל תְּחוֹת גְּדַפֵּי שְׁכִינְתָא דָּא מִלְתָּא, אֶלָּא אֶתְנַבֵּי מַה דְּלִיהוּי, אֶתְקַרִּינָא
זֹאת.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בְּנֵי הָאֵשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה. רַבִּי שְׁמַעוֹן
שָׁנָה, מִכָּאן (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל.
יֹאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כְּשִׁיִּשְׂרָאֵל עֲלִיהֶם מְלַמְעֵלָה, בְּנֵי הָאֵשֶׁר, שְׁנַתְּוֹן לִי
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תּוֹרָה, כְּמָה שְׁדַתְּם וּמְנַהֲגִיהֶם אֲמַתֵּיִם בְּהַנְהוּגוֹת
הַתּוֹרָה [שְׁנַתֵּי לַהֵם, בֵּא רֵאחָה, כְּשִׁיחִיו יִשְׂרָאֵל תַּחַת כְּנַפֵּי הַשְּׁכִינָה, הַתּוֹרָה] שְׁלֵהֶם נִקְרָאת
זָה, זֶהוּ שְׁכִינְתוֹב (שמות טו) זֶה אֵלֵי וְאֲנֹהוּ. וּבְכָל זְמַן שְׁלֵא הָיָה דְדוּד מְדַבֵּר
תַּחַת כְּנַפֵּי הַשְּׁכִינָה דְּבַר זָה, אֶלָּא מִתְנַבֵּא מַה שְׁיִהְיֶה, נִקְרָאת זֹאת.

רַב נַחְמָן אָמַר מִהֶכָּא, (תהלים כז) אִם תַּחֲנֶנָּה עָלַי מִחֲנָה לֹא יִירָא לִבִּי וְגוֹ'
בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטֵחַ, זֹאת דָּא אוֹרֵייתָא תְּהֵא לֵייתִי מְשִׁיחָא, וּבְגִין דָּא, (שיר ב)
הַשִּׁירִים ב) וְקוֹל הַתּוֹרָה נִשְׁמַע בְּאֶרְצֵנוּ. עַל מָה אֶתְמַתְּלַת אוֹרֵייתָא, לְגוֹזְלָא.
מַה גּוֹזְלָא קְלִיָּה עֵרַב, אֶף פְּתַגְמֵי אוֹרֵייתָא קְלִיָּה עֵרַב, וְדָא קְלָא יְהֵא לֵייתִי
מְשִׁיחָא, לְיוֹמָא דְּדִינָא.

רַב נַחְמָן אָמַר מִכָּאן, (תהלים כז) אִם תַּחֲנֶנָּה עָלַי מִחֲנָה לֹא יִירָא לִבִּי וְגוֹ'
בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטֵחַ, זֹאת - זֹו תּוֹרָה תְּהִיָּה לְכְּשִׁיבָא הַמְּשִׁיחַ, וְלָכֵן (שיר ב)
וְקוֹל הַתּוֹרָה נִשְׁמַע בְּאֶרְצֵנוּ. לְמָה נִמְשָׁלָה הַתּוֹרָה לְגוֹזְלָא? מַה גּוֹזֵל קוֹלוֹ
עֵרַב - אֶף דְּבַרֵּי הַתּוֹרָה קוֹלָם עֵרַב, וְהַקּוֹל הַזֶּה יְהִיָּה כְּשִׁיבָא הַמְּשִׁיחַ
לְיוֹם הַדִּין.

תנא, הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. הנצנים, דא אבהתו דמרובה, דמן עלמא יקומו ויתחזו. עת הזמיר הגיע, תושבחתא דישבחון לינאי, כד יתובון לפולחניהון כדבקדמיתא. וקול התור, אשר נתן לי אלהים בזה, פתגמי דאורייתא, דאינון ערבין כקלא דתורא, דא ז"ה זא"ת תור שוין.

למדנו, הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. הנצנים - אלו האבות של המרובה שמן העולם הם יקומו ויתראו. עת הזמיר הגיע - התשבחות שישבחו הלויים כשישובו לעבודתם כבתחלה. וקול התור - אשר נתן לי אלהים בזה, דברי תורה שהם ערבים כקול התור הזה, ז"ה זא"ת תור שוים.

מאי קא מיירי. ורזא דמלתא, בעדנא דלא תהוין תחות גדפי שכנתא, א' דלזאת נחית, והוא מתחת לכלא, וסליקת ה', דזה אלי ואנוהו, מדחרב ביתא, דה"א, לא יכלא לדור ולמהוי בין עממין עובדי כוכבים ומזלות, דה"א קדישא חתוכא מן שמא. ה"א אלף, ה"א עדיפת בקדושה, א' עדיפת לאתנון. כד יתובון ישראל לארעהון, ה"א קדישא דהוא חתוכא מן שמא דקודשא בריך הוא, תיתוב בזה ויפוק (מיומא דדינא, והא' תקבל) מנינא תקנתא.

מה רוצה לומר? וסוד הדבר - בזמן שלא תהיו תחת כנפי השכינה, א' של זאת יורד, והוא מתחת לכל, ועולה ה' של זה אל ואנוהו משחרב הבית, שה"א לא יכלא לדור ולהיות בין עמים נכרים, שה"א קדושה חתוכה מן השם. ה"א אלף: ה"א עדיפה בקדושה, א' עדיפה לאותיות. כשישובו ישראל לארצם, ה"א קדושה שהיא חתוכה מן השם של הקדוש ברוך הוא, תשוב בזה ויצא מנון מתקון.

דף רטז ע"א

רבי אבא פתח ואמר, (ישעיה מ) מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכון, זה תור, שוין כביכול, ז' לר', ר' לת', ו' לה', זרתא דקודשא בריך הוא, בשית מאה ושבעין שנין, מהכא מן שמיא, ועד ארעא, כיצד (ז"ה) תו"ר, זרת ו"ה ה"ו תר"ז, אתקדמת ה' לוי. ואתקדמת ו' לת', תי לר', ר' לז', (שמות כח) רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו כפול. ויאמר קהם נא אלי ואברכם, יאמר מדהו בפתגמי אורייתא מתעסקין, (והוה) והוא דא מכילתא בין

חִפְימִיָּהוּ, אֲבָרְכִינוּן, וְרָזָא (בראשית לב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב.
וַיֹּאמֶר (דף רטז ע"א) לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב, מִנִּינָא דָא, לְמִנִּינָא
קִדְמִיתָא דְקַמִּיָּה, כְּדַפְרִישְׁנָא בְּאַתְרֵיהּ.

רַבִּי אַבְא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מ) מִי מֵדַד בְּשַׁעְלוּ מִים וְשָׁמִים בְּזָרַת תַּבְּנִין.
זֶה תוֹרָה, שְׁוִין כְּבִיכּוֹל זִי לָרִי, רִי לְתִי, וִי לְהִי, זָרַת שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שְׁבַעִים שָׁנִים. מִכָּאֵן מִן הַשָּׁמַיִם וְעַד הָאָרֶץ, כִּי־צַד? תוֹרָה,
זָרִית וִיָּה הִיוּ תְרִיזִין. הַקְּדָמָה הִי לְוִי וְהַקְּדָמָה וִי לְתִי, תִי לָרִי, רִי לְזִי,
(שמות כח) רְבוּעַ יְהִיָּה כְּפּוֹל זָרַת אֲרָכּוֹ וְזָרַת רְחִבּוֹ כְּפּוֹל. וַיֹּאמֶר קָחֶם נָא
אֵלַי וְאֲבָרְכֶם. יֹאמֶר, מִשְׁהִיּוֹ מִתְעַסְקִים בְּדַבְרֵי תוֹרָה וְהִיתָה מְדָה זֹ
בֵין חֲכָמִיָּהֶם, אֲבָרְךָ אוֹתָם, וְהִסּוּד - (בראשית לב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה שְּׁמֶךָ
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב. וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב, מִנִּנּוּן זֶה
לְמִנִּנּוּן הָרֵאשׁוֹן שֶׁלְפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשָׁנוּ בְּמִקּוֹמוֹ.

וְרָזָא אַחְרָא, וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וְגוֹי וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי וַיְבָרַךְ אוֹתוֹ
שֵׁם, הָא לָא עֲתִיד, אֶלָּא בְּזִכּוֹתָא דְזָה, לְבָרְכָהוֹן. וְרָזָא סְגִיָּאָה תְנַנְנָא,
בְּאַתְרָה דְהֵאֵי קָרָא, אֲבָל לָא אֲתִינָא לְקַמֵּן דְלָא לְאַשְׁמוּעִינּוּ הֵאֵי קָרָא
דְאַמְרָנָא, מִקַּמִּיָּה דְאַמִּינָא לְךָ דְאַתְקִרִיָּאת אֲוִרִיָּתָא זָה. כְּתִיב, (שופטים ה)
זֶה סִינִי מִפְּנֵי הִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, כִּד אֲתִיָּהִיבַת אֲוִרִיָּתָא עַל יְדָא דְמֹשֶׁה,
(שמות לב) כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ (שמות טו) זֶה אֵלַי וְאַנְוָהוּ, אֲוִרִיָּתָא הָוָה נְחַתַּת
מִן קַמִּי אֱלֹהָא דִישְׂרָאֵל. וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כְּבָדוּ מִזְקֵן וְגוֹי, וּבְגִין דָּא, לָא אֲתָ
מִשְׁפַּח דְכְּבוֹתֵיהּ, וְכִד יְהוֹן בְּגְלוּתָא כָּל זְמַנָּא חְרוּבָא הָדִין, סִיבּוּ. לָא יְכַלִּין
לְמַחְזֵי אַפִּי שְׁכִינְתָּא, עַד דְתִיתֵי רוּחָא אַחְרָא בְּהוֹן.

וְסוּד אַחַר - וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וְגוֹי, וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי וַיְבָרַךְ אוֹתוֹ
שֵׁם. זֶה לָא עֲתִיד, אֶלָּא בְּזִכּוֹתוֹ שֶׁל זֶה לְבָרַךְ אוֹתָם. וְסוּד גְּדוֹל שְׁנֵי
בְּמִקּוֹם שֶׁל הַפְּסוּק הַזֶּה, אֲבָל לָא בְּאַתֵּי לְפָנֶיךָ אֶלָּא לְהַשְׁמִיעַ פְּסוּק זֶה
שְׁאַמְרֵתִי מִלְפָּנֵי שְׁאַמְרֵתִי לְךָ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרְאת זֶה. כְּתוּב (שופטים ה) זֶה
סִינִי מִפְּנֵי הִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁנִּתְּנָה תוֹרָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה, (שמות לב) כִּי זֶה
מֹשֶׁה הָאִישׁ, (שמות טו) זֶה אֵלַי וְאַנְוָהוּ. הַתּוֹרָה הִיתָה יוֹרְדַת מִלְפָּנֵי אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל. וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כְּבָדוּ מִזְקֵן וְגוֹי. וְלָכֵן אֵינְךָ מוּצָא כְּמוֹתוֹ,
וְכִשְׁיָהוּ בְּגְלוּת כָּל זְמַן הַחֲרָבֵן הַזֶּה, יִזְדַּקְנוּ, וְלֹא יוּכְלוּ לְרֵאוֹת פְּנֵי
שְׁכִינָה עַד שֶׁתְּבֹא בְּהֵם רוּחַ אַחְרֵת.

מִקְדָּמַת דְנָא אֲסִתְאַיְבוּ בְּאַרְעַ עַמְמִיָּא, וְלָא הוּוּ בְּנִימוּסֵי אֲוִרִיָּתָא. כְּמָה
דִּיהוֹן כְּהִיל לְמִיָּהֶךָ, וְתַבּוּ עֲדָנָא סְגִי בִינֵי נְכָרָאִין, דְרָא בְּתַר דְרָא, וְאוּלִיפּוּ
מִן אַרְחִיָּהוֹן, כִּד יְתוּבּוֹן אַפִּי שְׁכִינְתָּא לְאַרְעָהוֹן, בְּקִדְמִיתָא לָא יְכַלִּין
לְמַחְמֵי אַפִּי שְׁכִינְתָּא, עַד דְיָהִיב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רוּחָא דִילֵיהּ לְהוֹן.

מקדם לכן נטמאו בארץ העמים ולא היו בדרך התורה כמו שהיו צריכים ללכת, וישבו זמן רב בין נכרים דור אחרי דור ולמדו מדרךיהם. כשישובו פני השכינה לארצם, בתחלה לא יוכלו לראות פני שכינה עד שיתן הקדוש ברוך הוא רוחו להם.

רבי חייא פתח, (יחזקאל לו) ואת רוחי אתן בקרבכם, לבתר ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם, מן בטר דיהב רוחין בכוון וקדושה, בנימוסי תהכון ותתהכון.

רבי חייא פתח, (יחזקאל לו) ואת רוחי אתן בקרבכם. ואחר כך, ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם. מאחר שיתן רוחות בכם וגם קדשה, בדרך תלכו ותתהלכו.

לא יוכל לראות, רבי אבא פתח ואמר, (משלי טז) באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש, כד יסברון אפי שכינתא דקודשא בריה הוא, ויתעסקון באינוו רתיכין דמנהון חיוון דעלמא.

לא יוכל לראות. רבי אבא פתח ואמר, (משלי יז) באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש. כשיקבלו פני שכינתו של הקדוש ברוך הוא, ויתעסקו באותו מרפבות שמהן חיות העולם.

תא חזי, לא תשפח בהני קראי פלהון לישנא, אלא לאיניש, (תהלים עא) גם לשוני כל היום תהגה צדקתך. ולא את משפח בהני קראי בקודשא בריה הוא, ובגין כך יתבוון לארעהון, ויהב קודשא בריה הוא רוח חכמתא בהון, לישנא דלהון תהוין תדיר בקודשא בריה הוא. (עד כאן אינו מן הזהר):

בא ראה, לא תמצא בפסוקים הללו כלם לשון אלא לאנשים, (תהלים עא) גם לשוני כל היום תהגה צדקתך. ולא תמצא בפסוקים הללו בקדוש ברוך הוא, ומשום כך ישובו לארצם ויתן בהם הקדוש ברוך הוא רוח חכמה, לשונם תהיה תמיד. (עד כאן אינו מן הזהר)

ויחי יעקב וגו', רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה ס) ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו', זכאין אינון ישראל, יתיר מכל עמין עובדי עבודת כוכבים

ומזלות, דקודשא בריהו הוא קרא לון צדיקים. לאחסין לון ירותת עלמין בעלמא דאתי, לאתענגא בההוא עלמא, כמה דכתיב, (ישעיה נח) אז תתענג על ה'. מאי טעמא. בגין דמתדבקין בגופא דמלכא, דכתיב, (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

ויחי יעקב וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה ס) ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'. אשריהם ישראל יותר מכל אמות עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שהקדוש ברוך הוא קרא אותם צדיקים להוריש להם ירשת עולמים בעולם הבא, להתענג באותו עולם, כמו שכתוב (ישעיה נח) אז תתענג על ה'. מה הטעם? בגלל שנדבקים בגוף של המלך, שכתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

רבי יצחק פתח ואמר, ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, האי קרא רזא עלאה איהו בין מחצדי חקלא, דהא ברזא דאגדתא תני רבי שמעון. דאחסנת ירותא עלאה דההיא ארץ, לית מאן דירית לה, בר ההוא דאקרי צדיק. (ס"א דהאי ארץ, ולית מאן דירית לה, בר ההוא דאקרי צדיק, דהא צדיק ירית למטרוניתא ודאי) דהא מטרוניתא ביה אתדבקות לאתבסמא, וצדיק ירית למטרוניתא ודאי.

רבי יצחק פתח ואמר, ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, פסוק זה הוא סוד עליון בין קוצרי השדה, שהרי בסוד האגדה שנה רבי שמעון שירשת הירשה העליונה של אותה ארץ, אין מי שיורש אותו פרט לאותו שנקרא צדיק. [של הארץ הזאת, ואין מי שיורש אותה פרט לאותו שנקרא צדיק, שהרי הצדיק יורש את הגבירה ודאי] שהרי הגבירה נדבקות בו להתבשם, והצדיק יורש ודאי את הגבירה הזו.

אוף הכא, בחביבותא דקודשא בריהו הוא לישראל, אמר, ועמד כלם צדיקים, ובגין כך לעולם יירשו ארץ, אתחזון לירית למטרוניתא. מאי טעמא אקרון צדיקים, ומאי טעמא ירתין למטרוניתא. בגין דאתגזרו. כמה דתנינו, כל מאן דאתגזר, ועייל בהאי (ס"א ברית קדישא ועייל בהאי) אחסנא, ונטיר להאי ברית, עאל ואתדבק בגופא דמלכא, ועאל בהאי צדיק. ובגין כך אקרון צדיקים, ועל דא לעולם יירשו ארץ. מאי ארץ, דא ארץ החיים.

אף פאן, בחביבותו של הקדוש ברוך הוא לישראל אמר ועמד כלם צדיקים. ולכן לעולם יירשו ארץ, ראויים לירש את הגבירה. מה

הטעם נקראו צדיקים, ומה הטעם יורשים את הגבירה? משום שנמולו, כמו ששנינו, כל מי שנמול ונכנס [בברית הקדש ונכנס בזו] בירשה זו ושמר את הברית הזו, נכנס ונדבק בגוף המלך ונכנס בצדיק זה, ולכן נקראו צדיקים, ועל כך לעולם יירשו ארץ. איזו ארץ? זו ארץ החיים.

אמר ואמר, נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. נצר מטעי, ענף מאינון ענפיו, דנטע קודשא בריך הוא כד ברא עלמא. דכתיב, (בראשית ב) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם, והאי ארץ חד מנייהו. בגיני כך, נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.

חזר ואמר, נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. נצר מטעי - ענף מאותם ענפים שנטע הקדוש ברוך הוא כשברא את העולם, שכתוב (בראשית ב) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם, וארץ זו היא אחד מהם, ומשום כך נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.

דף רטז ע"ב

דבר אחר, ועמד כלם צדיקים, דא יעקב ובניו דנחתו למצרים בין עם קשי קדל, ואשתכחו פלהו זכאין. ובגין כך כתיב, לעולם (דף רטז ע"ב) יירשו ארץ דמתמן סליקו לירית ארעא קדישא.

דבר אחר ועמד כלם צדיקים - זה יעקב ובניו שיירדו מצרימה בין עם קשי ערף, ונמצאו כלם צדיקים, ולכן כתוב לעולם יירשו ארץ, שמשם עלו לרשת את הארץ הקדושה.

ויחי יעקב בארץ מצרים, אמאי פרשתא דא סתימא. רבי יעקב אמר, בשעתא דמית יעקב, אסתומו עיניהו דישראל. רבי יהודה אמר, דכדין נחתו לגלותא, ואשתעבדו בהון.

ויחי יעקב בארץ מצרים. למה פרשה זו סתומה? רבי יעקב אמר, בשעה שמת יעקב, נסתמו עיניהם של ישראל. רבי יהודה אמר, שאז ירדו לגלות והשתעבדו בהם.

רבי שמעון אמר, מה כתיב לעילא, וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד. וכתיב ויחי יעקב, דלא אתחזי לאפרשא בין דא לדא. מה אינון קיימי בתפנוקין דמלכין, וקבילו ענוגא וכסופין לגרמיהו. אוף יעקב נמי, קיים בתפנוקי מלכין, בענוגא וכסופא לגרמיה, לא אתפרש דא מן דא.

רבי שמעון אמר, מה כתוב למעלה? וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד, וכתוב ויחי יעקב, שלא ראוי להפריד בין זה לזה. מה הם עומדים בתפנוקים של מלכים ומקבלים לעצמם ענג וכסופים, אף יעקב גם עומד בתפנוקי מלכים בענג וכסוף לעצמו, לא נפרד זה מזה.

והכא אקרי ויחי. דהא כל יומי לא אקרי ויחי, בגין דכל יומי בצערא הו, בצערא אשתכחן, עליה כתיב, (איוב א) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז. בתר דנחת למצרים, אקרי ויחי. חמא לבריה מלכא, חמא לכל בנאי זכאין צדיקין, וכלהו בתענוגי ותפנוקי עלמא, והוא יתיב ביניהון כחמר טב דיתיב על דורדייה, כדן אקרי ויחי יעקב. ולא פריש בין ויפרו וירבו מאד לויחי יעקב, והכי אתחזי.

וכאן נקרא ויחי, שהרי כל ימיו לא נקרא ויחי, משום שכל ימיו היו בצער, בצער נמצאו, כתוב עליו (איוב א) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז. אחר שירד למצרים נקרא ויחי. ראה את בנו מלך, ראה את כל בניו צדיקים וכלם בתפנוקי ותענוגות העולם, והוא יושב ביניהם כיון טוב ששוקט על שמריו, ואז נקרא ויחי יעקב, ולא הפריד בין ויפרו וירבו מאד לבין ויחי יעקב, וכך ראוי.

שבע עשרה שנה, מאי טעמא שבע עשרה שנה. אלא אמר רבי שמעון, כל יומי דיעקב בצערא הו, בצערא אעבר לון בקדמיתא, כיון דחמא ליוסף, והוה קאים קמיה, כד יעקב מסתכל ביוסף, הוה אשתלים בנפשיה, כאילו חמא לאמיה דיוסף. דשפירו דיוסף דמי לשפירו דרחל. והוה דמי בגרמיה כמה דלא אעבר עליה צערא ביומיו.

שבע עשרה שנה. מה הטעם שבע עשרה שנה? אלא אמר רבי שמעון, כל ימי יעקב היו בצער. בצער עבר אותם בהתחלה. כיון שראה את יוסף והיה עומד לפניו, כשיעקב מסתכל ביוסף, היה נשלים בנפשו

כָּאֵלוּ רָאָה אֶת אִמּוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שְׁיַפְיֹו שֶׁל יוֹסֵף דּוֹמָה לַיְפִיָּה שֶׁל רַחֵל,
וְהָיָה מִדְּמָה בְּעֵצְמוֹ כְּמוֹ שֶׁלֹּא עָבַר עָלָיו צַעַר בְּיָמָיו.

וכד יוסף אתפרש מניה, כְּדִין אֶתְקַיִים, לא שְׁלוֹתִי ולא שְׁקֻטִי ולא נְחִתִי
וַיְבֹא רְגֹז. דָּדָא קִשְׂיָא לִיה לִיעֻקֵּב מִכָּל מַה דְּעֵבֵר, וּבְזִמְנָא דְאֶתְפָּרֵשׁ יוֹסֵף
מִנְיָה, מַה כְּתִיב, (בראשית לו) יוֹסֵף בֶּן שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רוּעָה וְגוֹי. וְכָל
יוֹמִין דִּיעֻקֵּב, לֹא הָוָה לִיה צַעֲרָא כְּהֵאִי, וְהָוָה בְּכִי כָּל יוֹמָא לְאִינוּן שֶׁבַע
עֶשְׂרֵה שָׁנָה דִּיוֹסֵף.

וכְּשִׁיוֹסֵף נִפְרַד מִמֶּנּוּ, אִזְ הִתְקַיִים בּוּ, לֹא שְׁלוֹתִי ולא שְׁקֻטִי ולא נְחִתִי
וַיְבֹא רְגֹז, שְׁזָה הָיָה קִשְׂיָה לִיעֻקֵּב מִכָּל מַה שֶׁעֵבֵר. וּבְזִמְנָן שִׁיוֹסֵף נִפְרַד
מִמֶּנּוּ מַה כְּתוּב? (בראשית לו) יוֹסֵף בֶּן שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רוּעָה וְגוֹי. וְכָל
יְמֵי יַעֲקֹב לֹא הָיָה לוֹ צַעַר כְּזֶה, וְהָיָה בּוֹכָה כָּל יוֹם עַל אוֹתוֹן שֶׁבַע עֶשְׂרֵה
שָׁנָה שֶׁל יוֹסֵף.

מאי קִאֲתִיבו לִיה, (בראשית מו) וַיֹּסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינָיִד, הָא לָךְ שֶׁבַע עֶשְׂרֵה
שָׁנָה אַחֲרָנִין, בְּעַנּוּגִין וְתַפְנוּקִין וְהִנְאוֹת וְכִסּוּפִין. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב וַיְחִי
יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹי. תְּנָא, כָּל אִינוּן שְׁנִין, שְׁכִינְתָּא
יְקָרָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, עֲמִיָּה אֲשֶׁתְּפָחָא, וּבְגִין כְּדָ חַיִּים אֲקָרוּן.

מה הִשִּׁיבו לוֹ? (שם מו) וַיֹּסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינָיִד. הָרִי לָךְ שֶׁבַע עֶשְׂרֵה
שָׁנִים אַחֲרוֹת בְּעַנּוּגִים וְתַפְנוּקִים וְהִנְאוֹת וְכִסּוּפִים. זֶהוּ שְׁכִינְתוֹ וַיְחִי
יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹי. שְׁנִינוּ, שְׁכָל אוֹתוֹן שָׁנִים
שְׁכִינְתָּא כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִמְצָאָה עִמּוֹ, וְלָכֵן אֵלוּ נִקְרְאוּ
חַיִּים.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, אֶתְחַזִּי דְהָא בְּקִדְמִיתָא מִית הָוָה
הֵהוּא רוּחָא דִּילִיה, וְלֹא הָוָה מִתְּפִינִין לְקַבְּלָא רוּחָא אַחֲרָא. דְהָא רוּחָא
דְלַעִילָא, לֹא שְׂרִיא בְּרִיקְנִיא. אֲמַר רַבִּי יוֹסִי, שְׁכִינְתָּא לֹא שְׂרִיא, אֲלָא
בְּאֶתֶר שְׁלִים, וְלֹא בְּאֶתֶר חֶסֶר, וְלֹא בְּאֶתֶר פְּגִים, וְלֹא בְּאֶתֶר עֲצִיב, אֲלָא
בְּאֶתֶר דְּאֶתְפּוּוּן, בְּאֶתֶר חֲדוּ. וּבְגִין כְּדָ, כָּל אִינוּן שְׁנִין דִּיוֹסֵף אֶתְפָּרֵשׁ
מֵאֲבוּי, וַיַּעֲקֹב הָוָה עֲצִיב, לֹא שְׂרִיא בִּיה שְׁכִינְתָּא.

בֹּא רָאָה, כְּתוּב וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. נִרְאָה הָיָה שְׁבִתְחֻלָּה מִתָּה
הָיְתָה אוֹתָהּ הָרוּחַ שְׁלוֹ וְלֹא הָיָה מִתְּפִינִין לְקַבְּלָא רוּחַ אַחֲרָת, שְׁהָרִי רוּחַ
שְׁלִמְעָלָה לֹא שׁוֹרָה בְּרִיקְנוֹת. אֲמַר רַבִּי יוֹסִי, שְׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה אֲלָא

בְּמָקוֹם שָׁלֵם, וְלֹא בְּמָקוֹם חָסֵר, וְלֹא בְּמָקוֹם פְּגוּם, וְלֹא בְּמָקוֹם עָצוּב,
אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהִתְפָּנֵן, בְּמָקוֹם שֶׁמָּחָה, וְלִכְּוֹן בְּכָל אוֹתוֹן שְׁנִים שְׁיוֹסֵף
נִפְרָד מֵאֲבִיו וַיַּעֲקֹב הָיָה עָצוּב, לֹא שֶׁרָתָה בּוֹ שְׂכִינָה.

תָּנָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּתִיב, (תהלים ק) עֲבָדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה
בָּאוּ לִפְנֵי בְּרַנָּה. לְאַפְקָא, דְּלִית פּוֹלְחָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֶלָּא מְגוֹ
חֲדוּה. דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לִית שְׂכִינְתָא שְׂרִיָּא מְגוֹ עֲצָבוֹת, דְּכְתִיב (מלכים ב
א) וְעַתָּה קָחוּ לִי מִנְּגוֹן וְהָיָה כְּנִגּוֹן הַמְּנַגֵּן. מְנַגֵּן מְנַגֵּן תִּלְתַּת זִימְנֵי אֲמַאי. בְּגִין
לְאַתְעָרָא רוּחָא מְשִׁלִּימוּתָא דְכָלָא, דְּהוּא רוּחַ שְׁלִימָא.

שְׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּתוּב (תהלים ק) עֲבָדוּ אֶת ה'
בְּשִׂמְחָה בָּאוּ לִפְנֵי בְּרַנָּה. לְהוֹצִיא, שְׁאִין עֲבוּדַת הַקְּדוּשָׁה בְּרִיךְ הוּא
אֶלָּא מִתּוֹךְ חֲדוּה. שְׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִין שְׂכִינָה שׁוּרָה מִתּוֹךְ עֲצָבוֹת,
שְׂכְּתוּב (מלכים ב א) וְעַתָּה קָחוּ לִי מִנְּגוֹן וְהָיָה כְּנִגּוֹן הַמְּנַגֵּן. מְנַגֵּן מְנַגֵּן שְׁלֹשׁ
פְּעָמִים לְשֵׁם מָה? כְּדִי לְעוֹרֵר רוּחַ מְשִׁלִּמוּת הַכֹּל, שֶׁהוּא רוּחַ שָׁלֵם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, תַּמּוֹן תַּנִּינֵן, מֵאַרְבַּע סְטָרִין כֹּלָא אֲשַׁתְּכַח, וְכָל שְׁרָשִׁין
דְּעֵלְאִין וְתַתְּאִין בְּהוּ אַחִידֵן. וְתָנָא דָּא עֵייל וְדָא נְפִיק דָּא סְתִים וְדָא פְּרִישׁ,
אַתְאַחַד חַד בְּחִבְרָתָהּ, וְאִינוּן אַבְהוֹן דְּכָלָא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, שֵׁם שְׁנִינוּ, הַכֹּל נִמְצָא מֵאַרְבַּעָה צְדָדִים, וְכָל הַשְּׂרָשִׁים
שֶׁל הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים בְּהֵם אַחוּזִים. וְשְׁנִינוּ, זֶה נִכְנָס וְזֶה יוֹצֵא,
זֶה סְתוּם וְזֶה מְפָרֵשׁ, אַחוּז אַחַד בְּחִבְרוֹ, וְהֵם אֲבוֹת הַכֹּל.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, (דברים י) רַק בְּאַבוּתֵיךָ חֲשַׁק ה', כְּתִיב בְּאַבוּתֵיךָ, מִמֶּשׁ
תִּלְתָּא, וּמִשְׁמַע דְּכְתִיב רַק, רַק מִמֶּשׁ, וּמֵאֵלִין מִתְּפָרְשׁוֹן וּמִתְאַחַדוֹן כָּל שְׂאָר
אַחֲרֵינוּ, וְסִלְקִין שְׁמָא לְאַתְעָטְרָא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, (דברים י) רַק בְּאַבוּתֵיךָ חֲשַׁק ה'. כְּתוּב בְּאַבוּתֵיךָ, מִמֶּשׁ
שְׁלֹשָׁה, וּמִשְׁמַע שְׂכְּתוּב רַק - רַק מִמֶּשׁ, וּמֵאֵלָה נִפְרָדִים וְנִאֲחָזִים כָּל
שְׂאָר הָאַחֲרִים וְעוֹלִים הֵשֵׁם לְהַתְעָטֵר.

דף ריז ע"א

תנא, אמר רבי יוסי, מן יומא דאסתליק רבי שמעון מן מערתא, מלין (אליו) לא אתפסיין מן חבריא, ורזין עלאין הוו מסתכלן ואתגלגין מביניהו, כאלו אתייהבו ההיא שעפא בטורא דסיני. בטר דשכיב כתיב, (בראשית ח) ויסכרו מעינות (דף ריז ע"א) תהום וארובות השמים, והווי חבריא מרחשן מלי, ולא מתקיימי בהו.

שנינו, אמר רבי יוסי, מן היום שהתעלה רבי שמעון מהמערה, הדברים הללו לא נתפסו מן החברים ובסודות עליונים היו מסתכלים ומתגלים מביניהם, כאלו שנתנו באותה שעה בהר סיני, אחר שמת כתוב (בראשית ה) ויסכרו מעינות תהום וארבות השמים, והיו החברים מרחשים דברים, ולא מתקיימים בהם.

דיומא חד הוה יתיב רבי יהודה, אפתחא דטבריה, וחמא תרי גמלי, דסלקי קטפירא מעלוי דכתפין, נפל מטולא דקטפירא, ואתו צפרי. ועד לא מטו עליהו, אתבקעו.

שיום אחד הנה יושב רבי יהודה על פתחה של טבריה וראה שני גמלים שמעלים בגדי צמר מעל הכתפים. נפל המשא של בגדי הצמר, ובאו צפרים, ועד שלא הגיעו עליהם, התבקעו.

לבתר אתו כמה צפרין, והווי אזלי עליהו, ושרו (נ"א ושדיאו) לון בטרטישא, ולא מתבקעו. והווי צווחין לון, ולא הווי מתפרשן. שמעו חד קלא, עטרא דעטרין בקדרין שריא, ומריה לבר.

אחר כך באו כמה צפרים, והיו הולכים אחריהם, ושהו [וזרקו] אותם בסלע, ולא התבקעו, והיו צווחים להם ולא היו נפרדים. שמעו קול אחד עטרת העטרות שורה בחשכה והפעלים בחוץ.

עד דהוה יתיב, עבר חד גברא, אשגח בהו. אמר, לא קיים דא, הא דכתיב, (בראשית טו) וירד העיט על הפגרים וישב אותם אברם. אמר רבי יהודה, והא עבידנא ולא אתפרשן. אהדר רישיה ההוא גברא ואמר, עד לא מריט דא רישיה דמריה, ועד לא גליש למטרוניתא. רהט אבתריה תלת מלין, ולא אמר ליה. חלש דעתיה דרבי יהודה.

עד שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב, עֶבֶר אִישׁ אֶחָד, הַשְּׁגִיחַ בָּהֶם וְאָמַר, לֹא קִיַּם זֶה מֵה שְׁכֵתוֹב (בראשית טו) וַיֵּרֶד הָעֵיט עַל הַפְּגָרִים וַיֵּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהָרִי עָשִׂינוּ וְלֹא הִתְפָּרְדוּ. הַחֲזִיר רָאָשׁוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, עֲדִין לֹא מָרַט זֶה רָאָשׁוֹ שֶׁל אֲדוֹנָיו וְעֲדִין לֹא הִקְרִיחַ אֶת הַגְּבִירָה. רַץ אַחֲרָיו שְׁלֹשָׁה מִיָּלִין וְלֹא אָמַר לוֹ. חֲלָשָׁה דַעֲתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה.

יוֹמָא חַד, אֲדַמּוּדָּ תַחֲוֹת אֵילָנָא, וְחִמָּא בְּחֻלְמִיָּה, ד' גְּדַפִּין מִתְּתַקְנֹן, וְסָלִיק רַבִּי שְׁמַעוֹן עֲלֵיהוּ, וְסִפֵּר תּוֹרָה עִמִּיהוּ. וְלֹא שְׁבִיק כָּל סְפָרֵי רְזִין עֲלָאִין וְאַגְדָּתָא, דְּלֹא סָלִיק לוֹן בְּהַדִּיָּה. וְסָלִיק לְהוֹן (ס"א וסליקו ליה) לְרַקִּיעָא, וְחִמָּא דְּמִתְכַּסֵּיא מַעֲיָנָא, וְלֹא אֲתַגְּלֵיא.

יוֹם אֶחָד נִרְדָּם תַּחַת עֵץ וְרָאָה בְּחֻלּוֹמוֹ אַרְבַּע כְּנָפִים מְתַקְנֹת וְעוֹלָה עֲלֵיהֶן רַבִּי שְׁמַעוֹן וְסִפֵּר תּוֹרָה עִמּוֹ, וְלֹא הִשְׁאִיר כָּל סְפָרֵי הַסּוּדוֹת הָעֲלִיוֹנִים וְאַגְדָּה שֶׁלֹּא הֶעֱלָה אוֹתָם עִמּוֹ, וְהֶעֱלָה אוֹתָם [והעלו אותם] לְרַקִּיעַ, וְרָאָה שֶׁהוּא מִתְכַּסֶּה מֵהַעֲיָנִים וְלֹא הִתְגַּלָּה.

כַּד אֲתַעֵר, אָמַר, וַדַּאי מַדְשָׁכִיב רַבִּי שְׁמַעוֹן, חֲכַמְתָּא אֲסַתְּלַקַת מֵאַרְעָא. וּוִי לְדָרָא דְהָאִי אַבְנָא טַבָּא, דְּהוּוּ מִתְחַזֵּן (ס"א דמתאחדו) מִנִּיָּה, וְסַמְכִין עֲלֵיהּ עֲלָאִין וְתַתְּאִין, אֲתַאָּבִיד מִנִּיָּהוּ.

כְּשֶׁהִתְעוֹרַר, אָמַר, וַדַּאי מִשְׁמַת רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַחֲכָמָה הִסְתַּלְּקָה מִן הָאָרֶץ. אוֹי לְדוֹר שֶׁהָאָבֹן הַטּוֹבָה הַזֶּה, שֶׁהָיוּ נִרְאִים [מתאחדים] מִמְּנָה וְסוּמְכִים עֲלֵיהּ עֲלִיוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים, נֶאֱבָדָה מֵהֶם.

אַתָּא לְגַבִּיָּה דְרַבִּי אַבָּא, סַח לִיה. סָלִיק רַבִּי אַבָּא יְדוּי עַל רִישִׁיָּה, וּבְכַה וְאָמַר, רַבִּי שְׁמַעוֹן רִיחִיָּיא דְטַחְנִין מִנִּיָּה מִנָּא טַבָּא כָּל יוֹמָא, וְלִקְטִין לִיה. כְּמָה דְכַתִּיב, (במדבר יא) הַמִּמְעִיט אֶסְף עֲשָׂרָה חֲמָרִים, וְהִשְׁתָּא רִיחִיָּיא וּמִנָּא אֲסַתְּלָקוּ וְלֹא אֲשַׁתָּאֵר בְּעֵלְמָא מִינִיָּה, בְּרַ כְּמָה דְכַתִּיב, (שמות טז) קַח צְנֻצָּנֹת אַחַת וְתֵן שָׁמָּה מִלֵּא הָעוֹמֵר מִן וְהִנַּח אוֹתוֹ לְפָנֶי ה' לְמִשְׁמֶרֶת. וְאֵלוּ בְּאֲתַגְּלִיָּיא לֹא כְּתִיב, אֶלָּא לְמִשְׁמֶרֶת, לְאַצְנָעוּתָא. הִשְׁתָּא מֵאן יְכִיל לְגַלְּאָה רְזִין, וּמֵאן יִנְדַע לוֹן.

בָּא אֶל רַבִּי אַבָּא, סִפֵּר לוֹ. הָרִים רַבִּי אַבָּא אֶת יְדִיו עַל רָאָשׁוֹ וּבְכַה וְאָמַר, רַבִּי שְׁמַעוֹן רַחֲמִים שְׁטוּחְנוֹת מִמְּנוּ מִן טוֹב כָּל יוֹם וְלִקְטִים אוֹתוֹ, כְּפִתּוֹב (במדבר יא) הַמִּמְעִיט אֶסְף עֲשָׂרָה חֲמָרִים, וְעַכְשָׁו הָרַחֲמִים

וְהָמֵן הַסְתַּלְקוּ וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ בְּעוֹלָם, פָּרַט לָמָּה שְׂפָתוֹב (שמות טו) קח
צְנִינָת אַחַת וְתֵן שְׂמָה מְלֵא הָעֶמֶר מִן וְהִנַּח אוֹתוֹ לִפְנֵי ה' לְמִשְׁמֶרֶת.
וְאֵלּוּ בְּהִתְגַּלּוֹת לֹא כָתוּב אֶלְּא לְמִשְׁמֶרֶת, לְהַצְנִיעָה. עֲכָשׁוּ מִי יְכוּל
לְגַלּוֹת סוּדוֹת וּמִי יֵדַע אוֹתָם.

לְחִישׁ לִיָּה לְרַבִּי יְהוּדָה בְּלַחֲשׁוֹ, (אמר ליה רבי אבא) וְדַאי הֵהוּא גְבָרָא דְחֻמֵּית,
אֶלְיָהוּ הָוָה. וְלֹא בְּעָא לְגַלְּאָה רְזִין, בְּגִין דְּתַנְדַּע שְׂבַחָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּהָוָה
בְּיוֹמוֹי, וְיַבְכּוּן דְּרָא עָלוּי. אָמַר לִיָּה, דִּי לְמַבְכֵּי בְּכִיָּה עָלִיָּה.

לְחִישׁ לּוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּלַחֲשׁ, [אמר לו רבי אבא] וְדַאי אוֹתוֹ אִישׁ שְׂרָאִית הָיָה
אֶלְיָהוּ, וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת סוּדוֹת כְּדִי שְׂתַדַּע אֶת שְׂבָחוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן
שֶׁהָיָה בְּיָמָיו וְיַבְכּוּן הַדוֹר עָלוּי. אָמַר לוֹ, מִסְפִּיק לְבָכוֹת בְּכִיָּה עָלוּי.

רַבִּי יְהוּדָה הָוָה בְּכִי כָּל יוֹמָא עָלוּי, דְּהָא אַעְרָא עֲמִיָּה בְּאֲדָרָא קַדִּישָׁא דְרַבִּי
שְׁמַעוֹן, וְשְׁאַר חֲבֵרֵיָּא. אָמַר לִיָּה, וּוִי דְלֹא אֶסְתַּלְקָנָא הֵהוּא יוֹמָא עִם אֵינוֹן
תַּלְתָּא דְאֶסְתַּלְקוּ, וְלֹא לְחַמֵּי דְרָא דָא, דְּהָא אֶתְהַפֵּד.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה בּוֹכָה כָּל יוֹם עָלוּי, שְׁהָרִי נִפְגַּשׁ עִמּוֹ בְּאֲדָרָא הַקְּדוּשָׁה
שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן וְשְׁאַר הַחֲבֵרִים. אָמַר לוֹ, אוֹי שְׂלֵא הַסְתַּלְקָתִי אוֹתוֹ
יוֹם עִם אוֹתָם שְׁלֵשָׁה שְׁהַסְתַּלְקוּ, וְלֹא לְרֵאוֹת דוֹר זֶה, שְׁהָרִי מִתְהַפֵּד.

אָמַר לִיָּה, רַבִּי אֵימָא לִי, כְּתִיב, (שמות כט) וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת
וְאֶת הָאֲרָגָמֹן וְאֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ, וְאֵילּוּ כֶּסֶף לֹא כְּתִיב. וְהָא
כְּתִיב זָהָב וְכֶסֶף. אָמַר לִיָּה וְהָא נָמִי נַחֲשֶׁת, דְּכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת בְּחֻשְׁבָּנָא הָווּ,
וְהָכָא לֹא. אֶלְּא, אִי לֹא דְגַלִּי בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא בְּאֶתְרִיָּה, לֹא אֶצְטְרִיכָנָא
לְגַלְּאָה.

אָמַר לוֹ, רַבִּי, אָמַר לִי, כְּתוּב (שם כח) וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת
וְאֶת הָאֲרָגָמֹן וְאֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ, וְאֵלּוּ כֶּסֶף לֹא כְּתוּב, וְהָרִי
כְּתוּב זָהָב וְכֶסֶף? אָמַר לוֹ, וְהָרִי גַם נַחֲשֶׁת, שְׁכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת הֵיוּ בְּחֻשְׁבָּוֹן,
וְכָאן לֹא. אֶלְּא אִם לֹא שְׁגַלָּה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוּשָׁה בְּמִקּוּמוֹ - לֹא
הֶצְטַרְכְּתִי לְגַלּוֹת.

פִּתַח וְאָמַר, (חגי ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נָאִם ה', הֵינְנוּ דֹכְתִיב, (תהלים קטו) הַשָּׁמַיִם שְׁמַיִם לֵה'. בְּכִמָּה אֶתֶר אֶסְתַּכְּלֶנָּה בְּאֵלֶיךָ מֵאֵי דְקוּדְשָׁא, דְכְתִיב, (ויקרא טו) בְּגִדֵי קֹדֶשׁ הֵם, וְכְתִיב, (שמות כח) וַעֲשׂוּ בְגָדֵי קֹדֶשׁ. מֵאֵי קְדוּשָׁה הֵכָּא. אֲלֵא הֵכִי תִנְיִן, קְדוּשָׁה אֵינֻן בְּכָל אֶתֶר. וְכְתִיב בְּגִדֵי קֹדֶשׁ הֵם. וְעֲשִׂיתָ בְּגִדֵי קֹדֶשׁ, כְּגוֹנוֹנָא דְלַעֲיָלָא.

פִּתַח וְאָמַר, (חגי ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נָאִם ה'. הֵינְנוּ שְׁכַתוּב (תהלים קטו) הַשָּׁמַיִם שְׁמַיִם לֵה'. בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת הַסְתַּכְּלִיתִי בְּכָלִי הַקֹּדֶשׁ הַלְלוּ, שְׁכַתוּב (ויקרא טו) בְּגִדֵי קֹדֶשׁ הֵם, וְכַתוּב (שמות כח) וַעֲשׂוּ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ. אֵיזוּ קְדוּשָׁה כָּאן? אֲלֵא כִּדְ שְׁנִינֻ, קְדוּשָׁה הֵם בְּכָל מְקוֹם, וְכַתוּב בְּגִדֵי קֹדֶשׁ הֵם. וְעֲשִׂיתָ בְּגִדֵי קֹדֶשׁ, כְּמוֹ שְׁלַמְעֵלָה.

דְתִנְיָא כְהוֹן גְּדוּל לְעֵילָא, כְהוֹן גְּדוּל לְתַתָּא, לְבוּשִׁין דִּיקָר לְעֵילָא, לְבוּשִׁין דִּיקָר לְתַתָּא. וּמָה דְלֵא אֲמַר כְּסָף וּנְחֹשֶׁת, לְאֶתֶר אַחְרָא אֶסְתַּלְקִין. דְכְתִיב (שמות כז) כָּל עֲמוּדֵי הַחֹצֵר סָבִיב מְחוּשְׁקִים כְּסָף וְגוֹ', וְכַתִּיב וְאֲדִנְיָהֶם נְחֹשֶׁת. דְאֵינֻן מֵאֵי שְׁמוּשָׁא, לְאֶשְׁתַּמְשָׂא מִשְׁכַּנָּא בְהוֹ.

שְׁלַמְדֵנוּ, כְהוֹן גְּדוּל לְמַעְלָה, כְהוֹן גְּדוּל לְמַטָּה. לְבוּשֵׁי כְבוֹד לְמַעְלָה, וּלְבוּשֵׁי כְבוֹד לְמַטָּה. וּמָה שְׁלֵא אֲמַר כְּסָף וּנְחֹשֶׁת, לְמְקוֹם אַחַר הֵם הִתְעַלּוּ, שְׁכַתוּב (שם כז) כָּל עֲמוּדֵי הַחֹצֵר סָבִיב מְחוּשְׁקִים כְּסָף וְגוֹ', וְכַתוּב וְאֲדִנְיָהֶם נְחֹשֶׁת, שְׁהֵם כְּלִים לְשְׁמוּשׁ שְׁהַמְשִׁכּוֹן יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

אֲבַל הֵכָּא בְּאֵלֶיךָ לְבוּשִׁין דִּיקָר, לֹא בְעֵי לְאֶשְׁתַּמְשָׂא בְהוֹ בְרַ נֶשׁ אַחְרָא, בְּרַ מִכְּהֵנָּה רַבָּא, דְרַבּוּ מִשַׁח קוּדְשָׁא עַל רִישֵׁיהּ. דְכְתִיב (שמות כח) וְעֲשִׂיתָ בְּגִדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד לְכְבוֹד וּלְתַפְאָרֶת. דְבְאֵינֻן לְבוּשִׁין דְמֵי לְגוֹנוֹנָא דְלַעֲיָלָא.

אֲבַל כָּאן בְּלְבוּשֵׁי כְבוֹד הָאֵלוּ לֹא צְרִיד לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אֲדָם אַחַר, פְּרִט לְכַהֵן הַגְּדוּל שְׁשִׁמּוֹן מִשַׁחַת קֹדֶשׁ עַל רִאשׁוֹ, שְׁכַתוּב (שם כח) וְעֲשִׂיתָ בְּגִדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד לְכְבוֹד וּלְתַפְאָרֶת, שְׁבְּאוֹתָם לְבוּשִׁים הוּא דוּמָה לְגוֹן שְׁלַמְעֵלָה.

השלמה מההשמטות (סימן נ"ב)
לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. מֵאֵי לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב, מְשַׁל לְמָה הַדְּבָר דוּמָה לְמַלְךָ שְׁהִיוּ לוֹ שְׁתֵּי אוֹצְרוֹת, אַחַת שֶׁל כְּסָף וְאַחַת שֶׁל זָהָב. שֶׁם שֶׁל כְּסָף בֵּימִינוֹ וְשֶׁל זָהָב בְּשִׁמְאֵלוֹ אֲמַר זֶה יְהִי מְזוּמָן וְקַל לְהוֹצֵאָה וְעוֹשֶׂה דְבָרָיו בְּנַחַת

וְהוּא יְהִיָּה דְבַק עִם הָעֲנִיִּים וּמְנַהִיגֵם בְּנַחַת. כִּהְיָא דְאִמְרִינָן, (שמות ט"ו)
יְמִינְךָ יִי נֶאֱדָרִי בְּכַח.

לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. מַה זֶה לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב? מִשָּׁל לָמָּה הַדְּבָר
דּוּמָה? לְמַלְךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי אוֹצְרוֹת, אֶחָד שֶׁל כֶּסֶף וְאֶחָד שֶׁל זָהָב, שָׁם
שֶׁל כֶּסֶף בִּימִינוֹ, וְשֶׁל זָהָב בְּשִׂמְאָלוֹ. אָמַר, זֶה יְהִיָּה מְזֻמָּן וְקַל
לְהוֹצֵאָה. וְעוֹשֶׂה דְבָרָיו בְּנַחַת, וְהוּא יְהִיָּה דְבַק עִם הָעֲנִיִּים וּמְנַהִיגֵם
בְּנַחַת, כְּאוֹתָהּ שֶׁאִמְרָנוּ יְמִינְךָ ה' נֶאֱדָרִי בְּכַח.

וְאִם שָׂמַח אָדָם בְּחֻלְקוֹ טוֹב, וְאִם לָאוּ, (שמות ט"ו) יְמִינְךָ יִי תִרְעַץ אוֹיֵב. מֵאִי
יְמִינְךָ יִי תִרְעַץ אוֹיֵב, אָמַר לוֹ, זֶה הַזָּהָב דְּכַתִּיב לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. לָמָּה
נִקְרָא שְׁמוֹ זָהָב שְׁבוּ כְּלוּלוֹת שְׁלֹשׁ מִדּוֹת. הַז', זֵי מִדּוֹת. הַה', ה' אֲחֵדוֹת
אֲחֵרוֹנוֹת (ס"א אַחֲרוֹנָה) הַב' חֲכָמִיָּה וּבִינָיָה וְנִקְרָאת נְשָׂמָה זֹו עַל שֵׁם אֲצִילוֹת
ה' סְפִירוֹת אַחֲרוֹנוֹת וְה' שְׁמוֹת לְנִשְׂמָה (ס"א נר"ן ח"י סימנא נפש רוח נשמה חיה
יחידה). רוּחַ, חַיָּה, יְחִידָה, נְשָׂמָה, נְפֶשׁ.

וְאִם שָׂמַח אָדָם בְּחֻלְקוֹ - טוֹב, וְאִם לָאוּ - יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב. מַה
זֶה יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב? אָמַר לוֹ, זֶה הַזָּהָב, שֶׁכְּתוּב לִי הַכֶּסֶף וְלִי
הַזָּהָב. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ זָהָב? שְׁבוּ כְּלוּלוֹת שְׁלֹשׁ מִדּוֹת. הַז' - שְׁבַע
מִדּוֹת, הַה' - חֲמֵשׁ אֲחֵדוֹת אַחֲרוֹנוֹת [אַחֲרוֹנָה], הַב' - חֲכָמָה וּבִינָה.
וְנִקְרָאת נְשָׂמָה זֹו עַל שֵׁם אֲצִילוֹת, חֲמֵשׁ סְפִירוֹת אַחֲרוֹנוֹת, וְחֲמֵשׁ
שְׁמוֹת לְנִשְׂמָה [נר"ן ח"י הסימן נפש רוח נשמה חיה יחידה] - רוּחַ חַיָּה יְחִידָה נְשָׂמָה
נְפֶשׁ.

מֵאִי עֲבִידְתִּיָּה כֶּסֶף הִיא ה' לְזוֹ. דְּכַתִּיב כִּי גְבוּהָ מֵעַל גְּבוּהָ שׁוֹמֵר וּגְבוּהֵי
עֲלֵיהֶם וּב' הִיא קִיּוּמָם כְּמָה דְאֵת אָמַר בְּבִרְאשִׁית. וּמֵאִי עֲבִידְתִּיָּה הַכָּא,
מִשָּׁל לָמָּה הַדְּבָר דּוּמָה לְאֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ בֵּת טוֹבָה וְנִעִימָה וּשְׁלָמָה וְנֶאֱמָר
וְהַשִּׂיָּאָה לְבֵן מֶלֶךְ וְהַלְבִּישָׁה וְעִיטְרָה וְקִישָׁטָה וְנִתְּנָה לוֹ עִם מָמוֹן רַב. אָמַר
אֶפְשָׁר לְמַלְךְ זֶה לְשֶׁבֶת חוּץ מִבֵּיתוֹ, אֲמַרְתָּ לָא. אֶפְשָׁר לוֹ לְשֶׁבֶת כָּל הַיּוֹם
תְּמִיד עִמָּה, אֲמַרְתָּ לָא. הָא כִּי צָד שָׁם חֲלוֹן בֵּינוּ לְבֵינָה וְכָל שְׁעָה שֶׁצָּרִיכָה
הַבֵּת לְאֲבִיָּה אוֹ הָאָב לְבֵיתוֹ מִתְּחַבְּרִין יַחַד בְּחֵלוֹן. הֲדָא הוּא דְכַתִּיב, (תהלים
מ"ה) כָּל כְּבוֹדָה בֵּת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁה ע"כ. (וכתיב) (וויחס
כסף) (שמות כ"ז) וְאֲדַנְיָהֶם נְחֹשֶׁת דְּאִינוֹן מֵאִנִּי שְׁמוּשָׁא לְאֲשֶׁת־מִשָּׂא מִשְׁכָּנָא
בְּהוּ.

מַה מַּעֲשָׂהוּ? כֶּסֶף הִיא ה', לְזוֹ, שֶׁכְּתוּב כִּי גְבוּהָ מֵעַל גְּבוּהָ שׁוֹמֵר וּגְבוּהֵי
עֲלֵיהֶם, וּב' הִיא קִיּוּמָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּבִרְאשִׁית. וְיִמָּה מַּעֲשָׂהוּ כָּאן?

מְשַׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאַחַד שֶׁהִיָּה לוֹ בֵּת טוֹבָה וּנְעִימָה וּשְׁלֵמָה וְנֶאֱמָר, וְהַשִּׁיאָה לְבֵן מְלֶךְ, וְהַלְבִּישָׁה וְעֵטְרָה וְקִשְׁטָה, וּנְתַנָּה לוֹ עִם מָמוֹן רַב. אָמַר, אֲפֹשֶׁר לְמֶלֶךְ זֶה לְשֶׁבֶת חוּץ מִבֵּיתוֹ? אָמַרְתָּ לֹא. אֲפֹשֶׁר לוֹ לְשֶׁבֶת כָּל הַיּוֹם תִּמְיֵד עִמָּה? אָמַרְתָּ לֹא. הֲאֵי כִּיצַד? שֵׁם חֲלוֹן בֵּינוֹ לְבֵינָה, וְכָל שְׁעָה שֶׁצָּרִיכָה הַבֵּת לְאַבִּיָּה אוֹ הָאֵב לְבֵתוֹ, מִתְחַבְּרִים יַחַד בְּחֵלוֹן. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב כָּל כְּבוֹדָה בֵּת מְלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבָּצוֹת זֶהָב לְבוֹשָׁה (ע"כ). [וכתוב] [ווייהם כסף] וְאֲדַנְיָהִם נִחֲשֶׁת, שֶׁהֵם כְּלֵי שְׁמוֹשׁ שֶׁהַמֶּשְׁכָּן יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

אָבֵל הֵכָא בְּאֵלִין לְבוּשִׁין דִּיקָר לָא בְּעֵי לְאַשְׁתַּמְשָׂא בְּהוּ בַר נֶשׁ אַחְרָא בַר כְּהֵנָא (נ"א מכהנא) רַבָּא, דְּרַבּוּ מְשַׁח קוּדְשָׁא עַל רִישָׁא. דְּכַתִּיב (שמות כ"ח) (ועשית) בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד לְכָבוֹד וּלְתַפְאַרְיִית, דְּבְּאִינוּן לְבוּשִׁין דְּמִי לְגוּוֹנָא דְּלַעִילָא : (עד כאן מההשמטות)

אָבֵל כָּאן בְּלְבוּשֵׁי הַכְּבוֹד הִלְלוּ לֹא צָרִיד לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אִישׁ אַחַר פֶּרֶט כִּהֵן [מהכהן] הַגְּדוֹל, שֶׁשָּׁמֵן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ עַל רִאשׁוֹ, שֶׁכְּתוּב [ועשית] בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד לְכָבוֹד וּלְתַפְאַרְת, בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים דּוֹמֶה לְגוֹן עֲלִיוֹן : ע"כ מההשמטות

דף ריז ע"ב

תִּנְיָא. וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוֹת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְוִי לְעֵלְמָא, דְּהָא בְּנֵי נֶשֶׁא לָא חֲמָאן וְלֹא שְׁמַעוּ, וְלֹא (דף ריז ע"ב) יִדְעוּן דְּהָא כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא, קָלָא דְּכְרוּזָא אֲשֶׁתַּמַּע, בְּמֵאתָן וְחֲמִשִּׁין עֲלָמִין.

לְמַדְנוּ, וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוֹת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹי לְעוֹלָם, שֶׁהָרִי בְּנֵי אָדָם לֹא רוֹאִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא יוֹדְעִים, שֶׁהָרִי כָּל יוֹם וְיוֹם קוֹל הַכְּרוּז נִשְׁמַע בְּמֵאתִים חֲמִשִּׁים עוֹלָמוֹת.

תִּנְיָא עֲלָמָא חֲדָא, אֲשֶׁתַּמּוּדַע לְעֵילָא. וְכַד כְּרוּזָא נִפְיק, הֵהוּא עֲלָמָא מְזַדְעָזְעָא וּמִתְחַלְחָלָא. נִפְקִי (קסב ע"ב) תַּרְוֵן צְפָרִין, דְּאִסְתַּלְקוּ מִהֵהוּא עֲלָמָא, דְּמְדוּרִיהוֹן תַּחוּת אֵילָנָא דְּחִיזוּ דְּחִי וּמוֹתָא בֵּיה.

שְׁנִינוּ, עוֹלָם אֶחָד נוֹדַע לְמַעַלָּה, וּכְשֶׁהֲכָרוּז יוֹצֵא, אוֹתוֹ הָעוֹלָם מְזַדְעָזַע
וּמִתְחַלְחֵל יוֹצְאוֹת שְׁתֵּי צַפְרִים שְׁעוֹלוֹת מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁמְדוֹרֵם תַּחַת
הַעֵץ שָׁבוּ מֵרְאֵה הַחַיִּים וְהַמְּוֹת.

נִפְקָא חַד צַפּוֹרָא לְסִטְר דְּרוּמָא וְחַד צַפּוֹרָא לְסִטְר צַפּוֹנָא, וְחַד צַפּוֹרָא כַּד
נְהִיר יְמָמָא, וְחַד כַּד אֲתַחְשַׁד יְמָמָא. כָּל חַד וְחַד קָרִי וּמְכַרְזָא, מַה דְּשִׁמְעִין
מִהֵוּא כְּרוּזָא.

יוֹצְאֵת צַפּוֹר אַחַת לְצַד דְּרוּם, וְצַפּוֹר אַחַת לְצַד צַפּוֹן, וְצַפּוֹר אַחַת
כְּשִׁמְאִיר הַיּוֹם, וְאַחַת כְּשִׁנְחַשְׁדָּ הַיּוֹם, וְכָל אַחַת וְאַחַת קוֹרְאֵת
וּמְכַרְזָה מַה שֶׁשׁוֹמְעִים מֵאוֹתוֹ כְּרוּז.

לְבַתֵּר בְּעוּ לְאַסְתַּלְקָא לְאַתְרֵיהוּ, וּמִשְׁתַּמְטִי רְגְלֵיהוּ בְּנוֹקְבָא דְתַהוּמָא
רַבָּא, וּמִתְלַכְדוֹן בְּגוּיָה, עַד דְּאַתְפְּלִיג לִילְיָא. כַּד אֲתַפְּלִיג לִילְיָא, כְּרוּזָא קָרִי,
(קַהֲלַת ט) וְכַצְפְּרִים הָאֲחִזוֹת בְּפַח כְּהֵם יוֹקְשִׁים בְּנֵי הָאָדָם.

אַחַר כֶּךָ רוֹצוֹת לְהַתְעַלּוֹת לְמִקּוּמוֹ, וְנִשְׁמָטוֹת רְגְלֵיהוּ בְּנִקְבַת תְּהוּם
רַבָּה, וְנִלְכְּדוֹת בְּתוֹכָהּ עַד שֶׁנְּחַלֵּק הַלְיָלָה. וּכְשֶׁנְּחַלֵּק הַלְיָלָה, הַכְּרוּז
קוֹרָא: (קַהֲלַת ט) וְכַצְפְּרִים הָאֲחִזוֹת בְּפַח כְּהֵם יוֹקְשִׁים בְּנֵי הָאָדָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשַׁעֲתָא דְּמִתְלַכְדוֹן רְגְלוֹי דְּבְנֵי נֶשָׂא, וְיוֹמוֹי אֲתַקְרִיבוּ,
הֵהוּא יוֹמָא, אֲתַקְרִי יוֹם ה', לְאַתְבָּא רוּחִיה לִיה. תֵּנָא בְּהֵיא שַׁעֲתָא,
פְּקֻדָא הֵהוּא כְּתָרָא קַדִּישָׁא, עַל רוּחִיה. וּמֵאֵן אִיהוּ, דְּכַתִּיב, (תְּהִלִּים ז) יָמֵי
שְׁנוֹתֵינוּ בְּהֵם שְׁבַעִים שָׁנָה. וְהִיא כְּתָרָא שְׁבִיעָא דְּכֻלָּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשַׁעָה שְׁנִלְכְּדוֹת רְגְלֵי בְּנֵי הָאָדָם וְיָמֵי מִתְקַרְבִּים,
אוֹתוֹ יוֹם נִקְרָא יוֹם ה' לְהָשִׁיב רוּחוֹ אֵלָיו. שְׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ שַׁעָה פּוֹקֵד
אוֹתוֹ הַכְּתָר הַקְּדוֹשׁ עַל רוּחוֹ, וּמִיָּהוּ? שְׁכַתּוֹב (תְּהִלִּים ז) יָמֵי שְׁנוֹתֵינוּ
בְּהֵם שְׁבַעִים שָׁנָה. וְהִיא כְּתָרָא שְׁל שְׁבִיעֵי שָׁל הַכֹּל.

וְאִם מִסְטָרָא דְּגְבוּרָה קֶאֱתִי, כְּתִיב, וְאִם בְּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה דְּכַתְרָא
דְּגְבוּרָה תְּמִינָאָה הוּי, מִכָּאֵן וְלְהַלָּאָה, לֵית אַתְר לְאַתְמַשְׁדָּ, כְּמַה דְּאַתְר
אָמַר, וְרַהֲבִם עֲמַל וְאָוֵן. בְּאַתְר דְּלָא הוּי יְסוּדָא, בְּנִינָא לָא אֲתַקִּיִּים.

וְאִם מִצַּד הַגְּבוּרָה הוּא בָּא - כְּתוּב וְאִם בְּגִבּוּרֹת שְׂמָנִים שָׁנָה, שְׁכַתֵּר
הַגְּבוּרָה הוּא הָרִי שְׂמִינִי. מִכָּאן וְהִלָּאָה אֵין מְקוֹם לְהַמְשִׁיךְ, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר וְרַהֲבִם עָמַל וְאָוֶן. בְּמְקוֹם שֶׁלֹּא הָיָה יְסוּד, הַבְּנִין לֹא עוֹמְדִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זְכָאִין אֵינוֹן צְדִיקָא, כִּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעָא לְאַתְבָּא
רוּחִיה לִיה, וְלִשְׂאָבָא הַהוּא רוּחָא בְּגוּיָה. דְּתַנָּיָא, בְּשַׁעֲתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא בְּעָא לְאַתְבָּא רוּחִיה לִיה, אֵי זְכָאָה הוּא הַהוּא רוּחָא, מַה כְּתִיב, (קֹהֶלֶת
יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַתָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲשֶׁרִיָּהֶם הַצְּדִיקִים, כְּשֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחָה
לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ אֵלָיו וְלִשְׂאָב אוֹתָהּ רוּחַ לְתוֹכוֹ. שְׁשִׁנִּינוּ, בְּשַׁעֲה
שְׂרוּצָה הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ, אִם רוּחַ זֶה הִיא שֶׁל
צְדִיק, מַה כְּתוּב? (קֹהֶלֶת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַתָּה.

וְאֵי לֹא אֲשַׁתְּפַח זְכָאָה, וְוִי לְהַהוּא רוּחָא, דְּבַעֵי לְאַסְתַּחֲאָה בְּנוּרָא דְדָלִיק,
וְלֹאֲתַתְּקִנָּא בְּגִין לְאַשְׁתַּאֲבָא בְּגוּפָא דְמַלְכָּא וְאֵי לֹא אֲתַתְּקִנָּת, וְוִי לְהַהוּא
רוּחָא, דְּמַתְּגַלְגֵּלָא כְּאֲבָנָא בְּקוֹסְפִיתָא, דְּכְתִיב, (שְׁמוּאֵל א כה) וְאֶת נֶפֶשׁ אִיבִידָךְ
יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקְּלַע. תַּנָּיָא, אֵי הַהוּא רוּחָא זְכִי, כְּמַה טְבִין גְּנִיזִין לִיה
בְּהַהוּא עֲלָמָא. דְּכְתִיב, (ישעיה סד) עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זּוֹלָתָךְ יַעֲשֶׂה
לְמַחֲכָה לוֹ.

וְאִם לֹא נִמְצָא צְדִיק, אוֹי לְאוֹתָהּ רוּחַ שְׁצָרִיכָה לְרַחֵץ בְּאֵשׁ שְׂדוּלְקַת
וְלְהַתְּקִין כְּדִי לְהַשְׂאֵב לְגוּף הַמְּלָךְ. וְאִם לֹא נִתְקַנָּת, אוֹי לְאוֹתָהּ רוּחַ
שְׂמַתְּגַלְגֵּלָת כְּאֲבָן בְּכַף הַקְּלַע, שְׁכְּתוּב (שְׁמוּאֵל א כה) וְאֶת נֶפֶשׁ אִיבִידָךְ
יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקְּלַע. שְׁנִינוּ, אִם אוֹתָהּ רוּחַ זּוֹכָה, כְּמַה טּוֹבוֹת
גְּנוּזִים לָהּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שְׁכְּתוּב (ישעיה סד) עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זּוֹלָתָךְ
יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כִּד הַהוּא בֵּר נָשׁ אֲתַקְרִיבוּ יוֹמוֹי, תִּלְתִּין יוֹמִין מְכַרְיָזִי עֲלוֹי
בְּעֲלָמָא וְאַפִּילוּ צְפָרִי שְׂמִיָּא מְכַרְיָזִין עֲלוֹי. וְאֵי זְכָאָה הוּא, תִּלְתִּין יוֹמִין
מְכַרְיָזִין עֲלוֹי בֵּין צְדִיקָא, בְּגִינְתָּא דְעֵדוֹן.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּשֶׁמִּתְקַרְבִּים יְמֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ, שְׁלֹשִׁים יוֹם מְכַרְיָזִים
עָלָיו בְּעוֹלָם, וְאַפִּילוּ צְפָרִי הַשְּׁמַיִם מְכַרְיָזִים עָלָיו. וְאִם צְדִיק הוּא,
שְׁלֹשִׁים יוֹם מְכַרְיָזִים עָלָיו בֵּין הַצְּדִיקִים בְּגוֹ עֵדוֹן.

תָּנָא, כָּל אֵינוֹן תְּלַתִּין יוֹמִין, נִשְׁמַתִּיה נִפְקַת מִנִּיה בְּכָל לַיְלָא, וְסַלְקַת וְחָמַאת דְּיוֹכְתָּה בְּהֵוָא עֲלֵמָא, וְהֵוָא בְּרַ נֶשׁ לָא יָדַע, וְלֹא אֲשַׁגַּח, וְלֹא שְׁלִיט בְּנִשְׁמַתִּיה, כָּל אֵינוֹן תְּלַתִּין יוֹמִין כְּמָה דְּהוּה בְּקַדְמִיתָא. דְּכְתִיב, (קהלת ח) אֵין אָדָם שְׁלִיט בְּרוּחַ לְכֹלָא אֶת הָרוּחַ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִפְּד שָׂרָאן אֵינוֹן תְּלַתִּין יוֹמִין, צִלְמָא דְּבֵר נֶשׁ אֲתַחְשָׁד, וְדִיוֹקְנָא דְּאֲתַחְזִי בְּאַרְעָא אֲתַמְנַעַת.

שְׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם שְׁלֵשִׁים יָמִים נִשְׁמַתוּ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ בְּכָל לַיְלָה, וְעוֹלָה וְרוּאָה אֶת מְקוֹמָהּ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ אָדָם לֹא יוֹדַע וְלֹא מִשְׁגִּיחַ וְלֹא שׁוֹלֵט בְּנִשְׁמַתוֹ כָּל אוֹתָם שְׁלֵשִׁים יוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּתַחֲלָה, שְׁכַתוֹב (קהלת ח) אֵין אָדָם שְׁלִיט בְּרוּחַ לְכֹלָא אֶת הָרוּחַ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכְּשִׁמְתַּחֲלִים אוֹתָם שְׁלֵשִׁים יוֹם, צָלַם הָאָדָם נְחֻשָׁד, וְהִדְמוֹת שְׁנֵרְאִית בְּאַרְץ נִמְנַעַת.

רַבִּי יִצְחָק הָוָה יְתִיב יוֹמָא חַד אֶפְתַּחְא דְּרַבִּי יְהוּדָה, וְהוּוּה עָצִיב. נִפְיִק רַבִּי יְהוּדָה, אֲשַׁכְּחִיה לְתַרְעִיָה, דְּהוּוּה יְתִיב וְעָצִיב. אָמַר לִיה (צ"ל מה) מֵאן יוֹמָא דִּין מִשְׁאָר יוֹמִין.

רַבִּי יִצְחָק הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד עַל פְּתַחוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וְהָיָה עָצוּב. יָצָא רַבִּי יְהוּדָה וּמָצָא אוֹתוֹ בְּשַׁעַר שְׁלוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעָצוּב. אָמַר לוֹ, מַה יוֹם זֶה מִשְׁאָר יָמִים?

אָמַר לִיה, אֲתִינָא לְגַבְדָּךְ, לְמַבְעֵי מִינְךָ תְּלַת מַלְיִין, חַד, דְּכַד תִּימָא מְלִי דְּאוּרִייתָא, וְתַדְכֵּר מֵאֵינוֹן מַלְיִין דְּאָנָא אֲמִינָא, דְּתִימָא לֹון מִשְׁמִי, בְּגִין לְאֲדַכְרָא שְׁמִי. וְחַד דְּתַזְכִּיר לְיוֹסֵף בְּרִי בְּאוּרִייתָא. וְחַד, דְּתִזְיִל לְקַבְרֵי כָּל זֵי יוֹמִין, וְתַבְעֵי בְּעוֹתִידָךְ עָלִי.

אָמַר לוֹ, בְּאֲתִי אֶלֶיךָ לְבַקֵּשׁ מִמֶּךָ שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים. אֶחָד - שְׁכַפְאָשֵׁר תִּנְאֵמַר דְּבָרֵי תוֹרָה וְתַזְכִּיר מֵאוֹתָם דְּבָרִים שְׁאֲנִי אֲמַרְתִּי, שְׁתִּאֲמַר אוֹתָם בְּשְׁמִי, כְּדִי לְהַזְכִּיר אֶת שְׁמִי. וְאֶחָד - שְׁתַּזְכֵּךְ אֶת יוֹסֵף בְּנִי בְּתוֹרָה. וְאֶחָד - שְׁתַּלַּד לְקַבְרֵי כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים וְתַבְקֵשׁ בְּקִשְׁתְּךָ עָלִי.

אָמַר לִיה מִנִּין לָךְ. אָמַר לִיה, הָא נִשְׁמַתִּי אֲסַתְלַקַּת מִנִּי בְּכָל לַיְלָא, וְלֹא אֲנִהִיר לִי בְּחִלְמָא כְּמָה דְּהוּוּה בְּקַדְמִיתָא. וְעוֹד דְּכַד אָנָא מְצַלִּינָא וּמְטִינָא

לְשׁוֹמֵעַ תִּפְלָה, אֲשַׁחֲנָא בְּצוּלָמִי דִּילִי בְּכוּתְלָא, וְלֹא חֲמִינָא לִיה. וְאֲמִינָא דְהוּאִיל וְצִלְמָא אֲתַעְבֵּר וְלֹא אֲתַחֲזִי, דְּהָא פְּרוּזָא נְפִיק וְכָרִיז. דְּכַתִּיב, (תהלים ט) אֵךְ בְּצֻלָּם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ, כָּל זְמַנָּא דְּצוּלְמָא דְּבַר נֶשׁ לֹא יִתְעַבֵּר מִנִּיה, יִתְהַלֵּךְ אִישׁ, וְרוּחִיה אֲתַקְיִימָא בְּגוּיָה. אֲתַעְבֵּר צוּלְמָא דְּבַר נֶשׁ וְלֹא אֲתַחֲזִי, אֲתַעְבֵּר מִהֵאֵי עֲלָמָא.

אָמַר לוֹ, מַנִּין לָךְ? אָמַר לוֹ, הֲרִי נִשְׁמַתִּי מִסְתַּלְקַת מִמֶּנִּי בְּכָל לַיְלָה, וְלֹא מְאִירָה לִי בְּחִלּוּם כְּמוֹ שֶׁהִיְתָה בְּתַחֲלָה. וְעוֹד, שְׂפָאֲשֵׁר אֲנִי מִתְּפַלֵּל וּמַגִּיעַ לְשׁוֹמֵעַ תִּפְלָה, אֲנִי מִשְׁגִּיחַ בְּצֻלְמִי שֶׁבִּכְתֵּל וְלֹא רוֹאֶה אוֹתוֹ, וְאֲמַרְתִּי, הוּאִיל וְהַצֵּלָם הָעֵבֶר וְלֹא נִרְאָה, שֶׁהֲרִי הִכְרוּז יוֹצֵא וּמְכָרִיז, שְׂפָתוֹב (תהלים ט) אֵךְ בְּצֻלָּם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ - כָּל זְמַן שֶׁצֻּלָּם הָאָדָם לֹא יַעֲבֵר מִמֶּנּוּ, יִתְהַלֵּךְ אִישׁ וְרוּחוֹ עוֹמְדַת בְּתוֹכוֹ. כְּשֶׁהָעֵבֶר צֻלָּם הָאָדָם וְלֹא נִרְאָה, אִזּוֹ הוּא מְעַבֵּר מִהָעוֹלָם הַזֶּה.

דף ריח ע"א

אָמַר לִיה, וּמַהֲכָא, דְּכַתִּיב, (איוב ח) כִּי צַל יִמִּינוּ עָלַי אֲרָךְ. אָמַר לִיה, כָּל אֱלִין מַלְיִן דְּאֵת בְּעֵי עֵבִידָנָא. אֲבָל בְּעֵינָא מִינָךְ (דף ריח ע"א) דְּבַהֲהוּא עֲלָמָא, תְּבַרְרִיר דְּיִכְתְּרֵי גִבְדָּךְ, כְּמָה דְּהוּינָא בְּהֵאֵי עֲלָמָא. בְּכָה רַבִּי יַצְחָק וְאָמַר, בְּמָטוֹ מִינָךְ, דְּלֹא תִתְפַּרֵּשׁ מִנָּאֵי כָּל אֱלִין יוֹמִין.

אָמַר לוֹ, וּמַכָּאוֹ, שְׂפָתוֹב (איוב ח) כִּי צַל יִמִּינוּ עָלַי אֲרָךְ. אָמַר לוֹ, כָּל הַדְּבָרִים הַלְלוּ שֶׁאֲתָה רוּצָה שֶׁאֲנִי אֶעֱשֶׂה, אֲבָל אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ, שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם תְּבַרֵּר אֶת מְקוֹמִי אֲצִלָּךְ כְּמוֹ שֶׁהִיְתָי בְּעוֹלָם הַזֶּה. בְּכָה רַבִּי יַצְחָק וְאָמַר, בְּבַקְשָׁה מִמְּךָ שֶׁלֹּא תִפְרֹד מִמֶּנִּי כָּל הַיָּמִים הַלְלוּ.

אֲזָלוּ לְגַבִּיָּה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲשַׁכְּחוּהוּ דְּהִנּוּה לְעֵי בְּאוּרִיָּתָא, זְקִיף עֵינָוֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְחָמָא לְרַבִּי יַצְחָק, וְחָמָא לְמַלְאָךְ הַמְּנוֹת דְּרַהִיט קַמִּיה, וְרַקִּיד קַמִּיה. קָם רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲחִיד בִּידֵיה דְּרַבִּי יַצְחָק. אָמַר, גּוֹזְרָנָא, מֵאן דְּרַגִּיל לְמִיעַל, יַעוּל. וּמֵאן דְּלֹא רַגִּיל לְמִיעַל, לֹא יַעוּל. עֲאלוּ רַבִּי יַצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה, קָטִיר מַלְאָךְ הַמְּנוֹת לְבַר.

הֲלָכוּ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, מְצִאוּהוּ שֶׁהִיָּה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה. זְקָף עֵינָוֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַאָה אֶת רַבִּי יַצְחָק, וְרַאָה אֶת מַלְאָךְ הַמְּנוֹת שֶׁרַץ לְפָנָיו וְרוֹקֵד לְפָנָיו. קָם רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאֲחִז בִּיד רַבִּי יַצְחָק. אָמַר, גּוֹזְרָנִי שְׁמִי שְׁרַגִּיל

להפגס - יפגס, ומי שלא רגיל להפגס - לא יפגס. נכנסו רבי יצחק ורבי יהודה, קשר את מלאך המות בחוץ.

אשגח רבי שמעון, וחמא דעד כען לא מטא עדנא, דהא עד תמניא שעתי דיומא הוה זמנא. אותביה קמי רבי שמעון, והוה לעי ליה באורייתא. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה, תיב אפתחא וימה (צ"ל ומאן) דתחמי, לא תשתעי בהדיה. ואי יבעי למיעאל הכא, אומי אומאה דלא ליעול.

התבונן רבי שמעון, וראה שעד עכשו טרם הגיע זמן, שהרי עד שמנה שעות של היום היה זמן. הושיבו לפני רבי שמעון והיה מלמדו בתורה. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, שב על הפתח, וימה [ומי] שתראה אל תדבר עמו. אם ירצה להפגס לכאן, תשביע אותו שבועה שלא יפגס.

אמר רבי שמעון לרבי יצחק, חמית דיוקנא דאבוך יומא דא, או לא. דהא תנינן, בשעתא דבר נש אסתלק מעלמא, אבוי וקריבוי משתכחין תמן עמיה, וחמא לון ואשתמודע לון, וכל אינון דהוה מדוריה גבייהו בההוא עלמא בדרגא חד, כלהו מתפנשי ומשתכחי עמיה, ואזלין עם נשמתיה, עד אתר דתשרי באתריה. אמר, עד כען לא חמינא.

אמר רבי שמעון לרבי יצחק, ראית את דמות אביך היום או לא? שהרי שנינו, בשעה שאדם מסתלק מן העולם, אביו וקרוביו נמצאים שם, ורואה אותם ונודע להם, וכל אותם שיהיה מדורו עמם שבאותו עולם בדרגה אחת, כלם מתפנסים ונמצאים עמו, והולכים עם נשמתו עד המקום שתשרה במקומה. אמר, עד עכשו לא ראיתי.

אדהכי קם רבי שמעון ואמר, מארי דעלמא, אשתמודע רבי יצחק לגבון, ומאנון שבעה עינין דהכא הוא. הא אחידנא ביה, והב לי. נפק קלא ואמר, כורסיא (ס"א טסיסה) דמאריה קריבא בגדפוי דרבי שמעון, הא דידך הוא, ועמך תייתייה בזימנא דתיעול למשרי בכורסיך. אמר רבי שמעון, ודאי.

בין כך קם רבי שמעון ואמר, רבון העולם, נודע רבי יצחק אצלנו, והוא מאותן שבע עינים של כאן. הרי אחזתי אותו ותן לי. יצא קול ואמר: כסא אדוננו קרבה בכנפי רבי שמעון, הרי הוא שלך ועמך יבא בזמן שתפגס לשרות בכסאך. אמר רבי שמעון, ודאי.

אדְהָכִי, חָמָא רַבִּי אֶלְעָזָר דְּהוּוּ אֶסְתַּלִּיק מִלְאָדְךָ הַמּוֹת, וְאָמַר, לִית
קוּפְטָרָא דְטִיפְסָא, בְּאַתְרֵךְ דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן יוֹחָאי שְׂכִיחַ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן
לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיה, עוֹל הָכָא, וְאֶחִיד בֵּיה בְּרַבִּי יֶצְחָק, דְּהָא חֲמִינָא בֵּיה
דְּמִסְתַּפִּי. עָאֵל רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאֶחִיד בֵּיה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֶהְדֵּר אֲנִפִּיה וְלַעֵי
בְּאוּרֵייתָא.

בֵּין כֶּף רָאָה רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁהִיָּה מִסְתַּלֵּק מִלְאָדְךָ הַמּוֹת, וְאָמַר, אֵין גְּזֵר
דִּין בְּמָקוֹם שְׁמַצוּי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּר יוֹחָאי. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר
בְּנוֹ, תִּכְנִס לְכָאן וְאַחֲזוּ בְּרַבִּי יֶצְחָק, שְׁהִרִי רְאִיתִי בּוֹ שֶׁהוּא פּוֹחַד. נְכַנְס
רַבִּי אֶלְעָזָר וְאַחֲזוּ בּוֹ, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן הַחֲזִיר פְּנִיו וְלָמַד תּוֹרָה.

נַיִים רַבִּי יֶצְחָק, וְחָמָא לְאַבּוּי. אָמַר לִיה, בְּרִי, זַכָּאָה חוּלְקָדְךָ בְּעֵלְמָא דִּין
וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי. דְּהָא בֵּין טַרְפֵי אֵילָנָא דְחַיִּי דְגִנְתָּא דְעֵדן, אֲתִיָּהִיב (את יתיב)
אֵילָנָא רַבָּא וְתַקִּיף בְּתַרְוֵן עֲלָמִין, רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן יוֹחָאי הוּא. דְּהָא הוּא
אַחִיד לְךָ בְּעַנְפוּי, זַכָּאָה חוּלְקָדְךָ בְּרִי.

נַרְדָּם רַבִּי יֶצְחָק וְרָאָה אֶת אָבּוּי. אָמַר לוֹ, בְּנִי, אֲשֶׁרִי חֲלָקְךָ בְּעוֹלָם
הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, שְׁהִרִי בֵּין הָעֵלִים שֶׁל עֵץ הַחַיִּים שֶׁבִּגְן עֵדן נָתַן (אתה
יושב) עֵץ גְּדוֹל וְחֲזָק בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְהוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּר יוֹחָאי, שְׁהִרִי
הוּא אוֹחֲזוֹ אוֹתְךָ בְּעַנְפוּי. אֲשֶׁרִי חֲלָקְךָ בְּנִי.

אָמַר לִיה אָבָא, וּמָה אָנָּא הָתָם. אָמַר לִיה, תְּלַת יוֹמִין הוּוּ דְחִפּוֹ אֲדָרָא
דְּמִשְׁכַּבְךָ. וְתַקִּינוּ לְךָ כִּינוֹן פְּתִיחוֹ, לְאַנְהָרָא לְךָ מֵאַרְבַּע סְטָרִין דְּעֵלְמָא.
וְאַנָּא חֲמִינָא דּוּכְתִיף וְחֲדִינָא, דְּאַמִּינָא זַכָּאָה חוּלְקָדְךָ בְּרִי. בְּר דְעַד כְּעוֹ, בְּרָךְ
לָא זְכִי בְּאוּרֵייתָא.

אָמַר לוֹ, אָבָא, וּמָה אָנִי שָׁם? אָמַר לוֹ, שְׁלֶשָׁה יָמִים הָיוּ שְׁכַסּוּ אֶת חֲדָר
מִשְׁכַּבְךָ, וְתַקְנּוּ לְךָ חֲלוֹנוֹת פְּתוּחִים לְהָאִיר לְךָ מֵאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם,
וְאַנִי רְאִיתִי מְקוֹמְךָ וְשִׁמְחָתִי, שְׁאַמְרָתִי אֲשֶׁרִי חֲלָקְךָ בְּנִי, מִחוּץ לְזֶה
שְׁעַד עֲכָשׁוּ לָא זְכָה בְּנָךְ בַּתּוֹרָה.

וְהָא הַשְׁתָּא הוּוּ זְמִינִין לְמִיתִי גַבְךָ, תְּרִיסַר צְדִיקָא דְחַבְרֵיָא, וְעַד דְּהוּוּינָא
נְפָקִי, אֲתַעַר קָלָא בְּכִלְהוּ עֲלָמִין, מֵאֵן חַבְרִין (ס"א שבילין) דְּקִיִּימִין הָכָא,
אֲתַעַטְרוּ, בְּגִינִיה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. שְׁאַלְתָּא שְׁאִיל, וְאַתִּיָּהִיב לִיה.

וְהָרִי עֲכָשׁוּ הָיוּ עֲתִידִים לָבֹא אֵלֶיךָ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי צְדִיקִים מֵהַחֲבָרִים, וְעַד שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים הַתְּעוֹרָר קוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: מִי הֵם הַחֲבָרִים [השבילים] שְׁעוֹמְדִים כָּאֵן? הַתְּעוֹרָרוּ בְּשִׁבְלֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּקִשָּׁה בְּקִשָּׁה וְנִתְּנָה לוֹ.

וְלֹא דָא בְּלַחֲדוּדֵי, דְּהָא שְׁבַעִין דְּוִכְתִּי מִתְּעוֹרְרִין הֵכָא דִּילֵיהּ. וְכָל דְּוִכְתָּא וְדְוִכְתָּא, פְּתִיחֵן פְּתִיחֵן לְשְׁבַעִין עֲלָמִין. וְכָל עֲלָמָא וְעֲלָמָא אֲתַפְּתַח לְעֵי רְהִיטִין. וְכָל רְהִיטָא וְרְהִיטָא, אֲתַפְּתַח לְשְׁבַעִין פְּתָרִין עֲלָאִין. וּמִתְּמָן אֲתַפְּתַחוּ אֲרַחֲנִין לְעֵתִיקָא סְתִימָאָה דְּכָלָא, לְמַחְמֵי בְּהָהוּא נְעִימוּתָא עֲלָאָה דְּנִהָרָא, וּמִהֲנִיָּא לְכָלָא. כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנוֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ. מַהוּ וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ. הֵינֵנו דְּכַתִּיב, (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא.

וְלֹא זֶה לְבָדוֹ, שְׁהָרִי שְׁבַעִים מְקוֹמוֹת מִתְּעוֹרְרִים כָּאֵן בְּשִׁבְלֵי, וּבְכָל מְקוֹם וּמְקוֹם פְּתוּחִים פְּתוּחִים לְשְׁבַעִים עוֹלָמוֹת, וְכָל עוֹלָם וְעוֹלָם נִפְתַּח לְשְׁבַעִים רְצִים, וְכָל רָץ וְרָץ נִפְתַּח לְשְׁבַעִים פְּתָרִים עֲלִיוֹנִים, וּמִשָּׁם נִפְתַּחוּ דְּרָכִים לְעֵתִיקָא, נִסְתַּר הַכֹּל, לְרֵאוֹת בְּאוֹתָהּ נְעִימוֹת עֲלִיוֹנָה שְׁמַאֲרָה וּמִהֲנָה לְכָל, כְּמוֹ שְׁנֵאֱמַר (תהלים פ) לַחֲזוֹת בְּנוֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ. מַה זֶה וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ? הֵינֵנו שְׁכַתוֹב (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא.

אָמַר לֵיהּ, אָבֵא, כְּמָה זְמַנָּא יְהִיבוּ לִי בְּהָאֵי עֲלָמָא, אָמַר לֵיהּ, לֵית לִי רְשׁוּתָא וְלֹא מוֹדְעֵי לֵיהּ לְבַר נֶשׁ. אָבֵל בְּהַלּוּלָא רַבָּא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, תְּהָא מִתְּקוֹן פְּתוּרִיהּ. כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (שיר השירים ג) צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמַלְךְ שְׁלֹמֹה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׁמִחַת לְבוֹ.

אָמַר לוֹ, אָבֵא, כְּמָה זְמַן נִתְּנוּ לִי בְּעוֹלָם הַזֶּה? אָמַר לוֹ, אֵין רְשׁוּת וְלֹא מוֹדְעִים לְאָדָם, אָבֵל בְּהַלּוּלָא הַגְּדוֹלָה שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן תְּהִיָּה עוֹרֵךְ שְׁלַחְנוּ, כְּמוֹ שְׁנֵאֱמַר צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמַלְךְ שְׁלֹמֹה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׁמִחַת לְבוֹ.

אֲדִהְכִי אֲתַעַר רַבִּי יִצְחָק, וְהוּהוּ חֵייד, וְאֲנַפּוּי נְהִירִין. חָמָא רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאֲסַתְפַּל בְּאֲנַפּוּי. אָמַר לֵיהּ, מַלְּהָ חֲדַתָּא שְׁמַעְתָּא. אָמַר לֵיהּ, וַדַּאי. סָח לֵיהּ, אֲשַׁתְּטַח קַמִּיהּ דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן.

בין כך התעורר רבי יצחק, והיה צוחק ופגיו מאירים. ראה רבי שמעון, והסתכל בפגיו. אמר לו, דבר חדש שמעת? אמר לו, ודאי. אמר לו. השתטח לפני רבי שמעון.

דף ריח ע"ב

תנא, מההוא יומא, הוה (דף ריח ע"ב) רבי יצחק אחיד לבריה בידיה, ולעי ליה באורייתא, ולא הוה שבקיה. כד הוה עאל קמיה דרבי שמעון, אותביה לבריה לבר, ויתב קמיה דרבי שמעון, והוה קרי קמיה (ישעיה לח) ה' עשקה לי ערבני.

למדנו, מאותו יום היה רבי יצחק אחוז את בנו בגדו ומלמד אותו תורה, ולא היה עוזב אותו. כשהיה נכנס לפני רבי שמעון, הושיב את בנו בחוץ, וישב לפני רבי שמעון, והיה קורא לפניו, (ישעיה לח) ה' עשקה לי ערבני.

תנא, בההוא יומא תקיפא ודחילו דבר נש, כד מטי זמניה לאסתלקא מעלמא, ארבע סטרין דעלמא קיימין בדינא תקיפא, ומתערין דינן מארבע סטרי עלמא. וארבע קשורין נצאן, וקטטותא אשתכח בינייהו, ובעיין לאתפרשא כל חד לסטרוי.

למדנו, באותו יום תקיף ומפחיד של האדם, כשמגיע זמנו להסתלק מהעולם, ארבעת צדדי העולם עומדים בדין הקשה, ומתעוררי דינים מארבעת צדדי העולם, וארבעה קשרים ניצים, וקטטה נמצאת ביניהם, ורוצים להפריד כל אחד לצדו.

כרוזא נפיק ומכרזא בההוא עלמא, ואשתמע במאתן ושבעין עלמין. אי זכאה הוא, בלהו עלמין חדאן לקדמותיה. ואי לאו, ווי לההוא בר נש ולחולקיה.

הכרוז יוצא ומכרז באותו העולם, ונשמע במאתים שבעים עולמות. אם צדיק הוא - כל העולמות שמחים כנגדו, ואם לא - אוי לאותו האיש ולחלקו.

תנא, בההוא זמנא דכרוזא פריז, פדין נפק חד שלהובא מסטר צפון, ואזלא ואתוקד בנהר דינור, ומתפרשא לארבע סטרי עלמא, ואוקיד נשמתהון דחייבנא. ונפק ההוא שלהובא, וסלקא ונחתא בעלמא. וההוא שלהובא מטא בגדפוי דתרנגולא אוכמא, ובטש בגדפוי, וקרי בפתחא בין תרעי.

למדנו, באותו הזמן שהכרוז מכריז, אז יוצאת שלהבת מצד צפון, והולכת ובושרת בנהר דינור, ונפרדת לארבעת צדדי העולם, ושורפת את נשמות הרשעים. ויוצאת אותה שלהבת ועולה ויורדת בעולם, ואותה שלהבת מגיעה לכנפי התרנגול השחר, ומכה בכנפיו וקורא בפתח בין השערים.

זמנא קדמא קרי ואמר, (מלאכי ג) הנה יום ה' בא בוער פתנור וגו'. זמנא תנינא קרי ואמר, (עמוס ד) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו. וההיא שעתא, יתיב בר נש בעובדוי, דסהדין קמיה, והוא אודי עליהו. זמנא תליתאה, כד בעיין לאפקא נשמתיה מניה, קרי תרנגולא ואמר, (ירמיה י) מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'.

פעם ראשונה קורא ואומר, (מלאכי ג) הנה היום בא בוער פתנור וגו'. פעם שניה קורא ואומר, (עמוס ד) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו. ואותה שעה יושב בן אדם במעשיו שמעידים לפניו, והוא מודה עליהם. פעם שלישית, כשרוצים להוציא ממנו את נשמתו, קורא התרנגול ואומר, (ירמיה י) מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'.

אמר רבי יוסי, תרנגולא אוכמא למאי נפקא. אמר ליה רבי יהודה, כל מה דעבד קודשא בריהו הוא בארעא, כלהו רמיזו בחכמה, בר דבגי נשא לא ידעי. הדיא הוא דכתיב, (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קניניך, ומשום דאתעבידו בחכמה, כלהו רמיזין בחכמה.

אמר רבי יוסי, תרנגול שחר למה יוצא? אמר לו רבי יהודה, כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא בארץ, הכל רמוז בחכמה, רק שבגי אדם לא יודעים. זהו שכתוב (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קניניך. ומשום שנעשו בחכמה, כלם רמוזים בחכמה.

וְתִרְנְגוּלָא אוּכְמָא, תְּנִינָן, לֵית דִּינָא שְׂרָיָא אֶלָּא בְּאַתְר דְּהוּא זִינְיָה.
וְאוּכְמָא מִסְטָרָא דִּדִּינָא קֶאֱתִי. וּבְגִין כְּדָ, בְּפִלְגוּת לִילְיָא מִמֶּשׁ, כְּד רוחא
דְּסִטְרָא דְצָפוֹן אֲתַעַר, חַד שְׁלֵהוּבָא נְפִיק, וּבְטַש תְּחוּת גְּדַפּוּי דְּתִרְנְגוּלָא,
וְקָרִי. וְכָל שְׁכּוֹן בְּתִרְנְגוּלָא אוּכְמָא, דְּאַתְכּוּוֹן יִתִּיר מֵאַחְרָא.

וְהַתְּרַנְגוּל הַשְּׁחֹר, שְׁנִינּוּ, אִין דִּין שׁוּרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שְׁהוּא מִינּוּ, וְשְׁחֹר
בָּא מִצַּד הַדִּין. וְלָכֵן בְּחֻצוֹת הַלְּיָלָה מִמֶּשׁ, כְּשִׁמְתַעוּרְרַת רוּחַ שֶׁל צַד
צָפוֹן, שְׁלֵהֶבֶת אַחַת יוֹצֵאת וּמְכָה תַּחַת כַּנְּפֵי הַתְּרַנְגוּל וְהוּא קוֹרָא. וְכָל
שְׁכּוֹן בְּתִרְנְגוּל שְׁחֹר, שְׁמַתְכּוּן יוֹתֵר מֵאַחַר.

אוּף הַכָּא, בְּשַׁעֲתָא דִּדִּינָא דְבַר נֶשׁ יִתַּעַר, שְׂאֲרֵי וְקָרִי לִיָּה, וְלֵית דְּגִידַע לִיָּה,
בַּר הַהוּא בַּר נֶשׁ דְּשָׂכִיב. דְּתִנְיָנָן, בְּשַׁעֲתָא דְבַר נֶשׁ שְׂכִיב, וְדִינָא שְׂרָיָא עֲלֵיָּה
לְנַפְקָא מֵהַאי עֲלָמָא, אֲתוּסְף רוּחָא עֲלָאָה בֵּיָּה, מַה דְּלָא הָוָה בְּיוֹמוּי. וְכִינּוֹן
דְּשְׂרָיָא עֲלוּי וְאַתְדַּבֵּק בֵּיָּה, חֲמִי מַה דְּלָא זָכָה בְּיוֹמוּי, מְשׁוּם דְּאַתוּסְף בֵּיָּה
הַהוּא רוּחָא. וְכַד אֲתוּסְף בֵּיָּה וְחֲמָא, כְּדִין נְפִיק מֵהַאי עֲלָמָא, הַדָּא הוּא
דְּכַתִּיב, (תהלים קד) תוּסְף רוּחִם יִגְוַעוּן וְאֶל עַפְרָם יִשׁוּבוּן. כְּדִין כְּתִיב, (שמות
לג) כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחִי, בְּחַיֵּיהוֹן לֹא זָכָאן, בְּמִיתַתְהוֹן זָכָאן.

אַף כָּאן, בְּשַׁעָה שְׂדִין הָאָדָם יִתַּעוּרַר, מִתְּחִיל וְקוֹרָא לוֹ, וְאִין מִי שְׂיִוִדַע
בְּזָה, פָּרַט לְאוֹתוֹ אִישׁ שְׂשׁוּכְב. שְׁשִׁינּוּ, בְּשַׁעָה שְׁהַאִישׁ שׁוּכְב וְהַדִּין
שְׂרוּי עֲלִיו לְהוּצִיא מִהַעוּלָם הַזֶּה, מִתוּסְפַת בּוּ רוּחַ עֲלִיוֹנָה מַה שְׁלָא
הָיָה בְּיָמָיו, וְכִינּוֹן שְׁשׁוּרָה עֲלִיו וְנִדְבָקַת בּוּ, רוּאָה מַה שְׁלָא זָכָה בְּיָמָיו,
מְשׁוּם שְׁהַתוּסְפָה בּוּ אוֹתָהּ הָרוּחַ. וְכַשְׁמַתוּסְפַת בּוּ וְרוּאָה, אַזּ יוֹצֵא
מִהַעוּלָם הַזֶּה. זֶהוּ שְׂכַתוּב (שם) תוּסְף רוּחִם יִגְוַעוּן וְאֶל עַפְרָם יִשׁוּבוּן.
אַזּ כְּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחִי. בְּחַיֵּיהֶם לֹא זֹכִים,
בְּמִיתַתְם זֹכִים.

תְּאֵנָא, בְּשַׁעֲתָא דְבַר נֶשׁ מִית, אֲתִיָּהִיב לִיָּה רְשׁוּתָא לְמַחְמִי, וְחֲמִי גְבִיָּה
קָרִיבּוּי וְחֲבָרוּי מֵהַהוּא עֲלָמָא, וְאַשְׁתַּמוּדַע לְהוּ. וְכַלְהוּ גְלִיפּוּן בְּדִיוֹקְנִיהוֹן
כְּמָה דְּהוּוּ בְּהַאי עֲלָמָא. אִי זְכָאָה הַהוּא בַּר נֶשׁ, כְּלָהוּ חֲדָאן קַמִּיָּה, וּמְקַדְמִי
לִיָּה שְׁלָם.

לְמַדְנוּ, בְּשַׁעָה שְׂאָדָם מֵת, נִתְנָה לוֹ רְשׁוּת לְרֵאוֹת, וְרוּאָה אֶצְלוֹ קְרוּבּוּי
וְחֲבָרּוּי מֵאוֹתוֹ הַעוּלָם, וְנוֹדַע לְהֶם, וְכַלְם חֲקוּקִים בְּדִמְיוֹתֵיהֶם כְּמוֹ
שְׁהִיוּ בְּעוּלָם הַזֶּה. אִם צְדִיק אוֹתוֹ הָאִישׁ, כְּלָם שְׂמַחִים לְפָנָיו
וּמְקַדְמִים לוֹ שְׁלוֹם.

וְאִי זִכָּאָה לֹא הוּי, לֹא אֲשַׁתְּמוּדְעוּן גְּבִיּהּ, בַּר מְאִינוּן חֵיבִיָּא, דְּטָרְדִין לֹון
בְּכָל יוֹמָא בְּגִיּהָנָם. וְכִלְהוּ עֲצִיבִין, וּפְתַחִין בְּנוּי וּמְסִימִין בְּנוּי. וְסָלִיק
עֵינָיו, וְחָמָא לֹון כְּטִיסָא דְּמִסְתַּלְקָא מִן נוֹרָא, אוּף הֲכִי, הוּא פְתַח, וּוי.

וְאִם אֵינוּ צָדִיק, לֹא נוֹדְעִים אֵלָיו. פֶּרֶט לְאוֹתָם הֲרֻשְׁעִים שְׁטוּרְדִים
אוֹתָם בְּכָל יוֹם בְּגִיּהָנָם, וְכֻלָּם עֲצוּבִים וּפּוֹתְחִים בְּנוּי וּמְסִימִים בְּנוּי,
וּמְרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתָם כְּמוֹ גַּץ שֶׁעוֹלָה מִהָאֵשׁ. אַף כִּד הוּא פּוֹתַח
וּי.

תִּנְגָא, בְּשַׁעֲתָא דְּנִפְק נְשֻׁמְתִיָּה דְּבַר נֶשׁ, אֲזִלִין בְּלַחוּ קְרִיבּוּי וְחִבְרוּי דְּהוּא
עֲלָמָא עִם נְשֻׁמְתִיָּה, וּמְחֻזְזִין לִיה אֲתָרָא דְּעִדּוּנָא, וְאֲתָרָא דְּעוֹנָשָׁא. אִי
זִכָּאָה הוּי, חָמִי דּוּכְתִיָּה, וְסָלִיק וְיִתִּיב, וְאֲתַעְדוּן בְּעִדּוּנָא עֲלָאָה דְּהוּא
עֲלָמָא. וְאִי לֹא הוּי זִכָּאָה, אֲשַׁתְּאָרַת הֵהִיא נְשֻׁמְתָא בְּהֵאִי עֲלָמָא, עַד
דְּאֲטָמִיר גּוּפָא בְּאַרְעָא. כִּיּוֹן דְּאֲטָמֵר, כְּמָה גְרַדִּינִין דְּנִמוּסִין אַחְדוּן בִּיָּה, עַד
דְּמָטָא לְדוּמָיָה, וְעֲאִלִין לִיה בְּמִדּוּרוּי דְּגִיּהָנָם.

לְמִדְנוּ, בְּשַׁעָה שְׁיּוּצָאֵת נְשֻׁמַּת הָאָדָם, הוֹלְכִים כָּל קְרוּבִיו וְחִבְרִיו
שְׁבָאוֹתוֹ עוֹלָם עִם נְשֻׁמְתוֹ, וּמְרִאִים לוֹ מְקוֹם הָעִדּוּן וּמְקוֹם הָעֲנָשׁ. אִם
הוּא צָדִיק, רוֹאֶה אֶת מְקוֹמוֹ, וְעוֹלָה וְיוֹשֵׁב וּמִתְעַדוּן בְּעִדּוּן עֲלִיוֹן שֶׁל
אוֹתוֹ עוֹלָם. וְאִם אֵינוּ צָדִיק, נְשַׁאָרַת אוֹתָהּ נְשֻׁמָה בְּעוֹלָם הַזֶּה עַד
שְׁנִטְמֵן הַגּוּף בְּקַרְקַע. כִּיּוֹן שְׁנִטְמֵן, כְּמָה שׁוּמְרֵי הַחֻקִּים אוֹחֲזִים בּוֹ עַד
שְׁמַגִיעַ לְדוּמָיָה, וּמְכַנְיָסִים אוֹתוֹ בְּמִדּוּר שֶׁלּוֹ שֶׁל הַגִּיּהָנָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל זֵי יוֹמִין, נְשֻׁמְתָא אֲזִלָּא מִבֵּיתִיָּה לְקַבְרִיָּה, וּמְקַבְרִיָּה
לְבֵיתִיָּה, וְאֲתַאבְּלַת עֲלוּי (דף ריט ע"א) דְּגוּפָא. דְּכַתִּיב, (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עֲלִיו
יְכָאָב וְנִפְשׁוֹ עֲלִיו תִּאבָּל. אֲזִלָּא וְיִתְבָּא בְּבֵיתִיָּה, חָמִי לְכִלְהוּ עֲצִיבִין
וּמִתְאָבְּלָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים הַנְּשֻׁמָה הוֹלְכַת מִהַבַּיִת לְקַבְרוֹ
וּמְקַבְרוֹ לְבַיִת, וּמִתְאָבְּלַת עֲלִיו עַל הַגּוּף, שְׁכַתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עֲלִיו
יְכָאָב וְנִפְשׁוֹ עֲלִיו תִּאבָּל. הוֹלְכַת וְיוֹשֵׁבַת בְּבֵיתוֹ, וְרוֹאֶה אֶת כָּלִם
עֲצוּבִים וְאָבְלִים.

תִּנְגָא, בְּתַר זֵי יוֹמִין, גּוּפָא הוּי כְּמָה דְּהוּא, וְנְשֻׁמְתִיָּה עֲאֵלַת לְדוּכְתָא, עֲאֵלַת
לְמַעְרְתָא דְּכַפְלָתָא, חֲמַאת מַה דְּחֲמַאת, וְעֲאֵלַת לְאַתְר דְּעֲאֵלַת, עַד דְּמָטַת

לָגוֹן עֵדוֹן, וְעָרַעַת לְכְרוּבִים, וְשָׁנָן דְּחֶרֶבָא דִּי בְּגוֹן עֵדוֹן דְּלִתְתָא. אִי זַכָּאָה הוּא דְּתִיעוּל, עָאֻלַּת.

לְמַדְנוּ, אַחַר שִׁבְעָה יָמִים הַגּוֹף נִהְיָה כְּמוֹ שְׁהִיָּה, וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה לְמִקּוֹמָה. נִכְנָסַת לְמַעְרַת הַמְּכַפְלָה, רוּאָה מָה שְׁרוּאָה, וְנִכְנָסַת לְמִקּוֹם שְׁנִכְנָסַת, עַד שְׁמִיגִיעָה לָגוֹן עֵדוֹן, וּפּוֹגֶשֶׁת אֶת הַכְּרוּבִים וּשְׁנִינוֹת הַחֶרֶב שֶׁבְּגוֹן עֵדוֹן שְׁלֹמְטָה. אִם צְדִיק הוּא שְׁתַּכְּנַס, נִכְנָסַת.

תָּאנָא, אַרְבַּע סְמִכִין זְמִינִין, וְחַד דִּיּוֹקְנָא דְּגוּפָא בִּידֵיהוֹן, (שְׁמוֹת רַ״י ע״א) מִתְּלַבֶּשֶׁת בֵּיהּ בְּחֻדוֹתָא וְיִתִּיבַת בְּהוּא מְדוּרָא דְּגוֹן עֵדוֹן דְּלִתְתָא, עַד זְמַנָּא דְּאִתְגַּזֵּר עָלָה. לְבַתֵּר כְּרוּזָא קָרִי.

שְׁנִינוּ, אַרְבַּעַה עֲמוּדִים זְמִינִים, וְדָמוֹת אַחַת שֶׁל הַגּוֹף בִּידֵיהֶם, מִתְּלַבֶּשֶׁת בּוֹ בְּחֻדוֹהּ וְיוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתוֹ מְדוּרָה שֶׁל גּוֹן עֵדוֹן שְׁלֹמְטָה עַד זְמַן שְׁנִגְזֵר עָלֶיהָ, אַחַר כִּדְּהַכְרוּז קוּרָא.

וְעֲמוּדָא דְּתַלְתָּ גְּוֹנֵי אֲזִדְמוֹן, וְהוּא עֲמוּדָא אֲתִקְרִי, מְכוּן הַר צִיּוֹן דְּכַתִּיב, (ישעיה ד) וּבָרָא ה' עַל מְכוּן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶיהָ עֲנֹן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְגוֹ'. סִלְקָא בְּהוּא עֲמוּדָא לְפַתְחָא דְּצִדְקָא, דְּצִיּוֹן וִירוּשָׁלַם בֵּיהּ.

וְעֲמוּדָא שֶׁל שְׁלֶשָׁה גְּוֹנִים מְזִדְמוֹן, וְאוֹתוֹ הָעֲמוּד נִקְרָא מְכוּן הַר צִיּוֹן, שְׁכַתוֹב (ישעיה ד) וּבָרָא ה' עַל כָּל מְכוּן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶיהָ עֲנֹן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְגוֹ'. עוֹלָה בְּאוֹתוֹ הָעֲמוּד לְפַתְחָא שֶׁל צִדְקָא שְׁצִיּוֹן וִירוּשָׁלַם בּוֹ.

אִי זָכִי לְסִלְקָא יְתִיר, טַב חוּלְקִיָּה וְעֲדָבִיָּה, לְאַתְדַּבְּקָא בְּגוֹ גוּפָא דְּמִלְכָא. וְאִי לָא זָכִי לְסִלְקָא יְתִיר, כְּתִיב, (ישעיה ד) וְהָיָה הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתֵר בִּירוּשָׁלַם קְדוֹשׁ יֵאמָר לוֹ. וְאִי זָכִי לְסִלְקָא יְתִיר, זַכָּאָה הוּא. דְּזָכִי לִיקְרָא דְּמִלְכָא, וְלֹאֲתַעְדָּנָא בְּעֵדוּנָא עֲלָאָה, דְּלַעֲלִילָא מֵאַתֵּר דְּאַקְרִי שְׁמִים. דְּכַתִּיב, (ישעיה נח) אֲזַ תִּתְעַנֵּג עַל ה', עַל ה' דִּיִּיקָא. זַכָּאָה חוּלְקִיָּה דְּמֵאֵן דְּזָכִי לְחַסְדָּא, דְּכַתִּיב, (תהלים קח) כִּי גָדוֹל מַעַל שְׁמַיִם חִסְדְּךָ.

אִם זָכָה לְעֵלוֹת יוֹתֵר - טוֹב חֲלָקוֹ וְגוֹרְלוֹ לְהַדְּבִק בְּתוֹדָה הַגּוֹף שֶׁל הַמְּלָךְ, וְאִם לֹא זֹכָה לְעֵלוֹת יוֹתֵר - כְּתוּב (שם) וְהָיָה הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתֵר בִּירוּשָׁלַם לֹא קְדוֹשׁ יֵאמָר לוֹ. וְאִם זָכָה לְעֵלוֹת יוֹתֵר - צְדִיק הוּא, שְׁזֹכָה לְכַבּוֹד שֶׁל הַמְּלָךְ וְלֹאֲתַעְדוֹן בְּעֵדוֹן עֲלִיוֹן שְׁלֹמְטָה מִמִּקּוֹם שְׁנִקְרָא

שָׁמַיִם, שְׁכָתוֹב (שם נח) אֶז תִּתְעַנֵּג עַל הַי'. עַל הַי' דּוֹקָא. אֲשֶׁרִי חִלְקוּ שָׁל
מִי שְׁזוֹכָה לְחֶסֶד הַזֶּה, שְׁכָתוֹב (תהלים קח) כִּי גָדַל מַעַל שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ.

וְכִי עַל הַשָּׁמַיִם הוּא, וְהָא כְּתִיב, (תהלים נז) כִּי גָדוֹל עַד שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ. אָמַר
רַבִּי יוֹסִי, אֵיךְ חֶסֶד, וְאֵיךְ חֶסֶד. חֶסֶד עֲלָאָה, וְחֶסֶד תַּתְּאָה. חֶסֶד עֲלָאָה
מַעַל שָׁמַיִם הוּא. חֶסֶד תַּתְּאָה, הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה נה) חֶסֶדִי דָּוִד הַנְּאֻמָּנִים,
וּבְהֵינִי כְּתִיב עַד שָׁמַיִם.

וְכִי עַל הַשָּׁמַיִם הוּא, וְהָרִי כְּתוֹב (שם נז) כִּי גָדַל עַד שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ? אָמַר
רַבִּי יוֹסִי, יֵשׁ חֶסֶד וְיֵשׁ חֶסֶד, חֶסֶד עֲלִיּוֹן וְחֶסֶד תַּחְתּוֹן. חֶסֶד עֲלִיּוֹן הוּא
מַעַל הַשָּׁמַיִם, וְחֶסֶד תַּחְתּוֹן הוּא שְׁכָתוֹב (ישעיה נה) חֶסֶדִי דָּוִד הַנְּאֻמָּנִים,
וּבְאֵלָה כְּתוֹב עַד שָׁמַיִם.

תִּנְיָא, אָמַר רַבִּי יֶצְחָק, כְּתִיב, (תהלים קיג) אִם הַבְּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּיָהּ, אִמָּא
יְדִיעָא, הַבְּנִים מֵאֵן אֵינּוּן. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָא תִּנְיָנוּן, תִּרְיָן בְּנִין אֵיךְ
לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, חַד דְּכָר וְחַד נְוִקְבָא. דְּכָר, יְהִיבִיה לְיַעֲקֹב, דְּכְּתִיב, (שמות
ד) בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, וְכְּתִיב, (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר. בַּת, יְהִיבִיה
לְאַבְרָהָם, דְּכְּתִיב, (בראשית כד) וְהָיָה בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל, בַּת הָיְתָה לוֹ
לְאַבְרָהָם, וּבְכָל שְׁמָה.

לְמִדְנֹו, אָמַר רַבִּי יֶצְחָק, כְּתוֹב (תהלים קיג) אִם הַבְּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּיָהּ.
הָאִם הַיְדוּעָה. הַבְּנִים מִי הֵם? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָרִי שְׁנִינֹו שְׁיֵשׁ שְׁנֵי
בְּנִים לְקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נְקֵבָה. הַזָּכָר נָתַן אוֹתוֹ
לְיַעֲקֹב, שְׁכָתוֹב (שמות ד) בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, וְכְּתוֹב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
בְּךָ אֶתְפָּאֵר. בַּת נָתַן לְאַבְרָהָם, שְׁכָתוֹב (בראשית כד) וְהָיָה בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם
בְּכָל. בַּת הָיְתָה לוֹ לְאַבְרָהָם, וּבְכָל שְׁמָה.

וְאִמָּא רַבִּיעָא עֲלִיָּהּ, דִּינִקָא לָהּ, וְעַל הָאִי כְּתִיב, (דברים קד) לֹא תִקַּח הָאִם
עַל הַבְּנִים. וְתִנְיָנוּן, לֹא יִסְגִּי בַר נֶשׁ חוֹבוֹי לְתַתָּא, בְּגִין דִּיִּסְתַּלַּק אִמָּא מַעַל
בְּנִין. וְכְּתִיב, (ויקרא יח) אִמָּהּ הִיא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ, וְוִי לְמֵאֵן דְּגַלִּי עֲרִיִיתָא.

וְהָאִם רוֹבְצָת עֲלֵיהֶם, שְׂמִינִיקָה אוֹתָם, וְעַל זֶה כְּתוֹב לֹא תִקַּח הָאִם
עַל הַבְּנִים. וְשְׁנִינֹו, אֵל יִרְבֶּה הָאָדָם חֲטָאִיו לְמַטָּה, כְּדִי שְׂתַסְתַּלַּק הָאִם
מַעַל הַבְּנִים, וְכְּתוֹב (ויקרא יח) אִמָּהּ הִיא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ. אוֹי לְמִי
שְׂמִינִיקָה עֲרוֹתָהּ.

וְכַד תִּיַיְבִין בְּנֵי עַלְמָא, וְאַסְגִּין בְּזְכוּתָא קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא, וְאַמָּא תִּבְתּוּ
וְכִסְיָא עַל בְּנִין, כְּדִין אֲתִקְרִי תְּשׁוּבָה. מֵאֵי תְּשׁוּבָה. דָּא תְּשׁוּבָה דְּאַמָּא,
דְּתִבְתּוּ בְּקִיּוּמָהּ, וְכְדִין (שְׁמוֹת פִּיג עֵינָא) כְּתִיב, (תְּהֵלִים קיג) אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה,
אִם הַבְּנִים וְדָאִי. וְעַל דָּא, לֹא לְפִטְר מְפָרְיָהּ וְרַבֵּיהּ, עַד דְּאוּלִּיד בְּן
וּבֵת.

וְכִשְׁשָׁבִים בְּנֵי הָעוֹלָם וּמְרַבִּים בְּזִכְיוֹת לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהָאִם
שָׁבָה וּמְכַסֶּה עַל הַבְּנִים, אִזּוּ זֶה נִקְרָא תְּשׁוּבָה. מַה זֶה תְּשׁוּבָה? זֶה
תְּשׁוּבָה שֶׁל הָאִם שְׂשָׁבָה בְּקִיּוּמָהּ, וְאִזּוּ כְּתוּב אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה. אִם
הַבְּנִים וְדָאִי. וְלָכֵן לֹא יִפְטֹר הָאָדָם מְפָרְיָהּ וְרַבֵּיהּ עַד שְׂמוּלִיד בְּן וּבֵת.

תִּנְיָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּתִיב, (תְּהֵלִים כז) לַחֲזוֹת בְּנַעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ,
וְתִיאוּבְתָא דְּצַדִּיקָא לְמַחְמֵי דָּא, (זִי"ח ל"ג נַעַם ה') וְאֲתָּא אֲמַרְתָּ עַל ה'. אָמַר רַבִּי
שְׂמַעוֹן, כִּלְאֵי חַד. מִשְׁמַע דְּכְתִיב נַעַם ה', דְּאֲתִיָּא מְעַתִּיקָא קְדִישָׁא לְהָאִי
שְׂמִים. וְתִיאוּבְתָא דְּצַדִּיקָא כְּדָּא הוּא וְדָאִי, וְעַל הַשְּׁמִים כְּתִיב, אִזּוּ תִתְעַנֵּג
עַל ה'. זְכָאָה חוּלְקִיָּה מֵאֵן דְּזָכִי. וְדָאִי זְעִירִין אֵינְוִן.

שְׁנִינֵו, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּתוּב (תְּהֵלִים כז) לַחֲזוֹת בְּנַעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ.
תְּשׁוּקַת הַצַּדִּיקִים לְרֵאוֹת אֶת זֶה, וְאֲתָּה אֲמַרְתָּ עַל ה'? אָמַר רַבִּי
שְׂמַעוֹן, הַכֹּל אֶחָד, מִשְׁמַע שְׂכֶתוּב נַעַם ה', שְׂבָא מְהַעֲתִיק הַקְּדוֹשׁ
לְשָׁמִים הַזֶּה, וְתִשׁוּקַת הַצַּדִּיקִים כְּדָּא הִיא וְדָאִי. וְכְתוּב עַל הַשְּׁמִים, אִזּוּ
תִתְעַנֵּג עַל ה'. אֲשֶׁרִי חִלְקוּ שֶׁל מִי שְׂזוּכָה. וְדָאִי מְעַטִּים הֵם.

תִּנְיָנֵו, אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, כְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) בְּנֵי אֲמִי נִחְרוּ בִּי שְׂמוּנֵי נוֹטְרָה
אֶת הַכְּרָמִים, בְּנֵי אֲמִי, כְּמָה דְּכְתִיב, (אִיכָה ב) הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמִים אֶרֶץ, דְּכַד בְּעָא
קוּדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא לְמַחְרָבָא בֵּיתִיהּ דְּלִתְתָּא, וְלֹאֲגַלְתָּהּ יִשְׂרָאֵל בִּינֵי
עַמְמֵינָא. אַעֲבַר קוּדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא מְקַמֵּיהּ לְהָאִי אֶרֶץ, וְאֲתִרְחַקָּא מִנִּיהּ.
כְּדְכְתִיב, (שְׁמוֹת ב) וְתִתְצַב אַחֲוֹתוֹ מִרְחוֹק. וְכַד הָאִי אֶרֶץ אֲתִרְחַקָּא מִשְׁמִים
דְּלַעֲיָלָא, הָאִי אֶרֶץ דְּלִתְתָּא אֲתִחְרָבָא, וְיִשְׂרָאֵל אֲתִפְזְרוּ בִּינֵי עַמְמֵינָא,
אֲמַרְתָּ כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, מֵאֵן גְּרִים לִי הָאִי וּמֵאֵן עֶבֶד לִי הָאִי, בְּנֵי אֲמִי דְּנִחְרוּ
בִּי, וְאֲתִרְחַקוּ מִנִּי, בְּנֵי אֲמִי וְדָאִי.

שְׁנִינֵו, אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, כְּתוּב (שִׁיר א) בְּנֵי אֲמִי נִחְרוּ בִּי שְׂמוּנֵי נוֹטְרָה אֶת
הַכְּרָמִים. בְּנֵי אֲמִי, כְּמוֹ שְׂכֶתוּב (אִיכָה ב) הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמִים אֶרֶץ. שְׂכֶשְׂרָצָה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְרִיב בֵּיתוֹ שְׁלֵמָטָה וּלְהַגְלוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְבִין

העמים, העביר הקדוש ברוך הוא מלפניו את הארץ הזו, והתרחקה ממנו, בכתוב (שמות ב) ונתצב אחתו מרחק. וכשאָרץ זו התרחקה משמים שלמעלה, הארץ הזו שלמטה נחרבה, וישראל התפזרו בין העמים. אמרה כנסת ישראל: מי גרם לי את זה ומי עשה לי את זה? בני אמי שנחרו בי והתרחקו ממני, בני אמי ודאי.

דף ריט ע"ב

רבי יוסי הוה אָזיל באַרחא, והוה עמיה רבי חייא בר רב. עד דהווי אָזלי, אָמר רבי יוסי לרבי חייא, חמיתא מה דאָנא חמית. אָמר ליה, חמינא גברא חד בנהרא, וצפרא חד על (דף ריט ע"ב) רישיה, ועלעא בפומיה דצפורה, ואכלא ורפסא ברגלוי, והוה גבר רמי קליו וצוות, ולא ידענא מאי קאמר.

רבי יוסי הוה הולך בדרך, והיה עמו רבי חייא בר רב. עד שהיו הולכים, אָמר רבי יוסי לרבי חייא, ראית מה שראיתי? אָמר לו, ראיתי גבר אחד בנהר, וצפור אחת על ראשו, ועלה בפי הצפור, ואוכלת ורומסת ברגליה, ואותו גבר מרים קולות וצוות, ולא ידעתי מה אָמר.

אָמר, נקרב גביה ונשמע. אָמר, מסתפינא למקרב. אָמר ליה, וכי בר נש הוא באתר דא, אלא רמיזא דחכמתא דרמיז לן קודשא בריך הוא. קריבו גביה, שמעו דהוה אָמר, עוטרָא עוטרָא, תרין בנין שרין לבר, (סייא שריאו לברא) לא נח ולא נייחא, עד דצפרא בקיסרא רמיו.

אָמר, נקרב אליו ונשמע. אָמר, אָני פוחד להתקרב. אָמר לו, וכי בן אדם הוא במקום זה? אלא רמז של חכמה שרמז לנו הקדוש ברוך הוא. קרבו אליו. שמעו שהיה אומר: כתר, כתר, שני בנים שרויים בחוף [זרוקים לבחוף]. לא נח ולא מנוחה, עד שהצפור בפח תפל.

בכה רבי יוסי ואמר, היינו דתנינו, בני אמי נחרו בי וגוי, מאי טעמא. בגין דכרמי שלי לא נטרתי. אָמר, ודאי גלותא אתמשד, ועל דא (סייא די) צפרי שמנא לא אעדיו, עד די שלטנותא דעמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות אעדיאו מן עלמא. ואימתי, עד דימטי יומא דקודשא בריך הוא אתער

דינוי בעלמא. דכתיב, (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לְהַי' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה.

בְּכָה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, זֶהוּ שְׁשָׁנִינוּ בְּנֵי אֲמֵי נַחְרוּ בִּי. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁפָרְמִי שְׁלִי לֹא נִטְרַתִּי. אָמַר, וְדַאי הַגְּלוּת נִמְשָׁךְ, וְעַל זֶה [נש] צְפָרִי הַשְּׂמִים לֹא זָזוֹת עַד שְׁשֻׁלְטוֹן הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת יַעֲבֹר מִהָעוֹלָם, וּמִתֵּי? עַד שְׁיִגִיעַ הַיּוֹם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר דִּינֵינוּ בְּעוֹלָם, שְׁפָתוֹב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לְהַי' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה.

עַד דְּהוּוּ אָזְלוּן, שְׁמַעוּ חַד קָלָא דְהוּוּ אָמַר, אוֹקִידָא דְקוּפְטִירָא מְטָא בְּדִינוּי, נִפְק חַד שְׁלֵהוּבָא, וְאוֹקִיד לְהַהוּא צְפוּרָא. אָמַר, וְדַאי, כְּמָה דְכָתִיב, (דניאל ז) וַיְהִיבַת לִיקְדַת אֲשָׁא.

עַד שְׁהִיוּ הוֹלְכִים, שְׁמַעוּ קוֹל אֶחָד שְׁהִיָּה אוֹמֵר: שְׁלֵהַבַת הַדִּין הַגִּיעָה בְּדִינוּי. יְצָאָה שְׁלֵהַבַת אַחַת וְשָׂרְפָה אֶת אוֹתָהּ הַצְּפוּרָא. אָמַר, וְדַאי כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (דניאל ז) וְנִתְּנָה לְשָׂרְפַת הָאֵשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לָא אַגְלִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, אֲלָא בְּזַמְנָא דְלָא אֲשַׁתְּפַח מְהִימְנוּתָא בִּינֵיהוּ. כִּד אַתְּמַנַּע מְהִימְנוּתָא בִּינֵיהוּ, כְּבִיכּוֹל, הַכִּי אֲשַׁתְּפַח בְּכָלָא. דְכָתִיב, (ישעיה כח) וְכִפַּר בְּרִיתְכֶם אֶת מוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לֹא הַגְּלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל אֲלָא בְּזַמְן שְׁלֹא נִמְצָאָה בִּינֵיהֶם אֲמוּנָה, כְּשֶׁנִּמְנָעָה בִּינֵיהֶם הָאֲמוּנָה, כְּבִיכּוֹל, כִּד נִמְצָא בְּכָל, שְׁפָתוֹב (ישעיה כח) וְכִפַּר בְּרִיתְכֶם אֶת מוֹת.

אָמַר רַבִּי חֲזִיא, מַאי דְכָתִיב, (ישעיה כח) בְּלַע הַמּוֹת לְנַצַּח. אָמַר לִיה, כִּד יִתְעַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְמִינָא דִילִיָּה, אַתְּמַנַּע מוֹתָא מִן עֲלָמָא. וְלֹא יִתְעַר הַאי יְמִינָא, אֲלָא כִּד יִתְעַרוּן יִשְׂרָאֵל בִּימִינָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּמַאי נִיהוּ תוֹרָה, דְכָתִיב בָּהּ, (דברים לג) מִימִינוּ אֵשׁ דַּת לָמוֹ. בְּהַהוּא זְמַנָּא, (תהלים קיח) יָמִין הִי עוֹשֶׂה חֵיל וְגוֹי, לֹא אֲמוֹת כִּי אַחִיָּה וְאַסְפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ.

אָמַר רַבִּי חֲזִיא, מַהוּ שְׁפָתוֹב בְּלַע הַמּוֹת לְנַצַּח? אָמַר לוֹ, כְּשִׁיעוֹרֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יְמִינוֹ, יְמַנַּע מוֹת מִהָעוֹלָם, וְלֹא תִתְעוֹרֵר יָמִין זו אֲלָא כְּשִׁיתְעוֹרוּ יִשְׂרָאֵל בִּימִינוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמַה זֶה? תוֹרָה

שְׁפָתוֹב בַּהּ (דברים לג) מִיִּמִּינוֹ אִשׁ דָּת לְמוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן (תהלים קיח) יָמִי ה' עָשָׂה חֵיל וְגוֹ', לֹא אָמוֹת כִּי אַחֲיָה וְאַסְפָּר מַעֲשֵׂי יָהּ.

תָּנָא, הֵהוּא זְכָאָה דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתַרְעֵי בֵיהּ, וְכְרוּזָא קְרִי עֲלֵיהּ, לִי יוֹמִין, בִּינֵי צְדִיקָיָא בְּגִנְתָּא דְעֵדוֹן. כְּלָהוּ צְדִיקָא חֲדָאן, כְּלָהוּ צְדִיקָיָא אֲתַרְיִין, וּמַעֲטָרֵן דִּיכְתִּיבָהּ דְהֵהוּא צְדִיקָא, עַד דְיִיִּתִי לְמִידָר דִּיּוֹרִיָּה בִּינֵיהוּ. וְאִי חֲיִיבָא הוּא, כְּרוּזָא קְרִי עֲלֵיהּ בְּגִיָּהֲנָם תְּלַתִּין יוֹמִין (עליה), וְכְלָהוּ חֲיִיבָא, כְּלָהוּ עֲצִיבִין.

לְמַדְנוּ, אוֹתוֹ הַצְדִּיק שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְתַרְצָה בּוֹ, וְהַכְּרוּז קוֹרָא עָלָיו שְׁלֹשִׁים יָמִים בֵּין צְדִיקֵי גֹן הָעֵדוֹן, כֹּל הַצְדִּיקִים שְׂמֻחִים, כֹּל הַצְדִּיקִים בָּאִים וּמַעֲטָרִים מְקוֹמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצְדִּיק עַד שֶׁיָּבֵא לְמִידָר אֶת דִּיּוֹרוֹ בִּינֵיהֶם. וְאִם רָשָׁע הוּא, הַכְּרוּז קוֹרָא עָלָיו בְּגִיָּהֲנָם שְׁלֹשִׁים יוֹם [עליו], וְכֹל הָרָשָׁעִים כָּלֵם עֲצוּבִים.

כְּלָהוּ פְתַחֲיִין וּוִי, דְהָא דִּינָא חֲדַתָּא אֲתַעַר הַשְּׁתָּא, בְּגִיָּיָה דְפְלַנְיָא. כְּמָה גְרַדִּינִין דְנִמוּסִין מְזַדְמָנִין לְקַבְלֵיהּ, וְלֹאֲקַדְמָא לִיהּ וּוִי. אוֹי לְרָשָׁע אוֹי לְשֹׂכְנֵו. וְכְלָהוּ פְתַחֲיִין וְאַמְרִין, (ישעיה ג) אוֹי לְרָשָׁע רַע כִּי גְמוּל יָדִיו יַעֲשֶׂה לוֹ. מֵאִי (טעמא) גְמוּל יָדִיו. אָמַר רַבִּי יִצְחָק. לֹאֲכַלְלָא (לאפקא) מֵאֵן דְזָנִי בִידוֹי, לֹאֲפַקָא וְלַחֲבַלָא זְרַעִיהּ בְּרִיקְנָא (ס"ט ע"א).

כָּלֵם פּוֹתַחֲיִים : וִי, שְׁהָרִי דִין חֲדָשׁ מְתַעוֹרָר כְּעַת בְּגַלְלוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי. כְּמָה שׁוֹמְרֵי הַחֹק מְזַדְמָנִים כְּנִגְדוֹ וּמְקַדְיָמִים לוֹ : וִי, אוֹי לְרָשָׁע אוֹי לְשֹׂכְנֵו. וְכָלֵם פּוֹתַחֲיִים וְאוֹמְרִים : אוֹי לְרָשָׁע רַע כִּי גְמוּל יָדִיו יַעֲשֶׂה לוֹ. מַה זֶה [טעם] גְמוּל יָדִיו? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לְכַלְל [להוציא] מִי שְׂזוֹנָה בִידוֹ לְהוֹצִיא וְלַהֲשִׁיחַת זְרַעוֹ לְרִיק.

דְהָא תְנִינָן, כֹּל מֵאֵן דְאַפִּיק זְרַעִיהּ בְּרִיקְנָא, אֲקַרִי רַע, וְלֹא חָמִי אַפִּי שְׂכִינְתָּא. דְכַתִּיב, (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חֲפָץ רָשָׁע אֲתָה לֹא יְגוֹרְךָ רַע. וְכַתִּיב, (בראשית לח) וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע. אוֹי לְרָשָׁע רַע. וּוִי לְהֵהוּא חֲיִיבָא דְאִיהוּ רַע, דְעֵבֵד גְרַמִּיָּה רַע. כִּי גְמוּל יָדִיו יַעֲשֶׂה לוֹ, לֹאֲכַלְלָא מֵאֵן דְזָנִי בִידוֹי, לֹאֲפַקָא וְלַחֲבַלָא זְרַעִיהּ בְּרִיקְנָא, וְלַהֲאִי טְרַדִּין בְּהֵהוּא עֲלֵמָא וְתִיר מְכַלָּא.

שְׁהָרִי שְׂנִינָנו, כֹּל מִי שֶׁמוֹצִיא זְרַעוֹ לְרִיק נִקְרָא רַע, וְלֹא רוֹאָה פְּנֵי שְׂכִינָה, שְׁפָתוֹב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חֲפָץ רָשָׁע אֲתָה לֹא יְגַרְךָ רַע, וְכַתוּב

(בראשית לב) וַיְהִי עַרְבָּכּוֹר יְהוּדָה רַע. אִף כָּאֵן, אֹי לְרָשָׁע רַע - אֹי לְאוֹתוֹ
רָשָׁע שֶׁהוּא רַע, שֶׁעָשָׂה עֲצָמוֹ רַע, כִּי גָמוּל יִדְּיוֹ יַעֲשֶׂה לוֹ - לְכָלֵּל מִי
שֶׁזֶּנֶה בְּיָדוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁחִית זֶרְעוֹ לְרִיק, וְלִזְהַר טוֹרְדִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ
הָעוֹלָם יוֹתֵר מִכֻּלָּם.

תָּא חֲזִי, דְּהָא כְּתִיב אֹי לְרָשָׁע (רע), כִּינּוֹן דְּכְתִיב אֹי לְרָשָׁע, אֲמַאי רַע. אֲלָא
כְּמָה דְּאֲמִינָא, דְּעֵבֵד גְּרַמִּיהָ רַע. וְכְתִיב לֹא יִגוֹרֵךְ רַע. וְכִלְהוּ סְלִקִּין, וְהָאִי
לֹא סְלִיק.

בֵּא תְּרַאהּ, שְׁהָרִי כְּתוּב אֹי לְרָשָׁע (רע). כִּינּוֹן שְׁכִתוּב אֹי לְרָשָׁע, לְמָה
רַע? אֲלָא כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ, שֶׁעָשָׂה עֲצָמוֹ רַע, וְכְתוּב לֹא יִגְרָךְ רַע, וְכֻלָּם
עוֹלִים וְזֶה לֹא עוֹלָה.

וְאִי תִימָא, שְׁאָר חֲזִיבִין דְּקִטְלוּ בְּנֵי נֶשָׂא. תָּא חֲזִי, כִּלְהוּ סְלִקִּין וְהוּא לֹא
סְלִיק. מַאי טַעְמָא, אִינּוֹן קִטְלוּ בְּנֵי נֶשָׂא אַחֲרָא, וְהָאִי קִטִּיל בְּנוֹי מִמֶּשׁ,
אוֹשִׁיד דְּמִין סְגִיָּאִין.

וְאִם תִּאמַר, שְׁאָר רָשָׁעִים שְׁהָרְגוּ בְּנֵי אָדָם? בֵּא רְאֵה, כֻּלָּם עוֹלִים וְהוּא
לֹא עוֹלָה. מָה הַטַּעַם? הִם הָרְגוּ בְּנֵי אָדָם אַחֲרֵיהֶם, וְזֶה הָרַג בְּנוֹי מִמֶּשׁ,
שְׁפָךְ דְּמַיִם רַבִּים.

תָּא חֲזִי, בְּשְׁאָר חֲזִיבֵי עֲלָמָא, לֹא כְּתִיב וַיִּרַע בְּעֵינֵי ה', וְכָאֵן כְּתִיב, וַיִּרַע
בְּעֵינֵי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה. מַאי טַעְמָא, מְשוּם דְּכְתִיב וְשַׁחַת אַרְצָה.

בֵּא רְאֵה, בְּשְׁאָר רָשָׁעֵי הָעוֹלָם לֹא כְּתוּב וַיִּרַע בְּעֵינֵי ה', וְכָאֵן כְּתוּב וַיִּרַע
בְּעֵינֵי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה. מָה הַטַּעַם? מְשוּם שְׁכִתוּב וְשַׁחַת אַרְצָה.

תִּנּוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לִית לָךְ חוּבָא בְּעֲלָמָא דְלֹא אִית לִיה תְּשׁוּבָה, בְּר
מְהַאי. וְלִית לָךְ חֲזִיבָא דְלֹא חֲמָאן אֲפִי שְׁכִינְתָא, בְּר מְהַאי. דְּכְתִיב לֹא
יִגוֹרֵךְ רַע, כֻּלָּל. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, זַכָּאִין אִינּוֹן צְדִיקָיָא, בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא
דְּאֲתֵי. עֲלִיָּהוּ כְּתִיב, (ישעיה ס) וְעַמְּךָ כֻּלָּם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ. מַאי
לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמָה דְּכְתִיב, (תהלים קטו) אֲתַהֲלֵךְ לִפְנֵי
ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים:

שְׁנֵינוּ, אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, אֵין לָךְ חֲטָא בְּעוֹלָם שְׂאִין לוֹ תְּשׁוּבָה פְּרִט לָזָה, וְאֵין לָךְ רְשָׁע שֶׁלֹּא רוֹאֶה פְּנֵי שְׂכִינָה פְּרִט לָזָה, שְׁפָתוֹב לֹא יִגְרָד רָע, כָּלֵל. אָמַר רַבֵּי יֶצְחָק, אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, עֲלִיהֶם פְּתוּב (ישעיה ס) וְעַמּוּד כָּלֵם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ. מַה זֶה לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ? אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (תהלים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

דף רכ ע"א

וַיְחִי יַעֲקֹב (שייך ויקרא ק"ד ע"ב) בְּגִנְיָהּוּ. (בד"ק נמצא בח"ג בדף נ' עמוד קצ"ט) עַל דָּא לְבַעֲי לִיָּה לְבַר נֶשׁ דְּלָא לְאַתְעֲרַבָא צוֹלְמָא דִּילִיָּה (דף רכ ע"א) בְּצוֹלְמָא דְעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, בְּגִין דְּהֵאֵי קַדִּישָׁא וְהֵאֵי מְסֻאָבָא.

וַיְחִי יַעֲקֹב, בְּתוֹכָם. לְכֹן צָרִיד לְאַדָּם שֶׁלֹּא לְעֲרַב צָלָם שְׁלוֹ בְּצָלָם שֶׁ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, מְשׁוּם שֶׁזֶה קְדוּשׁ וְזֶה טְמֵא.

תָּא חֲזִי, מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמּוּן עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת. דִּישְׂרָאֵל כָּד אֲשַׁתְּפַח בַּר נֶשׁ מִית הוּא מְסֻאָב לְכָל גּוֹפָא, וּבִיתָא מְסֻאָבָא. וְגוֹפָא דְעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת לֹא מְסֻאָיב לְאַחֲרָא, וְגוֹפִיָּה (נ"א וביתא) לֹא מְסֻאָבָא כָּד אִיהוּ מִית. מַאי טַעְמָא.

בֵּא רְאֵה מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמּוּם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, שְׂיִשְׂרָאֵל כְּשֶׁנִּמְצָא אָדָם מֵת, הוּא מְטַמָּא אֶת כָּל הַגּוֹף, וְהַבֵּית טְמֵא. וְגוֹף שֶׁ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת לֹא מְטַמָּא מִיִּשְׁהוּ אַחַר, וְגוֹפּוֹ [וביתו] לֹא טְמֵא כְּשֶׁהוּא מֵת. מַה הַטַּעַם?

יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲתָא דְאִיהוּ מִית כָּל קְדוּשֵׁי דְמֵאֲרִיָּה מְתַעֲבְרָן מִנִּיהּ, אֶתְעֲבַר מִנִּיהּ הֵאֵי צוֹלְמָא קַדִּישָׁא, וְאַתְעֲבַר מִנִּיהּ הֵאֵי רוּחַ קוֹדֶשָׁא, אֲשַׁתְּאָר גּוֹפָא מְסֻאָבָא.

יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעָה שֶׁהוּא מֵת, כָּל הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל רַבּוּנוּ עוֹבְרוֹת מִמֶּנּוּ, וְעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַצָּלָם הַקְּדוּשׁ הַזֶּה, וְעוֹבֵרֵת מִמֶּנּוּ רוּחַ הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה, נִשְׁאָר הַגּוֹף טְמֵא.

אָבֵל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת עוֹבֵד עֲבוֹדַת זָרָה, לֵית הִכִּי. דְּבַחֵי מְסֻבָּב בְּכָל סִטְרִין, צוֹלְמָא דִּילֵיהּ מְסֻבָּבָא, וְרוּחָא דִּילֵיהּ מְסֻבָּבָא. וּבְגִין דִּסּוּבָּבוּתֵי אֵלִין שְׂרִינְן בְּגוּיָהּ, אָסִיר לְמִקְרַב לְגַבֵּיהּ. בֵּינָן דְּמִית, נְפָקִי כָּל אֵלִין מְסֻבָּבוּתָא וְאַשְׁתָּאֵר גּוּפָא בְּלֵא מְסֻבָּבוּתָא לְסוּבָּבָא.

אָבֵל עוֹבֵדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת עוֹבֵד עֲבוֹדַת זָרָה לֹא כָּד, שְׂבַחֵייו טָמָא בְּכָל הַצְּדִים, צְלָמוּ טָמָא וְרוּחוֹ טָמָא, וּמְשׁוּם שְׂכָל הַטְּמָאוֹת הַלְלוּ שְׂרוּיֹת בְּתוֹכוֹ, אָסוּר לְקָרֵב אֵלָיו. בֵּינָן שְׂמִית, יוֹצְאוֹת כָּל הַטְּמָאוֹת הַלְלוּ, וְנִשְׁאָר גּוּף בְּלֵי טָמָא לְטָמָא.

וְאַף עַל גַּב דְּגוּפָא דְלַהוֹן מְסֻבָּב, בֵּין בְּחַיֵּיהוֹן וּבֵין בְּמִיתָתְהוֹן. אָבֵל בְּחַיֵּיהוֹן דְּכָל אֵינוֹן מְסֻבָּבִין אֲשֶׁתְּכַחֵי לְגַבֵּיָהוּ, אֵית לוֹן חֵילָא לְסוּבָּבָא לְאַחֲרֵינִי, בְּמִיתָתְהוֹן דְּנְפָקִי כָּל אֵינוֹן מְסֻבָּבִין מְנִיָּיהוּ, לֹא יִכְלִין לְסֻבָּבָא. וְדִישְׂרָאֵל, יִכִּיל לְסֻבָּבָא לְאַחֲרֵינִי. בְּגִין דְּכָל קַדִּישֵׁין נְפָקִין מְנִיָּה וְשָׂרָא עֲלֵיהּ סִטְרָא אַחֲרָא.

וְאַף עַל גַּב שְׂגוּפִים טָמָא, בֵּין בְּחַיֵּיהֶם וּבֵין בְּמִיתָתָם, אָבֵל בְּחַיֵּיהֶם שְׂכָל אוֹתָן הַטְּמָאוֹת שְׂנִמְצָאוֹת אֲצֻלְהֶם, יֵשׁ לָהֶם פַּח לְטָמָא אַחֲרִים. וּבְמִיתָתָם, כְּאֲשֶׁר יוֹצְאוֹת כָּל אוֹתָן הַטְּמָאוֹת מֵהֶם, לֹא יִכְוֹלִים לְטָמָא, וְשֵׁל יִשְׂרָאֵל יִכְוֹל לְטָמָא אַחֲרִים, כִּי כָּל הַקְּדוּשׁוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹרָה עֲלָיו צַד הָאֲחֵר.

תָּא חֲזִי, הָאֵי צָלָם קַדִּישָׁא, כַּד אָזִיל בְּרַ נֶשׁ וְאַתְרַבֵּי, וְאַתְעֵבִיד מֵהָאֵי פְּרָצוּפָא דִּיוֹקְנָא דִּילֵיהּ. אֲתַעֲבִיד צוֹלְמָא אַחֲרָא, וּמִתְחַבְּרָן כְּחֻדָּא. וְדָא נָטִיל לְדָא, בְּשַׁעֲתָא דְאַשְׁתַּכְּחוּ תַרְיַן צוֹלְמִין, נָטִיר הוּא בְּרַ נֶשׁ, וְגוּפָא דִּילֵיהּ בְּקִיוּמָא, וְרוּחֵיהּ שְׂרִיָּא בְּגוּיָהּ. בְּשַׁעֲתָא דְקָרִיבוּ יוּמוֹי, מִתְעַבְּרָן מְנִיָּה, וְדָא סְלִיק לְדָא, וְאַשְׁתָּאֵר בְּרַ נֶשׁ בְּלֵא נָטִירוּ. כְּדִין, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) עַד שְׂיַפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, תַּרְיַי.

בֹּא רְאֵה, הַצְּלָם הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה, כְּשֶׁהוֹלֵךְ אָדָם וּמִתְגַּדֵּל וְנַעֲשִׂית מִהַפְּרָצוּף הַזֶּה הַדְּמוּת שְׁלוֹ, נַעֲשֶׂה צָלָם אַחֵר, וּמִתְחַבְּרִים כְּאֻחַד, וְזֶה נוֹטֵל אֶת זֶה. בְּשַׁעֲתָא שְׂנִמְצָאִים שְׁנֵי צְלָמִים שְׂמוּר הוּא הָאָדָם, וְגוּפּוֹ בְּקִיוּם, וְרוּחַ שְׂרוּיָהּ בְּתוֹכוֹ. בְּשַׁעֲתָא שְׂקָרְבִים יָמִיו, הֵם עוֹבְרִים מִמֶּנּוּ, וְזֶה עוֹלָה לָזֶה, וְנִשְׁאָר אָדָם בְּלֵי שְׂמִירָה, אַז (שִׁיר ב) עַד שְׂיַפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, שְׂנִים.

תא חזי, כד אתער דינא בעלמא, דקודשא בריהו הוא יתיב על כרסי דדינא למידן עלמא, בעי בר נש לאתערא (בדינא) תשובה, דגיתוב מחיובא (נייא מחובוי). דהא ההוא יומא, פתקין פתיבו, ומשתפחי כלהו באחמתא הא כתיבין. אי זכי בר נש דגיתוב קמי מאריה, קרעין פתקין דעליה.

בא ראה, כשמתעורר דין בעולם, כשהקדוש ברוך הוא יושב על פסא דין לדון את העולם, צריך אדם לעורר [בדין] תשובה שישוב מהרשע [מחטאין], שגרי אותו יום נכתבים פתקים, וכלם נמצאים בתיק פתובים. אם זכה אדם שישוב לפני רבונו, קורעים את הפתקים שעליו.

לבתר קודשא בריהו הוא זמין קמיה דבר נש, יומא דכפורי יומא דתשובה. אי תב מחטאוי טב. ואי לא, פקיד מלכא למחתם פתקין. ווי, דהא תשובה בעיא לאסתלקא מניה.

אחר כך הקדוש ברוך הוא מזמין לפני האדם את יום הכפורים, יום התשובה. אם שוב מחטאיו - טוב. אם לא - מצוה המלך לחתם פתקים. אוי כי התשובה רוצה להסתלק ממנו.

אי זכי בתשובה, ולא שלימתא כדקא נאות, תליין ליה עד ההוא יומא בתראה דעצרת, דהוא תמינא לחג. ואי עבד תשובה שלימתא לקמי מאריה, אתקרעו. ואי לא זכי, אינון פתקין נפקין מבי מלכא, ואתמסרו בידוי דסנטירא, ודינא מתעביד, ופתקין לא מהדרן תו לבי מלכא.

אם זכה בתשובה ולא שלמה כראוי - תולים לו עד אותו יום אחרון של עצרת, שהוא שמיני לחג. אם עשה תשובה שלמה לפני רבונו - נקרעים. ואם לא זוכה - אותם פתקים יוצאים מבית המלך ונמסרים בידי מלאך הדיו, והדיו נעשה, ופתקים יותר לא חוזרים עוד לבית המלך.

כדין צולמין אתעברו מניה, ולא משתפחין עמיה. כיון דמתעברו מניה, הא ודאי טופסקא דמלכא יעבר עליה, ויטעום פסא דמותא. ובההוא ליליא דחגא בתראה, סנטירין זמינו, ופתקין נטליו, בתר דנטלי לון, צולמין מתעברו, ולא משתפחין (נייא ואי משתכחין גריעין יעבר עלוי מרעין וכו') בהו

יָדִי. וְאִי מִשְׁתַּכַּחֵן בְּהוּ יָדִי (יעדו), דִּינָא גְרִיעָא, אוּ יַעֲבֵר עָלָי דִּינָא מְרַעֵין בִּישׁוּן, בְּגְרִיעוּתָא דְלַהוּן, וְהָא אוֹקִימָנָא לְהָא.

אַז מְעַבְרִים הַצְלָמִים מִמְּנוּ וְלֹא נִמְצְאִים עִמּוֹ. כִּינּוּן שֶׁעָבְרוּ מִמְּנוּ, הָרִי וְדָאֵי שֶׁעָנַשׁ הַמְּלִךְ יַעֲבֵר עָלָיו וְיִטְעַם מִכּוֹס הַמָּוֶת. וּבְאֹתוֹ לִילָה שֶׁל חַג הָאֲחֵרוֹן, הַמְּלָאכִים הַמְעַנִּישִׁים מְזַמְּנִים, וְנוֹטְלִים אֶת הַפְּתָקִים. וְאַחַר שֶׁנִּטְלוּ אוֹתָם, מְעַבְרִים הַצְלָמִים, וְלֹא נִמְצְאִים [וְאִם נִמְצְאִים פְּגוּמִים, יַעֲבֵר עָלָיו מַחְלוֹת וְכוּ'] בְּהֵם יָדִים. וְאִם נִמְצְאִים בְּהֵם יָדִים - דִּין גְּרוּעַ, אוּ יַעֲבֵר עָלָיו דִּין שֶׁל מַחְלוֹת רְעוּת בְּפָגַם שְׁלֵהֶם, וְהָרִי בְּאַרְנוּ אֶת זֶה.

וּבִסְפָרֵי קִדְמָאֵי אִמְרֵי יַתִּיר, כַּד רִישָׁא אֲגַרַע, וְיִשְׁתַּכַּח גּוּפָא. בְּרִיָּה, אוּ אֲנִתְתִּיָּה יִשְׁתַּכַּחוּ וְהוּא יִסְתַּלַּק. וְהֵנִי מִיָּלִי, כַּד לֹא אֶהְדָּר כָּל הַהוּא זְמָנָא בְּתִיבְתָא. אֲבָל אִי אֶהְדָּר, טַעְמָא דְמוֹתָא יִטְעַם, וְיִתְסִי.

וּבִסְפָרֵי הַקְדָּמוֹנִים אוֹמְרִים יוֹתֵר, כְּשֶׁהֲרָאֵשׁ נִגְרַע וְיִמְצָא הַגּוּף - בְּנוּ אוּ אֲשֵׁתוֹ יִמְצָאוּ, וְהוּא יִסְתַּלַּק. וְזֶה מְדַבֵּר כְּשֶׁלֹּא חִזַּר כָּל אוֹתוֹ זְמַן בְּתִשׁוּבָה. אֲבָל אִם חִזַּר, טַעַם הַמָּוֶת יִטְעַם וְיִתְרַפָּא.

וְאִי גּוּפָא לֹא אֲתַחֲזִי, וְיִשְׁתַּכַּח רִישָׁא. אֵינּוּן סְלָקִין, וְהוּא אֲתַקִּיִּים. וְהֵנִי מִיָּלִי, כַּד בְּרִיָּה זְעִירָא בְּרִשׁוּתִּיָּה. וְאִי יָדוּי פְּגִימוֹ, עֲבִידְתָּא דִּידוּי פְּגִימִין. רְגָלוּי, מְרַעֵין רְדָפִין עָלֶיהָ. עֶרְק צוּלְמָא וְאַהְדָּר, עֶרְק וְאַהְדָּר. עָלֶיהָ כְּתִיב, (דְּבָרִים כח) בִּבְקָר תֵּאמַר מִי יִתֵּן עָרֵב, וְהָאִי כַּד נִהְרָא סִיְהֲרָא, וְלִילָא אֲתַתַּקּוּן בְּנִהוּרָא.

וְאִם הַגּוּף לֹא נִרְאָה וְיִמְצָא הֲרָאֵשׁ - הֵם מְסַתַּלְקִים וְהוּא מְתַקִּים, וְזֶה מְדַבֵּר כְּשֶׁבְנוּ הַקְטָן בְּרִשׁוּתוֹ. וְאִם יָדוּי פְּגוּמִים, מַעֲשֵׂה יָדוּי פְּגוּמִים, רְגָלוּי - מַחְלוֹת רוֹדְפוֹת אוֹתוֹ. בּוֹרַח הַצֶּלֶם וְחוֹזֵר, בּוֹרַח וְחוֹזֵר, עָלָיו כְּתוּב (דְּבָרִים כח) בִּבְקָר תֵּאמַר מִי יִתֵּן עָרֵב. וְזֶה כְּשֶׁהִלְבְּנָה מְאִירָה וְהִלְיָה מְתַקָּן בְּאוּר.

אֲבָל זְכָאֵי חֲסִידֵי, בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא מְסַתַּכְלִי בְּלַבְיִיָּהוּ, כְּאֵלוּ הַהוּא יוֹמָא מְסַתַּלְקֵי מִעֲלָמָא, וְעֵבְדִין תִּיבְתָא שְׁלִימְתָא קָמִי מְאִרְיָהוּן, וְלֹא יִצְטָרְכוּן לְמַלְהָ אַחֲרָא. זְכָאֵה חוֹלְקָהוּן בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי.

אָבֵל צְדִיקִים חֲסִידִים, כָּל יוֹם וַיּוֹם מִסְתַּכְּלִים בְּלִבָּם כָּאֵלוֹ אוֹתוֹ יוֹם
מִסְתַּלְקִים מִהָעוֹלָם, וְעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָי רַבּוֹנִם, וְלֹא יִצְטָרְכוּ
לְדַבֵּר אַחֵר. אֲשֶׁרִי חֲלַקְס בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

דף רכ ע"ב

תָּא חֲזִי, (ישעיה מג) כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי, כַּמָּה עֲלֵינִי עוֹבְדֵי מַלְכָּא קְדִישָׁא, דְּהָא
בְּאִינוּן עוֹבְדֵי (נ"א ברין) דְּאִיהוּ עֲבִיד לְתַתָּא קְטִיר לֹון בְּמַלְיָן עֲלֵינִי דְלַעֲלֵלָא,
וְכַד נְטִלִין לֹון לְתַתָּא וְעֲבָדֵי בְּהוּ עוֹבְדָא, אֲתַעַר הֵהוּא עוֹבְדָא דְלַעֲלֵלָא
דְקְטִיר בְּהוּ. כְּגוֹן אַזּוּבָא, עַץ אֲרִז, וְהָא אוֹקִימְנָא (דף רכ ע"ב) מְלִי.

בֵּא רָאָה, כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי - כַּמָּה עֲלֵינִים מְעַשֵׂי הַמְלֶכֶךְ הַקְּדוֹשׁ, שְׁהָרִי
בְּאוֹתָם מְעַשִׂים [בריות] שְׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, קוֹשֵׁר אוֹתָם בְּדַבְרִים
עֲלֵינִים שְׁלַמְעֵלָה, וְכִשְׁנוֹטְלִים אוֹתָם לְמַטָּה וְעוֹשִׂים בְּהֵם מְעַשֶׂה,
מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ מְעַשֶׂה שְׁלַמְעֵלָה שְׁקִשׁוֹר בּוֹ, כְּגוֹן אַזּוּב וְעַץ אֲרִז, וְהָרִי
בְּאֲרָנוּ הַדַּבְרִים.

וְאִית מְנִיָּהוּ דְאַחִידוֹן בְּשֵׁמָא קְדִישָׁא, כְּגוֹן (ויקרא כד ע"א) לוֹלֵב, וְאַתְרוֹג,
הַדָּס, וְעֶרְבָה, דְכִלְהוּ אַחִידוֹן בְּשֵׁמָא קְדִישָׁא לְעֵילָא. וְעַל דָּא תְנִינוּ, לְאַחֲדָא
לֹון, וְלַמְעַבְד בְּהוּ עוֹבְדָא, בְּגִין לְאַתְעָרָא חֲדוּהָ הֵהוּא דְאַחִיד בֵּיהּ. וְעַל דָּא
תְנִינוּ, בְּמַלְיָן וְעוֹבְדָא בְּעֵינִין לְאַחֲזָא מְלָה, בְּגִין לְאַתְעָרָא מְלָה אַחֲרָא.

וַיֵּשׁ מֵהֶם שְׁאַחוּזִים בְּשֵׁם הַקְּדוֹשׁ, כְּמוֹ לוֹלֵב, וְאַתְרוֹג, הַדָּס, וְעֶרְבָה,
שְׁכָלִם אַחוּזִים בְּשֵׁם הַקְּדוֹשׁ לְמַעֲלָה. וְעַל כֵּן שְׁנִינוּ, לְאַחֲזוֹ אוֹתָם
וְלַעֲשׂוֹת בְּהֵם מְעַשֶׂה כְּדִי לְעוֹרֵר חֲדוּהָ אוֹתוֹ שְׁאוּחֹז בּוֹ. וְעַל זֶה שְׁנִינוּ,
בְּדַבְרִים וּמְעַשֶׂה צְרִיךְ לְהִרְאוֹת דְבַר כְּדִי לְעוֹרֵר דְבַר אַחֵר.

הַדָּא הוּא דְכְתִיב, כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי (בראתיו), לְאַתְעָרָא יְקָרִי.
בְּרֵאתִיו, לְיִיחָדָא לִי. יִצְרֵתִיו, לְמַעַבְד בֵּיהּ עוֹבְדָא (נ"א חילא). אַף עֲשִׂיתִיו,
לְאַתְעָרָא בֵּיהּ חִילָא דְלַעֲלֵלָא.

זֶהוּ שְׁפָתוֹב כָּל הַנְּקָרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי [בראתיו] - לְעוֹרֵר כְּבוֹדִי. בְּרֵאתִיו
- לְיַחַד לִי. יְצַרְתִּיו - לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַעֲשֵׂה [כח]. אֵף עֲשִׂיתִיו - לְעוֹרֵר בּוֹ כַח
שְׁלִמְעֵלָה.

דָּבָר אַחֵר, כָּל הַנְּקָרָא בְּשֵׁמִי, הֵינְנוּ דְכַתִּיב (ויקרא כג) פְּרִי עֵץ הָדָר. וְלִכְבוֹדִי
בְּרֵאתִיו, הֵינְנוּ כְּפֹת תְּמָרִים. יְצַרְתִּיו, הֵינְנוּ וְעֵנָף עֵץ עֲבוֹת. אֵף עֲשִׂיתִיו,
הֵינְנוּ וְעַרְבֵי נָחַל.

דָּבָר אַחֵר כָּל הַנְּקָרָא בְּשֵׁמִי - הֵינְנוּ שְׁפָתוֹב (ויקרא כג) פְּרִי עֵץ הָדָר.
וְלִכְבוֹדִי בְּרֵאתִיו - הֵינְנוּ כְּפֹת תְּמָרִים. יְצַרְתִּיו - הֵינְנוּ וְעֵנָף עֵץ עֲבוֹת. אֵף
עֲשִׂיתִיו - הֵינְנוּ וְעַרְבֵי נָחַל.

וְתִקוּנָא דְהַאי דְאָמַר קָרָא, (ויקרא כג) וְלִקְחֶתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, דְּיִיקָא.
דְּהוּא חֲמִישָׁאָה עַל עֲשׂוֹר. אֲבָל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, הַהוּא יוֹם רִאשׁוֹן מֵאֵן הוּא.
אֲלֵא יוֹם דְּנִפְיָק רִאשׁוֹן, לְנִטְלָא (ד"א לכלא) בְּמַבּוּעוֹי דְּמִיִּין נְבִיעִין, וְאֲנֵן בְּעֵיִן
לְאִמְשָׁא לִיהַ לְעֵלְמָא.

וְתִקּוּן שֶׁל זֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב וְלִקְחֶתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, דְּיִיקָא שֶׁהוּא
חֲמִישִׁי עַל עֲשׂוֹר. אֲבָל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, אוֹתוֹ יוֹם רִאשׁוֹן מִי הוּא? אֲלֵא
יוֹם שֶׁיִּצָּא רִאשׁוֹן לְנִסְעָ [לכל] בְּמַעֲנֵינוּ שֶׁל מִים נוֹבְעִים, וְאֲנֵן רוֹצִים
לְהַמְשִׁיכּוֹ לְעוֹלָם.

מִתַּל לְמַלְכָּא דְקִטְר בְּנִי נֶשֶׂא בְּקִטְרוֹי, אֲמִיָּה מְטְרוֹנִיתָא אֶתְת, וְאַפִּיקַת לוֹן
לְחִירוֹת, וּמַלְכָּא אֲשַׁגַּח לִיקְרָא דִּילָהּ, וְיָהֵב לוֹן בִּידְהָא. אֲשַׁכַּחַת לוֹן כְּיִיפִין
וְצַחִיו, אֲמַרְתָּ, הָא אֲפִיקַת לוֹן לְחִירוֹ, אֲיִיתִי לוֹן מִיכְלָא וּמִשְׁתַּיָּיא.

מְשַׁל לְמַלְךְ שֶׁקֶשֶׁר בְּנִי אָדָם בְּמַאָסֵר. בָּאָה אֲמוֹ הַגְּבִירָה וְהוֹצִיאָהּ
אוֹתָם לְחִירוֹת, וְהַמְלִךְ מִשְׁגִּיחַ עַל כְּבוֹדָהּ וְנָתַן אוֹתָם בְּיַדֶּיהָ. מְצָאָהּ
אוֹתָם רַעֲבִים וְצָמְאִים. אֲמַרְהָ, הֲרִי הוֹצֵאתִי אוֹתָם לְחִירוֹת, תְּבִיא
לָהֶם אֶכֶל וּמִשְׁקָה.

כִּד, הָא יוֹם הַכְּפוּרִים אֲפִיק לְכֹלָא לְחִירוֹ, וְאֲנֵן כְּפִנֵי מְזוּנָא קְאִימְנָא,
וְצַחִינֵן לְמִשְׁתַּיָּיא, הִיא אֲעֵטְרַת לְמַלְכָּא בְּעִטְרוֹי. בְּהַאי יוֹמָא יְדַעְנָא, דְּהָא

מיין נביעין עמה שרין, שאילנא למשתייא, למאן דאפיק לון לחירו. ועל
דא קרין ליה יום ראשון.

כך יום הכפורים הזה מוציא את כלם לחרות, ואנו רעבים למזון
וצמאים לשתייה. היא מעטרת את המלך בעטרותיו. ביום הזה ידענו
שמים נובעים שורים עמה, שואלים לשותות למי שהוציא אותם
לחרות, ועל כך קוראים לו ביום ראשון.

דא בספרא דאגדתא ושפיר הוא. אבל בהאי יומא, לאברהם שירותא
דכלא, אי בענני יקר הוא שירותא, אי במיא הוא שירותא. דאברהם שארי
למחפרי בירי דמיא.

זה בספר האגדה, והוא יפה. אבל ביום הזה, לאברהם שהוא ראשית
הכל, אם בענני כבוד הוא הראשית או במים הוא הראשית, שאברהם
התחיל לחפר בורות מים.

פרי עץ הדר, דא בירא דיצחק, דיצחק אהדר ליה לקודשא בריהו הוא
וקרא ליה עץ הדר. פרי דהאי עץ הדר ידיעא. פפות תמרים, דכתוב, (תהלים
צב) צדיק פתמר יפרח, ולא אשתפח בינייהו פירודא. ועל דא לא כתוב
וכפות, אלא פפות. בגין דלא סליק דא בלא דא, ובהאי אתמלייא האי
באר, מבאר מים עלאין נביעין, ההוא אתמלי בקדמיתא, ומניה אתמלייא
בירא, עד דאיהו נביעו לכלא.

פרי עץ הדר - זו באר של יצחק, שיצחק הדר את הקדוש ברוך הוא
וקרא לו עץ הדר. פריו של עץ ההדר הזה ידוע. פפת תמרים - שכתוב
(תהלים צב) צדיק פתמר יפרח, ולא נמצא ביניהם פרווד. ולכן לא כתוב
וכפות, אלא פפות, משום שלא עולה זה בלי זה. ובזה מתמלאת הבאר
האת, מבאר מים עליונים שנובעים. ההוא מתמלא בתחלה, וממנו
מתמלאת הבאר עד שנובעת לכל.

וענף עץ עבות, דא ענפא דאילנא רברבא, דאתקיף ואשתרשא בשרשוי,
אתעביד אילנא עלאה על כלא, דאחיד בכל סטריה, ענף דאיהו עץ עבות,
עץ דאחיד לעבות, דהא מהאי נטל יסודא דעלמא, ואתמליא לארקא
בבירא, האי הוא עלמא ארקא דשקיותא.

וענף עץ עבת - זה ענף של אילן הגדול שהתחזק ונשרש בשָרְשׁוֹ, נעשה אילן עליון על הכל, שאחוז בכל הצדדים שלו, ענף שהוא עץ עבת, עץ שאחוז את העבות, שהרי מזה נוטל יסוד העולם ומתמלא כדי להריק בבאר, זהו עולם ארץ ההשקאה.

וערבי נחל, תרי אינון, תרין נחלין דמיא אתפניש בהו, לארקא לצדיק. דבר אחר, וערבי נחל, אליו אינון גבורו, דאחיזו ביה ביצחק, דאתין מסטרא דההוא נחל עלאה, ולא מסטרא דאבא. בגין כך, כלא יאי, ולא בסימא לפיריו, ולא עביד פיריו. וערבי נחל, תרין קיימין, דגופא קיימא עליהו, אבל וערבי נחל ודאי, כמה דאתמר, ואליו אינון פלהו לארקא מיא לבירא.

וערבי נחל - שנים הם, שני נחלי מים מתפנסים לתוכם להריק לצדיק. דבר אחר וערבי נחל - אלה הם גבורות שאחוזות ביצחק, שבאים מצד אותו נחל עליון ולא מצד האב. לכן הכל נאה, ולא מבשם לפרות, ולא עושה פרות. וערבי נחל - שני עמודים שהגוף עומד עליהם. אבל וערבי נחל ודאי, כמו שנתבאר, ואלה הם כלם לרוקן מים לבאר.

השלמה מההשמטות (סימן ג"ן)
מאי פרי עץ הדר אילנא דאתרוגא ומאי הדר היינו הדר על הכל והיינו הדר דשיר השירים דכתיב ביה (שיר השירים ו') מי זאת הנשקפה כמו שחר. והיינו על שם נקבה ועל שמה נלקחה נקבה מאדם שאי אפשר להתקיים עולם התחתון בלא נקבה. ומאי טעמא אקרי נקבה על שם שנקביה רחבים ויש לה נקבים יתרים על האיש. ומאי נינהו נקבים שדים ורחם ובית קיבול הולד.

מהו פרי עץ הדר? עץ האתרוג. ומהו הדר? הדר על הכל, והיינו הדר של שיר השירים, שכתוב בו מי זאת הנשקפה כמו שחר. והיינו על שם נקבה, ועל שמה נלקחה נקבה מאדם שאי אפשר להתקיים עולם התחתון בלא נקבה. ומה הטעם נקראת נקבה? על שם שנקביה רחבים, ויש לה נקבים יתרים על האיש, ומה הם הנקבים: שדים ורחם ובית קיבול הולד.

ומאי ניהו שאמרו שיר השירים שהוא הדר לכל ספרי הקדש אין דאמר רבי יוחנן כל הספרים קדש ושיר השירים קדש קדשים, ומאי ניהו קדש

קִדְשִׁים. אֵלָא קִדְשׁ, שְׁהוּא קִדְשׁ לְקִדְשִׁים. וּמַאי הִם קִדְשִׁים אֵלוּ שְׁכַנְגָד
שֵׁשׁ קִצּוֹת שְׁבִאָדָם וְקִדְשׁ הוּי לְהוּ קִדְשׁ לְכַלְהוּ.

וּמַה שְׁאָמְרוּ, שִׁיר הַשִּׁירִים שְׁהוּא הֶדֶר לְכָל סִפְרֵי הַקִּדְשׁ - בֵּן. שְׁאָמַר
רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַסִּפְרִים קִדְשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קִדְשׁ קִדְשִׁים. וּמַהוּ קִדְשׁ
קִדְשִׁים? אֵלָא קִדְשׁ שְׁהוּא קִדְשׁ לְקִדְשִׁים. וּמַה הִם קִדְשִׁים? אֵלוּ
שְׁכַנְגָד שֵׁשׁ קִצּוֹת שְׁבִאָדָם, וְקִדְשׁ יְהִיָה לָהֶם קִדְשׁ לְכָלָם.

וּמַאי נִיהוּ קִדְשׁ זֶה, אֶתְרוּג שְׁהוּא הֶדֶר הַכֹּל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הֶדֶר אֵל
תִּקְרִי הֶדֶר אֵלָא הִ' דֶּר, זֶה אֶתְרוּג שְׁהוּא נִפְרָד מֵאֲגֵד הַלּוּלָב, וְאִין מִצּוֹת
לוּלָב קִיַּיְמַת אֵלָא בּוּ, וְהוּא גַם בֵּן אֲגוּד עִם הַכֹּל. שְׁעַם כָּל אֶחָד הוּא וְעַם
כּוּלָן יַחַד הוּא.

וּמַהוּ קִדְשׁ? זֶה אֶתְרוּג, שְׁהוּא הֶדֶר לְכָל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הֶדֶר? אֵל
תִּקְרִי הֶדֶר אֵלָא הִ' דֶּר, זֶה אֶתְרוּג שְׁהוּא נִפְרָד מֵאֲגֵד הַלּוּלָב, וְאִין
מִצּוֹת לוּלָב קִיַּיְמַת אֵלָא בּוּ, וְהוּא גַם בֵּן אֲגוּד עִם הַכֹּל, שְׁעַם כָּל אֶחָד
הוּא, וְעַם כָּלָם יַחַד הוּא.

וּמַאי לוּלָב כְּנָגַד חוּט הַשְּׁדָרָה. וְעַנְף עֵץ עֲבוֹת שְׁעַנְפֵי חוּפִין אֶת רוּבוֹ וְאִם
אִין עַנְפֵי חוּפִין אֶת רוּבוֹ אִינוּ כְּלוּם. מִפְּנֵי מָה, מְשַׁל לְאָדָם שְׁבִזְרוּעוֹתָיו
יָגֵן עַל רֵאשׁוֹ הָרִי זְרוּעוֹתָיו שְׁנִיָם וְרֵאשׁוֹ שְׁלֶשָׁה וְהִיָּינוּ עַנְף לְשִׁמְאֵל עֲבוֹת
לְיָמִין וְנִמְצָא עֵץ בְּאֲמָצֵעַ. וְלָמָּה נֶאֱמַר בּוּ עֵץ שְׁהוּא שׁוֹרֵשׁ הָאֵילָן.

וּמַהוּ הַלּוּלָב? כְּנָגַד חוּט הַשְּׁדָרָה. וְעַנְף עֵץ עֲבַת - שְׁעַנְפֵי חוּפִים אֶת
רְבוּ, וְאִם אִין עַנְפֵי חוּפִים אֶת רְבוּ - אִינוּ כְּלוּם. מִפְּנֵי מָה? מְשַׁל לְאָדָם
שְׁבִזְרוּעוֹתָיו יָגֵן עַל רֵאשׁוֹ, הָרִי זְרוּעוֹתָיו שְׁנִיָם וְרֵאשׁוֹ שְׁלֶשָׁה, וְהִיָּינוּ
עַנְף לְשִׁמְאֵל, עֲבַת לְיָמִין, וְנִמְצָא עֵץ בְּאֲמָצֵעַ. וְלָמָּה נֶאֱמַר בּוּ עֵץ? שְׁהוּא
שׁוֹרֵשׁ הָאֵילָן.

וּמַאי עַרְבֵי נַחַל שׁוֹקֵי הָאָדָם שְׁהִם שְׁתִּים. וּמַאי נִינְהוּ לִישְׁנָא דְעַרְבֵי נַחַל,
מִשׁוּם דְּגָדוּל שְׁבָהֶם הוּי לְמַעַרְב וּמִשְׁם יוֹנֵק כַּחוּ. וְשַׁל צְפוֹן הוּא קֶטֶן מִמֶּנּוּ
מִהֶלֶד חֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהוּא בְּרוּחַ צְפוֹנִית מְעַרְבִית וּבוּ פּוֹעֵל וְנִקְרָא עַל
שְׁמוֹ וְהִם שְׁנִיָהֶם עֲצִים. דְּבַר אַחַר עַרְבֵי שְׁפַעְמִים מְעַרְבִין פְּעוּלְתָן זֶה עִם
זֶה מַאי עַרְבֵי נַחַל, נַחַל הוּי עַל שְׁם הַמְּקוֹם שְׁהִם קְבוּעִים בּוּ שְׁשִׁמוֹ נַחַל
כְּדַכְתִּיב (קהלת א') כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֵל הַיָּם.

ומה זה ערבי נחל? שוקי האדם שהם שתיים. ומהו לשון של ערבי נחל? משום שגדול שבהם הוא למערב, ומשם יונק כחו, ושל צפון הוא קטן ממנו מהלך חמש מאות שנה, והוא ברוח צפונית מערבית, ובו פועל ונקרא על שמו, והם שניהם עצים. דבר אחר ערבי - שפעמים מערבים פעלתם זה עם זה. מה זה ערבי נחל? נחל הוא על שם המקום שהם קבועים בו ששמו נחל, כמו שכתוב כל הנחלים הלכים אל הים.

מאי ניהו ים, הוי אומר זה אתרוג. ומנא לן דכל מדא ומדא מאלו השבעה איקרי נחל שנאמר (במדבר כ"א) וממתנה נחליאל אל תקרי נחליאל אלא נחלי אל. ועוד שם, מה לב, הדר פרי הגוף, אף ישראל פרי עץ הדר. מה אילן תמר, ענפיו סביביו ולולבו באמצע, אף ישראל נטלו גוף האילן הזה שהוא לבו וכנגד הגוף חוט השדרה באדם שהוא עיקר הגוף. ומה לולב זה כתיב לו לב אף לב מסור לו. ומה לב זה שלשים ושתיים נתיבות חכמה בו, אף בכל נתיב מהן צורה שומרת שנאמר (בראשית ג') לשמור את דרך עץ החיים: (עד כאן מההשמטות)

מהו ים? הוי אומר זה אתרוג. ומנין לנו שכל מדא ומדא מאלו השבעה נקראת נחל? שנאמר וממתנה נחליאל, אל תקרי נחליאל אלא נחלי אל. ועוד שם, מה לב, הדר פרי הגוף, אף ישראל פרי עץ הדר. מה אילן תמר, ענפיו סביביו ולולבו באמצע, אף ישראל נטלו גוף האילן הזה שהוא לבו, וכנגד הגוף חוט השדרה באדם שהוא עיקר הגוף. ומה לולב זה כתיב לו לב, אף לב מסור לו. ומה לב זה שלשים ושתיים נתיבות חכמה בו, אף בכל נתיב מהן צורה שומרת, שנאמר לשמור את דרך עץ החיים: ע"כ מההשמטות

דבר אחר, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר, דא אברהם. כפת תמרים, דא יצחק. וענף עץ עבות, דא יעקב. וערבי נחל, אליו אינוו תרין דרגין דאמרו.

דבר אחר, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר - זה אברהם. כפת תמרים - זה יצחק. וענף עץ עבת - זה יעקב. וערבי נחל - אלה הן שתי הדרגות שאמרו.

ומאן דמתני האי, בגין דעץ עבות דא יעקב, דאחיד לכלהו חלקין, ודאי דא יעקב. אבל הא אוקימנא, פרי עץ הדר דא בירא דיצחק, דא גבורה ותאה. כפת תמרים. כפת חסר, קשורא דאתקשר בבירא, כמא דאת

אָמַר, (דניאל א) כְּפִיתוּ בְּסַרְבְּלִיהוֹן, בְּגִין דְּאֵלִין לֹא סִלְקִין דָּא בְּלֹא דָא. וְעֲנָף עֵץ עֲבוֹת, עֲנָפָא הוּא עֲלָאָה, דְּאֲתַעְבִּיד עֵץ עֲבוֹת, וְאֲחִיד לְכָל סִטְרָא, כְּמָה דְּאֲתַמָּר. עֲרַבֵי נַחַל דָּא יִצְחָק, בְּכָל סִטְרֵי, דְּאֲחִידוֹן בְּסִטְרָא דְנַחְלָא, וְלֹא בְּסִטְרָא דְאֲבָא. דְּתַנִּינוּ, אָף עַל גַּב דְּבַהֲאֵי נַחַל דִּינָא לֹא אֲשַׁתְּכַח בֵּיהּ, דִּינִין מִתְעָרִין מִנִּיהּ.

וּמִי שְׂשׂוּנָה זֶה, מְשׁוּם שְׂעֵץ עֲבַת זֶה יַעֲקֹב, שְׂאוּחֻז אֶת כָּל הַחֲלָקִים, וְדַאי זֶה יַעֲקֹב. אֲבָל הָרִי בְּאֲרָנוּ, פְּרִי עֵץ הַדֶּר - זֶה בְּאֵר יִצְחָק, זֶה גְבוּרָה תַּחְתּוֹנָה. כְּפַת תְּמָרִים - כְּפַת חֶסֶר, קֶשֶׁר שְׁנִקְשֵׁר בְּבְּאֵר, כְּמוֹ שְׁנִקְשֵׁר (דניאל א) כְּפִוּתִים בְּסַרְבְּלִיהֶם, מְשׁוּם שְׂאֵלָה לֹא עוֹלִים זֶה בְּלִי זֶה. וְעֲנָף עֵץ עֲבוֹת, עֲנָף הוּא עֲלִיוֹן שְׁנַעֲשֶׂה עֵץ עֲבוֹת וְאוּחֻז לְכָל צַד, כְּמוֹ שְׁנִקְשֵׁר. עֲרַבֵי נַחַל - זֶה יִצְחָק, בְּכָל הַצְּדָדִים שְׂאֲחוּזִים בְּצַד הַנַּחַל וְלֹא בְּצַד הָאֵב. שְׂשֻׁנֵנוּ, אָף עַל גַּב שְׂבִנְחַל הַזֶּה לֹא נִמְצָא דִין, מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנּוּ דִּינִים.

וְרַב הַמְּנוּנָא סָבָא פְּרִישׁ, וְעֲרַבֵי נַחַל, אֵינּוּן תְּרִין קִיִּמִּין דְּקֶאֱמָרוּ, דְּמִיָּא נְפָקִי מִנֵּיהּ, וְשִׁפִּיר. אֲבָל תָּא חֲזִי, הָא חֲזִינוּ דְּתַרְוֵי דְּרִגִין אֵלִין דְּקִיִּמִי עַל דְּרִגָּא דְּצַדִּיק, אֵיבָא וְכִנְיִשׁוּ רַבְרָבָא (ס"א דברכאו) נְפָקִי מִנֵּיהּ, וְעֲרַבֵי נַחַל לֹא נְפָקִי מִנֵּיהּ, אֵיבָא, וְלֹא טַעְמָא, וְלֹא רִיחָא. וְהָא אוֹקִימָנָא וְכֹלָא שִׁפִּיר.

וְרַב הַמְּנוּנָא הִזְקוּן פְּרִישׁ, וְעֲרַבֵי נַחַל - אֵלוּ שְׁנֵי הַעֲמוּדִים שְׂאֲמָרְנוּ שְׂיוּצָאִים מֵהֶם מִים, וְיִפָּה. אֲבָל בַּא רְאָה, הָרִי רְאִינוּ שְׂשִׁתֵּי דְּרִגוֹת אֵלָה שְׂעוּמְדוֹת עַל דְּרִגָּה שֶׁל צַדִּיק, פְּרִי וְכִנּוּס גְּדוֹל [הברכות] יוּצָאִים מֵהֶם, וְעֲרַבֵי נַחַל לֹא יוּצָאִים מֵהֶם לֹא פְּרִי וְלֹא טַעַם וְלֹא רִיחַ, וְהָרִי בְּאֲרָנוּ, וְהַכֹּל יִפָּה.

דף רכא ע"א

וְעַל דָּא אֲתַרוּג (דף רכא ע"א) בְּשִׁמְאֵלָא, לְקַבִּיל לְבָא. לוּלֵב בִּימִינָא, כְּפַת בְּכֹלָא, וְקִטִּיר בְּכֹלָא. דְּהָא צַדִּיק כְּפִוּת הוּא בְּכָל סִטְרִין, וְקִטִּיר בְּכֹלָא, וְדָא הוּא קִשׁוּרָא דְּמַהִימְנוּתָא.

וְעַל כֵּן אֲתַרוּג בְּשִׁמְאֵל, כְּנִגְדַּת הַלֵּב. לוּלֵב בְּיָמִין. כְּפַת בְּכֹל, וְקִשׁוּר בְּכֹל, שְׁהָרִי צַדִּיק כְּפִוּת הוּא בְּכָל הַצְּדָדִים וְקִשׁוּר בְּכֹל, וְזֶהוּ קֶשֶׁר הַאֲמוּנָה.

וּבְסִפְרָא דְאַגְדָּתָא שְׁפִיר קְאָמַר, דְּכָל אֱלִין אֵינּוּן אוּשְׁפִיזִין, דְּזַמְיִין עֲמָא
קְדִישָׁא בְּהַאי יוֹמָא, דְּבַעֲיִין לְאַשְׁכְּחָא לְהוּ, כִּינּוּ דְזַמִּין לוֹן. וּבְהוּ בְּעֵי בְר
נִשׁ לְמַלְכָּא בְּעוֹתִיָּה. זְכָאִין אֵינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּיַדְעִין אַרְחוּי דְּמַלְכָּא קְדִישָׁא,
וְיַדְעִין אַרְחוּי דְּאוֹרִיָּתָא, לְמַהֲדָּ בְּאוֹרַח קְשׁוּט, לְמַזְכְּרֵי בְּהוּ בְּעֲלָמָא דִּין
וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי.

וַיְיָהּ אָמַר בְּסִפְרָא הָאֲגָדָה שֶׁכָּל אֱלֹהִים הֵם אוֹרְחִים שְׂמֻזְמִינִים הָעֵם
הַקְדוּשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה, שֶׁצָּרִיכִים לְמַצֵּא אוֹתָם, כִּינּוּ שֶׁהַזְּמִין אוֹתָם, וּבְהֵם
מְבַקֵּשׁ אָדָם בְּקִשְׁתּוֹ לְמַלְךְ. אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שִׁיּוֹדְעִים דְּרַכֵּי הַמְּלָךְ
הַקְדוּשׁ, וְיֹדְעִים דְּרַכֵּי הַתּוֹרָה לְלַכֵּת בְּדַרְךְ אֲמֵת, לְזִכּוֹת בְּהֵם בְּעוֹלָם
הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

בַּיּוֹמָא דָּא נְפָקִי יִשְׂרָאֵל, בְּסִימְנִין רְשִׁימִין מִגּוּ מַלְכָּא, בְּגִין דְּאֵינּוּן נְצַחִין
דִּינָא. וּמֵאֵי סִימְנִין אֵינּוּן, סִימְנֵי מְהִימְנוּתָא, חוֹתְמָא דְּמַלְכָּא עֲלָאָה. לְתַרֵּי
בְּנֵי נְשָׂא, דְּעָאֵלוּ קְדָם מַלְכָּא לְדִינָא, וְלֹא יָדְעֵי עֲלָמָא מֵאֵן מְנִיָּהּוּ נְצַח. נְפַק
חַד לְגִיּוֹן מְבֵי מַלְכָּא, שְׁאֵילוּ לוֹ. אָמַר לוֹן, מֵאֵן דִּיפּוֹק וּבִידוּי סִימְנִין
דְּמַלְכָּא, הוּא נְצַח.

בַּיּוֹם הַזֶּה יּוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּסִימְנִים רְשׁוּמִים מִתּוֹךְ הַמְּלָךְ, מְשׁוּם
שֶׁהֵם נְצַחוּ בְּדִין, וּמַהֵם הַסִּימְנִים? סִימְנֵי הָאֱמוּנָה, חוֹתֵם הַמְּלָךְ
הָעֲלִיּוֹן. לְשֵׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּכְנְסוּ לְבִנֵי הַמְּלָךְ לְדִין, וּבְעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים
מִי מַהֵם נְצַח. יָצָא לְגִיּוֹן אֶחָד מִבֵּית הַמְּלָךְ, וְשָׁאֵלוּ אוֹתוֹ מִי נְצַח? אָמַר
לְהֵם, מִי שִׁיַּצָּא וּבִידוּ סִימְנֵי הַמְּלָךְ, הוּא שְׂנַצַּח.

כְּדָּ, כּוּלֵי עֲלָמָא עָאֵלִין לְדִינָא, קְדָם מַלְכָּא עֲלָאָה, וְדָאִין לוֹן מִיּוֹמָא דְרָאשׁ
הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכְּפוּרִים, עַד חֲמֵשׁ סְרֵי יוֹמִין לְיַרְחָא. וּבִין כְּדָּ אֲשֶׁתְּכַחוּ יִשְׂרָאֵל
זְכָאִין כְּלָהּוּ בְּתִיּוּבָתָא. טְרַחִין בְּסַפְּהָ וְלוּלָב וְאַתְרוּג, וְלֹא יָדְעֵי מֵאֵן נְצַח
דִּינָא. מַלְאֲכֵי עֲלָאֵי שְׁאֵלוּ מֵאֵן נְצַח דִּינָא. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לְהוּ,
אֵינּוּן דְּמַפְקֵי בִּידִיָּהּ סִימְנִין דִּילֵי, אֵינּוּן נְצַחִין דִּינָא.

כְּדָּ כָּל הָעוֹלָם נִכְנְסִים לְדִין לְפָנֵי הַמְּלָךְ הָעֲלִיּוֹן, וְהוּא דָּן אוֹתָם מִיּוֹם
שֶׁל רָאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכְּפוּרִים, עַד חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה יוֹם לַחֲדָשׁ, וּבִין כְּדָּ
נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל כָּלָם צְדִיקִים בְּתִשׁוּבָה, טְוַרְחִים בְּסַפְּהָ וְלוּלָב וְאַתְרוּג,
וְלֹא יוֹדְעִים מִי נְצַח בְּדִין. הַמַּלְאָכִים הָעֲלִיּוֹנִים שׁוֹאֲלִים, מִי נְצַח בְּדִין?
אוֹמֵר לְהֵם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֱלֹהֵי שְׂמוֹצִיאִים בִּידֵיהֶם אֶת הַסִּימְנִים
שְׁלֵי, הֵם נְצַחוּ בְּדִין.

בְּהַאי יוֹמָא, נִפְקֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִשְׁמֵי דְמַלְכָּא, בְּתוֹשְׁבַחְתָּא דְהַלִּילָא. עֲאֲלִין
בְּסַפְּחָא, אֲתֵרוּג בְּשִׁמְאַלָּא, לוּלָב בְּיַמִּינָא. חֲמָאן כְּלָהוּ, דְיִשְׂרָאֵל רְשִׁימִין
בְּרִשְׁמֵי דְמַלְכָּא קְדִישָׁא. פְּתַחֵי וְאִמְרֵי, (תהלים קמד) אֲשֶׁרִי הָעַם שְׂפָכָה לוֹ
אֲשֶׁרִי הָעַם שְׁהִי אֱלֹהִיו.

בְּיוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּרִשְׁמֵי הַמֶּלֶךְ, בְּתוֹשְׁבַחֹת הַהֵלֶל, נִכְנָסִים
לְסַפְּחָא, אֲתֵרוּג בְּשִׁמְאַלָּא, לוּלָב בְּיַמִּין. כְּלָם רוֹאִים שְׁיִשְׂרָאֵל רְשִׁימִים
בְּרִשְׁמֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, פּוֹתְחִים וְאֹמְרִים, (תהלים קמד) אֲשֶׁרִי הָעַם
שְׂפָכָה לוֹ אֲשֶׁרִי הָעַם שְׁהִי אֱלֹהִיו.

עַד כָּאן חֲדוּתָא דְכָלָּא, חֲדוּתָא דְאוֹשְׁפִיזִין, וְאַפִּילוּ אוֹמוֹת הָעוֹלָם חֲדָאן
בְּחֲדוּתָא, וּמִתְבָּרְכִין מִנָּה. וְעַל דָּא (מקריבין) קֶרְבָּנִין בְּכָל יוֹמָא עֲלִייהוּ,
לְאַטְלָא עֲלִייהוּ שְׁלָם, וְיִתְבָּרְכוּן מִיָּנָן. מִכָּאן וְלַהֲלָאָה, יוֹמָא חַד, דְּמַלְכָּא
עֲלָאָה, דְּחֲדִי בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל. דְּכַתִּיב, (במדבר כט) בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תְּהִיָּה
לָכֶם. דְּהָא יוֹמָא דָּא מִן מַלְכָּא בְּלַחוּדוּי, חֲדוּתָא דִּילִיָּהּ בְּיִשְׂרָאֵל. לְמַלְכָּא
דְּזַמִּין אוֹשְׁפִיזִין וְכוּ'.

עַד כָּאן חֲדוּת הַכֹּל, חֲדוּת הָאוֹרְחִים, וְאַפִּילוּ אֲמוֹת הָעוֹלָם שְׂמַחִים
בְּחֲדוּתָא וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנָּה, וְלָכֵן מִקְרִיבִים בְּכָל יוֹם עֲלִיָּהֶם לְהַטִּיל
עֲלֵיהֶם שְׁלוֹם, וְיִתְבָּרְכוּן מֵאֲתָנָן. מִכָּאן וְלַהֲלָאָה יוֹם אֶחָד שֶׁל הַמֶּלֶךְ
הָעֲלִיּוֹן שְׂשִׁמַח בְּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, שְׂכַתוּב (במדבר כט) בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ
תְּהִיָּה לָכֶם. שְׁהִרִי יוֹם זֶה מִן הַמֶּלֶךְ בְּלַבְדוּ חֲדוּתוֹ לְיִשְׂרָאֵל. מְשַׁל לְמַלְכָּא
שְׁהִזְמִין אוֹרְחִים וְכוּ'.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (שיר השירים ב) אֲנִי חִבְּצַלְתָּ הַשָּׁרוֹן שׁוֹשְׁנַת הָעֵמְקִים,
כַּמָּה חִבְּיָבָה כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל קִמִּי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא
מְשַׁבַּח לָהּ, וְהִיא מְשַׁבַּחַת לִיהּ תְּדִיר, וְכַמָּה מְשַׁבַּחִין וּמְזַמְרִין אֲזַמְיַנְתָּ לִּיהּ
תְּדִיר לְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא. זְכָאָה חוּלְקָהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דְּאַחִידוּן בֵּיהּ בְּעַדְבָּא
דְּחוּלְקָא קְדִישָׁא. כַּמָּה דְּכַתִּיב, (דברים לב) כִּי חִלַּק ה' עִמּוֹ וְגו'. אֲנִי חִבְּצַלְתָּ
הַשָּׁרוֹן, דָּא כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל, דְּקִימָא בְּשִׁפִּירוּ דְּנוּי בְּגִנְתָּא דְּעֵדוֹן. הַשָּׁרוֹן,
דְּהִיא שָׂרָה וּמְשַׁבַּחַת לְמַלְכָּא עֲלָאָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, אֲנִי חִבְּצַלְתָּ הַשָּׁרוֹן שׁוֹשְׁנַת הָעֵמְקִים. כַּמָּה
חִבְּיָבָה כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא, שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא
מְשַׁבַּח אוֹתָהּ, וְהִיא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ תְּמִיד. וְכַמָּה מְשַׁבַּחִים וּמְזַמְרִים
מְזַמְיַנָּה תְּמִיד לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. אֲשֶׁרִי חִלְקִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂאַחוּזִים
בוֹ בְּגוֹרֵל הַחֶלֶק הַקְּדוֹשׁ, כַּכְּתוּב (דברים לב) כִּי חִלַּק ה' עִמּוֹ וְגו'. אֲנִי

חֲבֻצֹת הַשָּׁרוֹן - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שְׁעוֹמֶדֶת בַּיַּפֵּי שָׁל נֹי בְּגוֹן עֵדוֹן. הַשָּׁרוֹן - שֶׁהִיא שָׂרָה וּמִשְׁבַּחַת אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

דָּבָר אַחַר אֲנִי חֲבֻצֹת הַשָּׁרוֹן, דְּבַעֲיָא לְאַשְׁקָאָה מִשְׁקִיּוֹ דְנִחְלָא עֲמִיקָא, מִבוּעָא דְנִחְלִין. כְּמָא דְאֵת אָמַר, (ישעיה לה) וְהָיָה הַשָּׂרֵב לְאַגָּם. (נ"א ישעיה לג) וְהָיָה הַשָּׁרוֹן כְּעַרְבָה) שׁוֹשְׁנַת הָעֲמֻקִּים, דְּקִימָא בְּעֲמִיקְתָּא דְכֻלָּא. מֵאן אֵינוֹן עֲמֻקִּים. כְּמָא דְאֵת אָמַר, (תהלים קל) מִמַּעַמְקִים קָרְאתִידָּהּ ה'י. חֲבֻצֹת הַשָּׁרוֹן. חֲבֻצֹת, מֵהָהוּא אֶתֶר, דְּשִׁקִּיּוֹ דְנִחְלִין נִפְקִין וְלֹא פְּסֻקִין לְעֵלְמִין. שׁוֹשְׁנַת הָעֲמֻקִּים, שׁוֹשְׁנָה מֵהָהוּא אֶתֶר דְּאֶקְרִי עֲמִיקָא דְכֻלָּא, סְתִים מִכָּל סְטֵרִין.

דָּבָר אַחַר, אֲנִי חֲבֻצֹת הַשָּׁרוֹן - שְׁרוּצָה לְהִיּוֹת מִשְׁקָה מֵהַשְׁקִית הַנִּחַל הָעֵמֶק, מְקוֹר הַנְּחָלִים, כְּנִפְאָמַר וְהָיָה הַשָּׂרֵב לְאַגָּם. [נ"א ישעיה לג) וְהָיָה הַשָּׁרוֹן כְּעַרְבָה] שׁוֹשְׁנַת הָעֲמֻקִּים - שְׁעוֹמֶדֶת בְּעֵמֶק הַכֹּל. מִי הֵם הָעֲמֻקִּים? כְּמוֹ שְׁנִפְאָמַר (תהלים קל) מִמַּעַמְקִים קָרְאתִידָּהּ ה'י. חֲבֻצֹת הַשָּׁרוֹן. חֲבֻצֹת - מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁל הַשְׁקָאָת הַנְּחָלִים שְׁיוּצָאִים וְלֹא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים. שׁוֹשְׁנַת הָעֲמֻקִּים - שׁוֹשְׁנָה מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁנִקְרָא עֵמֶק הַכֹּל, נִסְתָּר מִכָּל הַצְּדָדִים.

תָּא חֲזִי, בְּקִדְמִיתָא יְרוּקָא כְּחֻבְצֹת, דְּטֵרְפִין דִּילָהּ יְרוּקִין. לְבַתֵּר שׁוֹשְׁנַת, סוּמְקָא בְּגוֹנוֹן חוֹרִין. שְׁשֻׁנָה בְּשִׁית טֵרְפִין, שְׁשֻׁנַת, דְּאִשְׁתַּנִּיאַת מְגוֹנוֹנָא לְגוֹנוֹנָא, וְשִׁנִּיאַת גּוֹנוֹנָא.

בֵּא רְאֵה, בְּתַחֲלָה יְרֻקָה כְּחֻבְצֹת, שְׁהַעֲלִים שְׁלָה יְרֻקִים, אַחַר כֵּן שׁוֹשְׁנָה אֲדַמָּה בְּגוֹנִים לְבָנִים. שׁוֹשְׁנָה בְּשֻׁשָׁה עָלִים. שׁוֹשְׁנַת - שְׁמִשְׁתַּנִּית מְגוֹן לְגוֹן וּמִשְׁנָה אֶת גּוֹנוֹנָהּ.

דָּף רַכָּא ע"ב

שְׁשֻׁנַת, בְּקִדְמִיתָא חֲבֻצֹת, בְּעֵדָנָא דְבַעֲיָא לְאַזְדוּגָא בֵּיהּ בְּמִלְכָא, אֶקְרִי חֲבֻצֹת. בְּתֵר דְּאֵתִדְבַקְתָּ בֵּיהּ בְּמִלְכָא בְּאֵינוֹן נְשִׁיקִין, אֶקְרִי שְׁשֻׁנַת. בְּגִין דְּכִתִּיב, (שיר השירים ה) שְׁפֹתוֹתַי שׁוֹשְׁנִים. שְׁשֻׁנַת הָעֲמֻקִּים דְּהִיא מְשֻׁנִּיאָ גּוֹנוֹנָא, זְמַנִּין לְטַב, וְזְמַנִּין לְבִישׁ, זְמַנִּין לְרַחֲמִי, זְמַנָּא לְדִינָא. (בראשית א) וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֵאֲכָל וְכִי תִאֲוָה הוּא לְעֵינַיִם. תָּא חֲזִי, דְּהִיא בְּנֵי נֶשָׂא לָא מִסְתַּכְּלִין, וְלֹא יִדְעִין, וְלֹא מִשְׁגִּיחִין. בְּשַׁעֲתָא דְּבָרָא קוּדְשָׁא

בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם, וְאוֹקִיר לִיה בִּיקִירוֹ עֲלָאָה, בְּעֵא מְנִיה לְאֲתִדְבָקָא בִּיה
בְּגִין דִּישְׁתַּפַּח יְחִידָאֵי, וּבְלִבָּא יְחִידָאֵי, וּבְאַתֵּר דְּדִבְקוּתָא יְחִידָאֵי, דְּלֵא (נדף
רכא ע"ב) אֲשֵׁתֵּנִי, וְלֵא מִתְּהַפֵּד לְעֵלְמִין. בְּהֵהוּא קְשׁוּרָא יְחִידָא, דְּכֵלָּא בִּיה
אֲתִקְשֵׁר. הֵדָא הוּא דְכִתְיב, (בראשית ב) וְעַץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֶּן.

שׁוֹשְׁנַת - בְּתַחֲלָה חֲבַצְלַת. בְּזִמְן שְׁרוּצָה לְהַזְדַּוֵּג בְּמַלְךְ נִקְרֵאת חֲבַצְלַת,
אַחַר שְׁנֵדְבָקָה עִם הַמֶּלֶךְ בְּאוֹתָן נְשִׁיקוֹת הִיא נִקְרֵאת שׁוֹשְׁנַת, מְשׁוּם
שְׁכָתוּב (שיר ה) שְׁפֹתוֹתַי שׁוֹשְׁנִים. שׁוֹשְׁנַת הַעֲמָקִים - שְׁהִיא מְשֻׁנָּה אֶת
גְּוִנְיָה לְפַעְמִים לְטוֹב וְלַפַּעְמִים לְרַע, לְפַעְמִים לְרַחֲמִים וְלַפַּעְמִים לְדִין.
וְתֵרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֵאֲכָל וְכִי תֵאָוֶה הוּא לְעֵינַיִם (בראשית ב). בֵּא
רְאָה, שְׁהִרִי בְּנֵי אָדָם לֹא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מְשַׁגְּיחִים בְּשַׁעָה
שְׁבָרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם וְכִבֵּד אוֹתוֹ בְּכַבּוֹד עֲלִיוֹן, רְצָה
מִמֶּנּוּ לְהַדְבִּיק בּוֹ כְּדֵי שְׁיִמְצֵא יְחִידָי, וּבְלִבֵּי יְחִידָי, וּבְמִקּוּם שֶׁל דְּבָקוֹת
יְחִידָה שְׁלֵא מְשַׁתְּנָה וְלֹא מִתְּהַפֵּד לְעוֹלָמִים בְּאוֹתוֹ קְשֵׁר יְחִיד שְׁהַכֵּל
נִקְשֵׁר בּוֹ. זֶהוּ שְׁכָתוּב וְעַץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֶּן.

לְבַתֵּר סָטוּ מְאַרְחָא דְמַהִימְנוּתָא, וְשְׁבָקוּ אֵילָנָא יְחִידָאֵי, עֲלָאָה מְכָל
אֵילָנִין. וְאֵתוּ לְאֲתִדְבָקָא בְּאַתֵּר דְּמְשַׁתְּנִי, וּמִתְּהַפֵּד מְגוּוֹנָא לְגוּוֹנָא וּמְטַב
לְבִישׁ וּמְבִישׁ לְטַב. וְנַחְתִּי מְעִילָא לְתַתָּא, וְאֲתִדְבָקוּ לְתַתָּא בְּשַׁנוּיִין סְגִיאִין.
וְשְׁבָקוּ אֵילָנָא יְחִידָאָה, עֲלָאָה מְכָל אֵילָנִין. הֵדָא הוּא דְכִתְיב, (קהלת ז) אֲשֶׁר
עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יֶשֶׁר וְגוֹי.

אַחַר כֵּן סָטוּ מְדַרְךְ הָאֵמוּנָה וְעָזְבוּ אֶת הָעֵץ הַיְחִידָי, הָעֲלִיוֹן מְכָל
הָאֵילָנוֹת, וּבָאוּ לְהַדְבִּיק בְּמִקּוּם שְׁמְשַׁתְּנָה וּמִתְּהַפֵּד מְגוּוֹן לְגוּוֹן וּמְטוֹב
לְרַע וּמְרַע לְטוֹב, וְיִרְדּוּ מִלְּמַעְלָה מְטָה, וְנִדְבָקוּ לְמְטָה בְּשַׁנוּיִים רַבִּים,
וְעָזְבוּ אֶת הָאֵילָן הַיְחִידָי הָעֲלִיוֹן מְכָל הָאֵילָנוֹת. זֶהוּ שְׁכָתוּב (קהלת ז)
אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יֶשֶׁר וְגוֹי.

וְדָאֵי כְּדִין אֲתִתְהַפֵּד לְבִיָּהוּ, בְּהֵהוּא סְטָרָא מְמַשׁ, זְמַנִּין לְטַב, זְמַנִּין לְבִישׁ,
זְמַנִּין לְרַחֲמֵי, זְמַנִּין לְדִינָא. בְּהֵאֵי מְלָה דְּאֲתִדְבָקוּ בָּהּ וְדָאֵי, (קהלת ז) בְּקִשׁוֹ
חֲשְׁבוֹנוֹת רַבִּים, וְאֲתִדְבָקוּ בָּהּ.

וְדָאֵי שְׁאֵז הִתְהַפֵּד לְבָם בְּאוֹתוֹ הֵצֵד מְמַשׁ, לְפַעְמִים לְטוֹב לְפַעְמִים
לְרַע, לְפַעְמִים לְרַחֲמִים לְפַעְמִים לְדִין. בְּדַבְרֵי הַזֶּה נִדְבָקוּ בּוֹ וְדָאֵי,
בְּקִשׁוֹ חֲשְׁבוֹנוֹת רַבִּים וְנִדְבָקוּ בָּהֶם.

אמר ליה קודשא בריך הוא, אדם, שבקת חיי ואתדבקת במוותא. חיי, דכתיב ועץ החיים בתוך הגן, דאקרי חיים. דמאן דאחיד ביה, לא טעים מותא לעלמין. אתדבקת באילנא אחרא, הא ודאי מותא הוא לקבלך. הדא הוא דכתיב, (משלי ה) רגליה יורדות מות, וכתיב, (קהלת ז) ומוצא אני מר ממות את האשה. ודאי באתר דמותא אתדבק, ושבק אתר דחיי. בגין כך אתגזר עליה ועל כל עלמא מותא.

אמר לו הקדוש ברוך הוא, אדם, עזבת חיים ונדבקת במוות. חיים - שפיתוב ועץ החיים בתוך הגן, שנקרא חיים, שמי שאוחז בו לא טועם מות לעולמים. נדבקת בעץ אחר - הרי ודאי המות כנגדך. זהו שפיתוב (משלי ה) רגליה יורדות מות, וכתיב (קהלת ז) ומוצא אני מר ממות את האשה. ודאי שנדבק במקום המות ועזב מקום החיים. משום כך נגזר עליו ועל כל העולם מות.

אי הוא חטא, כל עלמא מה חטו. אי תימא, דכל עלמא אכלי מאילנא דא, ואתרמי לכלא. לאו הכי. אלא בשעתא דאדם קאים על רגליו, חמי ליה ברין כלהו, ודחילו מקמיה, והווי נטלין אבתריה, כעבדין בתר מלכא. והוא אמר לון, אנא ואתון, (תהלים צה) באו נשתחוה ונכרעה וגוי. ואזלו כלהו אבתריה. כיון דחזו דאדם סגיד להאי אתר, ואתדבק ביה, כלהו אתמשכו אבתריה וגרים מותא לכל עלמא.

אם הוא חטא, מה חטאו כל העולם? אם תאמר שכל העולם אכלו מהעץ הזה וזה קרא לכלם - לא כך! אלא בשעה שאדם עמד על רגליו, ראו אותו כל הבריות ופחדו מלפניו, והיו נוסעים אחריו כעבדים אחר המלך, והוא אמר להם: אני ואתם (תהלים צה) באו נשתחוה ונכרעה וגוי. וככלם הלכו אחריו. כיון שראו שאדם משתחוה למקום זה ונדבק בו, כלם נמשכו אחריו, וגרם מות לכל העולם.

וכדין אשתני אדם לכמה גוונים, זמנין דינא, זמנין רחמי זמנין מותא, זמנין חיי. ולא קאים בקיומא תדיר בתד מנייהו, בגין דההוא אתר גרים ליה. ועל דא אקרי, חרב המתהפכת, המתהפכת מסטרא דא לסטרא דא, מטב לביש, מרחמי לדינא, משלם לקרבא, מתהפכת היא בכלא. טב ורע דכתיב, (בראשית ב) ועץ הדעת טוב ורע.

ואז השתנה האדם לכמה גונים, לפעמים דין לפעמים רחמים, לפעמים מות לפעמים חיים, ולא עומד בקיום תמיד באחד מהם, משום שאותו מקום גרם לו, ולכן נקרא חרב המתהפכת, המתהפכת

מֵצֵד זֶה לְצֵד זֶה, מְטוֹב לְרַע, מֵרַחֲמִים לְדִין, מְשָׁלוּם לְקָרֵב, מִתְּהַפֵּכֶת
הִיא בְּכָל, טוֹב וְרַע, שְׁפָתוֹב (בראשית ב) וְעַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע.

וּמִלְכָּא עֲלָא, לְרַחֲמָא עַל עוֹבְדוֹי, אוֹכַח לִיה, וְאָמַר לִיה, וּמַעַץ הַדַּעַת טוֹב
וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ וְגוֹ', וְהוּא לֹא קִבֵּיל מִנִּיה, וְאִתְּמַשֵּׁד בְּתַר אִתְּתִיה,
וְאִתְּתַרְדֵּי לְעֵלְמִין. דְּהָא אִתְּתָא לְאִתְּרָא (ס"א לאתר דא) סִלְקָא וְלֹא יִתִּיר,
וְאִתְּתָא גְרִים מוֹתָא לְכָלָא.

וְהַמְלִיךְ הָעֲלִיוֹן, לְרַחֵם עַל מַעֲשָׂיו, הוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ, וּמַעַץ הַדַּעַת
טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ וְגוֹ'. וְהוּא לֹא קִבֵּל מִמֶּנּוּ וְנִמְשַׁד אַחַר אִשְׁתּוֹ,
וְגֵרֵשׁ לְעוֹלָמִים, שְׁהָרִי אִשָּׁה עוֹלָה לְמַקּוֹם [למקום זה] וְלֹא יוֹתֵר, וְהָאִשָּׁה
גְרָמָה מוֹת לְכָל.

תָּא חֲזִי, לְעֵלְמָא דְאִתֵּי כְּתִיב, (ישעיה סה) כִּי כִימֵי הָעֵץ יָמֵי עַמִּי, כִּימֵי הָעֵץ,
הֵהוּא דְאִשְׁתְּמוֹדְעָא, בֵּיה זְמַנָּא, כְּתִיב, (ישעיה כה) בְּלַע הַמּוֹת לְנֶצַח וּמַחַה הִ'
אֱלֹהִים דְּמַעַה מַעַל כָּל פְּנִים וְחֶרְפַת עַמּוֹ יִסִּיר מַעַל כָּל הָאֲרָץ וְגוֹ' (עד כאן נדפס
בויקרא) :

בֹּא רְאֵה, לְעוֹלָם הַבָּא כְּתוּב (ישעיה סה) כִּי כִימֵי הָעֵץ יָמֵי עַמִּי. כִּימֵי הָעֵץ
- אוֹתוֹ שְׁנוּדַע בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. כְּתוּב (שם כה) בְּלַע הַמּוֹת לְנֶצַח וּמַחַה הִ'
אֱלֹהִים דְּמַעַה מַעַל כָּל פְּנִים וְחֶרְפַת עַמּוֹ יִסִּיר מַעַל כָּל הָאֲרָץ וְגוֹ'.

וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. תָּאנָא, אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כְּתִיב וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֲרָץ
מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, הֵתֵם בְּקִיּוּמִיהָ יַעֲקֹב, וְהָכָא בְּמִיתְתִּיהָ יִשְׂרָאֵל.
דְּכְתִיב, וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָכִי הוּא וְדָאִי, דְּהָא לֹא
כְּתִיב וַיִּקְרַב יוֹם יִשְׂרָאֵל לְמוֹת, אֶלָּא יָמֵי, וְכִי בְּכַמָּה יוֹמֵי מִית בְּרַ נֶשׁ, וְהָא
בְּשַׁעְתָּא חֲדָא, בְּרַגְעָא חֲדָא, מִית וְנִפִּיק מַעַלְמָא.

וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כְּתוּב וַיְחִי יַעֲקֹב
בְּאֲרָץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. שְׁם בְּקִיּוּמוֹ יַעֲקֹב, וְכָאן בְּמִיתְתּוֹ
יִשְׂרָאֵל, שְׁפָתוֹב וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כֶּדָּהּ הוּא
וְדָאִי, שְׁהָרִי לֹא כְּתוּב וַיִּקְרַב יוֹם יִשְׂרָאֵל לְמוֹת, אֶלָּא יָמֵי, וְכִי בְּכַמָּה
יָמִים מִת בְּן אָדָם? וְהָרִי בְּשַׁעָה אַחַת, בְּרַגְעָא אַחַד מִת וְיוֹצֵא מִן הָעוֹלָם.

אָלֵא הָכִי תֵאנָא, כַּד קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְעֵי לְאַתְבָּא רוּחִיה לִיה, כָּל אֵינוּן יוֹמִין דְקָאִים בְּרֵשׁ בְּהָאֵי עֲלָמָא, אֲתַפְקֶדוּן קַמִּיה, וְעָאֵלוּן בְּחוּשְׁבָנָא. וְכַד אֲתַקְרִיבוּ קַמִּיה לְמִיעַל בְּחוּשְׁבָנָא, מִית בְּרֵשׁ. וְאַתִּיב קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא רוּחִיה לִיה, הֵהוּא הֶבֶל דְאֲפִיק וְנִפְח בֵּיה, אֲוֹתְבִיה לְגַבִּיה.

אָלֵא כְּדָ לְמַדְנוּ, כְּשֶׁהֲקֻדְשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּצָה לְהִשִּׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ, כָּל אוֹתָם יָמִים שְׁעוֹמֵד בְּן אָדָם בְּעוֹלָם הִזָּה נִפְקָדִים לְפָנָיו וְנִכְנָסִים בְּחֻשְׁבוֹן, וְכִשְׁנִקְרָבִים לְפָנָיו לְהִכָּנֵס בְּחֻשְׁבוֹן, מִת הָאָדָם, וּמִשִּׁיב הֲקֻדְשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵלָיו אֶת רוּחוֹ. אוֹתוֹ הֵהָבֵל שֶׁהוֹצִיא וְנִפְח בּוֹ, מִשִּׁיב אוֹתוֹ אֵלָיו.

זְכָאָה חוּלְקִיה דְהֵהוּא בְּרֵשׁ, דִּיּוֹמוֹי אֲתַקְרִיבוּ גַבִּי מְלָכָא בְּלָא כְּסוּפָא, וְלָא דְחֵי יוֹמָא מְנַיִיהוּ לְבַר, דִּישְׁכַּח בְּהֵהוּא יוֹמָא, דְאֲתַעְבִּיד בֵּיה חוּבָא. בְּגִין כְּדָ, כְּתִיב בְּצַדִּיקָא, קְרִיבָה. (וְהִיד יִקְרְבוּ) מְשׁוּם דְקְרִיבוּ יוֹמוֹי קַמִּי מְלָכָא, בְּלָא כְּסוּפָא.

אֲשֶׁרֵי חֲלָקוּ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שְׁיָמִיו הִתְקַרְבוּ אֶל הַמֶּלֶךְ בְּלֵי בּוֹשָׁה, וְלָא נִדְחָה יוֹם אַחַד מֵהֶם הַחוּצָה שְׁיִמְצָא שְׂבָאוֹתוֹ יוֹם שְׁנַעֲשֶׂה בּוֹ חֲטָא, לְכֹן כְּתוּב בְּצַדִּיקִים קְרִיבָה. (וְאִיד יִקְרְבוּ) מְשׁוּם שְׁקָרְבִים יָמָיו לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלֵי בּוֹשָׁה.

דף רכב ע"א

ווי לְרִשְׁעִיָא, דְלָא כְּתִיב בְּהוּ קְרִיבָה, וְהִיד יִקְרְבוּן יוֹמֵי קַמִּי מְלָכָא, דְהָא כָּל יוֹמוֹי בְּחוּבֵי עֲלָמָא אֲשַׁתְּכַחוּ. וּבְגִינֵי כְּדָ לָא יִקְרְבוּן קַמִּי מְלָכָא, וְלָא יִתְמַנּוּן קַמִּיה, וְלָא יִדְכָרוּ לְעֵילָא, אָלֵא אֵינוּן שְׂצִיָאן מְגוּוֹיִיהוּ. עֲלִיִּיהוּ כְּתִיב, (מְשֻׁלֵי ד) דְרָךְ רִשְׁעִים כְּאֲפֻלָּה לָא יִדְעוּ בְּמָה יִכְשָׁלוּ. (דף רכב ע"א)

אִוִי לְרִשְׁעִים, שְׁלָא כְּתוּב בְּהֶם קְרִיבָה, וְאִיד יִקְרְבוּ הַיָּמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, שְׁהָרֵי כָּל יָמָיו נִמְצְאוּ בְּחֲטָאֵי הָעוֹלָם, וְלָכֵן לָא יִקְרְבוּ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְלָא יִמְנוּ לְפָנָיו וְלָא יִזְכָּרוּ לְמַעַלָּה, אָלֵא הֵם מִתְכַּלִּים מִתּוֹכָם. עֲלִיִּיהֶם כְּתוּב (מְשֻׁלֵי ד) דְרָךְ רִשְׁעִים כְּאֲפֻלָּה לָא יִדְעוּ בְּמָה יִכְשָׁלוּ.

וְהָכָא וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל וַדַּאי, בְּלֹא כְסוּפָא, בְּשַׁלְימוּתָא, בְּחֻדוּתָא שְׁלִים.
וּבְגִינֵי כְּדֵי, יָמֵי יִשְׂרָאֵל, דְּהוּהוּ שְׁלִים יַתִּיר יִשְׂרָאֵל מֵיַעֲקֹב. וְאִי תִימָא, וְהָא
כְּתִיב, (בראשית כה) וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם, שְׁלִים. שְׁלִים הָוּה, וְלֹא שְׁלִים בְּדַרְגָּא
עֲלָאָה כְּיִשְׂרָאֵל.

וְכֹאן וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַדַּאי, בְּלֵי בּוּשָׁה, בְּשַׁלְמוּת, בְּחֻדוּתָא
שְׁלִמָה, וּמְשׁוּם כְּדֵי יָמֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיָּה יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר שְׁלִים מֵיַעֲקֹב. וְאִם
תֵּאמֶר, הֲרִי כְּתוּב (בראשית כה) וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם, שְׁלִים? שְׁלִים הָיָה, אֲבָל
לֹא שְׁלִים בְּדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל.

תִּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּשַׁעֲתָא דִּימוּי דְּבַר נָשׁ אֲתַפְקִידוּן קָמֵי מַלְכָּא, אִית
זַכָּאָה דְּאֲתַפְקִידוּן יוֹמוֹי וַיִּחְיִקִין מִקָּמֵי מַלְכָּא. וְאִית זַכָּאָה, דְּכַד מִתַּפְקִידוּן
יוֹמוֹי, קָרִיבִין וְסָמִיכִין לְמַלְכָּא, וְלֹא מִתְרַחֲקִין. בְּלֹא כְסוּפָא עֲאֲלִין,
וְקָרִיבִין לְמַלְכָּא. זַכָּאָה חוּלְקָהוּן. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל
לְמוֹת.

שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּשַׁעָה שְׁיָמֵי הָאָדָם נִפְקָדִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, יֵשׁ
צְדִיק שְׁנִפְקָדִים יָמָיו, וְהֵם רְחוּקִים מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְיֵשׁ צְדִיק שְׁכַפְּאֵשׁ
נִפְקָדִים יָמָיו, הֵם קְרוּבִים וְסָמוּכִים לְמֶלֶךְ וְלֹא מְרַחֲקִים, נִכְנָסִים בְּלֵי
בוּשָׁה וְקָרִבִים לְמֶלֶךְ. אֲשָׁרֵי חֲלָקָם. זֶהוּ שְׁכַתּוּב וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל
לְמוֹת.

וַיִּקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְכִי שָׁאָר שְׁבָטִין לָאוּ בְּנוֹי אֵינּוּן. אֶלָּא
אָמַר רַבִּי אַבְא, יוֹסֵף בְּנוֹ הָוּה יַתִּיר מִכְּלָהוּ. דְּתִנְיָנוּ, בְּשַׁעֲתָא דְּאֲנִתְתִּיה
דְּפוּטִיפֵר דְּחֻקָתָא לִיהַ לְיוֹסֵף, מַה כְּתִיב, (בראשית לט) וַיָּבֵא הַבְּיָתָה לַעֲשׂוֹת
מְלֹאכְתּוֹ וְאִין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבְּיָת. הָאִי קָרָא הָכִי מְבַעֵי לִיהַ, וְאִין אִישׁ
בְּבֵית. מַהוּ מֵאֲנָשֵׁי הַבְּיָת. אֶלָּא לְאַכְלָלָא דִּיּוֹקְנָא דִּיַּעֲקֹב, דְּהוּהוּ תַמְּוֹן
וְאֲשַׁתְּכַח תַמְּוֹן. וּבְגִינֵי כְּדֵי מֵאֲנָשֵׁי הַבְּיָת, אֲבָל אִישׁ אַחֲרָא הָוּה תַמְּוֹן. כִּיּוֹן
דְּסֻלִּיק יוֹסֵף עֵינּוּי, וְחֻמָּא דִּיּוֹקְנָא דְּאָבוּי, יַתִּיב בְּקִיּוּמִיהַ, וְתַב לְאַחֲרָא.

וַיִּקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְכִי שָׁאָר הַשְּׁבָטִים לֹא בְּנוֹי הֵם?
אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אַבְא, יוֹסֵף הָיָה בְּנוֹ יוֹתֵר מִכְּלָם, שְׁשִׁינּוּ, בְּשַׁעָה
שְׁאֲשֵׁת פּוּטִיפֵר דְּחֻקָה אֶת יוֹסֵף, מַה כְּתוּב? וַיָּבֵא הַבְּיָתָה לַעֲשׂוֹת
מְלֹאכְתּוֹ וְאִין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבְּיָת. פְּסוּק זֶה הָיָה צְרִיף לְכַתֵּב וְאִין אִישׁ
בְּבֵית, מַה זֶה מֵאֲנָשֵׁי הַבְּיָת? אֶלָּא לְהַכְלִיל אֶת דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב
שְׁהִיָּתָה שָׁם וְנִמְצָאָה שָׁם, וּמְשׁוּם כְּדֵי מֵאֲנָשֵׁי הַבְּיָת, אֲבָל אִישׁ אַחֵר

הִיָּה שָׁם. כִּיּוֹן שְׁהָרִים יוֹסֵף עֵינָיו וְרָאָה אֶת דְּמוֹת אָבִיו, יָשָׁב בְּקִיּוּמוֹ
וְנִרְתַע לְאַחֹר.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, (בראשית ט) וַיִּמָּאן וַיֹּאמֶר אֶל אִשְׁתּוֹ אֲדֹנָיו. אָמַר לִיה
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֶת אֲמַרְתָּ וַיִּמָּאן, וַיֹּאמֶר. חֲיִיד, וַיִּמָּאן וַיֹּאמֶר אַחֲרָא,
יִיתִי לְבָרְכָא לְבָנְךָ, וַיִּתְבָּרְכוּן בֵּיה. הִדָּא הוּא דְכְתִיב, וַיִּמָּאן אָבִיו וַיֹּאמֶר
יְדַעְתִּי בְּנִי יְדַעְתִּי.

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב, וַיִּמָּאן וַיֹּאמֶר אֶל אִשְׁתּוֹ אֲדֹנָיו. אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, אֶתְּהָ אֲמַרְתָּ וַיִּמָּאן וַיֹּאמֶר, חֲיִיד וַיִּמָּאן וַיֹּאמֶר אַחֲרָא
לְבָרְךָ אֶת בְּנִיךָ וַיִּתְבָּרְכוּ בּוֹ, זֶהוּ שְׁכַתוּב וַיִּמָּאן אָבִיו וַיֹּאמֶר יְדַעְתִּי בְּנִי
יְדַעְתִּי.

כִּיּוֹן דְּאָמַר יְדַעְתִּי בְּנִי, אֲמַאי אָמַר, יְדַעְתִּי אַחֲרָא. אֶלָּא אָמַר, יְדַעְתִּי בְּנִי,
בְּזַמְנָא דְקִיַּיְמַת בְּגוּפְךָ דְאֶתְּ בְּרִי, כַּד חֲמִית דְּיוֹקְנָא דִּילִי, וְתַבַּת בְּקִיּוּמְךָ.
וּבְגִינִי כַּד כְּתִיב, יְדַעְתִּי בְּנִי, יְדַעְתִּי. עַל מַה דְּאֲמַרְתָּ דְדָא הוּא בּוּכְרָא, גַּם
הוּא יְהִיָּה לְעַם וְגַם הוּא יִגְדַּל, וְהִכָּא בְּגִין כַּד כְּתִיב, וַיִּקְרָא לְבָנוֹ לְיוֹסֵף,
לְבָנוֹ לְיוֹסֵף מִמֶּשׁ.

כִּיּוֹן שְׁאָמַר יְדַעְתִּי בְּנִי, לָמָּה אָמַר יְדַעְתִּי אַחֲרָא? אֶלָּא אָמַר יְדַעְתִּי בְּנִי,
בְּזַמְנָא שְׁעַמְדַתְּ בְּגוּפְךָ שְׁאֲתָה בְּרוּר, כְּשִׁרְאִיתְּ אֶת דְּמוֹתִי וְשַׁבַּת בְּקִיּוּמְךָ,
וּמְשׁוּם כַּד כְּתוּב יְדַעְתִּי בְּנִי יְדַעְתִּי, עַל מַה שְׁאֲמַרְתָּ שְׁזָהוּ הַבְּכוֹר, גַּם
הוּא יְהִיָּה לְעַם וְגַם הוּא יִגְדַּל, וְכֵאן מְשׁוּם כַּד כְּתוּב וַיִּקְרָא לְבָנוֹ
לְיוֹסֵף, לְבָנוֹ לְיוֹסֵף מִמֶּשׁ.

דְּבַר אַחֲרָא, וַיִּקְרָא לְבָנוֹ לְיוֹסֵף, דְּבַדְּיוֹקְנָא חַד הוּוּ מִתְחַזְּיָין. דְּכָל מַאן דְּחָמִי
לְיוֹסֵף, הָוָה אֲסַהִיד דְּבַרְיָה דִּיעֻקְבָּ הָוָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כִּלְאָ הֲכִי הוּא. וְעוּד
דְּיוֹסֵף זֶן לִיה וְלְבָנוֹי בְּסִבּוּתִיהָ, וּבְגִינִי כַּד בְּנוֹ מִמֶּשׁ, יִתִּיר מְכַלְהוּ. וַיִּקְרָא
לְבָנוֹ לְיוֹסֵף, אֲמַאי לְיוֹסֵף וְלֹא לְאַחֲרָא. מְשׁוּם דְּרְשׁוּתָא הָוָה בִּידִיה
לְסַלְקִיהָ מִתַּמָּן.

דְּבַר אַחֲרָא וַיִּקְרָא לְבָנוֹ לְיוֹסֵף - שְׁבַדְמוֹת אַחַת הָיוּ נִרְאִים. שְׁכַל מִי
שְׁרָאָה אֶת יוֹסֵף, הִיָּה מַעִיד שְׁבָנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הִיָּה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הַכֹּל
כַּד הוּא, וְעוּד, שְׁיוֹסֵף זֶן אוֹתוֹ וְאֶת בְּנָיו בְּזַקְנוֹתוֹ, וְלָכֵן בְּנוֹ מִמֶּשׁ יוֹתֵר
מִכֹּל. וַיִּקְרָא לְבָנוֹ לְיוֹסֵף, לָמָּה לְיוֹסֵף וְלֹא לְאַחֲרָא? מְשׁוּם שְׁהִיָּתָה
רְשׁוּת בְּיָדוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ מִמֶּשׁ.

רבי יוסי אָמר, פֿינן דִּיעֶקב הָוה יָדע דְּבִנּוּי יִשְׁתַּעֲבֹדוּן בְּגִלוּתָא תַמָּן
בְּמִצְרַיִם, אַמַּאי לֹא אֶתְקַבֵּר תַמָּן בְּגִין דְּיִגְיִן זְכוּתֵיהָ עַל בְּנוּי. אַמַּאי בְּעָא
לְאַסְתַּלְקָא מִתַּמָּן. וְהָא כְּתִיב, (תהלים קג) כָּרַחַס אָב עַל בְּנִים, אֵן הוּא
רַחֲמֵנוּתָא.

רבי יוסי אָמר, פֿינן שְׁיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שְׁבָנָיו יִשְׁתַּעֲבֹדוּ בְּגִלוּת שָׁם
בְּמִצְרַיִם, לָמָּה לֹא נִקְבֵּר שָׁם כְּדִי שְׁזָכוּתוֹ תִּגָּן עַל בְּנוּי? לָמָּה רָצָה
לְעֵלוֹת מִשָּׁם, וְהָרִי כְּתוּב (תהלים קג) כָּרַחַס אָב עַל בְּנִים, אֵיפֹה
הָרַחֲמָנוּת?

אַלֵּא הָכִי תֵאָנָא, בְּשַׁעֲתָא דְהָוָה נָחִית יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, הָוָה דְּחִיל. הָוָה אָמר,
דִּילְמָא חֶס וְשְׁלוֹם יִשְׁתַּצֹּן בְּנֵי בִינֵי עַמְמַיָּא, וְדִילְמָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
יִסְלַק שְׁכִינְתֵיהָ מִינֵי כְּקֻדְמִיתָא. מַה כְּתִיב, (בראשית לה) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל
יַעֲקֹב וְגו'. (בראשית מו) (ויאמר אלהים לישראל) אֵל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרַיִמָּה כִּי לְגוּי
גְדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם. וּמַה דְּאָמַרְתְּ דִּילְמָא אֲסַלַק שְׁכִינְתִּי מִבֵּינְךָ, אֲנָכִי אֶרְד
עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה.

אַלֵּא, כְּדָ שְׁנִינוּ, בְּשַׁעָה שְׁהָיָה יוֹרֵד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, הָיָה פּוֹחַד, וְהָיָה
אוֹמֵר: חֶס וְחִלְיָה יִכְלוּ בְנֵי בִין הָעַמִּים, וְאוּלֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
יִסְלַק שְׁכִינְתוֹ מִמֵּנִי כְּבִתְחִלָּה. מַה כְּתוּב? וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב וְגו',
[ויאמר אלהים לישראל] אֵל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרַיִמָּה כִּי לְגוּי גְדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם.
וּמַה שְׁאָמַרְתְּ אוּלֵי אֲסַלַק שְׁכִינְתִּי מִבֵּינְךָ - אֲנָכִי אֶרְד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה.

אָמר עוֹד, דְּחִילָנָא דִּילְמָא אֶתְקַבֵּר תַמָּן, וְלֹא אֲזָכָה עִם אַבְהָתִי. אָמר לִיה
וְאֲנָכִי אַעֲלֶךְ גַּם עָלָה. אַעֲלֶךְ, מִמִּצְרַיִם. גַּם עָלָה, לְאַתְקַבְרָאָה בְּקַבְרָא
דְּאַבְהָתֶךָ.

אָמר עוֹד, פּוֹחַד אֲנִי שְׁמָא אֶקְבֵּר שָׁם וְלֹא אֲזָכָה עִם אַבּוֹתֵי. אָמר לוֹ,
וְאֲנָכִי אַעֲלֶךְ גַּם עָלָה. אַעֲלֶךְ - מִמִּצְרַיִם. גַּם עָלָה - לְהַקְבֵּר בְּקַבְרֵי
אַבּוֹתֶיךָ.

בְּגִינֵי כְּדָ, בְּעָא לְסַלְקָא גְרַמִּיהָ מִמִּצְרַיִם. חַד, דְּלֹא יַעֲבֹדוּן מִנִּיהָ דְחִלָּא, דְּהָא
חָמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זְמִין לְאַתְפְּרָעָא מִדְּחִלְיָהוֹן. וְחַד, דְּחָמָא

דְּשְׁכִינְתָּא יִשְׁוֵי מְדוּרְיָה בֵּין בְּנוֹי בְּגָלוּתָא. וְחַד, בְּגִין דִּיהָא גּוּפִיָּה דִּייר בֵּין
גּוּפִיָּהּוּ דְאַבְהָתוּי לְאַתְּכֻלָּא בִּינֵיהוּ, וְלֹא יתְמַנֵּי עִם חֲיִיבָא דְמַצְרָאֵי.

מְשׁוּם כְּדִ רְצָה לְהַעֲלוֹת עֲצָמוּ מִמַּצְרִים: אַחַד - כְּדִי שְׁלֹא יַעֲשׂוּ מִמֶּנּוּ
יְרָאָה, שְׁהָרִי רָאָה שְׁעֵתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַפְרֵעַ מִיְרָאָתָם. וְאַחַד
- שְׁרָאָה שְׁשְׁכִינָה תְּשִׁים מְדוּרָה בֵּין בְּנוֹי בְּגָלוּת. וְאַחַד - כְּדִי שְׁיִהִיָּה
גּוּפוֹ דַּר בֵּין גּוּפּוֹת אַבּוּתֵיו לְהַכְּלִל בִּינֵיהֶם, וְלֹא יִמְנָה עִם רְשָׁעֵי מַצְרִים.

וְתַנְיִן, גּוּפָא דִיעֶקֶב, אַתְּמַשִּׁיךְ מְשׁוּפְרָוֵי דְאַדָּם הָרֵאשׁוֹן, וְהוּהוּ דִיּוֹקְנִיָּה
דִיעֶקֶב, דִּיּוֹקְנָא עֲלָאָה קְדִישָׁא. דִּיּוֹקְנָא דְכוּרְסָנָא קְדִישָׁא, וְלֹא בָּעָא
לְאַתְּקַבְרָא בִּינֵי חֲיִיבָא. וְרָזָא דְמַלְחָה, דְּבִאֲבָהוּ לִית פִּירוּדָא כָּלִל. וְעַל דָּא
כְּתִיב וְשָׁכַבְתִּי עִם אַבּוּתֵי.

וְשְׁנִינּוּ, הַגּוּף שֶׁל יַעֲקֹב נִמְשָׁךְ מִיַּפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן, וְהִיָּתָה דְמוּתוֹ
שֶׁל יַעֲקֹב דְמוּת עֲלִיוֹנָה וְקְדוּשָׁה, דְמוּת שֶׁל הַכֶּסֶּא הַקְּדוּשׁ, וְלֹא רְצָה
לְהַקְבֵּר בֵּין רְשָׁעִים. וְסוּד הַדְּבָר, שֶׁבְּאֲבוֹת אֵין כָּלִל פְּרוּד, וְעַל זֶה כְּתוּב
וְשָׁכַבְתִּי עִם אַבְתִּי.

דף רכב ע"ב

וַיִּקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף, בְּנוֹ, בְּחַד דִּיּוֹקְנָא דְאַנְפִּין, בְּגִין דְּבְרַעוּתָא דְרוּחָא וְלָבָא,
אוֹלִיד לִיהַּ יִתִּיר מִכְּלָהוּ. תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, (בראשית ל) הַמַּעַט קַחְתָּךְ אֶת
אִישִׁי, דְּכָל רַעוּתָא דִיעֶקֶב בְּרַחֵל הָוָה, וּבְגִין כְּדִ (דף רכב ע"ב) וַיִּקְרָא לְבָנוּ
לְיוֹסֵף.

וַיִּקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף. בְּנוֹ - בְּדְמוּת אַחַת שֶׁל הַפְּנִים, מְשׁוּם שֶׁבְּרַצוֹן הָרוּחַ
וְהַלֵּב הוֹלִיד אוֹתוֹ יוֹתֵר מִכָּלֵם בֵּא רָאָה מַה כְּתוּב, (בראשית ל) הַמַּעַט
קַחְתָּךְ אֶת אִישִׁי, שֶׁכָּל רַצוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה בְּרַחֵל, וּמְשׁוּם כְּדִ וַיִּקְרָא
לְבָנוּ לְיוֹסֵף.

תָּאנָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (דברים כט) הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֱלֹקֵינוּ וְגוֹי.
הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֱלֹקֵינוּ, תָּא חֲזִי, כְּמַה אֵית לִיהַּ לְבַר נָשׁ לְאַזְדַּהֲרָא מְחוּבּוֹי,
וְלֹאֲסַתְּכֻלָּא דְלֹא יַעֲבֵר עַל רַעוּתִיָּה דְמֵאָרִיָּה. דְּתַנְיִן, כָּל מַה דְּבַר נָשׁ עֲבִיד
בְּהַאי עֲלָמָא, בְּסַפְרָא כְּתִיבּוֹ אֵינוֹן עוֹבְדִין, וְעֵאלִין בְּחוּשְׁבָּנָא קָמִי מַלְכָּא

קדישא, וכלא אתגלייא קמיה. הדא הוא דכתיב, (ירמיה כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'. אי הכי, איך לא יסתמר בר נש מלמיחב קמיה דמאריה. ותנינן, אפילו ההוא (מאן) מה דחשיב בר נש ואסתלק ברעותיה, כלא אשתפח קמי קודשא בריך הוא, ולא אתאביד מניה.

שנינו, רבי שמעון פתח ואמר, (דברים כט) הנסתרת לה' אלהינו וגו'. הנסתרת לה' אלהינו, בא ראה כמה יש לאדם להזהר מחטאיו ולהסתכל שלא יעבר על מצות רבונו, ששנינו, כל מה שאדם עושה בעולם הזה, אותם מעשים פתובים בספר ונכנסים בחשבון לפני המלך הקדוש, והכל גלוי לפניו. זהו שכתוב (ירמיה כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'!! אם כן, איך לא ישמר אדם מלחטא לפני רבונו. ושנינו, אפילו אותו [מין] מה שחשב אדם ועלה ברצונו, הכל נמצא לפני הקדוש ברוך הוא ולא נאבד ממנו.

תא חזי, בההוא ליליא דעאלת לאה לגביה דייעקב, ויהבת ליה אינון סימנין דיהב יעקב לרחל, סליק ברעותיה דאיהי רחל, ושמש שמושא בה. וההיא טפה קדמיתא דייעקב הות. דכתיב, (בראשית מט) כחי וראשית אוני, וסבר דאיהי רחל. קודשא בריך הוא דאיהו גלי עמיקתא ומסתרתא, וידע מה בחשוכא, סליק ההוא רעותא לאתריה, ובכירותא דראובן אסתלק ליוסף. מאי טעמא, משום דהא דרחל הות, ההיא טפה קדמיתא דנפקת מייעקב. ובגין דהות דילה, ההוא בכירותא ממש דראובן, גרית יוסף. ורחל גרתה לההוא דילה.

בא ראה, באותו לילה שנכנסה לאה אל יעקב ונתנה לו אותם סימנים שנתן יעקב לרחל, עלה ברצונו שהיא רחל ושמש בה תשמיש, ואותה טפה ראשונה של יעקב היתה, שכתוב (בראשית מט) כחי וראשית אוני, וסבר שהיא רחל. הקדוש ברוך הוא שהיא מגלה עמקות ונסתרות וידע מה שבחשכה, העלה אותו רצון למקומו, ובכורת ראובן עלתה ליוסף. מה הטעם? משום שהרי של רחל היתה אותה טפה ראשונה שיצאה מייעקב, משום שהיתה שלה, אותה בכורה ממש של ראובן גרש יוסף, ורחל גרשה את שלה.

ובגין כן, רזא דמלה, לא אסתלק ראובן בשמא כשאר שבטין. אלא ראובן. כלומר חמו בר, ראו בן סתם. והאי בן לא אתידע שמייה, ועל דא לא קריא לאה בני בהאי שמא, ולא אקרי ראו בני, דהא לאה ידעת עובדא.

ומשום כֶּד, סוד הדבר, לא התעלה ראובן בשם כשאר השבטים, אלא ראובן, כלומר ראו בן. ראו בן סתם. והבן הזה לא נודע שמו. ועל כן לא קראה לאה בני בשם הזה, ולא נקרא ראו בני, שהרי לאה ידעה את המעשה.

ותנינו, גלי קמי קודשא בריך הוא, דייעקב לאו רעותיה למיחב קמיה בהאי, ולא אסתכל ברעותא באתתא אחרת בההיא שעתא, כשאר חייבי עלמא. ועל כן כתיב, (בראשית לה) ויהיו בני יעקב שנים עשר. דהא בנייהו דשאר חייבי עלמא דעבדין ההוא עובדא, בשמא אחרא אקרו. והא ידיעא מלה דא לגבי חבריא, ובגיני כן ויקרא לבנו ליוסף, בנו ממש, משירותא וסיומא (דייא לייג בריה) בנו הנה.

ושנינו, גלוי לפני הקדוש ברוך הוא שאין רצון יעקב הזה לחטא לפניו בזה ולא הסתכל ברצון באשה אחרת באותה שעה כשאר רשעי העולם, ועל כן כתיב (שם לה) ויהיו בני יעקב שנים עשר, שהרי בנייהם של שאר הרשעים בעולם שעושים אותו מעשה, נקראים בשם אחר, והרי דבר זה ידוע בין החברים, ומשום כן ויקרא לבנו ליוסף, בנו ממש, מהראשית ועד הסיום [בנו] הזה בנו.

תאנא, אמר רבי יוסי, במה אומי ליה יעקב ליוסף, דכתיב שים נא ידך תחת ירכי. אלא בההוא את קיימא, דהנה רשים בבשריה, דדא חשיבותא דאבהו יתיר מכלא. והאי ברית, רזא דיוסף איהו.

שנינו, אמר רבי יוסי, במה השביע יעקב את יוסף, שכתוב שים נא ידך תחת ירכי? אלא באותו אות הברית שהיה רשום בבשרו, שזו חשיבות האבות יותר מהכל, וברית זו היא סוד של יוסף.

אמר רבי שמעון, באברהם וביעקב כתיב, שים נא ידך תחת ירכי, תחות ירכי, כלומר, בההוא אתר דרמיזא בשמא קדישא, ואפיק זרעא קדישא מהימנא לעלמא. ביצחק לא כתיב, בגין דנפיק מניה עשו.

אמר רבי שמעון, באברהם וביעקב כתוב שים נא ידך תחת ירכי. תחת ירכי, כלומר באותו מקום שרמוז בשם הקדוש ומוציא זרע קדש נאמן לעולם. ביצחק לא כתיב, כי יצא ממנו עשו.

תו, מאי טעמא הקא, שים נא ידך תחת ירכי אל נא תקברני במצרים. אלא אמר ליה יעקב ליוסף, בהאי רשימא קדישא אומי לי, דאפיק זרעא קדישא מהימנא לעלמא, ואתנטיר, ולא אסתאב לעלמין. דלא יתקבר בין אינון מסאבין, דלא נטרו ליה לעלמין. דכתיב בהו, (יחזקאל כג) אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסיס זרמתם.

עוד, מה הטעם שים נא ידך תחת ירכי, אל נא תקברני במצרים? אלא אמר לו יעקב ליוסף, ברשם הקדוש הזה השבע לי, שהוציא זרע קדוש נאמן לעולם, ונשמר ולא נטמא לעולמים, שלא יקבר בין אותם הטמאים שלא שמרו אותו לעולמים, שכתוב בהם (יחזקאל כג) אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסיס זרמתם.

ואי תימא, הא יוסף דנטיר ליה על פלא, אמאי אתקבר בינייהו. אלא תנינו, כתיב, (יחזקאל א) היתה היתה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ פשדים על נהר כבר, והא תנינו, דשכינתא לא שריא אלא בארעא דישראל. אמאי הקא שכינתא. אלא על נהר כבר כתיב, וכתיב ותהי עליו שם יד ה'. אוף הקא, יוסף במימא אתרמי ארונא דיליה. אמר קודשא בריך הוא, אי יוסף אסתלק מהקא, גלותא לא אתקיים. אלא תהא קבורתיה באתר דלא יסתאב, ויסבלון בני ישראל גלותא.

ואם תאמר, הרי יוסף, ששמר אותו מעל הכל, למה נקבר ביניהם? אלא שנינו, כתוב (שם א) היתה היתה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ פשדים על נהר כבר. והרי שנינו ששכינה לא שורה, רק בארץ ישראל, אז למה כאן שכינה? אלא כתוב על נהר כבר, וכתוב ותהי עליו שם יד ה'. אף כאן, ארונו של יוסף נשלח בתוך המים. אמר הקדוש ברוך הוא, אם יוסף יעלה מכאן, הגלות לא תתקיים, אלא תהיה קבורתו במקום שלא נטמא, ויסבלו בני ישראל את הגלות.

תאנא, אמר רבי יוסי, חמא יעקב דהא בכלא אתתקון לכרסיא קדישא באבהו (כאבהו). אמר, אי הכי יתקבר, היך גופא דא אחידא באבהתא, ואפילו מערתא דאתקבר תמן אקרי כפילתא. בגין דכל מלה דכפילתא הוא תרין וחד, אוף מערתא תרין וחד.

שנינו, אמר רבי יוסי, ראה יעקב שהרי בכל נתקן לפסא הקדוש באבות [כאבות]. אמר, אם כך, יקבר, איך הגוף הזה יתאחד באבות.

וְאָפְלוּ הַמַּעֲרָה שֶׁנִּקְבֵּר שָׁם נִקְרְאוֹת מִכְפָּלָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁל מִכְפָּלָה הוּא שְׁנַיִם וְאַחַד, אִף הַמַּעֲרָה שְׁנַיִם וְאַחַד.

דף רכג ע"א

וְתָא חֲזִי, אַבְהֶתָּא זָכוּ לְאַתְקַבְּרָא תַּמּוֹן, אֵינּוּן וְזוּוּגִייהוּ. יַעֲקֹב (דף רכג ע"א) הוּא וְלֵאָה, מֵאֵי טַעֲמָא רַחֵל לָא, וְהָא כְּתִיב, (בראשית כט) וְרַחֵל עֲקָרָה, דְּאִיְהִי עֲקָרָא דְּבִיתָא. אֵלָּא, לֵאָה זָכְתָּה בֵּיהּ, לְאַפְקָא שִׁית שְׁבֻטִין מִגְזָעָא קַדִּישָׁא בְּעֵלְמָא יַתִּיר. וּבְגִינֵי כֶּד, אַתְיֵיהֶבֶת עַמִּיָּה לְזוּוּגָא בְּמַעֲרָתָא.

ובא וראיה, האבות זכו להקבר שם הם וזווגיהם. יעקב - הוא ולאָה. מה הטעם רחל לא, והרי כתוב ורחל עקרה, שהיא עקר הבית? אלא לאָה זכתה בו להוציא ששה שבטים מגזע קדוש בעולם יותר, ומשום כֶּד היא נתנה עמו לזווג במערה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לֵאָה כָּל יוֹמָהָא, הֲוֹת בְּפִרְשֵׁת אֹרְחִין קַיִמָּא, וּבְכַתְּבָא בְּגִינֵיהּ דְּיַעֲקֹב, כֶּד שְׁמַעַת דְּאִיְהוּ צְדִיקָא. וְצִלוֹתָא אֶקְדַּמַּת לֵיהּ. וְהֵינּוּ דְּכְתִיב, (בראשית כט) וְעֵינֵי לֵאָה רַפוֹת, כִּמְה דְּאוּקִימָנָא, דְּמַקְדַּמַּת וְיַתְבַּת בְּפִרְשֵׁת אֹרְחִין לְמִשְׁאֵל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל יוֹמָהָ הֵיטְהָ לֵאָה עוֹמְדַת בְּפִרְשֵׁת דְּרָכִים, וּבְכַתְּבָא בְּשִׁבְלֵי יַעֲקֹב, כְּשִׁשְׁמַעָה שֶׁהוּא צְדִיק, וְתַפְלָה הִיא הַקְּדִימָה לוֹ, וְהֵינּוּ שְׁפָתוֹב (בראשית כט) וְעֵינֵי לֵאָה רַפוֹת, כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ שְׁמַקְדִּימָה וְיוֹשְׁבַת בְּפִרְשֵׁת דְּרָכִים לְשֵׁאל.

רַחֵל לָא נִפְקַת לְאוֹרְחִין לְעֵלְמָא. בְּגִינֵי כֶּד זָכְתָּה לֵאָה לְאַתְקַבְּרָא עַמִּיָּה. וְרַחֵל קַיִמַת קְבוּרָתָהּ בְּפִרְשֵׁת אֹרְחִין וְאַתְקַבְּרַת תַּמּוֹן. הֲדָא הוּא דְּכְתִיב, וְאֵנִי בְּבֹאֵי מִפְּדוֹן מִתָּה עָלֵי רַחֵל. מֵהוּ עָלֵי. עָלֵי וְדָאֵי, כְּלוּמַר בְּגִינֵי. בְּאַרְץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ, בְּגִינֵי מִיתַת בְּדֶרֶךְ, דְּלֵא נִפְקַת בְּגִינֵי לְעֵלְמִין כְּאַחְתָּה.

רחל לא יצאה לדרכים לעולם, משום כֶּד זכתה לאָה להקבר עמו, ורחל קבורתה עומדת בפִרְשֵׁת דְּרָכִים וְנִקְבְּרָה שָׁם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וְאֵנִי בְּבֹאֵי מִפְּדוֹן אֲרָם מִתָּה עָלֵי רַחֵל. מֵה זֶה עָלֵי? עָלֵי וְדָאֵי, כְּלוּמַר בְּגִלְלֵי.

בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ - בְּגִלְלֵי מִתְּהַ בְּדֶרֶךְ, שֶׁלֹּא יֵצְאָה בְּשִׁבְלֵי לְעוֹלָמִים
כְּמוֹ אַחֻתָּהּ.

בְּגִין כֶּן, לֵאמֹה דְנִפְקַת וּבְכַת בְּפִרְשַׁת אֹרְחִין בְּגִינִיָּה דִיעֶקֶב, זְכָתָה
לְאַתְקַבְרָא עִמֶיהָ. רַחֵל דְלֹא בְעָאֵת לְמִיפְקַ וּלְמִשְׁאַל בְּהַדְיָה, בְּגִין כֶּן
קְבוּרָתָהּ בְּפִרְשַׁת אֹרְחִין. וְרִזָּא דְמִלָּה, הָא אֹקִימָנָא וְאַתְמָר, דָּא
בְּאַתְגְּלִיא, וְדָא בְּאַתְכַסִּיא.

מִשּׁוּם כֶּן, לֵאמֹה שִׁיֵּצְאָה וּבְכַתָּהּ בְּפִרְשַׁת דְרָכִים בְּשִׁבְלֵי יַעֲקֹב, זְכָתָה
לְהַקְבֵר עִמוֹ. רַחֵל שֶׁלֹּא רָצְתָה לְצֵאת וּלְשֹׂאֵל בְּשִׁבְלֵי, מִשּׁוּם כֶּן
קְבוּרָתָהּ בְּפִרְשַׁת דְרָכִים, וְסוּד הַדְבָר הָרִי בְּאַרְנוּ וְנִתְבָּאָר, זֶה בְּגִלּוּי
וְזֶה בְּנִסְתָּר.

וְתָא חֲזִי, דְתִנְיָא, דְמַעִין סְגִיָּאִין שְׂדִיאָת הֵהִיא צְדָקָת לֵאמֹה, בְּגִין לְמַהוּ
חֹלְקִיָּה דִיעֶקֶב, וְלֹא בְהֵהוּא רָשַׁע דִיעֶשׂוּ. וְהֵינּוּ דְתִנְיָנוּ, כֹּל בְּרַשׁ דְּאוּשִׁיד
דְמַעִין קַמִּיָּה דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, אָף עַל גַּב דְאַתְגְּזֹר עָלֶיהָ עֹנְשָׁא, יְתַקְרַע,
וְלֹא יָכִיל הֵהוּא עֹנְשָׁא לְשִׁלְטָאָה בֵּיהּ. מְנַלְוּ, מִלְּאָה, דְהָא לֵאמֹה אֲתִגְזֹר
לְמַהוּ חֹלְקָא דִיעֶשׂוּ, וְהִיא בְּבַעוּתָא אַקְדִּימַת לִיהּ לִיעֶקֶב, וְלֹא אֲתִיִּיהִיבַת
לִיהּ לִיעֶשׂוּ.

וּבֵא וּרְאֵה, שְׁשִׁנִּינוּ, דְמַעוֹת רַבּוֹת שְׂפִכָּה אֹתָהּ לֵאמֹה הַצְדָקָת כְּדִי
לְהִיּוֹת חֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְלֹא שֶׁל אוֹתוֹ עֶשׂוֹ הָרָשָׁע. וְהֵינּוּ מַה שְׁשִׁנִּינוּ, כֹּל
אַדָּם שְׁשׁוּפֵד דְמַעוֹת לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָף עַל גַּב שְׁנַגְזֹר עָלָיו עֹנֵשׁ
- הוּא יִקְרַע, וְלֹא יוּכַל אוֹתוֹ עֹנֵשׁ לְשַׁלֵּט בּוֹ. מִנִּין לָנוּ. מִלְּאָה, שְׁהָרִי
נִגְזֹר עַל לֵאמֹה לְהִיּוֹת חֶלְקוֹ שֶׁל עֶשׂוּ, הִיא בְּבִקְשָׁתָהּ הַקְדִּימָה לִיעֶקֶב
וְלֹא נִתְּנָה לִיעֶשׂוּ.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבוֹתַי וְגו'. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (קִהְלַת א) מַה
יִתְרוֹן לְאַדָּם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמַל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. בְּכִמָּה אֲתֵר אֲתֵמַר
דְּאַסְתַּכְּלָנָא בְּמַלּוּי דְשְׁלֵמָה וְאַתְחֲזִי מַלּוּי סְתִימִין, אֲבָל כְּלָהוּ מַלְּי דְשְׁלֵמָה,
כְּלָהוּ אֲקָרוּן בְּחֻכְמָתָא.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבוֹתַי. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (קִהְלַת א) מַה
יִתְרוֹן לְאַדָּם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמַל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. בְּכִמָּה מְקוּמוֹת נִתְבָּאָר
שְׁהַסְתַּכְּלָנוּ בְּדַבְרֵי שְׁלֵמָה וְנִרְאָה שֶׁדְּבָרָיו סְתוּמִים, אֲבָל כֹּל דְּבָרֵי
שְׁלֵמָה, כֵּלָם נִקְרְאוּ בְּחֻכְמָה.

דְּתַנֵּיָא כְּתִיב, (מלכים א ה) וַתִּרְבַּח חֲכָמַת שְׁלֹמֹה, בְּיוֹמוֹי דְּשְׁלֹמֹה מְלָכָא, קִיַּימָא סִיְהָרָא בְּאַשְׁלֻמוּתָא. וְהֵינּוּ דְכְּתִיב, וַתִּרְבַּח חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קָדְשׁ. תַּמָּן תְּנִינָן, מֵאֵן אֵינּוּן בְּנֵי קָדְשׁ, הָא אוּקְמוּהָ. אֲבָל חֲכָמַת בְּנֵי קָדְשׁ, הִיא חֲכָמַתָּא דִּירְתוּ מֵאַבְרָהָם.

שְׁשֻׁנֵינוּ, כְּתוּב וַתִּרְבַּח חֲכָמַת שְׁלֹמֹה. בְּיָמֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עֲמָדָה הִלְבְּנָה בְּשְׁלֻמוֹת, וְהֵינּוּ שְׁכָתוּב (מלכים א ה) וַתִּרְבַּח חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קָדְשׁ. שֶׁם שְׁנִינוּ, מִי הֵם בְּנֵי קָדְשׁ? הֲרֵי פְרָשׁוּהָ, אֲבָל חֲכָמַת בְּנֵי קָדְשׁ הִיא חֲכָמָה שְׁיִרְשׁוּ מֵאַבְרָהָם.

דְּתַנֵּיָא כְּתִיב, (בראשית כה) וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. מֵאִי אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ. דָּא חֲכָמַתָּא עֲלָאָה דְהָהָה יָדַע בְּשִׁמְאָה קְדִישָׁא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וּמִשְׁמַע אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ, דְהָהָה דִּילֵיהָ. כְּדִתְנִינָן בְּהֵיא בֵּת דְהוֹת לֵיהָ לְאַבְרָהָם, וּבְכָל שְׁמָה.

שְׁשֻׁנֵינוּ, כְּתוּב (בראשית כה) וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. מַה זֶה אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ? זֶה חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה שְׁהִיָּה יוֹדַע בְּשֵׁם הַקְּדוּשׁ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמִשְׁמַע אֶת, אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ - שְׁהִיָּה שְׁלוֹ. כְּמוֹ שְׁשֻׁנֵינוּ, בְּאוֹתָהּ בֵּת שְׁהִיָּתָה לְאַבְרָהָם, וּבְכָל שְׁמָה.

וְלִבְנֵי הַפִּילֹגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנוֹת וְגו'. דְיָהֵב לְהוּ מִיָּלִין יְדִיעָאן, בְּכַתְרֵין תַּתְּאִין, וּבְאָן אֶתְרֵי אֲשֶׁרֵי לוֹן, אֶל אַרְץ קָדְשׁ. וּמִתַּמָּן יָרִיתוּ בְנֵי קָדְשׁ חֲכָמַתָּא, וְהֵינּוּ דְכְּתִיב מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קָדְשׁ.

וְלִבְנֵי הַפִּילֹגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנוֹת וְגו'. שְׁנַתָּן לְהֵם דְּבָרִים יְדוּעִים בְּכַתְרֵים הַתַּחְתּוֹנִים. וּבְאִיזָה מְקוֹם הַשְּׂרָה אוֹתָם? אֶל אַרְץ קָדְשׁ, וּמִשְׁם יָרְשׁוּ בְנֵי קָדְשׁ חֲכָמָה, וְהֵינּוּ שְׁכָתוּב מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קָדְשׁ.

תַּאנָּא, יוֹמָא חַד הָהָה אֶתִי רַבִּי שְׁמַעוֹן מִקְפוּטְקִיָּא לְלוּד, וְהָהָה עֲמִיָּה רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אַבָּא הָהָה לָאִי, וְהָהָה רַהִיט אַבְתָּרִיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְהָהָה רַכִּיב. אֲמַר רַבִּי אַבָּא, וְדָאִי (הושע יא) אַחֲרֵי ה' יִלְכוּ כְּאֲרִיָּה שְׂאָג.

שְׁנֵינוּ, יוֹם אֶחָד הָיָה בָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן מִקְפוּטְקִיָּא לְלוּד, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אַבְא וְרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אַבְא הָיָה עֲגִיף וְרַץ אַחֲרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, שֶׁהָיָה רוֹכֵב. אָמַר רַבִּי אַבְא, וְדַאי (הוֹשַׁע יָא) אַחֲרֵי הִ' יִלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאַג.

נַחַת רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לֵיהּ, וְדַאי כְּתִיב, (דְּבָרִים ט) וְאַשְׁבֵּב בְּהָר אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, וְדַאי חֲכָמְתָּא לָא מְתִישְׁבָּא, אֶלָּא כַּד בְּרַן נֶשׁ יְתִיב וְלֹא אֲזִיל, אֶלָּא קָאִים בְּקִיּוּמֵיהּ. וְהָא אוֹקִימְנָא מְלִי עַל מַה כְּתִיב וְאַשְׁבֵּב. הֲשִׁתָּא בְּנִיחָא תְּלִיָּא מִלְתָּא. יְתָבוּ.

יָרַד רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לוֹ, וְדַאי כְּתוּב (דְּבָרִים ט) וְאַשְׁבֵּב בְּהָר אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה. וְדַאי שְׁחֲכָמָה לָא מְתִישְׁבָּת אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם יוֹשֵׁב וְלֹא הוֹלֵךְ, אֶלָּא עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ. וְהָרִי בְּאַרְנוֹ אֶת הַדְּבָרִים עַל מַה כְּתוּב וְאַשְׁבֵּב. עֲכָשׁוּ בְּמִנוּחָה הַדְּבָר תְּלוּי. יִשְׁבוּ.

אָמַר רַבִּי אַבְא, כְּתִיב וְתָרַב חֲכָמַת שְׁלֹמָה מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קֶדָם וּמְכָל חֲכָמַת מִצְרַיִם. מָאִי הִיא חֲכָמַת שְׁלֹמָה וּמָאִי הִיא חֲכָמַת מִצְרַיִם וּמָאִי הִיא חֲכָמַת כָּל בְּנֵי קֶדָם. אָמַר לֵיהּ, תָּא חֲזִי, בְּכַמָּה אֶתֵּר אוֹקִמוּהָ בְּהָהוּא שְׁמָא, דְּסִיְהָרָא כַּד אֶתְבְּרָכָא מִכְּלָא, כְּתִיב וְתָרַב. בְּיוֹמוֹי דְּשְׁלֹמָה, דְּאֶתְרַבִּיאת וְאֶתְבְּרַכַת וְקִיָּמָא בְּאִשְׁלָמוּתָא.

אָמַר רַבִּי אַבְא, כְּתוּב וְתָרַב חֲכָמַת שְׁלֹמָה מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קֶדָם וּמְכָל חֲכָמַת מִצְרַיִם. מַה הִיא חֲכָמַת שְׁלֹמָה, וּמַה הִיא חֲכָמַת מִצְרַיִם, וּמַה הִיא חֲכָמַת כָּל בְּנֵי קֶדָם? אָמַר לוֹ, בָּא רָאָה, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת פְּרֻשׁוּהָ בְּאוֹתוֹ שֵׁם. שֶׁהִלְבְּנָה כְּשֶׁמְתַבְּרַכַת מִהַכָּל כְּתוּב וְתָרַב, בְּיָמֵי שְׁלֹמָה, שֶׁהִתְרַבְּתָה וְהִתְבְּרָכָה וְעַמְדָה בְּשְׁלָמוֹת.

דף רכג ע"ב

וְתִנְיֹן, אֶלְף טוּרִין מִתְרַבְּרִין קָמָה, וְכִלְהוּ נְשִׁיבָא חַד הוּוּ לְקָמָה. אֶלְף נְהָרִין סְגִיָּאִין לָהּ, וּבְגִמְיָעָא חָדָא גְּמַעָא לוֹן. טוּפְרָהָא מְאַחְדָּא לְאֶלְף וְשִׁבְעִין עֵיבֵר. (דף רכג ע"ב) יְדָהָא אַחֲדָן לְאַרְבַּע וְעֶשְׂרִין (וחמש) אֶלְף עֵיבֵר, לִית דְּנַפִּיק מְנָה לְסִטְרָא הָאִי, וְלִית דְּנַפִּיק מְנָה לְסִטְרָא אַחְרָא. כְּמָה וְכְמָה אֶלְף תְּרִיסִין, מִתְאַחְדִּין בְּשַׁעְרָהָא.

וּשְׁנֵינוּ, אֶלֶף הָרִים מִתְגַּדְּלִים לְפָנֶיהָ, וְכֹלֶם הָיוּ לְפָנֶיהָ שְׂאִיבָה אַחַת, וְאֶלֶף נְהָרוֹת גְּדוֹלִים לָהּ, וְגוֹמְעַת אֶת כָּלֶם בְּגַמְיָעָה אַחַת. צַפְרָנִיָּה אוֹחֲזוֹת בְּאֶלֶף וְשִׁבְעִים עֶבְרִים. יָדִיָּה אַחוּזוֹת לְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה [וחמשה] אֶלֶף עֶבְרִים, אִין יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד זֶה, וְאִין יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד אַחֵר. כִּמָּה וְכִמָּה אֶלְפֵי מְגַנִּים אַחוּזִים בְּשַׁעְרוֹתֶיהָ.

חַד עוֹלִימָא, דְּאוֹרְכִיָּה מְרִישָׁא דְעֵלְמָא לְסִיפֵי דְעֵלְמָא, נְפִיק בֵּין רַגְלָהּ. בְּשִׁתִּין פּוֹלְסֵי דְנוֹרָא מִתְלַבֵּשׁ, בְּגוּוֹנֵי דָא אֶתְמַנָּא עַל תַּתְּאִי (מתחות) מְאַרְבַּע סְטֵרָהּ. דָּא אִיהוּ נַעַר, דְּאֶחִיד שִׁית מְאָה וּתְלַת עֶשְׂרִי מִפְתָּחֵן עֲלָאִין מִסְטֵרָא דְאַמָּא. וְכִלְהוּ מִפְתָּחֵן עֲלָאִין, בְּשִׁנְנָא דְחַרְבָּא דְחָגִיר בְּחַרְצִיָּה תְלִינֵן.

עָלֶם אֶחָד שְׂאָרְכוֹ מְרֵאֵשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם יוֹצֵא בֵּין רַגְלֵיהָ, מִתְלַבֵּשׁ בְּשִׁשִּׁים מְכוֹת אֵשׁ, בְּגוּנִים אֵלוֹ הִתְמַנָּה עַל הִתְחַתּוֹנִים [מתחות] מְאַרְבָּעָה צְדָדֶיהָ. זֶהוּ נַעַר שְׂאוּחֵז שֵׁשׁ מְאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִפְתָּחוֹת עֲלִיוֹנִים מְצַד הָאֵם, וְכֹל הַמִּפְתָּחוֹת הָעֲלִיוֹנִים בְּלֵהֵט הַחֶרֶב שְׁחוּגְרָ בְּמִתְנִיּוֹ תְלוּיִים.

הֵהוּא נַעַר, קָרוֹן לִיה חֲנוּךְ בֶּן יֶרֶד, בְּאִינוּן בְּרִיִּיתֵי, דְּכַתִּיב, (משלי כב) חֲנוּךְ לְנַעַר עַל פִּי דְרַכּוֹ. וְאִי תִימָא מִתְנִיתִין הִיא, וְלֹא בְּרִיִּיתָא. בְּמִתְנִיתָא דִּילָן אוֹקִימָנָא מִלִּי, וְהָא אֶתְמַר, וְכֹלָא מִלְּתָא חֲדָא אֶסְתַּכְּלוּ (נִיִּיא אֶשְׁתַּכְּלוּ). תַּחוּתֶיהָ תִּטְלַל חֵיוֹת בְּרָא. דְּתַנְנָא (נִיִּיא דְתַא חוּזִי), כִּמָּה דְיִשְׂרָאֵל קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֶקְרִי בֶּן לְאַמִּיָּה, דְּכַתִּיב, (משלי ד) כִּי בֶּן הָיִיתִי לְאַבִּי רֶךָ וַיַּחֲדִיד לְפָנַי אֲמִי, וְכַתִּיב, (שְׁמוֹת ד) בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, הֵכִי נָמִי לְתַתָּא, דָּא אֶקְרִי נַעַר לְאַמִּיָּה. דְּכַתִּיב, (הוֹשַׁע יא) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וְאוֹהֲבֵהוּ, וּבְכַמָּה גּוֹנִין אֶקְרִי בֶּן יֶרֶד, וְהָא אוֹקִימָנָא.

לְאוֹתוֹ נַעַר קוֹרְאִים חֲנוּךְ בֶּן יֶרֶד, בְּאוֹתָן בְּרִיִּיתוֹת, שְׁכַתוֹב (משלי כב) חֲנוּךְ לְנַעַר עַל פִּי דְרַכּוֹ. וְאִם תֵּאמַר, מְשֻׁנָּה הִיא וְלֹא בְּרִיִּיתָא - בְּמִשְׁנִיתָנוּ בְּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, וְהָרִי נִתְבָּאָר, וְהַכֹּל דְּבַר אֶחָד הִסְתַּכְּלוּ [נתקנו]. תַּחְתּוֹ תוֹפְסוֹת חֵיוֹת הַשָּׂדֶה, שְׁשֻׁנֵינוּ [שבא ראה], כִּמוֹ שְׂיִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשׁ הָעֲלִיּוֹן נִקְרָא בֶּן לְאַמּוֹ, שְׁכַתוֹב (שׁ ס ד) כִּי בֶּן הָיִיתִי לְאַבִּי רֶךָ וַיַּחֲדִיד לְפָנַי אֲמִי, וְכַתוּב (שְׁמוֹת ד) בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי גַם לְמִטָּה זֶה נִקְרָא נַעַר לְאַמּוֹ, שְׁכַתוֹב (הוֹשַׁע יא) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וְאוֹהֲבֵהוּ. וּבְכַמָּה גּוֹנִים נִקְרָא בֶּן יֶרֶד, וְהָרִי בְּאַרְנוּ.

אָבֵל תָּא חֲזִי, בְּן יֶרֶד מִמֶּשׁ. דְּתַנִּינֵן, עֶשֶׂר יְרִידוֹת יֵרְדָה שְׂכִינָה לְאַרְעָא,
וְכֻלְהוּ אוּקְמוּהָ חִבְרָיָא וְאַתְמָר. וְתַחֲתוֹת הָאֵי, כְּמָה חִיּוֹתָא קְיִימִין,
דְּאַקְרוּן חִיּוֹת בְּרָא מִמֶּשׁ.

אָבֵל בא ראה, בן ירד ממש, ששנינו, עשר ירידות ירדה שכינה ארץ,
ואת כלם בארו החברים ונתבאר. ותחת זה כמה חיות עומדות,
שנקראות חיות השדה ממש.

תַּחֲתוֹת אֵינּוּן חִיּוֹתָא, מִתְאַחֲדוֹן שְׁעָרָהָא דְסִיְהָרָא, דְּאַקְרוּן כְּכַבְיָא
דְּשֶׁרְבִיטָא, דְּשֶׁרְבִיט מִמֶּשׁ, מְאָרִי דְּמְאָרִין, מְאָרִי דְּמִתְקָלָא, מְאָרִי דְּקִשְׁיִין,
מְאָרִי דְּחוּצָפָא. וְכֻלְהוּ אֶקְרוּן מְאָרִי (נִיִּיא שְׁעָרִי) דְּאַרְגֹּוּנָא, יְדָהָא וְרַגְלָהָא
אַחֲדוֹן בְּהָאֵי, כְּאַרְיָה (קדוּשָׁא) תְּקִיפָא דְּאַחֲדֵי עַל טְרַפְיָהּ. וְעַל דָּא כְּתִיב, (מִיכָה
ה) וְטָרַף וְאִין מְצִיל.

תַּחֲתֵי אִוְתוֹן חִיּוֹת נְאַחֲזוֹת שְׁעָרוֹת הַלְבָנָה שְׁנִקְרָאוֹת כּוֹכְבֵי שֶׁרְבִיט,
שֶׁל שֶׁרְבִיט מִמֶּשׁ, בְּעַלֵי דִין, בְּעַלֵי מִשְׁקַל, בְּעַלֵי הַדִּין הַקֶּשֶׁה, בְּעַלֵי
חֲצָפָה, וְכֻלְהֶם נִקְרָאִים בְּעַלֵי [שְׁעָרוֹת] אֶרְגָּוִן. יְדִיָּה וְרַגְלֵיהָ אַחֲזוֹת בְּזָה
כְּמוֹ אַרְיָה [קדוּשָׁא] חֲזַק שְׁאוּחֵז בְּטָרְפוֹ, וְעַל זֶה כְּתוּב (מִיכָה ה) וְטָרַף וְאִין
מְצִיל.

טוּפְרָהָא, כָּל אֵינּוּן דְּאַדְכָּרִין חוּבֵי בְּנֵי נֶשָׂא, וְכַתְבִּין וְרִשְׁמִין חוּבֵיֵיהוּ
בְּתַקִּיפוֹ דְּדִינָא קִשְׁיָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (יִרְמִיָּה יז) חֲטָאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט
בְּרִזָּל בְּצַפּוֹרֵן שְׁמִיר. מַהוּ שְׁמִיר. הַהוּא דְּרִשְׁיִים וְנִקִּיב אֲבָנָא, וּפְסִיק לָהּ לְכָל
סְטָרָא. זוּהִמָּא דְּטוּפְרָהָא, כָּל אֵינּוּן דְּלֹא מִתְדַבְּקִין בְּגוּפָא דְּמַלְכָּא, וְיִנְקִין
מִסְטָרָא דְּמִסְאַבוּתָא, כַּד שְׁאַרֵי סִיְהָרָא בְּפִגְיָמוֹ.

צְפָרְנִיָּה - כָּל אוֹתָם שְׁמִזְכִּירִים אֶת חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם וְכוּתְבִים
וְרוֹשְׁמִים אֶת חֲטָאֵיהֶם בְּתַקִּיפוֹ הַדִּין הַקֶּשֶׁה, וְלָכֵן כְּתוּב (יִרְמִיָּה טז) חֲטָאת
יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בְּרִזָּל בְּצַפּוֹרֵן שְׁמִיר. מַה זֶה שְׁמִיר? אוֹתוֹ שְׁרוּשִׁים
וְנוֹקֵב בְּאָבֹן וְחוּתֵד אוֹתָהּ לְכָל צַד. זֶה־מַת הַצְּפָרְנִים - כָּל אֵלוֹ שְׁלֹא
נִדְבָקִים בְּגוּף הַמֶּלֶךְ וְיוֹנְקִים מִצַּד הַטְּמֵאָה כְּשֶׁמִּתְחִילָה הַלְבָנָה
לְהַפֵּגֵם.

וּבְגִין דְּשְׁלֵמָה מַלְכָּא יֵרְתָא לְסִיְהָרָא בְּשְׁלִימוּתָא, בְּעֵי לְיִרְתָּא לָהּ
בְּפִגְיָמוּתָא, וְעַל דָּא אֲשַׁתְּדַל לְמִידַע, בְּדַעְתָּא (בְּרַעוּתָא) דְּרוּחִין וְשַׁדִּין, לְמִירַת
סִיְהָרָא בְּכָל סְטָרָא.

וּמְשׁוּם שְׁשֵׁלְמָה הַמֶּלֶךְ יִרְשׁ אֶת הַלְּבָנָה בְּשֵׁלְמוֹתָהּ, צָרִיךְ לִירֵשׁ אוֹתָהּ
בְּפִגְיֻמָּתָהּ, וְלָכֵן הִשְׁתַּדֵּל לְדַעַת אֶת דַּעַת [רצון] הַרוּחוֹת וְהַשְּׂדִים, כְּדֵי
לִירֵשׁ אֶת הַלְּבָנָה בְּכָל צְדָדֶיהָ.

וּבִיּוֹמוֹי דְשֵׁלְמָה מְלָכָא, בְּכֹלֵא אֲתִנְהִיר סִיְהָרָא. הֵדָא הוּא דְכְתִיב, (מלכים א
ה) וַתִּרְבַּח חֲכָמַת שְׁלֹמֹה, וַתִּרְבַּב דִּיֵּיקָא. מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קֳדָם, רְזָא עֲלָאָה הוּא,
כְּמָה דְכְתִיב, (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאַרְצֵי אֲדוֹם וְגוֹ'. וְאֵלֵּין
אֲקָרוּן בְּנֵי קֳדָם, דְּכִלְהוּ לָא אֲתִקְיִמוּ, בְּרַמְהֵאִי דְכִלְיָא דְכָר וְנוֹקְבָא
דְּאֲקָרִי הֵדֵר. דְכְתִיב, (בראשית לו) וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֵדֵר וְגוֹ'.

וּבִיּוֹמֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּכָל הַאִירָה הַלְּבָנָה. זֶהוּ שְׁכָתוּב (מלכים א ה) וַתִּרְבַּח
חֲכָמַת שְׁלֹמֹה. וַתִּרְבַּב דִּוְקָא. מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קֳדָם, סוּד עֲלִיוֹן הוּא,
כְּכָתוּב (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאַרְצֵי אֲדוֹם וְגוֹ', וְאֵלֶּה
נְקָרָאִים בְּנֵי קֳדָם, שְׁכָלָם לָא הִתְקִימוּ, פְּרִט לְזָה שְׁכָלוּל זְכָר וְנוֹקְבָה,
שְׁנִקְרָא הֵדֵר, שְׁכָתוּב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֵדֵר וְגוֹ'.

וַתֵּאֲנָא, דְאָף עַל גַּב דְּאֲתִקְיִמַת (נ"א דאתנהירת סיהרא), לָא אֲתִנְהִירַת
בְּאֲשֵׁלְמוֹתָא. עַד דְּאֲתָא שְׁלֹמֹה, דְּאֲתִתְחַזֵּי לְקַבְּלָהּ, כְּמָה דְּאֻקְיִמָנָא. דְּבִגִּין
כְּדָא אֲמִיָּה בֵּת שְׁבַע הוּת.

וְשִׁנְיָנוּ, שְׁאָף עַל גַּב שְׁהִתְקִימָה [שהאירה הלבנה], לָא הַאִירָה בְּשֵׁלְמוֹת, עַד
שְׁבָא שְׁלֹמֹה שְׁרָאוֹי כְּנִגְדָּה, כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ, שְׁמִשׁוּם כְּדָא אֲמוֹ הִיְתָה בֵּת
שְׁבַע.

וּמְכָל חֲכָמַת מְצָרִים, דָּא חֲכָמָה תִּתְאַה, דְּאֲקָרִי שְׁפָחָה דְּבִתְר רִיחִיא, וְכֹלֵא
אֲתִכְלִילַת הַאִי חֲכָמָה דְשֵׁלְמָה, חֲכָמַת בְּנֵי קֳדָם, וְחֲכָמַת מְצָרִים. אָמַר רַבִּי
אָבָא, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא, דְּשְׂאִילָנָא קִמְוּ מִלָּה דָא, דְּהָא בְּכָל הַיָּמֵי מִלִּי (מלך דא)
זְכִינָא. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מְלִין אֵלֵּין, הָא אוֹקְיִמָנָא לוֹן, וְהָא אֲתִמְרוּ.

וּמְכָל חֲכָמַת מְצָרִים - זֶה הַחֲכָמָה הַתַּחְתּוֹנָה שְׁנִקְרָאת שְׁפָחָה שְׁאָחַר
הַרְחִים, וְהַכֹּל פְּלִלָּה חֲכָמָה זֶה שֶׁל שְׁלֹמֹה - חֲכָמַת בְּנֵי קֳדָם וְחֲכָמַת
מְצָרִים. אָמַר רַבִּי אָבָא, בְּרוּךְ הַרְחֵמֵן שְׁשְׂאֵלְתֵי דְבָר זֶה לְפָנֶיךָ, שְׁהִרִי
בְּכָל הַדְּבָרִים הַלְלוּ [דבר זה] זְכִינָתִי. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּבָרִים אֵלֵּין הִרִי
בְּאַרְנוּס, וְהִרִי נְאָמְרוּ.

תאנא, (קהלת א) מה יתרון לאדם בכל עמלו, יכול אף עמלה דאורייתא, תלמוד לומר שיעמול תחת השמש (כתוב). שאני עמלה דאורייתא, דלעילא מן שמשא הוא. רבי חייא אמר, אף עמלה דאורייתא, דאיהו עמל בגיניהון דבני נשא, או בגין יקרא דיליה. האי תחת השמש כתיב. דהא לא סליק לעילא. תנא אמר רבי אלעזר, אפילו אי בר נש קיים אף שנין, ההוא יומא דאסתלק מעלמא, דמי ליה כאילו לא אתקיים בר יומא חד:

שנינו, (קהלת א) מה יתרון לאדם בכל עמלו. יכול אף עמל התורה? תלמוד לומר, שיעמל תחת השמש [כתוב]. שונה עמלה של תורה, שהוא למעלה מן השמש. רבי חייא אמר, אף עמלה של תורה, שהוא עמל בגלל בני אדם או בשביל כבודו. על זה כתוב תחת השמש, שזה לא עולה למעלה. שנינו, אמר רבי אלעזר, אפילו אם אדם עומד אף שנים, אותו יום שמסתלק מן העולם דומה לו כאילו לא התקיים, רק יום אחד.

ושכבתי עם אבותי, זכאה חולקהון דאבהתא, דקודשא בריהו הוא עביד לון רתיכא קדישא לעילא, ואתרעי בהו, לאתעטרא עמהון. הדא הוא דכתיב, (דברים ט) רק באבותיך חשק הי וגוי. אמר רבי (דף רכד ע"א) אלעזר, יעקב היה ידע, דהא עטורא דיליה באבהתיה הוא, דהא עטורא דאבהו עמיה הוא, והוא עמהון. ועל דא באתוון גליפין תנינו, ש תלת קשרין, תרין קשרין, חד מהאי סטרא, וחד מהאי סטרא, וחד דכליל לון. ודא הוא דתנינו, (שמות כו) והברית התיכון בתוך הקרשים מברית מן הקצה אל הקצה, והוא קשרא דבאמצעיתא, אחיד להאי סטרא, ולהאי סטרא. ועל האי כתיב, ושכבתי עם אבותי ודאי.

ושכבתי עם אבתי. אשרי חלקם של האבות שהקדוש ברוך הוא עשה אותם מרפבה קדושה למעלה והתרצה בהם להתעטר עמהם. זהו שכתוב (דברים ט) רק באבותיך חשק הי וגוי. אמר רבי אלעזר, יעקב היה יודע שהעטור שלו הוא באבותיו, שהרי העטור של האבות הוא עמו, והוא עמהם. ועל זה באותיות חקוקות שנינו, ש שלשה קשרים, שני קשרים - אחד מצד זה ואחד מצד זה, ואחד שכולל אותם. וזהו ששנינו, (שמות כו) והברית התיכון בתוך הקרשים מברית מן הקצה אל הקצה. ואותו קשר שבאמצע אחוז לצד זה ולצד זה, ועל זה כתוב ושכבתי עם אבתי, ודאי.

וְשִׁכַבְתִּי עִם אֲבוֹתַי וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ וְהַעֲוָרִים הִבִּיטוּ לְרֵאוֹת. הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ, אֲלֵינוּ בְּנֵי נִשָּׂא דָּלָא צִיִּיתִין לְמַלּוּלֵי אֹרִייתָא, וְלֹא פְּקַחִין אֹדְנִייהוּ, לְמִשְׁמַע לְפִקּוּדֵי דְמַאֲרִיהוֹן. וְהַעֲוָרִים, דָּלָא מְסַתְּפְלִין לְמַנְדַּע עַל מָה אֵינּוֹן קִיִּימִין. דְּהָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא פְּרוּזָא נְפִיק וְקָרִי, וְלִית מֵאן דִּישְׁגַּח.

וְשִׁכַבְתִּי עִם אֲבוֹתַי וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ וְהַעֲוָרִים הִבִּיטוּ לְרֵאוֹת. הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ - אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מְקַשְׁיָבִים לְדַבּוּרֵי הַתּוֹרָה וְלֹא פּוֹקְחִים אֲזַנֵּיהֶם לְשִׁמְעַת אֶת מִצְוֹת רַבּוֹנָם. וְהַעֲוָרִים - שֶׁלֹּא מְסַתְּפְלִים לְדַעַת עַל מָה הֵם עוֹמְדִים, שֶׁהֲרִי בְּכָל יוֹם הַפְּרוּז יוֹצֵא וְקוֹרָא, וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁגַּח.

דְּתַנָּא, אֵינּוֹן יוֹמִין דְּבַר נֶשׁ כַּד אֲתַבְּרִי, בְּהֵהוּא יוֹמָא דְנִפְק לְעֵלְמָא, כְּלָהוּ קִיִּימִין בְּקִיּוּמֵיהוּ. וְאֲזַלִּין וְטָאֲסִין בְּעֵלְמָא, נְחִיתִין וְאֲזַהְרוּ לְבַר נֶשׁ, כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא בְּלַחֲוּדוּי. וְכַד הָהוּא יוֹמָא אֲתֵי וְאֲזַהֵר לֵיהּ, וְבַר נֶשׁ עֲבִיד בְּהֵהוּא יוֹמָא חוּבָא קָמִי מַאֲרִיָּה. הָהוּא יוֹמָא סָלִיק בְּכִסּוּפָא, וְאֲסָהִיד סְהִדוּתָא, וְקָאִים בְּלַחֲוּדוּי לְבַר.

שְׁלַמְדָנוּ, בְּאוֹתָם יָמִים שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם, בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיוֹצֵא לְעוֹלָם, כָּלֵם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְהוֹלְכִים וְטָסִים בְּעוֹלָם, יוֹרְדִים וּמְזַהְרִים אֶת הָאָדָם כָּל יוֹם וְיוֹם לְבַדּוֹ. וְכַשְׁאוֹתוֹ יוֹם בָּא וּמְזַהְרִים אוֹתוֹ, וּבִן אָדָם עוֹשֶׂה בְּאוֹתוֹ יוֹם חֲטָא לְפָנֵי רַבּוֹנוֹ - אוֹתוֹ יוֹם עוֹלָה בְּבוֹשָׁה וּמַעֲיֵד עֲדוּת, וְעוֹמֵד לְבַדּוֹ בַּחוּץ.

וְתַנָּא, בְּתַר דְּקָאִים בְּלַחֲוּדוּי, יְתִיב, עַד דְּבַר נֶשׁ עֲבִיד מְנִיָּה תְּשׁוּבָה. זָכָה, תָּב הָהוּא יוֹמָא לְאַתְרֵיהּ. לֹא זָכָה, הָהוּא יוֹמָא נְחִית, וְאֲשַׁתְּתַף בְּהֵהוּא רוּחָא דְלְבַר, וְתָב לְבִיתֵיהּ. וְאֲתַתְּקוֹן בְּדִיוקְנֵיהּ דְּהֵהוּא בַר נֶשׁ מִמֶּשׁ, בְּגִין לְאַבְאָשָׁא לֵיהּ, וְדִיִּיר עֲמִיָּה בְּבִיתָא. וְאֵית דְּדִיּוּרָא לְטַב אִי הוּא זָכִי. וְאִי לָאו, דִּיּוּרֵיהּ עֲמִיָּה לְבִישׁ.

וְשִׁנֵּינוּ, אַחֲרַ שְׁעוֹמֵד לְבַדּוֹ, יוֹשֵׁב, עַד שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ תְּשׁוּבָה. זָכָה - שֶׁב אוֹתוֹ יוֹם לְמִקּוּמוֹ. לֹא זָכָה - אוֹתוֹ יוֹם יוֹרֵד וּמִשְׁתַּתְּף עִם אוֹתָהּ רוּחַ שְׁבַחוּץ, וְשֶׁב לְבִיתוֹ, וְנִתְקַן בְּדַמּוּת אוֹתוֹ אָדָם מִמֶּשׁ כְּדִי לְהַרְע לוֹ, וְדַר עֲמוֹ בְּבִית. וְיֵשׁ שְׁדִיּוּרוֹ לְטוֹב, אִם הוּא זוֹכָה. וְאִם לָאו, הוּא דַר עֲמוֹ לְרַע.

בין כָּד וּבין כָּד, אֲתַפְקֶדוּ אִינוּן יוֹמִין וְחִסְרִים, וְלֹא עֲאֲלִין בְּמַנְיִנָא דְאִינוּן
דְּאֲשַׁתְּאָרוּ. וְוִי לְהֵהוּא בְּרִנְשׁ, דְּגֵרַע יוֹמוֹי קִמִּי מְלָכָא קִדִּישָׁא, וְלֹא שְׁבִיק
לְעִילָא יוֹמִין, לְאֲתַעְטָרָא בְּהוּ בְּהֵהוּא עֲלֵמָא, וְלֹאֲתַקְרָבָא בְּהַדִּיּהוּ קִמִּי
מְלָכָא קִדִּישָׁא.

בין כָּד וּבין כָּד נְפֻקְדִים אוֹתֶם יָמִים וְחִסְרִים, וְלֹא נִכְנָסִים בְּחֻשְׁבוֹן שֶׁל
אוֹתֶם שְׁנֵשְׁאָרוּ. אוֹי לְאוֹתוֹ הָאָדָם שְׁגוֹרַע יָמָיו לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ,
וְלֹא הִשְׁאִיר לְמַעַלְהָ יָמִים לְהַתְעַטֵּר בָּהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וּלְהַתְקַרֵּב
עִמָּם לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ.

תָּא חֲזִי, כִּד קָרִיבוּ אִינוּן יוֹמִין קִמִּי מְלָכָא קִדִּישָׁא. אִי הוּא זְכָאָה, הַאי בְּר
נְשׁ דְּנַפִּיק מֵעֲלֵמָא, סְלִיק וְעֵאל בְּאִינוּן יוֹמִין. וְאִינוּן לְבוּשֵׁי יָקָר, דְּמַתְלַבְּשָׁא
בֵּיהּ נִשְׁמַתִּיהּ. וְאִינוּן יוֹמִין הוּוּ, דְּזָכָה בְּהוּ, וְלֹא חַב בְּהוּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁקָרְבִים אוֹתֶם יָמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, אִם הוּא צְדִיק,
זֶה הָאָדָם שְׁיוֹצֵא מִן הָעוֹלָם וְנִכְנָס בְּאוֹתֶם יָמִים, וְהֵם לְבוּשֵׁי כְבוֹד
שְׁנֵשְׁמַתוֹ מִתְלַבְּשֵׁת בָּהֶם, וְהֵם אוֹתֶם יָמִים שְׁצְדִיק הִיָּה בָהֶם וְלֹא
הִרְשִׁיעַ בָּהֶם.

וְוִי לְהֵהוּא דְּגֵרַע יוֹמוֹי לְעִילָא. דְּכִד בְּעֵאן לְאֲלַבְּשָׁא לִיהּ בְּיוֹמוֹי, אִינוּן יוֹמִין
דְּפָגִים אִיהוּ בְּחוּבוֹי, חִסְרִין מְהֵהוּא לְבוּשָׁא, וְאֲתַלְבֵּשׁ בְּמָנָא חִסְרָא. כָּל
שְׁכֹן אִי סְגִיֵּאִין אִינוּן, וְלֹא לְהוּי לִיהּ לְבַר נְשׁ בְּמָה דְּאֲתַלְבֵּשׁ בְּהֵהוּא עֲלֵמָא.
כְּדִין וְוִי לִיהּ, וְוִי לְנַפְשִׁיהּ, דְּדִיִּינִין לִיהּ בְּגִיּהֲנָם עַל אִינוּן יוֹמִין. יוֹמִין עַל
יוֹמִין, יוֹמִין עַל חַד תְּרִין. דְּכִד נְפִיק מְהֵאִי עֲלֵמָא, לֹא אֲשַׁכַּח יוֹמִין
דְּאֲתַלְבֵּשׁ בְּהוּ, וְלֹא הוּי לִיהּ לְבוּשָׁא בְּמָה דְּאֲתַכְפִּי. זְכָאִין אִינוּן צְדִיקָא,
דְּיוֹמִיּהוּן כְּלָהוּן טְמִירִין אִינוּן לְגַבִּיּהּ דְּמְלָכָא קִדִּישָׁא, וְאֲתַעְבִּיד מְנִיּהוּ
לְבוּשֵׁי יָקָר, לְאֲתַלְבְּשָׁא בְּהוּ בְּעֲלֵמָא דְּאֲתִי.

אוֹי לְאוֹתוֹ שְׁגוֹרַע יָמָיו לְמַעַלְהָ, שְׁכָאֲשֶׁר רוֹצִים לְהַלְבִּישׁ אוֹתוֹ בְּיָמָיו,
אוֹתֶם יָמִים שְׁפָגִם בְּחֻטְאֵי חִסְרִים מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ, וּמִתְלַבֵּשׁ בְּבִגְד
חִסְרִ. כָּל שְׁכֹן אִם הֵם רַבִּים, וְאִין לְאָדָם בְּמָה לְהַתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם,
אָזִי אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, שְׁדָנִים אוֹתוֹ בְּגִיּהֲנָם עַל אוֹתֶם יָמִים, יָמִים עַל
יָמִים, יָמִים עַל כָּל אֶחָד שְׁנַיִם. שְׁכָאֲשֶׁר יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אִינוּ
מוֹצֵא יָמִים לְהַתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא יְהִיָּה לוֹ לְבוּשׁ בְּמָה לְהַתְכַּסּוֹת. אֲשַׁרִּי
הַצְדִּיקִים שְׁכָל יְמִיָּהֶם שְׁמוֹרִים הֵם אֶצֶל הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, וְנִעֲשִׂים מֵהֶם
לְבוּשֵׁי כְבוֹד לְהַתְלַבֵּשׁ בָּהֶם בְּעוֹלָם הַבָּא.

תְּנִינָן בְּרָזָא דְּמִתְנִיתִין, מֵאֵי דְכְּתִיב, (בראשית א) וַיִּדְעוּ כִּי עָרוּמִים הֵם, יָדִיעָה יָדְעֵי מִמֶּשׁ. דְּהָהוּא לְבוּשָׁא דִיקָר, דְּאִתְעֵבִיד מְאִינוּן יוֹמִין, גְּרַע מְנִייהוּ, וְלֹא אֲשַׁתָּאָר יוֹמָא מְאִינוּן יוֹמִין לְאִתְלַבֵּשׂא בֵּיהּ. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים קלט) גְּלָמֵי רָאוּ עֵינֵיהֶם וְעַל סַפְרָךְ כָּלָם יִכְתְּבוּ. יָמִים יוֹצְרוּ. יָמִים יוֹצְרוּ וְדָאֵי, וְלֹא אֶחָד בְּהֵם, דְּהָא לֹא אֲשַׁתָּאָר חַד מְנִייהוּ לְאִתְלַבֵּשׂא בְּהוּ. עַד דְּאֲשַׁתְּדַל אָדָם, וְעֵבֵד תְּשׁוּבָה, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קִבֵּיל לֵיהּ, וְעֵבִיד לֵיהּ מְאָנָא (מאני) לְבוּשָׁא אַחֲרָנִין, וְלֹא מִן יוֹמוּי. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית א) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם.

שְׁנִינוּ בְּסוּד הַמְשָׁנָה, מֵה שֶׁכְּתוּב (בראשית א) וַיִּדְעוּ כִּי עֵרֻמִּים הֵם - יָדִיעָה מִמֶּשׁ יָדְעוּ, שְׁאִתּוֹ לְבוּשׁ שֶׁל כְּבוֹד שֶׁנֶּעֱשָׂה מֵאוֹתָם יָמִים נִגְרַע מֵהֶם, וְלֹא נִשְׂאָר יוֹם מֵאוֹתָם יָמִים לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (תהלים קלט) גְּלָמֵי רָאוּ עֵינֵיהֶם וְעַל סַפְרָךְ כָּלָם יִכְתְּבוּ יָמִים יוֹצְרוּ. יָמִים יוֹצְרוּ וְדָאֵי. וְלֹא אֶחָד בְּהֵם, שֶׁהָרִי לֹא נִשְׂאָר אֶחָד לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, עַד שֶׁהִשְׁתַּדַּל אָדָם וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קִבֵּל אוֹתוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּלֵי לְבוּשׁ אַחֲרָיִם, וְלֹא מִן הַיָּמִים שְׁלוֹ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (בראשית א) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם.

תָּא חֲזִי, בְּאַבְרָהָם דְּזָכָה, מֵה כְּתִיב, (בראשית כד) בָּא בֵּינָם, מְשׁוּם דְּזָכָה. כִּד אֲסַתְּלַק מֵהָאֵי עֲלֵמָא, בְּאִינוּן יוֹמִין מִמֶּשׁ דִּילֵיהּ, עָאל וְאִתְלַבֵּשׂ בְּהוּ, וְלֹא גְרַע מֵהָהוּא לְבוּשׁ יְקָר כְּלוּם, דְּכְּתִיב בָּא בֵּינָם. בְּאִיּוֹב מֵה כְּתִיב, (איוב א) וַיֹּאמֶר עָרוֹם יֵצְאֵתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרוֹם אָשׁוּב שָׁמָּה. דְּהָא לֹא אֲשַׁתָּאָר לְבוּשָׁא לְאִתְלַבֵּשׂא בֵּיהּ.

בָּא רָאֵה, בְּאַבְרָהָם שֶׁזָּכָה מֵה כְּתוּב? (שם כד) בָּא בֵּינָם, מְשׁוּם שֶׁזָּכָה. כִּי אֲשֶׁר הִסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, מִמֶּשׁ בְּאוֹתָם יָמִים שְׁלוֹ, נִכְנַס וְהִתְלַבֵּשׂ בְּהֵם, וְלֹא נִגְרַע מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ כְּבוֹד כְּלוּם, שֶׁכְּתוּב בָּא בֵּינָם. בְּאִיּוֹב מֵה כְּתוּב? (איוב א) וַיֹּאמֶר עָרוֹם יֵצְאֵתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרוֹם אָשׁוּב שָׁמָּה, שֶׁהָרִי לֹא נִשְׂאָר לְבוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ.

דף רכד ע"ב

תְּנָא, זְכָאִין אִינוּן צְדִיקָא, דִּיוֹמִייהוּן זְכָאִין, וְאֲשַׁתָּאָרוּ לְעֵלְמָא דְּאִתִּי (זכאין), וְכִד נְפָקִין, מִתְחַבְּרָן כְּלֵהוּ, וְאִתְעֵבִידוּ (דף רכד ע"ב) לְבוּשֵׁי יְקָר, לְאִתְלַבֵּשׂא בֵּיהּ. וּבְהָהוּא לְבוּשָׁא, זְכָאִין לְאִתְעַנְגָּא מְעַנְוָא דְּעֵלְמָא דְּאִתִּי, וּבְהָהוּא לְבוּשָׁא, זְמִינִין לְאַחֲזִיא וּלְמִיקָם. וְכָל אִינוּן דְּאִית לְהוּ לְבוּשָׁא

יְקוּמוּן, הַדָּא הוּא דְכְתִיב, (איוב לח) וַיִּתְצַבּוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ. וְוִי לְאַיְנוּן חֲיִיבֵי
עֲלָמָא, דְּיוֹמִיָּהוֹן בְּחוּבֵיהוֹן (עלמין) חֲסָרִין, וְלֹא אֲשַׁתָּאֵר מִנֵּיהוֹן, בְּמָה
דְּאֲתַפְסִיין, כְּדִי יִפְקוּן מֵעֲלָמָא.

שְׁנִינוּ, אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְּדִיקִים, שְׁיִמִּיהֶם צְדִיקִים, וְנִשְׁאַרוּ לְעוֹלָם הַבָּא
[צדיקים], וְכֹאשֶׁר יוֹצְאִים, כְּלָם מִתְחַבְּרִים וְנַעֲשִׂים לְבוּשֵׁי כְבוֹד
לְהַתְּלַבֵּשׁ בּוֹ, וּבְאֹתוֹ לְבוּשׁ זֹכִים לְהַתְּעַנֵּג מֵעֲנֵג הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְאֹתוֹ
לְבוּשׁ עֲתִידִים לְקוּם לְתַחֲיָה, וְכָל אֹתָם שְׁיֵשׁ לָהֶם לְבוּשׁ יְקוּמוּן. זֶהוּ
שְׁכָתוֹב (איוב לח) וַיִּתְצַבּוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ. אוֹי לְאֹתָם רְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם
שְׁיִמִּיהֶם בְּחֲטָאֵיהֶם [עולמות] חֲסָרִים, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם בְּמָה שְׁיִתְכַּסּוּ
כְּשִׁיבִיאוּ מִן הָעוֹלָם.

תְּאֵנָא, כָּל אֵינּוֹן זְכָאִין, דְּזָכוּ לְאַתְּלַבֵּשׂא בְּלְבוּשׁ יְקָר בְּיוֹמִיָּהוֹן, מִתְּעַטְרוֹן
בְּהֵהוּא עֲלָמָא (ס"א גולמא), מֵעַטְרוֹרֵי דְּמִתְּעַטְרֵי בְּהוּ אַבְּהוּ, מֵהֵהוּא נַחַל דְּנִגִּיד
וְנִפְיָק לְגַנְתָּא דְּעֵדוֹן. הַדָּא הוּא דְכְתִיב, (ישעיה מח) וְנִחַדְהוּ ה' תְּמִיד וְהִשְׁבִּיעַ
בְּצַחְצַחוֹת נִפְשָׁד וְגו'. וְאַיְנוּן חֲיִיבֵי עֲלָמָא, דְּלֹא זָכוּ לְאַתְּלַבֵּשׂא בְּלְבוּשָׁא
דְּיוֹמִיָּהוֹן, עֲלִיָּהוּ כְּתִיב, (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעָרְעָר בְּעָרְבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֵא
טוֹב וְשָׁכֵן חֲרָרִים בְּמִדְבָּר.

שְׁנִינוּ, כָּל אֹתָם צְדִיקִים שְׁזָכוּ לְהַתְּלַבֵּשׂ בְּלְבוּשׁ כְּבוֹד בְּיִמֵּיהֶם,
מִתְּעַטְרוֹרֵים בְּאֹתוֹ עוֹלָם [לבוש] מֵהַעַטְרוֹרִים שֶׁבָּהֶם מִתְּעַטְרוֹרִים הָאֲבוֹת,
מֵאֹתוֹ נַחַל שְׁיִוְצָא וְשׁוֹפֵעַ לְגַן עֵדֵן. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וְנִחַדְהוּ ה' תְּמִיד וְהִשְׁבִּיעַ
בְּצַחְצַחוֹת נִפְשָׁד וְגו'. וְאֹתָם רְשָׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זָכוּ לְהַתְּלַבֵּשׂ בְּלְבוּשׁ
שֶׁל יְמֵיהֶם, עֲלִיָּהֶם כְּתוּב (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעָרְעָר בְּעָרְבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי
יָבֵא טוֹב וְשָׁכֵן חֲרָרִים בְּמִדְבָּר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, זְכָאָה חוּלְקִיָּה דְּיַעֲקֹב, דְּרַחֲצָנוּ יַתִּיר הָוָה לֵיהּ, דְּכְתִיב
וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבוֹתַי. דְּאֲזָכִי בְּהוּ וְלֹא בְּאַחֲרָא. דְּאֲזָכִי בְּהוּ, לְאַתְּלַבֵּשׂא
בְּיוֹמִין דִּילֵיהּ, וּבְיוֹמִין דִּלְהוֹן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרֵי חֲלָקוּ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁבְּטָחוֹן יַתֵּר הָיָה לוֹ, שְׁכָתוֹב
וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבוֹתַי, שְׁאֲזָכָה בָּהֶם וְלֹא בְּאַחֲרָא. שְׁאֲזָכָה בָּהֶם לְהַתְּלַבֵּשׂ
בְּיָמִים שֶׁלוֹ וּבְיָמִים שֶׁלָּהֶם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּתִיב, (בראשית כז) וַיֵּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ. בְּגָדָיו.
בְּגָדֵי עֵשָׂו מִבְּעֵי לֵיהּ. דְּהָא לֹא דִידֵיהּ הוּוּ, אֶלָּא דְעֵשָׂו הוּוּ הִנְהוּ בְּגָדִים.

דְּכַתִּיב, (בראשית כז) וַתִּקַּח רַבֵּקָה אֶת בְּגָדֵי עֶשָׂו בְּנֵה הגָדוֹל הַחֲמוּדוֹת, בְּגָדֵי עֶשָׂו כְּתִיב (הכא), וְהָא רִיחַ בְּגָדֵי, דִּיעֲקֹב מִשְׁמַע.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּתוּב (בראשית כז) וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ. בְּגָדָיו? בְּגָדֵי עֶשָׂו הָיָה צָרִיךְ לְכַתֵּב, שְׁהָרִי לֹא הָיוּ שָׁלוּ, אֶלְא שֶׁל עֶשָׂו הָיוּ בְּגָדִים אֵלוּ, שְׁכְתוּב (שם) וַתִּקַּח רַבֵּקָה אֶת בְּגָדֵי עֶשָׂו בְּנֵה הגָדֹל הַחֲמוּדֹת? בְּגָדֵי עֶשָׂו כְּתוּב [כאן], וְכֵאן רִיחַ בְּגָדָיו, שֶׁל יַעֲקֹב מִשְׁמַע.

אֶלְא, הֲכִי אוֹקִימָנָא, וַיִּרַח, כְּלוּמַר, אֶסְתַּפַּל לְהִלָּא, וְאַרְח רִיחָא דְלְבוּשׁוֹ דְהָהוּא עַלְמָא, כְּדִין בְּרַכִּיה. וְעַל דָּא כְּתִיב, רָאָה רִיחַ בְּנֵי כְּרִיחַ שְׂדָה, דָּא הוּא חֲקַל דְתַפּוּחִין קַדִּישִׁין. אָמַר, הוּאִיל וְזָכִיתָ בְּאִינוֹן לְבוּשֵׁי יָקָר, וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם. מֵאִי מִשְׁמַע, בְּגִין דְּבַהֲהוּא חֲקַל דְתַפּוּחִין קַדִּישִׁין, נְטִיל (ס"א נטיף) טַלָּא כָּל יוֹמָא, מֵהָהוּא אֲתֵר דְאֶקְרִי שְׁמַיִם, דְּכַתִּיב מִטַּל הַשָּׁמַיִם.

אֶלְא כְּדָא בְּאַרְנוֹ, וַיִּרַח, כְּלוּמַר שֶׁהִסְתַּפַּל הִלָּא, וְהָרִיחַ אֶת רִיחַ לְבוּשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם וְאַזְ בְּרַכּוֹ, וְעַל זֶה כְּתוּב רָאָה רִיחַ בְּנֵי כְּרִיחַ שְׂדָה, זֶהוּ שְׂדָה הַתַּפּוּחִים הַקְּדוּשִׁים. וְאַמַר, הוּאִיל וְזָכִיתָ בְּאוֹתָם לְבוּשֵׁי כְבוֹד - וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם. מַה מִשְׁמִיעַ? מְשׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ שְׂדָה תַפּוּחִים קְדוּשִׁים נוֹטֵל טַל כָּל יוֹם מֵאוֹתוֹ מְקוּם שֶׁנִּקְרָא שְׁמַיִם, שְׁכְתוּב מִטַּל הַשָּׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּכֹלְא בְּרַכִּיה, מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּוַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו. בְּגָדָיו מִמֶּש, כְּמָה דְאוֹקִימָנָא. תְּנָא, אֶלְף וְחֲמֵשׁ מְאָה רִיחִין, סְלָקִין בְּכָל יוֹמָא מְגוֹן עֵדוֹן, דְּמִתְבַּסְמִי בְּהוּ אִינוֹן לְבוּשִׁין דִּיקָר דְהָהוּא עַלְמָא, דְּמִתְעַטְרָן מִן יוֹמוֹי דְדִבְרַ נֶשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בִּרְדָּא אוֹתוֹ בְּכָל - מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. מַה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁוַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו, בְּגָדָיו מִמֶּש, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. שְׁנִינוּ, אֶלְף וְחֲמֵשׁ מְאוֹת רִיחוֹת עוֹלָם בְּכָל יוֹם מְגוֹן עֵדוֹן, שְׁבָהֶם מִתְבַּשְׂמִים אוֹתָם לְבוּשֵׁי כְבוֹד שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם שְׁמִתְעַטְרִים מִיָּמִיו שֶׁל בֶּן אָדָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמָה לְבוּשִׁין אִינוֹן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, טוּרִי (ויקרא ע"א ע"ב) דְּעַלְמָא, עַל דָּא פְּלִיגוּ. אֲבָל תְּלִתָא אִינוֹן. חַד דְּמִתְלַבְּשֵׁי בְּהָהוּא לְבוּשָׂא, רִיחָא דְּבִגְנָתָא דְּעֵדוֹן דְּאַרְעָא. וְחַד יִקְרָא מִכְּלָא, דְּמִתְלַבְּשָׂא בֵּיה נִשְׁמֵתָא בְּגוֹ צְרוּרָא דְחַיִּי, בֵּין פּוּרְפִירָא דְמִלְכָּא. וְחַד לְבוּשָׂא דְלִבְרַ, דְּקָאִים וְלֹא

קאים, אתחזי ולא אתחזי. בהאי מתלבשא ביה נפשא, ואזלא ושטא בעלמא.

אמר רבי יהודה, כמה לבושים הם? אמר רבי אלעזר, ההרים של העולם, על זה נחלקו, אבל שלשה הם: אחד שמתלבשים באותו הלבוש, הרוח שבגן עדן שבארץ. ואחד נכבד מהכל, שמתלבשת בו הנשמה בתוך צרור החיים בין אדמת המלך. ואחד לבוש של בחוץ, שעומד ולא עומד, נראה ולא נראה, בזה מתלבשת הנפש והולכת ומשוטטת בעולם.

ובכל ריש ירחי (שנת) ושבתא, אזלת ואתקשרת ברוחא דבגנתא דעדן דארעא, דקיימא בין פרגודא יקירא, ומניה אוליף ונדע מה דידע, ושט ואודע ליה בעלמא.

ובכל ראש חדש [שנה] ושבת הולכת ונקשרת ברוח שבגן עדן שבארץ שעומדת בין פרגוד נכבד, וממנו לומד ויודע מה שיודע, ומשוטט ומודיע אותו בעולם.

תנא, בתרין קשורין אתקשר נפשא, בכל ריש ירחא ושבתא, בקשורא דרוחא, די בין ריחי בוסמין דבגנתא דעדן דארעא, ומתמן אזיל ושטא, ואתקשר עם רוחא בנשמתא דצורא בצורא דחיי, ומתרויא ומתזנת מאינון זיוין יקרין, דהאי סטרא, ודהאי סטרא. הדא הוא דכתיב, ונחף ה' תמיד, תמיד דייקא.

למדנו, בשני קשרים נקשרת הנפש בכל ראש חדש ושבת, בקשר של הרוח שבין ריחות הבשמים שבגן עדן שבארץ, ומשם הולך ומשוטט, ונקשר עם הרוח בנשמה שצורה בצור החיים, ונרנית ונזוגנית מאותו זיו הנכבד של צד זה ושל צד זה. זהו שכתוב ונחף ה' תמיד, תמיד דוקא.

והשביע בצחצחות נפשך. מהו בצחצחות. אלא צחותא חד, כד אתקשר ברוחא דבגנתא דלתתא, צחותא דלגו מן צחותא, כד מתקשרן בנשמתא דלעילא, בצורא דחיי, והיינו בצח חד, צחות תרין, דאינון לעילא לעילא, בקירוי דנשמתא ודאי, כלומר צחצחות, מאן ירית דא, נפשך. נפשך ממש. זכאה חולקהון דצדיקייא.

וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נִפְשָׁךְ. מַה זֶה בְּצַחְצָחוֹת? אֵלָּא צָחוֹת אַחַת, כְּשֶׁנִּקְשַׁרְתָּ עִם הָרוּחַ שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֶטָה, צָחוֹת שְׁלֹפְנִים מִן הַצָּחוֹת, כְּשֶׁנִּקְשַׁרְתָּ בְּנִשְׁמָה שְׁלֹמֶעֱלָה בְּצָרוֹר הַחַיִּים. וְהִינוּ בְּצַח - אַחַד, צָחוֹת - שְׁנַיִם, שֶׁהֵם לְמַעַלְהָ לְמַעַלְהָ, בְּכַבּוּד הַנִּשְׁמָה וְדָאִי. כְּלוּמַר, צַחְצָחוֹת, מִי יוֹרֵשׁ אֶת אֶת זֶה? נִפְשָׁךְ, נִפְשָׁךְ מִמֶּשׁ. אֲשֶׁרִי חֶלְקִים שֶׁל הַצְּדִיקִים.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כִּד אָנָּה בֵּין אֵינוֹן חֲבָרִיָּא דְבַבְלָא, מִתְּפַנְשֵׁי גְבָאִי, וְאוֹלְפֵי מַלְי בְּאַתְגְּלִיָּא, וְאֵינוֹן עֵיילֵי לֹון בְּגוֹשְׁפִּנְקָא דְפְרִזְלָא תַקִּיפָא, סְתִימָא מְכַל סְטֵרִין. כְּמָה זְמַנִּין אוֹלִיפְנָא לֹון אֲרַחוּי דְגִנְתָּא דְמַלְכָּא, אוֹרְחוּי דְמַלְכָּא. (נ"א כמה זמנין אמינא לון ארחוי דאורייתא דמלכא קדישא ואורחין עלאין).

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּשֶׁאֲנִי בֵּין אוֹתָם הַחֲבָרִים מִבְּבֶל, מִתְּפַנְסִים אֵלַי, וְלוֹמְדִים דְּבָרִים בְּנִגְלָה, וְהֵם מְכַנְיָסִים אוֹתָם בְּחוֹתָם בְּרִזְל חֶזֶק, סְתוּם מְכַל הַצְּדִיקִים. כְּמָה פְּעָמִים לְמִדְתֵּי אוֹתָם דְרַכֵּי גִנְתֵּי הַמְּלָךְ, דְרַכֵּי הַמְּלָךְ. [כמה פעמים אמרתי להם דרכי התורה של המלך הקדוש ודרכים עליונים],

דף רכה ע"א

כְּמָה זְמַנִּין אוֹלִיפְנָא לֹון כָּל אֲנוֹן דְרַגִּין דְצְדִיקָא דְבַהֲהוּא עֲלָמָא, וְכַלְהוּ מְסִתְפֵי לְמִימַר (דף רכה ע"א) מְלִין אֵלִין, אֵלָּא לְעָאן (מעלעלין) בְּגִמְגוּמָא. בְּגִינֵי כִּד פְּסִילוּסִין אַקְרוּן, כְּהֵהוּא פְּסִילוּתָא דְמַגְמָגְס בְּפּוּמִיָּה.

כְּמָה פְּעָמִים לְמִדְתֵּי אוֹתָם כָּל אוֹתָן דְרַגוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְכַלְס פּוֹחֲדִים לוֹמַר דְּבָרִים הַלְלוּ, אֵלָּא לוֹמְדִים בְּגִמְגוּם, מְשׁוּם כִּד נִקְרְאִים כְּבָדִי לְשׁוֹן, כְּמוֹ אוֹתוֹ כְּבֵד לְשׁוֹן שְׁמַגְמָגְס בְּפּוּ.

אַבְל לְזַכּוּתָא דְאֵינְנָא לְהוּ, הוֹאִיל וּמְסִתְפֵי. דְהָא אַוִּירָא קְדִישָׁא וְרוּחָא קְדִישָׁא אֲתַעְדֵי מְנִיָּהוּ, וְיִנְקֵי מְאַוִּירָא וְרוּחָא דְרִשׁוּתָא אַחְרָא. וְלֹא עוֹד אֵלָּא דְקִשְׁתֵּי אֲתַחֲזִי עֲלֵיהוּ, וְלֹאוּ אֵינוֹן כְּדָאִי לְמַחְמֵי סְבַר אֲנְפּוּי (ס"א דאליהו), כָּל שְׁכּוֹן סְבַר אֲנְפּוּי אַחְרָנִין.

אַבְל לְזַכּוּת אֲנִי דָן אוֹתָם, הוֹאִיל וּפּוֹחֲדִים, שְׁהָרִי אַוִּיר אֲוִיר הַקְּדוֹשׁ וְרוּחַ הַקְּדוֹשׁ עֲבָרָה מֵהֶם, וְיוֹנְקִים אַוִּיר וְרוּחַ שֶׁל רִשׁוּת אַחְרָת. וְלֹא עוֹד,

אֵלָא שְׁנַרְאִית עֲלֵיהֶם קֶשֶׁת, וְאִינְס כְּדָאִים לְרֵאוֹת סִבְר פְּנִיּוֹ [של אליהו],
כָּל שְׁכּוֹן סִבְר פְּנִים אַחֲרוֹת.

אָבֵל דָּא מְהֵנִיא לְהוּ, דְּאֵנָא שְׂכִיחַ בְּעֵלְמָא וְאֵנָא סִימְנָא (נ"א סמכא) בְּעֵלְמָא,
דְּהָא בְּחִי לֹא יִתִּיב עֵלְמָא בְּצַעְרָא, וְלֹא אֲתֵדּוֹן בְּדִינָא דְלַעִילָא, בְּתַרְאִי לֹא
יְקוּם דְרָא כְּדָרָא דָּא. וְזִמִּין עֵלְמָא דְלֹא יִשְׁתַּכַּח מֵאֵן דִּיגִין עֲלֵייהוּ, וְכָל
אֲנָפִין חֲצִיפִין יִשְׁתַּכַּחוּן בֵּין לַעִילָא בֵּין לְתַתָּא. לַעִילָא, בְּחוּבֵייהוּ דְלַתַּתָּא,
וְחֲצִיפוּתָא דְלַהוּן.

אָבֵל זֶה מוֹעִיל לָהֶם שְׂאֵנִי מְצוּי בְּעוֹלָם וְאֵנִי סִימֹן [תומד] בְּעוֹלָם, שְׂהָרִי
בְּחִי לֹא יִשֵּׁב הָעוֹלָם בְּצַעַר, וְלֹא נִדּוֹן בְּדִין שְׁלַמְעֵלָה, אַחֲרִי לֹא יְקוּם
דוֹר כְּמוֹ הַדּוֹר הַזֶּה. וְעַתִּיד הָעוֹלָם שְׁלֹא יִמְצָא מִי שְׂיִגֹן עֲלֵיהֶם, וְכָל
הַפְּנִים הַחֲצוּפוֹת יִמְצְאוּ בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. לְמַעְלָה - בְּחֻטְאֵי
הַתַּחְתּוֹנִים וְהַחֲצֵפָה שְׁלָהֶם.

וְזִמְיָנִין בְּנֵי עֵלְמָא דְצוּוּחִין, וְלִית מֵאֵן דִּיִּשְׁגַּח עֲלֵייהוּ. יַהֲדְרוּן רִישָׁא לְכָל
סִטְרֵי עֵלְמָא, וְלֹא יִתּוּבוּן בְּאַסּוּוּתָא. אָבֵל חַד אַסּוּתָא אֲשַׁכְּחָנָא לְהוּ
בְּעֵלְמָא וְלֹא יִתִּיר, בְּהֵוָא אַתְרַּ דִּיִּשְׁתַּכַּחוּן אִינּוּן דְלַעֲאֵן בְּאוּרֵייתָא,
וְאִשְׁתַּכַּח בִּינֵייהוּ (ויקרא ע"א ע"א) סִפְר תּוֹרָה דְלֹא מְשַׁתְּקַר בֵּיהּ. כִּד מְפָקִי
הָאִי, בְּגִינֵיהּ מִתְעַרֵּי עֲלָאִי וְתַתָּאִי. וְכָל שְׁכּוֹן אִי אַכְתִּיב בֵּיהּ שְׂמָא קְדִישָׁא
כְּדָקָא חֲזִי, וְהָא אוֹלִיפְנָא מְלָה.

וְעַתִּידִים בְּנֵי הָעוֹלָם לְצוּוּחַ, וְאִין מִי שְׂיִשְׁגַּיִחַ עֲלֵיהֶם. יַחֲזִירוּ רֵאשׁ לְכָל
הָרוּחוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְלֹא יִשׁוּבוּ עִם רְפוּאָה. אָבֵל רְפוּאָה אַחַת מְצִאתִי
לָהֶם בְּעוֹלָם וְלֹא יוֹתֵר, בְּאוֹתוֹ מְקוּם שְׂיִמְצְאוּ אוֹתָם שְׁעוּסְקִים
בְּתוֹרָה, וְנִמְצָא בִּינֵיהֶם סִפְר תּוֹרָה שְׂאִין בּוֹ שְׂקֵר, כְּשִׁמוּצֵיאִים אוֹתוֹ,
בְּגִלְלוֹ מִתְעוֹרְרִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. וְכָל שְׁכּוֹן אִם נִכְתַּב בּוֹ הַשֵּׁם
הַקְּדוֹשׁ כְּרָאוּי, וְהָרִי כְּבָר לְמַדְנּוּ אֶת הַדְּבָר.

וּוִי לְדָרָא דְאַתְגַּלְיָא בִּינֵייהוּ סִפְר תּוֹרָה, וְלֹא מִתְעַרֵּי עֲלֵיהּ לַעִילָא וְתַתָּא.
מֵאֵן אֲתַעַר עֲלֵיהּ בְּשַׁעְתָּא דְעֵלְמָא בְּצַעְרָא טְפִי, וְאַצְטְרִיךְ עֵלְמָא לְמִטְרָא,
וְאַצְטְרִיךְ לְאַגְלָאָה סִפְר תּוֹרָה יִתִּיר בְּדוּחְקָא דְעֵלְמָא.

אוֹי לְדוֹר שְׁהַתְּגַלָּה בִּינֵיהֶם סִפְר תּוֹרָה, וְלֹא מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיו לְמַעְלָה
וְלְמַטָּה. מִי מִתְעוֹרֵר עֲלֵיו בְּשַׁעָה שְׁהָעוֹלָם בְּצַעַר יִתֵּר, וְהָעוֹלָם צָרִיךְ
לְמִטְרָ, וְצָרִיךְ לְהַגְלוֹת סִפְר תּוֹרָה יוֹתֵר בְּצַעַר הָעוֹלָם.

דְּכַד עֲלָמָא בְּצַעְרָא, וּבְעָאן בְּנִי נָשָׂא רַחֲמִין עָלַי קִבְרִי, כְּלֵהוּ מִתִּין מִתְעָרִין
עָלֵיהּ, דְּהָא נִפְשָׂא אֶקְדִּימַת וּמוֹדְעָא לְרוּחָא, דְּהָא סִפְר תּוֹרָה אֲשֵׁתִפַּח
בְּגִלוּתָא, דְּאִיגְלִי בְּדוּחְקָא דְעֲלָמָא, וְחִיָּיא אֲתָאן וּבְעָאן רַחֲמִי.

שְׂפָאֲשֵׁר הָעוֹלָם בְּצַעַר וּמִבְקָשִׁים בְּנֵי אָדָם רַחֲמִים עַל הַקִּבְרִים, כָּל
הַמֵּתִים מִתְעוֹרְרִים עָלָיו, שְׁהָרִי הַנִּפְשׁ מִקְדִּימָה וּמוֹדִיעָה לְרוּחַ, שְׁהָרִי
סִפְר תּוֹרָה נִמְצָא בְּגִלוּת, שְׁהִגְלָה בְּצַעַר הָעוֹלָם, וְהַחֲיִים בָּאִים
וּמִבְקָשִׁים רַחֲמִים.

כְּדִין רוּחָא מוֹדְעָא לְנִשְׁמָה, וְנִשְׁמָה לְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּכְדִין קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ
הוּא אֲתַעַר, וְחָס עַל עֲלָמָא, וְדָא עַל גְּלוּתָא דְסִפְר תּוֹרָה מֵאֲתַרִּיהּ, וְחִיָּיא
אֲתִין לְמַבְעֵי רַחֲמֵי עַל קִבְרֵי מִתְיָי. וְוִי לְדָרָא אִי אֲצִטְרִיךְ סִפְר תּוֹרָה
לְאִגְלָאָה לִּיהּ מֵאֲתַר לְאֲתַר, אֲפִילוּ מִבֵּי כְּנִישְׁתָּא לְבֵי כְּנִישְׁתָּא, דְּהָא לֹא
אֲשֵׁתִפַּח בִּינֵיהוּ עַל מָה יִשְׁגָּחוּן עָלֵיהּ.

וְאִז הָרוּחַ מוֹדִיעָה לְנִשְׁמָה, וְהַנִּשְׁמָה לְקֹדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִז הַקֹּדֶשׁ
בְּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר וְחָס עַל הָעוֹלָם, וְזֶה עַל גְּלוּת סִפְר תּוֹרָה מִמְקוֹמוֹ,
וְהַחֲיִים בָּאִים לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל קִבְרֵי הַמֵּתִים. אוֹי לְדוֹר אִם צְרִיךְ
סִפְר תּוֹרָה לְהִגְלוּתוֹ מִמְקוֹם לְמִקוֹם, וְאֲפִילוּ מִבֵּית כְּנִסְתָּ לְבֵית כְּנִסְתָּ,
שְׁהָרִי לֹא נִמְצָא בִּינֵיהֶם עַל מָה יִשְׁגָּיְחוּ עָלֵיהֶם.

וְדָא לֹא יִדְעִין כְּלֵהוּ בְּנֵי נָשָׂא, דְּהָא שְׂכִינְתָּא כַּד אֲתַגְלִיָּיא גְלוּתָא בְּתַרְאָה.
עַד לֹא תִסְתַּלַּק לְעִילָא, מָה כְּתִיב, (ירמיה ט) מִי יִתְנַנֵּי בְּמִדְבָר מְלוֹן אוֹרְחִים.
לְבַתַּר בְּזִמְנָא דְדוּחְקָא אֲשֵׁתִפַּח טְפֵי בְעֲלָמָא, תַּמָּן אֲשֵׁתִפַּחַת, וּבְגִלוּתָא
דְסִפְר תּוֹרָה, תַּמָּן הִיא, וְכֹלָא מִתְעָרִין עָלֵיהּ, עֲלָאִי וְתַתָּאִי.

וְאֵת זֶה לֹא יוֹדְעִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שְׁהָרִי שְׂכִינָה, כְּשִׁגְלָתָה גְלוּת
אֲחֵרוֹנָה, עַד שֶׁלֹּא עָלְתָה לְמַעְלָה מָה כְּתוּב? (ירמיה ט) מִי יִתְנַנֵּי בְּמִדְבָר
מְלוֹן אֲרָחִים. אַחַר כֵּן בְּזִמְנֵי שְׂדַחְקָא רַב נִמְצָא בְּעוֹלָם, הִיא נִמְצָאת שָׁם,
וּבְגִלוּת שֶׁל סִפְר תּוֹרָה שָׁם הִיא, וְהַכֹּל מִתְעוֹרְרִים עָלֶיהָ, עֲלִיוֹנִים
וְתַחְתּוֹנִים.

אָמַר רַבֵּי שְׂמַעוֹן, אִי הֵי בְּבִלְאֵי טְפָשָׁאִי, יִנְדְעוּן מְלוֹן דְרַזִּי דְחִכְמָתָא, עַל
מָה קָאִים עֲלָמָא, וְסִמְכוּי עַל מָה קָא מִתְרַגְּשׁוּן. כַּד יִשְׁתַּפַּח בְּדוּחְקָא, יִנְדְעוּן

שְׁבַחָא דְרַב (הַמְנוּנָא) יִיבָא סְבָא. כַּד אֲשַׁתְּפַח בִּינֵייהוּ, וְלֹא הוּוּ יְדַעֵי שְׁבַחִיהּ.
וְהָא אֲשַׁפְחָנָא מְלוּי מִתְקַשְׁרָן בְּמְלוּי דְשְׁלֵמָה מְלָפָא, בְּרָזָא עֲלָאָה
דְחֻכְמָתָא, וְאִינוּן לָא הוּוּ יְדַעֵי שְׁבַחִיהּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אִם הִבְבַּלְיִים הִטְפְּשִׁים הִלְלוּ יְדַעוּ דְבָרִים שְׁל סוּדוֹת
הַחֻכְמָה עַל מָה עוֹמֵד הָעוֹלָם, וְתוֹמְכֵיו עַל מָה מִתְרַגְּשִׁים כְּשֶׁהוּא נִמְצָא
בְּצַעַר, אַז יְדַעוּ שְׁבַחֹ שְׁל רַב [הַמְנוּנָא] יִיבָא הַזִּקְן פְּאֲשֵׁר הָיָה מְצוּי
בִּינֵיהֶם וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שְׁבַחֹ. וְהָרִי מְצָאנוּ דְבָרִים שְׁלֹ קְשׁוּרִים
לְדַבְרֵי שְׁלֵמָה הַמְּלִיךְ בְּסוּד עֲלִיוֹן שְׁל הַחֻכְמָה, וְהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת
שְׁבַחֹ.

וְהִשְׁתָּא אֲזִלִּין בְּתַר מְלֵי דְחֻכְמָתָא, וְלִית מֵאן דְקָאִים עֲלָהּ, וְלִית מֵאן
דְקָרִי. וְעַם כָּל דָּא, אֵית בִּינֵייהוּ פְקָחִין בְּעֵבוּרָא דְשְׁתָּא וּבְקִבְיַעוּתָא דִּינְרַחֵי,
אִף עַל גַּב דְלָא אֲתִיִּיהִב לְהוּ, וְלֹא אֲתַמְסַר בִּידֵיהוּ.

וְעַכְשָׁו הוֹלְכִים אַחַר דְבָרֵי חֻכְמָה, וְאִין מִי שְׁעוֹמֵד עָלֶיהָ וְאִין מִי
שְׁקוֹרָא, וְעַם כָּל זֶה יֵשׁ בִּינֵיהֶם פְּקָחִים בְּעֵבוּר שְׁנָה וּקְבִיעַת הַחֻדְשִׁים,
אִף עַל גַּב שְׁלֹא נִתְּנוּ לָהֶם וְלֹא נִמְסַר בִּידֵיהֶם.

תְּנִינָן, תְּרִיסַר יְרַחֵי, הָאִי נֶפֶשׁ אִיהִי מִתְקַשְׁרָא בְּגוּפָא בְּקַבְרָא, וְאֲתַדְנוּ
בְּדִינָא כְּחֻדָּא, בַּר הָהִיא נֶפֶשׁ דְּצַדִּיקָיָא, כְּמָה דְאֻקְמוּהָ, וְזִמְיָנָא בְּקַבְרָא,
וְיַדַּע בְּצַעְרָא דִּילֵיהָ, וּבְצַעְרָא דְחַיֵּי יְדַע (ס"א לא ידע), וְלֹא אֲשַׁתְּדַלַּת עֲלֵיהוּ.

שְׁנִינּוּ, שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֻדְשֵׁי הַנֶּפֶשׁ הִזוּ מִתְקַשְׁרָת בְּגוּף בְּקַבֵּר, וְנִדְוָנִים בְּדִין
אֶחָד, פֶּרֶט לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ שְׁל הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שְׁבַאֲרוּהָ, וְנִמְצָאת בְּקַבֵּר
וְיֹדַעַת בְּצַעַר שְׁלֹ, וּבְצַעַר הַחַיִּים יוֹדַעַת [לא יודעת], וְלֹא מְשַׁתְּדַלַּת
עָלֶיהֶם.

וּלְבַתַּר תְּרִיסַר יְרַחֵי, אֲתַלְבֵּשׁ בְּלְבוּשָׁא חַד, וְאֲזִיל וְשָׂאט בְּעֲלָמָא, וְיַדַּע מִן
רוּחָא מַה דְיַדַּע, וְאֲשַׁתְּדַל צַעְרָא לְעֲלָמָא, וְלִמְבַעֵי רַחֲמֵי. וְלִמְנַדַּע (לְהוּ) צַעְרָא
דְחַיֵּי.

וְאַחַר שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֻדְשֵׁי מִתְלַבֶּשֶׁת בְּלְבוּשׁ אֶחָד, וְהוֹלְכַת וּמְשׁוֹטְטַת
בְּעוֹלָם, וְיֹדַעַת מִן הָרוּחַ מַה שֶׁהִיא יוֹדַעַת, וּמְשַׁתְּדַלַּת עַל הַצַּעַר שְׁל
הָעוֹלָם, וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים, וְלַדַּעַת אֶת צַעְרָם שְׁל הַחַיִּים.

ומאן אתער לְכָל הַאֵי, בְּזִמְנָא דְאִית זְכָאָה, דְּאוּדַע לְהוּ כְּדָקָא יְאוּת, וְהוּא זְכָאָה אֲשֶׁתְּמוּדַע בִּינִייהוּ. דְּתַנְיָא, זְכָאָה כַּד אֲשֶׁתְּאַר בְּעֵלְמָא, בֵּין חֲזִינָא, וּבֵין מִיתְנָא אֲשֶׁתְּמוּדַע, דְּהָא כָּל יוֹמָא מְכַרְזִי עֲלֵיהּ בִּינִייהוּ, וְכַד צַעְרָא טְפִי בְּעֵלְמָא, וְהוּא לֹא יְכִיל לְאַגְנָא עַל דְרָא, הוּא אוּדַע לְהוּ צַעְרָא דְעֵלְמָא.

ומי מתעורר לְכָל זֶה? בְּזִמְן שֵׁישׁ צְדִיק שְׂמוּדִיעַ לוּ כְּרָאוּי, וְאוּתוּ צְדִיק נוֹדַע בִּינִייהוּ. שְׂשָׁנִינוּ, צְדִיק אֶחָד נִשְׁאַר בְּעוֹלָם, בֵּין חַיִּים וּבֵין הַמֵּתִים הוּא נוֹדַע, שְׁהָרִי כָּל יוֹם מְכַרְזִים עֲלֵיו בִּינִייהוּ, וְכִשְׁשֵׁי יוֹתֵר צַעַר בְּעוֹלָם וְהוּא לֹא יְכוּל לְהִגֵּן עַל הַדּוֹר, הוּא מוּדִיעַ לְהֵם אֶת צַעַר הָעוֹלָם.

דף רכה ע"ב

וכד לא אשתפכח זְכָאָה (דף רכה ע"ב) דְּמְכַרְזִי עֲלֵיהּ בִּינִייהוּ, וְלֹא אֲשֶׁתְּפַח (ד"א ל"ג בינייהו) מֵאֵן דְּאֲתַעַר לְהוּ בְּצַעְרָא דְעֵלְמָא, אֶלָּא סִפְר תּוֹרָה. כְּדִין עֲלֵי אִי וְתַתְּאִי מִתְעַרְוּ עֲלֵיהּ, וְצַרִּיכִין כְּלָא דִּישְׁתַּכְּחוּן בְּהֵיא זְמַנָּא בְּתַשׁוּבָה. וְאִי לֹא מִשְׁתַּפְּחִי, הָא מְאַרִי דְּדִינָא אֲתַעַרוּן עֲלֵיהּ, וְאַפִּילוּ רּוּחַ דְּגַנְתָּא דְעֵדוֹן, מִתְעַרְוּ עֲלֵיהּ, בְּגִינֵיהּ דְּסִפְר תּוֹרָה, כְּדִאֲתַמַּר.

וכשלא נמצא צְדִיק בְּעוֹלָם שְׂמְכַרְזִים עֲלֵיו בִּינִייהוּ, וְלֹא נִמְצָא [ביניהם] מִי שִׁיעוֹרֵר אוֹתָם בְּצַעַר שֶׁל הָעוֹלָם אֶלָּא סִפְר תּוֹרָה, אִזּוּ מִתְעוֹרְרִים עֲלָיו עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְצַרִּיכִים כְּלָם לְהִמְצָא בְּאוּתוּ זְמַן בְּתַשׁוּבָה. וְאִם לֹא נִמְצָאִים, מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם בְּעֵלֵי הַדִּין, וְאַפִּילוּ רּוּחַ שְׁל גּוֹן עֵדוֹן מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם מִשׁוּם סִפְר תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

תַּאנָּא, וְשַׁכְּבִתִי עִם אַבּוֹתַי, בְּגוֹפָא, בְּנַפְשָׁא, בְּרוּחָא, בְּנִשְׁמַתָּא, בְּרִתִּיכָא חֲדָא, בְּדַרְגָּא עֲלָאָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּמָּה אֶטִּימִין מִכְּלָא בְּנִי עֵלְמָא, דְּלֹא יְדַעִי, וְלֹא מִשְׁגִּיחִי, וְלֹא שְׂמַעִי, וְלֹא מִסְתַּפְּלִי בְּמַלְי דְעֵלְמָא. וְהִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִשְׁתַּפְּחַח עֲלֵיהּ בְּרַחֲמִין, בְּכָל זְמַן וְעֵדוֹן, וְלִית מֵאֵן דִּישְׁגַּח.

שְׁנִינוּ, וְשַׁכְּבִתִי עִם אַבּוֹתַי - בְּגוֹף, בְּנַפֶּשׁ, בְּרוּחַ, בְּנִשְׁמָה, בְּמִרְכָּבָה אַחַת, בְּדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּמָּה אֶטִּוּמִים מִהַכֵּל בְּנִי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מִשְׁגִּיחִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא מִסְתַּפְּלִים בְּדַבְרֵי הָעוֹלָם,

וְאִיךְ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִמְצָא עֲלֵיהֶם בְּרַחֲמִים בְּכֹל זְמַן וְעַדּוֹ, וְאִין מִי שִׁישְׁגִיחַ.

תֵּלַת זְמַנִּין בְּיוֹמָא, עָאֵל רוּחָא חָדָא בְּמַעְרְתָא דְכַפְלָתָא, וְנָשִׁיב בְּקַבְרֵי אֲבָהֵתָא, וְאֲתַסְיִין כָּל גְּרַמִּין, וְקִיִּימִי בְּקִיּוֹמָא, וְהָהוּא רוּחָא נְגִיד טַלָּא מְלַעֲיָלָא, מְרִישָׁא דְמַלְכָּא, אֲתֵר דְמִשְׁתַּכְחִי אֲבָהוֹן עֲלָאִי. וְכַד מָטִי (ס"א מתער) הָהוּא טַלָּא מְנַיְהוּ, מִתְעָרִין אֲבָהוֹן דְלִתְתָּא.

שֶׁלש פְּעָמִים בְּיוֹם נִכְנְסֵת רוּחַ אַחַת לְמַעְרַת הַמְּכַפְלָה, וְנוֹשֶׁבֶת בְּקַבְרֵי הָאֲבוֹת, וּמִתְרַפְּאִים כָּל הָעֲצָמוֹת וְעוֹמְדִים בְּקִיּוֹמָם, וְאוֹתָהּ רוּחַ מִשְׁפִּיעָה טַל מְלַמְעָלָה מֵרֹאשׁ הַמְּלָךְ, מְקוּם שֶׁנִּמְצְאִים הָאֲבוֹת הָעֲלִיוֹנִים. וְכִשְׁמַגִּיעַ [וכשמתעורר] אוֹתוֹ הַטַּל מֵהֶם, מִתְעוֹרְרִים הָאֲבוֹת שְׁלֹמֹטָה.

וְתֵאֵנָא, נְחִית הָהוּא טַלָּא בְּדַרְגִּין יְדִיעוֹן, דְּרַגְא בְּתֵר דְּרַגְא, וּמָטִי לְגוֹן עַדּוֹ דְלִתְתָּא. וְיִמְהֵהוּא טַלָּא, אֲתַסְחִי בְּבוֹסְמִין דְּגִנְתָּא דְעַדּוֹ. וְאֲתַעַר רוּחָא חָדָא, דְכֻלִּיל בְּתֵרִין אַחְרָנִין וְסָלִיק וְשָׂאט בִּינֵי בּוֹסְמִין, וְעֵיִל בְּפִתְחָא דְמַעְרְתָּא, כְּדִין מִתְעָרִין אֲבָהוֹן, אֵינּוֹן וְזִיווּגוֹן, וּבְעָאן רַחֲמֵי עַל בְּנוֹי.

וְלִמְדַנּוּ שְׂיֹרֵד אוֹתוֹ הַטַּל בְּדַרְגוֹת יְדוּעוֹת, דְּרַגְהָ אַחַר דְּרַגְהָ, וּמַגִּיעַ לְגוֹן הָעַדּוֹן שְׁלֹמֹטָה, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל רוּחָצִים בְּבִשְׁמִים שֶׁל גּוֹן עַדּוֹ, וּמִתְעוֹרְרֵת רוּחַ אַחַת שֶׁכְּלוּלָה בְּשִׁתֵּי אַחֲרוֹת, וְעוֹלָה וּמְשׁוֹטְטָת בֵּין הַבִּשְׁמִים, וְנִכְנְסֵת בְּפִתְחַ הַמַּעְרָה, וְאִזּוּ מִתְעוֹרְרִים הָאֲבוֹת, הֵם וְזִיווּגֵיהֶם, וּמְבַקְשִׁים רַחֲמִים עַל בְּנֵיהֶם.

וְכַד אֲשַׁתְּכַח עֲלֵמָא בְּצַעְרָא, בְּגִין דְּאֵינּוֹן דְּמִיכִין עַל חוּבֵי עֲלֵמָא, וְהָהוּא טַלָּא לֹא אֲתַנְגִּיד וְלֹא אֲשַׁתְּכַח, עַד דְּאֲתַעַר סִפְר תּוֹרָה, כְּדָקָא חֲזִי בְּעֲלֵמָא. וְנִפְשָׁא אוֹדְעָא לְרוּחָא, וְרוּחָא לְנִשְׁמָתָא, וְנִשְׁמָתָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כְּדִין יִתִּיב מְלַכָּא בְּפִרְסֵיָא דְרַחֲמֵי, וְנְגִיד מַעְתִּיקָא קְדִישָׁא עֲלָהָה, נְגִידוֹ דְטַלָּא דְבְדוּלְחָא. וּמָטִי לְרִישָׁא דְמַלְכָּא, וּמִתְבָּרְכִין אֲבָהוֹן. וְנְגִיד הָהוּא טַלָּא, לְאֵינּוֹן דְּמִיכִין, וְכְדִין מִתְחַבְּרָן (נ"א מתברכו) כְּלָהוֹן, וְחֵיִיס קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל עֲלֵמָא.

וְכֹאֲשֶׁר נִמְצָא צַעַר בְּעוֹלָם, מְשׁוּם שֶׁהֵם יֹשְׁנִים עַל חֲטָאֵי הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ טַל לֹא שׁוֹפֵעַ וְלֹא נִמְצָא, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר סִפְר תּוֹרָה כְּרָאוּי בְּעוֹלָם, וְהַנֶּפֶשׁ מוֹדִיעָה לְרוּחַ, וְהָרוּחַ לְנִשְׁמָה, וְהַנִּשְׁמָה לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ הוּא. אִזּוֹ

יושב המלך על כסא רחמים, ושופע מהעתיק הקדוש העליון שפע של טל הבדולח, ומגיע לראש המלך, ומתברכים האבות. ושופע אותו טל לאותם ישנים, ואז כלם מתחברים [מתברכים]. וחס הקדוש ברוך הוא על העולם.

ותאנא, לא חייס קודשא בריך הוא על עלמא, עד דאודע לאבון ובגינייהו עלמא אתברכא. אמר רבי יוסי, ונדאי הכי הוא, והא אשפחנא מלי בספרא דשלמה מלכא, ההוא עלאה, דקרא ליה עיטא דחכמתא דכלא.

ולמדנו, לא חס הקדוש ברוך הוא על העולם עד שמודיע לאבות, ובשבילם העולם מתברך. אמר רבי יוסי, ונדאי כך זה, והרי מצאנו דברים בספרו של שלמה המלך, אותו עליון, שקוראים לו עצה של חכמה של הכל.

ורב המנונא, הכי גלי ואמר, דהא אחזיו ליה, דיתיר עבדת רחל, דקיימא בפרשת אורחין, בכל זמנא דאצטריך עלמא, מכלהו. ורזא דמלה, ארון וכפורת וכרובים בחולקא דבנימין, דאתיליד באורחא, ושכינתא על כלא:

ורב המנונא, כך גלה ואמר, שהרי הראו לו שרחל עשתה יותר, שעומדת בפרשת דרכים בכל זמן שהעולם צריך, מכלם, וסוד הדבר - ארון וכפורת בחלקו של בנימין, שנולד בדרך, ושכינה על הכל.

וישתחו ישראל על ראש המטה, מאן ראש המטה. דא שכינתא. אמר רבי שמעון, חס ושלום. אלא לדידיה פרע וסגיד. (אלא) תא חזי, מטה, דא שכינתא. דכתיב, (שיר השירים ג) הנה מטתו שלשלמה. ראש המטה מאן הוא. דא יסודא דעלמא, דהוא רישא דערסא קדישא. על ראש, דא ישראל, דקאים על ראש המטה. בגיני כך, ישראל לדידיה קא סגיד.

וישתחו ישראל על ראש המטה. מה זה ראש המטה? זו השכינה. אמר רבי שמעון, חס וחלילה, אלא אליו פרע והשתחוה. אלא בא ראה, מטה זו שכינה, שכתוב (שיר ג) הנה מטתו שלשלמה. ראש המטה מה זה? זה יסוד העולם, שהוא ראש המטה הקדושה. על ראש - זה ישראל שעומד על ראש המטה, משום כך ישראל לשלו הוא השתחוה.

וְאִי תִימָא, הָא בְּהֵוּא זְמַנָּא לָא הוּוּ מְרַע, דְּהָא לְבַתְר כְּתִיב, וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חוֹלֵה. וּבְשַׁעֲתָא דְּסָגִיד, לָא הוּוּ חוֹלֵה, וְעַל דְּיַדְע דְּהָא בְּהֵוּא זְמַנָּא, סָלִיק בְּדַרְגָּא עֲלָאָה קְדִישָׁא כְּרִסְיָא שְׁלִימָתָא, בְּגִינֵי כֹּךְ סָגִיד לְהֵוּא רְתִיכָא, כְּרִסְיָא עֲלָאָה, שְׁלִימוֹ דְּאִילָנָא רְבֻרְבָּא וְתַקִּיף, דְּאֶקְרִי עַל שְׁמִיָּהּ. וְעַל דָּא, וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמֶּטֶה, עַל רֹאשׁ הַמֶּטֶה וַדָּאִי, דְּהָא אֶסְתַּלַּק לְאַתְרֵיהּ וְאַתְעֵטֵר בְּעֵטְרוֹי דְּמִלְכָּא קְדִישָׁא :

וְאִם תִּיאַמַר, הֲרִי בְּאוֹתוֹ זְמַן הוּוּ לָא הִיָּה חוֹלֵה, שְׁהֲרִי אַחַר כֹּךְ כְּתוּב וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חוֹלֵה, וּבְשַׁעֲתָא שְׁהִשְׁתַּחֲוָה לָא הִיָּה חוֹלֵה, וְעַל שְׁיַדְע שְׁהֲרִי בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן עָלָה לְדַרְגָּה עֲלִיּוֹנָה קְדוּשָׁה כְּסָא שְׁלָם, מְשׁוּם כֹּךְ הַשְׁתַּחֲוָה לְאוֹתָהּ מְרַכְבָּה, כְּסָא עֲלִיּוֹן, שְׁלֵמוֹת הָאִילָן הַגְּדוֹל וְהַחֲזָק שְׁנִקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְעַל זֶה וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמֶּטֶה. וַדָּאִי עַל רֹאשׁ הַמֶּטֶה, שְׁהֲרִי עָלָה לְמִקוּמוֹ וְהִתְעֵטֵר בְּעֵטְרוֹת הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ.

וַיֹּאמֶר הַשְּׁבַעָה לִי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמֶּטֶה, רַבִּי חֲנִיָּא פְּתַח וַאֲמַר, (קַהֲלַת ז) כָּל זֶה נִסִּיתִי בְּחֻכְמָה אֲמֵרְתִּי אַחְכָּמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי. הָא תְּנִינֹן, שְׁלֵמָה מִלְכָּא, יְרִית סִיְהָרָא מְכַל סְטְרוֹי, וּבִיּוֹמוֹי קִיּוּמָא בְּשְׁלֵמוֹתָא, הִיא סִיְהָרָא דְּאַתְבָּרְכָא מְכַלָּא, וְכַד בְּעָא לְמִיקָם עַל נִימוּסֵי אוֹרִייתָא. אֲמַר, אֲמֵרְתִּי אַחְכָּמָה וְגוֹ'.

וַיֹּאמֶר הַשְּׁבַעָה לִי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמֶּטֶה. רַבִּי חֲנִיָּא פְּתַח וַאֲמַר, (קַהֲלַת ז) כָּל זֶה נִסִּיתִי בְּחֻכְמָה אֲמֵרְתִּי אַחְכָּמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי. הֲרִי שְׁנִינֹן, שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ גִּרְשׁ אֶת הַלְבָנָה מְכַל צְדָדִיָּה, וּבִיּוֹמֵי עֲמָדָה בְּשְׁלֵמוֹת אוֹתָהּ הַלְבָנָה שְׁהִתְבָּרְכָה מֵהַכֹּל, וּכְשֶׁרְצָה לְעַמּוֹד עַל הַנְּהַגוֹת הַתּוֹרָה אֲמַר, אֲמֵרְתִּי אַחְכָּמָה וְגוֹ'.

דף רכו ע"א

אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, יַעֲקֹב אֲמַר, וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבוֹתַי וּנְשֵׂאתִנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתִּנִי בְּקְבוּרָתָם, תַּמּוֹן תְּנִינֹן, מֵאֵן דְּנִפְק נְשִׂמְתִּיה בְּרִשׁוּתָא אַחְרָא, (דף רכו ע"א) וְגוּפָא דִּילִיָּה אֶתְקַבֵּר בְּאַרְעָא קְדִישָׁא, עֲלִיָּה כְּתִיב, (וִרְמִיָּה ב) וַתְּבֹאוּ וַתִּטְמְאוּ אֶת אַרְצֵי וְנִחַלְתִּי שְׁמַתָּם לְתוֹעֵבָה, וַיַּעֲקֹב אֲמַר וּקְבַרְתִּנִי בְּקְבוּרָתָם, וְנִשְׂמַתִּיה נִפְקָא בְּרִשׁוּתָא אַחְרָא.

אמר רבי יהודה, יעקב אמר ושכבתי עם אבתי ונשאתני ממצרים וקברתני בקברתם. שם שנינו, מי שיצאה נשמתו ברשות אחרת, וגופו נקבר בארץ הקדושה, כתוב עליו (ירמיה כ) ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה. ויעקב אמר וקברתני בקברתם, ונשמתו יצאה ברשות אחרת?!

אמר רבי יהודה, שאני יעקב, דשכינתא הות אחידת ביה, ואתדבקת ביה. הדין הוא דכתיב, (בראשית מו) אנכי ארד עמך מצרימה, לדיירא עמך בגלותא. ואנכי אעלך גם עלה, לאזדוגא בי נשמתך, ולא תקברא גופך בקברי אבהתך. מאי קא מיירי, (אף על גב דקא) (נייא דהא לא) נפקת נשמתיה ברשותא אחרת. (נייא ועל דא ואנכי אעלך גם עלה כתיב).

אמר רבי יהודה, שונה יעקב, שהשכינה היתה אחוזה בו ודבוקה בו. זהו שכתוב (בראשית מז) אנכי ארד עמך מצרימה - לדור עמך בגלות, ואנכי אעלך גם עלה - לזוג בי את נשמתך ולקבר את גופך בקברי אבותיך. מה זה אומר? [אף על גב ש] [שהרי לא] יצאה נשמתו ברשות אחרת. [ועל זה ואנכי אעלך גם עלה כתוב],

ויוסף ישית ידו על עיניו, יוסף ודאי, דהא הוא בוכרא דהרהורא דלבא, בוכרא דטפה קדמאה הות, כדאתמר. ובגין דיידע קודשא בריך הוא טמירא דא, אתבשר ליה ביוסף, דהא כל רחימותא ביה תליא.

ויוסף ישית ידו על עיניו. יוסף ודאי, שהרי הוא בכור של הרהור הלב, בכור של טפה ראשונה היתה, כמו שנתבאר, ומשום שיידע הקדוש ברוך הוא סתר זה, התבשר לו ביוסף, שהרי כל אהבתו בו היתה תלויה.

ישית ידו על עיניו. מאי קא מיירי. אמר רבי ייסא, בגין יקרא דייעקב, ולא תבשרא דהא יוסף קיים, וישתכח עליה במיתתיה. רבי חזקיה אמר, מלה אוליפנא, ודחילנא לגלאה, ובעובדי עלמא חכמתא אשתכח. אתא רבי אבא, (דייא לייג ונשקיה) בטש ביה. אמר, אימא מילך, וזיין זייןך. ביומוי דרבי שמעון מלין אתגליין.

ישית ידו על עיניו, מה זה אומר? אמר רבי ייסא, בשביל כבוד יעקב, ולבשר לו שהרי יוסף קיים וימצא אצלו במיתתו. רבי חזקיה אמר, למדתי דבר, ואני פוחד לגלותו, ובמעשי העולם נמצאת חכמה. בא

רבי אבא, [ונשקו] והכה בו. אמר לו, אמר דבריך וחגר כלי זיניך. בימי רבי שמעון דברים מתגלים.

אמר, אוליפנא מפרקין דרב ייסא סבא, בנמוסי עלמא. בר נש דזכי לבר בהאי עלמא, ליבעי ליה לנגדא עפרא על עינוי כד אתקבר, ודא הוא יקרא דיליה, לאחזאה דעלמא אסתים מניה, והוא ירית ליה לעלמא תחותוי.

אמר, למדתי מפרקי רבי ייסא הזקן בהנהגות העולם, בן אדם שזוכה לבן בעולם הזה, צריך לשים עפר על עינוי כשנקבר, וזהו כבודו, להראות שהעולם נסתר ממנו, והוא יורש אותו בעולם תחתיו.

בגין דעינוי דבר נש, חיזו דעלמא ביה אתחזי, וכל גוונין הכי אינון דאסחרו. חוורא דביה, הוא ימא רבא אוקינוס, דאסחר כל עלמא בכל סטרי. גוונא אחרא הוא לבשתא (דאקיפ), דאפיקו מא, ויבשתא קאים בין מא, הכי הוא גוונא בין מא.

משום שעניי האדם, מראה העולם נראה בהם, וכל הגונים כד הם שסביבו: הלבן שבו הוא היסוד הגדול אוקינוס, שמקיף את כל העולם בכל הצדדים. גון אחר הוא היבשה [שמקפת] שמוציאה מים, והיבשה עומדת בין המים, כד הוא הגון בין המים.

גוונא אחרא תליתאה, היא במציעותא דביה, דא ירושל ס, דהיא אמצעותא דעלמא. גוונא רביעאה, היא חיזו דכל עינא, ואקרי בת עין, דבההוא בת עין, אתחזי פרצופא. וחיזו יקרא מכלא, דא ציון, דאיהי נקודה אמצעותא מכלא, דחיזו דכל עלמא תמן אתחזי. ותמן שריא שכונתא, דהיא שפירו דכלא, וחיזו דכלא, ועינא דא הוא ירותת עלמא. ובגיני כד, האי שביק ליה, והאי נטיל ליה, וירית ליה.

גון אחר שלישי הוא באמצע שלו, זו ירושלים, שהיא אמצע העולם. גון רביעי הוא מראה של כל העין, ונקרא בת עין, שבאותו בת עין נראה הפרצוף, והמראה הנכבד מכל זו ציון, שהיא נקודה אמצע של הכל, שמראה כל העולם נראה שם, ושם שורה השכינה שהיא היפי של הכל ומראה של הכל, והעין הזו היא ירשת העולם. ולכן זה עוזב אותה וזה נוטל אותה ויורש אותה.

אמר ליה, שפיר קאמרתי, אבל מלה סתימא איהו יתיר, ובגני עלמא לא ידעין, ולא מסתכלין, דהא בשעתא דבר נש נפיק מעלמא. נפשא דיליה טמירא עמיה, ועד לא נפקת, עינוי דבר נש חמו מה דחמו, כמה דאוקימנא דכתיב, (שמות לג) כי לא יראני האדם וחי. בחייהו לא חמאן, אבל במיתתהו חמאן.

אמר לו, יפה אמרתי, אבל דבר נסתר יותר הוא, ובגני העולם לא יודעים ולא מסתכלים, שהרי בשעה שפון אדם יוצא מהעולם, נפשו נסתרת עמו, ועד שלא יוצאת, עיני האדם רואות מה שרואות, כמו שבארנו (שמות לג) כי לא יראני האדם וחי - בחייהם לא רואים, אבל במיתתם רואים.

ועינוי פקיתון מההוא חיזו דחמא, ואינון דקיימין עליה, בעא לשואה ידא על עינוי, ולאסתמא עינוי, בגין ההוא דאוליפנא ברזא דנמוסי עלמא. דבשעתא דאשתארו עינוי פקיתון, מההוא חיזו יקירא דחמא. אי זכי לבר, ברא קדים לשואה ידיה על עינוי ולאסתמא לון, כמה דכתיב ויוסף ישית ידו על עיניו. בגין דהא חיזו אחרא דלא קדישא אנדמנת לקבליה, ועינא דחמא השתא חיזו קדישא עלאה, לא יסתכל בחיזו אחרא.

ועינוי פקוחות מאותו מראה שראה, ואותם שעומדים עליו צריכים לשים יד על עינוי ולסגר אותם, משום מה שלמדנו בסוד נימוסי העולם, שבשעה שעינוי נשארות פקוחות מאותו מראה נכבד שראה - אם זכה לבו, הון מקדים לשים ידו על עינוי ולסגר אותם, כמו שכתוב ויוסף ישית ידו על עיניו. משום שהרי מראה אחר לא קדוש מזדמן כנגדו, והעין שראתה כעת מראה קדוש עליון, לא תסתכל במראה אחר.

ועוד, דההוא נפש סמיכת לקבליה בביתא, ואי אשתאר עינא פקיחא, וההוא חיזו אחרא ישרי על עינוי, בכל מה דאסתכל אתלטיא, ולא יקרא דעינא הוא, וכל שפון מקריבוי, וכל שפון מן מיתא, דלאו יקרא דיליה לאסתכלא במה דלא אצטריד, ולאשריא על עינוי מלה אחרא. לבתר אתכסיא בעפרא, והא אתערו חבריא על דינא דקברא מהו. ויקרא הוא, דיסתים עינא מן פלא, על ידא דבריה דשבק בעלמא.

ועוד, שאותה נפש סמוכה כנגדו בבית, ואם העין נשארת פקוחה ואותו מראה אחר ישרה על עינוי - בכל מה שמסתכל מתקלקל, ואין זה כבוד העין, וכל שפון מקרוביו, וכל שפון מן המת, שאין כבודו

להסתכל במה שלא צריך ולהשרות על עיניו דבר אחר. לאחר כן מתכסה בעפר, והרי התעוררו החברים על דין הקבר מהו, וכבוד הוא שיסתם העין מהכל על ידי בנו שהשאיר בעולם.

תא חזי, כל שבעה יומין, נפשא אזלא מביתא לקברא, ומקברא לביתא, ואתאבלת עליה, ותלת זמנין ביומא, אתדנו כחדא נפשא וגופא, ולית מאן דיידע בעלמא, וישגח לאתערא לבא.

בא ראה, כל שבעת הימים, הנפש הולכת מהבית לקבר, ומקבר לבית, ומתאבלת עליו, ושלוש פעמים ביום נדונים כאחד הנפש והגוף, ואין מי שיודע בעולם וישגיח לעורר את הלב.

דף רכו ע"ב

לבתר, גופא אתטריד, ונפשא אזלא ואסתחיא (דף רכו ע"ב) בגיהנם, ונפקא ושטא בעלמא, ומבקרא לקבריה, עד דמתלבשא במה דאתלבשא.

אחר כן הגוף נטרד, והנפש הולכת ומתרחצת בגיהנם, ויוצאת ומשוטטת בעולם ומבקרת את קברו, עד שמתלבשת במה שמתלבשת.

לבתר תריסר ירחי, נייחין פלא. גופא שביק (שכיד) בעפרא. נפשא אתצריר ואתנהיר ברוחא, במאנא דאתלבש. רוחא אתענג בגנתא דעדן. נשמתא סלקא לצרורא דענוגא דכל ענוגין. וכלא אתקשר דא בדא לזמנין ידיען.

אחר שנים עשר חדש כלם נחים. הגוף נשאָר [נח] בעפר. הנפש נצרת ומאירה ברוח, במלבוש שמתלבשת. הרוח מתענגת בגן עדן, והנשמה עולה לצרור של ענג כל הענוגים, והכל נקשר זה בזה לזמנים ידועים.

תא חזי, ווי לון לבני נשא, דלא מסתכלין ולא ידעין ולא אשתמודעון, על מה קיימי, ויתנשי מנייהו למעבד פקודי אורייתא. דאית פקודי אורייתא דעבדי לבוש יקר לעילא. ואית פקודי אורייתא דעבדי לבוש יקר לתתא.

וְאֵת פְּקוּדֵי אֲוֵרֵיתָא דְעֵבְדֵי לְבוּשֵׁי יָקָר לְהֵאֵי עֲלֵמָא. וְכֹלָא אֲצִטְרִיכֵן לֵיה
לְבַר נֶשׁ, וּמִן יוֹמוֹי מִמֶּשׁ, כְּלֵהוּ מִתְתַקְנֵן, כְּמָה דְאוּקִימְנָא.

בֵּא רְאֵה, אוֹי לָהֶם לְבָנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מְסַתְּפְלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא
מוֹדְעִים עַל מָה עוֹמְדִים, וְנִשְׁכַּח מֵהֶם לַעֲשׂוֹת מְצוּוֹת הַתּוֹרָה. שְׂיֵשׁ
מְצוּוֹת תּוֹרָה שְׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לְמַעַלָּה, וַיֵּשׁ מְצוּוֹת תּוֹרָה שְׁעוֹשׂוֹת
לְבוּשׁ נִכְבָּד לְמַטָּה, וַיֵּשׁ מְצוּוֹת תּוֹרָה שְׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לְעוֹלָם הַזֶּה,
וְהִכַּל צָרִיךְ לוֹ לְאָדָם, וּמִימֵיו מִמֶּשׁ כְּלָם נִתְקַנִּים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

רַבֵּי יְהוּדָה סָבָא, אֲתֵרְגִישׁ בְּדַעְתֵּיהּ יוֹמָא חַד, וְאַחֲזוּ לֵיהּ בְּחֻלְמֵיהּ, חַד
דִּיוֹקְנָא מִנְהוֹרָא דִּילֵיהּ, תַּקִּיף, דְּאַזְדָּהֵר לְאַרְבַּע סְטָרִין, אָמַר לֵיהּ, מַאי
הָאֵי. אָמַר לֵיהּ, לְבוּשָׁא דִילָךְ הוּא, לְדִיוֹרָא דְהִכָּא, וּמַהְהוּא יוֹמָא הָהוּ חַדִּי.

רַבֵּי יְהוּדָה הִזְקֵן הַתְּרַגֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ יוֹם אֶחָד, וְהִרְאוּ לוֹ בְּחֻלּוֹמוֹ דְמוֹת
אַחַת מְאוּר שְׁלוֹ, חֲזָקָה, שְׂזוּהֶרֶת לְאַרְבַּעַת צְדָדִים. אָמַר לָהֶם, מַה זֶה?
אָמְרוּ לוֹ, לְבוּשׁ שְׁלָךְ לְמַדוֹר הַזֶּה, וּמַאוֹתוֹ הַיּוֹם הִיָּה שְׂמִיחַ.

אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא, רוּחִין דְּצַדִּיקֵי יִתְבִּין בְּלְבוּשֵׁיהוֹן,
שׁוּרִין שׁוּרִין בְּגִנְתָּא דְעֵדֵן, וּמִשְׁבַּחֵן לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בִּיקְרָא עֲלָאָה.
הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (תְּהִלִּים קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךְ.
אָמַר רַבֵּי אַבָּא, בְּקִדְמֵיתָא מַה כְּתִיב וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', כְּמָה דְאוּקִימְנָא,
מֵאֵן מַטָּה, דָּא כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל. רֵאשׁ הַמַּטָּה, דָּא צַדִּיק. עַל רֵאשׁ הַמַּטָּה, דָּא
מִלְכָּא קְדִישָׁא, דְשִׁלְמָא כְּלָה דִּילֵיהּ, כְּמָה דְכְּתִיב (שִׁיר הַשִּׁירִים ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ
שְׁלִשְׁלֹמָה. דִּיעֲקֹב לְדִידֵיהּ קָא סְגִיד, לְהַהוּא דְקָאִים עַל רֵאשׁ הַמַּטָּה,
יִשְׂרָאֵל שְׂמִיחַ, בְּגִינֵי כָךְ, וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֵאשׁ הַמַּטָּה.

אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, כָּל יוֹם וְיוֹם רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים יוֹשְׁבִים בְּלְבוּשֵׁיהֶם
שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת בְּגֵן עֵדֵן וּמִשְׁבַּחִים אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָבוֹד עֲלִיוֹן.
זֶהוּ שְׂכָתוֹב (תְּהִלִּים קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךְ.
אָמַר רַבֵּי אַבָּא, בְּתַחֲלָה מַה כְּתוּב? וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.
מִי הַמַּטָּה? זֶה כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל. רֵאשׁ הַמַּטָּה - זֶה צַדִּיק. עַל רֵאשׁ הַמַּטָּה
- זֶה הַמְּלֶכֶת הַקְּדוֹשׁ, שְׁהַשְׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל שְׁלוֹ, שְׂכָתוֹב (שִׁיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ
שְׁלִשְׁלֹמָה, שְׁיַעֲקֹב לְשִׁלּוֹ הַשְׁתַּחֲוָה, לְאוֹתוֹ שְׁעוֹמֵד עַל רֵאשׁ הַמַּטָּה,
יִשְׂרָאֵל שְׂמוֹ, מִשׁוּם כֵּן וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֵאשׁ הַמַּטָּה.

לְבַתֵּר, כִּיּוֹן דִּידַע יַעֲקֹב, דְּהָא בְּדַרְגָּא עֲלָאָה אֲשֶׁתַּלְּמִים, וְדַרְגָּא דִּילִיָּהּ הוּא לְעִילָא עִם אֲבָהֵתָא, וְהוּא בְּלַחֲדוּי תַקוּנָא שְׁלִימָתָא, אַחֲסִין לְבִיָּהּ, וְחֲדֵי וְאִתְתַּקַּף בְּרַעוּתָא עֲלָאָה דְקוּדְשָׁא בְּרִיָּדָה הוּא בִיָּהּ. מַה כְּתוּב בִּיָּהּ, וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמְּטָה, עַל הַמְּטָה מִמֶּשׁ, דְּהָא בְּדַרְגָּא עֲלָאָה יִתִּיר אֲשֶׁתַּלְּמִים, זַכָּאָה חוּלְקִיָּהּ.

אַחַר כֵּן, כִּיּוֹן שְׁיַעֲקֹב יָדַע, שְׁהָרִי בְּדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה הַשְּׁתַּלְּמִים, וְדַרְגָּתוֹ הִיא לְמַעְלָה עִם הָאֲבוֹת, וְהוּא לְבַדּוֹ תַקוּן שְׁלֵם, הַתְּחַזַּק לְבוֹ וְשָׁמַח, וְהַתְּחַזַּק בְּרַצוֹן עֲלִיוֹן שֶׁל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא בּוֹ, מַה כְּתוּב בּוֹ? וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמְּטָה, עַל הַמְּטָה מִמֶּשׁ, שְׁהָרִי בְּדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר הַשְּׁתַּלְּמִים. אֲשֶׁרִי חֲלָקוֹ.

תַּאנָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּמַתְּנִיתָא דִּילָן אוּקִימָנָא, הָא דְתַנִּינָן בְּאַרְבַּעַה פְּרָקִים בְּשִׁנְיָהּ הַעוֹלָם נִדּוֹן, בְּפִסְחָא עַל הַתְּבוּאָה, בְּעֶצְרַת עַל פִּירוֹת הָאֵילָן, בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה כָּל בְּאֵי הַעוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן, וּבְחַג נְדוּנִין עַל הַמִּים, הָא אוּקִימָנָא מְלִי. וְרָזָא דְמַתְּנִיתָא אוּקִימָנָא, בְּפִסְחָא עַל הַתְּבוּאָה וְכוּ', לְקַבִּיל רְתִיכָא עֲלָאָה, רָזָא דְאַבְהֵן, וְדוּד מְלָכָא.

שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּמַשְׁנַתְנוּ בְּאַרְנוֹ, הָרִי שְׁשִׁנִּינוּ בְּאַרְבַּעַה פְּרָקִים בְּשִׁנְיָהּ הַעוֹלָם נִדּוֹן: בְּפִסְחָא עַל הַתְּבוּאָה, בְּעֶצְרַת עַל פִּירוֹת הָאֵילָן, בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה כָּל בְּאֵי הַעוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן, וּבְחַג נְדוּנִים עַל הַמִּים. הָרִי בְּאַרְנוֹ דְבָרִים, וְסוּד הַמַּשְׁנָה בְּאַרְנוֹ, בְּפִסְחָא עַל הַתְּבוּאָה וְכוּ', כְּנִגְדַּת הַמְּרַכְבָּה הַעֲלִיוֹנָה, סוּד הָאֲבוֹת, וְדוּד הַמְּלָךְ.

בְּפִסְחָא עַל הַתְּבוּאָה, דְּהִכִּי הוּא מִמֶּשׁ, וְהָא אוּקִימָנָא מְלָה דָּא, עַל מַה אֲתִיָּא מְצָה בְּפִסְחָא, וְהָא דִּינָא הוּא, דִּינָא דְמַלְכוּתָא דִּינָא, וְדָא שִׁירוּתָא דְשָׂרִיאוּ יִשְׂרָאֵל לְמִיעַל בְּחוּלְקָא קְדִישָׁא דְקוּדְשָׁא בְּרִיָּדָה הוּא, וּלְבַעֲרָא מִנִּיָּהּ חֲמִץ, דְּאִיְהוּ טַעוּן אַחֲרָנִין דִּי מִמֶּנּוּ עַל עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת דְאַקְרוּן אֱלֹהִים אַחֲרִים, אֱלֹהֵי נֹכַר. וְאַקְרוּן חֲמִץ, יִצְרַר הָרַע, וּלְמִיעַל בְּמְצָה, חוּלְקָא קְדִישָׁא דְקוּדְשָׁא בְּרִיָּדָה הוּא אֲמַאי תְּבוּאָה. (ס"א ל"ג כַּמָּה דַּאת אַמַר, (יִרְמִיָּה ב) תְּבוּאָתָה בַּה"א, רַמִּיז לַה"א קְדַמָּה דְשַׁמָּה קְדִישָׁא) בְּגִין כֵּן, בְּפִסְחָא נְדוּנִין עַל הַתְּבוּאָה, וְאוּקִימָנָא דְעֲלָמָא אֲתִדּוֹן עַל דִּינָא דַּה"א.

בְּפִסְחָא עַל הַתְּבוּאָה, שְׁכָךְ זֶה מִמֶּשׁ, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ דְבַר זֶה, עַל מַה בָּאָה מְצָה בְּפִסְחָא, וְהָרִי דִּין הוּא, דִּין הַמַּלְכוּת דִּין, וְזוֹ הָרֵאשִׁית שֶׁהִתְחִילוּ יִשְׂרָאֵל לְהַכְּנִס בְּחֶלֶק הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא וּלְבַעֲרָא מֵהֶם חֲמִץ, שְׁהִיא טַעִיוֹת אַחֲרוֹת שְׁמִמְנִים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת

שְׁנַקְרָאִים אֱלֹהִים אַחֲרִים, אֱלֹהֵי נֹכַר, וְנַקְרָאִים חֲמֵץ, יֵצֵר הָרַע, וְלִהְפִּינֵס בַּמִּצָּה, חֵלֶק הַקְּדוֹשׁ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. לָמָּה תִּבּוּאָה? [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר תִּבּוּאָתָה בַּה"א, רִמּוֹ לַה"א רִאשׁוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ] לָכֵן בְּפֶסַח נְדוּנִים עַל הַתִּבּוּאָה, וּבִאֲרָנוּ שֶׁהַעוֹלָם נִדוּן עַל דֵּין שֶׁל ה"א.

בַּעֲצַרְתָּ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן. פִּירוֹת הָאֵילָן, פִּירוֹת הָאֵילָנוֹת מִבְּעֵי לֵיה, מֵאֵן פִּירוֹת הָאֵילָן. אֵלָּא, דָּא הוּא אֵילָנָא רַבְרַבָּא וְתַקִּיף לְעֵילָא. פִּירוֹת הָאֵילָן, כְּמָה דְכַתִּיב, (הוֹשֵׁעַ יד) אֲנִי כְּבָרוֹשׁ רַעְנִן מִמְּנֵי פְרִידָא נִמְצָא.

בַּעֲצַרְתָּ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן. פִּירוֹת הָאֵילָן?! פִּירוֹת הָאֵילָנוֹת צְרִיךְ לְהִיּוֹת! מַה זֶה פִּירוֹת הָאֵילָן? אֵלָּא זֶהוּ הָאֵילָן הַגָּדוֹל וְהַחֲזָק לְמַעְלָה. פִּירוֹת הָאֵילָן, כְּמוֹ שֶׁכַּתוּב (הוֹשֵׁעַ יד) אֲנִי כְּבָרוֹשׁ רַעְנִן מִמְּנֵי פְרִידָא נִמְצָא.

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה עוֹבְרִין לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן. תִּנָּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה, דָּא הוּא רֵישָׁא דְשִׁתָּא דְמַלְכָּא, וּמֵאֵן הוּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה, דָּא יִצְחָק, דְאִקְרִי רֵאשׁ, דְאִיהוּ חַד רֵישָׁא דְמַלְכָּא (נ"א לְעֵילָא), אֲתֵר דְאִקְרִי שָׁנָה. בְּגִינֵי כֵּד כָּל בְּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן. וְעַל דָּא תִנְיָנָן, בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, דְהָא בְּרֵישָׁא דְשִׁתָּא שְׂאֵרֵי יִצְחָק.

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה עוֹבְרִין לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן. שְׁנִינָן, רֵאשׁ הַשָּׁנָה זֶהוּ רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וּמִי הוּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה? זֶה יִצְחָק שְׁנַקְרָא רֵאשׁ, שֶׁהוּא רֵאשׁ אֲחָד שֶׁל הַמֶּלֶךְ [לְמַעְלָה], מְקוֹם שְׁנַקְרָא שָׁנָה, לָכֵן כָּל בְּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן, וְעַל זֶה שְׁנִינָן בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, שְׂהֲרֵי בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה שׁוֹרָה יִצְחָק.

דף רכז ע"א

וּבַחַג נְדוּנִין עַל הַמִּים, דָּא הוּא שִׁירוּתָא (דְרִישָׁא) דִּימִינָא דְמַלְכָּא, וְעַל דָּא חֲדוּתָא דְמִיָּא אֲשֶׁתִּפַּח בְּכֵלָא, בְּשַׁעֲתָא דְנִסְכֵי מִיָּא, וְשְׂאֵבֵי לוֹן, בְּגִין דְמִים דָּא יִדְעָא. וְעַל דָּא בְּאַרְבַּעַה פְּרָקִים אֵלִין, כָּלָא מְשַׁתְּכַחִין. (דף רכז ע"א)

וּבַחַג נְדוּנִים עַל הַמִּים, זֹהוּי רֵאשִׁית [שֶׁל רֵאשׁ] שֶׁל יָמִין הַמֶּלֶךְ, וְעַל זֶה שְׂמַחַת הַמִּים נִמְצְאוֹת בְּכָל בְּשַׁעָה שְׂמִנְסָכִים מִים וְשׂוֹאֲבִים אוֹתָם, מִשׁוּם שֶׁמִּים זֶה יְדוּעַ, וְעַל זֶה בְּאַרְבַּעַה פְּרָקִים אֵלוֹ הַכֹּל נִמְצְאוֹם.

אמר רבי יוסי, כד יסתכלון מלי, כלא אשתכח בהני פרקין, אברהם יצחק ויעקב, דוד מלכא. ובהני עלמא אתדון, ובארבע פרקין בני נשא אתדנו, ביומין דאשתכחו בעלמא. ובכל יומא ויומא, ספרין פתיחו ועובדין פתיבין, ולית מאן דישגח, ולית מאן דירכין אודניה, ואורייתא אסהידת ביה בכל יומא, וקלא קרי בחילא, (משלי ט) מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו, ולית מאן דיצית לקליה.

אמר רבי יוסי, כשיסתכלו בדברים, הכל נמצא בפרקים הללו, אברהם, יצחק ויעקב, דוד המלך, ובאלה העולם גדון, ובארבעה פרקים בני אדם גדונים בימים שנמצאים בעולם, ובכל יום ויום הספרים נפתחים והמעשים נכתבים, ואין מי שישים לב, ואין מי שיכפין אננים. והתורה מעידה בו בכל יום, וקול קורא בחיל, (משלי ט) מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו, ואין מי שיקשיב לקולו.

תאנא בשעתא דבר נש קאים בצפרא, סהדין קיימין לקבליה, וסהדין ביה, והוא לא אשגח. נשמתא אסהידת עליה, בכל עדן ובכל שעתא, אי אצית יאות. ואי לאו, הא ספרין פתיחין ועובדין פתיבין. אמר רבי חייא, זכאין אינון צדיקיא, דלא מסתפו מן דינא, לא בעלמא דין, ולא בעלמא דאתי. הדא הוא דכתיב, (משלי כח) וצדיקים ככפיר יבטח. וכתיב, (תהלים לו) צדיקים יירשו ארץ.

למדנו, בשעה שפן אדם קם בבקר, עדים עומדים כנגדו ומעידים בו, והוא אינו משגיח. הנשמה מעידה עליו בכל זמן ובכל שעה. אם הקשיב - יפה, ואם לא - הרי הספרים פתוחים והמעשים נכתבים. אמר רבי חייא, אשרי הצדיקים שאינם פוחדים מן הדין לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. זהו שכתוב (שם כח) וצדיקים ככפיר יבטח. וכתוב (תהלים לו) צדיקים יירשו ארץ.

רבי חזקיה פתח ואמר, (בראשית טו) ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברם וגו', האי קרא אוקמוה. אבל דא יומא דדינא קשיא, דאפקי ליה לבר נש מהאי עלמא. דתניא, (ההוא יומא) זמנא דמטא דבר נש נפיק מהאי עלמא, ההוא (יומא) זמנא יומא דדינא רבא, דאתחשד שמשא מן סיהרא, כמה דכתיב, (קהלת יב) עד אשר לא תחשד השמש, דא נשמתא קדישא, דאתמנעת מבר נש, תלתין יומין, עד לא פוק מעלמא (והא חזי), וחמא דצולמא דאתמנעת מניה ולא אתחזי.

רבי חזקיה פתח ואמר, (בראשית טו) ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברם וגוי. פסוק זה בארוהו, אבל זה יום הדין הקשה שמוציאים את האדם מהעולם הזה. ששנינו, [אותו יום] הזמן שמגיע שהאדם יוצא מהעולם הזה, אותו [יום] זמן יום הדין הגדול, שנחשד השמש מן הלבנה, כמו שכתוב (קהלת יב) עד אשר לא תחשך השמש, זו הנשמה הקדושה שנמנעת מבן האדם שלשים יום עד שלא יצא מן העולם, ורואה שהצלם שנמנע ממנו ולא נראה.

מאי טעמא אתמנעת מניה. בגין דנשמתא קדישא סלקת, ואתעברת מניה, ולא אתחזי. דלא תימא, דכד מית בר נש ואתחלש, האי נשמתא אתעברת מניה, אלא כד איהו בחייו, בתוקפיה, אתעברת מניה (ואתחלש) האי נשמתא, ולא נהרא לרוחא, ורוחא לא נהיר לנפשא, כדן צולמא אתעברת מניה, ולא נהיר ליה. (אלא) מההוא יומא, כלא מכרזי עליה, ואפילו צפרי שמיא. מאי טעמא. בגין דנשמתא הא סלקא מניה, ורוחא לא נהיר לנפשא, כדן נפשא אתחלשת, ומיכלא וכל תיאובתא דגופא, סלקא מניה ואתעבר.

מה הטעם נמנע ממנו? משום שהנשמה הקדושה עולה ומעברת ממנו ולא נראית. שלא תאמר, שכשמת אדם ונחלש, נשמה זו מעברת ממנו, אלא כשהוא בחייו בכחו, מעברת ממנו [ונחלשת] נשמה זו ולא מאירה לרוח, והרוח לא מאירה לנפש, ואז מעבר ממנו הצלם ולא מאיר לו. [אלא] מאותו היום כלם מכרזים עליו, ואפילו צפרי השמים. מה הטעם? משום שנשמה זו עלתה ממנו, והרוח לא מאירה לנפש, ואז הנפש נחלשת, והמאכל וכל תאוות הגוף עולים ממנו ומעברים.

ואמר רבי יהודה, ואפילו כל זמנא דנפיל איניש בבי מרעיה, ולא יכיל לצלאה, נשמתא אתעברת וסלקא מניה, וכדן לא נהיר רוחא לנפשא, עד דדיינין דיניה דבר נש. ואי דיינין ליה לבר נש לטב, כדן נשמתא אתהדרת לאתרה, ונהירא לכלא. הא בזמנא דקיימא מלה בדינא. ובזמנא דלא קיימא מלה בדינא, תלתין יומין אקדימת נשמתא לכלא, וצולמא אתעבר מניה.

ואמר רבי יהודה, ואפילו כל פעם שנופל איש בבית חליו ולא יכול להתפלל, הנשמה מעברת ועולה ממנו, ואז הרוח לא מאירה לנפש, עד שדנים דינו של האדם. ואם דנים את האיש לטוב, אז הנשמה חוזרת למקומה ומאירה לכל. הרי בזמן שעומד הדבר בדין, ובזמן

שְׁלֹא עוֹמֵד הַדָּבָר בְּדִין, שְׁלֹשִׁים יוֹם מִקְדִּימָה הַנְּשִׂמָה לְכָל, וְהַצֵּלָם מֵעֶבֶר מִמֶּנּוּ.

תֵּאנָא, בְּזִמְנָא דְדִינִין לִיה לְבַר נֶשׁ לְעִילָא, סְלָקִין לְנִשְׁמַתִּיה לְבִי דִינָא, וְדִינִין עַל מִימְרָהָא, וְהִיא אֶסְהִידַת בְּכֻלָּא, וְאֶסְהִידַת בְּכָל רְעִיוֹנֵי דְבַר נֶשׁ, וּבְעוֹבְדִין לָא אֶסְהִידַת, דְּהָא כְּלָהוּ בְּסַפְרָא כְּתִיבִין. וְכֻלְהוּ דְדִינִין לִיה לְבַר נֶשׁ, בְּהִיא שְׁעָתָא דְדִינִין לִיה לְבַר נֶשׁ לְעִילָא, כְּדִין דְחֻקָא דְגוֹפָא אֲשֶׁתְּכַח, יִתִּיר מִשְׁאָר זְמַנִּיא.

שְׁנִינוּ, בְּזִמְן שְׁדָנִים אֶת הָאָדָם לְמַעְלָה, מְעַלִּים אֶת נִשְׁמַתּוֹ לְבֵית דִּין וְדָנִים אוֹתָהּ עַל פִּי דְבָרִיהָ, וְהִיא מְעִידָה בְּכָל וּמְעִידָה בְּכָל רְעִיוֹנוֹת הָאָדָם, וּבִמְעַשִׂים לָא מְעִידָה, שְׁהָרִי כְּלָם כְּתוּבִים בְּסַפְרִים, וְכָלִם דָּנִים אֶת הָאָדָם. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁדָנִים אֶת הָאָדָם לְמַעְלָה, אִזּוּ דְחַק הַגּוֹף נִמְצָא יוֹתֵר מִשְׁאָר הַזְּמַנִּים.

אִי דְדִינִין לִיה לְטַב, כְּדִין אַרְפִּין מְנִיה. וְזִיעָא אֲתַבְקַע עַל גּוֹפָא, וְנִשְׁמַתָּא אֶהְדַּרַת לְבַתֵּר, וְנִהְרָא לְכֻלָּא. וְלֹא סְלִיק בַּר נֶשׁ מִבֵּי מְרַעִיָה לְעֵלְמִין, עַד דְדִינִין דִּינִיה לְעִילָא. וְאִי תִימָא, הָא כְּמָה חִיבִי עֲלֵמָא, כְּמָה רְשִׁיעֵי עֲלֵמָא, קִימִין בְּקִיּוּמֵיהוּ. אֶלָּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲשַׁגַּח בְּדִינִיה דְבַר נֶשׁ, אִף עַל גַּב דְּהִשְׁתָּא לָא זְכִי, וְהוּא חִמֵּי דְהָא לְבַתֵּר זְכִי, דְאִין לִיה לְטַב. אוּ לְזִמְנִין דְאוּלִיד בַּר, דְיִהְיוּ זְכָאָה בְּעֵלְמָא, וְעַל דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְאִין לִיה לְטַב.

אִם דָּנִים אוֹתוֹ לְטוֹבָה, אִזּוּ מְרַפִּים מִמֶּנּוּ, וְזִיעָה נִבְקַעַת עַל הַגּוֹף, וְהַנְּשִׂמָה חוֹזְרַת אַחַר כֶּף וּמְאִירָה לְכָל, וְלֹא עוֹלָה אָדָם מִבֵּית חֲלוֹי לְעוֹלָמִים עַד שְׁדָנִים דִּינוֹ לְמַעְלָה. וְאִם תֵּאמֵר, הָרִי כְּמָה חִיבִי עוֹלָם, כְּמָה רְשִׁיעֵי עוֹלָם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם? אֶלָּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁגִּיחַ בְּדִין הָאָדָם, אִף עַל גַּב שְׁכַעַת לָא זֹכָה, וְהוּא רוּאָה שְׁאַחַר כֶּף יְזַכֶּה - דִּן אוֹתוֹ לְטוֹבָה. אוּ לְפַעְמִים שְׁמוּלִיד בִּן שְׁיִהִיָה צְדִיק בְּעוֹלָם, וְעַל זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דִּן אוֹתוֹ לְטוֹבָה.

וְכָל עוֹבְדוֹי וְדִינוֹי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְטַב, וּבְכֻלָּא אֲשַׁגַּח. כְּמָה דְכְּתִיב, (יחזקאל לג) חִי אֲנִי נְאֻם ה' וְגוֹי אִם אֲחַפּוּץ בְּמוֹת הַרְשָׁע כִּי אִם בְּשׁוֹב רְשָׁע מִדְרָכּוֹ. וּבְגִין דָּא, כָּל אִינוּן חִיבִי עֲלֵמָא, דְקִימִין בְּקִיּוּמֵיהוּ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְאִין לוֹן לְטַב.

וְכָל מַעֲשָׂיו וְדִינָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְטוֹבָה, וּמִשְׁגִּיחַ בְּהֵלֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לג) חִי אֲנִי נֹאם ה' וְגו' אִם אַחֲפָז בַּמּוֹת הַרְשַׁע כִּי אִם בְּשׁוֹב רַשַׁע מִדְּרָכּוֹ. וּבִגְלַל זֶה כָּל אוֹתָם רַשְׁעֵי הָעוֹלָם שְׁעוֹמְדִים בַּמְּקוֹמָם, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דֵּן אוֹתָם לְטוֹבָה.

וּלְזַמְּנֵינוּ, דְּאֵינוֹן מְרַעִין אֶשְׁתַּלִּימוּ זְמַנֵּיהוּ, מְלַמְּשֵׁרֵי תַמָּן. כְּמֵא דְאֵת אָמַר, (דברים כח) וְחֻלָּאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים, דְּעֵבְדוּ מְהִימְנוּתָא. דְּכַד שְׁרִיאָן עֲלֵיהּ דְּבַר (דף רכז ע"ב) נֶשׁ, מְסַתְּלָקֵי מִנִּיהּ לְבַתֵּר דְּאֶשְׁלִימוּ זְמַנֵּיהוּ, בִּין לְצַדִּיקֵינָא, בִּין לְחֵיבֵינָא, וְכֹלָא אֶתְעֵבַד בְּדִינָא כְּדִקְאָמְרוּ:

וּלְפַעֲמִים אוֹתָם הַחֻלָּאִים נִשְׁלַם זְמַנָּם מְלִשְׁרוֹת שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים מב) וְחֻלָּאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים, שְׁעֵשׂוּ אֲמוּנָה, שְׁכַשְׁשׁוּרִים עַל הָאָדָם מְסַתְּלָקִים מִמֶּנּוּ לְאַחַר שֶׁהִשְׁלִימוּ זְמַנָּם, בִּין לְצַדִּיקִים, בִּין לְרַשְׁעִים, וְהֵלֵל נַעֲשֶׂה בְּדִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּהָ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֵאֵי קָרָא קִשְׁיָא, דְּכַתִּיב וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל, וְכַתִּיב וַעֲיִנֵי יִשְׂרָאֵל כְּבָדוּ מִזִּיקוֹן לֹא יוֹכֵל לְרֹאוֹת, אִי לֹא יוֹכֵל לְרֹאוֹת, מֵהוּ וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל. אֵלָּא דְחִמָּא בְּרוּחַ קוּדְשָׁא, אֵינוֹן בְּנֵי יוֹסֵף, דְּאֵינוֹן יִרְבְּעָם וְחִבְרִיּוֹ. דְּיִרְבְּעָם עֵבַד תַּרְוִין עֲגִלֵי זָהָב, וְאָמַר (מלכים א יב) אֵלֶּה אֵלֶּהִיד יִשְׂרָאֵל. וּבְגִין כֵּן, מִי אֵלֶּהָ, מֵאֵן הוּא דְזַמֵּין לְמִימַר אֵלֶּה אֵלֶּהִיד לְטַעֲוֹן אַחֲרוֹ, וּבְגִין כֵּן וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף.

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּהָ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, פְּסוּק זֶה קִשְׁיָא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל, וְכַתוּב וַעֲיִנֵי יִשְׂרָאֵל כְּבָדוּ מִן קֶן לֹא יוֹכֵל לְרֹאוֹת. אִם לֹא יוֹכֵל לְרֹאוֹת, אַז מַה זֶה וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל? אֵלָּא שְׁרָאָה בְּרוּחַ הַקָּדוֹשׁ אוֹתָם בְּנֵי יוֹסֵף, שֶׁהֵם יִרְבְּעָם וְחִבְרִיּוֹ, שְׁיִרְבְּעָם עֲשֶׂה שְׁנֵי עֲגִלֵי זָהָב וְאָמַר (מלכים א יב) אֵלֶּה אֵלֶּהִיד יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן מִי אֵלֶּהָ, מִי הוּא שְׁעֵתִיד לֹמַר אֵלֶּה אֵלֶּהִיד לְעֵבֻדָּה זָרָה, וְלָכֵן וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף.

מִכָּאֵן, דְּצַדִּיקֵינָא חִמָּאן עוֹבְדָא לְמִרְחוּק, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְעַטֵּר לוֹן בְּעֵטְרָא דִּילֵיהּ, מַה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חִמֵי לְמִרְחוּק, כְּמַה דְּכַתִּיב, (בראשית א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חִמָּא כָּל עוֹבְדֵינוּ, עַד לֹא יַעֲבֹד לוֹן, וְכִלְהוּ אַעֲבְרוּ קַמִּיהּ.

מִכָּאן שְׁצַדִּיקִים רוֹאִים מַעֲשֵׂה לְמַרְחוֹק, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲטֵר אוֹתָם בְּעֵטְרָתוֹ. מָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹאֶה לְמַרְחוֹק, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (בראשית א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹאֶה כָּל הַמַּעֲשִׂים עַד שֶׁלֹּא עוֹשִׂים אוֹתָם, וְכֻלָּם עוֹבְרִים לְפָנָיו.

כְּגוֹנָא דָא, כָּל דְרִין דְעֵלְמָא, מְסִיפִי עֵלְמָא, עַד סִיפִי עֵלְמָא, כְּלֵהוּ אֲתַעֲתָדוּ וְקִיִּמוּ קַמִּיהָ עַד לֹא יִיתוּן לְעֵלְמָא. הֵדָא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה מא) קוֹרָא הַדּוֹרוֹת מִרְאֵשׁ, עַד לֹא אֲתַבְרִי עֵלְמָא. בְּגִין דְכָל נְשָׁמְתִין דִּנְחַתִּין לְעֵלְמָא, עַד לֹא יִיחַתוּן, כְּלֵהוּ קִיִּמִי קַמִּיהָ דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּדִיוֹקְנָא דְקִיִּמִי בְּהַאי עֵלְמָא, וְאֶקְרוּן בְּשִׁמְהוֹ, דְכְּתִיב, (ישעיה מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא.

כְּמוֹ זֶה כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּף הָעוֹלָם, כְּלָם הִתְיַצְבוּ וְעָמְדוּ לְפָנָיו עַד שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לְעוֹלָם. זֶהוּ שְׁכַתּוֹב (ישעיה מא) קוֹרָא הַדּוֹרוֹת מִרְאֵשׁ, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם. מְשׁוּם שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת שִׁיּוֹרְדוֹת לְעוֹלָם, עַד שֶׁלֹּא יָרְדוּ, כְּלָם עוֹמְדִים לְפָנָיו הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּדַמּוֹת שְׁעוֹמְדִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְנִקְרְאִים בְּשִׁמּוֹת, שְׁכַתּוֹב (שם מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא.

אוּף הַכִּי צְדִיקִיָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחְמִי לוֹן כָּל דְרִין דְעֵלְמָא, עַד לֹא יִיתוּן וַיִּשְׁתַּכַּחוּן בְּעֵלְמָא. מִנָּא לֵן מֵאֲדָם (דא אדָם) דְהִנֵּה קְדַמָּא. דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחְמִי לִיהָ כָּל אֵינּוֹן דְרִין עַד לֹא יִיתוּן, כְּדְכְּתִיב, (בראשית ה) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת (אדָם). דְתַנִּינֵן, אַחְמִי לִיהָ, כָּל אֵינּוֹן דְרִין דְזַמִּינִין לְמִיתִי לְעֵלְמָא. וְכֵן לְמֹשֶׁה, דְכְּתִיב, (דברים לה) וַיֵּרָאֵהוּ ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ, דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחְמִי לִיהָ כָּל דְרִין דְעֵלְמָא, וְכָל אֵינּוֹן מְנַהֲיָי עֵלְמָא, וְכָל שְׂאָר נְבִיאִי, עַד לֹא יִיתוּן לְעֵלְמָא.

גַּם כִּי הַצְדִּיקִים, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרָאֶה לָהֶם כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם עַד שֶׁלֹּא יָבֹאוּ וַיִּמְצְאוּ בְּעוֹלָם. מִנֵּינֵן לָנוּ? מֵאֲדָם [זֶה אדָם] שֶׁהִזָּה רִאשׁוֹן, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת עַד שֶׁלֹּא יָבֹאוּ, כְּכַתּוֹב (בראשית ה) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת [אדָם], שֶׁשְׁנִינֵנוּ, הִרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת שְׁעֵתִידִים לָבֹא לְעוֹלָם. וְכֵן לְמֹשֶׁה, שְׁכַתּוֹב (דברים לד) וַיֵּרָאֵהוּ ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִרְאָה לוֹ כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם וְכֻל אוֹתָם מְנַהֲיָי הָעוֹלָם וְכָל שְׂאָר הַנְּבִיאִים עַד שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לְעוֹלָם.

אוּף הַכָּא, וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, חָמָא לְמַרְחוֹק, וְאִזְדַּעַע, וְאָמַר מִי אֵלֶּה. וְהַאי קָרָא אֲשֵׁלִים לְתַרְוִין סְטָרִין, לְהַאי סְטָרָא, וְלְהַאי סְטָרָא. וְעַל

דא אַתײב יוסף וואָמער, בְּנֵי הַם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה. וּמָנָא לֶן דְּקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא אַחֲמִי לִיה בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא. דְכַתִּיב וְהִנֵּה הִרְאָה אֶתִּי אֱלֹהִים
גַּם אֶת זְרַעְךָ. גַּם, לְאַסְגָּאָה אֵינּוּן דְנַפְקִין מִגִּיּוֹה כְּדַקְאֲמָרֵן :

גַּם כָּאן, וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, רָאָה לְמַרְחוּק וְהִזְדַּעַזַע, וְאָמַר מִי
אֵלֶּה? וּפְסוּק זֶה מְשָׁלִים לְשֵׁנֵי צְדָדִים, לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. וְלָכֵן הִשִּׁיב
יוֹסֵף וְאָמַר, בְּנֵי הַם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה. וּמִנִּין לָנוּ שֶׁהִרְאָה לּוֹ
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרוּחַ הַקְדוּשׁ? שְׁכַתוּב וְהִנֵּה הִרְאָה אֶתִּי אֱלֹהִים גַּם
אֶת זְרַעְךָ. גַּם - לְרַבּוֹת אוֹתָם שִׁיְצֵאוּ מִמֶּנּוּ, כְּפִי שֶׁאֲמָרְנוּ.

וַיְבָרֵךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר וְגו', בְּהַאי קָרָא אֵית לְאַסְתַּכְּלָא
בֵּיה, וַיְבָרֵךְ אֶת יוֹסֵף, דְּלֹא אֲשַׁכְּחוּן הַכָּא בְּרַכָּה דְבְּרִיךְ לִיה לְיוֹסֵף אֲלֵא
לְבָנוּי. אֵי לְבָנוּי, וַיְבָרַכְס מִבְּעֵי לִיה, מַהוּ וַיְבָרֵךְ אֶת יוֹסֵף, וְלֹא אֲשַׁכְּחוּן הַכָּא
דְּאַתְבְּרִיךְ יוֹסֵף.

וַיְבָרֵךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר וְגו'. בְּפְסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהַתְּבוּן
בוּ, וַיְבָרֵךְ אֶת יוֹסֵף, שֶׁלֹּא מְצֵאנוּ כָּאן בְּרַכָּה שֶׁבְּרִיךְ אֶת יוֹסֵף, אֲלֵא אֶת
בְּנָיו. אִם לְבָנוּי, אַז צְרִיךְ לְהִיּוֹת כְּתוּב וַיְבָרַכְס, אַז מַה זֶה וַיְבָרֵךְ אֶת
יוֹסֵף, וְלֹא מְצֵאנוּ כָּאן שִׁיּוֹסֵף הִתְבָּרֵךְ?

אָמַר רַבֵּי יוֹסִי, אֶת דֵּיִיקָא, כְּתִיב אֶת יוֹסֵף, בְּרַכְתָּא דְבָנוּי הוּוּ, וְכַד
אַתְבְּרָכָאן בְּנוּי, אִיהוּ מִתְבָּרֵךְ. דְּבְּרַכְתָּא דְבָנוּי דְּבַר נֶשׁ בְּרַכְתִּיה אִיהִי.

אָמַר רַבֵּי יוֹסִי, דְּוֹקָא אֶת, כְּתוּב אֶת יוֹסֵף, הַבְּרַכָּה שֶׁל בְּנָיו הִיְתָה,
וְכַאֲשֶׁר מִתְבָּרַכִּים בְּנָיו, הוּא מִתְבָּרֵךְ. שֶׁבְּרַכָּה שֶׁל בְּנָיו שֶׁל אָדָם בְּרַכְתּוֹ
הִיא.

אָמַר רַבֵּי אֶלְעָזָר, וַיְבָרֵךְ אֶת יוֹסֵף, אֶת דֵּיִיקָא, דְּבְּרִיךְ לְאַת קִיִּימָא, רָזָא
(נ"א דְּבְרִית בְּגִין דְּכִיּוֹן דְּאִמַר בְּנֵי הַם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בּוּה, כְּדִין בְּרִיךְ לְהוּוּ אַתְר רִזָּא) דְּבְּרִית
דְּנִטְר יוֹסֵף, וּבְגִין כְּדָ אֲקָרִי צְדִיק, אֶת דֵּיִיִּוֹסֵף, רָזָא דְּבְרִית דְּקִיִּימָא בְּהִדִּיה
דֵּיִיִּוֹסֵף: הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְכוּ אֲבוֹתֵי לְפָנָיו. הָאֱלֹהִים, דָּא רָזָא דְּבְרִית
קְדִישָׁא, קִיִּימָא קְדִישָׁא. אֲבוֹתֵי לְפָנָיו, דֵּיִיִּקָא לְפָנָיו, דְּאֵינּוּן קְדִמָּי עֲלָאי,
מִקְמֵי רָזָא דְנָא, אֲבָרְהָם וַיְצַחֵק, דְּהָא מְנַהוּן אֶתְזוֹן וַיִּנְקָא הוּוּ (נ"א מַהוּוּ)
אַתְר.

אמר רבי אלעזר, ויברך את יוסף, דוקא את, שברך את אות הברית, סוד [הברית משום שכיון שאמר בני הם אשר נתן לי אלהים בזה, אז ברכ לאותו מקום סוד] הברית שיוסף שמר, ולכן נקרא צדיק. את של יוסף, סוד הברית שעומדת עם יוסף. האלהים אשר התהלכו אבתי לפניו. האלהים - זה סוד הברית הקדושה, ברית קדש. אבתי לפניו - דוקא לפניו, שאותם ראשונים עליונים מלפני סוד שלנו, אברהם ויצחק, שהרי מהם נזון ויונק אותו [מאותו] מקום.

האלהים הרועה אותי, מאי טעמא זמנא אחרא האלהים. אלא רזא עלאה איהו, והכא בריך להווא אתר, ברזא דאלהים חיים, מקורא דחיי, דמנייה נפקין ברכאן. ובגין דא אדפר גרמיה בהאי אתר, ואמר, האלהים הרועה אותי, בגין דכל ברכאן דנגדי ממקורא דחיי, יעקב נטיל לון. וכיון דנטיל לון איהו, האי אתר נטל ברכאן, וכלא איהו תלייא (נ"א בדכורא) בדבורא. ועל דא ויברך את יוסף כתיב.

האלהים הרועה אותי, מה הטעם פעם אחרת האלהים? אלא סוד עליון הוא, וכאן בריך את אותו מקום בסוד של אלהים חיים, מקור החיים שממנו יוצאות ברכות, ולכן הזכיר עצמו במקום הזה ואמר האלהים הרועה אותי, משום שכל הברכות ששופעות ממקור החיים יעקב לקח אותן, וכיון שהוא לקח אותן, מקום זה לקח ברכות, והכל תלוי [בזכר] בדבור, ועל זה ויברך את יוסף כתוב.

דף רכח ע"א

בגין קד, בכל אתר דברכאן אצטריכו לברכא, בעי קודשא בריך הוא לאתברכא בקדמיתא, ולבתר אתברכו אחרנין, ואי קודשא בריך הוא לא אתבריך בקדמיתא, אינון ברכאן לא (דף רכח ע"א) מתקיימין.

לכן בכל מקום שצריך לברך ברכות, צריך הקדוש ברוך הוא להתברך בהתחלה, ואחר כך מתברכים האחרים. ואם הקדוש ברוך הוא לא מתברך בהתחלה, אותן ברכות לא מתקיימות.

ואי תימא, הא יעקב דברכיה אבוה, ולא ברכיה לקודשא בריך הוא בקדמיתא. תא חזי, בשעתא דבריך יצחק ליעקב, לא ברכיה, עד דבריך

לְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא בְּקִדְמִיתָא. כִּיּוֹן דְּבְרִיךְ לְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא בְּקִדְמִיתָא, בְּרִכְיָה לְיַעֲקֹב. מִנָּא לָן, דְּכִתִּיב (בראשית כו) וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנֵי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה'י. הֲכָא קִיִּים בְּרָכָה לְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּכִתִּיב, אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה'י, אֶתְבְּרַךְ בְּקִיּוּמָא דְּבְרָכָאן, וּלְבַתֵּר כְּתִיב בְּתַרְיָה, וַיִּתֵּן לָךְ וְגו'י. כִּיּוֹן דְּהוּא שְׂדֵה אֶתְקִיִּים בְּקִיּוּמָא דְּבְרָכָאן, (ס"א בברכוי, מיד ברכיה, ויתן לך האלהים, דההוא שדה רזא) דְּנִפְקִי מִיְּנִיָּה בְּרָכָאן, לְבַתֵּר דְּאִיְהוּ אֶתְקִיִּים בְּבְרָכוּי.

וְאִם תֵּאמֶר, הֲרִי יַעֲקֹב, שְׂבַרְךָ אוֹתוֹ אָבִיו וְלֹא בְּרַךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּהִתְחַלָּה - בֵּא רְאֵה, בְּשַׁעָה שְׂבַרְךָ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, לֹא בְּרָכוּ עַד שְׂבַרְךָ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּהִתְחַלָּה. כִּיּוֹן שְׂבַרְךָ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּהִתְחַלָּה, הוּא בְּרַךְ אֶת יַעֲקֹב. מִנֵּיין לָנוּ? שְׂכַתוֹב (בראשית כו) וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנֵי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה'י. כָּאן עוֹמְדַת בְּרָכָה לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂכַתוֹב אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה'י. הִתְבְּרַךְ בְּקִיּוּם הַבְּרָכוֹת, וְאַחַר כֵּן אַחֲרֵיו וַיִּתֵּן לָךְ וְגו'י. כִּיּוֹן שְׂאוֹתוֹ שְׂדֵה הַתְּקִיִּים בְּעַמִּידַת הַבְּרָכוֹת, [בברכותיו, מיד ברכו ויתן לך האלהים, שאותו שדה סוד] שְׂיִצְאוּ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת, אַחַר שְׂהוּא הַתְּקִיִּים בְּבְרָכוֹתָיו.

כְּגוֹוְנָא דָּא בְּרִיךְ יַעֲקֹב בְּקִדְמִיתָא לְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, וּלְבַתֵּר בְּרִיךְ לְבָנוּי. תָּא חֲזִי, בְּצַפְרָא בְּעֵי בַר נֶשׁ לְאַקְדָּמָא בְּרָכָאן לְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, וּלְבַתֵּר לְשַׁאֲרַ בְּנֵי עֲלָמָא, וְהָא אוֹקִימְנָא דְּכִתִּיב בְּבִקְרָא יֹאכֵל עַד וְגו'י.

כְּמוֹ זֶה בְּרַךְ יַעֲקֹב בְּהִתְחַלָּה אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאַחַר כֵּן בְּרַךְ אֶת בְּנָיו. בֵּא רְאֵה, בְּבִקְרָא צְרִיךְ אָדָם לְהַקְדִּים בְּרָכוֹת לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאַחַר כֵּן לְשַׁאֲרַ בְּנֵי הָעוֹלָם, וְהֲרִי הַקְּמֵנוּ בְּבִקְרָא יֹאכֵל עַד וְגו'י.

וְתָא חֲזִי, כִּד בְּעָא יַעֲקֹב לְבְרָכָא לְאִינוּן בְּנֵי יוֹסֵף, חֲמָא בְּרוּחַ קוֹדֶשׁא דְּזַמִּין לְנִפְקָא מֵאַפְרִים יְרֻבְעֵם בֶּן נֶבֶט. פְּתַח וְאָמַר, מִי אֱלֹהֵי. מִשְׁמַע (ס"א מאי שנא) דְּאָמַר בְּעִבּוּדָה דָּא דְּסִטְרָא דְּעִבּוּדָה זָרָה (שמות לב) אֱלֹהֵי אֱלֹהֵיךָ? שְׂרָאֵל. אֱלֹהֵי רְזָא אִיְהוּ, כָּל אִינוּן סִטְרִין דְּהוּא חוּיָא בִּישָׂא, וּמִסִּטְרָא דְּהוּא רוח מְסֻאָבָא הוּא חוּיָא. (שמות רל"ו ע"ב) וְאִית מֵאן דְּרָכִיב עֲלֵיהּ, וְכִד מְזַדְּוֹגָן, אֶקְרוּ אֱלֹהֵי. וְאִינוּן מְזַדְּמִינִין בְּעֲלָמָא, בְּכָל אִינוּן סִטְרִין דְּלָהוּן.

וּבֵּא רְאֵה, כְּשֶׁרְצָה יַעֲקֹב לְבְרַךְ אֶת אוֹתָם בְּנֵי יוֹסֵף, רְאֵה בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ שְׂעֵתִיד לְצִאת מֵאַפְרִים יְרֻבְעֵם בֶּן נֶבֶט. פְּתַח וְאָמַר מִי אֱלֹהֵי? מִשְׁמַע [מה שונח] שְׂאָמַר בְּעִבּוּדָה זֹו שֶׁל צַד עִבּוּדָה זָרָה אֱלֹהֵי אֱלֹהֵיךָ? שְׂרָאֵל? אֱלֹהֵי סוּד הוּא, כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁל אוֹתוֹ הִנְחֹשׁ הָרַע, וּמִצַּד אוֹתָהּ

רוח טמאה אותו הנחש, ויש מי שרוכב עליו, וכשמזדווגים נקראים
אלה, והם מזדמנים בעולם בכל אותם צדדים שלהם.

ורוח דקודשא אקרי זאת, דאיהו רזא דברית, רשימא קדישא דאשתכח
תדיר בבר נש, וכן (שמות טו) זה אלי ואנוהו, (ישעיה כה) זה ה'. (ס"א הוא יו) אבל
אליו, אקרוו אל"ה, ועל דא כתיב, אלה אלהיך ישראל.

ורוח הקדש נקראת זאת, שהוא סוד הברית, רשם הקדוש שנמצא
תמיד באדם. וכן זה אלי ואנוהו - זה ה'. [הוא ה'] אבל אלה נקראים
אלה, ועל זה כתוב (שמות לח) אלה אלהיך ישראל.

ובגין כך כתיב, (ישעיה מט) גם אלה תשכחנה, ואנכי רזא דזאת, לא אשכחך.
וכתיב, (איכה א) על אלה אני בוכה, דההוא חובא גרמא לון למבכי כמה
בכיון. דבר אחר על אלה אני, מאי טעמא. בגין דאתייהיב רשו לאתר דא
לשלתא על ישראל, ולחרבא בי מקדשא, ובגין דאתייהיב לון רשו
לשלתא, (ס"א כתיב, איכה א) על אלה אני בוכה, רזא דמלה דא סטרא דמסאבא דאתייהיב
לון רשו לשלתא) אני בוכה, דא רוח קודשא דאקרי אני.

ולכן כתוב (ישעיה מט) גם אלה תשכחנה, ואנכי - סוד של זאת - לא
אשכחך, וכתוב (איכה א) על אלה אני בוכה, שאותו החטא גרם להם
לבכות כמה בכיות. דבר אחר על אלה אני - מה הטעם? משום שנתנה
רשות למקום זה לשלט על ישראל ולהחריב את בית המקדש, ומשום
שנתנה להם רשות לשלט, [כתוב על אלה אני בוכה, סוד הדבר זה צד הטמאה שנתנה
להם רשות לשלט] אני בוכה, זו רוח הקדש שנקראת אני.

ואי תימא, הא כתיב, (דברים כח) אלה דברי הברית. הכי הוא ודאי, דכל
אליו לא מתקיימי, אלא מגו אלה, דתמן כל לווטין שריין, כמה
דאוקימנא דאיהו ארוור. ובגין דא אקדים ואמר אלה, דקיימא למאן
דעבר דברי הברית. (ויקרא כז) אלה המצות אשר צוה ה', בגין דכל פקודא
דאורייתא לאתדפאה בר נש, ולא יסטי מאורחא דא, ויסתמר מתמן,
ויתפרש מנייהו. ואי תימא (בראשית ו) אלה תולדות נח. הכי הוא ודאי, דהא
נפק חס, דאיהו אבי כנען, וכתיב, (בראשית מט) ארוור כנען ואיהו רזא דא
דאלה.

ואם תאמר, הרי כתוב (דברים כח) אלה דברי הברית - כך זה בודאי,
שכל אלה לא מתקיימים אלא מתוך אלה ששם כל הקללות שריות,

כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ שֶׁהוּא אָרוּר, וְלָכֵן הַקָּדִים וְאָמַר אֱלֹהִים, שֶׁעוֹמֵד לְמִי שֶׁעוֹבֵר עַל דְּבַרֵי הַבְּרִית. אֱלֹהִים הַמְצִוֶה אֲשֶׁר צִוָּה ה' (ויקרא כו), מְשׁוֹם שֶׁכָּל מִצְוָה שֶׁל הַתּוֹרָה לְטֹהַר אֶת הָאָדָם, וְלֹא יִסְטֶה מִדְרָגָה זוֹ, וְיִשְׁמַר מִשֵּׁם וְיִפְרֹד מֵהֶם. וְאִם תֹּאמְרוּ, (בראשית ו) אֱלֹהִים תּוֹלְדֵת נֹחַ - כִּי הוּא וְדָאִי, שֶׁהָרִי יָצָא חֹם, שֶׁהוּא אָבִי כְנַעַן, וְכָתוּב (שם ט) אָרוּר כְּנַעַן, וְהוּא סוֹד זֶה שֶׁל אֱלֹהִים.

וְעַל דָּא (ס"א כל הני התוכא סוספיתא דדהבא, ועל דא כתיב מי אלה, ישראל כד עבדון עגלא) כְּתִיב וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַנִּי הַתּוֹכָא סוֹסְפִיתָא דְדִהְבָּא. אַהֲרֹן קָרִיב דְהֶבֶא, דָּאִי הוּא סְטָרָא דִילֵיהּ, דְכָלִיל אִיהוּ בְּתוֹקְפָא דְאִשָּׁא, וְכֹלָא חַד, וְסְטָרָא דָא דְהֶבֶא וְאִשָּׁא. (ד"א ל"ג לאתתקפא) רוּחַ מְסֻבָּא, דְאִשְׁתַּפַּח תְּדִיר בְּמִדְבָּרָא, אִשְׁפַּח אֶתְרָא בְּהוּא זְמַנָּא, לְאַתְקַפָּא בֵּיהּ.

וְלָכֵן (וכל אלה התוד פסלת הזהב, ועל זה כתוב מי אלה, ישראל כאשר עשו את העגל) כְּתוּב וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָל אֱלֹהֵי הַתּוֹד פְּסֻלַת הַזֶּהָב. אַהֲרֹן הַקָּרִיב זָהָב שֶׁהוּא צַד שֶׁלּוֹ שֶׁכְּלוּל הוּא בְּחֻזֵק הָאִשׁ, וְהַכֹּל אֶחָד, וְצַד זֶה זָהָב וְאִשׁ. [להגביר] רוּחַ טְמֵאָה שֶׁנִּמְצְאָת תְּמִיד בְּמִדְבָּר, מְצֻאָה מְקוּם בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהַחֲזִיק בּוֹ.

וּמַה דְּהוּוּ יִשְׂרָאֵל דְּכִיּוֹן מִהֵוּא זוֹהֶמָא קְדָמָא דְאֵטִיל בְּעֵלְמָא, דְּגָרִים מוֹתָא לְעֵלְמָא, כִּד קָמוּ עַל טוֹרָא דְסִינַי, לְבַתֵּר אֶהְדְּרוּ, וְגָרִים לוֹ כְּמִלְקָדְמִין, לְסֻבָּא לוֹן, וְלֹאֲתַתְקַפָּא עֲלֵיהוּ. וְגָרִים לוֹן מוֹתָא, וְלָכֵל עֵלְמָא, לְדַרְיָהוֹן בְּתַרְיָהוּ. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים פב) אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וְגו', אֲכֹן כְּאָדָם וְגו'.

וּמַה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרִים מֵאוֹתָהּ זֶהֱמָה רֵאשׁוּנָה שֶׁהָטִיל בְּעוֹלָם, שְׁגָרִים מוֹתָא לְעוֹלָם, כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי, אַחַר כִּי חָזְרוּ, וְגָרִים לָהֶם כְּמוֹ מְקָדָם לְטֵמָא אוֹתָם וְלִהְתַּחֲזֵק עֲלֵיהֶם, וְגָרִים לָהֶם מוֹתָא וְלָכֵל הָעוֹלָם לְדוֹרוֹתֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (תהלים פג) אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וְגו', אֲכֹן כְּאָדָם וְגו'.

וְעַל דָּא כִּד חֲמָא יַעֲקֹב לִירְבָעָם בְּוֹן נְבֻט דְעֵבֵד כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת, וְאָמַר אֱלֹהִים אֱלֹהֵיךָ, אִזְדַּעְזַע, וְאָמַר מִי אֱלֹהִים. כִּד בְּעָא לְבַתֵּר לְבָרְכָא לוֹן, בְּרִיךְ לִיָּה (ס"א לשכינתא בקדמיתא, ולבתר) בְּרִיךְ (לוֹן) לְבָנוּי. כִּיּוֹן דְּבְרִיךְ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּקָדְמִיתָא, לְבַתֵּר מִהֵוּא אֶתְרָא דְבְּרִיךְ בְּקָדְמִיתָא, בְּרִיךְ לוֹן. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב הַמְלֵאךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע וְגו'.

ועל זה, כְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת יָרְבֵּעַם בֶּן נִבְט שְׁעוֹבַד פּוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת
וְאָמַר אֱלֹהֵי אֱלֹהֵיךָ, הִזְדַּעְזַע וְאָמַר מִי אֱלֹהֵי. כְּשֶׁרָצָה אַחֵר כָּךְ לְבָרְכֶם,
בָּרַךְ אֶת [השכינה בתחלה] וְאַחֵר כָּךְ בָּרַךְ [את] בְּנָיו. כִּיִּן שֶׁבָרַךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא בְּתַחֲלָה, אַחֵר כָּךְ מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁבָרַךְ בְּתַחֲלָה בָּרַךְ אוֹתָם.
זֶהוּ שְׁפָתוֹב הַמְּלֶאֶךְ הַגָּאֵל אֶתִּי מִכָּל רַע וְגוֹי.

דף רכח ע"ב

רבי יהודה פתח ואמר, (ישעיה לח) וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל
ה'. הָא אוֹקְמוּהָ, דְלָא לְצַלִּי בַר נֶשׁ אֱלָא סְמוּךְ לְכוֹתְלָא, וְלֹא יְהֵא מְלָה
חֲצִיץ בִּינִיה לְבִין פּוֹתְלָא. דְכְּתִיב וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. מֵאִי שָׁנָא
בְּכֻלְהוּ דְצַלִּי צְלוֹתָא, דְלָא כְּתִיב בְּהוּ וַיִּסַּב פָּנָיו אֶל הַקִּיר, דְּהָא דִּי לִיָּה
דְיִימָא וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה', דְּהָא מֵאֵן דְּמַצְלִי צְלוֹתָא, אִיְהוּ כּוֹוֹן דְּעֵתִיָּה כְּדָקָא
יְאוּת, דְּהָא כְּתִיב בְּמִשָּׁה, (במדבר יא) וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל ה'. (שמות יא) וַיִּצְעַק
מֹשֶׁה אֶל ה' וְלֹא כְּתִיב (דף רכח ע"ב) וַיִּסַּב פָּנָיו. הֲכָא בְּחִזְקִיָּהוּ, מֵאִי טַעְמָא
וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר, וּלְבַתֵּר וַיִּתְפַּלֵּל.

רבי יהודה פתח ואמר, (ישעיה לח) וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל
אֶל ה'. הָרִי פְּרָשׁוּהָ שְׁלֵא יִתְפַּלֵּל אָדָם רַק סְמוּךְ לְכַתְל, וְלֹא יְהִיָּה דְבַר
חוּצָא בִּינּוּ לְבִין הַכְּתֵל, שְׁפָתוֹב וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. מַה שׁוֹנָה
בְּכֻלָּם שְׁהִתְפַּלְלוּ תַּפְלָה, שְׁלֵא כְּתוּב בְּהֵם וַיִּסַּב פָּנָיו אֶל הַקִּיר? שְׁהָרִי
דִּי לוֹ לּוֹמַר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה', שְׁהָרִי מִי שְׁמַתְפַּלֵּל תַּפְלָה, הוּא מְכּוֹן דְּעֵתוֹ
כְּרָאוּי, שְׁהָרִי כְּתוּב בְּמִשָּׁה (במדבר כב) וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל ה', וַיִּצְעַק מֹשֶׁה
אֶל ה', וְלֹא כְּתוּב וַיִּסַּב פָּנָיו. כֵּאֵן בְּחִזְקִיָּהוּ מַה הַטַּעַם וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ
פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְאַחֵר כָּךְ וַיִּתְפַּלֵּל?

אֱלָא רְזָא דְמְלָה אִיְהוּ, דְתַנְיִנְן, חִזְקִיָּהוּ בְּהוּא זְמַנָּא לָא הָוָה נְסִיב, וְלֹא
הָוָה לִיָּה אֲנָתוּ, וְלֹא אוֹלִיד בְּנִין, מַה כְּתִיב, (ישעיה לח) וַיִּבֵּא אֱלֹוֹי וְגוֹי כִּי מֵת
אֲתָה וְלֹא תַחֲיָה, וְתַנְיִנְן כִּי מֵת אֲתָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תַחֲיָה בְּעוֹלָם הַבָּא.
מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְלָא אוֹלִיד בְּנִין.

אֱלָא סוּד הַדְּבַר הוּא, שְׁשָׁנִינוּ, חִזְקִיָּהוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא הָיָה נְשׁוּי, וְלֹא
הָיָתָה לוֹ אִשָּׁה וְלֹא הוֹלִיד בְּנִים, מַה כְּתוּב? וַיִּבֵּא אֱלֹוֹי וְגוֹי כִּי מֵת אֲתָה
וְלֹא תַחֲיָה. וְשָׁנִינוּ, כִּי מֵת אֲתָה - בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תַחֲיָה - בְּעוֹלָם
הַבָּא. מַה הַטַּעַם? מִשׁוּם שְׁלֵא הוֹלִיד בְּנִים.

דְּכַל מֵאֵן דְּלֹא אֲשַׁתְּדֵל לְאוֹלָדָא בְּנִין בְּהַאי עֲלֵמָא, לֹא מִתְקַיִים בְּעֲלֵמָא דְאַתִּי, וְלֹא יְהֵא לִיה חוֹלְקָא בְּהַהוּא עֲלֵמָא. וְאַתְתְּרַכַת נְשִׁמְתִיה בְּעֲלֵמָא (דַּאֲתִי), וְלֹא אֲשַׁכַּחַת נִיּוּחָא בְּאַתְר דְּעֲלֵמָא. וְדָא הוּא עוֹנֵשָׁא דְכַתִּיב בְּאוֹרֵייתָא, (וַיִּקְרָא כ) עֲרִירִים יָמוּתוּ, וּמִתְרַגְּמִינָן בְּלֹא וְלֹד. בְּגִין דְּמֵאן דְּאִיהוּ בְּלֹא וְלֹד, כְּד אָזִיל בְּהַהוּא עֲלֵמָא, מִית הוּא תַּמּוֹן. מִית בְּעֲלֵמָא דִּין, וּבְעֲלֵמָא דְאַתִּי. וְעַל דָּא כְּתִיב כִּי מִת אַתְה וְלֹא תַחִיָּה.

שְׁפַל מִי שְׁלֹא מְשַׁתְּדֵל לְהוֹלִיד בְּנִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא מִתְקַיִים בְּעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וּמִתְגַּרְשֶׁת נְשִׁמְתוֹ בְּעוֹלָם [הַבָּא], וְלֹא מוֹצֵאת מְנוּחָה בְּמִקּוֹם בְּעוֹלָם, וְזֶהוּ הָעֹנֵשׁ שְׁכַתוֹב בְּתוֹרָה (וַיִּקְרָא כ) עֲרִירִים יָמוּתוּ, וּמִתְרַגְּמִים בְּלֹא וְלֹד, מִשּׁוּם שְׁמִי שֶׁהוּא בְּלִי וְלֹד, כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם מִת הוּא שָׁם, מִת בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, וְלָכֵן כְּתוּב כִּי מִת אַתְה וְלֹא תַחִיָּה.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְשְׁכִינְתָא לֹא שְׂרִיא עֲלוּי כָּלֵל, כְּדִין כְּתִיב וַיִּסַּב חִזְקִיהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. אוֹלִיפְנָא דְשׁוּי רַעִיוֹנוּי, וְכוּוֹן אֲנַפּוּהִי לְמִיִּסַּב אַתְתָּא, בְּגִין דְּתַשְׂרִי עֲלוּי שְׁכִינְתָּא, רָזָא דְקִיר.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁשְׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה עֲלוּי כָּלֵל, אִז כְּתוּב וַיִּסַּב חִזְקִיהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. לְמַדְנּוּ שְׁשָׁם רַעִיוֹנוֹתָיו וְכוּוֹן אֶת פָּנָיו לְשֵׂאת אִשָּׁה, כְּדִי שְׁתַּשְׂרָה עֲלוּי הַשְּׁכִינָה, סוּד שֶׁל הַקִּיר.

וּבְגִין כְּד כְּתִיב לְבַתֵּר, וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה', מִכָּאן אוֹלִיפְנָא, דְּמֵאן דְּאִית בִּיה חוּבָא, וּבְעִי לְמַבְעֵי רַחֲמֵי עֲלוּי, יְכוּוֹן אֲנַפּוּי וְרַעִיוֹנוּי, לְאַתְקַנָּא גְרַמִּיה מִהַהוּא חוּבָא, וּלְבַתֵּר יְבַעֵי צְלוֹתָא. כְּמָא דְאַתְ אָמַר, (אֵיכָה א) נַחֲפָשָׁה דְרַכִּינוּ וְנַחֲקוֹרָה בְּקַדְמֵיתָא, וּלְבַתֵּר וְנִשׁוּבָה. אוּף הָכָא, פִּינּוֹן דְּיַדַּע חִזְקִיהוּ חוּבִיה, מִה כְּתִיב וַיִּסַּב חִזְקִיהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר, שׁוּי אֲנַפּוּי לְאַתְקַנָּא לְגַבֵּי שְׁכִינְתָּא, דְּהָא לְגַבֵּי אַתְר דָּא חַב.

וְלָכֵן כְּתוּב אַחַר כְּד וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה'. מִכָּאן לְמַדְנּוּ, שְׁמִי שְׁיֵשׁ בּוֹ חֲטָא וְצָרִיד לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלוּי, יְכוּוֹן פָּנָיו וְרַעִיוֹנוֹתָיו לְתַקּוֹן עֲצֻמוֹ מֵאוֹתוֹ חֲטָא, וְאַחַר כְּד יְבַקֵּשׁ לְהַתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (אֵיכָה א) נַחֲפָשָׁה דְרַכִּינוּ וְנַחֲקוֹרָה - בְּתַחֲלָה, וְאַחַר כְּד - וְנִשׁוּבָה. גַּם כָּאן, פִּינּוֹן שְׁיַדַּע חִזְקִיה חֲטָאוֹ, מִה כְּתוּב? וַיִּסַּב חִזְקִיהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. שָׁם פָּנָיו לְתַקּוֹן אֶל הַשְּׁכִינָה, שְׁהֲרִי אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה חֲטָא.

בגין דשכינתא כל נוקבי דעלמא קיימין בסתרהא. מאן דאית ליה נוקבא, שריא איהי לגביה, ומאן דלית ליה, לא שריא לגביה. ועל דא אתקין גרמיה לגבה לאתקנא, ושוי עליה לאתנסבא, ולבתר ויתפלל אל יי.

משום שהשכינה, כל נקבות העולם עומדות בצדה. מי שיש לו נקבה, שורה היא עליו. ומי שאין לו, לא שורה עליו. ועל זה תקו עצמו אליה לתקו, וקבל עליו להנשא, ואחר כך ויתפלל אל הי.

קיר, דא הוא אדון כל הארץ, ודא שכינתא, כמא דאת אמר, (יהושע ג) הנה ארון הברית אדון כל הארץ. קיר, כמא דאת אמר, (ישעיה כב) מקרקר קר ושוע. קרקורא ונהימא דקיר, דאיהו אדון, כד אתחריב בי מקדשא, כמא דאת אמר, (ירמיה לא) רחל מבכה על בניה, והא אוקימנא. ובגין כך ויסב חזקיהו פניו אל הקיר.

קיר - זהו אדון כל הארץ, וזו השכינה, כמו שנאמר (יהושע ג) הנה ארון הברית אדון כל הארץ. קיר - כמו שנאמר (ישעיה כב) מקרקר קר ושוע, קרקור ונהימת הקיר שהוא אדון, כשנחרב בית המקדש, כמו שנאמר (ירמיה לא) רחל מבכה על בניה, והרי בארנו. ולכן ויסב חזקיהו פניו אל הקיר.

תא חזי, בצלותא מה כתיב, (ישעיה לח) אנא יי זכר נא את אשר התהלכתי לפניך, רמז הכא, דנטר ברית קדישא, ולא סאיב ליה, ונטר ליה כדקא יאות. כתיב הכא התהלכתי לפניך, וכתיב התם (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני וביניך, דנטר ברית קדישא כדקא יאות. באמת ובלב שלם, דאתפון בכל אינון רזי מהימנותא דכלילן באמת.

בא ראה, בתפלה מה כתוב? אנה הי זכר נא את אשר התהלכתי לפניך. רמז כאן ששמר ברית הקדש ולא טמא אותו, ושמר אותו כראוי. כתוב כאן התהלכתי לפניך, וכתוב שם (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני וביניך, ששמר ברית הקדש כראוי, באמת ובלב שלם, שהתפון בכל אותם סודות האמונה שכלולים באמת.

והטוב בעיניך עשיתי, דסמך גאולה לתפלה, והא אוקימנא. והא אוקמוה חבריאי, דאתפון ליחדא יחודא כדקא יאות. ובגין כך, ויבך חזקיהו בכי

גדול, דלית תרעא דקיימא קמי דמעין. גאולה, דא הוא מלאך הגואל, דדא
איהו דאשתכח בכל פרוקא דעלמא, והא אוקימנא.

והטוב בעיניך עשיתי, שסמך גאלה לתפלה, והרי בארנו. והנה פרשוה
החברים, שהתפון ליחד יחוד פראוי, ולכן ויבך חזקיהו בכי גדול,
שאין שער שעומד לפני דמעות. גאלה - זה המלאך הגאל, שזהו נמצא
בכל גאלה שבעולם, והרי בארנו.

המלאך הגואל אותי מפל רע. רבי אלעזר אמר, פיון דבריד יעקב ואתפון
מתתא לעילא, פדין אמשיך מעילא לתתא, דכתיב האלהים הרועה אותי,
פיון דאיהו נטיל, יהיב ברקאן להאי אתר, פיון דאמטי ברקאן להאי אתר,
פדין פתח ואמר המלאך הגואל וגו'.

המלאך הגאל אתי מפל רע. רבי אלעזר אמר, פיון שברד יעקב והתפון
מלמטה למעלה, אז המשיך מלמעלה למטה, שכתוב האלהים הרעה
אתי. פיון שהוא לקח, נתן ברכות למקום זה. פיון שהגיע את הברכות
למקום הזה, אז פתח ואמר המלאך הגאל וכו'.

פתח ואמר, (מלכים א ח) כי הכרובים פורשי כנפים אל מקום הארון וגו'. תא
חזי, פרובים באת ובניסא הוו קיימי, תלת זמנין פיומא הוו פרשי
גדפיהון, וסככי על ארוןא לתתא, דכתיב פורשי כנפים, פרושי לא כתיב,
אלא פורשי.

פתח ואמר, (מלכים א ח) כי הכרובים פרשים כנפים אל מקום הארון
וגו'. בא ראה, הכרובים באות ובנס היו עומדים, שלש פעמים ביום
היו פורשים כנפיהם וסוככים על הארון למטה, שכתוב (שמות כה, כ)
פרשי כנפים. פרושי כנפים לא כתוב, אלא פרשי.

ותא חזי, קודשא בריך הוא עביד לתתא פגוונא דלעילא, פרובים, דיוקנא
דלהון פחיו רביין, וקיימין תחות האי אתר, מימינא ומשמאלא, ואלין
אתברכו בדיקמיתא מהנהו ברקאן דנגדו מעילא, ומתא נגדי ברקאן
לתתא.

ובא וראה, הקדוש ברוך הוא עושה למטה כמו שלמעלה. פרובים
דמותם כמראה תינוקות, ועומדים תחת מקום זה מימין ומשמאל,

וְאֵלֶּה מִתְּבָרְכִים בְּתַחֲלָה מֵאוֹתָן בְּרָכוֹת שְׁשׁוּפְעוֹת מְלַמְעֵלָה, וּמִכָּאן שׁוּפְעוֹת הַבְּרָכוֹת לְמַטָּה.

וְעַל דָּא כְּתִיב, הַמְּלַאָךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע. אוֹתִי, דְּנָטִיל בְּרָכָאן מְגוֹנִין דְּלַעֲיָלָא, וְכִיּוֹן דְּאִיהוּ נָטִיל, יְבָרַךְ אֶת הַנְּעָרִים, דָּא רָזָא דְכְּרוּבִים, דְּמַנְיִיהוּ נְגִידִי (דף רכט ע"א) בְּרָכָאן מַעֲלֵאֵי לְתַתְּיָא (וּתְתָאִי) :

וְלָכֵן כְּתוּב הַמְּלַאָךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע. אוֹתִי - שְׁנָטֵל בְּרָכוֹת מְגוֹנִים שְׁלַמְעֵלָה. וְכִיּוֹן שֶׁהוּא נָטֵל, יְבָרַךְ אֶת הַנְּעָרִים, זֶהוּ סוּד הַכְּרוּבִים, שְׁמֵהֶם שׁוּפְעוֹת בְּרָכוֹת מְהַעֲלִיּוֹנִים לְתַחֲתוֹנִים [וּתְחַתּוֹנִים].

הַמְּלַאָךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע יְבָרַךְ אֶת הַנְּעָרִים וְגו'. רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר, (מְשַׁלֵּי יט) בֵּית וְהוֹן נְחֹלֶת אָבוֹת, וְכִי נְחֹלֶת אָבוֹת אֵינְהוּ, וְהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב כְּלָא לְבַר נֶשׁ. אֵלָּא, דְּכִיּוֹן דְּאַחְסִין בֵּיתָא לְבַר נֶשׁ וּמְמוֹנָא, לְזַמְנִין דְּיַחְסִין כְּלָא לְבַרְיָה, וִיְהִי אַחְסָנָא דְּאָבוֹת. אָבֵל וּמִיֵּי אִשָּׁה מְשַׁכְּלַת, בְּגִין דְּאִתְתָּא, כַּד אַחְסִין לָהּ בַר נֶשׁ, מַעַם קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחְסִין לָהּ, דְּהָא לֹא יַחְסִין לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבַר נֶשׁ, אֵלָּא כַּד מְכַרְיִין עֲלֵיהּ בְּרַקִּיעָא.

הַמְּלַאָךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע יְבָרַךְ אֶת הַנְּעָרִים וְגו'. רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר, (מְשַׁלֵּי יט) בֵּית וְהוֹן נְחֹלֶת אָבוֹת. וְכִי נְחֹלֶת אָבוֹת הֵם, וְהָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן הַכֹּל לְבְנֵי אָדָם? אֵלָּא, כִּיּוֹן שְׁמוּרִישׁ בֵּית וּמְמוֹן לְבֹן הָאָדָם, לְפַעְמִים יוֹרִישׁ הַכֹּל לְבָנוֹ, וְיִהְיֶה יְרֵשֶׁת הָאָבוֹת, אָבֵל וּמַה אִשָּׁה מְשַׁכְּלַת, מְשׁוּם שֶׁהָאִשָּׁה, כְּשִׁיּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ הֵבִן אָדָם, הוּא יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ מַעַם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁהָרִי לֹא יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבֹן הָאָדָם אֵלָּא כְּשִׁמְכַרְיִים עָלָיו בְּרַקִּיעַ.

דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְזוּוּג זְוּוּגִין, עַד לֹא יֵיתוּן לְעֵלְמָא. וְכַד זְכוּ בְּנֵי נֶשׂא לְפּוּם עוֹבְדֵיהוֹן, הִכִּי יְהִי לֹון אִתְתָּא, וְכֹלָא אִתְגַּלְיִין קַמִּיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלְפּוּם עוֹבְדֵין דְּזַכָּאִין, הִכִּי מְזוּוּג זְוּוּגִין.

שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזוּוּג זְוּוּגִים עַד שֶׁלֹא בָּאוּ לְעוֹלָם. וְכִשְׁזָכוּ בְּנֵי אָדָם לְפִי מַעֲשֵׂיהֶם, כִּדְ נוֹתְנִים לָהֶם אִשָּׁה, וְהַכֹּל גְּלוּי לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלְפִי מַעֲשֵׂים שֶׁל צְדִיקִים כִּדְ מְזוּוּג זְוּוּגִים.

וּלְזַמְנֵינוּ דְקָא סְלִיקוּ בְקִלְיָטִין, וְאַסְטִי הָהוּא בְרַ נֶשׁ אֶרְחִיָה, סְלִיק זְוּוּגִיָה
לְאַחְרָא, עַד דְיִכְשֵׁר עוּבְדוּי, וְכַד יִכְשֵׁר עוּבְדוּי, אִו דְמָטִי זְמַנְיָה, אֶתְדַחֵי גְבַר
מִקְמֵי גְבַר, וְאַתִּי הָאִי וְנָטִיל דִּילִיָה. וְדָא קִשֵׁי קִמֵי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מִכְּלָא
לְדַחֵיָא בְרַ נֶשׁ מִקְמֵי גְבַרָא אַחְרָא, וּבְגִין כְּדָ קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אִיהוּ יְהִיב
אֶתְתָא לְבַר נֶשׁ, וּמַנְיָה אֶתְיִין זְוּוּגִין. וְעַל דָּא וּמִיָּי אִשָּׁה מְשַׁכְּלַת.

וּלְפַעֲמִים שְׁעוּלִים בְּמַאֲזָנִים, וּמִסְטָה אוֹתוֹ הָאִישׁ דְרַכּוֹ, עוֹלָה זְוּוּגוֹ
לְאַחַר עַד שְׁיִכְשִׁיר מַעֲשָׂיו, וְכִשְׁיִכְשִׁיר מַעֲשָׂיו אוֹ שְׁמַגִיעַ זְמַנוֹ, נְדַחָה
אִישׁ מִפְּנֵי אִישׁ, וּבָא זֶה וְלוֹקַח אֶת שְׁלוֹ. וְזֶה קִשָּׁה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא מִהֶכֶל, לְדַחוֹת אִישׁ מִפְּנֵי אִישׁ אַחֵר, וְלָכֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא
נוֹתֵן אִשָּׁה לְבֶן הָאָדָם, וּמִמֶּנּוּ בָּאִים הַזְּוּוּגִים. וְלָכֵן וּמַה' אִשָּׁה מְשַׁכְּלַת.

בְּגִין כְּדָ, קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יְהִיב כְּלָא לְבַר נֶשׁ. וְאִי תִימָא אִשָּׁה מְשַׁכְּלַת
וְלָא אַחְרָא. תָּא חֲזִי, אִף עַל גַּב דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲזַמִּין טְבָאן לְבַר נֶשׁ
לְמִיָּהֵב לִיָּה, וְהוּא אֲסִטִי אֶרְחוּי מַעַם קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְגַבֵי סְטָרָא
אַחְרָא, מִהֶהוּא סְטָרָא אַחְרָא דְאֶתְדַבֵּק בֵּיהּ, יִיתֵי לִיָּה מֵאֵן דִּיִּיתֵי, בְּכָל (נִיָּא
כַל) קְטְרוּגִין, וְכָל בִּישׁוּן, וְלָא אֶתְיִין לִיָּה מַעַם קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, אֶלָּא
מִהֶהוּא סְטָרָא בִישָׁא דְאֶתְדַבֵּק בֵּיהּ, בְּאִינוּן עוּבְדִין דְעַבְדַּ.

לָכֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן הֶכֶל לְבֶן הָאָדָם. וְאִם תֹּאמַר, אִשָּׁה
מְשַׁכְּלַת וְלָא אַחְרַת - בָּא רָאָה, אִף עַל גַּב שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַמִּין
טוֹב לְאָדָם לְתַת לוֹ, וְהוּא מִסְטָה דְרַכּוֹ מַעַם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְצַד
אַחֵר - מֵאוֹתוֹ צַד אַחֵר שְׁנַדְבֵּק בּוֹ יְבֵא לוֹ מַה שְׁיַבֵּא, בְּכָל [כַל]
הַקְּטְרוּגִים וְכָל הָרְעוֹת, וְלָא בָּאִים אֵלָיו מִן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶלָּא
מֵאוֹתוֹ צַד רַע שְׁנַדְבֵּק בּוֹ בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים שְׁעָשָׂה.

וְעַל דָּא, אֶתְתָא דְלָאו אִיָּהִי מְשַׁכְּלַת, קָרָא עַל דָּא שְׁלֵמָה, (קַהֲלַת ז) וּמוֹצָא
אַנִי מִרַ מִמְּוֹת אֶת הָאִשָּׁה. בְּגִין דְחֻבּוּי דְבַר נֶשׁ, הוּא מְשִׁיךְ עֲלֵיָה, בְּאִינוּן
עוּבְדִין דְעַבְדַּ. וְעַל דָּא כְּדָ קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֶתְרַעֵי בֵּיהּ בְּבַר נֶשׁ, בְּגִין
עוּבְדוּי דְכְּשָׁרָן, אִיָּהוּ אֲזַמִּין לִיָּה אֲנָתוֹ דְאִיָּהִי מְשַׁכְּלַת, וּפְרִיק לִיָּה בְּפוּרְקוֹן,
מְגוֹ סְטָרָא אַחְרָא.

וְעַל זֶה, אִשָּׁה שְׁאִינָה מְשַׁכְּלַת, קָרָא עַל זֶה שְׁלֵמָה, (קַהֲלַת ז) וּמוֹצָא אַנִי
מִרַ מִמְּוֹת אֶת הָאִשָּׁה, מְשׁוּם שְׁחֻטָּאֵי הָאָדָם הוּא מוֹשֵׁךְ עֲלָיו בְּאוֹתָם
מַעֲשִׂים שְׁעָשָׂה. וְלָכֵן, כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְרַצָּה בְּאָדָם מְשׁוּם
מַעֲשָׂיו הַכְּשָׁרִים, הוּא מְזַמִּין לוֹ אִשָּׁה שְׁהִיא מְשַׁכְּלַת, וּפּוֹדְהוּ בְּפִדוֹת
מִתּוֹךְ הַצַּד הָאֵחֵר.

ועל דא אמר יעקב, המלאך הגואל אותי מכל רע. מאי מכל רע, דלא
אזדמנת לי אתתא, דאיהי מגו סטרא אחרא, ולא אערע פסול בזרעי (ס"א
בערסו), דכלהו צדיקי ושלימי בשלימו, בגין דאתפרק מכל רע, ויעקב לא
אתדבק בההוא סטרא אחרא כלל.

ועל זה אמר יעקב המלאך הגואל אתי מכל רע. מה זה מכל רע? שלא
הזדמנה לי אשה שהיא מתוד הצד האחר, ולא קרה פסול בזרעי
[במטתו], שכלם צדיקים ושלימים בשלמות, משום שגפדה מכל רע,
ויעקב לא נדבק באותו צד האחר כלל.

ועל דא, המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים. מאי טעמא
אתחזו לאתברכא, בגין דנטיר יוסף את קיימא קדישא, ועל דא אמר יוסף
בני הם אשר נתן לי אלהים בזה, אחמי ליה רזא דברית דנטר ליה. ובגין
דנטר ליה, אתחזו לאתברכא ואתחזי איהו לברכאן סגיאין. בגין דא
לכלהו יחב ברכא חד, וליוסף ברכאן סגיאין, משמע דכתיב ברכות אביד
גברו על ברכות הורי וגו', ברכות שדים ורחם תהיין לראש יוסף.

ועל זה המלאך הגואל אתי מכל רע יברך את הנערים. מה הטעם נראו
לברכה? משום ששמר יוסף את אות הברית הקדושה, ועל זה אמר
יוסף, בני הם אשר נתן לי אלהים בזה. הראה לו סוד הברית ששמר
אותו, ומשום ששמר אותו, ראויים להתברך וראוי הוא לברכות
רבות. משום כך לכלם נתן ברכה אחת, וליוסף ברכות רבות, משמע
שכתוב ברכת אביד גברו על ברכת הורי וגו', ברכת שדים ורחם,
תהיין לראש יוסף.

רבי יהודה פתח ואמר, (ר"ח ע"ב) (תהלים קכ"ג) אליד נשאתי את עיני היושב
בשמים, האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי, צלותא דבר נש דאתפון בה,
איהו לעילא לעומקא עלאה, דמתמן נגדי כל ברכאן וכל חירו, ומתמן
נפקי לקיימא כלא.

רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים קכ"ג) אליד נשאתי את עיני היושב
בשמים. פסוק זה בארוהו, אבל בא ראה, תפלה של בן אדם שמתפון
בה, הוא למעלה לעמק העליון שמשם שופעות כל הברכות וכל
החרות, ומשם יוצאים לקים את הכל.

ועל דא יתיר יו"ד, בגין דלא פסיק יו"ד, מאתר דא לעלמין. ובגין דא
פתיב, היושבי בשמים, אחיד לעילא, ברזא דחכמתא עלאה, ואחיד
לתתא, דיתבי על פריסא דאבהו, יתיב על פריסא דאקרי שמים, ובגין כד
היושבי בשמים פתיב.

ועל זה יתר יו"ד, משום שיו"ד לא פוסק ממקום הזה לעולמים, ולכן
פתיב היושבי בשמים, אחוז למעלה בסוד החכמה העליונה, ואחוז
למטה שיושב על כסא האבות, יושב על הכסא שנקרא שמים, ולכן
פתיב היושבי בשמים.

ומהכא, כד ברקאן נגדי מעילא מעומקא דא, פלהו נטיל לון האי אתר
דאקרי שמים, ומהאי נגדי לתתא, עד דמטו לצדיקייא קיימא דעלמא,
ומהכא מתברכין כל אינוו חילין, וכל אינוו משרין לזנייהו, והא
אוקמוה.

ומכאן, כשברכות שופעות מלמעלה מהעמק הזה, את כלן נוטל
המקום הזה שנקרא שמים, ומזה שופעים למטה, עד שמגיעים
לצדיק עמוד העולם, ומכאן מתברכים כל אותם החילות וכל אותם
המחנות למיניהם, והרי פשוה.

דף רכט ע"ב

תא חזי, בשבעין יתרון נהורין, אסתלק עטרא דכל משרין, עגולא
דעלמא, בשבעין דוכתי, חד עגולא לכלהו (לעיל ניג ע"ב) בגו ההוא עגולא
נקודה חדא דקיימא באמצעיתא, מהאי נקודה, אתזנת כל ההוא עגולא,
בית קדש הקדשים, איהו אתר (דף רכט ע"ב) לההוא רוחא דכל רוחין (סי"א
הכא רזא דכל רזין) אתטמר בגויה. האי טמירו איהו בגו חילקה, טמירא איהו
בגו לגו, כד סלקא דא, כללא סלקין אבתרה. הדא הוא דכתיב, (שיר השירים
א) משכני אחריך נרוצה.

בא ראה, בשבעים ושנים מאורות עולה עטרת כל המחנות, עגול
העולם, בשבעים מקומות, עגול אחד לכלם. בתוך אותו עגול נקדה
אחת שעומדת באמצע. מנקדה זו נזון כל אותו עגול, בית קדש
הקדשים, הוא מקום לאותה רוח כל הרוחות, [כמו סוד של כל הסודות]
נסתר בתוכו. סתר זה הוא בתוך חילותיה, טמיר הוא לפני ולפנים.

כְּשֶׁעוֹלָה זֶה, עוֹלִים כָּלֵם אַחֲרֶיהָ. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שיר א) מְשַׁכְנֵי אַחֲרֶיךָ
נְרוּצָה.

רַבִּי חֲזַקְיָה וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ אֶזְלֵי בְּאוֹרְחָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כָּל
חַד וְחַד מֵיָנָן לִימָא מְלֵי דְאוֹרֵייתָא. פְּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים עט) אֵל
תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רֵאשׁוֹנִים מֵהָר יִקְדָּמוֹנוּ וְגוֹ'. תָּא חֲזִי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא,
בְּרַחֲמֵימוּתָא דְיִשְׂרָאֵל, רַחֲמִים לוֹן, דְּאֵינוּן עֲדָבִיה וְאַחְסִנְתִּיה, לָא מְסַתְּפַל
אַחֲרָא בְּדִינֵיהוּ, בְּרֵי אִיהוּ בְּלַחוּדִיה.

רַבִּי חֲזַקְיָה וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי,
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַתְּנוּ יֵאמֹר דְּבַרֵי תוֹרָה. פְּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים
עט) אֵל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רֵאשׁוֹנִים מֵהָר יִקְדָּמוֹנוּ וְגוֹ'. בֵּא רָאָה, הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אוֹהֵב אוֹתָם, שְׁהֵם גּוֹרְלוּ וִירְשָׁתוּ, לֹא
מְסַתְּפַל אַחֲרֵי בְּדִינָם, פָּרַט לוֹ לְבָדוּ.

וְכִיּוֹן דְּאִיהוּ מְסַתְּפַל בְּדִינֵיהוּ, אֲתַמְלִי עֲלֵיהוּ רַחֲמִין, בְּגִין דְּאִיהוּ כְּאֵב
דְּרַחֲמִים עַל בְּנִים, כְּמָא דְּאֵתְ אָמַר, (תהלים קג) כְּרַחֵם אֲב עַל בְּנִים רַחֵם ה'
וְגוֹ'. וְכִיּוֹן דְּאֲשְׁתַּכַּח לוֹן חוּבִין, מְעַבְרַ לֹן רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, עַד דְּאֲעַבְרַ לוֹן
לְכַלְהוּ מְקַמִּיה. וְכִיּוֹן דְּאֲעַבְרַ לוֹן מְקַמִּיה, לָא אֲשְׁתַּאֲרַ עֲלֵיהוּ חוּבִין
לְמִיָּהֵב שְׁלֹטְנוּ לְסִטְרָא אַחֲרָא דְּדִינָא עֲלֵיהוּ.

וְכִיּוֹן שְׁהוּא מְסַתְּפַל בְּדִינָם, מֵתַמְלָא עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, מְשׁוּם שְׁהוּא
כְּאֵב שְׁמֵרַחֵם עַל הַבְּנִים, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (שם קג) כְּרַחֵם אֲב עַל בְּנִים רַחֵם
ה' וְגוֹ'. וְכִיּוֹן שְׁנִמְצָאִים לְהֶם חֲטָאִים, מְעַבִּיר אוֹתָם רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן,
עַד שְׁמַעְבִּיר כָּלֵם מְלַפְנִיו. וְכִיּוֹן שְׁהַעְבִּיר כָּלֵם מְלַפְנִיו, לֹא נִשְׁאָרִים
עֲלֵיהֶם חֲטָאִים לְתַת שְׁלֹטוֹן לְצַד הָאֲחֵר שֶׁל דִּין עֲלֵיהֶם.

אֲתִי לְמִיָּחַב קַמִּיה כְּדְּבַקְדָּמִיתָא, אֵינוּן חוּבִין קְדָמָי דְּאֲעַבְרַ מְקַמִּיה
חֲשִׁיב עֲלֵיהוּ, וְעַל דָּא כְּתִיב אֵל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רֵאשׁוֹנִים מֵהָר יִקְדָּמוֹנוּ
רַחֲמִיךָ וְגוֹ'. דְּאִי רַחֲמִיךָ לֹא יִקְדִּימוּ עֲלֵיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, לָא יְכַלִּין לְקִיִּימָא
בְּעֵלְמָא. בְּגִין דְּכַמָּה אֵינוּן מְאָרִי דְּדִינָא קְשִׁינָא, מְאָרִי תְּרִיסִין, וְכַמָּה
דְּלְטוֹרִין דְּקִיִּימֵי עֲלֵיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל לְעֵילָא, וְאֵלְמָלָא דְּאֶקְדִּים קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא רַחֲמִים עֲלֵיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, עַד לָא יִשְׁגַּח בְּדִינֵיהוּ, לָא יְכַלִּין לְקִיִּימָא
בְּעֵלְמָא. וְעַל דָּא, מֵהָר יִקְדָּמוֹנוּ רַחֲמִיךָ כִּי דְלוֹנוּ מְאֹד. דְּלוֹתָא דְּעוּבָדִין
טְבִין, דְּלוֹתָא דְּעוּבָדִין דְּכְשָׁרָן. (קמי קודשא בריך הוא).

בֹּא לַחֲטָא לְפָנָיו כְּבִתְחִלָּה - אוֹתָם חֲטָאִים רֵאשׁוּנִים שֶׁהֶעֱבִיר מִלְּפָנָיו,
חֲשֵׁב עֲלֵיהֶם, וְלָכֵן כְּתוּב אֵל תִּזְכֹּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רֵאשׁוּנִים מִהָר יִקְדְּמוֹנוּ
רַחֲמֶיךָ וְגו'. שָׂאֵם רַחֲמֶיךָ לֹא יִקְדִּימוּ עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא יוּכְלוּ לַעֲמֹד
בְּעוֹלָם. מִשׁוּם שְׂכַמָּה הֵם בְּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשָׁה, בְּעֲלֵי מַגְנִים, וְכַמָּה
מִלְּשִׁינִים שְׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם שְׁלִישׁ־רֵאֵל לְמַעַלָּה, וְאַלְמֵלָא שֶׁהַקָּדִים
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁלֹּא יִשְׁגִּיחַ בְּדִינָם, לֹא יוּכְלוּ
לַעֲמֹד בְּעוֹלָם. וְעַל זֶה מִהָר יִקְדְּמוֹנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דְלוֹנוּ מְאֹד, דְּלוֹת שֶׁל
מַעֲשִׂים טוֹבִים, דְּלוֹת שֶׁל מַעֲשִׂים כְּשָׂרִים [לפני הקדוש ברוך הוא].

תָּא חֲזִי, אֲלֵמְלִי יִסְגְּלוּן יִשְׂרָאֵל עוֹבְדֵי דְכְּשָׁרוֹן קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לֹא
הוּוּ קְאִימוּ עֲלֵיהֶם עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת בְּעַלְמָא, אֲבַל יִשְׂרָאֵל
אִינוּן גְּרַמִּין לְשָׂאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת לְזַקְפָּא רִישֵׁיהוּ
בְּעַלְמָא. דְּאֵלְמְלִי יִשְׂרָאֵל לֹא יְהוֹן חֲטָאן קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאָר עַמִּין
עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אֶתְכַפְּיִין קַמִּיהוּ.

בֹּא תִרְאֶה, אֲלֵמְלָא יִסְגְּלוּ יִשְׂרָאֵל מַעֲשִׂים כְּשָׂרִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, לֹא הִיוּ עוֹמְדִים עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת בְּעוֹלָם, אֲבַל
יִשְׂרָאֵל הֵם גּוֹרְמִים לְשָׂאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת לְזַקְףָּא
רֵאשֵׁיהֶם בְּעוֹלָם. שְׂאֵלְמְלָא יִשְׂרָאֵל לֹא הִיוּ חוֹטְאִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, שְׂאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת נִכְפִּים לְפָנֵיהֶם.

וְתָא חֲזִי, אֲלֵמְלָא דְאִמְשִׁיכוּ יִשְׂרָאֵל בְּעוֹבְדֵי בִישׁוּן לְסִטְרָא אַחְרָא בְּאַרְעָא
קְדִישָׁא, הָא אֶתְמַר, דְּלֹא שְׁלִטוּ שְׂאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת
בְּאַרְעָא קְדִישָׁא, וְלֹא אֶתְגְּלוּ מֵעַל אַרְעָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, כִּי דְלוֹנוּ מְאֹד.
דְּלוֹת לָן עוֹבְדֵי דְכְּשָׁרוֹן כְּדָקָא חֲזִי. וּבְגִין כֵּן כִּי דְלוֹנוּ מְאֹד מִהָר יִקְדְּמוֹנוּ
רַחֲמֶיךָ.

וּבֹא רְאֵה, אֲלֵמְלָא שֶׁהִמְשִׁיכוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲשִׂים רָעִים לְצַד אַחַר בְּאַרְץ
הַקְּדוֹשָׁה, הִרִי נִתְבָּאָר, שֶׁלֹּא יִשְׁלִטוּ עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת
בְּאַרְץ הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא הִגְלוּ מֵעַל הָאָרֶץ, וְעַל זֶה כְּתוּב כִּי דְלוֹנוּ מְאֹד,
שְׂאִין לָנוּ מַעֲשִׂים כְּשָׂרִים כְּרָאוּי, וְלָכֵן כִּי דְלוֹנוּ מְאֹד מִהָר יִקְדְּמוֹנוּ
רַחֲמֶיךָ.

רַבִּי יוֹסִי פֶתַח וְאָמַר, (תהלים ב) עֲבַדוּ אֶת ה' בִּירְאָה וְגִילוּ בְּרַעְדָּה, וְכְתִיב,
(תהלים ק) עֲבַדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בְּאוֹ לְפָנָיו בְּרִנָּה. תָּא חֲזִי, כָּל בַּר נֶשׁ דְּאִתִּי

לְמַפְלַח לִיּוֹה לְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּצַפְרָא וּבְפִנְיָא בְּעֵי לְמַפְלַח לִיּוֹה לְקוֹדֶשׁא
בְּרִיךְ הוּא.

רְבִי יוֹסִי פֶתַח וְאָמַר, (שם ב) עֲבָדוּ אֶת ה' בִּירְאָה וְגִילוּ בְרַעְדָּה, וְכַתּוּב
(שם ק) עֲבָדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בְּאוֹר לְפָנָיו בְּרִנָּה. בֵּא רְאָה, כָּל אָדָם שֶׁבָּא
לְעַבְד לְקוֹדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּבִקְרָה וּבְעֶרְב צְרִיךְ לְעַבְד אֶת הַקּוֹדֶשׁ בְּרוּךְ
הוּא.

בְּצַפְרָא כַּד סָלִיק נְהוֹרָא, וְאִתְעָרוּתָא דְסֵטֶר יְמִינָא אִתְעַר בְּעֵלְמָא, כְּדִין בְּעֵי
בְּר נֶשׁ לְאַתְקִשְׁרָא בִּימִינָא דְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, וּלְמַפְלַח קַמִּיה בְּפוּלְחָנָא
דְצִלוּתָא. בְּגִין דְצִלוּתָא אַחְסִין תּוֹקֶפָא לְעִילָא, וְאַמְשִׁיךְ בְּרַכָּאן מְעוּמְקָא
עֲלָאָה לְכֻלְהוּ עֲלֵמִין, וּמִתְמָן אִמְשִׁיךְ בְּרַכָּאן לְתַתָּאי. וְאַשְׁתַּכְחוּ עֲלֵאִין
וְתַתָּאִין מִתְבְּרַכָּאן, בְּהֵוּא פּוּלְחָנָא דְצִלוּתָא.

בְּבִקְרָה, כְּשֶׁעוֹלָה הָאוֹר, וְהִתְעוֹרְרוּת צַד הַיְמִין מִתְעוֹרְרֵת בְּעוֹלָם, אָז
צְרִיךְ אָדָם לְהִתְקַשֵּׁר בִּימִין הַקּוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלְעַבְד לְפָנָיו בְּעִבּוּדֵת
הַתְּפִלָּה, מְשׁוּם שֶׁתְּפִלָּה מְחַזְקֵת וְתִקּוֹף לְמַעְלָה, וּמְמַשִּׁיכָה בְּרַכּוֹת
מִהַעֲמֵק הָעֲלִיּוֹן לְכֻל הָעוֹלָמוֹת, וּמְשַׁם מְמַשִּׁיךְ בְּרַכּוֹת לְמַטָּה
לְתַתְּחוֹנִים, וְנִמְצָאוּ עֲלִיוֹנִים וְתַתְּחוֹנִים מִתְבְּרַכִּים בְּאוֹתָהּ עִבּוּדֵת
הַתְּפִלָּה.

פּוּלְחָנָא דְצִלוּתָא, דְקָא בְּעֵי בְּר נֶשׁ לְמַפְלַח קַמִּי קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, (שמות
כ"ט ע"א) בְּשִׂמְחָה וּבְרִנָּה לְאַכְלָלָא לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל בִּינֵיהוּ, וּלְבַתֵּר לְיִיחּוּדָא
יְחוּדָא כְּדָקָא חֲזִי. דְכַתִּיב, (תהלים ק) דְעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹהִים, דָּא רְזָא דְיִחּוּדָא
בְּרִזָּא דְפוּלְחָנָא.

עִבּוּדֵת הַתְּפִלָּה, שְׁצְרִיךְ אָדָם לְעַבְד לְפָנָיו הַקּוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשִׂמְחָה
וּבְרִנָּה לְהַכְלִיל אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בִּינֵיהֶם, וְאַחַר כֵּן לְיַחַד הַיְחוּד
כְּרִאוּי, שְׁכַתּוּב דְעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹהִים. זֶהוּ סוּד הַיְחוּד בְּסוּד הָעִבּוּדָה.

וְעַם כָּל דָּא, בְּעֵי בְּר נֶשׁ לְמַפְלַח קַמִּיה דְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא בְּחֻדּוֹה,
וּלְאַחֲזָאָה חֻדּוֹה בְּפוּלְחָנִיה, וְאַלִּין תְּרִין שְׂמֻחָה וּרְנָנָה, לְקַבֵּל תְּרִין אֲלִין,
תְּרִין צִלוּתִין, תְּרִין קוֹרְבָנִין לְיוֹמָא לְקַבֵּל תְּרִין אֲלִין, דְאִינוּן שְׂמֻחָה וּרְנָנָה.
שְׂמֻחָה בְּצַפְרָא, וּרְנָנָה בְּרַמְשָׁא. וְעַל דָּא, (במדבר כח) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה
בְּבִקְרָה וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים.

ועם כל זה צריך אדם לעבד לפני הקדוש ברוך הוא בחדוה ולהראות חדוה בעבודתו, ושני אלה - שמחה ורננה - פנגד שני אלה. שתי תפלות, שני קרבנות ליום פנגד שני אלה, שהם שמחה ורננה. שמחה בבקר, ורננה בלילה. ועל זה (במדבר כח) את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים.

ועל דא, צלותא דערבית רשות איהי, בגין דהיא שעתא מחלק טרפא לכול חילקא, ו לאו שעתא לאדפרא (נייא לאתברכא) אלא למיהב מזונא. ביממא היא מתברכת מתרין סטרין אליו, בצפרא וברמשא מגו שמחה ורננה, ובליליא פליג ברקאן לכלא פדקא חזי, הדא הוא דכתיב, (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'.

ועל זה תפלת ערבית היא רשות, משום שאותה שעה מחלקת טרף לכול חילותיה, ולא שעה להזכיר [להתברך], אלא לתת מזון. ביום ההוא מתברכת משני הצדדים הללו, בבקר ובלילה, מתוך שמחה ורננה, ובלילה מחלקת לכל פראוי. זהו שכתוב (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'.

דף רל ע"א

פתח רבי חזקיה ואמר, (תהלים קמא) תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב. אמאי מנחת ערב ולא צלותא (דף רל ע"א) דצפרא, דלא כתיב תכון תפילתי בבקר. אלא הכי אתמר, תכון תפילתי קטרת לפניך, קטרת לא אתיא אלא על חדוה, הדא הוא דכתיב, (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב. ועל דא פהנא פד אדליק בוצינין, הנה מקריב קטרת, כמא דאת אמר, (שמות ט) בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. בצפרא, על חדוה, דשעתא גרים. ברמשא, למחדי סטר שמאלא, והכי אתחזי. ולעלם לא אתי אלא על חדוה.

פתח רבי חזקיה ואמר, (תהלים קמא) תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב. למה מנחת ערב ולא תפלת הבקר, שלא כתוב תכון תפילתי בבקר? אלא כך נתבאר, תכון תפילתי קטרת לפניך. קטרת לא באה אלא רק על חדוה. זהו שכתוב (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב. ולכן הפהו כשמדליק נרות, הנה מקריב קטרת, כמו שנתאמר (שמות ט) בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים

יְקַטְרֶנָּה. בְּבַקֵּר עַל חֲדוּהָ, שֶׁהַשְּׂעָה גוֹרֶמֶת בְּעָרֵב לְשִׁמַּח צַד שְׂמֵאל,
וְכִּד רְאוּי, וּלְעוֹלָם לֹא בָּא אֶלָּא עַל חֲדוּהָ.

וְתָא חֲזִי קְטָרְת מְקַשֵּׁר קְשָׁרִין, וְאַחִיד לְעִילָא וְתַתָּא, וְדָא אַעְבֵּר מוֹתָא
וְקַטְרוּגָא וְרוּגְזָא, דְּלֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה בְּעֵלְמָא. כְּמָה דְכָתִיב, (במדבר יז)
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים
קְטָרְת וְהוֹלִיךְ מִהֶרָה וְגוֹי. לְבַתֵּר דָּא כְּתִיב, וַיִּרְץ (אהרן) וְגוֹי, וַיִּכְפֹּר עַל הָעַם,
וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֵר הַמַּגֵּפָה. בְּגִין דְּלֹא יִכְלִין כָּל
סְטָרִין בִּישׁוּן וְכָל מְקַטְרָגִין לְמִיקָם קַמִּי קְטָרְת. וְעַל דָּא אִיהוּ רְזָא (ס"א
חדוה) דְכֻלָּא וְקַשׁוּרָא דְכֻלָּא.

וּבָא רְאָה, קְטָרְת מְקַשֵּׁרְת קְשָׁרִים וְאוּחֻזָּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְזָה
מַעְבִּיר מוֹת וְקַטְרוּג וְרוּגְז, שְׁלֹא יוּכְלוּ לְשַׁלֵּט בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁכַתוּב (במדבר
יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ
וְשִׁים קְטָרְת וְהוֹלִיךְ מִהֶרָה וְגוֹי. אַחַר זֶה כְּתוּב וַיִּרְץ וְגוֹי, וַיִּכְפֹּר עַל
הָעַם, וְכַתוּב וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֵר הַמַּגֵּפָה. מְשׁוּם
שְׁלֹא יִכְוֹלִים כָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים וְכָל הַמְּקַטְרָגִים לְעַמֵּד לְפָנֵי הַקְּטָרְת,
וְעַל זֶה הִיא סוּד [חדות] הַכֹּל וְקַשׁוּר הַכֹּל.

וּבְשַׁעְתָּא דְּמִנְחָה, דְּדִינָא שְׁרָיָא בְּעֵלְמָא, אֲתַכְּוֹן דְּוֹד בְּהֵוָא צְלוֹתָא.
דְּכָתִיב, תַּכְּוֹן תַּפְלְתֵי קְטָרְת לְפָנֶיךָ וְגוֹי. וְהֵאִי צְלוֹתָא דְּסָלִיק, יַעְבֵּר רוּגְזָא
דְּדִינָא קְשִׁיא, דְּשַׁלִּיט הַשְּׂתָא בְּהֵאִי זְמָנָא, בְּהֵוָא קְטָרְת. דְּדַחֵי וְאַעְבֵּר
קַמִּיהָ כָּל רוּגְזָא, (דסליק השתא בהאי שעתא בהווא קטרת דאעדי כל רוגזא) וְכָל קְטָרוּגָא
דְּעֵלְמָא, (ס"א ל"ג היינו דכתיב) (ס"א מאי טעמא בגין דאיהו) מְנַחַת עָרֵב, דְּדִינָא תַלְיָא
בְּעֵלְמָא.

וּבְשַׁעַת הַמִּנְחָה, כְּשֶׁהֲדִין שְׁרוּי בְּעוֹלָם, הַתַּכְּוֹן דְּוֹד בְּאוּתָה תַּפְלָה,
שְׁכַתוּב תַּכְּוֹן תַּפְלְתֵי קְטָרְת לְפָנֶיךָ וְגוֹי. וְתַפְלָה זֹו שְׁעוּלָה תַּעְבִּיר רְגִז
דִּין הַקְּשָׂה שְׁשׁוּלִיט כְּעַת בְּזְמַן הַזֶּה בְּאוּתָה קְטָרְת, שְׁדוּחָה וּמַעְבִּירָה
מִלְּפָנֵינוּ כָּל רְגִז [שעולה כעת בשעה זו באותה קטרת שמעבירה כל רגז] וְכָל קְטָרוּג
שְׁבַעוֹלָם, [הינו מה שכתוב] [מה הטעם? משום שהיא] מְנַחַת עָרֵב, כְּשֶׁהֲדִין תַּלּוּי
בְּעוֹלָם.

תָּא חֲזִי, כִּד אֲתַתְּרַב בֵּי מְקַדְשָׁא, בְּשַׁעְתָּא דְּאַתְנוּקְד, זְמַן מְנַחַה הָוָה. וְעַל
דָּא כְּתִיב, (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צְלִילֵי עָרֵב. מֵאֵן צְלִילֵי עָרֵב.
אִינוּן מְקַטְרָגִין דְּעֵלְמָא, וְרוּגְזֵי דְּדִינִין, דְּזַמִּינִין בְּהֵאִיא שְׁעָתָא. וְעַל דָּא

תְּנִינֵנוּ, דְּבַעֲי (שמות ל"ו ע"ב) בַּר נֶשׁ לְכוּנָא דְעֵתִיָּה, בְּצִלוֹתָא דְמִנְחָה. בְּכֻלְהוּ צִלוֹתָא בְּעֵי בַר נֶשׁ לְכוּנָא דְעֵתִיָּה, וּבִהֲאֵי צִלוֹתָא יִתִּיר מְכֻלְהוּ, בְּגִין דְּדִינָא שְׂרִיא בְּעֵלְמָא. וְעַל דָּא זְמַן צִלוֹתָא דְמִנְחָה, יִצְחָק תִּקְוִין לִיָּה, וְהָא אוּקְמוּהָ.

בֹּא רֵאָה, כְּשֶׁנִּחְרַב בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ, בְּשַׁעָה שְׁנִשְׂרַף, הָיָה זְמַן מִנְחָה, וְעַל זֶה כְּתוּב (ירמיהו ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צִלְי עָרֵב. מַה זֶה צִלְי עָרֵב? אוֹתָם מְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם וְרִגְזֵי הַדִּינִים שְׁמִזְמָנִים בְּאוֹתָהּ הַשַּׁעָה. וְעַל זֶה שְׁנִינּוּ שְׂצָרִיךְ אָדָם לְכוּן דְעֵתוֹ בְּתַפְלַת הַמִּנְחָה. בְּכֹל הַתַּפְלוֹת צָרִיךְ הָאָדָם לְכוּן דְעֵתוֹ, וּבְתַפְלָה זוֹ יוֹתֵר מְכֻלָּן, מְשׁוּם שֶׁחֲדִין שְׂרוֹי בְּעוֹלָם, וְעַל זֶה זְמַן תַּפְלַת הַמִּנְחָה יִצְחָק תִּקְוִין אוֹתָהּ, וְהָרִי פְרִשׁוּהָ.

עַד דְּהוּוּ אֲזִלִּי, אֶעְלוּ בְּחַד טוֹרָא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָאֵי טוֹרָא דְחֻלָּא, נְהוּ וְלֹא נִתְעַכֵּב הֶכָּא, בְּגִין דְּטוֹרָא דְחֻלָּא הוּא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵי הוּוּ חַד, הוּוּ אֲמִינָא הֶכָּי. דְּהָא תְּנִינֵנוּ, דְּמֵאן דְּאֲזִיל יַחֲדָאֵי בְּאוֹרְחָא, אֲתַחֲיֵיב בְּנַפְשִׁיָּהּ. אֲבָל תִּלְתָּא לָא. וְכֹל חַד וְחַד מִינָן, אֲתַחֲזִי דְלֹא תַעֲדִי מִינָן שְׂכִינְתָּא.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, עָלוּ בְּהַר אֶחָד. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָהָר הַזֶּה מְפָחִיד, יִלְדֵךְ וְלֹא נִתְעַכֵּב כָּאן, מְשׁוּם שֶׁזָּהוּ הַר מְפָחִיד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם הָיָה אֶחָד - הָיִיתִי אוֹמֵר כֶּךָ, שֶׁהָרִי שְׁנִינּוּ שְׁמִי שֶׁהוֹלֵךְ יַחֲדִי בְּדֶרֶךְ מִתַּחֲיֵיב בְּנַפְשׁוֹ, אֲבָל שְׁלֶשָׁה לֹא, וְכֹל אֶחָד וְאֶחָד מֵעַמְּנוּ, נִרְאָה שֶׁלֹּא תִזוּז מֵעַמְּנוּ הַשְּׂכִינָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָא תְּנִינֵנוּ דְלֹא יִסְמוּךְ בַּר נֶשׁ עַל נֶסָא. מְנַלָּן, מְשִׁמוּאֵל. דְּכְתִיב, (שְׁמוּאֵל א טו) אֵיךְ אֵלֶיךָ וְשָׁמַע שְׁאוּל וְהִרְגִנִי, וְהָא אֲתַחֲזִי שְׁמוּאֵל יִתִּיר מִינָן. אָמַר לִיָּה, אֶפִּילוּ הֶכָּי, אִיְהוּ הוּוּ חַד, וְהִזִּיקָא אֲשֶׁתַּפַּח לְעֵינָא. אֲבָל אֲנִי תִלְתָּא, וְהִזִּיקָא לָא אֲשֶׁתַּפַּח לְעֵינָא. דְּאֵי מְשׁוּם מְזִיקוֹן. הָא תְּנִינֵנוּ, דְּלִתְלַתָּא לָא מִתַּחֲזִי וְלֹא מְזִיקִי. וְאֵי מְשׁוּם לְסָטִים, לָא מְשִׁתַּפַּחִי הֶכָּא, דְּהָא רְחִיק מִיִּשׁוּבָא הָאֵי טוֹרָא, וּבְגִי נֶשׂא לָא מְשִׁתַּפַּחִי הֶכָּא. בְּרַם דְּחִילוּ הוּא, דְּחִיוּוֹן בְּרָא דְמְשִׁתַּפַּחִין הֶכָּא.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָרִי שְׁנִינּוּ שֶׁלֹּא יִסְמוּךְ אָדָם עַל נֶס, מְנִין לָנוּ? מְשִׁמוּאֵל, שְׁפָתוֹב אֵיךְ אֵלֶיךָ וְשָׁמַע שְׁאוּל וְהִרְגִנִי, וְהָרִי שְׁמוּאֵל רָאוּי יוֹתֵר מֵאֲתָנּוּ. אָמַר לוֹ, אֶפִּילוּ כֶּךָ, הוּוּ הָיָה אֶחָד, וְהִזִּק נִמְצָא לְעֵין, אֲבָל אֲנִי שְׁלֶשָׁה, וְהִזִּק לֹא נִמְצָא לְעֵין. שְׂאִם מְשׁוּם מְזִיקִים - הָרִי שְׁנִינּוּ שְׁלֶשָׁה לֹא נִרְאִים וְלֹא מְזִיקִים, וְאִם מְשׁוּם לְסָטִים - לֹא נִמְצָאִים כָּאן, שֶׁהָרִי

הָהָר הַזֶּה רְחוֹק מִיָּשׁוּב, וּבְנֵי אָדָם לֹא נִמְצְאוּ כָּאֵן, בְּרֵם פְּחַד הוּא, שְׁחִיּוֹת הַשָּׂדֶה שֶׁנִּמְצְאוֹת כָּאֵן.

פָּתַח וְאָמַר. הַמְּלֶאֶךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע, הֵאֵי קָרָא אֵיִת לְאֶסְתִּפְלָא בֵּיה, (ס"א ל"ג דהא כתיב) הַגּוֹאֵל, אֲשֶׁר גָּאֵל מִבְּעֵי לֵיה, מֵאֵי הַגּוֹאֵל. בְּגִין דְּהוּא מִשְׁתַּכַּח תְּדִיר לְגַבֵּי בְּנֵי נָשָׂא, וְלֹא אֲעֵדִי מִבְּר נָשׁ זַכָּאָה לְעַלְמִין.

פָּתַח וְאָמַר, הַמְּלֶאֶךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה בּוֹ, [שְׁהֵרִי כְּתוּב] הַגּוֹאֵל!! אֲשֶׁר גָּאֵל צָרִיךְ הֵיחָה לְכַתְּבֵי! מַה זֶה הַגּוֹאֵל? מִשּׁוּם שֶׁהוּא תְּמִיד נִמְצָא אֲצֵל בְּנֵי אָדָם, וְלֹא זֶז מֵאָדָם צָדִיק לְעוֹלָמִים.

תָּא חֲזִי, הַמְּלֶאֶךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי דָּא שְׂכִינְתָּא, דְּאֲזִיל עִמִּיה דְּבֵר נָשׁ תְּדִיר, וְלֹא אֲעֵדִי מִנִּיה, כִּד בֵּר נָשׁ נָטִיר פְּקוּדֵי אוֹרִייתָא. וְעַל דָּא יִזְדַּהֵר בֵּר נָשׁ, דְּלֹא יִפּוֹק יְחִידָאֵי בְּאוֹרְחָא. מֵאֵי יְחִידָאֵי, דְּיִזְדַּהֵר בֵּר נָשׁ לְמִטְר פְּקוּדֵי דְּאוֹרִייתָא, בְּגִין דְּלֹא תֵּעֵדִי מִנִּיה שְׂכִינְתָּא, וְיִצְטָרֵךְ לְמִיזֵל יְחִידָאֵי, בְּלֹא זְווגָא דְּשְׂכִינְתָּא.

בֵּא רְאֵה, הַמְּלֶאֶךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי - זֶו הַשְּׂכִינָה שֶׁהוֹלְכֶת עִם בְּנֵי הָאָדָם תְּמִיד, וְלֹא זֶזָה מִמֶּנּוּ כְּשֶׁבֶן הָאָדָם שׁוֹמֵר מִצְוֹת הַתּוֹרָה. וְעַל זֶה יִזְדַּהֵר בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יֵצֵא יְחִידֵי בְּדִרְךְ. מַה זֶה יְחִידֵי? שְׂיִזְדַּהֵר בְּנֵי אָדָם לְשׁוֹר מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּדִי שֶׁלֹּא תִזְוֹז מִמֶּנּוּ שְׂכִינָה, וְיִצְטָרֵךְ לְלַכֵּת יְחִידֵי בְּלֵי זְווג הַשְּׂכִינָה.

תָּא חֲזִי, כִּד נְפִיק בֵּר נָשׁ לְאוֹרְחָא, יִסְדֵּר צְלוֹתָא קִמֵי מְאָרִיה, בְּגִין לְאִמְשָׁכָא עֲלֵיה שְׂכִינְתָּא, וּלְבַתֵּר יִפּוֹק לְאוֹרְחָא, וְיִשְׁכַּח זְווגָא דְּשְׂכִינְתָּא, לְמִפְרָק לֵיה בְּאוֹרְחָא, וְלִשְׁזַבָּא לֵיה בְּכָל מַה דְּאֲצִטְרִיךְ.

בֵּא רְאֵה, כְּשִׁיּוֹצָא בְּנֵי אָדָם לְדִרְךְ, יִסְדֵּר תְּפִלָּה לְפָנֵי רְבוּנּוֹ כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵיו שְׂכִינָה, וְאַחַר כֵּן יֵצֵא לְדִרְךְ, וְיִמְצָא זְווג הַשְּׂכִינָה לְגֹאֵל אוֹתוֹ בְּדִרְךְ וּלְהַצִּילוֹ בְּכָל מַה שֶׁיִּצְטָרֵךְ.

מה כתיב ביעקב, (בראשית כח) אם יהיה אלהים עמדי, דא זווגא דשכינתא. ושמרני בדרך הזה, למפרק לי מפלא, ויעקב יחידאי הנה (דף רל ע"ב) ברהווא זמנא, ושכינתא אזלת קמיה. כל שפן חברייא דאית בינייהו מלין דאורייתא, על אחת כמה וכמה. (אמר רבי יוסי, ודאי כך הוא, אדהכי מאיד שמשא לערבא.)

מה כתוב ביעקב? (בראשית כח) אם יהיה אלהים עמדי, זה זווג השכינה. ושמרני בדרך הזה, לפדות אותי מהכל. ויעקב היה יחידי באותו זמן, ושכינה הולכת לפניו, כל שפן החברים שיש ביניהם דברי תורה על אחת כמה וכמה. [אמר רבי יוסי, ודאי כך הוא, בינתיים חשך השמש להעריב,]

אמר רבי יוסי, מאי נעביד, אי נתעבב הכא, הא יומא מאיד למיעל. אי נהד לעילא, טורא רב איהו, ודחילו דחיוון חקלא דחילנא. אמר רבי יהודה, תוהנא עלך רבי יוסי. אמר ליה הא תנינן דלא יסמוך בר נש על ניסא, דקודשא בריך הוא לא ירחיש ניסא בכל שעתא. אמר ליה, הני מילי יחידאי, אבל אנחנא תלתא, ומלי אורייתא ביננא, ושכינתא עמנא, לא דחילנא.

אמר רבי יוסי, מה נעשה? אם נתעבב פאן, הרי היום נכנס להחשיך. אם גלך למעלה, הקר הוא גדול, ומפחד חיות השדה אנו פוחדים. אמר רבי יהודה, תמהני עליך רבי יוסי. אמר לו, הרי שנינו שלא יסמוך בן אדם על הנס, שהקדוש ברוך הוא לא ירחיש לו נס בכל שעה. אמר לו, זה מדבר ביחידי, אבל אנחנו שלשה, ובינינו דברי תורה והשכינה עמנו, לא נפחד.

עד דהוו אזלי, חמו לעילא בטורא, טנרא חד, וחד מערתא בגווה. אמר רבי יהודה, ניהד וניסק לההוא טינרא, דאנא חמי חדא מערתא תמן. סליקו לתמן, וחמו ההיא מערתא. אמר רבי יוסי, דחילנא, דילמא ההיא מערתא אתר דלחיוון איהו, ולא פגעו לון הכא.

עד שהיו הולכים ראו למעלה בהר סלע אחד ומערה בתוכו. אמר רבי יהודה, גלך ונעלה לאותו הסלע, שאנו רואים מערה אחת שם. עלו לשם וראו אותה המערה. אמר רבי יוסי, פחדתי אולי אותה מערה מקום של חיות היא ולא פגעו בנו פאן.

אמר רבי יהודה לרבי חזקיה, הא חמינא דרבי יוסי דחיל איהו, אי תימא בגין דאיהו חטאה. דכל מאן דדחיל, חטאה איהו. דכתוב, (ישעיה לג) פחדו בציון חטאים, הא לאו איהו חטאה, (והא) וכתוב, (משלי כח) וצדיקים ככפיר בטרח. אמר רבי יוסי, בגין דנזקא שכית.

אמר רבי יהודה לרבי חזקיה, הרי ראיתי שרבי יוסי פוחד. אם תאמר משום שהוא חוטא, שכל מי שפוחד הוא חוטא, שכתוב (ישעיה לג) פחדו בציון חטאים, הרי אינו חוטא, [והרי] וכתוב (משלי כח) וצדיקים ככפיר בטרח. אמר רבי יוסי, משום שהנזק מצוי.

אמר ליה, אי נזקא שכית, הכי הוא. אבל הכא לא אשתכח נזקא. ולבתר דאנו ניעול למערתא, לא ליעול נזקא לצערא לן. עאלו למערתא, אמר רבי יהודה, נפלוג ליליא לתלת משמרות דהוי ליליא, כל חד וחד מנו, ליקום על קיומיה, בהני תלת סטרי ליליא ולא נדמו.

אמר לו, אם הנזק מצוי - כן הוא, אבל פאן לא נמצא נזק, ואחר שאנו נכנס למערה, לא יכנס הנזק לצער אותנו. נכנסו למערה. אמר רבי יהודה, נחלק את הלילה לשלש משמרות, שהוא הלילה. כל אחד ואחד מעמנו יעמד על עמדו בשלשת הצדדים הללו של הלילה ולא נישן.

פתח רבי יהודה ואמר, (תהלים פט) משכיל לאיתן האזרחי, האי תושבבתא, אברהם אבינו אמרה, בשעתא דאשתדל בפולחנא דקודשא בריך הוא, ועבד חסד עם בני עלמא, דישתמודעון כלא לקודשא בריך הוא, דקודשא בריך הוא שליט על ארעא ואקרי איתן. בגין דאתקוי בתקיפו ביה בקודשא בריך הוא.

פתח רבי יהודה ואמר, (תהלים פט) משכיל לאיתן האזרחי. התשבבת הזו אברהם אמר אותה בשעה שעסק בעבודת הקדוש ברוך הוא, ועשה חסד עם בני העולם שינדעו כלם לקדוש-ברוך-הוא, שהקדוש ברוך הוא שולט על העולם, ונקרא איתן משום שהתחזק בתקף בקדוש-ברוך-הוא.

חסדי ה' עולם אשירה, וכי מסטרא דחסידים אתיין לזמרא, אלא הכא אתכליל סטרא דשמאלא בימינא, ועל דא קודשא בריך הוא נסי לאברהם, ובחין ליה. והא אתמר דיצחק בר תלתין ושבע שנין הוה בההוא

זמנא. מאי נסה את אברהם, נסה את יצחק מפעי ליה. אלא נסה את אברהם, דישתפח בדינא, ולא תכללא בדינא, דישתפח שלים כדקא יאות. ועל דא חסדי ה' עולם אשירה.

חסדי ה' לעולם אשירה, וכי מצד החסדים באים לומר? אלא כאן נכלל צד השמאל בימין, ולכן הקדוש ברוך הוא נסה את אברהם ובחן אותו. והרי נתבאר שיצחק בן שלשים ושבע שנים היה באותו הזמן, מה זה נסה את אברהם? היה צריך לכתב נסה את יצחק! אלא נסה את אברהם שימצא בדין ולהכלל בדין שימצא שלם כראוי, ועל זה חסדי ה' עולם אשירה.

דבר אחר חסדי ה' עולם אשירה, אינון חסדים דקודשא בריך הוא עביד עם עלמא. (תהלים פט) לדור ודור אודיע אמונתך בפי, טיבו וקשוט דעביד עם כלא. לדור ודור אודיע אמונתך, דא מהימנותא דקודשא בריך הוא דאודע אברהם בעלמא, ואדפר ליה בפומא דכל ברין. ועל דא אודיע אמונתך בפי.

דבר אחר חסדי ה' עולם אשירה - אותם חסדים שהקדוש ברוך הוא עושה עם העולם. לדר ודר אודיע אמונתך בפי - טוב ואמת שעושה עם הכל. לדר ודר אודיע אמונתך - זו אמונת הקדוש ברוך הוא שהודיע אברהם בעולם והזכירו בפי כל הבריות, ועל זה אודיע אמונתך בפי.

וקודשא בריך הוא אודע ליה לאברהם רזא דמהימנותא, וכד ידע רזא דמהימנותא, ידע דאיהו עיקרא וקיומא דעלמא, דבגיניה אתברי עלמא, ואתקיים. הדא הוא דכתיב, (תהלים פט) כי אמרתי עולם חסד יבנה וגו'. דכד ברא קודשא בריך הוא עלמא, חמא דלא יכיל למיקם, עד דאושטי ימינא עליה ואתקיים. ואי לאו דאושטי ימינא עליה, לא אתקיים. בגין דעלמא דא בדינא אתברי, והא אוקימנא.

והקדוש ברוך הוא הודיע לאברהם סוד האמונה, וכשידע סוד האמונה, ידע שהוא עקר וקיום העולם, שבגללו נברא העולם והתקיים. זהו שכתוב כי אמרתי עולם חסד יבנה וגו'. כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ראה שלא יכול לעמד, עד שהושיט ימין עליו והתקיים, ואם לא שהושיט ימין עליו, לא היה מתקיים, משום שהעולם הזה נברא בדין, וכך בארנו.

וְאֵתְמַר בְּרֵאשִׁית, וְרָזָא כְּלָלָא חֲדָא, תְּרִין גְּוֹוִינִין הֲכָא, בְּרֵאשִׁית, אַף עַל גַּב
דְּאֵמְרִין שִׁירוּתָא מִתְתַּא לְעִילָא, רֵאשִׁית הֲכִי נְמִי מְעִילָא לְתַתָּא, וְקֵאמְרִין
בִּי רֵאשִׁית, כְּדִקְאֵמְרִין בֵּית קִדְשׁ הַקְּדָשִׁים, דְּהֵאִי אֲתִיְהִיבֵת לְהֵהוּא
רֵאשִׁית, וּמְלָה כְּלִילָא אִיהִי כְּחֲדָא.

וְנֵאמְר בְּרֵאשִׁית, וְסוּד כְּלָל אֶחָד, שְׁנֵי גְוִינִים כְּאֵן, בְּרֵאשִׁית. אַף עַל גַּב
שְׁאֵמְרֵנוּ רֵאשִׁית מְלֻמְטָה לְמַעְלָה, רֵאשִׁית כְּדָּ גַם מְלֻמְעָלָה לְמַטָּה,
וְאֵמְרֵנוּ בִי רֵאשִׁית, כְּמוֹ שְׁאֵמְרֵנוּ בֵּית קִדְשׁ הַקְּדָשִׁים, שְׁהֲרִי נִתְנָה [הִיא
בֵּית] לְאוֹתָהּ רֵאשִׁית, וְהַדְּבָר כְּלוּל הוּא כְּאֶחָד.

וּבְהֵאִי בִי״ת אֲתַבְּרִי עֲלֵמָא דָּא, וְלֹא אֲתַקֵּיִם אֱלָא בִימִינָא. וְהֵא אֹקְמוּהָ.
בְּהַבְּרָאִים, בְּאַבְרָהָם כְּתִיב. וּבְגִין כְּדָּ, אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה. וּבְנִינָא
קְדָמָא דְעֲלָמָא (הֵהוּא עוֹלָם), הֵהוּא נְהוּרָא דְיוֹמָא קְדָמָא, הָוָה בֵּיה
לְקִיּוּמָא. וּלְבַתֵּר בְּיוֹמָא תְּנִינָא, בְּשִׁמְלָא. וּבְהִנְהוּ אֲתַקִּין שְׁמִים. וְכְתִיב,
שְׁמִים תַּכִּין אֱמוּנָתְךָ בְּהֵם.

וּבִבְי״ת הִזּוּ נִבְרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא הִתְקִיִם אֱלָא בִימִין, וְהֲרִי פְרִשׁוּהָ
בְּהַבְּרָאִים - כְּתוּב בְּאַבְרָהָם, וּמִשׁוּם כְּדָּ, אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה. וּבְנִין
הֲרֵאשׁוֹן שֶׁל הָעוֹלָם [אוֹתוֹ הָעוֹלָם], אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הַיּוֹם הֲרֵאשׁוֹן הָיָה בּוֹ
לְקִיּוּם, וְאַחַר כְּדָּ בְּיוֹם הַשְּׁנִי בְּשִׁמְלָא. וּבְאַלְהָ תַקִּין שְׁמִים, וְכְתוּב שְׁמִים
תַּכִּין אֱמוּנָתְךָ בְּהֵם.

דְּבָר אַחַר, שְׁמִים תַּכִּין אֱמוּנָתְךָ בְּהֵם, שְׁמִים בְּאִינוֹן חֶסְדִּים אֲתַקְנוּ, וְרָזָא
דְּאֵמוּנָה אֲתַקְנֵת בְּהוּ, דְלִית תַּקּוּנָהּ אֱלָא מְגוֹ שְׁמִים. (תְּהֵלִים פט) כְּרַתִּי
בְּרִית לְבַחֲרִי, דָּא הוּא רָזָא דְמַהִימְנוּתָא.

דְּבָר אַחַר שְׁמִים תַּכִּין אֱמוּנָתְךָ בְּהֵם - שְׁמִים נִתְקְנוּ בְּאוֹתָם חֶסְדִּים,
וְסוּד הָאֵמוּנָה הִתְקִינָה בְּהֵם, שְׁאִין תַּקּוּנָהּ אֱלָא מִתּוֹךְ שְׁמִים. כְּרַתִּי
בְּרִית לְבַחֲרִי - זֶהוּ סוּד הָאֵמוּנָה.

דף רלא ע"א

דְּבָר אַחַר, דָּא אִיהוּ (דף רלא ע"א) צְדִיק דְּמִינִיה נִפְקִין בְּרַכָּאן לְכַלְהוּ תַתָּאִי,
וְכָל (אִינוֹן) חִינוּן קְדִישׁוֹ, כְּלָהוּ אֲתַבְּרָכָאן, מִן הֵהוּא נְגִידוּ דְנְגִיד לְתַתָּאִי,

ובגין כך פתויב, פרתוי ברית לבחירי. (תהלים פט) נשבעתי לדוד עבדי, דא רזא דמהימנותא, דאיהו קיימא תדיר בצדיק דא. קיומא דעלמא, דלא יתבדרון לעלמין, בר בזמנא דגלותא, דנגידו דברכאן אתמנעו. ורזא דמהימנותא לא אשתלים, וכל חדון אתמנעו. וכד עייל ליליא, מההוא זמנא, חדון לא עאלו קמי מלכא.

דבר אחר, זהו צדיק שממנו יוצאות ברכות לכל התחתונים, וכל [אותו] החיות הקדושות, כן מתברכות מאותו השפע ששופע לתחתונים, ולכן פתויב פרתוי ברית לבחירי. נשבעתי לדוד עבדי - זה סוד האמונה שהוא עומד תמיד בצדיק הזה, קיום העולם, שלא יתפזרו לעולמים חוץ מזמן הגלות שנמנע שפע הברכות, וסוד האמונה לא השלם, וכל החדות נמנעו. וכשנכנס הלילה, מאותו הזמן החדות לא נכנסו לפני המלך.

ואף על גב דחדון לא אתערו, אבל לבר קיימי ומזמרי שירתא. וכד אתפליג ליליא, ואתערוטא סלקא מתתא לעילא, כדן קודשא בריך הוא אתער כל חילי שמיא לבכיה, ובטע ברקיעא, ואזדעזעו עלאי ותתאי.

ואף על גב שהחדות לא התעוררו, אבל בחוץ עומדים ומזמרים שירה, וכשנחלק הלילה והתעוררות עולה מלמטה למעלה, אז הקדוש ברוך הוא מעורר כל חילות השמים לבכיה, ובטע ברקיע, ומזדעזעים עליונים ותחתונים.

ולית נייחא קמיה, בר בזמנא דמתערי לתתא באורייתא. כדן, קודשא בריך הוא וכל אינון נשמתין דצדיקיא (דעמיה), כלהו צייתין וחדין לההוא קלא וכדן נייחא. (ס"א קמיה ואתי נייחא לכהו נשמתין דצדיקיא עמיה) (קמיה אשתכח). בגין דמיומא דאתחריב מקדשא לתתא, אומי קודשא בריך הוא, דלא ייעול בגו ירושלים דלעילא, עד דייעלון ישראל לירושלים דלתתא. דכתויב, (הושע יא) בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, והא אוקמוה חברייא.

ואין מנוחה לפניו, פרט לזמן שמתעוררים למטה בתורה, אז הקדוש ברוך הוא וכל אותן נשמות הצדיקים [שעמו], כלם מקשיבים ושמחים לאותו קול, ואז מנוחה. [לפניו, ובאה מנוחה לכל נשמות הצדיקים שעמו] [לפניו נמצאת]. משום שמיום שנגחב המקדש למטה, נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יפגס לתוך ירושלים של מעלה עד שיפגסו ישראל לירושלים של מטה, שכתויב (הושע יא) בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, והרי פרושה החברים.

וְכָל אֵינוֹן מְזַמְרִי, קִיִּימֵי לִבְרִי, וְאָמְרֵי שִׁירְתָּא, בְּתִלְתַּת פְּלָגֵי לֵילֵיאָא וְכִלְהוּ
מְשַׁבְּחָן בְּתוֹשְׁבַּחְתוֹן יְדִיעָאן, וְכִלְהוּ חֵילֵי שְׁמַיָּא, כְּלְהוּ מִתְעַרְרֵי בְּלֵילֵיאָא,
וְיִשְׂרָאֵל בֵּימְמָא. וְקְדוּשָׁה לָא מְקַדְּשֵׁי לְעֵילָא, עַד דְּמְקַדְּשֵׁי יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא,
וְכַדְיוֹן כָּל חֵילֵי שְׁמַיָּא מְקַדְּשֵׁי שְׁמָא קְדִישָׁא כְּחַדָּא. וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל קְדִישִׁין,
מִתְקַדְּשִׁין מְעַלְאֵי וְתַתָּאֵי (ס"א בגין דקדושה דשמא דקודשא בריך הוא לא סליק אלא
מעילא ומתתא) כְּחַדָּא. הֵדָּא הוּא דְכָתִיב, (ויקרא יט) קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי
ה' אֱלֹהֵיכֶם.

וְכָל אוֹתָם מְזַמְרִים עוֹמְדִים בְּחוּץ וְאוֹמְרִים שִׁירָה בְּשִׁלְשֵׁת חֻלְקֵי
הַלֵּילָה, וְכֻלָּם מְשַׁבְּחִים בְּתוֹשְׁבַּחוֹת יְדוּעוֹת, וְכָל חֵילוֹת הַשְּׁמַיִם, כְּלָם
מִתְעוֹרְרִים בְּלֵילָה, וְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם, וְקְדוּשָׁה לָא מְקַדְּשִׁים לְמַעְלָה עַד
שְׁיִשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים לְמַטָּה, וְאִזְ כָּל חֵילוֹת הַשְּׁמַיִם מְקַדְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם
הַקְּדוֹשׁ כְּאַחַד. וְעַל זֶה יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים מִתְקַדְּשִׁים מְעַלְיוֹנִים
וְתַתְּחוֹנִים [משום שהקדשה של שמו של הקדוש ברוך הוא לא עולה אלא מלמעלה ומלמטה]
כְּאַחַד. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (ויקרא יט) קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (איוב לח) עַל מָה אֲדַנְיָה הִטְבְּעוּ, הַאי קָרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא אָמַר לִיה, בְּגִין דְּכַד בְּרָא עֲלֵמָא, לָא בְּרָא לִיה אֱלָא עַל סְמְכִין, דְּאֵינוֹן
ז' סְמְכִין דְּעֲלֵמָא. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (משלי ט) חֲצַבָה עַמּוּדֵיהָ שְׁבָעָה, וְאֵינוֹן
סְמְכִין לָא אֲתִידַע עַל מָה קִיִּימִין.

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (איוב לח) עַל מָה אֲדַנְיָה הִטְבְּעוּ. פְּסוּק זֶה אָמַר
אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְשׁוּם שְׁכַשְׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, לָא בְּרָא אוֹתוֹ
אֱלָא עַל עַמּוּדִים, שְׁהֵם שְׁבַעַת עַמּוּדֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (משלי ט)
חֲצַבָה עַמּוּדֵיהָ שְׁבָעָה, וְאוֹתָם עַמּוּדִים לָא נוֹדַע עַל מָה עוֹמְדִים.

בְּגִין דְּאִיהוּ רְזָא עֲמִיקָא סְתִימָא דְכָל סְתִימָן. וְעֲלֵמָא לָא אֲתַבְּרִי, עַד דְּנִטְל
אֲבָנָא חַדָּא, וְאִיהוּ אֲבָנָא דְאַתְקֵרִי אָבוֹן שְׁתִּיָּה, וְנִטְל לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא,
וְזָרַק לָהּ לְגוֹ תְהוּמָא, וְאַתְנַעִץ מֵעֵילָא לְתַתָּא, וּמְנִיָּה אֲשֵׁתִיל עֲלֵמָא. וְאִיהוּ
נְקוּדָה אֲמַצְעֵיתָא דְעֲלֵמָא, וּבְהַאי נְקוּדָה קִיִּימָא קְדִישׁ הַקְּדוּשִׁים. הֵדָּא הוּא
דְכָתִיב, (איוב לח) אוֹ מִי יָרָה אָבוֹן פְּנִתָּה. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה כח) אָבוֹן בְּחוּן
פְּנִת יִקְרַת. וְכָתִיב, (תהלים קיח) אָבוֹן מְאִסוּ הַבּוֹנִים הֵיטָה לְרֹאשׁ פְּנֵה.

מְשׁוּם שֶׁהוּא סוּד עֲמַק, נִסְתַּר כָּל הַנְּסֻתָּרִים, וְהָעוֹלָם לָא נִבְרָא עַד
שְׁנִטְל אָבוֹן אַחַת, וְהִיא אָבוֹן שְׁנַקְרָאת אָבוֹן שְׁתִּיָּה, וְלִקַּח אוֹתָהּ הַקְּדוֹשׁ

ברוך הוא וזרק אותה לתוך התהום, וננעצה מלמעלה למטה, וממנה נשתל העולם, והיא נקדה באמצע העולם, ובנקדה זו עומד קדש הקדשים. זהו שפתוב (איוב לח) או מי ירה אבן פנתה, כמו שנאמר (ישעיה כח) אבן בחן פנת יקרת, וכתוב (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

תא חזי, האי אבן אתכרי מאשא ומרוחא וממנא, ואתגליד מכלהו, ואתעביד אבנא חדא, וקיימא על תהומי, ולזמניו נבעין מניה מנא, ואתמליין תהומי. והאי אבנא קיימא לאת באמצעייתא דעלמא, והאי איהו אבן דקייס ואשתיל יעקב, שתילו וקיומא דעלמא. הדה הוא דכתיב, (בראשית לא) ויקח יעקב אבן וירימה מצבה.

בא ראה, אבן זו נכרתה מאש ומרוח וממים, ונגלדה מכלם, ונעשתה אבן אחת, ועומדת על התהומות, ולפעמים נובעים ממנו מים ומתמלאים התהומות, ואבן זו עומדת לאות באמצע העולם, וזוהי אבן שהעמיד והשתיל יעקב שתילת וקיוס העולם. זהו שפתוב (בראשית לא) ויקח יעקב אבן וירימה מצבה.

והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וגו', (בראשית כב) וכי האי אבן שוי ליה יעקב. והא האי אבן אתברי בקדמיתא, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא. אלא דשוי ליה (נ"א וכי השתא שוי ליה יעקב. והא עד לא אתברי עלמא הוות, אלא דיעקב שוי לה) קיומא דלעילא ותתא, ועל דא אשר שמתי מצבה כתיב. מאי אשר שמתי, דכתיב, יהיה בית אלהים, דשוי מדורא דלעילא הכא.

והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וגו'. וכי אבן זאת שם לו יעקב, והרי אבן ה את נבראה בתחלה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם? אלא ששם אותה (וכי כעת שם אותה יעקב? והרי עד שלא נברא העולם היתה, אלא שיעקב שם אותה) קיוס שלמעלה ולמטה, ועל זה אשר שמתי מצבה כתוב. מה זה אשר שמתי? שפתוב יהיה בית אלהים, ששם מדור שלמעלה כאן.

תא חזי, האי אבן אית עלה שבעה עינים. כמא דאת אמר, (זכריה ג) על אבן אחת שבעה עינים, על מה אתקריאת שתיה. חד דמנה אשתיל עלמא. וחד, שתיה. שת יח, דשוי קודשא בריך הוא לה, לאתברכא מנה עלמא, בגין דעלמא מנה מתברכא.

בא ראה, על אבן זו יש שבעה עינים, כמו שנאמר (זכריה ג) על אבן אחת שבעה עינים. על מה נקראת שתיה? אחד - שממנה השתל העולם, ואחד שתיה - שת יה, ששם אותה הקדוש ברוך הוא להתברך ממנה העולם, בשביל שממנה מתברך העולם.

ותא חזי, בשעתא דעאל שמשא, הני כרובים דקיימין בהאי דוכתא, והוו יתבי באת, הוו אקשו גדפיהו לעיל, ופרשי לון, ואשתמע קול נגונא דגדפיהו לעילא, וכדין שראו לנגנא אינון מלאכין, דאמרי שירתא בשירותא דלילא, בגין דיסלק יקריה דקודשא בריך הוא, מתתא לעילא. ומאי שירתא הוו אמרו, ההוא נגונא דגדפיהו דכרובים, (תהלים קלד) הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו', שאו ידיכם קדש וגו', וכדין (אינון) איהו שירתא לאינון מלאכי עלאי לזמרא.

ובא וראה, בשעה שנכנס השמש, הכרובים הללו שעומדים במקום הזה והיו יושבים באות, היו מקישים פניהם למעלה ופורשים אותם, ונשמע קול נגון הכנפים למעלה, ואז מתחילים לנגן אותם המלאכים שאומרים שירה בראשית הלילה, בשביל שיעלה כבוד הקדוש ברוך הוא מלמטה למעלה. ואיזו שירה היו אומרים? אותו נגון כנפי הכרובים, (תהלים קלד) הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו', שאו ידיכם קדש וגו', ואז [הם] היא שירה לאותם מלאכים עליונים לזמר.

דף רלא ע"ב

במשמרתא תננינא, הני כרובים (דף רלא ע"ב) אקשי גדפיהו לעילא, ואשתמע קול נגונא דלהון, וכדין שראו לנגנא אינון מלאכין דקיימין במשמרתא תננינא. ומאי שירתא הוו אמרי בהאי שעתא, נגונא דגדפיהו דכרובים, (תהלים קכה) הבטחים בה' כהר ציון לא ימוט וגו'. וכדין (ההוא) איהו (שירתא) שירותא לאינון דקיימי בהאי משמרה תננינא לנגנא.

במשמרת השנייה הכרובים הללו מקישים פניהם למעלה, ונשמע קול נגונם, ואז מתחילים לנגן אותם המלאכים שעומדים במשמרת השנייה. ואיזו שירה היו אומרים בשעה הזו? נגון כנפי הכרובים, (תהלים קכה) הבטחים בה' כהר ציון לא ימוט וגו'. ואז [אותה] היא [שירה] תחלה לאותם העומדים במשמרת השנייה הזו לנגן.

בְּמִשְׁמֶרֶת תְּלִיתָאָה, הִנִּי כְּרוּבִים אֶקְשׁוּ גִדְפֵייהוּ וְאָמְרֵי שִׁירְתָּא, וּמֵאֵי הִיא.
(תהלים קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עֲבָדֵי ה' וְגו', יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ וְגו', מִמְזֶרֶח שָׁמֶשׁ
וְגו'. כְּדִין אֵינּוּן מְלֶאכִין דְּקִימֵי בְּמִשְׁמֶרֶת תְּלִיתָאָה, כְּלָהוּ אָמְרֵי שִׁירְתָּא.

בְּמִשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית הַכְּרוּבִים הַלְלוּ מְקִישִׁים בְּכַנְפֵיהֶם וְאָמְרֵים
שִׁירָה, וּמָה הִיא? (שם קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עֲבָדֵי ה' וְגו', יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ
וְגו', מִמְזֶרֶח שָׁמֶשׁ וְגו'. אִזּוּ אֹתָם מְלֶאכִים שְׁעוּמָדִים בְּמִשְׁמֶרֶת
הַשְּׁלִישִׁית, כְּלָם אָמְרֵים שִׁירָה.

וְכָלָהוּ כּוֹכְבֵי וּמְזָלֵי דְבְּרִקִיעָא פְּתַחֵי שִׁירְתָּא. כְּמָה דְכָתִיב, (איוב לח) בְּרֶן יַחַד
כּוֹכְבֵי בִקְר וַיְרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. וְכָתִיב, (תהלים קמח) הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי
אוֹר, דְּהָא אֵינּוּן כּוֹכְבֵי דְנְהוֹרָא, מְנַגְנָן עַל נְהוֹרָא. (ס"א דממנן על שירתא).

וְכָל הַכּוֹכְבִים וּמְזָלוֹת הַרְקִיעַ פּוֹתַחִים בְּשִׁירָה, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (איוב לח) בְּרֶן
יַחַד כּוֹכְבֵי בִקְר וַיְרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, וְכַתּוּב (תהלים קמח) הַלְלוּהוּ כָּל
כּוֹכְבֵי אוֹר, שֶׁהֵרִי אֹתָם כּוֹכְבֵי הָאוֹר מְנַגְנִים עַל אוֹר. [שממנים על השירה,]

כִּד אֲתֵי צַפְרָא, וְכִדִּין נָטְלֵי שִׁירְתָּא אֶבְתְּרֵיהוּ דִּישְׂרָאֵל (ס"א ישראל) לְתַתָּא,
וְסֻלְקָא יְקָרִיָּה דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִתַּתָּא וּמְלַעֲיָלָא. יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא
בִּימָמָא, וּמְלַאכֵי עֲלָאֵי לְעִילָא בְּלִילָא, וְכִדִּין אֲשַׁתְּלִים שְׁמָא קִדִּישָׁא בְּכָל
סְטָרִין.

כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַבִּקְר, וְאִזּוּ לּוֹקְחִים שִׁירָה אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, וְעוֹלָה כְּבוֹד
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלַמְטָה וּמְלַמְעָלָה. יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה בְּיוֹם, וּמְלַאכֵים
עֲלִיוֹנִים לְמַעְלָה בְּלִילָה, וְאִזּוּ נִשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ בְּכָל הַצְּדָדִים.

וְהֵאֵי אָבוּ דְקָאָמֶר, כְּלָהוּ מְלַאכֵי עֲלָאֵי, וְיִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, כְּלָהוּ אֲתַקְפוּ
בְּהֵאֵי אָבוּ, וְאֵי הֵי סֻלְקָא לְעִילָא, לְאֲתַעֲטָרָא גּוּ אָבְהוּ בִימָמָא. וּבְלִילָא,
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתֵי לְאֲשַׁתַּעֲשַׁע עִם צְדִיקָא בְּגַנְתָּא דְעָדָן.

וְהָאָבוּ הַזֵּאת שָׁאָמֶר, כָּל הַמְּלַאכִים הָעֲלִיוֹנִים וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כְּלָם
מְחִזִּיקִים בְּאָבוּ הַזֵּאת, וְהֵיא עוֹלָה לְמַעְלָה לְהַתְעַטֵּר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת
בְּיוֹם, וּבְלִילָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא לְהַשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצְּדִיקִים בְּגַן עֵדֶן.

זָכָאִין אֵינוֹן כֹּל דְּקִימֵי בְּקִיּוּמֵיהוּ, וּמִשְׁתַּדְּלִין בְּאוּרֵייתָא בְּלִילְיָא. בְּגִין
דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא וְכָל אֵינוֹן צְדִיקָיָא דְּבִגְנִיתָא דְּעָדוֹן, שְׁמַעוּ קְלִייהוּ דְּבִנֵי
נְשָׂא, אֵינוֹן דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוּרֵייתָא. כְּמָה דְּכְתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ח) הַיּוֹשֵׁב
בְּגִנִּים וְגו'.

אֲשְׁרֵיהֶם כֹּל הָעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה בְּלִילָהּ, מְשׁוּם
שֶׁהַקְּדוּשָׁה בְּרִידָהּ הוּא וְכָל אוֹתָם הַצְּדִיקִים שֶׁבִּגְנוֹן עָדוֹן שׁוֹמְעִים קוֹלוֹת
בְּנֵי הָאָדָם אוֹתָם הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שִׁיר ח) הַיּוֹשֵׁב בְּגִנִּים
וְגו'.

תָּא חֲזִי, הָאֵי אָבוֹן, אֵיהוּ אָבוֹן טָבָא. וְדָא הוּא רְזָא דְּכְתִיב, (שְׁמוֹת כח) וּמְלֵאתָ
בוֹ מְלוֹאת אָבוֹן אַרְבַּעַה טוּרֵי אָבוֹן. וְאֵלִין אֵינוֹן סְדָרִין (דְּאִשְׁלֵמוֹתָא) דְּאָבוֹן
טָבָא, אֲשְׁלֵמוֹתָא דְּאָבוֹן יְקָרָה. בְּגִין דְּאִית (אֲשְׁלֵמוֹתָא) אָבוֹן אַחְרָא. דְּכְתִיב,
(יחזקאל לו) וְהִסִּירוּתִי אֶת לֵב הָאָבוֹן וְגו'. וְכְתִיב, (יחזקאל לו) וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן
בְּקִרְבְּכֶם. וְהָאֵי אֵיהוּ (יִשְׁעִיה כח) אָבוֹן בְּחֵן פְּנֵת יְקָרָת וְאוּקְמוּהָ.

בֵּא רְאֵה, אָבוֹן זֶה הִיא אָבוֹן טוֹבָה, וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב (שְׁמוֹת כח) וּמְלֵאתָ בוֹ
מְלֵאת אָבוֹן אַרְבַּעַה טוּרֵי אָבוֹן. וְאֵלֵהּ הֵם סְדָרִים [של שלמות] שֶׁל הָאָבוֹן
הַטּוֹבָה, הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל אָבוֹן יְקָרָה, מְשׁוּם שְׁיֵשׁ [שלמות] אָבוֹן אַחְרָת,
שֶׁכְּתוּב (יחזקאל לו) וְהִסִּירוּתִי אֶת לֵב הָאָבוֹן וְגו', וְכְתוּב (שם) וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן
בְּקִרְבְּכֶם. וְזֶהוּ (יִשְׁעִיה כח) אָבוֹן בְּחֵן פְּנֵת יְקָרָת, וּבְאַרְוֵהָ.

וְעַל רְזָא דְּאֵי כְּתִיב, (שְׁמוֹת לא) לוֹחֹת הָאָבוֹן, דְּאֵינוֹן לוֹחֹת אֲתַגְזְרוּ מִהָכָא,
וְעַל דְּאֵי אֲקָרוּן עַל שְׁמִיהַ דְּהָאֵי אָבוֹן. וְהָאֵי הוּא רְזָא דְּכְתִיב, (בְּרֵאשִׁית מט)
מִשֶּׁם רוּעָה אָבוֹן יִשְׂרָאֵל (ס"א הא ודאי אבן ישראל אקה) כְּמָה דְּאֲתַמָּר.

וְעַל סוּד זֶה כְּתוּב (שְׁמוֹת כד) לַחֹת הָאָבוֹן, שֶׁהֵם לוֹחֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מִכָּאן, וְלָכֵן
נִקְרְאוּ עַל שְׁמֵהּ שֶׁל הָאָבוֹן הַזֶּה, וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית מט) מִשֶּׁם
רָעָה אָבוֹן יִשְׂרָאֵל, [הרי ודאי אבן ישראל נקראת] כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

פְּתַח רַבִּי חֲזַקְיָה וְאָמַר, (שְׁמוֹת כח) וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶינָן עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
שְׁתֵּים עָשָׂרָה, אֵלִין אֲבָנֵי יְקָרִין עֲלָאִין, דְּאֲתַקְרוּן אֲבָנֵי הַמְּקוֹם, כְּמָא דְּאֲתַ
אָמַר, (בְּרֵאשִׁית כח) וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמְּקוֹם. וְהָאֵי אוּקְמוּהָ. (שְׁמוֹת לט ועי"ש)
וְהָאֲבָנִים עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמָה דְּאִית (י"ב אבנים) י"ב שְׁבָטִים לְתַתָּא,
הַכִּי נִמְי לְעֵילָא תְּרִיסַר שְׁבָטִין, וְאֵינוֹן תְּרִיסַר אֲבָנִין יְקִירִין, וְכְתִיב, (תְּהִלִּים
קכב) שְׁשֶׁם עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבָטֵי יְהוָה (דָּא רְזָא) עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל, דָּא יִשְׂרָאֵל, רְזָא

דלעילא. וכלהו להודות לשם ה', ועל דא והאבנים תהיין על שמות בני ישראל.

פתח רבי חזקיה ואמר, (שמות כח) והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה - אלו אבנים יקרות עליונות שנקראות אבני המקום, כמו שנאמר (בראשית כח) ויקח מאבני המקום, והרי פרשוה. והאבנים על שמות בני ישראל, כמו שיש שנים עשר שבטים למטה, כך גם למעלה שנים עשר שבטים, והם שתים עשרה אבנים יקרות, וכתוב (תהלים קכב) ששם עלו שבטים וגו'. עדות לישראל - זה ישראל, סוד שלמעלה, וכלם להודות לשם ה', ועל זה והאבנים תהיין!! על שמות בני ישראל.

וכמה דאית י"ב שעי ביממא, הכי אית י"ב שעי בליליא, ביומא לעילא, בליליא לתתא, כלא דא לקבל דא, הני י"ב שעי דבליליא מתפלגי לתלת פלגאן, וכמה ממני תריסין קיימי תחותיהו, דרגין על דרגין, כלהו ממנו בליליא, ונטלי טרפא בקדמיתא.

וכמו שיש שתים עשרה שעות ביום, כך יש שתים עשרה שעות בלילה. ביום למעלה, ובלילה למטה. הפל זה כנגד זה. השתים עשרה שעות של הלילה הללו מתחלקות לשלשה חלקים, וכמה ממני מגנים עומדים תחתיהם דרגות על דרגות, כלם ממנים בלילה, ונטלים טרף בהתחלה.

וכדין פד אתפליג ליליא, קיימין תרין (סתרין) סדרין מסטרא דא, ותרין סדרין מסטרא אחרא, (ס"א ודא) ורוחא עלאה נפק (ס"א נשיב) בינייהו, וכדין כל אינון אלנין דבגנתא דעדן, כלהו פתחי שירתא, וקודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן. הדא הוא דכתיב, (דברי הימים א יז) אז ירננו עצי היער מלפני יי, כי בא לשפוט את הארץ. כמה דכתיב, (ישעיה יא) ושפט בצדק דלים. בגין דמשפט עאל בינייהו ואתמליא מנה (ס"א מניה) גן עדן.

ואז כשנחלק הלילה, עומדים שני [סתרין] סדרים מצד זה ושני סדרים מצד אחר, [וזה] ורוח עליונה יוצאת [נושבת] ביניהם, ואז כל אותם האילנות שבגן עדן, כלם פותחים בשירה, והקדוש ברוך הוא נכנס בגן עדן. זהו שכתוב אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפט את הארץ, כמו שכתוב (ישעיה יא) ושפט בצדק דלים. משום שמשפט נכנס ביניהם ומתמלא ממנה [ממנו] גן עדן.

וְרוּחָא דְצַפּוֹן אֲתַעַר בְּעֵלְמָא, וְחֻדְוָה אֲשַׁתְּכַח וְנָשִׁיב הֵהוּא רּוּחָא בְּאִינוֹן
בוֹסְמִין, וְסֻלְקִין רִיחִין לְעֵילָא, וּמִתַּעֲטְרִין (ס״א ומתערין) צְדִיקָא בְּעֵטְרִיָּהוּ,
וּמִתְהַנּוּ מְגוֹ זִינָא דְאַסְפְּקֻלְרִיָּא דְנְהָרָא.

רוּחַ צַפּוֹן מִתְעוֹרֶרֶת בְּעוֹלָם, וְחֻדְוָה נִמְצָאת, וְנוֹשֶׁבֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ
בְּאוֹתָם בְּשָׂמִים, וְעוֹלָיִם רִיחוֹת לְמַעְלָה, וּמִתַּעֲטְרִים [ומתעוררים]
הַצְּדִיקִים בְּעֵטְרוֹתֵיהֶם וְנִהְנֵיִם מִתּוֹד זִי הָאֲסְפְּקֻלְרִיָּה הַמְּאִירָה.

דף רלב ע״א

זָכְאִין אִינוֹן צְדִיקָא, דְּזָכְאֵן לְהֵהוּא נְהוֹרָא עֲלָאָה, וְהֵהוּא נְהוֹרָא
דְּאַסְפְּקֻלְרִיָּא דְנְהָרָא, נְהִיר לְכָל סְטְרִין, וְכָל חַד וְחַד מְאֵלִין צְדִיקָא,
נְטִיל לְחוּלְקִיָּה בְּדָקָא חֲזִי לִיָּה, וְהוּהוּ נְטִיל (ס״א והכי נהיר) כָּל חַד וְחַד כְּפוּם
עוֹבְדוּי דְעֵבֵד בְּהֵאֵי עֵלְמָא, (מאִינוֹן) אֵית מְנַהוֹן דְּמִתְכַּסְפִּי, מִהֵהוּא נְהִירו
דְּנְטִיל חֲבְרִיָּה (דף רלב ע״א) וְתִיר וְנְהִיר, וְהֵא אוֹקְמוּהָ.

אֲשְׁרֵיהֶם הַצְּדִיקִים שְׂזוֹכִים לְאוֹתוֹ הָאוֹר הָעֵלְיוֹן, וְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל
הָאֲסְפְּקֻלְרִיָּה הַמְּאִירָה מְאִיר לְכָל הַצְּדִידִים, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד
מִהַצְּדִיקִים הִלְלוּ נוֹטֵל אֶת חֶלְקוֹ כְּרְאוּי לוֹ, וְהִיָּה נוֹטֵל [וכך מאיר] כָּל
אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַעֲשָׂיו שְׁעֵשָׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה. יֵשׁ מֵהֶם שְׂמִתְבִּישִׁים
מְאוֹתוֹ אוֹר שְׁנֵטֵל חֲבֵרָם יוֹתֵר וּמְאִיר, וְהִרִי פִּרְשׁוּהָ.

חוּלְקִיָּה דְלִילָא, מְכַד שְׂאֲרֵי לִילָא לְמִיעַל. כְּמָה גְרִדִּינִי נְמוּסִין מִתַּעֲרִין,
וְשִׁטְאֵן בְּעֵלְמָא, וּפְתַחִין (קע״ב ע״ב) סְתִימִין, וּלְבַתֵּר כְּמָה זִינִין לְזַנְיָהוּ, כְּמָה
דְּאוּקִימְנָא. וּכְדִין כַּד אֲתַפְּלִיג לִילָא, סְטְרָא דְצַפּוֹן נְחִית (נהיר נהירו) מְעִילָא
לְתַתָּא, וְאַחִיד בֵּיהַ בְּלִילָא, עַד תִּרִין חוּלְקִין דְלִילָא.

חֶלְקוֹ שֶׁל הַלִּילָה, מְכָאֵן מִתְחִיל הַלִּילָה לְהַכְּנִס. כְּמָה שׁוֹמְרֵי הַחֹק
מִתְעוֹרְרִים וּמְשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם וּפּוֹתַחִים הַסְּגוּרִים, וְאַחַר כֵּן כְּמָה
מִינִים לְמִינֵיהֶם, כְּמוֹ שְׂבֵאֲרָנוּ. וְאַז, כְּשֶׁנִּחְלַק הַלִּילָה, צַד צַפּוֹן יוֹרֵד
[מאיר הארה] מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה, וְאוֹחֵז בְּלִילָה עַד שְׁנֵי חֶלְקִים שֶׁל הַלִּילָה.

וּלְבַתֵּר סְטְרָא דְדָרוּם אֲתַעַר, עַד דְּאֲתִי צַפְרָא. וְכַד אֲתִי צַפְרָא, כְּדִין דָּרוּם
וְצַפּוֹן אֲחִידוּ בֵּיהַ, וּכְדִין אֲתֵאֵן יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, סֻלְקִין לָהּ בְּצִלוֹתֵהוֹן

וּבְעוֹתָהוֹן לְעִילָא, עַד דְּסַלְקָא וְאַתְגַּנִּיזַת בֵּינֵיהוּ. וְנִטְלָא בְּרַכָּאן מִרִישָׁא
(דמלכא) דְּכָל רִישֵׁין.

אַחַר כֵּן מִתְעוֹרַר צַד דְּרוֹם, עַד שְׁמַגִּיעַ הַבְּקָר, וְכִשְׁמַגִּיעַ הַבְּקָר אָז
הַדְּרוֹם וְהַצִּפּוֹן אוֹחֲזִים בּוֹ, וְאָז בָּאִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, מְעַלִּים אוֹתָהּ
בְּתַפְלוּתֵיהֶם וּבְקִשּׁוֹתֵיהֶם לְמַעְלָה, עַד שְׁעוּלָה וְנִגְנָזַת בֵּינֵיהֶם, וְנוֹטְלַת
בְּרַכּוֹת מִהֲרָאשׁ [של המלך] שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים.

וְאַתְבְּרַכָּא מִהֵהוּא טְלָא דְאַתְמַשְׁכָּא מְלַעֲיָלָא. וּמִהֵהוּא טְלָא פְּרִישׁ לְכַמָּה
סְטָרִין, וְכַמָּה רַבּוּן אֶתְזָנוּ מֵנִיָּה מִהֵהוּא טְלָא, וּמֵנִיָּה עֶתִידִין לְאַחֲרֵיָּא
מִיִּתְיָא. הֵדָּא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה כו) הִקִּיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם כִּי טַל אֲרוֹת
טְלָא. טְלָא מֵאִינוּן נְהוּרִין עֲלָאִין דְּנְהָרִין לְעִילָא.

וּמִתְבְּרַכַת מֵאוֹתוֹ הַטַּל שְׁנַמְשֵׁךְ מְלַמְעָלָה, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל נֶחְלַק לְכַמָּה
צְדָדִים, וְכַמָּה רַבּוֹת נְזוּנִים מֵאוֹתוֹ הַטַּל, וּמִמְנוּ עֶתִידִים לְהַחֲיוֹת
הַמֵּתִים. זֶהוּ שְׁכָתוּב (ישעיה כו) הִקִּיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם כִּי טַל אֲרוֹת טְלָא,
טַל מֵאוֹתָם הָאֲרוֹת הַעֲלִיּוֹנִים שְׁמֵאִירִים לְמַעְלָה.

עַד דְּהוּוּ יְתָבִי אֶתְפְּלִיג לִילָא, אָמַר לִיה רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסִי, הַשְּׁתָּא
רוּחָא דְצִפּוֹן אֶתְעַר, וְלִילָא אֶתְפְּלִג, וְהַשְּׁתָּא עֲדָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא
תְּאִיב לְקַלְהוֹן דְּצַדִּיקָא בְּהַאי עֲלָמָא, אִינוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוּרֵיָּתָא. הַשְּׁתָּא
קוּדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא צִיִּית (לקול מלייהו) לֹן בְּהַאי אֶתְר, לָא נְפִסוּק מִלֵּי
דְּאוּרֵיָּתָא.

עַד שְׁהִיוּ יוֹשְׁבִים, נֶחְלַק הַלֵּילָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסִי, עֲכָשׁוּ
רוּחַ צִפּוֹן מִתְעוֹרַרְת וְהַלֵּילָה נֶחְלַק, וְכַעַת הַזְּמַן שְׁהַקְדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא
מִתְאַוָּה לְקוֹל הַצַּדִּיקִים שְׁבַעוּלָם הַזֶּה, אוֹתָם שְׁעוֹסְקִים בְּתוֹרָה. כַּעַת
הַקְדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא מְקַשֵּׁיב [לקול דבריהם] לָנוּ בְּמִקּוֹם הַזֶּה, לָא נְפִסִיק
בְּדַבְרֵי הַתּוֹרָה.

פְּתַח וְאָמַר, הַמְּלָאךָ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רַע, הָא אֶתְמַר וְאוּקְמוּהָ. אֲבַל תָּא
חֲזִי, כְּתִיב, (שמות כג) הִנֵּה אֲנֹכִי שׁוֹלַח מְלָאךְ וְגוֹ', דָּא הוּא מְלָאךְ דְּאִיהוּ
פְּרוּקָא דְעֲלָמָא, נְטִירוֹ דְּבִנֵי נְשָׂא, וְהַאי אִיהוּ דְּאֶזְמִין בְּרַכָּאן לְכָל עֲלָמָא,
בְּגִין דְּאִיהוּ נְטִיל לֹן בְּקַדְמֵיתָא, וּלְבַתֵּר אִיהוּ אֶזְמִין לֹן בְּעֲלָמָא. וּבְגִין דָּא
כְּתִיב, הִנֵּה אֲנֹכִי שׁוֹלַח מְלָאךְ לְפָנֶיךָ. (שמות לג) וְשַׁלַּחְתִּי לְפָנֶיךָ מְלָאךְ.

פָּתַח וְאָמַר, הַמְּלֶאֱךָ הַגָּאֵל אֶתִּי מִכָּל רָע. הֲרֵי נִתְבָּאָר וּפְרָשִׁיָהּ, אֲבָל בֵּא רְאִיָה, פְּתוּב (שמות כג) הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלַח מְלֶאֱךָ וְגוֹ', זֶהוּ מְלֶאֱךָ גּוֹאֵל הָעוֹלָם, שְׁמִירָתָם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְזֶהוּ שְׁפִזְמִין בְּרִכּוֹת לְכָל הָעוֹלָם, מְשׁוּם שֶׁהוּא נוֹטֵל אוֹתָם בְּהִתְחַלָּה, וְאַחַר כֵּן הוּא מְזַמֵּן אוֹתָם לְעוֹלָם, וְלָכוֹן פְּתוּב הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלַח מְלֶאֱךָ לְפָנֶיךָ. (שם לו) וְשִׁלַּחְתִּי לְפָנֶיךָ מְלֶאֱךָ.

וְהֵאֵי אִיהוּ מְלֶאֱךָ דְלִזְמַנִּין דְכָר וְלִזְמַנִּין נוֹקְבָא, וְהֵכִי אִיהוּ. דְבִזְמַנָּא דְאִיהוּ אֲזַמִּין בְּרִכָּאן לְעֵלְמָא (לעילא), כְּדִין אִיהוּ דְכָר, וְאֶקְרִי דְכָר. כְּדִכּוּרָא דְאֲזַמִּין בְּרִכָּאן (לתתא) לְנוֹקְבָא, הֵכִי אִיהוּ אֲזַמִּין בְּרִכָּאן לְעֵלְמָא. וּבִזְמַנָּא דְקִיָּמָא בְּדִינָא עַל עֵלְמָא, כְּדִין אֶקְרִי נוֹקְבָא. כְּנוֹקְבָא דְאִיהוּ עוֹבְרָא, הֵכִי אִיהוּ אֲתַמְלִי מִן דִּינָא, וְכְדִין אֶקְרִי נוֹקְבָא. וְעַל דָּא לִזְמַנִּין אֶקְרִי דְכּוּרָא, וְלִזְמַנִּין אֶקְרִי נוֹקְבָא, וְכֻלָּא רְזָא חֲדָא.

וְזֶהוּ מְלֶאֱךָ שְׁלַפְעָמִים זָכָר וְלַפְעָמִים נְקֵבָה, וְכֵן הוּא, שְׁבִזְמַן שֶׁהוּא מְזַמִּין בְּרִכּוֹת לְעוֹלָם [למעלה], אִזְ הוּא זָכָר וְנִקְרָא זָכָר. כְּזָכָר שְׁפִזְמִין בְּרִכּוֹת [למעלה] לְנְקֵבָה, כֵּן הוּא מְזַמִּין בְּרִכּוֹת לְעוֹלָם. וּבִזְמַן שֶׁעוֹמֵד בְּדִין עַל הָעוֹלָם, אִזְ נִקְרָא נְקֵבָה, כְּנְקֵבָה הַמְעַבְרָת, כֵּן הוּא מְתַמְלָא מִן חֲדִין, וְאִזְ נִקְרָא נְקֵבָה. וְעַל זֶה לַפְעָמִים נִקְרָא זָכָר וְלַפְעָמִים נִקְרָא נְקֵבָה, וְהַכֵּל סוּד אֶחָד.

כְּגוּוֹנָא דָּא כְּתִיב, (בראשית ג) וְאֵת לַהֵט הַחֲרֵב הַמְתַּהַפֵּכֶת, מְלֶאֱכִין אִית שְׁלוּחוֹ בְּעֵלְמָא, דְמְתַהַפֵּכִין לְכַמָּה גּוּוֹנִין, לִזְמַנִּין נוֹקְבִי, לִזְמַנִּין דְכּוּרִי, לִזְמַנִּין דִּינָא, לִזְמַנִּין רַחֲמִי, וְכֻלָּא בְּחַד גּוּוֹנָא. כְּגוּוֹנָא דָּא הֵאֵי מְלֶאֱךָ, בְּגוּוֹנִין סְגִיָּאִין אִיהוּ, וְכָל גּוּוֹנִין דְעֵלְמָא, כְּלָהוּ אִיתְנָהוּ בְּהֵאֵי אֲתֵר. וְרְזָא דָּא, (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵנֵי בְּיּוֹם הַגֶּשֶׁם כֹּן מַרְאֵה הַנֶּגֶה סְבִיב הוּא מַרְאֵה דְמוֹת כְּבוֹד ה'. וְכַמָּה דְאִית בֵּיהּ כָּל אֵינוֹן גּוּוֹנִין, הֵכִי נְמִי אֲנַהִיג לְכָל עֵלְמָא:

כְּמוֹ זֶה פְּתוּב (בראשית ג) וְאֵת לַהֵט הַחֲרֵב הַמְתַּהַפֵּכֶת. יֵשׁ מְלֶאֱכִים שְׁלוּחִים בְּעוֹלָם שְׁמִתְהַפֵּכִים לְכַמָּה גּוּוֹנִים, לַפְעָמִים נְקֵבוֹת לַפְעָמִים זָכָרִים, לַפְעָמִים דִּין לַפְעָמִים רַחֲמִים, וְהַכֵּל בְּגוּוֹן אֶחָד. כְּמוֹ זֶה הַמְּלֶאֱךָ הַזֶּה הוּא בְּגוּוֹנִים רַבִּים, וְכָל הַגּוּוֹנִים שֶׁבְּעוֹלָם יִשְׁנִם בְּמִקּוֹם הַזֶּה, וְסוּד זֶה (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵנֵי בְּיּוֹם הַגֶּשֶׁם כֹּן מַרְאֵה הַנֶּגֶה סְבִיב הוּא מַרְאֵה דְמוֹת כְּבוֹד ה'. וְכַמָּה שְׁיֵשׁ בּוֹ כָּל אֵלוֹ הַגּוּוֹנִים, כֵּן גַּם מְנַהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם.

תוספתא

רחימי עלאי, מארי דסכלתנו אסתכלו, הורמני ידיעו בקולפי דסיכתא, קריבו למנדע, מאן מנכוו מארי דעייניו בסכלתנו, וידע בשעתא דסליק ברעויתא דרזא דרזיו, לאפקא תלת גוונין כחדא כליקו, ואינון, חנור וסומק וירוק, תלת גוונין כחדא אשתליבאן דא עם דא, מזדווגו (ס"א מזדלגו) דא עם דא, מגרופיא תתאה אצטבע, ונפקא מגו גוונין אליו. וכל גוונין אליו, אתחזון בהאי. חיזו איהו לאסתכלא, פעינא דבדולחא אתחזי בשעתא. כגוונא דבטש בגוה, הכי אתחזי לבר. אליו תלת גוונין סחרו להאי, וגוונא אזלא סלקא ונחתא קסטורין דקטרא קביעי בגוון (ס"א בגוה). גוונין סחרין (ס"א גוונין) כליקו כחדא, סלקין לה לעילא ביממא, ונחתא בלילא. שרגא דדליק אתחזי בלילא, ביממא אסתתרת נהורא, טמירא במאתו וארבעין ותמניא עלמין, כלהו אזלון לגוה (ס"א בגינה) מלעילא לתתא, גו תלת מאה ושתי וחמש שייפין גניזא ואתפסיא לתתא. מאן דמפשפש לאשכחא לה, יתבר גדפין קליפין טמירין, ויפתח תרעין. מאן דזכי למיחמי, יחמי גו ידיעה וסכלתנו, כמאן דחמי בתר כותלא. בר מן משה נביאה מהימנא עלאה, דהוה חמי ליה עינא בעינא, לעילא באתר דלא אתיידע. מאן דלא זכי, דחו ליה לבר, כמה חבילי טהירין אזדמנו לגביה, אזדמנו נפקי עליה, ואפיקו ליה דלא יסתפל בענוגא דמלכא. ווי לון לאינון חייבין דעלמא, דלא זכאן לאסתכלא, כמא דאת אמר, (במדבר ד) ולא לבאו לראות כבלע את הקדש וגו'. אמר רבי יהודה, מסתפל הוינא, והא מגו זהירין אליו, מסתפלן נשמתהון דצדיקא, כד אתדבקו בהאי אתר, מגו זהירין אליו מסתפלן נשמתהון דצדיקא. אינון גוונין, סלקין ואתכלילן כחדא. זכאה איהו מאן דידע לאכללא וליחדא כלהו כחדא, לאתקנא כלא באתר דאצטריד לעילא לעילא, וכדין אתנטיר בר נש בהאי עלמא, ובעלמא דאתי. (ע"כ תוספתא):

אהובים עליונים, בעלי התבונה, התבוננו. מושלים היודעים בהכאת ההבטה התקרבו לדעת, מי מכם בעלי עינים בתבונה, ויודע בשעה שעולה ברצון של סוד הסודות להוציא שלשה גונים פלולים כאחד, והם לבן אדם וירק, שלשה גונים משלבים כאחד זה בזה, מתלחדים זה עם זה. מגרפה תחתונה נצבעת ויוצאת מתוך הגונים הללו. וכל הגונים האלו נראים בזה, מראה הוא להסתפל, כעין הבדלח נראה בשעה. כמו שמכה בתוכה, כך נראה בחוץ. שלשת הגונים הללו סובבים את זה, והגון הולך, עולה ויורד. היכלות הקשר קבועים בגון [בתוכה]. גונים מקיפים [גונים] פלולים כאחד, מעלים אותה למעלה ביום ומורידים בלילה. נר שדולק נראה בלילה. ביום נסתר האור ומתחבא במאתים ארבעים ושמונה עולמות, שכלם הולכים לתוכה [בשבילה] מלמעלה למטה בתוך שלש מאות ששים וחמשה איברים גנוזה, ומכוסה למטה. מי שמחפש למצא אותה, ישבר כנפים קלפות נסתרות ויפתח שערים. מי שזוכה לראות, יראה תוך ידיעה ותבונה כמי שרואה אחר הכתל, פרט למשה הנביא הנאמן העליון שהיה רואה אותה עין בעין, למעלה במקום שלא ידוע. מי שלא זוכה, דוחים אותו החוצה. כמה קבוצות בעלי דין מזדמנים אליו, מזדמנים ויוצאים עליו, ומוציאים אותו שלא יסתפל בענג המלך. אוי להם

לְאוֹתָם הִרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זֹכִים לְהִסְתַּכֵּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יָבֹאוּ לְרֵאוֹת כְּבִלְעַת אֶת הַקֹּדֶשׁ וְגו' . אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֵייתִי מִסְתַּכֵּל, וְהָרִי מִתּוֹךְ הַזְּהָרִים הִלְלוּ מִסְתַּכְּלוֹת נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, כְּשֶׁנִּדְבְּקוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. מִתּוֹךְ הַזְּהָרִים הִלְלוּ מִסְתַּכְּלוֹת נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. אוֹתָם גּוֹנִים עוֹלִים וְנִכְלָלִים כְּאַחַד. אֲשֶׁרֵי מִי שִׂוֵּדַע לְהַכְלִיל וּלְיַחַד אֶת כָּלֵם כְּאַחַד, לְתַקֵּן הַכֹּל בַּמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה, וְאִזּוֹ נִשְׁמַר הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. (ע"כ תוספתא)

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (תהלים צט) וְעַז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהַב אֶתְּהָ כּוֹנֵנֶת מִיִּשְׂרָאֵל וְגו' . וְעַז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהַב, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְעַז מֶלֶךְ, תּוֹקְפָא דְאַתְקִיף קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לָאוּ אִיהוּ אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, דְּהָא בְּמִשְׁפָּט אֲתַקִּיִּים אֲרַעָא. כְּמָא דְאַתְ אָמַר, (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֲרָץ.

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (תהלים צט) וְעַז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהַב אֶתְּהָ כּוֹנֵנֶת מִיִּשְׂרָאֵל וְגו' . וְעַז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהַב - זֶה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְעַז מֶלֶךְ - תַּקֵּף שְׂמִיחָתְךָ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא אִינוּ אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, שֶׁהָרִי בְּמִשְׁפָּט עוֹמֶדֶת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֲרָץ.

וּבְגִין כֶּךָ, וְעַז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהַב, וְלֹא (אתקף) אֲתַתְּקֶנֶת כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, בְּגִין דְּמִתְמָן אֲתַזְנֶנֶת, וְכָל בְּרַכָּאוֹ דְּנִטְלָא, מִתְמָן נִטְלָא. וּבְגִין כֶּךָ וְעַז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהַב, כָּל תְּאִיבוֹ, וְכָל רְחִימוֹ דִּילְהָ לְקַבֵּיל מִשְׁפָּט. אֲתַה כּוֹנֵנֶת מִשְׁרִים, רְזָא (קצ"ב ע"א בסתרי תורה) דְּתַרְוִין כְּרוּבִים לְתַתָּא, דְּאִינוּן תַּקּוּנָא וַיִּישׁוּבָא דְעַלְמָא, וְהָא אֲתַמַּר.

וּמִשׁוּם כֶּךָ, וְעַז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהַב, וְלֹא [מתחזקת] נִתְקַנֶּת כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, מִשׁוּם שְׂמִשָּׁם נְזוּיִנִית, וְכָל הַבְּרָכוֹת שְׁנוּטְלָת, הִיא נוּטְלָת מִשָּׁם, וְלָכֵן וְעַז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהַב - כָּל הַתְּשׁוּקָה וְכָל הָאֲהָבָה שְׁלָהּ כְּנִגְדַּת הַמִּשְׁפָּט. אֲתַה כּוֹנֵנֶת מִיִּשְׂרָאֵל - סוּד שֶׁל שְׁנֵי הַכְּרוּבִים לְמַטָּה, שֶׁהֵם תַּקּוּן וַיִּישׁוּב הָעוֹלָם, וְהָרִי נִתְבָּאָר.

רַבִּי (יצחק) חִזְקִיָּה פְּתַח וְאָמַר, (תהלים קלה) הִלְלוּ יְהוָה הִלְלוּ עַבְדֵי ה' הִלְלוּ אֶת שֵׁם ה', הָאִי קָרָא אִית לְאַסְתַּכְּלָא בֵּיהּ, בִּיּוֹן דְּאָמַר הִלְלוּיָהּ, אֲמַאי הִלְלוּ עַבְדֵי ה', וּלְבַתֵּר הִלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. אֶלָּא הִכִּי תַנִּינָן, מֵאֵן דְּמִשְׁבַּח (לחדא) לְאַחֲרָא, אֲצִטְרִיךְ לְשַׁבְּחָא לִיהּ כְּפּוּם יְקָרִיָּה, וּכְפּוּם יְקָרִיָּה הִכִּי אֲצִטְרִיךְ שְׁבַחִיָּה, וְתַנִּינָן מֵאֵן דְּמִשְׁבַּח לְאַחֲרָא, בְּשַׁבְּחָא דְלִית בֵּיהּ, הוּא גְלִי (גלותא) וּסְבַב גְּנוּתִיָּה, וְצָבִי לְגַלְאָה לִיהּ. וְעַל דָּא, מֵאֵן דְּעַבִּיד הַסְּפָדָא עַל בַּר נֶשׁ,

אצטריך פפום יקריה, ולא יתיר. דמגו שבחיה אתי לגנותיה, ובכלא
שבחא אצטריך פפום יקריה.

רבי חזקיה פתח ואמר, (תהלים קיג) הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם
ה'. בפסוק זה יש להתבונן בו. פיון שאמר הללויה, אז למה הללו עבדי
ה', ואחר כך הללו את שם ה'? אלא כך שנינו, מי שמשבח את [האחד]
האחר, צריך לשבחו לפי כבודו, ולפי כבודו כך צריך שבחו. ושנינו,
מי שמשבח את האחר בשבח שאין בו - הוא מגלה [גלוי ומסבב] את
גנותו, ורוצה לגלות אותו. ועל זה מי שעושה הפסד על בן אדם, צריך
כפי כבודו ולא יותר, שמתוך שבחו בא לגנותו, ובכל שבח צריך לפי
כבודו.

תא חזי, הללויה, הכא אית שבחא עלאה דמארי דכלא. אתר דלא שלטא
ביה עינא למנדע ולאסתכלא (ס"א אתר), דאיהו טמירא דכל טמירין. ומאן
איהו, י"ה. שמא עלאה על כלא.

בא ראה, הללויה, כאן יש שבח עליון של רבון הכל, מקום שאין העין
שולטת בו לדעת ולהתבונן [מקום], שהוא טמיר של כל הטמירים,
ומיהו? י"ה, שם עליון על הכל.

ובגין כך הללויה, שבחא ושמא כחדא, כלין כחדא. והכא סתים מלה
דאמר הללויה, ולא אמר מאן הללויה, למאן אמרו הללו, אלא כמה די"ה
סתים, הכי שבחא דשבוחי סתים אינון, דמשבחי לא ידענא מאן אינון,
והכי אצטריך למהוי כלא סתים, ברזא עלאה. ולבתר דסתים ברזא
עלאה, גלי ואמר, הללו עבדי ה' הללו את שם ה'. בגין דדא איהו אתר
דלא סתים כההוא עלאה טמירא דכל טמירין. דא הוא אתר דאקרי שם,
כמא דאת אמר, (שמואל ב ו) אשר נקרא שם שם ה'.

ומשום כך הללויה, שבח ושם כאחד, כלולים כאחד, וכאן נסתר
הדבר שאמר הללויה ולא אמר מי הללויה, למי אמרו הללו? אלא
כמו שי"ה נסתר, כך שבח שמשבחים הם נסתרים, שמשבחים לא
ידענו מי הם, וכך צריך הכל להיות נסתר בסוד עליון. ואחר שנסתר
בסוד עליון, גלה ואמר הללו עבדי ה' הללו את שם ה', משום שזהו
מקום שלא נסתר, כאותו עליון הטמיר של כל הטמירים. זהו מקום
שנקרא שם, כמו שנאמר (שמואל ב ו) אשר נקרא שם שם ה'.

קדמאָה סתים דלא (סייא דא) גליא, (תניינא) סתים וגליא, ובגין דקיימא
באתגלייא, אמר אינון דקא משבחי להווא אתר, מאן אינון. וקאמר
דאינון עבדי ה', דאתחזון לשבחא לאתר דא.

הראשון נסתר שאינו [זה] גלוי. [השני] נסתר וגלוי. ומשום שעומד
בהתגלות אִמֵר, אותם שמשבחים לאותו מקום מי הם? וְאָמַר שֶׁהֵם
עבדי ה' הֲרֵאוּיִים לְשַׁבַּח אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה.

יהי שם ה' מבורך, מאי שנא דקאמר יהי. אלא יהי, רזא דאמשכותא
מהווא אתר עלאה, דאיהו סתים דקאמרן, דאיהו י"ה, עד רזא דברית,
דאיהו יו"ד תתאה, כגוןא דיו"ד עלאה, שירותא כסופא.

יהי שם ה' מבורך, מה שונה שאמר יהי? אלא יהי - סוד ההמשכה
מאותו מקום עליון, שהוא נסתר, כמו שאמרנו, שהוא י"ה, עד סוד
הברית שהוא יו"ד תחתונה, כמו שיו"ד העליונה, הראשית כסוף.

ובגין כך יהי, רזא דאמשכותא מטמינא דכל טמירין, עד דרגא תתאה.
ובמלה דא אתקיים כל עובדא דבראשית. כמא דאת אמר, (י"ו ע"ב) יה"י
רקיע, יה"י מאורות, יה"י אור. בכל אינון עובדין דלעילא כתיב יהי.

ומשום כך יהי, סוד ההמשכה מטמיר של כל הטמירים עד הדרגה
התחתונה, ובדבר הזה מתקיים כל מעשה בראשית, כמו שאמר יה"י
רקיע, יה"י מארות, יה"י אור. בכל אותם המעשים שלמעלה כתוב
יהי.

דף רלג ע"א

בכל אינון עובדין דלתתא, לא כתיב יה"י. בגין דרזא דא דאיהו (סייא
אמשכותא) מרזא עלאה, סתימין דכל סתימין, לא אתקיים אלא במלין
עלאי דלעילא, ולא אתמר באינון (דף רלג ע"א) מלין תתאין דלתתא.

בְּכֹל אוֹתָם מַעֲשִׂים שְׁלֹמֶטָה לֹא כָּתוּב יְהִי, מִשּׁוּם שֶׁשׂוּד זֶה שֶׁהוּא
[המשכה] מְסוּד עֲלִיּוֹן, נִסְתֵּר כָּל הַנְּסִתָּרִים, לֹא מִתְקִיִּם אֲלָא בְּדַבְרֵי
עֲלִיּוֹנִים שְׁלֹמֶעֱלָה, וְלֹא נֶאֱמַר בְּאוֹתָם דְּבָרִים תַּחְתּוֹנִים שְׁלֹמֶטָה.

וּבְדָא מִתְבְּרַךְ שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּכֻלָּא, וְעַל דָּא כְּתִיב יְהִי שֵׁם יי מְבֹרָךְ וְגו',
מִמְזַרְח שְׁמֵשׁ עַד מְבוֹאוֹ, דָּא אֲתֵר עֲלָאָה, דְּקָא נְהִיר מְנִיָּה שְׁמֵשָׁא, וְנְהִיר
לְכֻלָּא. וְדָא הוּא אֲתֵר דְּרִישָׁא עֲלָאָה סְתִימָאָה.

וּבְזֶה מִתְבְּרַךְ הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בְּכֹל, וְעַל זֶה כְּתוּב יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ וְגו',
מִמְזַרְח שְׁמֵשׁ עַד מְבוֹאוֹ. זֶה מְקוֹם עֲלִיּוֹן שְׁמֵיִרָה מִמְנוּ הַשְּׁמֵשׁ
וּמְאִיר לְכֹל, וְזֶהוּ מְקוֹם שֶׁל הָרֵאשׁ הָעֲלִיּוֹן הַנְּסִתָּר.

וְעַד מְבוֹאוֹ, דָּא הוּא אֲתֵר קִשְׂרָא, דְּאֲתִקְשֵׁר בֵּיה מְהִימְנוּתָא כְּדָקָא חֲזִי,
וּמִתְמַן נִפְקוּ בְּרַכָּאן לְכֻלָּא, וְעֲלֵמָא מְהֵכָא אֲתִנּוּ, כְּמָה דְּאֲתִמַּר. וּבְגִין כְּדָ
קִיִּימָא הָאִי אֲתֵר לְאֲתִנּוּ מַעֲלֵלָא, וְלֹאֲתִבְרַכָּא מִתְמַן. וְכֻלָּא קִיִּימָא
בְּאֲתִעְרוּתָא דְּלִתְתָּא, דְּמִתְעָרִי אִינוּן עֲבָדֵי יי, כְּדָ מְבָרְכֵי שְׁמָא קַדִּישָׁא,
כְּדָקְאֲמַרְוּ. וּבְגִין כְּדָ דְּאִיהוּ בְּאֲתִגְלִיָּא, כְּתִיב הִלְלוּ עֲבָדֵי יי הִלְלוּ אֶת שֵׁם
יי.

וְעַד מְבוֹאוֹ - זֶהוּ מְקוֹם הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשְׂרֵת בּוֹ הָאֲמוּנָה כְּרָאוּי, וּמִשָּׁם
יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְכֹל, וְהָעוֹלָם מְכָאן נִזּוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּמִשּׁוּם כְּדָ
עוֹמֵד מְקוֹם זֶה לְהִזּוֹן מִלְּמַעְלָה וּלְהִתְבְּרַךְ מִשָּׁם, וְהַכֹּל עוֹמֵד
בְּהִתְעוֹרְרוּת הַתַּחְתּוֹנָה שְׁמַעוֹרְרִים אוֹתָם עֲבָדֵי ה' כְּשֶׁמְבָרְכִים אֶת
הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, כְּפִי שְׁאֲמַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כְּדָ שֶׁהִיא בְּהִתְגַּלּוּת, כְּתוּב הִלְלוּ
עֲבָדֵי ה' הִלְלוּ אֶת שֵׁם ה'.

אֲדִהְכִי הָוָה נְהִיר צְפָרָא, נִפְקוּ מִן מְעַרְתָּא, וּבְהָהוּא לִילְיָא לֹא דְמִיכוּ. אֲזִלוּ
בְּאַרְחָא, כְּדָ נִפְקוּ מֵאִינוּן טוּרִין, יִתְבוּ וְצִלוּ צְלוּתָא. מְטוּ לְחַד כְּפַר, וְיִתְבוּ
תְמַן כָּל הָהוּא יוֹמָא, בְּהָהוּא לִילְיָא נְמוּ, עַד דְּהָוָה פְּלָגוֹת לִילְיָא, קְמוּ
לְאֲתַעְסְקָא בְּאוּרִייתָא.

בִּינְתִּים הָאִיר הַבְּקָר וַיִּצְאוּ מִהַמְעָרָה, וּבְאוֹתוֹ הִלְלִיָּה לֹא יִשְׁנוּ. הִלְכוּ
בְּדָרְךָ. כְּשֶׁיִּצְאוּ מֵאוֹתָם הָהָרִים, יִשְׁבוּ וְהִתְפַּלְלוּ תַּפְּלָה. הִגִּיעוּ לְכַפָּר
אֶחָד וַיִּשְׁבוּ שֵׁם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּאוֹתוֹ הִלְלִיָּה יִשְׁנוּ עַד שֶׁהִיָּה חֲצוֹת
הִלְלִיָּה, וְקָמוּ לְהִתְעַסֵּק בִּתּוֹרָה.

פֶּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לְאִמּוֹר בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ',
וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא, מֵאִי בַּיּוֹם הַהוּא, דְּהָא סְגִי דְקָאֻמַּר וַיְבָרְכֶם. וְתוּ, כֹּל
לְאִמּוֹר כְּתִיב חֶסֶר, וְהִכָּא לְאִמּוֹר בּוּיָיו כְּתִיב, (כִּלְלָא כְתִיב לְאִמַּר, אֲלֵא בּוּיָיו לְאִמּוֹר
כְּתִיב הַכֵּא) מֵאִי שְׁנָא.

פֶּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לְאִמּוֹר בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל
וְגוֹ'. וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא, מַה זֶה בַּיּוֹם הַהוּא? שְׁהָרִי מְסַפֵּיק שְׁאָמַר
וַיְבָרְכֶם. וְעוֹד, כֹּל לְאִמּוֹר כְּתִיב חֶסֶר, וְכֵאן לְאִמּוֹר בָּאוֹת וַיָּיו כְּתוּב,
[שְׁבַכְלָם כְּתוּב לְאִמַּר בְּלִי אוֹת ו', וְכֵאן כְּתוּב לְאִמּוֹר] לְמַה הַשְּׁנוּי?

אֲלֵא רָזָא אִיהוּ, וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא, מֵאִי בַּיּוֹם הַהוּא, רָזָא דְדַרְגָּא
דְּאִתְמַנָּא עַל בְּרַכָּאן לְעִילָא. יוֹם הַהוּא, יוֹם מֵהַהוּא אֲתֵר עֲלָאָה, דְּאִקְרִי
הוּא. וְהָאִי יוֹם הַהוּא, דְּלִית פִּירוּדָא בֵּין יוֹם וּבֵין הוּא, וּבְכָל אֲתֵר הַיּוֹם
הַהוּא, דָּא (הוּא) תְּרִין דְּרָגִין (עֲלֵאיוּ), דְּרָגָא עֲלָאָה וְתַתְּאָה דְּאִינוּן כְּחֻדָּא.

אֲלֵא סוּד הוּא, וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא. מַה זֶה בַּיּוֹם הַהוּא? סוּד הַדְּרָגָה
הַמְּמַנָּה עַל הַבְּרַכּוֹת לְמַעְלָה. יוֹם הַהוּא - יוֹם מְאוּתוֹ מְקוּם עֲלִיוֹן
שְׁנִקְרָא הוּא, וַיּוֹם הַהוּא הִזָּה שְׁאִין פִּירוּדָא בֵּין יוֹם לְבֵין הוּא, וּבְכָל
מְקוּם הַיּוֹם הַהוּא, זֶה [הוּא] שְׁתֵּי דְרָגוֹת [עֲלִיוֹנוֹת], דְּרָגָה עֲלִיוֹנָה
וְתַתְּוֹנָה, שְׁהוּן כְּאַחַת.

וּבְגִין כְּךָ, כִּד בְּעָא יַעֲקֹב לְבָרְכָא לְבִנּוּי דְיוֹסֵף, בְּרִידָא לֹון בְּיַחְוּדָא דְלְעִילָא
וְתַתְּאָא כְּלֵהוּ כְּחֻדָּא, (ס"א לְאִמּוֹר בּוּא"וּ, שְׁנַכְלָל בּוּא"וּ בִּינִיָּהוּ, עַל דָּא יַיְחַד לֹון בִּיחְוּדָא
דְלְעִילָא כִּלְהוּ כְּחֻדָּא) בְּגִין דְּיַתְקִיָּים בְּרַכְתְּהוֹן, וּלְבַתֵּר כְּלִיל כְּלָא כְּחֻדָּא. וְאָמַר,
בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל (לְאִמַּר). מֵאִי בְּךָ. וְדָאִי דָּא רָזָא דְיַחְוּדָא, בְּקִדְמִיתָא מְתַתְּאָא
לְעִילָא (ס"א יוֹם הַהוּא מְתַתָּא לְעִילָא), וּלְבַתֵּר נְחִית לְאִמְצָעִיתָא וּלְתַתְּאָא. לְאִמּוֹר
בּוּא"וּ הָא אִמְצָעִיתָא. וּלְבַתֵּר נְחִית לְתַתְּאָא בְּךָ. וְהִכִּי הוּא גָאוֹת כְּדָקָא חֲזִי,
מְתַתְּאָא לְעִילָא וּמְעִילָא לְתַתְּאָא.

וּמְשׁוּם כְּךָ, כְּשֶׁרְצָה יַעֲקֹב לְבָרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, בְּרַכֶּם בְּיַחְוּדָא שְׁלַמְעֵלָה
וּמְטָה כְּלָם כְּאַחַד, [לְאִמּוֹר בּוּא"וּ, שְׁנַכְלָל בּוּא"וּ בִּינִיָּהוּ, עַל זֶה יַיְחַד אוֹתָם בִּיחְוּדָא שְׁלַמְעֵלָה
כִּלְם כְּאַחַד] כְּדִי שְׁתַּתְּקִים בְּרַכְתֶּם, וְאַחַר כְּךָ כְּלָל הַכֹּל כְּאַחַד וְאָמַר בְּךָ
יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל [לְאִמַּר]. מַה זֶה בְּךָ? וְדָאִי זֶה סוּד הַיַּחְוּדָא, בְּתַתְּאָה מְלֻמְטָה
לְמַעְלָה [יוֹם הַהוּא מְלֻמְטָה לְמַעְלָה], וְאַחַר כְּךָ יוֹרֵד לְאִמְצָע וּלְמְטָה. לְאִמּוֹר -

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הָרִי הָאֶמְצֵעַ. וְאַחַר כֵּן יוֹרֵד לְמִטָּה בֶּן, וְכֵן הוּא יָפֵה כְּרֵאוֹי,
מִלְמִטָּה לְמַעְלָה, וּמִמַּעְלָה לְמִטָּה.

בֶּן יִבְרָךְ יִשְׂרָאֵל, מֵאֵי יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סָבָא. יְבוֹרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֹא כְּתִיב, אֱלֹהֵי
יִבְרָךְ, דְּהָא יִשְׂרָאֵל נָטִיל בְּרַכָּאן מְלַעֲיָלָא, וּלְבַתֵּר אִיהוּ מְבָרַךְ לְכֻלָּא, בְּהָאֵי
דְרָגָא תַּתְּאָה דִּי יִקָּא, דְקָאֵמַר בֶּן יִבְרָךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר.

בֶּן יִבְרָךְ יִשְׂרָאֵל, מַה זֶה יִשְׂרָאֵל? יִשְׂרָאֵל הַזֶּקֶן. לֹא כְּתוּב יִבְרָךְ יִשְׂרָאֵל,
אֱלֹהֵי יִבְרָךְ, שֶׁהָרִי יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, וְאַחַר כֵּן הוּא מְבָרַךְ
אֶת הַכֹּל בְּדִרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה הַזֹּאת דְּיִקָּא, שֶׁאֵמַר בֶּן יִבְרָךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר.

יְשִׁימָךְ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה, אֶקְדִּים לִיָּה לְאֶפְרַיִם בְּקַדְמִיתָא, בְּגִין
דְּאֶפְרַיִם עַל שְׁמָא (דִּי יוֹסֵף) דִּישְׂרָאֵל אֶקְרִי. מִנָּא לֹן. מַהֲא, דְכַד שְׁבִטָא
דְּאֶפְרַיִם נָפַק, עַד לֹא אֲשַׁתְּלִים זְמַנָּא דְשַׁעֲבֻדָּא דְמִצְרַיִם, דְחָקוּ שַׁעֲתָא
וְנָפְקוּ מִן גְּלוּתָא, קָמוּ עֲלֵיהוֹן שְׁנַאֲיָהוֹן וּקְטָלוּ לֹון. וְכְתִיב, (יחזקאל לו) בֶּן
אָדָם הֶעֱצַמֹת הָאֵלֶּה כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמָּה. מִשְׁמַע דְּכְתִיב, (יחזקאל לו) כָּל
בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמָּה, וְעַל דָּא אֶקְדִּים לְאֶפְרַיִם קָדָם מְנַשֶּׁה. בְּגִין כֵּן אֶפְרַיִם
מְטוּלִיָּה לְסִטְרָא מְעָרְב, וּמְטָלְנוּי הָוָה.

יְשִׁימָךְ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה. הַקְּדִים אֶת אֶפְרַיִם בְּתַחֲלָה, מִשּׁוּם
שֶׁאֶפְרַיִם עַל שֵׁם [שֶׁל יוֹסֵף] יִשְׂרָאֵל. מִנֵּין לָנוּ? מִזֶּה שֶׁכְּשֶׁבֶט אֶפְרַיִם יָצָא,
עַד שֶׁלֹּא הִשְׁלַם זְמַן שַׁעֲבֻד מִצְרַיִם, דְחָקוּ אֶת הַשַּׁעָה וַיֵּצְאוּ מִהַגְּלוּת,
קָמוּ עֲלֵיהֶם שְׁנַאֲיָהֶם וְהָרְגוּ אוֹתָם, וְכְתוּב בֶּן אָדָם הֶעֱצַמֹת הָאֵלֶּה
כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמָּה, מִשְׁמַע שֶׁכְּתוּב (יחזקאל לו) כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמָּה,
וְלָכֵן הַקְּדִים אֶת אֶפְרַיִם קָדָם מְנַשֶּׁה, וְלָכֵן אֶפְרַיִם מִשְׁאֹל לְצַד מְעָרְב,
וּמִסְעוּ הִיָּה.

תָּא חֲזִי, בְּרַכְתָּא דְבְרִיךְ לְבְנֵי יוֹסֵף, אִמְמַאי אֶקְדִּים לֹון בְּרַכָּאן, עַד לֹא יִבְרָךְ
לְבְנוֹי. אֱלֹהֵי מְכָאן, דְחַבִּיבוּתָא דְבְנֵי בְנוֹי, חַבִּיב עֲלֵיהּ דְבֵר נֶשׁ יִתִּיר מְבְנוֹי.
וּבְגִין כֵּן, אֶקְדִּים חַבִּיבוּתָא דְבְנֵי בְנוֹי קוֹדָם לְבְנוֹי, לְבְרַכָּא לֹון בְּקַדְמִיתָא.

בֹּא רְאֵה, הַבְּרָכָה שֶׁבְרָךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, לְמַה הַקְּדִים לָהֶם בְּרָכוֹת עַד
שֶׁלֹּא יִבְרָךְ אֶת בְּנוֹי? אֱלֹהֵי מְכָאן שֶׁחַבִּיבוּת בְּנֵי בְנוֹי שֶׁל אָדָם חַבִּיבָה
עֲלֵיו יוֹתֵר מִבְּנוֹי, וְלָכֵן הַקְּדִים חַבִּיבוּת בְּנֵי בְנוֹ קוֹדָם לְבְנוֹ לְבְרַךְ אוֹתָם
בְּתַחֲלָה.

וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, רַבִּי יוֹסִי פָתַח וְאָמַר, (תהלים קטו) יי זְכָרְנוּ יְבָרְךָ
יְבָרְךָ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְגו'. יי זְכָרְנוּ יְבָרְךָ, אֱלֹהֵי גּוֹבְרֵינוּ. יְבָרְךָ אֶת בֵּית
יִשְׂרָאֵל, אֱלֹהֵי נָשִׁים. בְּגִין דְּדְכוּרֵינוּ בְּעֵינֵינוּ לְאַתְבָּרְכָא בְּקַדְמֵיתָא, וּלְבַתֵּר נָשִׁים,
וְנָשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוּ אֶלָּא מִבְּרַכְתְּהוֹן דְּדְכוּרֵינוּ, דְּכַד דְּכוּרֵינוּ מִתְבָּרְכוּ כְּדִין
נָשִׁים מִתְבָּרְכוּ. וְאִי תִימָא מְהֵא, דְּכַתִּיב, (ויקרא טז) וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ,
דְּבַעֵי לְכַפֵּרָא עֲלֵיהּ בְּקַדְמֵיתָא, וּלְבַתֵּר עַל בֵּיתֵיהּ, בְּגִין דְּמִתְבָּרְכָא מְנִיָּה.

וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר. רַבִּי יוֹסִי פָתַח וְאָמַר, (תהלים קטו) ה' זְכָרְנוּ
יְבָרְךָ יְבָרְךָ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְגו'. ה' זְכָרְנוּ יְבָרְךָ - אֱלֹהֵי הַגְּבֻרִים. יְבָרְךָ
אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל - אֱלֹהֵי הַנְּשִׁים. מְשׁוּם שְׂזָכְרִים צְרִיכִים לְהַתְבָּרְךָ
בְּתַחֲלָה, וְאַחַר כֵּן נָשִׁים, וְנָשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא מִבְּרַכְתְּ הַזְּכָרִים,
שְׂפִשְׂזָכְרִים מִתְבָּרְכִים, אִזּוּ מִתְבָּרְכוֹת הַנְּשִׁים. וְאִם תֵּאמַר מִזֶּה שְׂפִתוֹב
(ויקרא טז) וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ, שְׂצָרִיךְ לְכַפֵּר עָלֶיךָ בְּתַחֲלָה וְאַחַר כֵּן
עַל בֵּיתוֹ, מְשׁוּם שְׂמִתְבָּרְךָ מִמְּנוּ.

דף רלג ע"ב

תָּא חֲזִי, דְּנָשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוּ אֶלָּא מִגּוֹבְרֵינוּ, כַּד אֲתְבָרְכוּ אֵינוֹן בְּקַדְמֵיתָא,
וּמֵהֵאֵי בְּרַכְתָּא מִתְבָּרְכוּ. אֶלָּא בְּמֵאֵי אוֹקִימְנָא יְבָרְךָ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב תּוֹסַפְתַּת בְּרַכָּאן לְדְכוּרָא דְנָסִיב, בְּגִין דְּמִתְבָּרְכָא
מִיְנִיָּה אֲתֵתָא. וְכֵן בְּכָל אֲתֵר (דף רלג ע"ב) יְהִיב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תּוֹסַפְתַּת
בְּרַכָּאן לְדְכוּרָא דְנָסִיב, בְּגִין דְּמִתְבָּרְכָא (מְנִיָּה אֲתֵתָא וְכֵן בְּכָל אֲתֵר יְהִיב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא תּוֹסַפְתַּת בְּרַכָּאן לְדְכוּרָא דְנָסִיב, בְּגִין דְּתַתְּבַרְךְ מְנִיָּה נּוֹקְבָא) מֵהֵהוּא תּוֹסַפְתַּת דְּבְרַכָּאן.
כִּיּוֹן דְּאֲנָסִיב בְּרַ נֶשׁ יְהִיב לֵיהּ תְּרִין חוּלְקִין, חַד לֵיהּ וְחַד לְנוֹקְבֵיָהּ, וְאִיהוּ
נְטִיל כְּלָא, חוּלְקֵיהּ וְחוּלְקֵיהּ.

בֵּא רָאָה שְׂנָשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא רַק מִגּוֹבְרִים, שְׂפִשְׂמִתְבָּרְכִים אֱלֹהֵי
בְּתַחֲלָה, וּמִבְּרַכָּה זֹו מִתְבָּרְכוֹת. אֶלָּא בְּמֵהֵאֵי יְבָרְךָ אֶת בֵּית
יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן תּוֹסַפְתַּת בְּרַכּוֹת לְזָכַר שְׂנוּשָׁא,
מְשׁוּם שְׂמִתְבָּרְכַת מִמְּנוּ הָאֵשָׁה, וְכֵן בְּכָל מְקוֹם נוֹתֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
תּוֹסַפְתַּת בְּרַכּוֹת לְזָכַר שְׂנוּשָׁא, מְשׁוּם שְׂמִתְבָּרְךָ [מִמְּנוּ אֲשֵׁתוֹ, וְכֵן בְּכָל מְקוֹם נוֹתֵן
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תּוֹסַפְתַּת בְּרַכּוֹת לְזָכַר שְׂנוּשָׁא כַּדִּי שְׂתַתְּבַרְךְ מִמְּנוּ הַנְּקֵבָה] מֵאוֹתָהּ תּוֹסַפְתַּת
הַבְּרַכּוֹת. כִּיּוֹן שְׂנוּשָׁא הָאֵדָם, נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי חֻלְקִים, אֶחָד לוֹ וְאֶחָד
לְנִקְבָתוֹ, וְהוּא נוֹטֵל הַכֹּל - חֻלְקוֹ וְחֻלְקֵי נִקְבָתוֹ.

תָּא חֲזִי, וַיְבָרַכְס בַּיּוֹם הַהוּא, (ס"א לאמור בריד ברכאן לון ולכל דיפקון מנייהו) לְבַתֵּר
לְאִמּוֹר בּוֹא י"ו, הֲכָא אֲתֵרְמִיזָא בְּרָא בּוֹכְרָא, (שמות ד) בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל,
וְכַתִּיב, (ירמיה לא) וְאֶפְרַיִם בְּכוֹרֵי הוּא, וְעַל דָּא תּוֹסְפֵת וְאִ"ו.

בֵּא רְאֵה, וַיְבָרַכְס בַּיּוֹם הַהוּא [לאמור, בריד אותם ברכות ולכל אלו שיצאו מהם],
אַחַר כֶּדָּ לְאִמּוֹר בּוֹא י"ו. כָּאֵן נִרְמַז בּוֹ בְּכוֹר, (שמות ד) בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל,
וְכַתוּב (ירמיה לא) וְאֶפְרַיִם בְּכוֹרֵי הוּא, וְעַל זֶה תּוֹסְפֵת וְאִ"ו.

רַבִּי חֲזַקְיָה פִּתַּח, (תהלים קלט) גְּלָמֵי רָאוּ עֵינֵיהֶּ וְעַל סַפְרָהּ כְּלָם יִכְתְּבוּ וְגו',
הָאֵי קָרָא אוֹקְמוּהָ בְּכַמָּה אֲתֵר. אָבֵל תָּא חֲזִי, כָּל אֵינוֹן נִשְׁמַתִּין דְּהוּוּ
מִיּוֹמָא דְאַתְבָּרֵי עֲלֵמָא, כְּלָהוּ קִיִּימֵי קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא עַד לָא נִחְתּוּ
לְעֵלְמָא, בְּהַהוּא דִּיוֹקְנָא מִמֶּשׁ דְּאַתְחֲזוֹן לְבַתֵּר בְּעֵלְמָא. וְהַהוּא חִיזוּ דְגוּפָא
דְּבַר נֶשׁ דְּקָאִים בְּהָאֵי עֲלֵמָא, הֲכִי קָאִים לְעִילָא.

רַבִּי חֲזַקְיָה פִּתַּח, (תהלים קלט) גְּלָמֵי רָאוּ עֵינֵיהֶּ וְעַל סַפְרָהּ כְּלָם יִכְתְּבוּ
וְגו'. פְּסוּק זֶה בְּאַרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אָבֵל בֵּא רְאֵה, כָּל אוֹתָן
הַנִּשְׁמוֹת שְׁהִיוּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כְּלָן עוֹמְדוֹת לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא עַד שֶׁלֹּא יָרְדוּ לְעוֹלָם בְּאוֹתָהּ דְּמוֹת מִמֶּשׁ שֶׁנִּבְרָאִים אַחַר כֶּדָּ
בְּעוֹלָם, וְאוֹתוֹ מְרָאָה שֶׁל גּוּף הָאָדָם שֶׁעוֹמֵד בְּעוֹלָם הַזֶּה, כֶּדָּ עוֹמֵד
לְמַעְלָה.

וּבְשַׁעְתָּא דְנִשְׁמַתָּא דָּא זְמִינָא לְאַחְתָּא בְּעֵלְמָא, הַהִיא נִשְׁמַתָּא בְּהַהִיא
דִּיוֹקְנָא מִמֶּשׁ דְּקִיִּימָא בְּהָאֵי עֲלֵמָא, הֲכִי קָאִים (לעילא) קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִידָּ
הוּא, וְאוֹמֵי לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא דִּיטוֹר פְּקוּדֵי אוֹרִייתָא, וְלֹא יַעֲבֵר עַל
קִיִּימִין.

וּבְשַׁעָּה שְׁנִשְׁמָה זֹו מְזַמְנַת לְרִדְתָּ לְעוֹלָם, אוֹתָהּ נִשְׁמָה בְּאוֹתָהּ דְּמוֹת
מִמֶּשׁ שֶׁעוֹמְדָת בְּעוֹלָם הַזֶּה, כֶּדָּ עוֹמְדָת [למעלה] לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וּמִשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁתְּשֻׁמֵר מִצְּוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא לַעֲבֹר
עַל הַבְּרִיתוֹת.

וּמִנָּא לֹן דְּקִיִּימִין קַמִּיהָ, דְּכַתִּיב, (מלכים א יז) חִי יְיָ אֲשֶׁר עִמְדָתִי לְפָנָיו.
עִמְדָתִי וְדָאֵי, וְהָא אוֹקְמוּהָ. וּבְגִין כֶּדָּ גְלָמֵי רָאוּ עֵינֵיהֶּ, עַד לָא יִתְחַזִּי (צולמא)
בְּעֵלְמָא. וְעַל סַפְרָהּ כְּלָם יִכְתְּבוּ, דְּהָא כָּל נִשְׁמַתִּין, בְּהַהוּא דִּיוֹקְנָא דְלַהוֹן,
כְּלָהוּ בְּסַפְרָא כְּתִיבִין. יָמִים יֵצְרוּ, הָא אוֹקְמוּהָ יֵצְרוּ וְדָאֵי, וְלֹא אֶחָד בְּהֶם,
בְּהָאֵי עֲלֵמָא לְמִיקַם בְּקִיּוּמָא דְמֵאֲרִיחוֹן, כֶּדָּ קָא חֲזִי.

ומנין לנו שעומדת לפניו? שכתוב (מלכים א יז) חי ה' אשר עמדת לפניו. עמדת ודאי, והרי פרשוק. ולכן גלמי ראו עיניך, עד שלא יתראה [הצלם] בעולם. ועל ספרך כלם יכתבו, שהרי כל הנשמות באותה דמות שלהם, כלם בספר כתובים. ימים יצרו, הרי פרשוק יצרו ודאי. ולא אחד בהם, בעולם הזה לעמד בקיום רבונם כראוי.

תא חזי, יומין דבר נש, כד זכי בהאי עלמא בעובדין טבאן, יומין דיליה אתברכאן לעילא, מההוא אתר דאיהו מדת יומיו. פתח ואמר, (תהלים לט) הודיעני יי קצי ומדת ימי מה היא וגו', האי קרא אוקמוה. אבל תא חזי, קצי, דא קץ הימין, דאיהו מתקשר ביה בידו ד. ומדת ימי מה היא, דא איהו דאתמני (נ"א דאית ממנא) ממש על יומיו.

בא ראה, ימי בן האדם כשזוכה בעולם הזה במעשים טובים, הימים שלו מתרבים למעלה מאותו מקום שהוא מדת ימיו. פתח ואמר, (תהלים לט) הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא וגו'. פסוק זה בארוהו. אבל בא ראה, קצי - זה קץ הימין, שנקשר בידו. ומדת ימי מה היא - זהו שמתמנה [שיש ממנה] ממש על ימיו.

אמר רבי יהודה, הא שמענא מרבי שמעון, דהאי קרא אתמר, על אינון יומין דאתגזרו עלוי מאדם קדמא, דאינון עי. דהא אתמר, דחיין כלל לא הוו ליה, אלא דיהיב ליה אדם מאינון יומין דיליה, שבועין שנין.

אמר רבי יהודה, הרי שמעתי מרבי שמעון שפסוק זה נאמר על אותם הימים שנגזרו עליו מאדם הראשון, שהם שבועים, שהרי נאמר שחיים בכלל לא היו לו, אלא שאדם נתן לו מאותם ימים שלו שבועים שנים.

ורזא דא, וילון לא משמש כלום, וסיהרא לא נהרת מגרמה כלל, ושבעין שנין נהרין לה בכל סטרהא, ואינון חיי דוד סתם. ועל דא בעא דוד לקודשא בריך הוא, למנדע רזא דא, על מה לית לה חייין לסיהרא מגרמה, ולמנדע עקרא דילה.

וסוד זה, וילון לא משמש כלום, והלבנה לא מאירה כלל מעצמה, ושבעים שנים מאירות לה בכל צדדיה, והם חיי דוד סתם. ועל זה

רצה דוד מהקדוש ברוך הוא לדעת סוד זה, ועל מה אין חיים ללבנה מעצמה, ולדעת את העקר שלה.

ומדת ימי מה היא, דא הוא דרגא (ס"א דעלמא) עלאה סתימא, דאיהו קיימא על כל אינון יומין, דאינון חיון דילה, אטר דנהיר לכלא. אדעה מה חדל אני. אמר דוד, אנדע על מה חדל אנא נהורא מגרמי, ואתמנע מני, כשאר כל אינון נהוראין עלאין דאית לון חיון לכהו, ואנא על מה אנא חדל, ועל מה אתמנע מני. ודא הוא דבעא דוד למנדע, ולא אתייהיב ליה רשותא למנדע.

ומדת ימי מה היא - זוהי דרגה [של העולם] עליונה נסתרת שעומדת על כל אותם הימים שהם חיים שלה, מקום שמאיר לכל. אדעה מה חדל אני - אמר דוד, אדע על מה חדל אני אור מעצמי ונמנע ממני כשאר כל אותם האורות העליונים שיש להם לכלם חיים, ואני על מה אני חדל ועל מה נמנע ממני. וזהו מה שרצה דוד לדעת, ולא נתנה לו רשות לדעת.

תוספתא קל גלגל מתגלגל מתתא לעילא, רתיכהא טורקהא אזלין ומתגלגלי. קל נעימותא סלקא ונחתא, אזלא ושטיא בעלמא. קל שופרא נגיד בעומקי דדרגי אסחר דרגא (ס"א גלגלא) סחרנהא. יתבין תרין מגרופין, מימינא ומשמאלא, בתרין גוונין משתאבין דא בדא, דא חוור ודא סומק, ותריוויהו סחרין גלגלא לעילא, אסחר לימינא חוורא סלקא, ואסחר לשמאלא סומקא נחתא. וגלגלא אסחר תדיר ולא שכיד.

קול גלגל מתגלגל ממטה למעלה, מרפובותיה סגורות, הולכות ומתגלגלות. קול נעימות עולה ויורד, הולך ומשוטט בעולם. קול שופר שופע בעמקי הדרגות מסובב דרגה [גלגל] סביבה. יושבות שתי מגרפות מימין ומשמאל, בשני גונים נשאבים זה בזה, זה לבן וזה אדם, ושניהם סובבים גלגל למעלה, סובב לימין - לבן עולה, וסובב לשמאל - אדם יורד, והגלגל סובב תמיד ולא שוכך.

תרין (קס"ב ע"ב) צפרין סלקין, דקא מצפצפון, חד לסטר דרום, וחד לסטר צפון. פרחין באורא צפצופא, וקל נעימו דגלגלא מתחברן כחדא, כדון (תהלים צ"ב) מזמור שיר ליום השבת. וכל ברקאן נגדון בלחישו בדא נעימו (מקול), מגו רחיו דקול שופרא. לקבלא אינון ברקאן, נחתין מלעילא לתתא, ואתגניזו כחדא בגו (שמות ס"ג ע"ב) עומקא דבירא, נביעו דבירא דלא פסקא בלחישו, עד דאתמלייא ההוא גלגלא סחרא.

שתי צפרים עולות, שמצפצפות, אחת לצד דרום ואחת לצד צפון. פרחים באור צפוף, וקול נעימת הגלגל מתחברים כאחד, ואז (תהלים צד) מזמור שיר ליום השבת. וכל הברכות שופעות בלחש בנעימות הזו [מקול], מתוך אהבת קול השופר. כנגד אותן

בְּרָכוֹת יוֹרְדוֹת מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה, וְנִגְנְזוּ כְּאֶחָד בְּתוֹךְ עֵמֶק הַבְּאֵר, נְבִיעַת הַבְּאֵר שֶׁלֹּא
פוֹסְקֵת בְּלַחֲשׁ, עַד שֶׁמִּתְמַלֵּא אוֹתוֹ גִּלְגַּל סוֹבֵב.

אינון תָּרִין מְגֻרָפִין סַחְרָן, חַד דִּימִינָא, קָרָא בְּחִיל וְאָמַר, זְהִירוּ דְזִהְרִין דְּסִלְקָא וְנַחְתָּא,
תָּרִי אֲלֵפֵי עֲלָמִיין אֲזִדְהֵרוּ. עֲלָמָא דְאִמְצָעִיתָא בְּגוּוּיָהוּ, אֲזִדְהֵר בְּזוּהָרָא דְמֵאַרְדָּא. כָּל אִינוּן
מֵאַרִי דְעֵינִין, אֲסִתְכְּלוּ וּפְקָחוּ עֵינֵיכֹן, וְתִזְכּוּן לְהֵאִי נְהִירוּ, לְהֵאִי עֲדוּנָא, אֲלִין אִינוּן
בְּרָכָאן דְנִגְדֵי מְלַעֲיָלָא, מֵאן דְזָכִי, גִּלְגַּלָּא סִלְקָא אֲסַחֵר לִימִינָא, וְאִנְגִיד וְאִמְשִׁיד לְהֵוּא
דְזָכִי, וְאִתְעֵדוּן מֵאֲלִין בְּרָכָאן עֲלֵאִין דְזִהְרָן, זְכָאִין אִינוּן דְזָכָאן בְּהוּ.

אוֹתָן שְׁתֵּי מְגֻרָפוֹת סוֹבְבוֹת, אַחַת הַיְמָנִית, קוֹרֵאת בְּחִיל וְאוֹמְרַת: זֶהר שְׂזוּהָרִים
שְׁעוּלָה וְיֹרֵד, שְׁנֵי אֲלֵפֵי עוֹלָמוֹיִת הָאִירוּ. עוֹלָם הָאִמְצָע בְּתוֹכָם הָאֵר בְּזֶהר רְבוּנָךְ. כָּל
אוֹתָם בְּעֵלֵי הָעֵינִים הִסְתְּכְּלוּ וּפְקָחוּ עֵינֵיכֶם, וְתִזְכּוּ לְאוֹר הַזֶּה, לְעֵדוּן הַזֶּה. אֵלוּ הֵן
בְּרָכוֹת שְׁשׁוּפְעוֹת מְלַמְעֵלָה, מִי שְׂזוּכָה, גִּלְגַּל עוֹלָה סוֹבֵב מִינָה, וְשׁוֹפֵעַ וּמוֹשֵׁד לְאוֹתוֹ
הַזֹּכָה, וּמִתְעֵדוּן מִבְּרָכוֹת אֵלוּ הָעֲלִיוֹנוֹת הַזֵּהוֹרוֹת. אֲשֶׁרִיהֶם אוֹתָם שְׂזוּכִים בָּהֶם.

וְכַד לֹא זָכִי, גִּלְגַּלָּא אֲסַחֵר, וְהֵוּא מְגֻרָפָא דְלִסְטֵר שְׁמֵאלָא, אֲסַחֵר וְנַחַת לְתַתָּא, וְאִמְשִׁיד
דִּינָא עַל הָאִי דְלֹא זָכִי, וְקָלָא נְפֻקָת, וְוִי לְאִינוּן חֲזִיבִין דְלֹא זָכוּ. מִהֵוּא סְטָרָא, נְפִיק אֲשָׁא
דְשְׁלֵהוּבָא דְדְלִיק, דְשָׁאֲרִי עַל רִישִׁיהוּן דְחֲזִיבִינָא. זְכָאִין אִינוּן, כָּל אִינוּן דְאֲזָלוּ בְּאוֹרַח קְשׁוּט
בְּהֵאִי עֲלָמָא, לְמוֹכִי לְהֵוּא נְהוּרָא עֲלָאָה, בְּרָכָאן דְצַחְצָחוּן, כְּמָה דְאִתָּא אָמַר, (ישעיה נח)
וְהַשְּׁבִיעַ בְּצַחְצָחוֹת נְפֻשָׁךְ (עַד כֹּאן תּוֹסַפְתָּא):

וְכִשְׁלֹא זֹכָה, גִּלְגַּל סוֹבֵב, וְאוֹתָהּ מְגֻרָפָה שֶׁל צַד שְׁמֵאל סוֹבֵבַת וְיֹרְדַת
לְמַטָּה, וּמִמְשִׁיכָה דִין עַל זֶה שֶׁלֹּא זֹכָה, וְקוֹל יוֹצֵא: אוֹי לְאוֹתָם
רְשָׁעִים שֶׁלֹּא זָכוּ. מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצֵאת אֵשׁ שֶׁל שְׁלֵהֶבֶת שְׁדוּלְקָת, שְׁשׁוּרָה
עַל רֵאשֵׁי הָרְשָׁעִים. אֲשֶׁרִיהֶם אוֹתָם כָּל אוֹתָם שֶׁהִלְכוּ בְּדֶרֶךְ אֲמַת
בְּעוֹלָם הַזֶּה לְזָכוֹת לְאוֹתוֹ אוֹר עֲלִיוֹן, בְּרָכוֹת מְצַחְצָחוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(ישעיה נח) וְהַשְּׁבִיעַ בְּצַחְצָחוֹת נְפֻשָׁךְ. עַד כֹּאן הַתּוֹסַפְתָּא

תָּא חֲזִי, כָּל בְּרָכָאן עֲלֵאִין, כְּלָהוּ אֲתַמְסְרוּ לְהֵאִי דְרָגָא, לְבְּרָכָא לְכֻלָּא. וְאָף
עַל גַּב דְלִית לָהּ נְהוּרָא מְגֻרָמָה, כָּל בְּרָכָאן, וְכָל חִידוּ, וְכָל טִיבוּ, כְּלָהוּ
קִיִּימִין בָּהּ, וּמְנָה (קִיִּימִי) נְפֻקִי, וְעַל דָּא אֲתַקְרִיאת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. וְאִקְרִי
בְּרָכָה מִמְשׁ, כְּמָה דְכְּתִיב, (משלי י) בְּרַכַּת ה' הִיא תַעֲשִׂיר, וְעַל דָּא כְּתִיב,
(דברים לג) וּמִלֵּא בְּרַכַּת ה' יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַבְּרָכוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, כְּלָן נִמְסְרוּ לְדֶרְגָה הַזֹּאת לְבְּרָךְ אֶת הַכֹּל.
וְאָף עַל גַּב שְׂאִין לָהּ אוֹר מְעַצְמָהּ, כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַשְּׂמִיחָה וְכָל הַטוֹב,
כְּלָם עוֹמְדִים בָּהּ וּמְנָה [עוֹמְדִים] יוֹצֵאִים, וְעַל זֶה נִקְרֵאת כּוֹס שֶׁל
בְּרָכָה, וְנִקְרֵאת בְּרָכָה מִמְשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי י) בְּרַכַּת ה' הִיא תַעֲשִׂיר.
וְעַל זֶה כְּתוּב (דברים לג) וּמִלֵּא בְּרַכַּת ה' יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה.

דף רלד ע"א

ובגין כך אית לה בכלהו שיור, ומכלהו אתמלייא, ומכלהו אית בה, ואתברכא מכל (דף רלד ע"א) אינון ברקאן עלאין, ואתמסרו לה ברקאן לברכא, מנלן. דאמר רבי יצחק, יעקב בריה לבנוי דיוסף, מאתר דא דכל ברקאן אתמסרו בידיה לברכא, כמא דאת אמר, (בראשית יב) והיה ברכה. מפאן ולהלאה ברקאן אתמסרו בידך.

ולכן יש לה בכלם שיור, ומכלם מתמלאת ומכלם יש בה, ומתברכת מכל אותן ברכות עליונות, ונמסרו לה ברכות לברך. מנין לנו? שאמר רבי יצחק, יעקב בריה את בני יוסף ממקום זה שכל הברכות נמסרו בידו לברך, כמו שנאמר (בראשית יב) והיה ברכה. מפאן ולהלאה הברכות נמסרו בידך.

תא חזי, פגוונא דא אגן מברכן ומשבחין לשמא דא, ועל דא הלילא, דאינון יומין דקאמרי הלילא. דאמר רבי חייא בהלילא צריכין גי דרגין, חסידים, צדיקים, וישראלים. (ס"א בגין דיסתלק יקרא דקודשא בריך הוא על כלא באלין דרגין) חסידים, מסטרא דימינא, צדיקים מסטרא דשמאלא, וישראל מכל אינון סטרין, בגין (דישרים) דישראל כלילן מכלהו, ועל דא אסתלק תושבחתא דקודשא בריה הוא מכלא, וכן בכל אתר דישראל משבחון ליה לקודשא בריה הוא מתתא, אסתלק יקריה בכלא:

בא ראה, כמו זה אנו מברכים ומשבחים את השם הזה, ועל זה הלל, שאותם ימים שאומרים הלל. שאמר רבי חייא, בהלל צריכים שלש דרגות: חסידים, צדיקים, וישראלים. [משום שנתעלה כבוד הקדוש ברוך הוא באלו הדרגות] חסידים מצד הימין, צדיקים מצד השמאל, וישראל מכל אותם הצדדים, משום [שהישרים] שישראל כלולים מכלם, ועל זה עולה תשבחת הקדוש ברוך הוא מהכל, וכן בכל מקום שישראל משבחים את הקדוש ברוך הוא מלמטה, עולה כבודו בכל.

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו וגו', רבי אבא פתח ואמר, (תהלים קי"ב) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם. האי קרא אוקמוה, ואקשו ביה חבריאי. (אלא תו אית ביה סטר קורדיטא) פנה, הקשיב מבעי ליה, או שמע, מאי פנה.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאִסְפוּ וְגו'. רַבֵּי אֲבָא פְתַח וְאָמַר, (תהלים קכ) פָּנָה אֶל תַּפְּלַת הָעֶרְעֵר וְלֹא בָּזָה אֶת תַּפְּלָתָם. פְּסוּק זֶה בְּאֵרוֹהוּ, וְהִתְקַשׁוּ בוֹ הַחֲבָרִים. (אלא עוד יש בו צד בצירויים רבים) פָּנָה!! הַקְּשִׁיב הֲיֵה צְרִיד, או שְׁמַע. מַה זֶה פָּנָה?

אֵלָּא כָּל צְלוֹתֵינוּ דְעֵלְמָא צְלוֹתֵינוּ. וְצְלוֹתָא דְיַחֲיד, לָא עֵאל קַמֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, אֵלָּא בְּחִילָא תַקִּיפָא. דְעַד לָא עֵאֲלַת הֵהִיא צְלוֹתָא לְאִתְעֵטְרָא בְּדוּכְתָהּ, אֲשַׁגַּח בָּהּ קוּדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא, וְאִסְתְּכִי בָּהּ, וְאִסְתְּכִי בְּחוּבוֹי וּבְזָכוּתֶיהָ דְהָהוּא בְּרַ נֶשׁ, מַה דְלָא עֵבִיד כֵּן בְּצְלוֹתָא דְסַגִּיאֵינוּ. דְצְלוֹתָא דְסַגִּיאֵינוּ כַּמָּה אֵינוּ צְלוֹתֵינוּ דְלָא (מבני) מִן זַפְּאֵינוּ אֵינוּ, וְעֵאלֵינוּ כְּלָהוּ קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא, וְלָא אֲשַׁגַּח בְּחוּבֵיהוּ.

אֵלָּא כָּל תַּפְּלוֹת הָעוֹלָם - תַּפְּלוֹת, וְתַפְּלַת הַיַּחֲיד לָא נִכְנָסַת לַפְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ אֵלָּא בְּכַח חֲזָק. שְׁעַד שְׁלֹא נִכְנָסַת אוֹתָהּ תַּפְּלָה לְהִתְעֵטֵר בְּמַקוֹמָהּ, מְשַׁגִּיחַ בָּהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמְסַתְּכַל בָּהּ, וּמְסַתְּכַל בְּחֻטְאֵי וּבְזָכוֹת אוֹתוֹ הָאָדָם, מַה שְׁאֵינוּ עוֹשֶׂה כֵּן בְּתַפְּלַת הַרַבִּים, שְׁתַּפְּלַת הַרַבִּים כַּמָּה הֵן תַּפְּלוֹת שְׁאֵינוּ [מבני] מְצַדִּיקִים, וְכֵלְוֹ נִכְנָסוֹת לַפְּנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא מְשַׁגִּיחַ בְּחֻטְאֵיהֶם.

בְּגִין כֵּן, פָּנָה אֶל תַּפְּלַת הָעֶרְעֵר, מְהֵרָה וְאִסְתְּכִי בָּהּ, וְאִסְתְּכִי בָּהּ בְּמָה רְעוּתָא אִתְעֵבִיד, וּמֵאֵן הָהוּא בְּרַ נֶשׁ דְצַלִּי צְלוֹתָא דָּא, וּמֵאֵן אֵינוּ עוֹבְדוּי. בְּגִין כֵּן, לִיבְעֵי לִיהּ לְבַר נֶשׁ, דְלַצְלִי צְלוֹתָא בְּצַבּוּרָא. מֵאֵי טַעְמָא, בְּגִין דְלָא בָּזָה אֶת תַּפְּלָתָם, אֵף עַל גַּב דְלָאוּ כְּלָהוּ בְּכוֹנְנָה וְרְעוּתָא דְלָבָא.

מְשׁוּם כֵּן פָּנָה אֶל תַּפְּלַת הָעֶרְעֵר, מְהֵרָה וּמְסַתְּכַל בָּהּ, וּמְסַתְּכַל [בזכותו] בְּמָה רְצוֹן נַעֲשֶׂה, וּמֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ שְׁמַתְּפִלַל תַּפְּלָה זֹו וּמְהֵם מַעֲשִׂיו. מְשׁוּם כֵּן צְרִידָהּ הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל תַּפְּלָה בְּצַבּוּר. מַה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁלֹא בָּזָה אֶת תַּפְּלָתָם, אֵף עַל גַּב שְׁלֹא כְּלָם בְּכוֹנְנָה וְרְצוֹן הַלֵּב.

דְּבַר אַחַר פָּנָה אֶל תַּפְּלַת הָעֶרְעֵר, דָּא יַחֲידָאֵי דְאִתְּכַלִּיל בְּסַגִּיאֵינוּ. וּמֵאֵן הוּא יַחֲידָאֵי דְאִתְּכַלִּיל בְּסַגִּיאֵינוּ, הָיִי אֵימָא דָּא יַעֲקֹב, דְאִיהוּ כְּלִיל בְּתַרְוֵינוּ סְטֵרִין, וּקְרָא לְבָנוּי, וְצַלִּי צְלוֹתֶיהָ עֲלֵיהוּ. מֵאֵן צְלוֹתָא דְיַתְּקַבְּלוֹן בְּשְׁלִימוּ לְעִילָא, צְלוֹתָא דְלָא יִשְׁתַּצּוֹן בְּגִלוּתָא.

דָּבַר אַחַר פְּנֵה אֶל תְּפִלַּת הָעָרָר - זֶה יְחִידֵי שְׁנֵכֶלֶל בְּרַבִּים. וּמִיֵּהוּ יְחִידֵי שְׁנֵכֶלֶל בְּרַבִּים? הֲיֵי אֹמֵר זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא כְּלוּל בְּשָׁנֵי צְדָדִים, וְקָרָא לְבָנָיו, וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם. אִיזוֹ תְּפִלָּה שִׁיתְקַבְּלוּ בְּשָׁלְמוֹת לְמַעַלָּה? תְּפִלָּה שְׁלֵא יִשְׁמְדוּ בְּגִלּוֹת.

דף רלד ע"ב

בְּהַאי שְׁעֵתָא דִּיעֲקֹב קָרָא לֹון, אֶסְתַּלַּק מִנִּיהּ שְׂכִינְתָא, וְהָא אוֹקְמוּהָ. וְתָא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דִּיעֲקֹב הָוָה קָאֵרִי לְבָנָיו, אִזְדַּמְנוּ אַבְרָהָם וַיִּצְחָק תַּמָּן, וְשְׂכִינְתָא עַל גְּבִיּוֹהוּ. וְשְׂכִינְתָא הָוָה חֲדִי בֵּיהּ בִּיעֲקֹב, לְאַתְחַבְּרָא בְּאַבְהֹן, (דף רלד ע"ב) לְאַתְקַשְׂרָא עִם נַפְשֵׁיהוּ כְּחַד, לְמַהוּי רְתִיכָא.

בְּשַׁעָה זֹו שְׁקָרָא לְהֶם יַעֲקֹב, הִסְתַּלַּקָה מִמֶּנּוּ שְׂכִינָה, וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ. וּבֵא וְרִאָה, בְּשַׁעָה שִׁיעֲקֹב הָיָה קוֹרָא לְבָנָיו, הִזְדַּמְנוּ לְשֵׁם אַבְרָהָם וַיִּצְחָק, וְשְׂכִינָה עַל גְּבִיּוֹהֶם. וְהַשְׂכִּינָה הִיְתָה שְׁמִיחָה בִּיעֲקֹב לְהִתְחַבֵּר בְּאַבּוֹת, לְהִתְקַשֵּׁר עִם נַפְשׁוֹתֵיהֶם כְּאַחַד, לְהִיּוֹת מְרַכְבָּה.

בְּשַׁעֲתָא דְּפִתַח יַעֲקֹב, וְאָמַר הָאֶסְפּוּ וְאִגִּידָה לְכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. בְּאַחֲרִית, דָּא שְׂכִינְתָא, כְּבִיכּוֹל יְהִב עֲצִיבוּ בֵּיהּ, וְאֶסְתַּלַּק. וְלְבַתֵּר אֶהְדָּרוּ לָהּ בְּנוֹי, בְּיַחְוֵי דְּמִילֵיהוּ, וּפְתַחוּ וְאָמְרוּ, (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגו'. בְּהַיָּא שְׁעֵתָא קָאִים לָהּ יַעֲקֹב, וְאָמַר בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וְאַתֵּי שְׂבַת שְׂכִינְתָא בְּדוּכְתָהּ. וַיִּקְרָא יַעֲקֹב, מֵאֵי קְרִיאָה הָכָא. אֶלָּא קְרִיאָה, לְקִימָא דּוּכְתֵיהוּ, לְקִימָא לֹון לְעִילָא וְתַתָּא.

בְּשַׁעָה שִׁפְתַח יַעֲקֹב וְאָמַר, הָאֶסְפּוּ וְהִגִּידָה לְכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, בְּאַחֲרִית - זֹו הַשְׂכִּינָה, כְּבִיכּוֹל נָתַן בּוֹ עֲצִיבוּת, וְהִסְתַּלַּק. וְאַחַר כֵּן הִחְזִירוּ אוֹתָהּ בְּנוֹי בְּיַחְוֵי הַדְּבָרִים שֶׁלָּהֶם, וּפְתַחוּ וְאָמְרוּ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגו'. בְּאוֹתָהּ שַׁעָה הִעֲמִידָה יַעֲקֹב, וְאָמַר בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וְהִתְיַשְּׁבָה הַשְׂכִּינָה בְּמִקּוּמָהּ. וַיִּקְרָא יַעֲקֹב, מֵה קְרִיאָה כָּאן? אֶלָּא קְרִיאָה, לְקִימָא מְקוּמָם, לְקִימָא אוֹתָם לְמַעַלָּה וּמִטָּה.

תָּא חֲזִי, בְּכָל אֶתֶר קְרִיאָה בְּהַאי גּוּוֹנָא, דְּכַתִּיב, (במדבר יג) וַיִּקְרָא מִשָּׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ, לְקִימָא דּוּכְתֵיהּ, בְּאַתֶּר דְּאַצְטְרִיךְ, וְלִקְשָׁרָא לֵיהּ.

וְכֵן (בראשית כה) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. וַיְכַתֵּיב, (בראשית לג) וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, קוֹדֶשׁא בְּרִידָּה הוּא קַיִים לִיה לְאַתֵּר דָּא בְּשִׁמָּא דָּא. קַרִיָּאָה לְקַיּוּמָא קָא אַתְיָא.

בא ראה, בכל מקום קריאה בגון זה, שכתוב (במדבר יג) ויקרא משה להושע בן נון יהושע, לקיים מקומו במקום שצריך ולקשר אותו. וכן (בראשית כה) ויקרא שמו יעקב. וכתוב ויקרא לו אל אלהי ישראל. הקדוש ברוך הוא העמידו למקום זה בשם זה. הקריאה באה לקיים.

אי תימא (יונה ג) ויקראו אל אלהים, (יונה ב) קראתי מצרה לי אל ה', הכי הוא ודאי, לקשר ולקיימא קיומא לעילא. ומאן איהו, סדורא דשבחא דמאריה. וכל אינון מלין דבעאן קמי מאריה, קיומא יהיב ליה למאריה, דאחזי דביה תליא פלא, ולא באתר אחרא, הא כלא קיים קיומא. פהאי גוונא ויקרא יעקב אל בניו, קיים לון בקיומא שלים. פגוונא דא ויקרא אל משה, אתקיים בקיומיה.

אם תאמר ויקראו אל אלהים, קראתי מצרה לי אל ה' - כך הוא ודאי, לקשר ולקיים קיום העליון, ומהו? סדור של שבח רבוננו, וכל אותם דברים שצריכים לפני רבוננו, קיום נותן לו לרבוננו שפרא שכל תלוי בו ולא במקום אחר, הרי הכל מעמיד קיום. כמו זה ויקרא יעקב אל בניו, העמידם בקיום שלם. כמו זה ויקרא אל משה, התקיים בקיומו.

אמר רבי יצחק, אי דויקרא, אמאי היא זעירא. אמר ליה, אתקיים משה בשלימו, ולא בכלא, דהא אסתלק מאתתיה. בספרי קדמאי אמרי לשבחא, ואנו הכי תנינו, מאי דאסתלק לעילא, יתקשר לעילא ולתתא, וכדין, איהו שלים. תו, אליי זעירא מאתר זעירא הוה, זעירא דאיהו רב באתחברותיה לעילא. (נייא לעילא ותתא וכדין שלים).

אמר רבי יצחק, אי של ויקרא למה היא קטנה? אמר לו, התקיים משה בשלמות, ולא בכל, שהרי הסתלק מאשתו. בספרי הקדמונים אמרו לשבח, ואנו כך שנינו: מה שנתעלה למעלה, יתקשר למעלה ולמטה, ואז הוא שלם. עוד, אליי קטנה היתה ממקום קטן, קטן שהוא גדול בהתחברותו למעלה. [למעלה ולמטה ואז נשלם],

וַיֹּאמֶר, מֵאִי וַיֹּאמֶר. הֲאֵל אֱוֹקְמוּהָ, (כַּמֵּא דַּאת אִמֶּר, וַיֹּאמֶר בִּלְבוֹ) (ישעיה מט) וַאֲמַרְתָּ בִּלְבָבְךָ, אֲמִירָה בַּחֲשָׁאִי. הָאֲסָפּוּ, אֲסָפּוּ מִבְּעֵי לֵיהּ, כַּמֵּא דַּאתָּ אָמֶר, (תהלים 5) אֲסָפּוּ לִי חֲסִידַי. אֵלֵא [ס״א ק״ים לון] ק״ים לֶן הָאֲסָפּוּ מֵאַתֶּר דְּלַעִילָא הוּא. הָאֲסָפּוּ בְּקִשׁוּרָא שְׁלִים בְּיַחוּדָא חַד. וַאֲגִידָה לְכֶם, מֵאִי וַאֲגִידָה, רְזָא דְחֲכַמְתָּא אִיהוּ.

וַיֹּאמֶר, מַה זֶה וַיֹּאמֶר? הֲרֵי פְרָשׁוּהָ, [כַּמּוּ שְׁנֵאמֶר וַיֹּאמֶר בִּלְבוֹ] וַאֲמַרְתָּ בִּלְבָבְךָ - אֲמִירָה בַּחֲשָׁאִי. הָאֲסָפּוּ!! אֲסָפּוּ הֵיךָ צְרִיךְ, כַּמּוּ שְׁנֵאמֶר (תהלים 5) אֲסָפּוּ לִי חֲסִידַי. אֵלֵא [הקים להם] ק״ים לֶנוּ, הָאֲסָפּוּ מִמְּקוֹם שְׁלַמְעָלָה הוּא. הָאֲסָפּוּ, בְּקִשׁוּר שְׁלִים בְּיַחוּד אַחַד. וַאֲגִידָה לְכֶם, מַה זֶה וַאֲגִידָה לְכֶם? סוּד חֲכַמָּה הוּא.

רַבִּי יוֹסִי שְׁאִיל לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמֶר לֵיהּ, וַאֲגִידָה, אוּ וַיִּגַּד, אוּ וַיִּגִּידוּ, וְכֹן כְּלָהוּ, דְּתַנִּינָן דְּרְזָא דְחֲכַמְתָּא אִיהִי, אֲמַאי בְּמַלְהָ דָּא (בכלהו) אִיהוּ רְזָא דְחֲכַמְתָּא. אָמֶר לֵיהּ, בְּגִין דְּאִיהוּ מַלְהָ דְּאֲתִיָּא בְּגִימ״ל דְּלִית בְּלָא פִירוּדָּא, וְהֵאִי אִיהוּ רְזָא דְחֲכַמְתָּא. מַלְהָ דְּאֲתִיָּא בְּשְׁלִימוּ בְּרְזָא דְּאֲתִיָּו, הֵכִי הוּא, כַּד אֵינוֹן בְּחֲכַמְתָּא. אֲבָל דְּלִית בְּלָא גִימ״ל, לָאוּ הוּא שְׁלִימוּ, וְכֹן גִימ״ל בְּלָא דְּלִית. דְּהָא דָּא בְּדָא אֲתַקְשְׁרוּ בְּלָא פִירוּדָּא, וּמֵאֵן דְּאֲפִרִישׁ לֹון, גְּרִים לְגַרְמִיָּה מוֹתָא, וְרְזָא דָּא חוּבָא דְּאָדָם.

רַבִּי יוֹסִי שְׁאֵל אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמֶר לוֹ, וַאֲגִידָה, אוּ וַיִּגַּד, אוּ וַיִּגִּידוּ, וְכֹן כְּלָם, שְׁשִׁנִּינוּ שְׁסוּד הַחֲכָמָה הִיא, לְמַה בְּדָבָר זֶה [בכלם] הוּא בְּסוּד הַחֲכָמָה? אָמֶר לוֹ, מְשׁוּם שֶׁהוּא דָּבָר שְׂבָא בְּגִימ״ל דְּלִית בְּלִי פְרוּד, וְזֶהוּ סוּד הַחֲכָמָה. דְּבָר שְׂבָא בְּשְׁלֵמוֹת בְּסוּד הָאוֹתִיוֹת כַּד הוּא כְּשֵׁהֶם בְּחֲכָמָה, אֲבָל דְּלִית בְּלִי גִימ״ל אֵינוֹ שְׁלֵמוֹת, וְכֹן גִימ״ל בְּלִי דְּלִית, שְׁהֲרִי זֶה בְּזֶה נִקְשְׁרוּ בְּלִי פְרוּד, וּמִי שְׁמַפְרִידֶם, גּוֹרֵם לַעֲצָמוֹ מוֹת, וְסוּד זֶה הוּא חֲטָאוֹ שֶׁל אָדָם.

בְּגִין כַּד, הוּא מַלְהָ דְּרְזָא דְחֲכַמְתָּא, וַאֲף עַל גַּב דְּאִית יו״ד לְזַמְנִין בֵּין גִימ״ל לְדְלִית, לָאוּ הֵוִי פִירוּדָּא, וְכֵלָא קִשׁוּרָא חָדָא, וְעַל דָּא מַלְהָ דָּא, הֵכִי הוּא וְדָאִי. וַאֲגִידָה לְכֶם, רְזָא דְחֲכַמְתָּא, בְּעָא לְגַלְאָה סוּפָא דְכָל עוֹבְדֵיהוֹן דִּישְׂרָאֵל.

מְשׁוּם כַּד הוּא דְּבָר שֶׁל סוּד חֲכָמָה. וַאֲף עַל גַּב שְׁיִישׁ יו״ד לְפַעְמִים בֵּין גִימ״ל לְדְלִית, אֵינוֹ פְרוּד, וְהַכֵּל קִשְׁר אַחַד. וְעַל זֶה דְּבָר זֶה כַּד הוּא וְדָאִי, וַאֲגִידָה לְכֶם - סוּד הַחֲכָמָה, שְׁרָצָה לְגַלוֹת אֶת סוּף כָּל מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְאִי תִימָא, דְּלֹא גְלִי מֵאֵי דְּבַעַא לְגַלְאַה, אִי הֲכִי, אֲמַאי כְּתִיב בְּאוֹרֵייתָא
מְלָה דְּיַעֲקֹב שְׁלִימָא, וְאַתְּפָגִים לְבַתֵּר, וְלֹא אֲשַׁתְּלִים מְלָה. אֲלֹא וְדֵאֵי
אֲשַׁתְּלִים, כֹּל מַה דְּאַצְטְרִיךְ לְגַלְאַה גְלִי וְסַתִּים, אֲמַר מְלָה וְגַלִּי לְבַר וְסַתִּים
לְגוֹ. וּמְלָה דְּאוֹרֵייתָא לֹא אֲתַפְּגִים לְעֹלְמִין.

וְאִם תִּאמַר שֶׁלֹּא גָלָה מֶה שְׁרָצָה לְגִלוֹת, אִם כֵּן אִז לְמַה כְּתוּב בְּתוֹרָה
דְּבַר שֶׁל יַעֲקֹב הַשְּׁלֵם, וְאַחַר כֵּן נִפְגַּם, וְלֹא הִשְׁתַּלֵּם הַדְּבָר? אֲלֹא וְדֵאֵי
שֶׁהִשְׁתַּלֵּם, כֹּל מַה שְׁצָרִיךְ לְגִלוֹת גָּלָה וְהִסְתִּיר, אֲמַר דְּבַר וְגָלָה בְּחוּץ
וְהִסְתִּיר לְפָנִים. וְדְבַר תוֹרָה לֹא נִפְגַּם לְעוֹלָמִים.

וְכֹלֵא הוּא סַתִּים בֵּיהּ בְּאוֹרֵייתָא, בְּגִין דְּאוֹרֵייתָא הוּא שְׁלִימוֹ דְּכֹלֵא,
שְׁלִימוֹ דְּלַעֲיֵלָא וְתַתָּא, וְלֹא אִית מְלָה אוֹ אֵת בְּאוֹרֵייתָא פְּגִימוֹ. וְיַעֲקֹב כֹּל
מַה דְּאַצְטְרִיךְ לִיהּ לְמִימַר אֲמַר, אֲבָל גְלִי וְסַתִּים, וְלֹא פְּגִים מְכַל מַה דְּבַעַא
אֲפִילוֹ אוֹת אַחַת.

וְהִסְל הוּא נִסְתֵּר בְּתוֹרָה, מְשׁוּם שֶׁהַתוֹרָה הִיא שְׁלֵמוֹת הַכֹּל, שְׁלֵמוֹת
שֶׁל מַעְלָה וְלִמְטָה, וְאִין אוֹת אוֹ דְּבַר בְּתוֹרָה פְּגוּם, וְיַעֲקֹב, כֹּל מַה
שֶׁהִצְטְרִיךְ לוֹמַר אֲמַר, אֲבָל גָּלָה וְהִסְתִּיר, וְלֹא פְּגַם מְכַל מַה שְׁרָצָה
אֲפִילוֹ אוֹת אַחַת.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי הוּוּ יַתְבִּי יוֹמָא חַד אֲפַתְחָא דְּלוֹד. אֲמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי
יְהוּדָה, הָא דְּחַמִּינָן דְּיַעֲקֹב בְּרִיךְ לְבִנּוּי, חַמִּינָן מִמָּה דְּכְתִיב, וַיְבָרֶךְ אוֹתָם,
אֲבָל אֵן בְּרִכְתָּא דְּלֵהוֹן. אֲמַר לִיהּ, כֹּלֵא בְּרִכְתָּאן אִינוּן דְּבְרִיךְ לְהוֹ. כְּגוֹן,
יְהוּדָה אֲתָה יוֹדוּךְ אַחִיד. דֵּן יַדִּין עֲמוֹ. מֵאַשֶׁר שְׁמַנָּה לְחֲמוֹ. וְכֵן כֹּלֵהוּ.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ יוֹשְׁבִים יוֹם אֶחָד עַל פְּתַח לוֹד. אֲמַר רַבִּי יוֹסִי
לְרַבִּי יְהוּדָה, זֶה שְׁרָאִינוּ שְׁיַעֲקֹב בְּרִיךְ אֶת בְּנָיו, רָאִינוּ מִמָּה שְׁכְּתוּב
וַיְבָרֶךְ אוֹתָם, אֲבָל אֵיפֹה הַבְּרִכָּה שְׁלָהֶם? אֲמַר לוֹ, כֹּל הַבְּרִכּוֹת הֵם
שְׁבָרֶךְ אוֹתָם, כְּמוֹ יְהוּדָה אֲתָה יוֹדוּךְ אַחִיד, דֵּן יַדִּין עֲמוֹ, מֵאַשֶׁר שְׁמַנָּה
לְחֲמוֹ, וְכֵן כֹּלֵם.

אָבֵל מַה דְּבַעֵי לְגַלֵּי לֹוֹן לֹא גַלֵּי, דְּבַעַא לְגַלְאַה לְהוּ אֶת הַקָּץ. וְהָא אֹוֹקְמוּהָ,
דְּאִית קָץ לִימִינָא, וְאִית קָץ לְשְׂמַאלָא, וּבַעַא לְגַלְאַה לֹוֹן אֶת הַקָּץ, בְּגִין
לְאַסְתְּמָרָא (דְּרַלְה עִי'א) וּלְאַתְדַּכְּאַה מְעַרְלָה. וּמֵאֵן דְּגַלֵּי לֹוֹן אֶתְיַדַּע וְאַתְגַּלֵּי,
עַד דְּעָלוּ לְאַרְעָא קְדִישָׁא. אָבֵל מְלִין אַחְרָנִין לָאו אֵינֹוּן בְּאַתְגַּלְיָא,
וּסְתִימִין אֵינֹוּן בְּאוּרִייתָא, בְּהָאֵי פְּרִשְׁתָּא דִּיעֶקֶב, וּבְאֵינֹוּן בְּרַכָּאוּ.

אָבֵל מַה שְׂרָצָה לְגַלּוֹת לְהֵם לֹא גַלְהָ, שְׂרָצָה לְגַלּוֹת לְהֵם אֶת הַקָּץ, וְהָרִי
פְּרִשׁוּהָ שְׂיֵשׁ קָץ לִימִין וְיֵשׁ קָץ לְשְׂמַאל, וְרָצָה לְגַלּוֹת לְהֵם אֶת הַקָּץ
כְּדִי לְהַשְׁמֵר וּלְהַטְהֵר מְעַרְלָה. וּמַה שְׂגַלְהָ לְהֵם נוֹדַע וְהַתְגַּלְהָ עַד
שְׁנַכְנְסוּ לְאַרְצָה הַקְּדוּשָׁה, אָבֵל דְּבָרִים אַחְרִים אֵינֵם בְּגַלּוּי, וְהֵם
נִסְתָּרִים בְּתוֹרָה בְּפִרְשָׁה הַזֹּו שֶׁל יַעֲקֹב וּבְאוֹתוֹן הַבְּרָכוֹת.

פְּתַח וְאָמַר. רְאוּבֵן בְּכָרִי אֶתָּה פְּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי. מֵאֵי קָא חָמָא יַעֲקֹב
לְמַפְתַּח בְּרֵאוּבֵן, לִיפְתַּח בִּיהוּדָה, דְּאִיהוּ קְדַמָּאָה לְכָל מְשֻׁרְיִין, וְאִיהוּ
מְלַכָּא, וְחָמִינֵן דְּלֹא בְּרַכִּיָּה וְסַלְיָק בְּרַכָּאוּ מִנִּיהָ, עַד דְּאֶתָּא מִשָּׁה וְצַלִּי
צְלוֹתָא עֲלֵיהָ. כְּמַה דְּאֶתָּא אָמַר, (דְּבָרִים לֵג) יְחִי רְאוּבֵן וְאֵל יָמוֹת.

פְּתַח וְאָמַר, רְאוּבֵן בְּכָרִי אֶתָּה פְּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי. מַה רְאָה יַעֲקֹב לְפַתַּח
בְּרֵאוּבֵן? שְׂיַפְתַּח בִּיהוּדָה, שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן לְכָל הַמַּחֲנוֹת, וְהוּא מְלִיךָ,
וְרֵאֵינֹו שְׂלֹא בְּרַךְ אוֹתוֹ וְסַלְיָק בְּרָכוֹת מִמֶּנּוּ, עַד שְׂבָא מִשָּׁה וְהַתְפַּלֵּל
תְּפִלָּה עָלָיו, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (דְּבָרִים לֵג) יְחִי רְאוּבֵן וְאֵל יָמוֹת.

אָבֵל וְדָאֵי בְּרַכִּיָּה, וְסַלְיָקָא הַהוּא בְּרַכְתָּא לְאַתְרִיָּה. לְבַר נֶשׁ דְּהוּהָ לִיָּה בַר,
כְּדִ מְטָא זְמַנִּיהָ לְאַסְתְּלִקָא מְעַלְמָא, אֶתָּא מְלַכָּא עֲלֵיהָ, אָמַר, הָא כָּל
מְמוּנָא דִּילִי, לִיָּהוּי בִּידָא דְּמְלַכָּא נְטִיר לְבָרָאֵי. כְּדִ חָמִי מְלַכָּא דְּבָרִי
אֶתְחַזִּי, יְהִיב לִיָּה. כְּדִ יַעֲקֹב אָמַר.

אָבֵל וְדָאֵי בְּרַכּוֹ, וְעַלְתָּה אוֹתָהּ בְּרַכָּה לְמַקּוּמָהּ. לְאַדָּם שְׁהִיָּה לוֹ בֵּן.
כְּשֶׁהֲגִיעַ זְמַנּוֹ לְהַסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, בָּא הַמְּלִיךָ אֵלָיו. אָמַר, הָרִי כָּל
מְמוּנֵי יְהִיָּה בִּידָ הַמְּלִיךָ שְׁמוּר לְבָנִי. כְּשֶׁרָאָה הַמְּלִיךָ שְׂבָנוּ רָאוּי, אָז נָתַן
לוֹ. כְּדִ יַעֲקֹב אָמַר.

רְאוּבֵן בְּכָרִי אֶתָּה, רְחִימָא דְּמַעֵי אֲנָתָּה, אָבֵל בְּרַכָּאוּ דִּילְךָ יִסְתַּלְקוּן בִּידָא
דְּמְלַכָּא קְדִישָׁא, עַד דְּיַחֲמִי בְּךָ, בְּגִין דְּאֶזְלַת לְקַבֵּל אַפְּדָּ וְגוֹ', כְּתַרְגוּמוֹ:
רְאוּבֵן בְּכוֹרִי אֶתָּה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח וְאָמַר, (יְחֻזְקָא לֹו) וַיֹּאמֶר אֵלֵי הַנְּבִיא
אֵל הָרוּחַ וְגוֹ'. כְּמַה אֶטִּימִין אֵינֹוּן בְּנֵי נֶשָׂא, דְּלֹא יַדְעִין וְלֹא מְשַׁגְּיַחֲוּן

ביקרא דמלכא, דהא אורייתא אכריז עלייהו בכל יומא, ולית מאן דציית
אודניה לקבליה. האי קרא קשיא, כיון דכתיב הנבא אל הרוח, אמאי
זמנא אחרא הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח.

ראובן בכרי אתה, אהוב מעי אתה, אבל הברכות שלך יעלו בידי
המלך הקדוש עד שיראה אותך, משום שהלכת כנגד אפך וגוי,
כתרגומו. ראובן בכרי אתה וגוי. רבי אלעזר פתח ואמר, (יחזקאל לו)
ויאמר אלי הנבא אל הרוח וגוי. כמה אטומים הם בני אדם שלא
יודעים ולא משגיחים בכבוד המלך, שהרי התורה מכריזה עליהם
בכל יום, ואין מי שמקשיב באזניו כנגדה. פסוק זה קשה, כיון שכתוב
הנבא אל הרוח, מדוע פעם נוספת הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח?

אלא מכאן אוליפנא רזא דחכמתא, תרין קיימין הקא, חד לאתערא
מתתא לעילא. דאי לא מתערין לתתא, לא מתערין לעילא, ובאתערוותא
דלתתא אתער לעילא. הנבא אל הרוח מתתא לעילא. הנבא בן אדם
ואמרת אל הרוח, מעילא לתתא.

אלא מכאן למדנו סוד החכמה, שנים עומדים כאן - אחד לעורר
מלמטה למעלה, שאם לא מתעוררים למטה לא מתעוררים למעלה,
ובהתעוררות שלמטה מתעורר למעלה. הנבא אל הרוח - מלמטה
למעלה, הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח - מלמעלה למטה.

דהא אפילו לעילא, באתערוותא דלתתא, נקיט ההוא עלאה מעלאה מניה.
כגון האי קרא, (יחזקאל לו) כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח, מארבע
רוחות, דא דרום ומזרח וצפון ומערב, ורוח אתיא ממערב, באתחברותא
דאלין אחרניו. כמא דאת אמר, (במדבר כא) פרוה נדיבי העם וגוי.

שהרי אפלו למעלה, בהתעוררות שלמטה לוקח אותו עליון מהעליון
ממנו. כמו פסוק זה, כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח. מארבע
רוחות - זה דרום ומזרח וצפון ומערב, ורוח באה ממערב בהתחברות
של אלה האחרים, כמו שנאמר (במדבר כא) פרוה נדיבי העם וגוי.

ומהכא נפקין רוחין ונשמתיין לבני עלמא לאצטייירא בהו. ופחי, כמא דאת
אמר, (בראשית ב) ויפח באפיו נשמת חיים. תא חזי, נקיט מהאי גיסא, ויהיב
בגיסא אחרא, ועל דא (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו
מלא. אמאי איננו מלא, בגין דנקיט ויהיב, אעיל ואפיק.

וּמִכָּאן יוֹצְאוֹת רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת לְבָנֵי הָעוֹלָם לְהַצְטִיר בָּהֶם, וְנוֹשְׁבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשָׁמַת חַיִּים. בֹּא רְאֵה, לוֹקַח מִצַּד זֶה וְנוֹתֵן בְּצַד אַחֵר, וְעַל זֶה (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הַלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינָנוּ מֵלֵא. לָמָּה אֵינָנוּ מֵלֵא? מִשּׁוּם שְׁלוֹקַח וְנוֹתֵן, מִכְּנִיס וּמוֹצִיא.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׂאִיל שָׁאַלְתָּא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר, הוֹאִיל וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גְּלִי קַמִּיה דְּבָנֵי נְשָׂא יְמוּתוֹן, אַמַּאי נְחִית נְשָׁמַתִּין לְעַלְמָא, וְאַמַּאי אֶצְטְרִיךְ לִיה. אָמַר לִיה, שָׁאַלְתָּא דָּא קַמִּיִּהוּ דְּרַבְּנָן שָׂאִילוּ כְּמָה וְכְמָה, וְאוּקְמוּהָ. אֲבַל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב נְשָׁמַתִּין דְּנְחַתִּין לְהַאי עַלְמָא, לְאַשְׁתַּמּוּדְעָא יְקָרִיָּה, וְנִקִּיט לֹון לְבַתֵּר, אִי הָכִי אַמַּאי נְחַתוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׂאִיל שָׁאַלְתָּא אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר, הוֹאִיל וְגְלוּי לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁבָנֵי אֲדָם יְמוּתוֹן, לָמָּה הוֹרִיד נְשָׁמוֹת לְעוֹלָם, וְלָמָּה הוּא צְרִיךְ אֶת זֶה? אָמַר לוֹ, שָׁאַלְתָּא זֹו לְפָנֵי רַבְּנָן שָׂאִילוּ כְּמָה וְכְמָה, וּבְאַרוּחָהּ, אֲבַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן נְשָׁמוֹת שְׁיֹרְדוֹת לְעוֹלָם הַזֶּה לְהוֹדִיעַ אֶת כְּבוֹדוֹ, וְלוֹקַח אוֹתָן אַחֵר כֶּף. אִם כֶּף לָמָּה יִרְדוּ?

אֵלָּא, רָזָא דָּא, הָכִי הוּא. פִּתַּח וְאָמַר, (משלי ה) שְׁתֵּה מַיִם מִבּוֹרֶךְ וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֶרֶץ, הָא (ס"ו ע"א) אוּקְיָמְנָא. בּוֹר, אֲתֵר דְּלָא נְבִיעַ מְגַרְמִיָּה, וְאִימְתִי נְבִיעִין הֵינִי מַיָּא, בְּשַׁעְתָּא דְּאַשְׁתָּלִים נְשָׁמַתָּא בְּהַאי עַלְמָא, כִּד סְלָקָא לְהַהוּא אֲתֵר דְּאַתְקִשֵׁר בֵּיָה, כְּדִין הוּא שְׁלִים, מְכַל סְטְרִין מִתְתָּא וּמַעִילָא. (ס"א ומכל סטרין).

אֵלָּא סוּד זֶה כֶּף הוּא. פִּתַּח וְאָמַר, (משלי ה) שְׁתֵּה מַיִם מִבּוֹרֶךְ וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֶרֶץ. הֲרִי פִּרְשׁוּהָ, בּוֹר - מְקוֹם שֶׁלֹּא נוֹבַע מִעֲצָמוֹ. וּמְתִי נוֹבַעִים הַמַּיִם הִלְלוּ? בְּשַׁעַה שֶׁהַשְׁתָּלְמָה הַנְּשָׁמָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשַׁעוֹלָה לְאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְשְׁרָה בּוֹ, אִזּוּ הוּא שְׁלִים מְכַל הַצְּדָדִים, מִמְטָה וּמִמַּעַלָּה [ומכל הצדדים].

וְכִד נְשָׁמַתָּא סְלָקָא, כְּדִין אֲתַעֵר תִּיאוּבְתָא דְּנוֹקְבָא לְגַבֵּי דְּכוּרָא, וְכְדִין נְבִיעִין מַיָּא מִתְתָּא לְעִילָא. וּבּוֹר, אֲתַעֵבִיד בְּאֵר, מִיִּין נְבִיעָאוֹן. וְכְדִין אֲתַחְבְּרוּתָא וְיַחּוּדָא (נ"א ויסודא) וְתִיאוּבְתָא וְרַעוּא אֲשַׁתְּכַח. (להא) דְּהָא בְּנְשָׁמַתָּא דְּצִדִיקָא אֲשַׁתָּלִים הַהוּא אֲתֵר, וְאֲתַעֵר חֲבִיבוּתָא וְרַעוּתָא לְעִילָא, וְאֲתַחְבֵּר כַּחַד.

וּכְשֶׁנִּשְׁמָה עוֹלָה, אִזּוּ מִתְעוֹרְרֵת תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לְזָכֵר, וְאִזּוּ נוֹבְעִים מִיָּם מְלֻמָּטָה לְמַעַלָּה, וּבּוֹר נַעֲשֶׂה בְּאֵר, מִיָּם נוֹבְעִים, וְאִזּוּ הַתְּחַבְּרוּת וְיַחֲוּד [ויסוד] וְתְּשׁוּקָה וְרִצּוֹן נִמְצָאִים, [לזה] שֶׁהָרִי בְּנִשְׁמַת הַצַּדִּיק נִתְקַן אוֹתוֹ מְקוֹם, וּמִתְעוֹרְרֵת חֲבִיבוֹת וְרִצּוֹן לְמַעַלָּה וּמִתְחַבְּרִים כְּאֶחָד.

רְאוּבֵן בְּכָרִי אֶתָּה, הֵכִי הוּא וְדָאִי, טָפָה קִדְמָאָה דִּיעֲקֵב הָוָה, וִרְעוּתִיָּה בְּאַתֵּר אַחֲרָא הָוָה כְּמָה דְאַתְמָר. תָּא חֲזִי, רְאוּבֵן וְכִלְהוּ שְׁבִטִין תְּרִיסָר, כִּלְהוּ אֶתְאַחֲדוּן בְּשְׂכִינְתָּא, וְכֵד חֲמָא יַעֲקֹב לְשְׂכִינְתָּא עַל גַּבִּיָּה, קָרָא לְבָנוּי תְּרִיסָר לְאַתְחַבְּרָא בְּהָ.

רְאוּבֵן בְּכָרִי אֶתָּה. כְּדָּ הוּא וְדָאִי, טָפָה רֵאשׁוּנָה שֶׁל יַעֲקֹב הִיָּתָה, וְרִצּוֹנוֹ בְּמְקוֹם אַחֵר הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. בֵּא רְאָה, רְאוּבֵן וְכָל שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבִטִים, כָּלֶם אַחוּזִים בְּשְׂכִינָה, וּכְשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת הַשְּׂכִינָה עָלָיו, קָרָא לְשְׁנַיִם עָשָׂר בָּנָיו לְהִתְחַבֵּר עִמָּה.

דף רלה ע"ב

וְתָא חֲזִי, עֲרֶסָא שְׁלִימְתָא לָא אֲשַׁתְּכַח מִן יוֹמָא דְאַתְבְּרִי עֲלָמָא, כְּהֵיאִא שְׁעִתָּא דְבָעָא (דף רלה ע"ב) יַעֲקֹב לְאַסְתִּלְקָא מֵעֲלָמָא, אֲבָרְהָם מִימִינִיָּה, יִצְחָק מִשְׂמָאלִיָּה, יַעֲקֹב הָוָה שְׂכִיב בִּינֵינְיָהוּ, שְׂכִינְתָּא קָמִיָּה. כִּיּוֹן דְחֲמָא יַעֲקֹב כְּדָּ, קָרָא לְבָנוּי, וְאַחִיד לִוּן סַחְרִנְיָה דְשְׂכִינְתָּא, וְסִדֵּר לִוּן בְּסִדּוּרָא שְׁלָיִם.

וּבֵא וְרָאָה, מָטָה שְׁלָמָה לָא נִמְצָאָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם כְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה שְׁרָצָה יַעֲקֹב לְהַסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. אֲבָרְהָם מִימִינֵנוּ, יִצְחָק מִשְׂמָאלוֹ (דיון), יַעֲקֹב הָיָה שׁוֹכֵב בֵּינֵיהֶם, שְׂכִינָה לְפָנָיו. כִּיּוֹן שְׂרָאָה כְּדָּ יַעֲקֹב, קָרָא לְבָנוּי, וְאַחִזּוּ אוֹתָם סְבִיב הַשְּׂכִינָה, וְסִדֵּר אוֹתָם בְּסִדּוּר שְׁלָיִם.

מְנָא לִן דְסִדֵּר לִוּן סַחְרִנְיָה דְשְׂכִינְתָּא, דְכִתִּיב הָאֲסָפוּ, וּכְדִין אֲשַׁתְּכַח תַּמָּן שְׁלִימוֹ דְכֻלָּא, וְכְמָה רְתִיכִין עֲלָאִין סַחְרִנְיָהוּ. פְּתַחִי וְאַמְרִי, (דברי הימים א כט) לָדָּ הִ' הַגְדוּלָּה וְהַגְבוּרָה וְגו', כְּדִין אֲתַכְנִישׁ שְׂמִשָּׂא לְגַבִּיָּה דְסִיְהָרָא, וְאַתְקָרִיב מְזָרַח בְּמַעְרֵב. הִדָּא הוּא דְכִתִּיב וַיֵּאֶסּוּף רִגְלָיו אֶל הַמָּטָה, וְאַתְנַהִיר סִיְהָרָא, וְאַשְׁתַּכַּח בְּשְׁלִימוֹ. וּכְדִין וְדָאִי תְנִינֵן, יַעֲקֹב אֲבִינוֹ לָא מִית. כִּיּוֹן דְחֲמָא יַעֲקֹב (ס"א סדורא) סִטְרָא שְׁלָיִם, מָה דְלָא אֲשַׁתְּכַח הֵכִי לְבָר

נֶשׂ אַחֲרָא, חֲדִי, וְשִׁבַח לִיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּפְתַח וּבְרִיךְ לְבִנוּי, כֹּל חַד
וְחַד כְּדָקָא יָאוּת לִיהּ.

מַנִּין לָנוּ שְׁסֻדְרָם סְבִיב הַשְׁכִּינָה? שְׁכֵתוּב הָאֶסְפוּ, וְאִזּוּ נִמְצָאָה שָׁם
שְׁלֵמוֹת הַכֹּל, וְכַמָּה מְרַכְּבוֹת עֲלִיוֹנוֹת סְבִיבָם. פְּתַחוּ וְאָמְרוּ, לֵךְ ה' ^{ה'}
הַגְּדֵלָה וְהַגְּבוּרָה וְגו'. אִזּוּ הַתְּכַנֵּס הַשְּׁמֶשׁ אֶל הַלְּבָנָה, וְהַתְּקַרֵּב מִזְרַח
לְמַעְרָב. זֶהוּ שְׁכֵתוּב וַיֵּאֲסֹף רִגְלָיו אֶל הַמָּטָה, וּמֵאִירָה הַלְּבָנָה, וְנִמְצָאָת
בְּשְׁלֵמוֹת. וְאִזּוּ וְדָאֵי שְׁנִינוּ, יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת. כִּיִּין שְׁרָאָה יַעֲקֹב [סדר]
צַד שְׁלָם, מַה שְׁלָא נִמְצָא כְּדָ לְבוֹן אָדָם אַחֵר, שְׁמַח וְשִׁבַח אֶת הַקְּדוּשָׁ
בְּרִיךְ הוּא, וּפְתַח וּבְרִיךְ אֶת בְּנֵינוּ, כֹּל אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּי לוֹ.

רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יִיסָא הוּוּ אֶזְלִי בְּאַרְחָא. אָמַר רַבִּי יִיסָא הָא וְדָאֵי תְנִינוּ, כֹּל
בְּנוּי דְיַעֲקֹב אֶתְקֵנוּ בְּסֻדְוֵרָא שְׁלָם, וְאֶתְבְּרַכוּ כֹּל חַד וְחַד כְּדָקָא יָאוּת לִיהּ,
מֵאִי קָא גִימָא בְּהֵאִי קָרָא, דְכִתְיִב, מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה לְחֵמוֹ וְגו'. אָמַר לִיהּ, לֹא
יִדְעֵנָא, בְּגִין דְלֹא שְׁמַעְנָא בִּיהּ מְבוּצִינָא קְדִישָׁא, אֶלְא אֲנִתּוּ וְאֲנָא נִיזִיל לְגַבִּי
בוּצִינָא קְדִישָׁא. אֶזְלִי, כִּד מְטוּ לְגַבִּי דְרַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמְרוּ מֵלָה וְשְׁאִילוּ
שְׁאִילְתָא. אָמַר לוֹן, וְדָאֵי רְזָא דְחִכְמָתָא הוּא.

רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יִיסָא הָיוּ הוֹלְכִים בְּדַרְדְּרָה, אָמַר רַבִּי יִיסָא, הָרִי וְדָאֵי
שְׁנִינוּ, כֹּל בְּנֵי יַעֲקֹב נִתְקֵנוּ בְּסֻדְרָא שְׁלָם וְהַתְּבְּרַכוּ כֹּל אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּי
לוֹ, מַה נֹּאמַר בְּפִסּוּק הַזֶּה, שְׁכֵתוּב מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה לְחֵמוֹ וְגו'? אָמַר לוֹ,
לֹא יִדְעֵתִי, כִּי לֹא שְׁמַעְתִּי מִהַמְּנוּרָה הַקְּדוּשָׁה, אֶלְא אֶתְהּ וְאֲנִי נִלְדָה
לְמְנוּרָה הַקְּדוּשָׁה. הֲלָכוּ. כְּשֶׁהֲגִיעוּ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמְרוּ דְבַר וְשְׁאִלוּ
שְׁאִלָה. אָמַר לָהֶם, וְדָאֵי סוּד הַחִכְמָה הוּא.

פְּתַח וְאָמַר, (שׁוֹפְטִים ה) אֲשֶׁר יָשַׁב לְחוּף יַמִּים וְעַל מִפְרָצָיו יִשְׁכּוֹן, אֲמַאי יְתִיב
תַּמָּן. אֶלְא מֵאֵן דְיִתְיִיב בְּשִׁפְתָא דִימָא, אֲשִׁתְּמַשׁ בְּתַפְנוּקֵי עֲלֵמָא. (והכא אשר
דא פתחא עלאה דצדיק (ס"א דצדק) כד אתברכא לארקא ברכאן בעלמא. ס"א והכא סמך להאי
קרא, מאשר, שמנה לפתחא עלאה דמתמן אתרקו ברכאן לעלמא) וְהֵאִי פְתַחָא אֲשִׁתְּמוּדְע
תְּדִיר בְּרַכָּאן דְעֲלֵמָא וְאֶקְרִי אֲשֶׁר, וְדָא הוּא עֲמוּדָא מֵאִינוּן דְקָאִים עֲלֵמָא
עֲלִיָּהּ.

פְּתַח וְאָמַר, (שׁוֹפְטִים ה) אֲשֶׁר יָשַׁב לְחוּף יַמִּים וְעַל מִפְרָצָיו יִשְׁכּוֹן. לָמָּה
יָשַׁב שָׁם? אֶלְא מִי שְׁיֹשֵׁב עַל שִׁפְתַּי הֵיִם, מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַפְנוּקֵי הָעוֹלָם.
[וכאן אשר זהו פתח עליון של צדיק (של צדק), כשמתברך להוריק ברכות לעולם, וכאן סמך לפסוק
הזה מאשר שמנה, לפתח העליון, שמשם מוריקים ברכות לעולם] וּפְתַח זֶה נוֹדְע תַּמִּיד
כְּבִרְכוֹת שְׁלָ הָעוֹלָם, וְנִקְרָא אֲשֶׁר, וְזֶהוּ עֲמוּדָא מֵאִוְתָם עֲמוּדִים
שְׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

וְהָיָה אֲתֵר דְּאֶקְרִי לְחֶם עוֹנִי, מֵהָיָה אֲתֵר אֶתְקִין (הָהוּא). הָדָא הוּא דְכְתִיב מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה לְחֶמוֹ, מֵה דְהוּה לְחֶמָּא דְמִסְפְּנָא, אֶתְהַדֵּר לְחֶם (עוֹנִי) פְּנִיג (שְׁמֵנָה). בְּגִין דְּאֶרִיק וְאֶרְמִי בֵּיה בְּרָכְאֵן וְתַפְנוּקִין, וְסוּפָא דְקָרָא אוֹכַח, וְהוּא יִתְּן מַעְדַּנֵי מְלָךְ. מֵאֵן מְלָךְ, דָּא כְּנֻסְתָּ יִשְׂרָאֵל, דְּמִנְהָ אֶתְזֵן בְּתַפְנוּקֵי עֲלֵמָא. וְדָא יְהִיב לְהֵאִי מְלָךְ כָּל בְּרָכְאֵן, כָּל חִידוֹ וְכָל טִיבוֹ. הוּא יְהִיב וּמְנָה נְפִקִי. אָמְרוּ, אִי לֹא אֶתִּינָא לְעֵלְמָא, אֶלְא לְמַנְדַּע דָּא, טַב לָן.

וְהַמְקוֹם שֶׁנִּקְרָא לְחֶם עוֹנִי, מֵאוֹתוֹ מְקוֹם נִתְקַן [הָהוּא]. זֶהוּ שְׁכֵתוֹב מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה לְחֶמוֹ. מֵה שְׁהִיָּה לְחֶם עוֹנִי, הִפְדָּה לְהִיּוֹת לְחֶם [עוֹנִי] פְּנִיג [שְׁמֵנָה], מְשׁוּם שֶׁהָרִיק וְזָרַק בּוֹ בְּרָכוֹת וְתַפְנוּקִים, וְסוּף הִפְסוּק מוֹכִיחַ - וְהוּא יִתְּן מַעְדַּנֵי מְלָךְ. מִי הַמְלָךְ? זֶה כְּנֻסְתָּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּמֶּנָּה נִזְוֵן בְּתַפְנוּקֵי עוֹלָם, וְזֶה נוֹתֵן לְמְלָךְ הַזֶּה כָּל הַבְּרָכוֹת, כָּל שְׂמֵחָה וְכָל טוֹב הוּא נוֹתֵן, וּמִמֶּנָּה יוֹצְאִים. אָמְרוּ, אִם לֹא בְּאֵנוּ לְעוֹלָם אֶלְא רַק לְדַעַת אֶת זֶה - טוֹב לָנוּ.

רְאוּבֵן בּוֹכְרָא דִּינְעֻקְבַּ הָוָה, אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, לִיָּה הָוָה אֶתְחַזִּי כְּלָא, וְאֶתְעַבֵּר מִיָּנָה כְּלָא, וְאֶתִּיָּהִיב מְלָכוֹ לִיהוּדָה, בְּכִירוּתָא לְיוֹסֵף, כְּהוֹנְתָא לְלוֹי. הָדָא הוּא דְכְתִיב, פְּחַז כְּפִמִּים אֵל תּוֹתֵר, לֹא תִשָּׂאֵר בְּהוּ. וּמֵה דְאָמַר כְּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי, הֲכָא בְּרַכִּיָּה וּפְקֻדִיָּה לְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא.

רְאוּבֵן הָיָה בְּכוֹר שֶׁל יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, לוֹ רְאוּי הַכֹּל, וְהַכֹּל הָעֵבֵר מִמֶּנּוּ, וְנִתְּנָה הַמְּלָכוֹת לִיהוּדָה, הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף, וְהַכְּהֵנָה לְלוֹי. זֶהוּ שְׁכֵתוֹב פְּחַז כְּפִמִּים אֵל תּוֹתֵר, לֹא תִשָּׂאֵר בְּהֵם. וּמֵה שֶׁאָמַר כְּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי, כָּאֵן בְּרַכּוֹ וְהַפְּקִידוֹ אֶצֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

לְרַחֲמֵימָא דְמְלָכָא, (דְּבַעַא מִן מַלְכָא לְמַעַבַּד בֵּיה טִיבוֹ) (נִי"א דְהוּה לִיָּה בְּרָא וְהוּה בַעֵי דְמַלְכָא יַעֲבִיד לִיָּה טִיבוֹ) יוֹמָא חַד אֶעֱבֵר בְּרִיָּה בְּשׁוּקָא, אָמַר לְמַלְכָּא, דָּא הוּא בְּרִי, וְדָאִי רַחֲמֵימָא דְנַפְשָׁאִי. שְׂמַע מְלָכָא, וְיַדַּע דְּהָא שְׂאִיל עַל בְּרִיָּה. כְּדָּ יַעֲקֹב אָמַר, רְאוּבֵן בְּכוֹרִי אֶתָּה כְּחִי וְגוֹ', הֲכָא פְקֻדִיָּה לְמַלְכָּא.

לְאַהוּבַּ הַמְּלָךְ, [שְׂבַקֵּשׁ מֵהַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה] [שְׁהִיָּה לוֹ בֵּן וְרַצָּה שֶׁהַמֶּלֶךְ יַעֲשֶׂה לוֹ טוֹבָה] יוֹם אֶחָד עֵבֵר בְּנוֹ בְּשׁוּק. אָמַר לְמְלָךְ, זֶה בְּנִי, וְדָאִי אֶהוּבַּ נְפְשִׁי. שְׂמַע הַמְּלָךְ, וְיַדַּע שֶׁזֶה בְּקִשׁ עַל בְּנוֹ. כְּדָּ יַעֲקֹב אָמַר, רְאוּבֵן בְּכִרִי אֶתָּה כְּחִי וְגוֹ'. כָּאֵן צְוָה אֶת הַמְּלָךְ.

פחז כּפּיּם אַל תּוֹתֵר, הִכָּא אָמַר מַה דְּאַעְרַע לִיָּהּ, דְּלֵא אֲשַׁתָּאָר (לִיָּהּ) בְּאַרְעָא, וְשָׂדֵי לִיָּהּ לְבַר מְאַרְעָא. לְקַבֵּל דָּא, חַד מְמַנָּא (תַּחֲמוּמָא) מְסֻטְרָא דְמִשְׁפָּנָא לְעִילָא, דִּי מְמַנָּא תַּחֲוֹת יָדָא דְמִיכָאֵל, וְאַמְרִי לָהּ תַּחֲוֹת יָדָא דְגַבְרִיָּאֵל. וּמִיכָאֵל הוּא רִישָׁא בְּכָל אֲתֵר מְסֻטְרָא דְחֻסְיָד, וְגַבְרִיָּאֵל מְסֻטְרָא דְשְׁמַאֲלָא דְגַבְרִיָּהּ. (הוֹשַׁע יב) וַיְהוּדָה עַד רָד עִם אֵל, סֵטֵר גַּבְוֵרָה, בֵּי דִינָא אֲקָרִי, וְסָמִיד לִיָּהּ רְאוּבֵן, אָף עַל גַּב דְּמַלְכוּתֵהּ דִּיהוּדָה, רְאוּבֵן סָמוּד לְקַבְלֵיהּ הָוָה.

פחז כּפּיּם אַל תּוֹתֵר. כָּאֵן אָמַר מַה שְׂאַרַע לוֹ, שְׁלֵא נִשְׁאַר [לָהּ] בְּאַרְץ וְנִזְרַק לְחוּץ לְאַרְץ. כְּנִגְדָּא זֶה מְמַנָּה [תַּחֲמוּם] אֶחָד מִצַּד הַמְּשָׁכָן הָעֵלְיוֹן שְׁמַמְנָה תַּחַת יָד מִיכָאֵל, וַיֵּשׂ אֲוֹמְרִים תַּחַת יָד גַּבְרִיָּאֵל. וּמִיכָאֵל הוּא רִישׁ בְּכָל מְקוֹם מִצַּד שֶׁל הַחֻסְיָד, וְגַבְרִיָּאֵל מִצַּד שֶׁל שְׁמַאֲלָא שֶׁל גַּבְוֵרָה, וַיְהוּדָה עַד רָד עִם אֵל, צֵד הַגַּבְוֵרָה, נִקְרָא בֵּית דִּין, וְסָמוּד לוֹ רְאוּבֵן. וְאָף עַל גַּב שְׁמַלְכוּתֵהּ הֵיטֵה שֶׁל יְהוּדָה, רְאוּבֵן סָמוּד כְּנִגְדּוֹ הֵיטֵה.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, זְמִינִין אֵינּוּן בְּנֵי רְאוּבֵן, לְאַגְחָא תְּרִין קַרְבִּין בְּגוֹ אַרְעָא. תָּא חֲזִי, כְּתִיב כַּחֲסִי, בְּגִלּוּתָא דְמִצְרַיִם. וְרִאשִׁית אוֹנִי, דְּאֵינּוּן הוּוּ קַדְמָאִין לְגַבֵּי אַחוּהוֹן לְקַרְבָּא. יִתֵּר שְׂאֵת, לְגִלּוּתָא דְאַשׁוּר, דְּמִתְמָן גְּלוּ בְּנֵי גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן קַדְמָאִי מִכְּלָהוּ, וְסָבְלֵי כְּמָה בִּישׁוּן, וְכַמָּה עֲנוּיִין סָבְלוּ, וְלֵא תְּבוּ עַד קְעוּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עֲתִידִים אוֹתָם בְּנֵי רְאוּבֵן לְעוֹרֵר שְׁנֵי קַרְבוֹת בְּתוֹדָא הָאָרְץ. בֵּא רָאָה, כְּתוּב כַּחֲסִי - בְּגִלּוּת מִצְרַיִם. וְרִאשִׁית אוֹנִי - שְׁהֵם הָיוּ רִאשׁוֹנִים לְאַחִיהֶם לְקַרְבֵּי. יִתֵּר שְׂאֵת - לְגִלּוּת אֲשׁוּר, שְׁמִשְׁם גְּלוּ בְּנֵי גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן רִאשׁוֹנִים מִכְּלָם, וְסָבְלוּ כְּמָה רְעוֹת, וְכַמָּה עֲנוּיִים סָבְלוּ, וְלֵא שְׁבוּ עַד כְּעַתָּה.

וַיִּתֵּר עָז, לְזַמְנָא דְמַלְכָּא מְשִׁיחָא יִתְעַר בְּעֵלְמָא, אֵינּוּן יִפְקוּן וַיִּגְחוּן קַרְבִּין בְּעֵלְמָא, וַיִּנְצְחוּן, וַיִּתְקַפוּן עַל עַמְמָא. וּבְנֵי עֵלְמָא יִדְחִלוּן מִנִּיָּהוּ וַיִּרְתְּתוּן קַמִּיָּהוּ, (דף רלו ע"א) וַיִּחְשְׁבוּ לְאַתְגַּבְרָא בְּמַלְכוּתָא, וְלֵא יִשְׁתַּאֲרוּן בֵּיהּ. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב פַּחֲזוּ כְּפִיָּם אֵל תּוֹתֵר, מֵאִי טַעְמָא לֵא יִשְׁתַּאֲרוּן בֵּיהּ, וְאַפִּילוּ בְּסֻטְרָא חַד דְּעֵלְמָא, בְּגִין כִּי עֲלִית מִשְׁכְּבֵי אַבִּיךָ. דְּזַמִּינִין לְאַעְלָא וּלְאַגְחָא קַרְבִּין בְּגוֹ אַרְעָא קַדִּישָׁא, מִשְׁכְּבֵי אַבִּיךָ דִּיִּיקָא, זֶו יְרוּשָׁלַם.

וַיִּתֵּר עָז - לְזַמֵּן שְׁמֵלְךָ הַמְּשִׁיחַ יִתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם, הֵם יִצְאוּ וַיַּעֲרְכוּ קַרְבוֹת בְּעוֹלָם וַיִּנְצְחוּן, וַיִּתְחַזְּקוּ עַל הָעַמִּים, וּבְנֵי הָעוֹלָם יִפְחָדוּ מֵהֶם וַיִּרְתְּתוּ לְפָנֵיהֶם וַיִּחְשְׁבוּ לְהִתְגַּבֵּר בְּמַלְכוּת, וְלֵא יִשְׁאָרוּ בָהּ. זֶהוּ שְׁכְּתוּב פַּחֲזוּ

פמים אל תותר. מה הטעם שלא ישארו בה ואפלו בצד אחד של העולם? משום כי עלית משכבי אביד, שעתידיים להכנס ולערך קרבות בתוך הארץ הקדושה, משכבי אביד דוקא, זו ירושלים.

תא חזי, בארבע סטרי עלמא, אתבדרו בני ראובן בגלותא, לקבליהון דכל ישראל, דאתגלו בגלותא ארבע זמנין בארבע סטרי עלמא. הדא הוא דכתיב, כחי חד, וראשית אוני תרי, יתר שאת תלת, ויתר עז ארבעה. כגוונא דא זמינין אינון לאגחא קרבא בארבע סטרי עלמא, ולמשלט בקרביהו על כלא, וינצחון עממין סגיאין, וישלטון עליהו:

בא ראה, לארבעת צדדי העולם התפזרו בני ראובן בגלות, כנגד כל ישראל שגלו לגלות ארבע פעמים בארבע רוחות העולם. זהו שכתוב כחי - אחד, וראשית אוני - שנים, יתר שאת - שלשה, ויתר עז - ארבעה. כמו כן עתידיים הם לערך קרב בארבע רוחות העולם ולשלט בקרבם על הכל, וינצחו עמים רבים וישלטו עליהם.

פחז פמים אל תותר כי עלית משכבי אביד, הכא אתרמיז על הרהורא קדמאה דהוה ליה לייעקב. בהאי טפה קדמאה ברחל, דאלמלא הרהורא דההיא טפה הוה באתרה, אשתאר ראובן בכלא. אבל פחז פמים אל תותר כי עלית משכבי אביד, עלית, בהרהורא אחרא, אז חללת וגוי.

פחז פמים אל תותר כי עלית על משכבי אביד. כאן נרמז על הרהור ראשון שהיה לייעקב בטפה הראשונה ברחל, שאלמלא הרהור של אותה טפה היה במקומה, נשאר היה ראובן בכל, אבל פחז פמים אל תותר כי עלית משכבי אביד. עלית - בהרהור אחר, אז חללת וגוי.

דבר אחר, פחז פמים אל תותר, דהא כד יגחון קרבא בני ראובן בעלמא, וינצחון עממין סגיאין, לא ישתארו במלכותא, מאי טעמא, כי עלית משכבי, דזמינין לאגחא קרבא בארעא קדישא דייקא, דכתיב כי עלית משכבי אביד (ס"א דא ירושלים. משכבי), משכב מפעי ליה. אלא, אביד דא ישראל סבא, משכבי אביד ולא משכב, בגין דהא בתרי זמני אתבני ירושל, ותליתאה לזמנא דמלכא משיחא. ועל דא משכבי אביד. והכא אתגלייא ברכה, ומאי דהוה בההיא זמנא, ומאי דהוה כד עלו ישראל לארעא, ומה דהא בזמנא דמלכא משיחא בעובדא דראובן:

דָּבַר אַחַר פָּחוּז פְּמִים אֶל תּוֹתֵר - שְׁהָרִי כְּאֲשֶׁר יַעֲרֹכוּ קָרֵב בְּנֵי רְאוּבֵן
בְּעוֹלָם וַיִּנְצַחוּ עַמִּים רַבִּים, לֹא יִשְׁאַרוּ בַּמְּלָכוֹת, מָה הַטַּעַם? כִּי עָלִיתָ
מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, שְׁעֵתִידִים לַעֲרֹךְ קָרֵב בְּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה דְּוָקָא, שְׁפָתוֹב כִּי
עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, [זו ירושלים, משכבי,] מִשְׁכָּב הָיָה צָרִיךְ לְכַתֵּב! אֶלָּא
אָבִיךָ, זֶה יִשְׂרָאֵל הַזֶּקֶן. מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ וְלֹא מִשְׁכָּב, מִשּׁוּם שְׁהָרִי פְּעַמִּים
נִבְנְתָה יְרוּשָׁלַיִם, וּפְעַם שְׁלִישִׁית לְזַמְנוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וְלָכֵן מִשְׁכְּבֵי
אָבִיךָ. וְכֵאן הַתְּגִלָּתָה בְּרָכָה, וַיִּמָּה שְׁהָיָה בְּאוֹתוֹ זָמַן, וַיִּמָּה שְׁהָיָה
כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ, וַיִּמָּה שְׁיִהְיֶה בְּזַמַּן מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ בְּמַעֲשֵׂה
רְאוּבֵן.

שְׁמַעוֹן וְלוֹי אַחִים, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֲכֵא אֶחָיד לוֹן בְּסִטְרָא שְׁמַא לֹא
דְּשְׁכִינְתָא. דְּחֻמָּא עוֹבְדִין דְּדִינָא קִשְׂיָא, דְּלֹא יָכִיל עֲלֵמָא לְמַסְבֵּל. אָמַר רַבִּי
יוֹסִי, בְּרַכְתָּא דְּלֵהוֹן אֵן הִיא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׁמַעוֹן לֹא אֶתְחַזִּי לְהֵאֵי,
דְּחֻמָּא לִיָּה כְּמָה עוֹבְדִין בִּישׁוּן. וְלוֹי דְּאֶתִי מַסְטְרָא דְּדִינָא קִשְׂיָא, וּבְרַכְתָּא
לֹא תִלְיָא בֵּיה. וְאַפִּילוּ כִּד אֶתָּא מִשָּׁה, לֹא תִלִּי בְּרַכְתִּיהָ בֵּיה. דְּכַתִּיב, (דְּבָרִים
ל) בְּרַךְ ה' חִילוֹ וּפִעֵל יָדָיו תִּרְצָה, בְּקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא תִלְיָא.

שְׁמַעוֹן וְלוֹי אַחִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּאֵן אֶחָד אוֹתָם בְּצַד שְׁמַא לֹא שְׁל
הַשְּׁכִינָה, שְׁרָאָה מַעֲשִׂים שֶׁל דִּין קִשְׂיָה שְׁלֵא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסַבֵּל. אָמַר
רַבִּי יוֹסִי, הַבְּרָכָה שְׁלֵהֶם אֵיפָה הִיא? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׁמַעוֹן לֹא רְאוּי
לָזָה, שְׁרָאָה לוֹ כְּמָה מַעֲשִׂים רָעִים, וְלוֹי שְׁבָא מִצַּד הַדִּין הַקִּשְׂיָה, וּבְרַכָּה
לֹא תִלְיָהּ בּוֹ, וְאַפִּילוּ כְּשְׁבָא מִשָּׁה לֹא תִלָּהּ בּוֹ בְּרַכְתּוֹ, שְׁפָתוֹב (דְּבָרִים ל)
בְּרַךְ ה' חִילוֹ וּפִעֵל יָדָיו תִּרְצָה. תִּלְיָה בְּקוֹדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב, (תְּהִלִּים קד) זֶה הֵיִם גְּדוֹל וּרְחֵב יָדַיִם שֶׁם רָמַשׁ וְאִין מַסְפָּר
חִיּוֹת קִטְנוֹת עִם גְּדוֹלוֹת. זֶה הֵיִם גְּדוֹל, דָּא שְׁכִינְתָא דְּקִיָּמָא עָלֶיהָ דִּיעֲקֹב
כִּד בְּעָא לְאַסְתִּלְקָא מִעֲלָמָא. וּרְחֵב יָדַיִם, דְּהָא כָּל עֲלָמָא אִמְלִי וְאַשְׁתִּלִּים
וְאַתְצַמְצַם תַּמָּן. שֶׁם רָמַשׁ וְאִין מַסְפָּר, דְּכַמְּה מְלֶאכִי עֲלָאֵי וְקִדִּישְׁאֵי
אַשְׁתַּכְּחוּ תַּמָּן. חִיּוֹת קִטְנוֹת עִם גְּדוֹלוֹת, אֲלִין אִינּוֹן יִיב שְׁבָטִין, בְּנוּי
דִּיעֲקֹב, דְּאַשְׁתַּכְּחוּ בְּהוֹן בְּשְׁלִימוֹ. חַד אֵילָה, וְחַד זָאב, וְחַד אָרִי, וְחַד טָלָה.
אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָרִיָּה חַד, וְטָלָה חַד, חַד זָאב, וְחַד גְּדִי, וְכוּן כְּלָהוּ,
לְאַשְׁתַּכְּחָא חִיּוֹת קִטְנוֹת עִם גְּדוֹלוֹת.

בֹּא רְאָה, כְּתוּב (תְּהִלִּים קד) זֶה הֵיִם גְּדוֹל וּרְחֵב יָדַיִם שֶׁם רָמַשׁ וְאִין מַסְפָּר
חִיּוֹת קִטְנוֹת עִם גְּדוֹלוֹת. זֶה הֵיִם גְּדוֹל - זֶה הַשְּׁכִינָה שְׁעוֹמְדַת עַל יַעֲקֹב,
כְּשֶׁרָצָה לְהַסְתַּלֵּק מִהָעוֹלָם. וּרְחֵב יָדַיִם - שְׁהָרִי כָּל הָעוֹלָם מִתְּמַלָּא
וְנִשְׁלַם וּמְצַטְמָצַם שֶׁם. שֶׁם רָמַשׁ וְאִין מַסְפָּר - שְׁכַמְּה מְלֶאכִים

עליונים וקדושים נמצאו שם. חיות קטנות עם גדולות - אלו הם שנים עשר שבטים, בני יעקב שנמצאו בהם בשלמות, אחד אלה, ואחד זאב, ואחד ארי, ואחד טלה. אמר רבי יצחק, אריה אחד, וטלה אחד, אחד זאב, ואחד גדי, וכן כלם, להמצא חיות קטנות עם גדולות.

רבי יהודה אמר, כלהו שפיר. אבל יהודה אריה, שמעון שור, והא אוקמוהו חבריא דהוו משגיחין דא לקבל דא, דא מימינא, ודא משמאלא. לתורא דעובדוי בישין, אמרו נצייר אקונין דאריה בקופטיה, ויסתכל בדא וידחל מניה, כך שמעון שור, יהודה אריה.

רבי יהודה אמר, הכל יפה, אבל יהודה אריה ושמעון שור, והרי פרשוהו החברים שהיו משגיחים זה כנגד זה, זה מימין וזה משמאל. לשור שמעשו רעים, אמרו נצייר דמות של אריה ברפת שלו, ויסתכל בזה ויפתח ממנו. כך שמעון שור, יהודה אריה.

שמעון לא זכה לברכאן, אלא טפל ליה משה ביהודה. כתיב הכא (דברים לג) שמע ה' קול יהודה, וכתיב התם (בראשית כט) כי שמע ה' כי שנואה אנכי. אמר רבי יהודה, שמעון ולוי, אבוהון סליק לון למשה. אמר ליה רבי יוסי, מאי טעמא אבוהון סליק לון למשה. אמר ליה, אף אנו נסליק ליה לבוינא קדישא עלאה.

שמעון לא זכה לברכות, אלא הדביק אותו משה ליהודה. כתוב כאן (דברים לג) שמע ה' קול יהודה, וכתוב שם (בראשית כט) כי שמע ה' כי שנואה אנכי. אמר רבי יהודה, שמעון ולוי, אביהם העלם למשה. אמר לו רבי יוסי, מה הטעם אביהם העלם למשה? אמר לו, אף אנו נעלה למנוחה הקדושה העליונה.

אתו שאלו ליה לרבי שמעון. אמר, כמה חביבין מליו. אטפח בידוי ובכה, אמר מאן יגלי לך מהימנא קדישא, אסתלקת בחיידך על בני נשא, אסתלקת במותך, ואסתים דיוקנך. מפתחן דמארך אתמסרו בידך תדיר.

באו ושאלו את רבי שמעון. אמר, כמה חביבים דברים אלו. טפח בידו ובכה. אמר, מי יגלה אותך נאמן הקדוש? התעלית בחיידך על בני אדם, התעלית בפטירתך ונסתרה דמותך. מפתחות רבונך נמסרו בידך תמיד.

דף רלו ע"ב

תא חזי, יעקב הוה ליה ארבע נשין, ואוליד בנין מפלהו, (דף רלו ע"ב)
ואסתליק (נייא ואשתלים) בנשוי. כד בעא יעקב לאסתלקא, שכנתא קיימי
עלוי, בעא לברוכי לאליו, ולא יכיל, מקמי שכנתא דדחיל. אמר, היך
אעביד, דהא תרווייהו מסטרא דדינא קשיא קא אתיין. אי אתקיף
בשכנתא לא יכילנא, דהא ארבע נשין הוו לי, ואשתלימנא בהון. אלא
אסלק לון למארי דביתא, דהא (ביה) ביתא ברעותיה קיימא, ומה דבעי
יעביד.

בא ראה, ליעקב היו ארבע נשים, והוליד בנים מפלו, והתעלה (ונתקו)
בנשותיו. כשרצה יעקב להסתלק, עמדה עליו שכנה. רצה לברך את
אלה ולא לכל, מפני השכנה שפחד. אמר, איך אעשה, שהרי שניהם
באו מצד הדין הקשה? אם אחזיק בשכנה - לא יכלתי, שהרי היו לי
ארבע נשים ונתקנתי בהן, אלא אעלה אותן לבעל הבית, שהרי [בנ]
הבית עומד ברשותו, ומה שירצה - יעשה.

כד יעקב אמר, חולקין דנשין ובנין הא נסבית בהאי עלמא, ואשתלמנא,
היך אתקיף במטרוניתא יתיר, אלא אסלק מליו למארי מטרוניתא, והוא
יעביד מה דבעי, ולא ידחיל.

כד יעקב אמר, חלקים של נשים ובנים הרי לקחתי בעולם הזה
ונשלמתי, ואיך אתחזק בגבירה יותר? אלא אעלה הדברים לבעל
הגבירה, והוא יעשה מה שירצה, ולא יפחד.

תא חזי, מה כתיב, (דברים לג) וזאת הברכה אשר ברוך משה איש האלהים,
מאריה דביתא, מאריה דמטרוניתא. כמה דכתיב, (במדבר ל) אישה יקימנו
ואישה יפרנו. דהא (במדבר ז) פלת משה כתיב. ועל דא, משה ברוך מאן
דבעא ולא דחיל, כדאוקימנא. ובגין כד אמר יעקב, הא חמינן דבני אליו
בסטרא דדינא קשיא, (ליתיה) ייתי מאריה דביתא ויברך לון.

בא ראה מה כתוב, (דברים לג) וזאת הברכה אשר ברוך משה איש
האלהים, בעל הבית, בעל הגבירה, ככתוב (במדבר ל) אישה יקימנו
ואישה יפרנו, שהרי (שם ז) פלות משה כתוב. ועל כן משה מברך את מי

שְׂרוּצָה בְּלִי פֶחַד, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וְלָכֵן אָמַר יַעֲקֹב, הֲרִי רָאִיתִי שְׂפָנֵי אֵלֶּה
הֵם בְּצַד הַדִּין הַקָּשָׁה, [יביא] יָבֵא בְּעַל הַבַּיִת וַיְבַרֵךְ אוֹתָם.

מֹשֶׁה וְדָאֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים הָיָה, וְרַעוּתִיהָ עֲבִיד בְּבֵיתָהּ, כְּמֵא דְאֵת אָמַר
אִישָׁהּ יְקִימְנוּ. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (במדבר י) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ה'. וְאִישָׁהּ
יִפְרְנוּ. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (במדבר י) וּבִנְחָה יֹאמֶר שׁוֹבָה ה'. וְדָאֵי רַעוּתִיהָ עֲבִיד
מֵאַרְיָה דְּבֵיתָא וְלִית דְּיִמְחִי בִּידְיָהּ. כְּבַר נֶשׁ דְּגִזֹּר עַל אֲנִתְתִּיהָ, וְעֲבָדָא
רַעוּתִיהָ. וְעַל דָּא יַעֲקֹב אָף עַל גַּב דְּהוּא אַחִיד בְּאִילָנָא דְחֵיִי, לֹא הוּא מֵאַרְיָה
דְּבֵיתָא, אֲלֵא לְתַתָּא, מֹשֶׁה הוּא לְעִילָא, בְּגִין כְּדִ סְלִיק לֹון לְמֵאַרְיָה
דְּבֵיתָא:

מֹשֶׁה וְדָאֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים הָיָה, וְרַצוּנוֹ עוֹשֶׂה בְּבֵיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
אִישָׁהּ יְקִימְנוּ, זֶהוּ שְׂכָתוֹב (שם י) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ה'. וְאִישָׁהּ יִפְרְנוּ,
זֶהוּ שְׂכָתוֹב וּבִנְחָה יֹאמֶר שׁוֹבָה ה'. וְדָאֵי שֶׁבְּעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה אֵת רַצוּנוֹ
וְאִין מוּחָה בְּדוֹ, כְּמוֹ לְאָדָם שְׁגוֹזֵר עַל אֲשֵׁתוֹ, וְהִיא עוֹשֶׂה רַצוּנוֹ. וְעַל
כְּדִ יַעֲקֹב, אָף עַל גַּב שְׁהִיָּה אַחוּז בְּעֵץ הַחַיִּים, לֹא הָיָה בְּעַל הַבַּיִת אֲלֵא
לְמִטָּה. מֹשֶׁה הוּא לְמַעְלָה, וְלָכֵן הֶעֱלָה אוֹתָם לְבַעַל הַבַּיִת.

בְּסוּדָם אֵל תְּבֵא נַפְשֵׁי וְגוֹ', רַבִּי אַבְבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כה) סוּד יֵי לִירָאִין
וְגוֹ'. סוּד יֵי לִירָאִין, רְזָא עֲלָאָה דְאֹרִייתָא, לֹא יְהִיב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
אֲלֵא לְאִינּוֹן דְּחֲלִי חֲטָאָה. וּמֵאֵן דְּאִינּוֹן דְּחֲלִי חֲטָאָה, אֲתַגְלִי לֹון רְזָא עֲלָאָה
דְאֹרִייתָא. וּמֵאֵן אִיהוּ רְזָא עֲלָאָה דְאֹרִייתָא, הוּי אִימָא דָא אֵת קִימָא
קִדִּישָׁא, דְאִקְרִי סוּד יֵי בְרִית קִדְשׁ.

בְּסוּדָם אֵל תְּבֵא נַפְשֵׁי וְגוֹ'. רַבִּי אַבְבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כה) סוּד ה'
לִירָאִין וְגוֹ'. סוּד ה' לִירָאִין - הַסוּד הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה לֹא נִתֵּן הַקִּדּוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֲלֵא לְאוֹתָם יְרָאִי חֲטָא, וּמִי שֶׁהֵם יְרָאִי חֲטָא, מִתְּגַלָּה לְהֵם
סוּד עֲלִיּוֹן שֶׁל תּוֹרָה. וּמִיָּהוּ סוּד הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה? הוּי אוֹמֵר זֹ אוֹת
בְּרִית קִדְשׁ, שֶׁנִּקְרָאת סוּד ה' בְּרִית קִדְשׁ.

שְׁמַעוֹן וְלוֹי, אֲטַרְחוּ גְרַמְיָהוּ עַל הַאי סוּד, בְּאַנְשֵׁי שְׂכָם, דְּיִגְזְרוּן גְרַמְיָהוּ
וַיִּקְבְּלוּ עֲלוֹן הַאי סוּד. וְקָרָא אֶסְהִיד, בְּמִרְמָה. תּוּ בְּעוּבְדָא דְזִמְרִי בִּין
סְלוּא, דְּפָסַל הַאי סוּד. וַיַּעֲקֹב אָמַר בְּסוּדָם אֵל תְּבֵא נַפְשֵׁי. מֵאֵי נַפְשֵׁי. דָּא
נַפְשָׁא דְעֲעָלַת וְאֲתַאחַדַת בְּבֵרִית עֲלָאָה לְעִילָא, וְאִקְרִי נַפְשׁ צְרוּרָא דְחֵיִי.

שְׁמַעוּן וְלוֹי הַטְּרִיחוּ עֲצָמָם עַל סוּד זֶה בְּאַנְשֵׁי שְׁכָם שְׁיִמּוּלוּ עֲצָמָם וַיִּקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם סוּד זֶה, וְהִפְסוּק מַעֲיֵד שֶׁבְּמִרְמָה. וְעוֹד, בְּמַעֲשֵׂה זְמֵרֵי בֶן סְלוּא שֶׁפָּסַל אֶת הַסוּד הַזֶּה. וַיַּעֲקֹב אָמַר, בְּסוּדָם אֵל תִּבְאֵנִי נַפְשִׁי. מִי זֶה נַפְשִׁי? זֶה נַפְשִׁי שֶׁנִּכְנַסְתָּ וְנִאֲחָזְתָּ בְּבִרְיַת הָעֲלִיוֹנָה לְמַעַלָּה, וְנִקְרָאתָ נַפְשִׁי צְרוּר הַחַיִּים.

בְּקִהְלָם אֵל תִּתְחַד כְּבוֹדֵי. הָא אוֹקְמוּהָ, כְּמָא דְאִתְּ אָמַר, (בְּמִדְבַר טו) וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קִרְח. אֵל תִּתְחַד כְּבוֹדֵי, דָּא כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל סְתָם. וְעַל דָּא לֹא בְּרִיךְ לֹון אָבוּהוֹן, בְּגִין דְּסָלִיק לֹון לְמִשְׁהָ. רַבִּי חֲזִיא אָמַר, מְחִנֵּי קִרְאֵי (חֲסֵר) (וּבְגִינֵי כַד) (ס״א מִשְׁמַע) דְּלֹא אִתְּאֲחִיד דָּא בְּדָא, וְאַצְטְרִיךְ הַכִּי. וְעַל דָּא אֵית בֵּיהַ כְּלָא, וְלִית לָךְ דְּרָא בְּעַלְמָא, דְּלֹא נִחְתָּא דִּינָא דְלֵהוֹן לְקִטְרָגָא בְּעַלְמָא וְאַסְגִּיאוּ מְהִדְרֵי עַל פְּתַחֲיָהוּ דְבְנֵי נְשָׂא, הָא לָךְ כְּלָא. (ס״א הָא לִקְבַל הָא):

בְּקִהְלָם אֵל תִּתְחַד כְּבוֹדֵי, הָרִי פְּרִשׁוּהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַר טו) וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קִרְח. אֵל תִּתְחַד כְּבוֹדֵי - זֶה כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל סְתָם. וְלָכֵן לֹא בְּרִיךְ אוֹתָם אֲבֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵעֵלָה אוֹתָם לְמִשְׁהָ. רַבִּי חֲזִיא אָמַר, מְהִפְסוּקִים הִלְלוּ [וּמְשׁוּם כַד] [מִשְׁמַע] שֶׁלֹּא נִאֲחָזְתָּ זֶה בְּזָה, וְהִצְטְרַךְ כָּךְ. וְלָכֵן יֵשׁ בּוֹ הַכֵּל, וְאֵין לָךְ דוֹר בְּעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹרֵד דִּין שְׁלָהֶם לְקִטְרָג בְּעוֹלָם, וּמִתְרַבִּים הַמְחַזְרִים עַל הַפְּתַחִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם. הִנֵּה לָךְ הַכֵּל [זֶה כְּנֵגֵד זֶה].

יְהוּדָה אֶתְהָ יוֹדוּךָ אַחֲרֶיךָ יְדָךְ בְּעֶרְףְּ אוֹיְבֶיךָ וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסִי פְּתַח, (תְּהִלִּים קד) עֲשֵׂה יָרַח לְמוֹעֲדִים וְגוֹ'. עֲשֵׂה יָרַח בְּגִין לְקַדְשָׁא בֵּיהַ רִישׁ יָרַחִין, וְרִישׁ שְׁתִּין. וְלַעֲלָמִין סִיְהָרָא לֹא נְהִיר אֶלָּא מִשְׁמַשָּׂא, וְכַד שְׁמַשָּׂא שְׁלִיט, סִיְהָרָא לֹא שְׁלִטָא. כַּד אִתְּכַנְיֵשׁ שְׁמַשָּׂא, כַּדִּין סִיְהָרָא שְׁלִטָא, וְלִית חוּשְׁבֹן לְסִיְהָרָא אֶלָּא כַּד אִתְּכַנְיֵשׁ שְׁמַשָּׂא.

יְהוּדָה אֶתְהָ יוֹדוּךָ אַחֲרֶיךָ יְדָךְ בְּעֶרְףְּ אוֹיְבֶיךָ וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסִי פְּתַח, (תְּהִלִּים קד) עֲשֵׂה יָרַח לְמוֹעֲדִים וְגוֹ'. עֲשֵׂה יָרַח, כַּדִּין לְקַדְשָׁא בּוֹ רִישׁ חֲדָשִׁים וְרִישׁ שָׁנִים. וְלַעֲלָמִים הַלְבְּנָה מְאִירָה רַק מִן הַשְּׁמֶשׁ, וְכַשְׁשׁוּלְטָת הַשְּׁמֶשׁ - לֹא שׁוּלְטָת הַלְבְּנָה, וְכַשְׁמִתְכַנְסָת הַשְּׁמֶשׁ, אִזּוֹ שׁוּלְטָת הַלְבְּנָה, וְאֵין חֲשְׁבֹון לְלְבָנָה אֶלָּא רַק כַּשְׁמִתְכַנְסָת הַשְּׁמֶשׁ.

וְתִרְוּוּיָהוּ עֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַנְהָרָא. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (בְּרַאשִׁית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְהָיוּ לְאוֹתוֹת, אֵלֶּיךָ שְׁבִתוֹת, דְּכְתִיב, (שְׁמוֹת לֹא) כִּי אוֹת הִיא. וְלְמוֹעֲדִים, אֵינּוֹן יוֹמִין טְבִין.

וּלְיָמִים, אֱלֹהֵי רִישֵׁי יְרַחֵן. וּלְשָׁנִים, אֱלֹהֵי רִישֵׁי שָׁנָיו. דְּלִהוּוֹן אוֹמוֹת הָעוֹלָם
עֲבָדִיו חֲשָׁבוּ לְשִׁמְשָׂא, וַיִּשְׂרָאֵל לְסִיְהָרָא.

וּשְׁנִיָּהֶם עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַאִיר, זֶהוּ שְׁכָתוֹב (בראשית א) וַיִּתֵּן
אֶתְּם אֱלֹהִים בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאִיר עַל הָאָרֶץ וְגו'. וְהָיוּ לְאֹתוֹת - אֱלוֹ
שְׁבֵתוֹת, שְׁכָתוֹב (שמות לא) כִּי אוֹת הִיא. וּלְמוֹעֲדִים - אֱלוֹ יָמִים טוֹבִים.
וּלְיָמִים - אֱלוֹ רָאשֵׁי חֳדָשִׁים. וּלְשָׁנִים - אֱלוֹ רָאשֵׁי שָׁנִים. שְׁיִהְיוּ אֲמוֹת
הָעוֹלָם עוֹשִׂים חֲשָׁבוֹן לְשִׁמְשָׂא, וַיִּשְׂרָאֵל לְלַבְנָה.

דף רלו ע"א

וְאֲזַלָּא הָא, כִּי הָא דְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתִיב, (ישעיה ט) הַרְבִּיתָ הַגּוֹי לוֹ הַגְּדִלְתָּ
הַשְּׂמֹחָה. הַרְבִּיתָ הַגּוֹי, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, דְּכָתִיב בְּהוּ (דברים ד) כִּי מִי גוֹי גְדוֹל.
וְכָתִיב, (דברי הימים א יז) גוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ. לוֹ, בְּגִינִיָּה. הַגְּדִלְתָּ הַשְּׂמֹחָה (ממש),
דָּא סִיְהָרָא, דְאֶתְרַבִּיאַת בְּנֵהוּרָא בְּגִינִיָּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. אוֹמוֹת הָעוֹלָם
לְשִׁמְשָׂא, וַיִּשְׂרָאֵל לְסִיְהָרָא, הִי מְנַיִיָּהוּ עָדִיף. וַדָּאִי סִיְהָרָא (דף רלו ע"א)
לְעִילָא, וְשִׁמְשָׂא דְאוֹמוֹת הָעוֹלָם, תְּחוֹת הָאִי סִיְהָרָא הוּא, וְהָהוּא שְׁמִשָּׂא
מֵהָאִי (ס"א סטרא) סִיְהָרָא נְהִיר.

וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ שְׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוֹב (ישעיה ט) הַרְבִּיתָ הַגּוֹי לוֹ הַגְּדִלְתָּ
הַשְּׂמֹחָה. הַרְבִּיתָ הַגּוֹי - אֱלוֹ יִשְׂרָאֵל, שְׁכָתוֹב בְּהֵם (דברים ד) כִּי מִי גוֹי
גְדוֹל, וְכָתוֹב גוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ. לוֹ - בְּשִׁבִילוֹ. הַגְּדִלְתָּ הַשְּׂמֹחָה [ממש] - זו
הַלְּבָנָה שְׂמֵתְגְּדִלְתָּ בְּאוֹר בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל. אֲמוֹת הָעוֹלָם לְשִׁמְשָׂא, וַיִּשְׂרָאֵל
לְלַבְנָה, אִיזָה מֵהֶם עָדִיף? וַדָּאִי הַלְּבָנָה לְמַעְלָה, וְהַשְּׁמִשָּׂא שֶׁל אֲמוֹת
הָעוֹלָם תְּחוֹת הַלְּבָנָה הוּא, וְאוֹתוֹ הַשְּׁמִשָּׂא מִזֵּו [הצד] הַלְּבָנָה מְאִיר.

חָמִי מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל, לְהוּ. יִשְׂרָאֵל אֶחִידוּ בְּסִיְהָרָא, וְאֲשֵׁתְלָשְׁלוּ בְּשִׁמְשָׂא
עֲלָאָה, וְאֶתְאֶחְדוּ בְּאֶתֶר (ביה) (ס"א דנהיר לשמשא) דְּנִהִירָא מְשִׁמְשָׂא עֲלָאָה,
וּמִתְדַבְּקוֹן בֵּיהּ, דְּכָתִיב, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בֵּי אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם
הַיּוֹם.

רְאֵה מַה בֵּינָם לְבֵין יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל אֶחֱוּזִים בְּלַבְנָה, וְהַשְּׁתְלָשְׁלוּ
בְּשִׁמְשָׂא הָעֲלִיוֹנָה, וְנֶאֱחָזוּ בְּמִקּוֹם [בו] [שמאיר לשמש] שְׁמֵאִירָה מֵהַשְּׁמִשָּׂא
הָעֲלִיוֹן וְנִדְבָקִים בּוֹ, שְׁכָתוֹב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם
חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם.

יהודה אֶתָּה וְגו'. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, מְלָכוֹ לַיהוּדָה אֶתְקַיִים, וְהֵינּוּ דְאַמְרִינָן, מֵאֵי דְכְּתִיב, (בראשית כט) הַפַּעַם אֹודָה אֶת ה', בְּגִין דְּאִיהוּ רַבִּיעָא, אֹודָה אֶת ה', בְּגִין דְּאִיהוּ רַגְלָא רַבִּיעָא לְכַרְסָא. יְהִי, דָּא רְשִׁימָא דְשָׂמָא עֲלָא, וּבְמָה אֲשַׁתְּלִים, בְּה"א (ס"א בדל"ת), וְהֵינּוּ ה"א בְּתַרְאָה דְשָׂמָא קְדִישָׁא. שְׂמָא קְדִישָׁא שְׁלִים בְּאַתְנוּי, וְקִשְׁר דְאַחִיד לֹון, עַל דָּא יוּדוּף אַחִיד, דְּמְלָכוֹ לָךְ אֶתְחַזְּיָא לְאַתְקַיִמָא וְדָא. (הושע יב) וַיהוּדָה עַד רַד עַם אֵל וְעַם קְדוּשִׁים נְאָמֹן, מֵאֵן קְדוּשִׁים, אֲלִין קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִין, דְּכֻלְהוּ אֹודָן לְגַבִּיָּה, וְשׁוּיָה נְאָמֹן, בְּגִין כֶּךָ הוּא קְדַמָּה בְּכוּלָא, הוּא מְלָכָא עַל כָּלָא.

יהודה אֶתָּה וְגו'. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, מְלָכוּת הַתְּקִימָה לַיהוּדָה, וְהֵינּוּ מֵה שְׁאַמְרֵנוּ, מֵהוּ שְׁכַתוּב (בראשית כט) הַפַּעַם אֹודָה אֶת ה', מְשׁוּם שֶׁהוּא רַבִּיעֵי אֹודָה אֶת ה', מְשׁוּם שֶׁהוּא רַגְלָא רַבִּיעֵי לְכַסָּא. יְהִי זֶה רְשָׁם שֶׁל הַשֵּׁם הָעֲלִיּוֹן, וּבְמָה נִשְׁלָם? בְּה"א [בדל"ת], וְהֵינּוּ ה"א אַחֲרוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ, הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ נִשְׁלָם בְּאַתְוִיתָיו, וְקִשְׁר שְׁאוּחַז אֹותוֹ, עַל כֶּךָ יוּדוּף אַחִיד, שֶׁהַמְּלָכוּת לָךְ רְאוּיָה לְהַתְקִיִּים וְדָא. (הושע יד) וַיהוּדָה עַד רַד עַם אֵל וְעַם קְדוּשִׁים נְאָמֹן. מִי הַקְּדוּשִׁים? אֵלֹו קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים, שְׁכָלָם מוֹדִים לוֹ וְשָׂמוּ אֹותוֹ נְאָמֹן, לְכֹן הוּא רְאוּשׁוֹן בְּכָל, הוּא מְלִךְ עַל כָּלָם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים מה) כָּל כְּבוֹדָה בֵּת מְלָךְ פְּנִימָה. כָּל כְּבוֹדָה, דָּא כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל, כְּבוֹדָה, בְּגִין דְּאִיהוּ כְּבוֹד, דָּא עַל דָּא, דָּא דְכָר, וְדָא נוֹקְבָא (ס"א דא נוקבא), וְאַתְקַרִי כְּבוֹדָה. בֵּת מְלָךְ, הֵינּוּ בֵּת שְׁבַע, בֵּת קוֹל דְּאִיהוּ קוֹל גְּדוּל, וְהֵאֵי מְלָךְ עֲלָאָה הוּא. פְּנִימָה, בְּגִין דְּאִית מְלָךְ דְּלָאוּ אִיהוּ לְגוֹ כְּוִוִּתִּיה, וְהֵאֵי כְּבוֹדָה בֵּת מְלָךְ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים מה) כָּל כְּבוֹדָה בֵּת מְלָךְ פְּנִימָה. כָּל כְּבוֹדָה - זֹו כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל. כְּבוֹדָה - מְשׁוּם שֶׁהוּא כְּבוֹד, זֶה עַל זֶה. זֶה זְכָר וְזֹו נְקִבָה [זו נקבה], וְנִקְרָאת כְּבוֹדָה. בֵּת מְלָךְ - הֵינּוּ בֵּת שְׁבַע, בֵּת קוֹל שֶׁהוּא קוֹל גְּדוּל, וְזֶהוּ מְלָךְ הָעֲלִיּוֹן. פְּנִימָה - מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ מְלָךְ שְׂאִינֹו לְפָנִים כְּמוֹתוֹ, וְזֹו כְּבוֹדָה בֵּת מְלָךְ.

מִמְשַׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁה, בְּגִין דְּאֶתְלַבְּשַׁת וְאַתְאַחַדַת בְּגַבוּרְתָא עֲלָאָה, וְהֵאֵי, אוֹף נְמֵי מְלָךְ אַקְרִי, וּבְגִינָה קִיִּמָא אַרְעָא. אִימְתִי, בְּשַׁעֲתָא דְאַתְאַחַדַת בְּמִשְׁפָּט. כְּמָא דְאַתְ אָמַר, (משלי כט) מְלָךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אַרְץ. וְדָא קְרִינָן מְלָכוֹ דְשָׂמָא, וַיהוּדָה אֶתְאַחִיד בָּהּ, וְיָרִית מְלָכוּתָא דְבְּאַרְעָא.

ממשבצות זהב לבושה, משום שהתלבשה ונאחזה בגבורה עליונה, וגם זה נקרא מלך, ובשבילה עומדת הארץ, מתי? בשעה שנאחזת במשפט, כמו שנאמר (משלי כט) מלך במשפט יעמיד ארץ. ולזו קוראים מלכות השמים, ויהודה נאחז בה, וירש המלכות שבארץ.

רבי (אבא) יהודה ורבי יצחק הוו קאזלי בארחא. אמר רבי יצחק, נפתח במלי דאורייתא וניזיל. פתח רבי יצחק ואמר, (בראשית ג) ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן וגו'. האי קרא אוקמוה חברייא. אבל ויגרש, כבר נש דגריש לאנתתיה, את האדם דייקא.

רבי [אבא] יהודה ורבי יצחק היו הולכים בדרך. אמר רבי יצחק, נפתח בדברי תורה ונלך. פתח רבי יצחק ואמר, (בראשית ג) ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן וגו'. פסוק זה בארוהו החברים, אבל ויגרש, כמו בו אדם שמגרש את אשתו, את האדם דוקא.

תא חזי, רזא דמלה, אדם במה דחטא אתפס, וגרים מותא ליה ולכל עלמא, וגרים ליהוא אילנא דחטא ביה תירוכין, לאתרכא ביה, ולאנתרכא בבנוי לעלמין. הדא הוא דכתיב, ויגרש את האדם, את דייקא, כמה דכתיב, (ישעיה ז) ואראה את ה'. אוף הכי את האדם.

בא ראה סוד הדבר, אדם נתפס במה שחטא, וגרם מות לו ולכל העולם, וגרם לאותו עץ שחטא בו גרושים, להגרש בו ולהתגרש בבנוי לעולמים. זהו שכתוב ויגרש את האדם, את דוקא, ככתוב (ישעיה ז) ואראה את ה'. אף פאן את האדם.

וישכן מקדם לגן עדן וגו', האי לתתא. וכמה דכרובים לעילא, אית כרובים לתתא, והאי אילנא אשרי עליהו. ואת להט החרב המתהפכת, אינון טפסי דשלהובי דאשא, מההוא חרבא דמתלהטא. המתהפכת, דא האי חרבא, דינקא בתרין סטרין, ואתהפכא מסטרא דא לסטרא אחרא.

וישכן מקדם לגן עדן וגו' - זה למטה. כמו שכרובים למעלה, יש כרובים למטה, והשרה העץ הזה עליהם. ואת להט החרב המתהפכת אלו דגמת שלהבת של אש מאותה החרב שמתלהטת. המתהפכת - זו החרב הזו, שיונקת בשני צדדים, ומתהפכת מצד זה לצד אחר.

דָּבַר אַחַר הַמִּתְהַפֵּקֶת, דָּא לֵהֵט אֵינּוּן טַפְסִי דְשִׁלְהוּבָא (ס"א דמלכותא)
דְּקֶאֱמְרוּ, דְּמִתְהַפְּקוּ לְזַמְנִין גּוּבְרִין וְלְזַמְנִין נְשִׁין, וּמִתְהַפְּקוּ מִדּוּכְתִּייהוּ
לְכֻלָּא. וְכָל דָּא, לְשִׁמּוֹר אֶת דְּרָדָּךְ עַץ הַחַיִּים. מֵאֵן דְּרָדָּךְ, כְּמָא דְאַתְּ אָמַר,
(ישעיה מג) הַנּוֹתָן בְּיָם דְּרָדָּךְ.

דָּבַר אַחַר, הַמִּתְהַפֵּקֶת - זֶה לֵהֵט אוֹתָן צוּרוֹת הַשִּׁלְהוּבָת [של המלכות]
שְׁאֵמְרֵנוּ, שְׁמִתְהַפְּכוֹת לְפַעְמִים גְּבָרִים וְלְפַעְמִים נְשִׁים, וּמִתְהַפְּכוֹת
מִמְקוֹמָם לְכָל, וְכָל זֶה כְּדִי לְשִׁמּוֹר אֶת דְּרָדָּךְ עַץ הַחַיִּים. אֵיזוֹ דְּרָדָּךְ? כְּמוֹ
שְׁנֵאמַר (שם מג) הַנּוֹתָן בְּיָם דְּרָדָּךְ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה שְׁפִיר, וְהַכִּי הוּא וְדָאִי, דְּגָרִים אָדָם לְהוּא אֵילְנָא דְחֻטָּא
בֵּיהּ לְאַתְרֵכָא, וְאַפִּילוּ שְׁאָר בְּנֵי עֲלָמָא נְמִי, כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה ב)
וּבְפִשְׁעֵיכֶם שִׁלְחָה אִמְכֶם, אֲבָל שְׁפִיר קֶאֱמַרְתְּ, דְּהָא מִדּוּכְתִּייהָ מִשְׁמַע,
דְּכַתִּיב וַיִּגְרֹשׁ אֶת הָאָדָם, בְּגִין דְּדָא שְׁלִימוּ דְאָדָם הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יָפָה, וְכָךְ זֶה וְדָאִי שְׁגָרַם אָדָם לְאוֹתוֹ עַץ שְׁחֻטָּא בּוֹ
לְהַתְגַּרֵּשׁ, וְגַם לְשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שם ג) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שִׁלְחָה
אִמְכֶם, אֲבָל יָפָה אָמַרְתְּ, שְׁהִירִי מִמְקוֹמוֹ מִשְׁמַע, שְׁכַתוּב וַיִּגְרֹשׁ אֶת
הָאָדָם, מִשּׁוּם שְׁזוּהֵי שְׁלֵמוֹת הָאָדָם.

וּמַה הוּא יוֹמָא אֲתַפְּגִים סִיְהָרָא, עַד דְּאַתָּא נַח וְעָאֵל בְּתִיבְתָא (נ"א בתיבותא).
אָתָּו חֲיִיבִיא וְאַתְפְּגִים. עַד דְּאַתָּא אֲבָרְהָם (ואתקיימו), וְקִיִּמָּא בְּשְׁלִימוֹ
דְּיַעֲקֹב וּבְנוֹי. וְאַתָּא יְהוּדָה וְאַחִיד בֵּיהּ, וְאַתְקֹף בְּמַלְכוּתָא, וְאַחֲסִין לֵיהּ
אַחֲסִינָת עֲלָמִין, הוּא וְכָל בְּנוֹי בְּתָרוּי, הָדָא הוּא דְכַתִּיב, יְהוּדָה אֲתָהּ יוֹדוּךָ
אַחִיךָ. (ס"א בגין דדיליה מלכותא עליהו, כמא דאת אמרו, (דברי הימים א ה) כי יהודה גבר
באחיו, יודוך אחיך) וְדָאִי בְּשַׁעֲתָא דְקִיִּמוּ יִשְׂרָאֵל עַל יַמָּא, דְּכֻלְהוּ אוֹדוּ לֵיהּ,
וְנַחְתּוּ אֲבַתְרִיהּ בְּלִמָּא.

וּמֵאוֹתוֹ יוֹם נִפְגְּמָה הַלְבָנָה, עַד שְׁפָא נַח וְנִכְנַס בְּתִשׁוּבָה [לתבה]. בָּאוּ
הַרְשָׁעִים וְנִפְגָּם. עַד שְׁפָא אֲבָרְהָם (ועמדו) וְעָמַד בְּשְׁלֵמוֹת שְׁל יַעֲקֹב וּבְנוֹי.
וּבָא יְהוּדָה וְאַחִז בָּהּ, וְהַתְחַזַּק בְּמַלְכוּת, וַיִּרְשׁ אוֹתָהּ יִרְשֵׁת עוֹלָמִים
הוּא וְכָל בְּנוֹי אַחֲרֵיו. זֶהוּ שְׁכַתוּב יְהוּדָה אֲתָהּ יוֹדוּךָ אַחִיךָ. [משום
שהמלכות שלו עליהם, כמו שנאמר (דברי הימים א ה) כי יהודה גבר באחיו, יודוך אחיך] וְדָאִי
בְּשַׁעֲתָא שְׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם, שְׁכַלְסֵם הוֹדוּ לוֹ וַיִּרְדּוּ אַחֲרָיו לָיִם.

דף רלוז ע"ב

יָדָד בְּעָרְף אוֹיְבֶיךָ, כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (שופטים א) יְהוּדָה יַעֲלֶה (בתחילה). יִשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנֵי אָבִיךָ, כְּלָלָא דְכָל אֵינוֹן שְׂאָר שְׁבֻטִין, בְּגִין דָּא בְּנֵי אָבִיךָ, וְלֹא בְּנֵי אִמָּךְ. בְּנֵי אָבִיךָ, הָא כְּלָהוּ שְׂאָר שְׁבֻטִין, דְּאָף עַל גַּב (בספרים ישנים דאינון אתפליגו) דְּאַתְּפְּלִיג לְתַרְוּן מְלַכְוֹן, כַּד הוּוּ סְלַקִּין לִירוּשָׁלַם, הוּוּ סְגִידִין וְכָרְעוּן לְמַלְכָא דְבִירוּשָׁלַם, בְּגִין דְּמַלְכוּתָא דִירוּשָׁלַם, (דף רלוז ע"ב) מְמַלְכוּתָא קְדִישָׁא (שלטא) מְנִיָה הוּוּ.

יָדָד בְּעָרְף אוֹיְבֶיךָ, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (שופטים א) יְהוּדָה יַעֲלֶה [בתחלה]. יִשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנֵי אָבִיךָ, כְּלָלָא שְׁל כָּל אוֹתָם שְׂאָר הַשְּׁבֻטִים, מְשׁוּם זֶה בְּנֵי אָבִיךָ וְלֹא בְּנֵי אִמָּךְ. בְּנֵי אָבִיךָ - הָרִי כָּל שְׂאָר הַשְּׁבֻטִים. שְׂאָף עַל גַּב [שהם נחלקו] שְׁנַחֲלָקוּ לְשִׁתֵּי מַלְכוּת, כְּשֶׁהֵיוּ עוֹלִים לִירוּשָׁלַם הָיוּ כוֹרְעִים וּמְשַׁתַּחֲוִים לְמַלְךְ שְׁבִירוּשָׁלַם, מְשׁוּם שְׁמַלְכוּת יְרוּשָׁלַם מְמַלְכוּת הַקְּדוּשָׁה. [שולטת] מְמַנֵּי הִיתָה

יִשְׁתַּחֲוּ לָךְ, וְלֹא כְּתִיב וְיִשְׁתַּחֲוּ, דְּאִי כְּתִיב וְיִשְׁתַּחֲוּ, לְאוֹסְפָא לְשְׂאָר עַמִּין. וְיִשְׁתַּחֲוּ לָא כְּתִיב, אֲלָא בְּזַמְנָא דִּיִּיתִי מְלַכָא מְשִׁיחָא, דְּכְתִיב, (ישעיה מט) שָׂרִים וְיִשְׁתַּחֲוּ, הַשְׁתָּא דְּאָמַר יִשְׁתַּחֲוּ, לְאַחְזָאָה דִּישְׂרָאֵל כְּלָהוּ בְּלַחוּדִיָּהוּ, כְּלָהוּ יַפְלַחוּן לְרִישָׁא דְּגוּלָה, לְרִאשׁ דְּבַבְל, וְלֹא שְׂאָר עַמִּין:

יִשְׁתַּחֲוּ לָךְ, וְלֹא כְּתִיב וְיִשְׁתַּחֲוּ, שְׂאָם כְּתוּב וְיִשְׁתַּחֲוּ - לְהוֹסִיף אֶת שְׂאָר הָעַמִּים. לֹא כְּתוּב וְיִשְׁתַּחֲוּ אֲלָא בְּזַמְן שְׁיַבָּא מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ, שְׁכְּתוּב (ישעיה מט) שָׂרִים וְיִשְׁתַּחֲוּ. עַכְשָׁו שְׂאָמַר יִשְׁתַּחֲוּ, לְהַרְאוֹת שְׁכָּל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, כְּלָם יַעֲבֹדוּ לְרִאשׁ הַגּוּלָה, לְרִאשׁ שְׁל בַבְל, וְלֹא שְׂאָר הָעַמִּים.

גּוּר אַרְיָה יְהוּדָה, בְּקַדְמִיתָא גּוּר, וּלְבַתֵּר אַרְיָה, וְרָזָא דְּמַלְכָה בְּקַדְמִיתָא נְעַר, וּלְבַתֵּר אִישׁ, (שמות טו) יִי אִישׁ מְלַחְמָה. מְטָרְף בְּנֵי עֲלִית, מְאִי מְטָרְף. לְאַכְלָלָא מְלֵאדְּ הַמּוֹת, דְּאִיהוּ קִימָא עַל טָרְף, לְשִׁיזְאָה בְּנֵי עַלְמָא, וְלֹא מְשִׁיב. כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר, (מיכה ה) וְטָרְף וְאִין מְצִיל. (ומהו) וּמַהְוֵא טָרְף אֶסְתַּלְקַת שְׁכִינְתָא.

גור אַרְיָה יְהוּדָה, בַּתְחֻלָּה גּוֹר וְאַחַר כָּךְ אַרְיָה. וְסוּד הַדָּבָר - בַּתְחֻלָּה נֶעַר וְאַחַר כָּךְ אִישׁ, (שְׁמוֹת טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. מִטָּרֶף בְּנֵי עֲלִית, מֶה זֶה מִטָּרֶף? לְהַכְלִיל אֶת מִלְאָךְ הַמּוֹת, שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל טָרֶף לְכָלוֹת אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם וְלֹא מִצִּיל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִיכָה ה) וְטָרֶף וְאִין מִצִּיל. [ומהו] וּמֵאוֹתוֹ טָרֶף מִסְתַּלְקֵת הַשְּׂכִינָה.

פָּרַע, בְּגִלוּתָא דְבָבֶל. רַבֶּץ, בְּגִלוּתָא דְאַדּוּם. כְּאַרְיָה, דְּאִיהוּ תַקִּיפָא. וְכִלְבִּיא, דְּאִיהוּ תַקִּיפָא יַתִּיר. כָּךְ יִשְׂרָאֵל תַּקִּיפִין אֵינוֹן. דְּבַנֵּי עֲלָמָא עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת מַפְתִּין וְדַחֲקִין לוֹן, וְאֵינוֹן קִיַּיִם בְּדַתִּיהוֹן וּבְנִימוּסִיָּהוֹן כְּאַרְיָה וְכִלְבִּיא. כָּךְ שְׂכִינָתָא, דְּאַף עַל גַּב דְּכַתִּיב, (עֲמוֹס ה) נִפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל, הִיא תַקִּיפָא כְּאַרְיָה וְכִלְבִּיא בְּהֵאֵי נִפְלָה. מֶה אַרְיָה וְלִבִּיא לֹא נִפְלִין, אֲלֵא בְּגִין לְמִטָּרֶף טָרְפָא וְלִשְׁלֹטָא, דְּהֵא מִרְחִיק אֲרַח טָרְפִיָּה, וּמִשְׁעָתָא דְּאַרַח נִפֵּל, וְלֹא קָם עַד דְּדַלִּיג עַל טָרְפִיָּה וְאָכִיל לָהּ. כָּךְ שְׂכִינָתָא לֹא נִפְלָה אֲלֵא כְּאַרְיָה וְכִלְבִּיא, בְּגִין לְנִקְמָא מִעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, וְלְדַלְגָא עֲלֵיהוֹן. כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר, (יִשְׁעִיָּה סג) צוּעָה בְּרוּב כְּחוֹ.

פָּרַע - בְּגִלוּת בָּבֶל. רַבֶּץ - בְּגִלוּת אֲדוּם. כְּאַרְיָה - שֶׁהוּא חֲזָק. וְכִלְבִּיא - שֶׁהוּא יוֹתֵר חֲזָק, כָּךְ יִשְׂרָאֵל הֵם חֲזָקִים, שְׂבַנֵּי הָעוֹלָם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת מַפְתִּים וְדוֹחֲקִים אוֹתָם, וְהֵם עוֹמְדִים בְּדַתָּם וּבְנִימוּגֵיהֶם כְּאַרְיָה וְכִלְבִּיא. כָּךְ שְׂכִינָה, שְׂאַף עַל גַּב שְׂכִינָתוֹב (עֲמוֹס ה) נִפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל, הִיא חֲזָקָה כְּאַרְיָה וְכִלְבִּיא בְּנִפְלָה הַזֹּ. מֶה אַרְיָה וְלִבִּיא לֹא נוֹפְלִים אֲלֵא כְּדֵי לְטָרֶף טָרְפִיָּה וְלִשְׁלֹט, שְׁהֲרִי מִרְחוּק מִרִּיחַ אֶת טָרְפוֹ, וּמִשְׁעָה שְׁמִרִיחַ נוֹפֵל, וְלֹא קָם עַד שְׁקוּפֶץ עַל טָרְפוֹ וְאוֹכְלוֹ, כָּךְ שְׂכִינָה לֹא נוֹפֵלֶת אֲלֵא כְּאַרְיָה וְכִלְבִּיא, כְּדֵי לְנִקְם מִעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת וְלִקְפֹץ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יִשְׁעִיָּה סג) צוּעָה בְּרוּב כְּחוֹ.

מִי יְקִימֵנוּ, הוּא לֹא יְקוּם לְנִקְמָא מִנֵּיהוּ נוֹקְמָא זְעִירָא, אֲלֵא מִי יְקִימֵנוּ. מִי, כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר, (מִיכָה ב) מִי יִרְפָּא לָךְ, וְהוּא אִיהוּ עֲלָמָא עֲלָאָה, דְּבִיָּה שְׁלֹטְנוּתָא לְאַתְּקָפָא לְכָלָא. וְכַתִּיב, (אִיּוֹב לח) מִבֶּטֶן מִי יֵצֵא הַקֶּרֶחַ וְאוֹקְמוּהָ:

מִי יְקִימֵנוּ - הוּא לֹא יְקוּם לְנִקְם מֵהֶם נִקְמָה קִטְנָה, אֲלֵא מִי יְקִימֵנוּ. מִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אִיכָה ב) מִי יִרְפָּא לָךְ, וְהוּא עוֹלָם הָעֲלִיוֹן שְׁבוֹ שְׁלֹטוֹן לְחֲזָק לְכָל, וְכַתִּיב (אִיּוֹב לח) מִבֶּטֶן מִי יֵצֵא הַקֶּרֶחַ, וּבְאַרְוֵהָ.

לא יסור שבט מיהודה וגוי, אוקמוה חבריא, אבל עד כי יבא שיליה
בה"א, בגין דשאר בוי, לאחזאה הכא רזא (הכא) דשמא קדישא י"ה, באתר
אחרא שילו בלא ה', באתר אחרא שלה בלא י', והכא שיליה ביו"ד הי"א,
רזא דשמא קדישא עלאה, דשכינתא תקום בשמא (ס"א דא) די"ה ואיהו
רזא די' (ס"א מ"י), כדקאמרין.

לא יסור שבט מיהודה וגוי, בארו החברים, אבל עד כי יבא שיליה,
בה"א, משום שבשאר בוי, להראות כאן את סוד [כאן] השם הקדוש
י"ה. במקום אחר שילו בלי הי"א, ובמקום אחר שלה בלי יו"ד, וכאן
שיליה ביו"ד הי"א, סוד השם הקדוש העליון, ששכינה תקום בשם
[ה] של י"ה, והוא סוד של י' [מ"י], כפי שאמרנו.

השלמה מההשמטות (סימן כא)
אוסרי לגפן עיר"ה ולשורק"ה בני אתונו כפס ביין לבשו ובדם ענבים
סותה. תמנא דרגין פלילן בהאי קרא. ארבע מנהון דמין אהדדי, תרין
מנהון דמין אהדדי, ותרין אחרניו דמין אהדדי. ארבע דמין אהדדי
אינון גפן שורקה, היינו גפן היינו שורקה דמנהון נפקין ענבים ומנהון
מתעביד חמרא דאיכרי יין וכלהו רזא חדא ומשרשא חד נפקין ונגדין.
ותרין דמין אהדדי עירה אתונו, היינו עירה היינו אתונו ורזא חדא
נינהו ובדרגא חדא פלילן ומרזא חדא נגדין.

אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתנו כפס ביין לבשו ובדם ענבים סותה
(בראשית מט). שמונה דרגות כלולות בפסוק זה. ארבע מהן דומות זו לזו,
שתיים מהן דומות זו לזו, ושתיים אחרות דומות זו לזו. ארבע שדומות
זו לזו הן גפן שורקה, היינו גפן היינו שורקה, שמהם יוצאים ענבים
ומהם נעשה יין שנקרא יין, וכלן סוד אחד ומשרש אחד יוצאות
ושופעות. ושתיים שדומות זו לזו - עירה אתנו, היינו עירה היינו אתנו,
וסוד אחד הם, ובדרגה אחת כלולות ומסוד אחד שופעות.

לבוש"ו סות"ה היינו מלה חדא ורזא חדא (שמות כ"ג) כי היא כסותו לבדה
היא שמלתו לעורו. זמנא קרייה כסות וזמנא אחרא קרייה לבוש וזמנא
אחרא קרייה שמלה וכלהו משרשא חדא נגדין ומלה חדא עבדין וחלופא
דשמקו רזין עלאין פלילן בהו, ומאן דדייק טעים מידי. ומאן דלא דייק,
לא טעים ולא מידי. והני תמנא דרגין רזין עלאין רמיזין בהו, אבל קרא
בפשטיה קאי.

לבשו סותה זה דבר אחד וסוד אחד, (שמות כב) כי היא כסותה לבדה
היא שמלתו לערו. פעם קורא לו כסות, ופעם אחרת קוראהו לבוש,

ופעם אחרת קוראהו שמלה, וכלם משרש אחד שופעים ודבר אחד עושים, וחלופ השמות כלולים בהם סודות עליונים, ומי שדיק טעם משהו, ומי שלא דיק - לא טעם ולא משהו. ושמונה הדרגות הללו רמוזים בהן סודות עליונים, אבל הפסוק עומד כפשוטו.

תא חזי, יעקב שלימא דאבהו הוה, כמא דאת אמר (בראשית כ"ה) ויעקב איש תם וגוי מאי איש תם דאשתכלל מחכמתא דלעילא ומחכמתא דלתתא והיינו דכתיב יושב אהלים, תרין אהלים ניהו. אהל דאיקרי לפנים מן הפרגוד ואהל דאיקרי אחורי הפרגוד וכליל הוה מתרין סטרין, מבתי גואי ומבתי בראי ומאן אולף ליה ליעקב פולי האי.

בא ראה, יעקב השלם שבאבות היה, כמו שנאמר (בראשית כה) ויעקב איש תם וגוי. מה זה איש תם? שנתקן מן החכמה שלמעלה ומהחכמה שלמטה, והיינו שכתוב יושב אהלים. שני אהלים הם - אהל שנקרא לפנים מן הפרגוד, ואהל שנקרא אחורי הפרגוד, וכלול היה משני צדדים - מבתי פנימיים ומבתי חיצוניים, ומי למד את יעקב כל זה?

תא חזי דהא אינון שני דהוה טמיר וגניז בהדייהו דשם ועבר, שם אולף ליה חכמתא עלאה דבתי גואי. ועבר אולף ליה חרשתא (ס"א חכמתא) תתאה וסימניך (יהושע כ"ד) בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם. מאי בעבר הנהר אלא רזא הוא דכל יומיהון דאינון קדמאי לא הוו אולפן אלא חכמתא תתאה דאתייהא מבתי בראי דאיקרי אחורי הפרגוד ובאינון דאחורי הפרגוד הוו מתדבקין והוו מודיעין לון מילין דעתידין למיתי לעלמא ביש או טב וכדין הוו כל אינון דרין עד דאתא ההוא סטרא דקדושא עלאה ואמשיך ליה לאברהם ואודע ליה מלון דשרשא דאתמשכאן לעלמא דלהון (מנהון) מבתי גואי ומתמן שאבין כל אינון דאקרון בתי בראי ומתמן מתהוון קצת מילין לא כלא, וסימניך מתמצית גופה של ארץ ישראל העולם שותה.

בא ראה, שהרי אותן שנים שהיה טמון וגנוז עם שם ועבר, שם למד אותו חכמה עליונה של בתים פנימיים. ועבר למד אותו כשפיות [חכמה] תחתונה, וסימן לדבר - (יהושע כד) בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם. מה זה בעבר הנהר? אלא סוד הוא, שכל ימיהם של אותם קדמונים לא היו לומדים אלא חכמה תחתונה שבאה מבתי חיצוניים שנקראים אחורי הפרגוד, ובאותם שאחורי הפרגוד היו דבקים, והיו מודיעים להם דברים שעתידים לבא לעולם, טוב או רע, ואז היו כל אותם דורות, עד שבא אותו צד הקדשה והמשיך לו לאברהם והודיעו

דְּבָרִים שֶׁל שָׂרֵשׁ שְׁנַמְשָׁכִים לְעוֹלָם שְׁלָהֶם מִבְּתִים פְּנִימִיִּים, וּמִשָּׁם שׁוֹאֲבִים כָּל אֵלוֹ שְׁנִקְרָאִים בְּתִים חִיצוֹנִיִּים, וּמִשָּׁם מִתְהוּיִם קִצַּת דְּבָרִים, לֹא הַכֹּל, וְסִימָן לְדָבָר - מִתְמַצִּית גּוּפָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָעוֹלָם שׁוֹתָה.

וּמֵהָאֵי שְׁעָתָא דְקָאִים אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלְיוּ הַשְּׁלוֹם עַל הַהוּא סְטְרָא קְדִישָׁא דְמִינִיהּ כּוּלָא נְפִיק וְנִגִּיד וּבִיהּ כֹּלָא תְלִין נִפְק לִיהּ לְשַׁעְתִּיהּ מֵהָאֵי סְטְרָא דְאִינוּן בְּנֵי עֵבֶר הַנְהָר וְאֵתָא לִיהּ לְאִשְׁתַּעֲשַׁע בְּאַרְעָא קְדִישָׁא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (יְהוֹשֻׁעַ כ"ד) וְאִקַּח אֶת אַבְיָכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנְהָר וְאוֹלַךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן אֶרֶץ כְּנָעַן מִמֶּשׁ אֶרְעָא דְשָׂאָר חִיִּלְיוֹ עֲלָאִין תְּבִירִין תְּחוּתָהּ תַּמָּן וְלִית לְהוּן קִיּוּמָא בְּהַדָּה : (עַד כּאֵן מֵהַהֲשַׁמְטוֹת)

וּמִשְׁעָה זֹו שְׁעַמְד אַבְרָהָם אָבִינוּ, עָלְיוּ הַשְּׁלוֹם, עַל אוֹתוֹ צַד הַקְּדוּשָׁה, שְׁמִמְנוּ הַכֹּל יוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ וּבּוֹ הַכֹּל תְּלוּי, יֹצֵא לוֹ לְשַׁעְתּוֹ מִצַּד זֶה שְׁהֶם בְּנֵי עֵבֶר הַנְהָר, וּבֵא לוֹ לְהַשְׁתַּעֲשַׁע בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה. זֶהוּ שְׁכָתוּב (יְהוֹשֻׁעַ כ"ד) וְאִקַּח אֶת אַבְיָכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנְהָר וְאוֹלַךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, אֶרֶץ כְּנָעַן מִמֶּשׁ, אֶרֶץ שְׁשָׂאָר הַחִילוֹת הָעֲלִיוֹנִים נְשַׁבְּרִים תְּחִתֶּיהָ שָׁם, וְאִין לָהֶם קִיּוּם עֲמָה : ע"כ מֵהַהֲשַׁמְטוֹת

אִסְרֵי לְגַפְּן עִירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֲתַנּוּ וְגו'. רַבִּי חֲזִיא פְּתַח, (תְּהִלִּים קכ"א) ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ, כִּיִּן דְאָמַר ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע, אֲמַאי יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ. אֵלָּא ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע, בְּהָאֵי עֲלָמָא. יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ בְּהָהוּא עֲלָמָא.

אִסְרֵי לְגַפְּן עִירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֲתַנּוּ וְגו'. רַבִּי חֲזִיא פְּתַח, (תְּהִלִּים קכ"א) ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ. כִּיִּן שְׁאָמַר ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע, לְשָׁם מָה יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ? אֵלָּא ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע - בְּעוֹלָם הַזֶּה, יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ - בְּאוֹתוֹ עוֹלָם.

שְׁמִירָה דְהָאֵי עֲלָמָא הוּא, לְמַהוּי נְטִיר בְּרַ נֶשׁ מִכְּמָה זִינִין בִּישִׁין מִקְטְרָגִין, דְאִזְלִין לְקְטְרָגָא בְּנֵי נֶשׂא בְּעֲלָמָא, וְלֵאֲתַדְבְּקָא בְּהוּ. בְּהָהוּא עֲלָמָא מַאי הוּא, כְּמָה דְאָמְרוּ. כִּד נְפִיק בְּרַ נֶשׁ מֵהָאֵי עֲלָמָא, אֵי אִיהוּ זְכִי, נִשְׁמַתָּא דִּילִיהּ סְלָקָא וְאִתְעַטְרַת בְּאַתְרִיהּ. וְאֵי לָא, כְּמָה חֲבִילִין טְרִיקִין אִזְדְּמָנוּ, לְאִנְגָדָא לִיהּ לְגִיהֶנְס, וְלֵאֲמַסְרָא לִיהּ בִּינְדָא דְדוּמָה, דְאִתְמַסְרָא לְמִמְנָא עַל גִּיהֶנְס, וְתִלְיִסֵר אֶלְף רַבּוּא מִמְּנוּ עֲמִיהּ, וְכִלְהוּ אִזְדְּמָנוּ עַל נַפְשִׁיהוּ דְחִיבִיא.

שְׁמִירָה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא, לְהִיּוֹת הָאָדָם שְׁמוֹר מִכַּפָּה מִיָּנִים רָעִים
מִקְטָרְגִים שֶׁהוֹלְכִים לְקַטְרֵג בְּנֵי הָאָדָם בְּעוֹלָם וְלְדַבֵּק בָּהֶם. בְּאוֹתוֹ
הָעוֹלָם מַה זֶה? כִּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ, כְּשִׁיּוֹצֵא אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אִם הוּא
זוֹכֶה - נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת בְּמִקְוָמָה, וְאִם לֹא - כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל
מַחֲבָלִים מְזַמְנִים לְמַשֵּׁךְ אוֹתוֹ לְגִיהֶנֶם וְלְמַסֵּר אוֹתוֹ בְּיַדֵי דוֹמָה,
שֶׁנִּמְסָר לְמַמְנָה עַל הַגִּיהֶנֶם, וְשֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה אֲלֶף רְבוּא מְמַנִּים עִמוֹ, וְכֻלָּם
מְזַמְנִים עַל נַפְשוֹת הַרְשָׁעִים.

תָּא חֲזִי, שְׁבַעַה מְדוֹרִין אֵית בֵּיה בְּגִיהֶנֶם, וְשְׁבַעַה פְּתִיחוֹן. וְנִשְׁמָתָא
דְּחִיבָא עֲאֵלֵת, וְכַמָּה טְרִיקוֹן, טְהִירִין, נְטוּרִי תַרְעִי, וְעֲלִיָּהוּ חַד מְמַנָּא
בְּכָל תַרְעָא וְתַרְעָא, וְנִשְׁמָתָהוֹן דְּחִיבָא אֲתַמְסָרוֹן לְאִינוֹן מְמַנִּין, עַל יְדָא
דְּדוֹמָה. כִּיּוֹן דְּאֲתַמְסָרוֹ בְּיַדֵיָּהוּ, סְתַמִּין תַרְעִין דְּאֲשָׂא דְּמַלְהָטָא.

בֵּא רְאֵה, שְׁבַעַה מְדוֹרִים יֵשׁ בְּגִיהֶנֶם, וְשְׁבַעַה פְּתִיחוֹים. וְנִשְׁמַת הַרְשָׁע
נִכְנָסֶת, וְכַמָּה מְלֶאכִי חֲבֵלָה, רוּחוֹת, שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים, וְעֲלִיָּהֶם מְמַנָּה
אֶחָד בְּכָל שַׁעַר וְשַׁעַר, וְנִשְׁמוֹת הַרְשָׁעִים נִמְסָרוֹת לְאוֹתָם מְמַנִּים עַל
יְדֵי דוֹמָה. כִּיּוֹן שֶׁנִּמְסָרוֹת בְּיַדֵיָּהֶם, סוֹתְמִים שְׁעָרִים שֶׁל אִשׁ לוֹהֵט.

דְּהֵא תַרְעִין בְּתַר תַרְעִין הוּו, תַרְעִין כְּלָהוּ פְּתִיחוֹן וְסְתִימִין, אִינוֹן דְּלָבַר
פְּתִיחוֹן, דְּלָגוּ סְתִימִין. וּבְכָל שַׁבַּת וְשַׁבַּת כְּלָהוּ פְּתִיחוֹן, וְנִפְקִין חִיבָא עַד
אִינוֹן פְּתִיחוֹן דְּלָבַר, וּפְגָעִין נִשְׁמָתִין אַחְרָנִין, דְּמִתְעַכְבִּין בְּפְתִיחוֹן דְּלָבַר. כִּד
נִפְק שְׁבַתָא, כְּרוּזָא קֵאִי בְּכָל פְּתִיחוֹא וּפְתִיחוֹא, וְאָמַר (תְּהִלִּים ט) יִשׁוּבוּ רְשָׁעִים
לְשִׂאוּלָה וְגו'.

שְׁהָרֵי יֵשׁ שְׁעָרִים אַחַר שְׁעָרִים. כָּל הַשְּׁעָרִים פְּתוּחִים וְסוֹתוּמִים,
הַחִיצוֹנִיִּים פְּתוּחִים וְהַפְּנִימִיִּים סוֹתוּמִים, וּבְכָל שַׁבַּת וְשַׁבַּת כְּלָם
פְּתוּחִים, וְיוֹצֵאִים הַרְשָׁעִים עַד לְאוֹתָם הַשְּׁעָרִים הַחִיצוֹנִיִּים, וּפּוֹגְשִׁים
נִשְׁמוֹת אַחְרוֹת שֶׁמִתְעַכְבּוֹת בְּפְתִיחוֹים הַחִיצוֹנִיִּים. וְכִשִׁיּוֹצֵאת שַׁבַּת,
הַכְּרוּז עוֹמֵד בְּכָל פְּתַח וּפְתַח וְאָמַר : (תְּהִלִּים ט) יִשׁוּבוּ רְשָׁעִים לְשִׂאוּלָה
וְגו'.

תָּא חֲזִי, נִשְׁמַתִּין דְּצַדִּיקַיָּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטִיר לוֹן, דְּלֹא יִתְמַסְרוּן
בִּידָא דְדוּמָה, דְּהוּא מְמַנָּא, הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, יִשְׁמַר צַאֲתָךְ וּבֹאֲךְ וּכְתוּב
יִשְׁמֹר אֶת נַפְשְׁךְ. (דף רלח ע"א)

בא רָאָה, נִשְׁמֹת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָן שְׁלֹא יִמָּסְרוּ
לִידֵי דוּמָה, שְׁהוּא הַמְּמַנָּה. זְהוּ שְׁכַתוּב יִשְׁמַר צַאֲתָךְ וּבֹאֲךְ, וּכְתוּב
יִשְׁמֹר אֶת נַפְשְׁךְ.

אֲסָרִי לְגַפְּו עִירָה. מֵאֵי גַפְּו, דָּא כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל, כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (תהלים פ) גַּפְּו
מְמַצְרִים תִּסְיַע. וּכְתוּב, (תהלים קכ"ח) אֲשַׁתֵּךְ כְּגַפְּו פּוֹרְיָה, אֲשַׁתֵּךְ, כְּהֵאֵי גַפְּו
קִדְיָשָׁא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הֵאֵי גַפְּו דְמַבְרַכִּין בֵּיה בּוֹרָא פְּרִי הַגַּפְּו. בּוֹרָא,
הֵינּוּ דְכַתִּיב, עַץ עוֹשֶׂה פְּרִי. פְּרִי הַגַּפְּו, דָּא עַץ פְּרִי. עוֹשֶׂה פְּרִי, דְכַר, עַץ פְּרִי
דָּא נוֹקְבָא. בְּגִינֵי כֵךְ, בּוֹרָא פְּרִי הַגַּפְּו דָּא דְכַר וְנוֹקְבָא כְּחִדָּא. (ס"א נשמתיהוּן
דְּצַדִּיקַיָּא אֵינוּן פְּרִי הַגַּפְּו כְּדָמַר בּוֹרָא פְּרִי הַגַּפְּו).

אֲסָרִי לְגַפְּו עִירָה. מֵהֵי הַגַּפְּו? זֶה כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (תהלים פ)
גַּפְּו מְמַצְרִים תִּסְיַע, וּכְתוּב (שם קכח) אֲשַׁתֵּךְ כְּגַפְּו פּוֹרְיָה. אֲשַׁתֵּךְ כְּגַפְּו
הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זֶה הַגַּפְּו שְׁמַבְרַכִּים בֵּיה בּוֹרָא פְּרִי הַגַּפְּו.
בּוֹרָא - הֵינּוּ שְׁכַתוּב (בראשית א) עַץ עוֹשֶׂה פְּרִי. פְּרִי הַגַּפְּו - זֶה עַץ פְּרִי. עוֹשֶׂה
פְּרִי - זְכַר. עַץ פְּרִי - זֶה נְקֻבָּה. מְשׁוּם כֵךְ בּוֹרָא פְּרִי הַגַּפְּו, זֶה זְכַר וְנְקֻבָּה
כְּאַחַד. [נשמות הצדיקים הן פרי הגפן, כמו שאמר בורא פרי הגפן,]

אֲסָרִי לְגַפְּו עִירָה, דָּא מְלָכָא מְשִׁיחָא, דְּזַמִּין לְשִׁלְטָאָה עַל כָּל חִילֵי עַמְמַיָּא,
חִילִין דֵּי מְמַנָּן עַל עַמִּין עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, וְאֵינוּן תּוֹקְפָא דְלַהוֹן
לְאַתְתַּקְפָּא, וְזַמִּין מְלָכָא מְשִׁיחָא לְאַתְגַּבְרָא עֲלֵיהוּ.

אֲסָרִי לְגַפְּו עִירָה - זֶה מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ שְׁעֵתִיד לְשִׁלְטַת עַל כָּל חִילוֹת
הָעַמִּים, הַחִילוֹת הַמְּמַנִּים עַל עַמִּים עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, וְהֵם חֲזָק
שְׁלָהֶם לְהַתְחַזֵּק, וְעֵתִיד מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ לְהַתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם.

בְּגִין דְּהֵאֵי גַפְּו, שְׁלִיט עַל כָּל אֱלִין כְּתָרִין תַּתְּאִין, דְּשִׁלְטִי בְּהוּ עַמְמַיָּא עוּבְדֵי
עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, הֵאֵי נְצַח לְעֵילָא. יִשְׂרָאֵל, דְּאֵינוּן שְׂרָקָה, יִשְׁיַצוּן
וַיִּנְצְחוּן חִילוֹן אַחְרָנִין לְתַתְּא, וְעַל כֵּלְהוּ יִתְגַּבֵּר מְלָכָא מְשִׁיחָא. הִדָּא הוּא
דְכַתִּיב, (זכריה ט) עֲנִי וְרוֹכֵב עַל חֲמוֹר וְעַל עֵיר. עֵיר וְחֲמוֹר תִּרְיִן כְּתָרִין אֵינוּן,
דְּשִׁלְטִי בְּהוּ עַמְמַיָּא עוּבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, וְאֵינוּן מְסִטֵר שְׁמַאֲלָא
סְטָרָא דְחוּל.

משום שגפן זו שולטת על כל אותם הכתרים התחתונים ששולטים בהם עמים עובדי עבודת פוכבים ומזלות, זו מנצחת למעלה. ישראל, שהם שרקה, יכלו וינצחו החילות האחרים למטה, ועל פלם יתגבר מלך המשיח. זהו שכתוב (זכריה ט) עני ורכב על חמור ועל עיר. עיר וחמור הם שני כתרים ששולטים בהם עמים עובדי עבודת פוכבים ומזלות, והם מצד השמאל, צד החל.

ומה דאמר עני, וכי מלכא משיחא עני אקרי. אלא הכי אמר רבי שמעון, בגין דלית ליה מדיליה וקרינן ליה מלך המשיח. דא הוא סיהרא קדישא לעילא, דלית לה נהורא אלא משמשא.

ומה שאמר עני - וכי מלך המשיח נקרא עני? אלא כך אמר רבי שמעון, משום שאין לו משלו, וקוראים לו מלך המשיח. זוהי הלבנה הקדושה למעלה שאין לה אור אלא מן השמש.

מלכא משיחא דא, ישלוט בשלטניה, יתייחד בדוכתיה, וכדין (זכריה ט) הנה מלכך יבא לך, סתם. אי לתתא עני הוא, דהא בסטרא דסיהרא הוא. אי לעילא עני, אספקלריא דלא נהרא. לחם עני. ועם כל דא, רוכב על חמור ועל עיר, תוקפא דעמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות, לאכפייא תחותיה, ויתתקף קודשא בריך הוא בדוכתיה.

מלך המשיח הזה ישלט בשלטונו, יתייחד במקומו, ואז (שם) הנה מלכך יבוא לך, סתם. אם למטה - עני הוא, שהרי בצד הלבנה הוא. אם למעלה - עני, אספקלריא שאינה מאירה, לחם עני. ועם כל זה, רכב על חמור ועל עיר, חזקם של עמים עובדי עבודת פוכבים ומזלות לכפותם תחתיו, ויתחזק הקדוש בריך הוא במקומו.

כבס בין לבושו, כמא דאת אמר, (ישעיה סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה, וכתוב פורה דרכתו לבדי וגו'. כבס בין דא סטר גבורה, דינא קשיא, למהוי על עממיא עובדי עבודת פוכבים ומזלות, ובדם ענבים סוטה, דא אילנא לתתא, בי דינא דאקרי ענבים, וינא אתמסר (סי"א אסתמר) בדם ענבים, בגין לאתלבשא בתרווייהו, לתברא תחותיה כל שאר עמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות ומלכין דעלמא.

כַּבֵּס בֵּינָן לְבוּשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה, וְכִתוּב פּוֹרָה דְרָכָתִי לְבִדֵי וְגו'. כַּבֵּס בֵּינָן - זֶה הַצַּד שֶׁל גְּבוּרָה, דִּין הַקְּשָׁה, לְהִיּוֹת עַל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. וּבָדָם עֲנָבִים סוּתָה - זֶה הָעֵץ לְמִטָּה, בֵּית דִּין שֶׁנִּקְרָא עֲנָבִים, וְהֵינּוּ נִמְסָר [נשמר] בָּדָם עֲנָבִים כְּדֵי לְהִתְלַבֵּשׁ בְּשֵׁנֵיהֶם, לְשֹׁבֵר תַּחְתּוֹתָיו כָּל שְׂאֵר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת וּמַלְכֵי הָעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסִי פָתַח וְאָמַר. אֶסְרֵי לְגַפְּנוֹ עִירָה. וְכָתִיב, (בראשית מ) וּבִגְפוֹן שְׁלֶשָׁה שָׂרִיגִים וְהִיא כְּפוֹרַחַת עֲלֵתָה נֹצֵה. תָּא חֲזִי, כַּמָּה אֶטִּימִין אִינוּן בְּנֵי נָשָׂא, דְּלֹא יִדְעִין וְלֹא מְשַׁגְּיחִין בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיהוּן, וְלֹא מְסַתְּפְלִי בְּמַלְי דְּאוּרִייתָא, וְלֹא יִדְעִי אֲרַחֲיִיהוּ בְּמָה יִתְּפִסוּן. דְּכָתִיב, (משלי ד) דְּרָדָּךְ רְשָׁעִים כְּאֶפְלָה לֹא יִדְעוּ בְּמָה יִכְשָׁלוּ.

רַבִּי יוֹסִי פָתַח וְאָמַר, אֶסְרֵי לְגַפְּנוֹ עִירָה, וְכָתוּב (בראשית מ) וּבִגְפוֹן שְׁלֶשָׁה שָׂרִיגִים וְהִיא כְּפוֹרַחַת עֲלֵתָה נֹצֵה. בֹּא רְאֵה כַּמָּה אֶטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מְשַׁגְּיחִים בְּכַבוֹד רַבּוֹנָם וְלֹא מְסַתְּפְלִים בְּדַבְרֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יוֹדְעִים דְרָכֵיהֶם בְּמָה יִתְּפִסוּ, שֶׁכָּתוּב (משלי ד) דְּרָדָּךְ רְשָׁעִים כְּאֶפְלָה לֹא יִדְעוּ בְּמָה יִכְשָׁלוּ.

בְּזִמְנָא קְדָמָא הָוּת נְבוּאָה שְׂרִיָּא עֲלֵיהוּ דְבְּנֵי נָשָׂא, וְהוּוּ יִדְעִין וּמְסַתְּפְלִי לְמַנְדַּע בִּיקְרָא עֲלָאָה. כִּיּוֹן דְּפִסְקָא נְבוּאָה מְנִייהוּ, הָוּוּ מְשַׁתְּמְשִׁי בְּבֵת קוּל. הֲשִׁתָּא פִסְקָא נְבוּאָה וּפִסְקָא בֵּת קוּל, וְלֹא מְשַׁתְּמְשִׁי בְּנֵי נָשָׂא אֶלָּא בְּחֻלְמָא.

בְּזִמְנוֹ קְדָמוֹן הִיָּתָה נְבוּאָה שׁוֹרָה עַל בְּנֵי אָדָם, וְהִיוּ יוֹדְעִים וּמְתַבּוֹנְנִים לְדַעַת בְּכַבוֹד הָעֲלִיוֹן. כִּיּוֹן שֶׁפִּסְקָה מֵהֶם נְבוּאָה, הָיוּ מְשַׁתְּמְשִׁים בְּבֵת קוּל. עַכְשָׁו פִּסְקָה נְבוּאָה וּפִסְקָה בֵּת קוּל, וְלֹא מְשַׁתְּמְשִׁים בְּנֵי אָדָם אֶלָּא בְּחֻלוֹם.

וְחֻלְמָא דְרָגָא תַּתְּאָה הוּא לְבַר, דְּהָא תַּנְיִנָן חֻלְמָא אַחַד מְשַׁשִּׁים לְנְבוּאָה. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּאִתְיָא מְדַרְגָּא שְׁתִּיתָאָה לְתַתָּא, וְהָא אִתְמַר. תָּא חֲזִי, חֻלְמָא לְכֻלָּא אִתְחֲזִי, בְּגִין דְּחֻלְמָא מְסַטֵּר שְׂמָאֵלָא אִתְיָא, וְנַחֲתִיתָ בְּכַמָּה דְרָגִין, וְאִתְחֲזִי (קצ"ב ע"ב) חֻלְמָא, אֶפְיֻלוֹ לְחַיְיבָא. וְאֶפְיֻלוֹ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת.

וּחְלוּם הוּא דְרָגָה תַּחְתּוֹנָה הִיא חִיצוֹנָה, שֶׁהָרִי שְׁנִינוּ, חְלוּם הוּא אֶחָד מִשְׁשֵׁים שֶׁל נְבוּאָה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבֶּא מִדְרָגָה שְׁשִׁית לְמִטָּה, וְהָרִי נִתְבָּאָר. בֶּא רְאָה, הַחְלוּם נִרְאָה לְכֻלָּם, מִשּׁוּם שֶׁחְלוּם בֶּא מִצַּד הַשְּׂמָאל, וְיִוָּרֵד בְּכַמָּה דְרָגוֹת, וְנִרְאָה חְלוּם, אֶפְלוּ לְחִיבִים וְאֶפְלוּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת.

בְּגִין דְּזִמְנִין נְקֻטִין חֲלָמָא וְשִׁמְעִין הֵי זִינֵי בִישׁוּן, וּמוֹדְעִין לְבְנֵי נְשָׂא, מְנַיִהוּ דְחִיבֵין (בהו) בְּבְנֵי נְשָׂא, וּמוֹדְעִין לוֹן מְלִין כְּדִיבִין. וְלִזְמִנֵין מְלִין דְקִשׁוּט דְשִׁמְעִין. וְלִזְמִנֵין דְאִינוּן שְׁלוּחִין לְחִיבֵינָא, וּמוֹדְעֵי לוֹן מְלִין עֲלָאִין.

מִשּׁוּם שֶׁלְפַעְעָמִים לּוֹקְחִים חְלוּם וְשׁוֹמְעִים אוֹתָם הַמֵּינִים הָרַעִים, וּמוֹדְעִים לְבְנֵי אָדָם. מִהֶם שֶׁצּוֹחֲקִים [בהם] עַל בְּנֵי אָדָם וּמוֹדְעִים לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים, וְלַפְעָמִים שׁוֹמְעִים דְּבָרֵי אֱמֶת, וְלַפְעָמִים שֶׁהֶם שְׁלוּחִים לְרַשָּׁעִים וּמוֹדְעִים לָהֶם דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים.

הָאִי רְשָׁע מְאִי כְּתִיב בֵּיהּ, חֲמָא חֲלָמָא דְקִשׁוּט, דְכְּתִיב וּבִגְפוֹן שְׁלֶשָׁה שְׁרִיגִים. (קצ"ב ע"א) מְאִי גְפוֹן. דָּא כְּנֻסְתָּ יִשְׂרָאֵל, דְכְּתִיב, (תהלים פ) הַבֵּט מִשְׁמַיִם וּרְאֵה וּפְקוּד גְפוֹן זֹאת. מִשְׁמַיִם, דְּהָא מֵאֲתֵר דָּא אֲתֵרְמִי, כְּמָא דְאֵת אָמֵר, (איכה ב) הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמַיִם אֶרֶץ. וּפְקוּד גְפוֹן זֹאת, גְפוֹן דְּהִיא זֹאת, וְדָאִי.

מָה כְּתוּב בְּרַשָּׁע הַזֶּה? רְאָה חְלוּם אֱמֶת, שְׁכַתּוּב וּבִגְפוֹן שְׁלֶשָׁה שְׁרִיגִים. מְהִי גְפוֹן? זֹו כְּנֻסְתָּ יִשְׂרָאֵל, שְׁכַתּוּב (תהלים פ) הַבֵּט מִשְׁמַיִם וּרְאֵה וּפְקוּד גְפוֹן זֹאת. מִשְׁמַיִם, שֶׁהָרִי מִמְקוֹם זֶה נִזְרְקָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמַיִם אֶרֶץ. וּפְקוּד גְפוֹן זֹאת, גְפוֹן שֶׁהִיא זֹאת, וְדָאִי.

שְׁלֶשָׁה שְׁרִיגִים, כְּמָא דְאֵת אָמֵר, (בראשית כט) שְׁלֶשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רוֹבְצִים עָלֶיהָ. וְהִיא כְּפוֹרְחַת, דְכְּתִיב, (מלכים א ה) וַתִּרְבַּח חֲכָמַת שְׁלֹמֹה, דְאֵתְנֵהִיר סִיחָרָא. עֲלֵתָה נְצָה, דָּא יְרוּשָׁלַם דְלֵתְתָא.

שְׁלֶשָׁה שְׁרִיגִים - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כט) שְׁלֶשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רוֹבְצִים עָלֶיהָ. וְהִיא כְּפוֹרְחַת - שְׁכַתּוּב (מלכים א ה) וַתִּרְבַּח חֲכָמַת שְׁלֹמֹה, שֶׁהֵאִירָה הַלְבָנָה. עֲלֵתָה נְצָה - זֹו יְרוּשָׁלַם שֶׁל מִטָּה.

דף רלח ע"ב

דָּבַר אַחַר, עֲלֵתָה נְצִיחַ, לְעֵילָא, הֵהוּא דְרָגָא דְקִימָא עֲלָה וְיִנִּיק לָהּ, כְּמָא
דְּאַתְּ אָמַר (דף רלח ע"ב) (בראשית א) אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ עַל הָאָרֶץ. הִבְשִׁילוּ אֲשֶׁפְלוּתֶיהָ
עֲנָבִים, לְנִטְרָא בְּהוּ יִין דְּמִנְטְרָא.

דָּבַר אַחַר עֲלֵתָה נְצִיחַ - לְמַעְלָה, אוֹתָהּ דְרָגָה שְׁעוּמַדַּת עֲלֵיהָ וּמִינִיקָה
אוֹתָהּ, כְּמוֹ שְׁנִיטְרָא (בראשית א) אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ עַל הָאָרֶץ. הִבְשִׁילוּ
אֲשֶׁפְלוּתֶיהָ עֲנָבִים - לְשִׁמּוֹר בְּהֵם יִין הַמְשִׁמֵּר.

חֲמִי כְּמָה חֲמָא הֵהוּא רְשָׁע. מַה כְּתִיב, (בראשית מ) וְכֹסֶס פְּרָעָה בְּיַדִּי וְאֶקַּח
אֶת הָעֲנָבִים וְאֶשְׁחַט אוֹתָם. הֲכָא חֲמָא הֵהוּא כּוֹס הַתְּרַעְלָה, וְיִיקָא דְבִי
דִּינָא, דְנִפְיִיק מֵאִינוּן עֲנָבִים דְּאַתְיִיהִיב לְפְרָעָה וְשְׁתִּי לִיהּ, כְּמָה דְהוּהוּ
בְּגִינִיהוּן דְיִשְׂרָאֵל. כִּיּוֹן דְשָׁמַע יוֹסֵף דָּא, חֲדִי, וְיַדַּע מְלָה דְקִשׁוּט בְּהַאי
חֲלָמָא. בְּגִינִי כִּדְ פִּשְׁרָא לִיהּ חֲלָמָא לְטַב, עַל דְּבִשְׁרָא לְיוֹסֵף בְּהַאי.

רְאֵה כְּמָה רְאָה אוֹתוֹ רְשָׁע. מַה כְּתוּב? (שם מ) וְכֹסֶס פְּרָעָה בְּיַדִּי וְאֶקַּח
אֶת הָעֲנָבִים וְאֶשְׁחַט אוֹתָם. כְּאֵן רְאָה אוֹתָהּ כּוֹס הַתְּרַעְלָה, וְיִיקַת בֵּית
הַדִּין, שְׁיִוְצָאֵת מֵאוֹתָם עֲנָבִים שְׁנִתְנוּ לְפְרָעָה וְשְׁתָה אוֹתוֹ, כְּמוֹ שְׁהִיָּה
בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל. כִּיּוֹן שְׁשָׁמַע אֶת זֶה יוֹסֵף, שְׁמַח וְיַדַּע דְּבַר אֶמֶת בְּחִלּוּם
הַזֶּה. לְכֹן פִּתַּר לוֹ חֲלוּם לְטוֹב עַל שְׁבִשְׁרָא אֶת יוֹסֵף בְּזָה.

תָּא חֲזִי, אֶסְרִי לְגִפְנוּ עִירָה, דְּאַתְכְּפִינְן תְּחֻתָּהּ הַאי גִפְנוּ כֹּל אִינוּן חִילִין
תְּקִיפִין דְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, כְּדָאֲמַרוּ, בְּגִין הַאי גִפְנוּ, אֶתְקַשְׁרָא
וְאַתְכְּפִינָא הֵהוּא חִילָא דְלַהוּן. וְאַתְמַר.

בֵּא רְאֵה, אֶסְרִי לְגִפְנוּ עִירָה - שְׁנִכְפִּים תְּחַת הַגִּפְנוּ הַאֵת כֹּל אוֹתָם חִילוֹת
חֲזָקִים שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ, בְּשִׁבִיל גִּפְנוּ זֹאת
נִקְשָׁר וְנִכְפָּה אוֹתוֹ הַכֹּחַ שֶׁלָּהֶם, וְנִתְבָּאֵר.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אִית גִּפְנוּ, וְאִית גִּפְנוּ. אִית גִּפְנוּ קַדִּישָׁא עֲלָאָה, וְאִית גִּפְנוּ
דְּאֶקְרִי, (דברים לט) גִּפְנוּ סְדוּם, וְאִית (ירמיה ב) גִּפְנוּ נִכְרִיָּה בֵּת אֵל נִכְרִי. בְּגִין כִּדְ

כְּתִיב גַּפְּנוּ זֹאת, הִיא דְּאִקְרִי כְּלָה זֶרַע אֲמַת. שׁוֹרֵק אֵלֹו יִשְׂרָאֵל, דְּנִפְקִי מֵהָאִי גַּפְּנוּ. כַּד חֲבִו יִשְׂרָאֵל, וְשִׁבְקוּ לְהָאִי גַּפְּנוּ, מַה כְּתִיב, כִּי מִגַּפְּנוּ סְדוּם גַּפְּנָם וְגוֹ'. וּבְגִין כֶּד אֵית גַּפְּנוּ וְאֵית גַּפְּנוּ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, יֵשׁ גַּפְּנוּ וְיֵשׁ גַּפְּנוּ. יֵשׁ גַּפְּנוּ קְדוּשָׁה עֲלִיוְנָה, וְיֵשׁ גַּפְּנוּ שְׁנִקְרָאת (דְּבָרִים ל"ב) גַּפְּנוּ סְדוּם, וְיֵשׁ (ירמיה ב') גַּפְּנוּ נְכַרְיָה בֵּת אֵל נְכַר. מִשׁוּם כֶּד כְּתוּב גַּפְּנוּ זֹאת, אוֹתָהּ שְׁנִקְרָאת כְּלָה זֶרַע אֲמַת. שׁוֹרֵק - אֵלֹו יִשְׂרָאֵל שְׁיִוְצָאִים מֵהַגַּפְּנוּ הַזֶּה. כְּשִׁחְטָאוּ יִשְׂרָאֵל וְעִזְבוּ אֶת הַגַּפְּנוּ הַזֶּה, מַה כְּתוּב? כִּי מִגַּפְּנוּ סְדוּם גַּפְּנָם וְגוֹ', וְלָכוּ יֵשׁ גַּפְּנוּ וְיֵשׁ גַּפְּנוּ.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק הָווּ אֲזִלִּי בְּאַרְחָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יִצְחָק, נִיזִיל בְּהָאִי חֲקַל, דְּהוּא אֲרַח מִיִּשְׂרָאֵל יִתִּיר. אֲזִלוּ. עַד דְּהוּוּ אֲזִלִּי, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתִיב, (מִשְׁלֵי ל"א) לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשְׁלַג כִּי כָל בֵּיתָהּ לְבוּשׁ שְׁנִים. הָאִי קָרָא, רַבִּי חֲזַקְיָה חֲבַרְנָא אוֹקִים בֵּיהּ. דְּאָמַר, דִּינָא דְחִיבֵי דְגִיּהֲנָם תִּרְיִסַר יְרַחֵן, פְּלָגָא מְנִייהוּ בְּחַמָּה וּפְלָגָא מְנִייהוּ בְּתַלְגָּא.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק הָווּ הוֹלְכִים בְּדַרְדְּרָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יִצְחָק, יִלְדָּא בְּשַׂדְּהָ הַזֶּה, שְׁהוּא דַרְדְּרָא יוֹתֵר יִשְׂרָה. הֲלָכוּ. עַד שֶׁהֲלָכוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתוּב (מִשְׁלֵי ל"א) לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשְׁלַג כִּי כָל בֵּיתָהּ לְבוּשׁ שְׁנִים. פְּסוּק זֶה רַבִּי חֲזַקְיָה חֲבַרְנָא בְּאֵר בּוּ, שְׁאָמַר, דִּין הָרְשָׁעִים בְּגִיּהֲנָם שְׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ, חֲצִי מֵהֶם בְּחַמָּה וְחֲצִי מֵהֶם בְּשַׁלַּג.

בְּשַׁעְתָּא דְּעָאֲלִין לְנוֹרָא, אֵינּוּן אָמְרִי דָא הוּא וְדָאִי גִיּהֲנָם, עָאֲלִין לְתַלְגָּא, אָמְרִי דָא חֲרִיפָא דְּסִיטָא (דְּסִיטָא) דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. שְׁרָאן וְאָמְרִין וְה, וְלִבְתֵּר אָמְרִין ווִי. וְדוּד אָמַר (תְּהִלִּים מ') וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן מִטִּיט הֵינּוּ וַיִּקָּם וְגוֹ'. יַמְאֲתֵר (מִיט ע"א) דְּאָמְרִי וְה, וְלִבְתֵּר ווִי.

בְּשַׁעְתָּא שְׁנַכְנַסִּים לְאֵשׁ, הֵם אוֹמְרִים : זֶהוּ וְדָאִי גִיּהֲנָם. נַכְנַסִּים לְשַׁלַּג, אוֹמְרִים : זֶה חֲרִיפּוֹת הַחֲרָף [הַקָּר] שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. מִתְחִילִים וְאוֹמְרִים : וְה, וְאַחַר כֶּד אוֹמְרִים : ווִי. וְדוּד אָמַר, (תְּהִלִּים מ') וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן מִטִּיט הֵינּוּ וַיִּקָּם וְגוֹ'. מִמְּקוֹם שְׁאוֹמְרִים וְה, וְאַחַר כֶּד ווִי.

וְהִיכּוֹן מִשְׁתַּלְמֵי נַפְשֵׁיהוּ, בְּשַׁלַּג. כְּמָא דְּאֵת אָמַר, (תְּהִלִּים סח) בְּפִרְשׁ שְׁדִי מְלָכִים בְּהַ תְּשַׁלַּג בְּצַלְמוֹן. יְכוּל אָף יִשְׂרָאֵל כּוֹן, תְּלַמוּד לּוֹמַר לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשְׁלַג. מֵאִי טַעְמָא. בְּגִין דְּכָל בֵּיתָהּ לְבוּשׁ שְׁנִים. אֵל תִּקְרִי שְׁנִים אֲלָא שְׁנִים. כְּגוֹן מִלָּה וּפְרִיעָה, צִיצִית וְתַפְּלִין, מְזוּזָה וְנֵר חֲנוּכָּה כּוּ'.

והיכן נתקנות נפשם? בשלג, כמו שנאמר (תהלים סח) בפרש שדי מלכים
בה תשלג בצלמון. יכול אף ישראל פן? תלמוד לומר, לא תירא לביתה
משלג. מה הטעם? משום שכל ביתה לבש שנים. אל תקרי שנים אלא
שנים, כמו מילה ופריעה, ציצית ותפלין, מזוזה ונר חנכה וכו'.

תא חזי, לא תירא לביתה משלג, דא כנסת ישראל, דאיהי כל ביתה לבוש
שנים, כמה דאמרן. דכתיב, חמוץ בגדים וגו', לבושא דדינא קשיא,
לא תפרעא מעמין עובדי עבודה זרה. וזמין קודשא בריהו הוא למלבש
לבושא סומקא, וחרבא סומקא, ולא תפרעא מן סומקא. לבושא סומקא,
דכתיב, (ישעיה סג) חמוץ בגדים, וכתיב, (ישעיה סג) מדוע אדום ללבושך.
סייפא סומקא, דכתיב, (ישעיה לה) חרב לה' מלאה דם. ולא תפרעא מן
סומקא, דכתיב, (ישעיה לה) כי זבח לה' בבצרה וגו'. תו, כי כל ביתה לבוש
שנים דהא מסטרא דדינא קשיא קא אתיין.

בא ראה, לא תירא לביתה משלג - זו כנסת ישראל, שהיא כל ביתה
לבש שנים, כמו שאמרנו, שכתוב (ישעיה סג) חמוץ בגדים וגו', לבוש של
הדין הקשה, להפרע מעמים עובדי עבודה זרה, ועתיד הקדוש ברוך
הוא ללבש לבוש אדם וחרב אדמה ולהפרע מהאדם. לבוש אדם,
שכתוב חמוץ בגדים, וכתוב (שם) מדוע אדם ללבושך. הסיף אדמה,
שכתוב (שם לד) חרב לה' מלאה דם. ולהפרע מן האדם, שכתוב כי זבח
לה' בבצרה וגו'. עוד כי כל ביתה לבש שנים - שהרי זה בא מצד של
הדין הקשה.

אמר רבי יצחק, ודאי הכי הוא, אלא כל ביתה לבוש שנים, מאי שנים,
אלין שנים קדמוניות, בגין דאיהי אתפלילת מפלהו, וינקה מפל סטרין,
דכתיב, (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים.

אמר רבי יצחק, ודאי זה כך, אלא כל ביתה לבש שנים, מהם השנים?
אלו שנים קדמוניות, משום שהיא נכללת מפלם ויונקת מפל
הצדדים, ככתוב (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים.

עד דהוו אזלי, פגעו ביה בההוא ינוקא, דהוה אזיל לקפוטקא בקסטירא
דחמרא, וחד סבא רכיב. אמר ההוא סבא לההוא ינוקא, ברי, אימא לי
קראיך. אמר ליה, קראי לאו חד הוא, אלא חות לתתא, או ארפב לקמך
ואימא לך. אמר ליה, לא בעינא. אגא סבא ואנת רביא, דאתקל גרמי
בהך. אמר ליה, אי הכי אמאי שאלת קראי. אמר ליה, בגין דניזיל

בְּאוֹרְחָא. אָמַר, תִּיפַח רוּחִיהָ דְּהֵהוּא סָבָא, דְּהוּא רָכִיב וְלֹא יוֹדַע מְלָה,
וְאָמַר דְּלֹא יִתְקַל בְּהַדִּי. אֲתַפְרֵשׁ מֵהֵהוּא סָבָא, וְאַזִּיל לִיהָ בְּאוֹרְחָא.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ בְּאוֹתוֹ תִּינוּק שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְקַפּוּטְקִיָּא מֵאַחֲרֵי
הַחֲמוּר, וְזָקֵן אֶחָד רוֹכֵב. אָמַר אוֹתוֹ זָקֵן לְאוֹתוֹ תִּינוּק, בְּנִי, אָמַר לִי
אֵת פְּסוּקָךְ. אָמַר לוֹ, פְּסוּקִי אֵינּוּ אֶחָד, אֲלֵא רַד לְמַטָּה אוֹ אֲרַכֵּב לְפָנֶיךָ
וְאָמַר לְךָ. אָמַר לוֹ, לֹא רוּצָה, אֲנִי זָקֵן וְאַתָּה תִּינוּק, שְׁאַשְׁקֵל אֵת עַצְמִי
עִמָּךְ. אָמַר לוֹ, אִם כֵּן, אִזְ לָמָּה שְׁאַלְתָּ פְּסוּקִי? אָמַר לוֹ, כִּדִּי שְׁנַלְךָ
בְּדַרְךָ. אָמַר, תִּפַּח רוּחוֹ שֶׁל אוֹתוֹ זָקֵן, שֶׁהוּא רוֹכֵב וְלֹא יוֹדַע דְּבָר,
וְאָמַר שֶׁלֹּא יְהִיָּה שְׁקוּל עִמִּי. נִפְרַד מֵאוֹתוֹ זָקֵן וְהֵלֵךְ לוֹ בְּדַרְךָ.

דף רלט ע"א

כַּד מָטוּ רַבֵּי יְהוּדָה וְרַבֵּי יֶצְחָק, קָרִיב לְגַבְיֵיהוּ. שְׁאַיְלוּ לִיהָ, וְסַח לוֹן עוֹבְדָא,
אָמַר לִיהָ רַבֵּי יְהוּדָה, שְׁפִיר קָא עֲבַדְתָּ. זִיל בְּהַדֵּן, וְנִיתִיב הַכָּא, וְנִשְׁמַע מְלָה
מִפּוּמָךְ. אָמַר לוֹן, לָאִי (ס"א רבא) אָנָּא, דְּלֹא (דף רלט ע"א) אֲכִילְנָא יוֹמָא דִּין.
אֲפִיקוּ נְהָמָא, וְיַהֲיִבוּ לִיהָ. אֲתַרְחִישׁ לוֹן נִיסָא, וְאַשְׁכַּחוּ חַד נְבִיעָא דְמִיָּא
דְקִיק תַּחוּת אֵילְנָא, שְׁתִּי מְנִיֵּיהוּ, וְאַיְנוּן שְׁתוּ וְיַתִּיבוּ.

כְּשֶׁהֲגִיעוּ רַבֵּי יְהוּדָה וְרַבֵּי יֶצְחָק, קָרַב אֲלֵיהֶם. שְׁאַלוּ אוֹתוֹ וְסַח לָהֶם
אֵת הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר לוֹ רַבֵּי יְהוּדָה, יָפָה עָשִׂיתָ, לָךְ עִמְנוּ וְנִשְׁבַּח כָּאֵן וְנִשְׁמַע
דְּבַר מִפִּיךָ. אָמַר לָהֶם, אֲנִי עֵינִי, שֶׁלֹּא אֲכַלְתִּי הַיּוֹם הַזֶּה. הוֹצִיאוּ לָחֶם
וְנָתְנוּ לוֹ. הִתְרַחַשׁ לָהֶם גִּס וּמִצָּאוּ מַעֲנֵן מִיָּם דְקִיק תַּחַת עֵץ. שְׁתוּ
מִמֶּנּוּ, וְהֵם שְׁתוּ וְיַשְׁבוּ.

פְּתַח הֵהוּא יְנוּקָא וְאָמַר, (תהלים לו) לְדוֹד אֵל תִּתְחַר בְּמַרְעִים אֵל תִּקְנָא
בְּעוֹשֵׂי עוֹלָה. לְדוֹד, אִי שִׁירְתָּא, לָא קֶאֱמַר. אִי תִפְלָה, לָא קֶאֱמַר. אֲלֵא בְּכָל
אֲתַר לְדוֹד סְתָם, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמְרוּ.

פְּתַח אוֹתוֹ תִּינוּק וְאָמַר, (תהלים לו) לְדוֹד אֵל תִּתְחַר בְּמַרְעִים אֵל תִּקְנָא
בְּעוֹשֵׂי עוֹלָה. לְדוֹד, אִם שִׁירָה - לָא אָמַר, אִם תִּפְלָה - לָא אָמַר. אֲלֵא
בְּכָל מְקוֹם לְדוֹד סְתָם, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמַר אֶת זֶה.

אל תתחר במרעים. מאי אל תתחר במרעים, אל תתחר מבעי ליה. אלא אל תעביד תחרות במרעים, בגין דלא ידעת יסודא דגרמך, ולא תיכול ליה, דילמא איהו אילנא דלא אתעקר לעלמין, ותדחי קמיה.

אל תתחר במרעים, מה זה אל תתחר במרעים? היה צריך (לכתב) אל תתחר! אלא אל תעשה תחרות במרעים, כי לא ידעת יסוד עצמך ולא תוכל לו, אולי הוא עץ שלא נעקר לעולמים ותדחה מלפניו.

ואל תקנא בעושי עולה, דלא תשגח בעובדיהון, ולא תיתי לקנאה עליהו, דכל מאן דחמי עובדיהון, ולא קני לקודשא בריך הוא, אעבר על תלת לאוין. דכתוב, (שמות כ) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וכל תמונה. לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלהיך אל קנא.

ואל תקנא בעשי עולה, שלא תשגיח במעשיהם ולא תבא לקנא בהם, שכל מי שרואה את מעשיהם ולא מקנא לקדוש-ברוך-הוא, עובר על שלשה לאוים, שכתוב (שמות כ) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וכל תמונה. לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלהיך אל קנא.

בגין כך, בעי ליה לבר נש לאתפרשא מנייהו, ולמסטי אורחיה מנייהו, על דא אתפרשנא וסטינא ארחאי. מכאן ולהלאה דאשפחנא לכו, אימא הני קראי קמיכון.

לכו צריך האדם להפרד מהם ולסטות דרכו מהם, לכו נפרדתי וסטיתי את דרכי. מכאן ולהלאה שפצאתי אתכם, אני אומר פסוקים הללו לפניכם.

פתח ואמר, ויקרא אל משה, הכא אלי' זעירא. אמאי, בגין דהאי קריאה לא הוה בשלימו. מאי טעמא, דהא לא הוה אלא במשכנא, ובארעא אחרא. בגין דשלימו לא אשתפח אלא בארעא קדישא.

פתח ואמר, ויקרא אל משה, כאן אלי' קטנה למה. משום שקריאה זו לא הייתה בשלמות. מה הטעם? שזה לא היה אלא במשכן, ובארץ אחרת משום ששלמות לא נמצאת אלא בארץ הקדושה.

תו, הָכָא שְׂכִינְתָא, (ס"א ל"ג התם וגריס נוקבא) הָתָם שְׁלִימוּ דְדַכְר וְנוֹקְבָא, (דברי הימים א א) אָדָם שֶׁת אָנוּשׁ. אָדָם, שְׁלִימוּ דְכַר וְנוֹקְבָא, הָכָא נּוֹקְבָא. תו סִיפָא דְקָרָא, וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר, בְּגִין כֹּד אֱלֹ"ף זְעִירָא.

עוד, כָּאן שְׂכִינְהָ, [שם, נקבה] שֵׁם שְׁלֵמוֹת שֶׁל זְכָר וּנְקֵבָה, אָדָם שֶׁת אָנוּשׁ. אָדָם - שְׁלֵמוֹת זְכָר וּנְקֵבָה. כָּאן נְקֵבָה. עוד, סוּף הַפְּסוּק, וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר, מְשׁוּם כֹּד אֱלֹ"ף קְטַנָּה.

תו אֱלֹ"ף זְעִירָא, מְתַל לְמַלְכָא, דְהוּהוּ יְתִיב בְּכַרְסֵיהָ, וְכַתְרָא דְמַלְכוּתָא עָלֶיהָ, אֶקְרִי מְלָךְ עֵלְמָה. כֹּד נְחִית וְאַזְל לְבֵי עֲבָדֵיהָ, מְלָךְ זּוּטָא אֶקְרִי. כֹּד קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, כֹּל זְמַנָּא דְאִיהוּ לְעֵילָא עַל כֻּלָּא, מְלָךְ עֵלְמָה אֶקְרִי. כִּיּוֹן דְנְחִית מְדוּרֵיהָ לְתַתָּא, מְלָךְ אִיהוּ, אֲבָל לָאו עֵלְמָה כְּקַדְמִיתָא, בְּגִין כֹּד אֱלֹ"ף זְעִירָא.

עוד אֱלֹ"ף קְטַנָּה, מְשַׁל לְמְלָךְ שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב בְּכֶסֶף אוּ וְכַתְרָא הַמְּלָכוֹת עָלָיו, נְקָרָא מְלָךְ עֵלְיוֹן. כְּשִׁיּוּרְד וְהוּלְךְ לְבֵית עֲבָדוֹ, נְקָרָא מְלָךְ קְטוֹן. כֹּד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כֹּל זְמַן שֶׁהוּא לְמַעְלָה עַל הַכֹּל, נְקָרָא מְלָךְ עֵלְיוֹן. כִּיּוֹן שֶׁהוּרְד מְדוּרוֹ לְמַטָּה, הוּא מְלָךְ, אֲבָל לֹא עֵלְיוֹן כְּמוֹ מְקַדָּם, וְלָכֵן אֱלֹ"ף קְטַנָּה.

וַיִּקְרָא, הָכִי תִנְיָן, זְמַן לִיהָ לְהִיכָלֶיהָ. מֵאֵהָל מוֹעֵד. מֵאֵן אֵהָל מוֹעֵד. אֵהָל דְבִיָּה תִלְיִין מוֹעֵד וְחִגָּא וְשִׁבְתָּא לְמַמְנִי, כְּמָא דְאֵת אֲמֵר, (בראשית א) וְהָיוּ לְאוֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים, בֵּיהָ שְׂרִיָּא חוֹשְׁבָנָא לְמַמְנִי. וּמֵאֵן אִיהוּ, סִיְהָרָא, כְּמָא דְאֵת אֲמֵר, (ישעיה לג) אֵהָל בַּל יִצְעֹן בַּל יִסַּע יְתַדוֹתָיו לְנֶצַח.

וַיִּקְרָא, כֹּד שְׁנִינּוּ, זְמַן אוֹתוֹ לְהִיכָלוֹ. מֵאֵהָל מוֹעֵד, מַה זֶה אֵהָל מוֹעֵד? הָאֵהָל שְׁבוּ תְלוּיִים מוֹעֵד וְחִג וְשִׁבְתָּ לְמַנּוֹת, כְּמוֹ שְׁנַאֲמֵר (בראשית א) וְהָיוּ לְאוֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים. בוּ מִתְחִיל הַחֲשֻׁבוֹן לְהַמְנּוֹת, וּמִיָּהוּ? הַלְבָנָה, כְּמוֹ שְׁנַאֲמֵר (ישעיה לג) אֵהָם בַּל יִצְעֹן בַּל יִסַּע יְתַדוֹתָיו לְנֶצַח.

לֵאמֹר, מֵאֵי לֵאמֹר. בְּגִין לְגַלְמָה, (אבל כלא חד ושפיר הוא, בגין דשלימו ושפירו הוא אתר לגלאה) מַה דְהוּהוּ סְתִים לְגוֹ. וּבְכָל אֵתֵר לֵאמֹר, כְּמָא דְאֵת אֲמֵר, וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, דְּאֵתִיָּהִיב רְשׁוֹ לְגַלְמָה. אֲבָל כֻּלָּא חַד הוּא, וְשִׁפִּיר הוּא, בְּגִין דְהָא אֵתִמְנִי לְסִיְהָרָא הַהִיא מְלָה, מֵאֵתֵר דְמֹשֶׁה קִיָּמָא.

לאמר, מה זה לאמר? כְּדֵי לְגַלוֹת [אבל הכל אחד ויפה הוא, משום שהשלמות והיפי הוא מקום לגלות] מה שְׁהִיָּה נִסְתָּר פְּנִימָה. ובכל מקום לאמר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּדְבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְגַלוֹת, אֲבָל הַכֹּל אֶחָד, וַיִּפֶּה הוּא, מְשׁוּם שֶׁהָרִי נִמְנָה לְלִבָּנָה הַדְּבָר הַהוּא, מִמָּקוֹם שֶׁמֹּשֶׁה עֹמֵד.

וַיִּדְבֵּר, לְעִילָא. אֶל מֹשֶׁה, בְּאִמְצָעֵיתָא. לֵאמֹר, בְּתַרְיֵיתָא. אֲתֵר, דְּאִית רְשׁוּ לְגַלְתָּה. תּוּ, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה מֵה כְּתִיב לְעִילָא, (שמות טז) וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגו'. אִמְאִי אֶל מֹשֶׁה. הֲכִי אִמְרוּ, בְּגִין דְּמֹשֶׁה חָמָא לִיה בְּטוֹרָא, וְקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחֲמִי לִיה בְּחִיזוֹ דְּעֵינָא, כְּמָא דְּאֲתָּ דְּאִמֵּר, (שמות כז) כְּאֲשֶׁר הִרְאָה אוֹתָךְ בְּהָר, וּכְתִיב, (במדבר ח) כְּפִרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה ה' אֶת מֹשֶׁה וְגו'. וּכְתִיב (שמות כח) וַרְאָה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אֲתָה מְרָאָה בְּהָר, הַשְּׂתָא אִיִּיתִיאוּ לִיה, בְּגִין דְּיַחֲמִי, אִי אִיהוּ כְּהוּא מְשַׁכְּנָא דְּחָמָא.

וַיִּדְבֵּר ה' - לְמַעַלָּה. אֶל מֹשֶׁה - בְּאִמְצָע. לֵאמֹר - אַחֲרוֹן, מְקוֹם שְׁיֵשׁ רְשׁוּת לְגַלוֹת. וְעוֹד וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, מֵה כְּתוּב לְמַעַלָּה? (שמות טז) וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגו'. לְמָה אֶל מֹשֶׁה? כְּדָּ אִמְרוּ, מְשׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה רָאָה אוֹתוֹ בְּהָר, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הִרְאָה לוֹ בְּמִרְאָה הָעֵינ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כז) כְּאֲשֶׁר הִרְאָה אוֹתָךְ בְּהָר. וּכְתוּב וּכְתִיב, (המדבר ח) כְּפִרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה ה' אֶת מֹשֶׁה וְגו'. (שמות כח) וַרְאָה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אֲתָה מְרָאָה בְּהָר. עֲכָשׁוּ הִבִּיאוּ לוֹ כְּדֵי שְׁיִרְאָה, אִם הוּא כְּמוֹ אוֹתוֹ מְשַׁכְּן שְׂרָאָה.

אֲבָל אִמְאִי וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה. אֶלָּא, לְמַלְכָּא דְּבַעַא לְמַבְנֵי פְּלִטְרִין לְמִטְרוֹנִיתָא, פְּקִיד לְאוּמְנִין הִיכְלָא דָּא בְּדוּדָּ פְּלוֹן, וְהִיכְלָא דָּא בְּדוּדָּ פְּלוֹן, הֲכָא אֲתֵר לְעַרְסָא, וְהֲכָא אֲתֵר לְנִיחָא. כִּיּוֹן דְּעַבִּידוּ לוֹן אוּמְנִין, אַחֲמִיּוּ לְמַלְכָּא. כְּדָּ וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, מְאִרֵי דְּבֵיתָא, אִישׁ הָאֱלֹהִים, כִּיּוֹן דְּאֲשְׁתַּכְּלַל הִיכְלָא, מִטְרוֹנִיתָא זְמִינַת לְמַלְכָּא לְהִיכְלָא, זְמִינַת לְבַעַלָּה עַמָּה, בְּגִין כְּדָּ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה.

אֲבָל לְמָה וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה? אֶלָּא, לְמַלְכָּא שְׂרָצָה לְבָנוֹת פְּלִטְרִין לְגַבִּירָה, צְוָה אֶת הָאֲמָנִים: הִיכְלָא זֶה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהִיכְלָא זֶה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, כָּאֵן מְקוֹם לְמִטָּה, וְכָאֵן מְקוֹם לְמִנוּחָה. כִּיּוֹן שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם הָאֲמָנִים, הִרְאוּ לְמַלְכָּא. כְּדָּ וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, בַּעַל הַבַּיִת, אִישׁ הָאֱלֹהִים. כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁלַם הִיכְלָא, הִזְמִינָה הַגְּבִירָה אֶת הַמַּלְכָּא לְהִיכְלָא, הִזְמִינָה אֶת בַּעַלָּה אֲתָה, מְשׁוּם כְּדָּ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה.

דף רלט ע"ב

ובגין דמשה מארי דביתא איהו, מה כתיב, (שמות לג) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה, משה דאיהו מארי דביתא, (דף רלט ע"ב) עביד הכי, מה דלית רשו לבר נש אחרא למעבד הכי.

ומשום שמושה הוא בעל הבית, מה כתוב? (שמות לג) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה. משה שהוא בעל הבית עשה כן, מה שאין רשות לאיש אחר לעשות כן.

ונידר ה' אליו, דרגא אחרא עלאה, וכדין בשעתא דאזדמן משה למיעל, כדין פתח ואמר, (ויקרא א) אדם כי יקריב מכם. מאי אדם הקא. אלא כד אתחברו שמשא וסיהרא כחדא, פתח ואמר אדם. כדכתיב, (חבקוק ג) שמש ירח עמד זבולה, עמד, ולא עמדו.

ונידר ה' אליו - דרגה אחרת עליונה. ואז, בשעה שהזדמן משה להפנס, אז פתח ואמר, אדם כי יקריב מכם. מה אדם עושה כאן? אלא כשהתחברו שמש ולבנה כאחד, פתח ואמר אדם, ככתוב (חבקוק ג) שמש ירח עמד זבלה. עמד, ולא עמדו.

כי יקריב מכם, הקא אתרמיז, מאן דינעביד פולחנא דקרבנא שלי, דישתכח דכר ונוקבא. משמע דכתיב מכם, דישתכח בחיזו דלכוון. קרבן לה' דאקריב כלא, לאתאחדא כחדא, לעילא ותתא.

כי יקריב מכם - כאן נרמז, מי שיעשה עבודת קרבן השלם, שימצא זכר ונקבה. משמע שכתוב מכם, שימצא במראה שלכם. קרבן לה' - שמקריב הכל להאחז כאחד, למעלה ולמטה.

מן הבהמה, לאחזאה אדם ובהמה, כלא כחדא. מן הבקר ומן הצאן, אליו רתיכין, דאינון דכין. דכין דאמר מן הבהמה, יכול מפלא, בין דכין בין מסאבן. הדר ואמר, מן הבקר ומן הצאן.

מִן הַבְּהֵמָה - לְהִרְאוֹת אָדָם וּבְהֵמָה הַכֹּל כְּאֶחָד. מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאן -
אֵלוּ הַמְרֻכְבוֹת הַטְּהוֹרוֹת. שְׂפִינֹן שְׂאֵמֵר מִן הַבְּהֵמָה, יָכוֹל מִן הַכֹּל, בֵּין
טְהוֹרוֹת וּבֵין טְמֵאוֹת? חֲזֹר וְאָמֵר מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאן.

תִּקְרִיבוּ אֶת קִרְבְּנֵיכֶם. קִרְבְּנֵי מִבְּעֵי לֵיהּ, מֵאֵי קִרְבְּנֵיכֶם. אֲלֵא בְּקַדְמֵיתָא
קִרְבֹּן לַה', וְהִשְׁתָּא קִרְבְּנֵיכֶם. קִרְבֹּן לַה' אָדָם. קִרְבְּנֵיכֶם מִן הַבְּהֵמָה מִן
הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאן, לְאַחֲזָא יַחֲוֵדָא מִתְתָּא לְעֵילָא, וּמַעֲלָא לְתַתָּא. מִתְתָּא
לְעֵילָא, הֵינֵנו קִרְבֹּן לַה'. מַעֲלָא לְתַתָּא, הֵינֵנו קִרְבְּנֵיכֶם.

תִּקְרִיבוּ אֶת קִרְבְּנֵיכֶם, קִרְבְּנֵי הָיָה צְרִיךְ (לְכַתֵּב) ! מַה זֶה קִרְבְּנֵיכֶם? אֲלֵא
בְּתַחֲלָה קִרְבֹּן לַה', וְעַכְשָׁו קִרְבְּנֵיכֶם. קִרְבֹּן לַה' אָדָם. קִרְבְּנֵיכֶם מִן
הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאן, לְהִרְאוֹת יַחֲוֵד מְלֻמְטָה לְמַעְלָה וּמְלֻמְעָלָה
לְמַטָּה. מְלֻמְטָה לְמַעְלָה הֵינֵנו קִרְבֹּן לַה'. מְלֻמְעָלָה לְמַטָּה הֵינֵנו קִרְבְּנֵיכֶם.

לְמַלְכָא, דְּאִיהוּ יְתִיב בְּטוֹרְסָקָא עֲלָאָה, לְעֵילָא לְעֵילָא, וְכַרְסִיא אֲתַתְּקֹן עַל
הַהוּא טוֹרְסָקָא, וּמְלָכָא עֲלָאָה עַל כֻּלָּא. בַּר נָשׁ דְּקָרִיב דּוֹרוּנָא לְמַלְכָא, בְּעָא
לְסַלְקָא מְדַרְגָּא לְדַרְגָּא, עַד דְּסָלִיק מִתְתָּא לְעֵילָא לְאַתֵּר דְּמַלְכָא יְתִיב,
עֲלָאָה עַל כֻּלָּא. וּכְדִין יְדַעִין דְּהָא סַלְקִין דּוֹרוּנָא לְמַלְכָא, וְהַהוּא דּוֹרוּנָא
דְּמַלְכָא אִיהוּ. נְחִית דּוֹרוּנָא מַעֲלָא לְתַתָּא, הָא יְדַעִין דְּהַהוּא דּוֹרוּנָא
דְּמַלְכָא נְחִית מַעֲלָא, לְרַחֲמֵי דְּמַלְכָא דְּאִיהוּ לְתַתָּא.

לְמַלְךָ שְׂיוֹשֵׁב עַל הַר עֲלִיוֹן, לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְכִסָּא מְתַקֵּן עַל אוֹתוֹ הַר,
וּמַלְךָ עֲלִיוֹן עַל הַכֹּל. אָדָם שְׂמַקְרִיב דּוֹרוּן לְמַלְךָ, צְרִיךְ לַעֲלוֹת מְדַרְגָּה
לְדַרְגָּה עַד שְׁעוּלָה מְלֻמְטָה לְמַעְלָה, לְמַקּוֹם שְׁהַמְלֵךְ יוֹשֵׁב עֲלִיוֹן עַל
הַכֹּל, וְאֵז יוֹדְעִים שְׁהָרִי מַעֲלִים דּוֹרוּן לְמַלְךָ, וְאוֹתוֹ דּוֹרוּן הוּא שֶׁל
הַמְלֵךְ. יוֹרֵד הַדּוֹרוּן מְלֻמְעָלָה לְמַטָּה, הָרִי יוֹדְעִים שְׂאוֹתוֹ דּוֹרוּן שֶׁל
הַמְלֵךְ יוֹרֵד מְלֻמְעָלָה לְאַהוּב הַמְלֵךְ שֶׁהוּא לְמַטָּה.

כִּד בְּקַדְמֵיתָא, אָדָם סָלִיק בְּדַרְגוּי מִתְתָּא לְעֵילָא, וּכְדִין קִרְבֹּן לַה'. מִן
הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר, נְחִית בְּדַרְגוּי מַעֲלָא לְתַתָּא, וּכְדִין קִרְבְּנֵיכֶם. בְּגִינֵי כִד
כְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) אֲכַלְתִּי יַעֲרֵי עִם דְּבִשֵׁי שְׁתִּיתִי יַיִן עִם חֲלָבִי. הֵינֵנו אָדָם
וְקִרְבֹּן לַה'. אֲכָלוּ רְעִים, הֵינֵנו מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאן, וּכְדִין
תִּקְרִיבוּ אֶת קִרְבְּנֵיכֶם.

כָּךְ בִּתְחִלָּה, אָדָם עוֹלָה בְּדַרְגוֹתָיו מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְאִז קָרָבָן לַה'. מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר, יוֹרֵד בְּדַרְגוֹתָיו מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאִז זֶה קָרְבַּנְכֶם. וּמִשׁוֹם כָּךְ כְּתוּב (שִׁיר ה') אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִן עִם חֶלְבִי, הֵינּוּ אָדָם וְקָרָבָן לַה'. אֲכָלוּ רַעִים, הֵינּוּ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, וְאִז תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם.

אֲתוּ רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה וּנְשָׁקוּהוּ עַל רִישֵׁיהֶם. אָמְרוּ, בְּרִיךְ רַחֲמֵנָא דְזַכֵּינָא לְמַשְׁמַע דָּא, וּבְרִיךְ רַחֲמֵנָא, דְלֹא אֶתְאַבְּדוּ מַלְיָן אֶלְיָן בְּהַהוּא סְבָא. קָמוּ וְאֲזָלוּ. עַד דְּהוּוּ אֲזָלִי, חָמוּ חַד גִּפְן נְטִיעַ בְּחַג גִּנָּא.

בָּאוּ רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה וּנְשָׁקוּהוּ עַל רִאשׁוֹ. אָמְרוּ, בְּרוּךְ הַרְחֵמֶן שְׂזַכֵּינוּ לְשִׁמְעַת זֶה, וּבְרוּךְ הַרְחֵמֶן שֶׁלֹּא נֶאֱבְדוּ הַדְּבָרִים הַלְלוּ בְּאוֹתוֹ זָקֵן. קָמוּ וְהִלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ גִפְן אַחַת נְטוּעָה בְּגִנְהָ אַחַת.

פָּתַח הַהוּא יְנוּקָא וְאָמַר, אֶסְרִי לְגִפְן עֵירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֲתוּנוּ הַאי קָרָא רְזָא עֲלָאָה הוּא. אֶסְרִי, אֶסְרִי מִבְּעֵי לֵיה. עֵירָה, עֵיר מִבְּעֵי לֵיה. אֶלָּא רְזָא הוּא, לְדַרְדְּקֵי דְאִינוּן בְּבֵי רַב, לְאַסְתַּמְרָא מִהַהוּא גִירָא דְעֵיר, וּשְׂמָא קְדִישָׁא אֶתְכַלִּיל תַּמָּן יִיָּה.

פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוּק וְאָמַר, אֶסְרִי לְגִפְן עֵירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֲתוּנוּ. פְּסוּק זֶה הוּא סוּד עֲלִיוֹן. אֶסְרִי!! אֶסְרִי הֵיאַ צְרִיךְ לְכַתֵּב! עֵירָה!! עֵיר הֵיאַ צְרִיךְ לְכַתֵּב! אֶלָּא סוּד הוּא לְדַרְדְּקִים שְׁהִים בְּבֵית רַבָּן לְהַשְׁמֵר מֵאוֹתוֹ חֲחֵץ שֶׁל עֵיר, וְהַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ נִכְלָל שֵׁם יִיָּה.

וּכְמָה דְּהִכָּא אֶתְרַמִּיז שְׂמָא קְדִישָׁא, הִכִּי נָמִי וְלִשְׂרָקָה, שׂוֹרֵק מִבְּעֵי לֵיה. אֶתְכַלִּיל תַּמָּן וִיָּה. בְּנֵי בֶן מִבְּעֵי לֵיה. שׂוֹרֵק, כְּדַכְתִּיב, (יִרְמִיָּה ב) וְאֲנָכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק. בֶּן, כְּמָא דְאֶתְ אָמַר, (זְכַרְיָה ט) בֶּן אֲתוּנוֹת. אֲמַאי שׂוֹרֵקָה, וְאֲמַאי בְּנֵי.

וּכְמוֹ שֶׁכָּאן רְמוּז הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, כְּךָ גַם וְלִשְׂרָקָה, שׂוֹרֵק הֵיאַ צְרִיךְ לְכַתֵּב! נִכְלָל שְׂמָה וִיָּה. בְּנֵי!! בֶּן הֵיאַ צְרִיךְ לְכַתֵּב! שׂוֹרֵק, כְּכַתוּב (יִרְמִיָּה ב) וְאֲנָכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק. בֶּן, כְּכַתוּב (זְכַרְיָה ט) בֶּן אֲתוּנוֹת. לְמָה שׂוֹרֵקָה, וְלְמָה בְּנֵי?

אָלֵא, כְּמָה דָאִית שְׁמָא קְדִישָׁא לְאַכְפִּיָּא לְעִיר, הֲכִי נְמִי, אִית שְׁמָא קְדִישָׁא, לְאַכְפִּיָּא חִילָא אַחְרָא, דְּאִיהִי חֲמָרָא, דְּאַלְמֵלָא דְשְׁמָא קְדִישָׁא אַתְרָמִיז הֲכָא, הוּוּ מְטֻרְטְשֵׁי עֲלָמָא, יִיָּה בְּחִילָא דָא, (ס"א וי"ה) וי"ה בְּחִילָא דָא, לְאַסְתְּמָרָא עֲלָמָא מְנִייהוּ, וְלְאַסְתְּמָרָא בְּרֵ נָשׁ, דְּלֵא יִשְׁלֹטוּן בֵּיהּ בְּעֲלָמָא.

אָלֵא, כְּמוֹ שְׂיֵשׁ שֵׁם קְדוֹשׁ לְכַפּוֹת אֶת הָעִיר, כְּדָ גַם יֵשׁ שֵׁם קְדוֹשׁ לְכַפּוֹת כַּח אַחַר, שֶׁהוּא חֲמוֹר, שְׁאַלְמֵלָא הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ רְמוֹז כָּאן, הִיוּ מְחַרְיבִים עוֹלָם, יִיָּה בְּכַח זֶה, [וי"ה] וי"ה בְּכַח זֶה, לְשֹׁמֵר מֵהֶם אֶת הָעוֹלָם, וְלְשֹׁמֵר אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִשְׁלֹטוּ בּוֹ בְּעוֹלָם.

אַסְרֵי לְגַפּוֹ, מֵאִי גַפּוֹ. דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֲמַאי אַתְקֵרִיאַת גַּפּוֹ. אָלֵא מַה גַּפּוֹ, לֹא מְקַבְּלָא עֲלָה נְטִיעָא אַחְרָא, הֲכִי נְמִי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לֹא מְקַבְּלָא עֲלָה אָלֵא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּבְגִין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אַתְכְּפִיין קְמָה כָּל חִילִין אַחְרָנִין, וְלֹא יְכַלִּין לְאַבְאָשָׁא וְלְשִׁלְטָאָה בְּעֲלָמָא. וְעַל דָּא אֲטִיל קְרָא שְׁמָא קְדִישָׁא בִּינִייהוּ, בְּהַאי גִיסָא וּבְהַאי גִיסָא. בְּנִי אֲתוֹנוּ, דְּאַתְעַקֵּר בְּגִין הַהוּא שׁוֹרְק, כְּמָה דְאַתְ אָמַר, וְאַנְכִי נְטִיעַתִּיךְ שׁוֹרְק וְגוֹ.

אַסְרֵי לְגַפּוֹ, אִיזוֹ גַפּוֹ? זֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלָמָּה נִקְרְאת גַּפּוֹ? אָלֵא מַה גַּפּוֹ לֹא מְקַבְּלָת עֲלֵיהָ נְטִיעָה אַחְרָת, כְּדָ גַם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מְקַבְּלָת עֲלֵיהָ אָלֵא אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמְשׁוּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְפִּים לְפָנֶיהָ כָּל הַכַּחוֹת הָאַחֲרִים וְלֹא יְכוּלִים לְהִרְעֵ וְלְשִׁלְטַ בְּעוֹלָם, וְלָכֵן הֲטִיל הַפְּתוּב אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בִּינִייהֶם בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה. בְּנִי אֲתוֹנוּ, שְׁנַעְקֵר מְשׁוּם אוֹתוֹ שׁוֹרְק, כְּמוֹ שְׁנַעְמַר וְאַנְכִי נְטִיעַתִּיךְ שׁוֹרְק וְגוֹ.

דף רמ ע"א

כְּבִס בִּינִין לְבוּשׁוֹ וְגוֹ, כְּבִס, כּוּבִס מְבַעֵי לִיָּה. אָלֵא כְּבִס, מִיּוֹמָא דְאַתְבְּרִי עֲלָמָא, וּמֵאֵן אִיהוּ, דָּא מְלָכָא מְשִׁיחָא. בִּינִין סְטֵר שְׁמָאֵלָא. וּבְדָם עֲנָבִים סְטֵר שְׁמָאֵלָא. לְתַתָּא. וְזַמִּין מְלָכָא מְשִׁיחָא (דף רמ ע"א) לְשִׁלְטָאָה לְעִילָא עַל כָּל חִילִין אַחְרָנִין דְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, וְלְתַבְּרָא תּוֹקֵפִיהוֹן מְעִילָא וּמִתַּתָּא.

כְּבִס בִּינִין לְבוּשׁוֹ וְגוֹ. כְּבִס!! כּוּבִס הִיָּה צְרִיךְ לְכַתְּבֵי! אָלֵא כְּבִס מִיּוֹם שְׁנַבְּרָא הָעוֹלָם, וּמִיָּהוּ? זֶה מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ. בִּינִין - צַד הַשְּׁמָאֵל. וּבְדָם עֲנָבִים - צַד הַשְּׁמָאֵל, לְמַטָּה. וְעַתִּיד מְלָךְ הַמְּשִׁיחַ לְשִׁלְטַ לְמַעְלָה עַל כָּל

הפחות האחרים של העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, ולשבר את פחם מלמעלה ומלמטה.

דבר אחר, כפיס ביין לבושו, כגוונא דהאי חמרא, אחזי חידו, וכוליה דינא. (לעמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות). הכי נמי מלפא משיחא, יחזי חדו לישראל, וכוליה דינא לעמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות. כתיב, (בראשית א) ורוח אלהים מרחפת על פני המים, דא רוחא דמלפא משיחא, ומן יומא דאתברי עלמא, אסחי לבושיה בחמרא עלאה.

דבר אחר כפיס ביין לבשו - כמו היין הזה, מראה שמחה, וכלו דין [לעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות]. כך גם מלך המשיח, יראה שמחה לישראל, וכלו דין לעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות. כתוב (בראשית א) ורוח אלהים מרחפת על פני המים, זו רוחו של מלך המשיח, ומיום שנברא העולם הוא רוח לבושו ביין העליון.

חמי מה כתיב בתריה, חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב, דא חמרא עלאה, (ס"א דמרוי דאורייתא) דאורייתא דמרזי, מניה שתי. ולבן שנים מחלב, דהא אורייתא יין וחלב, תורה שבכתב, ותורה שבעל פה.

ראה מה כתוב אחריו, חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב. זה יין העליון, [שמרוה של התורה] של התורה שמרוה, ממנו שותה. ולבן שנים מחלב, שהרי התורה יין וחלב, תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

כתיב, (תהלים קד) ויין ישמח לבב אנוש (ס"א אמאי, בגין דמאתר דחדוה קאתי, ומאן הוא סופיה דקרא) להצהיל פנים משמן, ודאי מאתר דאתקרי שמן. תא חזי, שירתא דחמרא חדוה, הוא אתר דכל חידו מניה נפקא. וסופיה דינא. מאי טעמא, בגין דסופא דיליה, אתר כנישו דכלא, דינא הוא, וביה אתדון עלמא. ועל דא שירותא חדוה, וסופא דינא. בגיני כך, להצהיל פנים משמן. מאתר דכל חדוה מניה נפקא.

כתוב (תהלים קד) ויין ישמח לבב אנוש [למה? משום שממקום של שמחה הוא בא, ומהו סוף הפסוק]? להצהיל פנים משמן, ודאי ממקום שנקרא שמן. בא ראה, שירת היין חדוה, הוא מקום שכל שמחה יוצאת ממנו, וסופו דין, מה הטעם? משום שסופו מקום פנוס של הכל, דין הוא, ובו נדון העולם, ולכן ראשית חדוה, וסוף דין. משום כך להצהיל פנים משמן, ממקום שכל חדוה יוצאת ממנו.

וְלֶחֶם לִבֵּב אָנוּשׁ יִסְעֵד, מֵאֵן לֶחֶם. אֲלֵא לֶחֶם עֲלֵמָא סְעִיד (סמ"ד), וְאֵי תִימָא,
דְּבִיָּה תִלְיָא סְעִידוּ דְעֲלֵמָא בְּלַחֲדוּי, לָאוּ הֲכִי, דְּהָא לִילְיָא בְּלֵא יוּמָא, לָא
אֲשֵׁתִפַּח, וְלֵא בְּעֵי לְאֲפֹרְשָׁא לֹון. וּמֵאֵן דְּאֲפֹרִישׁ לֹון, יִתְפָּרֵשׁ מִחֵינ, וְהֵינּוּ
דְּכִתִּיב, (דְּבָרִים ח) לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוּ יַחֲיֶה הָאָדָם. בְּגִין דְּלֵא
בְּעֵי לְאֲתִפְרֵשָׁא.

וְלֶחֶם לִבֵּב אָנוּשׁ יִסְעֵד, אֵיזָה לֶחֶם? אֲלֵא לֶחֶם סוּעֵד [סוּמֵד] אֶת הָעוֹלָם.
וְאִם תֵּאמֹר שֶׁבּוּ תִלּוּי לְבַדּוּ סְעֵד הָעוֹלָם - לֹא כֵן, שֶׁהָרִי לִילְיָה בְּלֵי יוֹם
לֹא נִמְצָא, וְלֹא צָרִיךְ לְהִפְרִידָם. וּמִי שֶׁמִּפְרִידָם יִתְפָּרֵד מִהַחַיִּים, וְהֵינּוּ
שְׁכֵתוּב (דְּבָרִים ח) לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוּ יַחֲיֶה הָאָדָם,
מִשׁוּם שֶׁלֹא צָרִיךְ לְהִפְרִיד.

וְאֵי תִימָא, דְּוֹד הַיָּד קֶאמֵר וְלֶחֶם לִבֵּב אָנוּשׁ יִסְעֵד, הוּאִיל וְלֹא תִלְיָא בִיָּה
בְּלַחֲדוּי סְעִידוּ דְעֲלֵמָא. אֲלֵא דִיִּיקָא דְמִלְּהָ, וְלֶחֶם, וְאִיו אִיתוּסָף, כְּמוֹ וְיֵי,
וְעַל דָּא, כֻּלָּא אֲשֵׁתִפַּח כְּחֻדָּא.

וְאִם תֵּאמֹר, דְּוֹד אֵיךְ אָמֵר וְלֶחֶם לִבֵּב אָנוּשׁ יִסְעֵד, הוּאִיל וְלֹא תִלּוּי בּוּ
לְבַדּוּ סְעֵד כֹּל הָעוֹלָם? אֲלֵא דִיִּיקָא הַדְּבָר וְלֶחֶם, וְאִיו הַתוּסָף, כְּמוֹ וְהֵי,
וְעַל זֶה הַכֹּל נִמְצָא כְּאֻחַד.

תָּא חֲזִי, מֵאֵן דְּמִבְרַךְ עַל מְזוֹנָא, לָא יִבְרַךְ עַל פְּתוּרָא רִיקָנָא, וּבְעֵי נְהֵמָא
לְאֲשֵׁתִפַּחָא עַל פְּתוּרָא, וְכִסָּא דְחִמְרָא בִימִינָא. מֵאֵי טַעמָא, בְּגִין לְקִשְׁרָא
שְׁמָא לֹא בִימִינָא, וְנְהֵמָא דִּיתְבְּרַךְ מִנִּיָּהוּ, וְלֵא תְקִשְׁרָא בְּהוּ, וְלִמְהוּי כֻּלָּא
חַד קִשְׁרָא, לְבָרְכָא שְׁמָא קְדִישָׁא כְּדָקָא יָאוּת. דְּהָא לֶחֶם אֲתִקְשֵׁר בִּינּוּ,
וְיֵין בִימִינָא, וְכִדִּין בְּרַכָּאן שְׁרִיין בְּעֲלֵמָא, וּפְתוּרָא אֲשֵׁתִלִּים כְּדָקָא יָאוּת.

בֵּא רָאָה, מִי שֶׁמִּבְרַךְ עַל הַמְּזוֹן, לֹא יִבְרַךְ עַל שְׁלַחַן רִיק, וְצָרִיךְ לְהִמְצָא
לֶחֶם עַל הַשְּׁלַחַן וְכּוֹס שֶׁל יַיִן בִּימִין, מֵהַ טַעַם? בְּשִׁבִיל לְקִשְׁרָא שְׁמָא לֹא
בִימִין, וְלֶחֶם שֶׁיִּתְבְּרַךְ מֵהֶם וְלֵהֲתִקְשֵׁר בֵּהֶם, וְלֵהֲיֹוֹת הַכֹּל קִשְׁרָא אֶחָד,
לְבָרְכָא אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרָאוּי. שֶׁהָרִי לֶחֶם נִקְשֵׁר בִּינּוּ, וְיֵין בִימִין, וְאִז
הַבְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת בְּעוֹלָם, וְהַשְּׁלַחַן נִתְקוּ כְּרָאוּי.

אָמֵר רַבִּי יִצְחָק, אֲלֵמָלֵא לָא אֲזַדְמֵן לֹון אֲוֹרְחָא דָּא אֲלֵא לְמִשְׁמַע מְלִין אֲלִין,
דִּי לֹון. אָמֵר רַבִּי יְהוּדָה, יָאוּת הוּא לְהֵאֵי יְנוּקָא דְלֵא יְנַדַּע כֹּל הָאֵי, וְאֲנָא

מִסְתַּפִּינָא עֲלֵיהּ. אִי יִתְקַיֵּים בְּעֵלְמָא בְּגִין הַאי. אָמַר רַבִּי יִצְחָק וְלָמָּה. אָמַר לֵיהּ, בְּגִין דְּהַאי רַבִּינָא יָכִיל לְאַסְתַּפְּלָא בְּאַתְרָא דְלִית רְשׁוֹ לְבַר נֶשׁ לְאַסְתַּפְּלָא בֵּיהּ. וּמִסְתַּפִּינָא עֲלׁוּי, דְּעַד לָא יִמְטִי לְפַרְקׁוּי, יִשְׁגַּח וְיִסְתַּפְּל וְיַעֲנִישׁוּן לֵיהּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲלֵמְלָא לֹא הִזְדַּמְנָה לָנוּ דְרִיךְ זֹו אֶלָּא לְשִׁמְעֵ הַדְּבָרִים הַלְלוּ - דִּי לָנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֶאֱמָר הוּא לְתִינּוּק זֶה שְׁלֹא יִדַע כָּל זֶה, וְאַנִּי פּוֹחַד עֲלׁוּי אִם יִתְקַיֵּים בְּעוֹלָם מְשׁוּם זֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְלָמָּה? אָמַר לוֹ, מְשׁוּם שְׁתִּינּוּק זֶה יָכוֹל לְהַסְתַּפְּל בְּמִקּוּם שְׁאִין רְשׁוֹת לְאַדָּם לְהַסְתַּפְּל בּוֹ, וְאַנִּי פּוֹחַד עֲלׁוּי, שְׁעַד שְׁלֹא יִגִיעַ לְפַרְקׁוּי יִשְׁגַּיִח וְיִסְתַּפְּל וְיַעֲנִישׁוּ אֹתוֹ.

שְׁמַע הַהוּא יְנוּקָא. אָמַר, לָא מִסְתַּפִּינָא מְעוֹנָשָׁא לְעֵלְמִין, דְּהַא בְּשַׁעֲתָא דְאַסְתַּפְּלִיק אַבָּא מְעֵלְמָא, בְּרִיךְ לִי וְצִלִי עָלִי. וְיִדְעָנָא דְזִכּוּתָא דְאַבָּא יְגִין עָלִי. אָמְרוּ לֵיהּ, וּמֵאן הוּא אָבוּךְ. אָמַר, (נִיֵּיא לִיתָא רַב יְהוּדָה) בְּרִיָּה דְרַב הַמְּנוּנָא סָבָא, נְטִלוּ לֵיהּ, וְאַרְכְּבוּהָ עַל כְּתַפְּיָהּ תַּלְתַּת מִילִין.

שְׁמַע אֹתוֹ הַתִּינּוּק. אָמַר, אִינִי פּוֹחַד מְעַנֵּשׁ לְעוֹלָמִים, שְׁהֲרִי בְּשַׁעָה שְׁאַבָּא הַסְתַּפְּלִיק מִן הָעוֹלָם, בְּרִיךְ אֹתִי וְהַתַּפְּלִל עָלִי, וְיִדְעָתִי שְׁזִכּוּת אָבִי תִגֵּן עָלִי. אָמְרוּ לוֹ, וּמִי הוּא אָבִיךְ? אָמַר, [אִין רַבִּי יְהוּדָה] בְּנוֹ שְׁל רַב הַמְּנוּנָא הַזֶּקֶן. לְקַחוּ אֹתוֹ וְהַרְכִּיבוּ אֹתוֹ עַל כְּתַפְּיָהּ שְׁלִשָּׁה מִילִין.

קְרוּ עָלֵיהּ, (שׁוּפְטִים יד) מְהַאוּכַל יִצָּא מְאַכַל וּמְעַז יִצָּא מְתוּק וְגוֹי. אָמַר לוֹן הַהוּא יְנוּקָא, מְלָה אֶתָּא לִידְיִיכוּ, פְּרִישׁוּ לָהּ. אָמְרוּ לֵיהּ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זְמִין לוֹ אֶרְחָא דְחַיִּי, אִימָא אֲנַתְּ.

קְרָאוּ עָלׁוּי, (שׁוּפְטִים יד) מְהַאוּכַל יִצָּא מְאַכַל וּמְעַז יִצָּא מְתוּק וְגוֹי. אָמַר לְהֵם אֹתוֹ תִינּוּק, דְּבַר בָּא לִידְיִכֶם, פְּרִישׁוּ אֹתוֹ. אָמְרוּ לוֹ, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא זְמִין לָנוּ אֶת דְרִיךְ הַחַיִּים, אָמַר אֶתָּה.

פְּתַח וְאַמַר, מְהַאוּכַל יִצָּא מְאַכַל וּמְעַז יִצָּא מְתוּק. הַאי קְרָא, אֲסַמְכְּתָא אִית לוֹ בֵּיהּ, מְהַאוּכַל, דָּא צְדִיק, דְכְּתִיב, (מְשִׁלִי יג) צְדִיק אוֹכַל לְשׁוֹבַע נִפְשׁוֹ. צְדִיק אוֹכַל וְדָא, וְנִטִּיל כְּלָא, אֲמַאי, לְשׁוֹבַע נִפְשׁוֹ. לְמִיָּהּ שְׁבַעָא, לְהַהוּא אֶתְר דְאַקְרִי נִפְשׁוֹ דְדוּד. יִצָּא מְאַכַל, דְאַלְמָלָא הַהוּא צְדִיק, לָא יְפּוּק מְזוּנָא לְעֵלְמִין, וְלָא יָכִיל עֵלְמָא לְקַיִימָא (בֵּיהּ). וּמְעַז יִצָּא מְתוּק, דָּא יִצְחָק, דְּבִרִיךְ לִיעֲקֹב בְּטַל הַשְּׁמַיִם וּמְשַׁמְנֵי הָאָרֶץ.

פֶּתַח וְאָמַר, מִהֶאֱכֹל יֵצֵא מֵאֲכָל וּמֵעַז יֵצֵא מִתּוֹק, פָּסוּק זֶה יֵשׁ לָנוּ בּוֹ סֶמֶד. מִהֶאֱכֹל - זֶה צְדִיק, שְׁפָתָיו (משלי יג) צְדִיק אֲכָל לְשֹׁבַע נֶפֶשׁוֹ. צְדִיק אוֹכֵל וְדָאֵי וְנוֹטֵל הַכֹּל, לָמָּה? לְשֹׁבַע נֶפֶשׁוֹ, לִתַּת שֹׁבַע לְאוֹתוֹ מִקּוֹם שְׁנִקְרָא נֶפֶשׁ דָּוִד. יֵצֵא מֵאֲכָל - שְׁאֵלְמָלָא אוֹתוֹ צְדִיק לֹא יֵצֵא מִזּוֹן לְעוֹלָמִים וְלֹא יוֹכֵל הָעוֹלָם לְעַמֵּד [בן]. וּמֵעַז יֵצֵא מִתּוֹק - זֶה יִצְחָק שְׁבַרְדֵּי אֶת יַעֲקֹב (בראשית כז) בְּטַל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ.

דף רמ ע"ב

תו, אף על גב דכלא חד, אלמלא תוקפא דדינא קשיא, לא נפקא דבש. מאן דבש. דא תורה שבעל פה, דכתיב, (תהלים יט) ומתוקים מדבש ונפת צופים. מעז, דא תורה שבעל פה, דכתיב, (תהלים כט) ה' עז לעמו יתן. יצא מתוק, דא תורה שבעל פה. (דף רמ ע"ב)

עוד, אף על גב שהכל אחד, אלולא תקף הדין הקשה, לא יוצא דבש. מי הדבש? זו תורה שבעל פה, שפתיב (תהלים יט) ומתוקים מדבש ונפת צופים. ומעז - זו תורה שבעל פה, שפתיב (שם כט) ה' עז לעמו יתן. יצא מתוק - זו תורה שבעל פה.

אזלו כחדא תלת יומין, עד דמטו לטורסא דקירא דאמיה. פיון דחמאת לון אתקנית ביתא, ויתבו תמן תלת יומין אחרנין. ברכוהו, ואזלו, וסדרו מליון קמיה דרבי שמעון. אמר, ודאי ירותת אורייתא אחסין, ואלמלא זכותא דאבהו יתענש מלעילא, אבל קודשא בריהו הוא לאינון דאזלין בתר אורייתא, אחסינו לה אינון ובגנייהו לעלמין. הדא הוא דכתיב, (ישעיה נט) ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך וגו'.

הלכו כאחד שלשה ימים, עד שהגיעו למבוי של הקיר של אמו. פיון שראתה אותו, סדרה את הבית, וישבו שם שלשה ימים אחרים. ברכו אותו והלכו, וסדרו דברים לפני רבי שמעון. אמר, ודאי ירשת התורה ירש, ואלמלא זכות אבות יענש מלמעלה. אבל הקדוש ברוך הוא לאותם שהולכים אחר התורה, יורשים אותה הם ובניהם לעולמים. זהו שפתיב (ישעיה נט) ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך וגו'.

זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אגניות וירכתו וגוי. רבי אבא פתח, (תהלים מה) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. וכי דא הוד והדר, למיזן זיינא, ולאזדרזא בהאי. מאן דאשתדל באורייתא, ואגח קרבא באורייתא, וזריז גרמיה בה, דא הוא שבחא (דמאריה), דא הוא הוד והדר, ואת אמרת חגור חרבך.

זבולן לחוף ימים ישכון והוא לחוף אגנית וירכתו וגוי. רבי אבא פתח, (תהלים מה) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. וכי זה הוד והדר לחגר כלי זין ולהזדרז בזה? מי שמשתדל בתורה ועורך קרב בתורה ומזרז עצמו בה - זהו שבח [של רבונן], זהו הוד והדר, ואתה אומר חגור חרבך?

אלא, ודאי עקרא דמלה, את קיימא קדישא. יהב קודשא בריך הוא, ורשים ליה בבני נשא, בגין דינטרון ליה, ולא יפגמון ליה בפגמו להאי רשימא דמלכא. ומאן דפגים ליה, הא קאים לקבליה (ויקרא כו) חרב נקמת נקם ברית, לנקמא ניקמא דברית קדישא, דאתרשים ביה, והוא פגים ליה.

אלא ודאי שעקר הדבר, אות ברית הקדש נתן הקדוש ברוך הוא ורשם אותו בבני אדם כדי שישמרו אותו ולא יפגמו אותו בפגם את רשם המלך הזה, ומי שפוגם אותו, הרי עומדת נגדו (ויקרא כו) חרב נקמת נקם ברית, לנקם נקמת הברית הקדוש ששרשם בו, והוא פוגם אותו.

ומאן דבעי לנטרא האי אתר, יזדרז ויתקן גרמיה, וישוי לקבליה, בשעתא דיצרא בישא יתקף עלוי, להאי חרב דקיימא על ירך, לאתפרעא ממאן דפגים האי אתר. וכדין, חגור חרבך על ירך גבור, גבור איהו, גבור אתקרי. ועל דא הודך והדרך.

ומי שרוצה לשמר מקום זה, יזדרז ויתקן עצמו וישים כנגדו בשעה שהיצר תוקף אותו את החרב שעומדת על הירך, להפרע ממי שפוגם מקום זה, ואז חגור חרבך על ירך גבור. גבור הוא, וגבור נקרא. ועל כך הודך והדרך.

דבר אחר, חגור חרבך על ירך גבור. מאן דנפיק בארחה, יתקן גרמיה בצלותא דמאריה, ויזדרז בהאי (מיט עייב) צדק, חרב עלאה, בצלותא ובעותין עד לא יפוק לארחה. כדכתיב, (תהלים פה) צדק לפניו יהלך וישם

לְדַרְךָ פְּעָמַי. תָּא חֲזִי, זְבוּלוֹן נִפְיָא לְשָׁבִילִין וְאַרְחִין, וְאַגַּח קָרְבִּין, וְאַזְדַּרְזוּ בְּהַאי חֲרַב עֲלָאָה, בְּצִלוֹתָא וּבְעוֹתִין, עַד לָא נִפְיָא בְּאַרְחָא, וּכְדִין נִצַּח עַמִּין, וְאַתְתַּקֵּן עֲלֵיהוּ. וְאִי תִימָא יְהוּדָה, הָא אֲתַתְּקוֹן בְּהַאי, לְאַגַּחא קָרְבִּין, וְתִקוּנִין, בְּהַאי חֲרַב, אֲמַאי זְבוּלוֹן. אֱלֵא.

דְּבַר אַחַר חֲגוּר חֲרַבְךָ עַל יָרֵךְ גְּבוּר - מִי שְׂיוּצָא לְדַרְךָ, יִתְקוֹן עֲצֻמוֹ בְּתַפְלָה שֶׁל רְבוּנוֹ וְיִזְדַּרְזוּ בְּצִדְקָה הַזֶּה, חֲרַב עֲלִיוֹנָה, בְּתַפְלָה וּבִקְשׁוֹת עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לְדַרְךָ, כְּפִתּוּב (תְּהִלִּים פּה) צִדְקָה לְפָנָיו יְהִלְךָ וְיִשֶׁם לְדַרְךָ פְּעָמַי. בֵּא רְאֵה, זְבוּלוֹן תְּמִיד יֵצֵא לְדַרְכִּים וְלְשָׁבִילִים וְעָרְךָ קָרְבוֹת, וְהִזְדַּרְזוּ בְּחֲרַב הָעֲלִיוֹנָה הַזֶּה בְּתַפְלָה וּבִקְשׁוֹת עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לְדַרְךָ, וְאַזְ נִצַּח אֶת הָעַמִּים וְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם. וְאִם תֹּאמֶר, יְהוּדָה הִרִי נִתְקוֹן לְזֶה לְעָרְךָ קָרְבוֹת וְתִקוּנִים בְּחֲרַב הַזֶּה, לָמָּה

תָּא חֲזִי, הֵינִי תְּרִיסָר שְׁבֻטִין, כְּלָהוּ תִקוּנָא דְמִטְרוּנִיתָא הוּוּ. תְּרִין תִּקוּנִין דְּנוֹקְבֵי אָמַר שְׁלֵמָה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, חַד לְרַעֲיָא עֲלָאָה יוֹבְלָא, וְחַד לְכָלָה, שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה. חַד תִּקוּנָא לְעִילָא, וְחַד תִּקוּנָא לְתַתָּא. עוּבְדָא דְבְּרֵאשִׁית, הֵכִי הוּא נְמִי, בְּהֵינִי תְּרִי אֲתֵרִי, חַד עוּבְדָא לְעִילָא, וְחַד עוּבְדָא לְתַתָּא, וְעַל דָּא פְּתִיחָא דְאִוְרֵייתָא בְּבִי. עוּבְדָא דְלְתַתָּא, כְּגוּוֹנָא דְלְעִילָא, דָּא עֲבַד עֲלֵמָא עֲלָאָה, וְדָא עֲבַד עֲלֵמָא תַתָּאָה. כְּגוּוֹנָא דָּא.

אֱלֵא, בֵּא זְרַבּוּאֵלְהוּ, וְ? שְׁנִים עֶשֶׂר הַשְּׁבֻטִים הִלְלוּ, כְּלָם תִּקוּן שֶׁל הַמְּלָכָה הִם. שְׁנֵי תִקוּנִים שֶׁל נְקֻבוֹת אָמַר שְׁלֵמָה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, אֶחָד לְרוּעָה הָעֲלִיוֹן - יוֹבֵל, וְאֶחָד לְכָלָה - שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה. תִּקוּן אֶחָד לְמַעְלָה, וְתִקוּן אֶחָד לְמַטָּה. גַּם מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית הוּא כָּךְ, בְּשְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת הִלְלוּ. מַעֲשֵׂה אֶחָד לְמַעְלָה, וּמַעֲשֵׂה אֶחָד לְמַטָּה, וְלָכֵן נִפְתַּח הַתּוֹרָה בְּבִי, מַעֲשֵׂה שְׁלֵמָה כְּמַעֲשֵׂה שְׁלֵמָה. זֶה עוֹשֶׂה עוֹלָם הָעֲלִיוֹן, וְזֶה עוֹשֶׂה עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. כְּמוֹ זֶה.

תְּרִין תִּקוּנִין דְּנוֹקְבֵי קְאָמַר שְׁלֵמָה, חַד לְעִילָא, וְחַד לְתַתָּא. חַד לְעִילָא, בְּתִקוּנָא עֲלָאָה דְשְׁמָא קְדִישָׁא. חַד לְתַתָּא, בְּתִקוּנָא תַתָּאָה כְּגוּוֹנָא דְלְעִילָא.

שְׁנֵי תִקוּנִים שֶׁל נְקֻבוֹת אָמַר שְׁלֵמָה, אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה. אֶחָד לְמַעְלָה - בְּתִקוּן עֲלִיוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ. אֶחָד לְמַטָּה - בְּתִקוּן תַּחְתּוֹן כְּמוֹ שְׁלֵמָה.

תא חזי, זכאה חולקיה דייעקב קדישא, דזכה להאי. והא אתמר, מיומא דאתברי עלמא, לא אשתפח ערסא שלימתא בערסיה דייעקב. ובשעתא דבעא לאסתלקא מעלמא, כדין הוה שלים, בכל (רליא ע"ב) סטרוי. אברהם מימיניה, יצחק משמאליה, הוא באמצעיתא, שכינתא קמיה. כיון דחמא יעקב האי, קרא לבנוי, ואמר לון האספו, בגין דישתפח תקונא דלעילא ותתא.

בא ראה, אשרי חלקו של יעקב הקדוש שזכה לזה. והרי נתבאר, מיום שנברא העולם לא נמצאה מטה שלמה כמו מטתו של יעקב, ובשעה שרצה להסתלק מן העולם, אז היה שלם בכל צדדיו. אברהם מימינו, יצחק משמאלו, הוא באמצע, שכינה לפניו. כיון שראה יעקב את זה, קרא לבניו ואמר להם האספו, כדי שימצא תקון שלמעלה ושלמטה.

תא חזי, רזא דמלה, תרין תקונין אשתפחו תמן, חד עלאה, וחד תתאה, למהוי כלא שלים כדקא יאות. תקונא עלאה, תקונא סתים וגליא, דהא תקונא דיובלא איהו, ההוא דאמר שלמה בשיר השירים כדקאמרן, רישא סתים הוה דלא אתגלייא הכא, ולא יאות לאתגלייא. דרועין וגופא אתגליין, והא ידיעין. שוקין סתימו ולא אתגליין. מאי טעמא, בגין דנבואה לא שריא אלא בארעא קדישא. ותקונא דא סתים וגלייא.

בא ראה את סוד הדבר. שני תקונים נמצאו שם, אחד עליון ואחד תחתון, שיהיה הכל שלם כראוי. תקון עליון, תקון נסתר ונגלה, שהרי תקון של היובל הוא, אותו שאמר שלמה בשיר השירים, כמו שאמרנו, הראש הנסתר שלא התגלה כאן ולא יפה לגלותו. הזרועות והגוף התגלו, והם ידיעים. שוקים נסתרו ולא התגלו. מה הטעם? משום שנבואה לא שורה כי אם בארץ הקדושה, ותקון זה נסתר ונגלה.

דף רמא ע"א

תקונא אחרא תתאה, תקונא דכלה דקאמר שלמה בשיר השירים, האי תקונא דאתגלייא יתיר, ותקונא דא בתריסר שבטין (דף רמא ע"א) דאינון תחותיה, ותקונא דגופא דילה.

תקונו אחר למטה - תקונו הפלה שאמר שלמה בשיר השירים, זהו תקונו שהתגלה יותר, ותקונו זה בשנים עשר שבטים, שהם תחתיה, ותקונו הגוף שלה.

פתח רבי אבא ואמר, (מלכים א ז) ויעש את הים מוצק וגו'. וכתוב עומד על שני עשר בקר שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה וגו' (רמיו ע"א) והים עליהם מלמעלה וגו'. וכתוב ואת הבקר שנים עשר תחת הים (וגו'). עומד על שני עשר בקר, הכי הוא ודאי, דדא ים מתקנא בי"ב בתרין עלמין, בתריסר לעילא רתיכין ממנו. לעילא בתריסר, לתתא תריסר שבטין. כיון דחמא יעקב תקונא עלאה, וחמא שכונתא קאים לקבליה, בעא לאשלמא תקונהא, קרא לבנוהי תריסר, ואמר לון האספו. אתקינו גרמיכו לאשלמא מהימנותא.

פתח רבי אבא ואמר, (מלכים א ז) ויעש את הים מוצק וגו'. וכתוב עומד על שני עשר בקר שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה וגו' והים עליהם מלמעלה וגו'. וכתוב ואת הבקר שנים עשר תחת הים (וגו'). עומד על שני עשר בקר, כד הוא ודאי, שהים הזה מתקון בשנים עשר בשני עולמות, בשנים עשר למעלה מרפבות ממנות למעלה בשנים עשר, למטה שנים עשר שבטים. כיון שראה יעקב את התקונו העליון וראה שכונה עומדת מולו, רצה להשלים תקוניה. קרא לשנים עשר בניו, ואמר להם האספו, התקינו עצמכם להשלים את האמונה.

תא חזי, תריסר שבטין, בדי דגליון, בדי סטרין, שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים מזרחה והים עליהם. והכי הוא ודאי, תלת שבטין לכל סטר לדי רוחי עלמא, ותלת שבטין לדרועא דימינא, ותלת שבטין לדרועא דשמאלא, ותלת שבטין, לירכא ימינא, ותלת שבטין לירכא שמאלא, וגופא דשכינתא עליהו. הדא הוא דכתוב, והים עליהם.

בא ראה, שנים עשר שבטים בארבעה דגלים בארבעה צדדים, שלשה פונים צפונה, ושלשה פונים ימה, ושלשה פונים נגבה, ושלשה פונים מזרחה, והים עליהם. וכד הוא ודאי, שלשה שבטים לכל צד, לארבעה רוחות העולם, ושלשה שבטים לזרוע ימין, ושלשה שבטים לזרוע שמאל, ושלשה שבטים לירך ימין, ושלשה שבטים לירך שמאל, וגוף השכינה עליהם. זהו שכתוב והים עליהם.

מאי טעמא תלת שבטין לדרועא, ותלת שבטין לירכא, וכן לכלא. אלא רזא דמלה, תלת קשרין אינון בדרועא ימינא, ותלת בשמאלא, ותלת בירכא ימינא, ותלת קשרין בירכא שמאלא, אשתכחו תריסר קשרין לארבע סטרין, וגופא עליהו. אשתכחו תריסר עם גופא כגוונא דלעילא. מנא לן, דכתיב, כל אלה שבטי ישראל שנים עשר. וזאת, בגין דבה אשתלים חושבנא, כמה דאתמר והים עליהם מלמעלה. (זכריה ד) שבעה עיני ה', אינון שבעה עיני העדה. שבעין סנהדרין. שערהא, כמה דכתיב, (במדבר כ) כל הפקודים למחנה יהודה מאת אלף וגו'. כל הפקודים למחנה ראובן, וכן לכלהו.

מה הטעם שלשה שבטים לזרוע ושלשה שבטים לירך וכן לכל? אלא סוד הדבר - שלשה קשרים הם בזרוע ימין, ושלשה בשמאל, ושלשה בירך ימין, ושלשה קשרים בירך שמאל. נמצאו שנים עשר קשרים לארבעה צדדים, והגוף עליהם. נמצאו שנים עשר עם הגוף כמו שלמעלה. מנין לנו? שכתוב (בראשית מט) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר, וזאת, משום שבה השתלם החשבון, כמו שנאמר והים עליהם מלמעלה. שבעה עיני ה' (זכריה ז) - הם שבעה עיני העדה, שבעים סנהדרין. שערוניה, כמו שכתוב (במדבר ב) כל הפקודים למחנה יהודה מאת אלף וגו'. כל הפקודים למחנה ראובן, וכן לכלם.

ואי תימא, במצרים בסליקו דיעקב מעלמא, דאשתכח שלימו בההיא שענתא, כולי האי אן הוא. ודאי שבעין נפשוין הוו, וכל אינון דאולידו בשבע עשרה שנין, דלית לון חושבנא. כמה דכתיב (שמות א) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד. וכתיב, (תהלים מ) עצמו משערות ראשי. זכאה חולקיה דיעקב שלימא, דהוא אשתלים לעילא ותתא.

ואם תאמר, במצרים בהסתלקות יעקב מהעולם, שנמצאה שלמות באותה שעה, כל זה איפה הוא? ודאי שבעים נפשות היו, וכל אותם שהולידו בשבע עשרה שנים שאין להם חשבון, ככתוב (שמות א) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, וכתיב (תהלים מ) עצמו משערות ראשי. אשרי חלקו של יעקב השלם, שהוא השתלם למעלה ולמטה.

אמר רבי אלעזר, ודאי הכי הוא, אבל בתקונא עלאה דיובלא, היך אשתכח כולי האי. אמר ליה, ארזא, כיון דסדר רגלוי למיעאל בכרמא, מאן איהו דעייל בהדיה.

אמר רבי אלעזר, ודאי כך הוא, אבל בתקון העליון של היוכל איד
נמצא כל זה? אמר לו, אריה, פיון שסדר רגליו להפנס לפרס, מיהו
שיפנס עמו?

פתח רבי אלעזר ואמר, (איוב כג) והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש.
האי תקונוא עלאה, הוא פלא חד, לא הוי ביה פירוודא פהאי תתאה, דהא
כתיב, (בראשית ב) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. ואף על גב דאית ביה
פירוודא, כד יסתכלון מלי, פלא סלקא לחד.

פתח רבי אלעזר ואמר, (איוב כג) והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה
ויעש. זה תקונו העליון הזה, הוא הכל אחד, לא היה בו פרוד פתחתון
הזה, שהרי כתוב (בראשית ב) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. ואף
על גב שיש בו פרוד, כשיתבוננו בדברים, הכל עולה לאחד.

אבל האי תקונוא עלאה דיוכלא, קיימא על תריסר, פהאי תתאה. ואף על
גב דאיהו חד, האי חד אשלים לכל סטר, בהאי סטר, ובהאי סטר. אינון
שית סטרין עלאין תריסר הוו. דכל חד אוזיף לתבריה, (קני"ח ע"א) ואתכליל
מניה, ואשתכחו תריסר, וגופא, וכלא קיימא על תריסר. מאן גופא, דא
יעקב, והא אתמר, אלא רישא וגופא בחד קיימי.

אבל תקונו היוכל הזה עומד על שנים עשר, כמו התחתון הזה, ואף על
גב שהוא אחד, האחד הזה משלים לכל צד, בצד זה ובצד זה. אותם
ששה צדדים עליונים הם שנים עשר, שכל אחד מלוה לחברו ונכלל
ממנו, ונמצאו שנים עשר, והגוף והכל עומד על שנים עשר. מי הגוף?
זה יעקב, והרי נתבאר, אלא ראש וגוף באחד עומדים.

תו תריסר, תלת קשרין דדרועא ימינא חס"ד חסדים. תלת קשרין
דדרועא שמאלא גבור"ה גבורות. תלת קשרין בינרא ימינא, נצ"ח נצחים.
תלת קשרין בינרא שמאלא, הו"ד והודות. הא תריסר. וגופא קיימא
עליהו הא תליסר. תו, בתליסר מכילן אורייתא אתפרש, וכלא חד,
מעילא לתתא ביחודא, עד ההוא אתר דקיימא על פירוודא.

עוד שנים עשר - שלשה קשרים של זרוע ימין, חס"ד חסדים. שלשה
קשרים של זרוע שמאל, גבור"ה גבורות. שלשה קשרים בינרא ימין,
נצ"ח נצחים. שלשה קשרים בינרא שמאל, הו"ד והודות - הרי שנים

עָשָׂר. וְהַגּוֹף עוֹמֵד עֲלֵיהֶם - הָרִי שֶׁלְשָׁה עָשָׂר. עוֹד, בְּשֵׁלֶשׁ עָשָׂר מִדּוֹת
הַתּוֹרָה מִתְפַּרְשֶׁת, וְהַכֹּל אֶחָד, מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּיַחְוִד, עַד אוֹתוֹ מְקוֹם
שְׁעוֹמֵד עַל פְּרוּד.

דף רמא ע"ב

שְׁבַעַה עֵינַיִן עֶלְאִין, אֵלִין דְּכְתִיב, (זכריה ד) עֵינַיִן ה' הִמָּה מְשׁוֹטְטִים דְּכוּרִין,
דְּהָא אֲתֵר דְּדְכוּרָא אִיהוּ. הִכָּא (דברי הימים ב טז) עֵינַיִן ה' מְשׁוֹטְטוֹת, בְּתַקּוּנֵי
שְׁכִינְתָא לְתַתָּא, אֲתֵר דְּנוּקְבָא (זהר חדש ל"ג קיימא). שְׁבַעַה עֵינַיִן עֶלְאִין, לְקַבֵּיל
הָא דְּכְתִיב, (דברי הימים א כט) לֵךְ ה' (דף רמא ע"ב) הַגְדִּילָהּ וְהַגְבִּירָהּ וְגו'. הָאִי
אֲתֵר, אֲשֵׁלִים לְכָל סֵטֵר.

שְׁבַעַה עֵינַיִם עֶלְיוֹנִים, אֵלָה שְׁכָתוּב (זכריה ד) עֵינַיִן ה' הִמָּה מְשׁוֹטְטִים,
זְכָרִים, שְׁהָרִי זְהוּ מְקוֹם שֶׁל זְכָר הוּא. כְּאֵן עֵינַיִן ה' מְשׁוֹטְטוֹת, בְּתַקּוּן
הַשְׁכִּינָה לְמַטָּה, מְקוֹם שֶׁל הַנְּקֵבָה [עומדת]. שְׁבַע עֵינַיִם עֶלְיוֹנוֹת כְּנֶגֶד זֶה
שְׁכָתוּב לֵךְ ה' הַגְדִּילָהּ וְהַגְבִּירָהּ וְגו'. מְקוֹם זֶה מְשֵׁלִים לְכָל צַד.

תוּ שְׁעָרָא, כְּמָה דְּכְתִיב, (תהלים קו) מִי יִמְלֵל גְבוּרוֹת ה'. הִדָּא הוּא דְּכְתִיב,
(תהלים מ) עֲצָמוּ מְשַׁעְרוֹת רֵאשֵׁי. וְכְתִיב, (איכה ג) חֲסִדֵי ה' כִּי לֹא תִמְנּוּ וְגו'.
וְתַקּוּנֵי אֵלִין אֲסִתְלָקוּ (מאתר) לְאֲתֵר אַחְרָא. וְאָף עַל גַּב דְּהִכָּא אֲתֵמֵר טְפִי,
וְאֲסִתְלִיק בְּמִתְקָלָא עֶלְאָה וְתַתָּאָה, וְשִׁלְמָה מְלָכָא אֲמָרוּ, וְאֲצִטְרִיכְנָא
לְפָרְשָׁא לוֹן. זְכָאָה חוּלְקָהוֹן דְּצַדִּיקָא יִתִּיר, דִּינְדַעִין אַרְחָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא, וְהִכָּא כְּלָא אֲתַגְלִיָּא לִינְדַעִי מִדִּין.

עוֹד הַשְּׁעָר, כְּכָתוּב (תהלים קו) מִי יִמְלֵל גְבוּרוֹת ה'. זְהוּ שְׁכָתוּב (שם מ)
עֲצָמוּ מְשַׁעְרוֹת רֵאשֵׁי. וְכָתוּב (איכה ג) חֲסִדֵי ה' כִּי לֹא תִמְנּוּ וְגו'.
וְתַקּוּנֵים אֵלּוּ הִתְעַלּוּ [ממקום] לְמְקוֹם אַחֵר. וְאָף עַל גַּב שְׁכָאן נֶאֱמַר
יִוְתֵר, וְעֵלָה בְּמִשְׁקַל עֶלְיוֹן וְתַחְתּוֹן, וְשִׁלְמָה הַמְּלֵךְ אֲמָרָם וְהַצְּטָרְכָנוּ
לְפָרְשָׁם. אֲשֵׁרִי חִלְקָם שֶׁל הַצְּדִיקִים יִוְתֵר, שְׂיִוְדַעִים דְּרַךְ הַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ
הוּא, וְכָאן הַכֹּל הִתְגַּלָּה לִינְדַעִי מִדּוֹת.

אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, זְבוּלוֹן וְיִשְׁשַׁכָּר תִּנְאֵי עֲבָדוּ, חַד יִתִּיב וְלַעִי בְּאוּרֵיָתָא, וְחַד
נְפִיק וְעֵבִיד פְּרַקְמִטְיָא, וְתַמִּיךְ לִישְׁשַׁכָּר, דְּכְתִיב, (משלי ג) וְתוֹמְכִיָה מְאוּשָׁר.
וְהוּא פְּרִישׁ בְּיָמֵי לְמַעְבַּד פְּרַקְמִטְיָא, וְחוּלְקִיָה הִכִּי הוּא, דְּהָא יִמָּא הוּא
אֲחִסְנִיתִיָה. וּבְגִינֵי כְּדָ קָרִי לִיָה גְרַךְ. דְּרַפִּיָה דְּגִרַךְ לְנַפְקָא וְלַמִּיעַל, הִדָּא הוּא

דְּכָתִיב, (דברים לג) שְׂמַח זְבוּלוֹן בְּצֵאתָּ וַיִּשְׁשָׁךְ בְּאַהֲלָךָ. לְחוּף יַמִּים יִשְׁכּוּן, בְּאֵינוֹן פְּרִי־שֵׁי יַמִּים, לְמַעַבְד פְּרַקְמָטָיָא. לְחוּף יַמִּים, אִף עַל גַּב דְּחַד יִמָּא הָוָה לִיה בְּאַחְסָנְתִּיהָ, בְּתַרְיִן יַמִּין שְׂרִיָּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זְבוּלוֹן וַיִּשְׁשָׁךְ תִּנְאֵי עָשׂוּ. אֶחָד יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה, וְאֶחָד יוֹצֵא וְעוֹשֶׂה מְסָחָר, וְתוֹמֵךְ בְּיִשְׁשָׁךְ, שְׁכָתוּב (משלי ג) וְתִמְכֶיָה מֵאֲשֶׁר. וְהָיָה פּוֹרֵשׁ לַיַּמִּים לַעֲשׂוֹת מְסָחָר, וְחִלְקוּ כֶּךָ הָיָה, שְׁהָרִי הַיָּם הָיָה יִרְשָׁתוֹ. וְלָכֵן קוֹרָא לוֹ יִרְדָּה. דְּרָדָה הִירְדָּה לְצֵאת וּלְהִפָּנֵס. זֶהוּ שְׁכָתוּב (דברים לג) שְׂמַח זְבוּלוֹן בְּצֵאתָּ וַיִּשְׁשָׁךְ בְּאַהֲלָיָךְ. לְחוּף יַמִּים יִשְׁכּוּן - בְּאוֹתָם יוֹרְדֵי הַיָּם לַעֲשׂוֹת מְסָחָר. לְחוּף יַמִּים - אִף עַל גַּב שְׂיָם אֶחָד הָיָה בִּירְשָׁתוֹ, בְּשָׁנֵי יַמִּים הוּא שׁוֹרָה.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כָּל שְׂאָר יַמִּין הוּוּ מְהַדְרִין קַרְפוּלִין בְּיִמָּא דִּילִיהָ. וְהוּא לְחוּף אֲנִיּוֹת, אֲתַר דְּכָל אַרְבִּין מְשַׁתְּפָחִין לְמַעַבְד סְחוּרְתָא. וַיִּרְכָּתוּ, אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה יִרְכָּתִיהָ דִּילִיהָ מְטִי עַל סֵפֶר צִידוֹן, וּתְחוּמָא פְּרִישׁ לְהָהוּא אֲתַר, וּפְרַקְמָטָיָא דְּכָל מְאָרֵי סְחוּרְתָא, סְחָרִין וְתִיַּבִּין בְּסְחוּרְתֵיהוּ לְהָהוּא אֲתַר.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כָּל שְׂאָר הַיַּמִּים הֵיוּ מִחֲפָשִׁים סְחוּרָה בְּיָם שְׁלוֹ. וְהוּא לְחוּף אֲנִיּוֹת, מְקוּם שְׁשָׁם נִמְצְאוֹת כָּל הָאֲנִיּוֹת לַעֲשׂוֹת סְחוּרָה. וַיִּרְכָּתוּ, אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, יִרְכָּתוּ מְגִיעָה עַד גְּבוּל צִידוֹן, וּתְחוּם שְׁלוֹ נִפְרָד עַד אוֹתוֹ מְקוּם, וּסְחוּרָה שְׁל כָּל בְּעָלֵי הַסְּחוּרָה סוֹבְבִים, וְשָׁבִים בְּסְחוּרְתָם לְאוֹתוֹ מְקוּם.

רַבִּי אַחָא אָמַר, כְּתִיב, (ויקרא ב) וְלֹא תִשָּׁבֵית מְלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתָךְ עַל כָּל קִרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מְלַח, וְכִי אִמְאֵי מְלַח. אֶלָּא בְּגִין דְּאִיהוּ מְמָרְק וּמְבָשֵׁם מְרִירָא לְאַטְעָמָא, וְאִי לָאו הָוִי (בגין) מְלַחָא, לָא יָכִיל עֲלֵמָא לְמַסְבֵּל מְרִירָא. הֲדָא הוּא דְכָתִיב, (ישעיה כו) כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לְאַרְצָא צִדְקָא לְמַדּוֹ יוֹשְׁבֵי תִבְל. וְכָתִיב, (תהלים פט) צִדְקָא וּמִשְׁפָּט מְכוּן כְּסָאָךְ.

רַבִּי אַחָא אָמַר, כְּתוּב (ויקרא ב) וְלֹא תִשָּׁבֵית מְלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתָךְ עַל כָּל קִרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מְלַח. וְכִי לְמָה מְלַח? אֶלָּא מְשׁוּם שְׁהוּא מְמָרְק וּמְבָשֵׁם אֶת הַמֵּר לְתַת לוֹ טַעַם, וְאִם לֹא הָיָה [מְשׁוּם] מְלַח, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסַבֵּל אֶת הַמֵּר. זֶהוּ שְׁכָתוּב (ישעיה כו) כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לְאַרְצָא צִדְקָא לְמַדּוֹ יִשְׁבֵי תִבְל. וְכָתוּב (תהלים פט) צִדְקָא וּמִשְׁפָּט מְכוּן כְּסָאָךְ.

וּמְלַח אִיהוּ בְרִית דְּעֵלְמָא קַיִמָא בֵּיהּ. דְּכַתִּיב, (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי. בְּגִין כֹּד, אֶקְרִי בְרִית אֱלֹהֵיךָ, וְאֶקְרִי יָם הַמְּלַח, וַיִּמָּא אֶקְרִי עַל שְׁמִיהּ.

וּמְלַח הִיא בְרִית שְׁהַעוּלָם עוֹמֵד בּוֹ, שְׁכַתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי. וְלָכֵן נִקְרָא בְרִית אֱלֹהֵיךָ, וְנִקְרָא יָם הַמְּלַח, וְהֵיכֵן נִקְרָא עַל שְׁמוֹ.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, כְּתִיב, (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אֱהַב, דָּא מְלַחָא בְּיַמָּא (במלא). וּמֵאֵן דְּפָרִישׁ לוֹן, גָּרִים לְגַרְמִיָּה מִיְתָהּ. בְּגִין כֹּד כְּתִיב, לֹא תִשָּׁבֵת מְלַח, דְּהָא דָּא בְּלֹא דָּא לֹא אֲזַלָּא.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, כְּתוּב (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אֱהַב, זֶה הַמְּלַח בְּיָם [במים], וּמִי שְׁמַפְרִידֵם גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ מִיְתָהּ, לָכֵן כְּתוּב לֹא תִשָּׁבֵת מְלַח, שְׁהָרִי זֶה לֹא הוּלֵךְ בְּלִי זֶה.

אָמַר רַבִּי אַחָא, יָם חַד הוּא, וְאֶקְרִי (שמות מח) יָמִים. אֶלָּא אַתְר אֵית בְּיַמָּא דְּאִיהוּ מִיָּין צְלִילָן, וְאַתְר דְּאֵית בֵּיהּ מִיָּין מְתִיקָן, וְאַתְר דְּאֵית בֵּיהּ מִיָּין מְרִירָן, בְּגִין כֹּד יָמִים קָרִינָן, וְעַל דָּא לְחוּף יָמִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט וְשֶׁבֶט, וְכָל חַד וְחַד קִשְׂרָא חַד, מֵאִינוּן קִשְׂרִין דְּמִתְחַבְּרָן בְּגוּפָא.

אָמַר רַבִּי אַחָא, יָם אֶחָד הוּא, וְנִקְרָא יָמִים. אֶלָּא יֵשׁ מְקוּם בְּיָם שְׁהוּא מִיָּם צְלוּלִים, וְיֵשׁ מְקוּם שְׁבוּ מִיָּם מְתוּקִים, וְיֵשׁ מְקוּם בּוֹ מִיָּם מְרִים, וְלָכֵן קוֹרְאִים יָמִים, וְעַל זֶה לְחוּף יָמִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט וְכָל אֶחָד וְאֶחָד קִשְׂרָא אֶחָד מֵאוֹתָם קִשְׂרִים שְׁמִתְחַבְּרִים בְּגוּפָא.

רַבִּי אַבָּא הָוָה יְתִיב לִילְיָא חַד וְקָם לְמַלְעֵי בְּאוּרִייתָא. עַד דְּהָוָה יְתִיב, אַתָּא רַבִּי יוֹסִי, וּבִטְשׁ אֶפְתָּחָא. אָמַר, סִיפְטָא בְּטוּפְסָרָא קְפֻטְלָאי שְׁכִיחִי.

רַבִּי אַבָּא הָוָה יוֹשֵׁב לִילְיָא אֶחָד, וְקָם לְעֶסֶק בְּתוֹרָה. עַד שְׁהָוָה יוֹשֵׁב, בָּא רַבִּי יוֹסִי וְהִכָּה בְּפִתְחָא. אָמַר, בְּתִבַת הַשָּׂרִים מְצוּיִים תְּכַשִּׁיטִים.

יָתְבוּ וְלָעוּ בְּאוֹרֵי יְתָא. אֲדַהְכִי קָם בְּרִיָּה דְאוֹשְׁפִיזָא וַיְתִיב קַמֵּיהוּ, אָמַר לֹון מַאי דְכָתִיב, (יהושע ב) וְהִחִייתֶם אֶת אָבִי וְאֶת אִמִּי וְגוֹ'. וְכָתִיב וַיִּנְתְּתֶם לִי אוֹת אָמַת. מַאי קָא בְּעָאֵת מְנִיָּהוּ. אָמַר רַבִּי אָבָא גְאוֹת שְׁאַלְתָּ, אָבֵל אִי שְׁמַעְתָּ מִיָּדִי אִימָא בְּרִי. אָמַר, תּוּ שְׁאַלְתָּא, דְהָא אֵינוֹן יְהָבוּ לָהּ מַה דְלָא בְּעָאֵת מְנִיָּהוּ, דְכָתִיב, אֶת תְּקוּנוֹת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׂרִי בְּחִלּוֹן וְגוֹ'.

יָשְׁבוּ וְעָסְקוּ בְּתוֹרָה. בֵּין כֶּדֶן קָם בֶּן הַמְּאָרַח וַיָּשֶׁב לְפָנֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, מַה שְׁכָתוּב (יהושע ב) וְהִחִייתֶם אֶת אָבִי וְאֶת אִמִּי וְגוֹ', וְכָתוּב וַיִּנְתְּתֶם לִי אוֹת אָמַת, מַה רְצָתָה מֵהֶם? אָמַר רַבִּי אָבָא, יָפָה שְׁאַלְתָּ, אָבֵל אִם שְׁמַעְתָּ דְבָר - אָמַר בְּנִי. אָמַר, עוֹד שְׁאַלְתָּ, שְׁהָרִי הִם נָתְנוּ לָהּ מַה שְׁלָא רְצָתָה מֵהֶם, שְׁכָתוּב אֶת תְּקוּנוֹת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׂרִי בְּחִלּוֹם וְגוֹ'.

אָלָא הָכִי אוֹלִיפְנָא, הִיא בְּעָאֵת סִימְנָא דְחִיִּי, דְכָתִיב וְהִחִייתֶם אֶת אָבִי וְגוֹ', וְאָמַרְהָ, סִימְנָא דְחִיִּי לָא שְׂרִיָּא, אָלָא בְּאוֹת אָמַת, וּמַאי אִיהוּ (ויקרא ב ע"א) אוֹת אָמַת, דָּא אֶת ו', בְּגִין דְבִיָּה שְׂרִיָּין חִיִּין. הָכִי אוֹלִיפְנָא, סִימְנָא דְמִשָּׁה קָא בְּעָאֵת, וְאֵינוֹן אִמָּאֵי יְהָבוּ לָהּ תְּקוּנוֹת חוּט הַשָּׁנִי.

אָלָא כֶּדֶן לְמַדְנוּ, הִיא רְצָתָה סִימְן חִיִּים, שְׁכָתוּב וְהִחִייתֶם אֶת אָבִי וְגוֹ', וְאָמַרְהָ, סִימְן חִיִּים אֵינוֹ שוֹרָה אָלָא בְּאוֹת אָמַת, וּמַהִי אוֹת אָמַת? זוֹ אוֹת ו', מְשׁוּם שְׁבוּ שְׂרוּיִים חִיִּים. כֶּדֶן לְמַדְנוּ, סִימְן שֶׁל מִשָּׁה בְּקָשָׁה, וְהִם לָמָּה נָתְנוּ לָהּ תְּקוּנוֹת חוּט הַשָּׁנִי?

אָלָא אֵינוֹן אָמְרִי, מִשָּׁה הִיא אֶסְתֵּלֵק מֵעֲלָמָא, דְהָא אֶתְכַנֵּישׁ שְׁמִשָּׁא, וְהָא מְטָא זְמָנָא דְסִיְהָרָא לְמִשְׁלֵט, סִימְנָא דְסִיְהָרָא אִית לֹן לְמִיָּהב לָד, וּמַאי אִיהוּ, תְּקוּנוֹת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה. כְּמָא דְאֶתְ אָמַר, (שיר השירים ד) כְּחוּט הַשָּׁנִי שְׁפָתוֹתֶיךָ. סִימְנָא דִּיהוֹשֻׁעַ יְהָא גְבָד, בְּגִין דְשׁוּלְטָנוּתָא דְסִיְהָרָא הִשְׁתָּא. קָמוּ רַבִּי אָבָא וְרַבִּי יוֹסִי (דף רמב ע"א) וּנְשָׁקוּהוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי זְמִין אֲנִתְ לְמַהוּי רִישׁ מְתִיבְתָא, אוֹ גְבָרָא רַבָּא בִּישְׂרָאֵל, וּמְנוּ. רַבִּי בּוֹן.

אָלָא, הִם אָמְרוּ, מִשָּׁה הָרִי הִסְתֵּלֵק מִן הָעוֹלָם, שְׁהָרִי הִתְכַּנֵּס הַשְּׁמֵשׁ, וְהָרִי הִגִּיעַ זְמַן הַלְבָּנָה לְשֵׁלֵט, סִימְן שֶׁל הַלְבָּנָה יֵשׁ לָנוּ לְתַת לָד, וּמַהוּ? תְּקוּנוֹת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (שיר ד) כְּחוּט הַשָּׁנִי שְׁפָתוֹתֶיךָ. סִימְן שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ יְהָיָה אֶצְלָד, מְשׁוּם שְׁכָעַת שְׁלִטוֹן הַלְבָּנָה. קָמוּ רַבִּי אָבָא וְרַבִּי יוֹסִי וּנְשָׁקוּהוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי עֲתִיד אֶתָּה לְהִיֹּת רֹאשׁ יְשִׁיבָה אוֹ אִישׁ גְּדוֹל בִּישְׂרָאֵל, וּמִיָּהוּ? רַבִּי בּוֹן.

תו שֶׁאֵיל וְאָמַר, בְּנוֹי דִיעֶקֶב כִּלְהוּ תְרִיסַר שְׁבֻטִין, אֶתְסַדְרוּ לְתַתָּא כְּגוּוֹנָא דְלַעִילָא, אֲמַאי אֶקְדִים בְּבִרְכָאן זְבוּלוֹן לְיִשְׁשַׁכַּר תְּדִיר, וְהָא יִשְׁשַׁכַּר אֲשַׁתְּדְלוּתִיה בְּאוּרִייתָא, וְאוּרִייתָא אֶקְדִים בְּכָל אֶתְר, אֲמַאי אֶקְדִים לִיה זְבוּלוֹן בְּבִרְכָאן. אָבוּי אֶקְדִים לִיה, מִשָּׁה אֶקְדִים לִיה.

עוֹד שֶׁאֵל וְאָמַר, כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב שָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבֻטִים, הִסְתַּדְרוּ לְמִטָּה כְּמוֹ שְׁלַמְעֵלָה, לְמָה הֶקְדִים בְּבִרְכוֹת אֶת זְבוּלוֹן לְיִשְׁשַׁכַּר תְּמִיד, וְהִרִי יִשְׁשַׁכַּר הַשְׁתַּדְלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, וְתוֹרָה מִקְדִימָה בְּכָל מְקוֹם? לְמָה הֶקְדִים אֶת זְבוּלוֹן בְּבִרְכוֹת? אָבוּי הֶקְדִים אוֹתוֹ, מִשָּׁה הֶקְדִים אוֹתוֹ?

אֶלָּא זְבוּלוֹן זָכָה עַל דְאַפִּיק פִּתְא מְפוּמִיָּה, וְיָהֵב לְפוּמִיָּה דְיִשְׁשַׁכַּר, בְּגִינֵי כֶּד אֶקְדִים לִיה בְּבִרְכָאן. מִהֲכָא אוֹלִיפְנָא, מֵאֵן דְסַעִיד לְמַרְיָה דְאוּרִייתָא, נָטִיל בְּרַכָּאן מֵעִילָא וְתַתָּא. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְזָכִי לְתַרִי פְתוּרִי, מַה דְלֹא זָכִי בְּרַ נֶשׁ אַחְרָא. זָכִי לְעוֹתְרָא דִיתְבַּרְדָּ בְּהַאי עֲלָמָא, וְזָכִי לְמַהוּי לִיה חוּלְקָא בְּעֲלָמָא דְאַתִּי. הֲדָא הוּא דְכְתִיב, זְבוּלוֹן לְחוּף יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְחוּף אֲנִיּוֹת. כִּיִּן דְכְתִיב לְחוּף יַמִּים, אֲמַאי וְהוּא לְחוּף אֲנִיּוֹת. אֶלָּא, לְחוּף יַמִּים, בְּעֲלָמָא דִין. לְחוּף אֲנִיּוֹת, בְּעֲלָמָא דְאַתִּי, כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (תְּהֵלִים קד) שָׁם אֲנִיּוֹת יְהִלְכוּן וְגוֹי, דְתַמָּן הוּא נְגִידוּ דְעֲלָמָא דְאַתִּי.

אֶלָּא זְבוּלוֹן זָכָה עַל שְׁהוּצִיא פִת מִפִּיּו וְנָתַן לְפִיּו שֶׁל יִשְׁשַׁכַּר, מִשׁוּם כֶּד הֶקְדִימוּ בְּבִרְכוֹת. מִכָּאֵן לְמַדְנֵוּ, מִי שְׁסוּעַד אֶת בְּעַל הַתּוֹרָה, נוֹטֵל בְּרַכּוֹת לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁזוּכָה לְשָׁנֵי שְׁלַחְנוֹת, מַה שְׁלַח זוּכָה בֶּן אָדָם אַחֲרֵי. זוּכָה לְעֶשֶׂר שְׁתֵּיבְרָדָּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְזוּכָה לְהִיּוֹת לוֹ חֵלֶק בְּעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שְׁכָתוּב זְבוּלוֹן לְחוּף יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְחוּף אֲנִיּוֹת. כִּיִּן שְׁכָתוּב לְחוּף יַמִּים, אִזּוּ לְמָה וְהוּא לְחוּף אֲנִיּוֹת? אֶלָּא לְחוּף יַמִּים - בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְחוּף אֲנִיּוֹת - בְּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (תְּהֵלִים קד) שָׁם אֲנִיּוֹת יְהִלְכוּן וְגוֹי. שְׁשָׁם הוּא שְׁפַע הָעוֹלָם הַבָּא.

פִּתַח וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים ג) הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוּדֵי מַה תִּגִּידוּ לוֹ שְׁחוֹלַת אֶהְבֶּה אֲנִי. וְכִי מֵאֵן קָרִיב לְמַלְכָּא כְּכַנְסַת יִשְׂרָאֵל, דְאִיהִי אֶמְרַת אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוּדֵי מַה תִּגִּידוּ לוֹ. אֶלָּא בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, אֵלִין אֵינּוֹן נִשְׁמַתְהוֹן דְצַדִּיקֵיָא דְאֵינּוֹן קָרִיבִין לְמַלְכָּא תְּדִיר, וּמוֹדְעִין לְמַלְכָּא בְּכָל יוֹמָא עֶסְקוּי דְמִטְרוּנִיתָא.

פִּתַח וְאָמַר, (שִׁיר ה) הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוּדֵי מַה תִּגִּידוּ לוֹ שְׁחוֹלַת אֶהְבֶּה אֲנִי. וְכִי מִי קָרוֹב לְמַלְכָּא כְּמוֹ כְּנָסַת יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא אוֹמְרַת, אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוּדֵי מַה תִּגִּידוּ לוֹ? אֶלָּא בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם

אלו הם נשמות הצדיקים, שהם תמיד קרובים למלך, ומודיעים למלך בכל יום את עסקי הגבירה.

דְּהָכִי אוֹלִיפְנָא, בְּשַׁעֲתָא דְנִשְׁמַתָּא נְחַתַת לְעֵלְמָא, כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל עֲאֵלַת עֵלְהָ בְּקִיּוּמָא דְאֹמְרָהּ, דִּיחֻוּי לְמַלְכָּא, וְיֻדַע לִיה רְחִימוּתָא דִּילָהּ לְגַבִּיָּהּ, בְּגִין לְאַתְפִּיּוּסָא בְּהַדִּיָּהּ.

שָׁפֵד לְמַדְנֹו, בְּשַׁעֲהָ שְׁהַנְשַׁמָּה יוֹרְדַת לְעוֹלָם, כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל נְכַנְסַת עֲלֵיהָ בְּקִיּוּם שָׁל שְׁבוּעָה, שְׁתַּגִּיד לְמַלְכָּד וְתוֹדִיעַ לוֹ אֶהְבַּתָּה אֵלָיו, כְּדִי לְהַתְפִּיּוּס עִמּוֹ.

וּבְמָה, בְּגִין דְּחִיּוּבָא עַל בְּר נֶש לִיחַדָּא שְׁמָא קְדִישָׁא בְּפוּמָא, בְּלִבָּא בְּנַפְשָׁא, וּלְאַקְשָׁרָא כְּלָא, כְּשִׁלְהוּבָא דְאַתְקִשְׁרָא בְּטִיפְסָא, וּבַהֲהוּא יַחַדָּא דְעֵבִיד, גְּרִים לְאַתְפִּיּוּסָא מְלָכָא בְּמִטְרוֹנִיתָא, וְאוּדַע לִיה לְמַלְכָּא רְחִימוּתָא דִּילָהּ לְגַבִּיָּהּ.

וּבְמָה? מְשׁוּם שְׁחִיּוּב עַל בְּר אָדָם לִיחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בְּפֶה, בְּלֵב וּנְפֶשׁ, וְלִקְשֹׁר הַכֹּל כְּשִׁלְהֶבֶת הַקְּשׁוּרָה בְּגַחְלַת, וּבְאוֹתוֹ הַיַּחְוּד שְׁעוֹשָׂה, גּוֹרֵם לְפִיּוּס הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, וּמוֹדִיעַ לְמַלְכָּד אֶהְבַּתָּה אֵלָיו.

דְּבַר אַחַר, בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם, אֵלָיו תְּרִיסַר שְׁבֻטִין. דְּתַנִּין, יְרוּשָׁלַם עַל תְּרִיסַר טוּרִין קִיּוּמָא. וּמֵאן דְּאָמַר עַל שְׁבֻעָה, לֹא קְאָמַר לְאַשְׁלָמָא שְׁלִימוֹ, וְאָף עַל גַּב דְּכֹלָא חַד, דְּאִית שְׁבֻעָה, וְאִית ד', וְאִית תְּרִיסַר, וְכֹלָא חַד.

דְּבַר אַחַר בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם - אֵלוֹ שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבֻטִים, שְׁשֻׁנִין, יְרוּשָׁלַם עוֹמְדַת עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר הָרִים. וּמִי שְׁאָמַר עַל שְׁבֻעָה, לֹא אָמַר לְהַשְׁלִים שְׁלִמוֹת. וְאָף עַל גַּב שְׁהַכֵּל אַחַד, שְׁיֵשׁ שְׁבֻעָה וְיֵשׁ אַרְבַּעָה וְיֵשׁ שְׁנַיִם עֶשֶׂר, וְהַכֵּל אַחַד.

וְדַאי עַל תְּרִיסַר טוּרִין קִיּוּמָא, תְּלַת טוּרִין לְסִטְרָא דָּא, וְתַלַת טוּרִין לְסִטְרָא דָּא, וְכֹן לְאַרְבַּע זְוֹוִין, וְכַדִּין אֶתְקַרִי חִיָּה. כְּמָא דְאַתְ אָמַר, (יחזקאל) הִיא חֲחִיָּה אֲשֶׁר רְאִיתִי תַחַת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֵלָיו אֶקְרוּן בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם, בְּגִין דְּקִיּוּמָא עֲלֵיהוּ. וְאִינוּן סְהַדִּי סְהַדוּתָא לְמַלְכָּא עַל כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים קכ"ב) שְׁבֻטֵי יְהוָה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם יְיָ.

אמר רבי יהודה, זכאה חולקהון דישראל, דינדיעי אורחוי דקודשא בריה
הוא, עלייהו כתיב, (דברים יד) כי עם קדוש אתה ליי אלהיך ובך בחר יי וגו':

ודאי על שנים עשר הרים עומדת, שלשה הרים לצד זה, ושלושה הרים
לצד זה, וכן לארבע זוויות, ואז נקראת חיה, כמו שנאמר (יחזקאל י) היא
החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל. ואלה נקראות בנות ירושלים,
משום שעומדת עליהן, והן מעידות עדות למלך על כנסת ישראל. זהו
שפתוב (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה'. אמר רבי
יהודה, אשרי חלקם של ישראל שיודעים דרכי הקדוש ברוך הוא,
עליהם כתוב (דברים יד) כי עם קדוש אתה להי אלהיך ובך בחר הי וגו'.

יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתיים. אמר רבי אלעזר, וכי יששכר
חמור אקרי. אי בגין דאשתדל באורייתא, נקרייה ליה סוס או אריה, או
נמר, אמאי חמור. אלא אמרו, בגין דחמור נטיל מטולא, ולא בעיט
במאריה כשאר בעירי, ולא אית ביה גסות הרוח, ולא חייש למשכב באתר
מתתקן. אוף הכי יששכר, דאשתדלותיה באורייתא, נטיל מטולא
דאורייתא, ולא בעיט ביה בקודשא בריה הוא, ולא אית ביה גסות הרוח,
כחמור דלא חייש ליקרא דיליה, אלא ליקרא דמריה (סייא דרביה). רובץ בין
המשפתיים, כדאמרינן ועל הארץ תישן, וחי צער תחיה, ובתורה אתה
עמל.

יששכר חמור גרם רבץ בין המשפתיים. אמר רבי אלעזר, וכי יששכר
נקרא חמור? אם משום שהשתדל בתורה, נקרא לו סוס או אריה או
נמר, למה חמור? אלא אמרו, משום שחמור נושא משא, ולא בועט
באדונו כמו שאר הבהמות, ואין בו גסות הרוח, ולא חושש לשכב
במקום מתקן. אף כן יששכר, שהשתדלותו בתורה, נוטל משא
התורה, ולא בועט בקדוש-ברוך-הוא, ואין בו גסות הרוח, כמו
החמור שלא חושש לכבודו אלא לכבוד רבונו [רבנן]. רבץ בין
המשפתיים, כמו שאמרנו (אבות פ"ו) ועל הארץ תישן, וחי צער תחיה,
ובתורה אתה עמל.

דף רמב ע"ב

דבר אחר יששכר חמור גרם רובץ וגו'. פתח ואמר, (תהלים כז) לידוד הי אורי
וישעי ממי אירא יי מעוז חיי ממי אפחד, כמה חביבין אינון מלין
דאורייתא, כמה חביבין אינון דמשפדלי באורייתא, קמי קודשא בריה

הוא. דָּכַל מֵאֵן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאִוְרֵייתָא, לֹא דְחִיל מִפְּגְעֵי עֲלָמָא, נְטִיר הוּא לְעִילָא, נְטִיר הוּא לְתַתָּא. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא (דף רמב ע"ב) דְּכַפִּית לְכָל פְּגִיעֵי דְעֲלָמָא, וְאַחִית לֹון לְעוֹמְקֵי דְתַהוּמָא רַבָּא.

דָּבַר אַחַר יִשְׁשַׁכֵּר חֲמוֹר גָּרַם רַבְּץ וְגו' - פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כז) לְדוֹד ה' אוֹרִי וְיִשְׁעֵי מִמִּי אֵירַע ה' מְעוֹז חַיִּי מִמִּי אֶפְחָד. כַּמָּה חֲבִיבִים הֵם דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, כַּמָּה חֲבִיבִים אוֹתָם שְׁמִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכָל מִי שְׁמִשְׁתַּדַּל בַּתּוֹרָה, לֹא פוֹחַד מִפְּגְעֵי הָעוֹלָם, שְׁמוֹר הוּא לְמַעַלָּה, שְׁמוֹר הוּא לְמַטָּה. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׁכוּפַת כָּל פְּגִיעֵי הָעוֹלָם וּמוֹרִיד אוֹתָם לְעַמְק תַּהוֹם רַבָּה.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְעָאֵל לִילְיָא, (לעיל קע"ב ע"א) פְּתַחִין סְתִימִין, וְכַלְבֵּי וְחַמְרֵי שְׂרִיין וְשִׁטְאן בְּעֲלָמָא, וְאַתֵּייהִיבַת רְשׁוֹ לְחַבְלָא, וְכָל בְּנֵי עֲלָמָא נִיַּיְמִי בְּעַרְסֵייהוּ, וְנִשְׁמַתְהוֹן דְּצַדִּיקֵי אֵי סְלָקִין לְאַתְעֲנַגָּא לְעִילָא. כַּד אֲתַעַר רוּחַ צְפוֹן, וְאַתְפְּלִיג לִילְיָא, אֲתַעְרוּתָא קַדִּישָׁא אֲתַעַר בְּעֲלָמָא, וְאַתְמַר בְּכַמָּה דוֹכְתֵי.

בֹּא רְאֵה, בְּשַׁעָה שְׁנַכְנַס הַלְיָלָה, הַפְּתַחִים נִסְתֵּמִים, וְכַלְבִּים וְחַמּוֹרִים שׁוֹרִים וּמְשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם, וְנִתְּנַת רְשׁוֹת לְהַשְׁחִית, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יִשְׁנִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם, וְנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹלוֹת לְהַתְעַנֵּג לְמַעַלָּה. כְּשִׁמְתַּעוֹרְרַת רוּחַ צְפוֹן וְנִחְלַק הַלְיָלָה, הַתַּעוֹרְרוֹת קַדְשָׁה מְתַעוֹרְרַת בְּעוֹלָם, וְזֶה נֶאֱמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

זַכָּאָה חוֹלְקִיה דְּתַהוּא בְּרַ נְשׁ, דְּאִיהוּ קָאִים בְּהֵי אֵא שַׁעֲתָא, וְאַשְׁתַּדַּל בְּאִוְרֵייתָא. כִּיּוֹן דְּאִיהוּ פָּתַח בְּאִוְרֵייתָא, כָּל אֵינוֹן זֵינוֹן בִּישׁוֹן, אֲעִיל לֹון בְּנוֹקְבֵי דְתַהוּמָא רַבָּה, וְכַפִּית לִיה לְחַמּוֹר, וְנַחִית לִיה בְּטַפְסָרֵי דְתַחֲחוֹת עַפְרָא, דְּזוּהֵמִי קַסְרָא.

אַשְׁרֵי חֲלָקוּ שָׁל אוֹתוֹ אֲדָם שְׁעוֹמַד בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וּמִשְׁתַּדַּל בַּתּוֹרָה. כִּיּוֹן שֶׁהוּא פּוֹתַח בַּתּוֹרָה, אֵת כָּל אוֹתָם הַמֵּינִים הָרַעִים הוּא מְכַנֵּס לְנֶקֶב תַּהוֹם רַבָּה, וְכוּפַת אֵת הַחַמּוֹר, וּמוֹרִידוֹ בְּשָׂרִים שְׁתַּחַת הָעַפָּר שֶׁל זְהֵמַת הַקֶּשֶׁר.

בְּגִינֵי כֶּד, יִשְׁשַׁכֵּר, דְּאַשְׁתַּדְּלוּתֵיה בְּאִוְרֵייתָא, כַּפִּית לִיה לְחַמּוֹר, וְנַחִית לִיה. מֵהֵוּא גָרַם הַמַּעַלּוֹת, דְּאִיהוּ סְלִיק לְנִזְקָא עֲלָמָא, וְשׁוּי מְדוֹרִיָּה בֵּין הַמְשַׁפְּתִים, בֵּין זוּהֵמִי דְטַפְסָרֵי דְעַפְרָא.

משום כך יששכר, שהשתדלותו בתורה, כופת את החמור ומוריד אותו מאותו גרם המעלות, שהוא עולה להזיק לעולם, ושם מדורו בין המשפתיים, בין זהמת השרים שבפער.

תא חזי, מה כתיב. וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד. וירא מנוחה כי טוב, דא תורה שבכתב. ואת הארץ כי נעמה, דא תורה שבעל פה. ויט שכמו לסבול, למסבל עולא דאורייתא, ולדבקה בה יומי ולילי. ויהי למס עובד, למהוי פלח לקודשא בריהו הוא, ולא תדבקה ביה, ולא תשא גרמיה בה.

בא ראה מה כתוב, וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד. וירא מנוחה כי טוב - זו תורה שבכתב. ואת הארץ כי נעמה - זו תורה שבעל פה. ויט שכמו לסבל - לסבל על התורה ולדבק בה ימים ולילות. ויהי למס עבד - להיות עובד את הקדוש ברוך הוא ולדבק בו ולהתייש את עצמו בה.

רבי שמעון ורבי יוסי ורבי חייא הוו קא אזלי מגלילא עלאה לטבריה, אמר רבי שמעון, ניהד ונשתדל באורייתא, דכל מאן דינדע לאשתדל באורייתא, ולא אשתדל, אתחייב בנפשו. ולא עוד אלא דיהבין ליה עולא דארעא, ושעבודא בישא, דכתיב ביששכר, ויט שכמו לסבול, מהו ויט, סטא. כמא דאת אמר, (שמואל א ח) ויטו אחרי הבצע. מאן דסטא ארחיה וגרמיה, דלא למסבל עולא דאורייתא, מיד ויהי למס עובד.

רבי שמעון ורבי יוסי ורבי חייא היו הולכים מהגליל העליון לטבריה. אמר רבי שמעון, נלך ונשתדל בתורה, שכל מי שידע להשתדל בתורה ולא משתדל - מתחייב בנפשו, ולא עוד, אלא נותנים עליו על הארץ ושעבוד רע, שכתוב ביששכר ויט שכמו לסבל. מה זה ויט? סטה, כמו שנאמר (שמואל א ח) ויטו אחרי הבצע. מי שסוטה דרכו ועצמו שלא לסבל על תורה, מיד ויהי למס עבד.

פתח רבי שמעון ואמר, (משלי ח) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. זכאין אינון בני עלמא, אינון דמשתדלי באורייתא, דכל מאן דאשתדל באורייתא, אתרחים לעילא, ואתרחים לתתא, ואחסין בכל יומא, ירותא דעלמא דאתי. הדיא הוא דכתיב, להנחיל אוהבי יש. מאי יש. דא עלמא דאתי דלא פסק מימיו לעלמין, ונטל אגר טב עלאה, דלא זכי ביה בר נש

אַחַרָא, וּמַאי אִיהוּ. יִישׁ. וּבְגִינֵי כְּדָ, רְמִיז לֶן שְׂמָא דִישְׁשַׁכְר דְּאַשְׁתַּדַּל
בְּאוּרֵייתָא, יֵשׁ שְׁכָר. דָּא הוּא אַגְרָא דְּאַיִנוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוּרֵייתָא, יִישׁ.

פְּתַח רַבִּי שְׂמַעוֹן וְאָמַר, (מְשַׁלֵּי ח) לְהִנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ וְאַצְרְתִּיהֶם אֲמַלָּא.
אַשְׁרֵיהֶם בְּנֵי הָעוֹלָם, אוֹתָם שְׂמִשְׁתַּדְּלִים בְּתוֹרָה, שְׁכָל מִי שְׂמִשְׁתַּדְּל
בְּתוֹרָה, נֶאֱהָב לְמַעַלָּה וְנֶאֱהָב לְמַטָּה, וְיִוְרֵשׁ בְּכָל יוֹם יְרֵשֶׁת הָעוֹלָם
הַבָּא. זֶהוּ שְׂפָתוֹב לְהִנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ. מַה זֶה יֵשׁ? זֶהוּ עוֹלָם הַבָּא שְׂלָא
פּוֹסְקִים מִימֵיו לְעוֹלָמִים וְנוֹטֵל שְׁכָר טוֹב עֲלִיוֹן שְׂלָא זֹכֶה בּוֹ אָדָם
אַחַר, וּמִיָּהוּ? יִישׁ. וּמִשׁוּם כְּדָ רְמִז לְנוּ בְּשִׁמוֹ שְׁל יֵשְׁשַׁכְר שְׂהִשְׁתַּדְּל
בְּתוֹרָה - יֵשׁ שְׁכָר. זֶהוּ שְׁכָר שְׁל אוֹתָם שְׂמִשְׁתַּדְּלִים בְּתוֹרָה, יִישׁ.

כְּתִיב, (דְּנִיאל א) חֲזָה הַיּוֹת עַד דֵּי כְּרִסְוֹן רְמִיז וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִיב וְגוֹ. חֲזָה
הַיּוֹת עַד דֵּי כְּרִסְוֹן רְמִיז, כְּדֵי אֶתְחַרְבַּ בֵּי מְקַדְשָׁא, תְּרִי כְּרִסְוֹן נְפִלוּ, תְּרִי
לְעִילָא, תְּרִי לְתַתָּא. תְּרִי לְעִילָא, בְּגִין דְּאַתְרַחִיקַת תַּתָּאָה מַעַלָּאָה, כְּרִסְיָא
דִּיעֻקֵּב אֶתְרַחִיקַת מְכִרְסְיָא דְדוֹד. וְכְרִסְיָא דְדוֹד נְפִלַת. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב,
(אֵיכָה ב) הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמִים אֶרֶץ. תְּרִי כְּרִסְוֹן לְתַתָּא, יְרוּשָׁלַם, וְאַיִנוּן מְאַרִי
דְּאוּרֵייתָא. וְכְרִסְוֹן דְּלְתַתָּא כְּגוֹנָא דְכְּרִסְוֹן דְּלְעִילָא, מְרִיהוּן דְּאוּרֵייתָא
הֵינּוּ כְּרִסְיָא דִיעֻקֵּב. יְרוּשָׁלַם הֵינּוּ כְּרִסְיָא דְדוֹד, וְעַל דָּא כְּתִיב, עַד דֵּי
כְּרִסְוֹן, וְלֹא כְּרִסְיָא. כְּרִסְוֹן סְגִיָאִין נְפִלוּ, וְכִלְהוּ לֹא נְפִלוּ, אֲלֵא מַעַלְבּוֹנָה
דְּאוּרֵייתָא.

כְּתוֹב (דְּנִיאל א) חֲזָה הַיּוֹת עַד דֵּי כְּרִסְוֹן רְמִיז וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִיב וְגוֹ חֲזָה
הַיּוֹת עַד דֵּי כְּרִסְוֹן רְמִיז - כְּשֶׁנְּחַרְבַּ בֵּית הַמְּקַדָּשׁ, שְׁנֵי כְּסָאוֹת נְפִלוּ,
שְׁנַיִם לְמַעַלָּה וְשְׁנַיִם לְמַטָּה. שְׁנַיִם לְמַעַלָּה, כִּי הִתְרַחַקָה הִתְחַתּוֹנָה
מִהָעֲלִיוֹנָה. כְּסָא שְׁל יַעֲקֹב הִתְרַחַק מִכְּסָא דְדוֹד, וְכְסָא דְדוֹד נְפִל. זֶהוּ
שְׂפָתוֹב (אֵיכָה ב) הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמִים אֶרֶץ. שְׁנֵי כְּסָאוֹת לְמַטָּה - יְרוּשָׁלַם,
וְאוֹתָם בְּעִלֵי הַתּוֹרָה. וְהַכְּסָאוֹת שְׁלִמַטָּה כְּמוֹ הַכְּסָאוֹת שְׁלִמַעַלָּה, בְּעִלֵי
הַתּוֹרָה, הֵינּוּ כְּסָא שְׁל יַעֲקֹב. יְרוּשָׁלַם הֵינּוּ כְּסָא שְׁל דְדוֹד. וְעַל זֶה כְּתוֹב
עַד דֵּי כְּרִסְוֹן, וְלֹא כְּסָא. כְּסָאוֹת רַבִּים נְפִלוּ, וְכִלְסָם לֹא נְפִלוּ אֲלֵא
מַעַלְבּוֹנָה שְׁל תּוֹרָה.

תָּא חֲזִי, כְּדֵי אִינּוּן זְכָאֵי קְשׁוּט מִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוּרֵייתָא, כָּל אִינּוּן תּוֹקֵפִין
דְּשְׂאָר עַמִּין, דְּשְׂאָר חִילִין, וְכָל חִילִין דְּלֵהוּן, אֶתְכַפְּיִין וְלֹא שְׁלֵטִי בְּעַלְמָא,
וְיִשְׂרָאֵל (נִישׂא וִישׂא) אֲזַדְּמֹן עֲלִייהוּ לְסַלְקָא לֹון עַל כְּלָא. וְאִי לֹא, חֲמוּר גְּרַמָּא
לֹון לְיִשְׂרָאֵל לְמִיָּהוּד בְּגְלוּתָא, וְלִמְנַפֵּל בֵּינֵי עַמְמִיָּא, וְלִמְשַׁלֵּט עֲלִייהוּ. וְכָל
דָּא אֲמַאי, בְּגִין, וְיִרָא מְנוּחָה כִּי טוֹב, וּמִתְקַנָּא קַמִּיהָ, וְיִכִּיל לְמַרוּחַ בְּגִינָה
כְּמָה טְבִין וְכְמָה כְּסוּפִין, וְסָטָא אוּרְחִיָּה דְלָא לְמַסְבֵּל עוּלָא דְּאוּרֵייתָא.
בְּגִין כְּדָ וְיָהִי לְמַס עוֹבֵד.

בא ראה, כְּשֵׁאוֹתֶם צְדִיקֵי אֲמַת מְשִׁתְּדָלִים בַּתּוֹרָה, כָּל אוֹתֶם פְּחוֹת
שְׁאֵר הָעַמִּים, שֶׁל שְׁאֵר הַחַיִּלוֹת, כָּל הַחַיִּלוֹת שֶׁלֵּהֶם נִכְפִּים וְלֹא
שׁוֹלְטִים בְּעוֹלָם, וַיִּשְׂרָאֵל [ויש] מְזַמְּנִים עֲלֵיהֶם לְהַעֲלוֹתֶם עַל הַכֹּל. וְאִם
לֹא, חֲמוֹר גּוֹרֵם לְיִשְׂרָאֵל לְלַכֵּת לְגָלוּת וּלְפַל בֵּין הָעַמִּים וּלְשַׁלֵּט עֲלֵיהֶם,
וְכָל זֶה לָמָּה? מִשּׁוּם וַיִּרְא מְנַחֵה כִּי טוֹב, וּמִתְקוֹן לְפָנָיו, וַיִּכּוֹל לְהַרְוִיחַ
בְּגִלְגָּלָה כְּמָה טוֹבוֹת וְכְמָה כְּסוּפִים, וְהִטָּה דְרָכּוֹ שֶׁלֹּא לְסַבֵּל עַל תּוֹרָה,
מִשּׁוּם כָּךְ וַיְהִי לְמַס עֲבָד.

דף רמג ע"א

כְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ו) הַדּוֹדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ וְעַל פְּתַחֲנוּ כָּל מְגָדִים חֲדָשִׁים גַּם
יִשְׁנִים וְגו'. הַדּוֹדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ, (הַדּוֹדָאִים) אֵלֶּיךָ אֵינּוֹן דְּאִשְׁכַּח רְאוּבֵן. כְּמָא
דְּאִתְּ אָמַר, (בְּרַאשִׁית ל) וַיִּמְצָא (דף רמג ע"א) דּוֹדָאִים בְּשִׁדָּה, וְלֹא אִתְּחַדְּשׁוּן מְלִי
דְּאוֹרֵייתָא, אֲלָא עַל יְדוּי בְּיִשְׂרָאֵל, כְּמָא דְּאִתְּ אָמַר, (דְּבַרֵי הַיָּמִים א יב) וּמִבְּנֵי
יִשְׁשַׁכָּר יוֹדְעֵי בִּינָה לְעֵתִים וְגו'.

כְּתוּב (שִׁיר ז) הַדּוֹדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ וְעַל פְּתַחֲנוּ כָּל מְגָדִים חֲדָשִׁים גַּם
יִשְׁנִים וְגו'. הַדּוֹדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ - (הַדּוֹדָאִים) אֵלּוֹ אוֹתֶם שְׁמַצָּא רְאוּבֵן,
כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (בְּרַאשִׁית ל) וַיִּמְצָא דּוֹדָאִים בְּשִׁדָּה, וְלֹא הִתְחַדְּשׁוּ דְּבַרֵי תּוֹרָה
אֲלָא עַל יְדוּי בְּיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר וּמִבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר יוֹדְעֵי בִּינָה לְעֵתִים
וְגו'.

וְעַל פְּתַחֲנוּ כָּל מְגָדִים, אֵינּוֹן גְּרָמוֹ לְמַהּוּי עַל פְּתַחֲנוּ, עַל פְּתַחֲנוּ בְּתֵי כְּנִסְיֹת
וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת, כָּל מְגָדִים. חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים, כְּמָה מְלִי חֲדַתָּאן וְעֵתִיקוּן
דְּאוֹרֵייתָא, דְּאִתְּגַלְיִין עַל יְדִייהוּ, לְקַרְבָּא לְיִשְׂרָאֵל לְאַבּוּהוֹן דְּלַעֲיִלָּא. הַדָּא
הוּא דְּכְתִיב, (דְּבַרֵי הַיָּמִים א יב) לְדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל. (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) דּוֹדֵי
צְפִנְתִּי לָךְ. מַהֲכָא אוֹלִיפְנָא, כָּל מֵאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא כְּדָקָא יְאוֹת, וַיִּדַּע
לְמַחְדֵי מְלִין, וּלְחַדְתוּתֵי מְלִין כְּדָקָא יְאוֹת, אֵינּוֹן מְלִין סְלָקִין עַד כְּרִסְיָא
דְּמִלְכָא, וּכְנִסְת יִשְׂרָאֵל פְּתַח לֹון תְּרַעִין, וְגִנְיֹ לֹון. וּבְשַׁעֲתָא דְּעָאֵל קוֹדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא לְאִשְׁתַּעֲשַׁעָא עִם צְדִיקֵי יִשְׂרָאֵל בְּגִנְתָּא דְּעָדוֹן, אֲפִיקַת לֹון קַמִּיהּ,
וְקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְסַתְּפַל בְּהוּ וְחַדֵי, כְּדִין קוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְתַעֲטֵר
בְּעֵטְרִין עֲלֵאִין, וְחַדֵי בְּמִטְרוֹנֵייתָא, הַדָּא הוּא דְּכְתִיב, חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים
דּוֹדֵי צְפִנְתִּי לָךְ. וּמַהֲהִיא שַׁעֲתָא, מְלוּי כְּתִיבִין בְּסַפְרָא, הַדָּא הוּא דְּכְתִיב,
(מְלַאכִי ג) וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זְכָרוֹן לְפָנָיו.

ועל פתחינו כל מגדים - הם גרמו להיות על פתחינו, על פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות, כל מגדים. חדשים גם ישנים - כמה דברים חדשים ועתיקים של התורה שהתגלו על ידיהם, לקרב את ישראל לאביהם שלמעה. זהו שכתוב לדעת מה יעשה ישראל. דודי צפנתי לך (שיר 1) - מכאן למדנו, שכל מי שמשתדל בתורה כראוי ויודע לחדש דברים ולחדד דברים כראוי, אותם הדברים עולים עד פסא המלך, וכנסת ישראל פותחת להם שערים וגונזת אותם. ובשעה שנכנס הקדוש ברוך הוא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן, מוציאה אותם לפניו, והקדוש ברוך הוא מסתכל בהם ושמת. אז הקדוש ברוך הוא מתעטר בעטרות עליונות ושמת בגבירה. זהו שכתוב חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. ומאותה שעה דבריו כתובים בספר, זהו שכתוב (מלאכי ג) ויכתב ספר זכרון לפניו.

זכאה חולקיה, מאן דאשתדל באורייתא כדקא יאות, זכאה הוא בהאי עלמא, וזכאה הוא בעלמא דאתי. עד הכא שולטנותא דיהודה, דרועא דאתכליל בכלא, בחילא דכל סטריון, תלת קשריון דדרועא, לאתגברא על כלא:

אשרי חלקו של מי שמשתדל בתורה כראוי, אשריו בעולם הזה ואשריו בעולם הבא. עד כאן שלטון יהודה, זרוע שנכללת בכל, בפח של כל הצדדים, שלשה קשרים של הזרוע להתגבר על הכל.

דן ידיו עמו כאחד שבטי ישראל. רבי חייא אמר, האי קרא הכי אית ליה למימר, דן ידיו לשבטי ישראל, או דן ידיו לשבטי ישראל כאחד, מהו דן ידיו עמו, ולבתר כאחד שבטי ישראל. אלא דן, הוא דכתוב ביה, (במדבר 1) מאסף לכל המחנות, דהוא ירכא שמאלא, ואזיל לבתרייתא.

דן ידיו עמו כאחד שבטי ישראל. רבי חייא אמר, פסוק זה כן יש לו לומר, דן ידיו לשבטי ישראל, או דן ידיו לשבטי ישראל כאחד. מהו דן ידיו עמו, ואחר כן כאחד שבטי ישראל? אלא דן, הוא שכתוב בו (במדבר 1) מאסף לכל המחנות, שהוא ירך שמאל, והולך בסוף.

תא חזי, כיון דיהודה וראובן נטליו, ליואי וארונא פרשין דגליו, ונטיל דגלא דאפרים דאיהו למערב, ירכא ימינא נטיל, בקפסירי קסטא. ואי תימא זבולן דאיהו עאל, ונפיק, דכתוב ביה, (דברים לג) שמח זבולן בצאתך, וכתוב וירכתו וגו'. אלא ודאי, יהודה אתכליל מפלא.

בא ראה, פִּינּוֹן שְׂיִהוּדָה וְרֵאוּבֵן נוֹסְעִים, הַלּוּיִם וְהָאָרוֹן פּוֹרְשִׁים דְּגָלִים, וְנוֹסֵעַ דְּגָל אֶפְרַיִם שֶׁהוּא לְמַעַרְב. יֵרֵךְ יָמִין נוֹסְעַת מַחְלִיּוֹת הַמִּדָּה. וְאִם תֹּאמַר, זְבוּלוֹן שֶׁהוּא נִכְנָס וְיוֹצֵא, שְׁפָתוֹב בּוֹ (דְּבָרִים ל) שְׂמַח זְבוּלוֹן בְּצִאֲתָךְ, וְכָתוּב וַיִּרְכָּתוּ וְגו'. אֲלֵא וַדַּאי יִהְיֶה נִכְלָל מֵהַכֹּל.

תָּא חֲזִי, מַלְכוּ דְלַעֲיָלָא אֲתִּכְלִיל מִכָּלָא, וַיִּהְיֶה אִיהוּ מַלְכוּ תַתְּאָה. כְּמָה דְמַלְכוּ עֲלָאָה אֲתִּכְלִיל מִכָּלָא, הֵכִי נִמְי מַלְכוּ תַתְּאָה, אֲתִּכְלִיל מִכָּלָא מְגוּפָא מִיִּרְכָא, בְּגִין לְאַתְגַּבְרָא בְּתוֹקְפִיה.

בא ראה, מַלְכוּת הָעֲלִיּוֹנָה נִכְלָלָת מֵהַכֹּל, וַיִּהְיֶה הוּא מַלְכוּת תַּחְתּוֹנָה. כְּמוֹ שְׁמַלְכוּת עֲלִיּוֹנָה נִכְלָלָת מֵהַכֹּל, כֵּן גַּם מַלְכוּת תַּחְתּוֹנָה נִכְלָלָת מֵהַכֹּל, מְגוּפָא, מִיִּרְכָא, כְּדִי לְהַתְגַּבֵּר בְּכַחוּ.

כְּתִיב, (דְּבָרִים ל) מִיִּמִּינִי אִישׁ דִּיִּת לָמוּ, (עִיד ע״א) אֲוִרֵיִתָּא מְסֻטְרָא דְגְבוּרָה אֲתִיִּיהִיב (אֲתִיִּיהִיבֵת), וְגְבוּרָה אֲתִּכְלִיל בִּיִּמִינָא, וּבְגוּפָא, וַיִּרְכָא, וּבְכָלָא. הֵכִי נִמְי סְדָרָא קְדָמָאָה, יִהְיֶה אִיהוּ, מַלְכוּ דְאֲתִי מְסֻטְרָא גְבוּרָה, וְאֲתִּכְלִיל בִּיִּמִינָא בְּגוּפָא וּבִיִּרְכָא, בְּכָלָא אֲתִּכְלִיל. כְּמָה דְמַלְכוּ דְלַעֲיָלָא, אֲתִּכְלִיל מִכָּלָא.

כְּתוּב מִיִּמִּינִי אִישׁ דִּיִּת לָמוּ. תּוֹרָה נִתְּנָה מִצַּד הַגְּבוּרָה, וְגְבוּרָה נִכְלָלָת בִּיִּמִין וּבְגוּפָא וַיִּרְכָא וּבְכָל. כֵּן גַּם הַסְּדֵר הָרֵאשׁוֹן הוּא יִהְיֶה, מַלְכוּת שְׂבָאָה מִצַּד שֶׁל גְבוּרָה וְנִכְלָלָת בִּיִּמִין, בְּגוּפָא וּבִיִּרְכָא, וּבְכָל נִכְלָלָת, כְּמוֹ שֶׁהַמַּלְכוּת הָעֲלִיּוֹנָה נִכְלָלָת מֵהַכֹּל.

סְדָרָא תְּנִינָא רֵאוּבֵן, דְאִיהוּ לְסֻטְרָא דְרוּם, וְדְרוּם אִיהוּ יִמִּינָא, וְכָל חֵילָא דִיִּמִּינָא, יִהְיֶה נְטִיל לִיָּה, בְּגִין דְרֵאוּבֵן (ס״א אֲתַעְבִּיד) אֲתַעְבִּיר מְנִיָּה מַלְכוּ, כְּמָה דְאֲתָא אֲמַר פְּחוּז כְּפִיִּים אֶל תּוֹתַר, וְנְטִיל לִיָּה יִהְיֶה, וְאֲתַגְבֵּר בְּתוֹקְפָא דִיִּמִּינָא, דְהִנּוּה מְרֵאוּבֵן, וְכֵן כְּתִיב בְּדוּד, (תְּהֵלִים קי) נָאִם יֵי לְאֲדָנִי שֶׁב לִיִּמִּינִי. בְּגִין דְשִׁמְאַלָא אֲתִּכְלִיל בִּיִּמִינָא, וְאֲתַתְּקַף בְּחֵילִיָּה, הֵדָא הוּא דְכְּתִיב, (תְּהֵלִים קיח) יָמִין יֵי עוֹשֶׂה חֵיל וְגו'. יִהְיֶה וְרֵאוּבֵן תְּרִין דְרוּעִין הוּוּ.

סְדֵר שְׁנֵי רֵאוּבֵן, שֶׁהוּא לְצַד דְרוּם, וְדְרוּם הוּא יָמִין. אֶת כָּל כַּח הַיָּמִין נְטִיל יִהְיֶה, מְשׁוּם [שְׁנַעֲשֵׁתָה] שֶׁהַעֲבָרָה הַמַּלְכוּת מְרֵאוּבֵן, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר פְּחוּז כְּפִיִּים אֶל תּוֹתַר, וְנְטִיל אוֹתָהּ יִהְיֶה, וְהַתְגַּבֵּר בְּתִקְוָה הַיָּמִין שֶׁהִיָּה מְרֵאוּבֵן, וְכֵן כְּתוּב בְּדוּד, (תְּהֵלִים קיא) נָאִם ה' לְאֲדָנִי שֶׁב לִיִּמִּינִי, מְשׁוּם

שְׁשֹׁמַאֵל נְכַלְלֵת בְּיָמִין וּמִתְחַזֵּק בְּכַחוֹ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (שם קיח) יָמִין ה' עֲשֵׂה
חֵיל וְגוֹי. יְהוּדָה וְרֵאוּבֵן הָיוּ שְׁתֵּי זְרוּעוֹת.

סִדְרָא תְּלִיתָא, אֶפְרַיִם, דְּאִיהוּ יִרְכָּא יְמִינָא, וְנִטְלָא קָמִי שְׁמַאֵלָא תְּדִיר,
וְדָן (דא) דְּאִיהוּ יִרְכָּא שְׁמַאֵלָא, נְטִיל לְבַתְרֵייתָא, וְעַל דָּא הוּא הַמְּאַסֵּף לְכָל
הַמְּחֻנּוֹת לְצַבָּאוֹתָם, וְאִזִּיל לְבַתְרֵייתָא.

סִדְר שְׁלִישֵׁי אֶפְרַיִם, שֶׁהוּא יָרֵךְ יָמִין, וְנוֹסֵעַ לְפָנֵי הַשְּׁמַאֵל תָּמִיד. וְדָן
יְהוּדָה, שֶׁהוּא יָרֵךְ שְׁמַאֵל, נוֹסֵעַ בְּסוּף, וְעַל כֵּן הוּא הַמְּאַסֵּף לְכָל הַמְּחֻנּוֹת
לְצַבָּאוֹתָם וְהוֹלֵךְ בְּסוּף.

יְהוּדָה נְטִיל חֵילָא בְּתָרִין דְּרוּעִין, בְּגִין דְּרֵאוּבֵן דְּאִיהוּ יְמִינָא, (ס"א אתעביר)
אֲתֵאָבִיד מִנִּיהַ בְּכִירוּתָא כְּהוֹנָתָא וּמְלָכוּתָא, וְעַל דָּא כְּתִיב בִּיהוּדָה, (דברים
ג) יָדִיו רַב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה.

יְהוּדָה נוֹטֵל כַּח בְּשְׁתֵּי זְרוּעוֹת, מְשׁוּם שְׁרֵאוּבֵן, שֶׁהוּא יָמִין, [העברה]
אֲבָדָה מִמֶּנּוּ הַבְּכוֹרָה, הַכְּהֵנָה וְהַמְּלָכוּת, וְעַל זֶה כְּתוּב בִּיהוּדָה (דברים
ג) יָדִיו רַב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב, (מלכים א י) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כֶּסֶף שֵׁן גָּדוֹל. כְּרִסְיָא
דְּשְׁלֹמֹה, עֶבֶד לִיהַ כְּגוֹוֹנָא דְּלַעִילָא, וְכָל דִּיּוֹקְנִין (דהכא) דְּלַעִילָא עֶבֶד הָכָא.
וְעַל דָּא כְּתִיב, (דברי הימים א כט) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כֶּסֶף ה' לְמֶלֶךְ, מֶלֶךְ מְלָחָה
סְתִימָא הוּא. וְכֵן (מלכים א ב) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה יָשֵׁב עַל כֶּסֶף דָּוִד אָבִיו וַתִּכּוֹן מְלָכוּתוֹ
מְאֹד, דְּקִימָא סִיְהָרָא בְּאִשְׁלָמוֹתָא.

בֵּא רְאָה, כְּתוּב (מלכים א י) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כֶּסֶף שֵׁן גָּדוֹל. הַכֶּסֶף שֶׁל
שְׁלֹמֹה עָשָׂה אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁלֹמְעֵלָה, וְכָל הַדִּיּוֹקְנָאוֹת [של כאן] שְׁלֹמְעֵלָה
עָשָׂה כֵּן. וְעַל זֶה כְּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כֶּסֶף ה' לְמֶלֶךְ, מֶלֶךְ דְּבַר סְתוּם
הוּא. וְכֵן (מלכים א ב) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה יָשֵׁב עַל כֶּסֶף דָּוִד אָבִיו וַתִּכּוֹן מְלָכוֹתוֹ מְאֹד,
שְׁעֻמְדָה הַלְּבָנָה בְּשִׁלְמוֹת.

[דף רמג ע"ב](#)

דן יָדִין עֲמוֹ בְּקִדְמִיתָא, וּלְבַתֵּר שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל כְּאַחַד, כְּיַחֲוִדוֹ שֶׁל עוֹלָם (דף רמג ע"ב) כְּמָה דְהוּה בְּשִׁמְשׁוֹן, דְּאִיהוּ יַחֲדָאֵי עֲבִיד דִּינָא בְּעֵלְמָא, וְדָאִין וְקִטִּיל כְּחַדָּא, וְלֹא אֶצְטְרִיךְ סַמָּךְ. דְּן יָדִין עֲמוֹ. רַבִּי יֶצְחָק אָמַר, דְּן, הֵינְנו חוּזָא, כְּמִין עַל אוֹרְחִין וְשְׁבִילִין. וְאִי תִימָא דְעַל שְׁמִשׁוֹן בְּלַחֲוִדוֹי הוּא. אוּף הֲכִי נְמִי לְעִילָא, דָּא הוּא נֶפֶשׁ אַחְרָא (ס"א נחש זוטא) מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחְנוֹת, וְכַמִּין לְאוֹרְחִין וְשְׁבִילִין. לְבַתֵּר, חִילִין וּמְשִׁירִין מְהֵקָא נְפָקִי, אֵינְוֹן דְּכַמָּאן לְבַנֵּי נְשָׂא, עַל חוּבִין, דְּרָאמִין לְהוּ לְאַחוּרָא בְּתֵר כְּתַפְיִיהוּ. אָמַר רַבִּי חֵיָא, נַחֲשׁ הַקְדַּמוֹנִי לְעִילָא, עַד דְּלֹא יִתְבַּסֵּס בְּחַמְרָא דְּחִידוֹ.

דן יָדִין עֲמוֹ - בְּהִתְחַלָּה, וְאַחַר כֵּן שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל כְּאַחַד, כְּיַחֲוִדוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשִׁמְשׁוֹן, שֶׁהוּא יַחֲדָאֵי עֲשָׂה דִין בְּעוֹלָם, וְדָן וְהָרַג כְּאַחַד, וְלֹא הֶצְטְרִיךְ סַמָּךְ. דְּן יָדִין עֲמוֹ. רַבִּי יֶצְחָק אָמַר, דְּן, הֵינְנו נַחֲשׁ, אוֹרְבַּ עַל דְּרָכִים וְשְׁבִילִים. וְאִם תֵּאמַר עַל שְׁמִשׁוֹן לְבַדּוֹ הוּא, אָף כֵּן גַּם לְמַעְלָה, זֶהוּ נֶפֶשׁ אַחְרָת [נחש קטן] מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחְנוֹת, וְאוֹרְבַּ בְּדְרָכִים וּבְשְׁבִילִים. אַחַר כֵּן מְכָאן יוֹצְאִים חִלּוֹת וּמַחְנוֹת, אוֹתָם שְׂאוֹרְבִים לְאַנְשִׁים עַל חֲטָאִים, שְׂזוֹרְקִים אוֹתָם לְאַחוּר אַחְרֵי כְּתַפְיִיהֶם. אָמַר רַבִּי חֵיָא, נַחֲשׁ הַקְדַּמוֹנִי לְמַעְלָה, עַד שֶׁלֹּא יִתְבַּסֵּס בִּיָּין שֶׁל שְׂמֻחָה.

נַחֲשׁ עָלֵי דְרָךְ. תָּא חֲזִי, כְּמָה דְאִית דְּרָךְ לְעִילָא, הֲכִי נְמִי אִית דְּרָךְ לְתַתָּא, וּמְתַפְרָשָׂא יַמָּא, לְכַמָּה אוֹרְחִין בְּכָל סֵטֵר. וְאִית אוֹרְחָא חַד, דְּאִתִּי וְאַסְגִּי יַמָּא, וְרַבִּי נוֹנִין בִּישׁוּן לְזַנְיָהוּ, כְּמָה דְאַפִּיקוּ מִיָּין לְתַתָּא נוֹנִין טְבִין, (שמות טו) נוֹנִין בִּישׁוּן, נוֹנִי עוֹרְדֵּעֲנָא, כְּגוֹנָא דָּא, נוֹנִין בִּישׁוּן לְזַנְיָהוּ.

נַחֲשׁ עָלֵי דְרָךְ. בֵּא רְאָה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ דְּרָךְ לְמַעְלָה, כֵּן גַּם יֵשׁ דְּרָךְ לְמַטָּה, וְהֵים נִפְרָד לְכַמָּה דְרָכִים בְּכָל צַד. וְיֵשׁ דְרָךְ אַחַת שְׂבָאָה וּמְגַדִּילָה אֶת הַיָּם, וּמְגַדֵּל דְגָיִם רְעִים לְמִינֵיהֶם. כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיאוּ מִיָּם לְמַטָּה, דְגָיִם טוֹבִים, דְגָיִם רְעִים, דְגֵי צְפָרְדַּע, כְּמוֹ זֶה דְגָיִם רְעִים לְמִינֵיהֶם.

וְכַד מְשַׁתְּמָשִׁי מְאַרְחָא דִּימָא, אֶתְחַזוֹן רַכְבִּין עַל סוּסֵייהוּ. וְאַלְמָלָא דְהָאֵי חוּזָא, דְאִיהוּ כְּנִישׁ לְכָל מְשִׁירִין, כְּמִין לְסוּף אַרְחִין, וּבַדֵּר לוֹן לְאַחוּרָא, הוּוּ מְטַשְׁטְשֵׁי עֲלֵמָא. מְסַטְרָא דְהֵנִי נְפָקִין חֲרָשִׁין לְעֵלְמָא. תָּא חֲזִי, בְּבַלְעֵם כְּתִיב, (במדבר כד) וְלֹא הִלֵּךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לְקִרְאֵת נַחֲשִׁים, בְּגִין דְּאֵינְוֹן קִיַּמִּין לְלַחֲשָׂא בְּחֲרָשֵׁי עֲלֵמָא.

וְכַשְׂמִשְׁתְּמָטִים מְדְרָךְ הַיָּם, נְרָאִים רוֹכְבִים עַל סוּסֵיהֶם. וְאַלְמָלָא הַנַּחֲשׁ הַזֶּה, שֶׁהוּא כּוֹנֵס אֶת כָּל הַמַּחְנוֹת, אוֹרְבַּ בְּסוּף הַדְּרָכִים וּמְפָזֵר

אותם לאחור, היו מחריבים את העולם. מצד של אלה יוצאים מכשפים לעולם. בא ראה, בבלעם כתוב, (במדבר כד) ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים, משום שהם עומדים ללחש בכשפי העולם.

חמי מה כתיב, יהי דן נחש עלי דרך. מאי עלי דרך. אלא נחש, מאן דאשתדל אבתריה, אכחיש פמליא דלעילא, ומאי איהו, ההוא דרך עלאה דנפק מלעילא. כמא דאת אמר, (ישעיה מג) הנותן בים דרך וגו'. נחש, מאן דאשתדל אבתריה, כאילו אזיל על ההוא דרך עלאה לאכחשא ליה, בגין דמההוא דרך, אתזנו עלמין עלאי.

ראה מה כתוב? יהי דן נחש עלי דרך. מה זה עלי דרך? אלא נחש, מי שמשתדל אחריו, מכחיש פמליה של מעלה, ומיהו? אותה דרך עליונה שיוצאת מלמעלה, כמו שנאמר (ישעיה מג) הנותן בים דרך וגו'. נחש, מי שמשתדל אחריו, כאילו הולך על אותה דרך עליונה להכחישו, משום שמאותה דרך נזונים העולמות העליונים.

ואי תימא, דן, אמאי איהו בדרגא דא, אלא כדכתיב, (בראשית ג) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים. הכי נמי הנושך עקבי סוס וגו', בגין לנטרא ליה לכל משירין. אמר רבי אלעזר, תקווא דכורסייא איהו. תא חזי, כרסייא דשלמה מלכא, חד חווא מרפרף בקטורי שרביטא לעילא מאריותא.

ואם תאמר, דן למה הוא בדרגה הזו? אלא ככתוב (בראשית ג) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים. כך גם הנושך עקבי סוס וגו', כדי לשמור אותו לכל המחנות. אמר רבי אלעזר, תקוון הכסא הוא. בא ראה, פסא של שלמה המלך, נחש אחד מנענע בקשרי השרביט שלמעלה מהאריות.

כתיב, (שופטים יג) ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן וגו'. תא חזי, שמשון נזיר עולם הוה, ופריש עלמא איהו, ואתגבר ביה חילא תקיפא, והוא הוה חווא בהאי עלמא, לקבל עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות, דהא אחסנת חולקא דברכתא דדן אבוהי ירית, דכתיב, יהי דן נחש עלי דרך וגו'.

כתוב (שופטים ג) ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן וגו'. בא ראה, שמשון הוה נזיר עולם, ופריש מן העולם הוא, והתגבר בו כח חזק, והוא הוה

נחש בעולם הזה כנגד עמים עובדי עבודת פוכבים ומזלות, שהרי
ירשת חלק ברפת דן אביו ירש, שפתיב יהי דן נחש עלי דרד וגוי.

אמר רבי חייא, נחש ידיעא, שפיפון מאי ניהו. אמר ליה, רזא דתקונא
דחרשין, דנחש איהו שפיפון, הכי נמי ההוא רשע דבלעם, בכללא הוה ידע.
תא חזי כתיב, (במדבר כג) וילד שפי, לזמנין בהאי, ולזמנין בהאי.

אמר רבי חייא, נחש ידוע, שפיפון מהו? אמר לו, סוד התקון של
מכשפים שנחש הוא שפיפון, כך גם אותו בלעם הרשע, בכלל היה יודע.
בא ראה, כתיב (במדבר כג) וילד שפי, לפעמים בזה ולפעמים בזה.

ואי תימא דן, לאו דרגיה בהאי. הכי הוא ודאי. אלא אתמנא על דרגא דא
(להחוא), למחוי סטרא בתרייתא, ושבתא איהו דיליה, ממנן דמלכא בהאי,
וממנא על האי, ויקרא איהו לכל אינון ממנין. ופרסייא דמלכא, בכל
אינון ממנן אתתקון, בכל הני ממנן תחותיהו מתפרשן אורחין ודרגין, הו
לטב, הו לביש, וכלהו אתאחדון בהני תקוני דפרסייא. ובגיני כך דן לסטר
צפון, בנוקבא דתהומא רבא. דסטר צפון כמה חבילי טריקין אזדמנו
תמן, וכלהו טפסירא דקסטרא לאבאשא עלמא.

ואם תאמר, דן אין דרגתו בזה - כך זה ודאי, אלא התמנה על דרגה
זו [לאותו] להיות צד אחרון, ושבת הוא שלו, ממננים של המלך בזה,
וממנה על זה, וכבוד הוא לכל אותם הממננים. וכסא המלך נתקן בכל
אותם הממננים, בכל אותם הממננים שתחתייהם נפרדות דרכים
ודרגות, הו לטוב והו לרע, וכלם נאחזים בתקוני הפסא הללו. ולכן
דן לצד צפון, בנוקב תהום רבה. שבצד צפון כמה קבוצות מחבילים
הזדמנו לשם, וכלם שרים ממננים להרע את העולם.

בגיני כך צלי יעקב ואמר, לישועתך קויתי ה'. בכל שבטים לא קאמר
לישועתך אלא בהאי. בגין דחמא ליה תוקפא תקיפא דחויא, מרחשא
דינא לאתגברא.

לכן התפלל יעקב ואמר לישועתך קויתי ה', בכל השבטים לא אמר
לישועתך אלא בזה, משום שראה לו תקוף חזק של הנחש, מרחש דין
לה תגבר.

רבי יוסי ורבי חזקיה הוו אֲזִילי לְמַחְמֵי לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן בְּקַפּוּטְקִיא, אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, הָאִי דְאִמְרִינָן לְעוֹלָם יְסֻדְרָא בְּרַ נֶשׁ שְׁבַחָא דְמַרְיָה, וּלְבַתְרָא יְצִילֵי צְלוּתֵיהָ, הָאִי מֵאֵן דְלַבִּיָּה טְרִיד, וּבְעֵי לְצַלְאָה צְלוּתֵיהָ, וְאִיהוּ בְעַקּוֹ, וְלֹא יְכִיל לְסַדְרָא שְׁבַחָא דְמַרְיָה כְּדָקָא יָאוּת, מֵאִי הוּא.

רבי יוסי ורבי חזקיה היו הולכים לראות את רבי שמעון בקפוטקיא. אמר רבי חזקיה זה שאמרנו לעולם יסדר אדם שבחו של רבונו ואחר כך יתפלל תפלתו. מי שלבו טרוד ורוצה להתפלל תפלתו, והוא בצרה, ולא יכול לסדר את שבח רבונו כראוי, מה הוא?

דף רמד ע"א

אמר ליה, אף על גב דלא יכיל לכוּנָא לבא ורעותא, סדורא ושבחה דמריה אמאי גרע, אלא יסדר שבחיה דמאריה, אף על גב (דף רמד ע"א) דלא יכיל לכוּנָא, ויצלי צלותיה. הָדָא הוּא דְכְתִיב, (תהלים יז) תִּפְלָה לְדָוִד שְׁמֵעָה ה' צֶדֶק הַקְּשִׁיבָה רִנָּתִי, שְׁמֵעָה ה' צֶדֶק בְּקִדְמִיתָא, בְּגִין דְאִיהוּ סְדוּרָא דְשְׁבַחָא דְמַרְיָה. וּלְבַתְרָא הַקְּשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תִּפְלָתִי. מֵאֵן דִּיכִיל לְסַדְרָא שְׁבַחָא דְמַרְיָה, וְלֹא עֵבִיד, עֲלִיָּה כְּתִיב, (ישעיה ס) גַּם כִּי תִרְבוּ תִּפְלָה אִינְנִי שׁוֹמֵעַ יְדִיכֶם וְגוֹ'.

אמר לו, אף על גב שלא יכול לכוּן לבו ורצונו, סדור ושבח של רבונו למה שיגרע? אלא יסדר את שבח רבונו אף על גב שלא יכול לכוּן, ויתפלל תפלתו. זהו שכתוב תפלה לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי. שמעה ה' צדק - בתחלה, משום שהוא סדור של שבח רבונו. ואחר כך הקשיבה רנתי האזינה תפלתי. מי שיכול לסדר שבח רבונו ולא עושה, עליו כתוב (ישעיה א) גַּם כִּי תִרְבוּ תִּפְלָה אִינְנִי שְׁמַע יְדִיכֶם וְגוֹ'.

כְּתִיב, (שמות כט) אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים. תִּפְלוֹת כְּנָגֵד תִּמְיָדִין תִּקְנוּם. תָּא חֲזִי, בְּאִתְעָרוּתָא דְלִתְתָא, אִתְעָר הַכִּי נָמִי לְעִילָא. וּבְאִתְעָרוּתָא דְלְעִילָא, הַכִּי נָמִי לְעִילָא מִנִּיהּ, עַד דְמָטִי אִתְעָרוּתָא לְאַתְרָא דְבְּעִנָא בּוּצִינָא לְאִדְלָקָא וְאִדְלִיק. וּבְאִתְעָרוּתָא דְתִנְנָא דְלִתְתָא, אִדְלִיק בּוּצִינָא לְעִילָא, וְכֵד הָאִי אִדְלִיק (בּוּצִינָא), כְּלָהוּ בּוּצִינָא אַחֲרָנִין דְלִקִּין, וּמִתְבָּרְכָאן מִנִּיהּ כְּלָהוּ עֲלֵמִין. אִשְׁתַּכַּח דְאִתְעָרוּתָא דְקִרְבָּנָא תִּקְוָנָא דְעֲלָמָא, וּבְרַכָּאן דְעֲלָמִין כְּלָהוּ.

כְּתוּב (שמות כט) אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים. תִּפְלוֹת כְּנֶגֶד תִּמְיִדוֹן תִּקְנוּם. בֹּא רְאֵה, בְּהִתְעוֹרְרוֹת שְׁלֹמֹה מִתְעוֹרֵר גַּם לְמַעַל, וּבְהִתְעוֹרְרוֹת שְׁלֹמֹה גַּם כֶּף לְמַעַל מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁמְגִיעָה הִתְעוֹרְרוֹת לְמָקוֹם שְׁצָרִיף הַיָּר לְהַדְלִק וּנְדָלֶק, וּבְהִתְעוֹרְרוֹת הָעֵשׂוֹן שְׁלֹמֹה נְדָלֶק נֵר לְמַעַל, וּכְשֶׁזֶה נְדָלֶק [מְנוֹרוֹת], כָּל הַמְּנוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹת דּוֹלְקוֹת, וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנּוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת. נִמְצָא שֶׁהִתְעוֹרְרוֹת הַקָּרְבָּן תִּקּוּן הָעוֹלָם וְהַבְּרָכוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת.

הָא כִּי צַד, שְׂאֵרֵי תִנָּא לְסַלְקָא, אֵינוֹן דִּיוֹקְנִין קְדִישִׁין דְּמִמֶּנּוּ עַל עֲלָמָא אֲתֵהֵנוּן (ס"א אֲתֵתְקִינוּ) לְאֲתַעְרָא, וּמִתְעָרִין לְדִרְגִין בְּכִסּוּפָא דְלַעִילָא, כְּמָא דְאֵתְ אָמַר, (תהלים קד) הַכְּפִירִים שׁוֹאֲגִים לְטָרֶף וְגו'. אֵלֵין אֲתַעְרִין לְדִרְגִין עֲלָאִין דְּעֲלִיָּהוּ, עַד דְּמִטֵּי אֲתַעְרוּתָא, עַד דְּבַעֵי מְלָכָא לְאֲתַחְבְּרָא בְּמִטְרוֹנִיתָא.

הֲרֵי כִּי צַד? מִתְחִיל הָעֵשׂוֹן לְעֵלוֹת, אוֹתָם דִּיוֹקְנָאוֹת קְדוּשִׁים שְׁמִמְנִים עַל הָעוֹלָם נְהַיִם [נִתְקַנִּים] לְהִתְעוֹרֵר, וּמִתְעוֹרְרִים אֶת הַדְּרָגוֹת בְּתַשׁוּקָה עֲלִיוֹנָה, כְּמוֹ שְׁנֵאֵמַר (תהלים קד) הַכְּפִירִים שׁוֹאֲגִים לְטָרֶף וְגו'. אֵלֵה מִתְעוֹרְרִים לְדִרְגוֹת עֲלִיוֹנוֹת שְׁמַעֲלִיהוּן עַד שֶׁהִתְעוֹרְרוֹת מְגִיעָה, עַד שְׂרוּצָה הַמְּלֶדֶת לְהִתְגַּבֵּר בְּגִבְיָהּ.

וּבְכִסּוּפָא דְלִתְתָא, נְבַעִין מִיִּין תִּתְתָּאִין, לְקַבְּלָא מִיִּין עֲלָאִין, דְּהָא לָא נְבַעִין מִיִּין עֲלָאִין, אֵלָא בְּאֲתַעְרוּתָא דְכִסּוּפָא דְלִתְתָּא, וּכְדִין תִּיאֻבְתָּא אֲתַדְבֵּק, וְנְבַעִין מִיִּין תִּתְתָּאִין לְקַבְּלָא מִיִּין עֲלָאִין, וְעֲלָמִין מִתְבָּרְכָאן, וּבּוֹצִינִין כְּלָחוּ דְלִיקוּ, וְעֲלָאִין וְתִתְתָּאִין מִשְׁתַּכְּחִי בְּבִרְכָאן.

וּבְתַשׁוּקָה שְׁלֹמֹה נּוֹבְעִים מִיִּם תַּחְתּוֹנִים כְּנֶגֶד מִיִּם עֲלִיוֹנִים, שְׁהֲרֵי לֹא נּוֹבְעִים מִיִּם עֲלִיוֹנִים אֵלָא בְּהִתְעוֹרְרוֹת שֶׁל תַּשׁוּקָה שְׁלֹמֹה, וְאִזּוּ הִתְשׁוּקָה נְדָבְקָת, וְנוֹבְעִים מִיִּם תַּחְתּוֹנִים כְּנֶגֶד מִיִּם עֲלִיוֹנִים, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְכָל הַמְּנוֹרוֹת דּוֹלְקוֹת, וְעֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים נִמְצָאִים בְּבִרְכּוֹת.

תָּא חֲזִי, כְּהֵנִי וְלִינְאִי. מִתְעָרֵי לְאֲתַחְבְּרָא שְׁמָאֵלָא בִּימִינָא. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, כֹּלָא הֵכִי הוּא וְדָאִי, אָבֵל הֵכִי שְׁמַעְנָא, כְּהֵנִי וְלִינְאִי, דָּא אֲתַעְרָא שְׁמָאֵלָא, וְדָא אֲתַעְרָא יְמִינָא, בְּגִין דְּאֲתַחְבְּרוּתָא דְדְכוּרָא לְגַבִּי נּוֹקְבָא, לָאוּ אִיהוּ אֵלָא בְּשְׁמָאֵלָא וְיְמִינָא. כְּמָא דְאֵתְ אָמַר, (שיר השירים ב) שְׁמָאֵלוּ תַחַת

לְרֹאשֵׁי וַיְמִינוּ תַחֲבֻקְנִי. וַיְכַדִּין אֶתְחַבֵּר דָּכַר בְּנוֹקְבָא, וְתִיאֻבְתָּא אֲשֶׁת־כַּח, וְעֵלְמִין מִתְבָּרְכִין, וְעֵלְאֵי וְתַתְּאֵי בְּחִידוֹ.

בֹּא רְאֵה, כְּהֵנִים וּלְוִיִּם מִתְעוֹרְרִים לְחַבֵּר שְׂמַאל בְּיָמִין. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, הַכֹּל כְּדָּהּ הוּא וְדָאֵי, אֲבָל כְּדָּהּ שְׂמַעְתִּי, כְּהֵנִים וּלְוִיִּם, זֶה מְעוֹרֵר שְׂמַאל, וְזֶה מְעוֹרֵר יָמִין, מְשׁוּם שֶׁהִתְחַבְּרוּת זָכַר אֶל הַנְּקִבָּה אֵינוֹ אֶלָּא בְּשְׂמַאל וְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁירָב) שְׂמַאלוֹ תַּחַת לְרֹאשֵׁי וַיְמִינוּ תַחֲבֻקְנִי. וְאִזּוֹ מִתְחַבֵּר הַזָּכָר בְּנְקִבָּה, וְתִשׁוּקָה נִמְצְאָת, וְהַעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְעֵלְוִינִים וְתַחֲתוֹנִים בְּשִׂמְחָה.

וְעַל דָּא, כְּהֵנִי וְלְוִיָּאֵי, מִתְעַרְי מְלָה לְתַתְּא, לְאַתְעָרָא פְּסוּפָא וְחַבִּיבוּתָא לְעֵילָא, דְּכֹלָא תַלְיָא בִּימִינָא וּשְׂמַאלָא. אֲשֶׁת־כַּח דְּקַרְבְּנָא יְסוּדָא דְעֵלְמָא, תַּקוּנָא דְעֵלְמָא, חִידוֹ דְעֵלְאִין וְתַתְּאִין. אָמַר רַבִּי יוֹסִי וְדָאֵי שְׂפִיר קָא אֲמַרְתָּ, וְהֵכִי הוּא, וְהֵכִי שְׂמַעְנָא מְלָה, וְאַנְשִׁינָא לָהּ, וְאַנָּא שְׂמַעְנָא הָא, וְכֹלָא בְּחַד סִלְקָא.

וְלָכֵן כְּהֵנִים וּלְוִיִּם מְעוֹרְרִים דְּבַר לְמַטָּה, לְעוֹרֵר תִּשׁוּקָה וְחַבִּיבוּת לְמַעְלָה, שֶׁהַכֹּל תַּלְוֵי בְּיָמִין וּבְשְׂמַאל. נִמְצָא שֶׁהַקְּרָבֵן יְסוּד הָעוֹלָם, תַּקוּן שֶׁל הָעוֹלָם, שְׂמַחָה שֶׁל עֵלְוִינִים וְתַחֲתוֹנִים. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְדָאֵי יָפָה אֲמַרְתָּ, וְכָדָּהּ הוּא, וְכָדָּהּ שְׂמַעְתִּי הַדְּבַר וְשִׂכְחִיתִי אוֹתוֹ, וְאַנִּי שְׂמַעְתִּי זֶה, וְהַכֹּל בְּאַחַד עוֹלָה.

הַשְּׂתָא צְלוּתָא בְּאַתֵּר דְּקַרְבְּנָא, וּבְעֵי בַר נֶשׁ לְסַדְרָא שְׁבַחָא דְּמַרְיָה כְּדָקָא יְאוּת, וְאֵי לֹא יְסַדֵּר, לָאוּ צְלוּתִיה צְלוּתָא. תָּא חֲזִי, סְדוּרָא שְׁלִים דְּשְׁבַחָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מֵאֵן דִּידַע לִיחַדָּא שְׂמָא קַדִּישָׁא כְּדָקָא יְאוּת, דְּבַהֲאֵי מִתְעַרְוּ עֵלְאִין וְתַתְּאִין, וְנִגְדִי בְּרַכָּאוֹ לְכֹלְהוּ עֵלְמִין.

עֲכָשׁוּ תַּפְלָה בְּמִקוּם קַרְבָּן, וְצָרִיךְ אָדָם לְסַדֵּר שְׁבַח רְבוּנוֹ כְּרָאוּי, וְאִם לֹא יְסַדֵּר, אֵין תַּפְלָתוֹ תַּפְלָה. בֹּא רְאֵה, סְדוּר שְׁלִים שֶׁל שְׁבַחוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - מִי שִׂידַע לִיחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרָאוּי, שְׁבִיזָה מִתְעוֹרְרוֹת וְנִשְׁפָּעוֹת בְּרַכּוֹת לְכֹל הָעוֹלָמוֹת.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, לָא אֲשַׁרִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּגִלוּתָא בִּינֵי עַמְמִינָא, אֶלָּא בְּגִין דִּיתְבָּרְכוּן שְׁאָר עַמִּין בְּגִינְהוֹן, דְּהָא אֵינוֹן נִגְדִין בְּרַכָּאוֹ מְלַעִילָא לְתַתְּא כָּל יוֹמָא.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, לֹא הִשְׁרָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל בְּגָלוֹת בֵּין
הָעַמִּים אֲלָא כְּדִי שְׂיִתְבָּרְכוּ שְׁאָר הָעַמִּים בְּגָלְלָם, שְׁהֲרִי הֵם מִשְׁפִּיעִים
בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּכָל יוֹם.

אָזְלוּ, עַד דְּהוּוּ אָזְלִי, חָמוּ חַד חוּיָא דְהוּוּ קַמְסַחַר (וּאֶסְטֵר) בְּאַרְחָא. סְטוּ
מִאַרְחָא. אֲתָא בַר נָשׁ אֲחָרָא לְגַבְיֵיהוּ, קָטִיל לִיה חוּיָא. אֲהַדְרוּ רִישֵׁייהוּ,
וְחָמוּ לִיה, לְהֵהוּא בַר נָשׁ דְּמִית. אָמְרוּ, וְדַאי הֵהוּא נָחֵשׁ, שְׁלִיחוּתָא דְמָרְיָה
קָא עֲבִיד. בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דִּשְׂזַבִּינָנָא.

הֲלָכוּ, עַד שְׁהִיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ נָחֵשׁ אֶחָד שֶׁהָיָה מְסֻתוֹבֵב [וּמְצַדֵּד] בְּדַרְךְ,
וְסְטוּ מִן הַדַּרְךְ. בָּא אֲלֵיהֶם אִישׁ אֶחָד. הֲרַג אוֹתוֹ הַנָּחֵשׁ. הִתְזַירוּ
רִאשֵׁיהֶם וְרָאוּ אֶת אוֹתוֹ אִישׁ שְׂמֵת. אָמְרוּ, וְדַאי אוֹתוֹ נָחֵשׁ עָשָׂה אֶת
שְׁלִיחוֹת רַבּוֹנוּ. בְּרוּךְ הַרְחֵמֵן שֶׁהֲצִילָנוּ.

דף רמד ע"ב

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, יְהִי דָן נָחֵשׁ עָלַי דַּרְךְ. אֵימַתִּי הָוָה דָן נָחֵשׁ, בְּיוֹמוֹי
דִּירְבַּעַם, דְּכַתִּיב, (מַלְכִים א יב) וְאֵת הָאֶחָד נָתַן בְּדָן אֲמַאי אֲתִייהִיב תַּמָּן עָלַי
דַּרְךְ. עַל הֵהוּא אַרְח, דִּיתְמַנַּע (הֵהוּא דַרְךְ דְּסַלְקִין) דְּלֹא יִסְלְקוֹן לִירוּשָׁלַם (וּלֹא
יִסְלְקוֹן תַּמָּן). וְדַא דָן, הָוָה לוֹן נָחֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל עָלַי דַּרְךְ, עָלַי דַּרְךְ וְדַאי, כְּמַא
דְּאֵת אָמַר, (מַלְכִים א יב) וַיִּנְעַץ הַמֶּלֶךְ וְגוֹי. שְׁפִיפּוֹן עָלַי אַרְח. דְּעַקִּיץ לוֹן
לְיִשְׂרָאֵל. וְכֹלָא לֹא הָוָה אֲלָא עָלַי דַּרְךְ, וְעָלַי אוֹרְחָא, לְאֲתַמְנַעַא מִיִּשְׂרָאֵל
דְּלֹא יִסְלְקוֹן לִירוּשָׁלַם, לְמִיחַג חַגִּייהוּ, וְלְקַרְבָּא קַרְבָּנִיו וְעֵלוֹו, לְמַפְלַח
תַּמָּן. (דף רמד ע"ב)

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, יְהִי דָן נָחֵשׁ עָלַי דַּרְךְ, מְתִי הָיָה דָן נָחֵשׁ? בְּיָמַי
יְרַבַּעַם, שְׁפַתוֹב (מַלְכִים א יב) וְאֵת הָאֶחָד נָתַן בְּדָן. לְמָה נָתַן שָׁם עָלַי דַּרְךְ,
עַל אוֹתוֹ הַדַּרְךְ? כְּדִי לְמַנַּע [אוֹתוֹ דַרְךְ שְׁעוּלִים] שְׁלֹא יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַם [וּלֹא יַעֲלוּ
שׁ]. וְזֶה דָן הָיָה לְהֵם נָחֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל עָלַי דַּרְךְ, עָלַי דַּרְךְ וְדַאי, כְּמוֹ
שְׁנַאֲמַר וַיִּנְעַץ הַמֶּלֶךְ וְגוֹי. שְׁפִיפּוֹן עָלַי אַרְח, שְׁעַקֵץ אֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַכֹּל לֹא
הָיָה אֲלָא עָלַי דַּרְךְ וְעָלַי אַרְח, לְמַנַּע מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹא יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַם
לְחַג חַגִּיהֶם וְלְהַקְרִיב קַרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת וְלַעֲבֹד שָׁם.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְמָטוּ בְּרַכָּאן לִידָא דְמֹשֶׁה, לְבָרְכָא לְכֻלְהוּ שְׁבֻטִים, חָמָא
לְדוֹן דְּהוּה קְטִיר בְּחוּנָא, אֶהְדֵּר קְטִיר לִיה בְּאַרְיָא. הֵדָא הוּא דְכְּתִיב, (דְּבָרִים
לג) וּלְדוֹן אָמַר דּוֹן גּוֹר אַרְיָה יִזְנַק מִן הַבֶּשֶׂן. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין (דְּאִיהוּ) דִּיהֵא
שִׁירוּתָא וְסוּפָא דְדִ' דְגָלִין קְטִיר בִּיהוּדָה דְאִיהוּ מְלָכָא, כְּמָא דְאֵתְ אָמַר,
גּוֹר אַרְיָה יְהוּדָה, וְהוּא שִׁירוּתָא דְדְגָלִין. וְסוּפָא דְדְגָלִין דּוֹ, דְכְּתִיב דּוֹ גּוֹר
אַרְיָה וְגוֹ', לְמַהּוֹי שִׁירוּתָא וְסוּפָא קְטִיר בְּחַד אֶתְר:

בֵּא רְאֵה, בְּשַׁעֲה שְׁהִגִּיעוּ הַבְּרָכוֹת לִיד מֹשֶׁה לְבָרַךְ אֶת כָּל הַשְּׁבֻטִים,
רְאֵה אֶת דּוֹן שְׁהִיָּה קְשׁוֹר בְּנַחֲשׁ, חֲזֵר וְקִשֵּׁר אוֹתוֹ בְּאַרְיָה, זֶהוּ שְׁכַתּוּב
(דְּבָרִים לג) וּלְדוֹן אָמַר דּוֹן גּוֹר אַרְיָה יִזְנַק מִן הַבֶּשֶׂן. מָה הַטַּעַם? כְּדִי [שְׁהוּא]
שְׁהִיָּה רֵאשִׁית וְסוּף, שֶׁל אַרְבַּעַת הַדְּגָלִים קְשׁוֹר בִּיהוּדָה, שְׁהוּא מְלָךְ,
כְּמוֹ שְׁנֵאמַר גּוֹר אַרְיָה יְהוּדָה, וְהוּא רֵאשִׁית הַדְּגָלִים, וְסוּף הַדְּגָלִים
הוּא דּוֹן, שְׁכַתּוּב דּוֹן גּוֹר אַרְיָה וְגוֹ', לְהִיּוֹת רֵאשִׁית וְסוּף קְשׁוֹרִים
בְּמָקוֹם אֶחָד.

לִישׁוּעָתְךָ קוּיָתִי ה', רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר, (כְּדַכְתִּיב) כְּמָא דְאֵתְ אָמַר, (שׁוּפְטִים יג)
וְהוּא יַחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. אָמַר (סִיָּא רַבִּי אַחַא), וְכִי אֲמַאי
קוּיָתִי וְהָא סְלִיק הוּה יַעֲקֹב מֵעֵלְמָא בְּהַהוּא זְמַנָּא מִכְּפָה שְׁנִין. אֲמַאי אָמַר
דְּאִיהוּ מְחַכָּה לְהַהוּא יְשׁוּעָה. (סִיָּא אֵלָא וְדֵאִי) אָמַר לִיה וְדֵאִי רְזָא דְמִלְּךָ,
כְּדַכְתִּיב, (שְׁמוֹת יז) וְהָיָה כִּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבְר יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סָתָם.
אוּף הָכָא וְהוּא יַחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סָתָם. בְּגִינֵי כֵּן אָמַר,
לִישׁוּעָתְךָ קוּיָתִי ה'.

לִישׁוּעָתְךָ קוּיָתִי ה'. רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שׁוּפְטִים יג) וְהוּא יַחַל
לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. אָמַר [רַבִּי אַחַא], וְכִי לָמָּה קוּיָתִי, וְהָרִי
הַסְּתַלֵּק יַעֲקֹב מִן הָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן מְלַפְּנֵי שְׁנִים? לָמָּה אָמַר שְׁהוּא
מְחַכָּה לְאוֹתָהּ הַיְשׁוּעָה? [אֵלָא וְדֵאִין] אָמַר לוֹ, וְדֵאִי סוּד הַדְּבָר כְּכַתּוּב
(שְׁמוֹת יז) וְהָיָה כִּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבְר יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סָתָם. אָף
כְּאֵן וְהוּא יַחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל - יִשְׂרָאֵל סָתָם. לְכֹן אָמַר לִישׁוּעָתְךָ
קוּיָתִי ה'.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא. וְדֵאִי הָכִי הוּא, וְשִׁפִּיר. זַכָּאָה חוּלְקָהוֹן דְּצַדִּיקֵינָא, דְּיַדְעֵי
לְאַשְׁתְּדָּלָא בְּאוּרֵינָא, לְמַזְכֵּי בְּהַ לְחִינִין דְּלַעִילָא. כְּמָא דְאֵתְ אָמַר, (דְּבָרִים ל)
כִּי הוּא חֲזִיָּד וְאַרְךָ יָמָיִד לְשִׁבְתָּ עַל הָאֲדָמָה וְגוֹ'.

אמר רבי חייא, ודאי כף הוא, ויפה. אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים להשתדל בתורה כדי לזכות בה בחיים שלמעלה, כמו שנגאמר (דברים ט) כי הוא חייף וארף ימיו לשבת על האדמה וגו'.

גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב. רבי ייסא אמר, מגד אשתמע, דהא חילין יפקון לאגחא קרבא, משמע דכתיב גד, בכל אתר גימ"ל (רלי"ד ע"ב) דל"ת, חילין ומשרין נפקי מנייהו. דהא גימ"ל יחיב, ודל"ת לקיט. ומחכא (נ"א משכא) כמה חילין וכמה משרין תליין בהו.

גד גדוד יגודנו והוא יגד עקב. רבי ייסא אמר, מגד נשמע שהרי חילות יצאו לערף קרב, משמע שפתוב גד. בכל מקום גימ"ל דל"ת, חילות ומחנות יוצאים מהם, שהרי גימ"ל נותן ודל"ת לוקח, ומכאן (ומושכת) כמה חילות וכמה מחנות תלויים בהם.

תא חזי, ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן, לא פסקין מימיו לעלמין, והוא אשלים למספני, ועל דא קיימי כמה חילין וכמה משרין, ואתזנו מהכא. ועל דא גד, דא אפיק ויהיב, ודא לקיט ונקיט, ואתזן ביתא וכל אנשי ביתא.

בא ראה, אותו נהר ששופע ויוצא מעדן, לא פוסקים מימיו לעולמים, והוא משלים לעננים, ולכן עומדים כמה חילות וכמה מחנות ונזונים מכאן. ועל זה גד, זה מוציא ונותן, וזה לוקט ולוקח, ונזונים הבית וכל אנשי הבית.

אמר רבי יצחק, אלמלא דהוי גד מבני שפחות, שעתא קיימא ליה לאשלמא יתיר מפלא. הדא הוא דכתיב, (בראשית ט) בא גד קרי, וכתיב בגד חסר אל"ף, דהא שעתא קיימא בשלימו, ואסתלק מניה. הדא הוא דכתיב, (איוב ו) אחי בגדו כמו נחל, בגין דההוא נהר דנגיד, אסתלק בההיא שעתא, וכתיב בגד חסר אל"ף, ועל דא, לא זכה בארעא קדישא ואסתלק מינה.

אמר רבי יצחק, אלמלא שהיה גד מבני השפחות, השעה עמדה לו להשלים יותר מהכל. זהו שפתוב (בראשית ט) בא גד, קרי, וכתיב בגד חסר אל"ף, שהרי השעה עומדת בשלמות, והסתלקה ממנו. זהו שפתוב (איוב ו) אחי בגדו כמו נחל, משום שאותו נהר ששופע הסתלק

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְכַתּוּב בְּגַד חֶסֶד אֱלֹהִים, וְלָכֵן לֹא זָכָה בְּאַרְצָה הַקְּדוּשָׁה
וְהִסְתַּלַּק מִמֶּנָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִנֵּיִן לְרֵאוּבוֹן דְּהוּהָ כְּהַאי גִּוּוֹנָא, כְּדַכְתִּיב, פָּחוּז כַּמִּים אֶל
תּוֹתֵר דְּאַסְתַּלְקוּ מִיֵּין וְלֹא נִגִּידוּ, וְהָא אֲתַמָּר בְּמָה אַפְגִּים. וְתַרְוִייהוּ לֹא
זָכוּ בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא, וְחִילִין וּמִשִּׁירֵין אֲפִיקוּ לְאַחְסָנָא לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל אַרְעָא.
תָּא חֲזִי, מַה דְּאַתְפַּגִּים בְּגַד, אֲשֶׁתִּלִּים בְּאַשֶׁר, הִדָּא הוּא דַּכְתִּיב, מְאַשֶׁר
שְׂמִנָּה לְחַמוּ וְהוּא יִתְּן מְעַדְנֵי מְלָךְ. הַשְּׂתָא אֲשֶׁלִּים גִּימִיִּל לְדַלִּית.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִנֵּיִן לְרֵאוּבוֹן שְׁהִיָּה כְּזָה? כְּפַתּוּב פָּחוּז כַּמִּים אֶל
תּוֹתֵר, שְׁהִסְתַּלְקוּ הַמִּים וְלֹא שְׁפָעוּ, וְהָרִי נִתְבָּאָר בְּמָה פָּגַם, וּשְׁנִיָּהּ
לֹא זָכוּ בְּאַרְצָה הַקְּדוּשָׁה, וְחִילוֹת וּמַחְנוֹת לְהַנְחִיל לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ.
בֵּא רְאֵה, מַה שְׁנִפְגַּם בְּגַד, הַשְּׂתַלֵּם בְּאַשֶׁר. זֶהוּ שְׂכַתּוּב מְאַשֶׁר שְׂמִנָּה
לְחַמוּ וְהוּא יִתְּן מְעַדְנֵי מְלָךְ. עַכְשָׁו הַשְּׂלִים גִּימִיִּל לְדַלִּית.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא אֲשֶׁתַּמִּיטוּ בְּמַעְרַתָּא דְלוּד, דְּעָאלוּ קָמִי תַּוּקְפָּא
דְּשִׁמְשָׁא, דְּהוּוּ אֶזְלִי בְּאַרְחָא. אָמַר רַבִּי אַבָּא נִסְחַר הָאִי מַעְרַתָּא בְּמִלִּי
דְּאוּרִייתָא. פִּתַּח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שְׁמוֹת קִיִּיד ע״א) (שִׁיר הַשִּׁירִים ח) שִׁימְנִי
כְּחוֹתֶם עַל לִבָּךְ כְּחוֹתֶם עַל זְרוּעֶךָ וְגוֹ', רְשָׁפִיָּה רְשָׁפִי אֵשׁ שְׁלֵהֲבֵת יָהּ, הָאִי
קָרָא אֲתַעֲרָנָא בֵּיהּ. אֲבַל לִילֵיא חַד הוּהָ כַּד הוּוִינָא קָאִים קָמִי אַבָּא,
וְשִׁמְעָנָא מִנִּיהּ מְלָה, דְּלִית שְׁלִימוּ וְרַעוּתָא וְכַסּוּפָא דְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל בְּקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא, אֶלָּא (ס״ח ע״ב) בְּנִשְׁמַתְהוֹן דְּצַדִּיקֵי. דְּאִינוּן מִתְעָרִי נְבִיעוּ דְמִיָּא
תַּתַּי, לְקַבְּלֵי עֲלָאִי. וּבַהֲהִיא שְׁעַתָּא שְׁלִימוּ דְרַעוּתָא וְכַסּוּפָא בְּדַבִּיקוּ חַדָּא
לְמַעַבְד פִּירִין.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא נִשְׁמְטוּ בְּמַעְרַת לוד, שְׁנִכְנְסוּ מִפְּנֵי תַּקּוֹף הַשֶּׁמֶשׁ,
שְׁהִיוּ הוֹלְכִים בְּדַרְךָ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נִסּוּבְב אֶת הַמַּעְרָה הַזֶּה בְּדַבְרֵי
תּוֹרָה. פִּתַּח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, שִׁימְנִי כְּחוֹתֶם עַל לִבָּךְ כְּחוֹתֶם עַל זְרוּעֶךָ
וְגוֹ', רְשָׁפִיָּה רְשָׁפִי אֵשׁ שְׁלֵהֲבֵת יָהּ. בְּפִסּוּק זֶה הִתְעוֹרְרָנוּ, אֲבַל לִילָה
אֶחָד הָיָה, כְּשֶׁהֵיטִי עוֹמֵד לְפָנֵי אַבָּא וְשִׁמְעַתִּי מִמֶּנּוּ דָּבָר, שְׁאִין שְׁלֵמוֹת
וְרָצוֹן וְתַשׁוּקַת כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל בְּקוּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶלָּא בְּנִשְׁמוֹת
הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם מְעוֹרְרִים נְבִיעַת הַמִּים הַתַּחְתּוֹנִים כְּנֶגֶד הַעֲלִיּוֹנִים,
וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁלֵמוֹת הַרְצוֹן וְהַתַּשׁוּקָה בְּדַבְּקוֹת אַחַת לַעֲשׂוֹת פְּרוֹת.

תא חזי, בתר דאתדבקו דא בדא, והיא קבילת רעותא, היא אמרת שימני כחותם על לבך, אמאי כחותם. אלא ארחיה דחותם, כיון דאתדבק באתר חד, אף על גב דאתעדי מיניה, הא אשתאר רשימו בההוא אתר, ולא אעדי מיניה. דכל רשימו, וכל דיוקנא דיליה, ביה אשתאר. כך אמרה פנסת ישראל, הא אתדבקנא בך, אף על גב דאתעדי מינד ואזיל (דף רמה ע"א) בגלותא. שימני כחותם על לבך, בגין דישתאר כל דיוקני בך, כהאי חותם דישתאר כל דיוקניה, בההוא אתר דאתדבק ביה.

בא ראה, אחר שנדבקו זה בזה והיא קבלה רצון, היא אומרת, שימני כחותם על לבך. למה כחותם? אלא דרכו של חותם, כיון שנדבק במקום אחד, אף על גב שזו ממנו, הרי נשאר רשם באותו מקום ולא זו ממנו, שכל הרשם וכל הדמות שלו נשאר בו. כך אמרה פנסת ישראל, הרי נדבקתי בך, אף על גב שזזתי ממך והלכתי לגלות, שימני כחותם על לבך, כדי שישאר כל דמותי בך כחותם הזה שישאר כל דמותו באותו מקום שנדבק בו.

כי עזה כמות אהבה, תקיפא היא, כפרישו דרוחא מן גופא. דתנינו, בשעתא דבר נש מטי לאסתלקא מן עלמא וחמי מה דחמי, רוחא אזלא בכל (ויקרא קכ"ו ע"ב) שייפי דגופא וסליק גלגלוי, כמאן דאזיל בימא בלא שייטין, סליק ונחית ולא מהנניא ליה, אתא ואישתאיל מכל שייפי גופא, ולית (לוי) תקיפו כיומא דפריש רוחא מן גופא. כך תקיפו דרחימו דכנסת ישראל לגבי קודשא בריך הוא, כתקיפו דמותא, בשעתא דבעי רוחא לאתפרשא מן גופא.

כי עזה כמות אהבה, חזקה היא, כפרדת הרוח מהגוף. ששנינו, בשעה שאדם מגיע להסתלק מן העולם ורואה מה שרואה, הרוח הולכת בכל איברי הגוף והגלים עולים, כמי שהולך ביס בלי משוטים, עולה ויורד ולא מועיל לו. בא ונפרד מכל איברי הגוף, ואין [להם] קשי כמו היום שנפרדת הרוח מהגוף. כך חזק האהבה של פנסת ישראל לקדוש-ברוך-הוא כחזק המות בשעה שרוצה הרוח להפרד מהגוף.

קשה כשאול קנאה, כל מאן דרחים, ולא קשיר עמיה קנאה, לאו רחימותיה רחימותא. כיון דקני, הא רחימותא אשתלים. מכאן אוליפנא דבעי בר נש לקנאה לאנתתיה, בגין דיתקשר עמה רחימותא שלים, דהא מגו כך לא יהיב עינוי באינתו אחרא. מהו קשה כשאול. אלא, מה שאול קשיא בעינייהו דחייבין למיחת ביה, כך קנאה קשיא בעינייהו דמאן דרחים וקני, לאתפרשא מרחימותא.

קֶשֶׁה כְּשֶׁאוֹל קִנְיָה, כֹּל מִי שְׂאוֹהֵב וְלֹא קוֹשֵׁר עִמּוֹ קִנְיָה, אֵין אֶהְבֶּתוּ אֶהְבָּה. כִּיּוֹן שְׂקִנְיָה, הִרִי הָאֶהְבָּה הַשְּׁלֵמָה. מִכָּאן לְמִדְנוּ שְׂצָרִיךְ אָדָם לְקַנָּא לְאִשְׁתּוֹ כְּדִי שְׂיִתְקַשֵּׁר עִמָּה אֶהְבָּה שְׁלֵמָה, שְׁהִרִי מִתּוֹךְ כֶּךָ לֹא יִתֵּן עֵינֵינוּ בְּאִשָּׁה אַחֶרֶת. מַה זֶה קֶשֶׁה כְּשֶׁאוֹל? אֵלֶּא מַה שְׂאוֹל קֶשֶׁה בְּעֵינֵי הַרְשָׁעִים לְרֹדֵת אֱלֹיו, כְּךָ קִנְיָה קֶשֶׁה בְּעֵינֵי מִי שְׂאוֹהֵב וּמְקַנָּא לְהַפְרֵד מֵאֶהְבָּה.

דְּבַר אַחַר, קֶשֶׁה כְּשֶׁאוֹל קִנְיָה, מַה שְׂאוֹל, בְּשַׁעֲתָא דְנַחְתִּין לִוּן לְחִיּיבָא בֵּיהּ, מוֹדִיעִין לִוּן חוֹבֵייהוּ עַל מַה נַּחְתִּין לִיהּ, וְקִשְׂיָא לְהוּ. כְּךָ, מֵאן דְּקִנְיָ, הוּא תָּבַע עַל חוֹבֵיהּ, וְחָשִׁיב (נ"א וחשיד) כְּמַה עוֹבְדִין, וְכִדִּין קְשׁוּרָא דְרַחֲמֵימוֹתָא אֶתְקַשֵּׁר בֵּיהּ.

דְּבַר אַחַר קֶשֶׁה כְּשֶׁאוֹל קִנְיָה - מַה שְׂאוֹל, בְּשַׁעֲתָא שְׂמוֹרִידִים אֵלֶיהָ אֶת הַרְשָׁעִים, מוֹדִיעִים לָהֶם חֲטָאֵיהֶם עַל מַה הוֹרִידוּ אוֹתָם, וְקֶשֶׁה לָהֶם, כְּךָ מִי שְׂמְקַנָּא, הוּא תוֹבֵעַ עַל חֲטָאוֹ וּמְחַשֵּׁב [וחושב] כְּמַה מַעֲשִׂים, וְאִזּוּ נִקְשֵׁר בּוֹ קֶשֶׁר הָאֶהְבָּה.

רְשָׁפִיהּ רְשָׁפִי אִשׁ שְׁלֵהְבֵת יְהּ. מֵאן שְׁלֵהְבֵת יְהּ, דָּא שְׁלֵהוּבָא דְאִתּוּקְדָא וְנִפְקָא מְגוֹ שׁוֹפֵר, דְּאִיהוּ אֶתְעַר וְאוּקִיד, וּמֵאן אִיהוּ, שְׂמַאֲלָא. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) שְׂמַאֲלוּ תַחַת לְרֹאשִׁי. דָּא אוּקִיד שְׁלֵהוּבָא דְרַחֲמֵימוֹ דְכְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

רְשָׁפִיהּ רְשָׁפִי אִשׁ שְׁלֵהְבֵת יְהּ, מַה זֶה שְׁלֵהְבֵת יְהּ? זֶה שְׁלֵהְבֵת שְׂבוּעָתָא וְיוֹצֵאת מִתּוֹךְ שׁוֹפֵר שֶׁהוּא מְתַעוֹרֵר וְשׁוֹרֵף, וּמִיְהוּ? הַשְּׂמַאֲלָא. זֶהוּ שְׂכַתוֹב (שִׁיר ב) שְׂמַאֲלוּ תַחַת לְרֹאשִׁי, זֶה שׁוֹרֵף שְׁלֵהְבֵת שֶׁל הָאֶהְבָּה שֶׁל כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וּבְגִינֵי כְּךָ, (שִׁיר הַשִּׁירִים ח) מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֶהְבָּה. דְּהָא כְּדֵי אֶתִי יְמִינָא דְּאִיהוּ מִיָּם, אוּסִיף יְקִידוּ דְרַחֲמֵימוֹתָא, וְלֹא כְּבִי שְׁלֵהוּבָא דְשְׂמַאֲלָא, כְּמֵא דְאֶת אֶמֶר וּמִינּוּ תַחְבֻּקֵנִי, הָאִי אִיהוּ מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֶהְבָּה, וְכֵן כְּלָא כְּהָאִי גְוֹנָא.

וְלָכֵן (שם ח) מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֶהְבָּה. שְׁהִרִי כְּשֶׁבָא הִימִין שֶׁהוּא מִיָּם, מוּסִיף שְׂרַפְתָּ הָאֶהְבָּה, וְלֹא נִכְבְּתָה שְׁלֵהְבֵת

השִׁמָּאל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּמְינוּ תַּחֲבָקְנִי, זֶהוּ מֵיַם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לִכְבוֹת
אֶת הָאֱהָבָה, וְכֵן הַכֹּל פְּגִוּוֹ הַזֶּה.

עַד דְּהוּוּ יִתְבִּי, שָׁמְעוּ קְלִיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּהָוָה אֶתִּי בְּאוֹרְחָא, הוּא וְרַבִּי
יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק. קָרִיב לְמַעְרַתָּא, נִפְקוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן, מְפוֹתְלִי דְמַעְרַתָּא חֲמִינָא דְשִׁכְיִנְתָּא הֲכָא. יִתְבוּ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן
בְּמַאי עֲסַקִיתוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּרַחֲמֵימֵינָא דְכְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל לְגַבִּי קוּדְשָׁא
בְּרִידָא הוּא, וְרַבִּי אֶלְעָזָר פְּרִישׁ הָאִי קָרָא בְּכְנֻסַת יִשְׂרָאֵל, שְׁיִמְנִי כַחוּתֵם עַל
לְבָדָא וְגוֹי. אָמַר לִיָּה, אֶלְעָזָר בְּרַחֲמֵימוּ עֲלָאָה וְקִשְׁרֵי דְחַבִּיבוּתָא אֶסְתַּכְּלַתְּ.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, שָׁמְעוּ אֶת קוֹלוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁהָיָה בָּא בְּדַרְדָּרָא, הוּא
וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק. הִתְקַרְב לְמַעְרָה, יֵצְאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא.
אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מְכַתְּלִי הַמַּעְרָה רְאִיתִי שֶׁשְׁכִינָה כָּאן. יֵשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן, בְּמָה עֲסַקְתֶּם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּאַהֲבַת כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל לְקֻדְוֶשׁ-
בְּרִידָא-הוּא, וְרַבִּי אֶלְעָזָר פִּרַשׁ פְּסוּק זֶה בְּכְנֻסַת יִשְׂרָאֵל, שְׁיִמְנִי כַחוּתֵם
עַל לְבָדָא וְגוֹי. אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, בְּאַהֲבָה עֲלִיוֹנָה וְקִשֶׁר הַחַבִּיבוּת
הִסְתַּכְּלַתְּ.

אֲשַׁתִּיק רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁעֵתָא. אָמַר, בְּכֹל אֲתֵר בְּעֵינָא שְׁתִּיקוּ, בַּר שְׁתִּיקוּ
דְּאוֹרֵייתָא. גִּינְזָא חֲדָא אִית לִי גִנְזָא, וְלֹא בְּעֵינָא דִּיתְאַבִּיד מְנַיִכוּ, וְהִיא
מְלָה עֲלָאָה, וְאַשְׁכַּחְנָא לָהּ בְּסַפְרָא דְרַב הַמְּנוּנָא סָבָא.

שְׁתַּק רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁעָה. אָמַר, בְּכֹל מְקוֹם צְרִידָא שְׁתִּיקָה, חוּץ מִשְׁתִּיקָה
שֶׁל הַתּוֹרָה. גִּנְזָה אַחַת יֵשׁ לִי גִנְזָה, וְאֵינִי רוֹצֵה שְׁתַּאבֵּד מִכֶּסֶם, וְהִיא
דְּבַר עֲלִיוֹן, וּמִצָּאתִי אוֹתוֹ בְּסַפְרֵי שֶׁל רַב הַמְּנוּנָא הַזֶּקֶן.

תָּא חַזִּי, בְּכֹל אֲתֵר דְּכוּרָא רְדִיף בְּתֵר נוּקְבָא, וְאַתְעַר לְגַבִּה רַחֲמֵימֵינָא,
וְהָכָא אֲשַׁכַּחְנָא, דְּהִיא אֲתַעְרַת רַחֲמֵימֵינָא וְרֻדְפָּה אֲבַתְרִיָּה, וְאוֹרְחִיָּה
דְּעֲלָמָא, דְּלִית שְׁבָחָא דְנוּקְבָא, לְמַרְדָּף בְּתֵרִיָּה דְּדְכוּרָא. אֶלָּא, מְלָה סְתִימָא
הִיא, וּמְלָה עֲלָאָה דְּבִי גִנְזֵיָּא דְּמִלְכָא.

בֹּא רְאֵה, בְּכֹל מְקוֹם הַזְכָּר רוּדְף אַחַר הַנְּקֵבָה וּמַעוֹרֵר אֵלֶיהָ אֱהָבָה,
וְכֵן מִצָּאנוּ שֶׁהִיא מַעוֹרֵרֶת אֱהָבָה וְרוּדְפַת אַחֲרָיו, וְדַרְדָּרָא הַעוֹלָם שָׁאִין
שׁוֹבֵחַ הַנְּקֵבָה לְרַדְף אַחֲרֵי הַזְכָּר, אֶלָּא דְּבַר נִסְתָּר הוּא, וְדְבַר עֲלִיוֹן
מִבֵּית גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ.

תָּא חֲזִי, תִּלְתַּת נִשְׁמָתִין אִינוּן, וְאִינוּן סְלָקִין בְּדַרְגִין עֲלָאִין יְדִיעֹן, וְעַל דְּאִינוּן תִּלְתָּא אַרְבַּע אִינוּן. חַד נִשְׁמָתָא עֲלָאָה דְלֹא אֲתִפֵּס, וְלֹא אֲתַעַר בֵּיהּ גְזֵבְרָא (ס"א גזעא) דְקִרְטִיטָאָה עֲלָאָה, כָּל שְׂכֹן תִּתְּאָה. וְהֵאִי נִשְׁמָתָא לְכָל נִשְׁמָתִין. וְהוּא סְתִים, וְלֹא אֲתַגְלִיא לְעֲלָמִין, וְלֹא אֲתִיידֵע, וְכִלְהוּ בֵּיהּ תִּלְיִין.

בֹּא רְאָה, שְׁלֵשׁ נִשְׁמוֹת הֵן, וְהֵן עוֹלוֹת בְּדַרְגוֹת עֲלִיוֹנוֹת יְדוּעוֹת, וְעַל שְׁהוּן שְׁלֵשׁ - הֵן אַרְבַּע. אַחַת נִשְׁמָה עֲלִיוֹנָה שְׁלֵא נִתְּפֶסֶת וְלֹא מִתְּעוֹרֵר בָּהּ הַגְזֵבֵר [הגזע] שֶׁל הָאוֹצָר הָעֲלִיּוֹן, כָּל שְׂכֹן הַתְּחִתּוֹן. וְזוֹ נִשְׁמָה לְכָל הַנִּשְׁמוֹת, וְהִיא נִסְתָּרֶת וְלֹא נִגְלִית לְעוֹלָמִים וְלֹא נוֹדַעַת, וְכִלְסָה בָּהּ תִּלְוִיּוֹת.

וְהֵאִי אֲתַעֲטֹף בְּעֵטוֹפָא דְזִהְרָא דְכִרְמָלָא, (נ"א דבדולחא) בְּגוֹ זִהְרִיתָא וְנִטְיָף טַפִּין טַפִּין מְרַגְלָאן וְאֲתַקְשְׁרוּ כְּלֵהוּ כְּחַד, כְּקִשְׁרִין דְשִׁיפִי דְגוֹפָא חַד. וְהוּא אֲעִיל בְּגוֹוִיָּהּ, וְאֲחִזִּי בָּהּ עֲבִידְתִּיהּ. הוּא וְאִינוּן חַד הוּא, וְלִית בָּהּ פְּרִישׁוֹ. הֵאִי נִשְׁמָתָא עֲלָאָה טְמִירוּ דְכִלְא.

וְזוֹ מִתְּעֻסְפֶּת בְּעֵטוֹף שֶׁל זֶהַר הַכֶּרְמֶל [של הבדולח] בְּתוֹךְ הַזֶּהַר, וְנוֹטֵף טַפּוֹת טַפּוֹת מְרַגְלִיּוֹת, וְנִקְשְׁרִים כְּלָם כְּאֶחָד, כְּמוֹ הַקְשְׁרִים שֶׁל אֵיבְרֵי גוֹף אֶחָד, וְהוּא נִכְנָס לְתוֹכָם וּמְרַאָה בָּהֶם מַעֲשָׂיו. הוּא וְהֵם אֶחָד הֵם, וְאִין בָּהֶם הַפְּרָדָה. זֶה נִשְׁמָה עֲלִיוֹנָה טְמִירָה שֶׁל הַכֹּל.

דף רמה ע"ב

נִשְׁמָתָא אַחְרָא, נוֹקְבָא דְמִטְמָרָא בְּגוֹ חִילְתָּהּ, וְהִיא נִשְׁמָתָא לָהּ, וּמִנִּיָּהּ אֲחִידָא (דף רמה ע"ב) גוֹפָא, לְאַחְזָאָה בָּהּ עֲבִידְתָּא לְכָל עֲלָמָא. כְּגוֹפָא דְאִיהוּ מְאֵנָא לְנִשְׁמָתָא, לְמַעַבַּד בֵּיהּ עֲבִידְתָּא. וְאֵלִין כְּגוֹוִנָא דְאִינוּן קִשְׁרִין טְמִירִין דְלַעֲלִיא.

נִשְׁמָה אַחְרֵת נִקְבָּה נִסְתָּרֶת בְּתוֹךְ חִילוֹתֶיהָ, וְהִיא נִשְׁמָה לָהֶם, וּמֵהֶם אַחוּזֵי הַגּוֹף לְהִרְאוֹת בָּהֶם מַעֲשֵׂיהָ לְכָל הָעוֹלָם, כְּמוֹ גוֹף שֶׁהוּא כְּלִי לְנִשְׁמָה לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַעֲשָׂה, וְאַלְהָה כְּמוֹ אוֹתָם הַקְשְׁרִים הַטְּמִירִים שֶׁלְמַעַלָּה.

נשמתא אחרא, היא נשמתהון דצדיקיא לתתא. נשמתהון דצדיקיא אתין מאינון נשמתין עלאין, מנשמתא דנוקבא, ומנשמתא דדכורא. ובגין כך, נשמתין דצדיקיא עלאין, על כל אינון חילין ומשרין דלעילא.

נשמה אחרת היא נשמת הצדיקים למטה. נשמות הצדיקים באות מאותן נשמות עליונות, מנשמת הנקבה ומנשמת הזכר, ולכן נשמות הצדיקים הן עליונות על כל אותם החילות והמחנות שלמעלה.

ואי תימא, הא עלאין אינון מתרין סטרין, אמאי נחתין להאי עלמא, ואמאי אסתלקו מניה. למלכא דאתייליד ליה בר, שדר ליה לחד כפר, למרבה ליה ולגדל ליה עד דיתרבי (ליה), ויולפון ליה ארחי דהיכלא דמלכא. שמע מלכא דהא בריה רב ואתרבי. מה עבד ברחימו דבריה, משדר לה למטרוניתא אמיה בגיניה, ואעיל להיכליה, וחדי עמיה כל יומא.

ואם תאמר, הרי הם עליונים משני צדדים, למה ירדו לעולם הזה ולמה הסתלקו ממנו? למלך שגדל לו בן, שלח אותו לכפר אחר לגדלו, ולגדל אותו עד שיגדל [לו], וילמדו אותו דרכי היכל המלך. שמע המלך שהרי בנו גדל והתגדל, מה עשה באהבת בנו? שולח לו את הגבירה אמו בשבילו, ומכניסו להיכלו, ושמח עמו כל היום.

כך קודשא בריך הוא, אוליד בר במטרוניתא, ומאי איהו, נשמתא עלאה קדישא, שדר ליה לכפר, להאי עלמא, דיתרבי ביה, ויולפון ליה ארחי דהיכלא דמלכא. כיון דידע מלכא דהא בריה אתרבי בהאי כפר, ועידן הוא למייתי ליה להיכליה. מה עבד ברחימו דבריה, משדר למטרוניתא בגיניה ואעיל ליה להיכליה. נשמתא לא סלקא מהאי עלמא, עד דאתת מטרוניתא בגיניה, ואעילת לה בהיכלא דמלכא, ויתיבת תמן לעלמין.

כך הקדוש ברוך הוא הוליד בן מהגבירה, ומיהו? זו נשמה עליונה קדושה. שלח אותה לכפר, לעולם הזה, שתתגדל בו וילמדו אותה דרכי היכל המלך. כיון שידע המלך שהרי בנו גדל בכפר הזה וזמן הגיע להביאו להיכלו, מה עשה באהבת בנו? שולח את הגבירה בשבילו ומכניס אותו להיכלו. הנשמה לא עולה מן העולם הזה עד שבאה הגבירה בשבילה, ומכניסה אותה להיכל המלך, ויושבת שם לעולמים.

ועם כל דא, אורחא דעלמא, דאינון בני כפר בכאן על פרישו דבריה דמלכא מנייהו. חד פקח הוה תמן, אמר לון, על מה אתון בכאן, וכי לאו ברית דמלכא איהו, ולא אתחזי למידר יתיר ביניכו, אלא בהיכלא דאבוי. כן משה, דהוה פקח, חמא בני כפר דהוה בכאן. על דא אמר, (דברים יד) בניס אתם ליי אלהיכם לא תתגודדו.

ועם כל זה, דרך העולם שאותם בני הכפר בוכים על פרדת בן המלך מהם. פקח אחד היה שם, אמר להם, על מה אתם בוכים, וכי לא בן המלך הוא, ולא נראה יותר לדור ביניכם אלא בהיכל של אביו? כן משה, שהיה פקח, ראה בני כפר שהיו בוכים, ועל זה אמר (דברים יד) בניס אתם להי אלהיכם לא תתגודדו.

תא חזי, אילו הווי ידעין כלהו צדיקיא האי, הווי חדאן ההוא יומא דמטי לון לאסתלקא מהאי עלמא. וכי לאו יקרא עלאה הוא, דמטרוניתא אתת בגינייהו, ולאובלא לון להיכלא למלכא, למחדי בהו מלכא כל יומא, דהא קודשא בריך הוא לא אשתעשע אלא בנשמתהון דצדיקיא.

בא ראה, אלו היו יודעים את זה כל הצדיקים, היו שמחים אותו יום שמגיע להם להסתלק מן העולם, וכי לא כבוד עליון הוא שהגבירה באה בשבילם, ולהוביל אותם להיכל המלך שישמח בהם המלך כל יום? שהרי הקדוש ברוך הוא לא משתעשע אלא בנשמות הצדיקים.

תא חזי, אתערוותא דרחימו דכנסת ישראל, לגבי קודשא בריך הוא, נשמתהון דצדיקיא לתתא מתערין לה. בגין דאינון אתין מסטרא דמלכא, מסטרא דדכורא, ואתערוותא דא מטי לנוקבא מסטרא דדכורא, ואתער רחימותא. אשתפח דדכורא אתער חביבו ורחימותא לנוקבא, וכדין נוקבא אתקשרת ברחימותא, לגבי דכורא.

בא ראה, התעוררות האהבה של כנסת ישראל לקדוש-ברוך-הוא, נשמות הצדיקים למטה מעוררים אותה, משום שהם באים מצד המלך, מצד הזכר, והתעוררות זו מגיעה לנקבה מצד של הזכר, ומתעוררת אהבה. נמצא שזכר מעורר חביבות ואהבה לנקבה, ואז הנקבה נקשרת באהבה לזכר.

כהאי גוונא, תיאובתא דנוקבא למשדי מיין תתאין לקבל מיין עלאין, לאו איהו אלא בנשמתהון דצדיקיא. זכאין אינון צדיקיא בהאי עלמא,

וּבְעֵלְמָא דְאֵתִי, דְעֲלִייהוּ קִימִין עֲלָאין וְתַתָּאין. וְעַל דָּא (מְשַׁלִּי ח) וְצַדִּיק יִסוּד
עוֹלָם כְּתִיב, סָתָם.

כְּמוֹ זֶה תִּשׁוּקַת הַנִּקְבָּה לְשַׁפְּדָּ מִיָּם תַּחְתּוֹנִים כְּנֶגֶד מַיִם עֲלִיוֹנִים אֵינָה
אֶלָּא בְּנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. אֲשֶׁרִי הַצַּדִּיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא,
שְׁעֲלֵיהֶם קִימִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְעַל זֶה (מְשַׁלִּי ח) וְצַדִּיק יִסוּד עוֹלָם,
כְּתוּב סָתָם.

וְרָזָא דְכֻלָּא, צַדִּיק, אִיהוּ יִסוּדָא דְלַעִילָא, וְאִיהוּ יִסוּדָא לְתַתָּא, וּכְנֻסַת
יִשְׂרָאֵל אֶתְפְּלִילַת מְצַדִּיק, מְלַעִילָא וּמַתָּא. (קְנִי'ג ע"ב) צַדִּיק מְהַאי סְטָרָא,
וְצַדִּיק מְהַאי סְטָרָא, גְּרַתִּין לָהּ. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (תַּהֲלִים לו) צַדִּיקִים יִרְשׁוּ
אָרֶץ. יִרְשׁוּ אָרֶץ וְדַאי.

יִסוּד הַכֹּל - צַדִּיק, הוּא יִסוּד שְׁלַמְעֵלָה, וְהוּא יִסוּד לְמַטָּה, וּכְנֻסַת
יִשְׂרָאֵל נְכַלְלַת מְצַדִּיק מְלַמְעֵלָה וּמְמַטָּה. צַדִּיק מְצַד זֶה וְצַדִּיק מְצַד
זֶה יוֹרְשִׁים אוֹתָהּ. זֶהוּ שְׁכַתּוּב (תַּהֲלִים לו) צַדִּיקִים יִרְשׁוּ אָרֶץ, יִרְשׁוּ
אָרֶץ וְדַאי.

תָּא חֲזִי, צַדִּיק אַחְסִין לָהּ לְהַאי אָרֶץ, וְאַרִיק עֲלָהּ בְּרַכָּאן בְּכָל יוֹמָא, וְיַהֲיִב
לָהּ תַּפְּנוּקִין וְעֵדוּנִין, בְּגִידוֹ עֲלָהּ דְנֶגֶד עֲלָהּ, וְהָא (רַל"ה ע"ב) אוֹקִימָנָא
מְלָה.

בֵּא רָאָה, צַדִּיק יוֹרֵשׁ אָרֶץ זוֹ וּמוֹרִיק עֲלֵיהָ בְּרַכּוֹת בְּכָל יוֹם, וְנוֹתֵן לָהּ
תַּפְּנוּקִים וְעֵדוּנִים בְּשַׁפְּעַ עֲלִיוֹן שְׁשׁוּפַע עֲלֵיהָ, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ אֶת הַדְּבָר.

דף רמו ע"א

וְרָזָא דְכְּתִיב (בְּרַאשִׁית מו) מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה לְחֻמוֹ וְהוּא יִתֵּן מְעַדְנֵי מְלָךְ. וְעַם כָּל
דָּא, מְלָה אַחְרָא, כְּמָה דְכְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ו) רָאוּהָ בְּנוֹת וַיֹּאשְׁרוּהָ, וְעַל דָּא
אַמְרָה לָאָה, (בְּרַאשִׁית לו) בְּאֲשֶׁרִי כִּי אֲשָׁרוּנִי בְּנוֹת וְכֻלָּא שְׁפִיר. וְתָא חֲזִי
מְעֵלְמָא דְאֵתִי, אֶתְמַשִּׁיךְ וְנֶגֶד לְהַאי צַדִּיק, לְמִיָּהב תַּפְּנוּקִין וְעֵדוּנִין לְהַאי
אָרֶץ, דְּאִיהוּ לְחָם עוֹנִי, וְאַתְעֵבִיד לְחָם פְּנֵג, הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה
לְחֻמוֹ וְהוּא יִתֵּן מְעַדְנֵי מְלָךְ וְדַאי, וְהָא (ע"ז ע"ב) אוֹקִימָנָא. (דף רמו ע"א)

וְסוּד הַכְּתוּב - (בראשית מט) מֵאֲשֶׁר שְׁמְנֵה לַחֲמוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדָנֵי מֶלֶךְ.
וְעַם כָּל זֶה דָּבַר אַחֵר, שְׁכַתוּב (שיר ה) רְאוּהָ בָנוֹת וַיֵּאֲשְׁרוּהָ, וְעַל זֶה
אֲמָרָה לָאָה, (בראשית ל) בְּאֲשָׁרֵי כִי אֲשָׁרוּנִי בָנוֹת, וְהַכֵּל יָפָה. וּבֹא רְאֵה,
מִן הָעוֹלָם הֵבֵא נִמְשָׁךְ וְשׁוֹפֵעַ לְצַדִּיק הַזֶּה לְתַת תַּפְנוּקִים וְעֲדוּנִים
לְאָרֶץ הַזֹּאת, שֶׁהִיא לֶחֶם עֲנִי, וְנַעֲשֶׂה לֶחֶם מְעַנֵּג. זֶהוּ שְׁכַתוּב מֵאֲשֶׁר
שְׁמְנֵה לַחֲמוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדָנֵי מֶלֶךְ, וְדַאי, וְהָרִי בְּאֲרָנוּ.

תָּא חֲזִי, מֵאֲשֶׁר שְׁמְנֵה לַחֲמוֹ. דָּא הוּא אַתְר דְּכֻלָּא מֵאֲשָׁרִין לִיה. וּמֵאִי
אִיהוּ, עֲלֵמָא דְאַתִּי. דְּעֵלְאֵי וְתַתְּאֵי מֵאֲשָׁרִין לִיה, וּמְכַסְפִּין לִיה. שְׁמְנֵה
לַחֲמוֹ, מֵאֵן, עַד כָּאֵן לֹא פְרִישׁ מֵאֵן הוּא אַתְר. אֶלְא, אִית לֶחֶם, וְאִית לֶחֶם,
כְּמָה דְאִית אֵילְנָא, וְאִית אֵילְנָא. אִית אֵילְנָא דְחִינִי, וְאִית אֵילְנָא דְתַלְיִיא
בֵּיה מוֹתָא. אִית לֶחֶם דְאֶקְרִי לֶחֶם עוֹנִי, וְאִית לֶחֶם דְאֶקְרִי לֶחֶם פְּנֵג. וּמֵאֵן
אִיהוּ (לחם). דָּא ו', וְדָא הוּא לַחֲמִי'ו, לַחֲמִי'ס ו'. וְעַל דָּא כְּתִיב, (שמות טז) הִנְנִי
מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, מִן הַשָּׁמַיִם וְדַאי.

בֹּא רְאֵה, מֵאֲשֶׁר שְׁמְנֵה לַחֲמוֹ, זֶהוּ מְקוֹם שֶׁהַכֵּל מֵאֲשָׁרִים אוֹתוֹ,
וּמִיְהוּ? הָעוֹלָם הֵבֵא, שֶׁהֶעֱלִינוּ וְהַתְּחַתּוּנִים מֵאֲשָׁרִים אוֹתוֹ
וּמִשְׁתּוֹקֵקִים אֵלָיו. שְׁמְנֵה לַחֲמוֹ, מִי? עַד כָּאֵן לֹא פְרִישׁ מִי הוּא הַמְּקוֹם.
אֶלְא, יֵשׁ לֶחֶם וְיֵשׁ לֶחֶם, כְּמוֹ שֵׁישׁ אֵילָן וְיֵשׁ אֵילָן. יֵשׁ עֵץ הַחַיִּים, וְיֵשׁ
עֵץ שְׁתַּלּוּי בּוֹ הַמּוֹת. יֵשׁ לֶחֶם שֶׁנִּקְרָא לֶחֶם עֲנִי, וְיֵשׁ לֶחֶם שֶׁנִּקְרָא לֶחֶם
מְעַנֵּג. וּמִיְהוּ [לחם]? זֶה ו', וְזֶה הוּא לַחֲמִי'ו, לַחֲמִי'ס ו', וְעַל זֶה כְּתוּב (שמות
טז) הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, מִן הַשָּׁמַיִם וְדַאי.

וְעַל דָּא, מֵאֲשֶׁר שְׁמְנֵה לַחֲמוֹ, לֶחֶם ו', דְּהָא מִיְנִיָּה אַתְּנֵן הָאֵי אֵילְנָא, וְהוּא
מְעַטְרָא לִיה, כְּדַכְּתִיב, (שיר השירים ג) בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אִמּוֹ. וְכֵד אִיהוּ
נְקִיט, וְדַאי הוּא יִתֵּן מֵעֲדָנֵי מֶלֶךְ. וּמֵאֵן מֶלֶךְ. דָּא כְּנֻסָת יִשְׂרָאֵל, דְּהָא מְנִיָּה
אַתְּנֵנָת, וְהוּא יְהִיב לָהּ עַל יְדָא דְצַדִּיק, דְּרָגָא קְדִישָׁא אֶת קַיִמָא. וּמִהֲכָא
לְשָׂאָר דְרָגִין דְלַתְתָּא, וְכִלְהוּ כְּגוּוֹנָא דְלַעִילָא.

וְעַל זֶה, מֵאֲשֶׁר שְׁמְנֵה לַחֲמוֹ, לֶחֶם ו', שֶׁהָרִי מְמַנּוּ נִזּוֹן הָעֵץ הַזֶּה, וְהוּא
מְעַטְר אוֹתוֹ, כְּכַתוּב (שיר ג) בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אִמּוֹ. וְכִשְׁהוּא לוֹקַח,
וְדַאי הוּא יִתֵּן מֵעֲדָנֵי מֶלֶךְ. וּמִי הַמֶּלֶךְ? זֶה כְּנֻסָת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָרִי מְמַנּוּ
נִזּוֹנִית, וְהוּא נוֹתֵן לָהּ עַל יְדֵי הַצַּדִּיק דְרָגָה קְדוּשָׁה אוֹת הַבְּרִית, וּמִכָּאֵן
לְשָׂאָר הַדְּרָגוֹת שְׁלִמְטָה, וְכֻלָּם כְּמוֹ שְׁלִמְעָלָה.

בְּסִפְרָא דְרַב הַמְנוּנָא סָבָא, אָמַר הָכִי, מֵאֲשֶׁר שְׂמֵנָה לַחֲמוּ, (לעיל מו ע"ב) דָּא
לָחֶם שַׁבָּת, דְּאִיהוּ פִּנְג, עַל חַד תְּרִין. כְּדַכְתִּיב, (שמות טז) לְקַטּוּ לָחֶם מִשְּׁנָה.
מֵאִי לָחֶם מִשְּׁנָה. אֶלָּא, תְּרִי לָחֶם, לָחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, וְלָחֶם מִן הָאָרֶץ. דָּא
הוּא לָחֶם פִּנְג, וְדָא הוּא לָחֶם דְּמִסְכְּנָא, וּבְשַׁבַּת אֶתְכַלִּיל לָחֶם תַּתְּאָה בְּלָחֶם
עֲלָא, וְאֶתְבְּרַדְּ הָאִי בְּגִינֵי הָאִי, וְאִיהוּ לָחֶם מִשְּׁנָה.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הִזְקֵן אָמַר כֵּן: מֵאֲשֶׁר שְׂמֵנָה לַחֲמוֹ - זֶה לָחֶם
שַׁבָּת, שֶׁהוּא מְעַנֵּג, עַל אֶחָד שְׁנַיִם, כְּפִתּוּב לְקַטּוּ לָחֶם מִשְּׁנָה. מַה זֶה
לָחֶם מִשְּׁנָה? אֶלָּא שְׁנֵי לָחֶם, לָחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְלָחֶם מִן הָאָרֶץ. זֶהוּ
לָחֶם עֲנֵג, וְזֶהוּ לָחֶם עֲנִי. וּבְשַׁבַּת נִכְלָל לָחֶם הַתַּחְתּוֹן בְּלָחֶם הָעֲלִיוֹן,
וּמִתְבְּרַדְּ זֶה מִשּׁוּם זֶה, וְהוּא לָחֶם מִשְּׁנָה.

וְתוּ הִנֵּה אָמַר, לָחֶם מִשְּׁנָה דְּשַׁבָּת, נְקִיט מִשַּׁבַּת עֲלָא, דְּאִיהוּ נְגִיד וְאִנְהִיר
לְכֻלָּא, וְאֶתְחַבֵּר לָחֶם בְּלָחֶם, וְאִיהוּ מִשְּׁנָה. וּבְכָל אֶתֶר, רְזָא דְלָחֶם, נוֹקְבָא
הִיא. בְּגִין כֵּן שְׂמֵנָה כְּתִיב וְלֹא שְׂמֹן. וּכְתִיב, (בראשית מט) כִּי אִם הִלָּחֶם אֲשֶׁר
הוּא אוֹכֵל, דָּא אֲנִתְתִּיה.

וְעוֹד הִיא אוֹמֵר, לָחֶם מִשְּׁנָה שֶׁל שַׁבָּת לוֹקַח מִשַּׁבַּת הָעֲלִיוֹנָה שְׁשׁוּפַעַת
וּמֵאִירָה לְכָל, וּמִתְחַבֵּר לָחֶם בְּלָחֶם, וְהוּא מִשְּׁנָה. וּבְכָל מְקוֹם סוּד שֶׁל
לָחֶם נִקְבָּה הִיא, מִשּׁוּם כֵּן שְׂמֵנָה כְּתוּב וְלֹא שְׂמֹן, וְכְתוּב (בראשית לט) כִּי
אִם הִלָּחֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל, זֹו אֲשִׁתּוֹ.

וְאִי תִימָא (שמואל א ט) וְהִלָּחֶם אֶזֶל מִכְּלִינוּ, וְלֹא כְּתִיב אֶזֶלֶת. שְׂאָר מְזוֹנָא
לָחֶם קָרִינָן לִיה, וְאֶשְׁתְּמוּדְעוּן מְלִין, מֵאֵן הוּא שְׂאָר מְזוֹנָא, וּמֵאֵן הוּא לָחֶם
מִמֶּשׁ. לָחֶם דְּלַעֲיָלָא, בְּכָל אֶתֶר דְּכַר, לָחֶם תַּתְּאָה, בְּכָל אֶתֶר נוֹקְבָא וְאֵנָן
אֲשַׁכְּחִינָא דְּזַמְנִין כְּתִיב דְּכַר, וְלְזַמְנִין נוֹקְבָא, וְכֻלָּא חַד מְלָה, הִיא כְּהִיא,
וְשִׁפִּיר כְּלָא.

וְאִם תִּיאַמַר, (שמואל א ט) וְהִלָּחֶם אֶזֶל מִכְּלִינוּ, וְלֹא כְּתוּב אֶזֶלָה? לְשְׂאָר
הַמְזוֹן קוֹרְאִים לָחֶם, וְהַדְּבָרִים יְדוּעִים מַה הוּא שְׂאָר הַמְזוֹן וּמַה הוּא
לָחֶם מִמֶּשׁ. לָחֶם שְׁלִמְעָלָה בְּכָל מְקוֹם זְכַר, לָחֶם תַּחְתּוֹן בְּכָל מְקוֹם
נְקֻבָּה. וְאֵנָן מְצִאנָנוּ שְׁלִפְעָמִים כְּתוּב זְכַר וְלִפְעָמִים נְקֻבָּה, וְהַכֵּל דְּבַר
אֶחָד, זֶהוּ כְּמוֹ זֶה, וְהַכֵּל זָפָה.

תָּא חֲזִי, אֲשֶׁר, רְשִׁים לַעֲיָלָא וְרְשִׁים לַתְּתָא, בְּתַקוּנֵי כְּלָה. וְכֻלְהוּ תְּרִיסַר
שְׁבֻטִין יִמָּא קָאִים עֲלִיָּהוּ, וְאֶתְתַּקֵּן בְּהוּ. הִדָּא הוּא דְּכְתִיב, (מלכים א ז) וְהִגִּים

עליהם מלמעלה. ורזא דמלה, אתתקון לעילא ואתתקון לתתא בארעא. אתתקון לעילא בתקוניו ידיעו, כגוונא דעלמא עלאה. ואתתקון לתתא בהני תריסר שבטין כגוונא דלעילא. ועל דא שכנתא לעילא ושכנתא לתתא בגינייהו (בגווייהו) דישראל, ובתריסר שבטין (נייא ובתריין שבטין) (נייא ובתריין סטרין) אתפלילת ואתתקנת. אשר בתקונהא קיימא, כשאר שבטין.

בא ראה, אשר רשום למעלה ורשום למטה בתקוני כלה, ועל כל שנים עשר השבטים הים עומד עליהם ונתקון בהם. זהו שכתוב (מלכים א ז) והים עליהם מלמעלה. וסוד הדבר - נתקון למעלה ונתקון למטה בארץ. נתקון למעלה בתקונים ידועים כמו של העולם העליון, ונתקון למטה בשנים עשר השבטים הללו כמו שלמעלה, ועל כך שכנה למעלה ושכנה למטה בשביל [בתוכם של] ישראל, ובשנים עשר שבטים [ובשני שבטים] [ובשני צדדים] נכללת ונתקנת. אשר בתקוניה עומד כשאר השבטים.

ואי לאו דגלי משה, לא אתיידע. דכתיב, (דברים לג) וטובל בשמן רגלו. לאחזאה אן הוא קשרא דיליה באתריה, דאיהו נגיד ההוא משח רבות מלעילא. בגיני כך כתיב, ברוך מבנים אשר וגו'.

ואם לא שגלה משה - לא נודע, שכתוב (דברים לג) וטבל בשמן רגלו, להראות איפה הקשר שלו במקומו, שהוא משפיע אותו שמן משחה מלמעלה. משום כך כתוב ברוך מבנים אשר וגו'.

רבי שמעון פתח ואמר נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר. הא אתמר, דעלמא עלאה עלמא דדכורא איהו, כיון דסלקא מלה מכנסת ישראל ולעילא, פלא הוא דכר. מנלן, מעולה, אמאי אתקרי עולה, בגין דסלקא לעילא מן נוקבא. ובגיני כך, (ויקרא א) עולה זכר תמים יקריבנו וגו'.

רבי שמעון פתח ואמר, נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר. הרי נאמר שהעולם העליון הוא עולם של זכר. כיון שעולה דבר מכנסת ישראל ומעלה, הכל הוא זכר. מנין לנו? מעולה. למה נקראת עולה? משום שעולה מעל הנקבה, ומשום כך (ויקרא א) עלה זכר תמים יקריבנו וגו'.

אמאי תמים, וכי פיסקי פיסקי בעינן ליה, דאמר תמים, מהו תמים. אלא, כדכתיב, (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים. אימתי תמים, בשעתא (סייא)

באתר) דאָתגזר, דָּהא דְכוּרָא לָא הוּי, וְלֹא אֲשַׁתְּמוּדַע, אֶלְא בְּהוּא אֲתֵר
דְּאֶקְרִי תַמִּים. וּמֵאן אִיהוּ, דָּא אֶת קִימָא, דְּבִיָּה אֲשַׁתְּמוּדַע דְּכוּרָא מִן
נוּקְבָא. כְּדִכְתִּיב, (בראשית ו) אִישׁ צְדִיק תַמִּים הָיָה. בְּגִינֵי כֶּף זָכַר תַמִּים,
דְּאֲשַׁתְּמוּדַע בִּיָּה הָאִי שְׂיִיפָא, וְלֹא יִסְרֹסוּן לִיָּה.

לְמָה תַמִּים? וְכִי חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת צָרִיךְ אוֹתוֹ שְׂאוּמֵר תַמִּים!! מַה זֶה
תַמִּים? אֶלְא כְּפִתוּב, הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וְהָיָה תַמִּים. מִתִּי תַמִּים? בְּשַׁעָה
[במקום] שְׁנַמּוּל, שְׁהָרִי הַזָּכַר אֵינּוּ, וְלֹא נוֹדַע אֶלְא רַק בְּאוֹתוֹ מְקוּם
שְׁנַקְרָא תַמִּים, וּמַהוּ? זֹו אוֹת הַבְּרִית, שְׂבָה נוֹדַע הַזָּכַר מִן הַנְּקֵבָה,
כְּפִתוּב (שם ו) אִישׁ צְדִיק תַמִּים הָיָה. מְשׁוּם כֶּף זָכַר תַמִּים, שְׁנוֹדַע בּוֹ
אֵיבֵר זֶה וְלֹא יִסְרֹסוּ אוֹתוֹ.

דף רמו ע"ב

וְאִי תִימָא, הָא כְּתִיב, (ויקרא ד) נְקֵבָה תְּמִימָה. הֲכִי הוּא וְדָאִי, כְּמָה דְּאֶקְרִי
צְדִיק תַמִּים, כֶּף אֶקְרִי צְדִיק תְּמִימָה. בְּגִין דְּכֻלָּא, נְטֻלָּא מְנִיָּה, בְּגִינֵי כֶּף,
עוֹלָה דְּסֻלְקָא מִן נוּקְבָא לְדְכוּרָא, וּמַהאִי אֲתֵר וּלְעִילָא, כֻּלָּא הוּא דְּכוּרָא.
וּמִן נוּקְבָא (דף רמו ע"ב) וּלְתַתָּא, כֻּלָּא הוּא נוּקְבָא, וְהָא אוּקִימָנָא.

וְאִם תִּיאַמֵר, הָרִי כְּתוּב (ויקרא ד) נְקֵבָה תְּמִימָה? כֶּף הוּא וְדָאִי. כְּמוֹ
שְׁנַקְרָא צְדִיק תַמִּים, כֶּף נַקְרָא צְדִיק תְּמִימָה, מְשׁוּם שְׁהַכֵּל נְטֻלָּה
מִמֶּנּוּ. מְשׁוּם כֶּף עוֹלָה, שְׁעוֹלָה מִן הַנְּקֵבָה לְזָכַר, וּמִמְקוּם זֶה וּמְעֵלָה
הַכֵּל הוּא זָכַר, וּמִן הַנְּקֵבָה וּמִטָּה הַכֵּל הוּא נְקֵבָה, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ.

וְאִי תִימָא, הֲכִי נְמִי נוּקְבָא דְּלְעִילָא. אֶלְא, סִיּוּמָא דְּגוּפָא אַחְזִי עַל כֻּל גּוּפָא
דְּאִיָּהוּ דְּכַר, רִישָׁא דְּגוּפָא נוּקְבָא, עַד דְּנַחֲתִית לְסִיּוּמָא, וְכַד סִיּוּמָא אֲתַחְזִי,
הָא עֲבִיד כֻּלָּא דְּכַר. אֲבָל הָכָא, רִישָׁא וְסוּפָא נוּקְבָא, דְּהָא כֻּל תַקוּן גּוּפָא
נוּקְבָא.

וְאִם תִּיאַמֵר, כֶּף גַּם הַנְּקֵבָה שְׁלַמְעֵלָה. אֶלְא סִיּוּם הַגּוּף מְרָאָה עַל כֻּל
הַגּוּף שְׁהוּא זָכַר, רִישָׁא הַגּוּף נְקֵבָה, עַד שְׁיִוְרַד לְסִיּוּם, וְכֻשְׁהַסִּיּוּם
נְרָאָה, הָרִי עוֹשֶׂה הַכֵּל זָכַר. אֲבָל כָּאן רִישָׁא וְסוּף נְקֵבָה, שְׁהָרִי כֻּל תַקוּן
הַגּוּף נְקֵבָה.

תא חזי, חד רזא עלאה אית במלה דא, דהא חמינן דייעקב בריד ליוסף בגו אחוהי, כיון דמני קודשא בריד הוא ארבע דגלים בשכינתא, בתריסר שבטין לאתתקנא בהו, גרע מנייהו ליוסף, ושוי לאפרים באתריה. מאי טעמא אסתלק יוסף מנייהו. אי תימא בגין חובוי, לאו הכי, דהא זכאה איהו.

בא ראה, סוד עליון אחד יש בדבר זה, שהרי ראינו שיעקב ברוך את יוסף בתוך אחיו. כיון שצוה הקדוש ברוך הוא ארבעה דגלים בשכינה, בשנים עשר שבטים להתקן בהם, גרע מהם את יוסף, ושם במקומו את אפרים. מה הטעם הסתלק מהם יוסף? אם תאמר משום חטאו - לא כן, שהרי הוא צדיק.

אלא, רזא דמלה, יוסף רשימא דדכורא הוה, דכתיב בו פורת יוסף בו פורת עלי עין. וכתיב משם רעה אבן ישראל, מתמן אתון האי אבן ישראל. אבן, דא כנסת ישראל, ועלה אמר דוד (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. ובגין דיוסף איהו רשימו דדכורא, אקרי יוסף הצדיק, דהא איהו צדיק ודאי, משם רעה אבן ישראל.

אלא סוד הדבר - יוסף היה רשם של זכר, שכתוב בו פרת יוסף בו פרת עלי עין, וכתוב משם רעה אבן ישראל, משם נזונית אבן ישראל ה את. אבן - זו כנסת ישראל, ועליה אמר דוד (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. ומשום שיוסף הוא רשם של זכר, נקרא יוסף הצדיק, שהרי הוא ודאי צדיק, משם רעה אבן ישראל.

ובגין דכל תקוני שכינתא אינון נוקבון, אסתלק יוסף מתמן, ואתמני תחותיה אפרים, ואיהו נוקבא לתקונהא. ובגין דאיהו הכי, אתמני לסטר מערב, אתר דנוקבא שריא, והוא רשימו דאיהו דכורא, אסתלק מתקונהא, בגין דאיהו עלמא דנוקבא, ולא עלמא דדכורא, וכל תקונהא בעין נוקבי.

ומשום שכל תקוני השכינה הן נקבות, הסתלק יוסף משם והתמנה תחתיו אפרים, והוא נקבה לתקונה. ומשום שהוא כן, התמנה לצד מערב, מקום ששורה הנקבה, ואותו רשם שהוא זכר הסתלק מתקונה, משום שהוא עולם של נקבה ולא עולם של זכר, וכל תקונה דורשים נקבות.

ובגין כָּךְ, יוֹסֵף דָּאִיהוּ צְדִיק, אֶסְתַּלַּק מִתְּקוּנָהּ, וְאֶתְּמַנֵּי אֶפְרַיִם תְּחוּתִיהָ.
וְעַל דָּא, כְּלָהוּ תַרְיִסָּר שְׁבַטִין, תְּקוּנֵי שְׂכִינְתָּא אֵינוּן, וְכָלְהוּ בְּעֵינֵי כְּגוּוֹנָא
דְּלַעִילָא, בְּרַ דְּרָגָא דְּצְדִיק, דָּאִיהוּ עֲבִיד כָּל שְׂיִיפִין דְּכֵר, וְלֹא בְּעֵי לְאַכְחָשָׂא
(נ"א ליה).

ומשום כָּךְ, יוֹסֵף שֶׁהוּא צְדִיק, הִסְתַּלַּק מִתְּקוּנֵיהָ, וְהִתְמַנֶּה אֶפְרַיִם
תְּחוּתִיו. וְעַל כֵּן כָּל שְׂנִיִּים עֶשֶׂר הַשְּׁבַטִים הֵם תְּקוּנֵים שֶׁל שְׂכִינָה, וְכֻלָּם
צְרִיכִים כְּמוֹ שְׁלֻמְעֵלָה, חוּץ מִדְּרָגַת הַצְּדִיק שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל הָאֵיבָרִים
זָכַר, וְלֹא צְרִיךְ לְהַכְחִישׁ [אותו].

נִפְתְּלֵי אֵילָה שְׁלוּחָה הַנּוֹתֵן אִמְרֵי שְׁפָר, הֵיִינוּ דְכָתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) וּמִדְּבַרְךָ
נֶאֱוָה, בְּגִין דְּקוֹל מִדְּבַר לִיה לְדַבּוּר, וְלִית קוֹל בְּלֹא דְבּוּר. וְהָהוּא קוֹל
אֲשֶׁתִּלַּח מֵאַתֵּר עֲמִיקָא דְּלַעִילָא, וְשְׁלִיחַ מִקְמִיהָ, לְאַנְהָגָא לְדַבּוּר, דְּהָא לִית
קוֹל בְּלֹא דְבּוּר, וְלֹא דְבּוּר בְּלֹא קוֹל. וְדָא כָּלֵל דְּצְרִיךְ לְפָרְט, וּפָרְט דְּצְרִיךְ
לְכָלֵל. וְדָא קוֹל נִפְקָא מִדְּרוּם, וּמִדְּבַר לְמַעְרַב, יָרִית לְתַרְיִן סְטָרִין. וְדָא הוּא
דְכָתִיב, (דְּבָרִים לג) וּלְנִפְתְּלֵי אִמֵּר וְגו', יָם וְדְרוּם יָרְשָׁה, לַעִילָא דְכֵר, לְתַתָּא
נוֹקְבָא, בְּגִין כָּךְ נִפְתְּלֵי אֵילָה שְׁלוּחָה נוֹקְבָא לְתַתָּא. כְּגוּוֹנָא דָּא דְכֵר לַעִילָא,
דְכָתִיב הַנּוֹתֵן אִמְרֵי שְׁפָר, הַנּוֹתֵן כְּתִיב, וְלֹא הַנּוֹתֵנָת.

נִפְתְּלֵי אֵילָה שְׁלַחָה הַנּוֹתֵן אִמְרֵי שְׁפָר, הֵיִנוּ מַה שְׁכָתוּב (שִׁיר ד) וּמִדְּבַרְךָ
נֶאֱוָה. מִשּׁוּם שְׁקוֹל מְנַהֵיג אֶת הַדְּבַר, וְאֵין קוֹל בְּלִי דְבּוּר. וְאוֹתוֹ הַקוֹל
נִשְׁלַח מִמְּקוֹם עֵמֶק שְׁלֻמְעֵלָה, וְשְׁלוּחַ מְלַפְנֵינוּ לְהַנְהִיג הַדְּבַר, שְׂאֵין
קוֹל בְּלִי דְבּוּר, וְלֹא דְבּוּר בְּלִי קוֹל. וְזֶה כָּלֵל שְׁצְרִיךְ אֶת הַפָּרְט, וּפָרְט
שְׁצְרִיךְ אֶת הַכָּלֵל, וְזֶה קוֹל שְׂיֹצֵא מִדְּרוּם וּמְנַהֵיג אֶת הַמַּעְרַב, יוֹרֵשׁ
לְשְׁנֵי צְדָדִים. וְזֶהוּ שְׁכָתוּב (דְּבָרִים לג) וּלְנִפְתְּלֵי אִמֵּר וְגו', יָם וְדְרוּם יָרְשָׁה.
לְמַעַלָּה זָכַר, לְמַטָּה נִקְבָּה. מִשּׁוּם כָּךְ נִפְתְּלֵי אֵילָה שְׁלַחָה, נִקְבָּה
לְמַטָּה. כְּמוֹ זֶה זָכַר לְמַעַלָּה, שְׁכָתוּב הַנּוֹתֵן אִמְרֵי שְׁפָר. הַנּוֹתֵן כְּתוּב, וְלֹא
הַנּוֹתֵנָת.

תָּא חֲזִי, מַחְשָׁבָה רֵאשִׁיתָא דְכָלָא, וּבְגִין דָּאִיהִי מַחְשָׁבָה, אִיהִי לְגוֹ סְתִימָא
וְלֹא אֶתִּיידָע. כָּךְ אֶתְפַּשֵּׁט הָאִי מַחְשָׁבָה יִתִּיר, אֶתִּיא לְאַתֵּר דְּרוּחָא שְׂרָיא,
וְכַד מְטִי לְהָהוּא אֶתֵּר אֶקְרִי בִּינִי"ה, וְהָא לָאו סְתִים כְּדִקְדָּמִיתָא, וְאֵף עַל
גַּב דָּאִיהוּ סְתִים, הָאִי רוּחָא אֶתְפַּשֵּׁט, וְאֶפִּיק קָלָא, כְּלִיל מֵאֲשָׂא וּמִיא
וְרוּחָא, דָּאֵינוּן צְפוֹן וְדְרוּם וּמְזָרַח. וְהָאִי קָלָא, כְּלָלָא דְכָל שְׂאָר חִילִין,
וְקָלָא דָּא מִדְּבַר לְדַבּוּר, וְדָא יְהִיב מְלָה בְּתַקוּנָא, בְּגִין דְּקוֹל אֲשֶׁתִּלַּח מֵאַתֵּר
דְּרוּחָא, וְאֶתִּי לְדַבְּרָא מְלָה, לְאַפְקָא מְלִין תַּרְיִצִין.

בא ראה, מחשבה ראשית הכל, ומשום שהיא מחשבה, היא בפנים נסתרת ולא נודעת, כאשר מתפשטת מחשבה זו יותר, באה למקום ששורה הרוח, וכשמגיעה לאותו מקום נקראת ביני"ה, וזה לא נסתר כבתחלה. ואף על גב שהיא נסתרת, רוח זו מתפשטת ומוציאה קול כלול מאש מים ורוח, שהם צפון דרום ומזרח. והקול הזה כלל של כל שאר החילות, וקול זה מנהיג את הדבור, וזה נותן דבר מתקן, משום שקול נשלח ממקום הרוח, ובא להנהיג הדבור, להוציא דברים ישרים.

וכד תסתכל בדרגין, הוא מחשבה, הוא בינה, הוא קול, הוא דבור, וכלא חד, והיא היא מחשבה, ראשיתא דכלא, ולא הוי פרוד, אלא כלא חד, וקשורא חד, דאיהו מחשבה ממש אתקשר באין, ולא אתפרש לעלמין, ודא הוא (זכריה יד) ה' אחד ושמו אחד. ועל דא, הנותן אמרי שפר כתיב, דא גופא.

וכשתסתכל בדרגות, הוא מחשבה, הוא בינה, הוא קול, הוא דבור, והכל אחד. והיא היא המחשבה, ראשית הכל, ולא היה פרוד, אלא הכל אחד וקשר אחד, שהיא מחשבה ממש שנקשרה באין ולא נפרד לעולמים, וזה הוא (זכריה יד) ה' אחד ושמו אחד. ועל זה הנותן אמרי שפר כתיב, זה הגוף.

סיומא דגופא דא, דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, אמאי תרי זמני. אלא בן פורת לעילא. בן פורת לתתא. ואמאי לאו איהו בן פורת לתתא, בתקוני מטרוניתא. בגין דבנות צעדה, למיהוי עלי שור, דבעין בנות לתקוניה ולא בנים. כמא דאת אמר, (משלי לא) רבות בנות עשו חיל וגוי. רבות בנות עשו חיל, אליו תריסר שבטין.

סיום הגוף, זה שכתוב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין. למה פעמים? אלא בן פורת למעלה, בן פורת למטה. ולמה אינו בן פורת למטה בתקוני המלכה? משום שבנות צעדה להיות עלי שור, שצריכים בנות לתקוניה ולא בנים, כמו שנאמר (משלי לא) רבות בנות עשו חיל וגוי. רבות בנות עשו חיל, אלו שנים עשר שבטים.

תָּא חֲזִי, מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא, לֹא קַבִּיל מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא שְׁלִימָתָא, עַד
דְּאַתְחַבֵּר בְּאַבְהוֹן, וְכַד אֶתְחַבֵּר בְּאַבְהוֹן, אֶתְבְּנִי בְּנִינָא שְׁלִימָא (בבבניינא שלימא)
מֵעֲלָמָא (דף רמז ע"א) עֲלָא, דְּאִיהוּ עֲלָמָא דְּדְכוּרָא, וְעֲלָמָא עֲלָא אַקְרִי זִי
שְׁנִי, בְּגִין דְּכֻלְהוּ זִי שְׁנִי בִּיה.

בֵּא רְאֵה, מַלְכוּת הַקְּדוּשָׁה לֹא מְקַבֵּל מַלְכוּת קְדוּשָׁה שְׁלֵמָה עַד
שְׁמֵת־חֶפְרֵת בְּאַבּוֹת, וְכְשֵׁמֵת־חֶפְרֵת בְּאַבּוֹת, נִבְנָה בְּנִין שְׁלֵם מִהָעוֹלָם
הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא עוֹלָם הַזְּכָר, וְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן נִקְרָא שְׁבַע שָׁנִים, כִּי כָּל שְׁבַע
הַשָּׁנִים בּוֹ.

וְסִימְנִיד (מלכים א ו) וַיִּבְנֶהוּ שְׁבַע שָׁנִים, דָּא עֲלָמָא עֲלָא, וְלֹא כְּתִיב בְּשְׁבַע
שָׁנִים, כְּמָא דְּאַתְ אָמַר, (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
הָאָרֶץ, וְלֹא כְּתִיב בְּשֵׁשֶׁת וּכְתִיב, (בראשית ב) אֱלֹהִים תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
בְּהַבְרָאָה, בְּאַבְרָהָם. וְאַבְרָהָם, זִי יָמִים אַקְרִי, וּבִיה אֶתְבְּנִי עֲלָמָא עֲלָא,
(ס"א כגוונא דא ויבנהו שבע שנים) וְאַלִּין אַקְרוּן עֲלָמָא דְּדְכוּרָא (ס"א וביה אתבני עלמא
לתתא).

וְסִימֵן לְדָבָר - (מלכים א ו) וַיִּבְנֶהוּ שְׁבַע שָׁנִים, זֶה עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, וְלֹא כְּתוּב
בְּשְׁבַע שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם
וְאֶת הָאָרֶץ, וְלֹא כְּתוּב בְּשֵׁשֶׁת, וְכְתוּב (בראשית ב) אֱלֹהִים תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם
וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָה, בְּאַבְרָהָם. וְאַבְרָהָם נִקְרָא שְׁבַע יָמִים, וּבּוֹ נִבְנָה
הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן [כמו זה ויבנהו שבע שנים], וְאַלִּין נִקְרָאִים עוֹלָם הַזְּכָר [ובו נבנה
העולם שלמטה].

כְּגוֹוִנָא דָּא לְתַתָּא אִית שְׁנִי, רְזָא דְּעֲלָמָא תַּתָּא, וְרְזָא דָּא, דְּכְתִיב, (מלכים
א ה) זִי יָמִים וְזִי יָמִים י"ד יוֹם. דְּכִיּוֹן דְּאָמַר שְׁבַע יָמִים וְשְׁבַע יָמִים, לֹא
יִדְעָנָא דְּאַרְבִּיסַר אִינוּן. אֶלָּא, לְאַחְזָא עֲלָמָא עֲלָא, וְעֲלָמָא תַּתָּא.
וְאִינוּן שְׁבַע יָמִים וְשְׁבַע יָמִים. אֶלִּין דְּכוּרִין, וְאַלִּין נִקְבִין. אֶלִּין נִקְבִין
הֵא עֲלָמָא עֲלִיָּהּ. דְּכְתִיב, (משלי לא) רַבּוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ חֵיל, אֶלִּין תְּרִיסַר
שְׁבַטִין, דְּאִינוּן עָשׂוּ חֵיל. כְּדְכְתִיב, (במדבר ב) כָּל הַפְּקוּדִים לְמַחְנֵה יְהוּדָה
וְגו', וְכֹן כְּלָהּ.

כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה יֵשׁ שְׁבַע שָׁנִים, סוּד הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, וְסוּד זֶה שְׁכָתוּב
(מלכים א ח) שְׁבַע יָמִים וְשְׁבַע יָמִים אַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם. שְׁכִיּוֹן שְׁאָמַר
שְׁבַע יָמִים וְשְׁבַע יָמִים, לֹא יִדְעֵנוּ שְׁהֵם אַרְבַּעַה עָשָׂר? אֶלָּא לְהִרְאֹת
עוֹלָם עֲלִיּוֹן וְעוֹלָם תַּחְתּוֹן, וְהֵם שְׁבַע יָמִים וְשְׁבַע יָמִים. אֶלּוֹ זְכָרִים
וְאֶלּוֹ נְקִבּוֹת. אֶלּוֹ הַנְּקִבּוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה עֲלֵיהֶם, שְׁכָתוּב (משלי לא) רַבּוֹת

בנות עשו חיל, אלו שנים עשר שבטים שהם עשו חיל, כפֿתוב (במדבר ב)
כֿל הפֿקודים למחנה יהודה וגו', וכן כֿלם.

ואי תימא רבות, והא תריסר אינון, ולא יתיר, בר ההוא חיל דעבדו, מאי
רבות. אלא כֿמה דכתיב, (בראשית יח) זַעֲקַת סְדוֹם וְעִמּוֹרָה כִּי רָבָה, כֿמו
גְדֻלָּה. וכן רבות גדולות, עלאין, ורברבין על כֿלא. ואלין אקרון חיות
גדולות. עשו חיל, ההוא חיל דעבדו דסמיכין עליהו, אקרון חיות קטנות
עם גדולות, לאתחברא כֿחדא, לאתתקנא בהו מטרוניתא, למחדי בהו
עלאין ותתאין. כֿמא דאת אמר, (תהלים קד) לוֹיִתָּן זֶה יִצְרָתָה לְשַׁחֵק בּוֹ, בְּגִינֵי
כֿךְ רַבּוֹת בְּנוֹת עֹשׂוֹ חֵיל. (ס״א ואת עלית על כלנה כמא דאת אמר, (מלכים א ז) עומד על
שני עשר בקר שלשה פונים צפונה ושלשה וגו' וכתוב והים עליהם מלמעלה היינו ואת עלית על כלנה).

ואם תאמר רבות, והרי הם שנים עשר ולא יותר, חוץ מאותו החיל
שעשו, מה זה רבות? אלא כֿמו שפֿתוב (בראשית יח) זַעֲקַת סְדוֹם וְעִמּוֹרָה
כִּי רָבָה, כֿמו גְדֻלָּה. וכן רבות גדולות, עליונים וגדולים על הכל, ואלו
נקראים (תהלים קד) חיות גדולות. עשו חיל - אותו חיל שעשו שסמוכים
עליהם נקראים חיות קטנות עם גדולות, להתחבר כאחד, לתקן בהם
את המלכה, לשמח בהם עליונים ותחתונים, כֿמו שנאמר (שם) לוֹיִתָּן
זֶה יִצְרָתָה לְשַׁחֵק בּוֹ. משום כֿךְ רבות בנות עשו חיל. [ואת עלית על כלנה, כמו
שנאמר (מלכים א ז) עומד על שני עשר בקר שלשה פנים צפונה ושלשה וגו', וכתוב והים עליהם
מלמעלה, הינו ואת עלית על כלנה,]

ועל דא בנות צעדה עלי שור. בנות צעדה, צעדות מפעי ליה, אלא ההוא
עין דכתיב לעילא, ומאן איהו, עין משפֿט, ואיהו קאים עלי עין, ואיהו עין,
צעדה, ופסעת למיטל בנות לתקונהא, והיינו בנות צעדה, ולא בנים, בנות
צעדה, אסתפלת לתקונהא, ולא בנים. וימררוהו ורבו, באסתכלותא
דרחימו לגביה. כֿדכתיב, (שיר השירים ו) הִסְבִּי עֵינַיִךְ מִנְּגִדֵי שְׁהִם הִרְהִיבוּנִי.
ועל דא וישטמוהו בעלי חצים.

ועל זה בנות צעדה עלי שור. בנות צעדה!! צועדות הן צריך לכתב!
אלא אותה העין שפֿתובה למעלה, ומיהו? עין משפֿט, והוא עומד עלי
עין, והוא עין, צעדה ופוסעת לקחת בנות לתקונה, וזהו בנות צעדה,
ולא בנים. בנות צעדה, הסתכלה לתקונה, ולא בנים. וימררוהו ורבו
- בהסתכלות של אהבה אליו, כפֿתוב (שיר ו) הִסְבִּי עֵינַיִךְ מִנְּגִדֵי שְׁהִם
הִרְהִיבוּנִי. ועל זה וישטמהו בעלי חצים.

ותשב באיתן קשתו דא קשת. מה קשת דא בת זוגו. באיתן, תוקפא אלבישת עליו, דלא אחלשת חילא, דהא ידעת דיוסף לא יסטי בההוא דרגא, דאת קיימא דיליה, לימינא ולשמאל.

ותשב באיתן קשתו, זו קשת. מה זה קשת? זו בת זוגו. באיתן - חזק הלבישה עליו, שלא נחלש כחה, שהרי ידעה שיוסף לא יסטה באותה דרגה של אות הברית שלו לימין ולשמאל.

ויפזו, מאי ויפזו. אלא כדכתיב, (תהלים יט) הנחמדים מזֶהב ומפז רב. וכתיב, (איוב כח) ותמורתה כלי פז. אתייקרו דרועוי במרגליתא עלאה. מידי אביר יעקב, מאינון תרין סטרין, דאתקיף בהו יעקב. משם רועה אבן ישראל, מתמן אתון ההוא אבן יקרא, כדקאמרן. תו, מאינון תריסר סטרין, אתון ההוא אבן יקרא, דאינון צפון ודרום, והיא אתייחבת בינייהו, ואתברכא מנייהו, ואתזנא מנהון על (דרגא) ידא דצדיק.

ויפזו, מה זה ויפזו? אלא כמו שכתוב (תהלים יט) הנחמדים מזֶהב ומפז רב, וכתוב (איוב כח) ותמורתה כלי פז. התכבדו זרועותיו במרגלית עליונה. מידי אביר יעקב - מאותם שני צדדים שהתחזק בהם יעקב. משם רעה אבן ישראל - משם נזוגית אותה אבן יקרה, כמו שאמרנו. עוד, מאותם שנים עשר צדדים נזוגית אותה אבן יקרה, שהם צפון ודרום, והיא נתנה ביניהם והתברכה מהם, ונזוגה מהם על [דרגה] ידי צדיק.

תא חזי, ליוסף אתוסף ליה ברכה אחרא, כמא דאת אמר, מאל אביד ויעזרד וגו'. האי קרא קשיא. מאל אביד, אל אביד ויעזרד מפעי ליה. מאי מאל אביד ולבתר יעזרד. ואת שדי, ואל שדי מפעי ליה, כמה דכתיב, (בראשית מג) ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש. ויברכך, ויברכך מפעי ליה.

בא ראה, ליוסף נוספה ברכה אחרת, כמו שנאמר מאל אביד ויעזרד וגו'. פסוק זה קשה. מאל אביד ויעזרד, אל אביד ויעזרד צריך להיות! מה זה מאל אביד ואחר כך ויעזרד? ואת שדי, ואל שדי צריך להיות, כמו שכתוב (בראשית מג) ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש. ויברכך, ויברכך צריך להיות!

אָלָא אַחֲסִין לִיה לְעִילָא וְתַתָּא. אַחֲסִין לִיה לְעִילָא, מֵאֵל אָבִיד, דְּאִיהוּ
אַחֲסָנָא עֲלֵינָהּ, אַתְר דְּאֶקְרִי שְׁמַיִם. וְיַעַז רַךְ, בְּגִין דְּלֹא יַחֲלִיף הָאִי אַתְר
לְאַתְר אַחְרָא, וְסִיּוּעָא דִּילֵיהּ לִיהוּי מֵאַתְר דָּא, וְלֹא מֵאַחְרָא.

אָלָא הוֹרִישוּ מְלַמְעֵלָה וּמְטָה. הוֹרִישוּ מְלַמְעֵלָה, מֵאֵל אָבִיד, שְׁהוּא
יִרְשָׁה עֲלֵינוּ, מְקוּם שְׁנַקְרָא שְׁמַיִם. וְיַעַזְרֵךְ, כְּדִי שְׁלֹא יַחֲלִיף מְקוּם
זֶה לְמְקוּם אַחֵר, וְשְׁסִיּוּעוֹ יִהְיֶה מִמְקוּם זֶה וְלֹא מֵאַחֵר.

וְאֵת שְׂדֵי, מֵהוּ וְאֵת שְׂדֵי, אָלָא, אִיהוּ דְרָגָא אַחְרָא תַתָּא, דְּהָא תַנְיִנְוּ, בְּכָל
אַתְר אֵת ה', דָּא שְׂכִינְתָא, כְּמוֹ (ישעיה ו) וְאָרָא אֵת ה', אֵת לְרַבּוּת. וְאֵת
לְאַכְלָלָא יוֹם בְּלִילָהּ, וְלִילָהּ בְּיוֹם, כְּדַכְתִּיב וְאֵת שְׂדֵי, דְּהָא מִתַּמּוֹן נְפָקִין
בְּרַכָּאוֹ לְבִרְכָא עֲלֵמִין.

וְאֵת שְׂדֵי, מַה זֶה וְאֵת שְׂדֵי? אָלָא זֶה דְרָגָה אַחְרָת תַתָּוֹנָה, שְׁהֲרִי
שְׂנִינוּ, בְּכָל מְקוּם אֵת ה' - זֶה הַשְׂכִּינָה, כְּמוֹ (ישעיה ו) וְאָרָא אֵת ה', אֵת
לְרַבּוּת. וְאֵת - לְהַכְלִיל יוֹם בְּלִילָהּ וְלִילָהּ בְּיוֹם, כְּפַתּוּב וְאֵת שְׂדֵי,
שְׁהֲרִי מִשְׁם יוֹצְאוֹת בְּרַכּוֹת לְבִרְךְ אֵת הַעוֹלָמוֹת.

דף רמז ע"ב

תו, אִמְאִי לֹא קְאָמַר וְאֵל שְׂדֵי, דְּהָא הֵכָא נְמִי מִשְׁמַע כְּדַקְאֲמַרִּינְוּ. דְּכַתִּיב,
וְאֵל שְׂדֵי יִתְּנוּ לָכֶם רַחֲמִים, כֹּלָא אַתְר חַד הוּא, אִמְאִי שְׁבַק לִי וְכַתְּבִי תִי.
אָלָא רָזָא אִיהוּ, דְּכִד אִינוּן שְׁבִילִין נְפָקִין מֵעִילָא, (דף רמז ע"ב) כֹּלָלָא
דְּאוּרִייתָא, אַחֲסִין שְׁמַיִם. כְּמָא דְאַתְּ אָמַר אֵת הַשְׁמַיִם, כֹּלָלָא דְכִיִּב
אַתְּוֹן. וּמֵהֵכָא נְפָקִי לְתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה דְאֶקְרִי אֶרֶץ, כְּדַקְאֲמַרִּינְוּ וְאֵת
הָאֶרֶץ, כֹּלָלָא דְכִיִּב אַתְּוֹן. וְשְׁמַיִם כֹּלִיל כֹּלָא כְּחֻדָּא, וּכְדִין מִתְעַטְרָא
סִיְהָרָא בְּכֹלָא, וְיִתְבָּא בְּאַשְׁלָמוֹתָא, וּבְרַכָּאוֹ נְגִדִין כְּדִין מִתַּמּוֹן, וְעַל דָּא וְאֵת
שְׂדֵי.

עוד, לְמַה לֹא אָמַר וְאֵל שְׂדֵי, שְׁהֲרִי גַם כֵּן מִשְׁמַע כְּמוֹ שְׁאַמְרִנּוּ, שְׁפַתּוּב
וְאֵל שְׂדֵי יִתְּנוּ לָכֶם רַחֲמִים, הַכֹּל מְקוּם אַחַד הוּא, לְמַה הַשְׁאִיר לִי וְכַתְּבִי
תִי? אָלָא זֶהוּ סוּד, שְׁכַפְּשָׁאוֹתֶם שְׁבִילִים יוֹצְאִים מְלַמְעֵלָה, כֹּלִיל שֶׁל
הַתּוֹרָה, מוֹרִישׁ אֵת הַשְׁמַיִם, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר אֵת הַשְׁמַיִם - כֹּלִיל שֶׁל
עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. וּמִכָּאֵן יוֹצְאִים לְתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה שְׁנַקְרָאת
אֶרֶץ, כְּמוֹ שְׁאַמְרִנּוּ וְאֵת הָאֶרֶץ - כֹּלִיל שֶׁל עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

וְהַשְּׂמִים כּוֹלְלִים הַכֹּל כְּאַחַד, וְאִזּוּ מִתְעַטְרֶת הַלְּבָנָה בְּכֹל וַיּוֹשֶׁבֶת
בְּשָׁלְמוֹת, וְהַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת אִזּוּ מִשָּׁם, וְעַל זֶה וְאֵת שְׂדֵי.

וַיְבָרְכֵךָ, בְּגִין דִּיהָא לִיה קִיּוּם תְּדִיר וַיִּתִּיר, דְּהָא בְּכָל אֲתֵר דְּאִית בֵּיה וַאֲיוּ,
תּוֹסַפֵּת אִית לִיה, וְקִיּוּמָא. עַד כָּאֵן כָּלְל, וְלִבְתֵּר עֶבֶיד פֶּרְט, דְּכַתִּיב בְּרָכוֹת
שְׂמִים וְגוֹ':

וַיְבָרְכֵךָ, כְּדִי שְׂיִהִיָּה לּוֹ תְּמִיד קִיּוּם וַיּוֹתֵר, שְׁהָרִי בְּכָל מְקוּם שְׂיִישׁ בּוֹ
וַאֲיוּ, יֵשׁ לּוֹ תּוֹסַפֵּת וְקִיּוּם. עַד כָּאֵן כָּלְל, וְאַחֵר כְּדֵי עֲשֵׂה פֶּרְט, שְׁכַתּוּב
בְּרַכַּת שְׂמִים וְגוֹ'.

בְּרָכוֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בְּרָכוֹת הוֹרֵי. בְּרָכוֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ וַדַּאי, דְּהָא יַעֲקֹב
אֲחֻסִּין שְׁבַחָא דְכֻלָּא, יִתִּיר מֵאַבְהוֹן, דְּהָא הוּא שְׁלִים הָוָה בְּכֻלָּא. וְכֻלָּא יְהִיב
לִיה לְיוֹסֵף, מֵאִי טַעֲמָא. בְּגִין דְּהִכִּי אֲתַחֲזִי, דְּהָא צְדִיק כֻּלָּא נְטִיל, וְאַחֻסִּין
כֻּלָּא כְּחֻדָּא, וְכֻל בְּרַכְּאֵן בֵּיה שְׂרִינ. הוּא אָרִיק בְּרַכְּאֵן מְרִישָׁא לְעִילָא, וְכֻל
שְׂיִיפֵי גּוֹפָא כֻּלְּהוּ אֲתַתְּקֵנוּ, לְאַרְקָא בֵּיה בְּרַכְּאֵן, וְכַדִּין אֲתַעֲבִיד נְהַר דְּנַפְיָק
מֵעֵדוֹן.

בְּרַכַּת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בְּרַכַּת הוֹרֵי. וַדַּאי שְׁבַרְכַּת אָבִיךָ גָּבְרוּ, שְׁהָרִי יַעֲקֹב
הוֹרִישׁ שְׁבַח שֶׁל הַכֹּל יוֹתֵר מִהָאֲבוֹת, שְׁהָרִי הוּא הִיָּה שְׁלֵם בְּכֹל, וְהַכֹּל
נָתַן לְיוֹסֵף. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׁכָךְ רָאוּי, שְׁהָרִי צְדִיק נוֹטֵל הַכֹּל וַיּוֹרֵשׁ
הַכֹּל כְּאַחַד, וְכֻל הַבְּרָכוֹת שְׂרוּיוֹת בּוֹ. הוּא מוֹרִיק בְּרָכוֹת מִהָרֵאשׁ
לְמַעַלָּה, וְכֻל אֵיבְרֵי הַגּוֹף כֻּלְּם נִתְּקֵנוּ לְהוֹרִיק בּוֹ בְּרָכוֹת, וְאִזּוּ נַעֲשֵׂה
נְהַר שְׂיוּצָא מֵעֵדוֹן.

מֵאִי מֵעֵדוֹן, אֵלָּא, בְּכֹל שְׁעֵתָא דְכָל שְׂיִיפִין יִתְבִּין בְּקִשּׁוּרָא חֻדָּא, וְאַיִנוּן
בְּעֵדוּנָא דְתִיאֻבְתָּא מְרִישָׁא לְעִילָא וּלְתַתָּא, וְכֻלְּהוּ מֵעֵדוּנָא וְתִיאֻבְתָּא
דְּלָהוֹן, מְרִיקִין בֵּיה, וְאַתְעֲבִיד נְהַר דְּנַגִּיד וְנַפְיָק מֵעֵדוֹן וַדַּאי. תּוֹ מֵעֵדוֹן
מִחֻכְמָה עֲלָאָה, נַגִּיד כֻּלָּא לְאַתְמַשְׁכָּא, וְעֶבֶיד נְהַרָא, וְאַתְמַשְׁכָּא עַד דְּמַטִּי
לְהֵאֵי דְרָגָא, וְכַדִּין כֻּלָּא בְּבְרַכְּאֵן, וְכֻלָּא חַד.

מָה זֶה מֵעֵדוֹן? אֵלָּא בְּכֹל שְׁעָה שְׁכָל הָאֵיבְרִים יּוֹשְׁבִים בְּקִשּׁוּר אַחַד, וְהֵם
בְּעֵדוֹן שֶׁל הַשְּׂתוּקוֹת מִהָרֵאשׁ לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, וְכֻלְּם מֵעֵדוֹן
וְהַשְּׂתוּקוֹת שְׁלָהֶם מְרִיקִים בּוֹ, וְנַעֲשֵׂה נְהַר שְׂשׁוּפֵעַ וַיּוּצָא מֵעֵדוֹן וַדַּאי.
עוֹד מֵעֵדוֹן - מִחֻכְמָה עֲלִיּוֹנָה שׁוֹפֵעַ הַכֹּל לְהַמְשִׁיךְ, וְעוֹשֵׂה נְהַר, וְנִמְשָׁךְ עַד
שְׂמַגִּיעַ לְדִרְגָּה הַזֹּאת, וְאִזּוּ הַכֹּל בְּבְרָכוֹת, וְהַכֹּל אַחַד.

עד תַּאֲוֹת גְּבֻעוֹת עוֹלָם, (ס"א האי עד) תִּיאוּבְתָא דְּאִינוּן גְּבֻעוֹת עוֹלָם. וּמֵאִי
נִינְהוּ, תְּרִי נוֹקְבִי. חַד לְעִילָא, וְחַד לְתַתָּא, דְּכָל חַד אַקְרִי עוֹלָם. וְתִיאוּבְתָא
דְּכָל שְׁיִיפִי גוּפָא, בְּאִינוּן תְּרִין אַמְהוֹן. תִּיאוּבְתָא לִינְקָא מֵאִמָּא עֲלָאָה.
תִּיאוּבְתָא לְאַתְקִשְׁרָא בְּאִמָּא תַתָּאָה. וְתִיאוּבְתָא דְּכָלָא חַד, בְּגִין כְּדָּ כְּלָהוּ,
(כדקא חזי). תְּהִינָה לְרֵאשׁ יוֹסֵף וְגוֹ', לְאַתְבְּרָכָא הֵהוּא דְּרָגָא דְּצַדִּיק, וּלְנִטְלָא
כְּלָא. כְּדָקָא חֲזִי.

עד תַּאֲוֹת גְּבֻעוֹת עוֹלָם, [זה עד] תְּשׁוּקַת אוֹתוֹן גְּבֻעוֹת עוֹלָם, וּמִי הִם? שְׁתִּי
נְקֻבוֹת, אַחַת לְמַעְלָה וְאַחַת לְמַטָּה, שְׁכָל אַחַת נִקְרְאת עוֹלָם. וְתִשׁוּקַת
כָּל אֵיבְרִי הַגּוֹף בְּאוֹתוֹן שְׁתִּי אַמְהוֹת. תְּשׁוּקָה לִינְקָא מֵהָאִם הַעֲלִיזְנָה
(בנינה), וְתִשׁוּקָה לְהַקְשֵׁר בְּאִם הַתַּחְתּוֹנָה, וְתִשׁוּקַת הַכָּל אַחַד. מִשׁוּם כְּדָּ
כְּלָם [כראוי]. תְּהִינָן לְרֵאשׁ יוֹסֵף וְגוֹ', לְהַתְבַּרְדָּ אוֹתָהּ דְּרָגָה שֶׁל צַדִּיק
וּלְטַל הַכָּל כְּרָאוּי.

זְכָאִין אִינוּן דְּאַקְרוּן צַדִּיקִים, דְּהָא צַדִּיק לָא אַקְרִי, אֶלָּא מֵאֵן דְּנָטִיר הָאִי
דְּרָגָא, הָאִי אֶת קַיְמָא קַדִּישָׁא. זְכָאִין אִינוּן בְּעֲלָמָא דִּין, וּבְעֲלָמָא דְּאַתִּי.
נְפִקוּ מִן מְעֵרְתָא, אֶמֶר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל חַד וְחַד לֵימָא מְלָה, וְנִיחָד בְּאַרְחָא.

אַשְׁרֵי אוֹתָם שְׁנִקְרְאִים צַדִּיקִים, שְׁהֲרִי צַדִּיק לָא נִקְרָא אֶלָּא מִי
שְׁשׁוּמֵר דְּרָגָה זֹ, אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוּשָׁה הַזֹּ, אֲשֶׁרִיהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְעוֹלָם הַבָּא. יְצֵאוּ מִן הַמְּעָרָה. אֶמֶר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל אַחַד וְאַחַד יֵאמֶר
דְּבַר, וְנִלְדָּ בְּדִרְדָּ.

דף רמח ע"א

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר קָרָא אֲבַתְרִיָּה, בְּנִימִין זָאב יִטְרָף וְגוֹ'. בְּנִימִין זָאב יִטְרָף,
זָאב אִמָּאִי. אֶלָּא בְּגִין דְּהֲכִי אֲתַרְשִׁים בְּכַרְסִיָּא, דְּהָא כָּל חִינוּן רַבְרָבִין
זְעִירִין רְשִׁימִין תַּמּוֹן. כְּמָה דְּכַתִּיב, (תהלים קד) חִיּוֹת קִטְנוֹת עִם גְּדוֹלוֹת.
וּכְרַסִּיָּא דְּעַבְד שְׁלֵמָה, הֲכִי אֲתַרְשִׁים, כְּגוּוֹנָא דְּלְעִילָא.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר פְּסוּק אַחְרִיו, בְּנִימִין זָאב יִטְרָף וְגוֹ'. בְּנִימִין זָאב
יִטְרָף, לָמָּה זָאב? אֶלָּא מִשׁוּם שְׁכָדָּ נִרְשָׁם בְּכַסָּא, שְׁהֲרִי כָּל חִיּוֹת,
קִטְנוֹת וְגְדוֹלוֹת, רְשׁוּמוֹת שָׁם, כְּפַתּוּב (תהלים קד) חִיּוֹת קִטְנוֹת עִם
גְּדוֹלוֹת, וְהַכַּסָּא שְׁעָשָׂה שְׁלֵמָה כְּדָּ נִרְשָׁם, כְּמוֹ שְׁלִמְעָלָה.

תו זָאב יִטְרֹף, דְּהָא מְזַבַּח בְּחֻלְקֵיהּ הָהּ. וּמְזַבַּח אִיהוּ זָאב. דְּאִי תִימָא
בְּנִימִין אִיהוּ זָאב, לָאוּ הִכִּי. אֶלְא מְזַבַּח דְּהָהּ בְּחֻלְקֵיהּ, הוּא זָאב, דְּהָהּ
אֲכִיל בְּשָׂרָא כָּל יוּמָא וּבְנִימִין הָהּ זֵן לֵיהּ, בְּגִין דְּהָא בְּחֻלְקֵיהּ הָהּ, כְּבִיכּוּל
אִיהוּ מְפָרְנִס וְזֵן לְהָאִי זָאב. תו זָאב יִטְרֹף, זָאב זֵוּן. וּמֵאן אִיהוּ, אֵילִין
מְאִרֵי דְבָבוּ, דְּאִינוּן קִיִּימֵי לְעֵילָא לְקִטְרָגָא, וְכִלְהוּ אֲתֵהֵנוּ וְאֲתִתְקִנוּ
מְקַרְבְּנָא, וּמִתְעָרֵי אֲתֵעְרוּתָא לְעֵילָא.

עוד זָאב יִטְרֹף, שְׁהֲרֵי הַמְזַבַּח הָיָה בְּחֻלְקוֹ, וּמְזַבַּח הוּא זָאב. שְׂאֵם
תֵּאמֹר שְׂבִנְיָמִין הוּא זָאב - לֹא כֵן, אֶלְא הַמְזַבַּח שְׁהֵיבָּ בְּחֻלְקוֹ הוּא
זָאב, שְׁהֵיבָּ אוֹכֵל בְּשָׂר כָּל יוֹם, וּבְנִימִין הָיָה זֵן אוֹתוֹ. מְשׁוּם שְׁהֲרֵי הָיָה
בְּחֻלְקוֹ, כְּבִיכּוּל הוּא מְפָרְנִס וְזֵן אֶת הַזָּאב הַזֶּה. עוֹד זָאב יִטְרֹף - זָאב
זֵוּן, וּמִיֵּהוּ? אֵלֶּה בְּעֵלֵי יְרִיבוֹת שְׁעוּמָדִים לְמַעְלָה לְקִטְרָג, וְכֻלָּם נִהְנוּ
וְנִתְקֵנוּ מִהַקְרָב, וּמִעוֹרְרִים הַתְּעוֹרְרוֹת שְׁלַמְעֵלָה.

בְּבִקְרָא יֹאכֵל עַד וְלַעֲרַב יַחְלֵק שְׂלָל. מֵאִי בְּבִקְרָא יֹאכֵל עַד. אֶלְא בְּצַפְרָא,
דְּאַבְרָהָם אֲתֵעַר בְּעֵלְמָא, וְשַׁעֲתָא דְרַעְנָא אֲשַׁתְּכַח, קְרַבְנָא עֲבִיד אֲתֵעְרוּתָא
וְנִיחָא וְסִלְקָא עַד ע"ד. הַהוּא אֲתֵר, דְּכַתִּיב, (דְּבָרִים ט) וְשַׁבְּתָה עַד ה' אֱלֹהֶיךָ.

בְּבִקְרָא יֹאכֵל עַד וְלַעֲרַב יַחְלֵק שְׂלָל. מַה זֶה בְּבִקְרָא יַחְלֵק עַד אֶלְא? בְּבִקְרָא,
שְׂאֵבְרָהֶם מִתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם וְנִמְצָאת שַׁעֲתָא רְצוֹן, הַקְרָבָן עוֹשֶׂה
הַתְּעוֹרְרוֹת וְנִחַת רוּחַ וְעוֹלָה עַד ע"ד, אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁכֻתוֹ (דְּבָרִים ט) וְשַׁבְּתָה
עַד ה' אֱלֹהֶיךָ.

תו בְּבִקְרָא, מֵאִי בְּבִקְרָא, דָּא אֲבָרָהֶם כְּדִקְאֲמָרוּ, דְּכַתִּיב, (בְּרֵאשִׁית כב) וַיִּשְׁכֹּם
אַבְרָהָם בְּבִקְרָא, בְּזִמְנָא דְרַעְנָא אֲשַׁתְּכַח, בְּהַהִיא שַׁעֲתָא לֹא הָהּ אֲכִיל
קְרַבְנָא אַחְרָא, וּמֵאן הָהּ אֲכִיל, הַהוּא אֲתֵר דְּאַקְרִי ע"ד, וְאִיהוּ כְּרִסְיָא
עֲלָאָה, דְּאִיהוּ עַדִּי עַד, כְּדַכַּתִּיב עַדִּי עַד וְגו'. וְזִמְנָן אֲכִילָהּ, בְּצַפְרָא דְע"ד
הוּא, וְהָאִי עַד, (הַכִּי נְמִי) לְעֵילָא (הַכִּי אֲתִקְרִי), דְּכַתִּיב, (ישעיה כו) בְּטָחוּ בֵּינֵי עַדִּי
עַד. וּבְבִקְרָא, הִיִּינוּ קְרַבְנָן לְה', וְדָאִי. יֹאכֵל עַד, וְלֹא אַחְרָא.

עוד בְּבִקְרָא, מַה זֶה בְּבִקְרָא? זֶה אֲבָרָהֶם, כְּמוֹ שְׂאֵמְרָנוּ, שְׁכֻתוֹ (בְּרֵאשִׁית
כב) וַיִּשְׁכֹּם אֲבָרָהָם בְּבִקְרָא. בְּזִמְנָן שְׂנִמְצָא רְצוֹן, בְּאוֹתָהּ שַׁעֲתָא לֹא הָיָה
אוֹכֵל קְרַבְנָן אַחַר, וּמַה הָיָה אוֹכֵל? אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁנִקְרָא ע"ד, וְהוּא
כְּסָא עֲלִיוֹן, שְׁהוּא עַדִּי עַד, כְּכַתוּב עַדִּי עַד וְגו'. וְזִמְנָן אֲכִילָהּ בְּבִקְרָא שְׁל

ע"ד הוא, והע"ד הזה [כד גם כן] למעלה [כד נקרא], שפתיב (ישעיה כו) בטחו בה' עדי עד. ובבקר, הינו קרבו לה' ודאי. יאכל עד, ולא אחר.

תננא סליק, ואתערותא דרחימו קשיר, ואתער לעילא וקיימא דא לקבל דא, (דף רמח ע"א) ונורא (ני"א ושרגא) דליק, ואנהיר בהאי אתערותא דלתתא. וכהנא אתער, ולינאי משבחון, ואחזין חידו, וכדין חמרא אתנסד, לאתקשרא במיא, וחמרא נהיר ואחזי חידו, בגיני כד, חמרא טב לתתא, לאחזאה חידו, לחמרא אחרא דלעילא, וכלא אתער, לאתקשרא שמאלא בימינא.

עולה עשן, והתעוררות האהבה נקשרת, ומתעוררת למעלה ועומדים זה כנגד זה, ואש נורה דולקת ומאירה בהתעוררות הזו שלמטה, וכהן מתעורר, ולויים משבחים ומראים שמחה, ואז מתנסד היין להתקשר במים, והיין מאיר ומראה שמחה. משום כד, יין טוב למטה להראות שמחה ליין אחר שלמעלה, והכל מתעורר לקשר שמאל בימין.

ולחם דאיהו (ויקרא רמ"ז ע"א) סלת, מלכותא דאתער אתערותא, נקטין לה שמאלא בימינא, ומקשרי לה בגופא, וכדין נגיד משחא עלאה, ולקטא ליה על ידא דצדייק. ועל דא בעי למעבד אתערותא דסלת במשחא, ואתקשר כלא כחדא, וכדין עדונא ונניחין דיחודא חד, ולקטין עדונא ונניחא דיחודא, כל אינון כתרין, ואתקשר דא בדא, ואתנהיר סיהרא, ואתקשרא בשמשא, ויתב כלא בעדונא.

ולחם שהוא סלת, מלכות שמעוררת התעוררות, לוקחים אותה שמאל בימין, ומקשרים אותה בגוף, ואז שופע שמן עליון, ולקטת אותו על יד הצדייק. ועל זה צריך לעשות התעוררות של סלת בשמן, ונקשר הכל כאחד, ואז עדון ונחת של יחוד אחד, ולקטים עדון ונחת של היחוד כל אותם כתרין, ונקשרים זה בזה, והלבנה מאירה, ונקשרת בשמש, ויושב הכל בעדון.

וכדין קרבו לי, ולא לאחרא. ועל דא, בבקר יאכל עד, ולא לאחרא (עד), יאכל עד, ויתעדן ויתקשר בקשוריה בקדמיתא. אימתי, בבקר. דבעי לאתברכא שמה קדישא בקדמיתא, ולבתר יתברכוון אחרניו.

וְאִזְ קָרְבָּן לֵה', וְלֹא לְאַחַר, וְעַל זֶה בִּבְקָר יֹאכֵל עַד, וְלֹא לְאַחַר [עד].
יֹאכֵל עַד וַיִּתְעַדֵּן וַיִּתְקַשֶּׁר בְּקִשְׁרוֹ בִּתְחִלָּה. מִתִּי? בִּבְקָר, שְׁצָרִיךְ
לְהִתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בִּתְחִלָּה, וְאַחַר כֵּן יִתְבָּרְכוּ הָאֲחֵרִים.

וְעַל דָּא, אָסִיר לִיה לִבְר נֶשׁ לְבָרְכָא לְחַבְרִיה בְּצַפְרָא, עַד דִּיבְרֵךְ לְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא, דְּאִיהוּ בְּעֵי לְאַתְבָּרְכָא בְּרִישָׁא, וְהֵינּוּ בִּבְקָר יֹאכֵל עַד. וְלִבְתַּר
יִתְבָּרְכוּן אַחֲרָנִין, וְלַעֲרַב יַחְלַק שְׁלָל. דְּהָא קָרְבָּנוֹת דְּהוּהוּ בְּרִישָׁא, כְּלָא
אֲתַקְרַב לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאַתְעָרוּתָא סְלֵקָא תַּמָּן. וּבְגִין דְּהָא הוּא
אֲתַבְּרֵךְ, הוּהוּ מְקַשֶּׁר קִשְׁרִין לְכָל שְׁאָר חִילִין עֲלָאִין, וּמְפָלִיג לֹון בְּרַכָּאן,
לְכָל חַד וְחַד כְּדָקָא חֲזִי וְיָאוֹת לִיה, וּמִתְבַּסְּמֵן עֲלָמִין, וְאַתְבָּרְכָאן עֲלָאִין
וְתַתְּאִין.

וְעַל כֵּן אָסוּר לוֹ לְאָדָם לְבָרֵךְ אֶת חֲבֵרוֹ בִּבְקָר עַד שֶׁיְבָרֵךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ בְּרִאשׁוֹנָה, וְהֵינּוּ בִּבְקָר יֹאכֵל עַד,
וְאַחַר יִתְבָּרְכוּ הָאֲחֵרִים. וְלַעֲרַב יַחְלַק שְׁלָל, שֶׁהֵרִי הַקְּרָבָנוֹת שֶׁהִיוּ
בִּבְקָר, הַכֹּל נִקְרַב לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהִתְעוֹרְרוֹת עוֹלָה לְשָׁם. וּמִשּׁוּם
שֶׁהוּא הִתְבָּרֵךְ, הִיָּה קוֹשֶׁר קִשְׁרִים לְכָל שְׁאָר הַחִילוֹת הָעֲלִיוֹנִים,
וּמִחֲלַק לָהֶם בְּרָכוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּי, וְנֶאֱמַר לוֹ, וְהָעוֹלָמוֹת
מִתְבַּשְּׂמִים, וּמִתְבָּרְכִים עֲלִיוֹנִים וְתַתְּוֹנִים.

וְהֵינּוּ רְזָא דְכְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם דְּבִשֵׁי וְגו', בְּקִדְמִיתָא,
לְבַתַּר פְּלִיג לְכַלְהוּ, וְאָמַר, אֲכָלוּ רַעִים שְׁתוּ וּשְׁכְרוּ דוֹדִים. אַרְיִק בְּרַכָּאן
לְכַלְהוּ, וּמְפָלִיג לֹון, לְכָל חַד וְחַד כְּדָקָא חֲזִי לִיה, וְעַל דָּא וְלַעֲרַב יַחְלַק שְׁלָל.
דְּהָא שְׂמָא קְדִישָׁא יִתְבָּרֵךְ בְּקִדְמִיתָא, וְהַשְׁתָּא פְּלִיג בְּרַכָּאן לְכַלְהוּ עֲלָמִין.
דְּלֹא תִימָא דְקָרְבָּנָא מִתְקַרַב לֹון, וְלֹא לְשׁוּם חִילָא אַחֲרָא, אֶלָּא כְּלָא
מִתְקַרַב לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהוּא אַרְיִק בְּרַכָּאן, וּמְפָלִיג בְּרַכָּאן לְכַלְהוּ
עֲלָמִין, וּבְגִין כֵּן קָרְבָּן לֵי, וְלֹא לְאַחֲרָא.

וְהֵינּוּ סוּד הַפְּתוּב (שִׁיר ה) אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם דְּבִשֵׁי וְגו', בִּתְחִלָּה. אַחַר כֵּן
חִלַּק לְכָלֶם, וְאָמַר, אֲכָלוּ רַעִים שְׁתוּ וּשְׁכְרוּ דוֹדִים. מוֹרִיק בְּרָכוֹת
לְכָלֶם, וּמִחֲלַק לָהֶם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּי לוֹ, וְלָכוּ וְלַעֲרַב יַחְלַק שְׁלָל,
שֶׁהֵרִי הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ יִתְבָּרֵךְ בִּתְחִלָּה, וְכַעַת מִחֲלַק בְּרָכוֹת לְכָל
הָעוֹלָמוֹת. שְׂלֹא תֹאמַר שֶׁהַקְּרָבָן נִקְרַב לָהֶם וְלֹא לְשׁוּם כַּח אַחַר, אֶלָּא
הַכֹּל נִקְרַב לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהוּא מוֹרִיק בְּרָכוֹת וּמִחֲלַק בְּרָכוֹת לְכָל
הָעוֹלָמוֹת, וּמִשּׁוּם כֵּן קָרְבָּן לֵה', וְלֹא לְאַחַר.

אמר רבי שמעון, ברי, שפיר קא אמרת. תו אתערותא אחרא דקרנא, פלא בגין לאמשכא ברכאן, ולא תערא ברכאן, דיתברכו פלהו עלמין. בקדמיתא קרבו ליי, ולא לאחרא, השתא תקריבו את קרבנכם, דיתקשרו פלהו עלמין כחדא, ויתחברו ויתברכו עלאי ותתאי.

אמר רבי שמעון, בני, יפה אמרת. עוד, התעוררות אחרת של הקרבן, [הכל] פדי למשד ברכות ולעורר ברכות, שיתברכו כל העולמות. בתחלה קרבו לה, ולא לאחר. עכשו תקריבו את קרבנכם, שיתקשרו כל העולמות כאחד, ויתחברו ויתברכו עליונים ותחתונים.

פתח רבי אבא ואמר קרא אבתריה, כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וגו', כל אלה שבטי ישראל, אלה שבטי ישראל מבעי ליה, מאי כל אלה. אלא, לאחברא (ס"א למחנת) לון, באתר דכל ברכאן מריקין תמן. שנים עשר שנים עשר ודאי, קשרין דתקוני מטרוניתא, ואיהי אתחברת בהדיהו, הדא הוא דכתיב שנים עשר. וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם, דהא באתר דא, דבור שריא.

פתח רבי אבא ואמר פסוק אחריו, כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וגו'. כל אלה שבטי ישראל! הנה צריך (לכתב) אלה שבטי ישראל, מה זה כל אלה? אלא לחבר [לחנת] אותם למקום שכל הברכות מוריקים לשם שנים עשר. שנים עשר ודאי, קשרים של תקוני הגבירה, והיא מתחברת עמם. זהו שכתוב שנים עשר. וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם, שהרי במקום זה הדבור שורה.

אשר דבר, הכא קשרא חד, לאתחברא מתתא לעילא, ומעילא לתתא. מתתא, באלין תריסר שבטין, וזאת, אתחברא בהדיהו. אשר דבר, הא חבורא דכר ונוקבא, קשורא לתרין סטרין, מתתא ומלעילא, לסוף קשר לון באתר דלעילא, דכר ונוקבא כחדא. הדא הוא דכתיב איש אשר כברכתו וגו'. מאי כברכתו. אלא כברכתו בת זוגו. איש אשר כברכתו תרווייהו כחדא.

אשר דבר, כאן קשר אחד להתחבר מלמטה למעלה, ומלמעלה למטה. מלמטה בשנים עשר השבטים הללו, וזאת התחברה עמם. אשר דבר, הרי חבור זכר ונקבה קשור לשני צדדים, מלמטה ומלמעלה. לסוף קשר אותם במקום שלמעלה, זכר ונקבה כאחד, זהו שכתוב איש אשר כברכתו וגו'. מה זה כברכתו? אלא כברכת בת זוגו. איש אשר כברכתו, שניהם כאחד.

דף רמח ע"ב

פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים לה) יְבָרְכֶךָ יי מְצִיּוֹן וּרְאֵה בְּטוֹב יְרוּשָׁלַם וְגו', יְבָרְכֶךָ יי מְצִיּוֹן, דְּמַנְיָה נְפָקִין בְּרַכָּאן, לְאַשְׁקָאָה לְגִינְתָא. וְהוּא כָּלִיל כָּל בְּרַכָּאן, וְיַחֲבִיב לָהּ, וּלְבַתֵּר וּרְאֵה בְּטוֹב יְרוּשָׁלַם. לְאַחֲזָאָה דְכָל בְּרַכָּאן אֲתִיּוֹן מְדַכְר וְנוֹקְבָא. כְּגוֹוְנָא דָא (במדבר ז) יְבָרְכֶךָ יי וְיִשְׁמְרֶךָ. יְבָרְכֶךָ יי מְדַכְוֵרָא. וְיִשְׁמְרֶךָ מְנוֹקְבָא. יְבָרְכֶךָ יי מְזָכוֹר. וְיִשְׁמְרֶךָ מְשָׁמוֹר. וְכֹלָא חַד מְלָה, בְּגִין דְּמִתְרוּוִיָּהוּ נְפָקִין בְּרַכָּאן לְעֵלְמִין. וְעַל דָּא, אִישׁ (דף רמח ע"ב) אֲשֶׁר כְּבָרְכָתוֹ בְּרַךְ אוֹתָם.

פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים קכח) יְבָרְכֶךָ ה' מְצִיּוֹן וּרְאֵה בְּטוֹב יְרוּשָׁלַם וְגו'. יְבָרְכֶךָ ה' מְצִיּוֹן, שְׁמַמְנוּ יוֹצְאִים בְּרָכוֹת לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן, וְהוּא כּוֹלֵל כָּל הַבְּרָכוֹת וְנוֹתֵן לָהּ. וְאַחַר כֵּן וּרְאֵה בְּטוֹב יְרוּשָׁלַם, לְהַרְאוֹת שְׁכָל הַבְּרָכוֹת בְּאוֹת מְזָכֵר וְנוֹקְבָה. כְּמוֹ זֶה (במדבר ו) יְבָרְכֶךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ. יְבָרְכֶךָ ה' - מְזָכֵר, וְיִשְׁמְרֶךָ - מְנוֹקְבָה. יְבָרְכֶךָ ה' - מְזָכוֹר, וְיִשְׁמְרֶךָ - מְשָׁמוֹר, וְהַכֵּל דְּבַר אֶחָד, מְשׁוּם שְׁמִשְׁנִיָּהֶם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְעוֹלָמוֹת. וְעַל זֶה, אִישׁ אֲשֶׁר כְּבָרְכָתוֹ בְּרַךְ אוֹתָם.

רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח קָרָא וְאָמַר, וַיְכַל יַעֲקֹב לְצוּוֹת אֶת בְּנָיו וְגו'. וַיְכַל יַעֲקֹב לְצוּוֹת אֶת בְּנָיו, לְצוּוֹת, לְבָרֵךְ מִבְּעֵי לֵיָהּ. אֶלָּא דְּפָקִיד לֹון לְגַבִּי שְׁכִינְתָא, לְאַתְקַשְׂרָא בְּהַדָּה. תו, דְּפָקִיד לֹון עַל עֶסְקִי מְעַרְתָּא, דְּהִיא קָרִיבָא לְגוֹ עֵדוֹן, דְּתַמָּן הוּא אָדָם הָרֵאשׁוֹן קְבוּר.

רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח פֶּסוּק וְאָמַר, וַיְכַל יַעֲקֹב לְצוּוֹת אֶת בְּנָיו וְגו'. וַיְכַל יַעֲקֹב לְצוּוֹת אֶת בְּנָיו, לְצוּוֹת? הִיא צְרִיךְ (לכתב) לְבָרֵךְ! אֶלָּא שְׁצוּנָה אוֹתָם אֶל הַשְׁכִּינָה לְהַתְקַשֵּׁר אֵלֶיהָ. עוֹד, שְׁצוּנָה אוֹתָם עַל עֶסְקִי הַמְּעַרָה, שְׁהִיא קְרוּבָה לְגוֹ עֵדוֹן, שְׁשָׁם קְבוּר אָדָם הָרֵאשׁוֹן.

תָּא חֲזִי, הַהוּא אֶתֵר אַקְרִי קְרִיַת אַרְבַּע. מֵאִי טַעְמָא. בְּגִין דְּתַמָּן אֲתַקְבְּרוּ אַרְבַּע זוּגוֹת, אָדָם וְחַוָּה. אַבְרָהָם וְשָׂרָה. יִצְחָק וְרַבְּקָה. יַעֲקֹב וְלֵאָה. הָא קוּשְׁיָא הָכָא, דְּתַנִּינָן, אַבְרָהָם אֵינּוֹן רְתִיבָא קְדִישָׁא, וְרְתִיבָא לָאוּ פְחוֹת מֵאַרְבַּע, וְתַנִּינָן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחֲבַר לְמַלְכָּא דְּוֹד בְּהַדִּיָּהוּ, וְאַתְעֵבִידוּ רְתִיבָא שְׁלִימְתָא, הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב, (תהלים קיח) אָבֹן מְאָסוּ הַבּוֹנִים וְגו'. דְּוֹד מַלְכָּא אֲתַחֲבַר לְמַהוּי רְתִיבָא שְׁלִימְתָא בְּהַדִּיָּהוּ. אִי הָכִי דְּוֹד בְּעֵינָא

(נ"י לאתקשרא) לְאַתְקַבְרָא בְּגוֹ אַבְהוֹ, וְיִהְיוּ קְרִית אַרְבַּע בְּהַדְיָה, מֵאֵי טַעְמָא
לֹא אֶתְקַבֵּר בְּהַדְיָהוּ.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ מְקוֹם נִקְרָא קְרִית אַרְבַּע. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׁשָׁם
נִקְבְּרוּ אַרְבַּעַה זִוגוֹת: אָדָם וְחִוָּה, אַבְרָהָם וְשָׂרָה, יִצְחָק וְרַבְקָה, יַעֲקֹב
וְלֵאָה. הֲרִי יֵשׁ כָּאן קְשִׁיָּא, שְׁשִׁנְיָנוּ, הָאֲבוֹת הֵם מְרַכְבֵּה קְדוּשָׁה,
וּמְרַכְבֵּה לֹא פְחוֹת מֵאַרְבַּעַה, וְשִׁנְיָנוּ שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֵבֵר אֶת דָּוִד
הַמֶּלֶךְ עִמָּהֶם וְנַעֲשׂוּ מְרַכְבֵּה שְׁלֵמָה, זֶהוּ שְׁכַתוֹב (תְּהִלִּים קיח) אָבוֹן מְאִסּוֹ
הַבּוֹנִים וְגוֹ', שְׁדוּד הַמֶּלֶךְ הִתְחַבֵּר לְהִיּוֹת מְרַכְבֵּה שְׁלֵמָה עִמָּהֶם. אִם
כֵּן, דָּוִד צָרִיךְ [לְהַתְקַשֵּׁר] לְהַקְבֵּר בְּתוֹךְ הָאֲבוֹת, וְיִהְיֶה קְרִית אַרְבַּע עֲמוֹ,
אִז מָה הַטַּעַם לֹא נִקְבֵּר עִמָּהֶם?

אֲלֵא, דָּוִד מְלָכָא אֲתֵר מִתְתַקֵּן הָוָה לִיָּה כְּדָקָא יָאוֹת, וּמֵאֵן הוּא צִיּוֹן,
לְאַתְחַבְרָא לִיָּה כְּחֻדָּא. וְאָדָם דְּאַתְקַבֵּר בְּגוֹ אַבְהוֹ, הָא אֵינּוּן אֶתְקַבְּרוּ
בְּהַדְיָה, בְּגִין דְּאִיְהוּ מְלֻךְ קְדָמָא הָוָה, וְאַתְעֵבֵר מִנִּיָּה מְלָכוֹ, וְאַתִּיָּהֵב לְדָוִד
מְלָכָא. וּמִיּוֹמוֹי דְּאָדָם, אֶתְקִיִּים דָּוִד מְלָכָא. דְּאָדָם אֶלְף שְׁנִין אֶתְגָּזֵר עָלוּי,
וְאַתְעֵבֵרוּ מִנִּיָּה שְׁבַעִין שְׁנִין, יוֹמוֹי דְּדָוִד מְלָכָא, וְהוּא יָהִיב לוֹן. וְאַבְהוֹ הִיךְ
יְקוּמוּן עַד דְּיִיתֵי דָּוִד מְלָכָא, אֲלֵא זָכָה לְאַתְרִיָּה, כְּדָקָא חֲזִי לִיָּה, בְּגִינֵי כֵּן
לֹא אֶתְקַבֵּר לְגַבֵּי אַבְהוֹ.

אֲלֵא, דָּוִד הַמֶּלֶךְ מְקוֹם מִתְתַקֵּן הִיָּה לוֹ כְּרֵאוּי, וּמִיָּהוּ? צִיּוֹן, לְחֵבֵר אוֹתוֹ
כְּאֶחָד. וְאָדָם שְׁנִקְבֵּר בְּתוֹךְ הָאֲבוֹת, הֲרִי הֵם נִקְבְּרוּ עֲמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא
הִיָּה מְלֻךְ רֵאשׁוֹן, וְנַעֲבֵרָה מִמֶּנּוּ הַמְּלָכוֹת וְנִתְנָה לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, וּמִיָּמִיו
שֶׁל אָדָם הִתְקִיִּים דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שְׁעַל אָדָם נִגְזְרוּ אֶלְף שְׁנִים, וְהַעֲבֵרוּ מִמֶּנּוּ
שְׁבַעִים שְׁנִים, יָמָיו שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהוּא נָתַן אוֹתָם, וְהָאֲבוֹת אִיךְ
יְקוּמוּ עַד שְׁיַבֵּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ? אֲלֵא זָכָה לְמִקְוֵמוֹ כְּרֵאוּי לוֹ, מִשּׁוּם כֵּן
לֹא נִקְבֵּר עִם הָאֲבוֹת.

תוּ, אַבְהוֹ בְּאַתֵּר דְּדְכוּרָא שְׁרִיָּין, וְדָוִד בְּאַתֵּר דְּנוֹקְבָא, וְאַבְהוֹ נוֹקְבָן
אֶתְקַבְּרוּ בְּהַדְיָהוּ. וְדָוִד אֶתְקַבֵּר וְאַתְחַבֵּר בְּאַתֵּר דְּדְכוּרָא, מְלָה כְּדָקָא חֲזִי
לִיָּה. וּיְאָסוּף רְגְלֵיו אֶל הַמַּטָּה, בְּגִין דְּהָא אִיְהוּ בְּאַתֵּר דְּחִיָּין יְתִיב. כֵּד בְּעָא
לְאַסְתִּלְקָא מֵעֲלָמָא, נְחִית רְגְלוֹי לְגַבֵּי מַטָּה, וְאַתְכְּנִישׁ וְאַסְתִּלְק מֵעֲלָמָא,
הֲדָא הוּא דְכְתִיב, וַיִּגְוַע וַיִּאָסֹף אֶל עַמּוּיו. פְּתַח וְאָמַר, (תְּהִלִּים פד) נִכְסְפָה וְגַם
כְּלָתָה נִפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה', מְלָה דָּא הָא אוֹקְמוּהָ חֲבַרְיָא. אָבֵל

זֹאת וְעוֹד, הָאֲבוֹת שְׁרוּיִים בְּמִקְוֵם שֶׁל זָכָר, וְדָוִד בְּמִקְוֵם שֶׁל נְקֵבָה,
וְהָאֲבוֹת נִקְבְּרוּ עִמָּם הַנְּקֵבּוֹת, וְדָוִד נִקְבֵּר וְהִתְחַבֵּר בְּמִקְוֵם שֶׁל זָכָר,

דָּבַר כְּרְאוּי לוֹ. וַיֵּאסֹף רַגְלָיו אֶל הַמָּטָה, מְשׁוּם שֶׁהָרִי הוּא יוֹשֵׁב
בְּמִקּוֹם שֶׁל חַיִּים. כְּשֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מִהָעוֹלָם, הוֹרִיד רַגְלָיו אֶל הַמָּטָה,
וְהִתְכַנֵּס וְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וַיִּגּוּעַ וַיֵּאָסֹף אֶל עַמּוּיוֹ. פָּתַח
וְאָמַר, (שם פב) נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה'. דָּבַר זֶה הָרִי בְּאֵרוּחוֹ
הַחֲבָרִים.

תָּא חֲזִי, אֵית מְדוּרִין תְּתַאֲיוֹן, וְאֵית מְדוּרִין עֲלָאִין. בְּעֲלָאִין לָאו (מדורין)
שְׂרִיין תַּמּוֹן, וּמֵאֵן אֵינּוֹן, אֵינּוֹן בְּתֵי גְנוּאֵי, וּבְתֵי בְּרָאֵי. אֵינּוֹן אֶקְרוּן חַצְרוֹת
ה', בְּגִין דְּאֵינּוֹן קִיִּימֵי בְּרַחֲמֵי וְתִיאוּבְתָא לְגַבֵּי נוּקְבָא. תָּא חֲזִי, כְּד
נִשְׁמַתָּא סְלֵקָא אֲתַעַר כְּלָא לְגַבֵּי נוּקְבָא, דְּהָא אִיהִי אֲתַאֲחַדַּת בְּתִיאוּבְתָא
שְׁלִימַתָּא וְאֲתַקְשְׁרַת בֵּיה.

אָבֵל בָּא רְאָה, יֵשׁ מְדוּרִים תַּחְתּוֹנִים וַיֵּשׁ מְדוּרִים עֲלִיוֹנִים. בְּעֲלִיוֹנִים
לֹא [מדורים] שׁוֹרִים שָׁם, וּמִי הֵם? אֹתָם בְּתִים פְּנִימִיִים וּבְתִים
חִיצוֹנִיִים הֵם נִקְרְאִים חַצְרוֹת ה', מְשׁוּם שֶׁהֵם עוֹמְדִים שָׁם בְּאֲהָבָה
וְתִשׁוּקָה אֶל הַנְּקֵבָה. בָּא רְאָה, כְּשֶׁנִּשְׁמָה עוֹלָה, הַכֹּל מִתְעוֹרֵר לְנִקְבָה,
שֶׁהָרִי הִיא אַחוּזָה בְּתִשׁוּקָה שְׁלֵמָה וְנִקְשְׁרַת בּוֹ.

יַעֲקֹב לֹא מִית, בְּגִין כְּדָּ לֹא אֲתַמָּר בֵּיה מוֹתָא, אֶלָּא וַיִּגּוּעַ וַיֵּאָסֹף אֶל עַמּוּיוֹ.
חַמִּי מַה כְּתִיב, וַיֵּאָסֹף רַגְלָיו אֶל הַמָּטָה, דְּאֲתַכְנִישׁ שְׁמִשָּׂא לְגַבֵּי סִיְהָרָא,
שְׁמִשָּׂא לֹא מִית, אֶלָּא אֲתַכְנִישׁ מַעֲלָמָא, וְאֲזִיל לְגַבֵּי סִיְהָרָא.

יַעֲקֹב לֹא מִת, מְשׁוּם כְּדָּ לֹא נֵאָמַר בּוֹ מוֹת, אֶלָּא וַיִּגּוּעַ וַיֵּאָסֹף אֶל עַמּוּיוֹ.
רְאָה מַה כְּתוּב, וַיֵּאָסֹף רַגְלָיו אֶל הַמָּטָה, שֶׁהִתְכַנֵּס הַשְּׁמִשׁ אֶל הַלְּבָנָה.
הַשְּׁמִשׁ לֹא מִת, אֶלָּא מִתְכַנֵּס מִן הָעוֹלָם וְהוֹלֵךְ לַלְּבָנָה.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְּאֲתַכְנִישׁ יַעֲקֹב, אֲתַנְהִיר סִיְהָרָא, וְתִיאוּבְתָא דְּשְׁמִשָּׂא
עֲלָאָה אֲתַעַר לְגַבֵּיהּ, בְּגִין דְּשְׁמִשָּׂא כְּדָ סְלִיק, אֲתַעַר שְׁמִשָּׂא אַחְרָא, וְאֲתַדְּבִק
דָּא בְּדָא, וְאֲתַנְהִיר סִיְהָרָא. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁפִיר קָא אַמְרַת, אָבֵל הָא
אֲתַמָּר, דְּעֲלָאָה עֲלָמָא דְּדְכוּרָא, אֲתַקְשֵׁר בְּתַתָּא דְּאִיהוּ עֲלָמָא דְּנוּקְבָא,
וְתַתָּא אֲתַקְשֵׁר בְּעֲלָאָה, וְכֹלָא דָּא כְּגוֹנוּא דָּא.

בָּא רְאָה, בְּשַׁעָה שֶׁהִתְכַנֵּס יַעֲקֹב, הָאִירָה הַלְּבָנָה, וְתִשׁוּקַת הַשְּׁמִשׁ
הָעֲלִיוֹן הִתְעוֹרְרָה אֵלָיו, מְשׁוּם שֶׁכָּפְאֲשֵׁר הַשְּׁמִשׁ עוֹלָה, מִתְעוֹרֵר שְׁמִשׁ
אַחַר, וְנִדְבָקִים זֶה בְּזֶה וְהַלְּבָנָה מְאִירָה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, יָפָה אַמְרַת,

אָבֵל הָרִי נִתְבָּאָר שְׁהַעֲלִיּוֹן, עוֹלָם הַזָּכָר, נִקְשָׁר בְּתַחֲתוֹן, שֶׁהוּא עוֹלָם
הַנְּקֵבָה, וְהַתַּחֲתוֹן נִקְשָׁר לַעֲלִיּוֹן, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה.

וְהָא אֲתֵמַר תְּרִין עֲלָמִין נִינְהוּ, כְּדַכְתִּיב, (דְּבַרֵי הַיָּמִים א טז) מִן הָעוֹלָם (קִנְיָג ע"ב)
וְעַד הָעוֹלָם. וְאָף עַל גַּב דְּתְרִין נוֹקְבֵי נִינְהוּ, חַד מִתְתַּקֵּן בְּדַכּוּרָא, וְחַד
בְּנוֹקְבָא. דָּא שְׁבַע (שַׁבַּת), וְדָא בֵּת שְׁבַע. דָּא אָם, וְדָא אָם, דָּא אִקְרִי אָם
הַבְּנִים, וְדָא אִקְרִי אָם שְׁלֵמָה. כְּדַכְתִּיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ג) צְאִנְה וּרְאִנְה בְּנוֹת
צִיּוֹן בְּמִלְךְּ שְׁלֵמָה וְגוֹ'. בְּמִלְךְּ שְׁלֵמָה, בְּמִלְךְּ דְּכָל שְׁלֵמָא דִּילֵיהּ. דָּא אָם
שְׁלֵמָה. כְּדַכְתִּיב, (מַלְכִים א א) בֵּת שְׁבַע אָם שְׁלֵמָה.

וְהָרִי נֵאמַר שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, כְּפִתּוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. וְאָף עַל גַּב
שְׁשִׁיתֵי נְקֻבוֹת הֵן - אֶחָד מִתְתַּקֵּן בְּזָכָר וְאֶחָד בְּנְקֵבָה. זֶה שְׁבַע [שַׁבַּת], וְזֶה
בֵּת שְׁבַע. זוֹ אָם וְזוֹ אָם. זוֹ נְקֻרָא אָם הַבְּנִים, וְזוֹ נְקֻרָא אָם שְׁלֵמָה,
כְּפִתּוּב (שִׁיר ג) צְאִנְה וּרְאִנְה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְךְּ שְׁלֵמָה וְגוֹ'. בְּמִלְךְּ שְׁלֵמָה
- בְּמִלְךְּ שְׁכָל הַשְּׁלוֹם שְׁלוֹ, זוֹ אָם שְׁלֵמָה, כְּפִתּוּב (מַלְכִים א יא) בֵּת שְׁבַע
אָם שְׁלֵמָה.

דף רמט ע"א

וְכַתִּיב, (מַלְכִים א ה) וַתִּרְבַּ חֲכָמַת שְׁלֵמָה. חֲכָמַת שְׁלֵמָה, דָּא אָם שְׁלֵמָה.
דְּכַתִּיב, (מַשְׁלֵי לא) דְּבַרֵי לְמוּאֵל מְלָךְ מִשָּׂא אֲשֶׁר יִסְרְתוּ אִמּוֹ. דְּבַרֵי לְמוּאֵל
מְלָךְ, הָאִי קָרָא לָאו אֲתֵיידַע מַהוּ סְתִימָא דִּילֵיהּ. אֶלָּא, דְּבַרֵי לְמוּאֵל מְלָךְ,
דְּבַרִים דְּאֲתֵמַר בְּגִין אֵל (דף רמט ע"א) דְּאִיהוּ מְלָךְ, וּמֵאֵן אִיהוּ. דָּא (תַּהֲלִים ז)
אֵל זֹעִם בְּכָל יוֹם. וְאֵל שְׁדִי. כְּמָה דְּאֲתֵמַר. לְמוּאֵל כְּמָה דְּאֲתֵמַר, (אִיּוּב מ)
לְמוֹ פִי. לְמוּאֵל מְלָךְ, דְּאִיהוּ בֵּת שְׁבַע. מִשָּׂא אֲשֶׁר יִסְרְתוּ אִמּוֹ, כִּד אֲתֵגְלִי
עָלוּי בְּגַבְעוֹן, בְּחֻלְמָא דְּלִילָא.

וְכַתּוּב (שִׁם ה) וַתִּרְבַּ חֲכָמַת שְׁלֵמָה. חֲכָמַת שְׁלֵמָה - זוֹ אָם שְׁלֵמָה, שְׁכַתּוּב
(מַשְׁלֵי לא) דְּבַרֵי לְמוּאֵל מְלָךְ מִשָּׂא אֲשֶׁר יִסְרְתוּ אִמּוֹ. דְּבַרֵי לְמוּאֵל מְלָךְ,
פְּסוּק זֶה לֹא נוֹדַע מַהוּ הַסְּתֵר שְׁלוֹ, אֶלָּא דְּבַרֵי לְמוּאֵל מְלָךְ - דְּבַרִים
שְׁנֵאמְרוּ מִשׁוּם אֵל שֶׁהוּא מְלָךְ. וּמִיְהוּ זֶה? (תַּהֲלִים ז) וְאֵל זֹעִם בְּכָל יוֹם.
וְאֵל שְׁדִי, כְּמוֹ שְׁנֵתְבָּאָר. לְמוּאֵל, כְּמוֹ שְׁנֵאמְר (אִיּוּב מ) לְמוֹ פִי. לְמוּאֵל
מְלָךְ, שֶׁהִיא בֵּת שְׁבַע. מִשָּׂא אֲשֶׁר יִסְרְתוּ אִמּוֹ, כְּשֶׁהַתְּגַלָּה עָלוּי בְּגַבְעוֹן
בְּחֻלּוֹם הַלִּילָה.

תָּא חֲזִי, יַעֲקֹב אֲתַכְּנִישׁ לְגַבֵּי סִיְהָרָא, וְעֵבִיד בְּהַ פִּירִין לְעֵלְמָא. וְלִית לָךְ דָּרָא בְּעֵלְמָא, דְּלֹא אִית בֵּיהּ אִיבָא דִּיעֲקֹב, בְּגִין דְּהָא אִיהוּ אֲתַעֲרַר אֲתַעֲרוּתָא לְעִילָא, בְּגִין דְּכַתִּיב, וַיֵּאסֹף רִגְלָיו אֶל הַמָּטָה, דְּאִיהוּ מְטַתִּיה דִּיעֲקֹב וְדָאִי. זַכָּאָה חוּלְקִיָּה דִּיעֲקֹב, דְּהָא אֲשַׁתְּלִים לְעִילָא וְתַתָּא, דְּכַתִּיב, (ירמיה ט) וְאַתָּה אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב נְאֻם ה' וְגו' כִּי אֲתַדְּ אֲנִי. כִּי אֲתִי אֲתָה לֹא אֲתַמֵּר, אֲלֵא כִּי אֲתַדְּ אֲנִי, וְהָא אֲתַמֵּר.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הִתְכַּנֵּס לְלִבְנָה וְעָשָׂה בְּהַ פְּרוּת לְעוֹלָם, וְאִין לָךְ דוֹר בְּעוֹלָם שְׂאִין בּוּ פְּרִי שֶׁל יַעֲקֹב, מְשׁוּם שֶׁהָרִי הוּא עוֹרֵר הַתְּעוֹרְרוֹת לְמַעַלָּה, מְשׁוּם שֶׁכְּתוּב וַיֵּאסֹף רִגְלָיו אֶל הַמָּטָה, שֶׁהִיא מְטַתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְדָאִי. אֲשַׁרִּי חִלְקוּ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהָרִי הַשְּׁתַּלְּם לְמַעַלָּה וְלַמָּטָה, שֶׁכְּתוּב (ירמיה ט) וְאַתָּה אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב נְאֻם ה' וְגו' כִּי אֲתַדְּ אֲנִי. כִּי אֲתִי אֲתָה לֹא נֹאמֵר, אֲלֵא כִּי אֲתַדְּ אֲנִי, וְהָרִי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, וַיָּבֵאוּ עַד גְּרוֹן הָאָטֵד וְגו', וְכַתִּיב, וַיִּרְא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת הָאֵבֶל בְּגְרוֹן הָאָטֵד וְגו'. הֲנִי קָרָאִי אִית לְאַסְתִּכְלָא בְּהוּ, מֵאִי אִיכְפַת לָן דְּאִינוּן אֲתוּ עַד גְּרוֹן הָאָטֵד. וּמֵאִי טַעְמָא אֲתַכְנַת אַבְלוּתָא דָּא לְמַצְרַיִם, דְּהָא אֵיבֶל יִשְׂרָאֵל מְבַעֵי לִיהּ, מֵאִי טַעְמָא לְמַצְרַיִם.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, וַיָּבֵאוּ עַד גְּרוֹן הָאָטֵד וְגו', וְכַתִּיב וַיִּרְא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת הָאֵבֶל בְּגְרוֹן הָאָטֵד וְגו'. בְּפִסְוִקִים הִלְלוּ יֵשׁ לְהַתְּבוֹנֵן בְּהֵם, מָה אַכְפַת לָנוּ שֶׁהֵם בָּאוּ עַד גְּרוֹן הָאָטֵד? וּמָה הַטַּעַם כְּנוּ אַבְלוּתוֹת זֹ לְמַצְרַיִם, הָרִי צְרִיף הִיָּה לְכַתֵּב אֵבֶל יִשְׂרָאֵל, מָה הַטַּעַם לְמַצְרַיִם?

אֲלֵא הֲכִי אָמְרוּ, כֹּל הַהוּא זְמַנָּא דְּהוּא יַעֲקֹב בְּמַצְרַיִם, אֲתַבְּרוּ אַרְעָא בְּגִינִיהּ, וְנִילוּס הָוָה נְפִיק וְאֲשַׁקִּי אַרְעָא, וְעוּד דְּפִסַּק כְּפָנָא בְּגִינִיהּ דִּיעֲקֹב. וְעַל דָּא, מַצְרַאִי עֲבָדוּ אַבְלוּתָא, וְאַתְכְּנִי עֲלֵייהוּ.

אֲלֵא כִּדְ אָמְרוּ, כֹּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּמַצְרַיִם, הִתְבָּרְכָה הָאָרֶץ בְּגִלְלוֹ, וְנִילוּס הָיָה יוֹצֵא וּמַשְׁקֶה אֶת הָאָרֶץ. וְעוּד, שְׁפִסַּק הָרַעֲב בְּגִלְלוֹ יַעֲקֹב, וְעַל כִּדְ הַמַּצְרַיִם עָשׂוּ אֵבֶל, וְהִתְכַּנְּה עֲלֵיהֶם.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יִמְלַל גְּבוּרוֹת יְיָ יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ, הָאִי קָרָא אוּקְמוּהָ. אֵבֶל מָהוּ יִמְלַל, יַדְבֵּר מְבַעֵי לִיהּ. וְאִי תִימָא דְאַרְחִיָּה דְקָרָא הֲכִי הוּא, דְּהָא קָרָאִי אִינוּן הֲכִי. לֹא. דְּכִלְהוּ לְאַחְזָאָה מְלָה קָא אֲתִיּוּ. אוּף הֲכָא, לְאַחְזָאָה מְלָה קָא אֲתִיָּא, מִי יִמְלַל (גבורות יי), כְּדַכְּתִיב, (דברים כג)

וְקִטְפֹת מְלִילוֹת. גְּבוּרוֹת ה', בְּגִין דְּסִגְיָאין אֵינוֹן, דְּהָא כָּל גְּזָרָא דְּדִינָא, מִתְּמֹן קָא אֲתִיָּא, וְעַל דָּא, מָאן אִיהוּ דִּי־סִלְק וְיַעֲבֵר גְּזָרָה חֲדָא, מֵאֵינוֹן גְּבוּרָאן דְּעֵבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יִמְלַל גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. פְּסוּק זֶה בְּאֵרוֹהוּ, אֲבָל מַה זֶה יִמְלַל? יַדְבֵּר הִיךָ צְרִיךְ לְכַתֵּב! וְאִם תֹּאמַר שְׂזוּ דָרְךָ הַכְּתוּב, שְׁהֲרִי הַפְּסוּקִים הֵם כֵּן - לֹא, שְׁכַלְס בְּאִים לְהִרְאוֹת דְּבַר, אִף כָּאן בָּא לְהִרְאוֹת דְּבַר. מִי יִמְלַל [גְּבוּרוֹת ה'], כְּכַתוּב (דְּבָרִים כג) וְקִטְפֹת מְלִילוֹת. גְּבוּרוֹת ה', מְשׁוּם שְׁהֵם רַבִּים, שְׁהֲרִי כָּל גְּזָרַת הַדִּין בְּאֵה מְשִׁם, וְלָכֵן מִי הוּא שְׁיִסְלַק וְיַעֲבִיר גְּזָרָה אַחַת מֵאוֹתָן גְּבוּרוֹת שְׁעוֹשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא?

תו, מִי יִמְלַל, וְיַדְבֵּר, כְּלָא חַד. יַדְבֵּר, דְּהָא כְּמָה וְכְמָה גְּבוּרָאן אֵינוֹן, דְּלִית לֹון חוּשְׁבָּנָא, כְּמָה מְאֲרִי דְּדִינִין, כְּמָה מְאֲרִי תְּרִיסִין, כְּמָה גְּרִדִּינִי נְמוּסִין, וּמְלוּלָא לָא יְכִיל לְמַלְלָא לֹון.

עוֹד, מִי יִמְלַל וְיַדְבֵּר, הַכֹּל אַחַד. יַדְבֵּר, שְׁהֲרִי כְּמָה וְכְמָה גְּבוּרוֹת ה'ן שְׂאִין לְהֵם חֲשָׁבוֹן, כְּמָה בְּעָלִי דִינִים, כְּמָה בְּעָלִי מְגִנִּים, כְּמָה שׁוּמְרִי הַחֻקִּים, וְהַדְּבוּר לֹא יְכוּל לְדַבֵּר לְהֵם.

וּבְמָה יִדְעוּן, כְּלָהוּ בְּהַגְדָּה, דְּאִית בֵּיה רְזָא דְּחֻכְמָתָא, דְּהָא בְּמְלוּלָא וּבְאֲמִירָה לֹא יְכִיל לְמַלְלָא לֹון. לְמַנְדַּע לֹון, אֲבָל בְּהַגְדָּה יִדְעוּן, כְּמָה דְּכַתִּיב, (תהלים קמה) דוֹר לְדוֹר יִשְׁבַח מַעֲשֵׂיךָ וּגְבוּרוֹתֶיךָ נִגִּידוּ, בְּרְזָא דָּא יִדְעוּן, אֲבָל גְּבוּרְתְּךָ דְּהִיא גְּבוּרָה תַּתְּאָה, יַדְבְּרוּ, דְּכַתִּיב וּגְבוּרְתְּךָ יַדְבְּרוּ.

וּבְמָה יִדְעוּת? כְּלָם בְּהַגְדָּה, שְׁיִשׁ בְּה סוּד הַחֻכְמָה, שְׁהֲרִי בְּדְבוּר וּבְאֲמִירָה לֹא יְכוּל לְדַבֵּר לְהֵם וְלְדַעַת אוֹתָם, אֲבָל בְּהַגְדָּה ה'ן יִדְעוּת, כְּכַתוּב (תהלים קמה) דוֹר לְדוֹר יִשְׁבַח מַעֲשֵׂיךָ וּגְבוּרוֹתֶיךָ נִגִּידוּ. בְּסוּד זֶה יוֹדְעִים, אֲבָל גְּבוּרְתְּךָ, שְׁהִיא גְּבוּרָה תַּחְתּוֹנָה, יַדְבְּרוּ, שְׁכַתוּב וּגְבוּרְתְּךָ יַדְבְּרוּ.

יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ, דְּסִגְיָאין אֵינוֹן (נ"א דְּרִגִּין) דִּינִין, דְּאֲשֶׁתְּמוּדְעוּן וּמִתְחַבְּרוּן בְּתַהֲלָה, וְכְמָה חִילִין, וְכְמָה מְשִׁירִין דְּמִתְחַבְּרוּן בְּה, כְּדְכַתִּיב, (איוב כה) הַיֵּשׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדֵיו, וְעַל דָּא, מָאן יְכִיל לְאֲשֶׁתְּמַע כָּל תְּהִלָּתוֹ.

יְשָׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ, שְׂרָבִים הֵם [הדרגות] הַדִּינִים שְׁנוֹדְעִים וּמַחְבְּרִים
בְּתִהְלָה, וְכִמָּה חִילוֹת וְכִמָּה מַחְנוֹת שְׁמֵת־חַבְּרִים בָּהּ, כַּפְּתוּב (איוב כה)
הַיֵּשׁ מְסַפֵּר לְגְדוּדָיו, וְעַל זֶה מִי יָכוֹל לְהַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ?

תא חזי, מצראי פלהו חפימין הוו, ומסטרך דגבורה קא נפקי, כמה חילין
וכמה משירין, וכמה דרגין על דרגין, עד דמטו לגבי דרגין תתאין,
ומצראי הוו חרשין וחפימין בהו, ונדעין סתימין דעלמא, ואסתכלו הא,
דבזמנא דיעקב קיים בעלמא, לא אית עמא דשלטא על בנוי, ונדעו דהא
ישתעבדו בהו בישראל זמנין סגיאין.

בא ראה, המצרים כלם היו חכמים, ומצד הגבורה יצאו, כמה חילות
וכמה מחנות וכמה דרגות על דרגות, עד שמגיעים לדרגות
התחתונות, והמצרים היו מכשפים וחכמים בהם, ויודעים נסתרות
העולם, והסתכלו, שהרי שבזמן שיעקב קים בעולם, אין עם שישלט
על בניו, ונדעו שהרי ישתעבדו בישראל זמנים רבים.

כיון דמית יעקב חדו, אסתכלו מה יהא בסופא, עד דמטו לגורן האטד,
דאיהו גזרא דדינא שליטא, אט"ד בגימטריא יד, כמה דאת אמר, (שמות
יד) וירא ישראל את היד הגדולה וגו', כיון דמטו לאתר דא, חמו גבוראן
דנפקי מהאי אטד. אמאי אקרי אטד. אלא, מה אטד נפקי פובין להאי
סטרא ולהאי סטרא, הכי נמי י"ד, נפקי מינה אצבעאן, להאי סטרא
ולהאי סטרא, וכל אצבעא ואצבעא סליק בכמה גבוראן, בכמה דינין,
ובכמה נמוסין, כדין ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד על כן קרא שמה
אבל מצרים, ודאי אבל כבד זה למצרים, ולא לאחר.

כיון שיעקב מת, שמחו. הסתכלו מה יהיה בסוף, עד שהגיעו לגרן
האטד, שהוא גזרת הדין השולט. אט"ד בגימטריא יד, כמו שנאמר
(שמות יד) וירא ישראל את היד הגדולה וגו'. כיון שהגיעו למקום זה, ראו
הגבורות שיוצאות מהאטד הזה. ולמה נקרא אטד? אלא מה אטד
יוצאים קוצים לצד זה ולצד זה, כך גם י"ד יוצאות ממנה אצבעות
לצד זה ולצד זה, וכל אצבע ואצבע עולה בכמה גבורות, בכמה דינים,
בכמה הנהגות, אז ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד על כן קרא שמה
אבל מצרים. ודאי אבל כבד זה למצרים, ולא לאחר.

רבי שמעון פריש פּרשְתָא. נפקי יתבו לגו מערתא. אמר חמינא דיומא דין
ינפול ביתא במתא, ויעדרון תרי רומאי מקטרגין. אי אנא במתא לא ינפול
ביתא. אהדרו לגו מערתא יתבו.

רבי שמעון פּרש את הפּרשָה. יצאו מתוך המערה. אמר, ראיתי שיום
זה יפל בית בעיר, ויעדרו שני [בני] רומאים מקטרגים. אם אני בעיר,
לא יפל הבית. חזרו לתוך המערה וישבו.

דף רמט ע"ב

פתח רבי שמעון ואמר, (ישעיה ו) צהלי קולך בת גלים וגו'. (דף רמט ע"ב) צהלי
קולך, האי קרא לכנסת ישראל אתמר, בגין דאיהי משבחת ליה לקודשא
ברוך הוא, בקלא משבחה, ועל דא צהלי קולך. מהכא אוליפנא, כל מאן
דבעי לשבחה לקודשא ברוך הוא בקלא, בעיא ליה קלא נעימותא, דיערב
לאחרניו דשמעין ליה, ואי לאו, לא יקום לארמא קלא.

פתח רבי שמעון ואמר, (ישעיה ו) צהלי קולך בת גלים וגו'. צהלי קולך,
פסוק זה נאמר לכנסת ישראל, משום שהיא משבחת את הקדוש
ברוך הוא בקול משבח, ועל כן צהלי קולך. מכאן למדנו, כל מי
שרוצה לשבח את הקדוש ברוך הוא בקול, צריך לו קול נעים שיערב
לאחרים ששומעים אותו, ואם לא - לא יקום להרים קול.

תא חזי, ליואי דאתין מסטרא דא, דכתיב, (במדבר ח) ומבן חמשים שנה
ישוב מצבא העבודה וגו'. מאי טעמא. בגין דקליה (דרגיה, ואי) נמיד, ולא
יערב לאודניו, כשאר חבריו, כדון מעברין ליה מהאי צבא העבודה (מחיילין)
דלעילא, דקיימין לנגנא לגבי האי עבודה, וליקרא שמה קדישא כדקא
חזי.

בא ראה, לויים שבאו מצד זה, שכתוב (במדבר ח) ומבן חמשים שנה ישוב
מצבא העבודה. מה הטעם? משום שקולו [דרגתו, ואם] נמוך, ולא יערב
לאזנים כשאר חבריו, אז מעבירים מצבא העבודה הזה [מהחילים] של
מעלה, שעומדים לנגן לעבודה הזו ולכבד את השם הקדוש כראוי.

חילין לעילא, חילין ומשריין לגבי תתאי, לשבחה שמא קדישא, ולומר לון. ובגין כן ישוב מצבא העבודה. ובגין דכנסת ישראל קא משבחה ליה לקודשא בריה הוא, אמר קרא, צהלי קולך בת גלים, בת אבהן.

החילות שלמעלה, חילות ומחנות כנגד התחתונים, לשבח את השם הקדוש ולומר להם, ומשום כן ישוב מצבא העבודה. ומשום שפנסת ישראל משבחת את הקדוש ברוך הוא, אמר הכתוב צהלי קולך בת גלים, בת האבות.

תו, בת גלים, עלמא דאתי אקרי גלים, בגין דכלא קיימא ביה, ואתכליל ביה תלי תלים, ונפקא מניה לכלא. תו בת גלים, כדכתיב, (שיר השירים ד) גל נעול, וכל אינון גלים ומבועין, פלהו נפקי מעלמא דאתי, וכנסת ישראל איהי בת גלים.

עוד בת גלים - העולם הבא נקרא גלים, משום שהכל עומד בו, ונכלל בו תלי תלים, ויוצא ממנו לכל. עוד בת גלים - כפתוב (שיר ד) גל נעול, וכל אותם גלים ומעונות, כלם יוצאים מהעולם הבא, וכנסת ישראל היא בת גלים.

תא חזי, האי קרא קשיא, בקדמיתא כתיב צהלי קולך, דהוא בגין לומר ולארמא קלא, ולבתר כתיב הקשיבי. אי הכי אמאי צהלי קולך, כיון דכתיב הקשיבי. אלא, צהלי, בגין לשבחה ולומר. תא חזי, אי ישראל שראו לשבחה ולומר לקודשא בריה הוא, כדן כתיב הקשיבי, מאי טעמא, בגין דישראל אינון משבחון ומזמרון בגינה לקודשא בריה הוא, ועל דא כתיב צהלי קולך, וכתיב הקשיבי.

בא ראה, פסוק זה קשה. בתחלה כתוב צהלי קולך, שהוא כדי לומר ולהרים קול, ואחר כך כתוב הקשיבי. אם כן, אז למה צהלי קולך, כיון שכתוב הקשיבי? אלא צהלי כדי לשבח ולומר. בא ראה, אם ישראל מתחילים לשבח ולומר לקדוש-ברוך-הוא, אז כתוב הקשיבי, מה הטעם? בשביל שישראל משבחים ומזמרים בשבילה לקדוש ברוך הוא, ועל זה כתוב צהלי קולך, וכתוב הקשיבי.

לישה, בגין דאתיא מסטרא דגבורה, כמא דאת אמר, (משלי ט) ליש גבור בבהמה. והאי לישה, גבורה, לתברא חילין ותוקפין. עניה ענתות, בגין

דַּאִיְהִי אֶסְפֹּק לְרִיא דְלֹא נִהְרָא (עלה), עֲנִיָּה וְדַאי, לִית לָהּ נְהוּרָא לְסִיְהָרָא
מִגְרָמָה, אֶלֶּא מַה דִּיהִיב לָהּ שְׁמֵשָׁא.

לִישָׁה - מְשׁוּם שְׂבָאָה מְצַד הַגְּבוּרָה, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (משלי ל) לִישׁ גְּבוּר
בְּבִהְמָה. וְלִישָׁה זֹו גְּבוּרָה, לְשֹׁבֵר כַּחוֹת וְחֻזְקִים. עֲנִיָּה עֲנִתוֹת - מְשׁוּם
שֶׁהִיא אֶסְפֹּק לְרִיאָה שְׂלֹא מְאִירָה [עליה], עֲנִיָּה וְדַאי, אִין לָהּ לְלַבְנָה אֹור
מְשֻׁל עֲצָמָה, אֶלֶּא רַק מַה שְׁנוֹתָן לָהּ הַשְּׁמֵשׁ.

עֲנִתוֹת אִיהוּ חֶקֶל, כְּפַר חַד, וְשֹׁרְיִין בֵּיהּ כְּהִנִּי מְסַכְנִי דְאֵהְדְרוֹן עַל פְּתַחִין
(דלואי), וְלִית מֵאֵן דִּישְׁגַּח בְּהוּ, בְּגִין דְּכָל אִינוּן בְּנֵי הַהוּא כְּפָרָא (ס"א קלישין),
קְלִיסִין הוּוּ בְּעִינֵיהוּ דְעֶמְא, וּבִיתֵיהוּ רִיקְנֵיין יַתִּיר מְכָל עֶמְא, בַּר מַה
דִּיהִבִּין לוֹן, כְּמִסְכְּנֵי (ס"א קלישין) קְלִיסִין דְעֶמְא. בְּגִין כְּדָ, סִיְהָרָא לִית לָהּ
נְהוּרָא מִגְרָמָה, אֶלֶּא בְּשַׁעֲתָא דְאֵתְחַבֵּר עִמָּה שְׁמֵשָׁא אֵתְנֵהִיר.

עֲנִתוֹת הוּא שְׂדָה, כְּפַר אֶחָד, וְשׁוֹרִים בּוֹ כְּהִנִּים עֲנִיִּים שְׂמַחְזָרִים עַל
הַפְּתַחִים [של הלויים], וְאִין מִי שִׁישְׁגַּיִח בְּהֵם, מְשׁוּם שְׂכָל אֹוְתֵם בְּנֵי אֹוְתוֹ
כְּפַר [קליים], בְּזוּיִים הִיוּ בְּעִינֵי הָעַם, וּבִיתֵם יוֹתֵר רִיק מְכָל הָעַם, פָּרַט
לְמַה שְׁנוֹתָנִים לָהֶם, כְּמוֹ עֲנִיִּים [קליים] בְּזוּיֵי עַם. מְשׁוּם כְּדָ לְלַבְנָה אִין
אֹור מְשֻׁל עֲצָמָה, אֶלֶּא בְּשַׁעָה שְׂמַתְחַבֵּר עִמָּה הַשְּׁמֵשׁ הִיא מְאִירָה.

תָּא חֲזִי, דְכַתִּיב, (מלכים א ב) וּלְאָבִיתֵר הַכְּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנִתוֹת לָךְ עַל שְׂדֵךְ
כִּי אִישׁ מְוֹת אָתָּה. וְכִי עַל דְזַמִּין לִיהּ אֲדוֹנֵיהוּ, אִישׁ מְוֹת אֶקְרִי. אֶלֶּא, בְּגִין
דְּהוּ מֵאֵתֵר מְסַכְנָא, דְאִידְבַּק בֵּיהּ סִיְהָרָא, דַּאִיְהִי עֲנִיָּה עֲנִתוֹת.

בֹּא רְאֵה, שְׂכַתוֹב (מלכים א ב) וּלְאָבִיתֵר הַכְּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנִתוֹת לָךְ עַל
שְׂדֵיךְ כִּי אִישׁ מְוֹת אָתָּה. וְכִי עַל שְׁהַזְמִין אֶת אֲדוֹנֵיהוּ נִקְרָא אִישׁ מְוֹת?
אֶלֶּא מְשׁוּם שְׁהִיָּה מִמְּקוֹם עֲנִי, שְׂנַדְבָּקָה בּוֹ הַלְּבָנָה, שֶׁהִיא עֲנִיָּה
עֲנִתוֹת.

וְאִי תִימָא, (מלכים א ב) וְכִי הִתְעַנִּית בְּכָל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי, בְּגִינֵי כְּדָ זְכָאָה
דְלֹא קְטִיל לִיהּ. אֶלֶּא אָבִיתֵר, בְּגִין דְּהוּ מֵאֵתֵר מְסַכְנָא, זְכָה בֵּיהּ דְוֹד, עַד
לֹא סָלִיק לְמַלְכוּ, כְּדָ הוּוּ מְכַמְאֵן לִיהּ שְׂאוּל, וְהוּי אֶרְחוּי כְּמִסְכְּנָא, (לבתר)
אָבִיתֵר כְּגוֹוְנָא דָא, וּלְזַמְנָא דְשֻׁלְט שְׁלֵמָה, סִיְהָרָא קִימָא בְּאֶשְׁלֵמוֹתָא,
וְהוּוּ בְּחַדְוֹתָא דְעֵתִירוּ, דְכָלֵּא הוּוּ לִיהּ, לֹא זְכָה בֵּיהּ אָבִיתֵר.

וְאִם תֹּאמַר, (שם) וְכִי הִתְעַנִּית בְּכָל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי, מִשּׁוּם כָּךְ צָדִיק שֶׁלֹּא הִרְגוּ אוֹתוֹ? אֲלֵא אָבִיתָר, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מִמְקוֹם עֵינִי, זָכָה בּוֹ דָּוָד עַד שֶׁלֹּא עָלָה לְמַלְכוּת, כְּשֶׁהָיָה אוֹרֵב לוֹ לְשֹׂאוֹל, וְהָיָה דְרָכּוֹ כְּעֵינִי, [אחר כד] כְּמוֹ זֶה אָבִיתָר. וְלִזְמַן שֶׁשָּׁלַט שְׁלֹמֹה, עָמְדָה הַלְבָנָה בְּשִׁלְמוֹת, וְהִיְתָה בְּחֻדוֹהָ שָׁל עֶשֶׂר, שֶׁהִכֵּל הָיָה לוֹ, לֹא זָכָה בְּאָבִיתָר.

וְדַאי שְׂדֵה עֲנֻתוֹת, רָזָא דְמִלָּה הָוָה, וְיִרְמִיָּה דְקִינִי לִיָּה, כְּלָא הָוָה, בְּגִין לְאַחְסָנָא רָזָא עֲלָאָה. תָּא חֲזִי, כְּד שְׁלֵטָא סִיְהָרָא, שְׂדֵה תְּפוּחִים אֶקְרִי, כְּד אִיְהוּ בְּמַסְכְּנֹו, שְׂדֵה עֲנֻתוֹת. בְּגִינִי כְּךָ, תּוֹשְׁבַחְתָּא דְלִתְתָּא, עֶבֶיד לִיָּה עֲתִירוֹ, וְשְׁלִימוֹתָא.

וְדַאי שְׂדֵה עֲנֻתוֹת סוּד הַדְּבָר הָיָה, וְיִרְמִיָּה שְׁקִנָּה אוֹתוֹ, הִכֵּל הָיָה בְּשִׁבִיל לְרִשֵׁת סוּד עֲלִיוֹן. בֵּא רָאָה, כְּשֶׁשׁוֹלְטֵת הַלְבָנָה, הִיא נִקְרָאת שְׂדֵה תְּפוּחִים. כְּשֶׁהִיא בְּעֵינִי, שְׂדֵה עֲנֻתוֹת. מִשּׁוּם כָּךְ תְּשַׁבַּחַת שְׁלֹמֹה עוֹשָׂה לָהּ עֶשֶׂר וְשִׁלְמוֹת.

כְּמָה דְדוּד, כָּל יוֹמוֹי אֲשֶׁתִּדַּל לְמַעַבְד שְׁלִימוֹ לָהּ, וְלִנְגָנָא זְמָרִי, לְזַמְרָא וְלִשְׁבַּחָא לְתַתָּא. וְכַד דָּוִד אֲסִתְּלִיק מִעֲלָמָא, שְׁבִיק לָהּ בְּשְׁלִימוֹ, וְשְׁלֹמֹה נָטַל לָהּ בְּעוֹתָרָא, בְּשְׁלִימוֹתָא, דְּהָא סִיְהָרָא נִפְקָא מִמַּסְכְּנֹו, וְעָאלַת לְעוֹתָרָא, דְּבַהֲדָ עוֹתָרָא, שְׁלַט עַל כָּל מַלְכֵי אֲרָעָא.

כְּמוֹ שְׂדוּד, כָּל יָמָיו הִשְׁתַּדַּל לַעֲשׂוֹת לָהּ שְׁלִימוֹת וְלִנְגֹן מִיָּנִי זְמָר לְזַמֵּר וְלִשְׁבַּח לְמַטָּה, וְכִשְׂדוּד הִסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם, הִשְׁאִיר אוֹתָהּ בְּשִׁלְמוֹת, וְשְׁלֹמֹה לָקַח אוֹתָהּ בְּעֶשֶׂר, בְּשִׁלְמוֹת, שְׁהָרִי הַלְבָנָה יָצָאָה מִהָעֵינִי וְנִכְנְסָה לְעֶשֶׂר, שְׁבַעֲשֶׁר הָיָה שְׁלַט עַל כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ.

וְעַל דָּא (מַלְכִים א ו) אִין כְּסָף נְחֹשֶׁב בְּיָמֵי שְׁלֹמֹה. אֲלֵא כְּלָא דְהַב, דְּאֲתֵרְבִּי דְהַב, וּבְהָהוּא זְמַנָּא כְּתִיב, (אִיּוֹב כח) וְעִפְרוֹת זָהָב לוֹ, דְּהָא עֶפְרָא דְלַעֲיִלָּא, הָוָה מְסַתְּפַל בֵּיהּ שְׁמִשָּׂא, וּבְאֲסִתְּכְלוּתָא דְשְׁמִשָּׂא וְתוֹקֶפִיָּה, עֶפְרָא עֶבֶיד וְאַסְגִּי דְהַב.

וְעַל זֶה, (שם ו) אִין כְּסָף [לֹא] נְחֹשֶׁב בְּיָמֵי שְׁלֹמֹה. אֲלֵא הִכֵּל זָהָב, שֶׁהִתְרַבָּה הַזָּהָב, וּבְאוֹתוֹ הִזְמַן כְּתוּב (אִיּוֹב כח) וְעִפְרוֹת זָהָב לוֹ, שְׁהָרִי עֶפְרָא שְׁלֹמֹה עָלָה הָיָה מְסַתְּפַל בּוֹ הַשְּׁמִשׁ, וּבְהִסְתַּכְלוּת שֶׁל הַשְּׁמִשׁ וְתִקְפּוֹ, הָעֶפְרָא נִעְשָׂה וּמִתְרַבָּה הַזָּהָב.

דף רנ ע"א

תא חזי, מטורי דנהירו, דתוקפא דשמשא תמן, עפרא (דף רנ ע"א) דארעא
ביני טורי, פלהו עבדי דהב, ואלמלא חיוון בישין דרביאו תמן, בני נשא
לא הוו מסכני, בגין דתוקפא דשמשא אסגי דהב.

בא ראה, מן ההרים שפח השמש מאיר שם, עפר הארץ שבין ההרים
כלם עושים זהב, ואלמלא חיות רעות שרבות שם, לא היו אנשים
עניים, משום שתקף השמש מרבה את הזהב.

בגין כך, ביומוי דשלמה, אין כסף נחשב למאומה, דהא תקיפא דשמשא
אסתכל בעפרא, ואסגי ליה דהב. ועוד דההוא עפרא, סטרא דדינא איהו.
כד אסתכל ביה שמשא, נוטל תוקפא ואתרבי דהבא. כיון דאסתכל שלמה
בה, שבח ואכריז ואמר, (קהלת א) הכל היה מן העפר וגו'.

משום כך בימי שלמה אין כסף נחשב למאומה, שהרי תקף השמש
מסתכל בעפר ומרבה את הזהב. ועוד, שאותו עפר הוא צד הדין.
כשמסתכל בו השמש, נוטל תקף ומתרבה זהב. כיון שהסתכל שלמה
בה, שבח והכריז ואמר, (קהלת א) הכל היה מן העפר וגו'.

ועל דא שלמה לא אצטרף לנגנא כדוד, אלא שירתא דאיהו רחימי
דעותרא, דהוא נהירו ורחימו דכל תושבחון דעלמא ביה הו, תושבחתא
דמטרוניתא כד יתבא בכרסיא לקבליה דמלכא קאמר.

ועל זה שלמה לא הצטרף לנגן כמו דוד, אלא שירה שהיא אהבה של
עשר, שהיא אור ואהבה שכל התשבחות של העולם היו בה, השבח
של הגבירה כשיושבת בפסא כנגד המלך הוא אמר.

כתיב, (מלכים א ו) ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים, בגין דכלא הוה
דהב, ועפרא אתקשר בשמאלא, בסטרא דרחימו. כמא דאת אמר, (שיר
השירים ב) שמאלו תחת לראשי, ושמשא אתדבק בהדה, ולא אתעדי מינה.

כְּתוּב (מלכים א י) וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם לַם כְּאַבְנִים, מִשׁוּם שֶׁהַכֹּל
הָיָה זָהָב, וְהַעֲפָר נִקְשָׁר בְּשִׂמְלָל בְּצַד הָאֲהָבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב)
שִׂמְלָלוֹ תַּחַת לְרַאשֵׁי, וְהַשֶּׁמֶשׁ נִדְבָק עִמָּה וְלֹא יָז מִמֶּנָּה.

שְׁלֹמֹה טָעָה בְּהֵאֵי, דְּהָא חָמָא דְּאַתְקָרִיב סִיְהָרָא בְּשִׂמְשָׁא, וַיִּמְיָנָא
מְחַבְקָא, וְשִׂמְלָלָא תַּחַת רִישָׁא, כִּיּוֹן דְּאַתְקָרִיבוּ דָא בְּדָא, אָמַר, הָא
אַתְקָרִיבוּ כְּחַדָּא, יִמְיָנָא מַה הָכָא. דְּהָא יִמְיָנָא לָאו אִיהוּ אֶלָּא בְּגִין לְקָרְבָּא,
כִּיּוֹן דְּאַתְקָרִיבוּ דָא בְּדָא לְמֵאֵי אֲצִטְרִיךְ, מִיָּד אִין כְּסָף נְחֻשְׁב בְּיָמֵי שְׁלֹמֹה.

שְׁלֹמֹה טָעָה בְּזָה, שֶׁהָרִי רָאָה שֶׁהַלְּבָנָה קָרְבָּה לְשֶׁמֶשׁ, וְהִימִין מְחַבְקָת,
וְהַשִּׂמְלָל תַּחַת הָרֹאשׁ. כִּיּוֹן שֶׁהַתְּקָרְבוּ זֶה לְזֶה, אָמַר, הָרִי הַתְּקָרְבוּ
כְּאַחַד, יָמִין מַה כָּאן עוֹשָׂה, שֶׁהָרִי יָמִין אִינְהָ אֶלָּא כְּדֵי לְקָרְבָּ? כִּיּוֹן
שֶׁקָּרְבוּ זֶה בְּזָה, לְמַה צְרִיךְ? מִיָּד אִין כְּסָף [לא] נְחֻשְׁב בְּיָמֵי שְׁלֹמֹה.

אָמַר לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲנִתְ דְּחִית יִמְיָנָא, חִיִּיךְ, אֲנִתְ תַּצְטְרִיךְ לְחֻסְד
בְּנֵי נְשָׂא, וְלֹא תִשְׁכַּח. מִיָּד סָטָא שִׂמְשָׁא מְלַקְבֵּל סִיְהָרָא, וְסִיְהָרָא שְׂרִיָּא
לְאַתְחַשְׁכָּא, וְהוּוּה שְׁלֹמֹה מְהַדָּר עַל פְּתַחיוֹן, וְאָמַר, (קהלת א) אֲנִי קַהֲלֵת, וְלֹא
הוּוּה מֵאֵן דִּינְעֵבִיד עִמִּיהָ חֻסְד, מֵאֵי טַעֲמָא, בְּגִין דְּדַחָה יִמְיָנָא, וְלֹא חָשִׁיב
לִיָּה. הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, (מלכים א י) אִין כְּסָף נְחֻשְׁב בְּיָמֵי שְׁלֹמֹה לְמֵאוּמָה.

אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲתָה דְּחִית אֶת הַיָּמִין - חִיִּיךְ, אֲתָה
תַּצְטְרִיךְ לְחֻסְד בְּנֵי אָדָם וְלֹא תִמְצָא. מִיָּד סָטָה הַשֶּׁמֶשׁ מִכְּנֻגְד הַלְּבָנָה,
וְהַלְּבָנָה הַתְּחִילָה לְהַחֲשִׁיךְ, וְהָיָה שְׁלֹמֹה מְחַזֵּר עַל הַפְּתַחִים וְאוֹמֵר
(קהלת א) אֲנִי קַהֲלֵת, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ חֻסְד. מַה הַטַּעַם? מִשׁוּם
שֶׁדַּחָה אֶת הַיָּמִין וְלֹא הִחֲשִׁיב אוֹתוֹ, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (מלכים א י) אִין כְּסָף [לא]
נְחֻשְׁב בְּיָמֵי שְׁלֹמֹה לְמֵאוּמָה.

וְעַל דָּא, כָּל דְּאַסְגִּי תוּשְׁבְּחוֹן לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲסָגִי שְׁלֹמָא לְעִילָא,
בְּגִינֵי כְּדֵי הַקְּשִׁיבֵי לִישָׁה. כְּתִיב, (איוב ו) לִישׁ אוֹבֵד מִבְּלֵי טָרְף וְגו', לִישׁ הַיָּינוּ
לִישָׁה, כְּדַכְתִּיב, חֶק חֶקָה. אוֹבֵד, כְּדַכְתִּיב, (ישעיה כז) וּבָאוּ הָאוֹבֵדִים. מִבְּלֵי
טָרְף, בְּגִין, דְּאִיְהִי תַבְעָה (ס"א עִילָה) עֲלֵיהָ לְמִיָּהֵב, כְּדַכְתִּיב, (משלי לא) וַתִּקָּם
בְּעוֹד לִילָה וַתִּתֵּן טָרְף לְבֵיתָהּ.

וְלָכוּ כָּל הַמְּרַבָּה תִשְׁבְּחוֹת לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְרַבָּה שְׁלוֹם לְמַעְלָה,
מִשׁוּם כְּדֵי (ישעיה י) הַקְּשִׁיבֵי לִישָׁה. כְּתוּב (איוב ד) לִישׁ אֲבָד מִבְּלֵי טָרְף וְגו'.

ליש - הינו ליש, כפּתוב חק חקה. אבד - כפּתוב (ישעיה כז) ובאו האבדים. מבלי טרף - משום שהיא בקשה [סבה] עליה לתת, כפּתוב (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה.

ובני לביא יתפרדו. בגין דכלהו חייילין, פד איהי יהיבת להון טרף, פלהו מתחברן פחד, וינקין פחד. וכד איהי יתבא מבלי טרף, דגרם גלותא, ודאי בני לביא יתפרדו, מתפרשן פלהו לכמה סטרין וארחין, בגין לאשכחא למעבד דינא. ועל דא, בזמנא דקרבנא אתעביד, פלא מתתקנו, ומתקרבין פחדא פדקאמרן. השתא דקרבנא לא אתעביד, ודאי בני לביא יתפרדו, ובגיני פד, לית לן יום דלא אשתפח ביה דינא, דהא לא מתערין עלאין ותתאין בשלימו עלאה פדקאמרן.

ובני לביא יתפרדו - משום שכל החילים, כשהיא נותנת להם טרף, כלם מתחברים כאחד ויונקים כאחד. וכשהיא יושבת מבלי טרף, שהגלות גורם, ודאי בני לביא יתפרדו, כלם נפרדים לכמה צדדים ודרכים כדי למצא לעשות דין. ולכן כשהקרבו נעשה, הכל מתקנים ומתקרבים כאחד, כמו שאמרנו. עכשו שקרבו לא נעשה, ודאי שבני לביא יתפרדו, ומשום פד אין לנו יום שלא נמצא בו דין, שהרי לא מתעוררים עליונים ותחתונים בשלמות עליונה כמו שאמרנו.

תא חזי, השתא צלותא דבר נש, אתער שלימו לעילא ותתא, ובברכתא דבריך לקודשא בריך הוא, מתברכין עלאין ותתאין. ועל דא בצלותא דישראל מתברכאן עלמין. מאן דמברך ליה לקודשא בריך הוא, יתברך. מאן דלא בריך לקודשא בריך הוא, לא יתברך. הדא הוא דכתיב, (שמואל א ב) כי מכבדי אכבד ובזי יקלו.

בא ראה, עכשו תפלת האדם מעוררת שלמות למעלה ולמטה, ובברכה שמברך את הקדוש ברוך הוא מתברכים עליונים ותחתונים, ולכן בתפלה של ישראל מתברכים העולמות. מי שמברך את הקדוש ברוך הוא - יתברך. מי שלא מברך את הקדוש ברוך הוא - לא מתברך. זהו שכתוב (שמואל א ב) כי מכבדי אכבד ובזי יקלו.

רב המנונא סבא, פסא דברכתא לא יהיב ליה לבר נש אחרא לברכא, (ודבעי לאתנטלא) אלא איהו אקדים ונטיל ליה (בימינא ובשמאלא) בתרי ידוי ומברך. והא אמרו, דבעי לנטלא ליה בימינא (ס"א ולא בשמאלא) ובשמאלא, ואף על גב דכלא אתערו ביה, שפיר הוא.

רב המנונא הזקן לא נתן כוס של ברכה לאדם אחר לברך, [שרצה לטל] אלא הוא הקדים ונטל אותו [בימין ובשמאל] בשתי ידיו ומברך. והרי אמרנו שצריך לטל אותו בימין [ולא בשמאל] ובשמאל, ואף על גב שכלם התעוררו בו - יפה הוא.

אבל כסא דברכה הכי אצטריך כוס, דכתוב, (תהלים קטז) כוס ישועות אשא, דהא בהאי כוס, אתנגידו ברכאן מאינון ישועות דלעילא, והוא נטיל לון, וכניש לון לגביה, ותמן אתנטיר (לון) חמרא עלאה ואתכניש בההוא כוס. ובעינן לברכא ליה בימינא, (ס"א ובשמאל) ולא בשמאלא, וחמרא דאיהו בהאי כוס כניש, דיתברכון כחדא, ובעינן לברכא פתורא, דלא תהא ריקניא מנהמא וחמרא, פלא (דח) כחדא.

אבל כוס של ברכה כד צריך כוס, שכתוב (תהלים קטז) כוס ישועות אשא, שהרי בכוס זו שופעות הברכות מאותן ישועות שלמעלה, והוא נוטל אותם וכונס אותם אליו, ושם נשמר [להם] יין העליון ומתכנס באותו כוס, וצריכים לברך אותו בימין [ובשמאל] ולא בשמאל, והיין שהוא כנוס בכוס ה את, שיתברכו כאחד, וצריכים לברך את השלחן שלא יהיה ריק מלחם ויין, הכל [אחד] כאחד.

דף רנ ע"ב

תא חזי, כנסת ישראל, כוס של ברכה אקרי, וכיון דאיהו כוס של ברכה, בעינן ימינא ושמאלא (ובעי) לנטלא ליה, וההוא כוס אתייהב בין ימינא (דף רנ ע"ב) ושמאלא, ובעי דאתמלייא חמרא, בגין חמרא דאורייתא, דאיהו נפיק מעלמא דאתי.

בא ראה, כנסת ישראל נקראת כוס של ברכה, וכיון שהיא כוס של ברכה, צריך ימין ושמאל [וצריך] לטל אותה, ואותה כוס נתנת בין ימין לשמאל, וצריכה להתמלא יין בשביל יין התורה שיוצא מן העולם הבא.

ותא חזי, כוס של ברכה, (הכא) בהאי אתגליין מליו עלאיו, הכא דאנו במערתא, אימא הכא אתגלייא רזא דרתיכא קדישא. כוס של ברכה בעי

לְקַבֵּל לִי בִימִינָא וּשְׂמַאלָא, דָּא צָפוֹן וְדָרוֹם, וְכוּס שֶׁל בְּרָכָה דִּיהָא נָטִיל
בְּרָכָה מִנֵּיהּוּ.

ובא ראה, כוס של ברכה, [כאן] בזה התגלו דברים עליונים כאן שאנו
במערה, אומר כאן נתגלה סוד המרכבה הקדושה, כוס של ברכה
צריך לקבלה בימין ובשמאל, זה צפון ודרום, וכוס של ברכה שיהיה
נוטל ברכה מהם.

מאן כוס של ברכה, דא מטתו של שלמה, דבעינן דאתיהיב בין צפון
לדרום, ובעי לאנחא לה בימינא, וגופא דיתתקו בהדייהו, וישגח ביה
בההוא כוס, לברכא ליה בארבע ברכאן, בגין דכתיב, (דברים יא) תמיד עיני
ה' אלהיך בה וגו'. אשתפח בכוס של ברכה, רזא דמהימנותא, צפון ודרום
ומזרח ומערב, הא רתיכא קדישא כדקא חזי ליה.

מי זו כוס של ברכה? זו (שיר ג) מטתו של שלמה, שצריך שתנתו בין צפון
ודרום, וצריך להניחה בימין, והגוף שיתתקו עמהם, וישגח באותה
כוס של ברכה לברך אותה בארבע ברכות, משום שכתוב (דברים יא)
תמיד עיני ה' אלהיך בה וגו'. נמצא בכוס של ברכה סוד האמונה,
צפון ודרום ומזרח ומערב, הרי מרכבה קדושה כראוי לו.

ופתורא בנהמא, בגין דיתברכא ההוא לחם דלתתא, ויתברך לחם עוני,
ויהא לחם פנג, והא אוקימנא. וישתפח דכנסת ישראל מתברכא בד' סטרי
עלמא, לעילא ותתא לעילא (בההוא נהמא של ברכה). וכוס של ברכה, לאתחברא
דוד מלכא באבהו, ויתברך לתתא, דיתברך (נייא ופתורא בנהמא בגין דיתברך מכל
סטרי מעילא ומתתא לעילא ברזא דכוס של ברכה לאתחברא דוד מלכא באבהו ויתברך לתתא
דיתברך לחם עוני ויהא לחם פנג והא אוקמוה ויתברך) פתורא דבר נש, לאשתכחא ביה
מזונא תדיר.

ושלחו בלחם, כדי שיתברך אותו לחם שלמטה ויתברך לחם עני,
ויהיה לחם ענג, והרי בארנו. וימצא שפנסת ישראל מתברכת
בארבעת צדי העולם, למעלה ולמטה, למעלה [באותו לחם של ברכה]. וכוס
של ברכה, לחבר דוד המלך באבות, ויתברך למטה, שיתברך (והשלחו
בלחם משום שיתברך מכל הצדדים, מלמעלה ומלמטה למעלה בסוד כוס של ברכה, שיתברך דוד
המלך באבות ויתברך למטה, שיתברך לחם עני ויהיה לחם ענג, והרי בארנו, ויתברך) שלחנו
של האדם, שימצא בו מזון תמיד.

קמו בלהו ונשקו ידוי, אמרו בריך רחמנא דאעילנא הכא, ושמענא מלין אליו. נפקו מן מערתא ואזלו, כד עאלו במתא, חמו עיטרא דבני נשא דמיתו, דנפל ביתא עליהו, יתבו וחמו דקא ספדי לאינון דמיתו, עם אינון רומאי.

קמו כלם ונשקו ידו. אמרו, ברוך הרחמן שנכנסנו לכאן ושמענו דברים אלו. יצאו מן המערה והלכו. כשנכנסו לעיר, ראו קבוצת אנשים שמתו, שנפל עליהם בית. ישבו, וראו שסופדים לאותם שמתו עם אותם הרומאים.

פתח רבי שמעון ואמר ויבאו עד גרן האטד, מאן גרן האטד. אלא, הכא אתרמיזי שלטנותא דמצראי דאתעדי. גרן האטד, דא ממנא שולטנא דמצראי, דאתעדי מקמי שולטנותא דישראל, דהא חמו (גור). כמא דאת אמר, (מלכים א כב) מלובשים בגדים בגרן. ועל דא ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד וגוי. על כן קרא שמה אבל מצרים עד היום הזה, דודאי ממצרים הוה, אוף הכא לאו דיודאי נינהו אליו בכין, אף על גב דמיתו ביה יודאי, ואליו יודאי, אלמלא הוה יודאי, לא מיתו, וכיון דמיתו, קודשא בריך הוא מכפר חוביהו.

פתח רבי שמעון ואמר, ויבאו עד גרן האטד, מה זה גרן האטד? אלא כאן רמוז שלטון מצרים שיעבר. גרן האטד - זה ממנה השלטון של מצרים שיעבר מלפני שלטון ישראל, שהרי ראו (גור), כמו שנאמר (מלכים א כב) מלובשים בגדים בגרן. ועל זה ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד וגוי. על כן קרא שמה אבל מצרים עד היום הזה, שודאי הוה ממצרים. אף כאן לא של יהודים הם אלה בוכים, אף על גב שמתו בו יהודים, ואלה יהודים, שאלמלא היו יהודים לא מתו, וכיון שמתו, הקדוש ברוך הוא מכפר על עוונותיהם.

אמר רבי שמעון תא חזי, דייעקב אף על גב דנפקת נשמתיה במצרים, לאו ברשותא אחרא נפקת. מאי טעמא, כמה דאתמר, דלא הוה מיומא דאתברי עלמא ערסא שלימתא כהווא ערסא דייעקב. בשעתא דהוה סליק מעלמא נשמתיה, מיד אתקשר באתריה, והא אוקימנא.

אמר רבי שמעון, בא ראה, שיעקב, אף על גב שיצאה נשמתו במצרים, לא יצאה ברשות אחרת, מה הטעם? כמו שנתבאר, מיום שנברא העולם לא היתה מטה שלמה כמו מותו של יעקב. בשעה שהיה עולה מן העולם, נשמתו מיד נקשרה למקומה, והרי בארנו.

תָּא חֲזִי, כַּד הָוָה עָאֵל יַעֲקֹב בְּמַעֲרֵתָא, כָּל רִיחִין דְּגַנְתָּא דְּעָדוּן אֲשֵׁתִּכַּח בְּמַעֲרֵתָא, וּמַעֲרֵתָא סְלֵקָא נְהוֹרָא, וּשְׂרָגָא חַד דְּלִיק. וְכַד עָאֵלוּ אֲבָהוּן לְגַבֵּי דְיַעֲקֹב לְמַצְרַיִם, לְאֲשֵׁתִּכַּחָא עַמִּיָּה, אֲסִתְּלַק נְהוֹרָא דְשְׂרָגָא. כִּיּוֹן דְּעָאֵל יַעֲקֹב בְּמַעֲרֵתָא, הִדְרָא שְׂרָגָא לְאֲתַרְיָה, כַּדִּין אֲשֵׁתִּלִּים מַעֲרֵתָא מְכַל מַה דְּאֲצֻרִיָּד.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיָה יַעֲקֹב נֹכְנֵס לְמַעְרָה, נִמְצְאוּ בְּמַעְרָה כָּל הַרִיחוֹת שֶׁל גֶּן עֵדֶן, וְהַמַּעְרָה הָעֵלְתָה אוֹר, וְנָר אֶחָד דוֹלֵק. וְכֵשׁ נִכְנְסוּ הָאֲבוֹת לְיַעֲקֹב לְמַצְרַיִם לְהַמְצֵא עַמּוֹ, עָלָה אוֹר הַנֵּר. כִּיּוֹן שֶׁנֹּכְנֵס יַעֲקֹב לְמַעְרָה, חֲזַר הַנֵּר לְמִקוֹמוֹ, וְאִזּוּ הִשְׁתַּלְּמָה הַמַּעְרָה מְכַל מַה שֶּׁצֻּרִיָּד.

וְעַד יוֹמֵי עַלְמָא, לָא קִבִּילַת מַעֲרֵתָא בְּרֵשׁ אַחְרָא, וְלָא תִקְבַּל. וְנִשְׁמַתִּין דְּזִכְאוֹן אַעֲבָרוּן מִקַּמִּיָּהוּ בְּבֵי מַעֲרֵתָא, בְּגִין דִּיתְעָרוּן, וְחַמִּין זְרַעָא דְשִׁבְקוּ בְּעַלְמָא, וְיַחֲדוּ קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיָּד הוּא. אָמַר רַבִּי אֲבָא, חֲנִיטָא דְיַעֲקֹב מֵאֵי אִיהוּ, אָמַר לֵיהּ, זֵיל שְׂאִיל לְאַסְיָא.

וְעַד יְמֵי הָעוֹלָם לֹא קִבְּלָה הַמַּעְרָה אִישׁ אַחֵר וְלֹא תִקְבַּל, וְנִשְׁמַתוֹת שְׂזוֹכוֹת עוֹבְרוֹת לְפָנֶיהֶם בְּבֵית הַמַּעְרָה, כַּדִּי שְׂיַתְעוּרוּרוּ וְיִרְאוּ אֶת הַזְרַע שֶׁהַשְּׂאִירוּ בְּעוֹלָם, וְיִשְׁמַחוּ לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי אֲבָא, חֲנִיטָה שֶׁל יַעֲקֹב מַה הִיא? אָמַר לוֹ, לֵדָּ שְׂאֵל אֶת הַרוּפָא.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב וַיֵּצֵא יוֹסֵף אֶת עַבְדָּיו אֶת הַרוּפָאִים לְחַנּוּט אֶת אָבִיו וַיַּחֲנִטוּ הַרוּפָאִים אֶת יִשְׂרָאֵל, סְלֵקָא דְּעֵתָדָּ כְּשֶׁאָר בְּנֵי נֶשֶׁא הָוָה חֲנִיטָא דָּא. אֵי תִימָא בְּגִין אוֹרְחָא הוּא דְּעַבְדוֹ, הָא כְּתִיב וַיִּמַּת יוֹסֵף בֶּן וְגוֹ' וַיִּישָׁם בְּאֲרוֹן בְּמַצְרַיִם, הָא לָא אָזְלוּ עַמִּיָּה בְּאֲרַחָא, דְּהָא תַּמָּן אֲתַקְבַּר, וְכִתִּיב וַיַּחֲנִטוּ אוֹתוֹ.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וַיֵּצֵא יוֹסֵף אֶת עַבְדָּיו אֶת הַרְפָּאִים לְחַנּוּט אֶת אָבִיו וַיַּחֲנִטוּ הַרְפָּאִים אֶת יִשְׂרָאֵל. הַתְּעֵלָה עַל דְּעֵתָדָּ שְׁחִנִּיטָה זֹה הִיְתָה כְּמוֹ שֶׁל שְׂאָר בְּנֵי אָדָם? אִם תֹּאמַר שֶׁבְּשִׁבִיל הַדְּרָדָּ הוּא שְׁעָשׂוּ, הֲרִי כְּתוּב וַיִּמַּת יוֹסֵף בֶּן וְגוֹ' וַיִּישָׁם בְּאֲרוֹן בְּמַצְרַיִם, הֲרִי לֹא הִלְכוּ עִמּוֹ בְּדְרָדָּ, שְׁהֲרִי שָׁם נִקְבַּר, וְכִתוּב וַיַּחֲנִטוּ אוֹתוֹ?

אָלָא, אַרְחָא דְמַלְכִין אֵינוּן, בְּגִין לְקַיְימָא גּוּפֵיהוּ, חֲנֻטֵי לֹון בְּמִשַׁח רַבּוּת,
עֲלָאָה עַל כָּל מִשְׁחִין, מְעוּרְב בְּבוֹסְמִין, וְשֹאֵיב לִיה בְּגוּפָא יוֹמָא בְּתַר יוֹמָא
בְּהֵוּא מִשְׁחָא טָבָא, אַרְבָּעִין יוֹמִין. דְּכַתִּיב, וַיִּמְלְאוּ לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כֹן
יִמְלְאוּ יְמֵי הַחֲנוּטִים. בְּתַר דְּאִשְׁתַּלִּים דָּא, קַיְימָא גּוּפָא שְׁלִים זְמַנִּין
סְגִיאִין.

אָלָא הִם דְּרַכִּי הַמְּלָכִים, כְּדִי לְהַעֲמִיד אֶת גּוּפֵם חוֹנְטִים אוֹתָם בְּשִׁמּוֹן
מִשְׁחָה, עֲלִיוֹן עַל כָּל הַשְּׂמָנִים, מְעוּרְב בְּשִׂמְיִם, וְשׂוֹאֲבִים אוֹתוֹ לְגוּף
יוֹם אַחַר יוֹם בְּאוֹתוֹ שִׁמּוֹן טוֹב אַרְבָּעִים יוֹם, שְׁכַתּוּב וַיִּמְלְאוּ לוֹ
אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כֹן יִמְלְאוּ יְמֵי הַחֲנֻטִים. אַחַר שְׁזָה הַשְּׁלֵם, עוֹמֵד הַגּוּף
שְׁלֵם זְמַן רַב.

דף רנא ע"א

בְּגִין דְּכָל הַהוּא אַרְעָא דְכַנְעַן, וְאַרְעָא דְמִצְרַיִם, מְכַלָּה גּוּפָא וּמְרַקֵּב לִיה (דף
רנא ע"א) לְזַמַּן זְעִיר מִכָּל שְׁאָר אַרְעָא, וּבְגִין לְקַיְימָא גּוּפָא עֲבָדִי דָּא, וְעֲבָדִי
חֲנִיטָא דָּא מְגוּ וּמִבְּרָא. מְגוּ דְשׁוֹנֵן הַהוּא מִשְׁחָא עַל טַבּוּרָא, וְהוּא עָאֵל
בְּטַבּוּרָא לְגוּ וְאִשְׁתַּאֵיב בְּמַעוּי, וְקָאִים לִיה לְגוּפָא מְגוּ וּמִבְּרָא לְזַמַּנִּין
סְגִיאִין.

מִשׁוּם שְׁכָל אוֹתָהּ אֶרֶץ כְּנַעַן וְאֶרֶץ מִצְרַיִם מְכַלּוֹת וּמְרַקִּיבוֹת אֶת הַגּוּף
בְּזַמַּן קָצָר מִכָּל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת, וּבְשִׁבִיל לְקַיְיֵם אֶת הַגּוּף עוֹשִׂים אֶת זֶה,
וְעוֹשִׂים חֲנִיטָה זוֹ מִבְּפְנִים וּמִבְּחוּץ. מִתּוֹדָּ שְׂשִׂמִים אוֹתוֹ שִׁמּוֹן עַל
הַטַּבּוּר, הוּא נִשְׂאֵב לְפָנִים מִן הַטַּבּוּר, וְנִשְׂאֵב לְמַעוּי, וּמַעֲמִיד אֶת הַגּוּף
מִבְּפְנִים וּמִבְּחוּץ זְמַן רַב.

וַיַּעֲקֹב הָכִי הָוּה בְּקַיּוּמָא דְגּוּפָא, וְהָכִי אֶצְטְרִיךְ. דְּגּוּפָא דְאֵבְהוּ אִיהוּ, וְהָוּה
בְּקַיּוּמָא בְּגּוּפָא וְנִפְשָׁא. כְּגוּוּנָא דָּא לְיוֹסֵף, דְּאִיהוּ דּוּגְמָא דְגּוּפָא, וּבְקַיּוּמָא
דְּגּוּפָא וְנִפְשָׁא הוּא. בְּקַיּוּמָא דְגּוּפָא, דְּכַתִּיב וַיַּחֲנִטוּ אוֹתוֹ, בְּקַיּוּמָא דְנִפְשָׁא,
דְּכַתִּיב וַיִּישָׂם בְּאֶרוֹן בְּמִצְרַיִם.

וַיַּעֲקֹב כִּדָּ הָיָה בְּקַיּוּם הַגּוּף, וְכִדָּ צְרִיךְ, שְׁגוּף הָאֵבוֹת הוּא, וְהָיָה בְּקַיּוּם
בְּגוּף וְנִפְשָׁא. כְּמוֹ זֶה לְיוֹסֵף שֶׁהוּא דְגְמַת הַגּוּף, וְהוּא בְּקַיּוּם שְׁל גּוּף
וְנִפְשָׁא. בְּקַיּוּם הַגּוּף, שְׁכַתּוּב וַיַּחֲנִטוּ אוֹתוֹ. וּבְקַיּוּם הַנִּפְשָׁא, שְׁכַתּוּב וַיִּישָׂם
בְּאֶרוֹן בְּמִצְרַיִם.

וּתְנִינָן תְּרֵי יוּדִי'ין אַמַּאי. אֵלָא, יוֹסֵף נָטַר לִיהַּ בְּרִית לְתַתָּא, וְנָטִיר לִיהַּ
בְּרִית דְּלַעִילָא, אֶסְתַּלַּק מֵעֲלָמָא, אֶתְשׁוּי בְּתַרֵּי אַרוּנִי, (אתר) בְּאֶרוֹן לְתַתָּא
וּבְאֶרוֹן לְעִילָא. אֶרוֹן דְּלַעִילָא מֵאן אִיהוּ. אֵלָא, כְּמֵא דְאֶתְ אֲמַר, (יהושע ו)
הִנֵּה אֶרוֹן הַבְּרִית אָדוֹן כָּל הָאָרֶץ, דְּאֶרוֹן דְּלַעִילָא אֶרוֹן הַבְּרִית אֲקָרִי, דְּהֵא
לֹא יָרִית לִיהַּ אֵלָא מֵאן דְּנָטַר בְּרִית, וּבְגִין דְּיוֹסֵף נָטַר לִיהַּ לְבְּרִית, אֶתְשׁוּי
בְּתַרֵּי אַרוּנִי.

וְשָׂנִינוּ, לְשֵׁם מָה שְׂנֵי יוּדִי'ים? אֵלָא יוֹסֵף שְׁמַר אֶת הַבְּרִית לְמַטָּה,
וְשְׁמַר אֹתָהּ הַבְּרִית שְׁלַמְעֵלָה. כְּשֶׁהִסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם, הוֹשֵׁם בְּשְׂנֵי
אַרוּנוֹת, [מקום] בְּאֶרוֹן לְמַטָּה וּבְאֶרוֹן לְמַעְלָה. אֶרוֹן שְׁלַמְעֵלָה מֵהוּ?
אֵלָא, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (יהושע א) הִנֵּה אֶרוֹן הַבְּרִית אָדוֹן כָּל הָאָרֶץ, שְׁאֶרוֹן
שְׁלַמְעֵלָה נִקְרָא אֶרוֹן הַבְּרִית, שְׁהָרִי לֹא יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ אֵלָא מִי שְׁשְׁמַר
בְּרִית, וּמְשׁוּם שְׁיוֹסֵף שְׁמַר אֶת הַבְּרִית, הוֹשֵׁם בְּשְׂנֵי אַרוּנוֹת.

וַיִּישָׂם בְּאֶרוֹן בְּמִצְרַיִם, הָכִי הוּא וְדַאי. וּקְרָא אוֹכַח רְזָא אַחְרָא, דְּאָף עַל גַּב
דְּנִפְקַת נְשֻׁמְתִּיהַּ בְּרֵשׁוֹ אַחְרָא, אֶתְקַשֵּׁר בְּשְׂכִינְתָּא. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב,
וַיִּישָׂם בְּאֶרוֹן, לְעִילָא וּלְתַתָּא, בְּגִין דְּהוּה צְדִיק. דְּכָל צְדִיק יָרִית אַרְעָא
קְדִישָׂא עֲלָאָה, כְּמֵא דְאֶתְ אֲמַר, (ישעיה ס) וְעַמּוּד כָּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ
אָרֶץ נֶצֶר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפָאָר. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

וַיִּישָׂם בְּאֶרוֹן בְּמִצְרַיִם, כְּדָ זֶה וְדַאי. וְהַפְּסוּק מוֹכִיחַ סוּד אַחַר, שְׁאָף
עַל גַּב שְׁנִצְאָה נְשֻׁמְתוֹ בְּרֵשׁוֹת אַחְרָת, נִקְשֵׁר בְּשְׂכִינְתָּא. זֶהוּ שְׁכִתוּב
וַיִּישָׂם בְּאֶרוֹן, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, מְשׁוּם שְׁהִיָּה צְדִיק, שְׁכָל צְדִיק יוֹרֵשׁ
אָרֶץ הַקְּדוּשָׁה הָעֲלִיוֹנָה, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר וְעַמּוּד כָּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ
אָרֶץ נֶצֶר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפָאָר. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.